127 Galeni Opera, Greek, 5 parts in 3 vol. *in the original impressed binding* a. p: *Basil.* 1538

*** With a great quantity of MS. notes. This edition is remarkable for the initial letters, in which are introduced the Dance of Death and Peasant's Alphabets, from designs by Holbein.

5 vol

148

Weigel 367

5/0 3



7.8

presentation copy from Adolf Occo, Augsburg
see Oettinger

5

Clarissimo Viro Trium linguarum Phoenici
Dom. D. Simoni Toechmanno, Inclytae R. P. August.
a consiliis, amico optimo Adolphus Occo D. F.
A. N. hos Gal. V Tomos Lectione [illegible]
μνημόσυνον D. D.
Anno Christi MDCVI mense Sept.
Aetatis LXXXII

Hos Galeni libros accepi die 18. Septemb. sty. no. hor. 4.
vesp. 1606. καὶ ἀντέδωκα [illegible] τῇ τοῦ κεχαρισμένου
παρακοίτῃ B. [illegible]
Obijt Cl.mus Doctiss. et Licentiss. D. D. Adol. Occo, Sen. die 28.
Septemb. sty. no. hor. 3 matut. 1606. Augae Vind.

Secunda editio primã nõ corrigit.
10 alij humores fracto S. et Paragoge } 107.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΑΠΑΝΤΑ.

GALENI PERGAMENI

SVMMI SEMPER VIRI, QVIQVE PRIMVS ARTEM MEDICINAE VNIVERSAM, APVD PRIORES HOmines obscuram & ueluti errantem, in perspicuam quandam & propriam expositionem traduxit, opera omnia, ad fidem complurium & perquam uetustorum exemplariorum ita emendata atque restituta, ut nunc primum nata, atque in lucem ædita, uideri possint.

Catalogum librorum qui primo hoc Tomo continentur, proxima à præfatione pagina indicabit.



Cæsareæ Maiest. & Christianiss. Galliarum Regis decreto cautum est, ne quis alius hos Galeni libros, usquam locorum suorum impunè aut imprimat, aut impressos alibi, uenales importet.

BASILEAE
M. D. XXXVIII.

EXEMPLVM PRIVILEGII REGII.

FRANCISCVS Dei gratia Francorum rex. Vniuerſis & ſingulis nōtum eſſe uolumus: Quum Maieſtati noſtræ per uiros fide dignos expoſitum fuerit, quod Andreas Cratander typographus, & ciuis Baſilieñ. multos iam annos optimis omnigenæ diſciplinæ & literaturæ autoribus imprimendis reſtituendiſq;, magno ſumptu, nec minore diligētia & labore ſtrenuè inuigilauerit, & adhuc bona ſtudia indies omni conatu promouere pergat, nuncq; in manibus habeat egregia illa GALENI Pergameni, medicorū poſt Hippocratē facile principis, opera græca, per doctiſſimos rei medicæ uiros, meliorū & uetuſtiorū codicū collatione diligenter recognita & aucta: quæ quidem hactenus deprauatè & corruptè, exemplaris, quod tum ſolū extabat, fortè uitio excuſa, ubiq; circunferuntur & leguntur, non ſine ingenti humanorū corporum ualetudinis periculo: Ideo humiliter nobis ſupplicari fecit, ut eadem GALENI opera ſuis & ſociorū impenſis & diligentia excuſa, in regnū noſtrū, & alia nobis ſubdita dominia comportare ac diſtrahere ſibi liceat: tum ut ſuæ indemnitati prouidere alioqui uelimus, ne quis mala æmulatione ductus, eoſdē libros in regno noſtro imprimat, unde fiat, ut ij ſuorum laborū & impenſarū fructu debito careant. Nos itaq; uniuerſæ reipublicæ utilitatē, quæ abſq; literis, & optimorū autorum iugi lectione conſtare non poteſt, animo uerſantes, utq; dolum & malam æmulationē in Franciæ regno, ac reliquis locis nobis ſubditis, ab ijs qui fucorum inſtar alienis laboribus inſidiari, & ex aliorum incōmodis ſua parare commoda ſolent, abigamus, huiuſmodi pijs ſupplicationibus benignè annuētes, omnibus & ſingulis chalcographis & librorū impreſſoribus ac bibliopolis, & alijs cuiuſcunq; ſtatus ſiue cōditionis hominibus, per uniuerſum Francorū regnum & terras noſtras cōſtitutis, diſtrictè inhibemus, ne ipſi, uel aliquis eorum præfati GALENI opera, per ipſum Cratandrum, Ioannem Heruagiū, & Io. Bebeliū, municipes, & in hoc opere ſocios excuſa, in uniuerſis ditionibus, terris, ciuitatibus, municipijs, colonijs, atq; alijs locis noſtris nobis quoquomodo ſubditis, quantūcunq; etiā exemptis, per quinqueniū à tempore datæ præſentiū, uel cōiunctim, uel ſeparatim, quouis modo & quæſito colore imprimere curari, uel ſuo, uel cuiuſcunq; alterius nomine, aut ubicunq; terrarū impreſſa, in noſtra & nobis ſubdita loca, publicè uel occultè importare, & in ijs diſtrahere, uendere, uel per ſe, uel alios quoſcunq;, dolo malo ſtudeant aut prǽſumāt, ſub mille coronatorum ſolarium, ac omniū librorum impreſſorū & aduectorum amiſſionis pœna, æqualiter fiſco noſtro, & Cratandro ſocijſq; ſuis prænominatis, ceu damnū paſſis tribuēda: quam eos & eorū quemlibet, toties quoties cōtra factū fuerit, abſq; alia noua declaratione deſuper faciēda, ipſo facto incurrere uolumus. Mandantes idcirco ſub pœna indignationis noſtræ, & mille ſcutorum, ut ſuprà, incurrenda & perſoluenda, uniuerſis & ſingulis noſtro regno & nobis ſubiectis, cuiuſcunq; ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, magiſtratus ſeu officij, ſiue eccleſiaſtici, ſiue ſecularis extiterint, ut in præmiſſis omnibus præfatum Cratandrū & ſocios ſuos, omni fauore & auxilio proſequantur, ac omnes & ſingulos contra hanc gratiam & inhibitionem noſtram quicquā facere præſumētes, ad dictam pænam, modo & formà præſcriptis, illico perſoluendā cogant & compellant, nullis priuilegijs alijs in contrarium facientibus, quocunq; modo cōceſſis & dictis, harum teſtimonio literarū, ſigilli noſtri appenſione munitarum. Datum apud Fontem Bleaudi, die XX. menſis Decembris, anno domini M. D. XXXVI. & regni noſtri XXII.

Per Regem

Bochetel.

DE GALENI ET HIPPOCRATIS LIBRIS DIALOGISMVS, PER D. HIERONYMVM GEMVSAEVM, AD MAGNIFICVM VIRVM Dn. GVLIELMVM BELLAIVM LANGAEVM, Christianissimi Galliarum Regis consiliarium amplissimum.

AN non speremus reditura ad nos esse, non Saturnia regna, ut inquit ille, quamuis etiã hæc ipsa, sed & iucundissimũ ornatissimumq; seculum, LANGEAE *clariss. si multi sint magnates ac principes uiri, qui literarũ solertissimæq; illius antiquitatis studia agnoscere, ipsiq; amplecti uelint? Quod enim ornamentũ maius splendidiús ue possit esse, quàm ut multi boni, disciplinas bonas reuerenter habeãt, atq; in his sese utiliter exerceant? Aut quo pacto ad id potentius impelli queant eorum animi, in quibus pars magna huiusce spei est sita, quàm ut non solum præficiantur homines docti ac diligentes, qui istud iter rarum ac difficile norint præmonstrare, sed & maximus atq; optimus quisque huc se ducem præbeat, atque ad honesta studia uel inter primos se accingat? Non enim ex sola liberalitate Mecœnatum conatus aliorum promouentiũ, augescit studiorum feruor ac frequentia, sed multò magis animos natura recte instructos excitant magnorum uirorum exempla, in pulcherrimum hunc campum disciplinarũ contendentiũ, ac ueluti classicum cæteris canentium. Et quamuis rectè arbitrentur alij, eorum qui patroni studiorũ sunt liberalitatem, ingenia plerunq; promouere, existimandum tamen est longè amplius posse clari uiri exemplum, idq; tanto magis, quod spes mercedis etiam tarda alioqui ingenia commouere, in quibus ut non multum spei esse potest, ita neq; magna iactura fit si sepulta maneãt. Isthæc uero æmulatio ac uelut certaminis prouocatio, optima atq; sagacissima quæq; ingenia cumprimis excitare solet. Siquidem quanto est excelsior cuiusq; animus, tanto citius ad honoris potius ac laudis quàm præmij ostentationem erigitur. Vnde non ineptè quæstio proponitur, magis'ne excitarit Maronis studia, Cæsaris in iudicando uersu acrimonia, an uero eiusdem liberalitas, quòd multò magis ad laudem quàm emolumenti spem, ingenium uiri excitatum fuisse par sit: Tulit alter honores, inquit, nil aliud conquestus. Est enim excelso ingenio peculiaris ambitio, quod ornari cupiat bonorum ac magnorum uirorum commendatione, cum ad indoctorum hominum iudicia nihilo reddatur alacrius, quod eorum suffragia nullo labore redimẽda esse putet. Quorsum hæc tendũt? inquies. Eò scilicet, ut optem multos esse qui eiusmodi exempla nostræ ætatis hominibus præbeant, ueluti tu soles, qui cum in cognitione linguarum primum in immensum progressus esses, minime tamen contentus, bonas disciplinas omnino adiungendas his esse censuisti, ut etiam hoc nomine longè sis superior cæteris, qui metam ac finem sibi præfigunt studiorũ, ut eousq; progrediãtur ferè, donec carmen scribere, aut orationẽ cõcinnare possint: cætera quæ mentem ornare, atq; hominem possunt reddere prudentiorem, non attingunt. Ab his diuersum est quoddam genus hominum eorum, qui prudentiam ac rerum cognitionẽ quærunt solam, negligunt sermonis mundiciem, ac philosophiã laceram ostentant, ueritatis, inquiunt, orationẽ quanto est simplicior, tanto esse ueriorem. Atqui ô bone, decet eam ueneranda ueste, non lacera, ornatam in medium prodire. Neq; ob id simplex est oratio si barbara sit, sed si careat blanditijs rhetoricis. Fit autem ut oratio schematismis non lasciuiat, & suis tamen quibusdã numeris absoluta sit, & syncera sit, qualis decet philosophiam oratio. Tu uero quo pacto cuiquam persuadeas, eum*

ingenio tantũ posse, ut recõdita illa naturæ cõsilia, aut ipse sit inquisiturus sagaciter, aut ab alijs inuenta ac posteris tradita, cum fruge atque utiliter auditurus, qui ad prima rudimenta sit ignauus? aut uirũ tam diligentẽ ac laboris tolerantem hunc, quàm eum oporteat esse, ut hanc tantam difficultatem sit superaturus, qui ad ludicra piger sit? Porrò diuersum peccant qui omnem ætatem in linguis terunt, disciplinas autẽ negligunt, parum memores plus mali quàm boni attulisse hominibus ac ciuitatibus dicendi copiam, ac solius eloquentiæ studium. Quo nomine dignus es tu, cuius inter multos nostrorum hominum unius præclarum iudicium suspiciant ac sequantur omnes, quod inter paucos qui sunt hodie uiros magnates, ita studia hæc inter se iungenda censuisti, ut palàm feceris quæ tua hic sit sentẽtia, nec philosophiam infantem esse debere, nec eloquentiam sine rerum ubertate ac pondere, quarum sit philosophia inuentrix ac magistra: sequendamq; & in hoc, ut in plerisq;, maxime naturam esse, quæ in omnibus procreandis ita habuerit decoris ornatusq; rationem, ut ubertatem etiam ac fructum suum ex rebus singulis expectaremus. Quam sententiã si maximus quisq; sequatur, sperandum est feliciter actum iri cum uniuerso nostro seculo.

Est enim magnopere uero consentaneum, etiam priscæ ætatis hominibus ex eadem occasione initia extitisse multarum rerum prudẽter instituendarũ, quod in eorum studijs philosophia magnã partem sibi uendicasset, quiq; philosopharentur, aut ipsi reges essent, aut apud Principes locum haberent non postremũ. Exemplo nobis esse possunt permulti etiam alij, sed & inter primos Alexander Macedo, qui non per otium tantũ se his studijs oblectare solitus erat, sed seriò rem hanc agebat, atq; uel inter prima negotia habebat philosophiæ exercitationẽ. Argumento est epistola ad Aristotelem scripta super libris acroamaticis, quos in uulgus ædiderat Aristoteles. Nam in maximis negotijs tum uersabatur Alexander, & eadem tempestate armis exercituq; omnem propè Asiam occupauerat, regemq; ipsum Darium prælijs ac uictorijs urgebat: quibus omnibus quanquam esset occupatus, literas tamen ad Aristotelem misit, non eum rectè fecisse quod disciplinas acroamaticas, quibus ab eo ipse fuisset eruditus, libris foras editis euulgasset: neq; uero alia re præstare se cæteris arbitrabatur, si ea quæ ex philosophia didicisset omniũ fierẽt cõmunia. Sed existimationem huius regis de his studijs, indicant quæ in fine sunt scripta: ἐγὼ δὲ, *inquit,* βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις, ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. *Quo quid potuisset maius dici à superbissimo rege, quàm ut præponeret cognitionẽ rerum quantumuis latè patenti imperio? Sed solús ne est Alexander qui testis esse possit diligentiæ ac industriæ prisci seculi principum? Non inquam: nam eandem animi prudentiã ostendit Philippus. Is enim cum omni ferè tempore negotijs belli uictorijsq; affectus exercitusq; esset, à studijs tamen abfuisse nunquam fertur, quin lepidè comiterq; pleraq; faceret ac diceret. Ferebantur adeò libri epistolarum eius, mundiciei ac uenustatis & prudentiæ plenarum. Sed & epistola ad Aristotelem declarat quanta cura ac diligentia in liberos bona philosophia instituendos, intentos esse parentes deceat:* ἴσθι μοι, *inquit,* γεγονότα υἱόν, πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω, οὐχ οὕτως ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ παιδός, ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι, ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα, ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν, καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς. *Hunc morem sequutus est, quamuis multò pòst, Ptolemæus Alexandrinus. Is enim cum in Cleopatram Ptolemæorũ regnum desijsset, redacta Aegypto in prouinciã, priuatus ipse, regio tamen adhuc animo & ingenio, non ad uitam desidiosam, neq; ad aliud potius studiũ ullum, uerum in illo tunc celeberrimo Alexandrinæ urbis gymnasio haud obscuris facultatibus totum se ad lite-*

ras

ras contulit, atq; in primis in philosophiam, deinde in mathematicas disciplinas, quibus ut adijceret aliquid, totus incubuit. Sed & plerosq; omnes eo animo apud priscam illam antiquitatem fuisse par est, quorũ nomina si è memoria hominũ abierunt, ferendum tamen non est ipsorũ præclarũ hunc morem apud nos obliterari. Ab his aũt uerisimile est hæc studia in mediocres homines uulgari cœpisse, ut ferè solent subditorũ animi ad principũ suorũ instituta sese accõmodare, atq; ita deinceps frequentatũ id, donec etiã prouerbio locus inde esset, quod in eos iactari cœptũ, qui bonas artes nõ attigissent. Hæc diligentia & cognoscẽdi ambitio ad Romanos postea est tralata, atq; in potentũ domos irrupit: inde frequẽtari cœpta Græcorũ gymnasia à Latinis hominibus, ut uix ingenuus haberetur qui non Athenis fuisset institutus, donec paulatim philosophi ac disciplinarum magistri Romam traduci cœpere: aduersus quos homines quanta fuerit summi cuiusq; atq; inter ciues Romanos maximi, studiũ beneuolentiaq;, permultis constat & alijs. Sed & ex Galeni locis aliquot, ὡς ἐν τῷ περὶ τ προγινώσκειν, in Eudemo ægrotante, cui multã familiaritatẽ fuisse cum summi magistratus hominibus Romanis, illinc constat. Nam & alijs officijs ostenderunt quanta apud se esset philosophiæ cognitio, & ægrotantem Eudemum ipsum adire solitus erat cum plerisq; senatorij ordinis, Seuerus qui tum consulatum gerebat: id est, ad quæ officia erga hominem amicissimũ uix se demittat hodie Regulus quispiã, hæc illi terrarũ uictores ac domini, etiam in exteros homines exercere, ob philosophiæ existimationẽ consueuerant.

μήτε νεῖν μήτε γράμματα

Id ego ita adfero, quod mihi profectò uideatur plus momenti ad bonam institutionem rerum adferre posse recta studia, si non delegentur uniuersa mediocribus hominibus, sed magni etiam uiri functionem hanc uel præcipuã esse, ac propriam sibi deberi arbitrentur, quod apud priscos homines illud institutum cum magno rerũ successu religiose fuerit obseruatum. Tale seculum consentaneũ est etiã illud fuisse quod Hippocratem nobis dedit, qui & ipse è magna gente ad philosophiã ac medicinã accessit. Fuit enim natione quidẽ Cous, Heraclidæ autem filius, ab Hercule Aesculapioq; genus ducens. Meminit genealogiæ eius gentis Eratosthenes, Pherecides, Apollodorus, Aræus Tarsensis. Natus est anno primo nonagesimæ Olympiadis, floruit temporibus Peloponesiacis. Hic igitur cum genere & opibus magnus esset, ad disciplinas se contulit potius quàm ad aliud institutum ullum, atq; in pulcherrimo hoc campo Musarũ ita est expatiatus, ita exercuit sese, ut appareret facile, quod ipsius hæc fuerit longè ante Alexandrum sententia, ut magis de uirtute essemus soliciti, ac pro se quisq; ad hanc adipiscendam potius contenderet, quàm ut externis hisce inanibus titulis atque opulentia, in quibus solis magna pars mortalium sua studia reponit, nos tutaremur: quæ si adsint, ac cæteris quæ uerè bona sunt, coniuncta sint, adferunt sanè ornamentum magnum atq; adiumenti non parum ad rectam institutionem uitæ: sin uero sola sint, non tantũ habent in se pulchri atq; honesti, quantum uulgus hominũ opinatur. Non autem ita arbitrandum est antiquos illos heroas sua studia instituisse, ut multi nostrorum solent hodie: nam hi cum unum hunc scopum habeant, ut quamprimũ ex arte quauis possint quæstum facere, sine dialectica, & absq; disciplinarum aliarum institutione ulla, mox ad illam proruunt, atq; eos præceptores frequentant, qui maxima ac difficillima quæq; problemata artis pollicentur, quos illi tandiu audiunt, donec leuem aliquam scientiæ opinionem sint nacti: inde abeuntes, exercitatissimum atq; opt. quenq; audent prouocare apud indoctam multitudinem. Non id antiqui solebant, sed uirtutem spectabant illi, atq; cognitionem ueri solam scopum habebant, & eousq; in quaq; arte progrediebantur, donec illius præceptis probè instructi, cæteris hominibus certam opem ferre possent. Velut de Hip

pocrate constat atque Galeno, quos palàm est summos pecuniarum contemptores fuisse: in disciplinis autē circularibus, utrunque pro sui temporis ratione, summè exercitatos: quarum disciplinarum præceptis illi instructi ad medicinā accedebant, eamque postmodum non ad quæstum abutebantur, sed ueluti dij quidā mortalibus opem ferentes orbem lustrabant. Quarum deinde rerum antiquitas nō immemor, minimeque ingrata, deos appellare cœpit eiusmodi homines, qui quamuis mortales essent, quòd tamen deorum quasi uice fungerentur, dum multiplici commoditate reliquorum mortaliū uitam suauiorem faciebant ac diuturniorem: dei uero propriū sit, uel seruare uel benefacere. Quo nomine nostri præ cæterarū rerum, ueluti frugum, uini ac legum autoribus, uidentur digni profectò esse, quod illorum opem beneficium appellare solum liceat, id quod etiā hominum est officium. At nostrorū institutū erat seruare homines, quod deo est peculiarius, sicut ille ait: Sic me seruauit Apollo. Porrò quantum sit illorum uirorum aduersus posteritatem omnem officium, uel ex hisce quæ nostro seculo faciunt homines licet intelligere: quorum si quis uel exiguam habeat artis portiunculam, καὶ μικρόν τι τῶν ἐμπειρίᾳ δοκιμαζομένων φαρμάκων, quantum gloriatur, quantumque id celare studet, ut ne amicissimis quidem cōmunicari uelit. Atqui id exiguū nōnunquam est, ac uix artis totius uel minima portiuncula. Velut qui experimentū habent aduersus morbum aliquem, id enim alij non expediunt nisi magno proposito præmio, aut si promant, minime tamen cæteris id patefieri uolunt. At nostri autores illi, quæ per artem obseruassent, in seruandis hominibus non solum fideliter expediebant, sed & citra inuidiam ullam familiares suos artem docebant, iniungentes probum sacramentum. Palàm enim est & Hippocratem & Galenū id fecisse, atque ob id magnum numerū discipulorū habuisse. Porrò autem cum perpetuò duraturi non essent, anxij & soliciti super posterorum hominum salute, quæ ipsi per exigua incrementa, multis uigilijs, longo temporis interuallo didicissent, in monumenta sua redegere, ac posteris in sinum uniuersa effudere, ne dicam uelut præmansa in os inseruerunt: quæ profectò est admirabilis quædam animi magnitudo illorum hominum. Siquidem occultatio rerum non aliundè quàm ex animi deiectione proficiscitur. Hæc uera magnanimitas est, καὶ ἀληθῶς ἄφθονος, quæ non timet hominis cuiusquam, neque industriam, qua superari queat, neque calumniam, qua possit supprimi. Sed num aliunde didicerunt hæc, quàm ex bona institutione philosophiæ? Non inquam: adeoque uel inde necesse est fateamur eos uiros in omni disciplina plurimū exercitatos fuisse, præterquam quod ipsorum monumenta id palàm testantur. Eiusmodi igitur fingas mihi ueterem medicum necesse est, non quæstus studiosum, non imperitum rerum aliarum, sed animo prudentissimo, atque omni genere uirtutum ornatissimo, quique nō solum in morbis pellendis sese exerceat, sed & cognitionem teneat, ut cæterarum rerum, ita consiliorum omnium quæ ex philosophia didicerit, atque totius reipub. scientiam habeat. Atque illi quidem eiusmodi fuere, quorū instituta profectò par erat nostros homines summo studio æmulari, & proinde monumenta eorum quibus animi autorū effinguntur, studiosè in manibus erant uersanda. Perperàm autem persuasum est plerisque, quicquid titulum habet medicinæ, id ad solos artis sectatores pertinere, ac proinde Hippoc. atque Galenum, quique ab his sunt profecti, in paucos quosdam detrudūt, quasi uero superuacaneum sit, quicunque disciplinarū sunt studiosi, hæc attigisse, atque necesse non sit omnes hæc diligenter cognouisse: αἱ γοῦν τούτων τῶν ἀνδρῶν πραγματεῖαι οὐ μόνοις τοῖς ἰατροῖς οἳ δὴ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν ἀποκηρύττουσι τῆς τέχνης, φιλοτίμως δὲ καὶ σφόδρα ἐπιπόνως ἃ οὐκ ἴσασιν μανθάνειν ἐπιθυμοῦσι, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ὅσοι λογικῆς ἀντιποιοῦνται παιδείας, μάλιστα συμβάλλει.

Disciplinæ quas humanitus discimus in usum ciuilē, aut ad salubritatē pertinent corporis ciuium singulorum, aut totius reipub. Illam ἰατρικὴν appellant, hanc uero νομικὴν ac iurisprudentiā. Huius neminem uirum bonum ac prudentem prorsus ignarum esse decet, illius uero nullū frugi patremfamiliàs. Exemplo sit nobis Cato, qui quamuis iniquus esset sui temporis hominibus quibusdam, artem tamen ipsam usurpabat diligenter. An uero non turpe fuerit uirum in reliquis probè uersatum, de hoc solo non posse iudicium ferre? In nulla arte facilius latêre quis potest, quàm ea in qua maximo cum periculo impostura fit. Musicum cantu dijudicas num bonus sit artifex, pictorē quoq; ex suo opificio statim agnoscis, ac reliquarū artiū singulos artifices quales sint deprehendis facile: de sola medica arte rectè iudicare nequit, qui eius omnino sit ignarus, quantumuis in reliquis probè uersatus sit. Atqui turpe est more uulgi uel in hac parte eū aberrare, qui cæteris in rebus superior sit indoctis hominibus. Ad theologiam si ulla pertinet cognitio alia, facit ea pars physiologiæ quæ docet de animalibus, à quorū natura plurima in tropos scripturæ tralata fuerunt. Atq; ea historia postrema pars est physiologiæ, cuius principium ac ueluti fontes sunt libri de natura humana Hippocratis, ac de elementis Galeni, de temperamentis, de facultatibus naturalibus, de simplicibus. Neque quispiam de naturali philosophia iudicabit rectè, qui hos libros non attigerit, quod in ijs pulcherrimæ atq; operosissimæ quæstiones de natura absoluantur. Sed & anatomices πραγματεία tota ad historiam pertinet de animalibus, atq; eam illius partem quæ inscribitur περὶ μορίων: cuius partis quæstiones pleræq; τοῦ ὅτι ζητητικαὶ ex anatomicis dissoluuntur, causæ καὶ τὸ διότι ex altiore philosophia repetuntur. Atqui eam diligentem inquisitionem causarum, cōuenit uniuersam hanc tractationem præcedere. Et librorum Galeni pleriq; sunt naturales uel maxime, ueluti de usu partium libri, in quibus causæ aßignantur constitutionis partium totius animalis, & corporis humani, id est, τὸ διότι eorum problematū ostenditur, quorum τὸ ὅτι δεῖ in anatomicis docuerat. Eiusdem generis est opus quod de placitis Hippocratis & Platonis inscribitur, & alia item eiusdem generis: quare ad philosophiam atque eam partem illius quæ de natura est, hæc sunt perquam necessaria. Eodem modo ad iurisprudentiam magnopere conducet horum omnium cognitio: siquidem eius philosophiæ pars est iurisprudentia, quæ de moribus inscribitur, quamq; ἠθικὴν appellant: atq; ex ijsdem locis leges ac uirtutum præcepta petuntur, uideturq; ad uirtutes actiuas adipiscendas scientia naturalis maximum habere momentum. Et primum ad iustitiam, qui fons est totius iuris: quandoquidem elemēta & reliquas partes orbis uniuersi, & sibi inuicem cedere, & suū amare quæq; ordinē, æquabilitatemq; seruare geometricā, planè perspicimus: unde ab auaritia & poßidendi libidine nos faciet abhorrentes. Ad continentiam deinde temperantiamq; proficiet, quum doceat eam esse naturam uoluptatis, ut non sit antecedens ullum aut per se & suapte natura bonum, sed posterius quiddam ac subsequens, dum id quod uehementer mouere & magnopere expetendū uidetur, multa etiamnum turpitudine præter naturam commixtum & coinquinatum appareat. Studium itaq; philosophiæ facile nos à corporis uoluptatibus deterrebit, atque ab eorum omniū cupiditate, quæ externa cum sint, plurimū admirari & preciosa existimare solemus. Vnde illud eueniet, ut iusti & continentes esse poßimus, & in communi hominū consuetudine ac cœtu, consultißimi ac prudentißimi esse uideamur. Sed è physicis & fortitudo sumetur contra mortis metum, quum didicerimus hominem uix esse portiunculam sensilem uniuersi, & uiuendi spacium uix totius temporis esse momentum: item genitum omne corrumpi, dissoluiq; in simplicia oportere, & partes proprijs elemen

tis reddi, atq; restitui uniuersitati. Nihil enim aliud est corruptio, quàm dissolutio dissipatioq; compositi, per quam, ut dixi, partes in generalitatē, id est, naturam suam recurrentes reciprocantesq;, quasi accepto feruntur uniuersitati, renouantur ea quæ consenuerunt, confirmantur ea quæ debilitata fuere atq; prostrata. Cæterū nunc, siue paucis pòst annis emori, in nulla est ratione ponendū ei qui temporis numerū atq; adeò ueluti infinitudinem æstimarit. Quod si separatam illam animi sublimitatē ad ea cognoscenda traduxeris, quæ à corpore sunt corporeisq; remota, tunc penitus cupieris è uita excedere. Qui uero ita est animo constituto atq; composito, ut mortē contemnat, quid esse potest tam admirabile quod mentem illius queat præuertere? Prudentiā quoq; cum plurimam habeat cum intellectuali animi parte cognationem, ea maxime iuuabit disciplina, quæ naturam rerum ostendit atq; docet. Excelso item animo esse ac magnifico facit ea sciētia, quæ persuadet nihil esse magnū aut eximium in rebus humanis. Quum uero ita reuocamus mentem à sensibus, ut nulli cupiditati perturbationiq; pareamus, sed modicis adeoq; intra desiderium naturæ contenti, nostras possessiones uelimus esse communes, alienis abstineamus, liberalissimi ac munificentissimi efficimur. Iam uero maximum illud atq; optimū genus utilitatis, quis non perspiciat? quod & ad animi nostri substantiam cognoscendam, & ad separatarū diuinarumq; rerum notitiam capessendam, hæc potissimum ratio atq; uia esse uideatur. Quod & Plato dicit, qui ex naturalium rerum perceptione ad eam substantiam inuestigandam perrexit, quæ, quum se ipsamet moueat, prædita est intelligentia & diuinitate. Sed & Aristoteles quoq; ex perennitate motus orbicularis, immobilem quandam substantiam adinuenit, quæ motuum omniū origo esset & causa. Accedit ad gratiam, quod huiusmodi studium philosophiæ nostram erga deum obseruantiā pietatemq; multum adauget, & tanquam concalefacit. Nam cognitis ijs perfectè quæ fecit deus, in admirationem commendationemq; sui, omnium animos atq; ora conuertit. Hanc autem admirationem propensa charitas, spes ac fides certissime consequuntur. Propter hæc igitur physiologia uel maxime uirtutum præcepta iuuat. Quod si ad hæc præcepta utilis sit naturæ cognitio, profectò ad eadem utilissima fuerit & Hippocratis πραγματεία, & Commentariorum Galeni pars nō exigua, in quibus pleræq; quæstiones apud physiologos disceptatæ diligentissime proponuntur & absoluuntur, ut sine illa naturalem disciplinā perfectè cognoscere nemo possit. Liber de ratione uictus priuatorū, totus œconomicus est. Ἐπιδημιῶν πραγματεία est historia, quæ & ipsa ad omnes pertinet. Nam & Thucydides eandem rationē attigit, uelut in locis aliquot etiam meminit Galenus. Ex quibus omnibus manifestū sit, & ad ciuilem uitam plurimum conferre horum uirorum monumenta, & ad disciplinas omnes: quam ob rem iure summo in manibus omniū haberi debere. Cæterum uiris medicis non fuerit operæprecium isthæc magnopere cōmendare, ac nihilo magis id, quàm Aristotelis libros Peripateticis, & aliorum artificum quibusq; suos autores, quod ijs ex professo in his uersari conueniat.

Videtur autem prisca ætate, quemadmodum cætera philosophiæ, ita etiā medicina fuisse rudior: ac primū quidem singularū tantummodo rerum erat inquisitio, quæ demonstratione peragebatur. Qua ratione etsi permulta problemata subtiliter inuenirentur ac dissoluerentur, non tamen per illam constabat modus ullus totam disciplinam constituendi ex suis partibus in proprium ordinem digestis, sed sparsim & absq; arte pleraq; tradebantur, quod præcepta artium docendarū nondum haberentur. adeoq; ne demonstrationum quidem regulæ præscribebantur, sed utebantur quidem demonstratione illi ad inquisitionē rerum, artem uero demōstrandi quæ præceptis constaret nullam tradebant. οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ

τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης ἐδίδουν οὗτοι, ὥσπερ εἴ τις ἐπιστήμην φάσκων παραδώσειν ἐπὶ τὸ μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομεῖν μὲν μὴ διδάξειε, μηδ᾽ ὅθεν πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοίη δὲ πολλὰ γένη παντοδαπῶν ὑποδημάτων. οὗτος γὰρ βεβοήθηκε μὲν πρὸς τὴν χρείαν, τέχνην δ᾽ οὐ παρέδωκε. *Neque etiam ordo & ambitus disciplinarum adhuc constabat, atq; istud sanè multò minus, nam is demũ exactam cognitionẽ artis demonstrãdi consequitur. Eiusmodi rationem disciplinarum extitisse par est usq; ad Platonis ferè tempora. Sed & ipse Plato præterquam quod præcepta artis* ἀποδεικτικῆς *aut nõ docuerit, aut certe non absoluerit, etiam non pauca ad demonstrandas quæstiones adhibuit, non minus obscura, quàm ea ipsa quæ sub problematibus cõtinebantur. Multa præterea quæ è sacris literis, aut alioqui è maiorũ autoritate petuntur, in demonstrationibus usurpauit, non ita manifesta ut tantã persuasionẽ facere possent, quantã solet demõstratio. Velut in quæstione de fabrefactione mundi, principium sumit, architectum esse infinitũ. Atqui perinde obscurum id est, sit ne infinitum aliquod principiũ, quàm ipsamet quæstio qua petitur, num mundus sit æternus. Porrò si cuipiã uideatur indubitatas eas propositiones esse quæ è supernis initium habeant suæ ueritatis, atq; è sacris libris petantur, ac proinde putet idonea principia demonstrationum esse, is ne de quæstione quidem ambigat, quæ etiã ipsa eadem autoritate cõfirmari potest. Quod si præterea rationẽ huius quærendam existimet, rectè etiam de principio, quandiu ex eadem autoritate sola fidem habeat, ambiget.* φαίνεται γοῦν καὶ ταῦτα ἀτεχνότερος ὢν ἐν τῷ ἀποδεικνύειν ὁ Πλάτων. *Ad eundem modum in diuisione quoq; & ambitu scientiarũ rudior esse uidetur, quatenus partes philosophiæ omnes usq; ad sua tempora confusas, ac ueluti Penthei membra disiectas in unum corpus redigere adgressus, proprios ipsarũ limites non seruauit, atq; in eundem librum permulta è diuersis disciplinarum generibus congessit. Aristoteles autem non solum nobis reliquit præcepta demonstrationũ, quibus causæ rerũ sigillatim inquirerentur, & quæstiones cuiusq; generis ritè dissoluerentur, sed & artem demõstrandi docuit,* ἀπὸ φανερωτάτων ἐν τῇ φύσει καὶ ἡμῖν γνωριμωτάτων ἄρξασθαι κελεύων. *Quapropter demonstrationes quæstionũ apertius multò quàm priores illustriusq; induxit, dum earũ principia à sensu & ab euidẽtibus rationibus sumit, quibus magnã certe uim probationibus suis ac syllogismis adiecit. Disciplinarũ quoq; & philosophiæ totius partitionẽ attulit, diuidens eam in duo prima genera,* θεωρητικὸν καὶ πρακτικόν, *illud rursus in mathematicum physicũ & theologicum, postremò unumquodq; certis limitibus circũscripsit, & cuiq; generi sua principia statuit, à quibus ordiremur quæstionum demonstrationes. Nam ut non omnis quæstio cuiq; generi disciplinæ conuenit, ita non omnis ex quouis principio probè ostenditur: uelut si quis problema mathematicum demonstret ex Hypothesi aut Positione physices. Proinde non rectè petitur à physiologo, an parallelogrammũ diuidatur diametro in portiones æquales: neq; ostẽditur rectè elemẽtorũ aut orbiũ numerus ex Positione mathematices: & in uniuersum, ex uno genere in aliud diuertere demonstrando non licet,* οὔτε μεταφέροντα τὰ προβλήματα, οὔτε λαμβάνοντα τὰς ἀρχάς, *ut cuiq; disciplinæ suus sit ambitus, intra quem se contineat illius artifex: quo modo tandem cuiusq; demonstrationis fides certa & perspicua euadet.* κατὰ τοῦτον γοῦν τὸν τρόπον ὁ Ἀριστοτέλης πάσας τὰς ἐπιστήμας μάλα τεχνικῶς ἀπ᾽ ἀλλήλων διέζευξε. *Verũ ad perfectionẽ totius artificij in docendo desiderabatur modus, quo disciplinarum quæstiones per inquisitionẽ* ἀποδεικτικὴν *inuẽtæ ac dissolutæ, aptè cõnecterentur: quare postremùm ipsarũ ordinẽ pulchrè digessit, quatenus iubet ab uniuersalibus incipientes ad singularia descendere. Velut in physiologia affectiones* τὰς καθόλου *quæque rebus*

naturalibus uniuersis conueniunt primo loco docere, & de iisdem ostendere: deinde ea quæ sunt minus communia, & in pluribus rebus naturæ, non tamen omnibus conspiciuntur: postremo loco, quæ singulis speciebus peculiariter insunt. Iuxta quem modum totã physiologiam in totidem libros diuisit, quot sunt affectionum differentiæ: iuxta quas differẽtias, aut magis sunt uniuersales, aut minus, uelut in libris περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως, *ea tradit quæ omnibus rebus naturalibus sunt cõmunia. Principia autem sunt cõmunia, quæq; annexa principiis. Principia sunt causæ, ut efficientes & fines: & concausæ, ut forma & materia. Annexa principiis sunt, motus, locus, tempus & continuum: quorum omniũ expositionem habet liber auscultationis physicæ, quod uniuersaliter hæc insint rebus corporeis, ac rerum particularium speculatus posterior sit eo qui uniuersalium est atque communium. Qui sequuntur hos libri, continentes expositionem peculiariũ affectionum, totidem sunt numero, quot res ipsæ subiectæ: uelut cum hæ sint corpora, & aut simplicia aut composita: de simplicibus, ut quatuor elementis, ac quinto corpore, pertractant libri de cœlo, deinde libri de generatione. De cõpositis ἥτε* περὶ μεταλλικῶν πραγματεία, καὶ ἡ περὶ φυτῶν, *quam Theophrastus iuxta hunc ordinem docendi addidit: item de anima tractatio, quæq; hanc sequuntur, usq; ad libros de animalibus: totidem enim sunt genera mixtorũ. quibus omnibus communis est expositio quarti libri* μετεώρων. *Cum igitur uniuersa methodus disciplinarum aut consistat in singulariũ quæstionum inquisitione, quæ demonstratione fit: aut in positione atq; ordine partium totius disciplinæ, ubi demonstratione fuerint inuentæ: illam totam absoluit Aristoteles, acceptis quibusdã seminariis à maioribus, hanc autem primus ipse commonstrauit. Sed ne sine teste omnia affirmemus, prioris Simplicius, posterioris Aristoteles ipsemet sibi locupletissimus testis fuerit. Et Simplicius quidẽ eo loco quo ait:* καὶ τὸ εἶδος δὲ τῆς τοῦ ἀνδρὸς τούτου φυσιολογίας διήνεγκε, τῶν μὲν παλαιοτέρων, καθ᾽ ὅσον τὸ αἰνιγματῶδες ἐκείνων εἰς τὸ σαφέστερον μετέβαλε, καὶ ἀκριβείαν ταῖς ἀποδείξεσι προσέθηκε. τοῦ δὲ Πλάτωνος, καθ᾽ ὅσον ἐναργεστέρας τίθησι τὰς τῶν ἀποδείξεων ἀνάγκας, καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτὸς ἀπό τε τῆς αἰσθήσεως καὶ ἀπὸ τῶν προχείρων δοξῶν σπουδάζει λαμβάνειν. *His si adiiciantur quæ in fine* σοφιστικῶν ἐλέγχων, *de priscorum hominum demonstrandi ratione tradũtur,* ὅτι οὐδέπω ἀποδείξεως μὲν τέχνην εἴχομεν οὗτοι, *habebitur certissima huius rei fides. Rationẽ uero in suum ordinem digerendarũ partium ostendit ipse, & hic dum ait,* διὸ καὶ ἀπὸ τῶν καθόλου εἰς τὰ καθέκαστα δεῖ προϊέναι, ὅτι γνωριμώτερον ἐστὶ τὸ καθόλου τῶν ἐν τοῖς καθέκαστα μόνοις θεωρουμένων. *Siquidem locus hic pertinet ad positionẽ partium totius disciplinæ, aduersus falsam Latinorũ interpretationẽ. Idẽ uero alio in loco manifestius exponit, inquiens:* ὅτι τεχνικώτερον ἐστὶ κοινῇ τὸ πρῶτον καὶ κατὰ γένος, εἶτα ὕστερον περὶ τῶν ἰδίων, ἢ τῶν καθέκαστον θεωρεῖν ἰδίως. οἷον εἰ λαμβάνοντες μίαν ἑκάστην οὐσίαν, περὶ ταύτης διορίζωμεν καθ᾽ αὐτήν, οἷον περὶ ἀνθρώπου φύσεως, ἢ λέοντος, ἢ βοὸς, ἢ καί τινος ἄλλου τοιούτου καθ᾽ ἕκαστον προχειριζόμενοι, οὐ τὰ κοινῇ πᾶσι συμβεβηκότα κατά τι κοινὸν ὑποθέμενοι, περὶ πολλῶν ἐροῦμεν πολλάκις ταυτά. τοῖς γὰρ λεγομένοις πᾶσι καὶ ὕπνος καὶ αὔξησις, καὶ φθίσις, καὶ θάνατος καὶ ἄλλα τοιαῦτα παθῶν τε καὶ διαθέσεων ὑπάρχει, ὥστε ἐὰν καθέκαστον τῶν συμβεβηκότων λέγῃ τις, πολλάκις ἀναγκάσεται περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν, ὅσα ταῦτα μὲν ὑπάρχει τοῖς εἴδει διαφέρουσι τῶν ζώων, αὐτὰ δὲ μηδεμίαν ἔχει διαφοράν. τοῦτο δὲ πάνυ ἄτεχνον εἴη. *Hæc quãuis multiplici cõsideratione indigeant, ac prolixiora sint quàm ut paucis absolui queant, satis tamen inde cõstat disciplinas incremẽta paulatim suscepisse, ac subinde adiectum aliquid fuisse prius inuentis, donec perfectionẽ suam accepisset omnis ratio methodica,*

thodica, hanc autem eousq; ab Aristotele profectam fuisse. Sed quid hæc, inquies, ad Galenum attinent, quid ad Hippocratem, ut interpreteris quantum profuerit Aristoteles? Quanquã uero nihil dici potest omnino præter institutũ, & ut dici solet, οὐδὲν πρὸς ἔπος, quod tam reconditum autorum artificium nobis exponat, ineptus tamen sim nisi isthæc accommodatissime huc adferri potuisse ostendero. Videtur enim Galenus idem in artem Hippocr. induxisse, quod ante ipsum in Platonis philosophia perfecerat Aristoteles. Par enim est apud priscos illos homines uniuersa non adeò perfecta atq; absoluta fuisse, quin multa adijci, aut meliora fieri possent. Atq; ab Hippoc. sanè quãuis pleraq; pulchrè fuerunt inuenta ac tradita, rationes tamen quibusdam uidentur adijci posse ualidiores potentioresq;, quæ remissius scilicet ac debilius per ætatem scripta ab eo fuisse & dicta apparent. Causas præterea multas nouiter adijcere solitus est Galenus, aut ab eo prætermissas, aut nondũ fortè cognitas, aut exiliter sanè atq; obscurè traditas. Hæc reuerenter audiri uolo, ac cum magna religione: neq; quenquam calumniam interpretari oportet, ut quis ita sentiat: nam & disciplinas incremẽta paulatim suscepisse, est necesse: & qui rebus quibusq; initium modo utcunq; fecerũt, neq; ultra progressi sunt, adiumẽto posteris fuere: occasionẽ enim his dederũt inquirẽdi, quod aut neglectim præteritũ alioqui fuisset, aut certe non absolui potuisset, nisi ab antiquis ita cœptũ esset. quod & Aristoteles inquit: εἰ μὲν γὰρ Τιμόθεος μὴ ἐγένετο, πολλὴν μελοποιΐαν οὐκ εἴχομεν. εἰ δὲ μὴ Φρῦνις, Τιμόθεος οὐκ ἂν ἐγένετο. Exemplo id Timothei declarat, qui opt. musicus extitisse uidetur: & Phrynidis, qui ut superior illo fuit, sic artis musicæ indoctior: quorũ ex Timotheo artem musicam accepimus, Phrynidi autẽ hoc debemus, quod per ipsum Timotheus talis euaserit, qui nisi præcessisset, artemq; fuisset exorsus, nunquã Timotheus eò perfectionis artem musicã deduxisset. ὁ αὐτὸς δὲ τρόπος καὶ τῶν περὶ τῆς ἀληθείας ἀποφηναμένων. παρὰ μὲν γὰρ ἐνίων παρειλήφαμέν τινας δόξας, οἱ δὲ τοῦ γενέσθαι τούτους αἴτιοι γεγόνασιν. πᾶσιν οὖν τούτοις χάριν ἔχειν δίκαιον. Quod si nõ solũ illis quorũ quispiã opiniones acceptabit atq; utetur, sed etiã ijs qui ueritatẽ nõ penitus attigerũt, gratias habere oporteat, quod habitũ nostrũ excitarint atq; acuerint, quanto magis ueneremur eos qui pleraq; nobis plenius tradiderũt atq; absoluerũt, quibusdã solũ nõ tentatis, aut nõ perfectis. Atqui quẽadmodũ inciuile fuerit, nõ agnoscere quod à maiorib. acceperis, ita stultè superstitiosum sit, tantũ illis acceptũ ferre, ut nõ cognoscas quib. posteritas illorũ inuẽta aut adauxerit, aut illustriora reddiderit.

Galenus igitur artẽ quæ tum obscurior et rudior habebatur, perfecit, & suis numeris absoluit, idq; duobus modis. Primum enim singularum quæstionum demonstrationes apertius illustriusq; adducit, quæ ante ipsum obscuræ ex magna parte, aliquando etiam nõ absolutæ habebantur. Deinde partes omnes totius artis in suum ordinẽ digessit, ut pulcherrima methodo digerere quæq; dignosceremus, id quod pertinebit ad secundã methodũ, quã Aristotelẽ primũ cõmonstrasse ostẽdimus. Nã in positione partiũ totius artis præcepta uniuersalia præmittit singularibus, & ad hũc modũ liber qui inscriptus est μέθοδος θεραπευτική, præcedit librũ περὶ πυρετῶν πρὸς Γλαύκωνα, & liber περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ γένη, eum qui est τῶν κατὰ τόπους. Porrò utrunq; præcedit tractatio περὶ ἁπλῶν, & hanc ea quæ inscribitur περὶ κράσεων, quam rursus ea quæ de elementis, ut suus ac certus trames sit uolentibus artis fastigium apprehendere. Quæ ratio sanè apud priscos non fuit, apud quos singularum rerum ac quæstionum demonstrationes aut non habebantur, aut non suo ordine, aut negligebantur à studiosis artis, quod obscurè à priscis tradita essent: quare uix habebant certam aliquam rationem quam sequerentur illius

ætatis homines, ut nō mirum fuerit ſæpenumero mutatam fuiſſe medicinæ rationem, atque ob id tanquam inconſtantem à nonnullis notatam eſſe. Quod enim certum ac firmum eſſe queat in arte quapiam, ubi abſit ratio ac methodus? Ea in libris Hippocratis eſt obſcura nonnunquam & exilis. Verum Galenus admirabili expoſitione perſpicuam hanc & propriam reddidit, dum artificium Ariſtotelis uniuerſum in libros atq; artem Hippocratis traduxit. Porrò autem adeò hæc clariora reddidit Galenus quæ ab antiquis acceperat, ut etiam ijs ipſis quæ ab Ariſtotele uſurpata quidem, nullis autem præceptis expoſita fuerant, de methodo uidelicet ac poſitione partium totius diſciplinæ, non pauca adiecerit, eaq; copioſiſſime illuſtrarit: nam modos doctrinarum, & ut ipſe appellat διδασκαλίας τάξεως ἐχομένας, *quibus aliquot in locis uſus quidem fuerat Ariſtoteles, nuſquam autem de ijs quicquam præceperat, clariſſimè oſtendit, & numerum ipſarum & modum atq; ordinem exponens, his uerbis, dum ait:* πρώτη μὲν διδασκαλιῶν ἡ ἐκ τῆς τοῦ τέλους ἐννοίας κατ' ἀνάλυσιν γινομένη. δευτέρα δὲ, ἡ ἐκ συνθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἀνάλυσιν εὑρεθέντων. τρίτη δὲ, ἡ ἐξ ὅρου διαλύσεως. *Et primo harum genere utitur Galenus in libro* περὶ συστάσεως ἰατρικῆς, *ſecundo in libris alijs pleriſq; omnibus totius artis, præter eum qui inſcribitur* μικροτέχνη, *is enim habet ordinem quo exponuntur partes definitionis.*

Eſſe autem totidem genera διδασκαλιῶν, *ratione hoc pacto conſtare poteſt. Scientia quæ docetur, aut eodem ordine docetur quo inuenta fuerat, ac primum in mente conſtituta, & hic ordo docendi uocatur reſolutorius. Aut ordine conuerſo, & uocatur cōpoſitorius: ut ſi quis uolens docere artem conſtruendæ domus, primum doceat qua forma, & qua materia tectum ſit fabricandum: ſecundo loco, quo modo parietes erigendi: tertio loco, ut ſint iacienda fundamenta: ultimo loco, quomodo terra excauanda: hic ordinem docendi ſeruaret reſolutorium, qui à notione finis incipit: tegumentum enim & defenſaculum à frigoribus & imbribus finis eſt, quem ſibi præfigit is qui domum uult conſtruere. Si uero contrariū ſeruaret ordinē, & primo doceret quomodo terra ſit effodiēda, ſecūdo loco, ut iacienda fundamenta, tertio, quomodo parietes attollēdi, quarto loco, qua forma & qua materia tectum ſit fabricandum, talis ordo diceretur compoſitorius, qui ordo cōgruit ordini quo fit domus, ſicut primus reſolutorius eſt idem cum ordine quo ratio faciendæ domus inuenitur. Qui igitur cōſtituere artem uolet, is ſibi finem proponit primum totius artis, mox quærit quibus finis ille parari poſſit. Velut in arte rhetorica finis eſt perſuaſio: eorum autem quibus comparatur hæc, alia ſunt in arte cauſá ue,* πίστιν *appellat Ariſtoteles, alia ſunt extra artem, ut quæ in iudice ſunt, in reo, in aduerſario. In iudice, ut attentus ſit iudex, ut beneuolus ac docilis. In reo, ut dignus miſericordia habeatur. In aduerſario, ut ſit inuidioſus. In cauſa ipſa eſt, ut legitima eſſe ac iuſta uideatur. Poſt quam conſiderationem proximū ſanè eſt ut inquiras, quonam pacto unumquodq; horum parari poſſit, uſque ad prima artis initia. In medicina reſolutio fit ex finis notione, quæ ſanitas eſt: ubi ita ratiocinari conuenit: Si ſanitas ſit, oportet rationem curandi, ac ſanitatem ipſam tuendi eſſe: ſed curatio ut rectè procedat, oportet affectum cognoſci: ut is cognoſcatur, actionem læſam cognoſci oportet: ut actio læſa ſit, neceſſe eſt facultatem aliquam, à qua proficiſcebatur hæc, læſam eſſe: quod ſi ſit, temperamentum uitiatum erit: at iſtud fieri nequit, niſi ſit miſcella in corpore animalis ex uarijs portionibus temperaturam conſtituentibus. Atq; hæc ipſa elementa uocamus, id quod poſtremum in reſolutione eſt: à quo incipientes iterum, ad compoſitionem redimus, primo de elementis pertractantes, mox de temperamentis, de facultatibus naturalibus, de uſu partium, de locis adfectis, de methodo medendi, alijsq; ſequentibus,*

quo ordine libros suos scribit Galenus. Nam iuxta hanc seriem inter se apti colligatiq; sunt libri eius qui de arte sunt, pleriq; omnes, præter eum qui μικροτέχνη inscriptus est, atq; aliũ qui de constitutione artis uocatur. Quod si quis definiat scientiam quam intendat docere, & in tradendo sequatur ordinem partiũ definitionis, hic doctrinam facit definitiuam, quam se facturum promittit Gal. in libro qui μικροτέχνη dicitur. Huius doctrinæ ordo exigit ut genus definiamus. Ita Galenus, medicina, inquit, sciẽtia est sanorũ, ægrorum & neutrorũ. Deinde, quia unumquodq; horũ multiplex est, aut enim ut corpus dicitur, aut ut signum, aut ut causa, idcirco quoduis horum rursus diuidendo & explicando totam artem exponit. Quare recte huius doctrinæ ordo pendet ex ordine partiũ definitionis, quemadmodũ doctrina resolutiua ex ordine resolutionis, & cõpositiua ex ordine cõpositionis eorum quæ per resolutionẽ inuenta fuere, ut par ratio seruetur in tribus doctrinis suarum denominationũ. Porrò ex his tribus generibus resolutio inueniendis disciplinis constituendisq; ferè magis est idonea, quàm docendis: nam per compositionem cõmodius docemus. Quamuis utroq; etiã modo artes doceri poßint, præter admodum paucas, ex quibus est grammatica, hæc enim sola compositione doceri posse uidetur. Ad partium autem omnium artis cuiusq; perfectam doctrinã tradendam, quocunq; trium ordinũ proponãtur, omnia afferũtur instrumẽta opportuna, diuisiones scilicet, definitiones ac demõstrationes tam ex prioribus quàm posteriorib. quicquã probantes, sicut materia subiecta uel harum uel illarũ demõstrationũ est capax. Quanquam recte quispiã arbitrari fortè poßit, quæ ex posterioribus fit demonstrationẽ magis accõmodatã esse resolutioni, quæ autem ex prioribus compositioni, ut modus demonstrationũ ordini totius disciplinæ respondeat.

Eadẽ autẽ instrumẽta, sub alio tamen ordine, in doctrina definitiua adhibẽtur, quæ etiã doctrina quamuis dignitate ac methodo reliquis duabus sit inferior, excedit tamen easdem illas quatenus superior est cõpendio ac memoria rerum confirmanda. διαμνημονεύεται γὰρ ἱκανῶς ἐκ τῆς τοῦ ὅρου διαλύσεως ἅπαντα διὰ τὸ περιέχειν ὅλης τῆς τέχνης ἐν ἑαυτῷ τὰ κεφάλαια τὸν ἄριστον ὅρον, ὅνπερ τινὲς καὶ οὐσιώδη ὀνομάζουσι ἀντιδιαιρούμενον τοῖς νοηματικοῖς προσαγορευομένοις τοῖς ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων οἷς δείξοντες πράγμασι, οὐκ ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς συνισταμένοις. Hæc igitur doctrinarum genera Galenus eis adiecit quæ ab Aristotele de methodò uniuersim præcepta fuerant, quatenus scilicet euidentioribus exemplis ac præceptis copiose illustrauit. Habent autem ordinem inter se omnes rationes methodicæ hactenus dinumeratæ: & prima est inquisitio rerum, quæ à singularibus initium sumit, & demõstratione peragitur. Quibus rebus inuentis, habentur quæstiones, quæ mox nexæ inter se ac colligatæ, cõstituunt disciplinas cuiusq; generis. Fit autẽ hæc connexio iuxta secundũ habitum contemplandi, quem Aristoteles præscripsit, appellauitq; δεύτερον τρόπον ἕξεως περὶ θεωρίαν τινὰ συνισταμένης. Cum enim quæstio omnis de affectione ambigat, num insit subiecto, demonstratio tollit eam ambiguitatẽ, ac ostendit inesse illam subiecto, aut non inesse. Cæterum affectionum harum aliæ toti alicui generi insunt, aliæ partibus tantũ sub eo cõprehensis. Hic iuxta secundũ habitum θεωρητικὸν, eas affectiones quas pluribus ac differentibus subiectis rebus eiusdem disciplinæ, communes esse deprehenderimus, atq; ijs uniuersaliter inesse, segregamus à proprijs cuiq; illarũ affectionibus, atq; in cõmunem locum conijcimus, quo in loco seorsim ab illis ac ueluti uniuersim exactam earum doctrinã facimus. Quæ uero peculiares quibusq; subiectis rebus sunt affectiones, in proprios locos digerimus, qui totidẽ numero fuerint, quot sunt res ipsæ subiecto diuersæ. Hanc rationem docendi utranq; Aristoteles sanè exemplis copiose illustrauit,

ac suis præceptis diligenter prosequutus est, illam quidem in Analyticis, hanc uero in locis alijs, ueluti suprà adduximus. Sed deesse tamen aliquid ad perfectionem uniuersi artificij, rectè cuipiam uideri poterat: nam ea quæ Galenus de tribus his doctrinarū generibus postea præcepit, uidebantur quidem & ipsa ad docendi rationē pertinere, habebant enim magnam speciem artis, tum ex sese, tum quod Aristoteles easdem usurpasset, minime id facturus, nisi dignitate ac methodo admirabiles essent, quamuis nihil usquam de ijs præcepisset. Visum igitur est Galeno hanc etiam rationem præceptis esse illustrandam, eiusq; usum exemplis patefaciendū: eratq; postrema hæc ex modis docendi ratio, qua rebus per inquisitionem ἀποδεικτικὴν primum inuentis, deinde iuxta diuisionem τῶν καθόλου ὑπαρχόντων, à proprijs quibusq; affectionibus in aliquem ordinem digestis, manum postremam ac ueluti colophonem adderemus, aut cōpositione ea proponentes, à simplicissimis primis'ue exorsi, aut uice uersa resolutione, incipiētes ab eo quod postremū omniū ac fini proximum esset, aut definientes totum genus, deinde per expositionem partium singularum disciplinam, quæcunq; ea esset, uniuersam docentes. Hanc rationem doctrinæ & inquisitionis omnem, ad eum modum quo diximus instructā & illustratam, in Hippocratis artem primus omnium Galenus traduxit, pleraq; mutuatus quidem ab Aristotele, quædam tamen meliora etiam atq; illustriora reddens.

Hanc antiquorum uirorum solertiā decebat nostros homines multa diligentia ac gratulatione studiose amplecti: neq; enim sine magna rerum nostrarum iactura isthæc præterire, neq; aliunde omnino petere licet. Proinde cum magna sedulitate in manibus uersare conueniebat, quæ tam diligenter à maioribus cōquisita, ac posteris tradita fuere, ne quis iure nos appellare possit μώρους, aut etiam non minore cum ignominia μωροσόφους & arrogantes. Est enim hominis parum profectò prudentis, ea neglectim præterire, quæ tot uigilijs ac laboribus à maioribus redempta, nobis ueluti per manus tradita fuere. Viri autem impotenter ambitiosi istud est, si quis affirmare audeat, uniuersam hanc artem τῆς τε εὑρήσεως, καὶ τῆς διδασκαλίας τεχνικῆς, propria se sagacitate inuenturum esse. Quanquam enim id quidem hominum est artificium, ac nil aliud uideatur disciplinarū constitutio, quàm præcepta quæpiam ex hominum obseruatione collecta, deinde in suum ordinem digesta, quis tamen credat unum hominem, una ætate, id præstiturū esse, quod ab Hippocrate primo reliquisq; maioribus uix aliquot seculis rectè cœptum, deinde per multorū successionem atq; exigua incrementa multo cum labore, multa industria ac diligentia paulatim auctum, postremo ab optimis uiris ac beneficentiss. Aristotele inquam atq; Galeno perfectum, atq; suis numeris omnibus absolutum fuerit? Est igitur operæprecium ut horum monumenta nocturna & diurna manu diligēter uersemus, καὶ αὐτοῖς χάριν ἔχωμεν, tum ijs etiam hominibus quorū opera factum est, ut emendata hæc in lucem prodirent, ore atque animis faueamus. Piget me profectò, hominum quorundam nostri seculi, qui pulcherrimum illud atq; admirabile antiquitatis institutū adeò negligenter habent, quorum alij qui medicinam aut philosophiā ambiunt, antequam ullam institutionem nacti sint, eos doctores frequentant qui maxima illa pulcherrimaq; rerum humanarum theoremata, quæ docet philosophia ac medicina, profitētur. Alij, ubi mediocrē orationis cognitionē habent, adeò cōtemnunt uniuersa, ut nullum bonum autorē attingere in animū inducant, à quo disciplinas bonas, & cognitionem rerum, homini studioso in primis necessariam, discere queant. quanquam si de rebus quibusuis in cœtu hominum sit disserendum, audeant uel cum exercitatissimo quoq; certamen inire, cum tamen ab ijs ignorentur uniuersa. Quibus hominibus

etiam eo minus est ignoscendum, quod minime, ut olim mos erat, è barbaris autoribus hæc discenda hodie proponũtur, sed è purissimis autoribus singula repetũtur, ut non modo rebus ijs quæ ab his & inuentæ sunt, allici debeant, sed dicendi quoq; incredibili ipsorum tum copia tum suauitate. Sed istiusmodi homines, præterquam quod nihil attingunt harum rerum quas tamen plurimum admirari, ac etiam perdiscere debebãt (modo sint homines) sintq; rerum omniũ profectò ignorantissimi, tamen mirabilem quandam persuasionem scientiæ habent. Tale genus hominum dudum explosum esse oportebat. Non est tuum eiusmodi iudicium, qui prudenter censuisti cum summa eloquentia parem prudentiam, quæ ex multiplici rerum studio & cognitione nascitur, iungendam esse: atq; ita demum rectè cum studijs actum iri arbitraris, si disciplinis sint munita. Quam eandem sententiam sequuti industrij aliquot penes nos uiri, meditati sunt æditionem eorum autorũ, quorum ope putarunt promoueri quammaxime posse rectè instituta studia: inter quas erat æditio operum Galeni omniũ, in qua æditione ut quamlocupletissime gratificarentur studiosis hominibus, omnem mouerunt lapidem. Nam cõquisitis exemplaribus manu scriptis, non unius generis solum, sed diuersis, quorum partem etiam exhibuit nobis tuo iussu & ope, uir insignis eruditione & probitate Ioan. Ruellius, curarunt primò ut diligens fieret collatio prioris æditionis ad hæc manu scripta exemplaria: deinde adhibitis uiris diligentibus ac industrijs, uniuersum opus instaurarunt. His enim negocium est datum, ut iudicium suum adhiberent collationi exemplarium factæ, quibusq; in locis aut farciri quod deesset, aut emendari ac in melius mutari posse uideretur, quod esset corruptũ, id ut agerent, ac uniuersum opus diligenter ac religiose perpurgarent. Id quod factum est sedulò, restitutis locis innumeris qui corruptè legebãtur, atque expletis etiam permultis, qui fuerant mutili, quibusdam etiam expunctis atq; obelisco notatis: omnia hæc religiose, nihil temerè, nec sine multa præmeditatione, aut absq; magna fide exemplarium est factum. Mihi obuenerat quintus operum Galeni tomus & tertius, in quibus nonnihil desudatũ fuisse, æquus lector deprehendet facile: restituti fuere loci infiniti. Porrò si quibus in locis desiderabitur diligentia nostrorum hominum, ij non negligenter præteriti, sed consultò intacti permansere, quod diuinationes nonnunquam parum arriderent, quas non semper feliciter cadere arbitramur, etiamsi speciẽ ueri præ se ferant, ubi nulla fide exemplarium sunt fulcitæ, quæ etiam ipsa sanè in quamuis magna copia destituere nonnunquam solent lectorem. Atque adeò quibusdam in locis marginibus coniecturæ fuerunt appositæ nonnunquam, quas iustis rationibus licebat audacter in contextum apponere, præcipuè quoties non sine autoritate prorsus essent: sed malui religiosior uideri, atq; in hanc partem ita peccare, ut lectori etiam potestatẽ iudicandi facerem. In uniuersum autẽ cogitauimus, nõ oportere eiusmodi autores ludibrijs & iniurijs audacium hominum exponi, ut sunt quidam, ad primum insultum statim, cum impetu, ac pro affectione magis, quàm iudicio quiduis temerè mutantiũ, id quod hic actum est minime. Proinde æditio hæc infinitis modis priore deprehendetur melior. Hunc laborem nostrum multis nominibus tibi destinari oportere mihi uisum est. Et id ita par erat, ut exemplum uiderent ueterũ heroum, nostræ ætatis homines, dum tu inter maximarũ rerum, quibus nunc distineris, gubernacula, ambos hosce, omnis bonæ philosophiæ, & comprimis medicinæ artifices & autores Galenũ & Hippocratem, alacri uultu amplecterìs, quibus ut quamemendatissime in lucem prodirent ipse autor extitisti. Vale. Basileæ, calend. Martijs, Anno salutis M. D. XXXVIII.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΑ ΕΝ ΤΩ ΠΡΩΤΩ.	GALENI QVAE IN PRIMO.
Προτρεπτικὸς λόγος πρὸς τὰς τέχνας.	Hortatio ad artes discendas.
Περὶ ἀρίστης διδασκαλίας.	De optima doctrina.
Ὅτι ἄριστος ἰατρὸς, καὶ φιλόσοφος.	Optimum medicũ, eundem esse philosophũ.
Περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγομένοις.	De sectarum uarietate ad introducendos.
Περὶ ἀρίστης αἱρέσεως.	De optima secta.
Περὶ συστάσεως ἰατρικῆς.	De constitutione medicinæ.
Περὶ στοιχείων βιβλία β'.	De elementis libri duo.
Περὶ κράσεων βιβλία γ'.	De complexionibus libri tres.
Περὶ φυσικῶν δυνάμεων βιβλία γ'.	De potentijs naturalibus libri tres.
Ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων βιβλία θ'.	Anatomici libri nouem.
Περὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς.	De uenarum & arteriarum dissectione.
Περὶ νεύρων ἀνατομῆς.	De neruorum dissectione.
Περὶ ὀσφρήσεως ὀργάνου.	De odoratus instrumento.
Περὶ μήτρας ἀνατομῆς.	De uuluæ dissectione.
Περὶ κυουμένων διαπλάσεως.	De fœtuum formatione.
Εἰ κατὰ φύσιν αἷμα ἐν ἀρτηρίαις περιέχηται.	An sanguis natura in arterijs contineatur.
Περὶ σπέρματος βιβλία β'.	De spermate libri duo.
Περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος.	De optima corporis constitutione.
Περὶ εὐεξίας.	De bona habitudine.
Περὶ ἀνωμάλου δυσκρασίας.	De inæquali dyscrasia.
Περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, βιβλία η'. ἄνευ τοῦ α'.	De Hippocratis & Platonis dogmatibus, libri octo, sine primo.
Περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων.	De substantia facultatum naturalium.
Ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ἕπεται τῇ τοῦ σώματος κράσει.	Animi mores temperaturã corporis sequi.
Περὶ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς.	De uitijs & passionibus animę.
Περὶ θεραπείας.	De curatione.
Περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων βιβλία ιζ'.	De usu partium corporis humani libri decem & septem.
Περὶ μυῶν κινήσεως βιβλία β'.	De musculorum motu libri duo.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΟΥ ΤΟΥ ΜΗΝΟΔΟΤΟΥ ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΑΣ ΤΕΧΝΑΣ.

Εἰ μὲν μηδόλως λόγου μέτεστι τοῖς ἀλόγοις ὀνομαζομένοις ζώοις, ἄδηλόν ἐστιν· ἴσως γὰρ εἰ καὶ τοῦ μὴ κατὰ τὴν φωνὴν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τοῦ γε κατὰ τὴν ψυχὴν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον· ὅτι μέντοι πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διενηνόχασιν οἱ ἄνθρωποι, πρόδηλον ἡμῖν ἐστιν, ὁρῶσι τό γε πλῆθος τῶν τεχνῶν, ὧν μεταχειρίζεται τὸ ζῶον τοῦτο, καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος ἐπιστήμης ἐστὶ δεκτικὸς, ἣν ἂν ἐθελήσῃ τέχνην μανθάνει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα σχεδὸν ἄτεχνα πάντ' ἐστὶ, πλὴν ὀλίγων δή τινων ἐν αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον ἢ προαιρέσει τεχνῶν ἐτύχηκεν. ὁ δ' ἄνθρωπος οὔτε τινὸς τῶν παρ' ἐκείνοις ἀμελέτητος, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας, καὶ πλάττει καθάπερ αἱ μέλισσαι, καὶ τὸ νεῖν, οὐκ ἀνάσχητός ἐστι, καίτοι πεζὸς ὤν. ἀλλὰ καὶ τῶν θείων τεχνῶν οὐκ ἀπολείπεται, ζηλῶν μὲν τὴν Ἀσκληπιοῦ τέχνην ἰατρικὴν, ζηλῶν δ' Ἀπόλλωνος αὐτήν γε ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἃς ἔχει, τοξικὴν, μουσικὴν, μαντικὴν, ἔτι τε τῶν μουσῶν τὴν ἑκάστης ἰδίαν. οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας, οὐδ' ἀστρονομίας ἀφίσταται. ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ γῆς νέρθεν, καὶ τὰ ὕπερθε τοῦ οὐρανοῦ, κατὰ Πίνδαρον ἐπισκοπεῖ. ἐκπορίζεται δ' ὑπὸ φιλοπονίας, καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν. διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ λόγου μέτεστι τοῖς ἄλλοις ζώοις, κατ' ἐξοχὴν αὐτῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός. πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν ᾧ μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἐσπουδακέναι δὲ περί τι τῶν ἄλλων, τέχνης μὲν ἀναλήψεως καταφρονοῦντα, τύχῃ δ' ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα, ἧς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοὶ, γράφοντές τε καὶ πλάττοντες αὐτὴν οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν, καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον, ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδωσαν ἐν χεροῖν ἔχειν αὐτῇ, καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικὴν, ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν, ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων, τὸ τῆς τύχης ἄστατον. ὥσπερ οὖν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς περικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ, κατὰ τὸν αὐτὸν, οἶμαι, τρόπον καὶ τῷ βίῳ, μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς οἴκους γιγνομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντός ἐστιν ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν, ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων, τυφλῇ δαίμονι, μηδ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ. ἔμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους, οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν οὕτως ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ' ἐν αὐτῷ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον, ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ κατὰ κρημνῶν, ἐνίοτε καὶ θαλάττης, ἔνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις ἑπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται, καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ καλούντων αὐτὴν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὴ τῆς τύχης ἔργα, τοιαῦτα. τὸν δ' Ἑρμῆν ἅτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην, ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης, θέασαι πάλιν ὅπως ἐξ ὑπεναντίου τὴν τύχην κεκοσμήκασι πάλιν οἱ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες. νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος, οὐκ ἐπίκτητον οὐδὲ κομμωτικὸν ἔχων κάλλος, ἀλλ' εὐθὺς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ἔστι δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις, δέδορκε δὲ δριμὺ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ φαιδροὺς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ, μεμφομένους δ' οὐδέποτε αὐτὸν ὥσπερ οἱ τὴν τύχην, οὐδ' ἀπολειπομένους ποτ', οὐδὲ χωριζομένους, ἀλλ' ἑπομένους τε καὶ διαπαντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ. τοὺς δέ γε τῆς τύχης συνεπομένους ἅπαντας μὲν ἀργοὺς θεάσῃ καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς, ὀχουμένους δ' ἐξ ἐλπίδων ἀεὶ, καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι συνθέοντας, ἐνίους μὲν ἐγγὺς, ἐνίους δὲ πορρωτέρω, τινὰς δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξηρτημένους. ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροῖσον ἐκεῖνον τὸν Λυδὸν ὄψει, καὶ τὸν Πολυκράτην τὸν Σάμιον. καὶ ἴσως θαυμάσεις τῷ μὲν, τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν ῥέοντα χρυσὸν, τῷ δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθῦς. μετὰ τούτων δὲ καὶ Κῦρον θεάσῃ, καὶ Πρίαμον, καὶ Διονύσιον. ἀλλὰ τούτων αὐτῶν ὀλίγον ὕστερον ὄψει Πολυκράτην μὲν ἀνεσταυρωμένον, ὑπὸ Κύρου δὲ Κροῖσον, αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ὑπ' ἄλλοις. ὄψει δὲ καὶ Πρίαμον καθειργμένον, καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ. εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτὴν θέουσαν διώκοντας, οὐ μὴν τυχόντας γε, μισήσεις ὅλως τὸν χορόν. εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ δημαγωγοὶ πολλοὶ, καὶ ἑταῖραι, καὶ πόρνοι, καὶ προδόται φίλων. εἰσὶ δὲ καὶ φονεῖς, καὶ τυμβωρύχοι, καὶ ἅρπαγες, πολλοὶ δὲ μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτων ἱερὰ συλήσαντες. ὁ δ' ἕτερος τῶν χορῶν, πάντες μὲν κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται, οὐ θέουσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται, ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεός. ἀμφ' αὐτὸν δὲ ἅπαντες ἐν τάξει κεκόσμηνται. χώραν ἕκαστος ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν οὐκ ἀπολιπόντες. οἱ μὲν, ἔγγιστα τοῦ θεοῦ καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι, γεωμέτραι καὶ ἀριθμητικοὶ, καὶ φιλόσοφοι, καὶ ἰατροὶ, καὶ ἀστρονόμοι, καὶ γραμματικοί. τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ δεύτερος χορὸς, ζωγράφοι, πλάσται, γραμματισταὶ, τέκτονές τε καὶ ἀρχιτέκτονες, καὶ λιθογλύφοι. καὶ μετ' αὐτοὺς δὲ, ἡ τρίτη τάξις, αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι. κατὰ μέρη μὲν, οὕτω κεκόσμηνται. πάντες δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσι κοινῷ τῷ παρ' αὐτοῦ προστάγματι πειθόμενοι. θεάσῃ δὲ κἀνταῦθα πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ. τετάρτην δέ τινα τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον, οὐχ οἷοί τινες ἦσαν οἱ μετὰ τῆς τύχης. οὐ γὰρ ἀξιώμασι πολιτικοῖς, οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς, οὐδὲ πλούτῳ

τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς οὗτος εἴθισται κρίνειν. ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις, πρωτεύοντας, ἑπομένους δὲ τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους, τιμᾷ τε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἄγει καὶ διὰ παντὸς αὐτὸν ἔχων ἀεί. τοῦτον οἶμαι τὸν χορὸν νοήσας ὁποῖός ἐστιν, οὐ μόνον ζηλώσεις, ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις. Σωκράτης ἐστὶν ἐν αὐτῷ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων, καὶ οἱ τούτων ἐρασταί, οὓς ἴσα καὶ τοῖς θεοῖς σέβομεν, οἷον ὑπαρχοί τινες καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων, οὐκ ἔστιν ὅστις ἠμελήθη ποτὲ πρὸς αὐτοῦ. οὐ μόνον γὰρ τῶν παρόντων περιφρόντικεν, ἀλλὰ καὶ πλέουσι σύμπλους ἐστί, καὶ ναυαγοῦντων, οὐκ ἀπολείπεται. Ἀρίστιππος γοῦν ἐπειδή ποτε πλέων τοῦ σκάφους περιπλωμένου ἐπὶ τὰς συρακουσίων ἠϊόνας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν ἐθάρρησε θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν, ἐλογίσατο γὰρ εἰς Ἕλληνάς τε καὶ σοφοὺς ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἥκειν. ἔπειτα παραγενόμενος εἰς τὸ συρακουσίων γυμνάσιον, καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθεγξάμενος,

Τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν καθ' ἡμέραν
Τὴν νῦν σπανιστοῖς δέξεται δωρήμασι. 10

προσιόντας τέ τινας ἔχεν αὐτῷ, καὶ γνωρίζοντας ὅστις εἴη καὶ πάντων ὧν ἐδεῖτο μεταδιδόντας εὐθέως. ὡς δ' εἰς κυρηνὴν αὐτοῦ τὴν πατρίδα μέλλοντές τινες πλεῖν, ἐπυνθάνοντο μή τι τοῖς οἰκείοις ἐπιστέλλει; κελεύειν αὐτοῖς, ἔφη, τοιαῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμβήσει. πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων καὶ πάντα πρὸς τὸν πλοῦτον ἀποβλεπόντων, ἐν τοιαύταις πραγμάτων περιστάσεσι γενόμενοι, χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐξαψάμενοί τε καὶ περιθέμενοι περὶ σώματι, προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχήν, οὐδὲ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων αὐτοὶ πρῶτοι τὰ ταῖς τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται. καὶ γὰρ τοὺς πολεμικοὺς ἵππους, καὶ τοὺς θηρατικοὺς κύνας πρὸ τῶν ἄλλων τιμῶσι, καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται τέχνας, πάμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες, ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι. καίτοι οὐκ αἰσχρὸν τὸν οἰκέτην μέν, ἐνίοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον, αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην αὐτοῦ, μηδὲ μιᾶς; καὶ τί λέγω μιᾶς, οὐδ' ἂν προῖκά τις τὸν 20 τοιοῦτον λάβοι, μή ποτε αὐτοὺς μόνους ἠτιμάκασιν ἐκ πάντων μηδεμίαν ἐκμαθόντες τέχνην; ὅταν γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐν τεχνικοῖς ἐπιτηδεύμασι παιδεύωσι, καὶ οἰκέτην ἀργὸν καὶ ἄτεχνον, οὐδενὸς ἄξιον εἶναι νομίζωσιν, ἐπιμελῶνται δὲ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, ὅπως ἕκαστον εἰς δύναμιν ὅτι βέλτιστον ᾖ, μόνων δ' ἑαυτῶν ἀμελῶσι, μηδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γιγνώσκοντες δήλον, ὅτι τοῖς ἀβλήτοις τῶν οἰκετῶν ἐοίκασιν. ὥστε τις ἐπιστὰς ἀνδρὶ τοιούτῳ, προσηκόντως ἂν εἴποι πρὸς αὐτόν. ὦ ἄνθρωπε, οἰκία μέν σοι εὖ ἔχει, καὶ τὰ ἀνδράποδα πάντα, καὶ ἵπποι δὴ καὶ κύνες καὶ χωρία, καὶ ὅσα κέκτησαι διάκειται καλῶς, αὐτὸν δέ σε, οὐκ ἀγαθὴν κομιδὴν ἔχει. καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης. ὁ μέν, χρυσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους τε ἀπαιδεύτους. ὁ δέ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς. ἐκείνων τε γὰρ τὸν καρπόν, οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν. τούτων τε τὰ χρήματα μηδὲν μὲν ὄφελος εἶναι τοῖς ἀστείοις, δαπανᾶσθαι δ' ὑπὸ τῶν κολάκων. οἵτινες ἐὰν οὕτως τύχῃ πάντων αὐτοῖς ἀναλωθέντων, ἀπαντῶντες παρέρχονται, μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι. 30 ὅθεν οὐδ' ὁ ταῖς κρήναις τοὺς τοιούτους εἰκάσας, ἄμουσός τις ἦν. ὥσπερ γάρ τοι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχωσιν ὕδωρ, ἀνασυράμενοι, προσουροῦσι. καὶ ἔστιν εὔλογον τοὺς διὰ μηδὲν ἀλλ' ἢ τὰ χρήματα περιβλέπτους, ἅμα τῷ στερηθῆναι τούτων, εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων ἃ διὰ ταῦτ' εἶχον, ἐστερῆσθαι. τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιεν; ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτημένοι, ἀεὶ δ' ἐπ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς παρὰ τῆς τύχης ἐπαιρόμενοι. τοιοῦτοι δέ τινές εἰσι καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προβαλλόμενοι, καὶ φρονοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σπανίσει τῶν ἰδίων ἀγαθῶν, ἐπὶ τὸ γένος ἥκουσιν. οὐδὲ τοσοῦτον γιγνώσκοντες ὅτι ἡ ἄρα εὐγένεια αὐτοῖς ἐφ' ᾗ σεμνύνονται, τοῖς κατὰ πόλιν νομίσμασιν ἔοικεν ἃ παρὰ τοῖς θεμένοις ἰσχύονται, παρ' ἄλλοις δ' εἰσὶ κίβδηλα, οὐδ' εὐγένειά σοι ἔργον εἰς ὕψος μέγα. κατὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ γένος οὐκ ἐβόσκε με. καλὸς οὖν ἡ φησὶν ὁ Πλάτων θησαυρός, αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί. κάλλιον δ' ἀντιθεῖναι δύνασθαι τὸν τοῦ Σθενέλου λόγον. ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. ταύτην γὰρ μόνην ἔχομεν ἄν, εἰ δή τις ἐστὶν εὐγενείας χρεία, πρὸς οἰκεῖον παράδειγμα τοῦ ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι. ὡς εἴ γε κατὰ πολὺ τῆς τῶν 40 προγόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη κἀκείνοις, εἴ τις αὐτοῖς ἐστὶν αἴσθησις, αἰσχύνη δ' ἡμῖν αὐτοῖς τοσῷδε μείζων, ὅσῳ καὶ τὸ γένος περιφανέστερον. οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς παντάπασιν ἄσημοι περὶ γένει, τοῦτο γοῦν αὐτὸ κερδαίνουσι, τὸ μὴ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς ὁποῖοί τινές εἰσιν. οἷς δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους οὐδὲ τοῦ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί ἄλλο ἢ περιφανέστερον οὗτοι δυστυχοῦσι. καὶ μήν γε καὶ καταγιγνώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνάξιοι τοῦ γένους. ὥστ' εἰ καί τις ἠλίθιος ὢν ὑπομιμνήσκοι τὸ λαμπρὸν τοῦ γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κακὸν ἀποφαίνει. οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομέν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ἀνθρώπους, τοῖς ἐκ γένους λαμπροῦ. ἀλλὰ τοὺς μὲν κἂν μέτριοί τινες ὦσιν, ἀποδεχόμεθα, τῇ δυσγενείᾳ τῆς ἐνδείας τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες. τοὺς δ' εἰ μηδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, οὐδέπω θαυμάζομεν, ἂν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων πολὺ διαφέρωσιν. ὥστ' εἴ τις εὖ φρονεῖ, τέχνης ἀσκήσει πειράσθω, δι' ἣν κἂν εὐγενὴς ᾖ, τοῦ γένους οὐκ ἀνάξιος φανεῖται, κἂν μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει, μιμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα, ὃς ὀνειδιζόμενος ἐπὶ περὶ γένει, ἀλλ' ἐγὼ τοῖς μετ' αὐτὸν ἔφη τοῦ γένους 50 ἄρξω, καὶ τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρξεται, τὸ δὲ σόν, εἰς σὲ τελευτήσει. ὁρᾷς ὡς οὐδὲν κωλύει τὸν σκύθην Ἀνάχαρσιν καὶ θαυμάζεσθαί τε καὶ σοφὸν ὀνομάζεσθαι, καίτοι βάρβαρος ἦν τὸ γένος. οὗτος ποτὲ πρός τινος ὀνειδιζόμενος ὅτι βάρβαρος εἴη καὶ σκύθης, ἐμοὶ μὲν ἡ πατρὶς ὄνειδος, σὺ δὲ τῇ πατρίδι. πάνυ καλῶς ἐπιπλήξας περὶ μηδενὸς ἀξίῳ λόγου, μόνον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυνομένῳ. εἰ γὰρ ἐπιστήσαις τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐ διὰ τὰς πόλεις εὐδόξοις ἂν ἐν δόξῃ τοὺς πολίτας γιγνομένους. ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοὐναντίον, διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις, καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν μνημονευομένας. τίς γὰρ ἦν Σταγείρων λόγος εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην; τίς δ' ἂν Σόλων εἰ μὴ δι' Ἄρατόν τε καὶ Χρύσιππον; ὅπου καὶ τῶν Ἀθηνῶν αὐτῶν μέχρι πόρρω τοὔνομα περιφοίτηκεν; οὐ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν, λεπτόγεως γάρ, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύντας, οἳ πλεῖστοι τε καὶ ἄριστοι γενόμενοι μετέδωσάν τι καὶ τῇ πατρίδι

τρίδι τοῦ σφετέρου κλέος. μάθοις δ' ἂν ἐναργέστατα τοῦτον ἀληθὲς ὄν, εἰ τὸν Ὑπέρβολον ἢ τὸν Κλέωνα λογίσαιο, τοῦτον ἀπὸ τῶν ἀθηνῶν κερδήσαντας, ὅσον ἄν τις εἰς περιφάνειαν κακῶν ἐπικτήσαιτο. ἦν ὅτε σύας Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον, ὁ Πίνδαρος φησί. καὶ πάλιν ὁ αὐτός. εἰ ἐκφεύγομεν Βοιωτίαν ὗν. ἀξιῶν ὅλου σχεδὸν ἔθνους τὸν ἐπ' ἀμαθίᾳ ψόγον ἀπολύεσθαι διὰ τὴν ἑαυτοῦ μουσικήν. ἐπαινέσῃ δ' ἄν τις καὶ τὸν ἀθήνησι νομοθέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην, ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι, τέχνης ἁπάσης κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης, ἡνίκ' ὡραιότατα φαίνεται τὰ σώματα. πολλοῖς συνέβη περιβλέπτοις διὰ κάλλος γεγενημένοις, ἀμελῆσαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς, εἶθ' ὕστερον, ὅθ' οὐδὲν ὄφελος λέγειν, εἴθ' ὤφελε τὸ κάλλος, ὅ με διώλεσε, κακῶς ὀλέσθαι. τηνικαῦτα δ' αὐτοὺς καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος εἰσέρχεται, σκοπεῖσθαι κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου, εἶτα καὶ τοῦ γήρως λοιδοροῦντας, δέον ἑαυτοῖς καὶ τὸν Εὐριπίδην ἐπαινοῦσι λέγοντα, οὐ γὰρ ἀφελὲς εἶναι πρόσθεν τὸ κάλλος ἢ μέσῳ λαβεῖν. ἄμεινον οὖν ἐστιν ἐγνωκότας τὴν μὲν τῶν μειρακίων ὥραν τοῖς ἠρινοῖς ἄνθεσιν ἐοικυῖαν, ὀλιγοχρόνιόν τε τὴν τέρψιν ἔχουσαν, ἐπαινεῖν τε καὶ τὴν Λεσβίαν λέγουσαν,

ὁ μὲν γὰρ καλὸς, ὅσον ἰδεῖν πέλεται.
ὁ δὲ κἀγαθὸς, αὐτίκα καὶ καλὸς ἔσται.

πείθεσθαι δὲ καὶ Σόλωνι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδεικνυμένῳ. τὸ δὲ γῆρας καθάπερ χαλεπὸν ἐφεδρεύοντα χειμῶνα, δεόμενον οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος, ἀλλὰ καὶ οἰκήσεως ἐπιτηδείας καὶ μυρίων ἄλλων, παρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτὸ, καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ πολλοῦ πρὸς χειμῶνα. μοχθηρὸν γὰρ τὸ, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. πρὸς τί γὰρ ἂν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον, ἀνάσκητον νέου κάλλος; ἆρά γε εἰς πόλεμον; καὶ μὴν οὐκ ἀτόπως τις ἐπιφωνήσει τοῖς τοιούτοις,

ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο.
20 ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε.

καὶ γὰρ ὁ Νιρεὺς κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν, ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦν. καὶ διὰ τοῦθ' ἅπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ, πρὸς ἐπίδειξιν ἐμοὶ δοκεῖ τῆς τῶν καλλίστων ἀνδρῶν ἀχρηστίας, ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βίον χρήσιμον. οὐδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, ἅ τινες τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι, τὸ κάλλος ἐστὶ χρήσιμον. ὁ μὲν γὰρ ἐλευθέριός τε καὶ ἔνδοξος καὶ βέβαιος χρηματισμὸς, ἀπὸ τέχνης γίνεσθαι πέφυκεν. ὁ δ' ἀπὸ σώματος καὶ κάλλους αἰσχρός ἐστι καὶ δαπανητὸς ἐπονείδιστος. χρὴ τοίνυν τὸν νέον πειθόμενον τῷ παλαιῷ παραγγέλματι, τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι, ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν. εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, ἵν' ἔχῃ λέγειν τὸ ὁμηρικόν,

ἄλλος δ' αὖ τ' εἶδος μὲν ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
30 ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
τερπόμενοι λεύσσουσιν. ὁ δ' ἀσφαλέως ἀγορεύει
αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν.
ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.

ἐξ ἁπάντων τοίνυν τῶν εἰρημένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις, ἐναργῶς φαίνεται μήτ' ἐπὶ γένους λαμπρότητι, μήτ' ἐπὶ πλούτῳ τε καὶ κάλλει θαρρήσαντα, καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως. αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα. κάλλιον δ' ἴσως προσθεῖναι καὶ τὸ τοῦ Διογένους, οἷον ἀγαθόν τινα ἐπῳδόν. ὃς ἑστιώμενος παρά τινι τῶν μὲν ἑαυτοῦ πάντων ἀκριβῶς προνενοημένῳ, μόνου δ' ἑαυτοῦ παντάπασιν ἠμεληκότι, χρεμψάμενος ὡς πτύσων, εἶτ' ἐν κύκλῳ περισκοπήσας, εἰς οὐδὲν μὲν τῶν πέριξ ἔπτυσε, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσε τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας. ἀγανακτοῦντος δ' αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος, οὐδὲν ἔφησεν ὁρᾶν οὕτως ἠμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν ὡς ἐκεῖνον. τοὺς γὰρ τοίχους ἅπαντας, ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμῆσθαι. τὸ δ' ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας, ἅπαντα τὰ σκεύη λαμπρὰ καὶ καθαρά. καὶ τὴν στρωμνὴν καὶ τὰς κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι, μόνον δ' ἐκεῖνον ὁρᾶν ἠμελημένον. ἔθιστai δ' ἅπασιν ἀνθρώποις, εἰς τοὺς ἀτιμοτάτους τῶν παρόντων τόπον ἀποπτύειν. μὴ τοίνυν ἐάσῃς ὦ μειράκιον ἄξιον τοῦ προσπτύεσθαι γενέσθαι σεαυτόν. μὴ δ' ἂν ἅπαντά σοι τ' ἄλλα κάλλιστα διακεῖσθαι δοκῇ. σπάνιον μὲν γάρ ἐστι καὶ τὸ τυχεῖν αὐτῶν ὁμοῦ πάντων, ὡς εὐγενῆ τε καὶ πλούσιον εἶναι καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν. εἰ δ' ἄρα καὶ συνέλθοι ποτὲ, δεινὸν ἂν εἴη μόνον ἐν ἅπασι τοῖς ὑπάρχουσιν, ἑαυτὸν κατάπτυστον εἶναι. ἄγετ' οὖν ὦ παῖδες ὁπόσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκόατε λόγων, ἐπὶ τέχνης μάθησιν ὡρμήσθε, μή τις ὑμᾶς ἀπατεὼν καὶ γόης ἀνὴρ παρακρουσάμενος ποτὲ, ματαιοτεχνίαν ἢ κακοτεχνίαν ἐκδιδάξηται. γιγνώσκοντας ὡς ὁπόσοις τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἔστι τὸ τέλος βιωφελὲς, ταῦτ' οὐκ εἰσὶ τέχναι. καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμῖν καὶ πάνυ πέποιθα γιγνώσκειν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶν τέχνη, οἷόν τό, τε πεταυριστεῖν, καὶ βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν, ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον οἷα τὰ Μυρμηκίδου τοῦ ἀθηναίου, καὶ Καλλικράτους τοῦ λακεδαιμονίου. τὸ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα μόνον ὑποπτεύω, μήποτ' ἄρα τοῦτο καὶ ῥώμην σώματος ἐπαγγελλόμενον, καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπαγόμενον, δημοσίᾳ παρὰ τοῖς πατράσι τετιμημένον ἡμερησίοις ἀργυρίου δόσεσι, καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀριστεῦσι τετιμημένον, ἐξαπατήσῃ τινὰ τῶν νέων, ὡς προκεῖσθαι τινὸς τέχνης, ὅθεν ἄμεινον προδιασκέψασθαι περὶ αὐτοῦ. εὐεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος ἐν οἷς ἐστὶν ἀπρόσκεπτος. τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, τοῖς μὲν καθόσον λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ καθόσον θνητόν. βέλτιον οὖν ἐστι τῆς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας αἰσθανομένους, ἐπιμελήσασθαι παιδείας, ἧς τυχόντες μὲν, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. ἀποτυχόντες δὲ, οὐκ αἰσχυνούμεθα τῶν ἀργοτάτων ζώων ἐλαττούμενοι. σώματος δ' ἄσκησις ἀθλητικὴ, ἀποτυγχανομένη μὲν, αἰσχίστη. ἐπιτυγχανομένη δὲ, τῶν ἀλόγων ζώων, οὐδέπω κρείττων. τίς γὰρ λεόντων ἢ ἐλεφάντων ἀλκιμώτερος; τίς δ' ὠκύτερος λαγωοῦ; τίς δ' οὐκ οἶδεν ὡς καὶ τοὺς θεοὺς δι' οὐδὲν, ἀλλ' ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινοῦμεν; ὡς καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους θείας ἀξιωθῆναι τιμῆς, οὐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἢ δίσκον ἔρριψαν, ἢ διεπάλαισαν, ἀλλὰ διὰ τὴν

ἐκ τῶν τεχνῶν εὐεργεσίαν. Ἀσκληπιὸς γέτοι καὶ Διόνυσος εἴτ' ἄνθρωποι πρότερον ἦσαν, εἴτ' ἀρχῆθεν θεοί, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὁ μὲν διὰ τὴν ἰατρικήν, ὁ δ' ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν. εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον. οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι. καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας, ὧδέ πως εἶπεν,

Ἥκεις ὦ Λυκόοργε ἐμὸν ποτὶ πίον νηόν,
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον, θεὸν ἔλπομαι ὦ Λυκόοργε.

ὁ δ' αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχίλοχον τεθνεῶτα φαίνεται τιμῶν οὐ τὰ μέτρια. τὸν γοῦν φονέα βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ, διεκώλυσεν εἰπών. μουσάων θεράποντα κατέκτανες, ἔξιθι νηοῦ. λέγε δή μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν προσηγορίας. ἀλλ' οὐκ ἐρεῖς, ὅτι μηδ' ἔχεις εἰπεῖν, εἰ μή τι τοῦ μάρτυρος ὡς οὐκ ἀξιοχρέῳ κατέγνωκας. ἐμφαίνειν γὰρ ἔοικάς τι τοιοῦτον, ὅταν ἐπὶ τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας, καὶ τὸν παρὰ τούτων ἔπαινον προχειρίζῃ. καίτοι οὔτε νοσῶν εὖ οἶδ' ὅτι τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις αὐτόν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις, οὔτ' ἂν πλέων, ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἐνὶ τῷ κυβερνήτῃ. ἤδη δὲ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων, τέκτονι μέν, τεκταινόμενος, ὑποδημάτων δὲ χρῄζων, τῷ σκυτοτόμῳ. πῶς ἂν οὖν ἔνθα περὶ πρωτείων ὁ ἀγών ἐστι, σαυτῷ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σαυτόν. παρίημι γὰρ τό γε νῦν εἶναι μεμνῆσθαι τῶν θεῶν. ἄκουσον οὖν ὅπως Εὐριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν ἀθλητῶν,

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα,
Οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους,
Οἳ πρῶτον οἰκεῖν, οὐδὲ μανθάνουσιν εὖ,
Ὅταν δύναιντο. πῶς γὰρ ὅστις ἐστ' ἀνήρ,
Γνάθου τε δοῦλος νηδύος θ' ἡσσημένος,
Κτῆσαι τ' ἂν ὄλβον εἰς ὑπεκτροφὴν πάτρας.
Οὐδ' αὖ πένεσθαι κἀξυπηρετεῖν τύχαις.
Ἔθη γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλά,
Σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς ἀμήχανον.

Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν ἐστιν, ἄκουε πάλιν εἴπερ θέλεις, ἅ φησι,

Τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ὠκύπους ἀνήρ,
Ἢ δίσκον ἄρας ἢ γνάθον πλήξας καλῶς,
Πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών.

Εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις, ἄκουε πάλιν ἅ φησι,

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοις ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες, ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ
Θέοντες, ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας.
Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

Πότερον οὖν Εὐριπίδου μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνῶμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτων ἁπάντων ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ὁμολογεῖται φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. οὐδὲ μὴν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τις ἐπῄνεσεν αὐτό. πρῶτον μὲν γὰρ Ἱπποκράτους ἄκουσον λέγοντος· διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν. ὅλως μὲν οὖν ἐπὶ μάρτυρος οὐκ ἐβουλόμην κρίνεσθαι. ῥητορικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ τιμῶντος ἀλήθειαν ἀνδρός. ὅμως δ' ἐπειδή τινες ἐπὶ τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι καὶ τὴν παρὰ τούτων κενὴν δόξαν, ἀφέντες αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἔξωθεν σκοπεῖν, ἠναγκάσθην κἀν τούτοις προχειρίσασθαι τοὺς μάρτυρας, ἵν' ὅτι μηδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι γιγνώσκωσιν. ὅθεν δὲ τὸ τῆς Φρύνης ἄκαιρον ἤδη μοι διηγήσασθαι. αὕτη ποτ' ἐν συμποσίῳ παιδιᾶς τοιαύτης γενομένης, ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις, ἃ βούλοιτο, θεασαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχούσῃ τε καὶ ψιμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας, ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος ἀρυσαμένας ταῖς χερσὶ προσενεγκεῖν ἅπαξ αὐτὸ τῷ προσώπῳ, καὶ μετὰ τοῦτο εὐθέως ἀπομάξασθαι σινδονίῳ, καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ' ἔπραξε. ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἁπάσαις σπίλου τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη, καὶ ἦν ὁμοιότητα ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις, αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη. μόνη γὰρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλή, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη. ὥσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσιόντων ἁπάντων γυμνωθέν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαίνοιτο ἔχειν χρήσιμον, ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ἢ ἰδίᾳ τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτήν. ἀγαθῶν οὖν τῶν ἐν τῇ φύσει, τῶν μὲν περὶ ψυχήν, τῶν δὲ περὶ σῶμα, τῶν δ' ἐκτός. καὶ παρὰ ταῦτα οὐδενὸς ἄλλου γένους ἀγαθῶν ἐπινοουμένου. ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ὄναρ ποτὲ μετειλήφασιν οἱ ἀθλοῦντες, εὔδηλον παντί. τὴν ἀρχὴν γάρ, οὐδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γιγνώσκουσι, τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λογικὴν αὐτὴν ἐπίστασθαι. σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλῆθος, ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ἔχουσιν κατεσβεσμένην, οὐδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένην, ἀλλ' ἄνουν ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις. ἴσως δ' ἀμφισβητήσαιεν ὡς τῶν περὶ τὸ σῶμά τινος ἀγαθῶν ἐπήβολοι. πότερον οὖν τῆς τιμιωτάτης ὑγείας ἀμφισβητήσουσιν; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους ἂν εὕροις ἐν σφαλερωτέρᾳ διαθέσει σώματος, εἴπερ Ἱπποκράτει δεῖ πιστεύειν, εἰπόντι τὴν καὶ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν, σφαλερὰν ὑπάρχειν, ἣν μεταδιώκουσιν οὗτοι. καὶ δὴ καὶ ὅτι ἄσκησις μὲν ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων, Ἱπποκράτει καλῶς εἰρημένον, ἐπαινεῖται πρὸς ἁπάντων. οἱ δὲ τοὐναντίον ἐπιτηδεύουσιν, ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιπλάμενοι, καὶ ὅλως τὸν τοῦ παλαιοῦ λόγον, ὡς κορυβαντιῶντες, κατεγνωκότες. ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὴν δίαιταν ὑποτιθέμενος ἔλεγε, πόνοι, σιτία, ποτά, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια. οἱ δὲ τὰ γυμνάσια παρὰ τὸ προσῆκον ἑκάστης ἡμέρας διαπονοῦσι, τροφάς τε προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν. ὡς προσηκόντως ἄν τινα ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν,

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταί,
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ.
Ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμαρπτεν.

ἀνάλογον τοίνυν τούτοις καὶ ἡ τῶν ὕπνων αὐτοῖς ἔχει συμμετρία. ἡνίκα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες ἀπὸ τῶν ἔργων
ἔχουσιν ἐδεσμάτων δεόμενοι, τηνικαῦθ' οὗτοι διανίστανται τῶν ὕπνων, ὥστε ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν ὑῶν
διαγωγῇ. πλὴν γ' ὅσον οἱ μὲν ὕες οὐχ ὑπερπονοῦσιν, οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οἱ δὲ καὶ ταῦτα πάσχουσι, καὶ
ῥοδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῶτα διακναίονται. ὁ μὲν οὖν παλαιὸς Ἱπποκράτης, πρὸς οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν, ἔτι καὶ
ταῦτά φησι. τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν ἢ κενοῦν ἢ θερμαίνειν ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως, ὁποσοῦν τὸ σῶμα κι-
νεῖν, σφαλερόν. πᾶν γάρ φησι τὸ πολὺ, τῇ φύσει πολέμιον. οἱ δ' οὔτε τούτων ἐπαΐουσιν, οὔτε τῶν ἄλλων, ὅσα κα-
λῶς εἰπόντος ἐκείνου παραβαίνουσιν, ἀλλὰ πάντ' ἐξ ὑπεναντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτηδεύουσι. καὶ
διὰ τοῦτ' αὖ ἔγωγε φαίην ἄσκησιν, οὐχ ὑγιείας, ἀλλὰ νόσου μᾶλλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. ταύτῃ δ' οἶμαι καὶ αὐτὸν
τὸν Ἱπποκράτην φρονεῖν, ἐπειδὰν λέγῃ. διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. οὐ γὰρ μόνον τὸ κατὰ
10 φύσιν ἐστερῆσθαι τὸ ἐπιτήδευμα δι' ὧν εἶπεν ἐδήλωσεν, ἀλλ' οὐδ' ἕξιν ὠνόμασε, τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀφαιρού-
μενος καὶ τῆς προσηγορίας αὐτοὺς ᾗ προσαγορεύουσιν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τοὺς ὄντως ὑγιαίνοντας. ἡ μὲν γὰρ
ἕξις, ἔμμονός τις ἐστὶ καὶ δυσαλλοίωτος διάθεσις. ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄκρον εὐεξία, σφαλερά τε καὶ εὐμετά-
πτωτος. οὔτε γὰρ πρόσθεσιν ἔτι διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ. καὶ τῷ μὴ δύνασθαι μένειν ἐπὶ ταὐτοῦ, μηδ' ἀτρεμεῖν,
λοιπὴν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁδόν. οὕτως μὲν ἀθλοῦσιν αὐτοῖς, διάκειται τὸ σῶμα. καταλύσασι δὲ πολὺ δή τι
χεῖρον. ἔνιοι μὲν γὰρ μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν, ἔνιοι δ' ἐπὶ πλέον ἥκουσιν ἡλικίας, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ γηρῶσιν. οὐδὲ κἂν
ἐφίκωνταί ποτε εἰς τοῦτο, τῶν Ὁμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονται λιτῶν, χωλοί τε ῥυσοί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμὼ
ἀποτελούμενοι. ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων ἑτοίμως ὑπὸ τῆς τυχούσης διαλύεται
βλάβης, οὔτε σεισμὸν, οὔτ' ἄλλην τινὰ βραχυτέραν δυνάμενα φέρειν περίστασιν, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώ-
ματα, σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ ταῖς κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν γεγονότα πληγαῖς, ἕτοιμα πρὸς τὸ πάσχειν ἐστὶν ἐπὶ ταῖς
20 τυχούσαις προφάσεσιν. οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ περιωρυγμένοι πολλάκις, ὅθ' ἡ δύναμις οὐκέτ' ἀντέχει, πληροῦνται
ῥευμάτων. οἱ δ' ὀδόντες ἅτε διασεσεισμένοι πολλάκις ἐπιλειπούσης ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὐτοὺς, ἑτοίμως
ἐκπίπτουσι. τὰ δὲ λυγισθέντα τῶν ἄρθρων, ἀσθενῆ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίνεται, καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ
σπάσμα ῥαδίως κινεῖται. σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἕνεκα, φανερὸν ὡς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν
ἀθλητῶν, ὥστ' εἰκότως ἄν τις εἴποι εὐγενῶς ὀνομάζεσθαι, τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ
τὴν προσηγορίαν τὸν ἄθλιον ἐσχηκότων, ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων καθάπερ ἀπὸ γῆς μιᾶς τῆς ἀθλιότητος ὠνομασμέ-
νων. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν τῆς ὑγιείας ἐσκέμμεθα, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰ λοι-
πά. τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτοῖς ἔχει, ὡς μὴ μόνον ὠφελεῖσθαί τι πρὸς τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν, ἀλλὰ
καὶ πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες ὑπερπιάναντές τε καὶ
διασάξαντες αἵματί τε καὶ σαρξὶν, εἰς τοὐναντίον ἤγαγον. ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα
30 καὶ δυσειδῆ κατέστησαν, καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων. ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τελέως
ἀποκλάσωσιν ἢ διαστρέψωσιν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότ' οἶμαι τότε καὶ μάλιστα τὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως αὐ-
τῶν ἀποτελούμενον κάλλος, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι. ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν, εἰς κάλλος ἐντύχηται. κα-
ταλύσασι δὲ, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος αἰσθητηρίων προσαπόλλυται, καὶ πάνθ' ὡς ἔφην τὰ μέλη διαστρεφό-
μενα, παντοίας ἀμορφίας αἴτια γίνεται. ἀλλ' ἴσως τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἰσχύος ἀντιποιήσονται. ταύτην γὰρ
εὖ οἶδ' ὅτι φήσουσιν ἰσχυροτάτην πάντων εἶναι, ποίας ὦ πρὸς θεῶν ἰσχύος καὶ ποῦ χρησίμης; πότερον τῆς εἰς τὰ
γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ μὲν οὖν καλῶς ἢ σκάπτειν ἢ θερίζειν παρ' οὖν τι τῶν ἄλλων τὴν κατὰ γεωργίαν
δύνανται. ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; τὸν Εὐριπίδην αὖθίς μοι κάλει, ὅστις αὐτοὺς ὑμνήσει λέγων. πότερα μα-
χοῦνται πολεμίοισιν ἐν χεροῖν δίσκους ἔχοντες; τοῦ γὰρ ὄντι, οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας. ἀλλὰ πρὸς
κρύος καὶ θάλπος ἰσχυροί; αὐτοῦ γε τοῦ Ἡρακλέους ζηλωταὶ ὡς ἐνὶ, καὶ χειμῶνι καὶ θέρει σκέπεσθαι δέρματι, ὡς
40 ἀνυπόδετοι διατελεῖν, ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, χαμευνεῖν. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις, τῶν νεογνῶν παίδων εἰσὶν ἀσθε-
νέστεροι. ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξονται; ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δήπου ὅτι ἐπὶ τῷ τοὺς σκυ-
τοτόμους ἢ τέκτονας ἢ τοὺς οἰκοδόμους οἷοί τ' εἰσὶ, καταβάλλειν ἐν παλαίστρᾳ τε καὶ σταδίῳ. τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης
ἡμέρας κονίεσθαι δικαιοῦσιν. ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ τοῖς ὄρτυξι καὶ τοῖς πέρδιξιν ὑπάρχει. καὶ εἴπερ ἐπὶ τούτῳ μέ-
γα χρὴ φρονεῖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λοῦσθαι. ἀλλὰ νὴ Δία τῶν ἱερουργημένων ἕνα ταύρων ἀναθέ-
μενος τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε τὸ στάδιον; ὢ τῆς ὑπερβαλλούσης ἀνοίας, ὡς μὴ
δὲ τοῦτο γιγνώσκειν ὅτι πρὸ βραχέος τὸ βραχὺ, τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα τοῦ ταύρου ζῶντος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου.
καὶ πολλῷ γ' ἀκοπώτερον ἢ ὁ Μίλων ἦγε, καὶ θεῖν ἐδύνατο βαστάζουσα. ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ἦν ἀξία παραπλησίως
τῇ Μίλωνος. ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τἀνδρὸς ὅπως ἦν ἀνόητος, ὅς γε θεασάμενός ποτε νεανίσκον σχίζοντα κα-
τὰ μῆκος ξύλα ἐνθέσει σφηνῶν, ἐκεῖνον μὲν ἀπέστησε καταγελάσας, αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων,
50 ἐτόλμησε διασπᾶν αὐτό. κἄπειθ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας, διέστησε μὲν ἑκα-
τέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου, τῶν σφηνῶν δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε, τὸ λιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διαστῆσαι,
μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν, ὕστερον δὲ νικηθεὶς, οὐκ ἔφθασε κομίσασθαι τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ ξύλου
συνελθόντων ἀλλήλοις καταληφθεῖσαι, συνετρίβησαν μὲν αὗται πρῶτα, θανάτου δ' οἰκτροῦ τῷ Μίλωνι κατέ-
στησαν αἴτιαι. πάνυ γοῦν ὤνησεν αὐτὸν εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν ὁ νεκρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταχθείς. ἢ τὸ κοινὸν
τῶν Ἑλλήνων ἔσωσεν αὖ, ἡνίκα πρὸς τὸν βάρβαρον ἐπολέμουν ἡ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια περὶ τὸν ταῦρον,
ἀλλ' οὐχ ἡ Θεμιστοκλέους σοφία. πρῶτον μὲν ὑποκριναμένου καλῶς τὸν χρησμὸν, εἶτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν.
σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα, πολλὰς χεῖρας νικᾷ. σὺν ὅπλοις δ' ἀμαθία χεῖρον ἢ κακόν. ὅτι μὲν εἰς οὐδὲν τῶν κα-
τὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄσκησις, εὖ οἶδ' ὅτι σαφὲς ἤδη γέγονεν. ὅτι δὲ καὶ ἐν ἑαυτοῖς οἷς

ἀσκοῦσιν οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου, μάθοιτ' ἂν εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκεῖνον, ὃν τῶν οὐκ ἀμούσων ἀνδρῶν τὶς ἐντέχνως ἔπεσι διεσκεύασεν. ἔστι δὲ οὗτος,

Εἰ Διὸς γνώμη πᾶσι τοῖς ζώοις ὁμόνοια
Καὶ κοινωνία γένοιτο πρὸς τὸν βίον.
Ὡς τὸν ἐν ὀλυμπίᾳ κήρυκα μὴ μόνον
Ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνισμένους καλεῖν,
Ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τοῖς ζώοις
Εἰς τὸ στάδιον ἥκειν ἐν τῷ ἀθλήματι
Ἄνθρωπον οἶμαι στεφθήσεσθαι. ἐν μὲν γὰρ
Δολιχῷ ὑπέρτατα φησὶν ὁ ἵππος ἔσται.
Τὸ στάδιον δὲ, λαγωὸς ἀποίσεται.
Ἐν δὲ διαύλῳ, δορκὰς ἀριστεύσει.
Μερόπων δ' ἐν ἀριθμῷ οὐδεὶς ἐν ποσὶν
Ὦ κοῦφοι ἀσκητῆρες ἄθλιοι ἀνδρῶν.
Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' Ἡρακλέος τις ἐλέφαντος,
Ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη.
Οἶμαι δ' ὅτι καὶ ταῦρος πυγμῇ στεφθήσεται.
Καὶ ὄνος φησὶ λὰξ ὅ, τι εἰ βούλεται
Ἐρείσας, αὐτὸν τὸν στέφανον οἴσεται.
Αὐτὰρ ἐν ἱστορίῃ πολυπείρῳ γράψεται
Ὄνος, ὅτι παγκράτιον νικήσε ποτε
Ἄνδρας. εἰκοστὴ δὲ καὶ πρώτη
Ὀλυμπιὰς ἦν ὅτ' ἐνίκα ὀγκηστής.

Πάνυ χαριέντως οὗτος ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσι τὴν ἀθλητικὴν ἰσχὺν, οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὖσαν ἀσκημάτων. καίτοι γ' εἰ μηδὲν ἰσχύει, πρωτεύουσι τῶν ζώων οἱ ἀθληταὶ, τίνος ἂν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπήβολοι γενηθεῖεν ἀγαθῶν. εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ ταύτης αὐτῆς, αὐτοῖς μέτεστιν. οὔτ' οὖν ἀθλοῦσιν, οὔτε καταλύσασιν. ἔγε παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον, ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσὶν, οὐ γυμναζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες. ἡνίκα δὲ καὶ καταλύσαντες τύχοιεν, ἀνάπηροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται. τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ χρήματα πάντων ἀθροίζειν πλεῖστα σεμνύνονται. καὶ μὴν ἔστιν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας, οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀθλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν, οὐδ' ἂν εὕροις ἀθλητὴν οὐδ' ἑνὸς πλουσιώτερον, ἑνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου. ἔστι δ' οὐδ' αὐτὸ τὸ πλουτεῖν οὐκ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην ἣν καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει, ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων, οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει, καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμάτων οὗτοι μάλιστα. ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις, ἀφορμῆς μέν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι, διὰ δ' οὐκ ἔχειν ταύτην ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες. οὐδὲ γὰρ δανείζει τὶς αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν, ὥστ' εἰ καὶ πρὸς σχηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ἡμᾶς παρεσκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον οὖσαν διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ παραμένουσαν. ἀλλὰ διττῆς οὔσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις, ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναὶ, τινὲς δ' εὐκαταφρόνητοι, καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν, ἄμεινον ἂν εἴη, τοῦ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέρχεσθαί τινα. τὸ γάρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν, ἀπολείπειν εἴωθε γηρῶντας τοὺς τεχνίτας. εἰσὶ δ' ἐκ τοῦ προτέρου γένους, ἰατρική τε καὶ ῥητορικὴ, καὶ μουσικὴ, γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητικὴ, καὶ λογιστικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ γραμματικὴ, καὶ νομική. πρόσθες δ' εἰ βούλει ταύταις, πλαστικήν τε καὶ γραφικήν. εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν. ἐκ τούτων οὖν τινα τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτῳ μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ἐστί. καὶ μᾶλλόν γε τὴν ἀρίστην ἐν ταύταις, ἥ τις, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ἐστὶν ἰατρική. τοῦτο δ' αὐτὸ δεικτέον ἐφεξῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

ΤΗΝ εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν ὁ Φαβωρῖνος φησίν. ὀνομάζουσι δ' οὕτως οἱ ἀκαδημαϊκοὶ, καθ' ἣν τὴν ἀντικειμένην προσαγορεύουσι. οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι τελευτᾶν αὐτὴν εἰς ἐποχὴν ὑπολαμβάνουσι, ἐποχὴν καλοῦντες, τὴν ὡς ἂν εἴποι τὶς ἀοριστίαν, ὅ, περ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγματος ὁρίσασθαι, μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως. οἱ νεώτεροι δὲ, οὐ γὰρ μόνος ὁ Φαβωρῖνος, ἐνίοτε μὲν εἰς τοσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχὴν, ὡς μηδὲ τὸν ἥλιον ὁμολογεῖν εἶναι καταληπτόν. ἐνίοτε δὲ, εἰς τοσοῦτον τὴν γνῶσιν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτρέπειν αὐτὴν, ἄνευ τοῦ διδαχθῆναι πρότερον ἐπιστημονικὸν κριτήριον. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστιν, ὃ Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς ἀκαδημιακῆς διαθέσεως, ὃ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. λέγει δ' αὐτὸ ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ δὴ ὑπέθετο εἶναι ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Ἐπικτήτῳ διαλεγόμενος. καὶ μέντοι κἀν τῷ μετὰ ταῦτα γραφέντι βιβλίῳ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκαδημιακοὺς ἐπαινεῖ προσαγορεύοντας μὲν ἑκατέρῳ τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ἐπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς αἱρεῖσθαι τοὺς ἀληθεστέρους, ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν εἴρηκε, πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν εἶναι καταληπτόν. ἐν δὲ τῷ Πλουτάρχῳ συγχωρεῖν ἔοικεν, εἶναί τι βεβαίως γνωστόν. ἄμεινον γὰρ οὕτως ὀνομάζειν τὸ καταληπτόν, ἀποχωροῦντας ὀνόματι στωϊκῷ. καὶ ἔγωγε ἐθαύμαζον νὴ τοὺς θεοὺς, ὅπως ὁ Φαβωρῖνος εἰς τὴν τῶν ἀττικῶν φωνὴν εἰωθὼς μεταλαμβάνειν ἕκαστα τῶν ὀνομάτων οὐ παύεται, λέγων, ὅτε τὸ καταληπτὸν, ὅτε τὴν κατάληψιν, ὅτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, ὅτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα οἷον στερητικῶς λεγόμενα, ἀκατάληπτον φαντασίαν, ἢ τὴν ἀκαταληψίαν αὐτήν. ὡς δὲ καὶ τρία βιβλία γράψας, ἓν μὲν πρὸς Ἀδριανὸν, ἕτερον δὲ πρὸς Δύσωνα, καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ἅπαντα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐπέγραψε. καὶ καθ' ὅλα γε αὐτὰ γενναίως ἀγωνίζεται, πειρώμενος ἐπιδεικνῦναι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀνύπαρκτον. ἐγὼ δ' οὔτ' ἄλλο τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν, παρὰ τὸ γνωστὸν, οὔτ' ἄλλο τι τὸ καταλαμβά-

παραλαμβάνεσθαι, τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν, ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν, καὶ τὴν καταλη-
πτικὴν φαντασίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν ἢ ἀκούειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀνείροις
καὶ μανίαις. ἔνια δὲ οὐκ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρῶμεν, ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα. ταυτὶ μὲν τὰ δεύ-
τερα πάντες ἄνθρωποι, πλὴν ἀκαδημιακῶν τε καὶ πυρρωνείων εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν. ἃ δ' ὄναρ
ἢ παραπαιόντων ἡ ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦθ' ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσι αὐτὸ τοῦθ' οὕτως ἔχειν,
ἐξαλειψάτωσαν, ἐν οἷς γράφουσι, μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα, μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα,
μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον
ἐκείνοις ἐστὶν, ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνωστὸν, συγκέχυται μὲν δήπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια, οὔτ' αὐτὸς
ὁ διδάσκαλος ὁ ἀκαδημιακὸς, οὔτ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δυνήσεται κρῖναι, τοὺς εἰς ἑκάτερα τῶν ἀντικειμένων εἰρη-
10 μένους λόγους. ἔτι δὲ οὐ δεησόμεθα τὴν ἀρχὴν τοιούτων διδασκάλων, δυνάμενοί γε καὶ αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα
τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων ἀντιδιῃρημένων ἀναγινώσκειν, καὶ οὐδὲν ἧττον τῶν ἀκαδημιακῶν εἰδέναι, κἂν ἀσαφὲς
αὐτῶν τι ᾖ, τὸ μὲν παρὰ τῷ Χρυσίππῳ τοῖς στωϊκοῖς διδασκάλοις ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ἐστὶ, τὸ δὲ παρὰ Θεο-
φράστῳ, καὶ Ἀριστοτέλει τοῖς περιπατητικοῖς. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων, ὥστ' οὐδὲν ἂν ἔτι λείποιτο πρὸς διδασκα-
λίαν τοῖς ἀκαδημιακοῖς, ὃν ἐπὶ τοῦ Φαβωρίνου λόγου. τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἦν δίδαγμα, τὸ
μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδομένον ὑπὸ τῆς φύσεως, ᾧ παραβάλλων ἕκαστον τῶν ὄντων ἀκριβῶς διαγνώ-
σεται. διὸ μηδ' ἀποφαίνεσθαι περὶ μηδενὸς ἠξίουν, ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχειν ἀεί. ἀλλ' εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κρι-
τηρίοις αἴσθησιν ἱκανῶς συγχωρήσουσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα τῆς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς
ἀπαιτήσεως, μᾶλλον μὲν τοὺς τεχνίτας παρέχοντας τοῖς μαθηταῖς εὐθέως, ἀλλ' ἕτερον τὸ λογίζεσθαι, τὸ καλούμενον
ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζειν. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐπιστῆσαι τῷ γυμναζομένῳ, καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς
20 σφάλλεται, καὶ ταῦτα ἐπανορθοῦν μόνα. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ἐπανορθοῦται τὰ τῶν πα-
λαιόντων ἁμαρτήματα. καὶ ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης, καὶ μουσικὸς, οὕτω διδάσκουσιν οὐ δια-
σείοντες οὐδὲ σαλεύοντες τῶν μαθητῶν ἣν ἔχουσι πίστιν ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις, ἀλλ' ἐφιστῶντες αὐτοῖς
γυμναζομένοις ἄχρι περ ἂν ἀναμαρτήτους ἀποδείξωσι, τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἐποχὴν εἰσάγον-
τες. αὐτοὶ γάρ εἰσιν οἱ καὶ ταῖς ἐνεργείαις σὺν αἰσθήσεσιν ἀπιστεῖν ἀναπείθοντες, ἢ τοῖς ὑπό του βεβαίως γιγνω-
σκομένοις καταφρονεῖν. ὁ γοῦν Καρνεάδης οὐδὲ τοῦτο τὸ πάντων ἐναργέστατον συγχωρεῖ πιστεύειν, ὅτι τὰ τῷ
αὐτῷ ἴσα μεγέθη, καὶ ἀλλήλοις ἴσα γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν λόγους οἷς ἐπιχειρεῖ λύειν κατὰ ταυτὰ καὶ ἄλλα πάμ-
πολλα τῶν ἐναργῶς τι εἶναί τισι φαινομένων τε καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε σωζομένους ἔχομεν. ἀπόκειν-
ται γὰρ ἐν γράμμασιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν συναθροισθέντες. αἱ λύσεις δ' οὔθ' ὑπ' ἐκείνων, οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς
εἴρηνται τῶν μετ' αὐτὸν ἀκαδημιακῶν. ἆρ' οὖν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐδήλωσε μόνον, ὅτι σοφίσματά εἰσιν
30 οἱ λόγοι πάντες οὗτοι, καὶ ζητητέον τὴν λύσιν αὐτῶν ὑμῖν, ὦ μαθηταί. μοχθηρὸν μὲν γὰρ τοῦτο, σμικρότερον δ'
ὅμως οὐ πεποιήκασιν, οἱ γράψαντες μὲν αὐτοὺς, μὴ δηλώσαντες δ' ὑμῖν, ὁποῖοί τινές εἰσι. ἡδέως δ' ἂν ἠρόμην,
εἴπερ ἦν ὁ Φαβωρῖνος, ἆρά γε κελεύει με πείθεσθαι αὐτοῖς ἅπασι τοῖς λόγοις, ἢ σκοπεῖσθαι πότερον ἀληθεῖς
εἰσὶν, ἢ ψευδεῖς. ἐν δὴ γὰρ σκοπεῖσθαι συνεχώρησεν. ἠρόμην δ' ἂν ἐπὶ τῷδε πάντως, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις ὑπάρχει διακρίνειν ἀληθεῖς λόγους, ψευδῶν, ἢ μεθόδου δεῖ τῆς ἑκατέρων γνώσεως. εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ
ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις ἅπαντες, οὐδ' ὡσαύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν; εἰ δὲ μέθοδός τις ἐστὶ αὐτὴν πρῶ-
τον μαθεῖν ἐδέησεν. ἑξῆς δὲ ἐπιστατοῦντας αὐτοὺς γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων, ὥσπερ
οἱ παλαίειν μανθάνοντες, ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥητορεύειν, ἢ ἀναγιγνώσκειν, ἢ γράφειν, ἢ
ὅλως ὁτιοῦν ἐνεργεῖν κατὰ τέχνην. εἰ μὲν οὖν ἔγραψέ τις τῶν ἀκαδημιακῶν, οἷον μέν τι χρῆμα ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, οἷον δὲ
σόφισμα, καὶ ὡς χρὴ διαγινώσκειν αὐτὰ, καὶ ὡς χρὴ γυμνάζεσθαι κατὰ ταῦτα, ὡς ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπει τὴν κρί-
40 σιν ὡς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρουμένων τῶν μαθητῶν, πλὴν ὅτι περιττός ἐστιν, ἐδίδασκεν ὁ ἀκαδημιακὸς ἕκαστον τῶν
εἰρημένων, ἔχομέν τε ἡμεῖς τοὺς ἰδίων τῶν δογμάτων διδασκάλους. εἰ δ' οὔτ' ἔγραψέ τις ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς αὐ-
τῶν, οὔτ' ἐγύμνασεν, ὅμοιόν τι ποιεῖ τέκτονι κελεύοντι τῷ μαθητῇ μετρῆσαί τε καὶ στῆσαι καὶ ἀποτεῖναι, καὶ κύ-
κλον γράψαι, χωρὶς τοῦ πήχεως δοῦναι καὶ ξυστὸν, καὶ κανόνα, καὶ κιρκῖνον. ἀλλ' ἴσως φησὶ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον
ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ δόγμασι. μὴ τοίνυν ἔτι προσποιοῦ γιγνώσκειν τι, μηδ' ἀποφαίνου, μηδ' ἀναδίδασκε τὴν ὑπὸ
τῶν πρεσβυτέρων ἀκαδημιακῶν εἰσαγομένην ἐποχὴν, μηδὲ σεμνύνου γραμματικοῦ ποιῶν ἔργον, ἃ μὲν εἰρή-
κασιν οἱ πρόσθεν ἐκμεμελετηκώς. ὅτι δὲ αὐτῶν ὑγιὲς ἐστὶν οὐδὲν, οὐδ' ὅλον ἐννοῶν. οὐδὲ γὰρ διδασκάλου τό γε
τοιοῦτον ἐστὶν, ἀλλ' ἀδολεσχία τις ἢ λῆρος. πόθεν οὖν ἐλπὶς ὑπολείπεται τῆς τῶν ἀληθῶν εὑρέσεως; ᾧ γὰρ
οὐδὲν ὑπάρχει κριτήριον ἀληθῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνῶσις αὐτοῦ. ἐνεχείρησε δὲ διδάξαι μόνον σοφι-
στὰς, μηδὲν ἡμῖν ὑπάρχειν κριτήριον σύμφυτον, ὥστε γε μετὰ τοῦτο τολμηρῶς, ἡμῖν μέντοι ἴσως φησὶ αἴσθη-
50 σίν τε καὶ νόησιν ἐναργῆ κριτήρια τοῦ ἀληθοῦς εἶναι, συγχωρήσειεν ἄν τις ἐν λογικαῖς κυλινδεῖσθαι βουλό-
μενος ἐλπίσι ματαίαις. ὅσοι δ' ἂν ᾑρήκασι ὅλην τὴν ἐλπίδα, καθάπερ ἐκεῖνος, μάτην φλυαροῦσι. εὔδηλος
οὖν ἐστὶν ὁ Φαβωρῖνος, αἰδοῖ μὲν ἀνατρέπων πάντα, καὶ ἀγνοεῖν ὑπάρχειν ὁμόλογον, ὅθεν ὑπάρχειν οἱ πρόσθεν ἔλε-
γον ἀκαδημιακοί τε καὶ πυρρώνειοι. προσποιούμενος δ' ἐπιτρέπειν τὴν κρίσιν τοῖς μαθηταῖς, ἣν οὐδὲ ἑαυτοῖς
ἐπέτρεψαν οἱ πρὸ † αὐτῶν. ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μανθανόντων ὀτιοῦν, οἵαν ἐννοεῖ ὁ Φαβωρῖνος,
οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἀρίστη τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλία τὴν ἀρχὴν ἐναργῶς οἶμαι δεδιδάχθαι. αἳ δ' οἱ λοιποὶ
πάντες, διδασκαλίαι μὲν εἰσὶν, εἰ δ' ἄρισται σκοπῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὖθις ἀρξάμενοι. φαίνεται γὰρ
ἡμῶν ἐναργῶς τοῦτο, κἂν ὅτι μάλιστα αὐτοῖς ἄπιστον ἐργάσασθαι σπουδάζουσιν οἱ σοφισταὶ, μηδὲν εἶναι κριτήριον
φυσικόν, ὁ μὲν γὰρ κιρκῖνος γράφει τὸν κύκλον, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη, καθάπερ ὁ ζυγὸς τὰ βάρη, ταῦτα

† αὐτῶν

δὲ αὐτὸς κατεσκεύασεν ἄνθρωπος, ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὡρμώμενος, ὧν ἀποτέρω κριτήριον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε σεμνότερον ἔχομεν. εἰ τοίνυν ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι δεῖ, λέγει γοῦν πάλιν ὁ νοῦς, ὅτι πιστεῦσαι μὲν ἢ ἀπιστῆσαι ὡς τῶν φυσικῶν κριτηρίων δυνατὸν ἡμῖν ἐστι, κρίναι δ' οὐ δυνατὸν αὐτὰ διά τινος ἑτέρου τινός. ᾧ γὰρ κρίνεται τἄλλα πάντα, πῶς ἂν τοῦτο πρὸς ἄλλου κριθείη; πιστεύειν βούλει τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐναργῶς ὁρῶσι, καὶ τῇ γλώσσῃ γευομένῃ, τουτὶ μὲν μῆλον εἶναι, τουτὶ δὲ σῦκον. ἢ μὴ πιστεύειν; ὑπείκομαι ὃ βούλει ποιεῖν ἐφ' ἡμῖν, εἰ μέντοι πιστεύεις διαλέγεσθαί μοι. μὴ πιστεύοντος δὲ, ὡς παρὰ φύσιν ἔχοντος ἀφίσταμαι. κείσθω πρότερον ἀπιστεῖν σε, μηδὲν ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ ἄρτι πέπαυμαι λέγων. ὑποκείσθω δέ σε πιστεύειν, ἐλπίζεσθαι μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ κρίνειν. ἀλλ' ἐγὼ τὰ μὲν αἰσθητὰ τοῖς ἐναργῶς αἰσθήσει φαινομένοις, τὰ δὲ νοητὰ, τοῖς ἐναργῶς νοουμένοις. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν φυσικῶν κριτηρίων, αἱ τέχναι πᾶσαι κατασκευάζουσιν, ὄργανά τε καὶ κριτήρια τεχνικὰ, δι' ὧν τὰ μὲν αὐτοῖς συντεθεῖσι, τὰ δὲ ὑφ' ἑτέρων συγκείμενα κρίνουσιν, κἀγὼ διδάξω, ὅλως ὄργανά τε καὶ κριτήρια, τὰ μὲν οἷς κατασκευάσεις τοὺς ἀληθεῖς λόγους, τὰ δ' οἷς τοὺς ἐφ' ἑτέρων κρινεῖς γεγονότας. ἔχει γὰρ οὕτως τὸ πᾶν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ τι φαίνοιτο πρὸς αἴσθησιν ἢ νόησιν ἐναργῶς, οὐ χρῄζει τοῦτο ζητήσεως. εἰ δὲ μήτε τι τοιοῦτον ὑπάρχει, τῆς ἐξ ἑτέρου προσδεῖται γνώσεως. ἐγὼ μὲν ἐπαγγέλλομαί σοι διδάξειν, ἔνια μὲν τοῖς κατὰ τὰς τέχνας ὀργάνοις ἀνάλογα, ἐξ ὧν εὑρήσεις τὸ ζητούμενον. ἔνια δὲ τοῖς κριτηρίοις, ἐξ ὧν τὸ δοκοῦν εὑρῆσθαι, κρινεῖς. ἐπειδὰν δὲ μάθοις ταῦτα, ἐπὶ πολλῶν παραδειγμάτων γυμνάσω σε ταχέως τε ἅμα καὶ ἀκριβῶς εὑρίσκειν καὶ κρίνειν τὸ ζητούμενον, ὥστ' οὐδὲ βιβλίου δεήσῃ τινὸς ἔτι ἤδη πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν, οὔτε διδασκαλίας ἑτέρας, οὐθύς τε δήπου καὶ τοὺς ἄλλο τι λέγοντας ὧν εὕροις, ἑτοίμως γνωρίσεις. ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν γιγνώσκων εὐθεῖαν οὖσαν, οὐ δεῖται διδασκαλίας ἑτέρας εἰς ἔλεγχον τῶν πεπλανημένων, οὕτω καὶ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν, εὐθὺς ἅμα ταύτῃ καὶ τὰς πεπλανημένας γνωρίζει. Φαβωρῖνος δέ μοι δοκεῖ παραπλήσιόν τι ποιεῖν τῷ φάσκοντί σε εἶναι τυφλὸν, δύνασθαι δὲ κρίνειν, πότερον ἡμῶν ἐστι ῥυπαρώτερος ἢ λευκότερος, οὐκ ἐννοῶν, ὅτι τῷ μὲν μέλλοντι τὰ τοιαῦτα κρίνειν, ὑπάρχειν χρὴ πρότερον ὄψιν. οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν, ἢ μὴ δ' ὅλως ἔχειν ὄψιν, ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι ᾧ κρίνομεν, ὁποῖόν ἐστί τι, καὶ ὅτι τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς ὄνοις οὐκ ἄν τις ἐπιτρέψειεν, ὅτι μηδ' ὅλως ἔχουσι νοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μὴ δὲ οὗτοι πιστὸν ἔχουσι τὸν νοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινομένων διδασκαλιῶν ἀπιστίαν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν τι κριτήριον, ἀλλ' ἢ ἀπιστεῖν αὐτῷ. γελοῖος οὖν ἐστιν ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπων κρίνειν τοῖς μαθηταῖς, ἄνευ τοῦ συγχωρῆσαι τὴν πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐναργὲς τῷ νῷ, ἢ πιστὸν ἐξ ἑαυτοῦ, διέφθαρται πάντων ἡ κρίσις. εἰ δ' ἔστι μὲν, ὥσπερ ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοιοῦτος ἐν τῇ ψυχῇ νοῦς, οὐ μὴν ἅπασί γε ὁμοίως ὀξὺς, ἐγχωρεῖ καθάπερ βλέπων ὀξύτερον ἐπάγει πρὸς τὸ θέαμα τὸν ἀμβλύτερον ὁρῶντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν νοημάτων, ὑπὸ τῶν φθασάντων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν, ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν θέασιν αὐτοῖς τὸν ἀμβλύτατον. καὶ τοῦτ' ἐστιν ὁ διδάσκαλος, ὡς ὅ τε Πλάτων φησὶ, κἀγὼ πείθομαι. καὶ γέγραπται γέ μοι περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, ὅτι τοιαύτη τίς ἐστιν ἡ πρὸς τὴν νόησιν ἐναργὴς ἡ διδασκαλία. γέγραπται δὲ καὶ ὅπως ἄν τις ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ στοιχείων τε καὶ ἀρχῶν ἀποδεικνὺς εἴη μάλιστα πᾶν, ὅσον ἀποδειχθῆναι δυνατὸν, οὐχ ὡς ὁ θαυμαστὸς Φαβωρῖνος, ἐν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι μὴ δὲ τὸν ἥλιον εἶναι καταληπτὸν, ὡς ἐπιλήσμοσιν ἡμῖν ἑτέρωθι διαλέγεται, συγχωρεῖ τέ τι βεβαίως εἶναι γνωστὸν καὶ τοῦτ' ἐπιτρέπων αἱρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΡΙΣΤΟΣ
ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

ΟΙΟΝ τι πεπόνθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀθλητῶν, ἐπιθυμοῦντες μὲν ὀλυμπιονῖκαι γενέσθαι, μηδὲν δὲ πράττειν ὡς τούτου τυχεῖν, ἐπιτηδεύοντες, τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν συμβέβηκεν. ἐπαινοῦσι μὲν γὰρ Ἱπποκράτην, καὶ πρῶτον ἁπάντων ἡγοῦνται, γενέσθαι δὲ αὐτοὺς ἐν ὁμοίοις ἐκείνῳ, πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πράττουσι. οἱ μὲν γὰρ, οὐ μικρὰν μοῖραν εἰς ἰατρικὴν φησὶ συμβάλλεσθαι τὴν ἀστρονομίαν, καὶ δηλονότι τὴν ταύτης ἡγουμένην ἐξ ἀνάγκης γεωμετρίαν. οἱ δ' οὐ μόνον αὐτοὶ μετέρχονται τούτων οὐδέτερον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετιοῦσι μέμφονται. καὶ μὲν δὴ καὶ φύσιν σώματος, ὁ μὲν ἀκριβῶς ἀξιοῖ γιγνώσκειν, ἀρχὴν εἶναι φάσκων αὐτὴν τοῦ κατ' ἰατρικὴν λόγου παντός. οἱ δ' οὕτω καὶ περὶ τούτων σπουδάζουσιν, ὡς οὐ μόνον ἑκάστου τῶν μορίων οὐσίαν, ἢ πλοκὴν, ἢ διάπλασιν, ἢ μέγεθος, ἢ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν θέσιν ἐπίστανται. καὶ μὲν γε ὡς ἐκ τοῦ μὴ γιγνώσκειν κατ' εἴδη τε καὶ γένη διαιρεῖσθαι τὰ νοσήματα, συμβαίνει τοῖς ἰατροῖς ἁμαρτάνειν, τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν Ἱπποκράτη μὲν εἴρηται προτρέποντι τὴν λογικὴν ἡμᾶς ἐξασκεῖν θεωρίαν. οἱ δὲ νῦν ἰατροὶ τοσοῦτον ἀποδέουσιν ἀσκεῖσθαι κατ' αὐτὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀσκοῦσιν, ὡς ἄχρηστα μεταχειριζομένοις, ἐγκαλοῦσι. οὕτω δὲ καὶ τοῦ προγιγνώσκειν τε τὰ προγεγονότα καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι τοῖς κάμνουσι νοσήματα, πολλὴν χρῆναι πεποιῆσθαι πρόνοιαν, Ἱπποκράτης φησίν. οἱ δὲ καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης ἐπὶ τοσοῦτον ἐσπουδάκασιν, ὥστ' εἴ τις αἱμοῤῥαγίαν, ἢ ἱδρῶτα προείποι, γόητά τε καὶ παραδοξόλογον ἀποκαλοῦσιν. σχολῇ γ' ἂν οὗτοι, τἄλλα προλέγοντός τινος ἀνάσχοιντο. σχολῇ δ' ἄν ποτε, τῆς διαίτης τὸ σχῆμα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῦ νοσήματος ἀκμὴν, καταστήσαιντο. καὶ μὴν Ἱπποκράτης οὕτως γε διαιτᾶν κελεύει. τί δὴ οὖν ἐστι τὸ ὑπόλοιπον εἰς ὃ ζηλοῦσι τἀνδρός; ὁ γὰρ δὴ τήν γε τῆς ἑρμηνείας δεινότητα, τῷ μέν γε καὶ τοῦτο κατόρθωται. τοῖς δ' οὕτω τοὐναντίον, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἐστιν ἰδεῖν καθ' ἓν ὄνομα δὶς ἁμαρτάνοντας, ὃ μηδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον. διόπερ ἔδοξέ μοι

ζητῆσαι

ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, ἥτις ποτ' οὖν ἐστὶ δι' ἣν, καίτοι θαυμάζοντες ἅπαντες τὸν ἄνδρα, μήτ' ἀναγινώσκουσιν αὐτοῦ τὰ
συγγράμματα, μήτ' εἰ καί ποτε τοῦτο πράξαιεν, συνίασι τῶν λεγομένων, ἢ εἰ καὶ τοῦτο εὐτυχήσαιεν, ἀσκήσαι τὴν θεω-
ρίαν ἐπεξέρχονται, βεβαιώσασθαί τε καὶ εἰς ἕξιν ἀγαγεῖν βουλόμενος, εὑρίσκω δὴ καὶ σύμπαντα κατορθούμενα,
βουλήσει τε καὶ δυνάμει τοῖς ἀνθρώποις παραγιγνόμενα. θατέρου δ' αὐτῶν ἀτυχήσαντι, τὸ καὶ τοῦ τέλους αὐτῶν
ἀναγκαῖον ἀποτυχεῖν. αὐτίκα γέ τοι τοὺς ἀθλητάς, ἢ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀφυΐαν, ἢ διὰ τὴν τῆς ἀσκήσεως ἀμέλειαν
ὁρῶμεν ἀποτυγχάνοντας τοῦ τέλους. ὅτῳ δ' ἂν καὶ ἡ τοῦ σώματος φύσις ἀξιόνικος ᾖ, καὶ τὰ περὶ ἀσκήσεως ἄμεμπτα, τίς
μηχανὴ μὴ οὐ πολλοὺς ἀνελέσθαι τόνδε στεφανίτας ἀγῶνας. ἆρ' οὖν ἐν ἀμφοτέροις οἱ νῦν ἰατροὶ δυστυχοῦσιν, οὔτε δύ-
ναμιν, οὔτε βούλησιν ἀξιόλογον ἐπιφερόμενοι, περὶ τὴν περὶ τέχνης ἄσκησιν, ἢ τὸ μὲν ἕτερον αὐτοῖς ὑπάρχει, θα-
τέρου δ' ἀπολείπονται. τὸ μὲν δὴ μηδένα φύεσθαι δύναμιν ἔχοντα ψυχικὴν ἱκανὴν καταδέξασθαι τέχνην, οὕτω
10 φιλάνθρωπον, οὔ μοι δοκεῖ λόγον ἔχειν. ὁμοίου γὰρ τοῦ κόσμου καὶ τότ' ὄντος, καὶ νῦν, καὶ μήτε τῶν ὡρῶν τῆς τάξεως
ὑπηλλαγμένης. μήτε περὶ ἡλιακῆς περιόδου μετακεκοσμημένης. μήτ' ἄλλου τινὸς ἀστέρος ἢ ἀπλανοῦς ἢ πλανωμένου
μεταβολήν τινα ἐσχηκότος. εὔλογον δὲ διὰ μοχθηρὰν τροφήν, ἣν οἱ νῦν ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ διὰ τὸ τὸν πλοῦ-
τον, ἀρετῆς εἶναι τιμιώτερον, οὔθ' οἷος Φειδίας ἐν πλάσταις, οὔθ' οἷος Ἀπελλῆς ἐν γραφεῦσιν, οὔθ' οἷος Ἱπποκράτης ἐν ἰα-
τροῖς, ἔτι γίνεσθαί τινα. καίτοι τό γε ὑστέροις τῶν παλαιῶν ἡμῖν γεγονέναι, καὶ τὸ τὰς τέχνας ὑπ' ἐκείνων ἐπὶ πλεῖ-
στον προηγμένας παραλαμβάνειν, οὐ μικρὸν ἦν πλεονέκτημα. τὰ γοῦν ὑφ' Ἱπποκράτους †εἰρημένα χρόνῳ παμπόλλῳ, † εὑρημένα
ῥᾷστόν ἐστιν ἐν ὀλίγοις τοῖς ἔτεσιν ἐκμαθόντα, τῷ λοιπῷ χρόνῳ τοῦ βίου πρὸς τὴν τῶν λειπόντων εὕρεσιν καταχρή-
σασθαι. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται πλοῦτον ἀρετῆς τιμιώτερον ὑποθέμενον, καὶ τὴν τέχνην οὐκ εὐεργεσίας ἀνθρώπων ἕνεκεν,
ἀλλὰ χρηματισμοῦ μαθόντα, τοῦ τέλους τοῦ κατ' αὐτὴν ἐφίεσθαι. φθάσουσι γὰρ ἕτεροι πλουτῆσαι πρὶν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ τέ-
λος αὐτῆς ἀφικέσθαι. οὐ γὰρ δὴ δυνατὸν ἅμα χρηματίζεσθαί τε, καὶ οὕτω μεγάλην ἐπασκεῖν τέχνην, ἀλλ' ἀνάγκη κα-
20 ταφρονῆσαι θατέρου τὸν ἐπὶ θάτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον. ἆρ' οὖν ἔχομέν τινα τῶν νῦν ἀνθρώπων εἰπεῖν,
εἰς τοσοῦτον μόνον ἐφιέμενον χρημάτων κτήσεως, εἰς ὅσον ὑπηρετεῖν ἐξ αὐτῶν ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις τοῦ σώματος;
ἔστι τις ὁ δυνάμενος οὐ μόνον λόγῳ πλάσασθαι, ἀλλ' ἔργῳ διδάξασθαι τὸν κατὰ φύσιν πλούτου τὸν ὅρον ἄχρι τοῦ μὴ πει-
νῆν, μὴ διψῆν, μὴ ῥιγοῦν περιιόντος. καὶ μὴν εἴ τις γ' οὖν ἐστὶ τοιοῦτος, ὑπερόψεται μὲν, Ἀρταξέρξου τε καὶ Περδίκου.
καὶ τοῦ μὲν οὐδ' ἂν εἰς ὄψιν ἀφίκοιτό ποτε. τὸν δ' ἰάσεται μὲν, νοσοῦντα νόσημα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης δεόμενον,
οὐ μὴν ἀξιώσει γε διὰ παντὸς συνεῖναι, θεραπεύσει δὲ τοὺς ἐν Κρανῶνι καὶ Θάσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πολίχναις πένητας.
καταλείψει δὲ Κώοις μὲν καὶ πολίταις Πόλυβόν τε καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς, αὐτὸς δὲ πᾶσαν ἀλώμενος ἐφέξει τὴν
Ἑλλάδα. χρὴ γὰρ αὐτὸν γράψαι τι καὶ περὶ φύσεως χωρίων. ἵν' οὖν κείνῃ τῇ πείρᾳ τὰ ἐκ λόγου διδαχθέντα, χρὴ παν-
τως αὐτοῦ πόλεως γενέσθαι αὐτόπτην τῆς πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένης, καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον, καὶ τῆς πρὸς ἥλιον ἀνίσχον-
τα καὶ τῆς δυσμάς. ἰδεῖν δὲ καὶ τὴν ἐν κοίλῳ κειμένην, καὶ τὴν ἐφ' ὑψηλῷ, καὶ τὴν ἐπ' ἀκταῖς ὕδασι χρωμένην, καὶ
30 τὴν πηγαίοις, καὶ τὴν ὀμβρίοις, καὶ τὴν ἐκ λιμνῶν καὶ ποταμῶν. ἀμελῆσαι δὲ καὶ εἰ μὴ δ' εἴ τις ψυχροῖς ἄγαν ὕδα-
σι, μὴ δ' εἴ τις θερμοῖς χρῆται, μήτε νιτρώδεσι, μήτε στυπτηριώδεσιν, ἢ τισὶν ἑτέροις τοιούτοις. ἰδεῖν δὲ καὶ ποταμῷ
μεγάλῳ πρόσοικον πόλιν, καὶ λίμνῃ, καὶ ὄρει, καὶ θαλάττῃ, καὶ τἄλλα πάντα νοῆσαι, καὶ περὶ ὧν αὐτὸς ἡμᾶς
ἐδίδαξεν, ὥστε οὐ μόνον ἀνάγκη χρημάτων καταφρονεῖν, τὸν τοιοῦτον ἐσόμενον, ἀλλὰ καὶ φιλόπονον ἐσχάτως
ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται φιλόπονον εἶναί τινα μεθυσκόμενον, ἐμπιπλάμενον, ἢ ἀφροδισίοις προσκεί-
μενον, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν, αἰδοίοις καὶ γαστρὶ δουλεύοντα. σωφροσύνης γοῦν φίλος, ὥσπερ γε καὶ ἀληθείας ἑταῖ-
ρος, ὅ γ' ἀληθὴς ἰατρὸς, ἐξεύρηται. καὶ μὲν δὴ καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν χάριν τοῦ γνῶναι πόσα τὰ πάντα κατ'
εἴδη τε καὶ γένη νοσήματα ὑπάρχει. καὶ πῶς ἐφ' ἑκάστου ληπτέον ἔνδειξίν τινα ἰαμάτων. ἡ δ' αὐτὴ μέθοδος ἥδε
καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτὴν διδάσκει φύσιν, τήν τ' ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, ἃ δι' ἀλλήλων ὅλα κέκραται, καὶ τὴν
ἐκ τῶν δευτέρων τῶν αἰσθητῶν, ἃ δὴ καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορεύεται, καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, τὴν ἐκ τῶν ὀργανικῶν
40 μορίων. ἀλλὰ καὶ τίς ἡ χρεία τῷ ζώῳ τῶν εἰρημένων ἑκάστου, καὶ τίς ἡ ἐνέργεια, δέον μὲν ἄγειν καὶ ταῦτα μὴ ἀβα-
σανίστως, ἀλλὰ μετὰ ἀποδείξεως πεπιστεῦσθαι πρὸς τῆς λογικῆς δήπου διδάσκεται μεθόδου. τί δὴ οὖν ἔτι λείπεται
πρὸς τὸ μὴ εἶναι φιλόσοφον τὸν ἰατρὸν, ὃς ἂν Ἱπποκράτους ἀξίως ἀσκήσῃ τὴν τέχνην. εἰ γὰρ ἵνα μὲν ἐξεύρῃ φύσιν
σώματος, καὶ νοσημάτων διαφοράς, καὶ ἰαμάτων ἐνδείξεις ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνάσθαι προσήκει, ἵνα δὲ φιλο-
πόνως τῇ τούτων ἀσκήσει παραμένῃ, χρημάτων τε καταφρονεῖν καὶ σωφροσύνην ἀσκεῖν, πάντα ἤδη τῆς φιλοσο-
φίας ἔχοι τὰ μέρη, τό τε λογικὸν, καὶ τὸ φυσικὸν, καὶ τὸ ἠθικόν. οὐ γὰρ δὴ δέος γε μὴ χρημάτων καταφρονῶν καὶ
τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ἄτοπόν τι πράξῃ. πάντα γὰρ ἃ τολμῶσιν ἀδίκως ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀναπει-
θούσης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀναγκαῖον ἔχειν αὐτόν. σύμπασαι γὰρ ἀλλή-
λαις ἕπονται, καὶ οὐχ οἷόν τε μίαν ἡντιναοῦν λαβόντι, μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας εὐθὺς ἀκολουθούσας ἔχειν, ὥσπερ
ἐκ μιᾶς μηρίνθου δεδεμένας. καὶ μὴν εἴ γε πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς μάθησιν καὶ πρὸς τὴν ἐφεξῆς ἄσκησιν, ἀναγκαία
50 τοῖς ἰατροῖς ἐστὶν ἡ φιλοσοφία, δῆλον ὡς ὅστις ἂν ἰατρὸς ᾖ πάντως οὗτος ἐστὶ καὶ φιλόσοφος. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅτι πρὸς
τὸ χρῆσθαι καλῶς τῇ τέχνῃ φιλοσοφίας δεῖ τοῖς ἰατροῖς, ἀποδείξεως ἡγοῦμαι τινὸς χρῄζειν, ἑωρακότας γε πολ-
λάκις ὡς φαρμακεῖς εἰσὶν οὐκ ἰατροί. καὶ χρῶνται τῇ τέχνῃ πρὸς τοὐναντίον, ἢ πέφυκεν οἱ φιλοχρήματοι. πότερον
οὖν ὑπὲρ ὀνομάτων ἔτι διενεχθήσῃ, καὶ ληρήσεις ἐρίζων ἐγκρατῆ μὲν, καὶ σώφρονα καὶ χρημάτων κρείττονα, καὶ
δίκαιον ἄξιον εἶναι τὸν ἰατρὸν, οὐ μὴν φιλόσοφόν γε, καὶ φύσιν γιγνώσκειν τῶν σωμάτων, καὶ ἐνεργείας ὀργάνων, καὶ
χρείας μορίων, καὶ διαφορὰς νοσημάτων, καὶ θεραπειῶν ἐνδείξεις, οὐ μὴν ἠσκῆσθαί γε κατὰ τὴν λογικὴν θεωρίαν, ἢ τὰ
πράγματα συγχωρήσας, ὑπὲρ ὀνομάτων αἰδεσθήσῃ διαφέρεσθαι; καὶ μὴν ὀψὲ μέν. ἄμεινον δὲ νῦν γοῦν σωφρο-
νήσαντά σε, μὴ δ' ἢ καθάπερ κολοιὸν ἢ κόρακα περὶ φωνῶν ζυγομαχεῖν, ἀλλ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων σπουδάζειν
τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο γ' ἂν ἔχοις εἰπεῖν ὡς ὑφάντης μέν τις ἢ σκυτότομος ἀγαθὸς ἄνευ μαθήσεώς τε καὶ

ἀσκήσεως οὐκ ἂν ποτὲ γένοιτο, δίκαιος δέ τις, ἢ σώφρων, ἢ ἀποδεικτικὸς, ἢ δεινὸς περὶ φύσιν ἐξαιφνηδίου ἀναφανήσεται, μήτε διδασκάλοις χρησάμενος, μήτ' αὐτὸς ἐπασκήσας ἑαυτόν. εἰ τοίνυν καὶ τοῦτ' ἀναίσχυντον, καὶ θάτερον οὐ περὶ πραγμάτων ἐστὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρίζοντος, φιλοσοφητέον ἡμῖν ἐστὶ πρότερον, εἴπερ Ἱπποκράτους ἀληθῶς ἐσμὲν ζηλωταὶ, κἂν τοῦτο ποιῶμεν, οὐδὲν κωλύει μὴ παραπλησίους, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτοῦ γενέσθαι, μανθάνοντας μὲν, ὅσα καλῶς ἐκείνῳ γέγραπται, τὰ λείποντα δ' αὐτοὺς ἐξευρίσκοντας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ

ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

ΤΗΣ ἰατρικῆς τέχνης σκοπὸς μὲν ἡ ὑγεία, τέλος δὲ, ἡ κτῆσις αὐτῆς. ἐξ ὧν δ' αὖ τις ἢ μὴ παροῦσαν ὑγείαν ἐργάζοιτο, ἢ παροῦσαν διαφυλάττοι, γινώσκεσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς. καλεῖται δὲ τὰ μὲν ἐργαζόμενα μὴ οὖσαν ὑγείαν, ἰάματά τε καὶ βοηθήματα, τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν οὖσαν ὑγείαν, ὑγιεινὰ διαιτήματα. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν ἐπιστήμην ὁ παλαιὸς λόγος φησίν. ὑγιεινὰ μὲν καλῶν, τά τε φυλάσσοντα τὴν οὖσαν ὑγείαν, καὶ τὰ τὴν διεφθαρμένην ἀνασώζοντα. νοσερὰ δὲ, τἀναντία τούτων. δεῖται γὰρ ἀμφοῖν ὁ ἰατρὸς τῆς γνώσεως, ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν ἑλεῖν, τὰ δὲ φυγεῖν. ὅθεν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην εὕροιτο, οὐκέθ' ὁμοίως παρὰ πᾶσιν ὡμολόγηται, ἀλλ' οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν φασὶ τῇ τέχνῃ, τοῖς δὲ καὶ ὁ λόγος, οὐ μικρὰ δοκεῖ συντελεῖν. ὀνομάζονται δὲ, οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμώμενοι, παρωνύμως ἐκείνῃ ἐμπειρικοί. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου, λογικοί. καὶ δύο εἰσὶν αὗται πρῶται τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις, ἡ μὲν ἑτέρα, διὰ πείρας ἰοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν, ἡ δὲ ἑτέρα, δι' ἐνδείξεως. καὶ ὀνόματά γε ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικήν τε καὶ λογικήν. καλεῖν δὲ εἰσὶν εἰθισμένοι, τὴν μὲν ἐμπειρικὴν, τηρητικήν τε καὶ μνημονευτικήν. τὴν δὲ λογικὴν, δογματικήν τε καὶ ἀναλογιστικήν. καὶ τοὺς ἄνδρας ὁμοίως ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικούς τε καὶ τηρητικοὺς, καὶ μνημονευτικοὺς τῶν φαινομένων, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἵλοντο. λογικοὺς δὲ καὶ δογματικοὺς καὶ ἀναλογιστικοὺς, ὅσοι τὸν λόγον προσήκαντο. συνίστασθαι δὲ τὴν τέχνην, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ, τόνδε τὸν τρόπον φασίν. ἐπειδὴ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑώρων πάθη τὰ μὲν, ἀπὸ ταὐτομάτου γινόμενα νοσοῦσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οἷον αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν, ἢ ἱδρῶτας, ἢ διαῤῥοίας, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο βλάβην ἢ ὠφέλειαν φέρον, οὐ μὴν τό γε ποιῆσαν αἴτιον αἰσθητὸν ἔχον. ἕτερα δὲ, ὧν τὸ μὲν αἴτιον ἐφαίνετο, οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεως ἡμετέρας, ἀλλὰ κατά τινα συντυχίαν, οἷον συνέβη πεσόντα τινὰ, ἢ πληγέντα, ἢ ἄλλως πως τρωθέντα αἷμα ῥυῆναι, καὶ πιεῖν ἐν νόσῳ χαρισάμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ, ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ οἶνον, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστον εἰς ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐτελεύτα. τὸ μὲν οὖν πρότερον εἶδος τῶν ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων, ἐκάλουν φυσικὸν, τὸ δὲ δεύτερον, τυχικόν. ἑκατέρου δ' αὐτῶν τὴν πρώτην θέαν περίπτωσιν ὠνόμαζον ἀπὸ τοῦ περιπίπτειν ἀβουλήτως τοῖς πράγμασι τοὔνομα θέμενοι. τὸ μὲν οὖν περιπτωτικὸν εἶδος τῆς ἐμπειρίας, τοιόνδ' ἐστί. τὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἑκόντος ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκωνται, ἢ ὑπὸ ὀνειράτων προτραπέντος, ἢ ἄλλως πως δόξαντος. ἀλλὰ καὶ τρίτον τῆς ἐμπειρίας εἶδος ἐστὶ τὸ μιμητικὸν, ὅταν τῶν ὠφελησάντων ἢ βλαψάντων ὁτιοῦν, ἢ φύσει, ἢ τύχῃ, ἢ αὐτοσχεδίως αὖθις ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν εἰς πεῖραν ἄγοιτο. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῶν συστησάμενον. οὐ γὰρ δὶς μόνον ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν ὠφελῆσαν, εἶτα ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιοῦν εὑρίσκοντος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν τοιαύτην μνήμην, θεώρημα καλέσαντος, ἤδη πιστὸν ἡγοῦνται καὶ μόριος τῆς τέχνης. ὡς δὲ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτα ἠθροίζετο αὐτοῖς, ἰατρικὴ μὲν ἦν τὸ σύμπαν ἄθροισμα, καὶ ὁ ἀθροίσας, ἰατρός. ἐκλήθη δὲ ὑπ' αὐτῶν αὐτοψία τὸ τοιοῦτον ἄθροισμα, μνήμη τις οὖσα τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. ὠνόμαζον δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐμπειρίαν. ἱστορίαν δὲ, τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ. τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τῷ μὲν τηρήσαντι, αὐτοψία, τῷ δὲ μαθόντι τὸ τετηρημένον, ἱστορία ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν ἐνετύγχανον, ἔστιν ὅτε πρόσθεν οὐχ ἑωραμένοις, ἤ τισιν ἐγνωσμένοις μὲν, ἀλλ' ἐν χωρίοις, ἐν οἷς οὐκ ἦν ἰαμάτων εὐπορία, τῶν διὰ τῆς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθημάτων εὑρετικὸν ἐποιήσαντο, τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, ᾧ χρώμενοι πολλάκις καὶ ἀπὸ πάθους, ἐπὶ πάθος ὅμοιον τὸ αὐτὸ βοήθημα μεταφέρουσι, καὶ ἀπὸ τόπου ἐπὶ τόπον. καὶ ἀπὸ τοῦ πρόσθεν ἐγνωσμένου βοηθήματος, ἐπί τι παραπλήσιον ἔρχονται, ἀπὸ μὲν πάθους, ἐπὶ πάθος, ὡς εἰ ἀπὸ ἐρυσιπέλατος ἐπὶ ἕρπητα μεταβαίνοιεν. ἀπὸ δὲ τόπου ἐπὶ τόπον, ὡς ἀπὸ βραχίονος ἐπὶ μηρόν. ἀπὸ δὲ βοηθήματος ἐπὶ βοήθημα, ὡς ἐν διαῤῥοίαις ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἅπασα δὲ ἡ τοιαύτη μετάβασις, ὁδὸς μὲν ἐστὶν ἐπὶ τὴν εὕρεσιν, εὕρεσις δὲ οὐδέ πως πρὸ τῆς πείρας, ἀλλ' ἡνίκα ἂν τὸ ἐλπισθὲν εἰς πεῖραν ἀχθῇ, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ' αὐτῆς ἐστὶν, οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ καὶ πλειστάκις ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τὴν δὲ πεῖραν ταύτην τὴν ἑπομένην τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, τριβικὴν καλοῦσιν, ὅτι χρὴ τετρίφθαι κατὰ τὴν τέχνην, τὸν μέλλοντά τι οὕτως εὑρήσειν. αἱ δὲ ἔμπροσθεν ἅπασαι πεῖραι, αἱ πρὸ τῆς ἐμπειρίας, ὧν εἰς σύστασιν ἐδεῖτο ἡ τέχνη, καὶ περὶ τὸν τυχόντα δύνανται γενέσθαι. τοιαύτη μὲν ἡ διὰ τῆς πείρας πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός. ἡ δὲ διὰ τοῦ λόγου, φύσιν ἐκμαθεῖν παρακελεύεται, τοῦ τε σώματος οὗ ἐπιχειρεῖ ἰᾶσθαι, καὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων τὰς δυνάμεις, οἷς ὁσημέραι περιπίπτον τὸ σῶμα ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσερώτερον αὐτὸ ἑαυτοῦ γίγνεται. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη καὶ ἀέρων φύσιν, καὶ ὑδάτων, καὶ χωρίων, καὶ ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἐθῶν ἐπιστήμονα φασὶ δεῖν εἶναι τὸν ἰατρὸν, ὅπως τῶν τε νοσημάτων ἁπάντων τὰς αἰτίας εὑρίσκῃ, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, καὶ παραβάλλειν οἷός τε εἴη καὶ λογίζεσθαι, ὅτι τῷ τοιᾶσδε τῆς αἰτίας εἴδει, τὸ τοιαῦδε δύναμιν ἔχον προσαχθὲν φάρμακον τοιόνδε τι ἐργάζεσθαι πέφυκε. πρὶν γὰρ ἐν τούτοις γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἅπασιν, οὐχ οἷόν τέ φασιν, ἰαμάτων εὐπο-

ρεῖν

ῥύσειν αὐτόν. οἷον, ἵνα ἐκ μικροῦ παραδείγματος ἴδῃς τὸ πᾶν, ἔστω τι μέρος τοῦ σώματος ὀδυνώμενόν τε καὶ σκλη-
ρὸν, καὶ ἀντίτυπον, καὶ ἐν ὄγκῳ μείζονι, ἐνταῦθα χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν. πρῶτον μὲν ὅτι ῥυὲν ὑγρόν τι
πλέον τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ μόριον, ἐξῆρέ τε αὐτὸ, καὶ διατεῖνον εἰς ὀδύνην ἤγαγεν. ἐφεξῆς δὲ, εἰ μὲν ἔτι ἐπιρρέοι,
εἴργειν τοῦ ἐπιρρεῖν. εἰ δὲ μὴ, τοῦτο κενοῦν ἤδη τὸ μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπιρρέον ἔτι, κωλύσεις, τὸ δ' ἤδη περιεχό-
μενον, κενώσεις; ψύχων μὲν καὶ στύφων σὺ τὸ μόριον, κωλύσεις τὸ ἐπιρρέον. ὑγραίνων δὲ καὶ χαλῶν, κενώσεις τὸ
ἠθροισμένον. οὕτω μὲν οὖν ἐπ' αὐτῆς τῆς διαθέσεως, ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς τοῦ συμφέροντος γίνεται. οὐ μὴν ἀρκεῖν ταύτην
γε μόνην φασὶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νοσοῦντος ἑτέραν ἔνδειξιν εἶναι, καὶ παρὰ τῆς ἡλικίας, ἄλλην, καὶ
παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως, ἄλλην. οὕτω δὲ καὶ παρὰ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως, καὶ
τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν ἐθῶν, ἔνδειξιν ἀφ' ἑκάστου τούτων γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. οἷον, ἵνα καὶ τοῦτο σα-
10 φέστερον ἐπὶ παραδείγματος ἐκμάθῃς. ἔστω τινὰ πυρέττειν ὀξέως, ὀκνοῦντά τε κινεῖσθαι, καὶ βαρέως τοῦ σώματος αἰσθα-
νόμενον. ἔστω δὲ καὶ εὐογκότερος νῦν ἢ πρόσθεν, καὶ ἔρευθος πλέον ἐχέτω, ἔστωσαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν ὄγκῳ
μείζονι, παντί που δῆλον ὡς τῷ τοιούτῳ πλῆθος αἵματος θερμοτέρου πλεονάζει. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἢ δῆλον ὅτι ἡ κένω-
σις, ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει. τὰ δὲ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. πῶς οὖν αὐτὸ κενώσωμεν, ἢ μέχρι πό-
σου, τοῦτο οὐκέτι δυνατὸν ἐκ τῆς αἰτίας μόνης εἰδέναι. χρὴ γὰρ καὶ δύναμιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν καὶ χώραν, καὶ
τὰ ἄλλα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα προσεπισκοπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερος εἴη τὴν δύναμιν καὶ ἀκμάζων τὴν
ἡλικίαν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐαρινὴ, καὶ τὸ χωρίον εὔκρατον, οὐκ ἂν ἁμάρτοις εἰ φλέβα τεμὼν κενώσαις τοῦ αἵματος,
ὅσον ἡ αἰτία κελεύει. ἀρρώστου δὲ τῆς δυνάμεως οὔσης, καὶ τῆς ἡλικίας, ἢ παιδὸς κομιδῇ μικροῦ, ἢ πρεσβύτου πάνυ,
καὶ χωρίου τοῦ κατεψυγμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν αἰθιοπίαν, καὶ τῆς ὥρας
τοῦ ἔτους ἢ σφόδρα ψυχρᾶς, ἢ σφόδρα θερμῆς, οὐκ ἂν ἔτι τολμήσαις φλεβοτομεῖν. οὕτω δὲ καὶ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύ-
20 ματα, καὶ φύσεις σωμάτων ἐπισκοπεῖσθαι κελεύουσι. γίνεσθαι γὰρ αὐτοῖς ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἔνδειξιν τοῦ συμφέ-
ροντος ἰδίαν. ἀφ' ὧν δὲ ἡ ἔνδειξις τοῦ συμφέροντος, τοῖς δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις, τοῖς ἐμπειρικοῖς. τὸ γὰρ
προειρημένον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τοῦ πυρέττοντος, ὃ συνδρομὴν καλεῖν εἰσὶν εἰθισμένοι, τῷ μὲν
δογματικῷ, τὴν κένωσιν ὑπαγορεύει. τῷ δὲ ἐμπειρικῷ, τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν οὕτως ἐχόν-
των, πολλάκις ἑωρακὼς τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν, ἐλπίζει καὶ νῦν χρησάμενος ὀνήσειν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμάζοντας
τῇ ἡλικίᾳ, τὴν ἱκανὴν κένωσιν ἀλύπως φέροντας οἶδεν, ἐξ ὧν πολλάκις ἑώρακεν, οὕτω δὲ καὶ ἦρος μᾶλλον ἢ θέ-
ρους, καὶ ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ, καὶ εἰ ἔθος δέ τι κενώσεως εἴη τῷ κάμνοντι, οἷον δι' αἱμορροΐδος, ἢ διὰ ῥινῶν, ὁ μὲν δο-
γματικὸς ἀφέλοι ἂν καὶ διὰ τοῦτο πλέον τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος. ὁ δ' ἐμπειρικὸς,
ὅτι οὕτω τετήρηκεν. καὶ καθόλου φάναι τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν ἰάσεις, οἵ τε δογματικοὶ καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ
παραλαμβάνουσι, περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητοῦντες. ἐπὶ γὰρ τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις κατὰ τὸ σῶ-
30 μα συμπτώμασιν, ἔνδειξις μὲν τῆς αἰτίας γίνεται τοῖς δογματικοῖς, ἐξ ἧς τὴν θεραπείαν εὑρίσκουσιν. ὑπόμνη-
σις δὲ, τοῖς ἐμπειρικοῖς, τῶν πολλάκις ὡσαύτως τετηρημένων. ἐφ' ὧν δὲ μηδὲν ἔχουσιν οἱ δογματικοὶ φαινόμενον
σύμπτωμα τὸ τὴν αἰτίαν ἐνδεικνύμενον, ἐπὶ τούτων ἐρωτᾶν οὐκ ὀκνοῦσι τὸ προκαταρκτικὸν καλούμενον αἴτιον.
οἷον, εἰ κύων λυττῶν ἦν ὁ δακὼν, ἢ ἔχιδνα, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος αὐτὸ, οὐδὲν ἀλλοιότερον μέχρι παν-
τὸς φαίνεται τῶν ἄλλων ἑλκῶν, ἢ πάντως γε κατ' ἀρχάς. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ λυττῶντος κυνὸς μέχρι παντὸς ὅμοιον
φαίνεται τοῖς ὑπ' ἄλλου τινὸς δηχθεῖσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐχιδνῶν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ὅμοιον τοῖς ἄλλοις,
ὕστερον δὲ ἡνίκα ἤδη μοχθηρῶς ἔχωσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα ὀλέθρια προσγίνεται αὐτοῖς. τὰ δὴ τοιαῦτα
συμπτώματα πάντα, ὅσα ὑπὸ τῶν ἰοβόλων καλουμένων ζώων γίνεται, μὴ θεραπευόμενα καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς,
ἐσχάτως ὀλέθρια καθίσταται. τίς οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἢ δηλονότι κενῶσαι τὸν ἰὸν τὸν ἅμα τῇ δήξει τοῦ σώματος τοῦ
δηχθέντος ἐμπεσόντα. οὔκουν ἐπ' οὐλὴν ἄγειν δεῖ καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα σπεύδειν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπιτέμνειν πολ-
40 λάκις εἰς μικρὰ παντελῶς. ἤδη δὲ, καὶ θερμοῖς καὶ δριμέσι, καὶ δυναμένοις ἕλκειν καὶ ξηραίνειν τὸν ἰὸν φαρμάκοις
χρῆσθαι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ προσφέρουσιν, οὐχ ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ
πράγματος ποδηγούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν διὰ τῆς πείρας φανέντων μεμνημένοι. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ
ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς χώραις, ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἡ θεραπεία, δι' ἐμπειρίας ἐγινώσκετο αὐτοῖς, οὕτω
καὶ ἐπὶ τοῖς καταρκτικοῖς ὀνομαζομένοις αἰτίοις. εἰ μὲν δὴ οὖν συνεχώρουν ἀλλήλοις τὰς ὁδοὺς τῆς εὑρέσεως ἀμφο-
τέρας ἀληθεῖς εἶναι, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς ἔδει μακροτέρων λόγων. ἐπεὶ δὲ τῆς ἐμπειρίας οἱ δογματικοὶ κατηγοροῦσιν, οἱ
μὲν ὡς ἀσυστάτου, οἱ δὲ ὡς ἀτελοῦς, οἱ δὲ ὡς ἀτέχνου. τοῦ λόγου δὲ πάλιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὡς πιθανοῦ μὲν, οὐκ ἀληθοῦς δὲ,
διὰ τοῦτο διπλοῦς ἑκατέροις ὁ λόγος, καὶ μακρὸς πάνυ περαίνεται, κατηγοροῦσί τε καὶ ἀπολογουμένοις ἐν μέρει. τὰ μὲν
γὰρ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου κατὰ τῆς ἐμπειρίας εἰρημένα, δεικνύντος ὡς οἷόν τε μηδὲν πλειστάκις ὡσαύτως ὀφθῆναι
δύνασθαι, παντάπασιν αὐτὴν ἀσύστατον εἶναι βούλεται, μὴ δέ τι σμικρότατον εὑρεῖν οὖσαν ἱκανήν. τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασι-
50 στράτου, τὰ μὲν ἁπλᾶ, καὶ ἐφ' ἁπλοῖς εὑρίσκεσθαι, διὰ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦντος, οἷον ὅτι καὶ ἡ ἀνδράχνη τῆς αἱμω-
δίας ἴαμα ἐστὶν, οὐ μὴν τά γε σύνθετα καὶ ἐπὶ συνθέτοις ἔτι συγχωροῦντος, οὐκ ἀδύνατον μὲν αὐτὴν τὸ παράπαν
εὑρίσκειν, οὐ μὴν εἰς ἅπαντά γε ἱκανὴν εἶναι βούλεται. τὰ δὲ, τῶν μὲν τοιαῦτα συγχωρούντων εὑρίσκεσθαι διὰ τῆς
ἐμπειρίας, αἰτιωμένων δὲ αὐτῆς τὸ ἀπειρόδειστόν τε, καὶ μακρὸν, καὶ ὡς αὐτοί φασιν ἀμέθοδον, εἶθ' οὕτω τὸν λόγον
εἰσαγόντων, οὐκ ἀσύστατον μὲν, οὐδὲ ἀνύπαρκτον, οἷον δ' ἄτεχνον δέ τι πρᾶγμα τὴν ἐμπειρίαν εἶναι βούλεται.
πρὸς ταύτας οὖν τὰς ἐφόδους τῶν λόγων ἀπολογούμενοι καὶ συστατικὴν καὶ αὐτάρκη καὶ τεχνικὴν ἐπιδεικνῦ-
ναι πειρῶνται τὴν ἐμπειρίαν, καὶ αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀναλογισμοῦ καθάπτονται πολυειδῶς, ὥστε πάλιν ἀπολογεῖσθαι
πρὸς ἕκαστον εἶδος τῆς κατηγορίας τοῖς δογματικοῖς, ἀναγκαῖον. ἐπαγγελλομένοις γὰρ αὐτοῖς τοῦ τε σώματος
τὴν φύσιν ἐπίστασθαι, καὶ τῶν νοσημάτων ἁπάντων τὰς γενέσεις, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, ὁμόσε χωροῦν-

τοὺς οἱ ἐμπειρικοὶ πάντα διαβάλλουσιν ὡς ἄχρι μὲν τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος προϊόντα, βεβαίαν δὲ γνῶσιν οὐδὲ μίαν ἔχοντα. ἔστι δ᾽ ὅταν καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν συγχωρήσαντες, τὸ ἄχρηστον αὐτῶν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται. καὶ τοῦτο ποτὲ δόντες, αὖθις τὸ περιττὸν ἐξελέγχουσιν. τοιαῦτα μὲν δὴ καθόλου πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν ἐμπειρικοί τε καὶ δογματικοί. ἐν μέρει δὲ πολλὰ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ἐν ταῖς περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν ἀφανῶν ζητήσεσιν. τῶν μὲν τὴν ἀνατομὴν καὶ τὴν ἔνδειξιν καὶ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν ἐπαινούντων, ὄργανα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τῶν ἀδήλων θηρευτικά. τῶν δ᾽ ἐμπειρικῶν, μήθ᾽ εὑρίσκειν τι τὴν ἀνατομὴν συγχωρούντων, μήτ᾽ εἰ καὶ εὑρίσκοιτο ἀναγκαῖον εἰς τὴν τέχνην εἶναι τοῦτο. ἀλλὰ μήτε ἔνδειξιν ὑπάρχειν τοπαράπαν, μήθ᾽ ἕτερον ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι. πάντα γὰρ δεῖσθαι τῆς ἐξ ἑαυτῶν γνώσεως, μηδ᾽ εἶναί τι σημεῖον ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός. ἀλλὰ μὴν δὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν τέχνην, εἶτα καὶ πρὸς τὰς ὑποθέσεις τῆς διαλεκτικῆς λέγουσί τι, καὶ πρὸς τοὺς ὅρους, καὶ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι ἀπόδειξιν φασίν, ἀδήλου φύσει πράγματος οὐδενός. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν μοχθηρῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως, οἷς εἰώθασιν οἱ δογματικοὶ χρῆσθαι λέγουσί τι, καὶ περὶ παντὸς ἀναλογισμοῦ. καὶ ὡς οὗτος μὲν ἀδύνατος εὑρίσκειν ὃ ἐπαγγέλλεται. καὶ οὔτ᾽ ἄλλη τις τέχνη συνίσταται κατ᾽ αὐτόν, οὐδὲ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων πρόεισιν. ὁ δὲ ἐπιλογισμὸς ὃν δὴ φαινομένων λόγον εἶναι φασί, χρήσιμος μὲν εἰς εὕρεσιν τῶν προσκαίρων ἀδήλων, οὕτω γὰρ αὐτὰ καλοῦσιν ὅσα τοῦ γένους μέν ἐστι τῶν αἰσθητῶν, οὐ μὴν ἤδη γε πω πέφηνε. χρήσιμος δὲ καὶ πρὸς ἔλεγχον τῶν παρὰ τὸ φαινόμενόν τι λέγειν τολμώντων. χρήσιμος δὲ καὶ τὸ παρορώμενον τοῖς φαινομένοις δεῖξαι, καὶ σοφίσμασιν ἀπαντῆσαι, μηδαμοῦ τῶν ἐναργῶν ἀφιστάμενος, ἀλλ᾽ ἐν τούτοις ἀεὶ διατρίβων, οὐ μὴν ὅ γε ἀναλογισμὸς φασίν, ἀλλὰ ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων, λήγει δὲ ἐπὶ τὰ διαπαντὸς ἄδηλα. καὶ διὰ τοῦτο πολυειδής ἐστιν. ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν φαινομένων ἄλλο ἐπ᾽ ἄλλῳ τῶν ἀδήλων παραγίνεται. καὶ τὴν διαφωνίαν ἐνταῦθα προχειρίζοντες τὴν ἀνεπίκριτον, ἣν δὴ σημεῖον εἶναι τῆς ἀκαταληψίας φασίν. οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσι, τὴν μὲν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν γνῶσιν, κατάληψιν. ἀκαταληψίαν δέ, τὸ ἐναντίον ταύτῃ. καὶ τὴν μὲν ἀκαταληψίαν, αἰτίαν εἶναι φασὶ τῆς διαφωνίας τῆς ἀνεπικρίτου. τὴν διαφωνίαν δ᾽ αὖ πάλιν, τῆς ἀκαταληψίας σημεῖον. ἀνεπίκριτον δὲ τὴν περὶ τῶν ἀδήλων ἀγωνολογίαν εἶναι φασίν, οὐ τὴν περὶ τῶν φαινομένων. ἐνταῦθα γὰρ ἕκαστον φαμὲν οἷόν ἐστι, μαρτυρεῖ μὲν τοῖς ἀληθεύουσιν. ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους. τοιαῦτα μυρία πρὸς ἀλλήλους ἐρίζουσιν ἐμπειρικοί τε καὶ δογματικοί, τὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμῳ καθ᾽ ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν ἤσκηνται. οἱ δὲ μεθοδικοὶ καλούμενοι, οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς ὠνόμασαν, ὥσπερ οὐχὶ καὶ τῶν ἔμπροσθεν δογματικῶν μεθόδῳ τὴν τέχνην μεταχειρίζεσθαι φασκόντων, οὐ μέχρι λόγου μοι δοκοῦσιν ἀμφισβητεῖν ταῖς παλαιαῖς αἱρέσεσιν, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης, πολλὰ μετακοσμεῖν. οἵ γε οὔτε τόπον πεπονθότα χρήσιμον οὐδὲν ἔχειν φασὶν εἰς θεραπείας ἔνδειξιν, οὔτε αἴτιον, οὔτε ἡλικίαν, οὔτε ὥραν, οὔτε χώραν, οὔτε τοῦ νοσοῦντος τῆς δυνάμεως τὴν ἐπίσκεψιν, ἢ τῆς φύσεως, ἢ τῆς ἕξεως αὐτοῦ. παραιτοῦνται δὲ καὶ τὰς ὥρας καὶ τὰς χώρας, καὶ τὰ ἔθη, παρὰ μόνων τῶν παθῶν τὴν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἀρκεῖν αὐτοῖς φάσκοντες. οὐδὲ παρὰ τούτων κατ᾽ εἶδος, ἀλλὰ κοινῇ καὶ καθόλου τιθέμενοι, ἃς δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας, αὐτὰ δὴ ταῦτα, τὰ διὰ πάντων διήκοντα τῶν ἐν μέρει. καὶ πειρῶνταί γε οἱ μὲν, τῶν κατὰ δίαιταν νοσημάτων ἁπάντων. ἔνιοι δὲ καὶ πάντων ἁπλῶς, δύο κοινότητας ἐπιδεικνύναι, καί τινα τρίτην μικτήν. ὀνόματα δὲ αὐταῖς, στέγνωσιν καὶ ῥύσιν ἔθεντο. καὶ πᾶν νόσημα φασὶν ἢ στεγνὸν, ἢ ῥοῶδες εἶναι, ἢ ἐξ ἀμφοῖν ἐπιπεπλεγμένον. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ κενώσεις τῶν σωμάτων ἴσχοιντο, στέγνωσιν καλοῦσιν. εἰ δέ τι μᾶλλον φέροιντο, ῥοώδη. ἡνίκα δὲ καὶ ἴσχοιντο, καὶ φέροιντο, τὴν ἐπιπλοκὴν ἐν τούτῳ συνίστασθαι, καθάπερ ἐπ᾽ ὀφθαλμοῦ φλεγμαίνοντός τε ἅμα καὶ ῥευματιζομένου. τὴν γὰρ φλεγμονὴν στεγνὸν οὖσαν πάθος, ὅτι μὴ μόνη ἦν, ἀλλὰ σὺν τῷ ῥεύματι περί τινα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐγγένοιτο τὸ σύμπαν ποιεῖν πάθος ἐπιπεπλεγμένον. ἔνδειξιν δὲ τοῦ συμφέροντος ἐπὶ μὲν τῶν στεγνῶν, τὴν χάλασιν. ἐπὶ δὲ τῶν ῥοωδῶν, τὴν στάλσιν ὑπάρχειν. γόνατος μὲν γὰρ, εἰ τύχοι φλεγμήναντος, χαλᾶν φασι χρῆναι. ῥέουσαν δὲ τὴν κοιλίαν, ἢ τὸν ὀφθαλμόν, ἐπέχειν τε καὶ στέλλειν. ἐν δὲ τοῖς ἐπιπεπλεγμένοις, πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι. τῷ γὰρ μᾶλλον διοχλοῦντι, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπιφέροντι, τοῦτο δέ ἐστιν, ὡς τῷ ἰσχυροτέρῳ ἐναντιοῦσθαι φασὶ δεῖν μᾶλλον ἢ θατέρῳ. τί οὖν δὴ οὐχὶ δογματικοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν, ἐνδείξει τὰ βοηθήματα πορίζομενοι; διότι φασὶν οἱ δογματικοὶ τὸ ἄδηλον ἐρευνῶσιν, ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις διατρίβομεν. ἀμέλει καὶ ὅλην τὴν αἵρεσιν ἑαυτῶν οὕτως ὁρίζονται, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων. καὶ ἵνα μὴ κοινὸς ὁ ὅρος εἶναι δοκῇ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τέχναις, καὶ γὰρ κἀκείνας γνώσεις εἶναι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων, διὰ τοῦτο προστιθέασιν ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ αὐτῶν οὐκ ἀκολούθων, ἀλλὰ συμφώνων προσέθεσαν, οἱ πλεῖστοι δ᾽ ἄμφω συνθέντες, γνῶσιν εἶναι φασὶ τὴν μέθοδον φαινομένων κοινοτήτων συμφώνων τε καὶ ἀκολούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς, προσεχῶν τε καὶ ἀναγκαίων πρὸς ὑγίειαν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἀξιοῦσι, μήτε δογματικοὶ καλεῖσθαι, μὴ γὰρ δεῖσθαι τοῦ ἀδήλου καθάπερ ἐκεῖνοι, μήτε ἐμπειρικοί, κἂν ὅτι μάλιστα περὶ τὸ φαινόμενον διατρίβωσιν. τῇ γὰρ ἐνδείξει κεχωρίσται αὐτῶν. οὐ μὴν ἐν αὐτῷ τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινόμενον διατριβῆς, ὁμολογεῖν ἑαυτοὺς φασὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς. ἐκείνους μὲν γὰρ ὡς ἀγνώστων ἀποχωρῆσαι τῶν ἀδήλων, ἑαυτοὺς δὲ ὡς ἀχρήστων. καὶ τοὺς μὲν ἐμπειρικοὺς, τήρησιν ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, αὐτοὺς δὲ, ἔνδειξιν ἔχειν. ἔν τε οὖν τούτοις διαφέρειν ἑαυτῶν ἑκατέρους φασί, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ὥρας, καὶ ἡλικίας, καὶ χώρας, καὶ τοιαῦτα σύμπαντα περικόπτουσιν, ἄχρηστα μὲν ὄντα φανερῶς, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσι. δόξης δὲ χάριν τοῖς ἔμπροσθεν ἰατροῖς τετιμημένα. καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως φασί, καὶ σεμνύνεσθαί γε δι᾽ αὐτὸ καὶ θαυμάζεσθαι δικαιοῦσι. καὶ τῷ γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακράν, ἐπιτιμῶσι. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. ἀφαιρεθέντων γὰρ πάντων τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων τὴν τέχνην ὠφελεῖν, καὶ πρὸς μόνας τὰς κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν, οὔτε μακρὰν ἔτι τὴν ἰατρικήν, οὔτε χαλεπὴν εἶναι, ῥᾳδίαν δὲ καὶ σαφῆ, καὶ μησὶν ἐξ ὅλην τάχιστα γνωσθῆναι δυναμένην. οὕτω μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν δίαιταν νοσημάτων εἰς στενὸν

κομιδῇ

κομιδῇ συνῆχθαι τὸ πᾶν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις καθ' ὅλου τινὰς κοινότητας ἐξευρίσκειν πειρῶνται, καὶ σκοποὺς ὑποτίθενται τῶν ἰαμάτων, ὀλίγους τὸν ἀριθμὸν, ὡς ἐμοὶ μὲν δοκεῖ οὐδὲ ἐν τοῖς πολυθρυλλήτοις ἓξ μησὶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ θᾶττον ὅλην αὐτῶν τὴν τέχνην ἐκμαθεῖν ὑπάρξειν. καὶ χρὴ χαίρειν οὕτω γινώσκειν αὐτοῖς τῆς συντόμου διδασκαλίας, εἴ γε μὴ ψεύδονται, ψευδομένοις δὲ ὀλιγωρίαν ἐγκαλεῖν. ὡς δ' ἄν τις μάλιστα δοκείη μοι κρῖναι δικαίως, ἢ τυφλώττοντας αὐτοὺς περὶ τὸ χρήσιμον, ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὀρθῶς φεύγοντας, ἤδη φράσω. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἔοικεν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, οὐδὲ μέχρι λόγου μοι προϊέναι μόνον, ὥσπερ τοῖς ἐμπειρικοῖς τε καὶ δογματικοῖς, ὅσα περὶ τῆς πρώτης τῶν βοηθημάτων εὑρέσεως φιλονεικοῦσι περὶ τῆς νῦν χρήσεως ὁμολογούντων ἀλλήλοις, ἀλλ' ἤτοι μεγάλα βλάπτεσθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα, πρὸς τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως ἀναγκαῖον, ἢ μεγάλ' ὠφελεῖσθαι. διττῆς δὲ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι κρίσεως οὔσης, τῆς μὲν, διὰ τοῦ
10 λόγου μόνου, τῆς δὲ, διὰ τῶν φαινομένων ἐναργῶς. ἡ μὲν ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ λόγου, μείζων ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ἐστὶν, οὐκοῦν αὐτῆς νῦν ὁ καιρός. ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ φαίνεσθαι, κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί οὖν κωλύει ταύτῃ πρώτῃ χρήσασθαι, σαφεῖ τε ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὔσῃ, καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν μεθοδικῶν τετιμημένῃ; διαπαντὸς γοῦν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι, καὶ τοῦτο πρεσβεύουσιν ἐπὶ παντὶ, καὶ τὸ ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν προκαταρκτικῶν λεγομένων αἰτίων, κανόνα τῆς κρίσεως τὸ φαινόμενον τιθέμενοι, καὶ πρῶτός γε ὁ μεθοδικὸς παρελθὼν ὧδέ πως λεγέτω. τί δή ποτε ψύξεις τε καὶ ἐγκαύσεις, καὶ μέθας, καὶ ἀπεψίας, καὶ πλησμονὰς, καὶ ἐνδείας, καὶ κόπους, καὶ ἐνεργείας, καὶ ἐδεσμάτων ποιότητας, καὶ ἐθῶν ὑπαλλαγὰς, ὦ δογματικοί τε καὶ ἐμπειρικοὶ μάτην πολυπραγμονεῖτε; πότερον ταῦτ' ἰᾶσθαι μέλλετε τὰς ἐν τῷ σώματι παρούσας διαθέσεις, ἃ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ πάρεστιν, οὐκέτι τῶν τοιούτων οὐδέν; ἀλλ' αὐτὰ μὲν οἴχεται, τὸ δ' ὑπ' αὐτῶν γενόμενον ἐν τῷ σώματι, μένει, καὶ τοῦτο χρὴ ἰᾶσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πάθος. ἐπισκεπτέον
20 οὖν αὐτὸ, οἷόν τί ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ στεγνὸν, χαλαστέον, εἰ δὲ ῥοῶδες, σταλτέον, ὑφ' ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ. εἰς τί δὴ οὖν ἔτι τὸ αἴτιον ὠφελεῖ, μήτε τοῦ ῥοώδους ποτὲ χαλάσεως δεομένου, μήτε τοῦ στεγνοῦ, στάλσεως, ἢ πάντως εἰς οὐδὲν, ὥς γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δείκνυσιν. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος τοῖς μεθοδικοῖς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα περιττά φασιν εἶναι, τοῦ πάθους τὴν οἰκείαν θεραπείαν ἐνδεικνυμένου, καὶ χωρὶς τοῦ γνωσθῆναι τὴν αἰτίαν ὑφ' ἧς ἐγένετο. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ τῶν λόγων ἐπί τε τὰς ὥρας, καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰ χωρία μεταβαίνουσι, θαυμάζοντες κἀνταῦθα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, εἰ μὴ συνίασιν οὕτως ἐναργοῦς πράγματος. ἡ γάρ τοι φλεγμονὴ, πάθος οὖσα στεγνὸν, ὥς φασιν, οὐ δή που θέρους μὲν εἰ γένοιτο τῶν χαλώντων δεῖται βοηθημάτων, χειμῶνος δὲ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ὥραις τῶν αὐτῶν. οὐδ' ἐπὶ μὲν τῆς τῶν παίδων ἡλικίας τῶν χαλαστικῶν, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν πρεσβυτέρων, τῶν στελλόντων, οὐδ' ἐν αἰγύπτῳ μὲν τῶν χαλώντων, ἀθήνησι δὲ τῶν ἐπεχόντων. ἀνάπαλιν δὲ τῇ φλεγμονῇ τὸ ῥοῶδες πάθος ὑπάρχον, οὐδέ ποτε τῶν χαλώντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν
30 στελλόντων δεῖσθαι καὶ χειμῶνος, καὶ θέρους, καὶ ἦρος, καὶ φθινοπώρου, καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος, καὶ ἀκμάζοντος καὶ γέροντος, καὶ εἰ τύχοι περὶ θράκην ἢ τὴν σκυθίαν, ἢ τὴν αἰθιοπίαν εἶναι ὁ ἄρρωστος. οὐκοῦν οὐδὲν τῶν τοιούτων εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἶναι φασὶ, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα πολυπραγμονεῖσθαι. τί δὲ καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖσθαι; ἆρ' οὐ καὶ ταῦτα μάταια πρὸς ἔνδειξιν θεραπείας; ἢ τολμησάτω τις εἰπεῖν ὡς ἐν μὲν τῷ νευρώδει μορίῳ, τὴν φλεγμονὴν χαλαστέον, ἐν δὲ τῷ ἀρτηριώδει, ἢ φλεβώδει, ἢ νευρώδει, ἢ σαρκώδει σταλτέον. ἢ ὅλως εἰ τὸ στεγνὸν ἔν τινι μέρει τοῦ σώματος γένοιτο, τολμησάτω τις εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτὸ, ἢ οὐ σταλτέον, τὸ ῥοῶδες. εἰ τοίνυν ἡ τοῦ μέρους φύσις οὐδὲν ὑπαλλάττει τῆς θεραπείας τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ πάθους, ἡ τῶν βοηθούντων εὕρεσις, ἄχρηστος φανερῶς ἡ τοῦ μέρους ἐπίσκεψις. ὁ μὲν δὴ μεθοδικὸς τοιοῦτος ὡς τύπῳ φάναι, παρίτω δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος ὁ ἐμπειρικὸς, ὧδέ πως λέγων. ἐγὼ τῶν φαινομένων πλέον οὐδὲν οἶδα, οὐδὲ ἐπαγγέλλομαί τι σοφώτερον, ὧν πολλάκις ἐθεασάμην. εἰ μὲν δὴ ἀτιμάζοις τὸ φαινόμενον, ὥσπερ τινὸς ἔμπροσθεν ἀκοῦσαι
40 μοι δοκῶ σοφιστοῦ, καὶ ἡμῖν ὥρα πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι. οὐδ' ἂν ἤδη νικώσης νίκην καδμείαν. εἰ δ' ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἤκουσά σου, τὸ μὲν ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι φάσκοντος, ἐπειδὴ δ' ὁμολογοῦντος τοῖς ἐναργέσι, τάχα ἄν σοι δείξαιμι τὸ παρορώμενον, ὑπομνήσας τοῦ φαινομένου. δηχθέντες ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος ἄνθρωποι δύο, πρὸς τοὺς συνήθεις ἰατροὺς ἐπορεύθησαν ἰάσεως δεόμενοι. μικρὸν δ' ἦν ἑκατέρων τὸ ἕλκος, ὡς μὴ δὲ τὸ δέρμα πᾶν διῃρῆσθαι. καὶ τὴν θεραπείαν ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐποιεῖτο τοῦ ἕλκους μόνου, μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονῶν, καὶ ὀλίγων γε ἡμερῶν, ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ μέρος. ὁ δὲ ἕτερος, ἐπειδὴ λυττῶντα ἔγνω τὸν κύνα, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ σπεύδειν εἰς οὐλὴν ἄγειν τὸ ἕλκος, ὥστε αὐτὸ τοὐναντίον ἀεὶ καὶ μᾶλλον εἰργάζετο μεῖζον, ἰσχυροῖς τε καὶ δριμέσι χρώμενος φαρμάκοις, ἕως χρόνου συχνοῦ, καὶ πίνειν προσηνάγκαζεν αὐτὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ φάρμακα, τὰ λύττης ἰάματα, ὡς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ καὶ οὕτως ἐτελεύτα τὸ συμβὰν ἀμφοτέροις. ὁ μὲν ἐσώθη τε, καὶ ὑγιὴς ἐγένετο ὁ πίνων τὰ φάρμακα. ὁ δὲ ἕτερος, οὐδὲν ἔχειν οἰόμενος κακὸν, ἐξαίφνης ἐδεισέ τε τὸ
50 ὕδωρ καὶ σπασθεὶς, ἀπέθανεν. ἆρά σοι δοκεῖ μάτην τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον ἐν τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλο τι ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, πλὴν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τοῦ ἰατροῦ, μήτε πυνθανομένου περὶ τῆς αἰτίας μηδὲν, μήτε τὴν τετηρημένην ἐπ' αὐτῇ θεραπείαν παραλαβόντος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ δι' ἄλλο τι οὐδὲν φαίνεται, ἢ διὰ τοῦτο. ἐπεὶ δὲ τῷ φαινομένῳ ἕπομαι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἴτιον. οὕτω δὲ καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραδραμεῖν, οὐδὲ ἀτιμάζειν. καὶ γὰρ κἀνταῦθα ἀναγκάζει με πιστεύειν τὸ φαινόμενον, τῶν αὐτῶν κατὰ πάντα παθῶν οὐ πάντῃ τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐχόντων, ἀλλ' ἔστιν ὅταν τοσοῦτον διαφέρουσιν ἐν ταῖς διαφόροις ἡλικίαις, ὥστε μὴ δὲ ποσότητι μόνον, ἢ τρόπῳ βοηθημάτων διαλλάττειν, ἀλλ' ὅλῳ τῷ γένει. πλευριτικοὺς γοῦν πολλοὺς ἀκμάζοντάς τε καὶ ἰσχυροὺς εἶδον ἐγὼ πολλάκις, καὶ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φλεβοτομουμένους, ἀλλ' οὐδένα τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, ἢ κομιδῇ σμικρὸν παιδία, οὔθ' ὑμεῖς ἐτολμήσατε διὰ φλεβὸς κενοῦν, οὔθ' ἄλλος οὐδεὶς οὐδεπώποτε. τί δὲ ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ, ὑπὸ

κῶσα, καὶ πρὸ κυνὸς ὀργάζουσιν αἱ φαρμακεῖαι; καὶ ὅταν αὖ πάλιν θέρους φαρμακεύειν, τὰς ἄνω, χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω; πότερον ἀληθεύειν ὑμῖν, ἢ ψεύδεσθαι δοκεῖ; καθ' ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσειν ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἴομαι. ψεύδεσθαι μὲν γὰρ εἰ φαίητε, τὸ φαινόμενον ἀτιμάσετε, ὃ τιμᾶν περιποιεῖσθε. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχειν τ' ἀληθὲς, ὡς Ἱπποκράτης λέγει. εἰ δ' ἀληθεύειν εἴποιτε, προσίεσθε τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας ἃς ἀχρήστους ἀπεφήνασθε. νομίζω δὲ ὑμᾶς μηδὲ πόῤῥω πω τῆς οἰκείας ἀποδημῆσαι πατρίδος, μήτ' ἐν πείρᾳ γενέσθαι χωρίων διαφορᾶς. πάντως γὰρ ἂν ἠπίστασθε, τοὺς μὲν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις οὐ φέροντας τὰς ἀθρόας τοῦ αἵματος κενώσεις, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ' αἴγυπτον καὶ ὅλην τὴν μεσημβρίαν, τοὺς δ' ἐν μέσῳ τούτων, ἐναργῆ πολλάκις ὠφέλειαν ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις λαμβάνοντας. τὸ δὲ μήτε τὰ μέρη τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖσθαι, πάνυ μοι θαυμαστὸν ἐφ' ὑμῶν καταφαίνεται, καὶ δεινῶς ἄτοπον οὐ τοῖς ἀληθέσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν πραττομένοις ἐναντίον. ὦ πρὸς τῶν θεῶν, ἔνθα ἂν φλεγμονὴ γένηται, τῆς αὐτῆς δεῖται θεραπείας, κἂν ἐν σκέλει, κἂν ἐν ὠτὶ, κἂν ἐν στόματι, κἂν ἐν ὀφθαλμῷ; τί δή ποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς ἐθεασάμην τὰς μὲν ἐν τοῖς σκέλεσι φλεγμονὰς, καὶ ἀποσχάζοντας σμίλῃ, καὶ ἐπιβρέχοντας ἐλαίῳ; τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὲ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς τοῖς στύφουσιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλεγμαίνοντας, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί δ' οὐχὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντα τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶσθε βοηθήμασι; τί δ' οὐχὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν ὤτων; ἀλλ' ἕτερον μὲν, ὤτων φλεγμονῆς, ἕτερον δὲ, ὀφθαλμῶν ἐστὶ φάρμακον. ὄξος μὲν γὰρ μετὰ ῥοδίνου, φλεγμονῆς ὤτων ἀγαθὸν φάρμακον, ἀλλ' οὐκ οἶμαί τινα τολμήσειν ἐγχεῖν αὐτὸ φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς. εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν, οὐ μετὰ μικρᾶς, εὖ οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσεται τῆς τόλμης. καὶ γαργαρεῶνος φλεγμαίνοντος, ἀγαθὸν φάρμακον ἀκάνθης αἰγυπτίας ὁ καρπὸς, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ σχιστὴ στυπτηρία. ἆρ' οὖν ταῦτα καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμαινόντων καὶ ὤτων, ἢ πᾶν τοὐναντίον ἐσχάτη βλάβη; καὶ ταῦτα πάντα λέγω, συγχωρήσας ὑμῖν τὴν πρώτην ὑπόθεσιν, ὡς χρὴ τὴν μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἢ ταῖς χερσὶ φλεγμονὴν χαλᾶν, οὐ μὴν τήν γε τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τοῦ γαργαρεῶνος, ἢ τῶν ὤτων. εἰ δ' ὅτι καὶ τὴν ἐν τοῖς σκέλεσι καὶ ταῖς χερσὶν οὐκ ἔστιν ἅπαντος τρόπου χαλαστέον, ὑπομνήσαιμι τάχα ἂν γνοίητε, εἰ σωφρονήσετε ὅσον ἁμαρτάνετε. ἔσται δὲ καὶ νῦν ὁ λόγος ἀνάμνησις τοῦ φαινομένου. τῶν γὰρ ἤδη μηδεμιᾶς πληγῆς φλεγμηνάντων ὁτιοῦν μέρος, ἀλλ' αὐτομάτως ὑπαρξαμένων τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως καλουμένης προούσης, οὐδεὶς χρῄζει χαλάσεως τοῦ μορίου πρὸ τῆς τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν μειώσεις, ἀλλὰ καὶ προσαυξήσεις τὴν οὖσαν φλεγμονὴν, εἰ τοῦτο δράσειας, ὅθεν ἐν τούτῳ μὲν τῷ καιρῷ, τὰ στύφοντα καὶ ψύχοντα τῷ μέρει προσφέρομεν. ἡνίκα δ' ἂν τὸ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τηνικαῦτα καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἀνέχεται τῶν χαλώντων. εἰ δ' ὑμᾶς μὴ πείθω ταῦτα λέγων, ὅπερ ἔφην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, καιρὸς ἂν εἴη μοι πρὸς τοὺς τιμῶντας τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἀπαλλάττεσθαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἐμπειρικοῦ, παρελθὼν ὁ δογματικὸς ὧδέ πως λεγέτω. τάχα μὲν εὖ φρονοῦντι σοι καὶ ταῦτα ἦν ἱκανὰ, περὶ τοῦ μήθ' ἡλικίαν, μήθ' ὥραν, μήτε χώραν, ἀλλὰ μήτε προκαταρκτικὸν αἴτιον, ἢ μέρος τι τοῦ σώματος ἄχρηστον ὑπολαμβάνειν. εἰ δέ σε μήπω πέπεικεν ὁ ἐμπειρικὸς ὑπομιμνήσκων τῶν φαινομένων, ἀλλά τινος ἔτι καὶ λόγου δέοι, τοῦτόν μοι δοκῶ προθήσειν ἐγὼ, καὶ τὴν ὑπόθεσιν σου τῆς αἱρέσεως ἀποδείξω σαθράν. ἀκούω μὲν γὰρ ὑμῶν λεγόντων, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων, ἐρωτῶν δὲ ἑκάστοτε περὶ τί μάλιστα ἡ κοινότης αὕτη συνίσταται, καὶ πῶς αὐτὴν γνωρίζομεν, οὐδέπω καὶ νῦν μοι δοκῶ γνῶναι δύνασθαι. τὸ δ' αἴτιον, ἄχρι τῶν ὀνομάτων ἀλλήλοις ὁμολογεῖτε, περὶ τῶν πραγμάτων διαφερόμενοι. τινὲς γὰρ ὑμῶν ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι παραμετροῦσι τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες, ἰσχομένων μὲν αὐτῶν, στέγνωσιν ὀνομάζοντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ' ἐκκρινομένων, ῥύσιν. ἄλλοι δέ τινες ἐξ ὑμῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν σωμάτων διαθέσεσι, τὰ πάθη φασὶν εἶναι, καὶ μέμφονταί γε δεινῶς τοῖς εἰς τὸ κενούμενον ἀποβλέπουσιν. ἐμοὶ δὲ ὅπῃ δοκοῦσιν ἑκάτεροι σφάλλεσθαι, τάχα ἂν ἤδη δηλώσαιμι. γινέσθω δὲ ἡμῖν ὁ λόγος, πρὸς ἐκείνους πρότερον, οἳ ταῖς παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι κρίνουσι τὰ πάθη. θαυμάζω γὰρ αὐτοὺς, εἰ μήθ' ἱδρῶτας ποτὲ, μήτε οὖρα, μήτ' ἐμέτους, μήτε διαχωρήματα πλείω τῶν κατὰ φύσιν εἶδον ἐν ταῖς νόσοις χρηστῶς κενούμενα, καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτατον, εἰ μήτ' ἐκ ῥινῶν αἱμοῤῥαγίαν ποτὲ κρίνασαν ἐθεάσαντο. ταύτης μέν γε οὐ τὸ ποσὸν μόνον, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος παρὰ φύσιν ὑπάρχει. ἱδρώτων δὲ, ἢ οὔρων, ἢ ὅσα κατὰ γαστέρα ἢ δι' ἐμέτων ὁρμᾷ, τὸ μὲν γένος οὐ παρὰ φύσιν. οὕτως γε μὴν ἄμετρον ἐστί ποτε τὸ πλῆθος, ὥστε ἐγὼ μὲν οἶδά τινας εἰς τοσοῦτον ἱδρώσαντας, ἄχρι τοῦ καὶ γνάφαλα διαβρέξαι. καὶ ἄλλους κατὰ γαστέρα κενωθέντας, ὑπὲρ τριάκοντα κοτύλας, ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τούτων οὐδὲν παύειν, ὅτι τὸ λυποῦν ἐκενοῦτο. καί τοι τῷ γε ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσιν εἰς ἅπαντα κανόνι χρωμένῳ, κωλυτέα ἦν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. διὸ καὶ πιθανώτεροί πως εἶναι δοκοῦσιν, οἱ τὰς διαθέσεις ἐν τοῖς σώμασιν αὐτοῖς τὰς κοινότητας ἐπιτιθέμενοι. θαυμάζω δὲ καὶ τούτων, ὅπως αὐτὰς φαινομένας ἐτόλμησαν εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ τὸ ῥέον ἐκ τῆς κοιλίας ἡ ῥύσις ἐστὶν, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν σωμάτων ἐξ ἧς τὸ ῥέον, οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην, οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων φαίνεσθαι, πῶς ἂν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἄν. καὶ γὰρ ἐν κώλῳ δυνατὸν τὴν τῆς ῥύσεως διάθεσιν εἶναι, καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις, καὶ περὶ τὴν κύστιν, καὶ περὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ μεσάραιον, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐντὸς, ὧν οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸ δυνατὸν αἰσθήσει λαβεῖν, οὔτε τὸ πάθος αὐτοῦ. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἂν αἱ κοινότητες, εἰ μήπω καὶ τὸ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι, φαίνεσθαί τις ἐθέλοι καλεῖν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, τίνι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ ταχέως καὶ ἐν ἓξ μησὶν ἐπαγγέλλονται τὴν τέχνην ἐκδιδάσκειν; οὐ γὰρ ἂν οἶμαι σμικρᾶς δέοιντο μεθόδου πρὸς τὸ γνῶναί τι τῶν ἐκφευγόντων τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τῷ τε καλῶς ἐργαζομένῳ καὶ ἀνατομῆς χρεία τῆς ἕκαστον τῶν ἐντὸς, ὡς ἔχει φύσεως, διδασκούσης, καὶ φυσικῆς θεωρίας οὐ σμικρᾶς, ἵνα τότ' ἔργον ἑκάστου καὶ τὴν χρείαν ἐπισκέψηται. πρὶν γὰρ εὑρεθῆναι ταῦτα, τῶν ἐν βάθει τοῦ σώματος μορίων οὐδενὸς οἷόν τε διαγνῶναι τὸ πάθος. τί δεῖ λέγειν ὅτι καὶ διαλεκτικῆς μὲν ἐνταῦθα χρεία μεγάλη, ἵν' ἐκ τίνων τι περαίνεται σαφῶς εἰδείης, καὶ μὴ παρακρούεσθαι τοῖς σοφίσμασι, μήθ' ὑπ' ἄλλου, μήθ' ὑφ' αὑτοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἄκοντας ἐστὶν ἰδεῖν ὅτε σοφιζόμεθα. καὶ μὴν καὶ οἷόν τί ἐστιν ἡ ῥύσις, ἡδέως ἂν αὐτοὺς

ἐροίμην

προοίμιον, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκασιν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τό τισιν ἐξ αὐτῶν εἰρημένον, ὅτι
διάθεσίς τις παρὰ φύσιν ἡ ῥύσις ἐστί. τίς γὰρ ἡ διάθεσις, εἰ μὴ μάθοιμεν, οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείημεν, ἆρά γε
χάλασίς τις ἢ μαλακότης ἢ ἀραιότης. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἀκοῦσαι τι σαφὲς οὐδὲ αὐτῶν λεγόντων, ἀλλ᾽ ὅτι ἂν ἐπέλθοι,
νῦν μὲν τοῦτο, αὖθις δὲ ἐκεῖνο, πολλάκις δὲ καὶ πάντα ἅμα, ὥσπερ οὐδὲν διαφέροντα. καὶ εἴ τις ἐπιχειρήσειε διδάσκειν
αὐτοὺς, ὅπως διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ ὡς ἕκαστον αὐτῶν ἰδίας δεῖται θεωρίας, οὐχ ὑπομένουσιν ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ
τοῖς παλαιοῖς ἐπιπλήττουσιν, ὡς μάτην τὰ τοιαῦτα διοριζομένοις. οὕτως ἀταλαιπώρως ἔχουσι, πρὸς τὴν τῆς ἀλη-
θείας ζήτησιν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτι τῷ μὲν χαλαρῷ τὸ συντεταμένον ἐστὶν ἐναντίον, τῷ δὲ μαλακῷ τὸ σκληρὸν, τῷ δ᾽
ἀραιῷ τὸ πυκνὸν, ἀκούειν ἀνέχονται. καὶ ὡς παρὰ ταῦτα πάντα, ἕτερόν τι ἐστὶ τὸ ἐπέχεσθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις
καὶ τὸ ῥεῖν. καὶ ὡς ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ταῦτα πάντα διώρισται. προπετῶς δὲ περί τε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται, καὶ
10 τὴν φλεγμονὴν, οὕτω δὲ καλοῦσι τὸν σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον καὶ ὀδυνηρὸν καὶ θερμὸν ὄγκον, ἑτοίμως πάνυ καὶ
ἀσκέπτως, στεγνὸν εἶναι πάθος φασιν. εἶτ᾽ αὖθις ἑτέρας φλεγμονὰς ἐπιπεπλεγμένας ὀνομάζουσι, ὥσπερ τὰς ἐν ὀφ-
θαλμοῖς, ὅταν μετὰ ῥεύματος ὦσι, καὶ τὰς ἐν παρισθμίοις, καὶ γαργαρεῶνι, καὶ οὐρανίσκῳ, καὶ οὔλοις. εἶθ᾽ ὑποτί-
θενται πόρους, τοὺς μὲν ἀραιοὺς γεγονέναι. τοὺς δὲ μεμυκέναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα τὰ πάθη πεπονθέναι. τινὲς
δὲ οὐκ ὀκνοῦσι περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα πόρον συνίστασθαι, λέγειν ῥύσιν τε καὶ στέγνωσιν, ὃ μηδ᾽ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον,
οὕτως ἐπὶ πᾶν τόλμης ἥκουσιν. ὀλίγοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν ὑπομεῖναι δυνηθέντες ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἁπάντων τούτων
ἀκοῦσαί τε καὶ διασκέψασθαι, μόλις ποτὲ μεταγνόντες ἐπὶ τὸ ἀληθὲς τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν καὶ ὅσοι μετὰ
ἀκριβείας τινὸς βούλονται μαθεῖν τι περὶ τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἴδια γέγραπται. τὸ δὲ νῦν εἶναι τοῖς εἰσα-
γομένοις χρήσιμον, πρὸς αὐτοὺς βραχέα εἰπεῖν δίκαιον. ηὐξάμην δ᾽ ἂν τι κἀκείνους ἀπ᾽ αὐτῶν ὀνάσθαι. γένοιτο δ᾽ ἂν
τοῦτο, εἰ τοῦ φιλονεικεῖν ἀποστάντες, αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσαιεν ἐφ᾽ ἑαυτῶν. ἔχει δὲ ὁ λόγος. ὡς ἡ καλουμένη καὶ
20 πρὸς αὐτῶν ἐκείνων φλεγμονὴ παρὰ φύσιν ὄγκος ἐστὶν ὀδυνηρὸς, καὶ ἀντίτυπος, καὶ σκληρὸς, καὶ θερμὸς, οὐδέν
τι μᾶλλον ἀραιότερον ἐργαζομένη κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ἢ σκληρότερον, ἢ πυκνότερον ἑαυτοῦ τὸ μέρος, ἀλλὰ με-
στὸν ῥεύματος περιττοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τεταμένον. οὐ μὴν εἴ τι πάντως τέταται, τοῦτο πυκνότερον γέγονεν, ἢ σκληρό-
τερον ἑαυτοῦ. μάθοις δ᾽ ἂν ἐπί τε βυρσῶν αὐτὸ καὶ ἱμάντων, καὶ πλοκάμων, εἰ πάντη διατείνειν ἐπιχειρήσαις.
οὕτω δὲ καὶ ἡ ἴασις τῶν πεπληρωμένων μελῶν, κένωσίς ἐστιν, ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πληρώσει. κενουμένοις δὲ αὐτοῖς,
εὐθὺς ἕπεται τοῖς μορίοις χαλαρωτέροις γίνεσθαι. τάσις μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγκης, ὥσπερ τοῖς κενου-
μένοις ἡ χάλασις ἕπεται. πύκνωσις δὲ, ἢ ἀραίωσις, οὐδέτερον ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ᾽ οὐδὲ ῥύσις, ἢ ἐπίσχεσις. οὔτε γὰρ εἰ
ἀραιὸν, ἤδη τι, καὶ ῥεῖν ἐξ αὐτοῦ πάντως ἀναγκαῖον. τί γὰρ εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον, οὔτ᾽ εἰ πυκνὸν,
ἴσχεσθαι. τὸ γὰρ πολὺ καὶ λεπτὸν, καὶ διὰ πυκνῶν ἐκρεῖ τῶν πόρων. βέλτιον οὖν ἦν καὶ αὐτοὺς τὰς τῶν παλαιῶν ἀναγνῶν-
τας βίβλους, μεμαθηκέναι κατὰ πόσους τρόπους τὸ πρότερον ἐν τῷ μορίῳ στεγόμενον αὖθις ἐκκρίνεται. καὶ γὰρ ἀραιου-
30 μένου τοῦ περιέχοντος αὐτὸ, καὶ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου λεπτυνομένου τε, καὶ πλείονος γινομένου καὶ σφοδρότερον
κινουμένου, καὶ ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς ἐφελκομένου, ἢ πρός τινος τῶν ἐντὸς ὠθουμένου, καὶ οἷον ἀναρροιβδουμένου πρός
τινων τῶν ἐντός. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρεὶς, μίαν αἰτίαν κενώσεως ἡγοῖτο εἶναι τὴν ἀραίωσιν τῶν πόρων, δόξει
μηδὲ τὰ φαινόμενα γινώσκειν. ἐρίον γοῦν ἢ σπογγίον, ἐπὶ τῶν οὕτως ἀραιῶν ἐναργῶς ὁρῶμεν, εἰ μὲν ὀλίγον ἐντὸς
ἑαυτῶν ὑγρὸν ἔχοι, στέγοντα καὶ μὴ μεθιέντα, τὸ πλέον δ᾽ ἀποχέοντα. τί δή ποτ᾽ οὖν, οὐχὶ κἀπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ
τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν οὕτως ἀραιῶν, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐννοήσαιμεν; ὡς ἐνδέχοιτό ποτε τῷ πλή-
θει τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, οὐχ ἀραιώσει τῶν πόρων ἐκρεῖν τι. καὶ μὲν δὴ καὶ κεράμους ἴσμεν πολλάκις
ἀραιοὺς οὕτως ὡς διηθεῖσθαι τὸ ὕδωρ. ἀλλ᾽ εἰ μέλιτος ἐγχέοις οὐ διηθεῖται, παχυτέρα γὰρ ἡ τοῦ μέλιτος οὐσία τῶν τοῦ κε-
ράμου πόρων. οὐκ οὖν οὐδὲ τοῦτο ἀπεικὸς ἦν ἐννοῆσαι, ὡς διὰ λεπτότητα πολλάκις ἐκρεῖ τι, κἂν μὴ ᾖ αὐτὸ τὸ περιέχον
σῶμα τετρημμένον ἐκ τῆς φύσεως ᾖ. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτι πολλάκις ἡ φύσις ἥπερ διοικεῖ τὸ ζῶον, ὁρμῇ σφοδροτέρᾳ χρησα-
40 μένη, τὸ περιττὸν ἅπαν ἐκένωσε δι᾽ αὐτοῦ, καθάπερ ἐκθλίψασά τε καὶ ἀπωσαμένη. τί οὖν χαλεπὸν ἦν ἐννοῆσαι τῷ
γε ἀκριβῶς τοῖς τέχνης ἔργοις ὡμιληκότι τὰ πολλά. αἱ γὰρ κρίσεις τῶν νοσημάτων ὧδέ πως γίνονται. καὶ παρίημι
τὰς λοιπὰς τῶν κενουμένων αἰτίας. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἰσχομένων ἴσας τὸν ἀριθμὸν, ἐναντίας ταύταις οὔσας. οὐ γάρ
ἐστι τῶν ἐκείνων ἀκοῶν ὁ τοιοῦτος λόγος ἄκουσμα. ὃ δέ μοι δοκοῦσι τάχα ἂν ποτε συνήσειν, ἐπὶ τοῦτ᾽ αὖθις ἐπάνει-
μι. τὸ δύνασθαί ποτε ῥευματίζεσθαι τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ πολλοῦ τοῦ ῥεύματος, ἢ λεπτοῦ γεγονότος, ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως
διὰ τοῦδε τοῦ μέρους ἀπωθουμένου, μηδὲν αὐτῶν τῶν σωμάτων παρὰ τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοιότερον ἐχόντων, καὶ χρὴ δη-
λονότι, τὸ μὲν λεπτὸν ῥεῦμα παχύνειν, τὸ δὲ πολὺ κενοῦν. τὴν δὲ ὁρμὴν τῆς φύσεως, ἂν ἐν καιρῷ γένηται, δέχε-
σθαι, μηδὲν περὶ τὰ σώματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτὰ πραγματευόμενον, ἅτε μηδὲ τῆς ῥύσεως ἦν αἰτία. τὸ δ᾽ οἴεσθαι
τινὰ μὲν φλεγμονὴν, στεγνὸν εἶναι πάθος. ἑτέραν δὲ ἐπιπεπλεγμένην, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως σωφρονούντων ἐστί. πρῶτον
μὲν γὰρ ἐπελάθοντο τῶν σφετέρων λόγων, ὡς οὐ τῇ κενώσει κριτέον τὸ ῥοῶδες, ἢ ταῖς ἐπισχέσεσι τὸ στεγνὸν, ἀλλ᾽
50 εἰς αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς διαθέσεις χρὴ βλέπειν. ὅταν οὖν καθ᾽ ἅπαν ὅμοιαι τυγχάνωσιν αὗται, καὶ μηδ᾽ ἐν
φαίνηται διαφέρειν ἡ νῦν φλεγμονὴ τῆς πρόσθεν, ἄλλῳ γε, ἢ τῷ τῆς μὲν ἀπορρεῖν τι, τῆς δὲ οὔ. πῶς οὐ δεινὸν ἄτο-
πον, ἐπιπεπλεγμένην μὲν ταύτην, στεγνὴν δ᾽ ἐκείνην εἶναι νομίζειν; ἔπειτα δὲ, πῶς οὐδὲ τοῦθ᾽, ὅπερ ἦν προχειρότα-
τον, ἐπῆλθεν αὐτοῖς λογίσασθαι, ὅτι μήτε ἐν χειρὶ, μήτ᾽ ἐν ποδὶ, μήτ᾽ ἐν πήχει, μήτ᾽ ἐν βραχίονι, μήτ᾽ ἐν κνήμῃ, μήτ᾽
ἐν μηρῷ, μήτ᾽ ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος ὤφθη ποτὲ φλεγμονῆς εἶδος τοιοῦτον, οἷον ἐκτὸς ἀποχεῖν τι. μόναις δὲ
ταῖς ἐν τῷ στόματι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ταῖς ῥισὶν ὑπάρχειν τοῦτο. πότερον ὁ Ζεὺς προσέταξε ταῖς κοινότησιν
ἁπάσαις ταῖς ἐπιπεπλεγμέναις, ὥστε μηδέ ποτε μηδεμίαν αὐτῶν εἰς ἄλλο μηδὲν τῶν τοῦ σώματος ἀφικνεῖσθαι
μορίων, ἀλλ᾽ ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον καὶ ῥινὶ καὶ στόματι πολεμεῖν. ἡ φλεγμονὴ μὲν γὰρ, ἅπαντα δύναται καταλαμ-
βάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γενέσεως αὐτῆς αἴτια δέχεσθαι πέφυκεν. τῶν δὲ εἶναι, τὰ μὲν ἀραιὰ τὴν φύσιν, τὰ δὲ πυκνά.

τῶν μὲν ἀποχεῖταί τι τοῦ ῥεύματος, ἐν δὲ τοῖς ἴσχεται. καὶ γὰρ εἰ πληρώσειας ἀσκὸν ἢ ἄλλο τι τῶν οὕτως στεγανῶν ὑγρᾶς οὐσίας, οὐδὲν ἀπορρεῖ. σπογγίαν δὲ καὶ τῶν οὕτως ἀραιῶν, εὐθὺς ἅπαν τὸ περιττὸν ἀποχεῖται. τί δὴ οὖν χαλεπὸν ἦν, ἐννοήσαντας αὐτοὺς ὅσον γε τὸ ἄλλο δέρμα πᾶν στεγνότερόν ἐστι τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα, τῇ τῶν μορίων φύσει τὴν αἰτίαν ἀναθεῖναι, περιϊόντας τὴν πλοκὴν καὶ λήρους μακρούς. ὅτι γὰρ οὕτω τοῦτ᾽ ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μεθ᾽ ἑλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γινόμεναι φλεγμοναί. καὶ γὰρ κἀκείνων ἀπορρεῖ τὸ λεπτομερὲς, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ ῥινὶ καὶ στόματι, ἕως δ᾽ αὖ ἀπαθὲς ᾖ, καὶ πάντως στεγνὸν τὸ δέρμα, τοῦ μηδὲν ἀποχεῖσθαι τοῦτ᾽ αἴτιον, οὐ τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ μέλιτι δεύσειας, ἢ ὑγρᾷ πίττῃ πάνυ τὸ πλῆθος ἀμέτρῳ, σπογγίαν, ἢ ἔριον, οὐδὲν ἀπορρεῖ, διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος πάχος, ἢ ὕδατι μὲν, ἤ τινι τῶν οὕτω λεπτῶν, ἀλλ᾽ ἐλαχίστῳ τούτῳ. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι λόγον, οὐ διὰ παντὸς ἐκχεῖταί τινι τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς ὑγρότητος, ἢ τῷ μὴ περιττεύειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων. ὡς τ᾽ ἐνδέχεται ταυτὸν εἶδος τῆς φλεγμονῆς, μηδενὶ διαφέρον ἄλλῳ γε, πλὴν περὶ πάχος τῆς ἐπιρρεούσης οὐσίας ὀφθαλμίαν ἐργάσασθαι χωρὶς ῥεύματος, ἣν οἱ σοφώτατοι μεθοδικοὶ, στεγνὴν ὀνομάζουσι, καὶ διαφέρειν οἴονται τῆς ἐπιπεπλεγμένης, ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἄνω καὶ κάτω μεταφέρουσι σωματικὰς, ἀξιοῦντες εἶναι τὰς κατασκευὰς τῶν παθῶν, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς συνίστασθαι. πῶς οὖν ὅταν ἡ μὲν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ᾖ, οὐδενὶ ἄλλῳ γε διαφέρουσα, μόνῃ δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων, ἕπηται, ποτὲ μὲν, ἀπορρεῖν τι, ποτὲ δὲ ἴσχεσθαι, διαφερούσας ὑπολαμβάνετε εἶναι τὰς κοινότητας; οὕτω μὲν δὴ καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον ὑμῶν ἀδιανόητόν ἐστι. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ μέρος, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ δίαιταν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν, ὅσα σφάλλεσθε, τάχα ἂν αὖθις μάθοιτε, εἰ μηδέπω διὰ τούτων ἐπείσθητε. νυνὶ δὲ ἐπεὶ καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ ταῦτα, καταπαύσω τῇδε τὸν παρόντα λόγον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ

ΠΕΡῚ ἈΡΊΣΤΗΣ ΑἹΡΈΣΕΩΣ.

Ἕκαστον τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων, καὶ καθόλου πᾶν θεώρημα, πρῶτον μὲν ἀληθὲς εἶναι δεῖ, εἶτα χρήσιμον, εἶτ᾽ ἀκόλουθον ταῖς ὑποτεθείσαις ἀρχαῖς. ἐκ γὰρ τῶν τριῶν τούτων τὸ ὑγιὲς θεώρημα κρίνεται, ὡς ἐάν τι τῶν εἰρημένων περὶ θεωρήματι μὴ προσῇ, οὐδὲ θεώρημα τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἂν εἴη ῥητέον. ἐπειδὴ γὰρ αἱ τέχναι ἐκ θεωρημάτων εἰσὶ, καὶ τούτων οὐχ οἵων ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν σύστημά τι δεῖ ἔχειν τὰς καταλήψεις, εἶτα καὶ πρὸς χρήσιμόν τι φέρειν. διὰ τοῦτ᾽ ἀναγκαῖόν ἐστι πᾶν θεώρημα καὶ ἀληθὲς εἶναι, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκολουθίαν τινὰ ἔχειν, οὐ μόνον περὶ τὰς ὑποτεθείσας ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ θεωρήματα. καθ᾽ ὅσον μὲν γὰρ ὑπὸ κατάληψιν πίπτει πᾶν θεώρημα, ἀληθὲς αὐτὸ ὑπάρχειν δεῖ. ψευδῶν γὰρ οὐκ εἰσὶ καταλήψεις. καθ᾽ ὅσον δὲ πρός τι τέλος συντείνει, εἰς τὸν βίον φέρον, δεῖ ἕκαστον τῶν θεωρημάτων χρήσιμον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ σύστημα τῶν καταλήψεων πρὸς τὴν πρὸς ἄλληλα συμφωνίαν τῶν θεωρημάτων, καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν ἐπιζητεῖν δεῖ. ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ ὑπὸ ἕνα ἄρχοντα τὸ σύστημα νοεῖται τῶν ἀρχομένων, οὕτω καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν τὸ θεώρημα ἀναφέρεται. διὰ τοῦτο πᾶν θεώρημα ἀληθὲς, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκόλουθον εἶναι δεῖ. εἰ δὲ τοῖς τρισὶ τούτοις πᾶν θεώρημα τεχνικὸν κρίνεται, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἰατρικὰ θεωρήματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις κρίνοιτο ἄν. δεῖ τοίνυν ἐπειδήπερ ἀεὶ μήτε τὸ ἀληθὲς ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ὅπως ἂν κρίνοιτο πρόδηλον ὑπάρχει, μήτε τὸ χρήσιμον, μήτε τὸ ἀκόλουθον, δυσκατάληπτά ἐστι, γνωρίσματα τούτων τινὰ καὶ κριτήρια πρὸ τῶν ἄλλων παραδοῦναι. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς κρίνεται τῇ τοῦ λόγου συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τῶν ὑποκειμένων, ἃ μὲν φαίνεται, ἃ δὲ κρύπτεται, καὶ τῶν φαινομένων, ἃ μὲν εἰσὶν ἐξ †αὐτῶν καταληπτὰ, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ἃ δ᾽ οὐκ ἐξ †αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων ἐστὶ καταληπτὰ, ὡς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. πάλιν δ᾽ αὖ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ τ᾽ ἐστὶ καὶ λέγεται, ὡς τὰ δὶς δύο, τέσσαρα, ἃ δὲ δι᾽ ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, ὡς τὸ, ὃ ἔστιν εὖ καὶ κακῶς χρήσασθαι, καὶ τὰ ἑξῆς, δεῖ ἐπαναφέρειν ἀεὶ τὸν λόγον, καὶ τὸ θεώρημα ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ ὑποκειμένου πράγματος, περὶ οὗ ἐστι καὶ ὁ λόγος, ἢ ἐφ᾽ ᾧ γέγονε τὸ θεώρημα. καὶ ἐὰν μὲν περί τινος τῶν φαινομένων ᾖ, πρὸς ἐκεῖνο ἁρμόζειν. ἐὰν δὲ περί τινος τῶν κεκρυμμένων, σκοπεῖν χρὴ, εἰ σύμφωνόν ἐστι τινὶ τῶν κεκρυμμένων. κρίσις δὲ τῶν φαινομένων καὶ τῶν κεκρυμμένων διάφοροι. ὅσα μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐξ ἑαυτῶν ἐστι καταληπτὰ, αἰσθήσει κρίνεται, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ὅθεν καταγελᾶν δεῖ τῶν ἰατρῶν ὅσοι τὴν τῶν φαινομένων κρίσιν, οὐχὶ τοῖς αἰσθητηρίοις, ἀλλ᾽ ἀποδείξει τινὶ πειρῶνται ποιεῖσθαι. ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἀσκληπιάδης περὶ τῶν ἐπιπεφυκότων τῇ καρδίᾳ ὑμένων διαλεγόμενος, Ἐρασίστρατον πεπλανῆσθαι φησίν. Ἡρόφιλον γὰρ πολλὰ ἀνατετμηκότα, μὴ ἑωρακέναι, δέον αὐτὸν ἐπὶ τὴν τῶν φαινομένων ἐξέτασιν κατὰ τὸ προσῆκον ἐλθόντα ἀποφήνασθαι περὶ τοῦ πράγματος, καὶ μὴ δόξαις ἠλιθίαις ἀποπιστεῦσαι. τῶν τοίνυν φαινομένων, ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται κριτήρια, ὡς ἔφην, ἐστὶ τὰ αἰσθητήρια. τῶν δὲ φαινομένων μὲν, μὴ ἐξ ἑαυτῶν δὲ, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένων κριτήριόν ἐστιν ἡ συμπαρατήρησις. λέγω δὴ τῶν διὰ σημείων καταλαμβανομένων. πάλιν αὖ τῶν κεκρυμμένων, ὥσπερ πλείους αἱ διαφοραὶ, οὕτω καὶ τὰ κριτήρια διάφορα. ἐπεὶ γὰρ τῶν κεκρυμμένων, † ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστιν, ὡς τὸ ἀδύνατον ἐστὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἅμα ἐν Ἀθήναις τε εἶναι καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ἃ δὲ, δι᾽ ἀποδείξεως καταλαμβάνεται. τῶν μὲν ἐναργῶν ἐπίκρισις, ἡ κοινὴ πάντων ἀνθρώπων ἔννοια. τῶν δὲ δι᾽ ἀποδείξεως καταλαμβανομένων ἐπίκρισις, ἡ πρὸς τὰ ὁμολογούμενα συμφωνία. σχίζεται δ᾽ αὖ πάλιν ἡ τοῦ ὁμολογουμένου ἐπίκρισις, εἰς πλείονα. ἤτοι γὰρ τῇ πρὸς τὰ φαινόμενα τὸ ὁμολογούμενον κρίνεται, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἐναργῆ, ἢ τῇ πρὸς τὰ ἀποδεδειγμένα συμφωνίᾳ. πῶς μὲν οὖν δεῖ κρίνειν τὸ ἀληθές τε καὶ τὰ φέροντα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς

θοῦς

θοῦς κρίσιν, εἴρηται. ἑξῆς δὲ περὶ τοῦ χρησίμου θεωρήματος, ῥητέον. κρίνεται τοίνυν τὸ χρήσιμον θεώρημα τῇ πρὸς τὸ
τέλος τῆς τέχνης ἀναφορᾷ. δεῖ δὲ αὐτὸ πρῶτον μὲν καταληπτὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἀδύνατον ᾖ, ὡς τὸ τοῦ ἱπποκενταύ-
ρου χολὴ, λύει ἀποπληξίαν, διότι ἀκατάληπτόν ἐστι, διὰ τοῦτο γίνεται ἄχρηστον. εἶτα δεῖ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ μὴ
κοινὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπάρχειν, ἀλλ' ἰδίαν τῶν τεχνιτῶν. διὰ τοῦτο γάρ τοι φαμὲν ἡμεῖς πεπλανῆσθαι τοὺς οἰο-
μένους ἀρχὴν τῆς τέχνης τὰ φαινόμενα εἶναι. ὅτε γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ἡ τέχνη, οὔθ' ἡ παράδοσις τῆς
τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίγνεται. οὐδεὶς γὰρ τὰ φαινόμενα παραδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις θεωρή-
ματα, ἅπερ οὐ φαίνεται. ταῦτ' οὖν καὶ ἀρχὴ τῆς τέχνης, εὐλόγως ἄν τις εἴποι. τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις λέγω θεωρή-
ματα δηλονότι † ἀρχὴ τῆς παραδόσεως τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίνεται. εἰ γάρ τοι φαίη τις τὰ φαινόμενα τῆς τέ-
χνης ἀρχὴν εἶναι, λήσεται ἑαυτὸν, οὐδὲν διαφέρειν οἰόμενος τέχνην ἀτεχνίας. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν φαινομένων κα-
τάληψις ὁμοία ἐστὶ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ, δῆλον ὡς κατὰ τοῦτο οὐδὲν πλέον ὁ τεχνίτης ἔχων τοῦ ἰδιώτου ἔσται, ἀλλ' οὐδὲ
τέχνην ἔχων, εἴπερ τῶν αὐτῶν, καὶ ἡ αὐτὴ κατάληψις ἐστὶ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ. ἀρχὴ μὲν οὖν εὑρέσεως τῶν θεω
ρημάτων τὰ φαινόμενα λέγοιτ' ἂν δικαίως. τῆς δὲ τέχνης ἀρχὴ, τὰ φαινόμενα οὐκ ἔστιν. ὡς γὰρ τὰ ἴχνη τοῦ λαγωοῦ,
εὑρέσεως ἄν τις ἀρχὴν εἴποι εὐλόγως. ἀρχὴν δὲ τοῦ λαγωοῦ, οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὐ δὲ γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν
ἰχνῶν, ὁ λαγωός. οὕτω καὶ τὰ φαινόμενα ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων, καλῶς ἄν τις εἴποι, ὅτι ἀπὸ τούτων
ὁρμηθέντες οἱ συστησάμενοι αὐτὴν συνεστήσαντο, τῆς δὲ τέχνης οὐκέτι. δεῖ γὰρ ἀναφέρειν τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὴν ποιό-
τητα ἐκείνου, οὗπερ εἰσὶν αἱ ἀρχαί. καὶ τῆς τέχνης οὖν τὰς ἀρχὰς, μὴ φανερὰς εἶναι τοῖς ἰδιώταις προσήκει. οὐδὲ γὰρ αἱ
τέχναι πᾶσαι πρόδηλοι εἰσὶ αὐτοῖς. εἶτα δὲ καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν, παραδίδονται, τὰ δὲ φαινόμενα, οὐ παρα-
δίδονται. διόπερ οὐκ ἄν τις εὐλόγως τὰ φαινόμενα, τῆς τέχνης ἀρχὴν εἴποι. συνίσταται γὰρ τὰ θεωρήματα, ἤτοι
ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναρ-
γέσιν, κατά τινα τρόπον. ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις οὕτως. ἐντυχών τις πλείοσι καρδιοβρώτοις ἀποθνήσκουσιν,
ἐζήτησε τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν. λογιζόμενος οὖν, εὑρίσκε μήτε διὰ ἔνδειαν δυνάμεως, μήτε διὰ ἀπορίαν ὕλης βοη
θημάτων ἀποθνήσκοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίκαιρον χρείαν τοῦ μέρους. ἐπιγνοὺς οὖν ὅτι ἄνευ τῆς τοῦ μέρους τούτου
ἐνεργείας, καὶ τῆς περιγινομένης ἀπ' αὐτοῦ τῷ σώματι χρείας, σώζεσθαι τὸ ζῷον οὐ δύναται, συνθεὶς τε τῷ λογισμῷ
τὰ ἐπὶ τῶν φαινομένων εὑρημένα, πεποίηκε τοῦτο τὸ θεώρημα. εἴ τις ἐστὶ καρδιότρωτος, ἐκεῖνος ἀποθανεῖται. τὸ οὖν
κατ' ἀκολουθίαν τῶν φαινομένων τῷ λογισμῷ εὑρεθὲν καὶ καθολικῶς ἐξενεχθὲν ἐστὶ θεώρημα. μᾶλλον δ' ἐπὶ τοῖς
φαινομένοις συνίσταται τὸ θεώρημα, ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν τῇ φλεγμονῇ, εἴ τις φλεγμονὴν ἔχει, ἐκεῖνος ὄγκον
ἔχει ἀντίτυπον, σφυγματώδες ἄλγημα ἐπιφέροντα. γίνεται οὖν τὰ φαινόμενα ἀρχὴ εὑρέσεως τῶν θεωρημά-
των. τὰ δὲ θεωρήματα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κατ' ἀκολουθίαν εὑρεθέντα, ἀρχὴ συστάσεως τέχνης. καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς
φαινομένοις κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον συνίσταται τὸ θεώρημα. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, τὸ θεώρη-
μα οὕτω συνίσταται. εἴ τινι τὰ δὲ τὰ συμπτώματά ἐστιν, ἐκεῖνος ἐν πλήθει αἵματός ἐστιν. ᾧ τὰ δὲ παρέπεται, ἐκείνῳ ἧπαρ,
ἢ νεφρὸς, ἤ τι τοιοῦτον ἔπαθεν. ἐπὶ δὲ τοῖς προαποδεδειγμένοις οὕτω συνίσταται τὸ θεώρημα. ἀποδειχθέντος γὰρ τοῦ
ὅ, τι πέψις ἐστὶ καὶ τὰ † πεσσόμενα χεῖται τε καὶ ὑγραίνεται, ἔπειτα οὕτως ἀναδίδοται, καὶ ὅτι οἱ νοσοῦντες δέονται
τῶν μὴ πολλῆς κατεργασίας δεομένων τροφῶν, ἐπὶ τούτοις γίγνεται τὸ θεώρημα τοῦτο. αἱ ὑγραὶ δίαιται † πᾶσαι
τοῖσι πυρεταίνουσι, † συμφέρουσιν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναργέσιν οὕτω, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον καὶ οὐ πλησμο-
νὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδὲν, ὅ, τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεως † ἐστί. καὶ ὅκου πλησμονὴ τίκτει νοσήματα, κένωσις
ἰῆται. ἐναργοῦς γὰρ ὄντος, ἐφ' ὧν μὲν, ὅτι τῶν ὑπὲρ τὴν δύναμιν, ἐφ' † ὧν δ' ὅτι τοῦ ποιοῦντος περιαιρεθέντος, οὐκ ἂν
γένοιτο τὸ γιγνόμενον, συνετέθη τὰ εἰρημένα θεωρήματα. ἔστι δὲ πᾶν θεώρημα, καθολικόν τε καὶ βέβαιον. πε-
πλάνηνται οὖν οἱ τὴν τέχνην στοχαστικὴν εἶναι λέγοντες, διότι στοχαστικὰ ἔχει τὰ θεωρήματα. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν θεω-
ρημάτων στοχαστικὴ λέγεται, ἕστηκε γὰρ ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πράξεως καὶ τῆς τῶν ἰατρευόντων ἐνεργείας. αὐτὴ γὰρ
ἄστατον ἔχουσα τὴν ἐπιτυχίαν, στοχαστικὴν τὴν τέχνην ποιεῖ, ἐπεὶ τὰ θεωρήματα ἁπασῶν τῶν τεχνῶν, ὁμοίως βε-
βαιά τε ἐστὶ, καὶ ἑστηκότα. παρὰ δὲ τὸ μὴ βεβαίους εἶναι τῶν τεχνῶν ἁπασῶν τὰς ἐπιτυχίας, στοχαστικαὶ τινὲς
τῶν τεχνῶν εἶναι λέγονται, ὅσαι ἄστατον ἔχουσιν, ὡς ἔφην τὴν ἐπιτυχίαν. ἐπεὶ δὴ δὲ τὸ χρήσιμον τῇ πρὸς τὸ τέ-
λος ἀναφορᾷ ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι, ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑποδεῖξαι τὸ τῆς τέχνης τέλος, ἵνα προδήλου τούτου γε-
γονότος, πρόδηλον ᾖ, ἐφ' ὅ, περ χρὴ ἀναφέροντα κρίνειν τὸ χρήσιμον. τῶν τεχνῶν τοίνυν, αἱ μὲν ποιητικαὶ τῶν οὐκ
ὄντων εἰσὶν, ὡς ἡ ναυπηγικὴ, αἱ δὲ σωστικαὶ τῶν γεγονότων, ὡς ἡ κυβερνητικὴ, αἱ δὲ ἀμφότεραι, ὡς ἡ οἰκοδο-
μική. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ποιουσῶν ἢ σωζουσῶν τεχνῶν, εἷς τρόπος ἐστὶ τῆς ἐπιτυχίας, διὰ τοῦτο ἁπλῆ ἐστὶν ἡ τοῦ χρησί-
μου κρίσις. ἐπὶ δὲ τῶν ποιουσῶν τε καὶ σωτηρουσῶν, οὐκ εὐχερές. οὐ γὰρ δεῖ ἄχρηστον νομίζειν τὸ μὴ φέρον ἐπὶ συντή-
ρησιν, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖν εἰ συντελεῖ τι πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ μὴ ὄν. ἰατρικὴ τοίνυν τῶν ποιουσῶν τε καὶ σωτη
ρουσῶν ἐστίν. οὐ μήν τοι χρὴ ὑπολαβεῖν διπλοῦν εἶναι τῆς τέχνης τὸ τέλος, τό τε μὴ ὂν ποιῆσαι, οἷον τὴν ὑγείαν, καὶ
τὸ ὑπάρχον αὐτῆς διαφυλάξαι. διὰ γὰρ τῶν φασὶν † ῥημάτων ποιοῦσα, τὴν ὑγείαν καὶ σωτηροῦσα διπλοῦν ἂν ἔχει
τὸ τέλος. εἰ μὲν οὖν φανερῶς μὴ ἦν τὰ αὐτὰ θεωρήματα, ἐπ' ἄμφω τὰ τέλη ἄγοντα, διαφορόντων καὶ τῶν τελῶν,
διάφοροι ἂν ἦσαν αἱ τέχναι καὶ δύο ἰατρικαί. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν αὐτὰ θεωρήματα, οἱ δὲ σκοποὶ διαφέρουσι, μία οὖσα
τέχνη, διαφέροντας ἂν ἔχοι τοὺς σκοπούς. ἀγνοοῦσι δ' ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς τῆς τέχνης εἷς ἐστὶν ἡ ὑγεία, καὶ τὸ τέλος ἐν
τὸ τυχεῖν ὑγιείας, οἱ δὲ τρόποι τῆς ἐπιτυχίας διαφέρουσι. οὐκ ἐξαλλάσσεται οὖν ὁ σκοπὸς, οὐδὲ τὸ τέλος παρὰ τὸν
τρόπον τῆς ὑγείας. ἐπιστήμονες γὰρ ἡμεῖς ὄντες τῶν βλάπτειν πεφυκότων, ὅπου μὲν τὰ βλάπτοντα περιαιροῦν-
τες, περιποιοῦμεν τὴν ὑγείαν, ὅπου δ' ἐκκλίνοντες, σωτηροῦμεν αὐτήν. τὸ χρήσιμον τοίνυν ἐν ἰατρικῇ δεῖ κρίνειν,
σκοποῦντες, ὅτε μὲν, εἰ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὑγείαν φέρει, ὅτε δὲ, τὸ σωτηρῆσαι. τὸ δ' ἀκόλουθον τινὲς μὲν τῇ
συνυπάρξει κρίνεσθαι οἴονται, ἀγνοοῦντες, ὅτι πολλὰ μὲν συνυπάρχει ἀλλήλοις, οὐ μὴν ἀκολουθία τις ὁρᾶται ἐν

† ὅτι
† πεπτόμενα
† πᾶσι
† ξυμφέρουσιν
† ᾖ
† ὧν δὲ
† θεωρημάτων

αὐτοῖς, ὥσπερ φαμὲν καὶ τὸ ἡμέραν εἶναι συνυπάρχειν καὶ τὸ ἀναπνεῖν, οὐ μὴν ἀκολουθία ἐστὶν αὐτῷ. οὐ τῇ συνυπάρξει τοίνυν κριτέον τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' οὗ ἀνασκευαζομένου ἐξ ἀνάγκης τι συνανασκευάζεται, καὶ τιθεμένου τίθεται, ἐκείνῳ ἐκεῖνο ἀκόλουθον ἡγητέον εἶναι. καὶ καθόλου δὲ τῶν κατὰ συνάρτησιν τὰ συνημμένα κρίνοντα, ἐπικρίσει κριτέον, ἐφ' ὧν ἂν δέοι ἐπίκρισιν ἀκόλουθον ποιήσασθαι. πρὸς μὲν οὖν ἐνίων λόγων ἐπίκρισιν, ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀκολουθία ἐπιζητουμένη. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων κρίσιν συμβάλλοιτο, ἴσως ἄν τις ἐπιζητεῖ. οὐ γὰρ ἐπαρκεῖ ἐπιγνῶναι εἰ ἰατρικόν ἐστι θεώρημα, τὸ χρήσιμόν τε καὶ ἀληθὲς ὑπάρχον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔχεσθαι ἀεὶ τοῦ ἀκολούθου δεῖ. ἐπεὶ οὖν πᾶς λόγος καὶ πᾶν θεώρημα, τοῖς τρισὶ τούτοις κρίνεται. τρεῖς δ' εἰσὶν ἐν ἰατρικῇ αἱρέσεις, † ἤτοι τῶν λογικῶν, καὶ τῶν ἐμπειρικῶν, καὶ τῶν μεθοδικῶν. φέρε τοῖς κριτηρίοις τούτοις χρώμενοι ἐπισκεψώμεθα καὶ τὰς αἱρέσεις ἵνα τῇ ὑγιεῖ προσθώμεθα. ἀναγκαῖον δὲ τὰ κοινὰ τῶν αἱρέσεων πρῶτον ἐκθέσθαι καὶ τὰ ἴδια ἐκείνων ἑκάστης, εἶθ' οὕτως ἑξῆς τὴν ἐπίκρισιν αὐτῶν ποιήσασθαι. ἔστι τοίνυν κοινὰ τῶν τριῶν αἱρέσεων ταῦτα. ὅτι χρήσιμα τὰ φαινόμενα θεωρήματα, ἀναλογισμός, τήρησις, ἱστορία, ὁμοίου μετάβασις. ὅτι ἄκριτος ἱστορία, οὐ παραδεκτέα τὰ ὄργανα, ὁ τρόπος τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων, ὅτι ἐξ ἄλλων ἄλλα καταλαμβάνεται. ὅτι τῶν αὐτῶν παρεστώτων, τὰ αὐτὰ ποιητέον. τὸ διὰ προσθέσεων καὶ ἀφαιρέσεων τὴν ὑγείαν τηρεῖσθαι, καὶ τὰς νόσους θεραπεύεσθαι. τὸ δεῖν ἐκκλίνειν τὴν τῶν βλαπτόντων χρῆσιν, πρός τε ὑγείας τήρησιν, καὶ νόσων ἀπαλλαγήν. τὸ τὴν πεῖραν δυνατὴν καὶ χρήσιμον εἶναι πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς προσαγομένης ὕλης, τρόφιμα γάρ· καὶ ἄτροφα· καὶ καθαρτικὰ, καὶ φθαρτικὰ, πείρᾳ κατείληπται. ἐπὶ τούτῳ δὲ κοινῷ, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ μεμενήκασιν, οὐ μόνον τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα πείρᾳ εὑρεῖσθαι λέγοντες. οἱ δὲ μεθοδικοὶ ἐπὶ κοινῷ δὲ προειρημένῳ λέγουσι τι διαφέρον παρὰ τοὺς ἐμπειρικούς. φασὶ γὰρ † πρὶν τὸ τὰς δυνάμεις τῶν προσφερομένων ἐκμαθεῖν, ἕτερον οὐδὲν χρήσιμον ἐκ τῆς πείρας περιγίνεσθαι. οὐδὲν γὰρ τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἐκ τηρήσεως δύναται λαμβάνεσθαι, ἁπλῶς τῶν συμφερόντων ἀπό τινων φαινομένων τετηρημένων. οἱ δὲ λογικοὶ μέσοι τούτων κεχωρήκασιν. οὔτω γὰρ πάντα τὰ συμφέροντα, ἐκ τηρήσεως φασὶν, λαμβάνεσθαι, ὡς λέγουσιν οἱ ἐμπειρικοὶ, οὐ μὴν οὐδ' ἐκ τῆς ἐνδείξεως εὑρίσκεσθαι, ὡς οἴονται οἱ μεθοδικοὶ, ἀλλ' ἃ μὲν ἐκ τηρήσεως εὑρίσκεσθαι, ὡς τὰ θανάσιμα καὶ ἰοβόλα, ἃ δ' ἐξ ἐνδείξεως, ἐφ' ὧν τὰ αἴτια εὑρίσκεται. ὁμογνωμονοῦσιν τοίνυν οἱ μεθοδικοὶ τοῖς λογικοῖς, καθ' ὅσον οἴονται ἐξ ἐνδείξεως τὸ συμφέρον λαμβάνεσθαι. ᾗ δὲ ἀπὸ διαφερόντων, διαφωνοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ μεθοδικοὶ ἀπὸ φαινομένων τινῶν ἐνδεικνύμενα οἴονται τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι. οἱ δὲ λογικοὶ, ἀπὸ φαινομένων μὲν οὐδαμῶς, ἀπὸ δὲ κεκρυμμένων. ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ αἰτίων τὰς ἐνδείξεις ἀξιοῦσι γίνεσθαι, τὰ δ' αἴτια, ᾗ αἴτια ἐστὶν, οὐ φαίνεται, δῆλον ὡς οὐκ ἀπὸ φαινομένων αὐτοῖς αἱ ἐνδείξεις γίνοιντ' ἄν. ὁδηγεῖν τε φασὶ τὰ φαινόμενα πρὸς τὴν τῶν ἐνδείκνυσθαι δυναμένων κατάληψιν. κατ' αὐτὸ οὖν πάλιν συμφωνοῦσιν οἱ ἐμπειρικοὶ τοῖς λογικοῖς, ἀπὸ μηδενὸς φαινομένου τοῦ συμφέροντος ἔνδειξιν γίγνεσθαι λέγοντες. ἕτερον δὲ κοινὸν ἐστὶ καὶ ὁμολογούμενον ἅπασιν ἰατροῖς, τὸ τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἶναι. οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ † ἐπὶ τηρῆσαι τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, φασὶν εὔχρηστα ὑπάρχειν τὰ φαινόμενα, διὰ τὸ εἶναι τήρησιν ἐπὶ κοινὴν αὐτῶν. καὶ ὅτι ἐστὶν ἐξ αὐτῶν τὰ ἐνδείκνυσθαι δυνάμενα καταλαβεῖν. οἱ δὲ μεθοδικοὶ ὡς ὄντα συμφέροντα τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἶναι φασίν. πάλιν ἐνταῦθα κοινὸν μὲν ἐμπειρικοῖς καὶ μεθοδικοῖς, τὸ, μὴ κεκρυμμένον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, ἀφ' οὗ τὴν ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων γίγνεσθαι. τῶν δ' ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς λογικοὺς κοινόν ἐστι, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις τὰ συμφέροντα τηρεῖν. τοῖς δὲ λογικοῖς καὶ μεθοδικοῖς κοινὸν, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις χρήσιμα καταλαμβάνεσθαι. οἱ μὲν οὖν μεθοδικοὶ αὐτὸ φασὶ τὸ συμφέρον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι, οἱ δὲ λογικοὶ τὰ ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον δυνάμενα, ἐκ τῶν φαινομένων φασὶν εὑρίσκεσθαι, συμφέρον δὲ μηδέν. πρὸς δὲ τοὺς οἰομένους ἐκ τῶν προδήλων αἰτίων συμφέρον εὑρίσκεσθαί τι, ὡς ἐπὶ τοῦ σκόλοπος ῥητέον, ὅτι οὐχ ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἀλλ' ὡς ἀπὸ αἰτίων εὑρίσκεσθαι τὸ συμφέρον ἐπὶ τούτων. τὸ δ' αἴτιον, ᾗ αἴτιον ἐστὶν, οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων καταλαμβάνεται. ἐὰν γοῦν τῇ ἐπιφανείᾳ προσκείμενον ψαμμίον, ἢ σκολόπιον μὴ λυπῇ, μὴ δ' εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἄγῃ, οὐ καταλαμβανόμεθα, οὐ γὰρ ἐστὶν αἴτιον τινὸς, ὅ, τι δὴ ποιοῦν. ὅ, τι μὲν ἐστὶν αἴτιον, φαίνεται ὡς αἴτιον. τὰ γὰρ πρός τι πῶς ἔχοντα καθ' ὃ πρός τι πῶς ἔχει οὐ φαίνονται. αὐτὰ δὲ, τὰ πρός τι φαίνεται, οἷον πατὴρ δοῦλος, ἀδελφὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτὰ μὲν ἕκαστα φαίνεται. αἱ δὲ πρὸς ἕτερα σχέσεις αὐτῶν, οὐ φαίνονται. ἐπεὶ τοίνυν τά τε κριτήρια παραδεδώκαμεν τῶν λόγων, καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν αἱρέσεων ἐπεληλύθαμεν, ἑξῆς ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἐπίκρισιν ἑκάστης τῶν αἱρέσεων ποιήσασθαι, ἐπειθ' οὕτως τῇ ὑγιεῖ δόξῃ προσθέσθαι. οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ καὶ μεθοδικοὶ ἀντιλέγουσι τοῖς λογικοῖς, ἄχρηστον φασὶν εἶναι τὴν τῶν κεκρυμμένων κατάληψιν. μηδὲν γὰρ ἀπὸ κεκρυμμένων χρήσιμον εὑρίσκεσθαι. πρὸς οὓς δὲ ἀπαντῶσιν οἱ λογικοὶ, ἰδίως πρὸς ἑκατέραν αἵρεσιν. καὶ πρῶτον γε πρὸς τοὺς ἐμπειρικοὺς φασὶν, ὅτι οὐκ ἐπαρκεῖ τὰ φαινόμενα πρὸς τὸ τηρῆσαι ἐπ' αὐτοῖς τὰ συμφέροντα. χρεία γὰρ καὶ τῶν κεκρυμμένων. ἀπὸ γὰρ τούτων αἱ τῶν συμφερόντων ἐνδείξεις γίνονται. τεκμήριον δὲ, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις τηρεῖτε, ἀλλ' ἐπί τισιν, ὡς ἂν πλέον τι ἐχόντων τῶν φαινομένων, ἐφ' οἷς τηρεῖν χρὴ, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, εὔχρηστα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. τὰ οὖν φαινόμενα, ἤτοι ὡς φαινόμενα πρὸς εὕρεσιν τῶν συμφερόντων λαμβάνεται, καὶ πάντα ἔσται χρήσιμα, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν πάντα λέγειν χρήσιμα εἶναι ἀπίθανον. εἰ δὲ μὴ πάντα ἐστὶ χρήσιμα, ἀνάγκη τοῦ φαίνεσθαι πλέον τι τὰ χρήσιμα ἔχειν, ὅπερ οὐκ αἰσθήσεως ἐστὶ καταλαμβάνειν, ἀλλὰ λόγου. τῷ δὲ λόγῳ τὰ κεκρυμμένα καταλαμβάνεται, χρήσιμος ἄρα λόγος καὶ τὰ κεκρυμμένα· εἰ γὰρ τὰ φαινόμενα ᾗ φαινόμενα ἐστὶ, μὴ διαφέρει ἀλλήλων δηλονότι, ἢ ὁμοίως ἅπαντα πρὸς τήρησιν, ὃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς χρησιμεύει, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις τοῖς τε παρεληλυθόσι καὶ τοῖς ἐνεστῶσιν εἴη ἄν, εἰ τοῦτο ἀδύνατον. πῶς γὰρ ἂν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς κατεκλίνθη ὁ νοσῶν, καὶ τοῖς ὁμοίοις τηρήσει τις; φανερὸν οὖν ὡς οὐκ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις ὡς φαινόμενα ἐστὶν, ἡ τήρησις γίγνεται. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐπὶ πᾶσιν

ἐγίνετο

† ἤτοι

† πλὴν

† ἐπιτηρεῖσθαι

ἐγίνετο, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρῳ τινί, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, χρήσιμα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. ἀλλὰ καὶ πόθεν φασὶ καταλαμβάνεται, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖσδε τισὶ τοῖς φαινομένοις δυνατόν ἐστι τηρεῖν. ἐπὶ δὲ τοῖσδ' οὐκ ἔτι, οὐ ῥᾴδιον γὰρ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν φαινομένων, καθ' ὅσον φαίνεται ἐστὶν εἰδέναι. πάντες γὰρ ἂν ἐγίνωσκον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἐφ' οἷς φαινομένοις χρὴ τὴν τήρησιν ποιεῖσθαι, καὶ οὐδὲν διέφερεν ὑμῶν ἡ ἐμπειρία τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπειρίας. εἰ δὲ μὴ προσπίπτει πᾶσιν, ἐφ' οἷς φαινομένοις δεῖ τὰς τηρήσεις ποιῆσαι. μόνοις δὲ τοῖς τεχνίταις καταληπτόν ἐστι τοῦτο, τὰ συμφέροντα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, οὐχ ὡς φαινόμενα ἐστὶ τηρεῖται. ὅτι γὰρ τόδε μὲν τὸ φαινόμενον ἐφ' οὗ τηρεῖν ἐστι, τόδε οὐκ ἔτι φαίνεται ἀλλὰ κέκρυπται. χρήσιμον δὲ πάνυ ἐστὶ τοῦτο εἰδέναι, διόπερ χρήσιμά ἐστι τὰ κεκρυμμένα. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδήπερ οἱ ἐμπειρικοὶ λέγουσιν ἐπὶ τοῖσδε τοῖς προγεγενημένοις, καὶ τοῖσδε τοῖς ἐνεστῶσι δεῖν τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ πολυπραγμονοῦσι τὰ παρεληλυθότα. ἄπειρά δέ ἐστι καὶ τὰ παρόντα. ἐπ' ἀπείροις δὲ τηρεῖν οὐ δυνατόν, δηλονότι ἀδύνατον ἂν εἴη ἡ τοιαύτη τήρησις. πρὸς δὲ τοὺς μεθοδικοὺς τὰ φαινόμενα ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων εἶναι οἰομένους, ταῦτα λέγουσιν οἱ λογικοί. τὰ φαινόμενα ἐξ ἑαυτῶν ἐστι καταληπτά, καὶ τοῖς ἰδιώταις οὖν φανεῖται. ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, συμπροσπίπτει δὲ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμενα, δηλονότι τοῖς ἰδιώταις ἐνδείξονται αἱ κοινότητες, καὶ οὐδὲν τῶν ἰδιωτῶν διοίσετε. ὅτι δ' ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίγνεται, διὰ τούτων ἐστὶν ἐπιδεῖξαι. τοῦ αὐτοῦ πάθους, οἷον φλεγμονῆς περὶ διαφέροντας τόπους ὑπαρχούσης, οἷον περὶ ὀφθαλμοὺς, ἢ ἧπαρ, ἢ στόμαχον, οὐ τῆς αὐτῆς θεραπείας, ἀλλὰ διαφόρων δέονται. ὀφθαλμῷ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντι ὄπιον ἐστὶ κατάλληλα, στομάχῳ δὲ καὶ ἥπατι, ἄλλο τι. τὸ δ' ἔλαιον τῷ ὀφθαλμῷ κακωτικόν, τὰ δ' ἄλλα μέρη φλεγμαίνοντα παρηγορεῖ. δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν παθῶν τὰ συμφέροντα λαμβάνεται. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐπὶ πάντων παρελαμβάνετο ἂν βοήθημα, τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, εἴπερ τὸ πάθος ἐνδεικτικὸν ἐγίνετο τῶν συμφερόντων. ἔστι δὲ καὶ οὕτως ἀνασκευάσαι τὸ ἄριστον τῶν μεθοδικῶν, τοῦ αὐτοῦ πάθους περὶ τὸν αὐτὸν ὄντος τόπου, περὶ τὴν διαφορὰν τῆς αἰτίας, διαφόρου θεραπείας οἱ ἄνθρωποι δέονται, οἷον ἐπὶ ἰσχουρίας. ἐὰν μὲν γὰρ ᾖ λίθος, λιθοτόμῳ χρώμεθα, ἐὰν δὲ πλῆθος οὔρου, καθετῆρι, ἐὰν δὲ φλεγμονὴ, καταπλάσμασι. εἰ δ' ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίνοντο, ἑνὸς ὑποκειμένου πάθους, μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία παρελαμβάνετο. οὐ παραλαμβάνεται δὲ μία θεραπεία τοῦ αὐτοῦ πάθους ὑποκειμένου, οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνονται. τούτων δὲ κεφαλαιωδῶς τῶν νῦν ἐκτεθέντων, χρήσιμον ἂν εἴη ὑπογράψαι τί ἐστιν ἔνδειξις, καὶ πῶς ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, καὶ τί τήρησις, καὶ ὅπως ἀπὸ τηρήσεως τὸ χρήσιμα τηρεῖται, καὶ τί ἀναλογισμὸς, καὶ ὅπως ἀπὸ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται. ὥσπερ τοίνυν τῶν φαινομένων, τὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν εἰσὶ καταληπτὰ, οἷον λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν. τὰ δὲ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὰ διὰ σημείων γιγνωσκόμενα. οὕτω καὶ τὰ συμφέροντα μὲν, ἐνδείξει καταλαμβάνεται. συμπροσπίπτει γὰρ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ συμφέροντα, καὶ οὐδενὸς λογισμοῦ χρείαν ἔχει. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων, ἀπὸ ἐγκαύσεως καὶ κρύους, καὶ ἁπλῶς ἀπὸ πάντων βλάπτειν πεφυκότων, ἀναχωρεῖ συμπροσπίπτοντα δηλονότι τοῦ συμφέροντος. καὶ ἐπὶ σκόλοπος ἐμπεπηγότος ἢ ἄλλου τινὸς, οὐδεὶς κατὰ λογισμὸν τὴν αἵρεσιν ποιεῖται. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐναργῶς συγκατατεθέντων, πᾶσιν γὰρ ὑπερβαίνουσιν ἀπόδειξιν, ἡ διάνοια ἡμῶν συγκατατίθεται ὡς ἐναργεῖ, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐνδείξεως καταλαμβανομένων γίγνεται. σώζεται οὖν ἀναλογία τις τῇ ἐνδείξει, πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἐναργῆ. ὅταν γὰρ τοῖς βλάπτουσι συμπίπτῃ τὸ συμφέρον, τότε οὔτε παρατηρήσει, οὔτε λογισμῷ χρώμεθα. αὐτὰ γὰρ τὰ βλάπτοντα, ἐνδείκνυται τὸ συμφέρον. ἡ δὲ τήρησις, ἀναλογίαν τινὰ ἔχει πρὸς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. ὡς γὰρ ἐκεῖ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεσθαι λέγομεν, οὕτω κἀνταῦθα τοῦ συμφέροντος ἡ τήρησις γίγνεται. ἐπὶ γάρ τισι πλειστάκις κατὰ τὸ αὐτὸ ἀπαντηκόσιν, ἄνευ τῆς καταλήψεως τῶν ποιούντων αἰτία, ἡ τοῦ συμφέροντος τήρησις γίγνεται, ὡς ἐπὶ αἱμωδίας ἡ ἀνδράχνη. οὔτε γὰρ τὸ συνεκτικὸν αἴτιον ἐνταῦθα γε δηλοῖ, οὔτε λογισμῷ τινὶ, τὸ συμφέρον εὕρηται. ἐπὶ τῶν ὑοσκύαμον εἰληφότων, ἢ τι τοιοῦτον δηλητήριον προσενεγκαμένων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ θεραπεία, ἔκτε τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ τόπου παραλαμβάνεται. ἀπορίᾳ δὲ τοῦ αἰτίου, ὕστερον ἤδη τοῖς τετηρημένοις χρώμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἔμετον ἐν ἀρχῇ παραλαμβάνομεν, τοῦ αἰτίου ἐνδεικνυμένου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ τόπου τὸν τρόπον τῆς προαιρέσεως ὑπολαμβάνοντος. ὕστερον δὲ δὴ ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν, τοῖς τετηρημένοις, οἴνῳ καὶ γάλακτι χρώμεθα. ἀναλογισμῷ δὲ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, ὅταν ἀγνοῆται μὲν ἡ αἰτία, τήρησίς τε μὴ δὲ μία ὑπάρχῃ. ὁμοιότητος δ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων ᾖ. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀπὸ μὲν ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον ληφθῆναι οὐ δύναται, ἀγνοεῖται γὰρ τὸ αἴτιον. τηρήσεώς τε οὐδὲ μιᾶς γεγενημένης, ἀναγκαζόμεθα τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων, προσέχοντες μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ὅμοιον. ὑπὸ γὰρ αἱμόρρου τινὸς δηχθέντα, ἔπειτα αἱμορραγοῦντα, τὴν αἰτίαν καθ' ἣν τοῦτο πάσχει μὴ εἰδότες, μὴ δὲ τετηρηκότες, τοῖς πρὸς τὰς ἐκ διαιρέσεως αἱμορραγίας ποιοῦσι χρώμεθα. κατά τοι τοῦτον δή τινα λόγον, καὶ οἱ κνιδιακοὶ ἰατροὶ τοὺς ἐν πνεύμονι πόνον ἔχοντας θεραπεύειν ἐπειρῶντο, τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμενοι. ἐπεὶ γὰρ † πᾶν τὸ ἐν πνεύμονι ὑπάρχον διὰ βηχὸς ἀναφέρεται, ἐξέλκοντες τὴν γλῶτταν, ἐνίεσάν τι εἰς τὴν ἀρτηρίαν ὑγρὸν τὸ σφοδρὰν βῆχα κινῆσαι δυνάμενον, ἵνα διὰ τῆς ὁμοιότητος τοῦ συμπτώματος ἀνενεχθῇ τὸ πύον. ὁ γοῦν ἀναλογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. ἀναλογιζόμενοι γὰρ μεταβαίνομεν, ἀπὸ τῶν ὁμοίων, εἰς τὰ ὅμοια. οἱ δ' ἐμπειρικοὶ ἑτέρως, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται. φασὶ γὰρ γίγνεσθαι τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ἢ ἀπὸ παθῶν, ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα, οὕτως. ὅταν γὰρ τὰ αὐτὰ συμπτώματα τοῖς παραλαμβανομένοις προσῇ, τότε τὴν ὁμοίου μετάβασιν ποιοῦμεθα, ὡς ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἀλλὰ ῥητέον πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἀδύνατος ἐστὶν ἡ τοιαύτη τῆς ὁμοίου ὑμῖν μετάβασις. πότερον γὰρ λογισμῷ χρώμενοι, μεταβαίνετε ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τηρήσει; εἰ μὲν γὰρ τηρήσει, τήρησις ἐστὶ τὸ γινόμενον, καὶ γινωσκόμενον, καὶ οὐκ ὁμοίου μετάβασις. εἰ δὲ λογισμῷ, ἐρωτητέον αὐτοὺς, πότερον τῇ πάντων τῶν

† πύον

συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες μεταβαίνουσιν ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τινῶν. εἰ μὲν οὖν τῇ πάντων φήσουσιν, οὐδὲν εὑρεθήσεται κατὰ πάντων τινὶ ὅμοιον. τὰ γὰρ κατὰ μηδ' ὁτιοῦν διαφέροντα ἀλλήλων, ταὐτά ἐστι, καὶ οὐχ ὅμοια. εἰ δὲ τῇ τινῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι φήσουσιν ἀρκεῖσθαι, πότερον ταῖς κατὰ τὸ σχῆμα ἢ χρῶμα ὁμοιότησι, φήσομεν, προσέχετε, ἢ ταῖς κατὰ σκληρότητα, ἢ μαλακότητα, ἢ μᾶλλον ταῖς κατὰ γεῦσιν καὶ εὐωδίαν ἢ κατά τι τοιοῦτον τὴν ὁμοιότητα κρίνετε. ἂν δ' ἢ τῇ κατὰ γεῦσιν λέγουσιν, ἢ κατ' ἄλλ' ὁτιοῦν, προδήλως ὁμολογήσωσι τὰ ὠφελοῦντα, καθ' ὅτι ὠφελεῖ, καταλαμβάνειν. ἐξ οὗ δῆλον ὡς καὶ τὰ βλάπτοντα καθ' ὅτι βλάπτει, ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν εἰδέναι. τῇ γὰρ ἐναντιότητι τῇ πρὸς τὰ βλάπτοντα τὰ ὠφελοῦντα ὠφελεῖ. εἰ τοίνυν τὸ μέσπυλον καὶ τὸ ἐμφερὲς αὐτῷ μῆλον τὴν γευστὴν ἔχειν ποιότητα, ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν αἱρεῖται, ἴστον ὅτι τῇ κατὰ τὴν γεῦσιν ὠφελεῖ ποιότητι. καὶ ἐπεὶ αὕτη πρόδηλος ἐστὶ στύφουσα, συμπεριπίπτει τῇ καταλήψει ταύτῃ, τὸ ἐναντίας εἶναι ποιότητος ἢ δυνάμεως τὰ βλάπτοντα. εἰ δὲ καταληπτὴ ἡ αἰτία ὑπαγορεύεται τὰ βοηθήματα, δῆλον ὅτι καταληπτά ἐστι τὰ κεκρυμμένα καὶ χρήσιμα γιγνώσκεσθαι. πῶς μὲν οὖν ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, εἴρηται. νῦν δὲ τὰς ὑπογραφὰς ἑκάστου αὐτῶν ἐκθησόμεθα. ἔστι τοίνυν ἔνδειξις ἡ συμπεριπίπτουσα κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος, ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει, ἄνευ τηρήσεως ἢ λογισμοῦ. πεῖρα δ' ἐστὶ τοῦ πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου κατάληψις καὶ μνήμη. ἢ οὕτως. ἔνδειξις ἐστὶν ὅταν καταλαμβανομένοις πράγμασι συμπεριπίπτῃ τὸ συμφέρον, ἄνευ ἀποδείξεως καὶ παρατηρήσεως. πεῖρα δ' ἐστὶν ἡ τοῦ πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου τήρησίς τε καὶ μνήμη. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ τήρησις ὅ, τι καὶ πεῖρα. ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ σύγκρισις καὶ κατάληψις αἰτίων ὠφελούντων ὁμοιότησιν. ἑξῆς τοίνυν τὰ ἴδια ἑκάστης αἱρέσεως ἐκθέμενοι, τὴν ἀντίρρησιν πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, λέγω δὴ τῶν ἐμπειρικῶν καὶ μεθοδικῶν, ποιησόμεθα. ἔστι δὲ ἴδια τῶν ἐμπειρικῶν ταῦτα· ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις τῶν ὠφελούντων ἡ ἱστορία, ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις, ὡς ἐκεῖνοι γίνεσθαι ἀξιοῦσιν. ἄλλῳ γάρ τινι τρόπῳ, οἱ λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται, ὡς προϊόντες δείξομεν τὴν διαφοράν. δεῖ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα τοῖς ἐμπειρικοῖς, κατὰ δύο τρόπους τὴν ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησιν ἀποκτᾶσθαι. ἡ μὲν γὰρ τῶν δυναμένων τήρησις, κοινή. ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἰδία ἐκείνων. ἤτοι γὰρ χρή, ὡς ἀδύνατον αὐτὴν παντάπασιν ἀναιρεῖν, ἢ συγχωρεῖν μὲν εἶναι δυνατόν, ἄνευ δὲ λόγου ἀποφαίνειν αὐτήν, ἀδύνατον. πρῶτον τοίνυν ὅτι καὶ ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν αὐτήν, ἀδύνατος ἡ τήρησις, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειεν, ὁμολογοῦσιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὅτι οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις συμπτώμασι τὴν τήρησιν ποιοῦνται. οὔτε γὰρ ἐπὶ ξανθότητος φορεῖ ἢ λευκότητος, ἢ σιμότητος, ἢ γρυπότητος τηρεῖν φασί. καίτοι καὶ ἐπὶ χρωμάτων διαφορὰν τηροῦσί τινα, ὡς ἐπὶ τῶν ἰκτερικῶν, καὶ ἐπὶ σχήματος, καὶ ὡς ἐπὶ τῶν καταγμάτων, καὶ τῶν ἐξαρθρήσεων. ἀλλ' οὔτοι γε καὶ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις, ὥσπερ γάρ φασιν οἱ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν λέγοντες, οὐ πάντα ἐνδείκνυσθαι λέγουσιν. οὔτε γὰρ μεθοδικοί τινὰ τῶν φαινομένων ἐνδείκνυσθαι φασὶ καὶ οὐ πάντα. οὔτε λογικοὶ τῶν κεκρυμμένων καὶ οὐ πάντα. οὕτω καὶ οἱ ἐμπειρικοί, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμπτώμασι τὴν τήρησιν, ἀλλ' ἐπί τισι ποιεῖσθαι φασίν. οὔτε γὰρ τὰ γεγονότα πάντα, οὔτε τὰ παρόντα χρήσιμα οἴονται πρὸς τήρησιν εἶναι. οἷον δέδηκταί τις ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος, πολυπραγμονεῖ παρελθὼν ὁ ἐμπειρικὸς μόνον, εἰ ὑπὸ λυττῶντος, τῶν δ' ἄλλων τῶν προγεγονότων ἐξετάζει οὐδὲ ἕν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ἁπλότητα τριχῶν ὡς ἔφην ἢ οὐλότητα. ἐπιζητεῖν οὖν ἄξιον παρ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν συμπτωμάτων, ἀλλ' ἐπί τινων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, μηδὲν διαφερόντων τῶν συμπτωμάτων, καθὰ φαινόμενα ἐστί, τῶν τε ἐφ' οἷς ἡ τήρησις γίνεται, καὶ τῶν ἄλλων ἀχρήστων. τί οὖν ἐστὶ τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, εἰπάτωσαν, πότερον φαινόμενον, ἢ κεκρυμμένον; εἰ μὲν οὖν φαινόμενον φήσωσιν εἶναι, ᾧ διακρίνεται τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ τὴν τήρησιν γίγνεσθαι, φήσομεν πάλιν τοῦτο τὸ φαινόμενον μηδενὶ διαφέρειν τῶν συμπτωμάτων καθ' ὃ φαίνεται τῶν ἀχρήστων συμπτωμάτων. εἰ δ' αὖ κεκρυμμένον φήσειεν εἶναι τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, ὁμολογήσουσιν τὰ κεκρυμμένα πρὸς τὴν τήρησιν τῶν συμπτωμάτων χρήσιμα εἶναι. ἀλλὰ μὴν τὰ κεκρυμμένα οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ λόγῳ καταληπτά εἰσιν. ὥστε εἰ χρήσιμον μὲν ἦ, ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις ἐστὶ τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐδενί, ἢ λόγῳ ταῦτα καταλαμβάνεται, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἄνευ λόγου ἡ τήρησις γίνεται. διὰ τούτου μὲν οὖν τοῦ λόγου προσαναγκάζειν αὐτοὺς ὁμολογεῖν, χρήσιμον εἶναι πρὸς τήρησιν τὸν λόγον. οἱ δὲ ἀπαντῶντες πρὸς ἡμᾶς λέγουσι καὶ τῶν συμπτωμάτων τὰ χρήσιμα εἶναι πείρᾳ κατειληφέναι. καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖσδε τοῖς συμπτώμασι χρὴ τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδ' οὐκέτι. καὶ τοῦτο, τετηρηκέναι, πρὸς τοῦτο βραχύς ἐστιν ὁ λόγος. ἀπείρων γὰρ ὄντων συμπτωμάτων ἐφ' οἷς οὐ χρὴ τηρεῖν, ἀδύνατον ἦν τετηρηκέναι ἐφ' ἅπασι τοῦτο αὐτό, ὅτι οὐ χρὴ ἐπ' αὐτοῖς τηρεῖν, ἐπ' ἀπείροις γὰρ τηρεῖν ἀδύνατον. τελευταῖον οὖν αὐτοῖς πάντοθεν συνελαυνομένοις λείπεται λέγειν, κατὰ ἀποκλήρωσιν ἐληλυθέναι. ἐπὶ μὲν τοῖσδε τισὶ συμπτώμασι τηρεῖν, ἐπὶ δὲ τοῖσδε, μηκέτι, οὗ τί ἂν εἴη γελοιότερον. οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ταύτῃ τελευτᾷ. ὅτι δ' ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις, διὰ τούτων ἐπιδείξομαι. φασὶ τοίνυν οἱ ἐμπειρικοὶ ὅτι ἡ τήρησις οὐκ ἐφ' ἑνί, οὐδ' ἐπὶ δύο, ἀλλ' ἐπὶ πλείστοις καὶ πλειστάκις τοῖς θεωρημένοις καὶ ὡσαύτως ἔχουσι γίνεται. πυνθανομένων οὖν αὐτῶν εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν, ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τηρεῖν φήσουσιν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦδε, πυρετὸς φέρηται καὶ φλεγμονή, ἐπὶ δὲ τοῦδε, ἀπόκρισις χολῆς δι' ἐμέτου ἢ δι' ἕδρας γένηται, οὐχ οἷόν τε τὴν αὐτὴν ποιήσασθαι τήρησιν. ὅτι οὖν ἐξαρκεῖ κατὰ τὸ γένος τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, οὐδαμῶς φήσουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἴσα εἶναι δεῖ. ἐὰν γὰρ τὰ αὐτὰ μὲν ᾖ συμπτώματα, μὴ πάντα δέ, ἢ πλείω, ἐξαλλάσσεται ἡ συνδρομή, καὶ ἑτέρας χρεία τηρήσεως. δεῖ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς τὴν τήρησιν γίνεσθαι. ὅπως δ' ἐξαλλάσσεται ἡ πᾶσα θεραπεία περὶ τοῦ πλεονασμοῦ, καὶ ἐνδείας συμπτωμάτων, ἐντεῦθεν σκεπτέον. ἔστιν οὖν τις ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς τετηρημένη θεραπεία. ἂν οὖν ἕν τι σύμπτωμα παρέλθῃ τῆς φλεγμονῆς, οἷον τὴν αἴσθησιν, ἐξαλλάσσεται καὶ ἡ θεραπεία, ἀντὶ γὰρ φλεγμονῆς σκίρρος γίνεται, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει. ὥστε

μὲν

μὲν οὖν παρ᾽ ἔνδειαν συμπτώματος, ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. παρὰ δὲ πλεονασμὸν οὕτω. ἂν τῇ φλεγμονῇ πυ-
ρετὸς ἢ συγκοπὴ προσγένηται, ἅμα τῷ πλεονασμῷ τῶν συμπτωμάτων, ἡ διαφέρουσα μὲν γίνεται συνδρομὴ,
διαφέρουσα δὲ καὶ ἡ θεραπεία παραλαμβάνεται. καὶ οὐ μόνον κατὰ γένος ταῦτα εἶναι δεῖ συμπτώματα καὶ
κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος δεῖ μήθ᾽ ὑπερβάλλειν, μήτ᾽ ἐλλείπειν. καὶ γὰρ παρὰ τὰ μεγέθη
τῶν συμπτωμάτων ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. τὰς μὲν γὰρ ἐπιπολῆς διαιρέσεις οὐ ῥάπτομεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀσιτίᾳ αὖ
τις χρήσαιτο. διαιρέσεως δὲ μεγάλης γεγενημένης καὶ ἀσιτίαν παραλαμβάνομεν καὶ φλεβοτομίαν καὶ ἀγκτῆ-
ρας καὶ τὰ ὅμοια. καὶ οὐκ ἐπαρκεῖ τῷ γένει τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα, καὶ τῷ μεγέθει
ὅμοια, ἀλλὰ καὶ χρόνον δεῖ τῇ τηρήσει παραλαμβάνεσθαι. ἄλλα γὰρ ἀρχομένων τῶν νοσημάτων βοηθήματα πα-
ραλαμβάνεται, ἄλλα δ᾽ ἀκμαζόντων. ἀρχομένων γὰρ τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δὲ,
10 ἡσυχίην ἔχειν ἔφη Ἱπποκράτης. καὶ φλεγμονῆς δὲ, ἀρχομένης μὲν, τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρώμεθα, μετὰ δὲ ταῦτα
καταπλάσμασι καὶ τοῖς διαφορεῖν τὸ ἐγκεχυμένον δυναμένοις. δεῖ δὲ καὶ τὴν τάξιν τοῖς εἰρημένοις συμπαρατη-
ρεῖν, καὶ γὰρ παρὰ τὴν τάξιν ἐξαλλάσσεται ἡ συνδρομή. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἐξαλλάσσεσθαι ἀναγ-
καῖον. ἄλλως γὰρ τοὺς μανέντας, εἶτα πυρέξαντας θεραπεύομεν, καὶ ἄλλως τοὺς πυρέξαντας, εἶτα μανέντας. καὶ
γὰρ ὀλέθρια καὶ οὐκ ὀλέθρια παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, τὰ πά-
θη γίνεται. πυρετὸς μὲν ἐπὶ σπασμοῦ, οὐ μόνον ἀκίνδυνος, ἀλλὰ καὶ λύει τὸ νόσημα, ἐπὶ πυρετῷ δὲ σπασμὸς
ὀλέθριος. ἐξαλλασσομένης δὲ τῆς συνδρομῆς παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων
ἐστὶ δῆλον ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν καὶ τὴν θεραπείαν διαφέρειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐ μόνον ταυτὰ τῷ γένει τὰ συμ-
πτώματα καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα τε καὶ τῷ μεγέθει, ὅμοια εἶναι δεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν τάξιν τὴν
αὐτὴν φυλάττεσθαι ἀναγκαῖον, εἰ μέλλοι ὑγιὴς ἡ τήρησις ἔσεσθαι, ἀδύνατον δ᾽ ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, μὴ ὅτι πλείοσιν,
20 ἀλλὰ καὶ δύο ἀρρώστοις τὰ εἰρημένα πάντα ὁμοίως συμβῆναι, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἔσται ἡ ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τή-
ρησις. ὅτι δ᾽ ἀδύνατον τὰ εἰρημένα πάντα ἐπὶ πᾶσιν ἢ πλείοσι συγχωρῆσαι, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειε. παρὰ
τὴν αἰτίαν καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους, καὶ τὰς ἡλικίας, καὶ περὶ τὰ ἔθη, καὶ περὶ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων,
καὶ περὶ τὰς φύσεις, καὶ περὶ τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας διαφέροντα τὰ πάθη γίγνονται, ἀδύνατον πάντως δυ-
σὶ συγχωρῆσαι ἀνθρώποις ὡς ὁμοίως κατὰ πάντα ἔχουσι. διόπερ ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρη-
σις. κἂν δύο δ᾽ ἀπαράλλακτοι εὑρεθῶσιν, οὐδ᾽ οὕτως ἡ τήρησις δυνατὴ, διότι ἐπὶ πλειόνων αὐτὴν γενέσθαι δεῖ.
ἀλλὰ πῶς φασὶ τὸ ἑαυτῶν ὑμεῖς κατασκευάζετε δόγμα; δοκοῦμεν γὰρ αὐτοῖς ἀδυνατοῦντες τηρεῖν καὶ ἐπὶ
τοῖς συμπτώμασι καὶ ἐπὶ ταῖς δυνάμεσι. ὅτι γὰρ ὁ ἐλέβορος καθαίρει καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων, τηρήσει κατείλη-
πται. καὶ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ ἡ αἰτία οὐ μὴν κατείληπται, ὅτι δ᾽ ἀνδράχνη λύει αὐτὴν τετήρηται. ῥητέον οὖν πρὸς αὐ-
τοὺς, ὅτι ἡμεῖς μὲν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων περιορίζοντες τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, καὶ τῇ χρείᾳ,
30 τὸ χρήσιμον κρίνομεν. κατειληφότες οὖν καὶ τὰ ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐπιφερόμενα ἅπαντα συμπτώματα, ὡς τὸ
βάρος, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν τόπων, ὡς τὸ δυσπνοεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ὡς τὸ λειποθυμεῖν, εὑρίσκομεν ὅτι
ταῦτα μὲν χρήσιμα, τὰ λοιπὰ δ᾽ ἄχρηστα. ἐπεὶ οὖν περιεγράψαμεν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων τῇ πρὸς τοὺς
σκοποὺς ἀναφορᾷ, ὅσα μὲν αἰτίας, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως ἐστὶ συμπτώματα, ταῦτα χρήσιμα νομίζομεν, ὅσα δὲ
μὴ, ἄχρηστα. κἂν μὴ καταλαμβάνωμεν οὖν, μήτε τὰς νοσαζούσας αἰτίας, μήτε τοὺς πεπονθότας τόπους, τῷ δυνά-
μιν ἔχειν διακριτικὴν, ὡς ἔφην, συμπτωμάτων χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων, κἂν μὴ δυνάμεθα τὰς τηρήσεις ποιεῖ-
σθαι ἐπὶ τοῖς ποιοῦσιν, ὡς ἐπ᾽ αἰτίοις ἢ πεπονθόσι τόποις, οἷον αἵματος ἐνοχλοῦντος, μὴ κατειληφότες ὅτι αἷμα
ἐστὶ τὸ νοσάζον, ἀπὸ δὲ τοῦ βάρους τοῦ ἐπιφερομένου συμπτώματος, ὅτι αἰτία ἐστὶ τὸ βάρος, ὁρμώμενοι τηρεῖν ἐπ᾽
αὐτοῖς δυνάμεθα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῇ δυσπνοίᾳ, οὐκ εἰδότες, ὅτι κοιλίας, ἢ πνεύμονος, ἢ ἥπατος, ἢ διαφράγματος, ἢ
τινὸς ἑτέρου τόπου πάσχοντος ἐστὶ σύμπτωμα, μόνον δ᾽ ὅτι τόπος ἐστὶ εἰδότες, τηρῆσαι ἐπ᾽ αὐτοῖς δυνάμεθα, ὡσεὶ
40 καὶ ἐπὶ τῷ τόπῳ αὐτῷ. ὅσα δὲ μήτε τόπου ἐστὶ συμπτώματα, μήτε αἰτίας, μήτε δυνάμεως, ὡς περιέλκοντα παραι-
τούμεθα. τὴν εὐχρηστίαν οὖν καὶ τὴν ἀχρηστίαν ἐφ᾽ οἷς τηροῦμεν σκοποῖς πρὸς τοὺς ἐμπειρικοὺς ῥητέον. ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ
μόνοις τοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τηροῦμεν, ἐφ᾽ ὧν μήτε δυνάμεως, μήτε καιροῦ, μήτε μεγέθους, μήτε τά-
ξεως, μήτ᾽ ἄλλου τινὸς χρεία, ὡς ἐπὶ αἱμωδίᾳ τὴν ἀνδράχνην. τί οὖν κωλύει φήσουσιν ἴσως καὶ ἡμᾶς οὕτω τηρεῖν;
ἂν ἐπὶ τούτων φήσομεν, ἐφ᾽ ὧν γένος συμπτωμάτων τηρεῖται, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἔμπροσθεν τῶν λοιπῶν ἐφ᾽
ὧν χρεία καιροῦ καὶ μεγέθους καὶ δυνάμεως, μηκέτι συμφωνεῖτε ἡμῖν. ἐὰν δὲ λέγωσιν ὅτι ἐπὶ αἱμόρρου δήγμα-
τος πλείονα παρακολουθεῖ συμπτώματα καὶ οὐδὲν ἐπὶ τούτων τετηρήκατε. κἂν φήσομεν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς συμ-
πτώμασιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ προκαταρκτικῷ αἰτίῳ τηροῦμεν. ἐπιζητοῦμεν δὲ τὰ συμπτώματα εἰς κατάληψιν τῶν
προκαταρκτικῶν αἰτίων, ἐφ᾽ οἷς τετηρήκαμεν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν αἰτίαν, καὶ ἀποροῦντες κατ᾽ ἔνδειξιν
θεραπείας, τὴν ἐπὶ ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις τήρησιν παραλαμβάνομεν. τηροῦμεν δὲ οὐ μόνον ἐπὶ αἰτίοις,
50 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τόποις ἐνίοις. ἐπὶ οὖν τῇ τοῦ ἥπατος θέσει καὶ ἐπὶ σπληνὸς θέσει τετηρήκαμέν τινα. ἂν δὲ λέγωσιν
ἓν ἑκάστῳ τούτων σύμπτωμα παρακολουθεῖ, φήσομεν ἔστιν ὅτε οὐχ ἓν, ἀλλὰ πολλά. πολυπραγμονοῦμεν δὲ τὰ
πολλὰ, καὶ οὐχ ἵνα ἐπ᾽ αὐτοῖς τηρήσωμεν, ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἐφ᾽ ᾧ τηροῦμεν καταλάβωμεν, ἐπὶ τῶν ἡπατικῶν πεπονθέναι τὸ
ἧπαρ, ἐφ᾽ ᾧ τήρησις γίγνεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ, ἐπὶ τῇ προκαταρκτικῇ αἰτίᾳ τή-
ρησις γίγνεται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ ἡ ἀνδράχνη τετήρηται, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὀξέων ἢ στρυφνῶν γεγενη-
μένῃ διαθέσει. τοὺς γοῦν ἀπὸ ῥεύματος αἱμωδιῶντας, ἢ δι᾽ ἔμετον, ἢ πριόντων τινῶν οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἀνδράχνη.
ἐπιζητήσαντες οὖν πρότερον τὴν αἰτίαν ἀφ᾽ ἧς γέγονεν ἡ αἱμωδία, ἔπειθ᾽ οὕτως αὐτῇ χρώμεθα. τὰ δὲ πα-
ραλαμβανόμενα ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἐναντιοῦται ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις, οὐ γάρ ἐστιν ἀλλὰ ταῖς συ-
νεκτικαῖς. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸ ταῖς ἐπιδρομαῖς τήρησιν ἔχειν εὐλόγως ἂν λέγοιτο. προστίθεσθαι δὲ δεῖ

τὸν ἐμπειρικὸν, πῶς οἱ καιροὶ τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων τηροῦνται, ἢ τὰ μέτρα τῶν βοηθημάτων, ἢ οἱ καιροὶ τῶν προσφόρων, ἢ τὸ ποσὸν αὐτῶν. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἡ κατ' αὐτοὺς, ἄχρηστός τε καὶ ἀδύνατός ἐστι, νῦν ἐπιδείξομαι. προσχρῶνται δὲ τῇ ἱστορίᾳ οἱ ἐμπειρικοὶ, διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. πολλάκις γίνεταί τινα νοσήματα, ἐφ' οἷς οὐδὲν βοήθημα αὐτοῖς τετήρηται. ἵν' οὖν ἔχωσι καὶ ἐν τούτῳ εὐπορεῖν τινῶν, καὶ μὴ τὸ αὐτόματον παραμένωσι, τῇ ἱστορίᾳ προσχρῶνται, καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ συντόμου ἕνεκα παραδόσεως. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸν μανθάνοντα πᾶσι τοῖς συμπτώμασιν ἐντυχεῖν, καὶ αὐτὴν τὴν τήρησιν περὶ πάντων ποιήσασθαι. ἵν' οὖν μὴ τῷ αἰῶνι μανθάνῃ τις, ἀλλὰ χρήσαιτό ποτε καὶ τῇ τέχνῃ, διὰ τοῦτο χρήσιμον πρὸς τὸ ἰατρεύειν τὴν ἱστορίαν φασὶν εἶναι. γίνεται δὲ ἡ ἱστορία, ἤτοι τῶν παρόντων, ὡς τὸ,

ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει. ἢ τῶν προγεγενημένων, ὡς τὸ,
κουρῆτές τ' ἐμάχοντο καὶ αἰτωλοὶ μενεχάρμαι. οὐδέ ποτε δὲ τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ,
ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ ἴλιος ἱρὴ,

οὐχ ἱστορία, ἀλλὰ πρόγνωσις μᾶλλόν ἐστι. κέχρηνται οἱ ἐμπειρικοὶ, ὡς τὸ πολὺ τῇ προγεγενημένῃ ἱστορίᾳ. λέγουσι γὰρ ἱστορίαν εἶναι τὴν τῶν πεπειραμένων πολλάκις κατὰ ταυτὰ διήγησιν. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὅτι εἰ μὲν πάντα τὰ ἱστορούμενα λέγουσιν ἀληθῆ, τινὰ κριτὴν ἔχειν, καλῶς ἂν παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν. ἐπεὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, δεῖ κριτήριόν τι εὑρέσθαι τῆς ἱστορίας, ᾧ διακρινοῦμεν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῶν ψευδῶν. καὶ γὰρ δὴ οὐ μόνον οὐχ ὁμογνωμονοῦσι περὶ τοῦ αὐτοῦ οἱ ἰατροὶ, ἀλλὰ καὶ τἀναντία δοξάζουσι. τοὺς γὰρ πυρέττοντας οἱ μὲν διὰ λιμοῦ ἦγον, καὶ οὐδὲ ὕδωρ προσέφερον, οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς πτισάνην ἐδίδοσαν. ἄλλοι δ' ἐφυλάσσοντο μήποτε κριθὴν καταπίῃ ὁ ἀρρωστῶν. Πετρωνᾶς δὲ καὶ κρέα ὕεια ὀπτὰ διδοὺς καὶ οἶνον μέλανα ἀκρατέστερον, ἐμεῖν ἠνάγκαζε, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἐδίδου πίνειν ὅσον ἤθελον. Ἀπολλώνιος δὲ καὶ Δέξιππος οἱ Ἱπποκράτους ἀκροαταὶ, οὐχ ὅπως οἶνον, ἀλλ' οὐδὲ ὕδωρ ἐδίδοσαν. κατασκευασάμενοι δὲ κηρίνους κυάθους οἳ ἦσαν δώδεκα, εἰς τὸν ἑκτημορείτην τῆς κοτύλης κυάθων τούτων δύο ἢ τρεῖς παρεμέτρουν τοῖς ἀρρωστοῦσι. τοσαύτης οὖν οὔσης ἐναντιότητος, πῶς οὐχὶ δεῖ κριτήριον τῆς ἱστορίας πεπορίσθαι; προσαναγκάσαντες οὖν αὐτοὺς ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐδὲ ἄχρηστον παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν. ἄχρηστον γὰρ οὕτως ἐπιδείξομεν τὴν ἱστορίαν, ἐρωτήσομεν πότερον λόγῳ, ἢ πείρᾳ κρίνουσι τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ οὐ δύνανται, ἐκβάλλουσί τε γὰρ αὐτόν. καὶ ἄλλως ᾧ καταλαμβάνεται ἕκαστον τούτων, καὶ κρίνεται. πείρᾳ δὲ τὰ ὠφελοῦντα κατειλῆφθαι λέγουσι. πείρᾳ γ' οὖν καὶ κριθῆναι δεῖ. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἱστορήσει τις, ὅτι ἡ χιὼν ψύχει, εἰ μέλλει κριθήσεσθαι ἡ ἱστορία, δεῖ τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ χρήσασθαι, ὥσπερ ὁ ἱστορῶν κατέλαβεν. ὁ μὲν οὖν λογικὸς ἀπὸ τῆς αἰτίας ἱστορίαν κρῖναι δυνήσεται. ἱστορήσαντος γάρ τινος, ὅτι ἀνθρώπῳ διατεταμένα τὰ ἀγγεῖα ἔχοντι, καὶ βαρυνόμενα αἱμορραγία ἐγγενομένη περιέγραψε τὸ δυσαρέστημα, καὶ τὸ βάρος ἐπικρινεῖ τοῦτο εἰ ἔστιν ἀληθὲς, εἰς τὴν αἰτίαν ἀφορῶν τὴν ἐπιφέρουσαν τὰ συμπτώματα, καὶ σκοπῶν εἰ οἵα τε εἴη ἡ αἱμορραγία ὑπεναντιοῦσθαι τῇ αἰτίᾳ. εὑρίσκων δ' ὅτι τὸ μὲν βάρος καὶ ἡ διάτασις ἐκ πλήθους συμβαίνει, ἡ δ' αἱμορραγία μειωτικὴ τοῦ πλήθους ἐστὶ, κατείληφεν ὅτι ἡ ἱστορία ἀληθής ἐστι, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου πρὸς τὴν ἐπίκρισιν προσδεῖται. ἐφ' ὧν δὲ τὴν αἰτίαν οὐ καταλαμβάνομεν, τὴν ἱστορίαν αὕτη ἡ πεῖρα κρίνει. ἂν γὰρ ἱστορεῖν τις αὐτῷ φαίνεται, ὅτι αἱμωδίαν ἀνδράχνη ἔλυσε, τῇ πείρᾳ πρὸς τὴν κρίσιν χρήσεται. οὕτως οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὸν ἐμπειρικὸν τῇ πείρᾳ τὴν κρίσιν τῆς ἱστορίας ποιήσασθαι. εἰ δὲ πείρᾳ τὴν ἱστορίαν κρίνει, περιττὴ γίγνεται ἡ ἱστορία καὶ ἄχρηστος. ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν ἐμπειρικῶν, ὅτι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν ἱστορούντων προσέχοντες, κρίνομεν τὴν ἱστορίαν. πυνθανομένων δὲ ἡμῶν πῶς τὴν ἀξιοπιστίαν κρίνετε, ἄλλων ἐν ἄλλοις διαμαρτανομένων, καὶ κατορθούντων, ὅτι μὴ διὰ φιλοδοξίαν τινὰ φασὶν ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ, μήτε διὰ δόγματα πρὸς πάθος, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινὰ, τότε ἀληθὲς εἶναι φαμὲν ἡμεῖς τὸ ἱστορούμενον. πρὸς τοῦτο δὲ ῥητέον, πρῶτον μὲν διὰ μηδὲν τῶν εἰρημένων, ἐξαπατηθεὶς δ' ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ. ἆρα γε διότι, μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα πρὸς πάθος, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται, ἀληθές ἐστι τὸ ἱστορηθέν; δεύτερον δ' ὅταν ἰατρὸν σοφὸν ἀξιοῦσι τὸν ἱστοροῦντα εἶναι. ἐκβάντες μὲν τὸ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, κρίνουσιν ἄνδρα σοφόν. ἡ δὲ τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. πόθεν δὲ καὶ δυνατόν ἐστι κρῖναι, ὅτι μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ δόγματα πρὸς τὸ πάθος, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται τὸ ἱστορούμενον. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀξιοπιστίας κέχρηνται κριτηρίῳ ἀποδοκιμαζομένῳ ἐπ' αὐτῶν. λεγόντων γὰρ, ὅτι ἐπεὶ δ' ἂν μήτε διὰ δόξαν, μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορῆται, αἰτίας ἐκτίθενται, δι' ἃς χρὴ πιστεύειν τῷ ἱστοροῦντι. ὥστε εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρήσιμοι εἰσὶν αἱ ἐπιζητούμεναι αἰτίαι. καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, ἀλλὰ φαμὲν δεῖν τὸ διότι πολυπραγμονεῖν, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ τῆς ἱστορίας κρίσει φαίνονται ποιοῦντες. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν τὸ διότι χρώμεθα, καὶ τὸ σύνολον τῇ αἰτίᾳ εἰς τὴν τοῦ λεγομένου πράγματος κρίσιν. οἱ δ' ἐμπειρικοὶ εἰς τὸ ἐπικρῖναι τὸν τοῦ ἱστοροῦντος τρόπον. τὸ δὲ κρίνειν τὰ ἤθη, οὐ τῶν ἰατρῶν ἀλλὰ τῶν φιλοσόφων ἐστὶν ἴδιον. ἔτι καὶ τοῦτο λέγουσιν οἱ ἐμπειρικοὶ, πρὸς τὸ μὴ δεῖν τῇ πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν. φασὶ γὰρ ὅτι ὥσπερ ὑμεῖς, διότι Κρήτη νῆσός ἐστιν, ἱστορούντων τινῶν, κατειλήφατε ὅτι ἐστί τις Κρήτη νῆσος, καίτοι αὐτόπται τῆς Κρήτης οὐ γεγόνατε. οὕτω καὶ ἡμεῖς πολλῶν περὶ τῶν αὐτῶν συμφωνούντων, οὐ δεόμεθα πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ πεπιστεύκαμεν τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν φήσομεν, πεπιστεύκαμεν περὶ τῆς Κρήτης ὅτι ἐστὶ. ἀπὸ τούτων τῶν εὐλόγων γοῦν ὁρμώμενοι, ὅτι πλεῖ τις ἐκεῖθεν δεῦρο, καὶ πάλιν ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ ὅτι φίλοι τινὲς Κρῆτες εἰσὶν ἐνταῦθα, ἢ καὶ πάλιν οἷς ἐπιστέλλομεν, καὶ παρ' ὧν γράμματα ἡμῖν διακομίζεται. ἔτι τε ὅτι καὶ πάντες ἄνθρωποι περὶ τῆς αὐτῆς ὁμολογοῦσι καὶ οἱ ἔχθιστοι. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν σχεδὸν περὶ οὐδὲν συμφωνοῦσι, καὶ ταῦτα ὀλίγοι πρὸς τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους ὄντες, οἱ ἰατροὶ, καὶ οὐ μόνον οὐ συμφωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντιώτατα δοξάζουσιν, ὡς μικρῷ πρόσθεν ὑπεδείξαμεν. διὰ ταῦτα οὖν κριτηρίου

τινὸς

τινὸς ἐστὶ χρεία πρὸς τὸ ἐπικρίνειν τὴν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἱστορίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὅτι τὰ καταλαμ-
βανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἔρευθος, ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμ-
βανόμενα. ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται, οὐδ' ἑτέρῳ τῶν ἐκκειμένων ὑφ' αὐτῶν τρόπων. ὅτι δὲ Κρήτη
νῆσος ἐστὶ, καταλαμβάνουσι, δῆλον ὡς ἤτοι οὐ καταλήφασιν ὅτι Κρήτη νῆσος ἐγγύος. εἰ δὲ καταλήφασιν, ἔστι τις ὁ τρί-
τος καταλήψεως τρόπος. ταῦτα μὲν οὖν εἰς παράστασιν τοῦ περιττὴν εἶναι τὴν ὑπ' αὐτῶν θρυλλουμένην ἱστορίαν,
εἴρηται. ὅτι δὲ καὶ ἀδύνατον ἐστὶν ἀπὸ ἱστορίας ὠφελούμενόν τινος ἔχειν κατάληψιν, διὰ βραχέων ἄν τις παραστή-
σειεν. ἐπεὶ γὰρ δεῖ τὴν τήρησιν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, οὐ μόνον ὑπὲρ γένει συμπτωμάτων καὶ † ἀριθμῷ (margin: † ἀριθμῷ)
γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγέθει, καὶ καιρῷ. ταῦτα δ' ἀναγράφεσθαι ἀδύνατον αὐτοῖς τῶν σκοπῶν, δῆλον ὡς καὶ ἡ ἱστο-
ρία ἀδύνατος ἂν εἴη. ὅτι δὲ καὶ παρὰ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν τάξιν διαφέρουσαι θεραπεῖαι γίγνονται,
10 δέδεικται, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν κατεσκευάσαμεν, ὅτι ἀδύνατον ὑπὸ συνδρομῇ τήρησιν ποιήσασθαι, δυνατόν ἐστιν ἐκ
τῶν αὐτῶν κατασκευάσαι, ὅτι οὐδὲ ἱστορίαν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν. ὃ γὰρ δή που τήρησιν μὲν ποιήσασθαι δυ-
νατόν ἐστιν, ἀναγράψαι δὲ τὰ μὴ τετηρημένα, δυνατόν ἐστιν. ἑξῆς δὲ περὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως ῥητέον. ἐδεή-
θησαν δὲ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως οἱ ἐμπειρικοὶ διὰ τάδε. ἐπεὶ γὰρ πλεῖστα καὶ σχεδὸν ἄπειρα ἦν, ἐφ' οἷς ἔδει τὰς
τηρήσεις γίγνεσθαι, ἄπειρα δὲ καὶ τὰ ὠφελοῦντα, ἀδύνατον δ' ἦν ἐφ' ἅπασι τοῖς πλείστοις αὐτὸν τινὰ τηρεῖν,
διὰ τοῦτ' ἐδεήθησαν καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως. ἔτι τε ἐπειδὴ οἱ λογικοὶ ἀντιλέγοντες αὐ-
τοῖς φασὶν, ὅτι εἰ καί τινος ἄλλου οἱ τεχνῖται εἰσὶν ἐστοχασμένοι, καὶ τοῦ εὐπόρου. ὑμᾶς δ' ἐν ἐφ' ἑνὶ τετηρηκότας
ἄπειροι πρὸς τὰς θεραπείας ἔσεσθε, ἢ πλείονα ἀναγκαζόμενοι ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ τηρεῖν, οὐδέ ποτε χρήσεσθε τῇ τέχνῃ,
ἀλλ' ἐτηρήσετε φασὶν, ὅτι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρώμεθα, ἐξ ἧς ἡ εὐπορία ὑμῖν παραγίνεται. σκοτωματικοῦ
γὰρ φέρε ἐκ καταπτώσεως αἱμορραγήσαντος, εἶτ' ἀπαλλαγέντος τοῦ πάθους, τηρήσαντες τοῦτον ἐφ' ἑτέρου φλεβοτο-
20 μίᾳ χρώμεθα. πρῶτον μὲν οὖν πύθοιτ' ἄν τις αὐτοὺς πόθεν καταλήφασιν, ὅτι διὰ τὴν αἱμορραγίας ἀπήλλακται
ὁ σκοτωματικὸς, καὶ οὐ διὰ τὴν κατάπτωσιν ταύτην, ἀλλ' οὐδέπω λέγειν πρὸς αὐτοὺς χρὴ, πρὶν ἢ ἀποδεῖξαι, κατὰ
πόσους τρόπους κέχρηνται τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. κεχρῆσθαι τοίνυν φασὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, ὅτε μὲν ἀπὸ
βοηθημάτων εἰς βοηθήματα, ὅτε δ' ἐκ τόπων εἰς τόπους, ὅτε δ' ἐκ παθῶν ἐπὶ πάθη. ἐκ μὲν οὖν βοηθημά-
των ἐπὶ βοηθήματα, ὡς ὅταν μέσπιλον ἀντὶ μήλου ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν παραλαμβάνουσι. ἀπὸ δὲ τόπων ἐπὶ
τόπους, ὡς ὅταν τις ἐπὶ τῶν μυωδῶν ἢ νευρωδῶν τετηρημένων, οἷον φέρε ἀπὸ τοῦ μηροῦ, μεταφέρωμεν ἐπὶ
τὸν βραχίονα. ἀπὸ παθῶν δὲ ἐπὶ τὰ πάθη, ὡς ὅταν ἐπὶ τῶν αἱμορραγιῶν τετηρημένων χρήσωνται ἐπὶ αἱμόρρου
δήγματος. κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τρόπον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῶνται. ἐρωτᾶν οὖν ἄξιον ἐστὶν αὐτοὺς, πρῶτον μὲν,
ἐπὶ τῶν βοηθημάτων πῶς κέχρηνται, πότερον τῇ ὁμοιότητι τῆς δυνάμεως προσέχοντες, ἢ τῇ τῶν προσόντων
συμπτωμάτων ὁμοιότητι, οἷον ὅταν τὸ μέσπιλον ἀντὶ τοῦ μήλου παραλαμβάνωσιν, πότερον κατὰ τὴν στύψιν ὁμοίως
30 ταῦτα εἶναι νομίζοντες παραλαμβάνωσιν, ἢ ὁρῶντες ὅτι στρογγύλα ἐστὶν ἄμφω, καὶ τῇ χροιᾷ, καὶ τῇ ἁφῇ ὅμοια. εἰ
μὲν γὰρ τῇ δυνάμει, λέγω δὴ τῇ στύψει, προσέχοντες μεταβαίνειν φήσουσιν, ὁμολογοῦσιν ἐπιζητεῖν στύψεως τὰς
αἰτίας, καθ' ἃς ὠφελεῖ τὰ ὠφελοῦντα. συγκαταλαμβάνεται δὲ τῇ τῶν ὠφελούντων δυνάμει καὶ ἡ τῶν βλαπτόν-
των δύναμις. ἀλλὰ καὶ πλέον τι ἐπιζητῆσαι αὐτοὺς δεῖ, οὐ μόνον ὅτι στύφει, πολλὰ γὰρ στύφει μὲν, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ
ποιεῖ, ὡς ἡ λεπὶς στύφουσα, καθαίρει καὶ τὰ μόρια. ἐὰν γὰρ γνωσθῇ, ὅτι πέπονθε κατὰ τὸ θερμαίνειν ὠφελεῖ, κατέ-
ληπται ὅτι τὸ βλάπτον νῦν κατὰ τὸ ψυχρὸν βλάπτει. εἰ δὲ τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων φήσουσι προσέχοντες
εὑρίσκεσθαι τὰ ὅμοια, πότερον, φήσομεν, ἂν πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια ᾖ, οὕτω τὴν ὁμοιότητα λογίζεσθε, ἀλλ' ἀδύ-
νατόν ἐστι πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια τινῶν εἶναι. οὕτω γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ εἴη, καὶ οὐχ ὅμοια, ἀλλὰ δηλονότι τῇ τινῶν
συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες φήσουσι. ἤτοι οὖν τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς ἴσοις, ἢ τοῖς ἐλάττοσι προσέχοντες,
φήσομεν, μεταβαίνετε. εἰ μὲν τοῖς ἐλάττοσι πάντα σχεδὸν ὅμοια ἂν εἴη. κατά τι γὰρ ἐστὶν ἐμφερῆ πάντα; εἰ δὲ τοῖς
40 ἴσοις καὶ τοῖς πλείοσι, διὰ τί ἐπὶ τῶν αἱμορραγούντων φήσομεν, ὥσπερ κόμῃ πράσου κέχρησθε, οὕτως οὐχὶ καὶ σκο-
ρόδου ἢ κρομμύου κέχρησθε κόμῃ; ὅμοια γὰρ ταῦτα κατὰ τὰ πλεῖστα. καὶ ἐπὶ τῶν χιμέθλων, διὰ τί ὥσπερ γογγύλῃ,
οὐχὶ καὶ ῥαφανίσι; καὶ ἐπὶ τῶν στομαχικῶν, διὰ τί ἀψινθίου μὴ παρόντος κἀνταῦθα χυλῷ οὐ κέχρηνται, καὶ πρασίου,
σχεδὸν γὰρ ἀπαράλλακτα ταῦτα; καὶ ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν, διατί ἀντὶ ῥαφανίδος πολλάκις γογγυλίδι οὐ κέχρην-
ται; καὶ ἁπλῶς σκοπεῖσθαι χρὴ τοῖς τετηρημένοις, ὅμοιόν τι ἐναντίον δυνάμενον, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῶν,
εἰ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρηστέον ἐστὶ τούτοις. κρίναι δὲ τὴν ὁμοιότητα ταῖς αἰσθήσεσιν ὡς ἐκεῖνοι
ἀξιοῦσιν. τῷ δ' αὐτῷ ἄν τις ἐπιχειρήματι χρήσαιτο ἐπὶ τῶν λοιπῶν. αὐτίκα γὰρ παραδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι οὐδ' ἀπὸ
συμπτωμάτων ἐπὶ συμπτώματα, οὔτ' ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη μεταβῆναι δύνανται. πότερον γὰρ φήσομεν τῇ κα-
τὰ τὴν δύναμιν ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχετε, ἀλλ' οὐ φήσουσιν. οὐ γὰρ ἐξετάζουσι τὴν δύναμιν,
ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν αἴσθησιν τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητα. πότερον οὖν ἐὰν κατὰ πλείω, ἢ κατὰ τὰ ἴσα τῶν
50 συμπτωμάτων ὅμοια ᾖ, ἀλλὰ κατὰ τὰ πλεῖστα ὅμοιά ἐστι φλεγμονὴ καὶ σκίρρος. ἐναντίας δὲ σχεδὸν καὶ κατ' οὐ-
δὲν ὁμοίας δεῖται ἀγωγῆς, καὶ οἴδημα, καὶ κήλη, καὶ χοιράς, καὶ μελικηρίς, πολλὴν μὲν ὁμοιότητα σώζει
πρὸς ἄλληλα, ὅμως δ' ἡ θεραπεία πάμπολλα διαλλάττει. ἔτι τε οἱ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀνάγοντες τοῖς κατὰ ἀνάβρω-
σιν ἢ ἀναστόμωσιν ὁμοιότατα πάντα σχεδὸν ἔχουσι τὰ συμπτώματα, οὐ μὴν ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει πᾶ-
σιν. οὕτω μὲν οὖν ἐστὶν ὑποδεῖξαι ὅτι ἀδύνατος κατὰ τοὺς ἐμπειρικοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. ἐξῆς δ' ἀκόλου-
θόν ἐστιν ὑποδεῖξαι πῶς οἱ λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύνανται, ὅπερ τινὲς οὐχ ὁμοίου μετάβα-
σιν, ἀλλ' ἀναλογισμὸν καλοῦσιν. τὴν μὲν γὰρ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν φασὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς προσήκειν. τὸν δὲ πα-
ρακείμενον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει τρόπον, ἀναλογισμὸν καλοῦσιν, ᾧ τοὺς λογικούς φασι κεχρῆσθαι. ἡμεῖς δὲ
οὐδὲν διαφερόμεθα πρὸς τοὺς τὰ ὀνόματα ἐξαλλάττοντας, τὸ δὲ πρᾶγμα αὐτὸ ὑποδείξομεν, ὅπερ ἔξεστι τοῖς

βουλομένῳ ὡς ἂν ἐθέλοι καλεῖν. φαμὲν τοίνυν, ἄλλα μὲν συμπτώματα παρακολουθεῖν τοῖς αἰτίοις, ἄλλα δὲ, τοῖς
πάσχουσι τόποις, ἄλλα δὲ, ταῖς δυνάμεσιν, ἄλλα δὲ, τοῖς πάσχουσιν αὐτοῖς. ταῦτα ὁ λογικὸς διακρίνει πάντα,
καὶ οἶδεν ἐφ᾽ οἷς τε δεῖ τοῦ τηρεῖν, καὶ ἐφ᾽ οἷς, μή. παρόντων μὲν οὖν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ παρόντων, οὐ πεφρόντικεν
τῶν μηδὲν χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἐχόντων. καὶ παραλλάττειν δοκούσης τῆς συνδρομῆς, παρά τι τῶν οὐ χρησίμων συμ-
πτωμάτων τοῖς αὐτοῖς κέχρηται, ὡς ὁμοίας οὔσης τῆς συνδρομῆς. ὁ δ᾽ ἐμπειρικὸς ἐπειδὴ ὅλην ἀθρόαν τὴν συν-
δρομὴν τηρεῖ, καὶ οὐκ ἔχει δύναμιν διακριτικὴν συμπτωμάτων παντὸς ὁτουοῦν, ἐλλείποντος ἢ πλεονάζοντος συμ-
πτώματος, ὡς ἀλλαττομένης τῆς συνδρομῆς διαφόρῳ θεραπείᾳ χρήσασθαι ὀφείλει, ἀγνοῶν ὅτι ἐπὶ μέν τινων συμ-
πτωμάτων πλεονασμῷ ἢ ἐλλείψει παρ᾽ ὄντι ἀλλάσσεται ἡ συνδρομὴ, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς καὶ σκίρρου καὶ οἰδήμα-
τος, καὶ κήλης, ἐπὶ δέ τινων, οὐκέτι. ἐπὶ γὰρ τῶν ὀπισθοτονικῶν καὶ ἐμπροσθοτονικῶν, διαφέρει μὲν δοκεῖ ἡ φλεγμονὴ,
ἀλλ᾽ ἐπεὶ τοῦ πάσχοντος ἐστὶ τὸ σύμπτωμα, οὔτ᾽ αἰτίας, οὔτε τόπου, οὔτε δυνάμεως, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. 10
ἀγνοεῖ δ᾽ ὁ ἐμπειρικὸς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἡ μὲν συνδρομὴ ὁμοία ἐστὶν, οὐ τῇ αὐτῇ δὲ θεραπείᾳ χρῆσθαι δεῖ. ἰδοὺ
γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ συμπτώματα ἐπὶ τῶν διὰ ῥῆξιν καὶ ἀναστόμωσιν καὶ ἀνάβρωσιν † ἀνάγοντα αἷμα. ἔστω δὲ

† ἀναγόντων

καὶ βῆχα εἶναι ἐπὶ πάντων τὴν αὐτὴν, καὶ τὸ τοῦ ἀναγομένου πλῆθος. ταυτὰ καὶ τἆλλα ὅμοια, ἀλλὰ καὶ ἡ θερα-
πεία διάφορος παραλαμβάνεται. ὁ οὖν λογικὸς, τὴν τε εὐχρηστίαν, καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν συμπτωμάτων εἰδὼς,
πολλάκις ἀνομοίου δοκούσης εἶναι τοῖς πολλοῖς, τῆς συνδρομῆς τοῖς αὐτοῖς χρήσεται, οἷον ὀπισθοτονικοὶ τινὲς λέγον-
ται καὶ ἐμπροσθοτονικοὶ καὶ τετανικοὶ, οὗτοι διαφέρουσαν τὴν συνδρομὴν ἔχειν δοκοῦσιν. ἀλλ᾽ εἰδὼς ὁ λογικὸς φέρε
ὅτι πλῆθος αἵματος τὸ αἴτιον καὶ μυῶν τὸ πάθος, καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, φλεγμονῇ γὰρ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ
χρήσεται. τοῖς γὰρ εἰρημένοις μόνοις, προσέχει συμπτώμασιν. τὸ δὲ τοῦ πάσχοντος σύμπτωμα ὡς ἄχρηστον παραι-
τεῖται. τὸ γὰρ ἔμπροσθεν, ἢ ἐξ ἴσου συντείνεσθαι, τοῦ πάσχοντος ἐστὶ σύμπτωμα. πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν οὐδὲν χρή-
σιμον ἔχει παραφυλαττόμενον, ὡς οὐδὲ τὸ δακρύειν. καὶ ὁμοίας δὲ τῆς συνδρομῆς εἶναι δοκούσης, οὐδὲ παρὰ τὴν 20
διάνοιαν τῆς αἰτίας, διαφόρῳ χρῆται θεραπείᾳ. ὡς ἐπὶ τῶν δι᾽ ἀνάβρωσιν ἢ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναγόντων. διαιρῶν
γὰρ τὰ συμπτώματα ὁ λογικὸς, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐνδεικνύμενα τὸ συμφέρον ἀναφορὰν, καὶ τὰ χρήσιμα τῶν
συμπτωμάτων ἐκλαμβάνων, καὶ τοῖς πρὸς ταῦτα τὰ συμπτώματα ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις βοηθήμασι χρώ-
μενος, πολλάκις διαφόρου εἶναι δοκούσης συνδρομῆς, ὁ δὲ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. καὶ πάλιν ὁμοίας εἶναι
δοκούσης, διαφέρουσαν θεραπείαν παραλήψεται. ἡ γὰρ θεραπεία σύμπτωμά ἐστι τοῖς ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις
τοῖς ἐπιφέρουσιν τὰ συμπτώματα αἰτίοις. ὁ μὲν οὖν λογικὸς καταλαμβάνει ἕκαστον τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νο-
σοποιοῖς αἰτίοις βοηθημάτων, καὶ πρὸς ὅ, τι σύμπτωμα ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν οὐκ ἀγνοεῖ, διὰ τὸ καταδιαιρεῖν
ὡς ἔφημεν τὴν συνδρομήν. ὁ δὲ ἐμπειρικὸς ἐπὶ ἀθρόᾳ συνδρομῇ τὰ ὠφελοῦντα τηρῶν, τί τινι ἐναντιοῦσθαι πέ-
φυκεν, οὐ δύναται εἰδέναι. τοῦτο δὲ ἀγνοῶν, οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρήσασθαι, οἷός τε ἐστίν. κατὰ τί γὰρ, τὸ ὠφε-
λοῦν ὠφέλησε καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖν ὁμολογεῖ. πόθεν οὖν φαίη τις ἂν τὰ χρήσιμα, καὶ τὰ ἄχρηστα τῶν συμπτωμά- 30
των διαγινώσκει ὁ λογικός; ῥητέον ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ἐνδεικνυμένους σκοποὺς ἀναφορᾷ. εἰδὼς γὰρ ὅτι, τάδε μὲν
τὰ συμπτώματα δηλωτικά ἐστι τῶν τὸ συμφέρον ἐνδεικνυμένων σκοπῶν, τὰ δὲ οὐκ ἔστιν τοιαῦτα. τὰ μὲν χρήσι-
μα, παραφυλάττει, τὰ δ᾽ ἄλλα, παραιτεῖται. ἐκ δὲ τῆς τῶν χρησίμων συμπτωμάτων καταλήψεως, καὶ τὸ δύνασθαι
τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι παραγίνεται. ἔστι δ᾽ ὅτε οὐχ ὅλην τὴν θεραπείαν μεταφέρει, ἀλλὰ μέρος τι,
αὐτῆς. ὡς γὰρ τὰς συνδρομὰς καταδιαιρεῖν, οὕτω καὶ τὰς θεραπείας. καὶ οἶδε τίνα μὲν τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ βοη-
θημάτων ὑπεναντιοῦται τοῖς ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐπιφερομένοις συμπτώμασι, τίνα δὲ τοῖς παρὰ τῶν τόπων, ἢ τῶν
δυνάμεων. εἰδὼς γὰρ ὅτι τόδε μὲν παρὰ τῶν αἰτιῶν ἐστὶ τὸ σύμπτωμα, τόδε δὲ παρὰ τῶν τόπων, τόδε παρὰ τῆς δυνά-
μεως, καὶ ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ αἰτίου τὸ γένος τοῦ βοηθήματος ὑπαγορεύεται. παρὰ δὲ τοῦ τόπου, ὁ τρόπος τῆς χρήσεως, παρὰ
δὲ τῆς δυνάμεως, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰπεῖν τὸ μέτρον. τοῦ μὲν αὐτοῦ αἰτίου ὄντος, καὶ τῶν δηλωτικῶν τοῦ αἰτίου συμ-
πτωμάτων φαινομένων, τοῦ δὲ αὐτοῦ τόπου μὴ ὄντος, μὴ δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, τὸ μὲν αὐτὸ γένος παραλήψεται 40
τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τόπον καὶ τὸν τρόπον οὐκέτι. εἰ δ᾽ αἴτιον μὲν μὴ εἴη τὸ αὐτὸν, ὁ δὲ τόπος ὁ αὐτὸς καὶ ἡ δύ-
ναμις ἡ αὐτὴ, τὸ μὲν γένος οὐκ αὐτὸ παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ μέτρον τὸ αὐτό. ἐπεὶ οὖν
ἱκανός ἐστι μερίζειν ὁ λογικὸς τάς τε συνδρομὰς καὶ τὰς θεραπείας, δύναται κατὰ τὰς ὁμοιότητας τῶν συνδρο-
μῶν κινούμενος μέρη τινὰ τῆς θεραπείας κατὰ τὸ ἐοικὸς, μεταφέρειν. ὁ δ᾽ ἐμπειρικὸς, μήτ᾽ αἰτίαν, μήτε δηλωτικὰ
αἰτιῶν συμπτώματα, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως πολυπραγμονῶν, τοῦτο ποιεῖν οὐκ οἷός τε ἔσται. διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ τῇ
τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύναται. κατὰ τί γὰρ αἱ συνδρομαὶ ἀλλήλων προσεοίκασιν, ἀγνοεῖ. καὶ διὰ τοῦτο
οὐδὲ τὴν θεραπείαν καταδιαιρεῖν δύναται, καὶ προσαγαγεῖν τὸ δυνάμενον ὑπεναντιωθῆναι τῷ παρόντι συμ-
πτώματι βοήθημα. ἐὰν γὰρ τοῦτο φησὶ δυνατὸς εἶναι, λέγω δὴ μερίζειν τά τε τῶν συνδρομῶν συμπτώματα,
καὶ τὴν θεραπείαν, ἐπιστάμενος καθ᾽ ὅτι ἕκαστον ὠφελεῖ καὶ βλάπτει, αἰτιῶν κεκρυμμένων καταληπτικὸς εἶναι
ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο καὶ ἀπ᾽ ἐνδείξεως τὰ βοηθήματα δυνατὸς εἶναι, λαμβάνειν ὁμολογήσει. ἀδυνάτων οὖν 50
ὄντων τῶν εἰδοποιούντων τὴν τῶν ἐμπειρικῶν αἵρεσιν, τηρήσεως, καὶ ἱστορίας, καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως,
τὴν μὲν τήρησιν ἄχρηστον ἄνευ λόγου καὶ ἀδύνατον καθ᾽ αὑτὸ ἐπεδείξαμεν. ἄχρηστον μὲν, ἐπειδὴ ὑπὸ λόγου χρεία
τοῦ διακρίνοντος, ἐφ᾽ οἷς δεῖ συμπτώμασι τὰς θεραπείας ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐφ᾽ ἅπασι τοῖς προγεγενημένοις τε καὶ
παροῦσι τῷ νοσοῦντι οἴονται δεῖν τηρεῖν. ἀδύνατον δ᾽ ὅτι πλειόνων ὄντων τούτων πάντων, οὐκ ὄντως τυχεῖν δυ-
νατόν ἐστιν, ἵν᾽ ἡ αὐτὴ γένηται συνδρομή. λέγω δὲ γένος συμπτωμάτων καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτὸν, καὶ μέγεθος, καὶ τάξιν,
καὶ καιρὸν, καὶ τὰ ὅμοια. τὴν δ᾽ ἱστορίαν περιττὴν μὲν, διότι τῇ πείρᾳ ἐπικεῖται τὰ ἱστορούμενα. ἀδύνατον δὲ, διότι
μήτε μεγέθη συμπτωμάτων, μήτε καιροὺς δυνατὸν προσιστορεῖν, ὧν ἄνευ τῶν ὠφελούντων κατάληψις γενέσθαι οὐ
δυνατόν. τὴν δὲ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν διαβεβλήκαμεν, διὸ ἐπεδείξαμεν ὅτι ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὴν καταστῆσαι, ἐπὶ
τὴν

τὴν τῶν δυνάμεων βλαπτόντων ἢ ὠφελούντων ἐξέτασιν. ἐπεὶ οὖν ὡς ἐν κεφαλαίῳ αὐτὰ εἰρήκαμεν τοῖς ἐμπειρικοῖς, ἑξῆς πρὸς τοὺς μεθοδικοὺς ῥητέον. χρὴ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα αὐτοῖς, τὰ μὲν κοινὰ τῶν αἱρέσεων συγχωρεῖν, τὸ δὲ διαλλάττον ἐκείνων, ἀναιρεῖν. οἱ μὲν οὖν ἐμπειρικοί, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι, πειρῶνται ἀδύνατον ἀποφαίνειν ἀντιλέγοντες τοῖς μεθοδικοῖς. ἡμεῖς δὲ τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνειν δυνατὸν εἶναι συγχωρήσομεν. τὸ μέντοι ἀπὸ φαινομένων τὴν ἔνδειξιν γίνεσθαι, οὐκέτι συγχωρήσομεν αὐτοῖς. ἔτι κἀκεῖνο συγχωρήσομεν τοῖς μεθοδικοῖς, τὸ, ἀπὸ συμπτωμάτων, μήθ' ἑνός, μήτε πλειόνων ἔνδειξιν γίνεσθαι. ἐκεῖνο δὲ οὐκέτι συγχωρήσομεν, τὸ παντάπασιν ἀχρηστα εἶναι τὰ συμπτώματα. δοκεῖ γὰρ ἡμῖν πολλάκις δηλωτικὰ γίνεσθαι τὰ συμπτώματα, τῶν τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυναμένων, εἰς δὲ ἔνδειξιν παντάπασιν ἄχρηστα εἶναι τὰ συμπτώματα. τοιούτους τινὰς οἱ μεθοδικοὶ προφέρονται λόγους. φασὶ γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερόντων δὲ τῶν παθῶν, ἐφ' οἷς τὰ συμπτώματα, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα, οἷον ἐπὶ φρενίτιδος, τῆς τε κατὰ στέγνωσιν, τῆς τε περὶ ῥοῦν. καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ φασὶ χρώμεθα, ὡς ἐπὶ πλευρίτιδος, καὶ φρενίτιδος, ἐὰν ἀμφότερα κατὰ στέγνωσιν τὰ πάθη ὑπάρχῃ. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, καὶ διαφερόντων, ἔστιν ὅτε τῇ αὐτῇ, διὰ τοῦτο ἄχρηστα παντάπασιν εἶναι πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα. ἀναιρουμένων γὰρ τῶν παθῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ συνισταμένων, συνίσταται. καὶ διὰ τοῦτο, τὰ μὲν πάθη χρήσιμα εἶναι φασίν, ἐφ' οἷς συνισταμένοις ταῦτα γίνεται, καὶ λυομένοις, λύεται. τὰ δὲ συμπτώματα ἄχρηστα οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐπὶ αὐτῶν ἔχοντα. εἰ δὲ καὶ ἐνδεικνύναι φασὶ τὰ συμπτώματα, οὐδὲν συμφέρον, ἀλλὰ βλαβερὸν μᾶλλον ἐνδείκνυται. ὡς ὁ πυρετὸς τὸ ψύχειν, ἢ νὴ δία γε προσφέρειν ποτόν, ἢ ἐπιθυμία οἴνου καὶ βαλανείου, τὸ διδόναι οἶνον, καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπάγειν. ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν συμπτώματα ἤτοι οὐδὲν ἐνδείκνυται, ἢ οὐδὲν τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβές, διὰ τοῦτο, τὰ μὲν συμπτώματα φασὶ διορθούμεθα. τὰ δὲ πάθη ὡς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυνάμενα προσιέμεθα. ἐρωτῶσι δὲ καὶ τοιούτους τινὰς λόγους πρὸς ἔνδειξιν τοῦ μὴ εἶναι τὰ συμπτώματα τῶν συμφερόντων, εἰ τὸ αὐτό, ἐναντίον οὐκ ἐνδείκνυται. οἱ γὰρ δυσφοροῦντες ἐπὶ στεγνώσει καὶ ῥύσει, τῶν ἐναντίων δέονται. ἀπὸ δυσφορίας ἔνδειξις τῶν συμφερόντων, οὐ γίνεται. ἀναστρέψαι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔστι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι ὅτι οὐδὲ πάθος ἐνδείκνυται οὕτως, εἰ οἱ στεγνούμενοι τὸ σῶμα ὑπὸ κρύους καὶ διαφθορᾶς, διαφόρων δέονται. τὸ δ' αὐτό, διαφόρου ἐνδεικτικὸν οὐ γίνεται, οὐχ ὑποδείκνυσιν ἡ στέγνωσις τὸ συμφέρον. ἄλλως ἐρωτῶσιν οὕτως οἱ μεθοδικοί, εἰ τὰ διάφορα, τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται. οἱ γὰρ πυρέσσοντες καὶ βήσσοντες τὸ αὐτὸ ἔστιν, ὅτι ἐνδείκνυται, ἀπὸ πυρετοῦ καὶ βηχός, ἔνδειξις οὐ γίνεται. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀναστρέψομεν, εἰ καὶ οἱ στρεβλούμενοι καὶ χαλώμενοι ὑπὸ χολῆς, τῶν αὐτῶν δέονται. τὰ δὲ διάφορα τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται, ὑπὸ στεγνώσεως καὶ ῥύσεως τὸ συμφέρον οὐχ ὑποδείκνυται. τοιαῦτα μὲν οὖν τινὰ πρὸς τὸ ἄχρηστα ἐπιδεῖξαι τὰ συμπτώματα προφέρονται οἱ μεθοδικοί. ἡμεῖς δὲ πρῶτον μὲν ἐπιδείξομεν ὅτι δι' ὧν πράττουσιν αὐτοί, ὁμολογοῦσιν μὴ εἶναι ἄχρηστα παντάπασι τὰ συμπτώματα. τὴν δὲ χρείαν, ἣν παρέχεται τὰ συμπτώματα, προηγουμένως ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς λογικῆς αἱρέσεως ὑποδείξομεν. ὅτι τοίνυν χρήσιμα πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα νομίζουσιν εἶναι οἱ μεθοδικοί, ἐκ τῶν δι' αὐτῶν γινομένων δῆλον. ἀξιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς ὁπωσοῦν παραπαίοντας ἐν σκότῳ κατακλίνειν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν παραπαίωσιν, τὸ γὰρ φῶς οἴονται παραύξειν τὴν παρακοπήν. τοὺς γὰρ ληθαργικοὺς οὐκ ἐν αὐτῷ κατακλίνειν φασὶ δεῖν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν καταφέρονται. τὸ γὰρ σκότος οἴονται συλλαμβάνειν τῇ καταφορᾷ. πῶς ποτ' οὖν φαμὲν εἰ μηδὲν ἐνδείκνυται τὰ συμπτώματα τοὺς διὰ στέγνωσιν παραπαίοντας ἐν σκότει κατακλίνεται, τοῦ σκότους ἐπιτείνοντος τὴν στέγνωσιν. καὶ πάλιν τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς ἐν αὐγῇ ὑπὸ ταύτης ἐπιτεινομένης τῆς ῥύσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀμελεῖν μὲν ἐοίκασι παντάπασι τῶν παθῶν, προσέχειν δὲ ψιλοῖς τοῖς συμπτώμασι. πῶς οὖν εἴη ἂν ἄχρηστα ἅ γε τοσαύτην φαίνεται ἰσχὺν ἔχοντα, ὥστε καὶ ἀμελεῖν ἀναγκάζειν τῶν ὑποκειμένων σκοπῶν, καὶ οὐ μόνον ἀμελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πράττειν τῶν ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐνδεικνυμένων; ἡ μὲν γὰρ στέγνωσις χαλᾶν ἐνδείκνυται. οἱ δ' εἰς τὸ σκότος παραπαίοντας συγκλείοντες, οὐ χαλῶσι, στεγνῶσι δὲ τὸ ἐναντίον, καὶ τῆς ῥύσεως στέλλειν ἐνδεικνυμένης. οἱ δὲ τοὺς διὰ ῥύσιν ληθαργικοὺς εἰς αὐγὴν ἄγοντες τοῖς αὐτοῖς ἐπιτείνουσι τὴν ῥύσιν. πρὸς ταῦτα λέγουσιν, οὐκ ἐπειδὴ τὸ σύμπτωμα ἐνδείκνυται, ταῦτα παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντενδείκνυται ἡμῖν τὸ σύμπτωμα, καὶ οὐ κωλύει παραλαμβάνειν, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐπιδείκνυσι. τὸ γὰρ ἀντενδεικνύμενον λέγουσιν, ἐνδείκνυσθαι μὲν τὸ συμφέρον, μὴ ἐπιτρέπειν δὲ πράττειν, ὅπερ ὑπαγορεύει τὸ πάθος. πρὸς τοῦτο φαμὲν ἡμεῖς ὅτι εἰ τὰ ἀντενδεικνύμενα, ἄχρηστά ἐστι, καὶ ἡ δύναμις ἡ μὴ ἐῶσα πολλάκις ὃ ἐνδείκνυται ὁ σκοπός, παραλαμβάνειν ἄχρηστος ἂν εἴη. ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐπισκοπεῖν δεῖ, χρησίμου τινὸς ἡμῖν ἐξ αὐτῆς εἰς θεραπείας παραγινομένου, καίτοι ἀντενδείκνυται καὶ ἡ δύναμις. ὥσπερ οὖν τὴν δύναμιν ἀντενδεικνυμένην οὐκ ἄχρηστον εἶναι νομίζετε, ἀναγκαῖον ἐστὶν ὑμῖν καὶ τὰ συμπτώματα ὁμολογεῖν χρήσιμα εἶναι. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ γελοίως τὸ σκότος ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν παραλαμβάνουσιν. εἰ γὰρ τὸ σκότος ἐπιτείνει τὴν στέγνωσιν, ἐπιτεινομένη δὲ ἡ στέγνωσις ἐπιτείνει τὴν παρακοπήν. ἐπιτείνεται γὰρ καὶ ἀνίεται τὰ συμπτώματα τοῖς πάθεσιν, δηλονότι τὸ ἐναντίον πράττουσιν, ἢ δεῖ. παραύξοντα γὰρ τὸ πάθος παραύξουσι καὶ τὴν παρακοπήν. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν συμπτωμάτων τοιοῦτος ἐστὶ λόγος. ὅτι δὲ οὐκ ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὡς οἴονται οἱ μεθοδικοί, δι' ὧν αὐτοὶ ἐπιχειροῦντες ἀποφαίνειν ἄχρηστα τὰ συμπτώματα διὰ τῶν αὐτῶν ἡμεῖς, ὅτι μηδ' ἐνδείκνυται τὰ πάθη, τὸ συμφέρον ὑποδείξομεν. φαμὲν γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν αἰτιῶν, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ἰσχουρία γὰρ ἕν τι πάθος ἐστίν, ἀλλ' ἂν μὲν διὰ λίθου γένηται, λιθοτομοῦμεν, ἂν δὲ διὰ φλεγμονήν, καταπλάσσομεν, ἂν δὲ δι' ὑπερδιάτασιν κύστεως, καθετῆρι χρώμεθα, ἢ ὥσπερ ὁ Ἐρασίστρατος ἀνασείσαντες ἐπὶ γόνατα τὸν ἄρρωστον, τὰ ἀφρονίτρῳ ἄκρον τοῦ οὐρητῆρος προσαψάμενοι, καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμ-

φερόντων ἐγγίγνονται, τοῦ αὐτοῦ ὄντος πάθους, καὶ συμφέροντος αὐτοῦ αἱ αὐταὶ ἐνδείξεις ἐγγίγνονται. οὐ γίνονται
δὲ, οὐκ αὖ τὰ διαφέροντα πάθη τὸ αὐτὸ ἐνδείκνυνται. νυνὶ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς οὔσης αἰτίας, τῶν δὲ παθῶν διαφερόν-
των, τὴν αὐτὴν θεραπείαν παραλαμβάνομεν. χολέρα γὰρ καὶ ἴκτερος διαφέροντα πάθη, σχεδὸν ὁμολογοῦσιν καὶ
αὐτοὶ, ὅτι τὸ μὲν στεγνὸν, τὸ δὲ ῥοῶδες, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων κένωσιν παραλαμβάνομεν. ἐπεὶ οὖν ἀναιρουμένων τῶν
αἰτιῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ παθήματα, καὶ συνισταμένων, συνίσταται. καὶ ἔτι διαφόρων μὲν ὄντων τῶν αἰτιῶν,
κἂν τὰ αὐτὰ πάθη ᾖ, διαφόρῳ χρώμεθα τῇ θεραπείᾳ. τῶν δ᾽ αὐτῶν ὄντων αἰτιῶν, κἂν τὰ πάθη διάφορα ᾖ, τῇ
αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. διὰ τοῦτο, τά τε πάθη καὶ τὰ αἴτια, καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους ἐξετάζομεν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ
τῶν δὲ ὑποδεῖξαι τὸ ὅμοιον, ὑπὸ διαφερόντων αἰτιῶν, τὸ αὐτὸ πάθος γιγνόμενον, οἷον στενόν. πῦρ τε γὰρ προσ-
πεσὸν, ὑποπυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κρύος ὁμοίως. ἀλλὰ καί τοι τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, διαφόρῳ θεραπείᾳ χρώ-
μεθα, διὰ τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ πυρὸς καταντλήσεσι καὶ καταπλάσμασι τοῖς τὰς ἐσχάρας ἀπο-
στῆσαι δυναμένοις ἰώμεθα. τὸ δ᾽ ἀπὸ κρύους πυριάμασι, γογγλίσι, ἀποξέσμασι, καὶ ὁμοίοις τισίν. εἰ δὲ χαλαστικὴν
φήσουσιν ἐπ᾽ ἀμφοτέρων καὶ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν παραλαμβάνεσθαι, φήσομεν, ὅτι εἰ μηδὲν διαφέρουσα ἡ ἀγωγὴ,
καὶ ἐναλλάττοντες, οὐδὲν ἁμαρτήσομεν. ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ πυρὸς πυριάζομεν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸν ἀπὸ κρύους κα-
ταπλάσομεν, καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐσχάρας ποιοῦσι φαρμάκοις χρησόμεθα ἐπ᾽ αὐτοῦ. ἀλλ᾽ οὐ ποιοῦμεν τοῦτο, βλάπτοντες
γὰρ, διόπερ οὐ τὴν αὐτὴν θεραπείαν εἶναι ῥητέον. ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ αἴτιον διάφορα ἀποτελεῖ πάθη, διὰ γὰρ πλῆθος
οἱ μὲν φλεγμαίνουσιν, ἡ δὲ φλεγμονὴ, στέγνωσίς ἐστιν. ἄλλοι δ᾽ αἱμορραγοῦσιν, αἱ δ᾽ αἱμορραγίαι ῥύσις εἰσὶ, ἀλ-
λὰ παρὰ τὴν διαφορὰν τῶν παθῶν, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. κένωσις γὰρ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων λύσις, ἐναντία τῷ
πάθει. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποτελούντων, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, χρὴ τὰς ἐνδείξεις γί-
γνεσθαι. τὰ δὲ πάθη παραδέχονται μὲν, ὡς αἴτια οἱ μεθοδικοὶ, ἐπειδὴ τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ ποιητικὰ, ἀλλ᾽ οὐχὶ ὡς
αἴτια εἶναι φασὶν, ἐνδείκνυνται, ἀλλ᾽ ὡς κοινότητες. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸ αὐτὸ φασὶ, καὶ ὡς αἴτιον εἶναι καὶ ὡς κοινότητα,
καὶ ὡς ἕτερα. ὡς γὰρ τὸ μῆλον γευστὸν καὶ ὁρατὸν καὶ ἁπτόν ἐστιν, ὅταν δὲ λέγωμεν γλυκὺ εἶναι, οὐ καθ᾽ ὅσον τῇ ἁφῇ
ὑποπίπτει γλυκὺ λέγοιμεν. οὕτω καὶ τὰ πάθη, οὐδὲν κωλύει εἶναι μὲν ἑτέρων ἀποτελέσματα, εἶναι δὲ καὶ ποιητικὰ
τινῶν. ἀλλ᾽ ὅταν φασὶ λέγωμεν ἐνδείκνυσθαι αὐτὰ, οὔτε ἢ ἀποτελέσματά ἐστιν, οὔτε ἢ ποιητικὰ τινῶν ἐνδείκνυσθαι
λέγομεν, ἀλλ᾽ ὡς κοινότητας. ὡς οὖν τὰ συμπτώματα οἱ μεθοδικοὶ, διὰ τὸ ἀπὸ διαφερόντων γίνεσθαι τὰ αὐτὰ, καὶ
ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα, οὐδὲν ἐνδείκνυσθαι συμφέρον λέγουσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐπειδήπερ ὁρῶμεν ὑπὸ δια-
φερόντων αἰτιῶν τὰ αὐτὰ πάθη γινόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, διαφέροντα, ἄχρηστα φαμὲν αὐτὰ πρὸς ἔνδειξιν
τῶν συμφερόντων εἶναι. οὐ γὰρ ἓν ἐνδείκνυνται ἀεὶ, τὸ αὐτό. ἰσχυρίας οὖν οὔσης δηλονότι, ἀεὶ αὖ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ
χρώμεθα. ὡς οὖν αὐτοὶ τὸ ἔρευθος μὴ ἐνδείκνυσθαι λέγουσι τὸ εἶδος, ἀποτελέσματος εἶναι νομίζοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς
τὰ πάθη ἄχρηστα εἶναι πρὸς ἔνδειξιν ἐροῦμεν, ὅτε μὲν αἰτιῶν, ὅτε δὲ ἀποτελεσμάτων. καί τοι φαίη ἄν τις πρὸς αὐ-
τοὺς, πῶς οὐκ ἐνδείκνυται τὸ ἔρευθος τὴν ἀλλοίωσιν αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ κοινότητα θεωρεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐπὶ πλειόνων
γὰρ διαφερόντων ὁρᾶσθαι. ἔστι δ᾽ ἡ κοινότης ταυτότης ἐν πλείοσιν. εἰ τοίνυν καὶ ἐνδείκνυται, καὶ κοινόν ἐστι πλειό-
νων, διὰ τί οὐκ ἀπὸ τούτου καὶ τῶν τοιούτων συμπτωμάτων σαφῶς φαινομένων ποιεῖσθε τὰς ἐνδείξεις, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν
παθῶν, στεγνότητος καὶ ῥύσεως οὐδαμῶς φαινομένων. καὶ ἀντιπιδείκνυται ὅπερ πάθος ἐστὶ, γελοιότατον πάθος
ἀναίσθητον εἶναι λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἡ ῥύσις καὶ ἡ στέγνωσις μόναι ἦσαν κοινότητες, εἶχεν ἄν τινα πιθανότητα τὸ ταύ-
τας λέγειν ἐνδείκνυσθαι μόνας. ἐπειδὴ καὶ τὰ συμπτώματά ἐστι κοινὰ πλειόνων, διὰ τί μὴ καὶ ἀπὸ τῶν συμπτω-
μάτων ἔνδειξις γίνεται συμφερόντων; εἰ δέ φησιν, ἀλλ᾽ ὅτι μή εἰσι προσεχῆ καὶ ἀναγκαῖα τοῖς ἰατρεύουσι κοινό-
τητες, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα τὰ συμπτώματα. τῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμά-
των, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. καὶ διαφερόντων τῶν παθῶν, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, ὥς που δέδεικται.
διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες φήσομεν, καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν τὸ ὅμοιον τυγχάνειν, ὅπερ ὑμεῖς ἐπὶ τῶν συμπτω-
μάτων παρεφυλάξατε, ὡς ἄχρηστα νῦν αὐτὰ παραιτούμεθα. ἐκ περιουσίας γάρ ἐστι καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἄχρη-
στος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. ἐπέχει γὰρ πρὸς θεραπείαν αἰτίας κατάληψις, τόπου ἐπίγνωσις τοῦ ἐνοχλουμένου,
καὶ δυνάμεως μέτρον. εἰ δὲ στέγνωσις ἢ ῥύσις περιττὸν φημὶ καταλαμβάνειν. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν ὁ λόγος, ὕστερον εὑρή-
σεται, ὅταν διεξίωμεν ἥν τινα χρείαν ἡ κατάληψις τῶν παθῶν παρέχεται. ἐκεῖνο δὲ χρὴ λέγειν, πρὸς τοὺς μεθοδικοὺς,
ὅτι τὰ πάθη τὸ ποιητέον οὐκ ἐνδείκνυται, ἀλλὰ τὴν ἄρσιν ἢ περιαίρεσιν ἑαυτῶν, ὅπερ ἄν τις καὶ εὔξαιτο. τοῦτο δὲ
καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ πρόδηλον, καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις, ὅτι τὰ μὲν πάθη τῆς περιαιρέσεως ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ὑ-
γεία τὴν τήρησιν. οἱ δὲ τεχνῖται οὐ ταύτης τῆς ἐνδείξεως δέονται, ἀλλὰ βούλονται εἰδέναι ταῦτα, δι᾽ ὧν ἡ περιαί-
ρεσις τῶν παθῶν ἔσται, καὶ ἡ τῆς ὕλης τήρησις. χρείαν οὖν ἔχουσι τῶν ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα,
καὶ δι᾽ ὧν ἄν τις τῆς ὑγείας τύχοι, καὶ συντηρήσειεν αὐτήν. τούτῳ γάρ τοι καὶ οἱ τεχνῖται τῶν ἰδιωτῶν δια-
φέρουσιν, εἰ ταῦτα καταλαμβάνουσιν, ἅπερ ἐνδείκνυται τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν
ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων ἐγίνετο, αὐτοὶ ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰ, δι᾽ ὧν ἔδει τὴν ὑγείαν περιποιήσασθαι ἠπίσταντο,
ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀγνοοῦσιν. ὃ δ᾽ ἐνδείκνυται τὸ πάθος, ἴσασιν. ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἄρσιν ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πέμπουσιν
ἐπὶ τοὺς ἰατροὺς τοὺς δυναμένους ἀνελεῖν τὰ πάθη. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων ἐπιγνῶναι
ὅτι οὐ τὰ πλήθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται. τὰ γὰρ βοηθήματα ὑπεναντιοῦται, οὐ τοῖς γιγνο-
μένοις, ἀλλὰ τοῖς ποιοῦσιν. ὡς ἡ κένωσις τῷ πλήθει ἐναντία ἐστὶ, πάθει δὲ οὐδενὶ, οἷον φλεγμονῇ, ἢ πυρετῷ. ἐναι-
ρουμένου δὲ τοῦ πλήθους ὑπὸ τῆς κενώσεως, συναναιρεῖται καὶ τὸ γενόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους πάθος. οὐκ ἐπει-
δὴ δὲ συναναιρεῖται τῷ ποιοῦντι τὸ πάθος, τὸ βοήθημα τῷ πάθει ὑπεναντίον ἦν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκεί-
σεως τῶν ἐπιφερομένων συμπτωμάτων, ἀπό τε τοῦ πλήθους καὶ τῆς κενώσεως γνῶναι ὅτι ὑπεναντίον ἐστί. τὸ μὲν
γὰρ πλῆθος τῇ περιουσίᾳ βαρεῖ, ἡ δὲ κένωσις μειοῦσα τὴν περιουσίαν, ἀναιρεῖ τὸ βάρος. ἔπειτα τὸ πλῆθος ὁ δια-

τείνει

τείνῃ τὰ ἀγγεῖα, ἡ δὲ λέπτυνσις εἰς σύμπτωσιν ἄγῃ. καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τὰ αἴτια εὕροις ἂν ὑπεναντιούμενα, πρὸς δὲ τὸ πάθος οὐδέν. ἔτι δὲ, καὶ ἐκ τούτου ἄν τις μάθοι, ὅτι εἰ μὲν ἡ στέγνωσις βοήθημα οὐδὲν, οὐδ᾽ ἡ ῥύσις, ἀλλὰ μᾶλλον πάθος τι ἐνδείκνυται. τῇ δὲ στεγνώσει ἐναντία ἐστὶν ἡ ῥύσις, οὐ λέπτυνσιν, ἀλλὰ ῥύσιν, ἐνδείκνυται ἡ στέγνωσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ῥύσις στέγνωσιν ἐνδείξεται. ὅπερ οὖν παραλαμβάνομεν τοῦτον ἐνδείκνυται πάθος. τὰ δὲ, αἴτια τὰ βλάπτοντα τὸ ἐναντίον αὐτῶν ἐνδείκνυται, καὶ ὅπερ ἐνδείκνυται ταῦτα, παραλαμβάνομεν. διόπερ οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὸ συμφέρον ἐνδείκνυται. ὅτι μὲν οὖν τὰ συμπτώματα οὐκ ἔστιν ἀρκοῦντα παντάπασι, καὶ τὰ πάθη οὐκ οἷά τε ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον, τὰ δ᾽ αἴτια ἐνδείκνυται, αὐτάρκως ὑποδέδεικται. ἑξῆς περὶ σκεπτέον, εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες ἃς ὑποτίθενται οἱ μεθοδικοὶ, εἴτε καὶ μή. καὶ εἰ αἱ ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν κοινοτήτων δύνανται γίνεσθαι, ἢ οὔ. ὁριζόμενοι τοίνυν τὴν ἰατρικὴν κατὰ τὴν αὐτῶν δόξαν, γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων. τὸ δὲ φαινόμενον, οὐχ ὡς δι᾽ αἰσθήσεως καταληπτὸν εἶναι λέγουσι. οὐδεμία γὰρ διάθεσις δι᾽ αἰσθήσεως καταλαμβάνεται, ἀλλὰ φαινόμενον ἐκεῖνοι, λέγουσι τὸ ἐξ αὐτοῦ καταληπτὸν, κἂν μὴ ὑποπίπτῃ ταῖς αἰσθήσεσι. χεῖρον γὰρ τὸ ἐναργὲς ἐκεῖνοι φαινόμενον λέγουσι. δεῖ μὲν οὖν τὸν ἀντιλέγοντα καὶ τοῦτο παραδεικνύειν, ὅτι οὐκ ἴσασι τοῖς ἑλληνικοῖς ὀνόμασι χρήσασθαι. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν, λέξει περὶ ἀπολέκεσθαι συγχωρήσαντες αὐτοῖς τὸ φαινόμενον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἐπιδείξομεν, ὅτι οὐκ ἐξ ἑαυτῶν εἰσὶν αἱ κοινότητες καταληπταί. καὶ πρῶτόν γε τὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἄρξαντα Θεσσαλὸν ἐπιδείξομεν, σημεῖα ἐκτιθέμενον τῶν κοινοτήτων, ὡς οὐκ ἐξ ἑαυτῶν δηλονότι καταλαμβάνεσθαι πεφυκυιῶν. ἐν γὰρ τῷ κάμνοντι τὴν στέγνωσίν φησι, καταλαμβάνειν ἐστὶν ἐκ τοῦ δυσδιαφόρητα εἶναι τὰ σώματα. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ῥύσεως τινὰ γνωρίσματα ἐκτίθεται, ἀλλ᾽ ἴσως φήσουσιν ὅτι πρὸς ἄνδρα, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν αἵρεσιν αὐτῶν ἀντιλέγετε. ἐάσαντες οὖν τὸν Θεσσαλὸν ἐπιδείξωμεν τὸ προκείμενον. πρῶτον οὖν κοινῷ τινὶ ἐπιχειρήματι περὶ τῶν δύο διαθέσεων χρησόμεθα, ὑποδεικνύντες ὅτι οὐ φαίνονται, οὐδ᾽ ἐξ ἑαυτῶν εἰσὶ καταληπταὶ, ἔπειτα καὶ ἰδίαν ἑκατέραν τῶν διαθέσεων δείξομεν μὴ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβανομένην. ὁμολογοῦσι τοίνυν καὶ αὐτοὶ, ὅτι οὐ πᾶσα πύκνωσις σώματος, οὐδ᾽ ἐποχὴ ἀποκρίσεως, στέγνωσίς ἐστιν. οἱ γὰρ ἄγροικοι ἐν συγκρίσεσιν εἰσὶν, οὐ μὴν ἐν στεγνότητι εἰσίν. καὶ ἡ ἐποχὴ δὲ τῶν οἰκείων οὐκ ἔστι στέγνωσις, ἐπειδὰν καὶ κάθαρσις γυναικὸς διὰ τὴν κύησιν ἐπέχηται. ἐποχὴ μὲν ἐστὶ συνήθους ἀποκρίσεως, στέγνωσις δ᾽ οὐκ ἔστι. ἔτι δὲ οὐ πᾶσα ἀραίωσις σωμάτων καὶ ἀπόκρισις, ῥύσις ἐστί. οἱ γὰρ παῖδες καὶ τὰ γύναια, καὶ οἱ τινὲς ἁβροδίαιτοι ἄνδρες κατὰ φύσιν εἰσὶν ἀραιοὶ, καὶ ἀπόκρισίς τις οὐ ῥύσις ἐστὶν ἡ τῶν περιττωμάτων. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοὺς διὰ κοιλίας ἢ οὔρων, ἢ ἱδρώτων, ἢ αἱμορραγιῶν κενουμένους, ἐν ῥύσει εἶναι φήσειν. ἐνίστασθαι γὰρ αὐτοὺς τῇ ἐκκρίσει ἔδει. ἐπεὶ οὖν οὐ πᾶσα πύκνωσις, καὶ ἐποχὴ, στέγνωσις ἐστὶν, οὐδὲ πᾶσα ἀραίωσις ἢ ἔκκρισις, ῥύσις, δῆλον ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασι προσέχοντι ψιλοῖς, ἀδύνατον ἐστὶ ῥύσιν ἢ στέγνωσιν καταλαβεῖν. ἐξ ἑτέρων δ᾽ ἐπικρίνειν αὐτὰ δεῖ. ὡς γὰρ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα, εἴ τε κατὰ φύσιν ἐστὶν, εἴ τε παρὰ φύσιν, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων, καταλαμβάνεται, οὕτως οὐδὲ στέγνωσις καὶ ῥύσις. τὸ δὲ λεγόμενον, διὰ τούτων ἂν γένοιτο δῆλον. τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, πρὸς τὰ παρὰ φύσιν πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. τὰ γὰρ αὐτὰ, οἷς μὲν κατὰ φύσιν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. οἷον τὸ μέλαν χρῶμα τὸ παρὰ φύσιν, ὅμοιον ἐστὶ τῷ κατὰ φύσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ παρὰ φύσιν, τοῖς ἰνδοῖς δὲ κατὰ φύσιν. καὶ τὰ σχήματα δὲ, τὰ παρὰ φύσιν, ἔοικε τοῖς κατὰ φύσιν. ἄλλοι γὰρ ἄλλων ἔξαρθροι πεφύκασι μᾶλλον, καὶ ῥὶς ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, οἷς μὲν θανατικὰ συμπτώματα, ἄλλοις δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα κατὰ φύσιν. καὶ κίνησις καὶ ἀκινησία, ἂν μὲν ὑπὸ προαιρέσεως γένηται, κατὰ φύσιν. ἂν δ᾽ ἀπροαιρέτως, παρὰ φύσιν. ἐκ δὲ τούτων εὔδηλον, ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασιν οὐκ οἷόν τ᾽ ἐστὶ προσέχοντας γνωρίζειν τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὸ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ δεῖ ἐπ᾽ ἐνίων μὲν, τὴν ἐπιφέρουσαν αἰτίαν ἐξετάσαι, ὡς ἐπὶ τῆς κινήσεως, πότερον ὑπὸ προαιρέσεως, ἢ ἀπροαιρέτως. καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος, ἐπεὶ γὰρ τὸ χρῶμα, τῶν χυμῶν ἐπιφαίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ χρώματος τὸ αἷμα, δεῖ σκοπεῖν, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει τὸ αἷμα, ὄψει δὲ ἐκ τῆς χρείας. ἂν γὰρ τὴν λοιπὴν ἅπασαν χρείαν τὸ αἷμα ἀνεμπόδιστον παρέχηται, καὶ μήτε διατείνῃ, μήτε βαρῇ, φήσεις κατὰ φύσιν εἶναι τὸ χρῶμα. τὸ δὲ σχῆμα εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἀπὸ τῆς τοῦ μέλους χρείας καταλήψῃ, ὡς ἐπὶ τοῖς ἐξαρθρεῖσιν. ἔνια δὲ, ἐκ τοῦ τόπου ἐν ᾧ γίνεται, εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶ, καταλαμβάνεται. οὕτω καὶ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ ἀραίωσις, οἷς μὲν κατὰ φύσιν ἐστὶν, οἷς δὲ παρὰ φύσιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν γερόντων πύκνωσις αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, παιδίοις δὲ, παρὰ φύσιν. ἡ δ᾽ αὐτῶν παιδίων ἀραίωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν, γέρουσι δὲ, παρὰ φύσιν. καὶ διαγωγῇ βίων πεπύκνωνται τινὲς, ὡς οἱ ἄγροικοι, καὶ κατὰ περιστάσεις ἄλλοι, καὶ ὅμως κατὰ φύσιν διάκεινται. διὰ τοῦτο οὐχ οἷόν τε εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν σωμάτων ψιλὴν, καὶ τὴν ῥύσιν ἀποβλέποντας καταλαμβάνειν τὰς διαθέσεις. δεῖ δὲ καὶ πρὸς ἕτερόν τι καὶ ταῦτα ἀναφέροντας ἐπικρίνειν, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε πάθη ἐστὶν. λέγουσι γὰρ ὅτι τῇ συμμετρίᾳ, καὶ ἀμετρίᾳ διακρίνομεν τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν. ὅταν μὲν γὰρ συμμέτρως τὸ σῶμα πυκνώσεώς τε καὶ ἀραιώσεως ἔχῃ, ὑγιαίνει τὸ ζῶον. ὁπότε δὲ τι αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐκβῇ τὴν συμμετρίαν, νοσεῖν ἀνάγκη. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον, ἕτερον παρὰ τὰς διαθέσεις. εἰ δὲ τῇ ἀμετρίᾳ κρίνοιντο τὰ πάθη, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταληπτὰ εἶναι ὁμολογεῖται. εἶτα οὕτως εἰ τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἄμετρον οὐ φαίνεται, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων καταλαμβάνεται. ἂν μὲν γὰρ ὠφελῇ, σύμμετρόν ἐστι, ἂν δὲ βλάπτῃ, ἄμετρον. πῶς οὖν τοῦ συμμέτρου καὶ ἀμέτρου μὴ φαινομένου, τὰ ἐκ τούτου καταλαμβανόμενα φαίνοιτ᾽ ἄν; εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς τὴν δύναμιν τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον κρίνοιτο, οὐδ᾽ οὕτω πρόδηλον ἂν εἴη τὸ ἄμετρον. ἡ γὰρ δύναμις οὐ φαίνεται. τοῦ δ᾽ ἀμέτρου μὴ φαινομένου, δηλονότι οὐδὲ αἱ κοινότητες φαίνονται. καὶ γὰρ αὗται ἀμετρίαι τινὲς εἰσίν. ἔτι τε ῥητέον πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν παρὰ φύσιν φαίνεται, ἀλλ᾽ ὡς μὲν κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν φαίνεται. τὸ γὰρ ἄλγημα καὶ ἄλλα τοιουτότροπα παρὰ φύσιν φαίνεται. οἱ δ᾽ ἰατροὶ βούλονται καταλαβεῖν, οὐχ οἷα ἐστὶ παρὰ φύσιν, ἀλλ᾽ ὡς ἐστί. ῥὶς γὰρ ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεται, εἰ δὲ κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν, τοῖς ἰατροῖς μόνον. ταύτῃ γοῦν διαφέρουσιν οἱ ἰατροὶ τῶν ἰδιωτῶν,

δὴ ὑπὸ τοῖς φαινομένοις κεκρυμμένον τι καταλαμβάνειν δύνανται, ὃ οὐκέτι δύνανται οἱ ἰδιῶται καταλαβεῖν, ἐπεὶ τὰ παρὰ φύσιν οὐ φαίνεται, καὶ αἱ κοινότητες παρὰ φύσιν εἰσὶν, δηλονότι οὐ φαίνονται. ἄξιον δὲ κἀκεῖνο γνῶναι, εἴ τις πώποτε τῶν ἀνθρώπων μετεπέμψατο τινὰ τῶν ἰατρῶν, ὡς ὑπὸ πυκνότητος ἢ ἀραιότητος ἀμέτρου αἰτιώμενος. εἰ δὲ μηδεὶς εἰς αἴσθησιν ἦλθε τῶν κοινοτήτων, πῶς εὔλογον ἐστὶ λέγειν φαίνεσθαι αὐτάς; μὴ φαινομένων δὲ τῶν κοινοτήτων, πῶς οἴονται τὴν τέχνην τὴν γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων; νῦν δὲ ἰδίως πρὸς ἑκατέραν τῶν διαθέσεων ὁρῶμεν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς στεγνώσεως ῥητέον. τὴν τοίνυν στέγνωσιν, πύκνωσιν φασὶν εἶναι καὶ ἐποχὴν τῶν ἐκκρίσεων δεομένων. ἀνάγκη τοίνυν τὰ ἐπεχόμενα, ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ βλαβερὰ, ἢ μηδέτερα. ἐὰν μὲν οὖν ὠφέλιμα ᾖ, ἄλογόν ἐστιν ἐκκρίνειν αὐτά. ἐὰν δὲ μηδέτερα, δηλονότι οὐδὲ πάθος ἐστίν. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι ἐπειδὰν βλάπτῃ τὰ ἐπεχόμενα, στέγνωσις ἐστίν. ἃ δὲ βλάπτει, αἴτια ἐστίν, ἐκ προκαταλήψεως οὖν τῶν αἰτιῶν τὸ στεγνὸν καταλαμβάνεται. ἵνα γὰρ εἰδῶμεν, ὅτι στεγνὸν δεῖ προεγνωκέναι ὅτι τὰ ἐπεχόμενα βλάπτει. τῇ δὲ τῶν βλαπτόντων καταλήψει καὶ ἡ τῶν αἰτιῶν συμπροαπάπτει ἐπίγνωσις. μᾶλλον δ' ἡ τῶν βλαπτόντων ἐπίγνωσις, αἰτιῶν ἐστι κατάληψις. πάλιν δ' αὐτὰ τὰ βλάπτοντα, ἅπερ ἐστὶν αἴτια, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται. οὐ μόνον οὖν ἡ στέγνωσις φαίνεται, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνα ἐξ ὧν ἡ στέγνωσις καταλαμβάνεται. τὴν δὲ ῥύσιν ὁριζόμενοι, φασὶν εἶναι ἄμετρον ἀραίωσιν τῶν σωμάτων, καὶ ἀπόκρισιν τῶν ὑπομονῆς δεομένων. ὅτι μὲν οὖν ἄμετρος ἀραίωσις ἐξ αὐτῆς οὐ καταλαμβάνεται, δέδεικται. τὰ δὲ ἀποκρινόμενα, εἴτε δεῖ ὑπομένειν εἴτε καὶ μὴ, πόθεν καταλαμβάνουσιν; ἐξ ἑαυτῶν γὰρ οὐ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ ῥύσις αὐτόθεν ἂν καταλαμβάνοιτο. ἵνα μὲν γὰρ τὴν ῥύσιν ἐπιγνῶμεν, δεῖ προκαταλαβεῖν τὸ οἰκεῖον. τὸ δ' οἰκεῖον ἐκ τῆς χρείας κριθῆναι δεῖ. τὴν δὲ χρείαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν, καὶ τούτων ἐξ ἑαυτῶν. μὴ καταλαμβανομένης τῆς ῥύσεως γιγνωσκομένης, πῶς οὖν εὔλογον φαίνεσθαι αὐτὴν λέγειν; καὶ σχεδὸν ὅπερ οἱ λογικοὶ δυσκολώτατον φασὶν εἶναι καταλαμβάνειν, τοῦτο οἱ μεθοδικοὶ φαίνεσθαι λέγουσιν. οὐδενὶ γὰρ, ἢ ὀνόματι διαφέρει ἡ ὑπὸ τούτων καλουμένη ῥύσις, τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντήξεως ὀνομαζομένης. οὕτω δὲ δυσδιάκριτα οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον εἶναι σύντηξίν τε καὶ ἔκκρισιν, ὡς ὁ μὲν Ἐρασίστρατος καὶ ἄντικρυς τὴν χαλεπωτάτην τῆς κρίσεως ὁμολογεῖ. λέγει δὲ οὕτως. χαλεπὸν δὲ πάνυ ἐστὶ διακρίνειν ἔκκρισίν τε καὶ σύντηξιν. ὁ δ' Ἱπποκράτης περὶ τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν ἀναπέμπει τὴν κρίσιν, λέγων. ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρονται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. δύο οὖν παλαιῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν πρωτείων ἁμιλλωμένων καὶ ἀμφοτέρων ὁμογνωμονούντων περὶ τοῦ δυσδιάκριτον εἶναι ἔκκρισιν ἀπὸ συντήξεως, καὶ τοῦ μὲν οὐδὲ σημεῖον τῆς ἐκκρίσεως ἐκθεμένου, ἀλλὰ μόνην τὴν χαλεπότητα τοῦ πράγματος ὑποδείξαντος, τοῦ δ' ἐπὶ κανόνα δυσκατάληπτον ἀνενεγκόντος τὴν κρίσιν, οἱ μεθοδικοὶ τοῦτο φαίνεσθαι νομίζουσιν. ἔστι δ' ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφορουμένων, πόθεν καταλαμβάνειν φήσουσι τὴν ῥύσιν; ἀπὸ γὰρ τῆς συμπτώσεως οὐ δύνανται, ὅτι σύμπτωσις οὐ μόνον ἐπὶ ῥύσει κενουμένων τῶν σωμάτων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στεγνώσει ἐμμένων ἐπεχομένων. καὶ γὰρ διόγκωσις οὐκ ἐπὶ στεγνώσει μόνον ἐπεχομένων τῶν ἀποκρίσεως δεομένων γίγνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ῥύσει χεομένων τῶν ὑγρῶν καὶ διατεινόντων τὰ σώματα. ὅτι δ' οὐ ταυτόν ἐστι σύμπτωσις αἰσθητὴ καὶ ῥύσις, δῆλον ἂν καὶ ἐκ τοῦδε γένοιτο, εἰ ἡ σύμπτωσις αἰσθητή. τῇ δὲ συμπτώσει, ἐναντία ἐστὶν ἡ διόγκωσις, καὶ ἐν ἐνί ἐστιν ἐναντίον, τῇ ῥύσει οὐχ ἡ διόγκωσις, ἀλλ' ἡ στέγνωσις ἐναντίον ἔσται. ἐὰν δὲ λέγωσιν, ὅτι ταυτόν ἐστι τῇ στεγνώσει ἡ διόγκωσις, ἐπιδεῖξαι δεῖ αὐτοὺς τὴν τῶν ὅρων ἐναντιότητα. λέγουσι γὰρ τὴν στέγνωσιν πίλησιν καὶ σφίγξιν τῶν σωμάτων εἶναι. ἔστι τοίνυν σφίγξις καὶ πίλησις τῶν σωμάτων ἡ στέγνωσις. ἡ δὲ διόγκωσις χύσις καὶ διάτασις ἐστὶ τῶν σωμάτων. διατείνεται δὲ τὰ σώματα, ἢ διὰ πλῆθος, ἢ διὰ χύσιν. φαίνεται οὖν ὅτι οὐ ταυτόν ἐστι στέγνωσις καὶ διόγκωσις. ἐὰν δ' ὁμολογοῦσιν ἕτερόν τι τὴν σύμπτωσιν τῆς ῥύσεως εἶναι, καὶ τὴν διόγκωσιν τῆς στεγνώσεως εἶναι, λέγουσι ὅτι οὐκ ἐκ τούτων καταλαμβάνονται αἱ κοινότητες, ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐξ ἑτέρων καὶ οὐκ ἐξ ἑαυτῶν αἱ διαθέσεις καταλαμβάνονται, εἴπερ ἐκ συμπτώσεως καὶ διογκώσεως καταλαμβάνουσιν, ἅπερ ἕτερά ἐστι τῶν διαθέσεων. λέγουσι δέ τινες ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφορουμένων καταλαμβάνειν τὴν ῥύσιν, ἐκ τοῦ μαλακὰ καὶ εὐθρυπτα καὶ ἐκτεθηλυσμένα εἶναι τὰ σώματα. πρὸς οὓς ῥητέον ὅτι οὐκοῦν ἐὰν σκληρὰ ἢ τὰ σώματα, καὶ περιτεταμένα, οὐκ ὁρῶσι μὲν ῥύσιν, ἀνάγκη δὲ αὐτὴν ὁμολογῆσαι. ἐὰν οὖν τοιοῦτοί τινες ὦσιν ἄῤῥωστοι, οἵους ἐκτίθεται ὁ Ἱπποκράτης, ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας εἰς τοῦτο περιηγμένοι, ὥστε τὸ δέρμα σκληρὸν καὶ περιτεταμένον, καὶ τὰ ἄλλα οἷα ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ὑπάρχει. ἆρά γε τῇ ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ἀγωγῇ χρησόμεθα, ὁμολογῆσαι ἀνάγκη. πῶς οὖν ἐκ τῆς μανότητος ῥύσις καταλαμβάνεται; καὶ γὰρ περιτάσεως καὶ σκληρότητος ὑπαρχούσης, οὐδὲν ἧττον ῥύσις ἐστίν, ἐξ ἧς δ' ὅτε κἂν φαίνωνται αἱ κοινότητες, οὐδὲν συμφέρον ἐνδείκνυνται, διὰ τοῦτο ἄν τις ἐπιδείξει διαφέρειν λέγων τὸ, αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι, ἢ ἀπὸ τῶν κοινῶν καταλαμβάνεσθαι τὰ ἐνδείξασθαι δυνάμενα. οἱ μὲν οὖν μεθοδικοὶ λέγουσιν αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι. ἡμεῖς δὲ φαμὲν τὴν τῶν κοινῶν κατάληψιν χρησιμεύειν, πρὸς τὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἐνδείξασθαι δυναμένων ἐπίγνωσιν. καὶ τὰ θεωρήματα τρόπον τινὰ κοινὰ ὄντα, τὴν τῶν ἐπὶ μέρους κατάληψιν ὑποδείκνυσιν. ἐν γὰρ τῷ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους, καταλαμβάνομεν τὴν σχέσιν τοῦ ἐπὶ μέρους αὐτομάτου κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. μεταλαμβάνειν γὰρ δεῖ, τὸ, νούσους, κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὸ πλῆθος. ἡ οὖν τοῦ καθόλου ἐπίγνωσις τὴν τοῦ ἐπὶ μέρους κατάληψιν παρέχεται τοῦ ἐνδείξασθαι τὸ συμφέρον δυναμένου. οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι, ὅτι ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν διὰ τῶν θεωρημάτων ἄντικρυ τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων καταλαμβάνεσθαι. οὐ γὰρ τὰ θεωρήματα τῶν κεκρυμμένων ἐστὶ δηλωτικὰ, ὧν χρείαν πρὸς τὴν θεραπείαν ὡς ἐνδεικνυμένων ἔχομεν, ἀλλὰ τὴν σχέσιν μηνύει τῶν κεκρυμμένων πρὸς τὰ φαινόμενα. οὕτω δ' ἂν ἐπιμελέστερον τὴν τῶν θεωρημάτων χρείαν καταμάθοιμεν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους, στήσαντες τὸν λόγον. ὅτι τοίνυν κόπος αὐτόματος ἐστὶν ἐναργὴς καὶ οἱ ἰδιῶται ἴσασιν. ὅτι δὲ διὰ τοῦ αὐτομάτου κόπου πλῆθος δηλοῦται, οἱ μὲν ἰδιῶται ἀγνοοῦσι, κέκρυπται γὰρ, οἱ δὲ τεχνῖται ἴσασιν, ἐκ τοῦ θεωρήματος κατειληφότες τὴν τοῦ αὐτομάτου πρὸς τὸ πλῆθος σχέσιν. ἀπὸ γὰρ τῆς σχέ-

σεως

ἐκὼς αὐτοῦ τοῦ αὐτομάτου κόπου κινηθεὶς πρὸς τὸ πλῆθος συνιστῶν τὸ θεώρημα, καὶ καταλαμβάνων ὅτι ἀπο-
τέλεσμά ἐστι τοῦ πλήθους ὁ αὐτόματος κόπος, συνέστησεν αὐτό. ἐπεὶ γὰρ τῶν αἰτιῶν διττήν τινα γενικωτάτην
διαφορὰν ἠπίστατο, καὶ ὅτι τῶν αἰτίων, ἃ μὲν ἐκτός ἐστιν ἡμῶν, ἃ δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν, ἀναγκαῖον ἐνόμισεν εἶναι,
ὁπότε τι τῶν ἐκτὸς παραλυπῇ μὴ ἂν ἄλλως ἡμᾶς ἐνοχλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχοι τὸ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τῶν
ἐν τῷ σώματι τὰ βαροῦντα κατὰ πλεονασμὸν οὐσίας βαρεῖ, ὡς εἴ τε σύμμετρον οὔτε βαρεῖ, οὔτε λυπεῖ, συνθεὶς εἰς
ἕνα λογισμὸν ταῦτα, ἐποίησε τὸ θεώρημα τοῦτο, κόποι αὐτόματοι φράζουσι πλῆθος. ἀφ' ὧν γὰρ λογισμῶν κινηθεὶς
ὁ συστήσας τὸ θεώρημα συνέστησεν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρὴ καὶ τὴν χρείαν τοῦ θεωρήματος ὑποδείκνυσθαι. τοῦτο τοίνυν τὸ
καθολικὸν δηλοῖ ὅτι ὅπου ἂν ᾖ κόπος αὐτόματος, ἐκεῖ πάντως πλῆθος. οὐ μέντοι ἀπὸ τοῦ θεωρήματος κατέλαβε τὸ
πλῆθος, ἀλλὰ τὴν σχέσιν τοῦ κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. ἐκ δὲ τῆς σχέσεως τὸ πλῆθος. τρόπον οὖν τινὰ διὰ τοῦ κόπου
10 κατέλαβε τὸ πλῆθος, ἵνα δὲ δι' αὐτοῦ καταλάβῃ, τὸ θεώρημα γέγονεν αἴτιον. καὶ τῶν ἄλλων δὲ θεωρημάτων, τὴν
αὐτὴν χρείαν σκοποῦντες εὑρήσομεν. ἡμεῖς μὲν οὖν οὕτω τὴν καθόλου καὶ οἱονεὶ κοινὴν κατάληψιν ἡγούμεθα χρη-
σιμεύειν. οἱ δὲ μεθοδικοὶ τὰς κοινότητας αὐτάς, οἴονται ἐνδείκνυσθαι τὰ συμφέροντα. τὸ μὲν γὰρ στεγνὸν πάθος
ἐνδείκνυσθαί φασι, τὸ δεῖν χαλᾶν, τὸ δὲ ῥοῶδες, τὴν σταλτικὴν ἀγωγὴν ἐπιζητεῖν, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ κοινότητας
ὑποτίθενται διαφέροντα φανερὰ ἐνδείκνυσθαι περὶ ὧν εἰρήσεται. ὅτι δ' οὐκ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, διὰ τού-
των παραστήσομεν, ὧν ἀναιρεθέντων νοσοῦντες γίγνονται, τούτων ἐστὶν ἀναιρετικὰ βοηθήματα. ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρετι-
κὰ προηγουμένως βοηθήματα, ἀπὸ τούτων ἔνδειξις τῶν συμφερόντων γίνεται. ἀναιρετικὰ δ' ἐστὶ προηγουμένως τὰ
βοηθήματα τῶν ἐπὶ μέρους αἰτίων, καὶ εἰ ἄρα νοσημάτων. τὰ ἐπὶ μέρους ἄρ' αἴτια, καὶ εἰ ἄρα νοσήματα ἐνδείκνυ-
ται ἂν τὸ συμφέρον, καὶ οὐχ αἱ κοινότητες, τῷ εἶναι κοινότητας, τὸ συμφέρον ἐνδείκνυνται. καὶ τὰ παραλαμβανό-
μενα βοηθήματα ἀναιρετικὰ τῶν ἐνδεδειγμένων, ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων ἀναιροῦνται αἱ κοινότητες. τῆς δὲ
20 κοινότητος ἀναιρουμένης οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπὸ τῆς αὐτῆς κοινότητος νοσήσαντες, ὑγιεῖς ἂν ἐγένοντο, οὐ-
δενὸς τινὸς ὑπ' αὐτῆς ἀναιρεθέντος. εἰ δὲ ὅπερ ἐνδείκνυται, τοῦτο ἀναιρεῖται, αἱ δὲ κοινότητες ἐνδείκνυνται, δῆλον
ὅτι αἱ κοινότητες ἀναιρεθήσονται. πρὸς τοῦτο λέγουσιν οἱ μεθοδικοί, ὅτι τὴν κοινότητα ἡμεῖς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν λέ-
γομεν εἶναι, οὐχ ὅτι ἕν τι ἐστὶ σῶμα συναφὲς αὐτὸ ἑαυτῷ, εἶτ' ἐπὶ πλειόνων θεωρεῖται, ἀλλ' ᾗ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὡς
γὰρ καὶ ἡ ἀνθρωπότης κοινότης τις λέγεται εἶναι, οὐκέτι δὲ σῶμα ἓν ἡνωμένον, εἶτα ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων
θεωρεῖται, ἀλλ' ὁμοιότης τις ἐν πλείοσιν, οὕτω καὶ περὶ τῆς κοινότητός φασι δεῖν ὑπολαμβάνειν. ὥσπερ οὖν φασὶν
ἀνθρώπου ἀναιρουμένου οὐ συναναιρεῖται ἡ ἀνθρωπότης, ἣν ἐπὶ πάντων ὁρῶμεν, ἀλλ' ἄρα ἡ ἑνός τινος ἀνθρωπότης.
οὕτω καὶ τῆς ἐπὶ μέρους κοινότητος ἀναιρουμένης, οὐχ ἡ ἐπὶ πάντων κοινότης ἀναιρεῖται, ἀλλ' ἡ ἐπὶ μέρους μόνον.
ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, καὶ ἡ ἀνθρω-
πότης κοινότης οὖσα, ἐνεδείκνυτο ἂν τὸ συμφέρον. οὐδὲν δὲ ἡ ἀνθρωπότης ἐνδείκνυται, οὐδ' οὖν ἄλλη τις κοινότης
30 ἐνδεικτικὴ ἂν εἴη συμφέροντος. ἔτι δ' εἴπερ ἡ κοινότης ταυτότης ἐστὶν ἐν πλείοσι καὶ αἱ κοινότητες καθ' ὃ κοινότη-
τές εἰσιν, ἐνεδείκνυντο; καὶ ἡ δυσφορία καὶ ἡ ἐρυθρότης ἐπὶ πλειόνων παθῶν θεωρουμένη ἐνεδείκνυτο ἄν τι συμ-
φέρον, οὐδὲν δὲ ἐνδείκνυνται, οὐδ' αἱ λοιπαὶ ἄρα κοινότητες φύσιν ἔχουσιν ἐνδεικτικήν. ἐπιζητῆσαι δὲ χρὴ καὶ τοῦτο
παρ' αὐτῶν, πότερον αἱ κοινότητες πάθη εἰσίν, ἢ οὔ. εἰ μὲν πάθη, πῶς οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο αὐτῶν. ἀλλὰ πυρετοῦ
μὲν καὶ φλεγμονῆς, καὶ βάρους, καὶ διατάσεως ἀντιλαμβάνονται ἄνθρωποι, καὶ τοὺς ἰατροὺς διὰ ταῦτα μεταπέμ-
πονται, στεγνότητος δὲ καὶ ῥοωδίας οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο. οὐδὲ μὴν διά τι ἔπεμψέ τις καὶ πρὸς ἰατρόν, ὡς ὑπὸ ἀμέτρου
στεγνώσεως, ἢ ἀραιώσεως ἐνοχλούμενος. εἰ δὲ μὴ ἔστι πάθη, πῶς ἀπὸ τῶν παθῶν τὰς ἐνδείξεις γίγνεσθαι λέγουσι τῆς
στεγνώσεως καὶ ῥοωδίας οὐκ ὄντων παθῶν; ἔτι τε κἀκεῖνο ῥητέον, ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες φύσιν εἶχον ἐνδεικτι-
κήν, πάντων ἂν μάλιστα ἡ τῶν κοινοτήτων κοινότης ἐνεδείκνυτο ἄν. καὶ γὰρ τῆς στεγνώσεως καὶ ῥύσεως ὁμοιότης
τίς καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν ἀμφότεραι. οὐδὲν δ' ἐνδείκνυται αὕτη, οὐδ' ἄρα αἱ λοιπαί. οὐ μόνον δὲ δύο κοινότη-
40 τας φασὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πλείους, καὶ ἄλλας μὲν ἐν διαίτῃ, ἄλλας δὲ ἐν χειρουργίᾳ, καὶ ἐν μὲν διαίτῃ τὸ στεγνὸν καὶ
τὸ ῥοῶδες καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον μέγεθος. καὶ καιροὺς τῶν νοσημάτων εἶναι τέσσαρας, ἀρχήν, ἐπίδοσιν, ἀκμήν,
καὶ παρακμήν. καὶ τὸ ὀξύ, καὶ τὸ χρόνιον, καὶ τὴν ἐπίτασιν, καὶ τὸ διάλειμμα. ἐν δὲ χειρουργίᾳ τὸ φύσει ἀλλότριον, τό-
πῳ, καιρῷ, καὶ ἄλλα πλείονα. ἀλλ' οὐ νῦν ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ σκοπῶν χρή. ἀρκέσει γὰρ πρὸς τὸ
προκείμενον οἱ ἐν διαίτῃ αὐτῶν ἐκτεθέντες σκοποί. παρεισήγαγον δὲ τὰς εἰρημένας κοινότητας οὐκ ἔχοντες ἐν τοῖς
πράγμασι διεξαγωγήν. ἐπεὶ γὰρ ἠκολούθει αὐτῷ ᾧτινι ἔστιν χρῆσθαι σταλτικῷ ἐπὶ πάσης ῥύσεως, καὶ ᾧτινι ἔστιν χα-
λαστικῷ, ἐπὶ πάσης στεγνώσεως, οὐχ εὑρίσκοντες δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς διαφορᾶς τῶν βοηθημάτων, παρεισήγαγον καὶ
τὰς εἰρημένας κοινότητας, ἵνα παρὰ τὴν τούτων διαφορὰν, διαφέρουσα θεραπεία εὑρίσκηται. λέγουσιν οὖν ὅτι
τὴν διαφορὰν τῶν βοηθημάτων αὗται αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται. περὶ γὰρ τὴν τινῶν τούτων σύνοδον διαλλάτ-
τουσα ἡ θεραπεία εὑρίσκεται. δείξομεν δὲ ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων, ἐνδεικτικὸν εἶναι δύναται βοηθημάτων, καὶ
50 πρῶτόν γε ὅτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος βοηθημάτων. ἐκ τῶνδε αὖτις μάθοι, ἐν ταῖς
θεραπείαις δεόμεθα οὐχ ἁπλῶς μεγέθη βοηθημάτων. πάντα γὰρ τὰ βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει εἰσίν, ἀλλὰ
τοῦδε τοῦ μεγέθους ἐνδείξεται τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων, ὃ ἐδείκνυ οὐ τὸ τοῦδε τοῦ βοηθήματος μέγεθος, ἀλλὰ
ἁπλῶς μέγεθος. δεῖ δὲ ὡς ἔφην οὐχ ἁπλῶς μέγεθος βοηθημάτων παραλαμβάνειν, ἀλλὰ πηλίκον τὸ δέ τι μέγεθος.
ἂν γὰρ ἁπλῶς μέγεθος παραλαμβάνωμεν, ἐπειδὴ πάντα βοηθήματα σὺν ποσῷ μεγέθει νοεῖται, πάντα τὰ βοη-
θήματα παραληψόμεθα, καὶ ἀδιαφορήσομεν, ὅπερ ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ δὲ τοῦ μεγέθους τῶν κοινοτήτων ἁπλῶς
μέγεθος βοηθήματος ἐνδεικνυμένου, αὐτοὶ τὸ δέ τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσι, οὐχ ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐνδείκνυται
τοῦτο παραλήψονται. ὁ γὰρ σκοπός, κοινῶς μέγεθος ἐνδείκνυται. αὐτοὶ δὲ τὸ δέ τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσιν.
ἐροῦσι δ' ἴσως, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ κατὰ μέρος ἐστὶ τὸ μέγεθος προσάγομεν, ἀλλ' εἰ κοινότης ἐστί. τὸ δ' αὐτὸ συμβέβηκε καὶ

κοινὸν εἶναι καὶ τὸ κατὰ μέρος. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐροῦμεν, πρὸς ὅτι εἰ ἡ κοινότης κατὰ δείκνυσι καὶ ὃ ἐνδείκνυται, οὐκ ἐπὶ
μέρους ἀδιαφορεῖν δεῖ, ἐπειδὴ μέγεθος παρέπεται παντὶ βοηθήματι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον λόγον ἐστὶ καὶ ἐπὶ τὰς
κοινότητας μεταφέρειν. ἑξῆς δ' ὅτι οὐδὲ οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον, ὑποδείξομεν. πρὸ
δὲ τοῦ λόγου τούτου περὶ τῆς τῶν καιρῶν διαφορᾶς ὀλίγα χρὴ διεξελθεῖν. δύο τοίνυν καιρῶν διαφοραὶ παρὰ τοῖς ἰα-
τροῖς λέγονται, οἱ μὲν νοσημάτων, οἱ δὲ βοηθημάτων. ἐντεῦθεν ἂν εὔδηλον καὶ ἡ θεραπεία γένοιτο, τὰς κινήσεις
τῶν αἰτιῶν, καιροὺς εἶναι λέγουσιν. εἰσὶ δὲ κινήσεως διαφοραὶ τέσσαρες, ἀρχή, ἐπίδοσις, ἀκμή, καὶ παρακμή. ταῦτα
δ' ἐστὶ καὶ τῶν καιρῶν ὀνόματα. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς τοὺς ἐπιτηδείους χρόνους εἰς παράληψιν αὐτῶν εἶναι
λέγουσιν. εἰσὶ δὲ ἐπιτήδειοι χρόνοι, ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπαιτοῦντα τὴν παράληψιν τοῦ βοηθήματος πάρεστι, τῶν δὲ
κωλυόντων οὐδέν ἐστι. οἴονται δὲ οἱ πολλοὶ τοὺς τῶν βοηθημάτων καιροὺς καὶ νοσημάτων, ὑποστάσει μὲν μὴ δια-
φέρειν, ἐπινοίᾳ δὲ μόνον. φασὶ γὰρ ὅτι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος καιρός, καὶ ὁ τοῦ νοσήματος συνί- 10
σταται. ἐν τινι γὰρ καιρῷ ὄντος τοῦ νοσήματος, ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. ἐνδέχεται δέ φασι τὸ αὐτὸ πρὸς
τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἀναφερόμενον διαφόρως λέγεσθαι. ὡς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατάβασις μία οὖσα, καὶ ἡ αὐτὴ ὁδὸς
παρὰ τὴν σχέσιν τῶν ἀναβαινόντων ἢ καταβαινόντων, ὅτε μὲν ἀνάβασις καλεῖται, ὅτε δὲ κατάβασις, οὕτω καὶ ἐπὶ
τῶν καιρῶν ἔχει. εἷς μὲν γὰρ καὶ ὁ αὐτός ἐστιν, ὅτε τοῦ νοσήματος καιρὸς καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος. ἄλλως μὲν γὰρ πρὸς
τὴν κίνησιν τοῦ αἰτίου ἐστὶν ἀναφέροντα λέγειν καιρὸν νοσήματος. ἄλλως δὲ πρὸς τὴν εὐκαιρίαν τῆς προσαγωγῆς
τῶν βοηθημάτων καιρὸν τοῦ βοηθήματος. συμβαίνειν δέ φασιν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἅμα συνίστασθαι, καὶ ἀδύνα-
τον ἐστιν αὐτοῦ καιροῦ νοσήματος ἐκλαμβάνειν καιρὸν βοηθήματος. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτούς, ὅτι εἰ οἱ αὐτοὶ εἰσὶ καιροὶ
τῶν βοηθημάτων καὶ τῶν νοσημάτων, καὶ ὑποστάσει μὴ διαφέρουσιν, ἐχρῆν ἐν ἅπαντι καιρῷ νοσήματος, εἶναι καὶ καιρὸν
βοηθήματος. οὐκ ἐν ἅπαντι δὲ καιρῷ νοσήματος προσάγομεν τὰ βοηθήματα. ἀρχομένων γάρ φησι τῶν νούσων
ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δ' ἡσυχίην ἔχειν βέλτιον. οὐκ ἄρα οἱ αὐτοὶ καιροί εἰσι νοσημάτων καὶ βοηθη- 20
μάτων. πολλάκις δὲ παραλαμβάνομεν βοηθήματα, οἷον κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίαν, οὐκ ὄντος μὲν νοσήματος τινός,
ὑποπτευομένου δὲ ἔσεσθαι. ὥσπερ ἀμέλει οἱ χειρουργοὶ ἐπὶ τῶν κεκλασμένων, ὅταν ὁρῶσιν αὐτοὺς περιπληθεῖς ὄντας
παραλαμβάνουσι φλεβοτομίας. καὶ ὁ Ἱπποκράτης δὲ παραινεῖ λύειν τὴν ἄκραν εὐεξίαν, μὴ βραδέως, ἡ δὲ λύσις
διὰ βοηθημάτων γίνεται. εἰ δ' ἀκμῆς παρούσης τῶν νοσημάτων, οὐκ εἰσὶ καιροὶ τῶν βοηθημάτων, καὶ μὴ ὄντων νο-
σημάτων, εἰσὶ καιροὶ βοηθημάτων, φανερόν, ὅτι οὐκ ἐπινοίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποστάσει διαφέρουσιν. ἔτι δὲ ἐν ἑνὶ
καιρῷ νοσήματος πλείονας παραλαμβάνει τις βοηθημάτων καιρούς. ἐν γὰρ παρακμῇ, φέρε, νοσήματος, κλυστὴρ
παραλαμβάνεται, καὶ ἄλειμμα, καὶ κατάπλασμα, καὶ τροφή. τούτων δ' ἑκάστου ἴδιός ἐστι καιρός. καὶ ἐν πλείοσι δὲ
νοσημάτων καιροῖς τὸ αὐτό ἐστιν, ὅτε βοήθημα ἐκκρίνομεν. ἐν ἀρχῇ γὰρ τῶν νοσημάτων φλεβοτομία παραλαμβάνεται
καὶ ἐν ἐπιδόσει. ἐκ τούτων οὖν φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἐστί τις τῶν καιρῶν διαφορά. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις
κἀκεῖνο γιγνώσκειν δεῖ, ὅτι τῶν μὲν νοσημάτων τέσσαρές εἰσι καιροί, ἀρχή, ἐπίδοσις, ἀκμή, καὶ παρακμή. τῶν 30
δὲ βοηθημάτων οὐκ εἰσὶν οὗτοι καιροί. οὔτε γὰρ ἀρχή, οὔτ' ἐπίδοσις, οὔτ' ἀκμή, οὔτε παρακμὴ καιροί εἰσι βοηθήματος.
ἔτι τε οἱ μὲν καιροὶ τῶν νοσημάτων γράφονται, οἱ καθόλου, καὶ οἱ κατὰ μέρος. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων, οἱ μὲν καθόλου
ἀναγράφεσθαι δύνανται, οἱ δ' ἐπὶ μέρους οὐκ ἔτι διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. οἱ μὲν τῶν νοσημάτων καιροὶ τῶν τε
καθόλου καὶ τῶν κατὰ μέρους ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἐπικρίνονται κριτηρίῳ, καὶ τὸ κριτήριον ἀναγράφεσθαι δύναται.
οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων καιροί, οὔτε τὸ αὐτὸ κριτήριον ἔχουσιν, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν δυνατόν ἐστιν ἀναγρά-
ψαι τὰ κριτήρια. ὅπως δὲ νῦν ὑποδείξομεν. οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων κρίνονται τῇ ποιᾷ κινήσει τοῦ αἰτίου, καὶ
ἔστιν, ἀρχή, ἀνάβασις, ἀκμή, καὶ παρακμή, ἅπερ τῶν νοσημάτων καιροὺς καλοῦμεν, ὀνόματα τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ
αἰτίου. ἐὰν δὲ ἡ μὴ οὖσα πρότερον κίνησις ἐν ἡμῖν ἄρχεται συνίστασθαι, καὶ ἀνίᾳ συνισταμένη, τὴν τοιαύτην κίνη-
σιν ἀρχὴν νοσήματος λέγομεν. ἐὰν δ' ἐπὶ τὸ μεῖζον ἡ κίνησις προκόπτῃ, ἐπίδοσιν. ἐὰν δὲ στάσιν λάβῃ ἡ ἐπίδοσις,
ἀκμὴν ὀνομάζομεν. ἐὰν δὲ μειῶνται αἱ κινήσεις παρακμὴν προσαγορεύομεν. ἐπεὶ οὖν τῶν καιρῶν τὰ αὐτά ἐστιν ὀνό- 40
ματα, τῶν τε καθόλου νοσημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους παροξυσμῶν, καὶ τὰ αὐτά ἐστι κριτήρια. ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς κι-
νήσεως τοῦ αἰτίου γίνονται, δῆλον ὡς οἷόν τε ἐστὶν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἀναγράφειν. οὕτω γὰρ λέγομεν ἀναγράφε-
σθαι ἕκαστα, οἷον τὰ αἴτια, τοὺς πεπονθότας τόπους, καὶ τὰ ὅμοια, ὅταν οἱ σκοποὶ δι' ὧν καταλαμβάνεται τὰ ἐπὶ
μέρους ἀναγράφεσθαι δύνανται. ὅτι δὲ τὰ διαστήματα τῶν νοσημάτων οὐκ εἰσὶν οἱ καιροί, οὐδ' ἐκ διαστημάτων οἱ και-
ροὶ λαμβάνονται. οὔτε γὰρ τῶν καθόλου νοσημάτων, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους, ἐκ τοῦ μὴ κατὰ πάντα τῶν καιρῶν ταῦτα δια-
στήματα εἶναι, τὸ δ' αὐτῶν καιροὺς λέγεσθαι, δῆλόν ἐστιν. ὅτι δὲ διαφέρουσιν οἱ καιροὶ τῶν τε ὅλων νοσημάτων καὶ τῶν
κατὰ μέρος παροξυσμῶν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐν ἑνὶ καιρῷ τοῦ καθόλου νοσήματος πλείονας συνίστασθαι καιροὺς τῶν ἐπὶ μέρους
παροξυσμῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ εἰσβολῆς νοσήματος, ὁ ἐπὶ μέρους τις παροξυσμὸς καὶ ἄρχεται καὶ ἐπιδίδωσι, καὶ ἀκμάζει,
καὶ παρακμάζει. καὶ ἀκμάζοντος δὲ ἤδη τοῦ ὅλου νοσήματος ὁ ἐπὶ μέρους παροξυσμοῦ τις ἀρχὴν λαμβάνει. πῶς
μὲν οὖν οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἀμφότεροι ἀναγράφεσθαι δύνανται, εἴρηται. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς 50
πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρους ἀναγράψαι, νῦν ὑποδείξομεν. οἱ τῶν βοηθημάτων καιροὶ λαμβάνονται οὐκ ἐκ τῆς τοῦ
αἰτίου κινήσεως καὶ οὐσίας. τὸ αὐτὸ γὰρ οὐκ ἀεὶ βοήθημα παραλαμβάνεται, οἷον ἐν πάσῃ ἀρχῇ νοσήματος, φλεβο-
τομία. καὶ ὁ εἰπὼν δέ, ἀρχομένων τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δέ, ἡσυχίην ἔχειν, οὐκ ἀπὸ τοῦ
καιροῦ ὁρμώμενος ἐκκρίνει τὰ βοηθήματα. ᾔδει γὰρ ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων ἡ δύναμις οὐ καθῄρηται,
καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐμποδίζει τῇ παραλήψει τῶν βοηθημάτων. ἐν δὲ τῇ τοῦ νοσήματος ἀκμῇ κεκμηκυῖα ἤδη, τὴν ἀπὸ
τῶν βοηθημάτων κίνησιν οὐ φέρει. οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοίνυν ὁρμώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ παρὰ τῆς δυνάμεως τὴν
τῶν βοηθημάτων ἐκκρίνει παράληψιν. οὐδὲ μὴν ἐκ τοῦ διαστήματος τῶν κατὰ νοσήματα καιρῶν ὥς τινες οἴονται ὁ τοῦ
βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. κατὰ πολὺ γὰρ διαφερόντων τῶν διαστημάτων ποίων αὐτοῖς ὑπαγορεύουσι διάστημα

φαίη,

φαίη, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. λαμβάνονται τοίνυν οἱ καιροὶ τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων ἐκ τε τῆς παρουσίας τῶν ἀπαιτούντων
τὰ βοηθήματα. ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ αἴτια, καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν κωλῦσαι δυναμένων, τοῦτο δ' ἐστὶν ἀσθένεια δυνά-
μεως. οἱ δ' ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους βοηθημάτων καιροί, οὐκ ἐκ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων, ἅπερ γράφεσθαι ἀδύ-
νατόν ἐστι. ἐπεὶ γὰρ μάλιστα μὲν ἐν ταῖς ἀνέσεσι παραλαμβάνεται τὰ βοηθήματα, τὸ γοῦν καὶ τὸ ἀπαιτοῦν πάρεστιν, καὶ
ἡ δύναμις ἀνέχεται, οὐ τὸ αὐτὸ τῆς ἀνέσεως ἐστὶ διάστημα ἐπὶ πάντων. ἀλλ' ἔστω γε ἐξ ὡρῶν τὸ διάστημα τῆς ἀνέσεως,
ποῖον οὖν τινα τούτων τῶν ὡρῶν τάξωμεν καιρόν, τοῦ ἐπὶ μέρους βοηθήματος οὐχ ὁμοίως ἁπάντων διακειμένων.
ἔστω γὰρ ἀπαιτεῖν τὴν περίστασιν φλεβοτομίαν, καὶ ἡ δύναμις μὴ ἐναντιούσθω ὅσον ἐπὶ τούτῳ χρὴ παραλαβεῖν τὴν
φλεβοτομίαν, ἅμα δέ τινα μετὰ τὴν φλεβοτομίαν καὶ τροφὴν παραθεῖναι διὰ τὸ μὴ φέρειν ἀσιτίαν τὸν κάμνοντα,
ἑτέρῳ δ' ἀσιτῆσαι συμφέρει, ἄλλοι δ' ὕπνου πρὸ τῆς φλεβοτομίας δέονται, ἄλλοι δ' ἄλλως, ἅπερ ἅπαντα ἀνα-
10 γράφειν ἐστὶν ἀδύνατον. ἐν οὖν τοσαύτῃ ποικιλίᾳ, ποῖον τις μέρος ὥρας καιρὸν ἁρμόζοντα πᾶσιν ἐκτάξει βοη-
θήματι, ἢ ποῖον τις σκοπὸν ἀναγράφοι, ἐξ οὗ ληφθείη ἂν ὁ ἐπὶ μέρους καιρός, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἀλλὰ γὰρ ἐπ' ἄλλων τὰ
συμπίπτοντα ἐστίν. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τὰ διαστήματα τῶν ἀνέσεων ἐν οἷς παραλαμβάνομεν τὰ βοηθήματα, οὐκ ἴσα ἐπὶ
πασῶν ἀνέσεων, καὶ αἱ περιστάσεις ἀνόμοιαι, καὶ τὰ συμπτώματα διαφέροντα. καθ' ἕκαστον δὲ τούτων ἐξαλλάσσε-
ται καὶ ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς τοῦ βοηθήματος, δῆλον ὡς ἀναγράφειν μὲν σκοπὸν ἵνα ἐξ οὗ ληφθείη ἄν, ἀδύνατον
ἐστίν. ὁ δ' ἐφεστηκώς, ἐκ τῶν παρόντων τε καὶ ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα ὁρμώμενος, καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν ἐμποδί-
ζειν δυναμένων, καὶ ἐκ συλλογισμῶν τῶν μετὰ τοῦτο ὀφειλόντων παραλαμβάνεσθαι βοηθημάτων, ἐκλήψεται στοχα-
σμὸν τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν τοῦ βοηθήματος. μή ποτε οὖν σκοποὶ ὑποστάσεως οὐ διαφέρουσι. ἐπεὶ οὖν οἱ σκοποί, ἐξ ὧν
μὲν οἱ καθόλου καιροὶ τῶν βοηθημάτων λαμβάνονται, ἀναγράφονται. ἐξ ὧν δ' οἱ ἐπὶ μέρους καταλαμβάνονται ἀνα-
γράφεσθαι οὐ δύνανται, διὰ τοῦτ' εὐλόγως λέγουσι τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀναγράφεσθαι, τῶν δ'
20 ἐπὶ μέρους μηκέτι. τούτου δὲ φανεροῦ γεγονότος, εὔδηλον ἂν εἴη καὶ περὶ τοῦτο ἡ διαφορὰ τῶν περὶ τὰ νοσήματα και-
ρῶν, καὶ τῶν περὶ τὰ βοηθήματα. εἰ γὰρ καὶ μὴ δ' ὑποστάσει διάφορον, ὁμοίως ἂν τοῖς τῶν νοσημάτων καιροῖς καὶ οἱ
τῶν βοηθημάτων ἀμφοτέρων ἀναγράφεσθαι ἐδύναντο. διαφερόντων δὲ τῶν σκοπῶν ἐξ ὧν οἱ καιροὶ λαμβάνονται,
περὶ πολὺ καὶ τοὺς καιροὺς διαφέρειν ἀλλήλων εὔλογον. ὡς γὰρ οἱ σκοποὶ τῶν περὶ τὰ νοσήματα καιρῶν ὑποστάσει
διαφέρουσι τῶν περὶ τὰ βοηθήματα σκοπῶν, οὕτω καὶ αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑποστάσει διαφέρειν πιθανόν ἐστι. ταῦτα
μὲν οὖν περὶ τῶν καιρῶν ἐχρῆν προεγνωκέναι. ἐνδείκνυσθαι δὲ τοὺς καιροὺς οἱ μεθοδικοὶ ᾠήθησαν ἀπὸ τοιαύτης τινὸς
αἰτίας, ἑώρων τοὺς καιροὺς μὴ πάντας ἐπιτηδείους ὄντας, πρὸς παράληψιν τροφῆς ἢ βοηθήματος, ἀλλὰ περὶ μὲν και-
ρούς τινας ὠφελίμως ταῦτα παραλαμβανόμενα. κατ' ἄλλους δέ τινας ἐπιβλαβῶς, ᾠήθησαν περὶ τὴν διαφορὰν τῶν
καιρῶν τούτῳ ἀπαντᾶν. αὐτόθεν οὖν καὶ σκοποὺς τροφῆς καὶ βοηθημάτων καιροὺς ὑπέλαβον εἶναι. ἐξηπάτησε δὲ καὶ
τὸν Θεσσαλὸν Ἱπποκράτης εἰπών, ὁκόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι. ὑπέ-
30 λαβε γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ καιροῦ ὁρμωμένην τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι, μὴ συνιδὼν τὸν τρόπον τῆς τοῦ ἀν-
δρὸς ἐπιβολῆς. οὐ γὰρ τὸν καιρὸν σκοπὸν ποιησάμενος, τὴν τοιαύτην ἐξήταζε προσφοράν, ἀλλ' ἀπὸ μὲν καιροῦ τὰ
μέτρα τῆς δυνάμεως. ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰληφέναι. τοῦτο δὲ δῆλον ἐξ ὧν ἐπιφέρει πε-
ποίηκε. συντεκμαίρεσθαι γὰρ ἔφη τὸν νοσέοντα εἰ ἐξαρκέσει. κωλύουσι μὲν γὰρ οἱ καιροὶ πολλάκις παραλαμβά-
νειν τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ δυνάμεως. οὐδέποτε δὲ καιρὸς ὑποδείκνυσι τὸ ποιητέον. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν ἀπαιτη-
τικόν τινος σκοπός ἐστι τοῦ ἀπαιτουμένου, τὸ δὲ κωλῦον ὑμᾶς παραλαβεῖν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός.
διὰ τοῦτο καὶ ὁ καιρὸς κωλύων ἡμᾶς, ἔστιν ὅτε παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός. εἰ γάρ τις τὰ κω-
λυτικὰ πάντα σκοποὺς θήσεται, καὶ τὴν δύναμιν σκοπὸν κενώσεως ἀναγκασθήσεται λέγειν εἶναι, καὶ διὰ δει-
λίαν τοῦ κάμνοντος, καὶ πατέρα, καὶ δεσπότην. καὶ γὰρ ταῦτα πολλάκις πλήθους ὄντος κωλύει παραλαμβάνειν
κένωσιν, καὶ δύναμις μὴ φέρουσα τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ διὰ δειλίαν ὁ νοσῶν μὴ ἐπιτρέπων, καὶ πατὴρ κωλύων,
40 καὶ ἀδελφός, ἢ δεσπότης. ὥσπερ οὖν ταῦτα σκοποὺς οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὕτω οὐδὲ τοὺς καιρούς, διότι
βοηθήμασιν, ἢ προσφοραῖς χρῆσθαι κωλύσουσιν ἡμᾶς, πολλάκις σκοποὺς φήσομεν εἶναι. καλῶς οὖν ὅρει τις φησὶν ὁ
Ἱπποκράτης. ἐν ἀρχῇ τῶν νούσων ἤν τι δοκέειν, κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δ', ἡσυχίην ἄγειν βέλτιόν ἐστιν, οὐ κα-
λῶς φήσομεν. οὐ γὰρ τὴν ἀρχὴν σκοπὸν ποιησάμενος, ἀξιοῖ περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων τὰ βοηθήματα προσ-
φέρειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μὴ δέπω μεμείωται τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως σημειοῦται, καὶ ὅτι φέρειν δύναται,
τὴν ἀφαίρεσιν τεκμαίρεται. ἡ δὲ ἀκμὴ ἀσθένειαν ὑπαγορεύει τῆς δυνάμεως. περὶ γὰρ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρὰ μὲν τὰ
αἴτια, ἀσθενὴς δὲ ἡ δύναμις, διὰ τοῦτο ἡσυχίαν ἄγειν ἀξιοῖ. δόξει μὲν γὰρ εὔλογον εἶναι περὶ τὰς ἀκμὰς τῶν νοσημά-
των, ὁπότε μάλιστα ἐνισχύει τὰ αἴτια τὴν περιαίρεσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι. ἀλλ' ἢν μὲν ἦν πάντῃ ἀβλαβὲς τὸ βοήθη-
μα, προσφέρειν τοῦτο ἂν ἐγχώρει, ἔχει δὲ οὐχ οὕτως. τὰ γὰρ βοηθήματα πρῶτον μέν, διότι πάντα παρὰ φύσιν ἐστὶν
ἀναγκαίως, καὶ τὴν δύναμιν παραλυπεῖ προσαγόμενα. δεύτερον δὲ ἐπειδὴ λυπεῖ τὰ οἰκεῖα συμπέπλεκται τοῖς
50 νοσοποιοῖς αἰτίοις περὶ τὰς περιαιρέσεις τῶν αἰτίων, οὐδὲν ἧττον τῶν ἀλλοτρίων, ἢ τῶν οἰκείων μείωσις γίνεται. πρῶ-
τον δὲ δεῖ τὴν φύσιν τῶν βοηθημάτων, καὶ τὴν χρείαν ἣν παρέχεται μὴ ἀγνοεῖν. τὰ γὰρ βοηθήματα καθ' αὑτά,
οὐχ οἷα ἐστὶ ποιεῖσθαι τὴν τῶν αἰτιῶν ἀναίρεσιν, δεῖται δὲ †συνεργίας οὔσης τῆς φύσεως. καὶ σχεδὸν μόνην τὴν
ἀφορμὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῇ φύσει ἐνδίδωσι, τὰ δὲ λοιπά, ἡ φύσις δι' ἑαυτῆς ἐκτελεῖ. ἰσχυρὰ μὲν οὖν ὑπάρχουσα,
καὶ τῆς τῶν βοηθημάτων κακίας ἀνέχεται, καὶ τὴν τῶν οἰκείων περιαίρεσιν εὐφόρως φέρει, καὶ τὰ λυποῦντα αὐ-
τὴν ἐξωθεῖν δύναται. θλιβομένη δέ, ὅπερ συμβαίνει περὶ τὰς ἀκμὰς μάλιστα, ὑπὸ τῶν προσαγομένων βοηθημά-
των μᾶλλον κακοῦται, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν οἰκείων περιαιρέσεως ἀσθενεστέρα γίνεται, καὶ ὑποπίπτει μᾶλλον τοῖς αἰ-
τίοις, καὶ ἐξωθεῖν τὰ νοσάζοντα κατ' οὐδένα δύναται τρόπον. ὅταν δ' ἡ φύσις ἐνταθεῖσα, τὰ λυποῦντα ἐξῶσαι
μὴ δυνηθῇ, μεγάλως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκτάσεως ἐκλύεται. διὰ ταῦτα τοίνυν περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, ὁ Ἱππο-

†συνεργαζούσης

κράτης ἐὰν τι δέῃ κινεῖν, κινεῖν ἀξιοῖ, κατὰ δὲ τὰς ἀκμὰς ἡσυχίαν ἄγειν. τάχα οὖν ἐκ τούτου τὶς οἰηθήσεται τὴν δύ-
ναμιν ὑπαγορεύειν τὸ συμφέρον. μάθοι δ᾽ ἂν τις ὅτι μηδὲν ἡ δύναμις δείκνυται βοήθημα, διὰ τούτων. εἴπερ ἡ
δύναμις αὐτάρκης ὑπάρχουσα βοήθημά τι ἐνδείκνυται ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, διότι αὐτάρκης ἐστὶν, ἐνδείξεται
τὸ βοήθημα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων βοήθημα ἐνδείκνυται. οὐδ᾽ ἄρα ἐπὶ τῶν νοσούντων καὶ ἡ σύμμε-
τρος συμφέρον ἐνδείξεται. ἐπεὶ τοίνυν ἐφ᾽ ὧν ἐνδείξεται δύναμις, ὃ πάρεστι τὸ ἀπαιτοῦν, οὐ παραλαμβάνομεν
βοήθημα, δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲν ἐνδείκνυται συμφέρον ἡ δύναμις. δεῖ γὰρ τὸν σκοπὸν τὰ παρόντα ἐνδείκνυσθαι.
τί δὲ κωλύσαιμεν, ὡς ἔφην, τὸ ἀπαιτούμενον παραλαβεῖν ἡ δύναμις δύναται, σκοπὸς δὲ βοηθήματος οὐκ ἔστιν.
ὃν δὲ λόγον ἡ δύναμις ἔχει ἐπὶ τῶν βοηθημάτων, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν οἱ καιροί. ὃν δὲ ἐπὶ τῶν βοηθημάτων
ἔχει, τὰ ἀπαιτοῦντα αἴτια, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν ἡ δύναμις. ὅτι δ᾽ ἡ δύναμις τὴν ὀλίγην προσφορὰν ἀπαι-
τεῖ καὶ οὐχ ὁ καιρὸς, ἡ ἐπίτασις δηλοῖ, ἐξ ὧν τοῖς ἐξ ἀῤῥωστίας ἀναλαμβάνουσιν ὀλίγην τροφὴν προσφερόμενοι
ἥνπερ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις. εἰ δέ γε ἡ ἐπίτασις τὴν ὀλίγην ἐνδείκνυται τροφὴν, ἔδει τούτους ἐᾶν ἐμφορεῖσθαι. μὴ
γὰρ παρόντος τοῦ ὑπολειπομένου τὴν ὀλίγην τροφὴν σκοποῦ, γελοῖος ὁ παραλαμβάνων τὸ μὴ ἀπαιτούμενον, ἀλ-
λὰ τὴν ἀρχὴν ἐνδείκνυσθαι φασὶ τὸ δεῖν συστέλλειν. ἐπὶ πάντων οὖν δῆλον ὅτι τὴν συστολὴν παραλαμβανόμεθα κατ᾽
ἀρχὰς, καὶ ἐπὶ τῶν τοὺς ἀλφοὺς καὶ τὰς λεύκας ἐχόντων μέχρι τῆς ἐπιτάσεως. παρατεινούσης δ᾽ ἐπὶ χρόνον τῆς ἀρχῆς,
δηλονότι κατατακήσεται ὁ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ χρώμενος. ἀλλ᾽ ἴσως φήσουσι πρὸς ἡμᾶς, διὰ ποίαν αἰτίαν, ὑμεῖς
ἐν ἀρχῇ φέρετε τοῖς περιπνευμονικοῖς καὶ τοῖς ὁμοίως τούτοις νοσοῦσιν ὀξέως κατ᾽ ἀρχὰς οὐ προσφέρετε; καί τοι
κατ᾽ ἀρχὰς ἡ δύναμις ἐστὶν ἱκανὴ, ὅτι, φήσομεν, κωλύει ἡμᾶς προσφέρειν ὁ καιρὸς ἀπαιτούσης τῆς δυνάμεως. οὐχὶ
συστέλλειν οὖν ἐνδείκνυται, ἀλλ᾽ ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις, οὐκ ἐᾶσα ἡμᾶς παραλαμβάνειν ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐναντίου,
οὐκ ἂν τις ἀλόγως θεῖτο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι καιροὶ κωλύουσιν, ἢ ἐπιτρέπουσι χρῆσθαι τοῖς ἀπαιτουμένοις, ἐπειδὴ
μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις ἠμείωται. οὐ μέντοι αὕτη ἐνδείκνυταί τι συμφέρον, ὅταν δὲ λέγωσι τὴν μὲν
ἀκμὴν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, πυνθάνεσθαι δεῖ αὐτοὺς πῶς χρήσονται τοῖς
σκοποῖς, ἂν δύο τινὲς ὦσιν οἱ νοσοῦντες, ὁ μὲν ὑπὸ περιπνευμονίας καὶ ἐν παρακμῇ, ὁ δ᾽ ὑπὸ ὀφθαλμίας. ἔτι δ᾽
ἀκμάζει τὸ νόσημα, πότερον τῷ περιπνευμονικῷ, πλείονα θαρσήσουσι δοῦναι καὶ ποικιλώτερα, μᾶλλον τοῦ ὑπὸ
ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένου, ἀλλ᾽ οὐκ ἂν θαῤῥήσειεν προσενεγκεῖν τὴν ποικιλωτέραν τροφὴν. εἰ δὲ τοῦτο δῆλον, ὡς οὐκ
ἐκ τῶν καιρῶν ἡ ποικιλία καὶ ἡ ὀλίγη τροφὴ λαμβάνεται, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν μέτρων τῆς δυνάμεως. ἀπορήσειε δ᾽ αὖ τις
κἀκεῖνο, πῶς οἴονται τὸν καιρὸν τοῦ νοσήματος, ποτὲ μὲν τὴν ποσὴν, ποτὲ δὲ τὴν ποιὰν τροφὴν ἐνδείκνυσθαι,
καθὼς ἀξιοῦσιν οἱ μεθοδικοὶ, ποτὲ μὲν τὴν διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τῶν βοηθημάτων, ποτὲ δὲ τὴν διαφορὰν ἀπαι-
τεῖν τῶν βοηθημάτων. ὅταν γὰρ φῶσι τὴν μὲν ἐπίδοσιν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφὴν, τὴν δ᾽ ἀρχὴν φιλανθρωποτέ-
ραν, τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν, τήν τε ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς τροφῆς ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοση-
μάτων φασίν. ὅταν δὲ φῶσιν, ἡ μὲν ἀρχὴ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δ᾽ ἐπίδοσις τὸ ἀπειροτέρως στέλλειν καὶ
χαλᾶν, ἡ δ᾽ ἀκμὴ ἐπὶ τὸ παρηγορικώτερον ἄγειν, ἡ δὲ παρακμὴ τῷ συνεργεῖν τῇ λύσει, διαφορὰν τῶν βοηθημάτων
τοὺς καιροὺς ἀπαιτεῖν ὁμολογοῦσι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἐστὶ λέγειν τὸ αὐτὸ διάφορόν τε μηδεμίαν διαφορὰν προσ-
ειληφὸς ἐνδείκνυσθαι. πρὸς τοῦτο δ᾽ ἐροῦσιν ἴσως ὅτι καὶ κατὰ τοὺς λογικοὺς τὸ αὐτὸ τὰ διαφέροντα ἐνδείκνυται. ἡ
γὰρ χολὴ παρακειμένη τὴν περιαίρεσιν ἑαυτῆς βλάπτουσα, ἐνδείκνυται. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι τὴν ἀναίρεσιν
ἑαυτῆς ἡ χολὴ μόνον ἐνδείκνυται, πλείονες δὲ τρόποι ἀναιρέσεως. ἡ γὰρ περιαιρουμένη κατακιρνᾶ μὲν αὐτὴν.
ἔπειτα δὲ ἡ μὲν χολὴ φήσομεν κατ᾽ ἄλλο διαφόρως φαίνεται εἶναι ἐνδεικτικὴ, καθὰ μὲν γὰρ βαρεῖ τὴν περιαίρεσιν,
καθὰ δὲ δάκνει τὴν κατάκρασιν. οἱ δὲ καιροὶ οὐδὲ μίαν τοιαύτην διαφορὰν ἔχοντες, πῶς ἂν ἀπαιτοῖεν τὰ δια-
φέροντα, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ὅτι δὲ καιρὸς οὐκ ἐνδείκνυται ποιότητα τροφῆς ἢ ποσότητα, μαθεῖν ἐντεῦθεν ἐστὶν, ὅπερ
ἐνδείκνυται τὸ γένος, τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι. αὐτὸ μὲν γὰρ διαφορᾶς ἕκαστον τῶν
ἐνδεικνυμένων τοῦ ἀπαιτουμένου γένος ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληφὸς τὸ αὐτῷ γένει διάφορον ἐνδείξε-
ται. ἐπεὶ οὖν τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται, κατ᾽ ἐκείνην ἡ δύναμις καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα
ἐνδείξεται. χωρὶς μὲν γὰρ διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προσειληφυῖα καὶ τὸ ἐν
τῷ γένει διάφορον ἐνδείξεται. φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης σκοπὸν τῆς ποσῆς τροφῆς τὴν δύναμιν ποιῶν, δι᾽
ὧν τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει φησὶ τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσκε-
ται, καὶ τὴν ποιότητα ἐκ τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς λαμβάνειν δῆλος ἐστίν. φησὶ γάρ που, σῖτος νέοισι μὲν ἄκρως
ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δ᾽ ἐς τέλος μεταβεβλημένος. ἐκ τούτων μὲν οὖν φανερόν ἐστιν, ὡς ἡ δύναμις,
αὐτὴ μὲν διαφορᾶς, τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ. μετὰ διαφορᾶς δὲ, τὴν ποιότητα. καιρὸς δ᾽ οὔτε ποιότη-
τα τροφῆς ἐνδείκνυται, οὔτε ποσότητα. ἔτι τοίνυν εἴπερ οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυνται τὴν ποιότητα,
καὶ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, ἤτοι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὑπομονῇ, ἤτοι ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει ταῦτα ἐνδείξονται. τὸ γὰρ ἐνδει-
κνύμενον ἢ τὴν τήρησιν ἑαυτοῦ, ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὑποδείκνυται. εἰ μὲν τοίνυν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ τῆς ποσῆς καὶ
ποιᾶς ποιοῦνται τροφῆς, κατὰ τὸ διαμένον, πῶς οὐ γελοῖον ἐστὶ λέγειν τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν προσφέ-
ρειν, ἵνα συντηρήσωμεν τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ δ᾽ ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τῇ αὐτῶν, τὴν ἔνδειξιν καιροὶ ποιοῦνται,
δεῖ τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν ἐναντιότητά τινα φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καιροὺς ἔχουσαν. μόνα γὰρ τὰ ἐναντία
τῶν ἐναντίων εἰσὶν ἀναιρετικά. τοῖς δὲ καιροῖς οὐκ ἔστιν, οὔθ᾽ ἡ ποσὴ οὔθ᾽ ἡ ποιὰ τροφὴ ἐναντία, οὔτε ἀρχὴ, οὔτε ἐπί-
δοσις, οὔτε ἀκμὴ, οὔτε παρακμή. πλείοσι γὰρ τὸ αὐτὸ αἴτιον οὐκ ἐναντιοῦται. ἓν γὰρ, ἑνὶ πέφυκεν ἐναντιοῦσθαι μό-
νον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον δείξομεν, μὴ δὲ τὴν τῶν βοηθημάτων διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημά-
των. εἰ γὰρ μήτε ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ ποιοῦνται, μήτε ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει, διότι πλείοσιν,
οὐκ ἂν γένοιτο ἓν ἐναντίον, καὶ ἄλλος τρόπος οὐκ ἔστιν ἐνδείξεως, δῆλον ὡς οὐδὲν οἱ καιροὶ συμφέρον ἐνδείκνυνται.

ἀλλὰ καὶ

ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐναντίων ἀποβλέψας τις, εἴσεται ὅτι μηδ᾽ ἐναντίον. τὰ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πλεῖ-
στον ἀλλήλων ἀφεστῶτα, ἐναντία ἐστί. καιρὸς δὲ τροφῆς, ἢ ποσότητος οὐχ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τάσσεται γένος. ὅτι μὲν οὖν
οὔτε τὴν ποιότητα, οὔτε τὴν ποσότητα, οὔτε τὰς διαφορὰς τῶν βοηθημάτων ἀπὸ τῶν καιρῶν ἐστι λαβεῖν, αὐτάρ-
κως ἡμῖν ἀποδέδεικται. νῦν δὲ ἐνδείξομεν τὴν ἀρχὴν τὴν τὸ κωλύον αὔξεσθαι μὴ ἐνδεικνυμένην, ὅπερ ἐνδεί-
κνυσθαι νομίζουσιν οἱ μεθοδικοί. πολλῶν γὰρ νοσημάτων ἅμα τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβανόντων, ὡς ἀποπλη-
ξίας καὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, τί ἂν τις φαίη τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν ἐνδείκνυσθαι; τὸ μὲν γὰρ
κωλύσειν αὔξεσθαι οὐκ ἐνδείξεται, ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ νόσημα λέγειν, ἢ μηδὲν ἐνδείκνυ-
σθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, ἄλλό τι καὶ οὐχὶ τὸ κωλύειν αὔξεσθαι. μηδὲν οὖν ἐνδείκνυσθαι λέ-
γειν γνῶντα τὸν σκοπὸν γελοιότατον. εἰ δὲ ἄλλό τι ἐνδείξεται, καὶ οὐχ ὅπερ αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀτόπως ἔφασαν
10 αὐτοὶ τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἀπαιτεῖν. αὕτη δὲ ἡ ἀπάτη γέγονεν αὐτοῖς ἀφ᾽ ἑτέρας ψευδοῦς ὑπολή-
ψεως. νομίζοντες γὰρ πᾶν νόσημα διὰ τῶν τεσσάρων ἀπιέναι, καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἑαυτοῖς θέμενοι, τούτων ἀκόλου-
θον ᾠήθησαν, δεῖν εἶναι τὸ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων ἀπαιτεῖν τὴν κώλυσιν τῆς ἐπιδόσεως. καὶ τοῦτο οὖν λέληθεν
αὐτούς, ὅτι οὐ πᾶν νόσημα καὶ ἄρχεταί τε καὶ ἐπιδίδωσι καὶ ἀκμάζει καὶ παρακμάζει. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα τῶν νοσημάτων, ὡς
ἡ ἀποπληξία ἅμα τῇ προσβολῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνει. καὶ τὰ κρινόμενα δὲ τῶν νοσημάτων ἕνα καιρὸν τὴν
παρακμὴν ἀποτέμνεται. αἱ γὰρ κρίσεις περὶ τὴν ἀκμὴν λύουσι τὰ νοσήματα. ἔτι μὴν τὸ μεῖζον ἐπιδιδόντα,
καὶ διὰ βοηθημάτων ἐστὶν ἐν ἀρχῇ λῦσαι τὸ νόσημα, καὶ ὑποτέμνεσθαι τοὺς λοιποὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ
τοίνυν ἔστιν ἐν ἀρχῇ κενῶσαί τε τὸ νόσημα καὶ λῦσαι διὰ βοηθημάτων, διὰ τί ποτε τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι
οἴδασιν ἐνδείκνυσθαι, καὶ οὐχὶ τὴν μείωσιν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναίρεσιν; ἐὰν δὲ λέγωσι τὴν μείωσιν καὶ τὴν ἀναί-
ρεσιν τῶν νοσημάτων ἐνδείκνυσθαι μὴ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν. διὰ τί οὖν, φήσομεν πρὸς αὐτούς, οὐχ ὅπερ
20 ἡ διάθεσις, ἀλλ᾽ ὅπερ ἡ ἀρχὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνετε; διὰ γὰρ τὸ ὑπὸ τῆς διαθέσεως ἀπαιτούμενον, καὶ
τὸ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἐνδεικνύμενον γίνεται. ὁ γὰρ μειῶν ἢ ἀναιρῶν τὴν νόσον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν κωλύει γίνεσθαι. ἀλλ᾽
ἴσως φήσουσιν, ὅτι προσεχεστέρα ἡ τῆς ἀρχῆς οὖσα κοινότης ἀναγκάζει ἡμᾶς, ὅπερ αὕτη ἐνδείκνυται παραλαμ-
βάνειν προσεχῶς τὸ ποιητέον ὑπαγορεύουσα. ἡ δὲ διάθεσις τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὰς νόσους ἀπαιτοῦσα, δι᾽ ὧν χρὴ
τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐνδείκνυται, δι᾽ ὧν δὲ χρὴ κωλύειν τὴν ἐπὶ μέρους, ὧν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἢ τὸ δι᾽
ὧν ἐξ ἑτέρων λαμβάνεται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ διάθεσις τὴν ἀναίρεσιν μόνον ἐνδείκνυται τῶν νοσημάτων. τὸ
δὲ δι᾽ ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν ἐξ ἑτέρου ὡς ἔοικε δεῖ λαβεῖν. διὸ κρεῖττον ἐστὶ μὴ τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει χρῆσθαι
σκοπῷ. ἔπειτα κἀκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ῥητέον, ὅτι φαίνεται καθ᾽ ἡμᾶς πᾶσα ἀρχὴ ἐπιπλοκή τις εἶναι. δύο γὰρ κοινό-
τητες εἰς ταυτὸν συνέρχονται, ἥ τε ἀρχὴ καὶ ἡ διάθεσις, καὶ ἑκατέρα τῶν κοινοτήτων διάφορόν τι ἐνδείκνυται.
προσεχεστέρα δὲ καὶ ἀναγκαιοτέρα κοινότης ἡμῖν εἶναι δοκεῖ μᾶλλον ἡ ἀρχή, διότι ταύτῃ προσέχετε. δῆλον οὖν ἐκ *
30 τούτων, ὅτι τὰ πάθη πάντα κοινοτήτων εἰσὶν ἐπιπλοκαί. πᾶσα γὰρ διάθεσις ἔν τινι καιρῷ γίνεται. κοινότης
οὖν οὐχ ὁ καιρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάθεσις. κακῶς οὖν ποιεῖτε μίαν ἐπιπλοκὴν νομίζοντες εἶναι τὴν τῶν παθῶν,
καὶ μὴ πάντα τὰ πάθη ἐπιπλοκὰς εἶναι λέγοντες. ἔτι καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν μεθοδικῶν εὐηθές ἐστιν, τὸ δεῖν ἀεὶ
κατ᾽ ἀρχὰς τῶν νοσημάτων τοῖς στέλλουσι κεχρῆσθαι. τὴν δὲ αἰτίαν ἐντεῦθεν ἔλαβε τὸ δόγμα, πολλαὶ φλεγμοναὶ
διὰ τῶν στελλόντων κατ᾽ ἀρχὰς καὶ ἀποκρουομένων καθίστανται. πᾶσα δὲ φλεγμονὴ κατ᾽ αὐτοὺς στέγνωσίς ἐστι.
ἄτοπον οὖν ἐφαίνετο εἶναι τὸ τὰ ἐστεγνωσμένα διὰ τῶν πυκνούντων καθίστασθαι. καὶ ἡμῶν λεγόντων διὰ τῆς τῶν
λυπούντων ἀποκρούσεως, τὴν ἀποκατάστασιν γίνεσθαι, τῶν φαινομένων ἀποβλέψαι μὴ δυνάμενοι, πάμπαν
φασὶ δεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν στελλόντων ἄγειν. οὐκ ἀποκρουόμεθα γὰρ τὰ αἴτια, ἀλλ᾽ ἵνα δυσπαθῆ κατασκευάζω-
μεν τὰ σώματα. ἡ γὰρ συστολή φασι καὶ ἡ σφίγξις τῶν σωμάτων, δυσπαθέστερα τὰ σώματα κατασκευάζουσα,
κωλύει ἅψασθαι τὰ νοσήματα. οὐ γὰρ διὰ μειώσεως τῶν νοσημάτων μόνον κωλύεται φασὶν ἡ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ
40 διὰ δυσπάθειαν τῶν σωμάτων. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἀδύνατον διὰ συναυξήσεως τῶν βλαπτόντων δυσ-
παθῆ κατασκευάσαι τὰ σώματα, ἄλλως τε πρὸ τοῦ νοσεῖν χρὴ δυσπάθειαν τοῖς σώμασι περιποιεῖν. εἰς γὰρ τὸ μὴ
γίνεσθαι νόσον, τῆς δυσπαθείας δεόμεθα. πεπονθότων δὲ τῶν σωμάτων, ἀναίρεσιν δεῖ ποιεῖσθαι τῶν διατιθέν-
των. ἐπειδὴ δὲ ἡ στεγνὴ διάθεσις πύκνωσις ἐστὶ καὶ δυσδιαφορησία τῶν σωμάτων, τὰ δὲ στέλλοντα πυκνοῖ τὴν
ἐπιφάνειαν, καὶ δυσδιαφόρητον ἀπεργάζεται, δῆλον ὡς συνεργήσει μᾶλλον τῇ ἐπιδόσει τῶν στεγνουμένων τὰ
στέλλοντα, ἤπερ ἐναντιωθήσεται. καὶ ὅπερ τὸ πάθος ἐν τοῖς οἰκείοις καιροῖς μέγεθος ἂν ἀπειλήφει, τοῦτο ἐν ἀρχῇ
διὰ τῶν βοηθημάτων παραγίνεται. φαίνονται δὲ καὶ τὸ ἐναντίον τὸ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπαιτούμενον παραλαμ-
βάνοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ τὸ κωλύον αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ποιότης τῶν προσαγομένων τῇ ἐπιδόσει συνερ-
γεῖν ἔοικε. δυοῖν θάτερον, ἢ τῇ ἀρχῇ ὡς κακῶς ἐνδεικνυμένῃ προσεκτέον, ἢ ἡ ποιότης τῶν προσαγομένων οὐκ ἐπ᾽
ἀγαθῷ προσάγεται. τὸ μὲν τοίνυν ἐπ᾽ ὠφελείᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν τὰ στέλλοντα προσάγεσθαι, πᾶς
50 ἄν τις ὁμολογήσειεν. ἄξιον δὲ ζητῆσαι παρ᾽ αὐτῶν τοῦ γινομένου τὴν αἰτίαν. τὸ μὲν γὰρ δυσπάθειαν λέγειν ἐκ τῶν
στελλόντων παραγίνεσθαι, γελοῖον ἐστιν ὡς ὑπεδείξαμεν. μαθέτωσαν δὲ παρ᾽ ἡμῶν, ὅτι τῇ ἀποκρούσει τῶν λυπούν-
των καὶ μεταγωγῇ εἰς ἑτέρους ἀπαθεῖς τόπους, μειοῖ καὶ λύει τὰς νόσους τὰ στέλλοντα τῶν βοηθημάτων. ἔτι καὶ
τοῦτο ῥητέον πρὸς τὸ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐνδείκνυσθαι τὰ κωλυτικὰ τῆς αὐτῶν αὐξήσεως βοηθήματα. ταῦτα δὲ κατ᾽
αὐτοὺς ἦν τὰ στέλλοντα. αἱ ἀρχαὶ τῶν νοσημάτων, ἤτοι ποιότητά τινα κέκτηνται, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν λέγειν ἀποίους
εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, γελοῖον. οὐ γὰρ ἂν εἰς αἴσθησιν παρεγίνοντο εἰ μὴ εἶχον ποιότητα. ἤτοι οὖν ἡ τῶν
ἀρχῶν ποιότης ἑτέρα ἐστὶ παρ᾽ ἑκάστην τῶν διαθέσεων, ἢ ἑκάστης ἀρχῆς ποσότης ἀδιάφορος τῆς κατ᾽ αὐτὴν διαθέ-
σεως. εἰ μὲν οὖν ἑτέρα ἐστὶ τῶν ἀρχῶν ποιότης, ἀναφαίνεταί τις αὕτη τοῦ πάθους ἑτέρα κοινότης, ἣν ἐκεῖνοι παρῆ-
καν. εἰ δ᾽ ἡ αὐτή ἐστιν ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς ποιότης, ἧπερ καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν διαθέσεως, διὰ τί μὴ ἐν ἀρχῇ τῶν νο-

σημάτων πρὸς μὲν τὴν συνδιάγνωσιν τῇ χαλώσῃ ἀγωγῇ, πρὸς δὲ τὴν ῥῦσιν τῇ στελλούσῃ χρησόμεθα. ἄλογον γὰρ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑτέρως ἡμᾶς ἵστασθαι, ὡς οὐ τὴν αὐτὴν ποιότητα κεκτημένην τῇ διαθέσει, ἥνπερ ἀρχή ἐστιν. ὅτι δὲ γελοῖόν ἐστιν οἴεσθαι ἐκ τῆς σταλτικῆς ἀγωγῆς δυσπάθειαν τοῖς σώμασι παραγίνεσθαι, δι᾽ ἧς πυκνοῦται καὶ στέλλεται τὰ σώματα, ἐντεῦθεν ἄν τις μάθοι. εἰ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ συστολὴ καὶ ἡ σκληρότης τῶν σωμάτων, δυσπαθείας ἦν αἰτία, οἱ φλεγμαίνοντες, καὶ ἐσκιῤῥωμένοι, καὶ τὸ δέρμα σκληρὸν καὶ περιτεταμένον ὑπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας ἔχοντες, δυσπαθέστεροι ἂν ἦσαν τῶν ὑγιαινόντων. οἱ γὰρ ὑγιαίνοντες μαλακώτερα καὶ ἀραιότερα τὰ σώματα ἔχουσι, καὶ μᾶλλόν γε ὅσον ἂν ὑγιαίνωσιν. ἔτι εἰ τῇ σκληρότητι ἡ δυσπάθεια ἐκρίνετο, τοὺς γέροντας σκληροτέρους τὸ σῶμα τῶν παίδων ἔχοντας, δυσπαθεστέρους ἔδει νομίζεσθαι. εἰ γὰρ ἥνπερ οἱ μεθοδικοὶ ἐκ τέχνης δυσπάθειαν φασὶ περιποιεῖν, ταύτην ἐκ φύσεως ἔχουσι, πῶς οὐκ εὔλογον ἦν δυσπαθεστέρους εἶναι τῶν νέων; ἀγνοοῦσι δ᾽ οἱ μεθοδικοί, πῶς δεῖ διακρίνειν ἀνθρώπου δυσπάθειαν, διόπερ οὐδὲ περιποιεῖν αὐτὴν δυνήσονται. οὐ γὰρ ὥσπερ λίθου καὶ σιδήρου, καὶ ξύλου, καὶ τῶν ὁμοίων τῇ σκληρότητι, καὶ ἁπαλότητι κρίνειν τὴν τῶν ἀνθρώπων δυσπάθειαν χρή, ἀλλὰ τῷ ἱκανὰ εἶναι τὰ σώματα τὰς ἑαυτῶν χρείας παρέχεσθαι ἀνεμποδίστως. τῷ γοῦν βουλομένῳ περιποιεῖν δυσπάθειαν, οὐχὶ δεῖ σκοπεῖν, ὅθεν σκληρὸν τὸ σῶμα ἔσται, ἀλλ᾽ ὅθεν αἱ δυνάμεις τῶν μερῶν παραυξηθήσονται. καὶ τὰ μόρια ἀνεμποδίστως, τὰς ἰδίας χρείας παρέξεται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΠΑΤΡΟΦΙΛΟΝ

ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ.

ΕΠΕΙ μοι δοκεῖς ὦ Πατρόφιλε θεῖόν τι πεπονθέναι πάθος, ὀρεγόμενος ἅπαντα σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ μανθάνειν, ὑπηρετῆσαί σου διέγνωκα τῇ προθυμίᾳ, καὶ γράψαι τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, ἢ περὶ ὧν ἠπόρεις, ὑπομνήματά σοι. πῶς δ᾽ οὐκ ἂν ὑπέστην τὸν ἆθλον τοῦτον, ὁρῶν σε καθευρηκότα μὲν ἀρχήν τινα, τῆς ἐπ᾽ ἀλήθειαν ἀγούσης ὁδοῦ, μόνον δ᾽ οὐ δυνάμενον αὐτῆς ἐφικέσθαι, δι᾽ ὕψος τε καὶ μῆκος καὶ τραχύτητα. τοὺς μὲν γὰρ πολλοὺς ὁρῶ, μηδὲ μετὰ παρακλήσεως ἐπ᾽ αὐτὴν ἰόντας, ἀλλ᾽ ὀκνοῦντάς τε καὶ ἀποτρεπομένους, σὲ δ᾽ ἐκείνων ἔμπαλιν ἔχοντα. ἀποτρεπομένων γὰρ ἁπάντων, ἄχρι γε τοῦ δεῦρο, καὶ πρὸς ἄλλας ὁδοὺς ἐκτρεπόντων, αὐτήν γε κατιδόντα τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐφ᾽ ὑψηλοῦ τινὸς ᾠκίσθαι, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐραστὴν δριμύτατον γενόμενον, οὔτ᾽ ὀκνεῖν τὴν ὁδὸν, οὔτ᾽ ἐπιτρέπειν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν πορείαν. ἐν μὲν δὴ τῷ παρόντι, σύστασιν ἰατρικῆς τέχνης ἐπιθυμῶν ἐξευρεῖν ἀληθῆ, μεστὸς ὠδίνων ἦσθα τὴν ψυχήν. ὡς δ᾽ ἐγὼ ὑποτοπάζω μικρὸν ὕστερον, ἐμπλησθήσῃ μείζονος ὀρέξεως, εἰ θεάσαιο τὸ τῆς ἀληθείας φῶς καταλαμπόμενον, ἑτέραν οὐχ εὑρὼν ὁδὸν καλλίονα τῆς νῦν σοι ζητουμένης. ὁρῶ γάρ σε περὶ τὴν τοῦ ἀληθοῦς εὕρεσιν εὐθέως διακείμενον, ἐφ᾽ ἧς ἂν ὕλης φαντάζοιο. λέγοντος οὖν σου μυρίοις μὲν ὑποβεβληκέναι τὰ ὦτα, μαθήσεως ἕνεκα τέχνης ἰατρικῆς, οὔτε δ᾽ ὅθεν ἄρχεσθαι χρὴ σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ παρ᾽ οὐδενὸς ἀκηκοέναι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος ὁδὸν οὐδενὶ ἐπιδεικνύντι σοι συγγεγονέναι, δεῖξειν ὑπεσχόμην ὃ ποθεῖς, εἰ πρότερον ὑπομείναις καὶ ἐπ᾽ ἄλλων γυμνάσασθαι τεχνῶν τὸν λόγον. σοῦ δὲ, οὐχ ὅπως ἀποστάντος, οὐδ᾽ ὀκνήσαντος τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ᾽ ἥδιον ἂν οὕτω φάντος, ἢ ἐκείνως ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐλθεῖν, εἰ μόνον ἐπαγγείλαιμί σοι τὴν αὐτὴν μέθοδον ἐν ἁπάσαις ἐπιδείξειν ταῖς τέχναις. εἶτ᾽ ἐμοῦ καὶ τοῦτ᾽ ἐπαγγειλαμένου, καὶ δεικνύντος ἐπὶ τῆς πρώτης προβληθείσης θεωρίας, ἑώρων σε γανύμενον ἐπὶ τῇ τῆς θεωρίας ἀληθείᾳ. καὶ τοίνυν ἐφεξῆς πολλὰς ὁμοίως διασκεψάμενος, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰς ποιητικάς, ἐπειδὴ τοῦ γένους ἐστὶ τούτου καὶ ἡ περὶ τὴν ὑγίειαν ἔχουσα, τηνικαῦτα μετέβης ἐπ᾽ αὐτὴν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ὥρμησο, καὶ θεασάμενος ὡς ἔστι κἀνταῦθα μία τε καὶ ἡ αὐτὴ μέθοδος, ἠξίωσας, ὑπὲρ τοῦ μηδέ ποτ᾽ ἐκρυῆναι τῆς μνήμης τὰ λεχθέντα, γραφῆναί τινα αὐτῶν ὑπομνήματα. κἀγὼ χαίρων σου τῇ περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδῇ, δύο ταῦτα ξυνέθηκα γράμματα. τὸ μὲν ἕτερον, ἐν ᾧ χρὴ πρότερον γυμνάσασθαι τὸν τεχνωθῆναι βουλόμενον, ἐπιδεικνύων, ὅπερ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι λέγουσι, τὸ πάσῃ τέχνῃ τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας γίγνεσθαι. διῃρέθη δὲ διὰ τὸ μέγεθος εἰς δύο βιβλία. τὸ δ᾽ ἕτερον καὶ δεύτερον οὗ νῦν ἀρχόμεθα, δεικνύον, ὅπως ἡ αὐτὴ καὶ μία μέθοδος ὥσπερ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας, οὕτω καὶ τὴν ἰατρικὴν συνεστήσατο. καὶ δὴ ἀρκτέον ἤδη μοι τοῦ λόγου, ἐπειδὴ τῶν τεχνῶν, ἔνιαι μὲν ἐν μόνῳ τῷ θεωρῆσαι τὴν φύσιν, ὧν ἐπισκοποῦνται πραγμάτων, ἔχουσι τὸ τέλος, ὡς ἀριθμητικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ φυσιολογία. τινὲς δὲ πράττουσι μέν τινας πράξεις, ὡς ὀρχηστική τε καὶ κηρυκτική, δεῖξαι δ᾽ οὐδὲν ἔργον ἑαυτῶν ἔχουσι τοῦ πράττειν παυσάμεναι. τινὲς δ᾽ ἔμπαλιν τούτων ἐπιδείκνυνται δημιουργήματα, καθάπερ οἰκοδομική τε καὶ τεκτονική. τινὲς δ᾽ οὐδὲν αὗται δημιουργοῦσι, ἔργον δ᾽ αὐταῖς ἐστὶ καὶ σπούδασμα θηρᾶσαί τε καὶ κτήσασθαι τῶν ὄντων τι, καθάπερ ἥ τε ἁλιευτικὴ καὶ κυνηγετικὴ, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἡ θηρευτικὴ πᾶσα. πρόκειται δέ σοι συστήσασθαι μεθόδῳ τέχνην ἰατρικήν, ἐπίσκεψαι πρῶτον, ἐκ ποίου γένους ἐστὶ τῶν τεχνῶν. ἆρά γε τῶν θεωρητικῶν ἐστὶ μία τις, ἢ τῶν πρακτικῶν, ἢ ποιητική τις, ἢ κτητική. τοῦτο δὲ οὐ χαλεπὴν, οὔτε τὴν ζήτησιν, οὔτε τὴν εὕρεσιν ἔχει. διὸ γὰρ ὅλως ἐπεθύμησας κτήσασθαι τέχνην τοιαύτην ἀναμνησθῆναί σε χρή. πρῶτον οὖν σε πάντων αὐτὸ τοῦτο ἠρόμην, ἡνίκα ἡμῖν ἡ ἀρχὴ τοῦ τοιούτου ἐγίγνετο γυμνάσματος. ἀπεκρίνω δέ μοι βούλεσθαι τοὺς παρὰ φύσιν ἔχοντας ἀνθρώπους τὸ σῶμα, μάλιστα μὲν εἰ οἷόν τε πάνυ εἰς τὴν φύσιν ἐπαναγαγεῖν. εἰ δ᾽ ἄρα τοῦτ᾽ ἀδύνατον, ἀλλὰ τοῦ γε διαγινώσκειν ἑκάτερον, ὅσοι τε ἰάσιμοι καὶ ὅσοι μή, κτήσασθαί τινα γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀρχὴν ἔδωκας τῷ λόγῳ τῶν ποιητικῶν, ἔφην σε τεχνῶν ἀποφαίνειν, ἣν συστήσασθαι ποθεῖς, εἴ γε δὴ δεικνύειν ἔχεις τῆς τέχνης τὸ ἔργον, ἤδη τοῦ πράττειν πεπαυμένος. εἰσὶ δὲ δήπου καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι ποιητικαὶ χαλ-

κευτική,

κλυτική, σκυτοτομική, ναυπηγική, τεκτονική, πλαστική, γραφική, καὶ σχεδὸν ὅσος οὐκ ἄλλος ἀριθμὸς ἑτέρου γέ-
νους αἱ ποιητικαὶ τέχναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν. ἣν οὖν ἤδη τῶν τοιούτων τεχνῶν ἔμαθες μέθοδον ἐν τῷ πρὸ τού-
του γράμματι, ταύτην ἤδη σοι μεταφέρειν καιρὸς, ἐφ' ἣν συστήσασθαι ποθεῖς, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῷ λόγῳ τὴν
αὐτὴν τιθέμενος, ἣν ἐπ' ἐκείνων ἁπασῶν ἐτίθεσο, τὴν ἔννοιαν τοῦ τέλους, ἣν ὁπόθεν ἐκτησάμεθα λέγειν ἤδη και-
ρός. πρώτη μὲν ἡμῖν ἐγένετο γνῶσις ἡμῶν τε αὐτῶν ὑγιαινόντων καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. δευτέρα δ' ἤδη ταύ-
τῃ νοσησάντων, ὅθεν περ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὑγιαίνειν εἰσῆλθεν ἡμῖν, καὶ τοῦ συστήσασθαι τινὰ τέχνην ὑγιαστι-
κήν. ἀλλ' ἐπεί περ ὑγείαν ἐργάζεσθαι βουλόμεθα τοῦ γένους, ἂν τις εἴη μία τῶν ποιητικῶν τεχνῶν, ἣν συστήσασθαι
ποθοῦμεν. οὐσῶν δὲ διφυῶν ὡς ἐδείχθη τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ἐπανορθουμένων ἂν εἴη τὸ ἤδη γεγονὸς, ἣν ζητοῦ-
μεν οὐκ ἐκ τῶν δημιουργουσῶν ὃ μήπω πρόσθεν ἦν. ἔνιαι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πράγματα δημιουργοῦσιν,
ὥσπερ αἱ περὶ τὴν ὑφαντικὴν καὶ σκυτοτομίαν. ἔνιαι δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ πονήσαντα, καθάπερ αἵ τε τὰ διερ-
ρωγότα τῶν ἱματίων, καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συρράπτουσαι. ἐδείχθη δὲ κἀπὶ τῆς οἰκοδομικῆς οὕ-
τως ἔχειν. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ ταύτης ἔργα διττὰ, γένεσίς τε τῆς οὐκ οὔσης οἰκίας, ἐπανόρθωσίς τε τῆς πεπονθυίας.
ἐδείχθη μὲν γὰρ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἐνεργείας, ἀναγκαῖον ὂν τῷ δημιουργικῷ γιγνώσκειν ἅπαντα τῆς οἰκίας
τὰ μόρια, τίνα τε περὶ τὴν οὐσίαν ἐστὶ, καὶ ὁποῖα κατὰ τὴν διάπλασιν, καὶ πηλίκα τε κατὰ τὸ μέγεθος, ὁπόσα
τε τὸν ἀριθμὸν, καὶ ὅπως ἀλλήλοις συγκείμενα. καὶ τοίνυν τῷ συνισταμένῳ τὴν περὶ τὸ σῶμα τέχνην, ἣν ἐν τῷ
παρόντι συγχωρείτωσαν ἡμῖν οἱ περὶ ὀνόματα ἐρίζοντες ὀνομάζειν ἰατρικὴν, ἀναγκαῖον ἔσται γιγνώσκειν ἕκα-
στον τῶν ἁπλῶν μορίων ὁποῖόν τι κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶ καὶ τὴν διάπλασιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὸν ἀρι-
θμὸν αὐτῶν ἅπαντα, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνθεσιν. ὥσπερ οὖν ὁ τὴν ἤδη γεγενημένην οἰκίαν ὁποία τίς ἐστιν
ἀκριβῶς γνῶναι βουλόμενος, ἐξ ἀναλύσεως καὶ διαλύσεως ἐπὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῆς ἐπεγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον ἡμεῖς ἐξ ἀνατομῆς ἀνθρώπου σῶμα γνωσόμεθα. θεὸς μὲν γὰρ καὶ φύσις ὡς ὁ πρῶτον οἰκίαν ἐργασάμενος,
οὕτω προγιγνώσκουσι τὰ μόρια, τῆς χρείας αὐτοῖς τὸ παράδειγμα γεννώσης. ἡμεῖς δὲ, ὡς ὁ τὴν ἤδη γεγενημένην
οἰκίαν ἱστορῶν. καίτοι καὶ ἡμεῖς εἰ μὴ καθὼς οἷόν τε, παραπλησίαν θεῷ ποιησαίμεθα τὴν γνῶσιν, ἀδύνατον ἡμῖν
ἔσται διαγνῶναι πότερον ἅπαντα διὰ χρείαν τινὰ γέγονεν, ἢ μάτην ἔνια. καὶ γὰρ ταῦτα ἄμφω δυνατόν ἐστιν ἐπι-
νοεῖν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πρὸς κακοῦ τινὰ γεγονέναι. καὶ μέντοι καὶ ἡ γνῶσις ἡ τῶν ἄριστα κατεσκευασμένων
σωμάτων ἐντεῦθεν παραγίνεται. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. ἐξ ἀνατομῆς δὲ τὰ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα
σώματα μαθόντες ὁποῖόν τε τὴν διάπλασιν ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ὅσα τε τὰ σύμπαντα
καὶ ὅπως συγκείμενα, τῶν συνθέτων μορίων ἐπιστήμην ἕξομεν, ἃ δὴ καὶ προσαγορεύομεν ὀργανικὰ, τοιοῦτο ἐστὶ
σκέλος, τοιοῦτον χεὶρ, τοιοῦτον δάκτυλος, ὀφθαλμὸς, γλῶττα, πνεύμων, ἧπαρ, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. καὶ τοίνυν καὶ
τὰς ἐνεργείας διττὰς εὑρεῖν ἐστι τῶν μορίων, ἑτέρας μὲν τῶν ἁπλῶν τε καὶ ὁμοιομερῶν, ἑτέρας δὲ, τῶν συνθέτων τε
καὶ ὀργανικῶν. ἔνεστι γοῦν καὶ τὸ σκέλος ὅλον ἰδεῖν κινούμενον. ἔνεστι δὲ, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μυῶν ἕκαστον. καὶ καθ'
ἕκαστόν τε τῶν μυῶν ἐγκάρσιον ὅλως διακοπέντος κίνησιν τινὰ διαφθειρομένην τοῦ σκέλους. ἔνεστι δ' ἱστοροῦντα
τὰ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ὅτι τὸ καθῆκον εἰς τὸν μῦν νεῦρον ἐπειδὰν τρωθῇ, πρῶτος μὲν αὐτὸς ὁ μῦς ἀναίσθητός τε
καὶ ἀκίνητος γίνεται, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ κινούμενον ἄρθρον. ὅθεν οἶμαι καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶ συνισταμένοις ἡμῖν
τὴν τέχνην, οὐ μόνον γνῶναι τὰ μόρια καὶ τὴν σύνθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ ταύτῃ διοίσομεν
οἰκοδομησάντων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ μόρια μόνα καὶ τὴν σύνθεσιν ἴσασιν. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐνεργεῖ, διότι μηδὲ
ζῶόν ἐστιν ἡ οἰκία. ἡμῖν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας ζητητέον ἐστί. ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα διττὴ ζητήσεως, ἤτοι τῆς ἐνεργείας
γνῶσις καὶ τοῦ μορίου. τῆς ἐνεργείας μὲν, οἷον τοῦ λογίζεσθαι, τοῦ μεμνῆσθαι, τοῦ προαιρεῖσθαι. τοῦ μορίου δὲ, οἷον, ἐγ-
κεφάλου, καὶ νωτιαίου, καὶ καρδίας. πασῶν οὖν ὧν ἴσμεν ἐνεργειῶν ζητήσωμεν τὰ μόρια, τῶν τε μορίων ἁπάν-
των τὰς ἐνεργείας. ἡ ζήτησις δὲ πάντως ἡμῖν κἀνταῦθα διά τινος ἔσται μεθόδου, περὶ ἧς αὖθις σκεψόμεθα. νυνὶ
δ' ὅτι διττὴ μὲν ἡ τῶν μορίων ἐστὶ φύσις, διττὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν, ἤδη λέλεκται, καὶ αὖθις ἀκριβέστερον λεγέ-
σθω. τοῦ σύμπαντος σκέλους ἐνέργεια βάδισις ἐστί. γίνεται δὲ τῶν ἐν αὐτῷ διαρθρώσεων ἐναλλὰξ, ἀλλήλων ἐκτει-
νομένων τε καὶ συγκαμπτομένων. οἷον αὐτίκα περὶ γόνυ, τῶν μὲν ἔμπροσθεν μυῶν ὑπερβαινόντων τὴν ἐπιγονα-
τίδα, καὶ διὰ τενόντων εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν ἐμφυομένων. ἐπεὶ δ' αὖ ἐκεῖ ἐπισπάσωνται τὴν κνήμην, ἡ ἔκτα-
σις γίνεται τοῦ σκέλους. τῶν δ' ἐντὸς ὁμοίως ἐνεργησάντων, ἡ κάμψις. οὕτω καὶ κατ' ἰσχίον καὶ πόδα καμπτο-
μένης, ἢ ἐκτεινομένης τῆς διαρθρώσεως αἱ κινήσεις γίνονται. φαίνεται μὲν οὖν ὁ μῦς ἐναργῶς, ὅταν τοῦ περικειμέ-
νου δέρματος γυμνωθῇ, συναγόμενος τε καὶ ἀνασπώμενος ὡς ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. οὐ μὴν τὸ καθῆκον εἰς
αὐτὸν νεῦρον αἰσθητὴν τινα κίνησιν κινούμενον φαίνεται, ἀλλ' ἔοικεν ὁδὸς εἶναι μόνον τῆς ἐξ ἐγκεφάλου κατιούσης
δυνάμεως. αὐτὸς δ' ὁ ἐγκέφαλος ὅτι μὲν ἀρχὴ τοῖς νεύροις ἅπασι τῆς τοιαύτης δυνάμεως ἐστὶν, ἐναργῶς ἐμάθομεν
ἐκ τοῦ διαιρεθέντος ὁτιοῦν νεύρου. ἐν μὲν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὃ συνεχές ἐστιν ἐγκεφάλῳ διασώζειν τὰς ἐνεργείας, ἀπολ-
λύναι δ' ἐν τοῖς κάτω. πότερον δ' ὥσπερ αὐτὸς τοῖς νεύροις οὕτω ἐκείνῳ πάλιν ἕτερόν τι μόριον ἐπιπέμπει τὰς
δυνάμεις, ἢ πηγή τις αὐτῶν ἐστιν, ἔτ' ἄδηλον. ἡ γὰρ τοιαύτη σκέψις ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς ἐστιν, ἀλλ' ἐπανίωμεν
ὅθεν ὁ λόγος ἀπετράπετο. βάδισις μὲν ἡ ἐνέργεια τοῦ σκέλους παντός. ἐξηγεῖται δ' αὐτῆς ἐν τοῖς σκέλεσι μο-
ρίων τὸ μυῶδες γένος. ὀστᾶ δὲ, καὶ χόνδροι, καὶ πιμελὴ, καὶ ἀδὴν, καὶ ἀρτηρία, καὶ δέρμα καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ
σύνδεσμοι, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχουσιν ἐκ τῶν μυῶν. πρῶτα μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν κινεῖται τὰ ὀστᾶ. τὰ δ' ἄλλα
πάντα τῷ παρακεῖσθαι τοῖς ὀστοῖς ἐν κύκλῳ σὺν ἐκείνοις κινεῖται. ἡ μὲν οὖν τοῦ ποδὸς κίνησις ἐνέργεια τοῦ μυὸς
ἐστίν. ἡ δ' ὅλου τοῦ σκέλους οὐκ ἔστιν ἁπάντων ἐνέργεια τῶν μορίων αὐτοῦ. καὶ διὰ τοῦτο διττὸν ἔφαμεν εἶναι τῶν
ἐνεργειῶν τὸ γένος. ἓν μὲν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατα ἑκάστου τῶν ἁπλῶν μορίων ἐνεργοῦντος, ἕτερον δὲ κατὰ
συμβεβηκὸς, ἢ δευτέρως, ἢ οὐ πρώτως, ἢ ὅπως ἄν τις τῶν ὅλων ὀργάνων ὀνομάζειν ἐθέλῃ. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἡμῖν διώριστο,

μετὰ τοῦτο ζητητέον ἐστὶν, ἐκ τίνων μὲν ἡ τῶν ὀργανικῶν μορίων, ἐκ τίνων δὲ ἡ τῶν ἁπλῶν ἐνέργεια συμπληροῦται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν ἀρκτέον, ἐπειδὴ σκέλους ἐμνημονεύσαμεν. εἰ μὴ τοίνυν ἦν τὰ ὀστᾶ τηλικαῦτά τε καὶ τοσαῦτα, καὶ ὧδέ πως διαπεπλασμένα, καὶ ὧδέ πως συντεταγμένα, τῶν μυῶν ἡ κίνησις οὐδὲν ἂν ἤνυσεν. χρὴ γὰρ ἐν ταῖς διαρθρώσεσι τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι τῶν ὀστῶν, τὸ δὲ ἐμβαίνειν, τοὺς συνδέσμους δ' ἔξωθεν ἐκ κύκλῳ περιβεβλῆσθαι σφίγγοντας αὐτῶν τὴν σύνταξιν, ὅπως μὴ παραλλάττοι. οὐ μὴν οὕτως συντόνους τε καὶ σκληροὺς, ὡς ἀντιπράττειν ταῖς κινήσεσι, οὐ μὴν οὐδ' οὕτω χαλαροὺς, ὡς παραλλάττειν ἐπιτρέπειν τὰ διαρθρούμενα. φαίνονται τοίνυν καὶ οἱ σύνδεσμοι δεόμενοι μεγέθους τέ τινος καὶ διαπλάσεως καὶ ἀριθμοῦ καὶ συνθέσεως. ἐάν τε γὰρ ἐλάττους ἢ μείζους γένωνται, ἐάν τε πλείους ἢ ὀλιγώτεροι τοῦ δέοντος, ἀντ' ἐν ἑτέρῳ σχήματι, καὶ καθ' ἕτερον ἐμφυόμενοι χωρίον, οὐκ ἔτ' ἄμεμπτος ἡ τῆς διαρθρώσεως γίνεται κίνησις. ὥσπερ οὖν ἐπὶ συνδέσμων τε καὶ ὀστῶν καὶ μυῶν εἴρηται νῦν, οὕτως ἐπὶ πάντων προσήκει διασκέψασθαι τῆς ἐνεργείας τε πέρι καὶ τῆς χρείας. εἰ μὲν γὰρ εὑρίσκοιτο μόριον μηδὲν ἀργὸν ἐνεργείας ἢ χρείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὴν διάπλασίν τε καὶ τὴν σύνταξιν ἄριστα κατεσκευασμένον, οἷόν περ ἐστὶ, φυλακτέον αὐτό. διημαρτημένον δὲ κατά τι, πρὸς τὸ βέλτιον ἀκτέον, ὅπερ οὐχ οἷόν τε ποιῆσαι πρὶν τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν χρείαν, καὶ τὴν κατασκευὴν ἑκάστου γνῶναι τῶν μορίων. ζητητέον οὖν αὐτὰ, καὶ οὐκ ἀποκνητέον, εἰ μέλλοιμεν ἕξειν ἐπιστήμην ὑγιεινοῦ καὶ νοσεροῦ σώματος. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοῦτο γέγονεν ὁ λόγος ἀναμνησθῆναι χρὴ τῆς μεθόδου τὴν δύναμιν. οὔτε γὰρ οἰκίας, οὔτε νεὼς, οὔτε σκίμποδος, οὔτε ἄλλου τῶν ἁπάντων οὐδενὸς ἑτέρως ἂν τις ἐξετάσειε τὴν κατασκευὴν, εἴτ' ἄμεμπτός ἐστιν εἴτε μεμπτὴ, χωρὶς τοῦ τὰ συνθετικὰ διασκέψασθαι μόρια, πόσα τε τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ πηλίκον ἕκαστον, ὅπως τε διαπέπλεκται, καὶ ὅπως κεῖται. ἀλλ' ἐν τούτοις ἐστὶν, ἥ τ' ἀρετὴ καὶ ἡ κακία τῶν συνθέτων ἁπάντων σωμάτων. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις ἐδείκνυτο καὶ τὰ πάθη τῆς οἰκίας εἶναι καὶ τῆς νεὼς ἤτοι μεγέθει, καὶ διαπλάσει, καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει τῶν μορίων, εἴπερ γε καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία. σκίμποδος δὲ οὐκ ἐν τούτοις. ἱματίων δὲ ἄρα ἐν ἄλλοις τισίν. ὑποδημάτων δὲ οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. ἐν ἅπασιν οὖν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, οἷς οὐσία κατὰ σύνθεσιν, ἐν τέτταρσι γένεσιν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία καὶ τὸ πάθος ἐστίν. εἰ δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἕνωσιν λαμβάνοι τὰ μόρια, πέμπτον τι γένος τοῦδε ὑπάρξει τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ὥστε τὸν μὲν ἄριστον, ἀρίστας ἔχειν τὰς ἐνεργείας, τὸν δὲ μοχθηρότατον, χειρίστας. εἰ δὲ καὶ λυθείη τις σύμφυσις, οὐ μεμπτὴ μόνον ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἀλλ' ἤδη καὶ νόσημα ἐστί. καλείσθω δ' ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας τὸ τοιοῦτον γένος ἑνώσεως λύσις, οὐδὲν διαφέρον εἰ καὶ συνεχείας τις εἴποι λύσιν. ἀλλ' ὅτι γε καὶ τοῖς ὁμοιομερέσιν ἐγγίγνεται τὸ πάθος τοῦτο, γιγνώσκεσθαι χρή. καὶ γὰρ ὀστοῦ καὶ νεύρου, καὶ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας, καὶ σαρκὸς ἐν τῷ νύττεσθαί τε καὶ διαβιβρώσκεσθαι, καὶ τέμνεσθαι καὶ διασπᾶσθαι καὶ ῥήγνυσθαι, διαφθείρεται τὸ συνεχές. ἀλλ' ἐν μὲν ὀστῷ κάταγμα καλεῖται τὸ πάθος. ῥῆγμα δὲ ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις τῶν μυῶν ἐκ διατάσεως γιγνόμενον. αἱ δ' ἶνες ὅταν ὁμοίως ταθεῖσαι ῥαγῶσι, σπάσμα καλεῖται τὸ πάθος. ὡσαύτως δὲ τῷ ῥήγματι τὸ τραῦμα συνεχείας ἐστὶν ἐν σαρκὶ λύσις, οὐκ ἐκ διατάσεως, ἀλλ' ἐκ τομῆς. εἰ δ' ὀξὺ καὶ λεπτὸν εἴη τὸ τιτρῶσκον, ὀνομάζεται νύγμα καὶ νύσις. εἰ δὲ βαρὺ, θλάσμα καὶ θλάσις. τῶν δ' ἐξ ἀναβρώσεως, ὅσα μὲν ἐν ὀστῷ γίγνεται, τερηδών. ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἕλκος. ἀλλ' ὀνομάζειν μὲν ἔξεστι καὶ ἄλλως. αἱ διαφοραὶ δὲ αἱ σύμπασαι, τοιαῦταί εἰσι καὶ τοσαῦται τοῦ πέμπτου γένους τῶν νοσημάτων, ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις συνίστηται μέρεσιν. ἐν ὀργανικοῖς δὲ ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς τῶν ἑτερογενῶν γίγνεται συμφύσεις, καὶ καλεῖται πάντα ἀποσπάσματα. διαιρεθέντος μέντοι τινὸς ὅλου, τῶν ὁμοιομερῶν εἴη μὲν ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ διῃρημένου τὸ πάθος. εἴη δ' ἂν καὶ τοῦ σύμπαντος ὀργάνου. ποτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς ἐπειδὰν ἤτοι μῦς ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον πάθῃ, ποτὲ δὲ καὶ πρῶτον ἐπειδὰν σύνδεσμος. ὥσπερ οὖν ἐφ' ἑνὸς γένους νοσήματος, ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς τῶν μορίων βλάπτεται τὰς διαφορὰς, ἐγὼ νῦν ἐπῆλθον, οὕτω καὶ σὺ πειράθητι τῶν ἄλλων τεττάρων γενῶν, ὡσαύτως διελθεῖν. ἀναμιμνήσκειν γὰρ αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, περιττὸν ἐδόκει μοι, γεγραμμένων γε ἁπάντων ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς. πάλιν οὖν ἀναμνήσωμαι ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὧν ἐν συνθέσει τὸ τῆς οὐσίας εἶδος ἐστὶν, ἐδείχθη τὰ σύμπαντα γένη τέτταρα, τῆς ὅλης οὐσίας αὐτῶν αἴτια, καὶ προσέτι τοῦ κατορθωμένου τε καὶ διημαρτημένου σχήματος ἐν αὐτοῖς. ἔπειτα δ' ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν ἁπλῶν ἑκάστου μορίων ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπίστασθαι τὴν φύσιν, εἰ καὶ τὴν τούτων τις ἀρετήν τε καὶ κακίαν ἱκανὸς ἔσται γνωρίζειν, ἐπανορθοῦσθαί τε τὰ παθήματα. πεπονθυίας γοῦν ἐν οἰκίᾳ κεραμίδος ἢ πλίνθου τινὸς, ὠμῆς ἢ ὀπτῆς, ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τεχνίτην, ὅπως τε δημιουργήσει τοιαύτην ἑτέραν, ὅπως τε τὴν μὲν πεπονθυῖαν ἐξαιρήσει, καταθήσεται δ' εἰς τὸν ἐκείνης τόπον ἑτέραν ἀπαθῆ. τῷ μέντοι γε τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τέχνην συνισταμένῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ἀναγκαῖον τοῦτο ἔσται γιγνώσκειν, εἴτε δυνατόν ἐστιν ἀντιτιθέναι τι μόριον, εἴτε ἀδύνατον, ἀντ' ἄλλου τίθεσθαι. σάρκα μὲν ἐκκόψας πεπονθυῖαν, ἑτέραν ἐργάσασθαι δύνασαι. νεῦρον δὲ ἢ σύνδεσμον κόψας, ἕτερον ἀποτελέσαι τοιοῦτο οὐ δυνήσῃ. τῇ μὲν γὰρ ἐξ αἵματος ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἐκ σπέρματος. ἔστι δὲ καὶ ὅσον οὖν ἔν τι τῶν ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει συνισταμένων, ἀλλ' εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καταθεῖναί τι δυνάμεθα παραπλήσιον ὀστῷ. καὶ ταῦτα ἐγὼ μὲν νῦν ἀπεφηνάμην ἐκ προχείρου λαβὼν ἕνεκα παραδείγματος. ὁ δὲ λόγος αὐτόν γε κελεύει ζητῆσαι τὸν συνιστάμενον τὴν τέχνην, καὶ ἤδη γε τὰς ἀρχὰς τῆς εὑρέσεως ὑπεγραψάμην, ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ ζώου γένεσιν ἀναπέμψας καὶ συμβουλεύσας ζητῆσαι, τίνα μὲν ἐκ σπέρματος ἐγένετο, τίνα δ' ἐκ τροφῆς ἀεὶ γίγνεται. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἡ μέθοδος ἀναγκάζει τε καὶ κελεύει ζητεῖν ἡμᾶς, εἴτ' ἕν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἁπλῶν φαινομένων μορίων, εἴτ' ἐκ πλειόνων σύγκειται, καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστι τῆς συνθέσεως. δῆλον γὰρ ὡς καὶ ταῦτα τοῖς ὀργανικοῖς ὀνομαζομένοις ἀνάλογα, ἔν τε τῇ ποσότητι καὶ διαπλάσει, καὶ μεγέθει, καὶ θέσει τῶν συν-

Solutio Unionis.

σει τῶν συνιστάντων αὐτά, τήν τ' ἀρετὴν ἕξει καὶ τὴν κακίαν, εἴπερ ἀνάλογος ὁ τρόπος αὐτῶν ἐστὶ τῆς γενέ-
σεως. εἰ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς ἡ τετραφάρμακος ὀνομαζομένη δι' ὅλων κερασθέντων ἁπάντων ἐγένετο, καθ'
ἕτερον τρόπον ἐξευρήσεις αὐτῶν τήν ἀρετήν τε καὶ κακίαν καὶ τὴν νόσον ὥσπερ οἶμαι, εἰ μὴ κερασθέντων
ἀλλ' ἐκ παραθέσεως ἀκριβοῦς ἡ γένεσις αὐτῶν ἐστὶν ὁμοίως τῷ κεφαλικῷ τῷ καλουμένῳ φαρμάκῳ ξηρῷ, καὶ
οὕτως ἐξεύροις τήν ἀρετήν τε καὶ κακίαν καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. εἰ δὲ μή τε ἐκ πολλῶν
διαφερόντων κατ' εἶδος, ἀλλ' ὁμοειδῶν ἁπάντων σύγκειται, καθάπερ εἰ οὕτως ἔτυχεν οἰκία τις ἐξ ὀπτῆς πλίν-
θου μόνης ἢ λίθων, ἐν τῇ συνθέσει μόνῃ δηλονότι ἐξευρήσεις τῶν ὁμοιομερῶν τήν ἀρετήν τε καὶ κακίαν καὶ νό-
σους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. ὅτι μὲν δὴ τῶν εἰρημένων ἕν τι τοῖς ὁμοιομερέσιν ὑπάρχει σώμασιν,
ὁ λόγος ἡμῖν ὑφηγεῖται. τί δ' ἐξ αὐτῶν ἐστὶν ἀληθές, ἀκριβοῦς δεῖται σκέψεως. ὁρῶμεν γέ τοι καὶ τοὺς φιλο-
10 σόφους, περὶ τὴν τοιαύτην μὲν ἀφικομένους ζήτησιν, ὥσπερ καὶ τῶν ἰατρῶν ἐνίους ἐπὶ πλέον ἀλλήλων διενεχ-
θέντας. διό μοι καὶ δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἀποστῆναι τῆς τοιαύτης ζητήσεως, ἀπογνόντες εὑρήσειν τὸ
ζητούμενον. ἔνιοι δ' οὐ μόνον ὡς ἀδυνάτου τῆς εὑρέσεως ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀχρήστου. ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστος,
εἰ μέλλοι τις οὐ διὰ πείρας τινός, ἀλλὰ μεθόδῳ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἤδη μοι δοκεῖ πρόδηλον ὑπάρχειν.
ὅτι δὲ οὐδ' ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ὀλίγον τι πρότερον ἡμῖν διαλεχθέντες. εἰ γάρ τι μοι πιστεύεις, ὥσ-
περ οὖν πιστεύεις, ὁρῶν με οὐδὲν πρὸς δόξαν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἅπαντα πράττοντα, μὴ κα-
ταπληττέτω σε τὸ πλῆθος τῶν διαφωνησάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὧν χρὴ γνῶναι τὸ
ἀληθές, ἅπασιν ὑπῆρχεν, εἶτ' οὐχ εὗρον, εὔλογον ἦν ἀπογνῶναι τῆς εὑρέσεως. εἰ δέ τινα μὲν οὐδ' ὅλως ἔχον, ὥσπερ
οὖν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοί. τινὰ δ' ἄδηλον, εἰ ἔχον, ἡμεῖς δὲ σύνισμεν αὐτοῖς ἔχουσιν ἅπαντα, θαρροῦντως χρὴ
προσιέναι τῇ ζητήσει. τίνα τοίνυν ἐστὶν ἃ χρὴ συνελθεῖν, ἵνα ζητῶν ὁτιοῦν τις, ἤτοι γνῷ τἀληθές, ἢ μὴ γνοὺς οὐκ
20 ἀπογνῷ τῆς εὑρέσεως; ζ΄ δηλονότι. πρῶτον μὲν ὀξεῖα φύσις, ὥσπερ ὅπερ ἂν ἐκδιδάσκηται μάθημα λογικὸν ἑτοίμως
ἕπεσθαι. δεύτερον δὲ ἡ ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγή τε καὶ ἄσκησις, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις γενέσθαι μαθήμασι.
μάλιστα δ' αὐτὸν ἐν ἀριθμητικῇ τε καὶ γεωμετρίᾳ γυμνάσασθαι δεῖ, καθάπερ καὶ Πλάτων συμβουλεύει. τρίτον
ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ὑποσχεῖν τὰ ὦτα τοῖς κατὰ τὸν ἑαυτοῦ χρόνον ἀρίστοις εἶναι δοκοῦσιν. εἶτα τέταρτον αὐτὸν
εἶναι φιλοπονώτατον, ὡς μηδέν, μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἐκμελετᾶν ἄλλο πλὴν τῶν μαθημάτων. εἶτα πέμπτον
ὅπερ ὀλιγίστοις ὑπῆρξεν ἀληθείας ὀρεχθῆναι, καὶ ταύτην σπουδάσαι μόνον ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ καταφρονήσαντα
τῶν ἄλλων ἁπάντων ἃ τοῖς πολλοῖς διεσπούδασται. πρὸς τούτοις ἕκτον ἐκμαθεῖν τινὰ μέθοδον, ᾗ διακρίνεται τὸ
ἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ δὴ ἀποχρήσει γε μόνον εἰς τὴν εὕρεσιν ὧν ζητοῦμεν ἐπιθυμῆσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ
χρὴ καὶ δύναμίν τινα τῆς εὑρέσεως πορίσασθαι. ἕβδομον ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἀσκῆσαι τὴν μέθοδον, ὡς μὴ γιγνώ-
σκειν μόνον, ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι δύνασθαι. εἰ γὰρ δὴ τοῖς μὲν ῥήτορσιν ἐλάττονα τέχνην μετερχομένοις, οὐχ ἱκανὸν εἶναι
30 δοκεῖν τὸ γνῶναι τὴν μέθοδον, ἀλλ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ τὴν ἄσκησιν ἑαυτοῖς μεταχειρίζονται. πολὺ μᾶλλον τοῖς
δ' οὕτω μεγάλα ζητοῦσιν, οὐκ ἀποχρήσει μόνως ἐκμαθεῖν τὴν μέθοδον. εἰ μὲν οὖν ἕν τι τῶν εἰρημένων ἐνδέοι
τῷ καθηγουμένῳ τῆς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδοῦ, δίκαιον ἐστὶ μὴ πάνυ τι τυχεῖν ἐλπίζειν, ὧν ἐφίεται. εἰ δὲ ἅπαν-
τα ὑπάρχει, τί κωλύει ζητεῖν τὸ ἀληθὲς ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθαῖς; ἔστι μὲν δὴ τὸ προκείμενον ὥσπερ τοῦ σύμπαν-
τος σώματος ἐξ ἀνατομῆς ἐμάθομεν ἅπαντα τὰ μόρια, μέχρι τῶν ἁπλουστάτων, ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν, οὕτω
καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐξευρεῖν, ὁποῖα τὰ πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ τὰ πρῶτά τε καὶ ἁπλούστατα μόρια. μὴ τοίνυν ἐπὶ πάν-
των, ἀλλ' ἐφ' ἑνὸς ὡς ἐπὶ παραδείγματος ὁ λόγος ἡμῖν γιγνέσθω. τῆς σαρκὸς ἐπισκεπτομένης, πρῶτον μὲν εἰ
ἕν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ γεννῆσαν αὐτὴν στοιχεῖον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτω ὀνομάσαι τὸ πρῶτόν τε καὶ ἁπλούστατον
ἐν αὐτῇ μόριον, εἶθ' ἑξῆς, εἴπερ μὴ φαίνοιτο τοιοῦτον, εἰ πολλά, κἄπειτα πόσα γε, καὶ τίνα, καὶ ὅστις ὁ τρόπος
αὐτοῖς ἐστὶ τῆς συνθέσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἡ σὰρξ ὀδυνᾶται τεμνομένη τε καὶ θερμαινομένη σφοδρῶς, ἀδύνατον ἓν
40 εἶναι τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οἷον Ἐπίκουρος ὑπέθετο τὴν ἄτομον. ὅτι γὰρ οὐχ ἓν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον ἐστὶ τοιοῦτον,
ἐνθένδε δῆλον. οὐδὲ μία τῶν ἀτόμων αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, οὔτε θερμὴ τὴν φύσιν ἐστίν, οὔτε ψυχρά, οὐ μὴν οὐδὲ
λευκή τις ἐστὶν ἐξ αὐτῶν ἢ μέλαινα. καί τι διατρίβω καὶ καταμηκύνω κατακερματίζων τὸν λόγον; ὅλως γὰρ
οὐδὲ μία ποιότης ἐστὶν αὐτῇ ἀτόμῳ, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν βούλονται. τῶν γὰρ δὴ τοιούτων ποιοτήτων πᾶσαι
δι' ὅλων φαίνονται διεληλυθέναι τῶν σωμάτων. ὡς ἥ γε κατὰ τὸ σχῆμα ποιότης ὑπάρχει πάσαις αὐταῖς, ὑπάρ-
χει δὲ καὶ ἀντιτυπία καὶ βάρος. ἀλλ' εἴτε ποιότητα χρὴ καλεῖν, εἴτε ἄλλό τι τὰ τοιαῦτα, πρός γε τὸ προκεί-
μενον, οὐδὲν διαφέρει. πάσαις γὰρ αὐταῖς ὑπάρχει τὰ εἰρημένα. καὶ οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλων εἴδει, καθάπερ
αἱ ὁμοιομέρειαι τοῖς ἐκείνας ὑποτιθεμένοις, ἢ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τοῖς τιθεμένοις ταῦτα. φησὶν οὖν ὁ Ἱπποκρά-
της. ἐγὼ δὲ φημί, εἰ ἓν ἦν ἄνθρωπος, οὐδέ ποτ' ἂν ἤλγεεν, ὀρθότατα λέγων. τὸ γὰρ ἕν, ἀμετάβλητον εἰς ἕτερον,
οὐκ ἔχον γε εἰς ὃ μεταβάλοι. τὸ δὲ ἀμετάβλητον ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαθές, τὸ δὲ ἀπαθές, ἀνώδυνον. γίγνεται τοίνυν
50 ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων συμπέρασμα, τὸ ἓν ἀπαθὲς ὑπάρχειν, ἐφ' ᾧ πάλιν ἕτερος ἐρωτηθήσεται, λόγος
τοιόσδε. εἰ ἓν ἦν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οὐδὲν ἐν τοῖς πᾶσιν οὐδέ ποτε ὀδυνήσεται, ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται. οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τὸ
στοιχεῖον. ἐπεὶ δ' ὑπέκειτο περὶ σαρκὸς ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐπ' ἐκείνης ἐξεταζέσθω. εἰ ἓν ἦν τῷ εἴδει τὸ τῆς σαρ-
κὸς στοιχεῖον οὐδέ ποτε ἡ σὰρξ ὀδυνήσεται, ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται, οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τῷ εἴδει τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον. ὁ δ'
αὐτὸς λόγος, καὶ καθ' ἕτερον ἐρωτηθήσεται τρόπον. εἰ ἀπαθές ἐστι τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐκ ὀδυνηθήσεται, ἀλλὰ μὴν
ὀδυνᾶται, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθές. εἰ δὲ καὶ πλείω λέγοι τις εἶναι τὰ στοιχεῖα μὴ μέντοι γε ἀλλοιούμενα, καὶ ἐπ' ἐκεί-
νων ὁ αὐτὸς λόγος ἐρωτηθήσεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ ἀπαθῆ τῆς σαρκός ἐστι τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀλγήσει. ἀλλὰ
μὴν ἀλγεῖ, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἀπαθῆ τὰ τῆς σαρκὸς στοιχεῖα. ὁ μὲν οὖν πρότερος λόγος ἀνατρέπει τήν τε τῶν ἀτόμων καὶ τὴν

τῶν ἀνάρμων καὶ τὴν τῶν ἐλαχίστων ὑπόθεσιν. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον, ἥ τε τῶν ὁμοιομερῶν ἀναιρεῖται δόξα καὶ ἡ Ἐμπεδοκλέους. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων βούλεται συνίστασθαι τὰ σώματα μὴ μεταβαλλόντων εἰς ἄλληλα. πρόσεχε οὖν ἤδη τῷ λόγῳ, ὡς θᾶττον ἐλπίδος ἐξευρε τὸ μέγιστον μέρος ὧν ἐζήτεις. † ἀπαθῆ γὰρ ἀποδείξειν εἶναι δεῖν τὰ στοιχεῖα τῆς σαρκός, οὐκοῦν ἔτι καθέξουσι τὸ προκείμενον κατὰ τὸν λόγον ἐν τῇ συνθέσει τῶν ἀπαθῶν ἐκείνων σωμάτων, ἃ δὴ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων ἁπάντων φύσεως, ὑποτίθενται τὰς ὀδύνας γίνεσθαι φάσκοντες. ἀπαθὲς γὰρ ὀδυνώμενον, οὐδ᾽ ἡ διάνοια παραδέχεται, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν μαρτυρεῖ. τοὺς γοῦν δακτύλους εἰ συμπλέξῃς ἀλλήλων, εἶτ᾽ αὖθις ἀποχωρίζοις, οὔθ᾽ ἡ σύνοδος, οὔθ᾽ ὁ διαχωρισμὸς ὀδύνην ἐργάσεται. τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι σὺν τῷ πάσχειν ἐστίν. πάσχει δὲ οὐδὲν τὸ ψαῦον, ἐπειδήπερ ἐν δυοῖν τούτοιν ἐστὶ τὸ πάσχειν, ἀλλοιώσει τε τῇ δι᾽ ὅλων, καὶ λύσει τῆς συνεχείας. ὁπότ᾽ οὖν οὐδὲν τοῖς παθητικοῖς ἐναργῶς σώμασιν, οὔθ᾽ ἡ σύνοδος, οὔθ᾽ ἡ ἄφοδος ὀδύνην ἐργάζεται, σχολῇ γ᾽ ἂν ἐν τοῖς ἀπαθέσιν ἐργάσαιτο. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἄναρμον τὸ Ἀσκληπιάδου θραυστὸν ὂν ὀδυνήσεται θραυόμενον, ἀναίσθητον γὰρ ἐστίν. ὥστε οὐδὲ τοῦτο πλέον οὐδὲν ἐξ ὧν πάσχει, τῆς αἰσθήσεως ἀπούσης. ὥσπερ ὀστῷ, καὶ χόνδρῳ, καὶ πιμελῇ, καὶ συνδέσμῳ, καὶ θριξί. καὶ γὰρ ταῦτα πάντα πάσχει μέν, οὐκ ὀδυνᾶται δέ, διότι μηδὲ αἰσθάνεται. χρὴ τοίνυν τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι παθητὸν εἶναι καὶ αἰσθητόν. οὐ μὴν ἐξ αἰσθητικῶν γε τῶν πρώτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἰσθητικόν, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ τὸ παθητικὸν μόνον. αἰσθητικὸν γὰρ δύναται γίνεσθαι ποτὲ μεταβάλλον τε καὶ ἀλλοιούμενον. ἐπεὶ δ᾽ ἀπείρους ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος γίνεσθαι τὰς ἐκ τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεις τε καὶ κράσεις, ἄπειροι τῶν κατὰ μέρος σωμάτων αἱ ἰδιότητες συστήσονται, καθ᾽ ἃς οὐδὲν ἄτοπον ἀναίσθητα γίνεσθαι πολλά, καὶ τῶν αἰσθανομένων τὸ μὲν μᾶλλον αἰσθάνεσθαι, τὸ δ᾽ ἧττον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ πλείω τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι φύσιν ἔχοντα, δεδήλωται σαφῶς, τοῖς γε, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, τὴν παρασκευὴν ἔχουσιν ἅπασαν, ἐξ ὧν αὐτὶς ἐπιστημονικὸς γένοιτο. τοὺς δ᾽ εἰς τοσοῦτον ἥκοντας ἀναισθησίας, ὡς μηδ᾽ εἴ τίς ἐστιν ἀποδεικτικὴ μέθοδος ζητῆσαι πρότερον ἐθέλειν, ἢ παρ᾽ ἄλλου μαθεῖν, ἢ ἀσκηθῆναι, τούτους οὐδὲ κοινωνοὺς τοῦ λόγου ποιητέον. οὐ γὰρ ἐρίζοντες ἄλλοις ἢ νικᾶν ἐθέλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εὑρεῖν σπουδάζοντες ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ἀφικόμεθα. τῷ γὰρ βουλομένῳ καὶ τὰς ἀπαιδεύτους ὑπολήψεις αὐτῶν ἐξελέγχειν, ἴδιον γέγραπται βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπισκεπτόμεθα. πάλιν οὖν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἐπιθῶμεν αὐτῷ τέλος. ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον ἀλλοιωτόν ἐστιν δι᾽ ὅλου, πόσα τὰ πάντ᾽ ἐστὶ στοιχεῖα διέλθωμεν ἑξῆς, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῶν λόγων τῶν ἐναργῶς τι φαινομένων ποιησάμενοι. τοῖς ἀλλοιοῦσιν ὁπωσοῦν ἀναγκαῖον, καὶ ἁψαμένοις ὧν πρῶτον ἀλλοιῶσι ποιήσασθαι τὴν μεταβολήν, ὥσπερ ἡ αἴσθησις διδάσκει, καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρὰ γὰρ τὴν ἔννοιαν ἐστὶν ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα φλογὸς ἀλλοιοῦσθαί τι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ μὴν εἰ ἁψάμενον ἀλλοιοῖ τὸ μεταβάλλον, ἀναγκαῖον αὐτῷ κατά τινας τῶν ἁπλῶν ποιότητας ἐνεργῆσαι. τί οὖν τὸ κωλῦον ἐστὶν ἐπισκέψασθαι πάσας αὐτάς; ὀξὺ μὲν οὖν τέμνει τὸ πλησιάζον, ἀλλ᾽ οὐκ ἀλλοιοῖ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καθάπερ οὐδὲ τὸ βάρος, ἀλλὰ θλᾷ μὲν καὶ τοῦτο, δι᾽ ὅλου δ᾽ οὐκ ἐργάζεται τῆς πασχούσης οὐσίας τὴν μεταβολήν. οὐ μὴν οὐδὲ σκληρότης οὕτω ἀλλοιῶσαι δύναται τὸ πλησιάζον, ὡς εἰς ἕτερον εἶδος μεταστῆσαι. θερμότης μέντοι καὶ ψυχρότης, ὅλην ἀλλοιῶσαι δύναται τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν. ὡσαύτως δὲ ὑγρότης καὶ ξηρότης, εἰ καὶ μὴ διὰ τάχους ὁμοίως ταῖς εἰρημέναις, ἀλλ᾽ ἐν χρόνῳ γε καὶ αὗται μεταλλάττουσι τὰ ὑποκείμενα. ἆρ᾽ οὖν καὶ ἑτέραν τινὰ ἔχομεν ἀλλοιοῦν δυναμένην, ἢ τὸ σύμπαν πλῆθος ἐν ταύταις ἐστί; καὶ μόνας ὀνομάζεσθαί τε καὶ νομίζεσθαι προσήκει τὰς εἰρημένας ποιότητας δραστικάς, καὶ μάλιστ᾽ ἐν αὐταῖς τὴν πρώτην ἀντίθεσιν, καὶ κατ᾽ αὐτὴν μᾶλλον τὴν θερμότητα, δραστικωτάτη γὰρ αὕτη τῶν ποιοτήτων ἐστίν. ἑξῆς δ᾽ αὐτῆς ψυχρότης, εἶθ᾽ ὑγρότης, καὶ ξηρότης. ἄλλη δὲ οὐδὲ μία ποιότης ἀλλοιοῖ τὰ πλησιάζοντα δι᾽ ὅλων αὐτῶν. εἰ γάρ τι διασπᾷ, ἢ θλᾷ, καὶ τέμνει καὶ νύττει, δρᾷ μέντοι καὶ τοῦτο, δι᾽ ὅλου δὲ οὐκ ἐκτείνει τοῦ πάσχοντος τὴν ἀλλοίωσιν, ὅθεν οὐδ᾽ εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας αὐτὸ μεθίστησιν, ἀλλ᾽ εἰς πλείστας διαιρεῖ. τὴν γοῦν χιόνα διαιρῶν μὲν εἰς ἐλάχιστα μόρια, φυλάξεις χιόνα, θερμήνας δὲ παύσεις τοῦ εἶναι χιόνα. καὶ γὰρ καὶ ἡ γένεσις ἐξ ὕδατος αὐτῇ ψυχθέντος, οὐκ εἰς ἓν ἀθροισθέντος. αὔξησις μὲν γὰρ οὐσίας τοῦτο, γένεσις δὲ ἐκεῖνο. καὶ δὴ καὶ τῶν ἐναντίων, ἡ μὲν εἰς σμικρὰ διαίρεσις, μείωσις τῆς οὐσίας ἐστίν, ἡ δὲ θέρμανσις, ἑτέρας οὐσίας ἐστὶ γένεσις, ὅταν ἀλλοιώσῃ τὸ προϋπάρχον εἶδος. ὅσα τοίνυν σώματα πρῶτον τὰς τοιαύτας ἔχει ποιότητας, ἐκεῖνα στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐστί, καὶ τῆς σαρκός. ἔστι δὲ ταῦτα, γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀήρ, καὶ πῦρ, ἅπερ ἅπαντες οἱ μὴ φεύγοντες ἀπόδειξιν φιλόσοφοι στοιχεῖα τῶν γινομένων τε καὶ φθειρομένων ἔφασαν εἶναι. καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα φασὶν αὐτά, καὶ εἶναί τι κοινὸν ἅπασιν ὑποκείμενον. ἀλλ᾽ οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος. ὅτι δὲ οὐ χρὴ δυσωπεῖσθαι τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτανόντων τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἔχει τις ἀπόδειξιν, ἐκείνῃ πιστεύειν. εἰ δ᾽ οὐκ οἶδεν ὅλως οὐσίαν ἀποδείξεως, ὥσπερ ἔνιοι τῶν φιλοσοφεῖν φασκόντων ὁμολογοῦσι μὴ τολμᾶν ἀποφαίνεσθαι πάντως. παραπλήσιον γὰρ τοῦτό γε τῷ βούλεσθαι μαθεῖν, ὅπως χρὴ προγινώσκειν ἔκλειψιν ἡλίου, πρὶν ἐπ᾽ ἀριθμῶν καὶ γραμμῶν γυμνάσασθαι. φευκτέον οὖν σοι τοιούτους ἀνθρώπους, ὥσπερ τὰ βάραθρα. συγκατασπῶσι γὰρ αὐτοῖς ἐνίοτε τοὺς πλησιάζοντας, ἢ πάντως γε ῥυπαίνουσιν, εἰ μή τις ἱκανὸς εἴη γεγυμνασμένος ἐν θεωρίᾳ λογικῇ. ταύτῃ τοι καὶ ἀσκητέον ἡμῖν οὕτως, ὡς οὐδὲν ἕτερον ἐκείνην τὴν θεωρίαν. ἀλλὰ τοῦτο μέν, οἶδ᾽ ὅτι πάρεργον. ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐπανίωμεν. ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀλλήλοις κεραννυμένων, ἐν ὁμοιομερὲς γίγνεται σῶμα, κατὰ τὸ τῆς κράσεως ποιόν, ἤτοι γε αἰσθητικὸν ἢ ἀναίσθητον. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκατέρῳ τῷ γένει διαφοραὶ πᾶσαι τῇ τῆς κράσεως ἕπονται διαφορᾷ. κατὰ γοῦν τὴν ταύτης ἰδιότητα τὸ μὲν γίγνεται ὀστοῦν, τὸ δὲ σάρξ, τὸ δὲ ἀρτηρία, τὸ δὲ νεῦρον. ἀλλὰ καὶ ἡ καθέκαστον αὐτῶν ἰδιότης, ἐν τῇ τῆς κράσεως ἐστὶν ἰδιότητι. ξηροτέρα μὲν γὰρ καὶ θερμοτέρα, σὰρξ ἡ τοῦ λέοντος. ὑγροτέρα δὲ καὶ ψυχροτέρα, τοῦ προβάτου.

τοὺκ ἀπαθῆ

θάτου, μέσου δ᾽ ἀμφοῖν, ἡ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἡ μὲν τοῦ Δίωνος, εἰ οὕτως ἔτυχε, θερμοτέρα,
ψυχροτέρα δ᾽ ἡ τοῦ Φίλωνος. ὥστε γίγνεσθαι τὰς διαφορὰς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἁπλᾶς μὲν, ὅσα περ ἐστὶ τὰ
στοιχεῖα, θερμοτέρας καὶ ψυχροτέρας καὶ ὑγροτέρας καὶ ξηροτέρας. συνθέτους δ᾽ ἄλλας τέτταρας, ὑγροτέρας τε
ἅμα καὶ ψυχροτέρας, θερμοτέρας τε καὶ ὑγροτέρας. ἄλλην τέ τινα τρίτην ξηροτέραν τε ἅμα καὶ θερμοτέραν,
ἐφ᾽ ἡ τετάρτην ψυχροτέραν τε ἅμα καὶ ξηροτέραν. ἐφ᾽ αἷς πρώτην ἁπασῶν εἶναι τὴν εὐκρατοτάτην. ἀλλὰ περὶ
μὲν τούτων ὁ λόγος ἱκανὸς ἐξείργασται σύμπας ἐν τοῖς περὶ κράσεων. ὁ δὲ νῦν ἐνεστὼς ἐπειδὴ τῶν ὁμοιομερῶν τὴν
ἀρετήν τε καὶ τὴν κακίαν ἐξεῦρεν, ἐν τῇ συμμετρίᾳ τε καὶ ἀμετρίᾳ τῶν στοιχείων, ἑξῆς ζητήσει διορίσαι τῆς κα-
κίας αὐτῶν τὴν νόσον. ὁ διορισμὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἑκατέρων τῶν πραγμάτων, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀποδείξεως ἐδεί-
κνυτο, τὴν πρώτην ἀρχὴν ἕξει. τίς οὖν ὑγιαινούσης κατασκευῆς τοῦ σώματος ἔννοια, καὶ τίς ἤδη νοσούσης; ἡ μὲν
10 οὖν ὑγιαίνουσα κατασκευὴ τοῦ σώματος ἀβλαβεῖς ἔχει τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. ἡ δὲ νοσοῦσα, βεβλαμμένας.
ὥστ᾽ ἐπειδὰν τίς ὑγιαίνων, ἀσθενεστέρας μὲν ὑγιαίνοντος ἑτέρου τὰς ἐνεργείας ἔχῃ, μηδέπω δ᾽ ἤδη βεβλαμμέ-
νας. δυσκρατότερος μὲν ἐστὶ, νοσεῖ δ᾽ οὐδέπω. μία μὲν οὖν ἡ εὐκρατοτάτη τῶν ἕξεων ἐστὶ τῶν ὑγιεινῶν, ὀκτὼ δὲ
δύσκρατοι. νόσος δὲ εὔκρατος μὲν οὐδεμία, δύσκρατοι δὲ σύμπασαι. τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν, ὅσαι περ αἱ ὑγιει-
ναὶ δυσκρασίαι. εἰ δ᾽ οὐκ ἀρέσκει τινὶ τῶν ὑγιαινόντων, τοὺς μὲν εὐκράτους τίθεσθαι, τοὺς δὲ δυσκράτους. οὗτος
ἀναγκασθήσεται δυοῖν δογμάτων ἑλέσθαι θάτερον, ἢ διαπαντὸς ἅπαντας νοσεῖν, ἢ μίαν ἁπάντων εἶναι κρᾶσιν
ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν, ἀκμαζόντων, γερόντων, παίδων, ἀθλητῶν, ἰδιωτῶν, ἐργατῶν, ἀργῶν, ἰσχυρῶν, ἀσθενῶν,
ἀλλ᾽ ἑκάτερον ἄτοπον. ἀναγκαῖον οὖν τρίτον εἶναί τι πλάτος ὑγείας, ὡς παμπόλλας ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι διαφο-
ρὰς τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον. οὕτως δὲ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἔχει. καὶ γὰρ οἰκία,
καὶ ναῦς, καὶ σκίμπους, καὶ κιβωτὸς, ἱμάτιόν τε καὶ ὑπόδημα, καὶ δίφρος, ἤτοι βέλτιον ἐστὶν, ἢ χεῖρον τῇ κατα-
20 σκευῇ πρὶν νοσεῖν. καὶ τρεῖς ταύτας ὑποθετέον ἡμῖν ἐστὶ κατασκευὰς σώματος ἅπασι τοῖς οὖσι, τὴν ἀρίστην,
τὴν φαύλην, τὴν νοσοῦσαν. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἀρίστη μία, τὸ χεῖρον γὰρ οὐκ ἐγγίγνεται τῷ τελεωτάτῳ. τῶν δὲ ἄλλων ἀμ-
φοῖν οὐκ εὐαρίθμητον μὲν τὸ πλῆθος, αἱ διαφοραὶ δ᾽ ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον. ὁπότ᾽ οὖν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ γε-
γόναμεν ἐπιστήσαντες αὐτὸν, ἀναλάβωμεν ἐν κεφαλαίοις τὰ εἰρημένα. γνωσόμεθα γὰρ οὕτως ὁπόσον τε τοῦ ζητου-
μένου τὸ εὑρημένον ἤδη, καὶ ὁπόσον ἔτι τὸ ὑπολειπόμενον ἐστί. προὔκειτο μὲν ὑμῖν συστήσασθαι τέχνην ὑγείας
ποιητικὴν, ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ὡς ἡ οἰκοδομικὴ τῆς οἰκίας δημιουργική ἐστιν, ἀλλ᾽ ὡς τοῦ διαφθειρομένου μέρους αὐτῆς
ἐπανορθωτική. καὶ οὐδ᾽ ἐνταῦθα πάντη τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ζητούμενον ἦν ἐξευρεῖν, ἄχρι πό-
σου παραπλησίως οἰκοδόμῳ τὰ σφάλματα τοῦ σώματος ἐπανορθοῦσθαι, δυνατός ἐστιν, ὁ τὴν ὑγιαστικὴν τέχνην
μεταχειριζόμενος. ἐπεὶ δ᾽ ἀναγκαῖον εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα προεγνῶσθαι τὴν φύσιν τοῦ σώματος, οὗ τὰ σφάλμα-
τα μέλλει θεραπεύειν ἡ τέχνη, διὰ τοῦτ᾽ αὐτὸ ἐζητήσαμεν. εὑρόντες δ᾽ ὡς ἐνέργειαί τε καὶ κατασκευαὶ μορίων
30 εἰσὶ κατὰ φύσιν, ὧν ἀντιποιεῖσθαι χρὴ παντὶ τρόπῳ τῆς φυλακῆς τε καὶ τῆς ἐπανορθώσεως ἐπειδὰν πάσχοιεν,
ἐκ πόσων συμπληροῦται τὸ κατὰ φύσιν ἐζητήσαμεν. εὑρόντες δ᾽ ὡς τοῖς ὀργανικοῖς μορίοις, ἐκ συνθέσεως ἐστὶ τῶν
ἐν αὐτοῖς ἁπλῶν ἡ οὐσία, τοῖς δ᾽ ἁπλοῖς ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐφεξῆς καὶ περὶ τῶν καθ᾽ ἑκάτερα νοσημάτων
σκεψόμεθα. καὶ σχεδὸν ἡμῖν ὁ λόγος ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἐξεύρηκεν, οὐδὲ
ταύτην ἅπασαν, ἀλλ᾽ εἶδος τι μόνον αὐτῆς καὶ οἷον παράδειγμα. τὴν δὲ σύμπασαν οὐσίαν τῶν ὑγιεινῶν τε
καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἐπιστήμην ἕξομεν, ἐπειδὰν ταῖς ὕλαις ἐμβιβάσομεν τὰ εἴδη. χρὴ γὰρ οὐ μόνον ὅτι θερμοῦ
καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κερασθέντων, ἕκαστόν τι γίγνεται μόριον ἐγνωκέναι τὸν ἰατρὸν, ἀλλὰ καὶ κατ᾽
εἶδος ἐπελθόντα, τίς μὲν ἡ τῶν ὀστῶν ἐστὶ κρᾶσις, ὁποία δ᾽ ἡ τῶν σαρκῶν τε καὶ νεύρων καὶ φλεβῶν, ἑκάστου τε τῶν
ἄλλων τῶν ἁπλῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀργανικῶν ἡ τις ἑκάστου μορίου σύνθεσις, οἷον χειρὸς, σκέλους, ἥπατος,
θώρακος, πνεύμονος, καρδίας, ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐχ ἁπλῶς τὰ γένη τε καὶ τὰς διαφορὰς τῶν
40 νοσημάτων, αὐταρκές ἐστι γιγνώσκειν, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἕκαστον μόριον, ὅπως γίγνεται ταῦτα. τοῦτο γὰρ ποιήσαντες
ἐπιστήμην ἂν ἔχοιμεν ὑγιεινοῦ τε καὶ νοσεροῦ σώματος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν,
ἥ τις ἐκ συναμφοτέρων ἐλέχθη συνίστασθαι, τοῦ τε εἴδους, καὶ τῆς ὑποδεχομένης ὕλης αὐτό. κατάλοιπον δ᾽ ἐστὶ
διελθεῖν, ὅπως ἄν τις ἐξιάσαιτο τά τε νοσήματα καὶ φυλάττοιτο τὴν ὑγείαν, ἃ περ ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἐν δύο πρα-
γματείαις διερχόμεθα, τῇ τε τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τῇ τῶν ὑγιεινῶν. ἐνταῦθα δ᾽ ὅσον ὑποδεῖξαι τὴν
μέθοδον αὐτῶν ἀρκεῖ μνημονεῦσαι. ἡ μὲν οὖν θεραπευτικὴ μέθοδος, ἐκ τῆς τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων
σωμάτων ἄρχεται διαθέσεως. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὲν ὑγιαῖνον καθ᾽ ὑπερβολὴν αὖθις ὁμοιομερὲς, ἄν τ᾽ ὀργανικὸν ᾖ,
σύμμετρον πάντα ἐστίν. ἄμετρον δὲ, τὸ νοσοῦν. ἐπισκεπτέον αὐτοῦ τὴν ἀμετρίαν, ἥ τις ποτ᾽ ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ εἶναι
τὴν ἑτέραν ἐναντίαν αὐτῇ ἀμετρίαν. κατὰ μὲν τὰς τῶν ὁμοιομερῶν καὶ ἁπλῶν σωμάτων διαθέσεις ποιότη-
τα, κατὰ δὲ τὰς τῶν ὀργανικῶν, εἰ μὲν εἴη κατὰ μέγεθος ἡ ἀμετρία τοῦ νοσήματος, ἕτερον ἐναντίον μέγεθος. εἰ
50 δὲ κατὰ διάπλασιν, ἑτέραν ἐναντίαν διάπλασιν, οὕτω καὶ εἰ κατὰ θέσιν ἢ ἀριθμόν. ἐπὶ πάντων οὖν ἡ εἰς τὸ
σύμμετρον ἐπάνοδος ἐκ τῆς ἀμετρίας, ὑπὸ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας ἔσται. χρὴ γὰρ οἷον ὁδόν τινα βαδίσαι τὸ παρὰ
φύσιν ἔχον ἐν τῷ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανέρχεσθαι, τὴν αὐτὴν μὲν, ἀλλ᾽ ἔμπαλιν ὁδοιπορῆσαν. εἰ δ᾽ ἔμπαλιν ἔρχεσθαι
μέλλοι, διὰ τῶν ἐναντίων ἀφίξεται τῇ παρούσῃ διαθέσει. καὶ οὗτος ἂν εἴη κοινότατός τε καὶ γενικώτατος σκοπὸς ἁπάσης
τῆς ἰάσεως τῶν νοσημάτων, τὸ ἐναντίον, ὥς που καὶ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται. τὰ ἐναντία, τῶν ἐναντίων ἰάματα. κατὰ
μέρος δὲ τὰ κατὰ μέρος ἐναντία, τῷ μὲν θερμῷ νοσήματι, τὸ ψυχρὸν, τῷ δὲ ψυχρῷ, τὸ θερμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μὲν
ξηρῷ, τὸ ὑγραῖνον, τῷ δὲ ὑγρῷ, τὸ ξηραῖνον. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ὀργανικῶν, καθ᾽ ἕκαστον τῶν
εἰρημένων αὐτοῖς γενῶν τεττάρων, τῆς νοσώδους ἀμετρίας τὴν ἐναντίαν χρὴ ἀντεισάγειν, ἄχρις ἂν ἐπὶ τὸ σύμμετρον καὶ "
κατὰ φύσιν ἔλθωμεν. οἷον εἰ ἐπετράφη τινὶ ἕλκει σὰρξ πλείων τοῦ κατὰ φύσιν, οὐ τὸ σαρκοῦν, οὐδὲ τὸ ἀναπληροῦν, ἀλλὰ "

τὸ καθαιροῦντι καὶ ἀφαιροῦν, καὶ διαβιβρῶσκον, καὶ διαφθεῖρον ἁρμόττει προσφέρειν. ὥσπερ εἰ καὶ κοῖλον ἕλκος, ἔν τινι γένοιτο μέρει, σαρκωτικὸν προσφέρειν ἐκείνῳ. ἑκατέρου δ' εἰς τοσοῦτον ἡ χρῆσις, ὡς παύσασθαι τό τε πρῶτον, ὅταν εἰς τὸ σύμμετρον ἀφίκηται, πρὶν ὑπερβῆναι πρὸς τὸ ἐναντίον. καὶ γὰρ τὸ ὑπερσαρκοῦν καθαίρων, εἰ μὴ στήσῃς ἐν τῷ συμμέτρῳ κοῖλον ἀποδείξεις τὸ μέρος, ἀνατρέφων τε τὸ κοῖλον εἰ μὴ στήσῃς, κἀνταῦθα παύσαιο ἤδη τὸ σύμμετρον, ὑπερσαρκοῦν ἐργάσῃ. ἤδη μὲν δὴ τὸ γένος τοῦτο τῶν νοσημάτων, ἐν ᾧ τὰ μόρια πρὸς τὸ μεῖζόν τε καὶ τοὔλαττον ἐκτρέπεται, τὴν ἐπανόρθωσιν ὡς εἴρηται διὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιητέον. καθ' ἕτερον δὲ γένος, ἐν ᾧ τῆς διαπλάσεως ἐξίσταται τῆς κατὰ φύσιν, ἐπειδὴ πλείους εἰσὶν αἱ κατὰ μέρος διαφοραὶ καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐκδιδάσκειν τὸ ἐναντίον. οἷον εἴ τι μόριον ἑαυτοῦ κυρτότερον ἐγένετο πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν αὐτὸ θλίβοντα, καὶ ὠθοῦντα. τὰ δ' εἴσω θλιβέντα, καὶ οἱονεὶ σιμωθέντα, πρὸς τὸ ἐκτὸς ἐπανάγειν ὥσπερ τὴν ῥῖνα. τὰ δ' ἀντὶ τραχέων λεῖα γενόμενα τραχύνειν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα τραχέα λεαίνειν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα τὰς κοιλότητας, ἢ τοὺς πόρους ἢ ὅλως τὰς διατρήσεις, ἤτοι μείζους ἢ ἐλάττους ἔχει, ἢ κενωτέρας τοῦ δέοντος, ἢ μεστοτέρας, ἢ συμπεφραγμένας ὑπὸ παχέων τε καὶ γλίσχρων ὑγρῶν, καὶ ταῦτα πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν, μέχρις ἂν ἐπὶ τὸ σύμμετρον ἀφίκηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα κατὰ τὴν θέσιν ἐξέστη τοῦ κατὰ φύσιν, ἐπανάγειν αὐτὰ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, ἔμπαλιν ἀπάγοντα. τὸ μὲν εἰς τὸ πρόσω χωρῆσαν, ὀπίσω, τὸ δ' εἰς τὴν ὀπίσω χώραν μεταστάν, ἀνθέλκοντα πρόσω. καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις δύο, τήν τε ἄνω, καὶ τὴν κάτω, καὶ τὴν ἔνθα καὶ ἔνθα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἀριθμοῦ τῶν μορίων διαφθαρέντος, εἰς νόσον ἐμπίπτει τὸ σύμπαν ὄργανον, εἰδέναι μὲν δήπου κἀνταῦθα χρή, τὸ μὲν ὑπερβολὴν εἶναι τοῦ ποσοῦ, τὸ δὲ ἔλλειψιν, ὡς κἂν τῇ κατὰ μέγεθος ἐξαλλαγῇ πρόσθεν εἴρηται, τὴν δ' ἴασιν, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνης ἐν ἀφαιρέσει τε καὶ προσθέσει γίγνεσθαι. διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι μόρια μὲν ὁλόκληρα κατὰ τοῦτο τὸ γένος, ἐν ἐκείνῳ δὲ μόρια μορίων ἀφαιρεῖν τε καὶ προστιθέναι προσήκει. σκεπτέον δ' οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ γένους μόνον, ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν δύναμις ἡμῖν ἐστὶν ἐξεργάσασθαι τὴν ἔνδειξιν. ἡ γὰρ τοῦ νοσήματος ἰδέα τὸν τρόπον ἐνδείκνυται μόνον τῆς ἐπανορθώσεως. εἰ δὲ ἀδύνατός ἐστιν ἢ δυνατός, οὐκέτι συνενδείκνυται. λαμβάνεται γὰρ ἐν ἁπάσαις ταῖς ποιητικαῖς τέχναις τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν γενησομένων πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεώς τε καὶ ἀδυναμίας τοῦ δημιουργοῦντος αἰτίου, καὶ προσέτι τῆς κατὰ τὴν ὕλην εὐπορίας τε καὶ ἀπορίας. τὰ γοῦν αὐτὰ πράγματα, τοῖς μὲν ἀδύνατα, τοῖς δὲ δυνατὰ καθίσταται, καὶ καθ' ἕτερον μὲν καιρόν, ἀδύνατα, καθ' ἕτερον δέ, δυνατά. αἴτιον γάρ ἐστι τῶν περὶ τὸ σῶμα γενομένων ἐπ' ἀγαθῷ φύσις τε καὶ ἰατρός. ἀλλὰ τινὰ μὲν τῇ φύσει, τινὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς ἐστὶν ἀδύνατα. τῇ φύσει μὲν ὀστοῦ κατεαγός, ὡς παραλλάττειν αὐτοῦ τὰ μόρια, καὶ διεστράφθαι τὸ κῶλον, ἀδύνατον ὀρθῶσαι καὶ διαπλάσαι, τῷ δὲ ἰατρῷ, δυνατόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παραρθρῆσαν, ἰατρῷ μὲν ἐμβαλεῖν δυνατόν, ἀδύνατον δὲ τῇ φύσει. τὸ κοῖλον δ' ἕλκος σαρκῶσαι, τῇ φύσει μὲν ἐστὶ δυνατόν, ἀδύνατον δ' ἰατρῷ, καθάπερ γε καὶ τὸ πέψαι τι τῶν ἡμιπέπτων τε καὶ ἀπέπτων. ἀλλὰ καὶ εἰς ταῦθ' ὑπηρετεῖ τε καὶ συμπράττει τῇ φύσει ὁ ἰατρός, καθαρὸν μὲν ἐργαζόμενος τὸ ἕλκος, ἐπιθέσει φαρμάκου καθαίροντος, ἐπιφέρων δὲ τὰ συμμέτρως θάλποντα τοῖς πεφθῆναι δυναμένοις. πολλὰ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει, τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτῆς ἀπεργασθέντων, ἀδύνατον αὖθις ποιῆσαι, καθάπερ φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ σύνδεσμον, καὶ νεῦρον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τῆς οὖν θεραπευτικῆς μεθόδου πρῶτον μὲν ἐξευρεῖν, ὥσπερ εἴρηται, τὸν κοινὸν ἁπάντων σκοπὸν ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. δεύτερον δὲ καθ' ἕκαστον γένος ὑποτάξαι τἀναντία. τρίτον ἐπὶ τούτοις σκέψασθαι, πότε μὲν ἐστὶ δυνατὸν ἡμῖν, ἢ τῇ φύσει τῷ κατὰ τὴν ἔνδειξιν ὑπηρετῆσαι σκοπῷ, πότε δὲ ἤτοι παντάπασιν ἀδύνατον, ἢ κατὰ χρόνον ἀδύνατον, ἢ ἐκ μέρους ἀδύνατον. καὶ εἴη ἂν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐν ᾗ γε χρὴ γεγυμνάσθαι τὸν ἐξευρήσαντα τὸ δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐσομένων. αἱ πραγματεῖαι δὲ εἰσὶν, αἱ τοῦτο διδάσκουσαι δύο, ἥ τε περὶ ζωογονίας ὀνομαζομένη, καθ' ἣν ὅπως ἐκ σπέρματός τε καὶ καταμηνίου τὴν γένεσιν ἔχει τὸ κυούμενον ἐπισκεπτόμεθα, καὶ ἡ λοιπὴ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τῆς φύσεως τοῦ σπέρματος ἐπισκέψαι, φανεῖταί σοι πάντως, ὑποβαλόντι τὴν σκέψιν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, ταῦθ' ἅπερ ἡμῖν ἀπεδείχθη τῷ γεννᾶσθαι τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ κυουμένῳ μόρια τῆς διαπλαττούσης αὐτὰ δυνάμεως, ὕλῃ χρωμένης αὐτῇ τῇ τοῦ σπέρματος οὐσίᾳ. καὶ εἴπερ τοῦτ' ἐξεύροις, οὐκ ἂν ἔτι θαυμάσαις, εἰ μηδὲν τῶν τοιούτων ἡ φύσις ὕστερον ποτὲ δύναται δημιουργεῖν. ἐν δὲ τῷ περὶ φυσικῶν δυνάμεων, ἐπισκοπεῖσθαι τὴν περὶ τῶν γεγενημένων διοίκησιν, ὡς κἀντεῦθεν εὐπορῆσαί σε τῆς εὑρέσεως, ὧν δυνατὸν ἐστὶ τῇ φύσει ποιεῖν, αὐτῇ τε κατὰ μόνας, ὑπηρετουμένῃ τε πρὸς τῶν ἰατρῶν, ὧν τ' ἀδύνατον. ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ καθ' ὃν ἐπισκεπτόμεθα περὶ τῆς τῶν δημιουργικῶν αἰτίων δυνάμεως, καὶ τῆς τῶν ἀποτελουμένων οὐσίας, ἐξευρήσεις ἅπαντα τὰ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα. οἷον εἰ δυνατὸν ἀπολλυμένου χόνδρου, γεννᾶσθαι πάλιν ἕτερον χόνδρον, ἢ ἀντ' αὐτοῦ τι παραπλήσιον. οὕτω δὲ καὶ ὀστοῦν εἰ δυνατὸν ἕτερον ποιῆσαι τοῦ μετὰ τὴν ἀποκύησιν ἀπολλυμένου, ἢ τι παραπλήσιον αὐτῷ. καὶ εἰ συμφῦναι τὸ νευρῶδες τοῦ διαφράγματος, ἢ τὴν καρδίαν, ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ ὅλως ὁτιοῦν τῶν ἄλλων μορίων, ἐμοὶ δὲ οὐ καιρὸς ἐνταῦθα διέρχεσθαι πάντα. οὐ γὰρ εἰς ἓν τοῦτο τὸ βιβλίον ἐγχωρεῖ τὴν ὅλην ἰατρικὴν καταθέσθαι, οὐδὲ τοῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ἐσπούδαζεν, ἀλλὰ τὰς μεθόδους εἰπεῖν, ἐνδείξασθαί τε περὶ τῆς συστάσεως τῆς τέχνης ἐκ τίνων τε καὶ πόσων ἀρχῶν καὶ κατὰ τίνας ὁδοὺς γίγνεται. καταπαύσας οὖν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα λόγον, εἰς ἕν τε κεφάλαιον ἀναβαλών, προσθήσω τῷ πρόσθεν ἤδη συνεστῶτι μέρει τῆς τέχνης. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων εἶδος ἐξευρόντες, ἠξιοῦμεν ἐν ταῖς κατὰ μέρος ὕλαις αὐτὸ θεάσασθαι πάσαις, οὕτω καὶ νῦν ὑπὸ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τῶν σκοπῶν εὑρημένων, εἰς τὰς κατὰ μέρος ὕλας ἐμβιβάζειν αὐτοὺς ἀξιώσομεν, ἵνα γνῶσιν ὅσα τε δυνατὸν γίγνεσθαι κατ' αὐτήν εἰσιν, ἢ ἐκ μέρους, ἢ κατά τινα χρόνον, ὅσα τ' ἀδύνατον παντάπασιν. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ κἀνταῦθα τὴν πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας ἀναλογίαν.

ὡς γὰρ εἴ τις

ὥς γὰρ εἴ τις ἐξ ὀπτῶν πλίνθων γεγενημένης οἰκίας, εἶτα πεπονθυίας κατά τι μέρος, ἐπανορθοῦσθαι τὸν κελεύ-
σειεν, ἐξαιροῦντας μὲν ὅσαι πεπόνθασι τῶν πλίνθων, εἰς δὲ τὸν ἐκείνων τόπον, ἐντιθέντας ἑτέρας ἀπαθεῖς, ἀναγ-
καῖον ἔσται τῷ δημιουργῷ κατασκευάζειν πρότερον ἑτέρας, ὁμοίας ταῖς πεπονθυίαις, ἔτι τε πρὸς τούτῳ τὴν
ἐπιτηδείαν ὕλην οὐκ ἔχοντος παρασχεῖν τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας, ἀδύνατον ἂν εἴη λέγειν τὴν ἐπανόρθωσιν. οὕτως
ἔχει κἀπὶ τοῦ νῦν προκειμένου σκέμματος. ἀπορίᾳ γὰρ τῆς ὕλης, οὐδὲν ἐξ ὑστέρου ποιεῖν ἡ φύσις οἵα τ' ἐστὶν, ὧν ἐκ
σπέρματος ἐν τῷ διαπλάττειν τὸ ζῶον ἐποίησεν. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, προσθῶμεν τῷ λό-
γῳ τὸ λοιπὸν, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐξευρίσκοντες τὰ βοηθήματα. τὰς μὲν γὰρ οἷον γενικὰς αὐ-
τῶν ἰδέας διήλθομεν ὡς χρὴ, τὰ μὲν ψύχειν, τὰ δὲ θερμαίνειν, τὰ δὲ ὑγραίνειν, τὰ δὲ ξηραίνειν. οὗτοι γὰρ ἐν τοῖς
ὁμοιομερέσιν οἱ σκοποὶ, καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὸ πηλίκον, ἤτοι καθαίρειν, ἢ ἀνατρέφειν, οὕτω δὲ κἀν τοῖς κατ'
10 ἀριθμὸν, ἢ ἐξαιρεῖν ὅλον, ἢ γεννᾶν. ἐν δὲ τοῖς κατὰ διάπλασιν, εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἐπαναγαγεῖν σχήματα, καὶ κενοῦν
τὰ πεπληρωμένα, καὶ πληροῦν τὰ κεκενωμένα, καὶ τὰς ἐμφράξεις ἐκφράττειν, καὶ τὰς ἀναστομώσεις συνάγειν,
καὶ τὰ μεμυκότα καὶ πεπυκνωμένα πρὸς τοὐναντίον ἐπιστρέφειν, τὰ μὲν ἀναστομοῦντα, τὰ δὲ ἀραιοῦντα. οὕτω
δὲ κἀν τῷ κατὰ τὴν σύνθεσιν νοσήματι, πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν ὁ σκοπὸς, κἀν τῷ τὴν ἕνωσιν λελύσθαι κόλ-
λησιν ἐργάζεσθαι τῶν κεχωρισμένων. ἀλλ' ἐν ἅπασι τούτοις ἐξευρίσκειν ὕλας βοηθημάτων, οὐ μικρόν ἐστι μόριον
τῆς τέχνης. οἷον εὐθέως ἐπὶ τῶν παραλλαττόντων ἄρθρων, ἐπειδὴ συμβαίνει μὴ μόνον ὀπίσω καὶ πρόσω, καὶ ἔνθα
καὶ ἔνθα μεταχωρεῖν τὸ ἐξιστάμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἄνω τόπον ὑπὸ τῆς τῶν μυῶν συντονίας ἀνέλκεσθαι, διττῆς
κινήσεως ἐστὶ τοῖς ἐμβάλλουσιν ἡ χρεία, πρώτης μὲν τῆς κάτω, δευτέρας δὲ τῆς εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ἀποθέσεως.
καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς ἀντιτάσεως, ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ἐμβολήν. εἰς δὲ τὴν ἀντίτασιν ὅτι μὲν ἰσχυροτέρων ἀντι-
λήψεών τε καὶ τάσεων ἐστὶ χρεία, πρόδηλον ἅπασι. ποιεῖν δ' αὐτὰ, ἐνίοτε διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀδυνατοῦν-
20 τες, ὄργανα πρὸς τοῦτ' ἐξευρήκαμεν ἐπιτήδεια. τὰ πολλὰ δ' αὐτῶν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐξηρθρηκό-
των συμπράττει, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ὄργανα τῶν βοηθημάτων ὗλαι τινὲς εἰσὶν, ὥσπερ καὶ τὰ ἁρμοζόμενα
πάντα καὶ τὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ τὰ πόματα, καὶ ἁπλῶς ὅσα προσαγόμενα τῷ σώματι, τὰς εἰρη-
μένας διαθέσεις, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγει. χρὴ τοίνυν πεπραγματεῦσθαι καὶ περὶ τῆς τούτων ὕλης τὸν ἰατρὸν,
συμβιβάζοντα τοὺς εἰρημένους ἔμπροσθεν σκοποὺς τῇ χρήσει τῶν ὑλῶν, ἵνα μή ποτε πλανηθῇ ὅμοιόν τι πάθος
τοῖς οἰομένοις, ὅσα μὲν δεῖται ψύχεσθαι, πᾶσιν αὐτοῖς ἁρμόττει ὕδωρ ψυχρὸν, ὅσα δὲ θερμαίνεσθαι, θερμὸν οὐκ εἰδό-
σιν ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς ἐνίοτε καὶ τὸ ψυχρὸν, θερμαίνει, καὶ τὸ θερμὸν, ψύχει. πλεῖστα δὲ περὶ τῆς ἐν τούτοις ἁπάσι
μεθόδου, κατὰ τὴν περὶ φαρμάκων πραγματείαν λέγονται. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοῦτο προσθῶμεν, ὡς ἅπαν τὸ
τοιοῦτον γένος τῆς ὕλης τῶν βοηθημάτων, ἐν προσφερομένοις, καὶ ποιουμένοις, καὶ κενουμένοις, καὶ τοῖς ἔξωθεν
προσπίπτουσι κεῖται, δι' ὧν ἁπάντων ὁ συνιστάμενος τὴν τέχνην διεξελθὼν, καὶ τῆς κατὰ μέρος ὕλης ἁπάσης ἐπι-
30 στήμην ἔχων, οὐ μόνον τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῆς χρήσεως, οὕτως ἂν εἴη συμπεπληρωκὼς ἅπαντα τὰ ὑγιεινὰ
τῶν αἰτίων, ὡς μηδὲν λείπειν αὐτῷ, πρὸς τὴν τῆς θεραπευτικῆς τέχνης σύστασιν, εἰς δύο κεφάλαια τούτων ἁπάν-
των ἀναγομένων, εἴς τε τὴν γνῶσιν τῶν σωμάτων, οἷς προσάγεται τὰ βοηθήματα, καὶ αὐτὴν τὴν τῶν βοηθημάτων φύ-
σιν. ὑπόλοιπον δ' ἂν εἴη πράττειν αὐτῷ μέλλοντι τὰ κατὰ τὴν τέχνην, ἐξευρεῖσθαι τινὰ διαγνωστικὴν θεωρίαν ἁπα-
σῶν τῶν διαθέσεων, καὶ μάλιστα ὅσαι περὶ τὰ κατὰ βάθος μόρια συνίστανται. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τοῦ τυχόντος ἐστὶν ἐξευρεῖν
ἑκάστου τῶν μορίων, ἢ τῶν ἁπλῶν, ἢ τῶν ὀργανικῶν, τὴν νοσώδη διάθεσιν, ὅταν ἐν τῷ βάθει τύχῃ κείμενον. ἀλλὰ κἀνταῦ-
θα μεθόδῳ τινὶ χρὴ πειρᾶσθαι τὸ πεπονθὸς ἐξευρίσκειν ἅμα τῇ περὶ αὐτὸ διαθέσει, περὶ ἧς εἴρηται καὶ ἡμῖν ἑτέρωθεν
διὰ πλειόνων. ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μεθόδων ἐνταῦθα τὰ κεφάλαια διήλθομεν, οὕτω καὶ περὶ τούτων
εἰπεῖν ἀναγκαῖον ἐστὶ, καὶ πρῶτόν γε διὰ τίνος γένους τῶν παρὰ φύσιν ἐλπίζειν χρὴ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιήσε-
σθαι. τρία γάρ ἐστι τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν, ἓν μὲν, αἱ διαθέσεις αἱ βλάπτουσαι τὴν ἐνέργειαν, ἕτε-
40 ρον δὲ, τὰ τούτων αἴτια, καὶ τρίτον, τὰ συμπτώματα. τὰ μὲν οὖν αἴτια κυριώτατα μὲν, ὅταν ἐνεργῶσι, ταύτης
τῆς προσηγορίας ἀξιοῦται. λέγεται μέντοι γε πολλάκις εἰ καὶ μηδέπω μηδὲν ἐνεργεῖ κατ' αὐτὸ τὸ δύνασθαι μό-
νον, οἷον καὶ ἡ ἀπεψία νόσων αἰτία λέγεται, κἂν μηδέπω νοσάζῃ. καλῶ δὲ ἀπεψίαν, οὐ μόνον τὴν ἐν γαστρὶ πέψεως
τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις τε καὶ ἥπατι, καὶ κατὰ τὸν ὄγκον σύμπαντα. τῶν δὲ συμπτωμάτων τὸ
γένος, εἰς τρεῖς τέμνεται διαφορὰς, τὴν βλάβην τῶν ἐνεργειῶν, τὰ συμβεβηκότα τοῖς σώμασι, τὰς τῶν ἐκκρινο-
μένων ἀμετρίας. ἁπάντων δὲ τούτων αἰτία τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ διάθεσις, ἣν εἴτε νόσον, εἴτε πάθος ὀνομάζοι τις,
οὐ διοίσει. γνωρίζεται δ' εἰκότως ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων, αἰτίας γε λόγον ἔχουσα πρὸς αὐτά. ἔνια μὲν οὖν αὐτῶν
ἐξ ἀνάγκης, ἕπεται ταῖς διαθέσεσιν, ἔνια δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἤτοι πλειστάκις, ἢ σπανιάκις, ἢ ἀμφιδόξως. ὥσπερ
αὖ πάλιν, ἕτερα συμπτώματα, τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ διαφορᾷ τῆς διαθέσεως, τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ,
τὰ δ' ἀμφιδόξως, τὰ δὲ σπανίως. ὅσα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῷ νοσήματι συμπτώματα, παθογνωμο-
50 νικὰ προσαγορεύεται, καὶ ταῦθ' ἡγεῖσθαι χρὴ γνωρίσματα βέβαια τῶν νοσημάτων ὑπάρχειν. ὅσα δ' οὐκ ἐξ
ἀνάγκης, ἤτοι τῆς διαφορᾶς ἐστὶ τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ ἤθους, ἢ τοῦ μεγέθους ἐνδεικτικά. δείξω δ' ἐπὶ παραδεί-
γματος ἑνὸς ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἵν' ἐντεῦθεν ὁρμώμενος, ἔχῃς γυμνάζειν σεαυτὸν ὁμοίως ἐν
ἅπασι κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον. ὑποκείσθω φλεγμαίνειν ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκὼς ὑμήν. ἐστὶ δὲ δήπου τοῦ-
το τὸ πάθος ἡ φλεγμονὴ, συμπτώματα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχουσα, τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, ἔρευθος, ὀδύνην, ὧν
οὐχ ὑποπίπτει νῦν τὰ δύο, λείπεται δὲ τὸ ἄλγημα μόνον, ὃ κατὰ τὰς πλευρὰς ἐρείδει νυγματῶδες γιγνόμε-
νον, ἀλγεῖ μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος, ὅτι φλεγμονὴ τὸ πάθος. ἡ δὲ ἰδέα τῆς ὀδύνης, νυγματώδης, ὅτι καὶ ἡ οὐσία
τοῦ πεπονθότος ἐστὶν ὑμενώδης. κατὰ δὲ τὴν πλευρὰν ἐρείδει, διότι ἐν ταύτῃ κεῖται τὸ πεπονθός. καὶ μὲν διὰ
καὶ μέχρι πλείονος διήκει, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ὑπεζωκὼς ἐπὶ πλεῖστον ἐκτέταται. πυρετὸς δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεται

διά τε τὸ πάθος καὶ τὴν θέσιν τοῦ πεπονθότος, ὧν ἐὰν ἀπῇ θάτερον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει πυρετός. οὐδὲ γὰρ ἐὰν ὁ δάκτυλος φλεγμαίνῃ, πάντως πυρέττουσιν, ὅτι πόρρω τῆς καρδίας. οὐδ᾽ ὅταν οὖν ὁ ὑπεζωκὼς μὴ πάθῃ, τὸ πάθος δ᾽ ἤτοι σκίρρος, ἢ οἴδημα τύχῃ, καὶ μὴν καὶ ἡ δύσπνοια τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθησάντων ἔσται τῷ πεπονθότι τόπῳ, διότι μόριον ἐστὶν ἀναπνευστικοῦ τινος ὀργάνου. τὸ μέντοι τῆς δυσπνοίας εἶδος οὐ διὰ τὸ μόριον, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος ἔσται. κωλύει γὰρ ἡ ὀδύνη διεστάλθαι μέχρι πλείστου τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα. περικαταλύει τοιγαροῦν τῆς ἀναπνοῆς τὴν ἐνέργειαν, οὐδέπω τῆς χρείας πεπληρωμένης, ὅθεν ἀναγκάζεται διὰ τάχους ἐπὶ τὴν δευτέραν ἐνέργειαν ἰέναι, μηκέτ᾽ ἠρεμοῦντα τοσοῦτον, ὅσον ὅτ᾽ ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἦν, καὶ οὕτω γίγνεται τὸ πνεῦμα μικρὸν καὶ πυκνόν. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν ἀλλοίωσις, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος, ἥτ᾽ ἀχώριστος τῶν πυρετῶν, καὶ ἡ κατὰ τοῦ πεπονθότος ἰδέαν. σφύζουσι γὰρ αὐτοῖς αἱ ἀρτηρίαι, διότι μὲν πυρέττουσι μεῖζον καὶ θᾶττον καὶ πυκνότερον, ὅτι δὲ νευρῶδες τὸ φλεγμαῖνον, ἅμα τάσει τε καὶ σκληρότητι. ταῦτα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὰ συμπτώματα τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος. ἐξ ἀνάγκης δὲ κἀκ τῶν ἑπομένων ἐστί, ἤτοι γε ἐπὶ τὴν πεπονθυῖαν πλευρὰν ἡ κατάκλισις ἧττον ἐπώδυνος ἐστίν, ἢ ἐπὶ τὴν ἀντικειμένην, ἢ ἐπ᾽ ἀμφοτέρας παραπλησίως. διπλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑπεζωκότος, εἰ μὲν οὖν τὸ περὶ τοῖς ὀστοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μέρος, ἰσχυρότερον φλεγμαίνοι, ῥᾷον ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον κατακλίνονται, θλίβονται γὰρ ἐπὶ τοῦ πεπονθότος. εἰ δὲ τὸ ἕτερον τὸ ἔνδον, ὅπερ ὡς τὰ πολλὰ συμβαίνειν εἴωθεν, ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον ὀδυνῶνται μᾶλλον κλινόμενοι, κρεμᾶται γὰρ αὐτοῖς τὸ φλεγμαῖνον. εἰ δ᾽ ἐπὶ τὸ πεπονθὸς ἧττον, οὔτε γὰρ θλίβεται πρὸς τοῖς ὀστοῖς, οὔτε κρεμᾶται, ἀλλ᾽ ἀμφοῖν γε τούτοιν ἠλευθέρωται, καὶ κατὰ θατέρου τοῦ ἀπαθοῦς ἐστήρικται. παθόντων δὲ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ὑπεζωκότος, ὁμοίως ἐπ᾽ ἀμφοτέραις ταῖς πλευραῖς κλίνονται. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ διήκειν τὸ ἄλγημα τοῖς μὲν εἰς ὑποχόνδριον, ἐνίοις δ᾽ εἰς κλεῖν, διά τε τὴν φύσιν τοῦ πεπονθότος γίνεται μορίου, καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς σύμπτωμα τὸ ἐκτείνεσθαι τὴν ὀδύνην. ἐπεὶ γὰρ ἄχρι τε τῶν κλειδῶν ὁ ὑπεζωκὼς ἀνήκει, καὶ κατὰ τοῦ διαφράγματος ἅπαντος, τῶν μὲν ἄνω μερῶν αὐτοῦ φλεγμαινόντων ἡ κλεῖς κατασπᾶσθαι δοκεῖ, τῶν κάτω δ᾽, εἰς ὑποχόνδριον ἐξήκει τὸ ἄλγημα. μικρὰν οὖν χρὴ πάνυ κατὰ τὰ μέσα τῶν πλευρῶν γενέσθαι τὴν φλεγμονήν, ἵν᾽ εἰς μηδέτερον ἐξίκηται, ὡς ἥ γε μεγάλη πρὸς ἄμφω διικνεῖται. καὶ μὴν καὶ τὸ διιδροῦσθαι τινὰ καὶ ἐκχεῖσθαι τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου λεπτὸν ἰχῶρα διά τε τὸ νόσημα γενήσεται, καὶ τὸ μόριον, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι φλεγμαίνουσιν ἅπασι συμπίπτει, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐξ ἐπιρροῆς τε γὰρ τῶν ὑγρῶν ἡ φλεγμονή, καὶ τὸ μέρος ἀραιόν, οὐχ ὥσπερ τὸ δέρμα πεπιλημένον τε καὶ πυκνόν. ὅταν μὲν οὖν πολλή τε ἅμα καὶ λεπτὴ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον ἡ ὑγρότης ὑπάρχῃ, καὶ τὸ μόριον ἀραιὸν πλεῖστον ἐκχεῖται πρὸς τὸ ἐκτός. ὅταν δ᾽ ἔμπαλιν ὀλίγον τε ᾖ καὶ παχὺ τὸ ῥεῦμα, καὶ τὸ σῶμα πυκνόν, ἐλάχιστον ἐρεθίζει μὲν εἰς βῆχα, πτύουσι δὲ οὐδέν. ὥσπερ γε κἀπειδὰν πλεῖστον γένηται, βήχουσί τε πλεῖστα καὶ ἀναπτύουσιν οὐκ ὀλίγα. καὶ εἴη ἄν, τὸ μὲν βήττειν ἀχώριστον τοῦ πάθους, τὸ δὲ πτύειν ἐπὶ τῷ βήττειν, οὐκ ἀχώριστον μέν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ γιγνόμενον. εἰ μέντοι γε ἀναπτύοιεν, ἐξ ἀνάγκης μὲν χρωσθήσεται τὸ σίελον, οὐ μὴν ἀεί γε ταὐτῷ χρώματι, διότι μηδ᾽ ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μέρει τῆς αὐτῆς ἀεὶ φύσεως ἐστὶ τὸ περιττόν. ὅταν μὲν οὖν αἱματῶδες, ἢ χολῶδες ὑπάρχῃ, τοιοῦτον δ᾽ ἐν πλευρίτισι τοὐπίπαν ἐστί, τὸ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενον ῥεῦμα, κέχρωσται τὸ σίελον αὐτοῦ ὀρρῷ ὑπὸ τοῦ περιεχομένου χυμοῦ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον. ἐρυθρὸν μέν, ὅταν αἱματικὸν ὑπάρχῃ τὸ ῥυὲν εἰς τὸν ὑπεζωκότα, ξανθὸν δ᾽, ὅτε πικρόχολον ἐστίν. εἰ μέντοι φλεγματώδης χυμὸς πρῶτον σφηνωθείς τε καὶ διασαπείς, αἴτιος καθίσταται τοῦ τὴν φλεγμονὴν ἐργασαμένου ῥεύματος, τηνικαῦτα ἐκπτύουσιν ἀφρώδη. πτύουσι δὲ καὶ μέλανα ποτέ, κατοπτηθέντος τοῦ ῥεύματος, ἄν θ᾽ αἱματικὸν, ἄν τε πικρόχολον ᾖ. συνενδείξεται οὖν τὰ τοιαῦτα πάντα, τῇ τε τοῦ πεπονθότος μορίου διαγνώσει, καὶ τῇ τοῦ πάθους, τὴν διαφορὰν τοῦ ῥεύματος, ὥστ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον, ὡς καὶ τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπίστασθαι, καὶ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εἰς τὴν τῶν νοσημάτων τε καὶ νοσούντων τόπων εὕρεσιν. ὅτι δ᾽ οὐδὲν διαφέρει λέγειν ἢ θέσιν, ἢ σύνθεσιν, ἢ πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εὔδηλον εἶναι νομίζω, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. εὔδηλον δ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστίν, ὡς καὶ τὴν ἐνέργειάν τε καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπίστασθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων γενέσεις. εἰ δὲ βούλει καὶ τὰς ποιούσας αἰτίας τὰ νοσήματα. πρός τε γὰρ τὴν διάγνωσιν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων ἅμα ταῖς διαθέσεσι, καὶ πρὸς τὰς τοῦ νοσήματος αὐτοῦ διαφοράς, ἀναγκαῖα φαίνεται ταῦτα, καὶ τὸ μέγεθος δέ, καὶ τὸ ἦθος ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων λαμβάνεται. τὸ μέγεθος μέν, ἔκ τε τοῦ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν μεγέθους, καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. τὸ δὲ ἦθος, ἔκ τε τῆς διαφορᾶς τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. αὐτίκα γοῦν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδείγματος, ὀλεθριώτατος μέν ἐστιν ὁ μελαγχολικὸς ὑπερκρατῶν χυμός, ὅτι τε κακοηθέστατος αὐτός ἐστι, καὶ διαβρωτικώτατος, καὶ δύσπεπτος, καὶ δυσεκκάθαρτος, ὅτι τε πλείστης ἐστὶ θερμασίας ἐνδεικτικός, ὑφ᾽ ἧς κατοπτηθεὶς ἐγένετο. πάντων δ᾽ ἐπιεικέστατος ὁ αἱματικός, ὡς ἂν γλυκύτατός τε καὶ εὐπεπτότατος ὤν. οἱ δ᾽ ἄλλοι δύο χυμοί, μεταξὺ τῶν εἰρημένων εἰσίν, ἁπλότητός τε καὶ κακοηθείας. τῶν συμπτωμάτων δέ, τὸ μὲν μηδὲν ἀναπτύειν ὀλέθριον, ὅτι τε δεδέσθαι δηλοῖ πρὸς τῆς φλεγμονῆς τὸ ῥεῦμα, καὶ ὅτι διὰ τὸ μένειν ἔνδον ὅλον διαφθαρήσεται. τὸ δ᾽ ἀναπτύειν ἀπόνως τε καὶ ῥᾳδίως ἐπιεικέστατον. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ πτυόμενον εἴη πεπεμμένον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιεικέστατον. ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς συμπτώματα τὸ ἦθος δηλοῖ τοῦ νοσήματος. ἤδη δὲ καὶ τἄλλα ὅσα κατὰ συμπάθειαν ἐπιγίνεται, παραφροσύναι τε καὶ κώματα, καὶ ἀνορεξίαι καὶ οὖρα, καὶ διαχωρήματα τοῖα καὶ τοῖα γιγνόμενα. γυμναστέον οὖν ἡμῖν ἐστιν, ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις, εἰ διαγνωστικοὶ βουλόμεθα γενέσθαι νοσήματός τε καὶ μορίου πεπονθότος, ἦθος τε καὶ μέγεθος, καὶ διαφορᾶς τῆς κατ᾽ αὐτά. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ τούτων ἡμῖν ὑπάρξει καὶ τὸ προγιγνώσκειν, εἰς ὅ, τι τελευτήσει τὸ νόσημα, καὶ ἡ τῶν βοηθημάτων ἐπιδέξιος χρῆσις. ἡ μὲν γὰρ πρόγνωσις ἀναίτιόν τε τὸν ἰατρὸν ἀποφαίνει τῶν θανάτων,

θανάτων, εὐπειθεῖς τε παρέχει τοὺς κάμνοντας, ἐκ πολλῶν τε προδιδάσκει τὸν καιρὸν τῶν βοηθημάτων. ἡ δὲ
βοηθημάτων χρῆσις ἀπὸ δέξιος, ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ κυριώτατόν ἐστι τῆς τέχνης, ἐφ' ὃ σύμπας ὁ λόγος ὥρμηται, πρό-
δηλον παντί. πῶς δὲ ἐκ τῶν προειρημένων περιγίγνεται, μετ' ὀλίγον εἰρήσεται. νυνὶ μὲν γὰρ ἀποθεῖναι βούλομαι
πρότερον οἷς διεξῄειν, τὸ τέλος. ἡ γὰρ τῶν νοσημάτων ἅμα τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ μορίοις διάγνωσις, ἐφ' ἑνὸς μὲν
ἤδη μοι παραδείγματος εἴρηται. προσθεῖναι δ' ἕτερον καὶ παραπλήσιον, οὐδὲν χεῖρον. ἡ γάρτοι τῶν ἐκκρινομένων
ἰδέα διδάσκει πολλά, συνῆπται δ' αὐτῇ τὸ σῶμα, ἐξ οὗ τὴν ἔκκρισιν ὁρῶμεν γιγνομένην, ὡς ἐξ ἀμφοῖν συνιόν-
των ἔνδειξιν μίαν γίγνεσθαι βεβαίαν. ὑμενώδους γάρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐκκριθέντος σώματος, ἡ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ φα-
νέντος ἔνδειξις, ἡλκῶσθαί τι πιστὸν ἐνδείκνυται μέρος ὡς ἂν πολλῆς ὑμενώδη φύσιν ἔχειν, ἀφωρισμένον δὲ αὐτό,
δηλοῦν ἀδυνατεῖ. τὸ μέντοι τῆς ἐκκρίσεως χωρίον ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ποδηγεῖ. κάτω μὲν γὰρ διαχωρηθέν, ἐν-
τέρου δηλοῖ τὴν ἕλκωσιν, ἄνω δὲ ἐμεθέν, γαστρός. ἀναβηχθὲν δὲ τῶν ὑπαλειφόντων τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὑμέ-
νων, οὐρηθὲν δὲ ἤτοι κύστεως, ἢ τοῦ κατὰ τὸ αἰδοῖον πόρου. αὐτά τε οὖν ταῦτα καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ κατὰ συμπάθειάν τε
καὶ πρωτοπάθειαν κάμνοντα σώματα, διακρίνειν ἀλλήλων προσήκει, τῇ τε ἡγεμονίᾳ καὶ ἀκολουθίᾳ, καὶ περὶ με-
γέθει τε καὶ τῇ σμικρότητι, καὶ προσέτι τῇ τῶν κακούντων ἑκάτερον αἰτίων προσόδῳ. πολλοὶ γοῦν ἐπὶ στομαχι-
καῖς διαθέσεσιν, ἤτοι τοῦ ἐγκεφάλου εἰς συμπάθειαν ἀχθέντος, ἐν μελαγχολικοῖς ἐγένοντο συμπτώμασιν, ἢ τῶν
ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τῶν ὑποχεομένων. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐάν τις ἀκριβῶς προσέχῃ τὸν νοῦν, εὑρήσει ταῖς ἀπε-
ψίαις τε, καὶ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἀθροίσεσιν ἐν στόματι κοιλίας ἑπόμενα τὰ εἰρημένα παθήματα, καὶ συμπα-
ροξυνόμενά τε τοῖς βλάπτουσι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καὶ συγκαθιστάμενα τοῖς ὠφελοῦσι. ἀλλ' οὐ πρόκειταί μοι τὰ
νῦν ἅπαντα τὸν ὑπὲρ τῶν πεπονθότων μορίων λόγον διέρχεσθαι, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν τέχνην ὁλό-
κληρον, ἀλλ' ἐνδείξασθαι μόνον τὴν μέθοδον αὐτῆς τῆς εὑρέσεως, καὶ ὅπως περὶ τέλει τῆς τέχνης συνῆπται. καὶ
ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν καθ' †ἕκαστον γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐν ἁπάσαις ταῖς ὑπὲρ αὐτῶν γεγραμμέναις ἡμῖν   †ἑαυτὸν
ἐννοίαις, ταῖς πραγματείαις ἀναλεγόμενον. ὅπερ οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰς τὰ παρόντα προσθέντος, ἀπαλλάξομεν
ἐπὶ τὰς εἰρημένας μεθόδους, κἀνταῦθα τὸ εἶδος νόμιζε τοῦ πράγματος ὑπάρχειν, ἐπειδὰν δὲ ταῖς ὕλαις ἐμβι-
βάσω, ὅλην τὴν οὐσίαν ὅταν ἅπαντα διέλθω τὰ κατὰ μέρος, ὥσπερ νῦν ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ἐποίησα. καὶ
τοῦτ' ἄν σοι τὸ μέρος εἴη τῆς τέχνης ὁλοκλήρως συνεστικός. ὑπόλοιπον δ' ἐστὶν ὑποδεικνύειν, ὡς καὶ εἰς τὴν ἔνδειξιν
χρῆσιν τῶν βοηθημάτων ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τὴν οὐσίαν ἀκριβῶς τοῦ θεραπευομένου μορίου, καὶ τὴν διάπλασιν
καὶ τὴν θέσιν. ἡ μὲν οὖν οὐσία διδάσκει τὰ πρῶτα νοσήματα τὰ κατὰ δυσκρασίαν, εἰς ὅσον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύ-
σιν, ἄχρι πόσου τε θερμαντέον ἐστὶν ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ψυκτέον, καὶ ξηραντέον, καὶ ὑγραντέον. ἡ δὲ διάπλασις,
αὐτά τε τὰ καθ' ἑαυτὴν διδάσκει νοσήματα, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ συνενδείκνυται τὸ μέγεθος αὐ-
τῶν. εἰς ὅσον γὰρ ἕκαστον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τοσοῦτον ἥκει μεγέθους. ἅμα δὲ περὶ μεγέθει καὶ τὸ μέχρι πόσου,
διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανάγειν αὐτὰ χρὴ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, ἐξ αὐτοῦ λαμβάνεται. ταῦτα μὲν οὖν ἀνάλογον τοῖς
κατὰ δυσκρασίαν. αἱ δὲ ἐμφράξεις τε, καὶ σφηνώσεις τούτου εἰσὶ γένους, ἴδιον δὲ ἐξαίρετον ἐνδείκνυται, τὸν τρόπον
τῆς κενώσεως ἐκ τῶν στομάτων καὶ διὰ τῶν σχημάτων ἃ κέκτηται τὸ θεραπευόμενον ὄργανον. ἐπικοινωνεῖ δὲ τοῖς
ὑπὸ τῆς θέσεως ἐνδεικνυμένοις, ὑπὲρ ὧν ἤδη λέγομεν. ὅσα μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς ἀνάλογόν ἐστιν, εἴς τε τὴν τοῦ μεγέ-
θους διάγνωσιν, εἴς τε τὸ ποσὸν τῆς τῶν βοηθημάτων χρήσεως, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. ὅσα δ' ἐξαίρετα, λεκτέον
ἐφεξῆς, ἐπειδὴ καὶ ἡ χρεία μεγίστη πρὸς τὰς θεραπείας αὐτῶν ἐστι μιγνυμένων ταῖς ἀπὸ τῆς διαπλάσεως ἐνδείξε-
σιν, ἔσται δὲ κἀνταῦθα ὁ λόγος ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ γνῶναι τὴν μέθοδον. ἔμφραξις ἐστὶ μέν, ἐν τῷ
τῶν ὀργανικῶν παθῶν. ἐγγίγνεται δὲ ἐν ἥπατι μάλιστα διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐνέργειαν. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πυ-
λῶν φλέβες εἰς ἅπαντα τοῦ σπλάγχνου τὰ σιμὰ καταχιζόμεναι, συνάπτουσι ταῖς ἐν τοῖς κυρτοῖς ἀδήλοις αἰσθή-
σει στόμασι. ἀναφέρεται δ' ἐκ τῆς κοιλίας τροφὴ πᾶσα, πρὸς ἕνα τόπον τοῦ ἥπατος, ὃν ἀπ' αὐτοῦ τοῦδε τοῦ νῦν εἰρη-
μένου, πύλας ὀνομάζουσιν. οὔτε γὰρ εἰς τὰς πόλεις εἰσελθεῖν τις δύναται, πρὶν διελθεῖν τὰς πύλας, οὔτ' εἰς ἧπαρ
ἀφικέσθαι πρὶν ἐν τούτῳ γενέσθαι τῷ χωρίῳ. διανέμεται δ' ἐντεῦθεν εἰς τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἅπαντα, κἄπειτα
δι' ὧν εἰρήκαμεν περάτων εἰς τὸ κυρτὸν μεταλαμβάνεται. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστι, διά τε τὴν τῶν ὁδῶν στενότητα καὶ
τὸ πλῆθος τῆς διερχομένης οὐσίας ἐμφράξεσι συνεχέσιν ἁλίσκεσθαι τὸ σπλάγχνον. ἴασις οὖν αὐτῆς ἔσται πρὶν μὴ πολ
λαπλῆν γενέσθαι καὶ πυρέττειν τὸν ἄνθρωπον ἡ τῶν λεπτυνόντων ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων προσφορά. πολλῶν δὲ
γενομένων, οὐκ αὐτὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ κένωσις ἐστίν. ἣν τινα δι' ὧν χρὴ ποιεῖσθαι χωρίων, ἥ τε διάπλασις ἐνδεί-
ξεται τοῦ σπλάγχνου καὶ ἡ θέσις. ἐκ τούτων γοῦν ὁρμώμενοι, τὰ μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος ἐπ' ἔντερον προτρε-
ψόμεθα. ὅσα δ' ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐστι, δι' οὔρων ἐκκενώσομεν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμονα
περιέχεται, κενοῦσθαι δεόμενα παρά τε τῆς διαπλάσεως αὐτῆς καὶ τῆς θέσεως ἐδιδάχθημεν ἐκκαθαίρειν διὰ βηχῶν.
ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἕλκειν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἡ τῶν φλεγμαινόντων μορίων
ἴασις, ἐκ θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως λαμβάνεται. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τούτων ὁ πρῶτος σκοπός, ἡ κένωσις τοῦ χυμοῦ
τοῦ κατασκήψαντος εἰς τὸ φλεγμαῖνον. ὅπως δ' ἐκκενοῦν αὐτὸν χρὴ τὸν † ὀργανικῶν μορίων ἡ φύσις ἐνδείκνυ-   †κατεχόντων
ται. παρ' αὐτῶν γοῦν διδασκόμενοι, τὰ μὲν εἰς ἰσχίον κατασκήψαντα ῥεύματα, διὰ τῶν κατ' ἰγνύα τε καὶ σφυ
ρὰ φλεβῶν ἐκκενώσομεν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα κατὰ τὰς μήτρας ἴσχεται. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα διὰ
τῆς ἔνδον κατ' ἀγκῶνα φλεβός. τὰ δὲ κατὰ κεφαλήν τε καὶ τράχηλον, ἐκ τῆς ὠμιαίας. ἡ γὰρ τῶν ἐγγυτάτων
τε καὶ κοινῶν τῷ πεπονθότι μορίῳ φλεβῶν κένωσις, ἀρίστη τε καὶ ῥάστη. καὶ τὸ διαφορεῖν δὲ τὸ φλεγμαῖνον, ἐστὶ μὲν
δήπου καὶ αὐτὸ τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος ἔνδειξιν ἔχον. ὑπαλλάττεται δ' ἐν τῇ κατὰ μέρος τῶν βοηθημάτων χρήσει τὴν
παρὰ τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος μορίου προσλαμβάνον ἔνδειξιν. ὅσα μὲν γὰρ ἐπιπολῆς κεῖται, τοιοῦτον ἐπ' αὐ-
τῶν εἶναι προσήκει τὸ διαφορῆσον φάρμακον, οἷόν περ ἐνδείκνυται τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὅσα δ' ἐν βάθει, τοσοῦτον

δριμυτέρων δεῖται φαρμάκων, ὅσῳ τῶν ἐκτὸς ἀποκεχώρηκεν, ὥστε καὶ σικύας ἐπ' αὐτῶν ἐνίοτε χρῄζομεν, εἰ ἐπὶ
συχνοῦ κέοιτο βάθους, ὅπερ ἐναντιώτατόν ἐστι τοῖς ἐπιπολῆς φλεγμαίνουσιν. οὕτω δὲ καὶ εἴπου στύφοντος εἴη φαρ-
μάκου χρεία, σκοπεῖσθαι τοῦ δεομένου χωρίου τὴν θέσιν. εἰ μὲν γὰρ ἱκανόν ἐστιν ἐξικέσθαι πρὸς αὐτὸ τὸ στῦφον, οὐδὲν κωλύει
παραλαμβάνειν. εἰ δ' οὐχ ἱκανόν, ἐπισκοπεῖσθαι μή ποτε ἄρα τὴν ἐκ τῶν περικειμένων ὑγρότητα συνελάσομεν εἰς
τὸ πεπονθός, ὥστε ἤτοι τὴν ἀποδηγοῦσαν τὸ στῦφον τὸ φαρμάκῳ μικτέον ἐστὶ δύναμιν, ἢ οὐ χρηστέον αὐτῷ. μέγιστον
οὖν οἶδα βλάπτοντας, ὅσοι τοῖς ἐκ πνεύμονος ἀναβήττουσιν αἷμα περιτιθέασιν ἐν κύκλῳ καθ' ὅλον τὸν θώρακα
φάρμακα στύφοντα. πρὸς γὰρ τὸ μὴ διικνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τὸν πνεύμονα, συνελαύνουσι καὶ τὸ ἐπὶ τὸν
θώρακα αἷμα πρὸς τὸ σπλάγχνον. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τὸ περὶ τούτων, εἴς τε τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν τὰ εἰρημένα.
τοσοῦτον οὖν εἰπὼν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀπαλλάξομαι, ὡς ἡ μὲν μέθοδος αὕτη, τὸ εἶδος μόνον ἐστὶ τῆς πραγματείας. ἡ δὲ
καθ' ἕκαστον μόριον τοῦ σώματος ἐπιστήμη τε καὶ διέξοδος, ἡ οἷον οὐσία σύμπασα, ἣν ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις 10
διεξήλθομεν. περὶ προγνώσεως τοίνυν ἐφεξῆς λέξομεν, ἐπειδὴ χρήσιμος ἡμῖν εἰς ἄλλα τέ τινα καὶ οὐχ ἥκιστα πρὸς τὴν
θεραπείαν ἐφάνη. τῷ μὲν οὖν πρῶτον βουλομένῳ συστήσασθαι τέχνην προγνωστικήν, ἀναγκαῖόν ἐστι προεπισκέψασθαι
πότερον ὥσπερ ἑκάστου ζώου φύσις, ἴδιον ἔχει χρόνον ζωῆς, οὕτω καὶ τῶν νοσημάτων ἕκαστον, ὡς ἀδύνατον εἶναι τέσσαρ-
σιν ἡμέραις λυθῆναι νόσον, ἧς ἡ φυσικὴ προθεσμία δυοῖν ἐστι μηνῶν, ἢ πᾶν νόσημα καὶ χρονίσαι δυνατόν ἐστι καὶ
λυθῆναι τάχιστα. νυνὶ μέντοι διὰ τὸ πολλοὺς ἤδη γεγονέναι προγνωστικοὺς τῶν ἐσομένων ἰατρούς, οὐκέτ' οὐδὲ τοῖς ἰδιώ-
ταις ζητεῖται, πότερον ἐγχωρεῖ γενέσθαι τινὰ τοῦ μέλλοντος ἀποβήσεσθαι προγνωστικόν, ἢ ἀδύνατόν ἐστι. ἀλλ' ἑξῆς ἅπαν-
τες ὥσπερ δυνατοῦ τε τοῦ πράγματος ἔχουσι, πυνθάνονταί τε τὸν ἰατρὸν ἐν ᾗ τινι προθεσμίᾳ λυθήσεται τὸ νόσημα.
πρὸς μέντοι τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὑποθέσθαι νῦν πρῶτον ἡμᾶς συνίστασθαι τέχνην προ-
γνωστικήν, καὶ γὰρ τἆλλα πάντα ἐπὶ τὸν λόγον οὕτω διήλθομεν. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον ἀναγκαῖον, εἴπερ εἴη τις
πρόγνωσις, εἶναι τινὰ βεβαίως ἐσόμενα ἐπὶ τὸν μέλλοντα χρόνον. ἑξῆς δὲ σκεπτέον ὅπως ἄν τις εὕροι τίνα τε καὶ πό- 20
σα τὰ τοιαῦτα ἐστίν. οὐ γὰρ πάντα γε τὰ γενησόμενα περὶ τὸν κάμνοντα, τὴν γένεσιν ἀναγκαίαν ἔχει. θόρυβος οὖν
ἐκ γειτόνων διὰ νυκτός, καὶ κύνες ὑλακτοῦντες, ἢ ἀγγελίαι τινὲς ἀηδεῖς ἀγρύπνους ἐργάζονται τοὺς νοσοῦντας, ὧν
οὐδέν, οὔτ' ἀναγκαίαν ἔχει τὴν γένεσιν, οὔτε βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν. ἆρ' οὖν ὅσα ἐπὶ τὸν τοῦ νοσήματος ἀποτελεῖται
λόγον, ὡρισμένην τε τὴν γένεσιν, ἔχει καὶ βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν, ἢ οὐδὲ ταῦτα σύμπαντα. δύναται γὰρ ἐξαί-
φνης ἐπιρρυῆναι τι περιττὸν ὑγρὸν ἔνδον τοῦ σώματος, ἀλόμενον ἐπί τι μόριον ἀναγκαῖον εἰς τὴν ζωήν. ὥσπερ αὖ
πάλιν ἕτερον ἐκ μέρους κυρίου μεταστῆναι εἰς ἄκυρον. ἀκολουθήσει δ' ἐξ ἀνάγκης τῷ μὲν εἰς τὸ κύριον ἐνεχθέντι μέ-
ρος ἔσχατος κίνδυνος, τῷ μεταστάντι δ' ἐξαιφνίδιός τε καὶ ἀπροσδόκητος ἡ τοῦ κάμνοντος σωτηρία. τῶν μὲν δὴ
τοιούτων καταστάσεων, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐστὶ προγνῶναι τὸ βέβαιόν τε καὶ σφαλερόν. οὐ μὴν ἔτι ὅ, τι τελευτήσει
δυνατὸν ἀκριβῶς ἐξευρεῖν. ἐφ' ὧν δὲ οὐκέτι διαρρεῖ τὰ περιττώματα, κατασκήψαντα δὲ εἴς τινα τόπον, ἐκεῖνον
κατείληφεν, ἐπὶ τούτων ἐγχωρεῖ προγνῶναι τὸ μέλλον, εἰδόσιν ἡμῖν ὅτι τε δυνάμεις εἰσὶ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγαι 30
καθ' ἃς διοικεῖται τὸ ζῶον, ὁποία τέ τις αὐτῶν ἡ διαφορά. καὶ μήν γε καὶ ὅσα καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἐμφαίνεται τῷ αἵ-
ματι περιττά, χωρὶς πλῆθος ἀμέτρου καὶ ταῦτα προθεσμίαν ἕξει πέψεως ἰδίαν ἕκαστα, ἐὰν μόνον ἑκάστου περιττώ-
ματος εὕρομεν τὴν φύσιν. οὕτω γὰρ ἐγχωρήσει τι καὶ περὶ τῆς πέψεως αὐτοῦ στοχάσασθαι τεχνικῶς, ἁπάντων γε δη-
λονότι τῶν περὶ τὸν κάμνοντα πραττομένων ὀρθῶς. ὅσα γὰρ ἁμαρτάνεται πρός τινος, ἢ τοῦ βραδῦναι τὴν λύσιν
τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ φθάσαι τὸν θάνατον αἴτια καθίσταται, καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τοῦδε παρ' ὅλον τὸν λόγον, εἴπερ τινὸς
ἄλλου. μόναι γὰρ αἱ προγνώσεις ἀληθεύονται τοῦ ἀρίστου ἰατροῦ, θεραπεύοντος μὲν αὐτοῦ ὀρθῶς, τοῦ κάμνοντος δὲ μηδὲν
ἁμαρτάνοντος. τὸ δ' οἴεσθαι τοιαύτην εἶναι τοῖς ἰατροῖς τὴν πρόγνωσιν, οἵαν οἱ μάντεις ἐπαγγέλλονται, γελοῖον. ἐκεῖ-
νοι μὲν γὰρ φασὶν ἐνναταῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκέτι προστιθέντες ἁπάντων ὀρθῶς γι-
γνομένων. ὁ δὲ ἰατρὸς οὐχ οὕτως προερεῖ τὸ μέλλον, ἀλλ' εἰ δεῖ εἰ πάντα γίγνοιτο δεόντως, ἑβδομαῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε,
λυθήσεσθαι τὸ νόσημα. προσγενομένου δὲ τινὸς ἁμαρτήματος, εἰ μὲν μικρὸν εἴη τοῦτο δύνασθαι μεταπεσεῖν τὴν λύσιν 40
ἐκ τῆς ἑβδόμης εἰς τὴν ἐνάτην. εἰ δὲ μεῖζον, εἰς τὴν ἐνδεκάτην. εἰ δὲ πολὺ μεῖζον, εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην. εἰ
δὲ πάνυ σφόδρα μέγα, κίνδυνον ἀκολουθήσειν ἀντὶ σωτηρίας ἀσφαλοῦς. προσέχει γὰρ ὁ ἰατρὸς ἀεὶ τοῖς δυσὶ
τούτοις ὥσπερ ἀντιπάλοις, τῷ τε νοσήματι καὶ τῇ φύσει. καὶ πρῶτον μὲν τοῦ σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἀπολεῖσθαι
τὴν πρόγνωσιν ἐκ τοῦ διαγνῶναι τὸ ἰσχυρότερον. ἔπειτα δὲ καὶ τῆς προθεσμίας ἐκ τοῦ πόσῳ θάτερον ἰσχυρότερον
ἐστὶν ποιεῖται, καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ κατασκεψάμενος ἑκατέρου τὴν ῥώμην, ἐξευρήσει τὸ νικῆσον. ὁρῶ μὲν γὰρ
οὐκ ὀλίγους τῶν γυμναστικῶν ἐκ τῶν πρώτων κινήσεων, ἃς κινοῦνται πρὸς ἀλλήλους οἱ παλαισταὶ προλέγοντας τὸν
νικήσοντα. πολλάκις γε τὸ περὶ τῆς νίκης, καὶ ὅτι ταχέως ὑποχείριον ἕξει τὸν ἀνταγωνιστήν. * πράττουσι δὲ τὸ
τοῦτο ὅταν ὁρῶσιν ἀξιολόγῳ τινὶ τὸν ἕτερον ἰσχυρότερον ὄντα θατέρου. προγνώσεται μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς ὑγείαν τε ἢ
θάνατον οὐκ ἐξ ἄλλων ἀσκημάτων, ἢ τοῦ γνωρίζειν ἀκριβῶς ἰσχὺν τοῦ νοσήματος καὶ φύσεως. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν καὶ
τὴν ἑκατέρου προθεσμίαν εὑρήσει. ταχεῖα γὰρ ἔσται ἡ λύσις τοῦ νοσήματος ὅταν ἡ δύναμις ἐρρωσθῇ, θάνατος δὲ δια- 50
ταχέων, ἢν αὐτὴ μὲν ἀσθενὴς ᾖ, ἰσχυρότερον δὲ τὸ νόσημα. τὸ δὲ τῆς ὑπεροχῆς μέγεθος ἐνδείκνυται τῆς προθεσμίας
τὸν χρόνον. ἀπὸ τούτων μὲν τῶν σκοπῶν ὁ ἰατρός ἐστι προγνωστικός. ἐξ οἵων δὲ διασκεμμάτων αὐτῷ περίεστι διαγινώ-
σκειν τοὺς σκοπούς, εἴρηται μὲν ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἐπὶ πλέον, ῥηθήσεται δὲ τὸ νῦν ἡ καθόλου μέθοδος, ὥσπερ τῶν ἄλ-
λων ἁπάντων οὕτω καὶ τοῦδε, † ἰσχὺν μὲν τῆς φύσεως ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν γνωρίσεις, καὶ μάλιστα τῶν ἐπὶ τοὺς σφυ-
γμούς, ἐπειδὴ τῆς ζωτικῆς οὗτοι δυνάμεως ἔργον εἰσί. τὸ δὲ μέγεθος τοῦ νοσήματος, ἐκ τῶν οἰκείων συμπτωμάτων. τὸ
δ' ὅσῳ θάτερον ὑπερέχει θατέρου ταῖς ἀπεψίαις καὶ πέψεσιν, αὐτὰς δὲ ταύτας ἐκ τῶν ἰδίων περιττωμάτων. τὰς
μὲν ἐν τῇ γαστρὶ διὰ τῶν ὑπιόντων κάτω, τὰς δ' ἐν τοῖς ἀγγείοις διὰ τῶν οὔρων, τὰς δ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι διὰ τῶν ἱδρώ-
των. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὅσα κατά τι μέρος ἐν ἢ πλείω συνίσταται. τὰς μὲν καὶ θώρακα καὶ πνεύμονα
διὰ τῶν ἀνα-

* Sequentia asteriscis inclusa deerant in Aldina editione.

† τὴν μὲν οὖν ῥώμην

διὰ τῶν ἀναβησσομένων. ὅσαι δὲ ἐπὶ κύστιν ἢ νεφρούς, διὰ τῶν τοῖς οὔροις ἐμφερομένων. ἥπατος δὲ σιμὰ καὶ μεσεν-
τερον ὅπως ἔχει δυνάμεως ἐκ τῶν ὑπιόντων κάτω, καὶ τοῖς ἐμουμένοις τὰ ἐπὶ τὴν ἄνω γαστέρα καὶ τὸν στόμαχον.
ὅσα δὴ δι' ὑπερῴας ἐκκρίνεται, ἢ διὰ ῥινῶν καὶ δι' ὤτων, ἐγκέφαλον ὅπως ἔχει ῥώμης δηλώσει. κοινὸν δ' ἐπὶ πάν-
των ὡς οὐχ οἷόν τε διαλυθῆναι τὸ νόσημα, πρὶν ἐν τοῖς ἀπιοῦσι περιττώμασιν ὀφθῆναι πέψεως γνώρισμα. οὕτω
κἂν ὦτα κακῶς ἔχῃ, κἂν ὀφθαλμοὶ κἂν φάρυγξ, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντα· οἱ πεπασμοὶ ταχύτητα κρίσεως,
ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα καὶ εἰς κακὰς ἀποστασίας ἐκτρεπόμενα, ἀκρισίας, ἢ πόνους,
ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς. ταῦτα περὶ προγνώσεως ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρόν. ὁ γάρ τοι πᾶς ὑπὲρ
αὐτῶν λόγος ἐν ταῖς οἰκείαις πραγματείαις γεγένηται κατὰ μέρος μεγίσταις οὔσαις, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ θεω-
ρήματα περιειληφυίαις, τοῦτε περὶ τῶν σφυγμῶν καὶ κρίσεων. ἐξ ὧν γάρ τις προγινώσκει μάλιστα διὰ τῶν τριῶν
10 τούτων δεδήλωται. δοκῶ τέλος ἔχειν τὴν θεραπευτικὴν ἅπασαν μέθοδον. ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἀπαλλαγέντας νοση-
μάτων, εἰς εὐρωστίαν ὑγιεινὴν ἄγεσθαι προσήκει, καὶ τοὺς ὑποσυρομένους εἰς τὰ νοσήματα προφυλάττεσθαι τὰς νόσους,
ἔτι τε τοὺς ἀμέμπτως ὑγιαίνοντας † τοῦτο φυλάττεσθαι. καὶ τρία ταῦτα ὑπόλοιπα μέρη τῆς τέχνης ἐστὶ διὰ βραχυτάτων † ἐν τούτῳ
εἰπεῖν τι καὶ περὶ τῆς τούτων συστάσεως. ἐπεὶ τοίνυν εἴρηται καὶ πρόσθεν ὡς ἐστὶ τρία τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύ-
σιν, αἰτίαι τε καὶ διαθέσεις καὶ συμπτώματα, τὸ προφυλακτικὸν κἂν εἴη μέρος τῆς τέχνης, ὃ δὴ καὶ καλοῦσιν ἰδίως
προφυλακτικὸν ἐν τῷ πρώτῳ γένει συνιστάμενον. ὅταν γὰρ ἤτοι πλῆθός τι χυμῶν, ἢ φαυλότης, ἢ ἔμφραξις, ἢ φθαρ-
τικὴ δύναμις ἐγγίνηται τῷ σώματι, κίνδυνός ἐστιν ὅσον οὔπω νοσῆσαι τὸν ἄνθρωπον. ὥσπερ γε ἀμέλει καὶ ὁ τῶν λυττώντων
κυνῶν ἰός, οὐ σημεῖον ἴδιον οὐδὲν ἐστὶν ἐν τῷ σώματι περιεχόμενον, πρὶν ἐγγὺς ἥκειν λύττης τὸν δηχθέντα. καὶ δὴ καὶ
πυνθάνεσθαι τῶν τοιούτων αἰτιῶν, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν ἰατρὸν αὐτῶν τῶν πασχόντων ὑπὲρ τῶν συμπεσόντων αὐ-
τοῖς ἑκάστου. ὅταν μέντοι πλῆθος ἢ κακοχυμία ὑποτρέφηται, ἢ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ἢ ἐμφράττηταί τι σπλάγχνον,
20 ἔνεστι γνωρίζειν αὐτὰ διά τινων συμπτωμάτων ἃ μέσα πως ἐστὶ τῶν τε τοῖς ὑγιαίνουσι ὑπαρχόντων, καὶ τῶν τοῖς
νοσοῦσι συμβαινόντων. τὰ μὲν γὰρ τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑπάρχοντα κατὰ φύσιν ἅπαντα ἐστὶ καὶ ἄμεμπτα. τὰ δὲ τοῖς νο-
σοῦσι συμβαίνοντα παρὰ φύσιν τε καὶ μεμπτά, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἐκ μὲν τοῦ γένους ἐστὶ τῶν ταῖς νόσοις συμβαινόν-
των, οὕτω μὲν σμικρὰ τοῖς μεγέθεσι καὶ ἀσθενῆ ταῖς δυνάμεσιν ὡς μηδέπω * κωλύεσθαι πρὸς αὐτῶν τὰς συνήθεις
ἑκάστου πράξεις. εἴτε γὰρ ὀδύνη κεφαλῆς, ἢ ἄλλου τινὸς εἴη μέρους, οὕτω σμικρά τις ὡς μήπω τὸν ἄνθρωπον ἀναγκά-
ζεσθαι κλινήρη γενέσθαι. ἀλλὰ καὶ εἴτε βάρος, ἤτοι καθ' ὑποχόνδριον, ἢ κεφαλήν, ἢ ἄλλο τι μέρος, ἢ σπλάγχνον, οὐδὲ
τοῦθ' ἱκανὸν ἀργῆσαι τῶν συνήθων. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ὄγκος τοῦ σώματος, ἢ ἰσχνότης, ἢ ἀχροια, καὶ ὁ πρὸς τὰς κινή-
σεις ὄκνος, ἢ ὑπνώδης διάθεσις, ἢ ἀγρυπνία τῶν κατὰ τὰς τοῦ βίου πράξεις ἐνεργειῶν ἀπάγειν οὐχ ἱκανά, καὶ πολὺ δὴ
μᾶλλον ἀνορεξία τις, ἢ ὄρεξις ἐπιτεταμένη σιτίων. ἄμφω γὰρ γίγνεται τοῦ σώματος οὐκ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντος, ὥσπερ
γε καὶ ἀδίψους παρὰ λόγον ἢ διψώδεις, ἢ δακνομένους τὸν στόμαχον, ἢ τὴν κοιλίαν, ἢ κοπώδεις ἑαυτοὺς αἰσθά-
30 νεσθαι. τοιοῦτος γάρ τις ὁ τύπος ἐστὶ τῶν συμβαινόντων τοῖς ὑποφερομένοις εἰς νόσον. ἡ δ' ἐπανόρθωσις τῶν ἐργα-
ζομένων αὐτὰ διαθέσεων, συνελόντι μὲν εἰπεῖν, διὰ τῶν ἐναντίων, ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται. κατὰ μέρος δ' ἐπιόντι,
τὸ μὲν περιττὸν ἅπαν ἐκκενοῦν προσήκει, διορισάμενον ὅπως ἐστὶ περιττόν, εἴτε ὡς ποσόν, εἴτε ὡς ποιόν, εἴτε ὡς
ἄμφω. τὸ δ' ἐπανελθεῖν δυνάμενον εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοιοῦν διὰ τῶν ἐναντίων, τὸ μὲν παχὺ καὶ γλίσχρον, λε-
πτύνοντα, τὸ δὲ λεπτόν, παχύνοντα, κοινῇ δ' ἄμφω πέττοντα, τὰς δ' ἐμφράξεις, διαρρύπτοντα, τὰ δ' ὅλῳ τῷ
γένει παρὰ φύσιν, οἷά τε τὰ δηλητήρια, καὶ οἱ ἰοὶ τῶν ἰοβόλων ζώων, ἀλλοιοῦντα καὶ κενοῦντα, τὰς μὲν ἀλ-
λοιώσεις διὰ τῶν ἐναντίων, ἤτοι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν, ἢ κατὰ ποιότητα μίαν, ἢ δύο ποιούμενον, ἐκκενοῦντα δὲ διὰ
τῶν ἑλκτικῶν δυνάμεων. δι' ὧν δ' ἄν τις ταῦτα ποιήσειε βοηθημάτων, ἐξ αὐτῶν τῶν διαθέσεων ληπτέον. εἰ μὲν
γὰρ πάντες ὁμοίως αὐξηθεῖεν χυμοί, διὰ φλεβοτομίας μὲν ἡ κυριωτάτη καὶ μεγίστη κένωσις, ἑξῆς δὲ διὰ τρίψεων
καὶ γυμνασίων καὶ λουτρῶν καὶ ἀσιτίας. οὕτω δὲ χρὴ κενοῦν καὶ εἰ τὸ αἷμα πλεονάσει μόνον. εἰ δ' ὁ τῆς ξανθῆς, ἢ με-
40 λαίνης χολῆς χυμός, ἤ τις ὑδατώδης ὀρρὸς χυμοῦ, διὰ κενώσεως μέν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. τὰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς πρώταις
φλεψὶ περιττώματα τοῖς ὑπηλάταις ἐκκαθαίρειν. τὰ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις δι' οὔρων μὲν τὰ ὑδατώδη καὶ λεπτά,
διὰ καθάρσεως δὲ τὰ χολώδη. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ τὰ λεπτὰ τοῖς ὑπηλάταις ἐκκενοῦν. τὰ δὲ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν, ὅσα
μὲν λεπτὰ δι' ἱδρώτων τε καὶ φαρμάκων, ὁπόσα τῷ δέρματι προσφερόμενα ξηραίνειν πέφυκε. ὅσα δὲ χολώδη,
καθάρσει μὲν πρῶτον, ἑξῆς δὲ τῇ διὰ τοῦ δέρματος κενώσει. εἰ δ' ὁ τοῦ φλέγματος πλεονάζοι χυμός, εἰ μὲν ἁλμυρὸν
εἴη καθαίρειν, ὀξὺ δὲ γενόμενον, ἀλλοιοῦν πειρᾶσθαι συντελοῦντα τῇ φύσει πρὸς τὴν πέψιν αὐτοῦ. πολὺ δὲ δὴ
μᾶλλον ἔτι τὸ γλυκὺ πέττεται ῥᾳδίως. ἄγει δὲ εἰς πέψιν ἡσυχία τε καὶ θάλψις μετρία, καὶ σιτίων εὐχύμων
ὀλίγων ἐδωδή, καὶ οἴνου πόσις θερμαίνοντος ὀλίγον. καὶ αἱ τῶν θερμῶν ὑδάτων σύμμετροι χρήσεις, ἐδέσμα-
τά τε καὶ φάρμακα τὰ μετρίως θερμαίνοντα. διαρρύπτει δὲ τὰς ἐμφράξεις, ὅσα λεπτύνειν πέφυκεν ἐδέσματά τε
καὶ πόματα καὶ φάρμακα. τὰς δ' ὕλας τούτων ὅπως εὑρίσκειν τε καὶ κρίνειν προσήκει, διὰ μιᾶς ἐξηγησάμεθα
50 πραγματείας, ἣν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐπιγράφομεν. εἴρηται δὲ κἀν τῷ περὶ τῆς λεπτυνού-
σης διαίτης γράμματι. καιρὸς οὖν ἤδη μετιέναι τῷ λόγῳ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν νοσημάτων ἀναλαμβάνοντας, ἐφ' ὧν
οὔτ' αἴτιον οὐδέν ἐστι παρὰ φύσιν, οὔτε διάθεσις, ἰσχνότης δὲ μόνη μετὰ δυνάμεως ἀσθενοῦς. διὰ ταῦτά τοι καὶ ἡ εἰς
τὴν κατὰ φύσιν ἀγωγὴ τῶν οὕτω διακειμένων, ἀνάθρεψίς τε καὶ ῥῶσις ἐστὶν ἐκ κινήσεών τε καὶ τροφῶν συμμέτρων
γιγνομένη. τὰς δ' ὕλας κἀνταῦθα δι' ὧν αἱ κινήσεις τε καὶ θρέψεις ἔσονται, διὰ τῆς ὑγιεινῆς ἐδήλωσα πραγμα-
τείας, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ παρόντι λόγῳ, λεχθήσεται καὶ νῦν ἡ μέθοδος ἁπάσης τῆς ὑγιεινῆς πραγμα-
τείας, οὐ μόνον τῆς ἀναληπτικῆς λεγομένης, καὶ πρῶτόν γε ὁποῖον τὸ γένος αὐτῶν ἐστί. ἆρά γε τῶν παρόντων φυ-
λακτικόν, ἢ τούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ θεραπευτικοῦ, τῷ κατὰ μικρὰ ποιεῖσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν. οὐ γὰρ δὴ διαφυ-
λάττοντί γε τῷ σώματι τὴν ἔμπροσθεν ἕξιν, ἐπιστατούσης ἐδέησε τέχνης, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν αἰτία τοῦ δεῖσθαι τῆς

† διαφορεῖται

πεπονημένης ἐπισήμως, ὅτι † διαφθείρεταί τε καὶ οὐ διαμένει τοιοῦτον οἷον ἔμπροσθεν ἦν. εἰ μὲν δὴ τοῦτο μόνον αὐτῷ τὸ κενοῦσθαί τε καὶ διαφορεῖσθαι συμπίπτοι, τροφὴ καὶ ποτὸν ἀναπληρώσουσι τὸ λεῖπον. εἰ δ' ἤτοι ὑποτρέφειν χυμῶν, ἢ περιττώματα μοχθηρὰ γυμνασίων αὐτῶν δεήσει, σκοπὸν ἐχόντων καὶ ἐκκενοῦν μὲν καὶ καθαίρειν τὸν χυμὸν, καὶ πέττειν τὰ περιττώματα, πρὸς δὲ καὶ διαφυλάττεσθαι τὰς αἰτίας ἁπάσας, ὅσαι τὴν ὑγείαν αὐτὴν διαφθεῖραι δύνανται, ψύξιν, ἔγκαυσιν, κόπον, ἀπεψίαν, μέθην, ἀγρυπνίαν, λύπας, ὀργὰς, θυμὸν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. οὐ γὰρ ἔτι δεῖ καθ' ἕκαστον ὑπεξιέναι τῷ λόγῳ τῆς ὑποθέσεως, ἣν ὑπεθέμεθα πεπληρωμένης ἤδη. πρόκειται γὰρ οὐ νῦν διέξοδον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν μορίων τῆς ἰατρικῆς διελθεῖν, ἀλλὰ δεῖξαι πῶς ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὕτω καὶ ταύτης ἡ σύστασις γίγνεται. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ γέγονεν ἤδη τοῦτο, διὰ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν ἅπαντα τῆς ἰατρικῆς τὸν λόγον, ἅμα καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐπιδεικνύντες, ἣν ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας, ὅσαι ποιητικαί. ἔστιν οὖν ἡ ἰατρικὴ, μία τῶν ποιητικῶν, οὐ μὴν ἁπλῶς οὕτως, ὡς ἡ οἰκοδομική τε καὶ τεκτονικὴ, καὶ ὑφαντικὴ, ἀλλ' ὡς ἥτε τῆς πεπονθυίας οἰκίας ἐπανορθωτικὴ, καὶ τῶν ῥαγέντων ἱματίων ἀκεστική. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἡ σύστασις ἐδείχθη διττὴ, ποτὲ μὲν ἑαυτοῦ γινώσκοντος τοῦ τεχνίτου τὸ παράδειγμα, ποτὲ δ' ἐκτὸς ὑπάρχοντος † θεωρουμένου, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐπεδείξαμεν. οὐ γὰρ ἑαυτῆς διαπλάττει τὸ παράδειγμα. θεασαμένη δὲ δι' ἀνατομῆς ὅλον ἀκριβῶς, αὐτὸ πειρᾶται τὸ διαφθειρόμενον ἐπανορθοῦν. διήνεγκε δ' ἐν τούτῳ τῶν προειρημένων τεχνῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑπηρετεῖ. τὴν θεωρίαν μέντοι πᾶσαν ἐξ ἧς ὁρμώμενος ὁ ἰατρὸς ἐπανορθωτικός τε καὶ ὑπηρετικός ἐστιν, ἀνάλογον ἐκτήσατο ταῖς ἄλλαις τέχναις ταῖς ποιητικαῖς. καὶ γὰρ τῶν ὁμοιομερῶν ἔγνωκε τὴν οὐσίαν, καὶ τῶν ὀργανικῶν τὸν τρόπον τῆς γενέσεως, ἔτι τε τῶν παθῶν τὴν εὕρεσιν ὁμοίως ἐποιήσατο, καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον αὐτῶν σκοποὺς τῆς ἰάσεως.

† ὁπότερον

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΠΕΙΔΗ τὸ στοιχεῖον ἐλάχιστόν ἐστι μόριον, οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον, ἐλάχιστον δὲ οὐ ταὐτὸν αἰσθήσει τε φαίνεται καὶ ὄντως ἐστί. πολλὰ γὰρ ὑπὸ σμικρότητος, ἐκφεύγει τὴν αἴσθησιν, εὔδηλον, ὡς οὐκ ἂν εἴη τῶν φύσει τε καὶ ὄντως ἑκάστου πράγματος στοιχείων, ἡ αἴσθησις κριτήριον. εἰ γοῦν ἐθελήσειας ἰὸν καὶ καδμίαν καὶ λιθάργυρον καὶ μίσυ, τρίψας ἀκριβῶς ὁμοῦ πάντα, καὶ χνοώδη ποιήσας, ἐπιτρέπειν αἰσθήσει τὴν διάγνωσιν, ἓν εἶναί σοι τὰ πάντα δόξει. κἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναμίξειας ἀλλήλοις, ἓν εἶναί σοι καὶ ταῦτα φανεῖται πάντα, καίτοι γε οὐχ ἓν ὄντα. ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἐπισκεπτόμενος ἀνθρώπου φύσεως στοιχεῖα, τῶν μὲν ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν ἁπλουστάτων τε καὶ πρώτων, καταφρονεῖ, τὰ δὲ ὄντως τε καὶ φύσει ζητεῖ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ χρεία τούτων εἰς τὰς ἰάσεις, οὐδὲν ἧττόν ἐστι τῶν πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὡς ἐν ἑτέροις ἐπιδέδεικται. καὶ φαίνεσθαι μὲν στοιχείοις τοῖς αἰσθητοῖς τούτοις συγχωρήσειεν ἄν τις, εἶναι δὲ οὐ συγχωρήσειεν. οὐ γὰρ δὴ τὸ φαινόμενον ἁπλούστατόν τε καὶ πρῶτον μόριον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ὑπάρχον τοιοῦτον, στοιχεῖον ὄντως ἐστίν. ὡς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐλάχιστόν τε καὶ πρῶτον μόριον ἑκάστου, τοῦτο φήσομεν εἶναι τὸ φύσει στοιχεῖον, ἄλλα μὲν τοῖς ἀετοῖς καὶ λυγγεῖ, καὶ εἴ τις ἕτερος ἄνθρωπος, ἢ ζῶον ἄλλο ὀξυωπέστατόν ἐστιν, ἄλλα δ' ἡμῶν ἑκάστῳ φανεῖται τὰ στοιχεῖα. μὴ τοίνυν οὕτως, ἀλλὰ τὰ πρῶτά τε καὶ ἁπλούστατα τῇ φύσει, καὶ μηκέτ' εἰς ἄλλα διαλυθῆναι δυνάμενα ζητῶμεν, εἰ μέλλοιμεν ἢ ἀνθρώπου φύσεως, ἢ τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἀκριβῆ λήψεσθαι. τίς οὖν ἐστι τῆς τούτων εὑρέσεως ἡ μέθοδος; ἐμοὶ μὲν οὐκ ἄλλη τις, ἢ ἣν Ἱπποκράτης εἰσηγήσατο, δοκεῖ. χρὴ γὰρ διελέσθαι, πρῶτον μὲν, εἰ ἓν κατὰ τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ στοιχεῖον, ἢ πολλὰ καὶ ποικίλα, καὶ ἀνόμοια. δεύτερον δὲ, εἰ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ἀνόμοια, πόσα τε καὶ τίνα, καὶ ὁποῖα ταῦτα ἐστὶ, καὶ ὅπως ἔχοντα τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἕν ἐστι τὸ πρῶτον στοιχεῖον, ἐξ οὗ τό, τε ἡμέτερον σῶμα, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων γέγονεν, ἐκ τῶνδε δείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης. αὐτὴν γὰρ ἄμεινον εἶναι δοκεῖ παραθέμενον αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν, οὕτως ἐξηγήσασθαι.

Ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγεεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειεν ἓν ἐόν. Κάλλιστά μοι φαίνεται καὶ διὰ βραχυτάτης λέξεως ἅμα, τὸ ἐπικαιρότατον αὐτοῦ τῆς ἀποδείξεως εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ δύναμιν. ὅτι μὲν γὰρ ἓν τῷ ἀριθμῷ λέγειν εἶναι τὸ ὄν, ἐσχάτης ἀτοπίας ἐστὶ, καὶ ὄντως ἀνθρώπου μηδὲ ἓν τῶν ἐναργῶν πεφροντικότος, ἄντικρυς δῆλον. ἰδέᾳ δὲ καὶ δυνάμει, δύναιτ' ἄν τις ἓν εἶναι λέγειν τὰ πάντα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον τὰς ἀτόμους. ἐκ ταὐτοῦ δέ εἰσιν αὐτοῖς χοροῦ, καὶ οἱ ἐλάχιστα καὶ ἄναρμα καὶ ἀμερῆ τιθέμενοι στοιχεῖα. πρὸς τοὺς τοιούτους οὖν ἅπαντας ὁ Ἱπποκράτης κοινὴν ἀντιλογίαν ποιούμενος, ἀποδείκνυσιν, οὐχ ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν τὸ στοιχεῖον, οὐδὲ μνημονεύσας ἐκείνων, οἳ καὶ τῷ ἀριθμῷ, τὸ ὂν ἓν εἶναι φασὶν, ὡς ἐμπλήκτων τελέως. ἴδωμεν οὖν εἰ ὀρθῶς συνελογίσατο, καὶ δεόντως ἀντεῖπε, τοῖς ἓν εἶναι τῇ φύσει τὸ στοιχεῖον ὑποτιθεμένοις, εἴτ' οὖν ἄτομον, εἴτ' ἄναρμον, εἴτ' ἐλάχιστον, εἴτ' ἀμέριστον αὐτὸ προσαγορεύειν ἐθέλουσιν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι δεηθησόμεθα τῆς κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς, ἂν τὸ καθόλου τε καὶ κοινὸν ἁπασῶν τῶν αἱρέσεων αὐτῶν ἀνέλωμεν. ὑπόκειται γὰρ ἅπασι τούτοις, ἄποιον εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον, μήτε λευκότητα σύμφυτον ἔχον, ἢ μελανότητα, ἢ ὅλως ἡντιναοῦν χροιὰν, οὔτε γλυκύτητα, ἢ πικρότητα, ἢ θερμότητα, ἢ ψυχρότητα, οὐθ' ὅλως ἡντιναοῦν ἑτέραν ποιότητα. νόμῳ γὰρ χροιὴ, νόμῳ πικρὸν, νόμῳ γλυκὺ, ἐτεῇ δ' ἄτομον καὶ κενὸν ὁ Δημόκριτός φησιν, ἐκ τῆς συνόδου τῶν ἀτόμων γίνεσθαι νομίζων ἁπάσας τὰς αἰσθητὰς ποιότητας, ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς αἰσθανομένους αὐτῶν, φύσει δὲ οὐδὲν εἶναι λευκὸν, ἢ μέλαν, ἢ ξανθὸν, ἢ ἐρυθρὸν, ἢ πικρὸν, ἢ γλυκύ. τὸ γὰρ δὴ νόμῳ, ταὐτὸ βούλεται τῷ οἷον νομιστὶ, καὶ πρὸς ἡμᾶς, οὐ κατὰ τὴν αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν.

σιν. ὅπερ δ' αὖ πάλιν ἐτεῇ καλεῖ, παρὰ τὸ ἐτεὸν, ὅπερ ἀληθὲς δηλοῖ, ποιήσας τοὔνομα, καὶ εἴη ἂν ὁ σύμπας αὐ-
τοῦ νοῦς τοῦ λόγου τοιόσδε. νομίζεται μέν τι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις λευκόν τι εἶναι καὶ μέλαν, καὶ γλυκὺ, καὶ πι-
κρὸν, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν, ἓν καὶ μηδὲν ἐστὶ τὰ πάντα. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτ' εἴρηκεν αὐτὸς, ἓν μὲν τὰς ἀτόμους
ὀνομάζων, μηδὲν δὲ τὸ κενόν. αἱ μὲν οὖν ἄτομοι σύμπασαι σώματα οὖσαι σμικρὰ, χωρὶς ποιοτήτων εἰσί. τὸ δὲ
κενὸν χώρα τις, ἐν ᾗ φερόμενα ταυτὶ τὰ σώματα ἄνω τε καὶ κάτω σύμπαντα διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος, ἢ περιπλέ-
κεταί πως ἀλλήλοις, ἢ προσκρούει καὶ ἀποπάλλεται, καὶ διακρίνει δὲ, καὶ συγκρίνει πάλιν εἰς ἄλληλα κατὰ τὰς
τοιαύτας ὁμιλίας, κἀκ τούτου, τά τε ἄλλα συγκρίματα πάντα ποιεῖ, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα, καὶ τὰ παθή-
ματα αὐτῶν, καὶ τὰς αἰσθήσεις, ἀπαθῆ δ' ὑποτίθενται τὰ σώματα εἶναι τὰ πρῶτα. τινὲς μὲν αὐτῶν ὑπὸ σκλη-
ρότητος ἄθραυστα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον. ἔνιοι δὲ ὑπὸ σμικρότητος ἀδιαίρετα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Λεύ-
κιππον, ἀλλ' οὐδ' ἀλλοιοῦσθαι κατά τι δυνάμενα. ταύτας δὴ τὰς ἀλλοιώσεις ἃς ἅπαντες ἄνθρωποι πεπιστεύκα-
σιν εἶναι, διδαχθέντες ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, οἷον, οὔτε θερμαίνεσθαί τι φασὶν ἐκείνων, οὔτε ψύχεσθαι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν
τρόπον, οὔθ' ὑγραίνεσθαι, οὔτε ξηραίνεσθαι. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι μήτε μελαίνεσθαι, μήτε λευκαίνεσθαι, μήτ' ἄλλην
τινὰ ὅλως ἐπιδέχεσθαι ποιότητα κατὰ μηδεμίαν μεταβολήν. εὐλόγως οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγων αὐτοῖς
ἐρεῖ, μηδέποτ' ἂν ἀλγεῖν τὸν ἄνθρωπον, εἰ τοιαύτη τις ἦν ἡ φύσις αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἀλγῆσον, χρὴ δήπου δύο ταῦτ'
ἔχειν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλοιωτόν τε καὶ αἰσθητὸν ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ μηδέποτε μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ἐπιδέχοιτο, φυλά-
ξει διὰ παντὸς ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν, οὐ φυλάττει δέ γε τὸ ἀλγοῦν, εἴτε μεταβάλλει, καθάπερ οἱ λίθοι τε καὶ
τὰ ξύλα θερμαινόμενα τε καὶ ψυχόμενα, καὶ διαιρούμενα. μὴ παρείη δ' αὐτοῖς τις αἴσθησις σύμφυτος, οὐκ αἰσθή-
σεται τῆς ἀμφ' αὐτὸ γενομένης διαθέσεως, ὥσπερ οὐδὲ οἱ λίθοι. καὶ μὴν ἀμφοῖν ἀπολείπεται τὰ τούτων στοιχεῖα,
μήτ' ἀλλοιοῦσθαι, μήτ' αἰσθάνεσθαι πεφυκυίας ἀτόμου μηδεμιᾶς. εἴπερ οὖν ἐξ ἀτόμων τινῶν ἦμεν, ἢ τινος τοιαύτης
ἄλλης φύσεως μονοειδοῦς, οὐκ ἂν ἠλγοῦμεν. ἀλγοῦμεν δέ γε, δῆλον ὡς οὐκ ἐσμὲν ἐξ ἁπλῆς τινος καὶ μονοειδοῦς οὐσίας.
τὸ μὲν δὴ κεφάλαιον τοῦ λόγου, τοῦτο πρόδηλον ὑπάρχον ἅπασι τοῖς ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνασμένοις, οὕτω
πως περαίνει τὸ προκείμενον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ μὴ γεγυμνάσθαι τὸν λογισμὸν οἱ τὰ τοιαῦτα εἰσηγούμενοι στοιχεῖα,
καὶ ἄλλως εἰσὶ φιλόνεικοι, μέγιστον εἶναι νομίζοντες κακὸν τὸ, μετατίθεσθαι πρὸς τὰ βελτίω, πειρατέον αὐτοῖς
ἐκθέσθαι τὸν καθόλου τοῦτον λόγον, ἐπὶ παραδειγμάτων τινῶν κατὰ μέρος. εἰ γάρ τις τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ τρώ-
σειε τὸ δέρμα, πάντως μὲν ἀλγήσει τὸ ζῶον. ἅψεται δὲ ἤτοι μιᾶς, ἢ δυοῖν, ἢ καὶ πλειόνων ἀτόμων ἡ βελόνη.
πρῶτον οὖν ὑποκείσθω ψαύειν αὐτὴν μιᾶς, ἀλλ' ἑκάστη τῶν ἀτόμων ἄτρωτός τε ἦν καὶ ἀναίσθητος. οὐκοῦν οὔτε
πείσεταί τι πρὸς τῆς βελόνης, οὔτ' εἴπερ ἔπαθεν, ᾔσθετ' ἂν, τοῦ παθήματος. εἰ μὲν γὰρ ἐκ δυοῖν τούτων γίνεται τὸ ἀλ-
γεῖν, ἔκ τε τοῦ πάσχειν τὸ παθητὸν, κἀκ τοῦ, τῶν παθημάτων αἰσθάνεσθαι, μέτεστι δ' οὐδ' ἑτέρου τούτων ταῖς ἀτόμοις,
οὐκ ἀλγήσει τὸ ζῶον, ὅταν ἡ βελόνη ψαύσῃ μιᾶς ἀτόμου. μὴ τοίνυν μιᾶς, ἀλλὰ δυοῖν ψαυέτω. καὶ μὴν ὅπερ ἐπὶ
τῆς μιᾶς ἀρτίως, τοῦτ' ἐπ' ἀμφοῖν ἐγχωρήσει λέγειν νῦν. εἰ γὰρ μηδ' ἑτέρα τῶν ἀτόμων μήτ' ἐτρώθη πρὸς τῆς βελό-
νης, μήτ' εἴπερ ἐτρώθη, τῆς τρώσεως αἰσθάνεσθαι φύσιν ἔχει, ἀναίσθητός τε ἅμα καὶ ἀνώδυνος ὁ τρωθεὶς ἔσται. ὥσπερ
γὰρ οὐδὲν πλέον ἐκ τοῦ δυοῖν προσπεσεῖν ὀστοῖς, ἢ χόνδροις, ἢ θριξὶ τὴν βελόνην, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀναισθήτων μο-
ρίων. ὁμοίως γὰρ αἱ δύο τρίχες ἀναίσθητοι εἰσὶ τῇ μιᾷ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οὐδ' εἰ δυοῖν ἀτόμοιν ἐφά-
ψεται, πλέον οὐδὲν εἰς αἴσθησιν, εἰ μηδ' ἑτέρα τῶν ἀτόμων ἐστὶν αἰσθητική. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ τριῶν, ἢ τεττάρων ἅψαι-
το κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ ἐπί τε ψηφίδων καὶ λίθων καὶ τριχῶν, οὕτω κἀνταῦθα πλέον οὐδὲν, οὔτ' εἰς παθή-
ματος οὔτ' εἰς αἰσθήσεως γένεσιν. οὐδὲν γὰρ οὔτ' ἐκ τῶν ἀπαθῶν, οὔτ' ἐκ τῶν ἀναισθήτων συντιθέμενον, αἰσθητικὸν ἢ πα-
θητικὸν γίνεται. θαυμαστὸν γὰρ ἂν ἦν, εἰ μηδενὸς αὐτοῦ τῶν μορίων μήτε πάσχοντος, μήτ' αἰσθανομένου, τὸ ὅλον αἰσθα-
νόμενόν τε καὶ πάσχον ἐγένετο. δυοῖν γὰρ ὄντων ὀργάνων, πρὸς τὰς τῶν τοιούτων ἀξιωμάτων εὑρέσεις, ἐμπειρίας
καὶ λόγου, κατ' οὐδέτερον αὐτῶν εὑρεθήσεταί ποτε σύνθετον ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν, αἰσθητικὸν καὶ
παθητικόν. ἀλλ' εἴτε ἀδάμαντας πολλοὺς, ἢ καὶ ὅτι βούλει τῶν δυσπαθεστάτων ἀθροίσας τιτρώσκειν ἐπιχειρήσεις,
οὔτε τρωθήσεταί ποτε τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον, οὔτ' αἰσθήσεται. διὰ μὲν δὴ τῆς πείρας, οὐδὲν εὕρηταί ποτε τοιοῦτον ἐκ
τοῦ σύμπαντος αἰῶνος. ὅτι δ' οὐδ' ὁ λόγος αὐτὸ προσίεται, μικρὸν ἔμπροσθεν ἐρρέθη. τῆς γοῦν ἀλγούσης σαρκὸς,
ἐν τῷ τιτρώσκεσθαι, τὸ μηδὲν τῶν ἐλαχίστων αὐτῆς μορίων, μήτε ἀλγεῖν, μήτε τιτρώσκεσθαι, πῶς οὐ θαυμαστόν;
ἢ τίς τοῦτο προσίεται λογισμός; ἐγὼ μὲν γὰρ φημὶ, κἂν εἰ πάσαις ταῖς ἀτόμοις ἦν αἴσθησις σύμφυτος. ἄτρωτοι δὲ
τελέως καὶ ἀπαθεῖς ἦσαν ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαι μόνον, ἀλλήλαις ἐργαζόμεναι τὴν σάρκα, πλέον ἂν οὐδ' οὕτως γε-
νέσθαι, καθιεμένης τῆς βελόνης. ὥσπερ γὰρ εἰ τοὺς δύο δακτύλους περιπλέξειας ἀλλήλοις, καίτοι γ' αἰσθητικοὺς ὄντας,
οὐδεὶς ἕπεται πόνος ἐκ τοῦ πάλιν ἀφίστασθαί τε καὶ διαλύεσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οὐδὲ εἰ διΐστησί τε
καὶ διαλύει τὰς ἀτόμους ἀπ' ἀλλήλων ἡ βελόνη, τιτρώσκει δὲ οὐδὲ μίαν, οὐδαμῶς ἀλγήσει τὸ ζῶον. ἢ δειξάτωσαν ἐκ
τοῦ περιπλέκεσθαί τε καὶ πάλιν ἀφίστασθαι τῶν αἰσθητικῶν ὁτιοῦν σωμάτων, ἀκολουθοῦσαν ὀδύνην. ἀλλ' οὔτ' ἐπὶ
τῶν φαινομένων ἔχουσι δεῖξαι, καὶ τῷ λόγῳ σκοπουμένοις, παντὸς μᾶλλον ἀδύνατον φαίνεται, καὶ μὴν εἰ καὶ
τὴν αἴσθησιν ἡμῶν συγχωρησάντων ταῖς ἀτόμοις, ὁ χωρισμὸς ἀνώδυνος εὑρίσκεται, καὶ λόγῳ καὶ πείρᾳ σκο-
πουμένοις, εἴπου γέ τοι πρὸς τούτῳ, καὶ τὸ μηδ' αἰσθάνεσθαι λάβοιεν, ὀδυνᾶσθαι δυνήσονται; τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι
καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, δυοῖν τούτοιν ἐξ ἀνάγκης δεῖται συνιόντων ἀλλήλοις, ἀλλοιώσεώς τε ἅμα καὶ αἰσθή-
σεως, ἔχουσι δ' οὐδέτερον αὐτῶν αἱ ἄτομοι. δεόντως οὖν εἰ καὶ θάτερον αὐταῖς ὑπάρχειν ὑπόθοιο, μένουσιν
ἔτ' ἀνώδυνοι. καὶ γὰρ εἰ ἀπαθεῖς μὲν, αἰσθητικὰς δ' εἶναι συγχωρήσειας, οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδὲ πείσονται, καὶ
εἰ πάσχειν μὲν, ἀλλ' ἀναισθήτους ὑπάρχειν, οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδ' αἰσθήσονται. χρὴ γὰρ ὡς εἴρηται καὶ πάσχειν,
καὶ τοῦ πάθους αἰσθάνεσθαι τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι σῶμα. οὐκοῦν οὔτ' ἐξ ἀπαθῶν τε ἅμα καὶ ἀναισθήτων, ἐγχω-
ρεῖ στοιχείων εἶναι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα. οὐ μὴν οὐδ' ἐξ ἀπαθῶν τε ἅμα καὶ αἰσθανομένων, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἀλγήσει

ποτὲ, ὅτι μήδε πείσεται. δυνάμει μὲν γὰρ αἰσθητικόν ἐστιν, ἐνεργείᾳ δ' αἰσθανόμενον οὐδέποτε. καθάπερ καὶ τὸ
ἡμέτερον σῶμα, καίτοι φανερῶς ὑπάρχον αἰσθητικὸν, ὅμως οὐκ αἰσθάνεται, πρὶν παθεῖν ὑπό τινος, ὡς ἐκ τού-
του τοῦ λόγου σαφῶς, καὶ ἡ τῶν τὰς ὁμοιομερείας εἰσαγόντων δόξα καταβάλλεται. καὶ γὰρ εἰ αἰσθητικὰ τινὰ τῶν
στοιχείων ἐστὶν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀπαθῆ γε πάντως, πῶς αἰσθήσεται τὸ αἰσθητικὸν σῶμα, ἔξω τοῦ πάσχειν ἀεὶ καθεστηκός;
λοιπὸν οὖν, ἢ ἐξ αἰσθανομένων τε ἅμα καὶ πασχόντων, ἢ ἐκ πασχόντων μὲν, ἀναισθήτων δὲ, τὸ αἰσθητικὸν εἶναι χρὴ
σῶμα. ὁπότερον δὲ τούτων ἀληθές ἐστιν, αὖθις ὀψόμεθα. τὸ δὲ μήτ' ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν, μήτ' ἐξ αἰσθα-
νομένων μὲν, ἀπαθῶν δὲ δύνασθαί ποτε τῶν στοιχείων, τὸ αἰσθανόμενον γενέσθαι σῶμα δέδεικται σαφῶς. ἀλλὰ κοινὸν
ἀμφοτέρων τῶν αἱρέσεων ἐστὶ τὸ, ἐξ ἀπαθῶν, ὡς οὐχ ἓν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, εἴπερ μηδ' ἀπαθές. ὅτι δὲ τὸ ἓν ἀπαθές,
ἡ ἀπόδειξις σύντομος. οὔτε γὰρ εἰς ὃ μεταστήσεται, οὔθ' ὑφ' ὅτου πείσεται, τὸ ἓν στοιχεῖον ἔχει. μεθιστάμενον γὰρ,
εἰς ἕτερόν τι μεταστήσεται, καὶ πάσχον, ὑφ' ἑτέρου τινὸς πείσεται. πῶς οὖν ἓν ἔτι φυλαχθήσεται; καλῶς οὖν
ὁ Ἱπποκράτης συνελογίσατο, μὴ ἓν εἶναι, τὸ στοιχεῖον, εἰ μέλλει τι τῶν ὄντων ἀλγήσειν. οὐδὲν γὰρ ἄν φησιν ἦν ὑφ'
ὅτου ἀλγήσειεν, ἓν ἐόν, ὥστε πάντως μὲν ἑνὸς πλέω, τὰ στοιχεῖα. πόσος δέ τις ὁ σύμπας αὐτῶν ἀριθμός ἐστιν,
εἴτ' ἄδηλον, ἐφεξῆς δὲ τοῦτο ζητείσθω. καίτοι τάχ' ἂν, ἴσως ἄμεινον εἴη περὶ τῶν ὑπολοίπων δυοῖν αἱρέσεων, ὧν
ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν, πρότερον διελθεῖν, ὧν κοινόν ἐστιν, τὸ, ἐξ ἀλλοιουμένων τῶν πρώτων στοιχείων
ὑπάρχειν ἅπαν τὸ ἀλγεῖν πεφυκὸς σῶμα. τέσσαρες μὲν γὰρ αἱ πᾶσαι δόξαι κατὰ τὴν διαίρεσιν εὑρίσκον-
ται. πρώτη μὲν, ἡ ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν. δευτέρα δὲ, ἡ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν, ἀπαθῶν δὲ, ὧν κοι-
νὸν ἦν ἀμφοῖν τὸ ἐξ ἀπαθῶν. καὶ τοῦτο δείξαντες ἀδύνατον, ἀμφοτέρων ἀπεχωρήσαμεν τῶν δοξῶν. λοιπαὶ δ'
ἦσαν δύο, μία μὲν ἐξ αἰσθητικῶν τε ἅμα καὶ πασχόντων, τῶν πρώτων στοιχείων συνιστᾶσα τὸ αἰσθανόμενον σῶ-
μα. δευτέρα δὲ, ἡ οὐκ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν, πασχόντων δέ. κοινὸν γὰρ καὶ ταύταις ἦν τὸ ἐκ πασχόντων. ἴδωμεν οὖν
εἰ κἂν ταύταις ἡ ἑτέρα τῶν αἱρέσεων ἐστὶν ἀδύνατος, ἢ τὸ μὲν δυνατὸν ἔχουσιν ὁμοίως. ὁποτέρα δ' αὐτῶν οὐ δυ-
νατὸν ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ ὄντως ἀληθής ἐστιν, ὑπολείπεται ζητεῖν. εὑρήσεις οὖν, εἰ προσέχεις τὸν νοῦν, ἀμφο-
τέρας ἐχούσας τὸ δυνατόν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ μόρια δοκιμάζειν ἐθέλεις, καὶ σκοπεῖσθαι τῷ λόγῳ, πάντα ἐστὶν
αἰσθητικὰ καὶ παθητικὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐλέγετο. εἰ δὲ τὰ πρῶτα
στοιχεῖα σκοποίης, ἐνδέχεται τούτων ἀναισθήτων μὲν ὑποκειμένων. εἰς ἄλληλα δὲ τὸ δρᾶν καὶ πάσχειν ἐχόν-
των πολυειδῶς, ἐν πολλαῖς ταῖς κατὰ μέρος ἀλλοιώσεσι γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα. πᾶσα γὰρ ἡ ἐκ πλειό-
νων σύνθεσις, ἂν μὲν οἷάπερ ἐστὶ τὰ συντιθέντα, τοιαῦτα φυλάττηται διὰ παντὸς, οὐδεμίαν ἔξωθεν ἐπι-
κτήσεται νεωτέραν ἰδέαν, ἢ μὴ κἀν τοῖς συντιθεῖσιν ὑπῆρχεν. εἰ δ' ἐξαλλάττοιτο καὶ μεταβάλλοιτο, καὶ πο-
λυειδῶς ἀλλοιοῦτο τὰ συντιθέντα, δύναιτ' ἂν ὑπάρξαι τι, τῷ συνθέτῳ κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ τοῖς πρώ-
τοις αὐτοῦ στοιχείοις ὑπῆρχεν. ἴσως δὲ καὶ παραδείγματος ὑπὲρ σαφηνείας δεήσει, τῷ λόγῳ. φημὶ δὲ τὴν οἰ-
κίαν ἐκ λίθων καὶ πλίνθων καὶ ξύλων καὶ κεράμων γεγονυῖαν, οὐδὲν ἐπικτήσασθαι κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ
καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν. σκληρότητα γοῦν ἐκείνων ἕκαστον εἶχε, καὶ βάρος, καὶ σχῆμα, καὶ χρῶ-
μα, καὶ μέγεθος, ἃ καὶ τῷ δημιουργήματι πρόσεστιν. σκληρότης μὲν γὰρ καὶ χρῶμα καὶ βάρος, ἀκριβῶς ταυ-
τὰ τοῖς συντιθεῖσιν. οὐ γὰρ δὴ σκληρὰ μὲν ἐκεῖνα, μαλακὴ δ' αὕτη, καὶ βαρέα μὲν ἐκεῖνα, κούφη δ' αὕτη, καὶ
λευκὰ μὲν ἐκεῖνα μέλαινα δ' αὕτη. σχῆμα δὲ καὶ μέγεθος, ἔχει μὲν καὶ ἡ οἰκία, διότι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐ-
τὴν ὑπῆρχεν, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε ταὐτὸν, οὔτε μέγεθος, οὔτε σχῆμα τοῖς συντιθεῖσι, πρὸς τὸ ὅλον. ἀλλ' οὐ τοῦτο
ζητεῖται νῦν. εἰ μείζων ἡ οἰκία τῶν πλίνθων, ἢ προμήκης μὲν αὕτη, τετράγωνοι δ' ἐκεῖνοι. ἀλλ' εἰ διὰ τοῦτο καὶ με-
γέθους καὶ σχήματος αὐτῇ μέτεστιν, ὅτι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν. ἐπεί τοι τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἡ διαγώνιος εὐθεῖα τὸ
τετράγωνον χωρίον εἰς δύο τρίγωνα τέμνει, καὶ ὡς ἐξ ἐκείνων τῶν δύο τριγώνων συνιόντων, ἓν ἀποτελεῖται
τετράγωνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τρίγωνον καὶ τὸ τετράγωνον, σχήματα. καὶ μὲν δὴ καὶ δύο ἡμικύκλια συντεθέμε-
να, τὸν ὅλον ἀπεργάζονται κύκλον, ὥστε ἐξ ἄλλων μὲν ἄλλο τι γενέσθαι συγχωρήσομεν, οὐ μὴν ἀνομοιογενές. καὶ
γὰρ τὰ σχήματα, σχημάτων εἰσὶν ἀπεργαστικὰ, καὶ τὰ μικρότερα μεγέθη, τῶν μειζόνων μεγεθῶν. οὐ μέντοι σχή-
ματα μεγεθῶν, ἢ μεγέθη σχημάτων, ὥστε ἐκ μὲν τῶν μὴ μεταβαλλόντων τὰς ποιότητας τῶν στοιχείων, οὐκ ἐγχω-
ρεῖ γενέσθαι τι τῶν ἑτερογενῶν, ἐκ δὲ τῶν μεταβαλλόντων, ἐγχωρεῖ. δύναται γὰρ ἐν πολλαῖς ταῖς μεταξὺ γενο-
μέναις μεταβολαῖς, τὸ τέως μέλαν, αὖθις γενέσθαι λευκὸν, καὶ τὸ τέως λευκὸν, αὖθις μέλαν, καὶ τὸ νῦν ἀναί-
σθητον, αὖθις αἰσθητικόν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, ἀλλοιουμένων τε καὶ μετα-
βαλλομένων, καὶ κεραννυμένων δι' ὅλων, ἀξιοῦσι γίνεσθαί τι τῶν συνθέτων σωμάτων αἰσθητικὸν, ἐνδεχόμενα
λέγουσιν. ὅσοι δὲ μενόντων οἷάπερ ἐστὶ, καὶ μόνον οὕτως ἀλλήλοις ἀναμιγνυμένων, ὥσπερ ἐν σωρῷ πυρῶν καὶ
κριθῶν, ἐρεβίνθων τε καὶ κυάμων, ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. ὅλως γὰρ οὐδὲν διαφέρει πῦρ ἢ ὕδωρ, ἢ ἀέρα, ἢ γῆν
συνελθόντα, φάσκειν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα, ἢ ὥσπερ οἱ πρὸ τούτων ἔλεγον, τὰς ἀτόμους. οὐδὲ γὰρ ἐνδέ-
χεται τῶν στοιχείων ἀπαθῶν μὲν ὄντων, ἐξ ἀναισθήτων δὲ πολλῶν συνελθόντων, ἓν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα.
δέδεικται γὰρ, ὡς οὐδὲν ἑτερογενὲς δύναται προσελθεῖν τοῖς συντεθειμένοις. αἴσθησις δέ γε πάντη γένους ἐστὶν
ἑτέρου, σχήματός τε καὶ βάρους καὶ σκληρότητος, ἃ ταῖς ἀτόμοις ὑπῆρχεν. ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἄλλων, ἃ πυρὶ
καὶ γῇ, καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι. καὶ γὰρ παρὰ τὰ χρώματα, καὶ τοὺς χυμοὺς, καὶ τοὺς ἀτόμους, καὶ πάνθ' ἁπλῶς εἰπεῖν
τὰ ἄλλα τὰ τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα, ἕτερόν ἐστι τὸ τῆς αἰσθήσεως γένος. ὡς οὐκ ἐξ ἀτόμων, οὔτ' ἐκ πυρὸς καὶ
γῆς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος, ἐγχωρεῖ γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα μενόντων ἀμεταβλήτων, καὶ τοιούτων οἷά-
περ ἐστὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, καὶ μὴ πασχόντων. ἢ τοίνυν ἐξ αἰσθητικῶν τε καὶ πασχόντων τῶν πρώτων στοι-
χείων, ἢ ἐξ ἀναισθήτων μὲν, ἀλλὰ μεταβάλλεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένων, ἀναγκαῖον ἐστὶ συνίστασθαι τὸ μέλ-
λον αἰσθήσεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν, ὅτι τε πλέω πάντως ἑνὸς ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ὅτι παθητικὰ, δείκνυσιν. εἰ δ' ἐκ

τῶν

τῶν πρώτων αἰσθητικῶν ἁπάντων, ἢ οὐκ αἰσθητικῶν, οὕτω δείκνυσιν. ἄμφω γὰρ ἓν λέγεσθαί φασιν, ὅτι μέντοι πάν-
τως ἐστὶ τινὰ τὰ μὴ αἰσθητικά, πρόδηλον ἐκ τοῦ καὶ τῶν συνθέτων εἶναί τινα τοιαῦτα. ἐπεὶ δ' αὐτάρκως ἀποδέ-
δεικται τοῦτο τοῖς γ' ἀκολουθεῖν ἀποδείξει μεμαθηκόσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη διελθεῖν ἄμεινον, ὃ πολλάκις τε καὶ πολ-
λαχοῦ τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἐπιδείκνυμι ὡς ἓν τῶν ὁμοειδῶν εἰπών, ἡμῖν ἐπιτρέπει τὰ λοιπὰ τὰ
τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἔχοντα, προστιθέναι τῷ λόγῳ. καὶ δὴ καὶ νῦν, οὕτω μοι δοκεῖ πεποιηκέναι. δείξας
μὲν αὐτὸς ἐξ ἑνὸς φαινομένου τὸ τῆς δόξης ἀδύνατον, ἀπολιπὼν δ' ἡμῖν ἐκ τῶν τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἐχόν-
των ἀποδεικνύναι πολυειδῶς. ἓν μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐστὶ τὸ ἀλγεῖν ἡμᾶς. ἐδείχθη δὲ τοῦτο γίνεσθαι μὴ δυνά-
μενον, ἄνευ τοῦ πάσχειν, ὥστε πάλιν εἰπεῖν, πλείω πάντως εἶναι τὰ στοιχεῖα. τὸ γὰρ ἕν, οὐχ οἷόν τε ἦν πάσχειν, μηδε-
νὸς ὄντος τοῦ διατιθέντος αὐτό. ὥσπερ οὖν ἐκ τῶν ἀλγούντων σωμάτων, οὕτω κἀκ τῶν ἡδομένων ἔχεις ἀποδεικνῦ-
10 ναι ταυτόν. καὶ ὥσπερ ἐκ τούτων, οὕτω κἀκ τῶν αἰσθανομένων. ὥσπερ κἀγὼ νῦν ἐξεπίτηδες ἐποίησα πολλαχό-
θεν τοῦ λόγου. ὃς μήν, εἰ μήτε ἡδονή, μήτε πόνος, ἀλλὰ μηδ' αἴσθησις ὅλως ἐστὶ τοῖς ἀπαθέσι στοιχείοις, οὐδὲ μνήμη
δήπουθεν, οὐδὲ ἀνάμνησις, οὐδὲ φαντασία. ῥίζα γὰρ αὐτῶν ἐστὶ καὶ οἷον πηγὴ πάντων ἡ αἴσθησις. εἰ δὲ μηδὲν τούτων,
οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ψυχικῶν ἔργων, ὥστ' οὐδὲ ψυχή. θαυμάζειν οὖν ἄξιον τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν τὸ τάχος τῆς ἑρ-
μηνείας. ἐν ἐλαχίστοις γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ὀνόμασι πάντ' ἐνεδείξατο ταῦτα, καὶ ἰσχυρῶς ἀπέδειξεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἓν
τὸ στοιχεῖον. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτου διεληλύθαμεν, ἴδωμεν ὅπως συνάπτει τῷ προειρημένῳ λόγῳ τὸν
ἐφεξῆς. ἔχει δ' ἡ σύμπασα ῥῆσις ὧδε. ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγεεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτου
ἀλγήσειεν, ἓν ἐών. εἰ δὲ καὶ ἀλγήσειεν, ἀνάγκη καὶ τὸ ἰώμενον ἓν εἶναι. εἰ ἓν φησὶν ὑπῆρχεν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλ-
γει. εἰ δέ γε καὶ ἤλγει, ἀναγκαῖον ἂν ἦν ἓν εἶναι καὶ τὸ ἰώμενον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σχήματος τοῦ συλλογι-
στικοῦ, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἰάσεως ἐρωτᾷ λόγον, ὥσπερ ἠρώτησεν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων. ἀκόλουθον γὰρ λαβὼν τῷ
20 προτέρῳ τὸ δεύτερον, εἶτ' αὖθις προσλαβὼν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἑπομένῳ, περαίνει τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγου-
μένῳ. εἴπερ γὰρ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν. ἀλγεῖ δέ γε, οὐκ ἄρα ἕν ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἐκ τῆς ἰάσεως ἐρωτη-
θήσεται λόγος. εἰ ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστιν. οὐχ εἷς δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως, οὐκ ἄρα
ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος, ἀλγεῖ. δεῖ τοίνυν κἀνταῦθα πάλιν ὡς καὶ πρόσθεν ἐποιήσαμεν, ὅτι τε τῷ προτέρῳ τὸ δεύ-
τερον ἀκολουθεῖ, καὶ ὅτι καλῶς προσλαμβάνεται τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον, ἀποδείξαντας ἡμᾶς ἐξήγησίν τε
ἅμα καὶ πίστιν τὴν δέουσαν παρασχέσθαι τῷ λόγῳ. ὅτι μὲν οὖν εἴπερ ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγεεν, ἐν τοῖς περὶ
τούτου λόγοις ἐπεμνήσαμεν. ὅτι δ' εἴπερ καὶ ἤλγησεν, ἕνα τῆς ἰάσεως ἐχρῆν εἶναι τὸν τρόπον, ὧδ' ἂν μάλιστα κα-
ταμάθοις, εἰ λογίσαιο τό, ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν πάσχον, ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως πάσχειν αὐτό. μιᾶς οὖν ἑκά-
στῳ τῆς οἰκείας ὑπαρχούσης φύσεως, ἔσται μὲν δήπου καὶ τὸ πάθος ἕν. ἀκολουθεῖ δ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ, καὶ ἡ εἰς τὸ
κατὰ φύσιν ἐπάνοδος μία. τοῦτο δ' ἦν ἡ ἴασις, ὥστε καὶ ἡ ἴασις ἔσται μία, τοῦ δι' ἑαυτοῦ πάσχοντος, ὥσπερ καὶ τὸ ἰώμε-
30 νον ἕν. ὅτι δέ γε ἅπαντα ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα ψευδῆ προφανῶς εἰσιν, οὐ δέομαι λέγειν, ἀλλ' ἕπεται τῇ πρώ-
τῃ τῶν ὑποθέσεων, ἣν ἀδύνατόν γε παντὸς μᾶλλον οὖσαν, ἐκ περιουσίας ὁ Ἱπποκράτης προσήκατο, καὶ οὐδὲν
ἧττον ἀπέδειξε κἀκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ προὔκειτο. τὸ μὲν γὰρ εἰ ἕν ἐστι τὸ στοιχεῖον, οὐκ ἂν ἀλ-
γεῖν ἡμᾶς, ἀληθές. τὸ δέ γε ὑποθέσθαι, καὶ εἰ ἓν ἦν τὸ στοιχεῖον ἡμᾶς ἀλγεῖν, οὐκ ἀληθές. ἀλλ' ὅμως ὑποτίθεται τοῦτο,
δεικνὺς ἐκ τῶν ἑπομένων αὐτῷ, τὸ καὶ οὕτως ἀνατρέπεσθαι τὴν ἀρχήν. ἓν μὲν γὰρ καὶ τὸ νόσημα, καὶ τὸ εἶδος τῆς
ἰάσεως ἔσται, καὶ τὸ ἰώμενον ἕν ἐστιν. οὐχὶ δέ γε τὸ ἰώμενον ἕν, ὑπόθεσις ἄρα ψευδής, ἡ ἓν εἶναι λέγουσα τὸ στοιχεῖον.
ὅτι δὲ οὐχ ἓν τὸ ἰώμενον, ἐναργές. καὶ γὰρ θερμαινόμενος ὁ δέ τις ἐθεραπεύθη. καὶ ἄλλον εὑρήσεις, ὃς οὐδὲν ἧττον
ἐθεραπεύθη ψυχόμενος, εἶθ' ὑγραινόμενος. οὐκ ὀλίγους δ' εὑρήσεις, οἳ διὰ τῶν ξηραινόντων ἰάθησαν. ἀλλ' οὐδ' εἰ διὰ
τῶν στρυφνῶν, ἢ πικρῶν ἐθεραπεύθη τις, ἤδη καὶ πάντες. εἰσὶ γὰρ οἱ διὰ τῶν ἁλμυρῶν, ἢ γλυκέων, οὕτω δὲ καὶ διὰ
τῶν ἐπεχόντων τὴν κοιλίαν, ὅδε τις ἐθεραπεύθη. ἕτερος δὲ διὰ τῶν ὑπαγόντων, ὁ μὲν διὰ τῶν πυκνούντων.
40 ὅδε διὰ τῶν ἀραιούντων, καὶ καθόλου φάναι, τρόπον ἰάσεως οὐδένα δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν, ὃ μὴ καὶ τοὐναντίον εὑρή-
σεις. ὥστ' ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι τὸ ἰώμενον οὐχ ἕν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ταύτης γε τῆς προτάσεως, καὶ τῆς ἑτέρας, ἣν ἐξ ὑποθέσεως
ἔλαβε, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖον ἐπεραίνετο, καὶ γίνεται σύμπας ἐρωτώμενος λόγος, τοιοῦτος. εἰ ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος
ἀλγεῖ, ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστιν. οὐχὶ δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς, οὐκ ἄρα ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος, ἀλγεῖ. μηκέτ' οὖν
ἐπιζητῶμεν τὸ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος, εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ, μηθ' ἑτέρως ἐξηγούμεθα παρὰ ταῦτα τὰ
νῦν εἰρημένα, σαφῶς γε ἤδη τὴν γνώμην ἅπασαν ἐπιστάμενοι τοῦ ἀνδρός. ἀλλ' ἐπειδὰν εἴπῃ, ὅστις μὲν εἴωθεν
ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰητρικὴν ἀφήκει, τουτέῳ μὲν
οὐκ ἐπιτήδειος ὁ λόγος ὅδε ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε
γῆν, οὔτ' ἄλλο οὐδέν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅταν ταῦτα λέγει, μὴ συνάπτοντές τε καὶ ψιλοῦν-
τες ἀναγινώσκωμεν, ὡς ἓν μέρος λόγου τὸ ἓν ἐόν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν Ἱπποκρατείων ἐποίησαν, ἀλλὰ δασύνον-
50 τες τε καὶ διϊστῶντες εἰς δύο μόρια, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν, οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω εἶναι τὸν ἄνθρωπον,
οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδέν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν καὶ μόνον ὑπάρχον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅτι μὲν
γὰρ ὁ πρῶτος αὐτῷ λόγος ἅπας, περὶ τοῦ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖόν ἐστιν, ἐπιδέδεικται μέν, καὶ ἐξ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν
εἴπομεν, οὐδὲν δὲ ἧττον, κἀξ ὧν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν προσγεγραμμένην ῥῆσιν, ταύτην ἐπιφέρει. φασὶ γὰρ ἕν τι
εἶναι ὅτι ἐστί, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, κατὰ δὲ τὰ ὀνόματα ἀλλήλοις οὐχ ὁμολογέουσι. λέγει δ' αὐτῶν ὁ μέν τις
ἠέρα εἶναι τοῦτο τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν. ὁ δὲ ὕδωρ, ὁ δὲ γῆν, ὁ δὲ πῦρ, εἶτ' ἐφεξῆς πάλιν. τῶν ἰατρῶν οἱ μέν τινες λέ-
γουσιν, ὡς ὁ ἄνθρωπος αἷμα μόνον ἐστίν, οἱ δὲ αὐτέων, χολήν, ἔνιοι δέ, φλέγμα, εἶθ' ἑξῆς ἀρξάμενος αὐτοῖς ἀντι-
λέγειν, πρώτην μὲν ἐκείνην γράφει τὴν ῥῆσιν, ἣν πρώτην ἐξήγημαι, κοινῇ πρός τε τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς ἰατροὺς
ἰσχύουσαν. εἶτ' ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἰατροὺς ἀντιλέγει κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἀξιῶ δ' ἔγωγε τὸν φάσκοντα αἷμα μό-

νον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἄλλο μηδὲν, δεικνῦναι αὐτὸν μὴ μεταβάλλοντα τὴν ἰδέαν, μήτε γίνεσθαί παντοῖον, ἀλλ' ἢ ὥραν τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα, ἐνὸν φαίνεται μόνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. εἰκὸς γάρ ἐστι μίαν γέ τινα ὥραν ἐν ᾗ φαίνηται αὐτὸ, ἐν ἑωυτῷ ὅ, τι ἐστί. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω καὶ περὶ τοῦ φάσκοντος, φλέγμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ περὶ τοῦ φάσκοντος χολήν. τελειώσας δὲ τοῦτον τὸν λόγον, ἐφεξῆς πάλιν ἐπιφέρων ἐρεῖ. πρῶτον μὲν οὖν ἀνάγκη τὴν γένεσιν γενέσθαι μὴ ἀφ' ἑνός. πῶς γὰρ ἂν ἕν γε ὂν, ἄλλο τι γεννήσειεν, εἰ μή τινι μιχθείη ἄλλῳ. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. ὥστε, πῶς εἰκὸς ἀπὸ ἑνός τι γεννηθῆναι. ὅπου γε οὐδὲ ἀπὸ τῶν πλειόνων γίνεται, ἢν μὴ τύχῃ καλῶς ἔχοντα τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. ἀνάγκη τοίνυν τῆς φύσιος τοιαύτης ἐούσης, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. ἀνάγκη τοίνυν ὅτι τοσοῦτον διήλλακται ἀλλήλων τήν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν, μὴ ἓν εἶναι αὐτὰ, εἴπερ μὴ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ἕν ἐστιν. ἐν τε οὖν τούτοις ἅπασι, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα πάλιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τοῖς ἓν ἀξιοῦσιν εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀντιλέγει σαφῶς. δῆλον οὖν ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ταῦτ' εἶπεν, ὅπερ ἡμεῖς ἐξηγησόμεθα, τὸ, μήτε ἀέρα μόνον ὑπάρχειν ἐν τῷ σώματι, μήτε πῦρ, μήτ' ἄλλο μηδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ὑπάρχον ἐν τῷ σώματι. καὶ γὰρ αὖ καὶ ὅταν εἴπῃ. οἱ δὲ λέγοντες ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρέεσθαι, πόθεν ὁρμηθέντες ἔνιοι τὸν ἄνθρωπον ἓν εἶναι φασὶ, διηγεῖται, κἄπειτα ἀντιλέγων αὐτοῖς ἐρεῖ, καίτοι τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσεσιν οὐδείς πω ἀπέθανε χολὴν μούνην καθαρθείς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων χυμῶν, ἐν οἷς μετὰ ταῦτα πεποίηται τὸν λόγον, ὡς οὐχ εἷς χυμός ἐστι παντελῶς ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτ' ἔστι τὸ στοιχεῖον. ἀλλ' οἱ τέτταρες οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπέθετο, περαίνει, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔστι μὲν οὖν ἡ ἠλίθιος δόξα καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων, καὶ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι φασὶν, ἢ τοῦ παντὸς ἢ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μᾶλλον ἐστὶ θαυμάσαι, πῶς οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἐν εὐδοξίᾳ τινὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἦσαν, ἢ ἀπορῆσαι τῆς ἀντιλογίας. ἀλλ' ὅμως ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἐπεχείρησεν, οὐχ ὡς μέγα τι ποιῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατέχουσαν δόξαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πιθανοῖς τισὶ λόγοις ἐχρήσαντο, καὶ δυσλύτοις, οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ πρόχειρόν τε, καὶ ῥᾳδίαν φωραθῆναι τὴν ἀτοπίαν ἔχουσιν. οἵτε γὰρ τὸ ὕδωρ εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ὅτι τοῦτο πυκνούμενον μὲν, καὶ οἷον πιλούμενον γίνεται γῆ, ἀραιούμενον δὲ καὶ οἷον χεόμενον, ἀήρ. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ἀραιωθείη τε καὶ χυθείη, πῦρ, διὰ τοῦτο φασὶν ὑπάρχειν αὐτὸ στοιχεῖον, οἵτε τὸν ἀέρα, καὶ οὗτοι πῦρ μὲν γίνεσθαι φασὶν ἀραιούμενον, ὕδωρ δὲ πυκνούμενον. εἰ δ' ἔτι μᾶλλον πυκνωθείη, γῆν. οἵτε τὴν γῆν ἐκ τοῦ μετρίως μὲν χυθεῖσαν ὕδωρ γίνεσθαι, περαιτέρω δ' ἀραιωθεῖσαν, ἀέρα, καὶ σφόδρα τοῦτο παθοῦσαν εἰς πῦρ μεταπίπτειν, καὶ οὕτω συλλογίζονται τὴν γῆν ὑπάρχειν στοιχεῖον. οἵτε τὸ πῦρ, ὡσαύτως, ἐκ τοῦ συνιὸν μὲν καὶ πυκνούμενον, ἀέρα γίνεσθαι. παθὸν δ' ἔτι μᾶλλον τοῦτο καὶ σφοδρότερον πιληθὲν, ὕδωρ. ἐπὶ πλεῖστον δὲ πυκνωθὲν, γῆν ἀποτελεῖσθαι. συλλογίζονται, καὶ οὗτοι τοῦτ' εἶναι τὸ στοιχεῖον, καίτοι πρόχειρός τε ἡ ἀτοπία τῶν λόγων. ὑπὲρ γὰρ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰρηκότες ἁπάντων, οὐ τοῦτο οἴονται δεικνῦναι, ἀλλ' ὅτι περ αὖ ἕκαστος αὐτῶν ὀνομάσῃ στοιχεῖον. οὐκ ἔστι δὲ ταυτὸν, ἢ περὶ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς εἰπεῖν ἀέρος καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἢ περὶ στοιχείων. οὐ γὰρ δὴ ταύτῃ γε στοιχεῖον ἕκαστον αὐτῶν, ᾗ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκεν, ἀλλ' ᾗ πρῶτόν τέ ἐστι καὶ ἁπλούστατον. ἐπεί τε καὶ Πλάτων ὑπὲρ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς ἐν Τιμαίῳ διήλεκται, κοινὴν ὑποβεβλῆσθαι πᾶσιν ὕλην μίαν, ἀποδεῖξαι βουλόμενος. ἀλλ' οὗτος μὲν ὡς ἂν εἰδὼς ἀποδεικνύειν, εἰς δέον ἐχρήσατο τῇ τῶν πρώτων σωμάτων εἰς ἄλληλα μεταβολῇ. Θάλης δὲ καὶ Ἀναξιμένης, καὶ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἡράκλειτος ἐν ἐξ αὐτῶν ὁτιοῦν, ἄλλος ἄλλο θέμενος εἶναι στοιχεῖον, ἐκ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς αὐτῶν ἀποδεικνῦναι πειρῶνται. καί μοι δοκοῦσι ἅπαντες ἐκεῖνοι, τὴν ὕλην ὀνειρώττειν, ἣ κοινῇ πᾶσιν ὑποβέβληται τοῖς στοιχείοις, καὶ ταύτην μίαν ὁρῶντες, ἓν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ τὸ στοιχεῖον, εἶτα δέον εἰπεῖν, εἴπερ ἄρα τὸ κοινῇ πᾶσιν ὑποβεβλημένον ἀέρι καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ γῇ, τοῦτ' εἶναι τὸ στοιχεῖον. οἱ δὲ ὑπερέβησαν μὲν ἐκεῖνο, τῶν τεττάρων δὲ ἓν ὁτιοῦν ἀπεφήναντο, κοινῇ μὲν γνώμῃ τῆς ἀποδείξεως ἁπάντες χρησάμενοι. θέμενοι δ' οὐ ταυτὸν ἅπαντες τὸ στοιχεῖον. ὥσπερ δὴ καὶ σκώπτων αὐτοὺς ὁ Ἱπποκράτης, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος, ὧδέ πως φησί. γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτά. κἄπειτα τούτῳ συνάπτων, ἀλλὰ τῆς μὲν γνώμης φησὶ τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιέονται, λέγουσι δὲ οὐ τὰ αὐτά. τίς δ' ἦν αὐτοῖς ἐπίλογος; ὃν ἔμπροσθεν εἴπομεν. ὅτε γὰρ τὴν γῆν λέγων εἶναι στοιχεῖον ἐκ τοῦ χεομένην αὐτὴν ὕδωρ γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον ἀραιωθεῖσαν, ἀέρα, κἄπειτα πῦρ, ἐκ τούτου συλλογίζονται τὴν γῆν εἶναι στοιχεῖον. κατὰ ταὐτὰ καὶ οἱ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ εἰπόντες, ὡς ἔμπροσθεν ἐδήλωσα. πάντες οὖν οὗτοι τὸν ἐπίλογον ἕνα λέγουσιν ἐπὶ διαφόροις ὑποθέσεσι, πρῶτον μὲν οὐκ ἐπιφέροντες οἰκεῖον συμπέρασμα. τὸ γὰρ οἰκεῖον ἦν εἰπεῖν, ἓν ἄρα τὸ ὑποκείμενον ἅπασι καὶ οὐσία μία, ἥτις ὑποβέβληται κοινῇ τοῖς πρώτοις σώμασιν, ἔπειτα μὴ δ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκοντες, ὡς τεττάρων ὑποθέσεων ἀπόδειξιν μίαν ἐγχειροῦσι λέγειν ἅπαντες, ἅπερ αὐτῶν καὶ διαρρήδην ὁ Ἱπποκράτης ἀμφότερα μέμφεται ἐν τῷ φάναι. καὶ ἐπιλέγει μὲν ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ μαρτύριά τε καὶ τεκμήρια, ἅ ἐστιν οὐδὲν, σαφῶς ἐνδεικνύμενος ὡς ἀναπόδεικτα. φλυαροῦσι καὶ παραλογίζονται μᾶλλον σφᾶς αὐτοὺς, ἢ συλλογίζονται. ἐν δὲ τῷ προσγράψαι, ὅτι γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτά, δῆλον, ὅτι οὐδὲ γινώσκουσιν. ἐν τούτῳ πάλιν αὐτὸ τοῦτ' ἐνδεικνύμενος, ὡς οὐκ αἰσθάνονται διαφόρων τε καὶ μαχομένων πραγμάτων ἀπόδειξιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐγχειροῦντες λέγειν. ὅθεν καὶ ᾧ ἂν τινι τύχῃ φησὶν ἡ γλῶσσα ῥυεῖσα πρὸς τὸν ὄχλον, περιγίνεσθαι δοκεῖ τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ὄχλον εἰπὼν, ἀπαιδεύτων δηλονότι πλῆθος ἀνδρῶν, οὐκ εἰδότων ὅτι ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις. διὸ καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐπήνεγκεν. ἀλλ' ἐμοί γε δοκέουσιν οἱ τοιοῦτοι αὐτοὶ ἑωυτοὺς καταβάλλειν τοῖς ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτῶν ὑπὸ ἀξυνεσίης. τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ὀρθοῦν. ὁ γάρ τοι Μέλισσος

ἀλλόκοτα

ἀλλ᾽ ὅμοιά γε μὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἀπεφήνατο, ὡς ἕν τε εἴη καὶ ἀμετάβλητον καὶ ἄπειρον. ἐξ ὧν οὔτε τὸν
ἀέρα λεγόντων, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ τὴν γῆν εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, ἐκ τούτων αὖ δόξειεν ὁ τοῦ Μελίσσου λό-
γος ὀρθοῦσθαι. εἰ γὰρ χρὴ δυοῖν ἀτόπων οὕτω δογμάτων αἵρεσιν ποιήσασθαι, κινδυνεύει νοῦν ἔχειν ὁ τοῦ Μελίσσου λό-
γος. ὃ γὰρ ἐπέθετο κατ᾽ ἀρχὰς, οὐκ ἀνατρέπει κατὰ τὴν ἐφεξῆς διέξοδον, ὡς οὗτοι. θέντες γὰρ τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι τῶν
ὄντων, ἐν τοῖς ἐφεξῆς μνημονεύουσι τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ, τέτταρα ποιοῦντες τὰ ὄντα. βέλτιον γὰρ ἦν ἀμετά-
βλητον ὑποθέσθαι τοὔτο τὸ ἕν, εἰ ὄντως ἕν ἐστιν. εἰ γὰρ μεταβάλλει, πῶς ἕν ἐστιν ἔτι. προσηκόντως οὖν ἔφη ὁ Ἱππο-
κράτης ἅπαντας τούτους τοὺς, ἤτοι τὸ ὕδωρ ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸν ἀέρα ἢ τὴν γῆν εἶναι λέγοντας στοιχεῖα, ὀρθοῦν τὸν
τοῦ Μελίσσου λόγον, καίτοι γ᾽ ἄτοπον ὄντα δεινῶς, καὶ παρὰ πᾶσαν ἐνάργειαν εἰρημένον, ὡς μηδὲ ἀντιλογίας
χρῄζειν. ἐπὶ πλέον δὲ καὶ περὶ τῆς ἀτοπίας αὐτοῦ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως διήλε-
γκται. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ εἶδος τῶν λόγων ὡσαύτως ἔοικεν Ἀριστοτέλης πεποιῆσθαι τῷ Ἱπποκράτει. προειπὼν γὰρ
εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, τὸ μὲν οὖν εἰ ἕν ἐστι καὶ ἀκίνητον, τὸ ὂν σκοπεῖν, οὐ περὶ φύσεως ἐστὶ σκοπεῖν. εἶτ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἀποδεί-
ξας, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δεῖσθαι ἀντιλογίας τινὸς, δεῖσθαι φήσας τὸν Μελίσσου τε καὶ Παρμενίδου λόγον, ἐναργῶς ἑκάτερον
ἄτοπον ὄντα, προϊόντος τοῦ συγγράμματος, ἀντιλέγων αὐτοῖς εὑρίσκεται. ταυτὸν δὴ τούτῳ καὶ ὁ Ἱπποκράτης
ἔπαθεν. ἐνδειξάμενος γὰρ ὡς ἀναιροῦσι τὴν ἰατρικὴν τέχνην οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, καὶ ὡς οὐκ ἐστὶν αὐ-
τοῖς ἐπιτήδειος οὐδὲ λόγος ἀκούειν, ὅμως ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα φαίνεται διαβάλλων αὐτῶν τὴν δόξαν. ὅτι δὲ καὶ τὰς
τῆς φυσιολογίας ἀρχὰς, ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγε, καὶ τὰς τῆς ἰατρικῆς, ὡς Ἱπποκράτης φησὶν, ἀναιροῦσιν οἱ ἓν εἶναι
λέγοντες τὸ ὂν, αὐτίκα δῆλον. ἥ τε γὰρ φυσιολογία, περὶ τῶν ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ, καὶ ὅλως ἐν μεταβολῇ σω-
μάτων ἐστίν. εἰ δὲ ἕν ἐστι μόνον τὸ ὂν, ἀνῄρηται ταῦτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἡ ἰατρικὴ, πρῶτον μὲν, κἀκ
τοῦ τῆς γενέσεως τε καὶ φθορᾶς, οἷον ὑπηρέτης ὑπάρχειν, εἰ μὴ δοθείη ταῦτα, συναναιρεῖται καὶ αὐτή. ἔπειτα
δὲ καὶ οἱ τρόποι τῶν ἰάσεων, οἱ πολλοὶ καὶ πολυειδεῖς, οὗτοι πρὸς τῶν ἓν ἡγουμένων εἶναι τὸ ὂν ἀνατρέπονται. ἢ γὰρ
οὐδ᾽ ὅλως πείσεταί τι τὰ σώματα ἡμῶν, ἢ εἴπερ πάσχει, καθ᾽ ἕνα τρόπον πείσεται, ὥστε καὶ τὸ ἰώμενον ἓν ἔσται.
εἰ δὲ τοῦτ᾽ ἀληθὲς, ἀπόλωλε δηλονότι σύμπασα ἰατρική. πολλῶν μὲν γὰρ ὄντων τῶν ἰωμένων, ἰατροῦ ἔργον ἐστὶ
τὸ, πρόσφορον ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων ἐξευρεῖν. ἑνὸς δ᾽ ὑπάρχοντος κατ᾽ εἶδος, τοῦ τε ἰωμένου καὶ τοῦ νοσοῦντος,
οὐδεὶς κίνδυνος ἀποτυχίας, ὡς ὀρθῶς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης εὐθὺς κατ᾽ ἀρχάς. ὅστις μὲν οὖν εἴωθεν ἀκούειν λεγόν-
των ἀμφὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης, προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰατρικὴν ἀφήκει, τουτέῳ μὲν οὐκ ἐπιτή-
δειος ὅδε ὁ λόγος ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτ᾽ ἐστὶν οὐ παντελῶς ἕν, οὐδὲ μό-
νον. ὁ γὰρ τοῦτο λέγων, προσωτέρω ἢ κατὰ τὴν ἰατρικὴν, ἀποφαίνεται, τὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης ἀνατρέπων. χρὴ γὰρ
εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο συγκεχωρῆσθαι τοῖς ἰατροῖς, ὡς πολλαὶ μὲν αἱ τῶν νοσημάτων ἰδέαι, πολλαὶ δ᾽ αἱ τῶν ἰα-
μάτων. τοῦτ᾽ οὖν ὁ μὴ συγχωρῶν, ἀναιρεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰατρικῆς, ὥστε προσωτέρω ἢ κατὰ τὴν ἰατρικὴν ὁ λό-
γος ἐστίν. ὁ γὰρ ἀντιλέγων τοῖς ἀναιροῦσιν ἡστινοσοῦν τέχνης τὰς ἀρχὰς, οὐχ ὁ τεχνίτης ἐστὶ τῆς ἀναιρουμένης τέχνης,
ἀλλ᾽ ἕτερός τις, ὅπερ ἄν σοι γένηται δῆλον κἀκ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ῥήσεως ἐχούσης ὧδε. ὥσπερ γὰρ τῷ γεωμέτρῃ οὐκ
ἔτι λόγος ἐστὶ πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς ἀρχὰς, ἀλλ᾽ ἤτοι ἑτέρας ἐπιστήμης, ἢ κοινῇ πασῶν, οὕτως οὐδὲ τῷ φυσι-
κῷ. τοῖς γὰρ ἀναιροῦσι τὰ ἐναργῶς φαινόμενα, ἢ κοινῇ πάντας ἀνθρώπους μέμφεσθαι προσῆκεν, ὡς ἀνατρέπουσι
τὸν βίον, ἢ τέχνην τινὰ ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν ἀγωνιζομένην προσίεσθαι, παρὰ τὰς κατὰ μέρος ἁπάσας. αὐτὴν
δ᾽ ἑκάστην τῶν κατὰ μέρος τεχνῶν ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς συγχωρηθείσαις, οὕτω προϊέναι. φαίνεται τοίνυν ὁ μὲν Ἀρι-
στοτέλης τε καὶ Ἱπποκράτης ὡσαύτως διατεθεῖσθαι τὸν λόγον, οἱ δ᾽ ἐξηγηταὶ μὴ παρακολουθεῖν. οὐδὲ γὰρ διὰ
τοῦτ᾽ εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐκ ἐπιτήδειον εἶναι τὸν λόγον τοῖς εἰωθόσιν ἀκούειν περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης προσω-
τέρω ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰατρικὴν ἀφήκει, διότι καταγινώσκει τῶν πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα τιθεμένων
στοιχεῖα, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι τέλους τοῖς ἓν ὁτιοῦν αὐτῶν εἰποῦσιν, εὑρίσκεται μεμφόμενος. ἐπεὶ ἐκεῖνο
γε δεινῶς ἄλογόν ἐστιν. εἰ, διότι μηδὲν τῶν τεττάρων εἰλικρινὲς ἐν τῷ σώματι φαίνεται, διὰ τοῦτ᾽ ἀπιστηθήσεται
πάντα. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἀπιστήσει τις ἐκ κηροῦ καὶ ῥητίνης, καὶ πίττης καὶ στέατος συγκεῖσθαι
τὴν τετραφάρμακον καλουμένην, ὅτι μηδὲν αὐτῶν ὁλόκληρον καὶ παντελὲς ἐν αὐτῇ περιεχόμενον φαίνεται.
καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν οὕτω δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις κραθέντων, ὅπου καὶ τὰ ξηρὰ φάρμακα τὰ ἐκ καδμίας καὶ
στίμμεως, καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου συγκείμενα, καλῶς λειωθέντα, τῶν ἁπλῶν οὐδὲν ἔν τι εἰλικρινὲς διασωζόμενον
ἔχει. οὐδ᾽ ἐστὶ λαβεῖν τι μόριον οὐδὲ τὸ σμικρότατον αὐτῶν, ἐν ᾧ τῶν εἰρημένων ὁτιοῦν ἕν, ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον
ἑτέρου θεάσῃ. μὴ τοίνυν ἐπειδὴ καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα τῶν τεττάρων στοιχείων οὐδὲν εἰλικρινὲς διασωζόμε-
νον ἔχει, ἐκ τούτων ἀπιστῶμεν αὐτὰ κεκρᾶσθαι, μηδὲ διὰ τοῦτο τὸν μὲν κόσμον ἐκ τῶν τεττάρων εἶναι στοιχείων συγ-
χωρήσωμεν, ἀφαιρώμεθα δὲ τὰ ζῶα τῆς ἐκ τούτων γενέσεως, ὥσπερ ἔξωθεν ποθὲν ἥκοντα, καὶ οὐκ ἐν τῷ κόσμῳ
γεγονότα. ἢ δεῖξαί μοι σὺ κελεύεις γῆν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν εἰλικρινῆ καὶ ἄμικτον, αὐτὸς μηδ᾽ ἐν τῷ
κόσμῳ δεῖξαι τοιαύτην δυνάμενος; ὅτι γὰρ ἂν λάβοις αὐτῆς τὸ μόριον, εὐθὺς τοῦτο καὶ θερμότητός τινος καὶ νο-
τίδος καὶ ἀερώδους οὐσίας μετέχει, τῆς ἀμίκτου γῆς ἣν δὴ καὶ στοιχεῖον ὑπονοοῦμεν, ἐσχάτως πυκνῆς οὔσης, καὶ βα-
ρείας, καὶ ψυχρᾶς, καὶ ξηρᾶς. ἀλλ᾽ οἷον ἐν τῷ κόσμῳ τὸν λίθον ἐπιδεικνύεις μοι σὺ γεῶδες σῶμα, τοιοῦτον ἐν τοῖς
ζώοις ἐπιδείξω σοι, τό, τε τῶν ὀστῶν γένος, καὶ τὸ τῶν χόνδρων, καὶ τὸ τῶν τριχῶν. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ κἀν
τοῖς ὀστρακοδέρμοις ζώοις τὸ καλούμενον ὄστρακον, ἀκριβῶς εἰς γῆς ἰδέαν ἀπεξηραμμένον, καὶ πεπιλημένον, ὡς
εἰ ζητεῖς ἐν τοῖς ζώοις γῆν, ἔχεις θεάσασθαι τοιαύτην, οἵαν κἀν τῷ κόσμῳ, τήν τε ἄμικτόν τε καὶ παντελῆ καὶ
μόνην, οὐκ ἂν οὐδὲν ἐκείνῳ ῥᾳδίως ἐξεύροις. ὥσπερ οὐδὲ ὕδωρ καθαρὸν, καὶ ἀμιγὲς ἁπάντων τῶν ἄλλων, οὐδὲ
πῦρ, οὐδὲ ἀέρα. νενόθευται γὰρ ἅπαντα τοῖς ἑτερογενέσι, καὶ ἀναμέμικται καὶ μετείληφεν ἀλλήλων, ἢ μᾶλλον
ἢ ἧττον, ἀλλά τοι κἀν τῇ μίξει τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν, ἡ τοῦ κρατοῦντος ἰδέα φαίνεται. μὴ τοίνυν μηδ᾽ ἐν τοῖς τῶν

ζώων σώμασιν, ἄμικτον ἢ ζητεῖ, ἀλλ' ἀρκείτω σοι τουτὶ μὲν ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ πυκνὸν, ἰδόντι τὸ μόριον ἀνα-
μνησθῆναι γῆς. τουτὶ δ' ὑγρὸν καὶ ἀραιὸν, καὶ ῥυτὸν, εἰς ἔννοιαν ὕδατος ἀφικέσθαι. ἀναμιμνησκέτω δέ σε καὶ πολλὴ
θερμασία κατὰ τὸ τοῦ ζώου σῶμα, πυρὸς, ἥ τε τοῦ πνεύματος φύσις, ἧς χωρὶς οὐχ οἷόν τε συστῆναι ζῶον, ἀέρος
μὲν μάλιστα, σὺν αὐτῷ δὲ πυρὸς ἀναμιμνησκέτω σε. μὴ δή με γῆν αἰτήσῃς αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἐν ζώου σώματι,
μὴ δὲ τῶν ἄλλων μηδὲν ἄκρατον, ἢ δεῖξόν μοι σὺ πρῶτος ἐν τῇ τετραφαρμάκῳ τὸν κηρόν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ θαυ-
μάζειν ἐπέρχεται, εἰ τοὺς πυροὺς καὶ τὰς κριθὰς καὶ τὰς φηγοὺς καὶ τὰ σῦκα, καὶ τῶν ἄλλων ὀσπρίων τε καὶ ἀκρο-
δρύων ἕκαστον, οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος οἴει γεγονέναι, σαφῶς ὁρῶν ἐντεῦθεν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν τὴν γένεσιν. ἆρ'
οὖν οὐδ' ὅλως ἀέρος ἢ πυρώδους οὐσίας μετέχει; καὶ μὴν εἰ γῆν ὕδατι δεύσας, οὐδὲν ἔσται σοι πλέον πηλοῦ. τῶν
δ' ὀσπρίων ἕκαστον ἢ τῶν ἀκροδρύων, οὐκ αὐτὸ δή που πηλός ἐστιν, ὅτι καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος μετείληφεν, δι' ὅλων
ἀλλήλοις κεραννυμένων. ἀλλ' ἴσως σὺ μὲν τὰς φηγοὺς καὶ τὰ σῦκα συγχωρεῖς ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων γεγο-
νέναι, καὶ πρό γε τούτων αὐτῶν, τὰ φυτὰ, μικρὸν μὲν ἑκάστῳ σπέρμα θεώμενος εἰς τὴν γῆν καταβαλλόμενον,
οὐ τῶν ἄλλων φυτῶν οὐδὲ μυριοστόν ἐστι μόριον. ἅπασαν δὲ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων ὁρῶν γινο-
μένην, ἀπορεῖς περὶ τῶν ζώων, ὥσπερ οὐχὶ κἀκείνων ἐντεῦθεν τρεφομένων. οἶδεν μὲν γὰρ τὰς πόας, σύες δὲ καὶ
ταύτας καὶ τὰς φηγοὺς, αἶγες δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς ἁπαλοὺς κλάδους τῶν δένδρων σιτοῦνται, κἀκ τούτων αὐ-
τοῖς τό, τε αἷμα γεννᾶται, καὶ τὸ σῶμα τρέφεται, καὶ τὰ κυήματα συνίσταταί τε καὶ αὔξεται. πότερον οὖν
αἶγες μὲν καὶ σύες καὶ οἶες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου γεγόνασι στοιχείων, οἱ δὲ ταῦτα ἐσθίοντες, ἐξ ἄλλου τινὸς, ἢ τὴν πρώ-
την γένεσιν καὶ αὔξησιν, ἢ τὴν νῦν ἔχουσι τροφήν; καὶ μὴν ἄλογα ταῦτα πάντα καὶ ἄτοπα, καὶ πολλῆς ἀμαθίας
μεστά. καὶ γὰρ ὄσπρια καὶ καρποὶ πάντες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου γεγόνασι στοιχείων, κἀκ τούτων τὰ ζῶα καὶ γεννᾶται
καὶ τρέφεται καὶ αὐξάνεται. καὶ χρὴ θαρρούντως ἀποφαίνεσθαι γῆν καὶ πῦρ καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ, πάντων εἶναι κοινὰ
καὶ πρῶτα στοιχεῖα. πρῶτα γάρ ἐστι ταῦτα καὶ ἁπλούστατα σώματα πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. τὰ δ' ἄλλα πάντα,
καὶ φυτὰ καὶ ζῶα, ἐκ τούτων σύγκειται. καὶ Ἱπποκράτης οὐ μόνον, ὅτι ταῦτα στοιχεῖά ἐστι πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ
περιῶν, αὐτὸς ἀποφαίνεται κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἀλλὰ καὶ τὰς ποιότητας αὐτῶν, καθ' ἃς εἰς ἄλλη-
λα δρᾶν καὶ πάσχειν πέφυκεν, αὐτός ἐστιν ὁ πρῶτος ὁρισάμενος. μὴ παρακολουθοῦντες δ' οἱ πολλοὶ τῇ κατὰ τὸν
λόγον ὁμωνυμίᾳ, συγχέονταί τε καὶ ταράττονται, καθάπερ καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεὺς, ἅμα μὲν τιθέμενος στοιχεῖα
τοῦ ἀνθρώπου, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἅμα δ' ἐναργῆ φάσκων εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ μη-
δεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι. καὶ ποτὲ μὲν ὀνομάζων αὐτὰ ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, ἐνίοτε δὲ συγχωρῶν σώματα
ὑπάρχειν. εἶτα δεδιὼς ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ καὶ γῆν ὁμολογῆσαι, καίτοι σχεδὸν οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν οὕτως
ἅπαντα τὸν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐξειργάσατο λόγον ὡς Ἀθήναιος. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνος ἁμαρτάνων φαίνεται,
καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. οὐδενὸς γὰρ οἶδα τὴν παλαιὰν ἰατρικὴν ἀκριβῶς μεταχει-
ρισάμενόν τε καὶ τελειώσαντα τὰς ὑπ' ἐκείνων ἡμῖν παραδοθείσας μεθόδους. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀφείλοντο
πολλὰ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων, ὅπου γε καὶ Ἀθήναιος ἐναργῆ φύσιν εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ μηδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι.
πότερον γὰρ ᾗ στοιχεῖα, ταύτῃ τὴν ἐνάργειαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ, ἢ κατὰ τὰς οὐσίας, αἷς συμβέβηκεν αὐτοῖς εἶναι στοι-
χείοις. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὰς οὐσίας, τί οὐχὶ καὶ τὰ ὑγιεινὰ καὶ τὰ νοσερὰ πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεσθαί φησι, καὶ μήτε δι-
δασκαλίας τινὸς, μήτ' ἀποδείξεως προσδεῖσθαι διὰ τὴν ἐνάργειαν. ἅπαντες γὰρ γνωρίζουσιν ἄρτον καὶ φακὴν καὶ
πτισάνην, καὶ κρέας, καὶ χόνδρον, καὶ μελίκρατον, ἀλλὰ τίνας, ἤ ποτε βλάπτειν ἢ ὠφελεῖν ἕκαστον τούτων πέφυκεν,
οὐκέτι γινώσκουσιν. ἐν τούτῳ δ' ἦν αὐτοῖς ὑγιεινοῖς, ἢ νοσεροῖς ὑπάρχειν, ὡς ἄρτον μὲν καὶ κρέας ἴσασι καὶ πτισά-
νην. ὑγιεινὸν δὲ καὶ νοσερὸν οὐκ ἐπίστανται. οὕτω δὲ καὶ τῶν φαρμάκων ἐλλέβορον, ἐλατήριον, σκαμμωνίαν, ἐπίθυ-
μον, ἰξὸν, ἐλύγιον, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἐναργῶς ἅψασθαι, καὶ ὀσφρήσασθαι, καὶ ἰδεῖν, καὶ γεύσασθαι δύναται. τὰς δ' ἐξ αὐτῶν
ὠφελείας, ἢ βλάβας, οὐκ ἴσασιν, ὡς οὐδὲ τὸ ὑγιεινὸν ἢ νοσερὸν αὐτῶν ἐπίστανται. καὶ τοίνυν καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ
ἀέρα καὶ γῆν, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἐναργῶς γινώσκει ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπάσαις. ἀλλ' εἰ στοιχεῖα ταῦτ' ἐστὶν οὐκέτι γινώ-
σκουσιν, οὐ μόνον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν φιλοσόφων ἔνιοι, ἀλλ' ἴσως φήσουσιν οἱ ἀπ' Ἀθηναίου, μηδ' αὐ-
τοὶ περί γε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι μηδὲν, ἐπέκεινα γὰρ εἶναι τῆς ἰατρικῆς τέχνης. ἀρκεῖν δ' αὐτοῖς τὸ θερμὸν καὶ
τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἃ κἂν τοῖς ζώοις ἐναργῶς δεῖξαι δύνανται στοιχεῖα, καὶ τῶν σωμάτων ὑποθέσθαι
καὶ τῆς ὅλης ἰατρικῆς. τὸ μὲν οὖν ὥσπερ ζώου, καὶ τῆς ἰατρικῆς ὑποθέσθαι στοιχεῖα, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν,
καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅσης ἀλογίας ἔχεται, τί αὖ ἐγὼ νῦν ἐπεξίειμι. κεκωμῴδηται γὰρ ὑπὸ πολλῶν ἤδη τὸ δόγμα, καὶ ψό-
γον καὶ γέλωτα οὐ σμικρὸν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἀπιστίαν οὐκ ὀλίγην τῷ παλαιῷ προσετρίψατο λόγῳ. τίς γὰρ ἂν,
μᾶλλον αὐτὸν προὔδωκεν, ἢ ὁ μήτ' ἀπόδειξιν ἔχειν φάσκων τὰ στοιχεῖα διὰ τὴν ἐνάργειαν, ἀξιῶν δὲ ταῦτα τῆς ἰα-
τρικῆς καὶ τῶν ζώων ὑποθέσθαι στοιχεῖα. τὸν δὲ φοβούμενον εἰπεῖν ὕδωρ καὶ πῦρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν, ὑγρὸν καὶ θερμὸν
καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ὀνομάζειν, ὅτι μηδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἀναισθήτως ἔχειν ὁμωνυμίας. ἐγὼ μοι δοκῶ δείξειν οὐχ ἵν' Ἀθή-
ναιον ἐλέγξαιμι σφαλλόμενον, ἀλλ' ἵν' ὁμοίως ἐκείνῳ τοὺς λοιποὺς ἁμαρτάνειν κωλύσαιμι. καὶ δείξω γε δι' αὐ-
τῶν τῶν πραγμάτων ὡς οὐκ ἐνδέχεται χωρὶς τῆς λογικῆς θεωρίας, οὐδὲν ἀκριβῶς οὐδενὸς κατασήσεσθαι δόγμα.
τὰ γοῦν ἐμοὶ συμβάντα θεοὺς ἐπομνύμενος ἦ μὴν, οὕτως ὁρᾶν, ὡς ἐγένετο, καὶ δὴ πειράσομαι διηγήσασθαι. ἡνίκα
τὸ πρῶτον ὁ τούτων διδάσκαλος ἐπεχείρει με διδάσκειν τὴν Ἀθηναίου γνώμην, ἠξίουν αὐτὸν ἀκριβῶς μοι διε-
λέσθαι τὴν ὁμωνυμίαν. οὐ γὰρ εἰδέναι κατά τινος, ὑποκειμένου πράγματος ἐπιφέρει τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τῶν
ἄλλων τι τῶν τοιούτων ὀνομάτων. ὡς γὰρ λευκὸν ἔφην αὐτό τε τὸ χρῶμα λέγεται, καὶ τὸ δεδεγμένον τὰ χρώ-
ματα σῶμα, φαμὲν γὰρ τῶν χρωμάτων, τὸ μὲν εἶναι λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν, τὸ δ' ἐρυθρὸν, τὸ δὲ ξανθὸν, τὸ δὲ
ὠχρόν. ἔτι τε πρὸς τούτοις τὰ δεδεγμένα τὰς χρόας σώματα, λευκὸν γὰρ τὸν κύκνον, καὶ τὸ γάλα λέγομεν, μέλα-
να δὲ τὸν κόρακα, καὶ τὸν αἰθίοπα. οὕτως ἔφην ἀκούω καὶ θερμὸν λεγόντων, ἐνίοτε μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα, καθάπερ

ἂν τύχῃ τὸ πῦρ, ἐνίοτε δὲ τὴν ἐν αὐτῷ ποιότητα μόνην. οὔκουν ἔφην γινώσκω, ἐπειδὰν εἴπῃς θερμὸν, ὅ τί ποτε δηλοῦν ἐθέλεις, εἴτε τὴν ποιότητα μόνην, εἴτε τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα. ὁ δὲ πρὸς μὲν τοῦτο καὶ μάλα ἑτοίμως ἀπεκρίνατο, μὴ τὴν ποιότητα μόνην, ἀλλὰ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα θερμὸν ὀνομάζειν ὁμολογῶν, ἐφεξῆς δέ μου πάλιν ἐρομένου. πότερον οὖν ἐκεῖνο λέγεις μοι τὸ σῶμα στοιχεῖον, ὅ, τί περ ἂν ἄκρως ᾖ θερμὸν, ἢ κἂν μετρίως ᾖ τοιοῦτον, ἔσται καὶ τοῦτο στοιχεῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ποιησαμένου μου. τί δὲ τοῦτο ἔφη σοι διαφέρει, ταραττόμενος ἤδη, καὶ μὴ καθὼς πρόσθεν ἑτοίμως ἀποκρινόμενος, ὅ, τί πολὺ διαλλάττει ἔφην, ἢ ἄπειρόν τι πλῆθος ὑποθέσθαι στοιχείων, ἢ πεπερασμένον. ἄπειρον μὲν γὰρ ἔσται τὸ μετρίως θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν ὑποτιθεμένῳ στοιχεῖον, οὐκ ἄπειρον δὲ τὸ, ἄκρως. ἓν γὰρ καθ᾽ ἕκαστον ἔσται γένος. ὥστε εἶναι τέτταρα τὰ πάντα στοιχεῖα πεπερασμένα. οὕτω τοίνυν ἔφη νόει καὶ τέτταρα. δῆλον οὖν εἶπον, ὅτι καὶ ἄκρα ταῖς ποιότησι, καὶ ἁπλᾶ καὶ πρῶτα. τί γὰρ αὖ εἶπεν ἔτι τοῦτο πολυπραγμονεῖς; ἵνα ἔφην νοήσαιμι τὸ λεγόμενον ἀκριβῶς. ἀλλ᾽ οὕτως ἔφη λέγω, καὶ οὕτως νόει. πῶς κελεύεις με νοῆσαι πάλιν ἐπανηρώτων ἐγὼ, τὸ ἄκρως θερμὸν ἢ ὑγρὸν στοιχεῖον. ὁ δὲ ὀργιζόμενός τε ἤδη καὶ ταραττόμενος ἱκανῶς. ὅπου δ᾽ αὖ, ἔφη τὸ θερμὸν ἐπικρατήσει, θερμὸν ὀνομάζω σῶμα, καὶ ὑγρὸν αὖ καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ὡσαύτως, ἐν ᾧ κρατεῖ καὶ πλεονεκτεῖ τῶν εἰρημένων ἕκαστον. ὀνομάζειν οὖν ἔφην οὕτως οὐδὲν κωλύει. καὶ γὰρ ὀνομάζεται καὶ ἄρτος θερμὸς καὶ φακὴ καὶ πτισάνη καὶ βαλανεῖον, ἀλλ᾽ οὐχ ἡγοῦμαί σε τούτων ἕκαστον ἀξιοῦν με νοῆσαι στοιχεῖον, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο τὸ ἄκρως θερμὸν, οὕτω δὲ καὶ τὸ ἄκρως ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. ἁπλοῦν γὰρ εἶναι χρὴ καὶ ἄμικτον, οὐ σύνθετον, οὐδὲ μεμιγμένον ἤδη τὸ στοιχεῖον. οὕτως ἔφη νόει. πτισάνην γὰρ καὶ φακὴν, οὐκ ἂν εἴποι μοι στοιχεῖον, καὶ μὴν εἶπον, εἰ τὸ ἄκρως θερμὸν σῶμα νοήσαιμι στοιχεῖον εἶναι, πῦρ εὐθέως ἐννοῶ, καὶ οὐδὲν ἄλλο. νόει τοίνυν ἔφη πῦρ. οὕτως οὖν ἔφην βούλει με, καὶ τὸ ἄκρως ὑγρὸν ὕδωρ νοῆσαι; συνεχώρησε καὶ τοῦτο πάνυ μόγις. ἐπὶ πῦρ οὖν αὖθις ἥκομεν, ἀέρα τε καὶ ὕδωρ καὶ γῆν, ὧν κατ᾽ ἀρχὰς ἀπεχωρήσαμεν. ὁ δὲ, σὺ γὰρ ἔφη τοιαῦτα ταράττεις τὸν λόγον, καὶ ἅμα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποβλέψας μαθητὰς, οὗτος ἔφη τραφεὶς ἐν διαλεκτικῇ, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀναπλησθεὶς χώρας. οὕτω γὰρ δὴ καὶ ὠνόμασεν αὐτὸς, ἀναστρέφει πάντα καὶ διαστρέφει, καὶ κυκᾷ, σοφιζόμενος ἡμᾶς, ἵν᾽ ἐπιδείξηται τὴν λογικὴν αὐτοῦ παρασκευήν. ἤκει γοῦν ἀξιῶν ἡμᾶς ὁμώνυμα νοῆσαι τὰ θερμὰ, ἓν μὲν ὡς ποιότητα, καθάπερ τὸ λευκὸν χρῶμα, δεύτερον δὲ τὸ τὴν ἄκραν ποιότητα δεδεγμένον σῶμα, καὶ τρίτον ὃ τῆς τοιαύτης ἐπικρατήσει ποιότητος, θερμὸν ὀνομάζειν, καθάπερ τὸ βαλανεῖον. ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἔφη σοφίσματα λύειν οὐκ ἐμάθομεν, αὐτὸς τοίνυν ὃς ἔπλεξεν, οὕτως καὶ λυέτω. ταῦτα μὲν ἐμοὶ συνέπεσεν ἐν τῷ γένεια καὶ δέκατον ἄγοντι. καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ πλείω μὲν ἐσιώπων ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐρίζειν, αὐτὸς δ᾽ ἀνασκεπτόμενος παρ᾽ ἐμαυτῷ τά τ᾽ ἄλλα, καὶ τὸν περὶ στοιχείων λόγον. ἐθαύμαζον δὲ πῶς οὐκ αἰσθάνεται συγχέων ἑαυτὸν ὁ Ἀθήναιος, ὃς θερμὸν μὲν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ὀνομάζειν ἐπιχειρεῖ, ἀπαξιοῖ δὲ πῦρ εἰπεῖν καὶ γῆν καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ. ναί φησι. τὰ γὰρ προσεχῆ τῶν ζώων λαμβάνω, οὐχὶ τὰ κοινὰ πάντων σωμάτων στοιχεῖα. καλοῦσι δὲ προσεχῆ, τὰ οἷον ἴδια καὶ μηδενὸς ἄλλου τῶν ἁπάντων. ἐμοὶ δὲ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς εἴρηται παμπολὺ διαφέρειν τὰ φαινόμενα στοιχεῖα, τῶν ὄντως στοιχείων. ἔοικα δὲ καὶ νῦν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ μακροτέρων. εἴπερ γὰρ ἐλάχιστόν τι καὶ ἁπλούστατον ἐστὶ μόριον τὸ στοιχεῖον, εἴη ἂν ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὀστοῦν, καὶ χόνδρος καὶ σύνδεσμος καὶ ὄνυξ, καὶ θρὶξ καὶ πιμελὴ καὶ σὰρξ καὶ νεῦρον καὶ μυελὸς, ἶνές τε καὶ ὑμένες, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. ἆρ᾽ οὖν ὁ Ἀθήναιος ἔθετό που ταῦτα στοιχεῖα, καὶ μὴν αὐτός ἐστιν ὁ γράφων ἕκαστον μὲν τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ τῶν πρώτων γεγονέναι στοιχείων, ἐκ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν, ἤδη συγκεῖσθαι τὰ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια. τῆς οὖν σαρκὸς (εἰ οὕτως ἔτυχεν) ἢ τῆς πιμελῆς ἐρωτηθεὶς τὰ στοιχεῖα, δῆλον, ὅτι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ξηρὸν ἀπεκρίνατο. καὶ μὲν δὴ καὶ ὀστοῦ καὶ χόνδρου καὶ τριχὸς, ὡσαύτως ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν εἶναί φησι τὰ στοιχεῖα. καιρὸς οὖν ἤδη πυνθάνεσθαί σε, ὁποῖον ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀπεφήνατο. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπικράτησιν, ὑγρὸν μὲν ἡ σὰρξ, ὁ χόνδρος δὲ ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ τὸ μὲν ὀστοῦν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν, ἡ πιμελὴ δ᾽ ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ὁμοιομερῶν, ἢ τοῖον ἢ τοῖον, ἐπικρατείᾳ ἐστὶ τῶν ἁπλῶν. εἴπερ οὖν τὸ κατ᾽ ἐπικράτησιν, θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν ἀποφαίνοιτό τις εἶναι στοιχεῖον, ὀστοῦν καὶ χόνδρος καὶ νεῦρον ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, στοιχεῖα γενήσεται τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἀλλ᾽ οὐ ταῦτά φησιν ὁ Ἀθήναιος, ἀλλὰ τὰ τούτων συνθετικὰ ὄντως εἶναι στοιχεῖα. δῆλον οὖν ὡς ὑπερβαίνει τὴν αἴσθησιν, ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ ὄντως ἁπλᾶ τῷ λογισμῷ προϊὼν, ἃ μηκέτ᾽ ἐγχωρεῖ λέγειν ἐπικρατείᾳ τοῖα ἢ τοῖα γίνεσθαι. σύνθετα γὰρ κἀκεῖνα πάλιν ἔσται. καὶ διχῆ σφαλησόμεθα τοῦ προσήκοντος, ὅτι τε τῶν αἰσθητῶν ἀπεχωρήσαμεν, ὡς ἁπλούστερόν τι ζητοῦντες, καὶ ὅτι μηδὲν τοῖς ἀδήλοις ἤδη τὸ ἁπλούστερον ἔχομεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς φαινομένοις, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τό γοῦν ὁμολογούμενον ἡμῖν ὑπῆρχεν. οὐδεὶς γοῦν ἐστιν, ὃς οὔ φησι πρῶτα καὶ ἁπλούστατα μόρια πρὸς τὴν αἴσθησιν εἶναι, χόνδρον καὶ πιμελὴν καὶ ὑμένα, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ ὁμοιομερῆ. τὸ δὲ καὶ ταῦτ᾽ ἀπολείποντα διότι πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ σύνθετα, κἂν ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπλᾶ φαίνεται, καὶ μηδέπω μηδὲν τῶν ἁπλῶν λέγοντα, τίς ἂν εὐσχήμων ἀπολογία γένοιτο; πρὸς τὸ μὴ περιττά τε καὶ μάταια φλυαρεῖν. εἰ μὲν γὰρ τὸ κατ᾽ ἐπικράτειαν ὑγρὸν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ὀνομάζεις, ἔχεις ἐναργῶς ἤδη τὰ στοιχεῖα γινωσκόμενα, νεῦρον καὶ ὑμένα καὶ χόνδρον καὶ σάρκα καὶ σύνδεσμον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν εἴπομεν. εἰ δὲ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἁπλοῦν ζητεῖς, ἄμικτόν τε εἶναι χρὴ τοῦτο, καὶ ἄκρατον, καὶ ἄκρον τῇ ποιότητι. πάλιν οὖν ἥκεις ἐπὶ πῦρ, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν. ἐν τούτοις γὰρ μόνοις εὑρήσεις ἀμίκτους τε καὶ ἀκράτους τὰς ποιότητας, ἄκραν μὲν ἐν πυρὶ θερμότητά τε καὶ ξηρότητα, ἄκραν δ᾽ ἐν τῇ γῇ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἑκατέρῳ, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. κἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ βουληθείης, ἀλλὰ δύο λέγειν ἐξ αὐτῶν, ἢ τρία τὰ στοιχεῖα, τάχ᾽ ἂν ἔχοις τινὸς εὐπορῆσαι λογισμοῦ. τὸ δὲ ἅμα μὲν ἄκρως ὑγρὸν ὁμολογεῖν εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἅμα δ᾽ ἄλλο τι λέγειν οἴεσθαι παρὰ τὸ ὕδωρ, ἐσχάτως ἠλίθιον, εἰ μή τι ἄρα

τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας εἶναι λέγεις στοιχεῖα, καὶ οὐ τὰ δεδεγμένα ταύτας σώματα. γενήσεται γὰρ οὕτως,
οὐ τὸ ὕδωρ στοιχεῖον, ἀλλ' ὑγρότης, οὐδὲ τὸ πῦρ, ἀλλ' ἡ ἄκρα θερμότης. εἰ δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν πυρὸς ἀνατροπῶ, καὶ
γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος, ἀναβήσεται τῷ λόγῳ, ὁ μηδ' ἰδεῖν ταῦτα προελθεῖν ὑπομενῶν, ὡς πόρρω τῆς ἰατρι-
κῆς ὄντα. δεύτερον δὲ φανερῶς ἐξελεγχθήσεται, μὴ γινώσκων ὅπη διαφέρει στοιχεῖον ἀρχῆς. ὅτι τε γὰρ ἁπλούστε-
ρον ἐστὶ πυρὸς ἡ ἄκρα θερμότης, ὅτι τε ταύτης ἐγγινομένης τῇ ὕλῃ πῦρ ἀποτελεῖται, τοῖς φιλοσόφοις ὡμολό-
γηται πᾶσιν, οἷς Ἀθήναιος ἕπεσθαι σπουδάζει. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς τοῦ πυρὸς γενέσεως, ὕλη τίς ἐστιν ἡ πᾶ-
σιν ὑποβεβλημένη τοῖς στοιχείοις, ἡ ἄποιος, ἥ τε ἐγγινομένη ταύτῃ θερμότης ἡ ἄκρα, καὶ τοῦτ' ὁμοίως ὡμολόγηται.
καὶ ὡς ἡ μὲν ὕλη διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνός ἐστιν ἀγέννητός τε καὶ ἄφθαρτος οὖσα. τὸ δὲ γινόμενόν τε καὶ ἀπογι-
νόμενον αὐτῆς, ἡ ποιότης ἐστίν. καὶ ὡς ὁμογενὲς εἶναι χρὴ τὸ στοιχεῖον, οὗπερ ἂν εἴη στοιχεῖον. ἐν τούτῳ γὰρ δὴ καὶ
διήνεγκε στοιχεῖον ἀρχῆς, ἐν τῷ τὰς μὲν ἀρχάς, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁμογενεῖς εἶναι τοῖς πράγμασιν, ὧν ὑπάρχουσιν 10
ἀρχαί, τὰ δὲ στοιχεῖα πάντως ὁμογενῆ. ποιότης μὲν γὰρ ἁπλῆ, ποιότητος συνθέτου στοιχεῖον, ἁπλοῦν δὲ σῶμα σώ-
ματος οὐχ ἁπλοῦ. καὶ μὴν εἰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἐλέγετο τριχῶς, ἢ ὡς ποιότης, ἢ ὡς ἄμικτον, ἢ ὡς
μεμιγμένον σῶμα. φαίνεται δ' οὔθ' ἡ ποιότης στοιχεῖον, οὔτε τὸ κεκραμένον καὶ μεμιγμένον σῶμα, ὑπολείπε-
ται τὸ ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον σῶμα καὶ ἁπλοῦν ταῖς ποιότησι τὸ στοιχεῖον εἶναι. πάλιν οὖν ἥκει πῦρ καὶ γῆ
καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ, ἐν οἷς πρώτοις ἄκρα θερμότης, καὶ ψυχρότης καὶ ξηρότης καὶ ὑγρότης ἐστί. τὸ δὲ διὰ τοῦτο δε-
δοικέναι ταῦθ' ὁμολογεῖν εἶναι στοιχεῖα, διότι μήτ' ἐξαιροῦμεν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν τι, μήτ' ἐντίθεμεν, ἐσχάτως
ἠλίθιον. τὰ γὰρ ἐκ τῶν στοιχείων γεγονότα προσφερόμενοι, πάντως δήπου καὶ τὰ στοιχεῖα τοῖς σώμασιν ἡμῶν
ἐντίθεμεν, ἀλλ' οὐκ εἰλικρινῆ φασιν, οὐδὲ μόνα. κακῶς οὖν λέγεται, μήτ' ἐξαιρεῖν μήτε ἐντιθέναι στοιχεῖον. ἐχρῆν
γὰρ οὐχ ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι μὴ μόνον, μηδ' ἄμικτον, μηδ' αὐτὸ καθ' ἑαυτό. καίτοι καὶ τοῦτ' αὐτὸ τί-
ποτε βούλεται περαίνειν αὐτοῖς. οὔτε γὰρ ἄχρηστος ἡ περὶ τῶν στοιχείων θεωρία, διὰ τοῦτ' ἂν εἰκότως νομισθείη, 20
διότι μηδὲν αὐτῶν ἄμικτον ἑτέρου, τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσφέρομεν, οὔτε διὰ τοῦτο πῦρ, καὶ ἀήρ, καὶ ὕδωρ,
καὶ γῆ κακῶς εἴρηται στοιχεῖα. διότι τοῖς μὲν ἐξ αὐτῶν γεγονόσι χρώμεθα, μόνον δ' αὐτῶν ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ καθ'
αὑτὸ παντάπασιν ἄχρηστον ὑπάρχει. καίτοι καὶ εἰλικρινέσιν χρώμεθα πολλάκις τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις, ὕδα-
τι μὲν ὁσημέραι χρώμενοι, καὶ πίνοντες, καὶ λουόμενοι, καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν, ἀέρι τε πανταχόθεν ἡμῖν περικεχυμένῳ,
καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ κατεψυγμένοι πολλάκις, ἐδεήθημεν πυρός. οὐκοῦν οἶδα τί ποτ'
ἐστὶν ὃ περαίνουσι φάσκοντες, μήτ' ἐξαιρεῖν τι τοῦ σώματος ἡμῶν, μήτ' ἐντιθέναι πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ
γῆν. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τὸν ἐν τῷ κρύει παρὰ πυρὶ θαλπόμενον, αὐτὸ εἰσάγειν φημὶ τῷ σώματι πῦρ, καὶ ὅστις ὕδα-
τος πίνει, καὶ τοῦτον αὐτὸ εἰσάγειν ὕδωρ εἰς τὸ σῶμα, καὶ τὸν ἀναπνέοντα δή, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἀέρα, καὶ μήν γε
καὶ ὅσα τῶν ζώων, ἢ ψάμμον, ἢ γῆν, ἢ λίθους, ἢ βόρβορον, ἢ ὀστᾶ σιτεῖται, καὶ ταῦτα φανερῶς ἐπεισάγει τοῖς σώ-
μασι γῆν. εἰ δ' ὅτι μήτε μέχρι τοῦ καυθῆναι θάλπεταί τις παρὰ τῷ πυρί, μήτ' ἄχρι τοῦ διαρραγῆναι πίνει, διὰ 30
τοῦτ' οὐχ ἡγοῦνται τῶν στοιχείων οὐδὲν ἡμᾶς ἐπεισάγειν τῷ σώματι, θαυμάζειν χρὴ τὴν σοφίαν τῶν ἀνδρῶν, οὐδ' ἄχρι
τοσούτου συνιέναι δυναμένων, ὡς εἰ παντελῶς ἀπόλλυται τῶν στοιχείων ὁτιοῦν, εὐθὺς καὶ τὸ ζῶον φθαρήσεται.
ἀπολεῖται δὲ εἰ μὲν ἐκπυρωθείη, τὸ ψυχρὸν στοιχεῖον, εἰ δ' ἐσχάτως καταψυχθείη, τὸ θερμόν. οὕτω δὲ κἂν ἐσχάτως
ἀποξηραίνῃς τὸ σῶμα, τελέως ἀναιρήσεις τὸ ὑγρόν, κἂν ἐξυγραίνῃς, τὸ ξηρόν. ὡς αὐτὸ τοὐναντίον, ἢ ἐκεῖνοι λέ-
γουσιν, ἀεὶ μὲν ἀφαιρεῖται καὶ προστίθεται τῶν στοιχείων τι, μέτρῳ μέντοι τοῦτο γίνεται τοῖς γε μὴ βουλομένοις
διαφθεῖραι τὸ ζῶον. ἡ γὰρ ἄμετρος αὐτῶν χρῆσις, εἰς ὄλεθρον τελευτᾷ. τὸ δὲ συγχέον ἐν τῷ λόγῳ καὶ μάλιστα λαν-
θάνον αὐτούς, ἤδη πᾶν ἀποκαλύψαι πειράσομαι. ἅπαντα γὰρ ὅσα γένεσιν ἔχει καὶ φθοράν σώματα, διτταῖς
ὑπόκειται μεταβολαῖς, ἀλλοιουμένης τε ἅμα καὶ ῥεούσης αὐτῶν τῆς οὐσίας. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν θερμαινομένη καὶ
ψυχομένη, καὶ ξηραινομένη, καὶ ὑγραινομένη. μόναι γὰρ αἱ ποιότητες αὗται μεταβάλλουσιν ὅλην δι' ὅλου τὴν
οὐσίαν, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον εἰρήσεται. ῥεῖ δὲ κατὰ τὰς αἰσθητὰς ἐκκρίσεις, καὶ προσέτι κατὰ τὴν ἄδηλον κα- 40
λουμένην διαπνοήν. ὡς δ' ἵνα σώζηται, διττῆς καὶ τῆς ἐπανορθώσεως δεῖται, τῆς μὲν ἑτέρας τὸ ὑπερβάλλον ἐν
ταῖς ποιότησι κολαζούσης, τῆς δὲ λοιπῆς, τὴν τοῦ κενουμένου βάσιν ἀναπληρούσης. ἀλλ' ἡ μὲν καθαιροῦσα τὴν
ἀμετρίαν, ἡ ἐναντία δήπου ποιότης ἐστὶ τῆς πλεοναζούσης. ἡ δὲ τὸ λεῖπον ἀναπληροῦσα ποιότης ἐναντία μὲν
οὐκ ἔστιν, ὁμοιοτάτην δ' εἶναι χρὴ τῇ κενωθείσῃ πρότερον οὐσίᾳ. μέλλει γὰρ ἀντ' ἐκείνης ἔσεσθαι τῷ ζώῳ, τοῦτο δὲ
τὸ τρέφεσθαι τοῖς σώμασιν, ἐκ τινὸς ὁμοίας οὐσίας τῇ πρότερον κενωθείσῃ γινόμενον. ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν οὐσίαν
ἐκείνην, τροφὴν ὀνομάζομεν. ἡνίκα δὲ κατὰ ποιότητα μόνον ἀλλοιοῦν βουλόμεθα τὸ ὑποκείμενον, οἷς μὲν
τοῦτο δρῶμεν, οὐ τροφάς, ἀλλὰ φάρμακα προσαγορεύομεν. οὐκ ἔχοντες δ' εὑρεῖν χωρὶς οὐσίας, οὐδὲ μίαν ποιότη-
τα, σὺν ταῖς οὐσίαις αὐτὰς ἀναγκαζόμεθα λαμβάνοντες προσφέρειν τοῖς δεομένοις σώμασιν. ἄκρας μὲν
ποιότητος χρήζοντες, τὸ στοιχεῖον αὐτό, πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆν, ἢ ἀέρα, μετρίας δέ, τὸ μεμιγμένον ἐκ τῶν στοιχείων.
ἐπεὶ δ' ἂν μὲν οὖν θερμῆναι βουλόμεθα, τοιοῦτον αἱρούμενοι φάρμακον, ἐν ᾧ πλείων μὲν ἐστὶν ἡ τοῦ πυρὸς μοῖρα 50
τῆς ἐναντίας, ἐπειδ' ἂν δὲ ψύξαι, ἐν ᾧ τοὔμπαλιν. ἔστι δ' ὅτε συναμφότερον ἅμα πρᾶξαι προαιρούμενοι, καὶ
ἀλλοιῶσαι, καὶ θρέψαι, τοιαύτην ζητοῦμεν οὐσίαν, ἥτις καὶ τὴν ὡς σιτίου καὶ τὴν ὡς φαρμάκου χρείαν παρέ-
ξει. μὴ τοίνυν ἀξιούτωσαν ἅπαν ζῶον ἢ πῦρ, ἢ γῆν, ἢ ὕδωρ, ἢ ἀέρα, προσφέρεσθαι, μόνον αὐτὸ καθ' αὑτὸ χωρὶς
τῶν ἄλλων, εἰλικρινὲς στοιχεῖον. οὔτε γὰρ ὡς σιτίον, οὔτ' ὡς φάρμακον, δεήσει προσφέρεσθαι. τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ
τρεφομένῳ, σιτίον. ὅμοιον δὲ τῷ συνθέτῳ σώματι καὶ κεκραμένῳ, καὶ πάντων μετέχοντι τῶν στοιχείων,
ἕτερον οἶμαι τοιοῦτον ἐστίν, ἐξ ἐκείνων ἁπάντων γεγονός, οὔθ' ὡς φάρμακον ἀεὶ χρήσιμον ἐστὶ τὸ στοιχεῖον, ἀλλ' ἐν ἐκεί-
νῳ μόνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἄκρας ποιότητος δεῖται τὸ σῶμα. ταῦτ' οὖν εἴρηταί μοι πρὸς τοὺς οὐκ ὀρθῶς ἀκούοντας
Ἱπποκράτους. ἤδη δὲ δῆλον, ὡς ἀεὶ τῶν στοιχείων δεόμεθα, ποτὲ μὲν ὡς ἁπλῶν καὶ μόνων, ἐνίοτε δ' ὡς ἐπικρα-
τούντων,

τούτων, ἢ πάντως γ' ὡς συντεθέντων ἐκεῖνο τὸ σῶμα, τὸ μέλλον ἡμῖν, ἢ τροφῆς ἢ φαρμάκου χρείαν παρέξειν. ὅτι
δ' ἀπὸ τῶν ποιοτήτων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα, πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, θερ-
μὸν μὲν καλῶν, οὔτε τὴν ποιότητα μόνην, οὔτε τὸ κατ' ἐπικράτησιν αὐτῆς ὁμωνύμως ὀνομαζόμενον, ἀλλὰ τὸ με-
τέχον ἄκρας θερμότητος σῶμα, ψυχρὸν δὲ ἐν ᾧ ψυχρότης ἄκρα, ξηρὸν δὲ ἐν ᾧ ξηρότης, ἐξ αὐτῶν ἂν εἴη κατά-
δηλον γένοιτο τῶν ῥήσεων. ἐπειδὰν μὲν γὰρ λέγει, καὶ πάλιν ἀνάγκη ἀποχωρέειν ἕκαστον, εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν
τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, τότε ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερ-
μὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρόν, οὐ τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας λέγει, ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν,
ἀλλὰ τὰς οὐσίας, ἐν αἷς αἱ ποιότητες. αὗται γὰρ ἀποχωροῦσι τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὗται τοῖς τοῦ παν-
τὸς ἀναμίγνυνται στοιχείοις. αἱ ποιότητες δὲ, φθείρεσθαι μὲν ἂν λέγοιντο τελευτῶντος τοῦ ζώου, πρὸς δὲ τὴν οἰκείαν
φύσιν ἀποχωρεῖν, οὐκ ἂν λέγοιντο. πάλιν δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐφεξῆς φησὶν ὁ Ἱπποκράτης φησί. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τῶν
ζώων φύσις ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. γίνεται γὰρ ὁμοίως πάντα καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα. συνίσταται
γὰρ αὐτέων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐς ταυτὸν, ὅθεν περ
συνέστηκεν ἕκαστον, ἐνταῦθ' οὖν καὶ ἀπεχώρησεν. ἐναργῶς ἐνταῦθα δῆλός ἐστι, οὐ τὰς ποιότητας μόνον ὀνομά-
ζων θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα. πάντων γὰρ τῶν σωμάτων ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ γένε-
σις, καὶ πάντων εἰς ταῦτα ἡ τελευτή. καί σε καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν ἀξιῶ διὰ λαβόντα πολλοὺς τῶν ἰα-
τρῶν, οἳ νομίζουσι φυγεῖν τὸν Ἱπποκράτην τὸ, πάντων τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων ἀποφαίνεσθαι ταῦτα
στοιχεῖα. τετράκις μὲν γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει, τῇ νῦν ἡμῖν προχειρισθείσῃ, τὸ πάντων ὄνομα περιέλαβεν, ἔτι τε πρό-
τερον ἡνίκα ἔλεγεν. ἀνάγκη τοίνυν τῆς φύσεως τοιαύτης ἐούσης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου,
μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἔν τε τοῖς ἐφεξῆς λόγοις οὕτω φαίνεται χρώμενος. ἀλλὰ τοῦτο γε παρορῶσιν οἱ πολλοὶ
τῶν Ἱπποκρατείους ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων, ἔτι τε πρὸς τούτοις νομίζοντες ἄλλο τι λέγειν αὐτὸν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν,
καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν, οὐ τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα. τὰς μὲν γὰρ ποιότητας αὐτῶν, ὅτι μὴ βούλεται στοιχεῖα τίθεσθαι
τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἐξ ὧν ἤδη προὔθέμην αὐτοῦ ῥήσεων ἐναργῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω, κἀκ ταύτης οὐχ
ἥκιστα. καὶ πάλιν. εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει καὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον
τοῦ ἑτέρου πολλῷ προέξει καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῶν ποιοτή-
των μόνον ἡγεῖται τὴν γένεσιν ὑπάρχειν τοῖς ζώοις, αἵ γε μὴ δ' εἶναι δύνανται χωρὶς τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐκ τῶν
σωμάτων αὐτῶν, δηλονότι τῶν τὰς ἄκρας ποιότητας δεδεγμένων. ἐκεῖνα γάρ ἐστι τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα. τὰ
δ' ἐπικρατείᾳ τούτων ὀνομαζόμενα θερμὸν, καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἴδια καθ' ἕκαστον ὑπάρχει. φέρε γὰρ
ἐν ἐπ' ἀνθρώπου διέλθω τὸν λόγον, ἐκ πρώτων οὗτος καὶ ἁπλουστάτων αἰσθητῶν στοιχείων ἐστὶ τῶν ὁμοιομερῶν
ὀνομαζομένων, ἰνὸς, καὶ ὑμένος, καὶ σαρκὸς, καὶ πιμελῆς, καὶ ὀστοῦ, καὶ χόνδρου καὶ συνδέσμου, καὶ νεύρου,
καὶ μυελοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὧν τὰ μόρια τῆς αὐτῆς ἀλλήλοις ἰδέας ἐστὶ σύμπαντα. γέγονε δὲ πάλιν
ἐκ τινῶν ἑτέρων προσεχῶν ἑαυτοῖς στοιχείων, αἵματος καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς διττῆς, ὠχρᾶς καὶ μελαίνης, ὧν
ἡ γένεσις, ἐκ τῶν ἐσθιομένων ἐστὶ καὶ πινομένων, ἃ δὴ πάλιν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς ἐγένετο.
ταυτὶ δ' οὐκ ἐξ ἑτέρων σωμάτων, ἀλλ' ἐξ ὕλης τε καὶ ποιοτήτων ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο πυρὸς μὲν καὶ γῆς ἀέρος τε
καὶ ὕδατος, ἀρχὰς εἶναι λέγομεν, οὐ στοιχεῖα. ταυτὶ δ' αὐτὰ, τῶν ἄλλων ἁπάντων στοιχεῖα. μόρια γάρ ἐστιν ἐλάχιστα
τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλᾶ καὶ πρῶτα. τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς ὕδατός τε καὶ γῆς, ἁπάσας τὰς πόας καὶ
τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρποὺς ἔχειν τὴν γένεσιν, οὐδεὶς ἀμφισβητήσειε νοῦν ἔχων. ὁμοίως οὐδ' ὅτι τροφὴ ταῦτ' ἐστὶ
τοῖς ζώοις ἅπασιν, οὐδ' ὡς ἐκ τούτων ὑμῖν οἱ χυμοὶ γεγόνασιν οἱ κατὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι φαινόμενοι. τίνες
δ' εἰσὶν οὗτοι καὶ πόσοι ζητοῦσιν ἡμῖν, ὁ δεύτερος λόγος εἰς τοῦτ' ἀποκείσεται. νυνὶ δὲ κεφάλαιον ἐπιθεῖναι τῷ
προτέρῳ λόγῳ πειραθῶμεν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν χυμῶν τούτων ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν ἐγένετο. συνιόντων δὲ τού-
των ἀλλήλοις, τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται καὶ ἁπλάστατον ὄργανον, ὃ μιᾶς ἐνεργείας ἕνεκεν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο.
τούτων δ' αὖθις ἀλλήλοις συντεθειμένων, ἕτερον ὄργανον μεῖζον γεννᾶται. κἀκείνων αὖθις ἀλλήλοις ἐπιπεπλε-
γμένων, ἡ τοῦ παντὸς σώματος ἀποτελεῖται σύστασις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι
λέγεται. καὶ μέντοι καὶ ὅπως ἐγίνωσκεν ὁ Ἱπποκράτης ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἰδίᾳ μοι
γέγραπται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων, ἃ τὴν αἴσθησιν διαφεύγει, πρόκειται διελθεῖν, ὑπὲρ ὧν καὶ
Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, διείλεκται. τὰ μὲν ἴδια καὶ προσεχῆ τοῦ σώματος ἡμῶν
στοιχεῖα, τοὺς τέσσαρας φάμενος εἶναι χυμοὺς, τὰ δὲ κοινὰ πάντων, ὑγρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν καὶ ψυχρόν.
ἀπὸ γὰρ τῶν ποιοτήτων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα, δι' ἃς καὶ στοιχεῖα γέγονε. θερμότητος γὰρ ἄκρας ἐγγινομένης τῇ
ὕλῃ, στοιχεῖον ἔσται τὸ σύμπαν ἤδη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψυχρότητος, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος. οὐ γὰρ
δὴ τῷ ξανθὸν ἢ λευκὸν ἢ μέλαν ὑπάρχειν, ἢ τῷ κοῦφον ἢ βαρὺ, τὸ στοιχεῖον κρίνεται. κατὰ ταυτὰ δ' οὐδὲ τῷ
πυκνὸν ἢ μανὸν, οὐδὲ τῷ θλίβειν, ἢ τέμνειν, ἢ θλᾶν, οὐδ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἑτέρᾳ τινὶ ποιότητι, πλὴν τῶν εἰρη-
μένων τεττάρων. αὗται γὰρ μόναι τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν ἀλλοιοῦσαι, τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοι-
χείων εἰσὶν αἰτίαι, καὶ φυτῶν καὶ ζώων δημιουργαί. τὸ μὲν οὖν εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα, καὶ πρὸς
τῶν ἀμφὶ τὸν Θαλῆν συγκεχώρηται διὰ τὴν ἐνάργειαν. καίτοι μαχόμενόν γε ἦν ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν,
ὡς ἐδείκνυτο. τὸ δ' ἐκ ταύτης τῆς ὁμολογίας περαινόμενον ἦν, ὑποβεβλῆσθαί τινα κοινὴν οὐσίαν ἅπασι τοῖς
στοιχείοις. Ἱπποκράτει μέν γε καὶ τοῦτ' ἀποδέδεικται διὰ μιᾶς ἐκείνης ῥήσεως, ἣν ἁπασῶν πρώτην παρεθέ-
μην, ἐν ᾗ φησὶν, ὡς οὐκ ἂν ἤλγουμεν, εἴπερ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος. ταύτην γὰρ οὖσαν οὕτως βραχεῖαν, ἀμφότερα
διδάσκειν ἔλεγον ὡς πλείω τε ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι πεφυκότα. τοῦτ' οὖν καὶ νῦν αὖθις ἀναλάβωμεν,
ἵν' ἐπιθῶμεν τῷ προτέρῳ λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπεὶ γὰρ ἀλλοιοῦσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ οὐσία, τίνες

πρῶτον καὶ δεύτερον ὄργανον. Idem a ...

In istis lib. qui adhuc desyderantur, ut ... qui extant non reperitur.

αἱ δυνάμεναι τῶν δρᾶν ὑπάρχουσι ποιότητες, ἐφεξῆς ἴδωμεν. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ὡς ἂν βραχυλογίᾳ
χρώμενος παλαιᾷ, μετὰ τὸ προειπεῖν, ὡς εἴπερ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ᾽ ἂν ἤλγησεν, ἐφεξῆς ἤδη χρῆται, τῷ
θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ, καὶ τῷ ξηρῷ καὶ τῷ ὑγρῷ πρὸς ἁπάσας τὰς ἀλλοιώσεις, ἐκ μὲν τοῦ φαίνεσθαι λαβὼν, ὅτι τὰ
πλησιάζοντα σώματα μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκε, τῷ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν. ἐκ δὲ
τοῦ προδεδεῖχθαι τὸ τὴν οὐσίαν ἀλλοιοῦσθαι πᾶσαν, εἰδὼς ἀνατρεπόμενον, ὡς οὐκ ἔστι διάκρισις τις καὶ σύγκρισις
ἡ φαινομένη τῶν σωμάτων ἀλλοίωσις, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον ἐνόμιζον. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ πά-
λιν Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ μὲν τὰς ὁμοιομερείας εἰσάγων, ὁ δ᾽ ἀμετάβλητα νομίζων εἶναι τὰ τέσσα-
ρα στοιχεῖα, ἡμεῖς δ᾽ ἐξαπλώσαντες τὸν λόγον, εἰς ὅσον σαφέστερον, εἰς τοσοῦτον καὶ πιστότερον ἐργασόμεθα. γίνε-
ται δὲ τοιοῦτος τις, εἴπερ ἀλγοῦμεν, οὔτε μία τῷ εἴδει, οὔτ᾽ ἀπαθής ἐστιν ἡμῶν οὐσία. καὶ μὲν εἴπερ πάσχει, θερμαι-
νομένη τε καὶ ψυχομένη καὶ ξηραινομένη καὶ ὑγραινομένη, πείσεται. τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδεμία ποιοτήτων ἀλλοιοῦν 10
οἷά τ᾽ ἐστὶ τὸ πλησιάζον ὅλον δι᾽ ὅλου. οὔτε γὰρ εἰ τὸ βαρὺ τῷ κούφῳ πλησιάσειεν, ἢ τῷ βαρεῖ τὸ κοῦφον, ἢ τὸ κοῦφον
ἔσται βαρὺ, ἢ τὸ βαρὺ κοῦφον, οὔτ᾽ εἰ τῷ τραχεῖ τὸ λεῖον, καὶ τῷ πυκνῷ τὸ μανὸν, καὶ τῷ παχεῖ τὸ λεπτόν. τῶν γὰρ
τοιούτων, οὐδὲν ἀλλοιοῦν δύναται τὸ πλησιάζον ὅλον δι᾽ ὅλου. ὑπολείπεται οὖν ἔτι τὸ μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ γλί-
σχρον καὶ κραῦρον. ἀλλά τοι καὶ τούτων, τὸ μὲν μαλακὸν καὶ γλίσχρον ἐκ τῆς τῶν ὑγρῶν ἐστι φύσεως. τὸ δὲ σκλη-
ρὸν καὶ τὸ κραῦρον ἐκ τῆς τῶν ξηρῶν. ἕτεραι δὲ οὐκ εἰσὶ παρὰ πάντας ἁπλαῖ ποιότητες. ὅτι δ᾽ ὁραταῖς, ἢ ἀκου-
σταῖς, ἢ γευσταῖς, ἢ ὀσφρηταῖς ποιότησιν, αἱ τῆς ὕλης ἀλλοιώσεις οὐχ ἕπονται, πρόδηλον παντί. τῷ γένει μὲν γὰρ
εἰσὶν ἁπλαῖ καὶ αὗται, διενηνόχασι δὲ τῶν ἰδίως ἁπλῶν, τῷ, μήτε κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ζώων συνίστασθαι, μήθ᾽
ὅλως ἀλλοιοῦν τὰς ὑποκειμένας οὐσίας. εἴπερ οὖν αὗται μὲν ἴδιαι τινῶν ὑπάρχουσι ζώων, αἱ δὲ τὴν ὅλην οὐσίαν
ἀλλοιοῦσαι τε καὶ μεταβάλλουσαι πρῶται εἰσὶ τῇ φύσει, καὶ κοιναὶ πάντων τῶν ὄντων, καὶ τῶν στοιχείων δη-
μιουργοὶ, δῆλον ὡς ὑγρότης καὶ ξηρότης καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης ἑκάστου τῶν ὄντων, συνιστῶσι τὴν οὐσίαν. ὀρ- 20
θῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης οὐκ ἀνθρώπου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὴν φύσιν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ
ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, συνίστασθαί φησι. καὶ γὰρ δρᾷ ταῦτ᾽ εἰς ἄλληλα φανερῶς, ὡς ἅπαντες ὁμολογοῦσι. καὶ τὸ δρᾶν,
οὐκ ἐκ διακρίσεως καὶ συγκρίσεως ἔχει, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ πάσχειν τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι᾽ ὅλης ἑαυτῆς τὴν οὐσίαν. ἐμοὶ μὲν
γὰρ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεται τὴν Ἀθηναίου γνώμην, μήτε ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα, μήθ᾽ ὅσα προσέθηκεν Ἀρι-
στοτέλης τε καὶ Χρύσιππος, εἰπόντος, ἀλλ᾽ ἀξιοῦντος ἐναργῆ τὰ στοιχεῖα χωρὶς ἀποδείξεως λαμβάνεσθαι. καίτοι
γ᾽ ἐν οἷς αὐτὸς ἀντεῖπεν Ἀσκληπιάδῃ, μέμνηταί πως καὶ τούτων, οὐχ ἁπάντων μὲν ἀκριβῶς, οὐδὲ ἀγωνιστικῶς, οὐδὲ
τάξει καὶ μεθόδῳ λογικῇ χρώμενος τῆς ἀντιλογίας. ὅμως δ᾽ οὖν μέμνηται, ταράττων ἀτάκτως αὐτόν. τούτῳ μὲν
οὖν ἄξιον μέμφεσθαι, προδιδόντι τὴν Ἱπποκράτειον φυσιολογίαν. ἐμοὶ δ᾽ ἂν εἴη καιρὸς ἐνταῦθα καταπαύειν τὸν
πρῶτον λόγον. ὅσα γὰρ ἄλλα ταῖς ἀπαθῆ μὲν τὴν οὐσίαν ὑποτιθεμέναις αἱρέσεσιν, παραπλεκούσαις δὲ τὸ κενὸν
ἐναντιοῦται, τὰ μὲν ὑπὸ Ἀριστοτέλους τε καὶ Θεοφράστου λέλεκται, τὰ δὲ καὶ ἡμεῖς ἂν εἴποιμεν ἰδίᾳ, πρὸς ἑκάστην 30
τῶν αἱρέσεων ἀντειπόντες, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν ἐκ περιουσίας. ἱκανὰ δὲ τὰ νῦν εἰρημένα πρὸς ἐπιστημονικὴν ἀπόδει-
ξιν. οὔτε γὰρ ὡς οὐ χρὴ δι᾽ ὅλης ἑαυτῆς ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν ἀντειπεῖν ἔστι. ἀναιρήσομεν γὰρ οὕτω καὶ πόνον καὶ ἡδο-
νὴν καὶ αἴσθησιν καὶ μνήμην, καὶ λογισμὸν καὶ αὐτήν γε τὴν ψυχήν, οὔθ᾽ ὡς ἄλλη τις ποιότης ἀλλοιοῦν δι᾽ ὅλου πέ-
φυκε παρὰ τὰς εἰρημένας τέτταρας. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πρῶτος Ἱπποκράτης ἁπάντων ἐξευρὼν φαίνεται τὰ στοιχεῖα
τῆς τῶν ὄντων φύσεως, καὶ πρῶτος αὐτάρκως ἀποδείξας. εἰ δ᾽ οὐκ ἐπέγραψε τὸ σύγγραμμα περὶ στοιχείων, ὡς
Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς, οὐδὲν ἂν εἴη τοῦτό γε ζήτημα. τὰ γὰρ τῶν παλαιῶν, ἅπαντα περὶ φύσεως ἐπιγέγραπται,
τὰ Μελίσσου, τὰ Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαίωνός τε καὶ Γοργίου καὶ Προδίκου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των. Ἀριστοτέλει δ᾽ ἔν τε τοῖς περὶ οὐρανοῦ καὶ τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξείργασται,
ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῆς οὐσίας λόγοις, Χρυσίππῳ. ἀλλ᾽ οὐδὲ τούτων οὐδέτερος ἐπιγράφει τὰ βιβλία, περὶ στοιχείων.
οὐδὲ χρὴ τοὔνομα ζητεῖν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐξετάζειν τῶν λόγων. εἴτε γὰρ περὶ φύσεως, εἴτε περὶ στοιχείων, εἴτε 40
περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, εἴτε περὶ οὐσίας ἐπιγράφει τις τὴν νῦν ἡμῖν ἐνεστῶσαν πραγματείαν, οὐδὲν δήπου
διοίσει. τῷ δὲ συνηθέστερον εἶναι σχεδὸν ἅπασι τοῖς νῦν ἐπιγράφειν τὰ τοιαῦτα συγγράμματα περὶ στοιχείων,
ὀνομάζειν τε διὰ παντὸς, οὕτω καὶ ἡμῖν ἄμεινον ἔδοξεν εἶναι, περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγράψαι.
καὶ δὴ δοκῶ μοι πάντα τὸν πρῶτον λόγον ἤδη πεπεράνθαι. εἰ γάρ τι που καὶ σμικρὸν ἔτι διαφεύγει τῶν ὑφ᾽
Ἱπποκράτους εἰρημένων ἀνεξήγητον, αὐτός τις ἕκαστος, ἐξ ὧν εἶπον ὁρμώμενος, ἐξευρήσει κἀκεῖνο ῥᾳδίως. οἷον ὅτι
τε τὴν γένεσιν οὐκ ἐξ ἑνὸς χρὴ, καὶ ὡς εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει,
καὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου πολὺ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. δι-
δάσκει γὰρ ἐνταῦθα περὶ τῆς συμμετρίας αὐτῶν, καὶ τῆς κατὰ δύναμιν ἰσότητος. ὑπὲρ ἧς καὶ ἡμεῖς ἔν τε τοῖς περὶ
κράσεων ὑπομνήμασιν ἐξηγησόμεθα, κἂν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐφεξῆς, καὶ μὲν δὴ καὶ ὅπως δι᾽ ὅλων κεράννυνται
τὰ κεραννύμενα. πότερον τῶν ποιοτήτων μόνων, ὡς Ἀριστοτέλης ὑπέλαβεν, ἢ καὶ τῶν σωματικῶν οὐσιῶν δι᾽ ἀλ- 50
λήλων ἰουσῶν, ἃ οὐκ ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τοῖς ἰατροῖς. ὅθεν οὐδ᾽ Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο τι περὶ τούτων, ἀλλ᾽ ἠρ-
κέσθη μόνῳ τῷ δι᾽ ὅλων κεκρᾶσθαι τὰ στοιχεῖα. τούτου γάρ ἐστιν ἡμῖν χρεία πρός τε τὴν περὶ κράσεων πραγμα-
τείαν, ἣν ἐφεξῆς τῆσδε δίειμι, καὶ προσέτι τὴν περὶ φαρμάκων. εἰρήσεται δὲ, κἂν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου
πραγματείᾳ, περὶ τῆς χρείας αὐτῶν ἐπιπλέον. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τοσοῦτον εἰπεῖν ἀποχρήσει πρὸς τὸν ἐνεστῶτα
λόγον, ὅτι τῶν ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου λεγομένων ἐν τῷ περὶ στοιχείων βιβλίῳ πρὸς τοὺς ὅλας δι᾽ ὅλων κεράννυνται
ἀλλήλαις τὰς οὐσίας, οὐδὲν ἅπτεται τῶν τὰς ποιότητας μόνας κεράννυσθαι λεγόντων, ὥστ᾽ εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο,
διά γοῦν τοῦτ᾽ ἀσφαλὲς αἱρετέον τὸ δόγμα, καὶ λεκτέον, ὡς ἐν τῷ μίγνυσθαι τὸν οἶνον, εἰ τύχῃ τῷ ὕδατι, καὶ
καταθραύεσθαι μέχρι σμικροτάτων τὰ μόρια, δρᾶν καὶ πάσχειν αὐτοῖς εἰς ἄλληλα συμβαίνει, καὶ μεταδιδόναι

τῶν

τῶν ποιοτήτων ἀλλήλοις ἐπιμικτότερον, ὅσῳπερ ἂν εἰς ἐλάττω καταθραυσθῇ, καὶ διὰ τὴν κίνησιν ἐπὶ πλεῖστον οὖν μιγνύντων ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα, τὴν εἰς ἐλάχιστα διαίρεσιν αὐτῶν μηχανώμενοι. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ μᾶλλον ἐνοῦσθαι τὰς ποιότητας ἀλλήλαις, τῶν ἐπὶ πλέον ἀναμιχθέντων τε καὶ χρονισάντων, ὁμολογεῖ τῷ λόγῳ. χρόνου γὰρ δεῖται τὰ σμικρὰ μόρια τῶν κεραννυμένων, ἵν' εἰς ἄλληλα δράσῃ καὶ πάθῃ τελέως, καὶ οὕτως ἐν ἀπεργάσηται τὸ ὅλον ὅμοιον ἑαυτῷ πάντῃ. διὰ ταῦτα κἂν τῷ παραχρῆμα μὲν οἷόν τε διαχωρεῖσθαι πάλιν ἀπ' ἀλλήλων ἔνια τῶν ἀναμιχθέντων. εἰ δ' ἐπὶ πλέον χρονίσαιεν ὡς ἑνωθῆναι τὸ πᾶν, ἀμήχανον ἔτι διακρῖναί τε καὶ διελεῖν ἀπὸ θατέρου θάτερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ τρόπου τῆς δι' ὅλων κράσεως, εἰρήσεταί τι κἀν τοῖς περὶ φαρμάκων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Ἐπὶ δὲ τὸν δεύτερον λόγον ἤδη μοι ἰέναι καιρός. ἀποδείξας γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἁπάντων τῶν ὄντων κοινὰ στοιχεῖα, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἐφεξῆς ἐπὶ γένος ἕτερον στοιχείων μέτεισιν, οὐκέτι πρῶτον, οὐδὲ κοινὸν, ἀλλὰ τῶν ἐναίμων ζώων ἴδιον. αἷμα γὰρ καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθή τε καὶ μέλαινα, στοιχεῖα τῆς ἁπάντων γενέσεως ἐστὶ τῶν ἐναίμων ζώων, οὐκ ἀνθρώπου μόνον. ἀνθρώπου δέ γ' ἴδια μόρια, τὰ ἐλάχιστά τε καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα. κοινωνία δ' ἐστὶ καὶ τούτων αὐτῶν πρὸς ἔνια τῶν ἐναίμων ζώων, οἷον ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ ἀρτηρίας ἔχει, καὶ φλέβας, καὶ νεῦρα, καὶ συνδέσμους, καὶ ὑμένας, καὶ σάρκας, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε πάντῃ τοῖς ἀνθρώποις ὅμοια. τινὰ δὲ καὶ κατὰ γένος ἕτερα, καθάπερ ὁπλὰς, καὶ κέρατα, καὶ πλῆκτρα, καὶ ῥάμφη, καὶ φολίδας καὶ λεπίδας. ὥσπερ οὖν τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἁπάντων ἦν κοινὰ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἴδια, πάλιν ἑκάστου τῶν ζώων ἐστὶ τὰ πρῶτα πρὸς αἴσθησιν μόρια, περὶ ὧν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέξεται. μεταξὺ δὲ τούτων τε κἀκείνων, ἡμῖν μὲν οἱ τέτταρες χυμοὶ, τῶν δ' ἄλλων ζώων ἑκάστῳ, τοῦθ' ὅπερ ἂν ὕλη τῆς γενέσεως αὐτῶν ᾖ προσεχής. οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν ἐξ ἧς πρώτης τι γίνεται, μηδὲ μιᾶς ἐν μέσῳ δεομένης ἑτέρας μεταβολῆς. ὅτι μὲν οὖν ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος ἅπαντα γέγονε τὰ τῶν ἐναίμων ζώων μόρια, πρόδηλον παντί. μετέχοντος δὲ τούτου φλέγματός τε καὶ διττῶν χολῶν, εὐλόγως ἐνταῦθα διέστησαν. οἱ μὲν ἐξ αἵματος μόνου τὴν γένεσιν ὑπάρχειν ἡμῖν, οἱ δὲ ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν φάσκοντες. ἐστὶ μὲν οὖν οὐχ ὁμοίως ἀποδεῖξαι τἀληθὲς ἐνταῦθα δυνατὸν, ὡς ἐπὶ τῶν πρώτων στοιχείων. ἑκάτερος γὰρ ὁ λόγος ἔχει τι πιθανόν. ἐξ ὧν δ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης κινηθεὶς ἀληθέστερον εἶναι νομίζει τοὺς τέσσαρας χυμοὺς, ὕλην εἶναι τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως, ἐπιδεῖξαι πειράσομαι, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ὁμοιομερὲς μὲν οὖν ἐστι, καὶ σὰρξ καὶ νεῦρον, ἀλλ' ἡ μὲν σὰρξ, ἔναιμός τε καὶ μαλακὴ καὶ θερμή. τοὐναντίον δὲ τὸ νεῦρον, ἄναιμόν τε καὶ σκληρὸν καὶ ψυχρὸν, οὐ μὴν οὔθ' ἐκείνη μαλακὴ καὶ θερμὴ τελέως ἐστὶν, οὔτε τὸ νεῦρον σκληρὸν καὶ ψυχρὸν, ἀλλὰ τὸ μὲν αἷμα, τῆς σαρκὸς μαλακώτερόν τε καὶ θερμότερόν ἐστι. τὸ δ' ὀστοῦν, τοῦ νεύρου σκληρότερον καὶ ψυχρότερον, οὕτω δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων ἕτερον ἑτέρου, τὸ μὲν ψυχρότερον ἐστὶ, τὸ δὲ θερμότερον, καὶ τὸ μὲν μαλακώτερον, τὸ δὲ σκληρότερον. ἆρ' οὖν ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας τὰ πάντα γέγονεν, ἢ μᾶλλον ἀγαθός τις οὖσα δημιουργὸς ἡ φύσις, ἡνίκα τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς αἵματος εἰς τὴν μήτραν ἰόντος ἐγέννα τε καὶ διέπλαττε τὸ ἔμβρυον, εἰς μὲν τὴν τῶν σκληροτέρων σωμάτων πῆξιν, εἷλκεν ἐξ αὐτοῦ τὸ παχύτερον, εἰς δὲ τὴν τῶν μαλακωτέρων, τὸ ὑγρότερον. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν θερμότερον, εἰς τὴν τῶν θερμοτέρων, τὸ δὲ ψυχρότερον, εἰς τὴν τῶν ψυχροτέρων. ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ μακρῷ φυσικώτερον εἶναι, καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν εὐθέως διαπεπλάσθαι τὸ κύημα, κἀν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ, τὴν τροφὴν καὶ τὴν αὔξησιν ἕκαστον τῶν μορίων ἔχειν ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης. ἓν μὲν γάρ τι φαίνεται τὸ αἷμα, καθάπερ καὶ τὸ γάλα. διδάσκει δ' ὁ λόγος οὐχ ἓν ὑπάρχειν αὐτὸ, καθότι μηδὲ τὸ γάλα. τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἄκρως ὀῤῥῶδες καὶ λεπτὸν ἐν τῷ γάλακτι, τὸ δὲ ἄκρως τυρῶδες καὶ παχύ. ταῦτα δὲ ἕως μὲν ἐκέκρατο πρὸς ἄλληλα, μέσον ἀπηργάζετο τὸ γάλα, τυροῦ καὶ ὀῤῥοῦ. διακριθέντα δὲ τὴν οἰκείαν ἰδέαν ἐνεδείξατο, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ἐδίδαξε φύσιν, ὡς οὐκ ἄρα ἓν ἦν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τε καὶ διαφερόντων συγκείμενον. ὡς οὖν ἐν τῷ γάλακτι τὸ μὲν ἐστιν ὀῤῥὸς, τὸ δὲ τυρὸς, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι, τὸ μὲν οἷον ἰχὼρ αἵματος ἀνάλογον ὀῤῥῷ γάλακτος. τὸ δὲ οἷον ἰλύς τις καὶ τρὺξ, ἀνάλογον τῷ τυρῷ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἶνας ἐμφερομένας τῷ αἵματι σαφῶς ἐστι θεάσασθαι, καὶ τούτων ἐξαιρεθεισῶν, οὐ πήγνυται τὸ αἷμα, καὶ χωρὶς ἐν τῶν ἰνῶν τὸ αἷμα, καὶ χροιᾷ καὶ συστάσει διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν ἀκριβῶς φαίνεται, τὸ δὲ ξανθότερον τούτου, τὸ δὲ μελάντερον. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ σαφῶς ἐπανθεῖ τι λευκὸν αὐτῷ, καὶ ποτὲ πελιδνὸν ἅπαν ἐφάνη, καὶ νὴ Δία γε πολλάκις ἐγγὺς τῷ μέλανι καθάπερ ἡ πορφύρα κατακορὴς, ὡς οὐκ ἓν ἀκριβῶς τὸ αἷμα. πάντων γὰρ ἂν οἶμαι καὶ ζώων καὶ ἀνθρώπων ὅμοιον ὑπῆρχε διὰ παντὸς, εἴπερ ὄντως ἓν. ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐν αὐτῷ πλεονεκτεῖ τὸ παχὺ καὶ μέλαν, ὡς καὶ τὴν χρόαν ἅπαντος τοῦ σώματος μελαντέραν φαίνεσθαι, καὶ τὰς οὐλὰς μελαίνεσθαι, καὶ κιρσοῦσθαι τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι φλέβας αἵματι τινὶ πελιδνῷ χρώματι. ποτὲ δὲ τὸ ξανθὸν, ὡς καὶ τοῦτ' ἔκ τε τῶν τριχῶν ἐστιν ἰδεῖν, κἀκ τῆς συμπάσης τοῦ σώματος χρόας, ἐμέτων τε καὶ διαχωρημάτων. ἔστι δ' ὅτε τὸ ἐρυθρὸν, ἢ λευκὸν, ὡς καὶ ταῦτα, ἔκ τε τῶν τοῦ σώματος ὅλου χρωμάτων καὶ τριχῶν ἐμέτων τε καὶ διαχωρημάτων φαίνεται. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ τὰς φλέβας ἐκτέμοις ὑγιαινόντων ἔτι τῶν ἀνθρώπων, τοῦ μέν τινος αὐτῶν ξανθὸν ῥυήσεται τὸ αἷμα, τοῦ δ' ἐρυθρὸν, τοῦ δὲ λευκότερον, τοῦ δὲ μελάντερον. κἂν εἰ δοῦναι δὲ φάρμακον ἐθέλοις ἐκκαθαῖρον τὸ σῶμα, τοιοῦτον ἐκκενώσει χυμὸν ὁποῖον ἕλκειν πέφυκεν, ἀλλ' οὐκ ἴσον ἐν πάσῃ φύσει σώματος, οὔθ' ὑγιαινόντων, οὔτ' ἀῤῥωστούντων. ἵνα γὰρ ἀπὸ τῶν ἀῤῥωστούντων

ἄρξομαι, χολῆς τῆς ὠχρᾶς τε καὶ ξανθῆς ὀνομαζομένης, εἰ δοίης τοῖς ἰκτεριῶσιν ἀγωγὸν φάρμακον, ἄξει σοι παμπόλλην χολήν. εἰ δ' ἐγὼ τοῖς τὸν καλούμενον ὕδερον λευκοφλεγματίαν νοσοῦσι, ταὐτὸ τοῦτο δοίης φάρμακον, ἐλαχίστην μὲν ἐκκενώσει χολήν. εἰ δ' αὖ πάλιν ἕτερον δοίης φάρμακον, ὑφ' οὗ φλέγμα κενοῦσθαι πέφυκεν, ἥκιστα μὲν ἐν τοῖς ἰκτεριῶσι κενώσει φλέγμα, καὶ σὺν μεγάλῃ τῇ βλάβῃ. πάμπολυ δ' ἐν τοῖς προειρημένοις ὑδέροις, καὶ χωρὶς τοῦ βλάψαι, καὶ μέντοι κἂν τοῖς ἐλεφαντιῶσι πολλάκις ἐδώκαμεν, ὅ, τι χολὴν ἐκκαθαίρει μέλαιναν, ὑφ' οὗ καὶ ῥᾴστην καὶ πλείστην σὺν ὠφελείᾳ μεγάλῃ τὴν κένωσιν εἴδομεν ἀπαντῶσαν. Ἀσκληπιάδης δὲ ταῦτα τὰ καλὰ τῆς τέχνης ἐπιχειρῶν ἀνατρέπειν τῷ λόγῳ, διὰ τοὺς θαυμαστοὺς ὄγκους καὶ πόρους, πειρᾶται μεταπείθειν ἡμᾶς, ὡς οὐχ ἕλκει τὸ οἰκεῖον ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ μεταβάλλει, καὶ τρέπει, καὶ ἀλλοιοῖ διαφθεῖρον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὁποῖον ἂν ᾖ τὸ ἑλχθέν. εἶτα τὴν ἀκολουθοῦσαν ὠφέλειαν, οὐ τῇ τοῦ λυποῦντος καθάρσει γίνεσθαί φησιν, ἀλλὰ τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. ὁ μὲν οὖν Ἀσκληπιάδειος λόγος, οὕτως ἀναισχυντεῖ κατὰ τοῦ φαινομένου. τὸ φαινόμενον δ' ἐγὼ ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἰατροὶ τῇ πείρᾳ βασανίζοντες, ἔμαθον, ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἔχει. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσεις ἀνθρώπῳ χολῶντι, φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, οὐ μετὰ μικρᾶς εὖ οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσῃ τοῦ ἐγχειρήματος. εἰ δ' ἐγὼ ὡς κενοῦντα μόνον ὠφελεῖ τὰ καθαίροντα, τί οὐ τὰς φλέβας τέμνομεν ἁπάντων, εἴτ' ἰσχνοὶ τύχοιεν ὄντες εἴτε παχεῖς, εἴτ' ἰκτεριῶντες, εἴτε μελαγχολῶντες. ἀλλὰ πολλοῖς μὲν τῶν τοιούτων ἰσχνοῖς οὖσιν ἱκανῶς, οὐ σμικρὰν ἤνεγκεν ὠφέλειαν ἡ τοῦ λυποῦντος χυμοῦ κένωσις. εἰ δ' αἵματος αὐτῶν ἀφελεῖν ἐτόλμησέ τις, εὐθὺς ἂν ἀπέκτεινεν. ἀλλὰ ταῦτα λέγειν ἀναγκάζουσιν Ἀσκληπιάδην, οἱ ὄγκοι καὶ πόροι καὶ τὰ ἄναρμα στοιχεῖα. τούτοις γὰρ ἕπεται τὸ, μηδεμίαν εἶναι τῆς φύσεως ἡμῶν ἀλλοτρίαν ποιότητα, μηδὲ τὴν τῶν ὁσημέραι διὰ τῆς γαστρὸς ἡμῶν ἐκκενουμένων περιττωμάτων. ἀλλ' ὅταν ἐπισχεθῇ γαστὴρ, τῷ λόγῳ τοῦ πλήθους ἡμᾶς βλάπτεσθαι, καὶ εἶναι τὴν ἴασιν ὀλιγοσιτίαν, ἢ ἀσιτίαν παντελῆ. πλῆθος γάρ τοι τοιούτων λόγων ἀποτετόλμηται πρὸς Ἀσκληπιάδου, τοῖς ἐναργέσι μαχομένων, οἳ τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας τὸ φαινόμενον, ἀπορεῖν ἀναγκάζουσι, τοὺς δὲ γινώσκοντας, ἐκπλήττεσθαί τε καὶ θαυμάζειν τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ ἀνθρώπου. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν Ἀσκληπιάδειον τόλμον, ἐν ἑτέροις ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὰ φαινόμενα δ' ἐναργῶς πάλιν ἀναλάβωμεν, ἑπόμενοι ταῖς Ἱπποκράτους ῥήσεσιν, ὡς οὐ μαντευσαμένου δήπουθεν ὡς ἰατρός τις ἄπειρος, ἢ ἀναίσχυντος ὢν τοιοῦτον ἐστὶν, καθάπερ Ἀσκληπιάδης, ὡς ἤτοι παντάπασιν ἀγνοῆσαι τὰ οὕτω σμικρὰ τῆς τέχνης, ἢ γνοὺς ἀρνήσηται μὴ γινώσκειν, ὅθεν οἶμαι καὶ ὁ λόγος ἡμῖν μὲν μακρότερος γίνεται διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἀναισχυντήσαντας ἀντιλογίας. Ἱπποκράτει δὲ βραχὺς, καὶ σύντομος, αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς γράφοντι, χωρὶς ἁπάσης κατασκευῆς, τῷ μηδ' ὑπονοῆσαι μηδένα, μήτ' ἀγνοῆσαι τὰ τοιαῦτα, μήτ' ἀρνήσασθαι. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς λέγοντας αἷμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἓν ὁτιοῦν ἄλλο, τοσοῦτον εἰπὼν ἠρκέσθη, δεικνύειν ἀξιώσας αὐτοὺς μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ἰδέαν τὸν ἄνθρωπον, μήτε γινόμενον παντοῖον, ἀλλ' ἢ ὥραν τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἐν ἐὸν φαίνεται μόνον. εἰκὸς γάρ ἐστιν εἶναι φησὶ μίαν γέ τινα ὥραν, ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐν ἑωυτέῳ ἐόν, ὅτι ἐστί. πρὸς δὲ τῷ, διττὰς μὲν χολὰς ἀναμεμίχθαι τῷ αἵματι διὰ παντὸς ὠχρὰν καὶ μέλαιναν, ἐπ' αὐταῖς δὲ τρίτον τὸ φλέγμα, τὰ κατὰ φύσιν ἐν ταῖς ἡλικίαις τε καὶ ὥραις φαινόμενα διῆλθεν. ἢν γάρ τοι δῷς φησὶν ἀνθρώπῳ φάρμακον, ὅ, τι φλέγμα ἄγει, ἐμεῖταί σοι φλέγμα. καὶ ἢν δῷς φάρμακον, ὅ, τι χολὴν ἄγει, ἐμεῖταί σοι χολήν, καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ φησίν τι τοῦ σώματος ὥστε ἕλκος γενέσθαι, ῥυήσεται αἷμα. καὶ ταῦτα ποιήσει σοι, φησὶ, πάντα, πάσῃ ἡμέρῃ καὶ νυκτὶ, καὶ χειμῶνος καὶ θέρεος. πρὸς δὲ τῷ ταῦτα εἶναι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τοῦτ' ἐστὶν ἐκ τούτων ἅπαντα τὰ μόρια καὶ γεγονέναι καὶ τρέφεσθαι, τάδε φησί. πρῶτον μὲν φανερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ἐν ἑωυτῷ ταῦτα πάντα, ἕως ἂν ζῇ. ἔπειτα δὲ, γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου, ταῦτα πάντα ἔχοντος, τέθραπταί τε ἐν ἀνθρώπῳ ταῦτα πάντα ἔχοντι, ὁπόσα φημί τε καὶ ἀποδείκνυμι. ταῦτα ἐὰν τις ἐκποδὼν ποιήσηται τὴν Ἀσκληπιάδειον ἀναισχυντίαν, ἱκανῶς ἀποδείκνυσι τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἕλκει τινὰ χυμὸν, καὶ χρόνος οὐδείς ἐστιν, ἐν ᾧ διδοὺς ὁτιοῦν αὐτῶν ἀπορήσεις ἐκκενῶσαι τὸν οἰκεῖον χυμὸν, εὔδηλον ὡς οὐδεὶς χρόνος ἐστὶν ἐν ᾧ μὴ μετέχει τῶν τεσσάρων χυμῶν ὁ ἄνθρωπος. ἀλλὰ καὶ ἡ γένεσις ἐξ αἵματος ἦν αὐτῷ τοῦ τῆς μητρὸς οὐ καθαροῦ δήπουθεν ὄντος, ἀλλ' ἐπιμεμιγμένου, φλέγματί τε καὶ διτταῖς χολαῖς. ἐδείχθη γὰρ ὁ ἅπας ἄνθρωπος ἐν παντὶ καιρῷ ταῦτα ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. εἰ τοίνυν καὶ γέγονεν ἐκ τούτων ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν τροφὴν ἐκ τούτων ἔχει, ταῦτά ἐστιν ἡ φύσις αὐτοῦ. τὰ μὲν κεφάλαια τοῦ λόγου ταῦτα. τῶν δὲ κατὰ μέρος εἰρημένων ἐν τῷ βιβλίῳ, τινὰ μὲν περὶ τῆς, κατά τε τὰς ἡλικίας καὶ τὰς ὥρας μεταβολῆς διδάσκει, τινὰ δὲ πίστιν οὐ σμικρὰν φέρει τοῦ, τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἕκαστον τῶν καθαιρόντων ἕλκειν, καὶ τοῦ, τὸν ἄνθρωπον ἁπάντων δεῖσθαι τῶν εἰρημένων χυμῶν. αὐτίκα γέ τοι τὰ κατὰ τὰς ὑπερκαθάρσεις γινόμενα, μάλιστα τὸν οἰκεῖον ἐνδείκνυται χυμὸν ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἕλκειν. ὁπόταν γὰρ πίῃ τις φάρμακον ὃ, τὴν χολὴν ἄγει, πρῶτον μὲν χολὴν ἐμεῖ, ἔπειτα δὲ φλέγμα, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τούτοις χολὴν ἐμέουσι μέλαιναν, τελευτῶντες δ' αἷμα καθαρόν. τὰ αὐτὰ δὲ πάσχουσι φησὶ καὶ ὑπὸ τῶν φαρμάκων τῶν φλέγμα ἀγόντων, πρῶτον μὲν γὰρ φλέγμα ἐμέουσιν, ἔπειτα χολὴν ξανθὴν, ἔπειτα μέλαιναν, τελευτῶντες δ' αἷμα καθαρὸν, καὶ ἐν τῷδε ἀποθνήσκουσιν. ἡ μὲν οὖν ῥῆσις αὕτη. πρόδηλον δ' ἐξ αὐτῆς συλλογίσασθαι, διότι τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἕκαστον ἐπισπᾶται τῶν καθαιρόντων φαρμάκων. ὁπόταν γὰρ ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ τὸ ζῶον ὑπάρχῃ, νενικημένον ὑπὸ τοῦ φαρμάκου, ὡς πλησίον ἥκειν θανάτου, τότ' ἀφίσταται μὲν, ἡ τοῦ προτέρου χυμοῦ κένωσις, διαδέχεται δ' αὐτὴν ἑτέρα. καίτοι δυοῖν θάτερον κατὰ τὸν Ἀσκληπιάδην ἐχρῆν, ἢ μηδ' ὅλως ἐκκενοῦσθαι μηδένα χυμὸν, ἢ φέρεσθαι τὸν ἐξ ἀρχῆς διὰ παντός. ἀρρωστοῦντος μὲν ἤδη τοῦ δοθέντος φαρμάκου, μηδένα. δρῶντος δὲ ὃ πέφυκε δρᾶν, ἐκεῖνον μόνον ἐχρῆν φέρεσθαι διὰ παντὸς, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐκένου. οὐ γὰρ δή που πρότερον μὲν ὅτε ἰσχυρὸν ἦν ἔτι τὸ σῶμα, καὶ συντήκειν αὐτὸ καὶ μεταβάλλειν εἰς ὅπερ ἐπεφύκει τὸ φάρμακον ἱκανὸν ἦν. ἐπεὶ δ' ἀσθενὲς ἐγένετο νῦν, οὐκέτι ταῦτα δρᾶσαι δυνήσεται. καὶ μὴν ὅτι γε δρᾷ, πρόδηλον. ἐκκενοῦται γὰρ οὐδὲν ἧττον ἐν τῷδε, καὶ διαλύεται καὶ φθείρεται τὸ σῶμα.

σῶμα. πῶς οὖν οὐκέθ' ὅμοιος τῷ πρόσθεν ὁ κενούμενος χυμὸς φαίνεται; οὐκ ἄλλως πάντως, ἢ ὅτι πᾶς ἐκεῖνος ὀλίγου δεῖν ἐκκεκένωται τοῦ σώματος. ὡς οὐδὲ ζῆν ἔτι δυνατὸν ἔσται τῷ ζώῳ, τῶν στοιχείων τινὸς αὐτοῦ παντάπασιν ἀπολλυμένου, ἀλλὰ διαλύεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι, καὶ ῥεῖν ἐφεξῆς, ὅστις αὖ ἔτι τῶν ὑπολοίπων χυμῶν, ἑτοιμότερος ἂν κενοῦσθαι, διὰ τοῦτ' οὖν εἴτε χολῆς μελαίνης, εἴτε φλέγματος ἀγωγὸν εἴη τὸ φάρμακον, ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕπεται χυμός, ὡς αὖ θερμότατός τε καὶ λεπτότατος ὑπάρχων. εἰ δ' αὖ τῆς ξανθῆς χολῆς εἴη τὸ φάρμακον ἀγωγόν, ἐφεξῆς μὲν τὸ φλέγμα κατὰ τὰς ὑπερκαθάρσεις, ἔπειθ' ἡ μέλαινα κενοῦται. βαρυτάτη γὰρ αὕτη καὶ παχεῖα καὶ δυσκίνητος. ὕστατον δὲ πάντων τὸ αἷμα, τῷ μάλιστα οἰκεῖον εἶναι τῇ φύσει. διὸ καὶ ὅσοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φυσικῶν ἐξ αἵματος μόνου γίνεσθαι καὶ τρέφεσθαι τὸ ζῶον ἀπεφήναντο, χρὴ καὶ τούτων ἐπαινεῖν τὴν γνώμην, ὡς εἰκότα γινωσκόντων. ἀλλ' Ἱπποκράτης φυσικώτερον ἔτι καὶ τούτων, ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν, καὶ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν θρέψιν εἶναί φησι τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἅμα μὲν ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, παμπόλλην ὁρῶν ἐν τοῖς ὑγιαίνουσι ποικιλίαν τῆς τῶν σωμάτων ἰδέας, οὐκ ἂν γιγνομένην, εἴπερ εἷς ἦν ὁ στοιχειώδης χυμός, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς τῶν μορίων φύσεις οὕτω πάμπολυ διαφερούσας, οὐκ εἰκός, οὔτ' ἐκ μιᾶς οὐσίας γεγονέναι κατ' ἀρχὰς εὐθύς, οὔτε μιᾶς εἴδει κεχρῆσθαι τροφῆς. ἅπαντα δὲ ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα, διὰ βραχυτάτης ἐνεδείξατο ῥήσεως ὁ Ἱπποκράτης, ὧδέ πως εἰπών. Ὡς γὰρ τὰ φερόμενά τε καὶ φυόμενα, ὅταν ἐς τὴν γῆν ἐσέλθοι, ἕλκει ἕκαστον τὸ κατὰ φύσιν ἑωυτῷ ἐὸν ἐν τῇ γῇ, ἔνι δὲ καὶ ὀξὺ καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ ἁλμυρὸν καὶ παντοῖον. πρῶτον μὲν οὖν καὶ πλεῖστον εἵλκυσεν εἰς ἑωυτό, ὅτι ἂν ᾖ αὐτῷ κατὰ φύσιν μάλιστα, ἔπειτα δὲ ἕλκει καὶ τὰ ἄλλα. τοιοῦτον δή τι καὶ τὰ φάρμακα ποιεῖ ἐν τῷ σώματι. Διὰ τούτου τοῦ λόγου καὶ περὶ θρέψεως καὶ κενώσεως τῆς ἐν ταῖς καθάρσεσιν ἀκριβῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὅπερ ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἀναγκαῖον ἔσται μοι διελθεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ἤδη τὸ κεφάλαιον ὁρᾶν ὑπάρχει. φυσικὴ γάρ τις ἐστὶ δύναμις ἑλκτικὴ τῶν οἰκείων ἑκάστῳ τῶν ὄντων. ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ τῇ ἡρακλείᾳ, τοῦ σιδήρου. ταύτῃ τε οὖν καὶ τοιαύτῃ τῇ δυνάμει, καὶ τὰ τῶν θρέψεων, καὶ τὰ τῶν καθάρσεων ἐπιτελεῖται. ἕλκουσι μὲν ἀεὶ τὸ οἰκεῖον, ὅταν ᾖ δαψιλές, ἅμα δ' αὐτῷ πολλάκις ἐπισπωμένη καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον, οἷόν τι κἀν τοῖς καθαίρουσιν ὑπάρχει φαρμάκοις. ὁπότ' ἂν γὰρ ἅπαν ἐκκενώσῃ τὸ ἐπιπολάζον, ἢ χολῆς ἢ φλέγματος, οὕτω δὲ καλῶ τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς φλεψίν, ἐξ αὐτῶν ἕλκει λοιπὸν τῶν στερεῶν σωμάτων τὴν οἰκείαν ἰκμάδα βίᾳ καὶ μόγις, ἀναλύοντά τε καὶ οἷον ἀναστοιχειοῦντα καὶ φθείροντα τὸ ζῶον. ἐν δὲ τῷ σφοδρῷ τῆς ὁλκῆς, συνέπεταί τις τῶν ἄλλων χυμῶν, ὃς ἂν ἐφεξῆς ὑπάρχει τῇ φύσει τῷ βιαίως ἑλκομένῳ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΟΤΙ μὲν οὖν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τὰ τῶν ζώων σώματα κέκραται, καὶ ὡς οὐκ ἴση πάντων ἐστὶν ἐν τῇ κράσει μοῖρα, παλαιοῖς ἀνδράσιν ἱκανῶς ἀποδέδεικται φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν τοῖς ἀρίστοις. εἴρηται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ εἰκότα δι' ἑτέρου γράμματος, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐσκοπούμεθα. Νυνὶ δ' ὅπερ ἐστὶν ἐφεξῆς ἐκείνῳ, τῶν κράσεων ἁπάσας ἐξευρεῖν τὰς διαφοράς, ὁπόσαι τε εἰσὶ καὶ ὁποῖαι, καθ' εἴδη τε καὶ γένη διαιρουμένοις ἐν τῷδε τῷ γράμματι δίειμι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεως ποιησάμενος. ἐπειδὰν μὲν γὰρ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκρᾶσθαι λέγωσι τὰ σώματα, τῶν ἄκρως τοιούτων ἀκούειν φασὶ χρῆναι, τουτέστι τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἀέρος καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ γῆς. ἐπειδὰν δὲ ζῶον ἢ φυτόν, ἢ θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ ξηρόν, ἢ ὑγρόν, οὐκέθ' ὡσαύτως. οὐδὲ γὰρ δύνασθαι ζῶον οὐδὲν οὔτ' ἄκρως θερμὸν ὑπάρχειν ὡς πῦρ, οὔτ' ἄκρως ὑγρὸν ὡς ὕδωρ. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ψυχρόν, ἢ ξηρὸν ἐσχάτως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ἐν τῇ κράσει γίνεσθαι τὰς προσηγορίας. ὑγρὸν μὲν καλούντων ἡμῶν ἐν ᾧ πλείονος ὑγρότητός ἐστι μοῖρα, ξηρὸν δ' ἐν ᾧ ξηρότητος. οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μέν, ἐν ᾧ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖ, ψυχρὸν δὲ ἐν ᾧ τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. αὕτη μὲν τῶν ὀνομάτων χρῆσις. ὥρα δ' ἂν εἴη λέγειν ἤδη καὶ περὶ τῶν κράσεων αὐτῶν. ἡ μὲν δὴ πλείστη δόξα τῶν ἐπιφανεστάτων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὑγρὰν εἶναι καὶ θερμὴν κρᾶσιν, ἑτέραν τῆς ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς, καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, τὴν ξηρὰν καὶ ψυχράν, ἑτέραν τῆς ξηρᾶς τε ἅμα καὶ θερμῆς. ἔνιοι δ' ἐξ αὐτῶν ὑγρὰν μέν τινα καὶ ψυχρὰν ἅμα κρᾶσιν ὑπάρχειν φασὶ καὶ θερμὴν ἅμα καὶ ξηρὰν ἑτέραν. οὐ μὴν οὔτε τὴν ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμήν, οὔτε τὴν ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηράν. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ οὔθ' ὑγρότητα πλεονεκτούσῃ θερμότητι συνδραμεῖν, οὔτε ξηρότητα ψυχρότητι. δαπανᾶσθαι μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κρατοῦντος τὴν ὑγρότητα, καὶ οὕτως θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν γίνεσθαι τὸ σῶμα, μένειν δὲ ἄπεπτόν τε καὶ ἀκατέργαστον, ἐν οἷς ἂν σώμασιν ἀρρωστῇ τὸ θερμόν, ὡς ἀναγκαῖον εἶναι, θερμότητος μὲν ἐπικρατούσης ἕπεσθαι ξηρότητα, ψυχρότητος δὲ πλεονεκτούσης, ἀκολουθεῖν ὑγρότητα. οὗτοι μὲν οὖν κατὰ τάδε πεπείκασι σφᾶς αὐτούς, ὡς δύο εἰσὶ πᾶσαι τῶν κράσεων αἱ διαφοραί. ὅσοι δὲ τέτταρας εἶναι νομίζουσι, διχῶς τούτοις ἀντιλέγουσιν. ἔνιοι μὲν εὐθὺς τὸ πρῶτον ἀξίωμα μὴ συγχωροῦντες, ὡς ἐξικμάζεσθαι τὴν ὑγρότητα πρὸς τοῦ θερμοῦ κρατοῦντος ἀναγκαῖον ἐστίν, ἔνιοι δὲ τοῦτο μὲν συγχωροῦσιν, ἀμφισβητοῦσι δ' ἑτέρως. οἱ μὲν δὴ πρῶτοι τοῦ θερμοῦ μὲν ἔργον εἶναί φασι τὸ θερμαίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ψυχροῦ ψύχειν, τοῦ ξηροῦ δ' αὖ τὸ ξηραίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ὑγροῦ τὸ ὑγραίνειν. καὶ διὰ τοῦθ' ὅσα μὲν σώματα θερμὰ τὴν φύσιν ἐστὶν ἅμα καὶ ξηρά, καθάπερ τὸ πῦρ, ᾗ μὲν θερμά, θερμαίνει, ᾗ δὲ ξηρά, ξηραίνει. ὅσα δ' ὑγρὰ καὶ θερμά, καθάπερ ὕδωρ θερμόν, ὑγραίνειν ταῦτα καὶ θερμαίνειν πέφυκεν, ἀεὶ ἐν ἑκατέρας κἀνταῦθα ποιότητος ἔργον ἐχούσης. ἀχώριστον. οὐκουν συγχωρεῖν εἴ τι θερμαῖνον ἐστίν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ξηραίνειν.

ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὑγρότης προσείη τῇ θερμότητι, θερμαίνειν ἅμα καὶ ὑγραίνειν, ὥσπερ τὰ λουτρὰ τῶν γλυκέων ὑδάτων. εἰ δ᾽ ὥσπερ θερμόν, οὕτω καὶ ξηρὸν εἴη, καθάπερ τὸ πῦρ, οὐ θερμαίνειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηραίνειν εὐθύς, οὐκ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦτο λαβόν, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς συνούσης αὐτῷ ξηρότητος. ὑπομιμνήσκουσι δ᾽ ἐνταῦθα τῶν ἐν ἡλίῳ θερινῷ διατριψάντων ἐπὶ πλέον, εἶθ᾽ ὡς εἰκὸς αὐανθέντων, ὅλον τε τὸ σῶμα καὶ ξηρὸν καὶ αὐχμηρὸν ἐχόντων, καὶ διψώντων οὐκ ἀνεκτῶς. ἴασιν γὰρ αὐτοῖς εἶναι φασὶν ἑτοίμην τε καὶ ῥᾳστην, οὐκ εἰ πίοιεν μόνον, ἀλλὰ εἰ καὶ λούσαιντο θερμοῖς ὕδασι καὶ γλυκέσιν, ὡς τῆς ὑγρότητος, εἴτε μετὰ ψυχρότητος, εἴτε μετὰ θερμότητος εἴη, τὸ ἑαυτῆς δρᾶν δυναμένης, ὑγραίνειν γὰρ τὰ πλησιάζοντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον φασὶ καὶ τὴν ξηρότητα ξηραίνειν ἀεί. τὸν γοῦν Βορρᾶν ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἄνεμον τυγχάνοντα, ξηραίνειν ἅπαντα καὶ ψύχειν. καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ πρὸς Ὁμήρου λεγόμενον,

Ὡς δ᾽ ὅτ᾽ ὀπωρινὸς Βορέης νεοαρδέ᾽ ἀλωὴν αἶψα ξηραίνει. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν καὶ ἄλλα μυρία φάρμακα ξηραίνειν ἅμα καὶ ψύχειν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον οὔτ᾽ εἴ τι ψυχρόν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ὑγρὸν ὑπάρχειν, οὔτ᾽ εἴ τι θερμόν, εὐθὺς καὶ ξηρόν. οὔκουν οὐδὲ τὴν θερμὴν κρᾶσιν ἐξ ἀνάγκης εἶναι καὶ ξηράν, ἀλλὰ δύνασθαί ποτε τὸ μὲν θερμόν, τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖν ἐν τῇ κράσει τοῦ ζώου, τὸ δ᾽ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν, καὶ τὴν μεταβολὴν ἐκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γίνεσθαι. τίς γὰρ οὖν εἰπὼν ὅτι τὸ λευκὸν ἠλλοιώθη τε καὶ μετέβαλεν, ἐγένετο γὰρ θερμόν, οὐκ ἂν εἴη καταγέλαστος; οὐ γὰρ ζητεῖ γὰρ ὁ λόγος οὐ τὴν κατὰ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀντίθεσιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὸ χρῶμα μεταβολήν. μεταβάλλει γὰρ τὸ μὲν λευκὸν εἰς τὸ μέλαν, ὥσπερ καὶ τὸ μέλαν εἰς τὸ λευκόν, καὶ τὸ θερμὸν αὖ εἰς τὸ ψυχρόν, ὥσπερ καὶ τὸ ψυχρὸν εἰς τὸ θερμόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ὑγρὸν εἰς τὸ ξηρόν, τὸ δ᾽ αὖ ξηρὸν εἰς τὸ ὑγρόν. εἰ γὰρ δὴ φάσκοι τις ἠλλοιῶσθαι τὸ σῶμα, τὸ μέχρι τέως ὑγρὸν ὑπάρχον, εἶναι νῦν λευκόν, ἢ τὸ μέχρι τέως ξηρὸν ὄν, τὰ νῦν φαίνεσθαι μέλαν, οὐκ ἂν ὑγιαίνειν δόξειεν. εἰ δέ γε τὸ μέχρι τέως ὑγρὸν νῦν ξηρὸν φαίη γενέσθαι, ἢ τὸ πρότερον ὑπάρχον μέλαν, νῦν εἶναι λευκόν, ἢ ἐκ θερμοῦ ψυχρόν, ἢ ἐκ ψυχροῦ θερμὸν γεγονέναι, σωφρονεῖν ἂν δόξειεν ὁ τοιοῦτος καὶ λέγειν εἰκότα. τὸ γὰρ μεταβάλλον ᾗ μεταβάλλει, ταύτῃ μεταχωρεῖν δεῖ πρὸς τοὐναντίον. ἐγένετο γοῦν, ἢ γίνεται μουσικὸς ὅδε, φαμὲν ἐξ οὐ μουσικοῦ δηλονότι, καὶ γραμματικὸς ἐξ οὐ γραμματικοῦ, καὶ ῥητορικὸς ἐξ οὐ ῥητορικοῦ. τὸ δ᾽ ἐκ μουσικοῦ γραμματικόν, ἢ ἐκ γραμματικοῦ μουσικόν, ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς τῶν ἑτερογενῶν, γίνεσθαί τι λέγειν, ἄτοπον. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸν τέως γραμματικὸν νῦν μουσικὸν γεγονέναι, προσκτησάμενον τῇ γραμματικῇ, τὴν μουσικήν, οὐκ ἀποβαλόντα τὴν γραμματικήν. καὶ μὴν εἰ προσεκτήσατό τι μένοντος τοῦ προτέρου, παντί που δῆλον, ὡς οὐκ ἠλλοιώθη κατὰ τὸ μένον, ὡς οὐκ ἐκ γραμματικοῦ μουσικὸς ἐγένετο. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἔτι γραμματικός ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐξ ἀμούσου μουσικός. οὐ γὰρ ἔτ᾽ ἐγχωρεῖ μένειν αὐτὸν ἄμουσον, μουσικόν γε ἤδη γεγονότα. πασῶν γοῦν τῶν μεταβολῶν ὑπὸ τῶν ἐναντίων τε κἀκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γιγνομένων δηλονότι, καὶ τὸ ὑγρὸν εἰ μεταβάλλει ποτέ, καθ᾽ ὅσον ὑγρόν, αὐτό τε ξηρανθήσεται, καὶ τὸ ξηραῖνον αὐτό, ξηρὸν λεχθήσεται. μὴ τοίνυν λεγόντων φασὶν ὡς θερμὴν ἅμα καὶ ὑγρὰν κρᾶσιν οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι. θερμὴν μὲν γὰρ ἅμα καὶ ψυχρὰν εἶναι τὴν αὐτήν, ἢ ὑγρὰν ἅμα καὶ ξηράν, οὐκ ἐγχωρεῖ. συνυπάρχειν γὰρ ἀλλήλαις, οὐχ οἷόν τε καθ᾽ ἓν καὶ ταὐτὸ σῶμα τὰς ἐναντίας ποιότητας. ἅμα δ᾽ ὑγρόν τι καὶ θερμόν, καὶ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν εἶναι, δυνατόν, ὡς ὅ τε λόγος ἀπέδειξε, καὶ τὰ σμικρῷ πρόσθεν εἰρημένα παραδείγματα. τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τῶν προτέρων λόγος, ὁ δὲ τῶν δευτέρων, οὐδὲν ἄτοπον εἶναι φησίν, ὑποκειμένου τοῦ θερμοῦ δραστικωτέρου τῶν τεττάρων, ὡς μὴ μόνον εἰς τὸ ψυχρὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑγρὸν ἐνεργεῖν, εἶναι κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμήν, ὅταν εἰς ταὐτὸ ἅμα συνέλθοι πλῆθος ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου. ὁ δὲ λόγος ἐκείνων, οὐχ ὡς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο καθ᾽ ἓν καὶ ταὐτὸ σῶμα, τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλέον, τὸ δὲ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ δείκνυσιν, ἀλλ᾽ ὡς οὐκ ἂν διαμένοι τοιοῦτον ἄχρι παντός. ἀεὶ γὰρ ἐξικμαζόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τὸ ὑγρόν, ἐν τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἀποδείξει τὸ σῶμα. καὶ οὕτως οὐκ ἂν ἔτι θερμὸν καὶ ὑγρόν, ἀλλὰ θερμὸν εἴη καὶ ξηρόν. αὐτὸ δ᾽ οὖν πάλιν τοῦτο τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἔσται καὶ ψυχρόν. ἐπεὶ δ᾽ ἂν γὰρ ἐκβοσκήσηται τὴν ἰκμάδα πᾶσαν αὐτοῦ τὸ θερμόν, ἄρχεται τοὐντεῦθεν ἤδη φασὶ καὶ αὐτὸ μαραίνεσθαι, μηκέτ᾽ εὐποροῦν τροφῆς ὅθεν ἐξήπτετο. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἶναι νομίζουσι καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου συνδραμεῖν εἰς ταὐτό, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλέον, ἢ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. δυνατὸν δὲ κἂν τῷ χρόνῳ προϊόντι γίνεσθαι τὴν τέως θερμὴν καὶ ὑγρὰν κρᾶσιν, αὖθις θερμὴν καὶ ξηράν, ὥσπερ γε καὶ αὖθις πάλιν τὴν ξηρὰν καὶ θερμήν, ἀποσβεννυμένου τοῦ θερμοῦ, ψυχρὰν καὶ ξηρὰν ἀποτελεσθῆναι. ὅτι μὲν οὖν ἐγχωρεῖ καὶ θερμὴν ἅμα καὶ ὑγρὰν εἶναί τινα, καὶ ψυχρὰν καὶ ξηρὰν ἑτέραν τῆσδε κρᾶσιν, ἐκ τούτων ἀποδεικνύουσιν. Ὅτι δὲ πλείους τῶν τεττάρων, διαφορὰς κράσεων ἀδύνατον ὑπάρχειν, ἐκ τῶνδε πειρῶνται διδάσκειν. ὑποκειμένων γὰρ φασὶ τεττάρων ποιοτήτων εἰς ἀλλήλας τε τὸ δρᾶν καὶ πάσχειν ἐχουσῶν, θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος, ἀντιθέσεις γίνεσθαι δύο, τὴν μὲν ἑτέραν ἐν ᾗ τὸ θερμὸν ἀντίκειται τῷ ψυχρῷ, τὴν δ᾽ ἑτέραν ἐν ᾗ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ, καὶ διὰ τοῦτο τέτταρας ἀποτελεῖσθαι τὰς πάσας συζυγίας. ἓξ μὲν γὰρ γίνεσθαι, τῶν τεττάρων ἀλλήλαις ἐπιπλεκομένων, τὰς συζεύξεις, ἀλλὰ τὰς δύο τούτων ἀδυνάτους ὑπάρχειν. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ἅμα καὶ ξηρόν, οὔτε ψυχρὸν ἅμα καὶ θερμὸν δύναται γενέσθαι σῶμα. λείπεται γοῦν τέτταρας εἶναι συζυγίας κράσεων, ὑγρὰς μὲν δύο, ξηρὰς δὲ δύο, θερμότητι καὶ ψυχρότητι διῃρημένας. ἃ μὲν οὖν οἱ χαριέστατοι τῶν πρὸ ἡμῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων εἰρήκασιν ταῦτ᾽ ἐστίν. ἃ δ᾽ ἐγὼ παραλιπεῖν αὐτοὺς νομίζω, λέγειν ἤδη καιρός. Ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον ὅτι τὴν εὔκρατον φύσιν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῇ τε ἅμα καὶ δυνάμει προὔχουσαν ἐπελάθοντό τε καὶ τελέως παρέλιπον, ὥσπερ μηδ᾽ ὅλως οὖσαν. καίτοι μὴ δὲ φθέγξασθαί τι χωρὶς ἐκείνης ὑπὲρ τῶν ἄλλων δυνάμενοι. τὸ γοῦν ἐν τῇ θερμῇ κράσει πλεονεκτεῖν τὸ θερμόν, ἢ ἐν τῇ ψυχρᾷ τὸ ψυχρόν, οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἄνευ τοῦ πρότερον ὑποθέσθαι τὸν εὔκρατον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν εἰς ἄλλο τι βλέποντες ἐξευρίσκουσιν, ἢ τὴν εὔκρατον ἐκείνην φύσιν. τὸ μὲν θερμότερον τοῦ δέοντος σῶμα, κελεύοντες ἐμψύχειν, τὸ δ᾽ αὖ ψυχρότερον θερμαίνειν, ὡσαύτως τὸ μὲν ὑγρότερον ξηραίνειν,

ξηραίνειν, τὸ δὲ ξηρότερον ὑγραίνειν ἀντεισάγοντες ἀεὶ δηλονότι τῷ πλεονάζοντι τὸ λεῖπον, ὡς εὔκρατόν τινα καὶ
μέσην ἐργάσασθαι κατάστασιν. ἣν οὖν ἀεὶ μεταδιώκουσιν, καὶ πρὸς ἣν ἀποβλέποντες, ἐπανορθοῦνται τὰς δυσκράτους.
ἐγὼ ἠξίουν ἁπασῶν πρῶτον λέγεσθαι πρὸς αὐτῶν. οἱ δ' ἄρα τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ μεμνῆσθαι ταύτης, ὥστε ὅλως
παραλείπουσιν αὐτήν. ἀλλ' οὐ παραλέλειπται φασὶν, ἔνιοι αὐτῶν ἔνιοι, ἐν γὰρ τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ περιέχεται. καὶ πῶς οὐχὶ
πέντε λέγετε τὰς πάσας εἶναι κράσεις, ἀλλὰ τέτταρας, εἴπερ τῆς ἀρίστης μέμνησθε; δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ τῶν δυσκρά-
των ἀνάγκη παραλελεῖφθαι μίαν, ἢ τὴν εὔκρατον. ἐγὼ μὲν δὴ σαφῶς οἶδα τὴν εὔκρατον αὐτοὺς παραλειπόν-
τας, ἐξ ὧν ἀξιοῦσιν. ἐπεὶ δ' αὖ γὰρ θερμὴν καὶ ξηρὰν καὶ ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν, ἤ τινα ἄλλην λέγωσι κράσιν, οὐ τῶν
ἄκρων ἀκούειν ἡμᾶς χρῆναι ποιοτήτων, ἀλλὰ κατὰ τὴν πλεονεκτοῦσαν ἀεὶ γίνεσθαι προσηγορίαν. εἰ δ' οὖ βούλονται τὴν
εὔκρατον παραλελεῖφθαι, τῶν ἄλλων τινὰ δειχθήσονται παραλιπόντες. ἔστω γὰρ εὔκρατον εἶναι τὴν ὑγρὰν καὶ θερμὴν,
10 ὥσπερ αὐτοὶ βούλονται. παραλελοίπασιν ἄρα σαφῶς τὴν ἀντικειμένην, τῇ ψυχρᾷ καὶ ξηρᾷ δυσκρασίᾳ, ἐν ᾗ τὸ ὑγρὸν
πλεονεκτεῖ καὶ τὸ θερμόν. ἀλλ' αὕτη φασὶν ἐστὶν ἤδε. καὶ πῶς ἐνδέχεται καὶ πλεονεκτεῖν ἅμα τὸ θερμὸν καὶ μὴ πλεο-
νεκτεῖν, καὶ κρατεῖσθαι, καὶ μὴ κρατεῖσθαι τὸ ψυχρόν; εἰ μὲν γὰρ εὔκρατός ἐστιν, οὐδὲν οὐδενὸς ἀμέτρως ἐπικρατεῖ, εἰ
δὲ δύσκρατος, ἀνάγκη πλεονεκτεῖν τι τῶν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο φασὶν ἴδιόν ἐστι τῆς εὐκράτου, τὸ κρα-
τεῖν ἐν αὐτῇ, τὸ μὲν θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, τὸ δ' ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ. κρατήσαντος γὰρ τοῦ ψυχροῦ μετρίως μὲν, οὐκ ἀγα-
θὴν εἶναι τὴν κράσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον νόσον ἤδη γίνεσθαι, καθάπερ εἰ καὶ σφοδρῶς κρατήσειε, θάνατον. οὕτω δὲ κἀπὶ
τοῦ ξηροῦ συμπίπτειν, ἐν ἀρχῇ μὲν δυσκρασίαν, ἐπὶ πλέον δὲ, νόσον, ἐπὶ πλεῖστον δὲ κρατήσαντος, θάνατον. ὥσπερ
οὐχὶ κἀπὶ τῆς ὑγρᾶς καὶ θερμῆς ταῦτα συμπίπτοντα. τίς γὰρ ἂν οὐχ ὁμολογήσειεν, ὡς ἐπειδὰν μὲν ἐπ' ὀλίγον, ἢ τὸ
θερμὸν τοῦ ψυχροῦ τύχοι πλεονεκτῆσαν, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ δυσκρασίαν οὕτως γιγνομένην. ἐπειδὰν δ' ἐπὶ πλέον,
νόσον; ἐπειδὰν δ' ἐπὶ πλεῖστον, θάνατον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοῖν λόγος. ἢ μηδὲ τὰς ἀμέτρως ὑγρὰς καὶ θερμὰς κα-
20 ταστάσεις αἰτιώμεθα, μηδ' ὅσα μεθ' ὑγρότητος ἀμέτρου νοσήματα συνίσταται θερμὰ, μηδὲ ταῦθ' ὁμολογῶμεν εἶναι
νοσήματα. πρὸς δὴ τοὺς τοιούτους λόγους ἀπομαχόμενοι τινὲς, τῶν ἀπ' Ἀθηναίου τοῦ Ἀτταλέως ὁμόσε χωροῦσιν, οὔτε
κατάστασιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν μέμφεσθαι λέγοντες, οὔθ' εὑρεθῆναι τι νόσημα φάσκοντες ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ πάν-
τως, ἢ θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὡς τὸν πυρετὸν, ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὡς τὸν ὕδερον, ἢ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὡς τὴν μελαγ-
χολίαν. ἐπιμέμνηνται δ' ἐντεῦθεν καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ὑγρὸν μὲν καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸν χειμῶνα φάσκοντες, ξηρὸν
δὲ καὶ θερμὸν, τὸ θέρος, καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν τὸ φθινόπωρον, εὔκρατον δ' ἅμα καὶ θερμὴν καὶ ὑγρὰν ὥραν καλοῦσι
τὸ ἔαρ. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἡλικιῶν, τὴν παιδικὴν εὔκρατόν τε, καὶ θερμὴν, καὶ ὑγρὰν εἶναι φασί. δηλοῦσθαι δὲ τὴν εὐ-
κρασίαν αὐτῆς νομίζουσι κἀκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσεως, ἐρρωμένων τηνικαῦτα μάλιστα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν θάνα-
τον φασὶν εἰς ξηρότητα καὶ ψύξιν ἄγειν τὰ τῶν ζώων σώματα. καλεῖσθαι γοῦν ἀλίβαντας τοὺς νεκροὺς, ὡς ἂν μηκέτι
λιβάδα καὶ ὑγρότητα κεκτημένους οὐδὲ μίαν, ἐξατμισθέντας ἅμα, διὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ θερμοῦ, καὶ παγέντας
30 ὑπὸ τῆς ψύξεως. ἀλλ' εἴπερ ὁ θάνατος φασὶ τοιοῦτος, ἀναγκαῖον ἤδη τὴν ζωὴν, ὡς ἂν ἐναντίαν ὑπάρχουσαν αὐτῷ
θερμήν τε εἶναι καὶ ὑγράν. καὶ μὴν εἴπερ ἡ ζωὴ φασὶ θερμόν τι χρῆμα καὶ ὑγρόν ἐστιν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ὁμοιοτάτην
αὐτῇ κράσιν ἀρίστην ὑπάρχειν. εἰ δὲ τοῦτο, παντί που δῆλον, ὡς εὐκρατωτάτην, ὥστ' εἰς ταυτὸ συμβαίνειν ὑγρὰν
καὶ θερμὴν φύσιν, εὐκράτῳ, καὶ μηδὲν ἄλλο εἶναι τὴν εὐκρασίαν, ἢ τῆς ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἐπικρατούσης. οἱ
μὲν δὴ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀθήναιον λόγοι, τοιοίδε. δοκεῖ δὲ πως ἡ αὐτὴ δόξα καὶ Ἀριστοτέλους εἶναι τοῦ φιλοσόφου καὶ Θεο-
φράστου γε μετ' αὐτὸν, καὶ τῶν στωικῶν. ὥστε καὶ τῷ πλήθει τῶν μαρτύρων ἡμᾶς δυσωποῦσιν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν Ἀριστοτέ-
λους ὅπως ἐγίνωσκεν ὑπὲρ θερμῆς καὶ ὑγρᾶς κράσεως, ἴσως ἂν εἰ δεηθείην, ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ, δείξαιμι. δο-
κοῦσι γάρ μοι παρακοῦσαι αὐτοῦ, τὸ δέ γε νῦν εἶναι, πειράσομαι πρῶτον ἐνδείξασθαι τοῖς λέγουσι ταῦτα, πῇ ποτὲ σο-
φίζονται σφᾶς αὐτοὺς, εἶτ' ἐφεξῆς ἐπιδεῖξαι τὸν ἅπαντα λόγον, εἰς ἓν ἀθροίσαις κεφάλαιον. ὅτι μὲν δὴ τὸ ἔαρ οἴον-
ται θερμὸν εἶναι, καὶ ὑγρὸν ἅμα καὶ εὔκρατον, ἐντεῦθεν σοφίζονται προφανῶς. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ὡς ὁ χειμὼν, οὔτε θερμὸν
40 ὡς τὸ θέρος, ὥστ' οὐδέτερον ἀμέτρως, ἀμετρίας δ' ἦν ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων, καὶ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους, δη-
λωτικόν. διχῶς δ' ἐσφάλησαν, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ βούλεσθαι πάντως ἐν ταῖς ὥραις εὑρεῖν τὴν τετάρτην συζυ-
γίαν τῶν κράσεων, ἔπειτα δ' ἐκ τοῦ, καὶ θερμότερον ἢ κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ ὑγρότερον ἢ κατὰ τὸ θέρος ὑπάρχειν αὐτό.
ἀλλ' οὔτ' ἀναγκαῖον ἐν ταῖς ὥραις ὑποτίθεσθαι τὴν τετάρτην συζυγίαν τῶν κράσεων, εἰ μὴ καὶ φαίνοιτο, καὶ τὸ παρα-
βάλλειν αὐταῖς ταῖς ἑκατέρωθεν ὥραις, οὐδὲν μᾶλλον ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν ἀποδείξει καὶ ξηρόν. εἰ μὲν γὰρ ἀμε-
τρίας ἐστὶν ὀνόματα τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν, οὐκ ἀληθεύεται κατ' αὐτοὺς. σύμμετρον γὰρ ἐν ἅπασι τὸ ἔαρ, εἰ δ' ὅτι θέρους
μὲν ἐστιν ὑγρότερον, χειμῶνος δὲ θερμότερον, ὑγρόν ἐστι καὶ θερμὸν, οὐδὲν ἧττον αὐτὸ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν νομίζεσθαι προσή-
κει, διότι θέρους μὲν ἐστὶ ψυχρότερον, χειμῶνος δὲ ξηρότερον, ἤ τις ἀποκλήρωσις; ἓν μὲν τῶν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἀπὸ τοῦ
χειμῶνος, ἓν δὲ ἀπὸ τοῦ θέρους λαμβάνειν. ἐν ἑκατέραις γὰρ ἀμφοτέρων διαφέρον, οὐκ ἐξ ἡμίσεως ὀφείλει τὴν μετα-
βολὴν, ἀλλ' ὁλόκληρον ἴσχειν. καὶ μὴν εἴπερ οὕτως γίνοιτο, τἀναντία φήσομεν ὑπάρχειν αὐτῷ. θερμὸν μὲν γὰρ ἔσται
50 καὶ ξηρὸν εἰ τῷ χειμῶνι, ψυχρὸν δ' αὖ καὶ ὑγρὸν εἰ τῷ θέρει παραβάλλοιτο. κατ' οὐδετέραν οὖν τῶν παραβολῶν ὁλοκλή-
ρως γινομένην ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἔσται. εἰ δ' ἔξεστιν ἐκείνοις ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν ἥμισυ λαβοῦσιν, ὑγρὸν ἀποφαίνειν αὐ-
τὸ καὶ θερμὸν, ἐξέσται δήπου καὶ ἡμῖν ἐπὶ θάτερον ἥμισυ μετελθοῦσιν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἀποφῆναι. ξηρὸν μὲν ὡς πρὸς
τὸν χειμῶνα, ψυχρὸν δὲ ὡς πρὸς τὸ θέρος. ἅπαντα οὖν οὕτως ἔσται τὸ ἔαρ, ὑγρὸν, ξηρὸν, θερμὸν, ψυχρόν. ἀλλ' οὐδὲ
κατ' αὐτοὺς ἐκείνους οἷόν τε ἐστὶν ἐν ἑνὶ καὶ ταυτῷ πράγματι, τὰς τέτταρας ἐπικρατῆσαι ποιότητας, οὔκουν οὔτε θέ-
ρει παραβαλεῖν, οὔτε χειμῶνι τὸ ἔαρ, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὐτὸ σκοπεῖσθαι δίκαιον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν χειμῶνα διὰ τοῦτο λέγο-
μεν ὑγρὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν, ὅτι τῶν ἄλλων ὡρῶν ἐστὶν ὑγρότατος καὶ ψυχρότατος, ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλως αὐτῷ συμ-
βέβηκεν. ὅτι δὲ πλεονεκτεῖ κατ' αὐτὸν ἡ μὲν ὑγρότης τῆς ξηρότητος, ἡ δὲ ψυχρότης τῆς θερμότητος, διὰ τοῦτο ψυχρὸς
εἶναι καὶ ὑγρὸς λέγεται. κατὰ ταυτὸ δὲ καὶ τὸ θέρος, ὅτι κἀν τούτῳ τὸ μὲν ὑγρὸν ἀπολείπεται τοῦ ξηροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ

θερμοῦ, διὰ τοῦτο θερμὸν εἶναι λέγεται καὶ ξηρόν. καὶ γὰρ δίκαιον ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἑκάστην τῶν ὡρῶν ἐξεταζομένην, οὐ πρὸς ἄλλην τινὰ παραβαλλομένην, ἢ θερμὴν ἢ ψυχρὰν ἢ ξηρὰν ἢ ὑγρὰν ὀνομάζεσθαι. καὶ δὴ καὶ σκοπουμένοις σοι κατὰ τάδε, φανεῖται τὸ ἔαρ ἀκριβῶς μέσον ἁπασῶν τῶν ὑπερβολῶν. οὔτε γὰρ ὡς ἐν χειμῶνι πλεονεκτεῖ τὸ ψυχρὸν ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ, οὔθ᾽ ὡς ἐν θέρει πλεονεκτεῖται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος ἰσομοιρία τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ, μήθ᾽ ὡς ἐν θέρει κρατοῦντος τοῦ ξηροῦ, μήθ᾽ ὡς ἐν χειμῶνι τοῦ ὑγροῦ. διὰ τοῦτ᾽ ὀρθῶς εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους. ἦρ δὲ ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες. ἀλλὰ καὶ τὸ φθινόπωρον, ἧττον μὲν ἢ τὸ θέρος θερμόν, ἧττον δὲ ἢ ὁ χειμὼν ψυχρόν, ὥστε ταύτῃ μὲν οὔτε θερμὸν ἁπλῶς, οὔτε ψυχρόν, ἀμφότερα γάρ ἐστι καὶ οὐδέτερον ἀκριβῶς. ἕτερον δέ τι πρόσεστιν αὐτῷ κακόν, ὅπερ ἐπισημήνατο καὶ Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς λέγων. Ὁκόταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὁτὲ μὲν θάλπος, ὁτὲ δὲ ψῦχος γίγνηται, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα νοσῶδες ἐργαζόμενον τὸ φθινόπωρον, ἡ ἀνωμαλία τῆς κράσεως. οὐκ ὀρθῶς οὖν εἴρηται ψυχρὸν καὶ ξηρόν, οὐ γάρ ἐστι ψυχρὸν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ θεωρούμενον, ὥσπερ ὁ χειμών, ἀλλὰ τῷ θέρει παραβαλλόμενον, ἐκείνου ψυχρότερον. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὁμαλῶς εὔκρατον ὡς τὸ ἔαρ, ἀλλ᾽ ὅτι μάλιστα τούτῳ διενήνοχεν ἐκείνης τῆς ὥρας, ὅτι τὴν εὐκρασίαν τε καὶ τὴν ὁμαλότητα διὰ παντὸς ἴσην οὐ κέκτηται. πολὺ γὰρ θερμότερόν ἐστι κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἢ κατὰ τὴν ἕω τε καὶ τὴν ἑσπέραν. ὑγρότητι δὲ καὶ ξηρότητι, μέσον μὲν οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς ὡς τὸ ἔαρ, ἀλλ᾽ ἤδη τὸ ξηρότερον ῥέπει. λείπεται δὲ κἀν τούτῳ τοῦ θέρους, οὐ μὴν τοσοῦτόν γ᾽ ὅσον θερμότητι. δῆλον οὖν ὡς οὐδὲ τὸ φθινόπωρον ἁπλῶς οὕτως ῥητέον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι, ψυχρόν τε εἶναι καὶ ξηρόν. ἄκρως μὲν γὰρ οὐδέτερόν ἐστιν, ἐπικρατεῖ δ᾽ ἐν αὐτῷ τὸ ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ. καὶ δικαίως ἂν λεχθείη ταύτῃ μὲν ξηρόν, ἐν δὲ τῇ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν καὶ ἀνώμαλον. ὥστ᾽ εἴπερ τὰς τέσσαρας συζυγίας τῶν κράσεων, εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας διανεῖμαι σπεύδουσιν, ἴστωσαν οὐ μόνον ἦρι κακῶς προσάψαντες ὑγρότητα καὶ θερμότητα κράσεως, ἀλλὰ καὶ φθινοπώρῳ, ψυχρότητα καὶ ξηρότητα. καίτοι γ᾽ εἰ καὶ τοῦτο συνεχωρεῖτο ξηρὸν εἶναι καὶ ψυχρόν, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον εὐθέως, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ἔαρ. οὐ γὰρ εἰ τέτταρες αἱ πᾶσαι συζυγίαι τῶν κράσεων ἀμέτρων εἰσίν, ἤδη πάσας ἀναγκαῖον εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας νενεμῆσθαι. ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα τάξις τίς ἐστιν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ κατὰ τὸ βέλτιον, οὐ κατὰ τὸ χεῖρον ἅπαντα κεκόσμηται, πιθανώτερον ἦν εὐκράτους μὲν τὰς πλείους ὥρας γεγονέναι. μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, εἴπερ ἄρα, τὴν δύσκρατον. οἱ δέ γε τοὐναντίον ἀποδεῖξαι σπεύδουσιν, ὡς οὐδεμία τῶν ὡρῶν ἐστιν εὔκρατος, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἐν αὐταῖς ἐπικρατεῖ, νῦν μὲν τὸ θερμόν, αὖθις δὲ τὸ ψυχρόν, καὶ νῦν μὲν εἰ τύχῃ τὸ ξηρόν, αὖθις δὲ τὸ ὑγρόν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀποδέω τοῦ ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφαίνειν τὸ ἔαρ, ἢ ὅτι περ ἂν εὔκρατον ᾖ, θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι συγχωρεῖν, ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἀποφαίνωμαι χειρίστην εἶναι κατάστασιν κράσεως τοῦ περιέχοντος ἀέρος, τὴν θερμὴν καὶ ὑγράν, ἣν ἐν μὲν ταῖς ὥραις, οὐκ ἂν εὕροις ὅλως. ἐν δὲ ταῖς νοσώδεσί τε καὶ λοιμώδεσι καταστάσεσιν ἐνίοτε συμπίπτειν, καθάπερ που καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσε, λέγων. Ὕειν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι᾽ ὅλου. τοῦτο γάρ ἐστιν ἴδιον ὑγρᾶς καὶ θερμῆς καταστάσεως, ὕειν συνεχῶς ἐν καύμασιν. εἰ δ᾽ ἤτοι μόνον εἴη καῦμα, καθάπερ ἤδη τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος θέρους, ἢ ὕει μέν, ἀλλ᾽ ἐν κρύει, καθάπερ ἐν χειμῶνι, θερμὴν καὶ ὑγρὰν οὐχ οἷόν τε τὴν τοιαύτην εἶναι κατάστασιν. ἆρ᾽ οὖν ἄνοσον ἐκεῖνο τὸ θέρος, ἐν ᾧ φησιν, ὕειν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι᾽ ὅλου; καὶ μὴν ἄνθρακας ἐν αὐτῷ γενέσθαι διηγεῖται, σηπομένων δηλονότι τῶν ἐν τῷ σώματι περιττωμάτων. καί τινας ἰχῶρας θερμοὺς καὶ ὑγροὺς ἀμέτρως γεννησάντων. εἴσῃ δ᾽ ἐξ αὐτῆς τῆς ῥήσεως, εἰ πᾶσαν αὐτήν σοι παραγράψαιμι, τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν. Ἄνθρακες ἐν Κρανῶνι θερινοί. ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι᾽ ὅλου. ἐγίνοντο δὲ μᾶλλον νότῳ, καὶ ὑπεγίνοντο μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα ἰχῶρες. ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο, καὶ κνισμὸν ἐνεποίεον, εἶτα φλυκταίναι ὥσπερ πυρίκαυστοι ἐπανίσταντο, καὶ ὑπὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν ὡς ἂν μιᾶς ὥρας μετακοσμηθείσης, ἧττον τὸ κακόν, εἰ δὲ δύο ἢ τρεῖς ὑπαλλαχθεῖεν, ἢ καὶ σύμπαν τὸ ἔτος ὑγρὸν καὶ θερμὸν γένοιτο, μέγιστον ἀνάγκη συμπεσεῖν οὕτω λοιμόν, οἷον ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν διηγεῖται. παραγράψω δὲ πρῶτον μὲν ἃ περὶ τῆς τῶν ὡρῶν ἀκοσμίας εἶπεν. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπιγενομένης φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων. ἐν ἅπασι δ᾽ αὐτοῖς προσέχειν σε τὸν νοῦν ἀκριβῶς ἀξιῶ, καὶ σκοπεῖσθαι πρῶτον μὲν ὁποῖόν τι πρᾶγμα θερμὴ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν, ὡς οὐδὲν ἦρι παρόμοιον, εὐκράτῳ χρήματι. Δεύτερον δέ, ὡς ἀναγκαῖον ἐν αὐτῇ σήπεσθαι πάντα. ἄρχεται μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης τῆς διηγήσεως ὧδε. Ἔτος νότιον, ἔπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλεος. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει τὰ κατὰ μέρος ἁπάσης τῆς καταστάσεως. ὄμβρους πολλοὺς ἐν θερμῇ καὶ νοτίᾳ καταστάσει γενέσθαι γράφων. εἶτ᾽ αὖθις τὸν σύμπαντα λόγον εἰς ἓν ἤδη τέλει κεφάλαιον ἀγαγὼν οὕτως. Γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου φησὶ νοτίου καὶ ὑγροῦ καὶ μαλακοῦ, τὰ δὲ καὶ τὰ δὲ συνέπεσεν, ἃ ξύμπαντα μὲν ἀναγράφειν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, μακρόν. ἔνεστι δὲ τῷ βουλομένῳ λαβόντι τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν, ἀναγινώσκειν τὰ κατὰ μέρος εἰς ἓν ἅπαντα κεφάλαιον ἀναγόμενα, σηπεδόνα μεγίστην, ἧς καὶ αὐτῆς ὀνόματι πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐπιμέμνηται, ποτὲ μὲν ὡδί πως λέγων. Ἦν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα τὸ συνιστάμενον, οὐ πύῳ ἴκελον, ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη, καὶ ῥεῦμα πολὺ καὶ ποικίλον, ὁτὲ δὲ πάλιν ὡδί. Καὶ ἐν αἰδοίοισιν, ἄνθρακες οἱ κατὰ θέρος, καὶ ἄλλα ἃ σήψις καλέεται, καὶ ὡς ἐκ τῆς σήψεως ταύτης, πολλοῖς μὲν βραχίων καὶ πῆχυς ὅλος ἀπερρύη. πολλοῖσι δὲ μηρός, ἢ τὰ περὶ τὴν κνήμην ἀπεψιλοῦτο καὶ ποὺς ὅλος. ἀλλὰ καὶ ὀστῶν καὶ σαρκῶν καὶ νεύρων καὶ ἄρθρων ἐκπτώσεις ἐγίγνοντο μεγάλαι. καὶ ὅλως οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν ὧν ἔγραψε παθημάτων, ὃ μὴ σηπεδόνος ἔγγονον ὑπάρχει, δεόντως. οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ ξηροῦ τι σήπεσθαι πέφυκεν, οὔθ᾽ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. μάθοις δ᾽ ἂν εἰ θεάσαιο τά τε κρέα καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ πρὸς τῶν ἀνθρώπων ταριχευόμενα, τὰ μὲν ἁλσί, τὰ δ᾽ ἅλμῃ, τὰ δ᾽ ὄξει, τὰ δ᾽ ἄλλῳ τινὶ τῶν ξηραινόντων σκευαζόμενα καλῶς. μάθοις δέ, καὶ ὡς ἐν τῷ Βορρᾷ ξηρῷ καὶ ψυχρῷ τὴν φύσιν ὑπάρχοντι, ἄσηπτα μέχρι πλεῖστον διαμένει πάντα. σήπεται δ᾽ ἑτοίμως ταῖς νοτίαις καταστάσεσιν. ἔστι γὰρ οὖν καὶ οὗτος ὁ ἄνεμος ὑγρὸς καὶ θερμός, ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα τοῖς, ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὸ ἔαρ. οὔτε γὰρ τοιοῦτόν ἐστιν, οὔθ᾽ ὑγιεινὸν ἂν ἦν, εἴπερ ἦν τοιοῦτον. οἱ δὲ καὶ

τοιοῦτον εἶ

τοιοῦτον εἶναί φασιν αὐτό, καὶ διὰ τοῦθ' ὑγιεινὸν ὑπάρχειν, ἐν ἀμφοτέροις ἁμαρτάνοντες, ὅσα τε ταῖς αἰσθήσεσιν ἐνεστὶ διαγνῶναι, καὶ ὅσα τῷ λόγῳ διασκέψασθαι. ταῖς μὲν γὰρ αἰσθήσεσιν ἐνεστὶν ἐναργῶς μαθεῖν, εὔκρατον ἀκριβῶς αὐτό, τῷ λόγῳ δ' ἐξευρεῖν, ὡς διὰ τοῦτ' ἐστὶν ὑγιεινόν, διότι μηδὲν ἐν αὐτῷ τῶν τεττάρων ἐπικρατεῖ. εἰ δέ γ' ἤτοι τὸ θερμὸν ἐπεκράτει πολλῷ τοῦ ψυχροῦ, ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, συχνὸν ἐκ τούτου τε αὖ ἦν ἐπίφορον, οὕτω δὲ καὶ πασῶν τῶν ὡρῶν νοσωδέστατον, ἀλλ' ἡ τῶν τεττάρων κράσεως ἰσομοιρία τῆς τε εὐκρασίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὑγείας αἰτία. πόθεν οὖν ἐπῆλθε τισὶν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφήνασθαι τὸ ἔαρ; ἐκ τοῦ βουληθῆναι δηλονότι τὰς τέτταρας συζυγίας τῶν κράσεων, εἰς τὰς τέτταρας ὥρας διανεῖμαι. τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν, ἐκ τοῦ παραλιπεῖν τὴν πρώτην ἁπασῶν, τὴν εὔκρατον ἐγένετο. καὶ γὰρ οὖν καὶ διαιτημάτων καὶ φαρμάκων ἁπάντων τε τῶν ὄντων, εἰς τὰς τέτταρας ταύτας συζυγίας ἀνάγουσι, τὰς διαφοράς. ᾧ καὶ δῆλον εἰς ὅσον οἱ περὶ φύσεως ἀνθρώπου λογισμοὶ σφαλέντες τῆς ἀληθείας, εἰς τὰς ἰάσεις βλάπτουσι, καὶ βέλτιον ἐστὶ δυοῖν θάτερον, ἢ μηδ' ὅλως ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων λόγων, ἀλλ' ἐπιτρέψαι τῇ πείρᾳ τὸ πᾶν, ἢ πρότερον ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γυμνάσασθαι. τὸ δὲ μήτε τῇ πείρᾳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐπιχειρεῖν τε θεωρίᾳ φυσικῇ, πρὶν τὸν λογισμόν, ᾧ μέλλοιμεν εὑρήσειν αὐτήν, ἀσκῆσαι πρεπόντως, ἀναγκαῖον ἀπάγειν εἰς τὰ τοιαῦτα σοφίσματα, καὶ περί γε τῶν φαινομένων, ὡς ἀναισθήτους ἀναγκάζει διαλέγεσθαι, μάρτυρά τε καλεῖν Ἀριστοτέλην, παρακούοντας ὧν διδάσκει. πολλαχῶς γὰρ ἐκεῖνος οἶδε καὶ τὸ θερμὸν λεγόμενον καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν, οἱ δ' οὐκ ἀκούουσιν αὐτοῦ πολλαχῶς ἀλλ' ὡσαύτως ἀεί. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ ταὐτόν ἐστιν ἢ οἰκείῳ τινὶ καὶ συμφύτῳ θερμῷ, θερμὸν ὑπάρχειν, ἢ ἐπικτήτῳ καὶ ἀλλοτρίῳ, δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης, οἱ δέ γε τούτου παρακούουσιν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεόφραστος εἰς ὅτι χρὴ βλέποντες, ἢ εὔκρατον ἢ δύσκρατον ὑπολαμβάνειν εἶναι τὴν φύσιν ἀκριβῶς εἰρήκασιν. οἱ δ' οὐδὲ τοῦτο γινώσκουσιν, ἀλλ' ὅταν ἀκούσωσι λεγόντων αὐτῶν ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, ἢ τὴν τοῦ παιδὸς κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμήν, οὐδ' ὅπως εἴρηται ταῦτα συνιᾶσιν, ἐμπλήκτως τε μεταφέρουσι τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ὥρας, ὥσπερ ταὐτὸν ὄν, ἀλλ' οὐ μακρῷ διαφέρον, ἢ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ὑγρὰν εἶναι καὶ θερμήν, ἢ τὴν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. οὔτε γὰρ ταὐτόν ἐστιν, οὐδ' ὁμοίως ὑγρὰ καὶ θερμὴ ζώου κρᾶσις, ἀέρος ὑγρᾷ καὶ θερμῇ κράσει λέγεται. τί δὴ τούτων ἁπάντων αἴτιον, ἤδη διηγήσομαι, καὶ δείξω σαφῶς τοῖς τε προσέχειν τὸν νοῦν βουλομένοις ὡς μικρὰ πταίσματα τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς λογικῆς θεωρίας διδασκομένων, αἴτια μεγίστων ἁμαρτημάτων γίνεται. καὶ κινδυνεύει τὰ πάντα τὰ καλῶς πραττόμενα κατά τε τὰς τέχνας ἁπάσας, καὶ μέντοι καὶ ἐπὶ τὰς ἐν τῷ βίῳ πράξεις ἕπεσθαι σοφίσματα. ἕπεται τοιγαροῦν καὶ τάδε τὰ σοφίσματα, τῷ μὴ διελέσθαι περὶ τῶν σημαινομένων ὀρθῶς, ἀλλ' οἰηθῆναι τὸ θερμὸν λέγεσθαι διχῶς, τὸ μὲν ὡς ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον καὶ ἁπλοῦν, τὸ δ' ἐν τῇ πρὸς τὸ ἐναντίον ἐπιμιξίᾳ πλεονεκτοῦν. ὅτι δὲ καὶ παραβάλλοντες ἑτέρᾳ κράσει πολλάκις ἑτέραν, ἀποφαινόμεθα τὴν ἑτέραν αὐτῶν εἶναι θερμήν, ἐπιλανθάνονται καὶ τόδε. καὶ μὴν οὕτω τὰ ζῶα θερμὰ καὶ ὑγρὰ λέγεται πρὸς τῶν παλαιῶν, οὐκ ἐπὶ τὴν ἰδίαν κρᾶσιν ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῖς γε φυτοῖς καὶ τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ τῶν τεθνεώτων, ζῶα, καὶ τῶν φυτῶν ἐστὶ θερμότερα καὶ ὑγρότερα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν ζώων αὐτῶν ἀλλήλοις κατ' εἶδος παραβαλλομένων, ξηρότερον μὲν ὁ κύων, ὑγρότερον δὲ ὁ ἄνθρωπος. εἰ δὲ μύρμηκι καὶ μελίττῃ παραβάλλοις τὸν κύνα, ξηρότερα μὲν ἐκεῖνα, τὸν κύνα δ' ὑγρότερον εὑρήσεις, ὥστε ταὐτὸν ζῶον, ξηρὸν μὲν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ὑγρὸν δ' ὡς πρὸς μέλιτταν. οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μὲν ὡς πρὸς ἄνθρωπον, ψυχρὸν δ' ὡς πρὸς λέοντα. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τὸ πρὸς ἕτερόν τι λεγόμενον, τὰς ἐναντίας ἅμα κατηγορίας ἐπιδέχεται. οὐ γὰρ τοῦτ' ἄτοπον, εἰ ταὐτὸν σῶμα θερμὸν ἅμα λέγεται καὶ ψυχρόν, ἀλλ' εἰ καὶ πρὸς τὸν αὐτόν. οὐ γὰρ ὅτι δεξιὸς ἅμα καὶ ἀριστερὸς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἄτοπον. εἰ δέ γε πρὸς ἄλλον μὲν δεξιός, πρὸς ἄλλον δὲ ἀριστερός, οὐδὲν ἄτοπον. οὕτως οὖν καὶ κύων ὑγρὸς ἅμα καὶ ξηρὸς καὶ θερμὸς ἅμα καὶ ψυχρός, ἀλλ' οὐ πρὸς ταὐτό. πρὸς μὲν γὰρ ἄνθρωπον ξηρός, ὑγρὸς δ' ὡς πρὸς μύρμηκα, καὶ πρὸς μὲν ἄνθρωπον θερμός, ψυχρὸς δ' ὡς πρὸς λέοντα. καὶ γὰρ δὴ καὶ θερμὸς μέν, ὡς ζῶν. εἰ γάρ τι τέθνηκεν, οὐ θερμόν, οὐ θερμὸς δ' ὡς πρὸς ἕτερον, εἰ οὕτως ἔτυχε, κύνα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς ἄλληλα ἐκ παραβολῆς λέγεται, τὰ δ' ὡς ἐν ζώων γένει, καθ' ἕτερον τρόπον, ὥσπερ αὖ καὶ κατ' εἶδος ζώου. κύων γὰρ ὡς πρὸς μὲν μύρμηκα καὶ μέλιτταν ὑγρός, ὡς δ' ἐν ζώων γένει, ξηρός. αὐτῶν δὲ τῶν κυνῶν κατ' εἶδος, ὁ δεῖνα μὲν ξηρός, ὁ δεῖνα ὑγρός, ἄλλος δέ τις, ὡς κύων, εὔκρατος. λέλεκται μὲν οὖν ἐπὶ πλεῖστον ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάσης τῆς τοιαύτης χρήσεως τῶν ὀνομάτων, ἐν δευτέρῳ περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν. ἀνάγκη δ' ὡς ἔοικεν εἰπεῖν τι καὶ νῦν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ κεφαλαίων, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον. τὸ μὲν ἁπλῶς ξηρόν, ὃ πρὸς μηδὲν ἕτερον λέγεται, μόνοις τοῖς στοιχείοις ὑπάρχει, πυρί τε καὶ γῇ, καὶ μὲν δὴ, καὶ τὸ ὑγρόν, ὕδατι καὶ ἀέρι. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ χρὴ νοεῖν. οὐδὲν γὰρ τῶν ἄλλων σωμάτων ἀκριβῶς, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὰ στοιχεῖα μόνον. ὅ, τι δ' αὖ τῶν ἄλλων λάβοις, ἐκ τούτων κέκραται, καὶ διὰ τοῦτο τὸ δεύτερον σημαινόμενον, οὐκ ἔθ' ἁπλῶς θερμὸν ἢ ψυχρὸν ὡς ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινές. ἀλλ' ὡς ἤτοι πλέονος μὲν τοῦ θερμοῦ, τοῦ ψυχροῦ δ' ἐλάττονος, ἢ τοῦ μὲν ψυχροῦ πλέονος, ἐλάττονος δὲ τοῦ θερμοῦ μετέχον, ἕκαστον τῶν ἄλλων ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγεται. δύο μὲν δὴ ταῦτα σημαινόμενα τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τὸ μὲν ἁπλῶς λεγόντων ἡμῶν, ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρινές. ἕτερον δὲ μικτὸν μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορευόμενον. οὕτως μὲν οὖν ὑγρὸν αἷμα καὶ φλέγμα καὶ πιμελή, καὶ οἶνος, ἔλαιόν τε καὶ μέλι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον λέγεται. ὅσα δὲ καὶ χόνδροι καὶ ὄνυχες καὶ ὁπλαί, καὶ κέρατα καὶ τρίχες, καὶ λίθοι καὶ ξύλα, καὶ ψάμμος καὶ κέραμος, ἐλάττονα μὲν ὑγροῦ μοῖραν ἔχει, πλείονα δὲ ξηροῦ, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, ξηρὰ προσαγορεύεται. μύρμηξ δὲ ξηρὸν καὶ σκώληξ ὑγρὸν ὡς ζῶα. καὶ πάλιν ἐν αὐτοῖς τοῖς σκώληξιν, ὁ δεῖνα μὲν ξηρότερος, ὁ δεῖνα δὲ ὑγρότερος, ἢ ἁπλῶς ὡς σκώληξ, ἢ πρὸς δέ τινι παραβαλλόμενος ἑτέρῳ. αὐτὸ δὲ τοῦτο τί δή ποτέ ἐστιν ὅταν οὕτως λέγωμεν

ὡς σκώληξ ξηρὸς, ὡς ἄνθρωπος θερμὸς, ὡς κύων ψυχρὸς, εἰ μή τις ἀκριβῶς ἀκούσειέ τε καὶ νοήσειε πρότερον, ἀνάγκη συγκεχύσθαι τὸν λόγον ἅπαντα. τὸ δ' ἀκριβῶς ἐστιν ὃ κἂν τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσεως λέγεται, τὸ κατὰ γένος ἢ εἶδος ὀνομάζεσθαι τηνικαῦθ' ἕκαστον, οὐ θερμὸν μόνον ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν, ἀλλὰ καὶ μέγα, καὶ μικρὸν, καὶ ταχὺ, καὶ βραδὺ, καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον, ὅταν ὑπὲρ τὸ σύμμετρόν τε καὶ μέσον ᾖ, ἢ ζῶον θερμὸν, ὅταν ὑπὲρ τὸ μέσον ᾖ τῇ κράσει ζῶον, ἢ ἵππος θερμὸς, ὅταν ὑπὲρ τὸν μέσον ἵππον ᾖ. τὰ δ' ἐν ἑκάστῳ γένει τε καὶ εἴδει μέσα, τὰ σύμμετρά ἐστιν. ἴσον γὰρ ἀπέχει τῶν ἄκρων ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει τε καὶ εἴδει. γένος μὲν οὖν τὸ ζῶον, ἵππος δὲ καὶ βοῦς καὶ κύων, εἴδη. καὶ δὴ τὸ μέσον μέν ἐστι τῇ κράσει καθ' ὅλον τὸ γένος τῶν ζώων, ὁ ἄνθρωπος. ἐν γὰρ τοῖς ἐφεξῆς τοῦτο δειχθήσεται. μέσος δ' ὡς ἐν ἀνθρώποις κατ' εἶδος, ὁ καλούμενος εὔσαρκος. οὗτος δ' ἐστὶν ὃν οὔτε λεπτὸν οὔτε παχὺν ἔχομεν εἰπεῖν, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρὸν, οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν τὴν ἀμετρίαν ἐνδεικνυμένων ὀνομάτων προσαγορεῦσαι. ὅστις δ' αὖ ὑπὲρ τοῦτον ᾖ, πάντως οὗτος ἢ θερμότερός ἐστιν ἢ ψυχρότερος, ἢ ξηρότερος ἢ ὑγρότερος. ὀνομάζεται δὲ πῇ μὲν ἁπλῶς ὁ τοιοῦτος, πῇ δ' οὐχ ἁπλῶς. ἁπλῶς μὲν, ὅτι θερμὸς ἢ ψυχρὸς ἢ ξηρὸς ἢ ὑγρὸς εἶναι λέγεται, μηκέτι παραβαλλόμενος ἀφωρισμένως ἑνὶ τῷδε. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐχ ἁπλῶς, ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε καὶ μέσῳ παντὸς τοῦ εἴδους παραβάλλεται. οὕτω δὲ καὶ κύων ζῶον ξηρὸν, ἁπλῶς μὲν ὡς αὖ τῷ δόξειε, λέγεται, μηκέτι παραβαλλόμενος, εἰ τύχῃ μύρμηκι, καθ' ἕτερον δὲ τρόπον οὐχ ἁπλῶς, ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε καὶ μέσῳ τῇ κράσει ζώων ἁπάντων, ὅτι ποτ' αὖ ᾖ τοῦτο παραβάλλεται. πρόδηλον οὖν ἤδη γέγονεν ὡς ἕκαστον τῶν οὕτω λεγομένων, ἢ ἑνὶ παραβάλλοντες, ὅτῳ δήποτε, θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν πρὸς ἐκεῖνο λέγομεν, ἢ τῷ μέσῳ καθ' ὅπερ αὖ εἶδος ἢ γένος ᾖ τὸ λεγόμενον. οἷον, εἶδος μὲν, ἵππον καὶ βοῦν καὶ κύνα καὶ πλάτανον καὶ κυπάριττον, καὶ συκῆν, γένος δὲ ζῶον ἢ φυτόν. πρὸς δὲ τούτοις, τρίτον ἄλλο σημαινόμενον ἦν τῶν ἁπλῶς λεγομένων, ἃ δὴ καὶ τὰς ἀμίκτους τε καὶ ἄκρας ἔφαμεν ἔχειν ποιότητας, ὀνομάζεσθαί τε στοιχεῖα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ποιότητας αὐτὰς, ὀνομάζομεν ἐνίοτε τοῖς ποιοῖς σώμασιν ὁμωνύμως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. εἰς δὲ τὰ παρόντα, τῶν ποιῶν σωμάτων τριχῶς λεγομένων, ἐπισκοπεῖσθαι προσήκει πῶς ἐν ἑκάστῃ ῥήσει κέχρηταί τις τῇ προσηγορίᾳ, πότερον ὡς ἁπλοῦν τι καὶ ἄμικτον δηλῶν, ἢ ὡς πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ ὁμοειδὲς παραβάλλων, ἢ ὡς πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν. οἷον ὅταν ὁστοῦν εἴποι τις ξηρὸν ἢ ψυχρὸν ἁπλῶς οὑτωσὶ μόνον ὀνομάσας, ἄνευ τοῦ προσθεῖναι λέοντος ἢ κυνὸς ἢ ἀνθρώπου. δῆλον γὰρ ὡς πρὸς τὴν ὅλην φύσιν ἀποβλέπων ἁπάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ σωμάτων, ἐπινοεῖ τι μέσον, ᾧ παραβάλλων αὐτὸ, ξηρὸν εἶναι φησί. αὖ δέ γε τὸ τοῦ λέοντος, ἢ τὸ τοῦ κυνὸς, ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὁστοῦν εἴποι ξηρὸν εἶναι, δῆλον ὡς ἐν αὐτοῖς πάλιν τοῖς τῶν ζώων ὀστοῖς, τῷ μέσῳ παραβάλλει. καὶ χρὴ κἀνταῦθα τι νοῆσαι πάντων τῶν ζώων, τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δ' ἧττον ἐχόντων ὀστᾶ ξηρὰ, μέσον εἶναι τὴν κρᾶσιν ὀστοῦν ἔν τινι γένει ζώων, οἷον ἀνθρώπου εἰ τύχοι, καὶ τούτῳ τ' ἄλλα παραβαλλόμενα, τὰ μὲν ξηρὰ, τὰ δ' οὐ ξηρὰ προσαγορεύεσθαι. καὶ μὲν δὴ κἂν τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῖς πάλιν, ὁ μέν τις ξηρὸν, ὁ δ' ὑγρὸν ὀστοῦν ἔχειν λεχθήσεται, τῷ μέσῳ παραβαλλόμενος ὡς ἐν ἀνθρώποις. ὅτι δ' ἐν ἅπασι τοῖς οὖσι τὸ μέσον τῶν ἄκρων ἐστὶ τὸ σύμμετρον καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ γένος, ἢ εἶδος εὔκρατον, ἀεὶ χρὴ προσυπακούειν ἐν ἅπαντι τῷ λόγῳ, κἂν παρελθόντες ποτὲ τῇ λέξει τύχωμεν αὐτῇ. καὶ μὲν δὴ καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ὅταν ὑγρὰν εἶναί τις εἴποι τήνδε τὴν κρᾶσιν, ἢ θερμὴν, ἐρωτᾶν ὅπως εἴρηκεν, ἆρά γε τῷδέ τινι παραβάλλων, ἀφωρισμένως ἑνὶ, καθάπερ εἰ τύχοι τῷ Πλάτωνι τὸν Θεόφραστον, ἢ κατὰ γένος ὁτιοῦν ἢ εἶδος, ἢ γοῦν ὡς ἄνθρωπον, ἢ ὡς ζῶον, ἢ ὡς οὐσίαν ἁπλῶς. τὸ γὰρ δὴ τρίτον σημαινόμενον ἑκάστῳ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, ὅπερ ἁπλοῦν ἐλέγομεν εἶναι καὶ ἄμικτον, οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κεκραμένοις, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς πρώτοις, ἃ δὴ καὶ στοιχεῖα προσαγορεύομεν. ὥστε τριχῶς ἑκάστου τῶν ποιῶν σωμάτων λεγομένου, τῶν δύο μόνων ἡμᾶς χρῄζειν εἰς τὴν περὶ κράσεων πραγματείαν, ἢ πρὸς τὸ τυχὸν ὁτιοῦν παραβάλλοντας, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές. ἐπεὶ πολλὰ τὰ γένη, καθάπερ οὖν καὶ τὰ ἄτομα, δυνήσεται τὸ αὐτὸ σῶμα καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι κατὰ πολλοὺς τοὺς τρόπους. ἀλλ' ὅταν μὲν ἑνὶ τῷ τυχόντι παραβάλληται πάνυ σαφές ἐστιν, ὡς ἐγχωρεῖ τἀναντία λέγεσθαι τῷ αὐτῷ, οἷον Δίωνα, Θέωνος μὲν καὶ Μέμνονος ξηρότερον, Ἀρίστωνος δὲ καὶ Γλαύκωνος, ὑγρότερον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ σύμμετρον, ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδὲς, ἐνταῦθ' ἤδη συγχεῖσθαί τε καὶ ταράττεσθαι συμβαίνει τοὺς ἀγυμνάστους. ὁ γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπος, ὑγρὸς ἅμα καὶ θερμὸς εἶναι δύναται, καὶ ξηρὸς, καὶ ψυχρὸς, ξηρὸς μὲν καὶ ψυχρὸς, ὡς πρὸς τὸν σύμμετρον ἄνθρωπον παραβαλλόμενος, ὑγρὸς δὲ καὶ θερμὸς, ὡς πρὸς ἄλλο τι ζῶον, ἢ φυτὸν ἢ οὐσίαν ἡντιναοῦν. οἷον ὡς πρὸς μὲν ζῶον, εἰ τύχοι, μέλιτταν τε καὶ μύρμηκα, πρὸς δὲ φυτὸν, ἐλαίαν ἢ συκῆν, ἢ δάφνην, πρὸς οὐσίαν δέ τινα ἑτέραν, ἣ μήτε ζῶον ἐστὶ, μήτε φυτὸν, οἷον λίθον, ἢ σίδηρον, ἢ χαλκόν. ἐν τούτοις δὲ, τὸ μὲν πρὸς ἄνθρωπον παραβάλλειν, πρὸς ὁμοειδές ἐστιν ἡ παραβολὴ, τὸ δὲ πρὸς μέλιτταν ἢ μύρμηκα, πρὸς ὁμογενὲς, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς φυτὸν ὁτιοῦν. ἔστι γὰρ ἀνωτέρω τοῦ ζώου τοῦτο τὸ γένος. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτοῦ τούτου, λίθος καὶ σίδηρος, καὶ χαλκὸς, ἐκ τῶν ἄνωθεν γενῶν. καλείσθω γοῦν ὁμογενὲς ἕνεκα συντόμου διδασκαλίας ἡ τοιαύτη σύμπασα παραβολή. τοσόνδε μόνον ἐν αὐτῇ διελομένων ἡμῶν, ὡς ἐπειδὰν μὴ ἁπλῶς οὐσία τις εὔκρατος λέγηται, καὶ ταύτης δέ τις ἑτέρα ξηροτέρα καὶ θερμοτέρα καὶ ψυχροτέρα καὶ ὑγροτέρα, τὴν μὲν εὔκρατον ἐνταῦθα τὴν ἐκ τῶν ἐναντίων ἀκριβῶς ἴσων συνελθόντων ὀνομάζομεν, ὅσον δ' ἀπολείπεται τῆσδε, καὶ πλεονεκτεῖ κατά τι, τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορεύομεν. ἐπειδὰν δ' ἤτοι φυτὸν ἢ ζῶον εὔκρατον ὁτιοῦν εἴπωμεν, οὐκέθ' ἁπλῶς ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τἀναντία παραβάλλομεν ἀλλήλοις, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ φυτοῦ φύσιν, ἢ τὴν τοῦ ζώου τὴν ἀναφορὰν ποιούμεθα, συκῆν μὲν εὔκρατον, εἰ τύχοι λέγοντες, ὅταν οἵα μάλιστα πρέπει τὴν φύσιν ὑπάρχειν συκῇ, τοιαύτη τις ᾖ, κύνα δ' αὖ καὶ σῦν καὶ ἵππον καὶ ἄνθρωπον, ἐπειδὰν καὶ τούτων ἕκαστον ἄριστα τῆς οἰκείας ἔχῃ φύσεως. αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχειν ἄριστα, ταῖς ἐνεργείαις κρίνεται. καὶ γὰρ καὶ φυτὸν καὶ ζῶον ὁτιοῦν ἄριστα διακεῖσθαι

διακεῖσθαι τηνικαῦτα φαμὲν ὅταν ἐνεργῇ κάλλιστα. συκῆς μὲν γὰρ ἀρετὴ, βέλτιστά τε καὶ πλεῖστα, τελεσφορεῖν
σῦκα. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τὴν ἀμπέλου, τὸ πλείστας τε καὶ καλλίστας εὐφορεῖν σταφυλὰς, ἵππου δὲ, τὸ θεῖν ὠκύ-
τατα, καὶ κυνὸς πρὸς μὲν θῆρας καὶ φυλακὰς, ἄκρως εἶναι θυμοειδῆ, πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους πρᾳότατον. ἅπαντα
οὖν ταῦτα, τά τε ζῶα λέγω καὶ τὰ φυτὰ, τὴν ἀρίστην τε καὶ μέσην ἐν τῷ σφετέρῳ γένει κρᾶσιν ἔχειν ἐροῦμεν,
οὐχ ἁπλῶς, ὅταν ἰσότης ἀκριβῶς ᾖ τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ὅταν ἡ κατὰ δύναμιν αὐτῆς ὑπάρχῃ συμμετρία. τοιοῦτον
δέ τι καὶ τὴν δικαιοσύνην εἶναι φαμὲν, οὐ σταθμῷ καὶ μέτρῳ τὸ ἴσον, ἀλλὰ τῷ προσήκοντί γε καὶ κατὰ τὴν
ἀξίαν ἐξετάζουσαν. ἰσότης οὖν κράσεως ἐν ἅπασι τοῖς εὐκράτοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς ἐστὶν, οὐχ ἡ κατὰ τῶν κερα-
σάντων στοιχείων ὄγκον, ἀλλ' ἡ τῇ φύσει τοῦ τε ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ πρέπουσα. πρέπει δ' ἔσθ' ὅτε, τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ
ξηροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ, πλέον ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ὁμοίαν χρὴ κρᾶσιν ἔχειν ἄνθρωπον, καὶ λέοντα, καὶ μέλιτταν,
καὶ κύνα. πρὸς δὲ τὸν ἐρόμενον ἥστινος ἐστὶ κράσεως ἄνθρωπος, ἢ ἵππος, ἢ βοῦς, ἢ κύων, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν πάν-
των, οὐχ ἁπλῶς ἀποκριτέον. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τὰ πολλαχῶς λεγόμενά τε καὶ κρινόμενα, καθ' ἕνα τρόπον ἀποκρι-
νάμενον, ἀνέγκλητον εἶναι. χρὴ τοίνυν δυοῖν θάτερον, ἢ πάσας ἐπεξέρχεσθαι τὰς διαφορὰς, ἢ περί τινος ἤρετο πυ-
θόμενος, ἐκείνην μόνην εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ζώοις ἐπύθετο, τίνος εἴη κράσεως; ἤδη τὸ μέσον ἁπάντων ζώων
τῇ κράσει βλέποντας, τὴν ἀπόκρισιν αὐτῷ ποιητέον. εἰ δ' ἁπλῶς τε καὶ ὡς πρὸς ἅπασαν οὐσίαν, οὕτως ἤδη
παραβάλλειν τὰ ἐναντία τῶν ἐν αὐτῷ πρὸς ἄλληλα, καὶ σκοπεῖσθαι, μηκέτι πρὸς τὰς ἐνεργείας, ἀναφέροντα τὴν
κρᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὄγκους τῶν στοιχείων. εἰ δ' ἀφωρισμένως, τῷ δέ τινι παραβάλλων ἤρετο, πρὸς ἐκεῖνο μό-
νον παραβλητέον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἴ τινος τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, οἷον εἰ τύχοι Δίωνος ἢ τοῦδέ τινος τοῦ κυνὸς, ἐρω-
τηθείημεν ὁποία τις ἡ κρᾶσις ἐστὶν, οὐχ ἁπλῶς ἀποκριτέον. ἀφορμὴ γὰρ οὐ σμικρὰ τοῖς σοφισταῖς ἐντεῦθεν εἰς τὸ
συκοφαντεῖν. εἰ γὰρ εἴποις θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως εἶναι τὸν Δίωνα, ῥᾷστον αὐτῷ προχειρισαμένῳ, τῶν ξηροτέρων
καὶ θερμοτέρων ἐκείνου τὴν κρᾶσιν ἄνθρωπον ὁντιναοῦν, ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὡς πρὸς ἐκεῖνον ἀποφῆναι τὸν Δίωνα.
ὥσπερ δ' ἄλλο τι ζῶον ἢ φυτὸν, οἷον εἰ τύχοι λέοντά τε καὶ κύνα καὶ τούτων ὑγρότερόν ἵνα καὶ ξηρότερον ἀποδεῖ-
ξαι τὸν Δίωνα. χρὴ τοίνυν ὃς μήθ' ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι βούλεται, μήθ' ὑπ' ἄλλου σοφισθῆναι, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἁπλῶς
λεγομένων θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν οὐσιῶν ἀρξάμενον, οὕτως ἤδη τὰς ἄλλας μετιέναι. καὶ πρῶ-
τον μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν διορίσασθαι, τὸ μηδὲ ταύτας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δοκοῦσιν ἁπλῶς λέγεσθαι,
πεφευγέναι τὴν πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβολήν. ὥσπερ γὰρ κύνα, μέσον ἁπάντων κυνῶν τῇ κράσει
λέγομεν, ὅταν ἴσον ἀπέχῃ τῶν ἄκρων, οὕτω καὶ οὐσίαν ἐροῦμεν εἶναι μέσην τῇ κράσει τὴν ἴσον ἀπέχουσαν τῶν
ἄκρων, ἃ δὴ καὶ πρῶτά τε εἰσὶ πάντων τὰ στοιχεῖα. ἴσον δ' ἀφέξει δηλονότι τῶν ἄκρων ἐξ ἴσου κερασθέντων ἁπάν-
των. τὴν ὑπερβάλλουσαν ἢ ἐλλείπουσαν τῆσδε, θερμὴν, ἢ ψυχρὰν ἢ ξηρὰν ἢ ὑγρὰν εἶναι φήσομεν, ἅμα μὲν τῇ μέσῃ
παραβάλλοντες, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐναντίων στοιχείων ἐξέτασιν ἐπ' αὐτῆς ποιούμενοι. καὶ δὴ καὶ κατὰ τοῦτο μὲν
ἁπλῶς ἐροῦμεν αὐτὴν, ἢ θερμὴν ἢ ξηρὰν, ἢ ψυχρὰν ἢ ὑγρὰν ὑπάρχειν. ἐπειδὰν δὲ τῇ μέσῃ κράσει παραβάλλωμεν, οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς οὕτως ἔχει. γένος δ' ἦν αὐτῶν ἡ οὐσία. πάντα γὰρ ὑπ' αὐτὴν
πέπτωκεν ὡς ἀνώτατον τὸ γένος, ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα καὶ κοινὸν ἐστὶν ἥδε, καὶ ἀνθρώπου, καὶ κυνὸς, καὶ
πλατάνου καὶ συκῆς, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων γένος. ὑπ' αὐτὴν δ' ἐστὶν ἕτερα γένη
πολλά. τὸ μὲν ζῶον, ὄρνιθός τε καὶ ἰχθύος, τὸ δὲ φυτὸν δένδρου τε καὶ βοτάνης. ἀετοῦ δὲ καὶ κόρακος, ὄρνις,
καὶ λάβρακος καὶ φωκίδος, ἰχθύς. ὡσαύτως δὲ τὸ δὲ μὲν δένδρον, ἐλαίας τε καὶ συκῆς γένος. ἡ βοτάνη ἀνα-
γαλλίδος τε καὶ παιωνίας. ἔσχατα δ' ἤδη γένη ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἴδη προσαγορεύεται, κόραξ καὶ φω-
κὶς καὶ συκῆ καὶ ἀναγαλλὶς, οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος καὶ βοῦς καὶ κύων. ἄνωθεν μὲν οὖν κατιόντων, ἔσχατα γένη
ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἴδη προσαγορεύεται. κάτωθεν δ' ἀνιόντων ἀπὸ τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, πρῶτα. καὶ δέ-
δεικται πρὸς ἑτέρου γράμματος, ὡς εὐλόγως οἱ παλαιοὶ ταῦτα ξύμπαντα τὰ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τε καὶ
τῶν πρώτων γενῶν, εἴδη τε ἅμα καὶ γένη προσαγορεύουσιν. ὁπότ' οὖν διῄρηται τὰ σημαινόμενα, καὶ ὡς οὐχ
ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι χρὴ θερμόν τι καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν σῶμα, σαφῶς ἀποδέδεικται, ζητητέον
ἐφεξῆς αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. καίτοι κἀνταῦθα χρὴ πρότερον ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων διελέσθαι, τῶν ἐμπίπτειν
ἐξ ἀνάγκης μελλόντων εἰς τὸν ἐφεξῆς λόγον, ἐξαπλῶσαί τε τὸ πρᾶγμα, δυνάμει μὲν ἤδη προαποδεδειγμέ-
νον, οὐ μὴν ἐναργῶς γε πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι τῷδε τῷ γράμματι, νοηθῆναι δυνάμενον. ὑπὲρ τῶν ὀνομά-
των οὖν πρῶτον εἰπὼν, οὕτως ἐπάνειμι ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν,
ὅτι μὲν οὐχ ἕν τι σημαίνει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἐπειδὰν ἐπὶ σωμάτων λέγεται, δέδεικται πρόσθεν. ὅτι δὲ καὶ
τὰς ἐν τοῖς σώμασι ποιότητας αὐτὰς μόνας, ἄνευ τῶν δεδεγμένων αὐτὰς οὐσιῶν οὕτως ὀνομάζουσιν ἐνίοτε,
τοῦτο μὲν οὔπω εἴρηται πρόσθεν. ἤδη δ' αὐτὸ λέγεσθαι καιρὸς, ὥσπερ τὸ λευκὸν ὄνομα κατά τε τοῦ χρώματος
ἐπιφέρουσιν, ἐπειδὰν οὕτω λέγωσιν, ἐναντίον ἐστὶν τὸ λευκὸν χρῶμα τῷ μέλανι, κατά τε τοῦ δεδεγμένου τὸ
χρῶμα σώματος, ἐπειδὰν τὸ τοῦ κύκνου σῶμα λευκὸν εἶναι φάσκωσιν, οὕτω καὶ τὸ θερμὸν ὄνομα κατά τε
τῆς ποιότητος ἐπιφέρουσιν, ὡς εἰ καὶ θερμότητα προσηγόρευον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ σώματος ὃ τὴν θερμό-
τητα δέδεκται. τὴν γὰρ δὴ ποιότητα παρὰ τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα, ἑτέραν χρὴ νομίζειν εἶναί τινα φύ-
σιν ἔχουσαν ἰδίαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων λόγοις δείκνυται. θερμότης μὲν οὖν ποιότης, ἡ δ' αὐτὴ καὶ θερ-
μὸν ὀνομάζεται, καθάπερ λευκότης καὶ λευκόν. αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα τὸ θερμὸν, ἓν τοῦτο μόνον ὄνομα κέκτηται, τὸ
θερμὸν, ὥσπερ τὸ λευκόν, οὐ μὴν οὔτε θερμότης οὔτε λευκότης αὐτὸ τὸ σῶμα ποτὲ προσαγορεύεται. κατὰ δὲ
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, ὀνομάζεται αὐτό τε τὸ σῶμα, καὶ ἡ ποιότης. οὐ μὴν καὶ ψυ-
χρότης ἢ ξηρότης ἢ ὑγρότης ἐπὶ τὸ σῶμα καλεῖται, καθάπερ ἡ ἐν αὐτῷ ποιότης. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων,

εὔλογον, ἐπειδὰν μὲν ἤτοι θερμότητά τις ἢ ψυχρότητα διαλεγόμενος εἴποι, μηδὲν γίνεσθαι σόφισμα. μόναι γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων ὀνομάτων αἱ ποιότητες δηλοῦνται. θερμὸν δ' εἰπόντος ἢ ψυχρὸν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ποιότης οὕτω καὶ τὸ σῶμα τὸ δεδεγμένον αὐτὴν ὀνομάζεται, πρόχειρον γίνεσθαι τῷ κακουργεῖν ἐθέλοντι τὸ μὴ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἀκούειν, ἵν' ἔχῃ σοφίζεσθαι. τοιοῦτο γάρ τοι δρῶσι καὶ πρὸς τὸν ἀφορισμὸν ἀντιλέγοντες, ἐν ᾧ φησιν Ἱπποκράτης. τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. οὐ γὰρ σῶμά τι θερμὸν τὸ ἔμφυτον τοῦ ζώου λέγεσθαι πρὸς Ἱπποκράτην ἀκούσαντες, οὐδὲ ζητήσαντες ὅτι ποτέ ἐστι τοῦτο, κατὰ τῆς ποιότητος μόνης ἣν δὴ καὶ θερμότητα καλοῦμεν, εἰρῆσθαι τοὔνομα δεξάμενοι, τὴν ἀντιλογίαν οὕτω ποιοῦνται. καίτοι φαίνεται σμικρὸν ὂν τὸ διαστέλλεσθαι τὰς ὁμωνυμίας ἐν τῇ χρείᾳ τῶν πραγμάτων ἱκανῶς ἀξιόλογον ὑπάρχον. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σαφῶς ἤδη διώρισται, ἐπὶ τὸ ὑπόλοιπον αὖθις ἐπανιτέον. οὔσης γάρ τινος ἀκράτου καὶ ἀμίκτου ποιότητος, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος, καὶ θερμότητος, καὶ ψυχρότητος, ὅσα ταύτας ἐδέξαντο σώματα, θερμὰ δηλονότι καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ τελέως τε καὶ ἀκριβῶς ἐστι. ταυτὶ μὲν οὖν μοι νόει τὰ τῶν γινομένων τε καὶ φθειρομένων στοιχεῖα. τὰ δ' ἄλλα σώματα τά τε τῶν ζώων, καὶ τὰ τῶν φυτῶν, καὶ τὰ τῶν ἀψύχων ἁπάντων, οἷον χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ λίθων καὶ ξύλων, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν πρώτων ἐκείνων τετάχθαι. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν, οὔτ' ἄκρως θερμὸν, οὔτ' ἄκρως ψυχρὸν, οὔτ' ἄκρως ὑγρὸν, οὔτ' ἄκρως ξηρόν ἐστιν. ἀλλ' ἤτοι μέσον ἀκριβῶς ὑπαρχόντων ἐναντίων, ὡς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ θατέρῳ τῶν ἄκρων προσκεχώρηκεν, ὡς μᾶλλον εἶναι θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ μᾶλλον ὑγρὸν ἢ ξηρόν. εἰ μὲν δὴ μέσον ἀκριβῶς εἴη καθ' ἑκατέραν τῶν ἐναντιώσεων, ὡς μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, εὔκρατον ἁπλῶς τοῦτο λεχθήσεται. θατέρου δὲ πλεονεκτήσαντος, ἤτοι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἢ κατ' ἀμφοτέραν, οὐκ ἔτ' εὔκρατον. εἰ μὲν δὴ θερμὸν εἴη μᾶλλον, ἢ ψυχρὸν, ὃ μᾶλλόν ἐστι, τοῦτο λεχθήσεται, ὡσαύτως δὲ καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ εἰ ψυχρὸν εἴη μᾶλλον, ὀνομασθήσεται ψυχρόν. εἰ δ' ἐξ ἑκατέρας τῆς ἀντιθέσεως ἐπικρατοίη θάτερον, ἤτοι θερμὸν ἅμα καὶ ὑγρὸν, ἢ θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ὑγρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ὀνομασθήσεται τὸ σῶμα κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν. ταύτας μὲν οὖν τὰς τέτταρας δυσκρασίας, ὡς καὶ πρόσθεν εἴπομεν, οἱ πλεῖστοι γινώσκουσιν ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. τὰς δ' ἄλλας τέτταρας ἐξ ἡμισείας τούτων γιγνομένας, οὐκ οἶδ' ὅπως παραλείπουσιν, ὥσπερ καὶ τὴν πρώτην ἁπασῶν κρᾶσιν τὴν ἀρίστην. ἀλλ' ὅτι γε δυνατὸν ἐπικρατοῦντος τοῦ θερμοῦ, μηδὲν μᾶλλον ὑγρὰν καὶ ξηρὰν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ, πρόδηλον μὲν οἶμαι κἀκ τῶν ἤδη προειρημένων εἶναι. ῥᾷστον δὲ κἂν εἰ μηδὲν προείρηται συλλογίσασθαι, συγχωρησάντων γε ἅπαξ αὐτῶν, ἑτέραν μὲν εἶναι κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ἑτέραν δὲ ξηρὰν καὶ θερμήν. εἰ γὰρ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι πάντως εἶναι ξηρὰν τὴν θερμὴν, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ὑγρὰν ὑπάρχειν αὐτὴν, ἐγχωρήσει δηλονότι καὶ μέσην. ἐγγυτέρω γὰρ ἐστὶν ἡ μέση τῆς ξηρᾶς κράσεως, ἤπερ ἡ ὑγρά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστί τις ἑτέρα ψυχρὰ κρᾶσις, ἐφ' ἧς ἐστιν ἰσχυρότερον τὸ ψυχρὸν, οὐ μὴν, οὔθ' ὑγρὰν, οὔτε ξηρὰν ὑπάρχειν αὐτὴν ἀνάγκη, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ μέσην γενέσθαι. πάλιν γὰρ κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν ἐπάξεις λόγον, ὡς εἴπερ οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑγρὰν εἶναι τὴν ψυχρὰν, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ξηρὰν γενέσθαι, πρόδηλον ὡς καὶ τὴν μέσην ἐγχωρήσει, ἐγγυτέρω γάρ ἐστιν αὕτη τῆς ὑγρᾶς, ἤπερ ἡ ξηρά. ὡς οὖν αὗται αἱ δύο δυσκρασίαι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν ἐλέχθησαν, ἡ μὲν θερμὴ μόνον, ἡ δὲ ψυχρὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕτεραι δύο γενήσονται, κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἡ μὲν ξηρὰ μόνον, ἡ δ' ὑγρὰ, συμμέτρως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. πάλιν γὰρ κἀνταῦθα φήσομεν, ὥσπερ οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ἥτις ἐστὶ ξηρὰ κρᾶσις, εὐθὺς ταύτην εἶναι καὶ θερμὴν, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ ψυχρὰν ὑπάρχειν, οὐκ ἀδύνατον ἔσται καὶ τὸ, μήτε ψυχρὰν εἶναί τινα μήτε θερμὴν, ἀλλ' εὔκρατον μὲν κατὰ τοῦτο, ξηρὰν δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ὑγρὰν κρᾶσιν οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε θερμὴν οὔτε ψυχρὰν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐνδέχεται μέσον ἀμφοῖν εἶναι κατά γε ταύτην τὴν ἀντίθεσιν. εἰ τοίνυν οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε τῇ κατὰ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν δυσκρασίᾳ τὴν ἐκ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως ἕπεσθαι, οὔτ' ἐκείνῃ τὴν ἐκ ταύτης, ἐνδέχεταί ποτε καὶ τὴν εὔκρατον ὅσον ἐπὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι φύσιν, ἤτοι ξηρὰν ἢ ὑγρὰν γενέσθαι, καὶ τὴν ἐν τούτοις πάλιν εὔκρατον, ἤτοι θερμὴν ἢ ψυχράν. ὥστ' εἶναι καὶ ταύτας τέτταρας ἑτέρας ἐκείνων δυσκρασίας, ὡς οἱ πρόσθεν ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι παρέδοσαν ἡμῖν, καὶ μέσας γε ταύτας τετάχθαι τῶν εὐκράτων ἕξεων, καὶ τῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀντιθέσεις δυσκράτων. ἡ μὲν γὰρ ἄκρως εὔκρατος, οὐδετέραν ἀντίθεσιν ἔχει πλεονεκτοῦσαν. ἡ δ' ἐξ ὑπεναντίου τῆσδε, δύσκρατος, ἀμφοτέρας μοχθηράς. ἐν μέσῳ δ' ἐστὶν, ἡ κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν εὔκρατος, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν δύσκρατος ὑπάρχουσα, ἥτις ἐξ ἡμισείας μὲν εὔκρατος, ἐξ ἡμισείας δὲ δύσκρατος οὖσα, μέση δεόντως ἂν εἶναι λέγοιτο τῆς ὅλης εὐκράτου τε καὶ δυσκράτου. καὶ εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχοι, ὥσπερ οὖν ἔχει, θαρρούντως ἤδη λέγομεν ἐννέα τὰς πάσας εἶναι τῶν κράσεων διαφοράς. εὔκρατον μὲν μίαν, οὐκ εὐκράτους δὲ τὰς ὀκτὼ, τέτταρας μὲν ἁπλᾶς, ὑγρὰν καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν καὶ ψυχράν. ἄλλας δὲ τέτταρας συνθέτους, ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ξηρὰν ἅμα καὶ θερμὴν, καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ὑγρὰν, καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηράν. ἐν ἑκάστῃ δὲ τῶν εἰρημένων κράσεων, τὸ μᾶλλον τε καὶ τὸ ἧττον, πάμπολυ κατά τε τὰς ἁπλᾶς λεγομένας κράσεις, ἐπί τε τῆς ὅλης οὐσίας, ἤδη δὲ καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν γένος. εἰ δή τις βούλεται διαγνωστικὸς εἶναι κράσεων, ἄρχεσθαι τούτῳ προσήκει τῆς γυμνασίας ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον γένος εὐκράτων τε καὶ μέσων φύσεων. ἐκείναις γὰρ τὰς ἄλλας παραβάλλων, ῥᾳδίως ἐξευρήσει τὸ πλεονάζον, ἢ τὸ λεῖπον ἐν ἑκάστῃ. περὶ πρώτων οὖν ῥητέον τῶν ἁπλῶς λεγομένων εὐκράτων τε καὶ δυσκράτων, ἃς ἐπὶ πάσης οὐσίας γεννητῆς, οὐκ ἐπὶ ζώων μόνον ἢ φυτῶν ἔφαμεν ἐξετάζεσθαι. πάλιν δὲ κἀνταῦθά τόγε τοσοῦτον χρὴ διαστείλασθαι περὶ ὀνομάτων, ὡς θερμὴ κρᾶσις ἄλλη μέν ἐστιν ἐνεργείᾳ, δυνάμει δ' ἄλλη, καὶ ὡς δυνάμει ταῦτ' εἶναι λέγομεν, ὅσα μήπω μέν ἐστιν ὃ λέγεται, ῥᾷστον δ' αὐτοῖς γενέσθαι, φυσικήν τινα ἐπιτηδειότητα

ἐκτημένοις

κεκτημένοις εἰς τὸ γνῶναι. περὶ πρώτων οὖν διέλθωμεν τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν,
ἀπὸ τῆς συμπάσης οὐσίας ἀρξάμενοι, κἄπειτα μεταβῶμεν ἐπί τε τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. τελέως γὰρ αὖ οὕτως
ἡμῖν ἀπειργασμένον εἴη τὸ προτεθέν. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ μέσον ἐν ἅπαντι γένει, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς συμ-
πάσας οὐσίας, ἐκ τῆς τῶν ἄκρων μίξεως γίνεται, χρὴ καὶ τὴν νόησιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάγνωσιν ἐξ ἐκείνων συνί-
στασθαι. τὸ μὲν δὴ τῆς νοήσεως, ῥᾷστον. ἀπὸ γὰρ τοῦ θερμοτάτου πάντων τῶν εἰς αἴσθησιν ἡκόντων, οἷον ἤτοι πυρὸς
ἢ τινὸς ὕδατος ἄκρως ζέοντος, ἐπὶ τὸ ψυχρότατον κατελθόντες ἁπάντων ὧν ἴσμεν, οἷον κρύσταλλον ἢ χιόνα
νοήσαντές τι διάστημα μέσον ἀκριβῶς ἀμφοῖν τέμνομεν. οὕτω γὰρ ἐξευρήσομεν τῇ νοήσει τὸ σύμμετρον, ὅπερ ἑκα-
τέρου τῶν ἄκρων ἴσον ἀπέχει. ἀλλὰ καὶ κατασκευάσαι πως αὐτὸ δυνάμεθα, τὸν ἴσον ὄγκον κρυστάλλου μί-
ξαντες ὕδατι ζέοντι. τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοῖν κραθέν, ἴσον ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀφέξει, τοῦ τε καίοντος καὶ τοῦ † νε-
10 κροῦντος διὰ ψύξιν. οὐκοῦν οὐδὲν ἔτι χαλεπόν ἐστι τοῦ κραθέντος οὕτως ἁψαμένους, ἔχειν τὸ μέσον ἁπάσης
οὐσίας ἐν τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει, καὶ μεμνῆσθαι τούτου καὶ κρίνειν ἅπαντα τἄλλα καθά-
περ τινὶ κανόνι παραβάλλοντας. καὶ μὲν δὴ καὶ ξηρὰν γῆν ἢ τέφραν ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀκριβῶς αὐχμηρὸν,
ἀναδεύσας ὕδατι κατὰ τὸν ὄγκον ἴσῳ, τὸ μέσον ἐργάσῃ σῶμα τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν ἀντιθέσεως.
οὐκοῦν οὐδ' ἐνταῦθα χαλεπὸν οὐδὲν ὄψει τε ἅμα καὶ ἁφῇ τὸ τοιοῦτον σῶμα διαγνόντας παραθέσθαι τῇ μνή-
μῃ, καὶ τούτῳ κανόνι τε καὶ κριτηρίῳ χρῆσθαι, πρὸς τὴν τῶν ἐλλειπόντων ἢ πλεοναζόντων ὑγρῶν καὶ ξηρῶν διά-
γνωσιν. ἔστω δὲ δηλονότι τὸ κρινόμενον σῶμα συμμέτρως θερμόν. εἰ γὰρ εἰς ἄκρον ἤτοι θερμότητος ἢ ψύξεως
ἄγοιτο, τουτὶ τὸ μέσον ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σῶμα φαντασίαν ἐνίοτε παρέξει ψευδῆ, καὶ δόξει ποτὲ μὲν ὑγρότερον
εἶναι τοῦ συμμέτρου, ποτὲ δὲ ξηρότερον. εἰ μὲν γὰρ θερμανθείη πλέον ἤδη τηκόμενόν τε καὶ ῥέον ὑγροτέρου φαν-
τασίαν ἑαυτῷ παρέξει. ψυχόμενον δὲ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος, ἵσταταί τε καὶ πήγνυται καὶ ἀκίνητον γί-
20 νεται, καὶ σκληρὸν ἁπτομένοις φαίνεται, κἀκ τούτου φαντασίαν προβάλλει ψευδῆ ξηρότητος. εἰ δ' ὥσπερ
ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μετέχειν ἴσον, οὕτω καὶ θερμότητός τε καὶ ψύξεως εἴη μέσον, οὔτε σκληρὸν οὔτε μαλακὸν
ἁπτομένῳ φαίνεται τὸ τοιοῦτον σῶμα. τὸ μὲν οὖν ὅλα δι' ὅλων αὐτὰ κεράσαι, τὸ θερμὸν λέγω καὶ τὸ ψυχρὸν
καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ. γῆ γὰρ ὑγρῷ φυραθεῖσα, μέμικται μὲν ὡς ἂν περ δόξειε, καὶ οὔ-
τω κέκραται πᾶσα παντί, παράθεσις μέν ἐστι τὸ τοιοῦτον κατὰ σμικρά, καὶ οὐ δι' ὅλων κρᾶσις, ἀλλὰ τὸ δι'
ὅλων ἄμφω κεράσαι, θεοῦ καὶ φύσεως ἔργον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ὅλα δι' ὅλων ἀλλήλοις
κεραννύοιτο, τὸ μέντοι παράθεσιν ἐργάσασθαι τοιαύτην ὡς ἐκφεύγειν τὴν αἴσθησιν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν σω-
μάτων, οὐ φύσεως ἔτι γε μόνης ἢ θεοῦ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἡμέτερόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μέ-
σον ἐργάσασθαι πηλὸν ἐκ τῆς τοιαύτης μίξεως. ὡσαύτως δὲ καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καί σοι φανεῖται τὸ τοιοῦ-
τον σῶμα, καὶ τῇ θερμότητι μὲν καὶ τῇ ψυχρότητι εὔκρατον, ἀλλὰ καὶ σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν
30 τῷ μέσῳ. τοιοῦτον δ' ἐστὶ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων δέρμα, μέσον ἀκριβῶς ἁπάντων τῶν ἐσχάτων θερμοῦ καὶ ψυ-
χροῦ, καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ, καὶ τούτων μάλιστα, τὸ κατὰ τὴν χεῖρα. γνώμων γὰρ αὕτη πάντων ἔμελλεν ἔσεσθαι
τῶν αἰσθητῶν, ὄργανον ἁπτικὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπεργασθεῖσα τῷ φρονιμωτάτῳ τῶν ζώων οἰκεῖον. ἴσον οὖν
ἀπέχειν αὐτὴν ἐχρῆν ἁπάντων τῶν ἄκρων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ. καὶ δὴ καὶ γέγονεν ἐκ
τῆς τούτων ἁπάντων ἰσομοιρίας, οὐ μιχθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλων ἀλλήλοις κερασθέντων, ὅπερ οὐκ, ἔτ' οὐ-
δεὶς ἡμῶν ἐργάσασθαι δυνατός ἐστιν, ἀλλὰ φύσεως τὸ ἔργον. ὅσα μὲν οὖν σκληρότερα τοῦ δέρματός ἐστι μόρια,
καθάπερ ὀστᾶ καὶ χόνδροι, καὶ κέρατα καὶ τρίχες, ὄνυχές τε καὶ σύνδεσμοι καὶ ὁπλαὶ καὶ πλῆκτρα, πλέον ἐν
τούτοις ἐστὶ τὸ ξηρόν. ὅσα δὲ μαλακώτερα, καθάπερ αἷμα καὶ φλέγμα καὶ πιμελὴ καὶ στέαρ καὶ μυελὸς, ἐγκέ-
φαλός τε καὶ νωτιαῖος, ὑγροῦ πλέον ἐν τούτοις ἐστὶν ἢ ξηροῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσῳ τὸ πάντων ξηρότατον ἐν ἀν-
θρώπῳ μόριον ὑπερβάλλει ξηρότητι τοῦ δέρματος, τοσούτῳ πάλιν ἀπολείπεται τὸ ὑγρότατον. ἔοικε δέ πως
40 ὁ λόγος ἤδη τῶν χρησιμωτάτων αὐτῶν ἐφάπτεσθαι καὶ διδάσκειν ἅμα μὲν ὡς οὐχὶ ζώων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων
ἁπάντων σωμάτων εὐκρατότατός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ἅμα δ' ὡς τῶν ἐν αὐτῷ μορίων τὸ τῆς χειρὸς δέρμα τὸ ἔσω-
θεν, ἁπάσας ἐκπέφευγεν ἀκριβῶς τὰς ὑπερβολάς. ἐπιστήσαντες οὖν πάλιν ἐνταῦθα τὸν λόγον, ἐπισκεψώμε-
θα, τίς ἄριστα πάντων κέκραται ἄνθρωπος, ὃν καὶ τῆς ὅλης μὲν οὐσίας, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ἄλ-
λων ζώων ἐν τῷ μέσῳ χρὴ τάξαντας, καθάπερ τινὰ κανόνα, καὶ γνώμονα τοὺς ἄλλους ἅπαντας τούτῳ παραβάλ
λοντας, θερμοὺς καὶ ψυχροὺς, καὶ ξηροὺς καὶ ὑγροὺς ὀνομάζειν. δεῖ δὲ συνδραμεῖν εἰς ταυτὸν ἐπὶ τῷδε, πολλὰ
γνωρίσματα. τῷ γὰρ ὡς πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἐξετάζοντι, μέσον φαίνεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον, ἔτι δὲ μᾶλλον ὡς
πρὸς ἀνθρώπους τε καὶ ζῶα. τὰ μὲν οὖν ἁπάσης τῆς οὐσίας γνωρίσματα κοινὰ προείρηται. τὰ δ' ὡς ἐν ζώων
εἴδεσιν, ἐνεργείας τελειότητι κρίνεται τῆς ἑκάστῳ πρεπούσης. πρέπει δ' ἀνθρώπῳ μὲν εἶναι σοφωτάτῳ, κυνὶ
δὲ, πραοτάτῳ τε ἅμα καὶ ἀλκιμωτάτῳ, λέοντι δὲ ἀλκιμωτάτῳ μόνον, ὥσπερ γε καὶ προβάτῳ πραοτάτῳ. καὶ
50 μέν γε καὶ ὡς τὰς τοῦ σώματος ἐνεργείας οἰκείας εἶναι χρὴ περὶ τῆς ψυχῆς ἤθει, δέδεικται μὲν καὶ πρὸς Ἀριστο-
τέλους, ἐν τοῖς περὶ ζώων μορίων. λέλεκται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἧττον. ἡ μὲν δὴ μέθοδος ἥδε.
τὸ δ' ἀσκῆσαι γνωρίζειν ἑτοίμως ἐν ἑκάστῳ γένει ζώου κατὰ τὰ σύμπαντα τὸ μέσον, οὐ τοῦ τυχόντος ἀνδρὸς,
ἀλλ' ἐσχάτως ἐστὶ φιλοπόνου, καὶ διὰ μακρᾶς ἐμπειρίας καὶ πολλῆς γνώσεως ἁπάντων τῶν κατὰ μέρος, ἐξευ-
ρίσκειν δυναμένου τὸ μέσον. οὕτω γοῦν καὶ πλάσται καὶ γραφεῖς ἀνδριαντοποιοί τε, καὶ ὅλως ἀγαλματοποιοὶ τὰ
κάλλιστα γράφουσί τε καὶ πλάττουσι καθ' ἕκαστον εἶδος, οἷον ἄνθρωπον εὐμορφότατον, ἢ ἵππον ἢ βοῦν ἢ λέον-
τα, τὸ μέσον ἐν ἐκείνῳ περὶ γένει σκοποῦντες. καί που τις ἀνδριὰς ἐπαινεῖται, Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζό-
μενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν, ὀνόματος τοιούτου τυχών. ἐστὶ μὲν

† ναρκοῦντός τε καὶ

οὖν ἐπὶ πλέον ὃν νῦν ἡμεῖς ἐζητοῦμεν ὁ κανὼν οὗτος. οὐ μόνον γὰρ ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ὁ οὕτως εὔσαρκος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ διαπλάσεως ἀρίστης τετύχηκεν, ἴσως μὲν ἑπομένης τῇ τῶν τεσσάρων στοιχείων εὐκρασίᾳ, τάχα δέ τινι θειοτέραν ἀρχὴν ἑτέραν ἐχούσης ἄνωθεν. ἀλλὰ τό γε πάντως εὔκρατον εἶναι τὸν τοιοῦτον, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει. τὸ γὰρ ἐν εὐσαρκίᾳ σύμμετρον, εὐκρασίας ἐστὶν ἔγγονον. εὐθὺς δ᾽ ὑπάρχει τῷ τοιούτῳ σώματι καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἄριστα διακεῖσθαι, καὶ σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἔχειν μετρίως, θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος, καὶ ταῦθ᾽ ὑπάρχειν ἅπαντα τῷ δέρματι, καὶ τούτῳ μάλιστα τῷ τῆς χειρὸς ἔνδον, ὅταν μηδένα τύλον ἔχῃ τοιοῦτον, οἷον τοῖς ἐρέττουσί τε καὶ σκάπτουσι γίνεται. διττῆς γὰρ ἕνεκα χρείας τῶν χειρῶν γεγενημένων, ἁφῆς καὶ ἀντιλήψεως, αἱ μαλακαὶ μὲν εἰς τὴν τῆς ἁφῆς ἀκρίβειαν, αἱ σκληραὶ δ᾽ εἰς τὴν τῆς ἀντιλήψεως ἰσχὺν ἐπιτηδειότεραι. καὶ δὴ καὶ τὸ δέρμα τὸ μέσον, οὐ μόνον ἁπάντων ἀνθρωπίνων μορίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης οὐσίας καὶ πάντων ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων, οὐ τὸ τετυλωμένον ἐστὶ καὶ σκληρὸν καὶ λιθῶδες, ἀλλὰ τὸ κατὰ φύσιν ἔχον, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα φαμὲν ἀκριβοῦσθαι τὴν ἁφήν. ὅτι μὲν οὖν σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ἁπάντων μορίων, ἱκανῶς ἐναργές. ὅτι δὲ καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ἐκ τῆς οὐσίας αὖ αὐτοῦ μάλιστα καταμάθοις. ἔστι γὰρ οἷον ἔναιμόν τι νεῦρον, ἀκριβῶς μέσον ὑπάρχον νεύρου τε καὶ σαρκός, ὡς εἰ καὶ κραθέντων ἀμφοῖν ἐγένετο. ἀλλὰ νεῦρον μὲν ἄναιμόν τε καὶ ψυχρόν, σὰρξ δὲ πολύαιμός τε καὶ θερμή, μέσον δ᾽ ἀμφοῖν τὸ δέρμα, μήτ᾽ ἄναιμον τὸ πάμπαν ὡς νεῦρον, ἀλλὰ μὴ δὲ πολύαιμον ὡς ἡ σὰρξ γενόμενον. εἰ δὴ τοῦτο κανόνα τε καὶ οἷον κριτήριον ἁπάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων προστησάμενος, ἐξετάζεις τε καὶ παραβάλλεις αὐτῷ τἆλλα, τὰς ὀκτὼ διαφορὰς εὑρήσεις τῆς δυσκρασίας ἐν αὐτοῖς. καὶ δὴ καὶ κατὰ μέρος δίειμί σοι περὶ πάντων ἑξῆς. φλέγμα μὲν οὖν ὑγρότατον ἐστὶ καὶ ψυχρότατον, αἷμα δὲ θερμότατον, ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ὑγρὸν ὡς τὸ φλέγμα. θρὶξ δὲ ξηροτάτη τε καὶ ψυχροτάτη, ἧττον δ᾽ αὐτῆς ὀστοῦν ψυχρόν ἐστι καὶ ξηρόν, καὶ τοῦδε χόνδρος ἧττον ξηρός. ἐφεξῆς δὲ χόνδρῳ, σύνδεσμος, ἔπειτα τένων, εἶθ᾽ ὑμὴν καὶ ἀρτηρία καὶ φλέψ, αὐτὰ δηλονότι τὰ σώματα τῶν ἀγγείων, εἶθ᾽ ὅσα νεῦρα σκληρά. τὰ δὲ μαλακὰ νεῦρα, κατὰ τὴν τοῦ δέρματος ὑπάρχει φύσιν ἐν τῇ καθ᾽ ὑγρότητά τε καὶ ξηρότητα μεσότητι. κατὰ γὰρ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, οὐκ ἔτι μέσον θερμοῦ καὶ ψυχροῦ τὸ νεῦρον μαλακόν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολείπεται θερμότητος, ὅσον καὶ αἵματος. οὕτω δὲ καὶ τἆλλα σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα τοσούτῳ ψυχρότερα δέρματος, ὅσῳ καὶ ἀναιμότερα. καὶ οἵ γε χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἐναιμοτάτων ἀγγείων, ἀρτηρίας λέγω καὶ φλεβός, ἄναιμοί τε εἰσὶ καὶ ψυχροὶ τῇ φύσει. τῇ γειτνιάσει δὲ τοῦ αἵματος, θερμαινόμενοι, καὶ εἰς μέσην ἀφικνοῦνται κατάστασιν κράσεως. τὸ δ᾽ αἷμα πάλιν αὐτὸ παρὰ τῆς καρδίας ἔχει τὴν θερμασίαν. φύσει γὰρ ἐκεῖνο τὸ σπλάγχνον ἁπάντων ἐστὶ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐναιμότατόν τε ἅμα καὶ θερμότατον, ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῷ τὸ ἧπαρ. ἀλλ᾽ ἡ μὲν καρδία, βραχὺ δέρματος ἀποδεῖ σκληρότητι, τὸ δ᾽ ἧπαρ πολύ. καὶ τοίνυν ὑγρότερα τοσούτῳ δέρματος ἐστίν, ὅσῳ μαλακωτέρα. καὶ μὴν δὴ καὶ σάρξ, ὑγροτέρα δέρματος, ἀλλ᾽ αὕτη μὲν καὶ θερμοτέρα. νωτιαῖος δ᾽ ὑγρότερος μέν, ἀλλὰ καὶ ψυχρότερος, καὶ τοῦδε μᾶλλον ἐγκέφαλος ὑγρότερος, ἔτι δὲ τούτου μᾶλλον πιμελή, καὶ ἡ πῆξις αὐτῆς διὰ τὴν τῶν ὑμένων γειτνίασιν. ἐλαίῳ γὰρ ἔοικε παχεῖ, καὶ διὰ τοῦτο πήγνυται ψυχροῖς καὶ ἀναίμοις ὁμιλοῦσα μορίοις. οὔτε δ᾽ ἥπατι περιπήγνυσθαι πιμελήν, οὔτ᾽ ἀρτηρίαις καὶ φλεψίν, οὔτε καρδίᾳ δυνατόν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἄλλῳ τινὶ θερμῷ πάνυ μορίῳ. διότι δὲ πέπηγε πάνυ ψυχρῷ, διὰ τοῦτο χεῖται θερμαινομένη τοῖς ἄλλοις ὁμοίως πεπηγόσιν. οὐ μὴν ἐγκέφαλός γε θερμαινόμενος χεῖται, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἧττον ὑγρός ἐστι πιμελῆς. ἧττον δ᾽ ὑγρὰ πιμελῆς ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος σάρξ, οὐδὲ γὰρ αὕτη χεῖται θερμαινομένη. πολὺ δ᾽ ἔτι μᾶλλον ἡ τοῦ σπληνός τε καὶ τῶν νεφρῶν, ἧττον ἐστὶν ὑγρὰ πιμελῆς. ἅπαντα μέντοι ταῦτα δέρματός ἐστιν ὑγρότερα. τὰς δὲ τούτων ἀποδείξεις ἐν τῷ μεταξὺ λόγῳ δίειμι, καὶ μὴν δὴ καὶ ὅσα λείπει τῇ συμπάσῃ περὶ κράσεων πραγματείᾳ, διὰ τῶν ἐφεξῆς δυοῖν ὑπομνημάτων εἰρήσεται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΟΤΙ μὲν δὴ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν σῶμα, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐν τῷ πρὸ τοῦδε λόγου δείρηται. δέδεικται δὲ ὡς ἐννέα διαφοραὶ τῶν κράσεων εἰσί, μία μὲν ἡ σύμμετρός τε καὶ εὔκρατος, αἱ λοιπαὶ δὲ πᾶσαι δύσκρατοι, τέτταρες μὲν ἁπλαῖ, μιᾶς ἐν ἑκάστῃ πλεονεκτούσης ποιότητος, ἤτοι θερμότητος ἢ ψυχρότητος ἢ ξηρότητος ἢ ὑγρότητος. ἕτεραι δὲ τέτταρες, ἐπειδὰν ἐξ ἑκατέρας ἀντιθέσεως ἡ ἑτέρα κρατήσῃ δύναμις. λέγω δ᾽ ἀντιθέσεις δύο, μίαν μὲν τὴν κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν, ἑτέραν δὲ τὴν κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρόν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἤδη τὰ γνωρίσματα μεταβάντες, ὑπὲρ τῆς εὐκράτου φύσεως ἐσκοπούμεθα, διότι πρώτη πασῶν ἥδε, καὶ ἀρετῇ καὶ δυνάμει καὶ τάξει νοήσεώς ἐστιν. ἐπεὶ δ᾽ εὔκρατον ἄλλο μὲν ἁπλῶς εὑρίσκεται λεγόμενον, ἐν πάσῃ τῇ τῶν ὄντων φύσει, καθ᾽ ἕκαστον δὲ γένος ἄλλο, περὶ πρώτου δεῖν ἐδόκει σκοπεῖσθαι τοῦ κοινοῦ κατὰ πάσης φύσεως ἐξεταζομένου. κανὼν δ᾽ ἦν αὐτοῦ καὶ κρίσις ἡ τῶν στοιχείων ἰσομοιρία, δι᾽ ἣν καὶ τὸ τῶν ἐσχάτων ἁπάντων ἀκριβῶς μέσον ἀποτελεσθέν, εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον ὀνομάζεται. τὰ δ᾽ ἄλλα τὰ καθ᾽ ἕκαστον γένος εὔκρατα ταῖς οἰκείαις τῶν σωμάτων ἐνεργείαις τε καὶ χρείαις κρίνεται. καὶ διὰ τοῦτο ταὐτὸ σῶμα ζώου τινὸς ἢ φυτοῦ, μέσον μὲν εἶναι δύναται τῶν ὁμογενῶν ἁπάντων, τοῦτ᾽ ἔστιν, εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει, δύσκρατον δ᾽ ἑτέρῳ τινὶ παραβαλλόμενον, ἢ φυτῶν ἢ ζώων ἢ ἀψύχων γένει. τὸ μὲν γὰρ τοῦ ζῶντος σῶμα τῷ τοῦ νεκροῦ παραβαλλόμενον, ὑγρότερον ἐστὶ καὶ θερμότερον. οἷον εἰ τύχοι, λέων ζῶν, λέοντος τεθνεῶτος, ἢ αὐτὸς ἑαυτοῦ τις, ἢ ἕτερος ἑτέρου θερμότερος ἐστὶ καὶ ὑγρότερος. καὶ διὰ τοῦτ᾽ εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, οὐχ ὡς ἢ τῆς ὑγρότητος ἐν αὐτῷ πλεονεκτούσης ἁπλῶς, ἢ τῆς θερμότητος. οὕτως γὰρ εὑρεθήσεται πάμπολλα ζῶα ψυχρὰ καὶ ξηρά, καθάπερ ἐμπίδες τε καὶ κώνωπες καὶ μυῖαι, καὶ μέλιτται καὶ μύρ-

ται καὶ μύρμηκες, ἀλλ' ὡς τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ μέλιττα ζῶσα τεθνεώσης μελίττης ὑγροτέρα τέ ἐστι καὶ θερμοτέρα, καὶ μύρμηξ μύρμηκος. ἀνθρώπῳ μέντοι παραβαλλόμενα καὶ ἵππῳ καὶ βοῒ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τοῖς ἐναίμοις, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, ψυχρὰ καὶ ξηρὰ τὴν κρᾶσίν ἐστιν. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἀποβλέπων ἐξετάζοις, οὐδ' οὕτως ἐκπέπτωκε τοῦ ξηρά τε εἶναι ταῦτα καὶ ψυχρά. ὥσπερ γὰρ καθ' ἕκαστον γένος ὅταν ἐξίσταταί τι τῆς μεσότητος, ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνομάζεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπὶ τῆς συμπάσης οὐσίας, ὅταν ὑπερβάλλῃ τι τῷ μέσῳ, οὐκέτι εὔκρατον, ἀλλ' ἤτοι ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ θερμὸν ἢ ὑγρὸν ὀνομασθήσεται. δέδεικται γὰρ δὴ πρόσθεν, ὡς ἄνθρωπος ἐστὶν, οὐ τῶν ζώων μόνων ἢ φυτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐκρατότατον. ἐπεὶ δ' ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων σύγκειται μορίων, εὔδηλον ὡς τὸ μέσον ἁπάντων τῇ κράσει, τοῦθ' ἁπλῶς ἐστὶν εὐκρατότατον. τὸ γὰρ τοῦ μέσου τῇ κράσει ζώου μέσον μόριον ἁπάντων ἐστὶν ἁπλῶς εὐκρατότατον. ἐδείχθη δὲ τοῦτ' ἐν ἀνθρώπῳ τὸ καλούμενον δέρμα, καὶ μάλιστα τοῦ δέρματος τὸ τῶν χειρῶν ἐντὸς, ἐὰν οἷον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργάσθη, τοιοῦτον φυλάττηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ παντὸς ἀνθρώπου τὸ δέρμα μέσον ἁπλῶς ἐστὶν ἁπάσης οὐσίας, ἐλέχθη πρόσθεν, ἀλλ' ὅστις ἂν εὐκρατότατος ᾖ. πολλὴν γὰρ εἶναι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους τὴν διαφοράν. εὐκρατότατος δ' ἐστὶν, ὃς ἂν τῷ μὲν σώματι φαίνηται μέσος ἀκριβῶς τῶν ἄκρων, ἰσχνότητός τε καὶ παχύτητος, μαλακότητός τε καὶ σκληρότητος, ἔτι δὲ θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος. ἔστι γὰρ εὑρεῖν ἁψάμενον ἑκάστου τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, ἢ χρηστὴν καὶ ἀτμώδη θερμασίαν, ἢ πυρώδη καὶ δριμεῖαν, ἢ τούτων μὲν οὐδετέραν, ἐπικρατοῦσαν δέ τινα ψῦξιν, ἀκούειν δὲ χρὴ ψῦξιν ἐπικρατοῦσαν, ὡς ἐν ζώου σώματι, καὶ ταῦτ' ἐναίμου τε καὶ ὑγροῦ ὄντος. τῷ μὲν οὖν δὴ σώματι, τοιοῦτος εὐκρατότατος ἄνθρωπος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ ψυχῇ μέσος ἀκριβῶς ἐστι θρασύτητός τε καὶ δειλίας, μελλησμοῦ τε καὶ προπετείας, ἐλέους τε καὶ φθόνου. εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος, εὔθυμος, φιλόστοργος, φιλάνθρωπος, συνετός. ἐκ τούτων μὲν ὁ εὐκρατότατος ἄνθρωπος γνωρίζεται πρώτως καὶ μάλιστα. προσέρχεται δ' αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων. καὶ γὰρ ἐσθίει καὶ πίνει σύμμετρα, καὶ πέττει καλῶς τὰς τροφὰς, οὐκ ἐν γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ κἂν ταῖς φλεψὶ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, ἁπάσας τε συνελόντι φάναι, τάς τε καλουμένας φυσικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ψυχικὰς, ἀμέμπτους ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἄριστα διάκειται, καὶ ταῖς τῶν κώλων κινήσεσιν, εὔχρους τ' ἐστὶ καὶ εὔπνους ἀεὶ καὶ μέσος ὑπνώδους τε καὶ ἀγρύπνου, καὶ ψιλῶν τριχῶν καὶ δασέων, καὶ μέλανος τὴν χρόαν καὶ λευκοῦ, καὶ τρίχας ἔχει, παῖς μὲν ὢν πυρροτέρας μᾶλλον ἢ μελαντέρας, ἀκμάζων δ' ἔμπαλιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς κατὰ τὰς ἡλικίας αὐτοῦ διαφορᾶς ἐπεμνήσθημεν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἤδη τι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. ἐβουλόμην μὲν οὖν πρότερον ἑκάστου τῶν εἰρημένων γνωρισμάτων ἐπελθεῖν τὰς αἰτίας, ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τὰ παρόντα μᾶλλον ἡ περὶ τῶν ἡλικιῶν ἐπείγει σκέψις, εὐπορωτέρους τε ἡμᾶς πρὸς τὴν τῶν αἰτίων εὕρεσιν ἀπεργάζεται, ταύτην νῦν ἐνστησόμεθα. Νοήσωμεν οὖν ἄρτι διαπλαττόμενον ἐν ταῖς μήτραις τῶν κυουσῶν τὸ ζῶον, ἵνα γνῶμεν ὅπως ὑγρότατόν ἐστι καὶ θερμότατον. ἡ μὲν γὰρ πρώτη σύστασις ἐξ αἵματος αὐτῷ καὶ σπέρματος, ὑγρῶν καὶ θερμῶν χρημάτων. ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλλον τούτων ξηρῶν γινομένων, ὑμένες μὲν πρῶτον διαπλάττονται καὶ χιτῶνες, καὶ σπλάγχνα καὶ ἀγγεῖα, τελευταῖα δ' ὀστᾶ καὶ ὄνυχες καὶ χόνδροι, πηγνυμένης ἀποτελοῦνται τῆς οὐσίας. πρὶν γὰρ ἤτοι δύνασθαι τείνεσθαι τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν ἢ πήγνυσθαι, τῶν εἰρημένων οὐδὲν ἐγχωρεῖ γενέσθαι. χιτῶνες μὲν οὖν καὶ ὑμένες, ἀρτηρίαι τε καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες, τεινομένης αὐτῆς, ὀστᾶ δὲ καὶ χόνδροι καὶ ὄνυχες, καὶ ὁπλαὶ καὶ σπλάγχνα, πηγνυμένης ἀποτελοῦνται. τελειωθέντων δ' οὕτω, τίκτεται μὲν ἐφεξῆς ἐν τῇ κυήσει. ἔτι δ' ὑγρὸν ἐσχάτως ἐστὶν ὥσπερ βρύον, οὐκ ἀγγείοις μόνον καὶ σπλάγχνοις, καὶ σαρξὶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς, ἃ δὴ ξηρότατα τῶν ἐν ἡμῖν ὑπάρχειν μορίων. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα καὶ ὅλα σὺν αὐτοῖς τὰ κῶλα διαπλάττουσιν αἱ τροφοὶ τῶν βρεφῶν ὥσπερ κήρινα. τοσαύτη τις ὑγρότης ἐστὶν ἐν ἅπαντι τῷ σώματι τῶν παιδίων. ἀλλὰ καὶ εἰ νέον ἱερεῖον εἴτ' ἐσθίειν ἐθέλοις, εἴτ' ἀνατέμνων σκοπεῖσθαι, μυξώδη μὲν καὶ πλαδαρὰν εὑρήσεις τὴν σάρκα. τὸ ὀστῶδες γένος ἅπαν, ἄρτι πηγνυμένῳ τυρῷ ἐμφερές, ὥστε μηδὲ φαγεῖν ἡδέα, διὰ ὑπερβάλλουσαν ὑγρότητα τῶν νεογνῶν ζώων εἶναι τὰ σώματα. καὶ μάλιστά γε τοῦτο πέπονθε τὰ ὗα καὶ τὰ προβάτεια, διότι καὶ μάλιστ' ἐστὶν ὑγρότερα. τὰ δ' αἴγεια διότι ξηρότερα, βελτίω τε ἐστὶ καὶ ἡδίω φαγεῖν. ἔμπαλιν δὲ τοῖς νέοις ἱερείοις τὰ γεγηρακότα, ξηρὰ μὲν ἱκανῶς καὶ ἄνικμα καὶ ἄχυμα, τά τ' ὀστᾶ σύμπαντα καὶ τοὺς σύμπαντας συνδέσμους αὐτῶν ἔχει, νευρώδη δὲ καὶ σκληρὰν τὴν σάρκα καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ νεῦρα διὰ τὴν ἡλικίαν, δίκην ἱμάντων ἀηδῆ καὶ ἄχυμα. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων καὶ τῶν ἄρτι γεγεννημένων, ὅσα μὲν ἤδη προβέβηκε ταῖς ἡλικίαις, ὅσον ἀπολείπεται τοῦ γήρως, τοσοῦτον καὶ τῆς ἐσχάτης ξηρότητος. ὅσα δὲ νεώτερα, καὶ ἔτ' αὐξανόμενα, τοσοῦτον καὶ ταῦτα τῆς τῶν ἐμβρύων ὑγρότητος ἀποκεχώρηκεν, ὅσον καὶ ταῖς ἡλικίαις προελήλυθεν. ἡ δ' ἀκμὴ μάλιστα πάντων τῶν ζώων ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκε τῶν ἀκροτήτων, οὔτ' εἰς ἔσχατον ἥκουσα ξηρότητος ὡς τὸ γῆρας, οὔτ' ἐν ὑγρότητι καὶ πλάδῳ πολλῷ καθεστῶσα, καθάπερ ἡ τῶν βρεφῶν ἡλικία. τί δὴ οὖν ἔνιοι τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν ὑγρὸν ἀπεφήναντο τὸ γῆρας; ἢ δηλονότι τῷ πλήθει τῶν περιττωμάτων ἀπατηθέντες. οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν αὐτοῖς, αἵ τε ῥῖνες ἀναπίμπλανται κορύζης, ἔν τε τῷ στόματι σιέλου πλῆθος ἀθροίζεται, ἀλλὰ καὶ βήττουσι καὶ ἀναπτύουσι φλέγμα, δηλοῦντες ἄρα καὶ τὸν πνεύμονα μεστὸν εἶναι τοιούτου χυμοῦ, καὶ ἡ γαστὴρ δ' αὐτοῖς πεπλήρωται φλέγματος, ἕκαστόν τε τῶν ἄρθρων ὑπόμυξον. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐναντιοῦται τῷ ξηρὰ τὰ τῶν γερόντων εἶναι σώματα. τὰ μὲν γὰρ νεῦρα καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας, καὶ τοὺς ὑμένας, καὶ τοὺς χιτῶνας, ἁπάντων τῶν ὀργάνων, ξηρότερα μὲν εὑρήσεις τῶν πρόσθεν πολὺ, περιπεπλασμένον δ' αὐτοῖς ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν, ἤτοι φλεγματώδη τινὰ χυμὸν, ἢ ὑγρότητα μυξώδη. ἀλλὰ τοσούτου δεῖ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα γνωρίσματα τὸ γῆρας ὑγρὸν ἀποφαίνειν, ὥστε καὶ μαρτυρεῖν μοι δοκεῖ τῇ ξηρότητι. δι' αὐτὸ γάρ τοι τοῦθ' ἕκαστον τῶν μορίων ξηρότερον γίνεται, ὅτι μηκέθ' ὁμοίως τρέφεται νῦν ὑπ' ἀρρωστίας τοῦ θερμοῦ. πλῆθος μὲν γὰρ ἔξωθεν αὐτοῦ περιττωμάτων ὑγρῶν ἐπικλύζει, τὸ βάθος δ' αὐτὸ τοῦ σώματος ἑκάστου, ξηρόν ἐστι, μήθ' ἕλκειν εἴσω τὴν τροφὴν δυναμένου, μήτ' ἀπολαύειν ἱκανῶς. ὑγρὸς οὖν ὁ γέρων ἐστὶν, οὐ τοῖς οἰκείοις μορίοις, ἀλλὰ τοῖς περιττώμασι, καὶ

ξηρὸς, οὐ τοῖς περιττώμασιν ἀλλὰ τοῖς μορίοις αὐτοῖς, ὡς ἄλλῳ μὲν ξηρὸς, ἄλλῳ δ' ὑγρός. ἀλλ' οὐ περὶ τῶν περιττωμάτων αὐτῶν νῦν ὁ λόγος, ἀλλὰ τῶν οἰκείων μορίων ἐστὶν, ὧν αἱ κατὰ φύσιν ἐνέργειαι συμπληροῦσι τὴν ζωήν. τούτοις οὖν ξηρὸς ἐστὶν ὁ γέρων, οἷς ὁ παῖς ἦν ὑγρὸς, αὐτοῖς τοῖς στερεοῖς μέρεσι τοῦ σώματος, ὀστοῖς καὶ ὑμέσι καὶ συνδέσμοις καὶ ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶ καὶ νεύροις καὶ χιτῶσι καὶ σαρξί. καὶ δικαίως Ἀριστοτέλης εἴκαζε τὸ γῆρας αὐαινομένῳ φυτῷ. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ φυτὰ νέα μὲν ὄντα, μαλακά τ' ἐστὶ καὶ ὑγρά. γηρῶντα δ' ἀεὶ καὶ μᾶλλον φαίνεται ξηραινόμενα, τελευτῶντα δὲ τελέως ἀποξηραίνεται, καὶ τοῦτ' ἐστὶν αὐτοῖς ὁ θάνατος. ὅτι μὲν οὖν ξηρότατον ὡς ἐν ἡλικίαις τὸ γῆρας, ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον. ὅτι δὲ καὶ ψυχρότατόν ἐστιν, ἔτ' ἐναργέστερον, ὡς οὐδ' ἠμφισβήτησε οὐδεὶς ὑπέρ γε τούτου. καὶ γὰρ ἁπτομένοις, οἱ γέροντες ψυχροὶ φαίνονται, καὶ ῥᾳδίως ἀποψύχονται καὶ μελαίνονται καὶ πελιδνοῦνται, καὶ τοῖς ψυχροῖς ἑτοίμως ἁλίσκονται νοσήμασιν, ἀποπληξίαις, παραλύσεσι, νάρκαις, τρόμοις, σπασμοῖς, κορύζαις, βρόγχοις. ἀπόλωλε δ' αὐτῶν ὀλίγου δεῖν ἅπαν τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο συναπόλωλε καὶ ἡ τῆς χρόας ἐρυθρότης. ἀλλὰ καὶ πέψις αὐτοῖς, καὶ ἀνάδοσις, ἐξαιμάτωσίς τε, καὶ πρόσθεσις, καὶ θρέψις, ὄρεξίς τε καὶ αἴσθησις καὶ κίνησις, ἀμυδρὰ πάντα καὶ κακῶς διακείμενα. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὁδὸς ἐπὶ θάνατον ἐστὶ τὸ γῆρας. ὡς εἴπερ ὁ θάνατος σβέσις ἐστὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, εἴη ἂν καὶ τὸ γῆρας οἷον μαρασμός τις αὐτῆς. οὐ μὴν περί γε τῆς τῶν παίδων ἡλικίας καὶ τῶν ἀκμαζόντων, οὔθ' ὁμολογεῖται τοῖς ἰατροῖς, οὔτε κρῖναι τὴν διαφωνίαν αὐτῶν εὐπετές. πιθανοὶ γὰρ ἑκατέρων οἱ λόγοι, τῶν τε τοὺς παῖδας ἀποφηναμένων θερμοτέρους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων, καὶ τῶν ἔμπαλιν τούτοις, τοὺς ἀκμάζοντας τῶν παίδων. οἱ μὲν γὰρ ὅτι θερμότατον ἁπάντων ἐστὶ τῶν ἐν τῷ ζώῳ κατὰ φύσιν ὑπαρχόντων, ὁ τοῦ αἵματος χυμός. εἶθ' ὅτι τὰ κυούμενα τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγου δεῖν αἷμα μόνον ἐστὶν, ὕστερον δὲ διαπεπλασμένων ἤδη τῶν μορίων, τὸ μὲν ὀστοῦν γίνεται, τὸ δ' ἀρτηρία, τὸ δὲ φλὲψ, τὸ δ' ἄλλο τι, πάντα μὲν ἐρυθρὰ, καὶ πλεῖστον αἵματος εἰλικρινεστάτου τε καὶ θερμοτάτου μετέχοντα, συλλογίζονται θερμότατον εἶναι τὸ κυούμενον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοὺς παῖδας ὅσωπερ ἐγγυτέρω τοῖς κυουμένοις, θερμοτέρους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων. οἱ δ' ὅτι πολὺ μὲν κἂν τοῖς ἀκμάζουσι τὸ αἷμα καὶ πλέον, ἢ ἐν τοῖς παισὶν, ὥστε συνεχῶς διὰ τοῦθ' αἱμοῤῥαγεῖν. ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμὸς αἵματος πολὺ θερμότερος ὑπάρχειν, πλεῖστος αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο θερμοτέρους ἀποφαίνουσι τῶν παίδων τοὺς ἀκμάζοντας. αὖθις δ' ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν, οἱ μὲν ὅτι καὶ αὐξάνονται, καὶ πλειόνων ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σώματος, ὀρέγονταί τε καὶ κρατοῦσιν ἐδεσμάτων, ἰσχυρὰν ἐν τοῖς παισὶν εἶναί φασι τὴν θερμασίαν. οἱ δὲ, τὸ μὲν αὐξάνεσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα μᾶλλον, ἢ τὴν τοῦ θερμοῦ ῥώμην ὑπάρχειν αὐτοῖς φασί. ταῖς μέντοι πέψεσιν, οὐχ ὅπως πλεονεκτεῖν, ἀλλὰ καὶ πολὺ τῶν ἀκμαζόντων ἀπολείπεσθαι. ἔμετοί τε γὰρ ἀπέπτων αὐτοῖς γίνεσθαι τῶν σιτίων, καὶ διαχωρήσεις ὑγρῶν καὶ τραχέων καὶ ἀχυμώτων αὐτῶν. εἰ δ' ὀρέγονται πλειόνων, οὐδὲν εἶναι τοῦτο φασὶ πρὸς τὴν ῥώμην τοῦ θερμοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ πλεονεξίᾳ θερμότητος ὀρέγεσθαι τὰ ζῶα, τοὐναντίον δ' ἅπαν ἀποψυχομένων τῶν ὀρεκτικῶν μορίων. ἔπειτα δὲ διότι μὴ μόνον εἰς θρέψιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὔξησιν αὐτοῖς ἡ τροφὴ διοικεῖται, διὰ τοῦτο πλειόνων ἐδεσμάτων προσδεῖσθαι. καὶ μέντοι ταῖς ἄλλαις ἐνεργείαις ἁπάσαις, καὶ πάνυ σαφῶς ἀπολείπεσθαι τοὺς παῖδας τῶν ἀκμαζόντων. οὔτε γὰρ βαδίζειν οὔτε θεῖν οὔτε βαστάζειν, οὐδ' ὅλως τι τῶν πρακτικῶν ἐνεργειῶν ὁμοίως ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς νοήσεις ἐν τοῖς ἀκμάζουσί φασιν εἰς ἄκρον ἥκειν ἀρετῆς. ὅλως δὲ τὸ μὲν ἀτελές ἐστι, τὸ δ' ἤδη τέλειον εἶναι ζῶον. ἐν δὲ τοῖς τελείοις, εὔλογον τὸν πρακτικώτατόν τε καὶ ἀρχικώτατον τῶν στοιχείων φασὶν ἐπικρατεῖν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ὕπνους, πλείστους μὲν ἐν τοῖς παισὶν ἰδεῖν ἐστι γιγνομένους, ἐλαχίστους δὲ τοῖς ἀκμάζουσι. καίτοι τούτους γε φασὶν οὐδὲ μανεὶς ἄν τις ἑτέρως ἡγήσαιτο γίγνεσθαι, ἢ τοῦ θερμοῦ νικηθέντος πως καὶ βαρυνθέντος ὑπὸ πλήθους ὑγρότητος, ὥς ἔκ τε τῶν οἰνωθέντων ἐστὶν ἰδεῖν, ἔπι τε τῶν πλείω λουσαμένων. οὕτω δὲ καὶ μήκων ὑπνοποιός ἐστι καὶ μανδραγόρας καὶ θριδακίνη, καὶ πάνθ' ὅσα τὴν κρᾶσιν ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα. τοιαῦται μέν τινες ἑκατέρωθεν ἀμφισβητήσεις εἰσὶ περὶ τῶν προκειμένων ἡλικιῶν τῆς κράσεως. ἁπάσας γὰρ αὐτὰς ἐξέρχεσθαι, περιττὸν εἶναι μοι δοκεῖ, τοῦ τύπου τῶν ἐπιχειρημάτων σαφῶς ἤδη κἀξ ὧν εἰρήκαμεν ἐγνωσμένου. πόῤῥωθεν γὰρ ἑκάτεροι, καὶ σχεδὸν ἀπὸ τῶν δευτέρων τὰ πρότερα συλλογίζονται καὶ ὥσπερ εἰδότων ἤδη τῶν ἀκροατῶν, ὅπως μὲν αὔξησις, ὅπως δὲ πέψις, ὅπως δὲ θρέψις γίνεται ποιοῦνται τὸν λόγον. ὡσαύτως δ' ὑπὲρ αἰσθήσεως καὶ κινήσεως καὶ πρακτικῶν καὶ φυσικῶν ἐνεργειῶν διέρχονται, καὶ γενέσεως ὕπνου μνημονεύουσι, καὶ σιτίων φύσεως, ὧν οὐδὲν ἁπλῶς ἐστὶ καὶ ῥᾳδίως γνώριμον, ἀλλὰ παμπόλλης μὲν ζητήσεως δεόμενον, ἴσως δ' οὐδ' εὑρεθῆναι δυνάμενον, εἰ μὴ πρότερόν τις εἰδείη γνωρίζειν ὑγρὰν, καὶ ξηρὰν καὶ θερμὴν καὶ ψυχρὰν κρᾶσιν. ὅ, τι γὰρ ἂν ἐκείνων, ὡς γινώσκοντες ἤδη λέγωσιν, ἀναγκάσειέ τις αὐτοὺς ἀποδεικνύναι, πάντως δεήσονται τοῦ περὶ κράσεων λόγου, τοῦ νῦν ἡμῖν ἐνεστῶτος. ὥστε δι' ἀλλήλων καὶ ἐξ ἀλλήλων αὐτοῖς γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, ἐκ μὲν τῶν νῦν ζητουμένων, ὡς ἤδη γινωσκομένων, ἐπειδὰν ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν διαλέγωνται, καὶ τὴν τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων ἐξευρίσκωσι δύναμιν, ὕπνου τε καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐπισκέπτωνται. πάλιν δ' αὖ τὰ νῦν ἐνεστῶτα, δι' ἐκείνων ὡς ἤδη προεγνωσμένων ἀποδεικνύουσιν. ἐγὼ δ' οὐκ ἐπαινῶ τὰς τοιαύτας ἀποδείξεις. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, οὐδ' ἀποδείξεις εἶναι νομίζω, καθάπερ ἐπὶ πλέον δι' ἑτέρων ἐδήλωσα. καὶ βέλτιον εἶναι φημὶ εἰς πᾶσαν διδασκαλίαν ὁρίσασθαι τὴν τάξιν τῶν νοημάτων. εἴπερ οὖν ἀρχὴ μέν ἐστιν ἁπάσης τῆς περὶ κράσεων πραγματείας ἡ περὶ τῶν στοιχείων ἐπίσκεψις, εἴτε παθῆ καὶ ἀμετάβλητα τελέως ἐστὶν, εἴτ' ἀλλοιοῦσθαί τε καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμενα. μετὰ δὲ τὴν ἐκείνων ἐπίσκεψιν ἐφεξῆς ἐστι δεύτερος ὁ νῦν ἡμῖν ἐνεστηκὼς λόγος. οὐ χρὴ λαμβάνειν αὐτῶν τὰς πίστεις ἐκ τῶν μήπω γινωσκομένων, ἀλλ' ὥσπερ ὀρθόν τέ ἐστι καὶ δίκαιον, ἤτοι τῶν ἐναργῶν εἶναι προσήκει τὸ ληφθησόμενον εἰς τὴν ἀπόδειξιν, ἤτοι τῶν προαποδεδειγμένων. οὔτ' οὖν ὕπνου γενέσεως μνημονευτέον, οὔτε πέψεως, οὔτ' αὐξήσεως,

αὐξήσεως, οὐδ᾽ ἄλλου τῶν τοιούτων μηδενὸς, ἀλλ᾽ ἀπὸ μόνης καὶ ψιλῆς τῆς οὐσίας τῶν ὑποκειμένων πραγμά-
των ἡ ζήτησις γιγνέσθω, καθάπερ καὶ διὰ τοῦ πρώτου λόγου πεποιήμεθα. διελόμενοι γὰρ, ὡς ἕτερον μέν ἐστι τὸ
κατ᾽ ἐνέργειαν, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ δύναμιν, ὑπὲρ τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν ὄντος ἤδη θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ,
καὶ ὑγροῦ, τὸν λόγον ἔφαμεν χρῆναι ποιήσασθαι πρότερον, ἔπειτα οὕτως ἐπὶ τὰ κατὰ δύναμιν ἀφικέσθαι. πρό-
χειρος δ᾽ ἐστὶ πᾶσι καὶ γνώριμος ἡ τῶν κατ᾽ ἐνέργειαν ἤδη θερμῶν καὶ ψυχρῶν, ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν διάγνω-
σις. ἁφὴ γὰρ τά γε τοιαῦτα διακρίνειν πέφυκεν, ἣ καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ θερμὸν εἶναι διδάξασα, καὶ τὸν κρύσταλλον
ψυχρόν. εἰ δ᾽ ἄλλοθέν ποθεν ἔχουσιν ἔννοιάν τε καὶ διάγνωσιν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, λεγέτωσαν ἡμῖν. ἀμήχανον
γάρ τινα σοφίαν ἐπαγγέλλονται. μᾶλλον δ᾽ εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐμπληξίαν, εἰ πραγμάτων αἰσθητῶν ἕτερόν
τι πρεσβύτερον αἰσθήσεως ἔχουσι κριτήριον. καὶ μὴν εἰ μηδὲν ἄλλο τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν ἐγχωρεῖ κριτήριον
10 ὑπάρχειν, ἁπτέσθωσαν ἤδη πολλῶν ἐφεξῆς ἀνθρώπων καὶ γερόντων καὶ μειρακίων, καὶ παίδων καὶ βρεφῶν. οὕτω
γὰρ ἐξευρήσουσι τοὺς μᾶλλόν τε καὶ ἧττον θερμούς. εἰ δ᾽ αἰσθητῶν πραγμάτων λογικὰς ἀποδείξεις ζητοῦσιν, ὥρα
τι καὶ περὶ τῆς χιόνος αὐτῆς ἤδη σκοπεῖν, εἴτε λευκὴν, ὡς ἅπασιν ἀνθρώποις φαίνεται νομιστέον αὐτὴν, εἴτε καὶ
μὴ λευκὴν, ὡς Ἀναξαγόρας ἀπεφήνατο. καὶ μέντοι καὶ περὶ πίττης ὡσαύτως αὖ σκοπεῖν τε καὶ κόρακος, ἁπάν-
των τε τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν λευκὸν ἀπιστεῖσθαι χρὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρῶντας, ἄνευ δ᾽ ἀποδείξεως ἐπὶ
τῶν μελάνων πιστεύεσθαι. ἅπαντα οὖν ἤδη τὰ τῶν αἰσθήσεων ἄπιστα φάμενοι, μήτε τὸν κύκνον λευκὸν εἶναι λε-
γόντων, ἐὰν μὴ πρότερον ἐπισκέψωνται λόγῳ, μήτε τὴν τίτανον, ἢ τὴν ἡμέραν, ἢ αὐτὸν τὸν ἥλιον. οὕτω δὲ καὶ
περὶ τῶν φωνῶν ἀπιστησάτωσαν ἀκοῇ, καὶ περὶ τῶν ὀσμῶν ταῖς ῥισὶ, καὶ περὶ πάντων τῶν ἁπτῶν ἁφῇ, εἶτα ταῦτ᾽
οὐ πυρέσσει ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος; οὐ μὴν καὶ δίκαιόν γε ἦν τοὺς τὴν ἀρίστην αἵρεσιν ἑλομένους τῶν
ἐν φιλοσοφίᾳ, τὴν τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τιθεμένην, εἰς τοσοῦτον
20 ἀποπλανηθῆναι ἀπὸ τῶν ταῦτα θεμένων ἀνδρῶν, ὡς μὴ γινώσκειν, ὅτι τε πάσης ἀποδείξεως ἀρχαὶ τὰ πρὸς
αἴσθησίν τε καὶ νόησίν ἐστιν ἐναργῆ. καὶ ὅστις περὶ τούτων ἀπορεῖ, μάτην ὑπὲρ τῶν ἄλλων ζητεῖ. μηδ᾽ ὁπόθεν ἄρ-
ξηται, ὡς καταλελοιπὼς ἑαυτῷ. πόθεν οὖν εἰς μακρὰν οὕτως ἄλλην ἐτράποντο, καὶ λόγῳ ζητεῖν ἐπεχείρησαν αἰ-
σθητῶν πραγμάτων διάγνωσιν; ἐγὼ μὲν οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι δύναμαι, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἁφῇ μὲν κρίνω τὸ κατ᾽ ἐνέργειαν
θερμόν. ἔτι δ᾽ οὔπω μέν ἐστι θερμὸν, ἐπιτήδειον δὲ γενέσθαι τοιοῦτον, ὃ δὴ καὶ δυνάμει θερμὸν ὀνομάζεται, τοῦτ᾽
ἐξευρίσκειν λόγῳ πειρῶμαι. τοῖς δ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἀνατέτραπται πάντα, καὶ ῥητορείᾳ μακρᾷ περὶ τῶν ἐπιχει-
ρημάτων ἤσκηται. τούτους μὲν οὖν ἐάσωμεν, ἀναμνήσαντες δ᾽ ἡμᾶς αὐτοὺς τό γε τοσοῦτον, ὡς νῦν ὡς ἀρχὴ
δογμάτων μοχθηρῶν ἐστὶ μία, τὸ μηδὲν ὑπὲρ ἀποδείξεως ἐσκέφθαι πρότερον, ἀλλ᾽ ἅμα τὰ πράγματα ζητεῖν,
καὶ ὡς εἰδότας ὅ τί ποτ᾽ ἐστὶν ἀπόδειξις, ἐπιχειρεῖν ἀποδεικνύειν. ἐπανελθόντες οὖν αὖθις ἐπὶ τὸ προκείμενον,
ἁφῇ κρίνωμεν πρώτως καὶ μάλιστα, τὸ κατὰ τὰς ἡλικίας θερμόν. ἔσται δ᾽ ἡμῶν ἡ κρίσις ἀρίστη, καθ᾽ ἓν καὶ ταὐτὸν
30 σῶμα βρέφους ἐνός. οὐ γὰρ ἀδύνατον ὁποία τέ τις ἡ θερμασία διετεῖ τὴν ἡλικίαν ὑπάρχοντι προϋπῆρχεν αὐτῷ
μεμνῆσθαι, καὶ ὁποία νῦν ἐστι δυοῖν ἢ τριῶν ἐτῶν, εἰ τύχοι μεταξὺ γενομένων. εἰ γὰρ ὅλως φαίνοιτο μεταβολή τις
ἐπὶ τὸ θερμὸν ἢ ψυχρὸν γεγονέναι τῷ βρέφει, χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι συλλογίζεσθαι τὴν, ἕως τῆς ἀκμῆς ἐσομένην
ὑπεροχήν. εἰ δὲ καὶ πλείω παιδία πολλοῖς ἀκμάζουσιν ἐθέλοις παραβάλλειν, ἰσχνὰ μὲν ἰσχνοῖς, εὔσαρκα δ᾽ εὐσάρ-
κοις, καὶ παχέα παχέσι παράβαλλε. οὕτω δὲ καὶ χρόας ὡσαύτως ἔχοντα, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡς οἷόν τε. τὴν
γὰρ ἐν ταῖς ἡλικίαις διαφορὰν ἐξευρεῖν ζητῶν, ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡς ἔνι μάλιστα φύσεων, ἀσφαλέστερον ἂν ἐπισκέπτοιο.
τὸ δ᾽ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἐξετάζειν, οὐ σμικρὸν ἔχει τὸν παραλογισμὸν, οὐ διὰ τὴν ἡλικίαν ἐνίοτε τῆς τῶν δοκιμα-
ζομένων σωμάτων διαφορᾶς, ἀλλὰ διὰ τὴν φυσικὴν ὑπάρχουσαν κρᾶσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ διαίτῃ πάσῃ καὶ
τοῖς καιροῖς ἐν οἷς ἐξετάζεται, παραπλησίως ἔχοντα προαιρεῖσθαι τὰ σώματα, μὴ γεγυμνασμένον ἠργηκότι
παραβάλλοντας, ἢ λελουμένον ἀλούτῳ, μηδ᾽ ἄσιτον ἐδηδοκότι, καὶ διψῶντα μεμεθυσμένῳ, μηδὲ τὸν ἐν ἡλίῳ
40 θαλφθέντα, τῷ ῥιγώσαντι διὰ κρύος, ἢ τὸν ἀγρυπνήσαντα τῷ κοιμωμένῳ, μήθ᾽ ὅλως τοῖς ἐξ ἐναντίας φύσεως, ἢ
διαίτης, ἢ περιστάσεως πραγμάτων ἠσθενηκόσι, ἀλλ᾽ ὡς οἷόν τε, πάνθ᾽ ὡσαύτως ὑπαρχέτω τἄλλα, πλὴν τῆς ἡλι-
κίας αὐτῆς. οὕτω δὲ δηλονότι καὶ αὐτὸν τὸν ἕνα παῖδα παραβάλλων ἑαυτῷ, τὰς ἔξωθεν ἁπάσας αὐτοῦ περιστά-
σεις ἀκριβῶς ὁμοίας φυλάξεις, ἵνα μὴ τὸ διά τινα τούτων ἐν θάλψει τε καὶ ψύξει διαφέρον, εἰς τὴν τῆς ἡλικίας
ἀναφέρηται μεταβολήν. μακρὰν ἴσως σοι δόξω λέγειν τὴν ἐξέτασιν, ἀληθῆ γε πάντως μᾶλλον, ἐξ αὐτῆς τε τοῦ
ζητουμένου τῆς οὐσίας λαμβανομένην, ὡς ἐν τοῖς ὑπὲρ ἀποδείξεως ἐλέγομεν. σὺ δ᾽ ἴσως αἱρήσῃ τὴν ἐπίτομον,
οὐδὲν φροντίζων εἰ ψευδὴς εἴη. ἴσθι τοίνυν οὐ μόνον ψευδῆ βαδίζων, ἀλλὰ καὶ μακράν. οὐ γὰρ ἔτεσι τρισὶν ἢ
τέτταρσιν ἐξευρήσεις τὸ ζητούμενον, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τῷ βίῳ φυλάξεις τὴν ἄγνοιαν. ὅσον γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀντιλογίαις
τῶν ἀνδρῶν, οὐδὲν ἀποδειχθῆναι δύναται σαφῶς, οὐδ᾽ εὔλογον, ὅλως ἐκ τῶν ὑστέρων πιστοῦσθαι τὰ πρότερα.
κρίνωμεν οὖν αἰσθήσει τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν σῶμα, τό γε κατ᾽ ἐνέργειαν ἤδη τοιοῦτον καὶ μηκέτι δυνάμει,
50 παρέντες τήν γε τὴν κρίσιν πρώτην, τἆλλα σύμπαντα γνωρίσματα. καὶ δὴ σὲ μὲν ὡς εὖ κρινοῦντα
πρὸς τὴν πεῖραν ἀπολύω, τὴν δ᾽ ἐμὴν αὐτὸς κρίσιν ἑρμηνεύσω. πολλῶν γὰρ ἐφεξῆς ἁπτόμενος σωμάτων ἐπι-
μελῶς, οὐ παίδων μόνων ἢ βρεφῶν, ἀλλὰ καὶ μειρακίων καὶ ἀκμαζόντων, εὗρισκον οὐδετέρους ἀληθεύοντας,
οὔτε τοὺς θερμότερον ἁπλῶς, οὔτε τοὺς ψυχρότερον εἰπόντας εἶναι τὸν ἀκμάζοντα τοῦ παιδός. εἰ γὰρ τὰς ἄλλας
ἁπάσας τὰς ἔξωθεν ἀφελὼν ἀλλοιώσεις, τὰς ἐκ τῆς ἡλικίας μόνης ἐπισκέπτοιο διαφορὰς, οὐδέτερος σοὶ φαί-
νεται θερμότερος ἁπλῶς. ποιότητι γάρ τοι διαφέρουσιν αὐτῶν αἱ θερμότητες, ἐπ᾽ ἀνίσῳ τῇ διαπνοῇ,
δι᾽ ἣν καὶ σοφιζόμενοί τινες, ἢ τοὺς πέλας, ἢ σφᾶς αὐτοὺς, οἱ μὲν τὴν τοῦ παιδὸς, οἱ δὲ τὴν τοῦ νεανίσκου
θερμασίαν ἰσχυροτέραν εἶναι νομίζουσιν. ἔστι γὰρ ἡ μὲν τῶν παίδων, ἀτμωδεστέρα τε καὶ πολλὴ καὶ ἡδίων

τοῖς ἀπτομένοις, ἡ δὲ τῶν ἀκμαζόντων, ὑπόδριμύ τε καὶ οὐχ ἡδὺ κέκτηται. τοῦτ' οὖν τὸ διάφορον τῆς προσβολῆς,
ἀναπείθει τοὺς πλείους ἀποφαίνεσθαι θερμότερον εἶναι τῶν ἀκμαζόντων τὸ σῶμα. τὸ δ' οὐκ οὕτως ἔχει. τῷ γὰρ
ἀσκήσαντι τὴν ἁφὴν ἐν διαφόροις ὕλαις διαγνωστικὴν εἶναι θερμότητος ἰσχυροτέρας τε καὶ ἀσθενεστέρας, καὶ ἴσης,
εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ἡ τῶν παίδων αὐτῷ, ἤτοι γ' ἴση φανεῖται τὴν ἰσχὺν τῇ τῶν ἀκμαζόντων, ἢ πλειόνων. ἡ δ' ἄσκησις
ἥδε. χρὴ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἄρξασθαι, τῶν βαλανείων ἐνίοτε θερμὸς οὕτως ἐστὶν ὁ ἀὴρ, ὡς μηδένα φέρειν
αὐτὸν, ἀλλὰ καίεσθαι δοκεῖν, ἐνίοτε δ' οὕτω ψυχρὸς, ὡς ἱδροῦν μὴ δύνασθαι. καὶ μὴν καὶ ὅτι τρίτη τις ἄλλη, πα-
ρὰ τάσδε κατάστασίς ἐστιν, ἧς μάλιστα χρῄζομεν, ἡ εὔκρατος, οὐδὲν δέομαι λέγειν. αἱ δ' αὐταὶ τρεῖς καταστάσεις,
ἐν τῷ τῆς κολυμβήθρας ὕδατι φαίνονται. καὶ γὰρ θερμὸν οὕτως ὡς καίεσθαι πρὸς αὐτοῦ, καὶ ψυχρὸν ὡς μηδὲ
θερμαίνεσθαι, καὶ εὔκρατον ὡς συμμέτρως θερμαίνεσθαι πολλάκις εὑρίσκεται. εἰ τοίνυν ἐροίμην σε, πότε-
ρον ἐστὶ θερμότερον. ἆρά γε τὸ ὕδωρ τὸ εὔκρατον, ἢ ὁ ἀὴρ ὁ εὔκρατος, οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν οὐδέτερον. ἀμφοῖν
γὰρ ὄντων ὁμοίως ἡδέων τε καὶ συμμέτρων τῷ σώματι, τὸ μὲν θερμότερον λέγειν αὐτῶν, τὸ δὲ ψυχρότερον,
οὐδένα νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι. καὶ μὴν εἰ νοήσαις τὸ τῆς δεξαμενῆς ὕδωρ εἰς ἄκρον θερμότητος ἀφικνούμενον, ὡς
ζεῖν, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐκφλογούμενον, ὅτι πρὸς ἀμφοῖν ὡσαύτως καυθήσῃ, πρόδηλον. εἰ δὲ δὴ καὶ νοήσαις
αὖθις ἢ τὸ ὕδωρ οὕτως ψυχρὸν, ὡς ἐγγὺς ἤδη πήξεως εἶναι, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐκψυχόμενον, ὡς ἐν τοῖς νιφετοῖς
γίγνεται, δῆλον ὡς καὶ πρὸς τούτων ἑκατέρων ὁμοίως ψυγήσῃ τε καὶ ῥιγώσεις. οὐκοῦν καὶ θερμότητα καὶ ψύ-
ξιν ἄκραν ὡσαύτως ἀέρι νοήσεις ἐγγινομένην, ὡς δ' αὕτως καὶ ὕδατι, καὶ τῶν ἄκρων ἑκατέρων, τὸ μέσον ὁμοίως
ἀμφοῖν ἐγγινόμενον, ὥστε καὶ τὸ μεταξὺ πάντων τῶν ἄκρων τε καὶ τοῦ μέσου κατά τε τὸ ὕδωρ καὶ τὸν ἀέρα, τὰς
αὐτὰς ὑπεροχάς τε καὶ διαστάσεις ἕξει. καὶ τοσούτῳ ποτὲ φήσεις εἶναι τοῦ μετρίου θερμότερον θάτερον, ὅσῳ θάτε-
ρον. οὕτω δὲ καὶ ψυχρότερον τοῦ μετρίου τοσούτῳ φήσεις εἶναι ποτὲ τὸ ὕδωρ, ὅσῳ καὶ τὸν ἀέρα. καίτοι τό γε τῆς
προσβολῆς ἴδιον, οὐ ταυτὸν ἑκατέροις ἦν. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὕδωρ εὔκρατον, ὡς ἀὴρ εὔκρατος προσπίπτει, καὶ
τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν οὕτως ἀνομοίων. αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀέρος ὁμοίως ὄντος θερμοῦ, διαφέρουσαι γίγνονται προσβο-
λαί. παρὰ τὸ, ποτὲ μὲν οἷον ἀχλυώδη τε, καὶ ἀτμώδη, ποτὲ δ' οἷον λιγνυώδη τε καὶ καπνώδη, ποτὲ δὲ καθαρὸν
ἀκριβῶς ὑπάρχειν. ἐν πολλαῖς οὖν καὶ διαφερούσαις, ἰσότης γίνεται θερμότητος ἐξαπατῶσα τοὺς ἀσκέπτους ὡς
ἄνισος, ὅτι γε μὴ κατὰ πᾶν ὅμοια φαίνεται. λελογισμένου μὴν ἐστὶν ἀνδρὸς τοὺς λογισμοὺς οὓς εἴρηκα, καὶ γεγυμ-
νασμένου τὴν αἴσθησιν ἐν πολλῇ τῇ κατὰ μέρος ἐμπειρίᾳ, τὴν ἰσότητα τῆς θερμότητος ἐξευρεῖν, ἔν τε τοῖς παισὶ
καὶ τοῖς ἀκμάζουσι, καὶ μὴ τῷ τὴν μὲν ἐφ' ὑγρᾶς οὐσίας φαίνεσθαι, τὴν δ' ἐπὶ ξηρᾶς ἐξαπατᾶσθαι. καὶ γὰρ λίθος
ὕδατι δύναται ποτὲ τὴν ἴσην δέξασθαι θερμασίαν, οὐδὲν διαφέρον εἰ ξηρὸς μὲν ὁ λίθος ἐστὶν, ὑγρὸν δὲ τὸ ὕδωρ.
οὕτως οὖν ἔμοιγε μυριάκις ἐπισκεψαμένῳ καὶ παῖδας καὶ νεανίσκους, πολλοὺς καὶ μειράκια, καὶ τὸν αὐτὸν
παῖδα, καὶ βρέφος καὶ μειράκιον γενόμενον, οὐδὲν μᾶλλον ἐφάνη θερμότερος, οὔτε παιδὸς ἀκμάζων, οὔτ' ἀκ-
μάζοντος παῖς. ἀλλ' ὡς εἴρηται μόνον ἐν μὲν τοῖς παισὶν, ἀτμωδεστέρα τε καὶ πολλὴ καὶ ἡδεῖα. ἐν δὲ τοῖς ἀκμά-
ζουσιν, ὀλίγη καὶ ξηρὰ, καὶ οὐχ ὁμοίως ἡδεῖα τῆς θερμασίας ἡ προσβολή. πολὺ μὲν γὰρ τῆς τῶν παίδων οὐσίας
ὑγρᾶς οὔσης, ἐκτὸς ἀπορρεῖ, βραχὺ δὲ τῆς τῶν ἀκμαζόντων, ξηρᾶς ὑπαρχούσης. οὐδέτερος οὖν αὐτῶν ἁπλῶς φαί-
νεται θερμότερος, ἀλλ' ὁ μὲν, τῷ πλήθει τῆς διαπνοῆς, ὁ δὲ τῇ δριμύτητι. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν ὁ παῖς ἔχει πλέον, εἰ
γ' ἐξ αἵματος καὶ σπέρματος ἡ γένεσις αὐτῷ, καὶ ἥδιον. ἐν δὲ τοῖς ἀκμάζουσιν ὀλίγη καὶ ξηρὰ καὶ οὐχ ὁμοίως
ἡδεῖα τῆς θερμασίας ἡ προσβολή. θερμοῦ μὲν δὴ καὶ ψυχροῦ σώματος, ἁφὴ μόνη γνώμων ἐστίν. ὑγροῦ δὲ καὶ ξηροῦ
σὺν τῇ ἁφῇ, λογισμός. τὸ μὲν γὰρ ξηρὸν, σκληρὸν πάντως, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁφῇ αἰσθητόν. οὐ μὴν εἴ τι καὶ σκληρὸν,
εὐθὺς ἤδη καὶ ξηρόν. ἀχώριστον μὲν γάρ ἐστι ξηροῦ σώματος ἡ σκληρότης, οὐ μὴν ἴδιόν γε τούτου μόνου. καὶ γὰρ
τὸ πεπηγὸς ὑπὸ ψύξεως, σκληρὸν, ὥσπερ ὁ κρύσταλλος. ὅθεν οὐδ' εὐθὺς ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ τοῦ ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ
διαγνώσει, πρὶν ἐπισκέψασθαι πῶς ἔχει θερμότητος ἢ ψυχρότητος. οὔτε γὰρ εἰ μετὰ ψυχρότητος ἄκρας σκληρὸν,
ἤδη τοῦτο καὶ ξηρὸν, οὔτ' εἰ μετὰ θερμότητος σφοδρᾶς, εὐθέως ὑγρόν. ἀλλ' ὅταν μετρίως ᾖ θερμὸν, σκοπεῖν ἐφεξῆς
εἰ μαλακόν ἐστιν ἢ σκληρόν. εἰ μὲν γὰρ μαλακὸν, ὑγρὸν, εἰ δὲ σκληρὸν, ξηρόν. ἀλλ' εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τῶν ἐν ἀν-
θρώπου σώματι μορίων σκληρῶν, οὐδὲν ἂν εἴη ὑγρόν. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τοσαύτην ἐν αὐτῷ γενέσθαι ψύξιν, ὡς σκλη-
ρυνθῆναί τι διὰ πῆξιν. εἰς μὲν γὰρ σύστασίν τινα τὸ τέως ῥυτὸν ἀφίξεταί ποτε, καθάπερ ἡ πιμελή. τὸ γοῦν ἐλαιῶ-
δες ἐν αἵματι ῥυτὸν ὂν καὶ λιπαρὸν, ὅταν ἐν ψυχροῖς γένηται χωρίοις, πήγνυται, σκληρὸν μὴν οὐδ' οὕτω γίγνε-
ται. ὀρθῶς οὖν εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑγροτάτη μὲν ἡ πιμελή. δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῇ τὸ σαρκῶδες γένος,
εἴδη δ' αὐτοῦ πλείω. πρώτη μὲν ἡ κυρίως ὀνομαζομένη σὰρξ, ἣν οὐκ ἂν εὕροις καθ' αὑτὴν οὐδαμόθεν τοῦ σώματος,
ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ μόριον μυός. ἐφεξῆς δ' ἑκάστου τῶν σπλάγχνων ἡ ἴδιος οὐσία. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρα-
τον παρέγχυμα, καὶ ὡς περὶ μικροῦ τε καὶ φαύλου διανοοῦντες πράγματος, οὐκ εἰδότες ὡς ἡ καθ' ἕκαστον σπλάγχνον
ἐνέργεια, τῆς σαρκὸς ταύτης ἐστίν. ἀλλὰ τούτων μὲν, οὔπω νῦν ὁ καιρός. ὅτι δ' αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐγκεφάλου σῶμα, καὶ
πνεύμονος, ἐφεξῆς ἐστι τῇ πιμελῇ καθ' ὑγρότητα, τῇ μαλακότητι τεκμήρασθαι πάρεστιν. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ ψυχροῦ γε
πέπηγεν, ὅτι μηδὲ θερμῷ χεῖται. πλησίον δὲ τούτων καὶ ὁ μυελὸς τὴν φύσιν ἐστὶν, οὐ μὴν ὁμοιογενὴς ὁ καθ' ἕκαστον
ὀστοῦν μυελὸς, ἐγκεφάλῳ τε καὶ νωτιαίῳ. ἀλλ' ἐγκέφαλος μὲν καὶ νωτιαῖος, ἐκ ταὐτοῦ γένους. οἱ δ' ἄλλοι ξύμπαντες
μυελοὶ, φύσεως ἑτέρας εἰσίν. ὑγρότερος μὲν ἐστὶ καὶ θερμότερος ἐγκέφαλος νωτιαίου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ μαλακώτερος,
καὶ μέντοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου τὰ πρόσθεν ὑγρότερα τοσοῦτον, ὅσονπερ καὶ μαλακώτερα. πάντα μὴν ταῦ-
τα δέρματος οὐχ ὑγρότερα μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχρότερα, καὶ ὅλως ἄναιμον παντὸς ἐναίμου ψυχρότερον. ἐγγυτάτω δ'
ἐστὶ δέρματος, καὶ ἡ τῶν μαλακῶν νεύρων φύσις. ἡ δὲ τῶν σκληρῶν, οἷόνπερ αὐτὸ τὸ δέρμα καθ' ὑγρότητα δηλονότι
καὶ ξηρότητα. θερμότητι γοῦν ἀπολείπεται τοσοῦτον, ὅσον εἰκὸς ἀπολείπεσθαι τὸ παντελῶς ἄναιμον ἐναίμου σώματος.

ἡ δὲ τοῦ

ἡ δὲ τοῦ σπληνὸς καὶ ἡ τῶν νεφρῶν καὶ ἡ τοῦ ἥπατος σὰρξ, ὑγροτέρα μὲν τοσούτῳ δέρματος, ὅσῳ καὶ μαλακωτέρα. θερμοτέρα δὲ ὅσῳ καὶ πολυαιμοτέρα. καὶ μὴν καὶ ἡ τῆς καρδίας σὰρξ, ἁπάντων μὲν τούτων ξηροτέρα, τοσοῦτον, ὅσον καὶ σκληροτέρα. θερμοτέρα δ᾽ οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν τοῦ σώματος μορίων. καὶ σοὶ τοῦτο σαφῶς ἔνεστιν αἰσθήσει μαθεῖν, ἐν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς ταῖς κατὰ τὸ στέρνον γιγνομέναις, εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας καθέντι τοὺς δακτύλους. εὑρήσεις γὰρ οὐκ ὀλίγῳ τινὶ τὸ χωρίον τοῦτο τῶν ἄλλων ἁπάντων θερμότερον. ἀλλ᾽ ἡ μὲν τοῦ ἥπατός τε καὶ σπληνὸς καὶ νεφρῶν καὶ πνεύμονος σὰρξ, ἁπλῆ τὴν φύσιν ἐστὶ, ταῖς καθ᾽ ἕκαστον σπλάγχνον ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶ καὶ νεύροις περιπεφυκυῖα. τῆς καρδίας δ᾽ οὐχ ἁπλοῦν τὸ τῆς σαρκὸς εἶδος, ἀλλ᾽ οἷαίπερ εἰσὶν αἱ ἐν τοῖς μυσὶν ἶνες, αἷς ἡ σὰρξ περιπέπηγε, τοιαῦται κἂν τῇ καρδίᾳ. πλὴν οὐ ταὐτὸν γένος τῶν ἰνῶν, ἀλλ᾽ αἱ μὲν ἐν τοῖς μυσὶν, νεύρων εἰσὶ καὶ συνδέσμων μόρια. τῆς καρδίας δὲ, τὸ τῶν ἰνῶν γένος ἴδιον, ὥσπερ καὶ τοῦ τῆς ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς χιτῶνος, ἐντέρων τε καὶ γαστρὸς καὶ μήτρας καὶ τῶν κύστεων ἑκατέρων. ἐστὶ γὰρ οὖν δὴ καὶ τούτοις ἅπασι τοῖς ὀργάνοις, τὴν οἰκείαν σάρκα περιπεπηγυῖαν ἰδεῖν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἰσίν. αὗται μὲν οὖν αἱ σάρκες θερμότεραι τοῦ δέρματος ὑπάρχουσιν, αἱ δ᾽ ἶνες αἱ μὲν, ὀλίγῳ τινὶ μᾶλλον, αἱ δ᾽ ἧττον βραχὺ δέρματος ψυχρότεραί τε εἰσὶ καὶ ξηρότεραι, τινὲς δ᾽ ὅμοιαι κατὰ πᾶν εἰσὶ τῇ τοῦ δέρματος οὐσίᾳ. πάντες δ᾽ ὑμένες ἤδη ξηρότεροι δέρματος, ὥσπερ γε καὶ αἱ περὶ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὸν νωτιαῖον μήνιγγες. ὑμένες γὰρ δὴ καὶ αἵδε. καὶ μὴν δὴ καὶ σύνδεσμοι πάντες, εἰς ὅσον σκληρότεροι δέρματος, εἰς τοσοῦτον καὶ ξηρότεροι. καὶ οἱ τένοντες δὲ καὶ τῶν συνδέσμων εἰσὶ μαλακώτεροι, δέρματος γοῦν ἐναργῶς ἤδη σκληρότεροι. χόνδροι δὲ μετὰ τοὺς συνδέσμους εἰσὶ, καίτοι μέσον ἀμφοῖν σῶμα. καλοῦσι δ᾽ αὐτὸ νευροχονδρώδη σύνδεσμον ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἔστι δὲ τοῦτο, σύνδεσμος σκληρὸς καὶ χονδρώδης. ὀστοῦν δὲ τὸ πάντων ξηρότατον, ὃ καλύπτει τὸ δέρμα. καὶ τῶν ἐξεχόντων αὐτοῦ, ξηροτάτη μὲν ἡ θρὶξ, ἐφεξῆς δὲ κέρας, εἶτ᾽ ὄνυχές τε, καὶ ὁπλαὶ, καὶ πλῆκτρα, καὶ ῥάμφη, καὶ ὅσα τοιαῦτα καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἀλόγων ζώων ἐστὶ μόρια. Τῶν δὲ χυμῶν, ὁ μὲν χρηστότατός τε καὶ οἰκειότατος ἐστὶ τὸ αἷμα, τούτου δ᾽ οἷον ὑπόστασίς τε καὶ ἰλὺς, ἡ μέλαινα. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ ψυχροτέρα τέ ἐστι καὶ παχυτέρα τοῦ αἵματος, ἡ δέ γε ξανθὴ, θερμοτέρα μακρῷ. ψυχρότατον δὲ καὶ ὑγρότατον ἁπάντων τῶν ἐν τῷ ζώῳ, τὸ φλέγμα. κριτήριον δὲ καὶ τῆς τούτου διαγνώσεως, ἡ ἁφὴ, καθάπερ καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου πεποίηται λόγῳ. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ψυχρὸν, ἡ ἁφὴ μόνη γιγνώσκει. τὸ δ᾽ ὅτι καὶ ὑγρὸν, ἁφή τε ἅμα καὶ ὄψις καὶ λογισμός. ἁφὴ μὲν καὶ ὄψις, ὅτι τοιοῦτον ἑκατέρῳ φαίνεται. ὁ λογισμὸς δὲ διορισάμενος ὡς οὐ πλήθει θερμότητος, ἀλλ᾽ ὑγρότητι συμφύτῳ τοιοῦτον ἐγένετο. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὸ σῶμα μορίων τε καὶ χυμῶν, ὧδε ἔχει. Περὶ δὲ τῶν ἑπομένων ταῖς κράσεσιν ἐφεξῆς χρὴ διελθεῖν. ἕπεται μὲν γὰρ καὶ τὰ προειρημένα, μᾶλλον δ᾽ ἀχώριστα τελέως ἐστὶ, ξηρῷ μὲν σκληρότης, ὑγρῷ δὲ μαλακότης, ὅταν γε μετὰ χλιαρᾶς ᾖ θερμότητος. ἀλλὰ καὶ παχύτητες ἕξεως καὶ λεπτότητες ἕπονται κράσεσιν, οὐ ταῖς συμφύτοις μόνον, ἀλλὰ κἂν ἐξ ἔθους μακροῦ τις ἐπίκτητος γένηται. πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν φύσει λεπτῶν ἐθεασάμην παχυνθέντας, καὶ τῶν παχέων λεπτυνθέντας. τοὺς μὲν, ἀργίᾳ τε καὶ ἁβρᾷ διαίτῃ τὴν ὅλην κρᾶσιν ὑπαλλάξαντας ἐπὶ τὸ ὑγρότερον. τοὺς δ᾽ ἐν ταλαιπωρίαις πλείοσι καὶ φροντίσι καὶ διαίτῃ λεπτῇ καταξηρανθέντας, εἰρήσεται καὶ τούτων τὰ γνωρίσματα. κάλλιον γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔκ τινων σημείων ὁρμωμένους, πρὶν παρ᾽ ἑτέρου πυθέσθαι, δύνασθαι γνωρίζειν, εἰ φύσει τοιοῦτος ἦν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἐξ ἔθους ἐγένετο. διδάσκαλος δὲ καὶ τούτων τῶν γνωρισμάτων, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ὅσοι μὲν γὰρ εὐρυτέρας ἔχουσι τὰς φλέβας, θερμότεροι φύσει. ὅσοι δὲ στενοτέρας ψυχρότεροι. τοῦ θερμοῦ γὰρ ἔργον εὐρῦναί τε καὶ διαφυσῆσαι ταύτας, ὥστ᾽ εὐλόγως εἰς ταὐτὸν, ὡς τὸ πολὺ, συντρέχει στενότης μὲν φλεβῶν, ἕξει πιμελώδει τε καὶ παχυτέρᾳ, λεπτότης δ᾽ ἕξεως εὐρύτητι φλεβῶν. εἰ δ᾽ ἅμα τις εἴη πιμελώδης τε καὶ παχὺς, καὶ τὰς φλέβας εὐρείας ἔχει, δι᾽ ἔθος οὗτος οὐ φύσει πιμελώδης ἐγένετο. ὥσπερ εἰ καὶ στενὰς μὲν ἔχει τὰς φλέβας, εἴη δ᾽ ἰσχνὸς, οὐδ᾽ οὗτος ἐξ ἀνάγκης φύσει τοιοῦτος. κἂν τοῖσι λιμαγχονικοῖσι, φησὶ, τὰς μετριότητας ἀπὸ τούτων σκεπτέον, τῆς τῶν ἀγγείων εὐρύτητος δηλονότι καὶ στενότητος, οὐ τῆς ἄλλης ἕξεως ὅλου τοῦ σώματος. οἱ μὲν γὰρ στενὰς ἔχοντες τὰς φλέβας, ὀλίγαιμοί τε εἰσὶ καὶ μακρὰς ἀσιτίας οὐ φέρουσιν. ὅσοις δ᾽ εὐρεῖαι, καὶ πλῆθος αἵματος, τούτοις ἔνεστι, καὶ χωρὶς βλάβης ἀσιτῆσαι. αἱ δ᾽ αἰτίαι τῶν εἰρημένων ἤδη μὲν δῆλαι, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, τοῖς γε προσέχουσι τὸν νοῦν. ἐπεὶ δ᾽ οὐ πάντες προσέχουσι, ἀναγκαῖον ἴσως ἐστί τι καὶ δι᾽ ἐκείνους εἰπεῖν. ὡς ὅσον ἐν αἵματι πῖόν τέ ἐστι καὶ κοῦφον καὶ λεπτὸν, ἐν μὲν τοῖς θερμοτέροις σώμασι, τροφὴ γίνεται τοῦ θερμοῦ, κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα διασώζεται. καὶ τῶν φλεβῶν ἔξω διηθούμενον, ἐπειδὰν τοῖς ψυχροῖς περιπέσῃ μορίοις, οἷάπερ οἱ ὑμένες εἰσὶν, ἐκείνοις περιπήγνυται. κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα μόρια, τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶ δηλονότι τὰ σαρκώδη, δαπανᾶταί τε πρὸς τοῦ θερμοῦ καὶ διαφορεῖται, πλὴν εἴποτε πρὸς τῷ ψυχροτέρῳ τῆς κράσεως, ἔτι καὶ τὸ τῆς διαίτης ἀταλαίπωρον ἐπιθρέψαι τι καὶ αὐτοῖς τοῖς σαρκώδεσι μορίοις, πιμελήν. οὕτω τοι καὶ τὰ φωλεύοντα ζῶα πολλάκις εὑρίσκεται πιμελωδέστερα. καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν, ὅτι καὶ τῇ κράσει ψυχρότερον ἀργὸν τὸ θῆλυ, καὶ οἰκουρεῖ τὰ πολλά. ὅσαι μὲν οὖν ἕξεις σωμάτων εὔκρατοί τε εἰσὶ φύσει καὶ πονοῦσι τὰ μέτρια, ταύτας ἀναγκαῖον εὐσάρκους γίνεσθαι, τοῦτ᾽ ἐστὶ πάντῃ συμμέτρους. ὅσαις δὲ τὸ μὲν ὑγρὸν αὔταρκες, ἀπολείπεται δ᾽ οὐ πολλῷ τῆς ἄκρας συμμετρίας τὸ θερμὸν, αὗται πολύσαρκοι γίνονται. πολύσαρκοι δὲ καὶ ὅσαι φύσει μὲν εὔκρατοι, ῥαθύμως δὲ καὶ ἀπόνως βιοῦσιν. εἴρηται γὰρ δὴ καὶ τοῦτο κάλλιστα πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς ἐπίκτητοι φύσεις εἰσὶ τὰ ἔθη. καὶ οὐδὲν ἴσως διοίσει τοῦθ᾽ ἅπαξ εἰρηκότας νῦν μηκέτι διορίζεσθαι καθ᾽ ἕκαστον κεφάλαιον, εἴτε φύσει ψυχρότερος, εἴτ᾽ ἐξ ἔθους ὁ δεῖνα τις ἐγένετο. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπολείπειν τοῖς ἀναγινώσκουσιν, αὐτὸν δὲ βραχυλογίας ἕνεκα, τὰς οἰκείας ἑκάστῃ τῶν κράσεων ἕξεις τοῦ σώματος ἐπελθεῖν. εἰσὶ δή τινες ἰσχνοί τε ἅμα καὶ φλέβας ἔχοντες

μικράς, ἀλλ' εἰ τέμοις ἐξ αὐτῶν ἡντιναοῦν, προσπίπτει πιμελὴ, δῆλον ὡς ὑποπεφυκυῖα τῷ δέρματι κατὰ τὸν ἔνδον ὑμένα. σπάνιοι μὲν οὖν ἐπ' ἀνδρῶν τὸ τοιοῦτον, ἐπὶ δὲ γυναικῶν καὶ πάνυ πολλάκις εὑρισκόμενον. ἔστι γὰρ καὶ φύσεως ψυχροτέρας καὶ ἀργοτέρου βίου τὸ τοιοῦτον γνώρισμα. πιμελὴ μὲν γὰρ ἀεὶ διὰ ψύξιν ἕξεως γίνεται. πολυσαρκία δὲ πλήθους αἵματος ἔγγονος, εὐσαρκία δὲ, φύσεως εὐκράτου γνώρισμα. πάντας μὲν οὖν οἱ πολύσαρκοι καὶ τὴν πιμελὴν εὐθέως ἔχουσι πλείονα τῶν εὐκράτων. οὐ μὴν ἀνάλογος ἀεὶ ταῖς σαρξὶν ἡ πιμελὴ συναύξεται, ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν τῶν παχέων τοὺς μὲν τὴν σάρκα πλείονα, τοὺς δὲ τὴν πιμελὴν ἔχοντας, ἐνίοις δὲ ὁμοίως ἄμφω συνηύξηται. τούτοις μὲν οὖν οἷς ὁμοίως ἄμφω συνηύξηται, τοσοῦτον πλέον ὑγρόν ἐστιν ὑπὲρ τὴν εὔκρατον φύσιν, ὅσον καὶ ψυχρόν. οἷς δ' ἡ πιμελὴ πλείων, τὸ ψυχρὸν ἐπὶ τούτων πλέον ἐστὶν ἤπερ τὸ ὑγρόν. ὥσπερ οἷς ἡ σὰρξ πλείων, ὑγρότης μὲν ἐστὶ τοῦ δέοντος πλείων, οὐ μὴν καὶ ψύξις. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις ὅροις μένοντος τοῦ θερμοῦ προσγένηταί τις αἵματος χρηστοῦ πλεονεξία, πολυσαρκίαν ἀναγκαῖον ἀκολουθῆσαι. τὸ δ' ὅσῳ χρὴ πλέον εἶναι τοῦ συμμέτρου τὸ αἷμα, μέτρῳ μὲν οὐχ οἷόν τε μηνῦσαι καὶ σταθμῷ, λόγῳ δ' ἐγχωρεῖ διελθεῖν. ὡς ἐπειδὰν μήπω νοσῶδες μηδὲν γίνηται τῷ τοῦ ζώου σώματι σύμπτωμα παχυνομένῳ, τὸ πλῆθος τῆς ὑγρότητος τηνικαῦτα τῶν τῆς ὑγείας ὅρων ἐντός ἐστιν. ἐπιδέδεικται γὰρ ἡμῖν καὶ δι' ἄλλων, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν οὐ σμικρὸν ὑποθέσθαι πλάτος τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνεται σχεδὸν ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, τὴν μὲν εὔκρατόν τε καὶ μέσην φύσιν, οἷον κανόνα τῶν ἄλλων ἀεὶ τιθεμένοις. ὅσαι δ' ἐφ' ἑκάτερα τῆσδε, δυσκράτους ἀποφαίνουσιν. ὅπερ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις ἐδέχετο. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινὴ, ἄλλη δὲ νοσώδης δυσκρασία. νοσώδης μὲν ἡ ἐπὶ πλεῖστον ἀποκεχωρηκυῖα τῆς εὐκράτου, ὑγιεινὴ δ' ἡ ἐπ' ὀλίγον. ὁρίσαι δ' οὐδ' ἐνταῦθα μέτρῳ καὶ σταθμῷ τὸ ποσὸν ἐγχωρεῖ. ἀλλ' ἱκανὸν γνώρισμα τῆς ὑγιεινῆς δυσκρασίας, τὸ μηδέπω μηδεμίαν ἐνέργειαν τοῦ ζώου βεβλάφθαι σαφῶς. ὅσον δ' οὖν μεταξὺ τοῦ ἄκρως ἐνεργεῖν, καὶ τοῦ βεβλάφθαι σαφῶς ἐνέργειαν ὑπάρχει, τοσοῦτον καὶ τῆς ὑγείας τὸ πλάτος ἐστὶ, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν δυσκρασίας. τούτῳ δ' ἐφεξῆς ἐστιν ἡ νοσώδης δυσκρασία, ὅταν γε διὰ δυσκρασίαν νοσῇ τὸ ζῶον. οὐ γὰρ δὴ διὰ ταύτην γε μόνην, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλας διαθέσεις οὐκ ὀλίγας, ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς λογισμοῖς ἐπὶ πλέον εἰρήσεται, νυνὶ δὲ πάλιν ἀναληπτέον τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον. ὡς γὰρ τοῦ συμφύτου θερμοῦ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν φυλάττοντος, αὐξηθὲν τὸ ὑγρὸν ἐν ὅροις ὑγιεινοῖς, οὐ πιμελώδη τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πολύσαρκον ἀποδείκνυσι, συναυξομένης μὲν ἐπ' ὀλίγον καὶ τῆς πιμελῆς, ἀλλὰ πολλῷ πλείονι μέτρῳ τῆς σαρκός. οὕτως αὖ πάλιν, εἰ τὸ ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα φυλάττει συμμετρίαν, ἧττον δ' εἴη θερμὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀνάγκη πιμελωδέστερον μᾶλλον, ἢ πολύσαρκον γίνεσθαι τούτου τὸ σῶμα. εἰ δ' αὖ πάλιν αὐξηθείη τὸ θερμὸν, ἐν συμμετρίᾳ μενούσης τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως, πλέον ἀπολείπεται τούτου τὸ ζῶον πιμελῆς ἢ σαρκός. ὥσπερ εἰ καὶ κρατήσει ποτὲ τὸ ξηρὸν ἐν συμμετρίᾳ μενούσης τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως, ἰσχνότερόν τε ἅμα καὶ σκληρότερον ἔσται τὸ σῶμα. ταῦτ' εἴρηταί μοι, καὶ δῆλον ἤδη ὡς οὐ λόγῳ μόνῳ ἐδείχθησαν αἱ ἁπλαῖ δυσκρασίαι τοῖς τῶν ζώων ὑπάρχουσαι σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ γνωρίσματα σαφῆ πασῶν ἐστιν. οὔκουν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι καὶ μαλακότητι καὶ σκληρότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τῆς ἕξεως τοῦ ὅλου σώματος διαφοραῖς, ὧν ὑπὲρ μὲν τῆς κατὰ λεπτότητα καὶ πάχος εἴρηται νῦν. ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων ἤδη λεγέσθω. δασεῖα μὲν ἡ θερμὴ καὶ ξηρὰ κρᾶσις ἐστὶν, ἀλλ' αὕτη μὲν ἐσχάτως. μετρίως δ' ἡ θερμὴ μὲν, σύμμετρος δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν. ὥσπερ γε καὶ ἡ ξηρὰ μὲν, εὔκρατος δὲ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, ἔστι γὰρ καὶ ἥδε μετρίως δασεῖα. ψιλαὶ δὲ τριχῶν αἱ ψυχραὶ πᾶσαι κράσεις, εἴτ' οὖν ἀμέτρως ἔχοιεν ὑγρότητος, εἴτε μετρίως. ἀλλ' ἐσχάτως μὲν ἄτριχος ἡ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κρᾶσις ἐστίν. ἔλαττον δὲ ταύτης ἡ ψυχρά τε ἅμα καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατος, ἔτι δ' ἔλαττον, ἡ ψυχρὰ καὶ ξηρά. καίτοι δόξει τις ὡς ἐν γῇ ξηρᾷ τὰς πόας ἀδύνατόν ἐστι καὶ φῦναι καὶ τραφῆναι καὶ αὐξηθῆναι, τὸν αὐτὸν λόγον κἂν τῷ δέρματι τὰς θρίξιν, ἔχει δ' οὐχ οὕτως. γῆ μὲν γὰρ ὡς γῆ ξηρὰ λέγεται, δέρμα δ' ὡς δέρμα. καὶ τοίνυν τὸ μὲν ἐν γῇ ξηρὸν ἄνικμον ἐσχάτως ἐστί. τὸ δ' ἐν ἀνθρώπου σώματι, καὶ τῶν ὁμοίων ἀνθρώπῳ ζώων, οὐκ ἄνικμον, ἀλλ' ἐπιτήδειόν τε καὶ μάλιστα πάντων εἰς γένεσιν τριχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ὀστρακοδέρμων τε καὶ μαλακοστράκων, οἷον ὀστρέων καὶ καράβων καὶ καρκίνων, ὅσα τε φολιδωτὰ τῶν ζώων ἐστὶν ὥσπερ οἱ ὄφεις, ἢ λεπιδωτὰ καθάπερ οἱ ἰχθύες, οὐκ ἂν δυνατὸν φύεσθαι θρίξ. ὄντως γάρ ἐστι τὰ τούτων δέρματα τελέως ξηρὰ, δίκην ὀστράκου τινὸς ἢ πέτρας. ἐκ μέντοι τῶν μαλακοδέρμων, οἷόν καὶ ἄνθρωπός ἐστιν, ὅσον περ ἂν ξηρότερόν τε καὶ θερμότερον ἦ τὸ δέρμα, τοσόνδε μᾶλλον ἐγχωρεῖ φύεσθαι τρίχας. ἵνα γὰρ ὡς ἐκεῖνοι προκαλοῦνται, τῷ τῆς γῆς ἑπώμεθα παραδείγματι τὰς πόας, οὔτ' ἐν ξηρᾷ καὶ αὐχμώδει πάνυ γῇ φύεσθαι δυνατὸν, οὔτ' ἐν ὑγρᾷ καὶ τελματώδει, ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν ἄρχηται δαπανᾶσθαι τὸ περιττὸν τῆς ὑγρότητος, ἐκφύονται τῆς γῆς. αὐξάνονται δ' ἐπὶ πλέον, ὅταν καὶ ἥδε ξηραίνηται, μετρίως μὲν ἐν τῷ ἦρι, τάχιστα δὲ καὶ μέχρι πλείστου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους. ἀποξηραίνονται δὲ τελέως αὐανθείσης τῆς γῆς ἐν μέσῳ τῷ θέρει. καί σοι πάρεστιν εἰ βούλει καὶ νῦν, ὥσπερ που κἂν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ δέδεικται, τὸ μὲν ἔαρ ὅτι τῶν ὡρῶν εὐκρατότατόν ἐστιν, εἰκάζειν εὐκράτου δέρματος φύσει. καὶ μάλιστά γε τὰ μέσα τῆς ὥρας τῆσδε. τηνικαῦτα γὰρ οὖν καὶ ἡ γῆ μέση πως ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητός ἐστιν. ὅσα δὲ τῷ θέρει συνάπτει τῆς ἠρινῆς ὥρας, ταῦτ' ἤδη ξηροτέραν ἔχει τοῦ συμμέτρου τὴν γῆν, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχομένου θέρους. ὃ τοίνυν λέγω δέρμα θερμὸν καὶ ξηρὸν, εἰκάζοις ἂν μάλιστα τῇ τῆς γῆς διαθέσει, τῇ γινομένῃ τελευτῶντος ἦρος, ἢ ἀρχομένου θέρους. μεσοῦντος μὲν θέρους, ἄκρως ξηρὰ γίνεται, τοῖς τῶν ὀστρακοδέρμων ζώων ὁμοίως, οὐ μὴν ἀνθρώπων ἢ συῶν ἢ ὄνων ἢ ἵππων, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τριχωτῶν ζώων. ὡς εἴπερ τῇ γῇ βούλονται παραβάλλειν τὸ δέρμα, καὶ κατὰ τοῦτο τὸν λόγον ὁμολογοῦντα τοῖς πρόσθεν ἡμῶν ἔμπροσθεν εἰρημένοις, εὑρήσουσιν. αὐτοὶ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς ὁμωνυμίας σοφισθέντες, παραλογίζονται. ἐν γὰρ τῷ ξηρῷ

καὶ θερμῷ

καὶ θερμῷ δέρματι πολλὰς καὶ μεγάλας ἐλέγομεν φύεσθαι τρίχας, ὡς ὑπὲρ ἀνθρώπου δηλονότι, ἢ ζώου τριχωτοῦ τὸν λόγον, οὐχ ὑπὲρ ὀστρέων τε καὶ καρκίνων ποιούμενοι. διαπνεῖται μὲν γὰρ ἀεί τι καθ' ἕκαστον δέρμα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, συναπάγοντος ἑαυτῷ τῆς ἔνδοθεν ὑγρότητος οὐκ ὀλίγον. ἀλλ' ἐν οἷς μὲν ὑγρόν ἐστι τὸ δέρμα καὶ ἀκριβῶς μαλακόν, οἷος ὁ νεωστὶ πηγνύμενος τυρός, οὐχ ὑπομένουσιν αἱ τῶν διεκπεσόντων ὁδοί, τῶν τέως διεστηκότων αὐτοῦ μορίων αὖθις ἀλλήλοις ἑνουμένων. ἐν οἷς δ' ἤδη σκληρὸν ὑπάρχει, πεπηγότι παραπλήσιον τυρῷ, κατατιτρᾶται μὲν ὑπὸ τῆς ῥύμης τῶν ἐξιόντων, ἑνωθῆναι δ' ὑπὸ ξηρότητος μὴ δυνάμενον, ὑπομένοντας ἴσχει τοὺς πόρους ἀεί, καὶ μᾶλλον συνεχῶς εὐρυνομένους ταῖς συνεχέσι πληγαῖς τῶν διαῤῥεόντων. ἐὰν μὲν οὖν τὸ διαῤῥέον, ἢ ἀτμὸς ἢ ὑγρὸν εἰλικρινὲς ᾖ, τῷ μὲν ἀτμῷ ταχεῖά τέ ἐστι καὶ ἀκώλυτος ἡ φορά. τὸ δ' ὑγρὸν ἴσχεται πολλάκις ἐν τοῖς μικροτέροις πόροις, καί τι παλινδρομεῖν εἴσω εἰς τὸ βάθος ἀναγκάζεται. εἰ δ' οἷον αἰθαλώδης τε καὶ παχεῖα καὶ γεώδης ἡ ἀναθυμίασις ᾖ, κίνδυνος αὐτῇ πολλάκις ἐν ταῖς στεναῖς τῆς διεξόδου σφηνωθείσῃ, μήτ' εἴσω ῥαδίως ὑπονοστεῖν ἔτι, μήτε κενοῦσθαι δύνασθαι. ταύτην οὖν ἑτέρα τοιαύτη πάλιν ἐκ τοῦ βάθους ἀναφερομένη, πλήττει τε καὶ ὠθεῖ πρόσω, καὶ ταύτην αὖθις ἑτέρα, κἀκείνην ἄλλη. καὶ πολλὰς αἰθαλώδεις οὕτω μοι νόει σφηνουμένας ἐπαλλήλους ἀναθυμιάσεις, ἐν τῷ χρόνῳ περιπλέκεσθαί τε καὶ συνάπτεσθαι, καί τι ποιεῖν ἓν σῶμα τοιοῦτον, οἷον ἐκτὸς ἡ λιγνύς ἐστι, πλὴν ὅσῳ πεπύκνωται, τοσούτῳ καὶ ἀκριβῶς ἐσφιγκται τῇ τῆς διεξόδου στενότητι πιληθέν. ἐπειδὰν δὲ τὸν πόρον ἀποφράξῃ πάντα τὸ τοιοῦτον σῶμα, τοὐντεῦθεν ἤδη βιαίως πληττόμενον ὑπὸ τῶν ὁμοίων ἑαυτῷ περιττωμάτων οὐκ ἐχόντων διέξοδον, ὠθεῖται πρόσω σύμπαν ἐν τῷδε, ὥστε καὶ προκύπτειν ἀναγκάζεται τοῦ δέρματος, ἱμαντῶδες ἤδη γεγονός. ἔοικε δ' αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν τῷ πόρῳ σφηνωθέν, οἷον ῥίζῃ τινὶ πόας ἢ φυτοῦ, τὸ δ' ἐξέχον ἤδη τοῦ δέρματος, οἷον περ αὐτὸ τὸ φυτόν. ἡ θρὶξ δ' ἐστὶ μέλαινα μέν, ὅταν ὑπὸ ῥώμης τοῦ θερμοῦ συγκαυθείσης τῆς ἀναθυμιάσεως ἀκριβῶς, λιγνὺς γένηται τὸ περίττωμα, ξανθὴ δ' ὅταν ἧττον κατοπτηθῇ. ξανθῆς γὰρ χολῆς τηνικαῦτ' ἐστιν ἰλυῶδες περίττωμα τὸ σφηνωθὲν οὐ μελαίνης. ἡ δὲ λευκὴ θρίξ, ἔκγονος φλέγματος. ἡ πυῤῥὰ δ', ὥσπερ τῇ χρόᾳ μεταξὺ ξανθῆς ἐστι καὶ λευκῆς, οὕτω καὶ γένεσιν μεταξὺ φλεγματώδους τε καὶ χολώδους ἰλύος. οὖλαι δὲ τρίχες, ἢ διὰ τὴν ξηρότητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὸν πόρον ἐν ᾧ κατεῤῥίζωνται γίνονται. διὰ μὲν τὴν ξηρότητα παραπλησίως ἱμᾶσι τοῖς ἐπὶ πλέον ὑπὸ πυρὸς ξηρανθεῖσι. καίτοι τί δεῖ τῶν ἱμάντων μνημονεύειν, αὐτὰς τὰς θρίχας ὁρῶντας, εἰ πλησιάσειαν πυρὶ παραχρῆμα διαστρεφομένας; οὕτως μὲν οὖν αἰθίοπες ἅπαντες οὖλοι· τῇ δὲ τῶν πόρων οἷς ἐῤῥίζωνται φύσει, καὶ τάδε. πολλάκις μὲν ἡ ἀναθυμίασις εὐθυπορεῖν ὑπ' ἀῤῥωστίας ἀδυνατοῦσα, καθ' ὃν αὖ αὕτη τρόπον ἐλίττηται, καὶ τὸν πόρον οὕτως ἐτύπωσεν. ἐνίοτε δὲ ἡ μὲν ἀναθυμίασις εὔρωστός ἐστιν, ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ δέρματος φύσεως σκληροτέρας τοῦ προσήκοντος ὑπούσης, εἰργομένη φέρεσθαι κατ' εὐθύ, πρὸς τὸ πλάγιον ἀποστρέφεται, καθάπερ γε κἀκτὸς ἰδεῖν ἐστιν, οὐ μόνον ἀτμὸν ἢ καπνόν, ἀλλὰ καὶ τὰς φλόγας αὐτὰς ὅταν ἀποκλεισθῶσι τῆς ἄνω φορᾶς, λοξὰς ἐφ' ἑκάτερα μέρη σχιζομένας. οὕτως οὖν καὶ ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἀναθυμίασις, ὅταν εἰρχθῇ κατά τι καὶ κωλυθῇ, φέρεσθαι πρὸς τοὐκτός, λοξὴν ὑπὸ τὸ δέρμα διέξοδον ὁδοποιεῖται, μέχρι περ ἂν ἀθροισθεῖσα χρόνῳ πλείονι βιάσηταί τε καὶ ἀναπνεύσῃ πρὸς τοὐκτός. ἐνίοτε δ' ἀμ' ἀμφοῖν συνδραμόντων, ἀῤῥώστου τε τῆς πρώτης ἀναθυμιάσεως, ἥ τις τὸν πόρον ἐδημιούργησε, καὶ ξηροῦ τοῦ δέρματος ἡ λοξότης γίνεται ταῖς ῥίζαις τῶν θριχῶν. οἷαι δ' αὖ ἐν τῇ ῥιζώσει διαπλάττονται, τοιαύτας εἰκὸς ὑπάρχειν αὐτὰς ἕως παντός. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλό τι τῶν σκληρῶν καὶ ξηρῶν σωμάτων εὐθῦναι δυνατόν, ἄνευ τοῦ μαλάξαι πρότερον. αὕτη μὲν οὖν ἡ γένεσις τῶν τριχῶν. ἐφεξῆς δ' αὖ, εἴη λέγειν τὰς αἰτίας ἁπάντων τῶν συμβεβηκότων ταῖς κράσεσιν ἐν ταῖς τῶν τριχῶν διαφοραῖς καθ' ἡλικίαν καὶ χώραν καὶ φύσιν σώματος. αἰγύπτιοι μὲν οὖν καὶ ἄῤῥαβες καὶ ἰνδοί, καὶ πᾶν τὸ θερμὴν καὶ ξηρὰν ἐποικοῦν ἔθνος, μελαίνας τε καὶ δυσαυξεῖς καὶ ξηρὰς καὶ οὔλας καὶ κραύρας ἔχουσι τὰς τρίχας. ὅσα δ' ἔμπαλιν τούτοις ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν χώραν οἰκοῦσιν, ἰλλυριοί τε καὶ γερμανοὶ καὶ δαλμάται καὶ σαυρομάται καὶ σύμπαν τὸ σκυθικόν, εὐαυξεῖς μετρίως καὶ λεπτὰς καὶ εὐθείας καὶ πυῤῥάς. ὅσοι δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, εὔκρατον νεμόμενοι γῆν, εὐαυξεστάτας τε καὶ ἰσχυροτάτας καὶ μελαίνας μετρίως καὶ παχείας συμμέτρως, καὶ οὔτ' ἀκριβῶς οὔλας, οὔτ' ἀκριβῶς εὐθείας. οὕτω δὲ κἀν ταῖς ἡλικίαις. βρέφεσι μέν, οἷαι περ τῶν γερμανῶν, ἀκμάζουσι δ' οἷαι τοῖς αἰθίοψιν, ἐφήβοις δὲ καὶ παισί, οἷαι περ τοῖς εὔκρατον ἐποικοῦσι γῆν ἔθνεσιν, ἀνάλογον αἱ τρίχες ἔχουσιν, ἰσχύος τε πέρι καὶ πάχους καὶ μεγέθους καὶ χρόας. οὕτω δὲ καὶ κατ' αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς φύσεις ἀνάλογον ἡλικίαις τε καὶ χώραις αἱ τρίχες διάκεινται. παιδίον μὲν γὰρ οἱ πάνυ σμικροί, ψιλοὶ τριχῶν, ὅτι μήπω μήτε πόρος αὐτοῖς ἐστι μηδεὶς κατὰ τὸ δέρμα, μήτε λιγνυώδη περιττώματα. προάγοντες δὲ πρὸς τὸ ἡβάσκειν, ὑποφύουσι σμικρὰς καὶ ἀσθενεῖς. ἀκμάζοντες δ' ἰσχυροτέρας καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ μελαίνας ἴσχουσιν, ὅτι τε πλῆθος ἤδη πόρων ἐν αὐτοῖς ἐγένετο, καὶ ὅτι μεστοὶ τῶν αἰθαλωδῶν εἰσὶ περιττωμάτων ὑπὸ ξηρότητος καὶ θερμότητος. αἱ δ' ἐν τῇ κεφαλῇ τε καὶ ταῖς ὀφρύσι, καὶ κατὰ τὰ βλέφαρα, καὶ παισὶν οὖσιν ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἤδη. γένεσις γὰρ δὴ ταύταις οὐχ οἵα ταῖς πόαις, ἀλλ' οἵα τοῖς φυτοῖς κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργασμέναις, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἑπομέναις ταῖς κράσεσιν, ὡς κἀν τοῖς περὶ χρείας μορίων δείκνυται. ἀλλά τοι καὶ ταῖσδε τὸ μὲν εἶναι, διὰ τὴν τῆς φύσεως τέχνην. τὸ δ' ἤτοι μελαίναις ἢ πυῤῥαῖς ἤ τινα ἄλλην ἐχούσαις διαφοράν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ κράσει τῆς ἡλικίας. ὑπόπυῤῥοι μὲν γάρ εἰσιν τοὐπίπαν, ὅτι καὶ τὸ σφηνούμενον ἐν τοῖς πόροις, οὐδέπω μέλαν ἐστὶν ὅλον. ἥτε γὰρ ὑγρότης πολλή, καὶ ἡ διέξοδος ῥαδία, καὶ ἡ σύγκαυσις ἀσθενής. εὐαυξεῖς δὲ καὶ παχεῖαι συμμέτρως, τῇ τῶν τρεφόντων αὐτὰς περιττωμάτων ἀφθονίᾳ. τὸ μὲν γὰρ μόριον αὐτὸ τοῦ σώματος ἐν ᾧ γίγνονται, ξηρόν. ὅλον γὰρ τὸ κρανίον ὀστεϊνόν ἐστι. τὸ δὲ περικείμενον αὐτῷ δέρμα, τοσούτῳ ξηρότερον τοῦ κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα δέρματος ἅπαντος, ὅσῳ περ καὶ σκληρότερον. ἀναφέρεται μέντοι πλῆθος οὐκ ὀλίγον, ἔκ τε τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἤδη δὲ κἀξ ὅλου τοῦ σώματος αἰθαλωδῶν περιττωμάτων. ὥσθ' οἷον τοῖς ἀκμάζουσιν ὅλον γίνεται τὸ σῶμα, τοιοῦτον ἤδη τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς ἐστι τοῖς βρέφεσι. εὐλόγως οὖν ἔνιοι φαλακροῦνται τοῦ χρόνου προϊόν-

τος, οἷς δὲ ἐξ ἀρχῆς ἦν σκληρότερον τὸ δέρμα. δέδεικται γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς τῶν γηρασκόντων ἅπαντα ξηραίνεται τὰ μόρια. γίνεται δὴ πολλοῖς ὀστρακῶδες τὸ δέρμα, ἐπὶ πλέον ἢ δεῖ ξηρανθέν. ἐν τοιούτῳ δ' οὐδὲν φύεσθαι δύναται, καθ' ὅτι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὡμολόγηται. καὶ νῦν δὴ καὶ τῶν χειρῶν τὰ ἔνδον, ὥσπερ καὶ τὰ κάτω τῶν ποδῶν, ἀεὶ ἄτριχα καὶ ψιλά, ξηροτάτου καὶ πυκνοτάτου τοῦ κατ' αὐτὰ τένοντος ὄντος, ὃς ὑποτέτακται τῷ δέρματι. ὅσοις δ' εἰς τέλος ξηρότητος οὐκ ἀφικνεῖται τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς, ἄρρωστοι τούτοις γίνονται καὶ λευκαὶ πάντως αἱ τρίχες, ἃς ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι πολιάς. ἄρρωστοι μὲν ἐνδείᾳ τῆς οἰκείας τροφῆς, λευκαὶ δὲ διότι καὶ τὸ τρέφον αὐτὰς τοιοῦτον, οἷον εὐρῶτις φλέγματος ἐν χρόνῳ διασαπέντος. ὅταν γὰρ ὁ μὲν πόρος ἔτι μένῃ, τὸ περίττωμα δ' ὀλίγον ᾖ καὶ γλίσχρον, ἀρρώστως δ' ὑπὸ τῆς θερμασίας ὠθεῖται πρόσω, πάσχει τι παραπλήσιον ἐν τῷδε σηπεδόνι. καὶ δὴ φαλακροῦνται μὲν μᾶλλον τὸ βρέγμα γηρῶντες οἱ ἄνθρωποι, πολιοῦνται δὲ τοὺς κροτάφους μᾶλλον, ὅτι τὸ μὲν ξηρότατόν ἐστι τῶν μορίων ἁπάντων τῆς κεφαλῆς, ἐπεὶ γὰρ ὀστῷ τὸ δέρμα ταύτῃ ψιλῷ, οἱ κρόταφοι δ' ὑγρότεροι, μῦες γὰρ ἐνταῦθ' εἰσὶν ὑπὸ τῷ δέρματι μεγάλοι, σαρκώδεις δὲ πᾶς μῦς. ἡ δὲ σὰρξ ὀστοῦ καὶ δέρματος ὑγροτέρα.

ἀκριβῶς δὲ χρὴ προσέχειν τῷ λεγομένῳ τὸν νοῦν, ὅπως μὴ λάθωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς παρακούσαντές τι καὶ σφαλέντες, οἷα δὴ πολλοὶ τῶν πάνυ δοκούντων ἀρίστων ἰατρῶν εἶναι, σφάλλονται, εἴ τις ἐστὶ φαλακρὸς εὐθύς, τοῦτον οἰόμενοι ξηρὰν ἔχειν ἅπαντος τοῦ σώματος τὴν κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ οὕτως ἁπλῶς εἰκάζειν ἐχρῆν, ἀλλὰ διορίζεσθαι πρότερον ἄμεινον ἦν, ὡς τῶν ἀνθρώπων τὸ σῶμα, τῶν μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, ἐνίων δὲ καὶ οὐκ ὀλίγων τούτων, ἀνωμάλως διάκειται. τὰ μὲν γὰρ τῶν μορίων αὐτοῖς ὑγρότερα τοῦ συμμέτρου τε καὶ προσήκοντός ἐστι, τὰ δὲ ψυχρότερα, τὰ δὲ ξηρότερα, τὰ δὲ θερμότερα, τὰ δὲ καὶ παντελῶς εὔκρατά τε καὶ σύμμετρα. δεῖ δὲ προσέχειν μάλιστα τούτῳ τὸν νοῦν, ἐπειδὰν ἐπισκέπτῃ σώματος κρᾶσιν. εἰ μὲν γὰρ ὁμαλῶς εὔρυθμον ὅλον ἐστί, καὶ πάσας τῶν μορίων ἀποσῴζον τὰς πρὸς ἄλληλα συμμετρίας, ἐν μήκει καὶ πλάτει καὶ βάθει, δύναιτ' ἂν ὅλως ὁμοίως κεκρᾶσθαι τὸ τοιοῦτον. εἰ δέ τι σῶμα θώρακα μὲν ἔχει καὶ τράχηλον καὶ ὤμους μεγίστους, ἰσχνὰ δὲ καὶ μικρὰ τὰ κατ' ὀσφὺν καὶ σκέλη λεπτὰ καὶ ξηρά, πῶς ἂν ὁμοίως εἴη τοῦτο διακείμενον ἅπασι τοῖς μορίοις. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τὰ μὲν σκέλη παχέα καὶ τὰ κατ' ὀσφὺν εὐρέα, τὸν θώρακα δ' ἔχει στενόν, οὐδὲ τοῦτ' ἂν εἴη κεκραμένον ὁμαλῶς τοῖς μορίοις. ἕτερα δὲ σώματα μεγίστην ἔχει τὴν κεφαλήν, ἕτερα δὲ σμικρὰν οἷαν οἱ στρουθοί. καὶ τοῖς σκέλεσι τὰ μὲν βλαισά, τὰ δὲ ῥαιβά, καὶ ἄκροις τοῖς κώλοις τὰ μὲν ἰσχνά, τὰ δὲ παχέα. καὶ θώραξ, τοῖς μέν, ὡς εἴρηται πρόσθεν, εὐρύς, ἐνίοις δὲ στενὸς οὕτως, ὡς σανίς, οὓς δὴ καὶ σανιώδεις ὀνομάζουσιν. ὅταν δὲ καὶ τὰ κατ' ὠμοπλάτας αὐτοῖς ἄσαρκα τελέως ᾖ καὶ γυμνὰ καὶ προπετῆ δίκην πτερύγων, ὀνομάζονται μὲν αἱ τοιαῦται φύσεις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, πτερυγώδεις. εἰς ὅσον δ' ἥκουσι κακίας ἀπολωλεκότες τοῦ θώρακος, ὀλίγα δεῖν ἅπασαν τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ πνεύμων τε καὶ καρδία τέτακται, πρόδηλον παντί. μυρίαι δ' ἄλλαι τῶν τοῦ σώματος μορίων εἰσὶ προδήλως διαθέσεις, ὅταν ἐκτραπόμενον τῆς φυσικῆς ἀναλογίας, εἰς ἀνώμαλόν τινα δυσκρασίαν, εὐθὺς ἐν τῷ κυΐσκεσθαι μεταπέσῃ. οὔκουν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐξ ἑνὸς χρὴ μορίου τεκμαίρεσθαι περὶ τοῦ παντός. οὐδὲ γὰρ οἱ φυσιογνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες ἁπλῶς ἀποφαίνονται περὶ πάντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας καὶ οὗτοι διδαχθέντες. εἰ μὲν γάρ τις ἱκανῶς εἴη δασὺς τὰ στέρνα, θυμικὸν ἀποφαίνονται. μηροὺς δ' εἴπερ εἴη τοιοῦτος, ἀφροδισιαστικόν, οὐ μὴν τήν γ' αἰτίαν προστιθέασιν ἔτι. οὐδὲ γὰρ ὅτι λέοντι μὲν ἐμφερῆ τὰ στέρνα, τράγῳ δὲ τὰ ἐπὶ μηροὺς ἐπειδὰν φῶσι, τὴν πρώτην αἰτίαν ἐξευρήκασι. διότι γὰρ ὁ μὲν λέων θυμικός, ὁ δὲ τράγος ἀφροδισιαστικός, ὁ λόγος ἐξευρεῖν ἐπιζητεῖ. μέχρι γὰρ τοῦδε τὸ μὲν γινόμενον εἰρήκασι, τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ παραλελοίπασιν. ἀλλ' ὁ φυσικὸς ἀνήρ, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὕτως καὶ τὰς τούτων αἰτίας ἐξευρίσκειν ἐπιχειρεῖ. διότι γὰρ ἀνωμάλως διάκεινται κατὰ τὰς τῶν μορίων κράσεις, οὐ λέων μόνον καὶ τράγος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων πάμπολλα, διὰ τοῦτ' ἄλλα πρὸς ἄλλας ἐνεργείας ἑτοίμως ἔχει. περὶ μὲν δὴ τούτων Ἀριστοτέλει καλῶς ἐπὶ πλεῖστον εἴρηται. τὸ δ' οὖν εἰς τὰ παρόντα χρηστὸν ἤδη φαίνεται, διότι χρὴ σκοπεῖσθαι τῶν ἀνθρώπων τὰς κράσεις, ἕκαστον τῶν μορίων ἐξετάζοντα καθ' ἑαυτό, καὶ μὴ νομίζειν εἰ τῷ δασὺς ὁ θώραξ, ὅλον ἐξ ἀνάγκης τούτῳ τὸ σῶμα, θερμότερόν τε καὶ ξηρότερον ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θερμὸν εἶναι πλεῖστον, διὸ καὶ θυμικόν. δύνασθαι δ' ἐνίοτε δι' αὐτὸ τοῦτο μὴ ὁμοίως ἅπαν αὐτοῖς τὸ σῶμα θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν, ὅτι πλεῖστον ἀνέπνευσεν ἐνταῦθα, καὶ πρὸς τὸ περιέχον ἐξεκενώθη τὸ θερμόν. εἰ μὲν γὰρ ὅλη τοῦ σώματος ἡ κρᾶσις ἐστὶν ὁμαλή, εὐθὺς ἂν εἴη τούτοις αὐτὸς σύμπας ὁ θώραξ εὐρύτατος, αἵ τε φλέβες εὐρεῖαι, καὶ ἀρτηρίαι μεγάλαι τε ἅμα, καὶ μέγιστον καὶ σφοδρότατον σφύζουσαι, καὶ τρίχες πολλαὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα. καὶ αἱ τῆς κεφαλῆς εὐαυξέσταται μέν, καὶ μέλαιναι καὶ οὖλαι, κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν, ἐπὶ δὲ προήκοντι τῷ χρόνῳ, φαλάκρωσις ἀκολουθήσει. καὶ μὲν δὴ καὶ σύντονον καὶ διηρθρωμένον καὶ μυῶδες, ἐπειδὰν ὁμαλῶς τῆς κράσεως ἔχωσιν, ὅλον ἔσται τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις τὸ σῶμα, καὶ τὸ δέρμα σκληρότερόν τε καὶ μελάντερον, ὥσπερ καὶ δασύτερον. οὕτω δὲ κἂν εἰ τἀναντία περὶ τὸν θώρακα συμπέσῃ, τῆς κράσεως ὁμαλῆς ὑπαρχούσης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τοῦτ' ἔστιν ὑγροτέρου τε καὶ ψυχροτέρου ἁπάντων τῶν μορίων γινομένου, ὁ μὲν θώραξ αὐτοῖς στενὸς καὶ ἄτριχος ἔσται. καθάπερ οὖν καὶ σύμπαν τὸ σῶμα, ψιλὸν τριχῶν, ἁπαλόν τε καὶ λευκὸν τὸ δέρμα, καὶ ὑπόπυρρον ταῖς θριξί, καὶ μάλιστ' ἐν νεότητι, καὶ οὐ φαλακροῦνται γηρῶντες, εὐθὺς δὲ καὶ δειλοὶ καὶ ἄτολμοι καὶ ὀκνηροί, καὶ μικρὰς καὶ ἀδήλους ἔχοντες τὰς φλέβας καὶ πιμελώδεις, καὶ νεύροις τε καὶ μυσὶν ἄρρωστοι, καὶ ἀδιάρθρωτοι τὰ κῶλα, καὶ βλαισοὶ γίνονται. διαφόρου μέντοι τῆς κράσεως τῶν μορίων ἀπεργασθείσης, οὐκ ἔτ' ἐξ ἑνὸς αὐτῶν οἷόν τε περὶ τοῦ σύμπαντος ἀποφαίνεσθαι σώματος, ἀλλ' ἄμεινον ἐφ' ἕκαστον ἰέναι, καὶ σκοπεῖσθαι, ὅπως μὲν ἡ γαστὴρ ἔχει κράσεως, ὅπως δ' ὁ πνεύμων, ὅπως δ' ἐγκέφαλος, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτό. ταυτὶ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν. οὐ γάρ ἐστιν οὔθ' ἁψάμενον ἁφῇ, οὔτ' ὀφθαλμοῖς θεασάμενον, ἐξευρεῖν τὴν κρᾶσιν αὐτῶν. προσεπισκέψασθαι δὲ καὶ τὰς τῶν περιεχόντων αὐτὰ μορίων διαθέσεις, ὧν ἁπάντων ἔξωθέν ἐστι τὸ δέρμα, κατὰ τὴν ἡμετέραν οἴκησιν εὔκρατον οὖσαν, ἐνδεικνύμενον τῶν ὑποκειμένων μορίων τὴν φύσιν. οὐδ' ἐν αὐτῇ πάντων ἁπλῶς, ἀλλ' ὅσα ταῖς κράσεσιν ὡσαύτως ἔχει τῷ δέρματι. κατὰ δὲ τὰς ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις τε καὶ τῇ μεσημ-

βρίᾳ χώρας,

βεία χώρας, ἐπειδὴ τῶν μὲν εἰς τὸ βάθος ἀπελήλατο τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν κρύους νικώμενον. τῶν δ' εἰς τὸ δέρμα προσελήλυθεν, ὑπὸ τοῦ περιέχοντος θάλπους ἑλκόμενον, οὐκ ἔτι τῆς περὶ τὸ δέρμα διαθέσεως οἷόν τε γνῶναι σαφῶς ὑπὲρ τῆς ἔνδον τῶν μορίων κράσεως. ἀνώμαλος γὰρ ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις ἐν ταῖς δυσκράτοις χώραις, οὐχ ὡσαύτως ἐχόντων τῶν τ' ἔξωθεν μορίων καὶ τῶν ἐντός. κελτοῖς μὲν γὰρ, καὶ γερμανοῖς, καὶ παντὶ τῷ θρᾳκίῳ τε καὶ σκυθίῳ γένει, ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν τὸ δέρμα, καὶ διὰ τοῦτο μαλακόν τε καὶ λευκὸν καὶ ψιλὸν τριχῶν. ὅσοις δ' ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὰ σπλάγχνα καταπέφευγεν ἅμα τῷ αἵματι, κἀνταῦθα κυκώμενόν τε καὶ στενοχωρούμενον καὶ ζέον τοὺς αὐτοὺς, θυμικοὶ καὶ θρασεῖς, καὶ ὀξύῤῥοποι ταῖς γνώμαις ἀποτελοῦνται. αἰθίοψι δὲ καὶ ἄῤῥαψι καὶ ὅλοις τοῖς κατὰ μεσημβρίαν, ἡ μὲν τοῦ δέρματος φύσις ὡς ἂν ὑπό τε τοῦ περιέχοντος θάλπους καὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἔξω φερομένης, διακεκαυμένη καὶ σκληρὰ καὶ ξηρὰ καὶ μέλαινα. τὸ δ' ὅλον σῶμα τῆς μὲν ἐμφύτου θερμότητος ἥκιστα μετέχει, θερμὸν δ' ἐστὶν ἀλλοτρίῳ τε καὶ ἐπικτήτῳ θερμῷ. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο κάλλιστα πρὸς Ἀριστοτέλους ἐπὶ πολλῶν διώρισται. καὶ χρὴ προσέχειν αὐτῷ τὸν νοῦν εἴπερ τινὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ σκοπεῖσθαι καθ' ἕκαστον σῶμα πότερον οἰκείῳ θερμῷ θερμόν ἐστιν, ἢ ἐπικτήτῳ. πάντα γοῦν τὰ σηπόμενα θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δ' οἰκείῳ. καὶ τὰ τῶν ἐποικούντων τὴν μεσημβρινὴν χώραν θερμὰ, μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δ' οἰκείῳ. καὶ παρ' ἡμῖν δὲ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα τὸ φύσει θερμὸν πλεῖον, τὸ δ' ἐπίκτητον ἐστὶν ἧττον. ἐν δὲ τῷ θέρει, τὸ μὲν ἐπίκτητον πλέον, ἔλαττον δὲ τὸ σύμφυτον. ἅπαντα γοῦν ταῦτα διορίζεσθαι χρὴ τὸν μέλλοντα καλῶς διαγνῶναι κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς, εἰ τὸ δέρμα μελάντερον ἤδη, θερμότερος ὁ ἄνθρωπος ὅλος, ἀλλ' εἰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡσαύτως ἐχόντων. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐν ἡλίῳ θερμῷ διέτριψεν ἐπὶ πλέον, ὁ δ' ἐν σκιᾷ, τῷ μὲν ἔσται μελάντερον τὸ δέρμα, τῷ δὲ λευκότερον. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τῆς ὅλης κράσεως ὑπάλλαξιν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ δέρμα ξηρότερον ἡλιούμενον, ὑγρότερον δ' ἔσται σκιᾷ τρεφόμενον. ἡ φυσικὴ δ' οὐκ εὐθὺς ὑπαλλαχθήσεται κρᾶσις, οὐθ' ἥπατος, οὔτε καρδίας, οὔτε τῶν ἄλλων σπλάγχνων. ἄριστον οὖν, ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν, ἑκάστου τῶν μορίων ἴδια πεποιῆσθαι τῆς κράσεως τὰ γνωρίσματα. οἷον τῆς μὲν γαστρὸς, εἰ πέττει καλῶς, εὔκρατος, εἰ δ' οὐ πέττει καλῶς, δύσκρατος. ἀλλ' εἰ μὲν κνισσώδεις τινὰς, ἢ καπνώδεις ἐργάζοιτο τὰς ἐρυγὰς, ἄμετρον αὐτῆς καὶ πυρῶδες ὑπάρχει τὸ θερμόν. εἰ δ' ὀξείας, ἄῤῥωστόν τε καὶ ἀσθενές. οὕτω δὲ καὶ βόεια κρέα καὶ πάντα τὰ δυσκατέργαστα καλῶς πεττόντων, ἄμετρον τὸ θερμόν. ἀσθενὲς δὲ τῶν ταῦτα μὲν ἀπεπτούντων, ἰχθύας δὲ πετραίους, ἤ τι τοιοῦτον πεττόντων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ πάλιν ἐνταῦθα, εἰ μὴ διά τινα χυμὸν ἑτέρωθεν ἐπιῤῥέοντα τὸ σύμπτωμα γίνεται τῇ γαστρί. φλέγμα μὲν γὰρ ἐνίοις ἐκ τῆς κεφαλῆς, ξανθὴ δ' ἄλλοις ἐξ ἥπατος εἰς τὴν γαστέρα καταῤῥεῖ χολὴ, σπάνιον δὲ τοῦτο καὶ ὀλιγίστοις συμβαίνει. παμπόλλοις δὲ ἐκ τῆς κεφαλῆς κατέρχεται φλέγμα, καὶ μάλιστα καὶ ἐν ῥώμῃ τε καὶ τοῖς ὑγροῖς οὕτω χωρίοις. ἀλλά τοι καὶ τὸ σπάνιον ἐπιβλέπειν χρὴ, καὶ μηδὲν ἐν παρέργῳ τίθεσθαι μηδ' ἀμελεῖν. οἶδα γὰρ ἐγὼ τισὶν ἱκανῶς φλεγματώδεσιν ἀνθρώποις ἀθροιζομένην ἐν τῇ γαστρὶ χολὴν παμπόλλην ξανθὴν, ἣν ἐδέοντο πρὸ τῶν σιτίων † ὕδωρ πίνοντες ἢ οἶνον, ἐξεμεῖν. εἰ δ' ἅψαιντό ποτε σιτίων πρὶν ἐμέσαι, διέφθειραν τε ταῦτα καὶ τὴν κεφαλὴν ὠδυνῶντο, καὶ τούτους ᾤοντό τινες χολώδεις εἶναι φύσει. καίτοι μαλακοί τε ἦσαν ὅλον τὸ σῶμα καὶ λευκοὶ, καὶ ἄτριχοι καὶ πιμελώδεις καὶ ἄφλεβοι καὶ ἄμυοι καὶ ἄναιμοι, καὶ ἁπτομένοις οὐ λίαν θερμοί. ἄλλους δέ τινας οἶδα μηδέποτε μὲν ἐμέσαντας χολὴν ξανθὴν, ἰσχνοὺς δὲ καὶ δασεῖς καὶ μυώδεις καὶ μέλανας καὶ φλεβώδεις, καὶ θερμοὺς ἱκανῶς εἴ τις ἅψαιτο φαινομένους, οἷος καὶ ὁ φιλόσοφος Εὔδημος. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐμπέπτωκε καὶ ἀνατομικόν τι θεώρημα, ὃ μὴ γνῶντες ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, ἀχρειοῦνται δεινῶς ἐπὶ τῇ διαφωνίᾳ τῶν συμπτωμάτων, ἀγνοοῦντες ὡς ὁ πόρος ὁ τὴν χολὴν εἰς τὴν γαστέρα τὸ ἧπαρ ἐξερεύγεται, τοῖς μὲν διπλοῦς ἐστι, τοῖς δὲ ἁπλοῦς, ὡς κἀν ταῖς τῶν τετραπόδων ζώων ἀνατομαῖς ἐστι θεάσασθαι. τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἁπλοῦς ἐστιν, εἰς τὰ μεταξὺ πυλωροῦ τε καὶ νήστεως ἐκφυόμενος, ὃ δὴ γαστρὸς ἔκφυσιν ὀνομάζουσιν. ἢ διπλοῦς γινόμενος, εἰς μὲν τὴν ἔκφυσιν ἐμβάλλει θατέρῳ στόματι τῷ μείζονι. θατέρῳ δὲ τῷ μικροτέρῳ κατὰ τὸν πυθμένα, μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ πυλωροῦ. σπανιώτατα δὲ τὸ μὲν ἄνω μέρος αὐτοῦ, ποτὲ μεῖζον εὑρίσκεται, τὸ κάτω δ' ἔλαττον. ἀλλ' ἐφ' ὧν γε μεῖζόν ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἡ γαστὴρ ἐφ' ἡμέραν ἐμπίπλαται χολῆς οὐκ ὀλίγης, ἣν ἐμεῖν τε δέονται πρὸ τῶν σιτίων, καὶ βλάπτονται κατασχόντες. οἷς δὲ παντελῶς ἁπλοῦς ἐστιν ὁ πόρος, εἰς τὴν νῆστιν ἡ χολὴ τούτοις σύμπασα καταῤῥεῖ. πῶς οὖν χρὴ διαγινώσκειν αὐτούς; οὐ γὰρ δὴ ἀνατεμεῖν γε ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους ἀξιῶ. πρῶτον μὲν δὴ τοῦ σώματος τῇ κράσει, καθ' ὅτι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἔλεγον, δεύτερον δὲ τοῖς ὑπιοῦσι κάτω. χολώδη μὲν γὰρ ἄκρατα διὰ τῆς γαστρὸς ἐξεκενοῦτο συνεχῶς Εὐδήμῳ, διότι καὶ πολλὴν ἤθροιζε χολὴν, καὶ οὐδὲν αὐτῆς εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖτο. τοῖς δὲ ἄλλοις, οἷς ἡ μὲν ἕξις φλεγματώδης, ἐμοῦσι δὲ χολὴν, ἥκιστα διαχωρεῖται χολῶδες. καὶ γὰρ ὀλίγον γεννᾶται τῆς ξανθῆς χολῆς αὐτοῖς, καὶ πλεῖστον εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖται. τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις εἶδος γνωρισμάτων ἐν αὐτοῖς τοῖς κενουμένοις ἐστίν. οἷς μὲν γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ τὸ χολῶδες γεννᾶται περίττωμα, πρασοειδὲς φαίνεται. ξανθὸν δ' ἀκριβῶς ἐστιν, ἢ ὠχρόν γε πάντως, οἷς ἐξ ἥπατος ὑπέρχεται. καὶ οἷς μὲν ἐν γαστρὶ τὸ πρασοειδὲς τοῦτο γεννᾶται, χρὴ πάντως αὐτοῖς, τὸ ἐδηδεσμένον σιτίον, οὐκ ἄρτον οὐδὲ κρέας εἶναι χοίρειον, ἤ τι τοιοῦτον παραπλήσιον, ἀλλὰ θερμότερόν γε τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐκ εὔχυμον. οἷς δ' ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν ἀφικνεῖται, ξανθὸν ἢ ὠχρὸν ἐμεῖται, κἂν εὐχυμώτατον ἦ τὸ ληφθὲν σιτίον, κἂν ἄκρως πεφθῇ. καὶ μᾶλλον τοῖς ἀκριβῶς πέψασιν ἐμεῖται τὰ ξανθὰ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἔτι τοῖς ἐπὶ πλέον αὐτῶν ἀσιτήσασι. τὰ δὲ πρασοειδῆ μόνοις τοῖς κακῶς πέψασιν ἐν τῇ κοιλίᾳ γεννᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ φροντίδες καὶ θυμοὶ καὶ λῦπαι, καὶ πόνοι καὶ γυμνάσια καὶ ἀγρυπνίαι, καὶ ἀσιτίαι καὶ ἔνδειαι, πλείονα τὸν τῆς ξανθῆς χολῆς τούτοις ἀθροίζουσι χυμὸν, ὅτι καὶ πλείονα γεννῶσι ἐν ἥπατι. ταῦτά τε οὖν ἀκριβῆ τὰ γνωρίσματα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τῷ μὲν αὐχμηρῷ καὶ πυρώδει τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα θερμοῦ, τῆς εἰς τὸ χολῶδες ῥοπῆς ἑπομένης, ἄρτον καὶ κρέα χοίρεια καὶ βόεια κάλλιον πεφθήσονται τῶν πετραίων ἰχθύων. εἰ δ' ἐξ ἥπατος καταῤῥέοι, παρὰ τὴν τῶν ἐδεσμάτων ὑπάλλαξιν, οὐδεμία τῆς πέψεως ἔσται διαφορά. ἐν τούτοις μὲν δὴ διώρισται τὸ δι' ἄλλο τι, καὶ μὴ διὰ τὴν κρᾶσιν γινόμενον. κατὰ τὸν

ὕδωρ
πολὺ

αὐτὸν δὲ τρόπον εἰ κἀκ τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὴν γαστέρα φλέγμα καταῤῥέον, ὀξυρεγμίας αἴτιον γίγνοιτο, χρὴ κἀνταῦθα ἐπὶ τὰς ὁμοίας μεθόδους, ἀποχωρίζειν αὐτὸ τοῦ τῆς γαστρὸς ἰδίου παθήματος. οὕτω δὲ καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς ὀδύνας, ἢ διὰ τὴν οἰκείαν αὐτῆς δυσκρασίαν, ἢ διὰ τὰ τῆς γαστρὸς περιττώματα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐπισκέπτεσθαι καθ' ἑαυτὸν ὁποίας ἐστὶ κράσεως ἄμεινον, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ παντὸς σώματος διαθέσεως. αὐτοῦ δὲ κατ' αὐτὸν ὁποίας ἐστὶ κράσεως ἐπίσκεψις, ἥ τε πολίωσις ἐστὶν, οἵ τε κατάῤῥοι καὶ βῆχες καὶ κόρυζαι καὶ σιέλου πλῆθος. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ψυχρότερον αὐτὸν ἐμφαίνει καὶ ὑγρότερον ὑπάρχειν. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν εἰς τοιαύτας ἔρχεται διαθέσεις. ἡ δέ γε φαλάκρωσις ἐπὶ ξηρότητι, καὶ ἡ τῶν μελαινῶν τε καὶ πολλῶν τριχῶν γένεσις, εὐκρασίας ἐγκεφάλου γνώρισμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ἀεὶ χρὴ σκοπεῖσθαι περὶ κράσεως, ἕκαστον ἴδια μόριον ἐξετάζοντα, καὶ μὴ περὶ πάντων ἀποφαίνεσθαι τολμᾶν ἐξ ἑνός, ὥσπερ ἐποίησαν ἔνιοι, τοὺς μὲν σιμοὺς ὑγροὺς εἶναι φάμενοι, τοὺς δὲ γρυποὺς ξηρούς. καὶ οἷς μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ μικροί, ξηρούς, οἷς δὲ μεγάλοι, ὑγρούς. τούτου μὲν οὖν καὶ διαπεφώνηται πρὸς αὐτῶν. οἱ μὲν γάρ τινες ὑποθέμενοι τῶν ὑγρῶν εἶναι μορίων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν οἷς αὖ μείζους εὑρίσκωσιν, ὑγρότητα κράσεως ἐν τούτοις κρατεῖν ὑπολαμβάνουσιν. ἔνιοι δὲ τῇ ῥώμῃ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἀναπνεύσαντος ἀθροώτερόν τε καὶ πλεῖον, οὐκ ὀφθαλμοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας πόρους γίνεσθαί φασι μείζονας, ὅθεν οὐχ ὑγρότητος, ἀλλὰ θερμότητος εἶναι γνώρισμα. ἀμφότεροι δὲ διαμαρτάνουσι τῆς ἀληθείας, ἑνὶ μὲν καὶ κοινῷ λόγῳ, διότι περὶ παντὸς τοῦ σώματος ἐξ ἑνὸς ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι μορίου. κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὅτι τῆς διαπλαστικῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως οὐ μέμνηνται τεχνικῆς οὔσης, καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσιν ἀκολούθως, διαπλαττούσης τὰ μόρια. περὶ ταύτης γάρ τοι καὶ Ἀριστοτέλης ἠπόρησε, μήποτ' ἄρα θειοτέρας τινὸς ἀρχῆς εἴη, καὶ οὐ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. οὔκουν ὀρθῶς μοι δοκοῦσι ποιεῖν, οἱ προπετῶς οὕτως ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀποφαινόμενοι, καὶ ταῖς ποιότησι μόναις ἀναφέροντες τὴν διάπλασιν. εὔλογον γὰρ ὄργανα μὲν εἶναι ταύτας, τὸ διαπλάττον δ' ἕτερον. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν τηλικούτων ζητημάτων ἐνδέχεται ἐξευρίσκειν, ὡς ἔμπροσθεν δείξαμεν, ὑγρὰν καὶ ξηρὰν, καὶ θερμὴν καὶ ψυχρὰν κρᾶσιν. ἁμαρτάνουσιν οὖν οἱ τῶν οἰκείων μὲν ἀμελοῦντες γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ πόῤῥω τε καὶ ζητήσεως ἱκανῆς τετυχηκότα, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις ἀπορούμενα μεταβαίνοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅτι τὰ μὲν παιδία σιμότερα, γρυπότεροι δ' οἱ παρακμάζοντες, εὔλογον, ὑγροὺς μὲν νομίζειν τοὺς σιμοὺς ἅπαντας, ξηροὺς δὲ τοὺς γρυπούς. ἀλλ' ἐνδέχεται μὲν καὶ τῆς διαπλαστικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτον μᾶλλον, ἢ τῆς κράσεως. εἰ δ' ἄρα καὶ τῆς κράσεως εἴη γνώρισμα, τῆς ἐν τῇ ῥινὶ μόνης εἴη αὖ, οὐ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. μάτην οὖν ὑπ' αὐτῶν κἀκεῖνο λέγεται, τὸ, ῥῖνά τε ὀξεῖαν γίνεσθαι καὶ ὀφθαλμοὺς κοίλους, καὶ κροτάφους συμπεπτωκότας ἐν ταῖς ξηραῖς φύσει κράσεσιν, ὅτι κἂν τοῖς πάθεσιν οὕτω συμπίπτει τοῖς συντήκουσί τε καὶ ξηραίνουσι παρὰ τοῦ μετρίου τὰ σώματα. πολλάκις μὲν γὰρ οὕτω συμπίπτει, πολλάκις δ' οὐχ οὕτως. ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν καὶ μαλακὴν καὶ πιμελώδη, καὶ λευκὴν καὶ πολύσαρκον, ὅλου τοῦ σώματος τὴν ἕξιν ἐπὶ μικροῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ὀξείᾳ ῥινί. καὶ ξηρὰν καὶ ἄσαρκον καὶ μέλαιναν καὶ δασεῖαν, ἐπί τε τοῖς μεγάλοις ὀφθαλμοῖς σιμῇ τε τῇ ῥινί. βέλτιον οὖν εἴπερ ἄρα τῆς ῥινὸς μόνης, ὑγρότητα μὲν τῇ σιμότητι, ξηρότητα δὲ τῇ γρυπότητι τεκμαίρεσθαι, καὶ μὴ περὶ τῆς ἅπαντος τοῦ ζῴου κράσεως ἐντεῦθεν ἀποφαίνεσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ παντὸς οὗτινος οὖν ἑτέρου μορίου τὴν ἰδίαν κρᾶσιν, ἐκ τῶν οἰκείων ἐπισκοπεῖσθαι γνωρισμάτων ἄμεινον, οὐ περὶ τῆς ὅλης τοῦ σώματος κράσεως ἀφ' ἑνὸς μορίου ἐπίδειξιν λαμβάνειν. εἴτε γὰρ ὑγρότητος, εἴτε θερμότητος ἐπικρατούσης, εἴτε καὶ ἀμφοτέρων, ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς τίθεσθαι χρὴ, γνώρισμα τῆς οἰκείας αὖ εἶεν οὗτοί γε, καὶ οὐ τῆς ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος ἐνδεικνυμένοι κράσεως. οὐδὲ γὰρ εἰ σκληρὰ καὶ ἄσαρκα τὰ σκέλη, ξηρὰ πάντως καὶ ἡ κρᾶσις ὅλου τοῦ σώματος. ἔνιοι γὰρ ἱκανῶς εὔσαρκοι καὶ πιμελώδεις καὶ παχεῖς καὶ προγάστορες καὶ μαλακοὶ καὶ λευκοὶ γίνονται μετὰ τοιούτων σκελῶν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς ἅπαν ἔχει τὸ σῶμα τῆς κράσεως, οἷς μὲν ἰσχνὰ τὰ σκέλη, ξηροὶ πάντως εἰσὶν, ὑγροὶ δ' οἷς παχέα. καὶ οἷς μὲν ἡ ῥὶς ὀξεῖα, ἢ γρυπὴ, οὗτοι ξηροί, σιμῆς δ' οὔσης, ὑγροί. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν κροτάφων, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. οἷς δ' ἀνώμαλος ἡ κρᾶσις, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ πάντων τῶν μορίων, ἄτοπον ἐστὶν ἐξ ἑνὸς μορίου φύσεως ὑπὲρ ἁπάντων ἀποφαίνεσθαι. τοιοῦτον δέ τι τοὺς πλείστους αὐτῶν ἠπάτησεν, οὐχ ὑπὲρ ἀνθρώπων μόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἀποφαίνεσθαι τολμήσαντας, ὑπὲρ ὅλης τῆς κράσεως ἐκ μόνων τῶν κατὰ τὸ δέρμα γνωρισμάτων. οὐδὲ γὰρ εἰ σκληρὸν τὸ δέρμα, ξηρὸν ἐξ ἀνάγκης τὸ ζῷον, ἀλλ' ἐγχωρεῖ τὸ δέρμα μόνον. οὔτ' εἰ μέλαν, οὔτ' εἰ δασὺ, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔτ' εἰ μαλακὸν, ἢ ψιλὸν τριχῶν, ὑγρὸν ἐξ ἀνάγκης ὅλον τὸ ζῷον. ἀλλ' εἰ μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, εὔλογόν ἐστιν οἷόν περ τὸ δέρμα, τοιοῦτον εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων, εἰ δ' ἀνωμάλως, οὐκέτι. τῶν γοῦν ὀστρέων ὑγρότατον μὲν ὅλον τὸ σῶμα, ξηρότατον δὲ τὸ δέρμα. τὸ γὰρ δὴ ὄστρακον αὐτοῖς οἷόν περ ἡμῖν τὸ δέρμα. καὶ ἡ προσηγορία δ' ἐντεῦθεν, ὀστρακοδέρμων ἁπάντων τῶν τοιούτων ζῴων ὀνομασθέντων, ἐκ τοῦ τὸ δέρμα παραπλήσιον αὐτοῖς εἶναι τῷ ὀστράκῳ. καὶ τὰ μαλακόστρακα δὲ, καθάπερ ἀστακοὶ καὶ κάραβοι, καὶ καρκίνοι, ξηρὸν μὲν ἔχει τὸ δέρμα, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν κρᾶσιν ὑγράν. καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο πολλάκις αἴτιον ὑπάρχει τοῖς ζῴοις τῆς ἐν ταῖς σαρξὶν ὑγρότητος, ὅτι πᾶν αὐτοῖς τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες ἡ φύσις ἀποτίθεται πρὸς τὸ δέρμα. μὴ τοίνυν μηδ' ὅτι ξηρὸν τοῦτο τοῖς ὀστρέοις, εὐθέως καὶ τὴν σάρκα νομιστέον ὑπάρχειν ξηρὰν, μηδ' ὅτι πλαδαρὰ καὶ μυξώδης, ἤδη τοιοῦτον ὑποληπτέον εἶναι καὶ τὸ δέρμα. δίκαιον γὰρ ἕκαστον τῶν μορίων ἐξ ἑαυτοῦ γνωρίζεσθαι. ταῦτά τε οὖν ἁμαρτάνουσιν οἱ τὰ περὶ κράσεων ἡμῖν ὑπομνήματα καταλελοιπότες. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι μηδὲ μέμνηνται τοῦ, πρὸς Ἱπποκράτους ὀρθότατα παρῃνημένου τοῦ, δεῖν ἐπισκέπτεσθαι τὰς μεταβολὰς ἐξ οἵων εἰς οἷα γίγνεται. πολλάκις γὰρ τὰ παρόντα γνωρίσματα τῆς ἔμπροσθεν κράσεως ἐστὶν, οὐ τῆς νῦν ὑπαρχούσης τῷ σώματι. φέρε γὰρ εἴ τις ἐτῶν γεγονὼς ἑξήκοντα, δασὺς ἱκανῶς εἴη, μὴ δι' ὅτι νῦν ἐστὶ θερμὸς καὶ ξηρὸς, ἀλλ' ὅτι πρόσθεν μὲν τοιοῦτος ἐγένετο. ὑπομένουσι δ' αἱ γεννηθεῖσαι τρίχες, ὥσπερ ἐν τῷ θέρει πολλάκις αἱ κατὰ τὸ ἔαρ ἀναφεῖσαι βοτάναι. τισὶ μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ κατὰ βραχὺ συνέβη τοῖς ἄγαν ἐκείνης

ἀπαλλαγῆναι

ἀπαλλαγῆναι δασύτητος, ἐκπιπτουσῶν ἐκ τῆς ἄκρας ξηρότητος τῶν τριχῶν. ἐνίοις δ᾽ ἄχρι πλείστου παραμένουσιν, οἷς ἂν, μήτ᾽ ἀποξηρανθῶσιν ἱκανῶς ὑπὸ τοῦ προήκοντος χρόνου, καὶ τὴν πρώτην ἔκφυσιν αἱ τρίχες αὐτοῖς ἰσχυρὰν ποιήσωνται, δίκην φυτῶν ἀκριβῶς ἐνερριζωμένων τῇ γῇ. μὴ τοίνυν εἰ δασύς τις ἱκανῶς ἐστιν, εὐθὺς τοῦτον οἰώμεθα μελαγχολικὸν ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἀκμάζων, οὔπω τοιοῦτον. εἰ δὲ παρακμάζων, ἤδη μελαγχολικόν. εἰ δὲ γέρων, οὐκ ἔτι. γίνονται γὰρ αἱ μελαγχολικαὶ κράσεις, ἐκ συγκαύσεως αἵματος. οὐ μὴν ἐπειδὰν ἄρξηται τοῦτο πάσχειν, εὐθὺς καὶ κατοπτᾶται τελέως, ἀλλ᾽ ἐν τάχει μὲν ἱκανῶς ἔσται δασὺς ὁ θερμὸς καὶ ξηρὸς, εἴ γε μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων, οὐκ εὐθέως δὲ μελαγχολικός. ἡ γὰρ τοῦ δέρματος πύκνωσις εἴργουσα τῶν παχυτέρων περιττωμάτων τὴν διέξοδον, ἀναγκάζει συγκαίεσθαι κατὰ τὰς ἄκρως θερμὰς κράσεις, ὥστε τοιοῦτον αὐτοῖς ὑπάρχειν ἤδη τὸ περίττωμα τὸ φύον τὰς τρίχας, οἷον ἐν τοῖς ἀγγείοις ἔσεσθαι μέλλει προελθόντος τοῦ χρόνου. καὶ ταῦτ᾽ οὖν ἠμέληται τοῖς ἔμπροσθεν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐπειδὰν ἐκ τῆς φύσεως τῶν περιττωμάτων ἀδιορίστως περὶ τῶν κράσεων ἀποφαίνονται. νομίζουσι γὰρ ἀνάλογον ἔχειν τὰς κράσεις τῶν μορίων τῇ φύσει τῶν περιττωμάτων. τὸ δ᾽ οὐχ ὅλον ἀληθές ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐγχωρεῖ ποτὲ περιττώματα μὲν ἀθροίζεσθαι φλεγματώδη, ὑγρὸν δ᾽ οὐκ εἶναι τὸ μόριον, ἀλλὰ ψυχρὸν μὲν ἐξ ἀνάγκης, ὑγρὸν δ᾽ οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ξηρὸν εἶναι. τὸ δ᾽ ἀπατῆσαν αὐτοὺς, εὐφώρατον. οὐ γὰρ γένεσιν ὡς ἐκ τῶν σιτίων, καὶ οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἡμῶν γίγνεται τὸ φλέγμα. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν, εἰ μὴ κρατήσαν ποτὲ τὸ σῶμα τῶν προσενεχθέντων σιτίων, ὑγρὸν (εἰ τύχοι) τὴν φύσιν ὑπαρχόντων, ὅμοιον αὐτοῖς ἀποτελέσει καὶ τὸ περίττωμα. μὴ τοίνυν ὑπολαμβανέτωσαν ὥσπερ τὸ σῶμα ξηρὸν, οὕτως καὶ τὸ περίττωμα δεῖν ξηρὸν * εἶναι. εἰ γάρ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο τῇ κράσει ξηρότερός τε καὶ ψυχρότερος, οὐ μελαγχολικός ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ φλεγματικὸς τοῖς περιττώμασιν. εἰ δ᾽ ἐκ μεταπτώσεως ἐγένετο ξηρὸς καὶ ψυχρὸς, ἐξ ἀνάγκης ὁ τοιοῦτος εὐθὺς ἤδη καὶ μελαγχολικός ἐστιν. οἷον εἴ τις ἔμπροσθεν θερμὸς καὶ ξηρὸς ἐκ συγκαύσεως τοῦ αἵματος ἐγέννησε πλείστην τὴν μέλαιναν χολήν. οὗτος γοῦν ἐστιν ὁ πρὸς τῷ ξηρὸς εἶναι καὶ ψυχρὸς, εὐθὺς καὶ μελαγχολικὸς ὑπάρχων. εἰ δ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς εἴη ψυχρὸς καὶ ξηρὸς, ἡ μὲν ἕξις τοῦ σώματος τούτου, λευκὴ καὶ μαλακὴ καὶ ψιλὴ τριχῶν. ἄφλεβος δὲ καὶ ἄναρθρος καὶ ἰσχνὴ καὶ ἁπτομένοις ψυχρά, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἄτολμον καὶ δειλὸν, καὶ δύσθυμον, οὐ μὴν μελαγχολικά γε τὰ περιττώματα. ταῦτα γε οὖν ἅπαντα διαμαρτάνουσι οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἐκ τοῦ τῶν οἰκείων μὲν ἀχώριστα γνωρισμάτων, ὑπὲρ δὲ τὰ συμβεβηκότα μὴ διὰ παντὸς, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεταβαίνειν. διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τὸ θερμαῖνον ἡγοῦνται πάντως ξηραίνειν. ἔγνωκα γὰρ ἔτι τοῦτο προσθεὶς, οἷον κορωνίδα τε καὶ κεφαλὴν ὑπὲρ λόγῳ παντὶ, καταπαύειν ἤδη τὸ δεύτερον γράμμα. θερμὸν γοῦν ὕδωρ ἐπαντλοῦντες ἑκάστοτε τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, εἶθ᾽ ὁρῶντες αὐτῶν ἐκκενουμένην τὴν ὑγρότητα, προφανῶς οἴονται δείκνυσθαι τὸ ξηραίνεσθαι πάντη πρὸς θερμασίας, οὐκ εἰ μετὰ ξηρότητος μόνον, ἀλλ᾽ εἰ καὶ μεθ᾽ ὑγρότητος εἴη. ἔστι δ᾽ οὐ ταυτὸν, ἢ κενῶσαί τινος ὑγρότητα παρεσπαρμένην ἔν τισι χώραις, ἢ ξηροτέραν ἀπεργάσασθαι τὴν οἰκείαν κρᾶσιν. ἀνώμαλος γάρ τις ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις γίνεται δυσκρασία, τῶν μὲν ὁμοιομερῶν σωμάτων οὔπω τῆς οἰκείας ἐξεστηκότων φύσεως, ἀλλ᾽ ἔτι μεταβαλλομένων τε καὶ ἀλλοιουμένων. ἐμπεπλησμένων δὲ τοῦ ῥεύματος ἁπάντων τῶν μεταξὺ χώρων. ἅπαντα οὖν ὅσα θερμὰ καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσίν ἐστιν, προσαγόμενα τοῖς οὕτω διακειμένοις, ἐκκενοῖ μὲν τὸ περιττὸν ἐκεῖνο, τὸ τὰς μεταξὺ χώρας τῶν ὁμοιομερῶν κατειληφός. αὐτὰ δὲ τὰ σώματα τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ ξηραίνειν, ὥστε καὶ προσδίδωσιν αὐτοῖς ὑγρότητα. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς ὧδ᾽ ἔχει. δεῖ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἀποδείξεως, ἣν μακροτέραν τε εἶναι νομίζων, ἢ ὥστε προσγράφεσθαι κατὰ τόνδε τὸν λόγον, ἔτι δ᾽ ἀκροατοῦ δεομένην ἐπισταμένου περὶ φαρμάκων δυνάμεως, ἀναβάλλομαι τό γε νῦν διελθεῖν. ἀλλ᾽ ἐπειδὰν τὸν τρίτον τοῦτον λόγον τὸν περὶ κράσεων ἁπάντων διέλθω, καὶ δείξω περὶ τῶν κατὰ δύναμιν ὑγρῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ θερμῶν, καὶ ξηρῶν, ἅπασαν τὴν μέθοδον, ἐφεξῆς οὕτω βιβλίον ἕτερον ὅλον ὑπὲρ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας ἔγνωκα γράψασθαι. τελειωθήσεται γὰρ ἅπας ἡμῖν ὁ περὶ κράσεων λόγος, εἴς τε τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, οὐ σμικρὰς ἀφορμὰς παρέξει.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ὅτι μὲν οὖν ἕκαστον τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, ἢ τῷ τὴν ἄκραν δεδέχθαι ποιότητα τοιοῦτον εἶναί φαμεν, ἢ ἐπικρατήσει τινὸς ἐξ αὐτῶν, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβάλλοντες, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἐπιτυχόντων, ἔμπροσθεν εἴρηται. δέδεικται δὲ καὶ ὡς ἄν τις μάλιστα δύναιτο διαγινώσκειν ἀκριβῶς αὐτά. λοιπὸν δ᾽ ἂν εἴη περὶ τῶν δυνάμει τοιούτων ἐπελθεῖν, αὐτὸ πρότερον ἐξηγησαμένοις τοὔνομα, τί ποτε σημαίνει δυνάμει. σύντομος δὲ ἡ φράσις καὶ σαφὴς ἡ ἐξήγησις. ὃ γὰρ ἂν ὑπάρχει μὲν μηδέπω τοιοῦτον οἷον λέγεται, πέφυκε δὲ γενέσθαι, δυνάμει φαμὲν ὑπάρχειν αὐτό. λογικὸν μὲν τὸν ἄρτι γεγεννημένον ἄνθρωπον, πτηνὸν δὲ τὸν ὄρνιθα καὶ θηρατικὸν τὸν κύνα, ταχὺν δὲ τὸν ἵππον, ὅπερ ἔσεσθαι πάντως ἕκαστον αὐτῶν μέλλει, μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδὼν αὐτῷ γενομένου. τοῦθ᾽ ὡς ὂν ἤδη λέγοντες, ὅθεν οἶμαι καὶ δυνάμει ταῦτα φαμὲν ὑπάρχειν, οὐκ ἐνεργείᾳ. τέλειον μὲν γάρ τι καὶ ἤδη παρὸν ἡ ἐνέργεια. τὸ δυνάμει δ᾽ ἀτελές τι καὶ μέλλον ἔτι, καὶ οἷον ἐπιτήδειον μὲν εἰς τὸ γενέσθαι, μηδέπω δ᾽ ὑπάρχον ὃ λέγεται. οὔτε γὰρ τὸ βρέφος λογικὸν ἤδη, ἀλλ᾽ ἔσεσθαι μέλλει, οὔθ᾽ ὁ γεγεννημένος ἄρτι κύων, ἤδη θηρατικὸς, ὅ γε μὴ βλέπων μηδέπω, τῷ δύνασθαι δ᾽ εἰ τελειωθείη, θηρᾶν, οὕτως ὀνομάζεται. κυριώτατα μὲν οὖν ἐκεῖνα μόνα δυνάμει λέγομεν, ἐφ᾽ ὧν ἡ φύσις αὐτὴ πρὸς τὸ τέλειον ἀφικνεῖται, μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδὼν αὐτῇ γενομένου. ἤδη δὲ καὶ ὅσαι προσεχεῖς ὗλαι τῶν γινομένων εἰσὶν, οὐδὲν δὲ διοίσει προσεχῆ λέγειν, ἢ οἰκείαν ἢ ἰδίαν. ἐξ ἁπάντων γὰρ αὐτῶν δηλοῦται τὸ πλησίον, καὶ μὴ διὰ μέσης ἄλλης μεταβολῆς, οἷον εἰ τὸ αἷμα δυνάμει σάρκα προσαγορεύοις, ἐλαχίστης μεταβολῆς δεόμενον εἰς σαρκὸς γένεσιν. οὐ μὴν τό γ᾽ ἐν τῇ γαστρὶ πεπεμμένον σιτίον, ὕλη προσεχὴς σαρκὸς, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ αἵματος, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ μᾶζα καὶ ὁ ἄρτος ἐπιπλέον ἀποκεχώρηκεν.

τριῶν γὰρ δεῖται μεταβολῶν εἰς σαρκὸς γένεσιν. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ταῦτα πάντα, δυνάμει λέγεται σάρξ, καὶ πρὸ τούτων πῦρ καὶ ἀὴρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ, καὶ ἡ τούτων αὐτῶν ὕλη κοινή. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα καταχρωμένων, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον λέγεται. ὁ δὲ πρῶτος τρόπος ὁ κυριώτατός ἐστι τῶν δυνάμει τὸ δέ τι λεγομένων ὑπάρχειν. ἐφεξῆς δ᾽ ὁ κατὰ τὴν οἰκείαν ὕλην, οἷον εἰ τὴν ἀναθυμίασιν τὴν καπνώδη, φλόγα λέγοις ὑπάρχειν, ἢ τὸν ἀτμὸν, ἀέρα δυνάμει. λέγεται δέ ποτε τὸ δυνάμει, καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ διαιρούμενον, οἷον εἰ τὴν ψυχρολουσίαν ἐπ᾽ εὐσάρκου νέου θερμαίνειν τις φαίη τὸ σῶμα, κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει. κατὰ τοσούτους δὴ τρόπους καὶ τὰ δυνάμει ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ καὶ θερμὰ λεχθήσεται. καὶ ζητηθήσεται δεόντως, τί δήποτε καστόριον, ἢ εὐφόρβιον, ἢ πύρεθρον, ἢ στρούθιον, ἢ νίτρον, ἢ μίσυ θερμὰ λέγομεν; ἢ θριδακίνην, ἢ κώνειον, ἢ μανδραγόραν, ἢ σαλαμάνδραν, ἢ μήκωνα ψυχρά; πότερον τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑποπέπτωκεν, ἢ κατ᾽ ἄλλον τινὰ λέγεται, μηδέπω δ᾽ εἰρημένον. ἄσφαλτος μὲν γὰρ καὶ ῥητίνη, καὶ στέαρ, ἔλαιόν τε καὶ πίττα, δυνάμει θερμὰ, διότι ῥᾳδίως ἐνεργείᾳ γίνεται θερμά. καὶ γὰρ ἐκφλογοῦται τάχιστα. καὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσαγόμενα, θερμαίνει σαφέστατα. χαλκῖτις δὲ, καὶ μίσυ, καὶ νάπυ, καὶ νίτρον, ἄκορόν τε, καὶ μαῖον, καὶ κόστος, καὶ πύρεθρον, ἡμῖν μὲν προσαγόμενα θερμὰ φαίνεται. τὰ μὲν αὐτῶν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον, οὐ μὴν ἐκφλογοῦσθαι πέφυκεν. ἢ οὖν παραλογίζονται σφᾶς αὐτοὺς, οἱ τοῦτο μόνον ἐπισκοποῦντες, εἰ μὴ ῥᾳδίως ἐκφλογοῦται; ἐχρῆν γὰρ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ εἰ μὴ διανθρακοῦται σκοπεῖν, ὡς οὐδὲν ἧττον φλογὸς, ὁ ἄνθραξ πῦρ. ἀλλ᾽ ἡ μὲν φλὸξ, ἀέρος ἐκπυρωθέντος, ἢ τινος ἀερώδους σώματος. ὁ δ᾽ ἄνθραξ, γῆς ἢ τινος γεώδους γίνεται. καὶ δὴ μέχρι μὲν τοῦδε συμφωνεῖν ὁ λόγος ἔοικεν ἑαυτῷ πάντη. φαίνεται γὰρ ὅσα πυρὸς ἁπτόμενα φάρμακα ῥᾳδίως ἐκπυροῦται, ταῦτα καὶ ἡμᾶς θερμαίνοντα, πλὴν εἴ τι διὰ τὸ παχυμερὲς εἶναι, μὴ παραδέξεται ῥᾳδίως εἴσω τὸ σῶμα. διορισθήσεται γὰρ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τούτων ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων δυνάμεως. ὅσα μέντοι σῶμα τὸ ἡμέτερον φαίνεται θερμαίνοντα, ταῦθ᾽ ἑτοίμως ἐκπυροῦται. πῶς οὖν φασὶν ἁπτομένοις οὐ φαίνεται θερμά; τοῦτ᾽ οὐκ οἶδα τινὸς ἕνεκα λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ τε καὶ ἤδη θερμὸν ἐλέγομεν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὑπάρχειν, ἦν ἂν δήπου θαυμαστὸν ὅπως ἁπτομένων οὐ φαίνεται θερμά. νυνὶ δὲ τῷ δύνασθαι γενέσθαι ῥᾳδίως θερμὰ, δυνάμει τὰ τοιαῦτα προσαγορεύομεν. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν πέπονθεν, εἰ μήπω θερμαίνει τοὺς ψαύοντας αὐτῶν. ὡς γὰρ οὐδὲ τὸ πῦρ αὔξεται, πρὶν ὑπ᾽ αὐτοῦ νικηθέντα τὰ ξύλα μεταβληθῆναι, καὶ τοῦτο πάντως ἔν τινι χρόνῳ γίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, εἰ μὴ πρότερον ἀπ᾽ αὐτῆς ἐκείνης τὰ φάρμακα μεταβληθῇ. καθ᾽ ἕτερον μὲν γὰρ τρόπον ὁ παρὰ πυρὶ θαλπόμενος, ἢ ἐν ἡλίῳ, θερμαίνεται. καθ᾽ ἕτερον δ᾽ ὁ ὑφ᾽ ἑκάστου τῶν εἰρημένων φαρμάκων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ θερμὰ, τῶν φαρμάκων δ᾽ οὐδέν. οὔκουν οὐδὲ θερμαίνειν ἡμᾶς δύναται, πρὶν ἐνεργείᾳ γενέσθαι τοιαῦτα, τὸ δ᾽ ἐνεργείᾳ, παρ᾽ ἡμῶν αὐτῶν λαμβάνει. καθάπερ γὰρ οἱ ξηροὶ κάλαμοι παρὰ τοῦ πυρὸς, οὕτω καὶ ξύλα, ψυχρὰ μὲν ἅπαντα κατά γε τὴν αὐτῶν φύσιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξηρότερά τε καὶ σμικρὰ, ῥᾳδίως εἰς πῦρ μεταβάλλει. τὰ δ᾽ ὑγρότερά τε καὶ μεγάλα, χρόνου δεῖται πλείονος. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν εἰ καὶ τὰ φάρμακα πρῶτον μὲν εἰς μικρὰ καὶ λεπτὰ καταθραυσθῆναι δεῖται, δεύτερον δὲ χρόνῳ τινὶ, κἂν ἐλαχίστῳ τοῖς σώμασιν ἡμῶν ὁμιλῆσαι, πρὸς τὸ γενέσθαι θερμά. σὺ δ᾽ εἰ μήτε καταθραύσας αὐτὰ, μήτε θερμήνας πρότερον, ἀξιοῖς ἤδη γενέσθαι θερμὰ, τί ποτε σημαίνει τὸ δυνάμει θερμὸν, ἐπιλελῆσθαί μοι δοκεῖς. ὡς οὖν ἐνεργείᾳ θερμὰ βασανίζεις αὐτά; καὶ μὴν οὐδ᾽ ἐκεῖνο θαυμαστὸν εἰ θερμανθῆναι δεῖται πρότερον, ἵν᾽ ἀντιθερμαίνῃ. γίνεται γὰρ δὴ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν τῶν ξύλων εἰκόνα. τὴν γοῦν ἀποσβεννυμένην φλόγα, διασώζει τε ἅμα καὶ αὔξει θερμαινόμενα πρότερον ὑπ᾽ ἐκείνης αὐτῆς. οὔκουν οὐδὲν ἀπεικός ἐστιν, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, οἷον τροφῇ τινι χρῆσθαι τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ὡς τὸ πῦρ τοῖς ξύλοις. οὕτω γὰρ δὴ καὶ φαίνεται γινόμενον. εἰ γοῦν κατεψυγμένῳ σώματι περιπάττοις ὁτιοῦν αὐτῶν ἀκριβῶς λεπτὸν ἐργασάμενος, οὐδ᾽ ὅλως θερμαίνεται. καὶ διὰ τοῦτο τρίβομεν ἐπὶ πλεῖστον τὰ κατεψυγμένα μόρια τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἅμα μὲν ἀνάπτοντες τῇ τρίψει θερμασίαν, ἅμα δ᾽ ἀραιὸν ἐργασάμενοι τὸ πρὸς ὑπὸ τῆς ψύξεως πεπυκνωμένον, ἵνα τε εἴσω δύῃ τὸ φάρμακον, καὶ ὁμιλοῦν τῷ συμφύτῳ τοῦ ζώου θερμῷ, μεταβάλληταί τε καὶ θερμαίνηται. καὶ γὰρ εἰ μόριον αὐτοῦ τι σμικρότατον ἐνεργείᾳ κτήσαιτο τὴν θερμασίαν, εἰς ἅπαν οὕτω διαδίδωσι, κατὰ τὸ συνεχὲς, ὡς εἰ καὶ τῆς δαδὸς ἅψαις τὸ ἄκρον ἀπὸ σμικροῦ σπινθῆρος. ἅπασαν γὰρ καὶ ταύτην ἐπινέμεται ῥᾳδίως τὸ πῦρ, οὐδὲν ἔτι τοῦ σπινθῆρος δεόμενον. ἕκαστον μὲν οὖν τῶν δυνάμει θερμῶν, οὔπω μὲν ἐν τῇ φύσει πλεονεκτοῦν ἔχει τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. πλησίον δὲ ἤδη τοῦ πλεονεκτεῖν ἐστι, ὥστε βραχείας τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας δεῖσθαι πρὸς τὸ κρατῆσαι. καὶ ταύτην αὐτῷ ποτὲ μὲν ἡ τρίψις ἱκανὴ παρέχειν ἐστὶ, ποτὲ δ᾽ ἤτοι τὸ πῦρ, ἤτοι τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων ἁπτόμενον. οὔκουν οὐδὲν θαυμαστὸν εἰπεῖν, διά τι τὰ μὲν, εὐθὺς ἅμα τῷ ψαῦσαι τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀντιθερμαίνειν αὐτὸ πέφυκε, τὰ δ᾽ ἐν πλείονι χρόνῳ δρᾷ τοῦτο. καὶ γὰρ καὶ τῶν πλησιαζόντων τῷ πυρὶ, τὰ μὲν εὐθὺς ἐξάπτεται, καθάπερ ἡ θρυαλλὶς, καὶ ἡ δᾲς ἡ λεπτὴ, καὶ ἡ πίττα, καὶ ὁ κάλαμος ὁ ξηρὸς, τὰ δ᾽ εἰ μὴ πολλῷ χρόνῳ πλησιάσειεν, οὐ νικᾶται. καθάπερ τὸ ξύλον τὸ χλωρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνο διελέσθαι δικαιότερον, οὗ τὴν μὲν ἀπόδειξιν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἐροῦμεν. ἐξ ὑποθέσεως δ᾽ αὖ, ἕνεκα τῶν παρόντων καὶ νῦν αὐτῷ χρησόμεθα, τέσσαρας εἰπόντες εἶναι παντὸς σώματος δυνάμεις οἰκείας, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἑτέραν δὲ τὴν τῶν αὐτῶν καθεκτικὴν, καὶ τρίτην ἀλλοιωτικὴν, καὶ τετάρτην ἐπ᾽ αὐταῖς τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικὴν, εἶναί τε τὰς αὐτὰς δυνάμεις ὅλης τῆς οὐσίας ἑκάστου τῶν σωμάτων, ἣν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκρᾶσθαι φαμέν. ἐπειδὰν δὲ κατὰ μίαν ἡντιναοῦν τῶν ἐν αὐτῇ ποιοτήτων τὸ σῶμα μεταβάλλει τὸ πλησιάζον, οὔτε καθ᾽ ὅλην ἐνεργεῖν αὐτοῦ τηνικαῦτα τὴν οὐσίαν ὑποληπτέον, οὔτ᾽ ἐξομοιοῦσθαι δύνασθαι τὸ μεταβαλλόμενον, ὥστ᾽ οὐδὲ θρέψειεν ἄν ποτε τὸ οὕτω μεταβληθὲν, οὐδὲν τῶν μεταβαλλόντων. εἰ δ᾽ ἐκεῖνο μεταβάλλοι, τοῦτ᾽ ἔστι καθ᾽ ὅλην ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν ἐνεργήσει, ἐξομοιώσειεν ἂν οὕτως ἑαυτῷ, καὶ τραφείη πρὸς τοῦ μεταβληθέντος. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι θρέψις ἐστὶ παρὰ τὴν τελείαν ὁμοίωσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο διώρισται, πάλιν ἐκεῖθεν ἀρκτέον τοῦ λόγου. τῶν ζώων ἕκαστον οἰκείαις τρέφεται τροφαῖς, οἰκεία δ᾽ ἐστὶν ἑκάστῳ τροφὴ, πᾶν ὅτι ἂν ἐξομοιω-

θῆναι

θῆναι δυνάμεναι τῷ τρεφομένῳ σώματι. χρὴ τοίνυν ὅλην τὴν οὐσίαν τοῦ τρέφοντος, ὅλῃ τῇ τοῦ τρεφομένου φύσει
κοινωνίαν τέ τινα καὶ ὁμοιότητα κεκτῆσθαι, πάντως οὐκ ὀλίγης οὔσης κἀνταῦθα τῆς κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον
ὑπαρχούσης ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς. τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον οἰκεῖά τε ἐστὶ καὶ ὅμοια, τὰ δ' ἧττον, ὥστε καὶ τῆς κατεργα-
σίας τὰ μὲν ἰσχυροτέρας τε καὶ πολυχρονιωτέρας, τὰ δ' ἀσθενεστέρας, τὰ δ' ἀσθενεστέρας τε ἅμα καὶ ὀλιγο-
χρονιωτέρας προσδεῖται. τὸ μὲν οὖν ὀρνίθειον κρέας ἐλάττονος, τὸ δὲ χοίρειον πλείονος, τὸ δὲ βόειον, ἔτι πλείονος·
ἐλαχίστης δὲ δεῖται μεταβολῆς εἰς ἐξομοίωσιν οἶνος, ὅθεν καὶ τρέφει καὶ ῥώννυσι τάχιστα. πάντως μὲν οὖν καὶ τούτῳ
ὁμιλῆσαι χρὴ τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις, γαστρί τε καὶ ἥπατι καὶ φλεψὶν, ἐν οἷς προκατεργασθεὶς, τρέφειν ἤδη δύ-
ναται τὸ σῶμα. πρὶν δὲ τῆς ἐν τούτοις μεταβολῆς ἐπιτυχεῖν, οὐχ οἷόν τ' αὐτὸν τροφὴν ζώου γενέσθαι, κἂν εἰ δι' ὅλης
ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπικείμενος ἔξωθεν εἴη τῷ σώματι. πολὺ δέ τι μᾶλλον ἄρτος ἔξωθεν ἐπικείμενος, ἢ τεῦτλον
ἢ μᾶζα τρέφειν ἀδύνατον. τὰ μὲν οὖν ὁμοιούμενα πάντῃ, τροφαί. τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα, φάρμακα καλεῖται. διττὴ
δὲ καὶ τούτων ἡ φύσις. ἢ γὰρ οἷα προελήφθη διαμένοντα, νικᾷ καὶ μεταβάλλει τὸ σῶμα, καθ' ὃν τρόπον ἐκεῖνο τὰ σι-
τία, καὶ ταῦτα πάντως φάρμακα δηλητήριά τε καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεώς ἐστιν. ἢ μεταβολῆς ἀρχὴν πα-
ρὰ τοῦ σώματος λαβόντα, σήπεται τοὐντεῦθεν ἤδη καὶ διαφθείρεται, κἄπειτα συνδιαφθείρει τε καὶ σήπει καὶ
σῶμα. δηλητήρια δ' ἐστὶν ἔτι καὶ ταῦτα. τρίτον δ' ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς εἶδος φαρμάκων τῶν ἀντιθερμαινόντων μὲν
τὸ σῶμα, κακὸν δ' οὐδὲν ἐργαζομένων. καὶ τέταρτον, ὅσα καὶ ποιοῦντά τι καὶ πάσχοντα, νικᾶται τῷ χρόνῳ καὶ
τελέως ἐξομοιοῦται. συμπέπτωκε δὲ καὶ τούτοις ἅμα τε φαρμάκοις εἶναι καὶ τροφαῖς. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν ἐκ βρα-
χείας ἀφορμῆς ἔνια λαβόμενα, μεγίστην ἐκτροπὴν ἴσχει τῆς ἀρχαίας φύσεως. ὁρᾶται γοῦν καὶ τῶν ἔξω πολλὰ τοιαῦ-
τα. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀσίας μυσίαν οἰκία ποτὲ κατεκαύθη τρόπῳ τοιῷδε. κόπρος ἀπέκειτο περιστερῶν ἤδη
σεσηπυῖα καὶ τεθερμασμένη, καὶ ἀτμὸν ἀναπέμπουσα καὶ ἁπτομένοις ἱκανῶς θερμή. ταύτης δὲ πλησίον ἦν ὥστε
καὶ ψαύειν ἤδη, θυρὶς ἔχουσα ξύλα νεωστὶ κεκαλυμμένα ῥητίνῃ πολλῇ. θέρους οὖν μέσου λαμπρὸς ἥλιος προσ-
βαλὼν, ἐξῆψε τήν ῥητίνην τε καὶ τὰ ξύλα. κἀντεῦθεν ἤδη θύραι τινὲς ἕτεραι πλησίον ὑπάρχουσαι, καὶ θυρίδιον
ἔναγχος ἐξαληλιμμέναι ῥητίνῃ, ῥᾳδίως ἐδέξαντο τὸ πῦρ, καὶ μέχρι τῆς ὀροφῆς ἐξέτειναν. ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἡ φλὸξ
ἐκείνης ἐλάβετο, ταχέως ἤδη πᾶσαν ἐνεπρήσθη τὴν οἰκίαν. οὕτω δήπως οἶμαι καὶ τὸν Ἀρχιμήδην φασὶ διὰ τῶν πυ-
ρείων ἐμπρῆσαι τὰς τῶν πολεμίων τριήρεις. ἀνάπτεται δ' ἑτοίμως ὑπὸ πυρείου καὶ ἔριον καὶ στυππεῖον, καὶ θρυαλλὶς
καὶ νάρθηξ, καὶ πᾶν ὅτι ἂν ὁμοίως ᾖ ξηρὸν καὶ χαῦνον. ἐξάπτουσι δὲ φλόγα καὶ λίθοι παρατριβόμενοι, καὶ μᾶλλον
ἂν θεῖόν τις αὐτοῖς ἐπιπάσσῃ. καὶ τὸ τῆς Μηδείας δὲ φάρμακον τοιοῦτον ἦν. πάντα γοῦν ἀνάπτεται προσβαλλούσης
θερμασίας οἷς ἂν ἐπαλειφθῇ. σκευάζεται δὲ κἀκεῖνο διά τε θείου καὶ τῆς ὑγρᾶς ἀσφάλτου. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς θαυ-
μαστόν τις ἐδείκνυ, ἀποσβεννὺς λύχνον, αὖθις ἧπτε, τοίχῳ προσφέρων. ἕτερος δὲ λίθῳ προσέφερεν, ἐτεθείωτο δ'
ἄρα καὶ ὁ τοῖχος καὶ ὁ λίθος. καὶ ὡς ἐγνώσθη τοῦτο, θαυμαστὸν οὐκέτι ἦν τὸ γινόμενον. πάντα οὖν ταῦτα τὰ φάρ-
μακα, θερμὰ μὲν οὔπω τελέως ἐστὶν, ἐπιτηδειότατα μέντοι πρὸς τὸ γενέσθαι θερμά. καὶ διὰ τοῦτο δυνάμει θερμὰ
λέγεται. περὶ μὲν δὴ τούτων, οὐδὲν ἄπορον. ἀλλ' οὐδὲ διά τι πινόμενος μὲν ὁ οἶνος ἱκανῶς θερμαίνει τὸ σῶμα, κα-
τὰ δὲ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενος, οὐ θερμαίνει. δέδεικται γὰρ ὀλίγῳ πρόσθεν οὐχ ἁπλῶς ὥσπερ θερμὸν φάρμα-
κον, ἀλλ' ὡς οἰκεία τροφὴ θερμαῖνον τὸ ζῶον. ὡς γὰρ αἱ τοῦ πυρὸς ἐπιτήδειοι τροφαὶ τὸ πῦρ αὔξουσιν, οὕτω καὶ τῶν
φύσει θερμῶν σωμάτων, ὅ, τι περ ἂν, οἰκεία τε καὶ σύμφυτος ὑπάρχει τροφὴ, ῥώσει τε διὰ παντὸς αὐτὰ, καὶ τὴν
ἔμφυτον αὐξήσει θερμασίαν. καὶ τοῦτο μὲν ἁπάσης τροφῆς κοινόν. οἴνῳ δ' ἴδιον, ἐξαίρετον ὑπάρχει, τὸ τάχος
τῆς μεταβολῆς, ὡς δᾳδὶ, καὶ θρυαλλίδι, καὶ στυππείῳ, καὶ πίττῃ. καὶ δὴ καὶ τῆς εἰκόνος ἐχόμενοι τοῦ πυρὸς, ἀναμνή-
σομεν αὖθις ξύλων ὑγρῶν, ἃ τροφὴ μὲν ἐστὶ καὶ αὐτὰ τοῦ πυρὸς, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς, οὐδ' ἐκ τοῦ παραχρῆμα. καὶ διὰ τοῦτ'
ἐπιβληθέντα πολλὰ τῷ πυρὶ, κατακρύπτεται τὴν φλόγα, καὶ μάλιστ' ἂν ἀσθενὴς ὑπάρχῃ καὶ σμικρὰ, κίνδυ-
νον ἐπάγει φθορᾶς. οὕτως οὖν κἂν τοῖς ζώοις, ὅσα τῶν ἐδεσμάτων ἵν' ἐξομοιωθῇ τελέως, καὶ θρέψῃ τὸ σῶμα, χρόνου
δεῖται, ψῦχος μᾶλλον ἐπάγειν ἢ θάλπος ἐν τῷ παραχρῆμα φαίνεται. θερμαίνει μὲν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ ταῦτα, πα-
ραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἐδέσμασιν, εἰ μόνον αὐτοῖς προσγένηται τὸ θρέψαι τὸ σῶμα. τροφὴ γὰρ ἅπασα κατὰ τὸν
ἑαυτῆς λόγον, αὔξει τὸ τοῦ ζώου θερμόν. εἰ δὲ καταποθείη μὲν ὡς τροφὴ, μὴ μέντοι δὲ κρατηθείη, τοῦτ' ἐκεῖνο τὸ
πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, εἴη ἂν ὄνομα τροφῆς, ἔργον δ' οὐχί. τριχῶς γὰρ τῆς τροφῆς λεγομένης, ὡς καὶ αὐτὸς
ἐδίδαξε τοῦτ' εἰπών. τροφὴ καὶ τὸ τρέφον, τροφὴ τὸ, οἷον τροφὴ, καὶ τὸ μέλλον. ἡ μὲν ἤδη τρέφουσα καὶ προστι-
θεμένη καὶ μηκέτι μέλλουσα, κυρίως ὀνομάζεται τροφή. καὶ δὴ καὶ θερμαίνει πάντως τὸ τρεφόμενον σῶμα, τῶν
δ' ἄλλων οὐδέτερα, διότι μηδὲ τροφαὶ κυρίως εἰσὶν, ἀλλὰ τὸ μὲν οἷον τροφὴ, τὸ δ' ὅτι μέλλει τοιοῦτον γενήσεσθαι.
ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὸς ὁ οἶνος οὐκ ἀεὶ θερμαίνει τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδὲ τοὔλαιον ἀνάπτει τὴν φλόγα, καίτοι γ' οἰκειο-
τάτη τροφὴ πυρὸς ὑπάρχον. ἀλλ' ἐὰν ἀσθενεῖ καὶ σμικρᾷ φλογὶ καταχέοις ἔλαιον ἀθρόον καὶ πολὺ, καταπνίξεις
καὶ τελέως ἀποσβέσεις αὐτὴν μᾶλλον ἢ αὐξήσεις. οὕτως οὖν καὶ ὁ οἶνος, ἐπειδὰν πολὺς ὡς μὴ κρατεῖσθαι πίνηται,
τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ θερμαίνειν τὸ ζῶον, ὥστε καὶ πάθη ψυχρότερα γεννᾷ. ἀποπληξίαι καὶ παραπληξίαι καὶ κά-
ροι, καὶ κώματα, καὶ παραλύσεις, ἐπιληψίαι τε καὶ σπασμοὶ καὶ τέτανοι, ταῖς ἀμέτροις οἴνου πόσεσιν ἕπονται,
ψυχρὰ σύμπαντα πάθη. καθόλου γὰρ ὅσα τῶν εἰς τὸ σῶμα λαμβανομένων, ὡς τροφὴ θερμαίνει, ταῦθ' εὕροις ἄν
ποτε ψύχοντα, καθ' ὅτι καὶ τὴν φλόγα πρὸς τῆς αὐτῆς ὕλης οὐκ αὐξανομένην μόνον, ἀλλὰ καὶ σβεννυμένην ἐνίοτε.
ταυτὶ μὲν οὖν ἔοικεν ὁμολογεῖν ἅπαντα, τοῖς τε περὶ στοιχείων καὶ τοῖς περὶ κράσεων λογισμοῖς. ἐκεῖνο δ' ἂν ἴσως
δόξῃ διαφέρεσθαι. τὸ, τινὰ τῶν ἐσθιομένων ἐν τροφῆς χρείᾳ, κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενα, διαβιβρώσκειν τε
καὶ ἑλκοῦν αὐτὸ, καθάπερ νᾶπυ καὶ τάριχος, σκόροδά τε καὶ κρόμμυα. καίτοι τοῦτο συμφωνεῖ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὑπο-
κειμένοις. ἅμα μὲν γὰρ ὅτι μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦται κατά τε τὴν γαστέρα πεττόμενα, κἂν ταῖς φλεψὶν αἱμα-
τούμενα. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ διότι μὴ μένει καθ' ἕνα τόπον, ἀλλ' εἰς πολλὰ μερίζεται πάντῃ φερόμενα, καὶ

πρὸς τούτοις διότι μίγνυται καὶ χυμοῖς πολλοῖς, καὶ τοῖς ἅμα αὐτοῖς λαμβανομένοις σιτίοις, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ὅτι διὰ ταχέων ἥ τε πέψις αὐτῶν γίνεται καὶ ἡ διάκρισις. ὡς τὸ μὲν οἰκεῖον ἐξομοιωθῆναι, τὸ δὲ περιττὸν ἐν αὐτοῖς, καὶ δριμὺ διὰ γαστρός τε ἅμα καὶ οὔρων καὶ ἱδρώτων ἐκκριθῆναι, διὰ ταῦτα πάντα τὸ ἔξωθεν ἑλκοῦν, ἐσθιόμενον οὐχ ἑλκοῖ. καίτοι καθ' ἓν τῶν εἰρημένων ἓν ὁτιοῦν ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἱκανὸν ἂν ἦν δήπουθεν ἀβλαβῆ φυλάξαι τὰ ἐντός, οἷον εἰ τύχοι τὸ μεταβάλλειν πρῶτον. εἰ γὰρ οὐ μένει τὸ νάπυ τοιοῦτον οἷον ἔξωθεν ἐλήφθη, δῆλον ὡς οὐδὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ μένειν ἀξιώσεις. εἰ δὲ καὶ διακρίνεται καὶ καθαίρεται, πολὺ δὴ καὶ μᾶλλον. ἤρκει δὲ καὶ τὸ μὴ χρονίζειν ἐν ἑνὶ χωρίῳ. φαίνεται γὰρ οὐδὲ περὶ τὸ δέρμα δρᾶσαί τι δυνάμενον, ἄνευ χρόνου πλείονος. ἀλλὰ καὶ τὸ μίγνυσθαι πολλοῖς ἑτέροις σιτίοις, οὐ σμικρὸν οὐδ' αὐτό. γνοίης δ' ἄν, εἰ μόνον αὐτὸ προσενέγκοις χωρὶς τῶν ἄλλων σιτίων, ὅσην ἀνίαν τε καὶ δῆξιν ἐπιφέρει τῇ γαστρί. καὶ μὲν δή, κἂν εἰ πολλοῖς γλυκέσι χυμοῖς ἀναμίξας αὐτὸ κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιθείης, οὐδὲν ἐργάσεται φαῦλον. ὁπόταν οὖν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἱκανὸν ᾖ καθ' αὑτὸ κωλῦσαι τὸ νάπυ, δρᾶσαί τι τοιοῦτον ἐντός, οἷον ἐκτὸς ἔδρα περὶ τὸ δέρμα, πολὺ δήπου μᾶλλον, οἶμαι, πάντων ἅμα συνελθόντων. καὶ γὰρ ἀλλοιοῦται πεττόμενον, καὶ διακρίνεται, καὶ καθαίρεται, καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἀναμίγνυται, καὶ μερίζεται πολλαχῶς καὶ πανταχῆ φέρεται, καὶ χρονίζει κατ' οὐδὲν τῶν μορίων. ὅτι δ' εἴπερ ἔμενε δριμύ, πάντως ἂν ἥλκωσε καὶ τὰ ἐντός, ἐκ τῶν αὐτομάτων ἑλκῶν ἔστι γνῶναι. γίνεται γὰρ πολλοῖς πολλάκις τοῖς μὲν ἐξ ἐδεσμάτων μοχθηρῶν, τοῖς δ' ἔκ τινος ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διαφθορᾶς καὶ σηπεδόνος, ἡ καλουμένη κακοχυμία. καὶ τούτοις ἐνίοτε μέν, ἑλκοῦταί τι καὶ τῶν ἐντός. ὡς τὰ πολλὰ δέ, καὶ τοῦ τὴν φύσιν ἀποτρίβεσθαι τὰ κατὰ τὴν ἕξιν περιττώματα πρὸς τὸ δέρμα, τοῦτ' ἑλκοῦται πολλοῖς καὶ συνεχέσιν ἕλκεσι. καρκῖνός τε γὰρ καὶ φαγέδαινα καὶ ἕρπης ὁ ἀναβιβρωσκόμενος, ἄνθρακές τε καὶ τὰ χειρώνεια καὶ τηλέφεια καλούμενα, καὶ ἄλλαι μυρίαι γενέσεις ἑλκῶν, ἔκγονοι τῆς τοιαύτης εἰσὶ κακοχυμίας. οὔτ' οὖν τῶν τοιούτων οὐδὲν ἄπορον, οὔτε διά τι τῶν φαρμάκων ἔνια μὲν ἡμᾶς οὐδὲν ἔξωθεν ἀδικοῦντα, μέγα τι κακὸν ἐργάζεται καταποθέντα. τινὰ δὲ πολλάκις ἔβλαψεν εἴσω ληφθέντα, πολλάκις δὲ ὠφέλησεν. ἔνια δ' οὐ μόνον ἔσωθεν, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν ἀδικεῖ. συνελόντι γοῦν εἰπεῖν, οὐδὲν ὁμοίως ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν ἐνεργεῖν πέφυκεν. οὔτε γὰρ ὁ τῆς ἐχίδνης ἰός, οὔθ' ὁ τοῦ λυττῶντος κυνὸς ἀφρός, οὔθ' ὁ τῆς ἀσπίδος οἱ δὴ καὶ χωρὶς ἕλκους ἔξωθεν προσπεσόντος, ἀδικεῖν πεπίστευνται τὴν ἴσην ἔχουσιν δύναμιν, ἢ τῷ δέρματι μόνῳ προσομιλήσαντος, ἢ εἴσω μεταληφθέντος. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο θαυμάζειν ἄξιον, εἰ τινῶν φαρμάκων οὐκ ἐξικνεῖται, πρὸς τὸ βάθος ἡ δύναμις. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἅπαντα τὴν αὐτὴν ἔχειν ἰσχύν. εἰ δὲ πολλὰ τῶν εἴσω λαμβανομένων, ἐν μὲν τῷδε τῷ καιρῷ, καὶ μετὰ τοσῆσδε ποσότητος, καὶ τῆς πρὸς τάδε μίξεως ὠφέλησεν. ἀκαίρως δὲ καὶ πολλὰ καὶ ἄμικτα ληφθέντα βλάβην ἤνεγκεν, οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀπόρρημα τοῦ λόγου. καὶ γὰρ καὶ τοῖς σιτίοις ὑπάρχει τοῦτό γε καὶ τῷ πυρί, καὶ πᾶσιν ὡσαύτως φάναι τοῖς προσπίπτουσι τῷ σώματι. συμμέτρου γοῦν φλογὸς ἔστιν ὅτε δεόμεθα, καὶ χρώμενοι, μεγάλα πρὸς αὐτῆς ὀνινάμεθα, καίτοι τῆς ἀμέτρου καιούσης ἡμᾶς. οὕτω δὲ καὶ ψυχροῦ πόσις, ἡ μὲν σύμμετρος ὀνίνησιν, ἡ δὲ ἄμετρος ἐσχάτως βλάπτει. τί τοίνυν θαυμαστὸν ἂν εἴη τι φάρμακον οὕτω δυνάμει θερμόν, ὡς εἰ μὲν πολύ τε λαμβάνοιτο καὶ κενῷ τῷ σώματι προσφέροιτο, διαβιβρώσκειν τε καὶ καίειν αὐτὸ παντελῶς. εἰ δ' ὀλίγον εἴη καὶ σὺν τοῖς κολάζουσι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ πρὸς τῷ μὴ βλάπτειν μηδέν, ἔτι καὶ θερμαῖνον ὠφελεῖν. ὀπὸν γοῦν ἤτοι τὸν κυρηναϊκὸν ἢ τὸν μηδικὸν ἢ τὸν παρθικὸν αὐτὸν καθ' αὑτόν, οὐκ ἔστιν ἀλύπως λαβεῖν. ἀλλ' εἰ παντελῶς ὀλίγος, ἢ σὺν ἄλλοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ληφθείη, μεγάλως ὠφελεῖ. ταύτῃ μὲν οὖν ὅσα θερμαίνει τὸ σῶμα μεταβολῆς ἀρχὴν ἐν αὐτῷ λαβόντα καθ' ὅτι πρόσθεν ἐρρέθη, πάλιν ἀντιθερμαίνειν αὐτὸ πέφυκεν. ὅσα δὲ ψύχει καθάπερ ὀπὸς μήκωνος, οὐ μεταβάλλεται πρὸς τοῦ σώματος οὐδ' ἐπ' ὀλίγον, ἀλλ' εὐθὺς αὐτὸ νικᾷ καὶ μεταβάλλει, κἂν εἰ θερμήνας αὐτὰ δοίης. ἔστι γὰρ ἡ σφῶν αὐτῶν φύσις ψυχρά, καθότι καὶ τὸ ὕδωρ. ὀρθῶς οὖν καὶ τοῦτο σὺν πολλοῖς ἄλλοις ὑπ' Ἀριστοτέλους εἴρηται. τό, τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων, τὰ μὲν εἶναι καθ' αὑτὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκός. οἷον καὶ τὸ ὕδωρ, καθ' αὑτὸ μὲν ψυχρόν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ ποτε θερμόν. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπίκτητος αὐτοῦ θερμασία, ταχέως ἀπόλλυται, μένει δ' ἡ σύμφυτος ψυχρότης. ὡς οὖν ὕδωρ θερμὸν ἐπιβληθὲν φλογί, κατασβέννυσιν αὐτήν, οὕτω καὶ τὸ μηκώνειον, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα θερμήνας δοίης. ἀποψύξεις τε τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, καὶ κίνδυνον ἐπάξεις θανάτου. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα φάρμακα, βραχέα τε διδόμενα, καὶ σὺν τοῖς κολάζειν αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῆς ψύξεως δυναμένοις, ἔστιν ὅτε χρείαν τινὰ παρέχει τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κανθαρίδων φάρμακον, ἱκανῶς ὀνίνησι τοὺς ὑδερικούς, καίτοι τοὐπίπαν ἑλκοῖ τὴν κύστιν ἡ κανθαρίς. ἀλλ' ἐπειδὰν ὑπό τε τῶν μιχθέντων αὐτῇ κολασθῇ, καὶ σώματι προσάγηται παμπόλλην ὑγρότητα περιέχοντι, κενοῖ διὰ τῶν οὔρων αὐτὴν μάλιστα. ὃν χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ἅπασι τοῖς δυνάμει θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς εἶναι λεγομένοις, εἴτε τῆς φύσεως εἰσὶ τῶν τρέφειν δυναμένων, εἴτε μόνην ἀφορμὴν ἀλλοιώσεως λαμβάνοντα, κἄπειτα κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλοιούμενα, διατίθησί πως τὸ σῶμα. καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, εἰ μηδ' ὅλως ἀλλοιοῦται πρὸς αὐτοῦ κατὰ μηδέν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἴη τῶν τρεφόντων, εἰ μὲν κρατηθείη, θερμαίνει, μὴ κρατηθέντα δέ, ψύχει. εἰ δὲ τῶν ἐπ' ὀλίγον ποσὸν ἀλλοιουμένων, θερμαίνει πάντως. εἰ δ' τῶν μηδ' ὅλως, ψύχει μάλιστα. προσέχειν δ' ὡς εἴρηται μάλιστα καὶ διορίζεσθαι τὰ καθ' ἑαυτά, τῶν κατὰ συμβεβηκός, οὐκ ἐπὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν μόνον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον αὐτῶν ἐφ' ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν. ἔνια γὰρ τῶν τοιούτων ξηρὰ ταῖς οὐσίαις ὑπάρχοντα πολλῷ θερμῷ τακέντα, φαντασίαν ὑγρότητος ἔλαβεν, ὡς χαλκὸς καὶ σίδηρος. ἢ καθ' ἑαυτὰ μὲν ὄντα ὑγρὰ καθάπερ ὁ κρύσταλλος, ἀκράτῳ δὲ ψύξει πλησιάζοντα, ξηρὰ φαίνεται. χρὴ τοίνυν τούτων ἁπάντων τὴν κρίσιν οὐχ ἁπλῶς ποιεῖσθαι, καθότι κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ συνεπισκέπτεσθαι, πῶς ἔχει θερμότητος ἢ ψυχρότητος. εἰ μὲν γὰρ ὀλίγης μετέχοντα θερμότητος ὅμως καὶ ὑγρὰ φαίνοιτο, διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἐστὶ τοιαῦτα, κἂν εἰ μετὰ δαψιλοῦς θερμασίας, ξηρά. τὰ δ' ἤτοι ῥέοντα μετὰ θερμότητος ζεούσης, ἢ πεπηγότα διὰ ψύξιν ἄκρατον, οὐ καθ' ἑαυτὰ νομίζειν εἶναι τὰ μὲν ὑγρά, τὰ δὲ ξηρά. ταύτῃ

τε οὖν διαιρεῖσθαι τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν κατὰ συμβεβηκός, ἀναφέροντά τε πρὸς αὐτὰ ταῦτα, τὴν κρίσιν οὕτω ποιεῖσθαι, τῶν δυνάμει θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν. οὐ γὰρ πρὸς τὸ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ πρὸς τὸ καθ' ἑαυτὸν χρὴ κρίνεσθαι τὸ δυνάμει. κοινὴ δ' ἤδη πάντων ἡ κρίσις καὶ μία, τὸ τάχος τῆς ἀλλοιώσεως. ὁμωνύμως δὲ λεγομένου τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τὰ μὲν γὰρ καθ' ἐπικράτησιν οὕτως ὀνομάζεται, τὰ δ' ὡς ἄκραν ἔχοντα ἧς παρονομάζεται ποιότητος, εἰς ὁπότερον αὐτῶν ἑτοίμως μεθίσταται τὸ κρινόμενον, ἔσται δυνάμει τοιοῦτον. ἔλαιον μὲν γὰρ ἐστὶ δυνάμει θερμὸν, ὅτι ῥᾳδίως φλὸξ γίνεται. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ῥητίνη καὶ ἄσφαλτος καὶ πίττα. οἶνος δὲ, διότι ῥᾳδίως αἷμα γίνεται. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ μέλι, καὶ κρέας, καὶ γάλα. ταυτὶ μὲν οὖν ὅλαις ἀλλοιούμενα ταῖς οὐσίαις, τροφαὶ τῶν ἀλλοιούντων εἰσί. τὰ δὲ κατὰ μίαν ἡντιναοῦν ποιότητα, τὴν ἀλλοίωσιν ἴσχοντά τε καὶ τρεπόμενα, φάρμακα μόνον, ὥσπερ γε καὶ ὅσα ταῖς ὅλαις ἑαυτῶν οὐσίαις ἄτρεπτα μένοντα, διατίθησι τὸ σῶμα, φάρμακα μὲν ἐστὶ καὶ ταῦτα. χαλεπὰ δὲ καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεως, ὅθεν περ οἶμαι καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἅπαν ὀνομάζεται δηλητήριον. οὐ γὰρ δὴ διὰ τοῦτό γε λεκτέον οὐκ εἶναι τῷ γένει δηλητήρια τὰ τοιαῦτα, διότι παντελῶς ἐλάχιστα προσαχθέντα βλάβην οὐδὲ μίαν αἰσθητὴν ἐπιφέρει. οὕτως γὰρ αὖ οὐδὲ τὸ πῦρ εἴη θερμὸν, οὐδ' ἡ χιὼν ψυχρά. ὡς καὶ τούτων γε παντάπασιν τὰ σμικρὰ, σαφὲς οὐδὲν ἀποτελεῖ περὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν πάθος. σπινθῆρος γὰρ ἐνὸς ἕκαστον μόριον, ἐστὶ μὲν πάντως τῷ γένει πῦρ, ἀλλ' οὐ μόνον οὐκ ἂν ἡμᾶς καύσειεν, ἢ θερμήνειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἴσθησίν τινα παράσχοι προσπεσόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς ψυχρᾶς ῥανίδος ἕκαστον μόριον, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν βλάψειεν ἢ ψύξειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἴσθησιν τινὰ παράσχοι. μὴ τοίνυν οὕτως μηδὲ τὰ δηλητήρια κρίνειν, ἀλλὰ τῇ τῆς ὅλης φύσεως ἐναντιώσει. τὴν δ' ἐναντίωσιν, ἐκ τῆς ἐμμέσου κρίνειν μεταβολῆς. οἷον εὐθέως ἀπὸ τῶν στοιχείων, οὔθ' ὕδωρ εἰς πῦρ, οὔτε πῦρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν πέφυκεν, ἀλλ' εἰς ἀέρα μὲν ἄμφω, ἐκεῖνος δ' εἰς ἑκάτερα, εἰς ἄλληλα δὲ ταῦτ' οὐδαμῶς. ἄμεσος μὲν οὖν ἡ εἰς ἀέρα μεταβολὴ τοῦ ὕδατος, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πυρός. οὐκ ἄμεσος δὲ ἡ πυρὸς καὶ ὕδατος εἰς ἄλληλα. ταῦτ' οὖν ἀλλήλοις ἐναντία ἐστὶ καὶ πολέμια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὀπὸς μήκωνος ἀνθρωπείου σώματος τελέως ἐστὶν ἐναντίος, οὐδὲν εἰς αὐτὸν, οὔτε κατὰ μίαν ποιότητα δρᾶσαι δυνάμενον, οὔτε πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο γένος τῶν δηλητηρίων. ἕτερον δὲ τῶν ἀφορμὴν μέν τινα μεταβολῆς λαμβανόντων ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, εἰς πολυειδεῖς δ' ἐντεῦθεν ἐκτρεπομένων ἀλλοιώσεις, ὑφ' ὧν διαφθείρεσθαι τὴν φύσιν ἡμῶν συμβαίνει. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα τῷ γένει δηλητήρια, κἂν διὰ σμικρότητά ποτε μηδὲν αἰσθητὸν ἀπεργάζηται. τὰ μὲν δὴ διαβιβρώσκοντα καὶ σήποντα καὶ τήκοντα τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν φύσιν εἰκότως ὀνομάζεται δυνάμει θερμά. τὰ δ' αὖ ψύχοντα καὶ ναρκοῦντα, ψυχρά. τὰ μὲν οὖν πρότερα παράλογον οὐδὲν, οὔτ' αὐτὰ πάσχειν, οὔτε τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐναπεργάζεσθαι δοκεῖ. θερμῷ γὰρ σώματι πλησιάσαντα, καὶ τινὰ ῥοπὴν ἀλλοιώσεως ἐντεῦθεν λαβόντα, τὰ μὲν εἰς ἐσχάτην ἀφικνεῖται θερμότητα, τὰ δ' εἰς σηπεδόνα. διατίθησιν οὖν εἰκότως καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα κατὰ τὴν ἑαυτῶν διάθεσιν. ὅσα δὲ ψύχει τὸ σῶμα, κἂν θερμήνας αὐτὰ προσενέγκῃς, ἀπορίαν οὐ σμικρὰν ἐπιφέρει τινὸς ποτὲ φύσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ ἅπαξ ἐνεργείᾳ θερμὰ γέγονε, τί οὐ θερμαίνει τὸ ζῶον. ἢ εἰ μήπω τεθέρμανται, πῶς φαίνεται θερμά. λύσις δὲ τῆς ἀπορίας, εἰ διορισθείη τὸ καθ' ἑαυτὸ ψυχρὸν, τοῦ κατὰ συμβεβηκός, ὡς Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν. ἀπόλλυται γὰρ ἐν τάχει τῶν κατὰ συμβεβηκὸς θερμῶν ἡ ἐπίκτητος διάθεσις, ὡς εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτὰ φύσιν ἐπανέρχεσθαι ῥᾳδίως. ἐν δὲ τῷ πλησιάζειν ἡμῖν τὰ φύσει μὲν ψυχρά, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ θερμά, δύο ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης γίνεται. τὸ μὲν ἐπίκτητον αὐτῶν ἀπόλλυται θερμὸν, ἡ δ' οἰκεία κρᾶσις, οὐδὲν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πάσχουσα, μένει ψυχρά. καὶ τί θαυμαστὸν εἰ μήκωνος ὀπὸς, ἢ μανδραγόρας, ἢ κώνειον, ἤ τι τῶν τοιούτων, εἰ καὶ θερμανθέντα προσενεχθείης, μικρὸν ὕστερον γίνεται ψυχρά; πτισάνης, καὶ γάλακτος, καὶ χόνδρου, καὶ ἄρτου, τὸ αὐτὸ τοῦτο πασχόντων, ἐπειδὰν εἰς ἄρρωστον ἐμπεσόντα γαστέρα μὴ κρατηθῇ πρὸς αὐτῆς. ἐμεῖται γοῦν πολλάκις ἱκανῶς ψυχρά. καὶ τό γε τούτων μεῖζον ὃ δὴ καὶ Ἱπποκράτης ἐπεσημήνατο. καίτοι χυμὸς ὢν ἤδη τὸ φλέγμα, κἂκ τῶν σιτίων τῶν μὴ πεφθέντων πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ γεννώμενος, ὅμως ψυχρὸν ἁπτομένοις φαίνεται, οὐ μόνον ἐν τῇ γαστρὶ συστὰν, ἀλλὰ κἂκ τῶν φλεβῶν αὐτῶν ὑπό τινος τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἑλχθέν. καίτοι γε γλισχρότατόν ἐστι σφόδρα καὶ βιαίως ἄγεται, ἀλλ' ὅμως οὐδ' ἡ βία τῆς ὁλκῆς ἐκθερμαίνειν αὐτὸ δύναται. τί οὖν θαυμαστὸν εἰ καὶ τὸ μηκώνειον οὕτως ἐναντίον ἡμῶν τῇ φύσει φάρμακον, ἀποψύχεται μὲν αὐτίκα μάλα, κἂν θερμὸν ποθῇ, συγκαταψύχει δ' ἑαυτῷ τὸ σῶμα. τὴν γὰρ ἐπίκτητον οὐ φυλάττει θερμασίαν, ὅτι φύσει ψυχρὸν ἦν. τῷ δὲ μὴ δ' ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλλοιοῦντι καὶ μεταβάλλειν ἡμᾶς, οὔτε θερμαίνεταί τι πρὸς ἡμῶν, αὐτό τε διατίθησιν ἡμᾶς καθ' αὐτό. ψυχρὸν οὖν ὑπάρχον φύσει, ψύχει δήπου καὶ ἡμᾶς. οὐκοῦν οὐκ ἔτ' ἄπορον οὐδὲν ὑπόλοιπον ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὅτι τούτων ἁπάντων τῶν φύσει ψυχρῶν, ὅτι ἂν ἤδη πλέον ἐκθερμήνῃς, ἐξίσταται τῆς ἰδίας φύσεως, πρὸς τῷ μηδὲν ἄπορον ἔχειν, ἔτι καὶ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις. ὡς γὰρ καὶ ἡ σαλαμάνδρα μέχρι μέν τινος ὑπὸ πυρὸς οὐδὲν πάσχει, κατακαίεται δ' εἰ ἐπὶ πλείονι χρόνῳ τῷ πυρὶ πλησιάσειεν, οὕτω καὶ ὁ μανδραγόρας καὶ κώνειον καὶ ψύλλιον, ἐπὶ βραχὺ μὲν ὁμιλήσαντα τῷ πυρὶ, τὴν οἰκείαν ἔτι διαφυλάττει κρᾶσιν. ἐπὶ πλέον δὲ θερμανθέντα, διαφθείρεται παραχρῆμα, καὶ δρᾶν οὐκέτι οὐδὲν ὧν πρότερον ἐπεφύκει, δύναται. τῶν μὲν δὴ τοιούτων ἁπάντων ἡ φύσις ἐναντιωτάτη τοῖς ἀνθρώποις ἐστί. φύσιν δ' ὅταν εἴπω, τὴν ὅλην οὐσίαν τε καὶ κρᾶσιν λέγω, τὴν ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τῶν δὲ τάχιστα τρεφόντων, οἰκειοτάτη. τὰ δ' ἄλλα πάντα μεταξὺ τούτων ἐστί. τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον δρᾶν καὶ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν δυνάμενα. καστόρειον μὲν γὰρ καὶ πέπερι δρᾶν μᾶλλον, ἢ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν δυνάμενα. οἶνος δὲ καὶ μέλι καὶ πτισάνη, πάσχειν μᾶλλον ἢ δρᾶν. ἅπαντα οὖν ταῦτα καὶ πάσχει τι καὶ δρᾷ περὶ τὸ σῶμα. καθ' ὅλου γὰρ ἐπειδὰν εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἥκοντα δύο σώματα, διαμάχηταί τε καὶ στασιάζῃ πρὸς ἄλληλα περὶ τῆς ἀλλοιώσεως, ἐν χρόνῳ πλείονι, δρᾶν καὶ πάσχειν ἑκάτερον αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐστίν. ἴσως δὲ κἂν μὴ πολλῷ πάνυ χρόνῳ γίγνηται τοῦτο, δρᾷ μὲν ἔτι καὶ τότε τὸ νικώμενον εἰς τὸ κρατοῦν, ἀλλ' οὕτω

σμικρὸν ὡς λανθάνειν τὴν αἴσθησιν. οὐδὲ γὰρ ὁ τμητικώτατος σίδηρος εἰ τὸν μαλακώτατον τέμνει κηρὸν δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτός, ἀδύνατον αὐτῷ μὴ οὐκ ἀμβλὺν γενέσθαι σαφῶς. οὕτω δή που κἀκεῖνο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ, πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται γινόμενον οὕτως, ἀλλ' * ὑπὸ μὲν μιᾶς ἢ καὶ δευτέρας προσβολῆς, οὐδὲν οὔπω σαφὲς ἐν τοῖς τοιούτοις ἰδεῖν ἐστιν. ὅθεν οἶμαι καὶ τὸ μὴ δ' ὅλως πάσχειν ἔνια πρὸς τῶν ὁμιλούντων ἐδοξάσθη τισί, καὶ συγχωρητέον γε τοῖς οὕτω λέγουσι. πολλάκις δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς ὁμοίως ἐκείνοις λεκτέον ἐστὶ τὰ πολλά. πλὴν εἴ ποτε μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀκριβείας ἀνάγοιμεν τὸν λόγον, ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι ποιοῦμεν. οὕτως οὖν καὶ τὸ τῆς ἀπαθείας δόγμα, τῷ λόγῳ μὲν αὐτῷ μόνῳ σκοποῦσιν, ἰσχυρὰν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. οὐ μὴν χρεία γέ τίς ἐστιν αὐτοῦ πρὸς τὰς κατὰ μέρος πράξεις. αὖ γὰρ οὕτως μικρά τινα περὶ ἡμᾶς ἢ πάθη διὰ παντός, ὡς μηδεμίαν αἰσθητὴν καὶ σαφῆ βλάβην ἐνεργείας ἐργάζεσθαι μηδεμιᾶς, τὸ καταφρονεῖν τὰ δήπουθεν ἐστί, καὶ τὸ μηδὲν εἶναι φάσκοντι τὰ τοιαῦτα συγχωρητέον. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν τρεφόντων ὀλίγου δεῖν ἁπάντων. ἐργάζεται μὲν γάρ τι καὶ ταῦτα περὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐκ αἰσθητὸν οὐδὲ σαφές τι καθάπαξ. ἡ μέντοι πολυχρόνιος αὐτῶν προσφορὰ, μεγάλως ἀλλοιοῖ καὶ μεταβάλλει σαφῶς ἤδη τὰ σώματα. ἔνια μέν γε καὶ κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν εὐθὺς ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὴν ἀλλοίωσιν, οἷον καὶ ἡ θριδακίνη. τοὺς μὲν ἐγκαιομένους τὴν γαστέρα, σαφῶς ἐμψύχουσά τε καὶ ἀδίψους ἐργαζομένη, τοὺς δὲ κατεψυγμένους ἐναργῶς βλάπτουσα. συντελεῖ δ' οὐ σμικρὰ καὶ τοῖς ὕπνοις οὐ κατ' ἄλλον τινὰ λόγον, ἀλλ' ὅτι ψυχρά τε ἐστὶ καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν. ἀλλ' οὕτως ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ πρὸς ἄνθρωπόν τε, καὶ τἄλλ' ὅσα τρέφειν πέφυκεν, ὡς καὶ τὰ ξύλα τὰ χλωρὰ πρὸς τὸ πῦρ. ὥστ' εὐλόγως ἄμφω τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασιν ὑπάρχει, τό θ' ὡς φαρμάκοις διατεθῆναι τὰ σώματα ἡμῶν, καὶ τὸ τρέφειν, παρ' ὅλον μὲν τὸν χρόνον τῆς πέψεως, ὡς φαρμάκοις. ἡνίκα δ' ἤδη τρέφει τε καὶ τελέως ὁμοιοῦται, τότ' οὐκέτ' οὐδὲν ἡμᾶς ἀντιδρῶντα, τὴν ἔμφυτον αὔξει θερμασίαν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. κοινὸν γὰρ ἤδη τῶν τρεφόντων ἁπάντων ἐστί, καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἴ τι πρὶν μὲν ἐξομοιοῦσθαι, καὶ τρέφειν, ἔτι πεττόμενον ἔψυχεν. ἐξομοιωθὲν δὲ καὶ θρέψαν, ἐθέρμηνε, μεμνημένους ἀεὶ τοῦ τῶν χλωρῶν ξύλων παραδείγματος, ὥστε καὶ ἡ χρεία τῶν τοιούτων ἁπάντων διττὴ τοῖς ἰατροῖς ἐστι, καὶ ὡς σιτίων καὶ ὡς φαρμάκων. φέρε γὰρ ὑπηλλάχθαι τινὶ τὴν ἀρίστην ἐν τῇ γαστρὶ κρᾶσιν ἐπὶ τὸ θερμότερον. οὗτος ἄχρι μὲν οὗ πέττει τὴν θριδακίνην, ἐμψυχθήσεται, καὶ συμμετρίαν κτήσεται κράσεως. ἐπειδὰν δ' ἐξ αὐτῆς ἤδη τρέφηται, τὴν οὐσίαν αὐξήσει τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ἐν τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα δοκοῦσι παραλογίζεσθαι σφᾶς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἀγνοοῦντες ὡς ἐνίοτε μὲν ἡ ποιότης ἐπιτείνεται τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, ἐνίοτε δ' ἡ οὐσία προσαύξεται, καὶ ὡς ἑκατέρως οἱ παλαιοὶ θερμότερον γεγονέναι τὸ ζῷον φασί. καὶ γὰρ καὶ γίνεται θερμότερον ἀντ' ἐπιτείνης αὐτοῦ τὴν θερμασίαν, ἀντ' αὐξήσης τὴν οὐσίαν ἐν ᾗ πρώτῃ περιέχεται. φέρε γὰρ εἶναι τὸ αἷμα τῶν ἐν τῷ σώματι τοῦ ζῴου καθ' αὑτὸ θερμόν, ἢ νὴ Δία εἰ βούλει τὴν ξανθὴν χολήν. ἅπαντα δὲ τἄλλα κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχειν θερμὰ τῷ τούτων μετέχειν. ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔσται διττῶς γίνεσθαι θερμότερον τὸ ζῷον, ἤτοι τῷ πλείονας ἐπικτήσασθαι χυμοὺς θερμούς, ἢ τῷ θερμοτέρους ἔχειν ἢ πρότερον. ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ φαίνεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, καὶ ψυχρότερον ἔσται διττῶς, ἢ τῷ πλείους ὑποτραφῆναι τοὺς ψυχροὺς χυμούς, οἷον τὸ φλέγμα καὶ τὴν μέλαιναν χολήν, ἢ τῷ τῆς αὐτῶν ἁπάντων μενούσης συμμετρίας, ὑπαλλαχθῆναι μόνην τὴν ποιότητα. τί δὴ οὖν θαυμαστὸν ἄχρι μὲν ἂν πέττηται τὸ ψυχρὸν τῇ φύσει σιτίον, οἷον ἀνδράχνη τε καὶ θριδακίνη, ψυχρᾶς ποιότητος ἀναπίμπλασθαι τὸ σῶμα, πεφθέντων δ' ἀκριβῶς καὶ γενομένων αἷμα χρηστόν, θερμότερον αὖθις ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸ σῶμα τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ γενέσει. καὶ μὴν εἰ μηδὲν τούτων μήτ' ἀδύνατόν ἐστι, μήτε θαυμαστὸν ἔτι, παυσάσθωσαν οἱ μὴ συγχωροῦντες ἐν καὶ ταὐτὸν ἔδεσμα, καὶ τὴν ὡς τροφῆς, καὶ τὴν ὡς φαρμάκου χρείαν τῷ ζῴῳ παρέχειν. ὡς γὰρ εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἐπέφθη, διὰ παντὸς ἂν ἐφυλάχθη φάρμακον, οὕτω πεφθέν, ἄμφω γίνεται. φέρε γὰρ μηδ' ὅλως πεφθῆναι τὴν θριδακίνην, ἢ νὴ Δία τὸν χυλὸν αὐτῆς, ἐπειδὴ καὶ παραπλήσια τῷ τῆς μήκωνος ὀπῷ δρᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰ πάμπολυς ληφθείη. ἆρ' οὖν φάρμακον ἔσται τηνικαῦτα μόνον, ἀλλ' οὐ δοκεῖ; οὐκ οἶμαί τινα περί γε τούτου ἀμφισβητήσειν, ὡς ἔχει πάντως καὶ τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἡ θριδακίνη, ἀλλὰ μὴν ἔχει καὶ τὴν τῆς τροφῆς. ἔθρεψε γὰρ πολλάκις. ὥστ' ἀμφοτέρας μὲν ἅμα τὰς δυνάμεις, ἐν ἑαυτῇ περιέχειν. δείκνυσι δ' οὐχ ὁμοίως ἀμφοτέρας, ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν αὐτὴ πλέον ἐνεργῇ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἢ πάσχει, τὴν ὡς φαρμάκου μᾶλλον ἐπιδείκνυται δύναμιν. ἐπειδὰν δὲ πάσχῃ πλέον ἢ ποιεῖ, τὴν ὡς σιτίου, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τῇ θριδακίνῃ καὶ δρᾶν καὶ πάσχειν συμβέβηκεν, ὅπου γε καὶ τῷ ξίφει, καθότι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, μὴ μόνον δρᾶν εἰς τὸν κηρόν, ἀλλὰ καὶ πάσχειν ὑπάρχει. τῷ δ' εἶναι πολὺ πλέον ὃ πέφυκε δρᾶν ἢ πάσχειν, λανθάνει θάτερον. ἀλλ' εἰ σκληρότατον αὐτῷ παραβάλλοις σίδηρον, ἔμπαλίν σοι φανεῖται πάσχειν μᾶλλον ἢ δρᾶν, καίτοι δρᾷ μέν τι καὶ τότε, παρορᾶται δ' ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ σμικρότητα. θαρροῦντες οὖν ἐπὶ πάντων μὲν ἁπλῶς ἀποφαινόμεθα τῶν σιτίων, ὡς οὐ μόνον πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ δρᾶν εἰς αὐτὸ πέφυκεν. ἤδη δὲ καὶ περί τινων, οἷς ἐναργῶς καὶ σαφῶς ὑπάρχει τὸ δρᾶν, ὡς οὐ σιτία μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ φάρμακα. θριδακίνη μὲν οὖν καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον ψυχρόν. εὔζωμον δὲ καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον θερμόν. εἰ δὲ καὶ κατόρειον ἐν τῷ χρόνῳ πέττεται, εἴη ἂν καὶ τοῦτο, καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον ἅμα θερμόν. οὕτω δὲ καὶ νᾶπυ καὶ πέπερι, καὶ τὸν βοτανώδη ἄνηθόν τε καὶ πήγανον, ὀρίγανόν τε καὶ γλήχων, καὶ καλαμίνθη καὶ θύμβρα καὶ θύμος. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τροφαὶ καὶ φάρμακα θερμά. πρὶν γὰρ εἰς αἷμα μεταβάλλει ἔτι γε πεττόμενα, φάρμακα. μεταβληθέντα δ' οὐκ ἔτι μὲν φάρμακα, τροφαὶ δ' ἤδη, κατὰ τὸ δεύτερον δηλονότι τῆς τροφῆς σημαινόμενον, ὃ οὔπω μὲν ἐστὶ τροφή, οἷον δὲ τροφή. ὡς οὖν ἔμπροσθεν ἐπὶ θριδακίνης ἐλέγομεν, μίαν μὲν κοιλίαν ψυχροτέραν τοῦ δέοντος, ἑτέραν δὲ θερμοτέραν, οὕτω καὶ νῦν ἐπὶ πάντων τῶν δυνάμει θερμῶν ὑποκείσθωσαν αἱ δύο κοιλίαι. τὴν μὲν δὴ ψυχροτέραν τοῦ δέοντος, ἄχρι περ ἂν ἢ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα καὶ πεττόμενα τὰ τοιαῦτα σύμπαντα, θερμαίνει τε καὶ εἰς ἰσότητα κράσεως ἐπανάξει, καὶ ὠφελήσει λόγῳ φαρμάκων. τὴν δ' ἑτέραν τὴν θερμὴν ἐκπυρώσει τε καὶ μεγάλως βλάψει. καὶ ταύτας μὲν τὰς ἀλλοιώσεις ἐργάσεται

κατὰ ποιότητα. πεφθέντα δ' ἀκριβῶς καὶ μεταβληθέντα, καὶ χρηστὸν αἷμα γενόμενα, κατ' οὐσίαν αὐξήσει τὸ ἔμφυτον τοῦ ζώου θερμὸν, οὐ κατὰ ποιότητα. καθόλου γὰρ ἄν τε ψυχρὸν, ἄν τε θερμὸν ᾖ τῇ δυνάμει τὸ σιτίον, ἐπειδὰν αἱματωθῇ, τὴν ἔμφυτον ὡσαύτως αὐξήσει θερμασίαν. ἄχρι δ' ἂν ἄγηται μὲν εἰς αἵματος ἰδέαν, οὔπω δὲ τελέως αἱματωθῇ, ψύχει καὶ θερμαίνει τὸ σῶμα δίκην φαρμάκου. ἅπας δ' οὗτος ὁ λόγος ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἤρτηται, διὸ καὶ φυλάττειν αὐτὴν ἀεὶ χρὴ, καὶ μεμνῆσθαι διὰ παντὸς, ὡς ἕκαστον τῶν σωμάτων ἰδιότητά τινα κέκτηται κράσεως, οἰκείαν μὲν τῇδέ τινι τῇ φύσει, διαφερομένην δὲ τῇδέ τινι. καὶ ὡς εἰ μὲν ἀλλοιώσειε τὸ οἰκεῖον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, αὐξήσει τὴν οὐσίαν, οὕτω δὲ καὶ ἐν αὐτῷ θερμασίας. εἰ δ' ἀλλοιωθείη, δυοῖν θάτερον αὐτῷ συμβήσεται, θερμαίνοντος μὲν τοῦ μεταβάλλοντος, ἐπικτήσασθαί τινα θερμασίαν, μὴ θερμαίνοντος δὲ τὴν οἰκείαν ἀπολέσαι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὡς ἐν τῷ πρός τι σύμπαντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα. πρὸς γὰρ τὴν ἰδιότητα τῆς ἀλλοιούσης φύσεως ἕκαστον τῶν προσφερομένων, ἢ τροφῆς, ἢ φαρμάκου, ἢ ἀμφοτέρων λόγον ἕξει. οἷον τὸ κώνειον τῷ ψαρὶ μὲν τροφὴ, φάρμακον δ' ἀνθρώπῳ. καὶ τοῖς μὲν ὄρτυξιν ἐλλέβορος, τροφὴ, τοῖς δ' ἀνθρώποις φάρμακον. ἡ μὲν γὰρ τῶν ὀρτύγων κρᾶσις, ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ δύναται τὸν ἐλλέβορον, ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐ δύναται. φανερὸν οὖν ἤδη γέγονεν, ὡς ἡ κρίσις τῶν πρὸς ἡμᾶς ὑγρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ θερμῶν, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν ἀκριβῶς ἂν γίνοιτο, καὶ ὡς πρώτην μὲν καὶ μάλιστα ταύτην εἴη σκεπτέον, ἐφεξῆς δ' εἴ τι δεήσειε, καὶ τὴν ἔξωθεν. εἰ μὲν γὰρ ἐναργὴς εἴη καὶ σαφὴς αἰσθήσει, τοῦ προσαχθέντος ἡ ἐνέργεια φαρμάκου, ταύτῃ πιστευτέον, ἀμελοῦντας τῶν ἄλλων ἁπάντων γνωρισμάτων. εἰ δ' ἀμυδρὰ καὶ ἀσαφὴς, ἢ ἐπίμικτος, ἢ τινα ὅλως ἀμφισβήτησιν ἔχουσα, τηνικαῦτα, καὶ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἅπαντα κριτέον αὐτήν. οὔκουν οὐδὲ πρὸς ταῦτα πόρρωθεν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου, οἷον εἰ τὸ ἔλαιον θερμὸν, οὐχ ὅτι γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἢ κοῦφον, ἀλλ' εἰ ῥᾳδίως ἐκφλογοῦται. τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τῇ δυνάμει θερμὸν εἶναι, τὸ ταχέως μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ θερμόν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπὶ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, οὐκ εἰ παχυμερὲς, ἢ λεπτομερὲς, ἢ ὑγρὸν, ἢ κοῦφον, ἢ γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἀλλ' εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. οὕτω δ' οὐδ' εἰ γλυκὺ, καὶ κοιλίαν ὑπάγων, ἢ οὖρον ἐργαζόμενον ἐν ταῖς φλεβοτομίαις, εἰ ἐπισταχθείη τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα περιττὰ, πρόν γε σκοπεῖν εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. εἰ μὲν οὖν ἐπισήμως τε καὶ ἰσχυρῶς ἐποίει τοῦτο, καθάπερ τὸ πέπερι, πρόδηλον ἂν ἦν πᾶσι καὶ ἀναμφισβήτητον. ἐπεὶ δ' οὐκ ἰσχυρῶς, εὐλόγως εἰς ζήτησιν ἀφικνεῖται. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ ῥοδίνου τε καὶ ὄξους ἠπόρηταί τε καὶ ἀμφισβήτηται τοῖς ἰατροῖς, εἴ τε δυνάμει θερμὰ πέφυκεν, εἴ τε ψυχρά. χρὴ τοίνυν ἐξευρεῖν τινὰς ἐφ' ἅπασι τοῖς δυνάμει λεγομένοις ὑπάρχειν, ἢ θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς, ἢ ξηροῖς, ἢ ὑγροῖς, ἀκριβεῖς καὶ σαφεῖς διορισμοὺς, ὡς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν ἐνεργείᾳ λεγομένων ἐποιησάμεθα. προσήκει δ' οἶμαι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ποιήσασθαι. γυμνασάμενος γάρ τις ἐν τούτοις, ῥᾷον ἀκολουθήσει τοῖς ἀσαφεστέροις. εὐθὺς οὖν ἐν τῷ προσφέρειν τῷ σώματι τὸ δέ τι τὸ φάρμακον ἢ σιτίον, ἀπηλλάχθω τὸ προσαγόμενον ἁπάσης σφοδρᾶς ἐπικτήτου θερμότητός τε καὶ ψύξεως. ὃν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα διορισμὸν, ἡνίκα τά θ' ὑγρὰ καὶ τὰ ξηρὰ σώματα διαγινώσκειν ἐπεχειροῦμεν, οὗτος οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη καὶ νῦν χρήσιμος, ἐπὶ τῶν δυνάμει θερμῶν καὶ ψυχρῶν. εἴτε γὰρ δυνάμει ψυχρὸν ὂν τὸ προσφερόμενον ἐκθερμήνειας σαφῶς, εἴτε θερμὸν καταψύξαις, ἡ πρώτη τοῦ σώματος προσβολὴ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τῆς ἐπικτήτου διαθέσεως, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας τοῦ προσαχθέντος ἐργάσεται κράσεως. ἵν' οὖν ἀκριβής τε καὶ εἰλικρινὴς ἡ φύσις ἐξετάζηται τοῦ προσαγομένου, χλιαρὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα ὑπαρχέτω. μηδεμίαν ἐπίσημον ἔξωθεν ἀλλοίωσιν εἰληφὸς, ἤτοι θερμότητος, ἢ ψύξεως σφοδρᾶς. ἡ μὲν δὴ πρώτη παρασκευὴ τοῦ προσαγομένου φαρμάκου, τοιαύτη γιγνέσθω. προσφερέσθω δὲ μὴ πάσῃ διαθέσει σώματος, ὅταν ἐξετάζῃς αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἁπλουστάταις ὡς ἔνι μάλιστα καὶ ἀκραιφνέσι. εἰ μὲν οὖν ἐσχάτως θερμῇ διαθέσει προσαχθὲν αἴσθησιν ἐργάζοιτο ψύξεως, εἴη ἂν οὕτως γε ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τῇ ψυχρᾷ, θερμὸν ἐν τῷ παραυτίκα φαίνοιτο, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη θερμόν. εἰ δ' ἤτοι τῇ θερμῇ θερμὸν, ἢ τῇ ψυχρᾷ ψυχρὸν φαίνοιτο, μὴ πάντως ἀποφαίνεσθαι, τὸ μὲν θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρόν. ἐνίοτε γὰρ ἄκρως μὲν οὖσιν ἡ διάθεσις θερμὴ, μετρίως δὲ ψυχρὸν ὑπάρχον τὸ φάρμακον, οὔτ' ἠλλοίωσεν αὐτὴν, ἔτι τε πρὸς τούτῳ ψύξαν καὶ πυκνῶσαν ἅπασαν τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν ἀπέκλεισεν εἴσω, καὶ διαπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐκώλυσε, κἀκ τούτου μειζόνως ἐξεπύρωσε τὴν διάθεσιν. οὕτω δὲ κἂν εἰ τῇ ψυχρᾷ διαθέσει τὸ προσφερόμενον μηδὲ μίαν ἐπιφέροι θερμότητα, σκέπτεσθαι μή τι μετρίως ὑπάρχον θερμὸν, οὐδὲν ἔδρασεν εἰς τὴν ἄκρου θερμοῦ δεομένην διάθεσιν. οὔκουν οὐδ' οὕτω χρὴ βασανίζεσθαι τῶν προσφερομένων φαρμάκων τὰς δυνάμεις, οὔτ' εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ἐργάζοιτό τι καὶ μὴ καθ' ἑαυτό. κρίσις δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς, ἥ τε διάθεσις καὶ ὁ χρόνος. ἡ μὲν διάθεσις, εἰ ἁπλῆ καὶ μία. τῷ χρόνῳ δ' ἡ κρίσις διορίζεται κατὰ τάδε. τὸ μὲν ἅμα τῷ προσενεχθῆναι ψύχειν, ἢ θερμαίνειν ἐναργῶς φαινόμενον, εἴη ἂν δήπου, καὶ καθ' ἑαυτό γε καὶ δι' ἑαυτὸ τοιοῦτον. τὸ δ' ἐν τῷ χρόνῳ, τάχ' ἂν ἔκ τινος συμβεβηκότος εἰς τοῦτ' ἄγοιτο, καθάπερ ἤδη ἐπὶ τετανοῦ, θέρους μέσου νέῳ εὐσάρκῳ ὕδατος ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις, θερμῆς ἐπανάκλησιν ποιεῖται. ἀλλ' ὅτι γε μὴ καθ' ἑαυτὸ θερμαίνει τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, δῆλον ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς. αἴσθησιν γὰρ ἐργάζεται ψύξεως, καὶ μὲν δὴ καὶ ψύχει τὸ δέρμα, μέχρις ἂν ἐπιχέηται τούτῳ. καὶ τὴν θερμασίαν οὔτ' ἐπὶ πάντων σωμάτων, οὔτ' ἐν τῷ καταχεῖσθαι παρέχεται, ἀλλ' ἤδη μόνων εὐσάρκων νέων ἐν θέρει μέσῳ, μετὰ τὸ παύσασθαι καταχέοντας. ὥσπερ οὖν οἷς προσπίπτει τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ψύχει ταῦτα, κἂν ἔμψυχα, κἂν ἄψυχα σώματα ὑπάρχῃ, κἂν θερμὰ, κἂν ψυχρά. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴ τις ἦν χρόνος ἢ φύσις σώματος ἢ διάθεσις ἐφ' ἧς αἴσθησιν ἔφερε τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, εὐθὺς ἅμα τῷ προσπίπτειν θερμότητος, εὐλόγως ἂν ἐζητεῖτο πότερον θερμαίνειν ἢ ψύχειν πέφυκε καθ' ἑαυτό. νυνὶ δ' ἐπειδὴ τὰ μὲν ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα πάντα παραχρῆμα καὶ διὰ παντὸς ὁρᾶται ψυχόμενα, οἷς δ' ἐστὶν ἔμφυτος θερμασία, καὶ οἷον πηγή τις ἐν τοῖς σπλάγχνοις πυρὸς, εἰ τούτοις προσενεχθὲν ἐπανάκλησίν τινα ποτὲ ποιεῖται θερμότητος, εὔλογον οἶμαι κατά τι συμβεβηκὸς, ἀλλ' οὐ καθ' ἑαυτὸ θερμαίνειν αὐτὸ τὰ τοιαῦτα. καὶ δὴ καὶ φαίνεται κατά τι. πυκνώσει γὰρ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν,

καὶ κατακλεῖσαι τοῦ θερμοῦ, τὴν ἐπάνοδον ποιεῖται τῆς ἐκ τοῦ βάθους θερμασίας, ἅμα μὲν ἀθροισθείσης τῷ μὴ διαπνεῖσθαι, ἅμα δ' εἰς τὸ βάθος ἀναχωρούσης διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος βίαν ψυχροῦ, ἅμα δὲ καὶ τρεφομένης ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα χυμῶν. ὅταν γὰρ ἀθροισθεῖσά τε καὶ τραφεῖσα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ὁρμήσῃ σφοδρότερον, ἐπανάκλησις μὲν γίνεται τῆς θέρμης, ἔνδειξις δὲ τοῦ μὴ καθ' ἑαυτὸ τὴν θερμασίαν αὐξῆσαι τὸ ψυχρὸν ὕδωρ. καθ' ἑαυτὸ μὲν γὰρ ἔψυξε τὸ δέρμα. τῇ ψύξει δ' αὐτοῦ, πύκνωσίς τε ἅμα καὶ εἰς τὸ βάθος ὑπονόστησις ἠκολούθησε τοῦ θερμοῦ. τούτων δ' αὖ τῶν τῇ μὲν πυκνώσει κώλυσις τῆς διαπνοῆς. τῇ δ' εἰς τὸ βάθος ὑποχωρήσει κατεργασία τῶν ταύτῃ χυμῶν. ὧν ἡ μὲν κώλυσις τῆς διαπνοῆς, τὴν ἄθροισιν τῆς θερμασίας, ἡ δὲ τῶν χυμῶν κατεργασία, τὴν γένεσιν αὐτῆς ἐποιήσατο, τούτων δ' ἑκατέρων πάλιν ἡ αὔξησις ἕπεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας. διὰ μέσων οὖν ἑκατέρων, τὸ μὲν ψυχρὸν αὖ αὔξησίν ποτε τῆς ἐν τῷ ζώῳ θερμασίας ἐργάζεται, καθ' ἑαυτὸ δ' οὐδέποτε. καὶ μὴν καὶ τὸ θερμόν ἐστιν ὅτε κατὰ συμβεβηκὸς ψύχει διὰ μέσου τοῦ κενοῦν, ὡς τὸ κατάντλημα τὴν φλεγμονήν. ἐπειδὴ γὰρ ὑπὸ θερμοῦ ῥεύματος γίνεται φλεγμονή, τὸ μὲν ἴδιον αὐτῆς ἴαμα, κένωσις ἐστὶ τοῦ περιττοῦ. τὸ δὲ τῇ κενώσει πάντως ἑπόμενον, ἡ ψύξις τοῦ διὰ τὴν φλεγμονὴν τεθερμασμένου μορίου. διττῆς μὲν οὔσης ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι σώμασι διαθέσεως, ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ τοῦ περιττοῦ κατὰ τὸ ποσὸν ἐξισταμένοις τοῦ κατὰ φύσιν, ὅσον δ' ἐπὶ τῇ θερμασίᾳ κατὰ τὸ ποιόν, ἡ τῆς ἑτέρας τῶν διαθέσεων ἴασις ἑπομένην ἔχει καὶ τὴν ἑτέραν. καὶ γίνεται κατὰ συμβεβηκὸς τὰ κενωτικὰ τῆς θερμῆς ὕλης φάρμακα, καὶ τῆς φλογώσεως τῶν μορίων ἐμψυκτικά. ταῦτά γε οὖν διορίζεσθαι καὶ πειρᾶσθαι κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ἁπλῆς διαθέσεως, ἐξευρίσκειν τὸ ποσὸν τῆς τοῦ φαρμάκου δυνάμεως. οἷον εἰ ἄκρως εἴη διάθεσις θερμή, καὶ τὸ φάρμακον ἄκρως εἶναι ψυχρόν. εἰ δ' ὀλίγον ἀπολείποιτο τῆς ἀκρότητος ἡ διάθεσις, ὀλίγον χρῆναι καὶ τὸ φάρμακον ἀπολείπεσθαι, κἂν εἰ πλέον ἀπέχοιτο τῆς ἄκρας θερμασίας ἡ διάθεσις, ἀνάλογον ἀπέχειν τῆς ἄκρας ψυχρότητος τὸ φάρμακον. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ τοιούτου στοχασμοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξετάσεως αὐτῶν ποιεῖς, θᾶττον ἂν ἐξευρίσκοις τὴν οἰκείαν ἑκάστου δύναμιν. ὅλως γὰρ εἰ καθ' ἓν ὁτιοῦν πάθος ἁπλοῦν, θερμόν, ὅτι δή ποτε τῶν φαρμάκων προσαχθέν, εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ προσφορᾷ ψύξεως αἴσθησιν ἤνεγκε, ψυχρόν ἐστιν ἐκεῖνο τῇ δυνάμει, καὶ πολὺ μᾶλλον, εἰ καὶ μετὰ τὴν πρώτην προσφορὰν, ἕως παντὸς μένει τοιοῦτον. εἰ δὲ καὶ παντελῶς ἰῷτο τὴν θερμὴν διάθεσιν, ἐξ ἀνάγκης ψυχρόν ἐστιν. προσφέρεσθαι δὲ χρὴ πάντως αὐτὸ χλιαρὸν ἐπειδὰν δοκιμάζηται, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται. γνωρισθὲν δ' ὅτι τοιοῦτον ἐστὶν, εἶτα θεραπείας ἕνεκα παραλαμβανόμενον, ἄμεινον ψυχρὸν λαμβάνειν, πλὴν εἰ τὸ μὲν φάρμακον ἄκρως εἴη ψυχρὸν, οὐκ ἄκρως δὲ θερμὸν εἴη τὸ νόσημα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ἔν τε τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται, κἂν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τόγε τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν, ὡς εἴ τι τῇ θερμῇ καὶ ἁπλῇ διαθέσει προσαχθὲν φάρμακον, ἐκ τοῦ παραχρῆμα κἂν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ τήν τε τῆς ψύξεως αἴσθησιν ἤνεγκε τῷ κάμνοντι, καὶ τὴν τῆς εὐφορίας τε καὶ ὠφελείας, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ψυχρόν ἐστι, κἂν ἐπ' ἄλλων ποτὲ φαίνηται θερμόν. εὑρεθήσεται γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἐξεταζόμενον ἀκριβῶς οὐ καθ' ἑαυτὸ θερμαῖνον, ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκός. ὅταν δὲ καθ' ἑαυτὸ λέγωμεν, ἢ πρώτως, ἢ διὰ μηδενὸς τῶν ἐν μέσῳ, ταὐτὸν ἐξ ἁπάντων δηλοῦται δυνάμει τῶν ῥημάτων. καὶ τὴν γυμνασίαν ἁπάντων ἅμα τούτων τοῖς οἰκείοις παραδείγμασιν, ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπομνήμασι ποιησόμεθα. νυνὶ δὲ πάλιν ἀναμνήσας, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ἐπιθεῖναι πειράσομαι τῷ παρόντι λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ θερμὸν σῶμα πολλαχῶς ἐλέγετο, καὶ γὰρ καὶ τὸ τὴν ἄκραν ἔχον ποιότητα τὸ στοιχεῖον αὐτό, καὶ τὸ καθ' ἐπικράτησιν αὐτῆς ὀνομαζόμενον, ἔτι τε τὸ πρὸς ἕτερον λεγόμενον, ἤτοι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ τυχὸν, οὕτω χρὴ καὶ τὸ δυνάμει μὲν θερμὸν, ἐνεργείᾳ δ' οὐδέπω, καὶ νοεῖσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι πολλαχῶς. ὅθεν οὐκ ὀρθῶς εἴ τι μὴ ταχέως ἐκπυροῦται, τοῦτ' ἔνιοι νομίζουσιν, οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς εἶναι δυνάμει θερμόν. εἴ τε γὰρ εὔπεπτόν ἐστιν καὶ τρέφει ταχέως, εἴη ἂν ὡς πρὸς ἡμᾶς θερμὸν, εἴ τε θερμαίνει προσφερόμενον ὡς φάρμακον, εἴη ἂν καὶ τοῦτο δυνάμει θερμὸν ὡς πρὸς ἄνθρωπον. οὕτω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος ζώου τὸ δυνάμει θερμὸν, εἴθ' ὡς φάρμακον, εἴθ' ὡς τροφὴ πρὸς ἐκεῖνο λέγεται μόνον τὸ ζῶον. ἐν γὰρ τῷ πρός τι τὸ δυνάμει πᾶν, ὥστε καὶ ἡ βάσανος ἡ οἰκεία βελτίων τῆς ἔξωθεν. οἰκεία δὲ μία καθ' ἕκαστον, εἰ φαίνοιτο ταχέως γινόμενον τοιοῦτον, ὁποῖον ἔφαμεν ὑπάρχειν αὐτὸ δυνάμει. πῦρ μὲν γάρ ἐστι δυνάμει πᾶν ὅτι ἂν ταχέως ἐκπυροῦται. δυνάμει δ' ὡς πρὸς ἄνθρωπον θερμὸν, ὅπερ ἦν ἐν εἶδος τῶν καθ' ἐπικράτησιν θερμῶν, ὅταν ἀνθρώπῳ προσφερόμενον, ἢ τὴν ποιότητα τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἢ τὴν οὐσίαν αὐξάνῃ. τὰ δ' αὐτὰ κἀπὶ τῶν ἄλλων εἰρῆσθαι χρὴ νομίζειν, ὅσα δυνάμει λέγεται ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ὑγρὰ καὶ θερμά. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τὰ μὲν, ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, τὰ δ' ὡς κατ' ἐπικράτησιν ὠνομασμένα, καὶ νοεῖσθαι χρὴ καὶ δοκιμάζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι. δῆλον δ' ὡς καὶ τὴν κρίνουσαν ἁφὴν, ἁπάσης ἐπικτήτου θερμασίας τε καὶ ψύξεως ἀπηλλάχθαι χρὴ, καθότι κἀπὶ τῶν φαρμάκων αὐτῶν εἴρηται πρόσθεν.

Τοῦ περὶ κράσεων βιβλίου, τέλος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

ΦΥΣΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

ΕΠΕΙΔΗ τὸ μὲν αἰσθάνεσθαί τε καὶ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ἴδια τῶν ζώων ἐστί, τὸ δ᾽ αὐξάνεσθαί τε καὶ τρέφεσθαι κοινὰ καὶ τοῖς φυτοῖς, εἴη ἂν τὰ μὲν πρότερα τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ δεύτερα τῆς φύσεως ἔργα. εἰ δέ τις καὶ τοῖς φυτοῖς ψυχῆς μεταδίδωσι, καὶ διαιρούμενος αὐτάς, ὀνομάζει φυτικὴν μὲν ταύτην, αἰσθητικὴν δὲ τὴν ἑτέραν. λέγει μὲν οὐδ᾽ οὗτος ἄλλα, τῇ λέξει δ᾽ οὐ πάνυ τῇ συνήθει χρῆται. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε μεγίστην λέξεως ἀρετὴν σαφήνειαν εἶναι πεπεισμένοι, καὶ ταύτην εἰδότες ὑπ᾽ οὐδενὸς οὕτως, ὡς ὑπὸ τῶν ἀήθων ὀνομάτων διαφθειρομένην, ὡς τοῖς πολλοῖς ἔθος, οὕτως ὀνομάζοντες, ὑπὸ μὲν ψυχῆς τε ἅμα καὶ φύσεως τὰ ζῶα διοικεῖσθαι φαμέν, ὑπὸ δὲ φύσεως μόνης τὰ φυτά. καὶ τόγ᾽ αὐξάνεσθαί τε καὶ τρέφεσθαι, φύσεως ἔργα φαμέν, οὐ ψυχῆς. καὶ ζητήσομεν κατὰ τόνδε τὸν λόγον ὑπὸ τίνων γίνεται δυνάμεων αὐτά γε ταῦτα, καὶ εἰ δή τι ἄλλο φύσεως ἔργον ἐστίν. ἀλλὰ πρότερόν γε διελέσθαι τε χρή, καὶ μηνῦσαι σαφῶς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, οἷς χρησόμεθα κατὰ τόνδε τὸν λόγον, καὶ ἐφ᾽ ὅτι φέρομεν πρᾶγμα. γενήσεται δὲ τοῦτο εὐθὺς ἔργων φυσικῶν διδασκαλία σὺν ταῖς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεσιν. ὅταν οὖν τι σῶμα κατὰ μηδὲν ἐξαλλάττηται τῶν προϋπαρχόντων, ἡσυχάζειν αὐτό φαμεν. εἰ δ᾽ ἐξίσταιτό πῃ τοῦτο, κατ᾽ ἐκεῖνο κινεῖσθαι. καὶ τοίνυν ἐπεὶ πολυειδῶς ἐξίσταται, πολυειδῶς κινηθήσεται. καὶ γὰρ εἰ λευκὸν ὑπάρχον μελαίνοιτο, καὶ εἰ μέλαν λευκαίνοιτο, κινεῖται κατὰ χρόαν. καὶ εἰ γλυκὺ τέως ὑπάρχον, αὖθις αὐστηρόν, ἢ ἔμπαλιν ἐξ αὐστηροῦ γλυκὺ γίνοιτο, καὶ τοῦτ᾽ ἂν κινεῖσθαι λέγοιτο κατὰ τὸν χυμόν. ἄμφω δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ προειρημένα, κατὰ ποιότητα κινεῖσθαι λεχθήσεται. καὶ οὐ μόνον γε κατὰ τὴν χρόαν καὶ τὸν χυμὸν ἐξαλλαττόμενα κινεῖσθαι φαμέν, ἀλλὰ καὶ τὸ θερμότερον ἐκ ψυχροτέρου γινόμενον, ἢ ψυχρότερον ἐκ θερμοτέρου, κινεῖσθαι καὶ τοῦτο λέγομεν, ὥσπερ γε καὶ εἴ τι ξηρὸν ἐξ ὑγροῦ, ἢ ὑγρὸν ἐξ ξηροῦ γίνοιτο. κοινὸν δὲ κατὰ τούτων ἁπάντων ὄνομα φέρομεν τὴν ἀλλοίωσιν. ἓν τι τοῦτο γένος κινήσεως. ἕτερον δὲ γένος, ἐπὶ τοῖς τὰς χώρας ἀμείβουσι σώμασι, καὶ τόπον ἐκ τόπου μεταλλάττειν λεγομένοις. ὄνομα δὲ καὶ τούτῳ φορά. αὗται μὲν οὖν αἱ δύο κινήσεις ἁπλαῖ καὶ πρῶται. σύνθετοι δ᾽ ἐξ αὐτῶν, αὔξησίς τε καὶ φθίσις, ὅταν ἐξ ἐλάττονός τι μεῖζον, ἢ ἐκ μείζονος ἔλαττον γίνηται φυλάττον τὸ οἰκεῖον εἶδος. ἕτεραι δὲ δύο κινήσεις γένεσις καὶ φθορά. γένεσις μὲν ἡ εἰς οὐσίαν ἀγωγή, φθορὰ δὲ ἡ ἐναντία. πάσαις δὲ ταῖς κινήσεσι κοινόν, ἡ ἐξάλλαξις τοῦ προϋπάρχοντος. ὥσπερ οὖν καὶ ταῖς ἡσυχίαις ἡ φυλακὴ τῶν προϋπαρχόντων. Ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ἐξαλλάττεται καὶ πρὸς τὴν ὄψιν, καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν, καὶ πρὸς τὴν ἁφήν, αἷμα γινόμενα τὰ σιτία, συγχωροῦσιν. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐκέτι τοῦθ᾽ ὁμολογοῦσιν οἱ σοφισταί. οἱ μὲν γάρ τινες αὐτῶν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων ἀπάτας τινὰς καὶ παραγωγὰς εἶναι νομίζουσιν, ἄλλοτε ἄλλως πασχουσῶν, τῆς ὑποκειμένης οὐσίας μηδὲν τούτων οἷς ἐπονομάζεται δεχομένης. οἱ δέ τινες εἶναι μὲν ἐν αὐτῇ βούλονται φύσει τὰς ποιότητας, ἀμεταβλήτους δὲ καὶ ἀτρέπτους ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. καὶ τὰς φαινομένας ταύτας ἀλλοιώσεις ἐν αὐτῇ τῇ διακρίσει τε καὶ συγκρίσει γίνεσθαι φασίν, ὡς Ἀναξαγόρας. εἰ δὴ τούτους ἐκτραπόμενος ἐλέγχοιμι, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἴσασιν ὅσα περὶ τῆς καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν ἀλλοιώσεως Ἀριστοτέλει τε, καὶ μετὰ τοῦτον Χρυσίππῳ γέγραπται, παρακαλέσαι χρὴ τοῖς ἐκείνων αὐτοὺς ὁμιλῆσαι γράμμασιν. εἰ δὲ γινώσκοντες, ἔπειθ᾽ ἑκόντες, τὰ χείρω πρὸ τῶν βελτιόνων αἱροῦνται, μάταια δήπου καὶ τὰ ἡμέτερα νομιοῦσιν. ὅτι δὲ καὶ Ἱπποκράτης οὕτως ἐγίνωσκεν, Ἀριστοτέλους ὢν ἔτι πρότερος, ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἐπιδέδεικται. πρῶτος γὰρ οὗτος ἁπάντων ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποδεικνύειν ἐπεχείρησε, τέτταρας εἶναι τὰς πάσας δραστικὰς εἰς ἀλλήλας ποιότητας, ὑφ᾽ ὧν γίνεταί τε καὶ φθείρεται πάνθ᾽ ὅσα γένεσίν τε καὶ φθορὰν ἐπιδέχεται. καὶ μέντοι καὶ τὸ κεράννυσθαι δι᾽ ἀλλήλων ὅλας αὐτὰς δι᾽ ὅλων, Ἱπποκράτης ἁπάντων ὧν ἴσμεν πρῶτος ἔγνω. καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων, ὧν ὕστερον Ἀριστοτέλης μετεχειρίσατο, παρ᾽ ἐκείνῳ προτέρῳ γεγραμμένας ἔστιν εὑρεῖν. εἰ δ᾽ ὥσπερ τὰς ποιότητας, οὕτω καὶ τὰς οὐσίας δι᾽ ὅλων κεράννυσθαι χρὴ νομίζειν, ὡς ὕστερον ἀπεφήνατο Ζήνων ὁ κιττιεύς, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἔτι περὶ τούτου κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐπεξιέναι. μόνην γὰρ εἰς τὰ παρόντα δέομαι γινώσκεσθαι, τὴν δι᾽ ὅλης τῆς οὐσίας ἀλλοίωσιν, ἵνα μήτις ὀστοῦ καὶ νεύρου καὶ σαρκός, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου μορίων οἷον ἐστι μιστύλλῃ ἄττα τινα τῷ ἄρτῳ νομίσει περιέχεσθαι, κἄπειτα ἐν τῷ σώματι διακρινόμενον, πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἕκαστον ἰέναι. καίτοι πρό γε τῆς διακρίσεως αἷμα φαίνεται γινόμενος ὁ πᾶς ἄρτος. εἰ γοῦν παμπόλλῳ τις χρόνῳ μηδὲν ἄλλο εἴη σιτίον προσφερόμενος, οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα περιεχόμενον ἕξει. καὶ φανερῶς τοῦτο τὴν τῶν ἀμετάβλητα τὰ στοιχεῖα τιθεμένων ἐξελέγχει δόξαν. ὥσπερ γ᾽ οἶμαι καὶ τοὔλαιον εἰς τὴν τοῦ λύχνου φλόγα καταναλισκόμενον ἅπαν, καὶ τὰ ξύλα πῦρ, μικρὸν ὕστερον γινόμενα. καίτοι τό γ᾽ ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἠρνησάμην, ἀλλ᾽ ἐπεὶ τῆς ἰατρικῆς ὕλης ἦν τὸ παράδειγμα, καὶ χρήζω πρὸς τὸν παρόντα λόγον αὐτοῦ, διὰ τοῦτ᾽ ἐμνημόνευσα. καταλιπόντες οὖν ὡς ἔφην τὴν πρὸς τούτους ἀντιλογίαν, τοῖς βουλομένοις τά τε παρὰ τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνειν, κἀξ ὧν ἡμεῖς ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν ἐπεσκέμμεθα, τὸν ἑξῆς λόγον ἅπαντα ποιησόμεθα, ζητοῦντες ὑπὲρ ὧν ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα, πόσαι τε καὶ τίνες εἰσὶν αἱ τῆς φύσεως δυνάμεις, καὶ τί ποιεῖν ἔργον ἑκάστη πέφυκεν. ἔργον δὲ δηλονότι καλῶ τὸ γεγονὸς ἤδη καὶ συμπεπληρωμένον ὑπὸ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οἷον τὸ αἷμα τὴν σάρκα καὶ τὸν νεῦρον. ἐνέργειαν δέ, τὴν δραστικὴν ὀνομάζω κίνησιν, καὶ τὴν ταύτης αἰτίαν, δύναμιν. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ τὸ σιτίον αἷμα γίνεσθαι, παθητικὴ μὲν ἡ τοῦ σιτίου, δραστικὴ δ᾽ ἡ τῆς φλεβὸς γίνεται κίνησις, ὡσαύτως δὲ κἀν τῷ μεταφέρειν τὰ κῶλα, κινεῖ μὲν ὁ μῦς, κινεῖται δὲ τὰ ὀστᾶ. τὴν μὲν τῆς φλεβὸς καὶ τῶν μυῶν κίνησιν, ἐνέργειαν εἶναι φημί. τὴν

δὲ τῶν σιτίων καὶ τῶν ὀστῶν, σύμπτωμά τε καὶ πάθημα. τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦται, τὰ δὲ φέρεται. τὴν μὲν οὖν
ἐνέργειαν ἐγχωρεῖ, καλεῖν δὲ ἔργον τι φύσεως, οἷον τὴν πέψιν, τὴν ἀνάδοσιν, τὴν αἱμάτωσιν. οὐ μὴν τό γ' ἔργον
ἐξ ἅπαντος ἐνέργειαν. ἡ γάρ τοι σάρξ, ἔργον μὲν ἐστὶ τῆς φύσεως, οὐ μὴν ἐνέργειά γε. δῆλον οὖν ὡς θάτερον μὲν
τῶν ὀνομάτων διχῶς λέγεται, θάτερον δ' οὔ. ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ φλὲψ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἕκαστον, διὰ τὴν ἐκ
τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν, ὧδέ πως ἐνεργεῖν δοκεῖ. εἰσὶ δ' οὐκ ὀλίγοι τινὲς ἄνδρες, οὐδ' ἄδοξοι φιλόσοφοί τε
καὶ ἰατροί, οἱ τῷ μὲν θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ δρᾶν ἀναφέροντες, ὑποβάλλοντες δ' αὐτοῖς παθητικὰ τό τε ξηρὸν
καὶ τὸ ὑγρόν. καὶ πρῶτός γ' Ἀριστοτέλης τὰς τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων αἰτίας εἰς ταύτας ἀνάγειν πειρᾶται τὰς
ἀρχάς. ἠκολούθησε δ' ὕστερον αὐτῷ, καὶ ὁ ἀπὸ τῆς στοᾶς χορός. καίτοι τούτοις μὲν ὡς ἂν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων τὴν
εἰς ἄλληλα μεταβολὴν χύσεσι τέ τισι καὶ πιλήσεσιν ἀναφέρουσιν, εὔλογον ἦν ἀρχὰς δραστικὰς ποιήσασθαι τὸ θερ-
μὸν καὶ τὸ ψυχρόν. Ἀριστοτέλει δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τέτταρσιν ποιότησιν εἰς τὴν τῶν στοιχείων γένεσιν χρωμένῳ,
βέλτιον ἦν καὶ τὰς τῶν κατὰ μέρος ἁπάσας αἰτίας εἰς ταύτας ἀνάγειν. τί δήποτ' οὖν ἐν μὲν τοῖς περὶ γενέσεως
καὶ φθορᾶς ταῖς τέτταρσι χρῆται, ἐν δὲ τοῖς μετεωρολογικοῖς καὶ τοῖς προβλήμασι καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι, ταῖς
δύο μόναις; εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ζώοις τε καὶ φυτοῖς μᾶλλον μὲν δρᾶν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, ἧττον δὲ τό θ' ὑγρὸν καὶ
τὸ ξηρὸν ἀποφαίνοιτό τις, ἴσως ἂν ἔχοι καὶ τὸν Ἱπποκράτην σύμψηφον. εἰ δ' ὡσαύτως ἐν ἅπασιν, οὐκ ἔτ' οἶμαι
συγχωρήσειν τοῦτο, μὴ ὅτι τὸν Ἱπποκράτην, ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην, μεμνῆσθαί γε βουλόμενον, ὧν ἐν τοῖς
περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετ' ἀποδείξεως αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, κἀν
τοῖς περὶ κράσεων εἰς ὅσον ἰατρῷ χρήσιμον, ἐπεσκεψάμεθα. ἡ δ' οὖν δύναμις ἡ ἐν ταῖς φλεψὶν ἡ αἱματοποιητικὴ
προσαγορευομένη, καὶ πᾶσα δ' ἄλλη δύναμις, ἐν τῷ πρός τι νενόηται. πρώτη μὲν γὰρ ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας
αἰτία. ἤδη δὲ καὶ τοῦ ἔργου κατὰ τι συμβεβηκός. ἀλλ' εἴπερ ἡ αἰτία πρός τι, τοῦ γὰρ ὑπ' αὐτῆς γιγνομένου μόνου,
τῶν δ' ἄλλων οὐδενός, εὔδηλον δ' ὅτι καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ πρός τι. καὶ μέχρι γ' ἂν ἀγνοοῦμεν τὴν οὐσίαν τῆς ἐνερ-
γούσης αἰτίας, δύναμιν αὐτὴν ὀνομάζομεν, εἶναί τινα λέγοντες ἐν ταῖς φλεψὶν αἱματοποιητικὴν δύναμιν.
ὡσαύτως δὲ κἀν τῇ κοιλίᾳ πεπτικήν, κἀν τῇ καρδίᾳ σφυγμικήν, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ἰδίαν τινὰ τῆς κα-
τὰ τὸ μόριον ἐνεργείας. εἴπερ οὖν μεθόδῳ μέλλοιμεν ἐξευρήσειν ὁπόσαι τε καὶ ὁποῖαί τινες αἱ δυνάμεις εἰσίν,
ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῖν ἀρκτέον. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ὑπό τινος ἐνεργείας γίγνεται, καὶ τούτων ἑκάστης προηγεῖταί τις
αἰτία. ἔργα μὲν οὖν τῆς φύσεως ἔτι μὲν κυουμένου τε καὶ διαπλαττομένου τοῦ ζώου, τὰ σύμπαντ' ἐστὶ τοῦ σώματος
μόρια. γεννηθέντος δὲ τούτου, κοινὸν ἐφ' ἅπασιν ἔργον ἡ εἰς τὸ τέλειον ἑκάστῳ μέγεθος ἀγωγή, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ
μέχρι τοῦ δυνατοῦ διαμονή. ἐνέργειαι δ' ἐπὶ τρισὶ τοῖς εἰρημένοις ἔργοις, τρεῖς ἐξ ἀνάγκης, ἐφ' ἑκάστῳ μία, γένε-
σίς τε καὶ αὔξησις καὶ θρέψις. ἀλλ' ἡ μὲν γένεσις, οὐχ ἁπλῆ τις ἐνέργεια τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐξ ἀλλοιώσεώς τε καὶ
διαπλάσεως ἐστὶ σύνθετος. ἵνα μὲν γὰρ ὀστοῦν γένηται, καὶ νεῦρον, καὶ φλέψ, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἀλλοιοῦσθαι χρὴ
τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν ἐξ ἧς γίγνεται τὸ ζῶον. ἵνα δὲ καὶ σχῆμα τὸ δέον καὶ θέσιν καὶ κοιλότητάς τινας καὶ
ἀποφύσεις καὶ συμφύσεις, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα κτήσηται, διαπλάττεσθαι χρὴ τὴν ἀλλοιουμένην οὐσίαν, ἣν δὴ
καὶ ὕλην τοῦ ζώου καλῶν, ὡς τῆς νεὼς τὰ ξύλα, καὶ τῆς εἰκόνος τὸν κηρόν, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις. ἡ δὲ δὴ αὔξησις, ἐπί-
δοσίς ἐστι καὶ διάστασις εἰς μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος τῶν στερεῶν τοῦ ζώου μορίων, ὧνπερ καὶ ἡ διάπλασις ἦν.
ἡ δὲ θρέψις, πρόσθεσίς ἐστι τοῖς αὐτοῖς ἄνευ διαστάσεως. περὶ πρώτης οὖν τῆς γενέσεως εἴπωμεν, ἣν ἐξ ἀλλοιώσεώς
τε καὶ διαπλάσεως ἐλέγομεν γίνεσθαι. Καταβληθέντος δὴ τοῦ σπέρματος εἰς τὴν μήτραν, ἢ εἰς τὴν γῆν, οὐ-
δὲν γὰρ διαφέρει, χρόνοις τισὶν ὡρισμένοις πάμπολλα συνίσταται μόρια τῆς γεννωμένης οὐσίας, ξηρότητι καὶ ὑγρό-
τητι, καὶ θερμότητι καὶ ψυχρότητι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσα τούτοις ἕπεται διαφέροντα. τὰ δ' ἑπόμενα γινώ-
σκεις, εἴπερ ὅλως ἐφιλοσόφησάς τι περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. αἱ λοιπαὶ γὰρ τῶν ἁπτῶν ὀνομαζομένων διαφοραί,
ταῖς εἰρημέναις ἕπονται πρώτως καὶ μάλιστα. μετὰ δὲ ταύτας, αἱ γευσταί τε καὶ ὀσφρηταὶ καὶ ὁραταί. σκληρότης
μὲν οὖν καὶ μαλακότης, καὶ γλισχρότης καὶ κραυρότης, καὶ κουφότης, καὶ βαρύτης, καὶ πυκνότης, καὶ ἀραιότης,
καὶ λειότης καὶ τραχύτης καὶ παχύτης, καὶ λεπτότης ἁπταὶ διαφοραί, καὶ εἴρηται περὶ πασῶν Ἀριστοτέλει κα-
λῶς. οἶσθα δὲ δήπου καὶ τὰς ὀσφρητάς τε καὶ ὁρατὰς καὶ γευστὰς διαφοράς, ὥστ' εἰ μὲν τὰς πρώτας τε καὶ στοι-
χειώδεις ἀλλοιωτικὰς δυνάμεις ζητοίης, ὑγρότης τ' ἐστὶ καὶ ξηρότης, καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης. εἰ δὲ τὰς ἐκ τῆς
τούτων κράσεως γινομένας, τοσαῦται καθ' ἕκαστον ἔσονται ζῶον, ὅσαπερ ἂν αὐτοῦ τὰ αἰσθητὰ στοιχεῖα ὑπάρ-
χῃ. καλεῖται δ' αἰσθητὰ στοιχεῖα, τὰ ὁμοιομερῆ πάντα τοῦ σώματος μόρια. καὶ ταῦτ' οὐκ ἐκ μεθόδου τινός, ἀλλ' αὐ-
τόπτην γενόμενον ἐκμαθεῖν χρὴ διὰ τῶν ἀνατομῶν. ὀστοῦν δὴ καὶ χόνδρον καὶ νεῦρον καὶ ὑμένα καὶ σύνδεσμον καὶ
φλέβα καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ζώου γένεσιν ἡ φύσις ἀπεργάζεται, δυνάμει χρωμένη, καθό-
λου μὲν εἰπεῖν τῇ γεννητικῇ τε καὶ ἀλλοιωτικῇ. κατὰ μέρος δὲ θερμαντικῇ τε καὶ ψυκτικῇ, καὶ ὑγραντικῇ καὶ ξηραντι-
κῇ, καὶ ταῖς ἐκ τῆς τούτων κράσεως γενομέναις, οἷον ὀστοποιητικῇ τε καὶ νευροποιητικῇ, καὶ χονδροποιητικῇ. σαφηνείας
γὰρ ἕνεκα καὶ τούτοις τοῖς ὀνόμασι χρηστέον. ἔστι μὲν δὴ καὶ ἡ ἴδιος σὰρξ τοῦ ἥπατος ἐκ τούτου τοῦ γένους, καὶ ἡ τοῦ σπληνὸς
καὶ ἡ τῶν νεφρῶν καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος καὶ ἡ τῆς καρδίας. οὕτω δὲ καὶ τοῦ ἐγκεφάλου τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ τῆς γα-
στρὸς καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν ὑστερῶν, αἰσθητὸν στοιχεῖον ἐστὶν ὁμοιομερές τε καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀσύν-
θετον. ἂν γὰρ ἐξέλῃς ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα, τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, τὸ
καθ' ἕκαστον ὄργανον, ἁπλοῦν ἐστὶ καὶ στοιχειῶδες ὡς πρὸς αἴσθησιν. ὅσα δὲ τῶν τοιούτων ὀργάνων ἐκ δυοῖν σύγκει-
ται χιτώνων, οὐχ ὁμοίων μὲν ἀλλήλοις, ἁπλοῦ δ' ἑκατέρου, τούτων οἱ χιτῶνες εἰσὶ τὰ στοιχεῖα, καθάπερ τῆς τε
γαστρὸς καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῶν ἐντέρων καὶ τῶν ἀρτηριῶν. καὶ καθ' ἑκάτερόν γε τῶν χιτώνων ἴδιος ἡ ἀλλοιω-
τικὴ δύναμις, ἡ ἐκ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς ἐπιμηνίου γεννήσασα τὸ μόριον. ὥστε τὰς κατὰ μέρος ἀλλοιωτικὰς
δυνάμεις τοσαύτας εἶναι καθ' ἕκαστον γένος ζώου, ὅσαπερ ἐν ἔχῃ τὰ στοιχειώδη μόρια. καὶ μέντοι καὶ τὰς ἐνεργείας

ἰδίας ἑκά-

ἰδίας ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος μορίων ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ὥσπερ καὶ τὰς χρείας. οἷον καὶ τῶν ἀπὸ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν διηκόντων πόρων, οἳ δὴ καὶ οὐρητῆρες καλοῦνται. οὗτοι γὰρ οὔτ᾽ ἀρτηρίαι εἰσὶν, ὅτι μήτε σφύζουσιν, μήτ᾽ ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστήκασιν. οὔτε φλέβες, ὅτι μήθ᾽ αἷμα περιέχουσι, μήτ᾽ ἔοικεν αὐτῶν ὁ χιτὼν κατά τι τῷ τῆς φλεβός. ἀλλὰ καὶ νεύρων ἔτι πλέον ἀφεστήκασιν ἢ τῶν εἰρημένων. τί ποτ᾽ οὖν εἰσὶν ἐρωτᾷ τις, ὥσπερ ἀναγκαῖον ἅπαν μόριον ἢ ἀρτηρίαν, ἢ φλέβα, ἢ νεῦρον ὑπάρχειν, ἢ ἐκ τούτων πεπλέχθαι. καὶ μὴ τοῦτ᾽ αὐτὸ τὸ νῦν λεγόμενον, ὡς ἴδιος ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος ὀργάνων ἐστὶν ἡ οὐσία. καὶ γὰρ καὶ αἱ κύστεις ἑκάτεραι, ἥτε τὸ οὖρον ὑποδεχομένη, καὶ ἡ τὴν ξανθὴν χολὴν, οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων διαφέρουσι. καὶ οἱ εἰς τὸ ἧπαρ ἀποφυόμενοι πόροι, καθάπερ στόμαχοί τινες ἀπὸ τῆς χοληδόχου κύστεως, οὐδὲν οὔτ᾽ ἀρτηρίαις, οὔτε φλεψὶν, οὔτε νεύροις ἐοίκασιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ πλέον ἔν ἄλλοις τέ τισι, κἀν τοῖς περὶ τῆς ἀνατομῆς Ἱπποκράτης εἴρηται. αἱ δὲ κατὰ μέρος ἅπασαι δυνάμεις τῆς φύσεως αἱ ἀλλοιωτικαὶ, καὶ αὐτὴν μὲν τὴν οὐσίαν τῶν χιτώνων τῆς κοιλίας, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν ὑστερῶν ἀπετέλεσαν οἵαπερ ἐστί. τὴν δὲ σύνθεσιν αὐτῶν, καὶ τὴν τῶν ἐμφυομένων πλοκὴν, καὶ τὴν εἰς τὸ ἔντερον τῶν ἐντέρων ἔκφυσιν, καὶ τὴν τῆς ἔνδον κοιλότητος ἰδέαν, καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα, δύναμίς τις ἑτέρα διέπλασεν, ἣν διαπλαστικὴν ὀνομάζομεν. ἣν δὴ καὶ τεχνικὴν εἶναι λέγομεν, μᾶλλον δ᾽ ἀρίστην καὶ ἄκραν τέχνην, καὶ πάντα τινὸς ἕνεκα ποιοῦσαν, ὡς αὖ μηδὲν ἀργὸν εἶναι, μήτε περιττὸν, μὴ δ᾽ ὅλως οὕτως ἔχον, ὡς δύνασθαι βέλτιον ἑτέρως ἔχειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἀποδείξομεν. ἐπὶ δὲ τὴν αὐξητικὴν ἤδη μεταβάντες δύναμιν, αὐτό τε τοῦτ᾽ ὑπομνήσομεν πρῶτον. ὡς ὑπάρχει μὲν καὶ αὕτη τοῖς κυουμένοις, ὥσπερ καὶ ἡ θρεπτικὴ, ἀλλ᾽ οἷον ὑπηρέτιδές τινες εἰσὶ τηνικαῦτα τῶν προειρημένων δυνάμεων ἀλλοιώσεως καὶ διαπλάσεως, οὐκ ἐν αὐταῖς ἔχουσαι τὸ πᾶν κῦρος. ἐπειδὰν δὲ τὸ τέλειον ἀπολάβῃ μέγεθος τὸ ζῷον, ἐν τῷ μετὰ τὴν ἀποκύησιν χρόνῳ παντὶ μέχρι τῆς ἀκμῆς, ἡ μὲν αὐξητικὴ τηνικαῦτα κρατεῖ. βοηθοὶ δ᾽ αὐτῆς καὶ οἷον ὑπηρέτιδες, ἥτ᾽ ἀλλοιωτικὴ δύναμίς ἐστι καὶ ἡ θρεπτική. τί οὖν τὸ ἴδιόν ἐστι τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως; εἰς πᾶν μέρος ἐκτεῖναι τὰ πεφυκότα. καλεῖται δ᾽ οὕτω τὰ στερεὰ μόρια τοῦ σώματος, ἀρτηρίαι καὶ φλέβες καὶ νεῦρα, καὶ ὀστᾶ καὶ χόνδροι, καὶ ὑμένες καὶ σύνδεσμοι, καὶ οἱ χιτῶνες ἅπαντες, οὓς στοιχειώδεις καὶ ὁμοιομερεῖς καὶ ἁπλοῦς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐκαλοῦμεν. ὅτῳ δὲ τρόπῳ τὴν εἰς πᾶν μέρος ἔκτασιν ἴσχουσιν, ἐγὼ φράσω, παράδειγμά τι πρότερον εἰπὼν ἕνεκα τοῦ σαφοῦς. τὰς κύστεις τῶν ὑῶν λαβόντες οἱ παῖδες, πληροῦσί τε πνεύματος καὶ τρίβουσιν ἐπὶ τέφρας πλησίον τοῦ πυρὸς, ὡς ἀλεαίνεσθαι μὲν, βλάπτεσθαι δὲ μηδέν. καὶ πολλή γε αὕτη ἡ παιδιὰ περί τε τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν οὐκ ὀλίγοις ἐστίν. ἐπιλέγουσι δὲ δὴ καί τινα ἔπη τρίβοντες, ἐμμέτρῳ τέ τινι καὶ μέλει καὶ ῥυθμῷ. καὶ ἔστι πάντα ταῦτα ῥήματα, παρακέλευσις τῇ κύστει πρὸς τὴν αὔξησιν. ἐπειδὰν δ᾽ ἱκανῶς αὐτοῖς διατετάσθαι δοκῇ, πάλιν ἐμφυσῶσί τε καὶ ἐπιδιατείνουσι, καὶ αὖθις τρίβουσι, καὶ τοῦτο πλεονάκις ποιοῦσιν, ἄχρις ἂν αὐτοῖς ἡ κύστις ἱκανῶς ἔχειν δοκῇ τῆς αὐξήσεως. ἀλλ᾽ ἐν τούτοις γε τοῖς ἔργοις τῶν παίδων, ἐναργῶς ὅσον εἰς μέγεθος ἐπιδίδωσιν ἡ ἐντὸς εὐρυχωρία τῆς κύστεως, τοσοῦτον ἀναγκαῖον εἰς λεπτότητα καθαιρεῖσθαι τὸ σῶμα. καὶ εἴγε τὴν λεπτότητα ταύτην ἀνατρέφειν οἱ παῖδες οἷοί τε ἦσαν, ὁμοίως ἂν τῇ φύσει τὴν κύστιν ἐκ μικρᾶς μεγάλην ἀπειργάζοντο. νυνὶ δὲ τοῦτ᾽ αὐτοῖς ἐνδεῖ τὸ ἔργον, οὐδὲ καθ᾽ ἕνα τρόπον εἰς μίμησιν ἐνδεχόμενον ἀχθῆναι, μὴ ὅτι τοῖς παισὶν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἄλλῳ τινὶ τῶν τελείων. μόνης γὰρ τῆς φύσεως ἴδιόν ἐστιν, ὥστ᾽ ἤδη σοι δῆλον, ὡς ἀναγκαία τοῖς αὐξανομένοις ἡ θρέψις. εἰ γὰρ διατείνοιτο μὲν, ἀνατρέφοιτο δὲ μὴ, φαντασίαν ψευδῆ μᾶλλον, οὐκ αὔξησιν ἀληθῆ τὰ τοιαῦτα σώματα κτήσεται. καίτοι καὶ τὸ διατείνεσθαι πάντῃ, μόνοις τοῖς ὑπὸ φύσεως αὐξανομένοις ὑπάρχει. τὰ γὰρ ὑφ᾽ ἡμῶν διατεινόμενα σώματα κατὰ μίαν τινὰ διάστασιν τοῦτο πάσχοντα, μειοῦται ταῖς λοιπαῖς. οὐδὲ γάρ ἐστιν εὑρεῖν οὐδὲν ὃ συνεχὲς ἔτι μένον καὶ ἀδιάσπαστον, εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις ἐπεκτεῖναι δυνάμενον. μόνης οὖν τῆς φύσεως, τὸ πάντῃ διϊστάναι, συνεχὲς ἑαυτῷ μένον, ἔτι καὶ τὴν ἀρχαίαν ἅπασαν ἰδέαν φυλάττον, τὸ σῶμα. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἡ αὔξησις, ἄνευ τῆς ἐπιρρεούσης τε καὶ προσπλαττομένης τροφῆς, μὴ δυναμένη γενέσθαι. καὶ τοίνυν ὁ λόγος ἥκειν ἔοικεν ὁ περὶ θρέψεως, ὃς δὴ λοιπός ἐστι καὶ τρίτος ὧν ἐξ ἀρχῆς προυθέμεθα. τοῦ γὰρ ἐπιρρέοντος ἐν εἴδει τροφῆς παντὶ μορίῳ τοῦ τρεφομένου σώματος προσπλαττομένου, θρέψις μὲν ἡ ἐνέργεια, θρεπτικὴ δὲ δύναμις ἡ αἰτία. ἀλλοίωσις μὲν δὴ κἀνταῦθα τὸ γένος τῆς ἐνεργείας, ἀλλ᾽ οὐχ οἵαπερ ἐν τῇ γενέσει. ἐκεῖ μὲν γὰρ οὐκ ὂν ὅσον οὖν πρότερον, ὕστερον ἐγένετο. κατὰ δὲ τὴν θρέψιν, τῷ ἤδη γεγονότι συνεξομοιοῦται τὸ ἐπιρρέον, καὶ διὰ τοῦτ᾽ εὐλόγως ἐκείνην μὲν τὴν ἀλλοίωσιν, γένεσιν, ταύτην δ᾽ ἐξομοίωσίν τε καὶ ὁμοίωσιν ὀνομάζομεν.

Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν τριῶν δυνάμεων τῆς φύσεως αὐτάρκως εἴρηται, καὶ φαίνεται μηδὲ μιᾶς ἄλλης προσδεῖσθαι τὸ ζῷον, ἔχον γε καὶ ὅπως αὐξηθῇ, καὶ ὅπως τελειωθῇ, καὶ ὅπως ἕως πλείστου διαφυλαχθῇ, δόξειε μὲν ἂν, ἴσως ἱκανῶς ἔχειν ὁ λόγος οὗτος ἤδη, καὶ πάσας ἐξηγεῖσθαι τὰς τῆς φύσεως δυνάμεις. ἀλλ᾽ εἴ τις πάλιν ἐννοήσειεν ὡς οὐδενὸς οὐδέπω τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἐφήψατο, κοιλίας λέγω καὶ ἐντέρων, καὶ ἥπατος καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδ᾽ ἐξηγήσατο τὰς ἐν αὐτοῖς δυνάμεις, αὖθις ἂν δόξειεν, οἷον προοίμιόν τι μόνον εἰρῆσθαι τῆς χρησίμου διδασκαλίας. τὸ γὰρ σύμπαν ὧδ᾽ ἔχει. γένεσις καὶ αὔξησις, καὶ θρέψις, τὰ πρῶτα καὶ οἷον κεφάλαια τῶν ἔργων ἐστὶ τῆς φύσεως. ὥστε καὶ αἱ τούτων ἐργαστικαὶ δυνάμεις αἱ πρῶται, τρεῖς εἰσὶ καὶ κυριώταται. δέονται δ᾽ εἰς ὑπηρεσίαν, ὡς ἤδη λέλεκται, καὶ ἀλλήλων καὶ ἄλλων. τίνων μὲν οὖν ἡ γεννητική τε καὶ αὐξητικὴ δέονται, λέλεκται, τίνων δ᾽ ἡ θρεπτικὴ, νῦν εἰρήσεται. δοκῶ γάρ μοι δείξειν τὰ περὶ τὴν φυσικὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ὄργανά τε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν διὰ ταύτην γεγονότα. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἐνέργεια ταύτης τῆς δυνάμεως ἐξομοίωσίς ἐστιν, ὁμοιοῦσθαι δὲ καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐστὶν ἀδύνατον, εἰ μή τινα ἔχει κοινωνίαν ἤδη καὶ συγγένειαν ἐν ταῖς ποιότησι, διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν οὐκ ἐκ πάντων ἐδεσμάτων πᾶν ζῷον τρέφεσθαι πέφυκεν. ἔπειτα δ᾽ οὐκ ἐξ ὧν οἷόν τ᾽ ἐστὶν, οὐδ᾽ ἐκ τούτων παραχρῆμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην, πλειόνων ὀργάνων ἀλλοιωτικῶν τῆς τροφῆς ἕκαστον τῶν ζῴων χρήζει. ἵνα μὲν γὰρ τὸ ξανθὸν ἐρυθρὸν γένηται, καὶ τὸ ἐρυθρὸν ξανθὸν, ἁπλῆς καὶ μιᾶς δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως.

ἵνα δὲ τὸ λευκὸν μέλαν, ἢ τὸ μέλαν λευκόν, ἁπασῶν τῶν μεταξύ. καὶ τοίνυν καὶ τὸ μαλακώτατον, οὐκ ἂν ἀθρόως σκληρότατον γένοιτο, καὶ τὸ σκληρότατον, οὐκ ἂν εὐθέως μαλακώτατον. ὥσπερ οὐδὲ τὸ δυσωδέστατον, εὐωδέστατον, οὐδ᾽ ἔμπαλιν τὸ εὐωδέστατον, δυσωδέστατον ἐξαίφνης γένοιτο. πῶς οὖν ἐξ αἵματος ὀστοῦν ἄν ποτε γένοιτο, μὴ παχυνθέντος πρότερον ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῦ καὶ λευκανθέντος; ἢ πῶς ἐξ ἄρτου τὸ αἷμα, μὴ κατὰ βραχὺ μὲν ἀποθεμένου τὴν λευκότητα, καὶ κατὰ βραχὺ δὲ λαβόντος τὴν ἐρυθρότητα; σάρκα μὲν γὰρ ἐξ αἵματος γενέσθαι, ῥᾷστον. εἰ γὰρ εἰς τοσοῦτον αὐτὸ παχύνει ἡ φύσις, ὡς σύστασίν τινα σχεῖν, καὶ μηκέτ᾽ εἶναι ῥυτόν, ἡ πρώτη καὶ νεοπαγὴς οὕτως ἂν εἴη σάρξ. ὀστοῦν δ᾽ ἵνα γένηται, πολλοῦ μὲν δεῖται χρόνου, πολλῆς δ᾽ ἐργασίας καὶ μεταβολῆς τῷ αἵματι. ὅτι δὲ καὶ τῷ ἄρτῳ, καὶ πολλῷ μᾶλλον θριδακίνῃ καὶ τεύτλῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις, παμπόλλης δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως εἰς αἵματος γένεσιν, οὐδὲ τοῦτ᾽ ἄδηλον. ἓν μὲν δὴ τοῦτ᾽ αἴτιον, τοῦ πολλὰ γενέσθαι τὰ περὶ τὴν τῆς τροφῆς ἀλλοίωσιν ὄργανα. δεύτερον δὲ τῶν περιττωμάτων ἡ φύσις. ὡς γὰρ ὑπὸ βοτανῶν οὐδ᾽ ὅλως δυνάμεθα τρέφεσθαι, καίτοι τῶν βοσκημάτων τρεφομένων, οὕτως ὑπὸ ῥαφανίδων τρεφόμεθα μέν, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ὑπὸ τῶν κρεῶν. τούτων μὲν γὰρ ὀλίγου δεῖν ὅλων ἡ φύσις ἡμῶν κρατεῖ καὶ μεταβάλλει καὶ ἀλλοιοῖ, καὶ χρηστὸν ἐξ αὐτῶν αἷμα συνίστησιν. ἐν δὲ τῇ ῥαφανίδι, τὸ μὲν οἰκεῖόν τε καὶ μεταβληθῆναι δυνάμενον, μόλις καὶ τοῦτο καὶ σὺν πολλῇ τῇ κατεργασίᾳ, παντάπασιν ἐλάχιστον. ὅλη δ᾽ ὀλίγου δεῖν ἐστὶ περιττωματική, καὶ διεξέρχεται τὰ τῆς πέψεως ὄργανα. βραχέος δ᾽ ἐξ αὐτῆς εἰς τὰς φλέβας ἀναληφθέντος αἵματος, καὶ οὐδὲ τούτου τελέως χρηστοῦ. δευτέρας οὖν αὖθις ἐδέησε διακρίσεως τῇ φύσει τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ περιττωμάτων. καὶ χρεία καὶ τούτοις ὁδῶν τέ τινων ἑτέρων ἐπὶ τὰς ἐκκρίσεις αὐτὰ παραγουσῶν, ὡς μὴ λυμαίνοιτο τοῖς χρηστοῖς, ὑποδοχῶν τέ τινων οἷον δεξαμενῶν, ἐν αἷς ὅταν ἱκανὸν ἀθροιζόμενον πλῆθος ἀφίκηται, τηνικαῦτ᾽ ἐκκριθήσεται. δεύτερον δή σοι καὶ τοῦτο γένος τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων ἐξεύρηται, τοῖς περιττώμασι τῆς τροφῆς ἀνακείμενον. ἄλλο δὲ τρίτον ὑπὲρ τοῦ πάντῃ φέρεσθαι, καθάπερ τινὲς ὁδοὶ πολλαὶ διὰ τοῦ σώματος ὅλου κατατετμημέναι. μία μὲν γὰρ εἴσοδος ἡ διὰ τοῦ στόματος ἅπασι τοῖς σιτίοις, οὐχ ἓν δὲ τὸ τρεφόμενον, ἀλλὰ πάμπολλά τε καὶ πάμπολυ διεστῶτα. μὴ τοίνυν θαύμαζε τὸ πλῆθος τῶν ὀργάνων, ὅσα θρέψεως ἕνεκεν ἡ φύσις ἐδημιούργησε. τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦντα, προπαρασκευάζει τὴν ἐπιτήδειον ἑκάστῳ μορίῳ τροφήν, τὰ δὲ διακρίνει τὰ περιττώματα, τὰ δὲ παραπέμπει, τὰ δ᾽ ὑποδέχεται, τὰ δ᾽ ἐκκρίνει, τὰ δ᾽ ὁδοὶ τῆς πάντῃ φορᾶς εἰσὶ τῶν χρηστῶν. ὥστ᾽ εἴπερ βούλει τὰς δυνάμεις ἁπάσας τῆς φύσεως ἐκμαθεῖν, ὑπὲρ ἑκάστου τούτων ἂν εἴη σοι τῶν ὀργάνων ἐπισκεπτέον. ἀρχὴ δ᾽ αὐτῶν τῆς διδασκαλίας, ὅσα τε τοῦ τέλους ἐγγὺς ἔργα τε τῆς φύσεώς ἐστι, καὶ μόρια καὶ δυνάμεις αὐτῶν. αὐτοῦ δὲ δὴ πάλιν ἀναμνηστέον ἡμῖν τοῦ τέλους, οὗπερ ἕνεκα τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα τῇ φύσει δεδημιούργηται μόρια. τὸ μὲν οὖν ὄνομα τοῦ πράγματος, ὥσπερ οὖν καὶ πρότερον εἴρηται, θρέψις. ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος, ὁμοίωσις τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ. ἵνα δ᾽ αὕτη γένηται, προηγεῖσθαι δεῖ πρόσφυσιν, ἵνα δ᾽ ἐκείνη, πρόσθεσιν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκπέσοι τῶν ἀγγείων ὁ μέλλων θρέψειν ὁτιοῦν τῶν τοῦ ζώου μορίων χυμός, εἰς ἅπαν αὐτὸ διασπείρεται πρῶτον, ἔπειτα προστίθεται, κᾆπειτα προσφύεται, καὶ τέλος ὁμοιοῦται. δηλοῦσι δ᾽ αἱ καλούμεναι λεῦκαι τὴν διαφορὰν τῆς ὁμοιώσεώς τε καὶ προσφύσεως. ὥσπερ τὸ γένος ἐκεῖνο τῶν ὑδέρων, ὅ τινες ὀνομάζουσιν ἀνασάρκα, διορίζει σαφῶς πρόσθεσιν προσφύσεως. οὐ γὰρ ἐνδείᾳ δήπου τῆς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος, ὡς ἔνιαι τῶν ἀτροφιῶν τε καὶ φθίσεων, ἡ τοῦ τοιούτου γένεσις ὑδέρου συντελεῖται. φαίνεται γὰρ ἱκανῶς αὐτοῖς ἥ τε σὰρξ ὑγρὰ καὶ διάβροχος, ἕκαστόν τε τῶν στερεῶν τοῦ σώματος μορίων ὡσαύτως διακείμενον, ἀλλὰ πρόσθεσις μέν τις γίνεται τῆς ἐπιφερομένης τροφῆς. ἅτε δ᾽ ὑδατωδεστέρας οὔσης ἔτι, καὶ μὴ πάνυ τι κεχυμωμένης, μηδὲ τὸ γλίσχρον ἐκεῖνο καὶ κολλῶδες, ὃ δὴ τῆς ἐμφύτου θερμότητος οἰκονομίᾳ προσγίνεται, κεκτημένης, ἡ πρόσφυσις ἀδύνατός ἐστιν ἐπιτελεῖσθαι, πλήθει λεπτῆς ὑγρότητος ἀπέπτου, διαρρεούσης τε καὶ ῥᾳδίως ὀλισθαινούσης ἀπὸ τῶν στερεῶν τοῦ σώματος μορίων τῆς τροφῆς. ἐν δὲ ταῖς λεύκαις πρόσφυσις μέν τις γίνεται τῆς τροφῆς, οὐ μὴν ἐξομοίωσίς γε. καὶ δῆλον ἐν τῷδε, ὅτι τὸ μικρῷ πρόσθεν ῥηθέν, ὀρθῶς ἐλέγετο, τὸ δεῖν πρόσθεσιν μὲν πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ πρόσφυσιν, ἔπειτ᾽ ἐξομοίωσιν γενέσθαι τῷ μέλλοντι τρέφεσθαι. κυρίως μὲν οὖν τὸ τρέφον ἤδη, τροφή. τὸ δ᾽ οἷον μὲν τροφή, οὔπω δὲ θρέψαν, ὁποῖόν ἐστι τὸ προσφυόμενον, ἢ τὸ προστιθέμενον, τροφὴ μὲν οὐ κυρίως, ὁμωνύμως δὲ τροφή. τὸ δ᾽ ἐν ταῖς φλεψὶ περιεχόμενον, καὶ τούτου ἔτι μᾶλλον τὸ κατὰ τὴν γαστέρα, ὡς μέλλον ποτὲ θρέψειν εἰ καλῶς κατεργασθείη, κέκληται τροφή. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστα τροφὰς ὀνομάζομεν, οὔτε τῷ τρέφειν ἤδη τὸ ζῷον, οὔτε τῷ τοιοῦτον ὑπάρχειν, οἷον τὸ τρέφον, ἀλλὰ τῷ δύνασθαί τε καὶ μέλλειν τρέφειν, εἰ καλῶς κατεργασθείη. τοῦτο γὰρ ἦν καὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτην λεγόμενον. τροφή, τὸ τρέφον, τροφὴ τό, οἷον τροφή, καὶ τὸ μέλλον. τὸ μὲν γὰρ ὁμοιούμενον ἤδη τροφὴν ὠνόμασε, τὸ δ᾽ οἷον μὲν ἐκεῖνο, προστιθέμενον ἢ προσφυόμενον, οἷον τροφή. τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν ὅσον ἐν ταῖς φλεψὶ καὶ τῇ γαστρὶ περιέχεται, μέλλον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ὁμοίωσιν εἶναί τινα τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ τὴν θρέψιν, ἄντικρυς δῆλον. οὐ μὴν ὑπάρχουσάν γε ταύτην τὴν ὁμοίωσιν, ἀλλὰ φαινομένην μόνον εἶναι φασίν, οἱ μήτε τεχνικὴν οἰόμενοι τὴν φύσιν, μήτε προνοητικὴν τοῦ ζώου, μήθ᾽ ὅλως ἔχουσαν τινὰς οἰκείας δυνάμεις, αἷς χρωμένη, τὰ μὲν ἕλκει, τὰ δὲ κατέχει, τὰ δ᾽ ἀλλοιοῖ, τὰ δ᾽ ἐκκρίνει. καὶ δύο αὗται γεγόνασιν αἱρέσεις κατὰ γένος ἐν ἰατρικῇ τε καὶ φιλοσοφίᾳ τῶν ἀποφηναμένων τι περὶ φύσεως ἀνδρῶν. ὅσοι γ᾽ αὐτῶν γινώσκουσιν ὅτι καὶ λέγουσι, καὶ τὴν ἀκολουθίαν ὧν ὑπέθεντο θεωροῦσί τε ἅμα καὶ διαφυλάττουσιν. ὡς ὅσοι γε μηδ᾽ αὐτὸ τοῦτο συνιᾶσιν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ὅτι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθοι ληροῦσιν, ἐν οὐδετέρᾳ τῶν αἱρέσεων ἀκριβῶς καταμένοντες, οὐδὲ μεμνῆσθαι τῶν τοιούτων προσήκει. τίνες οὖν αἱ δύο αἱρέσεις αὗται, καὶ τίς ἡ τῶν ἐν αὐταῖς ὑποθέσεων ἀκολουθία; τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν γενέσει καὶ φθορᾷ, πᾶσαν ἡνωμένην τε ἅμα καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένην, ὑπέθετο θάτερον γένος τῆς αἱρέσεως. ἀμετάβλητον δὲ καὶ ἀναλλοίωτον καὶ κατατετμημένην εἰς λεπτά, καὶ κεναῖς ταῖς μεταξὺ χώραις διειλημμένην, ἡ λοιπή. καὶ τοίνυν ὅσοι γε τῆς ἀκολουθίας τῶν ὑποθέσεων αἰσθάνονται, κατὰ μὲν τὴν δευτέραν αἵρεσιν, οὔτε φύσεως, οὔτε ψυχῆς ἰδίαν τινὰ νομίζουσιν οὐσίαν ἢ δύναμιν,

ἢ δύναμιν ὑπάρχειν. ἀλλ' ἐν τῇ ποιᾷ συνόδῳ τῶν πρώτων σωμάτων ἐκείνων τῶν ἀπαθῶν, τῶν ἁπλῶν, ἀποτελεῖσθαι. κατὰ δὲ τὴν προτέραν εἰρημένην αἵρεσιν, οὐχ ὑστέρα τῶν σωμάτων ἡ φύσις, ἀλλὰ πολλῷ προτέρα τε καὶ πρεσβυτέρα. καὶ τοίνυν κατὰ μὲν τούτους, αὕτη τὰ σώματα τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν συνίστησι, δυνάμεις τινὰς ἔχουσα, τὰς μὲν ἑλκτικάς τε ἅμα καὶ ὁμοιωτικὰς τῶν οἰκείων, τὰς δ' ἀποκριτικὰς τῶν ἀλλοτρίων. καὶ τεχνικῶς ἅπαντα διαπλάττει τε γεννῶσα, καὶ προνοεῖται τῶν γεννωμένων ἑτέραις αὖθις τισὶ δυνάμεσι, στερκτικῇ μέν τινι καὶ προνοητικῇ τῶν ἐγγόνων, κοινωνικῇ δὲ καὶ φιλικῇ τῶν ὁμογενῶν. κατὰ δ' αὖ τοὺς ἑτέρους, οὔτε τούτων οὐδὲν ὑπάρχει ταῖς φύσεσιν, οὔτ' ἔννοιά τις ἐστὶ τῇ ψυχῇ σύμφυτος ἐξ ἀρχῆς, οὐκ ἀκολουθίας, οὐ μάχης, οὐ διαιρέσεως, οὐ συνθέσεως, οὐ δικαίων, οὐκ ἀδίκων, οὐ καλῶν, οὐκ αἰσχρῶν, ἀλλ' ἐξ αἰσθήσεώς τε καὶ δι' αἰσθήσεως, ἅπαντα τὰ γινόμενα φασὶν ἡμῖν ἐγγίνεσθαι, καὶ φαντασίαις τισὶ καὶ μνήμαις οἰακίζεσθαι τὰ ζῷα. ἔνιοι δ' αὐτῶν καὶ ῥητῶς ἀπεφήναντο μηδεμίαν εἶναι τῇ ψυχῇ δύναμιν ᾗ λογιζόμεθα, ἀλλ' ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἄγεσθαι παθῶν ἡμᾶς, καθάπερ βοσκήματα, πρὸς μηδὲν ἀνανεῦσαι, μηδ' ἀντειπεῖν δυναμένους. καθ' οὓς δηλονότι καὶ ἀνδρεία καὶ φρόνησις, καὶ σωφροσύνη καὶ ἐγκράτεια, λῆρος ἐστὶ μακρός. καὶ φιλοῦμεν οὔτ' ἀλλήλους, οὔτε τὰ ἔγγονα, καὶ τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἡμῶν μέλει. καταφρονοῦσι δὲ καὶ τῶν ὀνειράτων, καὶ τῶν οἰωνῶν, καὶ τῶν συμβόλων, καὶ πάσης ἀστρολογίας, ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν ἰδίᾳ, καὶ δι' ἑτέρου γράμματος ἐπὶ πλέον ἐσκέμμεθα, περὶ τῶν Ἀσκληπιάδου τοῦ ἰατροῦ σκοπούμενοι δογμάτων. ἔξεστι δὲ τῷ βουλομένῳ, κἀκείνοις μὲν ὁμιλῆσαι τοῖς λόγοις, καὶ νυνὶ δ' ἤδη σκοπεῖν ὥσπερ τινῶν δυοῖν ὁδῶν ὑποκειμένων, ὁποτέραν βέλτιόν ἐστιν ἡμῖν διατρέπεσθαι. Ἱπποκράτης μὲν γὰρ τὴν προτέραν ῥηθεῖσαν ἐτράπετο, καθ' ἣν ἥνωται μὲν ἡ οὐσία, καὶ ἀλλοιοῦται, καὶ σύμπνουν ὅλον ἐστὶ καὶ σύρρουν τὸ σῶμα. καὶ ἡ φύσις ἅπαντα τεχνικῶς, καὶ δικαίως πράττει, δυνάμεις ἔχουσα καθ' ἃς ἕκαστον τῶν μορίων, ἕλκει μὲν ἐφ' ἑαυτὸ τὸν οἰκεῖον αὐτῷ χυμόν, ἕλξαν δὲ προσφύει παντὶ τῷ μορίῳ τῷ ἐν αὐτῷ, καὶ τελέως ἐξομοιοῖ. τὸ δὲ μὴ κρατηθὲν ἐν τούτῳ, μηδὲ τὴν παντελῆ δυνηθὲν ἀλλοίωσίν τε καὶ ὁμοιότητα τοῦ τρεφομένου καταδέξασθαι, δι' ἑτέρας αὖ τινὸς ἀποκριτικῆς δυνάμεως ἀποτρίβεται. μαθεῖν δ' ἔνεστιν οὐ μόνον ἐξ ὧν οἱ τἀναντία τιθέμενοι διαφέρονται τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, εἰς ὅσον ὀρθότητός τε καὶ ἀληθείας ἥκει τὰ Ἱπποκράτεια δόγματα, ἀλλὰ κἀξ αὐτῶν τῶν κατὰ μέρος ἐν τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ζητουμένων, τῶν τε ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ζῴοις ἐνεργειῶν. ὅσοι γὰρ οὐδὲ μίαν οὐδενὶ μορίῳ νομίζουσιν ὑπάρχειν ἑλκτικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος δύναμιν, ἀναγκάζονται πολλάκις ἐναντία λέγειν τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ὥσπερ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς ἐπὶ τῶν νεφρῶν ἐποίησεν. οὓς οὐ μόνον Ἱπποκράτης, ἢ Διοκλῆς, ἢ Ἐρασίστρατος, ἢ Πραξαγόρας, ἤ τις ἄλλος ἄριστος, ὄργανα διακριτικὰ τῶν οὔρων ἐπεπιστεύκεσαν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ οἱ μάγειροι σχεδὸν ἅπαντες ἴσασιν, ὁσημέραι θεώμενοι τήν τε θέσιν αὐτῶν, καὶ τὸν ἀφ' ἑκατέρου πόρον εἰς τὴν κύστιν ἐμβάλλοντα, τὸν οὐρητῆρα καλούμενον, ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς ἀναλογιζόμενοι τήν τε χρείαν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν. καὶ πρό γε τῶν μαγείρων ἅπαντες ἄνθρωποι δυσουροῦντες πολλάκις, ἢ καὶ παντάπασιν ἰσχουροῦντες, ὅταν ἀλγῶσι μὲν τὰ κατὰ τὰς ψόας, ψαμμώδη δ' ἐξουρῶσι, νεφριτικοὺς ὀνομάζουσι σφᾶς αὐτούς. Ἀσκληπιάδην δ' οἶμαι μηδὲ λίθον οὐρηθέντα ποτὲ θεάσασθαι πρὸς τῶν οὕτω πασχόντων, μηδ' ὡς προηγήσατο κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν νεφρῶν καὶ τῆς κύστεως χώρας, ὀδύνη τις ὀξεῖα, διερχομένου τοῦ λίθου τῶν οὐρητήρων, μηδ' ὡς οὐρηθέντος αὐτοῦ, τάς τε τῆς ὀδύνης καὶ τὰς τῆς ἰσχουρίας ἐπαύσατο παραχρῆμα. πῶς οὖν εἰς τὴν κύστιν τῷ λόγῳ παράγει τὸ οὖρον, ἄξιον ἀκοῦσαι καὶ θαυμάσαι τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρός. ὃς καταλιπὼν οὕτως εὐρείας ὁδοὺς ἐναργῶς φαινομένας, ἀφανεῖς καὶ στενάς, καὶ παντάπασιν ἀναισθήτους ὑπέθετο. βούλεται γὰρ εἰς ἀτμοὺς ἀναλυόμενον τὸ πινόμενον ὑγρόν, εἰς τὴν κύστιν διαδίδοσθαι, κἄπειτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἀλλήλοις συνιόντων, ἀπολαμβάνειν οὕτως αὐτὸ τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν, καὶ γίνεσθαι πάλιν ὑγρὸν ἐξ ἀτμῶν ἀτεχνῶς, ὡς περὶ σπογγιᾶς τινος, ἢ ἐρίου περὶ τῆς κύστεως διανοούμενος, ἀλλ' οὐ σώματος ἀκριβῶς πυκνοῦ καὶ στεγανοῦ, δύο χιτῶνας ἰσχυροτάτους κεκτημένου, δι' ὧν εἴπερ διεξέρχεσθαι φήσομεν τοὺς ἀτμούς, τί δήποτ' οὐχὶ διὰ τοῦ περιτοναίου καὶ τῶν φρενῶν διελθόντες, ἐνέπλησαν ὕδατος, τό τ' ἐπιγάστριον ἅπαν καὶ τὸν θώρακα. ἀλλὰ παχύτερος ἐστὶ καὶ στεγανώτερος ὁ περιτόναιος χιτὼν τῆς κύστεως, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκεῖνος μὲν ἀποστέγει τοὺς ἀτμούς, ἡ δὲ κύστις παραδέχεται. ἀλλ' εἴπερ ἀνατετμήκει, τάχ' ἂν ἠπίστατο τὸ μὲν ἔξωθεν χιτῶνα τῆς κύστεως ἀπὸ τοῦ περιτοναίου πεφυκότα, τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ φύσιν ἔχειν. τὸν δ' ἔνδοθεν τῆς αὐτῆς κύστεως ἴδιον, πλέον ἢ διπλάσιον ἐκείνου τὸ πάχος ὑπάρχειν. ἀλλ' ἴσως οὔτε τὸ πάχος, οὔθ' ἡ λεπτότης τῶν χιτώνων, ἀλλ' ἡ θέσις τῆς κύστεως αἰτία τοῦ φέρεσθαι τοὺς ἀτμοὺς εἰς αὐτήν. καὶ μὴν εἰ διὰ τἆλλα πάντα τοῦ σώματος, πιθανὸν ἦν αὐτοῖς ἐνταῦθα συναθροίζεσθαι, τό γε τῆς θέσεως μόνης αὔταρκες κωλῦσαι. κάτω μὲν γὰρ ἡ κύστις κεῖται. τοῖς δ' ἀτμοῖς σύμφυτος ἡ πρὸς τὸ μετέωρον φορά, ὥστε πολὺ πρότερον ἐνέπλησαν ἄν, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ πνεύμονα, πρὶν ἥκειν τὴν κύστιν ἀφικέσθαι, καίτοι θέσεώς τε καὶ κύστεως καὶ περιτοναίου καὶ θώρακος μνημονεύω. διεκπεσόντων γὰρ δήπου τούς τε τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων χιτῶνας οἱ ἀτμοί, κατὰ τὴν μεταξὺ χώραν αὐτῶν τε τούτων καὶ τοῦ περιτοναίου συναθροισθήσονται, καὶ ὑγρὸν ἐνταῦθα γενήσονται. ὥσπερ καὶ τοῖς ὑδερικοῖς ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τὸ πλεῖστον ἀθροίζεται τοῦ ὕδατος, ἢ πάντως αὐτοὺς χρὴ φέρεσθαι πρόσω διὰ πάντων τῶν ὁπωσοῦν ὁμιλούντων, καὶ μηδέποτε ἵστασθαι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτό τις ὑπόθοιτο, διεκπεσόντες αὖ οὕτως, οὐ τὸ περιτόναιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιγάστριον, εἰς τὸ περιέχον σκεδασθήσονται, ἢ πάντως αὖ ὑπὸ τῷ δέρματι συναθροισθήσονται. ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτ' ἀντιλέγειν οἱ νῦν Ἀσκληπιάδειοι πειρῶνται, καίτοι πρὸς ἁπάντων ἀεὶ τῶν παρατυγχανόντων αὐτοῖς, ὅταν περὶ τούτων ἐρίζωσι, καταγελώμενοι. οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία, καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. τῶν γοῦν καθ' ἡμᾶς τις σοφιστῶν, τά τ' ἄλλα καὶ περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους ἱκανῶς συγκεκροτημένος, καὶ δεινὸς εἰπεῖν εἴπερ τις ἄλλος, ἀφικόμενος ἐμοί ποθ' ὑπὲρ τούτων εἰς λόγους, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ δυσωπεῖσθαι πρός τινος τῶν εἰρημένων, ὥστε καὶ θαυμάζειν ἔφασκέ μου, ὡς τὰ σαφῶς φαινόμενα, λόγοις ληρώδεσιν ἀνατρέπειν ἐπιχειροῦντος. ἐναργῶς γὰρ ὁσημέραι

θεωρεῖσθαι τὰς κύστεις ἁπάσας, εἴ τις αὐτὰς ἐμπλήσειεν ὕδατος, ἢ ἀέρος, εἶτα δήσας τὸν τράχηλον πιέζοι πανταχόθεν, οὐδαμόθεν μεθίσας μηδὲν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἅπαν ἐντὸς ἑαυτῶν στεγούσας. καίτοι γ' εἴπερ ἦσάν τινες ἐκ τῶν νεφρῶν εἰς αὐτὰς ἥκοντες αἰσθητοὶ καὶ μεγάλοι πόροι, πάντως ἄν, ἔφη καὶ δι' ἐκείνων, ὥσπερ εἰσῄει τὸ ὑγρὸν εἰς αὐτὰς, οὕτως καὶ ἐκθλιβόντων ἐξεκρίνετο. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν, ἐξαίφνης ἀπταίστῳ καὶ σαφεῖ στόματι τελευτῶν, ἀναπηδήσας ἀπῄει καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανῆς τινος ἀντιλογίας εὐπορῆσαι δυναμένους. οὕτως οὐ μόνον οὐδὲν ὑγιὲς ἴσασιν οἱ ταῖς τοιαύταις αἱρέσεσι δουλεύοντες, ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν ὑπομένουσι. δέον γὰρ ἀκοῦσαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν εἰσιέναι μὲν δύναται διὰ τῶν οὐρητήρων εἰς τὴν κύστιν τὸ ὑγρὸν, ἐξιέναι δ' αὖθις ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν οὐχ οἷόν τ' αὐτὸ, καὶ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως. οἱ δ' οὔτε μαθεῖν ἐθέλουσι, καὶ λοιδοροῦσι προσέτι, μάτην ὑπ' αὐτῆς ἄλλα τε πολλὰ, καὶ τοὺς νεφροὺς γεγονέναι φάσκοντες. εἰσὶ δὲ καὶ δειχθῆναι παρόντων αὐτῶν τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν ἐμφυομένους οὐρητῆρας ὑπομείναντες, ἐτόλμησαν εἰπεῖν, οἱ μὲν ὅτι μάτην καὶ οὗτοι γεγόνασιν, οἱ δ' ὅτι σπερματικοί τινές εἰσι πόροι, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν τράχηλον αὐτῆς, οὐκ εἰς τὸ κύτος ἐμφύονται. δείξαντες οὖν ἡμεῖς αὐτοῖς τοὺς ἀληθῶς σπερματικοὺς πόρους κατωτέρω τῶν οὐρητήρων ἐμβάλλοντας εἰς τὸν τράχηλον. νῦν οὖν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ᾠήθημεν ἀπάξειν τε τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων, ἐπί τε τἀναντία μεταστήσειν αὐτίκα. οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτ' ἀντιλέγειν ἐτόλμων, οὐδὲν εἶναι θαυμαστὸν εἰπόντες, ἐν ἐκείνοις μὲν, ὡς ἂν στεγανωτέροις οὖσιν ἐπὶ πλέον ὑπομένειν τὸ σπέρμα, κατὰ δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν ὡς ἂν ἱκανῶς ἀνευρυσμένους, ἐκρεῖν διὰ ταχέων. ἡμεῖς οὖν ἠναγκάσθημεν αὐτοῖς τοῦ λοιποῦ δεικνύειν, εἰσρέον τῇ κύστει διὰ τῶν οὐρητήρων τὸ οὖρον, ἐναργῶς ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, μόγις ἂν οὕτω ποτὲ τὴν φλυαρίαν αὐτῶν ἐπισχεῖν ἐλπίζοντες. ὁ δὲ τρόπος τῆς δείξεως, ἐστὶ τοιόσδε. διελεῖν χρὴ τὸ πρὸ τῶν οὐρητήρων περιτόναιον, εἶτα βρόχοις αὐτοὺς ἐκλαβεῖν ἰδίᾳ, κἄπειτ' ἐπιδήσαντας, ἐᾶσαι τὸ ζῶον, οὐ γὰρ ἂν οὐρήσειεν ἔτι, μετὰ δὲ ταῦτα λύειν μὲν τοὺς ἔξωθεν δεσμοὺς, δεικνύειν δὲ κενὴν μὲν τὴν κύστιν, μεστοὺς δ' ἱκανῶς καὶ διατεταμένους τοὺς οὐρητῆρας, καὶ κινδυνεύοντας ῥαγῆναι. κἄπειτα τοὺς βρόχους αὐτῶν ἀφελόντες, ἐναργῶς ὁρᾶν ἤδη πληρουμένην οὔρου τὴν κύστιν. ἐπὶ δὲ τούτῳ φανέντι, πρὶν οὐρῆσαι τὸ ζῶον, βρόχον αὐτοῦ περιβαλεῖν χρὴ τῷ αἰδοίῳ, κἄπειτα θλίβειν πανταχόθεν τὴν κύστιν, οὐ γὰρ ἂν, οὐδὲν ἔτι διὰ τῶν οὐρητήρων ἐπανέλθοι ποτὲ πρὸς τοὺς νεφροὺς, κἀν τούτῳ δῆλον γίνεται, τὸ μὴ μόνον ἐπὶ τεθνεῶτος, ἀλλὰ καὶ περιόντος ἔτι τοῦ ζώου κωλύεσθαι μεταλαμβάνειν αὖθις ἐκ τῆς κύστεως τοὺς οὐρητῆρας τὸ οὖρον. ἐπὶ τούτοις ὀφθεῖσιν, ἐπιτρέπειν οὐρεῖν ἤδη τὸ ζῶον, λύοντας αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῷ αἰδοίῳ βρόχον, εἶτ' αὖθις ἐπιβαλεῖν μὲν θατέρῳ τῶν οὐρητήρων, ἐᾶσαι δὲ τὸν ἕτερον εἰς τὴν κύστιν συρρεῖν, καί τινα διαλιπόντας χρόνον, ἐπιδεικνύειν ἤδη πῶς ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ὁ δεδεμένος μεστὸς καὶ διατεταμένος κατὰ τὰ πρὸς τῶν νεφρῶν μέρη φαίνεται, ὁ δ' ἕτερος ὁ λελυμένος, αὐτὸς μὲν χαλαρός ἐστι, πεπλήρωκε δ' οὔρου τὴν κύστιν, εἶτ' αὖθις διατεμεῖν πρῶτον μὲν τὸν πλήρη, καὶ δεῖξαι πῶς ἐξακοντίζεται τὸ οὖρον ἐξ αὐτοῦ, καθάπερ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις τὸ αἷμα. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν ἕτερον αὖθις διατεμεῖν, κἄπειτ' ἐπιδεῖται τὸ ζῶον ἔξωθεν, ἀμφοτέρων διῃρημένων. εἶθ' ὅταν ἱκανῶς ἔχειν δοκῇ, λῦσαι τὸν δεσμόν. εὑρεθήσεται γὰρ ἡ μὲν κύστις κενὴ, πλῆρες δ' οὔρου τὸ μεταξὺ τῶν ἐντέρων τε καὶ τοῦ περιτοναίου χωρίον ἅπαν, ὡς εἰ καὶ ὑδερικὸν ἦν τὸ ζῶον. ταῦτ' οὖν εἴ τις αὐτὸς καθ' αὑτὸν βουληθείη βασανίζειν ἐπὶ ζώου, μεγάλως μοι δοκεῖ καταγνώσεσθαι τῆς Ἀσκληπιάδου προπετείας. εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν αἰτίαν μάθοι, δι' ἣν οὐδὲν ἐκ τῆς κύστεως εἰς τοὺς οὐρητῆρας ἀντεκρεῖ, πεισθῆναι γοῦν μοι δοκεῖ, καὶ διὰ τῶνδε τὴν εἰς τὰ ζῷα πρόνοιάν τε καὶ τέχνην τῆς φύσεως. Ἱπποκράτης μὲν οὖν ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων πρῶτος ἁπάντων, ὡς ἂν καὶ πρῶτος ἐπιγνοὺς τὰ τῆς φύσεως ἔργα, θαυμάζει τε καὶ διὰ παντὸς ὑμνεῖ ταύτην, δικαίαν ὀνομάζων, καὶ μόνην ἐξαρκεῖν εἰς ἅπαντα τοῖς ζώοις φησὶν, αὐτὴν ἐξ αὐτῆς ἀδιδάκτως πράττουσαν ἅπαντα τὰ δέοντα. τοιαύτην δὲ οὖσαν αὐτὴν, εὐθὺς καὶ δυνάμεις ὑπέλαβεν ἔχειν, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἀποκριτικὴν δὲ ἑτέραν τῶν ἀλλοτρίων, καὶ τρέφειν καὶ αὔξειν αὐτὴν τὰ ζῷα, καὶ κρίνειν τὰ νοσήματα ταύταις ἡγεῖτο ταῖς δυνάμεσι. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν σύμπνοιάν τε μίαν εἶναι φησὶ καὶ σύρροιαν, καὶ πάντα συμπαθέα. κατὰ δὲ τὸν Ἀσκληπιάδην, οὐδὲν οὐδενὶ συμπαθές ἐστι, φύσει διῃρημένης τε καὶ κατατεθραυσμένης εἰς ἄναρμα στοιχεῖα, καὶ λήρους ὄγκους ἁπάσης τῆς οὐσίας. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἄλλα τε μυρία τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντίως ἀπεφήνατο, καὶ τῆς φύσεως ἠγνόησε τήν τε τῶν οἰκείων ἐπισπαστικὴν δύναμιν, καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ἐξαιματώσεώς τε καὶ ἀναδόσεως, ἐξεῦρέ τινα ψυχρὰν ἀδολεσχίαν. εἰς δὲ τὴν τῶν περιττωμάτων κάθαρσιν, οὐδὲν ὅλως εὑρὼν εἰπεῖν, οὐκ ὤκνησεν ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς φαινομένοις. ἐπὶ μὲν τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως, ἀποστερήσας μὲν τῶν τε νεφρῶν καὶ τὴν τῶν οὐρητήρων ἐνέργειαν, ἀδήλους δέ τινας πόρους εἰς τὴν κύστιν ὑποθέμενος. τοῦτο γὰρ ἦν δηλαδὴ μέγα καὶ σεμνὸν, ἀπιστήσαντα τοῖς φαινομένοις, πιστεῦσαι τοῖς ἀδήλοις. ἐπὶ δὲ τῆς ξανθῆς χολῆς, ἔτι μεῖζον αὐτῷ καὶ νεανικώτερόν ἐστι τὸ τόλμημα. γεννᾶσθαι γὰρ αὐτὴν ἐν τοῖς χοληδόχοις ἀγγείοις, οὐ διακρίνεσθαι λέγει. πῶς οὖν τοῖς ἰκτερικοῖς ἅμ' ἄμφω συμπίπτει, τὰ μὲν διαχωρήματα μηδόλως ἔχοντα χολὴν ἐν αὐτοῖς, ἀνάπλεων δὲ αὐτοῖς γινόμενον ὅλον τὸ σῶμα. ληρεῖν πάλιν ἐνταῦθ' ἀναγκάζεται τοῖς ἐπὶ τῶν οὔρων εἰρημένοις παραπλησίως. ληρεῖ δ' οὐδὲν ἧττον καὶ περὶ τῆς μελαίνης χολῆς, καὶ τοῦ σπληνὸς, οὔτε τί ποθ' ὑφ' Ἱπποκράτους εἴρηται συνιεὶς, ἀντιλέγειν τ' ἐπιχειρῶν οἷς οὐκ οἶδεν, ἐμπλήκτῳ τινὶ καὶ μαινομένῳ στόματι. τί δὴ τὸ κέρδος ἐκ τῶν τοιούτων δογμάτων εἰς τὰς θεραπείας ἐκτήσατο; μήτε νεφριτικὸν νόσημα δύνασθαι θεραπεῦσαι, μήτ' ἰκτερικὸν, μήτε μελαγχολικὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις, οὐχ Ἱπποκράτει μόνον ὁμολογουμένου τοῦ καθαίρειν τῶν φαρμάκων, ἔνια μὲν τὴν ξανθὴν χολὴν, ἔνια δὲ τὴν μέλαιναν, ἄλλα δέ τινα φλέγματα, καί τινα τὸ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες περίττωμα, μηδὲ περὶ τούτων συγχωρεῖν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν γε τῶν φαρμάκων γίνεσθαι λέγειν τοιοῦτον ἕκαστον τῶν κενουμένων, ὥσπερ ὑπὸ τῶν χοληδόχων πόρων, τὴν χολήν. καὶ μηδὲν διαφέρειν κατὰ τὸν θαυμαστὸν Ἀσκληπιάδην, ἢ ὑδραγωγὸν διδόναι τοῖς ὑδεριῶσιν, ἢ χολαγωγὸν φάρμακον. ἅπαντα γὰρ ὁμοίως κενοῦν καὶ συντήκειν τὸ σῶμα, καὶ τὸ σύντηγμα τοιόνδε τι φαίνεσθαι ποιεῖν, μὴ πρότερον ὑπάρχον τοιοῦτον.

χον τοῦτον. ἆρ' οὖν οὐ μαίνεσθαι νομιστέον αὐτόν, ἢ παντάπασιν ἄπειρον εἶναι τῶν ἔργων τῆς τέχνης; τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὡς εἰ φλέγματος ἀγωγὸν δοθείη φάρμακον τοῖς ἰκτεριῶσιν, οὐκ ἂν οὐδὲ τέτταρας κυάθους καθαρθεῖεν. οὕτω δ' οὐδ' εἰ τῶν ὑδραγωγῶν τι, χολαγωγῷ δὲ φαρμάκῳ, πλεῖστον μὲν ἐκκενοῦται τῆς χολῆς. αὐτίκα δὲ καθαρὸς τοῖς οὕτω καθαρθεῖσιν ὁ χρὼς γίνεται. πολλοὺς οὖν ἡμεῖς μετὰ τὸ θεραπεῦσαι τὴν ἐν τῷ ἥπατι διάθεσιν ἅπαξ καθήραντες, ἀπηλλάξαμεν τοῦ παθήματος. οὐ μὴν εἰ φλέγματος ἀγωγῷ καθαίροις φαρμάκῳ, πλέον ἄν τι διαπράξαιο. καὶ ταῦτ' οὐχ Ἱπποκράτης μὲν οὕτως οἶδε γιγνόμενα. τοῖς δ' ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμωμένοις, ἑτέρως ἔγνωσται, ἀλλὰ κἀκείνοις ὡσαύτως, πᾶσιν ἰατροῖς οἷς μέλει τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὕτω δοκεῖ, πλὴν Ἀσκληπιάδου. προδοσίαν γὰρ εἶναι νενόμικε τῶν στοιχείων ὧν ὑπέθετο, τὴν ἀληθῆ περὶ τῶν τοιούτων ὁμολογίαν. εἰ γὰρ ὅλως εὑρεθείη τι φάρμακον ἑλκτικὸν τοῦδέ τινος τοῦ χυμοῦ μόνου, κίνδυνος δηλαδὴ κρατεῖν τῷ λόγῳ, τό, ἐν ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων εἶναι τινὰ δύναμιν ἐπισπαστικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος. διὰ τοῦτο κνῆκον μὲν καὶ κόκκον κνίδειον, καὶ ἱππόφαες οὐχ ἕλκειν ἐκ τοῦ σώματος, ἀλλὰ ποιεῖν τὸ φλέγμα φησίν. ἄνθος δὲ χαλκοῦ καὶ λεπίδα, καὶ αὐτὸν τὸν κεκαυμένον χαλκόν, καὶ χαμαίδρυν καὶ χαμαιλέοντα, εἰς ὕδωρ ἀναλύειν τὸ σῶμα, καὶ τοὺς ὑδερικοὺς ὑπὸ τούτων οὐχὶ καθαιρομένους ὀνίνασθαι, ἀλλὰ κενουμένους. μὴ κενουμένους δὲ συναύξεσθαι δηλαδὴ τὸ πάθος. εἰ γὰρ οὐ κενοῖ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς σώμασιν ὑδατῶδες ὑγρόν, ἀλλ' αὐτὸ γεννᾷ, τῷ νοσήματι προστιμωρεῖται. καὶ μήν γε καὶ ἡ σκαμμωνία πρὸς τῷ μὴ κενοῦν ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἰκτερικῶν τὴν χολήν, ἔτι καὶ τὸ χρηστὸν αἷμα χολὴν ἐργαζομένη, συντήκουσα τὸ σῶμα καὶ τηλικαῦτα κακὰ δρῶσα, καὶ τὸ πάθος ἐπαύξουσα κατά γε τὸν Ἀσκληπιάδου λόγον, ὅμως ἐναργῶς ὁρᾶται πολλοὺς ὠφελοῦσα. ναί φησιν ὀνίνανται μέν, ἀλλ' αὐτῷ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. καὶ μὴν εἰ φλέγματος ἀγωγὸν δοίη τις φάρμακον, οὐκ ὀνήσονται. καὶ τοῦθ' οὕτως ἐναργές ἐστιν, ὥστε καὶ οἱ ἀπὸ μόνης τῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενοι, γινώσκουσιν αὐτό. καίτοι τούτοις γε τοῖς ἀνδράσιν αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἔστι φιλοσόφημα, τὸ, μηδενὶ λόγῳ πιστεύειν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἐκεῖνοι μὲν οὖν σωφρονοῦσιν. Ἀσκληπιάδης δὲ παραπαίει, ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμᾶς ἀπιστεῖν κελεύων, ἔνθα τὸ φαινόμενον ἀνατρέπει σαφῶς αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις. καίτοι μακρῷ γε ἦν ἄμεινον οὐχ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς φαινομένοις, ἀλλ' ἐκείνοις ἀναθέσθαι τὸ πᾶν. ἆρ' οὖν ταῦτα μόνον ἐναργῶς μάχεται τοῖς Ἀσκληπιάδου δόγμασιν, ἢ καὶ τὸ θέρους πλείονα μὲν κενοῦσθαι τὴν ξανθὴν χολὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν φαρμάκων, χειμῶνος δὲ τὸ φλέγμα, καὶ νεανίσκῳ μὲν πλείονα τὴν χολήν, πρεσβυτέρῳ δὲ τὸ φλέγμα. φαίνεται γὰρ ἕκαστον ἕλκειν τὴν οὖσαν, οὐκ αὐτὸ γεννᾶν τὴν οὐκ οὖσαν. εἰ γοῦν ἐθελήσαις νεανίσκῳ τινὶ τῶν ἰσχνῶν καὶ θερμῶν ὥρᾳ θέρους, μήτ' ἀργῶς βεβιωκότι μήτ' ἐν πλησμονῇ, φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, ὀλίγιστον μὲν καὶ μετὰ βίας πολλῆς ἐκκενώσεις τοῦ χυμοῦ, βλάψεις δ' ἐσχάτως τὸν ἄνθρωπον. ἔμπαλιν δ' εἰ χολαγωγὸν δώσεις, καὶ πολὺ κενώσεις, καὶ βλάψεις οὐδέν. ἆρ' ἀπιστοῦμεν ἔτι τῷ μὴ οὐχ ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἐπισπᾶσθαι τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμόν; ἴσως φήσουσιν οἱ ἀπ' Ἀσκληπιάδου, μᾶλλον δ' οὐκ ἴσως, ἀλλὰ πάντως ἀπιστεῖν ἐροῦσιν, ἵνα μὴ προδῶσι τὰ φίλτατα. πάλιν οὖν ἡμεῖς μεταβῶμεν ἐφ' ἑτέραν ἀδολεσχίαν. οὐ γὰρ ἐπιτρέπουσιν οἱ σοφισταὶ τῶν ἀξίων τι ζητημάτων προχειρίζεσθαι, καίτοι παμπόλλων ὑπαρχόντων, ἀλλὰ κατατρίβειν ἀναγκάζουσι τὸν χρόνον εἰς τὴν τῶν σοφισμάτων, ὧν προβάλλονται λύσιν. τίς οὖν ἡ ἀδολεσχία ἡ ἔνδοξος αὕτη καὶ πολυθρύλλητος; λίθος ἡ τὸν σίδηρον ἐπισπωμένη, τάχα γὰρ ἂν αὕτη ποτὲ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐπισπάσαιτο, πιστεύειν εἶναί τινας ἐν ἑκάστῳ τῶν σωμάτων ἑλκτικὰς τῶν οἰκείων ποιοτήτων δυνάμεις. Ἐπίκουρος μὲν οὖν καίτοι παραπλησίοις Ἀσκληπιάδῃ στοιχείοις εἰς τὴν φυσιολογίαν χρώμενος, ὅμως ὁμολογεῖ πρὸς μὲν τῆς ἡρακλείας λίθου τὸν σίδηρον ἕλκεσθαι, πρὸς δὲ τῶν ἠλέκτρων τὰ κυρήκια, καὶ πειρᾶται γε καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι τοῦ φαινομένου. τὰς γὰρ ἀπορρεούσας ἀτόμους ἀπὸ τῶν λίθων, ταῖς ἀπορρεούσαις ἀπὸ τοῦ σιδήρου τοῖς σχήμασιν οἰκείας εἶναι φησίν, ὥστε περιπλέκεσθαι ῥᾳδίως. προσκρουούσας οὖν αὐτὰς τοῖς συγκρίμασιν ἑκατέροις, τοῖς τε τῆς λίθου καὶ τοῦ σιδήρου, κἄπειτ' εἰς τὸ μέσον ἀποπαλλομένας, οὕτως ἀλλήλαις τε καὶ περιπλέκεσθαι καὶ συνεπισπᾶσθαι τὸν σίδηρον. ὅτι μὲν οὖν τὸ τῶν ὑποθέσεων εἰς τὴν αἰτιολογίαν, ἀπίθανον, ἄντικρυς δῆλον, ὅμως δ' οὖν ὁμολογεῖ τὴν ὁλκήν. καὶ οὕτω γε καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζώων φησὶ γίνεσθαι τάς τ' ἀναδόσεις καὶ τὰς διακρίσεις τῶν περιττωμάτων, καὶ τὰς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἐνεργείας. Ἀσκληπιάδης δὲ τό, τε τῆς εἰρημένης αἰτίας ἀπίθανον ὑποπτευόμενος, καὶ μηδὲ μίαν ἄλλην ἰσχὺν ἐφ' οἷς ὑπέθετο στοιχείοις ἐξευρίσκων πιθανήν, ἐπὶ τὸ μηδ' ὅλως ἕλκεσθαι λέγειν ὑπὸ μηδενὸς μηδέν, ἀναισχυντήσας ἐτράπετο. δέον εἰ μήθ' οἷς Ἐπίκουρος εἶπεν ἠρέσκετο, μὴ τἆλλα βέλτιω λέγειν ἔχειν, ἀποστῆναι τῶν ὑποθέσεων, καὶ τήν τε φύσιν εἰπεῖν τεχνικήν, ἔτι τε καὶ οὐσίαν τῶν ὄντων ἑνουμένην τε πρὸς ἑαυτὴν ἀεὶ καὶ ἀλλοιουμένην πρὸς τῶν ἑαυτῆς μορίων, εἰς ἄλληλα δρώντων τε καὶ πασχόντων. εἰ γὰρ ταῦθ' οὕτως ὑπέθετο, χαλεπὸν οὐδὲν ἦν τὴν τεχνικὴν ἐκείνην φύσιν, ὁμολογῆσαι δυνάμεις ἔχειν, ἐπισπαστικὰς μὲν τῶν οἰκείων, ἀποκριτικὰς δὲ τῶν ἀλλοτρίων. οὐ γὰρ δὴ ἄλλό τι γε ἦν αὐτῇ τό, τεχνικῇ τε εἶναι καὶ τοῦ ζώου διασωστικῇ, καὶ τῶν νοσημάτων κριτικῇ, παρὰ τὸ προσίεσθαι μὲν καὶ φυλάττειν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀλλ' Ἀσκληπιάδης κἀνταῦθα τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς αἷς ὑπέθετο συνεῖδεν. οὐ μὴν τήν γε πρὸς τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ᾐδέσθη μάχην, ἀλλ' ὁμόσε χωρεῖ, καὶ περὶ τούτου πᾶσιν οὐκ ἰατροῖς μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, οὔτε κρίσιν εἶναί τινα λέγων, οὔθ' ἡμέραν κρίσιμον, οὔθ' ὅλως ἐπὶ σωτηρίᾳ ζώου πραγματεύεσθαι τὴν φύσιν. ἀεὶ γὰρ τὸ μὲν ἀκόλουθον φυλάττειν βούλεται, τὸ δ' ἐναργῶς φαινόμενον ἀνατρέπειν ἔμπαλιν Ἐπικούρῳ. τιθεὶς γὰρ ἐκεῖνος ἀεὶ τὸ φαινόμενον, αἰτίαν αὐτοῦ ψυχρὰν ἀποδίδωσι. τὰ γὰρ ἀποπαλλόμενα σμικρὰ σώματα τῆς ἡρακλείας λίθου, τοιούτοις ἑτέροις περιπλέκεσθαι μορίοις τοῦ σιδήρου. κἄπειτα διὰ τῆς περιπλοκῆς ταύτης τῆς μηδαμοῦ φαινομένης, ἐπισπᾶσθαι βαρεῖαν οὕτως οὐσίαν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις πεισθείη. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, τῷ γε τῷ σιδήρῳ πάλιν ἕτερα προστιθέντι συνάπτεσθαι, τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐκέτι προσίεται. τί γὰρ ἐροῦμεν; ἢ δηλαδὴ τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου μορίων ἔνια μὲν προσκρούσαντα τῷ σιδήρῳ, πάλιν ἀποπάλλεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν εἶναι δι' ὧν κρεμᾶσθαι συμβαίνει τὸν σίδηρον. τὰ δ' εἰς αὐτὸν εἰσδυόμενα, διὰ τῶν κενῶν πόρων διέρχεσθαι τάχιστα, κἄπειτα τῷ παρακειμένῳ σιδήρῳ

Heraculeus lapis.

προσκρούοντα, μήτ' ἐκεῖνον διαδοῦναι δύνασθαι, καὶ τόν γε πρῶτον διαδοῦντα. πάλιν δ' ὁμοιοῦντα δ' αὖθις ἐπὶ τὸν πρότερον, ἑτέρας αὖθις ἐργάζεσθαι ταῖς προτέραις ὁμοίας περιπλοκάς. ἐναργῶς γοῦν ἐνταῦθα τὸ ληρῶδες τῆς αἰτίας ἐλέγχεται. γραφεῖα γοῦν οἶδά ποτε σιδηρᾶ πέντε κατὰ τὸ συνεχὲς ἀλλήλοις συναφθέντα, τοῦ πρώτου μὲν μόνου τῆς λίθου ψαύσαντος, ἐξ ἐκείνου δ' εἰς τἆλλα τῆς δυνάμεως διαδοθείσης, καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς εἰ μὲν τῷ κάτω τοῦ γραφείου πέρατι προσάγοις ἕτερον, ἔχεταί τε καὶ συνάπτεται καὶ κρέμαται τὸ προσενεχθέν. εἰ δ' ἄλλῳ τινὶ μορίῳ τῶν πλαγίων προσθείης, οὐ συνάπτεται. πάντη γὰρ ὁμοίως ἡ τῆς λίθου διαδίδοται δύναμις, εἰ μόνον ἅψαιτο κατά τι τοῦ πρώτου γραφείου. καὶ μέντοι κἀκ τούτου πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ὅλον ἡ δύναμις ἅμα νοήματι διαρρεῖ, κἀξ ἐκείνου πάλιν εἰς τὸ τρίτον ὅλον. εἰ δὴ νοήσαις μικράν τινα λίθον ἡρακλείαν ἐν οἴκῳ τινὶ κρεμαμένην, εἶτ' ἐν κύκλῳ πάμπολλα ψαύοντα σιδήρια, κἀκείνων πάλιν ἕτερα, κἀκείνων ἄλλα, καὶ τοῦτ' ἄχρι πλείονος, ἅπαντα δήπου πίμπλασθαι χρὴ τὰ σιδήρια τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου σωμάτων. καὶ κινδυνεύει διαφορηθῆναι, τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο λιθίδιον, εἰς τὰς ἀπορροὰς διαλυθέν. καίτοι κἂν εἰ μηδὲν παράκειοιτο αὐτῷ σιδήριον, εἰς τὸν ἀέρα σκεδάννυται μάλισθ' εἰ καὶ θερμὸς ὑπάρχει. ναί φησι, σμικρὰ γὰρ αὐτὰ χρὴ πάνυ νοεῖν, ὥστε τῶν ἐμφερομένων τῷ ἀέρι ψηγμάτων τούτων δὴ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων ἔνια, μυριοστὸν εἶναι μόριον. εἶτ' ἐξ οὕτω σμικρῶν, τολμᾶτε λέγειν κρεμάννυσθαι βάρη τηλικαῦτα σιδήρου. εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν μυριοστόν ἐστι μόριον τῶν ἐν τῷ ἀέρι φερομένων ψηγμάτων, πηλίκον χρὴ νοῆσαι τὸ πέρας αὐτῶν τὸ ἀγκιστρῶδες, ᾧ περιπλέκεται πρὸς ἄλληλα. πάντως γὰρ δή που τοῦτο σμικρότατόν ἐστιν ὅλου τοῦ ψήγματος. εἶτα μικρὸν μικρῷ, κινούμενον κινουμένῳ περιπλακέν, οὐκ εὐθὺς ἀποπάλλεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλ' ἄττα πάντως αὐτοῖς, τὰ μὲν κάτωθεν τὰ δ' ἄνωθεν, καὶ τὰ μὲν ἔμπροσθεν, τὰ δ' ὄπισθεν, τὰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐκρηγνύμενα, σείει τε καὶ ταράττει, καὶ μένειν οὐκ ἐᾷ. καὶ μέντοι καὶ πολλὰ χρὴ νοεῖν ἐξ ἀνάγκης ἕκαστον ἐκείνων τῶν μικρῶν σωμάτων ἔχειν ἀγκιστρώδη πέρατα. δι' ἑνὸς μὲν γὰρ ἀλλήλοις οὐ συνάπτεται, δι' ἑτέρου δ' ἑνὸς τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τῇ λίθῳ, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ σιδήρῳ. εἰ γὰρ ἄνω μὲν ἐξαφθείη τῆς λίθου, κάτω δὲ τῷ σιδήρῳ μὴ συμπλακείη, πλέον οὐδέν. ὥστε τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τὸ ἄνω μόριον ἐκκρέμασθαι χρὴ τῆς λίθου, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ κάτω πέρατι συνῆφθαι τὸν σίδηρον. ἐπεὶ δὲ κἀκ τῶν πλαγίων ἀλλήλοις περιπλέκεται, πάντως που κἀνταῦθα ἔχει τὰ ἄγκιστρα. καὶ μέμνησό μοι πρὸ πάντων ὅπως ὄντα σμικρά, τὰς τοσαύτας τε καὶ τοιαύτας ἀποφύσεις ἔχει. καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι δεῖ μεμνῆσθαι, ὅπως ἵνα τὸ δεύτερον σίδηρον συναφθῇ τῷ πρώτῳ, καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ τρίτον, κἀκείνῳ τὸ τέταρτον. ἅμα μὲν διέρχεσθαι χρὴ τοὺς πόρους ταυτὶ τὰ σμικρὰ καὶ ληρώδη ψήγματα, ἅμα δ' ἀποπάλλεσθαι τοῦ μετ' αὐτὸ τεταγμένου, καίτοι κατὰ πᾶν ὁμοίου τὴν φύσιν ὑπάρχοντος. οὐδὲ γὰρ ἡ τοιαύτη πάλιν ὑπόθεσις ἄτολμος. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, μακρῷ τῶν ἔμπροσθεν ἀναισχυντοτέρα. πέντε σιδηρείων ὁμοίων ἀλλήλοις ἐφεξῆς τεταγμένων, διὰ μὲν τοῦ πρώτου διαδυόμενα ῥᾳδίως τῆς λίθου τὰ μόρια, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἀποπάλλεσθαι, καὶ μὴ διὰ τούτου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑτοίμως διεξέρχεσθαι. καὶ μὴν ἑκατέρως ἄτοπον. εἰ μὲν γὰρ ἀποπάλλεται, πῶς εἰς τὸ τρίτον ὠκέως διεξέρχεται. εἰ δ' οὐκ ἀποπάλλεται, πῶς κρεμάννυται τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ πρώτου. τὴν γὰρ ἀπόπαλσιν αὐτὸς ὑπέθετο δημιουργὸν τῆς ὁλκῆς. ἀλλ' ὅπερ ἔφην, εἰς ἀδολεσχίαν ἀναγκαῖον ἐμπίπτειν, ἐπειδάν τις τοιούτοις ἀνδράσι διαλέγηται. σύντομον οὖν τινα καὶ κεφαλαιώδη λόγον εἰπὼν, ἀπαλλάττεσθαι βούλομαι. τοῖς γὰρ Ἀσκληπιάδου γράμμασιν εἴ τις ἐπιμελῶς ὁμιλήσειε, τήν τε πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀκολουθίαν τῶν τοιούτων δογμάτων, ἀκριβῶς ἂν ἐκμάθοι, καὶ τὴν πρὸς τὰ φαινόμενα μάχην. ὁ μὲν οὖν Ἐπίκουρος τὰ φαινόμενα φυλάττειν βουλόμενος, ἀσχημονεῖ φιλοτιμούμενος ἐπιδεικνύειν αὐτὰ ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογοῦντα. ὁ δ' Ἀσκληπιάδης τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς φυλάττει, τοῦ φαινομένου δ' οὐδὲν αὐτῷ μέλει. ὅστις οὖν βούλεται τὴν ἀτοπίαν ἐξελέγχειν τῶν ὑποθέσεων, εἰ μὲν πρὸς Ἀσκληπιάδην ὁ λόγος αὐτῷ γίγνοιτο, τῆς πρὸς τὸ φαινόμενον ἐπιμιμνησκέτω μάχης. εἰ δὲ πρὸς Ἐπίκουρον τῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς διαφωνίας. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν αἱρέσεις αἱ τῶν ὁμοίων ἀρχῶν ἐχόμεναι, τελέως ἀπέσβησαν. αὗται δ' ἔτι μόναι διαρκοῦσιν οὐκ ἀγεννῶς. καίτοι τὰ μὲν Ἀσκληπιάδου Μηνόδοτος ὁ ἐμπειρικὸς, ἀφύκτως ἐξελέγχει, τήν τε πρὸς τὰ φαινόμενα μάχην ὑπομιμνήσκων αὐτὸν, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα. τὰ δ' Ἐπικούρου πάλιν ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐχόμενος ἀεὶ τῆς ἀκολουθίας, ἧς ἐκεῖνος οὐ πάνυ τι φαίνεται φροντίζων. ἀλλ' οἱ νῦν ἄνθρωποι, πρὶν καὶ ταύτας ἐκμαθεῖν τὰς αἱρέσεις, καὶ τὰς ἄλλας τὰς βελτίους, κἄπειτα χρόνῳ πολλῷ κρῖναί τε καὶ βασανίσαι τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἀληθές τε καὶ ψεῦδες, οἱ μὲν ἰατροὺς ἑαυτοὺς, οἱ δὲ φιλοσόφους ὀνομάζουσι, μηδὲν εἰδότες. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐπίσης τοῖς ἀληθέσι τὰ ψευδῆ τετιμῆσθαι. ὅτῳ γὰρ ἂν ἕκαστος πρώτῳ περιτύχῃ διδασκάλῳ, τοιοῦτος ἐγένετο, μὴ περιμείνας μηδὲν ἔτι παρ' ἄλλου μαθεῖν. ἔνιοι δ' αὐτῶν, εἰ καὶ πλείοσιν ἐντύχοιεν, ἀλλ' οὕτως γ' εἰσὶν ἀσύνετοί τε καὶ βραδεῖς τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ γεγηρακότες οὔπω συνιᾶσιν ἀκολουθίαν λόγου. πάλαι δὲ τοὺς τοιούτους ἐπὶ τὰς βαναύσους τέχνας ἀπέλυον, ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς ὅ τι τελευτήσει θεοὺς εἰδέναι. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ καίτοι φεύγοντες ἀντιλέγειν τοῖς ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς εὐθὺς ἐσφαλμένοις, ὅμως ἠναγκάσθημεν ὑπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀκολουθίας, εἰπεῖν τινα καὶ διαλεχθῆναι πρὸς αὐτούς. ἔτι καὶ τοῦτο προσθήσομεν τοῖς εἰρημένοις, ὡς οὐ μόνον τὰ καθαίροντα φάρμακα πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι τὰς οἰκείας ποιότητας, ἀλλὰ καὶ τὰ τὰς σκόλοπας ἀνάγοντα, καὶ τὰ τὰς τῶν βελῶν ἀκίδας, εἰς πολὺ βάθος σαρκὸς ἐμπεπαρμένας ἐνίοτε. καὶ μέντοι καὶ ὅσα τοὺς ἰοὺς τῶν θηρίων, ἢ τοὺς ἐμπεφαρμαγμένους βέλεσιν ἀνέλκει, καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν ταῖς ἡρακλείαις λίθοις ἐπιδείκνυται δύναμιν. ἔγωγ' οὖν οἶδά ποτε καταπεπαρμένον ἐν ποδὶ νεανίσκου σκόλοπα, τοῖς μὲν δακτύλοις ἕλκουσιν ἡμῖν βιαίως, οὐκ ἀκολουθήσαντα, φαρμάκου δ' ἐπιτεθέντος, ἀλύπως τε καὶ διὰ ταχέων ἀνελθόντα. καίτοι καὶ πρὸς τοῦτο τινὲς ἀντιλέγουσι, φάσκοντες ὅταν ἡ φλεγμονὴ λυθῇ τοῦ μορίους, αὐτομάτως ἐξιέναι τὸν σκόλοπα, πρὸς οὐδενὸς ἀνελκόμενον ἄλλου. ἀλλ' οὗτοί γε πρῶτον μὲν ἀγνοεῖν ἐοίκασιν, ὡς ἄλλα μέν ἐστι φλεγμονῆς, ἄλλα δὲ τῶν οὕτω καταπεπαρμένων ἑλκτικὰ φάρμακα. καίτοι γ' εἴπερ ἀφλεγμάντων γινομένων, ἐξαιρεῖν τὰ παρὰ φύσιν, ὅσα φλε-

ὅσα φλεγμονῆς ἐστὶ λυτικά, ταῦτ' εὐθὺς ἂν ἦν κἀκείνων ἑλκτικά. δεύτερον δ' ὃ καὶ μᾶλλον ἄν τις θαυμάσειεν, ὡς οὐ μόνον, ἄλλα μὲν τοὺς σκόλοπας, ἄλλα δὲ τοὺς ἰοὺς ἕλκει. ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοὺς ἰοὺς ἑλκόντων, τὰ μὲν τὸν τῆς ἐχίδνης, τὰ δὲ τὸν τῆς τρυγόνος, τὰ δ' ἄλλου τινὸς ἐπισπᾶται. καὶ σαφῶς ἐστι τοῖς φαρμάκοις ἐπικειμένους ἰδεῖν αὐτούς. ἐνταῦθ' οὖν Ἐπίκουρον μὲν πάλιν ἐπαινεῖν χρὴ τῆς πρὸς τὸ φαινόμενον αἰδοῦς, μέμφεσθαι δὲ τὸν λόγον τῆς αἰτίας. ὃν γὰρ ἡμεῖς ἕλκοντες τοῖς δακτύλοις οὐκ ἀνηγάγομεν σκόλοπα, τοῦτον ὑπὸ τῶν σμικρῶν ἐκείνων ἀνέλκεσθαι ψηγμάτων, πῶς οὐ παντάπασιν ἄτοπον εἶναι χρὴ νομίζειν; ἆρ' οὖν ἤδη πεπείσμεθα τῶν ὄντων ἑκάστῳ δύναμίν τινα ὑπάρχειν, ᾗ τὴν οἰκείαν ἕλκει ποιότητα, τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δ' ἧττον. ἢ καὶ τὸ τῶν πυρῶν ἔτι παράδειγμα προχειρισόμεθα τῷ λόγῳ. φανοῦνται γὰρ οἶμαι καὶ τῶν γεωργῶν ἀμαθέστεροι τὰ περὶ φύσεως, οἱ μηδὲν ὅλως ὑπὸ μηδενὸς ἕλκεσθαι συγχωροῦντες, ὡς ἔγωγε πρῶτον μὲν ἀκούσας τὸ γινόμενον, ἐθαύμασα, καὶ αὐτὸς ἐβουλήθην αὐτόπτης αὐτοῦ καταστῆναι. μετὰ ταῦτα δ' ὡς καὶ τὸ τῆς πείρας ὡμολόγει, τὴν αἰτίαν σκοπούμενος ἐν παμπόλλῳ χρόνῳ κατὰ πάσας τὰς αἱρέσεις, οὐδεμίαν ἄλλην εὑρεῖν οἷός τε ἦν, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προϊοῦσαν, ἀλλὰ καταγελάστους τε καὶ σαφῶς ἐξεληλεγμένας τὰς ἄλλας ἁπάσας, πλὴν τῆς τὴν ὁλκὴν πρεσβευούσης. ἔστι δὲ τὸ γινόμενον τοιόνδε. μετακομίζοντες οἱ παρ' ἡμῖν γεωργοὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν πυροὺς εἰς τὴν πόλιν ἐν ἁμάξαις τισίν, ὅταν ὑφελέσθαι βουληθῶσιν ὥστε μὴ φωραθῆναι, κεράμι' ἄττα πληρώσαντες ὕδατος, μέσοις αὐτοῖς ἐνιστῶσιν. ἕλκοντες οὖν ἐκεῖνοι διὰ τοῦ κεραμίου τὸ ὑγρὸν εἰς αὐτούς, ὄγκον μὲν καὶ βάρος προσκτῶνται, κατάδηλοι δ' οὐ πάνυ γίγνονται τοῖς ὁρῶσιν. εἰ μή τις προπεπυσμένος ἤδη περιεργότερον ἐπισκοποῖτο. καίτοι γ' εἰ βουληθείης ἐν ἡλίῳ καταθεῖναι πάνυ θερμῷ τουτὶ τὸ ἀγγεῖον, ἐλάχιστον παντελῶς εὑρήσεις τὸ δαπανώμενον ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας. οὕτως ἄρα καὶ ἡ τῆς ἡλιακῆς θερμασίας τῆς σφοδρᾶς, ἰσχυροτέραν οἱ πυροὶ δύναμιν ἔχουσιν ἕλκειν εἰς ἑαυτοὺς τὴν πλησιάζουσαν ὑγρότητα. λῆρος οὖν ἐνταῦθα μακρὸς ἡ πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορὰ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, καὶ μάλιστ' ὅταν ἱκανῶς ᾖ θερμός. πολὺ μὲν ὑπάρχοντος ἢ κατὰ τοὺς πυροὺς λεπτομερεστέρου, δεχομένου δ' οὐδὲ τὸ δέκατον μέρος τῆς εἰς ἐκείνους μεταλαμβανομένης ὑγρότητος. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἠδολεσχήσαμεν οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ὡς ἡ παροιμία φησί, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμανῆναι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν, ἐν ᾗ τῶν μὲν Ἀσκληπιάδου λήρων ἐπιλαθώμεθα. μετὰ δὲ τῶν πεπεισμένων διηθεῖσθαι τὰ οὖρα διὰ τῶν νεφρῶν, τίς ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς ἐνεργείας ἐπισκεψώμεθα. πάντως γάρ, ἢ ἐξ ἑαυτῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φέρεται τὰ οὖρα, τοῦτο βέλτιον εἶναι νομίζοντα, καθάπερ ἡμεῖς ὁπόταν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπίωμεν. ἢ εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, ἕτερόν τι χρὴ τῆς φορᾶς αὐτῶν ἐξευρεῖν αἴτιον. τί δὴ τοῦτ' ἐστιν; εἰ γὰρ μὴ τοῖς νεφροῖς δώσομεν τινὰ δύναμιν ἑλκτικὴν τῆς τοιαύτης ποιότητος, ὡς Ἱπποκράτης ἐνόμιζεν, οὐδὲν ἕτερον ἐξευρήσομεν. ὅτι μὲν γὰρ ἤτοι τούτους ἕλκειν αὐτὸ προσῆκεν, ἢ τὰς φλέβας πέμπειν, εἴπερ γε μὴ ἐξ ἑαυτοῦ φέρεται, παντί που δῆλον. ἀλλ' εἰ μὲν αἱ φλέβες περιστελλόμεναι προωθοῖεν, οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ πᾶν αἷμα περιεχόμενον ἐν ἑαυταῖς, εἰς τοὺς νεφροὺς ἐκθλίψουσιν. εἰ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον ὡς δείξομεν, λείπεται τοὺς νεφροὺς ἕλκειν. πῶς οὖν τοῦτ' ἀδύνατον; τῶν νεφρῶν ἡ θέσις ἀντιβαίνει. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γ' ὑπόκεινται τῇ κοίλῃ φλεβί, καθάπερ τοῖς ἐξ ἐγκεφάλου περιττώμασιν, ἔν τε τῇ ῥινὶ καὶ κατὰ τὴν ὑπερῴαν, οἱ τοῖς ἠθμοῖς ὅμοιοι πόροι. ἀλλ' ἑκατέρωθεν αὐτῇ παράκεινται. καὶ μὴν εἴπερ ὁμοίως τοῖς ἠθμοῖς, ὅσον ἂν ᾖ λεπτότερον καὶ τελέως ὀρρῶδες, τοῦτο μὲν ἑτοίμως διαπέμπουσι. τὸ δὲ παχύτερον ἀποστέγουσιν, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἰέναι χρὴ τὸ αἷμα τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ κοίλῃ φλεβί, καθάπερ εἰς τὸν τρυγητὸν ὁ πᾶς οἶνος ἐμβάλλεται. καὶ μὴν γε καὶ τὸ τοῦ γάλακτος τοῦ τυρουμένου παράδειγμα, σαφῶς ἂν ὃ βούλομαι λέγειν, ἐνδείξηται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πᾶν ἐμβληθὲν εἰς τοὺς ταλάρους, οὐ πᾶν διηθεῖται, ἀλλ' ὅσον ἂν ᾖ λεπτότερον τῆς εὐρύτητος τῶν πλοκάμων, εἰς τὸ κάταντες φέρεται, καὶ τοῦτο μὲν ὀρρὸς ἐπονομάζεται. τὸ λοιπὸν δὲ παχύ, τὸ μέλλον ἔσεσθαι τυρός, ὡς ἂν οὐ παραδεχομένων αὐτὸ τῶν ἐν τοῖς ταλάροις πόρων, οὐ διεκπίπτει κάτω. καὶ τοίνυν εἴπερ οὕτως μέλλει διηθεῖσθαι τῶν νεφρῶν, ὁ τοῦ αἵματος ὀρρός, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἥκειν χρὴ τὸ αἷμα. καὶ μὴ τὸ μὲν ἥκειν, τὸ δ' οὔ. πῶς οὖν ἔχει τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς; τὸ μὲν ἕτερον μέρος τῆς κοίλης ἄνω πρὸς τὴν καρδίαν ἀναφέρεται, τὸ λοιπὸν δ' ἐπιβαίνει τῇ ῥάχει, καθ' ὅλης αὐτῆς ἐκτεινόμενον ἄχρι τῶν σκελῶν. ὥστε τὸ μὲν ἕτερον, οὐδ' ἐγγὺς ἀφικνεῖται τῶν νεφρῶν, τὸ λοιπὸν δὲ πλησιάζει μέν, οὐ μὴν εἰς αὐτούς γε καταφύεται. ἐχρῆν δ' εἴπερ ἔμελλεν ὡς δι' ἠθμῶν αὐτῶν καθαρθήσεσθαι τὸ αἷμα, πᾶν ἐμπίπτειν εἰς αὐτούς, κἄπειτα κάτω μὲν φέρεσθαι τὸ λεπτόν. ἴσχεσθαι δ' ἄνω τὸ παχύ, νυνὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. πλάγιοι γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς κοίλης φλεβὸς οἱ νεφροὶ κεῖνται. οὔκουν ὡς ἠθμοὶ διηθοῦσι, πεμπούσης μὲν ἐκείνης, αὐτοὶ δ' οὐδεμίαν εἰσφερόμενοι δύναμιν, ἀλλ' ἕλκουσι δηλονότι. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπεται. πῶς οὖν ἕλκουσιν; εἰ μὲν ὡς Ἐπίκουρος οἴεται τὰς ὁλκὰς ἁπάσας γίγνεσθαι κατὰ τὰς τῶν ἀτόμων ἀποπάλσεις τε καὶ περιπλοκάς, ἄμεινον ὄντως ἐστὶν εἰπεῖν, μὴ δ' ἕλκειν ὅλως αὐτούς. πολὺ γὰρ ἄν, οὕτω γε τῶν ἐπὶ τῆς ἡρακλείας λίθου μικρῷ πρόσθεν εἰρημένων ὁ λόγος ἐξεταζόμενος εὑρεθείη γελοιότερος, ἀλλ' ὡς Ἱπποκράτης ἐβούλετο. λεχθήσεται δὲ σαφέστερον ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ. νῦν γὰρ οὐ τοῦτο πρόκειται διδάσκειν, ἀλλ' ὡς οὔτ' ἄλλο τι δυνατὸν ἂν εἰπεῖν αἴτιον εἶναι τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως, πλὴν ὁλκῆς τῶν νεφρῶν. οὔθ' οὕτω γίγνεσθαι τὴν ὁλκήν, ὡς οἱ μηδεμίαν οἰκείαν διδόντες τῇ φύσει δύναμιν, οἴονται γίγνεσθαι. τούτου γὰρ ὁμολογηθέντος, ὡς ἔστιν ὅλως τις ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις δύναμις ἑλκτική, ληρώδης εἶναι νομίζοιτ' ἄν, ὁ περὶ ἀναδόσεως τροφῆς ἄλλο τι λέγειν ἐπιχειρῶν. Ἐρασίστρατος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἑτέραις μὲν τισὶ δόξαις εὐήθεσιν ἀντεῖπε διὰ μακρῶν. ὑπερέβη δὲ τελέως τὴν Ἱπποκράτειον, οὐδ' ἄχρι τοῦ μνημονεῦσαι μόνον αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς περὶ καταπόσεως ἐποίησεν, ἀξιώσας. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἄχρι τοσούτου φαίνεται μνημονεύων, ὡς τοὔνομα εἰπεῖν τῆς ὁλκῆς μόνον, ὧδέ πη γράφων. ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίης οὐδεμία φαίνεται εἶναι. περὶ δὲ τῆς ἀναδόσεως τὸν λόγον ποιούμενος, οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς ἐμνημόνευσε τῆς Ἱπποκρατείου δόξης. καίτοι γ' ἐπήρκεσεν ἂν ἡμῖν, εἰ καὶ τοῦτ' ἔγραψε μόνον, ὡς Ἱπποκράτης εἰπών, σάρκες ὁλκοὶ ἐκ κοιλίης ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ψεύδεται, οὔτε γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας, οὔτ' ἔσωθεν, οὔτ' ἔξωθεν

δύναιτ᾽ ἂν ἕλκειν. εἰ δὲ καὶ ὅτι μήτρας αἰτιώμενος ἄρρωστον αὐχένα, κακῶς εἶπεν. οὐ γὰρ δύναται αὐτίκα ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονήν. ἢ εἰ καί τι τοιοῦτον ἄλλο γράφειν ὁ Ἐρασίστρατος ἠξίωσε, τότ᾽ ἂν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτὸν ἀπολογούμενοι, εἴπομεν, ὦ γενναῖε, μὴ ῥητορικῶς ἡμῶν κατάτρεχε χωρὶς ἀποδείξεως. ἀλλ᾽ εἰπέ τινα κατηγορίαν τοῦ δόγματος, ἵν᾽ ἢ πεισθῶμέν σοι καλῶς ἐξελέγχοντι τὸν παλαιὸν λόγον, ἢ μεταπείθωμεν ἀγνοοῦντα. καίτοι τί λέγω ῥητορικῶς. μὴ γὰρ, ἐπειδή τινες τῶν ῥητόρων ἃ μάλιστα ἀδυνατοῦσι διαλύεσθαι, ταῦτα διαγελάσαντες, οὐδ᾽ ἐπιχειροῦσιν ἀντιλέγειν. ἤδη που τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἡγούμεθα εἶναι τὸ ῥητορικῶς. τὸ γὰρ διὰ λόγου πιθανοῦ, ἐστὶ τὸ ῥητορικῶς. τὸ δὲ ἄνευ λόγου πιθανοῦ, βωμολοχικὸν, οὐ ῥητορικόν. οὐκ οὖν οὔτε ῥητορικῶς, οὔτε διαλεκτικῶς ἀντεῖπεν ὁ Ἐρασίστρατος ἐν τῷ περὶ τῆς καταπόσεως λόγῳ. τί γάρ φησιν. ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίας οὐδεμία φαίνεται εἶναι. πάλιν οὖν αὐτῷ παρ᾽ ἡμῶν ἀντιμαρτυρῶν ὁ αὐτὸς λόγος ἀντιπαραβαλλέσθω. περιστολὴ μὲν οὖν τοῦ στομάχου οὐδεμία φαίνεται εἶναι. καὶ πῶς οὐ φαίνεται τάχ᾽ ἂν ἴσως εἴποι τις τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ; τὸ γὰρ λέγειν τῶν ἄνωθεν αὐτοῦ μερῶν συστελλομένων, διαστέλλεσθαι τὰ κάτω, πῶς οὐκ ἔστι τῆς περιστολῆς ἐνδεικτικόν. αὖθις οὖν ἡμεῖς, καὶ πῶς οὐ φαίνεται φήσομεν ἡ τῆς κοιλίας ὁλκή. τὸ γὰρ ἀεὶ τῶν κάτωθεν μερῶν τοῦ στομάχου διαστελλομένων, συστέλλεσθαι τὰ ἄνω, πῶς οὐκ ἔστι τῆς ὁλκῆς ἐνδεικτικόν. εἰ δὲ σωφρονήσειέ ποτε καὶ γνοίη τὸ φαινόμενον τοῦτο, μηδὲν μᾶλλον τῆς ἑτέρας τῶν δοξῶν ὑπάρχειν ἐνδεικτικὸν, ἀλλ᾽ ἀμφοτέρων εἶναι κοινὸν, οὕτως ἂν ἤδη δειξαιμεν αὐτῷ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν τῆς τοῦ ἀληθοῦς εὑρέσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοιλίας αὖθις. ἡ δὲ τῆς τροφῆς ἀνάδοσις, οὐδὲν δεῖται τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, ἅπαξ γε τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως ἐπὶ τῶν νεφρῶν ὡμολογημένης, ἣν καίτοι πάνυ σαφῶς ἀληθῆ γινώσκων ὑπάρχειν ὁ Ἐρασίστρατος, οὔτε ἐμνημόνευσεν, οὔτ᾽ ἀντεῖπεν, οὔθ᾽ ὅλως ἀπεφήνατό τινα, ἔχει δόξαν ὑπὲρ τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως. ἢ διατί προειπὼν εὐθὺς κατ᾽ ἀρχὰς τὸν καθ᾽ ὅλου λόγον, ὡς ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ἐρεῖ, πρῶτον αἵ τινές τε εἰσὶ καὶ πῶς γίγνονται, καὶ διὰ τίνων τόπων, ἐπὶ τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως, ὅτι μὲν διὰ νεφρῶν ἀπεφήνατο, τὸ δ᾽ ὅπως γίγνεται παρέλιπε. μάτην οὖν ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς πέψεως ἐδίδαξεν ὅπως γίγνεται, καὶ περὶ τῆς τοῦ χολώδους περιττώματος διακρίσεως κατατρίβει. ἀρκεῖ γὰρ εἰπεῖν καὶ ταῦτα, τὰ μόρια δι᾽ ὧν γίγνεται, τὸ δ᾽ ὅπως παραλιπεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων εἶχε λέγειν, οὐ μόνον δι᾽ ὧν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὅν τινα γίνεται τρόπον, ὥσπερ οἶμαι καὶ περὶ τῆς ἀναδόσεως. οὐ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ μόνον εἰπεῖν, ὅτι διὰ φλεβῶν, ἀλλὰ καὶ πῶς ἐπεξῆλθεν, ὅτι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ. περὶ δὲ τῶν οὔρων τε καὶ διακρίσεως, ὅτι μὲν διὰ νεφρῶν γίνεται γράφει, τὸ δ᾽ ὅπως, οὐκέτι προστίθησιν. οὔτε γὰρ οἶμαι τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν ἦν εἰπεῖν. οὕτω γὰρ ἂν οὐδεὶς ὑπὸ ἰσχουρίας ἀπέθανεν οὐδέποτε, μὴ δυναμένου πλέονος ἐπιρρυῆναί ποτε παρὰ τὸ κενούμενον. ἄλλης γὰρ αἰτίας μηδεμιᾶς προστεθείσης, ἀλλὰ μόνης τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ποδηγούσης τὸ συνεχὲς, οὐκ ἐγχωρεῖ πλέον ἐπιρρυῆναι ποτὲ τοῦ κενουμένου. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἄλλην τινὰ προσθεῖναι πιθανὴν αἰτίαν εἶχεν, ὡς ἐπὶ τῆς ἀναδόσεως, τὴν ἔκθλιψιν τῆς γαστρός. ἀλλ᾽ αὕτη γ᾽ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν αἵματος ἀπολώλει τελέως, οὐ τῷ μήκει μόνον τῆς ἀποστάσεως ἐκλυθεῖσα, ἀλλὰ καὶ τῷ τὴν καρδίαν ὑπερκειμένην ἐξαρπάζειν αὐτῆς σφοδρῶς καθ᾽ ἑκάστην διαστολὴν οὐκ ὀλίγον αἷμα, μόνη δή τις ἔτι καὶ πάντων ἔρημος ἀπολείπεται τῶν σοφισμάτων ἐν τοῖς κάτω τῆς κοίλης ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία, δι᾽ ἥν τε τοὺς ἐπὶ ταῖς ἰσχουρίαις ἀποθνήσκοντας ἀπολωλεκυῖα τὴν πιθανότητα, καὶ διὰ τὴν τῶν νεφρῶν θέσιν οὐδὲν ἧττον. εἰ μὲν γὰρ ἅπαν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐφέρετο τὸ αἷμα, δεόντως ἄν τις ἅπαν ἔφασκεν αὐτὸ καθαίρεσθαι. νυνὶ δὲ, οὐ γὰρ ὅλον, ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτοῦ μέρος, ὅσον αἱ μέχρι νεφρῶν δέχονται φλέβες, ἐπ᾽ αὐτοὺς ἔρχεται, καὶ μόνον ἐκεῖνο καθαρθήσεται. καὶ τὸ μὲν ὀρρῶδες αὐτοῦ καὶ λεπτὸν, οἷον δι᾽ ἠθμῶν τινῶν τῶν νεφρῶν διαδύσεται. τὸ δ᾽ αἱματῶδές τε καὶ παχὺ, κατὰ τὰς φλέβας ὑπομένον, ἐμπόδιον στήσεται τῷ κατόπιν ἐπιρρέοντι. παλινδρομεῖν οὖν αὐτὸ πρότερον ἐπὶ τὴν κοίλην ἀναγκαῖον, καὶ κενὰς οὕτως ἐργάζεσθαι τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰούσας φλέβας, αἳ δεύτερον οὐκέτι παρακομιοῦσιν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀκάθαρτον αἷμα. κατειληφότος γὰρ αὐτὰς τοῦ προτέρου, πάροδος οὐδεμία λέλειπται. τίς οὖν ἡμῖν δύναμις ἀπάξει πάλιν ὀπίσω τῶν νεφρῶν τὸ καθαρὸν αἷμα; τίς δὲ τοῦτο μὲν διαδεξαμένη, κελεύσει πρὸς τὸ κάτω μέρος ἰέναι τῆς κοίλης, ἑτέρῳ δ᾽ ἄνωθεν ἐπιφερομένῳ προστάξει πρὶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀπελθεῖν, μὴ φέρεσθαι. ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα συνιδὼν ὁ Ἐρασίστρατος ἀποριῶν μεστὰ, καὶ μίαν μόνην δόξαν εὔπορον εὑρὼν ἐν ἅπασι, τὴν τῆς ὁλκῆς, οὔτ᾽ ἀρέσθαι βουλόμενος, οὔτε τὰ πρὸς Ἱπποκράτους ἐθέλων λέγειν, ἄμεινον ὑπέλαβε σιωπητέον εἶναι περὶ τοῦ τρόπου τῆς διακρίσεως. ἀλλ᾽ εἰ κἀκεῖνος ἐσιώπησεν, ἡμεῖς οὐ σιγήσομεν. ἴσμεν γὰρ ὡς οὐκ ἐνδέχεται παρελθόντα τὴν Ἱπποκράτειον δόξαν, εἶθ᾽ ἕτερόν τι περὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἐνεργείας εἰπόντα, μὴ οὐ καταγέλαστον εἶναι παντάπασιν. διὰ τοῦτ᾽ Ἐρασίστρατος μὲν ἐσιώπησεν, Ἀσκληπιάδης δ᾽ ἐψεύσατο, παραπλησίως οἰκέταις λάλοις μὲν τὰ πρόσθεν τοῦ βίου, καὶ πολλὰ πολλάκις ἐγκλήματα διαλυσαμένοις ὑπὸ περιττῆς πανουργίας, ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ δέ ποτε κατειλημμένοις, εἶτ᾽ οὐδὲν ἐξευρίσκουσι σόφισμα, κἄπειτ᾽ ἐνταῦθα τοῦ μὲν αἰδημονεστέρου σιωπῶντος, οἷον ἀποπληξίᾳ τινὶ κατειλημμένου. τοῦ δ᾽ ἀναισχυντοτέρου, κρύπτοντος μὲν ἔθ᾽ ὑπὸ μάλης τὸ ζητούμενον, ἐξομνυμένου δὲ, καὶ μὴ δ᾽ ἑωρακέναι πώποτε φάσκοντος. οὕτω γάρ τοι ὁ Ἀσκληπιάδης ἐπιλειπόντων αὐτῷ τῶν τῆς πανουργίας σοφισμάτων, καὶ μήτε τῆς πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορᾶς ἐχούσης ἔτι χώραν ἐνταυθοῖ ληρεῖσθαι, μήθ᾽ ὡς ὑπὸ τῶν νεφρῶν γεννᾶται τουτὶ τὸ περίττωμα, καθάπερ ὑπὸ τῶν ἐν ἥπατι πόρων ἡ χολὴ, ἀδύνατον ὂν εἰπόντα, μὴ οὐ μέγιστον ὀφλεῖν γέλωτα, ἐξόμνυταί τε καὶ ψεύδεται φανερῶς, οὐ διήκειν λέγων ἐπὶ τοὺς νεφροὺς τὸ οὖρον, ἀλλ᾽ ἀτμοειδῶς εὐθὺς ἐκ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν μερῶν εἰς τὴν κύστιν ἀθροίζεσθαι. οὗτοι μὲν οὖν τοῖς ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ κατειλημμένοις οἰκέταις ὁμοίως ἐκπλαγέντες, ὁ μὲν ἐσιώπησεν, ὁ δ᾽ ἀναισχύντως ψεύδεται. Τῶν δὲ νεωτέρων ὅσοι τοῖς τούτων ὀνόμασιν ἑαυτοὺς ἐσέμνυναν, Ἐρασιστρατείους τε καὶ Ἀσκληπιαδείους ἐπονομάσαντες, ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τοῦ βελτίστου Μενάνδρου κατὰ τὰς κωμῳδίας εἰσαγομένοις οἰκέταις Δάοις τέ τισι καὶ Γέταις, οὐδὲν ἡγουμένοις φασὶ πεπρᾶχθαι γενναῖον, εἰ μὴ τρὶς ἐξαπατήσειαν τὸν δεσπότην, οὕτω καὶ αὐτοὶ κατὰ πολλὴν σχολὴν ἀναίσχυντα

αἴσχιστα σοφίσματα συνέθεντο. οἱ μὲν ἵνα μηδ᾽ ὅλως ἐξελεγχθῇ ποτὲ Ἀσκληπιάδης ψευδόμενος, οἱ δ᾽ ἵνα κακῶς εἴπωσιν, ἃ καλῶς ἐσιώπησεν Ἐρασίστρατος. ἀλλὰ τῶν μὲν Ἀσκληπιαδείων ἅλις. οἱ δ᾽ Ἐρασιστράτειοι λέγειν ἐπιχειροῦντες ὅπως οἱ νεφροὶ διηθοῦσι τὸ οὖρον, ἅπαντα δρῶσι τε καὶ πάσχουσι, καὶ παντοῖοι γίγνονται, πιθανόν τι ζητοῦντες ἐξευρεῖν αἴτιον, ὁλκῆς μὴ δεόμενον. οἱ μὲν δὴ πλησίον Ἐρασιστράτου τοῖς χρόνοις γενόμενοι, τὰ μὲν ἄνω τῶν νεφρῶν μόρια, καθαρὸν αἷμα λαμβάνειν φασὶ, τὸ βάρος δ᾽ ἔχειν τὸ ὑδατῶδες περίττωμα, βρίθειν τε καὶ ὑπορρεῖν κάτω. διηθούμενον δ᾽ ἐνταῦθα κατὰ τοὺς νεφροὺς αὐτοὺς, χρηστὸν οὕτως γενόμενον, ἅπασι τοῖς κάτω τῶν νεφρῶν ἐπιπέμπεσθαι τὸ αἷμα. καὶ μέχρι γέ τινος ηὐδοκίμησεν ἥδε ἡ δόξα, καὶ ἤκμασεν, καὶ ἀληθὴς ἐνομίσθη. χρόνῳ δ᾽ ὕστερον καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἐρασιστρατείοις ὕποπτος ἐφάνη, καὶ τελευτῶντες ἀπέστησαν αὐτῆς. αἰτεῖσθαι γὰρ ἔδοξαν δύο ταῦτα, μήτε συγχωρούμενα πρός τινος, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀποδειχθῆναι δυνάμενα, πρῶτον μὲν τὸ βάρος τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος ἐν τῇ κοίλῃ πρώτῃ φλεβὶ γιγνώμενον, ὥσπερ οὐκ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχον, ὁπότ᾽ ἐκ τῆς κοιλίας εἰς ἧπαρ ἀνεφέρετο. τί δὴ οὖν οὐκ εὐθὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὑπέῤῥει κάτω; πῶς δ᾽ ἂν τῷ δόξειεν εὐλόγως εἰρῆσθαι συντελεῖν εἰς τὴν ἀνάδοσιν ἡ ὑδατώδης ὑγρότης, εἴπερ οὕτως ἐστὶ βαρεῖα. δεύτερον δ᾽ ἄτοπον, ὅτι κἂν κάτω συγχωρηθῇ φέρεσθαι πᾶσα, καὶ μηκέτ᾽ εἶναι κατ᾽ ἄλλο χωρίον, ἢ τὴν κοίλην φλέβα, τίνα τρόπον εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμπεσεῖται, χαλεπόν. μᾶλλον δ᾽ ἀδύνατον εἰπεῖν, μήτ᾽ ἐν τοῖς κάτω μέρεσι κειμένων αὐτῶν τῆς φλεβὸς, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πλαγίων, μήτ᾽ ἐμφυομένης αὐτοῖς τῆς κοίλης, ἀλλ᾽ ἀπόφυσιν τινὰ μόνην εἰς ἑκάτερα πεμπούσης, ὥσπερ καὶ εἰς τἄλλα πάντα μόρια. τίς οὖν ἡ διαδεξαμένη ταύτην δόξα τὴν καταγνωσθεῖσαν; ἐμοὶ μὲν ἠλιθιωτέρα μακρῷ φαίνεται τῆς προτέρας. ἤκμασε δ᾽ οὖν καὶ αὐτή ποτε. φασὶ γὰρ εἰ κατὰ τῆς γῆς ἐκχυθῇ μεμιγμένον ἔλαιον ὕδατι, διάφορον ἑκάτερον ὁδὸν βαδιεῖσθαι, καὶ ῥυήσεσθαι, τὸ μὲν τῇδε, τὸ δὲ τῇδε. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἶναι φασὶν, εἰ τὸ μὲν ὑδατῶδες ὑγρὸν εἰς τοὺς νεφροὺς ῥεῖ, τὸ δ᾽ αἱματῶδες διὰ τῆς κοίλης φέρεται κάτω. κατέγνωσται οὖν ἤδη καὶ ἥδε ἡ δόξα. διατί γὰρ ἀπὸ τῆς κοίλης μυρίων ἐκπεφυκυιῶν φλεβῶν, αἷμα μὲν εἰς τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἡ δ᾽ ὀῤῥώδης ὑγρότης, εἰς τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φερομένας ἐκτρέπεται; τοῦτ᾽ αὐτὸ τὸ ζητούμενον οὐκ εἰρήκασιν, ἀλλὰ τὸ γινόμενον εἰπόντες μόνον, οἴονται τὴν αἰτίαν ἀποδεδωκέναι. πάλιν οὖν τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, τὴν χειρίστην ἁπασῶν δόξαν, ἐξευρημένην δὲ νῦν ὑπὸ Λύκου τοῦ Μακεδόνος, εὐδοκιμοῦσαν τε διὰ τὸ καινὸν ἤδη λέγωμεν. ἀπεφήνατο γὰρ δὴ ὁ Λύκος οὗτος, ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον. ὅτι μὲν οὖν αὐτὸ τὸ πινόμενον ἅπαν οὖρον γίνεται, πλὴν εἴ τι κατὰ τῶν διαχωρημάτων ὑπῆλθεν, ἢ εἰς ἱδρῶτας ἀπεχώρησεν, ἢ κατὰ τὴν ἄδηλον διαπνοὴν, ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸ πλῆθος τῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν οὐρουμένων. ἐν χειμῶνι δὲ μάλιστα μαθεῖν ἐστιν, ἐπὶ τῶν ἀργούντων μὲν, κωθωνιζομένων δὲ, καὶ μάλιστ᾽ εἰ λεπτὸς ὁ οἶνος εἴη καὶ πόσιμος. οὐροῦσι γὰρ οὗτοι διὰ ταχέων ὀλίγου δεῖν ὅσον περ καὶ πίνουσιν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος οὕτως ἐγίνωσκεν, οἱ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἀνεγνωκότες σύγγραμμα τῶν καθόλου λόγων, ἐπίστανται. ὥσθ᾽ ὁ Λύκος οὔτ᾽ ἀληθῆ λέγων φαίνεται, οὔτ᾽ Ἐρασιστράτεια. λευκῷ δ᾽ ἤδη τινὶ κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι, μήτ᾽ αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος. ἀλλ᾽ οὔτι που τούτου γ᾽ ἕνεκα παροπτέος. ἴσως γάρ τι λέγει θαυμαστὸν, ὃ μηδεὶς τῶν ἔμπροσθεν ἔγνω. τὸ μὲν οὖν ἅπαντα τὰ τρεφόμενα μόρια ποιεῖν τι περίττωμα, συγχωροῦμεν. τὸ δὲ τοὺς νεφροὺς μόνους οὕτω σμικρὰ σώματα χόας ὅλους τέτταρας, ἢ καὶ πλείους ἴσχειν ἐνίοτε περιττώματος, οὐθ᾽ ὁμολογούμενον, ἔτι λόγον ἔχον. τὸ γὰρ ἑκάστου τῶν μειζόνων σπλάγχνων περίττωμα, πλεῖον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οἷον αὐτίκα τὸ τοῦ πνεύμονος, εἴπερ ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ σπλάγχνου γίνοιτο, πολλαπλάσιον ἔσται δήπου τοῦ κατὰ τοὺς νεφροὺς, ὥσθ᾽ ὅλος μὲν ὁ θώραξ ἐμπλησθήσεται. πνιγήσεται δ᾽ αὐτίκα τὸ ζῶον. ἀλλ᾽ εἰ ἴσως φήσει τις γίγνεσθαι καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἄλλων μορίων περίττωμα, διὰ ποίων κύστεων ἐκκρίνεται. εἰ γὰρ οἱ νεφροὶ τοῖς κωθωνιζομένοις, τρεῖς ἢ τέτταρας ἐνίοτε χόας ποιοῦσι περιττώματος, ἑκάστου τῶν ἄλλων σπλάγχνων, πολλῷ πλέους ἔσονται. καὶ πίθου τινὸς οὕτω μεγίστου δεήσει, τοῦ δεξομένου τὰ πάντων περιττώματα. καίτοι πολλάκις ὅσον ἔπιέ τις, ὀλίγου δεῖν ἅπαν οὔρησεν, ὡς ἂν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φερομένου τοῦ πόματος ἅπαντος. ἔοικεν οὖν ὁ τὸ τρίτον ἐξαπατῶν, οὕτως οὐδὲν ἀνύειν, ἀλλ᾽ εὐθὺς γεγονέναι κατάφωρος, καὶ μένειν ἔτι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἄπορον Ἐρασιστράτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πλὴν Ἱπποκράτους. διατρίβω δ᾽ ἑκὼν ἐν τῷ τόπῳ, σαφῶς εἰδὼς, ὅτι μηδὲν εἰπεῖν ἔχει μηδεὶς ἄλλος περὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἐνεργείας, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον, ἢ τῶν μαγείρων ἀμαθεστέρους φαίνεσθαι, μὴ δ᾽ ὅτι διηθεῖται δι᾽ αὐτῶν τὸ οὖρον ὁμολογοῦντας, ἢ τοῦτο συγχωρήσαντας, μηδὲν ἔτ᾽ ἔχειν εἰπεῖν ἕτερον αἴτιον τῆς διακρίσεως, πλὴν τῆς ὁλκῆς. ἀλλ᾽ εἰ μὴ τῶν οὔρων ἡ φορὰ τῇ περὶ τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ γίγνεται, δῆλον ὡς οὐδ᾽ ἡ τοῦ αἵματος, οὐδ᾽ ἡ τῆς χολῆς, ἢ εἴπερ ἐκείνων καὶ τούτου. πάντως γὰρ ὡσαύτως ἀναγκαῖον ἐπιτελεῖσθαι καὶ κατ᾽ αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον. εἰρήσεται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα γράμματι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

ΟΤΙ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶν οὐκ Ἐρασιστράτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσοι μέλλουσι περὶ διακρίσεως οὔρων ἐρεῖν τι χρηστὸν, ὁμολογῆσαι δύναμίν τινα ὑπάρχειν τοῖς νεφροῖς ἕλκουσαν εἰς ἑαυτοὺς ποιότητα τοιαύτην, οἵα ἐν τοῖς οὔροις ἐστὶ, διὰ τοῦ πρόσθεν ἐπιδέδεικται γράμματος. ἀναμιμνησκόντων ἅμ᾽ αὐτῷ καὶ τοῦθ᾽ ἡμῶν, ὡς οὐκ ἄλλως μὲν εἰς τὴν κύστιν τὰ οὖρα φέρεται διὰ τῶν νεφρῶν, ἄλλως δ᾽ εἰς ἅπαντα τὰ μόρια τοῦ ζώου τὸ αἷμα, κατ᾽ ἄλλον δέ τινα τρόπον ἡ ξανθὴ χολὴ διακρίνεται. δειχθείσης γὰρ ἐναργῶς ἐφ᾽ ἑνὸς οὑτινοσοῦν ὀργάνου τῆς ἑλκτικῆς τε καὶ ἐπισπαστικῆς ὀνομαζομένης δυνάμεως, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐπὶ τὰ λοιπὰ μεταφέρειν αὐτήν. οὐ γὰρ δὴ τοῖς μὲν νεφροῖς ἡ φύσις ἔδωκέ τινα τοιαύτην δύναμιν, οὐχὶ δέ γε καὶ τοῖς τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἕλκουσιν ἀγγείοις. οὐδὲ τούτοις μὲν, οὐκέτι

δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἑκάστῳ. καὶ μὴν εἰ τοῦτ᾽ ἀληθές ἐστι, θαυμάζειν χρὴ τοῦ Ἐρασιστράτου, ψευδεῖς οὕτω λόγους
ὑπὲρ ἀναδόσεως τροφῆς εἰπόντος, ὡς μηδ᾽ Ἀσκληπιάδην λαθεῖν. καίτοι γε οἴεται παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς
ὑπάρχειν, ὡς εἴπερ ἐκ τῶν φλεβῶν ἀποῤῥέοι τι, δυοῖν θάτερον, ἢ κενὸς ἔσται τόπος ἀθρόως, ἢ τὸ συνεχὲς ἐπιῤῥυήσε-
ται, τὴν βάσιν ἀναπληροῦν τοῦ κενουμένου. ἀλλ᾽ ὅ γ᾽ Ἀσκληπιάδης οὐ δυοῖν θάτερον φησίν, ἀλλὰ τριῶν ἕν τι χρῆ-
ναι λέγειν ἐπὶ τοῖς κενουμένοις ἀγγείοις ἕπεσθαι, ἢ κενὸν ἀθρόον τόπον, ἢ τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσειν, ἢ συσταλήσεσθαι
τὸ ἀγγεῖον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν καλάμων καὶ τῶν αὐλίσκων τῶν εἰς τὸ ὕδωρ καθιεμένων, ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τοῦ περιεχο-
μένου κενουμένου κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν αὐτῶν ἀέρος, ἢ κενὸς ἀθρόος ἔσται τόπος, ἢ ἀκολουθήσει τὸ συνεχές. ἐπὶ δὲ
τῶν φλεβῶν, οὐκέτ᾽ ἐγχωρεῖ, δυναμένου δὴ τοῦ χιτῶνος αὐτῶν, εἰς ἑαυτὸν συνιζάνειν, καὶ διὰ τοῦτο καταπίπτειν
εἰς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν. οὕτως μὲν δὴ ψευδὴς ἡ περὶ τῆς πρὸς τὸ κινούμενον ἀκολουθίας, οὐκ ἀπόδειξις μὰ Δία
εἴποιμ᾽ ἄν, ἀλλ᾽ ὑπόθεσις ἐρασιστράτειος. καθ᾽ ἕτερον δ᾽ αὖ τρόπον εἰ καὶ ἀληθὴς εἴη, περιττή, τῆς μὲν κοιλίας ἐνθλί-
βειν ταῖς φλεψὶ δυναμένης, ὡς αὐτὸς ὑπέθετο. τῶν φλεβῶν δ᾽ αὖ περιστέλλεσθαι τῷ ἐνυπάρχοντι, καὶ προωθεῖν αὐ-
τό. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ πλῆθος οὐκ ἄν ἐν τῷ σώματι γένοιτο, τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ μόνῃ τῆς ἀναδό-
σεως ἐπιτελουμένης. εἰ μὲν οὖν ἡ τῆς γαστρὸς ἔνθλιψις ἐκλύεται προϊοῦσα, καὶ μέχρι παντὸς ἀδύνατός ἐστιν ἐξι-
κνεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἄλλης τινὸς δεῖ μηχανῆς εἰς τὴν πάντῃ φορὰν τοῦ αἵματος, ἀναγκαία μὲν ἡ πρὸς τὸ κενού-
μενον ἀκολουθία προσεξεύρηται. πλῆθος δ᾽ ἐν οὐδενὶ τῶν μεθ᾽ ἧπαρ ἔσται μορίων, ἢ εἴπερ ἄρα, περὶ τὴν καρδίαν
τε καὶ τὸν πνεύμονα. μόνη γὰρ αὕτη τῶν μεθ᾽ ἧπαρ εἰς τὴν δεξιὰν αὐτῆς κοιλίαν ἕλκει τὴν τροφήν, εἶτα διὰ τῆς
φλεβὸς τῆς ἀρτηριώδους ἐκπέμπει τῷ πνεύμονι. τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ἐκ καρδίας βού-
λεται τρέφεσθαι διὰ τὴν τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν. εἰ δέ γε, ἵνα πλῆθος γένηται, φυλαξόμεθα ἄχρι παντὸς τὴν ῥώμην
τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν ἐκθλίψεως, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, μάλιστα εἰ καὶ τὴν τῶν φλε-
βῶν συνυποθέμεθα περιστολήν, ὡς αὖ καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ πάλιν ἀρέσκειν τὸν Ἐρασίστρατον. ἀναμνηστέον οὖν αὖ-
θις αὐτόν, κἂν μὴ βούληται, τῶν νεφρῶν. καὶ λεκτέον ὡς ἔλεγχός ἐστιν οὗτος φανερώτατος ἁπάντων τῶν ἀποχω-
ρούντων τῆς ὁλκῆς. οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν οὔτ᾽ εἶπε πιθανόν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐξευρεῖν ἔχει κατ᾽ οὐδένα τρόπον, ὡς ἔμπροσθεν
ἐδείκνυμεν ἕτερον αἴτιον οὔρων διακρίσεως. ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον, ἢ μαίνεσθαι δοκεῖν, εἰ φήσαιμεν ἀτμοειδῶς εἰς τὴν
κύστιν ἰέναι τὸ οὖρον, ἢ ἀσχημονεῖν, τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας μνημονεύοντας, ληρώδους μὲν οὔσης κἀπὶ
τοῦ αἵματος, ἀδυνάτου δὲ καὶ ἠλιθίου παντάπασιν ἐπὶ τῶν οὔρων. ἓν μὲν δὴ τοῦτο σφάλμα τῶν ἀποστάντων τῆς ὁλ-
κῆς. ἕτερον δὲ τὸ περὶ τῆς κατὰ τὴν ξανθὴν χολὴν διακρίσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐκεῖ παραῤῥέοντος τοῦ αἵματος κα-
τὰ τὰ στόματα τῶν χοληδόχων ἀγγείων ἀκριβῶς διακριθήσεται τὸ χολῶδες περίττωμα. καὶ μὴ διακρινέσθω φα-
σίν, ἀλλὰ συναναφερέσθω τῷ αἵματι πάντῃ τοῦ σώματος. ἀλλ᾽ ὦ σοφώτατοι, προνοητικὴν τοῦ ζώου καὶ τεχνι-
κὴν αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ὑπέθετο τὴν φύσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ χολῶδες ὑγρόν, ἄχρηστον εἶναι παντάπασι τοῖς ζώοις ἔφα-
σκεν. οὐ συμβαίνει δ᾽ ἀλλήλοις ἄμφω ταῦτα. πῶς γὰρ ἄν, ἔτι προνοεῖσθαι τοῦ ζώου δόξειεν, ἐπιτρέπουσα συνανα-
φέρεσθαι τῷ αἵματι μοχθηρὸν οὕτω χυμόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν σμικρά. τὸ δὲ μέγιστον καὶ σαφέστατον πάλιν ἐνταῦθ᾽
ἁμάρτημα, καὶ δὴ φράσω. εἴπερ γὰρ δι᾽ οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι παχύτερον μέν ἐστι τὸ αἷμα, λεπτοτέρα δ᾽ ἡ ξανθὴ χο-
λή. καὶ τὰ μὲν τῶν φλεβῶν εὐρύτερα στόματα, τὰ δὲ τῶν χοληδόχων ἀγγείων στενότερα. διὰ τοῦθ᾽ ἡ μὲν χολὴ τοῖς στε-
νοτέροις ἀγγείοις τε καὶ στόμασιν ἐναρμόττει, τὸ δ᾽ αἷμα, τοῖς εὐρυτέροις. δῆλον, ὡς καὶ τὸ ὑδατῶδες τοῦτο καὶ ὀῤ-
ῥῶδες περίττωμα τοσούτῳ πρότερον εἰσρυήσεται τοῖς χοληδόχοις ἀγγείοις, ὅσῳ λεπτότερόν ἐστι τῆς χολῆς. πῶς οὖν
οὐκ εἰσρεῖ; ὅτι παχύτερόν ἐστι νὴ Δία τὸ οὖρον τῆς χολῆς. τοῦτο γὰρ ἐτόλμησέ τις εἰπεῖν τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐρασιστρατεί-
ων, ἀποστὰς δηλονότι τῶν αἰσθήσεων αἷς ἐπίστευσεν ἐπί τε τῆς χολῆς καὶ τοῦ αἵματος. εἴτε γὰρ ὅτι μᾶλλον ἡ χολὴ τοῦ
αἵματος ῥεῖ, διὰ τοῦτο λεπτοτέραν αὐτὴν ἡμῖν ἐστὶ νομιστέον. εἶθ᾽ ὅτι δι᾽ ὀθόνης, ἢ ῥάκους, ἢ τινὸς ἠθμοῦ ῥᾷον διεξέρ-
χεται καὶ ταύτης τὸ ὀῤῥῶδες περίττωμα. καὶ κατὰ ταῦτα τὰ γνωρίσματα, παχυτέρα τῆς ὑδατώδους ὑγρότη-
τος καὶ αὕτη γενήσεται. πάλιν γὰρ οὐδ᾽ ἐνταῦθα λόγος οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀποδείξει λεπτοτέραν τὴν χολὴν τῶν ὀῤ-
ῥωδῶν περιττωμάτων. ἀλλ᾽ ὅταν τις ἀναισχυντῇ περιπλέκων τε καὶ μήπω καταπεπτωκέναι συγχωρῶν, ὅμοιος
ἔσται τοῖς ἰδιώταις τῶν παλαιστῶν, οἳ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν παλαιστρικῶν καὶ κατὰ τῆς γῆς ὕπτιοι κείμενοι, το-
σοῦτον δέουσι τὸ πτῶμα γνωρίζειν, ὥστε καὶ κρατοῦσι τῶν αὐχένων αὐτοὺς τοὺς καταβάλλοντας, οὐκ ἐῶντες ἀπαλ-
λάττεσθαι, κἂν τούτῳ νικᾶν ὑπολαμβάνουσι. λῆρος οὖν μακρός ἐστιν ἅπασα τῶν πόρων ὑπόθεσις εἰς φυσικὴν ἐν-
έργειαν. εἰ μὴ γὰρ δύναμίς τις σύμφυτος ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς φύσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δοθείη. διαρκεῖν οὐ
δυνήσεται τὰ ζῷα, μὴ ὅτι τοσοῦτον ἐτῶν ἀριθμόν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἡμερῶν ὀλιγίστων. ἀνεπιτρόπευτα γὰρ ἐάσαντες αὐ-
τά, καὶ τέχνης καὶ προνοίας ἔρημα, μόναις δὲ ταῖς τῶν ὕλων οἰακιζόμενα ῥοπαῖς, οὐδαμοῦ δυνάμεως οὐδεμιᾶς,
τῆς μὲν ἑλκούσης τὸ προσῆκον ἑαυτῇ, τῆς δ᾽ ἀπωθούσης τὸ ἀλλότριον, τῆς δ᾽ ἀλλοιούσης τε καὶ προσφυούσης τὸ
θρέψον, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως οὐκ ἂν εἶεν μὲν καταγέλαστοι, περί τε τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν διαλεγόμενοι, καὶ πολὺ μᾶλ-
λον ἔτι περὶ τῶν ψυχικῶν, καὶ συμπάσης γε τῆς ζωῆς. οὐδὲ γὰρ ζῆν, οὐδὲ διαμένειν οὐδενὶ τῶν ζώων, οὐδ᾽ εἰς ἐλά-
χιστον χρόνον ἔσται δυνατόν, εἰ τοσαῦτα κεκτημένον ἐν ἑαυτῷ μόρια καὶ οὕτω διαφέροντα, μήθ᾽ ἑλκτικῇ τῶν οἰ-
κείων χρήσεται δυνάμει, μήτ᾽ ἀποκριτικῇ τῶν ἀλλοτρίων, μήτ᾽ ἀλλοιωτικῇ τῶν θρεψόντων. καὶ μὴν εἰ ταύτας ἔχοι-
μεν, οὐδὲν ἔτι πόρων μικρῶν, ἢ μεγάλων ἐξ ὑποθέσεως ἀναποδείκτου λαμβανομένων, εἰς οὔρου καὶ χολῆς διά-
κρισιν δεόμεθα, καί τινος ἐπικαίρου θέσεως, ἐν ᾧ μόνῳ σωφρονεῖν ἔοικεν ὁ Ἐρασίστρατος, ἅπαντα καλῶς τεθῆναι
τε καὶ διαπλασθῆναι τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὑπὸ τῆς φύσεως οἰόμενος. ἀλλ᾽ εἰ παρακολουθήσειεν ἑαυτῷ, φύσιν ὀνο-
μάζοντι τεχνικήν, εὐθὺς μὲν ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα καλῶς διαπλάσασάν τε καὶ διαθεῖσαν τοῦ ζώου τὰ μόρια, μετὰ
δὲ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ὡς οὐδὲν ἔλλειπεν, ἔτι προαγαγοῦσαν εἰς φῶς αὐτὸ σύν τισι δυνάμεσιν, ὧν ἄνευ ζῆν
οὐκ ἠδύνατο. καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ βραχὺ προσαυξήσασαν μέχρι τοῦ πρέποντος μεγέθους, οὐκ οἶδα πῶς ὑπο-

μένει πόρων σμικρότησιν ἢ μεγέθεσιν, ἢ τισὶν ἄλλαις οὕτω ληρώδεσιν ὑποθέσεσι φυσικὰς ἐνεργείας ἐπιτρέπειν. ἡ γὰρ διαπλάττουσα τὰ μόρια φύσις ἐκείνη, καὶ κατὰ βραχὺ προσαύξουσα, πάντως δήπου καὶ δι᾽ ὅλων αὐτῶν ἐκτέταται. καὶ γὰρ ὅλα δι᾽ ὅλων, οὐκ ἔξωθεν μόνον αὐτὰ διαπλάττει τε καὶ τρέφει καὶ προσαύξει. Πραξιτέλης μὲν γὰρ ἢ Φειδίας, ἤ τις ἄλλος ἀγαλματοποιὸς, ἔξωθεν μόνον ἐκόσμουν τὰς ὕλας, καθὰ καὶ ψαύειν αὐτῶν ἠδύναντο, τὸ βάθος δ᾽ ἀκόσμητον, καὶ ἀργὸν, καὶ ἄτεχνον, καὶ ἀπρονόητον ἀπέλιπον, ὡς ἂν μὴ δυνάμενοι κατελθεῖν εἰς αὐτὸ, καὶ καταδῦναι, καὶ θίγειν ἁπάντων τῆς ὕλης τῶν μερῶν. ἡ φύσις δ᾽ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸ μὲν ὀστοῦ μέρος ἅπαν, ὀστοῦν ἀποτελεῖ, τὸ δὲ σαρκὸς, σάρκα, τὸ δὲ πιμελῆς, πιμελὴν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. οὐδὲν γὰρ ἐστὶν ἄψαυστον αὐτῇ μέρος, οὐδ᾽ ἀνεξέργαστον, οὐδ᾽ ἀκόσμητον. ἀλλὰ τὸν μὲν κηρὸν ὁ Φειδίας, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν ἐλέφαντα καὶ χρυσὸν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸν χρυσὸν, κηρόν. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν μένον οἷον ἦν ἐξ ἀρχῆς, ἔξωθεν μόνον ἠμφιεσμένον εἶδός τι καὶ σχῆμα τεχνικὸν, ἄγαλμα τέλειον γέγονεν. ἡ φύσις δ᾽ οὐδὲ μιᾶς ἔτι φυλάττει τῶν ὑλῶν τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν. αἷμα γὰρ ἂν ἦν οὕτως ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, τὸ παρὰ τῆς κυούσης ἐπιῤῥέον τῷ σπέρματι, δίκην κηροῦ τινὸς ὕλης μιᾶς καὶ μονοειδοῦς ὑποβεβλημένης τῷ τεχνίτῃ. γίνεται δ᾽ ἐξ αὐτῆς οὐδὲν τῶν τοῦ ζώου μορίων, οὔτ᾽ ἐρυθρὸν οὕτως, οὔθ᾽ ὑγρόν. ὀστοῦν γὰρ καὶ χόνδρος, καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ καὶ νεῦρον, καὶ πιμελὴ καὶ ἀδὴν καὶ ὑμὴν καὶ μυελὸς, ἄναιμα μὲν, ἐξ αἵματος δὲ γέγονε. τίνος δ᾽ ἀλλοιώσαντος, καὶ τίνος πήξαντος αὐτὸ, καὶ τίνος διαπλάσαντος, ἐδεόμην ἂν μοι τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀποκρίνασθαι. πάντως γὰρ ἂν εἶπεν, ἤτοι τὴν φύσιν, ἢ τὸ σπέρμα. ταυτὸν μὲν λέγων καθ᾽ ἑκάτερον, διαφόροις δ᾽ ἐπινοίαις ἑρμηνεύων. ὃ γὰρ ἦν πρότερον σπέρμα, τοῦθ᾽ ὅταν ἄρξηται φύειν τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, φύσις τίς γίνεται. καθάπερ γὰρ ὁ Φειδίας εἶχε μὲν τὰς δυνάμεις τῆς τέχνης, καὶ πρὶν ψαύειν τῆς ὕλης, ἐνήργει δ᾽ αὖ ἐν αὐταῖς περὶ τὴν ὕλην. ἅπασα γὰρ δύναμις ἀργεῖ, ἀποροῦσα τῆς οἰκείας ὕλης. οὕτω καὶ τὸ σπέρμα, τὰς μὲν δυνάμεις οἴκοθεν ἐκέκτητο, τὰς δ᾽ ἐνεργείας οὐκ ἐκ τῆς ὕλης ἔλαβεν, ἀλλὰ περὶ τὴν ὕλην ἐπεδείξατο. καὶ μὴν εἰ πολλῷ μὲν ἐπικλύζοιτο τῷ αἵματι τὸ σπέρμα, διαφθείροιτ᾽ ἄν. εἰ δ᾽ ὅλως ἀποῤῥοίη, παντάπασιν ἀργοῖ, οὐκ ἂν γίγνοιτο φύσις. ἵν᾽ οὖν μήτε φθείρηται καὶ γίνηται φύσις ἀντὶ σπέρματος, ὀλίγον ἐπιῤῥεῖν ἀναγκαῖον αὐτῷ τοῦ αἵματος. μᾶλλον δ᾽ οὐκ ὀλίγον αὐτὸ χρὴ λέγειν, ἀλλὰ σύμμετρον τῷ πλήθει τοῦ σπέρματος. τίς οὖν ὁ μετρῶν αὐτοῦ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιῤῥοῆς; τίς ὁ κωλύων εἶναι πλέον; τίς ὁ προτρέπων ἵν᾽ ἐνδεέστερον μὴ εἴη; τίνα ζητήσομεν ἐνταῦθα τρίτον ἐπιστάτην τοῦ ζώου τῆς γενέσεως, ὃς χορηγήσει τὸ σύμμετρον αἷμα τῷ σπέρματι; τί δ᾽ ἂν εἶπεν Ἐρασίστρατος, εἰ ζῶν ταῦτ᾽ ἠρωτήθη; τὸ σπέρμα αὐτὸ δηλονότι. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ τεχνίτης, ὁ ἀναλογῶν τῷ Φειδίᾳ. τὸ δ᾽ αἷμα, τῷ κηρῷ προσέοικεν. οὔκουν ἐπιτρέπει τὸν κηρὸν αὐτὸν ἑαυτῷ τὸ μέτρον ἐξευρίσκειν, ἀλλὰ τὸν Φειδίαν. ἕλξει δ᾽ αἷμα τοσοῦτον ὁ τεχνίτης εἰς ἑαυτὸν, ὁπόσου δεῖται. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα χρὴ προσέχειν ἤδη τὸν νοῦν, καὶ σκοπεῖν μήπως λάθωμεν, τῷ σπέρματι λογισμόν τινα καὶ νοῦν χαρισάμενοι. οὕτω γὰρ ἂν, οὔτε σπέρμα ποιήσαιμεν, οὔτε φύσιν, ἀλλ᾽ ἤδη ζῶον αὐτό. καὶ μὴν εἰ φυλάξομεν ἀμφότερα, τήν θ᾽ ὁλκὴν τοῦ συμμέτρου, καὶ χωρὶς λογισμοῦ δύναμίν τινα, καθάπερ ἡ λίθος ἑλκτικὴν ἔχει τοῦ σιδήρου, καὶ τῷ σπέρματι φήσομεν ἐνυπάρχειν αἵματος ἐπισπαστικὴν, ἀναγκασθησόμεθα οὖν πάλιν κἀνταῦθα, καθάπερ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν, ἑλκτικήν τινα δύναμιν ὁμολογῆσαι κατὰ τὸ σπέρμα. τί δ᾽ ἦν τὸ σπέρμα; ἡ ἀρχὴ τοῦ ζώου ἡ δραστική. ἡ γὰρ δὴ ὑλικὴ, τὸ καταμήνιόν ἐστιν. εἶτ᾽ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς πρώτῃ ταύτῃ τῇ δυνάμει χρωμένης, ἵνα γένηταί τι τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς τι δεδημιουργημένων, ἄμοιρον εἶναι τῆς οἰκείας δυνάμεως οὐκ ἐνδέχεται. πῶς οὖν Ἐρασίστρατος αὐτὴν οὐκ οἶδεν, εἰ δὴ πρώτη μὲν αὕτη τοῦ σπέρματος ἐνέργεια, σύμμετρον αἵματος ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτό. σύμμετρον δ᾽ ἂν, εἴη τὸ λεπτὸν οὕτω καὶ ἀτμῶδες, ὡς εὐθὺς εἰς πᾶν μόριον ἑλκόμενον τοῦ σπέρματος δροσοειδὲς, μηδαμοῦ τὴν ἑαυτοῦ παρεμφαίνειν ἰδέαν. οὕτω γὰρ ἂν, αὐτοῦ καὶ κρατήσει ῥᾳδίως τὸ σπέρμα, καὶ ταχέως ἐξομοιώσει, καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσεται. κἄπειτ᾽ οἶμαι δεύτερον ἐπισπάσεται, καὶ τρίτον, ὡς ὄγκον ἑαυτῷ καὶ πλῆθος ἀξιόλογον ἐργάσασθαι τραφέντι. καὶ μὴν ἤδη καὶ ἡ ἀλλοιωτικὴ δύναμις ἐξεύρηται, μηδ᾽ αὐτὴ πρὸς Ἐρασιστράτου γεγραμμένη. τρίτην δ᾽ ἂν, ἡ διαπλαστικὴ φανείη, καθ᾽ ἣν πρῶτον μὲν οἷον ἐπιπαγῆ τινα λεπτὸν ὑμένα περιτίθησιν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα, τὸν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ἐπὶ τῆς ἑκταίας γονῆς, ἣν ἐκπεσεῖν ἔλεγε τῆς μουσουργοῦ τῷ τῶν ᾠῶν εἰκασθέντι χιτῶνι. μετὰ δὲ τοῦτον ἤδη καὶ τἄλλ᾽ ὅσα πρὸς ἐκείνου λέγεται διὰ τοῦ περὶ φύσεως παιδίου γράμματος. ἀλλ᾽ εἰ τῶν διαπλασθέντων ἕκαστον οὕτω μένει σμικρὸν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, τί ἂν εἴη πλέον. αὐξάνεσθαι τοίνυν αὐτὰ χρή. πῶς οὖν αὐξηθήσεται; πάντῃ διατεινόμενά τε ἅμα καὶ τρεφόμενα. καί μοι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἐπὶ τῆς κύστεως, ἣν οἱ παῖδες ἐμφυσῶντες ἔτριβον ἀναμνησθεὶς, μαθήσῃ μᾶλλον, κἀκ τῶν νῦν ῥηθησομένων. ἐννόησον γὰρ δὴ τὴν καρδίαν οὕτω σμικρὰν εἶναι κατ᾽ ἀρχὰς, ὡς κέγχρου μηδὲν διαφέρειν, ἢ εἰ βούλει κυάμου. καὶ ζήτησον ὅπως ἂν ἄλλως αὕτη γένοιτο μεγάλη, χωρὶς τοῦ πάντῃ διατεινομένην τρέφεσθαι δι᾽ ὅλης αὐτῆς, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο τὸ σπέρμα τρεφόμενον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτ᾽ Ἐρασίστρατος οἶδεν, ὁ τὴν τέχνην τῆς φύσεως ὑμνῶν, ἀλλ᾽ οὕτως αὐξάνεσθαι τὰ ζῶα νομίζει, καθάπερ τινὰ κρησέραν, ἢ σειρὰν, ἢ σάκκον, ἢ τάλαρον. ὧν ἑκάστῳ κατὰ τὸ πέρας ἐπιπλεκομένων ὁμοίων ἑτέρων τοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ συντιθεῖσιν, ἡ πρόσθεσις γίνεται. ἀλλὰ τοῦτό γ᾽ οὐκ αὔξησίς ἐστιν, ἀλλὰ γένεσις ὦ σοφώτατε. γίνεται γὰρ ὁ θύλακος καὶ σάκκος, καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἡ οἰκία, καὶ τὸ πλοῖον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὅταν μηδέπω τὸ προσῆκον εἶδος, οὗ χάριν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου δημιουργεῖται, συμπεπληρωμένον ἔχῃ. πότ᾽ οὖν αὐξάνεται; ὅταν ἤδη τέλειον ὢν ὁ τάλαρος, ὡς ἔχειν πυθμένα τινὰ, καὶ στόμα, καὶ οἷον γαστέρα, καὶ τὰ τούτων μεταξὺ, μείζων ἅπασι τούτοις γίνηται. καὶ πῶς ἔσται τοῦτο φήσει τις; πῶς δ᾽ ἄλλως, ἢ ζῶον ἐξαίφνης, ἢ φυτὸν ὁ τάλαρος ἡμῖν γένοιτο. μόνων γὰρ τῶν ζώντων ἡ αὔξησις. σὺ δ᾽ ἴσως οἴει τὴν οἰκοδομουμένην οἰκίαν αὐξάνεσθαι, καὶ τὸν τάλαρον πλεκόμενον, καὶ θοἰμάτιον ὑφαινόμενον, ἀλλ᾽ οὐχ ὧδ᾽ ἔχει. τοῦ μὲν γὰρ ἤδη συμπεπληρωμένου κατὰ τὸ εἶδος, ἡ αὔξησις. τοῦ δ᾽ ἔτι γινομένου, ἡ εἰς τὸ εἶδος ὁδὸς, οὐκ αὔξησις, ἀλλὰ γένεσις ὀνομάζεται. αὐξάνεται μὲν γὰρ τὸ ὂν, γίνεται δὲ τὸ μὴ ὄν. καὶ ταῦτ᾽ Ἐρασίστρατος οὐκ οἶδεν, ὃν οὐδὲν λαν-

θαίνει, εἴπερ ὅλως ἀληθεύουσιν, οἱ ἀπ' αὐτοῦ φάσκοντες ὡμιληκέναι τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις αὐτόν. ἀρχὴν
μὲν οὖν τὴν φύσιν ὑμνεῖν ὡς τεχνικὴν, κἀγὼ γνωρίζω τὰ τοῦ περιπάτου δόγματα, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν οὐδ'
ἐγγύς. εἰ γάρ τις ὁμιλήσειε τοῖς Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου γράμμασι, τῆς Ἱπποκράτους αὐτὰ δόξειε φυσιολο-
γίας ὑπομνήματα συγκεῖσθαι, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν εἰς ἄλληλα δρῶντα καὶ πά-
σχοντα. καὶ τούτων αὐτῶν δραστικώτατον μὲν τὸ θερμὸν, δεύτερον δὲ τῇ δυνάμει τὸ ψυχρὸν, Ἱπποκράτους τοῦ-
τα σύμπαντα πρώτου, δευτέρου δ' Ἀριστοτέλους εἰπόντος. τρέφεσθαι δὲ δι' ὅλων αὐτῶν τὰ τρεφόμενα, καὶ κε-
ράννυσθαι δι' ὅλων τὰ κεραννύμενα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι' ὅλων τὰ ἀλλοιούμενα, καὶ ταῦθ' ἱπποκράτειά τε ἅμα καὶ
ἀριστοτέλεια. καὶ τὴν πέψιν ἀλλοίωσίν τινα ὑπάρχειν καὶ μεταβολὴν τοῦ τρέφοντος εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομέ-
νου ποιότητα, τὴν δ' ἐξαιμάτωσιν ἀλλοίωσιν εἶναι, καὶ τὴν θρέψιν ὡσαύτως, καὶ τὴν αὔξησιν, ἐκ τῆς πάντη δια-
στάσεως τοῦ σώματος καὶ θρέψεως γίνεσθαι. τὴν δ' ἀλλοίωσιν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ μάλιστα συντελεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ
τὴν θρέψιν καὶ τὴν πέψιν, καὶ τὴν τῶν χυμῶν ἁπάντων γένεσιν. ἤδη δὲ καὶ τοῖς περιττώμασι τὰς ποιότητας
ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐγγίνεσθαι. ταῦτα σύμπαντα, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα πολλὰ, τά τε τῶν προειρημένων
δυνάμεων, καὶ τὰ τῶν νοσημάτων τῆς γενέσεως, καὶ τὰ τῶν ἰαμάτων τῆς εὑρέσεως, Ἱπποκράτης μὲν πρῶτος ἁπάν-
των ὧν ἴσμεν ὀρθῶς εἶπεν, Ἀριστοτέλης δὲ δεύτερος ὀρθῶς ἐξηγήσατο. καὶ μὴν καὶ εἰ ταῦτα σύμπαντα τοῖς ἐκ τοῦ
περιπάτου δοκεῖ, καθάπερ οὖν δοκεῖ, μηδὲν δ' αὐτῶν ἀρέσκει τὸν Ἐρασίστρατον, τί ποτε βούλεται τοῖς ἐρασι-
στρατείοις ἡ πρὸς τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους, τοῦ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἡγεμόνος ὁμιλία. θαυμάζουσι μὲν γὰρ αὐτὸν ὡς
θεὸν, καὶ πάντ' ἀληθεύειν νομίζουσιν. εἰ δ' οὕτως ἔχοι ταῦτα, πάμπολύ δή που τῆς ἀληθείας ἐσφάλθαι χρὴ νομί-
ζειν τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφους, οἷς μηδὲν ὧν Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανεν, ἀρέσκει. καὶ μὴν ὥσπερ τινὰ συγγέ-
νειαν αὐτῷ τῆς φυσιολογίας, τὴν πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους συνουσίαν ἐκποιζοῦσι, πάλιν οὖν ἀναστρέψωμεν
τὸν λόγον ἑτέρως, ἢ ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐτύχομεν εἰπόντες. εἴπερ γὰρ οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου καλῶς ἐφυσιολόγησαν,
οὐδὲν ἂν εἴη ληρωδέστερον Ἐρασιστράτου, καὶ δίδωμι τοῖς ἐρασιστρατείοις αὐτοῖς τὸν αἵρεσιν. ἢ γὰρ τὸν πρότε-
ρον λόγον, ἢ τοῦτον προσοίσονται. λέγω δ' ὁ μὲν πρῶτος οὐδὲν ὀρθῶς ἐγνωκέναι περὶ φύσεως τοὺς περιπατητικοὺς,
ὁ δὲ δεύτερος Ἐρασίστρατον. ἐμὸν μὲν οὖν ὑπομνῆσαι τῶν δογμάτων τὴν μάχην, ἐκείνων δ' ἡ αἵρεσις, ἀλλ' οὐκ ἂν
ἀποστήσειεν τοῦ μὴ θαυμάζειν τὸν Ἐρασίστρατον, οὐκοῦν σιωπησάτωσαν περὶ τῶν ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφων. παμ-
πόλλων γὰρ ὄντων δογμάτων φυσικῶν περί τε γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν ζώων, καὶ ὑγείας καὶ νόσου, καὶ τῆς θε-
ραπείας αὐτῶν, ἓν μόνον εὑρεθήσεται ταὐτὸν Ἐρασιστράτῳ κἀκείνοις τοῖς ἀνδράσι, τὸ, τινὸς ἕνεκα πάντα ποιεῖν
τὴν φύσιν, καὶ μάτην μηδὲν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μέχρι λόγου κοινὸν, ἔργῳ δὲ μυριάκις Ἐρασίστρατος αὐτὸ διαφθεί-
ρει. μάτην γὰρ ὁ σπλὴν ἐγένετο, μάτην δὲ τὸ ἐπίπλοον, μάτην δὲ εἰς τοὺς νεφροὺς ἀρτηρίαι καταφυόμεναι, σχεδὸν
ἁπασῶν τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας βλαστανουσῶν, οὖσαι μέγισται, μάτην δ' ἄλλα μυρία κατά γε τὸν ἐρα-
σιστράτειον λόγον. εἴπερ εἰ μὲν οὐδ' ὅλως γινώσκει, βραχὺ μαγείρου σοφώτερός ἐστιν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς. εἰ δ' εἰ-
δὼς οὐ λέγει τὴν χρείαν αὐτῶν, οἴεται δηλονότι παραπλησίως τῷ σπληνὶ μάτην αὐτὰ γεγονέναι. καίτοι τί
ταῦτ' ἐπεξέρχομαι, τῆς περὶ χρείας μορίων ὄντα πραγματείας, μελλούσης ἡμῶν ἰδίᾳ περαίνεσθαι. πάλιν οὖν ἀνα-
λάβωμεν τὸν αὐτὸν λόγον, εἰπόντες τι βραχὺ πρὸς τοὺς ἐρασιστρατείους, ἔτι τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. δοκοῦσι γάρ
μοι μηδὲν ἀνεγνωκέναι τῶν Ἀριστοτέλους οὗτοι συγγραμμάτων. ἀλλ' ἄλλων ἀκούοντες, ὡς δεινὸς ἦν περὶ φύσιν
ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὡς οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς κατ' ἴχνη τῆς ἐκείνου φυσιολογίας βαδίζουσιν, εἶθ' εὑρόντες ἕν τι τῶν περιφε-
ρομένων δογμάτων κοινὸν αὐτῷ πρὸς Ἐρασίστρατον, ἀναπλάσαι τινὰ συνουσίαν αὐτῷ πρὸς ἐκείνους τοὺς ἄνδρας.
ἀλλ' ὅτι μὲν τῆς Ἀριστοτέλους φυσιολογίας οὐδὲν Ἐρασιστράτῳ μέτεστιν, ὁ κατάλογος τῶν προειρημένων ἐνδείκνυ-
ται δογμάτων. ἃ πρώτου μὲν Ἱπποκράτους ἦν, δευτέρου δ' Ἀριστοτέλους, τρίτον δὲ τῶν στωϊκῶν, ἑνὸς μόνου με-
ταθεμένου τοῦ τὰς ποιότητας εἶναι σώματα. τάχα δ' ἂν τῆς λογικῆς ἕνεκα θεωρίας ὡμιληκέναι φαῖεν τὸν Ἐρασί-
στρατον τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις, οὐκ εἰδότες ὡς ἐκεῖνοι μὲν ψευδεῖς, καὶ ἀπεράντους οὐκ ἔγραψαν λό-
γους, τὰ δ' ἐρασιστράτεια βιβλία παμπόλλους ἔχει τοὺς τοιούτους. τάχ' ἂν οὖν ἤδη τις θαυμάζοι καὶ διαποροίη,
τί παθὼν ὁ Ἐρασίστρατος, εἰς τοσοῦτον τῶν Ἱπποκράτους δογμάτων ἀπετράπετο. καὶ διὰ τί τῶν ἐν ἥπατι πόρων
τῶν χοληδόχων (ἄλις γὰρ ἤδη νεφρῶν) ἀφελόμενος τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν, ἐπίκαιρον αἰτιᾶται θέσιν, καὶ στομά-
των στενότητα, καὶ χώραν τινὰ κοινὴν, εἰς ἣν παράγουσι μὲν αἱ ἀπὸ τῶν πυλῶν τὸ ἀκάθαρτον αἷμα, μεταλαμ-
βάνουσι δὲ πρότεροι μὲν οἱ πόροι τὴν χολὴν, δεύτεραι δ' ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς τὸ καθαρὸν αἷμα. πρὸς γὰρ τῷ
μηδὲν ἂν βλαβῆναι τὴν ὁλκὴν εἰπὼν, ἄλλων μυρίων ἔμελλεν ἀμφισβητουμένων ἀπαλλάξασθαι λόγων. ὡς νῦν
γε πόλεμος οὐ σμικρός ἐστι τοῖς ἐρασιστρατείοις, οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους μόνους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἔχουσιν
ὅπως ἐξηγήσωνται τὴν ἐκ τοῦ πρώτου τῶν καθόλου λόγων λέξιν, ἐν ᾗ φησίν. εἰς τὸ αὐτὸ δ' ἀνεστομωμένων ἑτέ-
ρων δύο ἀγγείων, τῶν τ' ἐπὶ τὴν χοληδόχον τεινόντων, καὶ τῶν ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα, συμβαίνει τῆς ἀναφερομένης
ἐκ τῆς κοιλίας τροφῆς τὰ ἐναρμόζοντα ἑκατέροις τῶν στομάτων, εἰς ἑκάτερα τῶν ἀγγείων μεταλαμβάνεσθαι.
καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὴν χοληδόχον φέρεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα περαιοῦσθαι. τὸ γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἀνεστομω-
μένων, ὃ κατ' ἀρχὰς τῆς λέξεως γέγραπται, τί ποτε χρὴ νοῆσαι χαλεπὸν εἰπεῖν. ἤτοι γὰρ οὕτως εἰς ταὐτὸν, ὥσ-
τε τῷ τῆς ἐν τοῖς σιμοῖς φλεβὸς πέρατι συνάπτειν δύο ἕτερα πέρατα, τό τ' ἐν τοῖς κυρτοῖς, καὶ τὸ τοῦ χοληδόχου
πόρου, ἢ εἰ μὴ οὕτω χώραν τινὰ κοινὴν ἐπινοῆσαι χρὴ τῶν τριῶν ἀγγείων ἄλλην, οἷον δεξαμενήν τινα, πληρου-
μένην μὲν ὑπὸ τῆς κάτω φλεβὸς, ἐκκενουμένην δ' εἴς τε τοὺς χοληδόχους πόρους, καὶ τὰς τῆς κοίλης ἀπο-
σχίδας. καθ' ἑκατέραν δὲ τῶν ἐξηγήσεων ἄτοπα πολλὰ, περὶ ὧν εἰ πάντα λέγοιμι, λάθοιμ' ἂν ἐμαυτὸν, ἐξη-
γήσεις Ἐρασιστράτου γράφων, οὐχ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην περαίνων. κοινὸν δ' ἀμφοτέραις ταῖς ἐξηγήσε-
σιν ἄτοπον, τὸ μὴ καθαίρεσθαι τὸ πᾶν αἷμα. χρὴ γὰρ ὡς εἰς ἠθμόν τινα χοληδόχον ἀγγεῖον ἐμπίπτειν αὐτὸ, οὐ παρ-

ἔρχεσθαι

ἔρχεσθαι καὶ παραρρεῖν ὠκέως εἰς τὸ μεῖζον στόμα, τῇ ῥύμῃ τῆς ἀναδόσεως φερόμενον. ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μόναις ἀπορίαις ἀφύκτοις ὁ Ἐρασιστράτου λόγος ἐνέχεται, μὴ βουλομένου χρῆσθαι ταῖς ἑλκτικαῖς δυνάμεσιν εἰς μηδέν, ἢ σφοδρότατα μὲν ἐν τούτοις, καὶ σαφῶς οὕτως, ὡς ἂν μηδὲ παῖδα λαθεῖν. εἰ δ' ἐπισκοποῖτό τις ἐπιμελῶς, ὁ περὶ θρέψεως αὐτοῦ λόγος, ὃν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν καθόλου λόγων διεξέρχεται, τὰς αὐτὰς ἀπορίας ἐκφεύγει. τῇ γὰρ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ συγχωρηθέντος ἑνὸς λήμματος ὡς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, ἐπέραινέ τι περὶ φλεβῶν μόνον καὶ τοῦ κατ' αὐτὰς αἵματος. ἐκρέοντος γάρ τινος κατὰ τὰ στόματα αὐτῶν καὶ διαφορουμένου, καὶ μήτ' ἀθρόον τόπου κενοῦ δυναμένου γενέσθαι, μήτε τῶν φλεβῶν συμπεσεῖν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ παραλειπόμενον, ἀναγκαῖον ἦν ἕπεσθαι τὸ συνεχές, ἀναπληροῦν τοῦ κενουμένου τὴν βάσιν. αἱ μὲν δὴ φλέβες ἡμῖν οὕτω θρέψονται, τοῦ περιεχομένου κατ' αὐτὰς αἵματος ἀπολαύουσαι. τὰ δὲ νεῦρα πῶς; οὐ γὰρ δὴ κἀν τούτοις ἐστὶν αἷμα. πρόχειρον μὲν γὰρ ἦν εἰπεῖν, ἕλκοντα παρὰ τῶν φλεβῶν, ἀλλ' οὐ βούλεται. τί ποτ' οὖν κἀνταῦθα ἐπιτεχνᾶται; φλέβας ἔχειν ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀρτηρίας τὸ νεῦρον, ὥσπερ τινὰ σειρὰν ἐκ τριῶν ἱμάντων διαφερόντων τῇ φύσει συμπλεγμένον. ᾠήθη γὰρ ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐκφεύξεσθαι τῷ λόγῳ τὴν ὁλκήν. οὐ γὰρ ἂν ἔτι δεήσεσθαι τὸ νεῦρον ἐν ἑαυτῷ περιέχον αἵματος ἀγγεῖον ἐπιρρύτου τινὸς ἔξωθεν ἐκ τῆς παρακειμένης φλεβὸς τῆς ἀληθινῆς, αἵματος ἑτέρου, ἀλλ' ἱκανὸν αὐτῷ πρὸς τὴν θρέψιν ἔσεσθαι, τὸ καταψευσμένον ἀγγεῖον ἐκεῖνο τῷ λόγῳ θεωρητόν, ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν αὐτὸν ὁμοία τις ἀπορία διαδέξεται. τουτὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἀγγεῖον ἑαυτὸ μὲν θρέψει. τὸ παρακείμενον δὲ νεῦρον ἐκεῖνο τὸ ἁπλοῦν, ἢ τὴν ἀρτηρίαν, οὐχ οἷόν τε ἔσται τρέφειν ἄνευ τοῦ σύμφυτόν τιν' ὑπάρχειν αὐτοῖς ὁλκὴν τῆς τροφῆς. τῇ μὲν γὰρ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, πῶς ἂν ἔτι δύναιτο τὴν τροφὴν ἐπισπᾶσθαι τὸ ἁπλοῦν νεῦρον, ὥσπερ αἱ φλέβες αἱ σύνθετοι. κοιλότης μὲν γάρ τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ κατ' αὐτόν, ἀλλ' οὐχ αἵματος αὕτη γε, ἀλλὰ πνεύματος ψυχικοῦ μεστή. δεόμεθα δ' ἡμεῖς οὐκ εἰς τὴν κοιλότητα ταύτην εἰσάγειν τῷ λόγῳ τὴν τροφήν, ἀλλ' εἰς τὸ περιέχον αὐτὴν ἀγγεῖον, εἴτ' οὖν τρέφεσθαι μόνον, εἴτε καὶ αὐξάνεσθαι δέοιτο. πῶς οὖν εἰσάξομεν; οὕτω γάρ ἐστι μικρὸν ἐκεῖνο τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἄλλων ἑκάτερον, ὡς εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ νύξειας τι μέρος, ἅμα διαιρήσεις τὰ τρία. τόπος οὖν αἰσθητὸς ἀθρόος κενὸς οὐκ ἂν ποτ' ἐν αὐτῷ γένοιτο. λόγῳ δὲ θεωρητὸς τόπος κενούμενος, οὐκ ἦν ἀναγκαστικὸς τῆς τοῦ συνεχοῦς ἀκολουθίας. ἐβουλόμην δ' αὖ πάλιν μοι κἀνταῦθα τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀποκρίνασθαι περὶ τοῦ στοιχειώδους ἐκείνου νεύρου τοῦ σμικροῦ, πότερον ἕν τι καὶ συνεχές ἐστιν ἀκριβῶς, ἢ ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν σωμάτων, ὧν Ἐπίκουρος καὶ Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος ὑπετίθεντο, σύγκειται. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου τοὺς Ἐρασιστρατείους ὁρῶ διαφερομένους. οἱ μὲν γὰρ ἕν τι καὶ συνεχὲς αὐτὸ νομίζουσιν, ἢ οὐκ ἂν ἁπλοῦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ φασι. τινὲς δὲ καὶ τοῦτο διαλύειν εἰς ἕτερα στοιχειώδη τολμῶσιν. ἀλλ' εἰ μὲν ἕν τι καὶ συνεχές ἐστι, τὸ κενούμενον ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἄδηλον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην διαπνοήν, οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ καταλείψει χώραν κενήν. οὕτω γὰρ οὐχ ἕν, ἀλλὰ πολλὰ γενήσεται, διειργόμενα δήπου ταῖς κεναῖς χώραις. εἰ δ' ἐκ πολλῶν σύγκειται, τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀπεχωρήσαμεν, ἄναρμά τινα στοιχεῖα τιθέμενοι, πάλιν οὖν ἄτεχνος ἡμῖν ἡ φύσις γενέσθω. τοῖς γὰρ τοιούτοις ἐξ ἀνάγκης στοιχείοις τοῦτ' ἕπεται. διὸ δή μοι καὶ δοκοῦσιν ἀμαθῶς πάνυ, τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα στοιχεῖα τῶν ἁπλῶν ἀγγείων εἰσάγειν διάλυσιν ἔνιοι τῶν Ἐρασιστρατείων. ἐμοὶ γοῦν οὐδὲν διαφέρει. καθ' ἑκατέρους γὰρ ἄπορος ὁ τῆς θρέψεως ἔσται λόγος, ἐκείνοις τοῖς ἁπλοῖς ἀγγείοις τοῖς μικροῖς, τοῖς συντιθεῖσι τὰ μεγάλα τε καὶ αἰσθητὰ νεῦρα. κατὰ μὲν τοὺς συνεχῆ φυλάττοντας αὐτά, μὴ δυναμένης γενέσθαι τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, ὅτι μηδὲν ἐν τῷ συνεχεῖ γίνεται κενόν, κἂν ἀπορρέοι τι, συνέρχεταί γε πρὸς ἄλληλα τὰ καταλειπόμενα μόρια, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὁρᾶται. καὶ πάλιν ἓν γίγνεται πάντη, τὴν χώραν τοῦ διαφορηθέντος αὐτῷ καταλαμβάνοντα. κατὰ δὲ τοὺς ἑτέρους, ὅτι τῶν στοιχείων ἐκείνων οὐδὲν δεῖται τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας. ἐπὶ γὰρ τῶν αἰσθητῶν μόνων, οὐκ ἐπὶ τῶν λόγῳ θεωρητῶν ἔχει τὴν δύναμιν, ὡς αὐτὸς Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ διαρρήδην, οὐ περὶ τοιούτου κενοῦ φάσκων ἑκάστοτε ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ὃ κατὰ βραχὺ παρέσπαρται τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ σαφοῦς καὶ αἰσθητοῦ, καὶ ἀθρόου, καὶ μεγάλου, καὶ ἐναργοῦς, καὶ ὅπως ἂν ἄλλως ὀνομάζειν ἐθέλοις. Ἐρασίστρατος μὲν γὰρ αὐτὸς αἰσθητὸν ἀθρόον οὔ φησι δύνασθαι γενέσθαι κενόν. ἐγὼ δ' ἐκ περιουσίας εὐπορήσας ὀνομάτων, ταὐτὸν δηλοῦν ἔν γε τῷ νῦν προκειμένῳ λόγῳ δυναμένων, καὶ τἆλλα προσέθηκα. κάλλιον οὖν μοι δοκεῖ τι καὶ πρὸς ἡμᾶς συνενηνέχθαι τοῖς Ἐρασιστρατείοις, ἐπειδὴ περὶ τούτου γεγόναμεν, καὶ συμβουλεῦσαι τοῖς τὸ πρῶτον ἐκεῖνο καὶ ἁπλοῦν ὑπὸ Ἐασιστράτου καλούμενον ἀγγεῖον εἰς ἕτερ' ἄττα σώματα στοιχειώδη διαλύουσιν, ἀποστῆναι τῆς ὑπολήψεως, ὡς πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν πλέον, ἔτι καὶ διαφερομένους Ἐρασιστράτῳ. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔχει πλέον, ἐπιδέδεικται σαφῶς. οὐδὲ γὰρ ἠδυνήθη διαφυγεῖν τὴν περὶ τῆς θρέψεως ἀπορίαν ἡ ὑπόθεσις. ὅτι δ' οὐδ' Ἐρασιστράτῳ σύμφωνός ἐστιν, ὃ ἐκεῖνος ἁπλοῦν καὶ πρῶτον ὀνομάζει σύνθετον ἀποφαίνουσα, καὶ τὴν τῆς φύσεως τέχνην ἀναιροῦσα, πρόδηλον καὶ τοῦτ' εἶναί μοι δοκεῖ. εἰ μὴ γὰρ ἐν τοῖς ἁπλοῖς τούτοις ἕνωσίν τινα τῆς οὐσίας ἀπολείψομεν, ἀλλ' εἰς ἄναρμα καὶ ἀμέριστα καταβησόμεθα στοιχεῖα, παντάπασιν ἀναιρήσομεν τῆς φύσεως τέχνην, ὥσπερ καὶ πάντες οἱ ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι τῆς ὑποθέσεως ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι. δεύτερα γὰρ τῶν τοῦ ζώου μορίων κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἡ φύσις οὐ πρώτη γίγνεται. διαπλάττειν δὲ καὶ δημιουργεῖν, οὐ τοῦ δευτέρου γεγονότος, ἀλλὰ τοῦ προϋπάρχοντός ἐστιν, ὥστ' ἀναγκαῖον εὐθὺς ἐκ σπέρματος ὑποθέσθαι τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, αἷς διαπλάττει τε καὶ αὐξάνει καὶ τρέφει τὸ ζῷον. ἀλλ' ἐκείνων ἕκαστον τῶν σωμάτων τῶν ἀνάρμων καὶ ἀμερῶν, οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ διαπλαστικὴν ἔχει δύναμιν, ἢ αὐξητικὴν ἢ θρεπτικήν, ἢ ὅλως τεχνικήν. ἀπαθὲς γὰρ καὶ ἀμετάβλητον ὑπόκειται. τῶν δ' εἰρημένων οὐδὲν ἄνευ μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως, καὶ τῆς δι' ὅλων κράσεως γίνεται, καθάπερ καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐνεδειξάμεθα. καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔχοντες ὅπως τὰ ἀκόλουθα τοῖς στοιχείοις, οἷς ὑπέθεντο φυλάττοιεν οἱ ἀπὸ τῶν τοιούτων αἱρέσεων ἅπαντες, ἄτεχνον ἠναγκάσθησαν ἀποφήνασθαι τὴν φύσιν. καίτοι ταῦτα γ' οὐ παρ' ἡμῶν ἐχρῆν μανθάνειν τοὺς Ἐρασιστρα-

τέους, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν τῶν φιλοσόφων, οἷς μάλιστα δοκεῖ πρῶτον ἐπισκοπεῖσθαι τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων ἁπάντων.
οὔκουν οὐδ' Ἐρασίστρατον ἄν τις ὀρθῶς ἄχρι τοσαύτης ἀμαθίας νομίζοι προήκειν, ὡς μηδὲ ταύτην γνωρίσαι δυνη-
θῆναι τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' ἅμα μὲν ὑποθέσθαι τεχνικὴν τὴν φύσιν, ἅμα δ' εἰς ἀπαθῆ, καὶ ἄναρμα, καὶ ἀμετά-
βλητα στοιχεῖα καταθραῦσαι τὴν οὐσίαν. καὶ μὴν εἰ δώσει τινὰ ἐν τοῖς στοιχείοις ἀλλοίωσίν τε καὶ μεταβολὴν, καὶ
ἕνωσιν καὶ συνέχειαν, ἐν καὶ ἀσύνθετον αὐτῷ ἁπλοῦν ἀγγεῖον ἐκεῖνο, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὀνομάζει γενήσεται.
ἀλλ' ἡ μὲν ἁπλῆ φλὲψ, ἐξ αὐτῆς τραφήσεται, τὸ νεῦρον δὲ καὶ ἡ ἀρτηρία παρὰ τῆς φλεβός. πῶς καὶ τίνα τρόπον;
ἐν τούτῳ γὰρ δὴ καὶ πρόσθεν γενόμενοι τοῦ λόγου, τῆς τῶν ἐρασιστρατείων διαφωνίας ἐμνημονεύσαμεν. ἐπεδείξα-
μεν δὲ καὶ καθ' ἑτέρους μὲν, ἄπορον εἶναι τὴν τῶν ἁπλῶν ἐκείνων ἀγγείων θρέψιν. ἀλλὰ καὶ κρῖναι τὴν μάχην αὐτῶν
οὐκ ὠκνήσαμεν, καὶ τιμῆσαι τὸν Ἐρασίστρατον εἰς τὴν βελτίονα μεταστήσαντες αἵρεσιν. αὖθις οὖν ἐπὶ τὴν ἓν καὶ
ἁπλοῦν καὶ ἡνωμένον ἑαυτῷ πάντη τὸ στοιχειῶδες ἐκεῖνο νεῦρον ὑποτιθεμένην, αἵρεσιν ὁ λόγος μεταβὰς, ἐπισκο-
πείσθω πῶς τραφήσεται. τὸ γὰρ εὑρεθὲν ἐνταῦθα, κοινὸν ἂν ἤδη καὶ τῆς Ἱπποκράτους αἱρέσεως γένοιτο. κάλλιον
δ' ἄν μοι δοκῶ τὸ ζητούμενον ἐπὶ τῶν νενοσηκότων, καὶ σφόδρα καταλελεπτυσμένων βασανισθῆναι. πάντα γὰρ
ἐναργῶς τούτοις φαίνεται τὰ μόρια τοῦ σώματος ἄτροφα καὶ λεπτὰ, καὶ πολλῆς προσθήκης τε καὶ ἀναθρέψεως
δεόμενα. ἓν τοίνυν καὶ τὸ νεῦρον τοῦτο τὸ αἰσθητὸν, ἐφ' ὧπερ ἐξ ἀρχῆς ἐποιησάμην τὸν λόγον, ἰσχνὸν μὲν ἱκανῶς γέ-
γονε, δεῖται δὲ θρέψεως. ἔχει δ' ἐν αὐτῷ μέρη παμπολλα μὲν ἐκεῖνα τὰ πρῶτα, καὶ ἀόρατα νεῦρα τὰ σμικρὰ,
καί τινας ἀρτηρίας ἁπλᾶς ὀλίγας, καὶ φλέβας ὁμοίως. ἅπαντα οὖν αὐτοῦ τὰ νεῦρα τὰ στοιχειώδη καταλελέπτυνται
δηλονότι καὶ αὐτά. ἢ, εἰ μὴ δ' ἐκεῖνα, οὐδὲ τὸ ὅλον καὶ δεῖται καὶ τρέψεως, ὃ τὸ μὲν ὅλον δεῖται νεῦρον, ἕκαστον δ' ἐκεί-
νων οὐ δεῖται. καὶ μὴν εἰ δεῖται μὲν θρέψεως, οὐδὲν δ' ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία βοηθεῖν αὐτοῖς δύναται, διά τε
τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας ἀπορίας, καὶ διὰ τὴν ὑπόγυον ἰσχνότητα, καθάπερ δείξω, ζητέον ἡμῖν ἐστιν ἑτέραν αἰ-
τίαν θρέψεως. πῶς οὖν ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία τρέφειν ἀδύνατός ἐστι τὸν οὕτω διακείμενον; ὅτι τοσοῦτον
ἀκολουθεῖν ἀναγκάζει τῶν συνεχῶν, ὅσον ἀποῤῥεῖ. τοῦτο δ' ἐπὶ μὲν τῶν εὐεκτούντων, ἱκανόν ἐστιν εἰς τὴν θρέψιν. ἴσα
γὰρ ἐπ' αὐτῶν εἶναι χρὴ τοῖς ἀποῤῥέουσι τὰ προστιθέμενα. ἐπὶ δὲ τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν, καὶ πολλῆς ἀναθρέψεως δεομέ-
νων, εἰ μὴ πολλαπλάσιον εἴη τὸ προστιθέμενον τοῦ κενουμένου, τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν ἀναλαβεῖν οὐκ ἄν ποτε δύναιντο.
δῆλον οὖν ὡς ἕλκειν αὐτὰ δεήσει τοσούτῳ πλεῖον, ὅσῳ καὶ δεῖται πλείονος. Ἐρασίστρατος δὲ κἀνταῦθα πρότερον
ποιήσας τὸ δεύτερον, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ αἰσθάνεται. διότι γάρ φησι πολλὴ πρόσθεσις εἰς ἀνάτρεψιν γίνεται τοῖς νενο-
σηκόσι, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς ταύτην ἀκολουθία πολλή. πῶς δ' ἂν πολλὴ πρόσθεσις γένοιτο, μὴ προηγουμένης ἀναδό-
σεως δαψιλοῦς. εἰ δὲ τὴν διὰ τῶν φλεβῶν φορὰν τῆς τροφῆς, ἀνάδοσιν καλεῖ, τὴν δ' εἰς ἕκαστον τῶν ἁπλῶν καὶ ἀοράτων
ἐκείνων νεύρων καὶ ἀρτηριῶν μετάληψιν, οὐκ ἀνάδοσιν, ἀλλὰ διάδοσιν, ὥς τινες ὀνομάζειν ἠξίωσαν, εἶτα τὴν διὰ
τῶν φλεβῶν μόνῃ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ φασὶ γίγνεσθαι, τὴν εἰς τὰ λόγῳ θεωρητὰ μετάληψιν ἡμῖν
ἐξηγησάσθωσαν. ὅτι μὲν γὰρ οὐκέτ' ἐπὶ τούτων ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία λέγεσθαι δύναται, καὶ μάλιστ' ἐπὶ
τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν, ἀποδέδεικται. τί δέ φησιν ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν καθόλου λόγων ὁ Ἐρασίστρατος,
ἄξιον ἐπακοῦσαι τῆς λέξεως, τοῖς ἐσχάτοις τε καὶ ἁπλοῖς, λεπτοῖς τε καὶ στενοῖς οὖσιν, ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων
ἡ πρόσθεσις συμβαίνει εἰς τὰ κενώματα τῶν ἀπενεχθέντων, κατὰ τὰ πλάγια τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆς
καὶ καταχωριζομένης. ἐκ ταύτης τῆς λέξεως, πρῶτον μὲν, τὸ κατὰ τὰ πλάγια προσίεμαί τε καὶ ἀποδέχομαι.
κατὰ μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ στόμα τὸ ἁπλοῦν νεῦρον, οὐκ ἂν δύναιτο δεχόμενον τὴν τροφὴν, οὕτως εἰς ὅλον ἑαυτὸ διανέ-
μειν. ἀνάκειται γὰρ ἐκεῖνο τῷ ψυχικῷ πνεύματι. κατὰ δὲ τὸ πλάγιον ἐκ τῆς παρακειμένης φλεβὸς τῆς ἁπλῆς,
ἐγχωρεῖ λαβεῖν αὐτό. δεύτερον δ' ἀποδέχομαι τῶν ἐκ τῆς Ἐρασιστράτου λέξεως ὀνομάτων, τὸ γεγραμμένον ἐφε-
ξῆς, τὸ κατὰ τὰ πλάγια. τί γάρ φησιν; κατὰ τὰ πλάγια τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆς. ὅτι μὲν οὖν ἕλκε-
ται, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν. ὅτι δ' οὐ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, δέδεικται πρόσθεν. ἐξευρῶμεν οὖν κοινῇ
πῶς ἕλκεται. πῶς δ' ἄλλως, ἢ ὡς σίδηρος ὑπὸ τῆς ἡρακλείας λίθου, δύναμιν ἐχούσης ἑλκτικὴν τοιαύτης ποιό-
τητος. ἀλλ' εἰ τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς ἀναδόσεως ἡ τῆς κοιλίας ἔκθλιψις παρέχεται, τὴν δὲ μετ' αὐτὴν φορὰν ἅπα-
σαι αἵ τε φλέβες περιστελλόμεναι καὶ προωθοῦσαι. καὶ τῶν τρεφομένων ἕκαστον ἐπισπώμενον εἰς ἑαυτὸ, τῆς πρὸς
τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ἀποστάντες, ὡς οὐ πρεπούσης ἀνδρὶ, τεχνικὴν ὑποθεμένῳ τὴν φύσιν, οὕτως ἂν, ἤδη καὶ
τὴν ἀντιλογίαν εἴημεν πεφευγότες τὴν Ἀσκληπιάδου, μὴ δυνάμενοί γε λύειν αὐτήν. τὸ γὰρ εἰς τὴν ἀπόδειξιν
παραλαμβανόμενον λῆμμα τὸ διεζευγμένον, οὐκέτ' ἐκ δυοῖν, ἀλλ' ἐκ τριῶν ἐστι κατά γε τὴν ἀλήθειαν διεζευγμέ-
νον. εἰ μὲν οὖν ὡς ἐκ δυοῖν αὐτῇ χρησαίμεθα, ψεῦδος ἔσται τι τῶν εἰς τὴν ἀπόδειξιν παρειλημμένον. εἰ δ' ὡς ἐκ
τριῶν, ἀπέραντος ὁ λόγος γενήσεται. καὶ ταῦτ' οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ καὶ κατ' ὄναρ ποτὲ τοῖς
ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν. ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τῶν χυμῶν. ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ
μέχρι τοῦ μετρίου πιθανὸν, οἴεται παρακρούεσθαι σκηπτόμενος, ὡς οὐδὲ χρήσιμος ὅλως ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων ἐπίσκε-
ψις. εἶτα ὦ πρὸς Διὸς, ὅπως μὲν τὰ σιτία κατὰ τὴν γαστέρα πέττεται χρήσιμον ἐπίστασθαι, πῶς δ' ἐν ταῖς φλεψὶν
ἡ χολὴ γίνεται, περιττόν; καὶ τῆς κενώσεως ἄρα φροντιστέον αὐτῆς μόνης. ἀμελητέον δὲ τῆς γενέσεως, ὥσπερ οὐκ ἄμει-
νον ὑπάρχον μακρῷ, τὸ κωλύειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γεννᾶσθαι πλείονα, τοῦ πράγματα ἔχειν ἐκκενοῦντας. θαυμαστὸν δὲ καὶ
τὸ διαπορεῖν, εἴτ' ἐν τῷ σώματι τὴν γένεσιν αὐτῆς ὑποθετέον, εἴτ' εὐθὺς ἔξωθεν ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι φατέον.
εἰ γὰρ δὴ τοῦτο καλῶς ἠπόρηται, τί οὐχὶ καὶ περὶ τοῦ αἵματος ἐπισκεψόμεθα, πότερον ἐν τῷ σώματι λαμβάνει τὴν
γένεσιν, ἢ ἐν τοῖς σιτίοις παρέσπαρται, καθάπερ οἱ τὰς ὁμοιομερείας ὑποτιθέμενοι φασί. καὶ μὴν πολλῷ γε
ἦν χρησιμώτερον ζητῆσαι ποῖα τῶν σιτίων ὁμολογεῖ τῇ τῆς αἱματώσεως ἐνεργείᾳ, καὶ ποῖα διαφέρεται, τοῦ ζη-
τεῖν τίνα μὲν τῇ τῆς γαστρὸς ἐνεργείᾳ νικᾶται ῥᾳδίως, τίνα δ' ἀντιβαίνει καὶ μάχεται. τούτων μὲν γὰρ ἡ ἔκλεξις, εἰς
πέψιν μόνην, ἐκείνων δ' εἰς αἵματος χρηστοῦ διαφέρει γένεσιν. οὐδὲν γὰρ ἴσον ἐστὶν, ἢ μὴ χρηστὸν αἷμα γεννηθῆναι, ἢ μὴ
καλῶς

καλῶς ἐν τῇ γαστρὶ χυλωθῆναι τὴν τροφήν. πῶς δ' οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος, ὡς πολλαί τέ εἰσι καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις. ὑπὲρ δὲ τῶν τῆς αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ' ἄχρι ῥήματος ἑνὸς, οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος. ἀλλὰ μὴν εὑρίσκεταί γε καὶ παχὺ καὶ λεπτὸν ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα, καὶ τοῖς μὲν ἐρυθρότερον, τοῖς δὲ ξανθότερον, τοῖς δὲ μελάντερον, τοῖς δὲ φλεγματωδέστερον. εἰ δ' ὅτι καὶ δυσῶδες οὐχ ἕνα τρόπον, ἀλλ' ἐν πολλαῖς πάνυ διαφοραῖς, ἀρρήτοις μὲν λόγῳ, σαφεστάταις δ' αἰσθήσεσι φαίνεταί γε γινόμενον, εἴποι τις, οὐκ οἶμαι μετρίως ἔτι καταγνώσεσθαι τοῦ Ἐρασιστράτου ῥαθυμίας αὐτὸν, οὕτω γ' ἀναγκαίαν εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης θεωρίαν παραλιπόντος. ἐναργῆ γὰρ δὴ καὶ τὰ περὶ τῶν ὑδέρων ἁμαρτήματα, τῇ ῥαθυμίᾳ ταύτῃ κατὰ λόγον ἠκολουθηκότα. τό τε γὰρ τῇ στενοχωρίᾳ τῶν ὁδῶν κωλύεσθαι νομίζειν πρόσω τοῦ ἥπατος ἰέναι τὸ αἷμα, καὶ μηδέποτ' ἂν ἄλλως ὕδερον δύνασθαι συστῆναι, πῶς οὐκ ἐσχάτην ἐνδείκνυται ῥαθυμίαν; τό, τε μὴ διὰ τὸν σπλῆνα, μήτε δι' ἄλλο τι μόριον, ἀλλ' ἀεὶ διὰ τὸν ἐν ἥπατι σκίρρον, ὕδερον οἴεσθαι γίγνεσθαι, τελέως ἀργοῦ τὴν διάνοιαν ἀνθρώπου, καὶ μηδ' ἐνὶ τῶν ὁσημέραι γιγνομένων παρακολουθοῦντος. ἐπὶ μὲν γε χρονίαις αἱμορροΐσιν ἐπισχεθείσαις, ἢ διὰ κένωσιν ἄμετρον εἰς ψύξιν ἐσχάτην ἀγούσαις τὸν ἄνθρωπον, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη τεθεάμεθα συστάντας ὑδέρους. ὥσπερ γε καὶ γυναιξὶν, ἥ τε τῆς ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ καθάρσεως ἀπώλεια παντελὴς, καὶ ἄμετρος κένωσις, ὅταν αἱμορραγήσωσί ποτε αἱ μῆτραι σφοδρῶς, ἐπεκαλέσαντο πολλάκις ὕδερον, καί τισιν αὐτῶν ὁ γυναικεῖος ὀνομαζόμενος ῥοῦς, εἰς τοῦτ' ἐτελεύτησε τὸ πάθος. ἵνα τοὺς ἀπὸ τῶν κενεώνων ἀρχομένους, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἐπικαίρων μορίων ὑδέρους παραλείπω, σαφῶς μὲν, καὶ αὐτοὺς ἐξελέγχοντας τὴν Ἐρασιστράτειον ὑπόληψιν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐναργῶς, ὡς οἱ διὰ κατάψυξιν σφοδρὰν τῆς ὅλης ἕξεως ἀποτελούμενοι. πρώτη γὰρ αὕτη γενέσεως ὑδέρων αἰτία, διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς αἱματώσεως γιγνομένη, τρόπον ὁμοιότατον ταῖς ἐπὶ τῇ τῶν σιτίων ἀπεψίᾳ διαρροίαις. οὐ μὴν ἐσκίρρωταί γε κατὰ τοὺς τοιούτους ὑδέρους, οὐδ' ἄλλο τι σπλάγχνον, οὐδὲ τὸ ἧπαρ. ἀλλ' Ἐρασίστρατος ὁ σοφὸς ὑπεριδὼν, καὶ καταφρονήσας, ὧν οὔθ' Ἱπποκράτης, οὔτε Διοκλῆς, οὔτε Πραξαγόρας, οὔτε Φιλιστίων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀρίστων φιλοσόφων οὐδεὶς κατεφρόνησεν, οὔτε Πλάτων, οὔτ' Ἀριστοτέλης, οὔτε Θεόφραστος, ὅλας ἐνεργείας ὑπερβαίνει, καθάπερ τι σμικρὸν, καὶ τὸ τυχὸν τῆς τέχνης παραλιπὼν μέρος, οὐδ' ἀντειπεῖν ἀξιώσας, εἴτ' ὀρθῶς, εἴτε καὶ μὴ, σύμπαντες οὗτοι θερμῷ, ψυχρῷ, ξηρῷ, καὶ ὑγρῷ, τοῖς μὲν ὡς δρῶσι, τοῖς δ' ὡς πάσχουσι, τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων ἅπαντα διοικεῖσθαί φασι. καὶ ὡς τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς εἴς τε τὰς ἄλλας ἐνεργείας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τῶν χυμῶν γένεσιν, τὸ πλεῖστον δύναται. ἀλλὰ τὸ μὲν πείθεσθαι τοσούτοις τε καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι, καὶ πλεῖον αὐτὸν οἴεσθαί τι γινώσκειν, ἀνεμέσητον. τὸ δὲ μήτ' ἀντιλογίας ἀξιῶσαι μήτε μνήμης οὕτως ἔνδοξον δόγμα, θαυμαστήν τινα τὴν ὑπεροψίαν ἐνδείκνυται. καίτοι σμικρότατός ἐστι τὴν γνώμην, καὶ ταπεινὸς ἐσχάτως ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀντιλογίαις. ἐν μὲν τοῖς περὶ τῆς πέψεως λόγοις, τοῖς σήπεσθαι τὰ σιτία νομίζουσι φιλοτίμως ἀντιλέγων, ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναδόσεως, τοῖς διὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἀρτηριῶν ἀναδίδοσθαι τὸ διὰ τῶν φλεβῶν αἷμα νομίζουσιν. ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς, τοῖς περιωθεῖσθαι τὸν ἀέρα φάσκουσιν, οὐκ ὤκνησε δ' οὐδὲ τοῖς ἀτμοειδῶς εἰς τὴν κύστιν ἰέναι τὰ οὖρα νομίζουσιν ἀντειπεῖν, οὐδὲ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτόν. οὕτως ἐν ἅπασι τὰς χειρίστας ἐπιλεγόμενος δόξας, ἀγάλλεται διατρίβων ἐπὶ πλέον ταῖς ἀντιλογίαις. ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεως, οὐδὲν ἀτιμοτέρας οὔσης τῆς ἐν τῇ γαστρὶ χυλώσεως τῶν σιτίων, οὔτ' ἀντειπεῖν τινὶ τῶν πρεσβυτέρων ἠξίωσεν, οὔτ' αὐτὸς εἰσηγήσασθαί τινα ἑτέραν γνώμην ἐτόλμησεν, ὁ περὶ πασῶν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ἐν ἀρχῇ τῶν καθόλου λόγων ὑποσχόμενος ἐρεῖν, ὅπως τε γίνονται, καὶ δι' ὧν τινων τοῦ ζώου μορίων. ἢ τῆς μὲν πέττειν τὰ σιτία δυνάμεως πεφυκυίας ἀρρωστούσης, ἀπεπτήσει τὸ ζῶον, τῆς δ' αἱματούσης τὰ πεφθέντα, οὐδὲν ἔσται πάθημα τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀδαμαντίνη τίς ἡμῖν αὕτη μόνη, καὶ ἀπαθής ἐστιν. ἢ ἄλλο τι τῆς ἀρρωστίας αὐτῆς ἔκγονον ὑπάρξει, καὶ οὐχ ὕδερος. δῆλος οὖν ἐναργῶς ὁ Ἐρασίστρατος ἐστὶν, ἐξ ὧν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ ταῖς φαυλοτάταις δόξαις ἀντιλέγειν ὤκνησεν, ἐνταυθοῖ δ' οὐδ' ἀντειπεῖν τοῖς προσθεν, οὐδ' αὐτὸς εἰπεῖν τι καινὸν ἐτόλμησε, τὸ σφάλμα τῆς ἑαυτοῦ γνωρίζων αἱρέσεως. τί γὰρ ἂν καὶ λέγειν ἔχοι ὑπὲρ αἵματος, ἄνθρωπος εἰς μηδὲν τῷ συμφύτῳ θερμῷ χρώμενος; τί δὲ περὶ ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης, ἢ φλέγματος; ὅτι νὴ Δία δυνατόν ἐστιν, ἀναμεμιγμένην τοῖς σιτίοις εὐθὺς ἔξωθεν παραγίνεσθαι τὴν χολήν. λέγει γοῦν ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι. πότερον δ' ἐν τῇ περὶ τὴν κοιλίαν κατεργασίᾳ τῆς τροφῆς γεννᾶται τοιαύτη ὑγρασία, ἢ μεμιγμένη τοῖς ἔξωθεν προσφερομένοις παραγίνεται, οὐδὲν χρήσιμον πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπεσκέφθαι. καὶ μὴν ὦ γενναιότατε, καὶ κενοῦσθαι χρῆναι φάσκεις τὸν χυμὸν τοῦτον ἐκ τοῦ ζώου, καὶ μεγάλως λυπεῖν εἰ μὴ κενωθείη. πῶς οὖν οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ χρηστὸν ὑπολαμβάνων γίνεσθαι, τολμᾷς ἄχρηστον λέγειν εἰς ἰατρικὴν εἶναι, τὴν περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ σκέψιν. ὑποκείσθω γὰρ ἐν μὲν τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι, μὴ διακρίνεσθαι δ' ἀκριβῶς ἐν ἥπατι. ταῦτα γὰρ ἀμφότερα νομίζεις εἶναι δυνατὰ, καὶ μὴν οὐ σμικρὸν ἐνταῦθα τὸ διαφέρον, ἢ ἐλαχίστην, ἢ παμπόλλην χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα προσφέρεσθαι τὰ σιτία. τὰ μὲν γὰρ ἀκίνδυνα πάντη, τὰ δὲ παμπόλλην περιέχοντα, τῷ μὴ δύνασθαι πᾶσαν αὐτὴν ἐν ἥπατι καθαρθῆναι καλῶς, αἴτια καταστήσεται τῶν τ' ἄλλων παθῶν, ὧν αὐτὸς Ἐρασίστρατος ἐπὶ πλήθει χολῆς γίνεσθαί φησι, καὶ τῶν ἰκτερικῶν οὐχ ἥκιστα. πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαιότατον ἰατρῷ γινώσκειν, πρῶτον μὲν ὡς ἐν τοῖς σιτίοις αὐτοῖς ἔξωθεν ἡ χολὴ περιέχεται. δεύτερον δ' ὡς τὸ μὲν τεῦτλον, εἰ τύχοι, παμπόλλην, ὁ δ' ἄρτος ἐλαχίστην, καὶ τὸ μὲν ἔλαιον πλείστην, ὁ δ' οἶνος ἐλαχίστην, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ἄνισον τῷ πλήθει περιέχει τὴν χολήν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν, εἴη γελοιότατος, ὃς ἂν ἑκὼν αἱρεῖται τὰ πλείονα χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα πρὸ τῶν ἐναντίων. τί δ' εἰ μὴ περιέχεται μὲν τοῖς σιτίοις ἡ χολὴ, γίνεται δ' ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν. ἢ οὐχὶ καὶ τοῦτο χρήσιμον ἐπίστασθαι, τίνι μὲν καταστάσει σώματος ἕπεται πλείων αὐτῆς ἡ γένεσις, τινὶ δ' ἐλάττων; ἀλλοιοῦν γὰρ δή που καὶ μεταβάλλειν οἷοί τ' ἐσμὲν καὶ τρέπειν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀεὶ, τὰς μοχθηρὰς καταστάσεις τοῦ σώματος. ἀλλ' εἰ μὴ γιγνώσκοιμεν καθότι μοχθηραί εἰσι, καὶ πῇ τῆς δεούσης ἐξίστανται,

πῶς ἂν αὐτὴν ἐπανάγειν οἷοί τε εἴημεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον; οὔκουν ἀρκεστόν ἐστιν εἰς τὰς ἰάσεις, ὡς Ἐρασίστρατος φησὶν, ἐπίστασθαι τἀληθὲς αὐτὸ περὶ γενέσεως χολῆς. οὐ μὴν οὐδ' ἀδύνατον, οὐδ' ἀσαφὲς ἐξευρεῖν, ὅτι μὴ τὸ πλεῖστον ἐν ἑαυτῷ περιέχειν τὸ μέλι τὴν ξανθὴν χολὴν, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι μεταβαλλόμενον, εἰς αὐτὴν ἀλλοιοῦται τε καὶ τρέπεται. πικρὸν γὰρ ἂν ἦν γευομένοις, εἰ χολὴν ἔξωθεν εὐθὺς ἐν ἑαυτῷ περιεῖχεν. ἅπασι τ' ἂν ὡσαύτως τοῖς ἀνθρώποις, ἴσον αὐτοῖς ἐγεννᾶτο πλῆθος. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει τἀληθές. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀκμάζουσι, καὶ μάλιστ' εἰ φύσει θερμότεροι, καὶ βίον ἔχοιεν βιοῦντες ταλαίπωρον, ἅπαν εἰς ξανθὴν χολὴν μεταβάλλει τὸ μέλι. τοῖς γέρουσι δ' ἱκανῶς ἐστὶν ἐπιτήδειον, ὡς ἂν οὐκ εἰς χολὴν, ἀλλ' εἰς αἷμα τὴν ἀλλοίωσιν ἐκείνοις λαμβάνον. Ἐρασίστρατος δὲ πρὸς τὸ μηδὲν τούτων γινώσκειν, οὐδὲ περὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ λόγου σωφρονεῖ, πότερον ἐν τοῖς σιτίοις ἡ χολὴ περιέχεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἢ κατὰ τὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ κατεργασίαν ἐγγίνεται, μηδὲν εἶναι χρήσιμον εἰς ἰατρικὴν ἐπισκέψασθαι λέγων. ἐχρῆν γὰρ δήπου προσθεῖναί τι, καὶ περὶ τῆς ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶ γενέσεως αὐτῆς. ἐν τούτοις δὲ τοῖς ὀργάνοις γεννᾶσθαι τὴν χολὴν ἅμα τῷ αἵματι, τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποφηναμένων, ἀλλὰ τοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σφαλεῖσι καὶ διαμαρτάνουσι τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ, τοιαῦτά τε ληρεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ προσέτι τῶν χρησιμωτάτων εἰς τὴν τέχνην παραλιπεῖν τὴν ζήτησιν. ἡδέως οὖν ἐνταῦθα τοῦ λόγου γεγονὼς, ἠρόμην ἂν τοὺς ὁμιλῆσαι φάσκοντας αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις, εἰ γινώσκουσιν, ὅσα περὶ τοῦ κεκρᾶσθαι τὰ σώματα ἡμῶν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ πρὸς Ἀριστοτέλους εἴρηταί τε, καὶ ἀποδέδεικται. καὶ ὡς τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς ἐστι τὸ δραστικώτατον, καὶ ὡς τῶν ζώων ὅσα μὲν θερμότερα φύσει, ταῦτα πάντως ἔναιμα. τὰ δ' ἐπὶ πλεῖστον ψυχρότερα, πάντως ἄναιμα. καὶ διὰ τοῦτο, τοῦ χειμῶνος, ἀργὰ καὶ ἀκίνητα κεῖται, φωλεύοντα δίκην νεκρῶν. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς χροιᾶς τοῦ αἵματος οὐκ Ἀριστοτέλει μόνον, ἀλλὰ καὶ Πλάτωνι. καὶ ἡμεῖς νῦν, ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴπομεν, οὐ τὰ καλῶς ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς λέγειν προὐθέμεθα, μήτε τῇ γνώμῃ μήτε τῇ λέξει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὑπερβαλέσθαι δυνάμενοι. τὰ δ' ἤτοι χωρὶς ἀποδείξεως ὡς ἐναργῆ πρὸς αὐτῶν εἰρημένα, διὰ τὸ μηδ' ὑπονοῆσαι μοχθηροὺς οὕτως ἔσεσθαί τινας σοφιστὰς, οἳ καταφρονήσουσι τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, ἢ καὶ παραλελειμμένα τελέως ὑπ' ἐκείνων, ἀξιοῦμεν εὑρίσκειν τε καὶ ἀποδεικνύναι. περὶ δὲ τῆς τῶν χυμῶν γενέσεως, οὐκ οἶδ' εἴ τις ἔχει προσθεῖναί τι σοφώτερον, ὧν Ἱπποκράτης εἶπε, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Πραξαγόρας, καὶ Φιλότιμος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν παλαιῶν. ἀποδέδεικται γὰρ ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς ἐν ταῖς φλεψὶν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, αἷμα μὲν ὑπὸ τῆς συμμετρίας τῆς κατ' αὐτὴν, οἱ δ' ἄλλοι χυμοὶ διὰ τὰς ἀμετρίας γινόμενοι, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πάνθ' ὁμολογεῖ τὰ φαινόμενα. καὶ γὰρ τῶν ἐδεσμάτων ὅσα μέν ἐστι θερμότερα φύσει, χολωδέστερα, τὰ δὲ ψυχρότερα, φλεγματωδέστερα. καὶ τῶν ἡλικιῶν ὡσαύτως, χολωδέστεραι μὲν, αἱ θερμότεραι φύσει, φλεγματωδέστεραι δ' αἱ ψυχρότεραι. καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων δὲ, καὶ τῶν χωρῶν, καὶ τῶν ὡρῶν, καὶ πολὺ δὴ πρότερον ἔτι τῶν φύσεων αὐτῶν. αἱ μὲν ψυχρότεραι φλεγματωδέστεραι, χολωδέστεραι δ' αἱ θερμότεραι. καὶ νοσήματα τὰ μὲν ψυχρὰ, τοῦ φλέγματος ἔκγονα, τὰ δὲ θερμὰ, τῆς ξανθῆς χολῆς. καὶ ὅλως οὐδὲν ἐστὶν εὑρεῖν τῶν ἁπάντων, ὃ μὴ τούτῳ τῷ λόγῳ μαρτυρεῖ. πῶς δ' οὐ μέλλει; διὰ γὰρ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ἑκάστου τῶν μορίων ὡδί πως ἐνεργοῦντος, ἀνάγκη πᾶσα, καὶ διὰ τὴν βλάβην αὐτῶν, ἢ διαφθείρεσθαι τελέως, ἢ ἐμποδίζεσθαί γε τὴν ἐνέργειαν, καὶ οὕτως νοσεῖν τὸ ζῶον, ἢ ὅλον, ἢ κατὰ μόρια. καὶ πρῶτά γε καὶ γενικώτατα νοσήματα, τέτταρα τὸν ἀριθμὸν ὑπάρχει, θερμότητι καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι διαφέροντα. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ, καίτοι μὴ βουλόμενος. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς πυρετοῖς χείρους τῶν σιτίων τὰς πέψεις γίγνεσθαι λέγῃ, μὴ διότι τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἡ συμμετρία διέφθαρται, καθάπερ οἱ πρόσθεν ὑπελάμβανον. ἀλλ' ὅτι περιστέλλεσθαι καὶ τρίβειν ἡ γαστὴρ οὐχ ὁμοίως δύναται βεβλαμμένη τὴν ἐνέργειαν, ἐρέσθαι δίκαιον αὐτὸν, ὑπὸ τίνος ἡ τῆς γαστρὸς ἐνέργεια βέβλαπται. γενομένου γὰρ εἰ τύχοι βουβῶνος ἐπὶ προσπταίσματι, πρὶν μὲν πυρέξαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἂν χεῖρον ἡ γαστὴρ πέψειεν. οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦν οὐδέτερον αὐτῶν, οὔθ' ὁ βουβὼν, οὔτε τὸ ἕλκος ἐμποδίσαι τι καὶ βλάψαι τὴν ἐνέργειαν τῆς γαστρός. εἰ δὲ πυρέξειεν, εὐθὺς μὲν αἱ πέψεις γίνονται χείρους. εὐθὺς δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς γαστρὸς βεβλάφθαι φαμὲν ὀρθῶς λέγοντες, ἀλλ' ὑπὸ τίνος ἐβλάβη, προσθεῖναι χρὴ τῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος οὐχ οἷόν τ' ἦν αὐτὴν βλάπτειν, ὥσπερ οὐδ' ὁ βουβών. ἢ γὰρ ἂν ἔβλαπτε καὶ πρὸ τοῦ πυρετοῦ. εἰ δὲ μὴ ταῦτα, δῆλον ὡς ἡ τῆς θερμασίας πλεονεξία. δύο γὰρ ταῦτα προσεγένετο τῷ βουβῶνι, ἡ τῆς κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὴν καρδίαν κινήσεως ἀλλοίωσις, καὶ ἡ τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας πλεονεξία. ἀλλ' ἡ μὲν τῆς κινήσεως ἀλλοίωσις, οὐ μόνον οὐδὲν βλάψει τὴν ἐνέργειαν τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ καὶ προσωφελήσει κατ' ἐκεῖνα τῶν ζώων, ἐν οἷς εἰς τὴν πέψιν ὑπετίθετο πλεῖστον δύνασθαι τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὴν κοιλίαν ἐμπῖπτον πνεῦμα. διὰ λοιπὴν οὖν ἔτι καὶ μόνην τὴν ἄμετρον θερμασίαν, ἡ βλάβη τῆς ἐνεργείας τῇ γαστρί. τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα σφοδρότερόν τε καὶ συνεχέστερον, καὶ πλέον ἐμπίπτει νῦν ἢ πρότερον, ὥστε ταύτῃ μὲν μᾶλλον πέψει τὰ διὰ τὸ πνεῦμα καλῶς πέττοντα ζῶα. διὰ λοιπὴν δ' ἔτι τὴν παρὰ φύσιν θερμασίαν ἀπεπτήσει. τὸ γὰρ καὶ τῷ πνεύματι φάναι τινὰ ὑπάρχειν ἰδιότητα καθ' ἣν πέττει, κἄπειτα ταύτην πυρεττόντων διαφθείρεσθαι, καθ' ἕτερον τρόπον ἐστὶν ὁμολογῆσαι τὸ ἄτοπον. ἐρωτηθέντες γὰρ αὖθις ὑπὸ τίνος ἠλλοιώθη τὸ πνεῦμα, μόνην ἕξουσιν ἀποκρίνεσθαι τὴν παρὰ φύσιν θερμασίαν, καὶ μάλιστ' ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν. οὐδὲ γὰρ πλησιάζει κατ' οὐδὲν τούτων τῷ βουβῶνι, καίτοι τί τῶν ζώων ἐκείνων ἐν οἷς ἡ τοῦ πνεύματος ἰδιότης μέγα δύναται μνημονεύω, παρὸν ἐπ' ἀνθρώποις ἐν οἷς ἢ οὐδὲν, ἢ παντάπασιν ἀμυδρόν τι καὶ μικρὸν ὠφελεῖ, ποιεῖσθαι τὸν λόγον; ἀλλ' ὅτι μὲν ἐν τοῖς πυρετοῖς οὗτοι κακῶς πέττουσιν, ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς, καὶ τήν γ' αἰτίαν προστιθεὶς, βεβλάφθαι φησὶ τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέργειαν. οὐ μὴν ἄλλην γέ τινα πρόφασιν τῆς βλάβης εἰπεῖν ἔχει, πλὴν τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας. ἀλλ' εἰ βλάπτει τὴν ἐνέργειαν ἡ παρὰ φύσιν θερμασία, μὴ κατά τι συμβεβηκὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτῆς οὐσίαν τε καὶ δύναμιν, ἐκ τῶν πρώτων ἂν εἴη νοσημάτων. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται τῶν πρώτων μὲν εἶναι νοσημάτων

τὴν

τὴν ἀμετρίαν τῆς θερμασίας, τὴν δ' ἐνέργειαν ὑπὸ τῆς εὐκρασίας μὴ γίγνεσθαι. οὐδὲ γὰρ δι' ἄλλο δυνατὸν γίνεσθαι τὴν δυσκρασίαν, αἰτίαν τῶν πρώτων νοσημάτων, ἀλλ' ἢ διὰ τὴν εὐκρασίαν διαφθειρομένην. ὑπὸ γὰρ ὑπὸ ταύτης γίνεσθαι τὰς ἐνεργείας, ἀνάγκη καὶ τὰς πρώτας αὐτῶν βλάβας διαφθειρομένης γίνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον ἡ εὐκρασία τοῦ θερμοῦ, τῶν ἐνεργειῶν αἰτία, τοῖς θεωρεῖν τὸ ἀκόλουθον δυναμένοις ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω. τούτου δ' ὑπάρχοντος ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐφ' ἑκάστης ἐνεργείας, τῇ μὲν εὐκρασίᾳ τὸ βέλτιον ἕπεσθαι λέγειν, τῇ δὲ δυσκρασίᾳ, τὸ χεῖρον. καὶ τοίνυν εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τὸ μὲν αἷμα τῆς συμμέτρου θερμασίας, τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν, τῆς ἀμέτρου νομιστέον ὑπάρχειν ἔγγονον. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἔν τε ταῖς θερμαῖς ἡλικίαις, καὶ τοῖς θερμοῖς χωρίοις, καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους, καὶ ταῖς θερμαῖς καταστάσεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς θερμαῖς κράσεσι τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασί τε καὶ τοῖς διαιτήμασι καὶ τοῖς νοσήμασι τοῖς θερμοῖς, εὐλόγως ἡ ξανθὴ χολὴ πλείστη φαίνεται γιγνομένη. τὸ δ' ἀπορεῖν, εἴτ' ἐν τοῖς σώμασι τῶν ἀνθρώπων ὁ χυμὸς οὗτος ἔχει τὴν γένεσιν, εἴτ' ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεται, μὴ δ' ὅτι τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως, ὅταν ἀσιτήσωσι παρὰ τὸ ἔθος ὑπό τινος περιστάσεως πραγμάτων ἀναγκασθέντες, ἐφ' ὧν μὲν πικρὸν τὸ στόμα γίνεται, χολώδη δὲ τὰ οὖρα, δάκνεται δ' ἡ γαστὴρ, ἑωρακότος ἐστὶν, ἀλλ' ὥσπερ ἐξαίφνης νῦν εἰς τὸν κόσμον ἐληλυθότος, καὶ μήπω τὰ κατ' αὐτὸν φαινόμενα γινώσκοντος. ἐπεὶ τίς οὐχ οἶδεν ὡς ἕκαστον τῶν ἑψομένων ἐπὶ πλέον, ἁλυκώτερον μὲν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ πικρότερον γίγνεται. κἂν εἰ τὸ μέλι δὲ βουληθείης αὐτὸ τὸ πάντων γλυκύτατον ἐπὶ πλεῖστον ἑψεῖν, ἀποδείξεις καὶ τοῦτο πικρότατον. ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις, ὅσα μὴ φύσει θερμὰ παρὰ τῆς ἑψήσεως ἐγγίνεται, τοῦτ' ἐκ φύσεως ὑπάρχει τῷ μέλιτι. διὰ τοῦτ' οὖν ἑψόμενον οὐ γίνεται γλυκύτερον. ὅσον γὰρ ἐχρῆν εἶναι θερμότητος εἰς γένεσιν γλυκύτητος, ἀκριβῶς αὐτῷ τοῦτο πᾶν οἴκοθεν ὑπάρχει. ὃ τοίνυν ἔξωθεν τοῖς ἐλλιπῶς θερμοῖς ἦν ὠφέλιμον, τοῦτ' ἐκείνῳ βλάβη τε καὶ ἀμετρία γίγνεται, καὶ διὰ τοῦτο θᾶττον τῶν ἄλλων ἑψόμενον, ἀποδείκνυται πικρόν. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς θερμοῖς φύσει, καὶ τοῖς ἀκμάζουσιν, ἑτοίμως εἰς χολὴν μεταβάλλεται. θερμὸν γὰρ θερμῷ πλησιάζον, εἰς ἀμετρίαν κράσεως ἑτοίμως ἐξίσταται, καὶ φθάνει χολὴ γιγνόμενον οὐχ αἷμα. δεῖται τοίνυν ψυχρᾶς μὲν κράσεως ἀνθρώπου, ψυχρᾶς δ' ἡλικίας, ἵν' εἰς αἵματος ἄγηται φύσιν. οὔκουν ἀπότροπον συνεβούλευεν Ἱπποκράτης, μὴ συμφέρον τὸ μέλι τοῖς φύσει πικροχόλοις, ὡς ἂν θερμοτέρας δηλονότι κράσεως ὑπάρχουσιν. οὕτω δὲ τοῖς νοσήμασι τοῖς πικροχόλοις πολέμιον εἶναι τὸ μέλι, καὶ τῇ τῶν γερόντων ἡλικίᾳ φίλιον, οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἰατροὶ λέγουσιν. οἱ μὲν ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐνδειξαμένης εὑρόντες, οἱ δ' ἐκ τῆς πείρας μόνης. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροῖς, ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα τετήρηται γιγνόμενον, ἀλλὰ χρηστὸν μὲν γέροντι, νέῳ δ' οὐ χρηστὸν, καὶ τῷ μὲν φύσει πικροχόλῳ βλαβερὸν, ὠφέλιμον δὲ τῷ φλεγματώδει. καὶ τῶν νοσημάτων ὡσαύτως τοῖς μὲν πικροχόλοις ἐχθρὸν, τοῖς δὲ φλεγματώδεσι φίλον. ἐνὶ δὲ λόγῳ, τοῖς μὲν θερμοῖς σώμασιν, ἢ διὰ φύσιν, ἢ διὰ νόσον, ἢ δι' ἡλικίαν, ἢ δι' ὥραν, ἢ διὰ χώραν, ἢ δι' ἐπιτήδευμα, χολῆς γεννητικὸν, αἵματος δὲ τοῖς ἐναντίοις. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται ταυτὸν ἔδεσμα, τοῖς μὲν χολὴν γεννᾷν, τοῖς δ' αἷμα, μὴ οὐκ ἐν τῷ σώματι τῆς γενέσεως αὐτῶν ἐπιτελουμένης. εἰ γὰρ δὴ οἴκοθέν γε καὶ παρ' ἑαυτοῦ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστον ἔχον, καὶ οὐκ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι μεταβαλλόμενον ἐγέννα τὴν χολὴν, ἐν ἅπασιν ἂν ὁμοίως αὐτοῖς τοῖς σώμασιν ἐγέννα, καὶ τὸ μὲν πικρὸν ἔξω γευομένοις, ἦν ἂν οἶμαι χολῆς ποιητικόν. εἰ δ' ἔτι γλυκὺ καὶ χρηστὸν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἐξ αὐτοῦ χολῆς ἐγεννᾶτο. καὶ μὴν οὐ τὸ μέλι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν γλυκέων τοῖς προειρημένοις σώμασι, τοῖς δι' ὁτιοῦν τῶν εἰρημένων θερμοῖς οὖσιν, εἰς χολὴν ἑτοίμως ἐξίσταται. καίτοι ταῦτ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξηνέχθην εἰπεῖν, οὐ προελόμενος, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τοῦ λόγου τῆς ἀκολουθίας ἀναγκασθείς. εἴρηται δ' ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ αὐτῶν Ἀριστοτέλει τε καὶ Πραξαγόρᾳ, τὴν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος γνώμην ὀρθῶς ἐξηγησαμένοις. μὴ τοίνυν ὡς ἀποδείξεις ὑφ' ἡμῶν εἰρῆσθαι νομίζειν τὰ τοιαῦτα μᾶλλον, ἢ περὶ τῆς τῶν ἄλλως γινωσκόντων ἀναισθησίας ἐνδείξεις, οἳ μηδὲ τὰ πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν φαινόμενα γινώσκουσι. τὰς δ' ἀποδείξεις αὐτῶν κατ' ἐπιστήμην, ἐξ ἐκείνων δεῖ λαμβάνειν τῶν ἀρχῶν, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἴπομεν. ὡς τὸ δρᾶν καὶ τὸ πάσχειν εἰς ἄλληλα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. καὶ εἴτε φλέβας, εἴθ' ἧπαρ, εἴτ' ἀρτηρίας, εἴτε καρδίαν, εἴτε κοιλίαν, εἴτ' ἄλλο μόριον ἐνεργεῖν τις φήσειεν ἡντινοῦν ἐνέργειαν, ἀφύκτοις ἀνάγκαις ἀναγκασθήσεται, διὰ τὸ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ὁμολογῆσαι τὴν ἐνέργειαν ὑπάρχειν αὐτῷ. διὰ τί γὰρ ἡ γαστὴρ περιστέλλεται τοῖς σιτίοις, διὰ τί δ' αἱ φλέβες αἷμα γεννῶσι, παρὰ τῶν Ἐρασιστρατείων ἐδεόμην ἀκοῦσαι. τὸ γὰρ ὅτι περιστέλλεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γινώσκειν, οὐδέπω χρηστὸν, εἰ μὴ καὶ τὴν αἰτίαν εἰδείημεν. οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι καὶ τὰ σφάλματα θεραπεύσαιμεν, οὐ μέλει, φασὶν, ἡμῖν, οὐδὲ πολυπραγμονοῦμεν ἔτι τὰς τοιαύτας αἰτίας. ὑπὲρ ἰατρὸν γάρ εἰσι, καὶ τῷ φυσικῷ προσήκουσι. πότερον οὖν οὐδ' ἀντερεῖτε τῷ φάσκοντι, τὴν μὲν εὐκρασίαν τὴν κατὰ φύσιν αἰτίαν εἶναι τῆς ἐνεργείας ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, τὴν δ' αὖ δυσκρασίαν, νόσον τ' ἤδη καλεῖσθαι, καὶ πάντως ὑπ' αὐτῆς βλάπτεσθαι τὴν ἐνέργειαν; ἢ πεισθήσεσθε ταῖς τῶν παλαιῶν ἀποδείξεσιν, ἢ τρίτον τι καὶ μέσον ἑκατέρου τούτων πράξετε, μήθ' ὡς ἀληθέσι τοῖς λόγοις ἐξ ἀνάγκης πειθόμενοι, μήτ' ἀντιλέγοντες ὡς ψευδέσιν, ἀλλ' ἀπορηματικοί τινες ἐξαίφνης καὶ Πυρρώνειοι γενήσεσθε. καὶ μὴν εἰ τοῦτο δράσετε, τὴν ἐμπειρίαν ἀναγκαῖον ἡμῖν προσίεσθαι. τῷ γὰρ ἂν ἔτι τρόπῳ, καὶ τῶν ἰαμάτων εὐποροίητε, τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἀγνοοῦντες. τί οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἐμπειρικοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκαλέσατε; τί δὲ πράγματα ἡμῖν παρέχετε, φυσικὰς ἐνεργείας ἐπαγγελόμενοι ζητεῖν ἰάσεως ἕνεκα; εἴπερ γὰρ ἀδυνατεῖ ἡ γαστὴρ ἔν τινι περιστέλλεσθαι, καὶ τρίβειν, πῶς αὐτὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάξομεν, ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν τῆς ἀδυναμίας; ἐγὼ μὲν γάρ φημι τὴν μὲν ὑπερτεθερμασμένην, ἐμψυκτέον ἡμῖν εἶναι, τὴν δ' ἐψυγμένην, θερμαντέον. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐξηραμμένην, ὑγραντέον, τὴν δ' ὑγρασμένην, ξηραντέον. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν συζυγίαν, εἰ θερμοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν ἅμα καὶ ξηροτέρα τύχοι γεγενημένη, κεφάλαιον εἶναι τῆς ἰάσεως ἐμψύχειν τε ἅμα καὶ ὑγραίνειν. εἰ δ' αὖ ψυχροτέρα τε ἅμα καὶ ὑγροτέρα, θερμαίνειν τε

καὶ ξηραίνειν, κἀπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. οἱ δ' ἀπ' Ἐρασιστράτου τί ποτε καὶ πράξουσιν, οὐδ' ὅλως ζητεῖν τὰς ἐνερ-
γειῶν τὰς αἰτίας ὁμολογοῦντες; ὁ γάρ τοι καρπὸς τῆς περὶ τῶν ἐνεργειῶν ζητήσεως, οὗτός ἐστι. τὸ, τὰς αἰτίας τῶν
δυσκρασιῶν εἰδότι, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν αὐτάς, ὡς αὐτό γε τοῦτο μόνον, τὸ γνῶναι τὴν ἑκάστου τῶν ὀρ-
γάνων ἐνέργειαν, ἥ τίς ἐστιν, οὔπω χρηστὸν εἰς τὰς ἰάσεις. Ἐρασίστρατος δέ μοι δοκεῖ, καὶ αὐτὸ τοῦτ' ἀγνοεῖν, ὡς εἴ τις
αὖ ἐν τῷ σώματι διάθεσις βλάπτει τὴν ἐνέργειαν μὴ κατά τι συμβεβηκός, ἀλλὰ πρώτως καὶ καθ' ἑαυτὴν, αὕτη
τὸ νόσημα ἐστὶν αὐτό. πῶς οὖν ἔτι διαγνωστικός τε καὶ ἰατρὸς τῶν νοσημάτων ἔσται, ἀγνοῶν ὅλως αὐτὰ, τίνα τέ ἐστι,
καὶ πόσα καὶ ποῖα. ἐπὶ μὲν δὴ τὴν γαστέρα τό γε τοσοῦτον Ἐρασίστρατος ἠξίωσεν ζητῆσαι τὸ, πῶς πέττεται τὰ
σιτία. τὸ δ' ἥ τις πρώτη τε καὶ ἀρχηγὸς αἰτία τούτου, πῶς οὐκ ἐπεσκέψατο; ἐπὶ δὲ τὰς φλέβας καὶ τὸ αἷμα, καὶ
αὐτὸ τοῦτο, τὸ πῶς παρέλιπεν. ἀλλ' οὔθ' Ἱπποκράτης, οὔτ' ἄλλος τις, ὧν ὀλίγῳ πρόσθεν ἐμνημόνευσα φιλοσόφων ἢ ἰα-
τρῶν, ἄξιον ᾤετο εἶναι παραλιπεῖν. ἀλλὰ τὴν κατὰ φύσιν ἑκάστῳ ζώῳ θερμασίαν εὔκρατόν τε καὶ μετρίως ὑγρὰν
οὖσαν, αἵματος εἶναι φασὶ γεννητικήν, καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο, καὶ τὸ αἷμα θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι φασὶ τῇ δυνάμει χυμὸν,
ὥσπερ τὴν ξανθὴν χολὴν, θερμὴν καὶ ξηρὰν εἶναι, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ὑγρὰ φαίνεται. διαφέρειν γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ τὸ
κατὰ φαντασίαν ὑγρὸν, τοῦ κατὰ δύναμιν. ἢ τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἅλμη μὲν καὶ θάλασσα ταριχεύει τὰ κρέα καὶ ἄσηπτα
διαφυλάττει, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ὕδωρ τὸ πότιμον, ἑτοίμως διαφθείρει τε καὶ σήπει; τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὡς ξανθῆς χολῆς
ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένης πολλῆς, ἀπαύστῳ δίψει συνεχόμεθα, καὶ ὡς ἐμέσαντες αὐτὴν, εὐθὺς ἄδιψοι γιγνό-
μεθα μᾶλλον, ἢ εἴπερ πάμπολυ ποτὸν προσηράμεθα; θερμὸς οὖν εὐλόγως ὁ χυμὸς οὗτος εἴρηται καὶ ξηρὸς κατὰ
δύναμιν, ὥσπερ γε καὶ τὸ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. ἐναργεῖς γὰρ καὶ περὶ τούτου πίστεις Ἱπποκράτει τε καὶ τοῖς
ἄλλοις εἴρηνται παλαιοῖς. Πρόδικος δ' ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου γράμματι, τὸ συγκεκαυμένον καὶ οἷον ὑπε-
ρωπτημένον ἐν τοῖς χυμοῖς, ὀνομάζει φλέγμα παρὰ τὸ πεφλέχθαι. τῇ λέξει μὲν ἑτέρως χρῆται, φυλάττει μέντοι τὸ
πρᾶγμα κατὰ ταὐτὸ τοῖς ἄλλοις. τὴν δ' ἐν τοῖς ὀνόμασι τοῦ ἀνδρὸς τούτου καινοτομίαν, ἱκανῶς ἐνδείκνυται καὶ
Πλάτων. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων ὀνομαζόμενον φλέγμα τὸ λευκὸν τὴν χρόαν, ὃ βλένναν ὀνο-
μάζει Πρόδικος, ὁ ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς χυμός ἐστιν οὗτος, καὶ πλεῖστος τοῖς τε γέρουσι καὶ τοῖς ὅπως δή ποτε ψυ-
χθεῖσιν ἀθροίζεται, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος ἂν, ἄλλο τι ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν εἴποι ἂν αὐτόν. ἆρ' οὖν θερμὸς μέν τις
ἐστὶ καὶ ὑγρὸς χυμὸς, καὶ θερμὸς ἕτερος καὶ ξηρὸς, καὶ ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ἄλλος, οὐδεὶς δέ ἐστι ψυχρὸς καὶ ξηρὸς τὴν δύ-
ναμιν, ἀλλ' ἡ τετάρτη συζυγία τῶν κράσεων ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ὑπάρχουσα, μόνοις τοῖς χυμοῖς οὐχ ὑπάρχει; καὶ
μὴν ἥ γε μέλαινα χολὴ, τοιοῦτος ἐστὶ χυμὸς, ἣν οἱ σωφρονοῦντες ἰατροί καὶ φιλόσοφοι πλεονεκτεῖν ἔφασαν, τῶν
μὲν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἐν φθινοπώρῳ μάλιστα, τῶν δ' ἡλικιῶν, ἐν ταῖς μετὰ τὴν ἀκμήν. οὕτω δὲ καὶ διαιτήματα καὶ
χωρία, καὶ καταστάσεις, καὶ νόσους τινὰς ψυχρὰς καὶ ξηρὰς εἶναι φασίν. οὐ γὰρ δὴ χωλὴν ἐν ταύτῃ μόνῃ τῇ συ-
ζυγίᾳ, τὴν φύσιν εἶναι νομίζουσιν, ἀλλ' ὥσπερ τὰς ἄλλας τρεῖς, οὕτω καὶ τήνδε διὰ πάντων ἐκτετᾶσθαι. ἠὺ ξάμην
οὖν κἀνταῦθ' ἐρωτῆσαι δύνασθαι τὸν Ἐρασίστρατον, εἰ μηδὲν ὄργανον ἡ τεχνικὴ φύσις ἐδημιούργησε καθαρτικὸν
τοῦ τοιούτου χυμοῦ; ἀλλὰ τῶν μὲν οὔρων ἄρα τῆς διακρίσεως ἐστὶν ὄργανα δύο, καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕτερον οὐ σμι-
κρόν. ὁ δὲ τούτων κακοηθέστερος χυμὸς, ἀλᾶται διὰ παντὸς ἐν ταῖς φλεψὶν ἀναμεμιγμένος τῷ αἵματι. καίτοι δυ-
σεντερίη, φησί που Ἱπποκράτης, ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον. οὐ μὴν ἥ γ' ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ἀρξα-
μένη, πάντως ὀλέθριος. ἀλλ' οἱ πλείους ἐξ αὐτῆς διασώζονται, τοσούτῳ κακοηθεστέρα τε καὶ δριμυτέρα τὴν δύνα-
μιν ἡ μέλαινα χολὴ τῆς ξανθῆς ἐστίν. ἆρ' οὖν οὔτε τῶν ἄλλων ἀνέγνω τι τῶν Ἱπποκράτους γραμμάτων Ἐρασίστρατος
οὐδέν, οὔτε τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἵν' οὕτως ἀργῶς παρέλθοι τὴν περὶ τῶν χυμῶν ἐπίσκεψιν, ἢ γι-
γνώσκει μὲν, ἑκὼν δὲ παραλείπει καλλίστην τῆς τέχνης θεωρίαν. ἐχρῆν οὖν αὐτὸν μηδὲ περὶ τοῦ σπληνὸς εἰρηκέναι τι,
μὴ δ' ἀσχημονεῖν, ὑπὸ τῆς τεχνικῆς φύσεως ὄργανον τηλικοῦτον μάτην ἡγούμενον κατασκευάσθαι. καὶ μὴν οὐχ
Ἱπποκράτης μόνον, ἢ Πλάτων οὐδέν τι χείρους Ἐρασιστράτου περὶ φύσιν ἄνδρες, ἐν τι τῶν ἐκκαθαιρόντων τὸ αἷμα
καὶ τοῦτ' εἶναι φασὶ τὸ σπλάγχνον, ἀλλὰ καὶ μυρίοι σὺν αὐτοῖς ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὧν
ἁπάντων προσποιησάμενος ὑπερφρονεῖν ὁ γενναῖος Ἐρασίστρατος, οὔτ' ἀντεῖπεν, οὐδ' ὅλως τῆς γνώμης αὐ-
τῶν ἐμνημόνευσε. καὶ μὴν ὅσοις γε τὸ σῶμα θάλλει, τούτοις ὁ σπλὴν φθίνει, φησὶν Ἱπποκράτης, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς
ἐμπειρίας ὁρμώμενοι πάντες ὁμολογοῦσιν ἰατροί. καὶ ὅσοις γ' αὖ μέγας καὶ ὕπουλος αὐξάνεται, τούτοις κα-
ταφθίνει, καὶ κακοχύμους τὰ σώματα τίθησιν. ὡς καὶ τοῦτο πάλιν οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἀλλὰ καὶ Πλάτων, ἄλ-
λοι τε πολλοί, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦσιν ἰατροί. καὶ ἀπὸ σπληνὸς δὲ κακοπραγοῦντος ἴκτεροι, μελάν-
τεροι, καὶ τῶν ἑλκῶν αἱ οὐλαὶ, μέλαιναι. καθόλου γὰρ ὅταν ἐνδεέστερον ἢ προσῆκεν εἰς ἑαυτὸν ἕλκῃ τὸν μελαγχο-
λικὸν χυμὸν, ἀκάθαρτον μὲν τὸ αἷμα, κακόχρουν δὲ τὸ πᾶν γίνεται σῶμα. πότε δ' ἐνδεέστερον ἕλκει; ἢ δηλονότι
κακῶς διακείμενος; ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς νεφροῖς ἐνέργειας οὔσης ἕλκειν τὰ οὖρα, εἰ κακῶς ἕλκειν ὑπάρχει κακοπρα-
γοῦσιν, οὕτω καὶ τῷ σπληνὶ ποιότητος μελαγχολικῆς ἑλκτικὴν ἑαυτῷ δύναμιν ἔχοντι σύμφυτον, ἀῤῥωστήσαν-
τί ποτε, ταύτην ἀναγκαῖον ἕλκειν κακῶς, κἂν τῷδε παχύτερον ἤδη καὶ μελάντερον γίγνεσθαι τὸ αἷμα. ταῦτ'
οὖν ἅπαντα πρός τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων, καὶ τὰς ἰάσεις, μεγίστην παρεχόμενα χρείαν, ὑπερεπήδησε
τελέως ὁ Ἐρασίστρατος, καὶ καταφρονεῖν προσεποιήσατο τηλικούτων ἀνδρῶν. ὁ μὴ δὲ τῶν τυχόντων καταφρονῶν,
ἀλλ' ἀεὶ φιλοτίμως ἀντιλέγων ταῖς ἠλιθιωτάταις δόξαις, ᾧ δῆλον, ὡς οὐδὲν ἔχων, οὔτ' ἀντειπεῖν τοῖς πρεσβυτέροις.
ὑπὲρ ὧν ἀπεφήνατο περὶ σπληνὸς ἐνεργείας τε καὶ χρείας, οὔτ' αὐτὸς ἐξευρίσκων τί καινὸν, εἰς τὸ μηδὲν ὅλως
εἰπεῖν, ἀφίκετο. ἀλλ' ἡμεῖς γε πρῶτον μὲν ἐκ τῶν αἰτίων οἷς ἅπαντα διοικεῖται τὰ κατὰ τὰς φύσεις, τοῦ θερμοῦ λέ-
γω, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ. δεύτερον δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων κατὰ τὸ σῶμα, ψυχρὸν
καὶ ξηρὸν εἶναί τινα χρῆναι χυμὸν ἀπεδείξαμεν. ἑξῆς δ' ὅτι μελαγχολικὸς οὗτος ὑπάρχει, καὶ καθαῖρον αὐτὸ
σπλάγχνον, ὁ σπλήν ἐστιν, διὰ βραχέων ὡς ἐνὶ μάλιστα τῶν τοῖς παλαιοῖς ἀποδεδειγμένων ἀναμνήσαντες, περὶ τὸ

λεῖπον

λεῖπον ἐπὶ τοῖς προοῦσι λόγοις ἀφιξόμεθα. τί δ᾽ ἂν εἴη λεῖπον ἄλλο γε, ἢ ἐξηγήσασθαι σαφῶς, οἷον τί βούλονταί τε καὶ ἀποδεικνύουσι περὶ τὴν τῶν χυμῶν γένεσιν οἱ παλαιοὶ συμβαίνειν. ἐναργέστερον δ᾽ ἂν γνωσθείη διὰ παραδείγματος. οἶνον δή μοι νόει γλυκὺν, οὐ πρὸ πολλοῦ τῶν σταφυλῶν ἐκτεθλιμμένον, ζέοντά τε καὶ ἀλλοιούμενον ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας. ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ μεταβολὴν δύο γεννώμενα περιττώματα, τὸ μὲν κουφότερόν τε καὶ ἀερωδέστερον, τὸ δὲ βαρύτερόν τε καὶ γεωδέστερον, ὧν τὸ μὲν ἄνθος οἶμαι, τὸ δὲ τρύγα καλοῦσι. τούτων τῷ μὲν ἑτέρῳ τὴν ξανθὴν χολὴν, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τὴν μέλαιναν εἰκάζων, οὐκ ἂν ἁμάρτοις, οὐ τὴν αὐτὴν ἐχόντων ἰδέαν τῶν χυμῶν τούτων ἐν τῷ κατὰ φύσιν διοικεῖσθαι τὸ ζῶον, οἵαν καὶ τὸ παρὰ φύσιν ἔχοντος, ἐπιφαίνονται πολλάκις. ἡ μὲν γὰρ ξανθὴ, λεκυθώδης γίνεται. καὶ γὰρ ὀνομάζουσιν οὕτως αὐτὴν, ὅτι ταῖς τῶν ὠῶν λεκύθοις ὁμοιοῦται κατά τε χρόαν καὶ πάχος. ἡ δ᾽ αὖ μέλαινα κακοηθεστέρα μὲν πολὺ, καὶ αὐτὴ τῆς κατὰ φύσιν. ὄνομα δ᾽ οὐδὲν ἴδιον κεῖται τῷ τοιούτῳ χυμῷ, πλὴν εἴπου τινὲς, ἢ ξυστικὸν, ἢ ὀξώδη κεκλήκασιν αὐτόν. ὅτι καὶ δριμὺς ὁμοίως ὄξει γίγνεται, καὶ ξύει γε τὸ σῶμα τοῦ ζώου, καὶ τὴν γῆν, εἰ κατ᾽ αὐτῆς ἐκχυθείη, καί τινα μετὰ πομφολύγων οἷον ζύμωσίν τε καὶ ζέσιν ἐργάζεται, σηπεδόνος ἐπικτήτου προσελθούσης ἐκείνῳ τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι χυμῷ τῷ μέλανι. καί μοι δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, αὐτὸ μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἔχον τοῦ τοιούτου χυμοῦ, καὶ διαχωροῦν κάτω, καὶ πολλάκις ἐπιπολάζον ἄνω, μέλανα καλεῖν χυμὸν, οὐ μέλαιναν χολήν. τὸ δ᾽ ἐκ συγκαύσεώς τινος καὶ σηπεδόνος εἰς τὴν ὀξεῖαν μεθιστάμενον ποιότητα, μέλαιναν ὀνομάζειν χολήν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ὀνομάτων, οὐ χρὴ διαφέρεσθαι. τὸ δ᾽ ἀληθὲς ὧδ᾽ ἔχον εἰδέναι. κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν, ὅσον ἂν ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες, ἐκ τῆς τῶν σιτίων φύσεως ἐμφερόμενον τῇ τροφῇ, μὴ δέξηται καλῶς τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀλλοίωσιν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει τοῦτο. τὸ δ᾽ ὀπτηθὲν ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ συγκαυθὲν τῆς τροφῆς, εἴη δ᾽ ἂν τοῦτο τὸ θερμότατον ἐν αὐτῇ καὶ γλυκύτατον. οἷον τό τε μέλι, καὶ ἡ πιμελὴ, ξανθὴ γενόμενον χολὴ, διὰ τῶν χοληδόχων ὀνομαζομένων ἀγγείων ἐκκαθαίρεται. λεπτὸν δέ ἐστι τοῦτο καὶ ὑγρὸν, καὶ ῥυτὸν, οὐχ ὥσπερ ὅταν ὑπεροπτηθὲν ἐσχάτως ξανθὸν καὶ πυρῶδες, καὶ παχὺ γένηται ταῖς τῶν ὠῶν ὅμοιον λεκύθοις. τοῦτο μὲν γὰρ ἤδη παρὰ φύσιν. θάτερον δὲ τὸ πρότερον εἰρημένον κατὰ φύσιν ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ τοῦ μέλανος χυμοῦ, τὸ μὲν μήπω τὴν οἰκείαν ζέσιν τε καὶ ζύμωσιν τῆς γῆς ἐργαζόμενον, κατὰ φύσιν ἐστί. τὸ δ᾽ εἰς τοιαύτην μεθιστάμενον ἰδέαν τε καὶ δύναμιν, ἤδη παρὰ φύσιν, ὡς ἂν τὴν ἐκ τῆς συγκαύσεως τοῦ παρὰ φύσιν θερμοῦ προσειληφὸς δριμύτητα, καὶ οἷον τέφρα τις ἤδη γεγονὸς, ὧδέ πως καὶ ἡ κεκαυμένη ὑποστάθμη (?) τῆς ἀκαύστου διήνεγκε. θερμὸν γάρ τοι χρῆμα αὕτη ἱκανῶς ἐστὶν, ὥστε καίειν καὶ τήκειν καὶ διαφθείρειν τὴν σάρκα. τῇ δ᾽ ἑτέρᾳ τῇ μήπω κεκαυμένῃ, τοὺς ἰατροὺς ἐστὶν εὑρεῖν χρωμένους, εἰς ὅσαπερ καὶ τῇ γῇ τῇ καλουμένῃ κεραμίτιδι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν ἅμα πέφυκεν, εἰς τὴν τῆς οὕτω συγκαυθείσης μελαίνης χολῆς ἰδέαν. καὶ ἡ λεκυθώδης ἐκείνη μεθίσταται πολλάκις, ὅταν καὶ αὐτὴ ποθ᾽ οἷον ὀπτηθεῖσα τύχοι πυρώδει θερμασίᾳ. τὰ δ᾽ ἄλλα τῶν χολῶν εἴδη ξύμπαντα, τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν εἰρημένων κράσεως γίγνεται, τὰ δ᾽ οἷον ὁδοί τινές εἰσι τῆς τούτων γενέσεώς τε καὶ εἰς ἄλληλα μεταβολῆς. διαφέρουσι δὲ τῷ τὰς μὲν ἀκράτους εἶναι καὶ μόνας, τὰς δ᾽ οἷον ὀῤῥοῖς τισιν διεζευγμένας (?). ἀλλ᾽ οἱ μὲν ὀῤῥοὶ, τῶν χυμῶν ἁπάντων περιττώματα, καὶ καθαρὸν αὐτῶν εἶναι δεῖται τοῦ ζώου τὸ σῶμα. τῶν δ᾽ εἰρημένων ἐστί τις χρεία τῇ φύσει, καὶ τοῦ παχέος καὶ λεπτοῦ. καὶ καθαίρεται πρός τε τοῦ σπληνὸς καὶ τῆς ἐν τῷ ἥπατι κύστεως τὸ αἷμα, καὶ ἀποτίθεται τοσοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον ἑκατέρου μέρος, ὅσον καὶ οἷον εἴπερ εἰς ὅλον ἠνέχθη τοῦ ζώου τὸ σῶμα βλάβην τινὰ οὐκ εἰργάσατο. τὸ γὰρ ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες καὶ τελέως διαπεφευγὸς τὴν ἐν τῷ ἥπατι μεταβολὴν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει. τὸ δ᾽ ἄλλο τὸ μετρίως παχὺ, σὺν τῷ κατειργάσθαι, πανταχῆ φέρεται. δεῖται γὰρ ἐν πολλοῖς τοῦ ζώου μορίοις παχύτητός τινος τὸ αἷμα, καθάπερ οἶμαι καὶ τῶν ἐμφερομένων ἰνῶν. καὶ εἴρηται μὲν καὶ Πλάτωνι περὶ τῆς χρείας αὐτῶν. εἰρήσεται δὲ καὶ ἡμῖν ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν, ἐν οἷς ἂν, τὰς χρείας τῶν μορίων διεξερχώμεθα. δεῖται δ᾽ οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦ ξανθοῦ χυμοῦ μήπω πυρώδους ἐσχάτως γεγενημένου τὸ αἷμα. τίς καὶ τίς αὐτῷ καὶ ἡ παρὰ τοῦδε χρεία, δι᾽ ἐκείνων εἰρήσεται. φλέγματος δ᾽ οὐδὲν ἐποίησεν ἡ φύσις ὄργανον καθαρτικὸν, ὅτι ψυχρὸν καὶ ὑγρόν ἐστι, καὶ οἷον ἡμίπεπτός τις τροφή. δεῖται τοίνυν οὐ κενοῦσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ σώματι μένον ἀλλοιοῦσθαι. τὸ δ᾽ ἐξ ἐγκεφάλου καταῤῥέον περίττωμα, τάχα μὲν ἂν, οὐδὲ φλέγμα τις ὀρθῶς, ἀλλὰ βλένναν τε καὶ κόρυζαν, ὥσπερ οὖν καὶ ὀνομάζεται, καλοίη. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ᾽ ὅτι γε τῆς τούτου κενώσεως ὀρθῶς ἡ φύσις προὐνοήσατο, καὶ τοῦτ᾽ ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα συνιστάμενον φλέγμα, ὅπως ἂν ἐκκενῶται καὶ αὐτὸ, μάλιστά τε καὶ τάχιστα παρεσκευασμένον τῇ φύσει μηχάνημα, δι᾽ ἐκείνων εἰρήσεται καὶ αὐτὸ τῶν ὑπομνημάτων. ὅσον οὖν ἐμφέρεται ταῖς φλεψὶ φλέγμα, χρήσιμον ὑπάρχον τοῖς ζώοις, οὐδεμιᾶς δεῖται κενώσεως. προσέχειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὸν νοῦν, καὶ γινώσκειν ὥσπερ τῶν χολῶν ἑκατέρας, τὸ μὲν τὸ χρήσιμον καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις, τὸ δ᾽ ἄχρηστόν τε καὶ παρὰ φύσιν. οὕτω καὶ τοῦ φλέγματος, ὅσον μὲν ἂν ᾖ γλυκὺ, χρηστὸν μὲν εἶναι τοῦτο τῷ ζώῳ, καὶ κατὰ φύσιν. ὅσον δ᾽ ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν ἐγένετο, τὸ μὲν ὀξὺ, τελέως ἀπεπτῆσθαι, τὸ δ᾽ ἁλμυρὸν διασεσῆφθαι. τελείαν δ᾽ ἀπεψίαν φλέγματος ἀκούειν χρὴ τῆς δευτέρας πέψεως δηλονότι τῆς ἐν φλεψίν. οὐ γὰρ δὴ τῆς γε πρώτης τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ οὐδ᾽ ἂν ἐγεγένητο τὴν ἀρχὴν χυμὸς, εἰ καὶ ταύτην διεπεφεύγει. ταῦτ᾽ ἀρκεῖν μοι δοκεῖ περὶ γενέσεώς τε καὶ διαφθορᾶς χυμῶν ὑπομνήματος εἶναι, τῶν Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει καὶ Πραξαγόρᾳ καὶ Διοκλεῖ, καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν παλαιῶν, εἰρημένων. οὐ γὰρ ἐδικαίωσα πάντα μεταφέρειν εἰς τόνδε τὸν λόγον αὐτὰ τελέως ἐκείνοις γεγραμμένα. τοσοῦτον δὲ μόνον ὑπὲρ ἑκάστου εἶπον, ὅσον ἐξορμῆσαί τε τοὺς ἐντυγχάνοντας, εἰ μὴ παντάπασιν εἶεν σκαιοὶ, τοῖς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν ὁμιλῆσαι γράμμασι, καὶ τὴν εἰς τὸ ῥᾷον αὐτοῖς συνεῖναι, βοήθειαν παρέξειν. γέγραπται δέ πού καὶ δι᾽ ἑτέρου λόγου περὶ τῶν κατὰ Πραξαγόραν τὸν Νικάρχου, χυμῶν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δέκα ποιεῖ, χωρὶς τοῦ αἵματος (ἑνδέκατος γὰρ ἂν εἴη χυμὸς αὐτὸ τὸ αἷμα) τῆς Ἱπποκράτους οὐκ ἀποχωρεῖ διδασκαλίας. ἀλλ᾽ εἰς εἴδη τινὰ

καὶ διαφορὰς τέμνει σοὶ ὑπ' ἐκείνου πρῶτον πάντας, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν εἰρημένους χυμούς. ἐπαινεῖν μὲν οὖν χρὴ τοὺς ἐξηγησαμένους τὰ καλῶς εἰρημένα, καὶ σοί, ἔτι παραλέλειπται προστιθέντας, οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν ἄρξασθαί τε καὶ τελειῶσαι. μέμφεσθαι δὲ σοὶ οὕτως ἀταλαιπώρους, ὡς μηδὲν ὑπομένειν μαθεῖν τῶν ὀρθῶς εἰρημένων, καὶ σοὶ εἰς τοσοῦτον φιλοτίμους, ὥστ' ἐπιθυμίᾳ νεωτέρων δογμάτων, ἀεὶ πανουργεῖν τι καὶ σοφίζεσθαι, τὰ μὲν ἑκόντι παραλιπόντας, ὥσπερ Ἐρασίστρατος ἐπὶ τῶν χυμῶν ἐποίησε. τὰ δὲ πανούργως ἀντιλέγοντας, ὥσπερ οὗτος τ' αὐτός, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν νεωτέρων. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐνταυθοῖ τελευτάτω, τὸ ὑπόλοιπον ἅπαν ἐν τῷ τρίτῳ προσθήσω.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ. Γ'.

Ὅτι μὲν οὖν ἡ θρέψις ἀλλοιουμένου τε καὶ ὁμοιουμένου γίνεται τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ, καὶ ὡς ἐν ἑκάστῳ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐστί τις δύναμις, ἣν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, ἀλλοιωτικὴν μὲν κατὰ γένος, ὁμοιωτικὴν δὲ καὶ θρεπτικὴν κατ' εἶδος ὀνομάζομεν, ἐν τῷ πρόσθεν δεδήλωται λόγῳ. τὴν δ' εὐπορίαν τῆς ὕλης, ἣν τροφὴν ἑαυτῷ ποιεῖται τὸ τρεφόμενον, ἐξ ἑτέρας τινὸς ἔχειν ἐδείκνυτο δυνάμεως ἐπισπᾶσθαι πεφυκυίας τὸν οἰκεῖον χυμόν. εἶναι δ' οἰκεῖον ἑκάστῳ τῶν μορίων χυμόν, ὃς ἂν ἐπιτηδειότατος εἰς τὴν ἐξομοίωσιν ᾖ, καὶ τὴν ἕλκουσαν αὐτὸν δύναμιν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ἑλκτικήν γέ τινα καὶ ἐπισπαστικὴν ὀνομάζεσθαι. δέδεικται δὲ καὶ ὡς πρὸ μὲν τῆς ὁμοιώσεως ἡ πρόσφυσις ἐστίν. ἐκείνης δ' ἔμπροσθεν ἡ πρόσθεσις γίγνεται, τέλος ὡς ἂν εἴποι τις οὖσα τῆς κατὰ τὴν ἐπισπαστικὴν δύναμιν ἐνεργείας. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ παράγεσθαι τὴν τροφὴν ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς ἕκαστον τῶν μορίων, τῆς ἑλκτικῆς ἐνεργούσης γίγνεται δυνάμεως. τὸ δ' ἤδη παρῆχθαί τε καὶ προστίθεσθαι τῷ μορίῳ, τὸ τέλος ἐστὶν αὐτό, δι' ὃ καὶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐδεήθημεν. ἵνα γὰρ προστεθῇ, διὰ τοῦθ' ἕλκεται. χρόνου δ' ἐντεῦθεν ἤδη πλείονος εἰς τὴν θρέψιν τοῦ ζώου δεῖ. ἑλχθῆναι μὲν γὰρ καὶ διὰ ταχέων τι δύναται. προσφυῆναι δὲ καὶ ἀλλοιωθῆναι καὶ τελέως ὁμοιωθῆναι τῷ τρεφομένῳ, καὶ μέρος αὐτῷ γενέσθαι, παραχρῆμα μὲν οὐχ οἷόν τε, χρόνῳ δ' ἂν πλείονι συμβαίνῃ καλῶς. ἀλλ' εἰ μὴ μένει κατὰ τὸ μέρος ὁ προστεθεὶς οὗτος χυμός, εἰς ἕτερον δέ τι μεθίσταται καὶ παραρρέοι διὰ παντός, ἀμείβων τε, καὶ ὑπαλλάττων τὰ χωρία, κατ' οὐδὲν αὐτῶν οὔτε πρόσφυσις, οὔτ' ἐξομοίωσις ἔσται. δεῖ δὲ κἀνταῦθα τινὸς τῇ φύσει δυνάμεως ἑτέρας εἰς πολυχρόνιον μονὴν τοῦ προστεθέντος τῷ μορίῳ χυμοῦ, καὶ ταύτης οὐκ ἔξωθέν ποθεν ἐπιρρεούσης, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ θρεψομένῳ κατῳκισμένης, ἣν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας πάλιν οἱ πρὸ ἡμῶν ἠναγκάσθησαν ὀνομάσαι καθεκτικήν. ὁ μὲν δὴ λόγος ἤδη σαφῶς ἐνεδείξατο τὴν ἀνάγκην τῆς γενέσεως τῆς τοιαύτης δυνάμεως. καὶ ὅστις ἀκολουθοῦσαν σύνεσιν ἔχει, πέπεισται βιαίως ἐξ ὧν εἴπομεν, ὡς ὑποκειμένου τε καὶ ἀποδεδειγμένου, τοῦ τεχνικὴν εἶναι τὴν φύσιν, καὶ τοῦ ζώου κηδεμονικήν, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῇ καὶ τὴν τοιαύτην δύναμιν. ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τούτῳ μόνῳ τῷ γένει τῆς ἀποδείξεως εἰθισμένοι χρῆσθαι, προστιθέντες αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀναγκαζούσας τε καὶ βιαζομένας πίστεις, ἐπὶ τὰς τοιαύτας καὶ νῦν ἀφιξόμεθα. καὶ δείξομεν ἐπὶ μέν τινων μορίων τοῦ σώματος, οὕτως ἐναργῆ τὴν καθεκτικὴν δύναμιν, ὡς αὐταῖς ταῖς αἰσθήσεσι διαγιγνώσκεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἐπὶ δέ τινων, ἧττον μὲν ἐναργῶς ταῖς αἰσθήσεσι, λόγῳ δὲ κἀνταῦθα φωραθῆναι δυναμένην. ἀρξώμεθα οὖν τῆς διδασκαλίας ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρώτου, μεθόδῳ τινὶ προχειρισάμενοι μόρια ἄττα τοῦ σώματος, ἐφ' ὧν ἀκριβῶς δεῖ βασανίσαι τε καὶ ζητῆσαι τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ὁποία ποτ' ἐστίν. ἆρ' οὖν ἄν τις ἄμεινον ἑτέρωθεν, ἢ ἀπὸ τῶν μεγίστων τε καὶ κοιλοτάτων ὀργάνων ὑπάρξαιτο τῆς ζητήσεως. ἐμοὶ μὲν οὖν οὐκ ἂν δοκεῖ βέλτιον. ἐναργεῖς γοῦν εἰκὸς ἐπὶ τούτων φανῆναι τὰς ἐνεργείας διὰ τὸ μέγεθος, ὡς τά γε σμικρὰ τάχ' ἄν, εἰ καὶ σφοδρὰν ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν, ἀλλ' οὐκ αἰσθήσει γ' ἑτοίμην διαγιγνώσκεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἀλλ' ἔστιν ἐν τοῖς μάλιστα κοιλότατα καὶ μέγιστα τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἥ τε γαστήρ, αἱ μῆτραι τε καὶ αἱ ὑστέραι καλούμεναι. τί οὖν κωλύει ταῦτα προχειρισαμένους, ἐπισκέψασθαι τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ὅσαι μὲν καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς δῆλαι, τὴν ἐξέτασιν ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν ποιουμένους, ὅσαι δ' ἀμυδρότεραι, τὰ παραπλήσια διαιροῦντας ἀνθρώπῳ ζῷα; οὐχ ὡς οὐκ ἄν, ἱκανῶς τό γε καθόλου περὶ τῆς ζητουμένης δυνάμεως, καὶ τῶν ἀνομοίων ἐνδειξαμένων, ἀλλ' ὅσην ἅμα τῷ κοινῷ καὶ τὸ ἴδιον ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐγνωκότες, εἴς τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων αὐτῶν καὶ τὰς ἰάσεις εὐπορώτεροι γιγνώμεθα. περὶ μὲν οὖν ἀμφοτέρων τῶν ὀργάνων ἅμα λέγειν ἀδύνατον. ἐν μέρει δ' ὑπὲρ ἑκατέρου ποιησόμεθα τὸν λόγον, ἀπὸ τοῦ σαφέστερον ἐνδείξασθαι δυναμένου τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ἀρξάμενοι. κατέχει μὲν γὰρ καὶ ἡ γαστὴρ τὰ σιτία μέχρι περ ἄν, ἐκπέψῃ. κατέχουσι δὲ καὶ αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον, ἔστ' ἂν τελειώσωσιν. ἀλλὰ πολλαπλάσιός ἐστιν ὁ τῆς τῶν ἐμβρύων τελειώσεως χρόνος, τοῦ τῶν σιτίων πέψεως. εἰκὸς οὖν καὶ τὴν δύναμιν ἐναργέστερον ἐν ταῖς μήτραις φωράσειν ἡμᾶς τὴν καθεκτικήν, ὅσῳ καὶ πολυχρονιωτέραν τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέργειαν κέκτηνται. μησὶ γὰρ ἐννέα που ταῖς πλείσταις τῶν γυναικῶν ἐν αὐταῖς τελειοῦται τὰ κυήματα, μεμυκυίαις μὲν ἅπαντι τῷ αὐχένι, περιεχούσαις δὲ πανταχόθεν αὐτὰ σὺν τῷ χορίῳ. καὶ πέρας γε τῆς τοῦ στόματος μύσεως, καὶ τῆς τοῦ κυουμένου κατὰ τὰς μήτρας μονῆς, ἡ χρεία τῆς ἐνεργείας ἐστίν. οὐ γάρ, ὡς ἔτυχεν, οὐδ' ἀλόγως ἱκανὰς περιστέλλεσθαι καὶ κατέχειν τὸ ἔμβρυον, ἡ φύσις ἀπειργάσατο τὰς ὑστέρας, ἀλλ' ἵν' εἰς τὸ πρέπον ἀφίκηται μέγεθος τὸ κυούμενον. ὅταν οὖν οὗ χάριν ἐνήργουν τῇ καθεκτικῇ δυνάμει συμπεπληρωμένον ᾖ, ταύτην ἀνέπαυσάν γε, καὶ εἰς ἠρεμίαν ἀνήγαγον. ἀντ' αὐτῆς δ' ἑτέρᾳ χρῶνται τῇ τέως ἡσυχαζούσῃ τῇ προωστικῇ. ἦν δ' ἄρα καὶ τῆς ἐκείνης ἡσυχίας ὅρος, ἡ χρεία, καὶ τῆς γ' ἐνεργείας ὡσαύτως ἡ χρεία. καλούσης μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐνεργεῖ, μὴ καλούσης δ' ἡσυχάζει. καὶ χρὴ πάλιν κἀνταῦθα καταμαθεῖν τῆς φύσεως τὴν τέχνην, ὡς οὐ μόνον ἐνεργειῶν χρησίμων δυνάμεις ἐνέθηκεν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν ἡσυχιῶν τε καὶ κινήσεων καιροῦ προὐνοήσατο. καλῶς μὲν γὰρ ἁπάντων γιγνομένων τῶν κατὰ τὴν ὑστέραν, ἡ ἀποκριτικὴ δύναμις ἡσυχάζει τελέως, ὥσπερ οὐκ οὖσα. κακοπραγίας δέ τινος γινομένης,

νομένης, ἢ περὶ τὸ χωρίον, ἢ περί τινα τῶν ἄλλων ὑμένων, ἢ περὶ τὸ κυούμενον αὐτό, καὶ τῆς τελειώσεως αὐτοῦ παντάπασιν ἀπογνωσθείσης, οὐκέτ' ἀναμένουσι τὸν ἐννεάμηνον αἱ μῆτραι χρόνον, ἀλλ' ἡ μὲν καθεκτικὴ δύναμις αὐτίκα δὴ πέπαυται, καὶ παραχωρεῖ κινεῖσθαι τῇ πρότερον ἀργούσῃ. πράττει δ' ἤδη τι καὶ πραγματεύεται χρηστὸν ἡ ἀποκριτική τε καὶ προωστική. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταύτην οὕτως ἐκάλεσαν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῇ τὰ ὀνόματα θέμενοι, καθάπερ καὶ ταῖς ἄλλαις. καί πως ὁ λόγος ἔοικεν ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀποδείξειν ἅμα, καὶ γάρ τι καὶ διαδεχομένας αὐτὰς ἀλλήλας, καὶ παραχωροῦσαν ἀεὶ τὴν ἑτέραν τῇ λοιπῇ, καθότι ἂν ἡ χρεία κελεύῃ, καὶ τὴν διδασκαλίαν κοινὴν οὐκ ἀπεικός ἐστι δέχεσθαι. τῆς μὲν οὖν καθεκτικῆς δυνάμεως ἔργον, περιστῆλαι τὰς μήτρας τῶν κυουμένων πανταχόθεν, ὥστ' εὐλόγως ἁπτομέναις μὲν ταῖς μαιευτρίαις, τὸ στόμα μεμυκὸς αὐτῶν φαίνεται, καὶ ταῖς κυούσαις δ' αὐταῖς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὴν ἐκείνην ἐν ᾗπερ ἂν ἡ τῆς γονῆς σύλληψις γίνηται, κινουμένων τε καὶ συντρεχουσῶν εἰς ἑαυτὰς τῶν ὑστερῶν αἴσθησις γίνεται. καὶ ἢν ἄμφω ταῦτα συμβαίνῃ, μῦσαι μὲν τὸ στόμα χωρὶς φλεγμονῆς, ἢ τινὸς ἄλλου παθήματος, αἴσθησιν δὲ τῆς κατὰ τὴν μήτραν κινήσεως ἀκολουθῆσαι πρὸς αὐτάς, ἤδη τὸ σπέρμα τὸ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰληφέναι τε καὶ κατέχειν αἱ γυναῖκες νομίζουσι. ταῦτα δ' οὐχ ἡμεῖς νῦν ἀναπλάττομεν αὐτοί, ἀλλ' ἐκ μακρᾶς πείρας δοκιμασθέντα, πᾶσι γέγραπται σχεδόν τι τοῖς περὶ τούτων πραγματευσαμένοις. Ἡρόφιλός γε μήν, ὡς οὐδὲ πυρῆνα μήλης οὐκ ἂν δέχοιτο τῶν μητρῶν τὸ στόμα, πρὶν κύειν τὴν γυναῖκα, καὶ ὡς οὐδὲ τοὐλάχιστον ἔτι διέστηκεν πρὶν ὑπάρξηται κύειν, καὶ ὡς ἐπὶ πλέον ἀναστομοῦνται κατὰ τὰς τῶν ἐπιμηνίων φοράς, οὐκ ὤκνησε γράφειν. συνομολογοῦσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ περὶ τούτων πραγματευσάμενοι, καὶ πρῶτός γε πάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων Ἱπποκράτης ἀποφηνάμενος μύειν τὸ στόμα τῶν ὑστερῶν, ἔν τε ταῖς κυήσεσι καὶ ταῖς φλεγμοναῖς. ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κυήσεσιν οὐκ ἐξιστάμενον τῆς φύσεως, ἐν δὲ ταῖς φλεγμοναῖς σκληρὸν γιγνόμενον. ἐπὶ δέ γε τῆς ἐναντίας τῆς ἐκκριτικῆς, ἀνοίγνυται μὲν τὸ στόμα, προέρχεται δ' ὁ πυθμὴν ἅπας, ὅσον οἷόν τε ἐγγυτάτω τοῦ στόματος ἀπωθούμενος ἔξω τὸ ἔμβρυον. ἅμα δ' αὐτῷ καὶ τὰ συνεχῆ μόρια, τὰ οἷον πλευρὰ τοῦ παντὸς ὀργάνου συνεπιλαμβανόμενα παντὸς τοῦ ἔργου, θλίβει τε καὶ προωθεῖ πᾶν ἔξω τὸ ἔμβρυον. καὶ πολλαῖς τῶν γυναικῶν ὠδῖνες βίαιοι, τὰς μήτρας ὅλας ἐκπεσεῖν ἠνάγκασαν, ἀμέτρως χρησαμέναις τῇ τοιαύτῃ δυνάμει. παραπλησίου τινὸς γιγνομένου, τῷ πολλάκις ἐν πάλαις τισὶ καὶ φιλονεικίαις συμβαίνοντι, ὅταν ἀνατρέψαι τε καὶ καταβαλεῖν ἑτέρους σπεύδοντες αὐτοῖς συγκαταπέσωμεν. οὕτω γὰρ καὶ αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον ὠθοῦσαι, συνεξέπεσαν ἐνίοτε, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτῶν σύνδεσμοι χαλαροὶ φύσει τυγχάνωσιν ὄντες. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο θαυμαστόν τι τῆς φύσεως σόφισμα, τὸ ζῶντος τοῦ κυήματος ἀκριβῶς πάνυ τὸ στόμα μεμυκέναι τῶν μητρῶν, ἀποθανόντος δὲ παραχρῆμα διανοίγεσθαι τοσοῦτον, ὅσον εἰς τὴν ἔξοδον αὐτοῦ διαφέρει. καὶ μέντοι καὶ αἱ μαῖαι τὰς τικτούσας οὐκ εὐθὺς ἀνιστᾶσιν, οὐδ' ἐπὶ τῶν δίφρων καθίζουσιν, ἀλλ' ἅπτονται πρότερον ἀνοιγομένου τοῦ στόματος κατὰ βραχύ, καὶ πρῶτον μὲν ὥστε τὸν μικρὸν δάκτυλον καθιέναι, διεστηκέναι φασίν, ἔπειτ' ἤδη καὶ μεῖζον, καὶ κατὰ βραχὺ δὴ πυνθανομένοις ἡμῖν ἀποκρίνονται τὸ μέγεθος τῆς διαστάσεως ἐπαυξανόμενον. ὅταν δ' ἱκανὸν ᾖ πρὸς τὴν τοῦ κυουμένου δίοδον, ἀνιστῶσιν αὐτὰς καὶ καθίζουσι, καὶ προθυμεῖσθαι κελεύουσιν ἀπώσασθαι τὸ παιδίον. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ὃ παρ' ἑαυτῶν αἱ κύουσαι προστιθέασιν, οὐκέτι τῶν ὑστερῶν, ἀλλὰ τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, οἳ πρὸς τὴν ἀποπάτησίν τε καὶ τὴν οὔρησιν ἡμῖν συντελοῦσιν. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν μητρῶν ἐναργῶς αἱ δύο φαίνονται δυνάμεις. ἐπὶ δὲ τῆς γαστρὸς ὧδε. πρῶτον μὲν τοῖς κλύδωσιν, οἳ δὴ καὶ πεπιστεύκασι τοῖς ἰατροῖς, ἀρρώστου κοιλίας εἶναι συμπτώματα, καὶ κατὰ λόγον πεπιστεύκασι. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐλάχιστα προσενηνεγμένων, οὐ γίνονται, περιστελλομένης αὐτοῖς ἀκριβῶς τῆς γαστρός, καὶ σφιγγούσης πανταχόθεν. ἐνίοτε δὲ μεστὴ μὲν ἡ γαστήρ ἐστιν, οἱ κλύδωνες δὲ ὅμως ἐπὶ κενῆς ἐξακούονται. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἔχουσα, καὶ χρωμένη καλῶς περισταλτικῇ δυνάμει, κἂν ὀλίγον ᾖ τὸ περιεχόμενον, ἅπαν αὐτὸ περιλαμβάνουσα, χώραν οὐδὲ μίαν ἀπολείπει κενήν. ἀρρωστοῦσα δὲ καθότι ἂν ἀδυνατήσῃ περιλαβεῖν ἀκριβῶς ἐνταῦθα, εὐρυχωρίαν ἐργαζομένη τινά, συγχωρεῖ τοῖς περιεχομένοις ὑγροῖς κατὰ τὰς τῶν σχημάτων μεταλλαγὰς ἄλλοτε ἀλλαχόσε μεταρρεῖν, καὶ κλύδωνας ἀποτελεῖν. εὐλόγως οὖν ὅτι μηδὲ πέψουσιν ἱκανῶς, οἱ ἐν τῷδε τῷ συμπτώματι γενόμενοι προσδοκῶσιν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται πέψαι καλῶς ἄρρωστον γαστέρα. τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ μέχρι πλείονος ἐν αὐτῇ φαίνεται παραμένον τὸ βάρος, ὡς ἂν καὶ βραδύτερον πέττουσι. καὶ μὴν θαυμάσειεν ἄν τις ἐπ' αὐτῶν τούτων μάλιστα τὸ πολυχρόνιον τῆς ἐν τῇ γαστρὶ διατριβῆς, οὐ τῶν σιτίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πόματος. οὐ γὰρ ὅπερ ἂν ᾠήθη τις, ὡς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα τὸ κάτω στενὸν ὑπάρχον ἀκριβῶς, οὐ δέχεται πρὶν ἀκριβῶς λειωθῆναι, τοῦτ' αἴτιον ὄντως ἐστί. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ὀπωρῶν ὅσα μέγιστα καταπίνουσι πάμπολλα. καί τις δακτύλιον χρυσοῦν ἐν τῷ στόματι φυλάττων, ἄκων κατέπιε, καὶ ἄλλος τις νόμισμα, καὶ ἄλλος ἄλλο τι σκληρόν, καὶ δυσκατέργαστον. ἀλλ' ὅμως ἅπαντες οὗτοι ῥᾳδίως ἀπεπάτησαν ἃ κατέπιον, οὐδενὸς αὐτοῖς ἐπακολουθήσαντος συμπτώματος. εἰ δέ γ' ἡ στενότης τοῦ πόρου τῆς γαστρὸς αἰτία τοῦ μένειν ἐπὶ πλέον ἦν τοῖς ἀτρίπτοις σιτίοις, οὐδὲν ἂν τούτων ποτὲ διεχώρησεν. ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ πόματ' αὐτοῖς ἐν τῇ γαστρὶ παραμένειν ἐπὶ πλεῖστον, ἱκανὸν ὑπάγειν τὴν ὑπόνοιαν τοῦ πόρου τῆς στενότητος. ὅλως γὰρ εἴπερ ἦν ἐν τῷ κεχυλῶσθαι τὸ θᾶττον ὑπιέναι, τά τε ῥοφήματα ἄν, οὕτω καὶ τὸ γάλα καὶ ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς αὐτίκα διεξῄει πᾶσιν. ἀλλ' οὐκ ὧδ' ἔχει. τοῖς μὲν γὰρ ἀσθενέσιν ἐπὶ πλεῖστον ἐμπλεῖ ταῦτα, καὶ κλύδωνας ἐργάζεται παραμένοντα, καὶ θλίβει καὶ βαρύνει τὴν γαστέρα. τοῖς δ' ἰσχυροῖς, οὐ μόνον τούτων οὐδὲν συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλῆθος ἄρτων καὶ κρεῶν ὑποχωρεῖ ταχέως. οὐ μόνον δ' ἐκ τοῦ περιτετάσθαι καὶ βαρύνεσθαι τὴν γαστέρα, καὶ μεταρρεῖν ἄλλοτ' εἰς ἄλλα μέρη μετὰ κλύδωνος, τὸ παραμένειν ἐπὶ πλέον ἐν αὐτῇ πάντως τοῖς οὕτως ἔχουσι τεκμήραιτ' ἄν τις, ἀλλὰ κἀκ τῶν ἐμέτων. ἔνιοι γὰρ οὐ μετὰ τρεῖς ὥρας, ἢ τέτταρας, ἀλλὰ νυκτῶν ἤδη μέσων παμπόλλου μεταξὺ χρόνου διελθόντος ἐπὶ ταῖς προσφοραῖς, ἀνήμεσαν ἀκριβῶς πάντα τὰ ἐδηδεσμένα. καὶ μὲν δὴ καὶ ζῷον ὁτιοῦν ἐμπλήσας ὑγρᾶς τροφῆς, ὥσπερ ἡμεῖς πολλάκις ἐπὶ συῶν ἐπειράθημεν, οἷς ἀλεύρων μεθ' ὕδατος οἷον κυκεῶνά τινα δόντες αὐτοῖς, ἔπειτα μετὰ τρεῖς που καὶ τέτταρας ὥρας

ἀνατεμόντων. εἰ οὕτω καὶ σὺ πράξειας, εὑρήσεις ὅτι κατὰ τὴν γαστέρα τὰ ἐδηδεσμένα. πόῤῥω γὰρ αὐτοῖς ἐστὶ τῆς ἐνταῦθα μονῆς οὐχ ἡ χύλωσις, ἣν καὶ ἐκτὸς ἔτι ὄντων μηχανήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ πέψις, ἑτέρα τις οὖσα τῆς χυλώσεως, καθάπερ αἱμάτωσίς τε καὶ θρέψις. ὡς γὰρ κἀκεῖνα δέδεικται ποιοτήτων μεταβολῇ γιγνόμενα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἐν τῇ γαστρὶ πέψις τῶν σιτίων, εἰς τὴν οἰκείαν ἐστὶ τοῦ τρεφομένου ποιότητα μεταβολή. καὶ ὅταν γε πεφθῇ τελέως, ἀνοίγνυται μὲν τηνικαῦτα τὸ κάτω στόμα, καὶ διεκπίπτει δι' αὐτοῦ τὰ σιτία ῥᾳδίως, εἰ καὶ πλῆθός τι μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντα τύχοι λίθων ἢ ὀστῶν, ἢ γιγάρτων, ἢ τινος ἄλλου χυλωθῆναι μὴ δυναμένου. καί σοι τοῦτ' ἐνεστιν ἐπὶ ζώου θεάσασθαι, στοχασαμένῳ τὸν καιρὸν τῆς κάτω διεξόδου. καὶ μήν γε κἂν εἰ σφαλείης ποτὲ τοῦ καιροῦ, καὶ μηδὲν μήπω κάτω παρέρχοιτο, πεττομένων ἔτι κατὰ τὴν γαστέρα τῶν σιτίων, οὐδ' οὕτως ἄκαρπος ἡ ἀνατομή σοι γενήσεται. θεάσῃ γὰρ ἐπ' αὐτῶν, ὅπερ ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἀκριβῶς μὲν μεμυκότα τὸν πυλωρὸν, ἅπασαν δὲ τὴν γαστέρα περιστελλομένην τοῖς σιτίοις, τρόπον ὁμοιότατον, ὅνπερ καὶ αἱ μῆτραι τοῖς κυουμένοις. οὐ γάρ ἐστιν οὐδέποτε κενὴν εὑρεῖν χώραν, οὔτε κατὰ τὰς ὑστέρας, οὔτε κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔτε κατὰ τὰς κύστεις ἀμφοτέρας, οὔτε κατὰ τὴν χοληδόχον ὀνομαζομένην, οὔτε τὴν ἑτέραν. ἀλλ' εἴτ' ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον ἐν αὐταῖς, εἴτε πολὺ, μεσταὶ καὶ πλήρεις αὐτῶν αἱ κοιλίαι φαίνονται, περιστελλομένων ἀεὶ τῶν χιτώνων τοῖς περιεχομένοις, ὅταν γε κατὰ φύσιν ἔχῃ τὸ ζῶον. Ἐρασίστρατος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν περιστολὴν τῆς γαστρὸς ἁπάντων αἰτίαν ἀποφαίνει καὶ τῆς λειώσεως τῶν σιτίων, καὶ τῆς τῶν περιττωμάτων ὑποχωρήσεως, καὶ τῆς τῶν κεχυλωμένων ἀναδόσεως. ἐγὼ μέντοι μυριάκις ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου διελὼν τὸ περιτόναιον, εὗρον ἀεὶ τὰ μὲν ἔντερα πάντα περιστελλόμενα τοῖς ἐνυπάρχουσι, τὴν κοιλίαν δ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ μὲν ταῖς ἐδωδαῖς ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν αὐτὰ, καὶ πανταχόθεν ἀκριβῶς περιειληφυῖαν ἀκίνητον, ὡς δοκεῖν ἡνῶσθαι καὶ περιπεφυκέναι τοῖς σιτίοις. ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὸν πυλωρὸν εὕρισκον ἀεὶ μεμυκότα καὶ κεκλεισμένον ἀκριβῶς, ὥσπερ τὸ τῶν ὑστερῶν στόμα ταῖς ἐγκύμοσιν. ἐπὶ μέντοι ταῖς πέψεσι συμπεπληρωμέναις, ἀνέῳκτο μὲν ὁ πυλωρὸς, ἡ γαστὴρ δὲ περισταλτικῶς ἐκινεῖτο παραπλησίως τοῖς ἐντέροις. ἅπαντα οὖν ἀλλήλοις ὁμολογεῖ ταῦτα ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς ὑστέραις, καὶ ταῖς κύστεσιν εἶναί τινας ἐμφύτους δυνάμεις, καθεκτικὰς μὲν τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ἀποκριτικὰς δὲ τῶν ἀλλοτρίων. ὅτι μὲν γὰρ ἕλκει τὴν χολὴν εἰς ἑαυτὴν ἡ ἐπὶ τοῦ ἥπατος κύστις, ἔμπροσθεν δέδεικται. ὅτι δὲ καὶ ἀποκρίνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τοῦτ' ἐναργῶς φαίνεται. καὶ μὴν εἰ διεδέχετο τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ἡ ἐκκριτικὴ, καὶ οὐ μέση τις ἦν ἀμφοῖν ἡ καθεκτικὴ, διὰ παντὸς ἐχρῆν ἀνατεμνομένων τῶν ζώων, ἴσον πλῆθος χολῆς εὑρίσκεσθαι κατὰ τὴν κύστιν. οὐ μὴν εὑρίσκεταί γε. ποτὲ μὲν γὰρ πληρεστάτη, ποτὲ δὲ κενωτάτη, ποτὲ δὲ τὰς ἐν μεταξὺ διαφορὰς ἔχουσα θεωρεῖται, καθάπερ καὶ ἡ ἑτέρα κύστις ἡ τὸ οὖρον ὑποδεχομένη. ταύτης μέν γε καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς αἰσθανόμεθα, πρὶν ἀνιαθῆναι τὸ πλήθει βαρυνθείσης, ἢ τῇ δριμύτητι δηχθείσης, ἀθροιζούσης ἔτι τὸ οὖρον, ὡς οὔσης κἀνταῦθα τινὸς δυνάμεως καθεκτικῆς. οὕτω δὲ καὶ ἡ γαστὴρ ὑπὸ δριμύτητος πολλάκις δηχθεῖσα, πρωϊαίτερον τοῦ δέοντος ἄπεπτον ἔτι τὴν τροφὴν ἀποτρίβεται. αὖθις δ' αὖ ποτε τῷ πλήθει βαρυνθεῖσα, ἢ κατ' ἄμφω συνελθόντων κακῶς διατεθεῖσα, διαῤῥοίαις ἑάλω. καὶ μέν γε καὶ οἱ ἔμετοι τῷ πλήθει βαρυνθείσης αὐτῆς, ἢ τὴν ποιότητα τῶν ἐν αὐτῇ σιτίων τε καὶ περιττωμάτων μὴ φερούσης, ἀνάλογόν τι ταῖς διαῤῥοίαις πάθημα τῆς ἄνω γαστρός ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτῆς ἡ τοιαύτη γένηται διάθεσις, ἐῤῥωμένων τῶν κατὰ τὸν στόμαχον, εἰς διάῤῥοιαν ἐτελεύτησεν. ὅταν δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸ στόμα τῶν ἄλλων ἐῤῥωσμένων, εἰς ἐμέτους. ἔνεστι δὲ καὶ τοῦτ' ἐναργῶς ἰδεῖν πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀποσίτων. ἀναγκαζόμενοι γὰρ ἐσθίειν, οὔτε καταπίνειν εὐπετῶς δύνανται, οὔτ' εἰ καὶ βιασάμενοι κατέχουσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἀνεμοῦσι, καὶ οἱ ἄλλως δὲ τῶν ἐδεσμάτων πρὸς ὁτιοῦν δυσχεραίνοντες, βιασθέντες ἐνίοτε προσάρασθαι, ταχέως ἐξεμοῦσιν, ἢ εἰ κατάσχοιεν βιασάμενοι, ναυτιώδεις τέ εἰσι καὶ τῆς γαστρὸς ὑπτίας αἰσθάνονται, καὶ ἀνατρεπομένης ἀποθέσθαι τὸ λυποῦν. οὕτως ἐξ ἁπάντων τῶν φαινομένων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐῤῥέθη, μαρτυρεῖται τὸ δεῖν ὑπάρχειν τοῖς τοῦ ζώου μορίοις σχεδὸν ἅπασιν, ἔφεσιν μέν τινα καὶ οἷον ὄρεξιν τῆς οἰκείας ποιότητος, ἀποστροφὴν δέ τινα καὶ οἷον μῖσος τι τῆς ἀλλοτρίας, ἀλλ' ἐφιέμενα μὲν ἕλκειν εὔλογον, ἀποστρεφόμενα δ' ἐκκρίνειν. κἀκ τούτων πάλιν ἥτε ἑλκτικὴ δύναμις ἀποδείκνυται ὑπάρχουσα, καθάπερ καὶ ἡ προωστική. ἀλλ' εἴπερ ἔφεσίς τέ τις ἐστὶ καὶ ἕλξις, εἴη ἂν τις καὶ ἀπόλαυσις. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἕλκει τι δι' αὐτὸ τὸ ἕλκειν, ἀλλ' ἵν' ἀπολαύσῃ τοῦ διὰ τῆς ὁλκῆς εὐπορηθέντος. καὶ μὴν ἀπολαύειν οὐ δύναται, μὴ κατασχόν, κἀν τούτῳ πάλιν ἡ καθεκτικὴ δύναμις ἀποδείκνυται τὴν γένεσιν ἀναγκαίαν ἔχουσα. σαφῶς γὰρ ἐφίεται μὲν τῶν οἰκείων ποιοτήτων ἡ γαστὴρ, ἀποστρέφεται δὲ τῶν ἀλλοτρίων. ἀλλ' εἴπερ ἐφίεταί τε καὶ ἕλκει καὶ ἀπολαύει κατέχουσα, καὶ περιστελλομένη, εἴη ἄν τι καὶ πέρας αὐτῆς τῆς ἀπολαύσεως, κἀπὶ τῷδ' ὁ καιρὸς ἤδη τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἐνεργούσης. ἀλλ' εἰ καὶ κατέχει καὶ ἀπολαύει, καταχρῆται πρὸς ὃ πέφυκε. πέφυκε δὲ τοῦ προσήκοντος ἑαυτῇ κατὰ ποιότητα καὶ οἰκείου μεταλαμβάνειν, ὥσθ' ἕλκει τῶν σιτίων ὅσον χρηστότατον, ἀτμοειδῶς τε καὶ κατὰ βραχὺ, καὶ τοῦτο τοῖς ἑαυτοῖς χιτῶσιν ἐναποτίθεταί τε καὶ προστίθησιν. ὅταν δ' ἱκανῶς ἐμπλησθῇ, καθάπερ ἄχθος τι, τὴν λοιπὴν ἀπωθεῖται τροφὴν, ἐσχηκυῖαν τι χρηστὸν ἤδη καὶ αὐτὴν ἐκ τῆς πρὸς τὴν γαστέρα κοινωνίας. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται δύο σώματα δρᾶν καὶ πάσχειν εἰς ἄλληλα συνελθόντα, μὴ οὐκ ἤτοι πάσχειν τε ἅμα καὶ δρᾶν, ἢ θάτερον μὲν δρᾶν, θάτερον δ' αὐτῶν πάσχειν. ἐὰν μὲν γὰρ ἰσάζῃ ταῖς δυνάμεσιν, ἐξ ἴσου δράσει τε καὶ πείσεται. ἂν δ' ὑπερέχῃ πολὺ καὶ κρατῇ θάτερον, ἐνεργήσει περὶ τὸ πάσχον, ὥστε δράσει μέγα μέν τι καὶ αἰσθητόν. αὐτὸ δ' ἤτοι σμικρόν τι καὶ οὐκ αἰσθητὸν, ἢ παντάπασιν οὐδὲν πείσεται. ἀλλ' ἐν τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα διήνεγκε φαρμάκου δηλητηρίου, τροφή. τὸ μὲν γὰρ κρατεῖ τῆς ἐν τῷ σώματι δυνάμεως, ἡ δὲ κρατεῖται. οὔκουν ἐνδέχεται τροφὴν μὲν εἶναί τι τῷ ζώῳ προσήκουσαν, οὐ μὴν καὶ κρατεῖσθαι ὁμοίως πρὸς τῶν ἐν τῷ ζώῳ ποιοτήτων, τὸ κρατεῖσθαι δ' ἦν ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἰσχυρότερα ταῖς δυνάμεσίν ἐστι μόρια, τὰ δ' ἀσθενέστερα, κρατήσει μὲν πάντα τῆς οἰκείας τῷ ζώῳ τροφῆς, οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα. κρατήσει δ' ἄρα καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ ἀλλοιώσει τὴν τροφὴν, οὐ μὴν ὁμοίως ἥπατι, καὶ φλεψὶ, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ καρδίᾳ. πόσον οὖν ἐστιν ὃ ἀλλοιοῖ, καὶ δὴ θεασώμεθα. πλέον μὲν ἢ κατὰ στόμα, μεῖον δ' ἢ κατὰ ἧπάρ τε καὶ

τὰς φλέβας. αὕτη μὲν γὰρ ἡ ἀλλοίωσις, εἰς αἵματος οὐσίαν ἄγει τὴν τροφήν, ἡ δ' ἐν τῷ στόματι, μεθίστησι μὲν αὐτὴν ἐναργῶς εἰς ἕτερον εἶδος, οὐ μὴν εἰς τέλος γε μετακοσμεῖ. μάθοις δ' ἂν ἐπὶ τῶν καταλειφθέντων ταῖς διαστάσεσι τῶν ὀδόντων σιτίων καταμεινάντων δι' ὅλης νυκτός. οὔτε γὰρ ἄρτος ἀκριβῶς ὁ ἄρτος, οὔτε κρέας ἐστὶ τὸ κρέας, ἀλλ' ἔστι μὲν τοιοῦτον, οἷον καὶ τὸ τοῦ ζώου στόμα. διαλέλυταί τε καὶ διατέτηκε, καὶ τὰς ἐν τῷ ζώῳ τῆς σαρκὸς ἀπομέμακται ποιότητας. ἔνεστι δέ σοι θεάσασθαι τὸ μέγεθος τῆς ἐν τῷ στόματι τῶν σιτίων ἀλλοιώσεως, εἰ πυροὺς μασησάμενος ἐπιθείης ἀπέπτοις δοθιῆσιν. ὄψει γὰρ αὐτοὺς τάχιστα μεταβάλλοντάς τε καὶ συμπέττοντας οὐδὲν τοιοῦτον, ὅταν ὕδατι φυραθῶσιν ἐργάσασθαι δυναμένους, καὶ μὴ θαυμάσῃς. τὸ γάρ τι φλέγμα τοῦτο τὸ κατὰ τὸ στόμα, καὶ λειχήνων ἐστὶν ἄκος, καὶ σκορπίους ἀναιρεῖ παραχρῆμα, καὶ πολλὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων, τὰ μὲν εὐθέως ἀποκτείνει, τὰ δ' εἰς ὕστερον, ἅπαντα γοῦν βλάπτει μεγάλως. ἀλλὰ τὰ μεμασημένα σιτία πρῶτον μὲν τούτῳ τῷ φλέγματι βέβρεκταί τε καὶ πεφύραται. δεύτερον δὲ καὶ τῷ χρωτὶ τοῦ στόματος ἅπαντα πεπλησίακεν, ὥστε πλείονα μεταβολὴν εἴληφε, τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς κεναῖς χώραις τῶν ὀδόντων ἐσφηνωμένων, ἀλλ' ὅσον τὰ μεμασημένα τούτων ἐπὶ πλέον ἠλλοίωτο, τοσοῦτον ἐκείνων τὰ καταποθέντα. μὴ γὰρ οὐδὲ παραβλητὸν εἴη τὸ τῆς ὑπερβολῆς, εἰ τὸ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐννοήσαιμεν φλέγμα καὶ χολὴν καὶ πνεῦμα καὶ θερμασίαν, καὶ ὅλην τὴν οὐσίαν τῆς γαστρός. εἰ δὲ καὶ συνεπινοήσαις αὐτῇ τὰ παρακείμενα σπλάγχνα, καθάπερ τινὶ λέβητι μεγάλῳ πυρὸς ἑστίας πολλάς, ἐκ δεξιῶν μὲν τὸ ἧπαρ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν σπλῆνα, τὴν καρδίαν δ' ἐκ τῶν ἄνω, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὰς φρένας αἰωρουμένας τε καὶ διαπαντὸς κινουμένας, ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις σκέπον τὸ ἐπίπλοον, ἐξαίσιόν τινα πεισθήσῃ τὴν ἀλλοίωσιν γίγνεσθαι τῶν εἰς τὴν γαστέρα καταποθέντων σιτίων. πῶς δ' ἂν ἠδύνατο ῥᾳδίως αἱματοῦσθαι, μὴ προπαρασκευασθέντα τῇ τοιαύτῃ μεταβολῇ; δέδεικται γὰρ οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς οὐδὲν εἰς τὴν ἐναντίαν ἀθρόως μεθίσταται ποιότητα. πῶς οὖν ὁ ἄρτος αἷμα γίνεται, πῶς δὲ τὸ τεῦτλον, ἢ ὁ κύαμος, ἤ τι τῶν ἄλλων, εἰ μὴ πρότερόν τινα ἑτέραν ἀλλοίωσιν ἐδέξατο; πῶς δ' ἡ κόπρος εὐθὺς ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἀθρόως γεννηθήσεται; τί γὰρ ἐν τούτοις σφοδρότερον εἰς ἀλλοίωσιν ἐστὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, πότερον τῶν χιτώνων τὸ πλῆθος, ἢ τῶν γειτνιώντων σπλάγχνων ἡ περίθεσις, ἢ τῆς μονῆς ὁ χρόνος, ἢ σύμφυτός τις ἐν τοῖς ὀργάνοις θερμασία; καὶ μὴν κατ' οὐδὲν τούτων πλεονεκτεῖ τὰ ἔντερα τῆς γαστρός. τί ποτ' οὖν ἐν μὲν τῇ γαστρὶ νυκτὸς ὅλης πολλάκις μείναντα τὸν ἄρτον, ἔτι φυλάττεσθαι βούλονται τὰς ἀρχαίας διασώζοντα ποιότητας, ἐπειδὰν δ' ἅπαξ ἐμπέσοι τοῖς ἐντέροις, εὐθὺς γίγνεσθαι κόπρον; εἰ μὲν γὰρ ὁ τοσοῦτος χρόνος ἀδύνατος ἀλλοιοῦν, οὐδ' ὁ βραχὺς ἱκανός. εἰ δ' οὗτος αὐτάρκης, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ μακρός; ἆρ' οὖν ἀλλοιοῦται μὲν ἡ τροφὴ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἄλλην δέ τιν' ἀλλοίωσιν, καὶ οὐχ οἵαν ἐκ τῆς φύσεως ἴσχει τοῦ μεταβάλλοντος ὀργάνου; ἢ ταύτην μέν, οὐ μὴν τὴν γ' οἰκείαν τῷ τοῦ ζώου σώματι; μακρῷ τοῦτ' ἀδυνατώτερόν ἐστι, καὶ μὴν οὐκ ἄλλο γε ἦν πέψις, ἢ ἀλλοίωσις εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα. εἴπερ οὖν ἡ πέψις τοῦτό ἐστι, καὶ ἡ τροφὴ κατὰ τὴν γαστέρα δέδεικται δεχομένη ποιότητα, τῷ μέλλοντι πρὸς αὐτῆς τραφήσεσθαι ζώῳ προσήκουσαν, ἱκανῶς ἀποδέδεικται τὸ πέττεσθαι κατὰ τὴν γαστέρα τὴν τροφήν. καὶ γελοῖος μὲν Ἀσκληπιάδης, οὔτ' ἐν ταῖς ἐρυγαῖς λέγων ἐμφαίνεσθαί ποτε τὴν ποιότητα τῶν πεφθέντων σιτίων, οὔτ' ἐν τοῖς ἐμέτοις, οὔτ' ἐν ταῖς ἀνατομαῖς. αὐτὸ γὰρ δή, τὸ, τοῦ σώματος ὄζειν αὐτά, τῆς κοιλίας ἐστὶ τὸ πεπέφθαι. ὁ δ' οὕτως ἐστὶν εὐήθης, ὥστ' ἐπειδὰν τῶν παλαιῶν ἀκούσῃ λεγόντων ἐπὶ τὸ χρηστὸν ἐν τῇ γαστρὶ μεταβάλλειν τὰ σιτία, δοκιμάζει ζητεῖν οὐ τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ τὸ κατὰ γεῦσιν χρηστόν. ὥσπερ ἢ τοῦ μήλου μηλωδεστέρου (χρὴ γὰρ οὕτως αὐτῷ διαλέγεσθαι) γιγνομένου κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ τοῦ μέλιτος μελιτωδεστέρου. πολὺ δ' εὐηθέστερος ἐστὶ καὶ γελοιότερος ὁ Ἐρασίστρατος, ἢ μὴ νοῶν ὅπως εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν ἡ πέψις, ἑψήσει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἢ ἑκὼν σοφιζόμενος ἑαυτόν. ἑψήσειν μὲν οὖν φησιν οὕτως ἐλαφρὰν ἔχουσαν θερμασίαν, οὐκ εἰκὸς εἶναι παραπλησίαν τὴν πέψιν, ὥσπερ ἢ τὴν Αἴτνην δέον ὑποθεῖναι τῇ γαστρί, ἢ ἄλλως αὐτῆς ἀλλοιῶσαι τὰ σιτία μὴ δυναμένης, ἢ δυναμένης ἀλλοιοῦν μέν, οὐ κατὰ τὴν ἔμφυτον δὲ θερμασίαν, ὑγρὰν οὖσαν δηλονότι, καὶ διὰ τοῦθ' ἕψειν οὐκ ὀπτᾶν εἰρημένην. ἐχρῆν δ' αὐτόν, εἴπερ περὶ πραγμάτων ἀντιλέγειν ἐβούλετο, πειραθῆναι δεῖξαι, μάλιστα μὲν καὶ πρῶτον τὴν γαστέρα, ὡς οὐδὲ μεταβάλλει τὴν ἀρχήν, οὐδ' ἀλλοιοῦται κατὰ ποιότητα πρὸς τῆς γαστρὸς τὰ σιτία. δεύτερον δ' εἴπερ μὴ οἷός τε ἦν τοῦτο πιστώσασθαι, τὸ τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῶν ἄχρηστον εἶναι τῷ ζώῳ. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ' εἶχε διαβάλλειν, ἐξελέγξαι τὴν περὶ τὰς δραστικὰς ἀρχὰς ὑπόληψιν, καὶ δεῖξαι τὰς ἐνεργείας ἐν τοῖς μορίοις, οὐ διὰ τὴν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ ποιὰν κρᾶσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ' ἐτόλμησε διαβάλλειν, ἀλλ' ὅτι γε μὴ τὸ θερμόν ἐστιν ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις τὸ τῶν ἄλλων δραστικώτατον. ἢ εἰ μηδὲ τοῦτο, μήτε τῶν ἄλλων τι τῶν ἔμπροσθεν εἶχεν ἀποδεικνύναι, μὴ ληρεῖν ὀνόματι προσπαλαίοντα μάτην, ὥσπερ οὐ σαφῶς Ἀριστοτέλους ἔν τ' ἄλλοις πολλοῖς, κἀν τῷ τετάρτῳ τῶν μετεωρολογικῶν, ὅπως ἡ πέψις ἑψήσει παραπλήσιος εἶναι λέγεται, καὶ ὅτι μὴ πρώτως, μηδὲ κυρίως ὀνομαζόντων εἰρηκότος. ἀλλ' ὡς ἤδη λέλεκται πολλάκις, ἀρχὴ τούτων ἁπάντων ἐστὶ μία, περὶ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ διασκέψασθαι. καθάπερ Ἀριστοτέλης ἐποίησεν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀποδείξας ἁπάσας τὰς κατὰ τὸ σῶμα μεταβολάς, καὶ ἀλλοιώσεις ὑπὸ τούτων γίγνεσθαι. ἀλλ' Ἐρασίστρατος οὔτε τούτοις, οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν προειρημένων αὐτειπών, ἐπὶ τοὔνομα μόνον ἐτράπετο τῆς ἑψήσεως. περὶ μὲν οὖν τῆς πέψεως, εἰ καὶ τἄλλα πάντα παρέλιπε, τὸ γοῦν ὅτι διαφέρει τῆς ἐκτὸς ἑψήσεως ἡ ἐν τοῖς ζώοις πέψις ἐπειράθη δεικνύναι. περὶ δὲ τῆς καταπόσεως, οὐδ' ἄχρι τοσούτου. τί γάρ φησιν; ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίας οὐδὲ μία φαίνεται εἶναι. καὶ μὴν δύο χιτῶνας ἡ γαστὴρ ἔχει, πάντως ἕνεκά του γεγονότας, καὶ διήκουσιν οὗτοι μέχρι καὶ τοῦ στόματος. ὁ μὲν ἔνδον, οἷός ἐστι κατὰ τὴν γαστέρα, τοιοῦτος διαμένων, ὁ δ' ἕτερος ἐπὶ τὸ σαρκωδέστερον ἐν τῷ στομάχῳ τρεπόμενος. ὅτι μὲν οὖν ἐναντίας ἀλλήλαις τὰς ἐπιβολὰς τῶν ἰνῶν ἔχουσιν οἱ χιτῶνες οὗτοι, τὸ φαινόμενον αὐτὸ μαρτυρεῖ. τίνος δ' ἕνεκεν τοιοῦτοι γεγόνασιν, Ἐρασίστρατος μὲν οὐδ' ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ἡμεῖς δ' ἐροῦμεν. ὁ μὲν ἔνδον, εὐθείας ἔχει τὰς ἶνας, ὁλκῆς γὰρ ἕνεκα γέγονεν. ὁ δ' ἔξωθεν ἐγκαρσίας, ὑπὲρ τοῦ κατὰ κύκλον περιστέλλεσθαι. † ἑκάστῳ γὰρ

† ἑκάστοις

τῶν κινουμένων ὀργάνων τοῖς σώμασι, κατὰ τὰς τῶν ἰνῶν θέσεις αἱ κινήσεις εἰσίν. ἐπ' αὐτῶν δὲ πρώτων τῶν μυῶν, εἰ βούλει, βασάνιζε τὸν λόγον, ἐφ' ὧν καὶ αἱ ἶνες ἐναργέσταται, καὶ αἱ κινήσεις αὐτῶν ὁρῶνται διὰ σφοδρότητα. μετὰ δὲ τοὺς μῦς, ἐπὶ τὰ φυσικὰ τῶν ὀργάνων ἴθι, καὶ πάντως ὄψει κατὰ τὰς ἶνας κινούμενα. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκάστῳ μὲν τῶν ἐντέρων, στρογγύλαι καθ' ἑκάτερον τῶν χιτώνων αἱ ἶνές εἰσι. περιστέλλονται γὰρ μόνον, ἕλκουσι δ' οὐδέν. ἡ γαστὴρ δὲ τῶν ἰνῶν, τὰς μὲν εὐθείας ἔχει χάριν ὁλκῆς, τὰς δ' ἐγκαρσίας, ἕνεκα περιστολῆς. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς μυσὶν ἑκάστης τῶν ἰνῶν τεινομένης τε καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑλκομένης, αἱ κινήσεις γίγνονται. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν τῇ γαστρὶ, τῶν μὲν ἐγκαρσίων ἰνῶν τεινομένων, ἔλαττον ἀνάγκη γίγνεσθαι τὸ εὖρος τῆς περιεχομένης ὑπ' αὐτῶν κοιλότητος. τῶν δ' εὐθειῶν ἑλκομένων τε καὶ εἰς αὐτὰς συναγομένων, οὐκ ἐνδέχεται μὴ οὐ συναιρεῖσθαι τὸ μῆκος. ἀλλὰ μὴν ἐναργῶς φαίνεται καταπινόντων συναιρούμενον, καὶ τοσοῦτον ὁ λάρυγξ ἀνατρέχων, ὅσον ὁ στόμαχος κατασπᾶται. καὶ ὅταν γε συμπληρωθείσης τῆς ἐν τῷ καταπίνειν ἐνεργείας ἀφεθῇ τῆς τάσεως ὁ στόμαχος, ἐναργῶς πάλιν φαίνεται καταφερόμενος ὁ λάρυγξ. ὁ γὰρ ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρὸς, ὁ τὰς εὐθείας ἶνας ἔχων, ὁ καὶ τὸν στόμαχον ὑπαλείφων, καὶ τὸ στόμα τοῖς ἐντὸς μορίοις ἐπεκτείνεται τοῦ λάρυγγος, ὡς οὐκ ἐνδέχεται κατασπώμενον αὐτὸν ὑπὸ τῆς κοιλίας, μὴ οὐ συνεπισπᾶσθαι καὶ τὸν λάρυγγα. ὅτι δ' αἱ περιφερεῖς ἶνες, αἷς περιστέλλεται τά τ' ἄλλα μόρια, καὶ ἡ γαστὴρ οὐ συναιροῦσι τὸ μῆκος, ἀλλὰ συστέλλουσι καὶ στενοῦσι τὴν εὐρύτητα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἐστιν ὁμολογούμενον Ἐρασιστράτου. περιστέλλεσθαι γάρ φησι τοῖς σιτίοις τὴν γαστέρα, κατὰ τὸν τῆς πέψεως ἅπαντα χρόνον. ἀλλ' εἰ περιστέλλεται μὲν, οὐδὲν δὲ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖται τῆς κοιλίας, οὐκ ἔστι τῆς περισταλτικῆς κινήσεως ἴδιον, τὸ κατασπᾶν κάτω τὸν στόμαχον. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος εἶπε, τοῦτο μόνον αὐτὸ συμβήσεται, τὸ τῶν ἄλλων συστελλομένων διαστέλλεσθαι τὰ κάτω. τοῦτο δ' ὅτι, κἂν εἰς νεκρὸν τὸν στόμαχον ὕδατος ἐγχέοις φαίνεται γιγνόμενον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ταῖς γὰρ τῶν ὑλῶν διὰ στενοῦ τοῦ σώματος ὁδοιπορίαις, ἀκόλουθόν ἐστι τὸ σύμπτωμα. θαυμαστὸν γὰρ εἰ διερχομένου τινὸς αὐτὸν ὄγκου, μὴ διαστελήσεται. κοινὸν οὖν τὸ μὲν τῶν ἄνω συστελλομένων, διαστέλλεσθαι τὰ κάτω, κοινόν ἐστι καὶ τοῖς νεκροῖς σώμασι, δι' ὧν ὁπωσοῦν τι διεξέρχεται, καὶ τοῖς ζῶσιν, εἴτε περιστέλλοιτο τοῖς διερχομένοις, εἴθ' ἕλκοιτο. τὸ δὲ τῆς τοῦ μήκους συναιρέσεως, ἴδιον τῶν τὰς εὐθείας ἶνας ἐχόντων ὀργάνων, ἵν' ἐπισπάσωνταί τι. ἀλλὰ μὴν ἐδείχθη κατασπώμενος ὁ στόμαχος. οὐ γὰρ ἂν εἷλκε τὸν λάρυγγα. δῆλον οὖν ὡς ἡ γαστὴρ ἕλκει τὰ σιτία διὰ τοῦ στομάχου. καὶ ἡ κατὰ τὸν ἔμετον δὲ τῶν ἐμουμένων ἄχρι τοῦ στόματος φορά. ὡσαύτως μέν που καὶ αὐτὴ, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀναφερομένων διατεινόμενα μέρη τοῦ στομάχου, διεστῶτα κέκτηται. τῶν πρόσω δ' ὅτι ἂν ἑκάστοτ' ἐπιλαμβάνηται, τοῦτ' ἀρχόμενον διαστέλλεται, τὸ δ' ὄπισθεν καταλείπεται δηλονότι συστελλόμενον, ὥσθ' ὁμοίαν εἶναι ταύτῃ τὴν διάθεσιν τοῦ στομάχου κατά γε τοῦτο τῇ τῶν καταπινόντων. ἀλλὰ τῆς ὁλκῆς μὴ παρούσης, τὸ μῆκος ὅλον, ἴσον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις συμπτώμασι διαφυλάττεται. διὰ τοῦτο καὶ καταπίνειν ῥᾷόν ἐστιν ἢ ἐμεῖν, ὅτι καταπίνεται μὲν, ἀμφοῖν τῆς γαστρὸς τῶν χιτώνων ἐνεργούντων, τοῦ μὲν ἐντὸς ἕλκοντος, τοῦ δ' ἐκτὸς περιστελλομένου τε καὶ συνεπωθοῦντος. ἐμεῖται δὲ θατέρου μόνου τοῦ ἔξωθεν ἐνεργοῦντος, οὐδενὸς ἕλκοντος εἰς τὸ στόμα. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἡ τῆς γαστρὸς ὄρεξις προηγεῖτο τοῦ καταπίνειν τὰ σιτία, τὸν αὐτὸν τρόπον κἂν τοῖς ἐμέτοις, ἐπιθυμεῖ τι τῶν κατὰ τὸ στόμα μορίων τοῦ γιγνομένου παθήματος, ἀλλ' ἄμφω τῆς γαστρὸς αὐτῆς εἰσιν ἐναντίαι διαθέσεις, ὀρεγομένης μὲν καὶ προσιεμένης τὰ χρήσιμά τε καὶ οἰκεῖα, δυσχεραινούσης δὲ καὶ ἀποτριβομένης τὰ ἀλλότρια, διὸ καὶ τὸ καταπίνειν αὐτὸ, τοῖς μὲν ἱκανῶς ὀρεγομένοις τῶν οἰκείων ἐδεσμάτων τῇ γαστρὶ, τάχιστα γίγνεται, σαφῶς ἑλκούσης αὐτὰ, καὶ κατασπώσης πρινὴ μασήσασθαι. τοῖς δ' ἤτοι φαρμακόν τι κατ' ἀνάγκην πίνουσιν, ἤ τι σιτίον ἐν χώρᾳ φαρμάκου προσφερομένοις, ἀνιαρὰ καὶ μόγις ἡ κατάποσις αὐτῶν ἐπιτελεῖται. δῆλος οὖν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὁ μὲν ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρὸς, ὁ τὰς εὐθείας ἔχων ἶνας, τῆς ἐκ τοῦ στόματος εἰς αὐτὴν ὁλκῆς ἕνεκα γεγονὼς, καὶ διὰ τοῦτ' ἐν ταῖς καταπόσεσι μόναις ἐνεργῶν. ὁ δ' ἔξωθεν ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἶνας ἔχων, ἕνεκα μὲν τοῦ περιστέλλεσθαι τοῖς ἐνυπάρχουσι καὶ προωθεῖν αὐτὰ τοιοῦτος ἀποτελεσθεὶς. ἐνεργῶν δ' οὐδὲν ἧττον ἐν τοῖς ἐμέτοις, ἢ ταῖς καταπόσεσιν. ἐναργέστατα δὲ μαρτυρεῖ τοῖς λεγομένοις, καὶ τὸ κατὰ τοὺς χαύνας τε καὶ τοὺς συνόδοντας γιγνόμενον. εὑρίσκεται γὰρ ἐνίοτε τούτων ἡ γαστὴρ ἐν τῷ στόματι, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς περὶ ζώων ἔγραψεν ἱστορίαις, καὶ προστίθησί γε τὴν αἰτίαν, ὑπὸ λαιμαργίας αὐτοῖς τοῦτο συμβαίνειν φάσκων. ἔχει γὰρ ὧδε. κατὰ τὰς σφοδροτέρας ὀρέξεις ἄνω προστρέχει πᾶσι τοῖς ζώοις ἡ γαστὴρ, ὥστε τινὲς τοῦ πάθους αἴσθησιν ἐναργῆ ἔχοντες, ἐξέρπειν αὐτοῖς φασὶ τὴν κοιλίαν. ἐνίων δὲ μασωμένων ἔτι καὶ μήπω καλῶς ἐν τῷ στόματι τὰ σιτία κατεργασμένων, ἐξαρπάζειν φανερῶς ἀκόντων. ἐφ' ὧν οὖν ζώων φύσει λαιμάργων ὑπαρχόντων, ἤτ' εὐρυχωρία τοῦ στόματος ἐστὶ δαψιλὴς, ἤτε τῆς γαστρὸς θέσις ἐγγὺς, ὡς ἐπὶ συνόδοντος καὶ χαύνης, οὐδὲν θαυμαστὸν, ὅταν ἱκανῶς πεινάσαντα, διώκῃ τι τῶν μικροτέρων ζώων, εἶτ' ἤδη πλησίον ἔχῃ τοῦ συλλαβεῖν, ἀνατρέχειν ἐπειγούσης τῆς ἐπιθυμίας εἰς τὸ στόμα τὴν γαστέρα. γενέσθαι δ' ἄλλως ἀμήχανον τοῦτο, μὴ οὐχ ὥσπερ διὰ χειρὸς τοῦ στομάχου τῆς γαστρὸς ἐπισπωμένης εἰς ἑαυτὴν τὰ σιτία. καθάπερ γὰρ καὶ ἡμεῖς ὑπὸ προθυμίας ἐνίοτε τῇ χειρὶ συνεπεκτείνομεν ὅλους ἡμᾶς αὐτοὺς, ἕνεκα τοῦ θᾶττον ἐπιδράξασθαι τοῦ προκειμένου σώματος, οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ, οἷον χειρὶ τῷ στομάχῳ συνεπεκτείνεται. καὶ διὰ τοῦτ' ἐφ' ὧν ζώων ἅμα τὰ τρία ταυτὶ συνέπεσεν, ἔφεσίς τε σφοδρὰ τῆς τροφῆς, ὅτε στόμαχος μικρὸς, ἤτ' εὐρυχωρία τοῦ στόματος δαψιλὴς, ἐπὶ τούτων ὀλίγη ῥοπὴ τῆς ἐπεκτάσεως, εἰς τὸ στόμα τὴν κοιλίαν ὅλην ἀναφέρει. ἤρκει μὲν οὖν ἴσως ἀνδρὶ φυσικῷ πρὸς αὐτῆς μόνης τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων, τὴν ἔνδειξιν τῆς ἐνεργείας λαμβάνειν. οὐ γὰρ δὴ μάτην γε ἂν ἡ φύσις ἐκ δυοῖν χιτώνων ἐναντίως ἀλλήλοις ἐχόντων ἀπειργάσατο τὸν οἰσοφάγον, εἰ μὴ καὶ διαφόρως ἑκάτερος αὐτῶν ἐνεργεῖν ἔμελλεν. ἀλλ' ἐπεὶ πάντα μᾶλλον, ἢ τὰ τῆς φύσεως ἔργα διαγινώσκειν, οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον εἰσὶν ἱκανοὶ, φέρε καὶ διὰ τῆς τῶν ζώων ἀνατομῆς ἐπιδείξωμεν αὐτοῖς ὡς ἑκάτερος τῶν χιτώνων ἐνεργεῖ τὴν εἰρημένην ἐνέργειαν. εἰ δή τι λαβὼν ζῶον, εἶτα γυμνώσας αὐτοῦ τὰ περικείμενα τῷ στομάχῳ σώματα, χωρὶς τοῦ διατεμεῖν τινὰ τῶν νεύρων, ἢ τῶν ἀρτηριῶν, ἢ τῶν φλεβῶν τῶν αὐτόθι τεταγμένων, ἐθέλοις ἄκρου τοῦ γενείου ἕως τοῦ θώρακος εὐ-

θείας

θείαις τομαῖς διελεῖν τὸν ἔξω χιτῶνα, τὸν τὰς ἔχοντα τὰς ἶνας ἐγκαρσίας, κἄπειτα τῷ ζώῳ τροφὴν προσενεγκεῖν, ὄψει καταπῖνον αὐτό, καίτοι τῆς περισταλτικῆς ἐνεργείας ἀπολωλυίας. εἰ δ᾽ αὖ πάλιν ἐφ᾽ ἑτέρου ζώου διατέμοις ἀμφοτέρους τοὺς χιτῶνας τομαῖς ἐγκαρσίαις, θεάσῃ καὶ τοῦτο καταπῖνον, οὐκέτ᾽ ἐνεργοῦντος τοῦ ἐντός, ᾧ δῆλον, ὅτι καὶ θατέρῳ αὐτῶν καταπίνειν οἷόν τ᾽ ἐστίν, ἀλλὰ χεῖρον ἢ διὰ ἀμφοτέρων. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτ᾽ ἔστι σαφῶς θεάσασθαι ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς, ὡς ἐν τῷ καταπίνειν ὑποπίμπλαται πνεύματος ὁ στόμαχος τοῦ συγκαταπινομένου τοῖς σιτίοις, ὃ περιστελλομένου μὲν τοῦ ἔξωθεν χιτῶνος, ὠθεῖται ῥᾳδίως εἰς τὴν γαστέρα σὺν τοῖς ἐδέσμασι. χαλῶντος δὲ τοῦ ἔνδον ὑπάρχοντος, ἐμποδὼν ἵσταται τῇ φορᾷ τῶν σιτίων, διατεῖνόν τε αὐτὸν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τούτων οὐδὲν Ἐρασίστρατος εἶπεν, οὐθ᾽ ὡς ἡ σκολιὰ θέσις τοῦ στομάχου διαβάλλει σαφῶς τὸ δόγμα τῶν νομιζόντων ὑπὸ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, προωθούμενα μέχρι τῆς γαστρὸς ἰέναι καταπινόμενα. μόνον δ᾽ ὅτι πολλὰ τῶν μακροτραχήλων ζώων ἐπικεκυφότα καταπίνει, καλῶς εἶπεν. ᾧ δῆλον ὅτι φαινόμενον, οὐ τὸ πῶς καταπίνομεν ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ τὸ πῶς οὐκ καταπίνομεν. ὅτι γὰρ μὴ διὰ μόνης τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, ἐκ τούτου δῆλον. οὐ μὴν εἴθ᾽ ἑλκούσης τῆς κοιλίας, εἴτε παραγούσης αὐτὰ τοῦ στομάχου, δῆλον ἤδη πω. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε πάντας τοὺς λογισμοὺς εἰπόντες, τούς τ᾽ ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων ὁρμωμένους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων, τῶν τε πρὸ τοῦ γυμνωθῆναι τὸν στόμαχον, καὶ γυμνωθέντος ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἱκανῶς ἐνεδειξάμεθα, τοῦ μὲν ἕλκειν ἕνεκα, τὸν ἐντὸς χιτῶνα, τὸν δ᾽ ἀπωθεῖν τὸν ἐκτὸς γεγονέναι. προὐθέμεθα μὲν οὖν ἀποδεῖξαι τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων οὖσαν, ὥσπερ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ τὴν ἑλκτικήν τε καὶ προσέτι τὴν ἀλλοιωτικήν. ὑπὸ δὲ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου, τὰς τέτταρας ἀπεδείξαμεν ὑπαρχούσας τῇ γαστρί, τὴν ἑλκτικὴν μὲν ἐν τῷ καταπίνειν, τὴν καθεκτικὴν δ᾽ ἐν τῷ πέττειν, τὴν ἀπωστικὴν δ᾽ ἐν τοῖς ἐμέτοις, καὶ ταῖς τῶν πεπεμμένων σιτίων εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ὑποχωρήσεσιν, αὐτὴν δὲ τὴν πέψιν ἀλλοίωσιν ὑπάρχειν. οὔκουν ἔτ᾽ ἀπορήσομεν, οὐδὲ περὶ τοῦ σπληνός, εἰ ἕλκει μὲν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον, ἀλλοιοῖ δὲ καὶ κατέχει ὅσον ἂν ἐπισπάσασθαι πέφυκεν. οὔτε περὶ ἥπατος ἢ φλεβὸς ἢ ἀρτηρίας, ἢ καρδίας, ἢ τῶν ἄλλων τινός. ἀναγκαῖαι γὰρ ἐδείχθησαν αἱ τέτταρες αὗται δυνάμεις, ἅπαντι μορίῳ τῷ μέλλοντι θρέψεσθαι. καὶ διὰ τοῦτ᾽ αὐτὰς ὑπηρέτιδας εἶναι θρέψεως ἔφαμεν. ὡς γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἀποπάτημα τοῖς κυσὶν ἥδιστον, οὕτω καὶ τὰ τοῦ ἥπατος περιττώματα. τὸ μὲν τῷ σπληνί, τὸ δὲ τῇ χοληδόχῳ κύστει, τὸ δὲ τοῖς νεφροῖς οἰκεῖον. καὶ λέγειν ἔτι περὶ τῆς τούτων γενέσεως, οὐκ ἂν ἐθέλοιμι, μεθ᾽ Ἱπποκράτην, καὶ Πλάτωνα, καὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Διοκλέα, καὶ Πραξαγόραν, καὶ Φιλότιμον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ περὶ τῶν δυνάμεων εἶπον ἄν, εἴ τις τῶν ἔμπροσθεν ἀκριβῶς ἐξειργάσατο τὸν περὶ αὐτῶν λόγον. ἐπεὶ δ᾽ οἱ μὲν παλαιοὶ καλῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφηνάμενοι, πολλὰ παρέλιπον ἀγωνίσασθαι τῷ λόγῳ, μηθ᾽ ὑπονοήσαντες ἔσεσθαί τινας εἰς τοσοῦτον ἀναισχύντους σοφιστάς, ὡς ἀντιλέγειν ἐπιχειρῆσαι τοῖς ἐναργέσιν. οἱ νεώτεροι δὲ τὸ μέν τι, νικηθέντες ὑπὸ τῶν σοφισμάτων ἐπίσθησαν αὐτοῖς, τὸ δέ τοι καὶ ἀντιλέγειν ἐπιχειρήσαντες ἀποδεῖν μοι πολὺ τῆς τῶν παλαιῶν ἔδοξαν δυνάμεως. διὰ τοῦτ᾽ ὡς ἂν ἐκείνων αὐτῶν, εἴπερ ἔτ᾽ ἦν τις, ἀγωνίσασθαί μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἀνατρέποντας τῆς τέχνης τὰ κάλλιστα, καὶ αὐτὸς οὕτως ἐπειράθην συνθεῖναι γὰρ τοὺς λόγους. ὅτι δ᾽ οὐδέν, ἢ παντάπασιν σμικρὸν ἀνύσω τι, καὶ τοῦτ᾽ οὐκ ἀγνοῶ. πάμπολλα γὰρ εὑρίσκω τελέως μέν, ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς, οὔτε δὲ συνετὰ τοῖς πολλοῖς τῶν νῦν δι᾽ ἀμαθίαν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπιχειρούμενα γιγνώσκεσθαι διὰ ῥᾳθυμίαν, οὔτ᾽ εἰ καὶ γνωσθείη τινί, δικαίως ἐξεταζόμενα. χρὴ γὰρ τὸν μέλλοντα γνώσεσθαί τι τῶν πολλῶν ἄμεινον, εὐθὺς μὲν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ πρώτῃ διδασκαλίᾳ πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν. ἐπειδὰν γένηται μειράκιον ἀληθείας τινὸς ἔχειν ἐρωτικὴν μανίαν, ὥσπερ ἐνθουσιῶντα, καὶ μήθ᾽ ἡμέρας μήτε νυκτὸς διαλείπειν, σπεύδοντά τε καὶ συντεταμένον ἐκμαθεῖν, ὅσα τοῖς ἐνδοξοτάτοις εἴρηται τῶν παλαιῶν. ἐπειδὰν δ᾽ ἐκμάθοι, κρίνειν αὐτὰ καὶ βασανίζειν χρόνῳ παμπόλλῳ, καὶ σκοπεῖν πόσα μὲν ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, πόσα δὲ διαφέρεται. καὶ οὕτως τὰ μὲν αἱρεῖσθαι, τὰ δ᾽ ἀποστρέφεσθαι. τῷ μὲν δὴ τοιούτῳ πάνυ σφόδρα χρησίμους τοὺς ἡμετέρους ἤλπικα λόγους ἔσεσθαι. εἶεν δ᾽ ἂν ὀλίγοι παντάπασιν οὗτοι. τοῖς δ᾽ ἄλλοις οὕτω γενήσεσθαι τὸ γράμμα περιττόν, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγοι. συμπεραντέον οὖν ἡμῖν τὸν λόγον, ἕνεκα τῶν τῆς ἀληθείας ἐφιεμένων. ὅσα δὲ λείπει κατ᾽ αὐτόν, ἐπιπροσθήσειν, ὡς ἡ γαστὴρ ἕλκει μὲν ἐναργῶς, καὶ μεταστᾷ τὰ σιτία τοῖς σφόδρα πεινῶσι, πρὶν ἀκριβῶς ἐν τῷ στόματι λειωθῆναι, δυσχεραίνει δὲ καὶ ἀπωθεῖται τοῖς ἀποσίτοις τε καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἕκαστον ἀμφοτέρας ἔχει τὰς δυνάμεις, τήν τε τῶν οἰκείων ἑλκτικήν, καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. καὶ διὰ τοῦτο, κἂν ἐξ ἑνὸς ᾖ χιτῶνος, ὄργανόν τι συνεστός, ὥσπερ καὶ αἱ κύστεις ἀμφότεραι, καὶ αἱ μῆτραι, καὶ αἱ φλέβες, ἀμφοτέρων τῶν ἰνῶν ἔχει τὰ γένη, τῶν εὐθειῶν τε καὶ τῶν ἐγκαρσίων. καὶ μήν γε καὶ τρίτον τι γένος ἐστὶν ἰνῶν λοξῶν, ἔλαττον πολὺ τῷ πλήθει τῶν προειρημένων δύο γενῶν. εὑρίσκεται δ᾽ ἐν μὲν τοῖς ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστηκόσιν ὀργάνοις, ἐν θατέρῳ μόνῳ ταῖς εὐθείαις ἐστὶν ἀναμεμιγμένον. ἐν δὲ τοῖς ἐξ ἑνός, ἅμα τοῖς ἄλλοις δύο γένεσιν. συνεπιλαμβάνουσι δ᾽ αὗται μέγιστον τῇ τῆς καθεκτικῆς ὀνομασθείσης δυνάμεως ἐνεργείᾳ. δεῖται γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πανταχόθεν ἐσφίχθαι καὶ περιτετάσθαι τοῖς ἐνυπάρχουσι τὸ μόριον. ἡ μὲν γαστὴρ ἐν τῷ τῆς πέψεως, αἱ μῆτραι δ᾽ ἐν τῷ τῆς κυήσεως χρόνῳ παντί. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ ὁ τῆς φλεβὸς χιτὼν εἷς ὤν, ἐκ πολυειδῶν ἰνῶν ἐγένετο. καὶ τῶν τῆς ἀρτηρίας, ὁ μὲν ἔξωθεν ἐκ τῶν στρογγύλων, ὁ δ᾽ ἔσωθεν, ἐκ μὲν τῶν εὐθειῶν πλείστων, ὀλίγων δέ τινων σὺν αὐταῖς, καὶ τῶν λοξῶν, ὥστε τὰς μὲν φλέβας ταῖς μήτραις καὶ ταῖς κύστεσιν ἐοικέναι κατά γε τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν, εἰ καὶ τῷ πάχει λείπονται. τὰς δ᾽ ἀρτηρίας τῇ γαστρί. μόνα δὲ πάντων ὀργάνων ἐκ δυοῖν ἅμα καὶ ἀμφοτέρων ἐγκαρσίας ἐχόντων, τὰς ἶνας ἐγένετο τὰ ἔντερα. τὸ δ᾽ ὅτι βέλτιον ἦν τῶν τἄλλων ἑκάστῳ, τοιαύτην τὴν φύσιν ὑπάρχειν, οἷόνπερ καὶ νῦν ἐστὶ τῆς ἐντέροις ἐκ δυοῖν ὁμοίων χιτώνων συγκεῖσθαι, τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας ἐστίν. οὔκουν νῦν χρὴ ποθεῖν ἀκούειν ὑπὲρ τῶν τοιούτων, ὥσπερ οὐδὲ διὰ τί περὶ τοῦ πλήθους τῶν χιτώνων ἑκάστου τῶν ὀργάνων διαπεφώνηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν. ὑπὲρ μὲν γὰρ τούτων αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀνατομικῆς διαφωνίας εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ, διότι τοιαῦ-

τὸν ἑκάστου ἐγγυτέρω τῶν ὀργάνων, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. νυνὶ δ᾽ οὐδέτερον τούτων πρόκειται λέγειν, ἀλλὰ τὰς φυσικὰς δυνάμεις μόνας ἀποδεικνύειν, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων τέτταρας ὑπαρχούσας. αὖθις τοίνυν οὖν πάλιν ἐπανελθόντες, ἀναμνήσωμεν τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὧν θῶμεν τε κεφάλαιον ἤδη περὶ λόγῳ παντί, τὸ λεῖπον ἔτι προσθέντες. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ζώῳ μορίων ἕλκειν εἰς ἑαυτὸν τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἀποδέδεικται, καὶ πρώτη σχεδὸν αὕτη τῶν φυσικῶν ἐστι δυνάμεων, ἐφεξῆς ἐκείνῳ γνωστέον, ὡς οὐ πρότερον ἀποτρίβεται τὴν ἑλχθεῖσαν, ἤτοι σύμπασαν, ἢ καί τι περίττωμα αὐτῆς, πρὶν αὖ εἰς ἐναντίαν μεταπέσῃ διάθεσιν, ἢ αὐτὸ τὸ ὄργανον, ἢ καὶ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ τὰ πλεῖστα. ἡ μὲν οὖν γαστήρ, ἐπειδὰν μὲν ἱκανῶς ἐμπλησθῇ τῶν σιτίων, καὶ τὸ χρηστότατον αὐτῶν εἰς τοὺς ἑαυτῆς χιτῶνας ἀποτίθεσθαι βδάλλουσα, τηνικαῦτ᾽ ἤδη τὸ λοιπὸν ἀποτρίβεται, καθάπερ ἄχθος ἀλλότριον. αἱ κύστεις δ᾽ ἐπειδὰν ἑκάστου τῶν ἑλχθέντων, ἢ περὶ πλήθει διατείνον, ἢ τῇ ποιότητι δάκνον, ἀνιαρὸν γένηται. περὶ δ᾽ αὐτῷ τρόπῳ καὶ αἱ μῆτραι. ἤτοι γὰρ ἐπειδὰν μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, τὸ λυποῦν ἀποθέσθαι σπεύδουσιν, ἢ τῇ ποιότητι δακνόμεναι τῶν ἐγχυθέντων εἰς αὐτὰς ὑγρῶν. ἑκάτερον δὲ τῶν εἰρημένων γίγνεται μέν, καὶ βιαίως ἐστὶν ὅτε, καὶ ἀμβλίσκουσι τηνικαῦτα. γίνεται δ᾽ ὡς τὰ πολλὰ καὶ προσηκόντως, ὅπερ οὐκ ἀμβλίσκειν, ἀλλ᾽ ἀποκυΐσκειν τε καὶ τίκτειν ὀνομάζεται. τοῖς μὲν οὖν ἀμβλωθριδίοις φαρμάκοις, ἤ τισιν ἄλλοις παθήμασι διαφθείρουσι τὸ ἔμβρυον, ἤ τινας τῶν ὑμένων αὐτοῦ ῥηγνύουσιν, αἱ ἀμβλώσεις ἕπονται. οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἀνιῶσί που αἱ μῆτραι κακῶς ἔχουσαι τῇ διατάσει. ταῖς δὲ τῶν ἐμβρύων αὐτῶν κινήσεσι ταῖς σφοδροτάταις οἱ τόκοι, καθάπερ καὶ τοῦθ᾽ ὑφ᾽ Ἱπποκράτους καλῶς εἴρηται. κοινὸν δ᾽ ἁπασῶν τῶν διαθέσεων, ἡ ἀνία, καὶ ταύτης αὐτῆς αἴτιον τριττόν, ἢ ὄγκος περιττός, ἤ τι βάρος, ἢ δῆξις. ὄγκος μὲν ἐπειδὰν μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, βάρος δ᾽ ἐπειδὰν ὑπὲρ τὴν ῥώμην αὐτῶν ᾖ τὸ περιεχόμενον, δῆξις δ᾽ ἐπειδὰν ἤτοι τὰ πρότερον ἐν τοῖς ὑμέσιν ὑγρὰ στεγόμενα, ῥαγέντων αὐτῶν, εἰς αὐτὰς ἐκχυθῇ τὰς μήτρας, ἢ καὶ σύμπαν ἀποφθαρὲν τὸ κύημα, σηπόμενόν τε καὶ διαλυόμενον εἰς μοχθηροὺς ἰχῶρας, οὕτως ἐρεθίζῃ καὶ δάκνῃ τὸν χιτῶνα τῶν ὑστερῶν. ἀνάλογον οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ὀργάνοις, ἕκαστα τῶν τ᾽ ἔργων αὐτῶν τῶν φυσικῶν. καὶ μέντοι τῶν παθημάτων τε καὶ νοσημάτων φαίνεται γιγνόμενα, τὰ μὲν ἐναργῶς καὶ σαφῶς οὕτως, ὡς ἀποδείξεως δεῖσθαι μηδέν. τὰ δ᾽ ἧττον μὲν ἐναργῶς, οὐ μὴν ἄγνωστά γε παντάπασι τοῖς θέλουσι προσέχειν τὸν νοῦν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς γαστρός, αἵ τε δήξεις ἐναργεῖς, διότι πλείστης αἰσθήσεως μετέχει, τά τ᾽ ἄλλα παθήματα, τά τε ναυτίαν ἐμποιοῦντα. καὶ οἱ καλούμενοι καρδιωγμοὶ σαφῶς ἐνδείκνυνται τὴν ἀποκριτικήν τε καὶ ἀπωστικὴν τῶν ἀλλοτρίων δύναμιν. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ὑστερῶν τε καὶ τῆς κύστεως τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης. ἐναργῶς γὰρ καὶ αὕτη φαίνεται μέχρι τοσούτου τὸ ὑγρὸν ὑποδεχομένη τε καὶ ἀθροίζουσα, ἄχρις ἄν, ἤτοι πρὸς τοῦ πλήθους αὐτοῦ διατεινομένη, μηκέτι φέρῃ τὴν ἀνίαν, ἢ πρὸς τῆς ποιότητος δακνομένη. χρονίζον γὰρ ἕκαστον τῶν περιττωμάτων ἐν τῷ σώματι, σήπεται δηλονότι, τὸ μὲν ἐλάττονι, τὸ δὲ πλείονι χρόνῳ. καὶ οὕτω δακνῶδές τε καὶ δριμὺ καὶ ἀνιαρὸν τοῖς περιέχουσι γίγνεται, οὐ μὴν ἐπί γε τῆς ὑπὲρ τῷ ἥπατι κύστεως ὁμοίως ἔχει, ὧ δῆλον, ὅτι νεύρων ἥκιστα μετέχει. χρὴ δὲ κἀνταῦθα τόν γε φυσικὸν ἄνδρα τὸ ἀνάλογον ἐξευρίσκειν. εἰ γὰρ ἕλκειν τε τὸν οἰκεῖον ἀπεδείχθη χυμόν, ὡς φαίνεσθαι πολλάκις μεστήν, ἀποκρίνειν τε τὸν αὐτὸν τοῦτον οὐκ εἰς μακράν, ἀναγκαῖον ἐστιν αὐτήν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος βαρυνομένην, ἢ τῆς ποιότητος μεταβαλλούσης ἐπὶ τὸ δακνῶδές τε καὶ δριμύ, τῆς ἀποκρίσεως ἐφίεσθαι. οὐ γὰρ δὴ τὰ μὲν σιτία τὴν ἀρχαίαν ὑπαλλάττει ποιότητα ταχέως οὕτως, ὡς ἐπειδὰν ἐμπέσῃ τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις, εὐθὺς εἶναι κόπρον, ἡ χολὴ δ᾽ οὐ πολλῷ μᾶλλον, ἢ τὸ οὖρον, ἐπειδὰν ἅπαξ ἐκπέσοι τῶν φλεβῶν, ἐξαλλάττει τὴν ποιότητα, τάχιστα μεταβάλλοντα καὶ σηπόμενα. καὶ μὴν εἴπερ ἐπί τε τῶν κατὰ τὰς ὑστέρας, καὶ τὴν κοιλίαν, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ προσέτι τὸ οὖρον ὑποδεχομένην κύστιν ἐναργῶς φαίνεται διάτασίς τις, ἢ δῆξις, ἢ ἄχθος ἐπεγεῖρον ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἀπόκρισιν, οὐδὲν χαλεπὸν κἀπὶ τῆς χοληδόχου κύστεως, ταὐτὸ τοῦτ᾽ ἐννοεῖν, ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀργάνων. ἐξ ὧν δηλονότι καὶ αἱ ἀρτηρίαι, καὶ αἱ φλέβες εἰσίν. οὐ μὴν οὐδὲ, τὸ, διὰ τοῦ αὐτοῦ πόρου τήν θ᾽ ὁλκὴν γίνεσθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐν διαφόροις τοῖς χρόνοις, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐξευρεῖν. εἴ γε καὶ τῆς γαστρὸς ὁ στόμαχος, οὐ μόνον ἐδέσματα καὶ πόματα παράγων εἰς ἑαυτήν, ἀλλὰ κἀν ταῖς ναυτίαις τὴν ἐναντίαν ὑπηρεσίαν ὑπηρετῶν ἐναργῶς φαίνεται. καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως ὁ αὐχὴν εἷς ὤν, ἅμα μὲν δι᾽ ἑαυτοῦ πληροῖ τὴν κύστιν, ἅμα δὲ καὶ ἐκκενοῖ. καὶ τῶν μητρῶν ὡσαύτως ὁ στόμαχος ὁδός ἐστιν, εἴσω μὲν τοῦ σπέρματος, ἔξω δὲ τοῦ κυήματος. ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν, ἡ μὲν ἐκκριτικὴ δύναμις ἐναργής, οὐ μὴν ὁμοίως γε σαφὴς αὐτῇ τοῖς πολλοῖς ἡ ἑλκτική. ἀλλ᾽ Ἱπποκράτης μὲν ἀρρώστου μήτρας αἰτιώμενος αὐχένα, φησί. οὐ γὰρ δύναται αὐτέης ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονὴν εἴσω. Ἐρασίστρατος δὲ καὶ Ἀσκληπιάδης εἰς τοσοῦτον ἥκουσι σοφίας ὥστ᾽ οὐ μόνον τὴν μήτραν καὶ τὴν κοιλίαν ἀποστεροῦσι τῆς τοιαύτης δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ περὶ ἥπατι κύστιν ἅμα τοῖς νεφροῖς. καί τοί γ᾽ ὅτι μηδ᾽ εἰπεῖν δυνατὸν ἕτερον αἴτιον, ἢ οὔρων, ἢ χολῆς διακρίσεως, ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται λόγῳ, καὶ μήτραν οὖν καὶ γαστέρα, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ ἥπατι κύστιν, δι᾽ ἑνὸς καὶ ταὐτοῦ στομάχου τήν θ᾽ ὁλκὴν καὶ τὴν ἀπόκρισιν εὑρίσκοντες ποιουμένας, μηκέτι θαυμάζομεν, εἰ καὶ διὰ τῶν φλεβῶν ἡ φύσις ἐκκρίνει πολλάκις εἰς τὴν γαστέρα περιττώματα. τούτου δ᾽ ἔτι μᾶλλον οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ δι᾽ ὧν εἰς ἧπαρ ἀνεδόθη τι φλεβῶν ἐκ γαστρός, αὖθις εἰς αὐτὴν ἐξ ἥπατος ἐν ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις δύναται ἕλκεσθαι ἡ τροφή. τὸ γὰρ τοῖς τοιούτοις ἀπορεῖν, ὅμοιον ἐστὶ δήπου περὶ μηκέτι πιστεύειν, μὴ δ᾽ ὅτι τὰ καθαίροντα φάρμακα διὰ τῶν αὐτῶν στομάτων ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς τὴν γαστέρα τοὺς οἰκείους ἐπισπᾶται χυμούς, δι᾽ ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγεγόνει, ἀλλ᾽ ἕτερα μὲν ζητεῖν ἀναδόσεως, ἕτερα δὲ καθάρσεως στόματα. καὶ μὴν εἴπερ ἓν καὶ ταὐτὸν στόμα διτταῖς ὑπηρετεῖ ταῖς δυνάμεσιν ἐν διαφόροις χρόνοις εἰς τἀναντία τὴν ὁλκὴν ποιουμέναις, ἔμπροσθεν μὲν τὴν κατὰ τὸ ἧπαρ. ἐν δὲ περὶ τῆς καθάρσεως καιρῷ τῇ τοῦ φαρμάκου, τί θαυμαστόν ἐστι, διττὴν ὑπηρεσίαν τε καὶ χρείαν εἶναι ταῖς φλεψί, ταῖς ἐν περὶ μέσῳ τεταγμέναις ἥπατός τε καὶ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ὥσθ᾽ ὁπότε μὲν ἐν τούτοις ἄφθονος εἴη περιεχομένη τροφή, διὰ τῶν εἰρημένων εἰς ἧπαρ ἀναφέρεσθαι φλεβῶν, ὁπότε δ᾽ εἴη κενὰ

καὶ

Quae attracta sunt non statim excernuntur.

Partus secundum naturam, abortus praeter naturam.

Ex qb. causis fiat abortus.

Χρονίζον τὸ περίττωμα σήπεται.

καὶ δεόμενα τρέφεσθαι, διὰ τῶν αὐτῶν αὖθις ἐκ τοῦ ἥπατος ἕλκεσθαι. πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἕλκειν φαίνεται, καὶ παντὶ μεταδιδόναι, καὶ μίαν ἁπάντων εἶναι, σύρροιαν καὶ σύμπνοιαν, καθάπερ καὶ τοῦθ' ὁ θαυμασιώτατος Ἱπποκράτης εἶπεν. ἕλκει μὲν οὖν τὸ ἰσχυρότερον, ἐκκενοῦται δὲ τὸ ἀσθενέστερον. ἰσχυρότερον δὲ καὶ ἀσθενέστερον ἕτερον ἑτέρου μόριον, ἢ ἁπλῶς, καὶ φύσει, καὶ κοινῇ πᾶσιν ἐστὶν, ἢ ἰδίως τῷδέ τινι γίγνεται. φύσει μὲν καὶ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις τε ἅμα καὶ ζώοις, ἡ μὲν καρδία τοῦ ἥπατος, τὸ δ' ἧπαρ, ἐντέρων τε καὶ γαστρὸς, αἱ δ' ἀρτηρίαι τῶν φλεβῶν, ἑλκύσαι τε τὸ χρήσιμον ἑαυταῖς, ἀποκρῖναί τε τὸ μὴ τοιοῦτον ἰσχυρότεραι. καὶ καθ' ἕκαστον δ' ἡμῶν ἰδίως, ἐν μὲν τῷδε τῷ καιρῷ τὸ ἧπαρ ἰσχυρότερον ἕλκειν, ἐν δὲ τῷδ' ἡ γαστήρ. πολλῆς μὲν γὰρ ἐν τῇ κοιλίᾳ περιεχομένης τροφῆς, καὶ σφοδρῶς ὀρεγομένου τε καὶ χρήζοντος τοῦ ἥπατος, πάντως ἰσχυρότερον ἕλκει τὸ σπλάγχνον. ἔμπαλιν δὲ τοῦ μὲν, ἐμπεπλησμένου τε καὶ διατεταμένου, τῆς γαστρὸς δ' ὀρεγομένης τε καὶ κενῆς ὑπαρχούσης, ἡ τῆς ὁλκῆς ἰσχὺς εἰς ἐκείνην μεθίσταται, ὥσπερ εἰ κἂν ταῖς χερσὶ τινὰ σιτία κατέχοντες, ἀλλήλων ἁρπάζοιμεν. εἰ μὲν ὁμοίως εἴημεν δεόμενοι, περιγίνεσθαι τὸν ἰσχυρότερον εἰκός. εἰ δ' οὗτος μὲν ἐμπεπλησμένος εἴη, καὶ διὰ τοῦτ' ἀμελῶς κατέχων τὰ περιττὰ, ἢ καί τινι μεταδοῦναι ποθῶν, ὁ δ' ἀσθενέστερος ὀρέγοιτο δεινῶς, οὐδὲν ἂν εἴη κώλυμα τοῦ μὴ πάντα λαβεῖν αὐτόν. οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται ῥᾳδίως, ὅταν αὐτὴ μὲν ἱκανῶς ὀρέγοιτο τροφῆς, ἐμπεπλησμένον δ' εἴη τὸ σπλάγχνον. καὶ τοῦ γε μὴ πεινῆν ἐνίοτε τὸ ζῶον, ἡ περιουσία τῆς ἐν ἥπατι τροφῆς αἰτία. κρείττονα γὰρ ἔχουσα καὶ ἑτοιμοτέραν τροφὴν ἡ γαστὴρ, οὐδὲν δεῖται τῆς ἔξωθεν. εἰ δέ γε ποτὲ δέοι τὸ μὲν, ἀποροίη δὲ, πληροῦται περιττωμάτων. ἰχῶρες δέ τινες εἰσὶ ταῦτα, χολώδεις τε καὶ φλεγματώδεις, καὶ ὀρρώδεις, οὓς μόνους ἑλκούσῃ μεθίησιν αὐτῇ τὸ ἧπαρ, ὅταν ποτὲ καὶ αὐτὸ δέηται τροφῆς. ὥσπερ οὖν ἐξ ἀλλήλων ἕλκει τὰ μόρια τροφὴν, οὕτω καὶ ἀποτίθεταί ποτ' εἰς ἄλληλα τὸ περιττόν. καὶ ὥσπερ ἑλκόντων ἐπλεονέκτει τὸ ἰσχυρότερον, οὕτω καὶ ἀποτιθεμένων, καὶ τῶν γε καλουμένων ῥευμάτων, ἥδε ἡ πρόφασις. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων ἔχει τινὰ τόνον σύμφυτον, ᾧ διωθεῖται τὸ περιττόν. ὅταν οὖν ἓν ἐξ αὐτῶν ἀρρωστότερον γένηται κατά τινα διάθεσιν, ἐξ ἁπάντων εἰς ἐκεῖνο συρρεῖν ἀνάγκη τὰ περιττά. τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότατον ἐναποτίθεται τοῖς πλησίον ἅπασιν. ἐκείνων δ' αὖ πάλιν ἕκαστον, εἰς ἕτερα ἄττα τῶν ἀσθενεστέρων, εἶτ' αὖθις ἐκείνων ἕκαστον εἰς ἄλλα. καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλεῖστον γίνεται, μέχρι περ ἂν ἐξ ἁπάντων ἐλαυνόμενον τὸ περίττωμα, καθ' ἕν τι μένῃ τῶν ἀσθενεστάτων. ἐντεῦθεν γὰρ οὐκέτ' εἰς ἄλλο δύναται μεταρρεῖν, ὡς ἂν μήτε δεχομένου τινὸς αὐτὸ τῶν ἰσχυροτέρων, μήτ' ἀπώσασθαι δυναμένου τοῦ πεπονθότος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν παθῶν τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἰάσεως, αὖθις ἡμῖν ἐπιδεικνύουσιν, ἱκανὰ κἀξ ἐκείνων λαβεῖν ἐστὶ μαρτύρια τῷ λόγῳ, τῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ δεδειγμένων ὀρθῶς. ὃ δ' ἐν τῷ παρόντι δεῖξαι προὔκειτο, πάλιν ἀναλάβωμεν, ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν ἐκ τοῦ ἥπατος ἥκειν τινὰ τροφὴν, ἐντέροις τε καὶ γαστρὶ διὰ τῶν αὐτῶν φλεβῶν, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἐξ ἐκείνων εἰς ἧπαρ ἀνεφέρετο. καὶ πολλοῖς ἀθρόως τε καὶ τελέως ἀποστᾶσιν ἰσχυρῶν γυμνασίων, ἢ τι κῶλον ἀποκοπεῖσιν, αἵματος ἀθρόως διὰ τῶν ἐντέρων γίνεται κένωσις ἔκ τινων περιόδων, ὥς που καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, οὐδὲν μὲν ἄλλο λυποῦσα, καθαίρουσα δ' ὀξέως τὸ πᾶν σῶμα, καὶ τὰς πλησμονὰς ἐκκενοῦσα, διὰ τῶν αὐτῶν δήπου φλεβῶν, τῆς ἔσω φορᾶς τῶν περιττῶν ἐπιτελουμένης, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγίνετο. πολλάκις δ' ἐν νόσοις ἡ φύσις διὰ τῶν αὐτῶν δήπου φλεβῶν, τὸ πᾶν ἐκκαθαίρει ζῶον. οὐ μὴν αἱματώδης γ' ἡ κένωσις αὐτοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν λυποῦντα γίνεται χυμόν. οὕτω δὲ κἂν ταῖς χολέραις ἐκκενοῦται πᾶν σῶμα διὰ τῶν εἰς ἔντερά τε καὶ γαστέρα καθηκουσῶν φλεβῶν, τὸ δ' οἴεσθαι μίαν εἶναι ταῖς ὕλαις φορὰν, τελέως ἀγνοοῦντός ἐστι τὰς φυσικὰς δυνάμεις, τάς τ' ἄλλας, καὶ τὴν ἐκκριτικὴν ἐναντίαν οὖσαν τῇ ἑλκτικῇ. ταῖς γὰρ ἐναντίαις δυνάμεσιν ἐναντίας κινήσεις τε καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν, ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων, ὅταν ἑλκύσῃ τὸν οἰκεῖον χυμὸν, ἔπειτα κατάσχῃ καὶ ἀπολαύσῃ, τὸ περιττὸν ἅπαν ἀποθέσθαι σπεύδει καθ' ὅτι μάλιστα δύναται, τάχιστά τε ἅμα καὶ κάλλιστα κατὰ τὴν τοῦ περιττοῦ ῥοπήν. ὅθεν ἡ γαστὴρ τὰ μὲν ἐπιπολάζοντα τῶν περιττωμάτων ἐμέτοις ἐκκαθαίρει, τὰ δ' ὑφιστάμενα διαρροίαις. καὶ τότε ναυτιῶδες γίνεσθαι τὸ ζῶον, τουτέστιν ὁρμῆσαι τὴν γαστέρα κενωθῆναι δι' ἐμέτου, οὕτως δή τι βίαιον καὶ σφοδρὸν ἡ ἐκκριτικὴ δύναμις ἔχει, ὡς ἐν τοῖς εἰλεοῖς ὅταν ἀποκλεισθῇ τελέως ἡ κάτω διέξοδος, ἐμεῖται κόπρος. καί τοι πρὶν διελθεῖν τότε λεπτὸν ἔντερον ἅπαν, καὶ τὴν νῆστιν, καὶ τὸν πυλωρὸν καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸν οἰσοφάγον, οὐχ οἷόν τε διὰ τοῦ στόματος ἐκπεσεῖν οὐδενὶ, οὐδενὶ τοιούτῳ περιττώματι. τί δὴ θαυμαστὸν, εἰ κἀκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας τῆς κατὰ τὸ δέρμα μέχρι τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς γαστρὸς ἀφικνεῖταί τι μεταλαμβανόμενον, ὡς καὶ τοῦτ' Ἱπποκράτης ἡμᾶς ἐδίδαξεν, οὐ πνεῦμα μόνον, ἢ περίττωμα φάσκων, ἀλλὰ καὶ τὴν τροφὴν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας, αὖθις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὅθεν ἀνηνέχθη καταφέρεσθαι. ἐλάχισται γὰρ ῥοπαὶ κινήσεων τὴν ἐκκριτικὴν ταύτην οἰακίζουσι δύναμιν, ὡς ἂν διὰ τῶν ἐγκαρσίων μὲν ἰνῶν γινομένην, ὠκύτατα δὲ διαδιδομένην ἀπὸ τῆς κινησάσης ἀρχῆς ἐπὶ τὰ καταντικρὺ πέρατα. οὔκουν ἀπεικὸς, οὐδ' ἀδύνατον ἀθρόως ποτὲ ψύξει τὸ πρὸς τῷ δέρματι μόριον ἐξαίφνης πιληθὲν, ἅμα μὲν ἀρρωστότερον αὐτὸ γινόμενον, ἅμα δ' οἷον ἄχθος τι μᾶλλον, ἢ παρασκευὴν θρέψεως ἔχον τὴν ἔμπροσθεν ἀλύπως αὐτῷ παρεσπαρμένην ὑγρότητα, καὶ διὰ τοῦτ' ἀποθέσθαι σπεύδον. ἅμα δὲ τῆς ἔξω φορᾶς ἀποκεκλεισμένης τῇ πυκνώσει, πρὸς τὴν λοιπὴν ἐπιστραφῆναι. καὶ οὕτω βιασάμενον, εἰς τὸ παρακείμενον αὐτὸ μόριον ἀθρόως ἀπώσασθαι τὸ περιττὸν, ἐκεῖνο δ' αὖ πάλιν εἰς τὸ μετ' αὐτὸ, καὶ τοῦτο μὴ παύσασθαι γινόμενον, ἄχρις ἂν ἡ μετάληψις ἐπὶ τὰ ἐντὸς πέρατα τῶν φλεβῶν τελευτήσῃ. αἱ μὲν δὴ τοιαῦται κινήσεις θᾶττον ἀποπαύονται. αἱ δ' ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐρεθιζόντων, ὥς ἔν τε τοῖς καθαίρουσι φαρμάκοις καὶ ταῖς χολέραις, ἰσχυρότεραί τε πολὺ καὶ μονιμώτεραι γίνονται, καὶ διαμένουσιν ἔστ' ἂν καὶ ἡ περὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων διάθεσις ἡ τὸ πλησίον ἕλκουσα παραμένῃ. αὕτη μὲν γὰρ εἰς τὸ συνεχὲς ἐκκενοῖ μόριον, ἐκεῖνο δ' αὖ εἰς τὸ μετ' αὐτὸ, καὶ τοῦτ' οὐ παύεται, μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας, ὥστε μεταδιδόντων τῶν ἐφεξῆς ἀεὶ μορίων ἑτέρων ἑτέροις, τὸ πρῶτον πάθος ὠκύτατα διικνεῖσθαι μέχρι τῶν ἐσχάτων. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν εἰλεῶν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ φλεγμαῖνον ἔντερον, οὔτε τοῦ βάρους, οὔτε τῆς δριμύτητος ἀνέχεται τῶν περιττωμάτων, καὶ διὰ τοῦτ'

ἐκκρίνειν αὐτὰ ἀπείδει, καὶ ἀπωθεῖσαι ποῤῥωτάτω. κωλυόμενον δὲ κάτω ποιεῖσθαι τὴν δίωσιν, ὅταν ἐνταυθοῖ ποτὲ τὸ σφοδρότατον ᾖ τῆς φλεγμονῆς, εἰς τὰ πλησιάζοντα τῶν ὑπερκειμένων ἐντέρων ἀπωθεῖται. καὶ οὕτως ἤδη κατὰ τὸ συνεχὲς τὴν ῥοπὴν τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἄνω ποιησάμενον, ἄχρι τοῦ στόματος ἐπανέρχεται τὰ περιττώματα. ταῦτα μὲν δὴ κἂν τοῖς τῶν νοσημάτων λογισμοῖς ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὸ δ' ἐκ παντὸς εἰς πᾶν φέρεσθαί τι καὶ μεταλαμβάνεσθαι, καὶ μίαν ἁπάντων εἶναι σύμπνοιάν τε καὶ σύῤῥοιαν, ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἤδη μοι δοκῶ δεδεῖχθαι σαφῶς. καὶ μηκέτ' ἄν τινα μηδ' εἰ βραδὺς αὐτῷ νοῦς ἐνείη, περὶ τῶν τοιούτων ἀπορῆσαι μηδενός, οἷον ὅπως ἡ γαστὴρ, ἢ τὰ ἔντερα τρέφεται, καί τινα τρόπον ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας εἴσω τι διικνεῖται. πάντων γὰρ τῶν μορίων ἕλκειν μὲν τὸ προσῆκόν τε καὶ φίλιον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ βαρῦνον, ἢ δάκνον ἐχόντων δύναμιν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐναντίας συνεχῶς γίγνεσθαι κινήσεις ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ ἐπί τε τῆς καρδίας ὁρᾶται σαφῶς, καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἁπασῶν, καὶ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος. ἐπὶ μέν γε τούτων ἁπάντων μονονοὺ καθ' ἑκάστην καιροῦ ῥοπὴν, τὰς ἐναντίας κινήσεις τε ἅμα τῶν ὀργάνων, καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν ἐναργῶς ἔστιν ἰδεῖν γιγνομένας. εἶτ' ἐπὶ μὲν τῆς τραχείας ἀρτηρίας οὐκ ἀπορεῖς, ἐναλλὰξ ποτὲ μὲν εἴσω παραγούσης εἰς τὸν πνεύμονα τὸ πνεῦμα, ποτὲ δ' ἔξω, καὶ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας πόρων, καὶ ὅλου τοῦ στόματος. ὡσαύτως οὐδ' ἔτ' εἶναι δοκεῖ θαυμαστὸν, οὐδὲ παράδοξον, εἰ διὰ μικρῷ πρόσθεν εἴσω παρεκομίζετο τὸ πνεῦμα, διὰ τούτου νῦν ἐκπέμπεται, περὶ δὲ τῶν ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερά τε καὶ γαστέρα καθηκουσῶν φλεβῶν ἀπορεῖς; καί σοι θαυμαστὸν εἶναι φαίνεται, διὰ τῶν αὐτῶν ἀναδίδοσθαί τε ἅμα τὴν τροφὴν εἰς ἧπαρ, ἕλκεσθαί τ' ἐξ ἐκείνου πάλιν εἰς τὴν γαστέρα; διορίσαι δεῖ τὸ ἅμα τοῦτο ποτέρως λέγεις. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐδὲ ἡμεῖς τοῦτό γε φαμέν. ὥσπερ γὰρ εἰσπνέομεν ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ, καὶ αὖθις πάλιν ἐν ἑτέρῳ ἀντεκπνέομεν, οὕτω καὶ τροφὴν, ἐν ἑτέρῳ μὲν χρόνῳ τὸ ἧπαρ ἐκ τῆς γαστρὸς, ἐν ἑτέρῳ δ' ἡ γαστὴρ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται. εἰ δ' ὅτι καθ' ἓν καὶ ταυτὸν ζῷον ἓν ὄργανον ἐναντίας φορᾶς ὑλῶν ὑπηρετεῖται, τοῦτό σοι βούλεται τὸ ἅμα δηλοῦν, καὶ τοῦτό σε ταράττει, τὴν τ' εἰσπνοὴν ἰδὲ καὶ τὴν ἐκπνοήν. πάντως που γὰρ καὶ αὗται, διὰ μὲν τῶν αὐτῶν ὀργάνων γίγνονται, τρόπῳ δὲ κινήσεώς τε καὶ φορᾶς τῶν ὑλῶν διαφέρουσιν. ὁ πνεύμων οὖν καὶ ὁ θώραξ, καὶ αἱ ἀρτηρίαι αἱ τραχεῖαι καὶ λεῖαι, καὶ καρδία καὶ στόμα, καὶ ῥῖνες, ἐν ἐλαχίστοις χρόνου τροπαῖς εἰς ἐναντίας κινήσεις αὐτά τε μεταβάλλει, καὶ τὰς ὕλας μεθίστησιν. αἱ δ' ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερα, καὶ γαστέρα καθήκουσαι φλέβες, οὐκ ἐν οὕτω βραχέσι χρόνου μορίοις, ἀλλ' ἐν πολλαῖς ἡμέραις ἅπαξ ἐνίοτε τὴν ἐναντίαν κινοῦνται κίνησιν. ἔχει γὰρ ὧδε τὸ σύμπαν. ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἑαυτὸ τὴν πλησιάζουσαν ἐπισπᾶται τροφὴν, ἐκβοσκόμενον αὐτῆς ἅπασαν τὴν χρηστὴν νοτίδα, μέχρις ἂν ἱκανῶς κορεσθῇ, καὶ ταύτην ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυμεν ἐναποτίθεται ἐν ἑαυτῷ, καὶ μετὰ ταῦτα, προσφύει τε καὶ ὁμοιοῖ, τουτέστι τρέφεται. δέδεικται γὰρ ἱκανῶς ἔμπροσθεν, ἑτέραν τι τῆς θρέψεως ἐξ ἀνάγκης αὐτῆς προηγούμενον, ἡ πρόσφυσις ὑπάρχειν, ἐκείνης δ' ἔτι πρότερον ἡ πρόσθεσις. ὥσπερ οὖν τοῖς ζῴοις αὐτοῖς ὅρος ἐστὶ τῆς ἐδωδῆς, τὸ ἐκπληρῶσαι τὴν γαστέρα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάστῳ τῶν μορίων ὅρος ἐστὶ τῆς προσθέσεως ἡ πλήρωσις τῆς οἰκείας ὑγρότητος. ἐπεὶ τοίνυν ἅπαν μόριον τῇ γαστρὶ ὁμοίως ὀρέγεται, τρέφεταί τε καὶ περιπτύσσεται τὴν τροφὴν, καὶ οὕτως σφίγγει πανταχόθεν αὐτὴν ὡς ἡ γαστήρ. ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης τούτῳ, καθάπερ καὶ πρόσθεν ἐῤῥέθη, τὸ πέττεσθαι τοῖς σιτίοις, τῆς γαστρὸς οὐ διὰ τοῦτο περιστελλομένης αὐτοῖς, ἵν' ἐπιτήδεια τοῖς ἄλλοις ἐργάσηται μορίοις (οὕτως γὰρ ἂν οὐκέτι φυσικὸν ὄργανον, ἀλλὰ ζῷόν τι γίγνοιτο, λογισμόν τε καὶ νοῦν ἔχον, ὡς αἱρεῖσθαι τὸ βέλτιον) ἀλλ' αὐτὴ μὲν περιστέλλεται, τῷ, τὸ πᾶν σῶμα δύναμιν ἑλκτικήν τε καὶ ἀλλοιωτικὴν κεκτῆσθαι τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. Συμβαίνει δ' ἐν τούτῳ τοῖς σιτίοις ἀλλοιοῦσθαι. καὶ μέντοι καὶ πληρωθεῖσα τῆς ἐξ αὐτῶν ὑγρότητος καὶ κορεσθεῖσα, βάρος ἡγεῖται λοιπὸν αὐτά. τὸ περιττὸν οὖν εὐθὺς ἀποτρίβεταί τε καὶ ὠθεῖ κάτω, πρὸς ἕτερον ἔργον αὐτὴ τρεπομένη τὴν πρόσφυσιν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ διερχομένη τὸ ἔντερον ἅπαν ἡ τροφὴ, διὰ τῶν εἰς αὐτὰ καθηκόντων ἀγγείων ἀναρπάζεται. πλείστη μὲν εἰς τὰς φλέβας, ὀλίγη δέ τις εἰς τὰς ἀρτηρίας, ὡς μικρὸν ὕστερον ἐπιδείξομεν. ἐν τούτῳ δ' αὖ τῷ χρόνῳ καὶ τοῖς τῶν ἐντέρων χιτῶσι προστίθεται. καί μοι τεμὼν ἤδη τῷ λογισμῷ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ἅπασαν εἰς τρεῖς μοίρας χρόνων. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, νόει μένουσάν τε ἅμα κατὰ τὴν κοιλίαν αὐτὴν, καὶ πεττομένην, καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον τῇ γαστρὶ, καί τι καὶ τῷ ἥπατι παρ' αὐτῆς ἀναφερόμενον. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, διερχομένην τά τε ἔντερα, καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον αὐτοῖς τε τούτοις, καὶ τῷ ἥπατι, καί τι βραχὺ μέρος αὐτῆς πάντῃ τοῦ σώματος φερόμενον. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ προστεθὲν ἐν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, προσφύεσθαι νόει τῇ γαστρί. κατὰ δὲ τὴν τρίτην μοῖραν τοῦ χρόνου, τρέφεσθαι μὲν ἤδη τὴν κοιλίαν, ὁμοιώσασαν ἑαυτῇ τελέως τὰ προσφύντα. πρόσφυσιν δὲ τῷ ἥπατι καὶ τοῖς ἐντέροις γίγνεσθαι, τῶν προσθέντων, ἀνάδοσιν δὲ πάντῃ τοῦ σώματος καὶ πρόσθεσιν. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις εὐθέως τὸ ζῷον λαμβάνει τροφὴν, ἐν ᾧ πάλιν ἡ γαστὴρ χρόνῳ πέττει ταύτην, καὶ ἀπολαύει, προστεθεῖσα πᾶν ἐξ αὐτῆς τὸ χρηστὸν τοῖς ἑαυτῆς χιτῶσι, τὰ μὲν ἔντερα τελέως ὁμοιώσει τὸν προσφύντα χυμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἧπαρ. ἐν ὅλῳ δὲ τῷ σώματι πρόσφυσις τῶν προστεθέντων τῆς τροφῆς ἔσται μορίων. εἰ δ' ἄσιτος ἀναγκάζοιτο μένειν ἡ γαστὴρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παρὰ τῶν ἐν μεσεντερίῳ τε καὶ ἥπατι φλεβῶν, ἕλξει τὴν τροφήν. οὐ γὰρ ἐξ αὐτοῦ γε τοῦ σώματος τοῦ ἥπατος. λέγω δὲ σῶμα τοῦ ἥπατος, αὐτήν τε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σάρκα πρώτην καὶ μάλιστα, μετὰ δὲ τήνδε, καὶ τῶν ἀγγείων ἕκαστον τῶν κατ' αὐτό. τὸν μὲν γὰρ ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἤδη περιεχόμενον χυμὸν, οὐκέτ' εὔλογον ἀντισπᾶν ἑτέρῳ μορίῳ, καὶ μάλιστα ὅταν ἤδη πρόσφυσις ἢ ἐξομοίωσις αὐτοῦ γίγνεται. τὸ δ' ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν φλεβῶν, τὸ μᾶλλον ἰσχυρόν τε ἅμα καὶ δεόμενον ἀντισπᾷ μόριον. οὕτως οὖν καὶ ἡ γαστὴρ ἐν ᾧ χρόνῳ δεῖται μὲν αὐτὴ τροφῆς, ἐσθίει δ' οὐδέπω τὸ ζῷον, ἐν τούτῳ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἐξαρπάζει φλεβῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν σπλῆνα, διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, ὅσον ἐν ἥπατι παχύτερον ἕλκοντα, κατεργάζεσθαί τε καὶ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ χρηστότερον, οὐδὲν οὐδ' ἐνταῦθα θαυμαστὸν ἕλκεσθαί τι κἀκ τοῦ σπληνὸς, εἰς ἕκαστον τῶν κοινωνούντων αὐτῷ κατὰ τὰς φλέβας ὀργάνων, οἷον εἰς ἐπίπλοον, καὶ μεσεντέριον, καὶ λεπτὸν

ἔντερον

ἔντερον, καὶ κῶλον, καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξερεύγεσθαι μὲν εἰς τὴν γαστέρα τὸ περίττω-
μα καθ᾽ ἕτερον χρόνον, αὐτὸν δ᾽ αὖθις ἐκ τῆς γαστρὸς ἕλκειν τι τῆς οἰκείας τροφῆς ἐν ἑτέρῳ καιρῷ. καθόλου δ᾽ εἰπεῖν,
ὃ καὶ πρόσθεν ἤδη λέλεκται, πᾶν ἐκ παντὸς ἕλκειν τε καὶ πέμπειν ἐγχωρεῖ κατὰ διαφέροντας χρόνους. ὁμοιοτάτου
γιγνομένου τοῦ συμβαίνοντος, ὡς εἰ καὶ ζῷα νοήσαις πολλὰ τροφὴν ἄφθονον ἐν κοινῷ κατακειμένην, εἰς ὅσον βούλεται
προσφερόμενα. καθ᾽ ὃν γὰρ ἤδη πέπαυται χρόνον ἕτερα, κατὰ τοῦτον εἰκὸς ἐσθίειν ἕτερα, καὶ μέλλειν γε τὰ μὲν παύεσθαι,
τὰ δ᾽ ἄρχεσθαι. καί τινα μὲν συνεσθίοντα, τὰ δ᾽ ἀνὰ μέρος ἐσθίοντα. καὶ ναὶ μὰ Δία γε τὸ ἕτερον ἁρπάζειν θατέρου
πολλάκις, εἰ τὸ ἕτερον ἐπιδέοιτο, τῷ δ᾽ ἀφθόνως παρακέοιτο. καὶ οὕτως οὐδὲν θαυμαστόν, ὅτι ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανεί-
ας εἴσω τι πάλιν ὑποστρέφειν, ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγείων ἐξ ἥπατός τε καὶ σπληνὸς εἰς κοιλίαν ἀνενεχθῆναι τι, δι᾽
ὧν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνα πρότερον ἀνηνέχθη. κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἀρτηρίας, ἱκανῶς ἐναργὲς τὸ τοιοῦτο, ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν
καρδίαν τε καὶ τὸν θώρακα, καὶ τὸν πνεύμονα. τούτων γὰρ ἁπάντων διαστελλομένων τε καὶ συστελλομένων ἐναλλάξ,
ἀναγκαῖον ἐξ ὧν εἵλκυσθη τι πρότερον, εἰς ταῦθ᾽ ὕστερον ἐκπέμπεσθαι. καὶ ταύτην ἄρα τὴν ἀνάγκην ἡ φύσις
προγινώσκουσα, τοῖς ἐν τῇ καρδίᾳ στόμασι τῶν ἀγγείων ὑμένας ἐπέφυσε, κωλύσοντας εἰς τοὐπίσω φέρεσθαι τὰς
ὕλας. ἀλλ᾽ ὅπως μὲν τοῦτο γίγνεται καὶ καθ᾽ ὅντινα τρόπον, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. δεικνύντων ἡμῶν
τά τ᾽ ἄλλα, καὶ ὡς ἀδύνατον, οὕτως ἀκριβῶς κλείεσθαι τὰ στόματα τῶν ἀγγείων, ὡς μηδὲν παλινδρομεῖν. εἰς μέν γε
τὴν ἀρτηρίαν τὴν φλεβώδη. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ᾽ ἐν ἐκείνοις δειχθήσεται, πολὺ πλέον, ἢ διὰ τῶν ἄλλων στομάτων εἰς τοὐ-
πίσω πάλιν ἀναγκαῖον ἐπανέρχεσθαι. τὸ δ᾽ εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, ὡς οὐκ ἐνδέχεταί τι τῶν αἰσθητὴν καὶ μεγά-
λην ἐχόντων εὐρύτητα, μὴ οὐκ ἤτοι διαστελλόμενον μὲν ἕλκειν ἐξ ἁπάντων τῶν πλησίον, ἢ ἐκθλίβειν δ᾽ αὖθις εἰς ταῦ-
τα συστελλόμενον, ἔκ τε τῶν ἤδη προειρημένων ἐν τῷδε τῷ λόγῳ σαφὲς ἂν εἴη, κἀξ ὧν Ἐρασίστρατός τε καὶ ἡμεῖς ἑτέ-
ρωθι περὶ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ἐδείξαμεν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀρτηριῶν ἐστί τις δύναμις, ἐκ
τῆς καρδίας ἐπιρρέουσα, καθ᾽ ἣν διαστέλλονταί τε καὶ συστέλλονται, δέδεικται δι᾽ ἑτέρων. εἴπερ οὖν συνθείης ἄμ-
φω, τό, τε ταύτην εἶναι τὴν κίνησιν αὐτῆς, τό, τε πᾶν τὸ διαστελλόμενον ἕλκειν ἐκ τῶν πλησίον εἰς ἑαυτό, θαυμαστὸν
οὐδέν σοι φανεῖται τὰς ἀρτηρίας, ὅσαι μὲν εἰς τὸ δέρμα περαίνουσιν αὐτῶν, ἐπισπᾶσθαι τὸν ἔξωθεν ἀέρα διαστελ-
λομένας. ὅσαι δὲ κατά τι πρὸς τὰς φλέβας ἀνεστόμωνται, τὸ λεπτότατον ἐν αὐταῖς καὶ ἀτμωδέστατον ἐπισπᾶσθαι
τοῦ αἵματος. ὅσαι δ᾽ ἐγγὺς τῆς καρδίας εἰσίν, ἐξ αὐτῆς ἐκείνης ποιεῖσθαι τὴν ὁλκήν. ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον
ἀκολουθίᾳ, τὸ κουφότατόν τε καὶ λεπτότατον ἕπεται, πρῶτον τοῦ βαρυτάτου τε καὶ παχυτέρου. κουφότατον δ᾽
ἐστὶ καὶ λεπτότατον ἁπάντων τῶν κατὰ σῶμα, πρῶτον μὲν τὸ πνεῦμα, δεύτερον δ᾽ ὁ ἀτμός. ἐπὶ τούτῳ δὲ τρίτον,
ὅσον ἂν ἀκριβῶς ᾖ κατειργασμένον τε καὶ λελεπτυσμένον αἷμα. ταῦτ᾽ οὖν εἰς ἑαυτοὺς ἕλκουσιν αἱ ἀρτηρίαι παν-
ταχόθεν. αἱ μὲν εἰς τὸ δέρμα καθήκουσαι, τὸν ἔξωθεν ἀέρα, πλησίον τε γὰρ αὐταῖς οὗτός ἐστιν, ἐν τοῖς μάλιστά τε κου-
φότατος, τῶν δ᾽ ἄλλων, ἡ μὲν ἐπὶ τὸν τράχηλον ἐκ τῆς καρδίας ἀνιοῦσα, καὶ ἡ κατὰ ῥάχιν. ἤδη δὲ καὶ ὅσαι τούτων ἐγ-
γύς, ἐξ αὐτῆς μάλιστα τῆς καρδίας. ὅσαι δὲ καὶ τῆς καρδίας πορρωτέρω, καὶ τοῦ δέρματος, ἕλκειν ταύτας ἀναγ-
καῖον ἐκ τῶν φλεβῶν τὸ κουφότατον τοῦ αἵματος, ὥστε καὶ τῶν εἰς τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν ἀρτη-
ριῶν, ἀπὸ τῆς ἐπὶ ῥάχει πεφυκυίας, ἁπασῶν τὴν ὁλκὴν ἐν τῷ διαστέλλεσθαι γίνεσθαι, παρά τε τῆς καρδίας αὐτῆς,
καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν. οὐ γὰρ δὴ ἔκ τε τῶν ἐντέρων καὶ τῆς κοιλίας τροφὴν οὕτω
παχεῖαν τε καὶ βαρεῖαν ἐν αὐταῖς ἐχόντων, δύνανταί τι μεταλαμβάνειν, ὅτι καὶ ἄξιον λόγου, φθάνουσαι πλη-
ροῦσθαι τοῖς κουφοτέροις. οὐδὲ γὰρ εἰ καθιεὶς αὐλίσκον εἰς ἀγγεῖον ὕδατός τε καὶ ψάμμου πλῆρες, ἐπισπάσαιο τῷ στό-
ματι τὸν ἐκ τοῦ ἀγγείου ἀέρα, δύναιτ᾽ ἂν ἀκολουθῆσαι σοι πρὸ τοῦ ὕδατος ψάμμος. ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον
ἀκολουθίᾳ, τὸ κουφότερον ἕπεται πρότερον. οὔκουν χρὴ θαυμάζειν εἰ παντελῶς ὀλίγον ἐκ τῆς κοιλίας, ὅσον ἂν ἀκριβῶς
ᾖ κατειργασμένον, εἰς τὰς ἀρτηρίας παραγίνεται, φθανούσας πληροῦσθαι τῶν κουφοτέρων. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο γινώσκειν, ὡς δύο
εἰσὶν ὁλκῆς εἴδη, τὸ μὲν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, τὸ δ᾽ οἰκειότητι ποιότητος γιγνόμενον. ἑτέρως μὲν γὰρ
εἰς τὰς φύσας ὁ ἀήρ, ἑτέρως δ᾽ ὁ σίδηρος ὑπὸ τῆς ἡρακλείας ἐπισπᾶται λίθου. καὶ ὡς ἡ μὲν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολου-
θία, τὸ κουφότερον ἕλκει πρότερον. ἡ δὲ κατὰ τὴν τῆς ποιότητος οἰκειότητα, πολλάκις, εἰ οὕτω ἔτυχε, τὸ βαρύτερον
ἂν τῇ φύσει συγγενέστερον ὑπάρχῃ. καὶ τοίνυν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις τε καὶ τῇ καρδίᾳ, ὡς μὲν κοίλοις τε καὶ δια-
στέλλεσθαι δυναμένοις ὀργάνοις, ἀεὶ τὸ κουφότερον ἀκολουθεῖ πρότερον. ὡς δὲ καὶ τρέφεσθαι δεομένοις, εἰς αὐτοὺς
τοὺς χιτῶνας, οἳ δὴ τὰ σώματα τῶν ὀργάνων εἰσίν, ἕλκεται τὸ οἰκεῖον. ὅσον οὖν ἂν εἰς τὴν κοιλότητα διαστελλομέ-
νων αὐτῶν αἵματος μεταληφθῇ, τοῦθ᾽ ὡς οἰκειότατόν τε καὶ μάλιστα τρέφειν δυνάμενον, οἱ χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἀγ-
γείων ἐπισπῶνται. τοῦ δ᾽ ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας μεταλαμβάνεσθαί τι, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἱκανὸν καὶ
τό γε τεκμήριον. εἰ πολλὰς καὶ μεγάλας ἀρτηρίας διατεμὼν, ἀποκτεῖναι δι᾽ ἐκείνων βουληθείης τὸ ζῷον, εὑρή-
σεις αὐτοῦ τὰς φλέβας ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις ἐκκενουμένας. οὐκ ἂν τούτου ποτὲ γενομένου, χωρὶς τῶν πρὸς ἀλ-
λήλας αὐταῖς ἀναστομώσεων. ὡσαύτως δὲ καὶ κατ᾽ αὐτὴν τὴν καρδίαν ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας εἰς τὴν ἀριστε-
ρὰν ἕλκεται τὸ λεπτότατον, ἔχοντος τινὰ τρήματα τοῦ μέσου διαφράγματος αὐτῶν, ἃ μέχρι μὲν πλείστου
δυνατὸν ἰδεῖν οἷον βοθύνους τινὰς ἐξ εὐρυτάτου στόματος ἀεί, καὶ μᾶλλον εἰς στενοτέρους προϊόντας. οὐ μὴν
αὐτά γε τὰ ἔσχατα πέρατα δυνατὸν ἔτι θεάσασθαι διά τε σμικρότητα, καὶ ὅτι τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζῴου, κα-
τέψυκταί τε καὶ πεπύκνωται πάντα. ἀλλ᾽ ὁ λόγος κἀνταῦθα πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ μηδὲν ὑπὸ τῆς φύσεως
γίγνεσθαι μάτην ὁρμώμενος, ἐξευρίσκει τὰς ἀναστομώσεις ταύτας τῶν κοιλιῶν τῆς καρδίας. οὐ γὰρ δὴ εἰκῇ
γε, καὶ ὡς ἔτυχεν, οἱ εἰς στενὸν οὕτω τελευτῶντες ἐγένοντο βόθυνοι. δεύτερον δὲ κἀκ τοῦ δυοῖν ὄντοιν στομάτοιν
ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς καρδίας κοιλίᾳ, τοῦ μὲν εἰσάγοντος τὸ αἷμα πολλῷ μείζονος, τοῦ δ᾽ ἐξάγοντος ἥττονος, πολλῷ
μεῖζον εἶναι τὸ τοῦ εἰσάγοντος. ὡς γὰρ οὐ παντὸς τοῦ αἵματος ὅσον ἡ κοίλη φλὲψ δίδωσι τῇ καρδίᾳ, πάλιν ἐξ ἐκεί-
νης ἐκπεμπομένου τῷ πνεύμονι, μείζων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς κοίλης εἰς αὐτὴν ἔμφυσις, τῆς ἐμφυομένης εἰς τὸν πνεύ-

Membrana ad ora venarum cordis.

κουφότατον καὶ λεπτότατον κατὰ σῶμα ἐστὶ πνεῦμα καὶ ἀτμός.

Duae species tractionis, quae fit consecutione ad vacuum, et ex qualitatis affinitate.

Venarum et Arteriarum ora mutuo coniunguntur?

Ex dextro ventriculo cordis sanguis in sinistrum attrahitur.
Intersepti cordis τρήματα ἔχει?

Quamquam foramina illa non cernantur?

Duo ora in dextro cordis sinu?

μονα φλεβός. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἐδαπανήθη τι τοῦ αἵματος εἰς τὴν αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς καρδίας θρέψιν. ἑτέρα γάρ ἐστι φλὲψ ἡ εἰς ἐκεῖνο κατασχιζομένη, μήτε τὴν γένεσιν ἐκ τῆς καρδίας αὐτῆς, μήτε τὴν τοῦ αἵματος ἔχουσα μετάληψιν. εἰ δὲ καὶ δαπανᾶται τι, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον μείων ἐστὶν ἡ εἰς τὸν πνεύμονα φλὲψ ἄγουσα, τῆς εἰς τὴν καρδίαν ἐμφυομένης, ὅσον εἰκὸς εἰς τροφὴν ἀνηλῶσθαι τῆς καρδίας, ἀλλὰ πλέονι πολλῷ. δῆλον οὖν ὡς εἰς τὴν ἀριστερὰν μεταλαμβάνεται κοιλίαν. καὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν κατ' ἐκείνην ἀγγείων δυοῖν ὄντων, ἔλαττόν ἐστι πολλῷ τὸ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς αὐτὴν εἰσάγον τὸ πνεῦμα τῆς ἐκφυομένης ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ τὸ σῶμα σύμπασαι πεφύκασιν, ὡς ἂν μὴ μόνον ἐκ τοῦ πνεύμονος πνεῦμα μεταλαμβανούσης αὐτῆς, ἀλλὰ κἀκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας αἷμα διὰ τῶν εἰρημένων ἀναστομώσεων. ὅτι δ' ἄμεινον ἦν τοῖς τοῦ σώματος μορίοις, τοῖς μὲν ἀπὸ καθαροῦ καὶ λεπτοῦ καὶ ἀτμώδους αἵματος τρέφεσθαι, τοῖς δ' ὑπὸ παχέος καὶ θολεροῦ, καὶ ὡς οὐδ' ἐνταῦθα τι παρεώραται τῇ φύσει, τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας ἐστίν. ὥστ' οὐ χρὴ νῦν περὶ τούτων ἔτι λέγειν, ἀλλ' ὑπομνήσαντας ὡς δύο ἐστὶν ὁλκῆς εἴδη, τῶν μὲν εὐρείαις ὁδοῖς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ ποιουμένων τὴν ἕλξιν, τῶν δ' οἰκειότητι ποιότητος, ἐφεξῆς λέγειν, ὡς τὰ μὲν πρότερα, καὶ πόρρωθεν ἕλκειν τι δύναται, τὰ δὲ δεύτερα, ἐκ τῶν ἐγγυτάτω μόνον. αὐλίσκον μὲν γὰρ ὅτι μήκιστον εἰς ὕδωρ ἐνεὶς καθέντι, ῥᾳδίως ἀνασπᾶν εἰς τὸ στόμα δι' αὐτοῦ τὸ ὑγρόν. οὐ μὴν εἴγ' ἐπὶ πλέον ἀπαγάγοις τῆς ἡρακλείας λίθου τὸν σίδηρον, ἢ τὸν πυρὸν τοῦ κεραμίου, καὶ γὰρ καὶ τοῦτόν τι πρόσθεν ἐλέγομεν παράδειγμα, δύναιτ' ἂν ἔτι γενέσθαι τις ὁλκή. σαφέστατα δ' ἂν αὐτὸ μάθοις ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς κήποις ὀχετῶν. ἐκ τούτων γὰρ εἰς μὲν τὰ παρακείμενα καὶ πλησίον ἅπαντα διαδίδοταί τις ἰκμάς, εἰς δὲ τὰ πορρωτέρω προσελθεῖν οὐκέτι δύναται. καὶ διὰ τοῦτ' ἀναγκάζονται πολλοῖς ὀχετοῖς μικροῖς ἀπὸ τοῦ μεγάλου τετμημένοις, εἰς ἕκαστον μέρος τοῦ κήπου τὴν ἐπίρρευσιν τοῦ ὕδατος ἐπιτεχνᾶσθαι. καὶ τηλικαῦτά γε τὰ μεταξὺ διαστήματα τούτων τῶν μικρῶν ὀχετῶν ποιοῦσιν, ἡλίκα μάλιστα νομίζουσιν ἀρκεῖν εἰς τὸ ἱκανῶς ἀπολαύειν ἕλκοντα τῆς ἑκατέρωθεν αὐτοῖς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος. οὕτως οὖν ἔχει κἀν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ὀχετοὶ πολλοὶ κατὰ πάντα τὰ μέρη διεσπαρμένοι, παράγουσιν αὐτοῖς αἷμα καθάπερ ἐν κήποις ὑδρείαν τινά. καὶ τούτων τῶν ὀχετῶν τὰ μεταξὺ διαστήματα θαυμαστῶς ὑπὸ φύσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διατέτακται, πρὸς τὸ μήτ' ἐνδεῶς χορηγεῖσθαι τοῖς μεταξὺ μορίοις ἕλκουσιν εἰς ἑαυτὰ τὸ αἷμα, μήτε κατακλύζεσθαί ποτ' αὐτὰ πλήθει περιττῆς ὑγρότητος ἀκαίρως ἐπιρρεούσης. ὁ γὰρ δὴ τρόπος τῆς θρέψεως αὐτῶν, τοιόσδ' ἐστί. τοῦ συνεχοῦς ἑαυτῷ σώματος, οἷόν περ τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον Ἐρασίστρατος ὑποτίθεται, τὰ μὲν ἐπιπολῆς μέρη πρῶτα τῆς ὁμιλούσης ἀπολαύει τροφῆς, ἐκ τούτων δ' αὖ μεταλαμβάνει κατὰ τὸ συνεχὲς ἕλκοντα, τὰ τούτων ἑξῆς, εἶτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἕτερα. καὶ τοῦτ' οὐ παύεται γιγνόμενον, ἄχρις ἂν εἰς ἅπαντ' αὐτοῦ διαδοθείη τὰ μόρια τῆς τρεφούσης οὐσίας ἡ ποιότης. ὅσα δὲ τῶν μορίων ἐπὶ πλέον ἀλλοιουμένου δεῖται τοῦ μέλλοντος αὐτὰ θρέψειν χυμοῦ, τούτοις ὥσπερ τι ταμεῖον ἡ φύσις παρεσκεύασεν, ἤτοι κοιλίας, ἢ σήραγγας, ἤ τι ταῖς σήραγξιν ἀνάλογον. αἱ μὲν οὖν σάρκες, αἵτε τῶν σπλάγχνων ἁπάντων, αἵτε τῶν μυῶν, ἐξ αἵματος αὐτοῦ τρέφονται, βραχεῖαν ἀλλοίωσιν δεξαμένου. τὰ δ' ὀστᾶ, παμπόλλης ἐν τῷ μεταξὺ δεῖται τῆς μεταβολῆς, ἵνα τραφῇ, καὶ ἔστιν οἷόν περ τὸ αἷμα ταῖς σαρξί, τοιοῦτον ὁ μυελὸς τοῖς ὀστοῖς. ἐν μὲν τοῖς μικροῖς τε καὶ ἀκοιλίοις, κατὰ τὰς σήραγγας αὐτῶν διεσπαρμένος, ἐν δὲ τοῖς μείζοσί τε καὶ κοιλίας ἔχουσιν, ἐν ἐκείναις ἠθροισμένος. ὡς γὰρ καὶ διὰ τοῦ πρώτου γράμματος ἐδείκνυτο, τοῖς μὲν ὁμοίαν ἔχουσι τὴν οὐσίαν εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν ἐγχωρεῖ. τοῖς δὲ πάμπολυ διεστῶσιν, ἀμήχανον ἀλλήλοις ὁμοιωθῆναι χωρὶς† τῶν ἐν μέσῳ μεταβολῶν. τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς χόνδροις ἐστὶ τὸ περικεχυμένον μυξῶδες, καὶ τοῖς συνδέσμοις, καὶ τοῖς ὑμέσι, καὶ τοῖς νεύροις τὸ παρεσπαρμένον ἐν αὐτοῖς ὑγρὸν γλίσχρον. ἕκαστον γὰρ τούτων ἐξ ἰνῶν σύγκειται πολλῶν, αἵπερ ὁμοιομερεῖς τέ εἰσι, καὶ ὄντως αἰσθητὰ στοιχεῖα. κατὰ δὲ τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν ὁ οἰκειότατος εἰς θρέψιν παρέσπαρται χυμός, ὃν εἵλκυσαν μὲν ἐκ τῶν φλεβῶν τοῦ αἵματος, ὅσον οἷόν τ' ἦν ἐκλεξάμενα τὸ ὁμοιότατον. ἐξομοιοῦσι δὲ κατὰ βραχὺ καὶ μεταβάλλουσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν. ἅπαντα οὖν ταῦτα καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδεδειγμένοις, ἱκανῶς μαρτυρεῖ, καὶ οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι τὸν λόγον. ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἔνεστιν ἑκάστῳ τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα, καθ' ὅντινα γίνεται τρόπον ἐξευρίσκειν ἑτοίμως. ὥσπερ καὶ νὴ Δία πολλοῖς κωθωνιζομένοις πάμπολυ, τάχιστα μὲν ἀναδίδοται τὸ ποθέν. οὐρεῖται δ' ὀλίγου δεῖν ἅπαν ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου. καὶ γὰρ κἀνταῦθα τῇ τε τῆς ποιότητος οἰκειότητι, καὶ τῇ τῆς ὑγρότητος λεπτότητι, καὶ τῇ τῶν ἀγγείων τε καὶ τῶν κατ' αὐτὰ στομάτων εὐρύτητι, καὶ τῇ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως ἐῤῥωσίᾳ, τὸ τάχος συντελεῖται τῆς ἀναδόσεως. τῶν μὲν πλησίον τῆς κοιλίας τεταγμένων μορίων οἰκειότητι ποιότητος ἕνεκεν αὐτῶν ἑλκόντων τὸ πόμα. τῶν δ' ἑξῆς τούτοις ἐξαρπαζόντων καὶ αὐτῶν εἰς ἑαυτά, κἄπειτα τῶν ἐφεξῆς πάλιν ἐκ τούτων μεταλαμβανόντων, ἄχρις ἂν εἰς τὴν κοίλην ἀφίκηται φλέβα. τοὐντεῦθεν δ' ἤδη τῶν νεφρῶν τὸ οἰκεῖον ἐπισπωμένων, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, οἶνον μὲν ὕδατος ἀναλαμβάνεσθαι θᾶττον, οἰκειότητι ποιότητος. αὐτῶν δὲ τῶν οἴνων, τὸν μὲν λευκὸν καὶ καθαρὸν ἑτοίμως ἀναδίδοσθαι διὰ λεπτότητα. τὸν δ' αὖ μέλανα καὶ θολερὸν, ἴσχεσθαί τε κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ βραδύνειν ὑπὸ πάχους. εἴη δ' ἂν ταῦτα καὶ τῶν ὑπὲρ τῶν ἀρτηριῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, οὐ σμικρὰ μαρτύρια.

πανταχοῦ γὰρ ὅσον οἰκεῖόν τε καὶ λεπτὸν αἷμα, τοῦ μὴ τοιούτου ῥᾷον ἕπεται τοῖς ἕλκουσιν. ἀτμὸν μὲν οὖν ἔχουσαι καὶ πνεῦμα καὶ λεπτὸν αἷμα, κατὰ τὰς διαστάσεις ἕλκειν αἱ ἀρτηρίαι, τὸν κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ἔντερα περιεχόμενον χυμὸν, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ παντάπασιν συνεπισπῶνται βραχύ.

†Τῶν ἁπασῶν τῶν

Τοῦ τρίτου περὶ δυνάμεων φυσικῶν τὸ τέλος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

Ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἔγραψα μὲν καὶ πρόσθεν, ἡνίκα τὸ πρῶτον ἀνῆλθον ἔναγχος εἰς Ῥώμην, ἄρχειν ἠργμένου τοῦ καὶ νῦν ἡμῖν ἄρχοντος Ἀντωνίνου. γράφειν δ' αὖθις ἄλλας ἔοικα ταύτας, διὰ διττὴν αἰτίαν, ἑτέραν μὲν ὅτι Φλάβιος Βοηθὸς ἀνὴρ ὕπατος Ῥωμαίων ἐξιὼν ἐκ Ῥώμης, εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα Πτολεμαΐδα, προεκάλεσέ με τὰς ἐγχειρήσεις ἐκείνας αὐτῷ γράψαι, δριμὺν ἔρωτα τῆς ἀνατομικῆς ἐρασθεὶς θεωρίας, εἴπερ τις καὶ ἄλλος τῶν πώποτε γεγενημένων ἀνθρώπων. τούτῳ τῷ Βοηθῷ καὶ ἄλλας μὲν ἔδωκα πραγματείας ἐξιόντι καὶ μέντοι καὶ τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων ἐν δυοῖν ὑπομνήμασιν. ἐπεὶ γάρ τοι ἐτεθέατο πάνυ πολλὰ παρ' ἡμῖν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, δεδιὼς δὲ μὴ λάθοιτό ποτε τῶν ὀφθέντων, ἐδεήθη τούτων ἀναμνήσεων. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος μὲν ἤδη τέθνηκεν, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔχω τῶν γενομένων ὑπομνημάτων ἀντίγραφα διδόναι τοῖς ἑταίροις, δι' ἐγκαύσεως ἀπολομένων ὧν εἶχον ἐν Ῥώμῃ, διὰ τοῦτο παρακαλεσάντων αὐτῶν, ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι γράφειν ἕτερα. δευτέραν δ' αἰτίαν διὰ τὸ βελτίω μακρῷ τῶν τότε, τὴν νῦν μοι γενησομένην ἀποτελεσθήσεσθαι πραγματείαν, ἅμα μὲν εἰς διέξοδον ὑπομνημάτων πλειόνων ἐκταθεῖσαν ἕνεκα σαφηνείας, ἅμα δ' ἀκριβεστέραν ἐκείνης ἐσομένην, ὡς ἂν πολλῶν ἐν τῷ μεταξὺ προσεξευρημένων μοι θεωρημάτων ἀνατομικῶν. ἐπιδημοῦντος μὲν γὰρ ἔτι τῇ Ῥωμαίων πόλει τοῦ Βοηθοῦ, τά τε περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, καὶ τὰ περὶ τῆς Ἐρασιστράτου, καὶ μέντοι καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ζώντων, ἔτι τε τὰ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν τεθνεώτων ἐγράφη. καὶ σὺν αὐτοῖς γε τά τε περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, καὶ τὰ περὶ φωνῆς. ἐξιόντι δ' ἐγράφετό μοι πραγματεία μεγάλη περὶ χρείας μορίων, ἣν συνετέλεσα ἐν ιζ βιβλίοις, ἔπεμψα καὶ αὐτὴν ἔτι ζῶντι τῷ Βοηθῷ. τὰ μέντοι περὶ θώρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως ὑπομνήματα τρία, πάλαι ποτὲ ἔγραψα, μειράκιον ὢν ἔτι, συμφοιτητῇ χαριζόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα πορευομένῳ διὰ χρόνου πλείονος, ἐπιδείξασθαι μὲν ἐφιεμένῳ δημοσίᾳ, μὴ δυναμένῳ δὲ αὐτῷ συνθεῖναι λόγους ἐπιδεικτικούς. ἀποθανόντος δὲ κἀκείνου, συνέβη τὰ ὑπομνήματα ἐκπεσεῖν, ὡς κτήσασθαι πολλοὺς αὐτά, καίτοι γ' οὐ πρὸς ἔκδοσιν ἦν γεγονότα, διατρίβων γὰρ ἔτι περὶ Σμύρναν ἕνεκα Πέλοπος, ὃς δεύτερός μοι διδάσκαλος ἐγένετο, μετὰ Σάτυρον τὸν Κοΐντου μαθητήν, ἔγραψα μὲν αὐτά, μηδὲν μήπω μέγα καὶ καινὸν αὐτὸς εὑρηκώς. ὕστερον δὲ ἐν Κορίνθῳ μὲν Νουμισιανοῦ χάριν, ὃς καὶ αὐτὸς ἐνδοξότατος ἦν τῶν Κοΐντου μαθητῶν, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ καί τισιν ἄλλοις ἔθνεσι γενόμενος, ἐν οἷς ἐπυνθανόμην Κοΐντου μαθητὴν ἔνδοξον, Νουμισιανὸν διατρίβειν. εἶτ' ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα καὶ μείνας ἐν αὐτῇ χρόνον οὐ πολύν, ἀνῆλθον εἰς Ῥώμην, ἐν ᾗ καὶ τῷ Βοηθῷ παμπόλλας ἐποιησάμην ἀνατομάς, παρόντος μὲν αὐτῷ, ἀεὶ μὲν Εὐδήμου τε τοῦ περιπατητικοῦ, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τοῦ νῦν Ἀθήνησιν ἀξιουμένου τοὺς περιπατητικοὺς λόγους διδάσκειν δημοσίᾳ. πολλάκις δὲ καὶ ἄλλων ἀνδρῶν ἐν τέλει, καθάπερ καὶ τοῦδε τοῦ νῦν ἐπάρχου τῆς Ῥωμαίων πόλεως, ἀνδρὸς τὰ πάντα πρωτεύοντος, ἔργοις τε καὶ λόγοις τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ Σεργίου Παύλου ὑπάτου. τότε γοῦν ἐποίησα καὶ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις τῷ Βοηθῷ, πολὺ τῶνδε τῶν νῦν μοι γραφησομένων ἀπολειπομένας, οὐ σαφηνείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκριβείᾳ. καὶ τοίνυν ἤδη μοι πρόσεχε τὸν νοῦν ἀρχομένῳ τοῦ λόγου, ὁποῖόν τι ταῖς σκηναῖς οἱ καλούμενοι χάρακές εἰσι, καὶ ταῖς οἰκίαις οἱ τοῖχοι, τοιοῦτον ἐν τοῖς ζώοις ἡ τῶν ὀστῶν οὐσία. συνεξομοιοῦσθαι γὰρ αὐτῇ τἄλλα καὶ συμμεταβάλλεσθαι πέφυκεν. οἷον εἰ τῷ ζώῳ τὸ κρανίον ᾖ στρογγύλον, ἀνάγκη καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοιοῦτον εἶναι, ὥσπερ γε καὶ εἰ πρόμηκες, προμήκης τούτῳ τῷ ζώῳ καὶ ὁ ἐγκέφαλος. εἰ δὲ γένυες σμικραί, καὶ τὸ πρόσωπον ὅλον στρογγυλώτερον, ἀνάγκη καὶ τοὺς μῦς αὐτῶν εἶναι σμικρούς. οὕτως δὲ καὶ εἰ μακραί, μακρὸν μὲν εὐθὺς ὅλον καὶ τὸ πρόσωπον ἔσται τῷ τοιούτῳ ζώῳ, μακροὶ δὲ καὶ οἱ κατ' αὐτὸ μύες. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὁ πίθηκος, ἁπάντων τῶν ζώων ὁμοιότατος ἀνθρώπῳ, καὶ σπλάγχνοις, καὶ μυσί, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψί, καὶ νεύροις, ὅτι καὶ τῇ τῶν ὀστῶν ἰδέᾳ. διὰ γὰρ τὴν τούτων φύσιν ἐπί τε δυοῖν βαδίζει σκελοῖν, καὶ τοῖς προσθίοις κώλοις ὥσπερ χερσὶ χρῆται, καὶ στέρνον πλατύτατον ἁπάντων τῶν τετραπόδων ἔχει, καὶ κλεῖς ὡσαύτως ἀνθρώπῳ, καὶ πρόσωπον στρογγύλον καὶ τράχηλον μικρόν. τούτων δ' ὁμοίων ὑπαρχόντων, οὐκ ἐνδέχεται τοὺς μῦς ἑτέρως ἔχειν. ἐπιτέτανται γὰρ οὗτοι τοῖς ὀστοῖς ἔξωθεν, ὥστε καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὸ σχῆμα μιμοῦνται. τούτοις δ' ἀκολουθοῦσιν, ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, καὶ νεῦρα, καὶ ταῦτ' οὖν ὅμοια τοῖς ὁμοίοις ὀστοῖς. ἐπεὶ τοίνυν ἥ τε μορφὴ τοῦ σώματος ὁμοιοῦται τοῖς ὀστοῖς, ἥ τε τῶν ἄλλων μορίων φύσις ἕπεται τοῖσδε, πρῶτον ἁπάντων ἀξιῶ σε τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν ἐμπειρίαν ἀκριβῆ λαβεῖν, μὴ περὶ τὸ πάρεργον αὐτὰ θεασάμενον, ἀλλὰ μὴ δ' ἐκ βιβλίου μόνου ἀναλεξάμενον, ἃ τινὲς μὲν ὀστολογίας ἐπιγράφουσιν, ἔνιοι δὲ σκελετούς, ἔνιοι δ' ἁπλῶς περὶ ὀστῶν, οἷόν περ ἐστὶ καὶ τὸ ἡμέτερον, ὃ πέπεισμαι καὶ τῇ τῶν πραγμάτων ἀκριβείᾳ, καὶ τῷ τάχει τῆς ἑρμηνείας, καὶ τῇ σαφηνείᾳ, βέλτιον εἶναι τῶν ἅπασι τοῖς ἔμπροσθεν γεγραμμένων. ἔργον δέ σοι γενέσθω καὶ σπούδασμα, μὴ μόνον ἐκ τοῦ βιβλίου τὴν ἰδέαν ἑκάστου τῶν ὀστῶν ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὀμμάτων σύντονον αὐτόπτην αὐτὸν ἐργάσασθαι τῶν ἀνθρωπείων ὀστῶν. ἔστι δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μὲν τοῦτο πάνυ ῥᾴδιον, ὥστε καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν τοῖς φοιτηταῖς, οἱ κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον ἰατροὶ μετὰ τῆς αὐτοψίας πορίζονται. καὶ πειρατέον ἐστί σοι, κἂν μὴ δι' ἄλλο τι, διὰ τοῦτο γοῦν αὐτὸ μόνον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενέσθαι. μὴ δυνηθέντι δὲ τούτου τυχεῖν, οὐκ ἀδύνατον οὐδ' οὕτως ἀνθρώπων ὀστᾶ θεάσασθαι. ἐγώ γε οὖν ἐθεασάμην πάνυ πολλάκις, ἤτοι τάφων τινῶν, ἢ μνημάτων διαλυθέντων, ἀλλὰ καὶ ποταμὸς ἐπαναβάς ποτε τάφῳ πρὸ μηνῶν ὀλίγων αὐτοσχεδίως γεγενημένῳ, διέλυσέ τε ῥᾳδίως αὐτόν, ἐπισυράμενός τε τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς ὅλον τοῦ νεκροῦ τὸ σῶμα, τῶν μὲν σαρκῶν ἤδη σεσηπυιῶν, ἀκριβῶς δ' ἀλλήλοις ἔτι συνεχομένων τῶν ὀστῶν, ἄχρι μὲν σταδίου κάταντες συρόμενον ἐπηνέγκατο. λιμνώδους δὲ αὐτὸ ἐκδεξαμένου χωρίου, τοῖς χείλεσιν ὑπτίου, πρὸς τοῦτο ἀπεκρούσθη τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα, καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ τοῦτο τοιοῦτον, οἷόν περ ἂν ἐπίτηδες αὐτὸ παρεσκεύασεν ἰατρὸς εἰς διδασκαλίαν μειρακίου. ἐθεασάμεθα δέ ποτε καὶ λῃστοῦ σκελετὸν ἐν ὄρει κείμενον ὀλίγον ἐξωτέρω τῆς ὁδοῦ, ὃν ἀπέκτεινε μέν τις ὁδοιπόρος ἐπιχειροῦντα πρότερον ὁμόσε χωρήσας, οὐκ ἔμελλε δὲ θάψειν οὐδεὶς τῶν οἰκητόρων τῆς χώρας ἐκείνης, ἀλλ' ὑπὸ μίσους ἐπέχαιρον ἐσθιομένῳ τῷ σώματι πρὸς τῶν οἰω-

νῶν, οἵτινες ἐν δυσὶν ἡμέραις, αὐτοῦ καταφαγόντες τὰς σάρκας, ἀπέλιπον, ὡς εἰς διδασκαλίαν τῷ βουληθέντι θεάσασθαι τὸν σκελετόν. σὺ δὲ εἰ μηδὲ τοιούτου μηδὲν εὐτυχήσας θεάσασθαι, πίθηκον οὖν ἀνατεμὼν, ἐπ᾽ αὐτοῦ κατανόησον ἕκαστον τῶν ὀστῶν ἀκριβῶς ἀφελὼν τὰς σάρκας. ἐκλέξαι δὲ εἰς τοῦτο τῶν πιθήκων τοὺς ὁμοιοτάτους ἀνθρώπῳ. τοιοῦτοι δ᾽ εἰσὶν, ὧν οὔθ᾽ αἱ γένυες προμήκεις, οὔθ᾽ οἱ κυνόδοντες ὀνομαζόμενοι μεγάλοι. τοῖς δὲ τοιούτοις πιθήκοις, εὑρήσεις καὶ τἆλλα μόρια παραπλησίως ἀνθρώποις διακείμενα, καὶ διὰ τοῦτο βαδίζοντάς τε καὶ τρέχοντας αὐτοὺς ἐπὶ δυοῖν σκελοῖν. ὅσοι δ᾽ ἐξ αὐτῶν ἐοίκασι τοῖς κυνοκεφάλοις, μακρορυγχότεροί τέ εἰσι, καὶ μεγάλους ἔχουσι τοὺς κυνόδοντας, οὗτοι καὶ μόλις ἐπὶ δυοῖν ἱστάντες κώλων ὄρθιοι, τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ περιπατεῖν ἢ τρέχειν. ἀπολείπονται οὖν βραχύ τι, καὶ οἱ μάλιστα ἐοικότες ἀνθρώπῳ πίθηκοι τῆς ἀκριβοῦς ὀρθότητος. ἥ τε γὰρ τοῦ μηροῦ κεφαλὴ τῇ κατ᾽ ἰσχίον κοτύλῃ, λοξοτέρα πως περιήρμοσται, καὶ τῶν καθηκόντων εἰς τὴν κνήμην μυῶν, ἐπὶ πλέον ἔνιοι προέρχονται. κωλύει δ᾽ ἄμφω ταῦτα καὶ παραβλάπτει τὴν ὀρθότητα. καθάπερ καὶ οἱ πόδες αὐτοὶ, στενοτέρας μὲν ἔχοντες τὰς πτέρνας, ἐσχισμένους δ᾽ ἀπ᾽ ἀλλήλων ἐπὶ πολὺ τοὺς δακτύλους. ἀλλὰ σμικρὰ ταῦτ᾽ ἐστίν. καὶ διὰ τοῦτο βραχὺ τῆς ὀρθότητος ἀφαιρεῖται τὸν πίθηκον. ὅσοι δὲ ἐοίκασι τοῖς κυνοκεφάλοις πίθηκοι, πλέον οὗτοι καὶ σαφὲς ἤδη τῆς ἀνθρώπων ἰδέας ἀποκεχωρηκότες, ἐναργῆ καὶ τὴν τῶν ὀστῶν ἀνομοιότητα κέκτηνται. τῶν μὲν δὴ πιθήκων τοὺς ἀνθρωποειδεστάτους ἐκλεγόμενος, ἐπ᾽ αὐτῶν καταμάνθανε τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀναλεγόμενος γραμμάτων. εὐθὺς γὰρ ὑπάρξει σοι καὶ τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν ἐθίζεσθαι, χρησίμοις ἔσεσθαι μέλλουσιν καὶ εἰς τὴν τῶν ἄλλων μορίων διδασκαλίαν τῆς ἀνατομῆς. οὕτω δὲ κἂν εἴπου τύχοις ποθ᾽ ὕστερον ἀνθρωπίνῳ σκελετῷ, ῥᾳδίως ἅπαντα κατανοήσεις τε καὶ μνημονεύσεις. εἰ δ᾽ ἀναγνώσει μόνῃ θαρρήσεις, αὐτὸν τοῦ προεθισθῆναι τῇ θέᾳ τῶν πιθηκείων ὀστῶν, οὐκ ἂν οὔτε κατανοήσαις ἀκριβῶς ἀνθρώπου σκελετὸν ἐξαίφνης ἰδὼν, οὔτε μνημονεύσαις. ἡ γάρ τοι τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων μνήμη, συνεχοῦς ὁμιλίας δεῖται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνους τάχιστα γνωρίζομεν, οἷς πολλάκις συνεγενόμεθα. τὸν δ᾽ ἅπαξ, ἢ δὶς ὀφθέντα, διὰ χρόνου πλείονος θεασάμενοι, πάλιν παρερχόμεθα, μήτε γνωρίζοντες ὅλως, μήτε ἀναμιμνησκόμενοι τῆς ἔμπροσθεν θέας. οὕτως οὖν οὐδ᾽ ἡ πολυθρύλλητος ἀνατομὴ, ἡ κατὰ περίπτωσιν, ἣν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν πρεσβεύουσιν, ἱκανὴ διδάσκειν ἐστὶ τῶν ὀφθέντων τὴν φύσιν. ὁρᾶσθαι γὰρ χρὴ πρότερον ἐπὶ πολλῆς σχολῆς ἕκαστον τῶν μορίων, ἵν᾽ ἐξαίφνης ὀφθὲν γνωρισθῇ, μάλιστα μὲν ἐπ᾽ ἀνθρώπων αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ᾽ ἐπὶ ζώων παραπλησίων ἀνθρώπῳ. πολλῶν γοῦν ἐψιλώθη μόρια τοῦ δέρματος, τινῶν δὲ καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς ἐκ τῶν ἐπιδημησάντων ἀνθράκων ἐν πολλαῖς τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων. ἐγὼ δὲ ἐν τῇ πατρίδι κατ᾽ ἐκεῖνον ἔτι διέτριβον τὸν χρόνον, ὑπὸ Σατύρῳ παιδευόμενος, ἔτος ἤδη τέταρτον ἐπιδημοῦντι τῇ Περγάμῳ, μετὰ Κοστουνίου Ῥουφίνου κατασκευάζοντος ἡμῖν τὸν νεὼν τοῦ Διὸς Ἀσκληπιοῦ. ἐτεθνήκει δ᾽ οὐ πρὸ πολλοῦ Κόϊντος ὁ διδάσκαλος τοῦ Σατύρου. ὅσοι μὲν οὖν ἡμῶν ἐτεθέαντο Σατύρου ἀνατέμνοντος τῶν ἐψιλωμένων τι μορίων, ἑτοίμως τ᾽ ἐγνωρίζομεν αὐτὰ, καὶ διηρθρωμένην ἐποιούμεθα τὴν διάγνωσιν, ἐπιτάττοντες τοῖς κάμνουσιν, κινεῖσθαι τινὰ κίνησιν ἣν ἠπιστάμεθα διά τινος ἐπιτελεῖσθαι μυὸς, ὀλίγον τι παραστέλλοντες, καὶ παρατρέποντες ἐνίοτε τοὺς μῦς, ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι παρακειμένην ἀρτηρίαν μεγάλην, ἢ νεῦρον, ἢ φλέβα. τοὺς δ᾽ ἄλλους ἅπαντας ἑωρῶμεν οἷον τυφλοὺς ἀγνοοῦντάς τε τὰ γεγυμνωμένα μόρια, καὶ πάσχοντας ἐξ ἀνάγκης δυοῖν θάτερον, ἢ πολλὰ μέρη τῶν ψιλωμένων μυῶν ἐπαίροντές τε καὶ παρατρέποντες, ἐξ ὧν ἀνιαροὶ οἱ κάμνοντες ἐγίγνοντο μάτην ἐνοχλοῦντες, ἢ μὴ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιχειροῦντες θέᾳ τοιαύτῃ. τὸ μὲν γὰρ προστάξαι τῷ κάμνοντι τὴν προσήκουσαν κίνησιν κινῆσαι τὸ μόριον, οἱ ἐν ἔθει μᾶλλον ἠπίσταντο. ἔγνων οὖν ἐναργῶς ἐκ τούτου τὴν τραυματικὴν θέαν, τοῖς μὲν ἤδη τι προδεδιδαγμένοις βεβαιοῦσαν ἃ μεμαθήκασιν, τοῖς δ᾽ οὐδὲν προεπισταμένοις, ἀδυνατοῦσαν διδάσκειν τὸ πᾶν. ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἰτέον. ἁπάντων ὡς ἔφην τῶν ὀστῶν κατανοῆσαι χρὴ τὴν φύσιν, εἴτ᾽ ἐπὶ ἀνθρώπου σώματι, εἴτ᾽ ἐν πιθήκου εἰ δυνηθείης. ἄμεινον, δ᾽ ἐπ᾽ ἀμφοῖν, εἶθ᾽ ἑξῆς ἐπὶ τὴν τῶν μυῶν ἀνατομὴν ἐλθεῖν. ὑποβέβληται γὰρ ἄμφω ταῦτα τὰ μόρια τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷόνπερ θεμέλια. μετὰ δὲ ταῦτα δυνήσῃ μανθάνειν ὅτι περ ἂν ἐθελήσαις πρῶτον, εἴτ᾽ οὖν ἀρτηρίας, εἴτε φλέβας, εἴτε νεῦρα, ταῖς τούτων ἀνατομαῖς ὁμιλοῦντί σοι, καὶ ἡ τῶν σπλάγχνων φύσεως ἐπίγνωσις ἔσται. εἶτα δὲ ἐντέρων τε καὶ πιμελῆς, καὶ ἀδένων ὑπάρξει γνῶσις, ἃ πάλιν αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ λεπτομερέστερον ἐπισκέπτεσθαι προσήκει. γυμνάζεσθαι μὲν οὖν σε τῇδε τῇ τάξει βέλτιον. ἄλλως δ᾽ ἐπιδεικνῦντα παρασκευάσαι χρὴ τὸ προβληθὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ μόριον, ὅτι τάχιστα γυμνῶσαί τε καὶ δεῖξαι πολυειδέστερον, ἄλλοτε κατ᾽ ἄλλην ἐπιβολὴν, ὡς διδάξω. παρασκευάσασθαι δ᾽ ἄμεινον, ὅταν ἀπορῇς πιθήκων, τὰ τῶν ἄλλων ζώων διαιρεῖν σώματα, διοριζομένων εὐθὺς ἐν οἷς διαλλάττει πιθήκου. δηλώσω γὰρ κἀκεῖνα. τὴν μὲν δὴ τῶν ὀστῶν ἐξήγησιν ὡς ἔφην, ἰδίᾳ πεποίημαι, καὶ χρὴ ἀναλεξάμενον ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, οὐ μόνον τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς ὀνομάτων τὴν μνήμην πρόχειρον ἔχειν, ὅπως μὴ νῦν ἀναγκαζοίμην ἐγὼ τὸ παραπίπτον ἐν τοῖς λόγου διηγεῖσθαι. γέγραπται δ᾽ οὐ πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ τῶν μυῶν ἀνατομὴ καθ᾽ ἑαυτὴν, ἀναγκασάντων με τῶν ἑταίρων, ὅπως ἔχοιεν ἀποδημοῦντες ὑπομνήματα. μάλιστα δέ με προὔτρεψαν ἰδίᾳ γράψαι τὴν ἀνατομὴν ταύτην αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν, ἐπειδὴ Λύκου τι σύγγραμμα νῦν ἡμῖν ἐκομίσθη, μικροῦ δεῖν εἰς πεντακισχιλίους στίχους ἐκτεταμένον, ἐν τοῖς πλείστοις αὐτοῦ ἐσφαλμένον, ἄχρι καὶ τοῦ παραλελεῖφθαι μῦς οὐκ ὀλίγους. ἀλλὰ τό γε ἡμέτερον, ἐν ᾧ τὴν ἀνατομὴν αὐτὴν πεποιήμεθα, μεγέθει μὲν ὡς τρίτον ἐστὶν ἴσως ἐκείνου μόριον, ἅπαντας δὲ τοὺς μῦς διδάσκει μετὰ τοῦ καὶ προσεπιμεμνῆσθαι τοῦ Λύκου, πολλῶν μὲν μυῶν ἐνεργείας ἀγνοήσαντος, ἐνίας δ᾽ ὅλως παρελθόντος. ὑπάρχει μὲν δὴ τῷ βουληθέντι κἀξ ἐκείνου τοῦ βιβλίου γυμνάζεσθαι, πίθηκον ἀνατέμνοντι. μαθήσεται δὲ κἀντεῦθεν, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον, ὅπως ἐγχειρεῖν προσήκει τῇ καθ᾽ ἕκαστον μόριον ἀνατομῇ τῶν μυῶν. ἔστω δὲ ἐπὶ νεκρῶν πρώτη ἡ ἄσκησίς σοι, πρὸς τὸ κατανοῆσαι τήν τε ἀρχὴν ἑκάστου μυὸς, καὶ τὴν τελευτὴν, καὶ τὰς ἶνας. ἆρά γε κατὰ τὸ μῆκος εἰσὶν ἅπασαι τοῦ μυὸς, ὁμοειδεῖς ἀλλήλαις, ἢ ποικιλώτερον συγκεῖνται. τινὰς μὲν γὰρ εὑρήσεις μῦς ἁπλῆν τὴν φύσιν ἔχοντας τῶν ἰνῶν, ἐνίους δὲ διπλῆν, ὡς ἐοικέναι μυσὶ πλείοσιν ἐπιβεβλημένοις κατ᾽ ἀλλήλων. ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τὰς ἶνας ἔμπαλιν ἐχούσας ἔχειν, ἃ σύμπαντά σοι χρήσιμα πρός τε τὰς χειρουργίας ἔσται, ἔτι τε καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐνεργειῶν εὕρεσιν. ἔν τε γὰρ τῷ χειρουργεῖν ἀναγκαζόμεθα τέμνειν ἐνίοτε καὶ τοὺς μῦς αὐτοὺς διὰ ἀποστήματα βύθια, καὶ ἀποσκήμματα, καὶ σηπεδόνας, ἥτ᾽ ἐνέργεια χρησιμωτάτη γινώσκε-

θαι, πρός τε τὸ προειδέναι ἐπὶ τὰ μεγάλα τραύματα, καθ' ἃ μῦς ὅλος ἐγκάρσιος διακόπῃ, τὴν ἀπολυμένην ἐνέρ-
γειαν, ἣν ἀπόλυσθαι προειπὼν, ἀνέγκλητος ἔσῃ παρὰ τοῖς φιλαιτίοις ἀνθρώποις, εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν γεγενημένην θε-
ραπείαν εἰθισμένοις ἀναφέρειν τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς, οὐκ εἰς τὸ προγεγενημένον τραῦμα. ἔτι μὴν δὴ καὶ πρὸς τὴν ἐν ταῖς
χειρουργίαις ἀκρίβειαν, ἀναγκαιότατον ἐπίστασθαι τὰς ἐνεργείας τῶν μυῶν. ἐνίων μὲν γὰρ οὕτως ἐστὶν κύριον τοὔργον, ὡς
ἄχρηστον ὅλον γίνεσθαι τὸ μόριον, εἰ στερηθείη τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. ἔνιοι δὲ ἀκύρων ἐνεργειῶν ἐξηγοῦνται. κάλλιον μὲν οὖν
ἐστὶ τὸν προσεπιστάμενον ταῦτα, τοὺς μὲν εὐλαβῶς, τοὺς δ' ἀφειδῶς τέμνειν. κάλλιον δὲ καὶ ἐπὶ τὰς ἶνας αὐτῶν ποιεῖσθαι τὴν
διαίρεσιν. αἱ γὰρ ὡς πρὸς ταύτην ἐγκάρσιαι τομαὶ, παραλύουσι τὴν ἐνέργειαν. ἐγκαρσίαν δὲ τομὴν καλῶ, τὴν κατ' ὀρ-
θὰς γωνίας γινομένην. ἀναγκαῖον γε μήν ἐστιν ὅτε, καὶ προσεπιδιαιρεῖν ἔνια μόρια, τῶν διηκούσας εἰς βάθος ἐχόντων
στενὰς τρώσεις, ἄλλοτε δι' ἄλλας χρείας. καὶ γὰρ τῷ νενύχθαι τινὰ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, τὴν τοῦ τένοντος ἢ τὴν ἔκ-
10 φυσιν, ἔτι τῷ στενὴν ὅλην εἶναι τὴν τρῶσιν, ὡς κινδυνεύειν τῶν ἐπιπολῆς κολληθέντων, ἀκόλλητα μεῖναι τὰ διὰ βάθους.
ἔτι δ' ὅτε καὶ δι' ὑπόρρυσιν, ἐπὶ τὸ τέμνειν τοὺς μῦς ἀφικνούμεθα. καὶ μὲν δὴ καὶ διὰ τὰ σχήματα πολλάκις ἐν οἷς ἐτρώθη-
σαν, ἡ ἐπὶ βάθος ἀφανίζεταί τε καὶ κατακρύπτεται διαίρεσις. ἀνατεταμένου γοῦν εἰ τύχοι τοῦ βραχίονος, εἰ γενηθείη τρῶ-
σις, ἀδύνατον μὲν δέ που παρ' ὅλην τὴν θεραπείαν οὕτως ἐσχηματίσθαι τὸν ἄνθρωπον. αἱρεῖσθαι γὰρ χρὴ τηνικαῦτα τὸ
πάντων σχημάτων ἀνωδυνώτατον. ἐν δὲ τῷ μεταβάλλεσθαι τὸ κατὰ τὴν τρῶσιν σχῆμα, πρὸς τὸ νῦν ἐπιτήδειον, ἡ
ἐν τῷ βάθει διαίρεσις ἀφανὴς ἔσθ' ὅτε γίνεται, καὶ κατακρύπτεται τελέως, ὡς μήτε φάρμακον εἰς ταύτην τίθεσθαι, μή-
τε τοὺς ἰχῶρας ἐκρεῖν. ἀνατέμνειν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀναγκαῖον, εἴτε ἐπὶ πλάτος ἄγειν, εἴτε κολλᾶν ἐθέλοις τὸ τραῦ-
μα, κᾀν τούτῳ τῷ ἔργῳ πάντων ἀναγκαιότατόν ἐστιν, τήν τε τῶν ἰνῶν θέσιν ἐπίστασθαι, καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν μυῶν.
ἐπιμελῶς δὲ χρὴ πάντα πράττειν τὸν γυμναζόμενον ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἄχρι τοῦ καὶ ἐκδέρειν αὐτόν. εὐθὺς οὖν
ὀκτὼ μῦς ἠγνόησαν οἱ πρὸ ἐμοῦ πιστεύσαντες ἄλλοις ἐκδέρειν τοὺς πιθήκους, ὥσπερ κᾀγὼ κατ' ἀρχάς. εἰσὶ δὲ τῶν
20 ὀκτὼ τούτων μυῶν, δύο μὲν εἰς τὰς τῶν γνάθων κινήσεις τῇ φύσει παρεσκευασμένοι, δύο δὲ ἄλλοι προσάγοντες ταῖς
πλευραῖς τοὺς βραχίονας. τούτους μὲν οὖν ὅλους ἠγνόησαν. ἄλλων δὲ τεττάρων μυῶν τήν τε χρείαν καὶ τοὺς τένοντας
παρηγνόησαν. ἅπαντες μὲν γὰρ εἰς τένοντας τελευτῶσιν στρογγύλους ἀκριβῶς, ἐξαπλωθεὶς δ' οὗτος εἰς πλάτος τε-
λευτᾷ καὶ λεπτότητα τοιαύτην, ὡς ὑμένα δοκεῖν εἶναι. τῷ μὲν ἴχνει τοῦ ποδὸς, ὃ ἐπὶ τὸ μόριον τοῦτο, τῷ ψιλῷ δὲ τῆς
χειρὸς ἔνδον, ὃ κατὰ τοῦτον τένων ὑποφύεται. ἀπεφήναντο δὲ ὑπὲρ αὐτῶν οἱ ἀνατομικοὶ πάντες, ὡς οἱ μὲν ἐν ταῖς
χερσὶ κάμπτοιεν τοὺς δακτύλους, οἱ δ' ἐν τῇ κνήμῃ τὴν πτέρναν ἀπάγοιεν ὀπίσω, καὶ τοῦτ' ἔπαθον εὐλόγως. ἐπὶ
μὲν γὰρ τῶν ποδῶν, οὐδὲ τὴν ἀρχήν ἐστι τίς εἷς μῦς ἀποτεταγμένος ἰδίᾳ τὴν φύσιν πρὸς τὴν τούτου τοῦ τένοντος
γένεσιν, ἀλλ' ἑνὸς τῶν κατὰ τὴν γαστροκνημίαν διμεροῦς ὑπάρχοντος, ἡ μία μοῖρα τὸν εἰρημένον ἀποφύει τένοντα.
κατὰ δὲ τὰς χεῖρας, ἐναργὴς μὲν ἡ γένεσις τοῦ τένοντός ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῷ δέρεσθαι τὸ ζῶον ἀποσπᾶται μηκέτι συνα-
ποδέρεσθαι δυναμένου τοῦ κατὰ τὸ ψιλὸν τῆς χειρός. εὑρίσκοντες οὖν τὸν τένοντα σαφῶς ἐκφυόμενον ἐκ τοῦ μυὸς,
30 εἶθ' ὁρῶντες ἀπεσπασμένον αὐτοῦ τὸ κάτω πέρας, ἐπὶ τὸ συλλογίζεσθαι μᾶλλον, ἢ ἀνατέμνειν ἐπιμελῶς ἀφίκον-
το. νομίσαντες καὶ τοῦτον ἕνεκα τοῦ κάμπτειν τοὺς δακτύλους, ὥσπερ καὶ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ γεγονέναι. πολλὰ
τοιαῦτα καθ' ὅλον τὸ ζῶον ὠλιγωρημένα τοῖς ἀνατομικοῖς ἐστιν εὑρημένα, ὀκνήσασι μὲν ἀκριβῶς ἀνατέμνειν. ἀρ-
κεσαμένοις δὲ τῶν δοξάντων ἑαυτοῖς τὸ πιθανώτατον, ὥστε οὐδὲ θαυμάζειν χρὴ τὸ πλῆθος τῶν ἀγνοηθέντων αὐ-
τοῖς ἔτι περιόντος τοῦ ζῴου. ὅπου γὰρ ἃ θεάσασθαι χρὴ μόνον ἐπιμελῶς ἀνατεμόντα, παρέλιπον ὀλιγωρήσαντες. ἦπου
γ' ἐπιτηδεύσαντ' ἄν ποτ' αὐτοὺς τέμνειν, ἢ βρόχους περιβαλεῖν μορίοις ἔτι ζῶντος τοῦ ζῴου χάριν τοῦ μαθεῖν, ἤ τις
ἐνέργεια βλάπτεται; κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν κᾀμοὶ τῶν ὑπηρετῶν τις ἐξέδερε τοὺς πιθήκους, ὀκνοῦντι δηλονότι, καὶ μι-
κρότερον ἢ κατ' ἐμὲ νομίζοντι τοὔργον. ἐπεὶ δ' εὗρόν ποτε κατὰ τὴν μασχάλην ἐποχουμένην τε ἅμα καὶ συνημμέ-
νην κατά τι τοῖς ἐνταῦθα μυσὶ σάρκα μικρὰν, οὐδενὶ δὲ προσάπτειν αὐτὴν ἐκείνων εὐπόρουν, ἔδοξέ μοι κάλ-
λιον εἶναι πίθηκον ἕτερον ἀκριβῶς ἐκδεῖραι, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐν ὕδατι πεπνιγμένον οὕτως, ὡς εἴωθα πράττειν,
40 ὑπὲρ τοῦ μηδὲν θλασθῆναι τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ μορίων, ἐπειρώμην ἀποδέρειν τὸ δέρμα μόνον ἐπιπολῆς, αὐτὸ καθ'
ἑαυτὸ, μηδενὸς τῶν ὑποκειμένων ἁπτόμενος. εὑρέθη τοίνυν ἐπιτεταμένος ὅλαις ταῖς πλευραῖς μῦς λεπτὸς ὑμενώ-
δης, τὴν κάτωθεν ἀρχὴν ἔχων ὑποτεταμένην ἅπαντι τῷ κατὰ τοὺς λαγόνας δέρματι, συνεχὴς δ' ὢν ὁ μῦς οὗ-
τος τῷ περιβλήματι τῶν κατ' ὀσφὺν ῥαχιτῶν, ὅπερ ὀστοῦ τῆς ῥάχεως ἐκπέφυκε συνδέσμου φύσιν ἔχον. ὀνομάζω δ'
οὕτω τὰ τῶν ὀστῶν ἐκφυόμενα πάντα, καθάπερ τὰ τ' ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου νεῦρα, καὶ τὰς ἀπονευρώσεις δὲ τῶν
μυῶν, τένοντας καλῶ. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ εὗρον τὸν μῦν τοῦτον, εἰρήσεται γὰρ ἡ φύσις αὐτοῦ πᾶσα κατὰ τὴν οἰκείαν τά-
ξιν, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμησα, πᾶν αὐτὸ ἐκδεῖραι τοῦ ζῴου τὸ δέρμα. τοὐντεῦθεν οὖν εὗρον ὅσους ὀλίγον ἔμπρο-
σθεν εἶπον μῦς, οὐ σμικρῶν ἕνεκα χρειῶν καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως γεγενημένους, ὧν πρώτους διηγήσομαι τοὺς ὑποτεταγμέ-
νους τῷ ψιλῷ καὶ ἀτρίχῳ τῆς ἄκρας χειρὸς, ὅπερ ἔνδον αὐτῆς ἐστιν. ἐπειδὴ περὶ πρώτης ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ ποιή-
σασθαι τὴν διδασκαλίαν ὅλης τῆς χειρὸς, ἑπομένῳ τῇ τάξει τῶν γεγραμμένων ὑπ' ἐμοῦ περὶ χρείας μορίων ιζ βι-
50 βλίων. αἱ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν ἐγχειρήσεις ἀνατομικαὶ διὰ δυοῖν ὑπομνημάτων ἐγεγόνεισαν, ἔχουσαι τάξιν τὴν αὐτὴν
τῆς Μαρίνου, καὶ μέμνημαι γ' ἐκείνων ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ. νῦν δὲ ὕστερον ἐπὶ ταύτην ἀφῖγμαι συ-
χνοῦ τοῦ μεταξὺ χρόνου γεγονότος, ἐν ᾧ παντὶ περὶ τὰς ἀνατομὰς προσέχων, ὡς προσεξευρῆσθαί μοι τινὰ λεπτομε-
ρέστερον ἐξειργασμένα, καὶ μάλιστα τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας ἐκείνης εἰρημένων. ἠγνόουν γὰρ ἔτι τοὺς ἐν ἄκροις
τοῖς κώλοις μῦς τοὺς μικροὺς, ὅσοι συγκάμπτουσιν τὴν πρώτην διάρθρωσιν ἑκάστου τῶν δακτύλων, ᾤμην τε διὰ μό-
νου τοῦ περιλαμβάνοντος ἔξωθεν ὑμενώδους συνδέσμου, τοῦ, εἰς τὴν ἐσχάτην αὐτῶν φάλαγγα καθήκοντος τένοντος,
τὴν ἐνέργειαν ἐπιτελεῖσθαι ταύτην. ᾤμην δὲ καὶ τοὺς εἰς τὰ πλάγια κινοῦντας, ἕκαστον τῶν δακτύλων τένοντας,
ἀνάλογον ἔχειν τοῖς ἐκτείνουσί τε καὶ κάμπτουσιν αὐτοὺς, ὡς καταφύεσθαι μόνοις τοῖς κατὰ τὰς διαρθρώσεις μέρε-
σι τῶν ὀστῶν. ἔχει δ' οὐχ οὕτω τἀληθές. ἐκτείνοντας γὰρ ἄχρι τοῦ πέρατος ἕκαστος ἑκάστου δακτύλου μικρὰς καὶ

ἀραχνοειδεῖς αὐτῶν ἶνας ἀναφύοντες, ὧν τὰ μετὰ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ. ἐν ἄκρᾳ μὲν οὖν χειρὶ καὶ ποδὶ, ταῦθ' ἡμῖν εὑρέθη. κατὰ δὲ τὴν ὑπόλοιπον ἅπασαν πραγματείαν, οὐκ ὀλίγα τοιαῦθ' ἕτερα, περὶ ὧν εἰρήσεται κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρόν. ἐπεὶ δὲ πολλάκις ἐναντία δόξω λέγειν τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν τοῖς ἀρίστοις, ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ καὶ περὶ τοῦδε βραχέα προειπεῖν. οὐκ ἀπ' ἐμοῦ πρώτου κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἤρξατο διαφωνεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς, ἀλλ' ἐκ παλαιοῦ τοῦθ' ὑπῆρξεν αὐτοῖς, διὰ διττὴν αἰτίαν, ὅτι τε ψευδῶς ἔγραψαν ἔνιοι, καὶ ὅτι διαφόροις ἐχρήσαντο τοῖς τρόποις τῆς διδασκαλίας, δι' οὓς οἱ μὴ διαφερόμενοι πρὸς ἀλλήλους ὅσον ἐπ' αὐτῇ τῶν ἑωραμένων τῇ γνώσει, φαντασίαν διαφωνίας ἐκπέμπουσι, τοῖς ἀναγινώσκουσιν μὲν αὐτῶν τὰ βιβλία, μηδεπώποτε δὲ ἑωρακόσι μηδὲν τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων. εἴρηται μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐν τῷ προτέρῳ τῆς ἀνατομικῆς διαφωνίας. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἐπὶ βραχὺ τοσοῦτον μόνον, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπάρχει. ἀρχὴν τῷ λόγῳ ὧδε θεμένοις. ἐνίοις μὲν ἔδοξε τῶν ἀνατομικῶν, ὁπόσας ἂν ἔχει κεφαλὰς ὁ μῦς, τοσούτους εἶναι τὸν ἀριθμὸν αὐτούς. ἕτεροι δέ τινες οὐ ταῖς κεφαλαῖς προσέχειν ἀξιοῦσι τὸν νοῦν, ἀλλὰ ταῖς τελευταῖς, μετὰ τοῦ σκοπεῖσθαι τὸ μέγεθος αὐτῶν. εἴτε γὰρ αἱ πολλαὶ κεφαλαὶ συνελθοῦσαι ταχέως ἀλλήλαις, ἐργάσαντο περιγραφὴν μυὸς ἑνὸς, οὐ χρὴ τηνικαῦτα τὸν μῦν τοσούτους εἶναι νομίζειν φασὶν, ὅσος ὁ ἀριθμός ἐστι τῶν κεφαλῶν, εἴθ' αἱ τελευταὶ πλείους οὖσαι κίνησιν ἔχοιεν ὁμοειδῆ, βέλτιον εἶναι φασὶν ἕνα τίθεσθαι τὸν μῦν τηνικαῦτα. εἰ δὲ καὶ διαλύειν αὐτὸν εἰς πλείονα μόρια, κατ' εὐθυωρίαν ἕκαστον αὐτῶν ἀδύνατος εἴη, πολὺ δὴ μᾶλλον ἕνα χρῆναι φασὶ τὸν μῦν ὑπολαμβάνειν. τοιοῦτον γοῦν τι καὶ τῷ κατὰ μέσον τὸν πῆχυν ἔξωθεν ὑπάρχει μυΐ. συνεχὴς γὰρ ὢν ἑαυτοῦ καὶ εἷς ἀκριβῶς, σχίζεται κατὰ τὸν καρπὸν εἰς τεττάρων τενόντων ἀποφύσεις, ὁμοειδῆ κίνησιν ἐχόντων, εἴγ' ἐκτείνειν ἕκαστος αὐτῶν πέφυκε τὸν καθ' ἑαυτὸν δάκτυλον. εἰκότως τοι γὰρ οὖν ἅπαντες οἱ ἀνατομικοὶ τὸν μῦν τοῦτον ἕνα φασὶν εἶναι, μὴ προσέχοντες τῷ πλήθει τῶν τενόντων εἰς οὓς τελευτᾷ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐοίκασι καὶ τὸν παρακείμενον αὐτῷ μῦν, ὃς τοὺς μικροὺς δακτύλους τὴν λοξὴν κίνησιν κινεῖ, νομίζειν ἕνα, καίτοι μάλιστα δύο ἔχει κατὰ τὴν τελευτὴν ἑαυτοῦ τένοντας. ἐσφίγκται γὰρ αὐτὸς τὸ τῶν τενόντων ὑποκείμενον ἅπαν σῶμα περιγραφὴν ἑνὸς ἔχων μυός. ὡς εἴγε ἦν ὥσπερ τοῖς τένουσιν, οὕτω καὶ τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῶν μυσὶν ἡ περιγραφὴ διττὴ, πάντως ἂν που δύο μῦς ἔθεντο τοῖς ἡγουμένοις τῆς εἰς τὸ πλάγιον κινήσεως τοῖς μικροῖς δακτύλοις, ἀμέλει τὸν τὴν αὐτὴν κίνησιν κινοῦντα, τῶν ὑπολοίπων τριῶν δακτύλων, οὐχὶ ἕνα τίθενται. καίτοι γε εἴπερ ἱκανὸν αὐτοῖς ἐδόκει γνώρισμα τὸ τῶν κινήσεων ὁμοειδὲς εἰς πίστιν τοῦ, τὸν μῦν ὑπάρχειν ἕνα, πάντως που καθάπερ τὸν ἐκτείνοντα τοὺς τέσσαρας δακτύλους ἕνα τίθενται ἅπαντες, οὕτω καὶ τοὺς ἐξηγουμένους τῆς εἰς τὸ πλάγιον αὐτῆς κινήσεως, οὐ δύο μῦς ἠρίθμουν, ἀλλ' ἕνα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅταν ἔχῃ κεφαλὰς ὁ μῦς πλείους εἰς ταυτὸν ἀλλήλαις, οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς ἰούσας εἰς ἕνωσιν μυὸς ἰδίαν ἔχοντος περιγραφὴν, οὐδ' ἐνταῦθα προσέχουσι τῷ πλήθει τῶν κεφαλῶν. οὕτω γοῦν τὸν πρόσθιον πρὸς τῷ βραχίονι μῦν ἐκ δυοῖν ἀρχόμενον κεφαλῶν, ἕνα τίθενται πάντες, ὅτι καὶ τὴν τελευτὴν μίαν ἔχει, καὶ κίνησιν ἐξ ἀνάγκης ἐπ' αὐτῇ μίαν, ὅλην θ' ὡσαύτως τὴν περιγραφὴν μίαν. οὐ μὴν τούς γε τὴν γαστροκνημίαν ἐργαζομένους ἕνα τίθενται, καίτοι δι' ἑνὸς τένοντος ὑπολαμβανόντων ἐμφύεσθαι τῇ πτέρνῃ, διότι μέχρι πλείστου προήκουσιν αὐτῶν αἱ κεφαλαὶ, πρὶν εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἐλθεῖν. εἴπερ οὖν ὀρθῶς τίθενται, πολλάκις οὐκ ὀρθῇ διδασκαλίᾳ χρώμενοι περὶ μυῶν ἑτέρων, οὐ μὴν εὐθύς γε τούτου χάριν ἀγνοεῖν τις αὐτοὺς ἐρεῖ τοὺς μῦς, ὑπὲρ ὧν διηγοῦνται. οὐ μὴν οὐδὲ τὸν ἀμείνονι τρόπῳ διδασκαλίας χρησάμενον, ἐκ μόνου τούτου διαφωνεῖν τοῖς ἄλλοις ὑπολήψεται. δύο γοῦν ἐφεξῆς ἐρῶ τρόπους διδασκαλίας ἐφ' ἑνὶ πράγματι, φαντασίαν μὲν ἔχοντας οὐ σμικρὰν διαφωνίας, οὐ μὴν κατ' ἀλήθειάν γε διαφερομένους μεγάλως. λεγέσθω δὲ πρότερον ὁ ἕτερος αὐτῶν ὧδε. τοὺς μείζονας τοὺς τρεῖς δακτύλους, τόν τε ἀντίχειρα καλούμενον, καὶ τὸν λιχανὸν, καὶ τὸν μέσον εἷς κινεῖ μῦς, τὰς εἰς τὸ πλάγιον κινήσεις, ὃς ἐπὶ τὸν τοῦ μικροῦ δακτύλου τόπον, ἐκφυόμενος μὲν ἐξ ἅπαντος τοῦ κατὰ τὸν πῆχυν ὀστοῦ, τρεῖς δὲ ἀποφύων ἑαυτοῦ τένοντας πλησίον τοῦ καρποῦ, δι' ὧν εἰς τὰ πλάγια μέρη τῶν δακτύλων ἐμφυόντων, ἡ λοξὴ κίνησις αὐτῶν γίγνεται. οὗτος μὲν ὁ πρότερος τρόπος τῆς διδασκαλίας. ἕτερος δὲ ἐπ' αὐτῷ δεύτερος, ὅδε. δύο μύες ἡγοῦνται τῆς εἰς τὰ πλάγια κινήσεως τῶν εἰρημένων τριῶν δακτύλων, ἔξωθεν ἐπικείμενοι τῷ πήχει. καταφύεται δ' αὐτῶν ὁ μὲν ἕτερος εἴς τε τὸν μέσον, καὶ τὸν λιχανὸν δικρόῳ τένοντι παραπεφυκὼς ἄχρι πλείστου τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ. ὁ δὲ δεύτερος ἑνὶ τένοντι καταφύων, καθάπερ οὖν καὶ αὐτὸς εἷς ὢν, τὸν ἀντίχειρα καλούμενον δάκτυλον, ὡς ἐπὶ τὸν λιχανὸν ἄγει, τὴν μὲν κεφαλὴν ἔχων ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ πήχεως, ἐγγὺς τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, εἰς τένοντα δὲ οὐ μετὰ πολὺ τελευτῶν, ὅστις τένων παραπέφυκε τῷ προειρημένῳ μυΐ, τῷ τοὺς δύο δακτύλους κινοῦντι, τόν τε μέσον καὶ τὸν λιχανόν. αὕτη μέν σοι καὶ ἡ δευτέρα διδασκαλία. διαφέρουσι δ' ἀλλήλων, οὐκ αὐτοῖς τοῖς πράγμασι τοσοῦτον ὑπὲρ ὧν ποιοῦνται τὴν διήγησιν, ὅσον ὡς εἴρηται τῷ τρόπῳ τῆς διδασκαλίας. ἀκριβέστερος γάρ πως ἐστὶν ὁ ἕτερος, ὁ δύο μῦς εἶναι λέγων αὐτοὺς, ἐπειδὴ φαίνεται περιγραφὴν ἰδίαν ἔχων, ὁ τὸν ἀντίχειρα κινῶν μῦς. οὐ μὴν οὐδ' ἡ προτέρα διδασκαλία παντάπασιν ἀπόβλητος, ἐπειδὴ κοινωνοῦσί πως ἀλλήλοις οἱ μύες, καὶ περιέχονται συμφυόμενοι διὰ λεπτῶν ἰνῶν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ τὸν μέγαν δάκτυλον καὶ τὸν καρπὸν κινοῦντος τένοντος, ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας φαντασίαν παρέχει διαφωνίας ψευδοῦς. ἔνεστι γὰρ κἀκεῖ λέγειν ἕνα τὸν μῦν εἶναι τοῦτον. ὥσπερ οὖν εἴρηται πρὸς τῶν ἀνατομικῶν, ὅτι φαίνεται καὶ κεφαλὴν ἔχων μίαν, καὶ περιγραφὴν, ὅτιπερ ἂν ἐν τῷ τῆς κερκίδος πέρατι τῷ πρὸς καρπῷ, τοὺς δύο γεννήσει τένοντας. ἀλλά τοι καὶ τοῦτον ἄμεινον λέγειν, ὅτῳ γε ἀκριβοῦς διδασκαλίας φροντὶς, οὐχ ἕνα μῦν ὑπάρχειν, ἀλλὰ δύο, καίτοι μάλιστα συμπεφυκότες ἀλλήλων ὦσιν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄχρι τῆς εἰς τοὺς τένοντας σχίσεως. ὅτι τε γὰρ ὅλως χωρίζονται, προσηκόντως αὐτοὺς διακρίνοντός τινος, ὅτι τε διαφέροντα κατ' εἶδος μόρια κινοῦσιν, εὔλογον αὐτοὺς ὑπάρχειν δύο. κινεῖ γὰρ ὁ μὲν ἕτερος τῶν τενόντων τὸν μέγαν δάκτυλον, ὁ δὲ ἕτερος τὸν καρπὸν ὁμοειδῆ μὲν τὴν κίνησιν, οὐ μὴν ὁμοειδῆ γε τὰ μόρια. ὅτι δὲ τῇ διαφορᾷ τῶν κινήσεων, μᾶλλον ἢ ταῖς ἄνωθεν ἀρχαῖς εἰώθασιν διακρίνειν ἀλλήλους τοὺς μῦς

ἐναργῶς

φάρυγγος ἀπεδείξαντο. δύο εἰπόντες εἶναι μῦς οὐχ ἕνα, τοὺς κάμπτοντας ἅπαντας τοὺς δακτύλους, καίτοι καὶ ἡ κίνησις αὐτῶν ἐγγύς πώς ἐστιν ὁμοειδὴς, καὶ ἄνωθεν ἀρχὴ μία. ἀλλ᾽ ὅτι τὸ μὲν δεύτερον ἄρθρον ἡ ἑτέρα κεφαλὴ τῶν τενόντων, ἡ δὲ ἑτέρα τὸν πρῶτόν τε καὶ τρίτον κάμπτει. διὰ τοῦτο εἶναι δύο φασὶ τοὺς μῦς, ἡνωμένοις ἀκριβῶς ἀλλήλοις δι᾽ ὅλου τοῦ πήχεως, πρὶν εἰς τὰς τῶν τενόντων τελευτῆσαι ῥίζας, ἀλλὰ ταύτας γε προσέχον οὔσας δύο, καὶ τῇ τῶν κινήσεων διαφορᾷ. ἡ μὲν οὖν ἀκριβεστάτη διδασκαλία τούτους ἔχει τοὺς σκοπούς, οὐ μὴν ἐγκαλεῖν γε χρὴ τοῖς ἑτέρως διδάσκουσιν, ὅταν ὀλίγον αὐτῆς ἀπολίπωνται. τοὐναντίον γὰρ ἄμεινον πράττειν ἐστὶν, ἐπειδὰν ὑπὸ πολλῶν ἀνδρῶν ἐνδόξων εὑρωμέν τι γεγραμμένον, οὐ πολὺ τῆς ἀρίστης ἀπολειπόμενον διδασκαλίας, χρήσασθαι κἀκείνῳ τῷ τρόπῳ, ἕνεκα τοῦ μὴ ταράξαι τοὺς ἀκούοντας, εἰς φαντασίαν ἄγοντας διαφωνίας. ἀκριβολογεῖσθαι δὲ βουλόμενος, ἤτοι τὴν ἔνδοξον εἰπὼν διδασκαλίαν, ἐφεξῆς τῷ λόγῳ προσθήσεις, ὡς ἄμεινον, εἴ τις δύο τούτους εἰ τύχοι τοὺς μῦς ὑπολαμβάνει διὰ τὴν αἰτίαν, ἢ τὴν ἀρίστην εἰπὼν, ἐφεξῆς αὖ πάλιν προσθήσεις, ὡς ἐγχωρεῖ τοὺς δύο τούτους μῦς ἕνα τίθεσθαι, διὰ τὴν ἄχρι πλείστου σύμφυσιν. ταυτὶ μὲν οὖν ἄμεινον ἐστὶ περὶ πάντων τῶν μυῶν ἐν ἀρχῇ προειρῆσθαι. ὅπως δ᾽ ἐγχειρεῖν χρὴ γυμνάζεσθαί τε βουλόμενον αὐτὸν, ἑτέρῳ τε δεικνύντα, καιρὸς ἤδη λέγειν, ὑποδείξαντες πρότερον ἀπάτην κοινὴν παμπόλλων ἀνατομικῶν εἶναι προσποιουμένων, οἵτινες ἀνατέμνοντες ἐνίοτε ζῷον ἐκ πολλοῦ τεθνεὸς, ὡς ἐξηρᾶνθαί τε καὶ συντετάσθαι τὰ μόρια, καὶ μάλιστα τὸ περικείμενον ἔξωθεν αὐτοῦ δέρμα τείνοντες, ἤτοι γε ὑμένας, ἢ ἄλλα ἄττα σώματα, συνεπισπῶνται τινὰ μόρια τῶν ὑποκειμένων, ὥσπερ καὶ οἱ διὰ τοῦ καταφυομένου τένοντος εἰς τὸ τῆς χειρὸς ἔνδον, ἕλκοντές τε καὶ κάμπτοντες τοὺς δακτύλους. καίτοι γε αὐτοὶ λέγουσιν εἰς τὸ κινηθησόμενον ὀστοῦν χρῆναι καταφύεσθαι τὸν μῦν, ἢ τὸν τένοντα. κακῶς οὖν ἐνταῦθα, ἐπιλαθόμενοι τῶν ὀρθῶς ἑαυτοῖς εἰρημένων, κάμπτεσθαι φασὶ τοὺς δακτύλους ὑπὸ τοῦ τένοντος, οὐδεμίαν ἔμφυσιν εἰς ὀστοῦν ἔχοντος. ὅπως οὖν ἡμᾶς ἐγχειρεῖν προσήκει φυλαττομένους ὁμοίως ἐκείνοις σφαλῆναι, λέγειν ἤδη καιρός. ἀφελεῖν μὲν δηλονότι πρῶτον ἅπαν χρὴ τὸ δέρμα τοῦ τε πήχεως ὅλου καὶ τῶν δακτύλων ἔξωθεν, ἑνὸς μόνου φεισαμένους, τοῦ τῆς ἄκρας ἤδη χειρὸς ἔνδον. ἔπειτα τὰ κατὰ τὴν διάρθρωσιν τοῦ καρποῦ περιελεῖν ἐπιμελῶς, εἴπου τις ὑμὴν ὑπολείποιτο τοῦ δέρματος ἀφαιρεθέντος. ἐπιτήδειος δ᾽ εἰς τὴν τῶν τοιούτων ἀφαίρεσιν, ἡ ὀξυτέρα σμίλη, καθάπερ ἡ ἀμβλυτέρα πρὸς τὸ χωρίζειν ἀπ᾽ ἀλλήλων τοὺς μῦς. ἀρθέντων δὲ τῶν ὑμένων, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς τοῦ πρώτου κατὰ μέσον τὸν πῆχυν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι μυὸς, ὑπὲρ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ σαφέστερον, ὄψει συνδέσμους ἐπικειμένους ταῖς διαρθρώσεσιν, ἐγκαρσίους τῇ θέσει καθ᾽ ἑκάτερον τοῦ κώλου τὸ μέρος, ἔξωθέν τε καὶ ἔσωθεν, οἷς ὑπόκεινται κεφαλαὶ τενόντων, ἐκ μὲν τῶν ἔνδον μερῶν, τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους. ἐκ δὲ τῶν ἔξωθεν τῶν ἐκτεινόντων, ἑκατέρωθεν δὲ τῶν εἰρημένων συνδέσμων, ἐν μὲν τοῖς ἔνδον μέρεσι δύο μυῶν, ὁ μὲν κατ᾽ εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου τεταμένος, ὁ δὲ τοῦ λιχανοῦ κάμπτοντες τὸν καρπόν. ἐν δὲ τοῖς ἐκτὸς ὅ, τε κατὰ τὸν πῆχυν ἐκτείνων τὸν καρπὸν, εἷς μῦς, οἵ τε κατὰ τὴν κερκίδα δύο, τὸν καρπὸν ἀμφότεροι κινοῦντες. ὁ δ᾽ ἕτερος αὐτῶν καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ὃν ἔφην ἄμεινον εἶναι τίθεσθαι δύο μῦς οὐχ ἕνα, συνδέσμους δ᾽ ἔχουσι περιβεβλημένους ἐγκαρσίως αἱ κεφαλαὶ τῶν ἔξωθεν ἁπάντων μυῶν τῶν εἰρημένων. ἔστι δέ τις καὶ ἕτερος μῦς, καθ᾽ ὅλης τῆς κερκίδος ἄνωθεν ἐπιβεβλημένος, οὐκ ἔθ᾽ οὗτος τελευτῶν εἰς τένοντα τοῖς εἰρημένοις ὅμοιον, ἀλλ᾽ ἔστιν αὐτῷ τὸ κάτω μόριον πέρας, ᾧ πρὸς τὴν ἐντὸς ἐπιστρέφεται χώραν, ὑμενῶδες δέ πως μᾶλλον. οὐδεὶς τούτῳ τῷ μυῒ περιβέβληται σύνδεσμος, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἔνδον τοῖς κάμπτουσι τὸν καρπὸν, ἀλλ᾽ ὡς εἴρηται σαρκοειδής τε ἅμα καὶ ὑμενώδης γενόμενος ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς κερκίδος, εἰς τὴν ἐντὸς χώραν ἐπιστρέφεται τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως ἔγγιστα, καί σοι καλεῖν ἔξεστιν ὑμενώδη τένοντα τὴν ἀπονεύρωσιν αὐτοῦ. μέσην μὲν οὖν ἔχει τὴν θέσιν ὁ μῦς οὗτος, ὡς μήτε τῶν ἐκτὸς εἶναι, μήτε τῶν ἔνδον, ἐσχηματισμένης κατάφυσιν δηλονότι τῆς χειρός. ἄνωθεν γὰρ ἐπίκειται τῷ τε κώλῳ παντὶ, καὶ τῇ κερκίδι. διαιρούντων δ᾽ εἰς δύο χώρας πάντων τῶν ἀνατομικῶν τὰ κατὰ τὸν πῆχυν μόρια, καὶ τὰ μὲν ἔξωθεν αὐτοῦ καλούντων, τὰ δ᾽ ἔνδον, ἀκολουθεῖν ἀναγκαζόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἕνεκα τοῦ μὴ δόξαι καινοτομεῖν, ἀλλὰ τὸν μῦν τοῦτον ἐν τοῖς ἔξω μᾶλλον ἤπερ ἐν τοῖς ἔσω τίθεσθαι δικαιοῦμεν. ἔστι δέ τις καὶ ἄλλος μῦς ἔνδον τοῦ πήχεως, ὑπὲρ οὗ σαφέστερον ἀνεβαλόμην ἐρεῖν, οὐδενὶ τῶν καθόλου τὸ ζῷον ἐοικυῖαν ἔχων τὴν χρείαν, ὅτι μὴ τῶν κατὰ τὴν κνήμην ἑνί. τέτακται δὲ ἐπιπολῆς ἔνδον τῆς χειρὸς ὑπὸ τῷ δέρματι μεταξὺ πήχεώς τε καὶ κερκίδος, ὃν ἵνα μῦν εἰς τένοντα πλατὺν ἔφην τελευτῶντα, τῷ ψιλῷ τῶν τριχῶν ὑποφύεσθαι τῆς χειρός. οὗτος ὁ μῦς φαίνεταί σοι μέσος τῶν ἔνδον μυῶν, ἐπειδὰν ἀφέλῃς τὸ δέρμα. διαφέρει δὲ οὐδὲν, εἴτε τὰ ἐκτὸς ἀνατέμνειν ἐθέλοις πρότερον. ἀρξώμεθα οὖν ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦδε τοῦ μυὸς, ὃν ὑποφύεσθαί φημι τῷ δέρματι διὰ τένοντος πλατέος. ἔχει δὲ τὴν πρώτην ἔκφυσιν ὁ τένων οὗτος, οὐκ ἀσαφῆ βραχὺ πρὸ τοῦ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρου. κατὰ τοῦτο τοίνυν αὐτὸ τὸ χωρίον ἄρξαιτ᾽ ἂν τῆς ἀρίστης ἀνατομῆς αὐτοῦ. περιγέγραπταί τε γὰρ σαφῶς, καὶ κεχώρισται τῶν περικειμένων τε καὶ τῶν ὑποκειμένων μυῶν, λεπταῖς ἰσὶ περιεχόμενος, ἃς καὶ τοῖς δακτύλοις μὲν ἔστιν ἀποδεῖραι, καὶ σμίλῃ δ᾽ ἀμβλείᾳ πάνυ ῥᾳδίως ἐργάζου δ᾽ αὐτὸ, τὴν κεφαλὴν τοῦ τένοντος ἀνατείνων ὑψηλὴν, ἤτοι δι᾽ ἀγκίστρου καθέσεως, ἢ διὰ τῶν σαυτοῦ δακτύλων. ἐντεῦθεν δὲ πρῶτον μὲν ἀνατέμνειν αὐτὸν ἄνω προϊόντα, μέχρι τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως ὅθεν ἐκπέφυκεν. ἐπιτήδειαι δ᾽ ὡς εἶπον εἰς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν αἱ ἀμβλύτεραι τῶν σμιλῶν, ἔπειτ᾽ ἐγκάρσιον αὐτὸν διατεμόντας, προσεχομένης δηλονότι τῆς πρώτης ἄνωθεν ἐκφύσεως, σὺν ταῖς ἑαυτοῦ ῥίζαις ἀνατείνειν, ὑψηλὸν τὸ κάτω μέρος, ὃ διὰ τῆς ἐγκαρσίας τομῆς χωρίσαντας τῶν ὑποκειμένων, κἀνταῦθα μάλιστα πρόσεχε τῷ ἔργῳ. μετ᾽ οὐ πολὺ γὰρ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὁ τένων οὗτος ὑποφύεται τῷ τῆς χειρὸς ἔνδον δέρματι. κατὰ τοῦτο αὐτὸ τὸ χωρίον ἔνεστί σοι διττὴν ἐγχείρησιν ποιήσασθαι, προτέρα μὲν ἐν ᾗ συνεχόμενον τῷ δέρματι τὸν πλατυνθέντα τένοντα συναφαιρήσεις αὐτὸν χωρίζων τῶν ὑποκειμένων σωμάτων διὰ σμίλης ὀξυτέρας. ἑτέραν δ᾽ ὅταν ἀπολύσῃς τὸ δέρμα τοῦ τένοντος, ἐπιβεβλημένον αὐτὸν ἐῶν τοῖς ὑποκειμένοις σώμασι τοῦ τένοντος. ἑκατέρως γὰρ ἡ φύσις αὐτοῦ φαίνεται. καὶ ὅταν γε μόνον ἀποχωρίσῃς αὐτοῦ τὸ δέρμα, πειρῶ καὶ τὸν τένοντα μόνον

αὖθις ἀφαιρεῖν τῶν ὑποκειμένων. ἐναργέστατα γὰρ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ φανεῖται γινόμενος ἐκ τοῦ πρώτου μυός. ὑποτέτακται δὲ καὶ τῶν δακτύλων ἁπάντων τῆς ἔνδον ὁ τένων οὗτος, ὅρον ἔχων τὴν γραμμὴν ἐκείνην, ἔνθα συμβάλλει τὸ ψιλὸν τῆς χειρὸς, τῷ πέριξ αὐτοῦ δέρματι, τῷ τὰς τρίχας φύοντι. μετὰ δὲ τὸν τένοντα τοῦτον, ὃν ἔφην ὑποφύεσθαι τῷ ψιλῷ τῆς χειρὸς, πλατυνθέντα θεάσῃ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα διανεμόμενα τοῖς ἐνταῦθα χωρίοις. ὑμένες δὲ καὶ τούτοις ἐπίκεινται, μεθ' ὧν ἐξαιρήσεις αὐτὰ μετά γε τὴν τῶν μυῶν ἀνατομήν. ὑπόκεινται γὰρ οἱ τοὺς δακτύλους κάμπτοντες τένοντες ἀπὸ δυοῖν ὁρμώμενοι κεφαλῶν, ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τῷ χωρίῳ κείμενοι, ἐν ᾧ τόν τε σύνδεσμον ἔφην τετάχθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ κεφαλὴν τοῦ πλατυνομένου τένοντος, ὑπὲρ οὗ πέπαυμαι λέγων. τούτων οὖν ὑποκειμένων τῶν κεφαλῶν, ἡ μὲν ἑτέρα τέτταρας ἀποφύει τένοντας, ἐμφυομένους τοῖς δακτύλοις ἅπασι, πλὴν τοῦ μεγάλου κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας φάλαγγος, ὑφ' ὧν τενόντων κάμπτεται τὸ δεύτερον ἄρθρον αὐτῶν. ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ ταύτην κειμένη κεφαλὴ τοῦ τένοντος, εἰς πέντε μόρια σχισθεῖσα, καθ' ἕκαστον ἰσχυρόν τι πρόβλημα αὐτοῦ ἄχρι τῆς ἐσχάτης φάλαγγος ἀφικνούμενον τῶν δακτύλων, ἐνταῦθα καταφύεται. περιέχει δὲ ἅπαντας τοὺς τένοντας ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον ἰσχυρόν τι πρόβλημα, πολὺ μὲν αὐτοῦ τοῦ τένοντος σκληρότερον, ὑμένι δὲ ἐοικὸς παχεῖ. καί σοι καλεῖν ἔξεστιν, ὡς ἂν ἐθέλῃς τὸ σῶμα τοῦτο, καὶ σύνδεσμον, καὶ ὑμένα, καὶ κατὰ σύνθετον προσηγορίαν ὑμενώδη σύνδεσμον, ἢ ὑμένα σκληρόν. ἔξεστι δὲ καὶ περίβλημα τῶν τενόντων, ἀμφίεσμά τε καὶ σκέπασμα, καὶ χιτῶνα προσαγορεύειν αὐτόν. ἐπισπώμενόν γε μὴν, μετὰ τὴν σχισθεῖσαν κεφαλὴν ἕκαστον τῶν τενόντων, ἅμα τῷ λελεγμένῳ περιβλήματι θεάσῃ, διὰ μὲν τῶν ὑποτεταγμένων τενόντων, ἐποχουμένων αὐτῶν τοῖς ὀστοῖς δακτύλων, τήν τε πρώτην διάρθρωσιν ἑκάστου δακτύλου, καὶ τὴν τρίτην καμπτομένην, ὡς ἂν ἐμφυομένων κατὰ τοῦτο τῶν τενόντων. τὴν πρώτην δὲ διὰ τοῦ περικειμένου συνδέσμου προσεστηριγμένην τοῖς ὀστοῖς, οἵ γε μὴν ἐποχούμενοι τούτῳ τέτταρες τένοντες, τὸ μέσον ἄρθρον μόνον κάμπτουσι τῶν τεττάρων δακτύλων, ὡς ἂν τῇ κεφαλῇ τῆς δευτέρας ἐμφυόμενοι σκυταλίδος. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν ὀστῶν λόγοις, ὡς σκυταλίδας τε καὶ φάλαγγας ὀνομάζουσιν οἱ ἀνατομικοὶ τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ. θεάσει δὲ αὐτῶν τὰς ἐμφύσεις, ἀφελὼν τὸν περικείμενον ἐν κύκλῳ τοῖς τένουσι σύνδεσμον. οἱ μὲν ὑποβεβλημένοι τένοντες οἱ τοῖς ὀστοῖς τῶν δακτύλων αὐτῶν ἐπικείμενοι, χωρὶς τοῦ σχισθῆναι τὴν εἰς τὸ τρίτον ὀστοῦν ἑκάστου δακτύλου κατάφυσιν ἴσχουσιν. οἱ δ' ἐπικείμενοι, τούτῳ οἱ τέσσαρες, εἰς μὲν τὸ δεύτερον ὡς εἴρηται, καταφύονται τῶν ὀστῶν, ἅτε δὲ φθάνοντες ὑποβεβλῆσθαι καθ' ἕκαστον τοῦ προτέρου τένοντος τοῦ μείζονος, ἕκαστος δίχα σχισθεὶς, περιβαίνει τε τὸν ὑποτεταγμένον τένοντα, καταφύεταί τε τοῖς πλαγίοις μέρεσι τῶν δευτέρων ὀστῶν. ἴδιον δ' ἐξαίρετον ἔχει παρὰ τοὺς ἄλλους δακτύλους ὁ μέγας, ὅτι τε παρὰ τῶν ὑψηλοτέρων οὐδὲν ἥκει πρὸς αὐτὸν, ὅτι τε τὸ τῶν μορίων ἀποβλάστημα τούτῳ μόνῳ τῷ δακτύλῳ, καθ' ἑκάτερόν τι γίνεται μέρος, οὐ κατὰ τὴν κοινὴν ἁπάντων κεφαλήν. ἀκριβῶς οὖν προσέχων τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς, ἐν αὐτῷ κατάσκεψαι τὸν εἰς τὸν μέγαν δάκτυλον ἀποσχιζόμενον τένοντα τῶν συμφυῶν τεττάρων. οὐ μὴν εἰς τὸ πρῶτόν γε ἄρθρον αὐτοῦ παραγίνεται, καθάπερ ἐκείνων ἕκαστος εἰς τὸ αὐτοῦ κατ' εὐθύ. τῷ δευτέρῳ δὲ ἐπιβαίνων, εἶτ' ἐκτεινόμενος ἄχρι τοῦ τρίτου, τοῦτο μὲν ὁμοίως ἐκείνοις τῇ καταφύσει κινεῖ. τὸ δεύτερον δ' αὐτὸ τοῦ πρώτου, διὰ τοῦ περικειμένου χιτῶνος ἔξωθεν αὐτῷ. καὶ χρὴ τέμνειν τὸν χιτῶνα τοῦτον ὅταν ἀπολύῃς τῶν τενόντων ὀξείᾳ σμίλῃ κατὰ τὸ μῆκος. εἰ γὰρ καὶ σφαλείης τι περὶ τὴν χειρουργίαν κατ' εὐθεῖαν εἰ οὐ τέμνεις, ἀλλ' ἐγκάρσιον ὅλον ἀποτεμεῖς τὸν ὑποβεβλημένον αὐτῷ τένοντα. ἐν δὲ τῷ τείνειν ὡς εἴρηται, πρὸς τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς τοὺς τένοντας ἅμα τοῖς περικειμένοις ἀμφιέσμασιν, ἤτοι πρόσφατος ἱκανῶς ὁ πίθηκος ἔστω, πρὶν ξηρανθέντας τε καὶ σκληροὺς γινομένους τοὺς δακτύλους ἀντιβαίνειν τοῖς ἕλκουσι τένουσιν, ἢ καταχέων ὕδωρ θερμὸν ὁμοίως ἐργάζου τοῖς προσφάτοις αὐτοῦ, ἢ μαλάττων τε καὶ διακινῶν ταῖς αὐτοῦ χερσὶν ὅταν ὦσι μετρίως σκληροί. σαφέστερον δ' ἂν μάθοις ἑκάστου τὴν ἐνέργειαν, εἰ περιτέμοις ἅπαντα τὰ πέριξ σώματα τῶν δακτύλων. αὕτη μὲν ἐγχείρησις ἔστω σοι περὶ τοὺς ὑποβεβλημένους τῷ συνδέσμῳ τένοντας. τῶν δ' ἄλλων δύο μυῶν, ὑφ' ὧν ὁ καρπὸς κάμπτεται, τῆς μὲν ἀνατομῆς ἄρχεσθαι μικρὸν ἀνωτέρω τῆς διαρθρώσεως. ἐνταῦθα γὰρ ἀπονευροῦνταί τε σαφῶς, καὶ τὰς περιγραφὰς τῶν ἐκφυομένων τενόντων ἐναργεῖς ἔχουσιν. χωρίζων δ' αὐτοὺς τῶν ὑποκειμένων τε καὶ περικειμένων σωμάτων, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, μέχρι τῆς ἄνω τε καὶ κάτω τελευτῆς, αὐτοὺς μὲν τοὺς τένοντας ὄψει καταφυομένους τοῖς κατωτέροις τῆς διαρθρώσεως, τὰς κεφαλὰς δὲ αὐτῶν, ἀνηκούσας ἐπὶ τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν. ὁ μὲν οὖν ἕτερος τῶν τενόντων εἰς τὸ κατ' εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου κατὰ τὸν καρπὸν, ὀστοῦν ὄρθιόν τε καὶ χονδρῶδες ἐμφύεται. κεῖται δὲ τὸ ὀστοῦν τοῦτο κατὰ τὴν γραφοειδῆ τοῦ πήχεος ἀπόφυσιν, ἣν ἔθος τοῖς ἀνατομικοῖς ὀνομάζειν στυλοειδῆ. ὁ δ' ἕτερος τῶν τενόντων εἰς βάθος μὲν αὐτίκα δύεται μετὰ τὴν διάρθρωσιν, ὡς δόξαι τινὰ τὴν κατάφυσιν αὐτοῦ εἴς τι τῶν ὀστῶν τοῦ καρποῦ ποιεῖσθαι. φανεῖται δ' ἀνατέμνοντί σοι τοὺς ἐπικειμένους αὐτῷ συνδέσμους, ἐφ' ἕν τι τῶν κατὰ τὸ μετακάρπιον ὀστῶν ἀφικνούμενος, ὃ προτέτακται τοῦ λιχανοῦ δακτύλου, καὶ τούτῳ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐμφυόμενος. οὗτοι μὲν οὖν οἱ πέντε μύες ἅπασαν τὴν ἐντὸς χώραν κατειλήφασιν τοῦ πήχεος. ἀρθέντων δ' αὐτῶν οἱ τὴν κερκίδα κινοῦντες φανοῦνται, περὶ ὧν ὕστερον ἐρῶ. νυνὶ δὲ πρότερον ἐπὶ τοὺς ἐκτὸς τοῦ πήχεος ἀφίξομαι τῷ λόγῳ μῦς, ἐκεῖνο μόνον ἔτι προσθεὶς, ὅτι τῶν ἔνδον μυῶν τὰς μὲν ἄνωθεν ἐκφύσεις, εἴτε ἀφαιρεῖν, εἴτε φυλάττειν ἐθέλοις, ὁποτέρως ἂν βουληθῇς, οὐδὲν βλάψεις τὴν ἑξῆς ἀνατομήν. ὅσοι δ' εἰς τοὺς δακτύλους ἐμπεφύκασι τένοντες, ἔα προσκεῖσθαι χάριν τοῦ φανῆναι τοὺς ἐν ἄκρᾳ χειρὶ μῦς τοὺς μικροὺς, δυναμένους μὲν καὶ πρὸ τῆς τῶν ἐκτὸς ἀνατομῆς εὑρεθῆναι, καθ' ὃν ὑφηγήσομαι τρόπον. ἄμεινον δ' ὅμως, ἁπάντων ὑστάτους αὐτοὺς ἀνατέμνειν, ὡς ἐπιδείξω τοῦ λόγου προϊόντος. ἡ δ' οὖν τῶν ἐκτὸς ἀνατομὴ, κατὰ τήνδε τὴν ἐγχείρησιν γιγνέσθω. μετὰ τὸ δέρμα τά τ' ἀγγεῖα ὅμως, καὶ τὰ νεῦρα τὰ ἐπιπολῆς, ἃ σὺν τοῖς ὑμέσιν ἀφελὼν, ὄψει σαφῶς ἐγκαρσίους συνδέσμους τέτταρας, ἕνα μὲν τόν τε τοῦ πήχεός τε, καὶ κερκίδος πέρας συνδοῦντα, δεύτερον δ' ἐπὶ μόνου τοῦ πήχεος, ὑπὸ κάτω τοῦ προειρημένου, καὶ δύο ἄλλους ἐπὶ μόνης τῆς κερκίδος. ἀλλὰ πρότερόν γε τέμ-

νειν αὐτῶν διὰ βαθείας τομῆς, εἶθ' ἑκατέρωσε περιστέλλειν τὰ διὰ τῆς τομῆς ἀλλήλων ἀφεστῶτα μόρια τοῦ συνδέσμου πρὸς
τὴν ἰδίαν ἑκατέρων ῥίζαν, ἢ τελέως ἐκκόπτειν αὐτό. μετὰ δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν ἀνατείνειν εἰς ὕψος ἀγκίστρῳ κε-
φαλὴν τενόντων τεττάρων ἐκτεινόντων τοὺς δακτύλους, αὐτοῦ τοῦ μεγάλου, μέσων τῶν ἄλλων κειμένων. δεύτερον
δὲ, τὴν τοὺς μικροὺς δύο τῶν ἄλλων δακτύλους ἀπάγουσαν εἰς τὸ πλάγιον, εἰς δύο δηλονότι τένοντας ἐσχισμέ-
νην. οὐδὲν δὲ διαφέρει κἂν ἐπὶ τὸ κάτω τῆς χειρὸς ἀπάγειν τὶς εἴπῃ τὴν κίνησιν ταύτην, ἐὰν ἐσχηματισμένην αὐτὴν
ἐπινοεῖν κατὰ φύσιν, ὡς Ἱπποκράτης ἐδίδαξεν. εἶτα τὴν ὑπόλοιπόν σε χρὴ τὴν τρίτην ἀνατείνειν, ὁμοίας κινήσεως
ἐξηγουμένην τοῖς μείζοσι τρισὶν δακτύλοις. ἡ μὲν δὴ πρώτη κεφαλὴ τῶν τενόντων ἑνὸς ἐκπέφυκε μυὸς, ὥσπερ
καὶ ἡ δευτέρα. τὴν τρίτην δὲ ἐνεσί σοι δίχα τέμνοντι, τὴν μὲν τοὺς δύο δακτύλους, λιχανόν τε καὶ μέσον κινοῦσαν
κεφαλὴν, ἑνὸς ἐκφυομένην εὑρίσκειν μυός. τὴν δὲ τὸν μέγαν, ἑτέρου. καὶ οὕτως ἔσονται αὖ τέσσαρες ὑπὸ τῶν προει-
10 ρημένων συνδέσμων μύες. ἑξῆς δὲ τούτων ἐστὶ, κατὰ μὲν τὸν μικρὸν δάκτυλον ὁ τὸν καρπὸν ἐκτείνων μῦς, δι'
ἑνὸς τένοντος ἐμφυομένου τῷ προτεταγμένῳ τοῦ μικροῦ δακτύλου κατὰ τὸ μετακάρπιον ὀστῷ, περιέχει δὲ αὐτὸν
οὐκ ἰσχυρὸς σύνδεσμος, ἐν μόνῃ τῇ τοῦ πήχεως ἀποφύσει τὴν γένεσιν ἔχων. κατὰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἕτερος κἀν-
ταῦθα σύνδεσμος ἰσχυρὸς σφίγγει κεφαλὴν τενόντων δυοῖν, εὐρύθμως πάνυ τοῦ τῆς κερκίδος ὀστοῦ, κατὰ τὴν ἀπό-
φυσιν ἐγγλυφέντος, εἰς ἴσην κοιλότητα τῷ πάχει τῆς κεφαλῆς τῶν τενόντων. καταφύεται δ' ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν,
εἰς τὸ προτεταγμένον ὀστοῦν τοῦ μεγάλου δακτύλου, κατὰ τὸν καρπὸν, ὁ δ' ἕτερος εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν δάκτυλον,
αὐτίκα μετὰ τὴν πρώτην διάρθρωσιν. ἐκπεφυκέναι δὲ τοὺς δύο τούτους τένοντας, εἴθ' ἑνὸς εἴποις μυὸς, εἴτε δυοῖν,
οὐδὲν βλάψεις μέγα τὴν ἀνατομήν. ἄμεινον μὲν τοῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένοις λόγοις προσέχοντας τὸν νοῦν,
ἐκ δύο φάναι γεννᾶσθαι μυῶν, τοὺς δύο τούτους τένοντας ἀλλήλοις συμφυεῖς. καὶ γὰρ καὶ χωρίσεις αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων,
ἢν ἐπιμελῶς ἀνατέμνειν ἐθέλῃς. ὥσπερ γε καὶ τοὺς προειρημένους δύο, δι' ὧν ἡ λοξὴ κίνησις ἐγγίνεται τοῖς τρισὶ δακτύ-
20 λοις τοῖς μείζοσιν. ὁ δ' ὑπόλοιπος, τῶν ἐκτὸς τοῦ πήχεως μυῶν, ὁ τὸν καρπὸν ἐκτείνων ἄκρῳ τένοντι καταφυόμε-
νος τῷ πρὸ τοῦ λιχανοῦ καὶ μέσου δακτύλου μετακαρπίῳ, τὴν κεφαλὴν τοῦ τένοντος ἐστηριγμένην ἐπὶ τῆς κερκί-
δος ἔχει, πλησίον τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. οὕτως μὲν οὖν ὀκτὼ γενήσονται μύες, οἱ τὸν πῆχυν ὅλον ἔξω-
θεν κατειληφότες, ἐκείνους δὲ ἕξ. ἑπτὰ δὲ, εἴτις ὑπὸ δυοῖν μὲν μυῶν φαίη κινεῖσθαι τοὺς τρεῖς δακτύλους τοὺς μεγάλους,
ὑφ' ἑνὸς δὲ τοῦ κατὰ τὴν κερκίδα, τόν τε καρπὸν καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον. ὅπως δὲ παραφύεται τοῖς κατὰ τὸν πῆχυν
ὀστοῖς ἕκαστος τῶν μυῶν, εἴρηται μὲν κἀν τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ, καὶ λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ λό-
γῳ. καὶ μέντοι καὶ περὶ τῆς τῶν ἄνωθεν ἐκφύσεως, εἰρήσεται καὶ νῦν, ὡς ἐν ἐκείνῳ γέγραπται τῷ βιβλίῳ. δῆλον γάρ ἐστι
ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν χρὴ λέγειν τὰ αὐτά. κατὰ μὲν τὸν ἔξω κόνδυλον τοῦ βραχίονος τρεῖς εὑρήσεις κεφαλὰς μυῶν, ὑψη-
λοτάτας μὲν, τοῦ τὰς τέτταρας δακτύλους ἐκτείνοντος, ταπεινοτάτας δὲ, τοῦ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀνακλῶν-
τος τὸν καρπόν. μέσην δ' αὐτῶν, τὴν τῶν δύο δακτύλων τῶν μικρῶν. ὑπὸ δὲ τούτοις ἔνδον ἤδη κατὰ τὸ βάθος οὐκ ἔτι
30 ἐπιπολῆς τοὺς δύο μῦς εὑρήσεις ἀλλήλοις συμφυεῖς τῶν τριῶν δακτύλων, ὅλου τοῦ κατὰ τὸν πῆχυν ἐκπεφυκότας
ὀστοῦ. τὸν μὲν οὖν τῶν δύο δακτύλων, ἐκ τοῦ πλείστου μέρους, τὸν δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦ μεγάλου κατὰ τὴν ἄνω τελευτήν.
ἐπίκειται δὲ τούτῳ ὁ συμφυὴς τῷ τοῦ καρποῦ μυΐ, ὁ τοῦ μεγάλου μὲν ἀνατείνων δακτύλου τὴν κεφαλὴν, αὐτὸς δὲ
τὸ βάθος ὅλον κατειληφὼς τῆς μέσης χώρας ἀμφοτέρων τῶν ὀστῶν κερκίδος τε καὶ πήχεως. ὅν τινα μῦν ἄρχεσθαι μὲν ἀνα-
τέμνειν, ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἶπον, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν χώρας. ἀνατέμνοντα δὲ καὶ περιφερομένως
τῶν ὑποκειμένων ἀποδέροντα, δεῖ προσέχειν ὑμένι συνδέσμου φύσιν ἔχοντι μεταξὺ πήχεως καὶ κερκίδος ἐκτεταμέ-
νῳ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν ὀστῶν, ὃς δὴ καὶ διορίζει, τά τ' ἔξω καὶ τὰ ἔνδον τοῦ κώλου. κατὰ τοῦτον γὰρ ἐποχούμενον τοῦ συν-
δέσμου τὸν μῦν τοῦτον εὑρήσεις, καὶ συμφυόμενον αὐτῷ. βέλτιον δ' ἴσως εἰπεῖν ἐστιν ἐκφυόμενον ἐξ αὐτοῦ. τοῦτον οὖν
ὡς ἔφην τοῦ ὑποκειμένου συνδέσμου καλῶς ἀποξέσας, καὶ τοῦ συμφυοῦς ἀποκρίνας μυὸς, εὑρήσεις ὑποκείμενον αὐ-
τῷ λοξόν τινα μῦν μικρὸν, ἐκ τοῦ πήχεως εἰς τὴν κερκίδα διήκοντα, περὶ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. πρότερον γὰρ ἐπὶ τὸν
40 τοῦ εἰρημένου μυὸς ἔρχεσθαί σε χρὴ συμφυῆ μῦν, τὸν ἐπικείμενον μὲν αὐτῷ, παρατεταμένον δὲ τῷ τῆς κερκίδος ὀστῷ
παντὶ, καὶ παραπεφυκότα δι' ὅλου. τὸ δ' ἄνω πέρας αὐτοῦ καὶ τοῦ πήχεως βραχύ τι συνεφάπτεται. μετὰ δὲ τοῦτον ἀνα-
τέμνειν σε χρὴ τὸν ὑψηλότερον αὐτοῦ μῦν, ἐπιπεφυκότα τε τῷ προειρημένῳ, καὶ παραπεφυκότα τῇ κερκίδι, περὶ οὗ
πρόσθεν εἶπον, ὡς δίκρους αὐτοῦ τένων ἀποφυόμενος εἰς τὸ πρὸ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μέσου δακτύλου μετακάρπιον ἐμ-
φύεσθαι, τούτου τοῦ μυὸς τὴν ἄνω τελευτὴν κατὰ τὸ ὑψηλότατον εὑρήσεις τοῦ ἔξω κονδύλου μέρος τοῦ βραχίονος, ἀνα-
βαίνουσαν ἤδη κατά τι καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὑπερκείμενον τοῦ κονδύλου μέρος τοῦ βραχίονος. τὸν δὲ καὶ τούτου καὶ τῆς
κερκίδος αὐτῆς ἄνωθεν ἐπιτεταμένον μῦν τὸν ἴδιον τῆς κερκίδος τὸν ὑπτίαν ἐργαζόμενον ὅλην τὴν χεῖρα τὴν ἔκ-
φυσιν ἀνωτέρω, τοῦ δὲ συνεχομένην τε καὶ συμφυῆ τῇ προειρημένῃ λαμβάνοντα, κατασκέπτου. μάλιστα γὰρ ἐνταῦ-
θα συγχεῖται, καὶ διαφθείρεται τὸ ἔργον, ἐπειδὴ καὶ τὸ πέρας τοῦ μυὸς τούτου γιγνόμενον ὑμενῶδες ἐγκαταδύεται τοῖς
ταύτῃ μυσὶ τοῦ βραχίονος. ἐὰν οὖν αὐτὸ καὶ μὴ πειρᾶσθαι κατὰ τὴν τοῦ πήχεως ἀνατομὴν ἐξευρίσκειν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὅταν
50 ἐπὶ τοὺς τοῦ βραχίονος ἀφίκῃ μῦς, ἔπειτα γυμνώσῃς πρῶτον ἐν αὐτῷ τὸν πρόσθιον ὡς εἴρηταί σοι τότε. καὶ τὴν τοῦ
προκειμένου κατὰ τὸν λόγον τόνδε ἐμφυομένην εὑρήσεις κεφαλὴν τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ διὰ λεπτοῦ συνδέσμου. τὸ πλεῖ-
στον δὲ ταύτης ἐποχεῖταί τε καὶ παραπέφυκε τοῖς κατὰ τοῦτο μυσὶ τοῦ βραχίονος. οἱ μὲν οὖν ἔξωθεν τοῦ πήχεος μύες,
τοιαύτας τινὰς ἔχουσι τὰς κεφαλάς. τῶν δὲ ἔνδον, ὁ μὲν κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον κάμπτων τὸν καρπὸν, ἀπὸ τοῦ
κονδύλου τοῦ βραχίονος ἄρχεται τοῦ ἔνδον, ἐφαπτόμενός τε καὶ τοῦ πήχεως, ὁ δὲ κατὰ τὸν λειπὸν μέγαν, ἐκ μὲν ταυτοῦ
κονδύλου τὴν ἀρχὴν ἐπέχειν πέφυκε. μεταξὺ δὲ ἀμφοτέρων τῶν κεφαλῶν, ἡ τοῦ καθήκοντος εἰς τὸ δέρμα τῆς χειρὸς
μυὸς ἔκφυσις τέτακται. καὶ ταύτῃ πάλιν ὑπόκεινται τῶν δύο μυῶν τῶν τοὺς δακτύλους κινούντων αἱ κεφαλαὶ, τὴν
μεταξὺ χώραν ἅπασαν ἀναπληρούντων, πήχεώς τε καὶ κερκίδος. ὁ μὲν οὖν μικρότερος αὐτῶν καὶ μέσος, ἀκριβῶς
τέτακται, καὶ τῆς ἔνδον ἐκφύεται κεφαλῆς τοῦ βραχίονος ἐφαπτόμενός πως βραχὺ καὶ τοῦ πήχεως. ὁ δὲ μόνος ὑποβέ-

βάλλεται τούτῳ, κατειληφὼς ὅπερ τε διὰ βάθος ἅπασαν τὴν μεταξὺ χώραν κερκίδος τε καὶ πήχεως. καὶ μέντοι καὶ συμ-
φυόμενος ἑκατέρῳ τῶν ὀστῶν, τῷ τε πήχει, κατὰ τὰ πρὸς ἀγκῶνα μέρη, καὶ περιφυόμενος τῷ καρπῷ εἰς τοῦτο τὸ μέ-
ρος κατ' εὐθὺ τῆς εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐμφύσεως. ἔστι δὲ ἄλλο αὐτοῦ μέρος ὃ τὴν μὲν ἀρχὴν αὐτὴν ἔχει τῷ προει-
ρημένῳ μυῒ τῷ τοὺς τέτταρας δακτύλους κινοῦντι. κατ' εὐθὺ δὲ τέτακται τοῦ λιχανοῦ, καθάπερ γε καὶ τὸ τρίτον αὐ-
τοῦ μέρος τοῖς αὐτοῖς δακτύλοις. ὅπερ δὴ καὶ μέγιστόν ἐστιν καὶ τὴν μεταξὺ χώραν κατείληφε κερκίδος τε καὶ
πήχεως. ἐὰν δὴ καὶ τοῦτον τὸν μῦν ἀκριβῶς ἀνατέμῃς, αὐτοῦ τοῦ λοξοῦ περὶ οὗ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀνεβαλόμην ἐρεῖν, νῦν
γε καιρὸς ἥκει τῷ λόγῳ. τῶν γάρ τοι προειρημένων ἁπάντων μυῶν ἀρθέντων, οἱ τῆς κερκίδος ἴδιοι φαίνονται μύες.
δι' ὧν ὑπτία τε καὶ πρηνὴς ἡ σύμπασα χεὶρ γίνεται. τέτταρες δ' εἰσὶν οἱ σύμπαντες. δύο μὲν εἰς τὰ πρῶτα μέρη
τῆς κερκίδος ἴδιοι φαίνονται, δύο δ' εἰς τὰ πρῶτα τοῦ καρποῦ πέρατα. καὶ τῶν γε δύο τῶν πρὸς τῷ καρπῷ τὸν ἕτε-
ρον αὐτῶν ἰδεῖν τοῦτον ὑπάρχοντα τὸν μεταξὺ κερκίδος τε καὶ πήχεως, τὸν λοξόν, οὗ τὴν μὲν κεφαλὴν εὑρήσεις ἐκ- 10
φυομένην τοῦ πήχεως, τὸ πέρας δὲ ἐμβάλλοντα εἰς τὴν κερκίδα. ταύτην γὰρ πέφυκε κινεῖν. ὡς εἴ γε ὑπτίαν θεὶς
τὴν χεῖρα, τείνειν τε ἐθέλοις τὴν κεφαλὴν τοῦ μυὸς τοῖς σεαυτοῦ δακτύλοις λαβόμενος, ὅπερ ἐπὶ πάντων ἐκέλευσα
ποιεῖν, περιστρεφομένην ἐπὶ τὸ πρηνὲς ὅλην ὄψει τὴν χεῖρα, καθάπερ γε καὶ εἰ τὸν ἀντιτεταγμένον ὅλῃ τῇ κερκίδι
τὸν εἰς τὸν βραχίονα τὴν κεφαλὴν ἀνήκουσαν ἔχοντα, τείνειν ἐθέλοις ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὑπτίαν ἐργάσῃ καὶ οὕτως ὅλην
τὴν χεῖρα. δύο γὰρ οὗτοι μύες εἰσὶν ἀντιτεταγμένοι ταῖς ἐνεργείαις. ἀμφότεροι δὲ κινοῦνται τὸ κάτω πέρας τῆς
κερκίδος. ἀλλ' ὁ μὲν μακρότερος αὐτῶν καὶ σαρκωδέστερος, καὶ τὰ πάντα μόνος ἐπιβεβλημένος ἄνωθεν αὐτοῦ καὶ
περιστρέφων ἐκτός, τὴν ἐπὶ τὸ ὕπτιον σχῆμα φορὰν ἐργάζεται τῆς χειρός, διὸ καὶ τοῖς ἔξωθεν αὐτὸν συναριθμοῦμεν. ὁ
δ' ἕτερος ἔσω περιάγων τὴν κερκίδα τῆς ἐπὶ τὸ πρηνὲς ἡγεῖται φορᾶς τῇ χειρί. λοιποὶ δὲ δύο μύες, οἳ τὸ τῆς κερκί-
δος ἄνωθεν κινοῦντες, ἀντιτεταγμένοι πῶς εἰσὶ καὶ αὐτοί, λοξὴν τὴν θέσιν ἔχοντες, ὁ μὲν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τε-
ταγμένος ἐκ τοῦ κονδύλου τοῦ βραχίονος ἐκφυόμενος, ὃς καὶ συμφυής ἐστι τῇ κεφαλῇ τοῦ κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον 20
κάμπτοντος τὸν καρπὸν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν ὁρμώμενος τοῦ κονδύλου, ὁ δὲ ἕτερος, ὁ ἔξωθεν μέν ἐστιν, ἐλάτ-
των δὲ τοῦδε, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐγκαρσίαν τὴν θέσιν ἔχει τῶν ἰνῶν, ἐμφύεταί τε τοῖς ὑψηλοτέροις τῆς κερκίδος
διὰ νευρωδεστέρου πέρατος, ἤπερ ὁ πρότερος εἰρημένος ὁ ἔνδον, ὃς συνεχῆ μὲν αὐτῷ τὴν κατάφυσιν εἰς τὴν κερ-
κίδα ποιεῖται, κατωτέρω δὲ τεταγμένος· ὥστε μέχρι τοῦ μέσου πολλάκις ὀλίγου δεῖν ἐκτείνεσθαι τῶν περὶ τὴν κερκίδα
μερῶν. εὔδηλον δ' ὅτι τοῦ μὲν ἔνδον ταθέντος ἐπὶ τὸ πρηνὲς ἡ χεὶρ περιάγεται, τοῦ ἔξωθεν ἐπὶ τὸ ὕπτιον, ὃς ἐκπέ-
φυκεν ἐκ τοῦ περὶ τὸ ἄρθρον ὑμενώδους συνδέσμου, προσεφαπτόμενός τι καὶ τοῦ πήχεως. εἴρηνται δέ μοι πάντες
οἱ κατὰ τὸν πῆχύν τε καὶ τὴν κερκίδα μύες ἐν κύκλῳ, καί σοι λοιπὸν ἰτέον ἐστὶν ἐπὶ τοὺς κατὰ ἄκραν τὴν χεῖρα τοὺς
μικρούς. τῶν μὲν οὖν ἐκτὸς μυῶν συναφαιρεῖν σε χρὴ καὶ τοὺς τένοντας ἅπαντας, ἄχρι τῶν περάτων ὧν ἔχουσι καθ'
ἕκαστον δάκτυλον, οὐ μὴν ἁπάντων γε τῶν ἔνδον, ἀλλὰ πρότερον ἐπισκεψάμενον τοὺς παραπεφυκότας τοῖς τὸ τρί-
τον ἄρθρον κινοῦσι τένουσι μῦς τοὺς μικρούς, τότ' ἤδη πάντας ἀποτέμνειν αὐτούς. οἱ γάρ τοι μύες οὗτοι, τὴν ἀρ- 30
χὴν μὲν ἔχουσιν ἐκ τῶν τεττάρων προειρημένων ἀμφιεσμάτων ἑκάστῳ τένοντι, καθήκουσι δέ γε εἰς τὰ πλάγια μέ-
ρη τῶν δακτύλων ἀποφύοντες τένοντα, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται πάνυ λεπτόν. ἀπὸ τοῦ σαρκώδους οὖν αὐτοῦ
ὃς κατὰ τὴν πρώτην ἐστὶν ἔκφυσιν ἀρχόμενος εἴ τις ἀνατέμνων ἐπιμελῶς ἀποδέρων τε τῶν παρακειμένων μορίων,
ἐξευρήσει τὸν μικρὸν τένοντα παραφυόμενον ἅπαντι τῷ δακτύλῳ. τέσσαρες δ' ὥσπερ οἱ τένοντες οὗτοι, καὶ οἱ
μύες εἰσίν, οἵδε μικροῦ καὶ παραμέσου, καὶ μέσου, καὶ λιχανοῦ δακτύλου. τὸν γάρ τοι μέγαν ἕτεροι κινοῦσιν ὀκτὼ
μύες, ὁ μὲν ἀπάγων ἐπὶ πλεῖστον ἁπάντων τῶν δακτύλων, ὁ δὲ προσάγων τῷ λιχανῷ. μακρότερος μὲν ἐξ ἀνάγ-
κης γινόμενος, ὁ μέλλων ἐπὶ πλεῖστον ἀπάξειν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν ἔχων ἐκπεφυκυῖαν ἐκ τοῦ πρώτου κατὰ τὸν
καρπὸν ὀστοῦ. βραχύτερος δὲ καὶ πλατύτερος, καὶ λοξὰς ἔχων τὰς ἶνας, ὁ τὸν λιχανὸν προσάγων αὐτόν, ἐποχεῖται δ'
οὗτος τοῖς ἄλλοις μυσὶ τοῖς μέλλουσι λεχθήσεσθαι, τὴν κεφαλὴν ἀνηρτημένην ἔχων, εἰς τὸ πρὸ τοῦ μέσου δακτύλου με-
τακάρπιον. ὥσπερ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγει τῶν ἄλλων, ὁ καὶ τοῦ πρώτου τῶν περὶ τὸν καρπὸν 40
ὀστῶν ἐκφυόμενος, οὕτω τὸν μικρὸν ἕτερος τοιοῦτος μῦς ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγει τῶν ἄλλων, ἐκ τοῦ κατ' ἐκεῖνον ὀστοῦ τοῦ εὐθέος
πρώτου τοῦ ἐν καρπῷ τὴν γένεσιν ἔχων. εἰς ὅπερ καὶ ὁ κάμπτων ὅλον τὸν καρπὸν περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐμφύεται τένων. οὗ-
τοι μὲν οὖν οἱ ἑπτὰ μύες εἰκότως οὐκ ἔλαθον τοὺς ἀνατομικούς. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἐπίκειται σῶμα τεχνικωτέρας ἀφαιρέ-
σεως δεόμενον, εἰς τὸ φανῆναι σαφῶς. οἱ μὲν γὰρ μέχρι πλείστου τόν τε μέγαν καὶ τὸν μικρὸν ἀπάγοντες μύες, οὐ μό-
νον ὑπ' οὐδενὸς κατακρύπτονται μυός, ἢ τένοντος, ἀλλὰ καὶ πρότεροι γυμνοῦνται τῶν τοὺς δακτύλους καμπτόντων
τενόντων κατὰ τὴν ἀνατομικὴν ἐκείνην, ἐν ᾗ τὸν ὑποπεφυκότα τῷ ψιλῷ καὶ ἀσάρκῳ τῆς χειρὸς ἔνδον, ἀφαιροῦ-
μεν ὑμενώδη τένοντα. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος αὐτοῖς τοῖς διὰ βάθος τέτταρσι τένουσι παραπέφυκεν. εἰκότως δ' ὡς
ἔφην οἱ κατὰ τὸ μετακάρπιον ὑποκείμενοι, τούτοις ἠγνοήθησαν, ὥσπερ κἀμοὶ μέχρι πολλοῦ. εἰ μὴ γὰρ ἀφέλοι τις
πρότερον αὐτούς τε τοὺς μεγάλους τένοντας, ὑφ' ὧν οἱ δάκτυλοι κάμπτονται, καὶ τοὺς νῦν εἰρημένους μῦς τοὺς ἑπτά, τῶν
μικρῶν ἐκείνων μυῶν οὐδεὶς φαίνεται. τούτων δ' ἀρθέντων ἕν τι συνεχὲς ὁρᾶται σῶμα σαρκοειδὲς ἐξ ἁπάντων συγ- 50
κείμενον ἐπιμελεστέρας διαιρέσεως δεόμενον εἰς τὸ χωρισθῆναι τοὺς μῦς ἀπ' ἀλλήλων. εἰσὶ γὰρ καθ' ἕκαστον δάκτυ-
λον δύο, πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἐξικνούμενοι διάρθρωσιν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν. ἐπιλαμβάνονται δ' ἔτι καὶ τῶν πλα-
γίων. διὸ καὶ τὴν καμπὴν οὐκ ἀπαρέγκλιτον οὐδ' ἀρρεπῆ ποιοῦνται τὸ πάμπαν, ἀλλὰ βραχύ τι πρὸς τὸ πλάγιον ἐγ-
κλίνουσιν, ὥσθ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ταθέντα, κάμπτειν τὴν πρώτην διάρθρωσιν μετὰ παρεγκλίσεως βραχείας. ἀμφό-
τεροι δὲ καθ' ἕκαστον δάκτυλον εὐθεῖαν καὶ ἀπαρέγκλιτον ἐργάζεσθαι τὴν καμπήν. ἐκπεφύκασι δ' οἱ μὲν ἄλλοι πάν-
τες, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν καρπόν τε καὶ τὸ μετακάρπιον συνδέσμου, κατ' αὐτὴν σχεδὸν τὴν συνάρθρωσιν τῶν ὀστῶν. οἱ
δὲ τοῦ μεγάλου καλουμένου τὴν ἔκφυσιν ὑψηλοτέραν ἔχουσι τούτων, ἐκ μὲν τοῦ συνδέσμου καὶ αὐτοὶ πεφυκότες, οὐ
μὴν τῶν εἰρημένων ὀστῶν, ἀλλὰ τοῦ σφίγγοντος τὰς δύο κεφαλὰς τῶν μεγάλων μυῶν, ὑφ' ὧν οἱ δάκτυλοι κινοῦνται.

ἐκπέφυκε δ' ὁ σύνδεσμος οὗτος, ἐκ τῶν ἐπὶ τὸν καρπὸν ὀστῶν ἑκατέρωθεν, οὔτε τῶν τοῦ πήχεως ἐφαπτόμενος περάτων, οὔτε τῆς ἀρχῆς τῶν μετὰ τὸ μετακάρπιον ὀστῶν. ἐὰν δὲ καὶ τούτους ἀφέλῃς τοὺς μῦς, οὐκ ἔτι ἄλλος ὑπολειφθήσεταί σοι δεόμενος ἀνατομῆς, οὔτε τῶν κατ' ἄκραν τὴν χεῖρα μυῶν, οὔτε τῶν καθ' ὅλον τὸν πῆχυν, ἀλλ' ἤδη τὴν τῶν ὀστῶν σύνθεσιν ἰδεῖν σε χρὴ τοὐντεῦθεν ἐπισκοπούμενον, ὁπόσα τε τὸν ἀριθμόν εἰσιν ὅπως τε ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, καὶ ὅπως συγκείμενα. λέλεκται δὲ περὶ αὐτῶν αὐτάρκως ἐν τῷ περὶ τῶν ὀστῶν συγγράμματι. πειρῶ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους ἅπαντας ἀνατέμνειν ὀξείᾳ σμίλῃ, τοὺς ἔθ' ὑπολειπομένους ἀφῃρημένων τῶν εἰρημένων μυῶν, γνοὺς πρότερον, ὡς τριττὴ χρεία τῆς τῶν τοιούτων σωμάτων ἐστὶ φύσεως. πρώτη μὲν ἐφ' ἧσπερ καὶ τοὔνομα αὐτοῖς. ἐξ ὀστοῦ γὰρ εἰς ὀστοῦν ἐμφυόμενα, σύνδεσμος ἀμφοῖν γίγνεται κοινός, ἐν τῷ μόνον ἐργαζόμενα συνέχειν ἀλλήλων τὰ συνδεσμούμενα τῶν ὀστῶν. ἡ δευτέρα δὲ χρεία, προβλήματά εἰσι τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν, ὥσπερ ἤδη τῶν ἐπὶ τὸν καρπὸν ἐλέχθη τενόντων. ἡ τρίτη δ' ὅταν ἀμφιέσματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις τένουσιν ἔξωθεν ᾖ περικείμενα, τετάρτη δὲ ἄλλη ἐπὶ γένος αὐτῶν οὐκ ἔστι χρεία. καὶ γὰρ ὅσοι μύες ἀκριβεῖς συνδέσμους ἔχουσι κατὰ τὰς κεφαλὰς ἑαυτῶν, ἡ αὐτὴ καὶ τούτων ἐστὶ χρεία, τῇ περὶ τῶν ὀστῶν εἰρημένῃ. πλὴν ὅτι γε οὐκ ὀστοῦν ὀστῷ συνδοῦσιν οἱ τοιοῦτοι σύνδεσμοι. διὰ μέσον δὲ αὐτῶν τοὺς ὑποκειμένους μῦς συνάπτουσι τοῖς ὀστοῖς ὧν ἐκπεφύκασιν. ἀλλὰ τοιούτους μὲν συνδέσμους ἀκριβῶς οὐδεὶς ἔχει τῶν εἰρημένων ἁπάντων μυῶν. ἄλλοι δέ τινες τῶν αὖθις εἰρησομένων, ὥσπερ καὶ ὁ πρόσθεν τοῦ βραχίονος, ὑπὲρ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. τύπον μέντοι τινὰ συνδέσμου, τοῖς δυναμένοις ἐν μικρῷ τὸ μέγα θεάσασθαι, καὶ τῶν εἰρημένων ἔχουσί τινες μυῶν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ τοῦ μεγάλου δακτύλου, καί τοι μικρὸς ὤν, ὁ τῶν ἄλλων αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγων. ὅμως καὶ οὗτος ὑπογραφήν τινα συνδέσμου τὴν ἐκ τοῦ πρώτου τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν ἔκφυσιν ἔχει. σύνδεσμοι δὲ ἀκριβεῖς εἰσι κατὰ τὴν πρώτην χρείαν ἐν τοῖς προειρημένοις μυσί, κατὰ μὲν τὸν καρπὸν ε̄, τὸν ἀριθμόν, ἔνδον μὲν εἷς, ὁ ἐπὶ τῶν μεγάλων δύο μυῶν ἐπικείμενος τῶν τοὺς δακτύλους καμπτόντων, ἔξωθεν δὲ τέτταρες, ὅ, τε μέσος ὁ τῶν τοὺς δακτύλους κινούντων τενόντων καὶ κατὰ τὴν κερκίδα δύο, καὶ τέταρτος ἐπ' αὐτοῖς ὁ κατὰ τὸν πῆχυν. ἕτεροι δὲ τούτων οἱ περὶ τὰς διαρθρώσεις ἑκάστου τε τῶν κατὰ τὸν δάκτυλον ἄρθρων, καὶ τοῦ καρποῦ παντὸς ὑμενώδεις εἰσὶ σύνδεσμοι, καί τινες ἄλλοι σκληροὶ καὶ παχεῖς οἵ τά τε τοῦ καρποῦ συνδοῦντες ὀστᾶ πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ τοῦ μετακαρπίου περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνέστηκέ μοι. τῶν γὰρ εἰρημένων ἁπάντων μυῶν ἀφῃρημένων, ἐναργεῖς οὗτοι φαίνονται, καὶ δὴ συνεχομένων μὲν ἔτι τῶν ὀστῶν, δυνήσῃ θεάσασθαι κίνησιν τινὰ τῶν ἐν τῷ μετακαρπίῳ ἐπὶ τὴν συνάρθρωσιν, ἣν ἔχουσι πρὸς τὰ τοῦ καρποῦ. καὶ διαιρεθέντων μὲν τῶν συνδέσμων ἐναργῶς ὁρᾶται λυόμενα παραχρῆμα καὶ διϊστάμενα, τὰ πρότερον ἡνῶσθαι δοκοῦντα. διά τε γὰρ τὴν βραχύτητα τῶν ὀστῶν, καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἄρθρων, οὐ πάνυ τοι κατάδηλος αὐτῶν ἡ κίνησις ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἓν εἶναι ταῦτά τε πάντα δοκεῖ, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ τοῦ καρποῦ. χρὴ δὲ κἀκεῖνα λύειν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰς συμβολὰς αὐτῶν, τέμνοντας τοὺς συνδέσμους. φανοῦνται δὲ συμβολαὶ πρὶν καταξηρανθῆναι διακινουμένων αὐτῶν, ἀρθρητικὴ γάρ τις ἐστὶ κίνησις ἐν αὐτοῖς βραχεῖα, τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν ἐνδεικνυμένη, σαφῶς τὴν χώραν ἔνθα χρὴ τέμνειν τοὺς συνδέσμους. ἐκτείνοντι γὰρ τὸν καρπόν, ἔπειτα συνάγοντι, τῶν ὀστῶν ἡ συμβολὴ φαίνεται. καὶ διὰ τῶν συνδέσμων κίνησιν τινὰ βραχεῖαν, ὡς ἔφην ἐνδεικνυμένη. κατ' ἐκεῖνα τοίνυν τέμνων τὰ μόρια, λύσεις ἀπ' ἀλλήλων ἅπαντα. καὶ κατόψει τὴν ἰδέαν αὐτῶν ποικίλην ὑπάρχουσαν. ὄψει δ' ἐν τῷ γυμνοῦν τοὺς πλατεῖς τούτους συνδέσμους, ἕτερόν τινα σύνδεσμον στρογγύλον, ἀντιτεταγμένον τῷ κάμπτοντι τὸν καρπὸν τένοντι κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ὑπὲρ οὗ λέλεκται σαφῶς ἤδη ἐπὶ τὸ πρῶτον περὶ χρείας μορίων, ὅπως ἀντισπᾶται κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐπικείμενον τῇ διαρθρώσει τοῦ καρποῦ χονδρῶδες ὀστοῦν. ὄψει δὲ καὶ θατέρου μυὸς τοῦ κάμπτοντος τὸν καρπὸν ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐν τῷ γυμνοῦν τοὺς συνδέσμους τὸν τένοντα τὸν ἐμφύεσθαι δοκοῦντα. τοῦ ἐπὶ τοῦτο μέρος ὀστῷ πρώτῳ τοῦ καρποῦ, παραπεφυκότα μὲν αὐτῷ, διεξερχόμενον δὲ τοῦ συνδέσμου μέχρι τῆς κεφαλῆς τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸ μετακάρπιον ὀστοῦ. καὶ πάνυ γε πολλῆς ἀκριβείας δεῖ τῇ γυμνώσει ταύτῃ τοῦ τένοντος, ἵνα μήτε διατέμῃς αὐτόν, μήθ' ὑπολάβῃς, ὥς τινες αὐτόθι που τελευτᾶν ἔνθα, καὶ φαίνεται τοῖς ἀμελῶς ἀνατέμνουσιν ἐπὶ τὸ πρῶτον ὀστοῦν, ὡς εἴρηται τοῦ καρποῦ. κατασκέψῃ δ' ἐν τούτῳ καὶ τὴν γραφοειδῆ τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν, ἣν ποιεῖται κατ' εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ ἀνατομικοὶ στυλοειδῆ, καί σε διδάξει πρὸς τὰ πλάγια περιάγοντα τὴν διάρθρωσιν ὅλην, ὅπως ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς τὰς λοξὰς τοῦ καρποῦ κινήσεις, ἃς ἐν τῷ περιστρέφειν ἄκραν τὴν χεῖρα ποιούμεθα. κατασκέψῃ δ' ἀκριβέστερον ἐπὶ τῷδε καὶ τὰς τῆς κερκίδος κινήσεις πρὸς τὸν πῆχυν, ἃς ἐνεργοῦμεν ἐν τῷ περιάγειν ὅλην τὴν χεῖρα. τὰς μέντοι τοῦ πήχεως πρὸς τὸν βραχίονα τὰς ἐν τῷ κάμπτειν, ἢ ἐκτείνειν, οὐδέπω σοι θεάσασθαι δυνατὸν ἀκριβῶς, πρὶν γυμνοῦν τῶν περικειμένων μυῶν ἁπάντων ὅλον τὸν βραχίονα. καὶ τοίνυν ἤδη τοῦτο γιγνέσθω μεμνημένων ἡμῶν, ὅτι τὸν ἐπικείμενον τῇ κερκίδι μῦν, ἔφαμεν εἰς τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν ἀνήκειν. ἀνήκει δ' ἐπὶ βραχὺ καὶ τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ τὸν εἰς τὸ πρὸ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μέσου μετακάρπιον ἐμφυόμενον. καὶ κάλλιον γοῦν ὡς ἔφην φυλάττειν τούτων τῶν μυῶν τὰς κεφαλάς, εἰ μή, ἀλλὰ πάντως γε τοῦ ἐπὶ τῆς κερκίδος ἐπικειμένου. φανεῖται γάρ σοι τότε πρῶτον σαφῶς ὅταν τὸν πρόσθιον τοῦ βραχίονος γυμνώσῃς μῦν. γυμνώσεις δ' αὐτὸν τοῖς δύο τούτοις προσέχων σκοποῖς, τῇ τε φλεβὶ τῇ ἐπὶ τοῦ βραχίονος ὅλου φερομένῃ, τῇ ὠμιαίᾳ καλουμένῃ, καὶ τῷ τὴν ἐπωμίδα κατειληφότι μυΐ. κάλλιον δ' ἴσως εἰπεῖν ἐργαζομένῳ, μόνος γὰρ οὗτος ἐπίκειται ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον. ἡ μὲν οὖν ἐπὶ τὴν φλέβα τομή, κατ' αὐτῆς σοι γιγνέσθω προσαφῃρημένου δηλονότι τοῦ δέρματος, ἅπαντος τοῦ τῇδε, καὶ τῶν περὶ τοὺς μῦς ὑμένων ἁπάντων. ἡ δὲ ἐπὶ τὴν ἐπωμίδα ταῖς τῶν ἰνῶν ὁμοιότησί τε καὶ ἀνομοιότησι προσέχοντι τὸν νοῦν. ἐξ ὧνπερ καὶ τὴν περιγραφὴν ὅλην γνωρίσεις τοῦ μυὸς εἰς μίαν κορυφὴν ἀνήκουσαν, ὥσπερ τριγώνου τὴν εἰς τὸν βραχίονα γιγνομένην αὐτοῦ κατάφυσιν, ὅστις ἴδιος μέν ἐστι τῆς κατ' ὦμον διαρθρώσεως, ἀναγκαῖον μόνος, ἐκ τῶν κινούντων αὐτὴν ἀφαιρεῖσθαι νῦν, ἵνα ἡ τοῦ προσθίου μυὸς τοῦ βραχίονος φανῇ κεφαλὴ διφυὴς ὑπάρχουσα. νόησον γάρ μοι τὸ μὲν τῆς κλειδὸς ὀστοῦν ἐστὶ τὸ, α, καὶ β, τὴν δὲ τῆς ὠμοπλάτης ῥάχιν τὸ βγ. τῶν μυῶν

δ᾽ αὐτῶν ἀρχομένων ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τρίτων κεφαλῶν ἥκειν, τῷ μὲν ἑτέρῳ πέρατι πρὸς τὸ Β, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ πρὸς τὸ Δ. καὶ ἔστι τὸ μὲν Β, ἀκρώμιον, τὸ δὲ Δ, τὸν ἔσχατον αὐτῶν τῆς καταφύσεως ἐν τῷ βραχίονι τόπον. ὅλην δὲ τὴν κατάφυσιν, τὸ ΒΔ. περὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ μυός, ἀναγκαῖον ἦν καὶ αὖθις εἰπεῖν, ὅταν τοὺς κινοῦντας τὸ κατ᾽ ὦμον ἄρθρον διερχόμεθα μῦς. νυνὶ δὲ ἀφαιρεῖσθαι νοήσας αὐτὸν ἀκολούθει τοῖς ἐφεξῆς εἰρημένοις, ὁ τοῦ βραχίονος πρόσθιος μῦς, ὁ παρὰ τὴν φλέβα τὴν ὠμιαίαν ἐναργῶς ἅπασιν, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενος, ἐπὶ τῶν γυμναστῶν μάλιστα, δύο ἔχει κεφαλὰς ἀνηρτημένας. τὴν μὲν ἑτέραν ἐπὶ τὴν ὀφρὺν τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος, τὴν δ᾽ ἑτέραν εἰς τὴν ἀπόφυσιν, ἣν ἔνιοι μὲν ἀγκυροειδῆ καλοῦσιν, ἔνιοι δὲ κορακοειδῆ. σύνδεσμος δ᾽ ἐστὶν ἑκατέρων τῶν κεφαλῶν εὔρωστος ἱκανῶς, ὀλίγου δεῖν ἀκριβῶς στρογγύλος. ἀκολουθεῖν σε τοίνυν αὐτοῦ προσήκει ταῖς κεφαλαῖς ταύταις κάτω φερομέναις διὰ τοῦ βραχίονος. αὗται γὰρ ὅταν εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις ἀφίκωνται, τὸν μῦν τοῦτον γεννῶσιν, οὐκέτι μετέωρον, οὐδ᾽ ἀφεστῶτα τῶν ὀστῶν, ὥσπερ ἐκείναις συμφυόμενον αὐτίκα τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ. καὶ μέντοι καὶ τῷ ἑτέρῳ μυῒ τῷ μικροτέρῳ τῷ ὑποβεβλημένῳ μετέωρον ἐποχούμενον ἄχρι τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως. ἔνθα τὴν ἀπονεύρωσιν ἑαυτοῦ ποιούμενος, ἰσχυρὸν τένοντα καταφύεται διὰ αὐτοῦ τῇ κερκίδι συμπεριλαμβάνων τι καὶ τοῦ περὶ τὸν ἄρθρον ὑμενώδους συνδέσμου. δι᾽ οὗ καὶ σύμπασαν ἀνατείνει τὴν διάρθρωσιν, ἐγκλίνων ἀτρέμα εἰς τὴν ἔσω χώραν. ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου τοῦ μυὸς ἕτερον ὑποκείμενον εὑρήσεις, περιπεφυκότα τῷ βραχίονι, καὶ τοῦτον ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν σαρκοειδῶν, τῆς μὲν ἑτέρας, ἐν τοῖς ὀπίσω τοῦ βραχίονος, τῆς δὲ ἑτέρας, ἐν τῷ πρόσω μᾶλλον. πολὺ δ᾽ ὑψηλοτέρα τῶν κεφαλῶν ἐστὶν ἡ ὀπίσω, καὶ ταύτας δ᾽ εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις ἡκούσας θεάσῃ καὶ γεννώσας ἕνα μῦν. ὃς ἀπονευρούμενος ἐμφύεται διὰ τοῦ γεννηθέντος τένοντος τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ, κάμπτων τε ἅμα τὴν διάρθρωσιν, ἐγκλίνων τε πρὸς τοὐκτὸς ἀτρέμα. ἀμφοτέρων δὲ τῶν μυῶν ἐνεργησάντων ἀκριβῶς, κάμπτει διαρθρώσεως, οὐδετέρωσε ἐγκεκλιμένη ἐστίν. τρεῖς μὲν οὖν οἱ μύες, οἵτε πρόσθιοι τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα κάμπτουσιν διάρθρωσιν ὡς εἴρηται. δύο δ᾽ ἄλλοι συμφυεῖς ἀλλήλων γιγνόμενοι, ταύτην τὴν διάρθρωσιν ἐκτείνουσιν. ἐγχειρεῖν δὲ καὶ τούτοις ὧδε χρή. πρῶτον μὲν ἀνατέμνειν τὸν μῦν τὸν ἐν τοῖς ἐκτὸς μέρεσι τοῦ βραχίονος ἐγκείμενον ὑπὸ τῷ δέρματι τὴν κεφαλὴν ἔχοντα, πρὸς τῷ πέρατι τοῦ ἐπὶ τὴν μασχάλην ὀπισθίου μυός. ὑπὲρ οὗ τῆς φύσεως εἰρήσεται, διὰ τῆς ἀνατομῆς τῶν κινούντων μυῶν τὸ κατ᾽ ὦμον ἄρθρον. τὴν δὲ τελευτὴν ἐπὶ τὴν διάρθρωσιν ἐξικνουμένην τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα ἐπὶ τὸν ἐκτὸς κόνδυλον τοῦ βραχίονος ὑμενώδη τε καὶ λεπτὴν οὖσαν. ἀρθέντος δὲ τούτου δύο ἀρχὰς ἐπίσκεπτου τῶν ἐκτεινόντων ὅλην τὴν χεῖρα μυῶν. ὧν ἡ μὲν ἑτέρα τῆς ταπεινῆς πλευρᾶς ἐκφύεται τῆς ὠμοπλάτης οὐχ ὅλης, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ ἡμίσεως σχεδὸν αὐτῆς μέρους τοῦ ἄνω. ἡ δ᾽ ἑτέρα τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ βραχίονος ὑπὸ κάτω τῆς κεφαλῆς. προερχόμεναι δ᾽ αὗται συμφύονται ἐπὶ τὸν βραχίονα, κἄπειτα προελθοῦσαι διὰ τένοντος πλάτους, ἐμφύονται τῷ τοῦ πήχεως ἀγκῶνι. καί σοι ταῖς ἄνωθεν ἶσιν ἑπομένῳ κατ᾽ εὐθυωρίαν, ὁ τένων οὗτος φανεῖται διφυής. τὸ μὲν ἔξω μέρος ἀπὸ τοῦ προτέρου τῶν εἰρημένων ἔχων μυός, τὸ δ᾽ ἔνδον, ἀπὸ τοῦ δευτέρου. καὶ εἰ χωρίσας ἀπ᾽ ἀλλήλων, ἑκάτερον μέρος τοῦ μυὸς ἕλκειν ἐπιχειροίης, ἐκτεινομένην ὄψει τὴν ὅλην χεῖρα πρὸς ἑκατέρου, διαφορὰν δ᾽ ἐν τῇ πρὸς τὸ πλάγιον ἐγκλίσει γινομένην. ὁ μὲν γὰρ πρότερος εἰς τοὐκτός, ὁ δὲ δεύτερος τῶν εἰρημένων ἔσω, λοξὴν ποιεῖται τὴν ἔγκλισιν. ὑποπέφυκε δὲ τούτοις ἕτερος μῦς, τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ περιπεφυκώς, ὃς ἑνοῦται τῷ δευτέρῳ μυΐ, καὶ τοῦτον νομίζεται μόριον εἶναι τοῖς ἀνατομικοῖς. ὥσπερ οὖν καὶ ἐστὶν εἴ τις ἕνα διφυῆ λογίζοιτο τὸν μῦν εἶναι τοῦτον ὅλον. ἔνεστι γε μὴν καὶ χωρίζειν αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων ἐπὶ τὴν τῶν ἰνῶν εὐθύτητα, καὶ εἰ οὕτως πράξαις, εὑρήσεις ὅλον σαρκώδη διαμένοντα τὸν μῦν τοῦτον, ἐμφυόμενόν τε τοῖς ὀπίσω μέρεσιν τοῦ ἀγκῶνος. τεινομένου δ᾽ αὐτοῦ, ποτὲ μὲν ἔδοξεν ἡμῖν εὐθεῖα, καὶ ἀπαρέγκλιτος ἔντασις γίνεσθαι περὶ τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἐνίοτε δ᾽ εἴσω βραχὺ ῥέπειν, εἴρηνταί μοι πάντες οἱ καθ᾽ ὅλην τὴν χεῖρα μύες. ὃ δέ γε καὶ περὶ τούτων ἐπίστασθαι χρή, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν φαινομένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἀκούσας ἅπαξ νῦν, εἰς ἀεὶ μεμνημένος ἔσο. καὶ γὰρ εὑρίσκεταί τινα μετακεκλιμένα βραχὺ ἐπὶ τὴν πρώτην ἀρχήν, ἢ τὴν μεταξὺ πορείαν ἄχρι τῆς τελευτῆς, ἄλλα δέ τινα κατ᾽ αὐτὴν μόνην τὴν τελευτήν. ἔνια δὲ καὶ συμπεφυκότα τῶν ἀεὶ προσηρτημένων, ἢ προσηρτημένα τῷ συμπεφυκότι, ἤ τινα τοιαύτην ἑτέραν ἔχοντα βραχεῖαν διαφοράν. ἐὰν καὶ σοί ποτε μέλος ἀνατέμνοντι παρὰ τὰ γεγραμμένα πρὸς ἡμῶν φανῇ τι, γίγνωσκε τοῦτο τῶν σπανίων ὑπάρχον. διόπερ οὐδὲ προκαταγιγνώσκειν σοι χρὴ τῶν πεπραγμένων πρὸς ἡμῶν, ἄχρι περ ἂν αὐτὸς καὶ σὺ καθάπερ ἡμεῖς ἴδοις πολλάκις. ὁ μὲν οὖν πρότερός μοι λόγος ἐνταυθοῖ τελευτάτω. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἐρῶ τῶν ἐν τοῖς σκέλεσι μυῶν καὶ συνδέσμων, προσθήσω δέ, καὶ τὸν περὶ τῶν ὀνύχων λόγον κοινὸν ὄντα τῶν κώλων ἀμφοτέρων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Β.

ΟΥΤΕ τοῖς παλαιοῖς μέμφομαι μὴ γράψασιν ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις, καὶ Μαρῖνον ἐπαινῶ γράψαντα. τοῖς μὲν γὰρ περιττὸν ἦν αὐτοῖς, ἢ ἑτέροις ὑπομνήματα γράφεσθαι παρὰ τοῖς γονεῦσιν ἐκ παίδων ἀσκουμένοις, ὥσπερ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, οὕτως ἀνατέμνειν. ἱκανῶς γὰρ ἐσπούδακασιν οἱ παλαιοὶ τὴν ἀνατομήν, οὐκ ἰατροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι. οὔκουν φόβος ἦν ἐπιλαθέσθαι τοῦ τρόπου τῶν ἐγχειρήσεων, οὐδενὶ τῶν οὕτω μαθόντων, οὐ μᾶλλον ἢ τοῦ γράφειν τὰ τῆς φωνῆς στοιχεῖα τοῖς ἀσκηθεῖσιν ἐκ παίδων καὶ ταῦτα. ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προϊόντος, οὐ τοῖς ἐγγόνοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω τοῦ γένους ἔδοξε καλὸν εἶναι μεταδιδόναι τῆς τέχνης, εὐθὺς μὲν τοῦτο πρῶτον ἀπολώλει, τὸ μηκέτι ἐκ παίδων ἀσκεῖσθαι τὰς ἀνατομὰς αὐτῶν. ἤδη γὰρ τελείοις ἀνδράσιν, οὓς ἐτίμησαν ἀρετῆς ἕνεκα, ἐκοινώνουν τῆς τέχνης. εὐθὺς δ᾽ ἐξ ἀνάγκης εἵπετο καὶ τὸ χεῖρον μανθάνειν ἀπολωλυίας τῆς ἐκ παίδων ἀσκήσεως. ἣν ὅσον εἰς ἅπαντα δύναται, δοκοῦσί μοι σαφῶς ἐνδείξασθαι πάντες οἱ παλαιοί, μὴ μόνον τοὺς ἐν ταῖς τέχναις ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ σύμπαντας ἁπλῶς τοὺς καθ᾽ ὅλον τὸν βίον εὐδοκιμοῦντας ὀνομάζοντες πεπαιδευμένους, ὥσπερ γε τοὺς ἐναν-

τίους

τίους αὐτῶν, ἀπαιδεύτους. ἐκπεσοῦσα τοίνυν ἔξω τοῦ γένους τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἡ τέχνη, κἄπειτα διαδοχαῖς πολλαῖς ἀεὶ χείρων γιγνομένη, τῶν διαφυλαξόντων αὐτοῖς τὴν θεωρίαν ὑπομνημάτων ἐδεήθησαν. ἔμπροσθεν δ᾽ οὐ μόνον ἐγχειρήσεων ἀνατομικῶν, ἀλλ᾽ οὐδὲ συγγραμμάτων ἐδεῖτο τοιούτων. ὁποῖα Διοκλῆς μὲν ὧν οἶδα πρῶτος ἔγραψεν, ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῷ τῶν ἀρχαίων ἰατρῶν ἕτεροι τινὲς, οὐκ ὀλίγοι τε τῶν νεωτέρων, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ δεδήλωται περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν συγγραμμάτων ἡ χρεία τῶν γραφομένων, ἀλλ᾽ ὁμοτίμως ἔρριπται πάντα, τά τε μεγίστην παρεχόμενα χρῆσιν τῇ τέχνῃ, καὶ τὰ μηδὲν ὅλως ἢ εἰς μικρόν τι συντελοῦντα. βέλτιον μὲν οὖν ὡς ἔφην αὐτοῖς τοῖς ἰατρικοῖς βιβλίοις, ἐν οἷς ἤτοι διαγνώσεις παθῶν, ἢ προγνώσεις, ἢ θεραπείας ἔγραψέ τις, ἀναμεμίχθαι τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν, ὅνπερ τρόπον Ἱπποκράτης φαίνεται διαπραττόμενος. ἐπεὶ δὲ κίνδυνός ἐστιν, διά τε τὴν ὀλιγωρίαν ἣν ἔχουσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι περὶ τὰς τέχνας, ἔτι τε διότι τῆς ἐκ παίδων ἀσκήσεως ἀπολείπονται, διαφθαρῆναι τὰ τοιαῦτα τῶν θεωρημάτων, εἰκότως ὑπομνήματα γράφομεν, ὡς εἴγε τῇ παρ᾽ ἀλλήλων διαδοχῇ τοῖς ἀνθρώποις ὑπῆρχεν διασώζειν αὐτὰ, περιττὸν ἂν ἦν τὸ γράφειν. ἐγὼ μὲν οὖν ἁπάντων ὧν ἐξ ἀρχῆς ἔγνων, ἐκοινώνησα τοῖς δεομένοις, βουλόμενος εἰ οἷόν τε πάντας ἀνθρώπους ἐκμαθεῖν αὐτά. τῶν δ᾽ ὑπ᾽ ἐμοῦ διδαχθέντων ἤδη τινὰς ὁρῶ φθονοῦντας ἑτέροις μεταδιδόναι, οἷς ἐὰν ἐξαίφνης ἀποθανεῖν συμβῇ μετ᾽ ἐμὲ συναπολεῖται τὰ θεωρήματα. διὰ τοῦτ᾽ οὖν κἀγὼ Μαρῖνον γράψαντα τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἐπαινῶ, γράφειν τ᾽ αὐτὸς ἑτέρας ἠναγκάσθην, ἐκείνας ὁρῶν ἐλλιπεῖς τε ἅμα καὶ ἀσαφεῖς, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὴ μὴ δοκοῦσι τὸ χρησιμώτατον τῆς τέχνης παντάπασιν ἐναργῶς μετακεχειρίσθαι σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἀνατομικοί. τί γὰρ ἂν εἴη χρησιμώτερον ἰατρῷ πρός τε τὰ κατὰ πόλεμον τραύματα, καὶ βελῶν ἐξαιρέσεις, ἐκκοπάς τε ὀστῶν ἐξαρθρήματά τε καὶ κατάγματα μεθ᾽ ἕλκους γιγνόμενα, καὶ συρίγγων καὶ κόλπων καὶ ἀποστημάτων τομὰς, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, τοῦ γινώσκειν ἀκριβῶς ἅπαντα μὲν τὰ μόρια τῶν τε χειρῶν καὶ τῶν σκελῶν, ἅπαντα δὲ τὰ ἐκτὸς μᾶλλον, ἤπερ τὰ ἔνδον, ὠμοπλάτου καὶ μεταφρένου, καὶ στήθους, καὶ πλευρῶν, ὑπογαστρίου τε, καὶ τραχήλου, καὶ κεφαλῆς. ἐξαιρεῖν τε γὰρ ἐκ τούτων ἀναγκαζόμεθα βέλη, τὰ μὲν διατέμνοντες τινὰ τῶν συνεχῶν, τὰ δὲ διεκτέμνοντες, τὰ δὲ διεκβάλλοντες, ἔν τε ταῖς σηπεδόσι καὶ τοῖς ἀποστήμασιν, καὶ ταῖς τῶν κόλπων χειρουργίαις, ἐπί τε τῶν ὀστῶν ταῖς ἐκκοπαῖς, ἢ τι περιτέμνειν ἀναγκαζόμεθα τῶν μορίων, ἢ ἀνατέμνειν, ἐν οἷς εἰ μή τις εἰδείη, ποῦ μὲν ἐπίκαιρον τέτακται νεῦρον, ἢ μῦς, ποῦ δ᾽ ἀρτηρία, ἢ φλὲψ μεγάλη, ποτὲ μὲν θανάτου μᾶλλον, ἢ σωτηρίας αἴτιος ἔσται τοῖς ἀνθρώποις. ἔστιν ὅτε δ᾽ αὐτὸς ἀναπήρους αὐτοὺς ἐργάσεται. τὸ δὲ τοὺς μῦς τῆς γλώττης ἐπίστασθαι πόσοι τέ εἰσιν τὸν ἀριθμὸν, ποῖοί τε τὴν ἰδέαν, ἐκ περιουσίας μὲν ἂν εἴη χρήσιμον, οὐ μὴν ὡς πρῶτόν γε, οὐδ᾽ ὡς ἀναγκαῖον. ἐκ περιουσίας δὲ λέγω, διότι καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σοφιστῶν ἕνεκ᾽ ἀναγκαζόμεθα πολυπραγμονεῖν, οὐκ ἀρκουμένων ἐν τοῖς χρησίμοις μόνον ἐγνωκέναι τῆς φύσεως τὴν τέχνην, ἀλλὰ προβαλλόντων ἑκάστοτε τίνος ἕνεκα τουτὶ γέγονεν τὸ μόριον, ἢ τοιοῦτον, ἢ τηλικοῦτον. εὐγνώμονι δὲ ἀνθρώπῳ τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ἐνῆν αὐτάρκως κατανοῆσαι, καὶ δι᾽ ἑνὸς ἢ δυοῖν ἀκριβῶς ἀνατμηθέντων, ἐν οἷς τό, τε κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην χρήσιμον πάμπολυ, κατά τε τὸ πάρεργον ἡ σοφία τῆς φύσεως καταφανὴς γίνεται. ὡς μάλιστα δέ μοι πάντων ἔξεστι λέγειν ἀχρήστους εἶναι τὰ τοιαῦτα τῆς ἀνατομῆς, εἰς ἰάσεις τε καὶ διαγνώσεις παθῶν, καὶ προγνώσεις ἐκπεφευγότας τὰς τῶν πανούργων σοφιστῶν ἀντιλήψεις. οἱ παρ᾽ ἐντὸς ἐξετάζειν τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς εἰπόντας αὐτὸν τρέπονται, διὰ τοῦτο φάσκοντες ἀχρηστίαν αὐτοὺς κατηγορεῖν τῶν τοιούτων θεωρημάτων, ὅτι μὴ γινώσκουσιν αὐτά. καὶ διὰ τούτους οὖν ἐγὼ σὺν τῷ χρησίμῳ τῆς ἀνατομῆς ἐξειργασάμην τὸ περιττὸν, ὅπως μηδ᾽ ἐκ τῆς τοῦ κατηγοροῦντος ἀγνοίας οἱ σοφισταὶ τὴν εὐπορίαν τῆς ἀντιλογίας πορίζοιντο. τουτὶ μὲν οὖν αὐτοῖς αὐτάρκως ἐπεδειξάμην διὰ τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας. γράφομεν δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος. ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὲν ὥσπερ τούτων πράττομεν, οὕτω καὶ τὴν ἀξίαν ἑκάστου τῶν θεωρημάτων διαιρούμεθα, καὶ τὸ χρήσιμον ἐπιδείκνυμεν. ἄλλη μὲν γὰρ ἀνδρὶ φυσικῷ χρεία τῆς ἀνατομικῆς ἐστὶ θεωρίας, αὐτὴν δι᾽ ἑαυτὴν ἀγαπῶντι τὴν ἐπιστήμην, ἄλλη δὲ τῷ μὴ δι᾽ αὐτὸ, ἀλλ᾽ ἵνα ἐπιδείξῃ μηδὲν εἰκῇ γεγονὸς ὑπὸ τῆς φύσεως, ἄλλη δὲ τῷ πρὸς ἐνεργείας τινὸς γνῶσιν, ἤτοι φυσικῆς, ἢ ψυχικῆς ἐξ ἀνατομῆς πορειζομένῳ λήμματα, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλη, τῷ σκόλοπας ἢ βελῶν ἀκίδας ἐξαιρήσειν μέλλον τι καλῶς, ἢ ἐκκόπτειν τι προσηκόντως, ὡς τοὺς ἢ κόλπους, ἢ σύριγγας, ἢ ἀποστήματα χειρουργήσεις ὀρθῶς. ταῦτα γὰρ ὡς ἔφην ἐστὶν ἀναγκαιότατα, καὶ χρὴ μάλιστα ἠσκῆσθαι περὶ αὐτὰ τὸν ἄριστον ἰατρόν. ἐφεξῆς δὲ ἐν ταῖς τῶν κατὰ βάθους σπλάγχνων ἐνεργείαις, εἶθ᾽ ἑξῆς περὶ τῆς τῶν χρειῶν, ὅσαι διαφέρουσιν τοῖς ἰατροῖς εἰς τὴν τῶν παθῶν διάγνωσιν. ἔνιαι γὰρ οὐκ ἰατροῖς, ἀλλὰ φιλοσόφοις εἰσὶ χρησιμώτεραι κατὰ δίττον ὡς εἴρηται τρόπον, ἢ ψιλῆς τῆς θεωρίας ἕνεκεν, ἢ τοῦ διδάξαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἐν ἅπαντι τῷ μορίῳ κατορθουμένην. οὐ μὴν οὕτω γ᾽ ἔπραξαν οἱ ἀνατομικοί. φαίνονται γὰρ ἀκριβέστερον μὲν ἐξειργασμένοι τῆς ἀνατομικῆς τὸ τ᾽ ἄχρηστον ὅλως τοῖς ἰατροῖς, καὶ τὸ βραχεῖαν, ἢ ὀλιγάκις ὠφέλειαν παρεχόμενον, ἀμελέστερον δὲ τὸ κατεπεῖγόν τε καὶ χρησιμώτατον, ἀναγκαιότατόν τε καὶ πᾶσιν ἔγνωσαι. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ὡς ἔφην τὸ κατὰ τοὺς μῦς καὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας, οὐχ ὅσα περὶ καρδίαν εἰσὶν, ἤ τι τῶν σπλάγχνων, ἀλλὰ τὰς ἐν σκέλεσι καὶ χερσὶν καὶ τοῦ θώρακος ἔξω κατὰ ῥάχιν, ἢ στῆθος, ἢ πλευρὰς, ἢ ὠμοπλάτας, ἢ ὑπογάστριον, ἢ τράχηλον, ἢ κεφαλὴν ὁρᾶται. οἶδα γοῦν ὁσημέραι τοὺς τούτων ἀμαθεῖς δεδιότας τε τὰ μὴ φοβερὰ, καὶ θαρροῦντας τὰ φοβερά. τοιοῦτος γὰρ ἦν καὶ ὁ τὸν ἔξω τοῦ μηροῦ μῦν τὸν πλατὺν ὑποπτεύων, ὡς ἐπίκαιρον, ὧ μήτε τένων ὑπάρχει μέγας, μήτ᾽ ἀρτηρία, μήτε φλὲψ, μήτε ἐνέργεια τῶν ἀναγκαίων τινὸς ἐν σκέλεσι κινήσεων ἡγούμενος, καθάπερ ἡ τῶν ἐκτεινόντων τε καὶ καμπτόντων τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν. ὅλης οὖν καὶ τῆς ἀνατομῆς τὸ χρησιμώτατον ἐν τούτοις ἐστὶν, ὧν μάλιστα παραλελοίπασι τὴν ἀκρίβειαν οἱ τὰς ἀνατομὰς δεινοί. βέλτιον γὰρ ἦν οὐ πόσους ἔχει καθ᾽ ἕκαστον τῶν στομάτων ὑμένας ἡ καρδία γιγνώσκειν, οὐδὲ πόσαι φλέβες αὐτὴν τρέφουσιν, ἢ πόθεν, ἢ πῶς φερόμεναι, καὶ πῶς τὸ τῶν ἀπ᾽ ἐγκεφάλου συζυγιῶν ἀποσχιζομένων εἰς αὐτὴν ἀφικνεῖται νεῦρον, ἀλλ᾽ ὑπὸ τίνων μὲν ἐκτείνεται βραχίων, καὶ πῆχυς, καὶ καρπὸς, καὶ μηρὸς, καὶ κνήμη, καὶ πούς μυῶν,

ὑπὸ τίνων τε κάμπτεται. τίνες δὲ εἰς τὰ πλάγια μέρη περιάγουσιν ἕκαστον τῶν εἰρημένων μορίων, ὁπόσα τε καθ'
ἕκαστον ἐστὶ νεῦρα, καὶ ὁπόθεν ὁρμώμενα, καὶ ὅπως τεταγμένα, καὶ ποῦ μὲν ὑπόκειται φλὲψ ἢ ἀρτηρία μεγάλη,
ποῦ δὲ σμικρά. ταῦτα γὰρ οὕτως ἐστὶν ἀναγκαῖα τοῖς ἰατροῖς, ὥστ' οὐδ' οἱ περὶ τῆς ἀνατομῆς γράψαντες ὅλους βι-
βλίους ἐμπειρικοὶ, καταγνῶναι τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ὁμολογοῦσιν εἶναι χρησιμωτάτην ἁπάντων τῶν
τοιούτων τὴν γνῶσιν. ἐκ δὲ τῶν ἑκάστοτε γιγνομένων τραυμάτων, αὐτάρκως διδάσκεσθαι φασὶ τὴν φύσιν αὐτῶν.
τούτους μὲν γε θαυμάσειεν ἄν τις τῆς προπετείας. ὅπου γὰρ οὐδ' οἱ μετὰ σχολῆς πολλῆς ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν αὐτῶν ἐλ-
θόντες ἠκριβώκασι τὴν θεωρίαν, σχολῇ γ' ἄν τις ἐκ τῆς τῶν τραυμάτων θέας διδαχθείη. ταῦτ' οὖν ἐπὶ μὲν τοῦ θρόνου
τις ὑψηλὸς καθήμενος, δύναται λέγειν τοῖς μαθηταῖς. ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὐ δύναται διδάξαι πρῶ-
τος αὐτὸς ἀγνοῶν ἅπαντα τῶν εἰρημένων ὀργάνων τοῦ ζώου τὰ μόρια. μόνα γὰρ ὅσα προφανῶς ὑπὸ τῷ δέρματι
φαίνεται, γινώσκουσιν οἱ πάνυ δοκοῦντες τούτων εἶναι τρίβωνες. οὔκουν χρὴ διὰ λόγων ἰέναι τοσούτοις ἀνδράσιν
οὐδὲ φιλοτιμεῖσθαι δεικνύειν, ὡς οὐ μόνον ἡ κατὰ περίπτωσιν ἀνατομὴ καὶ τραυματικὴ θέα. ταῦτα γὰρ ἐκείνων τὰ ῥήμα-
τα, διδάσκειν ἀκριβῶς ἑκάστου τῶν μορίων τὴν φύσιν οὐχ οἷαί τέ εἰσιν. ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἐπιτήδευσιν, αὐτοῦ τοῦ πολ-
λάκις ἐπὶ πολλῶν γεγυμνάσθαι μετὰ παραγγελμάτων, ὧν ἐγὼ κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν διέρχομαι. τῶν μὲν οὖν
ἐμπειρικῶν ἰατρῶν ἧττον ἄν τις φροντίσειεν, ἐριζόντων προφανῶς, μέμψασθαι δὲ δεῖ καὶ ἅπασι τοῖς ἀνατομικοῖς
ὀλιγώρως τὰ τοιαῦτα ζητήσασιν. ὅπου γὰρ οὐκ ὀλίγους τένοντας ἠγνοήκασι μυῶν, ἢ τοὺς μῦς ὅλους ἐπ' ἐνίων μο-
ρίων, τί χρὴ νομίζειν αὐτοὺς πεπονθέναι περὶ τὴν τῶν νεύρων φύσιν; εἰς ἄκραν μὲν ἡκόντων ἐνίοτε λεπτότητα,
μεγίστην δ' ἐχόντων τὴν δύναμιν. ἐγὼ τοίνυν παρακαλῶ τοὺς νέους ἐάσαντας ἐν τῷ παρόντι, τὰς ἐγκεφάλου τε, καὶ
καρδίας, καὶ γλώττης, καὶ πνεύμονος, ἥπατός τε, καὶ σπληνὸς, καὶ νεφρῶν, καὶ στομάχου, καὶ λάρυγγος, ἐμβρύων τε καὶ
μήτρας ἐγκύμονος ἀνατομάς, ἐκμαθεῖν πρότερον ὅπως μὲν ὁ βραχίων διήρθρωται καὶ ὠμοπλάτη τε καὶ πῆχυς
ὅπως δὲ τῶν ἄλλων ἕκαστα τῶν κατὰ κῶλα, τίνες τε οἱ κινοῦντες αὐτὰ μύες εἰσὶ, καὶ τίνα τὰ νεῦρα, καὶ τίνες ἀρτηρίαι,
καὶ φλέβες ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ὑπάρχουσιν, καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο προὔταξα τὰς χειρὸς καὶ σκέλους ἀνατομικὰς ἐγ-
χειρήσεις ἁπασῶν τῶν ἄλλων ἐπὶ τὰ κατεπείγοντα, καὶ μεγάλην χρείαν τῇ τέχνῃ παρέχοντα, πρῶτον ἰέναι τοὺς νέους
ἀξιῶν. εὐθέως δέ μοι τοῦτο καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἔμελλε παρέξειν τῇ γεγενημένῃ κατὰ τὴν περὶ χρείας
μορίων πραγματείαν, ἥ τις ὡς ἔφην οὐχ ἧττον τοῖς φιλοσόφοις ἢ ἰατροῖς ἐστὶ χρήσιμος, ἀλλ' ἐν ἐκείνῃ μὲν τῇ πραγμα-
τείᾳ, διότι περὶ τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων ὁ λόγος ἦν μοι, διὰ τοῦτο προὔταξα τὸν περὶ χειρῶν, ἐπειδὴ τοῦτο
τὸ μόριον ἴδιον ἐστὶν ἀνθρώπου. νυνὶ δ' ὡς ἔφην οὐδὲ τούτου μόνου, ἀλλ' ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἕνεκα τοῦ γυμνάσαι τοὺς
νέους, ἐν πρώτοις τοῖς ἀναγκαιοτάτοις. ὡς νῦν γε τοὐναντίον ὁρῶ πράττοντας αὐτοὺς ὅσοι γε μεταχειρίζεσθαι τὴν
ἀνατομικὴν θεωρίαν ἀξιοῦσιν. ἀγνοοῦσι γὰρ ἔτι ποίᾳ φλεβὶ τῶν κατ' ἀγκῶνα νεῦρον, ἢ κεφαλὴ μυὸς, ἢ ἀπονεύρω-
σις, ἢ ἀρτηρία τις ὑπόκειται, καὶ διὰ τοῦτ' ἐν ταῖς φλεβοτομίαις μέγιστα σφαλλόμενοι, καρδίαν ἀνατέμνουσι καὶ
γλῶτταν βοείαν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο γιγνώσκοντες, ὡς ἐστὶν ἀνομοιότατον τοῖς ἀνθρώποις. ἐν μὲν οὖν τῷ πρὸ τούτου
βιβλίῳ τὴν ἐγχείρησιν ὁποίαν τινὰ χρὴ ποιεῖσθαι τῶν περὶ τὴν χεῖρα μυῶν ὑφηγησάμην, ἐνταῦθα δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον ἐπὶ τῶν σκελῶν ὁ λόγος ἔσται μοι. πρὶν γὰρ τοὺς μῦς ἀκριβῶς ἐπιγνῶναι νεύρων ἢ ἀγγείων ἀνατομὴν, οὔτε αὐ-
τὸν ποιήσασθαι δυνατὸν, οὔτ' ἄλλον διδάξαι. χρὴ τοίνυν ἀποδεῖραι μὲν κἀνταῦθα τὸ δέρμα, προσέχοντα τὸν νοῦν
ἀκριβῶς τῇ πρώτῃ τοῦ τμήματος γενέσει κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰγνύος τεταγμένῃ, μήπως κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἀπο-
σπάσῃς ἅμα τῷ δέρματι τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ τένοντα, δι' οὗ ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς εἴρηται πλατυνθέντος, τὸ
ἄτριχόν τε ἅμα καὶ δυσπερίτρεπτον ὑποβέβληται δέρμα τῷ κώλῳ. ὡς κείμενον οὖν ἐᾶν χρὴ κατὰ τὰ ὑποκείμενα σώ-
ματα τὸ δέρμα κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον, ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς εἴρηται. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀφαιρεῖν ὅλου τοῦ κώλου, τοῦτ' αὐτὸ
πρότερον ἐπ' αὐτοῦ μαθόντας, ὅτι πρώτους χρὴ πάντων ἀνατέμνειν τοὺς περὶ τὸν μηρὸν μῦς, ἐφεξῆς δὲ τούτων ὁπο-
τέρους ἂν ἐθέλῃς. εἴτ' οὖν τοὺς περὶ τὴν κνήμην, εἴτε τοὺς κατ' ἰσχίον, ὅσοι κινοῦσιν τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ, καὶ σὺν
αὐτῇ δηλονότι τὸν ὅλον μηρόν. εἰ μέντοι ποτὲ δεηθείης ἀνατέμνειν, ἤτοι τοὺς ἐν κνήμῃ προτέρους τῶν κατ' αὐτὸν
μηρὸν, ἢ τοὺς κατ' ἰσχίον, ἀφαιρήσεις ἐπὶ μὲν τῆς κνήμης τὰ καθήκοντα πέρατα τῶν ἐκ τοῦ μηροῦ μυῶν εἰς αὐτὴν,
ἐπὶ δὲ τῶν κατ' ἰσχίον, τὰς ἀνατεινομένας κεφαλὰς ὑπὲρ τῆς διάρθρωσιν. ἐξευρήσεις δὲ αὐτοὺς ὡς ἐγὼ διδάξω ῥα-
δίως, ἀπό τινων οἰωνοσκόπων ὁρμώμενος ἅπασιν ἀνθρώποις γνωρίμων. ἰγνύαν γὰρ καὶ γόνυ καὶ ἀντικνήμιον οὐδεὶς
ἀγνοεῖ. τούτοις δή σε προσέχοντα τὸν νοῦν ἄρχεσθαι χρὴ τῆς ἀνατομῆς, ἀποδεδαρμένου τοῦ κώλου παντὸς ἅμα τοῖς
ὑποκειμένοις ὑμέσι τῷ δέρματι. λέλεκται γάρ μοι καὶ πρόσθεν εὐφορώτατα οὕτως, καὶ μάλιστα γίγνεσθαι τὴν μυῶν περι-
γραφὴν γνωριζόμενον κατὰ τὰς τῶν ἰνῶν διαφοράς. ἁπάντων οὖν πρῶτος ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι φανεῖται ὁ τέ-
νων πλατὺς ἠρέμα σαρκώδης, ἐμφυόμενος τῇ κνήμῃ κατωτέρω τοῦ γόνατος, ἵνα ἐστὶν αὐτῆς τὸ καλούμενον ἀντικνή-
μιον. ἐνταῦθα γοῦν ὁ τένων οὗτος καταφύεται παρ' αὐτὸ τὸ προπετὲς τῆς κνήμης, ὅπερ ἄσαρκόν τέ ἐστιν καὶ ψιλὸν
ἄνωθεν κάτω τεταγμένον οἷόνπερ ῥάχις ὅλης αὐτῆς. ἡ δ' ἄνωθεν ἀρχὴ τοῦδε τοῦ μυὸς ἣν ὀνομάζουσι κεφαλὴν,
αὐτῆς τὴν ἔκφυσιν ἔχει σαρκώδη κατὰ μέσην μάλιστα τὴν ῥάχιν τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, μακρὰ δὲ καὶ αὐτὴ καὶ κατὰ τὸ
μῆκος ἐκτέταται τοῦ ζώου, προπετὴς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν φαινομένη πᾶσι καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. καὶ μέντοι καὶ διορί-
ζοντες καὶ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὀπίσω μερῶν τὰ πρόσω, τελευτώσης καθ' ὅλον τὸ μῆκος εἰς ἄκανθαν ὀξεῖαν, οἵαπερ
ἐστὶ καὶ ἡ τῆς ὠμοπλάτου ῥάχις ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις ἑαυτῆς. ἐκπεφυκὼς οὖν ὁ μῦς οὗτος ἐκ μέσης μάλιστα τῆς εἰρημέ-
νης ἀκάνθης, κατὰ τὸ τῆς λεγομένης λαγόνος ὀστοῦν ἐπὶ τὴν ἔνδον χώραν, καταφέρεται τοῦ μηροῦ λοξὸς ἠρέμα γιγνό-
μενος, ἐντεῦθεν δὲ καταβαίνει μὲν πρὸς τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν, ἔπειτα καὶ ταύτην διεξελθὼν περὶ τὸν ἔνδον
κόνδυλον τοῦ μηροῦ, πάλιν ἐντεῦθεν ἐπιστραφεὶς λοξὸς εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν καταφύεται καθὸ μάλιστα ἐστὶν ἑαυτῶν
ἀσαρκότατος καὶ γυμνότατον τοῦτο, εἰ τείνας τὸν μῦν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν, ἐν τοιούτῳ σχήματι καταστήσεις τὴν
κνήμην, οἵῳ καθιστᾶσιν αὐτὴν, οἱ μεταλλάττοντες ἐν παλαίστραις τὸ σκέλος παῖδες, ὅταν ἐπιβάλωσιν τῷ μηρῷ

θάτερον

θάτερον σκέλος. ἔσται δὲ τοῦτό σοι καταφανές, ἀφῃρημένων τῶν πολλῶν τῆς κνήμης σαρκῶν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν καὶ τὸν πόδα κατὰ τὴν διάρθρωσιν ἀποτέμῃς. οἱ μὲν γὰρ μεγάλοι τῶν μυῶν, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ζώου δύνανται τείνοντες τὰς ἑαυτῶν ἐνεργείας ἐπιδείκνυσθαι χωρὶς τοῦ περικόψαι τὰς σάρκας. οἱ μικροὶ δ' οὐ δύνανται πρὸ τοῦ τὰς πλείστας αὐτῶν ἀφελεῖν. ἐφεξῆς δὲ τῇ τούτου τοῦ μυὸς ἀπονευρώσει, καὶ ἄλλη τίς ἐστι τένοντος ἀκριβῶς ἔμφυσις εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν κατὰ τὸ ἀντικνήμιον, ᾗ συνεπόμενος ἀνατέμνων τε τὸν ὑποβεβλημένον αὐτῷ μῦν ἄχρι τὸ μόριον ὅθεν ἀποπέφυκεν, ἀναβήσῃ διὰ τῶν ἐπιπολῆς τοῦ μηροῦ μερῶν ἔνδον ἐπὶ τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν, ἔνθα τὴν κεφαλὴν ὁ μῦς οὗτος ἔχει, καὶ κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, πρόσθιόν τέ ἐστιν ἀκριβῶς ἄνωθεν κάτω κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένον, ἀτρέμα περιφερές, ἀλλήλων τε συμβάλλει κατὰ τὰ καλούμενα τῆς ἥβης ὀστᾶ, καὶ συμφύεται διὰ χόνδρου. καὶ οἵ γε μύες οὗτοι δύο τὸν ἀριθμὸν ὄντες, καθ' ἑκάτερον σκέλος, ἀλλήλων ψαύουσι κατὰ τὰς πρώτας ἐκφύσεις. ἔκ τε οὖν αὐτῆς τῆς χώρας ὅθεν ἐκπεφύκασι, καὶ τῆς διὰ τῶν ἔνδον φορᾶς τοῦ μηροῦ καὶ τοῦ χωρίου, καθ' ὃ τῇ κνήμῃ καταφύονται, διδάξαι δύνανταί σε τὴν ἐνέργειαν ἣν ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς ἐνδείξεως ἣν ἐκ τῆς ἑαυτῶν φύσεως ποιοῦνται, δυνήσῃ ταῖς σαυτοῦ χερσὶ τὴν κίνησιν αὐτῶν ἐξευρεῖν, ἣν κινοῦσι τὴν κνήμην. ἕλκοντος γάρ σου πρὸς τὴν τῆς ἐκφύσεως χώραν τῶν μυῶν ἡ κνήμη πρός τε τὸ ὑψηλότερον ἅμα καὶ εἴσω μέρος ἀνατεινομένη φανεῖται. μάλιστα δὲ χρὴ τὰς τοιαύτας διαγνώσεις ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου ποιεῖσθαι, τὰ πλεῖστα μέρη περιαιροῦντα τῶν κινηθησομένων κώλων, καὶ εἰ οἷόν τε μόνον αὐτὰ καταλιπόντα γυμνὰ τῶν σαρκῶν τὰ ὀστᾶ. τρίτη μετὰ τὰς προειρημένας δύο κατάφυσις τένοντος πλατέος ἁπτομένη, τῆς προειρημένης ἐστὶ κατὰ τὸ ἀντικνήμιον ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ μερῶν μᾶλλον, ἠρέμα δ' ὡς τὰ πολλὰ καὶ κάτω ῥέπουσα εἰς μυὸς λοξοῦ τὴν θέσιν. εὑρήσεις δὲ αὐτὴν ἀκολουθῶν, ὥσπερ κἀπὶ τῶν πρότερον δυοῖν κατὰ βραχὺ τῷ τοὺς εἰρημένους τένοντας γυμνώσαντι μορίῳ τοῦ μυός. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἔνδον μερῶν τὰ πρῶτα τεταγμένην τῆς κνήμης τε καὶ τοῦ γόνατος, ἔπειτα δὲ τὴν ἰγνύαν ἄνω φερομένῳ λοξὰ δὴ τῆς ὀπίσω χώρας τοῦ μηροῦ, κἄπειθ' οὕτως ἐπί τε τοὐκτὸς, καὶ κάτω μέρος ἀφικνουμένην τοῦ κατὰ τὸ ἰσχίον ὀστοῦ περὶ τὸ ψιλὸν καὶ ἄσαρκον τῆς πυγῆς τοῦ πιθήκου. τούτου γὰρ ἐκπεφυκὼς ὁ ταύτῃ ἔχων τὴν κεφαλὴν λοξὸς διὰ τοῦ μηροῦ φερόμενος, ἔπειτ' εἴσω πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς εἰρημένην ἀφικνεῖται κατάφυσιν, ἐξελίττων ὡς ἄν τις φαίη πρὸς τοὐπίσω τὴν κνήμην, ὥσπερ εἰώθασι πράττειν οἱ ὀρχησταί. χρὴ γὰρ ἐπίστασθαι τοῦτο κοινὸν ἐπὶ πάντα μυῶν, ὡς οἱ μὲν ἐπ' εὐθείας εὐθεῖαν ἔχουσι τὴν κίνησιν, οἱ δὲ λοξοί, λοξήν. λοξοτέραν δὲ οὐδεὶς ἔχει ἄλλος τούτου, τῶν κατὰ μηρὸν μυῶν τὴν θέσιν. εἴ γε ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μερῶν τοῦ ἰσχίου, καταφύεται δὲ εἰς τὸ τῆς κνήμης ἔνδον. ἀνάγκη γὰρ ἐστὶ ταύτῃ τῇ λαβῇ τὴν κνήμην ἑλκομένην εἰς τοὐπίσω τε καὶ ἄνω, καὶ ταῦτα φέρεσθαι συστρεφομένην καὶ κατὰ τοῦτο συνέβη γίγνεσθαι τὴν κίνησιν ταύτην, οὐχ ἁπλῆν. οὗτοι μὲν δὴ τρεῖς μύες εἰσὶν εἰς τὴν κνήμην καταφυόμενοι τοῖς τένουσιν, οὓς ἀφαιρεῖν δεήσει, ἐὰν τὴν κνήμην αὐτὴν πρότερον ἀνατέμνειν βουληθῇς. ἀδύνατον γὰρ ἐπικειμένων αὐτῶν, ἐναργῶς ὀφθῆναί τι τῶν ὑποκειμένων. ἄλλος δὲ τέταρτος μῦς ἐστι τῶν εἰς τὴν κνήμην καταφερομένων, οὐκ ἔθ' οὗτός γε κατὰ τὰ ἔνδον αὐτῆς, ἄλλος ἐκ τῶν ἔξω μερῶν μόνος ἀντιτεταγμένος τοῖς τρισίν, ὅσον γε ἐπὶ τῇ καταφύσει. τὸ πέρας δ' αὐτοῦ σαρκῶδές τε ἅμα καὶ πλατὺ σαφῶς φαινόμενον, εἰς τοὐκτὸς ὡς εἴρηται μέρη τῆς κνήμης ἐμφύεται, καὶ μέντοι καταπλατυνόμενος, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἀναφέρεται περὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν, ἐξωτάτω κειμένην τοῦ κατ' ἰσχίον ὀστοῦ. καὶ γὰρ τοῦ προειρημένου μυὸς τὴν ἔκφυσιν ἐντεῦθεν ἔχοντος ὡς εἶπον ἡ κεφαλὴ τοῦδε τοῦ μυὸς ἔξωθεν τέτακται, ὥστε εὔδηλον μὲν εἶναι κἀκ τῆς θέσεως αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν εἰς τἀκτὸς ἀπάγοντος ὅλην τὴν κνήμην ἁπλῇ κινήσει. πρόδηλον δὲ καὶ διὰ τῆς πείρας ἐκτείνειν εἰ ἐθέλεις ἐπὶ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν ὅλον τὸν μῦν, ἀκολουθήσει γὰρ ἡ κνήμη καθάπερ εἴρηται. τοῦτον τὸν μῦν ἐθεασάμεθα δρομέως τινός, οὐ τοῦ τυχόντος ἀποῤῥαγέντα τε καὶ διασπασθέντα κατὰ μέσον αὐτὸν ἀγωνιζομένου τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἦν ἡ χώρα μετὰ ταῦτα κενὴ καὶ κοίλη καταλιπόντων αὐτὴν τῶν μερῶν τοῦ διασπασθέντος μυός, καὶ τοῦ μὲν ἄνω πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀνασπασθέντος τοῦ δ' ἐπὶ τὴν κνήμην κατασπασθέντος. ὅ γε μὴν δρομεὺς ἐκεῖνος, ἐπειδὴ τῆς ὀδύνης ἐπαύσατο, καὶ ἡ φλεγμονὴ κατέστη, περιπατῶν οὐδὲν ἐβλάπτετο, καὶ τολμήσας αὖθις ἔτρεχε, καὶ ὡς οὐδὲ εἰς τοῦτο βλάβης ᾐσθάνετό τινος, καὶ ἠγωνίσατο πάλιν, ἐνίκησέ τε πάλιν ὥσπερ καὶ πρόσθεν. εἰκότως δ' αὐτῷ τοῦθ' ὑπῆρξεν. ἐν γὰρ τῷ τρέχειν, οὐ δεόμεθα τῆς εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφῆς τῆς διαρθρώσεως, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν αὐτήν, ὅθεν οὐδ' οἱ προειρημένοι τρεῖς μύες οἱ περὶ τοῦδε τοῦ πλατέος τε καὶ σαρκώδους ἐπικαίρων κινήσεων ἐξηγοῦνται τῇ κνήμῃ. πρός γε τὰς πολιτικάς τε καὶ τὰς ἐν δρόμῳ χρείας τοῦ σκέλους, ἄλλος ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τέτρασι μυσὶ ε΄ μῦς. ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ ἀντικνήμιον ἥκων ὁμοίως τοῖς πρώτοις τρισίν, ἀλλ' εἴς τε τὴν κάτω κεφαλὴν τοῦ μηροῦ, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κνήμης ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν μυός. ἀνατέμνεσθαι μὲν οὖν οὐκ ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ κἀκ τῆς ἄνωθεν ἀρχῆς, οὐδὲν ἧττον δύναται καὶ κατ' ἀμφότερά γε τὰς ἐπιβολὰς ἐγχειρεῖν τε καὶ γυμνάζεσθαι βέλτιόν ἐστιν. εἰ μὲν κάτωθεν ἄρξαιο ποδηγούμενος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν διὰ τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ μηροῦ μέχρι τοῦ κατ' ἰσχίον ὀστοῦ σαφέστατα, φαινομένης ἐνταῦθα τῆς πρώτης ἐκφύσεως ὅλου τοῦ μυὸς συμφυοῦς τῇ τοῦ τρίτου κατὰ τὴν διήγησιν εἰρημένου. εἰ δὲ ἄνωθεν ἐντεῦθεν ἄρξαιο τὴν κεφαλὴν σκοπὸν ἔχων τοῦ προανατετμημένου μυός. τέτταρες γὰρ ἐφεξῆς κεφαλαὶ μυῶν ἐκ τοῦ κατ' ἰσχίον ὀστοῦ πεφύκασιν, ἐξωτάτω μὲν ἁπασῶν ἡ τοῦ πλατέος, ὃν ἔφην διασπασθῆναι τῷ δρομεῖ, δευτέρα δὲ ἡ τὴν κνήμην ἐξελίττοντος πρὸς τοὐκτός. ἡ τρίτη δὲ δευτέρῳ περὶ ἧς νῦν ὁ λόγος ἐστίν, ἔξω περιστρέφοντος ἀτρέμα, καὶ τούτου τὴν κνήμην ὅλην, ὁμοίαν δὴ μὲν κίνησιν τῷ τρίτῳ τῶν εἰρημένων, οὐ μὴν ἴσην γε ποσότητα, ταύτῃ δ' ἐφεξῆς τῇ κεφαλῇ τετάρτην ἄλλην εὑρήσεις ὡς εἶπον. ἐφ' ἑνὸς γὰρ στίχου τεταγμέναι πᾶσαι τοῦ κατ' ἰσχίον ἐκπεφύκασιν ὀστοῦ, καὶ ὅταν γε ἀπὸ τῶν ἄνω μερῶν ἄρξαιο τῆς ἀνατομῆς, καταβαίνειν ἀπ' αὐτοῦ πειρῶ διὰ τῶν ὀπίσω τε καὶ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ μηροῦ. προάξει γάρ σε πρὸς τὸν κόνδυλον αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, καθ' ὃ καὶ ὁ ἕτερος τῶν κατὰ τὴν γαστροκνημίαν μυῶν ἐκπέφυκεν ὁ ἔνδον. ἐφ' οὗ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ θεάσῃ κειμένην ἅμα τῷ συνεπιλαμβάνοντι τοῦ περὶ τὴν διάρθρωσιν συνδέσμου. τοῦτον τὸν μῦν εἰ καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ κεφα-

λην ἀνατείνῃς, σὺν τῷ μηρῷ καὶ ἡ κνήμη πρός τε τὴν ὀπίσω καὶ τὴν ἔνδον χώραν ὁρᾶται φερομένη. συμβαίνει δὲ τοῦτ' αὐτῇ διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς εἰρημένης τελευτῆς τοῦδε τοῦ μυὸς, ἐπιπεφυκυίας τῇ κεφαλῇ τοῦ κατὰ τὴν γαστροκνημίαν, ἐκ τῶν ἔνδον τε καὶ ὀπίσω μερῶν. ἄμεινον οὖν καὶ τούτων τὰς κοινωνούσας ὁπωσοῦν τῇ κνήμῃ τελευτὰς ἀφαιρεῖν, ὅταν ἐγχειρήσῃς ποτὲ τοὺς ἐκείνους μῦς ἀνατέμνειν προτέρους. οὕτως γάρ σοι φανεῖται καὶ ὁ μῦς οὗτος δι' ἑαυτοῦ μὲν τὸν μηρὸν προσκινῶν, συνεπισπώμενος δὲ καὶ τὴν κνήμην διὰ τὴν προειρημένην σύμφυσιν πρὸς τὸν μῦν αὐτῆς. ἀλλὰ νῦν γε, περὶ γὰρ τῶν κατὰ τὸν μηρὸν ὁ λόγος ἐστὶ μυῶν, ἐὰν ἀφέλῃς ἅπαντας οὓς εἶπον, ἔτι σοι λειφθήσονται μεγάλοι μύες, ἔν τε τοῖς πρόσω τοῦ μηροῦ, καὶ κατὰ τὴν ὀπίσω τε καὶ ἔνδον ἅπασαν
* αὐτοῦ χώραν, ὧν προτέρους ἀνάτεμνε τοὺς προσθίους. ἐνέργειαν μὲν ἅπαντες ἔχοντες μίαν ἐκτείνειν τὴν κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν, οὐ μὴν οὔτε τὴν θέσιν ὁμοίαν οὔτε τὰς κεφαλάς. εἰσὶ γὰρ ἅπασαι δ'. ἡ μὲν ὑψηλοτάτη τῆς ῥάχεως ἐκφυομένη τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ κατ' εὐθὺ τοῦ πρώτου πάντων ῥηθέντος μυὸς ἐκ τῶν ὑποκάτω μερῶν αὐτοῦ. μετὰ ταύτην δ' ἑτέρα πολὺ μείζων, ταπεινοτέρα τε τῆς προειρημένης, καὶ ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν, μᾶλλον τοῦ μηροῦ κατ' αὐτὸν μάλιστα τὸν γλουτόν. ἀφ' ἧς ὁ μέγιστος πέφυκε τῶν προσθίων τοῦ μηροῦ μυῶν, ᾧ καὶ συνεχής ἐστι καὶ συμφυής. ἀπὸ μέσου σχεδὸν ἀρξάμενος τοῦ μηροῦ μέχρι τῆς κάτω τελευτῆς, ὁ ἔξωθεν ἁπάντων ὁ πρῶτος εἰρημένος ὁ πλατὺς καὶ σαρκώδης μῦς, ὁ διασπασθεὶς τῷ δρομεῖ. ἥκει δ' εἰς ταὐτὰ τῷδε τῷ μυῒ καὶ ἡ ἑτέρα ἔκφυσις ἡ πρώτη λελεγμένη τῆς ῥάχεως ἐκφύεσθαι τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. καὶ φαίνονταί γε ὡς εἷς μῦς ἑνωθέντες ἀμφότεροι μέχρι τῆς ἐπιγονατίδος τε καὶ μύλης ὀνομαζομένης, εἰς ἣν εὐρωστοτάτῳ καταφύονται τένοντι πλατεῖ, μετὰ τοῦ καὶ περιλαμβάνειν αὐτὴν ὅλην ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν. καθήκει δ' οὗτος ὁ τένων καὶ εἰς τὴν κνήμην ἰσχυρότατός τε αὐτὸς ὤν, καὶ πάνυ δύσλυτος ἐγκαταφυόμενος αὐτῷ τῷ μετὰ τὴν διάρθρωσιν μέρει προσθίῳ. τούτων δὲ ἀνατμηθέντων, ἄλλαι σοι φανοῦνται σαφῶς ὑποκείμεναι δύο κεφαλαὶ μυῶν, ἡ μὲν ἑτέρα τῆς τε πρώτης ἐκφύσεως τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος ἁπτομένη, καὶ προσέτι τοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐχένος τοῦ μηροῦ. ἡ λοιπὴ δὲ κατωτέρω ταύτης ἐκ τῆς προσθίου χώρας τοῦ κατὰ τὸν μηρὸν ὀστοῦ. καταφέρεται δ' αὕτη μὲν ἀκριβῶς εὐθεῖα διὰ τῶν πρόσω τοῦ μηροῦ μερῶν, ἄχρι τῆς ἐπιγονατίδος ὅλης διαμένουσα σαρκώδης. ἡ δ' ἑτέρα ἡ ἄνωθεν ἀρχομένη κατὰ τὴν ἐντὸς κεφαλὴν τοῦ μηροῦ τελευτᾷ, τὸ πέρας ὑμενωδέστερον λαμβάνουσα, συνάπτεται δ' αὐτῶν καὶ ἑνοῦται τὰ πέρατα, καὶ διὰ τοῦτο ἕνα μῦν τίθενται τοῦτον οἱ ἀνατομικοί, καί τοι γε δύο κεφαλὰς ἔχει, καθάπερ οἱ μείζους αὐτῶν οἱ ἐπιπολῆς, οἱ τὸν εὐρωστότατον γεννῶντες τένοντα, περὶ ὧν ἄρτι διῆλθον. ὅτι δὲ πάντων τῶν κινούντων τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν μυῶν, ἰσχυροτάτην ἐνέργειαν ἔχειν οὗτοι πεπίστευνται τὴν τῆς ἐκτάσεως, εὔδηλον οἶμαι παντί. χωρὶς γὰρ τοῦ ταθῆναι τούτους ἰσχυρῶς ἀδύνατον ἡμῖν ἐστιν ὀρθοῖς ἵστασθαι. καὶ εἴ γε ἐπινοήσειας ἅπαντας τοὺς ἄλλους ἀπολωλότας, ἀρκοῦσιν οὗτοι μόνοι πρὸς τὸ τῆς στάσεως ἑδραῖον. ἡ γάρ τοι καμπὴ τῆς ἰγνύας ἐν ταῖς ἀσθενέσιν αὐτῆς ἐνεργείαις ἀναφέρεται, γίγνεται δὲ ὥσπερ τι μετέωρον ἀπὸ τῆς γῆς αἴρειν ἐπιχειρούντων τὸ σκέλος, ὁπόταν ἐπὶ θατέρου βεβαίως ἑδρασθέντος ὅλον ὀχοῦμεν τὸ σῶμα. διὰ τοῦτο οὖν οὔτε πολλοῖς οὔτε μεγάλοις μυσὶν ἐπέτρεψεν αὐτὴν ἡ φύσις, ἀλλὰ τῶν εἰρημένων κινδυνεύει μόνος εἷς ὢν ἐπιπεφυκὼς τῇ κεφαλῇ τοῦ κατὰ τὴν γαστροκνημίαν, ἔνδον μυός. ὃν ἔφην ἕνεκα τοῦ κάμπτειν τὴν κνήμην γεγονέναι, καίτοι γε οὐ μᾶλλον τι κάμπτων αὐτὴν, ἢ πρὸς τὴν ἔνδον ἀπάγων χώραν φαίνεται. οὗτος μὲν ὁ μῦς βραχεῖαν τινὰ καὶ ἀμυδρὰν καμπὴν ποιεῖται τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως. ὃν δ' οἴονταί τε κάμπτειν αὐτὸν τὸν μέγαν μῦν, ὃς ἅπασαν τι σχεδὸν κατείληφε τοῦ μηροῦ τήν τε ὀπίσω καὶ τὴν ἔνδον χώραν. οὗτος ἢ οὐδ' ὅλως ἐπισπᾶται τὴν κνήμην, ἢ βραχύ τι παντελῶς, διότι καὶ τὸ πέρας αὐτοῦ βραχύ τι ψαύει τοῦ κατὰ τὴν διάρθρωσιν ὅλην ἐν κύκλῳ περικειμένου συνδέσμου. τῷ μὲν γὰρ ὀστῷ τῆς κνήμης, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἑαυτοῦ μέρος ἐμπέφυκεν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν τοῦτον εἰπεῖν αἴτιον εἶναι τῆς κατ' ἰγνύαν καμπῆς, ἀγνοήσαντες ἕτερον μῦν ἐγκατακεκρυμμένον μετὰ τῇ διαρθρώσει, καὶ τοῦ κάμπτειν δ' αὐτὴν ἤτοι μόνον δυνάμενον, ἢ τὴν πλείστην δύναμιν ἔχοντα. θεάσασθαι δ' αὐτὸν οὐκ ἔστι, πρὶν ἀφελεῖν τῆς κνήμης τοὺς τὴν γαστροκνημίαν διεργαζομένους μῦς, ὅθεν οὐδέ μοι νῦν ἀναγκαῖον ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν, ἀλλ' ὅταν πρῶτον ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀνατομὴν τάξεως γυμνωθῇ, τότε κἀγὼ τὴν φύσιν ἅπασαν αὐτοῦ διηγήσομαι. νῦν δὲ τῶν περὶ τὸν μηρὸν ἀνατετμημένων μυῶν, πλὴν μόνου τοῦ μεγάλου, δυνατὸν μὲν ἔστι σοι καὶ τοὺς κατ' ἰσχίον ἄρθρον κινοῦντας ἐφεξῆς ἀνατέμνειν, δυνατὸν δὲ καὶ τοὺς περὶ τὴν κνήμην πάντας. ὑποκείσθω δὴ τοῖς τὸ κατ' ἰσχίον κινοῦσιν ἐγχειρεῖν προτέροις, ὧν ἔφαμεν εἶναι καὶ τὸν μέγιστον τὸν περὶ τὸν μηρὸν μῦν, ὃν οὐκ ὀρθῶς ἔφην οἴονται τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν κάμπτειν. ἀπὸ ταύτης οὖν αὐτῆς ἀρχόμενος ἐπισκέπτου τὰς ἶνας, ὅσαι μὲν ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν μᾶλλον εἰσὶν ὅλου τοῦ μηροῦ πρὸς τὸ κατ' ἰσχίον ὀστοῦν ἀναφερόμεναι, ὅσαι δὲ ἐν τοῖς ἔνδον, ἐπὶ τὸ ἔσω τῆς ἥβης. ἐκ τούτου μὲν γὰρ ἅπαντες ἐκπεφύκασιν. ἐπιλαμβάνεσθαι δὲ καὶ τοῦ κατ' ἰσχίον, ὅσον ἐστὶ τῷ ταπεινοτάτῳ μέρει τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, ταῖς μὲν οὖν εὐθείαις ἰσὶ ταῖς ὀπίσω κάμπτειν τὴν κατ' ἰσχίον διάρθρωσιν. εἰ δὲ καὶ τὴν κατὰ γόνυ συγχωρηθείη μικρὸν αὐτὴν κινεῖν, οὐκ ἄλλαις ἢ ταύταις κινήσει. ταῖς δ' ἐν ταῖς πλαγίοις μέρεσιν, ἃς ἤδη τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν ἀναφερομένας θεάσῃ, λοξὴν εἴσω ποιεῖται τὴν κίνησιν ὅλου τοῦ μηροῦ. φαίνεται δὲ ποτὲ μὲν δύο τινὰς ἢ τρεῖς περιγραφὰς μυῶν λαμβάνων ὁ μῦς οὗτος ἐν ἑαυτῷ περιεχομένας, ὥσπερ μικρῶν τινῶν μυῶν, ποτὲ δὲ μίαν ἢ δύο. πάντως δ' οὖν τινα λαμβάνει περιγραφὴν ἐμφυομένην τοῖς ἔνδον τοῦ μηροῦ μέρεσι κατὰ μέσον τε καὶ ἀνωτέρω τοῦ μέσου βραχύ. προσέχων οὖν ἀκριβῶς ἀνάτεμνε τὸν μῦν τοῦτον τὸν τῆς ἥβης ὀστοῦ τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ φυλάττων ἄτμητον, ὃς καὶ κατείληφε πᾶν τὸ τρῆμα, μέγιστος ὑπάρχων, ἀπονεύρωσιν ἰδίαν ποιούμενος, ὑπὲρ ἧς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. τὸν δ' οὖν μέγαν τοῦτον, ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐνέστηκεν, ἀποτέμνων ἀπὸ παντὸς τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, πρῶτον μὲν ὡς εἴρηται, φείδου τοῦ κατειληφότος τὸ τρῆμα, δεύτερον δὲ τοῦ ταπεινοῦ μυὸς, ὃς καὶ διὰ παντὸς ὤφθη μοι πελιδνὸς ἐν τοῖς ζώοις τούτοις, ἐκφυόμενος μὲν ἐκ τῶν κάτω μερῶν τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, καταφυόμενος δὲ εἰς τὸ κάτω τοῦ μικροῦ τροχαντῆρος, οὐκ ἀῤῥώστῳ τένοντι, καίτοι σμικρὸς αὐτὸς ὤν, συνεπιλαμβάνων δὲ τὰς τῆς ἔνδον μοίρας τοῦ τροχαντῆρος, ὁ τένων αὐτοῦ σαρκωδέστερος

ὑπάρχων,

ὑπάρχων, οὐχ ἁπλῶς νευρώδης ὅλος φαινόμενος. ἕτερος δὲ μῦς ἀπονεύρωσιν ἰσχυροτέραν τῷδε συνεχῆ τῷ προειρημένῳ καθίησι, εἰς τὸ λοιπὸν ἅπαν τοῦ τροχαντῆρος τοῦδε ποιεῖται, πᾶν αὐτὸ καταλαμβάνων. ἀφικνεῖται δὲ οὗτος ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, τῶν κατὰ τὰς ψόας τε καὶ τὸ τῆς λαγόνος ὀστοῦν, ἐξ ἀμφοτέρων γεννώμενος τῶν μερῶν. εὔδηλον οὖν ὡς οὐχ οἷόν τε ἐστὶ θεάσασθαι τὸν μῦν τοῦτον, ἄνευ τοῦ διατέμνειν πάντας τοὺς κατ᾽ ἐπιγάστριον, ἀφελεῖν τε τὰ κατὰ τῆς ὀσφύος ἐπικείμενα σύμπαντα. μόνος γὰρ οὗτος ὁ τῆς ψόας ἐναργῶς ὀφθήσεται τριφυὴς τις ὤν, καὶ καθήκων τῇ μὲν ἔνδον ἑαυτοῦ μοίρᾳ δι᾽ ἀπονευρώσεως ἰσχυρᾶς, συνδέσμου ῥώμην τε καὶ φύσιν ἐχούσης εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔνθα παύεται τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν, συνάπτειν τῷ ἰσχίῳ. τῇ δ᾽ ἔξω δι᾽ ἑτέρας ἀπονευρώσεως οὔτε μακρᾶς, ὡς ἡ πρότερον, ἀλλὰ λεπτοτέρας, μᾶλλον ἐμφυόμενος τῷ τῆς λαγόνος ὀστῷ. τὸ δ᾽ ἄλλο μέρος αὐτοῦ τὸ μεταξὺ τῶν ἀπονευρώσεων προερχόμενον ἐπὶ τὸ κάτω, τὸν πεφυκότα μῦν ἔνδον ἅπαντα τῷ τῆς λαγόνος ὀστῷ, δεξάμενον ἅμα ἑαυτῷ, τὸν προειρημένον ἀποφύει τένοντα, τὸν εἰς τὸν μικρὸν τροχαντῆρα καταφυόμενον, ὅστις ἤδη μὲν σοι, κἀξ αὐτῆς τῆς θέσεως εὔδηλος ἐστὶν ἀνατείνων τὸν μηρὸν ἅμα τῷ παρεγκλίνειν ἔσω. ἀλλὰ καὶ πειρωμένῳ καὶ τείνοντι καθότι λέλεκται, πολλάκις ἤδη φανεῖται τοῦτ᾽ ἐργαζόμενος, ἐναντίαν δηλονότι τὴν ἐνέργειαν ἔχων τῇ τοῦ προειρημένου μεγάλου μυὸς ὄπισθεν μοίρᾳ. ὁ γε μὴν μικρὸς ὁ πελιδνὸς μῦς, εὔδηλον ὅτι λοξῆς τῆς ἔσω κινήσεως ἡγεῖται τῷ μηρῷ, κατὰ μὲν δὴ τοῦτο τὸ μέρος οὐκ ἂν εὕροις ἔτ᾽ ἄλλον μῦν ἐμφυόμενον τῷ μηρῷ. παραγενόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἐκτὸς μῦς, εὑρήσεις ἅπαντας εἰς τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ, κατὰ τὸν μέγαν ἐμφυομένους τροχαντῆρα. πρῶτος μὲν οὖν αὐτῶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι τέτακται μῦς ἐκφυόμενος ἁπάσης τῆς ὀρθίας ῥάχεως τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. τοῦτο μὲν δὴ τὸ μέρος αὐτοῦ σαρκῶδες ὅλον, ἐφεξῆς δὲ ἄλλο τούτῳ συνεχὲς ὑμενῶδες ἤδη κατὰ βραχὺ γινόμενον, ὡς οὐ μετὰ πολὺ παντάπασιν ἀκριβῶς ἡμῖν εἶναι συνδέσμου φύσιν ἔχον. ἐπιτέτακται τοῖς ὑψηλοτέροις τε ἅμα καὶ λοξοτέροις, εἰς τοὐπίσω μέρεσι τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, συνεχὴς ὢν τῷ πέρατι τῶν ῥαχιτῶν μυῶν. ὅπου δ᾽ αὐτοῦ παύεται τοῦτο τὸ ὑμενῶδες, ἑτέρα τ᾽ ἔκφυσις ἐστὶ σαρκοειδὴς ἀντιτεταγμένη κατ᾽ ἀντικρὺ τῇ πρώτῃ λεγομένῃ τῇ κατὰ τὸ τῆς λαγόνος ὀστοῦν. ἐκφύεται δ᾽ αὐτὴ τοῦ καλουμένου κόκκυγος ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν, ἠρέμα καὶ τῶν ὀπίσω συνεπιλαμβάνουσα. χρὴ τοίνυν ἀφαιρεῖν αὐτὴν ἀποτείνοντας μὲν εἰς τὰ κάτω τὰς ἶνας, ἀποδέροντα δὲ διὰ σμίλης ἀμβλυτέρας μᾶλλον, ἤπερ ὀξυτέρας ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων σωμάτων. ὑμενώδη δ᾽ ἐστὶ ταῦτα καὶ γλίσχρα, τοῦτ᾽ ἐπίπαν ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ κείμενα, τῶν τε εἰρημένων μερῶν τοῦ κόκκυγος, καὶ τῶν ἔξω περάτων τοῦ κατ᾽ ἰσχίον ὀστοῦ. καὶ μέντοι, καὶ τὸ μέρος τούτου τοῦ μυὸς ὑμενῶδες ἐστὶ μᾶλλον ἢ σαρκῶδες. ὅσον δ᾽ αὐτῷ συνεχὲς ἔζευκται τοῦ κατ᾽ ἰσχίον ἐμφυομένου, τοῦτο σαρκῶδες ἅπαν ἐστὶ μεμιγμένον αὐτίκα τῇ τοῦ κόκκυγος ἐκφυομένῃ κεφαλῇ. κατὰ βραχὺ τοίνυν ἀπόδερε τῶν ὑποκειμένων καὶ ταύτας τὰς σάρκας, καὶ τὰς ἀντιτεταγμένας αὐτῷ τὰς ἀπὸ τοῦ τῆς λαγόνος ἐκπεφυκυίας ὀστοῦ, καὶ τὸ μέσον αὐτῶν τὸ ὑμενῶδες. οὕτως γὰρ γυμνώσας τε τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ διφυές τε πέρας εὑρήσεις τοῦ μυός, τὸ μὲν ἕτερον συμφυόμενον τοῖς ὀπίσω τοῦ μηροῦ κατ᾽ εὐθὺ μάλιστα ταῖς ἐξ ἰσχίου καὶ κόκκυγος ἐκφύσεσι τεταγμένον. τὸ δ᾽ ἕτερον εἰς ὑμενώδη τένοντα πλατὺν περαιούμενον, ὃς περιλαμβάνει τοὺς ἐμπροσθίους τοῦ μηροῦ μῦς συνεχὴς γιγνόμενος τῇ λελεγμένῃ πρόσθεν ἐπὶ τὸ γόνυ καθήκειν ἀποφύσει. πρόδηλον οὖν ὅτι ἐν μὲν τοὐπίσω τὸν μηρὸν ὅλον ὁ μῦς οὗτος ἀπάγων ἐκτείνει τῇ καταφύσει τῇ λεγομένῃ γίγνεσθαι κατ᾽ εὐθύ, τῇ τε τοῦ κόκκυγος ἐκφυομένῃ κεφαλῇ, καὶ τῇ τοῦ κατ᾽ ἰσχίον ὀστοῦ μικρόν τι παρεγκλίνων ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν. τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῷ πλατυνθέντι πέρατι ἐπὶ τὸ πλάγιον μᾶλλον ἀνατείνει τὸν μηρόν, ἀμφοτέραις δὲ ταθείσαις ἅμα τελεωτάτην ἔκτασιν ἐργάζεται παντὸς τοῦ κώλου. μετὰ δὲ τοῦτον τὸν μῦν ἀφαιρεθέντα καὶ ἕτερος ἐστὶν εὔρωστός τε καὶ σαρκώδης ὅλος, ἐκ πάσης σχεδόν τι τῆς ὀπίσω χώρας ἐκφυόμενος τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, συνεπιλαμβάνων δὲ καὶ τῶν πλαγίων ὀστῶν. ὁ τένων δ᾽ αὐτοῦ τῇ κορυφῇ καταφύεται τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, ἐπεκτεινόμενος ἔτι καὶ τοῖς πρόσω. χρὴ δὲ προσέχειν ἐπὶ τούτου τοῦ μυὸς ἀνατεμνομένου, μικρῷ τινὶ μυῒ τῶν ἔξω τε καὶ κάτω περάτων τοῦ πλατέος ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχοντος, ἢ δόξει γέ σοι τοῦ μεγάλου μυὸς ὁ μῦς οὗτος εἶναι μέρος, εἰ μὴ καλῶς αὐτοῦ φυλάξεις τὴν περιγραφήν, οὐ μόνον τῷ συμφυῆ τὴν ἔκφυσιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ μέχρι τοῦ τροχαντῆρος, εἰς ὃν ὁ μέγας μῦς ἐλέχθη καταφύεσθαι, συνεχὴς ὑπάρχειν αὐτῷ. καὶ δὴ καὶ τὴν κατάφυσιν ἐν τοῖς ἔσω μέρεσι μᾶλλον ἐκείνου ποιεῖται, ἀνατείνων δηλονότι καὶ οὗτος τὸν μηρὸν εἰς τοὐπίσω μετὰ παρεγκλίσεως βραχείας τῆς ἐπὶ τὰ ἔσω. κατακεκρυμμένος δ᾽ ἄλλος μῦς ἐνταυθοῖ πελιδνὸς τὴν χρόαν ὑπὸ τῷ μεγάλῳ μυΐ, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἔχων τὴν θέσιν, ἐτιμότερος εὑρίσκεται τοῦ προειρημένου διὰ τὴν χρόαν. οὗτος ὁ μῦς ἐκ τῶν ἔνδον τε ἅμα καὶ τῶν πλαγίων μερῶν ἐκφύεται τοῦ πλατέος ὀστοῦ, καὶ δῆλον ὡς καὶ περιστρέφειν ἐπ᾽ ἐκεῖνα δύναται τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλήν. ἐμφύεται γὰρ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν μέγαν τροχαντῆρα ταπεινοτέρᾳ καταφύσει τοῦ μεγάλου μυός. οὗτοι μὲν οἱ τρεῖς μῦς εἰς τὸν μέγαν ἐμφύονται τροχαντῆρα καθότι λέλεκται. μετ᾽ αὐτοὺς δὲ ἕτεροι δύο κατακεκρυμμένοι τελέως ἔσω περιστρέφουσιν τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλὴν ἰσχυροῖς τένουσιν ἐμφυόμενοι, τῇ κατὰ τὸν μέγαν τροχαντῆρα κοιλότητι. πεφύκασι δὲ ἀμφότεροι μὲν ἐκ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ κατειληφότος, ὁ μὲν ἔσωθεν, ὁ δὲ ἔξωθεν τὸ τρῆμα. διεξέρχονται δὲ ἔξω παρ᾽ αὐτὸν τὸν αὐχένα τοῦ μηροῦ, κἄπειθ᾽ οὕτως ἀνίασιν ἐπὶ τὸν τροχαντῆρα κατὰ τὴν προειρημένην κοιλότητα. καταφύεται δ᾽ εἰς αὐτήν, ὁ μὲν ὀπίσθιος ὑψηλότερος, ὁ δὲ πρόσθιος, ταπεινότερος. ἀποτέμνων δὲ καὶ τούτου τὰς κεφαλὰς ἀπὸ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ φυλάττειν πειρῶ τὸν ὑποβεβλημένον ἀμφοτέροις κοινὸν σύνδεσμον ὑμενώδη κατειληφότα πᾶν τὸ τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ. καὶ ἥ γε ἔκφυσις ἡ πλείστη τῶν μυῶν ἐντεῦθεν ἐστίν, ἐξηκόντων δηλονότι καὶ πρὸς τὰ παρακείμενα τῷ τρήματι καθ᾽ ἑκάτερον τὸ μέρος ὀστᾶ. τὸν μὲν οὖν ἔξωθεν μῦν, ῥαδίως ἀπολύσεις, τὸν δ᾽ ἔνδον, εἰ βούλοιο σαφῶς ὅλον θεάσασθαι, διαλύσεις πρότερον ἰσχυρᾷ σμίλῃ τὴν συμβολὴν τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν. οὐ χαλεπῶς δὲ ἐργάσῃ τοῦτο, χόνδρος γὰρ κεῖται μέσος ἀμφοτέρων συνάγων αὐτά, καὶ συμφύων. ἐὰν οὖν κατ᾽ ἐκεῖνον τέμνῃς, ἡ τομή σοι ῥᾳδία γενήσεται, καὶ προχωρήσει σοι τοὔργον, ὥστε λυθέντων αὐ-

τίκα τῶν ὀστῶν ἀπ᾽ ἀλλήλων, ἑτοίμην εἶναι τὴν θέαν τοῦ μυός. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐργάσῃ τοῦτο, μετὰ τὸ λυθῆναι τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ διὰ τῆς σμίλης ἀπ᾽ ἀλλήλων, ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ τῶν τῆς λαγόνος ὀστῶν λαβόμενος, εἶτ᾽ ἀνακλῶν ἰσχυρῶς ἐπὶ τὰ ἔξω μέρη. λύεται γὰρ καὶ ταῦτα καὶ χωρίζεται τοῦ πλατέος ὀστοῦ κατὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, ὥσθ᾽ ἅπαν ἐκεῖνο τὸ χωρίον, ὕπτιον ἤδη καὶ καταφανὲς εἶναι, καὶ σαφῶς ὁρᾶσθαι τὴν ἔνδον μοῖραν ἅπασαν τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ. νῦν μὲν οὖν ἀρκεῖ σοι τὴν ἔκφυσιν τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ μέρη μυὸς ἀφαιρεῖν, ὕστερον δ᾽ ἀκούσεις ἐν τῇ τῆς ἕδρας ἀνατομῇ, πῶς χρὴ γυμνοῦν αὐτὸ πρότερον τὸ ἐπιπολῆς ὑμενῶδες, ὃ δόξει μέν τι εἶναι σκέπασμα τοῦ μυός. ἔστι δὲ οὐ τοῦ σκέπασμα τοῦ νῦν προκειμένου κατὰ τὸν λόγον, ἀλλά τις μῦς ὑμενώδης τε καὶ λεπτὸς εἰς τὴν ἕδραν καθήκων, εἷς ἑκατέρωθεν, οὐ πάνυ τι γιγνωσκόμενος τοῖς ἀνατομικοῖς, ὥσπερ οὐδ᾽ οἱ προειρημένοι. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων τῶν μυῶν ὅταν ἐπὶ τὴν τῆς ἕδρας ἀνατομὴν ἀφικώμεθα, λεχθήσεται πάλιν ἀκριβέστερον. ὁ δὲ μῦς οὗτος ὁ νῦν ἀνατεμνόμενος, ὁ ἔνδον τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, καθότι λέλεκται πρὸς τὸν τοῦ μηροῦ μέγαν τροχαντῆρα, τὴν ἐναντίαν μὲν, ὁμογενῆ δὲ κίνησιν ἐργαζόμενος ἐστὶ τῷ πεδίῳ. περιστρέφουσι γὰρ ἔσω ἄμφω τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλὴν, ὁ μὲν διὰ τῶν πρόσω μερῶν ὅλης τῆς διαρθρώσεως, ὁ δὲ διὰ τῶν ὀπίσω. τοιαύτη μέν τις ἐστὶ καὶ ἡ τῶν κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον κινούντων μυῶν ἀνατομή. μεταβῆναι δ᾽ ἤδη καιρὸς ἐπὶ τοὺς περὶ τὴν κνήμην μῦς δυναμένους μὲν ὡς εἴρηται, καὶ πρὸ τῶν κατ᾽ ἰσχίον ἀνατέμνεσθαι, δυναμένους δὲ καὶ πρώτους ἁπάντων ἐάν τις ἀφέλῃ τοὺς καθήκοντας εἰς τὴν κνήμην ἐκ τοῦ παρὰ μηροῦ μυῶν. ἀφῃρημένων γὰρ αὐτῶν ἐναργῶς ὁρῶνται δύο μυῶν κεφαλαὶ τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῆς ὀπίσω χώρας τοῦ μηροῦ λαμβάνουσαι, κατ᾽ ἐκεῖνα μάλιστα τὰ μέρη καθ᾽ ἃ τῶν κονδύλων ἐστὶν ἡ ῥίζα. καὶ τοίνυν καὶ περιλαμβάνουσιν τοὺς κονδύλους τούτους αἱ τῶν μυῶν κεφαλαί. καὶ διὰ τοῦτο ἐπίφυσιν ἔχουσι χονδρώδη τε καὶ κοίλην. κοινὴν πρὸς τὸ κυρτότατον ἑκατέρου τοῦ κατ᾽ αὐτὴν κονδύλου. διελθοῦσαι δὲ τὴν ἰγνύαν αἱ κεφαλαὶ κατὰ τὸν τῆς γαστροκνημίας καλούμενον τόπον ἀλλήλοις μιγνῦντες γεννῶσαι μῦν ἕνα. κατ᾽ αὐτὸν τοῦτον τῆς ἔξωθεν κεφαλῆς ἀποσχίζεται μέρος οὐ σμικρὸν, αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ μῦς γιγνόμενον εἰς τένοντα πλατὺν ἀτρέμα τελευτῶν, ὃς ὑποφύεται τῷ ποδὶ, καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐν τῷ πρὸ τούτου λέλεκται γράμματι. γυμνώσας οὖν αὐτὸν ὁμοίως ἐκείνῳ, δι᾽ ἧς ὡς εἴρηται, θεάσῃ τε σαφῶς ὁμοειδῆ τε καὶ συμφυῆ τῷ λεγομένῳ μυΐ. τοῦ δὲ κατὰ τὴν γαστροκνημίαν ὡς εἶπον ἄρτι γεννηθέντος μυὸς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κεφαλῶν ἀπόφυσις γίγνεται τένοντος, ὑποκειμένη καὶ ψαύουσα τῆς προειρημένης. ἐμφύεται δὲ τοῖς ὀπίσω τῆς πτέρνης πέρασιν, ἕλκειν αὐτὴν εἰς ἐκεῖνα δυναμένη. τούτῳ τῷ τένοντι συνεχῆ κατάφυσιν ὑψηλοτέραν εὑρήσεις ἑτέρου μυὸς ἐκ τῆς κνήμης πεφυκότος, ὡς τὰ πολλὰ πελιδνοῦ τὴν χροιάν. ἡ κεφαλὴ δὲ αὐτοῦ κατὰ τὸ τῆς περόνης ὑψηλότατον ἐστίν. οὗτοι μὲν οἱ μύες ὀπίσω τεταγμένοι κατὰ τὴν γαστροκνημίαν, εἴτε τρεῖς ἐθέλοις αὐτοὺς, εἴτε τέτταρας ἀριθμεῖν, ἔς τε τὴν πτέρναν ὡς εἴρηται, καὶ τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἀφικνοῦνται. συνεχεῖς δὲ αὐτοῖς ἕτεροι μύες εἰσὶν, οὐκ ἔτ᾽ ἀκριβῶς ἐν τοῖς ὀπίσω, μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς πλαγίοις μέρεσι τοῖς ἔνδον τῆς κνήμης, πεφυκότες εἰς τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἀφικνούμενοι πάντες. ἔνθα δὲ πρῶτον ἀποφύουσι τοὺς τένοντας, ἐνταῦθα σύνδεσμος αὐτοῖς ἔξωθεν ἐπιβέβληται, διήκων ἐκ τῆς κνήμης εἰς τὴν πτέρναν, ὃν διελὼν εὐθείᾳ τομῇ καθάπερ μετὰ τῆς χειρὸς εἴρηται, κἄπειτα τοῖς τένουσιν ἀκολουθῶν, εὑρήσεις αὐτοὺς εἰς τοὺς δακτύλους ἐμφυομένους. οὐ μὴν ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς, ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν τὸ μέσον ἄρθρον, ὁ δ᾽ ἕτερος τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον, ἀλλ᾽ ἀμφότεροι τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον κινοῦσι, πλὴν τοῦ μεγάλου δηλονότι δακτύλου. πρὸς γὰρ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον ὁ τένων ὁ κινῶν αὐτὸν ἀφικνεῖται, καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρός. ἐπιπλέκονται δ᾽ ἀλλήλαις καὶ αἱ τῶν εἰρημένων δύο κεφαλῶν ἀποφύσεις, οὐχ ὡσαύτως ἀεί. πολλάκις γὰρ ἕτερος αὐτῶν μῦς τόν θ᾽ οἷον λιχανὸν καὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ὁ δ᾽ ἕτερος τὸν μέσον καὶ τὸν παράμεσον. ἀμφότεροι δὲ κοιναῖς ἀποφύσεσιν ἑνωθέντες, τὸν μέγαν κινοῦσιν, ἔσθ᾽ ὅτε δ᾽ ἑτέρως ἡ μίξις αὐτῶν γίνεται. τούτων μὲν οὖν τῶν τενόντων αἱ κεφαλαὶ μεταξὺ πτέρνης καὶ κνήμης τεταγμέναι, καθότι πρόσθεν εἴρηται, τούτῳ μόνῳ διαφέρουσι, τῷ τὴν ἑτέραν αὐτῶν κατὰ τὸ πέρας ἐπικεῖσθαι τοῦ ἀστραγάλου τὸ κάτω, καθ᾽ ὃ τῇ πτέρνῃ προσάπτεται σύνδεσμόν τινα πάλιν ἔχουσα ἴδιον ἔξωθεν τοῦ κοινοῦ. τρίτος δ᾽ ἄλλος τένων αὐτῷ τῷ πέρατι τῆς κνήμης παραπέφυκεν, ἐπὶ τούτου στηριζόμενος ὑπὸ συνδέσμου πάλιν ἰδίου, καὶ οὕτως σφιγγόμενος, ὅστις καὶ αὐτὸς κάμπτει εἰς τοὐπίσω τὸν ὅλον πόδα, καθάπερ οἱ εἰς τὴν πτέρναν ἐμφυόμενοι. καταφύεται δ᾽ αὐτοῦ τὸ πέρας εἰς τὸ πρῶτον ὀστοῦν τοῦ ταρσοῦ τὸ ἔνδον, ἀνατμηθέντων δ᾽ ἑκάστων τούτων, μεταβαίνειν αὖθις ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν τῆς κνήμης τεταγμένους μῦς, οἳ τινές εἰσιν ὅσον μὲν ταῖς ἐπὶ ἄνωθεν ἐκφύσεσιν, τρεῖς εἰσὶν, ὅσον δ᾽ ἐπὶ τοῖς τένουσιν, καὶ τῇ διαφορᾷ τῶν κινήσεων, οἷς μάλιστα χρὴ προσέχειν, πλείους. τούτους οὖν τοὺς ὑμένας ἀφελὼν κἀνταῦθα τοὺς ὑπὸ τῷ δέρματι, θεάσῃ σύνδεσμον ἀνάλογον τῷ τῆς χειρὸς ἔξωθεν, ὑφ᾽ ὧν πάντες ἦσαν οἱ τοὺς δακτύλους ἐκτείνοντες τένοντες. ἀλλ᾽ οὗτος δ᾽ ὁ σύνδεσμος ἐκείνου μακρότερος ἐστὶν συχνῷ καὶ λεπτότερος, καὶ μάλιστα εἰ λογίζοις τὴν διαφορὰν τῶν κώλων. οἱ γὰρ ἐν τῷ ποδὶ σύνδεσμοι καθότι πλείους ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένοντο, κατὰ τοῦτο καὶ ῥωμαλεώτεροι πρὸς ἰσχυροτέρας ἐνεργείας παρασκευασμένοι τῶν ἐν ταῖς χερσίν. ἔστι δ᾽ ἀτρέμα λοξὸς τὴν θέσιν ὁ σύνδεσμος οὗτος, οὐκ ἐγκάρσιος ὥσπερ ὁ ἐπὶ τοῦ καρποῦ, καὶ συνάπτει τῷ τῆς κνήμης πέρατι, καὶ τῷ τῆς πτέρνης. χρὴ δὲ καὶ τοῦτον τέμνειν ὡς εἴρηται κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου, εἶθ᾽ ἑκατέρωθεν τὰ μέρη πρὸς τὰς ἰδίας ῥίζας ἀνατείνοντα καὶ γυμνοῦντα τὰς κεφαλὰς τῶν ὑποκειμένων τενόντων ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι τῆς ἀνατομῆς ὅλων τῶν μυῶν. κάτω μὲν γάρ σε περιάξουσιν ἐπὶ τὸν ταρσὸν, ἄνω δὲ ἐπὶ τὴν κνήμην. πρῶτον μὲν ὄψει παραπεφυκότα μῦν, ἄχρι τῆς ἄνω κεφαλῆς, οὗ τὸ πέρας ὑπὸ τῶν συνδέσμων συνεχόμενον ἐμφυές τε τῷ ταρσῷ, πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου, μικρὸν ὑπερβαῖνον, εἰς τὴν ἔσω τε καὶ κάτω χώραν αὐτῶν. δεύτερον δὲ μῦν ἄλλον ὄψει παρακείμενον τούτῳ καὶ μέρος αὐτοῦ νομιζόμενον, ὅτι τε τὴν ἔκφυσιν ἄνωθεν ἔχει κοινὴν, ὅτι τε παραπέφυκεν αὐτῷ δι᾽ ὅλου τοῦ μήκους τῆς κνήμης ἔξωθεν, ἀλλ᾽ ὅγε τένων αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τῆς πρώτης φάλαγγος ἐμφύεται τοῦ μεγάλου δακτύλου. δήλη τοίνυν εἰ μέμνησαι τῆς τῶν χειρῶν ἀνατομῆς, ἡ ἀναλογία τοῦδε τοῦ διφυοῦς μυὸς, πρὸς τὸν ἐν ἐκείναις κοινὸν καρποῦ τε καὶ τοῦ

μεγάλου δακτύλου. τούτῳ δὲ συνεχής ἐστιν ἕτερος μῦς ἰσχνὸς ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ τεταγμένος περόνης τε καὶ κνή-
μης. καταφύεται δὲ εἰς τὸ πλάγιον μέρος ὅλου τοῦ μεγάλου δακτύλου τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχων, τῷ κατὰ τὴν
χεῖρα μικρῷ μυῒ τῷ μέρος εἶναι νομιζομένῳ, τοὺς τρεῖς δακτύλους τοὺς μείζονας ἔξωθεν, κινοῦν τὴν λοξὴν κίνησιν.
ἀλλ' οὗτος τε ὁ κατὰ τὸν πόδα τένων, ὅταν ἐγγὺς ᾖ τῷ μεγάλῳ δακτύλῳ σύνδεσμόν τινα διεξέρχεται τὴν αὐ-
τὴν ἔχοντα χρείαν τοῖς ἐπὶ τῶν ἁρμάτων κυκλίσκοις. ἐφεξῆς δὲ τούτων εἰρημένων μυῶν ἐπισκέπτου τενόντων κε-
φαλὴν ὑπὸ τῷ τεταγμένῳ κειμένην συνδέσμῳ, ὡσαύτως ταῖς προειρημέναις ἱκανῶς σαφῆ τῷ γε προσέχοντι
τὸν νοῦν. ἀπὸ ταύτης οὖν ἀρχόμενος εἰς μὲν τὸ κάτω τοὺς τέσσαρας τένοντας εὑρήσεις σαφῶς, οἳ τοὺς τέσσαρας
δακτύλους ἐκτείνουσιν, ἀνάλογον τοῖς κατὰ τὰς χεῖρας ἔξωθεν. εἰς δὲ τὸ ἄνω τῇ περόνῃ παραπεφυκότα τὸν μῦν,
ἄχρι ὅλης μέχρι τῆς ἄνω κεφαλῆς αὐτῆς, οὗ τὸ πέρας ἐμφύεται τῷ ταρσῷ πρὸς τοὺς μεγάλους δακτύλους, μικρὸν
ὑπερβαίνων ἐκ τῆς ἔσω. ἔνθα καὶ τοῦ μυὸς αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν θεάσῃ συνδέσμου τινὸς ἁπτομένην τῶν ἔξω με-
ρῶν τῆς κνήμης εἰσπεφυκότων παρ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κεφαλὴν τῆς περόνης, ὅστις σύνδεσμος ἅμα πολλοῖς
ἄλλοις ὅμοιος ἑαυτῷ λεπτοῖς συναπτομένοις σαρξὶ μικραῖς, κεφαλὴ γίνεται μυός, ὃς ἐφεξῆς γέγραπται οὗτος.
ὅτι μὲν οὖν οἱ μύες ἐν τοῖς προσθίοις πως μᾶλλον εἰσὶ τῆς ὅλης κνήμης, ἄλλοι δὲ τρεῖς ἀπὸ μιᾶς κεφαλῆς ἐν τοῖς
ἔξω μέρεσιν μᾶλλον ἔχονται, καὶ ὅτι προκείμενον ἑαυτῶν σύνδεσμον ἐκ τῆς περόνης εἰς τὴν πτέρναν αὐτὴν κα-
θήκοντα. καὶ λυθέντος γε αὐτοῦ τὰς τρεῖς ἀπονευρώσεις θεάσῃ τῶν μυῶν, μίαν μὲν ἀξιόλογον τὸ μέγεθος, λοξὴν
ἐπὶ τὴν ἔξω χώραν τοῦ ταρσοῦ φερομένην. ἐντεῦθεν τε πάλιν λοξὴν ὑποδυομένην τῷ πέλματι, κἄπειτα
πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀφικνουμένην τοῦ πρώτου κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον ὀστοῦ, καὶ δῆλον ὅτι κατὰ τὴν διάρ-
θρωσιν ταύτην κάμπτουσαν τὸν μέγαν δάκτυλον, ἐνθάδε τὴν οἷον καμπὴν ποιεῖται περὶ τὸν ταρσὸν ἐκ τῶν
ἄνω μερῶν ἀφικνουμένην, πρὸς τὸ κάτω χόνδρον εὑρήσεις συμφυόμενον τῷ τένοντι. κεχώρισται δὲ κατὰ τοῦ
τῶν ἀνθρώπων ποδὸς καὶ ὁ τοῦ πιθήκου, διότι καὶ ἡ τῶν δακτύλων φύσις ἀνομοία τῷ ζώῳ τούτῳ τοῖς ἀνθρώπου
δακτύλοις ἐστίν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πολὺ μικρότεροι τῶν ἐπὶ τῆς χειρός εἰσιν. ὅτι δὲ καὶ τῶν κατὰ τὴν χεῖρα μείζους,
οἷοι καὶ τοῖς ἕρπουσι ζώοις ἐπὶ πλεῖστον ἐσχισμένοι τε καὶ διεστῶτες ἀλλήλων, δι' οὓς καὶ ῥᾳδίως ἀνέρχηται πρὸς
τὰ μετέωρα ὁ πίθηκος, ὥσπερ αἱ γαλαῖ καὶ οἱ μύες, ἰκτῖδες τε καὶ ὅσα τοιαῦτα. τοῦτον μὲν οὖν ὡς ἔφην τὸν
τένοντα κατὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων οὐχ εὑρήσεις πόδα, τὸν δὲ παρακείμενον αὐτῷ τὸν ἰσχνόν, ὃς ἐκ μικροῦ μυὸς ἀπο-
φύεται τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀπάγων ἐκτός, εὑρήσεις ἐπ' ἀνθρώπων ὥσπερ καὶ τὸν ἐφεξῆς αὐτῷ τὸν ἀνακλῶν-
τα καὶ σιμοῦντα κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὅλον τὸν πόδα, τῷ ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐν πήχει τὴν αὐτὴν ἀναλο-
γίαν ἔχοντα. δισχιδὴς οὗτος τένων ἐνίοτε γίνεται πρὸς τῆς ἐκφύσεως καὶ διεξέρχεται τῶν μερῶν αὐτοῦ, τηνικαῦθ'
ὁ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐκτὸς ἀπάγων τένων. εἰ δέ ποτε μὴ σχισθείη αὐτός, ὁ περιέχων αὐτὸν ὑμενώδης σύν-
δεσμος ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ τένοντος μεταξὺ δέχεται τὸν διεξερχόμενον ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐν χρείᾳ καθι-
στάμενος αὐτῷ παραπλησίᾳ τοῖς ἐπὶ τῶν ἁρμάτων κυκλίσκοις, δι' ὧν τοὺς ἱμάντας διεκβάλλουσιν οἷς ἡνιοχοῦσι
τοὺς ἵππους. τοιοῦτος δέ τις ἐστὶ κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον ἕτερος ἐκ συνδέσμου κύκλος εἰς διέξοδον τῷ τέ-
νοντι παρεσκευασμένος ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰς δ' ἐκφύσεις οἱ τρεῖς οὗτοι μύες ἔχουσιν ἀλλήλοις συμφυεῖς,
ὁ μὲν πρῶτος ῥηθεὶς ὁ περὶ τὸν ταρσόν, ἁπτόμενος εἰς τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἐκ τῶν ἄνω τῆς περόνης ἐπὶ πολλῆς ὑπὸ
τῷ δέρματι τεταγμένος ἐκ λεπτῶν συνδέσμων σαρξὶ συναπτομένων γεγονώς. ὁ δὲ δεύτερος ἔνθα παύεται τῆς
τοῦ προτέρου λεχθέντος ἡ κεφαλή, καὶ οὐ μετ' οὐ πολύ γε τῆς ἀρχῆς, οὗτος ὁ μῦς εἰς τένοντα τελευτᾷ στρογγύλον ἰσχνὸς
ὑπάρχων ὅλος. ὁ δὲ τρίτος ὁ σιμῶν ὅλον τὸν πόδα τοῦ λοιποῦ τῆς περόνης ἐκφύεται μέρους. οὗτος μὲν οὖν ἀνατείνει
τὸν πόδα μετὰ παρεγκλίσεως τῆς εἰς τὸ ἔνδον, ὁ δὲ τῷ τοῦ μεγάλου δακτύλου συμφυὴς ἐκκλίνει πρὸς τοὐκτός,
ἀμφοτέρων δ' ἅμα ταθέντων, ἀκλινῆ τὴν ἀνάτασιν ἐργάζονται τοῦ ποδός. οὕτως δὲ καὶ τῶν εἰς τὰ ὀπίσω μέρη
κινούντων τὸν πόδα μυῶν, ἑκάτερος μὲν ἐκκλίνει πρὸς τὸ πλάγιον ἀτρέμα, συναμφότεροι δὲ τὴν εὐθεῖαν εἰς
τοὐπίσω φορὰν ποιεῖται τοῦ ποδός. οὗτοι μὲν οἱ μύες εἰ καὶ μὴ τελέως μηδ' ἀκριβῶς, ἀλλὰ μετρίως γέ πως ἀνα-
τέτμηνται τοῖς ἡμῶν πρεσβυτέροις, οἱ δ' ἐφεξῆς εἰρησόμενοι παντελῶς ἄγνωστοι σχεδὸν ἅπασιν εἰσίν. πρῶτος ἀξιό-
λογος μὲν τό τε πάχος καὶ τὴν ῥώμην ὤν, εἰ καὶ μὴ τὸ μῆκος, ὁ κατακεκρυμμένος ἐν τῇ διαρθρώσει, τῇ κατ' ἰγνύαν.
εὑρήσεις δ' αὐτὸν ἀφῃρημένων τῶν ὀπίσω μυῶν τῶν εἰς τὴν γαστροκνημίαν ἡκόντων, οὓς πρώτους ἀνέτεμον τῷ λό-
γῳ. ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ τῶν κεφαλῶν ἀμφοτέρων τῶνδε τῶν μυῶν, ὁ μῦς οὗτος ἔγκειται, κατειληφὼς ὅλον ὀλίγου δεῖν
ἐνταῦθα τὸ πλάτος τῆς κνήμης. ἡ κεφαλὴ δ' αὐτοῦ σύνδεσμος ἐστὶν εὐρωστότατος ἐκπεφυκὼς τοῦ μηροῦ ἐπὶ τὸν ἔξω
κόνδυλον. εὑρήσεις δ' αὐτὸν ἀποτεμὼν τὸν ὅλης τῆς διαρθρώσεως σύνδεσμον, ὃς ἐκ τῶν ἐκτὸς μερῶν μηροῦ τε καὶ
περόνης ἐκφυόμενος, ἀλλήλοις μὲν συνάπτει ταῦτα, συνέχει δὲ καὶ σφίγγει τὴν διάρθρωσιν ὅλην. ὑπὸ τού-
τῳ γάρ τοι κατακέκρυπται, καὶ περὶ τοῦτον ἀναβαίνει λοξὸς ἐκ τῆς σαρκώδους οὐσίας τῆς κατὰ τὴν κνήμην ἐπὶ
τὸν κόνδυλον τοῦ μηροῦ διὰ τῆς ἰγνύος φερόμενος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν, ἥτις ἐκπέφυκε μὲν ὡς εἶπον ἐκ
τοῦ κονδύλου τοῦ μηροῦ. κεῖται δ' ἐκ τῶν ἔνδον καὶ πρόσω μερῶν τοῦ τὴν διάρθρωσιν ὅλην εἰρημένου σφίγγειν
συνδέσμου, καὶ εἰ τείνεις ταύτην καμπτομένην θεάσῃ τὴν κνήμην. ἐπεὶ δὲ βραχύς τε ἐστὶν αὐτὸς ὁ μῦς οὗτος
τὸ μῆκος, ἥ τε κνήμη πολλαῖς σαρξὶν ἐν κύκλῳ περιβεβλημένη βραχεῖα δι' ἐκείνας ἐστίν, ἐὰν ταύτας τε τὰς σάρ-
κας ἀφέλῃς, καὶ προσέτι τὸν πόδα γυμνὸν καταστήσῃς, τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν ὄψει ῥᾳδίως ὑπὸ τοῦ προκειμένου κα-
τὰ τὸν λόγον συνδέσμου τε καὶ μυός, ἑλκόμενον εἰς τοὐπίσω μετὰ τοῦ παρεγκλίνειν ἐκτός. οὗτος μὲν οὖν ὁ μῦς
εἰκότως ἠγνοήθη κατακεκρυμμένης αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ ποδὸς οὐκ ἔχω φάναι, διατί παρώφθησαν
ἐνίοις, καὶ μάλιστα γ' ὅσοι τοὺς ἔνδον τῆς χειρὸς ἑπτὰ μυὰς ἐθεάσαντο. παρέλιπον μὲν γὰρ κἀκεῖ τοὺς ἐν τῷ βάθει
κειμένους ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς, ὡς ἔμπροσθεν εἶπον, οὐ μὴν τούς γε προφανεῖς τοὺς ζ΄. ἐπὶ δὲ τὸν πόδα τέτταρα γένη
μυῶν εἰσίν, οὐχ ὡς ἐν τῇ χειρὶ δύο, τρία μὲν ἐν τοῖς κάτω τοῦ ποδός, ἓν δὲ ἐν τοῖς ἄνω ἐπὶ τοῦ ταρσοῦ τεταγμένον.

εἰσὶ δ' οὗτοι μὲν οἱ μύες ἐπὶ λοξῶν κινήσεων ἐξηγούμενοι τοῖς δακτύλοις, ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τοῖς χειρὸς ἔξωθεν. οἱ δ' ὑποκάτω τοῦ ποδὸς, ἑπτὰ μὲν κἀνταῦθα ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῆς χειρὸς ἑπτὰ μυσὶ, ἕκαστον τῶν δακτύλων κινοῦντες. ὧν οἱ δύο καθάπερ ἐν τῇ χειρὶ τῶν πρώτων κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν, ἀπεφύοντο, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸν πόδα τὸν πρῶτον κατὰ τὸν ταρσὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγοντες τῶν ἄλλων δακτύλων ἔξωθεν. οἱ λοιποὶ δὲ ἐπὶ μικρὸν ὕστερον εἰρήσονται. ἄλλοι δ' ἐκ τῶν κάτω μερῶν εἰσὶ μικροὶ μύες ἐκπεφυκότες τῶν τοὺς δακτύλους καμπτόντων τενόντων, πρὶν ἀκριβῶς εἰς ἕκαστον αὐτῶν σχισθῆναι, τὸ δ' ἔργον τούτων τῶν μυῶν κάμπτειν τὸ μέσον ἄρθρον ἑκάστου δακτύλου. τοῖς γὰρ ἐσχισμένοις ἤδη τένουσιν, ἕτεροι μικρότεροι μύες ἐπιφύονται τοῖς ἔνδον ἐν τῇ χειρὶ τῆς λοξῆς κινήσεως ἐξηγουμένοις ἑκάστῳ δακτύλῳ, τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχοντες, τέτταρες δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι τὸν ἀριθμὸν ὥσπερ κἀκεῖνοι. προσελθόντων δ' αὐτοῖς δύο μυῶν τῶν τοὺς ἐσχάτους δακτύλους ἐπὶ πλεῖστον ἀπαγόντων οὓς προειρήκαμεν, ἑνὸς δ' ἔτι τὸν μέγαν προσάγοντος τῷ οἷον λιχανῷ, τὸ σύμπαν πλῆθος ζ´ γίνεται. τρίτον δ' ἄλλο γένος ἐστὶ μυῶν ἐν τοῖς ποσὶ κάτω τῶν αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς ἐπιπεφυκότων, ἀνάλογον τοῖς ἀγνοηθεῖσι τελέως ἐν χερσὶν, οὓς δηλονότι θεάσῃ τοὺς τένοντας ἅπαντας ἐκτεμὼν, ὥσπερ κἀκεῖ, καὶ ἥ γε θέσις αὐτῶν πᾶσα, καὶ ὁ ἀριθμὸς, καὶ ἡ χρεία, κατὰ τοὺς ἐν τῇ χειρὶ προειρημένους ἐστί. δύο γὰρ ἑκάστου δακτύλου τῆς πρώτης διαρθρώσεως προτεταγμένοι κάμπτουσιν μετρίως αὐτοὺς, ἅμα μὲν ἐνεργήσαντες ἰσόρροπον, ἰδίᾳ δ' ἑκάτερος ἀμβλύων ἀτρέμα πρὸς τὸ πλάγιον. εὑρίσκονται δ' ἐνίοτε συνεχεῖς ἀλλήλοις οὕτως, ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι καθ' ἕκαστον δάκτυλον. ἀνατμηθέντων δὲ καὶ τούτων τῶν μυῶν, οὐκ ἔτ' ἄλλος ὑπολείπεται τῶν καθ' ὅλον τὸ σκέλος, ἀλλὰ χρή σε καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐπισκέψαι τοὺς συνδέσμους τῶν ὀστῶν. οὕτω καὶ νῦν ἐπισκέψασθαι πασῶν τῶν γεγυμνωμένων διαρθρώσεων, πρώτης μὲν τῆς κατ' ἰσχίον ἐχούσης, ἕνα μὲν ἐν κύκλῳ σύνδεσμον ἁπάντων τῶν ἄρθρων κοινόν. οὐδ' ἐν γὰρ ἐστὶν οὕτω μὴ περιβέβληται τοιοῦτος σύνδεσμος, ἕτερον δὲ τὸν διὰ τοῦ βάθους ἐν τῇ διαρθρώσει κατακεκρυμμένον, ὃς συνάπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ τῇ κατ' ἰσχίον κοιλότητι πάνυ σκληρὸς ὢν, ὡς ἤδη δύνασθαι λέγεσθαι νεῦρον χονδρῶδες. καὶ μέντοι τοῦ περικειμένου κατὰ κύκλον ὅλῃ τῇ διαρθρώσει συνδέσμου κατάσκεπτου τὰ μόρια πρὸς τὸ γινώσκειν, εἴτ' ἐστὶν ὁμότονα πάντα κατὰ τὸ πάχος καὶ τὴν ῥώμην, εἴτε πλεονεκτεῖ τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων. οὕτω δὲ κἀπὶ τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως ποιήσεις, καὶ προσέτι τῶν κατὰ τὸν πόδα διατείνων εἰς πᾶν μέρος ὁμοίως τὸν σύνδεσμον. εἰ γὰρ ἐάσῃς τὸ μέν τοι μέρος αὐτοῦ συνδραμεῖν εἰς ἑαυτὸ, τὸ δ' ἐπιτείνων τοῖς ἑαυτοῦ δακτύλοις πλατύναις ἀῤῥωστότερόν σοι φανεῖται τὸ πλατυνθὲν τοῦ συνδραμόντος. ἐν μὲν οὖν ταύταις ταῖς διαρθρώσεσιν, οὐδεμίαν εὑρήσεις μεγάλην ὑπεροχὴν τῶν μερῶν τοῦ περιέχοντος αὐτὰς συνδέσμου, κατὰ δὲ τὸν πόδα φανοῦνταί τινες ὡς ἐροῦμεν. ἀλλ' ἥ γε κατὰ γόνυ διάρθρωσις ἔχει καὶ ἄλλους συνδέσμους πλείονας, ἕνα μὲν τὸν διὰ τοῦ βάθους ἀνάλογον τῷ κατ' ἰσχίον ἐν τῇ διαρθρώσει κατακεκρυμμένῳ. ἔστι δέ πως ἐν τοῖς κατὰ τὸν μηρὸν μέρεσι διφυής. ἕτεροι δὲ δύο ἐν τοῖς πλαγίοις, ὧν ὁ μὲν ἔξωθεν, οὗ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, διηγούμενος τὸν παραλελειμμένον τοῖς ἀνατομικοῖς μῦν ἐν ἰγνύϊ, συνδεῖ πρὸς ἄλληλα τό τε τοῦ μηροῦ καὶ τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν, καὶ ὑπερυποβέβληται δ' αὐτοῦ τὸ κάτω πέρας τὸ πρὸς τῇ περόνῃ τῇ κεφαλῇ τοῦ μυὸς, ὃ τὸν τένοντα ἔξω μέρεσι τοῦ ταρσοῦ περιελιττόμενον, περὶ τὴν πρώτην διάρθρωσιν ἔφην ἀφικνεῖσθαι τοῦ μεγάλου δακτύλου. καὶ γάρ πως καὶ παράγεται μᾶλλον εἰς τὰ πρόσω μέρη τῆς περόνης, οὐκ ἀκριβῶς ἐν τοῖς πλαγίοις καταμένων. ὁ δὲ ἕτερος σύνδεσμος ὁ ἔνδον, ἰσχνότερός τε τοῦδε καὶ μαλακώτερός ἐστιν, ἐκφυόμενος μὲν καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη κονδύλου τοῦ μηροῦ, καταφυόμενος δ' οὐδ' αὐτὸς εἰς τὰ πλάγια τῆς κνήμης, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ὁ ἕτερος ἔξωθεν, εἰς τὰ πρόσω μᾶλλον αὐτοῖς ἀφικνούμενος. ἄλλοι δ' εἰσὶ σύνδεσμοι κατὰ τὴν διάρθρωσιν χονδρώδεις, ἑκατέρᾳ κοιλότητι τῆς κνήμης κύκλῳ περιβεβλημένοι, συνερχόμενοι δ' ἀλλήλοις εἰς ταὐτὸν ἐκείνῳ τῷ μέρει τῆς διαρθρώσεως, ἔνθα παράκεινται τῆς κνήμης αἱ κοιλότητες ἀλλήλαις εὐρωστότερον ἕνα κατὰ τοῦτον ποιοῦσι σύνδεσμον χονδρώδη, καταφυόμενον μὲν εἰς τὸν μεταξὺ τῶν κονδύλων τοῦ μηροῦ, τέμνοντα δ' ὅλην τὴν διάρθρωσιν δίχα (μέσος γὰρ ἔγκειται τῶν τῆς κνήμης κοιλοτήτων, καὶ τῶν τοῦ μηροῦ κονδύλων) ἐκπίπτοντος δὲ αὐτοῦ τῷ χρόνῳ κοῖλος ὁ μεταξὺ φαίνεται τόπος τῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς κνήμης κοιλιῶν, καί τοι δ' ὑψηλότερος ὢν ἡνίκ' ἔζη τὸ ζῶον. λοιποὺς δὲ τοὺς ἐν τῷ ποδὶ συνδέσμους ἐφεξῆς ἐπισκέψομαι, πρότερον δ' ἀναμνησθεὶς ὧν ἀφεῖλον ἕνεκα τοῦ θεάσασθαι τοὺς τένοντας. ἔνιοι μὲν γὰρ αὐτῶν οὐδὲν βοηθοῦσι ταῖς διαρθρώσεσιν, ὅσοι καθ' ἕν τι μόριον ὀστοῦ γεγόνασιν, ὥσπερ ὅ τε περιλαμβάνων τὴν ὀπίσω κεφαλὴν τὴν τοὺς δακτύλους κινοῦσαν τῶν τενόντων, ὅ, τε τοῦτον ὅλον τὸν πόδα σιμῶν, ὃν ἔφην προσπεφυκέναι τῷ πέρατι τῆς κνήμης. ἐν αὐτοῖς γὰρ τοῖς ὀστοῖς οἷς πεφύκασιν αἱ εἰρημέναι κεφαλαὶ τῶν τενόντων, τοὺς συνδέσμους ἔχουσιν οὐκ ἐξ ἑτέρου διήκοντας εἰς ἕτερον, ὥσπερ ὁ ἐπικείμενος αὐτῷ ἄνωθεν. οὗτος γὰρ ἐκ τοῦ τῆς κνήμης πέρατος εἰς τὴν πτέρναν διήκων, ἅμα μὲν σφίγγει τοὺς ὑποβεβλημένους τένοντας, ἅμα δὲ καὶ τοῖς ὀστοῖς αὐτοῖς γίγνεται σύνδεσμος. οὕτως δὲ καὶ ὁ πρόσθιος σύνδεσμος ὁ τὴν κνήμην τῇ περόνῃ συνάπτων, ἅμα τε ταῦτα πρὸς ἄλληλα συνδεῖ, καὶ πρόβλημα ἐστὶν ταῖς ὑποκειμέναις κεφαλαῖς τῶν τενόντων, ὥσπερ γε καὶ ὁ κατὰ τὰ ἔξω μέρη προβεβλημένος τῶν κατὰ τοῦτον τενόντων, οὐ μόνον ἐκείνους ἀσφαλῶς φρουρεῖν καὶ σφίγγειν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τὴν περόνην μᾶλλον συνάπτειν τε καὶ συνδεῖν τῇ πτέρνῃ. τοὺς μὲν οὖν τοιούτους συνδέσμους κοινοὺς εἶναι συμβέβηκε τῶν ὀστῶν αὐτῶν, ἃ συνδοῦσι, καὶ τῶν ὑποβεβλημένων μυῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἑκατέροις παρέχοντες χρείαν, ἀλλὰ τὰ μὲν ὀστᾶ συνδοῦντες, οἷον πρόβλημά τι καὶ τεῖχος γιγνομένους τοῖς τένουσιν. ἑτέρους δ' εὑρήσεις συνδέσμους αὐτῶν μόνων τῶν διαρθρώσεων ἰδίους νευροχονδρωδεστέρους. ἤδη δὲ τούτους ἐν τῷ βάθει κατακεκρυμμένους, καί τινας ἄλλους ἔξωθεν ἐπιτεταμένους ὁμοίως τοῖς φρουροῦσι τοὺς τένοντας. ἔστι γοῦν τις ἐπιμήκης σύνδεσμος οὐκ ἔτ' ἰσχυρὸς, ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ῥίζης ἐκφυόμενος τῷ προσθίῳ συνδέσμῳ τῷ τῆς κνήμης μὲν ἐκπεφυκότι. καταφυομένῳ δ' εἰς τὴν περόνην, οὐ μὴν συνάπτων γε καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἐκείνῳ τὴν κνήμην τῇ περόνῃ. ταπεινότερος γὰρ αὐτοῦ φέρεται, πρός τε τὴν ἐκτὸς χώραν,

χώραν, καὶ κάτω παρὰ τὴν προσθίαν ἐξοχὴν τοῦ ἀστραγάλου κατακεκρυμμένος, πῶς ὑπ' αὐτοῦ καθήκει δ' αὐτοῦ τὸ πέρας εἰς τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν. τῆς δὲ ἀρχῆς τούτου τοῦ συνδέσμου, σύνδεσμος ἕτερος ἐστὶν ὑποκάτω τῶν κατὰ τοῦτο παρὰ τῆς τῆς κνήμης ἐκφυόμενος, συνεχὴς περὶ τὴν διάρθρωσιν ὅλην περιέχοντι συνδέσμῳ. καθήκει δ' αὐτοῦ τὸ πέρας οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἐκφύσεως εὐθέως ὑπερβαίνων τὴν διάρθρωσιν εἰς τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν. ἐφεξῆς δὲ τούτῳ τῷ συνδέσμῳ κατὰ τὸ κάτω τῆς κνήμης, σύνδεσμός ἐστιν νευροχονδρώδης μᾶλλον, καθ' ὃν ἡ κνήμη περὶ ἔνδον μέρει τοῦ ἀστραγάλου συμφύεται, κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ μέρη καθ' ἅπερ εἴληφεν αὐτά, ἕτερος δὲ ὁμοίως ἐκ τῶν ἔξω μερῶν τοῦ ἀστραγάλου συνάπτει τὴν περόνην αὐτῷ. καί τις ἄλλος τρίτος κατ' αὐτὴν τὴν ῥίζαν τοῦ κατὰ τὸν ἀστράγαλον αὐχένος ἐκφυόμενος, εἰς τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν διήκει, καὶ τέταρτος ἄλλος ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ συνάπτει πρὸς τὸ σκαφοειδές. οὗτοι πάντες οἱ τέτταρες σύνδεσμοι τὸν ἀστράγαλον τοῖς προειρημένοις συνδέσμοις συνδοῦσιν, ὡς εἴρηται νευροχονδρώδεις ἱκανῶς ὄντες, ἀναλογίαν τὴν αὐτὴν ἔχοντες, τοῖς τὴν κατ' ἰσχίον τε καὶ γόνυ διάρθρωσιν ἐν τῷ βάθει συνάπτουσιν. οὕτω γοῦν καὶ κατὰ τὸν πόδα τέτταρσιν ὀστοῖς διαρθρουμένου τοῦ ἀστραγάλου πρὸς ἕκαστον αὐτῶν διὰ βάθους ὁ νευροχονδρώδης γέγονεν σύνδεσμος, ἔξωθεν μὲν πρὸς τὴν περόνην, ἔσωθεν δὲ πρὸς τὴν κνήμην, ἐν δὲ τοῖς κάτω πρὸς τὴν πτέρναν, ὥσπερ γε καὶ τοῖς πρόσω μέρεσιν πρὸς τὸ σκαφοειδές. ὥσπερ δὲ ἐν τῇ χειρὶ παραλαμβάνεται πάντα τὰ κατὰ τὸν καρπὸν ὀστᾶ συνδέσμῳ ῥωμαλέῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ μᾶλλον ἔτι πάντα περιείληφε τὰ κατὰ τὸν ταρσὸν ὀστᾶ σύνδεσμος ἰσχυρὸς ἐν τοῖς κάτω τοῦ ποδός. ἔνια δ' αὐτῶν καὶ δι' ἄλλων τινῶν μικρῶν μὲν συμφύσεων, ἀλλ' ἰσχυρῶν ἑνοῦται πρὸς ἄλληλα. κατάλοιπον δ' ἂν εἴη περὶ τῆς τῶν ὀνύχων φύσεως εἰπεῖν λόγον διττόν, ἕνα μὲν κοινὸν ἁπάντων τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων, ἕτερον δὲ τῶν ὀνύχων ἴδιον. οἴονται γὰρ αὐτὰ ἔνιοι κραθέντων ἀλλήλοις ὀστοῦ, καὶ νεύρου, καὶ δέρματος γεγονέναι, τινὲς δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν σάρκα προστιθέασιν. ὅτι μὲν οὖν συμπεφύκασιν τοῖς εἰρημένοις ἅπασιν οἱ ὄνυχες, ἐναργῶς φαίνεται, τὴν δ' οὐσίαν οὐδαμῶς ἐστιν ἰδεῖν ἐκ τούτων αὐτοῖς γεγενημένην, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἐκ τῆς ὑποβεβλημένης ὕλης περὶ ζώων διαπλαττόμενον πρὸς τῆς φύσεως ἐγγένεται τοιοῦτον, οἷόνπερ ἐστίν, καὶ οὔτ' ἐκ τοῦ βραχίονος ὁ πῆχυς τὴν γένεσιν ὡς ἐξ ἐγκεφάλου τὸ νεῦρον, οὔτ' ἐκ τοῦ πήχεως ὁ καρπός, οὔτ' ἐκ τούτου τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ. διαφέρει γὰρ οὐ σμικρῷ τὸ συμπεφυκέναι τινί, τοῦ τὴν ἔκφυσιν ἐξ ἐκείνου ποιεῖσθαι, καθάπερ ἐκ τῶν πρέμνων οἱ κλάδοι, κἀκ τούτων οἱ ἀκρέμονες, οἷ ὥσπερ τρόπῳ καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας ὁρῶμεν ἐσχισμένας. ὁμοειδὲς γὰρ εἶναι δεῖ τὸ φυόμενον ἔκ τινος, ὡς αὖ ἀποβλάστημά τι τῆς οὐσίας ὑπάρχον αὐτοῦ. τοιοῦτον μὲν οὖν ἀποβλάστημα τὰ νεῦρα φαίνεται τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον οὐσίας. ὁ δ' ὄνυξ οὐ τοιοῦτον τῆς ἐσχάτης σκυταλίδος ἀποβλάστημα ἐστίν, ἀλλ' ἕτερον εἶδος οὐσίας, ὡς ἐν οἰκίᾳ λίθου κεραμίδος καὶ πλίνθου. παραπλήσιος γὰρ ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς τοῦ ζώου συστάσεως ταῖς τῶν ἐκτὸς ἁπάντων, ὅσα δημιουργοῦσιν ἄνθρωποι συνάγοντες οὐσίας διαφερούσας εἰς ταὐτόν. συνάπτουσι μὲν γὰρ αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας ἐν ὅλον ποιοῦντες, ὅ, περ αὖ ἐξ αὐτοῦ διαπλάττουσιν, οὐ μὴν ἐκφύεταί γε πλίνθος ἐκ κεραμίδος, ἢ λίθου. τῆς δὲ ἑνώσεως αὐτοῦ εὑρημέναι τινὲς εἰσὶν οὐσίαι, πηλός, καὶ κόλλα, καὶ ἧλοι, καὶ πάτταλοι, καὶ σχοινία, καί ποτε καὶ τῆς συνθέσεως μόνης ὁ τρόπος ὡς ἐπὶ τῶν ἐγγομφουμένων. ὅμοια δὲ τούτοις εἰσὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα. τὰ μὲν γὰρ ἐγγομφοῖ καθάπερ τοὺς ὀδόντας εἰς τὰ φατνία, τὰ δὲ γιγγλυμοειδῶς συντίθησιν τὰ κατὰ τὰς ῥαφὰς ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς, τὰ δ' ὡς κόλλῃ συνάπτει τὰ διὰ χόνδρου συμφυόμενα, τὰ δ' ὡς πηλῷ τὰ διὰ σαρκός, τὰ δ' ὡς σχοινίου τὰ διὰ συνδέσμου. κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τοὺς ὄνυχας ἥνωσαν διὰ συνδέσμου τινὸς τῷ πέρατι τῆς ἐσχάτης φάλαγγος. διὰ συμφύσεως δὲ τῇ σαρκὶ καὶ περὶ δέρματι, τὴν μὲν ὑποστορέσασα δι' ὅλου, τὸ δ' ἔξωθεν ἁπάσῃ τῇ ῥίζῃ περιφύσασα. περαίνει δ' εἰς τὴν ῥίζαν αὐτήν, οὐ νεῦρον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία καὶ φλέψ, ἐξ ὧν αἴσθησίν τε καὶ ζωὴν καὶ τροφὴν ἔχουσι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως, ὧν οὐδὲν οὔτε ἐκκράσεως ἐγγένεται τοῦ τριῶν τούτων ἀγγείων, οὔτε πολὺ μᾶλλον ἐκπλοκῆς, ὡς Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανε παρὰ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ἀποφαινόμενος. ἕτερον γὰρ τὸ σῶμα αὐτὸ τῶν ὀργανῶν ἑκάστου φαίνεται τῆς τῶν τριῶν οὐσίας, ὡς κἀν τῷ τρίτῳ περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ἐδείκνυον. ἤγουν γαστὴρ καὶ ἡ κύστις, καὶ ἡ μήτρα, τοιοῦτον ὑπὸ τῆς φύσεως ἕκαστον αὐτῶν γενόμενον, οἷόνπερ φαίνεται τὸ νεῦρον. ἵνα δὲ τρέφεται καὶ ζῇ τὴν φλέβαν καὶ ἀρτηρίαν, καὶ πάντα ταῦτα σαφῶς εἰς ἑαυτὰ διηπειρόμενα, καθάπερ εἰς τοὺς κήπους οἱ ὀχετοί. κατὰ δὲ τοὺς ὄνυχας οὐ διαπείρεται ταῦτα, διό τι καθ' ὑπόφυσιν αὔξονται καθάπερ αἱ τρίχες. ἄμεινον γὰρ ἦν καὶ τούτους ὥσπερ καὶ τὰς τρίχας ἀεὶ νέους γίνεσθαι, καὶ μηδέποτε παύεσθαι τὴν αὔξησιν αὐτῶν ἐκτριβομένων. ἕτερον οὖν τι γένος οὐσίας ὄντες οἱ ὄνυχες, ἀρτηρίᾳ μὲν καὶ φλεβί, καὶ νεύρῳ κατὰ τὴν ῥίζαν ἐζεύχθησαν. αἰσθήσεως ἕνεκα, καὶ ζωῆς, καὶ τροφῆς, τῷ δ' ὀστῷ καὶ δέρματι συνήφθησαν ὅπως μὴ κρέμωνται. μέρος γὰρ ἐχρῆν εἶναι καὶ τούτους ὅλῳ τῷ ζώῳ, συμφυὲς ὥσπερ καὶ τἄλλα. εἰ δὲ ὅτι νεύρου μὲν εἰσὶν καὶ δέρματος σκληρότεροι, μαλακώτεροι δ' ὀστοῦ, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς τούτων οὐσίας αὐτοὺς κεκρᾶσθαι λέγουσι, ὥρα καὶ τἄλλα αὐτὰ λέγειν, οὕτω γεγονέναι πάντα, χόνδρον μὲν ἐξ ὀστοῦ καὶ συνδέσμου κραθέντος, σύνδεσμον δὲ ἐκ χόνδρου, καὶ νεύρου, τὸ νεῦρον δ' αὐτὸ πάλιν ἐξ ἐγκεφάλου τε καὶ συνδέσμου. μέσον γὰρ καὶ τοῦτο ἐστὶν τῆς ἑκατέρας συστάσεως, αὐτῷ κραθῆναι τὸν ἐγκέφαλον συνδέσμῳ τοιοῦτον γενόμενον, ἀλλὰ τῷ πιληθῆναι μόνον. καὶ γάρ, καὶ ὁ κρύσταλλος ἐξ ὕδατος τῇ ψύξει πιληθέντος ἐγγένεται. λεγέτωσαν οὖν καὶ τοῦτον ἐξ ὕδατος καὶ λίθου γεγονέναι, δι' ὅλων ἀλλήλοις κραθέντων, εἴπερ ἅπαντα τὰ μεταξὺ δύο σωμάτων, μὴ τούτων τὴν χρείαν ἢ τὴν σύστασιν ἔχοντα, κραθέντων ἐκείνων γεγονέναι νομίζουσιν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ὅσοι μὲν οὖν ἀμελοῦντες τῶν ἔργων τῆς τέχνης, ἐσπουδάκασι μᾶλλον περὶ τοὺς τῶν σοφιστῶν λόγους, ἧττον αὐτοῖς μέλει γινώσκειν ἀκριβῶς τὴν φύσιν τῶν κώλων. οὔτε γὰρ ἐξαρθρήματα σὺν ἕλκει τε καὶ χωρὶς ἕλκους, οὔτε κατάγματα καὶ σφακέλους τῶν ἐν αὐτοῖς ὀστῶν ἐπιχειροῦσιν ἰᾶσθαι, τί δεῖ λέγειν ὡς οὐδ᾽ ἀποσκήμματα τέμνειν, ἢ σηπεδόνας ἐκτέμνειν, ἢ βέλος, ἢ σκόλοπα κομίσασθαι καλῶς οἷόν τ᾽ ἦν, οὐ μὴν δ᾽ ἄχρι τοῦ σκέλους τὴν φλέβα προσηκόντως ἐσπούδασαν. ἐγὼ δὲ ἀξιῶ τοὺς νέους τὰ τοιαῦτα πάντα πρῶτον ἠσκῆσθαι, διότι καὶ τὴν χρείαν αὐτῶν ἀναγκαίαν ὁρῶ, καὶ τὴν τῆς ἀγνοίας αἰσχύνην τοσούτῳ χαλεπωτέραν, ὅσῳ τὴν γνῶσιν, ὡς αὐτοὶ νομίζουσιν βραχυτέραν. ἔστι τοίνυν σύμπασα φύσις τῶν κώλων ἐξ ὀστῶν συγκειμένη καὶ συνδέσμων καὶ μυῶν, ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων, ἔτι τε τοῦ κοινοῦ πάντων ἀμφιέσματος, ὃς καλεῖται δέρμα. καὶ γάρ, καὶ περὶ τὴν τούτου φύσιν ἐσφάλησαν οἱ δεινότατοι τῶν ἀνατομικῶν, ἐν ἄλλοις τε τισὶ μορίοις, καὶ περὶ τὸ τῆς ἄκρας χειρὸς ἔνδον, ὅσον τε κάτω τοῦ ποδός ἐστιν ὃ προσαγορεύουσι πέλμα, δι᾽ ἣν ἄγνοιαν ἀνὴρ ἐπὶ χειρουργίᾳ δόξαν οὐ σμικρὰν ἔχων, ἐκκόψων ποτὲ καρποῦ σφακελίσαντος ὀστοῦν, ἀναίσθητον ἀπέφηνε τὸ τῆς χειρὸς ἔνδον. ἑτέρῳ δὲ οὐ πρὸ πολλοῦ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐνεργοῦντι παραγενόμενος, ἔδειξα τὴν χώραν ἐν ᾗ πρῶτον ὁ ὑποφυόμενος ὑπὸ ψιλῷ τῆς χειρὸς τένων ἄρχεται πλατύνεσθαι, φυλάξασθαί τε διελεῖν αὐτὸν ὑπεθέμην, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐσώθη τοῦ χειρουργηθέντος ἡ αἴσθησις. ἀλλ᾽ εἰ καὶ φθάσειε ποτὲ σαπεὶς ὁ τένων, ἀνέγκλητος ἔσται προειπὼν τὴν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένην ἀπώλειαν τῆς αἰσθήσεως. οὕτω δ᾽ εἰ καὶ πρός τινος ἔξωθεν ὀξέως ὅλος διατμηθείη, καθάπερ τινὶ συμβέβηκεν, καὶ τότ᾽ ἀναίτιος ὁ ἰατρὸς ἔσται, προειπὼν εἰς ὅ,τι τελευτήσει τὸ πρᾶγμα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπί τε τοῦ τῆς χειρὸς ἔνδον ἐγνωκέναι προσήκει, καὶ τῷ κάτω τοῦ ποδός, ἄλλα δ᾽ οὐκ ὀλίγα περὶ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ νεῦρα, καὶ πρῶτον μὲν ὡς οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν νεύρων, ἥ τ᾽ αἴσθησις ἐστίν, καὶ ἡ κίνησις ἑκάστῳ τῶν δακτύλων, ἐπειδὴ ὅτι πάντων τῶν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡκόντων νεύρων, ἐν μὲν τῇ χειρὶ διὰ τοῦ βραχίονός τε καὶ πήχεως. ἐν δὲ τῷ σκέλει διά τε τοῦ μηροῦ καὶ τῆς κνήμης, ἐνίοτε μὲν ἐν τῷ μηρῷ τεμόντων τὸ νεῦρον, ἐνίοτε δ᾽ ἐν τῇ κνήμῃ τῶν κατ᾽ ἄκρον τὸν πόδα καὶ τὴν χεῖρα δακτύλων, ἀναισθήτους ἢ ἀκινήτους εἰργάσαντό τινας. ἀλλὰ ταῦτα τὰ μὲν αὐτοῖς συμβαίνει διὰ τὴν τῶν νεύρων ἄγνοιαν. ἕτερα δὲ μυρία διὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας, ἃς οὐδ᾽ ἄχρι τοσούτου γιγνώσκουσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, ὡς φυλάττεσθαι κατὰ τὰς χειρουργίας τιτρώσκειν αὐτάς, καὶ διὰ τοῦτο ἐκκόπτοντες ὀστᾶ καὶ ἀποστήματα τέμνοντες, ἐνίοτε μὲν ἀξιολόγους φλέβας διακόπτουσιν, ἐνίοτε δὲ μεγάλας ἀρτηρίας τέμνοντες, αἱμορραγίᾳ περιπίπτουσιν ἀνεπισχέτῳ. ἔνιοι δ᾽ αὐτῶν καὶ φλεβοτομοῦντες, διεῖλον ἀρτηρίαν, ἀγνοοῦντες ἐν τισὶ τῶν κατὰ τὰ κῶλα φλεβῶν ὑποβεβλῆσθαί τις ἀρτηρία. τὸ δὲ τοῦ βεβλαμμένου τὴν αἴσθησιν τῶν μικρῶν ἐν τῇ χειρὶ δακτύλων, καὶ τοῦ μέσου κατὰ τὸ ἥμισυ μόριος, ὃν ἡμεῖς ἐθεραπεύσαμεν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θεραπευθέντος σοφιστοῦ. προνοουμένων μὲν αὐτοῦ τῶν ἀπὸ τῆς τρίτης αἱρέσεως ἰατρῶν, καὶ πράγματα παρεχόντων τοῖς δακτύλοις ὡς αὐτοῖς πεπονθόσιν. οὔσης δὲ τῆς διαθέσεως ἔνθα πρῶτον ἐκφύεται τοῦ νωτιαίου μυελοῦ τὸ νεῦρον. οἱ μὲν οὖν μεθοδικοὶ χαλαστικὰ μὲν ἐν ἀρχῇ, συγκριτικὰ δὲ ὕστερον ὡς αὐτοὶ καλοῦσι φάρμακα, προσέφερον τοῖς δακτύλοις, οὐδὲν τῶν προηγησαμένων αἰτίων πολυπραγμονήσαντες, αὐτό γε μόνον τοῦτο γνόντες, ὅτι τοῖς δακτύλοις ἀπὸ ταὐτομάτου δυσαισθησία τε καὶ ναρκώδης διάθεσις ἐγγινομένη κατὰ βραχὺ προσαύξοιτο, μηδὲν δ᾽ ὑπὸ τῶν φαρμάκων ὀνινάμενος ὁ κάμνων ἐκοινώσατο κἀμοὶ περὶ τῆς ἰάσεως. ἐρόμενος οὖν αὐτόν, εἰ μήδε κατὰ τὸν πῆχυν, ἢ τὸν βραχίονα γεγενημένη τίς εἴη πληγὴ πρόσθεν, ὡς δ᾽ οὐδεμία ἔφη, πάλιν ἠρόμην, εἰ μὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου. ὁ δέ, ὡς πρὸ τριῶν ἢ τεττάρων μηνῶν ἔφη ἐκπεσὼν ὀχήματος, ἐν τῷ καταφέρεσθαι πρὸς τὴν γῆν ὀρθίῳ τινὶ λίθῳ προστυχεῖν, ὑφ᾽ οὗ πληγῆναί τι τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου, καὶ σφοδρῶς ὀδυνηθεὶς ἐντὸς τῆς ζ´ ἡμέρας ἀνώδυνος γενέσθαι, ἐκ δ᾽ ὕστερον ἀπὸ τῆς πρώτης πληγῆς ἡμέρᾳ, βραχεῖαν τινὰ γενέσθαι τῆς ἐν τοῖς δακτύλοις δυσαισθησίας διαθέσεως αἴσθησιν, καὶ αὔξεσθαι μέχρι δεῦρο μηδὲν ὠφελουμένην ὑπὸ τῶν φαρμάκων. ἐλογισάμην οὖν ὑπόλειμμά τι τῆς γενομένης φλεγμονῆς ἐν τῇ ῥίζῃ τοῦ νεύρου, τοῦ παραγιγνομένου πρὸς τοὺς πεπονθότας δακτύλους σκιρρωθέν, αὐτὸ μὲν ἀνώδυνον εἶναι, τοῖς δακτύλοις δ᾽ εἰς οὓς ἀφικνεῖται, τῆς δυσαισθησίας αἴτιον ὑπάρξαι. καὶ δή, καὶ μεταθεὶς αὐτοῦ τὰ τοῖς δακτύλοις ἐπιτιθέμενα φάρμακα, κατὰ τοῦ πληγέντος ἐν ἀρχῇ χωρίου τὴν ἴασιν τοῦ πάθους ἐποιησάμην. ἐπιλείποι δ᾽ ἄν με ἡ ἡμέρα διηγούμενον, ὅσα τοιαῦτα τεθέαμαι κατὰ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας ἐπί τε στρατιωτῶν ἐν πολέμοις τετρωμένων, καὶ τουτωνὶ τῶν καλουμένων μονομάχων, ἄλλων τε πολλῶν ἰδιωτῶν κατὰ τὰς πολλὰς περιστάσεις πραγμάτων συμβάντα διὰ πάντων, ἀσχημονούντων ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀμαθῶν τῆς ἀνατομῆς. οἱ γὰρ αὐτοὶ χειρουργοῦντες ἐνίοτε βραχύ τι τέμνουσι νεῦρον οὐ σμικρὰν ἔχον δύναμιν, ἐφ᾽ ᾧ ποτὲ μὲν αἴσθησις μόνη τῶν ὑποκειμένων τινὸς ἀπόλλυται, ποτὲ δὲ κίνησις, ἐνίοτε δ᾽ ἄμφω. ἤδη μετά τινα περίστασιν πραγμάτων οὕτω τρωθέντος τινὸς ἐκ τοῦ μὴ προειπεῖν, αὐτοὶ τοῦ γενέσθαι τὸ πάθος αἰτίαν ἔσχον. ὁρῶν γοῦν ἐγὼ τὴν τῶν κώλων γνῶσιν ἀναγκαιοτάτην μὲν οὖσαν, ὥσπερ καὶ τὴν τῶν ἐκτὸς ἁπάντων ἀνατομήν, ἠμελημένην ἐσχάτως, ἐδικαίωσα πρώτῃ τῇ κατὰ τὰ κῶλα τῶν μυῶν ἀνατομῇ γεγονυίᾳ, καὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων τῶν ἐν αὐτοῖς ἐφεξῆς προσθεῖναι, καὶ προτρέπειν γε τοὺς νέους ὅσοι περὶ τὰς ἀνατομὰς ἔχουσιν, ἐν τούτοις πρώτοις γυμνάσασθαι, θεωροῦντας ὁσημέραι τῶν ἰατρῶν τοὺς ἐπισταμένους ὁπόσοι τέ εἰσι καὶ ὁποῖοι κατὰ τὴν καρδίαν ὑμένες, ἢ τῆς γλώττης οἱ μύες, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, μὴ γινώσκοντας δὲ τὴν ἐκτὸς ἀνατομήν, ἐν προγνώσει τε καὶ χειρουργίᾳ τῶν κατὰ ταῦτα μέρη γινομένων παθῶν μέγιστα σφαλλομένους. τοὺς δὲ ταύτην μὲν γινώσκοντας, ἀγνοοῦντας δ᾽ ἐκεῖνα, κατορθοῦντες ὁσημέραι. λέγωμεν οὖν ἤδη καθ᾽ ὅν τινα τρόπον ἐγχειρεῖν προσήκει τῇ τῶν ἀγγείων τε καὶ νεύρων ἀνατομῇ τῇ κατὰ τὰ κῶλα, καὶ περὶ προτέρας ὅλης τῆς χειρὸς εἴπωμεν. ἄρξασθαι δὲ τοῦ λόγου καλῶς ἂν ἔχοι τὴν Ἱπποκράτους ῥῆσιν εἰπόντες πρῶτον ἡνίκα φησί, ποὺς δὲ ἀνθρώπου ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν ὀστέων σύγκειται, ὥσπερ καὶ ἡ χεὶρ ἄκρη. πόδια μὲν γὰρ ἁπλῶς

εἶπε,

ἔπει, χεῖρα δὲ οὐκ ἔτι ἁπλῶς, ἀλλ' ἄκρην προσέθηκεν. ὃ γὰρ ἀνάλογον ἔχει ταῖς προσηγορίαις τὰ κῶλα, καί τοι ταῖς
κατασκευαῖς ἀνάλογον ἔχοντα. ὁποῖον μὲν γὰρ ἐν τῷ σκέλει μηρός ἐστι, τοιοῦτον ἐν ὅλῃ τῇ χειρὶ βραχίων, ὁποῖον
δὲ ἐν τῷ σκέλει ἡ κνήμη, τοιοῦτον ἐν ὅλῃ τῇ χειρὶ πῆχυς. ὁποῖον δὲ ἐν τῷ σκέλει πούς, τοιοῦτον ἐν ὅλῃ τῇ χειρὶ χεὶρ
ἄκρα. τὸ γὰρ ἀπὸ τῆς τῶν καρπῶν διαρθρώσεως, εἰς τοὺς δακτύλους ἐσχισμένον ὀνομάζεται χεὶρ ἄκρα, καθάπερ
πούς τὸ τελευταῖον τοῦ σκέλους ᾧ βαίνομεν. οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς χρησώμεθα τοῖς ὀνόμασιν. αὐτοὶ μὲν γὰρ προσ-
θήκης χεῖρα λέγοντες, ὅλον τὸ κῶλον. ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ καρποῦ πέρας αὐτῆς δηλῶσαι βουληθῶμεν, ἄκραν χεῖρα
καλοῦντες. ἄρχεται δὲ δηλονότι τόδε τὸ κῶλον ἀπὸ τῆς κατ' ὦμον διαρθρώσεως. διήρθρωται δὲ ἐνταῦθα τῆς
ὠμοπλάτης ὁ αὐχὴν τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος. ὥστε καὶ ἀποτεμὼν κατὰ τοῦτο τὸ ἄρθρον ὅλην τὴν χεῖρα βουλη-
θεὶς ἀνατέμνειν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν αὐτοῦ τοῦ παντὸς σώματος, οὐδὲν ἕξεις ἔλαττον. οὕτω γοῦν κἀμὲ πολλάκις ἑω-
ράκατε, τὰ κατ' αὐτὴν δεικνῦντα, τῆς δ' ἐγχειρήσεως ἀρχὴ πᾶν ἐν κύκλῳ περιελεῖν τὸ δέρμα τῶν ὑποκειμένων
σωμάτων, οὐ μὴν ὡς ἔτυχέ γε, καθάπερ οἱ σκυτοδέψαι συναφαιροῦντες αὐτῷ καὶ τὸν ὑποβεβλημένον ὑμένα,
καθ' ὃν αἱ τὸ δέρμα τρέφουσαι διέρχονται φλέβες, ἀλλὰ τὸν μὲν ὑμένα προσκαταλιπεῖν τῷ σώματι χρὴ περι-
βεβλημένον τοῖς ὑποβεβλημένοις αὐτῷ μυσί. τὸ δέρμα δὲ μόνον αὐτὸ καθ' αὑτὸ διὰ σμίλης ὀξείας ἀποτείνειν τε
καὶ χωρίζειν ἀπὸ τοῦ ὑμένος, ἀρχῇ τῆς χωρίσεως τῇδε χρώμενον, ἔν τι μέρος τοῦ κώλου περιχειρησάμενος ὅπερ ἂν ἐθε-
λήσῃς ἄφελε τὰς τρίχας ὡς γυμνωθῆναι τοῦτο τοῦ δέρματος, ὁπηλίκον ἂν σοι δόξῃ ποιήσασθαι τὴν πρώτην το-
μὴν κατ' αὐτό. ῥᾷον γὰρ τεμεῖς εἰ ψιλὸν ἐργάσαιο τριχῶν. εἰκὸς μὲν οὖν σε κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν, ἢ καταλι-
πεῖν τι τοῦ δέρματος ἄτμητον, ἢ τὸν ὑποκείμενον ἅμα αὐτῷ διατεμεῖν ὑμένα, δεύτερον μέντοι καὶ τρίτον ἐγχειρῶν
τέμνειν, ἤτοι προσθείς τι τῷ βάθει τῆς τομῆς, ἢ ἀφελὼν, οὐκ εἰς μακρὰν ὑπ' αὐτῆς τῆς πείρας διδαχθείσῃ τὴν συμ-
μετρίαν τῆς τομῆς. εὔδηλον δ' ὅτι σύμμετρον ὀνομάζω τομὴν, τὴν μήτε ἀπολείπουσάν τι τοῦ δέρματος ἄτμη-
τον, μήτε τὸν ὑποκείμενον ὑμένα σὺν αὐτῷ τέμνουσαν. ὅταν οὖν ἀκριβῶς ἴδῃς τοῦτό σοι κατωρθωμένον, ἀνατεί-
νας ἀγκίστροις ἑκάτερον τῆς τομῆς τὸ χεῖλος ὑπὸ τὸ δέρμα, πειρῶ τέμνειν ἀποχωρίζων αὐτοῦ τὸν ὑμένα. μόνοις δ' οὐ
χρὴ τοῖς δακτύλοις αὐτοῦ σμίλης ἐπιτρέπειν τοὔργον, ὥσπερ ὅταν ἐκδέρωμέν τι ζῷον. ὁ γὰρ ὑμὴν τῶν ὑποκειμένων
σωμάτων ἑαυτῷ, ἀπολύεται κατὰ δάρσιν ὡς Ἡρόφιλος ὠνόμαζεν, ἀπὸ τοῦ δέρω ῥήματος ὄνομα ποιήσας τῆς ἐνερ-
γείας τε καὶ τοῦ πάθους κοινὸν ὥσπερ γε καὶ ἀπὸ τοῦ τέμνω τὸ τῆς τομῆς ὄνομα γέγονεν, ἐνέργειαν μὲν σημαῖνον
τοῦ τέμνοντος ἀνθρώπου, πάθος δὲ τοῦ τεμνομένου σώματος. οὕτω δὴ καὶ ἡ δάρσις ἓν ἐστι πρᾶγμα κατὰ τὸ ὑπο-
κείμενον ὥσπερ καὶ ἡ τομή, πάθος μέν ἐστι τοῦ δερομένου σώματος, ἔργον δὲ τοῦ δέροντος ἀνθρώπου. τὸ τοίνυν δέρ-
μα, περὶ τούτου γὰρ ἦν ὁ λόγος, οὐ κατὰ δάρσιν ἀπολύεται τοῦ ὑμένος, ὅτι μηδ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν προσήρ-
τηται μόνον αὐτῷ, καθάπερ ὁ ὑμὴν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀλλὰ συμπέφυκεν, οὐ μὴν ἰσχυράν γε σύμφυσιν, οὐδὲ δυ-
σχώριστον, ὥσπερ ἔνια τῶν μορίων ἔχειν φαίνεται. χρὴ γάρ σε γιγνώσκειν, ὅτι πολὺ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττόν ἐστιν,
ἔν τε ταῖς συμφύσεσιν, καὶ ταῖς προσαρτήσεσιν. τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον ἀλλήλοις συμπέφυκέ τε καὶ
προσήρτηται. κοινὸν δ' ἦν τῶν μὲν κατὰ σύμφυσιν ἡνωμένων, τό τε μὴ δύνασθαι χωρισθῆναι ἀπ' ἀλλήλων ἄνευ
τομῆς, ἢ πάντως γε τοῦ βιαίως διασπασθῆναι, καὶ τοῦ χωρισθέντων ἕλκος ἐν ἑκατέρῳ φαίνεσθαι. τῶν δὲ προσαρ-
τωμένων σωμάτων, ἡ μὲν ἕνωσις ἀσθενὴς ἦν λεπταῖς ἰνῶν γιγνομένη διαφύσεσιν, ὅ, τε χωρισμὸς ῥᾷστος ὃν ὀνομά-
ζουσιν δάρσιν. ὁ τοίνυν ὑποκείμενος ὑμὴν τῷ δέρματι συνέχεταί τε τοῖς σώμασιν, οἷς περιτέτακται κατά τινας
ἰνῶν διαφύσεις λεπτοτέρας τῶν ἀραχνίων, ἀπολύεταί τε κατὰ δάρσιν αὐτῶν, οὐδὲν δεομένων ἡμῶν, εἰ μὴ βουληθείη-
μεν εἰς τοῦτο σμίλης. ἱκανοὶ γὰρ καὶ οἱ δάκτυλοι μόνοι. οὐ μὴν τοῦ γε δέρματος οἷόν τε χωρίσαι τὸν ὑμένα διὰ μόνων
τῶν δακτύλων, ἀλλὰ χρεία σμίλης. συμπέφυκε γὰρ αὐτῷ, καὶ χρὴ πρὸς τὸ δέρμα τὴν σμίλην ἐρείδοντας τὸν ὑμένα
χωρίζειν, ὡς εἴ γε πρὸς τὸν ὑμένα τὴν σμίλην ἐγκλίνῃς τρώσεις αὐτόν. εἰ δ' ἀπέξεων τοῦ δέρματος τὸν ὑμένα τρώ-
σαις ποτὲ τὸ δέρμα, βλάβην οὐδεμίαν ἐργάσῃ τῇ προκειμένῃ πράξει. οὐ μὴν οὐδὲ τρῶσις ἐν αὐτῷ γίνεται τοῦ δέρ-
ματος, εἰ καὶ βιαιότερον ἐρείσῃς, ἀλλ' ἀμυχὴ τις ἐπιπολῆς. δεῖται δὲ τὸ ἔργον τοῦτο χρόνου πλείονος. ὅθεν ὅταν ἑτέρῳ τινὶ
τῶν φιλομαθῶν ἐπιδεικνύεις τὰ κατὰ τὴν χεῖρα φθάνων προαπόξυε τὸν ὑμένα τοῦ δέρματος, ὡς ἕτοιμα, πρὶν ἀφι-
κέσθαι τὸν θεώμενον. εἰ δέ τινι τῶν ἑταίρων ἐθέλοις κοινωνῆσαι τῆς ἀνατομῆς, ὃς καὶ αὐτὸς ἄλλῳ ποτὲ δεῖξαι βουλήσεται,
παρόντος αὐτοῦ ποιοῦ τὴν ἐγχείρησιν. ἔστι γὰρ τὸ ἔργον ἀκριβείας πολλῆς δεόμενον, ἀνδρὶ φιλοπόνῳ τε καὶ φιλομαθεῖ
πρέπον. ἔγωγ' οὖν πολλάκις ἐπιτρέψας αὐτὸ τῶν ἑταίρων τινί, διεσπασμένον μὲν ἐν πολλοῖς μέρεσιν εὗρον τὸν ὑμένα,
προσεχόμενον δὲ ἐν ἄλλοις τῷ δέρματι, καθ' ὅτι δ' ἂν μέρος γένηταί τι τοιοῦτον, οὐδὲν ἔτι φαίνεται τῶν ὑπὸ τῷ δέρ-
ματι φλεβῶν τε καὶ νεύρων τῶν μικρῶν, καὶ μάλιστα ἐν πιθήκῳ. κατὰ μὲν γὰρ τοὺς ἵππους, καὶ τοὺς ὄνους, καὶ τοὺς
ἡμιόνους, καὶ τοὺς βοῦς, οὐκ ἀφανίζεται μὲν διὰ τὸ μέγεθος. ἀποσπασθέντος δὲ τῆς συνεχείας τῶν ὑποκειμένων, οὐκ ἔτι
ἐναργῆ τὴν γνῶσιν ἔχει. κατὰ δὲ τὰ μικρὰ ζῷα τὸ σύμπαν διαφθείρεται, τῶν εἰρημένων τινὸς γενομένου περὶ τὸν
ὑμένα. καὶ τοίνυν ἤδη σοι γεγυμνάσθω τοῦ δέρματος ἡ πᾶσα χεὶρ περιβεβλημένου τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν τοῦ
μετὰ τὸ δέρμα παντὸς ὑμένος. ἐν τούτῳ δὲ κατασκέπτου παραχρῆμα πρὶν ξηρανθῆναι τὸν ὑμένα τὰς ἐπιπολῆς
φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα. φαίνεται δ' οὐχ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων ἐναργῶς, τὰ μὲν νεῦρα διά τε τὸ φύσει τισὶ τῶν πι-
θήκων, ὥσπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχειν ἰσχνότερα, καὶ διὰ τὸ πιμελὴν ἔχειν, ἢ μὴ ἔχειν τὸ ζῷον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς
ἰσχνοῖς ἐναργέστερον ὁρᾶται τὰ νεῦρα, κατακρύπτεται δὲ ἐν τοῖς πιμελώδεσιν. τὰς δ' ὑπὸ τῷ δέρματι φλέβας, ὅταν
μὲν πολύαιμος ὁ πίθηκος ᾖ, πάσας ἐναργῶς ἐστιν ἰδεῖν, ὅταν δ' ὀλίγαιμος, ἀμυδρῶς. ἀλλ' ὅμως ἐπὶ πάντων ὁρᾶν
τε καὶ μεμνῆσθαι πειρῶ τάς τε ῥίζας τῶν ἐπιπολῆς νεύρων, καὶ τὸν τῆς φορᾶς τρόπον, ὅπως καὶ αὐτὸς ὅταν ἀναγκα-
σθῇς τέμνειν, κατὰ τὸ μῆκος τῆς φορᾶς ἄγῃς τὴν τομήν. ἢ γὰρ ἕν, ἢ οὐδὲν οὕτως διατέμνεις νεῦρον. εἰ δ' ἐγκαρσίαν
ἐπιβάλοις τὴν σμίλην, πολλὰ διαιρήσεις ἅμα. μάλιστα δὲ τῶν ῥιζῶν ἀποχωρεῖν πειρῶ, γινώσκων ὅτι καθάπερ
ἐπὶ δένδρου κλάδον μὲν ἢ ἀκρέμονα τέμνων, ὀλίγον ἔβλαψας τὸ φυτόν, τὸ στέλεχος δ' εἰ διακόψῃς διέφθειρας ὅλον

τὸ φυτόν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν νεύρων, ἐὰν πρὸς τῇ ῥίζῃ ποιήσῃς τὴν διαίρεσιν, ὅλον τὸ χωρίον ὃ, παρ' ἐκεῖνον τοῦ νεύρου σχιζομένου τὴν αἴσθησιν ἐλάμβανεν, ἀναίσθητον ἀποδείξεις. εἰ δὴ μέμνησαι τῆς τῶν μυῶν ἀνατομῆς, ἣν ἐν τῷ πρώτῳ διῆλθον γράμματι, μαθήσῃ καὶ νῦν εὑρίσκειν ῥᾳδίως τὰς ἀρχὰς τῶν εἰς τὸ δέρμα διασπειρομένων νεύρων. εἰ δ' οὐ μέμνησαι, καταλιπὼν ἐν τῷ παρόντι τόδε τὸ βιβλίον, ἐπ' ἐκεῖνο πρότερον ἐλθὲ, κᾆπειδὰν ἀκριβῶς ἤδη μνημονεύσῃς ἑκάστου τῶν μυῶν τὴν θέσιν, οὕτως ἀναγίνωσκε τὸν ἐφεξῆς λόγον ἐνταυθοῖ γεγραμμένον. ὡς οὖν πράξοντί σοι τόδε, τὰ συνεχῆ τοῖς προπαρασκευασμένοις εἰρήσεται. λελέχθω δή σοι περὶ τὸν πρῶτον βιβλίον ὁποῖος τίς ἐστιν ὁ τὴν ἐπωμίδα κατειληφὼς μῦς. ὑπὲρ οὗ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν, εἴ τις βραχίονα ψιλώσειε μὲν τῶν σαρκῶν τὴν ἐπωμίδα, ψιλώσειε δ' ᾗ ὁ μῦς ἀνατείνει. τούτου ἔχειν σε τὴν μνήμην πρόχειρον ἀξιῶ, καὶ μάλιστα κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ σώματος, ἔνθα τὸ δελτοειδὲς ἐργάζεται σχῆμα, διό τι καί τινες ὅλον αὐτὸν ὠνόμασαν δελτοειδῆ. ἔστι δὲ τὸ μέρος τόδε καθ' ὃ περιβαίνει τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, ὃ δὴ καὶ ἀρχὴ τῆς ὅλης ἐστὶ χειρός. περὶ γὰρ τὴν κορυφὴν τοῦ δελτοειδοῦς σχήματος ὄντος τριγώνου τὴν εἰς τὸν βραχίονα ποιεῖται κατάφυσιν. ὅταν οὖν ἐναργῶς ἴδῃς τὴν κορυφὴν τοῦ τριγώνου περὶ τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ πλευράν, ἀνάβαινε τὴν θέαν μέχρι περ ἂν φανῇ σοι νευρίων σμικρῶν ἐκ τοῦ βάθους ἄνοδος. ἡ φορὰ δὲ αὐτῶν ἐστιν τριχοειδῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὴν ἰσχνότητα παραπλησίων θαμνίσκων κλῶνας ἀπὸ μιᾶς βάσεως ἀνατεταμένους λοξοὺς ἄλλον εἰς ἄλλο μέρος ἔχουσι. καθάπερ οὖν ἐκείνων οἱ μὲν ὀρθίαν ποιοῦνται τὴν φοράν, οἱ δ' εἰς τὰ πλάγια βραχὺ λοξουμένην, οὕτω καὶ τῶν νεύρων τούτων ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἡ φορὰ γιγνομένη, τινῶν μὲν περὶ τὸ μῆκός ἐστι τοῦ κώλου, τινῶν δ' ἐγκλίνεται μᾶλλον πρὸς τὰ πλάγια. περιέρχεται δ' οὖν ταῦτα τῶν μέσων τοῦ βραχίονος ἐπέκεινα. τὰ γὰρ ἔτι κάτω τῶν ἐκτὸς αὐτῶν μερῶν ἑτέρα ῥίζα διαπλέκει νευρίων μικρῶν, ἀνίσχουσα ὁμοίως ἐκ βάθους, διασπειρομένη θ' ὡσαύτως τοῖς προειρημένοις, συνεπιλαμβάνουσα δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν διάρθρωσιν χωρίων, τά τ' ἔξωθεν νεῦρα καὶ κάτω. ὡς τὸ πολὺ δέ μοι νόει, καὶ τὰ τοιαῦτα νεῦρα, καὶ τὰς φλέβας τὰς μικρὰς τὰς ὑπὸ τὸ δέρμα φαινομένας, οὕτως ἔχειν ὡς ἂν ἐγὼ διηγοῦμαι. τὸ γὰρ διηνεκὲς ἐπ' αὐτῶν οὐκέτ' ἐστὶν οὔτε περὶ τὴν θέσιν, οὔτε κατὰ τὸν ἀριθμόν, οὔτε περὶ τὴν ἰσχνότητα, καθάπερ ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀγγείων τε καὶ νεύρων, οὗ τ' ἀριθμὸς ὡς ἔφην, οὔτε θέσις, οὔτε τὸ μέγεθος ἀκριβῶς κατηνάγκασται. αἵ γε μὴν ἀρχαὶ κατά τε τὴν αὐτὴν ἀνισχουσίαν ἀπό τε τῶν αὐτῶν ἥκουσιν ἀγγείων καὶ νεύρων, οἷον αὐτίκα τῶν εἰρημένων ἄρτι δυοῖν ὡς περὶ θαμνίσκων. τὸν μὲν οὖν ἕτερον ἀπὸ τοῦ τὸν δελτοειδῆ μῦν διαπλέκοντος νεύρου γέγονεν, τὸ δ' ἕτερον ἀπὸ τοῦ μεγίστου τῶν ἐπὶ τὸν βραχίονα φερομένων, ὃς τούς τε ὄπισθεν μῦς διαπλέκει, διεξέρχεταί τε πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ κώλου, εἶτ' εἰς τὸν πῆχυν ἀφικνεῖται παρὰ τὴν ὑψηλοτέραν τοῦ βραχίονος κεφαλήν, ἣν καὶ κόνδυλον ἔφην ὀνομάζεσθαι. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ νεύρου μόριον τι σμικρότατον εἰς τὴν εἰρημένην χώραν διεξέρχεται, τοῦ δ' εἰς τὸν δελτοειδῆ μῦν διασπειρομένου τὸ λείψανον ὅλον εἰς τὸ δέρμα διεκπίπτει. αὗται μὲν οὖν ἀρχαὶ δύο τῶν ἔξωθεν τοῦ βραχίονος νεύρων εἰσὶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι. τὸ δὲ πρόσω δέρμα νευρία λαμβάνει, περὶ μὲν τὴν ἄνω χώραν ἐκ τῆς πρώτης ἐπιβάσεως τοῦ δευτέρου τῶν εἰς τὸν βραχίονα παραγιγνομένων νεύρων, ἀπὸ τοῦ νωτιαίου. περὶ δὲ τὴν κάτω πρὸς τῇ κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσει, ἄλλου τινὸς νεύρου τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου φερομένων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μόνου, περὶ οὗ μικρὸν ὕστερον εἰρήσεται. τὸ δ' ἐντὸς καὶ ὀπίσω τοῦ βραχίονος ἅπαν δέρμα, μέχρι τῶν ἐνταῦθα περάτων τῆς ὠμοπλάτης, ἕτερόν τι νεῦρον διαπλέκει τὴν ἔκφυσιν ἐκ τοῦ δευτέρου μεσοπλευρίου πεποιημένον. ἥκει δὲ δηλονότι καὶ τοῦτο πρὸς τὸν βραχίονα, καθάπερ καὶ τἄλλα πάντα διὰ τῆς μασχάλης, καὶ χρὴ τὸν βουλόμενον αὐτὰ σαφῶς θεάσασθαι, τὸν παραλελειμμένον τοῖς ἀνατομικοῖς τὸν μικρὸν μῦν ἀνατέμνειν πρότερον. ὑπ' ἐκείνων γὰρ ἅπαντα τὰ τεταγμένα φέρεται, πρῶτον μὲν ἐπιπολῆς μετὰ τὸν μῦν τουτὶ τὸ νεῦρον, ὃ τὴν μὲν ἔκφυσιν ἔχειν ἔφην ἐκ τοῦ δευτέρου μεσοπλευρίου, κατασχίζεσθαι δ' εἰς τὸ τοῦ βραχίονος ἔνδον τε καὶ ὀπίσω δέρμα πᾶν, ἐφεξῆς δὲ διὰ βάθους ἀρθέντων πρότερον τῶν ἀδένων τε καὶ τῶν ὑμένων καὶ τῶν ἀγγείων ἡ φορὰ τῶν μεγάλων ἐστὶ νεύρων. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ τοῦ δέρματος νεῦρον, ἐπιβαίνει μὲν τῷ βραχίονι, καθ' ὃ χωρίον ἐπὶ τῶν πιθήκων ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ μακροῦ μυός, ἀρχομένου μὲν ἀπὸ τοῦ μεγίστου τῶν ἐνταῦθα μυῶν, ὃς τὸ τῆς μασχάλης ἔξωθεν ἐργάζεται, τελευτῶντος δὲ εἰς τὴν ὀπίσω χώραν τοῦ ἀγκῶνος, ἐκ τῶν ἔνδον μᾶλλον μερῶν. σχίζεται δὲ εὐθέως περὶ τὴν ἐπίβασιν τριχῇ, τῇ μὲν ὑψηλοτέρα μοίρα τῶν ἔνδον τινὰ μέρη τοῦ βραχίονος διαπλέκον ἄχρι τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως ὀπίσω, τῷ δὲ ἐφεξῆς μορίῳ τὴν ὀπίσω χώραν ἅπασαν τοῦ ταύτης δέρματος, τῷ τρίτῳ δὲ μέρει τὰ συνεχῆ πάντα μέχρι τῆς ὠμοπλάτης. τὸ μὲν δὴ τοῦ βραχίονος δέρμα τὰς εἰρημένας ἀρχὰς ἔχει τῶν νεύρων, τὸ δὲ τοῦ πήχεως, ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. πρότερον γὰρ ἁπάντων τὸν περὶ τὸν βραχίονα νεύρων ἐπισκεψαμένῳ σοι τὴν φύσιν, ἥ τ' ἀνατομή, ἥ τε γνῶσις ἔσται σαφεστέρα τῶν περὶ τὸν πῆχυν, οὐκ ἐπιπολῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βάθους. ὁ βραχίων δὲ ἀπὸ τῆς περὶ τὸν ὦμον ἄρχεται διαρθρώσεως, ὥς τε κἂν ἀποτεμὼν αὐτὸν ἐντεῦθεν ἐθέλῃς ἀνατέμνειν ἄνευ τοῦ παντὸς σώματος, οὐδὲν ἕξεις ἔλαττον, ἡ δ' ἀρχὴ τῆς ἐγχειρήσεως γιγνέσθω σοι κατὰ τὴν ὠμιαίαν φλέβα, καὶ τὸν πρόσθιον ἐν τῷ βραχίονι μῦν. τὸν δὲ δύο μὲν ἔχοντα κεφαλὰς ὡς ἔμαθες, ἀπὸ συνδέσμων ἰσχυρῶν ἀρχομένας, τὴν δ' ἀπονεύρωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κερκίδος ποιούμενον. ὅπου τοίνυν αἱ δύο κεφαλαὶ τοῦδε τοῦ μυὸς ἑνοῦσθαι μέλλουσιν, τὸ πρῶτον νεῦρον εὑρήσεις ἐπιβαῖνον τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ. τὸ δὲ χωρίον ἐκεῖνο καὶ τοῦ τῆς μασχάλης ὀπισθίου μυὸς τοῦ μεγάλου τὴν εἰς τὸν βραχίονα κατάφυσιν ἔχει διὰ νευρώδους τένοντος πλατέος. ἐφεξῆς δ' αὐτῇ τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῶν τοῦ μεγίστου τένων καταφύεται σαρκωδέστερος ὢν τοῦ προειρημένου, καὶ τούτῳ πάλιν ἐφεξῆς ὁ τοῦ τῆς ἐπωμίδος, ὃν ὑπό τινων ἔφην ὀνομάζεσθαι δελτοειδῆ. τὸ τοίνυν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου διὰ τῆς μασχάλης ἧκον ἐπὶ τὸν βραχίονα πρῶτον νεῦρον, ἐπιβαίνει κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν τόπον τοῦ βραχίονος καθ' ὃν ὁ τένων ἐμφύεται τοῦ τῆς μασχάλης ὀπισθίου μυός, ὃν ἔφην μέγιστον εἶναι τῶν τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον κινούντων, εἶτα περὶ τὴν ἐπίβασιν ὑποδύεται τῷ προσθίῳ μυΐ, μηδέπω κατὰ τόδε τὸ χωρίον ἡνωμένων αὐτοῦ τῶν κεφαλῶν, ἀλλ' ἔτι διεστηκυιῶν. ὑπὸ τὴν ἑτέραν οὖν αὐτῆς τὴν ἔνδον τεταγμένην ὑποφυόμενον ἑαυτοῦ τι μέρος εὐθέως δίδωσιν ἑκατέρα τῶν κεφαλῶν, ἐντεῦθεν τε φέρεται κάταντες ὁμιλοῦν μᾶλ-

λον τοῖς κατ' εὐθὺ τῆς ἑτέρας κεφαλῆς τὸ ἔνδον, ἢ καὶ λεπτοτέρα κατὰ τὸ πλάτος ἐστὶ, τὴν ἀρχὴν ἔχουσα σύνδεσμον
ἐκπεφυκότα τῆς ἀγκυροειδοῦς ἀποφύσεως. συμφύονται δὲ εὐθέως αἱ κεφαλαὶ, καὶ ποιοῦσιν ἕνα μῦν ἡνωμένον
τὸν πρὸ τῶν προσθίων, ὃς ἔμαθες ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι κάμπτειν τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν. ὄψει δὲ τοῦτο τὸ
νεῦρον σαφῶς ἀπολύσας ἀμφοτέρας τὰς κεφαλὰς τῶν ἄνωθεν ἐκφύσεων, εἶτα ἀνατέμνοντες καὶ χωρίζοντες ἀπ' ἀλ-
λήλων τὸ κατ' εὐθὺ μέρος ἑκατέρου τοῦ μυὸς, ἐπεὶ δ' αὖ εἰς ταυτὸ ἀφίκωνται. ἐπὶ τοῦτο γὰρ αὐτὸ καὶ τὸ νεῦρον φέρεται
κάτω, πράττοντι δέ σοι τοῦτο, καὶ ἄλλο νεῦρον ὀφθήσεται τοῦδε πολλῷ κατωτέρω βραχεῖαν τὴν ἐπίβασιν ἴσχον ἐπὶ
τὸν βραχίονα καλυπτομένην εὐθέως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μυὸς, ὑφ' οὗ καὶ τὸ πρῶτον ἐρρέθη καλύπτεσθαι νεῦρον. ἐν δὲ τῷ
προϊέναι τὰ δύο ταῦτα νεῦρα, ποτὲ μὲν ἀπὸ θατέρου, ποτὲ δ' ἀπ' ἀμφοτέρων ἀποφύσεις εἰς τὴν κεφαλὴν γίνονται
τοῦ μικροτέρου τῶν προσθίων τοῦ πήχεως μυῶν, καὶ μετὰ ταῦτα δίδωσιν ἀπόφυσιν ἑαυτοῦ τὸ δεύτερον νεῦρον τῷ
πρώτῳ τηλικαύτην, ἡλίκην ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ τὸ λείψανον ἤδη τοῦ πρώτου φαίνεται γεγονός. ἐξ ἀμφοῖν δὲ γεν-
νηθὲν ἓν νεῦρον ἐπὶ τὸν πῆχυν ἀφικνεῖται διὰ μέσης τῆς κατ' ἀγκῶνα κάμπης. τὸ δὲ δεύτερον νεῦρον ὡς ἐξ ἀρχῆς
ἐφέρετο διὰ τῶν ἔνδον μερῶν, καταντές τε καὶ παράλληλον τῷ πρώτῳ, ταπεινοτέραν τε ἔχει τὴν θέσιν ἐποχούμενον
τῷ ἐπὶ τοῦτο κονδύλῳ τοῦ βραχίονος ἔνθα λεπτότατός ἐστιν ἑαυτοῦ. καταλιπὼν οὖν ἤδη ταυτὶ τὰ νεῦρα πάλιν ἐπὶ
τὴν ἀρχὴν τοῦ βραχίονος ἐλθέ. μετὰ γάρ τοι τὰ λελεγμένα δύο, τρίτον τι νεῦρόν ἐστιν, ὡς ἐγγὺς τοῦ δευτέρου, βυ-
θιώτερον τὴν εἰς τὸν βραχίονα ποιούμενον ἔμφυσιν, ἅμα τοῖς μεγάλοις ἀγγείοις τῇ τε ἀρτηρίᾳ καὶ τῇ φλεβὶ, τοῖς
διὰ τῆς μασχάλης ἐπ' αὐτὸν ἥκουσιν, καὶ τοίνυν, καὶ συγκατασχίζεται τὸ νεῦρον τοῦτο τοῖς ἀγγείοις εἰς τοὺς μεγάλους
μῦς τοῦ βραχίονος, ὑφ' ὧν ἡ κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσις ἐκτείνεται, καὶ δίδωσί γε μεγάλας ἑαυτοῦ μοίρας ἀμφοτέροις
αὐτοῖς λοξὸν ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν ἀφικνούμενον. ἔστι δὲ καὶ μέγιστον τοῦτο τῶν εἰς τὰς χεῖρας ἰόντων νεύρων, ἀκού-
οντος σοῦ δηλονότι μέγιστον ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν συνήθως λεγόμενον τι νεῦρον, ἢ ἀρτηρίαν, ἢ φλέβαν, μὴ συνεν-
δεικνυμένων αὐτὴν ἐπὶ τὸ μῆκος διάστασιν, ἀλλὰ μόνην τὴν κατὰ κύκλον ὡς εἰ καὶ παχύτατον ἢ πάχιστον ἔτυχον
εἰπόντες. ὅταν δὲ τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν ἐκπεριελθὸν τὸ νεῦρον τοῦτο διὰ τῆς ὀπίσω χώρας ἔξωθεν ἑαυτοῦ γένηται,
μικρὸν ὑπεράνω τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἐνταῦθα τινὰ μοῖραν ἑαυτοῦ πρὸς τὸ δέρμα διεκπίπτειν, περὶ ἧς
ἔμπροσθεν εἴρηται κατὰ τὴν ἀνατομὴν τῶν ἐπιπολῆς νεύρων τοῦ βραχίονος. ἐντεῦθεν δὲ ὅπως ἐπὶ τὸν πῆχυν
ἀφικνεῖται τὸ λοιπὸν τοῦ τρίτου νεύρου πᾶν, ὅπως τε ἐν αὐτῷ σχίζεται, μαθήσῃ μικρὸν ὕστερον ἐν τῇ τοῦ πήχεως ἀνα-
τομῇ. γεγυμνωμένων γάρ σοι τῶν πλείστων μερῶν ἤδη τοῦ βραχίονος, ἐπισκέπτου λοιπὰ δύο νεῦρα κατὰ τὴν ἔνδον
αὐτοῦ χώραν, ἐν ᾗ καὶ τὰ προειρημένα τρία τὴν ἐπίβασιν ἔχειν ὀλίγῳ τινὶ κατωτέρω τοῦ τρίτου νεύρου. τὸ μὲν ἕτε-
ρον, ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι καὶ χωρὶς τοὺς μῦς τοῦ βραχίονος ἀνατμηθῆναι φαινόμενον ἁπάντων πρῶτον.
ἐμνημόνευσα δ' ἤδη τοῦ νεύρου τοῦδε, καὶ κατὰ τὴν τῶν ἐπιπολῆς νεύρων ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀνατομήν. ἀνεβα-
λόμην τε τὴν τομὴν αὐτοῦ πᾶσαν ὄψειν ἐν τῇ τοῦ πήχεως ἀνατομῇ, τῆς μέντοι σχίσεως ἄρχεται τὸ νεῦρον τοῦτο κα-
τὰ τὸν βραχίονα πρὸ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, καὶ φέρεται διὰ τῆς καμπῆς αὐτοῦ σχεδὸν ὅλης, ἐσχισμένον
ἤδη πολυειδῶς, μόνων τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν τῆς κάμπης οὐκ ἐχόντων ἀπόφυσιν αὐτῆς. τὰ δ' ἄλλα μέρη τῶν
πρόσω τοῦ βραχίονος, ὅσα πρὸ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεώς εἰσι τὰ ἐπιπολῆς δηλονότι, παρὰ τούτου τοῦ νεύρου τὰς
ἀποφύσεις λαμβάνει. πέμπτον δὲ ἄλλο νεῦρον ὑπόλοιπον ἐστιν τῶν ἐπὶ τῷ βραχίονι παραγιγνομένων ἀπὸ τοῦ νω-
τιαίου, διὰ τῆς ἔνδον αὐτοῦ χώρας φερόμενον ὥσπερ καὶ τἄλλα, τοῦτο τὸ νεῦρον οὐδεμίαν αὐτοῦ μοῖραν οὐδενὶ τῶν κατὰ
τὸν βραχίονα δίδωσι μορίων. οὔτ' οὖν τῶν ἐπιπολῆς, οὔτε τῶν διὰ βάθους. ἔστι δὲ τῷ πάχει παραπλήσιον τῷ δευτέρῳ
καθάπερ καὶ τῷ πρώτῳ καὶ τετάρτῳ, καὶ ἀμφότερα γέ σοι δόξει τό τε δεύτερον καὶ τὸ πέμπτον ὡς τριπλάσιον
τοῦ πρώτου τε καὶ τετάρτου τὸ πάχος. πάντων δ' αὐτῶν ἁδρότατον ἐστὶ τὸ τρίτον εἰρημένον. μέμνησαι δ' ὅτι
καὶ ἄλλο τι νεῦρον ἐπὶ τὸ δέρμα τοῦ βραχίονος ἐρρέθη φέρεσθαι τοῦ δευτέρου μεσοπλευρίου διεκπίπτον, ὥστε δύο
μὲν εἶναι νεῦρα τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου φερομένων ἐπὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸ δέρμα κατασχιζόμενα. τέτταρα δ' ἄλλα διὰ βά-
θους εἴς τε τοὺς μῦς διανεμόμενα πάντας ὅλου τοῦ κώλου, καί τινας ἀποφύσεις λεπτὰς εἰς τὸ δέρμα διεξερχόμενα.
καὶ τοίνυν ἤδη καταλιπὼν τὸν βραχίονα πρὸς τὴν τοῦ πήχεως ἀνατομὴν ἧκε, χωρίσας τὸ δέρμα τῆς συναποδε-
ρομένης ὑμενώδους οὐσίας αὐτῷ, καθότι πρόσθεν εἴρηται, πρώτην μὲν ἀρχὴν νεύρων ὄψει τοῦ τετάρτου κατὰ τὴν
διήγησιν εἰρημένου νεύρου τῶν ἐν τῷ βραχίονι πᾶσαν ὀλίγου δεῖν τὴν ἔνδον χώραν τοῦ πήχεως ἐπειληφυῖαν, ὑποφυο-
μένην δὲ καὶ τῷ κάτω παντὶ, καὶ τῶν ἔξω μερῶν οὐκ ὀλίγοις. ὅσον δὲ ὑψηλόν ἐστιν πρὸς τῇ κερκίδι μέρος τοῦ πήχεως
ἑκατέρωθεν, ἔξωθέν τε καὶ ἔσωθεν ἑτέρων νεύρων ἀποφύσεις λαμβάνει. τὸ μὲν ἔσωθεν ἀπὸ τοῦ πρώτου πάντων ῥη-
θέντος, τὸ δ' ἔξωθεν ἀπὸ τοῦ τρίτου, περὶ δὲ τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ νεύρων ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι, τῇ τῶν μεγάλων
νεύρων ἀνατομῇ συναφθήσεται. πέρατα γὰρ ἐκείνων εἰσὶ πέντε τὰ πάντα, ἃ διὰ τῆς κατ' ἀγκῶνα καμπῆς εἰς τὸν
πῆχυν ἐθεάσω φερόμενα νεῦρα κατὰ τὴν τοῦ βραχίονος ἀνατομήν. ἀλλὰ τούτων ἓν εἰς τὸ δέρμα μόνον αὐτοῦ δι-
ασπείρετο, σχιζόμενον ἀνωτέρω τῆς κατ' ἀγκῶνα κάμπης. ὑπόλοιπα τοιγαροῦν εἰσὶ τέτταρα. πρῶτον μὲν ὑπὲρ οὗ
πρώτου τὸν λόγον ἐποιησάμην ἐν τῇ τοῦ βραχίονος ἀνατομῇ, παραγιγνόμενον εἰς μέσον τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν.
δεύτερον δὲ τὸ τούτου ταπεινότερον ἐπιβαῖνον τῷ ἔνδον τε καὶ κάτω κονδύλῳ τοῦ βραχίονος, ἔνθα μάλιστα ἐστὶν
αὐτὸς αὑτοῦ λεπτότατος, καὶ ἥκιστα κυρτός. τὸ δὲ τρίτον νεῦρον, ὅπερ καὶ ἄνω ἔφην εἶναι τῶν εἰς ὅλας τὰς χεῖρας ἀφικνου-
μένων ὁμιλοῦν τῷ ἔξω τε καὶ ἄνω κονδύλῳ τοῦ βραχίονος, εἰς τὸν πῆχυν παραγίνεται ψαῦον τῆς κερκίδος. τὸ δ' ὑπό-
λοιπόν τε καὶ τέταρτον νεῦρον τῶν διὰ βάθους εἰς τὸν πῆχυν ἀφικνουμένων μεταξὺ, τοῦ τε ὠλεκρανίου καὶ τῆς ἔνδον
τε καὶ κάτω κεφαλῆς τοῦ βραχίονος ἔχει τὴν θέσιν. ἀκόλουθον οὖν ταύταις ταῖς ἐμφύσεσιν καὶ θέσεσιν αὐτῶν ἀνα-
τέμνων τε τοὺς μῦς, ὡς ἔμαθες ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι, κατανοήσεις ἁπάντων τὴν νομήν, ἀρξάμενος ἀφ' ὅτου περ
ἂν ἐθελήσῃς πρώτου, κάλλιον ἴσως ἐστὶ τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας φυλάξαι τῇ κατὰ τὸν βραχίονα. τὸ τοί-
νυν εἰς τὸν πῆχυν παραγιγνόμενον νεῦρον διὰ μέσης τῆς κάμπης, εὐθέως μὲν ἐνταῦθα δίδωσιν ἀπόφυσιν ἑαυτοῦ

πάνυ λεπτὴν τῇ φλεβὶ παραφυομένην τῇ κατὰ μέσον μάλιστα τὸν πῆχυν ἐκτεταμένῃ, κατὰ τὸ μῆκος ἐπιπολῆς τοῦ κώλου. κἄπειτα τῇ πρὸς τὸν καρπὸν ἀρτηρίᾳ παραγιγνομένην, τῇ προφανῆ τὸν σφυγμὸν ἐχούσῃ, καὶ μέντοι καὶ ἄλλην τινὰ πάνυ λεπτὴν ἀπόφυσιν τῇ κεφαλῇ τοῦ τῆς κερκίδος ἰδίου μυὸς τοῦ μακροῦ τὸ νεῦρον τοῦτο δίδωσιν, ὑψηλότατον ἁπάντων τῶν εἰρημένων. ἐφεξῆς δὲ αὐτῆς ἑτέραν παρὰ λείψανον τῆς ὠμιαίας παραφερομένην δι' ὅλης τῆς κερκίδος ἀραχνοειδεστάτην. τὸ δ' ὑπόλοιπον τοῦ κατὰ τὴν διήγησιν νεύρου μετὰ τὸ διεξελθεῖν ὑποκάτω τῆς φλεβός, ἣν ἀπὸ τῆς ὠμιαίας ἀπεσχισμένην λοξὴν τέμνομεν ἐπιπολῆς, λοξὸν ἀνατεινόμενον ἀτρέμα πρὸς τὸν τῆς κερκίδος ἴδιον μῦν τὸν μακρόν, ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ τῶν ἄνω μερῶν φέρεται μέσον τῶν εἰρημένων τεττάρων πάνυ λεπτῶν ὄντων. ἔνθα δ' οὗτος ὁ μῦς παύεται, καὶ αὐτὸ καταναλίσκεται βραχύ τι προσεκτεινόμενον αὐτῷ λείψανον ἐπὶ τὰ πλησίον τῆς κερκίδος μέρη τοῦ μεγάλου δακτύλου. τοῦτο μὲν οὖν τὸ νεῦρον τῆς ἑτέρας τῶν κατ' ἀγκῶνα φλεβῶν, τῆς ὑψηλοτέρας ὑποκάτω κείμενον, ἃ δ' ἔφην ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τετάχθαι, πολλάκις ἐπ' αὐτῆς ὀχούμενα, καὶ διὰ ταῦτα ἀποδερομένου τοῦ δέρματος, ἀφανίζεται μὲν ταῦτα συνεχῶς. τὸ δὲ ὑποκείμενον τῇ φλεβὶ διὰ παντὸς φαίνεται. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἁπάντων τῶν ἐν τῇ διηγήσει λελεγμένον νεῦρον οὕτως ἀναλίσκεται τοὐπίπαν. ἴδομεν γάρ ποτε ἅπαξ τοῦτο μὲν αὐτὸ τὸ νεῦρον ἄχρι τῆς κατ' ἀγκῶνος καμπῆς ἐν τῷ βραχίονι καταναλισκόμενον. ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου μόριόν τι πρὸς τὸν πῆχυν διεξερχόμενον. ἡ νομὴ δὲ κἀκείνου τῷ νῦν εἰρημένῳ νεύρῳ παραπλησία ἐγένετο, τὸ δὲ δεύτερον νεῦρον ἅμα τῷ τετάρτῳ τοὺς ἔνδον πήχεως μῦς διαπλέκει. καθάπερ καὶ τὸ τρίτον τὸ παχὺ τοὺς ἔξωθεν ἅπαντας. εἴπωμεν οὖν ἤδη περὶ πρώτου τοῦ ἔξωθεν ἵνα μὴ διακόπτωμεν τὴν τῶν ὑπολοίπων δυοῖν νεύρων διδασκαλίαν τῶν εἰς τὰ τοῦ πήχεως τε καὶ τῶν δακτύλων ἐντὸς ἅπαντα μέρη. κατασχιζόμενον γὰρ τοῦτο τὸ νεῦρον, μετὰ τὸ τὰς εἰρημένας ἔμπροσθεν ἀποφύσεις εἰς τὸν βραχίονα ποιήσασθαι, φέρεται κάτω πρὸς τὴν διάρθρωσιν μεταξὺ τοῦ τε μικροτέρου μυὸς τῶν ἐμπροσθίων ἐν τῷ βραχίονι καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ τῆς κερκίδος ἰδίου τοῦ μακροῦ, πρώτην μὲν ἀπόφυσιν ποιούμενον εἰς τὰ τοῦ πήχεως ἐκτὸς ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι διασπειρομένην εἰς τὰ τοῦ πήχεως ἐκτὸς ἅπαντα καὶ τοῦ καρποῦ. δευτέρας δὲ ἀποφύσεις ἐν τῷ διεξέρχεσθαι τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἑτέρας δὲ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔνθα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιβαίνει τοῦ τὸν καρπὸν ἐκτείνοντος μυὸς τῷ δικρόῳ τένοντι τὴν μὲν ἑτέραν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μυὸς διασχιζομένην τούτου. τὴν δὲ ἑτέραν ἄχρι προερχομένην, ᾗ φέρεταί γε τοῦτο τὸ νεῦρον ἀρχόμενον τῷ μυῒ σαφῶς φαινόμενον, ὅταν ἐπικείμενος τῷδε τῷ μυῒ μῦς ὁ μακρὸς ὁ τῆς κερκίδος ἤδη ἀνατμηθῇ πᾶς. ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο φέρεται μυῶν, ὡς τὸ πολὺ τῷ μὲν ἐποχούμενον, τῷ δὲ ὑποτεταγμένον, οὐκ ὀλιγάκις τε κἀκ τῶν ἔνδον μερῶν ὅλον φαίνεται παρατεταμένον τοῖς εἰρημένοις μυσὶν καθ' ὃ ψαύουσιν ἀλλήλων. διεξέρχεται δ' αὐτοῦ τὸ πέρας ἐπὶ τῶν καρπῶν εὐθὺ τῶν μεγάλων δακτύλων, κατασχιζόμενον ἔξωθεν εἰς αὐτοὺς ἐπιπολῆς, τοὺς δύο μὲν ὅλους, τὸ δὲ ἥμισυ μέρος τοῦ μέσου. προσλαμβάνει γε μὴν οὐκ ὀλιγάκις ἐπὶ τῷ τέλει τῆς κερκίδος ἀπὸ τοῦ προειρημένου κατ' αὐτῆς ἐκτετάσθαι νεύρου βραχύ τι μόριον. τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ μεγάλου νεύρου τοῦ τρίτου πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἐγκλίνεται τοῦ πήχεως λοξὸν διὰ βάθους φερόμενον, εὐθέως μὲν ἐπὶ τὸν τοῦ καρποῦ δικρόουν μῦν, ὃ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἔφην ἐπιβαίνειν αὐτὸν πρὶν τὴν προειρημένην ἀπόφυσιν ποιήσασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα διεξέρχεται τῶν τῆς κερκίδος μυῶν τῶν πρὸς ἀγκῶνα τὸν ἔξωθεν, οἷς ἀμφοτέροις ἀπονεμήσας τινὰς ἰσχνὰς δίδωσιν, ἐφεξῆς τῷ τοὺς τέτταρας δακτύλους ἐκτείνοντι μυῒ δίδωσι, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τῷ τοὺς μικροὺς δύο τὴν λοξὴν κίνησιν κινοῦντι, κἄπειθ' ἑξῆς τῷ τὸν καρπὸν ἀνακλῶντι κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον. ταύτας μὲν οὖν ἁπάσας τὰς ἀποφύσεις, κατὰ τὰς κεφαλὰς τῶν εἰρημένων ποιεῖται μυῶν οὐκ ἀπὸ πολλοῦ τῆς διαρθρώσεως. ἐντεῦθεν δὲ φέρεται κατὰ τὸν διφυῆ μῦν, ὃς τόν τε μέγαν δάκτυλον, καὶ τὸν καρπὸν κινεῖ, καὶ δῆλον ὅτι καὶ τούτῳ δίδωσιν τινὰς ἀποφύσεις. ἐν δὲ τῇ φορᾷ ταύτῃ, μέχρι μέν τινος ὁ τένων τοῦ τὸν μέγαν δάκτυλον κινοῦντος μυὸς τὴν λοξὴν κίνησιν, ἔγγιστα παράκειται συμπαρεκτεινόμενος αὐτῷ μέχρι τῆς ἐπὶ τὸν καρπὸν φορᾶς. ἐφεξῆς δὲ ὁ τοὺς δύο δακτύλους λιχανόν τε καὶ μέσον ὡσαύτως κινῶν. ὅσον δ' ὑπόλοιπον τοῦ νεύρου τούτου καταλείπεται, προελθὸν ἄχρι τοῦ καρποῦ τοῖς περὶ τὴν διάρθρωσιν, ἐνδιασπείρεται χωρίοις εἰς οὐδένα τῶν δακτύλων ἀφικνούμενον. τὸ μέγιστον δὲ αὐτοῦ τῶν περάτων ὑποδύεται κατὰ τὸ βάθος ἐκείνου τοῦ χωρίου. ἔνθα τὸν σύνδεσμον καλύπτοντα τὴν κεφαλὴν τῶν τοὺς τέτταρας δακτύλους ἐκτεινόντων τενόντων ἔφην εἶναι. αὕτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ νομὴ τοῦ παρὰ τὸν ἔξω κόνδυλον ἐκ τοῦ βραχίονος εἰς τὸν πῆχυν ἀφικνουμένου νεύρου. τρίτον δ' ἦν, εἴπερ μεμνήμεθα, τοῦτο τῶν ἀπὸ μασχάλης εἰς ὅλας τὰς χεῖρας παραγιγνομένων. τὰ δ' ὑπόλοιπα δύο νεῦρα τοῖς ἐντὸς τοῦ πήχεως ἅπασι διανέμεται μυσίν. οὓς ἀνατέμνων ὡς ἔμαθες ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι, παρακολουθήσεις τοῖς νεύροις εἰς αὐτοὺς σχιζομένοις, ἀρξαμένοις ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν πῆχυν διαρθρώσεως. εὑρήσεις μὲν γὰρ εἰς τοὺς κάμπτοντας τοὺς δακτύλους μῦς ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν νεύρων ἀποφύσεις ἐκφυομένας. εἰς δὲ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, πλὴν ἑνὸς ἀπὸ τοῦ δευτέρου ῥηθέντος ἐπιβαίνειν τῷ βραχίονι. τὸ γὰρ τέταρτον τῶν νεύρων, ὃ μεταξὺ τοῦ τ' ὀλεκράνου, καὶ τοῦ κάτω κονδύλου, τοῦ βραχίονος εἰς τὸν πῆχυν ἔφην ἀφικνεῖσθαι, δίδωσιν ἑαυτοῦ τι μόριον τῷ κάμπτοντι τὸν καρπὸν μυῒ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον. εὑρήσεις οὖν τὸ λοιπὸν νεῦρον τὸ διὰ τῆς κερκίδος ἐνταῦθα μυῒ διδοῦν ἑαυτοῦ τι μόριον. εἶτ' ἐν τῷ περαίνεσθαι τῷ θ' ὑψηλοτέρῳ τῶν καμπτόντων τὸν καρπὸν καὶ τῷ γεννῶντι τὸν ὑποφυόμενον τένοντα τῷ ψιλῷ τῆς χειρός. καί τι διὰ βάθους λεπτὸν τῷ τῆς κερκίδος ἐνταῦθα μυῒ τῷ σμικρῷ. τὴν δὲ διὰ τοῦ πήχεως ἐνταῦθα φορὰν τὰ μεγάλα δύο νεῦρα ποιεῖται μεταξὺ τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους μυῶν, τῷ μὲν ἐπικείμενα, τῷ δ' ὑποβεβλημένα, καὶ δίδωσί γε αὐτῶν ἑκατέρῳ μορίῳ ἄττα τῆς ἑαυτῶν οὐσίας. παυσαμένων δὲ τῶν μυῶν τούτων εἰς τοὺς τένοντας, οὕτως ἤδη καὶ τὸ λείψανον ἑκατέρου τῶν νεύρων εἴς τε τὸν καρπὸν ὅλον καὶ τὸ μετακάρπιον ἀφικνεῖται τοῖς ἐνταῦθα σώμασι διασπειρόμενα καὶ τῶν δακτύλων τοῖς ἔνδον μέρεσιν, τὸ μὲν ὑψηλότερον τοῖς μεγάλοις δύο, καὶ τοῦ μέσου τῷ κατὰ τὸν λιχανὸν ἡμίσει μέρει. τὸ δὲ ταπεινότερον, τῷ τε λοιπῷ τοῦ μέσου, καὶ τοῖς λοιποῖς μέσοις δακτύλοις. τὸ μὲν οὖν ὑψηλότερον τῶν νεύρων ἐνταῦθα καταναλίσκεται, τὸ δὲ ταπεινότερον ἑαυτοῦ τινὰ

μοῖραν

μοῖραν οὐ σμικρὰν εἰς τὸ τῆς χειρὸς ἐκτὸς ἀποπέμπει κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ καρποῦ. διαπλέκει δὲ τοῦτο τὸ νεῦρον ἅπαν
τῆς χειρὸς ἄκρας ἐκτὸς ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι τὸ ἥμισυ μέρος εἰς ἄκρους ἀφικνούμενον τοὺς δακτύλους. τοὺς μὲν
μικροὺς ὅλους, τοῦ μέσου δὲ τὸ ἥμισυ μέρος. τὸ γὰρ ὑπόλοιπον αὐτοῦ μέρος τὸ ἥμισυ μετὰ τοῦ μεγάλου δακτύλου, τὸ
τοῦ τρίτου παρὰ εἰρημένου νεύρου δέχεται πέρας, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. μῦς δ' οὐδείς ἐστιν ἔξωθεν ἄκρας τῆς χειρός,
ὥσπερ ἔνδοθεν, μία μὲν ἀρτηρία, δύο δὲ φλέβες εἰς ὅλην τὴν χεῖρα κατασχίζονται, ἀλλὰ τὴν μὲν ἑτέραν φλέβα
πάντες ὁρῶσι καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. ἐπιπολῆς γὰρ ὅλη τέτακται μεταξὺ τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὑποκειμένων
αὐτῷ μυῶν, ὧν ὁ μὲν ἕτερος τὴν ἐπωμίδα γεννᾷ τρίγωνος ἐνταῦθα γιγνόμενος, ὁ δὲ ἕτερος τὸ σαρκῶδες τοῦ
στέρνου. ἀμφότεροι δὲ ταῖς ἀπονευρώσεσιν ἐμφύονται κατὰ τὸ μῆκος τοῦ βραχίονος ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν οὐ μετὰ
πολὺ τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου. ἐπὶ τοῦτον οὖν τὸν μῦν ἡ ἐπιπολῆς αὕτη φλὲψ ἣν ὠμιαίαν ὀνομάζουσι μεταξὺ κειμένη
κατὰ τὴν ἔνδον πλευρὰν τοῦ δελτοειδοῦς μυὸς ἐπὶ τὸ πέρας αὐτοῦ παραγιγνομένη, τοὐντεῦθεν ἤδη κατὰ τὴν
ἐκτὸς μᾶλλον ὅλου τοῦ βραχίονος χώραν φέρεται καταύτης ψαύουσα τοῦ μείζονος μυὸς τῶν προσθίων κατὰ τὴν ὁρί-
ζουσαν αὐτὴν ἐν τοῖς ἔξω μέρεσι γραμμήν. ἐγγὺς δὲ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως γιγνομένη χωρίζεται τοῦ μυὸς
τοῦδε, καὶ κατὰ τὸν τῆς κορωνίδος ἐπιβαίνει μῦν τὸν μακρὸν, καὶ τοίνυν καὶ σχίζεται ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγγύς πως
ἴσοις τμήμασι τρισίν. ὧν τὸ μὲν εἰς τὸ βάθος δύεται, καὶ κατὰ τὴν τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν θέαν ἐπισκέψαι τὴν
θέσιν αὐτοῦ καὶ τὴν φοράν. τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τὴν καμπὴν ἀφικνεῖται τὴν ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μετὰ διαρθρώσεως, ἑνούμενον
ὡς εἴρηται γε μορίῳ τῆς ἑτέρας φλεβὸς τῶν ἐφ' ὅλην τὴν χεῖρα φερομένων. τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον τμῆμα τῆς ὠμιαίας
φλεβὸς ἐγκλινόμενον ἠρέμα πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ πήχεως ἐν ἐκείνῃ κατασχίζεται. πρὸ μέντοι τοῦ σχισθῆναι τριχῇ
κατὰ τὸν ἀγκῶνα τὴν μεγάλην, τὴν δὲ φλέβα τὴν ὠμιαίαν ἐναργῶς ἐστιν ὁρᾶν μετὰ τὸ δέρμα τεταμένην
καθ' ὅλον τὸν βραχίονα μηδαμόθεν δυομένην εἰς τὸ βάθος, ἀλλ' ἱκανῶς ἐξέχουσάν τε καὶ προφανῆ, καὶ μάλιστα τῶν
γυμναστικῶν τοῖς ἰσχνοῖς φύσει, καὶ μυώδεσιν. δι' ὅλου μὲν οὖν τοῦ βραχίονος ἀποφύσεις πάνυ λεπτὰς εἴς τε τὸ
δέρμα, καὶ τὸν μῦν τοῖς ἐπιπολῆς μέρεσι διανέμουσαν ὄψει τήνδε τὴν φλέβα. ἐπὶ τὰς ἀνατομὰς ἐπὶ τῶν πολυαί-
μων τε καὶ μεγάλων πιθήκων, ἐπί τε τῶν ἄλλων ζώων ἁπάντων τετραπόδων ὧν ἔμαθες ἐξ αὐτῶν τὰς πρώτας τε
καὶ γεννητικὰς διαφοράς. ἔνθα δὲ ἐπιβαίνει τῷ τῆς κορωνίδος μυῒ κατὰ τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἐνταῦθα ὡς
ἔφην σχίζεται τριχῇ, ποτὲ μὲν ἴσοις ἀκριβῶς τμήμασι, ποτὲ δ' ἀνίσοις, καὶ γίνεται μείζονα ἄλλο τἄλλα βρα-
χείας ἀλλήλων ἔχοντα τὰς ὑπεροχάς. καὶ δὴ καὶ σαφεστέρας ἤδη τὰς ἀποφύσεις ποιεῖται, τὸ διανεμόμενον εἰς τὴν
ἐκτὸς χώραν τοῦ πήχεως, ὧν ἐποιεῖτο κατὰ τὸν βραχίονα, καὶ πᾶν ἐνταῦθα καταναλίσκεται συναναστομούμενον
κατὰ τὰ πέρατα τοῖς εἰρημένοις πέρασιν ἄλλων φλεβῶν. ὅθεν δ' ἥκουσιν ἐνταῦθα αὗται διὰ τοῦδε τοῦ λόγου
μαθήσῃ, ἡ διὰ τῆς μασχάλης φερομένη φλὲψ πολὺ μείζων οὖσα τῆς ὠμιαίας, συγκατασχίζεται δι' ὅλου τοῦ βραχίονος
τῇ κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἀρτηρίᾳ διὰ τῆς μασχάλης ἡκούσῃ, καὶ ψαύει δὲ ἀλλήλοις τὰ δύο ἀγγεῖα ταῦτα κατά τε
τὴν διὰ μασχάλης φοράν, καὶ τὴν εἰς τὸν βραχίονα κατάφυσιν. αἵ τε προειρημέναι τῶν νεύρων εἰς ἕκαστον μῦν ἐκ-
φύσεις, συνεμφυομένην ἔχουσιν ἑκατέρας αὐτῶν ἀπόφυσιν. ὁπόταν δὲ τὸν βραχίονα διεξέλθωσιν ὅλαι συγκα-
ταφερόμεναι τῷ μείζονι τῶν προσθίων μυῶν ἔνδοθεν, ἐνταῦθα διὰ βάθους μετὰ ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐφεξῆς καὶ νῦν ἔτι πρὸς
τοὺς ἐν τῷ πήχει μῦς ἡ ἀρτηρία παραγίγνεται. σχισθεῖσα δ' ἡ φλὲψ διχῇ βραχὺ πρὸ τῆς διαρθρώσεως, τῷ μὲν ἑτέρῳ
τῶν μερῶν διὰ βάθους φέρεται, ψαύουσά τε τῆς ἀρτηρίας καὶ συγκατασχιζομένη διὰ παντὸς αὐτῇ τῷ δ' ἑτέρῳ
λοξὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τῷ δέρματι τόπον ἐνεχθεῖσα φαίνεται, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς σαφῶς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τε καὶ με-
γάλας ἐχόντων φύσει τὰς φλέβας. ἐναργέστερον δὲ αὐτὴν θεάσῃ, διαλαβὼν δεσμῷ τὸν βραχίονα. ταύτης οὖν τῆς
φλεβὸς ἀπόφυσις φαίνεται πρώτη λοξὴ κάτω φερομένη πρὸς τὸ τοῦ πήχεως ὀστοῦν. ἡ φορὰ δὲ αὐτῆς γίγνεται με-
ταξὺ τοῦ τ' ἔνδον κονδύλου τοῦ βραχίονος, καὶ τῆς πρὸς ἀγκῶνα κάμψεως. ἐπιβᾶσα δὲ τῷ πήχει, παραφέρεταί τε τοῦ
λοιποῦ, καὶ συμπροέρχεται μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ, δευτέρα δ' ἀπόφυσις ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας τῇ προειρημένῃ
γιγνομένη φέρεται ἄχρι βραχέος ὑψηλοτέρα, σχίζεται δ' εὐθέως δίχα. καὶ τῶν μορίων αὐτῆς, τὸ μὲν ταπεινότερον
ἐπὶ τὴν λαπάραν φέρεσθαι τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ λελεγμένον ἀφικνεῖται, τὸ δ' ὑψηλότερον λοξὸν ἀτρέμα φερόμε-
νον ἐπὶ πλέον ἐκταθέν, ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀφικνεῖται φλέβα τὴν παρατεταμένην τῷ πήχει, πολλάκις δὲ
πρὶν ἐκείνης ψαῦσαι κατασχιζόμενον ἀναλίσκεται. τὸ γοῦν παρατεταμένον ἀγγεῖον τῷ πήχει μέχρι τοῦ πέρατος
αὐτοῦ παραγίνεται, καὶ ποτὲ μὲν ἐναργῶς ἐκτείνεται ἵνα τῶν περάτων αὐτῶν πρὸς τὴν κάτω χώραν τοῦ καρ-
ποῦ, ποτὲ δ' ἀμυδρῶς. συμφύεται δ' αὐτοῖς ἕν τι τῶν ἐνταῦθα περάτων τὸ μέγιστον ἐναργῶς ἐπιτεῖνον, παρὰ
τὴν κυρτὴν ἐπίφυσιν τοῦ πήχεως, ἐκ τῶν κάτω μερῶν αὐτῆς φερόμενον ἑτέρῳ πέρατι φλεβὸς ἐκ τῶν ἄνω φερο-
μένῳ, καὶ ἡ σύμφυσις αὐτοῦ κατὰ τὸ πρόσω μέρος παραγίγνεται τοῦ ἐπὶ τὸν βραχίονα πήχεως πέρατος, ὥσθ' ἑνοῦσθαι
κατὰ στόματα, καὶ ἓν ἀγγεῖον ἄμφω γίγνεσθαι. ὅθεν δ' ἥκει τὸ συναπτόμενον αὐτῷ ἀγγεῖον, μικρὸν ὕστερον ὄψει πρὸς
τὴν μεγάλην αὖθις ἐπανελθὼν φλέβα τὴν ἐπιπολῆς, ἧς τὴν πρώτην ἀπόφυσιν ἐπὶ τὸ τοῦ πήχεως ὀστοῦν ἔφην
καταφέρεσθαι λοξήν. ἐν ἐκείνῃ μετὰ οὖν ἀρχῇ τῆς καταφύσεως ἀνωτέρω τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως ἐστίν. ἡ δ' ἐπιπο-
λῆς φλὲψ ἡ μεγάλη, φέρεται λοξὴ τῇ τῆς ὠμιαίας ἀπεσχισμένῃ μέλλουσα συμφύεσθαι. πρὶν δ' ἐκείνης ψαῦσαι ποιεῖται
τινὰ ἀπόφυσιν διχοειδῆ, καὶ τούτων τῶν μερῶν, τὸ μὲν ταπεινότερον, ὅπερ καὶ μικρότερον ἐστὶ κοινωνεῖ τῇ παρακει-
μένῃ φλεβὶ τῶν προειρημένων ἄρτι τελευταίᾳ λελεγμένῃ. μετὰ δὲ τὴν κοινωνίαν, ἐπὶ τὰ πρὸς τῷ καρπῷ μέρη τοῦ
πήχεως ἐκτείνεται τῶν μέσων τῆς ἔνδον αὐτῆς χώρας ταπεινότερον φερόμενον. τὸ δ' ἕτερον τὸ ὑψηλότερόν τε τούτου
καὶ μεῖζον μόριον τῆς διχῇ σχισθείσης φλεβός, ἐνίοτε μετὰ ἀκριβῶς διὰ μέσης φέρεται τῆς ἔνδον χώρας τοῦ πήχεως, ἐνίοτε
δ' ὑψηλότερον αὐτοῦ βραχύ, μέχρι τοῦ καρποῦ κατασχιζόμενον. ἑνοῦται δ' ἁπάντων τῶν εἰρημένων περάτων τὰ στό-
ματα, καὶ σύρρουν ἓν ἀγγεῖον ἐξ ἀμφοῖν τῶν ἑνωθέντων γίνεται καθ' ἑκάστην ἕνωσιν, ὡς μηδ' ἀριθμεῖσθαι δύνασθαι τὰς
ἑνώσεις διά τε τὸ πλῆθος καὶ σμικρότητα. καταλιπὼν οὖν ἤδη καὶ ταύτας τὰς φλέβας, αὖθις ἐπὶ τὴν μεγάλην ἐλθὲ

καὶ θέασαι συμφυομένην αὐτὴν τῷ τῆς ὠμιαίας μορίῳ, κἀξ ἀμφοῖν ἑνὸς ἀγγείου γενομένου παρακολούθει τῇ φορᾷ. θεάσῃ γὰρ ἐπὶ τῷ τῆς κερκίδος ὑψηλῷ ἀνερχομένην τήνδε τὴν φλέβα κατωτέρω τοὐπίπαν τῆς μέσης χώρας τοῦ μήκους αὐτοῦ. ἐντεῦθεν δὲ κατὰ τὴν ἔξω χώραν ἤδη που τῆς κερκίδος οὖσαν σχιζομένην διχὰ τμήμασιν ἐγγὺς ἴσοις, ὡς γίγνεσθαι τὸ σχῆμα τῶν δύο ἀγγείων τῷ τρίτῳ γράμματι παραπλήσιον, τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν μετὰ τὴν σχίσιν ἀγγείων εὐθὺ τοῦ μεγάλου δακτύλου φερομένου. τοῦ δ' ἑτέρου πρὸς τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀποτεινομένου, παρὰ τὸ πέρας τοῦ πήχεως τε κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἔνθα τὴν ἐπίφυσιν λαμβάνει. τὸ μὲν οὖν εὐθὺ τοῦ μεγάλου δακτύλου φερόμενον ἐπὶ τῆς κερκίδος ὀχεῖται, κἄπειτα δὰν ἅψηται τοῦ καρποῦ, κατασχίζεται μὲν εἰς τὴν ὀπίσω χώραν τοῦ μεγάλου δακτύλου. κατασχίζεται δὲ καὶ εἰς τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ λιχανοῦ. κατασχίζεται δὲ καὶ εἰς ὅλον τὸν λιχανὸν ὄπισθέν τε κἀκ τῶν πλαγίων, καὶ τό γε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτοῦ πέρας ἑνοῦται φλεβίῳ μορίῳ τῆς ὁμοειδοῦς αὐτῇ φλεβὸς ἀπεσχισμένῳ. μέμνησο γάρ μοι τῶν ἀρτίως εἰρημένων δύο φλεβῶν, ὧν τὸ σχῆμα τῷ τρίτῳ γράμματι προσεικάσας ἐδιηγησάμην, μέχρι δεῦρο τῆς ἑτέρας γραμμῆς τῆς ὑπὸ τὴν φοράν. ἐπὶ τὴν λοιπὴν οὖν ἐλθὲ φλέβα τὴν ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐκτεινομένην ἐκταθῆναι. θεάσῃ δ' αὖθις πρὶν ἐπὶ τὸ πέρας ἐλθεῖν τοῦ πήχεως, ἀποφυόμενόν τι φλεβίον, ὃ πρόσω φέρεται κατ' εὐθὺ τῆς μεταξὺ χώρας τοῦ τε λιχανοῦ καὶ μέσου δακτύλου. τοῦτο οὖν τὸ φλεβίον ἑνοῦται τῷ μικρῷ ἔμπροσθεν εἰρημένῳ, καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν ἀμφότερα μίαν ἐργασάμενα φλέβα πρὸς τὸ μέσον ἀφικνεῖται τῶν δύο δακτύλων, λιχανοῦ τε καὶ μέσου. τὸ δὲ ὑπόλοιπον μέρος τῆς ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀποτεινομένης φλεβός. ἐν μὲν τῷ παρέρχεσθαι τὴν λοξὴν ἐπίφυσιν τοῦ πήχεως, ἀπόφυσίν τινα σμικρὰν ἐπὶ τὴν ὀπίσω χώραν τοῦ μέσου δακτύλου πέμπει. μετὰ δὲ ταῦτα διχῇ σχισθεῖσα, τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν μερῶν εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ μέσου καὶ παραμέσου δακτύλου χώραν ἐμβάλλει, καὶ ταύτην τὴν φλέβα τέμνοντές τινες ἐν ἀριστερᾷ χειρί, καὶ συγχωροῦντες ῥεῖν ἐξ αὐτῆς τῷ αἵματι μέχρι περ ἂν αὐτομάτως στῇ, τὸν σπλῆνα φασὶν ἐκ τῆς τοιαύτης κενώσεως ὀνίνασθαι. τῷ δ' ἑτέρῳ μορίῳ τῆς φλεβὸς τῷ ταπεινοτέρῳ, καὶ τούτῳ πάλιν εἰς τὰ μεταξὺ τοῦ παραμέσου τε καὶ μικροῦ φερομένῳ, συνακολουθήσας ἑξῆς ἐπίσκεψαι πάντων τῶν εἰρημένων ἀγγείων ἀποφύσεις, γιγνομένας τριχοειδεῖς τε καὶ μείζους, ὧν αἱ πλεῖσται συμφύονται κατὰ τὰ πέρατα τοιαύταις ἑτέραις τῶν πλησιαζόντων ἀγγείων ἀπεσχισμένας. ἔνιαι δὲ καὶ πάνυ σαφεῖς φλέβες εἰς ταὐτὸ ἀλλήλαις ἥκουσιν ἑνούμεναι κατὰ τὸ πέρας, ὡς φαίνεσθαι σαφέστατα καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τε καὶ φλέβας εὐρείας ἐχόντων φύσει. καὶ γοῦν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰπὼν ὑπὲρ τοῦ πήχεως ὀστῷ παρατεταμένην ταπεινὴν φλέβα φέρεσθαι πρόσω συνάπαξ τῆς νῦν ἀνατετμημένης ὑπὲρ λόγῳ φλεβὸς ἑνὶ τῶν περάτων, ἐν τοῖς πρόσω τῆς ἐνταῦθα τοῦ πήχεως ἐπιφύσεως, ὡς ἀξιόλογον ἀγγεῖον ἐργάζεσθαι τισίν. οὐ γὰρ δὴ πᾶσι γίγνεσθαι σαφές. τῇ δ' ἔγε παρὰ τὸν πῆχυν φλεβὶ τῇ ταπεινῇ κατ' ἔνια τῶν περάτων ἐπιμίγνυται, καὶ τὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς μόριον εἰς τὴν ἔξω χώραν τοῦ πήχεως διανεμόμενον. καὶ αὐτῆς δὲ τῆς νῦν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένης φλεβός, ἧς τὴν νομὴν διηγησάμην, ἐπιμίγνυται τὰ τῶν ἀποσχιζομένων φλεβῶν πέρατα. τῆς γοῦν κατὰ τὸ γ´ πλευρᾶς ἡ ἑτέρα μοῖρα πρὸς τὸν μέγαν ἥκουσα δάκτυλον ἐναργῶς φαίνεται κατὰ τὰ πέρατα, συναναστομουμένη ταῖς διὰ τῶν ἐντὸς τοῦ πήχεως φερομέναις φλεψὶν ἄχρι τοῦ καρποῦ, οὗ τάσδε τὰς φλέβας ἔφην γεννᾶσθαι, κατασχιζομένης εἰς ταύτην τὴν ἀποπεφυκυῖαν πρὶν ἐπὶ τὴν συμβολὴν ἀφικνεῖσθαι τὰς διὰ τῆς καμπῆς φερομένας δύο φλέβας, ἔφην δὲ καὶ ὅτι διχιδὴς ἤδη γίγνεται καὶ ὅτι δύο τμημάτων αὐτῆς τὸ ἕτερον ὅπερ ὂν μεῖζον ἐστὶν ὡς τὸ πολὺ διὰ τοῦ πήχεως ἐνεχθὲν ἄχρι τοῦ καρποῦ προσφέρεται εἰς τὸ σχιζόμενον. τοῦτ' οὖν τὸ μέρος τὴν τοῦ μεγάλου δακτύλου χώραν ἔνδοθεν ἅπασαν διαπλέκει, καὶ διὰ τῶν πλαγίων μερῶν ἐπαναβαῖνον ἑνοῦται τοῖς πέρασι τῶν ἀποσχιζομένων φλεβίων ἀπὸ τῆς ἑτέρας γραμμῆς τοῦ τρίτου γράμματος, ὥσπερ αὖ πάλιν τοῖς ἀπὸ τῆς ἑτέρας γραμμῆς τοῦ τρίτου γράμματος, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ τοῦ πήχεως πέρας ἔφην προσέρχεσθαι, συμφύεται κατά τινα τριχοειδῆ πέρατα τοῖς ἀπὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς εἰς τὴν ἔξω χώραν τοῦ πήχεως διασπειρομένοις. ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸ τοῦ σχισθεῖσαν τὴν φλέβα τῷ τρίτῳ γράμματι γενέσθαι παραπλησίαν, ἀποφύεταί τις αὐτῆς ἀναβαίνουσα, κἀνταῦθα διασπειρομένη. γίγνεται δὲ τὸ αὐτὸ μάλιστα τοῖς μικρὸν ἔχουσι τὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς μέρος, ὃ τὴν ἐκτὸς τοῦ πήχεως χώραν ἔφην καταπλέκειν. πρόδηλον δὲ ὅτι καὶ τῆς πρὸ τοῦ σχισθῆναι τὸν τρίγωνα γεννᾶσαν ἀποφυομένην, ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος μοι νῦν πρόκειται, ἀποσχισθεῖσαι εἰς τὸ τοῦ πήχεως ἐκτός, ἑνοῦνται τὰ πέρατα ἐκ τῆς ὠμιαίας, ταύτας ἁπάσας τὰς φλέβας ἐναργῶς ἰδεῖν ἐστι, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἰσχνῶν τε ἅμα καὶ πολυαίμων, καὶ φλέβας εὐρείας ἐχόντων. εἶναι δὲ χρὴ θερμὸν τὸ περιέχον, ἢ καὶ λελοῦσθαι τὸν ἄνθρωπον, καθεῖσθαι δὲ τὴν χεῖρα καὶ διαλαμβάνεσθαι, καθότι ἂν ἐθελήσῃς μέρος ἐναργῶς ὀφθῆναι πληρωθείσας τὰς φλέβας. ὃ δὴ καὶ ποιεῖν σε βούλομαι συνεχῶς ἐπὶ πολλῶν ἕνεκα δυοῖν οὐ σμικρὸν χρήσιμον, τοῦ μὲν ἑτέρου γνώσεως αὐτῆς τῶν ἀγγείων. οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἀκριβῶς τε καὶ ταχέως γνωρίζεται μὴ πολλάκις ὀφθέν, ὡς τεκμηριοῦσιν ὅσοι τῶν διδύμων ἀνθρώπων ἀκριβῶς εἰσὶν ὅμοιοι. τοῖς μὲν ἀήθεσιν ἀδιάγνωστοι φαινόμενοι, πρὸς δὲ τῶν συνήθων ἐν τάχει διαγιγνωσκόμενοι. δεύτερον δὲ ἕνεκα τοῦ πεισθῆναι περὶ τῆς ἀκριβοῦς ὁμοιότητος τῶν μορίων ἀνθρώπων τε καὶ πιθήκων. ταύτας οὖν ἁπάσας τὰς φλέβας ἃς ἐπ' ἀνθρώπων ὁρᾷς πρὸ τῆς ἀνατομῆς, ἐπὶ τῶν πιθήκων ἀνατεμνομένων ὄψει. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὰς διὰ τοῦ βάθους ὡσαύτως ἔχει τὰ ζῶα ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις. ἐπ' αὐτοῦ οὖν προγεγυμνάσθαι σε βούλομαι πολλάκις, ἵνα κἂν ἀνθρωπίνου ποτὲ σώματος ἀνατομῆς ἐπιτύχῃς, ἑτοίμως δυνηθῇς γυμνοῦν ἕκαστον τῶν μορίων. ὅπερ οὐ τὸ τυχόν ἐστιν, οὐδὲ ἀγυμνάστῳ περὶ τοὔργον ἀνθρώπῳ δυνάμενον ἐξαίφνης ἐπιτυγχάνεσθαι. κατὰ γοῦν πολλὴν σχολὴν οἱ ἀνατομικώτατοι τῶν ἰατρῶν ἐπισκεπτόμενοι τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένοι φαίνονται. διόπερ οὐδ' οἱ βουληθέντες ἀνατέμνειν σῶμα πολεμίου Γερμανοῦ τεθνεῶτος ἐπὶ τοῦ κατὰ Μάρκον Ἀντωνῖνον πολέμου, πλέον ἠδυνήθησάν τι μαθεῖν τῆς τῶν σπλάγχνων θέσεως. ὁ δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων καὶ μάλιστα πιθήκου προγεγυμνασμένος, ἑτοιμότατα τῶν ἀνατεμνομένων μορίων ἕκαστον γυμνοῖ. καὶ ῥᾷον ἐστὶν ἀνδρὶ φιλοπόνῳ προγεγυμνασμένῳ

νασμένῳ κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἐπεσκεμμένῳ τινὰ διὰ ταχέων ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι νεκρῷ μαθεῖν, ἢ φανερὰ
ἑτέρῳ τῶν ἀγυμνάστων ὑπὸ πολλῆς σχολῆς ἐξευρεῖν ἀκριβῶς. τῶν τε γὰρ ἐπὶ θανάτῳ κατακριθέντων, καὶ θηρίοις πα-
ραβληθέντων ἐθεάσαντο πολλοὶ πολλάκις ἐν τοῖς σώμασιν ὅ, περ ἐβουλήθησαν ἑκάστοτε διὰ ταχέων, ἐπί τε λῃστῶν
ἐν ὄρει κειμένων ἀτάφων, καὶ τραύματα δὲ μεγάλα, καὶ σηπεδόνες εἰς βάθος ἐξικνούμεναι πολλὰ τῶν μορίων
ἐγύμνωσαν, ἃ τοῖς μὲν προγεγυμνασμένοις ἐγνωρίσθη τὴν αὐτὴν ἔχοντα κατασκευὴν τοῖς πιθηκείοις σώμα-
σιν, τοὺς δ' ἀγυμνάστους οὐδὲν ὠφέλησαν. καὶ παιδία δὲ τῶν ἐκτιθεμένων νεκρὰ πολλάκις πολλὰ ἀνατέμνοντες
ἐπείσθησαν ὡσαύτως ἔχειν κατασκευῆς ἄνθρωπον πιθήκῳ. καὶ κατ' αὐτὰς δὲ τὰς χειρουργίας ὅσας ἑκάστοτε ποιού-
μεθα, ποτὲ μὲν ἐκτέμνοντες σεσηπυίας σάρκας, ποτὲ δ' ἐκκόπτοντες ὀστᾶ, καταφανὴς ἡ ὁμοιότης γίγνεται τοῖς
προγεγυμνασμένοις. τινὲς δὲ οὕτως εἰσὶν ἀμελεῖς τῶν καλλίστων, ὥστε οὐδ' ἃ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἔνεστι γνῶναι σαφῶς,
ἐθελῆσαι ποτὲ μαθεῖν. ἃ γοῦν εἶπον ἄρτι περὶ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν τε καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα φλεβῶν, ἅπαντ' ἔστι
γνῶναι πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων. ὥσπερ γε καὶ ὅτι μετὰ τὸ σχισθῆναι τὴν διὰ μασχάλης φλέβα
πρὸ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἡ πρὸς τὴν καμπὴν ἀφικνουμένη μέχρι τινὸς ὑποκειμένην ἔχει τὴν ἀρτηρίαν,
ἣν ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τε φύσεων καὶ μεγαλοσφύκτων ἔνεστι γνωρίσαι διὰ τῆς ἁφῆς ἄχρι τινὸς χωρίου διασημαίνουσαν
τὴν κίνησιν, ὥστε γε κἂν φλεβοτομῆς ἐπὶ μὲν τῶν ὅλην τὴν φλέβα σαφῶς φαινομένην ἐχόντων, ἀποχωρεῖν ὅσον
ὅτι πλεῖστον ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας. ἐφ' ὧν δὲ τὸ κατὰ τῆς ἀρτηρίας αὐτῆς ἐπικείμενον μόνον φαίνεται, τὸ δ' ἄλλο πᾶν
ἀφανές ἐστι, προσέχειν ἐπιμελῶς πρῶτα μὲν ἰδίᾳ σφίγγοντος σοῦ τὸν βραχίονα, τὸ περὶ τὴν ἀρτηρίαν χωρίον
εἰς ὄγκον ἀξιόλογον αἴρεται, δεύτερον δὲ τῶν ἄλλων τινὰ φλεβῶν τέμνειν, ὧν ὁρᾷς. μηδέποτε γὰρ τέμνε τὴν φλέ-
βα, τὴν δὲ διαφυσηθέντος τοῦ χωρίου γιγνώσκων τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν εὐρεῖάν τε εἶναι καὶ εὔρωστον. εἶθ'
ὅταν ἐπὶ πλεῖστον ὀγκωθῇ, τὴν ἐπικειμένην φλέβα συνεξαίρειν τε καὶ περιτείνειν ἑαυτῇ. συμβαίνει τοιγαροῦν ἐν
τούτῳ περὶ τὸ κυρτὸν τῆς ἀρτηρίας ὑψουμένην τὴν φλέβα κυρτοτέραν γίγνεσθαι, καθ' ὃ περιτείνεται μέρος, ὥστε
τὸν ἐπιβάλλοντα τὸν φλεβοτόμον αὐτῇ κατὰ τὴν ἐθισμένην αὐτῷ συμμετρίαν τῆς ἐπερείσεώς τε καὶ καταθέ-
σεως, ἐν τάχει μὲν ἐκείνην ὅλην διεξέρχεσθαι, τιτρώσκειν δὲ τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν. ἀποχωρεῖν οὖν ἀπ' αὐτῆς
προσήκει ἐπί τινα τῶν πλησίον φλεβῶν, μάλιστα μὲν τῶν ἐπὶ τὸ τοῦ πήχεως ὀστοῦν καταφερομένων. εἰ δὲ μηδὲ τού-
των τις φαίνοιτο, πρὸς τὴν ἐκ τῆς μίξεως τῶν ἐν τῇ καμπῇ φλεβῶν γενομένην ἣν ἐπὶ τὸ τῆς κερκίδος, ἔφην ὑψη-
λὸν ἀνατείνεσθαι. εἰ δὲ μὴ δ' αὐτὸ φαίνοιτο, τὴν ἀπὸ τῆς ὠμιαίας εἰς τὴν κατ' ἀγκῶνα καμπὴν ἥκουσαν. οὕτως δὲ
κἂν εἰ τὴν ὠμιαίαν ποτὲ δέοι τέμνειν, ὅταν μὴ φαίνηται, τὴν ἀπ' αὐτῆς ἥκουσαν εἰς τὴν καμπὴν ἀναγκαῖον
ἐστὶ διαιρεῖν. εἰ δὲ μὴ δ' αὐτὴ φαίνοιτο, τὴν ἀνατετραμμένην ἐπὶ τὴν κερκίδα λοξήν. εἰ δὲ μηδ' ἐκείνη, τὴν ἀπὸ
τῆς μασχάλης ἐπὶ τὴν κατ' ἀγκῶνα καμπήν. αὕτη μὲν γὰρ ἡ φλὲψ ἐπιτηδειοτάτη τοῖς πεπονθόσι τὰ κάτω τῶν
κλειδῶν, ἡ δ' ὠμιαία τοῖς τὰ τούτων ἄνω. δευτέραν δὲ καὶ τρίτην ἐπ' αὐτοῖς ἔχουσιν τάξιν ὧν ἐμνημόνευσα, κοι-
νὴ δ' ἀμφοτέροις ἐστὶν πρὸς τὸ τῆς κερκίδος ὑψηλὸν ἀναφερομένη. διὸ καὶ τρίτην αὐτῇ τάξιν ἔνειμα κατ' ἀμφο-
τέρας τὰς χεῖρας. ἐπὶ γὰρ τῶν διὰ τὸ κάτω τῆς κλειδὸς πεπονθέναι δεομένων τοῦ αἵματος ἀφαιρέσει, πρώτην μὲν
ἔχει τάξιν ὠφελείας ἕνεκεν ἡ ἐπὶ τὴν καμπὴν ἐρχομένη, δευτέραν ἡ πρὸς τὸν πῆχυν καταφερομένη, τρίτην δὲ
ἡ κοινή. τετάρτην δὲ ἡ ἀπὸ τῆς ὠμιαίας ἐπὶ τὴν καμπὴν ἐρχομένη φλέψ, ἐσχάτην δ' ἡ ὠμιαία. τῶν δὲ τὰ τῆς κλει-
δὸς ἄνωθεν πεπονθότων, ἔμπαλιν αἱ μὲν ὠμιαῖαι, τὴν πρώτην. ἡ δ' ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν καμπὴν ἐρχομένη, τὴν
δευτέραν τὴν τρίτην δ' ἡ κοινή, καὶ τετάρτην ἡ κατὰ τὰς ἀρτηρίας προερχομένη, καὶ πέμπτην, αἱ ἐπὶ τὸν
πῆχυν καταφερόμεναι. περὶ μὲν δὴ τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν καθ' ὅλον τὸν πῆχυν ἄχρι τῶν δακτύλων εἴρηται πάν-
τα. περὶ δὲ τῶν διὰ βάθους ἐφεξῆς ἐπίσκεψαι τὰς κατὰ τὴν καμπὴν ἐπιπολῆς δηλώσων. ἀρθεισῶν γὰρ τούτων καὶ
τῶν μυῶν ἀνατμηθέντων ὡς ἔμαθες, αὐτίκα φανοῦνταί σοι παραπλησίως, ἐπιπολῆς ταῖς αἱ διὰ βάθους εἰς ταυ-
τὸν ἀλλήλαις ἰοῦσαι. καὶ μέντοι καὶ μετὰ τὸ συνελθεῖν αὖθις ἀποσχίζονταί τε καὶ δύο γενόμεναι φέρονται διὰ
τοῦ πήχεως, ἐπὶ τὸν καρπὸν κατ' εὐθὺ παραλλήλως ἐκτεταμέναι. ταπεινοτέρα μὲν ἡ ἑτέρα, κατὰ τὸ τοῦ πήχεως
ὀστοῦν, ὑψηλοτέρα δὲ κατὰ τὸ τῆς κερκίδος ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις εἰς τοὺς μῦς κατασχιζομέναις. τῆς μὲν οὖν ταπεινο-
τέρας φλεβὸς, ὁπόθεν ἥκει ἐπὶ τὸν τῆς κερκίδος μῦν τὸν μικρὸν, ἐκπίπτει τι μόριον εἰς τὴν ἔξω χώραν, ἐν ᾗ κατασχι-
ζομένη ἑνοῦται τοῖς προειρημένοις ἐνταῦθα μέρεσι τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν. καὶ μέντοι καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ μέρος
ὅσον ἔνδον ἔμεινεν ἑνοῦται τοῖς εἰς τὸ βάθος ἰοῦσι τῶν εἰρημένων ἐπιπολῆς διανέμεσθαι τοῖς ἔνδον μέρεσι τοῦ πήχεως.
καὶ πολλάκις ἔδοξέ μοι πλειόνων εἶναι μοῖρα τῶν ἐπιπολῆς εἰς τὸ βάθος ἰουσῶν φλεβῶν, ἤπερ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῷ
βάθει κειμένης τῆς δευτέρας φλεβὸς αἱ ἀποφύσεις ὀλίγαις ἀναμίγνυνται τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν. Δύο μὲν ἔφην
εἰς τὴν χεῖρα φέρεσθαι φλέβας, τὴν δὲ διὰ μασχάλης ἀξιόλογον ἱκανῶς τῷ μεγέθει, καὶ τὴν ταύτης μὲν ἐλάττονα
πολλῷ, μεγάλην δ' ὅμως καὶ αὐτὴν, ἣν ὠμιαίαν ὀνομάζουσιν. ἀρτηρία δὲ μία μόνη παραγίνεται πρὸς τὴν χεῖρα πα-
ρακειμένη τῇ διὰ τῆς μασχάλης ἰούσῃ φλεβί. διεκπίπτουσι δὲ τοῦ θώρακος ἀμφότεραι μετὰ τῆς ἐνάτης συζυγίας τῶν
ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἐπιβαίνουσί τε τῷ βραχίονι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔνθα καὶ τὸ τρίτον ἔφην ἀφικνεῖσθαι νεῦ-
ρον, ἐντεῦθεν δὲ τοῖς μυσὶ ἅπασιν τοῦ βραχίονος ἀποφύσεις ἀξιολόγους διδοῦσαι φέρονται καταντεῖς, ὡς ἐπὶ
τὴν καμπὴν τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως. ἀλλ' ἐπί γε τῷ πέρατι τοῦ βραχίονος ἡ φλὲψ δίχα σχισθεῖσα, τὸ μὲν
ἕτερον αὐτῆς μέρος ὑψωθὲν ἄχρι τοῦ δέρματος ὡς ἔμπροσθεν ἔφην, ὅσον δ' αὐτοῦ διὰ βάθους ὡς ἐπὶ τὴν καμπὴν
ἠνέχθη, μετὰ τῆς ἀρτηρίας τοῦ προσλαβὸν τὸ τρίτον μέρος τῆς ὠμιαίας. εἶτα δίχα σχισθὲν ἐν ἑκατέρῳ τῷ μέρει τῆς
ἀρτηρίας, καὶ αὐτῆς δίχα σχισθείσης, συμπαραφέρεταί τε καὶ συνδιανέμεται κατασχιζόμενον εἰς ἅπαντας τοὺς
μῦς ἄχρι τῆς ἀρχῆς τῶν δακτύλων. τῆς μὲν οὖν ὑψηλοτέρας ἀρτηρίας παρὰ τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν φερομένης ἁπτό-
μεθα κατὰ τὴν τῶν σφυγμῶν ἐπίσκεψιν ἐγγὺς τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. αἰσθητὴν δὲ ἴσχει τὴν κίνησιν
ἐπί γε τῶν ἰσχνῶν καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μεγάλου τὴν γένεσιν ἀπὸ τούτου ἔχουσα τῆς ταπεινοτέρας ἀρ-

τηρίας περὶ τοῦ πήχεως ὀστῷ παραφερομένης εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου. τὴν δὲ κίνησιν οὐκ ἔστι διαγνῶναι σαφῶς,
εἰ μὴ πάνυ μὲν ἰσχνὸς ὁ ἄνθρωπος εἴη, μέγιστον τε ἔχει σφυγμόν. ἀεὶ γὰρ ἡ φύσις ἐν τῷ βάθει φυλάττει τὰς ἀρτη-
ρίας οὐδαμόθεν πρὸς τὸ δέρμα παράγουσα σαφῶς αὐτοῦ μόριον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν φλεβῶν τε καὶ νεύρων ἀφικνεῖσθαι
πρόσθεν εἶπον. εἰκότως οὖν ἐπὶ τῶν ἄκρων τῆς χειρὸς ἔξωθεν μὲν, οὐκ ἂν εὕροις ἀρτηρίαν οὐδεμίαν, ὅτι μὴ δὲ μῦς ἐστί
τις ἐνταῦθα. τὸν δ᾽ ἔνδον χωρίον ἐπειδὴ πολλοὺς ἔχει μῦς, διὰ τοῦτο καὶ πολλὰς ἀρτηρίας εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἔχειν
ἀφικνουμένας. ὄψει δ᾽ ἁπάσας τὰς κατὰ τὸν καρπὸν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ἀρτηρίας ἅμα ταῖς ὁμοζύγοις φλεψὶν,
ἐκτεμὼν τὸν πλατὺν τένοντα. μεταξὺ γὰρ τούτου τε καὶ τῶν τοὺς δακτύλους καμπτόντων τενόντων ἡ θέσις αὐ-
τῶν ἐστὶν ἅμα τοῖς λεπτοῖς νεύροις, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα. τεταγμένων γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῶν τά τε
πρῶτα τῶν δακτύλων ἄρθρα κινούντων μυῶν, καὶ τῶν ὅλην αὐτῶν τὴν ἑτέραν τῶν λοξῶν κινήσεων, εἰκότως με-
σὸν γίγνεται τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων. ἕκαστος γὰρ τῶν μυῶν, εἰς αὐτὸν δέχεται τῶν
τριῶν ἑκάστου τι μόριον. ἐμοὶ μὲν ἤδη πάντα τὰ τῆς ὅλης χειρὸς εἴρηται μόρια. σοὶ δ᾽ οὐχ ὡς Ἡροδότου τὴν ἱστορίαν
ἕνεκα τέρψεως ἀναγνῶναι προσήκει, ἀλλὰ τῇ μνήμῃ παραθέσθαι τῶν ὀφθέντων ἕκαστον, ὅπως εἰδῇς ἁπάντων τῶν
μορίων αὐτῆς ἀκριβῶς τὴν φύσιν. ἔνια μὲν γὰρ οὔτε ἀρτηρίαν, οὔτε νεῦρα, οὔτε φλέβα μεγάλην ἔχει. τινὰ δ᾽ ἤτοι
τὰ τρία γένη τούτων, ἢ ἕν, ἢ δύο. ταῖς μὲν οὖν ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶ κατὰ τὸ μέγεθος ἐστὶν ἡ δύναμις, οὐ μὴν καὶ
τοῖς γε νεύροις ὁμοίως ἐστὶν ἅπασιν, ἀλλ᾽ ἐπί τινων μορίων νεῦρον μικρὸν οὐ σμικρὰν ἔχει δύναμιν, οἷον ὅσα τοῖς
κινοῦσιν τὸν μέγαν δάκτυλον ἐνδιασπείρεται μυσὶν, ἐφεξῆς ὅσα τοῖς τὸν λιχανόν. εἰ γὰρ οὗτοι σώζοιντο μόνοι κατὰ
φύσιν ὄντες, ἤτοι παραλυθέντων τῶν ἄλλων, ἢ καὶ παντάπασιν ἀπολομένων, οὐκ ἀκριβῶς ἂν εἴη κυλλὸς ὁ ἄνθρω-
πος, οὐδὲ τελέως ἄχρηστον ἔχων τὴν χεῖρα. προστεθέντος δὲ αὐτοῖς ἔτι καὶ τοῦ μέσου, βραχεῖα βλάβη τοῖς ἔργοις τῆς
χειρὸς ἔσται τοῦ μικροῦ δακτύλου ἀπολλυμένου παντάπασιν. εἰ δέ γε τῶν δ᾽ ὑγιῶν ὑπαρχόντων, ἤτοι γε ὁ κάμ-
πτων τὸν μέγαν δάκτυλον, ἢ ὁ ἐκτείνων μῦς πάθοι τι, διαφθαρήσεται τὰ τῆς χειρὸς ἔργα πάντα. συναπόλλυται
γὰρ ἀεὶ τῶν ἀντιτεταγμένων ἀλλήλοις μυῶν ἡ ἐνέργεια. τοῦ γοῦν ἐκτείνοντος τὸν μέγαν δάκτυλον μυὸς παραλυ-
θέντος ὁ κάμπτειν αὐτὸν πεφυκὼς μῦς ἐνεργήσας, αὐτίκα μὲν κάμψει τὸν δάκτυλον, ὕστερον δὲ οὐκέτι δυνή-
σεται. τὸν γὰρ ἐν τῷ κεκάμφθαι διαμένοντα κάμπτειν αὖθις ἀδύνατον, εἰ μὴ πρότερον ἐκταθείη. γινώσκειν οὖν ἀκρι-
βῶς προσήκει, καὶ τῶν ἄλλων μὲν μυῶν ἁπάντων ἑκάστου τὸ νεῦρον, ἐξαιρέτως δὲ τῶν ἐνέργειαν ἀξιόλογον ἐχόντων,
ὅπως ἐάν τε βέλος ἢ σκόλοπα δέοι κομίσασθαι, μετὰ τοῦ διατέμνειν, ἢ περιτέμνειν τι, φειδώμεθα τῶν ἀξιολόγων
ἀγγείων τε καὶ νεύρων, ἐάν τι σεσηπός τι μόριον ἐκτέμωμεν, ἢ ὁπωσοῦν ἐσφακελικός. οἶδα γοῦν τινα τῶν ἐξ ἀπο-
νοίας χειρουργούντων, ἐπειδὴ πρότερον ποτὲ κατὰ τὴν ἐκτὸς χώραν τοῦ βραχίονος ἐκτεμὼν τι μέγα μέρος, μυὸς
οὐδὲν ἀξιόλογον ἔβλαψε τὸ κῶλον, ὕστερον ἀφειδῶς ἐπιβαλόντος τὴν σμίλην ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τῆς ἔνδον περιγρα-
φῆς τοῦ προσθίου μυὸς, ἔνθα τὸ τρίτον ἐπιβαίνει νεῦρον, ἅτε δὴ ὡς Ἱπποκράτης ἔφη, τὴν ἀνόητον εὐχέρειαν ἀσκη-
κὼς μιᾷ κυκλοτερεῖ τομῇ ταχείᾳ χρησάμενος, οὐ μόνον ἐκτεμεῖν τὸ τρίτον νεῦρον, ἀλλὰ κατὰ περὶ αὐτοῦ δύο καὶ πρὸς
αὐτό γε τὴν τε ἀρτηρίαν καὶ τὴν φλέβα. κατ᾽ ἐκεῖνον γάρτοι τὸν τόπον ἅμα ταῦτα πάντ᾽ ἐστίν. ἐν μὲν οὖν τὸ πα-
ραχρῆμα, διὰ τὴν αἱμοῤῥαγίαν ταραχθεὶς περὶ μόνην ταύτην εἶχε βρόχους τοῖς τετμημένοις ἀγγείοις περιβαλὼν,
ὀλίγον δ᾽ ὕστερον ὁ χειρουργηθεὶς, οὔτε κινεῖν τι τῆς χειρὸς ἠδύνατο, καὶ τῶν ψαυόντων οὐκ ᾐσθάνετο κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν τοῦ
κώλου μορίων. ἐκεκράγει τε πρὸς τῶν ἰατρῶν αὐτῷ τῷ ῥήματι χρώμενος τούτῳ, ἐνευροκόπησας μὲν τὸν ταλαίπω-
ρον. οὗτος μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς ἅπαν ἄχρηστον εἰργάσατο διὰ μιᾶς τομῆς τὸ κῶλον. ἄλλοι δ᾽ ἄλλό τι μέρος ἓν ἢ δύο ἐν χει-
ρὶ καὶ σκέλει, διὰ τὴν τῶν νεύρων ἄγνοιαν. ἵνα παραλείπω νῦν ὅσα κατὰ τὰς φλεβοτομίας ἐργάζονται κακὰ,
μὴ γινώσκοντες ἃ χρὴ φυλάττεσθαι καθ᾽ ἑκάστην τῶν φλεβῶν τῶν ἐν ἀγκῶνι, περὶ ὧν εἴρηταί μοι, καὶ διὰ τοῦ περὶ
τῆς ἐπὶ τῶν τεθνεώτων ἀνατομῆς γεγραμμένου βιβλίου. τούτων γοῦν ἕνεκα πάντων, ἀνατεμνέσθω σοι πολλάκις
ἀκριβῶς πιθήκεια χείρ. καὶ γὰρ ἔτι σπάνιον ἐν αὐτῇ θεάσαιο καὶ τοῦτ᾽ ἄν σοι γένοιτο χρήσιμον. ἰδὼν γοῦν ποτε κα-
τὰ τῆς ἔνδον φλεβὸς τῆς ἐν ἀγκῶνι νεύριον ἐπικείμενον ἔν τινος ἀνατομῇ πιθήκου, καὶ αὖθις ἐφ᾽ ἑτέρου κατὰ τῆς
ὁμοζυγούσης αὐτῇ φλεβὸς, ὡσαύτως καὶ τούτων ἡ θέα χρήσιμος ἐπί τινων ἰατρῶν ἐγκαλουμένων γνωρίμων γέ-
γονεν ὡς τεμόντων νεῦρον, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν τομὴν εὐθέως ᾔσθοντο ναρκώδη διάθεσιν οἱ τμηθέντες ἐν τῷ
μήκει τῆς χειρός. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα παντὶ χρόνῳ παρέμεινε τὸ πάθημα τούτοις τοῖς φλεβοτομηθεῖσιν. δηλώσας
οὖν ἐγὼ τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἰδιότητα κατασκευῆς σώματος γίγνεσθαι ποτὲ τοιαύτην, ἠλευθέρωσα τοῦ ψόγου τοὺς
ἰατρούς. ἐπείσθησαν δέ μοι περὶ τούτου οἱ ἐγκαλοῦντες τοῖς ἰατροῖς, οὐ μόνον ἑτέρους τοὺς ἰδόντας ἐπικαλεσαμένῳ
μάρτυρας, ἀλλὰ κἂν τοῖς ἀνατομικοῖς ὑπομνήμασιν, ἃ καθ᾽ ἕκαστον ἀνατεμνομένων ζώων ἐποιούμην, ἐπιδεί-
ξαντι γεγραμμένον. ὃ δῆλον ἄρτι φαινόμενον ἐπὶ τῆς φλεβὸς, οἱ τὰ τῶν ἀνατομικῶν γράψαντες βιβλία νομίζου-
σιν ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων μυῶν λείψανα μικρὰ διεξέρχεσθαι πρὸς τὸ περικείμενον αὐτοῖς δέρμα. τὸ δ᾽ οὐχ οὕτως
ἔχει, καθάπερ ἐθεάσασθαι πολλάκις. ἀλλ᾽ εἰσὶν ἴδιαι ῥίζαι τῶν ἐπιπολῆς νεύρων, ἃς ἐναποδέροντες τῷ δέρματι
διαφθείρουσιν, ὡς μηδ᾽ εἶναι δοκεῖν. ἔστι γὰρ ὡς καὶ πρόσθεν ἐῤῥέθη χαλεπώτατον γυμνῶσαι τὰ νεῦρα ταῦτα
συμφυῆ ὄντα τῷ δέρματι τῇ φυσικῇ κατασκευῇ πράττοντας ἐν τῷδε. τῆς δ᾽ οὖν ἐγχειρήσεως ὡς ἐπὶ τῆς χειρὸς
εἴρηται κατορθωθείσης, τέτταρες ῥίζαι περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μηροῦ φανοῦνταί σοι τῶν εἰς τὸ δέρμα διασπειρομένων
νεύρων, ἰσάριθμοι ταῖς τῶν μεγάλων νεύρων ἀρχαῖς τῶν εἰς τοὺς μῦς διασπειρομένων. καὶ γὰρ ἀπ᾽ ἐκείνων πεφύκα-
σιν. μία μὲν οὖν ἐστὶν ἡ τῶν προσθίων μυῶν ἄνωθεν κάτω κατὰ τὸ περικείμενον αὐτοῖς δέρμα πᾶν φερομένη καὶ
διανεμομένη. ταύτης δ᾽ ἔνδον ἡ διὰ τοῦ βουβῶνος ἐποχουμένη τῷ μακρῷ καὶ στενῷ μυῒ, καὶ τρίτη παρὰ τὸν κα-
λούμενον κόκκυγα, δυσθεωρητοτέρα τῶν προειρημένων, καὶ τετάρτη ταύτης ἔτι δυσθεωρητοτέρα περὶ τὸ τρῆμα τῆς
ἥβης ὀστοῦ. καὶ γάρτοι καὶ τὰ διαπίπτοντα πρὸς τὸ δέρμα νεῦρα, ταύτῃ μὲν πάνυ μικρὰ, καὶ ὄντως ἀραχνοει-
δῆ, τῶν δ᾽ ἄλλων ἁδρότερα, τὰ μὲν ὡς τριχὸς εὐτραφεῖς, τὰ δὲ καὶ τριχῶν παχύτερα. περὶ δὲ τὰς ῥίζας ἐνίοτε καὶ

πάνυ

πάνυ σαφῆ. τὰ μὲν οὖν τοῖς προσθίοις ἐπιτεταγμένα μυσίν, δύ᾽ ἔστον ὑμένα σὺν ἑαυτοῖς ἔχοντα τοῦ περικειμένου δέρματος ἀποξεσθέντος αὐτίκα, φαίνεται τὴν ῥίζαν ἔχοντα κατὰ τὸ μέσον τῆς προσθίας χώρας. οὐ χαλεπῶς δὲ φαίνεται καὶ τὰ διὰ τοῦ βάθους ἐποχούμενα τῷ λεπτῷ καὶ στενῷ μυΐ. τὴν γὰρ ἔνδον ἅπασαν χώραν τοῦ τε μηροῦ καὶ τῆς κνήμης διαπλέκοντα σύγκειται. συμφέρεται γὰρ τῇ φλεβὶ μέχρι τῆς ἔνδον ἀποφύσεως τῆς κνήμης πρὸς ἀστράγαλον. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον τῆς ἔνδον χώρας τοῦ μηροῦ, μικρὸν ἐν ὡς εἴρηται μόριόν τι τοῦ διὰ τοῦ τρήματος τῆς ἥβης ἐκπίπτοντος νεύρου, διαπλέκει. τὸ δὲ λοιποῦ καὶ τετάρτου νεύρου τοῦ παρὰ τὸν κόκκυγα διεκπίπτοντος ὅλον σχεδὸν τὸ ὀπίσω τε καὶ ἔξω τοῦ μηροῦ τὰς ἀποφύσεις λαμβάνει, πλὴν τοῦ πρὸς τῷ γόνατι πέρατος. ἐνταῦθα γὰρ ἕτερον νεῦρον διεκπίπτει. κατὰ τὸν πλατὺν μῦν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὸ πέρας αὐτοῦ πάλιν ἄλλο τὰ τῆς κνήμης ἐκτὸς διαπλέκειν ὡς εἴρηται. διότι καὶ τὸ ἔνδον αὐτῆς παρὰ τοῦ συγκαταφερομένου τῇ φλεβὶ νεύρου, τὰς ἀπονεμήσεις ὑποδέχεται. λοιπὸν δὲ τὸ μὲν ὀπίσω μέρος τῆς κνήμης ἴδιον ἔχει νεῦρον ἀπὸ τοῦ τὴν γαστροκνημίαν διαπλέκοντος ἀποσχιζόμενον. τὸ δὲ πρόσω τοῦ διαπλέκοντος τοὺς προσθίους μῦς τῆς κνήμης λαμβάνει τι μόριον. ἐπισκεψάμενος δ᾽ ὡς εἴρηται τὰ τοῦ δέρματος νευρεῖα σμικρὰ τὰ ἐπιπολῆς, ἀνάτεμνε τοὺς περὶ τὸν μηρὸν ἅπαντας μῦς, ὡς ἔμαθες ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι. χωριζομένων γὰρ αὐτῶν ἀπ᾽ ἀλλήλων αἱ τῶν μεγάλων νεύρων διανεμήσεις φαίνονται ἐναργῶς, φερομένων ἁπάντων αὐτῶν μεταξὺ τῶν μυῶν. καὶ τοίνυν καὶ τὰς ἀποφύσεις αὐτῶν διδόασι τοῖς πλησιάζουσιν. ὄψει δὲ τέτταρας ἀρχάς, ἃς καὶ τῶν ἐπιπολῆς ἐθεάσω. καὶ γὰρ ἐκεῖναι τῶν διὰ βάθους ἀποσχίζονται. καὶ ποδηγοῦσί σε καὶ αὗται προτεθεωρημέναι, πρὸς τὴν τῶν μειζόνων μυῶν εὕρεσιν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν ἐπιπολῆς ἑτοίμως ὁρῶνται τῶν μεγάλων νεύρων αἱ ἀρχαὶ τῶν μυῶν, ὡς ἔμαθες τῶν ἀνατεμνομένων. εἰσὶ μὲν δὴ τρεῖς ἀρχαὶ τῶν νεύρων, ἀλλήλαις παραπλήσιαι τὸ μέγεθος, ἃς πρώτας ὁρᾷς. τετάρτη δ᾽ ἐπ᾽ αὐταῖς ἄλλη μεγίστη διφυής, ὑπὲρ ἧς εἰρήσεται ὕστερον. τῶν τοίνυν τριῶν ἀρχῶν, ἡ μέν τις εἰς τοὺς προσθίους μῦς κατασχίζεται μόνους, ἡ δ᾽ ἑτέρα παραφέρεται τοῖς μεγάλοις ἀγγείοις, αὐτοῖς τε τοῖς ἀγγείοις ἀποφύσεις ἀραχνοειδεῖς διδοῦσα καὶ τοῖς ψαύουσι μυσί. ψαύουσι δ᾽ αὐτῆς ὑποκείμενος μὲν ὁ μέγιστος τοῦ μηροῦ μῦς, ἐπικείμενος δὲ ὁ λεπτὸς καὶ στενὸς ὃν πρῶτον ἀνατέμνομεν τῶν περὶ τὸν μηρόν. ἡ δὲ λοιπὴ καὶ τρίτη τῶν νεύρων ἀρχὴ διεξέρχεται τὸ μέγα τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, καὶ δηλονότι τοὺς κατειληφότας αὐτὸ δύο μῦς μικρούς, ἕνα καθ᾽ ἕτερον μέρος ἔξωθεν μὲν τὸν ἕτερον, ἔσωθεν δὲ τὸν λοιπόν, οὓς ἐν τοῖς κινοῦσι τὴν κατ᾽ ἰσχίον διάρθρωσιν ἤκουσας ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν παραλελεῖφθαι. σχίζεται δὲ τὸ νεῦρον τοῦτο διχῇ πρὶν διεξέρχεσθαι τοὺς μῦς. καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ, τὸ μὲν ἕτερον ὑψηλότερον φερόμενον εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ πεφυκότα μῦν, ὃν δεύτερον ἔμαθες ἀνατέμνειν ὅλον, διασπείρεται. τὸ δὲ μεῖζόν τε καὶ ταπεινότερον διεξελθὸν τὸ τρῆμα καὶ τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν μῦς τοὺς μικροὺς ἀποπέμπει. ταύτας οὖν τὰς τρεῖς ἀρχὰς θεασάμενος ὡς εἶπον ἐπὶ τὴν τετάρτην ἧκε δυεῖν νεύρων μεγάλων ἐπὶ τὸ σκέλος καταφερομένων τε καὶ σχιζομένων ἄχρι δακτύλων ἄκρων. ἔσται δὲ καὶ αὕτη σαφὴς ἀνατμηθέντων τῶν κατὰ τὰς πυγὰς μυῶν, οὓς ἔμαθες ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, κατὰ τὴν ἀνατομὴν τῶν κινούντων τὴν κατ᾽ ἰσχίον διάρθρωσιν. ἅμα δ᾽ αὐταῖς ἀνατετμήσθωσαν αἱ κεφαλαὶ τῶν περὶ τὸν μηρὸν μυῶν, ἃς ἐκφύεσθαι τοῦ κατ᾽ ἰσχίον ἔφην ὀστοῦ τέτταρας ὄντας. ὑποκείμενα γὰρ ἐκείναις φαίνεται τὰ μεγάλα νεῦρα, διεκπίπτοντα πρὸς τοὐκτὸς ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ πλατέος ὀστοῦ, μετὰ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ πεφυκότων νευρείων λεπτῶν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν εἰς τοὺς περὶ τὴν διάρθρωσιν ἔξωθεν ἅπαντας μῦς διασπείρεται, τόν τε πρῶτον ἁπάντων ἐπιπολῆς. ὃς εἰς τοὐπίσω τὴν διάρθρωσιν ἀπάγει, καὶ τὸν ὑπ᾽ αὐτῷ σαρκώδη καὶ μέγαν τε καί, καὶ τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν μικρούς, ἕνα μὲν ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ φυόμενον. ἕτερον δὲ ἐκ τοῦ πλατέος, ὃς ἀεὶ πελιδνὸς φαίνεται. καὶ τρίτον ἐπ᾽ αὐτοῖς τὸν ἕτερον τὸν ἀπὸ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ φερόμενον ἐπὶ τὸν μέγαν τροχαντῆρα τοῦ μηροῦ. ἀναλωθέντων δ᾽ εἰς τούτους τῶν λεπτῶν νεύρων, ἐνίοτε δὲ καί τισι τῶν εἰρημένων τεττάρων μυῶν κεφαλῶν ἀπονεμήσεις δ᾽ ὄντας, μετὰ ταῦτα φαίνεται τὰ μεγάλα μόνα νεῦρα διὰ τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ μηροῦ φερόμενα, μεγίστην μὲν ἀπονέμησιν τῷ πλατεῖ διδόντα μυΐ, σαφῆ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τρισίν. ἐνίοτε δὲ καὶ τῷ μεγίστῳ, τῷ κατὰ τὸν μηρόν. ὁ δέ γε πλατὺς μῦς, οὐ μόνον ἄνω πρὸς τῇ κεφαλῇ καθάπερ οἱ ἄλλοι λαμβάνει τὸ νεῦρον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦθ᾽ ἕτερον, ἐπειδὰν τὸ μέσον τοῦ μηροῦ διέλθῃ τὰ μεγάλα νεῦρα, περὶ ὧν ὁ λόγος ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ νεύρου, καὶ τὰ διεκπίπτοντα πρὸς τὸ δέρμα, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν μηρὸν οὕτως ἔχει. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν κνήμην ἑξῆς ἐπισκέπτου, δύο μόνα πρὸς τὴν κνήμην νεῦρα μεγάλα διὰ τῆς ὀπίσω χώρας τοῦ μηροῦ σαφῶς φαινόμενα, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, τοῦ πλατέος ἀνατμηθέντος μυός. καθάπερ γὰρ ὅπερ ψαύει τοῦ παρακειμένου, κατὰ ταῦτα φέρεται, μέχρι πολλοῦ. πλησίον δὲ τῆς περὶ τὸ γόνυ διαρθρώσεως, ὁ μὲν ἕτερος μῦς ὁ ψαύων αὐτοῦ πρὸς τὰ τῆς κνήμης ἔνδον ἀποχωρεῖ. τὰ νεῦρα δὲ ὑπὸ μόνῳ φέρεται τῷ πλατεῖ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς κνήμης ἀφικνούμενα. κἀνταῦθα χωρίζεται πρῶτον ἀπ᾽ ἀλλήλων. τὸ μὲν ἕτερον τοὔλαττον εἰς τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς μῦς νεμηθησόμενον. τὸ δ᾽ ἕτερον τὸ μεῖζον, εἰς τοὺς ἐντός. ἐπιβαίνει δὲ τῇ κνήμῃ, τὸ μὲν ἔξωθεν ὑπ᾽ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τῆς περόνης. τὸ δ᾽ ἔσωθεν, ὅπερ ἔφην μεῖζον εἶναι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς γαστροκνημίας, εἰς βάθος αὐτῆς καταδυόμενον, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο κεφαλῶν τῶν μεγάλων αὐτοῦ μυῶν, οὓς ἐκπεφυκέναι τοῦ μηροῦ διὰ τοῦ πρὸ τοῦδε γράμματος ἔμαθες. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ νεύρου λείψανον οὐ μικρὸν εἰς τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἀφικνεῖται, τοῦ δ᾽ ἑτέρου λεπτὰ πέρατα τοῖς ἄνω τοῦ ταρσοῦ διανέμεται. μοῖρα δέ τις αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ ἕτερον ἀφικνεῖται νεῦρον, τὸ διὰ τῆς γαστροκνημίας φερόμενον, ἐγγὺς ἤδη τῶν κάτω περάτων τῆς κνήμης. εἰς μὲν οὖν τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἓν ἀφικνεῖται νεῦρον, οὐ σμικρὸν εἰς πάντα αὐτοῦ τὰ μέρη νεμόμενον. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ νεῦρον λείψανον θατέρου τῶν μεγάλων, ὃ τοῖς ὀπίσω τῆς κνήμης μυσὶν ἔφην διανέμεσθαι. καταβαίνει τε πρὸς τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἅμα τοῖς τοὺς δακτύλους αὐτοῦ κάμπτουσι τένουσιν. ἐλέχθη δὲ ὅτι τῷ νεύρῳ τούτῳ μίγνυταί τι καὶ τοῦ προσθίου νεύρου μόριον. εἰς δὲ τὸ ἄνω τοῦ ποδὸς ἀφικνεῖται νευρεῖα σμικρὰ τέτταρα, λείψανα νευρείων τριῶν. ἑνὸς μὲν τοῦ συγκαταφερομένου τῇ φλεβὶ περὶ τὰ ἔνδον μέρη τῆς κνήμης. ἑτέρου δὲ τοῦ τῆς

γαστροκνημίας ὄπισθεν ἐπιπολῆς, οὗ σμικρὸν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, καταφύεσθαι λέγων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γαστροκνημίας αὐτὸ μεταξὺ τῶν ἐκ τοῦ μηροῦ πεφυκότων μυῶν. ἀποφύεται δὲ τοῦ μεγάλου νεύρου, τουτέστιν κατ' αὐτὴν τὴν ἔμφυσιν ἕτερόν τι νευρίον, ὃ κατὰ τῆς γαστροκνημίας φερόμενον ἀπὸ τοῦ παρατεταμένου τῇ περόνῃ μυός, ἐπὶ τὸ πέρας αὐτῆς ἀφικνεῖται τὸ πρὸς τῷ ποδί, κἀνταῦθα τοῖς ἔξω μορίοις τοῦ ταρσοῦ, τοῖς ἐπὶ τοὺς μικροὺς δακτύλους διασπείρεται. καθάπερ γε τὸ προειρημένον, ὃ τῇ φλεβὶ συγκαταφέρεσθαι δι' ὅλου τοῦ σκέλους, εἶπον ἐπὶ τοὺς μεγάλους δακτύλους, ἐκτείνει τὰ πέρατα. μεταξὺ δὲ τούτων ἄλλα δύο λείψανα θατέρου νεύρου τῶν μεγάλων, ὃ τοὺς προσθίους τῆς κνήμης μῦς ἐλέχθη διαπλέκειν, ἀφικνεῖται κάτω τοῖς μέσοις ἐπιβαίνοντα τοῦ ταρσοῦ. τὸ μὲν οὖν ἕτερον αὐτῶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι τέτακται τῷ ἐπὶ τὴν διάρθρωσιν ἐπικειμένῳ συνδέσμῳ, μόνοις τοῖς κατὰ τὸ δέρμα τοῦ ταρσοῦ διασπειρόμενον μορίοις. τὸ δὲ διὰ βάθους ὑπὸ τῷ συνδέσμῳ τοῖς ἐπικειμένοις τῷ ταρσῷ μυσὶ διανέμεται πᾶσιν, ὧν τοὺς τείνοντας ἔμαθες τῆς λοξῆς τῶν δακτύλων ἡγεῖσθαι κινήσεως. μικρὰ μέν τις φλὲψ ἐπὶ τὸ σκέλος ἥκει διὰ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ βραχύ τι μέρος αὐτοῦ τρέφουσα, περὶ ἧς ὕστερον εἰρήσεται. μία δ' ἄλλη μεγίστη φλὲψ εἰς ὅλον διανέμεται τὸ σκέλος ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ φερομένη διὰ τοῦ βουβῶνος. ἀποφύσεις δ' αὐτῆς τινὲς μὲν ἄτακτοι πρὸς τὸ δέρμα διεξέρχονται, καὶ καλοῦσι τὰς τοιαύτας φλέβας ἔνιοι τῶν ἰατρῶν σποράδας. αἱ δ' εἰς τοὺς μῦς διανεμόμεναι τεταγμένην ἔχουσι τήν τε γένεσιν καὶ τὴν θέσιν. οὐ μὴν οὐδ' αὗται φυλάττουσι τὴν ἰσότητα τοῦ μεγέθους ἐπὶ πάντων, ὥσπερ οὐδὲ κατὰ τὰς χεῖρας. εὑρήσονται δ' ἡμῖν καὶ νῦν ὅσαι πλειστάκις ἀποφύσεις φαίνονται τῆς μεγάλης φλεβός, ἥ τις οἷόν περ στέλεχος ἐστὶν ἁπασῶν τῶν κατὰ τὸ σκέλος. εὐθέως μὲν οὖν, εἴς τε τὰ πρόσω καὶ ἔνδον τοῦ μηροῦ φέρεταί τις ἀπόφυσις, ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι πολυειδῶς εἰς αὐτὸ διασπειρομένη. μετὰ δὲ ταύτην ἄλλαι λεπταὶ σποράδες εἰς τὸ δέρμα διανέμονται τρεῖς που καὶ τέτταρες, εἶτα ἐπὶ μέσον τὸν μηρὸν ἀξιόλογος ἄλλη παραπλήσιος τῇ πρώτῃ σημαίνεται παρὰ τὸν στενὸν μῦν, εἰς ὃν καὶ αὐτὸν ἐνταῦθα μάλιστα φλὲψ ἐμφύεται. κἄπειτα ἄλλαι σποράδες μικραὶ δύο που καὶ τρεῖς. καὶ μετὰ ταύτας ἀξιόλογος ἄλλη ἐπὶ τοῦ γόνατος ἔνδον. εἶτ' ἐφεξῆς ἄλλη διχιδής, καὶ ἐπὶ ταύτην ἄλλαι πλείους ἐφεξῆς. αὗται μὲν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι πᾶσαι, διὰ βάθους δὲ ἕτεραι τινὲς οὕτως ἔχουσαι. μετὰ μὲν τὸν βουβῶνα πρώτη τοῖς προσθίοις δύο μυσὶ διανέμεται. καὶ μετὰ ταύτην ἄλλη διὰ βάθους μᾶλλον ἱκανῶς μεγάλη μεταξὺ φερομένη, τοῦ τε μεγίστου πάντων μυός, καὶ τῶν προσθίων τοῦ ἔνδον, ἀφ' ἧς πολλαὶ φλέβες εἰς ἅπαντας σχεδὸν τοὺς περὶ τὸν μηρὸν μῦς διανέμονται. ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ περὶ ἧς προεῖπον, ὡς ὑπὸ τῷ δέρματι διασπείρεται, καὶ μετὰ ταύτην ἄλλη τις εἰς τὸν τῶν προσθίων μέγαν μῦν ἐμφύεται, διὰ βάθους διεξερχομένη πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ μηροῦ. καὶ μετ' ἐκείνην ἀξιόλογος ἄλλη, διὰ βάθους μᾶλλον εἴς τε τὸν μέγιστον μῦν καὶ τοὺς παρακειμένους αὐτῷ. καὶ μετὰ ταύτας ἡ προειρημένη ἐπὶ τὴν τῶν ἐπιπολῆς διήγησιν, ἥ τις ἐπὶ τὴν ἔνδον χώραν τοῦ γόνατος μέχρι τοῦ τῆς κνήμης πέρατος διεξέρχεται καταςχιζομένη πολυειδῶς ὑπὸ τὸ δέρμα. πλησίον δὲ τῆς εἰρημένης ἀποφύσεως, ὄψει καὶ ἄλλας ἀπὸ τῆς μεγάλης φλεβὸς εἴς τε τὰ κάτω μέρη τοῦ μεγίστου μυός, καὶ περὶ τὴν διάρθρωσιν ὅλην ἄχρι βάθους καταςχιζομένας. ἐπὶ δὲ ταῖς εἰρημέναις ἐνίοτε μὲν εὐθέως ἡ μεγάλη φλὲψ διασχίζεται, ποτὲ δὲ πρὸ τοῦ σχισθῆναι, φλὲψ αὐτῆς ἀποφύεται κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς γαστροκνημίας, διὰ τῶν ὑπὸ κάτω μερῶν τῆς διαρθρώσεως εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν περιερχομένη. παρατέταται δ' αὐτὴ τῇ περόνῃ διχιδὴς γιγνομένη. καὶ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς μέρος ἐπιπολῆς καταςχίζεται τοῖς ἔξωθεν μέρεσιν τῆς περόνης ἄχρι τοῦ σφυροῦ. τὸ δ' ἕτερον διὰ βάθους τῶν ἔξωθεν μυῶν ἐνεχθὲν ἀπονεμήσεις διδοῦσα ἑκάστῳ, διεξέρχεται μεταξὺ κνήμης τε καὶ περόνης πλησίον τοῦ κάτω πέρατος τῆς περόνης, ὥσθ' ἑκατέρῳ τῷ πέρατι τούτῳ τε καὶ τῷ προειρημένῳ τῆς ἐπιπολῆς φλεβός, ἡ κυρτὴ τῆς περόνης ἀπόφυσις περιλαμβάνεται. φαίνεται δὲ ἐνίοτε μετὰ τὸ σχισθῆναι δίχα τὴν μεγάλην φλέβα κατὰ τὴν ἰγνύαν, ἐκ θατέρων τῶν μερῶν ἡ προειρημένη φλὲψ ἀποβλαστάνουσα. ὅπως δ' ἂν σχισθῇ καὶ ἔχῃ κατ' αὐτήν, ἥ τε ὑπόλοιπος φλὲψ ἡ μεγάλη δίχα σχίζεται ἐπὶ τὴν ἰγνύαν. κἄπειτα τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει [?] τὴν γαστροκνημίαν διεξελθοῦσα, πρὸς τὸ ἐπὶ τὰ σφυρὰ πέρας ἀφικνεῖται τῆς κνήμης, κἀντεῦθεν ἐπὶ τῷ κάτω τοῦ ποδὸς ἐνεχθεῖσα διὰ τῆς μεταξὺ χώρας κνήμης τε καὶ περόνης εἰς τοὺς [?] διανέμεται. τῷ δ' ἑτέρῳ μέρει διεξελθοῦσα πρὸς τὸ ἀντικνήμιον εἰς πλείους σχίζεται φλέβας, ἁπάσας ἐν τῷ πρόσω μέρει μεταξὺ κνήμης τε καὶ περόνης φερομένας. καὶ διεξέρχεται γ' αὐτῶν τὰ πέρατα μέχρι τοῦ ταρσοῦ τε καὶ τοῦ ποδός, καὶ τῶν δακτύλων ἀλλήλοις τε καὶ τῶν παρακειμένων ἀναμιγνύμενα. ταύτης γάρ τοι τῆς φλεβὸς τῆς παρὰ τὸ ἀντικνήμιον διεξελθούσης, καὶ σχισθείσης ὡς εἴρηται ἐπὶ πάντα τὸν μεταξὺ τόπον περόνης τε καὶ κνήμης, ἀξιόλογοι δύο φλέβες ἐγγὺς ἥκουσι τοῖς κυρτοῖς πέρασι κνήμης τε καὶ περόνης ἐν τῷ μέσῳ τὰς ἄλλας πάσας ἑαυτῶν ἔχουσαι, καὶ μίγνυνταί γε ταῖς προειρημέναις αἱ φλέβες αὗται καθ' ἑκάτερον τῶν περάτων. ἡ μὲν ἔνδον τῇ κατὰ τὸ γόνυ μὲν ἀποσχισθείσῃ, διὰ δὲ τῶν ἐντὸς μερῶν κατά γε τῆς γαστροκνημίας καὶ τῆς κνήμης ὅλης ἐπὶ τὸ σφυρὸν ἐνεχθείσῃ. ἡ δ' ἔξω ταῖς ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος εἰρημέναις ἀφικνεῖσθαι φλεψίν, ἀπὸ τῆς διὰ τῶν ἔξωθεν μερῶν παρὰ τὴν περόνην κατ' αὐτοὺς ἐνεχθείσης. ἀπὸ δὲ τῶν ἑνωμένων ἀλλήλαις ἐπὶ τὰ πέρατα κνήμης τε καὶ περόνης, μικραὶ μὲν ἥκουσιν ἐπὶ τὸν ταρσὸν τοῦ ποδός. μείζονες δ' αὐτῶν ἐν τῷ κάτω διεξέρχονται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τὴν ἔνδον χώραν, ἔνθα τῆς κνήμης ἐστὶν τὸ κυρτὸν πέρας, ὑφ' ὧν τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἅπαντα τρέφεται. τὸ δὲ περὶ τὴν πτέρναν ὄπισθεν ἀπὸ τῶν πλησίον ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν ἀποφύσεις ἑνωμένας ἀλλήλαις λαμβάνει. κοινὸν γὰρ χρὴ τοῦτό γε γινώσκειν ὥσπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὰ πέρατα τῶν φλεβῶν ἐπιμίγνυσθαι μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις μέρεσι, μάλιστα δ' ἐν τοῖς ἄκροις τοῦ σώματος. πρόδηλα δέ που τὰ τοιαῦτα, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω τοῖς εἰρημένοις συνεπινοούμενα. τὰς γὰρ ἐπὶ τὸν ταρσὸν ἡκούσας φλέβας τε καὶ νεῦρα μέχρι τοῦ πέρατος ἀναγκαῖον ἐξικνεῖσθαι τοῦ ποδός. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τῶν μὲν ἀπὸ τῆς περόνης ἐπ' αὐτὸν ἡκουσῶν τὰ πέρατα πρὸς τοὺς μικροὺς δακτύλους ἀφικνεῖται, τῶν δ' ἀπὸ τῆς κνήμης ἐπὶ τοὺς μεγάλους, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεταξὺ χώρας περόνης τε καὶ κνήμης, ἐπὶ τοὺς μέσους. ἡ μὲν οὖν διὰ τοῦ βουβῶνος φλὲψ οὕτω καταςχίζεται. ἡ δὲ διὰ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ μόνοις τοῖς ἐνταῦθα σώμασι διανέμεται. πρόκειται δὲ τοῦ ὀστοῦ τοῦδε μῦς εἷς μικρὸς ὁ καταλαβὼν ὅλον τὸ τρῆμα. τούτῳ δ' ἐπιπέφυκε τὰ

πρῶτα

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Quæ hic sequuntur, desiderabantur in Aldina æditione. Locus est libro tertio περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, iuxta nostram æditionem pagina centesima quadragesimaoctaua, uersu quinquagesimo, cuius finis ita habet: τὸ δὲ περὶ τὴν πρόσθεν ὄπισθεν ἀπὸ τῆς πλησίον, post quę mox subiungenda sunt quæ hic sequuntur omnia, ac deinceps apponenda quæ in priore æditione sunt, quorum est initiũ, ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν ἀποφύσεις ἑνουμένας ἀλλήλαις λαμβάνει, usq; ad finem libri tertij. Porrò ne quis fortè miretur quo casu id à nobis in emendatione illius loci omissum fuerit, ac negligentiã nostram incuset, cognoscat nunquã nos desijsse præter ea quæ mox initio habebamus exemplaria, alia insuper passim corrogare: unde post æditionem huius loci, nacti sumus exemplar quoddam uetustissimum, ex quo hæc ut uides reposita fuerunt. Te uero totũ id boni consulere, atq; illis qui pro te ita soliciti sunt, gratiam habere quammaxi-mam decet. Bene uale.

τὴν τοῦ μεγάλου δακτύλου χώραν ἔνδοθεν ἅπασαν διαπλέκει, καὶ διὰ τῶν πλαγίων μερῶν ἐπαναβαῖνον, ἑνοῦται τοῖς πέρασι τῶν ἀποσχιζομένων φλεβίων, ἀπὸ τῆς ἑτέρας γραμμῆς τοῦ υ τοῦ γράμματος. ὥσπερ αὖ πάλιν ἀπὸ τῆς ἑτέρας γραμμῆς τοῦ γ γράμματος ἣν, ὡς εἴρηται, τὸ τοῦ πήχεως πέρας ἔφην προσέρχεσθαι, συμφύεται κατά τινα τριχοειδῆ πέρατα τῆς ἀπὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς εἰς τὴν ἔξω χώραν τοῦ πήχεως διασπειρομένης. ἐνίοτε δὲ μετὰ τὸ σχισθεῖσαν τὴν φλέβα, τῷ γ γράμματι γενέσθαι παραπλησίαν ἀπόφυσιν τῆς αὐτῆς, ἀναβαίνουσα πρός τε τὴν κερκίδα, καὶ πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ὑπερβαίνουσα, κἀνταῦθα διασπειρομένης. γίγνεται δὲ τὸ αὐτὸ μάλιστα τοῖς μικρὸν ἔχουσι τὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς μέρος, ὃ τὴν ἐκτὸς τοῦ πήχεως χώραν ἔφην καταπλέκειν. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τὴν πρὸ τοῦ σχισθῆναι τὴν τὸ γ γεννῶσαν ἀποφυομένην, ὑπὲρ ὃ λόγος μοι νῦν πρόκειται. ἀποσχισθείσης εἰς τὰ τοῦ πήχεως ἐκτὸς, ἑνοῦται τὰ πέρατα τοῖς τῆς ὠμιαίας. ταύτας ἁπάσας τὰς φλέβας ἐναργῶς ἰδεῖν ἔστι καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἰσχνῶν ἅμα τε καὶ πολυαίμων, καὶ φλέβας εὐρείας ἐχόντων. ἐὰν δὲ χρὴ θερμὸν τὸ περιέχον καὶ λελοῦσθαι τὸν ἄνθρωπον, καθέσθαι τε τὴν χεῖρα καὶ διαλαμβάνεσθαι, καθ' ὅτι ἂν ἐθελήσεις μέρος ἐναργῶς ὀφθῆναι πληρωθείσας τὰς φλέβας, ὃ δὴ καὶ ποιεῖν σε βούλομαι συνεχῶς ἐπὶ πολλῶν ἕνεκα δυοῖν. οὐ σμικρὸν χρήσιμον τοῦ μὲν ἑτοίμου γνώσεως αὐτῶν τῶν ἀγγείων. οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἀκριβῶς τε καὶ ταχέως γνωρίζεται μὴ πολλάκις ὀφθέν, ὡς τεκμηριοῦσιν ὅσοι τῶν διδύμων ἀνθρώπων ἀκριβῶς εἰσιν ὅμοιοι, τοῖς μὲν ἀήθεσιν ἀδιάγνωστοι φαινόμενοι, παρὰ δὲ τῶν συνήθων ἐν τάχει διαγιγνωσκόμενοι. δεύτερον δὲ ἕνεκα τοῦ πεισθῆναι περὶ τῆς ἀκριβοῦς ὁμοιότητος τῶν μορίων ἀνθρώπων τε καὶ πιθήκων. ταύτας οὖν ἁπάσας τὰς φλέβας ἃς ἐπ' ἀνθρώπων ὁρᾷς πρὸ τῆς ἀνατομῆς, ἐπὶ τῶν πιθήκων ἀνατεμνομένων ὄψει. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὰς διὰ τοῦ βάθους ὡσαύτως ἔχει τὰ ζῶα ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις. ἐπ' αὐτῶν οὖν προγεγυμνάσθαι σε βούλομαι πολλάκις, ἵνα κἂν ἀνθρωπείου ποτὲ σώματος ἀνατομῆς ἐπιτύχῃς, ἑτοίμως δυνηθῇς γυμνοῦν ἕκαστον τῶν μορίων, ὅπερ οὐ τὸ τυχόν ἐστιν, οὐδὲ ἀγυμνάστῳ περὶ τοὔργον ἀνθρώπῳ δυναμένου ἐξαίφνης ἐπιτυγχάνεσθαι. ἐπὶ γοῦν πολλῆς σχολῆς οἱ ἀνατομικώτατοι τῶν ἰατρῶν ἐπισκοπούμενοι τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένοι φαίνονται. διόπερ οὐδ' οἱ βουληθέντες ἀνατέμνειν σῶμα πολεμίου γερμανοῦ τεθνεῶτος, ἐπὶ τοῦ κατὰ Μάρκον Ἀντωνῖνον πολέμου πλέον ἠδυνήθησαν μαθεῖν τῆς τῶν σπλάγχνων θέσεως. ὁ δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων καὶ μάλιστα πιθήκου προγεγυμνασμένος, ἑτοιμότατα τῶν ἀνατεμνομένων μορίων ἕκαστον γυμνοῖ, καὶ ῥᾷόν ἐστιν ἀνδρὶ φιλοπόνῳ προγεγυμνασμένῳ, κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἐπεσκεμμένῳ, τινὰ διὰ ταχέων ἐν ἀνθρωπείῳ σώματι νεκρῷ μαθεῖν, ἢ φανερῶς ἑτέρῳ τῶν ἀγυμνάστων ἐπὶ πολλῆς σχολῆς ἐξευρεῖν ἀκριβῶς. τῶν τε γὰρ ἐπὶ θανάτῳ κατακριθέντων καὶ θηρίοις παραβληθέντων, ἐθεάσαντο πολλοὶ πολλάκις ἐν τοῖς σώμασιν ὅπερ ἠβουλήθησαν. καὶ τραύματα δὲ μεγάλα καὶ σηπεδόνας εἰς βάθος ἐξικνούμεναι, πολλὰ τῶν μορίων ἐγύμνωσαν, ἃ τοῖς μὲν προγεγυμνασμένοις ἐγνωρίσθη τὴν αὐτὴν ἔχοντα κατασκευὴν τοῖς πιθηκείοις σώμασι, τοὺς δ' ἀγυμνάστους οὐδὲν ὠφέλησε. καὶ παιδία δὲ τῶν ἐκτιθεμένων νεκρὰ πολλοὶ πολλάκις ἀνατέμνοντες, ἐπείσθησαν ὡσαύτως ἔχειν κατασκευῆς ἄνθρωπον πιθήκῳ. καὶ ἐπὶ ταύτας δὲ τὰς χειρουργίας ὅσας ἑκάστοτε ποιούμεθα, ποτὲ μὲν ἐκτέμνοντας σεσηπυίας σάρκας, ποτὲ δὲ ἐκκόπτοντες ὀστᾶ, καταφανὴς ἡ ὁμοιότης γίνεται τῷ προγεγυμνασμένῳ. τινὲς δὲ οὕτως εἰσὶν ἀμελεῖς τῶν καλλίστων, ὥστε οὐδ' ἃ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἔνεστι γνῶναι σαφῶς ἠθέλησέ ποτε μαθεῖν. ἃ γοῦν εἶπον ἄρτι περὶ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν τε καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα φλεβῶν, ἅπαντ' ἔστι γνῶναι πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ γε καὶ ὅτι μετὰ τὸ σχισθῆναι τὴν διὰ μασχάλης φλέβα πρὸ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἡ πρὸς τὴν κάμπην ἀφικνουμένη, μέχρι τινὸς ὑποκειμένην ἔχει τὴν ἀρτηρίαν, ἣν ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τε φύσει καὶ μεγαλοσφύκτων ἔνεστι γνωρίσαι διὰ τῆς ἁφῆς ἄχρι τινὸς χωρίου διασημαίνουσαν τὴν κίνησιν, ὥστε γε κἂν φλεβοτομῇς ἐπὶ μὲν τῶν ὅλην τὴν φλέβα σαφῶς φαινομένην ἐχόντων, ἀποχωρεῖν ὅσον οἷόν τε πλεῖστον ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας. ἐφ' ὧν δὲ τὸ ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας αὐτῆς ἐπικείμενον, μόνον φαίνεται, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀφανές ἐστι. προσέχων ἐπιμελῶς, πρῶτον μὲν ἰδίᾳ σφίγγων τοῦτον βραχίονα, τὸ περὶ τὴν ἀρτηρίαν χωρίον, εἰς ὄγκον ἀξιόλογον αἴρεται. δεύτερον δὲ τῶν ἄλλων τινὰ τέμνειν φλεβῶν ὧν ἐρῶ. μηδέποτε γὰρ τέμνε τὴν φλέβα τήνδε διαφυσηθέντος τοῦ χωρίου, γιγνώσκων τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν εὐρεῖαν εἶναι καὶ εὔρωστον. εἶθ' ὅταν ἐπὶ πλεῖστον ὀγκωθῇ, τὴν ἐπικειμένην φλέβα συνεξαίρειν τε καὶ περιτείνειν ἑαυτῇ. συμβαίνει τοιγαροῦν ἐν τούτῳ περὶ τὸ κυρτὸν τῆς ἀρτηρίας ὑψουμένην τὴν φλέβα καὶ νοτέραν γίνεσθαι καθ' ὃ περιτείνεται μέρος, ὥστε τὸν ἐπιβάλλοντα τὸν φλεβοτόμον αὐτῇ κατὰ τὴν εἰθισμένην αὐτῷ συμμετρίαν τῆς ἐπερείσεώς τε καὶ θέσεως, ἐν τάχει μετ' ἐκείνην ὅλην διεξέρχεσθαι, τιτρώσκειν δὲ τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν. ἀποχωρεῖν οὖν ἀπ' αὐτῆς προσήκει ἐπί τινα τῶν πλησίον φλεβῶν. μάλιστα μὲν τῶν ἐπὶ τοῦ πήχεως ὅσον καταφερο-

μένων. εἰ δὲ μηδὲ τούτων τις φαίνοιτο, πρὸς τὴν ἐκ τῆς μίξεως τῶν ἐν τῇ κάμπῃ φλεβῶν γενομένην ἐπὶ τὸ τῆς κορ-
κίδος ἐφ' ἣν ὑψηλὴν ἀνατείνεσθαι. εἰ δὲ μηδ' αὐτὴ φαίνοιτο, τὴν ἀπὸ τῆς ὠμιαίας εἰς τὴν κατ' ἀγκῶνα κάμπην
ἥκουσαν. οὕτω δὲ καὶ εἰ τὴν ὠμιαίαν ποτὲ δέει τέμνειν, ὅταν μὴ φαίνηται τὴν ἀπ' αὐτῆς ἥκουσαν εἰς τὴν κάμ-
πην, ἀναγκαῖον ἐστὶν διαιρεῖν. εἰ δὲ μηδ' αὐτὴ φαίνοιτο, τὴν ἀνατεινομένην ἐπὶ τὴν κορκίδα λοξήν. εἰ δὲ μηδ' ἐκεί-
νη τὴν ἀπὸ τῆς μασχάλης ἐπὶ τὴν κατ' ἀγκῶνα καμπήν. αὕτη μὲν γὰρ ἡ φλὲψ ἐπιτηδειοτάτη τοῖς πεπονθόσι
τὰ κάτω τῶν ποδῶν, ἡ δ' ὠμιαία, τοῖς τὰ τούτων ἄνω. δευτέραν δὲ καὶ τρίτην ἐπ' αὐταῖς ἔχουσι τάξιν ὡς ἐμνη-
μόνευσα. κοινὴ δ' ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ τῆς κορκίδος ὑψηλὸν ἀναφερομένη, διὸ καὶ τρίτην αὐτῇ τάξιν ἔνεμα
κατ' ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας. ἐπὶ γοῦν τῶν διὰ τῶν τὰ κάτω τῆς κλειδὸς πεπονθέναι δεομένων ἅμα τῆς ἀφαιρέσεως,
πρώτην μὲν ἔχειν τάξιν ὠφελείας ἕνεκεν ἡ ἐπὶ τὴν κάμπην ἐρχομένη, δευτέραν δ' ἡ πρὸς τὸν πῆχυν καταφερο-
μένη. τρίτην δὲ ἡ κοινή. τετάρτη δὲ ἡ ἀπὸ τῆς ὠμιαίας ἐπὶ τὴν κάμπην ἐρχομένη φλὲψ, ἐσχάτη δ' ἡ ὠμιαία. τῶν
δὲ τὰ τῆς κλειδὸς ἄνωθεν πεπονθότων, ἔμπαλιν ἡ μὲν ὠμιαία τὴν πρώτην, ἡ δ' ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν κάμπην ἐρχομέ-
νη, τὴν δευτέραν, τὴν δὲ τρίτην δ' ἡ κοινὴ, καὶ τετάρτην ἡ κατὰ τῆς ἀρτηρίας προσερχομένη, καὶ πέμπτην αἱ ἐπὶ
τὸν πῆχυν καταφερόμεναι. περὶ μὲν δὴ τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν καθ' ὅλον τὸν πῆχυν, ἄχρι τῶν δακτύλων εἴρηται
πάντα. περὶ δὲ τῶν διὰ βάθους ἐφεξῆς ἐπίσκεψαι τὰς κατὰ τὴν κάμπην ὑπὸ πολλῆς ἐξελθών. ἀρθεισῶν γοῦν τούτων καὶ
τῶν μυῶν ἀνατμηθέντων ὡς ἔμαθες, αὐτίκα φανοῦνταί σοι παραπλησίως ταῖς ἐπιπολῆς διὰ βάθους εἰς ταυτὸν
ἀλλήλαις ἰοῦσαι. καὶ μέντοι καὶ μετὰ τὸ συνελθεῖν αὖθις ἀποσχίζονταί τε καὶ δύο γιγνόμεναι φέρονται διὰ τοῦ πήχεως
ἐπὶ τὸν καρπὸν, κατ' εὐθὺ παραλλήλας ἐκτεταμέναι. ταπεινοτέρα μὲν ἡ ἑτέρα, κατὰ τὸ τοῦ πήχεως ὀστοῦν, ὑψηλοτέ-
ρα δ' ἡ ἄλλη κατὰ τὸ τῆς κερκίδος ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις εἰς τοὺς μῦς καταχιζομέναις. ταῖς μὲν οὖν ταπεινοτέραις φλεψὶν
ὁπόθεν ἧκεν ἐπὶ τὸν τῆς κορκίδος μυῶν, τῶν μικρῶν ἐκπίπτει μορίων εἰς τὴν ἔξω χώραν, ἐν ᾗ καταχιζομένη, ἑνοῦται
τοῖς προειρημένοις ἐνταῦθα μέρεσι τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν. καὶ μέντοι καὶ τὸ λοιπὸν ἑαυτοῦ μέρος ὅσον ἔνδον ἔμεινεν
ἑνοῦται τοῖς εἰς τὸ βάθος ἰοῦσιν τῶν εἰρημένων ἐπιπολῆς διανέμεσθαι τοῖς ἔνδον μέρεσιν τοῦ πήχεως. καὶ πολλάκις ἔδο-
ξέ μοι πλείων εἶναι μοῖρα τῶν ἐπιπολῆς ἰουσῶν εἰς τὸ βάθος φλεβῶν, ἤπερ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῷ βάθει κειμένης. τῆς δ'
ἑτέρας φλεβὸς αἱ ἀποφύσεις, ὀλίγαις ἀναμίγνυνται τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν. δύο μὲν ἔφην εἰς τὰ χεῖρα φέρεσθαι φλέ-
βας, τήν τε διὰ μασχάλης ἀξιόλογον ἱκανῶς τῷ μεγέθει, καὶ τὴν ταύτης μὲν μὴ ἐλάττονα πολλῷ, μεγάλην δ' ὅ-
μως καὶ αὐτὴν ἣν ὠμιαίαν ὀνομάζουσιν. ἀρτηρία δὲ μία μόνη παραγίγνεται πρὸς τὴν χεῖρα παρακειμένη τῇ διὰ τῆς μα-
σχάλης ἰούσῃ φλεβί. διεκπίπτουσι δὲ τοῦ θώρακος ἀμφότεροι μετὰ τῆς ἐννάτης συζυγίας τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων,
ὑποβαίνουσί τε τῷ βραχίονι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔνθα καὶ τὸ τρίτον ἔφην ἀφικνεῖσθαι νεῦρον. ἐντεῦθεν δὲ τοῖς μυ-
σὶν ἅπασι τοῦ βραχίονος ἀποφύσεις ἀξιολόγους διδοῦσαι, φέρονται κατάντεις ὡς ἐπὶ τὴν κάμπην τῆς κατ' ἀγκῶνα
διαρθρώσεως. ἀλλ' ἐπί γε τῷ πέρατι τοῦ βραχίονος ἡ φλὲψ δίχα σχισθεῖσα, τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς, δέρμα μέρος ὕψωσε ἄ-
χρι τοῦ δέρματος, ὡς ἔμπροσθεν ἔφην. θάτερον δ' αὐτῆς διὰ βάθους, ὡς ἐπὶ τὴν κάμπην ἠνέχθη μετὰ τῆς ἀρτηρίας. τοῦτο προσ-
λαβὸν τὸ τρίτον μέρος τῆς ὠμιαίας, εἶτα δίχα σχισθὲν, ἑκατέρῳ τῷ μέρει τῆς ἀρτηρίας καὶ αὐτῆς δίχα σχισθείσης, συμ-
παραφέρεταί τε καὶ συνδιανέμεται, καταχιζόμενον εἰς ἅπαντας τοὺς μῦς ἄχρι τῆς ἀρχῆς τῶν δακτύλων. τῆς μὲν οὖν
ὑψηλοτέρας ἀρτηρίας παρὰ τὸ τῆς κορκίδος ὀστοῦν φερομένης, ἁπτόμεθα κατὰ τὴν τῶν σφυγμῶν ἐπίσκεψιν ἐγγὺς
τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως, αἰσθητὴν δὲ ἴσχει τὴν κίνησιν, ἐπί γε τῶν ἰσχνῶν καὶ μεταξὺ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μεγά-
λου, τὴν γένεσιν ἀπὸ ταύτης ἐχούσας, τῆς ταπεινοτέρας ἀρτηρίας τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ παραφερομένης, εὐθὺ τοῦ μικροῦ
δακτύλου τὴν κίνησιν οὐκέτι διαγνῶναι σαφῶς, εἰ μὴ πάνυ μὲν ἰσχνὸς ὁ ἄνθρωπος εἴη, μέγιστον δὲ ἔχοι σφυγμόν.
ἀεὶ γὰρ ἡ φύσις ἐν τῷ βάθει φυλάττει τὰς ἀρτηρίας, οὐδαμόθι πρὸς τὸ δέρμα παράγουσα σαφὲς αὐτῶν μόριον, ὥσ-
περ ἐπὶ τῶν φλεβῶν τε καὶ τῶν νεύρων ἀφικνεῖσθαι πρόσθεν εἰπών. εἰκότως οὖν ἐπὶ τῶν ἄκρων τῆς χειρὸς, ἔξωθεν μὲν
οὐκ ἂν εὕροις ἀρτηρίαν οὐδεμίαν, ὅτι μηδὲ μῦς ἐστί τις ἐνταῦθα. τὸ δ' ἔνδον χωρίον ἐπειδὴ πολλοὺς ἔχει μῦς, διὰ τοῦ-
το καὶ πολλὰς ἀρτηρίας εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἔχει ἀφικνουμένας. ὄψει δ' ἁπάσας τὰς κατὰ τὸν καρπὸν ἐκ τῶν ἔνδον με-
ρῶν ἀπορίας ἅμα ταῖς ὁμοζύγοις φλεψὶν ἀνατεμὼν τὸν πλατὺν τένοντα. μεταξὺ γὰρ τούτου καὶ τῶν τοὺς δακτύ-
λους καμπτόντων τενόντων, ἡ θέσις αὐτῶν ἐστὶν ἅμα τοῖς λεπτοῖς νεύροις, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα. τεταμένων
γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῶν τά τε πρῶτα τῶν δακτύλων ἄρθρα κινούντων μυῶν, καὶ τὴν ὅλην αὐτῶν τὴν ἑτέραν τῶν λο-
ξῶν κινήσεων, εἰκότως μεστὸν γίνεται τὸ μέρος τοῦτο, καὶ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων. ἕκαστος γὰρ τῶν μυῶν εἰς αὑ-
τὸν δέχεται τῶν τριῶν ἑκάστου τι μόριον. ἐμοὶ μὲν ἤδη ταῦτα τὰ τῆς ὅλης χειρὸς εἴρηται μόρια. σὺ δὲ οὐχ ὡς Ἡροδότου
τὴν ἱστορίαν ἕνεκα τέρψεως ἀναγνῶναι προσήκει, ἀλλὰ τῇ μνήμῃ παραθέσθαι τῶν ὀφθέντων ἕκαστον, ὅπερ ἰδεῖς ἁπάν-
των τῶν μορίων αὐτῆς ἀκριβῶς τὴν φύσιν. ἔνια μὲν γὰρ οὔτε ἀρτηρίαν, οὔτε νεῦρα, οὔτε φλέβα μεγάλην ἔχει τινὰ, διότι
τὰ τρία γένη τούτων, ἢ ἓν ἢ δύο. ταῖς μὲν οὖν ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶ κατὰ τὸ μέγεθος ἐστὶν ἡ δύναμις. οὐ μὴν τοῖς δὲ
νεύροις ὁμοίως ἐστὶν ἅπασιν, ἀλλ' ἐπί τινων μορίων νεῦρον μικρὸν, οὐ μικρὰν ἔχει δύναμιν. οἷον ὅσα τοῖς κινοῦσι τὸν μέ-
γαν δάκτυλον ἐνδιασπείρεται μυσὶ, ἐφεξῆς οὐδ' ὅσα τοῖς τὸν λιχανόν. εἰ γοῦν οὗτοι σώζοιντο μόνοι καταφύοντες,
ἤτοι παραλυθέντων τῶν ἄλλων, ἢ οὐ παντάπασιν ἀπολομένων, οὐκ ἀκριβῶς ἂν εἴη κοιλὸς ὁ ἄνθρωπος βλάβη τοῖς ἔργοις
τῆς χειρὸς ἔσαι, τῶν μικρῶν δακτύλων ἀπολλυμένων παντάπασιν. εἰ δέ γε τῶν τεττάρων ὑγιῶν ὑπαρχόντων, ἤτοι γε
ὁ καμπτων τὸν μέγαν δάκτυλον, ἢ ὁ ἐκτείνων μῦς πάθοι τι, διαφθαρήσεται τὰ τῆς χειρὸς ἔργα πάντα, συναπόλλυται
γὰρ ἀεὶ τῶν ἀντιτεταγμένων ἀλλήλοις μυῶν ἡ ἐνέργεια. τοῦ γοῦν ἐκτείνοντος τὸν μέγαν δάκτυλον μυὸς, παραλυθέν-
τος ὁ κάμπτειν αὐτὸν πεφυκὼς μῦς ἐνεργήσας, αὐτίκα μὲν κάμπτει τὸν δάκτυλον, ὕστερον δὲ οὐκέτι δυνήσεται.
τὸν γὰρ ἐν τῷ κεκάμφθαι διαμένοντα, κάμπτειν αὖθις ἀδύνατον, εἰ μὴ πρότερον ἐκταθείη. γιγνώσκειν οὖν ἀκρι-
βῶς προσήκει, καὶ τῶν ἄλλων μὲν ἁπάντων μυῶν ἑκάστου τὸ νεῦρον, ἐξαιρέτως δὲ τῶν ἐνέργειαν ἀξιόλογον ἐχόντων.
ὅπερ ἐάν τε βέλος ἢ σκόλοπα δέοι κομίσασθαι, τῷ τεμεῖν ἢ περιτεμεῖν τι, φειδόμεθα τῶν ἀξιολόγων ἀγγείων τε καὶ
νεύρων

νεύρων, ἐάν τε σεσηπός τι μόριον ἐκτέμνωμεν, ἢ ὅσον ἐσφακελικός. οἶδα γοῦν τινὰ τῶν ἐξ ἀπονοίας χειρουργούν-
των, ἐπειδὴ πρότερόν ποτε περὶ τὴν ἐκτὸς χώραν τοῦ βραχίονος ἐκτεμόντα μέγα μέρος μυός, οὐδὲν ἀξιόλογον ἔβλα-
ψε τὸ κῶλον, ὕστερον δὲ ἀφειδῶς ἐπιβαλόντα τὴν σμίλην ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τῆς ἔνδον περιγραφῆς τοῦ προσθίου μυός,
ἔνθα τὸ τρίτον ὑποβαίνει τὸ νεῦρον. ἅτε δὴ Ἱπποκράτης ἔφη, τὴν ἀνόητον εὐχέρειαν ἠσκηκώς, μιᾷ κυκλοτερεῖ το-
μῇ ταχείᾳ χρησάμενος, οὐ μόνον ἔτεμε τὸ τρίτον νεῦρον, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ δύο, καὶ πρὸς αὐτοῖς γε τὴν ἀρτηρίαν
καὶ τὴν φλέβα. κατ' ἐκεῖνον γάρ που τὸν τόπον ἅμα ταῦτα πάντ' ἐστίν. ἐν μὲν οὖν τῷ παραχρῆμα διὰ τὴν αἱμορραγίαν
ταραχθείς, περὶ μόνην ταύτην εἶχεν, βρόχους τοῖς τετμημένοις ἀγγείοις περιβαλών, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ὁ χειρουργηθείς,
οὔτε κινεῖν τι τῆς χειρὸς ἠδύνατο, καὶ τῶν ψαυόντων οὐκ ᾐσθάνετο κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν τοῦ κώλου μερῶν, ἐνεκάλει τε
πρὸς τὸν ἰατρὸν ὁ νοσῶν, αὐτῷ τούτῳ τῷ ῥήματι χρώμενος, ἐνευροκόπησάς με τὸν ταλαίπωρον. οὕτως μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς
ἅπαν ἄχρηστον εἰργάσατο τὸ κῶλον διὰ μιᾶς τομῆς. ἄλλοι δ' ἄλλο τι μέρος ἐν, ἢ δεύτερον ἐν χειρὶ καὶ σκέλει διὰ τὴν
τῶν νεύρων ἄγνοιαν. ἵνα παραλίπω νῦν ὅσα περὶ τὰς φλεβοτομίας ἐργάζονται κακὰ μὴ γιγνώσκοντες, ἃ χρὴ φυλάτ-
τεσθαι καθ' ἑκάστην τῶν φλεβῶν τῶν ἐν ἀγκῶνι, περὶ ὧν εἴρηταί μοι καὶ διὰ τοῦ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν τεθνεώτων ἀνατομῆς γε-
γραμμένου βιβλίου. τούτων γοῦν ἕνεκα πάντων ἀνατεμέσθω σοι πολλάκις ἀκριβῶς πιθηκία χείρ. καὶ γὰρ εἴ τι σπά-
νιον ἐν αὐτῇ θεάσαιο, καὶ τοῦτ' ἄν σοι γένοιτο χρήσιμον. εἶδον γοῦν ποτε κατὰ τῆς ἔνδον φλεβὸς τῆς ἐν ἀγκῶνι νευ-
ρίον ἐπικείμενον ἔν τινι ἀνατμηθέντι πιθήκῳ, καὶ αὖθις ἐφ' ἑτέρου κατὰ τῆς ὁμοζυγοῦς αὐτῇ φλεβός, ὡσαύτως καὶ τούτων
ἡ θέα χρήσιμος, ἐπί τινων ἰατρῶν ἐγκαλουμένων γνώριμον γέγονε, ὥστε μόνον τὸ νεῦρον. ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν το-
μὴν ᾔσθοντο ναρκώδους διαθέσεως οἱ τμηθέντες ἐν τῷ μήκει τῆς χειρός, ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα παντὶ χρόνῳ παρέμενε
τὸ πάθημα τοῦτο τοῖς φλεβοτομηθεῖσι, δηλώσας οὖν ἐγὼ τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἰδιότητα κατασκευῆς σώματος γίγνεσθαι
ποτὲ τοιαύτην, ἠλευθέρωσα τοῦ ψόγου τοὺς ἰατρούς. ἐπείσθησαν δέ μοι περὶ τούτων οἱ ἐγκαλοῦντες τοῖς ἰατροῖς, οὐ
μόνον ἑτέρους τοὺς ἰδόντας ἐπικαλεσαμένῳ μάρτυρας, ἀλλὰ κἂν τοῖς ἀνατομικοῖς ὑπομνήμασιν ἃ καθ' ἕκαστον τῶν
ἀνατεμνομένων ζώων ἐποιούμην, ἐπιδείξαντι γεγραμμένον ὃ δῆλον ἄρτι φερόμενον ἐπὶ τῆς φλεβός. οἱ τὰ τῶν
ἀνατομικῶν γράψαντες βιβλία, νομίζουσιν ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων μυῶν λείψανα μικρὰ διεξέρχεσθαι πρὸς τὸ πε-
ρικείμενον ἐν αὐτοῖς δέρμα. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, καθάπερ ἐθεάσασθε πολλάκις, ἀλλ' εἰσὶν ἴδιαι ῥίζαι τῶν ἐπιπολῆς νεύ-
ρων ἃς συναποδέροντες τῷ δέρματι διαφθείρουσιν, ὡς μηδ' εἶναι δοκεῖν. ἔστι γὰρ ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη χαλεπώτα-
τον γυμνῶσαι τὰ νεῦρα ταῦτα, συμφυοῦς ὄντος τῷ δέρματι τοῦ μετ' αὐτὸ ὑμένος, ὃν χωρίζοντα χρὴ προσκαταλεί-
πειν τοῖς μυσὶν ἐναντίον τι τῇ φυσικῇ κατασκευῇ πράττοντας ἐν τῷδε. τῆς δ' οὖν ἐγχειρήσεως ὡς ἐπὶ τῆς χειρὸς εἴρη-
ται κατορθωθείσης, τέτταρες ῥίζαι περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μηροῦ φανοῦνταί σοι τῶν εἰς τὸ δέρμα διασπειρομένων νεύρων, ἰσά-
ριθμοι ταῖς τῶν μεγάλων νεύρων ἀρχαῖς τῶν εἰς τοὺς μῦς διασπειρομένων, καὶ γὰρ ἀπ' ἐκείνων πεφύκασι. μία μὲν οὖν ἐστιν
ἡ τῶν προσθίων μυῶν ἄνωθεν κάτω κατὰ τὸ περικείμενον αὐτοῖς δέρμα πᾶν φερομένη, καὶ διανεμομένη ταύτης
δ' ἔνδον, ἡ διὰ τοῦ βουβῶνος ἐποχουμένη τῷ μακρῷ καὶ στενῷ μυΐ, καὶ τρίτη παρὰ τὸν καλούμενον κόκκυγα, δυσθεωρη-
τοτέρα τῶν προειρημένων, καὶ τετάρτη ταύτης ἔτι δυσθεωρητοτέρα κατὰ τὸ τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ. οὐ γάρ τοι καὶ τὰ δι-
εκπίπτοντα πρὸς τὸ δέρμα νεῦρα. ταύτης μὲν πάνυ μικρὸν καὶ ὄντως ἀραχνοειδῆ, τῶν δ' ἄλλων ἁδρότερα. τὰ μὲν
ὡς τρίχες εὐτραφεῖς, τὰ δὲ καὶ τριχῶν παχύτερα. κατὰ δὲ τὰς ῥίζας ἐνίοτε καὶ πάνυ σαφῆ. τὰ μὲν οὖν τοῖς προσθί-
οις ἐπιτεταμένα μυσὶν εὑρίσκεται ὑμένα σὺν ἑαυτοῖς ἔχοντα τοῦ περικειμένου δέρματος, ἀφαιρεθέντος, αὐτίκα φαίνεται
τὴν ῥίζαν ἔχοντα κατὰ τὸ μέσον τῆς προσθίας χώρας. οὐ χαλεπῶς δὲ φαίνεται καὶ τὰ διὰ τοῦ βουβῶνος ἐποχούμενα, τῷ
λεπτῷ καὶ στενῷ μυΐ, τὴν ἔνδον ἅπασαν χώραν τοῦ μηροῦ καὶ τῆς κνήμης διαπλέκοντα. συγκαταφέρεται γὰρ τῇ φλεβὶ μέ-
χρι τῆς ἔνδον χώρας τοῦ μηροῦ μικρόν, καὶ ὃν ὡς εἴρηται μόριόν τι τοῦ διὰ τοῦ τρήματος τῆς ἥβης ἐκπίπτοντος νεύρου δια-
πλέκει. τοῦ δὲ λοιποῦ καὶ τετάρτου νεύρου τοῦ περὶ τὸν κόκκυγα ἐκπίπτοντος, ὅλον σχεδὸν τὸ ὀπίσω καὶ ἔξω τοῦ μηροῦ
τὰς ἀποφύσεις λαμβάνει, πλὴν τοῦ πρὸς τὸ γόνατι πέρατος. ἐνταῦθα γὰρ ἕτερον νεῦρον διεκπίπτει κατὰ τὴν πλα-
τὺν μῦν. ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὸ πέρας αὐτοῦ πάλιν ἄλλο τὰ τῆς κνήμης ἐκτὸς διαπλέκον εὕρηται. διότι καὶ τὸ ἔνδον
αὐτοῦ παρὰ τοῦ συγκαταφερομένου τῇ φλεβὶ νεύρου τὰς ἀπονεμήσεις ὑποδέχεται. λοιπὸν δὲ τὸ μὲν ὀπίσω μέρος τῆς κνή-
μης ἴδιον ἔχειν νεῦρον, ἀπὸ τοῦ τὴν γαστροκνημίαν διαπλέκοντος ἀποσχιζόμενον. τὸ δὲ πρόσω τοῦ διαπλέκοντος τοὺς
προσθίους μῦς, τῆς κνήμης τι μόριον. ἐπισκεψάμενος οὖν ὡς εἴρηται τὰ τοῦ δέρματος νευρία σμικρά, τὰ ἐπιπολῆς ἀνά-
τεμνε τοὺς περὶ τὸν μηρὸν ἅπαντας μῦς, ὡς ἔμαθες ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι. χωριζομένων γὰρ αὐτῶν ἀπ' ἀλλή-
λων, αἱ τῶν μεγάλων νεύρων διανεμήσεις φαίνονται, ἐναργῶς φαινομένων ἁπάντων αὐτῶν μεταξὺ τῶν μυῶν. καὶ
τοίνυν καὶ τὰς ἀποφύσεις αὐτῶν διδόασι τοῖς πλησιάζουσι μυσίν. ὄψει δὲ τέτταρας ἀρχάς, ἃς καὶ τῶν ἐπιπολῆς
ἐθεάσω. καὶ γὰρ ἐκεῖναι τῶν διὰ βάθους ἀποσχίζονται, καὶ ποδηγήσουσί σε καὶ αὗται προτεθεωρημέναι πρὸς τὴν τῶν μειζό-
νων μυῶν εὕρεσιν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν ἐπιπολῆς ἑτοίμως ὁρῶνται τῶν μεγάλων νεύρων. αἱ γὰρ ἀρχαὶ τῶν μυῶν ὡς ἔ-
μαθες τῶν ἀνατεμνομένων. εἰσὶ μὲν δὴ τρεῖς ἀρχαὶ τῶν νεύρων ἀλλήλαις παραπλήσιαι τὸ μέγεθος, ἃς πρώτας ἐρῶ. τετάρ-
τη δ' ἐπ' αὐταῖς ἄλλη μεγίστη διφυής, ὑπὲρ ἧς εἰρήσεται ὕστερον. τῶν τοίνυν τριῶν ἀρχῶν ἡ μέν τις εἰς τοὺς προσθίους μῦς
κατασχίζεται μόνους. ἡ δ' ἑτέρα παραφέρεται τοῖς μεγάλοις ἀγγείοις, αὐτοῖς τε τοῖς ἀγγείοις ἀποφύσεις ἀραχνοειδεῖς δι-
δοῦσα, καὶ τοῖς ψαύουσι μυσί. ψαύουσι δ' αὐτῆς ὑποκείμενος μὲν ὁ μέγιστος τοῦ μηροῦ μῦς, ἐγκλινόμενος δὲ ὁ λεπτὸς
καὶ στενός, ὃν πρῶτον ἀνατέμνομεν τῶν περὶ τὸν μηρόν. ἡ δὲ λοιπὴ καὶ τρίτη τῶν νεύρων ἀρχή, διεξέρχεται τὸ μέσον τρῆμα
τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, καὶ δηλονότι τοὺς κατειληφότας αὐτὸ δύο μῦς μικρούς, ἕνα καθ' ἕτερον μέρος, ἔξωθεν μὲν τὸν ἕτερον,
ἔσωθεν δὲ τὸν λοιπόν, οὓς ἐν τοῖς κινοῦσι τὴν κατ' ἰσχίον διάρθρωσιν ἤκουσας ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν παραλελεῖφθαι. σχίζεται
δὲ τὸ νεῦρον τοῦτο δίχα, πρὶν διεξέρχεσθαι τοὺς μῦς. καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ τὸ μὲν ἕτερον ὑψηλότερον φερόμενον ἐπὶ τὸν
ἀπὸ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ πεφυκότα μῦν, ὃν δεύτερον ἔμαθες ἀνατέμνειν, ὅλον διασπείρεται. τὸ δὲ μεῖζόν τε καὶ τα-
πεινότερον διεξελθὸν τὸ τρίμιλον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτῷ μῦς τοὺς μικρούς, εἴς τε τὸν μέγιστον τοῦ μηροῦ μῦν κατασχίζεται,
καὶ τινὰς ἀπονεμήσεις ἑαυτοῦ πάνυ λεπτὰς εἰς τοὺς πλησιάζοντας αὐτῷ μῦς, τοὺς μικροὺς ἐκπίπτει. ταύτας οὖν τὰς
τρεῖς ἀρχὰς θεασάμενος, ἔσωθεν δὲ etc.

πρῶτα τοῦ μεγίστου μυός, ᾧ παραπέφυκε τρίτος ὁ ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκφυόμενος εἰς τὰ ἐντὸς ἔσωθεν. ὁ μὲν οὖν μικρὸς ὅλος ὑπὸ τῆς φλεβὸς τῆσδε τρέφεται. τοῦ δὲ μεγίστου μόριον οὐ πολύ. τοῦ δ' ἐκ τῆς συμβολῆς συμφυομένου, πλεῖστον. εἰς γὰρ τὰ κάτω μέρη τοῦ μυὸς τούτου καὶ φλὲψ ἄλλη, καὶ νεῦρον ἕτερον ἐμφύεται. τά γε μὴν πέρατα τῆς προκειμένης ἐν τῷ λόγῳ τῆσδε φλεβός, ἣν ταὐτὸν ἤδη πέρας τοῖς ἄνω μὲν τῆς μεγάλης, ἐμπεφυκόσιν δὲ τοῖς πρώτοις τοῦ μεγίστου μυός. εἰς ταῦτα δὲ διαπειρομένοις ἀρτηρία μεγίστη διὰ βουβῶνος, ἐμφύεται τῷ σκέλει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ μεγάλῃ φλεβί, καὶ τοῖς ἰσχνοῖς τε καὶ μεγαλοσφύκτοις αἰσθητὴν ἐνταῦθα τὴν κίνησιν εὑρήσεις ἐπιβαλὼν τοὺς δακτύλους. φέρεται δὲ ἀμφότερα τὰ ἀγγεῖα διὰ τῆς ἐνδίου χώρας τοῦ μηροῦ ἐπικείμενα κατ' αὐτὸν τοῦ στενοῦ μυός, εἰς ὃν ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς περὶ τὸν μηρὸν ἀποφύσεις τῆς ἀρτηρίας ἥκουσι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρός, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ σκέλους. ταῖς μὲν εἰς τοὺς μῦς ἐμφυομέναις ἀρτηρίαις συνεμφύονται φλέβες. οὐ μὴν ταῖς ἐπιπολῆς φλεψὶν ἀρτηρίαι συναναβαίνουσιν, ἀλλ' ἀεὶ διὰ τοῦ βάθους ἐπὶ τοὺς μῦς ἥκουσιν. ὅσας οὖν φλέβας ἔν τε τῷ μηρῷ κατὰ τὴν κνήμην ἔσω διὰ βάθους εἰς τοὺς μῦς καταχίζεσθαι, ταύταις ἁπάσαις ἀρτηρία παράκειται, τῶν δ' ἐπιπολῆς, οὐδεμιᾷ. δῆλον δὲ τοῦτο κἀκ τοῦ τοῖς εὐσάρκοις μηδαμόθι φαίνεσθαι σφυγμὸν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ὅτι μὴ κατὰ τὸν ταρσὸν ἐντὸς τοῦ δευτέρου δακτύλου μετὰ τὸν μέγιστον. ἁπτόμεθα οὖν τῆς ἐνταῦθα κειμένης ἀρτηρίας πολλάκις, ὅταν μὴ δυνηθῶμεν ἅψασθαι τῆς κατὰ τὸν καρπόν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι κατὰ τὸν ταρσὸν καὶ τὸν πόδα ἀρτηρίαι διασημαίνουσαι πολλάκις ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τὸν σφυγμόν, ὅταν εἰς τὸ μέγεθος ἀρθῇ. κατὰ δὲ τὸν καρπὸν ἔξωθεν, οὐδεμίαν ἔσω ἀρτηρίαν εὑρίσκεσθαι, διότι μηδὲ μῦς ἐστὶν ἐνταῦθα μηδείς. ἕνεκα γάρ τοι τῶν ἐπικειμένων τῷ ταρσῷ μυῶν τῶν μικρῶν, ἣν ἀρτίως εἶπον ἀρτηρίαν εἰς αὐτοὺς διανέμεται, καθάπερ γε καὶ τῶν κάτω τοῦ ποδὸς ἕνεκα μυῶν ἀρτηρία σμικρὰ φαίνεται συγκαταφερομένη τῇ προειρημένῃ φλεβί, πρὸς τὸ χωρίον ἀφικνεῖσθαι τοῦτο. καταβαίνουσιν δ' εἰς αὐτὸ διὰ τῆς μεταξὺ χώρας περόνης τε καὶ πτέρνης. περὶ δὲ τῆς διὰ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ τρήματος, ὃ καλοῦσιν θυροειδὲς εἰς τὸν μηρὸν ἡκούσης ἀρτηρίας, ἃ περὶ τῆς φλεβὸς εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἀκηκοέναι νόμιζε. τοῖς γὰρ αὐτοῖς μυσὶ τοῖς τρισὶν ὡσαύτως ἐκείνῃ διανέμεται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐν μὲν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ, σκοπὸς ἦν μοι τοῦ λόγου τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μελῶν ἁπάντων ἐξηγήσασθαι τὴν κατασκευήν, εἰς ὅσον ἥκει τέχνης, κοινόν τι τοῦτο δόγμα μεταχειριζόμενος τοῖς ἀρίστοις τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὥστ' εὐλόγως ἀπὸ χειρῶν ἠρξάμην ἐν ταύτῃ, διότι τὰ μόρια ταῦτα μόνοις ἀνθρώποις ἐστίν. εἰκότως δ' ἡ ἀκολουθήσις εὐθέως εἰπεῖν τι καὶ περὶ τῶν σκελῶν. ἐπειδὴ κἂν τούτοις ἄνθρωπος ἴδιον ἔχει τι παρὰ τἆλλα σύμπαντα ζῷα, διότι μόνος ἐπ' αὐτῶν ὀρθὸς ἀκριβῶς βαδίζει. καὶ μέντοι καὶ ὅτι γελοῖον ἀνθρώπου μίμημα ἐστὶν ὁ πίθηξ, ἐδείχθη. καὶ διὰ τοῦτο βαδίζει μὲν ὥσπερ ἄνθρωπος χωλεύων ἐν αὐτοῖς τοῖς κυριωτάτοις τῆς τῶν ὀρθίων σκελῶν κατασκευῆς ἀπολειπόμενος. ὁ μέγας δ' ἐν τῇ χειρὶ δάκτυλος αὐτῷ κολοβὸς ἐγένετο, δι' ὃ τὸ κῦρος ἅπαν αὐτῇ τῆς ἐνεργειῶν ἐστίν. ἐν δὲ τῇδε τῇ νῦν προκειμένῃ πραγματείᾳ σκοπός ἐστι μοι διττός, εἷς μὲν ὅπως αὖθις ἀκριβῶς θεάσαιτο τῶν μορίων ἕκαστον, ὧν τὰς χρείας ἐν ἐκείνῃ διῆλθον. ἕτερος δὲ εἰς τὸ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἀνῆκον τέλος. ἐπειδὴ γὰρ ὁρῶ τοὺς νῦν ἰατροὺς ὅσοι γε δοκοῦσι περὶ τὴν ἀνατομὴν ἐσπουδακέναι, τοῦ χρησιμωτέρου μὲν αὐτῆς ὀλιγωροῦντας, ἀσκοῦντας δὲ τὸ σοφιστικώτερον, ἐπειράθην αὐτό τε τοῦτο πρῶτον ἐπιδεῖξαι τοῖς νέοις, καὶ προτρέψαι πρὸς τὸ χρησιμώτερον αὐτῆς. καί μοι τοῦτο πέπρακται κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου τε καὶ τρίτου γράμματος. ἔχει δὲ τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον σχεδὸν ἁπάσας ὅσας ἑκάστης ἡμέρας ποιούμεθα χειρουργίας, αἳ περί τε τὰ κῶλα γίγνονται, καὶ τοῦ παντὸς σώματος ἐν τοῖς ἐπιπολῆς, ἅπερ οἵ τε μύες εἰσί, καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ἀγγεῖα καὶ νεῦρα. καὶ γὰρ τὰ βέλη καὶ τοὺς σκόλοπας κόπτομεν τούτων, οὐχ ἥπατος, ἢ καρδίας, ἢ πνεύμονος, καὶ σύριγγας καὶ κόλπους ἀποσκήμματά τε καὶ διαπυήματα καὶ σηπεδόνας ἐν τούτοις χειρουργοῦμεν. ἐβουλόμην μὲν οὖν μοι τὰς πραγματείας ἀμφοτέρας τὴν αὐτὴν ἐσχηκέναι τάξιν ἐν ἅπασιν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρώτοις δυοῖν βιβλίοις. ἐπεὶ δ' ὡς ὁρῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπίδοσιν περὶ τὸ φαυλότερον μέρος τῆς ἀνατομῆς, σπουδὴ τοῦ χρησιμωτέρου σχεδὸν ἁπάντων ἀμελούντων, οὐ λόγῳ μόνον ἔγνων προτρέψαι τοὺς νέους ἐπὶ τὸ κατεπεῖγον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κατὰ τὴν διδασκαλίαν τάξεως. ἃ γὰρ ἀξιῶ πρότερα μανθάνειν αὐτούς, ταῦτα καὶ γράφω πρότερον κατὰ τήνδε τὴν διέξοδον τῶν λόγων, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν τῶν κώλων ἀνατομὴν ἐν τοῖς πρὸ τοῦδε γεγραμμένην, ἐφεξῆς γράφω κατ' ἄλλα δύο τὴν ἐκτὸς ἀνατομὴν ὅλου τοῦ σώματος. ὅση γε κατὰ τοὺς μῦς ἐστίν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν μορίων. καὶ τούτων δ' αὐτῶν, ὅσα τῷ περικειμένῳ δέρματι συμπέφυκεν, ὧν ἠγνοήθη μὲν τὸ κυριώτατον ἅπασι τοῖς ἀνατομικοῖς οἱ δύο μύες, οἱ πλατεῖς καὶ λεπτοί, οἱ εἴς τε τὰς γνάθους καὶ τὰ χείλη τελευτῶντες. ἄρχονται δ' ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ἀκανθῶν, ὅθεν ὑμενώδης ἐκφυόμενος σύνδεσμος, ἐπιτρεφομένων δ' αὐτῷ τοιούτων ἰνῶν, ὁποίας ἅπαντες οἱ μύες ἔχουσι, τὴν οὐσίαν αὐτῶν συνίστησι. πολλαὶ δὲ κἀκ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν τῆς ὠμοπλάτης ἀνέχοντες χωρίων ἶνες, ὥσπερ κἀκ τῶν κατὰ τὴν κλεῖν ἐπὶ τὰ κῶλα πᾶσι τελευτῶσαι. καὶ χρὴ τέμνειν τούσδε τοὺς μῦς ὅταν τις χρεία καλῇ κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν φύσιν, ἣν ἀγνοοῦντες ἐπειδάν ποτε μείζονα ποιήσωνται τομὴν ἐγκαρσίαν διαιροῦντες αὐτάς, παρεσπασμένας ἐπὶ θάτερον μέρη τὰς γνάθους ἐργάζονται. τούτους μὲν οὖν ἅπαντες ἠγνοήκασι, καὶ μικρὸν ὕστερον αὖθις ὑπὲρ αὐτῶν ἐρῶ. τὴν δ' ὑποτεταγμένην τῷ κατὰ τὸ μέτωπον δέρματι μυώδη φύσιν, ἐγνώκασι μὲν οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς ἔχοντες, αὐτήν τε καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἀνατείνεσθαι γοῦν φασὶ τὸ κατὰ τὰς ὀφρῦς ὑπ' ἐκείνης ἅπαν, ὥστε κατὰ τὸ μέτωπον δέρματι τὴν κίνησιν ἐξ ἐκείνης ὑπάρχειν. οὐ μὴν οἵ γε πολλοὶ τῶν χειρουργῶν ἐπίστανται. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἐγκαρσίας μᾶλλον ἐπὶ τοῦ μετώπου ποιοῦνται τὰς τομὰς ἤπερ ὀρθίας, συμβαίνει τ' αὐτοῖς ὅταν ποτὲ μείζονά τε ποιήσωνται τὴν τομὴν ἐνταῦθα

θαι, καὶ μάλιστα πλησίον τῶν ὀφρύων, ὥστε τὰς ῥίζας τῶν βλεφάρων κατασπᾶσθαι, τάς τε ὀφρύας αὐτάς, καὶ τὸ συνεχὲς αὐταῖς δέρμα, καὶ βαρύνειν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπικειμένας αὐτοῖς, ὡς μήτ' ἀνοίγνυσθαι καλῶς, ἐμποδίζεσθαί τε κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἄνωθεν κάτω τέτακται τῶν ἰνῶν ἡ εὐθύτης. ἐπὶ δὲ τῶν τὰς γνάθους κινούντων, ὡς ἀρτίως εἶπον, εἶτ' οὐκ αἰσχρὸν ἀγνοοῦντάς τινας ἔτι πολλὰ τῶν τοιούτων, εἰ χονδρῶδές τι κατὰ τὸ κωνάριον ἢ ὀστῶδες ἔγκειται, ζητεῖν; ὡσαύτως δὲ εἰ καὶ κατὰ τὰς καρδίας ἐστὶν ἁπάσας εὑρεῖν χονδρῶδες, ἢ ὀστῶδές τι μόριον, ἢ μόνον τὰς μεγάλας, ἃ μᾶλλον τῶν χρησίμων ὁρῶ τοῖς νῦν σπουδαζόμενα. διὰ τοῦτ' οὖν ἐγὼ τῇ τῶν κώλων ἀνατομῇ, προσθεῖναι διέγνων ἕτερα δύο βιβλία. τουτὶ μὲν τέταρτον ὅλης τῆς πραγματείας ἐσόμενον, ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ πέμπτον ἐν οἷς ἁπάσης τῶν μυῶν τῆς ἀνατομῆς πληρωθείσης, ἐπανήξω πάλιν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τάξιν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ. καὶ πρῶτον μὲν ἐρῶ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων. εἶτ' ἐφεξῆς περὶ τῶν τοῦ πνεύματος, ἐπ' αὐτοῖς δὲ περὶ τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ νωτιαῖον ἁπάντων μορίων. εἶτα τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, οἷς ἕπεται τὰς ἐπὶ τῶν ἐμβρύων ἐγχειρήσεις εἰπεῖν. ἑκκαιδεκάτου δ' ὄντος ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ βιβλίου τοῦ περὶ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἐν ᾧ ἃ μὲν κοινὰ καὶ καθόλου τοῦ γένους αὐτῶν ἐγνῶσθαι χρήσιμα, διῆλθον, ἕκαστον δὲ τῶν κατὰ μέρος ὁποῖόν τι τὴν φύσιν ἐστὶν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἔφην διδάσκεσθαι. διὰ τοῦτο νῦν ἀκριβέστατα ὑπελθεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐστίν. ἐν γὰρ ταῖς προτέραις ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι, λέλειπται πολλά. ὃ δὲ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου παντὸς ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ τὴν περὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων ἀνατομὴν γράψαι, κατ' ἐκεῖνο δηλώσω τὸ βιβλίον. ἐν ᾧ καὶ τὰς ἐγχειρήσεις ἄρξομαι λέγειν, αἷς ἄν τις ἄριστα χρώμενος, γυμνάσειεν αὐτά. νυνὶ δ' ἐπὶ τὴν τῶν μυῶν ἀνατομὴν ἰτέον, ὧν πρώτους διηγήσομαι τοὺς κινοῦντας ἅμα τοῖς χείλεσι τὰς γνάθους ἡσυχαζούσης τῆς κάτω γένυος. ἔνεστι δὲ τῷ βουληθέντι τοὺς ὀδόντας ἐπ' ἀλλήλων ἐρείσαντι τῶν γνάθων ἑκατέραν ἕλκειν ἐπὶ τἀναντία πρὸς τὰ τοῦ τραχήλου πλάγια. συμβήσεται γὰρ ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸ τὸ δέρμα τείνεσθαι, πρὸς τὸ ἀκρώμιον μὲν μάλιστα καὶ τὸ ταύτῃ πέρας τῆς κλειδός. ἤδη δὲ καὶ πρὸς τὰ πλάγια τοῦ τραχήλου πάντα διότι γε ἐφ' ἑκάτερον τὸ στόμα πεφύκασιν οἱ μύες οὗτοι, καθάπερ ἄλλοι μύες οὓς μασητῆρας ὀνομάζουσι τοῖς πλατέσι τῆς κάτω γένυος ἐπιβεβλημένοι, περιάγουσι πολυειδῶς ὅλην αὐτήν. οἱ κροταφῖται γὰρ οὐ περιάγειν τὴν γένυν, ἀλλὰ προσάγειν πεφύκασιν ἐν τῷ δάκνειν ὁτιοῦν ἢ ἀποτρώγειν ἢ κλείειν τὸ στόμα. καλεῖ μὲν οὖν καὶ τούτους τοὺς μῦς ὁ Ἱπποκράτης μασητῆρας, ἀλλ' ἔγωγε φεύγων τὴν ὁμωνυμίαν κροταφίτας μὲν ὀνομάσω. τοὺς δὲ δι' ὅλου τοῦ λόγου, μασητῆρας δὲ τοὺς ἐπιβεβλημένους ὅλῃ τῇ γνάθῳ κινοῦντας ἑκατέρως ὡς εἴρηται τὴν γένυν. ἅπασι γὰρ οἷς ἴσμεν ζώοις πλὴν κροκοδείλου, τὴν κάτω κινεῖν ὑπάρχει γένυν ἀκινήτου φυλαττομένης τῆς ἄνω. τρεῖς δ' εἰσὶν ἅπασαι αἱ κινήσεις αὐτῆς, μία μὲν ἐν τῷ μασᾶσθαι, δευτέρα δ' ἐν τῷ κλείειν, ἡ τρίτη δ' ἀνοίγειν τὸ στόμα. τούτων τῶν κινήσεων ἡ προειρημένη κίνησις ἡ τῶν γνάθων, ἀφώρισται δυναμένη γίγνεσθαι παντάπασιν ἀτρεμούσης τῆς γένυος. οὐ μόνον δὲ τούτων ἀποκεχώρηκεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν χειλῶν ὑφ' ἑτέρων μυῶν κἀκείνης ἐπιτελουμένης, ὥστ' εἶναι πέντε μὲν ἐνεργείας περὶ τὸ στόμα, πέντε δὲ γένη μυῶν, ἃ σύμπαντα ἐφεξῆς δίειμι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν εὑρημένων ὑπ' ἐμοῦ ποιησάμενος. εἰσὶν οὖν ἐν πᾶσι τοῖς τῶν ζώων γένεσιν, ὅσα συνήθες ἀνατέμνειν τοῖς ἰατροῖς, ὡς οὐ πόρρω τῆς ἀνθρώπου φύσεως ὄντα, πλατεῖς καὶ ἰσχνοὶ μύες ἀπάγειν εἰς τὰ πλάγια πεφυκότες ὅλας τὰς γνάθους. ἔστι δ' ὡς τύπῳ φάναι, τὰ γένη τῶν ζώων ὅσα μὴ πολὺ διεστηκε ἀνθρώπου φύσεως, ἓξ τὸν ἀριθμόν, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται. κατὰ δὲ τὸ παρὸν ἀπὸ τῶν πιθήκων ἄρξομαι. διότι πάντων τῶν ζώων ἀνθρώπῳ μάλιστ' ἐοίκασιν. ἐπὶ τούτων οὖν ἐν ὕδατι πνιγέντων ἕνεκα τοῦ μηδὲν βλαβῆναι τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ὀργάνων, ἀγχόνης περιβληθείσης, ὀρθὴν χρὴ τὴν τομὴν ἄγειν ὀξείᾳ σμίλῃ κατὰ τὸ τοῦ τραχήλου μῆκος ἀπ' ἀνθερεῶνος, ἐπὶ τὸ στέρνον. οὕτως συμμέτρως ἐρείδοντα κατὰ τὸ τοῦ δέρματος, ὥστε μόνον αὐτὸ διελεῖν. ἐθίσθητι δὲ ῥᾳδίως τοῦτο πράττειν οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸ ζῶον, ἀφαιρῶν τὰς τρίχας ἐκείνου τοῦ μέρους ὃ μέλλεις τέμνειν. τῷ μὲν οὖν ἄλλῳ μικροῦ δεῖν ἅπαντι δέρματι τῷ κατὰ τὸ σῶμα σύμπαν ὑμὴν ὑποτέτακται συναφαιρούμενος αὐτῷ κατὰ τὰς δοράς. ἐνταυθοῖ δὲ πλατὺς καὶ λεπτὸς μῦς ἅμα νεύροις πολλοῖς τοιαύτην ἔχουσιν ἑκάστῳ μέρει τὴν θέσιν, οἵανπερ αἱ ἶνες αἷς παραφύεται. τελευτῶσι μὲν γὰρ πᾶσαι πρὸς τὰ χείλη, πάμπολλαι δ' αὐτῶν εἰσὶν αἱ ἀρχαί. καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν τοῦ τραχήλου σπονδύλων ἁπάντων ἄρχονται, καὶ μετ' ἐκείνους ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν. καὶ τούτων ἐξῆς ἀφ' ἑκατέρας κλειδός. ὅσαι μὲν οὖν ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν ἄρχονται, λοξαὶ φέρονται πᾶσαι διὰ τῶν γνάθων εἰς τὰ πλάγια μέρη τοῦ στόματος. ὅσαι δ' ἀπὸ τῶν σπονδύλων ἐγκάρσιαι μᾶλλον, ἐγγὺς δ' ὀρθίων εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῶν κλειδῶν ἀναφερόμεναι. τούτων μέν γε πολλαὶ πρὸς ἄκρον ἀφικνούμεναι τὸ γένειον ἐμφύονται τοῖς χείλεσιν ἐναλλαττόμεναι πρὸς ἀλλήλας, ὥσπερ τὰ συσπαστὰ βαλάντια. τῶν μὲν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τὸ δεξιὸν χεῖλος ἐκτεινομένων, τῶν δ' ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ἐπὶ τὸ λαιόν. ὁ δ' ὑμὴν αὐτὸς ᾧ περιπεφύκασιν αἱ ἶνες, οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ὑμένας ἐστίν, οὔτε τὸ πάχος, οὔτε τὴν ῥώμην. ἀλλὰ καὶ παχύτερος ἁπάντων ὑπάρχει καὶ ῥωμαλεώτερος, καὶ τοσούτῳ ῥωμαλεώτερος, ὅσῳ παχύτερος. ἐκ γὰρ τῆς τῶν συνδέσμων ἐστὶν οὐσίας τε καὶ φύσεως, οὓς ἐξ ὀστῶν ἔφην ἐκφύεσθαι, σκληροὺς καὶ ἀναισθήτους ὄντας. ὀνομαζέσθω τοιγαροῦν οὗτός τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι τοιοῦτοι, σύνδεσμοι μέν, ἐπειδὴ τοῦτ' εἰσὶν ὄντως, ὑμενώδεις δέ, σαφοῦς ἑρμηνείας ἕνεκεν ὅτι λεπτοὶ δίκην ὑμένων εἰσίν. ἐκπέφυκε δ' οὗτος ὁ σύνδεσμος ἐξ ἄκρας τῆς ἀκάνθης τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σπονδύλων, καὶ πρὸς τούτους ὅλον ἀναρτᾷ τε καὶ συνδεῖ τὸν εἰρημένον μῦν. εἰκότως οὖν ἐκδερόντων τὸ ζῶον ὁ μῦς ἀφανίζεται συναποδερόμενος ὥσπερ ὑμὴν τῷ συνδέσμῳ, καὶ διττήν γέ σοι τὴν ἐγχείρησιν ἔνεστι ποιήσασθαι καθ' ἓν ζῶον. ἐπὶ μὲν θατέρου μέρους ἤτοι τοῦ κατὰ τὸ δεξιόν, ἢ τὸ λαιὸν ἀποξέσαντι τὸ δέρμα τοῦ μυός. ἐπὶ δὲ τοῦ λοιποῦ μετὰ τοῦ συνδέσμου τὸ δέρμα καὶ τὸν μῦν ἀποδείραντι ἄχρι τῶν σπονδύλων τὸ δέρμα καὶ διατείνοντί σοι ταῖς σαυτοῦ χερσί, θεάσασθαι διὰ λεπτοῦ τοῦ συνδέσμου τὸ πλῆθος τῶν νεύρων ἐφεξῆς ἀλλήλων κατὰ στίχον κειμένων, ὁμοίως ταῖς ἰσίν. ἐναργέστερον δὲ ὁρῶνται ἐπὶ τῶν γηρασκόντων ζώων καὶ τῶν ἄρτι γεγεννημένων. ἑκάτερα γὰρ οὐκ ἔχει πιμελήν, ᾗ τις ἐπιτρέφεσθαι πέφυκεν ὑμέσι, καὶ συνδέσμοις, καὶ τένουσι, καὶ νεύροις, καὶ συλλήβδην φάναι τοῖς ἀναίμοις ἅπασι καὶ τοῖς ψυχροῖς σώμασιν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἄρτι γεγεννημένων τά τε νεῦρα σμικρά, καὶ σύνδεσμος

ἄρρωστος,

ἄῤῥωστος, ἤτε σαρκώδης οὐσία μαλακή. διόπερ ἂν τις εἰκότως φεύγοι τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν προκειμένην ἐγχείρησιν.
ὅσα δ' ὑπὸ γήρως ἰσχνὰ, πάντων ἐστὶν ἐπιτηδειότατα. καὶ γὰρ αἱ σάρκες τούτοις ὀλίγαι καὶ ξηραὶ, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι
τὸ νευρῶδες ἅπαν ἀξιόλογόν τε τὸ μέγεθος. εἰ δὲ καὶ ἐκ δυοῖν ζώων ἀνεπιτηδείων αἱρεῖσθαι δεήσειεν, ἑτέρου μὲν πα-
ρόντος, ἄμεινον αἱρεῖσθαι τὸ νεογενὲς τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μελανώδους. οὐδὲν γὰρ οὕτω συσκιάζει νεύρων ἀνατομὴν, ὡς ἡ πι-
μελή. πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ἐπὶ τοῦ μυὸς τοῦδε τῇ θέσει τῶν ἰνῶν, ἀφ' ὧν εἴρηκα χωρίων ἐπὶ τὰς γνάθους τε καὶ τὸ γένειον
ἀναφερομένων. αὗται γὰρ ὁδηγοῦσι σε πρὸς τὰς τῶν νεύρων ἀρχὰς ἐκ πολλῶν χωρίων φερομένας. ἀλλὰ τὰ μὲν γε
τοῖς προσθίοις τε καὶ πλαγίοις τῆς κεφαλῆς, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀνίσχει μυῶν. τὰ δ' ἐκ τῆς ὄπισθεν ἥκοντα ἐκ τῆς ἀκάν-
θης ἐκπεφυκέναι σοι δόξει καὶ συνάρχεσθαί τε καὶ συγγεννᾶσθαι τῷ λεπτῷ καὶ πλατεῖ συνδέσμῳ. κάλλιον οὖν ὑπο-
βαλόντα βελόνην λεπτὴν λίνον ἔχουσαν ἑκάστῳ νεύρῳ περιτιθέναι βρόχον ἐγγυτάτω τοῦ γένυος, ἔπειτα τείνοντα
διὰ τοῦ λίνου τὸ νεῦρον, ἀφαιρεῖν τὰς ἶνας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ. καὶ τοῦτο πρᾶξαι καθ' ἕκαστον τῶν νεύρων, ὅπως ἐκτμηθέν-
τος ὅλου τοῦ μυὸς ὑπολειφθείη τὰ νεῦρα φυλαττόμενα σῶα σύμπαντα πρὸς τὸ φανῆναι τὰς πρώτας ἐκφύσεις
αὐτῶν, ὅταν τοὺς ὑποκειμένους μῦς τοὺς παχὺς ἀφαιρῇς. ἀλλ' ἀρκεῖ τοῦτο περὶ τὸν ἕτερον ἐργάσασθαι τῶν μυῶν, ἤτοι τὸν δε-
ξιὸν, ἤτοι τὸν ἀριστερόν. ἐπὶ δὲ θατέρου τὰ καθήκοντα πέρατα τῶν ἰνῶν ἐπί τε τὴν ὠμοπλάτην καὶ τὴν κλεῖν καὶ τὴν
ῥάχιν ἀποτεμὼν ἀποδείρας τε τῶν ὑποκειμένων, τὸν μῦν ἕλκειν πειρῶ πρὸς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς ἕκαστον αὐτοῦ μέ-
ρος ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι συνεπομένας τοῖς συνελκομένοις τὰς γνάθους τοῦ ζώου. χρὴ δ' ἤτοι θερμὸν ἔτι τὸ ζῶον εἶναι
νεωστὶ τεθνεὸς, ἢ θερινὸν τὸ περιέχον, ἢ πάντως γε καταχεῖν ὕδωρ αὐτοῦ θερμόν. ἐὰν γὰρ φθάσῃ ψυχθῆναι τὰ περὶ τὰς
γνάθους μόρια, δυσκίνητα γίνεται πηγνύμενα δίκην βύρσης. ἡ μὲν οὖν ὄπισθεν ἀρχὴ τοῦ μυὸς τοῦδε τῆς ἀκάνθης
ἀφώρισται διὰ παντός. ἐντεῦθεν παραφερομένη τῇ βάσει τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ, κἄπειθ' ὑπὸ τὸ οὖς ὡς ψαύειν τῆς ἐκφύσε-
ως αὐτοῦ διεξερχομένη περὶ τοῦ μασητῆρος μυὸς, ἐπιβαίνει πάντως συμφυομένη περὶ τοῦτο διὰ τοῦ συνδέσμου πρὸς τῆς
ἄνω γένυος ὀστοῦν, ὥστε ἀκριβῶς ὡρίσθαι τὰς δύο ταύτας, ὡς ἂν εἴποι τις, πλευρὰς τοῦ μυός. αἱ λοιπαὶ δὲ τρεῖς οὐχ
ὁμοίως εἰσὶν ἀφωρισμέναι. τὰ μὲν γὰρ πολλὰ ἡ τῆς ὠμοπλάτης ἄκανθα περιορίζει τὸ ταύτῃ μέρος τοῦ μυός. ἔστι δ'
ὅτε βραχύ τι τῶν ἰνῶν ὑπερεκπίπτει. καὶ ταύτης ἐπὶ τὰ κάτω. τὰ δ' αὐτὰ κἀπὶ τῆς κλειδὸς εἰρῆσθαι μοι νόμιζε. θατέρου
μέντοι τῶν εἰρημένων ὅρων οὐκ ἂν εὕροις ἶνα παυομένην, οὕτως δὲ καὶ τὰ πρόσω μέρη τῶν μυῶν ἐπὶ μὲν πιθήκων εἰς
ταὐτὸν ἀλλήλοις ἀφικνεῖται τὰ πολλὰ, καί σοι δόξουσιν εἷς ἄμφω μῦς ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων ἀφεστήκασι
μὲν ἀλλήλων αἱ ὄρθιαι πλευραὶ τῶν εἰρημένων μυῶν. ὅμως μὴν ἐπ' ἐνίων συνάπτονται πρὸς ἀλλήλας ἐγκαρσίαις
ἰσὶν ὀλίγαις, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ λάρυγγος μέρη. καὶ τοσούτῳ γε πλεῖον ἀλλήλων οἱ εἰρημένοι μύες ἀφεστήκασιν ἐπὶ τῶν
ἄλλων ζώων, ὅσωπερ ἂν ᾖ μακροτραχηλότερον. τούτους οὖν ἁπάντων πρώτους ἀφελὼν τοὺς μῦς ἐξουσίαν ἕξεις, ἤτοι
τοὺς ἀπ' ἰνίου δεικνύειν, ἢ τοὺς περὶ τὸ πρόσωπον. ἀλλ' ἐπεὶ πρός τε κινήσεις ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰπὼν ἐν τοῖς περὶ τὸ
στόμα μορίοις εἶναι διαφερούσας ἀλλήλων, ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ πάσας αὐτὰς ἀπελθεῖν. ἀρκτέον δ' ἀπὸ τῶν χειλῶν οἷς
ἔλεγον ἐμπεφυκέναι δι' ἀλλήλων ἰούσας ἐνίας τῶν ἰνῶν ἑκατέρου τῶν ἰσχνῶν καὶ πλατέων μυῶν. πρὶν δ' ἄρξασθαι τοῦ-
δε, διορίσασθαι βέλτιον ὡς ἐπὶ μὲν τῶν πιθήκων ἐναργής ἐστιν ἡ εἰρημένη πλοκὴ τῶν ἰνῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων ὅσα
μὲν ὀλίγῳ μακροτραχηλότερα, τοσούτῳ τῆς ἐν τοῖς πιθήκοις ἐναργὴς ἧττον, ὅσῳ μείζων ὁ τράχηλος. ὅσα δὲ πολ-
λῷ, τούτοις τῆς εἰρημένης ὑπαλλάξεως τῶν ἰνῶν ὀλίγη σώζεται. διότι καὶ ἡ προσθία θέσις αὐτῶν, ἤτ' ὀρθία τελέως ἐπὶ
τῶν τοιούτων ζώων ἀπόλλυται τῶν πλαγίων ἰνῶν ἅμα ταῖς ἐγκαρσίαις, διὰ τὸ μῆκος τοῦ τραχήλου τὸ πᾶν ἔργον ἱκα-
νῶς ἐργαζομένων, ἄνευ τῆς παρὰ τῶν ὀρθίων βοηθείας. καὶ γάρ τοι καὶ ἡ γένυς ἅπασιν αὐτοῖς μακροτέρα τῆς ἐν πιθή-
κοις ἐστίν. ἁπάντων γὰρ τῶν ζώων ἄνθρωπος ἔχει βραχυτάτην τὴν γένυν, ὡς πρὸς τὴν ἀναλογίαν δηλονότι τοῦ παν-
τὸς σώματος. εἶθ' ἑξῆς ἀνθρώπῳ πίθηκος, εἶτα λύγκες καὶ σάτυροι, κἄπειθ' ἑξῆς κυνοκέφαλοι. τούτων δὲ καὶ ὁ τράχη-
λος οὕτω μακρὸς, καὶ κλεῖν ἔχει πάντα καθάπερ ἄνθρωπος. καὶ ἵσταται τὰ μὲν μᾶλλον αὐτῶν, τὰ δ' ἧττον. ἵσταται
δ' οὖν ὀρθὰ, καὶ βαδίζει, τὰ μὲν χεῖρον αὐτῶν, τὰ δὲ βέλτιον. ἀλλ' οὖν βαδίζει γε πάντα δυοῖν ἐπερειδόμενα πο-
σίν. ἄλλο δὲ οὐδὲν ὧν ἴσμεν ζώων πεζῶν ἐπὶ δυοῖν βαδίζει σκελῶν. ἐφεξῆς δὲ τούτων, τὸ τῶν ἄρκτων γένος, εἶτ' οἱ ὕες,
εἶθ' ἑξῆς τὰ καρχαρόδοντα καλούμενα. κἄπειτ' ἄλλα δύο γένη ζώων, τὸ μὲν κερασφόρων καὶ διχηλὸν καὶ μηρυκάζον. τὸ
δὲ ἄκερόν τε καὶ ἄχηλον ὁπλαῖς μονοφυέσιν ἐπερειδόμενον, ὅσα δ' ἄλλα γένη ζώων ἐστὶ πεζῶν καὶ τετραπόδων, ἐκ-
πεπτωκέναι δοκοῦντα τῶν εἰρημένων ἓξ γενῶν, οὐ χαλεπὸν εὑρεῖν ὅτῳ μᾶλλον ὁμοιοῦται αὐτά. τὰ τοίνυν χείλη φύσιν
ἰδίαν ἐξαίρετον ἔχει. πρὸς γάρ τοι τὸ πολυειδὲς αὐτῶν τῆς κινήσεως ἧς ἕνεκεν ἐγένετο, βελτίω σώματος οὐσίαν οὐδ' ἐπι-
νοῆσαι δυνατόν. ἐκτρέψαι τε γὰρ αὐτὴν ἐστὶ καὶ περιστρέψαι καὶ συναγεῖν καὶ περιτεῖναι καὶ σφίγξαι, καὶ χαλάσαι πρὸς
ὃ, τιπερ ἂν ἐσθιόντων, ἢ πινόντων, ἢ διαλεγομένων, ἢ πῶς ἄλλως ἐνεργούντων ἡ χρεία καλεῖ. συνημμένων δ' αὐ-
τῶν τῷ δέρματι καὶ τοῖς προειρημένοις πλατέσι μυσὶν ἀρχὴν τίθεσο πρώτην, ὁπόταν ἀποδέροντί σοι τὸ δέρμα
μηκέθ' ὑπακούῃ. καὶ μέν γε καὶ ἐπὶ τῆς γένυος ὀστῷ τὰ χείλη συμπέφυκεν ἀκριβῶς ἔχοντα τινὰ καὶ τρίτην μίξιν οὐ-
σίας ἐν ἑαυτοῖς συριγγώδους, ὥστε τὴν ὅλην φύσιν αὐτῶν ἔκ τε τῆς τοιαύτης οὐσίας καὶ τοῦ δέρματος, ἔκ τε τῶν
περάτων τοῦ πλατέος μυὸς ἀλλήλοις τῶν τριῶν κραθέντων γεγονέναι. τὰς μὲν οὖν εἰς τὰ πλάγια κινήσεις ἐκ τῶν
πλατέων ἔχει μυῶν περὶ τὰς ἐγκαρσίας ἶνας αὐτῶν. τὴν δ' εἰς τὸ κάτω τε καὶ ἄνω προσείληφεν ἐκ τῆς ὅλης αὐτῶν
οὐσίας, καὶ διὰ ταύτας τὰς κινήσεις, ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτοῖς νεῦρα διατρήσασα λεπτοτάταις ὀπαῖς τὴν γένυν.
ἔστι δὲ τὰ τρήματα κατ' ἄκραν αὐτὴν ἑκατέρωθεν τῆς συμφύσεως. ἐκπίπτει δὲ δι' αὐτῶν τὰ λείψανα τῶν παρα-
πεφυκότων τοῖς φατνίοις νεύρων, ἀφ' ὧν τά τε οὖλα καὶ οἱ ὀδόντες, καὶ οἱ ὑμένες οἱ περὶ ταῦτα τὴν αἴσθησιν
ἔχουσιν. ἀκριβῶς οὖν πρόσεχε τὸν νοῦν ἐν τῷ τὰ χείλη τῆς γένυος ἀποδέρειν, ὅπως μὴ διακόψῃς τὰ νεῦρα. φέ-
ρεται δὲ καὶ ταῦτα περὶ τὴν χειλῶν φύσιν ἐκ τῶν κάτωθεν ἄνω. διὰ μὲν δὴ ταῦτα τὰ νεῦρα κατασπᾶσθαι πέφυ-
κε τὰ χείλη, συνάγεται δὲ ὑπὸ τῶν ἐμπεφυκότων αὐτοῖς περάτων ἑκατέρου τῶν ἰσχνῶν καὶ πλατέων μυῶν, κατὰ
τὰς ἀπὸ τῶν κλειδῶν ἀναφερομένας ἶνας. ὑπὸ γάρ τοι τούτων ὥσπερ τὰ σύσπαστα βαλάντια πρὸς ἑκατέραν τῶν

πλαγίων ἑλκόμενα νεύρων, ὅσον ἀπολύσει τοῦ μήκους, τοσοῦτον εἰς πάχος ἐπιδιδόασιν. ὥσπερ οὖν εἰ δύο δακτύλους περιθεὶς αὐτοῖς ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν ἑκατέρωθεν ἕνα, τούτοις θλίβων συνάγεις εἰς ὀλίγον αὐτά, τοσοῦτον αὖ εἰς ὕψος τε καὶ πάχος ἐπηγέρας, ὅσον τοῦ πλάτους ἀφῄρου σφίγγων ἑκατέρωθεν, οὕτως ἡ τάσις τῶν μυῶν, ἐκ τῆς ἐπὶ τἀναντία καθ' ἕνα χρόνον ὁλκῆς εἰς τὸ μέσον ἐπισπᾶται τὰ πέρατα συμβαλλούσης αὐτοῖς τι καὶ τῆς συριγγώδους οὐσίας οὐκ ὀλίγον. ἡ γὰρ τοιαύτη πᾶσα καὶ κενοῦται ῥᾳδίως, καὶ πληροῦται. συστέλλεται μὲν κενουμένη, εἰς ὄγκον δ' αἴρεται πληρουμένη. λέγεται δ' ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῇ τῶν ἀπόρων κινήσεων πραγματείᾳ. ὥσπερ δὲ τούτοις τὰ νεῦρα παρὰ τῆς κάτω γένυος, οὕτω τοῖς ἄνω χείλεσι παρὰ τοῖς ἄνω χορηγεῖται, διεξερχόμενα καὶ ταῦτα διὰ λεπτῶν τρημάτων ἐπὶ πάντων τῶν ζώων. εἰ δὲ μὴ φανείη ποτὲ τὰ τρήματα τῶν ὁμοειδῶν τι μεῖζον ἀνατεμών, εὑρήσεις αὐτά. καλῶ δ' ὁμοειδῆ νῦν ἵππον ἵππῳ, καὶ πίθηκον πιθήκῳ, καὶ κύνα κυνί. διαφέρει δ' οὐδὲν οὐδ' ἣν ὁμογενῆ ποτε προσαγορεύσῃς αὐτά. κινεῖται δὲ καὶ ταῦτα τοῖς κάτω παραπλησίως, ἀνασπώμενα μὲν ἀπὸ τῶν εἰρημένων νεύρων, ἰδίους δέ τινας μῦς λεπτοὺς τῶν ἄνω χειλῶν κινούντων. εἰς δὲ τὰ πλάγια ταῖς εἰς ταῦτα καθηκούσαις ἶσι τῶν πλατέων μυῶν ἑλκόμενα. συναγόμενα δ' εἰς ἑαυτὰ διὰ τῶν αὐτοῖς ἐμπλεκομένων ἰνῶν. ὄψει γὰρ ἐναργῶς ἐπὶ τῶν μεγάλων ζώων ἐνίας μὲν αὐτῶν εἰς τὰς ἀρχὰς ἰούσας τῶν χειλῶν αὐτόθι τε παυομένας, ἐνίας δὲ ἀντιπλεκομένας ἀλλήλαις, ἐν δὲ τῷ τὰ χείλη γυμνοῦν, καὶ τὰ κάτω τῶν μασητήρων ἐποχούμενα νεῦρα, προϊόντα δ' ἄχρι τῶν πλαγίων μερῶν ἑκατέρου χείλους ἔκλαβε βρόχοις, ὅπως καὶ τούτων αὖθις ἐπισκέψῃ τὰς ἀρχάς, ἀκριβῶς δὲ κατάσκεψαι πότερον ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς, ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ὑπὸ δυοῖν εἰρήκασι μυῶν ἑκάτερον τῶν χειλῶν κινεῖσθαι λοξῶν ἑκατέρωθεν ἐμβαλλόντων αὐτοῖς. ἐκ μὲν τῶν ὑπερκειμένων εἰς τὸ ἄνω χεῖλος. ἐκ δὲ τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸ κάτω, ἢ βέλτιόν ἐστιν ὅλως ἑκάτερον λέγειν μῦν εἶναι δερματώδη, βοηθούμενον ὑπὸ τῶν ἰνωδῶν μυῶν. τοὺς μέντοι κινοῦντας τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια σαφῶς ἀποφαίνεσθαι χρὴ μῦς εἶναι τοιούτους τὴν φύσιν, οἷόνπερ καὶ τὸν πλατὺν μῦν, ὃν ἡμεῖς εὕρομεν. ὑπόκεινται γὰρ κἀνθάδε τῷ δέρματι συμφυεῖς ἶνες, ὑφ' ὧν κινεῖται. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ μέτωπον δέρματος ἡ τοιαύτη φύσις ἐστί. συνάγεται μέντοι τὰ πτερύγια τῇ πρὸς τὸ ἄνω χεῖλος συμφύσει, μηδενὸς ἰδίου πρὸς τοῦτο ὑπουργοῦντα μυός. ἀναβαίνειν οὖν χρὴ κατὰ βραχὺ μέχρι τοῦ μήλου καλουμένου περιαιροῦντα τὸ δέρμα παρὰ τῶν ἐνταῦθα σωμάτων. πράξαντι γάρ σοι τοῦτο καὶ οἱ μασητῆρες μύες ὀφθήσονται σαφῶς ἐπιτεταμένων αὐτοῖς τῶν νεύρων, ἃ πρὸς τὰς γνάθους τελευτᾷ. καὶ ταῦτ' οὖν αὐτὰ τὰ νεῦρα πρὶν ἀνατέμνειν τοὺς μασητῆρας ἀγκίστροις ἀνατείνων ἀπόλυε τῶν ὑποκειμένων ἄχρι τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς ὀπίσω τῶν ὤτων τεταγμένης. ἐνταῦθα τε καταλιπὼν αὐτὰ μέμνησο θεάσασθαι κατὰ τὴν ἀνάτρησιν τῆς κεφαλῆς, ὅθεν ἐκπέφυκε. πρότερον δ' ἐπί τε τοὺς μασητῆρας ἐλθὲ καὶ τοὺς ἔνδον τῆς γένυος ἐν τῷ στόματι καὶ τοὺς κροταφίτας. αὗται γὰρ αἱ τρεῖς συζυγίαι τῶν μυῶν κινοῦσι τὴν γένυν, ἀνασπῶντες μὲν οἱ κροταφῖται σὺν τοῖς ἔνδον, εἰς δὲ τὰ πλάγια περιάγοντες οἱ μασητῆρες. ἑκάστην δὲ αὐτῶν ἀνατέμνειν ὧδε χρή, τῶν μασητήρων μυῶν τέμνε τὰς καταπεφυκυίας ἶνας ἐκ τῆς ἄνω γένυος εἰς τὴν κάτω, μὴ πάσας ἅμα χάριν τοῦ καταμαθεῖν ὅπως ἀλλήλαις ἐπαλλάττωνται. πρώτας οὖν ἀποτέμνων αὐτῶν τὰς ἐπιπολῆς, εἶτ' ἄγκιστρα καταπείρων, ἀνάσπα, καὶ ἀνάδερε, καὶ ἀνάτεμνε μέχρι τῆς ἄνω γένυος, ὅθεν ἐκπεφύκασιν, ἄχρις ἂν ἐπὶ τὰς ὑποκειμένας ἀφίκῃ, διαφέρουσαν ἐχούσας τὴν θέσιν. ἐπαλλάττονται γὰρ ὡς εἴρηται πρὸς ἀλλήλας, καὶ οὐκ ὀρθαὶ φέρονται κάτω, διότι μὴ μόνον ἀνατείνεσθαί τε καὶ προσάγεσθαι τῇ ἄνω γένυϊ τὴν κάτω μασσομένων τῶν ζώων ἐχρῆν, ἀλλὰ καὶ λοξὴν ἀτρέμα, ποτὲ μὲν εἰς τὰ πρόσω, ποτὲ δ' εἰς τοὐπίσω φέρεσθαι. τοιαύτης γὰρ τῆς ἐνεργείας εἰς τὸ μασσᾶσθαι δεόμεθα. δύο τοίνυν εἰσὶ μύες ἑκάτερος τῶν μασητήρων ἀπὸ κεφαλῆς ἰδίας εἰς κοινὴν τελευτὴν ἰόντες. ἡ μὲν οὖν τελευτὴ τῶν μυῶν ἐπὶ τῆς κάτω γένυός ἐστιν, ἐπειδὴ ταύτην ἔδει κινεῖσθαι. τῶν δὲ κεφαλῶν, ἡ μὲν ἑτέρα κατὰ τὸ μῆλον καλούμενον, ἰσχυρὰ καὶ νευρώδης φανεῖταί σοι, συνδέσμῳ ῥωμαλέῳ συναπτομένης τῆς σαρκοειδοῦς οὐσίας. ἡ δ' ἑτέρα καθ' ὅλον τὸ ζύγωμά ἐστιν ἥκιστα νευρώδης. πρόσω μὲν ἀτρέμα λοξὴν ἡ προτέρα τὴν γένυν ἀνασπῶσα, τῆς δ' ἐναντίας ἕνεκα κινήσεως ἡ δευτέρα γεγονυῖα. τοσούτῳ γὰρ ὀπίσω τὴν γένυν ἀπάγειν πέφυκεν, ὅσον εἰς τοὔμπροσθεν ἡ προτέρα. καὶ μέντοι καὶ τείνοντί σοι τῶν κεφαλῶν ἑκατέραν ἐν μέρει σαφῶς ἡ τῆς κάτω γένυος ὀφθήσεται κίνησις, ὅπως δὲ χρὴ τοῦτο πράττειν ἤδη μοι πρόσεχε τὸν νοῦν. ὁ γάρ τοι λόγος ὁ μέλλων ῥηθήσεσθαι κοινὸς ἁπάσης ἐστὶν ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως, ἐν ᾗ τεθνεῶτος τοῦ ζώου κίνησιν ἐπισκοπούμεθα μορίου. χρὴ τοίνυν ἀναφέρειν ἁπάσας τὰς σάρκας ἐκείνων τῶν ὀστῶν ὑπὲρ ὧν ἂν ἡ σκέψις ἑκάστοτε γίγνηται μόνους φυλάττοντας τοὺς κινοῦντας αὐτὰ μῦς. ἀνατέμνοντας δὲ καὶ τούτους ἄχρι τῶν ὀρθίων κεφαλῶν. ἀποτέμνειν μὲν ἐκείνας ἀπὸ τῶν ὀστῶν, ὧν ἐκπεφύκασιν αὐτὸν δὲ μεταχειρισάμενον αὐτὰς ἐφέλκεσθαι τείνοντα καθ' ἣν ἐξ ἀρχῆς εἶχον τὴν θέσιν. ἐν γὰρ τῷ καλῶς τοῦτο πράττειν, ὀφθήσονταί σοι τῶν ὀστῶν αἱ κινήσεις, αἷς ἰσόρροποι μύες ἐμπεφύκασιν. οὕτως οὖν χρὴ καὶ τῆς κάτω γένυος ἀφελεῖν ἅπαντα τὰ πέριξ σώματα, καὶ γυμνὴν ἀκριβῶς ἐργασάμενον ἐπισκέψασθαι τὰς κινήσεις ἑκατέρου τῶν μασητήρων μυῶν, αἳ κινοῦσιν αὐτήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐναργῶς αὐτὰς θεάσῃ, μὴ μόνον τἆλλα σύμπαντα περιελὼν τῆς γένυος, καὶ μάλισθ' ὅσα κάτωθεν ἐκπέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κροταφίτας αὐτούς, οὓς ἔνεστι μέν σοι καὶ μετὰ τοὺς μασητῆρας ἀνατέμνειν. ἔνεστι δὲ καὶ πρὸ τούτων. ἑκατέρως δὲ ἀναγκαῖον ἐκκόψαι τὸ καλούμενον ζύγωμα. τούτου γὰρ ἀρθέντος ἐναργῶς ὁ κροταφίτης ὅλος φαίνεται δι' εὐρέος τοῦ τένοντος ἐμφυόμενος τῷ κορώνῳ τῆς γένυος. ὄψει δὲ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν τριῶν μυῶν ἀρθέντος τοῦ ζυγώματος. λέγω δὲ τριῶν μυῶν τοῦ τε μασητῆρος καὶ τοῦ κροταφίτου. καὶ προσέτι τοῦ κατακεκρυμμένου μὲν ἔνδον ἐν αὐτῷ τῷ στόματι. συνεχοῦς δὲ ἀκριβῶς ὄντος τῷ κροταφίτῃ. συμπέφυκε μὲν οὖν καὶ ὁ μασητὴρ μῦς τῷ κροταφίτῃ δι' ὀλίγων μερῶν, ὁ δέ γε κατακεκρυμμένος ἔνδον ἐν τῷ στόματι διὰ πολλῶν ἱκανῶς, ὥστε κἂν μέρος αὐτὸν εἴπῃ τις εἶναι τοῦ κροταφίτου, μὴ δοκεῖν ἡμαρτηκέναι. περιπεφυκὼς γὰρ ὁ κροταφίτης μῦς ὅλον ἐν κύκλῳ τὸν κορωνὸν τῆς γένυος ἑνοῦται, τῷ δὲ τρίτῳ μυῒ τὴν κεφαλὴν μὲν ἔχοντι κατὰ τὰς πτερυγοειδεῖς ἐκ-

φύσεις

φύσεις τοῦ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ, τὸ κάτω δὲ πέρας ἐπιβάλλοντι τοῖς πλατέσι τῆς κάτω γένυος, ἔνθα δὴ καὶ χώρα τίς ἐστιν
ἀτρέμα κοίλη τῆς ἐπιβάσεως ἕνεκα τοῦ μυὸς γεγενημένη. κατὰ μέντοι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μεγίστη κοιλότης ἐστὶ περὶ
τὰς τοῖς πτερυγίοις ὁμοίας ἐκφύσεις τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς. ἀλλὰ τοῦτον μὲν οὐχ οἷόν τε θεάσασθαι τὸν μῦν, πρὶν ἐκ-
λῦσαι τὴν γένυν, ἤτοι τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν διάρθρωσιν, ἢ σχίσαντα τὸ κάτω πέρας, ἔνθα σύμφυσίς ἐστιν ἑκα-
τέρου τῶν μερῶν αὐτῆς, ὁ κροταφίτης δὲ ἱκανῶς ὁρᾶται, καὶ μόνον ἂν ἐκκόψῃς τὸ ζύγωμα. λέγει μὲν οὖν καὶ ὁ
Ἱπποκράτης ὡς ἡ κάτω γένυς ἐκ δυοῖν ὀστῶν σύγκειται συμπεφυκότων ἀλλήλοις κατὰ τὸ κάτω πέρας. εἴρηται
δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσοι γ' ἀκριβῶς ἐξηγήσαντο τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν. οὐ μὴν ἐναργῶς ἐπὶ τῶν πιθήκων ἁπάν-
των ἐστὶ δεῖξαι τὴν σύμφυσιν. οἱ πλεῖστοι γὰρ αὐτῶν, ἓν ὀστοῦν ἔχειν δοκοῦσι τὸ τῆς κάτω γένυος. ἀλλ' ἐπί γε κυ-
νῶν ἐναργὴς ἱκανῶς ἡ σύμφυσις φαίνεται, καὶ ῥᾷστον χωρίσαι κατὰ ταύτην τὴν γένυν. ἔστι δὲ κἀκείνοις τοῖς ζώοις ἕκα-
στος τῶν εἰρημένων τριῶν μυῶν, οἷς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται. πᾶσι γὰρ ὑπάρχουσι τοῖς προγεγραμμένοις γένεσι
τῶν ζώων οἱ τρεῖς οὗτοι μύες ἕνεκα τῆς αὐτῆς ἐνεργείας γεγονότες. ἁπλοῦς μὲν ἑκάτερος τῶν ἄλλων, ὁ μασητὴρ δὲ
διπλοῦς, ὡς εἶπον. ἐφ' ὧν οὖν εὐπετῶς ἡ κάτω γένυς λύεται, τὴν γυμνασίαν χρὴ πρότερον ποιεῖσθαι. κἄπειθ' οὕτως
ἐπὶ τοὺς πιθήκους μεταβαίνειν. εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπ' αὐτῶν γυμνάζεσθαι βούλοιο, δεῖ ἐκκόπτειν λύσεις τὴν γένυν,
ἔνθα μάλιστ' ἐστὶν ἑαυτῆς ὀξυτάτη. προσέχων γὰρ τὸν νοῦν, τούτῳ τῷ κάτω πέρατι τῆς γένυος, ἄνωθέν τε τῇ συμβολῇ
τῶν προσθίων ὀδόντων οὓς καλοῦσι τομεῖς ἐπιχειρήσεις οὕτω διασχίζειν αὐτήν, ἐκκόπτειν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς μέσης
χώρας τῶν τομέων ὀδόντων. ἐπειδὰν δὲ σχίσας ἀπαγάγῃς ἑκάτερον αὐτῆς τῶν μερῶν ἀπ' ἀλλήλων, ἐπιχείρει τηνι-
καῦτα κατασκέπτεσθαι τὸν τρίτον μῦν εἰς τὸ πλατὺ τῆς κάτω γένυος ἐμφυόμενον ἐκ τῶν ἔνδον αὐτῆς μερῶν. ὄψει
δ' ἐναργῶς αὐτὸν ἀποδείρας τὸν ἐπιφυόμενον χιτῶνα πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ στόμα χωρίοις. ἀκολουθῶν δὲ ἐντεῦ-
θεν ἤδη ταῖς ἰσὶν αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν ἀκριβῶς κατόψει τοῦ μυὸς ἐκπεφυκυῖαν, ὡς λέλεκται, τῶν κοιλοτήτων τῆς
κεφαλῆς, ἃς γεννῶσιν αἱ πτερυγοειδεῖς ἐκφύσεις. ἐπεὶ τοίνυν τοῖς μασητῆρσιν ὡς εἴρηται προπαρασκευασμέ-
νοις, ἐπειδὰν καὶ τοὺς κροταφίτας ὅλους γυμνώσας ἀποτέμνῃς, ὡς μηδαμόθεν προσέρχεσθαι μήδ' ἀνθέλκεσθαι τὴν
γένυν, ἔνεστί σοι θεάσασθαι σαφῶς ὅπως κινοῦσιν αὐτήν. εἰ δ' ἐξ ἀρχῆς εὐθέως πρὶν καὶ τούτοις ἐγχειρῆσαι, τοὺς
κροταφίτας ἐθέλεις ἀνατέμνειν, ἐκκόπτειν μὲν χρὴ πρότερον τὸ ζύγωμα, γυμνώσαντα δὲ οὕτω τὸν μῦν τοῦ δέρ-
ματος ἅμα καὶ τῶν ὑμένων, ἐπισκέπτεσθαι τὰς ἶνας, ὅπως ἐκ πολλῶν ἀρχόμεναι χωρίων, ἐπὶ μίαν ἅπασαι συνθέ-
ουσιν, οἷάνπερ κορυφὴν ἑαυτῶν τὸν εἰρημένον τένοντα. καὶ μετὰ ταῦτα συμπάσας ἀποτέμνειν τὰς κεφαλάς,
εἶτα λαβόμενον αὐτῶν, ἀνατείνειν ἰσχυρῶς. ὀφθήσεται γάρ σοι ἥ τε κάτω γένυς ἀκολουθοῦσα, καὶ κλειόμενον τὸ στό-
μα. διοίγειν οὖν αὐτὸ ταῖς ἑαυτοῦ χερσίν, εἶτ' ἀνασπᾶν αὖθις ἄνω τὸν κροταφίτην μῦν ὑπὲρ τοῦ φανῆναι συνεπο-
μένην τε πάλιν αὐτῷ τὴν γένυν, καὶ κλειόμενον αὖθις τὸ στόμα. θεωρηθέντων δὲ τούτων, ἐκτέμνειν αὐτὸν ὅλον
ἄχρι τοῦ φανῆναι τὸν ἔνδον ἐν τῷ στόματι μῦν συμφυόμενον αὐτῷ κατὰ πολλά. φανήσεταί σοι δὲ πρὶν ἐκτέμ-
νειν καὶ ὁ μασητὴρ αὐτῷ κατ' ὀλίγα συμφυόμενος, ὃν καὶ αὐτὸν ὅλον ἀνατέμνειν ἤδη βέλτιον, ἵν' ἀκριβέστερον ἴδῃς
τὸν ἔνδοθεν. ὀφθήσεται δ' οὗτος ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ λυθῆναι τὴν γένυν. λύσεις οὖν αὐτὴν ἤτοι κατὰ τὴν διάρθρω-
σιν, ἢ κατὰ τὴν σύμφυσιν, ὥστε ἐκτραπείσης ὁρᾶσθαι τὸν ἔνδον μῦν. εἰ δὲ καὶ κατ' ἄμφω λύσεις, ἅμα σαφεστέραν ἐπι-
δείξεις τὴν θέαν. εὔδηλον δ' ὅτι, κἀπὶ τούτου τοῦ μυός, ἡ μὲν ἀρχὴ κατὰ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ἡ τελευτὴ δὲ κατὰ
τὸ τῆς κάτω γένυος ἐστί. ταύτῃ μὲν γὰρ ἐμπέφυκε κατὰ τὸ πλατύτατον τῶν ἔνδον, ὃ δὴ καὶ κοῖλον ἀτρέμας ἐστί.
τῆς κεφαλῆς δὲ ἐμπέφυκε κατὰ τὰς παρὰ τοῖς πτερυγοειδέσιν ὀστοῖς κοιλότητας. ἐκκόψας οὖν ὅλον ἤδη καὶ τοῦτον
τὸν μῦν ἅμα τῷ τῆς κάτω γένυος ἡμίσει μέρει, σκοπεῖσθαι δυνήσῃ σαφῶς ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ στόμα μόρια. πρῶτα
μὲν τὰ περὶ τοῖς φατνίοις οὖλα, μετὰ δὲ ταῦτα τά γε φάτνια καὶ τοὺς ὀδόντας αὐτούς. ἀλλ' ἐπεὶ τοὺς μῦς προὔκει-
το θεάσασθαι προτέρους, ἐπ' ἐκείνους ἴωμεν, ἀρξάμενοι πάλιν ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ὀφθαλμόν. τοὺς μὲν οὖν κατὰ τὰ βλέ-
φαρα κἀν τῷ περὶ χρείας μορίων εἰς τοὺς περὶ τῶν ἀπόρων κινήσεων ἀνεβαλόμην λογισμούς. τοὺς δ' ἔνδον ἐν
ταῖς χώραις τῶν ὀφθαλμῶν ἀνατέμνειν, ἤτοι γε ἐν κύκλῳ πρότερον ἐκκόψας τὰ περικείμενα αὐτοῖς, ἢ ὅλους ἐκ-
τέμνων τοὺς ὀφθαλμούς, οὐ μὴν οὐδ' ἀνατέμνειν ἀναγκαῖόν ἐστι πιθήκειον ὀφθαλμόν, ἀφθονίαν παμπόλλην ἔχοντα
τῆς τοιαύτης ἀνατομῆς ἐπὶ τῶν μειζόνων ζώων. ἀναβεβλήσθω τοιγαροῦν καὶ περὶ τοῦδε κατ' ἐκεῖνα διελθεῖν ἡμᾶς τῆς
ἐνεστώσης πραγματείας, ἐν οἷς μέλλομεν ἀνατέμνειν τῷ λόγῳ τὰ τοιαῦτα μόρια τῶν ζώων, ἃ καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων ζώων
αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ διασκέψασθαι δυνατόν ἐστιν, ἐξαιροῦντας ὅλου τοῦ σώματος ἐγκέφαλον, ὀφθαλμόν, γλῶτταν, λά-
ρυγγα, πνεύμονα, καρδίαν, ἧπαρ, σπλῆνα, νεφρούς, μήτραν, κύστιν, ὄρχεις, ἔντερα, κοιλίαν. ἐν τούτῳ δ' ὅπερ ἐξ ἀρ-
χῆς προὐθέμεθα διέλθωμεν. ὅσοι μεγάλοι τῶν μυῶν εἰσὶ συνάπτοντες μόρια μορίοις, οὐκ αὐτοὶ περιεχόμενοι καθ' ἕν τι
μόριον. τὴν γὰρ τοιούτων μυῶν τὴν φύσιν, οὐδὲ γνῶναι δυνατὸν ἄνευ τοῦ παντὸς ζώου. καταλιπόντες οὖν τοὺς ὀφθαλ-
μούς, ἀποδέρωμεν ἤδη τῷ λόγῳ, τὸ περὶ τὸ μέτωπον μυῶδες δέρμα. λέλεκται δὲ καὶ πρόσθεν ὡς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον
ὑποτέτακται τῷ δέρματι πλατὺς μῦς συμφυὴς αὐτῷ, κατὰ βραχὺ δὲ ἀπολεπτυνόμενον ὄψει τοῦτον, ἣν ἄχρι τῆς κε-
φαλῆς ἀποτέμνῃς. ἀποδείραντι δέ σοι τὸ σύμπαν δέρμα τῆς κεφαλῆς, ὀφθήσονταί τινες ὑπογραφαὶ μυῶν ἀμφὶ
τὸ οὖς, ἃς ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων οὐχ ὑπογραφὰς μόνον, ἀλλὰ καὶ τελείους θεάσει μῦς. ἐπεὶ τοίνυν ἀφῄρηται ταῦτα πρά-
ξαντι τὸ περὶ τῇ κεφαλῇ δέρμα ἅπαν, ἀφῄρητο δ' ἤδη καὶ τὸ περὶ τὸν τράχηλον σύμπαν, ἡνίκ' ἐγύμνους τοὺς ἰσχνοὺς
καὶ πλατεῖς μῦς. καιρὸς ἂν εἴη πρότερος μὲν ἀνατέμνειν ὅσοι τῇ κεφαλῇ συνάπτονται μύες, ἐφεξῆς δ' αὐτῶν τοὺς κατὰ τὸν
τράχηλον. ἐπεὶ δ' ἀμφισβητεῖται περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν μυῶν τῶνδε διὰ τὸ τὴν πρὸς ἕκαστον ὀστοῦν αὐτῶν σύμφυσιν ὡς
ἂν ἐπέλθῃ καλέσω. ποτὲ μὲν συμφύεσθαι λέγων αὐτοὺς τῷ δεῖνι, ποτὲ δὲ ἐκφύεσθαι τοῦδε, ποτὲ δ' εἰς τόδε καταφύε-
σθαι, ποτὲ δ' ἐμφύεσθαι τῷδε. πάντων οὖν πρῶτος ἐπιπολῆς φαίνεται μῦς πλατὺς ὀλίγου δεῖν τρίγωνος. οἷάπερ οἱ
γεωμέτραι καλοῦσι τὰ τραπέζια σχήματα. νοήσεις δ' ὃ λέγω σαφέστερον, εἰ τρίγωνον ὀρθογώνιον διατέμνοις εὐθείᾳ
γραμμῇ παραλλήλῳ τῇ βάσει, τῶν δ' ἐπιζευγνυσῶν αὐτούς, τὴν μὲν ἑτέραν ὀρθὴν πρὸς ἀμφοτέρας, τὴν δ' ἑτέραν λοξήν.

ἡ μὲν οὖν ὀρθὴ πρὸς ἀμφοτέρας γραμμὴ τῆς ἐπὶ τὸν τράχηλον ἀκάνθης ἐκπέφυκεν. ἡ δὲ βάσις ὅλου τοῦ σχήματος, ἡ ῥάχις τῆς ὠμοπλάτης ὅλη ἐστί. παράλληλος δ' αὐτῇ μικρὰ γραμμὴ τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς, τὸ τῷ πρώτῳ σφονδύλῳ πλησίον. ἡ δὲ ἐπιζευγνῦσα ταύτην τε καὶ τὸ τῆς βάσεως πέρας, ἡ τετάρτη πλευρὸς τοῦ μυός, ἡ λοξὴ πρὸς τὴν καλουμένην ἀκρωμίαν ἐξήκει βραχύ τι συνεπιφυομένη καὶ τῷ ταύτῃ πέρατι τῆς κλειδός. ἀνατέμνειν οὖν ἐγχειρῶν τὸν μῦν τοῦτον, ἀπὸ τῆς ὑψηλοτάτης ἄρχου γραμμῆς, ἥ τις ἐκπέφυκε μὲν ἐκ μέσου τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς, ἐγκαρσία δ' ὡς ἐπὶ τὴν ῥίζαν ἀνατείνεται τοῦ κατ' αὐτὴν ὠτός. δῆλον δ' ὡς ἔστιν εἷς ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἀκάνθης ὁ μῦς οὗτος. οὐ μὴν ἐξικνεῖται πρὸς τὸ οὖς οὐδέτερος αὐτῶν, ἀλλ' ἀπολείπονται τοσοῦτον ἑκάτερος ὅσον ἐπ' ἰνίον προσέχονται. τέμνε οὖν σὺ ἐπὶ τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἐγκαρσίαν τομὴν ἀπολύσαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, εἶτα καταπείρας ἄγκιστρον ἀπότεμνε τῶν ὑποκειμένων, περιχωρῶν εἰς τὸ κάτω κατὰ τοὺς εἰρημένους ὅρους, οἵπερ εἰσίν, ἥ τ' ἄκανθα τῶν ἐν τραχήλῳ σφονδύλων, καὶ ἡ λοξὴ πλευρὰ τοῦ τραπεζίου τοῦ σχήματος ἐκτεινομένη μέχρι τῆς κλειδὸς οὐ πόρρω τῆς ἀκρωμίας, καὶ δὴ πέπρακταί σοι ταῦτα. καὶ πέφυκεν ὁ μῦς οὗτος ἐμπεφυκὼς τῇ ῥάχει τῆς ὠμοπλάτης. ὅπερ οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀνεβαλόμην ζητῆσαί τε καὶ διορίσασθαι περὶ τῶν συναπτόντων μυῶν μόρια κινούμενα, τοῦτ' ἔοικεν ἥκειν ἤδη. κινεῖται μὲν γὰρ καὶ ἡ ὠμοπλάτη μεγάλας κινήσεις, κινεῖται δ' οὐδὲν ἧττον αὐτῆς, καὶ ἡ κεφαλή. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ περιελὼν τὰς σάρκας αὐτῶν ἔτι προσφάτων ὑπὲρ τοῦ ῥᾳδίως ἕπεσθαι, τείνειν ἐν μέρει πειρασθείης, διὰ τοῦ μυὸς ἀκολουθοῦσιν ὁμοίως ἑκάτερα. διὸ καὶ βέλτιον ἐστὶν ἕνεκα τῆς ὠμοπλάτης τὸν μῦν τοῦτον ὑπὸ τῆς φύσεως οὐχ ἕνεκα τῆς κεφαλῆς ἡγεῖσθαι γεγονέναι. πρῶτον μὲν οὖν ἐκ τοῦ διατμηθέντος αὐτοῦ κατὰ τὸν τράχηλον ἐγκαρσίου, κατασπᾶσθαι τὴν ὠμοπλάτην εἰς τὸ κάτω, καὶ μηκέτ' αὖθις εἰς τὸ ἄνω κινηθῆναι δύνασθαι. πράττειν δ' οὕτως ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου προσήκει. δεύτερον δ' ὅτι τῇ μὲν κεφαλῇ τῆς εἰς τὰ πλάγια κινήσεως εἰσὶ καὶ ἄλλοι μύες ἐξηγούμενοι. τὴν δὲ ὠμοπλάτην ὅλην ἐπὶ τὴν κεφαλὴν οὗτος ἀνέλκει μόνος, ὥστε εἴπερ ἀποστερήσομεν αὐτὴν καὶ τούτου, παντάπασιν ἀπορήσει τῆς τοιαύτης κινήσεως, καὶ μὴν ἔχει γ' αὐτὴν ἐναργῶς. ἔστιν ἄρα τις ὁ ταύτην ἐργαζόμενος μῦς. εἰ δὲ ἐστὶ μὲν τις ἄλλος, ἄλλος δ' οὐδείς ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης οὗτος ἐστί. τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τοῖς μακροτραχήλοις ζώοις οὐδ' ἀναβαίνει πρὸς τὴν κεφαλὴν ὁ μῦς οὗτος, ἀλλὰ τρίγωνος ἀκριβῶς ἐστὶ τῆς ἐπιζευγνυούσης τὰς περὶ τὴν ὀρθὴν γωνίαν εὐθείας, ἀρχομένης μὲν ἀπὸ τῶν κάτω τῶν μερῶν τοῦ τραχήλου, τελευτώσης δὲ πρὶν ἐπὶ τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦν ἐξικνεῖσθαι. μάτην γὰρ ἂν ἐπέπρακτο τοῦτο τῇ φύσει, καίτοι γ' οὐδὲν ποιούσῃ μάτην, ἀνάγειν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μῦν, αὐτάρκως ἀνατείνεσθαι τῆς ὠμοπλάτης δυναμένης, εἰ κατωτέρω τελευτήσειε. διά τε τὸ κινεῖσθαι πλησίον τῆς ῥάχεως αὐτὴν ἐπὶ τούτων τῶν ζώων, ἀξιόλογόν τε τὸ μῆκος εἶναι τῷ τραχήλῳ. τέταρτον μαρτυρίαν τοῦ τὴν ὠμοπλάτην ὑπ' αὐτοῦ κινεῖσθαι, τὸ καθήκειν νεῦρον εἰς αὐτὸν ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ εἴ τις ἐκεῖνο τέμοι τὴν εἰρημένην τῆς ὠμοπλάτης παραλύεσθαι κίνησιν, οὐ τὴν τῆς κεφαλῆς, καίτοι τό γε Λύκου βιβλίον ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης ἔφασκε κατασπᾶσθαι τὴν κεφαλὴν ὑπ' αὐτοῦ, μήτε τὸ νεῦρον ἐγνωκότος τοῦ γράψαντος αὐτό, μήτ' ἄλλο τῶν εἰρημένων μηδέν. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρόκειταί μοι διελέγχειν, οὔτε Λύκον οὔτ' ἄλλον τῶν πρεσβυτέρων οὐδένα, πλὴν εἰ πάρεργον. οἶδα γὰρ ὅτι παντὶ τῷ φιλοπονοῦντι καὶ τἀληθὲς εὑρεῖν ἐπιθυμοῦντι παμπόλλων ἁμαρτημάτων φανεῖται μεστὰ τὰ τῶν ἄλλων βιβλία. καὶ γὰρ καὶ τῶν κινούντων τὴν γένυν μυῶν, ὁ Λύκος παρέλιπε μίαν συζυγίαν τὴν ἔνδον ἐν τῷ στόματι, καθάπερ καὶ τοὺς πλατεῖς μῦς τοὺς κατὰ τὸν τράχηλον ἅμα τοῖς εἰρημένοις ἠγνόησε. πολὺ δὲ πλείω τῶν ἑξῆς εἰρησομένων ἀγνοεῖ. τὰ μὲν οὖν αὐτὸς μόνος, τὰ δ' ἅμα τοῖς ἄλλοις, ἃ παρακαλῶ κρίνειν τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖσδε τοῖς γράμμασιν, αὐτόπτας γιγνομένους τῶν ἀνατομῶν. ἐγὼ γὰρ διὰ τοῦτο τὴν πραγματείαν ἔγραψα ταύτην, ὥστ' αὐτὸς διδάσκειν δύνασθαι τοὺς φιλοπόνους, ἐὰν ἀπορῶσι τῶν δειξόντων. ὡς οἵ γε παρακαλέσαντες ἑταῖροι με γράφειν αὐτὴν ὑπομνήσεως ἕνεκα, καὶ χωρὶς ταύτης ἀναμιμνήσκειν ἑαυτοὺς δυνήσονται τῶν ὑπ' ἐμοῦ διδαχθέντων αὐτοῖς, εἴ γε μὴ πρὸς τὸ ῥᾳθυμεῖν ἐκτρέποιντο. παραλείψω τοίνυν ἐξελέγχειν τοὺς πρεσβυτέρους ὑπὲρ τοῦ θᾶττόν μοι περαίνεσθαι τὸν λόγον αὐτὰ τἀληθῆ μόνα διηγουμένῳ. δευτέρα συζυγία μυῶν ἐστί, τὸ μὲν μῆκος ἴσων τοῖς προειρημένοις. ἀρχομένων γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς ἐμφύονται τῇ μετεώρᾳ γωνίᾳ τῆς ἐπὶ τὴν ὠμοπλάτην βάσεως, εὖρος δ' οὐκ ἴσων αὐτοῖς, ἀλλὰ παμπόλλῳ δέ τινι λειπομένων. στενοὶ γάρ οἱ μύες οἵδε, καὶ ἄρρωστοι παντάπασιν ἐκείνοις παραβάλλειν, οὕς γε καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς οὕτως μεγάλους ἐστὶν ἰδεῖν, ὡς ὅλον εἰς ὄγκον ἐξηρκέναι τὸν τράχηλον, καὶ μάλιστα τοῖς γυμναστικοῖς. ἀλλὰ τῆς γε νῦν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένων μυῶν τῶν λεπτῶν ἀρκτέον τῆς ἀνατομῆς, ὥσπερ καὶ τῶν πρώτων ἀπὸ τῆς μέσης χώρας τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς. ὑποκείμενοι γὰρ τοῖς προειρημένοις, τὴν μὲν ἔκφυσιν ἔχουσι κατὰ ἐγκαρσίαν ὥσπερ ἐκεῖνοι. παρατεταμένοι δὲ καὶ αὐτοὶ τῇ ἐπὶ ῥάχιν ἀκάνθῃ, δι' ὅλου τοῦ τραχήλου τῶν ὑποκειμένων ἀποδέρονται ῥᾳδίως, ὥσπερ οἱ πρόσθεν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν δι' ὅλου, τοῦ δὲ ἔπαγον ἄχρι τῆς ὠμοπλάτης. οὕτω δ' ἐγγὺς αὐτῆς γινόμενοι, συμφύονται τοῖς προκειμένοις ἑκατέρωθεν μυσίν, εἶθ' ὅταν ἅψονται τῆς ὠμοπλάτης στρογγύλον τένοντα γεννῶσι τοῖς ἔνδον μέρεσι τῆς βάσεως παραφερόμενον, ἄχρι μέσης αὐτῆς ἀνασπῶσι καὶ οὕτω τὴν βάσιν τῆς ὠμοπλάτης ὡς πρὸς ἰνίον. οἱ δέ γε πρότεροι μύες οὐ μόνον τὴν βάσιν, ἀλλ' ὅλην ταύτην ἀνέλκουσιν. ἀρθέντων δὲ καὶ τούτων. εἰ μὲν ἀμελῶς σκοποίης καθάπερ ὁ Λύκος ἐπιτεταμένους δόξεις ὄπισθεν ὅλῳ τῷ τραχήλῳ τοὺς ῥαχίτας ὀνομαζομένους ὁρᾶν μῦς. εἰ δ' ἀκριβῶς προσέχοις τὸν νοῦν, ἄλλας εὑρήσεις πολλὰς ἐνθάδε μυῶν συζυγίας, οὐκ ἐπὶ πιθήκοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ζώοις, διαφερούσας τῶν ῥαχιτῶν μυῶν ἐναργεστάτην διαφοράν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐξ ἑκάστου τῶν ὑποκειμένων σφονδύλων διὰ συνδέσμων νευρωδῶν ἐκφυόμενοι, τοῖς ἐφεξῆς ἐμπεφύκασιν, οὐκ ἐπὶ μακρὸν ἐκτείνοντες τὰς ἶνας. αἱ δὲ εἰρημέναι συζυγίαι σαρκώδεσι λαβαῖς εἰς τοὐπίσω τὴν κεφαλὴν ἀνακλῶσιν, ἐπιβεβλημέναι καθ' ὅλον τοῦ τραχήλου μῆκος, οὐ μικρὸν ἐπὶ τῶν πλείστων ζώων ἔχοντος. ἀλλὰ καὶ τὰ νεῦρα κάτωθεν ἀναφέρεται κατὰ ταύτας ὡς εἰς τὴν κεφαλὴν τελευτῶντα, οὐ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν ἔχοντα. ἡ μὲν οὖν πρώτη συζυγία πλατέων ἐστὶ μυῶν κατὰ γραμμὴν ἐγκαρσίαν ὁμοίως τοῖς πρώτοις ῥηθεῖσι τὴν ἔκφυσιν ἔχουσα, τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς. δῆλον δ'

ὡς καὶ

ὡς καὶ κατάφυσιν ἐν ταῖς τοιαύταις διηγήσεσι οὐ διοίσει λέγειν. εἰσὶ δὲ τρίγωνοι τὸ σχῆμα, μίαν μὲν τῶν πλευ-
ρῶν τὴν εἰρημένην ἔχοντες γραμμήν. ἑτέραν δὲ τὴν ὅλην ἄκανθαν τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σφονδύλων, καὶ τρίτην
ἄλλην τὰς εἰρημένας ἐπιζευγνύουσαν, ὥστε ἐὰν λοξὰς τὰς ἶνας αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ πρὸς τὴν ἄκανθαν ἐγ-
κεκλιμένας. ἔμπαλιν δὲ ταύταις αἱ τῶν ὑποβεβλημένων αὐταῖς μυῶν ἐπὶ τὰ πρόσω φέρονται λοξαὶ πρὸς τὰς
ἐγκαρσίας ἀποφύσεις τῶν σφονδύλων. ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ τῷ πάσας ῥέπειν ἐνταῦθα μῦν συνιστᾶσιν ἑκατέρωθεν
ἕνα, τὸν μὲν ἕτερον ἐκ τῶνδε τῶν μερῶν τῆς ἀκάνθης, τὸν δ' ἕτερον, ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ὅσον δ' ἐπὶ τῷ περιγραφὰς
τινὰς ἔχειν, ὡς τὰ πολλὰ μὲν τρεῖς, ἔστι δ' ὅτε δύο ταύτῃ πάλιν, οὐχ εἷς ἑκατέρωθεν μῦς, ἀλλ' ἤτοι τρεῖς, ἢ δύο φα-
νοῦνται σοι. ἀλλ' ὁπότε γε τρεῖς ἐναργῶς φαίνονται συζυγίαι μυῶν, μίαν μὲν ἐξ αὐτῶν θεάσῃ παρατεταμένην τῇ
τῶν σφονδύλων ἀκάνθῃ, δευτέραν δὲ ταῖς ἐγκαρσίαις αὐτῶν ἀποφύσεσι, μέσην δὲ, ἀμφοῖν τὴν τρίτην. περὶ
δὲ τῆς ἐνεργείας τῶν εἰρημένων μυῶν, ἔστι μὲν δήπου καὶ ἐκ τῆς τῶν ἰνῶν φύσεως μόνης τεκμήρασθαι, δυνατὸν δ' ὡς
προείρηται γυμνώσαντα τῶν περικειμένων ἁπάντων τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, εἰς τοὐπίσω διὰ τῶν μυῶν ἐπισπάσα-
σθαι. φαίνεται γὰρ ἀνατεινομένη τε καὶ πρὸς τοὐπίσω πολλάκις ἀνακλωμένη πρὸς ἁπάντων αὐτῶν. ἀλλ' ὑπὸ μὲν
τῶν νῦν εἰρημένων ἑκάστου μετὰ τῆς ἐπὶ τὸ λοξὸν ἐγκλίσεως, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπικειμένων αὐτοῖς ἑκατέρων, τὴν ἀπὸ τῆς
λοξῆς ταύτης ἐγκλίσεως ἐπὶ τὴν ἰσόῤῥοπον ὀρθότητα πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον λαμβάνουσα. τῆς δ' ὅλης συ-
ζυγίας ἅμα ταθείσης, ἤτοι τῶν ἐπικειμένων, ἢ τῶν ὑποκειμένων ἰσόῤῥοπον ὄψει τὴν κεφαλήν. ἐπὶ μὲν ταῖς μετρίαις
τάσεσιν, εἰς ὀρθὴν κατάστασιν ἀγομένην, ἐπὶ δὲ ταῖς σφοδροτέραις, εἰς τοὐπίσω τινὰ λαμβάνουσαν ἀνάκλασιν
ἐπὶ τὴν ῥάχιν τοῦ ζώου. πρόδηλον δ' ὅτι περιῃρημένων ἁπασῶν τῶν σαρκῶν ἅμα τῷ δέρματι τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ
προσώπου παντὸς, ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ τοιαύτῃ θέᾳ τῶν κινήσεων. ἀρξάμενος μὲν οὖν τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς τῶν τριῶν συ-
ζυγιῶν τῶνδε τῶν μυῶν ἀπὸ τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς, εἰς ὃ καταπεφύκασιν. εὐανατμητότεροι γὰρ ἐντεῦθεν
εἰσί. προήξεις δ' ἄχρι τοῦ κάτω πέρατος, ὅπερ εἰ κεφαλήν τις ἢ ἀρχὴν ὀνομάζοι τῶν μυῶν οὐκ ἂν ἁμάρτοι. ἀφαιρε-
θέντων δὲ αὐτῶν περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον, ὁρῶνται τρεῖς ἄλλαι συζυγίαι μυῶν μικρῶν. εἰσὶ δ' οὐ τρεῖς κατὰ
τἀληθὲς, ἀλλὰ τέσσαρες, ἀλλ' ὄπισθεν αὐτῶν τῶν κατὰ τὰ πλάγια τοῦ σφονδύλου τοῦ πρώτου μικρῶν ἐγκεκρυμμέ-
νων τῇ διαρθρώσει, διὸ καὶ λανθάνουσι. περὶ μὲν οὖν ἐκείνων ἐροῦμεν ὅταν τοὺς ὑποβεβλημένους τῷ στομάχῳ μῦς ἀνα-
τέμνωμεν. ἡ τετάρτη δὲ τῶν ὄπισθεν μυῶν τῶν μικρῶν συζυγία, διὰ τάσδε τὰς αἰτίας παρώφθη τοῖς ἀνατομικοῖς.
ὁ πρῶτος σφόνδυλος ὅτι τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν ἔχει τὴν γεννῶσαν τὴν ἄκανθαν. ἁπάντων τε τῶν σφονδύλων
ἐστὶ λεπτότατος, ὥσπερ οὖν καὶ περιβέβληκε τὸν δεύτερον ὡς ὁμιλεῖν ἐγγύς. διά τε οὖν ταῦτα, καὶ ὅτι κατὰ τὸ συνά-
πτοντα τὸν πρῶτον σπόνδυλον τῇ κεφαλῇ μυὸς ἐλαχίστου τὸ μέγεθος ὄντος, ἔξωθεν ἐπιβέβληται μῦς ἕτερος συνάπτων
τὸν δεύτερον σπόνδυλον, τῇ κεφαλῇ κατακρύπτεσθαι συμβαίνει τὸν μικρὸν μῦν. ὁ γὰρ ἐπικείμενος αὐτῷ ὄπισθεν
μῦς ἄρχεται μὲν ἐκ τῆς ἀκάνθης τοῦ κάτω σπονδύλου. τελευτᾷ δὲ εἰς τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς, παρ' αὐτὴν
μάλιστα τὴν μεσότητα. καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ ψαύουσιν ἀλλήλων οἱ δύο μύες οἱ τῆς πρώτης τῶν εἰρημένων τεττάρων συ-
ζυγιῶν ὄρθιοι, κατὰ τῆς διαρθρώσεως ὅλης ἐπιβεβλημένοι. καὶ πρὶν ἀρθῆναι τούτους, ἀδύνατόν ἐστιν ὀφθῆναι τοὺς μι-
κροὺς μῦς. ὁμοίως μὲν ὀρθίους ὄντας, ὁμοίως δὲ ἐκπεφυκότας τῆς κεφαλῆς, ὁμοίως δ' ἀλλήλων ψαύοντας, ὥσπερ ἔψαυον
οἱ κατ' αὐτῶν ἐπικείμενοι. καὶ μὲν δὴ καὶ καταφύονται τοῖς ὀπίσω μέρεσι τοῦ πρώτου σπονδύλου, καθάπερ οἱ πρὸ
αὐτῶν τοῦ δευτέρου, καὶ τὴν δ' αἰτίαν τοῦ μὴ ἔχειν ὄπισθεν ἀπόφυσιν τὸν πρῶτον σπόνδυλον, οὐκ ἄλλην τινὰ
νομιστέον. ἢ ὅτι συναφθῆναι τὴν κεφαλὴν ἔδει τῷ δευτέρῳ σπονδύλῳ χάριν τῆς ἀνανεύσεως. οὐ τοίνυν ἐχρῆν
ὑποβεβλῆσθαι τοιαύτην ἄκανθαν ἐν τοῖς ἐνταῦθα μυσὶν, οἵα τοῖς ἄλλοις ἐστὶ σπονδύλοις. ἐπιτιτρώσκοιντο γὰρ ἂν ὑπ'
αὐτῆς οἷον ὑπὸ σκόλοπος, ἢ πάντως γ' ἐθλῶντο. χρὴ τοίνυν ἀνατέμνοντα τὰς εἰρημένας δύο συζυγίας τῶν μυῶν
ἐγχειρεῖν αὐτοῖς διττῶς, ἐνίοτε μὲν ἀποτέμνοντα τοῦ δευτέρου σπονδύλου τοὺς μῦς, εἶτ' ἀνατείνοντα καὶ συνεπό-
μενον τῇ σμίλῃ προέρχεσθαι μέχρι τῆς κεφαλῆς, ὅπερ καὶ ῥᾷον ἐστίν. ἐνίοτε δ' ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρξάμενον ἐπὶ τὸν σπόν-
δυλον ἰέναι, ἐάν γε μηδὲ μιᾶς ψαύσῃς ἰνὸς τῶν ὑποβεβλημένων μυῶν τῶν μικρῶν, ἰδίαν ἔχοντες σοι φανοῦνται
περιγραφήν. εἰ δ' ἅψαιο κατά τι καὶ τέμοις αὐτὰς, συμπεφυκέναι σοι δόξουσι τοῖς ἐπιβεβλημένοις. ἡ μέντοι κα-
τάφυσις ἡ εἰς τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἐναργῶς ὀφθήσεται κατὰ πάσας τὰς ἐγχειρήσεις αὐτῶν. αὗται μὲν οὖν αἱ δύο
συζυγίαι τῶν μυῶν ἀνανεύουσιν εἰς τοὐπίσω μόνην τὴν κεφαλήν. ἑτέρα δὲ τρίτη συνάπτει τοῖς πλαγίοις μέ-
ρεσι τοῦ πρώτου σπονδύλου, καὶ παράκεινταί γε τοῖς προειρημένοις οἱ μύες οὗτοι λοξοὶ, συνεχῆ μὲν αὐτοῖς ἔχοντες τὴν
ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔκφυσιν. ἀποχωροῦντες δ' εἰς τὰ πλάγια, καὶ τοίνυν κατὰ τοῦτ' αὐτὸ μᾶλλον ἡ μικροτέρα συζυγία
μεθ' ὅλου τοῦ πρώτου σπονδύλου παραλέλειπται τοῖς ἀνατομικοῖς. διότι φαντασίαν ἑνὸς σπονδύλου προβάλλου-
σιν οἱ πρῶτοι δύο, κατ' εὐθύ πως κειμένης τῆς ἀκάνθης τοῦ δευτέρου ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι τοῦ πρώτου.
ὥσπερ γὰρ τὰ μέσα μέρη τοῦ πρώτου κατακέκρυπται διὰ τὸ μήτ' ἄκανθαν ἔχειν αὐτὸν, εἶναί τε ταύτῃ λεπτὸν, ἐπιβε-
βλῆσθαί τε κατ' αὐτοῦ τέτταρας μῦς, οὕτω τὰ πλάγια πάντα τοῦ δευτέρου σπονδύλου τελέως ἠφάνισται περιβεβλη-
κότος αὐτῷ κατὰ ταῦτα τοῦ πρώτου μεγάλαις ἀποφύσεσιν. ἡ τοίνυν ἡ τρίτη συζυγία τῶν μυῶν λοξῆς κινήσεως ἡγεῖ-
ται τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν εὐθύτητα, πάντων τῶν μυῶν φύσιν ἐχόντων εἰς ἑαυτούς τε συνάγεσθαι καὶ συνεπι-
σπᾶσθαι τὰ συνημμένα μόρια τοῖς πέρασιν αὐτῶν. εἴρηται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐν τοῖς περὶ
μυῶν κινήσεως, οἷς ἠμεληκέναι συμβουλεύω μὴ κατὰ τὸ πάρεργον, ὅστις ἐντεῦθεν ὀνήσεσθαί τι μέλλοι. λοιπὴ δ'
ἄλλη τετάρτη συζυγία μυῶν ἐστὶ λοξὴ ἀντιστρόφως τῇ τρίτῃ. συνάπτουσιν οὗτοι τὸν πρῶτον σπόνδυλον τῷ δευ-
τέρῳ. τὰ πέρατα δ' αὐτῶν εἴς τε τὰς πλαγίας ἀποφύσεις ἥκει τοῦ πρώτου, καὶ τὴν ἄκανθαν τοῦ δευτέρου. δό-
ξουσι δέ σοι ποιεῖν αἱ τρεῖς αὗται συζυγίαι τρίγωνον ἰσόπλευρον, ἥτε πρώτη πασῶν εἰρημένη, καὶ ἡ τρίτη, καὶ ἡ τε-
τάρτη. περὶ γάρ τοι τῆς δευτέρας ὅτι μηδ' ὅλως φαίνεται πρὶν ἀφαιρεθῆναι τὴν πρώτην, εἴρηται πρόσθεν. ἀλλ'
αἵ γε λοιπαὶ τρεῖς συζυγίαι φαίνονται σαφῶς ἀλλήλων ψαύουσαι καθ' ἣν εἶπον ἰδέαν. ἐθαύμαζον οὖν ὅπως ὁ Λύκος

οὗτος οὖν νῦν εἰς τὸ μέσον ἥκει τὰ βιβλία μετὰ τὸν θάνατον ἐν τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ, μίαν οἶδε μόνην ἐξ αὐτῶν συζυ-
γίαν τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ συνάπτουσαν τὴν κεφαλήν. ὅτι μὲν γὰρ ἅπαντες παρεῖδον τὸν πρῶτον σπόνδυλον, αὐτὰ
τὰ νῦν εἰρημένα σαφῶς ἐνδείξεται, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅταν ἀνατέμνωμεν τὰ νεῦρα, δειχθήσεται. θαυμαστὸν δ' ὅπως
ἰδόντες ἀκριβῶς τὴν πρώτην τῶν μυῶν συζυγίαν, οὐ καὶ τρίτην τε καὶ τετάρτην ἐθεάσαντο. φαίνονται γὰρ
ἐναργῶς ὁμοίως πᾶσαι τῷ τὰς τρεῖς συζυγίας ἀνατέμνοντι τῶν κοινῶν τραχήλῳ τε καὶ κεφαλῇ μυῶν. ἀλλά μοι
δοκοῦσιν ὥσπερ οὖν καὶ γράφουσι τῶν ῥαχιτῶν μυῶν μόρια νομίσαντες εἶναι τοὺς κατὰ τοῦ τραχήλου παντὸς ἐπι-
βεβλημένους, οὐδ' ὅλως ἅψασθαι τῆς ἀνατομῆς αὐτῶν. ἡγησάμενοι δὲ καὶ τοῦ τῆς κεφαλῆς ἄρθρου πάντως εἶναί τινας
ἰδίους μῦς, ἀπιστεῦσαι τῷ λογισμῷ χωρὶς τῆς ἀνατομῆς, εἶτ' ἐν τοῖς ὑπομνήμασι γράφειν ὡς ἑωρακότες. οὐ γὰρ οἷόν
τε τοὺς κοινοὺς τοῦ δευτέρου σπονδύλου καὶ τῆς κεφαλῆς μῦς θεασάμενον ἀγνοῆσαι ἄλλους. οὐ μόνον δὲ τῆς τούτων
θέας ὀλιγώρως ἐσχήκασιν, ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς κεφαλῆς κινήσεων, ἃς ποιεῖται πρὸς τοὺς πρώτους δύο σπονδύλους. ὁποῖοι
μὲν οὖν τινές εἰσιν οἱ δὲ καὶ καθ' ὅντινα τρόπον ἀλλήλοις τε καὶ τῇ κεφαλῇ διήρθρωνται, λέλεκταί μοι πρόσθεν ἐν τῷ
τῶν ὀστῶν ὑπομνήματι. καὶ ὅστις ἐπὶ τήνδε τὴν πραγματείαν ἥκει πρὶν ἐν ἐκείνῳ γυμνάσασθαι, σαθροῖς οὗτος ἱστῶν
θεμελίοις βάρη μεγάλα. νυνὶ δὲ ὡς ἐπισταμένοις ἐκεῖνα περὶ τῶν ἐπὶ τὸν πρῶτόν τε καὶ δεύτερον σπόνδυλον ἐρῶ
κινήσεων. ἡ πρώτη καὶ δευτέρα συζυγία τῶν εἰρημένων τεττάρων μυῶν, ἀνατείνει μόνην τὴν κεφαλὴν εἰς τοὐπί-
σω, χωρὶς τοῦ τραχήλου συμβαίνει τοιγαροῦν οὕτως ἐνεργούντων σφίγγεσθαι μὲν ἐν ταῖς κοιλότησι τοῦ πρώτου
σπονδύλου τὰ κορωνὰ τῆς κεφαλῆς, ἐρείδεσθαι δὲ αὐτοῖς τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦν ἐπὶ τοῦ πρώτου σπονδύλου ψαῦον δ'
οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦ δευτέρου. καὶ τῆς τρίτης ἀνανεύσεως αὐτὴ τούτων αὐτῶν ὑπάρχει τῶν ὅρων ἐπινευόντων δ' αὖ-
θις, ἀποχωρεῖν μὲν εἰς τὰ πρόσω τῆς κεφαλῆς, ἐρείδεσθαι δὲ ἐπὶ τῆς προσθίας ἀποφύσεως τοῦ πρώτου σπονδύλου. χα-
λαρὰ δὲ ἐνέχειν τὰ κορωνὰ ταῖς κοιλότησιν ἀφιστάμενα τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ μερῶν, κἂν ὑπερβῇ τὸν πρῶτον σπόν-
δυλον ἡ κεφαλὴ πρόσω, μηδεμιᾶς ὑπὸ τῆς φύσεως βοηθείας εἰς τοῦτο παρασκευασθείσης. οὐ γὰρ μόνον οἱ κατασπῶν-
τες αὐτὴν μῦες ἐν τῷ κάμπτειν, ἱκανοὶ τοιοῦτον ἐπιφέρειν κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ τὸ βάρος αὐτῆς μετὰ τὴν πρώτην
ἐπίνευσιν ἑτοίμως εἰς τὸ κάτω ῥέπον. ἔστι μὲν οὖν τις ὡς μὴ ῥᾳδίως ὑπερβαίνειν εἰς τὸ πρόσω βοήθεια τῇ κεφαλῇ
ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφύσεως τοῦ πρώτου σπονδύλου. στενοῖ γὰρ αὐτὴν ἐνταῦθα, καὶ βαστάζει καθότι περ ἂν ὑπερ-
βαίνει πρῶτον. ἀλλ' αὐτὴν μὲν μικράν, μεγίστην δὲ ἐκ τῆς πρὸς τὸν δεύτερον συμφύσεως ἀσφάλειαν ἡ φύσις αὐτῇ
κατεσκεύασεν. ἀναφύσασα γὰρ αὐτοῦ τι κωνοειδὲς μόριον ὄρθιον τοῖς πρόσω τὰ κάτω μέρεσιν ἐστήριξεν ἐπὶ τοῦ πρώ-
του σπονδύλου βραχεῖαν τινὰ περιγλύψασα κοιλότητα, καθ' ὃ μάλιστά ἐστιν ἡ ἐπὶ τὸ πρόσω μέρος ἀπόφυσις τοῦ
πρώτου σπονδύλου. τῷ γὰρ ὄπισθεν αὐτῆς ἐπιβέβηκε μέρει τὸ πέρας τῆς ἀνάντους ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου σπον-
δύλου, καὶ σύνδεσμος ἰσχυρὸς ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ πεφυκὼς ἐμφύεται τῇ κεφαλῇ. καί τις ἕτερος ἐγκάρσιος ἐξ αὐ-
τοῦ τοῦ πρώτου σπονδύλου, γεννώμενος ἀκριβῶς σφίγγει τὸ κωνοειδὲς πέρας τοῦ δευτέρου σπονδύλου. ταῦτ' οὖν
εἰ βουληθείης θεάσασθαι, ῥᾷστον ἔσται σοι τῶν προειρημένων μυῶν τῶν μικρῶν ἀφῃρημένων. ἐκκόψας τε γὰρ τοῦ πρώτου
σπονδύλου τὸ ὄπισθεν ἅπαν, ἐναργῶς θεάσῃ τοὺς εἰρημένους δύο συνδέσμους, ὑπηρετοῦντας εἰς ὅπερ εἴρηκα τῇ
κεφαλῇ. κατέχει μὲν γὰρ αὐτὴν ὁ ἕτερος τῶν συνδέσμων, ὁ τῆς κορυφῆς ἐκπεφυκὼς τοῦ ἐπὶ τὸν δεύτερον σπόνδυ-
λον ὀδόντος, ἢ πυρῆνος, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ. αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ὀδόντα κατέχει καὶ στενοῖ φυλάττων
αὐτὸν ἀπαρέγκλιτον ὁ λοιπὸς σύνδεσμος. αἱ δ' εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφαὶ τῆς κεφαλῆς, γίγνονται μὲν ὑπὸ τῶν λο-
ξῶν μυῶν, ἐγκλίνουσιν δὲ αὐτὴν ἐπὶ θάτερον τῶν κορωνῶν ἐφ' ὅπερ ἂν ὁ τείνων ἡγῆται μῦς. ἐπὶ τοῦτο μὲν οὖν ἐνστηρί-
ζεται τῇ κοιλότητι βιαίως ἐρείδουσα τὸ κορωνὸν εἰς ταύτην, ἐνέχει δὲ θατέρῳ κορωνῷ μετεώρῳ ἐπὶ τῆς ἀντικειμέ-
νης κοιλότητος ὀχουμένη, συνεπιστρέφει δ' ἐν ταύτῃ τῇ κινήσει πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἔγκλισιν ἡ κεφαλὴ διὰ τοῦ συν-
δέσμου τὸν δεύτερον σπόνδυλον, ὥστε εὐλόγως καὶ τοῦτον ἡ φύσις ἄλλῃ συζυγίᾳ μυῶν λοξῶν συνῆψε τῷ πρώ-
τῳ τὰς ἐπιστροφὰς αὐτοῦ κατευθύνειν τε καὶ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν ἐπανάγειν πεφυκυίᾳ. περὶ μὲν δὴ τῶν
κατ' ἰνίον καὶ τράχηλον μυῶν τῆς κεφαλῆς αὐτάρκως εἴρηται, περὶ δὲ τῶν συναπτόντων αὐτὴν τῷ στέρνῳ καὶ τῇ κλειδὶ
λεκτέον ἐφεξῆς. ἀρθέντων γὰρ τῶν εἰρημένων ἁπάντων ἕτοιμον ἤδη τούτοις τε καὶ τῇ ῥάχει συνάπτουσι τὰς ὠμο-
πλάτας ἐγχειρεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ πολλοὺς τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς πεφυκότων μυῶν ἀνέτεμον τῷ λόγῳ, βέλτιον ἂν εἴη καὶ
τοὺς περιστρέφοντας αὐτὴν ἐπὶ τὰ πρόσω προσθεῖναι. καθήκοντες γὰρ ἐπὶ τὸ στέρνον οὗτοι, καὶ τὰ πρῶτα τῆς κλειδὸς
ἐκ διττῶν ἀρχῶν, τῆς μὲν ὀπίσω τοῦ ὠτός, τῆς δ' ἐπ' αὐτῶν κειμένης. ὅτι μὲν ἤτοι τὸ στέρνον καὶ τὴν κλεῖν σὺν αὐτῷ
τῷ θώρακι περιστρέφουσί τε ἅμα, καὶ ἄνω πρὸς τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς, ἢ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὰ πρόσω περιάγου-
σι, δῆλον οἶμαι παντί. δῆλον δ' οὐδὲν ἧττον ἐστί, καὶ ὅτι τὸν θώρακα τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀδύνατον αὐτοῖς κινεῖν,
ὥστε ἀναγκαῖόν ἐστι περιστρέφεσθαι τὴν κεφαλὴν ὑπ' αὐτῶν πρόσω. κοινὸν γὰρ καὶ τοῦτο χρὴ περὶ πάντων ἐπίστασθαι
μυῶν, ὅσοι μὲν εὐθεῖαν ἔχουσι θέσιν ἁπλῆς ἐξηγοῦνται κινήσεως. ὅσοι δ' οὐκ εὐθεῖαν, συνθέτου. τοῖς μὲν οὖν προει-
ρημένοις ἅπασι μυσὶν ὅσοι τῆς κεφαλῆς ἐκπεφύκασιν, ἥ τε θέσις εὐθεῖα, καὶ ἡ κίνησις ἁπλῆ. οἱ μὲν γὰρ εἰς τὰς ὠμο-
πλάτας καθήκοντες, ἐκείνας ἀνέλκουσιν. οἱ δ' εἰς τὸν τράχηλον, ἔνιοι μὲν αὐτῶν ἀπαρέγκλιτον ἀνανεύουσιν,
ἔνιοι δὲ ἐπὶ βραχὺ λοξὸν ἐργάζονται. τῷ δὲ ἐκ τῶν ὀπίσω τοῦ ὠτὸς ἐκφυομένῳ, καθήκοντι δὲ εἰς τὸ πρὸς τῷ στέρνῳ
πέρας τῆς κλειδός, ἡ θέσις οὐκ εὐθεῖαν γραμμὴν ἔχει, ἥ τε κίνησις ἀνάλογον τῇ θέσει. ἐπὶ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
ὁ μετ' αὐτόν, ὅσος εἰς τὸ στέρνον ἐμφύεται. εὑρήσεις δὲ αὐτῶν τὰς ἐκφύσεις ἐν οἷς εἶπον χωρίοις, τοῦ μὲν ἑτέρου συν-
εχῆ τῷ πρώτῳ τῶν κοινῶν τραχήλου τε καὶ κεφαλῆς ἐπὶ γραμμὴν ἐγκαρσίαν ὑπὸ τὸ οὖς ἀφικνουμένην, τοῦ δ' ἑτέ-
ρου ἐπὶ τὴν ῥίζαν τοῦ ὠτός. αὕτη μὲν οὖν στενή τ' ἐστὶ καὶ σκληρὰ καὶ μετρίως στρογγύλη. ἡ δ' ἑτέρα σαρκώδης ὁμοίως
ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις, ἃς διῆλθον ἐν τῷ λόγῳ τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς ἐκπεφυκυίας. αἱ μὲν οὖν ἐκφύσεις,
διτταὶ τῶν εἰρημένων μυῶν εἰσι. καταφύονται δ' εἰς τὰ προειρημένα μόρια πέρασι διττοῖς. ὁ γὰρ ὑπὸ τῇ ῥίζῃ τοῦ
ὠτὸς ἐν τῷ προϊέναι διφυὴς γενόμενος, ἑνὶ μὲν τῶν περάτων εἰς τὸ στέρνον, ἑτέρῳ δ' εἰς τὸ διαρθρούμενον αὐτῷ

τῆς κλειδὸς

τῆς κλειδὸς ἐμφύεται. τοῦτο μὲν οὖν τὸ πέρας τοῦ μυὸς σαρκῶδές ἐστιν. τὸ δ' εἰς τὸ στέρνον ἐμβαλὸν ἀμφοτέρων τε φαίνεται καὶ σκληρότερον, ὡς συνδέσμου μετέχον οὐσίας. ὁ δ' ἕτερος μῦς ὁ σαρκώδης τὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔχων ἔκφυσιν, ὁμοίαν ἐκείνῃ ποιεῖται καὶ τὴν εἰς τὴν κλεῖν ἔμφυσιν ἐζευγμένην καὶ συνεχῆ τῇ προειρημένῃ σαρκώδει. οὐ μὴν εἰς ὅλην γ' οὕτως ἐμφύεται τὴν κλεῖν, ὡς ἔδοξέ τισιν. ἀλλ' ἐγγὺς ἀφικνούμενος τοῦ μέσου παύεται. τοῦτον μὲν οὖν διαπαντὸς ἴδωμεν, οὐ μὴν διαπαντός γε τὰς τρεῖς ἐκφύσεις ἰδίαν ἐστάσην ἔχουσαν περιγραφήν. ἀλλ' ἅπαξ ποτὲ ὤφθη διφυὴς αὐτῶν ἡ τελευτή, τάχα δ' ἄμεινον οὐ τελευτάς, ἀλλ' ἀρχάς γε καὶ κεφαλὰς ὀνομάζειν αὐτῶν τὰ πρὸς τῇ κλειδὶ πέρατα. τὰς δ' εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκφύσεις, τελευτάς, εἴπερ ὄντως ἐκείνην κινοῦσιν. ἀλλὰ διὰ τὴν τάξιν τῆς ἐγχειρήσεως ἐκφύσεις μὲν αὐτῶν ὠνόμασα ὁμοίως τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοῖς τὰς ἄνω πρὸς τῇ κεφαλῇ, καταφύσεις δέ, τὰς κάτω πρὸς τῇ κλειδί. ἀποτμηθέντων δὲ τούτων τῶν μυῶν, ἤδη σοι τῆς ὠμοπλάτης γίνεται μεταβαίνειν. δύο μὲν κατὰ ῥάχιν, οὓς μόνους τὴν ὠμοπλάτην ἀπάγειν εἰς τοὐπίσω φαμέν, ὡς ὁ Λύκος τῶν ἄλλων αὐτῆς ὀλιγωρήσας κινήσεων. ἕτερον δὲ τρίτον ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκφυσιν ἔχοντα, τελευτῶντα δὲ εἰς τὸ πρὸς ἀκρωμίῳ πέρας τῆς ὠμοπλάτης, καὶ τέταρτον ἰσχνὸν καὶ μακρόν, ὅστις αὐτὴν συνάπτει τῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λάρυγγος ὀστῷ, τῷ καλουμένῳ ὑοειδεῖ. πειρᾶσθαι δ' ἐγχειρῶν ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων κατὰ τάδε μετὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου κατασκευασάμενος ἀκριβῶς τὴν ἄκανθαν τῆς ῥάχεως, ὑπερβὰς μὲν τὴν τοῦ δευτέρου σπονδύλου, παραγενόμενος δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ τρίτου, διάσκεψαι τινὰ ἐκ τῶν πλαγίων αὐτῆς μερῶν ἔκφυσιν μυός. εἰ γὰρ ταύτην φωράσεις, ἀκολουθεῖν σοι ῥᾷστον αὐτῇ τῶν ἐφεξῆς ἁπάντων ἐκπεφυκυῖᾳ σπονδύλων. ἐπειδὰν δὲ τοὺς πέντε τοῦ τραχήλου διανύσῃς, ὡς εἴρηταί σοι, σκοπούμενος, ἀπαντήσει σοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θώρακος μῦς ὑπὸ τῷ δέρματι τὴν θέσιν ἔχων. οὗτος τοῦ παρατεταμένου τοῖς πέντε τοῦ τραχήλου σπονδύλοις, κατακρύπτει τὸ λοιπὸν μέρος ἐξ ἄλλων ἑπτὰ τοῦ θώρακος ἐκπεφυκός, ὥστε σοι τὸν ἐπιπολῆς μῦν, ὅσπερ καὶ ταπεινοτέραν ἔχει τὴν θέσιν, ἀφαιρετέον ἐστὶ πρότερον, εἰ βούλοιο θεάσασθαι τὸν ἐκ τοῦ τραχήλου κατερχόμενον. ἀποτέμνειν οὖν πρότερον μὲν τοῦ ταπεινοῦ τὰς ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ θώρακος σπονδύλων ἐκφύσεις, ἐντεῦθέν τε μέχρι τῆς εἰς τὴν ὠμοπλάτην ἐμφύσεως ἀποδέρειν αὐτόν, ἐφεξῆς δὲ τούτῳ καὶ περὶ τὸν ἕτερον ὁμοίως ἐγχειρεῖν. ὅταν δ' ὀφθῶσιν, ὁ μὲν ἐπιπολῆς καὶ ταπεινὸς εἰς τὴν ῥίζαν τῆς κατὰ τὴν ὠμοπλάτην ἀκάνθης ἐκπεφυκώς. ὁ δ' ἕτερος εἰς ὅλην τὴν βάσιν ἕλκειν ἑκάτερον ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀρχὴν κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν φύσιν ὑπὲρ τοῦ γνωσθῆναι τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. ὀφθήσεται γὰρ ὑπὸ μὲν ἀμφοτέρων ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἡ ὠμοπλάτη τεινομένη. κατὰ βραχὺ δ' ἐγκλίνων αὐτήν, ὁ μὲν ὑψηλότερος, ἐπὶ τὸν τράχηλον, ὁ δ' ἕτερος, ἐπὶ τὰ κάτω τῆς ῥάχεως. ἀμφοτέρων δ' ἅμα ταθέντων, ὅλην ὀπίσω τὴν ὠμοπλάτην ἀπαρεγκλίτως ὄψει φερομένην ἐπὶ τοὺς πρώτους ἑπτὰ τοῦ θώρακος σπονδύλους, οἷς παρατέταται. μετὰ τούτους τοὺς μῦς ἐπὶ τὸν ἀπὸ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκφυσιν ἔχοντα μετέρχεσθαι προσήκει. δυοῖν δ' οὐσῶν τοῦδε τοῦ σπονδύλου πλαγίων ἀποφύσεων, ἐξ ἑκατέρας πεφύκασι πολλοὶ μύες. ἀλλὰ τούτων μὲν ἤδη δύο μικροὺς ἀνετέμνομεν, ἕνα μὲν εἰς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν ἀνήκοντα, δεύτερον δὲ ἕτερον ἐπὶ τὸν δεύτερον σπόνδυλον ἰόντα, λοξὴν ἀμφοτέρους τὴν θέσιν ἀντιστρόφως ἀλλήλοις ἔχοντας. ἐφεξῆς δὲ τούτοις κατὰ τὸ πέρας τῆς ἀποφύσεως δύο εἰσὶν ἄλλοι μεγάλοι μύες, ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐπὶ τὴν ὠμοπλάτην ἀνατεινόμενος διὰ τοῦ τραχήλου μετέωρος, οὐ πάνυ στηριζόμενος, οὐδ' ὀχούμενος ἐφ' ἑτέρῳ, μᾶλλον δ' αὐτὸν τὸν πρῶτον ἁπάντων εἰρημένων μέγαν καὶ πλατὺν μῦν, ὃν εἰς ὅλην τὴν ῥάχιν ἐμφύεσθαι τῆς ὠμοπλάτης ἔλεγον, ὑπὲρ θατέρου μυὸς ἐκ τῆς πλαγίας ἀποφύσεως τοῦ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκφυσιν ἔχοντος, κατὰ τὸ πέμπτον εἰρήσεται γράμμα. τὸν γάρ τι προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ μῦν ἀποτεμὼν τοῦ πρώτου σπονδύλου, μέχρι τῆς ὠμοπλάτης ἀνάτεμνε. κἄπειθ' ὅταν εὕρῃς ἐμφυόμενον τῷ πέρατι τῆς ῥάχεως αὐτῆς τὸ πρὸς τῷ ἀκρωμίῳ τεῖνον ἐπὶ τὴν ἀρχήν, κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι προσαγόμενόν τε καὶ ἀναγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, τοῖς πλαγίοις μέρεσι τοῦ τραχήλου τὸ τῆς ὠμοπλάτης ὑψηλόν, σαρκοειδὴς ὁ μῦς οὗτος ὅλος ἐστί. καὶ μᾶλλον πως στρογγύλος, ἐμφύεταί τε τῷ τρίτῳ μέρει τῆς κατὰ τὴν ὠμοπλάτην ἀκάνθης, ὅσον ὑψηλόν ἐστι τὸ πρὸς ἀκρωμίῳ. ἐσφαλμένοι δ' εἰσὶ περὶ αὐτόν, ὡς καὶ περὶ πολλοὺς ἄλλους οἱ τὰς τῶν μυῶν ἀνατομὰς γράψαντες, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ Λύκος οὗ νῦν ἐκομίσθη τινὰ τῶν ἀνατομικῶν βιβλίων, ὃν οὐκ ἐθεασάμην μὲν ἐγὼ ζῶντα, καίτοι πᾶσι τοῖς Κοΐντου μαθηταῖς συγγενόμενος, καὶ μήθ' ὁδοῦ μῆκος ὀκνήσας, μήτε πλοῦν, ἀλλ' οὐκ ἦν ὄνομα Λύκου παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡνίκ' ἔζη. νυνὶ δ' ἀποθανόντος αὐτοῦ βιβλίων τινὰ περιφέρεται σπουδαζόμενα. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων οἷς οὐκ ἐνέτυχον, οὐδὲν ἔχω φάναι, τὰς δ' ἀνατομάς, ἃς γοῦν ἄχρι νῦν ἀνέγνων ἁμαρτήματα ἐχούσας, εὗρον πολλά. ἀλλ' ὅπερ ἔφην οὐ πρόκειταί μοι τοὺς πρεσβυτέρους ἐξελέγχειν, ὅτι μὴ πάρεργον, αὐτὰς δὲ μόνας ἐν ὑπομνήμασι γράψαι τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις, ὑπὲρ ὧν καὶ Μαρῖνος ἐν ἐποίησε μέγα βιβλίον, ἀσαφὲς μὲν τὴν ἑρμηνείαν, ἐλλιπὲς δὲ τὴν θεωρίαν. ἐπὶ τὸ προκείμενον οὖν ἴωμεν ἐάσαντες τῶν πρεσβυτέρων τὰ σφάλματα. μῦς ἰσχνὸς καὶ μακρὸς ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν λάρυγγα χωρίων ἐκτείνεται πρὸς τὴν ὠμοπλάτην ἐπισπώμενος αὐτὴν εἰς τὰ πρόσω τοῦ τραχήλου. καταπέφυκε μὲν οὖν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τῆς ὠμοπλάτης, ἃ κατὰ τὴν ὑψηλοτέραν αὐτῆς ὄντα πλευράν, ἐγγὺς ἥκει τῇ τῆς ἀγκυροειδοῦς ἀποφύσεως ῥίζῃ. τὴν δ' ἄνωθεν ἔκφυσιν αὐτοῦ βραχύ τι τοῦ λάρυγγος ὑψηλοτέραν ὑπάρχουσαν, ὅταν ἐκείνην ἀνατέμνω τῷ λόγῳ, τότε διηγήσομαι. ἀποτέμνων οὖν καὶ τοῦτον τὸν μῦν ἴσθι, σοι λοιπὸν ἔτι καταλειπόμενον ἕνα τῶν κινούντων τὴν ὠμοπλάτην, ὃς οὐδέπω δύναται θεωρεῖσθαι. καταλιπόντες οὖν αὐτὸν ἔν γε τῷ παρόντι, τοῦτο μόνον εἴπωμεν, ὡς τῶν κινούντων τὴν ὠμοπλάτην μυῶν ἐν κύκλῳ περιβεβλημένων αὐτῇ τοὺς μέν τινας ἰδίους ἔχει, τοὺς δὲ κοινοὺς ἄλλοις μέρεσιν. ἴδιοι μὲν οὖν εἰσὶ τῆς ὠμοπλάτης οἱ προειρημένοι μύες ἕξ. δύο μὲν οὖν οἱ κατὰ ῥάχιν, ἄλλοι δὲ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀνατεταμένοι δύο. καὶ πέμπτος γ' ἐπ' αὐτοῖς ὁ ἐκ τοῦ πρώτου σπονδύλου πεφυκώς, ἐφ' οἷς ἕκτος ὁ συνημμένος τῷ ὑοειδεῖ. κοινὸς δ' ἄλλος εἷς ἐστι τῇ κατὰ τὸν ὦμον διαρθρώσει κατασπῶν κάτω τὴν ὠμοπλάτην, ὑπὲρ οὗ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν διαλέξομαι. νυνὶ δ' ἐπειδήπερ ὅπως χρὴ γυμνοῦν τὰ μόρια τοῦ ζώου πρόκειται διελθεῖν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς προδεδηλωμένοις ἐπανέλθωμεν.

ἡ γὰρ ἀκολουθία τῶν γυμνουμένων μορίων ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ὁρίζει τῆς διδασκαλίας τὴν τάξιν. ἐπεὶ γοῦν τοῖς προειρημένοις μυσὶν ἀφαιρεθεῖσιν, ἤδη φαίνοιτ᾽ ἂν ὁ διοίγων τὴν κάτω γένυν. ἀρχόμενος μὲν ἐκ τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς, ἀναφερόμενος δ᾽ ἐπ᾽ ἄκρων τῶν γενύων, ὥστ᾽ ἥκειν εἰς ταυτὸν ἑκάτερον τῶν μυῶν, τόν τε ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ ζώου ὁρμώμενον, καὶ τὸν ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ἴδιον ἐξαίρετον ἔχουσιν οἱ μύες οὗτοι τὸ κατὰ μέσην τὴν ὅλην ὁδὸν ἣν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ποιοῦνται μέχρι τῆς ἐσχάτης τελευτῆς, ἀπόλλυσθαι μὲν αὐτῶν τὸ σαρκῶδες, ἄναιμον δὲ καὶ νευρῶδες καὶ περιφερὲς πῶς γίνεσθαι τὴν ἰδέαν ἑκατέρου, καθάπερ τένοντος ἢ συνδέσμου τινὸς ἐλαχίστας ἶνας ἐπιβεβλημένας σαρκοειδεῖς. εἰ δ᾽ ἀποτεμὼν αὐτῶν τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἀνατεμών τε τὸ σύμπαν σῶμα μέχρι τοῦ γενείου, σωζομένης τῆς εἰς τὴν κάτω γένυν ἐμφύσεως ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἕλκοις ἀρχὴν, ἀκολουθήσει μὲν αὐτοῖς ἡ γένυς, ἀνοιχθήσεται δὲ τὸ στόμα. χρὴ δὲ δηλονότι τὰ τοιαῦτα πάντα ποιεῖν, ἀφῃρημένου μὲν τοῦ δέρματος ἅπαντος. ἔτι δὲ προσφάτων ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ διὰ τοῦτο μαλακῶν ὑπαρχόντων, οὐ μόνον τῶν περὶ τὰς διαρθρώσεις συνδέσμων, ἀλλὰ καὶ τῶν μυῶν. ἡ δέ γε ἀκριβεστάτη τῶν ἐνεργειῶν ἑκάστου μυὸς ἐξέτασις γίγνεται, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων περιῃρημένων, καταλειπομένων δὲ μόνον τῶν ἀντιτεταγμένων ἀλλήλοις ὧν ἂν ἑκάστοτε τύχῃς ἐξετάζων τὰς κινήσεις. αἱ γάρ τοι σάρκες αἱ τῶν ζώων ἡ μεγίστη μοῖρα τῆς τῶν μυῶν οὐσίας εἰσί. διαπειρομένων γοῦν εἰς αὐτὰς συνδέσμων τε καὶ νεύρων ὁ μῦς γεννᾶται. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν ταῖς περὶ τῆς μυῶν κινήσεσι καὶ ταῦτα ἀναγνῶναι χρὴ τοῖς μέλλουσιν ἀκολουθεῖν τῇδε τῇ πραγματείᾳ. φανείσης οὖν τῆς εἰρημένης ἐνεργείας τε καὶ χρείας τῶν μυῶν, ἤδη καιρὸς ἡμῖν εἰπεῖν ὡς οὐ χρὴ ζητεῖν ἄλλην ἔτι μυῶν συζυγίαν ἀνοίγουσαν τὸ στόμα μόνῃ ταύτῃ τῇ νῦν εἰρημένῃ τῆς φύσεως ἀρκεσθείσης τῇ καὶ μόνῃ ἀντιταξάσῃ ταῖς κλειούσαις τὸ στόμα τρισίν. ἡ δ᾽ αἰτία καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἴρηται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

Ἐφεξῆς δ᾽ ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις τὰς ὠμοπλάτας χωρίσαι τοῦ θώρακος ὑπὲρ τοῦ φανῆναι τοὺς τὴν ἀναπνοὴν ἐργαζομένους ἅπαντας μῦς. ἐξετασθήσεται δ᾽ ὧδε τῆς ἑτέρας αὐτῶν ὁ λόγος ἐχουσῶν ἅπαντα ἀλλήλαις τὰ αὐτά. τὸ τοίνυν δέρμα τὸ περὶ τοῖς στήθεσιν ἀποδείραντα τῶν ὑποκειμένων ἐπισκέπτεσθαι χρὴ πρῶτον αὐτόθι μῦν ἐπιπολῆς τῶν ἄλλων, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς παρὰ τῶν τιτθῶν χώρας, λοξὸν δ᾽ ἀνατεινόμενον ὡδὶ τὴν κατ᾽ ὦμον διάρθρωσιν. οὗτος ὁ μῦς κατὰ δάρσιν ἀπολύεται τῶν ὑποκειμένων. ὀνομάζουσι δ᾽ οὕτως, ὅταν οἷον ἀράχνια ἅττα λεπτὰ πάνυ πολλὰ συνάπτῃ πρὸς ἄλληλα τὰ δερόμενα σώματα. διὸ κἂν ἐπὶ ζῶντος τοῦ ζώου διαλύσῃς αὐτά, τὴν ἐπιφάνειαν ἑκατέρων ἀποσώζει τὴν ἰδίαν ὁμαλήν τε καὶ λείαν, οὐδαμόθεν διασπωμένην ἢ ἑλκομένην, ὡς ἔν γε τοῖς συμπεφυκόσι, καὶ μάλιστα μυσὶν ἡ διαίρεσις ἑκατέρῳ τῶν χωριζομένων ἕλκος ἐργάζεται, καὶ μέντοι καὶ δεῖται πρὸς τὸ χωρισθῆναι σμίλης μὲν πάντως. ταῦτα τὰ δ᾽ ὑπὸ τῶν ἀραχνοειδῶν διαφύσεων συνεχόμενα, καὶ τοῖς δακτύλοις αὐτάρκως ἀποχωρίζεσθαι. σοὶ μέντοι βέλτιον ἀνατέμνοντι χρῆσθαι σμίλῃ, καὶ πρὸς ταῦτα χάριν τοῦ θεάσασθαι τὸ πραττόμενον. ἐν γὰρ τῷ τοῖς δακτύλοις δέρεσθαι κατακρύπτεται τῶν χωριζομένων σωμάτων ἡ ἀκριβὴς ὄψις. ἄμεινον οὖν ἀνατείνοντα τῶν ὑποκειμένων τὸ χωριζόμενον ἀποδέρειν αὐτὸ διὰ τῆς σμίλης. ἐπιτηδειότεραι δὲ πρὸς τοῦτο αὐτῶν αἱ μυρσίναι, ὡς τοίνυν οὕτω χρὴ καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν μῦν, τὸν ἀπὸ τῶν νόθων πλευρῶν ἀναφερόμενον ἀποχωρίζειν τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, ἀγκίστρῳ μὲν πρότερον ἀνατείνοντα τὸ πέρας αὐτοῦ τῶν ἰνῶν, ἀποδέροντα δὲ ἀτρέμα τὴν πρώτην. ἀκριβέστερον γὰρ ἐσφίγκταί τε καὶ περιείληπται, καὶ συνῆπται τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν ἡ ἀρχὴ τοῦ μυὸς, ἤπερ τὰ ἄλλα σύμπαντα ταῦτα. ἀπολυθείσης δὲ ταύτης, θαρρῶν ἤδη τὸν μὲν μῦν αὐτὸν ἀνατείνειν, ἀπὸ δὲ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων χωρίζειν τε τῇ σμίλῃ, καὶ τοῦτο πράττειν ἄχρις ἂν ὡδὶ τὴν κατὰ τὸν ὦμον ἀφίξῃ διάρθρωσιν. ἔνθα καταθεώμενος εἴτ᾽ οὖν αἰωρούμενον, εἴτ᾽ ἐπικείμενον τοῖς ταύτης σώμασι τὸν ἀνατετμημένον μῦν, ἐφ᾽ ἕτερον ἀφικνοῦ μῦν πολλῷ τούτου μείζονα. πρὸς μὲν τὴν αὐτὴν ἀναφερόμενον διάρθρωσιν, ἐκφυόμενον δ᾽ ἐξ ὅλου τοῦ στέρνου, καὶ τὸν τιτθὸν ἐπικείμενον ἔχοντα. διφυὴς δέ πως ὁ μῦς οὗτος ἐστὶν, ἐπαλλαττομένων αὐτοῦ τῶν ἰνῶν πρὸς ἀλλήλας ὁμοίως τῷ χ γράμματι. τὰς μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων τοῦ στέρνου μερῶν πρὸς τὸ τῆς διαρθρώσεως ὑψηλότερον ἀναφερομένας ἔχει, τὰς δ᾽ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων πρὸς τὸ ταπεινότερον ἐγκλινομένας, ἔνθα δὲ μάλιστα παραπλησίως ταῖς γραμμαῖς τοῦ χ γράμματος αἱ ἶνες τοῦ μυὸς ἀλλήλας τέμνουσι, τὸ κατὰ τὴν μασχάλην ἐστὶ σαρκῶδες. ἡ γάρ τοι κοιλότης ἡ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ὑπὸ δυοῖν γεννᾶται μυῶν, ἑνὸς μὲν τοῦ νῦν ἡμῖν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένου, δευτέρου δὲ τοῦ παρατεταμένου ταῖς πλευραῖς, ὑπὲρ οὗ μετ᾽ ὀλίγον εἰρήσεται. τὸν τοίνυν μῦν τὸν ἐκ τοῦ στέρνου παντὸς ἐμφυόμενον, ἔνεστι φάναι δύο συμφυεῖς ὑπάρχειν, οὐχ ἕνα, διά τε τὴν εἰρημένην ἐπάλλαξιν τῶν ἰνῶν, καὶ τὴν τῆς ἐνεργείας διαφοράν. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ στέρνου μερῶν ἶνες ἀρχόμεναι προσάγουσι τῷ θώρακι τὸν βραχίονα μὴ κατασπῶσαι κάτω, τῶν ἑτέρων ἰνῶν λοξοτέραν αὐτοῦ τὴν κίνησιν ἐργαζομένων ἐπὶ τὰ κάτω μέρη. νόησον γάρ μοι τέτταρας κινήσεις ἐφεξῆς ἀλλήλων, ἃς ἐθεάσας πολλάκις ἐμοῦ δεικνῦντος. ἔστω δ᾽ ἐν αὐταῖς πρώτη μὲν ἡ τοῦ βραχίονος ἐπὶ τὸν θώρακα φορά, συναγομένου κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦ προκειμένου μυὸς ἐν τῷ λόγῳ. καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἀφαιρουμένου. δευτέρα δὲ ταύτην ἐκδεχομένη κίνησίς σοι νοείσθω, προσάγουσα μὲν ἐπὶ τὸν θώρακα τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν ἅμα ταῖς περικειμέναις αὐτῷ σαρξί, παρεγκλίνουσα δ᾽ ἀτρέμα ἐπὶ τὸ κάτω. τούτων τῶν κινήσεων, ἡ μὲν προτέρα διὰ τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ μυὸς ἰνῶν, ἡ δευτέρα δ᾽ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν. διαδέχεται δ᾽ αὐτὰς ἑτέρα τρίτη κατὰ τὴν τοῦ πρώτου μυὸς ἐνέργειαν. ἣν ἀπὸ τῶν παρὰ τὸν τιτθὸν ἔφην ἄρχεσθαι χωρίων. ἄλλη δ᾽ ἐστὶ τετάρτη κίνησις τοῦ βραχίονος ταῖς πλευραῖς τοῦ θώρακος παρατεινομένου μακροῦ. διττὴ δ᾽ ὑπάρχει καὶ ἥδε. μία μὲν ἐκδεχομένη τὴν τοῦ πρώτου μυὸς ἐπαμφοτερίζουσα πῶς ἔτι, καὶ οἷον μικτή τις ἔκ τε τῆς ἐπὶ τὰ στήθη προσαγωγῆς, καὶ τῆς ἐπὶ τὰς πλευρὰς θέσεως. ἑτέρα δ᾽ ἀκριβῶς παρατείνουσα ταῖς πλευραῖς τὸν βραχίονα κατ᾽ ὀρθὴν ἀπαρέγκλιτον εὐθεῖαν γραμμὴν, ἄνωθεν κάτω τεταμένην ἑκατέρας

δὲ τῶν

δὲ τῶν εἰρημένων ἴδιος ἐξηγεῖται μῦς, τῆς μὲν ἑτέρας αὐτῶν, ἣν ἐπαμφοτερίζειν ἔφην, ὁ ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι ὁ μικρὸς, ὃν ἡμεῖς εὕρομεν. εἰρήσεται δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ βραχύ. τῆς δ' ἑτέρας, ὁ μέγιστος τῶν ταύτῃ μυῶν, ὃν ἀρτίως ἔφην ἅμα τῷ ἐπὶ τὸ στέρνον ἐργάζεσθαι τὸ κοῖλον τῆς μασχάλης, εὐτραφέστατοι δὲ μάλιστα εἰσὶν ἐπὶ τῶν γυμνασικῶν οἱ δύο μύες οὗτοι, καὶ σαφεῖς ἐναργῶς. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν κάτωθεν ἀναφερομένων, κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἐρῶ. νῦν δὲ ἐπάνειμι πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν τιτθῶν ἐπὶ τὴν τοῦ βραχίονος ἰόντας κεφαλήν, ὧν τὸν μὲν πρῶτον ἔφην ἅμα τῷ ἐπὶ τὸ στέρνον ἐργάζεσθαι τὸ κοῖλον τῆς μασχάλης, ἀπὸ τῶν ἐπὶ τὰς νόθας πλευρὰς ἄρχεσθαι πλησίον τῶν ὑποχονδρίων, οὐ πόῤῥω που τοῦ τιτθοῦ, ταπεινῆς μὲν ἀγωγῆς αἴτιον ὑπάρχοντα τῷ βραχίονι. τούτῳ δ' ἐφεξῆς ἕτερον μῦν ἀξιόλογον τὸ μέγεθος ἐπαλλαττόμενον ταῖς ἰσὶ διφυῆ πως ὑπάρχοντα. καὶ διὰ τοῦτ' αὖ τινὶ μὴ διγνᾶ μῦν εἰκότως ἓν νομισθησόμενον, ἀλλὰ δύο συμφυεῖς. ὀνομαζέσθω δ' οὖν ἡμῖν ὁ μῦς οὗτος ἐν τοῖς αὖθις λόγοις τῶν ἀπὸ τοῦ στήθους μέγιστος. ὑπόλοιπος δὲ τρίτος ἄλλος μῦς ἐστιν, ὅταν ὁ προειρημένος ἀνατμηθῇ τότε φανερὸς γινόμενος. ἐκφύεται δὲ καὶ οὗτος ἐκ τοῦ στέρνου, καθὸ συναρθροῦται πρὸς αὐτὸ ἡ δευτέρα, καὶ τρίτη, καὶ τετάρτη, καὶ πέμπτη, καὶ ἕκτη πλευρά, προσαγωγῆς ὑψηλοτάτης αἴτιος τῷ βραχίονι. μετὰ τοῦτον γοῦν ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὑψηλὴν πλευρὰν τῆς ὠμοπλάτης ἀνατείνων ἐναργῶς ἤδη τὸν βραχίονα. προελομένῳ δή σοι χωρίσαι τοῦ θώρακος τὴν ὠμοπλάτην, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο, πρῶτος μὲν ἀνατμητέος ὁ ἀπὸ τῶν νόθων πλευρῶν ἀναφερόμενος ἄχρι τῆς διαρθρώσεως. ἐφεξῆς δὲ, ὁ μέγας ὁ τοῦ στέρνου παντὸς ἐκφυόμενος, οὗ μέρος ἔφαμεν εἶναι τὸ κατὰ τὴν μασχάλην σαρκῶδες, εἶτα τρίτος ὑπὲρ οὗ νῦν διῆλθον ὑπὸ τῷ δευτέρῳ κρυπτόμενος. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ δεύτερος ἐξ ἅπαντος τοῦ στέρνου πέφυκεν. ὁ τρίτος δὲ οὐκ ἐκ τῆς ἕκτης κατὰ τὴν πρώτην πλευρὰν συναρθρώσεως, οὔτ' ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἑβδόμην, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκ τῆς μεταξὺ χώρας τοῦ στέρνου καθ' ἣν ἡ δευτέρα καὶ τρίτη καὶ τετάρτη καὶ πέμπτη καὶ ἕκτη συναρθροῦται πλευρᾷ. διὰ τοῦτ' οὖν ὁ μὲν δεύτερος ὥσπερ καὶ μέγιστος ἐστὶν ὅλῳ παρατείνεται τῷ μήκει τῆς κλειδὸς, τρίγωνος πως ὑπάρχων. αὕτη γὰρ ὑψηλοτάτη τῶν ὁριζουσῶν αὐτὸν ἐστι γραμμῶν ἐγκαρσίαν ἔχουσα θέσιν. ἡ δὲ ἐπὶ τὸ στέρνον ἔκφυσις ὀρθία γραμμὴ τοῦ τριγώνου σχήματος ἐστί. λοιπὴ δ' ἡ τρίτη ταύτας ἐπιζεύγνυσιν. ὁ δ' ὑπ' αὐτῶν μῦς ὁ ὑψηλὸς τρίγωνος μέν ἐστι καὶ αὐτὸς, ἀλλ' οὔτε ὀρθογωνίῳ τριγώνῳ προσέοικεν, ὥσπερ ὁ δεύτερος, ἀλλ' ἀμβλυγωνίῳ μᾶλλον, ἰσχυρότερός τ' ἐστὶ πολλῷ τοῦ δευτέρου. τελευτῶσι δ' ἅπαντες οἱ εἰρημένοι τρεῖς μύες εἰς τένοντας πλατεῖς ἐμφυομένους τῷ βραχίονι. ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ μεγάλου μυὸς ταπεινοτέραν ἔχει τὴν ἔμφυσιν, ὀρθίαν ἐπὶ τὸ μῆκος τοῦ βραχίονος ὑπὸ κάτω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, διττὴν ὑπάρχουσαν ὡσαύτως ὅλῳ τῷ μυΐ. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας αὐτοῦ μοίρας τὴν εἰς τὸν βραχίονα κατάφυσιν ἐκ τῶν ἔνδον ποιεῖται, θατέρου τούτων ὑψηλοτέρων μορίων ἀφορμημένου, νευρωδεστέρου μέν πως πρώτου λεχθέντος μυὸς, τένων ὑμενώδης τε καὶ λεπτὸς γιγνόμενος ἐπ' αὐτὴν ἀναβαίνει τὴν διάρθρωσιν, ἵνα περ εἰσὶν αἱ τῆς κοιλότητος ὀφρύες, ἃς κατείληφεν ἡ μέση κεφαλὴ τοῦ ἐπὶ τὸν βραχίονα μυὸς, τοῦ προσθίου. τοῦ τρίτου δ' ὁ τένων ἐπ' αὐτὸ τὸ ὑψηλότατον ἀνέρχεται τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ἐμφυόμενος μάλιστα ἐπὶ τοῦτο τῷ περιέχοντι τὴν διάρθρωσιν ὑμενώδει συνδέσμῳ. τοὺς μὲν δὴ τρεῖς τούσδε μῦς ἀνατέμνοντί σοι μέχρι τῆς διαρθρώσεως, ἀποκεχώρισται τῶν ἐπὶ τὰ στήθη μορίων ἡ ὠμοπλάτη. συνέχουσι δὲ αὐτὴν ἔτι πρὸς τὰ πλάγια μέρη τοῦ θώρακος οἱ κάτωθεν ἀναφερόμενοι δύο μύες. ὧν ὁ ἕτερος ἐπιπολῆς ὁ λεπτὸς ἐξ ὑμένων δή τινων γεννᾶται συνημμένων, τῷ ἐπὶ τὰς λαγόνας δέρματι, τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἐχόντων ἀπὸ τῶν κατ' ὀσφὺν σφονδύλων. ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ βραχὺ σαρκωδῶν ἐπιστρεφομένων ἰνῶν ἡ γένεσις αὐτῷ. τῷ δ' ἑτέρῳ τῶν κάτωθεν ἀναφερομένων μυῶν τῷ μεγάλῳ τὴν ἀρχήν, καὶ τούτῳ τοὺς ἐπὶ ῥάχιν ἔχοντι σπονδύλους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπὶ τὰς νόθας πλευρὰς πρὸς τὴν τῆς ὠμοπλάτης βάσιν οὐ μικρὰ κοινωνία, ἐπὶ διάρσιν μὲν γὰρ ἀπολύεται. πρὶν δ' ἐπιχειρεῖν δέρειν αὐτὸν, ἀκριβῶς συνέχεται πρὸς τοὺς ταύτῃ μῦς, ὡς συμπεφυκέναι νομίζεσθαι. καὶ γράφοντάς γε τοὺς ἀνατομικοὺς ἔστιν εὑρεῖν ἐνίοτε, καὶ ἡμᾶς ὀνομάζοντας ἐπιπεφυκέναι τὸν μῦν τόνδε τῷδε, καίτοι δ' ἀποδέρεσθαι δυνάμενον. ἔστι γὰρ τῷ γένει σύμφυσις καὶ ἡ τοιαύτη κοινωνία, τῷ δ' εἶναι λεπτὰς τὰς ἶνας, ἥ τε περιγραφὴ σώζεται τῶν ἐπὶ διάρσιν ἀπολυθέντων, ἕλκωσίς τε οὐδεμία καταλείπεται. κατὰ ταύτην οὖν τὴν συνήθειαν ὁ μέγας οὗτος μῦς ὑπὲρ οὗ νῦν ποιοῦμαι τὸν λόγον, ἀμφοτέροις λέγεται συμπεφυκέναι τῷ τε θώρακι, καὶ τῇ βάσει τῆς ὠμοπλάτης ἀποδέρεσθαι δυνάμενος αὐτῶν. ἔστι δ' ἐκ τῆς ῥάχεως ἡ ἔκφυσις αὐτοῦ συνεχὴς θατέρῳ μυῒ τῶν ὀπισθίων τῆς ὠμοπλάτης τῷ ταπεινοτέρῳ. καθὸ γὰρ ἐκεῖνος παύεται, τὴν κορυφὴν τῆς ἐκφύσεως ὁ μῦς οὗτος λαμβάνει τῇ κατ' αὐτὸν μοίρᾳ τοῦ ῥαχίτου μυὸς ἐπιβεβλημένος. τοὺς τοίνυν προκειμένους ἐν τῷ λόγῳ τῷδε δύο μῦς τοὺς ἐκ τῶν κάτω μορίων ἀναφερομένους ἐπὶ τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ἀνατέμνειν μὲν ὡς εἴρηται κάτωθεν ἀρχόμενον, ἀκολουθήσαντα δ' ἄχρι τῆς ἐμφύσεως, ἣν διὰ τένοντος πλατέος ὁ ἕτερος αὐτῶν ὁ μέγας εἰς τὸν βραχίονα ποιεῖται, κατασπῶν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἄμεινον, ἕνεκα τοῦ γνωσθῆναι σαφῶς τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ. καταφυόμενος γὰρ ὀλίγον κάτωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ἐπισπᾶται κάτω πρὸς τὰς πλευρὰς αὐτόν. τούτῳ μὲν οὖν τῷ μυῒ τῶν μεγίστων ὄντι καὶ ὁ τένων ἐστὶν ἰσχυρός τε ἅμα, καὶ μέγας ἐγγὺς τῷ μεγάλῳ τῷ ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῒ τὴν ἔμφυσιν ἔχων ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ μορίων. τῷ δ' ἑτέρῳ τῷ μικρῷ, καὶ ὁ τένων ἐστὶν ἰσχυρός τε ἅμα καὶ μέγας. ἐγγὺς δὲ τῷ μεγάλῳ μικρός ἐστιν ἐποχούμενος τοῖς προειρημένοις τένουσιν ἐν τῷ κατὰ τὴν μασχάλην χωρίῳ. καὶ διὰ βραχυτάτης δὲ λαβῆς ἐμφυόμενος τῷ βραχίονι. πρόσεχε δ' αὐτοῦ τῇ πρώτῃ γενέσει κατὰ τὰς λαγόνας γινομένῃ, μήπως ἐνταῦθα διασπάσας τοὺς ὑμένας ἐξαπατηθῇς ὁμοίως τοῖς πρὸ ἡμῶν, ὡς παρειδὼν ὅλον τὸν μῦν ἰσχνὸν ὄντα. τούτων μέντοι τῶν μυῶν ἄχρι τοῦ τε βραχίονος ἀνατμηθέντων, ὡς εἴρηται, καὶ δι' ἑνὸς μὲν δὴ ἔτι μεγάλου μυὸς, ἡ ὠμοπλάτη συνέχοιτο ταῖς πλευραῖς ὑποπεφυκότος αὐτῶν τῷ σιμῷ, καὶ δι' ὀστοῦ δὲ τῆς κλειδὸς τῷ στέρνῳ. ἔτι δὲ διὰ τούτου, καὶ δι' ἑτέρου μυὸς μικροῦ καθήκοντος ἐκ τῆς κλειδὸς εἰς τὴν πρώτην πλευρὰν ὃν ἀγνοήσεις, καὶ διασπάσεις ὑπὸ τῇ κλειδὶ κατακεκρυμμένον, εἰ μὴ τῷδε τρόπῳ ποιήσαιο τὴν ἐγχείρησιν, ἀπότεμνε πρῶτον ἀπὸ τῆς κλειδὸς ὅσον τὸν τῆς ἐπωμίδος μῦν. ἔστι δὲ συνεχής τε καὶ συμφυὴς τῷ μεγίστῳ τῷ ἀπὸ τοῦ στέρνου κατὰ τὴν τῆς ὠμιαίας φλεβὸς χώραν, ὡς ἕνα δοκεῖν ὑπάρχειν ἀμφοτέρους. ἀλλὰ πρώτη μὲν ἡ τῶν

ἰνῶν θέσις ἐνδείκνυται τὴν διαφορὰν αὐτῶν. ἤδη δὲ ταῖς ἰσὶ καὶ οἱ τένοντες ἔτι τε πρὸς τούτοις ἡ τοῦ τῆς ἐπωμίδος μυὸς ἐκ τῆς ὠμοπλάτης γένεσις. δείξουσι γὰρ αὐτοῦ τὸ ὑψηλὸν εὐθεῖαι γραμμαὶ δύο, γωνίαν πρὸς ἀλλήλας ἐργαζόμεναι παραπλησίαν τριγώνου κορυφῇ. δύναιο δ᾽ ἂν καὶ τῷ Λ γράμματι τὴν σύνθεσιν αὐτῶν εἰκάσαι, καὶ μέντοι καὶ τῷ γραφομένῳ κατὰ τὰς ἁμίλλας Γ, δύο καὶ τούτῳ γραμμὰς εὐθείας ἔχοντι. τῶν δὲ γραμμῶν, ἡ μὲν ἑτέρα ὅλον τὸ μῆκός ἐστι τῆς κλειδὸς, ἡ δ᾽ ἑτέρα τῆς ὠμοπλάτης ἡ ῥάχις. παρατέταται γὰρ αὐτῇ παρὰ τὸ ταπεινότατον μέρος ἡ ἑτέρα κεφαλὴ τοῦ κατὰ τὴν ἐπωμίδα μυός. ἡ δ᾽ οἷον κορυφὴ τῶν δύο πλευρῶν ἔνθα συμβάλλουσιν ἀλλήλαις ὑπὸ τὸ ἀκρώμιόν ἐστιν, ὅταν οὖν ἀπὸ τῆς κλειδὸς ἀνατέμνων τὸ ἕτερον μέρος τοῦ μυὸς ἤδη τῇ ἀκρωμιαίᾳ ἀφίκῃ, τότ᾽ ἐντεῦθεν ἐπιστρέψας τὴν τομὴν, ἀνάτεμνε τὸν μῦν ἀγκίστροις ἀνατείνων, ἀκολούθει τε τῇ συνεχείᾳ τῶν ἀνατετμημένων αὐτοῦ μορίων, ὡς εἴγε τούτων καταφρονήσας ἄχρι τοῦ βάθους τῆς ὠμοπλάτης τεμεῖς, ἁμαρτήσεις. ὑπόκειται γὰρ ἐνθάδε μῦς ἕτερος ἰδίαν ἔχων περιγραφὴν κατὰ δάρσιν ἀπολυόμενος τοῦ τῆς ἐπωμίδος. ἀνατείνων οὖν ἰσχυρῶς ἀγκίστρῳ τὸ ἀνατεμνόμενον ἑκάστοτε τοῦ κατὰ τὴν ἐπωμίδα μυὸς, ὄψει ποτὲ σαφῶς τὸν ὑποκείμενον μῦν ἰδίᾳ περιγεγραμμένον. ἢν δ᾽ ἅπαξ ἐπιτύχῃς τοῦδε, ῥᾷστον ἤδη σοι τοὔργον ὡς ἀπολῦσαί τε καὶ χωρίσαι τὸν ἐπικείμενον μῦν τοῦδε τοῦ προσπεφυκότος τῷ τῆς ὠμοπλάτης ὀστῷ. καὶ μὴν καὶ ἄλλος τις αὐτῷ παραπέφυκε κατὰ τὴν πλευρὰν τῆς ὠμοπλάτης μῦς, ἀφ᾽ οὗ χωρίσεις αὐτὸν οὐ χαλεπῶς, ἢν φθάσῃς ἀκριβῶς ἀπολῦσαι τοῦ προειρημένου. μετὰ τοῦτον δ᾽ ἐστὶν ἔτι μῦς ἄλλος αὐτῷ παραπεφυκὼς ἤδη τοῦ βραχίονος ἄχρι τῆς ἐμφύσεως, ἣν εἰς τὰ πρόσω μέρη ποιεῖται κατωτέρω τῆς διαρθρώσεως. ὀρθία δ᾽ ἐστὶν ἡ ἔμφυσις ἄνωθεν κάτω κατὰ τοῦ βραχίονος εὐθυωρίᾳ φερομένη. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν εἴς τε τὰ παρόντα κατ᾽ αὐτὴν καλεῖν ἢ ὀρθίαν αὐτήν. ἔστι δ᾽ ὡσαύτως ὀρθία κατὰ τὸ τοῦ βραχίονος μῆκος, ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ μερῶν παρατεταμένη καὶ ἡ τοῦ μεγάλου τοῦ ἀπὸ τοῦ στέρνου μυὸς ἔμφυσις. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν ἔσω προσάγει τὸ κῶλον, ὁ δὲ τῆς ἐπωμίδος ἀνατείνει, μηδαμόσε παρεγκλίνων τὸν βραχίονα, μήθ᾽ ὡς πρὸς τὴν κλεῖν ἔσω, μήθ᾽ ὡς πρὸς τὰ ταπεινὰ τῆς ὠμοπλάτης ἐκτὸς, ἀλλ᾽ ἀπαρέγκλιτόν τε καὶ ἴσην ἀκριβῶς αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν ἐργαζόμενος. ὑπάρχει δὲ τῷ μυῒ τῷδε τὸ τοιοῦτον τῆς ἐνεργείας εἶδος, ὅτι διττὰς ἔχει κεφαλὰς περιβεβηκυίας τὸ ἀκρώμιον, ὡς εἴγε τείνεις ἐξ αὐτῶν τὴν ἑτέραν μόνην, ἤτοι γ᾽ ἤδη τὴν κλεῖν ἐντὸς, ἢ πρὸς τὰ ἐκτὸς τῆς ὠμοπλάτης, ὁ βραχίων ἐνεχθήσεται μηκέτι ἀκριβῶς ὀρθῶς ἀνατεινόμενος, ἀλλ᾽ ἐγκλινόμενος εἰς τὰ πλάγια. συμβαίνει δ᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ διὰ τὴν κατ᾽ αὐτὴν τὴν ὠμοπλάτην μυῶν, ὧν ὁ μὲν ὑψηλότερος, ὁ δὲ ταπεινότερος ἐκτέταται κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς. καὶ πρόδηλοί γε γίγνονται μὲν τῆς ἐπωμίδος ἀνατμηθέντος ὡς εἴρηται. τούτους δ᾽ αὐτοὺς πάλιν ἐγχειρῶν ἀνατέμνειν, ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν βάσιν τῶν αὐτῆς ἄρχου μερῶν, ἵνα παρ᾽ αὐτῶν ἑκατέρου τὸ πέρας ἐστίν. ἐντεῦθεν δὲ προέρχου μέχρι τῆς κατὰ τὸν ὦμον διαρθρώσεως, ἀποτέμνων αὐτοὺς ἐκπεφυκότας ἀκριβῶς τοῦ τῆς ὠμοπλάτης ὀστοῦ, μέχρι περ ἂν ἑκατέρων εἰς εὖρος τὸν τείνοντα πλατὺν ἴδῃς τελευτῶντα, δι᾽ ὧν τὸν βραχίονα κινοῦσιν ἀνατείνοντες λοξὸν, ὁ μὲν ἔσω μᾶλλον, ὡς πρὸς τὴν κλεῖν, ὁ δ᾽ εἰς τὰ ἐκτὸς πρὸς τὰ ταπεινότερα τῆς ὠμοπλάτης. εἰ δ᾽ ἅμα ταθεῖεν ἀμφότεροι, τὴν μέσην τῶν λοξῶν ἀνάτασιν ἐργάσονται τὴν εὐθεῖαν. ἣν δὴ καὶ τοῦ τῆς ἐπωμίδος μυὸς ὁ βραχίων ἔχειν ἐλέχθη. ἐμφύεται δ᾽ ὁ μὲν ὑψηλότερος τῶν μυῶν εἰς τὴν ἑτέραν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ἣν ἡ μείζων κεφαλὴ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα προσθίου μυὸς ἐκτὸς ἀφορίζει. συνεχῆ δ᾽ αὐτῇ τὴν ἀπονεύρωσιν ὁ ταπεινότερος μῦς ἐμφύει τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος ἔξωθεν ἤδη μᾶλλον. εἰ μὲν οὖν ἤδη τὴν ὅλην ἀνατομὴν τῆς χειρὸς τρέποιο, καὶ τούτους τοὺς μῦς εὐθὺς ἀνατέμνειν, ὡς εἴρηται, πειράσῃ, καὶ τοὺς ἐφεξῆς αὐτοῖς κατὰ τὴν τῆς φύσεως τάξιν. εἰ δ᾽ ἐπὶ τὸν θώρακα σπεύδοις, ἐάσας τούτους ὡς ἔχουσιν, ἀπότεμνε τοῦ στέρνου τὴν κλεῖν, τοὺς περὶ τὴν διάρθρωσιν ὑμενώδεις συνδέσμους διατέμνων, εἶτ᾽ ἀνατείνων ἐπ᾽ ἀκρωμίων ὡς ἀνακλᾶν ἀτρέμα τοὺς ἄλλους ὑμένας τε καὶ συνδέσμους, ἀπότεμνε καθ᾽ οὓς τοῖς πλησιάζουσιν ἡ κλεὶς συνῆπται μορίοις, ἄχρις ἂν ἐναργῶς ἴδῃς ὑποφαινόμενον ἐκ τῶν ἔνδον τε καὶ κάτω μερῶν αὐτῆς τὸν εἰς τὴν πρώτην πλευρὰν ἐμπεφυκότα μῦν, μικρὸν μὲν τῷ μεγέθει, λοξὸν δὲ τῇ θέσει. κεφαλὴ μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ὠμοπλάτην ἀνατεινομένης τῆς κορκίδος ἐστὶν, ἡ τελευτὴ δὲ καθ᾽ ἣν ἐμφύεται τῇ πρώτῃ πλευρᾷ, τὸ πρὸς τὸ στέρνον αὐτῆς μέρος. ἀποτεμὼν δὲ καὶ τοῦτον ἀπὸ τῆς κλειδὸς, φύλαττε προσκείμενον τῇ πρώτῃ πλευρᾷ. γυμνωθέντος γὰρ ὀλίγον ὕστερον τοῦ θώρακος ἀνατείνων αὐτὸν ὡς ἤδη τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, συνανασπάσεις ἐν τῷδε καὶ τὴν πρώτην πλευράν. ἔνεστι δὲ καὶ τὴν κλεῖν οὐ μόνον, ὡς εἴρηται νῦν, ἀπὸ τοῦ στέρνου χωρίζειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀκρωμίου διατέμνοντα τοὺς συνάπτοντας αὐτὴν τῇ ῥάχει τῆς ὠμοπλάτης δεσμούς. ἄλλο δὲ τρίτον ὀστοῦν ἐν πιθήκῳ μὴ ζήτει, ἔξω τῶν εἰρημένων δυοῖν περάτων. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ Ἱπποκράτης ἐπ᾽ ἄλλου φησὶν ὑπάρχειν αὐτὸ, πλὴν ἀνθρώπου. καὶ προστιθέασί γε τῷ λόγῳ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἑτέρη γὰρ φύσις ἀνθρώπου ταύτῃ τῶν ἄλλων ζώων. ἐὰν οὖν ποτε ἀποτέμῃς κατὰ τοῦτο τὴν κλεῖν, ἀνακλᾶ πάλιν ἤδη τὸ στέρνον αὐτὴν, ἀποτέμνων τοὺς ὑμένας, οἷς συνέχεται πρὸς τὰ πλησιάζοντα. φανεῖται γάρ σοι καὶ νῦν ὁ τῆς πρώτης πλευρᾶς μῦς, ἀποτέμνων ὡς εἴρηται τῆς κλειδός. ἤτοι γὰρ ἀφαίρει τελέως, ἢ ἀνακλάσας, ὡς πρὸς τὸ στέρνον ἔα κείμενον. ἢν δὲ δὴ ταῦτα πράξῃς τὰ κατὰ μασχάλας, ἀγγεῖα καὶ νεῦρα τέμνε σὺν τοῖς ὑμέσιν, ὡς καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἡ χεὶρ τοῦ θώρακος χωρισθείη. λοιπὸν γὰρ οὐκέτ᾽ οὐδὲν αὐτὴν ἄλλο συνάπτει τῷ θώρακι, πλὴν τοῦ μεγάλου μυὸς, ὃν ὑποπεφυκέναι τοῖς σιμοῖς τῆς ὠμοπλάτης ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἄρχεται δ᾽ ὁ μῦς οὗτος ἐκ τοῦ πρώτου σπονδύλου, κἄπειτα φέρεται κάτω δι᾽ ὅλου τοῦ τραχήλου τῆς ὠμοπλάτης ἐκείνου τοῦ μέρους, ἵναπερ ἂν τοῦτον ἀλλήλαις ἴασιν ἥ θ᾽ ὑψηλοτέρα πλευρὰ, καὶ ἡ βάσις τῆς ὠμοπλάτης, ὥστε καὶ γωνίᾳ τι παραπλήσιον ἐνταῦθά ἐστι κατὰ τὸ τῆς ὠμοπλάτης ὀστοῦν. λέλεκται δέ μοι καὶ πρόσθεν ἤδη τοῦτο τὸ χωρίον ἀφικνεῖσθαι μῦς ἰσχνὸς, ἐκ μὲν τοῦ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς ἐκπεφυκώς. ἐγγὺς δὲ τῇ ῥηθείσῃ γωνίᾳ τῆς ὠμοπλάτης τοῖς ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μυσὶ συμφυόμενος. ὁ μὲν οὖν ὄπισθεν αὐτοῦ μῦς ἐστιν, ὁ τῶν ὀπισθίων τῆς ὠμοπλάτης ὑψηλὸς, ὁ δ᾽ ἔμπροσθεν αὐτὸς οὗτος ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος. ἀφικνούμενος γὰρ ἤδη τὴν ἀρχὴν τῆς βάσεως τοῦ τῆς ὠμοπλάτης ὀστοῦ, καταφύεται τούτῳ, καὶ δι᾽ ὅλου παραφύεται μέχρι τοῦ κάτω πέρατος ὑποβεβλημένος αὐτὸς ἅπαντι τῷ σιμῷ.

ἀλλὰ τοῦτο

ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἕτερος μῦς κατείληφεν, οὗ κατὰ διάρθρωσιν ὁ προκείμενος ἐν τῷ λόγῳ μῦς ἀπολύεται. συμπέφυκε δὲ τῇ βάσει μόνῃ τῆς ὠμοπλάτης ὁ μῦς οὗτος ὑπὲρ οὗ ποιοῦμαι τὸν λόγον. ἐνέργεια δ' αὐτοῦ τοῖς μέσοις τῶν πλευρῶν ἔνθα μάλιστα εἰσὶν ἑαυτῶν κυρτόταται, καταπεφυκότος ἀνασπᾶν τὸν θώρακα σύμπαντα πλὴν τῶν κάτω περάτων, ἃ τὸ διάφραγμα δειχθήσεται κινοῦν. συγκινεῖται μὲν οὖν ἐνίοτε βραχύ τι κἀκεῖνα τοῖς ἄνω κατὰ τὰς σφοδρὰς ἐνεργείας τοῦ μυός, ὥσπερ γε καὶ τῷ διαφράγματι τῶν ὑποκειμένων ἔνια συγκινεῖσθαι πέφυκεν ἀμυδρῶς. τὸ μέντοι σύμπαν αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας ἐν ἐκείναις μάλιστα φαίνεται ταῖς πλευραῖς, εἰς ἃς καταπέφυκεν. ἔσχισται γὰρ ὥσπερ εἰς δακτύλους τινὰς ἐμφυόμενος, οὓς αὐταῖς οὐ συνεχές, οὐδ' ἄσχιστον ἔχων τὸ ταύτῃ πέρας, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν μυῶν, ἀφικνεῖται μέχρι τῶν νόθων, ἁπάσας τὰς ὑπερκειμένας αὐτῶν ἀνασπῶν. ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ μῦς ἕτερός ἐστι, ὁ μὲν ἐν τοῖς πρόσω τοῦ θώρακος, ὁ δ' ἐν τοῖς ὀπίσω τὰς πλευρὰς ἀνασπῶντες, ὥστ' εἶναι τρεῖς μῦς τούσδε τοῦ θώρακος ὑψηλοτέρους. οὕτως γὰρ αὐτοὺς ὀνομάζω τὸν μὲν ὀπίσθιον, τὸν δ' ἐμπρόσθιον, τόνδε μέσον. ἔστι δ' ὁ μέσος ὑπὲρ οὗ διῆλθον ἀρτίως, ἀμφοῖν ἅμα συντιθεμένων, καὶ διὰ μόνης γε τῆσδε τῆς συζυγίας τῶν μέσων μυῶν κινούμενος ὁ θώραξ αὐτάρκως ὑπηρετεῖ τῷ ζώῳ. μαθήσῃ δὲ τὴν ἐγχείρησιν ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν ζώντων ἀνατομαῖς. ἡ δ' ἑτέρα συζυγία τῶν προσθίων μυῶν, ἄρχεται μὲν ἐκ τοῦ δευτέρου σπονδύλου, πάντων δ' ἐφεξῆς τῶν ἄλλων ἐκπεφυκυῖα δι' εὐρώστων συνδέσμων ἐμπέφυκε ταῖς πρώταις πέντε πλευραῖς τοῦ θώρακος, ὥσπερ γε καὶ ἡ ὑπόλοιπος ἡ τρίτη τῶν ὑμενωδῶν μυῶν. καὶ γὰρ καὶ ταύτην λέγεσθαι δύνανται τὴν ἐπωνυμίαν. ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς ἀκάνθης τῶν τελευταίων ἐν τραχήλῳ τριῶν σπονδύλων ἅμα τῷ πρώτῳ τοῦ μεταφρένου, σύνδεσμον ὑμενώδη τὴν κεφαλὴν ἑκάτερος αὐτῶν ἔχων ἐπεστορεσμένην τοῖς ῥαχίταις μυσίν. ὅταν δὲ ἀποχωρισθῇ αὐτόν, πρῶτον ἶνες ἐπιφυόμεναι λεπταὶ τῷ συνδέσμῳ, γυμνῶσι τὸν μῦν, ἐπὶ μὲν τῶν πιθήκων ἐσχάτως ἄρρωστόν τε καὶ λεπτόν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων καὶ μάλιστα ὑῶν, καὶ κυνῶν, ἰσχυρότερον. ἔστι δὲ καὶ ταῖς ἄρκτοις ὡσαύτως ἅπασί τε τοῖς καρχαρόδουσιν εὐρωστότερος οὗτος ὁ μῦς, οὐκ ὀλίγῳ τοῖς κατὰ τοὺς πιθήκους. ἐπιφύεται μὲν οὖν τῇ τρίτῃ πλευρᾷ, καταπέφυκε δ' εἰς τὴν τετάρτην τε καὶ πέμπτην, καὶ ἕκτην, καὶ ἑβδόμην. καὶ εἰ λαβόμενος αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ἕλκοις ἐπ' αὐτὴν τὰς πλευράς, ἀνασπωμένας θεάσῃ καὶ διαστελλούσας τὸν θώρακα. ταὐτὸν δὲ κἀπὶ τοῦ μέσου τε καὶ προσθίου μυὸς ἐργασάμενος, ἀναλόγους αὐτῶν τοῖς μεγέθεσι τὰς διαστάσεις τοῦ θώρακος ὄψει γιγνομένας. αὗται μὲν οὖν τρεῖς συζυγίαι τῶν ὑψηλῶν τοῦ θώρακος εἰσὶ μυῶν, ἀπνοῆς δημιουργοί. τετάρτη δ' ἐπ' αὐταῖς ἡ τῶν πρώτων πλευρῶν. ὄψει γὰρ ἀνατείνων αὐτοὺς κατὰ τὴν ἀρχαίαν θέσιν, ἀνασπώμενα μὲν τὰ τῶν πρώτων πλευρῶν ὀστᾶ, διαστελλόμενον δὲ τὸ ταύτης μέρος τοῦ θώρακος. δύο δ' ἄλλαι μυῶν συζυγίαι γεγυμνωμένων τοῦ θώρακος, ὡς εἴρηται φανοῦνται κατὰ τὸ μῆκος. ἡ μὲν τῆς ῥάχεως, ἡ δὲ τοῦ στέρνου παρατεταμένη, σαρκοειδῶν μὲν ὅλων ἡ παρὰ τὴν ῥάχιν, ἁπάσαις δ' ἐπιβεβλημένη ταῖς πλευραῖς τοῦ θώρακος ἐγγὺς τῶν ῥαχιτῶν μυῶν. ὑμενωδῶν δὲ ἡ παρὰ τὸ στέρνον, ὅτι μὴ τὸ ἄνω πέρας αὐτῶν ἐστι σαρκῶδες, ἀλλὰ καὶ τοῦτο παντάπασιν ὀλίγην ἔχει τὴν σάρκα. τὸ δ' οὖν ὑμενῶδες αὐτῶν, οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ὑμένας ἐπὶ τὴν ῥώμην, ἀλλ' οἷα σύνδεσμος τις, ἢ τένων πλατύς, εὔρωστον ἱκανῶς ὑπάρχει, διαφύσει γραμμῆς λευκῆς. ἣ δὲ ἀνέχουσι διοριζομένων ἀπὸ τοῦ κατ' ἐπιγάστριον ὀρθίου μυός, ἐγκαρσία ἐστὶν ἡ διάφυσις αὕτη, παρὰ τὸ ξιφοειδὲς ὀστοῦν ἐπιπεφυκυῖα τῷ χονδρώδει τῆς ἐνταῦθα νόθης πλευρᾶς. ἡ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς, ἡ δ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κειμένη, καθ' ἑκάτερον μῦν μία. οὗ καί που καὶ πρόσθεν αὐτῆς ἐμνημόνευσα, φείδεσθαι κελεύων ἐν τῇ τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῶν ἀνατομῇ. τούτοις γὰρ ὑποβέβληται καὶ τούτοις συναφαιρεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοεῖται τοῖς ἀνατομικοῖς. ἔστι δ' ὡς εἴρηται συνεχὴς ὁ τένων οὗτος τῷ κατ' ἐπιγάστριον ὀρθίῳ μυΐ, τοῖς πέρασι τῶν πλευρῶν ἅπασι τοῖς πρὸς τὸ στέρνον ἀνήκουσιν ἐπιβεβλημένος. ἀνήκει δ' ἄχρι τῆς πρώτης πλευρᾶς ἐπὶ πάντων τῶν ζώων ὁ μῦς οὗτος, ἔνθα καὶ σαρκώδης ὁρᾶται. καίτοι πλάτος λαμβάνει λεπτῆς σαρκὸς ἐπιτρεφομένης τῷ τένοντι, καὶ κατὰ τὰ πλάγια μέρη μάλιστα, καθ' ἃ μὲν τοῦ μεταφρένου ἡ πρώτη πλευρὰ φέρεται τῆς πρὸς τὸ στέρνον ἀποχωροῦσα διαρθρώσεως. ὁμοίαν δὲ τῷ μυῒ τῷδε καὶ ὁ ἕτερος ἔχει τὴν ἐνέργειαν, ὁ τῷ ῥαχίτῃ παρατεταμένος, οὔτ' ἐπιμιγνύμενος οὗτος πρὸς ἕτερον μῦν, ἅ τε μέρος εἶναι τινὸς ἄλλου νομισθῆναι δυνάμενος, ὥσπερ ὁ παρὰ τῷ στέρνῳ τοῦ κατ' ἐπιγάστριον. ἀλλὰ συναρχόμενός τε καὶ συμπαυόμενος τῷ θώρακι κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν στρογγυλωτέραν μᾶλλον, ἤπερ πλατυτέραν. ἐπιφύεται δὲ αὐτοῦ τῷ ῥαχίτῃ μυῒ τὸ κάτω πέρας ἐπιστρεφόμενον λοξὸν ὀπίσω, ὡς ἐπειδὰν ταθῇ, προστέλλειν τε καὶ σφίγγειν εἴσω τὰς πλευράς. ἔοικε δὲ χρῄζειν αὐτῶν ἡ φύσις, ὅταν ἰσχυρῶς δεήσει συστέλλειν τὸν θώρακα, καθ' ὃν καιρὸν ὁρῶνται καὶ οἱ κατ' ἐπιγάστριον ἐνεργοῦντες μύες. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων αὖθις εἰρήσεται. λοιπὴ δ' ἄλλη μία μυῶν συζυγία διφυής ἐστι τοῦ θώρακος ἐκτός, ἡ κατὰ τὰς ὑστάτας πλευρὰς κατασπῶσα τὸ ταύτῃ πέρας τοῦ θώρακος. ἡ κεφαλὴ δὲ καὶ ταύτης ἑνὶ τῶν κατ' ἐπιγάστριον ἐπιμίγνυται μυῶν, ὑπὲρ ἧς σαφέστερον, ὅταν ἐκείνους ἀνατέμνω, διηγήσομαι. νυνὶ δ' ἀρκείτω γε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς κατασπᾷ τὴν ἐσχάτην πλευρὰν τοῦ θώρακος ὁ μῦς οὗτος, ἅμα τῇ μετὰ ταύτην ἐπὶ τῶν πλείστων ζώων, καὶ μάλιστα τῶν καρχαροδόντων. ἐξήκει δ' ἐνίοτε καὶ πρὸς τὴν τρίτην. ὀνομάζω δὲ ἐσχάτην πλευρὰν νῦν, οὐ τὴν ὄντως νόθην τὴν μικράν, ἥτις ἀποκεχώρηκε τῶν ἄλλων, ἐπιπέφυκέ τε τῷ σαρκώδει τοῦ διαφράγματος, ἀλλὰ τὴν μετ' αὐτήν, ᾗ σαφὴς ἤδη λεπτὸς ὑμὴν ἔνδοθεν ὑποτέταται συνεχὴς τῷ πάσας τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότι. περὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ μυὸς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται σαφέστερον. ἐν δὲ τῷ παρόντι καιρὸς ἤδη περὶ τῶν μεσοπλευρίων ὀνομαζομένων διέρχεσθαι μυῶν, ὧν οὐδ' αὐτῶν ἔγνωσαν, οὔτε τὴν φύσιν, οὔτε τὴν ἐνέργειαν οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς δεινοί. καθάπερ οὐδὲ τῶν προειρημένων ἁπάντων, ὑφ' ὧν ὁ θώραξ ἐλέχθη κινεῖσθαι. μέχρι τοσούτου γοῦν ἥκουσι τῆς γνώσεως τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ὡς ἐπιτετάσθαι τὰς ἶνας αὐτῶν, οὐ κατὰ τὸ μῆκος τῶν μυῶν ἀπὸ τῆς ῥάχεως ἐπὶ τὸ στέρνον ἐκτεταμένας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑτέρας εἰς τὴν ἑτέραν διηκούσας. οὔτε δὲ ὅτι λοξὴν τὴν θέσιν ἔχουσιν, οὔτ' ὅτι διφυεῖς εἰσιν, ἐναντίαν λοξότητα τῶν ἐκτὸς ἰνῶν ἐχουσῶν ταῖς ἔνδον, ἔγραψέ τις αὐτῶν. ὅπου δὲ τοῦτο ἠγνόη-

σαν, δῆλον ὡς οὐδὲ περὶ τῆς ἐνεργείας ἔγνωσάν τι. νυνὶ μὲν οὖν ἀρκέσει τὴν φύσιν αὐτῶν ἐπιγνῶναι μόνον, ἐπειδὰν περὶ τῆς ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου γιγνομένης ἀνατομῆς τοῦ θώρακος ὁ λόγος ᾖ μοι, καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν εἰρήσεται, καίτοι κἀν τῇ περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτιῶν πραγματείᾳ, πάντων ἤδη τῶν κινούντων τὸν θώρακα μυῶν ἐδήλωσα τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ' ἔν γε τῇ νῦν διεξόδῳ τοσοῦτον ὑπὲρ αὐτῶν ἱκανὸν εἰπεῖν, ὅτι τῶν προειρημένων ἁπάντων ἀφῃρημένων μυῶν, ἡ θέσις τῶν ἰνῶν ἐναργῶς φαίνεται λοξὴ πᾶσι τοῖς κατὰ τὰ μεσοπλεύρια μυσίν. ἄρξασθαι δὴ χρὴ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν ῥαχιτῶν μυῶν, καὶ θεάσασθαι τῶν δύο περάτων ἑκάστης ἰνός, τὸ μὲν ὑψηλότερον ἐγγυτέρω τῶν ῥαχιτῶν, τὸ ταπεινότερον δὲ ἐπὶ πλέον ἀποκεχωρηκός, ὡς ἂν λοξῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φερομένης ἑκάστης ἰνός, οὐκ ὀρθῆς ἄνωθεν κάτω τεταμένης. εἰ δὲ καὶ τοὺς ῥαχίτας ἐκτέμοις, ὄψει κἀνταῦθα τὰς ὑποβεβλημένας αὐτοῖς ἶνας ὁμοίως λοξάς. ἔστω δὲ καὶ τὸ ζῶον ἰσχνὸν καὶ παλαιὸν ἐφ' οὗ ταῦτα χρὴ θεάσασθαι, μάλιστα γὰρ ἐπὶ τούτων ἐναργῶς ὁρᾶσθαι πεφύκασιν αἱ τῶν μυῶν ἶνες. ἐπὶ δὲ τῶν νέων τε καὶ λιπαρῶν ζώων ἥ θ' ὑγρότης, καὶ τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν ἐγκαλύπτουσι τὰς ἶνας. εἰ δὲ μὴ μόνον ἰσχνὸν εἴη καὶ παλαιόν, ἀλλὰ καὶ μέγα τὸ ζῶον, ἐναργέστατα θεάσῃ τῶν ξυστῶν ἐκπεφυκότας συνδέσμους λεπτοὺς ἰνώδεις, οἷς ἡ σὰρξ ἐπιτέτραπται. παραπλησίου τοῦ θεάματος ὄντος τῷ κατὰ τοὺς ταλάρους τε καὶ τἆλλα πλόκαμα, καθ' ἃ τὸ γάλα πηγνύουσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοί. τοῖς μὲν οὖν σχοίνοις ἀνάλογόν μοι τίθει τὰς διεκπεφυκυίας τῶν ὀστῶν ἶνας, ἃς συνδέσμους ὠνόμασα, διότι τὴν γένεσιν ἐξ ὀστῶν ἔχουσι. τῷ γάλακτι δ' αὐτῷ τὸ αἷμα, καὶ τῷ τυρῷ τὴν σάρκα γινομένην, ὡς ἐκεῖνος ἐκ γάλακτος, οὕτως αὕτη ἐξ αἵματος. ἀρξάμενος οὖν ὡς ἔφην ἀπὸ τῶν κατὰ ῥάχιν χωρίων, ἀκολουθεῖν χρὴ ταῖς ἰσίν, ἐπισκοπούμενον ἑκάστην, ὅπως ἐστὶ λοξή. τοῦτο γάρ σοι πράττοντι συμβήσεται κατὰ τὴν ὄψιν αὐτῶν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπὶ τὸ στέρνον προχωροῦντι θεάσασθαι ποτὲ μεταπίπτουσαν ἅμα τῇ τῶν πλευρῶν ἐπιστροφῇ καὶ τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ὥρμηται ἕκαστον ὀστοῦν ἀπὸ τῆς ῥάχεως, ἐπὶ τὸ στέρνον ἀφικνεῖται λοξόν, ἐγκεκλιμένον ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ ζώου μερῶν ἐπὶ τὸ ταπεινότερον. ἀλλ' ὅταν ἐγγὺς ἤδη τοῦ στέρνου φαίνηται χόνδρος ἀντ' ὀστοῦ γενόμενον, ἑτέραν ἴσχει θέσιν ἐναντίαν τῇ πρώτῃ, λοξὸν αὖθις ἐπιφερόμενον ἐπὶ τὸ στέρνον, ᾧ συναρθροῦται. κατὰ τοῦτ' οὖν αὐτὸ τὸ μέρος ἵνα πρῶτον ὁ χόνδρος γεννᾶται, κυκλοτερὴς μέν πως μᾶλλον, οὐ κατὰ γωνίαν ἡ καμπή γ' ἐστὶ ταῖς πλευραῖς, ὑπεναντίαν δὲ θέσιν ἔχουσιν αἱ ἶνες ἐκ τῆς ταπεινοτέρας ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἀναφερόμεναι λοξαί. καὶ γὰρ τοῦτο κατὰ πάσας αὐτάς, πλὴν ἐκείνων μόνων, ὧν οὐ συναρθροῦται τῷ στέρνῳ τὰ πέρατα. μονοειδὴς γάρ ἐστι τούτων τῶν πλευρῶν ἡ ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τελευτῆς φορά, μὴ δὲ μίαν ἔχουσα καμπήν, οἵαν ἴσχουσιν αἱ τῷ στέρνῳ συναρθρούμεναι. καὶ τοίνυν καὶ καλοῦσι τὰς πλευρὰς ἐκείνας νόθας, τελευτώσας μὲν εἰς ἀξιόλογον χόνδρον, ἐκπεφυκὸς δ' ἐχούσας ἑαυτῶν τὸ διάφραγμα, καὶ τόν τε χόνδρον ἕκαστον, οἷον πρόβλημά τι τῆς ἐκφύσεως. αὐτοῦ γὰρ προνοητικῶς κἀνθάδε τῆς φύσεως, ὥσπερ κἀπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐκφυούσης τὸ διάφραγμα, μήτ' ἐκ τῶν ἔξω μερῶν ἑκάστης πλευρᾶς, μήτε ἐκ τοῦ πέρατος, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔνδον ἅμα, καὶ πρὸ τοῦ πέρατος. αὗται μὲν οὖν αἱ πλευραὶ τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν ἄνωθεν κάτω λοξὴν ἐγκεκλιμένην ἔχουσιν. αἱ δὲ τὸ στέρνον συναρθρούμεναι τῇ τῆς φορᾶς μεταπτώσει συμβάλλουσι τὰς ἶνας ἐκ μὲν δὴ τῶν ἔξω μερῶν, αἱ τῶν μεσοπλευρίων ἰνῶν, ὡς ἔχουσι φύσεως. ἐκ δὲ τῶν ἔνδον, ἐναντίως κατὰ τὴν τοῦ χ γράμματος ἰδέαν, τέμνουσι τὰς ἐκτός. ἐγχειρήσεις δὲ καὶ τῇ τούτων ὄψει, τὰς πλευρὰς ἀπολύσας τοῦ στέρνου. φανεῖται γὰρ οὕτως ἥ τ' ἐντὸς εὐρυχωρία τοῦ θώρακος ἅπασα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ τῶν ἰνῶν σχῆμα. πρὸς δὲ τὸ τῆς διαγνώσεως ἕτοιμον ἀνάκλα ἁπάσας ἐπὶ τὴν ῥάχιν. αἱ μὲν δὴ νόθαι κἀκ τῶν ἔνδον μερῶν ἐκφανοῦνταί σοι, δι' ὅλων ἑαυτῶν ἔχουσαι τὸ τῶν ἰνῶν εἶδος ἔμπαλιν ταῖς ἐκτὸς ἐκ τῆς ταπεινοτέρας πλευρᾶς ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἀναφερομέναις λοξῶς, αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι, διττὸν ἄχρι μὲν τῶν χόνδρων, ὅπως αἱ νόθαι δι' ὅλων ἑαυτῶν, ἐν τούτοις δ' ἄχρι τοῦ στέρνου τοὐναντίον. εἷς οὖν ἔτι τοῦ θώρακος ὑπολείπεται μῦς οὐχ ὁ φαυλότατος, αἱ φρένες ὀνομαζόμεναι. διάφραγμα δ' αὐτὰς μόνον ὑπάρχειν ἐνόμισεν ὁ Πλάτων, δυοῖν τῆς ψυχῆς μορίων, ἐπιθυμητικοῦ τε καὶ θυμοειδοῦς. αἱ δ' οὐ τοῦτο μόνον εἰσίν, ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐδείχθη, πάντων τῶν εἰρημένων μυῶν ὑπάρχουσι τῷ ζώῳ χρησιμώταται πρὸς τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργειαν. ἡ γένεσις δ' ἐστὶ καὶ τούτῳ τῷ μυῒ τοιαύτη τὸ εἶδος, ὁποίαν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς διήγημαι. σύνδεσμοι πολλοὶ καὶ λεπτοὶ τῶν ὀστῶν ἐκφυόμενοι περιτρεφομένην ἑαυτῆς ἔχοντες ἁπλῆν σάρκα. τό γε μὴν μέσον ἅπαντος τοῦ διαφράγματος οἷον κύκλου μεγάλου μικρὸς ἔνδον ἀμφὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ κύκλος ἕτερος ἀκριβὴς τένων ἐστί, μηδεμίαν ἔτι φυλάττων ὧν ἐκέκτητο σαρκῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγχωρεῖ θεάσασθαι τοῦ διαφράγματος, ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἀπολελυμένων τῶν πλευρῶν τοῦ στέρνου. τὴν δ' ὅλην αὐτοῦ φύσιν οὐχ οἷόν τε κατανοῆσαι σαφῶς, ἄνευ τοῦ προανατέμνειν τοὺς κατ' ἐπιγάστριον ὀκτὼ μῦς. ἐπὶ τὴν τούτων οὖν ἀνατομὴν ἰτέον τῷ λόγῳ. βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀναμνῆσαι τῶν συνεχῶς γιγνομένων ὑπ' ἐμοῦ, μεμνημένους οἶδ' ὅτι καὶ αὐτούς. ἀλλὰ γὰρ ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον, οὐκ ἐν ταῖς τῶν ἑταίρων μόνων χερσὶ τὴν πραγματείαν ταύτην εἰκότως ἐστὶ φυλαχθήσεσθαι, πολλὰς δ' ἀμείψειν ἀνθρώπων χεῖρας, ἑτοίμων μὲν ἐνίων ἅπαντα βασκαίνειν, ἑτοίμων δ' ἑτέρων ἐκλέγειν τε καὶ μανθάνειν τὰ κάλλιστα. χρὴ τοίνυν κἀκείνων ἕνεκα τὰ γιγνωσκόμενα τοῖς ἑταίροις ἀναμιμνήσκειν τε καὶ λέγειν πολλάκις, ὅ, περ καὶ λέξων ἤδη δίειμι. τοὺς κατ' ἐπιγάστριον ἅπαντας μῦς οἶδα πολλάκις ἀνατέμνων εὐθὺς ἅμα τῷ πνιγῆναι τὸν πίθηκον, εἶθ' ἑξῆς αὐτοῖς ἔντερα καὶ γαστέρα, καὶ ἧπαρ, καὶ σπλῆνα, καὶ νεφρούς, καὶ κύστιν, εἰ δὲ καὶ θῆλυ τὸ ζῶον εἴη, καὶ μήτραν. καὶ τῇ πρώτῃ γε ἡμέρᾳ ταῦτ' οἶδα πολλάκις ἀνατέμνων τοῖς ἑταίροις μόνα, χάριν τοῦ μὴ σαπῆναι χρονίζοντα, κἄπειτ' ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τἆλλα μεταβάς, ἀνατέμνων τε κἀκεῖνα τῇ τάξει τῶν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ γεγραμμένων, ἐξ ἀρχῆς. ὅπως μὲν οὖν ἐγχειρεῖν χρὴ τοῖς κατ' ἐπιγάστριον, ὅταν ἐπ' αὐτῶν τις ἄρχηται, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. νυνὶ δ' ἀκόλουθον τοῖς προειρημένοις τὴν διδασκαλίαν ποιήσομαι. τὰς γὰρ ἀπολελυμένας τοῦ στέρνου πλευράς, ἃς ὑπὲρ τοῦ σαφῶς θεάσασθαι, τὰς ἔνδον ἀνακλάσαι συνεβούλευσα, πάλιν ἐπαναγαγεῖν χρὴ πρὸς τὸ στέρνον ἐπὶ

τὴν ἀρχαίαν θέσιν, ὡς εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἐτέτμητο, κἄπειτ' ἀναδέρειν μετὰ ὅσον ὑπόλοιπον ἔτι τοῦ κατ' ἐπιγάστριον
δέρματος. ἄρχεσθαι δὲ τῆς ἀνατομῆς τῶν ὑπ' αὐτῷ μυῶν ἀπὸ τοῦ μεγίστου τε καὶ πάντων ἔξωθεν, ὃς ἀπὸ τοῦ θώρα-
κος ἀρχόμενος ἐπιστρώννυται τοῖς κατ' ἐπιγάστριον ἅπασι μυσίν. ὄψει δ' αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς ἐναργῶς ἀνατετμημέ-
νων γε τῶν προειρημένων, ἐφεξῆς κειμένας τῷ μεγίστῳ τῶν ὑψηλῶν τοῦ θώρακος μυῶν, οἷον δακτύλοις τισὶ τοῖς
ἑαυτοῦ πέρασιν ἐμφύεσθαι ταῖς πλευραῖς ὡς ἔφην. ἔνθα τοίνυν ἐκείνων ἑκάστη τῶν καταφύσεων τελευτᾷ, πα-
ρακειμένας ἐνταῦθα τὰς ἀρχὰς θεάσῃ τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν λόγον ἡμῖν μυός. ἑνὸς μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν δηλο-
νότι μερῶν, ἑτέρου δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ὑπόκειται δ' ἡ πρώτη τῶν ἐκφύσεων κατὰ τὴν ἕκτην μάλιστ' οὖσαν πλευ-
ράν, τῇ τελευτῇ τοῦ προσθίου μυὸς τῶν τὸν θώρακα κινούντων. ἐφεξῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἤδη πασῶν ἐκφύεται
πλευρῶν πλησίον ἐκείνων τῶν μερῶν, ἔνθα πρῶτον εἰς χόνδρον μεταπίπτει τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ὀστοῦν, ὡς
εἴρηται πρόσθεν. ἀνάλογον δέ τι τῇ κάμπῃ τῇδε, καὶ ταῖς πρώταις ὑπάρχει τῶν νόθων, τῆς μὲν ὀγδόης ἄνωθεν
ἀριθμουμένης, πρὸς τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον ἀναφερομένης. τῶν δ' ἄλλων ἀπολειπομένων τοῦδε διαφερουσῶν τῷ
μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ἀεὶ γὰρ ἡ ταπεινοτέρα βραχυτέρα τῆς ὑψηλοτέρας ἐστίν. ἐκφύεται δὲ καὶ τούτων ἁπασῶν ἡ
πρώτη τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν συζυγία λοξαῖς ἰσὶν ἐπὶ τὰ πρόσω τῆς γαστρὸς φερομένη. συνεκτείνεται δὲ
παντὶ τῷ κατ' ἐπιγάστριον χωρίῳ τῷ διὰ τῶν κενεώνων, ἐπί τε τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ παραγινόμενος, καὶ τὸν βου-
βῶνα τὸν καθ' ἑαυτόν, ἑκάτερος ἐμφυόμενός τε τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς, ὑμενώδει μὲν ἀλλ' ἰσχυρῷ τένοντι, πρὸ βουβῶ-
νος τὴν γένεσιν ἔχοντι. καὶ μέντοι καὶ χαλᾶται ποτὲ ἡ συνέχεια τοῦ τένοντος τοῦδε κατὰ τὸν βουβῶνα. καὶ σὺν
αὐτῷ χαλαρὸς ἀποτελεσθεὶς ὁ τόπος ὅλος οὗτος ὑποδέχεται τινὰ μέρη τῶν ὑπερκειμένων σωμάτων εἰς ἑαυτόν
ἐντέρων, ἢ ἐπίπλου, καὶ ἤδη τοῦτο κήλη καλεῖται. τέτακται δ' ὁ τένων οὗτος ὁ ὑμενώδης μικρὸν ὑπὲρ ἄνω τοῦ
βουβῶνος ἕνεκα τοῦ διεξελθεῖν τὸ περιτόναιον ἅμα τοῖς ἐν ἑαυτῷ περιεχομένοις, ὑπὲρ ὧν αὖθις εἰρήσεται. τὸ δ'
ἐπὶ τὰ πρόσω τῆς γαστρὸς ἐκτεινόμενον μέρος τῶνδε τῶν μυῶν, εἰς λεπτὸν ἀκριβῶς τελευτᾷ τένοντα, τοῖς ὀρθίοις
ἐπιβεβλημένον ἔξωθεν μυσίν. οὕτως δὲ καὶ δευτέρας συζυγίας τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, λοξὴν ἔμπαλιν ἐχόν-
των τοῖς πρώτοις τὴν θέσιν τῶν ἰνῶν, ὁ τένων ὑμενώδης γινόμενος ἐπιβάλλει τοῖς προσθίοις μυσίν. ἄρχεται δ'
ἑκάτερος τούτων ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, σαρκώδη τὴν ἔκφυσιν ἔχων, εἶτ' ἐντεῦθεν ἀναφέρονται λοξοὶ κατὰ τῶν
ἐγκαρσίων ἐποχούμενοι μυῶν. ἐμφύονται δὲ διὰ σαρκοειδοῦς οὐσίας τοῖς πέρασι τῶν τεττάρων νόθων πλευρῶν.
ὁ δὲ τένων αὐτῶν ὁ λεπτὸς εἰς ὃν ἐλέχθησαν τελευτᾶν, μέσος ἐστὶ τῶν τε ὀρθίων μυῶν καὶ τοῦ τῶν προειρημένων τέ-
νοντος. ἑνοῦσθαι γάρ σοι δόξουσιν οἱ δύο τένοντες ἀμφοτέρων τῶν μυῶν, καὶ χαλεπόν ἐστιν αὐτοὺς χωρίσαι. καὶ μά-
λιστ' ὅταν ἀρχὴν τῆς ἀνατομῆς παντὸς τοῦ ζώου ταυτὶ ποιησόμεθα τὰ μόρια. κατὰ δὲ τὴν προκειμένην ἐγχείρη-
σιν ἀρχομένοις τῆς ἀνατομῆς τῶν μυῶν τῶνδε, ῥᾷον χωρίσαι τοὺς τένοντας ἀκολουθοῦντας ἑκατέρῳ τῶν μυῶν. ἔν-
θα γὰρ πρῶτον αὐτῶν παύεται τὸ σαρκῶδες, ἐντεῦθεν ὁ τένων ἐκπέφυκε συνεχὴς ὑπάρχων τῇ σαρκί. ταύτην
οὖν θεώμενος ὅροις ἰδίοις περιγεγραμμένην, οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις τὸν ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν ἐκφυόμενον ὑμενώδη
τένοντα, καὶ μὲν δὴ καὶ γεννᾶται κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὁ τένων οὗτος, ἔνθα τῶν ὀρθίων μυῶν ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ πλά-
γιον ἑκατέρου πλευρά. κατὰ μὲν γὰρ τὰ πρόσω μέρη, ψαύουσιν ἀλλήλων οἱ δύο μύες οἵδε ταῖς προσθίαις πλευ-
ραῖς. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων, ὡς εἴρηται, τὰς τῶν ὑμενωδῶν τενόντων ἐπιβολὰς δέχονται. σὰρξ δ' ἐστὶν αὐτῶν ἡ οὐ-
σία, δι' ὅλου τοῦ μήκους ἄνωθεν αὐτοῖς. καὶ τένων οὐδαμόθεν σαφής, ὥστε καὶ τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς ἐμφύονται διὰ
σαρκός. ἐν τούτοις δὲ τοῖς μέρεσι καὶ συμπεφύκασιν ἀκριβῶς ἀλλήλοις, ἀρξάμενοι τοῦτο πάσχειν κατωτέρω τοῦ
κατὰ τὸ ζῷον ὀμφαλοῦ. τὸ γὰρ ὑψηλότερον αὐτῶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, παράκειται μέν, οὐχ ἥνωται δέ.
τρίτην ταύτην συζυγίαν τίθεσο τῶν κατ' ἐπιγάστριον ὀκτὼ μυῶν. ἡ δὲ λοιπὴ καὶ τετάρτη φύεται μυῶν, ἔκ τε
τῆς ὀρθίας γραμμῆς τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, καὶ τῶν πλαγίων ἀποφύσεων, τῶν ἐν ὀσφύϊ σπονδύλων. ἔστι δὲ καὶ οὐκ
εὐθέως ἅμα τῷ πρῶτον ἐκφύεσθαι μῦς ἑκάτερος, ἀλλ' ὑμενώδης σύνδεσμος ἰσχυρὸς ἐκ τῶν εἰρημένων ὀστῶν ἐκπεφυ-
κώς, εἶτ' ἐν τῷ περιΐεναι προσκτώμενος ἶνας ἐγκαρσίας εἰς ἰδέαν ἀφικνεῖται μυός. ὑποφύεται δὲ καὶ τοῖς ἔνδον
μέρεσι τῶν περάτων ἑκάστης τῶν νόθων πλευρῶν. ὥσπερ δὲ ἐν τῷ προσκτήσασθαι τὰς ἶνας ἐγένοντο μύες, οὕτως
αὖθις ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν ἀποθέμενοι πάλιν αὐτάς, εἰς τένοντα πλατὺν τελευτῶσι. καὶ λανθάνει γ' ὁ τένων
οὗτος, ὥσπερ καὶ τῶν εἰρημένων τὰ πλεῖστα τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν. ὑμενώδης γάρ, ὢν καὶ λεπτὸς ἐπιφύεται τῷ
περιτοναίῳ, καὶ τῶν συγκειμένων ἐξ ἀμφοῖν οὐχ ὥσπερ ἐστίν, οὕτω καὶ φαίνεται σύνθετος, ἀλλ' ἁπλοῦς εἷς ὑμὴν
εἶναι δοκεῖ. πειρᾶσθαι τοιγαροῦν χρή, καθὸ πρῶτον οἱ τένοντες αὐτῶν ἐκφυόμενοι τῆς σαρκὸς ἐπιβαίνουσι τῷ
περιτοναίῳ, κατὰ τοῦτο μάλιστα φυλάξαι τὴν γνῶσιν, ὡς ἤν γ' ἀποσπασθῇ τῆς σαρκὸς ὁ τένων, οὐκέθ' οἷόν τε χωρί-
ζειν αὐτόν, εἰ μή τις εἴη γεγυμνασμένος, ἐπιστήμων τε τῆς φύσεως ἑκατέρων, ἀμέλει κἂν ταῖς καλουμέναις γαστρο-
ραφίαις, ὡς περιτόναιον ἀνατείνουσι, καὶ διαρράπτουσι τὸ συγκείμενον ἐξ ἀμφοῖν τῶν εἰρημένων. λέγω δ' ἐκ τοῦ
κατ' ἀλήθειαν περιτοναίου καὶ τῆς τοῦ μυὸς ὑμενώδους τελευτῆς. ἔστι δ' αὐτὸ τὸ περιτόναιον ἀραχνίοις πλατέσιν
ὁμοιότατον, ἁπλοῦν, καὶ λεπτὸν ἐσχάτως. οὐχ ὥσπερ ἔνιοι τῶν τενόντων εἰς ὑμένος ἰδέαν ἀπολεπτυνθέντες, ὅμως
ἐμφαίνουσι τὸ ἶσον ἀκριβῶς ἐν αὐγῇ λαμπρᾷ σκοπουμένοις ἶνας λεπτὰς ἐν αὐτοῖς ἐμφερομένας, ἀλλ' οὔ τό γε
περιτόναιον. ἁπλοῦν γάρ ἐστιν ὡς εἴρηται συνεχὲς ἑαυτῷ πᾶν, ὁμοιομερὲς ἀκριβῶς, τῶν πρώτων σωμάτων ἕν τι.
καὶ μὲν δὴ καὶ φαίνεταί σοι σαφῶς ὁποῖόν ἐστι τὴν φύσιν ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν, ἔνθα μονοῦται χωρισθέντων ἀπ'
αὐτοῦ τῶν ἐγκαρσίων μυῶν. ἀναμίγνυνται γὰρ οὗτοι καὶ συμφύονται τοῖς ὀρθίοις ἐνταῦθα μυσὶν ἀπολιπόντες τὸ περι-
τόναιον. περὶ μὲν δὴ τῶν κατ' ἐπιγάστριον ὀκτὼ μυῶν αὐτάρκως εἴρηται, κατά γε τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς ἀνατο-
μικῆς αὐτῶν ἐγχειρήσεως, ἣν νῦν διῆλθον. πῶς δ' αὖ τις ἐντεῦθεν ἀρχόμενος ἄριστα χειρουργοίη, λεκτέον ἐφεξῆς.
ἀποδεῖραι χρὴ τὸ κατ' ἐπιγάστριον δέρμα τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν μέσων αὐτοῦ ποιησάμενον, ἔνθα κίνδυνος οὐδείς ἐστι
διατέμνειν, ἢ διασπᾶσθαί τι τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. κεχώρισται γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῶν ὑποβεβλημένων μυῶν ὁ

συνεχὴς ὑμὴν τῷ δέρματι. καὶ πᾶς ὅστις οὖν ποδηγούμενος ὑπ' αὐτῆς τῶν σωμάτων τῆς φύσεως, ἱκανός ἐστι δεῖραι τὸ ταύτῃ δέρμα, χωρὶς τοῦ διαφθεῖραί τι τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. προχωρῶν δ' ἤδη τὰ πλάγια παρὰ τὰς νόθας πλευράς, εἰ μὴ προσέχοις τὸν νοῦν, διασπάσεις οἷον τὴν κεφαλὴν τοῦ μικροῦ μυός, ὃν εἰς τὴν μασχάλην ἔλεγον ἀναφέρεσθαι λαθόντα τοὺς ἀνατομικούς. ὁ γάρ τοι συνεχὴς ὑμὴν τῷ δέρματι, ἔχει τὰς ἶνας σαρκώδεις ἐκ διαστημάτων, τὰ μὲν πρῶτα μειζόνων, εἶτ' ἐλαττόνων, αὖθις ἐπιστρεφομένας ἑαυτῷ λαμβάνων. ἄχρι γὰρ μυὸς ἐνταυθοῖ μὲν ἰσχνοτάτου τε ἅμα καὶ πλατέος, ἐν δὲ τῷ πρὸς τὴν μασχάλην ἀναφέρεσθαι τῶν ἐκ τοῦ πλάτους ἰνῶν εἰς ἔλαττον ἀθροιζομένων χωρίον, σαρκωδεστέρου τε γιγνομένου καὶ στενοῦ. εἰ δὲ τὴν κάτωθεν ἀρχὴν αὐτοῦ τὴν πλατεῖαν τῷ δέρματι συναποδείραις, ἐξαίφνης εὑρήσεις ἀπεσπασμένην σάρκα τοῖς ἐπὶ τὴν μασχάλην ἐποχουμένην σώμασιν, ἣν εἰ μὲν εἴης φιλόπονος, ἐπιζητήσεις πόθεν ἀπέσπασαι, κἄπειτα μηδὲν τῶν ἐκεῖ διεσπασμένων εὑρηκώς, ἀπορίας ἐμπλησθήσῃ, καθάπερ κἀγὼ τὸ πρῶτον. εἰ δ' ἀμελής τε καὶ ῥάθυμος, οἵους ἐν πολλαῖς ἀνατομαῖς ἔστι φωρᾶσαι τοὺς ἔμπροσθεν ἡμῶν ἀνατομικούς, ὡς οὐδὲν πρᾶγμα τὴν σάρκα ταύτην, ἤτοι γ' ἀποτεμὼν, ἢ ἀποσπάσας ὑποκειμένων σωμάτων, οἷς ἐποχεῖται, ῥίψεις χαμᾶζε. περὶ μὲν οὖν τοῦ δέρειν ἀκριβῶς χρῆναι τὸ ταύτῃ δέρμα, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. γεγυμνωμένου δὲ παντὸς τοῦ κατ' ἐπιγάστριον χωρίου, τοὺς ὀκτὼ μῦς ἀνατέμνειν ὧδε. δίχα τέτμηται τὸ σῶμα δεξιοῖς τε καὶ ἀριστεροῖς ἐπὶ γραμμὴν εὐθεῖαν ἄνωθεν κάτω δι' ὅλου τοῦ θώρακος τεταμένην, ἧς σκοποὺς ἐναργεῖς λαβὼν, οὓς ἐγὼ νῦν ἐρῶ, πολλαχόθι χρηστὸν ἕξεις θεώρημα. πρῶτος ἔσται σοι σκοπὸς, τὸ πέρας τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου, ἐντεῦθεν δ' ἄνωθεν προχωροῦντι διὰ μέσου τοῦ στέρνου, τελευταῖος ὅρος ἡ κορυφὴ τοῦ στέρνου. κοῖλος δ' ἐστὶν ὁ τόπος οὗτος, ὑπό τε τῶν κλειδῶν ἑκατέρωθεν ὁριζόμενος, καὶ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς καταφερομένων μυῶν, ὥστ' ἀφῃρημένου τοῦ δέρματος ἐναργῶς ὁρᾶσθαι. κάτω δ' ἐκτείνοντι τὴν γραμμὴν τήνδε, τελευταῖος μὲν ὅρος ἡ συμβολὴ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τὸ μέσον τοῦ ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν χωρίου, κατ' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ διαστήματος ἐστὶ τὸ μέσον, ὃ διέστηκεν ἡ κορυφὴ τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου. προχωρεῖ δ' ἐντεῦθεν περὶ μέσον τὸν ὀμφαλὸν ἐπιπολῆς τέμνων, ὥστε φανῆναί σοι μετὰ τὴν πρώτην τομὴν λευκοτέραν τὴν ὑποτεταμένην γραμμὴν τῶν ἑκατέρωθεν σωμάτων, καί σοι τοῦτ' ἔσται μέγιστον γνώρισμα τοῦ τετμῆσθαι καλῶς. οἱ γάρ τοι μύες οἱ σαρκώδεις, οὓς ὀρθοὺς ὀλίγον ἔμπροσθεν ὠνόμαζον ὑπὸ τῆς εἰρημένης διορίζονται γραμμῆς, ἥτις εἰκότως ἐστὶ λευκοτέρα τῶν πέριξ, οὐδεμιᾶς ὑποκειμένης αὐτῷ σαρκός. οἱ γὰρ δὴ τένοντες οἱ ὑμενώδεις, οἱ περιλαμβάνοντες τοὺς ὀρθίους μῦς, οὓς ἀπὸ τῶν λοξῶν μυῶν ἔφην γεννᾶσθαι, ἐπὶ τήνδε τὴν λευκὴν γραμμὴν ἐν ταυτῷ ἀλλήλοις ἀφικνοῦνται. τέμνειν οὖν αὖθις αὐτὴν ἀτρέμα, ὡς μηδὲν τῶν ὑποκειμένων συντέμνειν, ἀλλὰ μόνον ἀπ' ἀλλήλων χωρίσαι τοὺς τένοντας. εἰ γάρ τοι τοῦτο ποιήσαις καλῶς, ἔχοις ἂν ἤδη κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ τοῦ παντὸς ἥμισυ, καίτοι γ' ἡ παροιμία μὲν ἅπασαν ἀρχὴν ἥμισυ παντὸς ἔργου νομίζει, πολλῶν ἀρχῶν ἑτοίμως παραχθῆναι δυναμένων. ἣν δ' εἶπον ἐγὼ νῦν ἀρχὴν τῆς ἀνατομῆς τῶν μυῶν, ὄντως ἐστὶν ἥμισυ τοῦ παντὸς ἔργου. καθάπερ εἰ καὶ μὴ καλῶς τις αὐτὰ ἐνεργήσει, συγχεῖται καὶ ταράττεται καθ' ὅλην τὴν ἐφεξῆς ἀνατομήν. ἀλλ' ὡς εἴρηται, διττὴν ἴσθι διαδεξαμένην σε τὴν ἐντεῦθεν ἐγχείρησιν, ἄμεινον δ' ἀσκῆσαι πρότερον τὴν ἑτοιμοτέραν. ἐλπὶς γὰρ οὕτω καὶ τὴν χαλεπωτέραν ποθ' ὕστερον ἐγχειρήσαντα μὴ διαμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ. ἑτοιμοτέρα δέ ἐστι καὶ ῥᾴων ἐγχείρησις, ἤτοι γ' ἀνατείνοντα διὰ καθέσεως ἀγκίστρου τὸν ὄρθιον μῦν, ἢ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς πρὸς τὸ πλάγιον ἀνατείνοντα, τέμνειν ἀτρέμα χωρίζοντα τῶν ὑποβεβλημένων σωμάτων. οἵαν δ' ἐν τῇ νῦν τομῇ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ὑπηρεσίαν ἐποιήσω, τῇ τεμνούσῃ τοιαύτην ἄμεινόν σε μετὰ ἑτέρου καὶ τῇ πρώτῃ πασῶν ἐμβολῇ ποιεῖσθαι. κάλλιον γὰρ οὕτως ἐργάσῃ τὴν εὐθεῖαν τομὴν, ἀπὸ τοῦ ξιφοειδοῦς ἀρξάμενος. ἔστω δ' ἡ τῆς χειρὸς ὑπηρεσία τῶν τεττάρων δακτύλων ἐπὶ τὸ μῆκος τοῦ μυὸς ἐπιβαλλομένων, εἶθ' ὅταν στηριχθῶσιν ἐπ' αὐτοῦ, πρὸς τὸ πλάγιον ἀγομένων ἀτρέμα. εἰ γὰρ ἐφ' ἑκατέρου τῶν μυῶν παραχθείη καλῶς τοῦτο, σαφέστερον δ' αὐτῶν ἐστι τὸ μεταξὺ, καθ' ὃ τὴν πρώτην ἐκέλευόν σε ποιεῖσθαι τομήν. ἀλλ' ὅταν γε διέλῃς ὀρθῶς, ἀρκέσει καὶ μία χεὶρ τὸν ἀνατεμνόμενον μῦν ἠρέμα πρὸς τὸ πλάγιον ἀπάγουσα. δυνατὸν δ', ὡς ἔφην, ἐστὶ καὶ δι' ἀγκίστρου πράττειν αὐτό. ποιεῖσθαι δὲ τὴν εἰρημένην ἐγχείρησιν ἕως τῶν ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, ἄχρι περ ἂν ἀξιόλογον ᾖ τὸ γεγυμνωμένον τοῦ μυός. ὑπόκειται γὰρ αὐτῷ τὸ περιτόναιον ἅμα ταῖς τῶν ἐγκαρσίων μυῶν ἀπονευρώσεσιν, ὧν ἀποδέρεσθαι πεφύκασιν οἱ μακροὶ μύες, ὥστ' ἐγὼ καὶ τοῖς δακτύλοις αὐτοὺς χωρίζω τῶν ὑποκειμένων, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀρχῆς προσήκει τοῦτο πράττειν ἅμα τῇ πρώτῃ τομῇ. προελθούσης δὲ τῆς ἐγχειρήσεως καὶ σαφῶς ἤδη διωρισμένων αὐτῶν, ἕνεκα τοῦ ταχέως ἀνυσθῆναι τὸ πᾶν, ὑποβάλλοντα τοὺς δακτύλους, ἀποδεῖραι χρὴ τῶν ὑποκειμένων τὸ ὑπόλοιπον τῶν μυῶν. ἐπειδὰν δὲ τοῦτο πράξῃς, ἄχρι τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν αὐτῶν, ἔνθα τὴν διάφυσιν ἔλεγον ὑπάρχειν, ἀποτεμὼν, ἐκτρέπειν ἤδη βραχὺ πειρῶ τοὺς μῦς ὑπὲρ τοῦ σαφῶς ὀφθῆναι τὰς περιγραφὰς αὐτῶν. ἔξωθεν γὰρ ὁ κοινὸς τένων τῶν λοξῶν μυῶν ἐπιβεβλημένος αὐτοῖς ἐμποδίζει τῇ συναφείᾳ. εἴπερ δὲ μὴ βούλοιο αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τέμνειν, ἀλλὰ φυλάττειν ὑγιεῖς ὅλας ἐθέλοις, ἀποδέρειν πειρῶ τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτοῖς ὑμενωδῶν τενόντων, τοῖς ἀμελέστερον ἀνατέμνουσιν ἴδιον εἶναι σκέπασμα τῶν μυῶν τοῦτον νομιζόμενον, ὁποῖον οἱ πλεῖστοι κέκτηνται, συμφυτούς τε καὶ οἰκείους ὑμένας, ἀποδέρειν δὲ τὴν πρώτην ὡς ἁπλοῦν, ὑπὲρ τοῦ φανῆναι τὴν περιγραφὴν τῶν ὀρθίων μυῶν. αὖθις δὲ δίχα τέμνειν, ἀπονέμοντας τὴν μὲν μοῖραν αὐτοῦ τῷ πρώτῳ τε καὶ μεγίστῳ τῶν μυῶν. τὴν δ' ὑπ' αὐτὴν δευτέρῳ, καὶ τίνων καλείσθωσαν, ὡς εἴρηται νῦν, οἱ μὲν λοξοὶ μύες, πρῶτοί τε καὶ δεύτεροι. ὑπ' αὐτοῖς δὲ τρίτος ὁ ἐπὶ μῆκος ἐκτεταμένος. ὑφ' ᾧ τέταρτος ὁ τῷ περιτοναίῳ συμφυόμενος ἐγκάρσιος μῦς. οὕτω δὲ καὶ τὰς συζυγίας αὐτῶν ὀνομάζειν, πρώτην μὲν τῶν μεγίστων τε καὶ λοξῶν μυῶν ἀπὸ τῆς ἕκτης πλευρᾶς τοῦ θώρακος ἀρχομένων. δευτέραν δὲ τῶν ὑπεναντίων τοῖς δὲ λοξῶν καὶ τρίτην, τῶν εὐθέων, καὶ τετάρτην τῶν ἐγκαρσίων. ἀλλ' ὅταν γ' ἱκανῶς ᾖς γεγυμνασμένος, ἐν οἷς εἶπον, ἐπιχείρησον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὴν εὐθεῖαν τομὴν ἀποχωρίζειν τῶν ὀρθίων μυῶν, πρῶτον μὲν τὸν ἐπιπολῆς τένοντα τοῦ μεγίστου μυὸς, ἔπειτ' ἐφεξῆς τὸν ὑπ' αὐτῷ δεύτερον, ὃς ἀπὸ τοῦ δευτέρου φύεται. καὶ δείξας ἑκάτερον ἑκατέρῳ συμφυῆ, μετὰ ταῦτα ἐπιχείρει

τῇ τῶν

τῇ τῶν εὐθέων μυῶν ἀνατομῇ. οὕτω γὰρ ἔσται σοι φανερὸν ἅπαν τοὔργον ὡς αὖ μηδὲν συγκεχύσθαι, διορισμένων τῶν μυῶν ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀπονευρώσεσιν. ὃ, περὶ οὗ ἔμπροσθεν ἔπραξας ἄνωθεν, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ θώρακος ἐπὶ τῆς πρώτης συζυγίας τῶν μυῶν, τοῦτό μοι νῦν ἔμπαλιν πράττε, τὸν ὑμενώδη τένοντα μεταχειρισάμενος, ὃν ἀνατέμνων ἀτρέμα, ἀποδέρειν πειρῶ τὸν πρῶτον τε καὶ μέγιστον μῦν ἄχρι τῆς οἰκείας ἐκφύσεως. οὐ μὴν δυνήσῃ γε κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἐγχείρησιν ἄχρι παντὸς ἀνελθεῖν, ἐπιβεβλημένων αὐτῷ τῶν κατὰ τὸ στῆθος μυῶν. τοσοῦτον οὖν ἀνάτεμνε τοῦτον, ὅσον ἐστὶν ἱκανὸν γυμνωθὲν, ἐναργῶς ἐπιδεῖξαι τὴν ἔκφυσιν τοῦ μυός. τοὺς μέντοι λοιποὺς τρεῖς μῦς ἀποτέμνειν οἷόν τέ σοι, καὶ χωρὶς τοῦ γυμνῶσαί τι τῶν ὑπερκειμένων. ὥσπερ γὰρ τὸν πρῶτον ἀπὸ τοῦ τένοντος, ἀρξάμενος ἄχρι τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως ἀνέτεμες, ἀκολουθήσας τῇ συνεχείᾳ τῶν ἰνῶν, οὕτως καὶ τὸν δεύτερον ἀνατέμνεις, ἀπὸ τοῦ τένοντος μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰς ἶνας αὐτοῦ μεταβὰς, ἐφεξῆς δὲ τὸ συνεχὲς ἐκείνων φυλάξας ἄχρι τῆς ἐκφύσεως, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἀλλὰ καὶ τοῦ τρίτου μυὸς τοῦ σαρκοειδοῦς, ἄχρι μὲν τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων ἐπεποίησο τὴν ἀνατομήν. ἐκεῖθεν δ' ὄψει συμφυόμενον ἐν τοῖς κάτω θατέρῳ μυὶ τὸν ἕτερον, ἐπιπλεκομένην τ' αὐτοῖς κατὰ τοῦτο καὶ τῆς ὑποκειμένης συζυγίας τῶν ἐγκαρσίων μυῶν τὴν κάτω μοῖραν. ἀφίσταται γὰρ αὐτῇ κατὰ βραχὺ τοῦ περιτοναίου, καὶ μόνον ἀπολείπει γυμνὸν αὐτό. ταυτὶ μὲν οὖν εἴς τε τὸ παρὸν ἱκανὰ, περὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον μυῶν, ἀναλαβόντες δ' αὖθις ὑπὲρ τοῦ διαφράγματος εἴπωμεν, ὅσα ἀπελείπομεν αὐτοῦ τῆς φύσεως ἀνεξήγητα, ὅτι μηδέπω φαίνεσθαι δυνατὸν ἦν, πρὶν διαπτυχθῆναι τὸ ἐπιγάστριον. εὔδηλον δ' ὡς ἔξεστιν ἡμῖν, εἰ μὴ πολλὰ δεικνύειν ἐθέλοιμεν ἐφ' ἑνὸς ζώου, τὰ προτεταγμένα μόρια διακόπτουσιν, ὡς ἔτυχεν ἐπὶ τὸ προβληθὲν ἑκάστοτε παραγίγνεσθαι. τί γὰρ εἴ τις ἐθελήσειεν ἐπιδειχθῆναι τῶν φρενῶν μόνων τὴν φύσιν, ἢ εἰ καὶ ζήτημά τι περὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν γένοιτο, δεόμενον ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως; ἆρ' οὐκ εὔλογον ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, τὸ μὲν ἐπιγάστριον ὅλον ἅμα τῷ περιτοναίῳ διατέμνειν, ὡς ἔτυχεν, ἐξελόντα δὲ τὰ ἔντερα, δεῖξαι τῶν φρενῶν πρώτην μὲν τὴν ἐκ τῶν νόθων πλευρῶν ἔκφυσιν, ὑπὲρ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. εἶθ' ἑξῆς τὴν εἰς τὴν ῥάχιν κατάφυσιν ἀναπτύξαι τε μετὰ τοῦτο, καὶ διελεῖν αὐτῆς τὰ μόρια, καὶ ταῖς οὐσίαις μὲν αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ταῖς θέσεσιν αὐτῶν, καὶ ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ταῖς χρείαις διαφέροντα. τὸ μὲν γὰρ μέσον ἐν αὐταῖς, ἐστὶν ὁ μῦς ἀπονευρούμενος εἰς τένοντα πλατὺν ἀπὸ παντὸς μέρους περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν σαρκοειδῶν. ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ λεπτὸς ὑμὴν ἐπιπέφυκεν, ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν, οὓς γυμνώσεις ἀκριβῶς εἰ προσέχοις τῷδε τῷ λόγῳ. τούτων οὖν ὁ μὲν ὑψηλὸς διττὸς ὢν, ὅλον ὑπαλείφει τοῦ θώρακος. ἐκ μὲν τῶν δεξιῶν μερῶν, ὁ ἕτερος, ἐκ δὲ τῶν ἀριστερῶν, ὁ ἕτερος. οὐ γὰρ δὴ μία γέ τις ἐστὶν ἡ ἔνδον τοῦ θώρακος εὐρυχωρία συνεχὴς ἑαυτῇ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν εἰρημένων ὑμένων διαφράττεται, παρακειμένων ἀλλήλοις ὀρθῶν παρὰ τὸ μῆκος τοῦ στέρνου, πλὴν ὅσον ἀποχωροῦσί τε καὶ διΐστανται κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἵναπερ ἡ καρδία κεῖται. ταύτην γὰρ ἑαυτῶν μέσην λαβόντες ἰδίῳ περιεχομένην ὑμένι παχυτέρῳ σφῶν αὐτῶν, οὕτω μέχρι τοῦ ξιφοειδοῦς ἀφικνοῦνται χόνδρου, περιλαμβάνοντες ἑκατέρωθεν, ὡς εἴρηται, τὸν περικάρδιον, εἴθ' ὑμένα βούλοιο καλεῖν, εἴτε χιτῶνα. ἅπασαν οὖν ἑκατέραν τοῦ θώρακος ὑπεζώκασι τὴν ἔνδον χώραν οἱ ὑμένες, ἁπλοῖ τὴν φύσιν ὑπάρχοντες, ὥσπερ ἀράχνια. καλοῦνται δὲ κατὰ μὲν τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότες, ἔνθα δ' ὄρθιοι μέχρι τῆς σφαγῆς ἀναφέρονται, διαφράττοντες, ἵνα δὲ περιφύονται τῷ πνεύμονι, τούτου σκέπασμα εἰσίν. ἡ βάσις δ' αὐτῶν ἐπιβέβληται τοῖς ἄνω μέρεσι τῶν φρενῶν, ὥσπερ τοῖς κάτωθεν ὑποβέβληταί τις ἕτερος ὑμὴν παραπλήσιος τῷδε, κορυφὴ δικαιοτάτως ὀνομασθεὶς τοῦ περιτοναίου. συνεχὴς δ' ἐστὶν ὁ ὑμὴν οὗτος ἑαυτῷ, πᾶσαν ὑπαλείφων τὴν κάτω χώραν τῶν φρενῶν, ἔνθα τ' ἐκεῖναι διατέτρηνται χρειῶν ἀναγκαίων ἕνεκεν, ἐνταῦθα τοῖς διεξερχομένοις αὐτοῖς περιφύεταί τε καὶ συναποτείνεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ ἄνωθεν ὑμένες ὑπεζωκότες τὸν θώρακα, καὶ συνεπεκτείνονταί τε καὶ συμπροέρχονται τοῖς διεξερχομένοις αὐτῶν ἀγγείοις ἐν κύκλῳ περικείμενοι. δύο δ' ἐστὶ τὰ τρήματα τῶν φρενῶν. τὸ μὲν ἕτερον τὸ μέγα ἐστὶν, ἵνα τοῖς σπονδύλοις ἐπιπεφύκασιν ὁδὸς τῷ τε στομάχῳ, καὶ τῇ μεγάλῃ παρεσκευασμένον ἀρτηρίᾳ. τὸ δ' ὑπόλοιπον τὸ ἔλαττον, τὴν κοίλην φλέβα τοῖς ἄνω τοῦ ζώου μέρεσι κομίζουσαν αἷμα δέχεταί τε καὶ παραπέμπει σὺν ἀσφαλείᾳ πολλῇ. καὶ γὰρ περιπέφυκεν αὐτῇ πάνυ δυσλύτῳ συμφύσει, καὶ συναποπέμπει τὸν ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ θώρακος ὑμένα, λάθοι δ' ἂν οὐδὲν τῶν ὀργάνων τούτων οὐδὲν, οὔθ' ἡ κοίλη φλὲψ, οὔθ' ὁ στόμαχος, οὔθ' ἡ ἀρτηρία, καὶ μάλισθ' ὅταν, ὡς εἴρηται, τὰ κάτω τῶν φρενῶν γυμνωθῇ. πρότερον δ' ὑποπίπτει τοῖς ἀνατέμνουσιν ἡ κοίλη φλὲψ, ὡς ἂν ἐν μετεώρῳ κειμένη, καὶ μηδὲν ἑαυτῆς ἐπίπροσθεν ἔχουσα τῶν μυῶν ἀρθέντων. εἰ δὲ καὶ θάτερον τρῆμα τῶν φρενῶν ἀκριβῶς ἐθέλοις θεάσασθαι, διτταῖς ἐγχειρήσεσιν ἐπιχείρει. καὶ τόδε ποτὲ μὲν διοίξας κατὰ μῆκος τὸν θώρακα, κἄπειτ' ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἀκολουθῶν ἐπὶ τὸ διάφραγμα καταφερομένῳ τῷ στομάχῳ, ποτὲ δ' ἀνατείνων τε ἅμα καὶ παραστέλλων τὴν γαστέρα. τὸ γάρ τοι στόμα αὐτῆς ὄψει κατὰ τὰς φρένας κείμενον, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε συμφυόμενον ὥσπερ ἡ κοίλη φλὲψ, ἀλλὰ χαλαροῖς ὑμέσι διειλημμένον. ἔστι δ' οὐκ ἀκριβῶς κυκλοτερὲς ἐνταυθοῖ τοῦτο τοῦ διαφράγματος τρῆμα. τριγώνῳ δ' ἔοικε μᾶλλον, αἰωρουμένην μὲν ἔχοντι τὴν κορυφὴν, ἐστηριγμένην δὲ ἐπὶ τοῦ νώτου τὴν βάσιν. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὥσπερ Ἱπποκράτης, εἴπερ ἀμφιβεβήκασιν αἱ φρένες ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ τήν τ' ἀρτηρίαν, καὶ τὸν στόμαχον, κατὰ μὲν αὐτὴν τὴν μέσην χώραν τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένης τῆς ἀρτηρίας, ἐν δὲ τοῖς ἀριστεροῖς αὐτῆς, παρατεταμένου τοῦ στομάχου. καὶ μὲν δὴ καὶ φλὲψ τις ἅμ' αὐτοῖς μικρὰ καὶ νεῦρα δύο διεξέρχεται, περὶ ὧν οὐ καιρὸς ἀκριβολογεῖσθαι τὰ νῦν. οὐδὲ γὰρ ὁ περὶ τῆς ἀρτηρίας λόγος, ἢ τοῦ στομάχου τούτων ἕνεκεν αὐτῶν εἴρηται. πάρεργον δὲ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ ταύτῃ τρήματος, τῶν φρενῶν ἡ διήγησις αὐτῶν ἐγένετο, μελήσει δὲ καὶ αὖθις ἐν οἰκείῳ καιρῷ διδαχθήσεται τελεώτερον. ἀλλὰ τό γε διάφραγμα διὰ ταῦτα τὰ ἐκπίπτοντα μόρια, καὶ μέντοι καὶ διὰ τὰς ψόας, οὐ συνέφυ τοῖς τῆς ῥάχεως σπονδύλοις ἐνταῦθα, καίτοι δεόμενον. ἔστι μὲν γὰρ ὡς εἴρηται, κυκλοτερὴς μῦς, ἐνεργεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων μυῶν τοῦ θώρακος ἐν τῷ πλείστῳ χρόνῳ τῆς ζωῆς. καὶ διὰ τοῦτ' ἐχρῆζεν ἐξηρτῆσθαι τινὸς ὀστοῦ τῶν ἐστηριγμένων ἀσφαλῶς διὰ εὐρώστου συνδέσμου. ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς εἰρημένοις ὀργάνοις ἀναγκαῖον ἦν ἄνωθεν κάτω φέρεσθαι ταῖς ψόαις τ' ἀνατείνεσθαι

πρὸς τὸ τῶν φρενῶν ὑψηλότερον, ἀπεστερήθη διὰ ταῦτα τῆς πρὸς τὴν ῥάχιν συμφύσεως ὁ τοῦ διαφράγματος μῦς. ἄμεινον δ' οὐχ ἁπλῶς ἀπεστερήθη λέγειν αὐτῶν ἁπάσης συμφύσεως. ἀλλὰ τῆς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, ὡς ἥγε φύσις οὐ μήχανος οὖσα, καὶ μηδὲν μηδαμόθι τῆς εἰς τὰ ζῶα κηδεμονίας ἀπολείπουσα, τοῖς κάτω μέρεσι, σπονδύλοις τὸ διάφραγμα συνέφυσε διὰ ἰσχυροτάτων συνδέσμων δυοῖν. τὰ γάρ τοι περιβεβηκότα τήν τε ἀρτηρίαν καὶ τὸν στόμαχον τῶν φρενῶν ἀποτείνεται κατὰ τῶν ἐφεξῆς σπονδύλων, ἐπ' ἄλλων μὲν τινῶν ζώων ἐπὶ πλέον, οἷς ὅλος ὁ θώραξ εὔρωστός τ' ἐστὶ καὶ σύντονος. ἐπὶ δὲ τῶν πιθήκων οὐ μόνον ἔπεστιν, ἀλλὰ καὶ δι' ἀρρώστων συνδέσμων, ἢ κατ' ἄλλα ζῶα. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν ἐκείνοις διαφορᾶς αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δ' ἐπειδὴ πίθηκον ἁπάντων πρῶτον ὁ λόγος ἐξηγεῖσθαι προὔθετο, τοῦτον ἀνατέμνων καὶ σὺ θεάσαι τὸ διάφραγμα. θεάσῃ δὲ καὶ τοὺς ὑποβεβλημένους τῷ στομάχῳ μῦς, ὅταν ἡ τῆς ἀνατομῆς τάξις ἐπ' αὐτοὺς ἀφίκηται, μέχρι τοῦ τετάρτου κατὰ τὸν θώρακα σπονδύλου. κατιόντας τοίνυν ὅλης τῆς ῥάχεως ἔνδοθεν ἐχούσης μῦς, μόνου τοῦ θώρακος οἱ μέσοι σπόνδυλοι γυμνοὶ παντάπασιν ὑπάρξουσιν, ἓξ τὸν ἀριθμὸν ὄντες. οἱ μὲν οὖν ἄνωθεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρχόμενοι, τὴν ἄνω μοῖραν ὅλην τῆς ῥάχεως κάμπτουσιν. αἱ ψόαι δὲ μόνην τὴν κάτω, τὸ δ' ἐν τῷ μεταξὺ συγκινεῖται τοῖς ἑκατέρωθεν. ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα τῶν κάτω τοῦ διαφράγματος ἐγύμνωσας, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἀποδεῖξαί σε τὸν ὑποβεβλημένον ὑμένα ταῖς ψόαις. ἔστι δ' οὗτος, ὡς αὖθις εἰρήσεται, τὸ κατ' ὀσφὺν περιτόναιον, ἀποδαρέντος δ' αὐτοῦ, σαφῶς ἤδη θεάσῃ τὰς ψόας, ἀκριβῆ μὲν ἑκατέρωθεν ἕνα κατὰ τὸ μῆκος τῆς ῥάχεως ἀλλήλοις συμφυομένας, ἀφ' ἧς εἶπον ἀρχῆς ἄνωθεν ἅπαντι τῷ μήκει τῆς ὀσφύος. ἐπειδὰν δὲ πλησίον ἥκωσι τοῦ πλατέος ὀστοῦ, καλεῖται δ' ὡς οἶσθα τοῦτο πρός τινων ἱερὸν, ἀποχωροῦσιν ἀλλήλων παραφυόμεναι τοῖς ἔνδον τῶν λαγόνων, ἅμα τῷ καὶ συνεκφύεσθαι κατὰ τοῦτο σάρκας ἑτέρας οὐκ ὀλίγας αὐτοῖς ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ γεννωμένας. ἀκολουθῶν οὖν ταῖς τ' ἄνωθεν ἰούσαις σαρξὶν, ἃς ψόας ὀνομάζομεν, ταύταις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς λαγόνας ὀστῶν προσέχοντας δύο τένοντας, εὑρήσεις καθ' ἑκατέραν τῶν ψοῶν, οὓς ἔθος τοῖς ἀνατομικοῖς ἀπονευρώσεις μυῶν ὀνομάζειν. ἐμφύεται δ' ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν, ὁ ἔνδον, ὅνπερ καὶ σύνδεσμον ἄμεινον οὐ τένοντα νομίζειν, ἐκείνῳ μάλιστα τῷ χωρίῳ, καθ' ὃ συνάπτει τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν τῷ κατ' ἰσχίον. ὁ δ' ἕτερος εἰς τὸν μικρὸν τοῦ μηροῦ καθήκει τροχαντῆρα τὴν δ' ἔκφυσιν, ὁ μὲν πρότερος ἐκ τῆς ὑψηλοτέρας ἔχει μοίρας τῶν κατὰ τὴν ψόαν σαρκῶν διὰ τῆς ἔνδον χώρας προερχομένην. ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τῆς ταπεινοτέρας, ἥ τις ἔξωθεν αὐτοῦ παρατέταται, καὶ μέντοι κἀκ τῆς προσιούσης ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. μακρότερος μὲν οὖν ὁ πρότερος σύνδεσμος, βραχὺς δ' ὁ καθήκων τένων εἰς τὸν μικρὸν τροχαντῆρα, πλὴν οὐκ ἄρρωστος οὐδ' αὐτὸς, ἀλλὰ τοῦτον μὲν φύλαττε πρὸς τὴν ἀνατομὴν τῶν κινούντων τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον μυῶν. τὸν δ' ἕτερον ἀκριβῶς κατασκεψάμενος, εὑρήσεις σκληρότερόν τε καὶ λευκότερον, ἢ κατὰ τοὺς τένοντας, ὡς ἂν ἐκ τῆς τῶν συνδέσμων οὐσίας ὄντα. διὸ καὶ κεφαλὴν μᾶλλον, οὐ τελευτὴν ὑποληπτέον αὐτὸν εἶναι τῶν τῆς ψόας ἔνδον. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν ἑκατέρα κεφαλὴ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχει. μικροτέραν μὲν πολὺ τῆς ἔνδον, εἰς τὴν αὐτὴν δὲ χρείαν συντελοῦσαν. τεινόμεναι γὰρ αἱ εἰρημέναι δύο μοῖραι τῆς ψόας, ἄχρι τὰ κάτω κάμπτουσι, τό τε κατ' ὀσφὺν ὅλον τῆς ῥάχεως ἔτι τε τὸ συνεχὲς αὐτὸ τοῦ μεταφρένου. οὕτως δὲ καὶ οἱ τῷ στομάχῳ μύες ὑποβεβλημένοι, περὶ ὧν αὖθις εἰρήσεται, τὸ τῆς ῥάχεως ἄνω κάμπτουσι μετὰ τοῦ συνεπιλαμβάνειν τι τῶν κατὰ μετάφρενον σπονδύλων. ἀλλ' αἵ γε ψόαι τὴν κεφαλὴν μὲν ἐν ἑαυταῖς ἔχουσι τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν τοῦ μικροῦ τροχαντῆρα τένοντος, ὅσον δ' ἑκατέρωθεν τοῦδε, τελευτὴ μᾶλλον οὐκ ἔστιν, ἡ κεφαλὴ δυοῖν μυῶν καμπτόντων τὴν ῥάχιν, ὥστ' εἶναι τρία μέρη τῆς ψόας ἑκατέρας. ἓν μὲν τὸ ἔνδον, ὑψηλοτέραν ἔχον τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν, ἕτερον δὲ τὸ μέσον ἀπὸ ταπεινοτέρας ἐκφύσεως ἀρχόμενον, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς, τὸ ἔξω ταπεινοτέραν ἔχον καὶ τοῦ μέσου τὴν σαρκώδη κατάφυσιν. ὁ μέντοι κάτω τοῦδε σύνδεσμος, ἀπὸ τῶν τῆς λαγόνος ὑψηλῶν ἄρχεται, διὸ καὶ τῷ μήκει τοῦτο τὸ μέρος ἐνδεῖ τῶν ἄλλων δυοῖν, ὥσπερ καὶ τῷ πάχει. μετὰ δὲ τοὺς εἰρημένους μῦς ἅπαντας ἐπίσκεψαι τὴν ἔκφυσιν ἀκριβῶς ὅλων τῶν ῥαχιτῶν μυῶν. ἄρχονται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δευτέρου σπονδύλου δύο κεφαλὰς ἑκάτερος ἔχων διεστηκυίας ἀλλήλων. ἐκπληροῦσι δ' αὐτῶν τὸ μέσον οἱ παραληφθέντες ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν μύες, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν αὐτάρκως διῆλθον. ἀεὶ δὲ μᾶλλον εὐτραφέστεροι γίνονται, καί τι γ' ἀπὸ λεπτῶν ἀρχόμενοι τῶν κεφαλῶν, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ἔκφυσίς τις αὐτοῖς μίγνυται, κἂν τούτῳ διεξερχόμενοι τὸν τράχηλον ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ῥώμην γίγνονται, καὶ πρῶτον γ' εἰς ταὐτὸν ἥκουσιν ἀλλήλοις ἔνθα τελευτᾷ τοῦ τραχήλου μύες ἐνταῦθα γιγνόμενοι καθ' ἑκάτερον μέρος τῆς ἀκάνθης, ὁ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ὥστ' εἶναι τὰς πάσας ἀμφοτέρων τῶν μυῶν κεφαλὰς τέσσαρας. εἰσὶ δ' αὐτῶν αἱ ἶνες λοξαί. τινὲς μὲν ἀπὸ τῆς ἀκάνθης ἔνθα τὰ πρόσω τε καὶ κάτω φερόμεναι, τινὲς δ' ἔμπαλιν ἐκ μὲν τῶν πλαγίων ἀποφύσεων ὁρμώμεναι, ῥέπουσαι δ' ὀπίσω καὶ κάτω. πρόσεχε δ' αὐτοῖς ἀκριβῶς, ἐπειδὰν ἀνατεμὼν ἑκάτερον ἔνθα τὴν ὀσφὺν ἀφίκῃ. κατὰ τοῦτο γὰρ ἐκ συνδέσμου τινὸς ὑμενώδους ὁρμηθέντος ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν ἄκανθαν χωρίων γεννῶνται μύες ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀτρέμα ἄνω φερόμενοι λοξοὶ πρὸς τὰς ἐσχάτας τοῦ θώρακος πλευρὰς, ἔνθα μὲν τῶν ἄλλων ζώων ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος, ἔνθα δὲ τῶν πιθήκων, ὁμοίως ἅπασι τοῖς κατὰ θώρακα μικροτέροις, κατασπῶσιν οἱ μύες οὗτοι τὰς ἐσχάτας πλευρὰς ἐμφύονται. τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις, ἄχρι τρίτης που καὶ τετάρτης εἰ ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀριθμοῖτο,

πιθήκοις δ' ἄχρι τῆς δευτέρας, καὶ τρίτης ἀφικνοῦνται τῶν νόθων ὀνομαζομένων, ψαύοντες ἐνίοτε
καὶ τῆσδε. παραλελοίπασι δὲ καὶ τούτους οἱ ἀνατομικοὶ, τὸ μέν τοι μέρος αὐτῶν, ὡς νο-
μίζω, τοῖς κατ' ἐπιγάστριον ὀκτὼ μυσὶ συναποτέμνοντες, τὸ δέ τι τοῖς
ῥαχίταις προσκαταλιπόντες.

Ἐφεξῆς δὴ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι ποιήσασθαι τὴν πραγματείαν τήνδε, τῇ περὶ χρείας μορίων, ἐν ἐκείνῃ δὲ μετὰ τὸν περὶ κώλων λόγον, ὁ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων ἐστὶν, ἀκόλουθον αὖ εἴη καὶ νῦν ἐπὶ τοῦτον ἔρχεσθαι. χερσὶ μὲν οὖν καὶ σκέλεσιν ὁμοιότατος ἀνθρώπῳ πίθηκος, ᾧ μήτε πρόσωπον ἐστὶ πρόμηκες, μήθ' οἱ κυνόδοντες μεγάλοι. καὶ γὰρ συναύξεται ταῦτα ἀλλήλοις καὶ συμμεθίσταται, καθάπερ ἥ τ' ὀρθὴ βάδισις καὶ τοῦ δρόμου τὸ τάχος, καὶ ὁ μέγας δάκτυλος ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ὁ κροταφίτης μῦς, καὶ τῶν τριχῶν ἡ κατὰ σκληρότητα καὶ μαλακότητα καὶ μῆκος καὶ βραχύτητα διαφορά. καίτοι τούτων ὧν εἶπον ἐν ὁτῳοῦν θεασάμενος, γιγνώσκειν ὑπάρξει καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ἀεὶ γὰρ ἀλλήλοις ἅπαντα ταῦτα συναυξάνεταί καὶ συμμεθίσταται. ἐὰν ποτὲ τρέχοντα θεάσῃ πίθηκον ὀρθὸν ὠκέως ἐξ ἀπόπτου, γίνωσκε τοῦτον ὅμοιον ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ. καὶ δύνασαι προειπεῖν, ἐπ' αὐτοῦ πάντ' ὑπάρχειν ἃ μικρῷ πρόσθεν εἶπον, πρόσωπον στρογγύλον, κυνόδοντας μικροὺς, τὸν δάκτυλον τὸν μέγαν ἐν τῇ χειρὶ μὴ πάνυ μικρὸν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων πιθήκων ἀνάλογον. πάλιν δὲ τοὺς ἐν τῷ ποδὶ δακτύλους μικροτέρους ἢ τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις πιθήκοις, τοὺς κροταφίτας μῦς μικροὺς, ὥσπερ γε καὶ τοὺς ἐκ τοῦ μηροῦ καθήκοντας εἰς τὴν κνήμην οὐκ ἐπὶ πολὺ προερχομένους, τό τ' ὀστοῦν τοῦ κόκκυγος ὀνομαζόμενον, σμικρὸν, ἥκιστά τε λάσιον εἶναι τὸν πίθηκον τοῦτον, καὶ τὰς τρίχας ἔχειν μὴ πάνυ σκληρὰς, ἢ περιμήκεις. οὕτω δ' αὖ καὶ τῶν εἰρημένων ἐναντίως ἔχει, καὶ τἄλλα ἐναντίως ἕξει. τινὲς γοῦν αὐτῶν ἐγγυτάτω τὴν ἰδέαν εἰσὶ τοῖς κυνοκεφάλοις, ἄχρι τοῦ καὶ τὸν κόκκυγα τὸν μακρὸν ἔχειν, καί τινες ἄχρι τῆς οὐρᾶς. ὅτι καὶ λασιώτατοι τῶν πιθήκων εἰσὶ, καὶ τὰς τρίχας ἔχουσι σκληρὰς καὶ ὀρθὰς, καὶ τὸ βλέμμα θρασύ. τῷ δ' ἀκριβεῖ πιθήκῳ, καὶ τοῦτο δειλόν ἐστιν, ὅ γε μὴν κροταφίτης μῦς, ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἀνατείνεται τοῖς ἀκριβέσι πιθήκοις, αὐτόθι δέ που παύεται περὶ τὴν στεφανιαίαν ῥαφὴν τοῖς ἀκριβέσιν, ὥσπερ τοῖς ἀνθρώποις. οὕτω δὲ καὶ ὀδόντες, μεγάλοι μὲν ἅπαντες, ἐπιφανέστεροι δ' οἱ κυνόδοντες, ὥσπερ γε καὶ ἡ γένυς μακρὰ, καὶ πάνυ μικρὸς ὁ ἐν τῇ χειρὶ δάκτυλος ἅπασι τοῖς κυνοκεφαλώδεσι πιθήκοις ἐστὶν, οἱ τοιοῦτοι καὶ τοὺς εἰς τὴν κνήμην ἐκ τοῦ μηροῦ καθήκοντας μῦς ἐπὶ πλεῖστον ἔχουσι ἐκτεινομένους, καὶ διὰ τοῦτο συνδεδεμένην, ὡς ἂν εἴποι τις, ὅλην τὴν ἰγνύαν, διόπερ οὐκ ἀκριβῶς ἐκτείνειν δύνανται τὰ σκέλη. διόπερ αὖ πάλιν, οὐδ' ἵστασθαι καλῶς, ὅτῳ δ' οὐχ ὑπάρχει ζώῳ καλῶς ὀρθῶς στῆναι, πῶς ἂν, ἢ βαδίζειν ὀρθὸν, ἢ δραμεῖν ταχέως. οὐκοῦν οὐδὲ τὸν μέγαν ἐν τῷ ποδὶ δάκτυλον ἔχουσι μέγαν, ὡς ἄνθρωποι, οὐδὲ τοὺς ἄλλους μικρούς. ἀλλὰ πάντες μὲν αὐτοῖς εἰσὶ μεγάλοι. μικρότερος δὲ τῶν ἄλλων, ὃν ἄνθρωπος ἔχει μέγιστον. ἀρχὴ δέ τις οὐρᾶς ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα κυνοκεφάλοις ἐοίκασιν οἱ τοιοῦτοι πίθηκοι. ὥσπερ οὖν ἄμεινον ἐστὶν ἀνατέμνειν τὰ κῶλα τῶν ὁμοιοτάτων ἀνθρώπῳ πιθήκων, ὅταν ἐπὶ παραδείγματος ἐθέλοις γυμνάσασθαι σεαυτὸν, οὕτως ἄμεινον, ὅταν ἀπορῇς τοιούτου πιθήκου, καὶ τῶν ἀνομοίων τινὰ λαμβάνειν, ὥσπερ κἂν ὅλως ἀπορῇς πιθήκου, κυνοκέφαλον, ἢ σάτυρον, ἢ λύγκα. συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἐκεῖνα τῶν ζώων, οἷς ἔσχισται τὸ πέρας τῶν κώλων εἰς δακτύλους πέντε. τοῖς δὲ αὐτοῖς τούτοις καὶ κλεῖς ἐστὶ, καὶ στέρνον ἥκιστ' ὀξὺ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν δύο βαδίζει σκελῶν, ὥσπερ ἄνθρωπος χωλεύων. μετά γε μὴν τὰ τοιαῦτα ζῷα καὶ ἡ ἄρκτος ἐστὶ, καὶ ὁ λέων, καὶ ὅλως τὰ καρχαρόδοντα καλούμενα. καὶ εἰ μὴ μικρὸν ἦν τὸ τῶν ἑρπόντων γένος, οἷον ἰκτίδες, καὶ γαλαῖ, καὶ μύες, ἦν ἂν καὶ τούτων τὰ κῶλα χρήσιμα πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς γυμνασίαν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τέτταρας ἔχει δακτύλους ἀπολωλεκότα τὸν μέγαν, ὅτι μὴ τισὶν αὐτῶν οἷον ὑπογραφή τις ἐστὶ κατά γε τὴν ῥίζαν, ἀλλ' οὐδὲ ταύτην ἀπὸ τοῦ λιχανοῦ πολὺ κεχωρισμένην, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου θεάσῃ. προγεγυμνασμένος γε μὴν ἐν πιθήκῳ, καὶ ταῦτ' ἀνατέμνειν δυνήσῃ. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ πλατὺς ὁ τῆς χειρὸς ἔνδον ἀποφυόμενος τένων καὶ τούτοις τοῖς ζώοις, ὥσπερ γε καὶ οἱ τοὺς δακτύλους κινοῦντες μύες. οὕτως δὲ καὶ οἱ τὸν καρπόν τε καὶ τὴν κερκίδα, τούς τε τὸν μέγαν δάκτυλον κινοῦντες μῦς τε καὶ τένοντας, εὔδηλον ὡς οὐκ ἔχει ταῦτα τὰ ζῷα. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, ἔκ τε τῶν ἐνεργειῶν, ὧν ἐνεργεῖ, καὶ τῆς ἰδέας τῶν μορίων, ἣν ἔχον ἔξωθεν φαίνεται τῶν ζώων ἕκαστον, ὑπαγορεύεταί σοί τι καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ κατασκευῆς. τὰ γὰρ ὡσαύτως ἐνεργοῦντα μόρια, καὶ τὴν ἔξωθεν ἰδέαν ἔχοντα τὴν αὐτὴν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ἐν τῷ βάθει κατασκευὴν ἔχειν τὴν αὐτήν. οὕτως δὲ καὶ ὁμοίως ἐνεργοῦσιν, ὁμοίαν τε τὴν ἐκτὸς ἔχουσιν ἰδέαν, ὁμοία καὶ ἡ ἐν τῷ βάθει μορίων ἐστὶν ἅπασα φύσις. ἑκάστῳ γάρ τοι τῶν ζώων ἡ φύσις τὸ σῶμα παρεσκεύασεν ἐπιτήδειον ταῖς κατὰ τὴν ψυχὴν ὁρμαῖς. καὶ διὰ τοῦτ' ἅμα τῷ γεννηθῆναι, πάντα χρῆται τοῖς μορίοις, ὥσπερ δεδιδαγμένα. μύρμηκας μὲν οὖν καὶ κώνωπας καὶ ψύλλους, ὅσα τἄλλα τῶν ζώων σμικρὰ, τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἐπεχείρησά ποτ' ἀνατέμνειν. ὅσα δ' ἕρπει ζῷα καθάπερ γαλαῖ τε καὶ μύες, ὅσα τ' εἰλυσπᾶται, καθάπερ ὁ ὄφις, ὀρνίθων τε γένη πολλὰ, καὶ ἰχθύων, πολλάκις ἀνέτεμον, ἕνεκα τοῦ πεισθῆναι βεβαίως ἕνα τὸν ἑνοῦντα τὸν διαπλάττοντα ταῦτα, καὶ ἕως τῷ ἤθει τοῦ ζώου τὸ σῶμα ἐστὶν οἰκεῖον ἐν πᾶσιν. ἐκ γὰρ τῆς γε τοιαύτης γνώσεως ἔσται σοι προγνῶναι θεασαμένῳ τι ζῷον, ὃ μήπως πρόσθεν εἶδες ὁποίαν τινὰ τὴν ὑπὸ τῷ δέρματι κατασκευὴν ἔχει. καὶ πολλάκις ἐγὼ τοῦτ' ἐπεδειξάμην οὐκ ἄλλοθεν, ὡς ἔφην, οὔτ' ἐμοὶ περιγενόμενον, οὔτ' ἄλλοθεν ποθὲν ὑπάρξαν, ἢ ἐκ τοῦ πεισθῆναι βεβαίως, οἰκείαν ἑκάστῳ ζώῳ τὴν τοῦ σώματος εἶναι κατασκευὴν τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσιν. οὐδὲν οὖν ἐστὶ θαυμαστὸν ἐκ τῆς ἔξωθεν ἰδέας ἐναργῶς ὀφθείσης, προγνῶναι τὴν ἔνδον κατασκευὴν ἑκάστου τῶν ζώων. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν ἐνεργοῦν ἴδῃς αὐτὸ καθάπερ ἀρτίως εἶπον ἐπὶ τῶν βαδιζόντων ὀρθῶς. καὶ μὲν δὴ κἂν φωνοῦντος ἀκούσαις ζώου, δυνήσῃ τι τεκμήρασθαι περὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, οὐκ ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς φωνῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης ἰδέας. εἰρήσεται δέ μοι περὶ τοῦδε σαφέστερον, ὅταν ἐπὶ τὴν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ἀνατομὴν ἀφίκωμαι. νυνὶ δὲ καὶ τοῦτο περὶ τῶν κώλων ἐπιπλέον δῆλον, ὅτι τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐν τοῖς πρώτοις τῆσδε τῆς πραγματείας ὑπομνήμασιν, ἐξηγησάμην. ἐλπίσας οὖν ἀκολουθήσειν τῷ λόγῳ τοὺς προγεγυμνασμένους ἐν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος αὐτῶν δῆλον ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ζώων ὁμοιότητός τε καὶ ταυτότητος, ἣν ἔκ τε τῶν ἐνεργειῶν ἔνεστί σοι σκοπεῖσθαι,

καὶ τῆς μορφῆς τοῦ ζώου συμπάσης τε καὶ κατὰ τὰ μόρια. δάκτυλος γὰρ ὅπου ποτ᾽ ἂν ᾖ, τὴν αὐτὴν ἔχει κατασκευήν, ᾗ δάκτυλός ἐστιν· οὕτως δὲ καὶ εἰ ποιός δέ τις ὁ δάκτυλος εἴη, τὴν τοιαύτην ἔχει κατασκευὴν ἀεὶ τῷ τοιῷδε δακτύλῳ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ πῆχυς, καὶ κερκίς, καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων. ᾗ μὲν γὰρ κερκίς, ἢ πῆχύς ἐστιν, ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει κατασκευήν. ᾗ δὲ ποιά δέ τις κερκίς, ἢ ποιός δέ τις πῆχυς, ὁμοίαν μὲν ἐν τοῖς ὁμοίοις, ἀνάλογον δ᾽ ἐν τοῖς ἀνομοίοις. ὅστις μὲν οὖν ἐγυμνάσατο λογικῶς, ἅμα τῷ καὶ πεφυκέναι καλῶς, εὑρίσκει ῥᾳδίως τό τε ταὐτὸν ἐν ἑκάστοις τῶν ὄντων, καὶ τὸ μὴ ταὐτόν. ὁ δὲ μήτε ἐμπεφυκώς, μήτε γεγυμνασμένος, τάχ᾽ ἂν καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνατεμνομένων ζώων ἐπαχθείη ποτέ, πρὸς τὸ κἂν ἀμυδρῶς γοῦν ἐννοῆσαι. τὸ μὲν ταὐτόν, οὐ κατὰ συμβεβηκός, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ὑπάρχειν ἑκάστῳ τῶν εἰδῶν. τὸ δ᾽ οὐ ταὐτὸν ἀπό τινων συμβεβηκότων ταῖς κατὰ μέρος, ἅπερ ἀτόμους οὐσίας ὀνομάζομεν. ὅπου γὰρ ἂν ἴδῃς κῶλον οὐ μόνον ἐκτεινόμενον, καὶ καμπτόμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πλάγια περιφερόμενον, ἐξ ἀνάγκης ἐκείνῳ τῷ κώλῳ δύο γένη μυῶν ἐστιν, ἄλλοι μὲν ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως, ἄλλοι δὲ τῆς ἐφ᾽ ἑκάτερα φορᾶς αἴτιοι. προσεπισκεψάμενος οὖν εἴθ᾽ ἕν ἐστιν ὀστοῦν κατὰ τὸ κῶλον, ὡς ἐπὶ βραχίονος, εἴτε δύο, καθάπερ ἐπὶ πήχεώς τε καὶ κερκίδος, ἓν μὲν εὑρὼν ὀστοῦν, ἐπ᾽ ἐκείνου ζήτει τοὺς εὐθεῖς τε καὶ λοξοὺς μῦς. δυοῖν δ᾽ ὄντων ὡς ἐπὶ πήχεώς τε καὶ κερκίδος, ἴσθι μὲν εὐθέως ἤδη, τὸ μὲν ἕτερον αὐτοῖν ἔκτασίν τε καὶ κάμψιν ἐργαζόμενον τοῦ κώλου, τὸ δ᾽ ἕτερον ἑκατέρωσε περιαγωγήν. ἴσθι δ᾽ ὡς καὶ τῶν κινούντων αὐτὰ μυῶν, λοξότεροι μέν εἰσι κατὰ τὴν θέσιν οἱ κατὰ τὰς λοξὰς κινήσεις κινοῦντες, εὐθύτεροι δ᾽ οἱ τὰς εὐθείας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑπάρχει τοῖς κώλοις ἅπασι κοινόν, ὅσα περ ἔχει τὰς αὐτὰς κινήσεις. τὸ δὲ μέγεθος τῶν μυῶν, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ ἡ θέσις, ὁμοία μὲν ἐν τοῖς ὁμοίοις κατὰ τὴν μορφὴν κώλοις. ἀνομοία δ᾽ ἐν τοῖς ἀνομοίοις. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τοὺς δακτύλους, εἰ καὶ μικρότερον εἴη τὸ ἀνατεμνόμενον ζῷον, οἷοί περ οἱ ἕρποντες ἤτοι μύες, ἀναγκαῖον αὐτῷ τούς τε κάμπτοντας εἶναι καὶ τοὺς ἐκτείνοντας ἕκαστον τῶν δακτύλων, ὡς ἐν ἀνθρώπῳ. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὰ πλάγια μέρη θεάσαιο κινουμένους τοὺς δακτύλους, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὰς κατ᾽ αὐτὰ κινήσεις ἀνάλογον ἔχειν ἐκείνῳ τῷ ζώῳ τοῖς ἀνθρώποις, ὥστε τὴν μέν, ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ἑκάστου φορὰν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων τῷ λόγῳ τενόντων τε καὶ μυῶν γίγνεσθαι, τὰς δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸν μέγαν, ὑπὸ τῶν ἔνδον. αὐτὸν δὲ τὸν μέγαν ὥσπερ οὖν καὶ τὸν μικρὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀπαγόμενον ἁπάντων τῶν ἄλλων εὑρήσεις ἐπὶ τῶν τοιούτων ζώων, ὑπὸ μυῶν ὁμοίαν ἐχόντων θέσιν τῇ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε σοι καὶ τὴν ἀνατομὴν αὐτῆς ῥᾳδίαν γίγνεσθαι, καθάπερ οὖν καὶ πολλάκις ἔμπροσθεν ἐχειρούργησας ἀμφ᾽ αὐτῆς. ταυτὶ μὲν οὖν εἴπερ ὅλως μέμνησαι τῶν εἰρημένων ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι περὶ χειρὸς ἑτοίμως τ᾽ ἔμαθες ἄρτι ῥηθέντων ἀκούσας, ἑτοίμως τε ἐπὶ τῶν ζώων εὑρήσεις. * ὃ δέ μοι πρόκειται λέγειν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων, ὧν ἕνεκα καὶ τὰ μέχρι δεῦρο διῆλθον, ἄπιστα μὲν ἴσως σοι δόξει τήν γε πρώτην ἀκούσαντι, φιλοπονοῦντι δ᾽ ἐπὶ πολλῶν ζώων ὁμογενῶν τε καὶ οὐχ ὁμογενῶν, ἄπιστα μὲν οὐκέτι φανεῖται. θαυμαστὰ δέ σοι δόξει, μίαν τέχνην ἐνδεικνύμενα τῶν ζώων ἁπάντων δημιουργόν, εἴγε τοὺς σκοποὺς τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων τὰς χρείας αὐτῶν πεποίηται. μιᾶς γοῦν οὔσης κοινῆς χρείας ἅπασι τοῖς ζώοις ἧς ἕνεκα δέονται τροφῆς εὑρήσεις ὄργανα καθ᾽ ἕκαστον εἶδος αὐτῶν τριττά. τινὰ μὲν κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονότα, πρός τε τὴν ὑποδοχὴν αὐτῆς καὶ κατεργασίαν, ἔτι δὲ τὴν εἰς ὅλον τὸ σῶμα φοράν, ἕτερά τε κατὰ δεύτερον, ὅσα τῶν περιττῶν ἐστιν ὑποδεκτικά. διαφέρει δ᾽ οὐδέν, εἴτε περιττὰ καλεῖν ἐθέλεις, εἴθ᾽, ὡς Ἀριστοτέλης, περιττώματα. τριττὰ δ᾽ ἄλλα μόρια, κατὰ τρίτον λόγον ὑπηρετοῦντα ταῖς τούτων ἐκκρίσεσιν. εἰς ὃ μὲν οὖν ὑποδέχεται τὴν τροφὴν ἅπαντα τὰ ζῷα μόριον, ὀνομάζεται γαστήρ. ἐν τούτῳ δὲ καὶ μεταβάλλεται τινὰ μικρὰν καὶ πρώτην μεταβολήν, προπαρασκευαζομένη τῷ ἥπατι μεγίστην ἀλλοίωσιν ἐργαζομένῳ τῆς εἰς αὐτὸ παραγινομένης τροφῆς. ἐντεῦθεν δὲ φλέβες εἰς ὅλον ὀχετεύουσι τὸ σῶμα κατεργασθεῖσαν αὐτήν. ὅπως δ᾽ ἐξ ἥπατος εἰς ὅλον τὸ σῶμα φέρει τὸ καθαρόν, καὶ μηδὲν ἔχουσα περιττόν, ὄργανα παρεσκεύασεν ἡ φύσις ἐπιτήδεια πρὸς τοῦτο, κατὰ δεύτερον ἤδη λόγον, οὐκέτι πρῶτον, ὥσπερ τὰ πρόσθεν, ὅσα λέλεκταί μοι. τούτων δὲ τῶν ὀργάνων, τὰ μὲν τὸ λεπτὸν καὶ κοῦφον αὐτῆς ἐκκαθαίρει, τὰ δὲ τὸ γεῶδες καὶ βαρύ, τὰ δὲ τὸ μέσον ἀμφοῖν, ὃ ὑδατῶδές τε ἐστὶ καὶ ὀῤῥῶδες. ὀνομάζεται δ᾽ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, τὰ μὲν πρῶτα ῥηθέντα, πόροι χοληδόχοι, καὶ κύστις ὁμοία τοῖς πόροις χοληδόχοις. τὰ δὲ τὸ γεῶδές τε καὶ βαρύ, τῶν τε σπλάγχνων ὁ σπλήν, καὶ τῶν φλεβῶν ἡ κάτω μοῖρα προαπευθυσμένων. τὰ δὲ τὸ λοιπὸν τὸ τρίτον, οὐρητῆρες, καὶ νεφροί, καὶ κύστις. ἵνα δ᾽ ἐπὶ ταῖς ὁρμαῖς τοῦ ζώου τῶν περιττῶν ἡ ἀπόκρισις ᾖ, μῦς ἐπέστησεν ἡ φύσις ἐπὶ τοῖς πέρασι τῶν περιεχόντων ἀγγείων ταῦτα, κατὰ τρίτον ἤδη λόγον ἐκ τῶν περὶ τὴν τροφὴν ὀργάνων γιγνομένους. ἀναγκαῖον οὖν ἐν πᾶσι τοῖς ζώοις τὰ τρία ταῦτα γένη τῶν ὀργάνων εἰς τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν παρασκευάσθαι τῇ φύσει, καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ κοινόν τε καὶ ταὐτὸν ἐν ἅπασιν, ἔντερα μέν, καὶ γαστέρα, καὶ φλέβας, καὶ ἧπαρ ἐκ τῶν κατὰ τὸν πρῶτον λόγον γεγονότων. τὰ δ᾽ ἕνεκα τῆς διακρίσεως τε καὶ καθάρσεως τῶν περιττῶν, ἀγγεῖα χοληδόχα, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστιν, ἔτι τε σπλῆνα, καὶ νεφροὺς ἐκ τῶν δευτέρων. τοὺς δὲ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεσιν ὑπηρετοῦντας μῦς, ἐκ τῶν τρίτων. ἐπεὶ δ᾽ ἔνια μὲν τῶν ζώων ἰσχυραῖς τρέφεται τροφαῖς, ἔνια δ᾽ ἀσθενέσι, πρὸς ταῦθ᾽ ἡ φύσις ἀποβλέπουσα, τὰς κατὰ μέρος εἰργάσατο διαφορὰς τῆς κοιλίας. ἐὰν οὖν ποτ᾽ ἴδῃς ζῷον, εἴτ᾽ ἐξ Ἰνδίας, ἢ καὶ Λιβύης, εἴτε Σκυθίας ἧκον, ὃ μὴ πρόσθεν ἐθεάσω, προσφερόμενον τροφὴν φρυγανώδη, μεγάλην τούτῳ καὶ τραχεῖαν, ἴσθι παρεσκευασμένην κοιλίαν. εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας οὐκ ἔχοι, γαστέρας ἐξ ἀνάγκης τούτῳ πλείους ὑπάρχειν, ὡς εἰς μὲν τὴν πρώτην εὐθέως καταπίνειν τὴν νομήν. αὖθις δ᾽ ἐκ ταύτης ἐπαναμοῦν κατεργάζεσθαι τῷ στόματι, καὶ μετὰ ταῦτα καταπίνειν αὖθις εἰς ἑτέραν γαστέρα, κᾆτ᾽ ἐκ ταύτης πάλιν εἰς ἑτέραν μεταβάλλειν. εἶτ᾽ ἐξ ἐκείνης τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα κατὰ πρῶτον λόγον γέγονεν, οἷον γαστήρ, ἧπαρ, φλέβες, ἔντερα. κατὰ δεύτερον λόγον, οἷον νεφροί, σπλήν, χοληδόχος κύστις, οὐρητῆρες. κατὰ τρίτον λόγον οἱ κατὰ

τὴν

τὴν ἕδραν καὶ τὸ ἐφήβαιον μυῶν. πρῶτον πιθήκοι, δεύτερον πιθηκοειδῆ, τρίτον ἄρκτος, τέταρτον καρχαρόδοντα ἢ σῦς, πέμπτον μονώνυχα, ἕκτον μηρυκάζοντα, αὖθις εἰς ἄλλην. προμεμαθηκὼς γὰρ ἐξ ὧν ἐθεάσω τῆς φύσεως ἔργων, καὶ τέχνην αὐτῆς ἐλπίζε κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἶναι τὴν αὐτήν. οὕτως γοῦν ἀποφαινόμεθα καὶ περὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις τεχνῶν, οὐκ ἀναμένοντες ἅπαντας ἰδεῖν, οὓς ἐποίησεν ἀνδριάντας ὁ Φειδίας καὶ ὁ Πολύκλειτος, ἀλλ' ἐξ ὧν ἑωράκαμεν, ἐκ τούτων ἤδη καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐλπίζοντες, ὥστε καὶ ὅστις ἐμπείρως ἔχει τῶν ἔργων τῆς φύσεως, ἐξ ὧν εἶδεν, ἤδη τι τεκμαίροιτ' ἂν καὶ περὶ τῶν ἄλλων. τὰ γοῦν κατεργαζόμενα τὴν τροφὴν ὄργανα, καὶ κατασκευάζει αὐτὴν, τηλικαῦτά τε τὸ μέγεθος, καὶ τοιαῦτα τὴν ἰδέαν, οἷα μάλιστα πρέπει τῇ ληφθησομένῃ τροφῇ, πεπείσμεθα πάντες ὅσοι τοῖς ἔργοις αὐτῆς ἐπὶ πλέον ὡμιλήσαμεν. ἐγὼ γοῦν σοι φημὶ πᾶν ζῷον, ὅ, τι περ ἂν ἴδῃς οὐκ ἔχον τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας, ἴσθι τοῦτο καὶ πολλὰς γαστέρας ἔχον, καὶ πάντως μηρυκάζον, ὥσπερ γε πάλιν, ἐφ' ὧν ἐστιν ὁ τῶν ἄνωθεν ὀδόντων στοῖχος, οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο τὸ ζῷον, οὔτε μηρυκάζειν, οὔτε μὴν πολλὰς ἔχειν γαστέρας, ἀλλὰ μίαν μὲν ἔχειν, οὕτω τε κατεσκευασμένην, ὡς τοῖς σαρκοφάγοις. ὑπάρχει δ' ὡς τὸ πολὺ τοῖς κερασφόροις, οὐκ ἔχειν τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας, εἰς τὰ κέρατα τοῦ γεώδους περιττώματος αὐτοῖς ἐν τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίοις ἀναλισκομένου. ἀλλ' οὐ διότι κερασφόρα, διὰ τοῦτο πλείονας ἔχει γαστέρας, ἢ μηρυκάζει διὰ φρυγανώδη διεσθίειν τροφὴν οὐ δεῖται τῶν ἄνωθεν ὀδόντων, ἀμέλει καὶ κάμηλος οὐκ ἔχουσα κέρατα, ὅμως καὶ μηρυκάζει, καὶ πολλὰς ἔχει γαστέρας, ὅτι καὶ τροφῇ χρῆται φρυγανώδει. διὰ τοῦτο δ' αὐτῇ, καὶ ὁ τοῦ στόματος ἔνδον χιτὼν ἅπας τραχύς ἐστι, καὶ ὁ τῶν κοιλιῶν ὡσαύτως. ἐπὶ πλέον δ' ἂν σοι διῆλθον, ὁπόση τίς ἐστιν ἡ τέχνη τῆς φύσεως ἐν ἅπασι τοῖς ζῴοις, εἰ τῆς προκειμένης πραγματείας ὁ λόγος ἦν οἰκεῖος. ἐπὶ τοσοῦτον γε μὴν ἐνδεδεῖχθαι περὶ αὐτῆς, εἰς ὅσον ἠναγκάσθην ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου χρείας, ἀρκέσει. τὰ γάρ τι τῆς τροφῆς ὄργανα, καθότι περ ἂν ἐθέλῃς ἐπισκέπτεσθαι ζῷον, οὕτως ἔχοντα εὑρήσεις, ὡς ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν εἴρηται. οἷον εὐθὺς εἰς τὰς πύλας τοῦ ἥπατος ἀναφερομένας ἁπάσας θεάσῃ τὰς φλέβας, ὅσαι κατ' ἔντερά τε καὶ γαστέρα καὶ σπλῆνα καὶ πρὸς τούτοις τὸ καλούμενον ἐπίπλοον, ὑπάρχουσιν. ἔστι γὰρ δὴ καὶ τὸ ἐπίπλοον τοῦτο τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων ἐν τοῖς κατὰ πρῶτόν τε λόγον γεγονόσι, καὶ κατεργαζομένοις αὐτὴν παρεσκευασμένον, οἷον ἐπίβλημα σύμφυτον ἕνεκα θάλψεως. ἐάσας οὖν ἐν τῷ παρόντι λόγῳ σκοπεῖσθαι τὰς διαφορὰς τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς κοιλίας, ἅπανθ' ὅσα μέλλω λέγειν, ἐν ἅπασι τοῖς ζῴοις εὑρήσεις, ἐφ' ὧν γυμνάζεσθαί σε καὶ κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἠξίωσα. πιθήκους μὲν πρώτους, καὶ μάλιστα, καὶ τούτων αὐτῶν ὅσοι μάλιστα τ' ἐοίκασιν ἀνθρώπῳ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται. δεύτερα δ' ἐπ' αὐτοῖς, ὅσα καλεῖν ἔχεις ζῷα. γένος δὲ ἕν τι ταῦτα πάντα τίθει, καὶ κάλει πιθηκοειδῆ ζῷα. τούτων δ' ἐφεξῆς ἄρκτους, εἶθ' ἑξῆς τά τε καρχαρόδοντα, καὶ τοὺς μῦς, καὶ τὰ μονώνυχα προσαγορευόμενα. καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἕκτον τι γένος τὰ μηρυκάζοντα. ταῦτα γὰρ αὐτὰ τὰ γένη τῶν ζῴων αἰνίττεσθαί μοι δοκοῦσιν οἱ παλαιοὶ, κελεύοντες ἑκάστοτε τοὺς ἀνατομικοὺς λόγους, οὓς αὐτοὶ γεγράφασιν, ἐπ' ἐκείνων ἐξετάζεσθαι τῶν ζῴων, ὅσα μὴ πολὺ διεστῶσαν ἀνθρώπων ἔχει τὴν φύσιν. ἀλλ' ἐπί γε τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων, οὐ μόνον αὐτὰ τὰ ζῷα ἅπαντ' ἔχει τὰ λελεγμένα κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἐπὶ πλέον ἀφεστώτων ἀνθρώπου φύσεως ἐστιν. ὅτε διχῶς ἐνδέχεται τὰ τῆς τροφῆς ἀνατέμνειν ὄργανα ἀπὸ τῶν ὑστέρων, οἷον τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, ἢ ἀπὸ τῶν προτέρων, οἷον τοῦ περιτοναίου. ὥσπερ ὅσα τ' εἰλυσπᾶται, καὶ πέτεται καὶ νήχεται. τί δεῖ λέγειν ὅτι πρὸ τούτων ἐλέφαντές τε καὶ κάμηλοι καὶ οἱ νειλῷοι τῶν ἵππων, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. ἅπασι γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει πάνθ' ὅσα λέλεκται κατ' ἐκείνην τὴν πραγματείαν περὶ τῶν τῆς τροφῆς ἀγγείων. ὅτι περ ἂν οὖν αὐτῶν ἐθέλῃς ἀνατέμνειν, ἐγχείρει τρόπῳ διττῷ, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῶν κατ' ἐπιγάστριον ἀρχόμενος μυῶν, οἳ καὶ τοῦ τρίτου γένους εἰσὶ τῶν τροφικῶν ὀνομαζομένων ὀργάνων. ἐνίοτε δ' ἀπ' αὐτῶν τῶν πρώτων. ἀπὸ τούτων μὲν, ὅτι πρῶτα τοῖς ἀξιώμασιν ἐστὶν, ἀπὸ δὲ τῶν ἔξωθεν μυῶν, ὅτι πρότεροι τῇ τάξει. λεχθήσεται δέ μοι νῦν πρότερα τὰ καὶ τῷ λόγῳ τῆς κατασκευῆς πρότερα. διελὼν οὖν ἀπὸ τοῦ ξιφοειδοῦς μέχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστέων ἅπαντας τοὺς καθ' ὑπογάστριον μῦς, ἐντεύξει τινὶ σώματι λεπτῷ καθάπερ ἀραχνίῳ πλατεῖ τῷ καλουμένῳ περιτοναίῳ. προσαγορεύεται δ' οὐχ οὕτω μόνον ἁπλῶς περιτόναιον, ἀλλ' ὑπὸ μὲν ἐνίων ὅλον τοῦτο περιτόναιος ὑμὴν, ὑπ' ἐνίων δ' ὅλον τοῦτο περιτόναιος χιτών. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ περιτόναιον σκέπασμα καλοῦσιν αὐτό. λεπτότατος δ' ὁ ὑμήν ἐστι κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ μόριον τοῦτο, τῶν ἁπλῶν καὶ πρώτων σωμάτων ἓν ὑπάρχον, ἃ δὴ καὶ προσαγορεύειν ἔθος ἡμῖν ἐστιν ὁμοιομερῆ. κέκληταί γε μὴν περιτόναιον ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι πᾶσι μὲν τοῖς σπλάγχνοις, πᾶσι δὲ τοῖς ἐντέροις, ἔτι δὲ τοῖς ἀγγείοις, ὅσα μεταξὺ φρενῶν τ' ἐστὶ καὶ σκελῶν. οὕτω δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα τούτων κεῖται μεταξὺ περιτέταται πᾶσιν, ἐν οἷς ἐστι καὶ μήτρα, καὶ κύστις. ἐννοήσας δὴ κείμενον ὕπτιον τὸ ζῷον, ἐφ' οὗ τὴν ἀνατομὴν ποιούμεθα, ταπεινὰ μὲν ἀκούσεις αὐτοῦ μόρια, κατὰ μὲν τὸ βάθος, ὅσα κατὰ τὴν ῥάχιν ἐστὶ, κατὰ δὲ τὸ μῆκος, ὅσα κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν, ἄχρι τῶν ἰσχίων τε καὶ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν. ἔμπαλιν δ' ὑψηλὰ, κατὰ μὲν τὸ βάθος ὅσα πρός τε τὸν ὀμφαλόν ἐστι καὶ τὸ συνεχὲς αὐτῷ δέρμα, κατὰ δὲ τὸ μῆκος ὅσα πρὸς ὑποχονδρίῳ. τούτοις μὲν οὖν ἅπασι καὶ προσέτι τοῖς πλαγίοις αὐτῶν, ὅσα μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἐστὶ, περιτέτατταί τις ὑμὴν λεπτότατος, ὃν οὐδὲ ἀποδεῖραι ῥᾴδιον ἄνευ τοῦ διασπᾶσθαι, καὶ μάλιστά τε τὰς φρένας, καὶ τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ δύο μῦς τῶν κατ' ἐπιγάστριον, ἕνα μὲν καθ' ἑκάτερον μέρος, ἀριστερόν τε καὶ δεξιόν. ἔνθα γὰρ οὗτοι πλατὺν καὶ λεπτὸν τένοντα, τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπονεύρωσιν ἴσχωσι, συμπέφυκεν αὐτοῖς δυσλύτως ὁ περιτόναιος ὑμὴν, ὥστε τὴν καλουμένην γαστρορραφίαν, ἥν οἷόν τε τοῦ περιτοναίου μόνου ποιεῖσθαι μετὰ τῆς ἀπονευρώσεως, ἣν λέγω, γιγνομένην ἴσθι. διαχθέντι μέντοι χωρὶς τῶν ψαυόντων ἁπάντων τὸ περιτόναιον, ἐν ἰδέᾳ φαίνεται σφαίρας κενὸς ἐχούσης, ἐν τισὶ μὲν αὐτῆς μέρεσιν ἀποφύσεις χαλαρὰς ἐν τισὶ δὲ τρήματα μόνον. ἄρξαι δ' αὐτὸ χωρίζειν ἐξ ὑστέρων πρότερον, ὅπου μόνον ἐστὶ μηδενὶ τῶν ὑποκειμένων μυῶν συμπεφυκός. ἔστι δ' οὗτος ὁ τόπος οὐ μετὰ πολὺ τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, ἐν ᾧ πρῶτον χωρίζεται

τῶν ἐγκαρσίων μυῶν, καὶ μόνον ἀπολείπεται. ὥσπερ οὖν ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις ἑτοίμως αὐτὸ διασώσεις, μόνον ἀπὸ τῶν πέριξ ἁπάντων γυμνώσας, οὕτω δὲ καὶ χαλεπῶς, ὅταν πρῶτον αὐτῶν ἐντύχοις τοῖς ἐγκαρσίοις μυσί. καὶ μέν τοι καὶ γνώσει σαφῶς αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἐν οἷς ἐγύμνωσας μέρεσι μόνον ἀκριβῶς ἐστι θεασάμενος. ἔστι τε ὅτι καὶ κακῶς ἐγνώκασιν οἱ μετὰ τῆς ἀπονευρώσεως αὐτὸ διαρράπτοντες ἐν ταῖς γαστρορραφίαις, ὡς περιτόναιον μόνον. ἐναργῶς γὰρ ὁρᾶται κατὰ τὴν ἄνοδον, ἡνίκ' ἂν ἐγγὺς ᾖ τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων τῷ λεπτῷ τένοντι τῶν ἐγκαρσίων μυῶν συμφυόμενον, ὧν ἔφην αὐτὸ μὴ ῥᾳδίως ἀπολελύσθαι χωρὶς τοῦ μὴ διασπασθῆναι κατά τι. μεγάλου δ' ὄντος τοῦ ζώου δυνατόν σοι τυχεῖν τοῦ σκοποῦ, καὶ διασῶσαι συνεχὲς αὐτὸ τὸ περιτόναιον, ἄχρι τῶν νόθων πλευρῶν, ἐν ᾗ χώρᾳ παυομένων τῶν ἐγκαρσίων μυῶν, ἕτερος ἐκδέχεται μῦς ὁ τῶν φρενῶν αὐτῶν. καὶ γάρ τοι καὶ τούτων ἡ οὐσία μῦς ἀκριβής ἐστι κυκλοτερὴς περὶ σχῆμα, τὸ μέσον μὲν αὐτοῦ πᾶν ἔχων νευρῶδες. ὅσον δ' ἐν κύκλῳ τοῦδε σαρκῶδες ἅπαν ἄχρι τῶν πρώτων ἐκφύσεων, ὑπὲρ ὧν ἤδη πλέον ἐν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ διερχόμεθα λόγοις. ὁ δὲ νῦν ἐστηκὼς, ὅσον δεῖται πρὸς τὴν τοῦ περιτοναίου κοινωνίαν, ἤδη λέλεκται. παυσαμένων γὰρ τῶν ἐγκαρσίων μυῶν, ἀποφύεται τῷ σαρκώδει τῶν φρενῶν ὁ περιτόναιος ὑμὴν, ἀφ' οὗ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποδέρειν αὐτὸν προσήκει, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μυῶν ἀπέδειρας. ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μὲν, ἀνέβαινες κατὰ τὸ τοῦ ζώου μῆκος ὡς ἐπὶ τὸν θώρακα. νῦν δ' εἰς τὸ βάθος καταβαίνειν σε δεήσει μέχρι τῆς ῥάχεως, ἐπειδὴ ταύτῃ συμπεφύκασιν αἱ φρένες, οὐ μὴν πάνυ γε δυσλυτός ἐστιν ἡ πρὸς τὸ σαρκῶδες αὐτῶν ὁμιλία τοῦ περιτοναίου, καθάπερ ἡ πρὸς τὸ νευρῶδες. ἀλλ' ὅμως ἀπολύεται φιλοπονούντων περὶ τοὔργον ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὴν κοίλην ἀφίκηται φλέβα, καθ' ἣν ἐγκεῖταί τε καὶ συμφύεται τῷ διαφράγματι τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος. ὅτι δὲ φρένας ἢ διάφραγμα λέγειν οὐ διαφέρει, πρόδηλον δήπου. καὶ μέν τοι καὶ τῆσδε τῆς συμφύσεως ἐξ ἀριστερῶν ἐστιν ἑτέρα σύμφυσις ταπεινοτέρα τοῦ περιτοναίου πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς γαστρός. ὅ, περ δὴ καλοῦσιν αὐτῆς στόμα παυομένου τοῦ στομάχου κατὰ ταύτας τὰς φρένας. ἐνταῦθ' οὖν τὸ περιτόναιον ἐπεκτείνεται, πρῶτον μὲν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, εἶτ' ἐφεξῆς περὶ κύτει παντὶ, παχύτερον ἑαυτοῦ γιγνόμενον, ὡς οὐδ' ἀποδεῖραι χαλεπὸν αὐτὸ τῆς κοιλίας. ὅσῳ δ' ἐνταῦθα παχύτερον ἑαυτοῦ ἐστι, τοσούτῳ λεπτότερον ἐπεκτεινόμενόν τι τῷ ἥπατι, καὶ πάντῃ αὐτοῦ σκεπὸν τὰ μόρια, καθάπερ τις χιτὼν ἴδιος. ἀμέλει διὰ τοῦτο καλοῦσιν ἔνιοι περιτόναιον αὐτὸ χιτῶνα, διότι καὶ γαστρὸς, καὶ ἥπατος, καὶ σπληνὸς, καὶ νεφρῶν, ἐντέρων τε, καὶ κύστεως, καὶ μήτρας ἀμφίεσμα ἐστιν. οὐδὲν γὰρ οἷόν τε διαφέρειν ἀμφίεσμα εἰπεῖν, ἢ χιτῶνα. τὸ μὲν οὖν ἧπαρ ἐν τῷ τέως καταλίπε. συνακολούθει δὲ τῷ περιτοναίῳ περιλαμβάνοντι τὴν γαστέρα, μέχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ κυρτότατον αὐτῆς ἀποδέρον, ἀφίκῃ, καθ' ὃ μετέωρον ὄψει φλέβα μεγάλην ἐποχουμένην παντὶ τῷ μήκει τῆς γαστρός. καί τινας ἀπὸ τῆς μετεώρου φλεβὸς ἐκείνης, εἰς τὴν γαστέρα θεάσῃ καταφυομένας φλέβας λεπτὰς παμπόλλας ἐφεξῆς ἀλλήλων, κατά τε στοῖχον ἕνα, καὶ γραμμὴν μίαν, ἥτις ἐστὶ, ὡς εἴρηται τὸ κυρτότατον τῆς γαστρός. ὅταν οὖν ἐπεκτεινόμενον αὐτῇ τὸ περιτόναιον ἐντύχῃ ταῖς καταφυομέναις φλεψὶν, ὄρθιον αὐταῖς αὐτίκα παραφυόμενον, ἀνατείνεται μέχρι τῆς μεγάλης φλεβὸς, ἀφ' ἧς αὐταὶ πεφύκασιν, ἀμφίεσμά τε ἅμα γιγνόμενον αὐτῶν, καὶ πρόβλημα, καὶ στήριγμα. καὶ γάρ τοι καὶ διπλοῦν ἐνταῦθα ἐστὶ, διότι περιερχόμενον ἐν κύκλῳ τὴν γαστέρα, καὶ πᾶσαν αὐτὴν σκέπον, ὅταν ἐν τῇ τοιαύτῃ περιόδῳ κατὰ τὸ πρόσω μέρος αὐτῆς γένηται, ἐντεῦθεν πάλιν ἀναφέρεται πρὸς τὸ κυρτότατον, ἐντυγχάνει κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τοῖς αὐτοῖς ἀγγείοις, οἷς καὶ ἐκ τῶν ἄνω καταβαῖνον ἐνέτυχεν. ὁμοίως τε οὖν αὐτὰ περιλαμβάνει καὶ στηρίζει τῆς μεγάλης φλεβὸς ἀναφερόμενον, κἂν τούτῳ περὶ μεταξὺ τῶν μορίων ἀμφοτέρων τοῦ περιτοναίου τὰ τῆς γαστρὸς ἀγγεῖα, μέσον δ' οὐδὲν ἧττον αὐτῶν, καὶ τὸ μετέωρον τὸ μέγα, παρακειμένης τινὸς ἀρτηρίας αὐτῷ, καὶ συγκατασχιζομένης ὁμοίως. ὥσπερ δ' εἰς τὴν γαστέρα καταδύεται μικρὰ τῶν μεγάλων ἀγγείων ἀποβλαστήματα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τὸ κάταντες, ὡς ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν, ἕτερα μικρὰ τῶν μεγάλων ἀποφυόμενα καταφέρεται μετέωρα περιλαμβανόμενα ταῖς δύο μοίραις τοῦ περιτοναίου. καὶ προσέρχεταί γε τοῦτο τὸ σῶμα τὸ συγκείμενον ἐκ δυοῖν, οἷον πτυχῶν τοῦ περιτοναίου. μέσων δ' ἐν αὐταῖς περιεχομένων τῶν ἀγγείων, ἐπὶ μὲν τῶν ἐνίων ζώων, οὐ πολὺ κατωτέρω τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, ἐπ' ἐνίων δ' ἄχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν, ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων διττῶς, ἐπίπλοόν τε, καὶ ἐπίπλουν. μέγιστον δ' ἔχουσιν αὐτὸ, τῶν ζώων ἄνθρωποί τε καὶ πίθηκοι. καὶ διὰ τοῦτ' ἄνθρωποι μὲν πολλοὶ συνεχῶς ἐπιπλοοκομῆται λέγονται. καλοῦσι γὰρ οὕτω τὴν κήλην, ὅταν ἐπίπλους ἐμπέσῃ τῷ καθήκοντι πόρῳ πρὸς τὸν ὄρχιν, ὅ, περ οὐ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. τῶν δ' ἄλλων ζώων οὐδὲν, ὅτι μὴ πίθηκος ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει καθίσταται. λέλεκται δὲ τὸ ἐπίπλοον τοῦτο, προσφάτως, ἐπειδήπερ ἐπὶ τοῖς ἐντέροις οὐδενὶ συμφυόμενον αὐτῶν, ὅτι μὴ δεσμοῖς ἰσχνοῖς οὐ πολλοῖς κατὰ τὰ δεξιὰ μέρη τῷ κώλῳ συναπτόμενον. ἡ μὲν οὖν ὑψηλοτέρα μοῖρα κατὰ τὸ ἐπίπλοον, ὁποίαν τὴν ἔχει τὴν γένεσιν, εἴρηται. περὶ δὲ τῶν ἄλλων αὐτοῦ μορίων, ἐφεξῆς λεκτέον, ὅταν ἀκριβῶς θεάσῃ τὰς ἐκ τοῦ κυρτοῦ τῆς γαστρὸς ἐπὶ τὰ κάτω φερομένας φλέβας ὑπὸ διπλοῦ τοῦ περιτοναίου περιλαμβανομένας, οὐ δεῖ παύεσθαι τῆς θέας, ἀλλ' ἀκολουθεῖν ἑκατέρωσε τῇ κατὰ τὸ κυρτὸν αὐτῆς φλεβί. προάξει γάρ σε κατὰ μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ ζώου μέρη, πρὸς τὴν ἔκφυσιν, ἣν ἐκποιεῖται τὸ λεπτὸν ἔντερον ἐκ τῆς γαστρός. κατὰ δὲ τὸ ἕτερον, ἐπὶ τὰ σιμὰ τοῦ σπληνός. ἐν ἀριστεροῖς δὲ κειμένου τοῦ σπλάγχνου τούτου, τὸ μὲν κυρτὸν αὐτοῦ μέρος ἐστράπται πρός τε τὰ τῶν νόθων πλευρῶν πέρατα, καὶ ὅσον τούτοις συνεχές ἐστι κατὰ τὴν ἀριστερὰν λαγόνα. τὸ δὲ σιμὸν ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη νεύει κατ' ἀντικρὺ τεταγμένον ἥπατός τε, καὶ τῶν ἐνταῦθα μορίων. ἡ τοίνυν φλὲψ ἡ ἀπὸ τοῦ κυρτοῦ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὸ σιμὸν τοῦ σπληνὸς ἐκτεινομένη, κατὰ μὲν τὸν αὐτὸν τρόπον ἐμφύεται περὶ σπληνὶ, καθ' ὃν καὶ τῇ κοιλίᾳ μετέωρος ὑπὸ διπλοῦ στηριζομένη τοῦ περιτοναίου. πέμπει δ' ἐξ αὐτῆς ἀποβλαστήματά τινα, καθάπερ ἐπὶ τῆς γαστρὸς, ἀριθμῷ μὲν πολλὰ, μεγέθει δὲ σμικρά. τὰ μὲν εἰς τὸν σπλῆνα, τὰ δ' εἰς τὸ ἐπίπλοον. οὐ μὴν οὐδ' ἀναλίσκεται κατὰ τὸν σπλῆνα τὸ ἀγγεῖον. ὅσον δ' αὐτοῦ περιττὸν ἅμα περὶ τῆς ἐζευγμένης ἀρτηρίας λειψάνῳ φέρεται κάτω διὰ τῆς ἀριστερᾶς λαγόνος, ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῷ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐπιπλόῳ γιγνόμενον, καὶ συμπροέρχεταί γε τοῖς ἀγγείοις τὸ ἐπίπλοον ἄχρι τοσούτου γιγνόμενον, ἄχρις ἂν ἐκεῖνα

καταναλ-

κατεναλώθη, σχιζόμενα δίκην κλάδων εἰς ἀκρεμόνας τε καὶ βλαστήματα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἡ κατὰ τὴν δεξιὰν λαγόνα μοῖρα τοῦ ἐπιπλόου κατέρχεται σὺν τοῖς κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον ἀγγείοις, ἃ συνεχῆ τε κατὰ τὸ κυρτόν ἐστι τῆς γαστρός, ὥς τε ἐνταῦθα περιηγούμενος ὑπ' ἐκείνου ἀκριβῶς, κατόψει τὴν γένεσιν αὐτοῦ. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὰς λαγόνας μέρη μεταξὺ κεῖται τῆς ἄνωθεν μοίρας, ἣν ἔκ τε τοῦ κυρτοῦ τῆς γαστρὸς ἔφην γεννᾶσθαι, καὶ τῆς κάτωθεν, ἣν οὔπω διῆλθον τῷ λόγῳ. τούτων δ' αὐτῶν ἑκατέρα συνεχής ἐστι τῇ κατὰ τὰς λαγόνας. οὐ τούτῳ δὲ διαφέρουσι μόνῳ, τῷ τὴν μὲν ἐπικεῖσθαι, τὴν δ' ὑποκεῖσθαι. πρόσεστι γάρ τις αὐταῖς οὐ σμικρά, καὶ ἄλλη διαφορὰ κατά τε τὸ τῶν ἀγγείων μέγεθος. ἡ γὰρ ὑποβεβλημένη μοῖρα τοῦ ἐπιπλόου κατά τε τὸν ἀριθμόν, καὶ τὸ μέγεθος, ἐλάττους ἔχει τὰς φλέβας, ἐκφύεται δ' ἐκ τῶν σιμῶν τῆς κοιλίας, ἐξ ὧνπερ ἔχει καὶ τὰ ἀγγεῖα τῶν ἐνταῦθα καταχιζομένων εἰς τὴν γαστέρα λείψανά τινα συναπάγοντα αὐτῷ κάτω. συνεχῆ δ' ἐστὶ ταῦτα πάντα ἀλλήλοις τὰ μόρια, καὶ συνίστησιν ἓν σῶμα τὸν ἐπίπλουν, ἐν σχήματι μάλιστα φασκωλίου τε καὶ θυλάκου καὶ σάκκου, τὸ στόμα μὲν ἔχοντος τὴν ἐκ τῆς γαστρὸς ἔκφυσιν ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν. ὅλον δὲ τὸ κύτος ἑαυτοῦ μέχρι τοῦ πυθμένος, ὅσον ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρχῶν ἀποτείνεται κάτω. μαθήσῃ δ' ἐναργέστερον οὕτως ἔχον, ἐὰν ἀποτεμὼν ἐνταῦθα αὐτό, καὶ κατὰ μηδὲν ἄλλο μόριον, ἢ τρήσας, ἢ διασπάσας, ἐμπιπλάναι βουληθῇς, ἤτοι ὑγρᾶς οὐσίας, ἢ στερεᾶς. πληρωθήσεται γὰρ ὑπ' αὐτῆς ὅλον ὑπάρχον ὑγιές τε καὶ συνεχὲς αὐτῷ, καθάπερ τὰ φασκώλια. ῥᾷστον δ' ἐστὶ καὶ τελέως ἐξελεῖν τοῦ ζώου. βραχεῖαι γὰρ ἔτι συμφύσεις ὑπολείπονται πρός τε τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ κῶλον αὐτό, μετά γε τὴν τῶν πρώτων ἐκφύσεων ὅλων χωρισθῆναι. προσφύεται μὲν οὖν ποτε σπανίως καὶ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἄλλοτ' ἄλλῳ, καί τινι νόθῳ πλευρᾷ, μὴ δὲ ταύτῃ μιᾷ διαπαντός, ἀλλ' ὡς ἂν τύχῃ. τὸ πάμπαν δ' ἀκώλυτόν τε καὶ κεχώρισται πάντων τῶν ἄλλων, ὅτι μὴ τριῶν τῶνδε, γαστρός, καὶ σπληνός, καὶ κώλου. τούτοις γὰρ ἀεὶ συνῆπται. τὸ μὲν οὖν ἐπίπλοον ὁποῖόν τι ἐστὶν αὐτό, καὶ ἥτις ἡ γένεσις αὐτοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐγχειρῶν ἀνατέμνειν, εὑρήσεις οὐ χαλεπῶς. ἐξαιρεθέντων δ' αὐτοῦ τῶν λοιπῶν ἁπάντων, ἀποδέρειν πειρῶ τὸ περιτόναιον, ἀπὸ μὲν τοῦ κυρτοῦ τῆς γαστρὸς αὖθις ἀρχόμενος, ἄχρι τοῦ πυλωροῦ τε καὶ τῆς τῶν ἐντέρων γενέσεως. ἀπὸ δὲ τοῦ κάτω πέρατος ἔνθα μόνον ὑπάρχειν ἔφην αὐτό, χωρὶς τῆς τῶν ἐγκαρσίων μυῶν ἀπονευρώσεως, ἐπὶ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ προσερχόμενος. ἐντεῦθεν γὰρ ἐπεκτεινόμενον αὐτὸ θεάσῃ κύστιν τε, καὶ μήτραν. καὶ εἰ προσαναβαίνοις αὖθις ἀνωτέρω διὰ τῶν ταπεινῶν κατὰ βάθος μορίων, ὅπου τὸ μεσεντέριον, καὶ μεσάραιον καλεῖται, τοῖς κατ' ὀσφὺν ἅπασιν, ἐν οἷς εἰσὶ καὶ νεφροί, παραγνώσῃ δ' ἐπὶ ταῦτα, καὶ ἄνωθεν κατιών. ὡς γὰρ εἴρηται κατ' ἀρχάς, ἓν ὑπάρχον ἑαυτῷ συνεχὲς τὸ περιτόναιον, ἔν τε τοῖς πρόσω μορίοις τῆς γαστρὸς ἅπασι τοῖς τῆς τροφῆς ὀργάνοις περιτέταται, καὶ κατὰ τὴν ῥάχιν ὑπεστήρικται ἅμα καὶ περιβέβληται. οὐ μὴν ἴσον ταὐτῷ τὸ πάχος ἐστὶν ἐν ἅπασιν οἷς περιτείνεται, καθάπερ εἶπον. ἀλλ' ἐπί τινων μὲν αὐτοῦ ἐστὶ παχύτερον, ἐπί τινων δὲ λεπτότερον. ἐπὶ μὲν γε τοῦ ἥπατος ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, λεπτότατόν ἐστιν. οὕτως δὲ καὶ περὶ τὸν σπλῆνα. τούτων δ' ἧττον ἐπὶ τοῖς νεφροῖς. παχύτερον δ' αὐτοῦ ἐστὶ κατά τε τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα, κύστιν, καὶ μήτραν, ὥς τέ τινας ἐξηπατῆσθαι ὡς αὐτῶν τῶν εἰρημένων μορίων ἴδιον ὑπάρχον μέρος. εἰκότως δ' οἶμαι παχύτερον ἐγένετο περὶ τοῖς ὀργάνοις, ὅσα πληρούμενα κατά τινα χρόνον, ἐξαίρεται τοῖς ὄγκοις. ἄμεινον γὰρ ἦν αὐτῷ συνεπεκτείνεσθαι τούτοις. ὅπερ εἰ πάνυ λεπτὸν ἦν, οὐκ ἂν ἀλύπως ὑπέμενεν. ὅτι δ' ὑπὸ περιτοναίου σκέπεται ταῦτα πάντα, κατὰ τὴν εἰρημένην ἐγχείρησιν ἀποδέρων αὐτό, μαθήσῃ καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ μεσεντέριον. ὅπως δ' ὑπ' αὐτοῦ γεννᾶται δυνήσῃ γνῶναι, πρῶτα μὲν ἀποδείρας τὰ περὶ τὸν πυλωρόν τε καὶ τὴν ἔκφυσιν, εἶθ' ἑξῆς κατὰ τὸ συνεχές, τὴν νῆστιν τε, καὶ τὸ λεπτὸν ἔντερον ὅλον, εἶθ' ἑξῆς τὸ παχύ. περιείληφε γὰρ ἅπαντα μὲν ταῦτα ἐν κύκλῳ τὸ περιτόναιον. οὐσῶν δ' ἑλίκων παμπόλλων ἐν αὐτοῖς, ἀνάγκη δήπου τὸ μὲν κυρτὸν εἶναι τῆς ἕλικος, τὸ δὲ σιμὸν αὐτῶν. εἰς μὲν δὴ τὸ σιμὸν αὐτῶν ἐμφύεται τὰ διὰ τοῦ μεσεντερίου φερόμενα πρὸς ἕκαστον τῶν ἐντέρων ἀγγεῖα. κατὰ δὲ τὸ κυρτόν, οὔτ' ἀγγεῖόν τι καταφύεται τοῖς ἐντέροις, οὔτ' ἄλλη τις σύμφυσίς ἐστι, ἢ πρὸς ἕτερον ὄργανον, ἢ πρὸς ἄλληλα. κατὰ ταῦτ' οὖν εἰκότως ἀποδέρεταί τε καὶ γυμνοῦται τοῦ περιτοναίου ῥᾳδίως πάντα. κατὰ δὲ τὸ σιμόν, ἀποσπᾶσθαι μᾶλλον, οὐ δέρεσθαι τοῖς ἀγγείοις ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ διὰ τοῦτ' ἐφ' ὧν ζώων ὑγρόν τ' ἐστὶ φύσει τὸ αἷμα, καὶ τὸ περιέχον θερμόν, ὅτε θάνατος οὐ πρὸ πολλοῦ γέγονεν, ἅμα τῷ σφαγῆναι τὸ ζῶον, αἷμα προχεῖται κατὰ τὰ στόματα τῶν ἀπορρηγνυμένων ἀγγείων. εἰ δ' ἤτοι πρὸ πολλοῦ τεθνεὸς εἴη τὸ ζῶον, ἢ ἀποσφαγμένον, ἢ παχύχυμον, ὥσπερ ὅ κύων τε καὶ ὁ λέων, ἢ καὶ τὸ περιέχον ψυχρόν, οὐκ ἐκχεῖται τῶν ἀγγείων τὸ αἷμα. ᾗ δ' ἀναγκαῖόν ἐστι κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐνεργοῦντι, τὰ μὲν ἔντερα πάντ' ἐξελεῖν, ἀπολείπειν δ' ἐν τῷ ζώῳ τὸ μεσεντέριον, ὃ καὶ μεσάραιον ὀνομάζουσιν, ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ τὰς προσηγορίας ἀμφοτέρας θεασάμενοι. μεσεντέριον μὲν ἀπὸ τῆς θέσεως, μεσάραιον δὲ ἀπὸ τῆς οἰκείας οὐσίας. μέσον τε γὰρ τέτακται τῶν ἐντέρων, καὶ πάσας τὰς ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὸ καταφερομένας φλέβας, ἅμα ταῖς παρακειμέναις ἀρτηρίαις τε καὶ νεύροις, ἐν κύκλῳ περιλαμβάνει, καθάπερ ἕκαστον τῶν ἐντέρων. ἔνθα μὲν οὖν περιτείνεται τοῖς ἀγγείοις τε καὶ τοῖς ἐντέροις, ἁπλοῦν ἐστιν. ἔνθα δὲ μέσον ἐστὶν αὐτῶν σύνδεσμον κείμενον, οὐ τὴν ἀμφιέσματος ἔτι χρείαν, ἀλλὰ τὴν συνόδου παρέχον. διπλοῦν γάρ ἐστι, καὶ τοῦτ' ἐνεστί σοι καὶ χωρὶς τῆς εἰρημένης ἁπάσης κατὰ τὴν ἀνατομὴν ἀκολουθίας, αὐτίκα μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν καθ' ὑπογάστριον, αὐτόν τε γνῶναι καὶ δεικνύειν ἑτέροις. τέμνων γὰρ ὀξείᾳ σμίλῃ τὸ κυρτότατον μόριον οὑτινοσοῦν ἕλικος ἐντέρου συμμέτρου, ὥστε μὲν ἔξωθεν, εἴθ' ὑμένα ἐθέλεις καλεῖν, εἴτε χιτῶνα, διελεῖν, ἄτρωτον δὲ φυλάξαι, τῶν ἐντέρων ἀποδέρειν αὐτό, πειρῶ καθ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τῆς τομῆς, ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ σιμώτερον ἔλθῃς ἐκείνης τῆς ἕλικος, ἔνθα μάλιστα προσέχων τὸν νοῦν, ἑκατέρου τῶν ἀποδερομένων ἀκολούθει μορίων. ὄψει γὰρ ὅταν πρῶτον ἀλλήλοις ἐντύχῃς, μηδὲ ἕτερον αὐτῶν παυόμενον. δεύτερον δὲ ἐν αὐταῖς ἐκ δυοῖν τινῶν σύγκειται σωμάτων. τρίτον δὲ, ὅτι ἡ κύστις τε καὶ ἡ μήτρα ἐξ ἑνὸς ἐστὶ σώματος, χιτὼν ἐστὶν ὁ περιτόναιος. ἐνταῦθα κατ' ἀλλήλων διεπιβαίνοντα καὶ διπλοῦν ἐργαζόμενα σῶμα, ἕτερον ἐν τῷ μεταξὺ κείμενον ἕκαστον αὐτῶν ἑκάστῃ τῶν καταφερομένων φλεβῶν εἰς τὴν ἕλικα. λέλεκται δ' ὅτι καὶ ἀρτηρία τις αὐτῇ παράκειται καὶ νεῦρον πάνυ μικρόν. ὥσπερ οὖν ἕκαστον τῶν ἐντέρων ὑπὸ τοῦ περιτοναίου κατὰ κύκλον ἔξω-

φλεβῶν οὐκ ἔτι περιλαμβανόμενον ὅλον, οὕτω καὶ τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν τριῶν ὀργάνων, τῆς τ' ἀρτηρίας, καὶ τῆς φλεβὸς, καὶ τοῦ νεύρου, καθάπερ ἕν τι σῶμα περιβέβληται πρὸς τοῦ περιτοναίου. πολλῶν δ' οὐσῶν συζυγιῶν ἐξ ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς καὶ νεύρου καθ' ἑκάστην ἕλικα, πολλῶν δὲ καὶ τῶν μεταξὺ χώρων ἐν οἷς διπλοῦν ἐστι τὸ περιτόναιον, ἡ τοῦ μεσαραίου σύστασις ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖται, παραπλησίαν ἔχον τὴν οὐσίαν ἐπιπλόῳ, καὶ γὰρ κἀκεῖνο κατὰ τὸ μὲν ἀρτηρίαν ἔχει, καὶ φλέβα, καὶ νεῦρον, ὡς ἓν σῶμα. κατὰ κύκλον ἀμφιέννυται. τὸ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων οὐδὲν ἄλλο ἢ περιτόναιόν ἐστι διπλοῦν, οὐ μὴν φαίνεταί γε σαφῶς ἡ τῆς οὐσίας ὁμοιότης. ἄμεινον δ' εἰπεῖν ἐστι ταὐτότης ἐπίπλου τε καὶ περιτοναίου διὰ τὸ πλῆθος τῆς πιμελῆς, ἣν περιβέβληται κατὰ τὰς μεταξὺ χώρας τῶν ἀγγείων ἅπαν τὸ ἐπίπλοον. εἰ δ' ἱκανῶς πῖον εἴη τὸ ζῷον, εἰς τοσοῦτον αὐξάνεσθαι συμβαίνει τὴν πιμελὴν, ὥστ' ἐνίοτε τοῖς ἀγγείοις ἐπιβαίνειν. ὁρᾶται γε μὴν ἐπὶ τῶν τοιούτων ζῴων, καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ μόρια τοῦ περιτοναίου πιμελὴ, καὶ μάλιστ' ἐν οἷς οὐκ ἔτ' ἀγγεῖα μεγάλα, καὶ πόῤῥω τὰ σπλάγχνα. φαίνεται γὰρ ὑπὸ μὲν τῆς θερμασίας τηκομένη, φυλαττομένη δ' ὑπὸ τῆς ψύξεως. καὶ διὰ τοῦτο τ' ἀεὶ περί τε τὰ νευρώδη σώματα συνισταμένη, καὶ τοῖς ἀργότερον βιοῦσι πλεονάζουσα. τοιαύτη μὲν τίς ἐστι τοῦ περιτοναίου τε καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννωμένων ἡ φύσις. αἱ δὲ κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, ὥσπερ τινὰς ῥίζας εἰς τὸ σιμὸν τῶν ἑλίκων καταφύεσθαι, συνιοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, ὥσπερ ἐπὶ τῶν δένδρων αἱ ῥίζαι πρὸς μίαν ἀρχὴν ἀνήκουσιν ἑκάτεραι. τὰς μὲν οὖν φλέβας οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις ἁπάσας εἰς μίαν ἀθροιζομένας, τὴν ἐπὶ ταῖς πύλαις τοῦ ἥπατος, τὰς δ' ἀρτηρίας οὐκέθ' οὕτως ἑτοίμως. αἱ αἰμότεραί τε γὰρ οὖσαι, καὶ παχύτεραι τὸν χιτῶνα ψαύουσαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἀναίμου σώματος, ἐφ' οὗ σύμπαν ἔχει τὸ μεσεντέριον τοῖς ἐντέροις. ὃ δὲ καὶ καλοῦσιν ἄρτημα μεσεντερίου, συνδέσμου φύσιν ἔχον. ἀνατείνεται δὲ τοῦτο παρακειμένας ἔχον αὐτῷ τὰς ἀρτηρίας εἰς ἐκεῖνο τῆς ῥάχεως τὸ μόριον, ὃ μεταξὺ τῶν τε φρενῶν ἐστι, καὶ τῶν νεφρῶν. ἐνταῦθα δὲ ἀνήκει καὶ ἡ τῶν κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτηριῶν ἀρχὴ, ποτὲ μὲν ἐκ μιᾶς ῥίζης αὐτίκα διχιδὴς γιγνομένη, ποτὲ δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διπλῆ φαινομένη. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, κατὰ τὴν τῶν ἀγγείων ἀνατομὴν ἀκριβέστερον εἰρήσεται. σοὶ δ' ἐπισκεπτέον ἐστὶν, ἐξῃρημένων ἁπάντων τῶν ἐντέρων, τήν τε τῆς γαστρὸς ὅλην φύσιν, ἥπατός τε, καὶ σπληνὸς, καὶ νεφρῶν, καὶ κύστεως, καὶ μήτρας ἐπὶ τῶν θηλειῶν. ἔνεστι δέ σοι καὶ τῶν ἐντέρων αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ὁποία τίς ἐστι, μεταχειριζομένῳ ἕκαστον αὐτῶν καταμανθάνειν. καὶ μᾶλλόν γ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ μόνας ἐπισκέπτεσθαι, τοῦ παντὸς σώματος ἐξαιροῦντα. στρέφειν τε γὰρ αὐτὰ πρὸς τὴν αὐγὴν, ὡς ἂν ἐθέλῃς, ὑπάρξει σοι, καὶ πολυειδῶς, ἄλλο τε εἰς ἄλλο σχῆμα μεταβάλλοντι, πάντων τῶν κατ' αὐτὰ μορίων ἀκριβῶς τὴν διάγνωσιν ἔχειν. ἄμεινον δ' ἴσως ἐστὶ προκειμένων αὐτῶν ἐπισκέπτεσθαι τοὺς κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀδένας εἰς οὓς ἐκ τῶν ἐντέρων ἀναφερόμενά τινα σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν ἀγγεῖα. ἔνεστι γε μὴν καὶ μετὰ τὴν τῶν ἐντέρων ἐξαίρεσιν ὁρᾶν αὐτοὺς κατὰ τὸ μεσεντέριον ἅμα τοῖς οἰκείοις ἀγγείοις, ὑπὲρ ὧν τῆς φύσεως ἐν τῇ τῶν ἀδένων ἀνατομῇ λεχθήσεται. ἅπερ οὖν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἴρηται, πάντα εὑρήσεις ἀληθῆ κατά τε τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ τἆλλα, ὅσα περὶ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ὄργανα παρεσκεύασται τῇ φύσει, δύο μὲν τῆς τε κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων ἑκάστου, χιτῶνας. οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὰς συμπτυχὰς, ἐξ ὧν γεγόνασιν, οὐ πάνυ τι κυρίως. ἀμφίεσμα γὰρ καὶ περίβλημα δηλοῦται πρὸς τοῦ χιτῶνος ὀνόματος. ἕνα δὲ τῆς κύστεως, ὥσπερ γε καὶ τῶν μητρῶν. ὃν γὰρ ἔνιοι δεύτερον μὲν ἐπὶ τούτων, τρίτον δ' ἐπὶ τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς κοιλίας διανομίζουσι, τὸ περιτόναιόν ἐστιν ἐπεκτεινόμενον τούτοις, ὡς προείρηται, καὶ χιτὼν ὄντως γιγνόμενον. αὕτη δ' ἡ γαστὴρ ἐκ δυοῖν σύγκειταί τε πλατέων καὶ λεπτῶν σωμάτων, οἷον περ πτυχῶν ἐπ' ἀλλήλαις κειμένων. ἔχει δ' ἡ μὲν ἔνδον αὐτῆς μοῖρα τὰς ἶνας εὐθείας, ἡ δ' ἔξω, κυκλοτερεῖς. οὐδετέρας ἔχοντος τοῦ περιτοναίου, καθάπερ οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ὑμήν. ἁπλοῦν γὰρ ἀκριβῶς ἐστι σῶμα πᾶν, οὐ μὴν ἀράχνιον τὸ μή πω διυφασμένον. ἐν γε μὴν τοῖς ἐντέροις αἱ πλεῖσται κυκλοτερεῖς εἰσιν ἶνες, ὀλιγοστῶν ἐπικειμένων αὐταῖς εὐθειῶν. ἅπαντ' οὖν ταῦτα πᾶσι τοῖς ἐναίμοις ὑπάρχει ζῴοις, οὐ μόνοις τοῖς ἑξῆς γένεσιν. ὑπάρχει δ' αὐτοῖς καὶ τὸ ἧπαρ ἅπασιν. οἷς δ' ἧπαρ ἐστὶ, τούτοις καὶ σπλήν ἐστι πάντως, καὶ πόροι χοληδόχοι. κύστις δ' οὐ πᾶσιν ἐπ' αὐτοῦ πέφυκεν ἀθροίζουσα τὴν πικρὰν χολήν. οὐ μὴν οὐδὲ ἀληθεύουσιν οἱ γράψαντες ἐπὶ πάντων, οἷς οὐκ εἶναι φασὶν αὐτὴν, ὥσπερ καὶ Μνησίθεος περὶ ἐλέφαντος. ἔστι γὰρ καὶ τούτῳ κύστις ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἀνάλογον ἔχουσα τὸ μέγεθος ὅλῳ τῷ σπλάγχνῳ. καὶ θέσις γε μία τοῖς ἔχουσιν αὐτὴν ζῴοις ἐστὶ διὰ παντὸς, ἡ κατὰ τὸν μέγιστον τῶν λοβῶν τοῦ ἥπατος. οὐ μὴν τό γε πλῆθος ἴσον ἀριθμῷ τῶν λοβῶν τοῦ ἥπατος ἐν ἅπασι τοῖς ζῴοις ἐστὶν, οὔτε κατὰ τὸ γένος, οὔτε κατ' εἶδος. ὥσπερ οὐδὲ τὸ μέγεθος ἴσον, οὐδὲ τῶν λοβῶν, οὔθ' ὅλου τοῦ σπλάγχνου. τοῖς μέν τοι λίχνοις καὶ δειλοῖς μέγα τ' ἐστὶ καὶ πολυσχιδὲς ἧπαρ ἐντέρων, πρὸς δὲ τοῖς ἐναντίοις οἷς δ' ἐστὶ μέγα, εἰς πλείους τε καὶ μείζους ἔσχισται λοβοὺς, ἤπερ ἀνθρώποις. οὐ μὴν οὐδ' αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις ὁμοίως ἅπασιν ἔχει κατά τε μέγεθος καὶ πλῆθος λοβῶν. ἀκριβέστατα γοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ γράφων Ἡρόφιλος αὐτοῖς ὀνόμασι, τάδε φησίν. ἔστι δ' εὐμέγεθος τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἧπαρ καὶ μέγα τοῦ ἔν τισιν ἑτέροις ζῴοις ἰσοπαλέσιν ἀνθρώπῳ, καὶ καθὸ μὲν ταῖς φρεσὶ προσψαύει, κύρτωται, καὶ λεῖόν ἐστι. καθὸ δὲ τῇ κοιλίᾳ καὶ πρὸς τὸ κυρτὸν τῆς κοιλίας προσψαύει, σιμόν καὶ ἀνώμαλον. ἀφομοιοῦται δὲ ταύτῃ διασφαγῇ τινι, καθὸ καὶ τοῖς ἐμβρύοις ἡ ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ φλὲψ εἰς αὐτὸ ἐμπέφυκεν. οὐχ ὅμοιον δ' ἐστὶν ἐν ἅπασιν, ἀλλὰ καὶ πλάτει, καὶ μήκει, καὶ πάχει, καὶ ὕψει, καὶ λοβῶν πλήθει, καὶ ἀνωμαλίᾳ τῇ ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, καθὸ παχύτατόν ἐστι, καὶ τοῖς ἄκροις τοῖς κύκλῳ κατὰ τὴν λεπτότητα, ἀλλήλοις ἀλλοῖον. λοβοὺς γὰρ τισὶ μὲν οὐδ' ἔχει, ἀλλ' ἔστιν ὅλον στρογγύλον, καὶ ἀνάρθρον. τοῖς δὲ δύο, τοῖς δὲ καὶ πλείους, καὶ πολλοὺς, καὶ τέσσαρας ἔχει. τοῦτ' οὖν ὀρθῶς εἶπεν ὁ Ἡρόφιλος, ἔτι τε καὶ πρὸς τούτοις ὀλίγων μὲν ἐπ' ἀνθρώπων, οὐκ ὀλίγων δ' ἐπ' ἄλλων ζῴων. ἐπιλαμβάνειν αὐτὸ τῶν ἀριστερῶν μερῶν ἀληθῶς ἔγραψεν, ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ τῷ δευτέρῳ τῶν ἀνατομικῶν, αὐτὸς μὲν μόνου τοῦ λαγωοῦ μνημονεύσας, ἡμῖν καταλιπὼν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων ζῴων, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ τῇ προηκούσῃ πραγματείᾳ διελθεῖν ἔγνωκα. νῦν γὰρ ὅσον ἐστί μοι χρήσιμον εἰς τὰ περὶ χρείας μορίων ὑπομνήματα μόνον, ὅτι ἡ ἐπὶ πύλαις φλὲψ, καὶ στελεχιαία καλεῖται, ἐξ ἧς ἀποφύονται πᾶσαι τοῖς

ἐναίμοις

ἐναίμοις τε καὶ πεζοῖς, * ὧν ὑπαρχόντων ἡ γνῶσις γίγνεται. κατὰ δὲ τὸ πάρεργον, οὐκ ὀλίγων ἀναγκάζομαι διαφορῶν διαμνημονεύειν, ὥσπερ ἀμέλει, καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ ἥπατος οὗ πλείστη μὲν ἐπὶ τοῖς δεξιοῖς ἐστὶ μοῖρα κατὰ πάντα τὰ ζῶα. προσεπιλαμβάνει δέ τι καὶ τῶν ἀριστερῶν οὐκ ἴσον ἐν ἅπασιν, ἀλλ' ὥσπερ ὁ μὲν Ἡρόφιλος ἔγραψεν, ἐπὶ λαγωοῦ πλεῖστον. ἐγὼ δέ φημι καὶ τοῖς ἕρπουσι ἅπασι, καὶ οἷς ἐστὶ μέγιστον, εἶπον δ' ἐφ' ᾧ αὐτὸ τοῖς δειλοῖς τε καὶ λίχνοις μέγιστον. ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐντέρων ἡ φύσις, εἰ μὴ ἔντερα, πάντων ἐστὶν ἡ αὐτὴ, διαφέρει δὲ μεγέθει καὶ ἀριθμῷ τῶν ἑλικῶν, ἅπαντες ἤδη γιγνώσκουσιν. ἐλέφαντι γοῦν ἐστὶν ἔντερον εὐρύτατον ὁμοιότατον ἵππῳ, πολυέλικτον δὲ καὶ μήκιστον ὑΐ, καὶ διαφορὰς ἔχον οὐ σμικρὰς περὶ τὰ μόρια, τὰς αὐτὰς ἔχει διαφορὰς ἐπ' ἀνθρώπου τε καὶ πιθήκου. πρῶτον μὲν οὖν ἡ ἔκφυσις ἅπασα τοῖς πᾶσιν ἐστὶ τοιοῖσδε, ἣν ἐκ τοῦ πυλωροῦ λαμβάνει τὸ ἔντερον, ἱκανῶς ἐστὶ στενή. μετὰ δὲ ταύτην δώδεκα δάκτυλον οὖσα τὸ μῆκος, ὡς Ἡρόφιλος ἀληθῶς ἔφη, κατακάμπτεται πολυειδῶς εἰς ἕλικα ἀγγείων παμπόλλων πλῆθος ἔχουσαν, ὅ, τε ὀνομάζουσι νῆστιν, ὅτι κενὸν ἀεὶ τροφῆς εὑρίσκεται. τούτῳ δ' ἐφεξῆς ἐστὶ τὸ λεπτὸν, ὃ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν, ταυτὸν τῷδε. διαφέρον δὲ τῷ τε μήτε κενὸν εὑρίσκεσθαι, μήτε τοσούτων ἔχειν ἀγγείων πλῆθος. ἐπὶ τούτῳ δ' ἐστὶ τὸ τυφλὸν καλούμενον, εἶτα τὸ κῶλον, ἐφ' ᾧ κατὰ πέρας ἄχρι τῆς ἕδρας ἐκτέταται τὸ ἀπευθυσμένον ὀνομαζόμενον ἔντερον. οὕτω δὲ καὶ ὁ σπλὴν, ἐν μὲν τοῖς ἀριστεροῖς κεῖται τὸ σιμὸν ἑαυτοῦ μέρος ἐστραμμένον ἔχον εἰς τὰ δεξιὰ, καί τις εἰς αὐτὸ φλὲψ ἐξ ἥπατος ἥκει, καὶ ταύτης ἀπόφυσις εἰς τὴν γαστέρα γίγνεται. καὶ μετὰ τὸ πᾶσι τοῖς μέρεσι τοῦ σπληνὸς ἀποφύσεις πέμψαι, τὸ μέν τι πρὸς τὸ κυρτὸν τῆς γαστρὸς ἄνω φέρεται τῆς φλεβὸς τῆσδε, τὸ δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν χώραν τοῦ ἐπίπλου. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ἐναίμων ζώων. οὐ μὴν τὸ μέγεθος τοῦ σπληνὸς, οὐδὲ ἡ χρόα. μέλας μὲν γὰρ ἱκανῶς ἐστι λέοντί τε καὶ κυνὶ, καὶ πᾶσι τοῖς ἀλκίμοις τε καὶ θερμοῖς ζώοις. ὑῒ δὲ καὶ τοῖς ὑγροτέροις τε καὶ ψυχροτέροις, λευκότερος. ἁπάσας οὖν τὰς τοιαύτας τῶν ζώων διαφορὰς ἐπὶ προσηκούσῃ τῇ πραγματείᾳ πειράσομαι διελθεῖν, ἕνεκα τοῦ τελέως ἐπιστήμονα γενέσθαι τῶν τῆς φύσεως ἔργων, ὅς τις ἂν τοῦτο σπουδάζῃ. νυνὶ δ' ὡς ἐξ ἀρχῆς προὔθέμην ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἀφίξομαι τῆς τῶν τροφιμῶν καλουμένων ὀργάνων ἀνατομῆς. ἐκδαρέντος γὰρ ὡς εἴρηται τοῦ περιτοναίου, καὶ τῆς κοινωνίας, ἣν τόδ' ἔχει πρὸς ἅπαντα κατὰ τῶν φρενῶν ὄργανα, κἀκεῖνα πρὸς ἄλληλα, φανείσης, ἐναργῶς ἕκαστον αὐτῶν ἀνάτεμνε, διεμβάλλων ἔλασμα χαλκοῦν, ἢ σιδηροῦν, ἢ ἀργυροῦν, ἢ ξύλινον. ὀνομάζειν δ' ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀνατομικοῖς ἐλάσματα πάντα, κοινῇ προσηγορίᾳ τὰ τοιαῦτα, σμίλας, σπαθομίλας, ἀμφισμίλας, διπύρηνα, μηλωτίδας, οἷς ὅμοια δυνατόν ἐστι κατασκευάζειν ἐκ ξύλου πυκνοῦ, καθάπερ ἡμῖν ἐστιν ἐκ πύξου. πρὸς γὰρ τὸ μὴ θραυσθῆναι ποτὲ τὴν σμίλην, ἐπιτηδειότερα ταῦτα. χρῶμαι δ' αὐτοῖς, ὡς εἶπον, ἐμβάλλων τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων, ἐφ' ἥπατος μὲν, κατὰ τὴν ἐπὶ πύλῃ φλέβα, τὴν στελεχιαίαν ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀνατομικῶν, καὶ τὴν διττὴν τῶν κυρτῶν ἄνω τε καὶ κάτω φερομένην. ἐπὶ νεφρῶν δὲ κατά τε τὰς ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῇ ῥάχει κειμένων ἀγγείων τῶν μεγάλων ἀποφύσεις ἐπὶ τοὺς οὐρητῆρας, ἐπί τε τῶν ἄλλων ὡς ἐρῶ· πρότερον δ' ἐφ' ἥπατος ὁ λόγος μοι περαινέσθω. τουτὶ γάρ τοι τὸ σπλάγχνον εἰς τὸ σιμώτατον ἑαυτοῦ μέρος ἀνηκούσας ἔχει τὰς ἐκ τοῦ μεσεντερίου φλέβας. ὀνομάζουσι δὲ τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὃν ἀθροίζονται πᾶσαι, πύλας ἥπατος. ἐνταῦθα οὖν εὑρήσεις στόμα μέγιστον φλεβὸς ἐπὶ πάντων τῶν ἐναίμων ζώων, εἰς ὃ καθεὶς ἕν τι τῶν παρεσκευασμένων ἐλασμάτων. ἔστω δὲ πλείω, τὰ μὲν ἰσχνότερα, τὰ δὲ παχύτερα, πρὸς τὸ χρήσασθαι τῷ μάλιστα ἁρμόττοντι, καθ' ἕκαστον τῶν λοβῶν, ἀτρέμα προωθῶν αὐτὸ, τέμνε σμίλῃ τὴν ἐπικειμένην οὐσίαν, ἄχρις ἂν ἐπὶ ταύτην τὴν φλέβα παραγένῃ, ἐν ᾗ περιέχεται τὸ διὰ τῶν πυλῶν εἴσω τοῦ σπλάγχνου καθιέμενον ὄργανον. ἐναργῶς δὲ ὁρᾶται τοῦτο διανοούμενον ὑπὸ λεπτῷ τῷ χιτῶνι. καλεῖν γὰρ ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀνατομικοῖς, καὶ τὰ τῶν ἀγγείων σώματα χιτῶνας, ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην ἐπὶ τῆς κοιλίας. ἐκείνης μὲν οὖν δύο χιτῶνας ὑπάρχειν εἶπον, ὥσπερ τινὰς πτύχας ἀλλήλαις ἐπιβεβλημένας. ἑκάστης δὲ τῶν καθ' ἧπαρ φλεβῶν χιτὼν ἔστι πάνυ λεπτὸς, οἷος οὐκ ἄλλος οὐδὲ μιᾶς τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον. ὁπόταν δὲ γυμνώσῃς αὐτὴν ἐν τῷ τέμνειν ἀφαιρεῖ τὴν περὶ ξ σάρκα κατὰ τοῦ σπλάγχνου, μεταξὺ κειμένην τῶν ἀποφυομένων ἀγγείων. ἀπὸ γὰρ τῶν πυλῶν εἰς ἕκαστον λοβὸν, ὅσοι περ ἂν ὦσι, μίαν εὑρήσεις ἀφικνουμένην μεγάλην φλέβα, ἧς σχισθείσης εἰς πολλὰς μικρὰς, ὥσπερ στέλεχος εἰς κλάδους, εἶτ' αὖθις ἐκείνων, οἷον εἰς ἀκρέμονας τινὰς σχιζομένων εἶτ' ἐκείνων. ὥσπερ εἰς βλαστήματα τινὰ λεπτὰ τελευτώντων, ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τῶν ἀγγείων ἅπαν, πεπλήρωται τῇ τοῦ σπλάγχνου σαρκί. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, παρέγχυμα. ταύτην οὖν τὴν οὐσίαν, ἣν εἴτε σάρκα βούλει καλεῖν, εἴτε παρέγχυμα δίκην στύσεως ἐκκεχυμένην ἁπάσαις ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν σχιζομένων ἀγγείων, ἐξαιρεῖν οἷόν τέ σοι τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις, ὥστε γυμνὰ καταλειφθῆναι τὰ διαπλέκοντα τὸν ἕνα λοβὸν ἐκεῖνον ἀγγεῖα, καθ' ὃν ἂν πρῶτον ἐμβάλῃς τὸ παρεσκευασμένον ὄργανον. ὃ γὰρ ἂν ἐφ' ἑνὸς ὀφθῇ σοι λοβοῦ, τοῦτ' ἐπὶ πάντων εὑρήσεις. ἐὰν μὲν οὖν ἀξιόλογον ᾖ τῷ μεγέθει τὸ ζῶον, ἅμα ταῖς φλεψὶ καὶ τοὺς χοληδόχους πόρους, καὶ τὰς ἀρτηρίας αὐτοῦ διασῶσαι δυνήσῃ, κατὰ τὸ ἧπαρ, ὡς εἴρηται, γυμνῶν. εἰ δὲ μικρὸν, οὐ πάνυ τι μέχρι περάτων ἑκάστου λοβοῦ, διασῶσαι δυνήσῃ τὰ τρία γένη τῶν ἀγγείων. ἄμεινον οὖν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ζώων ταῖς τοιαύταις ἐγχειρεῖν ἀνατομαῖς, ἐφ' ὧν κἂν ᾖ καὶ τοῦ παντὸς σώματος ἐξῃρημένον τὸ ἧπαρ, ἐναργῶς ὁρᾶται κατὰ τὰς πύλας ἥ τ' ἀρτηρία καὶ τὸ χολῶδες ἀγγεῖον, ὡς καὶ πρὶν ἐξαιρεθῆναι παρατεταμένα φλεβί. κατὰ δὲ τὰ μικρὰ τῶν ζώων, ἐξῃρημένου μὲν, οὐδ' ὅλως φαίνεται. μηδέπω δ' ἐξῃρημένου, τὴν μὲν πρώτην ἔκφυσιν εἰς αὐτὸ τῆς ἀρτηρίας ἔνεστί σοι σαφῶς θεάσασθαι. λεπτότερον γάρ πως ἐστὶν ἢ κατὰ τὴν φλέβα τὸ τῆς ἀρτηρίας ἀγγεῖον. ἀκολουθῆσαι δ' οὐκέτι δυνήσῃ μέχρι περάτων αὐτῇ κατασχιζομένῃ. ὄψει δ' εὐθέως αὖ ἀκριβῶς ἔχειν τοῖς κατὰ τὰς πύλας χωρίοις. καὶ τὸν ἐκ τῆς χοληδόχου κύστεως πόρον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ἐντέρων ἐκφύσεως ἀφικνούμενον. οὐ πολλῷ κατωτέρω τοῦ πυλωροῦ καλουμένου. τοῦτον δ' αὐτὸν τὸν πυλωρὸν ἐπί τινων ζώων θεάσῃ περιπαχυσμένην ἔχοντα κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν, τὴν οὐσίαν τῆς γαστρὸς, ἔνθα πρῶτον αὐτῆς ἐκφύεται τὸ λεπτὸν ἔντερον. ἔνιοι δ' οὕτω καλεῖν ἀξιοῦσιν ἔντερον αὐτὸ, πρὶν εἰς ἕλικας ἑλίττεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο προσαγορεύουσιν οἱ μὲν ἁπλῶς ἔκφυσιν, οἱ δὲ μετὰ τοῦ προσθεῖναι δώδεκα δάκτυλον, ἔστι δ' ὅτε κατὰ τὴν εἰς τοῦτ' ἔμφυσιν ὁ χολώ

δης πόρος ἀποσχίδα ἑαυτῆς τινὰ πέμπει μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ πυλωροῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ μόριον πάνυ τι μικρὸν ἅμα τῇ πρὸς τὸ σπλάγχνον ἀναφερομένῃ θεάσῃ φλεβὶ καταφερόμενον εἰς τὸν περικείμενον ἔξωθεν ὑμένα, χωρὶς τοῦ κατασχίζεσθαι σὺν αὐτῇ διὰ βάθους, ἅπαντα οὖν ταῦτα κατασκεψάμενος ἀκριβῶς, ἑξῆς ἐπὶ τὸ κυρτότατον ἴθι τοῦ ἥπατος, ἀνατέμνων ἐκεῖνον αὐτοῦ τὸν λοβὸν, οὗ κατὰ σιμὸν μέρος ἐγύμνωσας τὰς φλέβας. ὄψει γὰρ ὡσαύτως κατασχιζομένας τὰς ἐν τοῖς κυρτοῖς φλέβας αὐτῶν τῶν ἀρτηριῶν. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, οὐδ᾿ οἱ χολώδεις πόροι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος εἰσὶ τοῦ σπλάγχνου. καλοῦσι δ᾿ αὐτοὺς οὐχ οὕτως μόνον, ἀλλὰ καὶ χοληδόχους, ἤτοι διὰ τοῦ ο γράμματος, ἢ διὰ τοῦ η τὴν δευτέραν συλλαβὴν προφερόμενοι, καθάπερ καὶ αὐτὴν ὀνομάζουσι τὴν ἐπὶ τῷ μεγάλῳ λοβῷ τοῦ ἥπατος κύστιν. τὰς μέντοι φλέβας ὄψει κἀνταῦθα λεπτάς τε ἅμα καὶ γυμνὰς παντὸς περιβλήματος ὑμενώδους, ὁποῖον ταῖς ἐπὶ τὸ μεσεντέριον ἁπάσαις ἐστὶν, ἃς καὶ διὰ τοῦτο νομίζουσιν ἔνιοι δύο ἔχειν χιτῶνας. ἵνα μὲν οὖν ἔχει ποικίλως αὐτὴν διαπλέκουσας ἅπασα φλὲψ, χιτῶνα δ᾿ ἕνα. τὸν γοῦν ἴδιον ἀεὶ, πλὴν εἴπου μετέωρός τε καὶ ἀστήρικτος φερομένη, σκεπάσμασί τε ἅμα καὶ στηρίγμασι ἐδεήθη χρῆσθαι τισὶν ὑμέσι. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς ἀρτηρίας χιτώνων ἐν τῇ τῆς καρδίας ἀνατομῇ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ὑφηγήσομαι. νῦν δ᾿ ἤδη τοὺς νεφροὺς μεταβῶμεν καιρὸς, ὧν ὁ μὲν δεξιὸς ἐπὶ πάντων ζώων ἀνωτέρω κεῖται, ψαύων οὐκ ἐστὶν ὅτε τοῦ μεγάλου τῶν καθ᾿ ἧπαρ λοβῶν. ἐμφύεται δ᾿ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κατὰ ῥάχιν ἀγγείων τῆς τε ἀρτηρίας καὶ τῆς φλεβὸς οὐ μικρὰ τὸ μέγεθος ἀγγεῖα, τοῖς μὲν πιθήκοις ἐν ἑκατέρωθεν ἐπ᾿ ἄλλων δέ τινων ζώων, ὡς αὖθις εἰρήσεται διττά. καὶ μέντοι καὶ τὰ σιμὰ μὲν εἰς ἀλλήλους ἔχουσιν ἐστραμμένα. τὰ κυρτὰ δ᾿ ἀπεστραμμένα πρὸς τὰ πλάγια τοῦ ζώου μόρια. καθιέναι δ᾿ ἤδη τῶν οὐ μεγάλων ζώων ἔλασμα, μέχρι τῶν σιμοτάτων ἑκατέρου δυνήσῃ μορίων, οὐ μὴν εἰς αὐτὴν ἐμβαλεῖν τὴν κοιλίαν αὐτῶν. ἐπὶ μέντοι τῶν μεγίστων ζώων ἐὰν παραχρῆμα μετὰ τὸν θάνατον ἐμβάλῃς, θεάσῃ σαφῶς εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ νεφροῦ διεξερχόμενον. ὄψει δὲ κατὰ τὴν ἔμφυσιν ἑκάτερον τῶν ἀγγείων σχιζόμενον, εἰς πλείω σαφῶς, ἐναργῶς μέντοι τὴν τοῦ νεφροῦ τὴν κοιλίαν θεάσῃ, κἂν μὴ μέγα τὸ ζῶον ᾖ, περιαλειφομένην μὲν ὑμενώδει τινὶ σώματι, καθ᾿ ἓν δέ τι μέρος αὐτῆς, οὐ πόρρω τῆς τῶν ἀγγείων ἐμφύσεως ἕτερον ἔχουσαν τι σῶμα πρόμηκές τε καὶ κοῖλον ἐμφυόμενον. ὅ, περ ἔνιοι μὲν ἀγγεῖον ὀνομάζουσι κατὰ τὴν κοινὴν μὲν προσηγορίαν ἁπάντων τῶν κοίλων τε καὶ προμήκων σωμάτων. ἔνιοι δὲ πόρον, ἄλλοι δέ τινες ἀρτηρίαν. εἰσὶ δ᾿ οἳ φλέβα καλοῦσιν, ἀλλὰ σύ γε πειθόμενος ἐμοὶ καὶ Πλάτωνι, τῶν μὲν ὀνομάτων καταφρονήσεις ἀεὶ, σπουδάσεις δὲ πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὴν ἐπιστήμην τῶν πραγμάτων. εἶθ᾿ ἑξῆς, ὅταν ἕτερον τινὰ διδάσκῃς, τὴν σαφήνειαν, ἧς καὶ τὸν Πλάτωνα καὶ ἡμᾶς ὅση δύναμις ἡμῖν ἐστι, φροντίζοντας ὁρᾷς. αἰσθητὸν δ᾿ ἐστὶ τὸ στόμα τοῦ πόρου τούτου, κἂν μὴ πάνυ τι μέγα ζῶον ᾖ. καί σοι δηχόθεν ἐστὶ διεμβάλλειν αὐτοῦ τι τῶν προεσκευασμένων λεπτὸν, εἴτε ἀμφίμηλον, εἴτε διπύρηνον ὀνομάζειν ἐθέλεις. εἰ δέ τι λεπτότερον δέῃ, καὶ μηλωτίδα, ποτὲ μὲν ἐκ τῆς τοῦ νεφροῦ κοιλίας ὅταν ἀναπτύξῃς αὐτὸν ὡς ἤδη τὸν πόρον, αὖθις δ᾿ ἐκ τοῦ πόρου καθιέντι διὰ τοῦ στόματος εἰς τὸν νεφρόν. ὀνομάζεται δ᾿ ὁ πόρος οὗτος οὐρητὴρ, ἕνα μὲν ἔχων τὸν ἴδιον χιτῶνα, περιλαμβανόμενον δ᾿ ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅσα μετέωρα καὶ τοῦ περιτοναίου. μάτην δ᾿ ἐρίζουσιν περὶ τὸν οὐρητῆρα τοῦτον ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν, εἴτ᾿ ἀρτηρίαν ἄμεινον, εἴτε φλέβα προσαγορεύειν αὐτόν ἐστι. μένει γὰρ ἐξ ἑνὸς χιτῶνος, ὥσπερ αἱ φλέβες, οὐ μὴν οὕτω γ᾿ ἰσχνοῦ καθάπερ ἐκεῖναι. σὺ δ᾿ εἰ βουληθείης ἀφελὼν αὐτοῦ τὸν ἔξωθεν ὑμένα διατεμεῖν ἐπὶ τὸ μῆκος ἄχρι τῆς κύστεως, ἅμα μὲν ὅμοιός σοι φανεῖται τῇ τῆς κύστεως οὐσίᾳ, περιῃρημένου δηλονότι κἀκείνου τοῦ σκεπάσματος. ἅμα δ᾿ ὄψει τὴν φύσιν τοῦ κατ᾿ αὐτὴν πόρου λοξοῦ τε ἅμα καθήκοντος εἰς αὐτὴν, ἐπίβλημά τέ τι κατὰ τὴν ἔνδον αὐτῆς χώραν ἔχοντος τοιοῦτον, οἷον ἐπὶ τῶν περὶ στερεῶν οἱ καλούμενοι σκυφῶνες. ἔστι δ᾿ οὐχ ἕτερόν τι τῆς κατὰ τὴν κύστιν οὐσίας τουτὶ τὸ ἐπίβλημα. τοῦ σώματος δ᾿ αὐτῆς ἕν τι μέρος, ἅμα τῇ κατ᾿ αὐτὸν ἰδέᾳ ῥυθμιζόμενον οὕτω σαφῶς, ὡς ὑπὸ μόνων ἀνοίγνυσθαι τῶν διὰ τοῦ πόρου φερομένων. θεάσῃ δ᾿ εὐθέως, ὅταν γυμνώσῃς τοὺς οὐρητῆρας τοῦ περιτοναίου καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας ὁμοίως μετεώρους ἐπὶ τὰ τρήματα τοῦ περιτοναίου φερομένας λοξάς. ἄρχονται μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κάτω χωρίων, ἔνθα τοῖς μεγάλοις ἀγγείοις ἐπιβέβληται τὸ περιτόναιον. ἀποφυομένων δὲ τῶν ἤδη τοὺς ὄρχεις φερομένων, καὶ καταλιπόντων μὲν τὴν ἐπὶ τῆς ὀσφύος ἕδραν, προϊόντων δὲ ἀεὶ μετεώρων ἤδη τὰς ἀρχὰς τῶν βουβώνων, συνανατεινόμενον αὐτοῖς τὸ περιτόναιον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνει, παραπέμπον αὐτὰς ἄχρι τῶν ὑψηλῶν μερῶν τοῦ περιτοναίου, καθὸ μέρος ἑκατέρωθεν τέτρηται. τὸ μὲν γὰρ τοῖς ἀγγείοις αὐτοῦ συμπροερχόμενον ἀποβλάστημα μακρόν ἐστι. τέτρηται δ᾿ ἐν οἷς εἶπον μέρεσι τὸ μέγα περιτόναιον, ὃ καθάπερ τινὰ σφαῖραν ἔλεγον ὑπάρχειν. ὁ μὲν οὖν ἐπὶ τὸν ὄρχιν καθήκων πόρος, μικρὸν ἀποβλάστημα ἐστὶ τοῦ μεγάλου περιτοναίου τοῦ κατ᾿ ἐπιγάστριον. ὁ δ᾿ ἀμφιεννὺς τὰς ἐπὶ τοὺς ὄρχεις καταφερομένας ἀρτηρίας, καὶ φλέβας, οὐ μὴν ἑτέρου μεγάλου περιτοναίου τοῦ κατ᾿ ὀσφὺν ἀποφύεται. περιλαμβάνων μὲν, ὡς εἴρηται, τὰ τρέφοντα τοὺς ὄρχεις ἀγγεῖα, συγκαταφερόμενος δ᾿ αὐτῶν διὰ τοῦ πόρου. διπλοῦν οὖν ἐνταῦθα γίγνεται τὸ ἀποβλάστημα τοῦ περιτοναίου, τὸ μὲν ἕτερον εἰς τὴν τοῦ πόρου γένεσιν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἔμελλεν ἀγγεῖον ὁδοιπορήσειν. διὰ τοῦτο δ᾿ ἕτερον ἀμφίεσμα τῶν τρεφόντων τὸν ὄρχιν ἀγγείων, ὡς εἰ καὶ μὴ διὰ πόρου τινὸς ἐφέρετο. ταυτὶ μὲν οὖν διὰ τὴν τοῦ περιτοναίου κοινωνίαν εἴρηταί μοι, καίτοι γ᾿ οὐκ ὄντα τοῦ προκειμένου λόγου. καταλείπεται δὲ τὴν τρίτην διαφορὰν ἐξηγήσασθαι τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς, ἅπερ οἱ μύες εἰσὶν, οἱ μὲν κατ᾿ ἐπιγάστριον, οὐκ εἰς ἀπόκρισιν μόνην τῶν περιττῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἐκφυσήσεις τε καὶ φωνὰς οὐ μικρὰν ἔχοντες δύναμιν. οἱ δὲ κατὰ τὴν ἕδραν, εἴς τε τὸ σφίγγειν τε καὶ κλείειν τοῦ πόρου τὸ πέρας, ἀνασπῶντες αὖθις ὅταν ἐν ταῖς διαχωρήσεσιν ἐκτραπῇ, ἐπὶ δὲ τὴν κύστιν ἕνεκα τοῦ κλείειν μόνον. τοῖς μὲν οὖν κατ᾿ ἐπιγάστριον εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ζώων ἀνατομῇ κάλλιον ἐγχειρεῖν, εἴπερ ὅλως μέλλοις ἐπ᾿ αὐτοῦ τοῦ ζώου διαιρεῖν αὐτούς. ὅσοι δὲ περὶ τὴν ἕδραν εἰσὶν, εἰ μὴ πρότερον τ᾿ ἐξέλοις τὰ ἔντερα, διαστήσεις τε τὰ τῆς ἥβης ὀστέα, θεάσασθαι σαφῶς αὐτοὺς, ἀδύνατον. ὅπως οὖν χρὴ τοῦτο πράττειν, ἐμοὶ μὲν ἤδη λέγειν, σοὶ δ᾿ ἀκούειν, καιρὸς, ἐπειδὴ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ συμπέφυκεν ἀλλήλοις διὰ χόνδρου, κατὰ τὸ πρόσω μέρος αὐτῶν ἐξευρεῖν ἀκριβῶς πειρῶ τὴν γραμμὴν τῆς συμφύσεως. ἐὰν γὰρ κατ᾿ ἐκείνης τέμνῃς ἰσχυρᾷ καὶ μεγάλῃ σμίλῃ, ῥᾳδίως αὐτὰ χωρίσεις ἀλλήλοις.

λοις. εἰ δὲ ταῦτα χωρισθείη, χωρίσεις ἑτοίμως αὐτίκα καὶ τὸ κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν ὑποκείμενον δέρμα, χωρὶς τοῦ διατέμνειν τὴν ἕδραν, εἶθ᾽ ἑξῆς ἑκατέρου τῶν ὀστῶν λαβόμενος, ὃ καλεῖται λαγὼν, ἀνάκλα πρὸς τὸ ἐκτὸς ἄχρι τοῦ ταῦτα λυθῆναι τῆς πρὸς τὸ πλατὺ συμφύσεως, ὃ δὴ καὶ ἱερὸν ὀνομάζεται. καταφανῆ γὰρ οὕτως ἔσται σοι τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην ἅπαντα, ὑφ᾽ ὧν τό, τε πλατὺ καὶ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ περιλαμβάνεται. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἐγχείρησις ἁπάντων ἐστὶ κοινὴ τῶν ἐνταῦθα κειμένων ὀργάνων. καὶ γὰρ ἐὰν τὰς ἀρτηρίας, ἢ τὰς φλέβας, ἢ τὰ νεῦρα θεάσασθαι βουληθείης, ἢ τὴν κύστιν, ἢ τὴν μήτραν, ἢ τοὺς ἐπὶ τὸν τοῦ μηροῦ μέγαν τροχαντῆρα παραγιγνομένους μῦς, ἀπ᾽ ἀλλήλων μὲν πρότερον χωρίσεις τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ. μετὰ ταῦτα δ᾽ ἀνακλάσεις ἐπὶ τὸ ἐκτὸς ἑκάτερον τῶν κατὰ τὰς λαγόνας ὀστῶν, χωρίζων τῆς περὶ τὸ πλατὺ συμφύσεως, ὑπὲρ ἧς τὸ προκείμενον ἰστέον. ἑκατέρῳ μὲν τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν θεάσῃ παμπόλλην ἐπικειμένην σάρκα, καλυπτομένην ὑμενώδει συνδέσμῳ τῶν ὀστῶν αὐτῶν ἐκπεφυκότι κυκλοτερῶς. ὅσον δ᾽ αὐτῆς συνεχές ἐστι τῇ καθ᾽ ἱερὸν ὀστοῦν χώρᾳ, τοῦτο συνεκφυόμενον ἔχει σύνδεσμον ἐξ ἐκείνου συνεχῆ τῷ προειρημένῳ. οὗτος οὖν ὁ πᾶς σύνδεσμος, ὅ, τε ἐκ τοῦ πλατέος ὀστοῦ, καὶ ὁ τοῦ κατὰ τὴν ἥβην ἐκφυόμενος, εἷς ἀποτελεῖται, κεφαλὴ μυὸς γιγνόμενος. οὐ μεγάλου μὲν, ὑμενώδους δὲ ὅλου καὶ πλατέος ἐπὶ τὴν ἕδραν ἀφικνουμένου καθ᾽ ἑκάτερον μέρος, ὃν ἐὰν ἀκριβῶς διασώσῃς ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεως διδαχθήσῃ τὴν ἐνέργειαν. ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐὰν ὡς εἴρηται γυμνώσας τῶν πέριξ ὅλον τε τὸν μῦν καὶ τὴν ἕδραν, εἶτα λαβόμενος τῆς εἰρημένης κεφαλῆς ἕλκῃς ἐπ᾽ ἐκείνην διὰ τοῦ μυὸς τὴν ἕδραν, ὄψει ὅπως ἀνασπᾶται. κατασπᾷ δ᾽ οὐδεὶς αὐτὴν ἄλλος ἀντιτεταγμένος μῦς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν πλείστων ἔχει μορίων, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν κατ᾽ ἐπιγάστριον μυῶν ἅμα ταῖς φρεσὶ θλιβόντων τά τε ἔντερα, καὶ δι᾽ ἐκείνων ὅτι περ ἐν αὐτοῖς περιέχηται, προωθεῖσθαί τε συμβαίνει τὴν ἕδραν, ἐκτρέπεσθαί τε πολλάκις εἰς τοσοῦτον, ὡς μὴ δ᾽ ὑπὸ τῶν εἰρημένων δυοῖν μυῶν ἑτοίμως ἀνασπᾶσθαι. κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν χρόνον ἐν ᾧπερ ἂν ἀποπατῇ τὸ ζῶον, οἱ μὲν ὀκτὼ μύες, οἱ καθ᾽ ὑπογάστριον, ἅμα ταῖς φρεσὶ κατὰ τὴν κοινὴν ἐνέργειαν ἁπάντων μυῶν τείνονται, κεχαλασμένου τοῦ κυκλοτεροῦς μυὸς, ὃς ἐν κύκλῳ τὴν ἕδραν περιλαμβάνει. κατὰ δὲ τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον ἐντεταμένος ὁ κυκλοτερὴς οὗτος μῦς κλείει τὸ στόμα τῆς ἕδρας, ὃν καὶ αὐτὸν ὄψει ῥᾳδίως, ἀποτεμὼν μὲν πρῶτον ἅπαν τὸ περικείμενον τοῖς χωρίοις τούτοις δέρμα. μετὰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν πρὸς τὸν κόκκυγα σύμφυσιν τῶν ὑμενωδῶν σωμάτων μιγνυμένην τῷ δέρματι, τὸ πέρας γνωριεῖς τῆς ἕδρας, ὅσον ἐκτός ἐστι τοῦ κυκλοτεροῦς μυός. αὐτὸς δ᾽ οὗτος ὁ μῦς, ἐκ μὲν τῶν ὀπίσω μερῶν ὑποβεβλημένην ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχει τοῦ κόκκυγος. ἐκ δὲ τῶν πρόσω διὰ μυὸς ἑτέρου συνῆπται τῷ καυλῷ, περὶ οὗ κατὰ τὴν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἀνατομὴν, αὖθις ἐπισκέψῃ. νυνὶ δὲ τὸν ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς κύστεως μῦν, ἔνθα πρῶτον ὁ καλούμενος αὐχὴν αὐτῆς ἀποφύεται, γεγυμνωμένον ἔχων, ἤδη θεάσῃ σαφῶς ὅμοιον ὄντα τῷ περὶ τὴν ἕδραν κυκλοτερεῖ, κατά τε τὴν ἐνέργειαν καὶ χρείαν. σφίγγει γοῦν καὶ οὗτος ὥσπερ κἀκεῖνος τὸ στόμιον οὗ προτέτακται, διὸ καὶ προσαγορεύουσιν, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὕτω καὶ τοῦτον ἔνιοι σφιγκτῆρα. κατάλοιποι δ᾽ εἰσὶν οἱ κατειληφότες ἅπασαν τὴν κάτω χώραν τῶν φρενῶν ὀκτὼ μύες, οἱ μᾶλλόν τι τοῖς τῆς τροφῆς ὀργάνοις, ἢ τοῖς τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῆς φύσεως παρασκευασμένοι εἰσὶ, περὶ ὧν οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν, εἰρημένων ἔμπροσθεν ἐν τῇ τῶν ἐκτὸς μορίων ἀνατομῇ κατὰ τὸ ε γράμμα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ζ´.

Προκεῖται μὲν ἐν τῷδε τῷ γράμματι διελθεῖν, ὅπως ἄν τις ἐγχειρήσαιτο τῇ τῶν πνευματικῶν ὀργάνων ἀνατομῇ. κοινοῦ δ᾽ ὄντος λόγου κἀπὶ τούτοις, ὃν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ διῆλθον ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ἀγγείων, ἐμοὶ μὲν οὐκέτι προσήκει γράφειν αὐτόν. ἑκάστῳ δὲ τῶν ἀναγιγνωσκόντων, ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰς τὰ παρόντα μεμνῆσθαι. πνεύμων μὲν οὖν καὶ καρδία, καὶ θώραξ τὰ κυριώτατα τῶν τοῦ πνεύματος ὀργάνων ἐστὶν, ἐφεξῆς δὲ αὐτοῖς, ἀρτηριῶν γένος διττόν. ἓν μὲν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας εἰς ὅλον τὸ σῶμα νενεμημένον, αἳ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν πᾶσαι σφύζουσι τῇ καρδίᾳ. πασῶν αὐτῶν ἐστιν ἓν κοινὸν οἷόν τι πρέμνον ἡ ἀρτηρία μεγίστη. καλοῦσι δ᾽ αὐτὴν οἱ μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο, μεγίστην, οἱ δ᾽ ἁπλῶς μεγάλην, οἱ δὲ παχεῖαν, οἱ δὲ ὀρθήν. ἕτερον δὲ γένος ἀρτηριῶν, ἃς ὀνομάζουσι τραχείας, ἐν τραχήλῳ μὲν, μία μεγίστη, καθ᾽ ὅλον δὲ τὸν πνεύμονα ταύτης ἀπονεμήσεις πολλαί. τῷ δ᾽ ἄνω πέρατι τῆς εἰρημένης ἐν τραχήλῳ μεγάλης ἀρτηρίας, οἷον κεφαλή τις ἐπίκειται μόριον, ὁ προσαγορευόμενος λάρυγξ. ὀνομάζεται δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τῶν νεωτερικῶν ἀνατομικῶν, βρόγχου κεφαλὴ, διότι καὶ αὐτὴν ὅλην τὴν τραχεῖαν οὐ μόνον οὕτως, ἀλλὰ καὶ βρόγχον καλοῦσι. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα κατὰ πρῶτον λόγον ἡ φύσις ἐποίησε. τὰ μὲν ἀναγκαίων ἕνεκα χρειῶν, εἰς τὸ ζῆν αὐτό, τὰ δ᾽ ὠφελίμων μὲν, οὐ μὴν ἀναγκαίων γε τοῖς ζώοις. διήρηται δ᾽ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ κατὰ τὸ ἕκτον καὶ ἕβδομον βιβλίον. ἐπ᾽ αὐτοῖς δ᾽ ἄλλο τι κατεσκεύασε μόριον, οὐσίαν τε τὴν αὐτὴν ἔχον τῷ περιτοναίῳ, καὶ χρείας τὰς αὐτὰς παρέχον ἅπασι τοῖς τοῦ πνεύματος ὀργάνοις, ὥσπερ ἐκεῖνο τοῖς τῆς τροφῆς. ὀνομάζεται δ᾽ ὥσπερ ἐκεῖνο περιτόναιον, ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι τοῖς τῆς τροφῆς ἀγγείοις, οὕτω τοῦθ᾽ ὑπεζωκὼς, ἐπειδὴ τὰς πλευρὰς ὅλας ἔσωθεν ὑπέζωκεν. ὡσαύτως δ᾽ ἐκείνῳ καὶ τὰς ἄλλας ἔχει δύο προσηγορίας, ὑπ᾽ ἐνίων μὲν ὑμὴν, ὑπ᾽ ἐνίων δὲ χιτὼν ὀνομαζόμενος. ὑμὴν μὲν ἀπὸ τῆς οὐσίας, χιτὼν δ᾽ ἀπὸ τῆς χρείας. λεπτότατος γὰρ ὢν, ὥσπερ ἀράχνιον, ὁμοιομερής τε κατὰ πᾶν ἑαυτῷ, τὰς μὲν πλευρὰς ὑπέζωκεν, ἀμφίεσμα δ᾽ ἐστὶν, οἷον χιτών τις, ἁπάντων τῶν πνευματικῶν ὀργάνων. ἀκριβῶς μὲν οὖν ὑμήν ἐστι καὶ ὁ περιτόναιος, ὥσπερ ἐρρέθη κατὰ τὸν πρὸ τούτου λόγον, ἀκριβῶς δὲ καὶ οὗτος ὁ ὑπεζωκὼς ὀνομαζόμενος. ἀκριβῶς δὲ καὶ ἡ λεπτὴ μῆνιγξ, οἵ τε περιόστεοι, καὶ οἱ τῶν μυῶν αὐτῶν ἴδιοι, καὶ τὸ τῆς καρδίας ἀμφίεσμα. σώματα δ᾽ ὑμενώδη πολλαχόθι χωρὶς τούτων ἐστὶ, τὰ μὲν ἐξ ὀστῶν ἐκφυόμενα κατὰ τὴν τῶν συνδέσμων οὐσίαν, τὰ δ᾽ ἐκ τῆς τῶν μυῶν ἀπονευρώσεως γιγνόμενα κατὰ τὴν τῶν τενόντων. ἀλλ᾽ ὁ ὑπεζωκὼς οὗτος ὑποτείνεται πᾶσι τοῖς ἔνδον τοῦ θώρακος ὀργάνοις,

ὡς ὁ περιτόναιος ἐλέχθη, καὶ ἐπλέχθη τοῖς κάτω τῶν φρενῶν. ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ οἱ διαφράττοντες ὑμένες τὸν θώρακα γεννῶνται, καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν ἔχοι μόνον ἡ κατασκευὴ διαφερόντως αὐτῷ πρὸς τὸ περιτόναιον, ὅτι διττὸς ἀκριβῶς ἐστιν, οὐχ εἷς ὥσπερ ἐκεῖνος. καταμαθήσῃ δ' αὐτοῦ τὴν φύσιν ἀκριβῶς, ἐὰν διακόψῃς τὸ πρόσθιον ὀστοῦν τοῦ θώρακος μέσον, ὃ προσαγορεύουσιν οἱ ἀνατομικοὶ στέρνον. ἔχεις δ' εἰς τοῦτο παρεσκευασμένους τοὺς καλουμένους ἐκκοπεῖς ἰσχυρούς τε ἅμα καὶ ὀξεῖς, ἐγχειρῶν δ' ἅμα τῷ ἔργῳ, πρότερον ἀφαιρήσεις δηλονότι τὰ περικείμενα σώματα παντὶ τῷ στέρνῳ. γυμνωθέντος γὰρ αὐτοῦ στοχάσῃ τῆς μέσης γραμμῆς ἀκριβέστερον, ᾗ προσέχων τὸν νοῦν, εἰς δύο τε μέρη διελὼν, ἄχρι τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου τὸ πᾶν ὀστοῦν τοῦ στέρνου, κατάβαινε πρὸς τὸ βάθος ἕως τῆς ῥάχεως, ἀφιστὰς ἀλλήλων τοὺς ὑμένας. ἑτοιμότερον δὲ αὐτὸ πράξεις, ἐὰν ἑκάτερον τῶν μερῶν τοῦ στέρνου πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἀπάγῃς ἀνακλῶν ἀτρέμα. καὶ τοίνυν πράττοντί σοι τοῦτο, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μέρη ῥαδίως ὑπακούσει, κατὰ δὲ τὴν τῆς καρδίας χώραν, οὐκέθ' ὁμοίως. ὁ γάρ τοι περικάρδιος ὀνομαζόμενος ὑμὴν καὶ χιτὼν, ἄμφω γὰρ καὶ τοῦτον ἐγχωρεῖ καλεῖν, ὑμένα μὲν ἀπὸ τῆς οὐσίας, χιτῶνα δ' ἀπὸ τῆς χρείας, προσήρτηται τῷ στέρνῳ, κατά τε τὴν κορυφὴν ἑαυτοῦ μάλιστα, καί τινα τῶν ἐφ' ἑκάτερον τῆς κορυφῆς μερῶν. ἐντεῦθεν δὴ καὶ τοῦτο κατ' ἐκεῖνον μὲν τὸν χρόνον ἡνίκα διακόπτεις τὸ στέρνον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ κατὰ τὸν ἐφεξῆς ὁπότε χωρίζεις ἀλλήλων τοὺς διαφράττοντας ὑμένας ὅλον τὸν θώρακα. κάλλιστον μὲν οὖν ἐστιν ἄτρωτον αὐτὸν φυλάξαι. διαφθαρήσεται γε μὴν οὐδ' ἂν τρωθῇ σοι τὸ προκείμενον κατὰ τήνδε τὴν ἀνατομήν. εἰ μὲν γὰρ καρδία μὴ φανεῖται, συντρωθέντες δ' οὐδ' οὕτως αἱ τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαι. καὶ γάρ τοι πολλάκις ἑκόντες αὐτοὶ ζῶντος τοῦ ζώου γυμνοῦμεν ὅλην τὴν καρδίαν, ἄνευ τοῦ συντρῆσαι τινὰς τῶν τοῦ θώρακος εὐρυχωριῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνης τῆς ἀνατομῆς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. περὶ δὲ τῆς νῦν ἡμῖν προκειμένης ἀναλαβόντες λέγομεν, ὡς χρὴ πειρᾶσθαι μὲν εἰ οἷόν τε, μὴ τρῶσαι τὸν περικάρδιον. εἰ δὲ καὶ τρωθείη, μένουσιν ἀπαθεῖς οἱ διαφράττοντες ὑμένες τὸν θώρακα. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ προκείμενον ἔργον τῆς ἐνεστώσης ἀνατομῆς. ἑκάτερος γάρ τοι τῶν ὑμένων φανεῖταί σοι συνεχὴς ἑαυτῷ κατὰ πᾶν μέρος, ὅ τ' ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ θώρακος, ὅ τ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ὑπαλείφων ἅπασαν μὲν τῶν πλευρῶν τὴν ἔνδον χώραν, ἅπασαν δὲ τὴν καθ' ἑαυτὸν ἄνω τῶν φρενῶν. ἐπεκτεινόμενος δὲ καὶ τῷ πνεύμονι, καθάπερ ἐλέχθη τὸ περιτόναιον ἅπασι τοῖς κάτω τοῦ διαφράγματος, ἔτι δ' ὥσπερ ἐκεῖνος τὰ μετέωρα τῶν ἀγγείων, οὕτω καὶ τοῦτο περιλαμβάνει κατὰ κύκλον, ὑποτέτατόν τε τοῖς ἐπὶ ῥάχιν ὁμοίως ἐκείνῳ καὶ τῇ μεγίστῃ τῶν ἀρτηριῶν ἐνταῦθ' ὑποκειμένῃ, καὶ τῇ παρατεταμένῃ ταύτῃ φλεβὶ, τῇ τὰ ἄνω τοῦ θώρακος τρεφούσῃ, καὶ προσέτι τῷ στομάχῳ. ἐντεῦθεν δὲ ἀνατεινόμενος ὁ ὑμὴν ἄχρι τοῦ στέρνου, παραγίγνεται διττὸς ὑπάρχων, ὡς εἶπον. ὅ γε μὴν τῆς καρδίας χιτὼν ἴδιος, ὁ περικάρδιος ὀνομαζόμενος, ἕτερος ἐστὶν ἑκατέρου τούτων ἐν τῷ μέσῳ κείμενος, ἀμφοτέρων περιλαμβανόμενός τε καθ' ἑκάτερον ἑαυτοῦ μέρος ὁμοίως ὑπ' αὐτῶν. θεάσῃ δ' ἀκριβῶς τοῦτο κατὰ ταύτην τὴν νῦν λεγομένην ἀνατομὴν, ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου γιγνομένην. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄνω μέρεσιν ἴσα πρὸς τὰς κλεῖς ἀνήκει ψαύοντας ἀλλήλων, ὄψει τοὺς διαφράττοντας ὑμένας. ἔνθα δ' ἐστὶν ἡ βάσις τῆς καρδίας, ἣν ἔνιοι κεφαλὴν ὀνομάζουσι τοῦ σπλάγχνου, προστυγχάνοντες τῷ περικαρδίῳ χιτῶνι, περιφύοντές τε τούτῳ, καὶ συμπροέρχονται, μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτοῦ κωνοειδοῦς ὄντος τὸ σχῆμα, καθάπερ ἡ καρδία. ἥ τε οὖν βάσις αὐτοῦ, κύκλος οὖσα τὴν τῆς καρδίας ἐστεφάνωκε βάσιν, ἥ τε κορυφὴ τοῦ κώνου ἐπὶ τὴν τῆς καρδίας κορυφὴν τεταγμένη, συμφύεται τοῦ στέρνου τοῖς κάτω μέρεσιν, ὧν ἐπὶ τοῦ πέρατος ὁ ξιφοειδής ἐστι χόνδρος. οὐ μὴν αὐτῷ γε τῷ σώματι τῆς καρδίας ὁ περικάρδιος οὗτος χιτὼν συμπέφυκεν, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οὐ μικρά τίς ἐστιν ἡ μεταξὺ χώρα τῆς καρδίας ἀνακειμένη κινήσει. ἐπὶ δὲ τὴν ἑαυτοῦ βάσιν, ἥτις ὡς ἐῤῥέθη κύκλος ἐστὶ, τοῖς ἐκφυομένοις αὐτῆς ἀγγείοις συμπέφυκεν. ἃ καταμαθήσῃ σαφέστερον, ὅταν ἤτοι γ' ὅλον ἀναπτύξῃς τὸν θώρακα πανταχόθεν, ἢ τὴν καρδίαν ἐξῃρημένην αὐτοῦ μόνην ἐφ' ἑαυτῆς ἀνατέμῃς. ὅπως δ' ὁ λόγος ᾖ σαφὴς, ἐξηγήσομαι πρότερον ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, οἷς ἀναγκαῖον ἐστὶ χρῆσθαι, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος, ὥσπερ αὐτὸ τὸ σφύζον σπλάγχνον ὀνομάζουσιν ἅπαντες καρδίαν, οὕτω καὶ τῶν ἀγγείων ἕκαστον τῶν σφυζόντων, ἀρτηρίαν προσαγορεύουσιν. ἀλλὰ τὰς μὲν ἄλλας ἁπάσας ἀρτηρίας, ὁπόσαι καθ' ὅλον εἰσὶ τὸ σῶμα, τῇ αἰσθήσει διαγνῶναι σφυζούσας οὐ χαλεπόν ἐστιν, ἥ τε πρὸς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἁπασῶν αὐτῶν συνέχεια ταυτὸν τοῦτο ἐνδείκνυται. τὰς δ' ἐν τῷ πνεύμονι διαγνῶναι μὴ πάνυ τι σαφῶς αἰσθήσει δυνατόν ἐστιν σφυζούσας. ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν συνεχείας αὐτῶν, ὑπονοήσειεν ἄν τις, καίτοι τινὲς οὐχ ὑπόνοιαν μόνην, ἢ πιθανὴν ἐλπίδα νομίζουσιν ἔχειν, ἀλλ' ἐπιστήμην ἀκριβῆ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οὐ μὴν κατὰ τὸν αὐτόν γε τρόπον ἑκάτεροι, διότι μηδὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δογμάτων ὅλως ἄρχονται. τινὲς μὲν γὰρ Ἐρασιστράτῳ πειθόμενοι, κενὰς αἵματος, ὥσπερ τὰς ἄλλας ἀρτηρίας, οὕτω καὶ τὰς ἐν τῷ πνεύμονι θέμενοι, καθ' ἑκάστην διαστολὴν τῆς καρδίας ἕλκεσθαι φασὶ δι' αὐτῶν ἐκ τοῦ πνεύμονος πνεῦμα. καὶ τῇ τούτου διόδῳ γίγνεσθαι τὸν σφυγμὸν, ἀνάλογον τῷ καθ' ὅλον τὸ σῶμα περὶ πάσας αὐτάς. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸν ἐν ἐκείναις σφυγμὸν, οὐ τῇ τοῦ σώματος αὐτῶν ἐνεργείᾳ γίγνεσθαι πεπιστεύκασι, καθάπερ ἐπὶ τῆς καρδίας, ἀλλὰ τῇ πληρώσει τοῦ διαῤῥέοντος πνεύματος συστελλομένην ἐκπέμπειν αὐταῖς φασὶ τὴν καρδίαν. ἔνιοι δὲ κατὰ μὲν τὴν αὐτὴν δύναμιν τῇ καρδίᾳ συστέλλεσθαί τε καὶ διαστέλλεσθαι τὰς ἄλλας ἀρτηρίας, καὶ τὰς ἐν τῷ πνεύμονι νομίζουσι. διαφέρειν δὲ φασὶ τῷ σύμφυτον εἶναι τῇ καρδίᾳ τὴν δύναμιν, ἐπίῤῥυτον δ' ἐξ ἐκείνης ταῖς ἀρτηρίαις. κατὰ μὲν οὖν τοὺς προτέρους εἰ ἀθρόως διατεμὼν κατὰ μῆκος, ἤτοι τὰς δεξιὰς ἁπάσας πλευρὰς, ἢ τὰς ἀριστερὰς ὅλου τοῦ θώρακος ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου, σκοπεῖσθαι βουληθείης τὰ κατὰ τὸν πνεύμονα μόρια, μέχρι μὲν ἂν ἐκ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν αἱ λεῖαι μεταλαμβάνουσιν πνεῦμα ἑκάστῃ τῇ καρδίᾳ, ἔσται τις ἐν αὐταῖς σφυγμὸς, ὁπόταν δ' ἐκκενωθῶσι τελέως, οὐκ ἔσται. ἐπὶ δὲ τοὺς ἑτέρους, οὐχ αἱ ἐπὶ κινούμενον μέρος τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίαι μόναι σφύζουσαι διαμένουσιν, ἄχρι περ ἂν ζῇ τὸ ζῶον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον αὐτῶν αἱ κατὰ τὸ γεγυμνωμένον. ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς δόγμασι τῶν ἀνδρῶν, εἴρηται τὸ συμβαῖνον. ἐπεὶ δ' ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ περὶ τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ὁ λόγος ἐστὶν, οὐ τοῦ κρίνειν ἀλήθειαν δογμάτων, ἐπ' ἐκεῖνα σε ποδηγεῖν ὑποσχέσθω. τέμνειν δὴ χρὴ ἐπὶ τὸ

μῆκος

μῆκος ἄνωθεν κάτω τομὴν εὐθεῖαν, ἐν τούτοις μάλιστα τοῦ θώρακος τοῖς μέρεσιν, ἵν' ἐστὶ τὰ τῶν πλευρῶν ὀστᾶ χον-
δρώδη. δυνήσῃ γὰρ ἐπιβολῇ μιᾷ μεγάλης σμίλης διελεῖν αὐτὰς ἁπάσας, ὅσαι μετὰ τὴν πρώτην εἰσίν. ἐκείνης δὲ
φείδου μόνης δεδιὼς αἱμορραγίαν, ἣν ἐκ τοῦ τρῶσαί τι τῶν ὑποκειμένων ἀγγείων αὐτῇ κίνδυνος γενέσθαι. εἰ δὲ δὴ
τοῦτο καλῶς πραχθείη, τοῦ πνεύμονος ἀποδείρας ὅτι τάχιστα τὸν ὑμένα, κἄπειτα τοῖς αὐτοῦ δακτύλοις ἀφε-
λὼν τὴν μεταξὺ τῶν ἀγγείων σάρκα, καὶ γυμνώσας αὐτὰ πειρῶ κατασκέπτεσθαι, διά τε τῆς ὄψεως, καὶ τῆς ἀφῆς,
εἰ σφύζει τι τῶν κατ' αὐτὸν ἀγγείων. ὅ,τι δὲ ἂν εὕρῃς σφύζον, ἀρτηρίαν ἐκεῖνο κάλει. πρὶν δ' ὑποπεσεῖν ἐναργῶς
σοι τὴν κίνησιν αὐτῶν, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅτε τὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφυόμενον, ὅτε τὸ τῆς δεξιᾶς
οὕτω μὲν ἀγορεύειν, ὥσπερ ἐποίησαν ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν, διενεχθέντες μὲν ἀλλήλοις καὶ περὶ ταύτας τὰς προση-
γορίας, ὅμως γε μὴν ἀποφαινόμενοι τινὲς μὲν αὐτῶν τὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας ἐκφυόμενον ἀγγεῖον, ἀρτηρίαν, ἢ φλέ-
βα, ἔνιοι δὲ τὸ τῆς δεξιᾶς. ἀμείνους δὲ τούτων, ὅσοι μὴ δ' ἕτερον αὐτῶν ἁπλῶς ὠνόμασαν ἀρτηρίαν ἢ φλέβα, προσθήκῃ
δέ τινι τὸ προπετὲς τῆς ἀποφάσεως ἐκόλασαν, ἤτοι γ' ἀρτηριώδη φλέβα, προσαγορεύσαντες, ἢ ἀρτηρίαν φλε-
βώδη. τέτταρα γὰρ ὀνόματα τῶν ἀγγείων ἑκάτερον ἔσχηκε παρὰ τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν. ἠκολουθήσαμεν δ' ἡμεῖς
ὡς ἄμεινον τιθεμένοις, ὅσοι τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφυόμενον ἀγγεῖον ὠνόμασαν ἀρτηρίαν
φλεβώδη, τὸ δ' ἐκ τῆς δεξιᾶς ἀρτηριώδη φλέβα, βέλτιον εἶναι νομίζοντες, ἐπειδὴ τὸ σφύζειν οὐκ ἐναργῶς αὐτὰ
διαγιγνώσκομεν, ὡς ἀρτηρίαν μὴ ὀνομάσαι τὸ πνευμονικὸν ἀγγεῖον, ἀλλ' ἐπεὶ φλεβὸς ἔχει τὸν χιτῶνα, προσθεῖναι
τὸ φλεβῶδες. φλέβα δ' αὖ πάλιν θάτερον, ἀπὸ τῆς χρείας προσαγορεύσαντες. ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τὸ σῶμα ἐστὶν ἀρ-
τηρίας, ἀρτηριώδη προσθέντες. ἄριστον μὲν γὰρ ὡς ἔφην περὶ σφύζειν τε καὶ μὴ σφύζειν, αὐτὰ διακρίνεσθαι. τοῦτο
δ' οὐ πάνυ τι ταῖς αἰσθήσεσι διαγιγνωσκόμενον σαφῶς, ἀπὸ μὲν τῆς πρὸς τὰς κοιλίας τῆς καρδίας ἑκατέρας κοι-
νωνίας θέσθαι τοὔνομα, προσθήκην δ' ἀπὸ τῆς σωματικῆς οὐσίας ποιήσασθαι. τῶν δ' ἄνευ προσθήκης ὀνομασάντων αὐ-
τά, τινὲς μὲν τῇ σώματος προσέσχον οὐσίᾳ μόνῃ, τινὲς δὲ τῇ χρείᾳ. κατὰ μὲν οὖν τὴν σωματικὴν οὐσίαν, ἀρτηρία
μέν ἐστι τὸ τῆς δεξιᾶς κοιλίας ἐκφυόμενον ἀγγεῖον, φλὲψ δὲ τὸ τῆς ἀριστερᾶς. κατὰ δὲ τὴν χρείαν, ἔμπαλιν ἀρτηρία
μὲν τὸ τῆς ἀριστερᾶς, φλὲψ δὲ τὸ τῆς δεξιᾶς. ἥτις δ' ἐστὶν ἡ σωματικὴ τῶν ἀγγείων οὐσία, καιρὸς ἤδη λέγειν, ἀρχὴν τοῦ
λόγου τήνδε θεμένους. αἱ καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλέβες, ἐξ ἑνὸς ἰδίου γεγόνασι χιτῶνος. ὁ γὰρ ἔξωθεν αὐταῖς ἐνίοτε
περιφυόμενος ὑμὴν ἔνθα συνδεῖσθαι τισίν, ἢ στηρίζεσθαί τε καὶ σκέπεσθαι δέονται, κατ' ἐκεῖνα μόνα προσέρχεται.
δύο δ' εἰσὶν οἱ τῆς ἀρτηρίας ἴδιοι χιτῶνες. ὁ μὲν ἔξωθεν, οἷός περ ὁ τῆς φλεβός, ὁ δ' ἔνδον πενταπλάσιός που περὶ
πάχει τοῦδε. καὶ μέντοι καὶ σκληρότερος, εἰς ἐγκαρσίας ἶνας διαλυόμενος, ὅγε μὴν ἔξωθεν ὁ καὶ ταῖς φλεψὶν
ὑπάρχων, εὐθείας τε καὶ ἐνίας μετρίως λοξάς, ἔχει τῶν ἰνῶν, ἐγκαρσίαν δ' οὐδὲ μίαν. ὁ δ' ἔνδον χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, ὁ
παχὺς καὶ σκληρός, οἷον δέρμα τι περὶ τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν ἔχει. παραπλήσιον ἀραχνίῳ σαφῶς, φαινόμενον μὲν
ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀρτηριῶν, ὃν ἔνιοι τρίτον ἀρτηρίας τίθενται χιτῶνα. τέταρτος δ' ἄλλος ἴδιος αὐτῆς οὐδείς ἐστιν,
ἀλλ' ὥσπερ ἐνίαις τῶν φλεβῶν, οὕτως καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐπιφύεταί τε καὶ περιφύεται κατά τινα μέρη λεπτὸς ὑμὴν
σκέπων, ἢ στηρίζων, ἢ συνδεσμεύων αὐτὰ τοῖς πλησιάζουσι μορίοις, καὶ μάλιστά γε τοῦτο γίγνεται ταῖς ἀρτηρίαις,
καὶ ταῖς φλεψὶν, ἐν μὲν τοῖς κάτω φρενῶν χωρίοις ὑπὸ τοῦ περιτοναίου, καθάπερ εἴρηται πρόσθεν. ἐν δὲ τοῖς
ἄνωθεν, τοῖς ἔνδον τοῦ θώρακος, ὑπὸ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος. ὁποῖαι μὲν οὖν καθ' ὅλον τὸ σῶμα εἰσὶν αἱ
ἀρτηρίαι, τοιοῦτον ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφυόμενον ἀγγεῖον εἰς ὅλον τὸν πνεύμονα κατασχίζεται.
ὁποῖαι δ' αἱ φλέβες, τοιοῦτον ἐκ τῆς ἀριστερᾶς, ὥστε τριῶν ἀγγείων διαπλεκόντων τὸν πνεύμονα, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς
ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ὁρμώμενον ἀρτηρίαν φλεβώδη καλεῖσθαι, τὸ δ' ἀπὸ τῆς δεξιᾶς, ἀρτηριώδη φλέβα,
τὸ δὲ τρίτον, ἀρτηρίαν τραχεῖαν ἐκ χόνδρων συγκειμένην σιγμοειδῶν τὸ σχῆμα. τὸ μὲν οὖν κυκλοτερὲς τοῦ χόνδρου
κατά τε τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τὴν ἐν τῷ τραχήλῳ πρέμνου λόγον ἔχουσαν, ὡς πρὸς τὰς ἐν τῷ πνεύμονι, καὶ
κατ' αὐτὰς ἐκείνας ὥσπερ τινὰς κλάδους ἀπ' αὐτῆς πεφυκυίας, ἐν τοῖς πρόσω τέτακται μέρεσιν, κατὰ μὲν τὸν
τράχηλον ὁμιλοῦν τῷ στομάχῳ, περὶ δὲ τὸν πνεύμονα τῇ κληθείσῃ πρὸς ἡμῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἀρτηριώδει φλε-
βί. ἀναπληροῦται δὲ τὰ μεταξὺ τῶν ἀγγείων ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύμονος ἰδίας οὐσίας, ἣν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον ὀνομά-
ζουσι παρέγχυμα. τοῦτον μὲν δὴ τὸν τοῦ θώρακος ἐξῃρημένον ἀνατέμνειν ἐστίν, ὥσπερ καὶ τὴν καρδίαν αὐτήν, οὐ μὴν
τήν γε πρὸς τοὺς ὑμένας οἷόν τε κοινωνίαν αὐτῶν ἐπιγνῶναι τοῦ θώρακος, ἐξελόντα, ἀλλ' ὡς ἀρτίως εἶπον. ἵνα μὲν
γὰρ ἀπ' ἀλλήλων χωρίσῃς τοὺς διαφράττοντας ὑμένας, ὅλον τὸν θώρακα διατέμνειν χρὴ κατὰ μῆκος τὸ στέρνον
ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου, κἄπειτ' ἀνακλᾶν πρὸς τὰ πλάγια τὸ μέρος ἑκάτερον. ἵνα δὲ τὸν περικάρδιον ἀκριβῶς κα-
ταμάθῃς, ὅλον ἐκτέμνειν τὸ στέρνον ἐγχειρήσει τῇδε. τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου τὸ πέρας, ἤτοι διὰ τῶν σαυτοῦ δα-
κτύλων, ἢ δι' ἀγκίστρου, σφοδρῶς ἀνατείνων τε καὶ ἀνακλῶν, τέμνε τὰ πέριξ πάντα, καθ' ἃ συνέχεται τοῖς
ὁμιλοῦσι σώμασιν. ὅταν δ' οὕτω πράττων ἐντύχῃς τῷ πέρατι τοῦ στέρνου, καὶ περὶ τοῦτο ὁμοίως ἐνέργει, τὸ μὲν ἑκα-
τέρωθεν αὐτοῦ τέμνων ἀφειδῶς, ἀποξύων δ' ἀτρέμα τῶν ὑποκειμένων ὑμένα τὸν περικάρδιον, οὕτω τε πράτ-
των ἀνάβαινε μέχρι ἂν ἐντύχῃς τοῦ καλουμένου θυμοῦ τοῖς κάτω πέρασιν, ὧν ἀνώτερον προερχόμενος ἀγγείοις
ἐντεύξῃ. τεθνεῶτος μὲν οὖν ἤδη πρὸ πολλοῦ χρόνου τοῦ ζώου, κἂν τέμῃς τι τῶν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀγγείων, οὐ πολ-
λὴν αἵματος ἕξεις ῥύσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ μὴ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον εἴη τεθνεός, ἀλλ' ἐσφαγμένον. εἰ δ' ἤτε πρό-
σφατον, ἢ πολύαιμον ὑπάρχει, καταρρυήσεταί τι καὶ πρὸς τὴν τοῦ περικαρδίου ῥίζαν ἐκ τῶν τρωθέντων ἀγ-
γείων αἷμα. δυνήσῃ μὲν οὖν αὐτὸ καὶ διὰ σπόγγου καθήρας ἐπισκέπτεσθαι τὸ προκείμενον. ἄμεινον δ' ἀναιμωτὶ γενέ-
σθαι τοὔργον. ὑπάρξει γάρ σοι τἄλλα σαφέστερον ὁρᾶν, καὶ τοῦ περικαρδίου τὴν ῥίζαν, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τῆς καρδίας τοῦ
σώματος ὁρμωμένην, ἀλλ' ἐκ τῶν φυομένων ἀγγείων αὐτῆς, ὧν τὸ μέν ἐστιν ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν ἐν ἀριστεροῖς
δηλονότι μέρεσι, τὸ δ' ἕτερον ἐν τοῖς δεξιοῖς ἡ ἀφ' ἥπατος ἀναφερομένη φλέψ. ἄλλα δὲ δύο περὶ ὧν ἀρτίως
εἶπον, ὧν τὸ μὲν ἀρτηρίαν φλεβώδη, τὸ δὲ ἀρτηριώδη φλέβα καλῶ, γυμνῶσαι. θεάσῃ δὲ ταῦτα σαφῶς μὲν ἤδη

καὶ πρὶν γυμνῶσαι τοῦ χιτῶνος τὴν καρδίαν, ἔτι δὲ σαφέστερον, εἰ γυμνώσαις. οὕτως γάρ σοι καὶ ἡ τῶν καλουμένων φύσις ὤτων ὀφθήσεται, βλεπομένη μὲν ἐναργῶς κἀπὶ τῆς ἐξῃρημένης τοῦ ζώου καρδίας, ὁρωμένη δὲ καὶ προσκειμένης ἔτι σαφῶς. ὄψει δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν ἔτι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὡς ἥ τε καρδία μέση τέτακται τῶν τοῦ θώρακος εὐρυχωριῶν ἑκατέρας. διασημαίνει δ᾽ ἡ κίνησις αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μᾶλλον κειμένης, διὰ δύο ταύτην αἰτίαν, ὅτι τε κατὰ τοῦτο τέτακται τοῦ ζώου τὸ μέρος ἡ πνευματικὴ κοιλία, καὶ ὅτι κέκλιταί πως ὅλη πρὸς τοῦτο μᾶλλον. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ βάσις αὐτῆς ἀκριβῶς ἐστι μέση τῶν τοῦ θώρακος ἀριστερῶν τε καὶ δεξιῶν, οὕτω καὶ ἡ κορυφή. διότι μὴ δὲ ἀκριβῶς κατ᾽ αὐτῆς ἀλλὰ τῆς ἰδίας βάσεως ἐπὶ τὸ κάτω πέρας ἐκτέταται, παρεγκλίνει δὲ ὡς ἔφην ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν χώραν. καὶ κατὰ τὴν εἰρημένην μὲν οὖν ἐγχείρησιν ἕκαστον τούτων φαίνεταί σοι, πολὺ δ᾽ ἐναργέστερον ἐὰν μὴ μόνον ἐκτέμῃς τὸ στέρνον, ἀλλὰ σὺν τοῖς χονδρώδεσι τῶν πλευρῶν. ἔχε δὲ καὶ πρὸς τοῦτο τοὔργον ἰσχυρὰν καὶ μεγάλην σμίλην, ὅπως ὑπὸ βολῇ μιᾷ διακόψῃς ἁπάσας αὐτὰς ἐφεξῆς, στοχαζόμενος ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τέμνειν, ἔνθα πρῶτον ἑκάστης τῶν πλευρῶν, ἡ μὲν ὀστώδης οὐσία παύεται, γεννᾶται δ᾽ ἡ χονδρώδης, ἣν προκατανοήσας ἐφ᾽ ἑτέρου ζώου καθ᾽ ὅ τι μέρος ἐστὶ τῶν πλευρῶν, ἐπ᾽ ἄλλου ποιήσει τὴν ἐνέργειαν. ἑρμηνευθῆναι γὰρ αὐτὴν ἀκριβῶς διὰ λόγου, τῶν πάνυ χαλεπῶν ἐστιν. ὡς δ᾽ αὐτῆς μάλιστα δύναιο πρὸς τὴν θέαν ἑτοιμότερον ἐλθεῖν ἐκ τοῦ λόγου ποδηγούμενος, ἤδη σοι δίειμι. τῶν πλευρῶν ἑκάστη κάτω τε ἅμα καὶ πρόσω φέρεται λοξή, τὴν ἀρχὴν ἑαυτῆς ἔχουσα πρὸς τῇ ῥάχει. διήρθρωται γὰρ ἄρθροις ἐνταῦθα διττοῖς ἑκάστῳ τῶν κατὰ τὸν νῶτον σπονδύλων. ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἰοῦσα, λοξή τε ἅμα καὶ κυρτή, τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, ὅσον τοῦ θώρακος ἔξω φαίνεται κυρτότατον ἅπαν ἀνύσῃ, καμπήν τινα τὸ ἐντεῦθεν ἴσχει, μηκέτ᾽ ὡς ἐξ ἀρχῆς ὡρμησεν, κάτω φερομένη. πρὸς γὰρ τὸ στέρνον ἀνατείνεται λοξή. κατὰ τοῦτο οὖν αὐτὸ καὶ τὴν οὐσίαν ἑτεροίαν ἴσχει, χόνδρος ἀντ᾽ ὀστοῦ γιγνομένη, καὶ τέμνεσθαι δύναται ῥᾳδίως ὀξείᾳ τε ἅμα καὶ ἰσχυρᾷ σμίλῃ. τοιαῦται δέ εἰσιν ἐν ταῖς κεφαλικαῖς ὀνομαζομέναις δέλτοις ταῖς ἀρχαίαις. ἔχουσι δὲ καὶ οἱ τῶν ἵππων ἰατροὶ τοιαύτας σμίλας. ἔχε τοίνυν καὶ σὺ πρὸς τὴν τῶν χόνδρων τομὴν ἑτοίμας τοιαύτας, ὥσπερ ὁρᾷς κἀμοὶ παρεσκευασμένας, καὶ τέμνε νῦν μὲν ὡς εἴρηται τὸν θώρακα. τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστον μορίων ἀνάλογον, ὡς ἔμπροσθεν τε περὶ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν εἶπον, ἔν τε τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ πάλιν ἐφ᾽ ἑτέρων εἰρήσεται. τέμνων οὖν ἑκατέρωθεν εὐθεῖαν τομὴν ἄνωθεν κάτω, δι᾽ ὅλου μὲν τοῦ θώρακος τὸ μέρος, ὡς ὁρίζουσιν ἑκατέρωθεν αἱ γενόμεναι τομαί, τὴν δ᾽ ἐγχείρησιν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἀπὸ τοῦ ξιφοειδοῦς ἄρχεσθαι κελεύων χόνδρου. πολὺ δ᾽ αὖ ἔτι μᾶλλον ἐναργὴς ἡ θέσις ἁπάντων τῶν ἔνδον τοῦ θώρακος ἐπὶ τεθνεῶτος δηλονότι τοῦ ζώου γίγνοιτο, μετὰ τὸ πᾶν ἐκκόψαι τὸ περὶ τὸ στέρνον αὐτοῦ μέρος, ἅμα τοῖς τῶν πλευρῶν χονδρώδεσι μορίοις, ἐὰν τὰ συνεχῆ τοῖς σπονδύλοις μέρη τῶν πλευρῶν ἀνακλάσῃ τις σφοδρῶς. ὁρᾶται γὰρ δήπου καὶ ἐμὲ τοῦτο πράττοντα βιαίως οὕτως, ὥστε πολλάκις ἢ κατάγνυσθαί τινα τῶν ὀστῶν, ἢ διασπᾶσθαι τοὺς πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτῶν δεσμούς. ἐὰν οὖν ὡσαύτως καὶ σὺ πράξῃς πάνθ᾽ ὁρᾶν ὑπάρξει σοι κατὰ τὸν θώρακα μόρια σαφῶς, καὶ μᾶλλον γ᾽ ἔτι τοῦ διαφράγματος ἀποτμηθέντος τῶν πλευρῶν. ἔτι τε μᾶλλον εἰ δύο πλευρὰς ἀπ᾽ ἀλλήλων διαστήσαις τέμνων τὴν ἐν τῷ μέσῳ σάρκα πᾶσαν. ἀλλὰ τοῦτο μέν σοι δεήσει πάντως, ὅταν ἀποτέμνῃς τὰ τοῦ θώρακος αὐτοῦ μόρια. πρὸς δὲ τὰ περὶ τὴν καρδίαν ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν, οὐδέπω χρεία τῆς τοιαύτης ἐστὶ τομῆς. μόνον γὰρ ἀρκεῖ τὸ στέρνον ἐκκοπτόμενον ἅμα τοῖς προκειμένοις αὐτῷ μέρεσι τῶν πλευρῶν. χονδρώδη δ᾽ ἐστὶ καὶ θέσιν ἐναντίαν ἔχει τοῖς ὀστώδεσιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ῥάχεως ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ κάτω φέρεται λοξά. ταῦτα δ᾽ ἀρξάμενα καθ᾽ ὃν ἔτι τρόπον ἐδήλωσα, πρὸς τὸ στέρνον ἀναφέρεται λοξά. τήν τε οὖν κοίλην φλέβα θεάσῃ σαφῶς ἄχρι τῆς σφαγῆς ἀνατεινομένην ὀρθίαν, τάς τε τῆς κεφαλῆς ἀποφύσεις, ἃς ὀνομάζουσιν ὦτα, φύσεως οὐσίαν ἰδίαν ἐχούσας, οὐδαμόθι κατ᾽ ἄλλο μόριον ὑπάρχουσαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὴν τῆς καρδίας αὐτῆς. παραπλήσια γάρ ἐστι τῶν ὁμοιομερῶν ὀνομαζομένων ἀλλήλοις ἔνια, τὴν δ᾽ οὐσίαν ἀκριβῶς οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν, ἀλλ᾽ ἔστι καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἰδιότης τις, ἣν ὑπογράψαι μὲν οἷόν τε διὰ λόγου, δηλῶσαι δ᾽ ἐναργῶς ἀμήχανον. ἃ γὰρ ἰδόντι μόνον ἢ ψαύσαντι σαφῶς διαγιγνώσκεται, ταῦτα ἀδύνατον ἀκριβῶς διδαχθῆναι λόγῳ. ποδηγῆσαι μέντοι τινὰ πρὸς τὴν ἀκριβεστέραν αὐτῶν ἐπίσκεψιν οἷόν τε τὴν μὲν καρδίαν ἐξ ἰνῶν ποικίλων τῇ θέσει συγκεῖσθαι λέγοντα, περιφυομένης αὐτῶν ἑκάστῃ σαρκὸς ἁπλῆς. κοινὸν γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς μυσὶν ἅπασι, καὶ τῇ γαστρὶ, καὶ τοῖς ἐντέροις, κύστει τε καὶ μήτρᾳ. οὐ μὴν οὔθ᾽ αἱ ἶνες ἴσην ἰσχὺν ἢ πάχος ἔχουσιν ἐν ἅπασιν. οὔθ᾽ ἡ σὰρξ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἰδέαν. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἐν τοῖς μυσὶν ἐρυθροτέρα τ᾽ ἐστὶ καὶ μαλακωτέρα τῆς κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ μήτραν, καὶ κύστιν ἅπασάν τε τὴν τῶν ἐντέρων οὐσίαν. ἡ δὲ τῆς καρδίας σκληροτέρα ἅμα καὶ ποικιλωτέρα ταῖς ἰσίν, ἁπλῶς μὲν γὰρ ἔχουσι τῇ θέσει τὰς ἶνας οἱ μύες, οὐχ ἁπλῶς δὲ ἡ καρδία. καθάπερ οὐδ᾽ ὁ τῆς μήτρας ἴδιος χιτὼν, οὐδ᾽ ὁ τῆς κύστεως. ὅστις δ᾽ ἀμελῶς ὁρᾷ, δόξει τούτῳ μηδὲν διαφέρειν οὐσίαν μυὸς καὶ καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ νεύρου καὶ συνδέσμου καὶ τένοντος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς ἁπλῶς καὶ πρώτοις σώμασι διαφορᾶς, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ δι᾽ ἄλλων, εἰρήσεται δ᾽ αὖ δεήσῃ καὶ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον αὖθις. ὅτι δ᾽ ἡ τοῦ σώματος τῆς καρδίας οὐσία πάμπολλα διαφέρει μυὸς, αὐτάρκως ὑποδέδεικται, μαρτυρούσης αὐτῇ καὶ τῆς ἐνεργείας. ἀβούλητος μὲν γάρ ἐστι καὶ ἄπαυστος ἐς ὅσον περίεστι τὸ ζῷον, ἡ τῆς καρδίας κίνησις. ἡσυχάζει δὲ πολλάκις, ἐπεγείρεταί τε πάλιν ἡ τῶν μυῶν ταῖς ὁρμαῖς τοῦ ζώου δουλεύουσα. καὶ μὴν ὁμολογοῦσί γε πάντες οἱ περὶ φύσιν δεινοὶ φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροὶ ταῖς τῆς οὐσίας ἰδιότησι τὰς ἐνεργείας ἕπεσθαι. διὰ τοῦτο γοῦν ὅσα μὲν ἔχει μόρια ταὐτὸν εἶδος οὐσίας, ὡσαύτως ἐνεργεῖ, κἂν ἐν διαφέρουσιν ᾖ πάμπολλα ζώοις. ὅσα δ᾽ οὐκ ἔχει, διάφορος ἐστι τούτων ἡ ἐνέργεια, κἂν ἑνὸς ὑπάρχῃ ζώου μόρια. καρδία μὲν γὰρ ἅπασα καρδίᾳ πάσῃ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχει, καὶ θώραξ θώρακι, καὶ πνεύμων πνεύμονι. νεφροὶ δὲ καὶ κύστις, οὔτε τούτων τινὶ τὴν αὐτὴν, οὔθ᾽ ἥπατι καὶ γαστρί. διὰ τοῦτ᾽ οὖν οὐδ᾽ οἱ μύες ἔχουσι τῇ καρδίᾳ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν, ὅτι μηδὲ τὴν οὐσίαν. ἀμέλει κἂν ἑψήσας τις ἅμα καρδίαν τε καὶ μυῶν ὁντιναοῦν ἑκατέρου γεύσασθαι βουληθῇ, διαφορὰν εὑρήσει κατὰ τὴν γεῦσιν αὐτῶν οὐ σμικρὰν, ὥσπερ σπληνὸς, ἢ νεφρῶν, ἢ πνεύμονος,

ἢ κοιλίας

τῆς κοιλίας, ἢ ἥπατός τε καὶ γλώττης, ἢ τινος ἄλλου γεύσαιτο μορίων. οὐ ταὐτὰ γὰρ ὥσπερ ἁπτομένῳ τε καὶ θεωμένῳ, καὶ σκληρότητι, καὶ μαλακότητι, καὶ πυκνότητι, καὶ ταῖς κατὰ χρόαν διαφοραῖς, οὕτω δὲ καὶ τῇ γεύσει διαφέρει. ὅσοι δὲ διὰ τοῦτο φασὶ τὴν καρδίαν οὐκ ἔχειν τοῖς μυσὶ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν, ὅτι νεύρων οὐ μετέσχηκε κινητικῶν, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσιν, αἰσθητικῶν, ἀθρόα πολλὰ κατὰ τὸν λόγον ἁμαρτάνουσι. πρῶτον μὲν ἐν αὐτῇ τῇ τῆς οὐσίας ἀγνοίᾳ. καὶ γὰρ σκληροτέρα μυὸς παντὸς ἡ καρδία, καὶ τῇ τῶν ἰνῶν ποικιλίᾳ διαφέρει σαφῶς, ὥσπερ γε καὶ τῇ χρόᾳ. καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον τῇ γεύσει. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον ἐστὶ γνώρισμα διαφορᾶς οὐσιῶν. ἀλλά μοι δοκοῦσιν οὐδέποτε καρδίας ἑψημένης φαγεῖν, ἢ πάντως ἔγνωσαν ἂν ὁπόσον διαλλάττει τῶν σαρκῶν, ἢ μήτε ἄρα ἀγνοοῦσι καὶ ταῦτα, ὡς αἱ σάρκες ἅπασαι μυῶν εἰσι μόρια. ταῦτα μὲν οὖν ἁμαρτάνουσι περὶ τὴν τῆς καρδίας οὐσίαν αἰσθήσει διαλαχθῆναι δυνάμενοι, καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἄλλα ἁμαρτάνουσι περὶ τὴν τῶν νεύρων φύσιν, καὶ νομίζουσι τὸν ἐγκέφαλον ὅμοιον ἑαυτῷ κατὰ πάνθ' ὑπάρχοντα τὰ μέρη, πλὴν ὅσον ἔνια μὲν αὐτῶν εἰσὶ μᾶλλον, ἔνια δ' ἧττον μαλακά. διὰ μὲν ἑτέρων νεύρων αἰσθητικὴν δύναμιν ἐπιπέμπει τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς, δι' ἄλλων δὲ κίνησιν καθ' ὁρμήν. ἅπαντα μὲν γὰρ εὔλογον ἔχειν τὰ νεῦρα τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας, ἐπιτηδειότερα δ' ἐστὶ, πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν τὰ μαλακά, πρὸς δὲ τὴν κίνησιν τὰ σκληρά. φαίνεται γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης εἰς πλείω σχισθείσης, ἔνια μὲν τῶν νεύρων εἰς μῦς, ἔνια δ' εἰς ἄλλα τὰ καταφυόμενα μόρια, καθάπερ ἐπί τε τῆς τρίτης ἔχει συζυγίας αὐτῆς καὶ τῆς ἕκτης οὐδὲν ἧττον, ἀφ' ἧς ἡ καρδία λαμβάνει μικρόν τι νεῦρον. ἀπὸ ταύτης γὰρ οὐ μόνον ἡ καρδία, καὶ πνεύμων, ἧπάρ τε, καὶ γαστὴρ, ἔτι τὸ μεσεντέριον ἅπαν ἅμα τοῖς ἐντέροις, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ λάρυγγος μύες ἅπαντες, ἄλλοι τέ τινες ἀποβλαστήματα λαμβάνουσιν. ἀλλ' οὔτε τι βλέπουσιν οἱ τὴν καρδίαν εἰπόντες εἶναι μῦν, οὐδ' ὅτι νεύρων ἀπορήσασα, καθάπερ αὐτοὶ νομίζουσι κινητικῶν, ἐστέρηται μὲν ἂν διὰ τοῦτο τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, οὐ μὴν τήν γε διὰ τῶν σφυγμῶν ἐπεκτήσατο. χρὴ μὲν γὰρ δήπου καὶ ταύτης τῆς ἐνεργείας εἶναί τινα αἰτίαν. ἤτοι δὲ ἐκ τῆς τῶν νεύρων οὐσίας αὐτὴν χορηγεῖσθαι, λεκτέον αὐτοῖς ἐστιν, ἢ σύμφυτον ὑπάρχειν ἐν τῷ σπλάγχνῳ, καὶ μὴν οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς τῶν νεύρων. ἅπαντά τε γὰρ ἂν αὐτῆς μετέχειν, ὅσα καὶ τῶν νεύρων μετέσχηκε. διακοπέντων τε αὐτῶν οὐκ ἂν ἔσφυζεν ἡ καρδία, φαίνεται δ' οὐδέτερον γιγνόμενον. ὑπολείπεται γοῦν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος αὐτῆς ὁρμᾶσθαι τὴν σφυγμικὴν δύναμιν, οὐκ ἂν δ' ὁρμηθεῖσαν τὴν αὐτὴν τοῖς καθ' ὅλον τὸ ζῶον μυσὶ φύσιν ἔχοντος τοῦ σπλάγχνου, ἀλλὰ καὶ τὸ, τοῦ θώρακος ἐξαιρεθεῖσαν τὴν καρδίαν ἄχρι πολλοῦ φαίνεσθαι κινουμένην, οὐ σμικρὸν τεκμήριον ἐστὶ τοῦ μηδὲν δεῖσθαι τῶν νεύρων αὐτὴν εἰς τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα δοκοῦσί μοι ἀγνοεῖν οἱ τὴν καρδίαν ὑπολαμβάνοντες εἶναι μῦν, οὐ νενοηκέναι τε τὴν ὑπεροχὴν τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας, ὡς ἐξ ἰδιότητος οὐσίας ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τῷ σπλάγχνῳ. μέγιστα μὲν οὖν ἡμαρτήκασιν οἱ νομίζοντες μῦν εἶναι τὴν καρδίαν. ἐλάττονα δὲ οἱ τὸν τῆς καρδίας στόμαχον ὑπολαβόντες ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἀκριβῶς εἶναι τοῖς μυσίν. ἐγγύτερον μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστι τῆς οὐσίας, αὐτῆς ἔξωθεν χιτὼν, ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἔχων ἶνας. οὐ μὴν οὐδ' οὕτως ἀκριβὴς ὑπάρχει μῦς. ἐχρῆν δ' εἴπερ ἐκ τῶν νεύρων ἡ καρδία τὴν σφυγμικὴν ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὸν στόμαχον τὴν αὐτὴν ἐσχηκέναι. νυνὶ δὲ συστελλόμενος μὲν ὁρᾶται καταπινόντων καὶ αὖθις ἐμούντων, ὅπερ ὑπάρχει καὶ τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα περιστέλλεται τοῖς ἔνδον αὐτῶν. οὐ μὴν τήν γε κατὰ τοὺς σφυγμοὺς ἔχει κίνησιν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἥμαρτον μεγάλως, μὴ γνόντες ὅλως ἐνέργειάν τε καὶ δύναμιν, μυῶν τε καὶ καρδίας. ἐμοὶ δ' ὅτι μὲν ἡ καρδία τῆς τε θυμοειδοῦς ἐστὶ δυνάμεως ἀρχὴ, τῆς τ' ἐμφύτου θερμασίας οἷον πηγή τις, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασι δέδεικται. νυνὶ δ' ἐπὶ τὰ τῆς προκειμένης πραγματείας ἴδια μετέλθωμεν, ἀπὸ τῶν ὤτων ἀρξάμενοι τῆς καρδίας, ἃ καθ' ὁμοιότητά τινα τοῖς κυρίως ὀνομαζομένοις ὠσὶν, ἐκάλεσαν οἱ πρόσθεν. ὡς γὰρ ἐκεῖνα παραπέφυκεν ἑκατέρωθεν τῇ κεφαλῇ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ταῦτα τῇ καρδίᾳ, νευρωδέστερά τε καὶ δερματωδέστερα φαινόμενα σαφῶς αὐτοῦ τοῦ τῆς καρδίας σώματος. ἄχρι τοσούτου γὰρ ὑπογράψαι λόγῳ τὴν ἰδέαν αὐτῶν ἐγχωρεῖ. βέλτιον δ' ὡς ἔφην, ὄψει καὶ ἁφῇ τὰ τοιαῦτα ἐπιτρέπειν, αἷς μόναις ἐστὶ διαγνῶναι χρόαν τε καὶ σύστασιν σώματος. ἔστι δέ πως ταῦτα τὰ μόρια καὶ τῇ χρόᾳ μελάντερα, καὶ σαφῶς ἐπιφύσεσι δερματώδεσιν ἔοικεν, ἕνεκα τοῦ κοιλίαν τινὰ πρὸ τῆς καρδίας ἐργάσασθαι. δι' αὐτὸ τοῦτο γοῦν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο καὶ κοῖλα, καὶ δερματώδη. κοῖλα μὲν ὥστε γεννῆσαι κοιλίας, δερματώδη δ' ὅπως ἑτοίμως ἕποιτο ταῖς κινήσεσι τῆς καρδίας, ὡς ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων λέλεκται. δύο δὲ ταῦτα εἰσὶν, ἓν καθ' ἑκάτερον τῶν εἰσαγόντων ἀγγείων τὰς ὕλας. ἓν μὲν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν ἐπὶ τὴν τῆς φλεβὸς ἔμφυσιν εἰς τὴν ἐνταῦθα κοιλίαν τῆς καρδίας. ἓν δὲ τοῖς ἀριστεροῖς ἐπὶ τὴν τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους. ἀναπτύξαντος δέ σου ταυτὶ τὰ ὦτα, τό τε σῶμα τῆς καρδίας αὐτὸ φανεῖται, καὶ τῶν εἰρημένων στομάτων ἑκάτερον, ἔτι θ' ὑμένες οἱ κατὰ τὴν ἔμφυσιν ἐπικείμενοι, τρεῖς μὲν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας, δύο δ' ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς, ὧν τὸ σχῆμα τῆς συνθέσεως ἔοικε ταῖς τῶν βελῶν γλωχῖσι. ταῦτά τοι καὶ τριγλώχινας αὐτὰς ὀνομάζειν ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔνεστί σοι κἀπὶ τῆς ἐξῃρημένης τοῦ θώρακος καρδίας ἀκριβῶς ἐπισκέψασθαι, καθάπερ γε καὶ τὰ λοιπὰ δύο στόματα τῶν ἐξαγόντων τὰς ὕλας ἀγγείων, ἐκ μὲν τῆς δεξιᾶς κοιλίας εἰς τὸν πνεύμονα, τὸ τῆς ἀρτηριώδους φλεβός. ἐκ δὲ τῆς ἀριστερᾶς εἰς ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα, τὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. ἐφ' ὧν αὖ πάλιν ἑκατέρωθεν θεάσῃ τρεῖς ὑμένας σιγμοειδεῖς τὸ σχῆμα, νεύοντας ἔξω τῆς καρδίας, ὥσπερ οἱ τριγλώχινες εἴσω. πρὶν δ' ἐξαιρεθῆναι τοῦ ζώου τὴν καρδίαν, τά τ' ἀποβλαστήματα τῆς κοίλης ἐπίσκεψαι πάντα, περὶ ὧν αὖθις εἰρήσεται κατὰ τὴν τῶν ἀγγείων ἀνατομὴν, τόν τ' ἀδένα τὸν μέγαν, ᾧ θυμὸς ὄνομα, τήν τε ῥίζαν τοῦ χιτῶνος τῆς καρδίας. ἐπίσκεψαι δὲ καὶ ὅπως ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ δεξιὸν οὔσης κοιλότητος ἥκει τις φλὲψ ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἀναβαίνουσα κατὰ τὸν πέμπτον τοῦ μεταφρένου σπόνδυλον, καὶ ὡς ἡ φλὲψ αὕτη παραγίνεται μὲν ἀεὶ πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον ἐπὶ πάντων τῶν ζώων, ἐν οἷς ἐρρέθη γυμνάζεσθαί σε κατὰ τὰς ἀνατομάς, οὐ μὴν ἐπὶ πάντων γ' ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς, ἀλλ' ἐπ' ἐνίων, ἐπειδὰν ἡ κοίλη φλὲψ παρέλθῃ τοῦτο, πρὸς τὴν σφαγὴν ἀναφέρεται. τούτων τῶν ζώων εἰσὶ καὶ οἱ πίθηκοι, τὰ μέντοι τὴν καρδίαν αὐτὴν τρέφοντα διαπαντὸς ἐπὶ πάντων τῶν ζώων ἐκ τῆς κοι-

λότητος ἐκείνης ὁρμᾶται. καὶ καλοῦσιν αὐτὰ περιστρέφοντα τὴν καρδίαν, ἐπειδὴ περιέρχεται πᾶσαν αὐτὴν ὄντα δύο, καθάπερ γε κἀκ τῶν ἀριστερῶν μερῶν εἰς αὐτὸ τῆς καρδίας τὸ σῶμα δύο καθήκουσιν ἀρτηρίαι τῆς μεγάλης ἀποβλαστάνουσαι μετὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν, ἔξωθεν τῶν ὑμένων. ἅπερ, ὡς ἔφην, ἄμεινον ἐξῃρημένης τοῦ ζώου τῆς καρδίας ἐπισκέπτεσθαι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ μεγάλου ζώου. πᾶσι μὲν γὰρ ὡσαύτως ὑπάρχει μηδεμιᾶς διὰ μέγεθος ἐν αὐτοῖς γιγνομένης διαφορᾶς, ὡς Ἀριστοτέλης οἴεται. σαφεστέρα δ' ἡ θέα κατὰ τὰς μεγάλας ἐστὶ καρδίας. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ὀστοῦν, ὃ τοῖς μεγάλοις ζώοις ὑπάρχειν νομίζουσι, καὶ τούτοις οὐ πᾶσιν, ἐν πᾶσι μέν ἐστι, καὶ τοῖς ἄλλοις, οὐ μὴν ὀστοῦν πᾶσί γε ἀκριβῶς, ἀλλὰ χόνδρος. ἔχει γὰρ ὧδε τὸ σύμπαν ἅπασι τοῖς ζώοις, οἵ θ' ὑμένες, οὓς ὀνομάζεσθαι τριγλώχινας ἔφην, ἥ τε τῶν ἀρτηριωδῶν ἀγγείων ῥίζα πρὸς οὐσίαν ἤρτηται σκληρὰν μὲν πάντως, οὐ μὴν ἐν ἅπασι γ' ὁμοίως σκληράν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μικροῖς, ἀτρέμα χονδρώδης ἐστίν. ἐν δὲ τοῖς μείζοσιν, ἀκριβὴς χόνδρος, ἐν δὲ τοῖς ἱκανῶς μεγάλοις, χόνδρος ὀστώδης. καὶ ὅσῳ γ' ἂν εἴη τοῦ ζώου γένος ἀξιολογώτερον τῷ μεγέθει, τοσούτῳ πλέον ὀστώδους οὐσίας ὁ χόνδρος ἐπικέκτηται. καὶ κατά γε τὰ μέγιστα ὅπου τὸ πλέον αὐτοῦ τῆς ὀστώδους οὐσίας γίγνεται, προσήκει καλεῖν αὐτὸν τηνικαῦτα χονδρῶδες ὀστοῦν, οὐ χόνδρον ὀστώδη. ὃ περιφύεται γὰρ ἐπὶ τούτων τῶν ζώων, οὔτε χόνδρος ἔτι ἀκριβῶς ἐστιν, ἀλλὰ νευροχονδρῶδες σῶμα. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν ἐπὶ τῶν μικρῶν ζώων ἀγνοεῖσθαι τελέως αὐτὸ τοῖς ἀγυμνάστοις περὶ τὰς ἀνατομάς, ὅπου γε καὶ κατὰ μείζω λανθάνει πολλάκις αὐτούς. καί τι λέγω τὰ μείζω; μεγίστου γοῦν ἐλέφαντος ἔναγχος ἐν Ῥώμῃ σφαγέντος, ἠθροίσθησαν μὲν ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν αὐτοῦ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἕνεκα τοῦ γνῶναι, πότερον ἔχει δύο κορυφὰς, ἢ μίαν ἡ καρδία, καὶ δύο κοιλίας, ἢ τρεῖς. ἐγὼ δὲ καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς αὐτοῦ διετεινόμην εὑρεθήσεσθαι τὴν αὐτὴν κατασκευὴν τῆς καρδίας ταῖς ἄλλαις πάσαις τῶν ἐξ ἀέρος ἀναπνεόντων ζώων, ὅπερ ἐφάνη καὶ διαιρεθείσης. εὗρον δὲ ῥᾳδίως καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ὀστοῦν ἅμα τοῖς ἑταίροις ἐπιβαλὼν τοὺς δακτύλους, οἱ δ' ἀγύμναστοι μὲν, ἐλπίζοντες δὲ εὑρίσκειν, ὡς ἐν μεγάλῳ ζώῳ, τὸ μὲν φαινόμενον ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὑπέλαβον οὐδὲ τὴν ἐλέφαντος καρδίαν ἔχειν ὀστοῦν. ἐγὼ δ' ἠμέλησα μὲν αὐτοῖς δεικνύειν. τῶν δ' ἑταίρων γελώντων ἐφ' οἷς ἑώρων, ἀναισθήτους ἐκείνους διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ τόπου, παρακαλεσάντων δὲ μὴ δεικνύειν, ὑπέσχον τὴν δεῖξιν. ἀρθείσης μέντοι τῆς καρδίας ὑπὸ τῶν τοῦ Καίσαρος μαγείρων, ἔπεμψά τινα τῶν γεγυμνασμένων ἑταίρων περὶ τὰ τοιαῦτα παρακαλέσοντα τοὺς μαγείρους ἐπιτρέψαι τὸ κατ' αὐτὴν ὀστοῦν ἐξελεῖν, καὶ οὕτως ἐγένετο. καὶ παρ' ἡμῖν ἐστι νῦν, οὐ σμικρὸν μὲν ὑπάρχον τῷ μεγέθει, θαυμαστὴν δὲ παρέχον ἀπιστίαν τοῖς ὁρῶσιν, εἰ τηλικοῦτον ὀστοῦν ἐλάνθανε τοὺς ἰατρούς. οὕτω ἄρα καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων λανθάνει τοὺς ἀγυμνάστους, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἄλλα τε πολλὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς Ἀριστοτέλη διαμαρτεῖν, καὶ ἡγεῖσθαι τρεῖς ἔχειν κοιλίας ἐπὶ τῶν μεγάλων ζώων τὴν καρδίαν. ὅτι μὲν οὖν ἀγύμναστος ὢν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἐσφάλη περὶ τὴν τῶν μορίων εὕρεσιν, οὔτε θαυμάζειν χρὴ, καὶ συγγινώσκειν αὐτῷ προσήκει. ὅπου γὰρ οἱ τὸν ὅλον ἑαυτῶν βίον ἀναθέντες τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ, καθάπερ ὁ Μαρῖνος, ἥμαρτον πολλὰ, τί χρὴ νομίζειν συμβαίνειν τοῖς ἐξαίφνης μὲν ἐπ' αὐτὴν ἐλθοῦσι; πεισθεῖσιν δ' οἷς πρῶτον οὐκ εἶδον, ὡς μηκέτι ἐπιχειρῆσαι δεύτερον ἰδεῖν. ἐγὼ γοῦν ἐπόμνυμι τοὺς θεοὺς πάντας, ὡς πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν οὐδ' ὅλως ἑωραμένων μοι κατεῖδον ποθ' ὕστερον, καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ κατὰ τὴν καρδίαν ὀστοῦν, ὃ μήθ' ὅπου ὑπόκειται, μήτ' εἰ πᾶσι τοῖς ζώοις ἐστὶ παρὰ τῶν διδασκάλων ἀκούσας, ἐπεχείρησα μὲν αὐτὸ ἐξευρεῖν, εἰς μικρὰ μόρια κατατέμνων τὸ σπλάγχνον. ἀσφαλέστατος γὰρ οὗτος ὁ τρόπος ἐδόκει μοι τῆς ζητήσεως ὑπάρχειν. ἐπεὶ δ' ἅπαξ εὗρον ἀνηρτημένας εἰς ταὐτὸ τῶν θ' ὑμένων τὰς ῥίζας, καὶ τῶν ἀρτηριωδῶν ἀγγείων τὰς ἐκφύσεις, πρῶτον μὲν ἐπείσθην ὡς ἀναγκαῖον ἐστιν ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις τὴν τεχνικὴν φύσιν ἐστοχάσθαι τούτου τοῦ σκοποῦ. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ δι' αὐτῆς τῆς πείρας ἐπείσθην ἀκολουθῶν ταῖς πρώταις ἐκφύσεσι τῶν εἰρημένων μορίων, ὑπὸ δὲ λοιπῆς τῆς περὶ ταῦτα τριβῆς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ πάσης τῆς περικομισθείσης καρδίας ἐξευρὸν αὐτὰ ῥᾳδίως, καὶ τῶν ἑταίρων δ' οὐκ ὀλίγοι τάχιστα εὑρίσκουσι τὴν χώραν τῆς θέσεως τοῦ τῆς καρδίας ὀστοῦ. καὶ ὅστις οὐκ εἶδεν ἡμᾶς, ἀλλὰ τῷ λόγῳ γε προσδιδαχθεὶς ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν ἦλθε, γυμνώσας μὲν τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, ἀναπτύξας δὲ κατὰ μῆκος ὅλην τὴν ἔκφυσιν τῆς ἀορτῆς. εἰ γὰρ τούτων γιγνομένων ἀκολουθεῖ φιλοπόνως ταῖς ῥίζαις τῆς τε ἀορτῆς, καὶ τῶν ὑμένων, εὑρήσει ῥᾳδίως αὐτό. καὶ γὰρ ταύτης ἡ ῥίζα καὶ τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς, ἔτι δὲ τῶν ἐν αὐταῖς ὑμένων, ἐν τῷ τῆς καρδίας ἐστὶν ὀστῷ. ταῦτά τε οὖν ὡς ἔφην ἅπαντα δυνατὸν ἐξῃρημένης τοῦ ζώου τῆς καρδίας ἐπισκέπτεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοὺς οἷον βοθύνους ἐν ἑκατέρᾳ τῶν κοιλιῶν ἐπὶ πλεῖστον βάθος προήκοντας. ἐὰν δὲ ἐπὶ προσφάτου τοῦ ζώου φιλοπόνως ἀνατέμνῃς, εὑρήσεις ἀκριβῶς. ἔνεστι δὲ καὶ τὰ περιστρέφοντα τὴν καρδίαν ἀγγεῖα θεάσασθαι κατασχιζόμενα πολυειδῶς εἰς αὐτὴν, ἀλλήλοις μὲν παρακείμενα, τὴν δ' οἷον ὁδοιπορίαν ἅπασαν ἴσχοντα κατὰ τὰς συμβολὰς τῶν κοιλιῶν. ὄψει δὲ δήπου γυμνώσας ὅλην τὴν καρδίαν, τὴν μὲν ἀριστερὰν κοιλίαν αὐτῆς ἀνήκουσαν ἐπ' ἄκραν τὴν κορυφήν. τὴν δεξιὰν δὲ πολὺ κατωτέρω παυομένην, καὶ περιγραφὴν δὲ πολλάκις ἰδίαν ἔχουσαν ἐπὶ μὲν τῶν μεγάλων ζώων μᾶλλον, οἷον ἵππων τε καὶ βοῶν καὶ καμήλων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐλεφάντων, ἔστιν ὅτε μὴν κἀπὶ τῶν μικρῶν. ἀλεκτρυόνα γοῦν τις θύων θεοῖς, εὗρε δύο κορυφὰς ἔχουσαν τὴν καρδίαν, εἶθ' ἡγησάμενος οἰώνισμα γεγονέναι τοῦτο, τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς ἀνεζήτησε. κατὰ τύχην δὲ περιπεσὼν ἐμοὶ, δύο καρδίας εὑρηκέναι καθ' ἓν ζῷον ἔφη θύων τοῖς θεοῖς, ἀλλ' οὐ δύο ἦσαν, ὡς ᾤετο, κἀν τῆς δεξιᾶς ἡ κορυφὴ περιγραφὴν ἰδίαν εἶχεν. σὺ γὰρ εἰδέναι χρή σε κἂν ἐλέφαντος, ἤ τι μεῖζον, ἢ κορυδάλου μικρότερον ἐξ ἀέρος ἀναπνέον ὁμοίαν αὐτοῖς ἔχειν τὴν κατασκευὴν τῆς καρδίας. ἄμεινον δ' οὐκ ὁμοίαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατ' εἶδος εἰπεῖν, ὁποία δέ τις ἐστὶ τοῖς ἰχθύσιν ἡ καρδία, καὶ ὅλως ὅσα καθ' ὕδατος διαιτᾶται, προϊούσης τῆς πραγματείας εἰρήσεται. νῦν δὲ πρότερον ἐπὶ τῶν ἐξ ἀέρος ἀναπνεόντων ζώων ὁ λόγος ἐξεταζέσθω. τούτων οὖν ἁπάντων εὑρήσεις τὴν αὐτὴν κατασκευὴν τῆς καρδίας. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν τοῦ πνεύμονος, ὁποίαν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἓν ἔτι μοι δοκεῖ λείπεσθαι τῶν κατ' αὐτά, ὃ κατὰ τὴν τῶν νεύρων ἀνατομὴν εἰρήσεται περί τε τοῦ σπλάγχνου τοῦδε, καὶ περὶ τῆς καρδίας. εἰρήσεται δὲ καὶ ὅτι τὰ τῆς καρδίας ὦτα τῶν κοιλιῶν αὐτῆς ἐκτός ἐστιν. εἰ δέ τις

αὐτὰ μόρια τοῦ σπλάγχνου θέμενος, ὥσπερ Ἡρόφιλος, ἐπὶ πλέον ἐξέτεινε τὸν ἀριθμὸν τῶν στομάτων, καὶ ταύτῃ δόξει διαφωνεῖν Ἐρασιστράτῳ τε καὶ ἡμῖν εἰρηκόσι δ᾽ τὰ πάντα εἶναι στόματα τῶν κατὰ τὴν καρδίαν ἀγγείων τεττάρων, ἐκ τῶν γεγραμμένων ὑπομνημάτων μοι περὶ τῆς ἀνατομικῆς διαφωνίας μαθήσεται τὸν ἀκριβῆ τρόπον τῆς διαγνώσεως, ὧν τε ἐν τοῖς φαινομένοις αὐτῶν τέσσαρσι διαφέρονται κατὰ ἀλλήλους οἱ ἀνατομικοὶ τῶν ἀνδρῶν, ὧν τε ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν δόγμασιν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς διδασκαλίας. ἓν μὲν γάρ ἐστι τὸ στόμα τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, ἐφ᾽ ὃ καὶ οἱ ὑμένες ἔξωθεν ἔσω νεύοντες, οὐ μὴν μένει γ᾽ ἓν ἄχρι πλείονος, ἀλλ᾽ εὐθέως ἐν τῇ κάτω οὔσῃ εὐρυχωρίᾳ σχισθὲν εἰς τέτταρα μόρια, ὧν εἰς ἕκαστον ἐν ἀφικνεῖται τῶν τοῦ πνεύμονος λοβῶν. ὅτι δ᾽ οὐχ ὡς ἐφ᾽ ἥπατος οἱ λοβοὶ τοῦ πνεύμονος ἄνισοι τὸν ἀριθμόν εἰσιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ πάντων τῶν ζώων, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἡμῖν. ἔνεισι μὲν δύο ἐν τοῖς δεξιοῖς αὐτοῦ μέρεσι, δύο δ᾽ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, ὡμολόγηται πᾶσιν. ὡμολόγηται δ᾽ εἰ καὶ μὴ πᾶσι, ἀλλὰ τοῖς ἀκριβέστερα ἀνατέμνουσιν, ὡς ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ θώρακος ἐστί τις καὶ πέμπτος λοβὸς μικρός, οἷον ἀποβλάστημά τι θατέρου τοῖν δυοῖν. εὑρήσεις δ᾽ αὐτὸν ῥᾷστα τῇ κοίλῃ φλεβὶ προσέχων τὸν νοῦν. ἐκείνῃ γὰρ ὑποβέβληται καθὸ πρῶτον ἐμπίπτει τῷ θώρακι καταλιποῦσα τὰς φρένας. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ κοιλότητά τινα κατὰ τὸ τῆς ἐπιπολῆς αὐτῆς σαφῶς ἰδεῖν ἐστιν, ἐφ᾽ ἧς ἡ φλὲψ στηρίζεται ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου. μετὰ γάρ τοι τὸν θάνατον ὁ πνεύμων ἀεὶ συμπεπτωκὼς ὁρᾶται καὶ μικρός, οὐκ ὀλίγης γιγνομένης τῆς μεταξὺ χώρας αὐτῆς τε καὶ τοῦ θώρακος, ἔμπαλιν ἢ ὡς ζῶντος εἶχε τοῦ ζώου. καὶ λεχθήσεταί γε περὶ τούτου διὰ τῶν ἐφεξῆς ἤδη συμπληρωθέντι τῷ περὶ τῆς καρδίας λόγῳ παντί. λείπεται γὰρ εἰπεῖν ὅπως ἄν τις αὐτὴν ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου γυμνώσειεν ἄνευ τοῦ τρῶσαι τὰς κοιλίας τοῦ θώρακος. ἀναμνησθεὶς οὖν ὧν εἶπον οὐ πρὸ πολλοῦ περὶ τῆς συμφύσεως ἐν μὲν τῷ στέρνῳ τοῦ περικαρδίου χιτῶνος, οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις ὅπως χρή σε γυμνῶσαι τὴν καρδίαν. εὔδηλον γὰρ ὡς οὐδ᾽ ἄλλως, ἢ ὡς ἤδη τεθνεῶτος ἐγυμνοῦτο τοῦ ζώου, καθὰ προείρηται.

Βέλτιον δ᾽ ἴσως ἅπαντα τὸν λόγον ἀναλαβεῖν ἕνεκα σαφηνείας. ἔστω τοιγαροῦν ἔτι νέον τὸ ζῶον, ὅπως ἀνύηταί σοι διὰ σμίλης ἡ τομὴ χωρὶς ἐκκοπέων. ἐσχηματίσθω δ᾽ ὕπτιον ἤδη σανίδος, ὁποίας ὁρᾶται πολλὰς ἐμοὶ παρεσκευασμένας, ἐλάττους τε καὶ μείζους, ὡς εὑρίσκεσθαί τινα μίαν ἀεὶ τῷ μέλλοντι κατ᾽ αὐτῆς ἐκτεθήσεσθαι ζώῳ σύμμετρον. ἐχέτω δ᾽ ἡ σανὶς αὕτη τρήματα δύο μόνον σχοινίων λεπτῶν, ἀλλὰ καί τι τῶν παχυτέρων σωμάτων διεκβληθήσεται ῥᾷστα. διδάχθω δέ τις τῶν ὑπηρετῶν ὅταν ὕπτιον ἤδη τῆς σανίδος κατακλίνῃ τὸ ζῶον, δεσμοὺς αὐτῷ περιβάλλειν τέσσαρας, ἑκάστῳ τῶν σκελῶν ἕνα, διεκβάλλειν τε κάτω τὰ πέρατα τῶν δεσμῶν, ἀλλήλοις τε συνδεῖν ἐκεῖ. τρίχας δὲ εἴπερ ἔχει μείζους περὶ τὸ στέρνον τὸ ζῶον, ἀφῃρήσθω καὶ ταύτας. παρασκευὴ μὲν ἥδε τοῦ μέλλοντος ἀνατμηθήσεσθαι, σὺ δ᾽ ὡς εἴρηται, μεγάλῃ σμίλῃ τέμνε παρ᾽ αὐτὸ τὸ στέρνον ἄνωθεν κάτω τομῇ εὐθείᾳ, ἄχρι τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου. κἄπειτ᾽ ἐντεῦθεν ἐπιστρέφων προσεχεῖς τὴν σμίλην ἐγκαρσίᾳ τομῇ χώριζε τῶν ὑποκειμένων τὸ στέρνον, ὁποτέρως ἂν θέλῃς, εἴτ᾽ οὖν μετὰ ξιφοειδοῦς, εἴτε καὶ μόνον ἐντεῦθεν τε πάλιν ὡς εἶχες κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιβολὴν τῆς σμίλης ἄνερχου, τέμνων ὁμοίως παρὰ τὸ στέρνον ἄχρι τοῦ μέρους ἐκείνου, καθ᾽ ὃ τεθνεῶτος ἑώρακας τοῦ ζώου τὸν περικάρδιον ὑποφυόμενον αὐτῷ. ταῦτα μὲν οὖν ἐκέλευόν σε κἀπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου πράττειν. ἤδη δὲ τοῦ ζῶντος ὁ μὲν τῆς ἐγχειρήσεως τρόπος ὁ αὐτός, ὅσον ἐπὶ τῇ τομῇ. προσέρχεται δέ τι περιττότερον, ὑπὲρ οὗ τοῖς μὲν ἑωρακόσιν ἐμὲ τέμνοντα, οὐ μακρῶν δεήσει λόγων. ὅσοι δ᾽ οὐκ εἶδον, ἐκείνοις εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ὡς ἐκ τοῦ θώρακος ἀρτηρίαι καὶ φλέβες εἰς ὑποχόνδρια διεκπίπτουσι παρὰ τὴν τοῦ ξιφοειδοῦς ῥίζαν ἑκατέρωθεν ἓν ζεῦγος, ὧν διατεμνομένων ἐξ ἀνάγκης ἤδη τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς αἱμορραγία γίγνεται, καὶ μάλιστ᾽ ἐκ τῶν ἀρτηριῶν. οὐδὲν δ᾽ οὕτως χειρουργίαν ἅπασαν ἐν ζώου σώματι ταράττειν εἴωθεν, ὡς αἱμορραγία. προγινώσκοντας οὖν ἡμᾶς χρή, καθότι περ ἂν πρῶτον ἐξακοντιζόμενον ὑπὸ τῆς ἀρτηρίας ἴδῃ τε τὸ αἷμα, τελευτώσης ἤδη τῆς κατ᾽ αὐτοῦ τομῆς, ἐπιστρέφειν μὲν ὅτι τάχιστα τὴν σμίλην εἰς ἐγκαρσίου τομῆς σχῆμα, καθότι λέλεκται. τῆς δ᾽ ἀριστερᾶς χειρὸς τοῖς δύο δακτύλοις, λιχανῷ τε καὶ μεγάλῳ περιλαμβάνειν τοῦ στέρνου τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθ᾽ ὃ τὴν ἀρτηρίαν αἱμορραγοῦσαν ὁρᾶται. ἵν᾽ ἅμα μὲν ἐπίθημα στόματος ὁ ἕτερος ᾖ δάκτυλος, ἅμα δ᾽ ἀσφαλὴς ἐξ ἀμφοῖν γίγνεται λαβὴ τοῦ παντὸς ὀστοῦ, καὶ πειρᾶσθαί γε πράττειν ἐν ἑνὶ χρόνῳ τὰ δύο ταῦτα, τῇ μὲν σμίλῃ τέμνειν ὅτι τάχιστα συνάπτοντι, τῷ δὲ πέρατι τῆς κατ᾽ αὐτοῦ τομῆς προτέραν μὲν τὴν ἐγκαρσίαν, ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῇ τὴν ἄναντη. τοῖς δακτύλοις δὲ ἀνακλᾶν ἀεὶ τὸ στέρνον. ἕπεται γὰρ ἀνακλωμένῳ καλῶς αὐτῷ τῆς αἱμορραγίας αἰτίαν παύεσθαι τὸ κατὰ θάτερον στόμα τομῆς κρατουμένης ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦντος, ὁρᾶσθαί τε τὴν περικαρδίου τὴν πρόσφυσιν προδηγοῦσάν σε πρὸς τὸ τέλος τῆς τομῆς. ἀνακλωμένου γὰρ τοῦ στέρνου τότε κάτω πέρας ὑψηλὸν γίγνεται, ἥ τε αἱμορραγία διὰ τοῦ τοιούτου σχήματος μειοῦται. τῶν τ᾽ ἀγγείων ἡ θέσις μεταπίπτει καμπτομένων ἐν τῇ ἄνω χώρᾳ ἅμα τῷ στέρνῳ, καὶ μηκέτι εὐθέως εἰς τὸ κάταντες φερομένων. ὑποτέτακται γὰρ ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τῷ στέρνῳ ζεύγη δύο μεγάλων ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, ἃς περὶ τὴν ῥίζαν ἔφην τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου διεκπιπτούσας εἰς ὑποχόνδρια ἐν τῇδε τῇ χειρουργίᾳ τέμνεσθαι. κατὰ μέντοι τὴν ἑτέραν ἐγχείρησιν, ἐν ᾗ διαιρεῖν ἐκέλευόν σε τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν, ἔνθα πρῶτον εἰς χόνδρον ἐξ ὀστοῦ μεταπίπτουσιν, οὐδεὶς φόβος αἱμορραγίας ἐστὶ διὰ τὴν τῶν ἀγγείων μικρότητα. χρησίμη δ᾽ ἐκείνη τομὴ γίγνεται κατὰ τὸ ἕτερον μέρος ἐπιτελουμένη τῷ θεάσασθαι βουλομένῳ τὰς τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίας ἔτι ζῶντος. ἡ δὲ νῦν μοι προκειμένη πρὸς ἄλλα μέν ἐστι χρησίμη, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρῶ. φυλάττει δὲ ὡς ἔφην ἀτρώτους ἑκατέρας τοῦ θώρακος τὰς κοιλότητας. ἔστι δὲ καὶ τρίτη τις ἄλλη χειρουργία γιγνομένη μὲν ἤδη ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, διαφέρουσα δὲ τῆς πρώτης εἰρημένης, τῷ κατ᾽ ἄμφω τὰ μόρια τοῦ θώρακος ὁμοίαν γίγνεσθαι τομήν. ταύτης μὲν οὖν τὴν χρείαν ὀλίγον ὕστερον ἀκούσῃ, τῆς πρώτης δ᾽ αὐτάρκως ἤδη μεμάθηκας. ὥρα τοίνυν ἀκούειν σε περὶ τῆς νῦν προκειμένης, ἣν κάλλιστα ἐργάσῃ, γυμνὴν μὲν ἀποφήνας τὴν καρδίαν, ἀτρώτους δὲ φυλάξας τοῦ θώρακος τὰς κοιλότητας. ἐνίοτε μὲν οὖν κατὰ τὴν εἰρημένην ἐγχείρησιν ὁ περικάρδιος διῄρηται, πολλάκις δὲ ἄτρωτος μένει. κοινὸν δ᾽ ἀμφοτέραις ἐστὶ τὸ διελεῖν αὐτὸ ἄχρι τοῦ γυμνῶσαι

τὴν καρδίαν, καὶ μὴ τρῶσαι τοὺς διαφράττοντας ὑμένας τὸν θώρακα. τρωθέντος γὰρ οὗτινος οὖν αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἐστὶ περιπεσεῖν τὸ ζῶον ἐκείνοις τοῖς συμπτώμασιν, ἃ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον εἰρήσεται γίγνεσθαι συντετρημένου τοῦ θώρακος. ἐπὶ δὲ τῆς γυμνωμένης καρδίας, ἀπαθεῖς φυλάττειν πρόκειταί σοι τὰς ἐνεργείας ἁπάσας, ὥσπερ οὖν καὶ φυλάττονται. καὶ γὰρ ἀναπνέον ὡσαύτως καὶ κεκραγὸς φαίνεται τὸ ζῶον, καὶ εἰ λύσειας τε τῶν συνδέσμων αὐτὸ, τρέχον, ὡς ἔμπροσθεν ἔτρεχε. εἰ δὲ καὶ περιλάβοις ἔτι δεσμοῖς τὸ τραῦμα, καὶ τροφὴν ὄψει προσφερόμενον, ἢν πεινῆσαν τύχῃ, καὶ πίνον, ἢν διψήσῃ, καί τι θαυμαστόν. ὅπου γὰρ ὁ Μαρύλλου τοῦ μιμογράφου παῖς ἐθεραπεύθη, καὶ ζῇ νῦν ἔτι. καίτοι γυμνωθείσης αὐτῷ ποτε τῆς καρδίας, εἰκὸς δηλονότι μᾶλλον ἄλογον ζῶον, ὅσῳ δυσπαθέστερόν ἐστιν ἀνθρώπου μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τοιούτου τραύματος. ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἐμνημόνευσα τοῦ θεραπευθέντος, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἅπαντα διηγήσασθαι τὰ κατ' αὐτὸν γενόμενα. διὰ γὰρ τὸ χρήσιμον τῆς ἱστορίας, εἰ καὶ μὴ τῆς παρούσης πραγματείας ἴδιόν ἐστι, βέλτιον αὐτὰ εἰρῆσθαι. πληγεὶς ἐκεῖνος ὁ παῖς ἐν παλαίστρᾳ κατὰ τὸ στέρνον, ἠμελήθη μὲν τὸ πρῶτον, ὕστερον δ' οὐ καλῶς προὐνοήθη καὶ μετὰ τέσσαρας που μῆνας ἐφάνη πῦον ἐν τῷ πληγέντι μορίῳ. τοῦτο κομίσασθαι βουλόμενος ὁ θεραπεύων, ἔτεμε τὸν παῖδα, καὶ ὡς ᾤετο, διὰ ταχέων εἰς οὐλὴν ἤγαγεν. εἶτ' αὖθις ἐφλέγμηνε, καὶ αὖθις ἀπέστη, καὶ αὖθις ἐτμήθη, καὶ οὐκέθ' οἷόν εἰς οὐλὴν ἀχθῆναι. ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ δεσπότης αὐτοῦ πλείονας ἀθροίσας ἰατροὺς, ἐν οἷς ἦν κἀγὼ, σκοπεῖσθαι περὶ τῆς ἰάσεως ἐκέλευσεν. ὡς δὲ πᾶσιν ἐδόκει σφάκελος εἶναι τοῦ στέρνου τὸ πάθος, ἐφαίνετο δὲ καὶ ἡ τῆς καρδίας κίνησις ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὐτοῦ μερῶν, οὐδεὶς ἐκκόπτειν ἐτόλμα τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν. ᾤοντο γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἐπ' αὐτῷ συντρησιν ἔσεσθαι τοῦ θώρακος, ἐγὼ δ' ἐκκόψειν μὲν ἔφην αὐτὸν χωρὶς τοῦ τὴν καλουμένην ἰδίως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν συντρησιν ἐργάσασθαι. περὶ μέντοι τῆς παντελοῦς ἰάσεως οὐδὲν ἐπηγγελλόμην, ἀδήλου ὄντος εἰ πέπονθε, καὶ μέχρι πόσου πέπονθε τῶν ὑποκειμένων τι τῷ στέρνῳ. γυμνωθέντος οὖν τοῦ χωρίου, πλέον οὐδὲν ἐφάνη τοῦ στέρνου πεπονθὸς, ἢ ὃ, παρ' ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἐφαίνετο, διὸ καὶ μᾶλλον ἐθάρρησα πρὸς τὴν χειρουργίαν ἐλθεῖν. ἀπαθῶν γε τῶν ἑκατέρωθεν ὀφθέντων περάτων, οἷς ὑποπεφύκασιν αἱ τ' ἀρτηρίαι καὶ φλέβες. ἐκκοπέντος δὲ τοῦ πεπονθότος ὀστοῦ κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν τόπον ἐν ᾧ μὲν πέφυκεν ἡ τοιαύτη κορυφὴ τοῦ περικαρδίου, καὶ φανείσης γυμνῆς τῆς καρδίας ἐσεσήπει γὰρ ὁ περικάρδιος, κατὰ τοῦτο παραχρῆμα μὲν οὐκ ἀγαθὴν ἐλπίδα περὶ τοῦ παιδὸς εἴχομεν. ὑγιάσθη δὲ εἰς τὸ παντελὲς οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο μηδενὸς τολμήσαντος ἐκκόψαι τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν. ἐτόλμησε δ' ἂν οὐδεὶς ἄνευ τοῦ προγεγυμνάσθαι κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις. ἄλλος γοῦν τις ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ σκηπαιδιονώδη διάθεσιν ἐξ ἀποσκήματος ἐν βραχίονι τέμνων ἀγνοίᾳ τῶν ἐν τῷ χωρίῳ μερῶν ἀρτηρίαν ἀξιόλογον, ἔτεμνε ἐν τε τῷ παραχρῆμα διὰ τὴν αἱμορραγίαν ἐθορυβήθη, καὶ μόγις ἐκλαβεῖν δυνηθεὶς αὐτὴν ὡς βροχῶδη λαβὴν. ἐτύγχανε γὰρ οὖσα βύθιος, ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα τὸν ἐκ τῆς αἱμορραγίας ἀπεώσατο κίνδυνον, ἑτέρῳ μέντοι τρόπῳ τὸν ἄνθρωπον ἀπέκτεινε, γαγγραίνης ὑπὸ τοῦ βρόχου καταλαβούσης, τὴν μὲν ἀρτηρίαν μάλιστά τε καὶ πρώτην, ἐφεξῆς δ' ἅπαντα τὰ πέριξ αὐτῆς. ταυτὶ μὲν οὖν ἀπὸ πολλῶν ὀλίγα κατὰ πάρεργον εἰρήσθω τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἐνδεικνύμενα τῆς προκειμένης πραγματείας τὴν χρείαν. ἐπανελθὼν δ' αὖθις ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον, ἐν ᾧ τρεῖς ἔλεγον εἶναι χειρουργίας ἐπὶ ζῶντος τοῦ ζώου γιγνομένας, τὸ μέν τι κοινὸν ἐχούσας ἀλλήλαις, τὸ δ' ἑκάστῃ ἴδιον. ἤτοι γὰρ ἕνεκα τοῦ θεάσασθαι τὰς ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος ἀρκεῖ μία τομὴ γιγνομένη κατὰ τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν, ἢ καὶ πρὸς ταύτῃ τις ἑτέρα κατὰ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ θώρακος, ἧς τὴν χρείαν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ. τρίτη δὲ ἐπ' αὐταῖς ἐγχείρησις, καθ' ἣν ἡ μὲν καρδία γυμνοῦται, συντρησις δ' οὐ γίγνεται τοῦ θώρακος, οὐδὲν δήπου θαυμαστόν ἐστι, τρῶσιν μὲν τοῦ θώρακός τινα γενέσθαι, συντρησιν δὲ μή. τὴν γὰρ εἰς τὰς εὐρυχωρίας αὐτῆς, καθ' ἃς ὁ πνεύμων τέτακται διήκουσαν τομὴν, ὀνομάζουσι συντρησιν. ἡ δ' ἄλλη πᾶσα διαίρεσις αὐτῆς, τρῶσις μὲν λέγεται, συντρησις δ' οὐ καλεῖται. τίς οὖν ἡ χρεία τοῦ γυμνοῦν οὕτω τὴν καρδίαν ἐστίν; ἵνα πρῶτον μὲν ἐν ὁποίῳ τρόπῳ σφύζει θεασώμεθα σαφῶς. καὶ πότερον ἐν τῷ διαστέλλεσθαι πλήττει τὸν θώρακα προσερχομένη τοῖς κατὰ τὸ στέρνον χωρίοις, ἢ καθ' ὃν χρόνον συστέλλεται. δεύτερον δ', ἵνα γυμνώσαντες ἀρτηρίαν μεγάλην ἐν τῷ ζώῳ, καθάπερ ὁρᾶτέ με τὴν ἐν τῷ βουβῶνι γυμνοῦντα, κατανοήσωμεν ἀκριβῶς, εἴτε καθ' ὃν ἡ καρδία διαστέλλεται χρόνον, ἡ ἀρτηρία συστέλλεται διαστελλομένη, καθ' ὃν ἡ καρδία συστέλλετο, ἢ καὶ διαστέλλονται, καὶ συστέλλονται κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀμφότερα. τρίτον, ἵνα τοῖς δακτύλοις διαλαμβάνοντες, ἢ καὶ πυράγρᾳ τὴν καρδίαν, ὡς ἐγὼ ποιεῖν εἴωθα, διὰ τὸ ῥᾳδίως αὐτὴν ἐκπηδᾶν τῶν δακτύλων, ἴδωμεν ὁποῖόν τι σύμπτωμα καταλαμβάνει τὸ ζῶον. ἔτι τε πρὸς τούτῳ τοῖς φάσκουσιν, εἰ διαλάβοι τις βρόχῳ τὴν ἔκφυσιν τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἢ ὡς ἕτεροι τινὲς τῆς εἰς τὸν πνεύμονα φερομένης τῆς φλεβώδους, τὰ δέ τινα καταλαμβάνει τὸ ζῶον τὰ συμπτώματα. λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτὰ πάντες, ὡς ἂν ψευδομένοις δείξωμεν, ὅτι μήτε περιβληθῆναι τις δύναται βρόχος ἄνευ τοῦ συντρηθῆναι τὸν θώρακα. μήτ' εἰ περιβλήθη, σφίγγειν ἀκριβῶς οὕτως τὴν ῥίζαν τῆς ἀρτηρίας, ὡς ἀποφράξαι τὸ στόμιον αὐτῆς, λεγόντων δ' ἐπειράθην ἀεὶ ταῦτα, τῶν μὴ δὲ γυμνῶσαι καρδίαν δυναμένων ἄνευ συντρήσεως. ἀλλ' εἰ καὶ βιάσαιτό τις αὐτοὺς εὐθέως συντρησάντων τὸν θώρακα φασκόντων, χαλεπὸν εἶναι τυχεῖν τούτου, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναβαλλομένων τὴν χειρουργίαν εἰς αὖθις, ὡς εἴγ' εὐτυχηθείη γυμνωθῆναι. περιβάλλοντες ἂν τὸν βρόχον ἀπέδειξαν σαφῶς ἅπερ ἐπηγγείλαντο. τούτοις οὖν ἡμεῖς ἔμπαλιν ἐπαγγελλόμεθά τε καὶ πράττομεν. γυμνώσαντες γὰρ τὴν καρδίαν ῥᾳδίως ἄνευ τοῦ τρῶσαι τινὰ τῶν διαφραττόντων ὑμένων τὸ κύτος τοῦ θώρακος, ἀξιοῦμεν αὐτοὺς περιβαλεῖν τὸν βρόχον τοῖς τῆς καρδίας ἐμφυομένοις ἀγγείοις. οἱ δ' ἄχρι τοσούτου βιάζονται μὲν ἀνύουσι δ' οὐδὲν, ἄχρι τοῦ διασπάσαι τινὰ τῶν ὑμένων, συντρησίν τε ἐργάσασθαι. τηνικαῦτα γὰρ οὐδ' ἐπιχειρεῖν ἔτι χρῆναι φασίν. ἀλλ' ἡμεῖς τε ἐν τάχει πάλιν ἐφ' ἑτέρου ζώου γυμνώσαντες αὐτοῖς τὴν καρδίαν παρέχομεν, ἀναγκάζομέν τε πάλιν ἐγχειρεῖν ἄχρι περ ἂν ἀσχημονήσωσιν ἐφ' οἷς ἠλαζονεύσαντο. τῇ μὲν γὰρ ἐκφύσει τῶν ἀγγείων περιβάλλειν τὸν βρόχον οὐχ οἷόν τε. τῇ βάσει δὲ τῆς καρδίας ἐγχωρεῖ μὲν, ἀλλ' εὐθέως ἀποθνήσκει τὸ ζῶον.

τοῦτον

πιστὸν γάρ τι καὶ τῷ φάσκοντι τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας βρόχῳ διαληφθείσης, ὅταν καρδία γυμνωθῇ, χωρὶς τοῦ
συντρῆσαι τὸν θώρακα, διεσταλμένον ἀεὶ διαμένειν τὸν πνεύμονα συνέβη παθεῖν ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων ὑπό τινος
τῶν ἡμετέρων ἑταίρων ἐλεγχθέντι. τοσαύτῃ τινὲς ἀλαζονείᾳ τε ἅμα καὶ τόλμῃ περὶ ὧν οὐκ ἴσασι πρὸς τοὺς οὐκ εἰδό-
τας χρῶνται, καὶ μάλιστα ὅταν περὶ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας ὁ λόγος αὐτοῖς γίγνηται, τῆς ἔνδον ἔτι τῆς καρδίας
αὐτὸς σχιζομένης, οἱ δὲ λέγουσιν ὡς μονοφυοῦς ἀνισχούσης αὐτῆς βρόχον περιβεβληκέναι φασί, καὶ συμβῆναι τὸ ζῷον ἐκεῖ-
νο παθεῖν ἄμφω ταῦτα, τὰς μὲν ὅλῳ τῷ σώματι πάσας τὰς ἀρτηρίας ἀκινήτους ἔχειν, ὡς ἂν δηλονότι τὴν χορη-
γίαν τοῦ πληροῦντος αὐτὰς πνεύματος ἀφῃρημένας, μένειν δ' ἐν ἴσῃ διαστάσει τὸν πνεύμονα μηδὲν δηλαδὴ μηδ'
ἐκ τούτου τῆς καρδίας ἑλκούσης. ἕτεροι δὲ τῇ τραχείᾳ φασὶν ἀρτηρίᾳ βρόχον περιβάλλοντες ἐπιδεικνύναι κινού-
μενον τὸν πνεύμονα, μηκέτι περιθέντος, οἷς λέγουσιν ἢ διαγράφουσι. καὶ γὰρ ἐστὶ γεγραμμένα πρός τινων ταῦτα.
πῶς δὲ ἐθεάσαντο συστελλόμενον τὸν πνεύμονα, πότερον ἄνευ τοῦ συντρηθῆναι τὸν θώρακα τὸ ζῷον ἢ συντρη-
θέντος; ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον, συντρηθέντος μὲν διαφθείρεται τὰ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ἅπαντα. πρὶν δὲ συντρηθῆ-
ναι τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἰδεῖν ἐστιν αὐτόν, εἰ μή τις ἄρα βούλοιτο πλευρὰν ἐκκόψας ἀπαθῆ φυλάξαι τὸν ὑπεζωκότα.
λέγουσι δ' οὐδὲ τοῦτ' ὅσοι τὰ τοιαῦτα ληροῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρήσεται κατὰ τὴν ἰδίαν τοῦ
θώρακος ἀνατομήν. ὅσα δὲ περὶ τὴν καρδίαν φαίνεται γυμνωθεῖσαν ἐπάνειμι. ἦν γάρ τις ὑπόλοιπος τρόπος
τρίτος ἐγχειρήσεως, καθ' ὃν αἱ τομαὶ τοῦ θώρακος γίγνονται περὶ τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν. εὔδηλον δ' ὅτι διὰ
ταχέων ἀποθνήσκοι τὸ ζῷον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χειρουργίᾳ πνιγόμενον, ὡς ἂν ἀπολλυμένης αὐτῆς τῆς ἀναπνοῆς. ἀλλὰ
τά γε φαινόμενα περὶ τὴν καρδίαν ἐστὶ ταῦτα. πρότερον δ' ἀναλαβὼν ἐρῶ περὶ τῆς χειρουργίας, ὡς μηδὲ τοὐλά-
χιστον ἀσαφὲς ὑπολείποιτο, καταμαθὼν ἀκριβῶς ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζῴου τὰς χώρας τῶν καμπῶν, ἃς ἑκάστη κάμπτε-
ται πλευρά, καὶ τῇ μνήμῃ παραθέμενος ἐγχείρει τῷ ζῴῳ σχηματίσας πρότερον ὕπτιον αὐτό, καθ' ὃν ἀρτίως ὑφή-
γημαι τρόπον. ἡ δὲ ἐγχείρησις ἔστω τοιάδε. τὰς τρίχας ἀφελὼν ἐκείνου τοῦ θώρακος τῶν μερῶν, ἔνθα μέλλεις τέμνειν,
δύο τομὰς κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζῴου ποίησον, διαιρῶν ὡς εἴρηται τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν. ἐφ' αἷς ἄλλην αὖθις ἐγκαρ-
σίαν τομὴν τρίτην τέμνε κατὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον, ἔνθα δηλονότι ταῖς ἀρτηρίαις ἐντεύξῃ καὶ ταῖς φλεψίν. ἀλ-
λὰ καταφρονήσεις γε νῦν τῆς αἱμορραγίας αὐτῶν. οὐ γάρ σοι πρόκειται νῦν ζῶν φυλάττειν τὸ ζῷον. ὅμως γε μὴν
ὡς ἀρτίως εἶπον, ἀνακλῶν ὅλον τὸ στέρνον ὑπὸ τοῦτο τέμνε τὴν ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις τρισὶ τομήν, ἀπολύων τοῦ στέρνου
τὸν περικάρδιον, ὃν ἐὰν καὶ τρώσῃς καὶ διατέμῃς ὅλον ὁπωσοῦν, ἄνευ τοῦ τὴν καρδίαν τρῶσαι, μηδὲν φροντίσαις εἴς
γε τὰ παρόντα. πρόκειται γάρ σοι κατὰ τὴν τοιαύτην ἀνατομήν, θεάσασθαι τῆς καρδίας ἀμφοτέρας τὰς κοιλίας
σφυζούσας ὁμοίως, οὐχ ὥς τινες φασὶ μόνην τὴν ἀριστεράν. ἐκ περιουσίας δ' ἐναργέστερον ἔτι ὄψει νῦν, ἢ πρόσθεν, ἤτοι
ἐναλλάξ, ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τε καὶ ῥυθμόν, αἱ καθ' ὅλον τὸ ζῷον ἀρτηρίαι διαστέλλονται καὶ συστέλλονται. ταῦτα μὲν
οὖν εὐθέως ἔσται σοι δῆλα γυμνωθείσης αὐτῆς. ἐπὶ προήκοντι δὲ τῷ χρόνῳ βραχεῖαι μὲν ἑκατέρας τῆς κοιλίας αἱ κι-
νήσεις ἡσυχίαις μακραῖς διαλαμβανόμεναι. σαφὴς δὲ καὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας διαστολή, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς φύσιν
ἐπιτελουμένη, καὶ μάλιστα ὅσῳ περ ἂν ἐγγὺς ἀκινησίας ἥκωσι, κατόψει τὰ τοιαῦτα. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῶν ἑκάτερα
παύεται κινούμενα τὰ πρὸς τῇ κορυφῇ. δεύτερον δὲ τὰ τούτων ἐφεξῆς, καὶ τοῦτ' ἀεὶ γίγνεται μέχρις ἂν αἱ βάσεις
μόναι ἀπολειφθῶσι κινούμεναι. καὶ τούτων αὖθις παυσαμένων, ἀμυδρὰ καὶ βραχεῖα κίνησις ἐκ μακρῶν διαλειμμά-
των ἐν τοῖς ὠσὶ τῆς καρδίας φαίνεται. τούτου μὲν οὖν τοῦ φαινομένου τίς ποτ' ἐστὶν ἡ αἰτία ζητητέον ἐπὶ σχολῆς. οὐ γὰρ
ἐστὶν εὔλογον αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς καρδίας ἐπὶ πλείονα χρόνον φαίνεσθαι κινουμένας τὰς ἐπιφύσεις. ἡμῖν δὲ κατὰ
τήνδε τὴν πραγματείαν οὐ τὰς αἰτίας πρόκειται ζητεῖν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ φαινόμενα κατὰ τὰς ἀνατομάς.
ὅσα μὲν οὖν ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα τῶν περὶ τὴν καρδίαν ἐστὶν ἔτι τοῦ ζῴου ζῶντος ἐγχειρούντων, εἴρηται σχεδὸν ἅπαν-
τα, καὶ βέλτιον ἦν ἐπὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ τὸν πνεύμονα φαινόμενα μεταβαίνειν. ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν ἐναρ-
γῶς ἐπαγγελλομένων δεῖξαι ἀρτηρίαν αἵματος κενήν, ἀναισχύντως φλυαροῦσιν, ἄλλος ἄλλου τῶν φαινομένων ἐν
ἀνατομαῖς καταψευδόμενοι, δι' ἐκείνους δεήσει καὶ ἡμᾶς ἔτι διατρίψαι περὶ τὸν τόπον. εἷς μὲν οὖν τις ὑποσχόμε-
νος ἀεὶ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἐπιδείξειν κενὴν αἵματος, ἐπιδεικνὺς δ' οὐδέποτε, κομισάντων αὐτῷ τῶν φι-
λοτιμοτέρων νεανίσκων ζῷα καὶ προκαλεσαμένων ἐπὶ τὴν δεῖξιν, οὐκ ἄνευ μισθοῦ δείξειν ἔφασκεν. αὐτίκα δ'
ὑπ' ἐκείνων εἰς μέσον κατατεθεισῶν δραχμῶν χιλίων, ἵν' εἰ δείξειε, κομίσαιτο, πολλὰς μὲν ἄκρων ἐστρέφετο στρο-
φάς, ἀναγκαζόμενος δ' ὑπὸ πάντων τῶν παρόντων, ἐτόλμησε λαβὼν σμίλην τέμνειν κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ
θώρακος, ἔνθα μάλιστ' ᾤετο τῆς συντρήσεως γενομένης ἐναργῶς αὐτῷ φαίνεσθαι τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν. εὑρέθη δ'
οὕτως γεγυμνασμένος ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ὥστε κατ' ὀστοῦ ποιήσασθαι τὴν τομήν. ἄλλος δ' ἐκ τούτου χοροῦ κατὰ μὲν
τὸ μεσοπλεύριον ἔτεμεν, ἀλλ' εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ τομῇ τήν τε ἀρτηρίαν διέκοψε καὶ τὴν φλέβα. καταγελάσαν-
τες οὖν αὐτὸν οἱ θέντες τὰς χιλίας νεανίσκοι τοῖς ἠθροισμένοις ἐπὶ τὴν θέαν, αὐτοὶ τὴν ἐκείνου ἐπαγγελίαν ἐποιή-
σαντο, τεμόντες μὲν ὡς ἑωράκεισαν παρ' ἐμοὶ τὸ μεσοπλεύριον, ἄνευ τοῦ τρῶσαί τι τῶν ἀγγείων. περιβάλλοντες δὲ
διὰ ταχέων δύο βρόχους, ἕνα μὲν μετὰ τὴν ἔκφυσιν εὐθέως ἐκ τῆς καρδίας, ἕτερον δ' ἐπιβαίνειν μελλούσης τῇ ῥά-
χει τῆς ἀρτηρίας, ἵν' ὡς οἱ θρασεῖς ἐπηγγείλαντο μετὰ τὸν τοῦ ζῴου θάνατον, ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν βρόχων ἐστὶ τῆς ἀρτη-
ρίας, ἐπιδειχθῇ κενὸν αἵματος. ὡς δ' οὐχ εὑρέθη κενὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, παρέμπτωσιν εἰς αὐτὴν ἔφασκον γεγο-
νέναι, καθ' ὃν οἱ βρόχοι περιεβάλλοντο, ὥσπερ ἄλλου τινὸς οὐκ αὐτῶν ἐκείνων ἐπηγγελμένων τὴν τοιαύτην ἐγχείρη-
σιν, μήτε περιγεγραμμένοι ποτ' αὐτῆς πρὸ ἑτέρων, ἢ θᾶττον αὐτοὶ περιβάλλειν δυνάμενοι τοὺς βρόχους. οἵ γε μηδ' ὅτι
παρατέταται τοῖς κάτω μέρεσι τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς ὀστῶν, ἥ τ' ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ ἠπίσταντο. τοιοῦτος δέ ἐστιν ὁ τὸν τετράστο-
μον πέλεκυν ἐπινοήσας, εἶτα μήτε κατασκευάσας ποτ' αὐτόν, μήτε πειραθείς, ὅμως οὐκ ᾐδεῖτο δι' αὐτοῦ τούτου δεί-
ξειν ἐπαγγελλόμενος ἀρτηρίαν κενὴν αἵματος. ἦν δ' οὖν αὐτοῦ τοιόνδε τι τὸ ἐνύπνιον. ἐν τετραγώνῳ σχήματι πρὸς μίαν
ἥκοντι κορυφὴν ἠξίου ποιήσασθαι τετράστομον πέλεκυν, εἶτα κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ διεκβεβλῆσθαι στελεὸν

†κατάξαι οἷον περ ἔχουσιν αὐτοὶ ἀξίναι, καὶ οἱ πελέκεις, ἔπειτα ζῶον τι πρηνὲς ἐκτείναντα κατὰ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ †πατάξαι τῷ πελέκει σφοδρῶς, ἵνα μιᾷ πληγῇ τετράγωνόν τι σχῆμα τῆς ῥάχεως ἐκόπη κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν, ἐν ᾧ τὸ περιλαμβανόμενον τῆς μεγάλης ἀρτηρίας εὑρεθήσεσθαι κενὸν αἵματος ἔφασκε. τοῦτο μὲν οὖν εἰς γελωτοποιίαν τοῖς γράφουσι τοὺς μίμους τῶν γελοίων ἀφείσθω. μνημονεύσωμεν δ' ἡμεῖς ἑτέρας ἐγχειρήσεως, ἐφ' ἧς δείξειν ἔφασκε γέρων τις ἑβδομηκοντούτης πάνυ σεμνὸς ἀρτηρίαν κενὴν αἵματος. ἠξίου γὰρ εἶναι μὲν τὸ ζῶον, ἔν τι τῶν διαρτῶν ὀνομαζομένων, οἷον ἢ πρόβατον, ἢ βοῦν, ἢ αἶγα. διαιρεθῆναι δὲ κατὰ τὶ μόριον, ἔνθα μεγάλη μετὰ τὸ δέρμα ἐστὶν ἀρτηρία. περιδαρῆναι δ' ἐκείνην καὶ γυμνωθῆναι τῶν πέριξ σωμάτων, ὡς προσηρτῆσθαι μηδενί, κἄπειτα φυλαττομένης τῆς κατὰ τὸ δέρμα τομῆς μεθ' ἡμέρας ἓξ ἢ ἑπτά, διαστήσαντας τὰ χείλη τοῦ ἕλκους περιβάλλειν βρόχους δύο περὶ τὴν ἀρτηρίαν, καθόσον οἷόν τε πλεῖστον ἀλλήλων διεστῶτας, εἶτ' ἐκκόψειν τὸ μέσον αὐτῶν, εὑρεθήσεσθαι γὰρ κενόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἑβδομήκοντα γεγονὼς ἐτῶν τὴν ἐγχείρησιν ταύτην οὐδέποτ' ἐτόλμησεν ἔργῳ βασανίσαι. πρὸς ἡμῶν δ' εὐθέως ἐβασανίσθη μετὰ τὸ πρῶτον ἀκοῦσαι, καὶ ὡς ἐπράθημεν αὐτῆς, αἶγα καὶ πρόβατα οὕτω προπαρασκευάσαντες, ἐκομίσαμεν τῷ γέροντι παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐξεργασθέντα θεάσασθαι ποτὲ, καὶ ἅπαξ παρελεγχόμενος κατὰ τὸν ὕπνον αὐτοῦ φαντασθέντα, καὶ τίνων καὶ ἄλλος τις οὐ πρὸ πολλοῦ γεγραμμένην ἐγχείρησιν ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὸ βιβλίον οὗ τὸ ἐπίγραμμα ἐστὶν. εἰ κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα διηγεῖτο, πρὸς τοὐναντίον, ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἔχει. θαυμάζοντες οὖν αὐτοῦ τὴν τόλμαν οἱ τεθεαμένοι παρ' ἐμοὶ τὴν ἐγχείρησιν, ἠρώτων, εἴποτ' αὐτὸς ἐποίησεν αὐτήν, ἢ διηγουμένου τινὸς ἀκούσας ἐπίστευσεν, ὃ καὶ πάνυ πολλάκις ἔφη πεποιηκέναι. κομίσαντες οὖν αἶγα αὐτῷ, δεικνύειν ἠνάγκαζον, ὡς δ' οὐκ ἐβούλετο, διότι μὴ δ' ἐπίστατο, δείξαντες τοῖς παροῦσιν ἐναντίως ἔχον τὸ φαινόμενον, ἔπαυσαν οὕτως τῆς εἰς τὸ λοιπὸν ἀλαζονείας. ἡ δ' ἐγχείρησις ἐστὶ τοιάδε. τῶν ἐγγὺς τοῦ δέρματος ἀρτηριῶν τῶν μεγάλων, χρὴ γυμνώσαντα μίαν, οἵα περ ἐστὶν ἡ κατὰ τὸν βουβῶνα, μάλιστα γὰρ ἐπ' ἐκείνης εἴωθα ποιεῖσθαι τὴν ἀνατομὴν τήνδε, βρόχον περιβάλλειν τοῖς ὑψηλοτέροις αὐτῆς μέρεσιν, εἶτα τοῖς δακτύλοις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς αὐτὴν σφίγγοντα τὴν ἀρτηρίαν ὅσον οἷόν τε πορρωτάτω μὲν τοῦ βρόχου, πρὶν δ' ἀποβλάστημα ποιήσασθαι μέγα, διατέμνειν αὐτὴν κατὰ τὸ μῆκος εὐθείᾳ τομῇ, τηλικοῦτον ὡς ἐνθεῖναι δύνασθαι κοιλόν τι σῶμα μεταξὺ τοῦ βρόχου καὶ τῶν δακτύλων. παρασκευάσθω δή τι κάλαμος τῶν λεπτῶν οἷς γράφομεν, ἢ χαλκοῦν τι τοιοῦτον ἐπίτηδες γεγονός. ἀρκεῖ δ' εἶναι τοῦτο τῷ μήκει δακτυλιαῖον. εὔδηλον οὖν ὡς κατὰ τὴν ἐνέργειαν ταύτην οὐδὲ μία γενήσεται τῆς διῃρημένης ἀρτηρίας αἱμορραγία, τοῦ μὲν ὑψηλοτέρου μέρους ὅθεν ἐπιρρεῖ τὸ αἷμα, βρόχου διειλημμένου, τοῦ ταπεινοτέρου δὲ μήτε σφύζοντος ἔτι διὰ τὸν βρόχον ὑπό τε τῶν δακτύλων σφιγγομένου. κατὰ πολλὴν οὖν σχολὴν ἔνεστί σοι τὸ καθιέμενον εἰς τὴν ἀρτηρίαν σῶμα κοῖλον ὑποκείμενον ποιῆσαι τῷ διῃρημένῳ μέρει τοῦ χιτῶνος αὐτῆς, εἶτα περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ λίνῳ λεπτῷ τὴν ἀρτηρίαν ἅμα τῷ καλάμῳ, προνοούμενον ὅπως μηδὲν ὑπερεκπίπτῃ τῆς κατὰ τὴν ἀρτηρίαν τομῆς τοῦ καλάμου. τῷ πάχει δὲ ἔσω τηλικοῦτος ὁ κάλαμος, ὡς ἔφην, ὥστε κατὰ τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας μὴ χαλαρὸν ἐγκεῖσθαι. βουλόμεθα γὰρ αὐτὸν κατὰ χώραν μεῖναι, μήτ' ἀνωτέρω τῆς κατὰ τὴν ἀρτηρίαν διαιρέσεως ἐνεχθέντα, μήτε κατωτέρω. γενομένου δὲ τούτου, λύσον μὲν τὸν βρόχον, αὐτὸς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας, εἰ βούλει μετάθες τοὺς δακτύλους, οἷς ἔσφιγγες τὴν ἀρτηρίαν ἐπὶ τὴν περὶ τῷ καλάμῳ μοῖραν αὐτῆς. εἴγε μὴν ὡς εἶπον ἐσφιγμωμένος τ' εἴη, καὶ δεδεμένος ἀκριβῶς ὁ κάλαμος, οὐδὲν ἔτι δεήσεταί σου κρατοῦντος, ἀλλ' ἐφ' ἡσυχίας μὲν δὴ οὕτως ὑπάρξει σοι θεάσασθαι, τὸ μὲν ἀνώτερον τοῦ καλάμου τῆς ἀρτηρίας, ἔτι καὶ νῦν σφύζον ὡς ἔμπροσθεν, ἄσφυκτον δ' ἀκριβῶς γιγνόμενον αὐτοῦ τὸ κατώτερον. τὸ μὲν οὖν ἀληθῶς φαινόμενον οὕτως ἔχει. διηγεῖτο γε μὴν ἐναντίως ὁ Ἐρασίστρατος ὑπὲρ αὐτοῦ, φαίνεσθαι λέγων κινούμενον τὸ κάτω τοῦ καλάμου. τοσαύτη τίς ἐστιν ἐνίων τόλμα, προπετεῖς ἀποφάσεις ποιουμένων ὑπὲρ ὧν οὐδέ ποτ' ἐθεάσαντο. κατὰ γ' οὖν τὴν ἐγχείρησιν εἰ βούλοιο μηδεμίαν ἔκχυσιν αἵματος γενέσθαι τεμνομένης τῆς ἀρτηρίας, ἔνεστί σοι μὴ μόνον ἄνω περιβάλλειν βρόχον, ἀλλὰ καὶ τοῖς κάτω μέρεσιν ὁμοίως, ὃν δηλονότι λύσεις ὕστερον, ἐπειδὰν ἐνθῇς τὸν κάλαμον, ἐγὼ δ' οὐ περιβάλλω βουλόμενος ἄθλιπτόν τε καὶ ἄθλαστον φυλάττεσθαι τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας. λέγουσι γε μὴν ἔνιοι καὶ ἄλλας ἐγχειρήσεις, δι' ὧν ἐπαγγέλλονται δείξειν ἀρτηρίαν κενὴν αἵματος, ὥσπερ ἢ ποιῆσαί τι σοφώτερον, ἐγχειρῆσαί τε κάλλιον Ἐρασιστράτου δυνάμενοι. πάντως γὰρ ἂν ἐκεῖνος εἴ τις ὅλως ἦν τρόπος ἀνατομῆς ἱκανὸς ἐπιδεῖξαι κενὴν ἀρτηρίαν, ἐπενόησε πρότερος, ὥσπερ ὃν ἐπέγραψεν ἐπὶ τῶν νεοθηλῶν ἐρίφων. ἀλλὰ κἀκείνου πειραθεὶς, εὑρήσεις οὐδ' αὐτὸν ἀληθῆ. γιγνέσθω δ' ἡ πεῖρα σοι μὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἐρίφων ἀλλὰ καὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἑτέρου ζώου περιέχοντος ὑγρὰν οὐσίαν ἐν τῇ γαστρί. καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ λεπτομερεστέρα, τοσούτῳ ῥᾳδίως εἰς τὰς ἀρτηρίας ἀναληφθήσεται. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν φασὶν ἅμα τῷ γυμνωθῆναι τὸ μεσεντέριον, ἀεροειδεῖς φαίνεσθαι τὰς ἀρτηρίας, ὕστερον δ' ὁρᾶσθαι γάλακτος πληρουμένας. εἰ μὲν οὖν ἀεροειδεῖς φαίνονται, παρείσθω σκοπεῖν καί σοι πολλῶν φιλονεικούντων ἐφ' ἑκάτερον μάτην ὑπὲρ αὐτοῦ. τὸ δὲ πληροῦσθαι γάλακτος αὐτὰς, ἐν τούτῳ γάρ ἐστι τὸ συνέχον τοῦ λόγου ψεῦδος, εἴρηται. καί σοι πάρεστι πεῖραν λαβεῖν ἐπὶ πάντων τῶν ζώων, οὐ μόνον ἐρίφων, οὐδὲ γάλακτος μόνου πεπληρωμένης τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ πάσης ὑγρασίας. οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ γάλα, διὰ τοῦτο ἀναλαμβάνεται ταχέως, ἀλλὰ διὰ μὲν τὴν ὑγρότητα ῥᾳδίως ἐμπίπτει τοῖς στόμασι τῶν καθηκουσῶν ἀρτηριῶν εἰς τὴν γαστέρα. διὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν, ὡς ἐκεῖνος φησὶν, ἕλκεται ταχέως, ὥστ' ὅσῳπερ ἂν ἡ λεπτομερεστέρα γάλακτος ἡ ὑγρότης, τοσούτῳ ῥᾷον ἀναληφθήσεται. ἀλλ' ὡς εἶπον οὐδ' ἐφ' ἑνὸς οὐδέ ποτε εἴδομεν αὐτὴν ἀναλαμβανομένην, οὐδ' ἄλλος τις ὄψεται πειραθῆναι βουληθείς.

Ἔστι μὲν ἔτι καὶ τόδε τὸ βιβλίον ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις διδάσκον ἤδη τῶν τοῦ πνεύματος ὀργάνων, ἃς ἐθεάσασθε δεικνυμένας πολλάκις. ἐπεὶ δ' οὐχ ὑμῶν μόνον, οἷς ἀνάμνησίς ἐστιν, ὁ λόγος οὗτος πρόκειταί μοι στοχάσασθαι, καθότι καὶ πρόσθεν εἶπον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσοι σπουδάζουσι περὶ τὰς ἀνατομάς, ἀναγκαῖον ἐστιν οὕτως γράφειν αὐτόν, ὡς ἂν καὶ τοῖς μὴ δὲ πώποτε θεασαμένοις αὐτὰς ὅσον, οἷόν τε μάλιστα γενέσθαι σαφέστατα. ὅσα μὲν οὖν χρὴ θεάσασθαι περί τε τὴν καρδίαν, καὶ τὸν πνεύμονα τεθνεῶτός τε καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, σχεδὸν ἅπαντα λέλεκται κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν ὑμένων ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ὀργάνοις. ἐφεξῆς δ' ἐστὶ τοῖς προειρημένοις ἑρμηνεῦσαι λόγῳ, προτέραν μὲν τὴν κατασκευὴν ὅλου τοῦ θώρακος, ἐπ' αὐτῇ δὲ τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου φαινόμενα κατ' αὐτόν. ὥσπερ οὖν ὅσοι διηγοῦνται φύσιν χωρίου, τοὺς περιγράφοντας ὅρους αὐτοῦ πρότερον δηλώσαντες, ἑξῆς ἤδη τὴν ἑκάστου τῶν μερῶν ἀφικνοῦνται διδασκαλίαν, οὕτω κἀγὼ τοὺς περιγράφοντας ὅρους τὸν θώρακα, προτέρους διηγήσομαι. βραχεῖ μὲν οὖν λόγῳ συλλαβὼν τὸ πᾶν, ὀνομάζουσι θώρακα τὸ περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν πλευρῶν. εἰσὶ δ' αὗται πᾶσι τοῖς ζώοις, ὅσα πρόσθεν διῆλθον, εἰς δώδεκά που τὸν ἀριθμὸν ἐκτεινόμεναι. σπανιώτατα γὰρ ὁρᾶται τρισκαιδεκάτη πλευρά, καὶ τοῦτ' ἔτι σπανιώτερον ἑνδεκάτη πᾶσι. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως σπάνια ἐστίν, ὥστε ἐν χιλίοις ἄν τις ἓν περιτύχοι τοιῷδε. πάντως δ' ἤδη πάντων τῶν ζώων ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ ιβʹ εἰσὶ πλευραί, καὶ πρὸς ταύταις ἐπὶ τῶν κλεῖς ἐχόντων τῶν ζώων τοῦ θώρακος, ὑψηλότατος ὅρος αἱ κλεῖς εἰσίν. ὥσπερ γε τῶν ταπεινῶν ἅπασι τοῖς ζώοις αἱ φρένες, ἃς καὶ διάφραγμα προσαγορεύουσιν. ἕδρα γε μὴν ἐστὶ ταῖς πλευραῖς ἁπάσαις διττῶς, πρόσω μὲν τὸ στέρνον, ὀπίσω δ' οἱ σπόνδυλοι. οὗτοι μὲν τοσοῦτοι, τὸν ἀριθμὸν ἐναργῶς, ὅσαι περ καὶ αἱ πλευραί. τὸ στέρνον δὲ ἓν μὲν ὀστοῦν φαίνεται διὰ τὴν τῆς ἁρμονίας ἀκρίβειαν, ἣν ἐν τῇ συνθέσει λαμβάνει τὰ μόρια αὐτοῦ. περιξυόντων δὲ τοὺς ὑμένας, ὅτι πλείω τέ ἐστι, καὶ ὅτι τοσαῦτα τὸν ἀριθμόν, ὅσαι περ αἱ συναρθρούμεναι πρὸς αὐτὸ πλευραί, σαφῶς φαίνεται. συναρθροῦται γὰρ ἑκάστης πλευρᾶς τὸ πρόσω πέρας τῷ κάτω πέρατι τῶν συντιθέντων ἕκαστον τὸ στέρνον ὀστῶν, καὶ παρεισδύεταί γε τὸ τῆς πλευρᾶς πέρας ἀπολεπτυνόμενον εἰς τὸ μεταξὺ τῆς ἁρμονίας τῶν κατὰ τὸ στέρνον ὀστῶν, ὡς ἐπὶ τινῶν ζώων οὐ μᾶλλον τοῖς πέρασι τῶν ὑψηλοτέρων ὀστῶν, ἢ ταῖς κεφαλαῖς τῶν ταπεινοτέρων, ἀλλ' ἀμφοτέροις ὁμοτίμως συναρθροῦσθαι τὰς πλευράς. ἑπτὰ μὲν οὖν αἱ πρῶται τοῦ θώρακος πλευραὶ τοιαύτην ἔχουσι τὴν συνάρθρωσιν. ἡ δ' ὀγδόη κατὰ τὴν ῥίζαν ἐστὶ τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου. λοιπαὶ δὲ τέτταρες εἰς τὰ πλάγια μέρη τοῦ θώρακος τελευτῶσιν ἀπολειπόμεναι πρόσω τοσοῦτον, ὅσον καὶ μείους εἰσὶ τῶν ἄλλων. ἔστι δ' αὐτῶν ἐλαχίστη μὲν ἡ ὑστάτη. τῶν δ' ἄλλων ἑκάστη κατὰ τὴν τῆς θέσεως τάξιν, ὅσον ἀπολείπεται τῷ μήκει τῆς ὑψηλοτέρας, τοσοῦτον πλεονεκτεῖ τῆς ταπεινοτέρας. ἅπασαι μὲν οὖν ὀπίσω διήρθρωνται, τοῖς τοῦ μεταφρένου σπονδύλοις ἄρθρῳ διττῷ, τὸ μὲν ὑψηλοτέρῳ πρὸς αὐτὸ τοῦ σπονδύλου τὸ σῶμα, τῷ δὲ ταπεινοτέρῳ καὶ τῇ πλαγίᾳ τῶν ἀποφύσεων αὐτῇ τῇ καταύτει. ἐντεῦθεν δὲ εἰς τὸ πρόσω καὶ κάτω φερόμεναι λοξαί, μέχρι πλέσου παύονται τῆς τοιαύτης φορᾶς, ὅταν ἤδη πρόσω μᾶλλον ὦσι. παύονται δ' ἐν τούτῳ καὶ ὀστώδεις οὖσαι, καὶ γίγνεται τὸ ὑπόλοιπον αὐτῶν, τοῖς μὲν μικροτέροις φύσει ζώοις ἀκριβῶς χόνδρος. τοῖς μείζοσι δὲ ὀστώδη χόνδρον εἰπὼν αὐτόν, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. οὗτος ὁ χόνδρος, οὐχ ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς αἱ πλευραὶ τὸ σύμπαν ἠνέχθησαν κάτω λοξαί, καὶ αὐτὸς οὕτω ποιεῖται τὴν φοράν, ἀλλ' ἐπιστρεφόμενος ἔμπαλιν ἐκείναις ἄνω φέρεται πρὸς τὸ στέρνον. ἐνίοις μὲν ζώοις ἀπὸ κυκλοτεροῦς μᾶλλον τῆς ἐπιστροφῆς, ἐνίοις δ' ὥσπερ ἀπὸ τριγώνου γωνίας. ὅσαι δ' οὐ φθάνουσιν ἐπὶ τὸ στέρνον ἐλθεῖν, ὀνομάζονται μὲν νόθοι, χονδρώδεις δ' ἱκανῶς εἰσιν ὅλαι. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον αὐτῶν τὸ πέρας οὐ χονδρῶδες, ἀλλ' ἀκριβὴς χόνδρος. ἐκ δὲ τοῦ χόνδρου τοῦδε τῶν ἔνδον μερῶν αἱ φρένες ἄρχονται φύεσθαι. τὸ δὲ ὑψηλότατόν τε καὶ πρόσθιον αὐτῶν ὑποπέφυκεν, αὐτῷ τῷ ξιφοειδεῖ. καθάπερ γε τὸ ὀπίσθιον ἅμα καὶ ταπεινότερον ἐπιπέφυκε τῇ ῥάχει. κατὰ δὲ τὸ μεσαίτατον τοῦδε καθ' ὃ τῶν σπονδύλων ἐπιβεβήκασι τῇ πρόσω χώρᾳ προσεπεκτείνονται, κάτω δ' ἰσχυρῶν συνδέσμων δυοῖν ἐμφυόμενοι τοῖς κάτω σπονδύλοις. ὅστις σύνδεσμος ὅταν μὲν ᾖ μεγαλόφωνον τὸ ζῶον, ἢ νευρώδεις ἔχον φύσει τοὺς μῦς, ἰσχυρότατός τ' ἐστὶ καὶ μέχρι πλείστου προήκει. παύεται δ' αὐτόθι που περὶ τὸν εἰκοστόν τε καὶ δεύτερον ἄνωθεν ἀριθμούμενον σπόνδυλον, οὔτε παχὺς ὑπάρχων, οὔτε ῥωμαλέος, ἐπὶ τῶν μικροφώνων τε καὶ τοὺς μῦς τοῦ θώρακος ἀρρώστους ἐχόντων, οἷός περ καὶ ὁ πίθηκος ἐστί. τό γε μὴν ἄνω πέρας τοῦ στέρνου τῇ πρώτῃ μὲν ἀεὶ συναρθροῦται πλευρᾷ, καθάπερ καὶ ταῖς ἄλλαις, ἐξ ἐπιμέτρου τε τὰς κλεῖς ἔχουσι, καὶ πρὸς ἐκείνας διαρθροῦται, οὐ μὴν συντελεῖταί τι πρὸς τὴν τοῦ θώρακος κίνησιν ἡ διάρθρωσις αὕτη. ἀλλ' εἰσὶν αἱ κινήσεις τῷ θώρακι κατὰ μὲν τὰ πρόσω πέρατα τῶν πλευρῶν ἀμυδραί. συναρθροῦνται γὰρ ἐνταῦθα τῷ στέρνῳ, σαφεῖς δὲ ἐν τοῖς ὀπίσω καθ' ἃ διὰ τῶν ἄρθρων ἔφην αὐτὰς διαρθροῦσθαι πρὸς τοὺς σπονδύλους. οὐχ ἅπαντες δὲ οἱ τῷ θώρακι συμπεφυκότες ὁπωσοῦν μύες, ἕνεκα τῆς κινήσεως αὐτοῦ γεγόνασιν, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ γράμματι λέλεκται, τινὲς μὲν ἀπὸ τοῦ στήθους τε, καὶ τῶν κατὰ τὰς νόθας χωρίων ἀναφερόμενοι τῇ κατὰ τὸν ὦμον ὑπηρετοῦσι διαρθρώσει. τινὲς δ' ἐπὶ τὸ ἐπιγάστριον καταφερόμενοι χρειῶν ἰδίων ἕνεκεν, ὀλίγον τι κατασπῶσι τὸν θώρακα. καθάπερ γε καὶ οἱ τοῖς πέρασι τῶν πλευρῶν ἔξωθεν ἐπιβεβλημένοι παρά τε τῷ στέρνῳ πρόσω, καὶ τοῖς σπονδύλοις ὀπίσω, σφίγγουσί τε τὰς συναρθρώσεις, καὶ συστέλλουσι βραχύ τι τὸν θώρακα. τῆς δ' ὅλης αὐτοῦ κινήσεως ἐναργῶς ἐξηγοῦνται, κάτω μὲν αἱ φρένες αὐταί τε κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἔντασίν τε καὶ χάλασιν ἐναλλὰξ γιγνομένην, εὐρύνουσαί τε καὶ συστέλλουσαι τὸ ταύτῃ πέρας, ἐπισπώμεναί τε, κάτω μὲν διὰ τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου τὸ στέρνον, ἄνω δέ πως ἀτρέμα καὶ πρόσω τὰς νόθας. καὶ τήν γε δόξασαν εἶναι φυσικὸν ἔργον, οὐ ψυχικόν, ἀναπνοὴν* ἐν εἶτα κάτω μὲν τοῦ θώρακος ἅμα τοῖς ὑποχονδρίοις ὁρᾶται σαφῶς κινούμενον. τὰ δ' ἄνω, ποτὲ μὲν οὐδ' ὅλως, ποτὲ δ'

ἀμυδρῶς. τὸ διάφραγμα δὲ μόνον ἐργάζεται μῦς, ὑπάρχων οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν χρείαν.
οἱ διδάσκαλοι δ' ἡμῶν οὐκ ὀρθῶς ᾤοντο μόνας τὰς φρένας κινεῖν τὸν θώρακα κατὰ τὰς ἀναπνοὰς διαστελλούσας
μὲν ὁπότε τείνοιντο, καταπίπτειν δ' ἐπιτρεπούσας εἰς ἑαυτὸν, ὁπότε χαλασθεῖεν. ὅπως δ' ἐκφυσῶμεν ἀθρόον ἢ
φωνοῦμεν, οὐδ' ἐπεχείρησαν εἰπεῖν. ᾤοντο δὲ καὶ τὰς εὐθείας τοῦ θώρακος κινήσεις, ἃς ἐπί τε τῶν δρομημάτων ὁρῶ-
μεν, ἁπάντων τε τῶν ὁπωσοῦν ὀξέως γυμνασαμένων ἐκ τῆς τοῦ διαφράγματος ἐνεργείας ἀποτελεῖσθαι. τῶν μεσο-
πλευρίων δὲ μυῶν, ὥσπερ μάτην γεγονότων, οὐδ' ὅλως ἐμέμνηντο, καθάπερ οὐδὲ τῶν ἀπὸ τοῦ τραχήλου κατα-
φερομένων ἓξ μυῶν, ὧν μέγιστοι μέν εἰσιν οἱ τοῖς σιμοῖς τῶν ὠμοπλατῶν ὑποπεφυκότες. ἑξῆς δὲ αὐτῶν τὸ μέγεθος οἱ πρό-
σθιοι, μικρότατοι δὲ οἱ τῶν τῆς ῥάχεως ἐκπεφυκότες σπονδύλων, οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ἀνασπώντων τὰς πλευρὰς, οὐδὲ
κατασπώντων τὰς ἐσχάτας ἐμέμνηντο. λέλεκται δ' ἔμπροσθεν ἐν τῷ πέμπτῳ γράμματι, πῶς ἄν τις αὐτὸς ἄρι-
στα γυμνάσαιτο. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν τῆς ὠμοπλάτης ὀπισθίων μυῶν, κοινωνούντων τῷ μὲν θώρακι, καθόσον καὶ
μεταφρένῳ, κίνησιν δ' οὐδὲ μίαν αὐτῷ παρεχομένων, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ῥαχιτῶν ὑποπεφυκότων τε καὶ παραπεφυ-
κότων τοῖς τοῦ θώρακος σπονδύλοις, οὐδὲ τῶν ὑποτεταγμένων τῷ στομάχῳ τῆς κάτω μοίρας, οὐδὲ τῶν ψαυόντων
τῆς ἄνω. κάμπτεται μὲν γὰρ ἀπ' αὐτῶν ἡ ῥάχις. τῆς δ' ἀναπνοῆς οὐδετέρῳ συντελοῦσι μορίῳ, καθάπερ οἱ διαστέλλον-
τες ἢ συστέλλοντες τὸν θώρακα. περὶ ὧν ἐν τοῖς τῆς ἀναπνοῆς αἰτίοις εἰρήσεται. νυνὶ δὲ οὐ ταῦτα δεικνύναι μοι
πρόκειται τὰ καλῶς ἐν ἐκείνοις δεδειγμένα. διδάξαι δὲ μόνον ὅπως αὖτις ἐγχειροίη προσηκόντως, ἕνεκα τοῦ δεῖξαι
τὰ κατ' ἐκείνην τὴν πραγματείαν εἰρημένα φαίνεσθαι περὶ τὸν θώρακα συμπτώματα. καὶ μὲν δὴ κἀν τοῖς περὶ
θώρακός τε καὶ πνεύμονος κινήσεως, οὐκ ὀλίγα τῶν ἐξ ἀνατομῶν φαινομένων εἴρηταί μοι, περὶ ὧν τῆς ἐγχει-
ρήσεως εἰπεῖν τι καὶ νῦν προσήκει. λέλεκται δὲ κἀν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτιῶν, ὡς τὰ περὶ θώρακός
τε καὶ πνεύμονος κινήσεως βιβλία τρία, μηδὲν ἴδιον ἀξιόλογον εὑρηκότος μου μηδέπω συνετέθη. καὶ ὡς
[τετάρτῳ] τὸ τέταρτον δοθέντα παρὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐξέπεσεν, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλά. δίκαιον γὰρ ἐνόμιζον εὐθὺς ἐκ μειρα-
κίου τοὺς εὑρίσκοντάς τι νεώτερον, ἐκεῖνο μόνον εἰς συγγράμματα κατατίθεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔμελλον ὡς ἐμὰ
γράφειν, ὅσα τοῖς πρόσθεν εἴρηται. γυμνάσια γε ἑαυτοῦ γράφειν ἕκαστον οὐ μόνον ἀνεμέσητον, ἀλλὰ καὶ χρησιμώτατον
ἡγοῦμαι, καθάπερ καὶ φίλῳ δεηθέντι χαρίζεσθαι. τῶν οὖν διδασκάλων τῶν ἡμετέρων, οἱ κορυφαῖοι δ' ἦσαν οὗτοι
τῶν Κοΐντου τε καὶ Νουμησιανοῦ μέσοι μαθητῶν, ὅτι μέν ἐστιν ὑπὸ τοῦ θώρακος ὁ πνεύμων κινεῖται, καθ' ὃν Ἐρασίστρατος
ἔγραψε τρόπον, ἀποδειξάντων τε καὶ δειξάντων, ἡμῖν ἐν δυοῖν τοῖς πρώτοις γράμμασι περὶ θώρακός τε καὶ πνεύ-
μονος κινήσεως. αἵ τ' ἀποδείξεις εἰσὶ γεγραμμέναι, καὶ τὰ φαινόμενα κατὰ τὰς ἀνατομὰς, ἐξ ὧν ἐπορίσθη τὰ πρὸς
τὰς ἀποδείξεις λήμματα. τὸ τρίτον δ' αὐτῶν ὁποία τίς ἐστιν ἡ τοῦ θώρακος κίνησις, ἐξηγεῖται κατὰ τὴν γνώμην τῶν
διδασκάλων καὶ τοῦτο συγκείμενον. τά γε μὴν ὑπ' ἐμοῦ προσεξευρεθέντα, περὶ τῆς τοῦ θώρακος κινήσεως, ἐδήλωσα
δι' ἑτέρας πραγματείας, ἣν περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐπέγραψα, καθ' ἣν τότε διφυὲς ἑκάστου τῶν μεσοπλευ-
ρίων μυῶν ἐξηγησάμην, ὁποῖόν τε τὴν φύσιν ἐστὶ, τότε πλῆθος ἁπάντων τῶν κινούντων ὅλον τὸν θώρακα, τάς τ'
ἀρχὰς τῶν ἐμφυομένων αὐτοῖς νεύρων. ὅπως οὖν αὖτις πάντα τὰ κατ' ἐκείνην εἰρημένα τὴν πραγματείαν ἐπι-
δείξειεν, ἤδη λέγωμεν, ἀπὸ πρώτων ἀρξάμενοι τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ὧν τὰς ἐπιπολῆς ἶνας ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας
πλευρᾶς ἐπὶ τὴν ταπεινοτέραν ὄψει διηκούσας ἀτρέμα λοξὰς εἰς τὸ πρόσω. κατὰ βραχὺ δὲ ταύτας ἀνατέμνων
ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου, προγυμνάσασθαι γὰρ ἄμεινον ἐπὶ νεκροῦ, παραγενήσῃ τότ' ἐπὶ τὰς ἔνδον ἐναντίαν ἐχού-
σας τὴν θέσιν, ὥσθ' οἷόνπερ ἐστὶ τὸ χ γράμμα, τοιαύτην ἀμφοτέρων εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλας σχέσιν, ἣν καὶ μέχρι μὲν
τῶν χονδρωδῶν μορίων ἑκάστης πλευρᾶς ὄψει διασωζομένην, ἐπαλλαττομένην δὲ κατ' ἐκεῖνα. τὰς μὲν γὰρ ἔξωθεν
ἶνας ἰδεῖν ἐστιν θέσιν ἐχούσας, οἵανπερ εἶχον αἱ ἔνδον, ἔμπαλιν δὲ τὰς ἔνδον, οἵανπερ αἱ ἐκτός. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ
τὰς νόθας πλευρὰς μυῶν ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτῶν, ἡ αὐτὴ φύσις αὐτῶν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἰνῶν, οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν ἵνα καμ-
πὴν αὗται. μάλιστα δ' ἐναργὴς ἡ θέα τῶν κατὰ τούσδε τοὺς μῦς ἰνῶν ἐστιν τοῦ ζώου πρεσβυτέρου τε ἅμα καὶ λεπτοῦ. γυμ-
νασάμενος μὲν οὖν ἐπὶ νεκροῦ ζώου διακρίνειν τὰς ἐπιπολῆς ἶνας ἀπὸ τῶν διὰ βάθους, ἐπιχείρησον αὖθις ἐπὶ ζῶν-
τος αὐτὸ ποιεῖν. οὕτως καὶ τὸ θ' ἡμᾶς ὄψει ἀληθεύειν ἐν τῇ διηγήσει τῶν φαινομένων συμπτωμάτων ἐπὶ τῇ τομῇ τῶν
ἰνῶν, ὑπὲρ ὧν γέγραπται μὲν ἤδη πάλαι κατὰ τὰ περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ὑπομνήματα. γραφήσεται δὲ
καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον. ἵνα δ' ἢ σαφὴς ὁ λόγος, οὐδὲν χεῖρον αὖθις ἑτέραν ἀρχὴν αὐτῷ θέσθαι τοιάνδε. γυμνασθῆναι
σε βούλομαι πρότερον ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου γνωρίζειν ἀκριβῶς ἑκάστου τῶν λεχθησομένων τὴν θέσιν, ἵν' ἐπὶ ζῶν-
τος ὅτι τάχιστα γυμνοῦν αὐτὸν δυνηθῇς ἀναιμωτὶ, καθόσον οἷόν τε. κατὰ μὲν οὖν τοὺς μεσοπλευρίους μῦς ἐγγυ-
τάτω τοῦ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦ τὴν ἀρτηρίαν εὑρήσεις, καὶ τὴν φλέβα, καὶ τὸ νεῦρον ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν ἑκάστης
αὐτῶν, καὶ μᾶλλόν γε πλησίον αὐτὸ τὸ νεῦρον. ὥστε κἀπειδὰν ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου τέμνῃς τὰς ἐπιπολῆς
ἶνας, προγυμνάζου σαυτὸν ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας πλευρᾶς ἀρξάμενος, ἀπολύσας μὲν τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἔνω-
σιν, ἀνάτεμνε κατὰ βραχὺ μέχρι τῆς ὑψηλοτέρας, μηδαμόθεν δὲ δεδιὼς μήτ' ἀγγεῖον τέμνειν, μήτε μῦν, μήτε
νεῦρον ἄχρι περ ἂν ἐγγὺς ἔσῃ τῆς ὑπερκειμένης πλευρᾶς. ἐνταῦθα δέ σε προσέχειν ἀκριβῶς χρὴ τοῖς ὑποκειμένοις
σώμασι ταῖς ἀνατεμνομέναις ἰσί. φανεῖται γάρ σοι ψαῦον τῶν ἀλλήλων τὰ γ, τὸ τῆς ἀρτηρίας καὶ τὸ τῆς φλεβὸς
καὶ τὸ τοῦ νεύρου. καὶ μέσον γε τῇ θέσει τῶν τ' ἐπιπολῆς ἰνῶν, καὶ τῶν διὰ βάθους ὄψει τὸ νεῦρον, ἐὰν ἀκριβῶς
ἀκολουθήσεις ταῖς ἰσί. πλείονές γε μὴν αἱ ἐπιπολῆς ἶνες εἶναί σοι δόξουσι τῶν διὰ βάθους, ὅτι τε πλειόνων ὄν-
τως εἰσὶ, καὶ ὅτι κατὰ τὴν τοῦ νεύρου θέσιν ἀπολείπωνται, πῶς μᾶλλον αἱ διὰ βάθος. ἵνα δ' ἐπὶ ζῶντος ἤτοι τὰς ἔξωθεν
ἶνας τέμῃς ἄνευ τῶν ἔνδον, ἢ καὶ τὰς ἔνδον σὺν αὐταῖς ἄνευ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος, ἄμεινον ἐστὶν ἐφ' ὑὸς
προγυμνάζεσθαί σε. τὸ γάρ τοι ζῶον τὸ μέγιστον κεκραγὸς ἐπιτηδειότατον ἐστὶν εἰς τὰς ἀνατομὰς, ἐν αἷς καὶ φωνή τις
βλάπτεται. τοῦτο δ' εἰκότως ἠγνοεῖτο τοῖς διδασκάλοις ἡμῶν, ὡς ἂν μηδὲ πώποτε πειραθεῖσι τῆς εἰρημένης ἀνα-
τομῆς.

τομῆς. ἀλλ᾽ ὅτι γε τμηθεισῶν ἀμφοτέρων τῶν ἰνῶν ἀπόλλυται τοῦ ζώου φωνή τε ἅμα, καὶ ἣν ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἐκ-
φύσησιν, ἐὰν ὡς εἴρηκα πειραθῇς τέμνειν, αὐτό σε πείσει τὸ πρᾶγμα. κάλλιον μὲν οὖν εἰς τὴν τοιαύτην ἐγχεί-
ρησιν ἐστὶ μέγαν εἶναι τὸν ὗν. ἰσχυρὸς γὰρ ἐπ᾽ αὐτῷ ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκὼς ὑμὴν, ὃν φυλάξασθαί σε δεῖ μὴ τεμεῖν.
τμηθέντος γὰρ αὐτοῦ διὰ τῆς τομῆς ἐν μὲν τῷ διαστέλλεσθαι τὸν θώρακα, τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν ἀέρος οὐκ ὀλίγον
εἰς τὴν μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἕλκεται χώραν. ἐν δὲ τῷ συστέλλεσθαι τοῦτ᾽ αὐτὸ πάλιν ἐκκενοῦται
διὰ τοῦ τραύματος. εὔδηλον δ᾽ ὡς καὶ τῆς γιγνομένης εἰσπνοῆς διὰ τοῦ στόματος τοῦ ζώου, τοσοῦτον ἀναγκαῖον
ἐστὶ ἀπολέσθαι διὰ τὴν τρῶσιν, ὅσον ἀντ᾽ αὐτῆς ἔξωθεν εἰσρέει τῷ θώρακι τοῦ πέριξ ἀέρος. ὅσῳ δ᾽ εἰσέπνευσε διὰ
τοῦ στόματος πρὸς ἀναγκαῖον αὐτῷ, τοσούτῳ μεῖον ἐκφυσῆσαι. ὅσῳ δ᾽ αὖ ἡ ἐκφύσησις προσγίνηται, τοσούτῳ
τὴν φωνὴν ἀνάγκη βραχυτέραν ἀκολουθῆσαι. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπομνήμασι. καίτοι
περιττόν ἐστιν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ τῶν συμβαινόντων τοῖς ζώοις ἐπὶ ταῖς ἀνατομαῖς ἐξηγεῖσθαι τὰς αἰτίας.
εἴρηνται γὰρ ἐν ταῖς οἰκείαις πραγματείαις. πρόκειται δὲ νῦν οὐ περὶ τῆς τῶν νεύρων ἐνεργείας ἀπόδειξίν τινα
εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὧν ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπομνήμασιν ἐμνημονεύσαμεν, ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ἑρμηνεῦσαι λόγῳ τὰς
ἐγχειρήσεις, ἃς ἤδη τεθέανται πολλοὶ πολλάκις, ἐνεργεῖν δ᾽ οὐδ᾽ ὀλίγοι δύνανται. τοῦτ᾽ οὖν μόνον ποιῶμεν ἐν
τοῖς ἑξῆς λόγοις, εἴπωμεν τε πάλιν πρότερον ὅσα καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἀνατομικοῖς ἐγιγνώσκετο. τμηθέντος γὰρ ἀξιό-
λογον τμῆμα τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος καθ᾽ ἓν ὁτιοῦν μεσοπλεύριον, ἡμίπνουν τ᾽ αὐτίκα καὶ ἡμί-
φωνον γίνεται τὸ ζῶον. εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ θώρακος ὁμοίως γε τμηθείη, ἄπνουν τε καὶ ἄφωνον.
ὥσπερ γε καὶ ἐὰν ἐν τῇ συστολῇ τοῦ θώρακος ἐκκενωθέντος διὰ τῶν τμημάτων τοῦ προεμπεπτωκότος ἔξωθεν ἀέρος,
φράξεις αὐτὰς, ἀναπνεύσει τε καὶ φωνήσει παραχρῆμα τὸ ζῶον. εὔκολον δ᾽ αὐτὰς ἐπιφράττειν ἐστὶν, ἅμα μὲν τὰ
χείλη συνάγοντα τῶν τμημάτων, ἅμα δ᾽ ἐπίθημα τοῦ μὴ φραχθέντος αὐτὴν τὴν συνάγουσαν αὐτὰς χεῖρα ποιούμε-
νον, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἔφην τὰ φαινόμενα πάντες ἐγίγνωσκον, οἵ γε περὶ τὰς ἀνατομὰς σπουδάσαντες. ὅτι
δ᾽ ἀμφοτέρων τῶν ἰνῶν τμηθεισῶν ἐν ἅπασι τοῖς μεσοπλευρίοις μυσὶν, οὐχ ἡ φωνὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκφύσησις
ἀπόλλυται, πρὸς ἡμῶν εὑρέθη. καθάπερ γε κἀπειδὰν μόνων τῶν νεύρων πλὴν τοῦ νωτιαίου τμηθέντων, ἀπαθεῖς
μὲν αἱ τῶν μυῶν ἶνες φυλάττονται, διαφθαρήσεται δ᾽ ἡ ἐνέργεια. καὶ καλλίων ἐστὶν ἥδε ἡ ἐγχείρησις, ὡς ἀκριβέστε-
ρον ἐπιδεικνῦσα τὸ γιγνόμενον σύμπτωμα τῶν ζώων. ἡ γὰρ τῶν ἐπὶ τοὺς μῦς ἰνῶν τομὴ, δι᾽ ὅλου τοῦ μήκους τῶν πλευ-
ρῶν ἀπὸ τοῦ μεταφρένου μέχρι τοῦ στέρνου γίγνεσθαι δεομένη, κατὰ μὲν ἁπάσας τὰς κατωτέρας πλευρὰς τῶν ὑψη-
λῶν μυῶν τοῦ θώρακος, οὓς ἐκ τοῦ τραχήλου καθήκειν εἰς αὐτὰς ἔφην, ἑτοίμως τε γίνεται, καὶ τῶν κινούντων τὸν
θώρακα μυῶν ἄλλων οὐδένα παραλύει τῆς ἐνεργείας, ἀλλ᾽ αὐτοὺς μόνους τοὺς τεμνομένους. εἰ δ᾽ ἐν τοῖς ἄνω μεσο-
πλευρίοις, κἀκείνους ἀναγκάζεται τέμνειν μετὰ τοῦ καὶ τὰς ὠμοπλάτας ὅλας ἀφαιρεῖν. ἀμείνων οὖν ἐγχείρησις
ἐστὶν, ἡ διὰ τῆς τῶν νεύρων τομῆς παραλύουσα τοὺς μεσοπλευρίους μῦς. γιγνέσθω δὲ καθὸ πρότερον ἡ περιγραφὴ τῶν
ῥαχιτῶν μυῶν ἐστὶν, ἐν τοῖς πλαγίοις δηλονότι μέρεσι τῶν σπονδύλων. ἔξεστι δέ σοι καὶ τούτους αὐτοὺς τέμνειν. ἀλ-
λὰ διὰ βαθείας σαρκὸς, οὐκ εὐπετῶς ἂν ὑποβάλοις τῷ νεύρῳ γυμνωθέντι τὸν ἄγκιστρον, οἵῳ μάλιστα χρώμεθα κα-
τὰ τὰς κιρσῶν χειρουργίας, μικρὸν μὲν τῷ μήκει πάντη κατ᾽ αὐτὸ ὑποβάλλεσθαι τῷ γυμνωθέντι νεύρῳ, μήτε δια-
τρῆσαι τὸν ὑπεζωκότα, τὸ μὲν ἱκανῶς ὀξὺ, καὶ τρώσειέ ποτε. τὸ δ᾽ ἐσχάτως ἀμβλὺ μόγις διεξέρχεται τῶν ὑπο-
κειμένων τῷ νεύρῳ σωμάτων. χρὴ τοίνυν ὀξὺ μὲν οὐδαμῶς ὑπάρχειν αὐτὸ, καθάπερ οὐδ᾽ ἐσχάτως ἀμβλύ. λελε-
πτύνθαι δ᾽ εἰς τοσοῦτον κατὰ τὸ πέρας, ὡς ὑποβαλλόμενον τῷ νεύρῳ, μὴ κατέχεσθαι πρὸς τῶν ὑποκειμένων
ἰνῶν τοῦ μυὸς, ἀλλὰ διεξέρχεσθαι πάσας ἑτοίμως αὐτάς. ἀνατείνας οὖν ἀγκίστρῳ τοιούτῳ τὸ νεῦρον ὅλον, εὐθὺς
ὡς ἔχεις, ἔκβαλλε τεταγμένως ὑπ᾽ αὐτὸ τὸ ἄγκιστρον, ὥσπερ εἰ καὶ διπύρηνον ἤ τι τοιοῦτον ὑπέβαλλες ἐν ἑκάστῳ
ὑψηλότερον ὀχεῖσθαι κατ᾽ αὐτὸ τὸ νεῦρον ὑψηλόν. εἶτα τοῖς δακτύλοις λαβόμενος ἕλκυσον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἥ τις
ἐστὶν ὁ κατὰ τὸ μετάφρενον νωτιαῖος, ὡς ἐπὶ τὸ τῶν πλευρῶν μῆκος, αὐτὸ καθ᾽ ἣν ἐξ ἀρχῆς εἶχε θέσιν. ἐν ταύτῃ δὲ
τῇ τάσει σφοδροτέρᾳ γιγνομένῃ συμβαίνει τὸ νεῦρον, ἔστιν ὅτ᾽ ἀπορρήγνυσθαι τοῦ νωτιαίου. καὶ πρὸς μὲν τὸ πα-
ραλυθῆναι τοῦ μεσοπλευρίου μυὸς τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲν χεῖρον γίγνεται. λυμαίνεται δ᾽ ἄλλῳ τινὶ μικρὸν ὕστερον
ἐρησομένῳ. μὴ τοίνυν εἰς τοσοῦτον τεῖνε, ὡς ἀπορρηγνύναι τὴν ῥίζαν τοῦ νεύρου. μετὰ δὲ τὴν τάσιν ὑποβάλ-
λειν αὐτῷ βελόνην καμπύλην λίνον ἔχουσαν, ἣν διεκβαλὼν ὑπὸ τὸ νεῦρον, ἕξεις ὑποκείμενον αὐτῷ τὸ λίνον. οὗ
τοῖς δακτύλοις λαβόμενος βρόχον ἐξ αὐτοῦ περίβαλλε τῷ νεύρῳ, καθ᾽ ὅσον οἷόν τε πλησιαίτατον τοῦ νωτιαίου.
βούλει γὰρ δηλονότι παραλῦσαι τὸν κατ᾽ αὐτὸ μῦν ὅλον, ὅπερ ἔσται παραχρῆμα πάντως τοῦ νεύρου προπαρα-
λυθέντος. ὑπάρχει δ᾽ αὐτὸ τοῦτο ῥᾳδίως, ἐὰν ἐγγὺς τῆς ῥίζης αὐτοῦ περιβάλλῃς τὸν βρόχον. ἐνδέχεται δὲ καὶ χω-
ρὶς βελόνης ἀγκίστρῳ διατρήτῳ γενέσθαι τὴν ἐγχείρησιν, ὡς ἐπὶ τῶν περὶ τὰς καρωτίδας ἀρτηρίας νεύρων εἰώθει
ποιεῖσθαι. ταυτὸ μὲν οὖν σοι πράττειν ἔξεστι, κἂν μόνος ἐπὶ σαυτοῦ ποτ᾽ ἐξετάζῃς, ὁποῖόν τι πάσχει τὸ ζῶον ἐπὶ τοῖς
νεύροις οὕτω διαληφθεῖσιν. ἐπιδεικνυμένῳ δὲ βέλτιόν ἐστιν αὐτῷ παρασκευάσασθαι τοῖς νεύροις ἅπασι λίνον ὑπο-
βεβλημένον ἄνευ τοῦ δεδέσθαι. κέκραγε γὰρ οὕτω παιόμενον, εἶτ᾽ ἐξαίφνης ἄφωνον γινόμενον, ἐπὶ τῷ σφιγχθῆ-
ναι τοῖς λίνοις τὰ νεῦρα, τοὺς θεατὰς ἐκπλήττει. θαυμαστὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ νεύρων μικρῶν κατὰ τὸ μετάφρενον βρο-
χισθέντων, ἀπόλλυσθαι τὴν φωνήν. ἔστωσαν δὲ πλείονες οἱ ὑπηρετούμενοί σοι, κατὰ τὰς τοιαύτας ἐπιδείξεις,
ἵνα ταχέως ἅπασι τοῖς νεύροις οἱ βρόχοι περιβληθῶσιν. ἐὰν μὲν οὖν μηκέτι λύειν ἐθέλῃς αὐτοὺς, ὅπως ἂν ᾖ σοι
φίλον, οὕτως σφίγγε. βουλόμενος δὲ εὐθέως λῦσαι καὶ δεῖξαι φωνοῦν αὖθις τὸ ζῶον. οὕτω γὰρ μᾶλλον οἱ θεα-
ταὶ θαυμάζουσιν, ἀγκύλας τε κατὰ τοὺς βρόχους ἐπίβαλλε, καὶ μετρίως σφίγγε. γενήσεται γάρ σοι πρὸς μὲν
τὸ λῦσαι ταχέως, ἡ ἀγκύλη χρήσιμος, ὡς τό γε τυφλὸν ἅμμα καλούμενον, βρόχος δὲ ἱκανῶς ἐστὶ δυσλυτος.
πρὸς δὲ τὸ φωνῆσαι τὸ ζῶον αὐτίκα, τὸ μετρίως ἐσφίγχθαι. τὰ γὰρ σφοδρότερον ὑπὸ τῶν περιβληθέντων βρό-
χων σφιγχθέντα νεῦρα, σκληροῦ μὲν ὄντος τοῦ λίνου θλᾶται, λεπτοῦ δὲ διαπρίεται, καὶ τέμνεται παθόντα

δ' οὕτως, οὐκ ἐνεργεῖν αὖθις δυνήσεται τῶν βρόχων ἀφαιρεθέντων, ὃ δὴ καὶ φυλαττόμενος, ὡς ἴστε, πολλάκις ἐχρησάμην ἐγὼ κρόκαις ἰσχυραῖς, ἢ νήμασιν ἐξ ἐρίων. ἔνια μέντοι νεῦρα μετρίως θλασθέντα, παραχρῆμα μὲν οὐκ ἐνεργεῖ τῶν βρόχων ἀφαιρουμένων, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἀνακτᾶσθαι τὴν οἰκείαν ἕξιν. ὅπερ οὖν ἐλέγομεν ἀρτίως, ἐὰν ῥήξῃς τείνων τὸ νεῦρον ἕξει τινὰ βλάβην ἡ ἀνατομή, τουτέστιν αὐτὸ τὸ νῦν εἰρημένον. οὔτε γὰρ ἀθρόως ἐκ φωνήεντος ἄφωνον ἔσται τὸ ζῶον, οὔτ' αὖθις ἀρθέντων τῶν βρόχων αὐτίκα φωνήσει. ἐπεὶ πρός γε τὸ πεισθῆναι περὶ τοῦ καταλαμβάνοντος αὐτὸ συμπτώματος, ὅπως ἀνακλάσῃς τὸ νεῦρον, οὐδὲν διαφέρει. χρὴ δὲ κατὰ τὴν εἰρημένην ἐνέργειαν ἐπίστασθαί σε καὶ ταῦτα, πρῶτον μέν, ὡς ἐν ταῖς ὑψηλοτέραις πλευραῖς ἕτερον παρατεταμένον αὐταῖς ἐγκεῖται τὸ νεῦρον, ἀποχωροῦν δὲ βραχύ τι πρὸς τὴν κάτω χώραν ἐν ταῖς ταπεινοτέραις. διὸ καὶ ῥᾷον ἐστὶν ἐν ταύταις ὑποβάλλειν αὐτῷ τὸ ἄγκιστρον. ἔπειτα δὲ καὶ τὸ μέγεθος τῆς βλάβης οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς μεσοπλευρίοις ἀκριβῶς ἴσον, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς κατὰ τὰς νόθας εἰς τοσοῦτον ἔλαττον, εἰς ὅσον ὅλος ὁ κατ' αὐτὸν μῦς ἐλάττων ἐστὶ τῶν ὑψηλοτέρων. οὕτω δὲ καὶ ὁ κατὰ τὸ πρῶτον μεσοπλεύριον μῦς παραλυθεὶς τῆς ἐνεργείας, ἐλαχίστην φέρει τὴν βλάβην. ὁ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον, ἤδη μείζονα. πολὺ δέ τινα μείζονα βλάβην ἑκάστου τῶν ἄλλων μυῶν ἡ παράλυσις ἐργάζεται. τουτέστι τοῦ τε κατὰ τὸ τρίτον, καὶ πέμπτον, ἕκτον τε καὶ πρὸς τούτοις ἕβδομον. τὰ γὰρ ἐφεξῆς τέσσαρα μεσοπλεύρια τῶν νόθων ἐστὶ πλευρῶν, εἰς τοσοῦτον ἐκλύοντα τῆς βλάβης τὸ μέγεθος, ὥστε τὸ πάντων ἔσχατον οὐδὲ αἰσθητὴν φέρειν τινὰ βλάβην, ἀμυδροτάτην δ' ἐστὶν ὅτε καὶ τὸ πρῶτον ἁπάντων. ὥστ' ἐγὼ πολλάκις, ὡς ἴστε, κατὰ τὰς ἐπιδείξεις εἴωθα παραλείπειν αὐτὸ χάριν τοῦ θᾶττον ἀπαλλαγῆναι τῆς χειρουργίας. ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐν τῷ τελευταίῳ μεσοπλεύριον, ἑτοιμότατον ἐκληφθῆναι. τὸ δ' ἐν τῷ πρώτῳ, χαλεπώτατον, ὅτι τε τὰ πολλὰ πρόκειται σώματα, καὶ ὅτι τὸ νεῦρον αὐτὸ σμικρότατον ἐστίν, ὥσπερ καὶ τὸ μεσοπλεύριον ὅλον. ἐλάχιστον μὲν οὖν ἐστι, καὶ τὸ πάντων ὕστατον, τὸ κατὰ τὸ μεσοπλεύριον ὅλον αὐτὸ τὸ νεῦρον. ἐν γε τοῖς τῶν νόθων πλευρῶν χωρίοις ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τῶν μεσοπλευρίων ἐστὶ τὸ μέγεθος τῶν νεύρων, ὅσον αὖ οὐκ αὐτόθι διασπειρομένων, ἀλλὰ τῶν μόνων, ἐκπιπτόντων δ' ἔξω τοῦ θώρακος εἰς ὑποχόνδρια, τὸ δὲ τοῦ πρώτου μεσοπλευρίου νεῦρον εἰς μόνον τὸν ἴδιον αὐτοῦ διανέμεται μῦν, ἐλάχιστον ὄντα. λοιπὸν τοίνυν ἐννέα μεσοπλεύρια καταλείπεται, τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς δεόμενα. καί σοι δυνατὸν ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν, ὥσπερ ἐθεάσασθε κἀμὲ περιβληθέντος ποτὲ τοῦ θώρακος εἰς ἀνατομήν, αὐτὸν μὲν αὐτίκα λέγοντα, σὺν λόγους τῶν δειχθησομένων, ἑτέροις δὲ ἐν τῷ τέως ἐκβαλεῖν τὰ νεῦρα, προστάξαντα τὴν ἐπίδειξιν ἰδιοποιῆσαι τοῖς παροῦσιν. εἰ μέντοι κατὰ μόνας ὀλίγοις τῶν φιλομαθῶν ἐπιδείκνυς μετὰ τὴν ἀνατομήν, δῆλον, οἶμαι, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, πρότερον μὲν ἐπιλέξασθαι χρῆναι μέσον αὐγῆς οἶκον, εἶτα τὴν σμίλην ἔχειν ὀξυτάτην, ὡς ἔνι μάλιστα. λέλεκται γὰρ ἔμπροσθεν ἐπιτηδειοτάτη πρὸς τὰς ἀκριβείας τῶν τομῶν ὑπάρχειν ἡ τοιαύτη σμίλη. χρῆσθαι δ' αὐτῆς μάλιστα τῷ κυρτῷ μέρει κεχαλκευμένης ὁμοίως ἑκατέρωθεν, ὥστε ἀμφικύρτους ἔχειν ἀμφοτέρας τὰς τεμνούσας γραμμάς. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν σιμῆς, κατὰ δὲ τὴν ἀντικειμένην ταύτῃ κυρτῆς, καὶ μάλιστά σε τέμνειν ἀξιῶ, τὰ μὲν πρῶτα γυμναζόμενον ἐπὶ σαυτοῦ καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, ὕστερον δ' ἐναντίως, ὡς ἐφεξῆς ἐρῶ πρότερον ἀναμνήσας τι τοῦ προγεγραμμένου τρόπου, καθ' ὃν ἠξίουν οὕτως ἐν τῇ μέσῃ χώρᾳ τοῦ μεσοπλευρίου γίγνεσθαί σοι τὴν τομὴν τοῦ μυός, οὔτε τῆς ὑψηλοτέρας πλευρᾶς ἐγγύς, ἀλλὰ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, τῆς ταπεινοτέρας. ἐκλύσας γὰρ ἐνταῦθα τὰς συμφυεῖς ἶνας αὐτῆς, ἀναδέρειν αὐτὰς δυνήσῃ κατὰ βραχὺ μέχρι τῆς ὑψηλοτέρας, ἄχρι περ ἂν ἐντύχῃς ἐπιπολῆς μὲν κειμένῃ τῇ φλεβί. μετ' αὐτὴν δὲ τῇ ἀρτηρίᾳ, καὶ τῷ νεύρῳ καὶ τοῖς παρατεταμένοις μὲν ἅπασι τῇ πλευρᾷ, βραχὺ δέ πως ἐγγυτέρω τοῦ νεύρου κειμένου. γυμνασάμενος δ' οὕτως ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι πρότερον ἐπὶ νεκροῦ τοῦ ζώου τὴν ἀκριβῆ θέσιν αὐτῶν, πάλιν ἐπὶ τὰς τοῦ ζώου νεκροῦ ἐπιστρεφόμενος παρ' αὐτὸ τὸ κάτω τῆς ὑψηλοτέρας πλευρᾶς ἐπιβολῇ μιᾷ γυμνοῦν αὐτό, τὰς μὲν ἐπικειμένας διαιρεῖν ἶνας. † ἄτροπον δὲ φυλάττων τὸ νεῦρον. εἰς ὅπερ ἐστὶν ἐπιτηδειοτάτη μυρσίνη κυρτή. ταύτῃ γοῦν ἐγὼ χρώμενος, ὡς ἴστε, παρ' αὐτὴν τὴν κάτωθεν, εὐθὺ ἑκάστης πλευρᾶς τέμνων τὰς ἶνας, ἐνίοτε μὲν ἐπιβολῇ μιᾷ γυμνῶ τὸ νεῦρον, ἐνίοτε δ' εἰ μὴ τύχοιμι τῆς συμμετρίας, τῇ δευτέρᾳ τὸ δέον ἐργασάμην. σὺ δ' εἰ τρισὶ καὶ τέτρασιν ἐπιβολαῖς τὸ πρῶτον γυμνώσαις, οὐ χρὴ τῆς τοῦ βελτίονος ἐλπίδος ἀπογινώσκειν, ἀλλ' ἀκηκοότα σε λέγοντος Ἱπποκράτους, » ὁκόσα χειρουργῆσαι δεῖ, συνεθισθῆναι χρὴ πάρος. προσεδρεύειν δ' ἀεὶ τὰς χεῖρας ἀσκοῦντα. τεύξῃ γὰρ ποθ' ὑστέρῳ χρόνῳ τοῦ σκοποῦ καὶ γυμνώσεις ἐπιβολῇ μιᾷ τὸ νεῦρον. εὐθὺς δ' ἐν τῷ περὶ τοῦτο γυμνάζεσθαι, μὴ δὲ τοῦ καλῶς ὑποβάλλειν αὐτῷ τὸ ἄγκιστρον, ἀμέλει. πειρῶ δὲ καθ' ὅσον οἷόν τε φυλάττεσθαι, μήτε τρῶσαι, μήτε διασπάσαι τὴν ἀρτηρίαν, ἢ τὴν φλέβα. καταλαμβάνει δ' οὖν τὸ ζῶον ἐπὶ τοῖς νεύροις, ὡς εἴρηται βλαβεῖσιν, οὐκ ἀφωνία μόνον, ἀλλ' ἕτερα δύο πρὸ αὐτῆς, ἃ ἕπεσθαι δέδεικται κατὰ τὴν περὶ τῆς φωνῆς πραγματείαν, ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὅ, περ αἴτιον ἐστὶ τῶν ἐφεξῆς δυοῖν, ἀκινησία τῶν ἐν τοῖς μεσοπλευρίοις μυῶν, ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῇ δεύτερον, ἀπώλεια τῆς ταχείας τοῦ πνεύματος ἔξω φορᾶς. προσαγορεύω δ' αὐτὴν ἐκφύσησιν, ἧς χωρὶς οὐχ οἷόν τε γενέσθαι φωνήν, ὡς ἐδείχθη, καὶ διὰ τοῦθ' ἕπεται τρίτον τούτοις, ἡ ἀφωνία. καὶ μὴν δὴ καὶ τέταρτον ἄλλο τι γίνεται κατὰ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν πάθημα, λόγου δεόμενον ἰδίου πρὸς σαφήνειαν, ὃ δι' αὐτῶν τῶν ἀνατομῶν ἐναργῶς γνωρίσεις τῷ λόγῳ τῷδε. τὰ δὲ περὶ ταῖς ἀρτηρίαις, ἃς καρωτίδας ὀνομάζουσι, νεῦρα, τὰ καὶ τοῖς διδασκάλοις ἡμῶν γιγνωσκόμενα, βλαβέντα τινὰ βλάβην, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἄφωνον μὲν ἐργάζεται τὸ ζῶον, οὐχ ὁμοίως δὲ τοῖς κατὰ τὰ μεσοπλεύρια. καταλείπεται γάρ τις ἐπ' αὐτῶν ψόφος βραγχώδης, οἷος τοῖς ῥέγχουσιν ἐν ὕπνῳ φαίνεται γιγνόμενος. οὗτος ὁ ψόφος ἐπὶ ταῖς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν παραλύσεσιν ἀπόλλυται, παραλύονται δὲ ταχέως, ἢ τῶν ἰνῶν τῶν κατ' αὐτόν, ὡς εἴρηται, τμηθεισῶν, ἢ τῶν πλευρῶν ἐκκοπεισῶν, ἢ τοῦ νεύρου κατὰ τὴν ῥίζαν κακωθέντος ἢ διατμηθέντος ὅλου τοῦ νωτιαίου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου, καθ' ἣν ἐγχείρησιν μάλιστα ὁ βραγχώδης ψόφος ἀπόλλυται. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ τομῇ συμπαραλύεται πάντα τὰ κάτω μόρια, τουτέστιν οἵ τε κατὰ τὰ μεσοπλεύρια μῦες, οἵ τε καθ' ὑπογάστριον, ἢ ἐπιγάστριον, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλει. γέγραπται

δὲ καὶ

† ἀτρώτων

δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τῷ ε βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας, ἐξηγουμένων ἡμῶν κατ' αὐτό, πῶς ἄν τις ἄριστα διακρίνειεν αὐτοὺς ὄντας η. συμπαραλύονται δὲ τούτοις καὶ οἱ κατὰ τὴν ἕδραν αἰδοῖόν τε, καὶ κύστιν καὶ σκέλη. τὸ μέντοι διάφραγμα καίτοι κατωτέρω τῶν μεσοπλευρίων ὑπάρχον μυῶν, οὐ παραλύεται διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τῶν νεύρων ὑψηλοτέραν ὑπάρχειν ὅλου τοῦ θώρακος. οὐ μὴν οὐδ' οἱ καθήκοντες ἐκ τοῦ τραχήλου μύες ς οἱ διαστέλλοντες τὸν θώρακα, καὶ μάλιστα τὴν ἄνω μοῖραν αὐτοῦ βλάπτονται. καὶ γὰρ καὶ τούτοις ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου τὰ νεῦρα. καὶ μέντοι γε καὶ δημοσίᾳ ἐθεάσασθέ με δεικνύμενον, ἡνίκα περιβληθέντος εἰς ἀνατομὴν θώρακος, ἡμέραις ἐφεξῆς πολλαῖς ἀναγκαῖον ἐγένετό μοι λέγειν τε ἅμα καὶ δεικνύειν τὸ κατ' αὐτόν. ἐν ἀρχῇ τοῦ θώρακος, ὅ, περ ἐστὶ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σπονδύλων ἑβδόμου τε καὶ ὀγδόου διατμηθέντος ὅλου τοῦ νωτιαίου, τὸ ζῶον, ἐνέπεσέ τε καὶ πλάγιον ἔκειτο, κινουμένων τῶν κάτω τοῦ θώρακος μερῶν μόνον, ὑπὸ τοῦ διαφράγματος ὡς ἐροῦμεν. καὶ γὰρ χρῆται μόνῳ τούτῳ ἐπὶ τὰς μικρὰς ἀναπνοὰς ἅπαν ζῶον. ἐπειδὰν δὲ χρεία τις αὐτὸ καταλάβῃ μείζονος ἀναπνοῆς, ἤτοι γυμναζόμενόν πως, ἢ πυρέττον, ἢ διὰ σφοδρὰν θερμότητα τοῦ περιέχοντος, ἢ κατά τινα διάθεσιν ἄλλην διαφορούμενον, ἀναγκάζεται προσιέναι τῇ τοῦ διαφράγματος ἐνεργείᾳ τὴν τῶν μεσοπλευρίων. εἰ δ' ἔτι πλείων ἥκοι τῆς χρείας, καὶ τοῖς ὑψηλοτέροις ἐνεργεῖ μυσίν. ἐθεάσασθε γοῦν ἐκεῖνο τὸ ζῶον ἐπὶ τῇ τοῦ νωτιαίου τομῇ κατ' ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου γενομένῃ, πεσὸν μὲν αὐτίκα, καὶ πλάγιον κείμενον, ἄφωνον δ' ὑπάρχον, ἀκίνητόν τε τὰ ἄλλα τοῦ θώρακος, ὅτι μὴ τὰ κάτω μόνα τὰ πρὸς τοῦ διαφράγματος ἐνεργοῦντος κινούμενα. καὶ ὅτι γε σαφέστερον ὁρᾶται τῶν μερῶν τοῦ θώρακος ἡ κίνησις, ἀφαιρεθέντος ὅλου τοῦ πέριξ δέρματος, ἐθεάσασθε. πάντες μὲν γὰρ οἱ μεσοπλεύριοι μύες, ἀκίνητοι παντάπασιν ἐγένοντο, διαστελλόμενα δὲ τὰ κάτω τοῦ θώρακος ἀμυδρᾶς τινὸς ἀνωτέρω διαδιδομένης κινήσεως. ἀνελόμενος οὖν, ὡς ἴστε, τὸ διακείμενον οὕτως ζῶον, ἕτερον μὲν αὖθις αὐτῶν τὰς ἀρχὰς τῶν καθηκόντων εἰς τὸ διάφραγμα νεύρων, ἐφ' αἷς τμηθείσαις αὐτίκα τὸ μὲν κάτω τοῦ θώρακος ἐπαύσατο κινούμενον. ἐνεργεῖν δ' ἠναγκάσθησαν οἱ ὑψηλοὶ μύες, ὑφ' ὧν ἐναργῶς ἐφαίνετο διαστελλομένη τοῦ θώρακος ἡ ἄνω χώρα. δεύτερον δ' ἔτι τούτῳ λαβὼν ζῶον, καὶ τεμὼν αὐτοῦ τὰς ἐν τῷ τραχήλῳ ῥίζας, τῶν εἰς τὸ διάφραγμα φερομένων νεύρων, ἀκίνητον μὲν ἀπέδειξα παραχρῆμα τὸ κάτω τοῦ θώρακος, ἐνήργουν δ' οἱ μεσοπλεύριοι. τμηθέντος δὲ καὶ τοῦ νωτιαίου ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου ἔτι τῷδε, παραχρῆμα τὸ ζῶον ἔκειτο πλάγιον, ἄμφω τὰ μόρια τοῦ θώρακος κινοῦν τά θ' ὑψηλὰ καὶ τὰ κάτω. διὰ γὰρ τὸ δεῖσθαι μείζονος ἀναπνοῆς, οὐκ ἦν ἱκανὸν αὐτὴν ἐργάζεσθαι τὸ διάφραγμα μόνον. ὅταν μὲν οὖν τοῖς ἄνω μυσὶν ἀναπνέῃ τὸ ζῶον, ἡ κίνησις ἐναργῶς ὁρᾶται ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας ὅλας, ἄχρι καὶ τῶν ἀκρωμίων. ὅταν δὲ τῷ διαφράγματι μόνῳ, ἐπὶ μὲν τὰς εἰσπνοὰς ἐξαίρεται τὰ ὑποχόνδρια, ἐπὶ δὲ τὰς ἐκπνοὰς περιστέλλεται, τῶν κατὰ τὰς ὠμοπλάτας ἀκινήτων μενόντων. ἐπειδὰν δὲ τοῖς μεσοπλευρίοις μόνοις ἐνεργῇ μυσίν, ἀκίνητοι μὲν αἱ ὠμοπλάται εἰσί, τὸ δ' ὑποχόνδριον ἔμπαλιν, ἢ ὡς ἐπὶ τῇ τοῦ διαφράγματος ἐνεργείᾳ, περιστέλλεται μὲν εἰσπνεόντων ἐξαίρεται δ' ἐκπνεόντων. εἰ δὲ τοὺς τῆς ὠμοπλάτης μῦς θέλεις παραλῦσαι, διχῶς ἐργάσῃ τοῦτο, ποτὲ μὲν τῇ ἐγκαρσίᾳ τομῇ τέμνων αὐτούς, αὖθις δὲ τῇ τῶν νεύρων κακώσει. κοινὸν γὰρ δὴ τοῦτο περὶ πάντων ἐπίστασθαι χρὴ μυῶν, ὡς εἴτε τὰ νεῦρα βλάψεις αὐτῶν, ὡς εἶπον, εἴτε τὰς ἶνας ἁπάσας ἐγκαρσίας ἀποτέμοις, ἀκινήτους αὐτίκα ποιήσεις ὅλους τοὺς μῦς. ὥστ' ἀναγκαῖον ἐστί σοι τὰς ἀρχὰς τῶν εἰς αὐτὰ διανεμομένων νεύρων, καὶ τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν ἐπίστασθαι. τινὲς μὲν γὰρ ἄνωθεν κάτω φέρονται καθάπερ αἱ τῶν προσθίων, καὶ μέσων τοῦ θώρακος μυῶν. τινὲς δ' εἰς τὸ πλάγιον ἐκκλίνουσιν, ὥσπερ αἱ τῶν ὄπισθεν. καὶ τινὲς μὲν ἀνάλογον ἔχουσιν ὅλῳ τῷ μήκει τοῦ μυός, ὥσπερ αἱ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν. ἔνιαι δ' ἔμπαλιν ὡς ἐπὶ τῶν μεσοπλευρίων. ὅταν οὖν ὡς εἴρηται τοὺς ὑψηλοὺς μόνους παραλύσῃς μῦς, εἰ μὲν δεηθῇ, προστίθησι τὴν τῶν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνέργειαν. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι διαθέσεις, ἐφ' αἷς δεῖται τὸ ζῶον εἰσπνεῦσαι μειζόνως, εἴρηται σχεδὸν ἅπασαι. προσέρχεται δ' αὐταῖς ἐνίοτε διάθεσις μὲν οὐδεμία τοῦ ζῴου, ἀλλά τις ὁρμὴ μεγάλη, φωνῆσαι προθυμηθέντος. ὡς οὖν οἱ κήρυκες ὅταν μέλλωσιν αἴρειν τὸ φθέγμα, πλεῖστον εἰσπνέουσι προπαρασκευάζοντες ὕλην τῇ φωνῇ δαψιλῆ, οὕτω καὶ τῶν ἀνατεμνομένων ἔνια ζῴων, ἔστιν ὅτε φαίνεσθαι ποιοῦντα. τούτων τε οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶν ὑμῖν μεμνῆσθαι, τῶν τ' ἀκολούθων αὐτοῖς ἁπάντων, ὧν ἔνια βέλτιον εἶναι μοι δοκεῖ διελθεῖν. καὶ μάλιστα ὅσα τῶν προειρημένων ἐγχειρήσεων ἐστὶ μόρια, κατὰ μέν γε τὴν τῶν μεσοπλευρίων μυῶν ἀνατομήν. ἄρχεσθαι μὲν γὰρ χρὴ γυμνοῦν, ὡς ἔφην, παρ' αὐτὴν τὴν κάτωθεν ἴτυν ἑκάστης πλευρᾶς ὀστοῦν. φανέντος δὲ τοῦ νεύρου συνεπισκοπεῖσθαί πως αὐτῷ τήν τε φλέβα, καὶ τὴν ἀρτηρίαν, ἐπιπολῆς μὲν μᾶλλον ἢ τὰ νεῦρα, ταπεινοτέρας δ' ἀτρέμα κειμένας. ἐὰν οὖν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν παρ' αὐτὴν τῆς πλευρᾶς τὴν ἴτυν ὑποβάλῃς τὸ μικρὸν ἄγκιστρον, ὅσον οἷόν τέ σοι πειρωμένῳ ἐκλαμβάνειν τὸ νεῦρον ἄνευ τῶν παρακειμένων ἀγγείων, καὶ μάλιστα τῆς ἀρτηρίας, ἐπειδὴ σφοδρότερον αἱμορραγοῦσα κατακρύπτει τὸ νεῦρον. εἴ γε μὴν ποτὲ τρώσεις αὐτήν, αὐτίκα λαβὼν σμίλην, ἐγκαρσίαν ὅλην διάτεμε. κοινὴ δ' ἐστὶν αὕτη πάντων τῶν αἱμορραγούντων ἀγγείων ἐπίσχεσις, ἐπειδὴ ἀνασπᾶσθαι πέφυκεν ἑκατέρων τῶν αὐτῆς μερῶν ἐπὶ τὸ συνεχὲς αὐτοῦ τι μέρος. ὅπερ ἐὰν τύχῃ καλυπτόμενον ὑπὸ δαψιλοῦς σαρκὸς ἐκείνην αὐτὴν ἐπίθημα ἴσχει. γυμνοῦ δ' ὄντος αὐτοῦ μικρὸν ἐκ τῆς τομῆς ὄφελος, ἀλλ' οὐ γυμνά γε σαρκός ἐστι, τὰ καθ' ἕκαστον τῶν μεσοπλευρίων ἀγγεῖα, διὸ καὶ τμηθέντα, καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον, αὐτίκα παύεται. τοῦτ' οὖν ὑπολείπεται τοῖς προειρημένοις οἰκεῖον, ἥ τε τοῦ νωτιαίου τομή. ποιοῦμαι δὲ καὶ αὐτήν, ὡς ἴστε, κατὰ μὲν τὰ μείζονα ζῷα προεκκόπτων τοὺς σπονδύλους, ἐπὶ δὲ τῶν μικρῶν οἷοίπερ οἱ γεννώμενοι πρὸ μιᾶς, ἢ δυοῖν, ἢ πάντως γε ὀλίγων ἡμερῶν, εἰσὶ χοῖροι διά τινος ὑπ' ἐμοῦ κατασκευασμένου παραπλησίως τῷ καλουμένῳ σκολοπομαχαιρίῳ. σιδήρου δὲ ἔστω τοῦτο τοῦ καλλίστου, οἷον περὶ τὸ νωρικόν ἐστιν, ἵνα μήτ' ἀμβλύνηται ταχέως, μήτ' ἀνακάμπτηται, ἢ θραύηται. καὶ μέντοι καὶ παχύτερον τοῦ σκολοπομαχαιρίου, ἵν' ἐρείδοιτο ἐπὶ τὰς συμβολὰς τῶν σπονδύλων, ἀνύηται τὸ ἔργον ἑτοίμως. ἐνίοτε μὲν οὖν, ὡς ἴστε, μετὰ τὸ διελθεῖν τῇ σμίλῃ τὸ δέρμα, καὶ τὰ μετ' αὐτὰ σώματα μέχρι τῆς τῶν σπονδύλων συμβολῆς, καθίημι τὸ πρόμηκες μαχαίριον, οὕτω γὰρ αὐτὸ καλῶ δύο πλευρὰς ὀξείας ἔχον ἐπὶ τοῦ πέρατος εἰς μίαν

κορυφὴν ἀνήκουσας. ἐνίοτε δὲ καὶ προεκκόπτω τὰς ὀπισθίας ἀποφύσεις, ἢ καὶ τῶν σπονδύλων αὐτῶν ὅλην τὴν ὀπίσω κυρτότητα. καὶ μήν γε καὶ τῶν ῥαχιτῶν μυῶν ἀφαιρῶν πολλάκις ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀκάνθης ἐστὶ, καὶ τούτων γε πλαγίων ἀποφύσεων πέρατα, ἵνα ἀκριβῶς ὀφθῶσιν αἱ τῶν σπονδύλων συμβολαί. μάλιστα δὲ προσέχειν ἀξιῶ τὸν νοῦν ταῖς τὴν ἄκανθαν ἐργαζομέναις ἀποφύσεσιν, ὅπως εἰσὶν ἀνάντεις ἀτρέμα, χάριν τοῦ τὴν πρώτην εὐθέως ἐπιβολὴν τῆς σμίλης ἄνωθεν κάτω ποιεῖσθαι λοξοτέραν ὡς ἐγκαρσίαν ἀκριβῶς. αὐτὸν μέντοι τὸν νωτιαῖον ἐγκάρσιον ὅλον τέμνε, μηδὲν ἄτμητον αὐτοῦ καταλιπὼν, πλὴν εἴποτε θέλεις ἐπίτηδες ἐξ ἡμίσεως αὐτὸν παραλῦσαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' αὐτὸ χρησιμώτατόν ἐστιν εἰς τὴν τῆς ὅλης οὐσίας τε καὶ φύσεως αὐτῆς γνῶσιν, ὑπὲρ ἧς εἰρήσεται κατὰ τὸ ιδ´ ὑπόμνημα τῆσδε τῆς πραγματείας. εἰς δὲ τὴν τῶν προκειμένων εὕρεσιν ἀρκεῖ γινώσκειν σε τάδε, κατὰ μὲν τὸ μῆκος ἄνωθεν κάτω μέσος εὐθείᾳ διαιρέσει τεμνόμενος ὁ νωτιαῖος, οὐδέτερον τῶν ἐν τοῖς μεσοπλευρίοις παραλύει νεύρων. οὔτε τὰ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος, οὔτε τὰ κατὰ θάτερον, ὥσπερ οὐδὲ τὰ κατ' ὀσφὺν, ἢ σκέλη. διὰ ἐγκαρσίας δὲ, ἐπειδὰν διαιρεθείη μόνον αὐτοῦ τὸ ἥμισυ μέρος, εἴτ' οὖν ἀριστερὸν, εἴτε δεξιὸν, ἅπαντα ἑξῆς παραλύεται τὰ κατ' εὐθὺ τοῦ τμηθέντος μέρους νεῦρα. βουλομένῳ μὲν οὖν σοι τὸ ζῶον ἡμίφωνον ἐργάσασθαι, τμητέον οὕτως ἐστίν. ἄφωνον δ' εἴπερ ἐθέλεις αὐτὸ γενέσθαι παραχρῆμα, διαιρετέον ὅλον τὸν νωτιαῖον ἐγκάρσιον. εἶπον δ' ὅτι καὶ τῶν πλευρῶν ἐκκοπτομένων εἰς ἐκφύσησίν τε καὶ φωνὴν βλάπτεται τὸ ζῶον, ὡσαύτως τοῖς τε μυσὶ καὶ τοῖς νεύροις τμηθεῖσιν, ὅπως δὲ ἐκκόπτειν χρὴ τὰς πλευρὰς ἤδη λεγέσθω. προσέχειν δ' ἀξιῶ σε τὸν νοῦν, ἡνίκα κεκράγῃ τὸ ζῶον, τῇ θέσει τῶν πλευρῶν. προστελλομένων γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σφοδρῶς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ἐμφανεῖς αἱ τῶν πλευρῶν γίνονται κυρτότητες. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν ἰσχνὸν ᾖ τὸ ζῶον, ἐφ' οὗ καὶ βούλομαί σε ποιεῖσθαι τὰς τοιαύτας ἀνατομάς. ὅταν οὖν ἀκριβῶς ἴδῃς τὴν θέσιν, ἧς ἐγχειρήσεις ἐκκόψαι πλευρᾶς, τέμνε κατ' αὐτῆς ἐν ᾧ φωνεῖ χρόνῳ τὸ ζῶον ἅμα τῷ δέρματι πᾶν, ὅσον ὑποπίπτει σαρκῶδες, αὐτῷ τῷ τῆς πλευρᾶς σώματι, χρώμενος ἐκκόπῳ. καλέσαι γὰρ οὕτως οὐδὲν χεῖρον ἐστὶν ὁμοίως τοῖς ἀνατομικοῖς τε καὶ χειρουργοῖς, τὸ στήριγμα τῶν ὑποβεβλημένων τῇ τομῇ τῶν σωμάτων. εἰ δὲ μὴ τμηθείη πᾶν ὅσον χρὴ κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν, ἀλλὰ τῇ γε δευτέρᾳ, ἢ πάντως τῇ τρίτῃ τμηθήσεται. καὶ γὰρ ἀσφαλέστερόν ἐστί σοι τήν γε πρώτην εὐλαβέστερον τέμνειν. ἐνίοτε γὰρ συνέβη τοῖς ἀτρίπτοις περὶ τὰ τοιαῦτα, καθ' ὅλον τοῦ μήκους τοῦ τῆς πλευρᾶς τὴν τομὴν φέρουσιν ἀπὸ τοῦ κυρτοῦ τῆς σμίλης ὀλισθησάσης παρενεχθείσης τε κάτω πρὸς τὸ μεσοπλεύριον, ἅψασθαι τινὸς τῶν ἐνταῦθα σωμάτων. εἴρηται δ' ὅτι τῇ κάτωθεν ἴτυϊ πλευρᾶς ἑκάστης, οὐ τὸ νεῦρον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ παρατέταται. γυμνασθεὶς οὖν κατὰ τὴν πρώτην ὅσον οἷόν τε πλείστην ἐπὶ τοῦ μήκους τῆς πλευρᾶς τέμνειν ἄχρι τοῦ περιοστίου τάχιστά τε καὶ κάλλιστα τὸ ἔργον ἀνύσεις. ἠμφίεσται γὰρ ἑκάστη πλευρὰ κατὰ τὸ κυρτὸν καὶ κατὰ κύκλον, ὑμένα τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς περιοστίοις ὑμέσιν ὁμοιότατον. τοῦτον οὖν αὐτὸν ἐπειδὰν κατὰ τὸ τῆς πλευρᾶς μῆκος τέμῃς, ἀπόξυε τοῦ ὀστοῦ, χρώμενος ἀμφικύρτῳ μυρσίνῃ. κἀπειδὰν ᾖ γεγυμνωμένος, ὡς ὑψηλὸν φαίνεσθαι τὸ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦν, ὑπόβαλλε μηνιγγοφύλακα λεπτὸν, ἢ σπαθομήλην πλατεῖαν ἀμφοῖν μεταξὺ τῶν σωμάτων, τοῦ θ' ὑμένος, τοῦ περιοστίου γυμνωθέντος, αὐτοῦ τε τοῦ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦ, προσέχων ἀκριβῶς μὴ διασπάσῃς, ἢ τρήσῃς τὸν ὑπεζωκότα. τούτου σοι καλῶς πραχθέντος, ἐκκοπτέσθω τὸ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦν ἀντιβαλλομένων δυοῖν ἀλλήλοις ἐκκοπέων, ὡς ἔθος. ἐὰν δὲ νεογνὲς ᾖ τὸ ζῶον, ἀρκεῖ καὶ μία διαίρεσις ἐγκαρσία κατὰ τὸ χονδρῶδες τῆς πλευρᾶς γινομένη. περιαπεξυσμένου γὰρ ἀκριβῶς τοῦ περιοστίου, ῥᾶστόν ἐστί σοι λαβομένῳ τοῖς δακτύλοις ἀνακλάσαι κατὰ βραχὺ τῆς διῃρημένης πλευρᾶς τὰ μόρια πρὸς τὸ συνεχὲς ἑκάτερον αὐτοῦ πέρας, ὀπίσω μὲν τῷ σπονδύλῳ διηρθρωμένον, εἰς δὲ τὸ πρόσω τῷ στέρνῳ συνηρθρωμένον. οὐ μὴν οὖν ἐκκόπτεται κατὰ τῶν ὠμοπλατῶν ὀστᾶ μὲν θώρακος. ὅσα δὲ ὑπὸ ταῖς ὠμοπλάταις ἐστὶν, ἐκείνων δεῖται προαφαιρουμένων. ὅθεν ὥσπερ αἱ τομαὶ τῶν μεσοπλευρίων μυῶν τῶν ὑψηλῶν, ὡς ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὕτω καὶ αἱ τῶν πλευρῶν ἐκκοπαὶ χαλεπώταται τυγχάνουσι κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο. καὶ διὰ τοῦτο ἡ διὰ τῆς τῶν νεύρων κακώσεως ἐγχείρησις, ἀμείνων ἐστίν. εἰς γε μὴν τὸ πεισθῆναι τήν τ' ἐκφύσησιν, καὶ τὴν φωνὴν βλαπτομένας ὑπὸ τῆς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν παραλύσεως, ἱκανὸν καὶ τὸ τοὺς ὑποκάτω τῶν ὠμοπλατῶν κακῶσαι μόνους. ἐνίοτε μὲν ὡς ἔμπροσθεν ἐρρέθη, τέμνοντα τὰς ἶνας αὐτῶν, ἐνίοτε δ' ἐκκόπτοντα τῶν ὀστῶν τι. τοσοῦτον γὰρ ἀπόλλυσθαι φαίνεται μόριον ὅλης τῆς κατὰ φύσιν ἐκφυσήσεώς τε καὶ φωνῆς, ὅσον καὶ τῶν μεσοπλευρίων μυῶν μέρος εἰσὶν οἱ παραλυθέντες. καὶ συμβαίνει γε τοῦθ' ὁμοίως αὐτοῖς ἐπὶ πάσαις ταῖς παραλυούσαις ἐγχειρήσεσι, τέσσαρσιν οὔσαις, ὡς ἐρρέθη, μιᾶς μὲν τῆς διὰ τῶν ἐκκοπτομένων πλευρῶν, ἑτέρας δὲ τῆς τοῦ νωτιαίου τομῆς, καὶ τρίτης τῶν νεύρων, καὶ τετάρτης τῶν ἰνῶν. ἐὰν μὲν οὖν κατὰ τὸ ἕτερον μέρος ἤτοι τὸ δεξιὸν, ἢ τὸ εὐώνυμον εἰς παράλυσιν ἀχθῶσι μύες, ἥμισυ μέρος ἐκφυσήσεώς τε καὶ φωνῆς ἀπόλλυται. ἐὰν δ' ὁποτέρου τὸ ἥμισυ, τηνικαῦτα τὸ τέταρτον ἀμφοτέρων τῶν ἐνεργειῶν διαφθαρήσεται. κατὰ γὰρ τὸν ἀριθμὸν ἀεὶ τῶν παραλυομένων μυῶν ἡ βλάβη γίνεται τῇ φωνῇ, προσλογιζομένων ἡμῶν δηλονότι τὸ μέγεθος τῶν μυῶν. ἐὰν μὲν γὰρ μόνους παραλύσῃς ἑκατέρωθεν, ἤτοι τοὺς μεγίστους, ἢ τοὺς σμικροτάτους, ἄνισον ἐργάσῃ τὴν βλάβην ἐκφυσήσεώς τε καὶ φωνῆς, κἂν τὸν ἴσον ἀριθμὸν αὐτῶν κακώσῃς. οἱ μὲν γὰρ μείζους μετὰ τὴν βλάβην, οἱ δ' ἐλάττους, διαφέρουσιν. εἴρηται δὲ καὶ ὅτι τελεώτερον ἀπόλλυται φωνὴ, καὶ ἐκφύσησις ἐπὶ ταῖς τοῦ νωτιαίου τομαῖς. εἰ δὲ τὰς ἶνας τέμῃς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ἢ τὰ τῶν πλευρῶν ἐκκόψεις ὀστᾶ, καταλείπονται τινὲς τῶν συστελλόντων τὸν θώρακα μυῶν, οἵτ' ἐπιβεβλημένοι τοῖς πέρασι τῶν πλευρῶν, καὶ πάντες οἱ καθ' ὑπογάστριον, ἥ πρώτη, καὶ τρίτη συζυγία. βραχείας δ' οὔσης τῆς παρὰ τούτων συστολῆς τῷ θώρακι, βραχεῖα καὶ ἡ ἐκφύσησις γίνεται, ταύτῃ δ' ἀνάλογον καὶ ἡ φωνή. διὸ κατὰ τὰς εἰρημένας ἐγχειρήσεις τὸ ζῶον ἐνίοτε καθάπερ οἱ τονθορύζοντες φθέγγονται μικρόν τι πάνυ καὶ ἀσαφές. τῇ μέντοι τῶν νεύρων τομῇ σχεδὸν ἴσον ἕπεται τὸ βλάβος, ἢ μικρόν τι μεῖον ὅσον εἵπετο τῇ τοῦ νωτιαίου διατομῇ παρὰ τῶν μεσοπλευρίων νεύρων, τοὺς εἰρημένους μῦς ἀποβλαστήματα λαμβάνειν. καὶ γὰρ εἰ τὰ μεθ' ὑποχόνδριον μέρη τῆς πρώτης καὶ τρίτης συζυγίας τῶν μυῶν ἑτέρωθεν ἔχει τὰ νεῦρα, τὸ γοῦν πρὸς τὸ θώρακι μέρος αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀπολλύναι τὴν ἐνέργειαν, ὥστε λοιπῷ τῷ κάτω συγκι-

τῷ συγκινούμενον αὐτό, μηδὲ μίαν αἴσθησιν μήτε ἐκφυσήσεως μήτε φωνῆς ἐργάζεσθαι βλάβην. ὅτι δὲ κατὰ τὰ συμβεβηκότα ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπόλλυται ἡ φωνή, πρώτως δ' ἡ ἐκφύσησις, ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται λόγοις. ἀλλ' ἐπεὶ πάλιν ἡ ἐκφύσησις ἐκπνοή τίς ἐστιν ἀθρόα καὶ σφοδρά, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἐγένετο μνημονεῦσαι τῶν τοιούτων ἐγχειρήσεων ἐν τῷ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων λόγῳ. λεχθήσεται δὲ καὶ πάλιν ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν φωνητικῶν ἀνατομῇ. μετὰ λόγον δ' ἂν εἴη διελθεῖν ὅπως ἄν τις ἀκίνητον ἐργάσαιτο τὸν ὅλον θώρακα, μόνοις τοῖς κινοῦσι τοὺς μῦς αὐτοῦ νεύροις βρόχους περιβάλλων, ὅ, περ οὐ μόνον ἰδίᾳ πολλάκις ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ δεικνύντα με ἐθεάσασθε. τοὺς μὲν δὴ μεσοπλευρίους μῦς διὰ τῶν ἐπ' αὐτοὺς ἰόντων ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἀκινήτους ἐργάσῃ, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον. τὸ διάφραγμα δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τούτου τῶν νεύρων ὁμοίως κακώσας. ἐφ' ὧν δὲ μάλιστα πάντα τὰ τοιαῦτα δεικνύντα με ἐθεάσασθε πολλάκις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, διὰ τὸ μήτε πλέον ἔχειν τι πίθηκον ἐν ταῖς τοιαύταις ἀνατομαῖς, ἀπεχθὲς εἶναι τὸ θέαμα. λόγῳ μὲν οὖν ἑρμηνεῦσαι σαφῶς οὐκ ἔστι τὴν χώραν, ἔνθα χρὴ δηλῶσαι σαφῶς. εἴτε γὰρ τῶν ἤδη τεθεαμένων τὴν ἀνάμνησιν, εἴτε τῶν μηδέπω μηδὲν ἑωρακότων τοιαύτην ἐπαγωγήν, πρὸς τοὔργον ἡ διήγησις ἔσται χρήσιμος. ὅταν οὖν ὕπτιον ἐσχηματισμένον ᾖ τὸ ζῷον, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον ἐπὶ τῆς σανίδος ὑπὸ δεσμῶν κατεχόμενον, οὐ τὰ τέτταρα κῶλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν ὅλην ἅμα τῷ τραχήλῳ, κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ χωρίον εὑρήσεις ὑποκείμενα τὰ νεῦρα, καθὸ τῶν προσθίων ἐστὶ κώλων ἡ ἀρχή. καί σοι τὴν πρώτην ἄμεινον ἅπαν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ τὸ δέρμα περιελεῖν, ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι δύο φλέβας μεγάλας. ὧν ἡ μὲν ἑτέρα πρὸς τὸν τράχηλον ἀναφέρεται λοξή πως μᾶλλον, ἡ δ' ἑτέρα πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ προσθίου κώλου, μᾶλλον πως ἐγκαρσία. τοὺς γὰρ μεταξὺ τούτων ὑμένας ἀποδείρας τοῖς δακτύλοις, ὄψει τὰ νεῦρα μετὰ τῶν πλαγίων μερῶν τοῦ τραχήλου φερόμενα κάτω λοξὰ πρὸς τὸν θώρακα τοῖς ὑποκειμένοις τῷ τραχήλῳ μυσὶν ἐνιζηκότα, καὶ μέλλοντά γε ψαύσειν αὐτὰ τῆς πρώτης πλευρᾶς εἰς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἰόντα θεάσῃ. εἰ δ' ἅπαξ ἴδοις τὸ χωρίον ἀκριβῶς, ἐπιχειρήσεις περιδεῖραι τὸ δέρμα κατὰ τῆς τῶν νεύρων χώρας ἁπλῆν διαίρεσιν ποιεῖσθαι, καί σοι τούτῳ μελετῶντι μιᾷ ποτε τομῇ γυμνοῦν ὑπάρξει τὰ τοῦ διαφράγματος νεῦρα, τρία μὲν ἑκατέρωθεν τὰ ἐφ' ὑῶν ὄντα τοὐπίπαν. ἐπὶ δὲ τῶν πιθήκων, ὡς τὸ πολὺ δύο, σπανίως δὲ κἀπὶ τούτων ὁρᾶται τὸ τρίτον, ὡς ἐπὶ τῶν ὑῶν τὸ τέταρτον. ἀρχὴ δ' ἐστὶν αὐτῶν ἁπάντων ὁ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαῖος, ἐκ μὲν τῆς μεταξὺ τετάρτου καὶ πέμπτου σπονδύλου χώρας ἐκφυομένης τῆς πρώτης συζυγίας. ἐκ δὲ τῆς μεταξὺ πέμπτου τε καὶ ἕκτου, τῆς δευτέρας, ἐκ δὲ τῆς μετὰ τὸν ἕκτον τῆς τρίτης, ἥτις καὶ μικρὰ παντάπασιν ἐστί, καθάπερ γε, κἂν ἡ τετάρτη ποτὲ προσέχοιτο τῆς μετὰ τὸν ἕβδομον σπόνδυλον συζυγίας, ἀποβλάστημα πάνυ σμικρόν ἐστιν, ἁπασῶν δὲ τμηθεισῶν αὐτῶν, ἀκίνητον γίνεται τὸ διάφραγμα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάστου τῶν ἐκ τραχήλου καθηκόντων ἐπὶ τὸν θώρακα μυῶν, ἓξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων, εἰ κακώσαις τὰ νεῦρα, διαφθείρεις τὴν ἐνέργειαν. ἡ κάκωσις δ', ὡς εἴρηται, διττή τίς ἐστιν. ἢ τεμνόντων, ἢ διαλαμβανόντων αὐτάς. ἐπεὶ δ' οὗ οἱ μύες, ὅτε πολὺ μᾶλλον τὰ νεῦρα φαίνεται τοῦ δέρματος ἀφαιρεθέντος μόνου, τοὺς μῦς πρῶτον ἀνατέμνειν σε χρὴ τοὺς ἐπὶ τὴν κάτω μόνον ἀναφερομένους διάρθρωσιν ἀπὸ τοῦ στήθους. ἀπείρῳ μὲν οὖν χαλεπὸν φαίνεται τὸ πρᾶγμα, καί τις ἴσως ὑπονοήσειε μηδ' ἐξαρκέσαι τὸ ζῷον εἰς ἁπάσας τὰς ἀνατομάς, ἃς ἀναγκαῖον ἐστὶ ποιήσασθαι, δίχα τῆς τῶν νεύρων κακώσεως ὅλον ἀκίνητον ἐργασαμένης τὸν θώρακα, θεασαμένῳ δέ τινι πολλάκις ἐμὲ τοῦτο πράττοντα, διὰ τῆς ἐνεργείας ὑπάρχει πεπεῖσθαι τὸ δυνατὸν τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς. κατὰ γὰρ τὴν φαντασίαν μᾶλλον, οὐ κατὰ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐκπλήττουσα τοὺς ἀπείρους φαίνεται δύσκολος. μὴ τοίνυν καταπλαγῇ τις, ἀλλ' ἐπιτολμάτω τῇ πείρᾳ, πρῶτον μὲν ἀποδείρων ἀπὸ τῶν στηθῶν ὅλον τὸ δέρμα, γίνεται γὰρ ἀναιμωτὶ τοῦτο, δεύτερον δὲ τοὺς ἐπὶ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον ἰόντας μῦς ἀφαιρῶν. καὶ γὰρ τοῦτο χωρὶς αἱμορραγίας γίνεται. τρίτον ἐπὶ τούτοις, ὅλας τὰς ὠμοπλάτας ἀπὸ τῶν ὑποπεφυκότων αὐταῖς κατὰ τὰ σιμὰ μυῶν, ἀποχωρίζων ἅμα τοῖς ἀναφερομένοις κάτωθεν ἐπὶ τῷ κατ' ὦμον ἄρθρον μυΐ, τῷ τε τὴν μασχάλην ἐργαζομένῳ τῷ μεγάλῳ, καὶ τῷ πρὸς ὦμον εὑρεθέντι τῷ μικρῷ. τούτων γὰρ γιγνομένων αἱ δύο συζυγίαι τῶν ὑψηλῶν τοῦ θώρακος φανοῦνται μυῶν, ὥστε σε καὶ τὰ νεῦρα τῆς μὲν ἑτέρας τῆς μείζονος ἐναργῶς ὁρᾶν ἐποχούμενα τοῖς μυσί. τῆς δ' ἑτέρας τῆς ἐλάττονος, ἥτις καὶ τὴν θέσιν ἔχει προσθίαν, δυσφορωτέρα μέν ἐστι τὰ νεῦρα. προγυμνασαμένῳ δ' ἐπὶ τεθνεῶτος, οὐδὲ ταῦτα χαλεπῶς εὑρίσκεται, καὶ χωρὶς δὲ τοῦ τὰς ὠμοπλάτας ἅμα τοῖς εἰρημένοις μυσὶν ἀποδεῖραι, δυνατόν ἐστι τῶν κινούντων τὸν θώρακα μυῶν ἐξευρεῖν τῶν νεύρων τὰς ἀρχάς, εἰς τὰς κεφαλὰς ἐμβαλλόντων ἑκατέρας τῆς συζυγίας. εἰρήσεται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν νεύρων ἀνατομῇ σαφῶς οὕτως, ὡς δύνασθαί τινα φιλόπονον, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ γυμνασάμενον ἐργάσασθαί ποτε τὴν εἰρημένην ἄρτι τελέως ἀνατομήν. ἐπεὶ δὲ καὶ τρίτον τι ζεῦγος ἐστὶ τῶν κινούντων τὸν θώρακα μυῶν ἰσχνὸν καὶ μικρόν, ἐκ συνδέσμου λεπτοῦ καὶ ὑμενώδους ἀρχόμενον, ὀπίσω τῶν ὠμοπλατῶν, ὅ, περ οὐδ' αὐτὸ τοῦ δέρματος ἀφαιρεθέντος εὐθέως φαίνεται, πρὶν ἀνατμηθῆναι τοὺς ἰδίους τῆς ὠμοπλάτης μῦς. ἴστε δὲ καὶ περὶ τοῦδε τῶν μυῶν, ὡς ἐπειδὰν τέμῃς καθ' ἑκατέραν ὠμοπλάτην τοὺς ἰδίους αὐτῆς μῦς, γυμνώσῃς τε τὸ ζεῦγος τῶν ὑμενωδῶν μυῶν, οὐδ' οὕτως ἑτοιμόν σοι, καθάπερ ἐστὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐκ τῆς τῶν νεύρων κακώσεως, ἀκινήτους αὐτοὺς ἐργάσασθαι κατακεκρυμμένων τε ἅμα καὶ λεπτοτάτων ὄντων κινούντων αὐτοὺς νεύρων. ἀλλὰ καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὑμενώδεις συνδέσμους οὔσας, ἑτοιμόν σοι τέμνοντι παραλῦσαι τοὺς μῦς. ἴσθι γὰρ δὴ καὶ τοῦτο καθόλου περὶ πάντων μυῶν, ὡς τμηθείσης αὐτῶν τῆς κεφαλῆς, οὐκέτ' ἐνεργοῦσιν. ἐὰν μὲν οὖν ἁπλῆν ἔχῃ καὶ μίαν τὴν κεφαλὴν ὁ μῦς, ῥᾷστον ἐκείνην τέμνοντας στερῆσαι τῆς κινήσεως αὐτόν. ἐὰν δὲ πλείους, ἁπάσας αὐτὰς χρὴ τέμνειν. ἐπ' ἐνίων δὲ μυῶν, οὐδὲ ἐφορώτατόν ἐστι τὸ πλῆθος τῶν κεφαλῶν. ὅταν ἐκ πλειόνων ἐκφύσεων ὀστῶν ἄρχηται, καθάπερ ἐπ' αὐτῶν τούτων ἔχει τῶν προειρημένων δυοῖν συζυγιῶν τοῦ θώρακος, καὶ μᾶλλόν γε τῆς προσθίας. ἀσφαλέστερον οὖν κατ' ἐκεῖνο τέμνειν αὐτοὺς τὸ χωρίον, καθὸ πρῶτον ἠθροίσθησαν εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις αἱ κεφαλαί. τοῦτο γάρ τοι καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων μυῶν εἴωθα ποιεῖν, ὅταν μὴ διὰ τῆς τῶν νεύρων κακώσεως, ἀλλὰ τῇ τομῇ τῶν μυῶν αὐτῶν τὴν παράλυσιν ἐργάσασθαι

βουληθῶ. βαθείας μὲν οὖν ἐπὶ τούτων δεῖ τῆς τομῆς βάθος ἀξιόλογον λαμβανόντων, ὅταν ἀθροισθῶσιν αὐτῶν αἱ κεφαλαί. προχειροτάτη δὲ ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ἡ διαίρεσις ἐστὶν, ὡς καὶ διὰ τῶν ὀνύχων γίγνεσθαι. περὶ μὲν δὴ τῶν τοῦ θώρακος ἰδίων μυῶν, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ τῆς τοῦ νωτιαίου τομῆς, εἰρήσεται μὲν δή που καὶ αὖθις, ὁπόταν ἐπ' αὐτὸν ἀφικώμεθα. καὶ νῦν δὲ ἀρκέσει λεχθῆναι τοσοῦτον, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, ἐὰν ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ τρίτου καὶ τετάρτου σπονδύλου διατέμῃς ὅλον αὐτὸν, ἄπνουν παραχρῆμα γίγνεται τὸ ζῶον, ἀκινήτου παντὸς οὐ τοῦ θώρακος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατωτέρω τῆς τομῆς γιγνομένου σώματος ὅλου. δῆλον δ' ὅτι κἂν μετὰ τὸν δεύτερον, ἢ τὸν πρῶτον, ἢ κατ' αὐτὴν τοῦ νωτιαίου τὴν ἀρχὴν ἡ τομὴ γένηται, διαφθείρεται παραχρῆμα τὸ ζῶον, μετὰ μέντοι τὸν ἕκτον σπόνδυλον εἰ τέμοις τὸν νωτιαῖον ὅλον ἐγκάρσιον, ἀεὶ γὰρ χρὴ τούτῳ προσυπακούειν, ἀκίνητοι μὲν ὅλοι που οἱ μύες γίγνονται τοῦ θώρακος εὐθέως, ἀναπνεῖ δὲ τῷ διαφράγματι μόνῳ τὸ ζῶον. αἱ κατωτέρω δὲ τούτου τοῦ σπονδύλου τομαὶ τοῦ νωτιαίου πλείοσι μορίοις αὐτοῦ τὸν θώρακα κινεῖσθαι συγχωροῦσιν. ἥ γε μεγίστη τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ μυῶν συζυγία διττὴν ἀρχὴν ἑκατέρων τῶν νεύρων ἔχουσα, τὴν ἔκφυσιν τῆς ἑτέρας συζυγίας τῆς μείζονος, ὡς τὸ πολὺ μετὰ τὸν ἕκτον σπόνδυλον λαμβάνει. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο αἱ μετὰ τὸν ἕβδομον σπόνδυλον τομαὶ τοῦ νωτιαίου τὰς συζυγίας ἀμφοτέρας ἔχουσι τῶν μυῶν ἐνεργούσας. ἔτι δὲ μᾶλλον αἱ μετὰ τὸν ὄγδοον, ἢ τὸν ἔνατον γιγνόμεναι, προσεπιλαμβάνουσί τε γὰρ καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ἄλλας τῶν νεύρων, καὶ τὴν ὀπίσω τῶν ὑμενωδῶν μυῶν ἐνέργειαν ἐπικτῶνται. καὶ φαίνεται τὸ ζῶον εἰσπνέον ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τοῦ θώρακος, τοῖς τ' ἄνωθεν καὶ κάτω, πλὴν εἰ μικροῦ δέοιτο τῆς ἀναπνοῆς. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τηνικαῦτα καὶ τὸ διάφραγμα μόνον. ὅσον δ' ἂν μᾶλλον ἐπὶ τοὺς ταπεινοτέρους σπονδύλους προχωρήσεις, τοσούτῳ πλείους μῦς τοῦ θώρακος ἕξεις ἐνεργοῦντας. οὐ μὴν ἥ γε ἕκτη συζυγία τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων φαίνεται τῷ τῆς ἀναπνοῆς ἔργῳ συντελοῦσα, διότι μὴ δ' ἀποφύεταί τι μόριον αὐτῆς εἰς μηδένα τοῦ θώρακος μῦν. διὰ τοῦτ' οὖν ὅταν αἱ μὲν ἄλλαι τῶν νεύρων ἀρχαὶ πᾶσαι τμηθῶσιν, αὕτη δὲ διασώζηται μόνη, τὸ ζῶον ἄπνουν γίγνεται παραχρῆμα μηδὲν ἐξ αὐτῆς ὠφελούμενον, οὐ μὴν ἥ γ' εἰς τὰς φρένας ἰοῦσα συζυγία τῶν νεύρων πέπονθε ταῦτα. ἁπάντων γὰρ τῶν ἄλλων νεύρων κακωθέντων, ἀναπνεῖ τῷ διαφράγματι μόνῳ τὸ ζῶον ἐναργῶς, φαινομένης τῆς κατὰ ταῦτα τὰ μέρη τοῦ θώρακος κινήσεως. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ δεῖσθαι τὸ πνεῦμα τοῖς εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ θώρακός τε καὶ πνεύμονος χώραν ἐζήτηται τοῖς ἀνατομικοῖς, καὶ τὰς εἰς τοῦτο χρησίμους ἀνατομὰς ἤδη καιρὸς εἰπεῖν. ἡ μὲν δὴ τῆς ἐκκοπτομένης πλευρᾶς ἐξαίρεσις ἀρχαία τίς ἐστιν, ἀμυδρὰν ἔχουσα τὴν διάγνωσιν. ὡς ἐνίους μὲν ὁρᾶν λέγειν ἐζευγμένον τῷ θώρακι τὸν πνεύμονα, τινὲς δ' ἀφεστῶτα, καὶ γίγνεται τοῦτο διὰ τὸ πάχος τῶν ὑπὸ ταῖς ἐκκοπτομέναις πλευραῖς ὑμένων. ἀλλ' ἡμεῖς γε ταύτην τὴν θέαν ἐναργεστέραν ἐποιησάμεθα, οὐκ ἐπὶ τῇ τῆς πλευρᾶς ἐξαιρέσει μόνον παυόμενοι, συνεξαίροντες δ' αὐτῇ τὸν ἕτερον τῶν ὑμένων, ὃς πρὶν ἐκείνην ἐκκοπῆναι περιόστιος ἦν. ἀρθέντος γὰρ τοῦδε, μόνος ἁπλοῦς ὁ ὑπεζωκὼς καταλείπεται, σαφῆ τὴν δι' αὐτοῦ θέαν ἐργαζόμενος, ὡς ὁμολογεῖν ἅπαντας ἐναργῶς ὁρᾶν ἐζευγμένον τῷ θώρακι τὸν πνεύμονα. σαφεστέρα δὲ ἔτι τοῦδε γίγνεται θέα κατὰ τὸ διάφραγμα γυμνωθὲν, ἀποδερομένης τῆς κορυφῆς τοῦ περιτοναίου. χρὴ δὲ ποιεῖσθαι τὴν ἐγχείρησιν οὕτως. ὑπτίου τοῦ ζώου κειμένου, τμητέον ἐστὶ παρὰ τὰ πέρατα τῶν νόθων πλευρῶν ἅπαντας τοὺς καθ' ὑπογάστριον μῦς, ἄτμητον φυλάττοντας τὸ περιτόναιον. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς πρόσθεν, ὅτι τῆς τετάρτης τῆς ἐνταῦθα μυῶν συζυγίας αἱ ἀπονευρώσεις ἥνωνται τῷ περιτοναίῳ. παυσαμένης οὖν σοι τῆς τομῆς ἐπ' ἐκείναις ἀτμήταις, ἑξῆς ὑποδερέσθω τὸ περιτόναιον ἀπὸ τῶν φρενῶν, μηκέτ' ἐνταῦθα συνεπεκτεταμένων αὐτῷ τῶν ἀπονευρώσεων. εὐκόλως δὲ γίνεται τοῦτο διὰ τῶν χειρῶν ἀνυόμενον, ἄνευ σμίλης, καὶ πολύ γε μᾶλλον ζῶντος τοῦ ζώου τὸ ἔργον, ἢ τεθνεῶτος ἀνύεται. ψυχόμενα γὰρ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τὰ κατὰ διάρσιν ἀλλήλων χωρίζεσθαι δυνάμενα σώματα, δυσχωριστότερα γίγνεται τηνικαῦτα, ὅταν ἀποδείρῃς τὸ περιτόναιον ἀπὸ τῶν νευρωδῶν τῶν φρενῶν. τὴν μὲν γαστέρα καταπάσῃς, ὅσα δ' ἑκατέρωθεν αὐτῆς ἐστὶν, ἀπάξεις εἰς τὰ πλάγια πρὸς τὰ σαρκώδη τοῦ διαφράγματος. εἰ δὲ ἐπὶ τούτοις τὰ μὲν κατὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον ἀνατείνας ἄνω, τὰ δὲ πρὸς τὰς ἐσχάτας πλευρὰς εἰς τὸ πλάτος τείνας, εἰ δὲ καὶ δεήσειε κατὰ τὰς λαγόνας ἑκατέρας ἐγκαρσίας ποιησάμενος τομὰς τῶν καθ' ὑπογάστριον μυῶν, εὐκατάσκεπτον ἐργάσῃ τὸ νευρῶδες τοῦ διαφράγματος, ὡς ἐναργῶς ἅπαντας ὁμολογεῖν προστετυπῶσθαι τὸν πνεύμονα κατὰ τοῦτο τῷ θώρακι μηδέποτ' ἀφιστάμενον, ἀλλ' ἀεὶ προσκείμενον ἐν ἀμφοτέροις τῆς ἀναπνοῆς τοῖς μέρεσιν, εἴτ' εἰσπνέοι τὸ ζῶον εἴτ' ἐκπνέοι. ταῦτα μὲν οὖν τὰ φαινόμενα τὴν Ἐρασιστράτου κρατύνει δόξαν, οἰομένου μηδὲν ἐκρεῖν τοῦ πνεύμονος πνεῦμα. μάχεται δὲ τῷ μέλλοντι εἰρήσεσθαι. γεγυμνωμένου γὰρ οὕτω τοῦ διαφράγματος, ἐὰν ἀποκτείνῃς τὸ ζῶον εὐθέως, ὁ πνεύμων ἀφιστάμενος φαίνεται τῶν φρενῶν. ὄντων δὲ πολλῶν τρόπων θανάτου τοῖς ζώοις, ὅπως ἂν ἀποκτείνῃς αὐτὸ, τὸν πνεύμονα θεάσῃ πλεῖστον ἀποκεχωρηκότα τῶν φρενῶν. ἡμεῖς οὖν ἐνίοτε μὲν ἐν ὕδατι πνίξαντες, ἐνίοτε δὲ δι' ἀγχόνης, ἢ τομῆς κατὰ τοὺς πρώτους σπονδύλους τοῦ νωτιαίου γενομένης, ἔστι δ' ὅτε ἀρτηρίας μεγάλας ἢ φλέβας διατεμόντες, ἐθεασάμεθα τὸν πνεύμονα κατὰ βραχὺ τοῦ διαφράγματος ἀφιστάμενον ἀποθνῄσκοντος τοῦ ζώου. ταυτὸν δὲ τοῦτο φαίνεται καὶ κατὰ τὴν ἐκκοπτομένην πλευρὰν, καὶ μᾶλλόν γε ἐναργῶς τῷ προτεθεαμένῳ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου πλησιάζοντα τῷ θώρακι τὸν πνεύμονα. μετὰ δὲ τὸν θάνατον ἐπὶ πλεῖστον ἀφεστηκότα, φαίνεται σαφῶς ἐνδεικνύμενος εἰς τὴν μεταξὺ χώραν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ θώρακος ἐκκενοῦσθαι τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῷ πνεῦμα καὶ μὴν καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, κατὰ τὰ πέρατα τῶν λοβῶν ὁρᾶταί τις χώρα κενὴ μεταξὺ τῶν ὀργάνων ἀμφοτέρων, καὶ μάλιστα ὅταν ἀναπνέῃ μεῖζον. ὡς ἔν γε ταῖς μικραῖς ἀναπνοαῖς, ἐπ' ἐνίων μὲν οὐδὲν ὅλως αἰσθητὸν, ἐπ' ἐνίων δὲ βραχὺ παντελῶς φαίνεται, προσκεκομμένου δηλονότι τοῦ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦ. μεῖζον δ' εἰ βούλοιο φαίνεσθαι τὸ κενὸν, ἀνάγκαζε τρέχειν τὸ ζῶον πρὸ τῆς ἀνατομῆς, ὥστε ἀσθμαῖνον ἔτι τὴν πλευρὰν ἐκκόπτεσθαι. συναύξεται γὰρ ἀεὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀναπνοῆς τὸ μέγεθος τῆς κενῆς χώρας. ἔτι δ' ἂν μεῖζον φανείη μετὰ τὸ δραμεῖν συντόμως τὸ ζῶον, εἰ παραλύσεις αὐτοῦ τὸ διάφραγμα τῇ τῶν ἰδίων νεύρων τομῇ. τηνικαῦτα γὰρ ἀναγκάζεται τοῖς μεσοπλευρίοις μυσὶν ἀναπνεῖν, ἐναργῶς τε φαίνεται κατὰ μείζονος διαστήματος ὁ θώραξ κινούμενος. ἔστι δὲ

καὶ ἄλλη

καὶ ἄλλη τις ἐγχείρησις ἐπιδείκνυσθαι δοκοῦσα διηθεῖσθαί τι πνεύματος ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τὸν θώρακα. χρὴ δὲ προπαρασκευάσασθαι κύστιν ἔχουσαν στόμιον σύμμετρον, εἶτα τοῦ κατὰ τὰς πλευρὰς δέρματος ἐκτμηθέντος κυκλοτερῶς, ὡς εἶναι τοῦ χείλους τῆς τομῆς τὸν κύκλον ἴσον τῷ στομίῳ τῆς κύστεως, πρῶτον μὲν ἐκκόψαι πλευρᾶς ὀστοῦν, ὡς εἴρηται. μετὰ δὲ ταῦτα συῤῥάπτειν τὴν κύστιν τῷ χείλει τοῦ ἕλκους, ὑποβάλλοντα κυκλοτερῶς αὐτὸ τὸ τῆς κύστεως στόμιον, ἵν᾽ ἔξωθεν ᾖ τὸ δέρμα, κἄπειτα ἐμπλάσαι τὰς κατ᾽ αὐτὰς γεγενημένας ὑπὸ τῆς βελόνης ὀπάς, ὧν διεξεβλήθη τὸ λίνον, ἐμπλαστικῷ τινὶ φαρμάκῳ, ὁποῖον τὸ πάρυγρον καλούμενον ἐστὶν, ἤ τις τῶν ὑγρῶν κηρωτῶν. μάλιστα μὲν οὖν οὐδὲ γίγνεταί τι μεταξὺ τοῦ τε λίνου καὶ τοῦ δέρματος αἰσθητὸν διάστημα. τὸ γ᾽ οὖν ἐκφεῦγον τὴν αἴσθησιν, ἀσφαλέστερον ἐμπλάττειν τῇ κηρωτῇ, πρὸς τὸ μήτ᾽ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἔσω διαδύεσθαι τι πνεῦμα, μήτ᾽ ἐκ τῶν ἔνδον ἔξω. κἄπειτα τρήσαντα κατὰ τὸν πυθμένα τὴν κύστιν ἐμβάλλειν ἔσω διὰ τοῦ τρήματος σμίλην ἔχουσαν λαβίδα στρογγύλην, ὡς περιβληθέντος ἔξωθεν τοῦ λίνου τῇ κύστει σφίγγεσθαι περὶ τῇ λαβῇ τῆς σμίλης τὸν χιτῶνα τῆς κύστεως, ἕνεκα τοῦ μηδὲν αὐτῆς μεταξὺ, μήτ᾽ ἐκ τοῦ περιέχοντος εἰς τὴν κύστιν περιηθεῖσθαι, μήτ᾽ ἐξ ἐκείνης ἔξω φέρεσθαι, διότι ὡς ἔφαμεν τῇ κηρωτῇ χρῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα τῇ σμίλῃ τέμνειν τὸν ὑπεζωκότα, καὶ θεωρεῖν ὅπως ἐκκρίνεταί τι πνεῦμα διὰ τῆς τομῆς ἐκ τοῦ θώρακος εἰς τὴν κύστιν ἐν τῷ χρόνῳ τῆς ἐκπνοῆς. τοῦτο δ᾽ αὐτὸ πάλιν ὄψει κατὰ τὸν τῆς εἰσπνοῆς χρόνον, ἡνίκα ὁ θώραξ διαστέλλεται, διὰ τῆς τομῆς ἔσω τοῦ θώρακος ἑλκόμενον, εἶτ᾽ αὖθις ἐκτείνοντος, εἰς τὴν κύστιν ἀφικνούμενον, εἶτ᾽ ἐξ ἐκείνης αὖθις εἰς τὸν θώρακα, καὶ πλεῖον γιγνόμενον ὄψει καθ᾽ ἑκάστην πνοὴν τὸ πνεῦμα, καὶ τελέως ὑπ᾽ αὐτοῦ πληρουμένην τὴν κύστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο τὸ φαινόμενον ἔνεστι διχῶς ἀντειπεῖν, ἤτοι περιηθεῖσθαι λέγοντα παρὰ τὸ λίνον ἀέρος, ἔξωθεν μὲν ἔσω πνεύμονος ἐν ταῖς εἰσπνοίαις, ἐλάττονος δὲ ἔσωθεν ἔξω κατὰ τὰς ἐκπνοάς, ἢ καὶ τὸν περικείμενον ὑμένα τῷ πνεύμονι συνδιαιρεῖσθαι τῷ ὑπεζωκότι. τοῦτο μὲν οὖν οὕτως ἐνίοτε συμβαίνει. χαλεπὸν γὰρ ἐζευγμένου τοῦ πνεύμονος ἀεὶ τῷ θώρακι, τὸ μὲν ἕτερον ὄργανον διαιρῆσαι, τὸ δ᾽ ἕτερον αὐτῶν ἄτρωτον φυλάξαι, καὶ φωρᾶς εἰς αὐτὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζώου γυμνώσας τὸν πνεύμονα. περὶ δὲ τοῦ περιηθεῖσθαί τι μεταξὺ τοῦ λίνου τε καὶ τοῦ δέρματος εἰς τὴν κύστιν ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, πιθανὴν μὲν ἔχει τὴν ἀμφισβήτησιν. ἐλέγχου δὲ δεῖται μακροτέρου, περιττὸν δὲ χρῆσθαι τοιούτοις ἐξ ἑτέρων ἐναργῶς φαινομένων ἀποδεικνυμένου τοῦ πράγματος. οὐκ οὖν χρηστέον ὅλως εἰς ἀπόδειξιν τοῦ προκειμένου σκέμματος ἐγχειρήσει τρόπῳ τοιούτῳ, τοῦ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένου σαφῶς ἐνδεικνυμένου διηθεῖσθαι τοῦ πνεύμονος πνεῦμα. πάντως γὰρ τῶν ὁπωσοῦν τεθνεώτων ζώων, ἐάν θ᾽ ὡς εἴρηται πλευρὰν ἐκκόψῃς, ἐάν τε τὸ διάφραγμα γυμνώσῃς, ἀφεστὼς ὁ πνεύμων ὁρᾶται τοῦ θώρακος, οὐ δυναμένου τούτου γενέσθαι χωρὶς τοῦ διηθεῖσθαί τι πνεύματος ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τὴν τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ θ΄.

Ὅσα δ᾽ αὖτις κάλλιστα θεάσαιο τὰ διὰ τῆς ἀνατομῆς ἐν ἐγκεφάλῳ τε καὶ νωτιαίῳ φαινόμενα, τεθνεῶτος τε καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, διὰ τοῦδε τοῦ λόγου δηλωθήσεται. τῆς ἀνατομῆς, ἡ μὲν ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου γιγνομένη, τήν τε θέσιν ἑκάστου τῶν μορίων διδάσκει, τόν τ᾽ ἀριθμὸν καὶ τῆς οὐσίας τὴν ἰδιότητα, μέγεθός τε καὶ σχῆμα, καὶ σύνθεσιν. ἡ δὲ ἐπὶ τῶν ζώντων, ἐνίοτε μὲν ἄντικρυς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν, ἐνίοτε δ᾽ εἰς τὴν ταύτης εὕρεσιν λήμματα. πρόδηλον οὖν ὡς ἡγεῖσθαι χρὴ τὴν ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου γιγνομένην ἀνατομὴν τῆς ἐπὶ ζῶντος. οὔσης δ᾽ αὐτῆς διττῆς, ἐπειδὴ καὶ προσκειμένου τῷ παντὶ σώματι μορίου, καὶ ἀφῃρημένου, δύναται γίγνεσθαι, προτέραν ἐγχείρησιν ἀνατομῆς ἐγκεφάλου διηγήσομαι, τὴν ἐξῃρημένων τῶν ὀστῶν τοῦ κρανίου γιγνομένην, σωζομένης ἐν κύκλῳ τῆς μήνιγγος. ἣν εἴτε παχεῖαν, ὥσπερ ἐγὼ νῦν εἶπον, εἴτε σκληρὰν, εἴτε δερματώδη καλεῖν ἐθέλῃς, οὐ διοίσει. καθάπερ γε καὶ τὴν ἑτέραν τὴν ὑπ᾽ αὐτῇ λεπτὴν καὶ μαλακὴν ὑμενώδη τε προσαγορεύων, οὔτ᾽ ὠφελήσεις τι τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν, οὔτε βλάψεις. ἐν γὰρ τῇ γνώσει τῆς φύσεως τῶν μορίων ἡ ὠφέλεια τοῖς ἀνατέμνουσιν, οὐκ ἐν ταῖς προσηγορίαις. ἕτοιμοι δὲ τοὐπίπαν ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν ἐγκέφαλοι βόειοι πιπράσκονται τῶν πλείστων τοῦ κρανίου μερῶν γυμνοί. κἂν εἰ προσκεῖσθαι σοι ποτὲ δόξειεν ἐν τοῖς πλαγίοις μέρεσι πλείω τοῦ δέοντος ὀστᾶ, κελεύσῃς τῷ πιπράσκοντι μαγείρῳ περιελεῖν αὐτά. μὴ παρόντος δ᾽ ἐκείνου, πράξῃς οὕτως αὐτὸς, ἐκκόπτων τοῖς ἰσχυροῖς χρώμενος, ἢ τοῖς τῶν τεκτόνων σκεπάρνοις, ἅπερ ὁρᾶτε κἀμοὶ προπαρεσκευασμένα. πρὸ πάντων δ᾽ ἐκ σιδήρου σκληροῦ κατασκευάσθω τὰ τοιαῦτα. τὰ γὰρ ἐξ ἀσθενοῦς ὑπὸ πολλαῖς πληγαῖς ἀνύσει τι σμικρόν. ἡμεῖς δὲ πλήττεσθαι σφοδρῶς πολλάκις οὐ βουλόμεθα τὸ κρανίον. ἁπαλὸν γὰρ ὄντα τὸν ἐγκέφαλον αἱ τοιαῦται πληγαὶ σείουσι σφοδρῶς, διαλύουσί τε, καὶ διασπῶσι. χρὴ δὲ οὐδὲν τούτων αὐτῶν πεπονθότα παρασκευάσασθαι πρὸς τὴν θέαν, ἕνεκα τοῦ πάσας μὲν τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ἀκριβῶς ὀφθῆναι, πάσας δ᾽ ἀρτηρίας καὶ φλέβας τὰς κατ᾽ αὐτόν, ἔτι τε τὸ διάφραγμα τῶν προσθίων κοιλιῶν, καὶ τὰ περὶ τὴν καλουμένην πύελόν τε, καὶ χώνην, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα. παρασκευασθέντος οὖν ἐπιτηδείως τοῦ μορίου, θεάσῃ τὴν σκληρὰν μήνιγγα κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ μέσον ἑαυτῆς πολὺ παχυτέραν φαινομένην, ἐγκαταβαίνουσάν τε μέχρι τινὸς οὕτω, καθὸ μάλιστα μέρος ἐστὶν ἐν τῷ κρανίῳ τῶν ῥαφῶν ἡ μέση. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τῇ λαβδοειδεῖ ῥαφῇ τὴν παχεῖαν μήνιγγα θεάσῃ, διπλουμένην τε ἅμα καὶ μέχρι τινὸς ἐγκαταβαίνουσαν τῷ ἐγκεφάλῳ. φανοῦνται δέ σοι καὶ φλέβες ἀνιοῦσαι δι᾽ αὐτοῦ, ἑκατέρωθεν μία, κατὰ τὰς πλευρὰς τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς. ἔνθα δ᾽ ἀλλήλαις εἰς ταὐτὸν ἥκουσιν αὗται, σχεδὸν μέντοι τοῦτο τὸ χωρίον ὑψηλότατον φαίνεται τῶν πέριξ. οὐκ ἴσον δ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ τότε πρόσω καὶ τοὐπίσω τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐστὶ μορίων, ἀλλὰ τὸ πρόσω παμπόλλῳ μεγέθει. ἐπὶ δὲ τὸ μετεωρότατον τοῦτο καὶ ἡ ἑτέρα διπλόη παραγίνεται τῆς παχείας μήνιγγος, ὥστε φαίνεσθαι τετραπλασίαν τῷ πάχει τῶν ἄλλων ἁπάντων μερῶν ἑαυτῆς, ὅσα γε περιλαμβάνει τὸν ἐγκέφαλον ἐν κύκλῳ. καὶ μέντοι καὶ φλὲψ ἄλλη τρίτη παρὰ τὰς εἰρημένας δύο κατὰ τὸ μῆκος ἐκ-

τέταται πρόσω φερομένη, τί γὰρ ἂν ἄλλό τις ἢ φλέβα καλέσειε τὸ τοιοῦτον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ φαίνεται περιεχόμενον αἷμα. ζῶντος μὲν οὖν τοῦ ζώου γυμνωθέντος οὕτως τοῦ ἐγκεφάλου, καθάπερ ἐπὶ τῶν κάταγμα ἐχόντων εἰώθαμεν κατατιτρᾶν τὸ κρανίον, αἷμα θεάσῃ περιεχόμενον ἐν ταῖς εἰρημέναις κοιλότησι, τεθνεῶτος δὲ, θρόμβον. αὐτὰς δὲ τὰς κοιλότητας, οὐ τὸν τῆς φλεβὸς ἐχούσας χιτῶνα συναναβαίνοντα διὰ τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς. ἀλλ' ὅταν πρῶτον αἱ φλέβες ἅψωνται τοῦ κρανίου, διπλουμένην τε κατὰ ταύτην τὴν παχεῖαν μήνιγγα μετὰ τοῦ συνεγγοῦσθαι τὴν ἔνδον χώραν εἰς ἰδίου ἀγγείου δεχομένην τὸ αἷμα, καὶ φυλάττουσαν οἷον περ ἔλαβεν. ὅπως οὖν τοῦτ' ἀκριβῶς ἴδῃς, ἔστω σοί τι παρεσκευασμένον σῶμα λεπτὸν καὶ πρόμηκες, οἷα τὰ διπύρηνα καλούμενα. τὴν δ' ὕλην ἐχέτω ξύλον πύξινον, ἢ τι τῶν οὕτω πυκνῶν. καὶ τοῦτο καθιεὶς τὰς τῆς μήνιγγος κοιλότητας, ὠθεῖν τε πρόσω πειρῶ, καθάπερ ἂν ὑπείκῃ, καὶ τέμνειν ἐπ' αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς μήνιγγος, ἄχρι περ ἂν ἐντύχῃς τῷ ξύλῳ. εἰ δὲ παρείη τοῦτο διπύρηνον, ἢ σμίλην ἢ σπαθομήλην κατὰ τὸ ἕτερον πέρας, ἐν ᾧ τὸν πυρῆνα κυκλούμενον ἔχουσι, καθιεὶς εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήνιγγος, ὠθεῖν τε πρόσω καὶ τέμνειν αὐτὴν κατὰ τὸ πλάγιον, ἑκατέρωθεν ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἐκκλίνων τὸ καθιέμενον ὄργανον, ὅπως μήτε τὴν σμίλην, θραύσῃς ἐντυχὼν, αὐτῇ καὶ τῆς κοιλότητος ἀποτύχῃς. ἐν αὐτῷ μὲν οὖν τῷ γυμνοῦσθαι τῶν περικειμένων ὀστῶν τὰς διπλόας τῆς μήνιγγος πολλάκις ἀπορρήγνυταί τε καὶ διασπᾶσθαι. καὶ τοῦτ' ἀρχή σοι γενήσεται τοῦ καθιέναι τι τῶν εἰρημένων ὀργάνων, εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ αἵματος. εἰ δὲ καὶ μὴ διασπασθείη, τέμνων ὀξείᾳ σμίλῃ τὴν πλευρὰν ἑκατέραν τῆς διπλῆς μήνιγγος ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν, ἔνθα πρῶτον ἐμπίπτει τῷ κρανίῳ, κἄπειτα καὶ ἐκεῖ ἐμβαλὼν διὰ τῆς τομῆς τὴν σμίλην ἄνω βιάζεσθαι πειρῶ μέχρι τῆς κορυφῆς, ἔνθα συμβάλλουσιν ἀλλήλαις αἱ δύο φλέβες, ἥν τινα χώραν Ἡρόφιλος ὀνομάζει ληνόν. ἔστι δ' αὕτη μὲν ἣν ἐκεῖνος οὕτως ὀνομάζει διὰ βάθους μᾶλλον, ἐπιπολῆς δ' ἑτέρα συμβολὴ φλεβῶν μικρῶν ἐπικειμένων τῇ ληνῷ, κατὰ τὴν παχεῖαν ὡσαύτως μήνιγγα γεγενημένη. δέχεται δ' οὐκέτ' αὐτὴ σπαθομήλης πυρῆνα διὰ στενότητα. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπὶ τῶν μικρῶν ἐγκεφάλων, ἤτοι γ' ἀμυδρῶς, ἢ οὐδ' ὅλως φαίνεται. τῶν λοιπῶν οὖν τι πυρήνων ἢ μηλωτίδων διεμβάλλειν πειρῶ, καὶ τέμνειν παρ' αὐτήν. ἀποφύεται δ' εἰρημένη λεπτὴ τῆς μήνιγγος ἀπόφυσις ἡ ἐπιπολῆς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἔνθα συμβέβηκεν ἡ λαβδοειδὴς ῥαφὴ τοῖς λεπιδοειδέσιν ὀστοῖς. προτέρας οὖν τέμνε τὰς ἐπιπολῆς ταύτας φλέβας, ἕως τῆς ἐπιπολῆς ληνοῦ. τέμνων δὲ πρώτην μὲν ἐκκένωσον, εἴ τις θρόμβος ἐν αὐταῖς ἐστιν, εἶτα κατάσκεψαι τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν τῆς μήνιγγος, ὅπως ὁμοιοτάτη τῇ γε τῆς οὐσίας ἰδέᾳ ταῖς φλεψίν ἐστιν, εἰ καὶ μὴ τῇ λεπτότητι. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν ἐστι τὴν φύσιν μὴ δεηθῆναι, τὸν χιτῶνα τῆς ἀναγούσης φλεβὸς τὸ αἷμα ταῖς τῆς παχείας μήνιγγος ὑποτεῖναι κοιλίαις, ὁμοίας οὐσίας ἀμφοτέρων τῶν σωμάτων ὄντων, ἑξῆς δὲ τὰς ἀποφυομένας ἑκατέρωθεν τῶν ληνῶν θεάσῃ φλέβας λεπτάς. ἐνίας μὲν ἰσχνὰς πάνυ, καὶ τριχὸς μόνης δεχομένας καθέσιν, ἐνίας δὲ μείζους. ὄψει δὲ τὰς μὲν ἀπὸ τῆς ἐπιπολῆς ληνοῦ τῆς μικρᾶς εἰς τὰ πλησίον ἐγκεφάλου μόρια, τὰ ἐπιπολῆς διασπειρομένας. τὰς δ' ἀπὸ τῆς διὰ βάθους τῆς μεγάλης, εἴς τε τοὐπίσω μέρος ὅλον ἐγκεφάλου τὸ καλούμενον ὑπό τινων ἐγκράνιον, εἴς τε τὸ πρόσω κατασχιζομένας, ἃς καὶ πρὶν εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα καταδύεσθαι τοῦ ἐγκεφάλου, θεάσῃ σαφῶς ἐκπιπτούσας τῶν κατὰ τὴν μήνιγγα φλεβῶν, ἐάν γε μὴ τύχῃς αὐτὰς διεσπακώς. ὀπίσθιον δὲ λέγειν ἐγκέφαλον, ἢ ἐγκράνιον, ἢ παρεγκεφαλίδα, διαφέρει οὐδέν. εἰς τοῦτο μὲν οὖν ἐμφυόμεναι φλέβες ἀπό τε τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ληνὸν κατὰ τὰς πλευρὰς τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς, ἔτι τε πρὸς αὐταῖς ἀπ' αὐτῆς τῆς ληνοῦ τὸν ἀκριβῆ τῆς φλεβὸς ἔχουσι χιτῶνα. τοιοῦτον μάλιστα τὴν ἰδέαν οἷός περ ἁπάσαις ταῖς καθ' ὅλον τὸ ζῷον ἐστίν. εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ἐγκέφαλον, ὃν ἔνιοι πρόσθιον ἐγκέφαλον ὀνομάζουσι, διὰ τῆς παχείας μήνιγγος ἀφικνεῖται τὸ αἷμα, μέσης ἀκριβῶς τεταγμένης καὶ τεμνούσης δίχα τὸν ἐγκέφαλον ἴσοις τμήμασιν. ἐνέμονται δὲ καὶ ταύτῃ φλέβες ἀκριβῶς πάμπολλαι παρ' ὅλον τὸ μῆκος, εἰς ἑκάτερον τῶν ἐγκεφάλου μερῶν εὐώνυμόν τε καὶ δεξιὸν ἅπασαι μικραὶ πλὴν δυοῖν, μιᾶς μὲν τῆς κατὰ τὴν ληνὸν ἀποφυομένης εἰς τὸ πρόσω διὰ βάθους κατὰ τὸ μῆκος ὅλης τῆς κεφαλῆς. ὅπως δ' αὐτὴν εὑρίσκειν χρὴ, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. δευτέρας δὲ πολὺ μείζονος, οὔτ' ἐγγὺς πάνυ τῶν κατὰ τὴν ληνὸν χωρίων, οὔτε πόρρω, κατὰ μέσον μάλιστα τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου. προσαγορεύω δ' οὕτω τὸν συγκείμενον ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ὀπισθίου τε καὶ προσθίου. δύεται δ' ἡ φλὲψ αὕτη κατ' αὐτῆς εἰς τὸ βάθος, ἔνθεν καὶ σχίζεται πολυειδῶς. οὐ μὴν αὕτη γε τοῦτο πάσχει μετὰ τὴν ἐκ τῆς μήνιγγος ἔκφυσιν, ἀλλὰ προελθοῦσα μέχρι τινὸς οὐ πολλοῦ. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα θεάσῃ, πρὶν διελεῖν κατά τι τὸν ἐγκέφαλον ἤδη μόνῃ τῇ παχείᾳ μήνιγγι γυμνωθέντι. γυμνώσης δ' αὐτὴν κατὰ τρεῖς τόπους, ἐπειδὴ καὶ τριχῇ τέτμηκε ταῖς διπλόαις τὸν ὅλον ἐγκέφαλον, εἶτ' ἀνατείνας κατὰ τὰς τομὰς τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις, ἰδίᾳ μὲν τὸ ἀριστερὸν μέρος αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ τὸ δεξιὸν, οἷς τὸν πρόσθιον ἐγκέφαλον ἔσκεπεν, ἰδίᾳ δ' αὖ πάλιν τὸ λοιπὸν, ᾧ τὸν ὀπίσθιον. ἁπάσας τε τῶν φλεβῶν ὄψει τὰς ἐκφύσεις εἰς τὰ τρία μόρια τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου διασπειρομένας. ἐνίας μὲν οὕτως ἐπιπολῆς ὡς φαίνεσθαι τὰς σχίσεις αὐτῶν, ἐνίας δὲ καὶ δυομένας εἰς τὸ βάθος. ἅπαντά τε τὸν λεπτὸν ὑμένα τὸν συνδοῦντα τὰς εἰρημένας φλέβας, ἔξωθέν τε περικείμενον τῷ ἐγκεφάλῳ, μετά τε τῶν φλεβῶν εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ κατιόντα. τοῦτον τὸν ὑμένα λεπτὴν ὀνομάζουσι μήνιγγα, κατά δή τι παλαιὸν ἔθος, οὐκ οἶδ' ὅπως νῦν μόνης τοῖς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὑμέσι φυλαχθείσης τῆς προσηγορίας. ὀνομάζων γὰρ οὐ τούτους μόνους τοὺς ὑμένας, ἀλλὰ καὶ πάντας οἱ παλαιοὶ μήνιγγας. ὡς ἔνεστί σοι μαθεῖν ἐκ τῶν ἄλλων πολλῶν συγγραμμάτων, ἃ γέγραπται τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις, ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα καὶ τῶν Ἱπποκράτους τε καὶ Διοκλέους, ὧν καὶ Μαρῖνος ἐμνημόνευσεν ἐν τῇ τῶν ἀνατομικῶν πραγματείᾳ. ἡ μὲν δὴ λεπτὴ μῆνιγξ εἴωθέ σοι φαίνεσθαι περιπεφυκυῖα τὸν ἐγκέφαλον, ἔν τε τῷ βάθει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁμιλοῦσα, τὴν παχεῖαν δὲ πλεῖστον ἀφεστῶσαν αὐτοῦ θεάσῃ. καὶ πόσον γε τοῦτ' ἐστὶ δυνήσῃ μαθεῖν, εἰ καθ' ἕν τι τῶν τριῶν μερῶν, εἰς ἃ τέτμηκας ὅλον τὸν ἐγκέφαλον, ὀπὴν ἐργασάμενος βραχεῖαν, ἐμβάλλοις εἰς αὐτὴν ἀρχὴν σαλπιγγίου τινὸς, οἷάπερ ἐμοὶ παρεσκευασμένα βλέπετε παραπλήσια τοῖς τῶν χρυσοχόων φυσητῆρσιν. ὀνομάζουσι δ' οὕτως, ὡς ἴστε, δι' ὧν φυσῶσιν αὐτοὶ τὸ πῦρ ἀνάπτοντες.

καὶ οὖν

ἐὰν οὖν ἐμβαλὼν τῷ διῃρημένῳ τὴν ἀρχὴν τοῦ σαλπιγγίου, καὶ περισφίγξας ἐν κύκλῳ τὴν μήνιγγα, φυσήσῃς
δι' αὐτοῦ, θεάσῃ πληρουμένην ἀέρος οὐκ ὀλίγου τὴν ὑπ' αὐτῇ χώραν. αὕτη μὲν γὰρ ἡ μῆνιγξ ἡ παχεῖα τὸ κρανίον
ὑπέζωκεν. ὁ δ' ἐγκέφαλος ἐν τῷ διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι, προσέρχεταί τε καὶ ἀποχωρεῖ κατὰ τὴν με-
ταξὺ χώραν τὴν κενήν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μετ' ὀλίγον εἰρήσεται, κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν ζώων ἐγχείρησιν. ἐν δὲ τῷ
παρόντι λόγῳ τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. μετὰ γὰρ τὸ θεάσασθαι τὰ πέριξ ταῦτα, καιρὸς ἤδη τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν
ἀνατέμνειν, ἀρχὴν τῆς ἀνατομῆς αὐτοῦ ποιησάμενον ἀπὸ τῆς διχοτομούσης μήνιγγος τὸ πρόσω μέρος, ἧς ἀποτε-
μὼν, ἢ ἀποσπάσας τὰς εἰς τὸ πλάγιον ἐκφύσεις τῶν φλεβῶν, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρόσω πέρατος ἀνάτεινε τοῖς
σαυτοῦ δακτύλοις, ἄχρι περ ἂν ἔλθῃς ἐπὶ τὴν ἀποφυομένην αὐτῆς μεγάλην φλέβα, τὴν εἰς τὸ βάθος εἰρημένην
φέρεσθαι κατ' αὐτήν. κἀνταῦθα πάλιν ἀνατείνας ὑψηλὴν ἑτέρῳ δὸς κρατεῖν, εἶτ' αὐτὸς διάλυε κατὰ μῆκος,
ἑκάτερον τῶν μερῶν τοῦ ἐγκεφάλου χωρίζων ἀπ' ἀλλήλων ἀτρέμα τοῖς ἑαυτοῦ δακτύλοις, ἄχρι περ ἂν ἔλθῃς ἐπὶ
τὴν τεταμένην φλέβα κατὰ τὸ μῆκος ἐνταῦθα, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἶπον, ὡς ἔστιν ἀξιόλογος. ὑπὲρ δὲ τῆς κατ' αὐ-
τοὺς, ὀφθείσης δὲ τῆς εἰρημένης φλεβὸς τῆς κατὰ μῆκος ἐκτεταμένης, καὶ τῆς χρείας αὐτῆς, ἅμα τῇ θέᾳ γυμνωθείσης.
ἀποφύσεις γὰρ ἑκατέρας λεπτὰς φαίνεται πέμπουσα διασπειρομένας εἰς τὸν ἐγκέφαλον, αὐτὴν μὲν τὴν φλέβα
τῶν ὑποκειμένων σωμάτων ἀφελὼν, ἤτοι γ' ἐκκόπτε πᾶσαν μέχρι τῶν ἐπὶ τὴν λῃνὸν χωρίων, ἤπερ ἐκπέφυκεν
ἀνατείνας ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων καταθεῖ. σὺ δὲ τὴν χώραν ἣν ἐγύμνωσας ἐπιμελῶς κατάσκεψαι τυλώδη πως οὖ-
σαν, ὡς φαίνεσθαι τινὰ φυσικὴν ἐνταῦθα ὑπάρχειν κοιλότητα, δεχομένην τῶν ὑπερκειμένων τε καὶ περικειμέ-
νων σωμάτων τὰ μὴ κατεργασθέντα τελέως τῆς τροφῆς, ἃ καλοῦσιν ἰδίως περιττώματα. καὶ μέντοι καὶ ἡμᾶς
οὕτω καλεῖν οὐδὲν κωλύει. προσαναδέρων δὲ ἀτρέμα καὶ πόρων λεπτῶν ἐμφάσεις εὑρήσεις ἄχρι τῆς μέσης κοιλίας
τῶν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἡκόντων. ἀτρέμα δ' εἶπον ἀναδέρειν χρὴ κατὰ χωρίον τοῦτο διὰ τὴν κορυφὴν τοῦ διαφράγ-
ματος ἐνταῦθ' ἀνήκουσαν, τὸ διαφράττον τὰς προσθίας ἐγκεφάλου κοιλίας. καὶ μέντοι καὶ θεάσασθαί σοι τοῦτο
καιρὸς εὐθείαις τομαῖς ἑκατέρωθεν τῆς μέσης χώρας, ἕως τοῦ βάθους τέμνοντι μέχρι περ ἂν ἐντύχῃς ταῖς κοιλίαις.
γνωρίσεις δ' αὐτὰς τὸ τετυλωμένον θεασάμενος ἐνταῦθα σαφεστάτην ἔχον τὴν διαφορὰν τῶν τετμημένων ἐγ-
κεφάλου μερῶν. ὄψει δὲ καὶ τὰ καλούμενα χοροειδῆ πλέγματα ἐπὶ ταύτας. ὀνομάζουσι δ' οἱ περὶ τὸν Ἡρόφιλον
αὐτὰ χοροειδῆ συστρέμματα παρονομάσαντες δηλονότι τῶν χορίων, ἃ τοῖς κυουμένοις ἔξωθεν ἐν κύκλῳ περιβέ-
βληται, φλεβῶν ὄντα καὶ ἀρτηριῶν πλέγματα, λεπτοῖς ὑμέσι συνεχομένων. οὕτω γάρ τοι καὶ τὰ τοῦ ἐγκεφάλου
ἐκ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν πέπλεκται, συνδουμένων τῇ λεπτῇ μήνιγγι τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἐχούσῃ τοῖς ἄλλοις ὑμέσι
τοῖς λεπτοῖς, αὐτοῖς τε τοῖς ἐπὶ τὸ χορίον, ὑπεζωκότι τε καὶ περιτοναίῳ, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. καὶ μέντοι καὶ διατεί-
νων ἀτρέμα ταῖς σαυτοῦ χερσὶν ὡς μὴ διαρρῆξαι τὸ πρᾶγμα, κατάσκεπτε τὰς μὲν φλέβας ἐκ τῶν ὑψηλῶν μερῶν
κατιούσας τε καὶ κατασχιζομένας. τὰς δ' ἀρτηρίας ἐκ τῶν ὑποκειμένων τῶν ταπεινῶν ὁμοίως, καὶ ταύτας ἀνιού-
σας τε καὶ κατασχιζομένας, φυλάττειν τε ταῦτα τὰ πλέγματα σωζόμενα πειρῶ χάριν τοῦ συνακολουθοῦντός σε
μικρὸν ὕστερον, ὅταν γυμνώσῃς αὐτὰ τὰ μόρια, θεάσασθαι σαφῶς τὰς μὲν φλέβας ὅσαι κατὰ τὰς κοιλίας εἰσὶν ἀπὸ
τῆς ἔμπροσθεν εἰρημένης κατ' αὐτοὺς εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀφικνεῖσθαι πάσας ἀπεσχισμένας, τὰς δ' ἀρτηρίας ἀπὸ
δυοῖν ἀρτηριῶν ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομένας. ταύτας μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἐπισκέψῃ προϊούσης τῆς ἐγχειρή-
σεως. ἐπὶ δὲ τῇ πρώτῃ τομῇ τῶν κοιλιῶν, ἑκατέρας, ἡ δὲ τῶν χοροειδῶν πλεγμάτων ὄψις, ἔστω σοι γνώρισμα, καὶ τὸ
τυλῶδες τοῦ σώματος. εὐθὺς δὲ πειρῶ τὸ διαφράττον σῶμα τὴν δεξιὰν κοιλίαν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς θεάσασθαι τὴν
αὐτὴν ἔχον οὐσίαν ὅλῳ τῷ ἐγκεφάλῳ. καὶ διὰ τοῦτο ἀπορρηγνύμενον ῥᾳδίως, εἰ ἐκταθείη σφοδρότερον. ἔστι δ' οὕτω
λεπτὸν, ὥσθ' ὅταν ἐν φωτὶ λαμπρῷ ποιῆταί τις τὴν ἀνατομὴν, ὥσπερ οὖν καὶ προσήκει, διαλάμπειν αὐτοῦ τὴν
αὐγὴν ὁμοίως τοῖς διαφανέσι τούτοις λίθοις, οὓς τέμνοντες εἰς λεπτὰ ταῖς θυρίσιν ἐντιθέασιν. οὔτ' οὖν σφοδρῶς
ἀνατείνειν χρὴ τοῦτο. διασπᾶται γὰρ, οὔτ' ἰδεῖν ἐγχωρεῖ σαφῶς αὐτὸ μὴ ἀνατείναντα. συμφυῶν δ' ὄντων αὐτοῦ τῶν
ἄνω περάτων τοῖς τετμημένοις σώμασι, μᾶλλον δ' οὐ συμφυῶν χρὴ λέγειν. ἀλλ' ἡνωμένων αὐτῶν τῶν τετμημέ-
νων, χρὴ λαβόμενον ἀνακλᾶν ἀτρέμα αὐτὰ πρὸς τὴν ἑτέραν κοιλίαν, ὑπερβάλλοντα τῇ κορυφῇ τοῦ διαφράγματος.
οὕτω γὰρ ἡ γεγυμνωμένη κοιλία φανερωτέρα γενήσεται, καὶ τὸ διάφραγμα μετρίαν ἕξει τὴν ἀνάτασιν, ἧς μά-
λιστα δεόμεθα. πρὶν μὲν γὰρ τοῦ ὅλως ἀνατεθῆναι χαλαρόν τέ ἐστι καὶ ῥυσὸν, οὔτε διαλάμπειν δυνάμενον, οὔτε
τὴν αὐτοῦ συνέχειαν ἐνδεικνύμενον ἐναργῶς. ἀνελκυσθὲν δὲ εἰς τοσοῦτον, ὡς τετάσθαι μὲν ἅπαν, οὐ μὴν ἤδη γέ
πω διεσπάσθαι φανεῖται σαφέστατα. τοὐντεῦθεν δὲ καὶ ὅλον ἀρεῖς αὐτὸ μετὰ τῶν ἡνωμένων μορίων ἄχρι τῶν το-
μῶν, ἐναργέστερόν τε κατόψει τὰς κοιλίας, ἥτε κατ' αὐτῆς φλὲψ φανεῖταί σοι σχιζομένη περί τι σῶμα κωνοειδές.
ὑμὴν δ' ὥσπερ τὰς ἄλλας φλέβας, οὕτω καὶ τὰς σχιζομένας συνάπτει λεπτὸς, οὐκ ἄλλος τις ὢν, οὔτε κατὰ τὴν οὐ-
σίαν, οὔτε κατὰ τὴν συνέχειαν τῆς λεπτῆς μήνιγγος. καὶ διὰ τοῦτον τὸν ὑμένα κατακέκρυπται τὸ κωνοειδὲς σῶμα,
καὶ οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἰδεῖν αὐτὸ, πρὶν διασπάσαι κατά τι τὸν ὑμένα. ἔγκειται γὰρ οἷόν περ τι στήριγμα ταῖς ἀποσχι-
ζομέναις φλεψὶ τῆς κατ' αὐτοὺς φλεβὸς τῆς μεγάλης, αἳ κατέρχονται κατὰ τοῦ λελεγμένου σώματος ἐποχούμε-
ναι. καὶ καταδύονται δ' αὐτίκα καὶ κατακρύπτονται σκεπόμεναι πρός τινος πλατέος σώματος, ὃ μόριον
μέν ἐστιν ἐγκεφάλου τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ὅπως δὲ χρὴ γυμνοῦν αὐτὸ, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. τοσοῦτον ἔτι τῷ λόγῳ
προσθείς. τὸ κωνοειδὲς σῶμα καλεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν οὐχ οὕτως μόνον, ἀλλὰ καὶ κωνάριον. ἔγκειται
δ' ὡς εἴρηται τῇ σχίσει φλεβὸς οὐ δυνάμενον ὀφθῆναι, πρὶν διαιρεθῆναι κατά τι τὸν ὑμένα. διαιρεῖν οὖν αὐτὸν
ἀτρέμα πειρῶ, μὴ συνανατείνων ἰσχυρῶς τὸ κωνάριον. ἀπορραγήσεται γὰρ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων. καὶ βλά-
ψει τὴν ἀνατομὴν εἴς τι μέγιστον, ὃ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. καθάπερ ἂν ἡ καρδία γυμνοῦται τοῦ περιέχοντος αὐτὴν
χιτῶνος, οὕτω χρὴ καὶ τὸ κωνάριον γυμνῶσαι διελόντα τὸν περικείμενον ὑμένα, καθ' ἕν τι μέρος ἀπὸ τῆς βάσεως
ὀρθίᾳ διαιρέσει, πλησίον ἀφικνουμένῃ τῆς κορυφῆς. ἔπειτα τὸν μὲν ὑμένα μετὰ τῶν φλεβῶν περισχίζειν ἑκατέρωσε

τοῦ κωνοειδοῦς, αὐτὸ δ' ἐκεῖνο πρὸς τὴν διαίρεσιν ἐκκλίνειν ὅπως ὅτι τάχιστα γυμνωθείη πρὸς τὴν ἐναντίαν χώραν ἀγόμενον τῷ περισχιζομένῳ χιτῶνι. τούτων δέ σοι πραχθέντων, οὕτως ἤδη καὶ ὧδε ἔνεστι πρὸ τοῦ γυμνῶσαι τὴν μέσην χώραν τοῦ τε κωναρίου καὶ τῶν κοιλιῶν, φλέβας ἑκατέρας ἐπινοεῖν τῷ χοροειδεῖ πλέγματι ἀπὸ τῆς σχιζομένας περὶ τὸ κωνάριον ἥκειν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γυμνώσας τὸ μεταξὺ σῶμα, μαθήσῃ σαφῶς ἐκεῖθεν ἡκούσας αὐτάς. ὅπως οὖν χρὴ τοῦτο γυμνοῦν, ἤδη μοι πρόσεχε τὸν νοῦν. ὃ γὰρ δὴ τὸ τυχόν γε ἐστι μόριον ἐγκεφάλου τὸ σκεπόμενον ὑπὸ τούτου τοῦ σώματος, ἀλλὰ καί τις ἄλλη κοιλία τρίτη παρὰ τὰς εἰρημένας ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἃς ἐχώριζέ τε καὶ διώριζεν ἀλλήλων τὸ διάφραγμα. γυμνώσεις οὖν αὐτὸ κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ χωρία, δι' ὧν αἱ φλέβες ὥσπερ ὀπῶν τινῶν ἐξιοῦσαι, ταῖς προσθίαις ἐμπίπτουσι κοιλίαις. κατ' αὐτὰς γάρ τοι τὰς ὀπὰς ἡ μέση χώρα συντέτρηται ταῖς προσθίαις κοιλίαις. καὶ χρὴ πυρῆνα μήλης ἢ τὸ πλατὺ μέρος τῶν καλουμένων σπαθίων, ἢ καὶ σπαθομήλης τοῦτο κατὰ τὰς ὀπὰς ἀμφοτέρας ἀτρέμας ὑποβάλλοντα μετέωρον ἐξαιρεῖν ἄνω τὸ ταῖς φλεψὶν ἐπικείμενον σῶμα. τοῦτο γάρ σοι πράξαντι καθ' ἑκατέραν τὴν ὀπὴν ἀπαντήσουσιν ἀλλήλαις αἱ σμίλαι, καὶ φαίνεται τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ταῖς φλεψὶν ἐπικείμενον, αἳ διεξέρχονται κρυπτόμεναι, καθάπερ τις ψαλὶς τοῦ οἰκοδομήματος σφαιροειδοῦς. ὀνομάζουσι δ' οὐ ψαλίδας ἀλλὰ καμάρας οἱ πολλοὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ τοίνυν καὶ κέκληται τοῦτο τὸ σῶμα ψαλιδοειδές, ὑπὸ τῶν γνόντων αὐτό. τῶν δ' ἀγνοησάντων, ἔνιοι μὲν οὐδ' ὅλως φασὶν εἶναι τὸ ψαλιδοειδὲς τοῦτο κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. ἔνιοι δὲ παρακούσαντες, οἴονται τὸ κατὰ τοῦ διαφράγματος ἐπικείμενον, οὕτως ὀνομάζεσθαι. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνο καλεῖται ψαλιδοειδές, ἔστι δὲ τοῦτο ψαλιδοειδὲς ὄντως ὥσπερ ὠνόμασται. ἐὰν διατέμοις αὐτὸ τύλον ὄψει, καθάπερ ἐν ταῖς προσθίαις κοιλίαις, οὕτω καὶ τῇδε κατὰ τὴν βάσιν ἐφεξῆς ἐστηριγμέναι τυγχάνουσιν, αἱ διεξερχόμεναι τὴν κοιλότητα φλέβες ἐν αὐτῷ τε τῷ ψαλιδοειδεῖ κατὰ τὸ κοῖλον τῆς ψαλίδος. ἔξωθεν μὲν γὰρ τὸ κυρτόν ἐστιν, ἀφῃρημένον δηλονότι τῶν ὑπερκειμένων σωμάτων, ὑφ' ὧν ἀντετείνετο μέχρι τῆς κατὰ τὴν μήνιγγα διπλόης. ἔσωθεν δὲ τὸ κοῖλον, ὥσπερ ὀροφὴ τῆς ψαλίδος. εἰ δ' ἐννοήσεις ὅπως ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου, τῷ μὲν κρανίῳ προσέχεται πάντα τῆς παχείας μήνιγγος τὰ μόρια, τῷ δ' ἐγκεφάλῳ μόνα τὰ κατὰ τὰς διπλόας αὐτῆς, οὐκ ἀπιστήσεις τὴν κορυφὴν τοῦ ψαλιδοειδοῦς ἀνατεταμένην φυλάττεσθαι, κοιλίαν ὑφ' ἑαυτῇ μεγάλην ἐργαζομένην. οὕτω δὲ καὶ τῶν προσθίων κοιλιῶν ἔτι μειζόνων οὐσῶν ὅλην τὴν κεφαλὴν τοῦ διαφράγματος ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀνατετᾶσθαι πρὸς τὸ μετέωρον ἅμα τοῖς συνεχέσι σώμασιν. οὐ γὰρ δὴ στήριγμά γε δυνατὸν εἶναι τῶν ὑπερκειμένων σωμάτων τὸ διάφραγμα καθάπερ ἕνα τυχόν, ἐσχάτως ἁπαλόν τε ἅμα καὶ λεπτὸν ὑπάρχον. ὧν εἰ καὶ θάτερον ἦν αὐτῷ μόνον, οὐκ ἂν ἐβάσταζε τῶν ὑπερκειμένων ἐγκεφάλου μερῶν, οὐδὲ τὸ βραχύτατον. ἀλλὰ τούτου μὲν ἡ χρεία κατὰ τοὔνομα. διαφράττει γὰρ ἀπ' ἀλλήλων τὰς προσθίας κοιλίας, οὐ στηρίζει τὰ κατ' αὐτὸν ἐπικείμενα, στήριγμα δ' οὐδὲν οὐδὲ ταύταις ἐστὶ ταῖς κοιλίαις, οὔτε τῇ μετὰ ταύτας, ἀλλὰ τῷ κρεμᾶσθαι μετέωρα τὰ ὑπερκείμενα σώματα τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν ἐργάζεται τῶν τριῶν κοιλιῶν, ἣν ἀπόλλυσθαι κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἀναγκαῖόν ἐστι καταπιπτόντων τῶν ὑπερκειμένων σωμάτων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐρρέθη. καὶ μὲν δὴ καὶ πόρος τις ὑπόκειται μέγιστος ἐν τῇ βάσει τῆς τρίτης ταύτης κοιλίας, ἔκ τε τῶν προσθίων δεχόμενος τὰ περιττὰ κατὰ τὰς εἰρημένας ὀπάς. καὶ προσέτι τῶν ὑπερκειμένων σωμάτων ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐρρέθη. συρρεῖ δ' εἰς αὐτὴν ἐκεῖνα καθ' ὃ μόριον αἱ ἀπὸ τοῦ κωναρίου φλέβες ἐμβάλλουσιν. ἀλλ' οἱ μὴ γνόντες ὅλως τὴν κοιλίαν ταύτην, εἰκότως ἠγνόησαν ἅμ' αὐτῇ καὶ τὸν εἰς τὸν ὀπίσω πόρον ἐκτεταμένον, ἀφ' οὗ τὸ κωνάριον ἐστήρικται. καὶ εἰ γυμνόν τις αὐτὸ τῶν περικειμένων φλεβῶν ἀπορρήξει κατὰ τὴν βάσιν, ὀπή τις ἐνταῦθα φαίνεται μετέωρος ἀτεχνῶς φάναι καθάπερ τις καπνοδόχη. καίτοι μηδένα καπνὸν ἔχοντος τοῦ ἐγκεφάλου καθ' ἑαυτόν, ὃν ἀναπνεῦσαι δεήσεται διὰ μετεώρου τρήματος. οὐ μὴν οὐδὲ τὸν περιέχοντα ἀέρα δείκνυται τὸ στόμιον αὐτῆς, ἀλλ' ἐπίκειται πλεῖστον ἐγκεφάλου μέρος ἄνωθεν, εἶθ' ἡ σκληρὰ μῆνιγξ διπλῆ. καὶ μετὰ ταύτην τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ὥστε μάτην ἂν ἡ φύσις εἰργάσατο τὴν ὀπὴν τήνδε, καίτοι γε οὐδὲν εἰκῇ ποιοῦσα. τοιαῦτα μὲν οὖν οὐ μόνον εἰς αὐτὴν τὴν ἀνατομὴν πλημμελοῦσιν οἱ μὴ καλῶς ἐγχειροῦντες ἀνατέμνειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς φυσικοὺς λόγους αὐτοῦ. ἀνάγκη γὰρ ὥσπερ τῶν ἀληθῶς ὁρωμένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς αἱ χρεῖαι θαυμαστῶς ἔχουσιν, οὕτω καὶ τῶν παροφθέντων, ἄπορον γίγνεσθαι τὸν χρείας λόγον. ἀλλὰ σύ γε καλῶς ἅπαντα γυμνώσας τὰ προκείμενα κατὰ τὸν λόγον μόρια, θεάσῃ τὴν τρίτην κοιλίαν μέσην κειμένην τῶν τε δύο τῶν προσθίων καὶ τῆς τετάρτης τῆς ὀπίσω. τὸν γάρ τοι πόρον ᾧ τὸ κωνάριον ἐπιβέβηκεν, ὄψει διήκοντα πρὸς τὴν μέσην κοιλίαν ὡς φαίνεσθαι κατὰ τὴν ὀπήν, οὐ μικρὰς δύο, μίαν μὲν εἰς τοὐπίσω φερομένην πρὸς τὴν ἐπικρανίδα, δι' ἧς καὶ καθεὶς ἤτοι διπυρήνην ἢ σπαθομήλην εὑρήσεις περαινομένην αὐτὴν εἰς τὴν ὀπίσω κοιλίαν. ἑτέραν δὲ τὴν ἐν τῷ πυθμένι τῆς μέσης κοιλίας κάτω φερομένην. ἀλλὰ τό γε κωνάριον, ἐπειδὰν γυμνώσῃς μετὰ τὸ τῶν περικειμένων, φυλάξῃς δ' ἐπικείμενον τῷ πόρῳ, καταπίπτειν εἴωθεν οὐκ ὀρθῶς ἑστάναι, καθάπερ ὅτ' ἠμφιέσατο τοῖς ὑμέσι μετὰ τῶν ἀγγείων. καὶ καταπίπτει γε τὸ πάμπαν ὀπίσω ῥέπον. ἐκδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν κατάπτωσιν ἀτρέμα περιφερῆ σώματα περιγραφὰς μὲν ἰδίας πως ἔχοντα, μόρια δὲ ὄντα τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου. καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχοντ' αὐτῷ. καὶ καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτά, τινὲς μὲν γλουτά, τινὲς δὲ διδύμια, ὅτι καὶ τοὺς ὄρχεις ὀνομάζουσι διδύμους, ὡς σεμνότερον ὂν οὕτως καλεῖν. ὁ δ' εἰρημένος πόρος ἐκ τῆς μέσης κοιλίας εἰς τὴν ὀπίσω διήκει, μεταξὺ τῶν γλουτῶν τούτων ἐστὶ σκεπόμενος ἰδίῳ χιτῶνι τοιαύτην ἔχων οὐσίαν, οἵαπερ ἡ συνάπτουσα πάντα τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀγγεῖα μῆνιγξ. διὸ προσέχων τὸν νοῦν ἐπιχείρει γυμνοῦν τῶν ἐπικειμένων αὐτῶν, εἰδὼς διασπασθησόμενον ἢ μελήσῃ. ἐπίκειται αὐτῷ τι μόριον ἐγκεφάλου, περιγραφὴν ἔχον ἐν σχήματι παραπλησίως τῷ κατὰ τὰ ξύλα γεννωμένῳ σκώληκι, ἐντεῦθεν καὶ τοὔνομα καλεσάντων τῶν ἀνατομικῶν ἐπίφυσιν σκωληκοειδῆ. τοῦτο τὸ σκέπον ἅπαντα τὸν πόρον σῶμα, καὶ δῆλόν γε τὸ πέρας αὐτῶν θεάσῃ, τὸ μὲν ἕτερον ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν ἐφεξῆς, ὡς εἴρηται, τῷ κωναρίῳ ἐκτεταμένον, ἕτερον δὲ ὀπίσω μηδέπω φαινόμενον. ἐπίκειται γὰρ αὐτῷ τὸ ὑψηλὸν μέρος ἅπαν, τῆς κατὰ τὸν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον οὐσίας, ἧς τοῦ πέρατος λαβόμενος, ὃ τέτακται πλεῖστον τῆς ἀρχῆς τοῦ νωτιαίου μυελοῦ πρὸς τὸ πρόσω

φέρειν,

φέρειν, ὥσπερ ἀνακυλινδεῖ ἄχρις ἂν ἴδῃς ἕτερον σῶμα, τοιοῦτον οἷον σκώληξ ἐστί. καὶ τοίνυν ὅταν εὕρῃς τοῦτο περιαίρει κατὰ βραχὺ τὰ πλείω τῶν ἐπικειμένων σωμάτων, ὥστε μόνα λείπεσθαι τὰ κατὰ τοῦ πόρου δισσὸν ἔχοντα πέρας ἑκατέρωθεν τοῖς εἰρημένοις σκώληξι, τὸ σχῆμα παραπλήσιον, ὄψει δὲ ἐν τῷδε καὶ τὰ συνδοῦντα σώματα λεπτὰ τὴν προσθίαν ἐπίφυσιν σκωληκοειδῆ πρὸς τὰ παρακείμενα τοῖς γλουτοῖς ἑκατέρωθεν ἐγκεφάλου μόρια, τένοντας δὲ αὐτὰ καλοῦσιν ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἐν τούτῳ δὲ καθεστώσης ἤδη σοι τῆς ἀνατομῆς, ἑκάτερον πέρας τῶν σκωληκοειδῶν ἀποφύσεων μεταχειριζόμενος ἐν μέρει, ποτὲ μὲν εἰς τὸ πρόσω τὸ σύμπαν σῶμα κίνει, ποτὲ δ᾽ εἰς τοὐπίσω. λέγω δὲ πᾶν ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν ἔφην, ἐπικεῖσθαι τῷ πόρῳ πέρας ἔχον ἑκατέρωσε σκωληκοειδές. εἶτα πρόσεχε τὸν νοῦν ὅπως ἀνακλωμένου μὲν αὐτοῦ, πρὸς ὃ γυμνοῦσθαι συμβαίνει τὴν ὀπίσω κοιλίαν τὴν δ᾽, ἔμπαλιν δὲ κινουμένου κατακαλύπτεσθαι μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος, ἐκεῖνο δὲ φαίνεσθαι μόνον, ὅπερ Ἡρόφιλος εἴκαζεν ἀναγλυφῇ καλάμου, ᾧ διαγράφομεν. ὄντως γάρ ἐστι τοιοῦτον ἐν μὲν τῷ μέσῳ, κοιλότητά τινα κεκτημένον οἷον τομήν. ἑκατέρωθεν δ᾽ αὐτῆς τοσοῦτον εἰς ὕψος ἀνατεινόμενον ἑκάτερον τῶν πλαγίων μερῶν, ὅσον ἐν τοῖς καλάμοις ἀπὸ τῆς μέσης ὑψηλοῦται γραμμῆς. καὶ μάλιστά γε κατὰ τὴν Ἀλέξανδρον οὕτω γλύφουσι τοὺς καλάμους οἷς γράφομεν, ἔνθα διατρίβοντα τὸν Ἡρόφιλον ἡνίκ᾽ ἀνέτεμνεν, εἰκὸς δή που τῇ τῆς εἰκόνος ὁμοιότητι προσαχθέντα τοὔνομα θέσθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΛΕΒΩΝ
ΚΑΙ ΑΡΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑΤΟΜΗΣ.

ΣΥΝΟΨΙΝ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς Ἀντίγονε φίλτατε βουληθέντι σοι παρ᾽ ἐμοῦ δοθῆναι, μνήμης ἕνεκεν ὧν ἐθεάσω δεικνυμένων ἐν πιθήκου σώματι, διὰ τούτου τοῦ λόγου πεποίημαι. ἡ δὲ ἀκριβεστέρα ἐξήγησις, οὐ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μορίων, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται. νυνὶ δὲ ἵνα σοι σαφὴς ὁ λόγος γένοιτο, δένδρου πρέμνον ἐννοήσομεν, κάτω μὲν εἰς πολλὰς ῥίζας, ἄνω δὲ εἰς ἀκρέμονας σχιζομένου. οὕτω γὰρ οὐκ Ἱπποκράτης μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ μετ᾽ αὐτὸν οἱ δοκιμώτατοι τῶν ἀνατομικῶν εἰκάζουσιν. αἱ μὲν οὖν εἰς τὴν γαστέρα καὶ ἔντερα καθήκουσαι φλέβες, ἀνάλογον ῥίζαις εἰσίν. ἣν δὲ ὀνομάζουσιν ἡπατῖτιν τε καὶ κοίλην, οἷον τι πρέμνον ἁπασῶν ὑπάρχει τῶν καθόλου τὸ σῶμα φλεβῶν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐκ τῆς καρδίας πεφυκυιῶν, αἱ μὲν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζόμεναι, ῥίζαις τισὶν ἐοίκασιν, ἣν δὲ Ἀριστοτέλης μὲν ἀορτὴν, οἱ δὲ ἄλλοι ἀρτηρίαν μεγάλην ὀνομάζουσιν, ἀνάλογον ἐστὶ καὶ αὐτὴ στελέχει φυτοῦ. πρῶτον οὖν σε τῶν ἐπὶ τὴν γαστέρα καθηκουσῶν ἀναμνήσω, μίαν ἀρχὴν ἐχουσῶν ἁπασῶν, ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ ἥπατος, ὃ καλοῦσι πύλας. ἐντεῦθεν γὰρ ἐκφυομένη μεγάλη τις φλέψ, ἀποτείνεται λοξὴ, πρός τε τὰ κάτω, καὶ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια, κατὰ μέσην πως μάλιστα τὴν δωδεκαδάκτυλον ὑπὸ Ἡροφίλου καλουμένην ἔκφυσιν. ὀνομάζει δ᾽ οὕτως ἐκεῖνος τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐντέρου, πρὶν εἰς ἕλικας ἑλίττεσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ δίδωσι ταύτῃ πρώτην βραχεῖαν τινα φλέβα, μόνην ἐπ᾽ ἐνίων φαινομένην, ὡς τὸ πολὺ δὲ καὶ σὺν ἄλλαις τριχοειδέσιν τῇ λεπτότητι, πρός τε τὴν ἔκφυσιν ἰούσαις, καὶ τὸ πάγκρεας, ὅπερ ἔνιοι καλλίκρεας ὀνομάζουσι. ἀδὴν δ᾽ ἐστὶν οὗτος ὑποβεβλημένος ταῖς ἐνταῦθα κατασχιζομέναις ἀρτηρίαις καὶ φλεψίν. καὶ ἄλλη δέ τις φλὲψ μικρὰ πρὸς τὸν πυλωρὸν ἀναφερομένη, περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τοῦτον μέρει τῆς γαστρὸς διασπείρεται. τῶν δὲ ἀξιολόγων ἀποφύσεων τῆς ἐπὶ πύλας φλεβὸς, πρώτη μέν ἐστιν ἡ εἰς τὸ σιμὸν τῆς γαστρὸς φερομένη, δευτέρα δὲ ἡ εἰς τὸν σπλῆνα. τισὶ μέντοι τῶν πιθήκων, ἡ μὲν ἀπόφυσις ἐστὶ μία, σχίζεται δὲ αὐτίκα διχῇ, καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἐπὶ τὴν γαστέρα, τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τὸν σπλῆνα φέρεται. καὶ μὴν ὁπότε δύο εἰσὶν αἱ φλέβες, αὗται καὶ τότε ψαύουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν ἔκφυσιν. ἡ μὲν οὖν ἐπὶ τὸ σιμὸν τῆς γαστρὸς ἰοῦσα, πλησίον ἐκφύεται τοῦ πυλωροῦ. καλεῖται δ᾽ οὕτω τὸ κάτω πέρας αὐτῆς, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι κείμενον, ἐγγὺς τοῦ ἥπατος. ἱκανῶς γάρ ἐστι λοξὴ τὴν θέσιν ἐν τοῖς ζώοις τούτοις ἡ κοιλία. κατασχίζεται δὲ οὐκ ἔτ᾽ † εἴσω παρ᾽ αὐτῆς τὸ σιμὸν ἡ φλὲψ ἥδε. τὰ γὰρ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς πάντα μέχρι τῆς κατὰ τὸν στόμαχον ἐκφύσεως, ἕτεραι διαπλέκουσι φλέβες ἀπεσχισμέναι τῆς ἐπὶ τὸν σπλῆνα φερομένης. ἱκανῶς γὰρ αὕτη μικρὰ, καὶ πολλὰς ἐν τῇ διόδῳ τριχοειδεῖς φλέβας εἰς τὸ πάγκρεας ἐκφύει. κἀπειδὰν ἤδη πλησίον ᾖ τοῦ σπληνὸς, ἀξιόλογον ἀπόφυσιν ἑαυτῆς ἐπὶ τὰ σιμὰ πέμπει τῆς γαστρός. ὅσον δὲ αὐτῆς ἐπιβαίνει τῷ σπληνὶ, κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ μάλιστα τὴν θέσιν ἔχει. κἄπειτα ἐνταῦθα διασχιζόμενον ὅλῳ τῷ σιμῷ τοῦ σπλάγχνου, μετέωρον ὑποφέρεται, πολλὰς εἰς αὐτὸν οἷον ῥίζας τινὰς ἐμβαλών. οὐ μὴν ἐνταῦθά γε κατασχίζεται πᾶν, ἀλλ᾽ ἱκανῶς ἀξιόλογον ἑκάτερον ἐστὶ τῶν περάτων αὐτοῦ. καὶ τοίνυν καὶ φέρεται τὸ μὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ σπληνὸς, ἐπὶ τὰ κυρτὰ τῆς γαστρὸς, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς τελευτῆς, εἰς τὴν ἀριστερὰν ἐπιπλόου μοῖραν. ἐπίπλουν δὲ λέγειν ἢ ἐπίπλοον, οὐ διοίσει. ταῦτα μὲν οὖν ὡς τὸ πολὺ φαίνεται. σπανίως δέ ποτε καὶ πρὶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐλθεῖν τοῦ σπληνὸς, ἡ μεγάλη φλὲψ ἀναφέρεται πρὸς τὰ κυρτὰ τῆς γαστρὸς, ἀποφύσεις ἑαυτῆς πρός τε τοὐπίλοιπον τοῦ σπληνὸς φέρουσα, καὶ πρὸς τὰ σιμὰ τῆς γαστρὸς, ἄχρι τοῦ στόματος αὐτῆς. τρίτη δ᾽ ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἀπόφυσις τῆς μεγάλης φλεβὸς, ὁμοίως ἐκείνης εἰς ἀριστερὰ μέρη διαπλέκουσα τὸ τελευταῖον μεσεντέριον τῶν μεγάλων ἐντέρων, ἄχρι τῆς ἕδρας. ὥσπερ γε καὶ μετ᾽ αὐτὴν, ἑτέρα τις ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν τῆς μεγάλης φλεβὸς ἀποφυομένη παρὰ τὸν πυλωρὸν, ἀναφέρεται πρὸς τὸ κυρτὸν τῆς γαστρός. ἀποφύσεις δὲ αὐτῆς ἰούσης εἰς τοὐπίπλοον γίνονται κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος, ὁποῖόν τε μάλιστα θέσιν ἀντικειμένην ἔχουσα, τῇ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ σπληνὸς εἰς αὐτὸ φέρεσθαι λελεγμένῃ. καὶ μετ᾽ αὐτὴν δὲ φλὲψ ἄλλη τῆς

† ἴσως

μεγάλης ἀποφύεται φλεβὸς, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν αὐτῆς, εἰς τὸ ταύτης τοῦ κώλου μεσεντέριον κατασχιζομένη. τὸ δ' ὑπόλοιπον ἅπαν τῆς φλεβὸς, ἣν ἀπὸ τῶν πυλῶν ἔφην ὁρμᾶσθαι, πρὸς τὸ μέσον ἥκει τῶν προειρημένων δύο μεσεντερίων. ὃ δὴ καὶ πλείστας ἔχει φλέβας, εἰς πρώτην μὲν τὴν νῆστιν, εἶθ' ἑξῆς τὸ λεπτὸν ἔντερον ἅπαν κατασχιζόμενον. ἡ τελευτὴ δ' αὐτοῦ, τότε τυφλὸν ἔντερον διαπλέκει, καί τι μέρος μικρὸν τοῦ συνάπτοντος αὐτῷ κώλου. αὕτη μὲν ἡ νομὴ τῆς ἐπὶ πύλας φλεβὸς, εἰς ἔντερα καὶ σπλῆνα, καὶ γαστέρα. καὶ μὲν δὴ καὶ αἱ τοῦ ἐπίπλου φλέβες ἅπασαι, τούτων τῶν φλεβῶν ἀποβλαστήματά εἰσιν, αἱ μὲν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς αὐτοῦ καὶ δεξιοῖς μέρεσιν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. αἱ δὲ τῆς ἐμπροσθίας τε καὶ μέσης χώρας, ἐκ τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ τῆς γαστρός. αἱ δὲ τῆς ὑποβεβλημένης ταύτῃ, μικραὶ παντελῶς ὑπάρχουσαι, τὴν γένεσιν, ἐκ τῶν κατὰ τὰ σιμὰ τῆς γαστρὸς ἔχουσι φλεβῶν. ἀναμιμνήσκω δέ σε καὶ ὅτι τῶν τὸ κυρτὸν τῆς γαστρὸς διαπλεκουσῶν φλεβῶν δύο οὐσῶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, τὰ πέρατα συνάπτεται πρὸς ἄλληλα, καὶ ὅτι μετέωρος ἑκατέρα. τῶν δὲ τῶν φλεβῶν, † ὑμέσιν † ἐποχουμένη τισὶν ἐμπεριέχεται τὸ κυρτὸν τῆς γαστρός. οὐ μὴν αἵ γε κατὰ τὸ σιμὸν αὐτῆς, ἀλλ' ἄντικρυς αὐτῷ τῷ τῆς γαστρὸς ἐκφυόμεναι σώματι, τὴν σχέσιν ἐν ἐκείνῳ ποιοῦνται. τοῦ μέντοι σπληνὸς ἡ φλὲψ, ὁμοίως τοῖς κατὰ τὰ κυρτὰ τῆς γαστρὸς ὑμέσιν ὀχουμένη τὸ σιμὸν πᾶν ὑπελήλυθεν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι φλέβες ἐν τῷ τῶν μικρῶν ἐντέρων μεσεντερίῳ τῷ μέσῳ, περαίνουσαι πρὸς ἀδένας τινὰς ἐνταυθοῖ κειμένους. τῆσδε μεγάλης φλεβὸς τῆς ἐπὶ πύλας, ἧς ἀποβλαστήματά εἰσιν αἱ προειρημέναι πᾶσαι, καὶ ἄλλαι τινὲς ἀποφύονται, τοσαῦται τὸν ἀριθμὸν, ὅσοιπερ ἂν ὦσιν οἱ λοβοὶ τοῦ ἥπατος, εἰς ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κατασχίζεται μία. καὶ τοίνυν ἡ τροφὴ διὰ μὲν τῶν εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν, ἐπὶ τὰς πύλας ἀναφέρεται ταύτας, διό μοι καὶ δοκοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι προσαγορεῦσαι τὸ χωρίον οὕτως. ἐντεῦθεν δὲ εἰς ὅλον τὸ ἧπαρ ἀφικνεῖται φερομένη διὰ τῶν εἰς τοὺς λοβοὺς αὐτοῦ κατασχιζομένων φλεβῶν. ἐντεῦθεν δὲ αὖθις εἰς ἑτέρας μεταλαμβάνεται φλέβας, ἐν μέντοι τοῖς κυρτοῖς τοῦ ἥπατος τεταγμένας, ἀποφυομένας δὲ ἄλλης μεγίστης φλεβὸς, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο κοίλην ὀνομάζουσιν. ἀπὸ ταύτης δὲ καὶ αἱ εἰς ὅλον τὸ σῶμα παράγουσαι τὸ αἷμα φλέβες ἐκφύονται. ἐκπίπτουσα γὰρ ἑκατέρως τοῦ ἥπατος, ἄνω μὲν ἐκ τῶν φρενῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀναφέρεται, κάτω δὲ ἐπὶ τὴν ῥάχιν κατακάμπτεται, κἀνταῦθα ἐπιβαίνει τῇ μεγάλῃ ἀρτηρίᾳ, τῇ ἀπὸ καρδίας, ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν φρενῶν. ἀποφύονται δὲ φλέβες, ἀπὸ μὲν τῆς ἄνω φερομένης. ἡ δὲ πρώτη μὲν συζυγία, κατ' αὐτὰς τὰς φρένας, εἶθ' ἑξῆς τριχοειδεῖς τινὲς πλείους, εἴς τε τοὺς διαφράττοντας ὑμένας τὸν θώρακα, καὶ τὸν περικάρδιον χιτῶνα. μετ' αὐτὰς δ' ἱκανῶς ἀξιόλογος εἰς τὸ τῆς καρδίας οὖς δεξιόν. ἐκ δὲ τοῦ ὠτὸς, εἴς τε τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας μεγάλην, κἀκ ταύτης εἰς τὸν πνεύμονα, τὸν αὐτὸν ἔχουσα χιτῶνα τῷ τῶν ἀρτηριῶν. καί τις ἄλλη μικροτάτη, κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν τῆς καρδίας, εἰς ὅλον τὸ σπλάγχνον διασπειρομένη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων ζώων εἰς τὰ τοῦ θώρακος ἀριστερὰ μέρη φέρεται φλὲψ, ἐπιβαίνουσα τῷ πέμπτῳ τοῦ μεταφρένου σπονδύλῳ. τοῖς πιθήκοις δ' ἀνωτέρω βραχὺ τοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς ἐν τοῖς δεξιοῖς φλὲψ αὕτη τέτακται, καταφερομένη μὲν ὁμοίως κατὰ τὴν ῥάχιν, εἰς ἅπαντα δὲ διανεμομένη τὸν θώρακα, πλὴν δυοῖν, ἔστι δ' ὅτε τριῶν τῶν πρώτων μεσοπλευρίων. παρελθοῦσα γὰρ ἡ κοίλη τὴν καρδίαν, ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφέρεται, πρώτην μὲν τὴν εἰρημένην ἀποφύουσα φλέβα, μικρὰς δὲ ἄλλας ἐφεξῆς τὰς μὲν ἀραχνοειδεῖς ἐπιπέμπουσα τοῖς διαφράττουσιν ὑμέσιν τὸν θώρακα, καὶ τῷ καλουμένῳ θύμῳ. πλησίον δὲ ἤδη τῶν σφαγῶν γενομένη, διχῇ σχίζεται, καὶ τῶν μορίων αὐτῆς ἑκατέρα ἐγκλινομένων λοξῶν ἐπὶ τὰ πλάγια, βραχὺ τῆς μέσης ἀφίσταται χώρας. ἐφ' ἑκάτερα δὲ πρὸς τὴν κατ' αὐτὰ κλεῖδα ἀναφερόμεναι ἐν τῇ μεταξὺ φορᾷ, τῶν τε ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ θώρακος ἐρχομένων φλεβῶν, εἰσὶν αἱ ῥίζαι. καὶ μετὰ ταῦτα, ἄλλη συζυγία φλεβῶν μεγάλων σχιζομένων, τά τε ἄνω μεσοπλεύρια τοῦ θώρακος τρέφεται, καὶ τὰ περὶ τὰς ὠμοπλάτας χωρία, καί τινας τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ διὰ βάθους μυῶν. ἀπὸ τούτων δὲ τῶν φλεβῶν, καὶ αἱ κατὰ ἕκτον σπόνδυλον ἐμπίπτουσαι τοῖς τρήμασιν αὐτῶν, φλέβες ἀναφέρονται μέχρι τῆς κεφαλῆς, καὶ μέντοι καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν ὅσον πλεῖστον ὂν, ἐπὶ τὰς μασχάλας ἀνατείνεται. περὶ † τῆς φλεβὸς, ἑκατέρωθεν οὔσης δηλονότι μιᾶς, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἡ μὲν ἀκριβεστέρα διήγησις, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν λέγεται. συνόψεως δὲ ἕνεκεν χρησίμης τοῖς εἰσαγομένοις, εἰρήσεταί τι καὶ νῦν. μία μὲν ἀπόφυσις καθ' ἑτέραν αὐτῶν μικρὰ, τοῖς ἀπὸ στέρνου φερομένοις ἐπὶ τὸν ὦμον μυσὶ διανεμομένη. δευτέρα δ' εἰς αὐτὰ κατὰ τὴν μασχάλην, ἀδενώδη τε καὶ ὑμενώδη σώματα μικρὰ πάνυ. τρίτη δὲ ἀξιόλογος, εἰς μὲν τὰ κάτω φερομένη διὰ τῶν αὐτῶν μερῶν παρατεταμένη. ἡ δ' ἑκατέρα τῇ παρ' αὐτῶν πλευρᾷ τοῦ θώρακος ἄνωθεν κάτω, μέχρι τῶν ὑποχονδρίων ὑπὸ τῷ δέρματι τεταμένη μετὰ νεύρου λεπτοῦ. τετάρτη δὲ ἐπὶ ταῖσδε, φλὲψ ἀποφύεται, τὴν διὰ μασχάλης ἐπὶ χεῖρα φερομένην εἴς τε τοὺς ἐν τοῖς σιμοῖς τῆς ὠμοπλάτης μυσὶ διανεμομένη, καὶ τὸν κατ' αὐτὴν τὴν μασχάλην τὸν μέγιστον. τὸ δὲ λοιπὸν τῆς φλεβὸς ταύτης, εἰς ὅλην τὴν χεῖρα κατασχίζεται τρόπῳ τοιῷδε. διὰ μὲν τοὺς βραχίονας ἄνωθεν κάτω φέρεται, τοῖς ἔνδον μέρεσιν παρατεταμένη τοῦ μεγάλου μυός. λαμβάνει δὲ ταύτης τῆς φλεβὸς, οὐχ οὗτος μόνον ὁ μῦς, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ σχεδὸν ἅπαντες, οἱ κατὰ τὸν βραχίονα. τῶν δὲ ἀποβλαστημάτων αὐτῆς, ἕν τι καὶ αὐτὸ διὰ βάθους φερόμενον ἑλίττεταί πως ἐκ κύκλῳ περὶ τὸν βραχίονα, τὴν ὀπίσω χώραν ἐκπεριερχόμενον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα, κατὰ τὴν ἔξω τε καὶ πρόσω χώραν ἀναφέρεται πρὸς τὸ δέρμα. τοὐντεῦθεν δὲ φέρεται κάτω, μέχρι τῆς διαρθρώσεως κατασχιζόμενον. τὸ πέρας δ' αὐτοῦ, ποτὲ μὲν ὀλίγον ὑπερβαίνει τὸν ἔξω τοῦ βραχίονος κόνδυλον, ἔστιν ὅτε δὲ ἐπὶ πλέον ἐκτείνεται, παρά τε τοῦ πήχεως ὅσον οὖν κάτω φερόμενον ὑπὸ τῷ δέρματι. τὸ δὲ ἄλλο πᾶν τῆς μεγάλης φλεβὸς ἐπὶ μέσην ἀφικνεῖται τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἅμα τῷ νεύρῳ τῷ πλησιάζοντι, τοῖς τε ἔνδον μέρεσι τοῖς τῶν ἐνταῦθα μυῶν, ἄχρι τῆς ἔνδον κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ἀποφύσεις ἐκτεῖνον, οὐδὲν ἧττόν τε διὰ βάθους τοῖς ὀπίσω τε καὶ πρόσω. πρὶν δὲ ἐπιβαίνειν τῆς διαρθρώσεως, εἰς πλείους σχίζεται φλέβας,

ὧν ἐπι-

† οἷον ὁρμῶσιν
† ἐπεχομένη
† ἧς

ὧν ἐπιπολῆς μὲν εἰσὶν αἱ πολλαί, διὰ βάθους δὲ ἡ μεγίστη πασῶν. αὐτῶν δὲ τῶν ἐπιπολῆς, οὔτε τὸ μέγεθος ἴσον, οὔθ᾽ ὁ ἀριθμός. ἐναργῶς γὰρ ὁρῶνται καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ἀνθρώπων, διαληφθέντος δεσμῷ τοῦ βραχίονος, ἄλλως ἐπ᾽ ἄλλων ἔχουσαι. μάλιστα δὲ ἐπισκέπτεσθαι χρὴ τὸ φαινόμενον, ἐπὶ τῶν εὐρείας ἐχόντων φλέβας. οὐ μέντοι κἀπὶ τῶν πιθήκων ἀνατεμνομένων, ἀκριβὴς ὁμοιότης ἐστὶ τῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις φαινομένων. ἀλλ᾽ ὡς τὸ πολύ γε μία μὲν φλέψ, ἀποσχίζεται τῆς μεγάλης φλεβός, ἐπὶ τὰ κάτω μᾶλλον ἀποκλίνουσα λοξή, κἄπειτα ἐκ τῶν κάτω μερῶν τοῦ πήχεως, ἄχρι τοῦ καρποῦ κατασχιζομένη, κἄπειτα ἄλλη τρίτη, κατὰ μέσον μάλιστα τὸν πῆχυν, ἐπιμίγνυνται δὲ αὐτῶν τὰ πέρατα πλησίον τοῦ καρποῦ. ὑψηλοτάτη δ᾽ ἅμα καὶ μεγίστη τῆς προκειμένης φλεβός, ἀπόφυσίς ἐστιν ἐπὶ τὸ μέσον ἀφικνουμένη τῆς κατ᾽ ἀγκῶνος κάμπης, εἰς ὅπερ ἥκει καὶ ἄλλης φλεβὸς οὐ μικρὰ μοῖρα κατὰ τὰ πρόσω τοῦ βραχίονος ὑπὸ τῷ δέρματι κειμένης, ἣν ἐπὶ τῶν εὐρείας ἐχόντων τὰς φλέβας ἐναργῶς ὁρῶμεν. ἀπὸ μὲν τῆς κλειδὸς λοξὴν τὰ πρῶτα, παρὰ τὸν τῆς ἐπωμίδος μῦν φερομένην, μετὰ δὲ ταῦτα εὐθεῖαν ἐκτεταμένην ἄνωθεν κάτω. ταύτης τῆς φλεβός, ἥ τις μέν ἐστιν ἡ πρώτη γένεσις, ὕστερον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ ἐκεῖνο χρὴ γινώσκειν ἐπ᾽ αὐτῆς, ὡς ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι κειμένη, παντάπασιν ἀμυδρὰς ἀποφύει φλέβας ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν, ἃ διεξέρχεται. πλησίον δὲ ἤδη τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως γιγνομένη, οὐ μικρὸν μόριον ἑαυτῆς ἐκτείνει λοξὸν ἐπὶ τὴν κάμπην, εἰς ταυτὸν ἐρχόμενον τῷ προειρημένῳ μέρει τῆς μεγάλης φλεβός, ἣν ἐξηγούμενοι, μόνην ἄχρι τοῦδε διὰ τὴν κοινωνίαν, ἠναγκάσθημεν ἐπὶ τὴν ἑτέραν φλέβα μεταβῆναι. δύο γὰρ αὗται τῆς ὅλης χειρός εἰσιν φλέβες, ἥ τε διὰ τῆς μασχάλης, εἰς αὐτὴν φερομένη, καὶ ἡ παρὰ τὴν κλεῖν, ἣν ὠμιαίαν ὀνομάζουσιν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε περὶ ἀμφοῖν ἀναγκαῖον γινώσκειν, ὡς ἀεὶ μὲν ἑκατέρας αὐτῶν, οὐ σμικρὰ μοῖρα πρὸς τὴν κάμπην ἀφικνεῖται τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως. οὐκ ἀεὶ δὲ οὔτε ἡ θέσις ὁμοία ταῖς φλεψίν, οὔτε τὸ μέγεθος ἴσον εἰς τρεῖς πως ἀνήκει μάλιστα διαφοράς, ὧν ἡ μὲν μία τοῖς πλείστοις ὑπάρχει. διὸ καὶ πρώτην αὐτὴν διηγήσομαι, τὰς δὲ ἄλλας ἐφεξῆς τῆσδε λέξω. κατὰ φύσιν δὴ μάλιστά ἐστι καὶ τοῖς πλείστοις ὑπάρχει τὸ μόριον ἑκατέρου τῆς φλεβός, εἰς τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα κάμπην φερόμενόν πως εἶναι. καὶ δὴ μιχθέντων αὐτῶν τὴν γενομένην φλέβα μεγίστην φέρεσθαι τῶν ἐπιπολῆς ἁπασῶν κατὰ τὸν πῆχυν φλεβῶν. δευτέραν δὲ ἐπ᾽ αὐτῇ, τὸ μέγεθος εἶναι τὴν ὠμιαίαν, ἀπὸ μὲν τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἀποτεταμένην τῇ κερκίδι, ἀφικνουμένην τε πρὸς τὸ κυρτὸν πέρας τοῦ κατὰ τὸν πῆχυν ὀστοῦ πρὸς τῷ καρπῷ, κἄπειτα ἐντεῦθεν εἰς τὰ κάτω τῆς ἐκτὸς χώρας τοῦ καρποῦ διανεμομένην. αὕτη δὲ ἣν εἶπον μεγίστην γενέσθαι τῶν ἐπιπολῆς ἐξ ἀμφοῖν τῶν φλεβῶν γεννηθεῖσαν, ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ πήχεως ἀρχομένη, ἀναβαίνει μὲν πρῶτον ἐπὶ τὴν κερκίδα. μετὰ ταῦτα δὲ ὑπερβαίνει ἐκτός, ἔνθα διχασθεῖσα, ἓν μὲν τῶν μορίων ἐπὶ τὸ τῆς κερκίδος ἔρχεται πέρας τὸ πρὸς καρπῷ, θάτερον δὲ πρὸς τοῦ πήχεως ἀφικνεῖται, ψαῦον ἐνταῦθα τῆς προειρημένης φλεβός, ἣν ἀπὸ τῆς ὠμιαίας σχιζομένην γίγνεσθαι εἰρήκαμεν. κατὰ φύσιν μὲν οὕτω μάλιστα ἔχουσιν αἱ δύο φλέβες. εὑρίσκονται μὴν ἐνίοις, οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ἢ τὸ τῆς ὠμιαίας μόριον αὐξάνει τὴν ἀπὸ τῆς μασχάλης φερομένην, ἢ τοὐναντίον ἐκείνης τὸ μόριον αὔξει τὴν ὠμιαίαν. ἀλλὰ καὶ τῇ θέσει πολλάκις ὑπεσταλμένης τῷ μυῒ τῆς ἑτέρας, ἡ λοιπὴ μόνη φαίνεται. καὶ τοίνυν κἂν τῷ φλεβοτομεῖν, ἤτοι τὰς τρεῖς ἴσας ἰδεῖν ἐστιν, ἢ δύο μόνας, ἢ πάσας ἀνίσους. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ κατακέκρυπται μία τις ἐξ αὐτῶν, ἢ δύο, καὶ μέντοι καὶ τὰς ἐφεξῆς αὐτῶν τρεῖς τὰς ταπεινοτέρας, οὐ μόνον ἴσας τε καὶ ἀνίσους ἔστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ μὴ δὲ ὅλως φαινομένας ἐνίας ἐξ αὐτῶν, ἤτοι τῷ μικρὰς εἶναι παντάπασιν, ἢ τῷ διὰ βάθους φέρεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ παχύτερόν πως τὸ σῶμα. σχίζονται δὲ ὥσπερ αἱ ἔνδον τοῦ πήχεως φλέβες ἐν τοῖς κατὰ καρπὸν χωρίοις, εἰς πολλὰς μικρὰς ἐπιμιγνυμένας ἀλλήλαις, οὕτω καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τούτων, ἐναργῶς ἀνατέμνουσί τε καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς, φαίνονται αἱ ἐκτός. εἰς ταυτὸν γὰρ ἴασιν ἑνούμεναι πολλαχόθι πρὸς ἀλλήλας τε, καὶ τὰς ἔνδον. ἐκτείνονταί τε κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπιμιξίαν ὑπὸ τὸ δέρμα τὸ κατὰ τὸν καρπὸν καὶ τὸ μετακάρπιον, καὶ τοὺς δακτύλους. αἱ μὲν οὖν ἐπιπολῆς φλέβες, οὕτως ἔχουσιν. αἱ δὲ διὰ βάθους φλέβες ἔν τε τῷ πήχει παντί, καὶ κατ᾽ ἄκραν τὴν χεῖρα, γεννῶνται μὲν ἀπὸ τῶν δύο φλεβῶν τῶν μεγάλων, ἀφ᾽ ὧν αἱ καθ᾽ ὅλας τὰς χεῖρας λέγονται φύεσθαι. τρόπος δέ ἐστιν αὐταῖς τῆς γενέσεως τοιόσδε. καθ᾽ ὃ μέρος ἑκατέρας τῆς φλεβὸς τῆς μεγάλης ἀποφύεσθαι τινὰς ἔφην, ἐπὶ τὴν κάμπην φερομένας δύο φλέβας, ἀφ᾽ ἑκατέρας μία φέρεται πρὸς τὸ βάθος, ἐνταῦθά τε καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλαις διαπλέκονται. κἄπειτα ἐξ αὐτῶν πάλιν ἕτεραι δύο φλέβες γίνονται ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος, ὧν ἡ μὲν ταπεινοτέρα, πρὸς τὰ τῆς χειρός, ἔνδον ἀφικνεῖται μέρη, ἡ δὲ ἑτέρα ὑψηλοτέρα διὰ μέσου τοῦ βάθους ἄχρι πολλοῦ φερομένη, καὶ σχεδὸν ψαύουσα τοῦ κοινοῦ συνδέσμου τῶν ὀστῶν, ἐκ τῶν ἔνδοθεν μερῶν ὕστερον, ἐπειδὰν ἅψηται τοῦ λοξοῦ μυὸς τοῦ μικροῦ πρὸς καρποῦ τοῦ τὴν κερκίδα κινοῦντος εἰς τοὐκτὸς αὐτοῦ ἐκπίπτει μέρος. ἐνταῦθά τε διὰ βάθους ἐπιτεινομένη, τῶν ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐκτὸς πάντα διαπλέκει τῶν ψαυόντων ὀστῶν. ἡ προειρημένη δὲ ἐπὶ τὰ τῆς χειρὸς ἔνδον φέρεσθαι, μέχρι τῶν μικρῶν ἀφικνεῖται δακτύλων, ἐπιλαμβάνουσά τι τοῦ μέσου. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον τοῦ μέσου, ἅμα καὶ τῶν ἐφεξῆς αὐτοῦ δύο τοῖς μεγάλοις δακτύλοις ἑτέρα φλὲψ διαπλέκει σὺν τοῖς προτεταγμένοις δηλονότι μορίοις αὐτοῦ τοῦ μετακαρπίου καὶ καρποῦ, τὴν γένεσιν ἀπὸ τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν λαμβάνουσα. τοιαύτη μέν τις ἡ κατὰ χεῖρας ἐστὶν νομὴ τῶν φλεβῶν. ἡ δὲ τῶν εἰς τὰ πρόσω τοῦ θώρακος φερομένων τοιάδε. κατὰ μὲν τὸ μέσον, ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν τῆς ἐσχισμένης δίχα κοίλης, ἡ ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ στέρνου φερομένη φλέψ, ἀποφύεται. κατὰ τόδε τὸ μόριον τοῦ τῶν ἀριστερῶν ἡ ἑτέρα. φέρονται δὲ δι᾽ ὅλου τοῦ θώρακος ὑποτεταγμέναι τῷ στέρνῳ, μέχρι τῆς † τρίτης ἐξῆς τοῦ ξιφοειδοῦς ὀνομαζομένου χόνδρου καθ᾽ ἕκαστον μεσοπλεύριον, ἀπόφυσιν ἑαυτῶν ποιούμεναι μικράν, καθ᾽ ἣν ἀναμίγνυνται τοῖς πέρασι τῆς κατὰ τὰ μεσοπλεύρια φλεβός, διεκπίπτει τε τὸ μόριον αὐτῶν ἔξω τοῦ θώρακος, εἰς τοὺς ὑποκειμένους μύας. αὗται δὲ αἱ παρὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον ἀνίσχουσαι τοῖς τιτθοῖς. ἀπονεμήσεις δὲ ὅσαι τῷ λοιπῷ, φέρονται κάτω, τοῖς ὀρθίοις ὑποφυόμεναι μυσίν, εἰς οὓς καὶ πέμπουσί τινα μοῖραν, ἀφ᾽ ὧν αὐτῶν, οὐκ ὀλίγη μοῖρα αὐτῶν, εἰς ταυτὸ ἥκει, πέρασιν ἑτέρων φλεβῶν κάτωθεν ἄνω φερομένων.

† ῥίζης

ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς ἑξῆς εἰρήσεται κατὰ τὴν διήγησιν τῶν κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν φλεβῶν. ἕτεραι δ' ἐπιπολῆς ὑπὸ τὸ καθ' ὑποχόνδρια δέρμα γεννῶνται φλέβες, ἐξ ἐπιμιξίας μορίων, ἀπό τε τῶν εἰρημένων φλεβῶν ἀνίσχειν ἔξω παρὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον, ἔτι τε τῶν ἐν τοῖς ταύτῃ μεσοπλευρίοις. αἷς αὖ πάλιν, ἕτεραί τινες εἰς ταὐτὸν ἥκουσιν ἀπὸ τῶν βουβώνων ἀναφερόμεναι, περὶ ὧν εἰρήσεται κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν. αὕτη μὲν ἡ νομὴ τῶν φλεβῶν ἐστιν, ὅσαι τῆς κοίλης δίχα σχισθείσης ἀποφύονται, πρὶν ἅψασθαι τῶν κλειδῶν, κατ' ἐκεῖνο μάλιστα γενόμεναι τὸ χωρίον, ἐν ᾧ μέγας ἀδὴν κ[εῖ]ται, προσαγορευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν θύμος. ἔνθα καὶ ἄλλαι φλέβες μικραί, τινὲς μὲν ἀραχνοειδεῖς, εἰς αὐτόν τε τὸν ἀδένα, καὶ τοὺς διαφράττοντας ὑμένας ἐμφύονται, τῆς κοίλης ἀποσχιζόμεναι. τινὲς δὲ μείζους μὲν τούτων, ἔτι δὲ καὶ αὗται μικραί, πρός τε τὸν περικάρδιον ἔρχονται χιτῶνα, καὶ κατὰ τῆς ἄνω φερομένης ἀπὸ καρδίας ἀρτηρίας ἐκτείνονται, καθ' ὃ δ' αἱ κλεῖς ἐπίκεινται τοῖς τῆς κοίλης τμήμασιν, ὑπόκειται ῥίζα μεγίστη φλεβός, ἑκατέρωθεν μία. ἥ τις εὐθὺς ἀνίσχουσα, δίχα σχίζεται, δύο φλέβας ἐργαζομένη μεγάλας, ὧν ἡ μὲν ἑτέρα φέρεται διὰ τοῦ τραχήλου, διὰ βάθους ἀποχωροῦσα, πρὸς τοὐπίσω τε καὶ πρόσω. ἡ δ' ἑτέρα πρός τε τὸ πρόσω καὶ κάτω βραχὺ προσελθοῦσα, κἄπειτα αὖθις ἄνω φερομένη, περιλαμβάνει τὴν κλεῖν, ἔξωθεν ἐπὶ τὴν προειρημένην ἀναφερομένη. καὶ μιχθεισῶν αὐτῶν, ἡ ἐπιπολῆς γεννᾶται σφαγῖτις, ἑκατέρωθεν μία. μίγνυνται δὲ οὐ διὰ παντὸς ὡσαύτως, ἀλλ' ἐνίοτε μέν, οὐ μετὰ πολὺ τῆς κλειδός, ἐνίοτε δὲ ἐν τῇ τρίτῃ μοίρᾳ τοῦ μήκους ὅλου τοῦ τραχήλου. θεάσῃ δ' αὐτὰς ποτὲ καὶ τῆς μέσης χώρας, ἢ ἐγγὺς ἀφικνουμένας. ἔστι δ' ὅτε οὐδ' ὅλως μίαν ἐργαζομένας φλέβα, ἀναφερομένας δὲ ὀρθίας ἀλλήλων πλησίον. ἐκ δὲ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ τραχήλου, τῆς τραχείας ἀρτηρίας, οὐ πόρρω τὴν ἑτέραν, ἐκ δὲ τῶν ἔξω, τὴν ὑπόλοιπον, ἣν περὶ τὴν κλεῖν ἔφην ἑλίττεσθαι. συνάπτονται μέντοι διὰ παντὸς ἀλλήλαις κοινῇ φλεβί, καὶ οὕτως ἀναφέρονται, θέσιν ἐγκαρσίαν ἔχουσαι πρὸς ἀμφοτέρας. ἣν δὲ ἔφην ἑλίττεσθαι περὶ τὴν κλεῖν, ἀποφύσεις ποιεῖται, τινὰς μὲν ἀραχνοειδεῖς οὐκ ἐπὶ πάντων ὁρατὰς (κοινὸν γὰρ ἁπασῶν τοῦτο τῶν τοιούτων φλεβῶν) ἐνίας δὲ τριχοειδεῖς, ἐπὶ τούτων ὁρατάς, ἂν εὐθέως ἀνατέμνηται τὸ ζῷον, ὥστ' ἐνθλίβοντας ἡμᾶς εἰς αὐτὰς αἷμα σαφῶς οὕτως ἐργάζεσθαι. δύο δέ εἰσι τῶν τοιούτων φλεβῶν ἐνταῦθα συζυγίαι. μία μὲν ἐγκαρσία, συναπτομένων ἀλλήλαις αὐτῶν κατὰ τὸ κοῖλον τῆς σφαγῆς, μία δὲ ἄλλη, μὴ συναπτομένων. ἀποκλίνουσαι γὰρ ὡς πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ τραχήλου λοξαί. τῶν δ' ἀραχνοειδῶν, ὅσαι πρὸς τὴν ἔξω χώραν ἐπιστρέφονται, συνάπτεται πρὸς ἀλλήλας τὰ πέρατα. αὗται μὲν οὖν ὡς ἔφην, οὐκ ἐπὶ πάντων εἰσὶν ὁραταί. τῶν δ' ἐναργῶς ὁρωμένων ἀεί, τρεῖς εἰσὶ φλέβες ἀπὸ τῆς περὶ τὴν κλεῖν ἑλιττομένης ἀρχόμεναι, μία μὲν ἱκανῶς ἀξιόλογος, ἴση πολλάκις τοῦ εὔρους αὐτῇ τῇ πρὸς τὸν τράχηλον ἀναφερομένῃ. καλοῦσι δ' αὐτὴν ὠμιαίαν, ἐπειδήπερ ἐπὶ τὸν ὦμον ἐκτείνεται κατὰ βραχὺ τῆς κλειδὸς ἀποχωροῦσα λοξή. δύο δὲ ἄλλαι μικροτέρας ῥίζας ἑκατέρωθεν ἔχουσαι τῆς ὠμιαίας. ἡ μὲν οὖν ὑψηλοτέραν ἔχουσα τὴν ῥίζαν, ἄχρι τῆς ἐπὶ τὸ ἀκρώμιον ἀναφέρεται χώρας, εἰς τὰ πλησιάζοντα σώματα διασπειρομένη. ἡ ταπεινοτέρα δὲ διὰ βάθους μᾶλλον κειμένη, κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ στέρνου μέγαν μῦν, ἄχρι τῆς κεφαλῆς ἀφικνεῖται τοῦ βραχίονος. ἧς ἐνίοτε τὰ πέρατα σαφῶς φαίνεται συνάπτοντα τοῖς πέρασιν τῆς φλεβός, ἥτις ἀποφυομένη τῆς διὰ μασχάλης ἐπὶ χεῖρα φερομένης, ἀναφέρεται λοξὴ πρὸς τὸν ὦμον, εἰς τὰ ταύτης χωρία διανεμομένη. καὶ ἄλλαι δέ τινες σποράδες, οὔτε τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἔχουσαι θέσιν ἐπὶ πάντων τῶν πιθήκων, οὔτε τὸ μέγεθος, ἀποφύονται τῶν ἐπὶ τὰς χεῖρας ἀφικνουμένων φλεβῶν. αἱ δ' αἱ ἀξιόλογοι μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηνται, κατὰ τὴν τῆς διὰ μασχάλης φερομένης ἀνατομήν. ἔστι γὰρ ἐκείνη καὶ μία τῶν πολλῶν τῆς ὠμιαίας, καὶ ἄλλας ἐν τῷ βραχίονι φλέβας ἀποφυομένας ἔχουσα. τῆς δὲ ὠμιαίας, ὀλίγαι τε καὶ αὗται τριχοειδεῖς τε καὶ ἀραχνοειδεῖς, ἀποφύονται τοῖς ἐπιπολῆς χωρίοις διασπειρόμεναι. λοιπὸν οὖν διηγήσασθαι χρή, τῶν ἐπιπολῆς τε καὶ διὰ βάθους σφαγιτίδων τὴν νομήν. ὀνομάζονται δὲ διὰ βάθους σφαγίτιδες, ὑπ' ἐνίων μέν, αἱ μετὰ τὴν σχίσιν τῆς κοίλης εὐθέως γιγνόμεναι. τινὲς δὲ οὐχ ὅλας αὐτάς, ἀλλ' ὅσον ἐν τραχήλῳ τέτακται τῶν κλειδῶν ὑψηλότερον, οὕτως ὀνομάζουσιν. ἔνιοι δὲ οὐ δι' ὅτι κατωτέρω σχίζονται τῶν κλειδῶν ἐπίστανται, ἀλλ' ἡμεῖς ἐπὶ πάντων εὕρομεν ἀεὶ πρὸ τῶν κλειδῶν σχιζομένην τὴν κοίλην, ἀποφυομένας τε τῶν μορίων αὐτῆς ἑκατέρας φλέβας, ἐπί τε τὸ στέρνον καὶ τὰ πρῶτα μεσοπλεύρια, καὶ τοὺς ἐξ σπονδύλους τοῦ τραχήλου καὶ τὰς ὠμοπλάτας, ὅσα τε τούτοις ἐφεξῆς ἐπὶ τὰς χεῖρας ὅλας, τὰς διὰ τῶν μασχαλῶν ἔφην ἐπ' αὐτὰς ἰέναι. ὅταν δὲ ὑπὸ ταῖς κλεισὶ γεννηθῶσιν αἱ μεγάλαι φλέβες, ἃς ἐκ τοῦ τμηθῆναι δίχα τὴν κοίλην ἔφην γεννᾶσθαι, ῥίζαν ἐργάζονται φλεβὸς ἀξιόλογον, ἀφ' ἧς ὡς εἴρηται, τήν τε ὠμιαίαν γεννᾶσθαι συμβέβηκεν, ἄλλας τέ τινας, ἃς ὀλίγον ἔμπροσθεν διῆλθον. ὅσον δὲ ὑπόλοιπόν ἐστι τῶν μεγάλων φλεβῶν, εἰς ἃς ἔφην ἐσχίσθαι τὴν κοίλην, ὄρθιον ἀναφέρεται διὰ τοῦ τραχήλου, ἔμπροσθεν ἔχων ἑαυτοῦ τὸν στόμαχον. ὑπὲρ ὧν τῆς νομῆς πρόκειται λέγειν, ἅμα ταῖς ἐπιπολῆς σφαγίτισιν, ἃς ἔφην ἄλλοτε ἄλλως εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις ἰέναι. ὥσπερ δὲ τούτου διαφοραὶ πάμπολλαι τῆς ἑνώσεως αὐταῖς εἰσιν, οὕτως αὖ πάλιν ἕτεραι διαφοραὶ τοσαῦται αὖθις τῆς σχίσεως ὁρῶνται γιγνόμεναι. προσελθοῦσα γὰρ ἡ ἐπιπολῆς αὐτῆς σφαγῖτις ἐστίν, ὅτε μὲν αὐτίκα σχίζεται, καὶ τῶν μορίων αὐτῆς ἑκατέρων, ἤτοι γε ἴσον, ἢ ἄνισον φαίνεται. ποτὲ δὲ ἐπὶ πλεῖον ἀποχωρεῖ, καὶ ποθ' οὕτως ἐπὶ πλεῖστον, ὡς ἐγγὺς τῆς γένυος σχισθῆναι. ταῦτα δ' ὁρᾶται κἀπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐναργῶς ὁσημέραι, κατά τε τὰς χειρουργίας, καὶ πρὸς τούτοις, ἐπειδὰν καίτοι μέγιστον φωνῶσιν, ἢ κατέχωσιν ἔνδον τὸ πνεῦμα, συστέλλοντες τὸν θώρακα, καθάπερ οἱ ἀθληταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς καλουμέναις καταλήψεσι πνεύματος. ἀλλὰ καὶ αἱ διαθέσεις σηπεδονώδεις ἐψίλωσαν ἐνίοτε τοῦ περικειμένου δέρματος ἅπαν τὸ κάτω χωρίον, ὡς ἐναργῶς ὁρᾶσθαι τὰς φλέβας γυμνάς, καὶ μάλιστα τοῦτο συνεχῶς ἐγένετο, περὶ πάντα τὰ τοῦ σώματος μόρια, κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τοὺς ἄνθρακας ἐπιδημῆσαι συνέβη κατὰ τὴν ἀσίαν, οἳ καὶ τοὺς θεασαμένους αὐτὰς ἔπεισαν, ἀκριβῶς ὁμοιότητα τοῖς πιθήκοις εἶναι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ἰατρῶν μὲν οὖν ὅστις χειρουργεῖν μέλλει κατὰ τὸν τράχηλον, ἀναγκαῖον ἐστιν ἐπίστασθαί τε τὴν εἰρημένην ποικιλίαν τῶν κατ' αὐτὸν φλεβῶν, καὶ γινώσκειν γε ἀκριβῶς τὰς ἀποφύσεις ἑκάστης τῶν τεσσάρων φλεβῶν. λέγω δὲ τέσσαρας, πρῶτον μὲν τὰς κάτω, πρὶν εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις ἐλθούσας τὴν ἐπιπολῆς

γεννῆσαι σφαγίτιν, ἔπειτα τὰς μετὰ τὴν σχίσιν ἄνω φερομένας. ὃ μὴν οὔτε τοῖς ἰατροῖς, οὔτε τοῖς εἰσαγομένοις, οὔτε πολὺ μᾶλλον ὑμῖν τοῖς φιλοσόφοις Ἀντίγονε ἄρεσε, τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην ἀναγκαῖον ἔχειν τῶν τοιούτων θεωρημάτων. διὸ κἀγὼ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς ἔφην ἐν τῷδε τῷ πράγματι, σύνοψίν τινα ποιήσασθαι περὶ τῶν ἀγγείων ἀνατομῆς. ἐν γὰρ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ὅπως εἰς ἕκαστον μυῶν ἀρτηρία καὶ φλὲψ ἐμβάλλει δηλοῦται. νυνὶ δὲ οὔτε ἀναγκαῖον ὡς ἔφην, ἀσαφής τε ἂν ὁ λόγος γένοιτό μοι τοὺς μύας ἑρμηνεύοντι, διὸ κἀν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, τῶν μυῶν ἀνατομὴ προηγεῖται περὶ τῶν ἀγγείων, ὥστε ἐν τῷ παρόντι λόγῳ, τοσοῦτον εἰπεῖν ἀρκέσει. τῶν ἐπιπολῆς σφαγιτίδων αἱ πλεῖσται τῶν ἀποφύσεων μικραί τε εἰσὶν, καὶ τοῖς ὑπὸ τὸ δέρμα μάλιστα διασπείρονται μυσίν. ἐν οἷς εἰσὶν, καὶ οἱ δύο μύες οἱ κινοῦντες τὰς γνάθους, λεπτοὶ μὲν ἱκανῶς ὄντες, ὑποπεφυκότες δὲ παντὶ τῷ τραχήλου δέρματι. μετὰ μέντοι τὸ σχισθῆναι πάλιν ἄνω φερομένας ὧν ἀξιόλογοι τῶν φλεβῶν τούτων, εἰσὶν αἱ ἀποφύσεις, καθ᾽ ἃς εἴς τε τὸ πρόσωπον ὅλον διασπείρονται, καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰ ὦτα χωρίοις διανέμονται, καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφέρονται. διχῆ γὰρ ἑκατέρας σχισθείσης, τὸ μὲν ἕτερον μέρος, εἴς τε τὰ περὶ τὴν κάτω γένυν ἅπαντα μεγάλοις ἀγγείοις διασπείρεται, καὶ μικροῖς ἄλλοις εἰς τὰ περὶ τὴν ἄνω. τὸ δ᾽ ἕτερον, εἴς τε τὰ περὶ τὰ ὦτα χωρία καὶ τὴν κεφαλήν. ἐπιμίγνυνται δὲ τούτων ἁπασῶν τῶν φλεβῶν τὰ πέρατα καὶ πρὸς τὰς παρακειμένας μὲν, οὐδὲν δὲ ἧττον αὐτῶν καὶ πρὸς τὰς ἀντικειμένας. εἰς ταὐτὸ γὰρ ἥκουσιν αἱ τελευταὶ τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι κειμένων φλεβῶν, πρὸς τὰς ἐν τοῖς δεξιοῖς. ἡνίκα γὰρ ἐπιπολῆς αἱ τέτταρες γεννηθῶσιν σφαγίτιδες, ἡ μὲν ἔξωθεν αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται. μέμνησο δ᾽ ὅτι ταύτην ἐλίττεσθαι περὶ τὴν κλεῖν ἔφην. ἡ δὲ ἔσωθεν, εἰς τὰ περὶ τὴν κάτω γένυν ἐπιμιγνυμένη πολλαχόθι, τοῖς διὰ βάθους σφαγίτιδος ἀποβλαστήμασιν, ἀφ᾽ ὧν εἴς τε τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν στόμαχον, ὅσα τε κατὰ βάθος τοῦ τραχήλου τέτακται μυῶν μόρια, πολλαὶ τῶν ἀπονεμήσεων ἐμφύονται. καθάπερ ὅσα τοῦ βάθους ἀποκεχώρηκεν μόρια μυῶν, ὑπὸ τῶν ἐπιπολῆς τρέφεται σφαγιτίδων. λαμβάνει δὲ καὶ ἡ γλῶττα μεγάλας φλέβας ἀπὸ τῶν διὰ βάθους σφαγιτίδων, ὅταν ταῖς ἐπιπολῆς διὰ τῶν ἀποφύσεων συμπλακῶσιν. ὅσα μέντοι τῇ γλώττῃ περίκειται σώματα, καὶ τῶν μυῶν ὅσοι μὴ διὰ βάθους εἰσὶν, ὑπὸ τῶν ἐπιπολῆς τρέφεται σφαγιτίδων. τό γε μὴν ὑπόλοιπον ἁπάντων διὰ βάθους σφαγιτίδων, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναφερόμενον, ἐκπίπτει μὲν τοῦ κρανίου κατὰ τὸ πέρας τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς. πρὶν δὲ ἐκπίπτειν ἀποβλάστημα μικρὸν τῇ μεταξὺ χώρᾳ πρώτου καὶ δευτέρου ποιεῖται σπονδύλου, καὶ μετὰ ταῦτα ἄλλο τριχοειδὲς ἐν τῇ μεταξὺ πρώτου καὶ κεφαλῆς. ἀναμίγνυται δὲ ταῖς ἄνωθεν κάτω φερομέναις κατὰ τὸν ἐγκέφαλον φλεψὶ, καί τισι τῶν ἔξωθέν τε καὶ τῶν πλαγίων. πασῶν γὰρ ἑνοῦνται τὰ πέρατα τῶν φλεβῶν, ἐν τοῖς περὶ τὴν κεφαλήν τε καὶ τὴν διάρθρωσιν αὐτῆς χωρίοις. ἀλλὰ καὶ τῶν περικειμένων φλεβῶν τῷ κρανίῳ, φέρονταί τινες ἔσω φερόμεναι, καὶ μάλιστα περὶ τὴν διάρθρωσιν τῆς γνάθου. ὅπως δὲ αὗται πᾶσαι μετὰ τὸ διελθεῖν ἔσω τοῦ κρανίου κατασχίζονταί τε καὶ κοινωνοῦσιν ἀλλήλαις, αὖθίς τε πάλιν αὐτῶν ἔξω τινὰ φέρεται μόρια μετὰ νεύρων τινῶν, ἐν ταῖς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐλέγομεν. ὥσπερ κἀν ταῖς κατὰ τὸν πνεύμονα καὶ καρδίαν, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων σπλάγχνων, ἡ καθ᾽ ἕκαστον ἔκφυσις ἀπὸ πάντων τῶν ἀγγείων, ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἀνατομικαῖς ἀκριβοῦται. νυνὶ δὲ ὡς εἴρηται σύνοψίν τινα περὶ τῶν ἀγγείων ἀνατομῆς ποιούμεθα. συμπεπληρωμένης ἤδη περὶ ἐξηγήσεως ἁπασῶν τῶν ἄνω φλεβῶν ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους μετέλθωμεν, ὅσαι τὰ κάτω τῶν φρενῶν τρέφουσιν ἀπὸ τῆς ἐπ᾽ ὀσφὺν κοίλης γενόμεναι. αὕτη γὰρ ἡ φλὲψ ἐπειδὰν πρῶτον ἔξω τοῦ ἥπατος γένηται, πρὶν μὲν ἐπιβῆναι τῆς ὀσφύος, ἔτι μετέωρος οὖσα, κατὰ μὲν τὸ δεξιὸν ἑαυτῆς μέρος, εἰς τὸν τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ χιτῶνα, καὶ τὰ περὶ τοῦτον σώματα, ποτὲ μὲν ἀραχνοειδεῖς, ποτὲ δὲ τριχοειδεῖς, ποτὲ δὲ ἀμφοτέρας τὰς ἐπινεμήσεις πέμπει. κατὰ δὲ τὸ ἀριστερὸν, ἀξιόλογον φλέβα διασχιζομένην εἰς τὰ ταύτης σώματα. πολλάκις δ᾽ αὐτῆς ἐπὶ τὸν νεφρὸν ἀφικνουμένης ἀποφύονται φλέβες ἀπ᾽ αὐτῆς, καὶ αὐτοῦ τοῦ περὶ τὸν νεφρὸν χιτῶνος, ἅμα τοῖς πέριξ χωρίοις, ἔνιαι μὲν ἀραχνοειδεῖς, ἔνιαι δὲ μικραί. ὀνομάζω δὲ ἰδίως φλέβας μικρὰς, ὅσαι φαίνονταί τι καὶ σμικρὸν εὖρος ἔχουσαι. τοῦτο δὲ οὐχ ὑπάρχει ταῖς ἀραχνοειδέσιν καὶ τριχοειδέσιν. ἀλλ᾽ αἱ μὲν λεπτοτάταις ἐοίκασι γραμμαῖς μόγις ὁρωμέναις, ἃς ἀπανθισμοὺς ἐκάλεσαν ἔνιοι τῶν παλαιῶν. αἱ δὲ ὡς ἂν εἴποι τις ἁδροτέραις γραμμαῖς, ἐχούσαις μὲν δηλονότι, πάντως τι πλάτος, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς αἴσθησιν ἀπλατέσι λεγομέναις, ἐπειδὴ σαφῆ διακρίσει ὁριζόντων τὸ πλάτος μόριον ἐν αὐταῖς οὐκ ἔστιν. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες τοιαίδε. αἱ δὲ εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυόμεναι, μέγισται πασῶν εἰσὶν τῶν περὶ κοίλης ἀπεσχισμένων. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ὄρχεις φέρονται φλέβες, τὸ μέντοι κοινὸν ἐπὶ πάντων ἔχουσαι τῶν πιθήκων, τὸ δὲ ἴδιον, ἐν ἑκάστοις αὐτῶν. τὸ κοινὸν μὲν οὖν ἐστιν, ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν νεφρὸν, ἀποβλάστημά τι φέρεσθαι ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν. ἴδιον δὲ διττὰς εἶναί ποτε τὰς ἀρχὰς τῆς εἰς τὸν ὄρχιν ἰούσης φλεβὸς, τῆς μὲν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν νεφρὸν ἀφικνουμένης, τῆς δὲ τῆς κοίλης ἀποσχιζομένης, ποτὲ δὲ μίαν μόνην, ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸν μηρὸν ἰούσης φλεβός. ἡ δὲ ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι φλὲψ, εἰς τὸν δεξιὸν ὄρχιν ἰοῦσα, τῆς κοίλης αὐτῆς ἀποπέφυκεν. ὤφθη δὲ ἅπαξ ποτέ μοι καὶ ἥδε, δύο ἀρχὰς ἔχουσα, καθάπερ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς πολλάκις. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες εἰς τοὺς ὄρχεις φέρονται, ἄν τε ἄρρεν, ἄν τε θῆλυ τὸ ζῶον ᾖ. καὶ γὰρ καὶ τὸ θῆλυ κατὰ τὰ πλευρὰ τῆς μήτρας ἔχει τοὺς ὄρχεις, πολὺ μικροτέρους τε καὶ πυκνοτέρους ἤπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῶν καθ᾽ ἕκαστον σπόνδυλον ἐπὶ τὰς λαγόνας φέρονται φλέβες, ὧν τὰ πέρατα, πρὸς τοὺς κατ᾽ ἐπιγάστριον ἀναφέρονται μῦς. οἱ γάρ τοι κατ᾽ ἐπιγάστριον μῦς, ἐκ τούτων τρέφονται τῶν φλεβῶν, καὶ τῶν ἐν τοῖς τῶν νόθων πλευρῶν μεσοπλευρίοις, καὶ τῶν ἄνωθεν ἐπὶ τὸ στέρνον ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς φερομένων, καὶ τῶν ταύταις ἑνουμένων τοῖς πέρασιν ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομένων, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν ἐπηγγειλάμην αὖθις ἐρεῖν. οἱ δὲ ὑπερκείμενοι τούτων μύες, οἱ ἔξωθεν τοῦ θώρακος ἐκ τῶν κατὰ τὰς κλεῖς ἀγγείων μικρῶν, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, κἀκ τῶν ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς ἐπὶ τὸ στέρνον φερομένων. διεκπίπτει γὰρ αὐτῶν ἀποβλαστήματα πρὸς τοὺς παρὰ τὸ στέρνον μῦς, καὶ προσέτι τῶν περὶ τὰ μεσοπλεύρια. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐκπίπτει τις ἔξω τοῦ θώρακος μοῖρα. καὶ μὲν δὴ ὅτι τῶν κατ᾽ ὀσφὺν νωτιαίων φλεβῶν, ἀπὸ τῆς ἐπικειμένης ἐνταῦθα τῆς κοίλης, ἐμφύονται καθ᾽ ἕκαστον τρῆμα μία, λέλεκται πρόσθεν. ὥστ᾽ οὐδὲν

ἔτι τὸ ὑπόλοιπόν ἐστιν, τῆς ἐπ' ὀσφύϊ κοίλης ἀποβλάστημα διηγήσεως δεόμενον. ἀλλ' ὅπως διχῆ σχίζεται, λεκτέον ἤδη. περὶ τοίνυν τοὺς ὑστάτους τῆς ὀσφύος σπονδύλους, οὐκ ἔθ' ὑποκειμένην, ἔστιν εὑρεῖν τὴν ἀρτηρίαν τῇ φλεβί, τοὐναντίον δ' ἅπαν γίνεται. μετέωρος μὲν ἡ ἀρτηρία, κατὰ τῆς φλεβὸς ὀχεῖται, τῶν σπονδύλων δὲ αὐτῶν ἡ φλέψ. ψαύει τοίνυν καὶ σχίζεται περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἑκατέρων τῶν ἀγγείων διχῆ, καὶ γίνεται τὸ σύμπαν αὐτῶν σχῆμα τῷ λ στοιχείῳ παραπλήσιον. ἕκαστον δὲ τῶν συνθέτων ἀγγείων, ἐπὶ τὸ καθ' ἑαυτὸ φέρεται σκέλος λοξόν. ἐν δὲ τῇ φορᾷ ταύτῃ, πρῶτον μὲν ἀπόφυσιν τῆς φλεβὸς ἑκατέρας ἰδεῖν ἐστιν, ἐπὶ τὰς ψόας ὀπίσω διανεμομένας, καί τινας ἄλλας τριχοειδεῖς ἀμυδρῶς ἐνίοτε φερομένας εἰς τὸ κατ' ὀσφὺν περιτόναιον. ἀπὸ γάρ τοι τῶν πλησιαζόντων καθ' ἕκαστον μόριον ἀγγείων, τὸ περιτόναιον τρέφεται τοσαύταις φλεψί. πλείστας δ' αὐτῶν καὶ μακροτέρας λαμβάνει παρὰ τῶν ἐπ' ὄρχεις φερομένων. ἐφεξῆς δὲ τούτων εἰσὶ τῶν ἐπὶ τὰ σκέλη φερομένων φλεβῶν, εἴς τε τὰ κάτω καὶ πρόσω, πρῶτον μὲν εἰς τοὺς περὶ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν μῦς, ὧν οὐ σμικρὸν μέρος ἀναμίγνυται τῇ μετ' αὐτῶν ἐκφύσει, πρὸς τοὺς περὶ τὴν ἕδραν μῦς φερομένων. ἀμφοτέρων δὲ τῶν συζυγιῶν τὰ πέρατα διεκπίπτει πρὸς τὰ ἐκτὸς μόρια τοῦ πλατέος ὀστοῦ, τοῖς τ' ἐνταῦθα μυσὶ διασπειρόμενα. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὰ κάτω μέρη τῆς μήτρας φέρονται φλέβες, ἀνωτέρω βραχὺ τῆς τοῦ τραχήλου πρώτης ἐκφύσεως, αἵ τινες εἴς τε τὸν τράχηλον αὐτὸν διασπείρονται, καὶ εἰς τὴν μήτραν γενόμεναι, μορίῳ μὲν ἑαυτῶν τινι τοὺς ὄρχεις, τῷ δὲ ἄλλῳ τὰ μέχρι τοῦ πυθμένος τῆς μήτρας διαπλέκουσιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἐπὶ τὰ κάτω τῆς μήτρας φερομένων φλεβῶν καὶ αἱ τῆς κύστεως ἀποσχίζονται φλέβες. ἐφεξῆς δ' ἐστὶν ἄλλη συζυγία φλεβῶν, δύο ἀρχὰς τοὐπίπαν ἐχουσῶν, προϊοῦσαι δὲ αὗται συνάπτονται πρὸς ἀλλήλας, καὶ γεννῶσι φλέβα καθ' ἑκάτερον μέρος εἰς τοὐκτὸς φερομένην διὰ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, σὺν τῷ ταύτης νεύρῳ. καὶ τοίνυν διασπείρεται τοῖς κάτω μυσὶ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο καθάπερ καὶ τὸ νεῦρον. μετὰ δὲ ταῦτα, ἔστιν ἄλλη συζυγία φλεβῶν, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν ἀνεβαλόμην ἐρεῖν, τῶν ἀναφερομένων παρὰ τοὺς ὀρθίους μῦς, ἔπειτα εἰς ταὐτὸν ἰουσῶν τοῖς πέρασι τῶν φλεβῶν, ἃς διὰ τοῦ θώρακος εἰς ὑποχόνδρια καταφέρεσθαι πρόσθεν εἶπον. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ ἄλλο φλεβίον ἐν, καθ' ἕτερον μέρος εἰς τὴν μήτραν ἀφικνεῖται, δι' ὧν φλεβῶν ἡ κοινωνία μάλιστα ἐστὶ τοῖς τιτθοῖς πρὸς τὰς μήτρας. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν κεῖνται τῶν ὀρθίων μυῶν, καὶ αἵ γε ἀναφερόμεναι πρὸς τὰ ὑποχόνδρια, συμφυεῖς εἰσιν αὐτοῖς. ἑτέρα δ' ἔξωθεν τῶν μυῶν ἐστι συζυγία τῶν καθηκουσῶν ἐπὶ τὸ αἰδοῖον, ἄν τε ἄρρεν, ἄν τε θῆλυ τὸ ζῷον ᾖ. καταφέρονται δὲ παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν τῆς ἥβης ἑκατέρωθεν. καὶ μετὰ ταῦτα εὐθέως ἐστὶν ἑτέρα φλὲψ ἀφ' ἑκατέρας τῆς ἐπὶ τὰ σκέλη πρὸς τοὺς ἔνδον μῦς τῶν † μερῶν φερομένη. τούτων δ' ἑξῆς, ἄλλη συζυγία φλεβῶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι κειμένη, ἃς καὶ θεώμεθα πάνυ σαφῶς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ μὲν τῶν βουβώνων ἀρχομένας, ἀναφερομένας δὲ κατὰ τὸν τῶν λαγόνων τόπον, ἀμυδραὶ δὲ ἄλλαι συνάπτουσιν αὐτῶν τοῖς πέρασιν ἄνωθεν κάτω φερόμεναι, τὴν γένεσιν ἔχουσαι μάλιστα ἐκ τῶν παρὰ τοὺς τιτθοὺς φλεβῶν. ἀλλὰ ταῦτα τῆς συζυγίας τῆς νῦν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένης ἔφην ἀναφέρεσθαι κάτωθεν ἄνω μέρος οὐ σμικρὸν, ἐπὶ τοὺς παρὰ τοὺς πύγας ἀποχωρεῖν μῦς. ἐντεῦθεν δὴ λοιπὸν ἡ μεγάλη φλὲψ, εἰς τὸ σκέλος ἀποσχίζεται, πρώτην μὲν ἀπόφυσιν ἑαυτῆς κατὰ τὸν βουβῶνα ποιοῦσα σὺν ἀρτηρίᾳ μικρᾷ τοῖς ἐμπροσθίοις μυσὶν διανεμομένην, δευτέραν ἑκατέρωθεν ἕνα κἀκ τῶν ἔνδον μερῶν ἄχρι τοῦ γόνατος ἐπιπολῆς διασπειρομένην, ἄλλας δ' οὐκ ὀλίγας διὰ βάθους εἰς τοὺς μηρούς. μικρὸν δ' ἀνωτέρω τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως τριχῆ σχισθεῖσα κατὰ μέσον μὲν αὐτῆς, (ἡ δὴ μεγίστη ἐστὶ) δι' αὐτῆς εἰς ἰγνύας φέρεται κάτω, κἄπειτα ἐντεῦθεν διὰ τοῦ βάθους ἰοῦσα τῆς καλουμένης γαστροκνημίας, ἀποφύσεις οὐκ ὀλίγας δίδωσι τοῖς κατὰ ταύτην μυσί. τῷ δ' ἔξωθεν μορίῳ κατὰ δεύτερον, κατὰ τὸ τῆς περόνης ἐκτὸς, ἄχρι τῆς κατὰ τὸν πόδα διαρθρώσεως, ἐπιπολῆς ἀφικνεῖται. κατὰ τρίτον δὲ μέρος τῶν ἔνδον ἐπ' αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον ἔρχεται. κἄπειτα ἐντεῦθεν ἄχρι τὸ σφυρὸν ἀφικνεῖται, ἐπ' αὐτὸ τῆς κνήμης τὸ πέρας, ἐπιτηδειοτάτη πρὸς τὰς φλεβοτομίας οὖσα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς διὰ βάθους τῆς μεγάλης εἰς τοὺς μῦς σχιζομένης σὺν ἀρτηρίᾳ δύο πέρατα ποιησαμένης, τὸ μὲν ἕτερον τὸ μεῖζον, ἀπὸ τῆς κνήμης ἔσω φέρεται, τὸ δ' ἕτερον, διὰ τῆς μέσης χώρας περόνης τε καὶ κνήμης, εἰς τὰ πρόσω παραγίγνεται τοῦ ποδὸς, ἐμπηγνύμενον ἀποβλαστήματα φλεβὸς ἑτέρας, ἣν διὰ τῶν † ἐκ τῆς κνήμης μερῶν παρὰ τὴν περόνην ἐφ' ἣν καταφέρεσθαι, ὡς γίγνεσθαι τέτταρας φλέβας εἰς τὸν πόδα κατερχομένας. μίαν μὲν ἔξωθεν πασῶν παρὰ τὸ κυρτὸν πέρας τῆς περόνης, ἑτέραν δὲ ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ μερῶν, καὶ τρίτην ὡς εἶπον πρόσω τοῦ τῆς κνήμης πέρατος, καὶ τετάρτην, ἐκ τῶν ἔνδον περιλαμβάνουσαν τὰς κυρτὰς ἀποφύσεις. ἡ μὲν πρώτη ἐστὶ δευτέρα ῥηθεῖσα, τῆς περόνης, αἱ δὲ ἑξῆς δύο, τῆς κνήμης. ἐντεῦθεν δ' ἡ μὲν τετάρτη κάτω τοῦ ποδὸς ἅπαντα διαπλέκει συνεπιμιγνυμένων αὐτῇ μορίων τῆς πρώτης. αἱ μέσαι δ' αὐτῶν αἱ δύο, περὶ τοῦ ποδὸς ἄνω διασπείρονται. καὶ μέντοι ἐστὶ τῆς πρώτης μόριον τὸ ἄνω τοῦ ποδὸς ἔχει, ὃ διαπλέκει τὰ μέρη τῆς περὶ τὸν μικρὸν μάλιστα δάκτυλον. ἐπιμίγνυται δὲ ἢ ἄλλως πολυειδῶς, ὥσπερ ἐν ταῖς χερσὶν ἄκραις, οὕτω καὶ κατὰ τὸν πόδα, μόρια τῶν ἀγγείων. αὕτη μὲν ἡ σύνοψις ἔστω σοι τῆς τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς. ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐροῦμεν.

Ἀρχὴ μὲν τούτων ἐστὶν ἡ ἀριστερὰ κοιλία τῆς καρδίας. ἐντεῦθεν δὲ μία μὲν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχίζεται λεπτὴ ἐστὶ μονοχίτων. ἑτέρα δὲ δύο χιτῶνας ἔχουσα καὶ παχεῖα, πολὺ μείζων τῆς δε, καθάπερ τις στέλεχος ἁπασῶν οὖσα τῶν ἀρτηριῶν. εἰκάσαις δ' ἂν εἰ βούλοιο καὶ τὴν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένην ἀνάλογον ἔχειν τῇ πρώτῃ πασῶν ῥηθείσῃ φλεβὶ, τῇ κατὰ τὰς πύλας τοῦ ἥπατος, ἣν εἰς τὰ περὶ τὴν γαστέρα μόρια καθήκειν ἔφην, οἷόν περ ῥίζαις τισὶ τοῖς ἑαυτῆς πέρασιν ἀναλαμβάνουσα τὴν τροφήν. ὡσαύτως γάρ τοι καὶ ἥδε διὰ τῆς εἰς πνοῆς ὠφέλειαν, εἰς τὸν πνεύμονα κατασχίζεται. καὶ μέντοι καὶ δι' αὐτὸ τὸ τῆς καρδίας σῶμα περιεχομένας ἐν κύκλῳ δύο ἀρτηρίας ἔχει. τὴν μὲν ἑτέραν τὴν μείζω τὸ πλεῖστον αὐτῆς διαπλέκουσαν, τὴν δὲ ἑτέραν εἰς ἐκεῖνα μάλιστα διανεμομένην, ἔνθα τὴν τρίτην ἐνόμιζεν εἶναι κοιλίαν ὁ Ἀριστοτέλης. αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ πλατὺ τῆς καρδίας μόριον οὖσα τῆς δεξιᾶς, οὐκ ἄλλη τῆς τρίτη. ταύτας μὲν οὖν τὰς ἀρτηρίας τὰς ἅμα τὸ πρῶτον ἐκφύεσθαι τῆς καρδίας τὴν μεγίστην ἀποφυομένας αὐτῆς ἰδεῖν ἐστιν, εὐθὺς δὲ κἀκείνην διασχιζομένην ἀνίσοις τμήμασιν. καὶ μέντοι καὶ τὸ

ἔλαττον

† μηρῶν

† ἔνδον

ἔλαττον αὐτῆς μέρος ἄνω φερόμενον, καὶ αὐτὸ πάλιν αὐτίκα σχιζόμενον ἀνίσοις τμήμασι. κἄπειτα τὸ μὲν μεῖζον αὐτῶν, ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀνατεινόμενον λοξὸν ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ τοῦ θώρακος, ἀντίστροφον δὲ τὴν θέσιν ἔχον ἕτερον. ἀναφέρεται γάρ τι καὶ τοῦτο λοξὸν ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην τε καὶ μασχάλην ἀποφύσεσιν. ἀποφυόμενον ἐπί τε τὸ στέρνον καὶ τὰς πρώτας τοῦ θώρακος πλευρὰς, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ τραχήλου σπονδύλους, ἐπί τε τὰ περὶ τὴν κλεῖν χωρία, μέχρι τῆς ἀκρωμίας, μεθ' ἃς ἅπαν τὸ ὑπόλοιπον, ἐπί τε τὴν ὠμοπλάτην καὶ τὴν χεῖρα κατασχίζεται. τὸ δ' ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀνατεινόμενον μέρος τῆς ἀρτηρίας τὸ μεῖζον, ὅταν τοῦ θυμοῦ πλησιάσῃ, πρῶτον μὲν ἀπόφυσιν ἑαυτοῦ ποιεῖται παρὰ τὴν ἀριστερὰν σφαγίτιν, ἐπ' αὐτῇ δὲ ἑτέραν παρὰ τὴν δεξιάν. εἶθ' οὕτως τὸ ὑπόλοιπον ἅπαν αὐτῆς ὁμοίως κατασχίζεται τῇ λεγομένῃ πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην τε καὶ μασχάλην ἀναφέρεσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τὸ στέρνον ἥκει τῆς ὡσαύτως τῇ φλεβὶ, τάς τε ἄλλας ἀποφύσεις ποιουμένη καὶ τὴν ἐπὶ τῶν τιτθῶν, ἥ τε ἐπὶ τὰς πρώτας τοῦ θώρακος πλευρὰς συγκατασχίζεται, καὶ συνεκπίπτει τοῦ θώρακος ἐκτὸς ἐπὶ τοὺς ῥαχίτας μῦς, ὥσπερ ἡ φλὲψ, ἥ τε διὰ τῶν κατὰ τοὺς πρώτους ἐξ τοῦ τραχήλου σπονδύλους τρημάτων φερομένη, συγκαταβαίνει τε καὶ συγκατασχίζεται τῇ φλεβὶ, πρὸς τὰς τοῦ νωτιαίου μήνιγγας, ἥ τ' ἐπ' ἀκρώμιον ὠμοπλάτην τε καὶ μασχάλην δεξιάν. αὗται πᾶσαί τε αἱ ἄλλαι παρακειμέναις φλεψὶ συγκατασχίζονται, καθάπερ αἱ καρωτίδες ὀνομαζόμεναι τοῖς διὰ βάθους σφαγίτισιν, συναναφέρεταί τις ἀρτηρία. ἀλλ' εἴτε δύο γεννηθεῖεν, εἴτε τέτταρες, αὗται χωρὶς ἀρτηριῶν εἰσι. τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἑκατέρας καρωτίδος ὄρθιον ἀναφερόμενον, εἴσω τοῦ κρανίου παραγίνεται, κἀνταῦθα ποιεῖ τὸ καλούμενον δικτυοειδὲς πλέγμα, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἀρτηρίαι δύο γιγνόμεναι, πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἀναφέρονται. περὶ δὲ τῆς ἐκείνων νομῆς καὶ πρὸς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα κοινωνίας, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται. τὸ δ' ἕτερον μέρος τῆς ἐκ καρδίας φυομένης ἀρτηρίας τὸ μεῖζον, παρὰ τὴν ῥάχιν κατακάμπτεται, τῷ πέμπτῳ τοῦ θώρακος ἐπιβαῖνον σπονδύλῳ, φέρεται τοὐντεῦθεν δι' ὅλης ἤδη τῆς ῥάχεως, ἄχρι τοῦ πλατέος ὀστοῦ, πρῶτον μέν τινα πέμπον ἀπόφυσιν αὐτοῦ μικρὰν ἀρτηρίαν, κατασχιζομένην εἰς ἐκεῖνα τοῦ θώρακος τὰ μέρη, καθ' ἃ ὁ πνεύμων ἐπίκειται. τὰ τελευταῖα δ' αὐτῆς πέρατα μέχρι τῆς ἀρτηρίας ἀνήκει, μετὰ δὲ ταῦτα καθ' ἕκαστον σπόνδυλον, εἴς τε τὰ μεσοπλεύρια, καὶ εἰς τὸ νωτιαῖον ἀπονεμήσεις γίνονται. τὰ δ' ἄνω τοῦ θώρακος τὰ περὶ τὰς τέσσαρας πλευρὰς, οὐχ ὁμοίως ἀεὶ τὰς ἀρτηρίας ἔχει διατεταμένας. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐκ ταύτης πλείους, ἐνίοτε δὲ ἀπ' ἀμφοῖν ἴσως εἰς αὐτὰς διασπείρονται. ἀλλ' ἥ γε μεγάλη ἀρτηρία φερομένη, μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν θώρακα, πρῶτον ἐν τῷ διαφράγματι δύο δίδωσιν ἀρτηρίας. ἐφεξῆς δὲ γαστρὶ μὲν, καὶ σπληνὶ, καὶ ἥπατι, μίαν ἄζυγῆ, κατὰ τὰ πρόσω μέρη τῆς μεγάλης ἀποπεφυκυίας ἀμφοτέρας. ἔστι δ' ὅτε ἐκ μιᾶς ῥίζης διχῇ σχισθεῖσα, γαστρὶ μὲν καὶ σπληνὶ καὶ ἥπατι τὸ ἕτερον τμῆμα, τοῖς δὲ ἐντέροις θάτερον διανέμεται περὶ τὰ δύο μεσεντέρια, τό τε ἐν τοῖς δεξιοῖς, ὅπερ ἐστὶ τοῦ κώλου τῶν πρώτων μερῶν, καὶ μέσον ἐντέρων ἐπὶ τῶν ἁπάντων ἐστί. τὸ γάρ τοι τρίτον μεσεντέριον, ὃ πλησίον ἥκει τῆς ἕδρας ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κείμενον, ἐντεῦθεν μὲν ἀρτηρίαν οὐδεμίαν λαμβάνει, κάτωθεν δὲ ἐμβάλλει τις αὐτῷ μικρὰ, περὶ τοὺς νεφροὺς φυομένη τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἄζυγής. μεταξὺ δὲ ταύτης καὶ τῶν προειρημένων, ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἴασι δύο ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος, ἑτέρα τέ τις αὐτῶν ἄνωθεν ἐκ τῶν ἀριστερῶν μερῶν παρατεταμένη τῇ κάτωθεν φλεβί. καὶ μέντοι καὶ αὐτῶν τῶν προειρημένων δυοῖν ἀζύγων ἀρτηριῶν ὀλιγάκις ἐθεασάμεθα, τὴν μὲν ὑψηλοτέραν, εἰς γαστέρα καὶ σπλῆνα, τὴν δὲ ταπεινοτέραν εἰς ἧπάρ τε καὶ μεσεντέρια διανεμομένην, καθήκουσαί τε καὶ εἰς τὸ νωτιαῖον ἅμα ταῖς φλεψὶ καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ἀρτηρίας, τῆς μεγάλης ἀποσχιζομένας, καὶ ταῖς εἰς τὰς λαγόνας εἰρημέναις φέρεσθαι φλεψί. καὶ ταύταις ὁμοίως συμπαραφέρονται τινὲς ἀρτηρίαι, τῆς ἐπ' ὀσφύϊ μεγάλης ἀρτηρίας ἀποφυόμεναι, καὶ ταῖς ἐπὶ τοὺς ὄρχεις ὡσαύτως φέρεσθαι φλεψὶν εἰρημέναις, ἀρτηρίαι συμπαραφέρονται. περὶ δὲ τὰ πλάγια τῆς ὀσφύος ὑπερβαίνει τὴν ὑπερκειμένην φλέβα τὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ὕστατον. εἴρηται μὲν κατὰ τῶν σπονδύλων τὴν φλέβα, καὶ ταύτης ἐρῆσθαι τὴν ἀρτηρίαν. ἐπειδὰν δὲ τοῦτο γένηται, τηνικαῦτα ὥσπερ ἡ φλὲψ, καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία διχῇ σχισθεῖσα τῶν μορίων ἑκατέρων εἰς τὸ κατ' εὐθὺ πέμπει σκέλος. ἐν δὲ τῇ φορᾷ ταύτῃ, μόριον ἓν ἀπεσχισμένον ἑκατέρας αὐτῶν φαίνεται πρῶτον, ὃ τοῖς ἐμβρύοις ἐξ ὀμφαλοῦ προσγίνεται. τελειουμένων γὰρ τῶν ζώων, τὸ μὲν ἐν τῷ μεταξὺ πᾶν, ὑμενῶδές τε καὶ ξηρὸν καὶ ἄχρηστον γίνεται, τὸ δὲ περὶ τὴν ἔμφυσιν σώζεται. καὶ τούτου τινὲς ἀποφύσεις ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐμβρύων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τελείων κατασχίζονται ταῖς περὶ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν φλεψὶν, ἃς ἔμπροσθεν εἶπον εἰς τοὺς ἐνταῦθα μῦς διασχίζεσθαι. αὕτη δὲ ἡ ἑκατέρων τῶν σκελῶν ἀρτηρία μεγάλη, διὰ βάθους φέρεται τῇ μεγάλῃ φλεβὶ συμπαραφερομένη. καὶ μέντοι καὶ ὅσαι διὰ βάθους ἐκείνης εἴρηνται πρόσθεν, ἀποφύσεις γίνεσθαι, ταύταις συμπαρεκτείνονταί τε καὶ συγκατασχίζονται. ταῖς δ' ἐπιπολῆς φλεψὶν ταῖς ἐν τοῖς σκέλεσιν, οὐκ ἂν εὕροις ἀρτηρίαν διακειμένην, ὥσπερ οὐδὲ ἐν χερσὶ, κατά τε ἐπιγάστριον καὶ νῶτον, καὶ τράχηλον. ἐν κεφαλῇ δὲ μόνῃ, πλησίον τοῦ δέρματος εὕροις ἂν ἀρτηρίας ὄπισθεν τοῦ ὠτὸς καὶ τὰς κατὰ ἑκάτερον τῶν κροτάφων. αἱ δὲ κατ' ἄκρας τὰς χεῖρας τῶν διὰ βάθους ἀρτηριῶν ἄσαρκον ὑποπίπτουσι τοῖς ἁπτομένοις. ὥσπερ γὰρ καὶ κατὰ τοὺς ταρσοὺς τῶν ποδῶν, κἂν τοῖς παχυτέροις καὶ πιμελωδεστέροις τὸ σῶμα καὶ τούτων μικρόν τι τῶν φανερῶν ἐστιν, καὶ τῶν ἄλλων οὐδεμία πρόδηλος. τοῖς τε γὰρ ἰσχνοῖς καὶ προφανῆ ἐπὶ πλεῖστον εἰσὶ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρτηριῶν μόρια. τὰ μὲν οὖν εἰρημένα πάντα περὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, ἐπὶ τῶν τελείων φαίνεται ζώων. ἐπὶ μέντοι τῶν ἔτι κυουμένων, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, κατ' αὐτὸ τὸ χωρίον ἀρτηρίαι καὶ φλέβες εἰσὶν καθηκόντων περάτων ἐκφυόμεναι. συνιόντων δ' ἐκείνων πρὸς ἄλληλα, ἐκ τῶν γενομένων αὖθις πρὸς ἀλλήλας, γενέσθαι συμβέβηκεν ἐξ αὐτῶν τὸ κατ' ὀμφαλὸν ζεῦγος ἑκατέρων τῶν ἀγγείων. ἀλλ' αἱ μὲν ἀρτηρίαι περιλαμβάνουσιν τὴν κύστιν ἐπὶ τὰς ἀποπεφυκυίας τὰς κατὰ ῥάχιν ὡς ἐπὶ τὰ σκέλη παραγίνονται, καθ' ὅτι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. συμβάλλουσαι δ' ἄλλαι φλέβες περὶ τὴν πρώτην ἔκφυσιν τοῦ ὀμφαλοῦ, μίαν ἀποτελοῦσι μεγάλην ἐπὶ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος φερομένην, ἐγγὺς τῆς ἐπὶ πύλαις φλεβός. αὕτη τε οὖν ἡ φλὲψ, χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶ, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ κοίλη πᾶσα. τότε γὰρ διὰ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος διεληλυθὸς,

οὐδεμίαν ἀρτηρίαν παρακειμένην, τὴν ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν ῥάχιν φερόμενον. οὐ μὴν οὐδὲ ἄλλη τις τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος φλεβῶν ἀρτηρίαν ἔχει παρακειμένην, ὥσπερ οὐδὲ αἱ τοῦ διαφράγματος, ἃς ἔφαμεν ἀποφύεσθαι τῆς κοίλης διερχομένης αὐτῷ. καὶ μέντοι καὶ ἡ τὸν θώρακα τρέφουσα φλέψ, ἣν ἀνωτέρω τῆς καρδίας ἐπὶ τῶν πιθήκων ἔφην ἀποφύεσθαι καὶ ταύτην χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶν ἰδεῖν ἀπιοῦσαν τῆς ῥάχεως. οὐχ ἥττον δὲ μετὰ τὸ μέγεθος, ἣν ὠμιαίαν ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι, χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶ, μετὰ πασῶν τῶν ἑαυτῆς ἀποφύσεων. ὅτι μὴ μιᾶς μόνης, ἣν ἐν τῇ κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσει τὴν γένεσιν ἔχειν ἔλεγον ἀποφυομένην εἰς βάθος, ὥσπερ καὶ τῆς ἔνδον τῆς διὰ μασχάλης. αὗται γὰρ αἱ δύο μόναι διὰ βάθους τοῦ πήχεως φέρονται σὺν ἀρτηρίαις, αἱ δὲ ἄλλαι αἱ κατὰ τὸν πῆχυν ἐπιπολῆς, ἅπασαι χωρίς. τρεῖς γὰρ ἢ τέτταρας φύεσθαι πρόσθεν ἔφην ἀπὸ τῆς διὰ μασχάλης. ἄλλη δὲ πολὺ τούτων μείζων ἡ ἐξ ἀμφοῖν γινομένη. αὗται πᾶσαι καθ' ἑκατέραν χεῖρα φλέβες, οὐκ ἔχουσι παρακειμένην ἀρτηρίαν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ βραχίονος ὅσου ἐμπεριεχομένη διὰ τῶν ὀπίσω μερῶν, ἔπειθ' ὑπὸ τὸ δέρμα φερομένη, κἀνταῦθα περὶ τὸν ἔξω κόνδυλον εἰς τὸν πῆχυν ἀφικνουμένη. καὶ γὰρ καὶ ἥδε μετὰ τῶν ἰδίων ἀποφύσεων ἁπασῶν χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶν, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἐπιπολῆς σφαγίτιδες, ἅμα ταῖς ἑαυτῶν ἀποφύσεσιν. ὅσαι δὲ κατὰ τὸν τράχηλον εἰσὶ, καὶ ἕως πρὸς τὰς ὠμοπλάτας ἀποτείνονται, καὶ ὅσαι κατὰ τὰς αὐτῶν ἐλέχθησαν εἰς τὰ πλησίον τῶν κλειδῶν σπείρεσθαι μικραὶ, χωρὶς ἀρτηρίας εἰσὶ σύμπασαι. καὶ τῶν ἐν προσώπῳ δὲ καὶ κεφαλῆς φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν, ὀλίγαι ταῖς ἀρτηρίαις παρατέτανται, καθάπερ ἐλέχθη πρόσθεν, ἡνίκα ὑπὲρ τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους, καὶ τῶν ὤτων ὄπισθεν ἡγησάμεθα. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ταῖς ἐπιπολῆς, ἢ ταῖς ὑπὸ τῷ δέρματι κατά τε τὸν νῶτον καὶ τὰ πλευρὰ καὶ σύμπαντα τὸν θώρακα καὶ τὸν ὑπογάστριον, οὐκ ἂν εὕροις ἀρτηρίαν ὑποκειμένην. ἀμέλει καὶ τῶν ἐξ ὑποχονδρίων καταφερομένων, ἃς συνάπτοντες κάτωθεν ἀναφερομένας, ἔφην ἐπιπολῆς οὐδεμία παρακειμένην ἀρτηρίαν ἔχει, καθάπερ διὰ βάθους αἱ παραπεφυκυῖαι τοῖς ἐν μέρεσι τῶν ὀρθίων μυῶν. αὗται γὰρ ἔχουσιν, αἱ δὲ ἐπὶ πολὺ οὐκ ἔτ' εἰσὶν, ὑπό τε τῶν διὰ βάθους οὕτως ἔχουσιν. αἱ μὲν ἄνωθεν καταφερόμεναι, παρακειμένην ἀρτηρίαν ἔχουσιν, αἱ δὲ κάτω φερόμεναι καὶ ἄνωθεν, αὗται συνάπτουσιν, χωρὶς ἀρτηριῶν εἰς ἀδένας ἀναφερόμεναι. οὕτω δὲ καὶ τῶν καθ' ἱερὸν ὀστοῦν εἰς τοὺς μῦς, μόνη παρακειμένην ἀρτηρίαν ἔχει, τῶν δὲ ἄλλων οὐδεμία. καὶ ἃς ἐπὶ τὸ αἰδοῖον ἐλέγομεν φέρεσθαι, τῶν μυῶν ἐκτὸς ἤδη τὴν ἀπόφυσιν ἐχούσας, καὶ αὗται χωρὶς ἀρτηριῶν εἰσιν, ὥσπερ γε καὶ αἱ κατὰ τὸν μηρὸν ὑπὸ τῷ δέρματι τῆς κνήμης. καὶ γὰρ ἐνταῦθα τριχῆ σχισθείσης τῆς μεγάλης φλεβὸς, ὀλίγον πρὸ τῆς ἰγνύος, ἡ διὰ βάθους, ἅμα ταῖς ἀποφύσεσιν ἔχει τὰς ἀρτηρίας ἀποκειμένας. ὅσαι δ' ἀποχωροῦσι πρὸς τὸ δέρμα, τούτων οὐδεμία παρακειμένην ἀρτηρίαν ἔχει. αὗται μὲν αἱ φλέβες χωρὶς ἀρτηριῶν εἰσιν. ἀρτηρίαι δὲ χωρὶς φλεβῶν, αἱ κυουμένων ἔτι τῶν ζώων περιλαμβάνουσαι τὴν κύστιν, ἃς ἐξ ὀμφαλοῦ φερομένας ἔφην εἰς τὴν παρὰ τὴν ῥάχιν ἀρτηρίαν ἰέναι καθ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ μέρη, καθ' ἃ διχῆ σχισθεῖσα τῶν μορίων ἑκατέρων ἐπιβάσει, τῷ καθ' ἑαυτὸ σκέλει ἀποδίδοται. ἡ μέντοι καὶ ἡ ἐκ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας εἰς τὴν ἀρτηριώδη φλέβα κυουμένων ἔτι τῶν ζώων, ἀπόφυσίς ἐστι καὶ κατάφυσις, οὐ κατὰ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν χρείαν ἐπὶ τῶν κυουμένων ἐστὶν ἀρτηρία, μόνη καὶ αὐτὴ τεταμένη χωρὶς φλεβός. αἱ δὲ ἄλλαι ἀρτηρίαι χωρὶς φλεβῶν εἰσι, οὐκ ἐπὶ τῶν κυουμένων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἤδη τῶν τελείων ζώων, αἵ γε ἐκ τῆς καρδίας αἱ μεγάλαι, μία μὲν ἡ ἐπὶ τὸν πέμπτον τοῦ θώρακος καθήκουσα σπόνδυλον, ἡ δ' ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφερομένη πρώτη. πρὸς ταύτας ἣν ἔφην ἐπ' ὠμοπλάτην τε καὶ μασχάλην ἀριστερὰν ἰέναι. τούτων γὰρ ἑκάστη μέχρι πολλοῦ φέρεται μόνη χωρὶς φλεβὸς, ἡ μὲν ἐπὶ τὸν πέμπτον σπόνδυλον, ἄχρι περ ἂν ὑπ' αὐτοῦ στηριχθῇ, ἡ δὲ ἐπὶ τὰς σφαγὰς, ἄχρι τοῦ κατὰ τὸν θυμὸν χωρίου, ἡ δὲ ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν μασχάλην, ἄχρι τοῦ πλησιάσαι τῇ πρώτῃ πλευρᾷ. ἀρτηρία δὲ χωρὶς φλεβός ἐστιν, ἡ ἐκ τῆς καρωτίδος ἀνιοῦσα μία κατὰ μέρος τὸ δικτυοειδές. πλέγμα γάρ ἐστιν ἰδεῖν τὰς ἀποκεχωρισμένας πολὺ τοῦ τρήματος ἐκείνου, δι' οὗ τὸ τῆς σφαγίτιδος πέρας ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἔφην ἀνιέναι. καὶ μὲν δὴ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, χωρὶς φλεβός ἐστιν, καὶ ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ τὸ πλέον ἀναφερομένη κατ' αὐτὴν τὴν δίοδον, οὐδεμίαν ἔχουσι παρακειμένην φλέβα, πρὶν ἄρξασθαι, καὶ ἐπὶ τὸ διάφραγμα δὲ, πρὶν ἐντυχεῖν τοῖς πέρασι τῶν φλεβῶν, ἃς ἀπὸ κοίλης εἰς αὐτὰς κατασχίζεσθαι προειρήκαμεν, οὐδεμίαν παρακειμένην φλέβα. καθάπερ οὐδὲ αἱ πρῶται τῶν ἐκφύσεων, ἐφ' ἧπαρ, καὶ γαστέρα, καὶ σπλῆνα, καὶ ἔντερα. οὐδὲ γὰρ ταύταις παράκειται φλέψ, πρὶν ἄρξασθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΝΕΥΡΩΝ ΑΝΑΤΟΜΥΣ

ΟΤΙ μὲν οὐδὲν τῶν τοῦ ζώου μορίων, οὔτε κίνησιν, ἣν προαιρετικὴν ὀνομάζομεν, οὔτε αἴσθησιν ἔχει χωρὶς νεύρου, καὶ ὡς εἰ τμηθείη τὸ νεῦρον, ἀκίνητόν τε καὶ ἀναίσθητον εὐθέως γίνεται τὸ μόριον, ὡμολόγηται πᾶσι τοῖς ἰατροῖς. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος, ὥσπερ καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ ὅτι τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, τὰ δὲ ἐκ τοῦ νωτιαίου πέφυκεν, οὐ πᾶσιν ἐγνώσθη. καίτοι τό γε κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενον, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. αὗται μὲν αἱ ἐμπρόσθιαι κοιλίαι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἰς τὸ πρόσω φερόμεναι, στενοῦνται κατὰ βραχὺ, κώνου σχήματι παραπλησίως, ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀφίκωνται τῆς ῥινὸς, ἀλλήλαις παρακείμεναί τε καὶ ψαύουσαι διὰ παντὸς, ὡς μηδὲν εἶναι μέσον αὐτῶν, ὅτι μὴ τὴν λεπτὴν μήνιγγα. τούτων δὲ ἑκατέρωθεν, ἓν μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν, ἓν δὲ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἐστι νεῦρον, ἀξιόλογον τῷ πάχει, καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἄλλων νεύρων μαλακώτατον, ἐκφυόμενον μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, περαιούμενον δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔξω τοῦ κρανίου, διὰ τρήματος ἴσον ἔχοντος εὖρος ἀκριβῶς τῷ πάχει τοῦ νεύρου. τέτακται δὲ τὸ τρῆμα τοῦτο καθὰ πρῶτον ἡ χώρα τῶν ὀφθαλμῶν ἄρχεται γεννᾶσθαι, καὶ δόξουσί σοι θεασαμένῳ, καθάπερ τινὲς ῥίζαι τὰ νεῦρα ταῦτα εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν. διαλύεταί γε μὴν οὐκ εἰς πολλὰς ἶνας, ὥσπερ τὰ ἄλλα σύμπαντα νεῦρα,

τὰ δια-

τὰ διανεμόμενα τοῖς ὑποδεχομένοις ὀργάνοις αὐτά. θαυμαστὸν δέ τινα τρόπον ἕτερον, ὃν οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν, οὔτε ἀκούσας ἴσως πιστεύσειε πρὶν αὐτόπτης γενέσθαι τοῦ θεάματος. εἰς γὰρ τὸν κατ' εὐθὺ κείμενον ὀφθαλμὸν ἑκάτερον εἴσω δυόμενον εἰς πλάτος ἐκτείνεται, περιφερόμενον ἐν κύκλῳ σφοδροτάτως τῷ κατ' αὐτὸν ὑγρῷ καλουμένῳ ὑαλοειδεῖ, μηδέν τι παραλλάττον ἐνταῦθα τῆς ἐγκεφάλου φύσεως. ἀλλὰ καὶ μόνοις τούτοις τοῖς νεύροις, πρὶν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἐμφύεσθαι σαφῶς ἔνδον ἐστὶν αἰσθητός τις πόρος, ὅθεν αὐτὰ καὶ πόρους ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ἐκάλεσαν νεῦρα, τινὲς δὲ ὀπτικὰ νεῦρα προσαγορεύουσιν, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τοὔνομα θέμενοι. καὶ πρώτην γε ταύτην συζυγίαν ἀριθμοῦσι τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, ἁπασῶν τῶν ἄλλων οὖσαν μαλακωτάτην. ἑτέρα δ' ἐφεξῆς ἐστι συζυγία τοῖς κινοῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς μυσὶ διανεμομένη, σκληροτέρα τε καὶ μακροτέρα πολλῷ τῆς προειρημένης, καὶ διεκπίπτει γε τοῦ κρανίου παραπλήσιον ἐκείνοις, ὀστῷ λεπτοτάτῳ διοριζομένη. παράκειται δὲ αὐτῇ περὶ τὴν τοῦ κρανίου φοράν, ἡ μὲν κατὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν τρίτη τῶν νεύρων συζυγία. καλοῦσι δ' αὐτὰ μαλακά, πάμπολλα φαινόμενα κατὰ τὴν πρώτην ῥίζαν εὐθύς, εἰ προσέχοις τὸν νοῦν αὐτοῖς ἀκριβῶς, ὡς ἀμελέστερόν γε θεωμένῳ, πάντα ἕν σοι δόξει. μαλακώτερα μὲν ὄντως ἐστὶ ταῦτα τὰ νεῦρα καὶ τῶν ἐν τῇ προειρημένῃ δευτέρᾳ συζυγίᾳ, καὶ τῶν ἐν τῇ δ', καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐφεξῆς. ἔτι δὲ μᾶλλον φαίνεται τοιαῦτα, διότι πλείονα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, καὶ θριξὶν ὁμοίως λεπτὰ κατ' ἀλλήλων ἐπίκειται χωρὶς τοῦ περιειλῆσθαί τε καὶ καταπεπλέχθαι. βραχὺ δὲ αὐτῶν οὖσα σκληροτέρα, τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων ἡ τετάρτη συζυγία, μετὰ τὴν ἔκφυσιν εὐθέως ἀναμίγνυται τῇ τρίτῃ, καὶ συνδιεξέρχεται, πρώτην μὲν τὴν παχεῖαν μήνιγγα, μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη καὶ τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστοῦν, εἶτ' αὖθις ἀποχωρίζεται πρὸς τὴν ὑπερῴαν τοῦ στόματος. ἥ γε μὴν τρίτη συζυγία, καθάπερ ἐκ πολλῶν φαίνεται τῶν πρώτων συγκειμένη ῥιζῶν, οὕτω καὶ κατασχίζεται πολυειδῶς. οὐδὲν γὰρ διαφέρει λύεσθαι λέγειν ἀπ' ἀλλήλων τὸ προειρημένον ἄθροισμα τῶν νεύρων, ἢ κατασχίζεσθαι τὸ σύμπαν ἀποσχιζομένων τῶν μορίων. οὕτω δὲ εἰ καὶ διακρίνεσθαί τις ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ λέγοι, ἢ τοῦ παντὸς ἀθροίσματος φύεσθαι τῶν μορίων ἕκαστον οὐ διοίσει. πρῶτον μὲν οὖν, ἕκαστον αὐτῶν ἀποχωρεῖ μόριον εἰς τὸ κάτω τῆς κεφαλῆς φερόμενον, ἀγνοηθὲν τοῖς ἀνατομικοῖς. κοινὸν δ' ἐστὶ τὸ τρῆμα τοῦ κρανίου δι' οὗ τοῦτο φέρεται κάτω, καὶ τῆς καρωτίδος ἀρτηρίας τὸ λείψανον ἀναφέρεταί τε πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ἐν καθ' ἑκάτερον μέρος. εἰ δὲ καὶ μὴ λέγοιτό ποτε τοῦτο, προσυπακούειν αὐτὸ χρὴ διὰ παντὸς ἅπαξ ἀκηκοότας ἄρτι. μηδὲν μήτε τῶν ἐξ ἐγκεφάλου, μήτε τῶν ἐκ νωτιαίου νεύρων ἄζυγες ὑπάρχειν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὸ δὲ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν, ἀκριβῶς ἀλλήλοις ἴσα τὸ μέγεθος. ὅπως μὲν οὖν ταῦτα τὰ νεῦρα φέρεται διά τε τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος εἰς τὰ κάτω τῶν φρενῶν χωρία, καί τις αὐτῶν ἡ νομή, προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται. νῦν δὲ ἐπὶ τὰ λοιπὰ μόρια τῆς τρίτης συζυγίας ἀνέλθωμεν. ἐκπίπτουσα γὰρ τοῦ κρανίου, ψαύει μὲν τῆς δευτέρας, οὐ μὴν ἀναμίγνυται ταύτῃ, καθάπερ ἄλλαι τινὲς μίγνυνται, σχίζονται δὲ πολυειδῶς, ὡς ἔφην. αὐτίκα γοῦν ἐκπίπτει τὸ μόριον αὐτῆς, παρὰ τὴν διάρθρωσιν τῆς γένυος εἰς τὰ πρόσω τῶν ὤτων, ὅσοις ἀπὸ τῆς πέμπτης συζυγίας ἥκουσιν, ὅπως ἀναμίγνυται μικρὸν ὕστερον ἀκούσῃ. τοῦτο μὲν οὖν μικρόν τι μόριόν ἐστιν αὐτῆς, τὸ δὲ οἷον πρέμνον ἁπάντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ πεφυκότων μορίων ἐν λόγῳ κλάδων τε καὶ ἀκρεμόνων, διχῇ μὲν σχίζεται τὸ πρῶτον, ἑκάτερον δ' αὖθις ἐκείνων, εἰς πολλὰ μόρια. τὸ μὲν ἕτερον εἴς τε τοὺς κροταφίτας μῦς καὶ τοὺς μασητῆρας ὀνομαζομένους, ὅσοι τε ἄλλοι τῆς ἄνω γένυος ἐκπεφύκασιν, διανεμόμενον. ἔστι δὲ καὶ τοῖς οὔλοις ὀνομαζομένοις, καὶ τοῖς ὀδοῦσι καὶ τῷ δέρματι τῷ περὶ τὸ πρόσωπον ἐκ τούτων τῶν νεύρων. τὸ δὲ ἕτερον εἴς τε τὰς ῥίζας τῶν περὶ τὴν κάτω γένυν ὀδόντων σχίζεται, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἣν ἐσχίσθη τὸ πρότερον εἰς τοὺς ἄνω, καὶ τοῖς οὔλοις δ' ἀπονεμήσεις ὁμοίως πέμπει καὶ τοῖς κάτω χείλεσιν, ὥσπερ ἐκεῖνο τοῖς ἄνω. τὸ πλεῖστον δ' αὐτοῦ μέρος, εἰς τὸν τῆς γλώττης διανέμεται χιτῶνα, καὶ καλοῦσί τινες τὸ ζεῦγος τοῦτο τῶν νεύρων γευστικόν, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἡ τῆς γεύσεως αἴσθησις γίγνεται. τοιαύτη μέν τις, καὶ ἡ τῆς γ' συζυγίας τομή. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῆς δ', ἣν ὀρθῶς ὁ Μαρῖνος εὗρεν ἀποχωριζομένην τῆς τρίτης, ἐπί τε τὴν ὑπερῴαν ἀφικνουμένην, ἣν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν λέγομεν. ἔστιν δὲ καὶ ἄλλη συζυγία νεύρων, ἣν Μαρῖνος ὀνομάζει πέμπτην, καίτοι γε οὐκ ἐκ μιᾶς ἀκριβῶς ῥίζης ἀνίσχουσαν, ἀλλ' εἰσὶ μὲν πλησίον ἀλλήλων, ἕτερον δ' ἐξ ἑτέρας ἐκφύεται νεῦρον. ἐν μὲν τοῖς πρόσω μᾶλλον ὃ καλοῦσιν ἀκουστικόν, εἰς τὸ τρῆμα τῆς ἀκοῆς ἐκπίπτον, ἅμα τῇ συνεκφυομένῃ μήνιγγι τῇ σκληρᾷ, μεθ' ἧς πλατυνθὲν ὑπαλείφει τὸν πόρον. ἐκ δὲ τῶν ὀπίσω θάτερον εἰς ἕτερόν τι τρῆμα τοῦ λιθοειδοῦς ἐκπίπτον ὀστοῦ τὸ καλούμενον τυφλόν. (ὠνόμασαν γὰρ οὕτως οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνατομικῶν αὐτό, μὴ δυνηθέντες ἀκριβῶς ἀνατρῆσαι τὴν ἕλικα, δι' ἧς ἐκπίπτει τὸ νεῦρον πρὸς τὸν ἐκτὸς ὀπίσω τῶν ὤτων) ἐπιμίγνυται δ' αὐτίκα καὶ τοῦτο τῷ κατὰ τὴν γ' συζυγίαν εἰρημένῳ διεκπίπτειν ἔξω, παρὰ τὴν διάρθρωσιν τῆς γένυος, οὐκ ἐκείνου πρὸς τοῦτο ἀφικνουμένου, περιμένοντος δὲ τοῦτο πρὸς ἑαυτὸ παραγιγνόμενον. ἐξ ἀμφοτέρων δὲ αὐτῶν μιχθέντων τὸ πλεῖστον μέρος, ἄμεινον δ' εἰπεῖν, ὀλίγου δεῖν ἅπαν, εἰς τὸν πλατὺν μῦν κατασχίζεται, τὸν ὑποπεφυκότα τῷ δέρματι, τὸν τὴν γνάθον κινοῦντα χωρὶς τῆς γένυος, ὃν ἡμεῖς εὕρομεν ἕνα δῆλον, καὶ τοῦτον ἑκατέρωθεν ὄντα. μεμνῆσθαι γὰρ χρή, τοῦ, πάντων ἀκούειν κατὰ συζυγίαν, εἰ καὶ παραλείποιτό ποτε κατὰ τὴν λέξιν. τοιαύτη μὲν οὖν καὶ ἡ τῆς πέμπτης συζυγίας νομή. κείσθω γὰρ εἶναι μία διὰ Μαρῖνον, εἰ καὶ διττὴ φανερῶς ἐστίν. ἡ δὲ ἕκτη συζυγία τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων ἐγκέχυται τρήματι τῷ κατὰ τὸ κάτω πέρας τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς. ἀρχὰς δ' εὐθὺς ἐξ ἐγκεφάλου τριῶν ἔχειν νεύρων, ἐκπεσόντα δ' ἔξω τοῦ κρανίου, ταῦτα πολυειδῶς ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς παρακειμένοις, ἃ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ, μίγνυται. λοιπὴ δ' ἐστὶν ἑβδόμη συζυγία τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, τῷ πλείστῳ μέρει σφῶν αὐτῶν εἰς τοὺς τῆς γλώττης μῦς διανεμομένη. μικρὸν γάρ τι μόριον αὐτῶν ἀεὶ μὲν εἰς τοὺς κοινοὺς μῦς ἀφικνεῖται τοῦ τε θυρεοειδοῦς χόνδρου τοῦ λάρυγγος, καὶ τῶν ταπεινῶν πλευρῶν τοῦ λαβδοειδοῦς, οὐκ ἀεὶ δὲ καὶ εἰς ἄλλους τινάς. ἐπιμίγνυται δ' ὡς ἔφην ἀλλήλοις τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς φερόμενα νεῦρα, τό τε ἀπὸ τῆς γ', συζυγίας καὶ τῶν νῦν εἰρημένων ἐσχάτων δυοῖν. καὶ μέντοι καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἥτε πρώτη καὶ ἡ δευτέρα συζυγία πολλὴν ἐπιμιξίαν ποιεῖται πρὸς ταῦτα τὰ νεῦρα, καὶ πολλάκις μέν σοι δόξει τὸ διῆκον ἐκ τοῦ ἑτέρου πρὸς

τὸ ἕτερον, οἷον δεσμός τις εἶναι μόνον ἀμφοῖν κοινός. ἐνίοτε δὲ τὸ μὲν ἕτερον τῶν νεύρων αὐξάνει, ὡς πλεῖστον ἀναμιγνύμενον, ἔλαττον δὲ ἐργάζεται θάτερον, ὡς ἂν ἀναχωρεῖσθαι αὐτοῦ. διὸ καὶ τεταραγμένοι τε πάντες εἰσὶν οἱ ἀνατομικοὶ, περὶ τὴν τούτων τῶν νεύρων γνῶσιν, ἀλλήλοις τε διαπεφωνήκασιν ἐπὶ πλεῖστον, ἠγνοήκασι δὲ τὸ πλεῖστον ἐν ἑκάστῳ. τινὰ μὲν γὰρ, οὐδὲ διὰ παντὸς, οὐ μόνον ἐπὶ πάντων φερόμενα τῶν ζώων, ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ μόνων τῶν πιθήκων, ὡς μηδέποτε ἄλλως ἔχοντα γεγράφασιν. ἔνια δ' οὐ μόνον ἐπὶ τῶν πιθήκων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ὧν ἓξ ὑπάρχειν γένη δείκνυμι ἐπὶ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ὡσαύτως ἔχειν διαπαντός. ἠγνόηταί γε τελέως αὐτοῖς αὐτίκα γέ τοι, ὅπως τοῖς ἰδίοις τοῦ λάρυγγος μυσὶν ἐκ τῆς ἕκτης συζυγίας ἀπονενέμηται νεῦρα, κατὰ τρεῖς ἐκφύσεις ἑκατέρωθεν, ὡς εἶναι τὰς πάσας ἕξ. ἐγνώκασι δ' ἔνιοι μὲν τὰς δύο μόνας αὐτῶν, ἔνιοι δ' οὐδὲ ταύτας. οἵ γε μὴν κοινοὶ πρὸς ἄλλα μόρια τοῦ λάρυγγος μύες, οὐ διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ς' συζυγίας λαμβάνουσι νεῦρα, καθάπερ οὐδὲ οἱ τὸ λαβδοειδές τε καὶ ὑοειδὲς ὀστοῦν ὀνομαζόμενον τῷ στέρνῳ συνάπτοντες. ὑπὲρ ὧν ἀκριβοῦται μὲν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ἐν αἷς καὶ περὶ τῶν τριῶν λέγεται νεύρων τῆς νομῆς, τῶν διὰ τοῦ τρήματος, ὃ κατὰ τὸ τέλος ἐστὶ τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς εἰρημένων ἐκφύεσθαι. καίτοι γε ἑκάτερον ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἓν εἶναι νομίζουσιν, ὃ παραπεφυκὸς ταῖς καρωτίσιν ἀρτηρίαις εἰ βρόχῳ διαλαμβανόμενον, τὸ ζῷον αὐτίκα ἄφωνον γίνεται. παρὰ τούτων μὲν οὖν καὶ οἱ τοῦ λάρυγγος μύες, ἀποβλαστήματα λαμβάνουσιν. τῶν δὲ ἄλλων δυοῖν, τὸ μὲν εἰς ἑκατέρους τοῦ φάρυγγος μῦς, καὶ τῆς γλώττης τὴν ῥίζαν ἀφικνεῖται, τὸ δὲ ἐπί τε τὸν τῆς ὠμοπλάτης μῦν, καὶ τὸν πλατὺν, καὶ τινὰς ἄλλους τῶν τῇδε. λελήθασι δ' αὐτοὺς καὶ τῶν παραφυομένων ταῖς ἀρτηρίαις, οὐκ ὀλίγαι τῶν ἀποφύσεων, ἃ διά τε τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος φερόμενα ποιεῖται πρὶν ἐμπίπτειν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, εἰς ὅπερ ἡ πλείστη μοῖρα καταφύεταί τε καὶ διασπείρεται τῶν νεύρων τούτων. ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, ὅτι ταῖς μὲν φρεσὶν ἐξ αὐτῶν τινὰ λέγουσιν ἀπονέμεσθαι μόρια, μηδ' ὅλως λαμβανουσῶν τῶν φρενῶν ἐκ ταύτης τῆς συζυγίας, μηδὲ τὸ σμικρότατον. ὅτι δ' ἐκ μέσου τοῦ θώρακος, ἀνάπαλιν ἥκει τινὰ μόρια ἐκ τούτων τῶν νεύρων, ἐπὶ τινὰς τοῦ λάρυγγος μῦς, οὐκ ἔτι λέγουσιν. οὐδ' ἥν τινα δύναμιν ἔχουσι ταῦτα. καίτοι τοιαῦτα τῆς ἀφωνίας ἐστὶν αἴτια τοῖς ζώοις βλαβέντα. καὶ ἡ μεγάλη συζυγία τῶν παρὰ τὰς ἀρτηρίας νεύρων, ὅτι ταῦτα ἐστὶν αὐτῶν μόρια, τὴν φωνὴν ἀναιρεῖν πέφυκεν, εἰ βλαβείη. ποικίλη δὲ καὶ ἡ μετὰ τὰς φρένας νομὴ τῶν νεύρων τούτων. καὶ γὰρ παρὰ τοῦ ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος κοιλίας λαμβάνει τινὰ μόρια, καὶ διασπείρει πρὸς τὰ ταύτης σπλάγχνα, καὶ τοῖς εἰρημένοις ἔμπροσθεν ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας καταφέρεσθαι διά τε τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος, ἀναμίγνυται. καίτοι γε ἅπαντες αὐτὰ πάλιν ταῦτα τὰ παρὰ τὰς ῥίζας τῶν πλευρῶν καταφερόμενα, τῆς ἕκτης συζυγίας ἀποβλαστήματα εἶναι δοκοῦσιν. ποικίλη δὲ καὶ ἡ τούτων ἐπιμιξία πρός τε τὰ τῶν μεσοπλευρίων νεῦρα, καὶ τὰ κατ' ὀσφὺν σχεδὸν ἅπαντα τὰ σμικρὰ, καὶ τὸ λείψανον τῶν ἐπὶ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἐλθόντων. ποικίλη δὲ νομὴ καὶ κατὰ τὴν ἐκτὸς τοῦ περιτοναίου χώραν, ἣν οὐ πρόκειται νῦν εἰς ἐσχάτην ἀκρίβειαν ἐξηγήσασθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΟΣΦΡΗΣΕΩΣ ΟΡΓΑΝΟΥ.

ΟΣΦΡΗΣΙΝ ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες, οὐ μόνον τὴν διάγνωσιν τῶν ὀσμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν, ἧς τοῦτο ἔργον ἐστίν. ὥσπερ γε καὶ τὴν γεῦσιν, οὐ τὴν διάγνωσιν μόνον τῶν γευστῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν. καὶ κατ' ἄμφω δὲ τὰ σημαινόμενα, τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον ἓν ἂν εἶναι λέγοιτο, δι' οὗ ποιεῖται τῶν ἰδίων αἰσθητῶν τὴν διάγνωσιν ἡ δύναμις, ἀνάλογον ὀφθαλμῷ καὶ γλώττῃ. δοκεῖ δὲ εἶναι τοῦτο, κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν τῆς διανοίας, ἡ ῥίς. ἐν γοῦν τῷ διὰ τοῦ στόματος εἰσπνεῖν, στεγνωσάντων αὐτὴν ὁπωσοῦν, οὐδενὸς τῶν ὀσφρητῶν ἀντιλαμβανόμεθα, καθάπερ γε κἀπειδὰν ἀνοίξαντες τοὺς μυκτῆρας εἰσπνέωμεν, εὐθέως αἰσθανόμεθα. πότερον οὖν ὁ ὑπαλείφων ἔνδοθεν ἑκάτερος τῶν κατὰ τὴν ῥῖνα πόρων ὑμὴν, ἢ χιτὼν (ἀμφοτέρως γὰρ ὀνομάζουσιν αὐτὸν) αἰσθάνεται τῶν ὀσφρητῶν. οὐ γὰρ δὴ τό γε ὀστοῦν αὐτὸ τῆς ῥινὸς, ἤ τι τῶν ἔνδον τοῦδε τῶν ὀσμῶν ἐστὶν ὄργανον, ἄξιον ἐπισκέψεως. ἐὰν γοῦν πληρώσῃς τοὺς πόρους, ἤτοι μύρων τῶν εὐωδῶν, ἤ τινος ἄλλου σφοδρὰν ὀσμὴν ἔχοντος οὐκ αἰσθήσῃ, πρὶν εἰσπνεῦσαι. διὸ καὶ δοκεῖ τισιν, ἡ μὲν ῥὶς πόρος εἶναι τῶν ὀσφραντῶν, αὐτὸ δὲ τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθανόμενον σῶμα, προσωτέρω που τετάχθαι. καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἐστὶ τὰ συνεχῆ τοῖς πόροις τῆς ῥινὸς ἐπίστασθαι σώματα, πρὸς τῆς ἀνατομῆς διδαχθέντας. γιγνωσκόντων δ' οὐ πάντων αὐτὰ, διηγήσασθαι βέλτιον ὅπως κατεσκεύασται. τῆς τοίνυν ῥινὸς ἐχούσης μέσον διάφραγμα, καὶ πόρους ἀξιολόγους δύο, τούτους δὴ τοὺς φαινομένους, ἕνα καθ' ἑκάτερον μυκτῆρα, χρὴ γινώσκειν ἀνωτέρω τῶν μέσων τῆς ῥινὸς ἑκάτερον αὐτῶν δίχα σχιζόμενον. ἥκει δὲ τῶν μορίων, τὸ μὲν ἕτερον, εἰς τὸ τοῦ στόματος ἔνδον, τὸ δ' ἕτερον ὄρθιον, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐφέρετο, πρὸς αὐτὸν ἀναβαίνει τὸν ἐγκέφαλον. εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ δύο ἐπὶ τοῦτο ἀποφύσεις προμήκεις τε καὶ κοῖλαι, τὴν ἀρχὴν μὲν ἐκ τῶν προσθίων ἔχουσαι κοιλιῶν, καθήκουσαι δὲ ἐπ' ἐκεῖνο τοῦ κρανίου τὸ μέρος, ὅθεν ἡ ῥὶς ἄρχεται. κατὰ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἐστι θέσις, ὧν τὴν χρείαν ἱκανὴν ἐνδείξασθαι τοὔνομα, καὶ ἥ γε μῆνιγξ ἡ παχεῖα, καθὸ ψαύει τῶνδε τῶν ὀστῶν, ὀπαῖς λεπταῖς τέτρηται. διὰ ταύτης γέ τοι πρώτης διηθεῖται τὰ παχύτερα, τῶν τοῦ ἐγκεφάλου περιττῶν (ἔθος δ' ἐστὶν ἀπ' Ἀριστοτέλους ἀρξάμενον ὀνομάζεσθαι τὰ τοιαῦτα πάντα περιττώματα) τὰ μὲν γὰρ ἀτμοειδέστερα ἐπὶ τὰς ῥαφὰς ἀναβεῖ, καὶ ταύτην κένωσιν. ὅσα δὲ τούτων παχέα καθάπερ ἡ βλέννα καὶ ἡ κόρυζα, κατάντη φέρεται, πρώτην μὲν τὴν παχεῖαν μήνιγγα διεξερχόμενα, μετ' ἐκείνην δὲ, διὰ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἠθούμενα, κἄπειθ' οὕτως ἐμπίπτοντα τοῖς πόροις τῆς ῥινός. ἐν δὲ τῇ διὰ τούτων πορείᾳ, μέρος ἐστὶν ὅτε καταρρεῖ τῶν καταφερομένων εἰς τὸ στόμα, διὰ τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς ῥινὸς εἰς αὐτὸ συντρήσεων. καὶ τάς γε παχυτέρας βλέννας, καὶ μάλισθ' ὅσαι γλίσχραι, ἐπὶ μὲν τὸ ἕτερον αὐτῶν ἐνίοτε πόρας ἐμπεπτωκυίας ταῖς εἰς τὸ στόμα συντρήσεσιν, ἐπὶ δὲ τὸ ἕτερον ἐν τοῖς τῆς ῥινὸς † ὄζις πόροις ἑκατέρων ἐκκρινομένων, ἐκφυσήσει μὲν βιαιο-

† ὀρθίοις ἢ εὐθέσι

τέρᾳ

τέρα χρησάμενοι, διὰ μυκτήρων, ἀναχρέμπτονται δὲ διὰ τοῦ στόματος. ὑπαλείφει δ᾽ ἄνεμος χιτὼν ὑμενώδης παχύτερος, αὐ-
τούς τε τοῦ ῥινὸς τοὺς εὐθεῖς πόρους, ἀναφερομένους ἄχρι τῶν ἠθμοειδῶν, καὶ πρὸς τούτοις τοὺς ἄλλους τοὺς λοξοὺς, οὓς εἰς τὸ
στόμα τελευτᾶν ἔφην. ἔστι δὲ συνεχὴς ὁ χιτὼν οὗτος, καὶ αὐτῷ τῷ τὴν τοῦ στόματος ὅλου περιγραφὴν ἔνδοθεν ὑπαλείφοντι,
καὶ γλῶτταν ἀμφιεννύντι, καὶ πρός γε τούτοις φάρυγγά τε καὶ λάρυγγα καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ στόμαχον. εἰς δὲ
δὴ τὸν χιτῶνα τοῦτον, ἕνα μὲν ὑπάρχοντα καὶ συνεχῆ, καὶ τῷ τῆς οὐσίας εἴδει τὸν αὐτὸν ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις φαινόμενον,
οὐ μὴν ἴσον γε τὸ πάχος ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἔχοντα, διαπερῶνταί τινα τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων μικρὰ, πλὴν τῶν εἰς
τὴν γλῶτταν ἰόντων, ἱκανὸν ὡς ἐν ἐκείνῃ πάχος. διότι πλείονος αἰσθήσεως δεῖ τῷ μορίῳ τῷδε γεύσεως αἰσθη-
τικοῦ γεγενημένου. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔτι παχύτερα τῶν εἰς τὴν γλῶτταν ἰόντων, ἡ φύσις ἐνέφυσε νεῦ-
ρα, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς ὠσὶ καὶ στόματι κοιλίας, ἐπειδὴ καὶ τούτοις αἰσθητικωτάτοις ὑπάρχειν ἐχρῆν, ὡς ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ
δεδείχθη λόγοις. ὀφθαλμὸς μὲν οὖν ὄργανον ὀπτικὸν, καὶ οὖς ἀκουστικὸν, καὶ γλῶττα γευστικὸν, ὀρέξεως δὲ σιτίων καὶ
πομάτων ἡ γαστὴρ ἐστὶν ὄργανον, καὶ ταύτης μάλιστα τὸ στόμα. παχυμερεστάτην δὲ εἰς διάγνωσιν ἡ φύσις ἐποίησεν,
τὴν ἁπτικὴν δύναμιν, οὐκ ἔτι τὴν ταύτην γε καθ᾽ ἓν ἀποκεκριμένην χωρίον ὡς ἑκάστην τῶν εἰρημένων, ἀλλ᾽ εἰς ὅλον
ἐκτεταμένην τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ νεύρων αὐτῇ μικροτέρων ἐνέφυσε πλῆθος, καὶ τούτων σκληρῶν ἐκ νωτιαίου
μυελοῦ τῶν πλείστων ἀρχομένων. εἰς δὲ τὰ προειρημένα μόρια, πλείονος αἰσθήσεως δεόμενα, καὶ μείζω καὶ μαλα-
κώτερα νεῦρα κατέφυσεν, ἐξ ἐγκεφάλου πάντα βλαστάνοντα. φωτοειδέστατον μὲν οὖν ἐποίησεν τὸ τῆς ὄψεως ὄρ-
γανον, ὡς ἂν καὶ μόνον αὐγῆς καὶ φωτὸς αἰσθανόμενον, ἀερῶδες τὸ τῆς ἀκοῆς αἰσθητὸν ἐσόμενον καὶ τοῦτο τῶν κατὰ
τὸν ἀέρα ψόφων. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν χυμῶν διαγνωστικὸν ὄργανον τὴν γλῶτταν, ἐκ τῆς ὑγροτέρας ἰδέας τοῦ σώματος
ἡ φύσις εἰργάσατο. μεταξὺ δὲ ἀέρος τε καὶ ὑγροῦ καὶ πυρὸς, τὸ τῆς ὀσφρήσεως ἐστὶν αἰσθητὸν, οὐθ᾽ οὕτω λεπτομερὲς
ὑπάρχον, ὡς ὁ ἀὴρ, οὔθ᾽ οὕτω παχυμερὲς, ὡς ὑγρόν. ὅσον γὰρ ἀπορρεῖ τῶν σωμάτων ἑκάστου, τοῦτ᾽ ἐστὶ τῶν ὀσφραντῶν ἡ οὐσία.
μαθεῖν δ᾽ ἐστὶ μάλιστα ἐπὶ ῥόδων αὐτῶν, καὶ τῶν οὕτω ἁπλῶν, ἃ διὰ ταχέων ἑαυτῶν ἐλάττω τε ἅμα, καὶ ξηρότερα γίνεται.
φανερῶς ἐνδεικνύμενα τὴν ὑγροτέραν μοῖραν, ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν διαφορεῖσθαι. ζητήσωμεν οὖν ἤδη τὸ τῆς ὀσφρήσεως
ὄργανον, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς τῶν συνεχῶν κατασκευῆς τοῖς μυκτῆρσι μορίων, ἑξῆς δὲ τούτοις ἐπισκεψάμενοι τὰ
τῆς ἐνεργείας ἴδια συμβεβηκότα. ἐπεὶ τοίνυν τοῖς κατὰ τὴν ῥῖνα πόροις ὑποτέτακται τοῖς ὀστοῖς ὁ χιτὼν ἐκεῖνος, ὃν καὶ
τῇ φύσει καὶ τῇ συνεχείᾳ τὸν αὐτὸν ἔφην εἶναι τῷ κατά γε τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶτταν καὶ τὴν φάρυγγα, πλήν γε ὅτι
λεπτομερής ἐστιν, ἢ τοῦτον αἰσθητήριον εἶναι χρὴ νομίζειν ὀσμῶν, ἢ τὸ τῆς ῥινὸς ὀστοῦν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τρίτον ἐνταῦθα μό-
ριόν ἐστιν, ἀλλὰ τῷ μὲν τῆς ῥινὸς ὀστῷ, μὴ ὅτι τῆς ὀσφρητικῆς, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως μέτεστιν. ὁ δ᾽ ἐπὶ τετα-
μένος ἔνδον χιτὼν, ὁμοιότατος μὲν ὑπάρχει, τῷ κατὰ τὸν οὐρανίσκον τε καὶ τὴν ὑπερῴαν, καὶ ταύτῃ γε ἀδύνατον
αὐτῷ πλεονεκτεῖν ἐκείνων εἰς ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, ἠδύνατο μέντοι μεγέθει μόνον νεύρων πλεονεκτῆσαι, καθάπερ
ἡ γλῶττα. φαίνεταί γε μὴν οὐδὲ ταῦτα, οὐ τὸ πλέον ἔχων, ἀλλ᾽ ὅσον ἀναγκαῖον εἰς αἴσθησιν ἁπτικὴν, τοσοῦτον νεύ-
ρων μετειληφώς. καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος ἡ φύσις, οὐ κατὰ τὴν τῶν αἰσθητηρίων οὐσίαν ἐστὶν, ὥσπερ αἱ λοι-
παί. τὸ μὲν γὰρ τῆς ὄψεως ὄργανον, ὑγρὸν καὶ σπογγοειδὲς, τὸ δὲ τῆς ἀφῆς σκληρὸν καὶ γεῶδες, παρασκευασθέντος
ἑκάστου τῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ὁμοιότητα τῶν αἰσθητῶν. ἐχρῆν οὖν καὶ τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθητήριον, ἀτμοει-
δὲς ὑπάρχειν, οὐ σκληρὸν καὶ γεῶδες, ὁποῖόν ἐστιν ὁ κατὰ τοὺς μυκτῆρας χιτὼν, πρὸς τῷ πιστὸς εἶναι, μὴ δὲ νεύρων
ἀξιολόγων τυχών. ἅπαντα αὖ ἔτυχε καὶ περὶ τῆς γλώττης, ὡς ἂν καὶ τρίτην ἔχων τάξιν ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργά-
νοις εἰς διάγνωσιν οὐσίας λεπτομεροῦς. τὸ μέν γε τῆς ὄψεως νεῦρον, εἰς τοσοῦτον ἥκει μεγέθους, ὥστε τοῦ καθιόντος εἰς
τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, μεῖζον εἶναι πολύ. καίτοι οὐκ εἰς ὅλον διανεμόμενον τὸν ὀφθαλμὸν, ἀλλ᾽ ἐπὶ μόνον ἧκον τὸ κρυσταλ-
λοειδὲς σῶμα (τοῦτο γὰρ ἐδείχθη τὸ κυριώτατον ὄργανον τῆς ὄψεως) ὅ γε μὲν ἀκουστικὸς πόρος, βραχύτατον ἔχων τὸ
ἔνδον πέρας, ὃ τοῦ νεύρου ψαύει, παχὺ καὶ οὗτος κατὰ τὴν τοῦ μεγέθους ἀναλογίαν εἴληφε νεῦρον. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ γλῶττα
μικρῶν μετέχει τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθητήριον ἔχειν ἄν ποτε ἰσχνὸν, ὁποῖόν ἐστι τὸ
κατὰ τὸν τῆς ῥινὸς χιτῶνα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀτμοειδὲς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτό. τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν ὀσμῶν οὐσία. ταύτην
μὲν οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπάγει τῶν κατὰ τοὺς μυκτῆρας χωρίων, ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τὴν ἔνδειξιν τοῦ ζητουμένου λαμβάνον-
τας. ἐφεξῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων τῆς ἐνεργείας ἐπισκεπτομένοις φαίνεται, οὐδεμία γιγνομένη διάγνωσις ὀσμῶν, ἄνευ τῆς
εἰσπνοῆς. καίτοι γ᾽ ἐνίοτε πεπληρωμένων τῶν πόρων τῆς ῥινὸς ἀτμοῦ σφοδροτάτου ἔχοντος δύναμιν. ἐὰν οὖν τις ἐν
οἴκῳ σμικροτάτῳ θυμιάσας ἄσφαλτον, ἢ κασίαν, ἢ σμύρναν, ἢ λιβανωτὸν, ἢ στύρακα, καὶ πληρώσας ὀσμῆς ἰσχυρο-
τάτης αὐτὸν, εἰσελθὼν ἀποπειρῷτο διὰ πολλοῦ χρόνου ποιούμενος τὴν εἰσπνοὴν, εἴσεται τοῦ λεγομένου τὴν ἀλήθειαν.
ἐν μὲν τῷ τῆς εἰσπνοῆς χρόνῳ μόνῳ τῆς ὀσμῆς αἰσθανόμενος, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ παντὶ, μηδεμίαν ἔχων αὐτοῦ διάγνωσιν,
καίτοι γε πληρωμένων τῶν πόρων τῆς ῥινός. οὕτω δὲ κἂν ἐνστάξῃς εἰς τοὺς μυκτῆρας ὁτιοῦν ἔχον ἰσχυρὰν ὀδμὴν, ἐν
ἐκείνῳ μόνῳ τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ λήψῃ, καθ᾽ ὃν εἰσπνέομεν. ἔοικεν οὖν ἕτερόν τι μόριον εἶναι τὸ τῶν ὀδμῶν διαγνω-
στικὸν, ἔνδον που τεταγμένον ἐν βαθυτέρῳ τοῦ σώματος, οὐ πρόχειρον οὕτως, οὐδ᾽ ἐκτὸς, ὡς ὁ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτών. ἀλλ᾽
ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς εἰσπνοῆς λόγοις ἐμάθομεν, ὡς ὁ μὲν θώραξ ὑπό τινων μυῶν διαστέλλοιτο, συνέποιτο δὲ ὁ πνεύμων
αὐτῷ, κἄπειτα ἐξ ἀνάγκης τῷδε κατὰ τὸ συνεχὲς ὁ ἔξωθεν ἀὴρ, διά τε τῆς τραχείας ἀρτηρίας καὶ τοῦ φάρυγγος καὶ
τοῦ στόματος καὶ τῆς ῥινός. εἴπερ οὖν ὁ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτὼν οὐκ ἔστι τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, ἑξῆς ἐπισκεπτέον ἡμῖν περὶ τοῦ
κατὰ τὸν οὐρανίσκον, εἶθ᾽ ἑξῆς φάρυγγός τε καὶ τραχείας ἀρτηρίας. ὁ μὲν δὴ κατὰ τὸν οὐρανίσκον χιτὼν, οὐκ ἂν εἴη
τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον. εἴ γε τοῖς ἐμφράξασι μὲν τοὺς μυκτῆρας, ἢ καὶ σφίγξασι διὰ τῶν δακτύλων τὰ τῆς ῥινὸς
πτερύγια, καὶ κλείσασιν ἀμφοτέρους τοὺς πόρους, ἀναπνέουσι δὲ ἐν τῷδε διὰ τοῦ στόματος, οὐδεμία τῶν ὀσμῶν αἴσθησις
γίνεται. διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν φάρυγγα καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὐχ ὑποληπτέον ὑπάρχειν αὐτό. λείπεται τοίνυν
ἐπισκέψασθαι, περὶ τοῦ λοιποῦ πέρατος τῶν κατὰ τὴν ῥῖνα πόρων, ὃ διὰ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον
ἀναφέρεται. ἀλλὰ κἀνταῦθα, τὰ μὲν τῆς κατασκευῆς ὅμοια, χιτὼν ὑπαλείφων τὸν πόρον, ὡσαύτως ἔχων τῷ κα-

τῳ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, καὶ τὴν τῶν νεύρων ἰσχνότητα, τὰ δὲ διὰ τῶν συμβεβηκότων ἕτερα. κατὰ γάρ τοι τὴν εἰσπνοὴν, ἐγχωρεῖ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἐνεργοῦντα, καὶ διαστέλλοντα τὸν θώρακα διὰ τῶν οἰκείων ἀποβλαστημάτων, ἐπισπᾶσθαί τι καὶ πρὸς τὰς ἑαυτοῦ κοιλίας, οὐ μὴν ἀδύνατον οὐδὲ, ἀλλὰ κινοῦντι βραχυτάτην ἑαυτοῦ παρέχεσθαι κίνησιν, εἰς ἑαυτόν τε καὶ ἐξ ἑαυτοῦ, πιλούμενον μὲν ἡνίκα εἰς ἑαυτὸ συνάγεται, χεόμενον δὲ ὁπόταν ἀποτείνηται πάντα. συναπολαβεῖν δὲ αὐτῷ κατὰ τὸ συνεχὲς, ἐπειδὰν εἰς ἑαυτὸ συνάγηται τὸν ἔξωθεν ἀέρα, καθάπερ γε καὶ ἀντεκπνεῖσθαι πάλιν ἐπειδὰν χέηται, τοῦθ' ἡμῶν σκοπουμένων ποτὲ, κατά τινα τύχην συνέβη βεβλαμμένον ἄνθρωπον ἐκ κορύζης τε καὶ καταῤῥοῦ πολυχρονίου τὴν αἰσθητικὴν ὄσφρησιν, ἐπὶ τὴν τοῦ μελανθίου βοήθειαν ἀφικέσθαι. κόπτεται δὲ ἀκριβῶς τοῦτο, χάριν τοῦ χνοῶδες γενέσθαι, καὶ ἔπειτα μιχθὲν ἐλαίῳ παλαιῷ, τρίβεται μετ' ἐκείνου πάλιν ἐπιμελῶς, εἶτα πληρώσας ὁ θεραπευόμενος ὕδατος τὸ στόμα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀναπνεύσας, ἐπὶ πλεῖστον ἐγχεόμενον διὰ τῶν μυκτήρων τὸ φάρμακον, εἰσπνέων ἕλκει σφοδρότερον. ἐπὶ δὲ τριῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν ὁ νεανίσκος χρησάμενος τῷ βοηθήματι, μεγάλως ὤνατο. φιλοτιμότερον δὲ εἰσπνεύσας τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν, ἰσχυρᾶς ᾔσθετο δήξεως ἐν τῷ βάθει τῆς κεφαλῆς, καὶ μάλιστα αὐτῆς κατὰ βραχὺ μειουμένης, παντάπασιν ἐπαύσατο κατὰ τὴν ὑστεραίαν. ἐδόκει τοιγαροῦν ἡμῖν ἀνενεχθῆναί τι τοῦ μελανθίου κατὰ τὰς τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίας, ὃ προσίζησαν, ἤτοι τοῖς χοροειδέσι πλέγμασιν, ἴσως δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ παρασχεῖν τὴν ὀδύνην. ὁμολογεῖν δὲ φαίνεται τῷδε, καὶ τὸ δεῖν ἀτμοειδῶς πως εἶναι τὸ τῶν ὀσμῶν ἴδιον ὄργανον, καὶ διὰ τοῦθ' ἕνεκα τοῦ βεβαίως πεισθῆναι, καὶ ἄλλῳ τινὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ πολλοῖς ἐφεξῆς οἰκέταις ἐγχεάμενοι τοῦ φαρμάκου σφοδρῶς ἀναπνεῦσαι κελεύσαντες. ἐξ ὧν ἔνιοι μὲν οὐδ' ὅλως, ἔνιοι δὲ ἀμυδρῶς, εἰσὶ δ' οἳ καὶ σαφῶς ᾔσθοντο δήξεως, ἐν τῷ βάθει τῆς κεφαλῆς. ἡμεῖς μὲν οὖν ἔκ τε τούτων ἀναλογιζόμενοι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων ἐν ταῖς προσθίαις κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου τὴν τῶν ὀσφρητῶν αἴσθησιν ὑποπτεύομεν γίγνεσθαι. προσήρχοντο δὲ ἡμῖν ἐξ ἐπιμέτρου πίστεις οὐ σμικραί. πρώτη μὲν ἡ τῶν πταρμικῶν, ὠφελούντων ἐναργῶς τῷ βάρει τῆς κεφαλῆς, ὅταν ὑπὸ ἀτμῶν παχέων ὁ ἐγκέφαλος ἐμπλησθῇ. δευτέρα δὲ ὅτι πληροῦταί τε καὶ θερμαίνεται κατὰ τὰς τῆς ἀναπνοῆς ἐπισχέσεις ὁ ἐγκέφαλος, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ. εἰκὸς οὖν ἐστι δεῖσθαι, τῆς μὲν ἐκπνοῆς αὐτὸν, ἕνεκα τοῦ τὰ λυποῦντα κενῶσαι, τῆς δ' εἰσπνοῆς ἀναψύξεως χάριν, ἔτι τε τρίτον, τοῖς ἐγκεκαυμένοις, ἢ καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν θερμῆς τῆς κεφαλῆς, αἰσθανόμεθα τήν τε τῶν ῥόδων ὀσμὴν, καὶ τινῶν ἄλλων ὅσα προσηνῆ, ὡς ἐμψύχει, ἐπιφανῶς ἰᾶσθαι τὴν θέρμην. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ μηδένα τρόπον ἐγχωρεῖν ἐν τῷ τῆς ῥινὸς χιτῶνι τὴν αἴσθησιν γίνεσθαι τῶν ὀσμῶν. ὃ γὰρ εἶχε μόνον βραχὺ τὸ πιθανὸν ὑπὸ Ἀριστοτέλους εἰρημένον, ἐξεταζόμενον εὑρίσκεται ψεῦδος. ὅπως οὖν ἀκριβεστέρα γένοιτο παντὸς τοῦ δόγματος ἡ βάσανος, ἀρξώμεθα τῶν προειρημένων κεφαλαίων ἀπὸ τοῦ τελευταίου. τί δή ποτε γὰρ εἰσπνεόντων ἡ τῶν ὀσμῶν αἴσθησις γίγνεται; κατ' ἄλλον δὲ οὐδένα χρόνον, εἴπερ ἐν τοῖς τῆς ῥινὸς πόροις ἡ γένεσις αὐτῆς ἐστιν, ἐπισκεπτομένοις ἡμῖν ἓν τοῦτο μόνον εὑρίσκεται πιθανὸν, ὡς μὴ κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν τοῦ τῆς ῥινὸς χιτῶνος, ἀλλὰ διὰ βάθους συχνοῦ τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον τετάχθαι. πόρων μὲν τινῶν ἐπ' αὐτὸ τεινόντων, οὐ μὴν ἀνεῳγμένων γε διὰ παντὸς, ἀλλ' οἷον ἐπιθέματα τινὰ ἐχόντων ὑμενώδη λεπτά. τούτων δ' ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς ὑπὸ τῆς ῥύμης τοῦ πνεύματος ἀνοιγομένων, οὕτως ἀφικνεῖσθαι τὸ αἰσθητὸν ἐπὶ τὸ διαγνωστικὸν αὐτοῦ μόριον. ἔοικε δέ τι τοιοῦτον καὶ Ἀριστοτέλης ἔν τε τῷ δευτέρῳ περὶ ψυχῆς, κἀν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν ὑπογράφεσθαι δὲ τοῦτο καὶ δι' ἕτερον τρόπον ὧδε. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητηρίων, ἐπειδὴ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα καλεῖν οὕτως ἔθος ἐστὶ καὶ Ἀριστοτέλει. κατὰ μὲν οὖν τὸ δεύτερον περὶ ψυχῆς ταυτὶ γέγραπται. »οὕτω μὲν οὖν καὶ τὸ ὀσφραντικὸν ὄργανον, τοῖς μὲν, ἀκάλυφές ἐστιν ὥσπερ τὸ ὄμμα. τοῖς δὲ τὸν » ἀέρα δεχομένοις ἔχει ἐπικάλυμμα, ὃ ἀναπνεόντων, ἀποκαλύπτεσθαι, διευρυνομένων τῶν φλεβῶν καὶ τῶν πόρων. ἐν » δὲ τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητηρίων, τάδε φησί. »ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀναπνεύσασι, τὸ πνεῦμα ἀφαιρεῖ τὸ ἐπικείμενον, » ὥσπερ πῶμά τι, διὸ οὐκ αἰσθάνεται μὴ ἀναπνέοντα. τοῖς δὲ ἀναπνέουσιν, ἀφῄρηται τοῦτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τὰ » μὲν ἔχει βλέφαρα τῶν ζώων, ὧν μὴ ἀνακαλυφθέντων, οὐ δύναται ὁρᾶν. τὰ δὲ σκληρόφθαλμα, οὐκ ἔχει, διόπερ οὐ προσ- » δεῖται οὐδενὸς τοῦ ἀνακαλύψαντος, ἀλλ' ὁρᾷ ἐκ τοῦ δυνατοῦ ὁρᾶν αὐτῷ εὐθύς. αὗται μὲν αἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥήσεις, οὐδ' ὅλως ἐπιχειρήσαντος ζητῆσαι μόριον, ἐν ᾧ πρώτως τὴν τῶν ὀσμῶν αἴσθησιν ἔχομεν. ἀλλὰ καὶ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῶν ἀνακαλυπτομένων πόρων, ἀδύνατον μὲν οὐκ ἔστιν ὥσπερ ἔνια τῶν λεγομένων ὑπό τινων. οὐ μὴν δυνατόν γε συστῆναι κατὰ τοὺς πόρους τῆς ῥινός. ἐπὶ μέν γε τῶν βλεφάρων ἡ κίνησις κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπιτελεῖται προαίρεσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἔξεστιν ἡμῖν ὁπότε βουλώμεθα, καὶ κλείειν αὐτοῖς καὶ ἀνοίγειν, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ὀσμῶν αἰσθήσεως οὐχ ὧδ' ἔχει. συμβεβηκὸς γάρ ἐστιν ταῖς εἰσπνοαῖς τὸ κατὰ τὴν ἄνοιξιν τῶν πόρων, οὐχ ἡμέτερον ἔργον. πῶς οὖν συμβήσεται, σκεπτέον ἐφεξῆς. καίτοι γε δίκαιος ἦν ὁ Ἀριστοτέλης ὁ πατὴρ τοῦ λόγου, κατεσκευακέναι μὲν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, οὐκ ἀποφηνάμενος ἁπλῶς, ἡμῖν ἐπιτρέψας περὶ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀπομαντεύσασθαι, μηδὲν εἰπόντος σαφὲς, ὥστε οὐδὲ κατασκευὴν, ἣν λέγει τῶν πόρων ἐδήλωσεν, εἴτ' ἐν τῷ χιτῶνι τῶν μυκτήρων, εἴτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μορίῳ βούλεται τούτους δὴ τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους ὑπάρχειν. ἀλλ' ὅτι γε μὴ κατὰ τοὺς μυκτῆρας, ἐνθένδε δῆλον. εἰ γὰρ οὕτως ἔχοιεν, ἡ φορὰ τοῦ προσπίπτοντος ἔξωθεν ἀέρος ἀνοίγνυσιν αὐτοὺς, ἐὰν καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς ἐμπίπτῃ τὸ πνεῦμα. ὅτι δὲ οὐκ ἐργάζεται, σαφῶς ἔνεστι θεάσασθαι. πρῶτον μὲν αὐτῷ τεχνησάμενον κίνησιν ἀέρος ἐν οἴκῳ σμικρῷ μεστῷ σφοδροτάτης ὀσμῆς, δεύτερον δὲ καὶ πρὸς ἄνεμον τρέψαντα τοὺς μυκτῆρας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ, καὶ τρίτον ἐπιθέντα κατὰ τῶν μυκτήρων ἕν τι τῶν ὀργάνων τῶν δυναμένων ὠθεῖν ἀέρα. καλαμίσκοι δ' εἰσὶ τοιοῦτοι, καὶ κύστεις εὐθύτρητοι, καὶ πρὸς ἑαυτῶν ἔχουσαι κέρατα. ἀλλά τοι τούτων πάντων κινούντων ἀέρα, διάγνωσις οὐδεμία γίγνεται τῆς ὀσμῆς, οὐ μὴν τοῦτ' ἐστὶν εἰπεῖν, ὡς τοιαύτη κίνησίς ἐστι τῶν κατὰ τὸν χιτῶνα πόρων, οἵα τῶν τῆς καρδίας κοιλιῶν, ὧν διαστελλομένων, ἀνοίγνυσθαι συμβαίνει τὰ στόματα τῶν εἰσαγόντων τὰς ὕλας ἀγγείων. ἤτοι γὰρ κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν ἔνεστιν ὑποθέσθαι, τὴν κίνησιν γίνεσθαι τῶν πόρων, ἢ χωρὶς προαιρέσεως, οἵα καὶ τῆς καρδίας ἐστί. εἰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν, δεήσει καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς διαστέλλειν αὐτοῖς καὶ αἰσθέσθαι τῆς ὀσμῆς. εἰ δὲ φυσικῶς ἢ, εὔδηλον ὅτι καὶ οὕτως

αὐτοῦ

αὐτοῦ τῆς εἰσπνοῆς. ἀλλὰ μὴν οὐδέποτε χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς αἰσθανόμεθα. φανερὸν οὖν ὅτι τοῖς αἰσθητικοῖς τῶν ὀσμῶν πόροις, οὔτε κατὰ προαίρεσιν, οὔτε ἄνευ προαιρέσεως ἐστὶν οἰκεία κίνησις ἡ διοικοῦσα τὸ ὀζόμενον. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ἀναπνευστικῶν πόρων κίνησις διαστεῖλαι δυνήσεται τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ θώραξ, ἐν τοῖς περὶ τούτων λόγοις ἐπιδέδεικται διαστελλόμενος ὑπὸ μυῶν, ὁ πνεύμων δ' αὐτὸς συνεπόμενός τε ταύτῃ, καὶ συνδιαστελλόμενος τῇ πρὸς τὸ κινούμενον ἀκολουθίᾳ. τούτῳ δὲ ἀκολουθῶν ὁ ἔξωθεν ἀήρ, οὐκ ἔτι ἐξ ἀνάγκης διαστελλομένων τῶν παραπεμπόντων αὐτῷ σωμάτων, οὔτε τοῦ στόματος, οὔτε τῆς ῥινός, οὔτε τοῦ φάρυγγος. ἀναπεμπομένων γὰρ αὐτῶν μόνον διὰ μείζονος, ἧς ἔμπροσθεν εἶχον εὐρύτητος, ἐπικτωμένων οὐ δεῖ. δῆλον οὖν ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς ἡ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κίνησις, οὐ δύναται τοὺς λεπτοὺς ἐκείνους πόρους τῶν κατὰ τοὺς μυκτῆρας χιτώνων ἀνοιγνύναι, ὥστ' ἐκ τῆς φορᾶς τοῦ ἀέρος ἀνοιχθέντες μόνης, ἣν ὡς ἔφην, ἐγχωρεῖ καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς ἐπιτεχνήσασθαι. εἰ δέ τις φαίη τῶν δι' ἀναισθησίαν εἰκῆ πολλὰ φθεγγομένων, ἐν τῷ τῆς εἰσπνοῆς χρόνῳ τοὺς πόρους ἀνοίγνυσθαι μόνον, καὶ ἡμεῖς ἀναμνήσομεν αὖθις αὐτόν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ἐξελήλεγκται τοῦτο, κατ' ἐκεῖνο τοῦ λόγου τὸ μέρος, ἡνίκα ἤτοι καθ' ὁρμὴν τοῦ ζώου τὴν ἄνοιξιν αὐτῶν ἔφαμεν, ἢ φυσικήν τινα εἶναι. κατὰ προαίρεσιν μὲν οὖν οὐκ ἔστιν. ἐφ' ἡμῖν γὰρ ἂν ἦν ὁπόταν βουληθείημεν ἀνοίγειν αὐτούς, καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς, οὐ μὴν οὐδὲ φυσική, καθάπερ ἡ τῆς καρδίας. οὐ γὰρ ἂν οὐδ' οὕτω κατὰ τὸν τῆς εἰσπνοῆς χρόνον ἐγίνετο διὰ παντός, ἀλλ' ἰδίαν εἶχε τάξιν κινήσεως. ἐνίοτε μὲν εἰς ταυτὸν τῷ τῆς εἰσπνοῆς ἀφικνουμένῳ χρόνῳ, πολλάκις δὲ τῷ τῆς ἐκπνοῆς, ἢ ἐπισχέσεως ὅλης τῆς ἀναπνοῆς. εἰ τοίνυν οὔτε ἐξ αὑτῶν, οὔθ' ὑπὸ τῆς τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κινήσεως οἱ πόροι τοῦ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτῶνος ἀνοίγνυνται, λείπεται πρὸς τῆς τοῦ πνεύματος ῥύμης, εἰς τοῦθ' ἥκειν αὐτούς, ἣν, ὡς ἔφην, οἷόν τ' ἐστὶν τεχνήσασθαι, καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς. εἰ δέ τις ἀπορεῖ, διὰ τινα αἰτίαν ὑπὸ τῆς τοιαύτης κινήσεως, εἰ σφοδροτάτη γένοιτο, μηδὲν ὀσμῆς μόριον εἰς τὸν ἐγκέφαλον συνελαύνεται, καί τοι τρημάτων ὄντων εἰς τοῦτον εὐρέων, ὡς καὶ τὰς παχυτάτας βλέννας ἐγκεφάλου δι' αὐτῶν φέρεσθαι, διδάξομεν αὐτὸν ὡς οὐδὲ εἰς τὸν λάρυγγα καὶ τὸν πνεύμονα φέρεταί τι κατὰ τὰς εἰρημένας κινήσεις, τοῦ κατὰ τοὺς μυκτῆρας ἀέρος, ἐπειδὴ φθάνουσιν οἰκείου πεπληρῶσθαι πνεύματος. ὁπότ' οὖν οὐδ' εἰς τοὺς μεγάλους πόρους οὐδὲν ἔξωθεν ἐμπίπτει πνεῦμα, χωρὶς τῆς τῶν ὀργάνων διαστολῆς, εἰκὸς δή που μηδ' εἰς τοσοῦτον λεπτοὺς εἶναι, ὥστισι τῶν ἀμελῶς ἀνατεμνόντων μετεῖναι δοκεῖ. ἀμέλει κἂν εἰς τὸν μυκτῆρα καθεὶς αὐλίσκον ἀκριβῶς στεγνώσῃς τὸν πόρον, οὐ δυνήσεται πνεῦμά τι ἐνεῖναι, πρὶν ἀνοῖξαι τὸ στόμα. διανοιχθέντος δ' αὐτοῦ, τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ἐμπίπτον πνεῦμα πρὸς τοὐκτὸς ἀποχωρεῖν ἀκολουθοῦν ἐπιτρέπει τῷ συνεχεῖ. μὴ τοίνυν ἄξιον μηδ' εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνέρχεσθαί τι κατὰ τὰς εἰρημένας ἐμπτώσεις εἰς τὴν ῥῖνα τοῦ πνεύματος. ἄχρι γὰρ ἂν ἡ κατ' αὐτὸν εὐρυχωρία φθάνῃ πεπληρωμένη πρὸς ἑτέρου πνεύματος, οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἐπεισελθεῖν ἄλλο, πρὶν διαστῆναι τὸν ἐγκέφαλον, ὅπερ εἰσπνεόντων μὲν οἷόν τ' ἐστὶ γενέσθαι. διαστέλλεται γὰρ πρῶτον, ἵν' ἕλξῃ, κἄπειθ' οὕτω εἰσδέχεται τὸν ἔξωθεν ἀέρα. χωρὶς δὲ τῆς ἐξ ἑαυτοῦ διαστολῆς, οὐκ ἐνδέχεται παραδέξασθαι πνεῦμά τι αὐτόν, οὐδ' εἰ βιαίως ὠθεῖτο, εἰδ' ὥσπερ καὶ βούλοιτό τις, βιαίως ὠθούμενον ἐμπίπτει. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν εἶναι πολύ. θλίβεται μὲν γὰρ βιαίως ὡς ἴσμεν ὁ ἀήρ, καὶ πάλιν τείνεται πανταχόθεν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἑκάτερον τούτων ἀναγκαζόμενος πάσχειν, ὡς μηδεμιᾶς γε τοιαύτης αὐτῶν αἰτίας βιαζομένης, ἣ τῆς ἣν κατείληφε χώρας. οὐ μὴν οὐδ' ὅτε πιλούμενος εἰς ἐλάττω συνέρχεται τόπον, ἢ χεόμενος ἐπὶ πλέον ἐκτείνεται, μεγάλην ἐργάζεται τὴν ἐφ' ἑκάτερα μεταβολήν, ἀλλὰ καὶ συστέλλεται καὶ χεῖται, βραχὺ παραχωρῶν ἐφ' ἑκάτερα. διὰ τοῦτο γοῦν οὐδὲν εἰς αὐτὸν ἐμπίπτει, κἂν σφοδρῶς ἐκθλίβῃ τις ἀνεῳγμένων τῶν μυκτήρων. ὁ δὲ κατ' αὐτοὺς χιτών, ἐν ᾧ τοὺς αἰσθητικοὺς πόρους ὑποτιθέμεθα, φανερῶς αἰσθάνεται πληττόμενος ὑπὸ τοῦ προσπίπτοντος ἔξωθεν ἀέρος βιαίως, ὥστε ἀνοίγνυσθαι τοὺς πόρους ἐχρῆν ἐν ταῖς τοσαύταις ἐμπτώσεσιν εἰς τὴν ῥῖνα τοῦ περιέχοντος ἀέρος, ἀνοιχθέντων δὲ ἕπεσθαι τὴν αἴσθησιν τῶν ὀσμῶν. εἴπερ οὖν οὐχ ἕπεται, τοὺς εἰρημένους πόρους ἀδύνατον ὑπάρχειν, οὐ μὴν οὐδὲ πιθανὸν τὴν φύσιν ἐπιτεχνήσασθαί τι τοιοῦτον μηδενὸς ἕνεκα. εἰ γὰρ ἐπεποιήκει τινὰς αἰσθητικοὺς πόρους ὀσμῶν, οὐκ ἂν ἐπέφραξεν αὐτούς, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατὰ τὰ ὦτα. βέλτιον γὰρ ἐστὶ διὰ παντὸς ἑκάστην αἴσθησιν διαγνωστικὴν εἶναι τῶν ἰδίων αἰσθητῶν, οὐκ ἐν χρόνῳ μόνῳ τῷ τῆς εἰσπνοῆς. οὐδὲ διὰ τοῦτο τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐποίησεν ἡ φύσις ἐπιθέματα, διότι βέλτιον ἦν αὐτοὺς μὴ διὰ παντὸς ἐνεργεῖν εἰ μέλλει. καὶ αὐτός ὁ Ἀριστοτέλης εἴρηκεν, ὡς ἐν τοῖς σκληρὸν ἔχουσι ζώοις τὸν ἔξωθεν χιτῶνα τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ φύσις οὐκ ἐποίησε βλέφαρα, διότι δυσπαθεῖς εἰσίν, καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐδὲν οὔτε προβλημάτων, οὔτε στεγασμάτων, οὐδὲ καλυμμάτων ἐπὶ τούτων χρήζουσι τῶν ζώων. ἀλλ' ἡμεῖς γε χρήζομεν δεόντως, ἕνεκά τε τῶν εἰρημένων, κἀπειδὰν ὕπνου καιρὸς ἥκει. ἀδύνατον γὰρ ἐν ἀέρι φῶς ἔχοντι, καθυπνῶσαί τινα, χωρὶς τοῦ σκεπασθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς. οὕτω γοῦν καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ζώοις, οἷς οὐκ ἔστι βλέφαρα, καράβοις καὶ ἀστακοῖς καὶ παγούροις καὶ καρκίνοις, ἡ φύσις ἐποίησε κοιλότητάς τινας, οἷον θαλάμους ὑποδεχομένους ὅλους τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπειδὰν ὑπνοῦν ἐθέλωσιν, ὡς ὅταν γε χρῆσθαι βουληθῶσιν αὐτοῖς, † ἐξαίρουσιν ὅλους ὀρθίους, ἅμα τοῖς αὐχέσιν ἐφ' ὧν βεβήκασιν, εἰς τὴν οἰκείαν ὀφθαλμοὺς καθισάντος χώραν, ἥπερ ἐστὶν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων ἐν τοῖς ζώοις μορίων. εἴρηται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων αὐτάρκως, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων, ἅπερ εἴ τις ἀναλέξεται, γνώσεται μὲν καὶ τῶν βλεφάρων τὴν χρῆσιν. γνώσεται δὲ καὶ ὡς ἀεὶ τῇ φύσει πρόκειται ταῖς αἰσθήσεσιν ἐνεργεῖν, εἰ δέ ποτ' ἄλλου τινὸς ἕνεκα χρησιμωτέρου, κατά τινα καιρὸν ἡσυχάζειν ἀναγκαῖον αὐταῖς ἐστίν. οὐδὲν τοῦτό γε ἀπόρημα τῷ λόγῳ. τὰ γὰρ μὴ δυνάμενα μετ' ἀλλήλων ὑπάρχειν, οὐδ' ἂν οἱ πάντες θεοὶ ζεῦξαι βουληθῶσιν, οἷόν τε αὐτοῖς ἐργάσασθαι τοῦτο. ὅσα γοῦν ἀδύνατα τῇ σφῶν αὐτῶν φύσει, καὶ θεοῖς ἐστὶν ἀδύνατα. μὴ τοίνυν θαύμαζε τὸ πῶς ἡ φύσις ἀεὶ βουλομένη τὰς αἰσθήσεις ἐνεργεῖν, ἡσυχάζειν ἐπιτρέπει κατὰ τοὺς ὕπνους. βούλεται γὰρ ἐν τῷδε τὸν ὕπνον, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον. οὐ μὴν οὐδ' ἐν καιρῷ μοι νῦν ἐστὶν ἐξηγεῖσθαι φύσεως ὕπνου. λέλεκται γὰρ ἐν ἑτέροις ὑπὲρ ἑκάστου τῶν φυσικῶν ἐν ἡμῖν ἔργων τε καὶ παθημάτων. εἴτ' οὖν ἔργον ἐστὶ φυσικόν, εἴτε πάθος ὁ ὕπνος, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο εὐδιαίτητον, ἀδύνατον αὐτῷ τὰς αἰσθήσεις ἀκριβῶς αἰσθανομένας φυλάττειν. ὅτι οὖν ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους ἐνεργεῖν ὁμοίως οὐ δυνάμεθα ταῖς αἰσθήσεσιν, διὰ τοῦτ'

† ἐξαίρουσιν

ὁ λόγος ἐστὶ ψευδὴς, ἄμεινον εἶναι φάσκων διὰ παντὸς ἑκάστην αἴσθησιν ἐνεργεῖν, τοῦ διαλείπειν. οὐδ᾽ ὅτι φυλαττόμενον ἵνα τῶν ἐμπιπτόντων τε καὶ προσπιπτόντων ἔξωθεν, ἀναγκαζόμεθα κλείειν τὰ βλέφαρα, διὰ τοῦτ᾽ ἐστὶν μὴ ὁρᾶν τηνικαῦτα. βέλτιον γὰρ εἴπερ οἷός τε ἦν ἀβλαβεῖς αὐτοὺς φυλάττεσθαι, καὶ τοῦθ᾽ ἡμᾶς ὁρᾶν. ἐπειδὴ δ᾽ οὐχ οἷόν τε τὴν ἐνεργαζομένην τὰ βλέφαρα. ταυτὶ μὲν οὖν εἰρήσθω μοι περὶ βλεφάρων χρείας. ἐκ γὰρ πολλῶν ὀλίγα, μηκύνειν γὰρ οὐ καιρός. μεταφέρωμεν ἤδη τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους, οὓς Ἀριστοτέλης φησὶν ἐπιθέματα γεγονέναι πρὸς τῆς φύσεως, οὔτε χρείαν τινὰ εἰπὼν τῆς τοιαύτης κατασκευῆς, οὔτ᾽ ἀποδείξεις ὑπάρχειν. οὐ μόνον γὰρ αὖ οὐδενὸς ἕνεκα χρηστοῦ τοιοῦτοι γεγόνασιν οἵους Ἀριστοτέλης αὐτοὺς εἶναι λέγει, ἀλλὰ καὶ βλάβην ἐργάζονται μεγάλην ἐν τῷ πλείονι χρόνῳ τῆς ζωῆς πηροῦντες ἡμῶν τὴν ὀσφρητικὴν αἴσθησιν, ὅπερ οὔτε κατὰ μίαν τῶν ἄλλων ὁρᾶται γεγονός. ἐγρηγορότων γὰρ ἐνεργοῦσιν ἅπασαι διὰ παντὸς, ὅταν γε εὐπορῶσι τῶν οἰκείων αἰσθητῶν. ὅτι μὲν οὖν τὰ καλύμματα τῶν ὀσφρητικῶν πόρων, ἄδηλος ἐστὶν, καὶ ἀναπόδεικτος ὑπόθεσις, οὐδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς τῶν ἐναργῶν μαρτυρουμένη, δεδεῖχθαί μοι δοκῶ. σκεψώμεθα δ᾽ ἐφεξῆς ὅπως οἱ πταρμοὶ τὰ τῆς κεφαλῆς ἰῶνται βάρη. γίνονται μὲν γὰρ ἐπὶ προηγησαμέναις μεγίσταις ἐκπνοαῖς, ἐκφυσήσεως ἑπομένης τάχιστα. ὀνομάζω δὲ ἐκφύσησιν τὴν ἀθρόαν ἐκπνοήν. εἰ δέ γε μηδὲν ἐξ ἐγκεφάλου δι᾽ αὐτῶν ἐκενοῦτο, πρὸς τὸ μὴ παύεσθαι τὰ βάρη τῆς κεφαλῆς, ὑπὸ τῶν πταρμῶν πολλάκις, ἔτι καὶ συνεπληροῦτο ἂν μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀθρόας ἔξω τοῦ πνεύματος φορᾶς, καὶ προσέτι τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ γιγνομένης πληγῆς. οὕτως οὖν φαίνεται, καὶ ἐπὶ ταῖς μεγάλαις φωναῖς διατιθεμένη. καὶ μὴν δὴ καὶ πάθη τινὰ τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον συνισταμένων, οἷα μάλιστα ἐστὶ τὰ ληθαργικὰ, καὶ καρώδη, καὶ διὰ τῶν πταρμικῶν οὐχ ἥκιστα θεραπεύεται φαρμάκων. ἅμα γε καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἀποβλεπόντων ἐρεθιζομένων ἡμῶν πρὸς πταρμὸν, ὡς ἂν οἶμαι χεομένων ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀτμοειδῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον πνευμάτων, καθαίρουσι δὲ καὶ βλέννας ἀθρόως ἐξ ἐγκεφάλου παχείας καὶ γλίσχρας οἱ πταρμοὶ τῇ τοῦ πνεύματος ἔξω φορᾷ συνεκβάλλοντες. οὐ μὴν εἰκὸς φέρεσθαι μὲν ἔξω τι πνεῦμα, κατὰ τοὺς πταρμοὺς ἐξ ἐγκεφάλου, μηδὲν δὲ εἴσω μηδέποτε. καὶ ταῦτα μὲν τῶν πόρων ὑπαρχόντων πολλῶν, κατά τε τὸ καλούμενον ἠθμοειδὲς ὀστοῦν, καὶ τὴν ὑπαλείφουσαν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν αὐτοῦ μήνιγγα. καὶ μὴν καὶ τὸ βλάπτεσθαι παραχρῆμα καὶ πληροῦσθαι καὶ βαρύνεσθαι τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ὀσμῶν, ἐνίοτε καὶ παραφροσύναις ἁλίσκεσθαι, σημεῖον ἐστὶ τοῦ φέρεσθαί τι τῆς οὐσίας αὐτῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον. οὐ γὰρ δὴ κατά γε τὴν τῆς ποιότητος κοινωνίαν μόνην, ἀθρόως ἂν οὕτως καὶ σφοδρῶς ἐλύπει. κατὰ τὸν αὐτὸν γοῦν τρόπον, εἰκός ἐστι καὶ τὸν ὑπ᾽ ἐκκαύσεως πονούμενον ἐγκέφαλον ὀνίνασθαι πρὸς τῆς τῶν ῥόδων ὀσμῆς. οὐδὲν δὲ αὐτὸν ἧττον ῥόδων ὀνίνησιν τηνικαῦτα, καὶ ὁ ψυχρὸς ἀὴρ εἰσπνεόμενος, ὥσπερ καὶ ὁ πάνυ θερμὸς, ἱκανὸς φαίνεται βλάπτειν. καὶ μέντοι τῆς ἀναπνοῆς ὅλης ὑπ᾽ ἐγκεφάλου γινομένης ἕνεκα τοῦ φυλάττεσθαι τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θερμασίας τὴν συμμετρίαν, εὔλογον δή που πρώτην ταύτην πορίζειν αὐτῷ, ἑτοιμότατον βλάπτεσθαι πεφυκότι πρὸς τῶν ἀμετροτέρων, ἤτοι θερμαινόντων, ἢ ψυχόντων. πῶς οὖν τινα πρὸς τοῦτο κίνησιν ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτῷ σύμφυτον, ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς, ῥιπίζουσάν τε καὶ σφύζουσαν, ἐν δὲ ταῖς ἐκπνοαῖς, ἀποχέουσαν μὲν ἐνίοτε τὸ φλεγματῶδες, καὶ βλένναν καὶ κόρυζαν; ἐδείχθη δὲ ἡμῖν κἂν ταῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ἅπαντα τὰ τοῦ σώματος μόρια, τήν τε τῶν ἀλλοτρίων ἐκκριτικὴν ἔχοντα δύναμιν, καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἑλκτικήν. καὶ φαίνεται δ᾽ ἐναργῶς ἐπί τε γαστρὸς τοῦτο, καὶ μητρῶν. ἆρ᾽ οὖν ἡ φύσις, τῇ μὲν γαστρὶ δυνάμεις ἔδωκεν, ἑλκούσας μὲν ἑτέραν τὸ χρηστὸν, ἐκκρινούσας δὲ ἄλλην τὸ μοχθηρὸν, ἐγκέφαλος δὲ μόνος οὐκ ἔχει ταύτας; ἀλλὰ μὴν εἰ τὰ κατὰ τὰς κοιλίας αὐτοῦ περιττώματα, τῷ βάρει μόνῳ κάτω φερόμενα, κατὰ βραχὺ δ᾽ ἐκπίπτει ποτὲ εἰς τὰς ῥῖνας; οὐκ ἂν οἴεσθαι χρὴ, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ὕπτιοι τύχωμεν, ὅλης νυκτὸς κατακείμενοι. φθάσει γὰρ ἀποπληξία τις, ἢ κάρος, ἢ ἐπιληψία, συνιστᾶσα τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ πληρωθεισῶν. ἀνατετραμμένοις γοῦν πολλάκις παραχρῆμα καρώδεις γίνονται, τῶν ὑπηρετουμένων τοῖς χειρουργοῦσιν, ἀμετρότερον ἐνίοτε θλιψάντων τὰς περὶ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας, καίτοι τί λέγω κοιλίας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΜΗΤΡΑΣ ΑΝΑΤΟΜΗΣ.

ΠΕΡΙ μήτρας ὁ λόγος, θέσεώς τε καὶ μεγέθους καὶ σχήματος αὐτῆς, ὅθεν τε ἤρτηται, καὶ ὅθεν τρέφεται, καὶ οἷς συμφύεται, καί τινων ψαύει, καὶ περὶ τῶν πλεκόντων αὐτὴν, καὶ ὅσα κυούσης τῆς γυναικὸς ἐντὸς τῆς μήτρας φύεται κατὰ τὸ χωρίον, ἢ τοὺς τὸ ἔμβρυον περιέχοντας ὑμένας. Κεῖται μὲν δὴ, ἐντὸς τοῦ περιτοναίου, μεταξὺ κύστεώς τε καὶ ἀπευθυσμένου, τούτῳ μὲν ἐπικειμένη σχεδὸν ὅλῳ, κύστεως δὲ κατὰ μὲν τὸ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν, ἔνθα ὁ πυθμήν ἐστιν αὐτῆς, † ὑπερέχοντα ὡς τὰ πολλὰ, περὶ δὲ τὸ πρὸς τὸ αἰδοῖον ἡ κύστις μήτρας ὑπερέχει τῷ αὐχένι. αὐτῶν δὲ † τούτων ἡ μὲν κύστις, κατὰ τὸ ἐφήβαιον τέτακται, τὸν αὐχένα μικρότερόν τε καὶ εὐρύτερον ἔχουσα τῆς † ἀνδρώας κύστεως, μεταξὺ τῶν τῆς ἥβης καλουμένων ὀστῶν, καθήκοντα εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ἐγγὺς τοῦ ἔξω τε καὶ ἄνω πέρατι αὐτοῦ. τὸ δὲ ἀπευθυσμένον τῷ τε ἱερῷ καλουμένῳ ὀστῷ, καί τισι τῶν τῆς ὀσφύος σπονδύλων ἐφήδρυται. καὶ γάρ πως καὶ σιμοῦται τὰ ἔνδον ἡ ῥάχις περὶ τοῦτο, διὸ καὶ ἔξωθεν κυρτὴ καταφαίνεται, ὥς που καὶ Ἱπποκράτης περὶ αὐτῆς εἶπεν. αὕτη δὲ ἡ ῥάχις κατὰ μῆκος ἰθὺ, σκολία ἐστὶν, ἀπὸ μὲν τοῦ ἱεροῦ ὀστέου μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου, παρ᾽ ὃ προσήρτηται ἡ τῶν σκελῶν πρόσφυσις, ἄχρι μὲν τούτου κυφή. κύστις τε γὰρ καὶ γονὴ καὶ ἀρχοῦ τὸ χαλαρὸν ἐν τούτῳ ἔγκειται. ἀρχὸν μὲν οὖν λέγων, τὸ ὅλον ἀπευθυσμένον, καὶ χαλαρὸν δὲ ἀρχοῦ, τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀπευθυσμένου, ἔνθα καὶ μάλιστα εὐρύνεται, καὶ ἔστιν ἐπὶ τέλει αὐτοῦ, ὁ καλούμενος σφιγκτὴρ, πρὸς ὃν ἂν οἶμαι, ἀντιδιαστέλλων, χαλαρὸν ἔφη τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ἀπευθυσμένου, ἔνθα καὶ μάλιστα εὐρύνεται. γονὴν δὲ λέγει ἤτοι τὰ γεννητικὰ μόρια, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν μήτραν. Μέγεθος δὲ οὐκ ἴση ἐστὶν ἐπὶ πασῶν, πολὺ γὰρ ἐλάττων μὲν, ἡ τῆς κυησάσης. μείζων δὲ ἡ τῆς ἐγκύου, καὶ ἥτις οὐδέποτε ἐκύησε, καὶ ταύτης μείων ἐστὶ, καὶ παρὰ τὰς ἡλικίας,

† ὑπερέχουσα
† γυναικῶν
† ἀνδρὸς

νίας, αἷς μηδέπω τοῦ λαγνεύεσθαι ὥρα ἢ μηκέτι. καὶ γὰρ καὶ ἄλλως ἐλάττων ἀεὶ ταῖς μὴ λαγνευομέναις. πειρατέον δ' ὑπογράψαι, τό γε μὴν τῆς συμμέτρως ἐχούσης μέγεθος. ἐπὶ μὲν οὖν ἄνω πέρας τοῦ πυθμένος, πλησίον ἐστὶ τῷ ὀμφαλῷ, τὸ κάτω δὲ αὐτοῦ πέρας, κατὰ τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικὸς ἔχει, καὶ ἔστιν ἀπὸ τοῦ τόπου εἰς ὃν ἐπιβάλλει, ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ αἰδοίου τὸ ἔξω, οὐκ ἴσον μὲν ἐπὶ πασῶν, ὡς τὸ πολὺ δὲ σύμμετρον τὸ διάστημα δακτύλων ἕνδεκα, ἐπὶ δὲ τὸ πλάτος ἐφ' ἑκατέραν τῶν λαγόνων ἐκτείνεται ταῖς αὐτῆς κεραίαις. περὶ δὲ τῶν κατὰ βάθος πρότερον ἤδη εἴρηται, ὅτι τε κύστις καὶ ἀπευθυσμένον ὁρίζουσιν αὐτήν, καὶ ὅτι ἡ μὲν ἐπίκειται, αὐτὸ δὲ ὑπόκειται. αὐτὸ δὲ τὸ αἰδοῖον τὸ γυναικεῖον ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν εὐρυχωρία, ἐπὶ τὰ ἔξω μέρη δερματώδη ἐπίφυσιν ἔχουσα, ἀνάλογον τῇ ἐπὶ τῶν ἀρρένων πόσθης. Τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς, τὸ μὲν ἄλλο πᾶν σῶμα, καὶ μάλιστα ὁ πυθμὴν κύστει ἔοικε. καθ' ὃν δὲ ἐπὶ τῶν πλαγίων ἀποφύσεις ἔχει μαστοειδεῖς πρὸς τὰς λαγόνας ἀνανευούσας, ταύτῃ οὐκέτι ἔοικεν. αὐτῶν δὲ τούτων τὸ σχῆμα ὁ μὲν Ἡρόφιλος, ἡμιτόμου κύκλου ἕλικι εἰκάζει. Διοκλῆς δὲ κέρασι φυομένοις, διὰ ταῦτα καὶ ὀνόμασε κεραίας, παρωνύμως ἀπὸ τοῦ κέρατος. Εὔδημος δὲ πλεκτάνας καλεῖ, οὐκ ἔχων φάναι, πότερον ὅτι περιπλέκεται ταύτῃ ἀγγεῖα ἑλικοειδῶς, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ἀποφύσεις, παρείκασε πλεκτάναις. οἱ δὲ περὶ Πραξαγόραν τε καὶ Φιλότιμον κόλπους αὐτὰς καλοῦσι, ὅθεν καὶ δίκολπον μὲν τὴν μήτραν τῆς γυναικὸς λέγουσι. πολύκολπον δὲ τὴν τῶν πολυτόκων ζώων, καὶ ὅτι μὲν ἡ τῆς ὑὸς μήτρα, καὶ εἴ τι ἄλλο, ὁμοῦ κυΐσκει πολλά, πολύκολπος ἐστί. τοῦτο μὲν καὶ πάνυ ἀληθές. οὐ μὴν ἐπί γε γυναικῶν τοὔνομα πρέπειν ἡγοῦμαι. πρῶτον μὲν γὰρ ἑλικοειδής ἐστιν ἡ τῆς ὑὸς μήτρα, ἔπειτα ἐν τοῖς κόλποις, τὰ ἔμβρυα κυΐσκεται. γυναικὶ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις, ὅσα γυναικὶ κατὰ τὴν μήτραν ἔοικεν, οἷον αἰγί τε καὶ βοΐ, οὐκ ἐν ταῖς κεραίαις εὑρίσκεται τὰ ἔμβρυα (παρὰ πολὺ γὰρ αὗται ἐλάττους, ἢ ἐπὶ μέγεθος ἐμβρύου) ἀλλ' ἐν δὲ τῷ ἄλλῳ κύτει παντὶ τῆς ὑστέρας. ἀλλ' οἶμαι τούτους οὐκ ἔχοντας, οὔτε χρείαν, οὔτε ἐνέργειαν εἰπεῖν τῶν κεραιῶν, τοιαῦτα ἄττα λέγειν ὑπομένειν. ἐπεὶ δὲ μακρός τε ὁ λόγος, καὶ ἄλλως οὐ δίκαιον, περὶ μὲν κεραιῶν χρείας τε καὶ ἐνεργείας εἰπεῖν τι, καὶ μὴ περὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν μήτραν ἑκάστου, διὰ τοῦτο καὶ ἡμῖν, εἰσαῦθις ἀναβεβλήσθω. ἱκανά τε γὰρ καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐπισκέψασθαι τὰ κατὰ τὴν μήτραν πεφυκότα, τί τε ἔργον ἑκάστου, καί τις ἡ δύναμις, καὶ διὰ τί τοιαῦτα, κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν θέσιν, καὶ τὴν διάπλασιν, καὶ τὴν πλοκήν, καὶ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν ἐγένετο. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἴωμεν. εἴη δ' ἂν ἑξῆς λέγειν περί τε συμφύσεως καὶ προσαρτήσεως, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τούτοις παράκειται. Τῶν γὰρ τῇ μήτρᾳ σωμάτων ὁμιλούντων, τὰ μὲν ἐπιψαύει μόνον αὐτῆς, οὐκέτι δὲ καὶ συμφύεται, πολλὰ δὲ ἑνοῦται, καὶ οὐκ αὐτὰ χωρίσαις ἄνευ τομῆς. ἔστι δὲ καὶ ἃ διαιρόντων ἀπολύεται, καὶ μὴν δὴ καὶ προσήρτηται πολλοῖς, καὶ πολλὰ εἰς αὐτὴν ἐμπέφυκεν. ψαύει μὲν οὖν τῶν λεπτῶν ἐντέρων ἥγε μετρίως ἔχουσα μεγέθους. ἄλλων δὲ ἡ μὲν ὑπερβαλλόντως μικρά, τούτων ψαύει μόνων, οἷς καὶ προσπέφυκεν. ἡ δ' αὖ μεγίστη (τοιαύτη δέ ἐστι μάλιστα ὅταν κύῃ) τάς τε λαγόνας ἐκπεπλήρωκε, καὶ τὸ ὑπογάστριον, καὶ πολλῶν ἐντέρων ψαύει. προσήρτηται δὲ κατά τινας ἰνώδεις καὶ λεπτὰς διαστάσεις, ἀπευθυσμένῳ τε καὶ κύστει. πλείω δέ ἐστι τὰ τῆς κύστεως ἀρτήματα, καὶ ἱερῷ ὀστέῳ προσήρτηται, διά τινων εὐτόνων δεσμῶν, ἐπιδέσεις ἐχόντων νεύρων μυωδῶν. τοσούτοις δὲ σώμασι κἀκ τῶν ἐπὶ τὴν ὀσφὺν σπονδύλων ἤρτηται. ἐξήρτηται δὲ ἐκ τῶν ταύτης μυῶν τῶν μεγάλων, ἀποφύσεις ἑκατέρωθεν ἀξιολόγους ποιουμένων, αἳ δὴ εἴς τε τὰ τῆς μήτρας ἄμφω μέρη, καὶ εἰς τὸν αὐχένα τῆς κύστεως, καὶ εἰς τὴν ἕδραν μερίζονται. χαλαροὶ δὲ οὗτοι πάντες οἱ δεσμοί, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλεῖστον ἡ μήτρα κινεῖσθαί τε καὶ μετασχηματίζεσθαι δύναται. ἀρτήματα δὲ οὐδὲν ἧττον, καὶ ὅσα εἰς αὐτὴν ἐμφύεται. τὰ μὲν δὴ ὑφαίνοντά τε καὶ διαπλέκοντα αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς ὑστέρας, ὧν οὐκ ὀλίγη μοῖρα ἐστί, τὰ ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ νεῦρα, τὰ δ' αὐξήσεώς τε καὶ τροφῆς αὐτῆς τῆς μήτρας, καὶ τοῦ ἐμβρύου ἕνεκα, αἵ τε φλέβες καὶ ἀρτηρίαι. κύστει δὲ καὶ ἀρχῷ † συμφύεται μόνον, κατὰ τὸν αὐχένα ὑμενώδεσί τε καὶ ἀρτηριώδεσι σώμασιν ἐπὶ ποσῆ πιμελῆ, καὶ ἀποδέρεσθαι μὲν αὐτῶν δύναται, οὕτω δὲ καὶ ἀκριβῶς συμπέφυκεν, ὡς μίαν τε καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι σάρκα. προσπεφύκασι δὲ αὐτῇ καὶ δίδυμοι, καὶ σπερματικὰ ἀγγεῖα. συμπέφυκε δὲ τῷ αἰδοίῳ κατὰ τὸ πέρας τοῦ αὐχένος, ὥστε τῆς μήτρας, τοῖς μὲν συμφυομένης, τοῖς δὲ προσηρτημένης, τοῖς δὲ ἐξηρτημένης, καὶ τινῶν μὲν αὐτὴν πλεκόντων, τινῶν δὲ τρεφόντων, πρὸς μὲν τράχηλον κύστεως, καὶ ἀπευθυσμένου καὶ τὸ αἰδοῖον. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς ὄρχεις καὶ τὰ ἀγγεῖα, τὰ σπερματικά, συμφύεσθαι λέγοιτ' ἄν. τοῖς δὲ ἄλλοις μέρεσι κύστεως καὶ ἀπευθυσμένου, προσήρτηται. ἱερῷ δὲ ὀστέῳ καὶ προσηρτῆσθαι καὶ ἐξηρτῆσθαι λέγοιτο. μυελοῦ δὲ νωτιαίου καὶ τῶν κατ' ὀσφὺν μυῶν, ἐξηρτῆσθαι μόνον. νεύροις δὲ καὶ ἐξηρτῆσθαι καὶ συμπεφυκέναι καὶ συμπεπλέχθαι. ἀρτηρίαις δὲ καὶ φλεψὶ ἐξηρτῆσθαι, καὶ συμπεφυκέναι καὶ συμπεπλέχθαι καὶ τρέφεσθαι. πῶς οὖν ἔχουσι μεγέθους τε καὶ θέσεως, καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν εἰσι, καὶ πόθεν πεφύκασιν αἵ τε φλέβες καὶ αἱ ἀρτηρίαι, ἑπόμενον ἂν εἴη λέγειν. Ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβός, καὶ τῆς ἐπικειμένης ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀποφύονται δύο μὲν φλέβες, δύο δὲ ἀρτηρίαι, μία ἑκατέρωθεν, φλὲψ μὲν ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβός, ἀρτηρία δὲ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας. εἶτα ἡ μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν, εἰς τὰ δεξιά, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν, εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς μήτρας ἐνεχθεῖσα, πρὸ μὲν τῆς εἰς αὐτὴν ἐμφύσεως, ἀποσχίδας εἰς τοὺς διδύμους ἐκτείνει. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη εἰς τὸ σῶμα τῆς μήτρας καταφύεται, καὶ τοῦτο διαπλέκει. ταῦτα μὲν δὴ τὰ τέτταρα ἀγγεῖα, μικρὸν ὑποκάτω κεῖται τῶν ὑπὸ τοὺς νεφρούς. πολλῷ δὲ μείζους αἱ φλέβες τῶν ἀρτηριῶν. ἕτερα δὲ τέτταρα, οὐκ ἐπὶ πασῶν γυναικῶν, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν, φησὶν Ἡρόφιλος, τῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰόντων ἀποφυόμενα, εἰς τὴν μήτραν ἐμβάλλει, ὅπερ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ζώων οὐχ εὗρον, πλὴν σπανίως ἐν πιθήκοις. οὐ μὴν ἀπιστῶ, τὸ, πολλάκις εὑρεῖν αὐτὰ ἐπὶ γυναικῶν τὸν Ἡρόφιλον. ἱκανὸς γὰρ ἦν τά τε ἄλλα τῆς τέχνης, καὶ τῶν διὰ ἀνατομῆς γινωσκομένων ἐπὶ τὸ ἀκριβέστατον ἥκων, καὶ τὴν πλείστην ἐπίγνωσιν, οὐκ ἐπὶ ἀλόγων ζώων, καθάπερ οἱ πολλοί, ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πεποιημένος. οὗτος δὲ καὶ ὑμέσιν ἐμφύεσθαι τὰ τρέφοντα τὴν μήτραν ἀγγεῖα φησί, ὧν λέγομεν ἐξηρτῆσθαι κύστιν, καὶ γίγνεσθαι τοὺς ὑμένας ἀεὶ παχυτέρους τε καὶ σκληροτέρους καὶ τυλωδεστέρους ταῖς πλείω κυησάσαις. ταῦτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαίνεται ζώων. καὶ μὴν ἕτεραί τινες ἀρτηρίαι καὶ φλέβες ἑκατέρωθεν τῆς μήτρας ἐμφύονται παρὰ τὸν αὐχένα, ἀπὸ τῶν εἰς τὸ αἰδοῖόν τε καὶ τὴν ἕδραν ἡκούσης μεμερισμέναι. τοιοῦτος μὲν δὴ καὶ ὁ περὶ

† προσήρτηται

τῶν τρεφόντων καὶ πληρούντων τὴν μήτραν ἀγγείων λόγος. Αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα αὐτῆς, δύο χιτῶνές εἰσιν, ἀλλήλοις ἐπι-
κείμενοι, νευρωδέστερος μὲν ὁ ἔξωθεν, φλεβωδέστερος δὲ ὁ ἔσωθεν, ἐπὶ πολὺ διϊστάμενοί τε καὶ συστέλλεσθαι πεφυκότες.
τούτων ὁ μὲν ἔξωθεν, ἁπλοῦς τε καὶ εἷς ἐστι, διπλοῦς δὲ ὁ ἔσωθεν, καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ συμβάλλει μὲν ἀλλήλοις, οὐ συμφύεται
δὲ οὐδὲ ἑνοῦται, ἀλλὰ μόνον παράκειται, ὑπὸ τοῦ περικειμένου χιτῶνος συνεχόμενα. εἰ οὖν θελήσαις ἀποδείρας χωρίσαι,
δύο σοι φανοῦνται μῆτραι, ὑφ' ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χιτῶνι κείμεναι. οὐ γὰρ ὥσπερ καὶ τὴν μήτραν, τὸν χιτῶνα εἰς
δύο χωρίσαι οὐκέτι δυνήσῃ. ὁ μὲν φλεβώδης χιτὼν τὰ μὲν ἔνδον μέρη παχύς ἐστιν ἱκανῶς, καὶ τοιοῦτος δὲ μάλιστα κατὰ
τὸν πυθμένα, μάλιστα καὶ τὸν πυθμένα. ὁ δὲ περικείμενος αὐτῷ ὁ νευρώδης, παχύτερος πολλῷ τοῦ τῆς κύστεως χιτῶνος,
καὶ φλεψὶ πολλαῖς καὶ ἀρτηρίαις διειλημμένος. Ὁ δὲ αὐχὴν τῆς μήτρας μυώδης ὤν, ἐκ σαρκὸς γέγονε σκληρᾶς τε
καὶ χονδρώδους, καὶ ἀεὶ σκληρότερος ἑαυτοῦ γίνεται, καὶ χονδρώδης τῷ χρόνῳ, ὥστε ὅσαι πολλάκις ἐκύησαν, ἢ πρεσβύ-
τιδες ἤδη εἰσίν, ἱκανῶς ταύταις ὁ αὐχὴν σκληρός τε καὶ χονδρώδης. εἰκάζει δὲ αὐτῆς τὴν φύσιν ὁ Ἡρόφιλος, βρόγχου
τῷ ἄκρῳ. τρῆμα δὲ ἔχει ὁ αὐχὴν οὗτος, δι' οὗ κενοῦται μὲν τὸ θῆλυ τὰ ἐπιμήνια, λαμβάνει δὲ πρὸς ἑαυτὴν ἡ γυνὴ τοῦ
ἄρρενος τὴν γονήν, ἐξάγει τε τῆς μήτρας δι' αὐτοῦ τὸ ἔμβρυον. ἄπιστον γὰρ ὁ πόρος οὗτος εὐρύτητος κατὰ καιρὸν παραλ-
λάττει, ὃς πυρῆνα μὲν μήλης ὑποδέχεται, ἢ βραχύ τι τούτου παχύτερον ἐν τῷ ἄλλῳ παντὶ χρόνῳ. κυούσης δὲ τῆς γυναι-
κός, σφόδρα μέμυκε, καὶ οὐδὲν ἂν παραδέξοιτο. ἀπολυομένης δὲ τῆς μήτρας τοῦ ἐμβρύου, αἱ ὠδῖνες ἐπὶ πολὺ διϊστῶσιν αὐ-
τόν, θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι, καὶ τὸ ζῶον ὅλον ταύτῃ δίεισιν. περαίνει δὲ αὐχὴν οὗτος εἰς τὸν γυναικεῖον κόλπον οὐκ ὀρθός,
οὐ δὲ εὐθὺς ἐπὶ πασῶν, ἀλλὰ ἐκκλίνεται ἢ παραστρέφεται, ἐπί τε τὰ ἀριστερά, καὶ τὰ δεξιά, καὶ τὰ ἄνω, καὶ τὰ κάτω. περὶ δὲ
τοῦ πρόσω καὶ ὀπίσω, ὅτι δὴ ὁμοίως ἁπάσαις ἔχει, ἤδη εἴρηται. Ἔχουσι δὲ οὐ δὲ τῷ πάχει τῆς μήτρας οἱ χιτῶνες ὡσαύτως

τελθόντων

ἀεί, ἀλλ' εἰς μὲν τὴν πρώτην ἡλικίαν, ὥσπερ μικροί, οὕτω καὶ λεπτοί εἰσιν. †ἰόντων δὲ ἤδη τῶν ἐπιμηνίων, πρὸς λόγον
τοῦ μεγέθους καὶ τὸ πάχος αὔξονται, καὶ ἣν ἔξωρος τοῦ κύειν τε καὶ καθαίρεσθαι ἡ γυνὴ γίνεται, ὥσπερ τὸ μέγεθος, οὕτως καὶ
τὸ πάχος μειοῦται. κατὰ μὲν τὰς ἡλικίας ὧδε ἔχουσιν. κατὰ δὲ τὰς περιστάσεις, ὅσα μὲν αἱ νόσοι πεφύκασιν ἀλλοιῶσαι
κατὰ τὴν μήτραν, τὸ νῦν οὐ πρόκειται λέγειν. ὅσα δὲ ἐν τῷ κατὰ φύσιν αἱ περιστάσεις αὐτὴν ἀλλάττουσιν, ταῦτα
ἐροῦμεν. παχεῖα μὲν καὶ εὔογκος καὶ διῳδηκυῖα φαίνεται, ὅταν αὐτὴ ἡ κάθαρσις ἡ τῶν καταμηνίων συνδίδοται. δια-
βρέχεται γὰρ τηνικαῦτα τῇ νοτίδι τῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος, λεπτὴ δὲ καὶ ξηρά, ἡ πορρωτάτω τούτου τοῦ χρόνου. παχυτέρα δὲ
καὶ τῇ κυησάσῃ, καὶ ἥτις πλεῖστα ἐκύησε, ταύτῃ παχίστη. πάλιν οὖν ἀρχομένης μὲν κύειν, παχεῖα. ἐγγὺς δὲ τοῦ ἀποκυΐσκειν
γινομένης, μεγάλη μέν, λεπτὴ δέ. τὸ γὰρ πάχος εἰς τὸ μῆκος ἐκτεινόμενον ἀναλίσκεται. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἀνά-

πάχος

λογον τοῦ μεγέθους τὸ †πλάτος. Οἱ δὲ ὄρχεις τοῦ θήλεος, κεῖνται μὲν ἐκ πλαγίων τῆς μήτρας, εἷς ἑκατέρωθεν τοῦ πυθμένος,
ἐγγὺς τῶν κεραιῶν, μεγέθει γε πολὺ μείους, ἢ τοῦ ἄρρενος, καὶ τῷ σχήματι δὲ καὶ τῷ συγκρίματι, πάμπολυ διαφέρουσι.
πλατεῖς μὲν γὰρ οὗτοι, στρογγύλοι δὲ καὶ προμήκεις ἐκεῖνοι, καὶ ἀδενοειδεῖς μὲν οὗτοι, ἁπαλόσαρκοι δὲ οἱ τοῦ ἄρρενος.
περιέχει δὲ τούτων ἑκάτερον ὑμὴν ἴδιος λεπτός, οἷος ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ὁ δαρτός. ἐρυθροειδῆ δὲ καὶ ὄσχεον οἱ τοῦ θήλεος
ὄρχεις οὐκ ἔχουσι. καὶ μὴν καὶ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες τοῖς ὄρχεσιν ἐμφύονται ἀπὸ τῶν εἰς τὴν μήτραν ἰουσῶν, εἰς ἑκάτερον
μία. συμμίξαντα δὲ ἀλλήλοις ταῦτα τὰ ἀγγεῖα, πρὶν εἰς τὸν δίδυμον ἐμφυῆναι, βοτρυοειδῶς ἑλίσσεται, οὐδέν τι
ἀλλοιότερον, ἢ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ὥστε εἰ τέμνοις τὴν ἕλικα, πολλά σοι ἡ μία τομὴ στόματα ποιήσει, οὐχ ὅτι πολλὰ ἀγ-
γεῖα ἔτεμες, ἀλλ' ὅτι τὸ ἓν πολλάκις. Καὶ μὴν καὶ τὰ ἀποφυόμενα τῶν ὄρχεων ἀγγεῖα σπερματικά, πάλιν ὁμοίως
φαίνεται περιέχοντα σπέρμα, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ἐγγὺς μὲν αὐτῶν τῶν ὄρχεων, εὐρέα τε ὄντα, καὶ αἰσθητὴν ἔχον-
τα τὴν κοιλότητα. στενότερα δὲ καὶ οἷον ἄκοιλα γινόμενα, μικρὸν ἀποτέρω, εἶτα πάλιν εὐρυνόμενα παρὰ ταῖς
κεραίαις, ἔνθα καὶ εἰς τὴν μήτραν καταφύονται. ταύτας δὲ τὰς ἐμφύσεις, οὔτε Ἀριστοτέλης, οὔτε Ἡρόφιλος, οὔτε Εὐρυ-
φῶν οἶδεν. ἐμνημόνευσα δὲ τούτων οὐχ ὡς μόνον οὐκ εἰδότων, ἀλλ' ὡς κάλλιστα ἀνατεμόντων. Διοκλέα μὲν γὰρ καὶ Πραξα-
γόραν καὶ Φιλότιμον, καὶ τοὺς ἄλλους παλαιοὺς ὀλίγου δεῖν ἅπαντας, οὐκ ἀπεικός, ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ τὸ σῶμα,
οὕτω δὴ καὶ ταῦτα ἀγνοῆσαι. ὁλοσχερέστερον γάρ πως καὶ οὐκ ἀκριβῶς περὶ τὰ ἀνατομικὰ εἶχον, ὅθεν οὐδὲ ἐκείνων μοι
μέλει. περὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν τούτων, οὐκ ἔχω τι φῶ. οὔτε γὰρ καταγινώσκειν τούτων τολμῶ διὰ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀκρί-
βειαν, οὔτε μικρὰ οὕτως ἐστὶ τὰ ἀγγεῖα, ὥστε ἄν τινα λαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν εἰς τράχηλον τῆς κύστεως ἐμφυομένων,
ἀκριβῶς εἴρηται αὐτοῖς, ὅτι τε εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἐμβάλλει, εἰς ὃν καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, καὶ ὅτι ἀδενοειδῆ εἰσι τὰ ἀγ-
γεῖα ταῦτα, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν διδύμων ἐκτείνεται τῇ μήτρᾳ παραφυόμενα. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς κεραίας οὐδὲν εἰρή-
κασι, καίτοι καὶ ταῦτα πόροις τε αἰσθητοῖς ἐμβέβληκεν, ὥσπερ ἐκεῖνα εἰς τὸν τράχηλον, καὶ γονὴν ἐντὸς αὐτῶν ἔχοντα
φαίνεται. ἐπὶ πλέον δὲ περὶ αὐτῶν, ἐν τῷ ἑξῆς λόγῳ τῷ περὶ τῶν ἐνόργων σκεψώμεθα. τὸ νῦν εἶναι, ὅπερ ἐστὶν ἐν τι
τῶν προστεθέντων ὑπόλοιπον, ἤδη λεγέσθω, τίνα κυούσης τῆς γυναικός, ἐντὸς τῆς μήτρας φύεται. ἔστι δὲ τάδε, πρῶτον
μέν, τὸ χόριον, τῇ μήτρᾳ προσφυές. μετὰ δὲ τόδε, ὑμένες οἱ τὸ ἔμβρυον συνέχοντες, καὶ αὐτὸ τὸ ἔμβρυον. εἶδος δὲ ἑκά-
στου τῇ φύσει τοιόνδε ἐστί. Τὸ μὲν χόριον ἀγγεῖα πολλά ἐστι, φλέβες τε καὶ ἀρτηρίαι ἐγγὺς ἀλλήλων κείμεναι, καὶ
τὰ μεταξὺ διαστήματα ὑμέσιν ἀναπληρούμενα. οἱ δὲ ὑμένες, ὁ μὲν ὅλῳ περίκειται τῷ ἐμβρύῳ, ὁ δὲ ἕτερος ἐπίκειται,
διπλοῦς κατὰ τὰ ὑπερέχοντα αὐτοῦ, κεφαλήν τε καὶ γλουτούς, καὶ πόδας, καὶ ἔστιν ὀνόματα αὐτῶν, τῷ μὲν ἀμνειός, τῷ δὲ
ἀλλαντοειδής. ἀλλ' αὐτίκα γὰρ ἔοικεν, ὥστε ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιότητος, τοὔνομα αὐτῷ, ἄμφω δὲ λευκοὶ καὶ λεπτοί,
ἐγγὺς ἀράχνης τὸ εἶδος. ἔστι δὲ τοῦ μὲν χορίου ἡ πρὸς τὴν μήτραν πρόσφυσις, τοιάδε. τῶν τῆς μήτρας ἀγγείων εἰς τὰ ἐντὸς
αὐτῆς ἡκόντων, δι' ὧν καὶ τὰ καταμήνια ἡ γυνὴ καθαίρεται, τὰ στόματα ἀνέῳκται, ὁπόταν ἡ γυνὴ συλλήψεσθαι μέλλει.
ἔστι δ' οὗτος ὁ χρόνος, ἀρχομένων τῶν ἐπιμηνίων, ἢ παυομένων. ἀνεῴγονται μὲν γὰρ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ παντὶ χρόνῳ τῆς καθάρ-
σεως τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, ἀλλ' οὐκ ἂν λάβοι πρὸς ἑαυτὴν ἡ γυνὴ τηνικαῦτα. οὐ δὲ γὰρ δύναται μένειν ἐν τῇ μήτρᾳ τὸ σπέρ-
μα, ἐκκλυζόμενον τῷ πλήθει τοῦ ἐπιρρέοντος αἵματος, παυομένων δὲ τῶν ἐπιμηνίων καὶ ἀρχομένων, ἀνεῴγονται τὰ ἀγγεῖα,
καὶ τὸ ἐπιμήνιον οὔτε πολύ, οὔτε ἀθρόον ἐκχεῖται, ἀλλ' ὀλίγον τε καὶ κατὰ βραχύ, οἷον ἀπὸ νοτίδος αἱματηρᾶς, διϊδρου-
μένης, ὥστε προσφύεται μὲν διὰ τὴν τραχύτητα τῇ μήτρᾳ τὸ σπέρμα, αὐτάρκη δὲ ἔχει τροφήν, τὴν ὀλιγότητα τοῦ συρρέ-

οντος

ντος εἰς αὐτὴν αἵματος. πρὶν γὰρ ἰδεῖν τὰ ἐπιμήνια, οὐκ ἂν συλλάβοι ἡ γυνή, ὅτι καὶ ῥέοντος ἐσέρχεται τὸ σπέρμα, καὶ προσίζησιν οὐκ ἔχει. λεία γὰρ ἡ μήτρα τηνικαῦτά ἐστι, μεμυκότων τῶν ἀγγείων, ὥστε ἀπορρεῖ τὸ σπέρμα, καὶ οὐχ ἑνοῦται τῷ χιτῶνι αὐτῆς, ἐπιτηδειότερον γὰρ πρὸς σύμφυσιν τὸ τραχὺ τοῦ λείου. ταύτῃ γοῦν καὶ τῶν ἀψύχων τὰ πολλὰ φησὶν ὁ Διοκλῆς, οἷον ξύλα τε καὶ λίθους ἑνῶσαι πρὸς ἄλληλα βουλόμενοι, ἢν τυγχάνῃ λεῖα ὄντα, τραχύνουσι πρότερον κατακνήθοντες. καὶ γὰρ τὰ χείλη καὶ τὰ βλέφαρα, καὶ τῶν δακτύλων τὰ μεταξὺ πολλάκις ἑλκωθέντα, συνέφυ. κατὰ φύσιν δὲ ἔχοντα, καίτοι ἀεὶ ὁμιλοῦντα, οὐ συμφύεται διὰ λειότητα. τὰ μὲν γὰρ τραχέα κατὰ τὰς ἀνωμαλίας ἀλλήλοις ἐμπλεκόμενα ἑνοῦται, τὰ δὲ λεῖα, οὐκ ἔχοντα λαβὴν ἀσφαλῆ, κἂν ὑπό τινος εἰς τὸ αὐτὸ ἀχθέντα καὶ βίᾳ συμπιληθῇ, ῥαδίως ἀπολύεται. ταῦτα μὲν εἴρηται, καὶ γέγονεν ἤδη δῆλον, ὅτι τὸ χορίον τῇ μήτρᾳ προσφύεται κατὰ τὰ στόματα τῶν ἀγγείων μόνα, κατ' ἄλλο δὲ οὐδέν. ἡ δὲ πρόσφυσις γίνεται τόνδε τὸν τρόπον. τὸ ἐν τῷ χορίῳ φυόμενον ἀγγεῖον, ἀρχὴν ἔχει τὸ πέρας τοῦ εἰς τὴν μήτραν ἐμβάλλοντος, ὥστε ἄν τινα φάναι ἓν εἶναι τὰ δύο. ἑνοῦται γὰρ κατὰ τὰ στόματα, καὶ μεταλαμβάνει θάτερον παρὰ θατέρου. ἡ μὲν γὰρ φλὲψ, τὸ αἷμα παρὰ τῆς φλεβός. ἡ δὲ ἀρτηρία, τὸ πνεῦμα παρὰ τῆς ἀρτηρίας, ὥστε τηλικαῦται τῶν τοῦ χορίου ἀγγείων αἱ διαστάσεις εἰσὶν ἃς ὑμὴν †διαφαίνει, ἡλίκον καὶ τὸ ἐν μέσῳ τῶν ἀναστομουμένων εἰς τὴν μήτραν ἀγγείων. κατὰ ταῦτα καὶ αἱ κοτυληδόνες εἰσὶ, δεσμὸς ἀσφαλὴς τῷ χορίῳ πρὸς τὴν μήτραν γεγενημέναι, καίτοι τὴν τῆς ἀνθρώπου μήτραν, οὔ φασιν ἔχειν κοτυληδόνας. γίνεσθαι γὰρ αὐτὰς ἐπί τε βοῶν καὶ αἰγῶν καὶ ἐλάφων, καὶ τοιούτων ἑτέρων ζώων, σώματα πλαδαρὰ, ὑπόμυξα, τῷ σχήματι ἐοικότα κοτυληδόνι τῇ πόᾳ τῇ κυμβαλίτιδι, ὅθεν περ καὶ τοὔνομα αὐταῖς. ἀλλ' Ἱπποκράτης γε φησὶ ὁκόσαι μετρίως ἔχουσαι τὰ σώματα, ἐκτιτρώσκουσι τετράμηνα, καὶ τρίμηνα ἄτερ φανερῆς προφάσιος, ταύτῃσι αἱ κοτυληδόνες, μύξης μεσταί εἰσι, καὶ οὐ δύνανται κρατέειν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλὰ ἀπορρήγνυνται. καὶ μὴν Διοκλῆς ὁ Καρύστιος καὶ Πραξαγόρας ὁ Κῷος ὁ Νικάρχου, μικρὸν ὕστερον Ἱπποκράτους γεγονότες, ταυτὰ λέγουσι, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι. ἆρ' οὖν πάντες ἠγνοήκασι; ἀλλ' οὐ θέμις ὑπὲρ ἀνδρῶν τηλικούτων οὕτω φρονεῖν. τί ποτε οὖν ἐστιν ὃ λέγουσι; τὰ στόματα τῶν ἐν τῇ μήτρᾳ ἀγγείων, οὕτω καλοῦσι. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, κοτυληδονώδεις ἐξοχὰς ἐπιφυομένας ἴσχει παρὰ τὸν τῆς κυήσεως χρόνον, οἷαι καὶ ἐν τῷ ἀπολυθυσμένῳ γίνονται ἐπὶ αἱμορροΐσι. λέγω δὲ ταῦτα, οὐ μαντευσάμενος, ἀλλὰ παρὰ Πραξαγόρου μαθών. ὁ γάρτοι Πραξαγόρας ὧδέ πως φησὶν, αὐταῖς λέξεσι. κοτυληδόνες δέ εἰσι τὰ στόματα τῶν φλεβῶν, τῶν εἰς τὴν μήτραν ἡκουσῶν. ὥστε ἔχοιεν ἂν ἡ γυναικεία μήτρα κοτυληδόνας, καὶ ἡ διαφέρουσιν αὗται τε καὶ αἱ τῶν ἀλόγων ζώων. σαφὲς ἤδη οἶμαι ἐκ τῶν εἰρημένων γεγονέναι. ἀρχόμενα οὖν τὰ τοῦ χορίου ἀγγεῖα, ἐντεῦθεν ὅθεν περ εἴρηται, διαπλέκει τε τὸ χορίον, ἀλλήλοις τε μίγνυνται καὶ συμφύεται. ὁ δὲ τρόπος αὐτῆς τῆς συνόδου, τοιός δέ τις ἐστίν. ἐννόησον ῥίζας δένδρου πολλάς τε καὶ λεπτὰς κατὰ δύο καὶ τρεῖς ἀλλήλαις ἑνουμένας, ὥστε ἐξ αὐτῶν ἑτέρας ῥίζας γίνεσθαι, μείζους μὲν τῷ μεγέθει, ἐλάττους δὲ τῷ ἀριθμῷ, κἀκείνας πάλιν συνιούσας ἀλλήλαις, ἑτέρας ὡσαύτως ποιεῖν, εἶτα ἐκ τῶν γινομένων, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄλλας, καὶ τοῦτο ἀεὶ γινόμενον, ἕως ἂν ταυτὸ ἐλθοῦσαι σύμπασαι, τελευτήσωσιν ὑπ' ἄκραν τῆς γῆς τὴν ἐπιφάνειαν, εἰς τὸ τοῦ δένδρου μέρος ἐκεῖνο, ὃ καλεῖται στέλεχος. καὶ γάρτοι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα οἷον ῥίζαι τινὲς οὖσαι, πολλαὶ καὶ μικραὶ συμφύονται, καὶ συμφυόμενα γίνεται μείζονα τῶν προτέρων, εἶτα ἐφεξῆς μείζονα γινόμενα, περαιοῦται σύμπαντα εἰς δύο οἷον στελέχη, φλέβας μὲν τὰ φλεβώδη, ἀρτηρίας δὲ τὰ ἀρτηριώδη, ἑκάτερον ἐξ ἑκατέρου μέρους, δεξιοῦ τε καὶ ἀριστεροῦ ἐμβαλλούσας εἰς τὸ ἔμβρυον κατὰ τὸν ὀμφαλόν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἄλλο τι ἐστὶν ὁ ὀμφαλὸς, ἀλλ' ἢ τὰ τέτταρα ἀγγεῖα, μέσον αὐτῶν ἔχοντα τὸν οὐραχόν. οὗτος δέ ἐστιν ἀρχὴ τοῦ ἀλλαντοειδοῦς χιτῶνος, ὃν ἐξηγεῖσθαι κατὰ τὰ ἐξῆς ἔχοντα τοῦ ἐμβρύου ἐλέγομεν, συντέτρηταί τε εἰς τὸν πυθμένα τῆς κύστεως τοῦ ἐμβρύου, εὐρεῖ καὶ ἀξιολόγῳ πόρῳ, ὥστε εἶναι ἕνωσιν τῇ κύστει πρὸς τὸν ἀλλαντοειδῆ χιτῶνα διὰ τοῦ οὐραχοῦ, μεταξὺ ἀμφοῖν κειμένου. καθ' ὃ δὲ πρῶτον ἀνευρυνομένου τοῦ οὐραχοῦ ἀποφύεται ὁ ὑμὴν, βραχύτης ἱκανὴ, καὶ οἷον ψωρῶδες φαίνεται. καὶ μὴν καὶ ὑγρὸν οὐκ ὀλίγον ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὑμένων περιέχεται, διαφέρον τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον, καὶ τῇ χροιᾷ, καὶ τῷ πλήθει. ξανθὸν μὲν γὰρ τὸ ἐν τῷ ἀλλαντοειδεῖ, λευκότερον δέ πως τὸ ἐν τῷ ἀμνειῷ. τοῦτο δὲ καὶ πλέον ἐστὶ τοῦ ἑτέρου. καὶ γὰρ καὶ ὁ χιτὼν τοῦ χιτῶνος μείζων, εἴγε ὁ μὲν ὅλον τὸ ἔμβρυον ἀμφιέννυσιν, ὁ δὲ κατά τινα μέρη ἐπίκειται αὐτῷ. ὅθεν δὲ καὶ τοῖς ὑγροῖς τούτοις ἡ γένεσις, καί τις ἡ ἀπ' αὐτῶν χρεία, εἰρήσεται ἐν ἑτέρῳ λόγῳ τῷ περὶ τῆς τοῦ ἐμβρύου ἀνατομῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΥΟΥΜΕΝΩΝ
ΔΙΑΠΛΑΣΕΩΣ.

ΠΕΡΙ τῆς τῶν κυουμένων διαπλάσεως, ἐπεχείρησαν μέντοι καὶ φιλόσοφοι γράφειν, μηδεμίαν ἀφορμὴν, ὧν λέγουσιν, ἐξ ἀνατομῆς παρεχόμενοι. καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν ἐστιν ἁμαρτεῖν τῆς ἀληθείας αὐτοὺς, διαφωνῆσαί τε πρὸς ἀλλήλους. ὅπου γὰρ καὶ τοῖς ἀνατεμοῦσιν ἐπιμελῶς ἠγνοήθη τινὰ, πολὺ δήπου μᾶλλον εἰκὸς ἦν ἁμαρτεῖν, ὅσοι ταῖς ἑαυτῶν ὑπονοίαις ἐπίστευσαν, ἀντὶ τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων. Ἱπποκράτης δὲ πρῶτος, ὧν ἴσμεν, ἔγραψέ τι περὶ διαπλάσεως ἐμβρύων ἀληθῶς, οὐ λογικαῖς ὑπονοίαις τὴν ἀκολουθίαν τῆς ζητήσεως ἐπιτρέψας, ἀλλ' αἰσθηταῖς διαγνώσεσιν, οὐδ' οὖν οὐδὲ ταύταις ὀλίγαις, ὥσπερ ἔνιοι καθολικὰς ἀποφάσεις ἐκ τῶν ἅπαξ ἢ δὶς ὀφθέντων, ποιησάμενοι. καὶ νῦν γοῦν τις ἰατρὸς θεασάμενος ἅπαξ ἐκτρωθὲν ἔμβρυον ἡμερῶν τριάκοντα καὶ δυοῖν, ἔχον ἤδη σαφῆ τὴν τῆς διαπλάσεως ὑπογραφὴν, ὡς ἐπὶ πάντων ἐμβρύων οὕτω γιγνόμενον ἀπεφήνατο, μὴ δὲ τὰ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένα, μή τί γε δὴ τῶν ἄλλων, ὅσοι περὶ τούτων ἱστόρησαν, ἀνεγνωκώς. οὐ γὰρ ἀποτετμημένος εἷς ὅρος ἐστὶν τοῖς ἐμβρύοις, οὔτε τῆς σαφοῦς διαπλάσεως, οὔτε τῆς κινήσεως, οὔτε τῆς ἀποκυήσεως, ἀλλ' ὡς Ἱπποκράτης τε γέ-

γράψαι, καὶ τοῖς ἀξιοπιστοτάτοις τοῖς μετ' αὐτῶν, ὧδε ἔχει τὸ σύμπαν. ἑκταίαν γονὴν ἐμπεσοῦσαν ἰδὼν ὁ γράψας τὸ περὶ φύσεως παιδίου βιβλίον, εἴτ' αὐτὸς Ἱπποκράτης ἐστὶν, εἴθ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πόλυβος, ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς διηγήσατο κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. Καὶ μὴν ἐξ ἡμέρας μείνασαν ἐν τῇσι μήτρῃσι γονὴν, καὶ ἔξω πεσοῦσαν, αὐτός τε εἶδον, καὶ ὁκοίη μοι ἐφαίνετο ἐν τῇ γνώμῃ τότε, ἀπ' ἐκείνων τὰ λοιπὰ τεκμήρια ποιέομαι. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην οὖσαν, ἐγὼ διηγήσομαι. γυναικὸς οἰκέτης μουσουργὸς ἦν πολύτιμος, παρ' ἄνδρας φοιτῶσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη εἴη. ἠκηκόει δὲ ἡ μουσουργὸς, οἷα αἱ γυναῖκες πρὸς ἀλλήλας λέγουσιν, ὅτι ἢν γυνὴ μέλλῃ λήψεσθαι ἐν γαστρὶ, οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ' ἐμμένει. ταῦτα ἀκούσασα, ξυνῆκε, καὶ τοῦτ' ἐφύλασσεν ἀεί. καὶ ὡς ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, καὶ ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ, καὶ ὁ λόγος ἦλθεν πρὸς ἐμὲ, καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἐκέλευσα αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι, καὶ ἐπεὶ ἑπτάκις ἐπεπήδητο, ἡ γονὴ κατερρύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένετο, κἀκείνη ἐθεᾶτο, καὶ ἐθαύμαζεν. ὁκοίη δ' ἦν, ἐγὼ ἐρέω, οἷον εἴ τις ὠοῦ ὠμοῦ τὸ ἔξω λεπύριον περιέλοι, ἐν δὲ τῷ ἔνδον ὑμένι, τὸ ἔσω ὑγρὸν διαφαίνοιτο. τρόπος μέν τις ἦν τοιοῦτος, ἅλις εἰπεῖν, ἦν δὲ ἐρυθρὸν καὶ στρογγύλον. ἐν δὲ τῷ ὑμένι ἐφαίνοντο ἐνεοῦσαι ἶνες λευκαὶ καὶ παχεῖαι, εἰλημμέναι ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ. καὶ ἀμφὶ τὸν ὑμένα, ἔξωθεν αἱμάλωπες, κατὰ δὲ τὸ μέσον ἀπεῖχε λεπτὸν, ὅτι μοι ἐδόκει εἶναι ὀμφαλὸς, καὶ ἐκείνῳ τὴν πνοὴν, καὶ ἔξω καὶ ἔσω ποιέεσθαι τὸ πρῶτον, καὶ ὁ ὑμὴν ἐξ ἐκείνου ἐτέτατο πᾶς, ὁ περιέχων τὴν γονήν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸν μὲν περιέχοντα τὴν γονὴν ὑμένα, τὸ καλούμενον χόριον ἦν. τὸ δὲ τὰς λευκὰς καὶ παχείας ἶνας ἔχον ἐν ἑαυτῷ ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ, φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ὑπογραφὴν τῆς γενέσεως ἡγητέον ὑπάρχειν. αὐξανόμενον γοῦν τὸ κύημα διὰ παντὸς ὁρᾶται περιεχόμενον ὑπὸ τοῦ χορίου, μεστοῦ φλεβῶν τε καὶ ἀρτηριῶν ὄντος. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα τὰ τρία τὴν οὐσίαν αὐτοῦ συντίθησιν, ἀλλ' εἰσὶ πάμπολλαι φλέβες καὶ ἀρτηρίαι, πλησίον ἀλλήλων ἐκτεταμέναι, περιλαμβανόμεναί τε καὶ συναπτόμεναι συνεχεῖ σώματι λεπτῷ καὶ ὑμενώδει. διαιρουμένων δὲ τῶν κυούντων ζώων, ὅσα μὴ πόρρω τῆς ἀνθρωπίνης ἐστὶ φύσεως, οἷον αἰγῶν καὶ προβάτων καὶ ὑῶν, βοῶν τε καὶ ἵππων καὶ ὄνων, φαίνεται τὸ χόριον τοῦτο συμπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ τοῦ κυοῦντος ζώου, κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας. ἡ δ' ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῶν ἀγγείων τούτων ἐστὶν ἐκ τῶν κατὰ τὰς μήτρας ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, ὧν εἰς τὴν ἐντὸς χώραν τῆς μήτρας ἀνεστόμωται τὰ πέρατα, καὶ διὰ τούτων μόνων, ἡ κοινωνία τοῖς κυουμένοις ἐστὶ πρὸς τὰς κυούσας. οὐδαμόθι γὰρ ἄλλοθι τέτρηται τὸ χόριον, ἀλλ' οὐδὲ ψαύει κατά γε τὰς μήτρας, ὅτι μὴ κατὰ ταῦτα μόνα, τὸ δ' ἄλλο κύτος αὐτοῦ, τὸ μεταξὺ, ταῖς μήτραις μὲν ἔνδοθεν ὑποτέταται, ψαύει δ' αὐτῶν μόνον ἄνευ συμφύσεως. τά γε μὴν ἀγγεῖα τὰ κατ' αὐτὸ, στενοτάτας μὲν ἔχει τὰς ἀρχὰς, δι' ὧν, ὡς ἔφην, ἥνωται τοῖς πέρασι τῶν κατὰ τὴν μήτραν ἀγγείων. ἀποχωροῦντα δ' αὐτῶν, ἐν ταυτῷ ἀλλήλοις ἀφικνεῖται, τρόπον ὁμοιότατον ταῖς ῥίζαις τῶν φυτῶν. ὡς γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἐκ πολλῶν καὶ λεπτῶν περάτων ἀλλήλαις συνιόντων, ἕτεραι ῥίζαι παχύτεραι γεννῶνται, κἀκείνων αὖθις ἀλλήλαις ἑνουμένων ἕτεραι, καὶ τοῦτο γινόμενον οὐ παύεται, μέχρις ἂν ἅπασαι τελευτήσωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρέμνου. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον αἱ κατὰ τὸ χόριον ἀρτηρίαι καὶ φλέβες συνιοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, ἑτέρας γεννῶσιν ἑαυτῶν εὐρυτέρας, ἐξ ὧν ἀλλήλαις συνιουσῶν, εἶτα γεννωμένων αὖθις ἄλλας, καὶ τούτου πάνυ πολλάκις αὐταῖς συμβαίνοντος, εἰς δύο μὲν ἀρτηρίας, δύο δὲ φλέβας, ἡ πάντων τῶν κατὰ μέρος ἀγγείων κεφαλαιοῦται σύνοδος, ὧν ἐν τῷ μεταξὺ γεννᾶταί τις πόρος εἰς τὸν πυθμένα τῆς κύστεως τοῦ κυουμένου συντετρημένος, ὃν οἱ δεινοὶ περὶ τὰς ἀνατομὰς, ὠνόμασαν οὐραχόν. τὸ δ' ἕτερον τοῦ πόρου τούτου στόμα χωριζόμενον τῶν τεττάρων ἀγγείων, εὐρύνεται κατὰ βραχὺ, λεπτὸν ὑμένα παραπλήσιον ἀλλαντι τὸ σχῆμα γεννῆσαν, ὑποτεταμένον ἔξωθεν ἑτέρῳ τινὶ τούτῳ, ᾧ περιέχεται τὸ ἔμβρυον. ὀνόματα δὲ τοῖς δύο τούτοις ὑμέσιν οἱ ἀνατομικοὶ τέθεινται, τῷ μὲν ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἀλλαντοειδεῖ, θατέρῳ δὲ τῷ περιέχοντι τὸ ἔμβρυον, ἀμνείῳ. ταῦτα μὲν ἔξωθέν ἐστι τοῦ κυουμένου. κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔμβρυον ἴδια μόρια, πρῶτον μὲν ἁπάντων τὸ δέρμα, σκέπασμα καὶ ἀμφίεσμα σύμφυτον ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὸ γεγονὸς, εἶθ' ἑξῆς ὑπ' αὐτῷ τὰ συνεχῆ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγείοις ἔνδον τοῦ δέρματος μόρια, ὧν οὐδὲν οἷόν τ' ἐστὶν γεννηθῆναι, πρὸ τοῦ τὰ πάντα τὰ κατὰ τὸ χόριον ἀγγεῖα τὴν συναγωγὴν, εἰς τὰ προειρημένα τέτταρα σχεῖν. δεῖται γοῦν δηλονότι τῶν τοῦ κυουμένου μορίων ἕκαστον, εἴς τε τὴν πρώτην γένεσιν, ἅπασάν τε τὴν μετὰ ταῦτα διοίκησιν, ἐπιτηδείου τροφῆς, οὐδεμία δ' ἄλλη τοῖς ἐμβρύοις ἐστὶ τρόφιμος ὕλη, παρὰ τὴν ἐκ τῆς κυούσης αὐτοῖς χορηγουμένην. οὔκουν οἷόν τε γεννηθῆναί τι τῶν κατ' αὐτὰ μορίων ἄνευ τῆς αἱματικῆς οὐσίας. οὐ μὴν οὐδ' ὅσα λευκὰ καὶ ἄναιμα τῶν μορίων ἐστὶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος οἷόν τε γεννᾶσθαι, καθάπερ ἡ τοῦ ἥπατος οὐσία. τάχιστα οὖν ἴσχει τὸ σπλάγχνον τοῦτο τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος, ὡς ἂν ὁμοιοτάτην αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν ἔχον. ἐὰν γοῦν διατεμὼν φλέβα ζώου, τοῦ ῥέοντος αἵματος, ἐάσῃς ἐμπεσεῖν συμμέτρως ὕδατι θερμῷ, παραπλησίαν ἴσχει τὴν πῆξιν ἥπατος οὐσίᾳ. τοῦτο μὲν οὖν τὸ σπλάγχνον ἑτοιμότατον πήγνυται μόνῳ τῷ περιέχεσθαι κατὰ τὰ τὸ τῆς μήτρας σῶμα πάσχον τοῦτο. τῶν δ' ἄλλων μορίων ἕκαστον, ὅσα σαρκοειδῆ τ' ἐστὶ καὶ ἔναιμα πλείονος χρόνου δεῖται πρὸς τὴν γένεσιν, ὥσπερ γε τὸ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν σῶμα, παντάπασιν ἄναιμον ὑπάρχον, ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας εὔλογόν ἐστι τὴν πρώτην γένεσιν ἐσχηκέναι, προσπεσόντος αὐτοῦ τοῖς πέρασι τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων. ἑτοιμόν τε γάρ ἐστιν καὶ ῥᾷστον ἐκ τῆς οὐσίας ἑαυτοῦ, γλισχρότητα πολλὴν ἐχούσης, τοιαύτην ἰδέαν ἐργάσασθαι μορίου. γενομένης δὲ τῆς πρώτης ῥιζώσεως τῶν ἀγγείων, ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων, εἰκὸς δήπου τὸ διαπλάσαν αὐτὸ σπέρμα τροφὴν αὐτοῖς ἐκπορίζειν, ἕλκον ἐκ τῆς μήτρας τὸ αἷμα, καὶ κατὰ σμικρὸν, οὕτως εὐρύνειν μὲν τὰ πρῶτα γεννηθέντα, προάγειν δ' εἰς μῆκος, αὐξάνον τε καὶ κατὰ βραχὺ συνάγον ἐν ταυτῷ, τὰ λεπτότερα πρὸς τὴν τῶν εὐρυτέρων γένεσιν. τὰ μὲν οὖν ἀγγεῖα καὶ τοὺς ὑμένας, εὔλογον οὕτως γεννᾶσθαι, τὴν μὲν πρώτην σύστασιν ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας λαβόντα, τὴν δ' ἐφεξῆς, εἰς μῆκός τε καὶ εὖρος ἐπίδοσιν, ὡς ἐπὶ τῶν δένδρων ὁρῶμεν, ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρέμνου, τὸ θ' ὑπόλοιπον αὐτοῦ, πρὸς ὕψος ἀνατεινόμενον, εἴς τε τὰς κλάδους σχιζόμενον γεννᾶσθαι. τοῦτο μὲν ἡμῖν οἷον θεμέλιον τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων ὑποβεβλήσθω. σκοπώμεθα δ' ἐπ' αὐτοῖς, ὅπως εἰκός ἐστι τὸ κυούμενον ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ σπέρμα δυνάμεως ἅπαν ἐφεξῆς διαπλασθῆναι, τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὖθις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς ὁρωμένων ποιησάμενοι.

χόριον circumdat foetum

φαίνεται

φαίνεται γὰρ τῶν εἰρημένων τεττάρων ἀγγείων, ἃ κατὰ τὸν ὀνομαζόμενον ὀμφαλὸν, ἅμα τῷ κατὰ τὸν οὐραχὸν πόρῳ συνίστησιν, εὐθὺς ἅμα τῷ διελθεῖν τὸ δέρμα τοῦ κυουμένου, τὸ μὲν ἕτερον ζεῦγος ἑνούμενόν τε παραχρῆμα, καὶ μίαν φλέβα μεγάλην γεννῆσαν, ἐμφύεσθαι τῷ ἥπατι. λέγω δὴ ἐμφύεσθαι, τὴν ἐκ τῆς ἀνατομικῆς ἰδέαν ἑρμηνεύων. οὐ γὰρ δὴ προϋπάρχοντί γε τῷ ἥπατι τὴν ἔμφυσιν ἡ φλὲψ αὕτη ποιεῖται, τοὐναντίον γὰρ ἅπαν εἰκός ἐστι γίγνεσθαι ὁπόταν ἔσω διαχθῇ καθάπερ τι δένδρου στέλεχος ἡ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν φλέψ. σχισθὲν μὲν τὸ πρῶτον γίγνεσθαι, τῶν μερῶν δ' αὐτῆς ἑκάτερον ἀποφύσεις ποιεῖσθαι πολλὰς, ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων κλάδοις, εἶτα τῷ μὲν ἑτέρῳ μορίῳ τῆς σχίσεως τῶν φλεβῶν ἐπιφύεσθαι τὴν εἰρημένην σάρκα τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ οὐσίας. τῷ δ' ἑτέρῳ, τῷ τὸ μεσεντέριον γεννῶντι, τήν τε γαστέρα καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὴν τῶν ἐντέρων ἕλικα πᾶσαν, ἐπίπλοόν τε καὶ τὸ καλούμενον ἀπευθυσμένον ἔντερον. οὐ δήπου καὶ ταῦτα πρόσθεν ὑπάρχοντα, συγγιγνόμενα δὲ τῇ σχίσει τῶν φλεβῶν, ὥσπερ ἡ κατὰ τὸ ἧπαρ οὐσία καθ' ἑκάστην τε τῶν φλεβῶν ἰδίᾳ παραφυομένη, καὶ κοινῇ συμπάσαις ἔξωθεν, ἅμα πρὸς μίαν ἰδέαν σπλάγχνου διαπλαττομένη. οὐ μὴν οὕτω γε καὶ αἱ ἀρτηρίαι μετὰ τὸ διασχεῖν ἔσω τοῦ δέρματος εὐθέως, οὔτε παραφυομένην ἑαυταῖς ἔχουσι τὴν οὐσίαν ἑτέραν, οὔτ' εἰς πολλὰ μόρια κατασχίζονται. διαμένουσι δὲ μέχρι πολλοῦ δύο, περιλαμβάνουσαί τε τὴν κύστιν τοῦ κυουμένου, καὶ κατ' αὐτοῦ στηριζόμεναι, φέρονται, κατά τε ἄλλα καὶ πρὸς τὸ βάθος τοῦ σώματος, ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ πλατὺ καὶ ἱερὸν ὀστοῦν ὀνομαζόμενον ἀφίκωνται, καθ' οὗ φαίνονται δύο τινὲς ἀρτηρίαι, μία καθ' ἑκάτερον μέρος ἐπὶ τὰ σκέλη φερομένη, τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγίστης εἰς αὐτὰς ἐσχισμένης, ἥτις φαίνεται τῇ τῆς καρδίας ἀριστερᾷ κοιλίᾳ συνημμένη. οὐ μὴν ὥσπερ ἐπὶ τῆς τοῦ ἥπατος γενέσεως οὐδὲν ὑπολείπεται ζήτημα, ἤδη τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς καρδίας φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ ἧπαρ, ἐπὶ θατέρῳ μέρει τῆς ἐξ ὀμφαλοῦ φερομένης φλεβὸς σχισθὲν πολυειδῶς, τὴν πολυειδῆ διάφυσίν τε καὶ περίφυσιν ἔχει. τῇ καρδίᾳ δὲ τὴν ὕλην, ἐξ ἧς τὴν γένεσιν ἕξει, παρὰ τῆς κυούσης, ἤτοι διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἀναγκαῖον εἶναι, ἢ διὰ μέσου τοῦ ἥπατος χορηγεῖσθαι ἤδη τὴν ἐξ αὐτοῦ φερομένην φλέβα μετέωρον, εἰς τὴν τῶν ἄνω τοῦδε τοῦ σπλάγχνου μορίων γένεσιν. μακρὸς δ' ἂν οὗτος ὁ χρόνος εἴη, καὶ οὐκ εὐθέως ἅμα ταῖς πρώταις ἡμέραις, ἐν αἷς τὸ ἧπαρ ἀρχὴν ἴσχει τῆς γενέσεως, ὀλίγον ἀπέχει τοῦ τῆς μήτρας σώματος. ὃ γὰρ ὑποφαίνεσθαι στρογγύλον ἐρυθρὸν ἔνδον τοῦ χορίου ἤδη τὴν ἑκταίαν γονὴν Ἱπποκράτης ἔφη, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἧπαρ ἀδιάρθρωτον ἔτι καὶ ἀδιάπλαστον. ἔν γε μὴν ταῖς ὑπὲρ τὰς τριάκονθ' ἡμέρας τῶν ἐμβρύων ἐκτρώσεσιν, ἐγγὺς ἀλλήλων σαφῶς φαίνεται τὰ τρία ταῦτα τοῦ ζώου μόρια, τό θ' ἧπαρ καὶ ἡ καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος, μεῖζον μὲν ἀμφοῖν τῶν ἑτέρων τὸ ἧπαρ, ἀπολειπόμενα δ' αὐτοῦ πάμπολυ κατὰ μέγεθος, ἥ τε καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος. οὐ μὴν ὁπηνίκα γε πρώτη ἡ καρδία τὴν ἀρχὴν τῆς διαπλάσεως ἔχει, δυνατὸν εὑρεῖν. αἵ τε γὰρ ἀμβλώσεις αἱ κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα γιγνόμεναι, σαφὲς οὐδὲν διδάσκουσιν, ἥ τ' ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἀνθρώποις ζώων ἀνατομὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' αὐτὴ τι δηλοῖ βέβαιον, ἔστ' ἂν ἀδιάρθρωτον ᾖ τὸ κύημα. διαρθροῦσθαι δ' ἀρξαμένου, τῶν μὲν ἄλλων μορίων τὰ πλεῖστα περιγραφὴν οὐδεμίαν ἴσχει σαφῆ, μόνα δ' ἀλλήλοις ἐγγὺς ὁρᾶται τρία ταῦτα, καθάπερ ἀρτίως εἶπον, ἥ τε καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὸ ἧπαρ. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἡνίκα τὰ περὶ σπέρματος ὑπομνήματα γράφων, ἠναγκάσθην καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον τάξεως ἑκάστου τῶν μορίων τῆς διαπλάσεως εἰπεῖν τι, τὴν καρδίαν ἔφην ὁμοίως τῷ ἥπατι ἤδη τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς κυήσεως, οἷον κρηπῖδά τινα τῆς γενέσεως ἴσχειν, ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν τελείων χρείας, αὐτῆς ἀξιολογωτάτης οὔσης, ἐπὶ τὸν λογισμὸν τοῦτον ἀγόμενος, ὥστε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις εὗρον ἀρέσκον, ὁμοίως τοῖς φυτοῖς, ἄχρι τῆς σαφοῦς διαπλάσεως διοικούμενον τὸ κύημα, πιθανώτερον ἔδοξέ μοι, μηδεμίαν αὐτῆς εἶναι χρείαν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἥπατος ὕστερον αὐτὴν διαπλάττεσθαι πάντως. ἐζήτουν δ' ὅπως γίγνεται τοῦτο. δυοῖν γάρ δή που τούτων, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἕτερον, ἢ παρὰ τοῦ ἥπατος αἵματος ἀνιόντος, ἅμα τῇ τῆς ἡπατίτιδος φλεβὸς γενέσει, καὶ τὴν καρδίαν ἐκ τούτου γεννᾶσθαι δεῖν, ἢ διὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἐχούσης αἷμα καὶ αὐτῆς, οὐχ ὡς Ἐρασίστρατος οἴεται μόνον πνεῦμα. τοὺς πολλοὺς δ' εἰκὸς ἐξηπατῆσθαι καὶ μάλιστα τοὺς φιλοσόφους, ὡς ἂν οὐδὲν ἐπισταμένους τῶν ἐν ταῖς διαιρέσεσι τῶν ζώων φαινομένων, ὧν μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμα, τὰ κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν ζώντων ἀνατομὴν ἐγχειρουμένην τεχνικῶς, εἰς γύμνωσιν τῶν ἐν τῷ βάθει μορίων, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο, μακρὸς ὁ λόγος γίγνεται τοῖς ἐπιστημονικῶς αὐτὸν ὅλον ἐκμαθεῖν ὀρεγομένοις. ἐν μὲν γάρ ἐστιν ὑπόμνημά μοι γεγραμμένον, ἐν ᾧ σκοποῦμαι τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς, ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ τὸ περὶ τῆς τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς σφυγμῶν, ἐν οἷς ὁ γυμνασάμενος, εἴσεται τὸ κυούμενον, οὔτ' ἀρτηριῶν ἔχον ἀναγκαίαν χρείαν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, οὔτε σφυγμῶν, οὔτε καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ τὰ φυτά. καὶ μέντοι καὶ περὶ τῆς τῶν φυτῶν γενέσεως ἐσκέφθαι τι χρὴ πρότερον. ἐκ γὰρ τῶν εἰς ταῦτα ἀναγκαίων, ἔνεστι καὶ τὸ γινώσκειν, ὁποίων τε καὶ ὁπόσων δεῖται τὸ κύημα, μέχρις ἂν ὑπὸ μιᾶς διοικῆται ψυχῆς, ὡς τὰ φυτά. καλοῦμεν δὲ τὴν ψυχὴν ταύτην, ὅταν μὴ περὶ τούτου προκείμενον ᾖ σκοπεῖν, τῷ κοινῷ πάσης οὐσίας προσρήματι, φύσιν ὀνομάζοντες, ὃ κἂν ταῖς ἀκριβέσι σκέψεσιν, οἱ περὶ Χρύσιππον ἐφύλαξαν, οὐχ ὡς Ἀριστοτέλης τε καὶ Πλάτων, ἀπὸ ταὐτοῦ ὠνόμασαν, ἀμφότεροι μὲν ψυχὴν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, τὸ θρεπτικὸν αὐτῆς προσθεὶς, ὁ δὲ Πλάτων τὸ ἐπιθυμητικόν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος λόγος, οὐκ ἔστι πάρεργον, ὥσπερ ὅταν ἄλλο τι προηγουμένως σκοπῶμεν, ἀλλ' εἰς ἐσχάτην ἀκρίβειαν ἐκπονεῖται, τῆς κατὰ τὰ φυτὰ γενέσεώς τε καὶ διοικήσεως, ἀναμνήσωμεν ὑμᾶς αὐτοὺς πρότερον, ἅτε γὰρ ἀμίκτου τε καὶ μόνης οὔσης αὐτῆς, ὡς ἂν μήτε τὸ θυμοειδὲς ἐχόντων, μήτε τὸ λογιστικὸν, ἐλπίς ἐστιν εἰλικρινῆ τε καὶ ἀνόθευτον εὑρεῖν αὐτῶν τὴν διοίκησιν. ἡ δ' οὖν αὖθις ἀρχὴ περὶ τῆς τῶν φυτῶν σφυγμῶν γενέσεως ἡμῖν γιγνέσθω, σπέρματος ἀναμνησθεῖσιν, εἰς γῆν συμμέτρως ὑγρὰν καὶ θερμὴν ἐμβληθέντος. ἔσω δὲ τοῦτο δρυὸς ἤ τινος οὕτως ὑψηλοῦ φυτοῦ, ῥᾷον μὲν γὰρ ἐν μεγάλῳ σώματι κατοψόμεθα τῆς διοικούσης αὐτὰ φύσεως τὰς ἐνεργείας. αὐτίκα μὲν ἐκ τοῦ σπέρματος ὁρᾶται διττή τις ἀπόφυσις γιγνομένη, κάτω μὲν εἰς τὴν γῆν ἑτέρα, πρὸς δὲ τὸν ὑπὲρ γῆς ἀέρα παραπλησία τις ἄλλη. λεπταὶ δ' οὖσαι τό γε κατ' ἀρχὰς αἱ ἀποφύσεις, αἵ γε τοῦ χρόνου προϊόντος, ἀδρύνονταί τε ἅμα καὶ ἤδη

τὸ μῆκος ἐκτείνονται, κἄπειδαν ἤδη μέγεθος ἀξιόλογον ἔχωσιν εἰς ἀποφύσεις σχίζονται, καὶ μέντοι τούτων αὐτῶν αὖθις εἰς ἑτέρας ἀποφύσεις διαιρουμένων, εἶτ᾽ ἐκείνων εἰς ἄλλας, ἐν ἑκάστῳ μορίῳ τοῦ χρόνου, πάσας αὐτὰς ἅμα τρέφεσθαί τε καὶ αὐξάνεσθαι συμβαίνει, καὶ δὴ καὶ καρποὺς ἐπιφύεσθαι τοῖς πέρασιν αὐτῶν ἅπασι τελειωθέντος τοῦ φυτοῦ. τὴν αὐτὴν οὖν ἔχοντες τοῦ κυήματος ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῖς φυτοῖς διοίκησιν, ἐλαχίστη μὲν εἰκότως ἡ αὔξησις αὐτοῦ γίγνεται κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον. ὁπόταν δὲ σαφῶς ἄρξηται διαρθροῦσθαι, πλείων, ὥσπερ γε καὶ διαρθρωθέντων μεγίστη, κατὰ πολλὰ μόρια τῆς διοικούσης αὐτῶν φύσεως ἐνεργούσης ἅμα. τίς οὖν ὅρος ἐστὶ τοῦ πρώτου χρόνου, καθ᾽ ὃν οὐδέπω δεῖται τῆς καρδίας τὸ κυούμενον; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, καθ᾽ ὃν οὐδὲ τῶν φλεβῶν ἡ κατὰ τὸ ἧπαρ ἐγένετο σύμπασα σχίσις. καλῶ δὲ σύμπασαν, ἐπεὶ διττή τίς ἐστιν οὐκ ἐμοὶ πρώτῳ φανεῖσα τοιαύτη, συμφωνουμένοις δὲ τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν ἅπασιν. ἡ γὰρ ἐξ ὀμφαλοῦ φλὲψ ἅμα τῷ πρώτως εἰς τὴν ἐντὸς χώραν ἀφικνεῖσθαι τοῦ περὶ τὸ κυούμενον δέρματος, εὐθέως σχίζεται διχῇ, καθάπερ εἰς δύο μόρια μέγιστα κατὰ τὰ πολλὰ τῶν δένδρων ὁρᾶται τὸ πρέμνον διαιρούμενον, εἶθ᾽ ἑκατέρας τῶν φλεβῶν τῶνδε, δίκην κλάδου ἀποφυούσης ἑτέρας φλέβας, ἐκείνων τε πάλιν ἑτέρας, εἶτα τούτων γεννωμένων ἄλλας, ἄχρι περ ἂν εἰς τινὰ πέρατα τελευτήσωσιν ἑκάτεραι τῶν καταχίσεων, ἡ τοῦ ἥπατος ἴδιος οὐσία, περὶ ἧς διῆλθον ἔμπροσθεν, ἐν κύκλῳ τε περιφύεται, καὶ τὰ μεταξὺ τῶν σχίσεων ἀναπληροῖ, καθάπερ τις στοιβή. καὶ οὕτως αἱ μὲν ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας φλεβὸς ἀποφύσεις, ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ σπλάγχνου γίγνονται μέρεσιν, οἷς περιλαμβάνει τὰ δεξιὰ τῆς γαστρὸς, αἱ δ᾽ ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας, ἐν τοῖς κυρτοῖς, ἔνθα τοῦ διαφράγματος ψαύει. καὶ διὰ ταύτην γε τὴν αἰτίαν, αἱ δύο πύλαι τοῦ ἥπατος, ἐγένοντο τοῖς ἐμβρύοις. τῆς γάρ τοι μεγάλης φλεβὸς, ἣν διὰ ὀμφαλοῦ φερομένην ὁρῶμεν, αἱ κατὰ τὸ σῶμα φλέβες ἅπασαι, μόριά τε καὶ ἀποβλαστήματα εἰσίν, τῆς μὲν ὑψηλοτέρας πύλης γενομένης ἕνεκα τοῦ γεννηθῆναι τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἁπάσας, τῆς ταπεινοτέρας δ᾽ ἕνεκα τοῦ τὰς εἰς τὴν γαστέρα καὶ σπλῆνα καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ἔντερά τε πάντα. συμπληρωθέντος δὲ τοῦ ἥπατος, ἐκ μὲν τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ μέρη φλεβῶν αὐτοῦ, καθάπερ ἔκ τινων ῥιζῶν ἀθροίζεται στέλεχος, ἡ μεγίστη τῶν ἐν τῷ σώματι φλεβῶν, ἣν διὰ τοῦτο, κοίλην ὀνομάζουσιν, κατ᾽ ἐξοχὴν δή τινα πρὸς τὰς ἄλλας φλέβας ἐνδεικνύμενοι τὸ μέγεθος αὐτῆς. Ἱπποκράτης δ᾽ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὅθεν ἑώρα τὴν ἔκφυσιν ἔχουσαν, ἡπατῖτιν ἐκάλεσεν. ταύτης οὖν τῆς φλεβὸς ἐκτεταμένης κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου, τὸ μέν τι κάτω φέρεται κατὰ μέσης τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένον. τὸ δ᾽ ἄνω διὰ μέσου τοῦ θώρακος ἐπὶ τὸν τράχηλον ἀναφέρεται, πρώτας μὲν ἀποφύσεις εἰς τὸ διάφραγμα ποιούμενον οὐ σμικράς, ἐπ᾽ αὐταῖς δ᾽ ἑτέρας πάντως λεπτὰς, εἴς τε τοὺς διαφράττοντας ὑμένας τὸν θώρακα, καὶ τὸν περικάρδιον χιτῶνα, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας, καὶ τὸν θώρακα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, εὔλογόν ἐστιν καὶ τὰς ἐκ τῶν ταπεινοτέρων πυλῶν φλέβας, εἰς πάντα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια καταχιζομένας, αἰτίας τῆς γενέσεως αὐτοῖς γίγνεσθαι. ἐν ᾧ δ᾽ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀναφέρεται τὸ ἄνω μέρος τῆς ἡπατίτιδος, ἐν τούτῳ τὸ καταφερόμενον, ἀποφύσεις ἑαυτοῦ τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ποιεῖται. πρῶτοι μὲν γὰρ οὗτοι κεῖνται πλησίον τοῦ ἥπατος, καὶ εἰς τὰ περὶ τὴν ῥάχιν χωρία τὰ κατ᾽ ὀσφῦν, ὥσπερ γε τὸ ἄνω τοῦ διαφράγματος μέρος τῆς ῥάχεώς τε καὶ τοῦ θώρακος εὔλογον ἀπὸ τῆς ἀναφερομένης ἡπατίτιδος ἀποφύσεις λαμβάνον, ὕλην τῆς γενέσεως ἐξ αὐτῶν ἴσχειν, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ καρδία πλάττεται. παραγίγνεσθαι γὰρ ἐπ᾽ αὐτὴν ἤδη δύναται, καὶ τὸ τῶν ἀρτηριῶν προειρημένον ζεῦγος εἰς μίαν ἀνηγμένον, καὶ αὐτὸ ἐπὶ μέσης τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένον ὁρῶμεν, ἄχρι περ ἂν ἐγγὺς ἀφίκηται τῆς καρδίας. ἐκ ταύτης οὖν, τὴν καρδίαν πιθανόν ἐστιν ἀρυομένην αἷμα, θερμότερον πολλῷ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας, εἰς τοσοῦτον καὶ αὐτὴν θερμοτέραν γίνεσθαι τοῦ ἥπατος, εἰς ὅσον καὶ τὸ αἷμα τοῦ αἵματός ἐστι θερμότερον. οὐσῶν δὲ δυοῖν αὐτῆς κοιλιῶν, εἰς μὲν τὴν δεξιὰν, τὸ ἐκ τοῦ ἥπατος αἷμα παραγίγνεται, μετρίως θερμὸν ὑπάρχον, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν, πολλῷ θερμότερον τοῦτο τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. ὅταν δὲ τὰς κοιλίας σχῇ, καὶ τὰς ὕλας ἀμφοτέρας, ὡς ἂν ἤδη πεπληρωμένης αὐτῶν τῆς οὐσίας, αὐτή τε σφύζει, καὶ τὰς ἀρτηρίας ἅμα ἑαυτῇ κινεῖ, τὴν αὐτὴν ἑαυτῆς κίνησιν, ὥστε τὸ κυούμενον οὐ μόνον ὡς φυτὸν ἔτι τὴν διοίκησιν ἔχειν, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ὡς ζῷον, ὁποῖα ζῷα, χήμαι τ᾽ εἰσὶ καὶ κήρυκες, καὶ πῖναι, καὶ ὄστρεα καὶ λοπάδες, ἤτοι γ᾽ ὀλιγίστης, ἢ οὐδ᾽ ὅλως δεόμενον κινήσεως σφυγμικῆς. ἐδείχθησαν γὰρ οἱ σφυγμοὶ τοῖς θερμοῖς σώμασιν ὑπάρχοντες, οὐδὲν δ᾽ οὔτ᾽ ἄναιμον ζῷον ἐστὶ σαφῶς θερμὸν, οὔτε τῶν σαφῶς θερμῶν ἄναιμον. ἣν μὲν οὖν καὶ χωρὶς τοῦ παρὰ τῆς καρδίας θερμοῦ, σύμφυτος ὑπάρχουσα χλιαρὰ θερμότης τῷ κατὰ τὰς φλέβας αἵματι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἥπατι. τὴν καρδίαν δ᾽ ἔχει τὰ ζῷα καθάπερ τινὸς πυρὸς ἑστίαν, καὶ γὰρ καὶ χωρὶς ταύτης, ἡ θερμασία τῶν ἐναίμων ζῴων, παραπλησία τῷ κατὰ τοὺς οἴκους ἐστὶν ὥρᾳ θέρους. ἀλλ᾽ ὥσπερ οἶκος, ἀναφθέντος ἐν αὐτῷ πυρὸς, γίνεται θερμότερος, οὕτω καὶ τὸ σῶμα τῶν ζῴων, ἐκ τῆς καρδίας ἐπικτᾶται θερμότητα πλείονα τῆς ἐμφύτου ταῖς τε φλεψὶ καὶ τῷ ἥπατι, καὶ δηλονότι καὶ τῷ αἵματι, τῷ κατ᾽ αὐτά. κατὰ γὰρ τὰς ἀρτηρίας, Ἐρασίστρατος μὲν οὐδ᾽ ὅλως οἴεται περιέχεσθαι τὸν χυμὸν τοῦτον, ἡμεῖς δ᾽ ἡγούμεθα, καθάπερ καὶ φαίνεται λεπτομερέστερον καὶ θερμότερον ἐν αὐταῖς ὑπάρχον αἷμα. τοιοῦτον γὰρ ὅτι κἂν τῷ τρωθῆναι τὸ ῥέον ἐξ αὐτῶν ἐστιν, καί μοι δοκεῖ καὶ Πλάτων ἐνδείκνυσθαι τοῦτο, δι᾽ ὧν φησὶν ἐν Τιμαίῳ. τὴν δὲ καρ-

» δίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος εἰς τὴν δορυφο-

» ρικὴν οἴκησιν κατέστησαν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν αἵματος αὐτὴν εἶναι πηγὴν, ἀλλὰ τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς. οὐ τοιοῦτον δ᾽ ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλέβας, ὡς οἵ γε παλαιοὶ κοινὸν ὄνομα τὸ τῶν φλεβῶν, ἑκατέρῳ τῷ γένει τῶν ἀγγείων ἐπέφερον. ὥσπερ δὲ τὴν καρδίαν ὑστέραν ἥπατος εὔλογον ἦν γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τῇ τῆς κυούσης μήτρᾳ πλησιέστερον ἐτάχθη τὸ ἧπαρ. οὕτω τὸν ἐγκέφαλον ἔτι καὶ ταύτης πορρωτέρω ταχθῆναι προσῆκον ἦν, ὡς ἂν καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ γενησομένης ὑστέρας, ὅτι μηδὲ χρήζει τι τὸ κυούμενον ζῷον ἐγκεφάλου, διὰ τὸ μήθ᾽ ὁρᾶν αὐτὸ δεῖσθαι, μήτ᾽ ἀκούειν, μήτε γεύεσθαι, μήτ᾽ ὀσφραίνεσθαι, καθάπερ οὐδὲ τοῖς κώλοις ἐνεργεῖν, οὐδ᾽ ὅλως ἑτέραν τινὰ προαιρετικὴν ἐνέργειαν, ἢ τὴν τῆς ἁφῆς αἴσθησιν ἔχειν, ἢ φαντασίαν, ἢ λογισμόν,

λογισμόν, ἢ μνήμην. ὕστερον οὖν ποτε κατὰ τρίτην τάξιν χρόνου, ἐγκέφαλός τε, καὶ τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον ἅπαντα
διεπλάσθη, καθ' ὃν καιρὸν ἤδη καὶ τὰ κῶλα διηρθρώθη, καὶ πᾶν ἔτι πρόσθεν εἴρηται μόριον, εἰς τελειότητα τῆς ἑαυ-
τοῦ κατασκευῆς ἀφίκετο. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ὕστερον ἁπάντων τῶν ἄλλων ὀστῶν ἐπάγη, καὶ
διὰ τοῦτο κατὰ τὸ βρέγμα λεπτὸν οὕτως ἐστὶ καὶ ἀσθενές, ὡς ἐπὶ τῶν νεογενῶν παιδίων ὁρᾶσθαι τὴν κίνησιν τοῦ ἐγκεφά-
λου, μὴ μόνον ψαυόντων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ βλεπόντων. καὶ τέταρτος ἤδη χρόνος οὗτος ἥκει μετὰ τὴν πρώτην σύλ-
ληψιν, ἐν ᾧ κρατύνεται τὰ κατὰ τὴν κίνησιν ὕστερα διαπλασθέντα μόρια. καὶ διὰ τοῦτο ταῖς μὲν τῆς θρεπτικῆς ψυ-
χῆς ἐνεργείαις τὰ βρέφη ῥωμαλεωτάταις χρῆται. δευτέραις δὲ κατὰ ῥώμην ταῖς ἀπὸ τῆς καρδίας, ἀρρώστοις δὲ ταῖς
ἀπ' ἐγκεφάλου, μὴ ὅτι θεῖν ἤδη τοῖς σκέλεσιν ἢ βαδίζειν, ἀλλὰ μηδὲ ἑστάναι δυνάμενα, πολὺ δὲ μᾶλλον, ἢ λογί-
σασθαί τι τῶν συμφερόντων, ἢ μαθεῖν, ἢ μνημονεῦσαι τινὸς αἰσθητοῦ παθήματος, ἢ λογικοῦ μαθήματος. ὕστερον δ'
αὐτοῖς, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν κρατύνεται, καὶ οἱ ὀδόντες ἐκφύονται, τριχοῦταί τε τὸ κράνιον, ὥστε καὶ τοῖς ὄμμα-
σιν ἀτελῆ τὰ γεννηθέντα, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς ἀρίστῳ τῷ μορίῳ λογιστικῷ σαφῶς φαίνεται. σὺν γὰρ τοῖς ὀργάνοις τε-
λειούμεναι αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἐνεργοῦσιν. ἔνεστι καὶ τοῦτο μαθεῖν τῷ βουληθέντι τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι, καθ' ὃ
δείκνυμι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεσθαι, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις. τίποτ' οὖν ἔδοξε Χρυσίππῳ, καὶ ἄλλοις
πολλοῖς φιλοσόφοις στωϊκοῖς τε καὶ περιπατητικοῖς ἀποφήνασθαι περὶ καρδίας, ὡς πρώτη τε φύεται τῶν τοῦ ζώου
μορίων, ὑπ' αὐτῆς τε τἄλλα γίγνοιτο; καὶ ὡς τῷ πρώτως διαπλασθέντι, καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἀναγκαῖον ὑπάρ-
χειν ἀρχήν; οὔτε γὰρ πρώτη σαφῶς φαίνεται γινομένη, καὶ δέδεικται πρόσθεν, ὡς ἐπὶ πασῶν τῶν τεχνῶν, ὁ αὐτὸς
τεχνίτης ἐργάζεται, τό, τε πρῶτον μέρος τοῦ δημιουργουμένου, καὶ τὰ μετ' αὐτὸ πάντα μέχρι τῆς συμπληρώσεως.
ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας, πρώτας ἁπάντων γεννηθῆναι, καθ' ὅτι κἂν
τοῖς περὶ σπέρματος ὑπομνήμασι δέδεικται. ὥστε κἂν ἄλλο τις ὁμοίως τοῖς ἀποφηναμένοις περὶ καρδίας, ἢ τὸ χο-
ρίον ἢ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν εἶναι λέγῃ πασῶν τῶν κατὰ τὸ ζῷον ἐνεργειῶν, οὐ πεισθησόμεθα, γενέσεως μὲν ἀρχὰς ἑκάστου
τῷ γένει τῶν σωμάτων ἑτέρας εἰδότες, ἑτέρας δὲ τῆς διοικήσεως. οἰκοδομοῦσι μὲν γὰρ ἄλλοι τὰς πόλεις, διοικοῦσι
δ' ἄλλοι, καθάπερ γε καὶ τὰς ναῦς καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο, δημιουργοῦσι μὲν ἕτεροι, χρῶνται δ' ὀρθῶς ἕτεροι τοῖς δη-
μιουργηθεῖσι. καὶ κατά γε τὰς διοικούσας τὸν βίον ἡμῶν δυνάμεις, ὁ λογισμὸς ἁπασῶν ὕστατος γενόμενός τε καὶ
τελειούμενος, ὅμως αὐτὸς ἄρχει καὶ διοικεῖ τὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους, εὐδαιμόνως μὲν ὅταν ἡ σύμπασα ψυχὴ κατὰ φύ-
σιν ἔχῃ, κακοδαιμόνως δ' ὅταν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτραπῇ. ἀλλ' οὔ μοι πρόκειται νῦν σκοπεῖσθαι περὶ τῆς κατὰ
τὰς πράξεις ἐνεργείας, ἐνστησάμενος γὰρ ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, περὶ διαπλάσεως τῶν κυουμένων εἰπεῖν, εὔχρηστον μὲν
λόγον αὐτὸν καθ' αὑτόν, οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰατροῖς. διὰ δὲ τοῦτο ἀφ' ὧν οὐ χρὴ τὰ λήμματα
πρὸς τὰς ἀποδείξεις λαμβάνοντας, ἀναγκαίως ἡμῖν ζητηθέντα. παρέντες γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς ζητουμένης τῆς οἰκείας
φύσεως ἄρχεσθαι τῶν ἀποδείξεων ἔνιοι, τὰς ἐκ τῶν ἀδήλων μετέρχονται. τοῖς δ' ἰατροῖς χρήσιμον ἱκανῶς ἐστιν, ὁπό-
ταν ἤτοι τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος, ἢ καὶ ἅπαν ὀλίγου δεῖν ἐξαίφνης παραλυθῇ, ἀκίνητόν τε ταῖς κατὰ προαίρε-
σιν ἐνεργείαις γεγένηται, καὶ πρὸς τούτοις γε, ἤτοι παντάπασιν ἀναίσθητον, ἢ ἀμυδρῶς αἰσθανόμενον, ἐπίστασθαι
τίνι χρὴ τόπῳ τοῦ σώματος ἐπιβάλλειν τὰ βοηθήματα. τοῦτο δὲ οὐχ οἷόν τε γνῶναι, πρὸ τοῦ ζητηθῆναι πότερον ἐξ
αὐτῶν τήν τε αἴσθησιν ἔχει καὶ τὴν εἰρημένην κίνησιν ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, ἢ διὰ νεύρων αὐτοῖς ἐπιρρεῖ τις
ἐξ ἐγκεφάλου δύναμις, ὡς πᾶσιν ὡμολόγηται τοῖς ἀνατομικοῖς, ἢ καθάπερ ἔνιοι φασὶν ἐκ καρδίας. οἱ στωϊκοὶ
δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἀχρήστως εἰς τὴν τοῦ τέλους εὕρεσιν, ἐν ᾧ κειμένην τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι φασίν, ἐπεχείρησαν
οὐ ζητῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἐξ ὧν εὑρεθῆναι δυνατὸν ἦν αὐτά. ἀλλὰ γὰρ ἐπει-
δή περ ἧκον ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, οὕτω κἀνταῦθα πρὸς ἀχρήστου πράγματος ἑαυτοῖς ἐπίσκεψιν, ἐχρῆν αὐ-
τοὺς ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὁμοίως τοῖς ἀνατομικοῖς ἰατροῖς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως πεποιῆσθαι. οἱ δέ γε
ἀποφηνάμενοι τὴν καρδίαν πρώτην διαπεπλάσθαι, μήτε φαινόμενον ἐξ ἀνατομῆς ἔχοντες εἰπεῖν, ἐξ οὗ τὴν ἀρ-
χὴν τῆς εὑρέσεως ἐποιήσαντο, μήτε λογικήν τινα ἀπόδειξιν ἄλλην, ἑτέραν ἀφ' ἑτέρας συνάπτουσιν ἄγνοιαν,
ὑπὸ τῆς καρδίας τἄλλα γεγονέναι φάσκοντες, εἶναί τε ταύτην, ὥσπερ τῆς γενέσεως αὐτῶν, οὕτω καὶ τῆς διοική-
σεως ἡγεμόνα. πρότερον μὲν οὖν ὅτ' οὔπω τὰ τῆς ἀνατομῆς εἰς τοσοῦτον προεληλύθει γνώσεως, εἰς ὅσον νῦν προελή-
λυθεν, εἰκὸς ἦν ἀπορεῖν τι περὶ τῆς ἐπιπεμπούσης ἀρχῆς διὰ τῶν νεύρων τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, αἴσθησίν τε καὶ
κίνησιν, ἤδη δὲ καὶ πολλοῖς τοῖς τ' ἀνατομικοῖς ὡμολογουμένης ταύτης τῶν παθῶν τῆς ἰάσεως ἐκ πολυχρονίας
τε καὶ συμφώνου πείρας ἅπασι τοῖς ἰατροῖς κεκριμένης, καὶ μηδενὸς ἔτι μήτ' ἐπὶ τῶν ἄνευ πυρετοῦ μαινομέ-
νων, ἢ μελαγχολώντων, ἢ τὸν λογισμόν, ἢ τὴν μνήμην ὁπωσοῦν βεβλαμμένων, ἢ μετὰ πυρετοῦ φρενιτιζόν-
των, ἢ ληθάργῳ κατειλημμένων, ἢ μελαγχολώντων, ἢ ἐπιλήπτων ἢ ἀποπλήκτων, ἀφισταμένου τῆς κατὰ
τὴν κεφαλὴν ἐπιμελείας, αὐτοὶ μόνοι ζητοῦσιν ἔτι τὰ σαφῶς γιγνωσκόμενα πᾶσι τοῖς εὑρεῖν αὐτὰ βουληθεῖ-
σιν. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις, ἔν γε τῷ παρόντι. δέδεικται γὰρ ἑτέρωθι περὶ ὧν ἀχρήστως ὡς πρὸς τὸ τέλος εἰς
μακρὰς ζητήσεις ἐνέβαλον ἑαυτοὺς ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, οὐδὲ πιθανὴν πρόφασιν εὑρεῖν τῆς ζητήσεως αὐτῶν
δυνάμενοι, καθάπερ οἱ θεωρητικοὶ ὑποθέμενοι τήν, εἴτε φιλοσοφίαν χρὴ λέγειν, εἴτ' εὐδαιμονίαν. ὃ δὲ προσθεῖναι
τοῖς προειρημένοις ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀγνοούμενον καὶ αὐτὸ τοῖς γενναίοις φιλοσόφοις, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ ἐξ ἀνα-
τομῆς φαινόμενα, καιρὸς ἤδη μοι φράσαι τὴν ἀρχήν, ἀφ' ὧν Ἡρόφιλος ἔγραψε ποιησάμενος. τὰς γὰρ ἀνατομι-
κὰς διηγήσεις ἀξιοῖ μηδεμίαν ἐκ τοῦ φάναι τὸ δέ τι μόριον ἐκ τοῦδε πεφυκέναι πρόληψιν ἐργάζεσθαι πρὸς
τὰ δόγματα, καθάπερ ἔνιοι κακῶς ἀκούοντες ποιοῦσιν. ἐξ ἄλλων γὰρ φαινομένων, τὰς διοικούσας ἡμᾶς
εὑρίσκεσθαι δυνάμεις, οὐκ ἐξ αὐτῆς ἁπλῶς τῆς θέας τῶν μορίων. διορισμῶν δέ τινων ὁ λόγος οὗτος χρῄζει,
λελεγμένων μὲν ἐπιπλέον ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασιν, ἐν κεφαλαίοις δὲ
καὶ νῦν ἀναγκαίοις ἐστὶ λεχθῆναι. πρῶτος μὲν οὖν διορισμός ἐστιν, ἀπὸ τῶν ἀποτεμνομένων, ἢ βρόχῳ διαλαμβανομένων,

ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἐφ' ὧν ὁρᾶται τὰ μὲν ἐπὶ θάτερα μέρη τῶν βρόχων ἐνεργοῦντα τὰς οἰκείας ἐνεργείας, τὰ δ' ἀπολλύντα τελέως. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο κἀπὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ φαινόμενον, ἐναργῶς ἰδεῖν ἐστιν. διαιρεθέντος γὰρ αὐτοῦ κατά τινα τόπον τῆς ῥάχεως, ὅσα μὲν ἀνωτέρω τῆς ἀπ' αὐτοῦ πέφυκε νεῦρα, διασώζοντα φαίνεται τήν τε κίνησιν καὶ τὴν αἴσθησιν. ὅσα δὲ κατωτέρω, πάντ' ἀπολλύντα παραχρῆμα. δῆλον οὖν ἐκ τούτου γίνεται τὰς δυνάμεις ταύτας ἄνωθεν ἐπιρρεῖν αὐτῷ παρ' ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ὅταν ἀρτηρίας ἡστινοσοῦν βροχισθείσης, ὅσα μὲν ἀνωτέρω τοῦ βρόχου συνεχῆ τῇ καρδίᾳ φαίνεται σφύζον, ὡς ἔμπροσθεν, ἄσφυκτον δ' αὐτίκα γίνεται τὸ ἄλλο, πρόδηλον δή που κἀνταῦθα ταῖς ἀρτηρίαις ἀπὸ τῆς καρδίας τὴν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως. αὕτη μὲν οὖν ἀρίστη τε καὶ σαφεστάτη κρίσις ἀρχῆς ἐνεργειῶν. ἐφεξῆς δ' αὐτῆς, τῶν ἐξεταζομένων σωμάτων ἡ οὐσία, πότερον ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ' ἐστὶν, ἢ διαφέρουσα παντοίως. ἡ μὲν γὰρ τοῦ νωτιαίου τε καὶ τῶν νεύρων ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ' ἐστὶν τῇ ἐγκεφάλου, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν περιεχόντων αὐτὰ σκεπασμάτων τῇ τῶν περιεχουσῶν μηνίγγων τὸν ἐγκέφαλον. ἡ δὲ τῶν ἀρτηριῶν, οὐδὲν οὐδ' ἐγγὺς ἔχουσα τῇ τῆς καρδίας οὐσίᾳ, καθάπερ οὐδὲ ἡ τῶν φλεβῶν τῇ τοῦ ἥπατος. ὅταν μὲν οὖν ἡ αὐτὴ φαίνηται, πρόδηλόν ἐστιν ἀποβλαστήματ' εἶναι τὰ λεπτότερα τῶν παχυτέρων, οὐ δυνάμενα γεννηθῆναι χωρὶς ἐκείνων, ὥσπερ οὐδ' οἱ κλάδοι, χωρὶς τοῦ στελέχους. ὅταν δ' ἄλλη μὲν ἡ τῆς φλεβὸς οὐσία φαίνηται σαφῶς, ἄλλη δ' ἥ τε τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος, ἄδηλόν ἐστιν ὅσον ἐπὶ τοῖσδε τοῖς φαινομένοις, εἴτ' ἐκ καρδίας ἡ κοίλη φλὲψ ἐκπεφυκυῖα τὴν ἔκφυσιν εἰς ἧπαρ παρέσχηκεν, εἴτ' ἐξ ἥπατος ἔχουσα τὴν ἀρχὴν, εἰς τὴν καρδίαν καταπέφυκεν, ἢ τούτων μὲν οὐδ' ἕτερον, ἄλλο δέ τι τρίτον ἐστὶ μόριον, ἀρχὴ τῆς φλεβὸς ταύτης, ὥστ' εἰκότως, ὑπὲρ μὲν τῆς ἡπατίτιδος φλεβὸς, ἐζήτηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως. περὶ δὲ τῶν νεύρων ὡμολόγηται, κἂν εὑρεθῇ τὸ ἧπαρ ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῇ κοίλῃ φλεβὶ, καὶ οὕτως ἄδηλον, ὅσον ἐπὶ τῷδε, πότερον ὥσπερ ἐγγύος πρότερον, οὕτω καὶ τῆς ἐν τοῖς τελείοις διοικήσεως ἀρχὴ καθέστηκεν, ἢ παρ' ἄλλου τινὸς αὐτοῖς τοῦθ' ὑπάρχει. διορισθῆναι δὲ χρὴ καὶ περὶ τοῦ, πότερον τὰ μεγάλα τῶν ἀγγείων ἀρχαὶ τοῖς μικροῖς εἰσιν, ἢ τὰ μικρὰ τοῖς μεγάλοις. ἡμάρτηται γάρ τι κἀν περὶ τῶνδε τῶν ἰατρῶν ἐνίοις, ὥσπερ καὶ τῷ φάντι, τῶν εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν, ἀρχὴν εἶναι τὰ πέρατα, μηδ' ἐπινοηθῆναι δυναμένοις τοῖς πέρασι τούτοις τῆς γενέσεως, ἄνευ τοῦ, τὴν ἐκ τοῦ χορίου φλέβα παραγινομένην εἰς ἧπαρ, ἀπόφυσιν ἑαυτῆς πέμψαι διανεμηθησομένην εἰς αὐτά. εὔλογον γάρ ἐστιν ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου λογίζεσθαι, τὰς μὲν ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν φλεβῶν ἀρχὰς, ἐοικέναι τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων πέρασι τῶν ῥιζῶν, στελέχει δέ τινι τὴν εἰς ἧπαρ ἀφικνουμένην διὰ ὀμφαλοῦ. καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ ζῷον ὁρώμενα πέρατα τῶν φλεβῶν, ἀκρέμοσιν οὐ ῥίζαις ἀνάλογον ἔχειν. ἐπεχείρησα δέ ποτε καὶ περὶ τοῦδε τοῦ λόγου διασκέψασθαι, καθ' ὃν ἐγχωρεῖ φάναι τρόπον, πρώτους ἁπάντων ἐκ τοῦ σπέρματος γεννᾶσθαι τοὺς χιτῶνας τῶν δύο τούτων ἀγγείων, ἃ καὶ τοῖς ἐμβρύοις καὶ τοῖς τελείοις φαίνεται τὰ μέγιστα. λέγω δὲ τήν τε μεγάλην ἀρτηρίαν, καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ ὀμφαλοῦ τε καὶ τοῦ ἥπατος φλέβα, καὶ τούτων σχιζομένων, τὰς κατὰ τὸ χόριον γεννᾶσθαι. κἄπειτα τούτων τὰ πέρατα τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων ἐοικέναι πέρασι τῶν ῥιζῶν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε τὸ ἧπαρ, οὔθ' ἡ καρδία φαίνεται πρῶτα γιγνόμενα. δεῖται γὰρ δή που προφανῶς εἰς τὴν γένεσιν αἱματικῆς οὐσίας, ἣν διὰ τῶν ἀγγείων ἐκ τῆς μήτρας ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀφικνεῖσθαι. πάλιν οὖν ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν ἔφαμεν, τὸ μὲν σπέρμα τὸν τοῦ δημιουργοῦ λόγον ἕξει, τὰ δ' ἀγγεῖα, δι' ὧν ἐπισπᾶται παρὰ τῆς κυούσης αἷμα, πρὸς τὴν τῶν σπλάγχνων γένεσιν, ἁπάντων πρῶτα γεννηθήσονται. δεύτερα δ' ἐπ' αὐτοῖς ἧπάρ τε καὶ καρδία, καθάπερ οἰκίας θεμέλιον, καὶ πλοίου τρόπις. ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ διαπλάττει ταῦτα ἡ ἐν τῷ σπέρματι δύναμις, εὔλογον δή που καὶ ἄλλα τινὰ διαπλάττεσθαι, παρακείμενά τε τοῖσδε, καὶ μεταξὺ κείμενα τούτων τε καὶ τῆς μήτρας. οὐδέποτε γὰρ εἰκὸς ἵστασθαι τὴν περὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα διαπλάττουσαν δύναμιν, ἀλλὰ πᾶσαν δύναμιν ἅπασιν ἅμα τοῖς μέρεσιν, ἐπιφύειν τε καὶ προσαύξειν. οὐκοῦν ἀποστήσεται τῆς τῶν ἄλλων δημιουργίας ἡ διαπλάττουσα τὰ ζῷα φύσις, ἀλλὰ τάς γε φλέβας, ὥσπερ γε καὶ τὰς ἀρτηρίας ἀεὶ προάξει κατασχίζουσα ταύταις τε τἆλλα σπλάγχνα, καθάπερ ἧπάρ τε καὶ καρδίαν ἐλέχθη παραφύειν ἅμα καὶ τὸ σχῆμα τὸ πρέπον καὶ θέσιν, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα προσήκει τοῖς μορίοις ἔχειν, ἀπεργάζεσθαι προσηκόντως. παντοίως οὖν ἐλέγχονται προπετῶς ἀποφαινόμενοι, τινὲς ὑπὸ τοῦ πρώτου διαπλασθέντος μορίου, τἆλλα γεννᾶσθαι. τὸ γὰρ ἐκεῖνο δημιουργῆσαν αἴτιον, οὐ δή που μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὸ μόριον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κυουμένου, προστάξαν οἷς ἐποίησεν τἆλλα γεννῆσαι. κατὰ γάρ τοι τὸν λόγον τοῦτον, αἱ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες αἱ πρῶται γεννηθεῖσαι, τἆλλα γεννήσουσιν. οὐ μὴν οὐδὲ φαίνονται τῆς ἥπατος ἢ καρδίας οὐσίας ἀποφύσεις οὖσαι τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν σώματα, καθάπερ ἐγκεφάλου τε καὶ μηνίγγων, ὅ τε νωτιαῖος καὶ τὰ νεῦρα. πιθανώτατον οὖν ἐστιν ὡς ἐν ἀλλήλοις ἀποφήνασθαι, τὸ τὰς ἀρτηρίας καὶ φλέβας γεννῆσαν, αὐτὸ τοῦτο κατασχίζον αὐτὰς, προσάγειν ἐπὶ πάντα τοῦ κυουμένου τὰ μέρη περιπλάττον αὐτὰ κατὰ τοὺς οἰκείους τόπους τὰ μόρια. πιθανώτατα δὲ καὶ τὰ διαπλασθέντα τὴν τελεωτάτην ἴσχοντα συμπλήρωσιν ἐνεργεῖν ἄρξασθαι, ταῖς οἰκείαις τῆς ἑαυτῶν οὐσίας ἐνεργείαις, καὶ μήτε τοὺς νεφροὺς δεῖσθαι τινὸς ἄλλου μορίου, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν, μήτε τὰς μήτρας, μήτε σπλῆνα, μήτ' ἔντερα, μήθ' ὅλως ἄλλο μηδὲν ὄργανον φυσικόν. ἐπεὶ δὲ οὔτε κατὰ τὸ ποσὸν ἡ οὐσία διαμένει τῶν μορίων, ἀποῤῥοῆς αὐτῶν ἱκανῆς ὁσημέραι γιγνομένης, οὔτε ἡ κατὰ τὸ ποιόν. ἀλλοιοῦται γὰρ καὶ κατὰ τοῦτο πολυειδῶς, ἐπικουρίας δεῖται τῆς ἐξ ἀλλήλων, ὅπως ἀναπληροῦται τὸ κενούμενον, ἐπανορθοῦταί τε ἀλλοιούμενον, ἅς τινας ἐπικουρίας, ὅσαι τέ εἰσι καὶ ὁποῖαι, μὴ ὅτι τῶν φιλοσόφων τις εὗρεν ἀκριβῶς, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι χωρὶς ἀνατομῆς ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν ἧκον. ἡ γοῦν καρδία (ταύτην γὰρ μόνην ἔνιοι διοικεῖν βούλονται τὸ ζῷον) ἐπειδὰν στερηθῇ τῆς ἀναπνοῆς, αὐτή τε παύεται κινουμένη, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ πᾶν ζῷον ἀπόλλυται. στερίσκεται δὲ τῆς ἀναπνοῆς, οὐ μόνοις τοῖς ἀπαγξαμένοις, ἢ διὰ τὴν φλεγμονὴν τῶν περὶ λάρυγγα μορίων φραχθέντος τοῦ πόρου τῆς εἰσπνοῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν κινούντων τὸν θώρακα νεύρων κακωθέντων, ἤτοι διὰ τομῆς ἢ

θλάσεως

θλάσεως ἢ βρόχου, ὧν ἁπάντων ἐστὶν ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἀρχή, καθάπερ ἐγκέφαλος ἐκείνου. ὥσπερ οὖν ὁ ἐγκέφα-
λος εἰς τὴν διαμονὴν τῇ καρδίᾳ χρήσιμος ὑπάρχει, διὰ νεύρων τὸν θώρακα κινῶν, οὗ διαστελλομένου μὲν εἰσπνοὴ
γίγνεται, συστελλομένου δ' ἐκπνοή, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγκεφάλῳ παρέχει τινὰ χρείαν ἡ καρδία, καὶ τούτοις
τὸ ἧπαρ, ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτων ἀποδέδεικται λόγοις. οὐ μόνον δὲ ταῖς τρισὶ ταύταις ἀρχαῖς ὑπ' ἀλλήλων
ὠφελεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις. αὐτίκα γοῦν ἵν' ἀφ' ἑνὸς ἀναμνήσω τὰ καθ' ἕκαστον τῶν
ἄλλων ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρημένα, δι' ἧπαρ ἐγένοντο καὶ οἱ νεφροί, καὶ κύστεις δύο, κατὰ μὲν αὐτὸ τοῦ σπλάγ-
χνου τὴν ἐπίφυσιν ἡ χοληδόχος ἔχουσα, τοῖς νεφροῖς δ' αὖθις, ἡ οὐρηδόχος τεταγμένη, τὰ δ' ἰλυώδη περιττώματα
τα τοῦ σπλάγχνου καθαίρων ὁ σπλήν. ὅτι δὲ καὶ ἡ γαστὴρ προπέττει τῷ ἥπατι τὴν τροφήν, ἥ τε τῶν ἐντέρων ἕλιξ
ἀναδόσεως ἕνεκα ἐγένετο τῆς εἰς αὐτά, δέδεικται, καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα πάντα τὰ καθ' ἕκαστον τόπον τοῦ σώ-
ματος, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ὑπομνήμασιν, ὧν οὐδέν, οὐδ' ἄχρι βραχέως ἐγνωκότες οἱ τῇ καρδίᾳ πάντα
ἀνατιθέντες, ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι, τολμηρῶς ἀποφαίνονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἐπὶ πλεῖον ἢ κατὰ τὰ προ-
κείμενα νῦν ἐκτέταται πάντα, εἰκότως τῶν ἀνατομικῶν ἰατρῶν ἀγανακτούντων, ἐφ' οἷς οὐ μόνον ἀποφαίνον-
ταί τινες ὑπὲρ ὧν οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ θρασέως ἐπιτιμῶσι τοῖς ἐπισταμένοις. οἵ γε νομίζουσι τὸ πρῶτον διαπλα-
σθὲν ὑπὸ τῆς φύσεως μόριον, αὐτὸ διαπλάττειν τἄλλα, καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν καρδίαν, οὐ μόνον ἀπατώμενοι κατ' ἀμφο-
τέρας τὰς ἀποφάσεις, ἀλλὰ κἂν συγχωρηθῇ, μὴ μόνον ἁπάντων πρώτην διαπλάττεσθαι τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ
τἄλλα διαπλάττειν αὐτήν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον. τοῖς δὲ τὰς ἐν τοῖς τελείοις ζώοις ἐνεργείας ὑπ' ἐκείνης γί-
γνεσθαι, οὐδὲ ταυτόν ἐστιν ἢ γενέσεως ἢ διοικήσεως ἀρχὴν εἶναί τι. μεταβάντες οὖν ἐπὶ τὸ μάλιστα προκείμενον ἐν
τῇδε τῇ πραγματείᾳ, δείξομεν αὐτοὺς μὴ δὲ τὰ πρὸς τῶν ἰατρῶν ἐζητημένα καλῶς ἀξιώσαντας ζητῆσαι, ἀλλ'
οἰομένους ἐὰν εἴπωσιν ὑπὸ τῆς φύσεως διαπλάττεσθαι τὸ κυούμενον, ὅμενον εἰρηκέναι μηδὲν πλέον ὀνόματος ἅπα-
σι συνήθους. οὐδεὶς οὖν οὕτως ἐστὶν ἐνδεὴς ὡς μὴ νοεῖν εἶναί τινα τῆς τῶν κυουμένων γενέσεως αἰτίαν, ἣν ὀνομάζομεν ἅπαν-
τες φύσιν, ἀγνοοῦντες αὐτῆς τὴν οὐσίαν. ἐγὼ δ' ὥσπερ ἔδειξα τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἡμῶν, ἄκραν ἐνδεί-
κνυσθαι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸ σοφίαν τε ἅμα καὶ δύναμιν, οὕτως εὔχομαι δεῖξαί μοι τοὺς φιλοσόφους τὸν διαπλά-
σαντα, πότερον θεός τίς ἐστι σοφὸς καὶ δυνατός, ὡς ἐννοῆσαι μὲν πρότερον, ὁποῖον ἑκάστου ζώου προσήκει κατα-
σκευασθῆναι τὸ σῶμα. δεύτερον δὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἃ προὔθετο κατεσκεύασεν, ἢ ψυχή τις ἑτέρα πα-
ρὰ τὴν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δὴ τῆς ὀνομαζομένης φύσεως τὴν οὐσίαν, εἴτ' ἀσώματός τις ἐστίν, εἴτε σωματική, σοφίας εἰς
ἄκρον ἥκειν ἐροῦσιν, ἥν γε μήδ' ὅλως ἔχειν φασὶν οὕτω τεχνικῶς ἐνεργῆσαι περὶ τὴν τῶν ἐμβρύων διάπλασιν οἷόν
τε πεισθῆναι. τῶν γὰρ Ἐπικούρου τε καὶ τῶν ἄνευ προνοίας ἅπαντα γίγνεσθαι νομιζόντων ἀκούοντες, οὐ πειθόμε-
θα, καὶ μὴν ἀναγκαῖον ἐστίν, ἢ κατά τινα κίνησιν ἄλογόν τε καὶ ἄτεχνον, εἰς χρηστὸν τέλος ἀφικνεῖσθαι τὴν διάπλα-
σιν τῶν ἐμβρύων, ἢ καθάπερ οἱ τὰ θαύματα κατασκευάζοντες, ἀρχὴν κινήσεως αὐτοῖς παρασχόντες, ἀπέρχονται
μὲν αὐτοί, τὰ δὲ κατασκευασθέντα μέχρι τινὸς οὐ πολλοῦ χρόνου κινεῖται τεχνικῶς. οὕτω καὶ τὰ σπέρματα τῶν φυ-
τῶν καὶ τῶν ζώων κατασκευάσαντας τοὺς θεοὺς εἰς τοσαύτην διαδοχὴν κινήσεων ἐπιτήδεια, μηδὲν ἔτι πράττειν
αὐτούς. ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον ἐλέγχειν, οὐ χρήζω κατεγνωσμένον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐστί μοι μά-
λιστα. τὸ δεύτερον δ' ἐπισκεπτέον ἀκριβέστερον εἰ δυνατόν ἐστιν ὑγρότητι τοιαύτῃ, οἷα γοῦν φαίνεται κατὰ τὴν
γονήν, εἰς τοσοῦτον ἀριθμὸν ἀλλήλας διαδεχομένων κινήσεων μηδὲν ἁμαρτεῖν, ἄχρι τοῦ προσήκοντος τέλους. ὥσ-
περ γὰρ ἄριστον τὸ κατὰ τύχην ἐν τοσούτῳ πλήθει μορίων ἁμαρτηθῆναι μηδέν, οὕτω καὶ τολμηρὸν τὴν ἀκολουθίαν
τῆς κινήσεως γενέσθαι τεχνικὴν ὑπό τινος οὐσίας ἀλόγου καθάπερ αὐτοί φασιν. ἔτι δὲ θαυμαστότερον τὸ διὰ παν-
τὸς τοῦ βίου γιγνόμενον, ἁπάντων ἡμῶν ὁρώντων, ὅτι οὐδεὶς τῶν τὴν φυσιολογίαν ἐπαγγελλομένων, οὔτε κατε-
νόησεν, οὔτε ἐζήτησεν, ὅπως γίγνεται. τί δὲ τοῦτ' ἐστί, τὸ κατὰ τὰς ἐνεργείας τῶν μορίων. ἕνεκα δὲ σαφηνείας ἐφ' ἑνὸς
ἢ δευτέρου παραδείγματος, ὁ λόγος περανθήσεται. προκεχειρίσθω δή, πρότερον μὲν ἄκρα χείρ, ἔχουσα δακτύ-
λους πάντας συγκειμένους ἐκ τριῶν ὀστῶν, ἀλλήλοις διηρθρωμένους. ἐφ' ὧν οἶμαι πρότερον ἄμεινον ἦν γυμνάσασθαι
τοὺς μέλλοντας εὑρήσειν τὰ κατὰ τὸν οὐρανόν, καὶ σύμπαντα τὸν κόσμον, ὅπως κατεσκεύασαι διά τινων ὀργά-
νων ἡ κίνησις αὐτοῖς γίγνεται, πῶς ποτὲ μὲν ἐκτεινομένων κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὁμοῦ, τὸ καὶ πολλὰς ἑκάστου τῶν
ἐν μέρει, ποτὲ δὲ καμπτομένων εἰς πλάγια διττῶς, ἤτοι πρὸς τὸν μικρὸν ἢ τὸν μέγαν δάκτυλον. εἰ γοῦν ἔγνωσαν
ὅτι διὰ μυῶν ἅπασαι γίγνονται, μὴ γινωσκομένων ἡμῶν, πρὶν γυμνωθῆναι διὰ τῆς ἀνατομῆς, ἐθαύμασαν ἄν,
ὅπως οὐ μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ παιδία κελευσάντων ἐκτεῖναι τόνδε τὸν δάκτυλον, ἢ κάμψαι, παραχρῆμα
τὸ κελευσθὲν πράττει, μηδὲ γινώσκοντα τὸν κινοῦντα μῦν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῆς γλώττης, ἐφ' ἧς οὐδὲ τοῖς ἀνατομι-
κοῖς συμπεφώνηται περὶ τοῦ πλήθους τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν. τοσοῦτον ἀποδέουσιν βεβαίως γιγνώσκειν τὸν
ἐξηγούμενον μῦν, ἑκάστης τῶν κατὰ μέρος κινήσεων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιμελεστέροις τῶν ἰατρῶν ἐζήτηται.
καί τις ἔφη καθάπερ τι ζῶον ἕκαστον μῦν τῆς βουλήσεως ἡμῶν αἰσθανόμενον, ἐπισπᾶσθαί τε καὶ περιάγειν
τὴν γλῶτταν εἰς τὸ προσῆκον σχῆμα τῆς ῥυθμιζομένης φωνῆς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἅπασι τοῖς ἄλλοις οὐ πιθανὸν
εἶναι δοκεῖ, θαυμαστὸν δὲ φαίνεται παιδίον σμικρὸν ἀκοῦσαν τὴν ἄρτου φωνήν, οὔτε πῶς ἡ γλῶττα σχηματί-
ζεται γιγνῶσκον, οὔθ' ὑπό τινων μυῶν ἄγεται πρὸς τὰς κατὰ μέρος κινήσεις. καὶ στίχον γε ὅλον ἐφεξῆς λέγειν πολ-
λὰς μεταβολὰς τῆς γλώττης ποιουμένης, ἑκάστῃ φωνῇ προσηκούσας. ὄντων οὖν ἐν ἡμῖν πλειόνων τῶν μυῶν, οὐ πι-
θανὸν ἕκαστον αὐτῶν ζῶον ὑπάρχειν, ὥστ' ἐγὼ διὰ τοῦτ' ἀποστάς, ὡς ἀπιθάνου τῆς δόξης, ἐπ' ἄλλην μετῆλθον, ὑφ'
ἑτέρων ἀνδρῶν πρεσβευθεῖσαν ὡς ἑλκόντων τοὺς μῦς ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν τῶν νεύρων, συμβαίνει ἕπεσθαι τοῖς
κατωτέρω τῶν τὴν διάρθρωσιν ἐργαζομένων ὀστῶν, εἰς ἃ ὁ τοῦ μυὸς ἐμφύεται τὸ πέρας. ἀλλὰ κἀνταῦθα πρὸς
τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς, ὅντινα μυῶν ἐπισπᾶσθαι χρή, ἔτι καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀντιμαρτυρεῖ, σμικροτάτων νεύρων
εἰς τοὺς μῦς ἐμφυομένων, ἃ μηδ' ἐπὶ ζῶντος τοῦ ζώου φαίνεται, κινούμενα κατὰ τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας ὥσπερ οἱ μύες.

ἀλλὰ μὴν δὲ τεθνεῶτος ἑλκόμενα διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἐπισπᾶσθαι φαίνεται τοὺς μῦς, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰ ἐπὶ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ, καὶ μὴν κἀκ τοῦ κινεῖσθαι τῶν μυῶν ἕκαστον, οἰκείαν τῇ βουλήσει κίνησιν, οὐ πιθανόν ἐστιν ὁμοίως τοῖς θαύμασιν κατεσκευάσθαι τὸ σπέρμα, μὴ γιγνώσκειν δ' αὐτὸ μηδ' ὅλως παρακολουθοῦν οἷς πράττει. διὸ καὶ τῶν λεγόντων ἑαυτοῦ περιπλάττειν τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν, ὁ λόγος ἔκ τινων φαινομένων πιθανῶς κατασκευαζόμενος, ἐντεῦθεν ἀντιλογίαν ἔχει. κατασκευάζει μὲν γὰρ αὐτὸν ἡ τῶν μορίων τοῦ σώματος χρῆσις ἅμα τῷ γεννηθῆναι τοῖς ζώοις ὑπάρχουσα. φαίνεται γοῦν ἕκαστον ἐκείνῳ τῷ μορίῳ τοῦ σώματος ἀμυνόμενον, ὃ τῶν ἄλλων ὑπερέχει, μόσχος μὲν κυρίττων πρὶν φῦσαι τὰ κέρατα, πῶλος δ' ἵππου λακτίζων, οὐδέπω στερεαῖς ταῖς ὁπλαῖς, ὥσπερ γε τὸ μὲν σκυλάκιον δάκνειν ἐπιχειροῦν, κἂν μηδέπω κρατεροὺς ἔχει τοὺς ὀδόντας. ὅσα δὲ πτηνὰ τῶν ζώων ἐστὶν, ἐγχειροῦντα πέτεσθαι, καὶ εἰ μήπω δύναται. ταῦτα γὰρ ἐνδείκνυσθαι δοκεῖ τὴν χρωμένην τοῖς μορίοις ψυχὴν ἐπίστασθαι τὴν χρείαν αὐτῶν, ὡς ἂν αὐτὴν κατασκευακυῖαν, οὐχ ὑπ' ἄλλου γεγονόσι χρωμένην, ἀλλὰ διὰ τί βουληθέντων ἡμῶν κινῆσαι μόριον ἡντινοῦν κίνησιν εὐθέως κινεῖται μὴ γινωσκόντων τὸν κινοῦντα μῦν, αὐτὸ, τῶν ἀπορωτάτων ἐστίν. μόγις γοῦν ἐξ ἀνατομῆς ἑκάστου μυὸς εὕρηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἡ ἴδιος ἐνέργεια. καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοις ἔδοξεν, ἄλλην μὲν εἶναι ψυχὴν τὴν κατασκευάσασαν ἕκαστον τῶν μορίων, ἄλλην δὲ τὴν ἐξορμῶσαν ἐπὶ τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας. καὶ φαίνεται κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἔτι διαμένειν ἡ διαπλάσασα ψυχὴ τὰ μόρια, οὐ γὰρ οἷόν τε χρῆσθαι μὲν ἑκάστῳ προσηκόντως τὴν νῦν οὖσαν, οἴχεσθαι δὲ τὴν κατασκευάσασαν. ἄπορος οὖν ὁ περὶ τῆς διαπλασάσης τὰ μόρια ψυχῆς λόγος ἐκ πάσης λαβῆς ὑπάρχει ἓν μόνον. ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ σαφῶς ἐνδείκνυσθαι τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάσαντος ἡμᾶς, ἣν οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν τὸν ἐλευθέρᾳ γνώμῃ σκοπούμενον, εἰς τύχην ἄλογον ἀναφέρειν. ὄντων γοῦν ἐν τῷ σώματι μυῶν πολὺ πλειόνων, ἢ τῶν ὑφ' ὧν κινεῖται τὰ μόρια τὰς προαιρετικὰς κινήσεις, ἕκαστος αὐτῶν, καὶ σχῆμα τὸ πρέπον ἔχει καὶ μέγεθος, καὶ κεφαλὴν, καὶ τελευτὴν, καὶ θέσιν, ἔμφυσίν τε νεύρου καὶ φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας, ἁρμοττόντων τῷ μυῒ κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὸν τόπον τῆς ἐμφύσεως, ὧν οὐδὲν ὄντων τοσούτων, εὕροις ἂν μέμψασθαι. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων τοῦτο, καὶ μὴν εἰ τῶν μορίων κατασκευῆς ἑκάστης ἐχούσης σκοποὺς ι, πάντα φαίνονται κατορθώμενα γ. γίγνοιντ' ἂν οἱ πάντες, καὶ οὔπω λέλεκται τὸ θαυμασιώτατον ἐν ταῖς κατασκευαῖς αὐτῶν, ἴσον ἀκριβῶς εἶναι τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι μυῶν, τοῖς ἐπὶ τὰ δεξιὰ, καθάπερ γε καὶ τὰς ἀρτηρίας ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ τὰς φλέβας ταῖς φλεψὶ, καὶ τὰ νεῦρα τοῖς νεύροις, ὥστε τοὺς τρισχιλίους σκοποὺς διπλασιάζεσθαι. τὸ δ' αὐτὸ κἀπὶ τῶν ὀστῶν ἐστὶ, πλειόνων ὑπαρχόντων ἢ διακοσίων. καὶ γὰρ καὶ τούτων, οἱ σκοποὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ὄντες, πολὺ πλείους τῶν τεσσαράκοντα γίγνονται, καὶ δῆλον ὅτι διπλασιασθέντες, ἔσονται πλείους τῶν δ'. ἡ δ' αὐτὴ τέχνη καὶ ἐπὶ τὰ σπλάγχνα πάντ' ἐστὶ, καὶ ὅλως ὁπωσοῦν μόριον, ὡς αὖ τις ἀριθμεῖ τοὺς σκοποὺς τῆς κατασκευῆς, εἰς μυριάδας οὐ χιλιάδας ἀριθμὸν ἀναχθῆναι, κατορθωμένων εἰς ἄκρον ἁπάντων, οὓς ἐγὼ μὲν, ὡς ἔφην, οὐκ ἄν ποτε πεισθείην, ἄνευ σοφωτάτου τε καὶ δυνατωτάτου δημιουργοῦ γεγονέναι. τίς δ' οὗτος ἐστὶν ἐλπίζομεν ἔμπροσθεν ἀκούσεσθαι παρὰ τῶν φιλοσόφων, οἵ γε καὶ περὶ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ὅλης γενέσεως ἀποφαίνονται. πολὺ γὰρ εἶναι ῥᾷον ἡγούμην ἐγνῶσθαι τοῦτο, ὅπως αὐτοῖς κατεσκεύασται τὸ σῶμα, καὶ μαθητὴν γε ἐμαυτὸν ὑποβαλὼν ἑνὶ τῷ πρώτῳ, καθ' ὃν ἐν γεωμετρίᾳ τρόπον ἀποδείξεις ἠκηκόειν, οὕτως ἤλπιζον ἀκούσεσθαι καὶ παρ' ἐκείνου. γνοὺς δ' αὐτὸν μὴ ὅτι γραμμικὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ μὴν δὲ ῥητορικὰς πίστεις λέγοντα, μετῆλθον ἐφ' ἕτερον, ὃς καὶ αὐτὸς ἐξ ἰδίων ὑποθέσεων ἐναντία τῷ πρόσθεν ἀπεφαίνετο, καὶ τρίτην γε καὶ τετάρτην πειραθεὶς, οὐδενὸς, ὡς ἔφην, ἄμεμπτον ἀπόδειξιν ἤκουσα. λυπηθεὶς οὖν ἐπὶ τούτῳ μεγάλως, ἐζήτησα μέχρι κατ' ἐμαυτὸν εὑρεῖν τινὰ λόγον ἰσχυρὸν, ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων κατασκευαῖς, εἶτ' εὑρίσκον οὐδένα. τοῦτό γε αὐτὸ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος ὁμολογῶ, παρακαλῶν τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς τῶν φιλοσόφων ζητήσαντας εἴ τι σοφὸν εὑρίσκοιεν, ἀφθόνως ἡμῖν αὐτοὺς κοινωνῆσαι. ὅταν γὰρ θεασώμεθα τὰ παιδία φθεγγόμενα μὲν ἅττ' ἂν αὐτοῖς φθέγξασθαι κελεύσωμεν, οἷον εἰ τύχῃ σμύρναν, καὶ σμίλην, καὶ σμῆγμα, μήτε τοὺς κινοῦντας ἐπιτηδείως τῇ τοιαύτῃ φωνῇ τὴν γλῶτταν μῦς ἐπιστάμενα, μήτε πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ τούτοις αὐτῶν νεῦρα, πιθανώτατον μὲν ἡγοῦμαι τὸν διαπλάσαντα τὴν γλῶτταν, ὅστις ποτ' ἐστὶν, ἢ αὐτὸν ἔτι διαμένειν ἐν τοῖς διαπλασθεῖσι μορίοις, ἢ ζῷα τὰ μόρια κατεσκευακέναι γνωρίζοντα τὸ βούλημα τοῦ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἡγεμονικοῦ. τούτου δ' ἀκόλουθον εὑρίσκων, ἄλλην μὲν εἶναι τὴν κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ψυχὴν, ἄλλας δὲ τὰς ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων, ἢ πάντως γε μίαν κοινὴν τὴν ἅπαντα διοικοῦσαν, εἰς ἀπορίαν ἔρχομαι, μηδ' ἄχρι δυνατοῦ ἐπινοίας, μήτι γε βεβαίας γνώσεως, εὑρίσκοντι περὶ τοῦ διαπλάσαντος ἡμᾶς τεχνίτου. καὶ γὰρ ὅταν ἀκούσω τινῶν φιλοσόφων λεγόντων, τὴν ὕλην ἔμψυχον οὖσαν ἐξ αἰῶνος, ἀποβλέπουσαν πρὸς τὰς ἰδέας, ἑαυτὴν κοσμεῖν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐννοῶ, μίαν εἶναι δεῖν ψυχὴν, τήν τε διαπλάσασαν ἡμᾶς, καὶ τὴν νῦν χρωμένην ἑκάστῳ τῶν μορίων. αἰθίσαται δὲ τούτου πάλιν ἡ ἄγνοια τῆς διοικούσης ἡμᾶς ψυχῆς, τῶν ὑπηρετούντων ταῖς ὁρμαῖς αὐτῆς μορίων. οἱ γὰρ ἐπιχειρήσαντες εἰπεῖν περὶ τῶν στοιχειωδῶν φωνῶν, ἄχρι τοσούτου προῆλθον, ὡς ἀποφήνασθαι τὴν δὲ μέν τινα γίγνεσθαι στηριζομένης τῆς γλώττης, πρὸς τοὺς τομέας ὀνομαζομένους ὀδόντας, ἤτοι τοὺς ἐπὶ τὴν ἄνω γένυν, ἢ τὴν κάτω. τοὺς δὲ πρὸς τὸν οὐρανίσκον ἀνακλωμένους, ἢ πρὸς ἄλλο τι μόριον, ὥσπερ γε καὶ τὸ ἀναφερόμενον ἐκ τοῦ λάρυγγος πνεῦμα, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὰς εἰς τὴν ῥῖνα συντρήσεις ἀφικνεῖσθαι, ποτὲ δ' ἀνεῳγμένου τοῦ στόματος ἐκφυσᾶσθαι, καὶ ποτὲ ἀθρόου καὶ πολλοῦ, ποτὲ δ' ἐλάττονός τε καὶ ἐπὶ βραχύ. τοὺς δὲ τὰς κινήσεις ταύτας ἐργαζομένους μῦς, οὐδεὶς οὐδὲ τοῦτο εἰπεῖν ὅπου γε οὐδὲ τοῖς ἐπὶ πλεῖστον ἀνατομικῆς ἐμπειρίας ἀφικομένοις, εὕρηνταί πω βεβαίως. ἀλλ' οἱ μηδὲν τούτων μήθ' εὑρόντες, μήθ' ὅλως ζητήσαντες, ἀποφαίνονται προπετῶς οὐ μίαν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἐφεξῆς ὁρμαθὸν ἵνα συνάπτοντες, ὃ τὴν πρώτην εὐθέως ὑπόθεσιν, ἄγνωστον μὲν αἰσθήσει, λόγῳ δ' ἀνεύρετον ὑποτίθενται, τὴν καρδίαν ἁπάντων πρώτην γίγνεσθαι λέγοντες. δευτέρα δ' ἐπὶ τῇδε, τἆλλα μόρια διαπλάττειν ἐκείνην, ὡς ἀπολλυμένου τοῦ διαπλάσαντος αὐτὴν, ὅστις ποτ' ἐστὶ, καὶ μηκέτ' ὄντος, εἶτ' ἐφεξῆς ὡς ἀκόλουθον ἐπιφέροντες, ὅτι καὶ τὸ βουλευόμενον ἡμῶν

μέρος τῆς ψυχῆς ἐν ταύτῃ καθέστηκεν. εἰ δὲ τὸ βουλόμενον, τῶν σιτίων, ὥς φασιν, καὶ πομάτων καὶ ἀφροδισίων καὶ χρημάτων ἐπιθυμοῦν, καὶ δηλαδή, καὶ τὸ θυμούμενόν τε καὶ φιλονεικοῦν, ὧν οὐδὲν ἀναγκαῖον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πρώτην μὲν ὑπόβολην ἐνίοις ἐνδεχόμενον εἶναι δοκοῦν, ὕστερον δὲ διὰ πολλῶν φαινομένων ἐλεγχόμενον. ἡ μέν γε πρώτη διάπλασις ἐπ' ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας, χόριόν τε καὶ ἧπαρ, οὐκ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἡμᾶς ποδηγεῖ, λόγῳ τε σκοπουμένοις, καὶ τοῖς ἐξ ἀνατομῆς φαινομένοις. ἡ δ' ἐπὶ ταύτῃ δευτέρα τε καὶ τρίτη, καθότι προείρηται πρόσθεν ἡμῖν, καὶ ὅσα μετὰ τὸ τεχθῆναι, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ὄντα προσγίνεσθαι, τὰ δ' ἐλλιπῆ ὄντα τελειοῦται. μάλιστα δ' αὐτὴν θαυμάσειε τὴν πρὸς τοὺς γεννήσαντας ὁμοιότητα τῶν ἐκγόνων, ὅπως γίγνεται. φαίνεται γὰρ πάλιν ἡ διαπλάττουσα τὸ σῶμα ψυχή, παρὰ τῶν γονέων εἰς τὸ κυούμενον ἥκειν, ὡς ἐν τῷ σπέρματι περιεχομένη. τίς μὲν οὖν αὐτῆς ἐστιν ἡ οὐσία, λέγειν οὐκ ἔχω διὰ τὸ παρά τινων ἀκηκοέναι πεπεισμένων, ὥς φασιν, ἀσώματον ὑπάρχουσαν τὴν ψυχήν, συνεισέρχεσθαι τῷ σπέρματι, χρωμένην αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ κυηθησομένου διάπλασιν, ὡς ὕλῃ προσηκούσῃ. καίτοι τινὲς αὐτῶν, οὐχ ὕλην, ἀλλ' ὄργανον ὑπάρχειν αὐτῆς τὸ σπέρμα φασίν. ὕλην γὰρ εἶναι τὸ τῆς μητρὸς αἷμα, λεγόντων ἑτέρων τἀναντία. δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὁ τεχνίτης αὐτὸς εἶναι τὸ σπέρμα, τισὶ μὲν ὅλον, ἐνίοις δὲ τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῷ πνεῦμα, καί μοι περὶ τούτων ἰδίᾳ γέγραπται κατά τι τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν ὑπὸ Χρυσίππου λεγομένων ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς αὐτοῦ γράμμασιν ἐπισκέπτομαι, καὶ προσέτι καθ' ἕτερον, ἐν ᾧ σκοποῦμαι, περὶ ὧν ἑαυτῷ διαφέρεσθαι δοκεῖ Πλάτων ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς λόγοις. ἀλλ' ὅπερ ἔφην οὐδεμίαν εὑρίσκων δόξαν ἀποδεδειγμένην ἐπιστημονικῶς, ἀπορεῖν ὁμολογῶ περὶ ψυχῆς οὐσίας, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προελθεῖν δυνάμενος. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορεῖν ὁμολογῶ περὶ τοῦ διαπλάσαντος αἰτίου τὸ ἔμβρυον. ἄκραν γὰρ ὁρῶ ἐν τῇ διαπλάσει σοφίαν τε ἅμα καὶ δύναμιν, οὔτε τὴν ἐν τῷ σπέρματι ψυχήν, φυτικὴν μὲν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀριστοτέλην καλουμένην, ἐπιθυμητικὴν δὲ ὑπὸ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν Στωϊκῶν οὐδὲ ψυχὴν ὅλως ἀλλὰ φύσιν ἡγοῦμαι διαπλάττειν τὸ ἔμβρυον, οὐ μόνον οὐκ οὖσαν σοφήν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογον. οὔτε αὖ πάλιν ἀποστῆναι τελέως αὐτοῦ δύναμαι, διὰ τὴν πρὸς τὰ γεννήσαντα τῶν ἐκγόνων ὁμοιότητα, τῆς τε μετὰ τὸν τόκον ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ λογικῆς ψυχῆς ἀφίσταμαι, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς πρὸ τῆς ἀνατομῆς, μήτε τὰ μόρια τοῦ σώματος, μήτε τὰς ἐνεργείας αὐτῶν. εἰπόντος δέ τινος τῶν διδασκάλων μοι τῶν Πλατωνικῶν τὴν δι' ὅλου κόσμου ψυχὴν ἐκτεταμένην, διαπλάττειν τὰ κυούμενα, τὴν μὲν τέχνην καὶ δύναμιν ἀξίαν ἐκείνης ἐνόμισα, σκορπίους δὲ καὶ φαλάγγια, καὶ μυίας καὶ κώνωπας, ἐχίδνας τε καὶ σκώληκας, ἕλμινθάς τε καὶ ἀσκαρίδας ὑπ' ἐκείνης διαπλάττεσθαι νομίζειν, οὐχ ὑπέμεινα, πλησίον ἀσεβείας ἥκειν ὑπολαβὼν τὴν τοιαύτην δόξαν. οὐ μὴν οὐδὲ τὴν τῆς ὕλης ψυχήν, εἰς τοσοῦτον τέχνης ἥκειν εὔλογον εἶναι μοι δοκεῖ. μόνον οὖν τοῦτο περὶ τῆς διαπλαττούσης αἰτίας τὰ ζῷα δυνατὸν ἀποφήνασθαί με νομίζω, τὸ, τέχνην τε καὶ σοφίαν αὐτὴν μεγίστην ὑπάρχειν, ὥσπερ γε καὶ μετὰ τὸ διαπλασθῆναι τὸ σῶμα, σύμπαν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ διοικεῖσθαι τρισὶν ἀρχαῖς αὐτοῦ κινήσεων, τῆς τ' ἐξ ἐγκεφάλου διὰ νεύρων καὶ μυῶν, καὶ τῆς ἐκ καρδίας δι' ἀρτηριῶν, καὶ τῆς ἐξ ἥπατος διὰ φλεβῶν. ἐκ τίνων δ' ἀρχῶν ἐναργῶς ὅτι οὔτ' ἐτόλμησα δοξάζειν, ἐν πολλαῖς πραγματείαις ἐδήλωσα, καὶ μάλιστα τῇ τε περὶ τῶν τῆς ψυχῆς εἰδῶν, οὐσίαν ψυχῆς ἀποφήνασθαι μηδαμόθι τολμήσας. οὔτε γὰρ εἰ παντάπασιν ἀσώματος, οὔτ' εἰ σωματική τίς ἐστιν, οὔτ' εἰ τελέως ἀΐδιος, οὔτ' εἰ φθαρτή, γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν εὗρον τινὰ κεχρημένον, ὡς ἐν τῇ περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς πραγματείᾳ διῆλθον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙ ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ ΕΝ ΑΡΤΗΡΙΑΙΣ ΑΙΜΑ ΠΕΡΙΕΧΗΤΑΙ.

ΕΠΕΙΔΗ τιτρωσκομένης ἀρτηρίας ἡστινοσοῦν, φαίνεται κενούμενον αἷμα, δυοῖν θάτερον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ἢ ἐν αὐταῖς αὐτὸ περιέχεσθαι ταῖς ἀρτηρίαις, ἢ ἑτέρωθι μεταλαμβάνεσθαι, ἀλλ' εἰ μεταλαμβάνεται, παντί που δῆλον, ὡς ὅτ' εἶχον κατὰ φύσιν, πνεῦμα μόνον ἐν αὐταῖς περιείχετο. εἰ δὲ τοῦτο ἐν ταῖς τρώσεσιν ἐχρῆν πρότερον τοῦ αἵματος, ἐκκενούμενον φαίνεσθαι τὸ πνεῦμα, οὐχὶ δέ γε φαίνεται, οὐκοῦν οὐδὲ μόνον ἔμπροσθεν περιείχετο. καὶ διὰ βραχυτέρου δ' αὖ λόγου ταυτὸν ἀποδειχθείη τόνδε τὸν τρόπον. εἰ τιτρωσκομένων ἀρτηριῶν αἷμα παραχρῆμα φαίνεται κενούμενον, ἦεν ἄρα ἐν ἀρτηρίαις αἷμα καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι. δῆλον γὰρ ὡς ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸ παραχρῆμα προκείμενον, ἀληθῆ ποιεῖ τὴν τοῦ ἑπομένου τῷ συνημμένῳ πρὸς τὸ ἡγούμενον ἀκολουθίαν. ἁπλῶς μὲν γὰρ ῥηθέν, χωρὶς τοῦ παραχρῆμα τόνδε τὸν τρόπον, εἰ τιτρωσκομένων ἀρτηριῶν, αἷμα φαίνεται κενούμενον, ἑπόμενον ἕξει τὸ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ῥηθέν, τὸ, ἤτοι καὶ πρόσθεν ἐν αὐταῖς περιέχεσθαι, ἢ νῦν μεταλαμβάνεσθαι. προσκειμένου δὲ τοῦ παραχρῆμα, τὸ ἑπόμενον ἦν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι, συνθέτου δηλονότι τοῦ παντὸς λόγου γιγνομένου τόνδε τὸν τρόπον. εἰ τιτρωσκομένων ἀρτηριῶν φαίνεται κενούμενον αἷμα, ἤτοι ἐν αὐταῖς περιείχετο ταῖς ἀρτηρίαις, ἢ ἑτέρωθι μεταλαμβάνεται, ἀλλὰ μὴν τιτρωσκομένων τῶν ἀρτηριῶν φαίνεται κενούμενον αἷμα, οὐ μεταλαμβάνεται ὡς δείξομεν, ἐν αὐταῖς ἄρα ταῖς ἀρτηρίαις περιείχετο. πῶς οὖν ὅτι μὴ μεταλαμβάνεται; ἐφαίνετο δήπου πρὸ αὐτοῦ, κενούμενον πνεῦμα, ἀλλὰ μὴν οὐ φαίνεται, οὐκ ἄρα μεταλαμβάνεται. ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ἀπόδειξιν, τοῖς μήθ' αἱρέσει τινὶ προκατειλημμένοις, μήτ' ἀγνοοῦσιν ἀληθεῖς λόγους διακρίνειν ψευδῶν. ἐπεὶ δ' οὐ πάντες τοιοῦτοι, πλειόνων ἴσως πρὸς ἐκείνους δεήσει λόγων. ἀντιλαμβάνονται γοῦν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον ψεῦδος εἶναι φάσκοντες τὸ συνημμένον. οὐ γὰρ ἀληθὲς ὑπάρχειν φασὶ τὸ, εἰ μεταλαμβάνεται φαίνεται πρὸ αὐτοῦ κενούμενον πνεῦμα. δύναται γὰρ κενοῦσθαι μέν, μὴ φαίνεσθαι δὲ λεπτομερὲς ὂν καὶ κοῦφον, καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως ἐκπεμπόμενον. ἀναγκαῖον οὖν αὖθις ἡμῖν δεικνύειν, ὡς οὐκ ἂν λάθοι. πῶς οὖν ἀποδείκνυμεν; πολυειδῶς μὲν ὡς δ' ἂν καὶ σαφεῖς γίνωνται οἱ λόγοι, καὶ τάξει προΐωσιν, ἀναγκαῖον αὐτοὺς ἐκείνους ἐρέσθαι πῶς ἐκκενοῦσθαι

θέλουσι τὸ πνεῦμα, πότερον ἐξ ἑαυτοῦ φερόμενον, ἢ πρὸς ἑτέρου τινὸς ὠθούμενον. ἀποκρίνονται δὲ οὐχ ὡσαύτως ἅπαν-
τες, ἀλλ' οἱ μὲν ἐξ ἑαυτοῦ φέρεσθαί φασιν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς καρδίας ὠθεῖσθαι. καὶ τοίνυν καὶ ἡμῖν ἑκατέροις ἐν μέρει δεικτέον
ἐστὶν, ὡς ἀδύνατα λέγουσιν, ἀρκτέον δ' ἀπὸ τῶν ἐξ ἑαυτῶν φέρεσθαι λεγόντων, ἢ γὰρ τοῦτο πάντη δήπου λεπτομερέ-
στερον, οἷον τὸ αἰθερῶδες, ἢ ἄλλως πως θερμότερον εἶναι φήσουσιν αὐτὸ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. οὐδὲ γὰρ τρίτον ἕξου-
σιν εἰπεῖν πνεύματος σύμπτωμα, δι' ὃ φέρεσθαι δύναιτο ἄν. λεπτομερέστερον μὲν οὖν οὐκ ἂν εἴη τὸ κατὰ τὰς ἀρτη-
ρίας πνεῦμα τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, ὡς ἡ γένεσις αὐτοῦ διδάσκει. γίγνεται γὰρ κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον, ἐκ τοῦ
περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος εἴσω τοῦ σώματος, εἰς μὲν τὰς κατὰ πνεύμονα πρώτας ἀρτηρίας ἐλθόντος, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν
καρδίαν καὶ τὰς ἄλλας. εἰς ὅσον οὖν ὑγροτέροις ὁμιλεῖ σώμασιν, εἰς τοσοῦτον εἰκὸς αὐτὸ παχυμερέστερόν τε καὶ ἀπα-
λωδέστερον γίνεσθαι. θερμότερον δὲ γίνεται, ἀλλ' ὡς ἀτμὸς ἄνω φερόμενον, οὔτε ἀφανῆ τὴν κένωσιν, οὔτε οὕτως
ὠκεῖαν ἕξει. Πραξαγόρας μὲν οὖν, καὶ παχυμερέστερον αὐτὸ, καὶ ἱκανῶς ἀτμῶδες εἶναι φησίν, Ἐρασίστρατος δὲ ὅπῃ μὲν
ἔχει πάχους, οὐ διώρισεν. ἐξ ὧν δ' ὑπὲρ αὐτοῦ λέγει τεκμήραιτ' ἄν τις οὐδαμῶς αὐτὸ προσήκειν εἶναι λεπτόν. τάς τε
γὰρ ἀρτηρίας ὑπ' αὐτοῦ πληρουμένας, διαστέλλεσθαί φησι, καὶ τὰς τῶν μυῶν κοιλίας ὡσαύτως, οὐδέτερον δὲ τούτων
γίγνεσθαι ποτ' ἂν δυνηθέντος, εἰ λεπτομερὲς ἀκριβῶς ὑπῆρχεν. οὐ γὰρ δὴ ἴσχεσθαί γε τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἐν τοῖς σώ-
μασιν, ἀλλ' ἐκπέμπεσθαι πρέπει. τί ποτ' οὖν ἐκφυσώμενον οὐ φαίνεται παραπλησίως τῷ κατὰ τὰς ἐκ τοῦ θώρα-
κός τε καὶ τοῦ πνεύμονος καὶ τῆς φάρυγγος ῥύσεις. γελοῖον δ' ἴσως ποιοῦμεν, ἐξ ἑτέρων αὐτὸ συλλογιζόμενοι, παρὸν
αὐτὰς ὑπομνῆσαι τῶν ἀρτηριῶν, ἐξ ὧν ὅταν ἀθρόον ἐξακοντίζηται τὸ αἷμα, σαφῶς ἐκφυσώμενον φαίνεται. ὡς γὰρ
θερμότερον, οὕτω καὶ ἀτμωδέστερον τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας αἷμα, οὐ μὴν αὐτός γε καθ' ἑαυτὸν ἀτμὸς ἢ ἀὴρ, ἢ αἰθήρ,
ἢ ὅλως πνεῦμα περιεχόμενον ἐν αὐτῷ φαίνεται. καὶ γὰρ εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ διατρήσαιο ἀρτηρίαν εὐθὺς ἐξα-
κοντίζεται ἂν τὸ αἷμα. ἐχρῆν δ' οἶμαι καὶ εἰ μὴ διὰ τοῦ μεγάλου τραύματος, ἀλλὰ γοῦν τοῦ μετρίου, μὴ ταχέως, μὴ
δ' ἀναισθήτως, ἀλλ' ἐν χρόνῳ πλείονι κενοῦσθαι τὸ πνεῦμα. πρὶν γὰρ ἐκεῖνο κενωθῆ, πάντα ἂν ἐκπίπτοι διὰ τοῦ τραύ-
ματος τὸ αἷμα, λέγοντός γε αὐτοῦ τοῦ Ἐρασιστράτου, τὰς πορρωτάτω κειμένας ἀρτηρίας, πρώτας ἀπολαύειν τῆς με-
ταχύσεως. εἰ δὲ καὶ μὴ πρὸς ἐκείνου γεγραμμένον ἦν, ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησε ταῖς ὑποθέσεσιν. εἰ γὰρ συνεχὲς αὐ-
τῷ, πάντως ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, καὶ οὕτως εὐκίνητόν τε καὶ λεπτὸν ὡς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ κενοῦσθαι
ῥᾳδίως, οὐ τὸ μὲν ἐν ταῖς διαιρουμέναις ἀρτηρίαις κενωθήσεται μόνον, τὸ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις μενεῖ. πρόδη-
λον γὰρ ὥστε πρότερον τῷ κατὰ τὴν τετμημένην, τὸ λοιπὸν ἅπαν ἑτοίμως ἀκολουθήσει, καὶ πρώτη ταῖς ὑστάταις
ἐπίδηλος ἡ κένωσις γενήσεται, μηκέτ' ἐχούσαις ἑτέρας ὅθεν μεταληφθήσεται. ἐν αὐταῖς οὖν πρώτως, κίνδυνος τοῦ κε-
νὸν γενέσθαι τόπον, εἰ μὴ τῆς οὐσίας πληρώσει τὴν χώραν τοῦ μεταλαμβανομένου πνεύματος, ὃ διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγ-
κης ἕπεται τὸ διὰ τῶν συναναστομώσεων, ὡς αὐτός φησιν, αἷμα τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, καὶ τοῦτο, ὥσπερ
προσδεδεμένον τῷ κατὰ τὰ πέρατα τῶν ὑστάτων ἀρτηριῶν πνεύματι. πρῶτον μὲν ἅπαντος τοῦ ἄλλου αἵματος,
ὕστατον δὲ παντὸς τοῦ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεύματος κενωθήσεται. δύο οὖν ἄτοπα μέγιστα συμβήσεται κατὰ τὸν λό-
γον, πρότερον μὲν τὸ διὰ τοῦ κατὰ τὴν βελόνην τρήματος ἅπαν ἐκκενοῦσθαι, τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, ταχέως οὕ-
τως ὥστε λαθεῖν, δεύτερον δὲ τὸ ζῆν ἔτι τὸ ζῶον, ἅπαντος τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἐκκενουμένου. ἀλλὰ ταῦτα, καὶ
μετ' ὀλίγον ἔξεσται διελθεῖν. Ἐπὶ δὲ τὸ λοιπὸν τῶν προτεθειμένων μεταβάντες ἐπιδείξομεν, ὡς οὐδ' εἰ παρὰ τῆς
καρδίας θλιβούσης, ἐπιπέμποιτο τὸ πνεῦμα ταῖς ἀρτηρίαις, πιθανὸν οὐδ' αὐτὸ οὕτως ἐστὶ, τὸ τῆς παρεμπτώσεως
δόγμα. τί γὰρ καὶ βούλεται πρότερον, τὸ εἰς ἔσχατον πεφυκέναι συστέλλεσθαι τὰς ἀρτηρίας, ὥσπερ καὶ τὰς φλέβας, ἢ
ὅπερ ἀληθές ἐστι μέχρι τινός. ἔστω πρότερον, τὸ εἰς ἔσχατον, ἵνα μηδὲν παραλείπηται. ἀλλ' εἰ τοῦτο, μοχθηρὸς ὁ λόγος ἔσται
καὶ ἀπέραντος παρὰ τὸ τῆς διαιρέσεως ἐλλιπές. οὐκέτι γὰρ ἔξεστι λέγειν κενουμένου τοῦ πνεύματος, ἤτοι κενὸς ἔσται τό-
πος ἀθρόος, ἢ τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσει. ἀλλ' ὑπομνήσωμεν αὐτὸν, ὡς καὶ τρίτον ἐστὶ παραλειπόμενον ἐν τῇ διαιρέσει,
τὸ κενούμενον ἀγγεῖον συσταλήσεται, καὶ διὰ τοῦτ' ἀπέραντος ὁ λόγος γενήσεται. παραληφθέντος γὰρ ἑνὸς λήμματος
ἀληθοῦς, τοῦ, ἀλλὰ μὴν οὐ γίγνεται κενὸς ἀθρόος τόπος, οὐκέτ' ἔξεστι λέγειν, τὸ, ἄρα συνεχὲς ἀκολουθήσει, ἀλλὰ τί
ποτ' ἔσται τὸ συμπέρασμα; ἤτοι ἄρα τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσει, ἢ τὸ ἀγγεῖον συσταλήσεται. οὕτως μὲν οὖν μοχθηρὸς ὁ
τῆς παρεμπτώσεως ἐπιδειχθήσεται λόγος, εἰ τελέως ἡ ἀρτηρία συστέλλοιτο. εἰ δὲ μέχρι ποσοῦ τινὸς, ἐκεῖνος αὖθις ὁ λό-
γος ἀποδειχθήσεται μοχθηρὸς, ἐὰν τὸ κατὰ τοὺς ἁπαλοὺς καλάμους ἀναμνησθῶμεν φαινόμενον, οὓς ἐμφυσῶντες, ἐπὶ
τοσοῦτον αὐτοὺς διαστέλλομεν, ἐφ' ὅσον πεφύκασιν. εἶτ' αὖθις ἐκκενοῦται κατὰ τὸ πέρας ὁ ἀὴρ τοσοῦτος, εἰς ὅσον ὁ κάλα-
μος πέφυκε συστέλλεσθαι. πλέον γὰρ ὁ κάλαμος, οὔτ' ἐκτείνοιτο φυσώντων, οὔτ' ἂν συστέλλοιτο. ὅσον γὰρ ἐνεφυσήσα-
μεν, τοσοῦτ' ἀναγκαῖον κενοῦσθαι μόνον. ὅσον δ' ἔφθανεν ἀέρος περιέχεσθαι, καὶ πρὶν ἡμᾶς ἐμφυσῆσαι, τοῦθ' ὑπομένειν
ἀναγκαῖον. οὕτως οὖν ἔχει, καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας. περιέχεται μὲν γάρ τι πνεῦμα, καὶ συνεσταλμένων αὐτῶν, ἐπιπέμ-
πεται δ' ἕτερον ὑπὸ τῆς καρδίας πληρούσης, καὶ τοῦτο ἐπιπληροῖ μὲν αὐτῶν τὰς κοιλίας, παρ' ὃν χρόνον ἐξέρχεται,
καὶ τὴν διαστολὴν ἐργάζεται. κενουμένων δὲ συστέλλεσθαι πάλιν, εἰς ὅσον ἐξ ἀρχῆς ἐπιτρέψει. οὔκουν οὐκέτι οὐδὲ κα-
τὰ τοῦτον τὸν λόγον οὐδεμία τῆς τοῦ αἵματος παρεμπτώσεως ἀνάγκη. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ πολὺ σφοδρότερον διὰ τοῦ
στόματος ἐμφυσῶμεν ἡμεῖς τοῖς καλάμοις, ἢ ταῖς ἀρτηρίαις ἡ καρδία. χρὴ δὲ δήπου τὸ σφοδρότερον ἐμφυσώ-
μενον, μᾶλλόν τε καὶ θᾶττον κενοῦσθαι. ἀλλ' ὅμως οὐδ' εἰ τὸν κάλαμον αὐτὸν ἐπιστήσειέ τις κατὰ τῶν ἀνέμων ἀπαύστως,
οὐδ' οὕτως ἔσται τις ἐν τοῖς καλάμοις τόπος κενός. ἀλλ' ἀεὶ μὲν ὅλον ἕξει, τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ καλάμου τὸ διαρρέον
πνεῦμα. κενωθήσεται δ' οὐδέποθ' οὕτως, ὡς δεηθῆναί τινος ἑτέρου σώματος ἀναπληροῦντος τὴν χώραν τοῦ κενω-
θέντος. ἐπεὶ τοίνυν τὸ προκείμενον ἱκανῶς ἀποδέδεικται, τί κωλύει προσθεῖναί τινα καὶ τῶν ἄλλων ἀτόπων. ἅπαν-
τα μὲν γὰρ διελθεῖν ἀδύνατον, οὕτω πολὺ πλῆθος αὐτῶν ἐστιν. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον ἄτοπον, τὸ δεῖν πάντα ἐπὶ
πάσῃ τρώσει, κἂν τὸ δέρμα μόνον ᾖ τετρωμένον ὑπὸ τῆς λεπτοτέρας βελόνης, ἁπάσας μὲν τὰς ἀρτηρίας αἵματος
πληροῦσθαι, πυρετὸν δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι, φανερὸν δ' ἔσται τὸ λεγόμενον ἁρμοζομένης ἡμῶν τῆς ἀποδείξεως ἐπ' αὐ-

τῶν τῶν περὶ τὰς ἀρτηρίας τρώσεων. καὶ μὲν δή μοι νόει βελόνην λεπτὴν διὰ τῆς μασχάλης εἰς ὅλην τὴν χεῖρα, ἐντεμνομένην ἀρτηρίαν, τί ποτ' ἂν συμβήσεται κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον; ἐκκενοῦσθαι μὲν δηλονότι, τὸ κατ' αὐτὴν πνεῦμα, συγκενοῦσθαι δ' αὐτῇ, καὶ τὸ τῶν πλησίον ἀρτηριῶν. πλησίον δ' εἰσὶ τῆς εἰρημένης, αἵ τ' ἀπ' αὐτῆς, εἰς τὴν χεῖρα νεμόμεναι, καὶ ἡ μεγάλη ἡ ἀπὸ τῆς καρδίας, ἀφ' ἧς αὕτη πέφυκεν. ἀλλ' εἴπερ αὕτη κενωθήσεται, πᾶσα δήπουθεν ἀνάγκη, πλησίον οὖσαν αὐτῆς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας συνεκκενοῦσθαι, τήν τ' ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνιοῦσαν, καὶ τὴν ἐπὶ τὴν ῥάχιν καταφερομένην. εἰ γὰρ ἅπαντι τῷ κενουμένῳ μέρει τῆς ἀρτηρίας τὰ πλησιάζοντα συνεκκενοῦται, πλησιάζει δὲ ἀεὶ τὰ ἀπ' αὐτῆς πεφυκότα, καὶ ἀφ' ὧν αὕτη πέφυκεν, εὔδηλον, ὡς ἥ τ' ἀριστερὰ κοιλία τῆς καρδίας, καὶ τῶν εἰρημένων ἑκατέρα συνεκκενωθήσεται τῇ περὶ τὴν μασχάλην. ἐπεὶ τοίνυν ἀπὸ μὲν τῆς ἑτέρας αὐτῶν, αἱ περὶ τὸν τράχηλόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν ἅπασαι πεφύκασιν, ἀπὸ δὲ τῆς ἑτέρας αἱ καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν σῶμα, δῆλον ὡς καὶ ταύτην ἀνάγκη συνεκκενοῦσθαι μέχρι τῶν περάτων. ἀλλ' ὅταν πρῶτον ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν ἀρτηριῶν ἡ κένωσις τοῦ πνεύματος ἀφικνῆται, μεταχεῖσθαι συμβήσεται κατὰ τὰς ἀναστομώσεις ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς αὐτὰς τὰς ἀρτηρίας αἷμα, καὶ τοῦτο μόνον τῷ κενουμένῳ πνεύματι. τὸ μὲν ἀπὸ τῶν κάτω μορίων τοῦ σώματος, ἐπὶ τὴν κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίαν καὶ τὴν καρδίαν ἀφικνεῖσθαι, κἄπειθ' οὕτως ἐπὶ τὴν μασχάλην. τὸ δ' ἀπὸ τοῦ περὶ τὴν κεφαλήν, ἐπὶ μὲν τὴν ἄνω φερομένην, τὴν προτέραν, ἑξῆς δ' ἐπὶ τὸν τράχηλον, τὴν τετρωμένην. οὕτω δὲ καὶ τὸ διὰ τῶν κατὰ τὴν χεῖρα πασῶν ἀρτηριῶν μεταληφθὲν αἷμα, τῷ πνεύματι συνακολουθοῦν, ἐπὶ τὴν διῃρημένην ἀρτηρίαν ἐνεχυθήσεται, καὶ πᾶν οὕτω τὸ καθ' ὅλον τὸν ὄγκον αἷμα ῥυήσεται πρὸς τὴν διαίρεσιν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ πάνυ ἀληθές. φαίνεται δὲ διὰ μιᾶς ἀρτηρίας ἡστινοσοῦν τῶν ἀξιολόγων, εἰ μὴ κωλύσαις αὐτῶν τὴν ῥύσιν ἅπαν ἐκκενούμενον τὸ καθ' ὅλον τὸν ὄγκον αἷμα. μάχεται δ' ὡς ἐδείξαμεν, οὐ τοῖς κατὰ τὰς ἀρτηρίας αἷμα περιέχειν φάσκουσιν, ἀλλ' Ἐρασιστράτῳ τε καὶ τοῖς οἰκείοις, ὄργανα τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ὑπάρχειν αὐτάς. ἀναγκαῖον γὰρ ἐσαεὶ βελόνῃ τρωθείσης τῆς εἰρημένης ἀρτηρίας, πρῶτον μὲν ἐκκενοῦσθαι τὸ ζωτικὸν πνεῦμα πᾶν, ἔπειτα δὲ εἰς ἁπάσας τὰς ἀρτηρίας αἷμα μεταχεῖσθαι. τὸ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας, εἶτα πῶς οὐκ ἐπεπνίγη τὸ ζῶον, αἵματος ἐμπλησθείσης τῆς κοιλίας ταύτης, ἢ οὐκ ἀπέθανεν ἔμπροσθεν ἡνίκα ἐκκενοῦτο τὸ πνεῦμα τὸ ζωτικόν, ἢ τὰς τῶν μυῶν κινήσεις οὐκ ἀπέλιπεν, ἢ τὰς αὐτῶν τῶν ἀρτηριῶν οὐκ ἔβλαψεν, ἢ πυρετὸς οὐκ ἠκολούθησεν αὐτῷ; πάντα γὰρ ταῦτα ἀναγκαῖον ἦν συμπίπτειν κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον οὕτως, ὅτε μήτε τὰς κινήσεις τῶν ἀρτηριῶν, ὑπελάμβανε τεταγμένας διαμεῖναι δύνασθαι, μὴ δὲ τὴν τοῦ πνεύματος χορηγίαν ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις ἀκώλυτον, ὅτι μὴ κενὰ παντελῶς αἵματος ὑπάρχουσιν, ἐπειδάν τε πυρετὸν ἐξ ἀνάγκης, ὅταν εἰς τὸ ἐντὸς τῶν βουβώνων καὶ μασχαλῶν ἀρτηρίας, αἵματος παρέμπτωσις γένηται. καὶ μὴν οὐδὲν τούτων φαίνεται συμπίπτον τῷ ζώῳ. πειρᾶσθαι δ' ἔξεστι παντὶ τῷ βουλομένῳ, καθ' ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐπειράθημεν πολλάκις τρώσαντες τὴν προειρημένην ἀρτηρίαν. οὐ χαλεπῶς δὲ ἐξευρήσεις αὐτὴν καὶ πρὶν γυμνῶσαι τὸ δέρμα, τῶν σφυγμῶν τεκμαιρόμενος. διασημαίνει γὰρ ἡ κίνησις, ἐν μὲν τοῖς ἰσχνοῖς ζώοις ἐπιπλέον, ἐν δὲ τοῖς πίοσιν πλησίον τοῦ κατ' ὀλέκρανον ἄρθρου. ταύτῃ τοίνυν εἴπερ ἂν δεήσῃ, τιτρώσεις, ἢ γραφεῖον ὀρθώσας καὶ καθιείς, ἢ βελόνην, ἤ τι τῶν ἰατρικῶν μαχαιρίων τῶν ἰσχνῶν, ἤ τι τῶν παραπλησίων ὀργάνων, ὅσα βραχεῖαν δύναται ποιῆσαι τὴν διαίρεσιν, ἵνα τά τ' ἄλλα πάνθ' ὅσα πρόσθεν εἴρηται κατὰ τὸν τόπον ἀποδείξῃς αὐτῶν, καὶ ὡς οὐδὲν, οὔθ' αἱ τῶν ἀρτηριῶν κινήσεις, οὔθ' αἱ τῶν μυῶν παραβλάπτονται. μὴ τοίνυν ὅτι μεγάλης ἀρτηρίας τιτρωσκομένης, ἀνάγκη ταῦτα συμβαίνειν, ἀλλὰ καὶ μικρᾶς τῆς τυχούσης, καὶ τοῦ δέρματος μόνου. ὁ γὰρ τοῦτο βούλεται πλέγμα τῶν ἀρτηριῶν ἀγγείων ὑπάρχειν, ὥστ' εἰ καθ' ὁτιοῦν αὐτῶν μέρος νύξειας βελόνῃ λεπτῇ, πάντως τὰ ἴδια γένη τῶν ἀγγείων τιτρώσεται. νυττέσθω τοίνυν τὸ περὶ τὸν βραχίονα δέρμα τὸ ἐπικείμενον τῇ κατὰ τὰς μασχάλας ἀρτηρίᾳ, εἶτ' ἐκκενούσθω τὸ διὰ τῆς ἀδήλου μὲν πρὸς τὴν ὄψιν διαπνοῆς, ὅπερ Ἐρασίστρατος βούλεται γίγνεσθαι, τετρωμένης ἀρτηρίας πνεῦμα. συνεκκενούσθω δ' αὐτῷ, καὶ τὸ συνεχὲς τὸ περὶ τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν τὴν μεγάλην, τὴν διὰ τῆς μασχάλης. ταύτῃ γάρ που, τό γ' ἐπικείμενον τοῖς μορίοις τοῦ σώματος δέρμα, πρὸς τῶν ὑποκειμένων ἀρτηριῶν ἀποφύσεις τινὰς λαμβάνει, ἀλλ' εἰ καὶ παρ' ἄλλων τινῶν, οὐδὲν ἐμοί γοῦν διαφέρει. συνεκκενωθήσονται γὰρ αἵτινες ἂν ὦσι ταῖς περὶ τὸ δέρμα τιτρωσκόμενον συνεχέσιν, ἐκείναις δὲ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι. ταῦτα γὰρ ἐδείχθη μικρῷ πρόσθεν. εἶτα πῶς οὐκ ἄτοπον, κἂν εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ τρωθείη τὸ δέρμα, εὐθὺς οὕτω πάσας μὲν ἐμπίπλασθαι τὰς ἀρτηρίας αἵματος, πυρετὸν δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι. πρὸς ταῦτ' ἐγὼ μὲν οἴομαι αὐτούς, μήτ' ἀντιλέξειν μηδένα, μαθήσεσθαί τε τὰ κακῶς ἐγνωσμένα. οὐ μὴν ἐθέλουσί γε, ἀλλ' ὥσπερ οἱ παντελῶς ἰδιῶται παλαισμάτων, οὐ γνωρίζοντες κείμενον ἐπὶ γῆς ἐνίοτε τὸν νῶτον αὐτῶν, ἔχοντες τράχηλον τῶν καταβαλόντων οὐδ' ἐπιτρέποντες ἀναστῆναι. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι ἀμαθεῖς ὄντες τῶν ἐν τοῖς λόγοις πτωμάτων, οὐκ ἐπιτρέπουσιν ἀπαλλάττεσθαι, κενὰς τινὰς ἀεὶ στροφὰς στρεφόμενοι καὶ παντοίως λογιζόμενοι, μέχρι τοῦ μισήσαντός τινος τὴν ἀναισχυντίαν ἅμα καὶ τὴν ἀμαθίαν αὐτῶν, ἀποδυσπετήσαντας χωρισθῆναι, οἵ γε καὶ νῦν οὐκ αἰδοῦνται λέγοντες, ὡς ἐκ τῶν πλησίον μόνων συναναστομώσεων, ἡ μετάληψις ταῖς ἀρτηρίαις τοῦ αἵματος γίγνεται, μὴ μεμνημένοι μήθ' ὅτι τὰς ἐσχάτας αὐτὸς Ἐρασίστρατος εἴρηκε κενοῦσθαι πρώτας, μήθ' ὅτι φαίνεται τοῦθ' ἐναργῶς, ἐφ' ὧν αὐτὸς ἐκεῖνος ἔγραψεν ἀνατομῶν. ἐν γὰρ τῷ διαιρεῖσθαι τὸ ἐπιγάστριον ἅμα τῷ περιτοναίῳ, περὶ τὸ μεσεντέριον ἀρτηρίας ἰδεῖν ἔξεστι σαφῶς, ἐπὶ μὲν τῶν νεοθηλῶν βρέφων, γάλακτος πλήρεις, ἐπὶ δὲ τῶν τελείων ζώων ἀλλοίας, οὐ μὴν πνεῦμά τε μόνον ὀφθῆσαν ἔχουσαι πώποτε, καθάπερ οὐδ' ἄλλη τις ἀρτηρία γυμνωθεῖσα. νομίζω δ' αὐτοὺς εἰς τοσοῦτον ἀμαθείας ἥκειν, τῶν περὶ τὰς ἀνατομὰς φαινομένων, ὡς μηδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι καλῶς εἴρηκεν ὁ Ἐρασίστρατος ἐσχατίας, τὰς περὶ τὸ μεσεντέριον ἀρτηρίας, παραβάλλων αὐτὰς δηλονότι ταῖς κατ' ἐπιγάστριον. οἴονται γὰρ ἴσως ὅτι τῇ θέσει πλησίον εἰσίν, οὕτω καὶ τῇ συνεχείᾳ πλησίον ὑπάρχειν αὐτάς, οὐκ εἰδότες ὡς ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγάλης ἀρτηρίας ἑκάτεραι πεφύκασιν, αἱ μὲν περὶ τὸ μεσεντέριον ἅπασαι, τῶν δὲ κατ' ἐπιγάστριον αἱ πλεῖσται. καὶ

ζωνες καὶ ἀπὸ βουβώνων ἀνιοῦσαι, καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ στέρνου κατιοῦσαι, συνεχεῖς εἰσι ταῖς κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτηρίαις διὰ τῆς μεγάλης τῆς κατὰ τὴν ῥάχιν. οὐκοῦν ἐνδέχεται διαδοθῆναι τὸ πάθος, ἀπὸ τῶν ἑτέρων ἐπὶ τὰς ἑτέρας, οὔτ' οὖν κένωσιν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν, μὴ διὰ τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει πρότερον ὁδοιπορῆσαν. ὧ γὰρ δὴ ἔοικε μάλιστα, καὶ δὴ πειράσομαι φράσαι. νόησόν μοι τὴν μὲν ἀρτηρίαν τὴν ἐπὶ τῇ ῥάχει, καθάπερ τι δένδρου πρέμνον. τὰς δ' ἐπ' αὐτῆς φυομένας, οἷον κλάδους. ἴσαι δ' αὗται σχιζόμεναι τελευτῶσιν, οἷον βλαστήματά τινα καὶ φύλλα. ὡς οὖν τὰ φύλλα πολλάκις ἀπὸ διαφερόντων κλάδων πλησίον μέν ἐστι τῇ θέσει, πορρωτάτω δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα συνεχείᾳ. διὰ μέσου γὰρ ἑνοῦται τοῦ πρέμνου, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ κατ' ἐπιγάστριον ἀρτηρίαι, ταῖς κατὰ μεσεντέριον ἐγγυτάτω κείμεναι, διὰ μακροτάτου συνάπτονται. εἰς οὖν τὰς ἐσχάτας ἀρτηρίας (τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγετο) μεταχεῖται πρότερον ἢ εἰς τὰς ἄλλας ἁπάσας τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖον ἦν ἐπὶ τὰς τετρωμένας ἀφικνεῖται, ἅπαν ἐκκενωθῆναι τὸ ζωτικὸν †αἷμα. τοῦτο δ' ὡς ἄτοπον ἐστὶν ἔμπροσθεν ἐδείχθη. τάχ' οὖν ἤδη τις θαυμάζοι τε καὶ ζητοίη, πόθεν ἐπῆλθε συνετοῖς οὕτως ἀνδράσιν ἄτοπον ἐσχάτως προελέσθαι δόγμα. οὐ γὰρ δὴ ἀπὸ τοῦ γε καταπεσόντος, ἀλλὰ πάντως ὑπό τινων πιθανῶν ἀναπεισθέντες, ἐπὶ τοῦτ' ἧκον. ἀφ' ὧν μὲν οὖν ἐπείσθησαν αὐτοὶ διὰ τῶν ἰδίων δηλώσουσι γραμμάτων. ὅτι δὲ πιθανοῖς μὲν, οὐ μὴν ἀληθέσιν ἠκολούθησαν λογισμοῖς, ἐγὼ πειράσομαι δεῖξαι, πρότερόν γε τὸ καθόλου περὶ πάντων τῶν λογισμῶν σφάλμα διὰ βραχέων ὑπομνήσας. ἁπάντων γὰρ τῶν εἰς γνῶσιν ἀνθρωπίνην ἡκόντων, τὰ μὲν αἰσθήσει, τὰ δὲ λόγῳ φωρᾶται. καὶ τοίνυν ὥσπερ τὰς αἰσθήσεις πολλὰ τῶν αἰσθητῶν καταφεύγει, κατὰ τὰς πολλὰς αἰτίας, οὕτω καὶ τὸν λόγον. ὁ μὲν δὴ φιλαλήθης ἀνὴρ, οὔτε τῶν ἐναργῶς γιγνωσκομένων ἀφίσταται διὰ τὴν τῶν ἀδήλων ἀγνωσίαν, οὔτε τοῖς ἀγνώστοις συγκατατίθεται διὰ τὴν τῶν ἐναργῶν γνῶσιν. ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος, ἢ τοῖς ἀδήλοις συναπορήσειεν τὰ γινωσκόμενα, ἢ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἄδηλον προσήκατο. πεπόνθασι δὲ τὸ μὲν πρότερον, οἱ σκεπτικοὶ, τὸ δὲ δεύτερον, οἱ πλεῖστοι τῶν δογματικῶν. πῶς μὲν οὖν ἄν τις μηδὲν τοιοῦτον σφάλλοιτο, δι' ἑτέρων δεδήλωται. νυνὶ δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, ἐνδείξασθαι τὸ σφάλμα πειράσομαι. οὐ γὰρ ἐξ οἰκείων ἀποδείξεων αἵματος κενὰς τὰς ἀρτηρίας ἀπεφήναντο, ἀλλ' ἐξ ὧν ἠπόρησαν ἐν ἑτέροις, ἀπιστήσαντες τῷ ἐναργῶς παραπλήσιόν τι παθόντες τοῖς κίνησιν ἀναιροῦσιν, ὅτι τὸν κατ' αὐτῶν λόγον ἠπόρησαν διαλύσασθαι. βέλτιον δ' οἶμαι τὴν μὲν †κένωσιν ὡς ἐναργὲς πρᾶγμα τιθέναι, τὸν δὲ κατ' αὐτοὺς λόγον ἐπὶ σχολῆς πειρᾶσθαι διαλύεσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἀρτηρίας, ὅτι μὲν αἷμα περιέχουσιν, ἐκ τοῦ, κἂν λεπτοτάτῃ τρωθεῖεν βελόνῃ, παραχρῆμα φαίνεσθαι προχεόμενον αὐτὸ συγχωρεῖν. διὰ τί δὲ μηδὲν ἡ φύσις εἰκῇ ποιοῦσα διττὸν τῶν ἀγγείων γένος ἐδημιούργησεν μιᾶς ὕλης περιεκτικὸν, ἰδίᾳ ζητεῖν. οὕτω δὴ καὶ τὸ πῶς εἰς ἅπαν τὸ σῶμα κομισθήσεται τὸ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκόμενον πνεῦμα τῶν ἀρτηριῶν αἷμα περιεχουσῶν, ἢ μὴ κομιζομένου, πῶς αἱ κατὰ προαίρεσιν κινήσεις ἔσονται, ἢ πῶς ἡ κατ' αὐτὰς τὰς ἀρτηρίας κίνησις ἀπαραπόδιστος μένει, μὴ δυναμένης συνοικεῖν ἀμάχως πνεύματι ὑγρῷ. τὰ γὰρ τοιαῦτα προβλήματα μέν ἐστιν ἴδιά τε καὶ καθ' ἑαυτὰ προβάλλεσθαί τε καὶ ζητεῖσθαι δίκαια, καὶ τάχ' ἂν τῷ καὶ ἄπορα νομισθέντι, οὐ μὴν ἱκανά γε τὸ ἐναργὲς ἀνατρέπειν. αὐτίκα γέ τοι τὸ πρῶτον αὐτῶν εἰρημένον, ὁμοιότατόν ἐστιν, ὡς εἰ καὶ τοῖς μηρυκάζουσι ζώοις θεασάμενος πλέονας κοιλίας, τὴν μὲν τῆς τροφῆς ὑποδεκτικὴν εἶναι λέγοι, τὴν δὲ τοῦ πόματος, τὴν δὲ τοῦ πνεύματος. οὐ γὰρ τὴν μηδὲν εἰκῇ ποιοῦσαν φύσιν, ὑποδοχῆς ἕνεκα μιᾶς ὕλης, πολλὰς ἐργάσασθαι τὰς γαστέρας. ὡς γὰρ κἀνταῦθα χρεία τίς ἐστιν ἑτέρα, δι' ἣν αἱ πολλαὶ γεγόνασι, καίτοι γε τὴν αὐτὴν ὕλην ὑποδεχόμεναι, οὕτως ἔχει καὶ περὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν φλεβῶν. αἷμα γὰρ ἀμφότεραι περιέχουσιν, ὡς ὁ πρόσθεν λόγος ἀπέδειξεν. διάφοροι δὲ τῇ κατασκευῇ γεγόνασιν, χρείας τινὸς ἕνεκεν, ἣν ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν διέξειμεν. αἱ κατὰ προαίρεσιν ἔσονται κινήσεις, ἢ πῶς αἱ τῶν ἀρτηριῶν τεταγμέναι φυλαχθήσονται, καὶ πῶς ἀμαχὶ δύναται συνεῖναι τὸ αἷμα τῷ πνεύματι. ὥσπερ γὰρ ὁμολογούμενον λαμβάνοντες, τὸ δεῖν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐταῖς ἐπιπέμπεσθαι τὸ πνεῦμα, τὰ λοιπὰ συμπεραίνουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς καὶ τοῦτ' αὐτὸ μοχθηρόν ἐστιν, καὶ ῥᾳδίως ὅπῃ παρακρούεται φωραθῆναι δύναται. γυμνούντων οὖν ἡμεῖς ἑκάστοτε μεγάλας ἀρτηρίας, ἃς ἐνδέχεται, μάλιστα δ' ἐνδέχεται τὰς κατὰ κῶλα, τῶν Ἐρασιστρατείων ὁρώντων, ἢ κἂν νῦν γοῦν ὁπότε γεγύμνωται, δοκοῦσιν αὐτοῖς ἔχειν αἷμα. οἱ δ' ἐξ ἀνάγκης ὁμολογοῦσιν, ἅμα μὲν ὅτι καὶ αὐτὸς Ἐρασίστρατος αὐτὰς ἐν τῷ διαιρεῖσθαι τὸ δέρμα παρέμπτωσιν αἵματος ἐκ τῆς ἀρτηρίας γίγνεσθαί φησιν, ἅμα δ' ὅτι καὶ τὸ φαινόμενον, οὕτως ἔχει. βρόχῳ γὰρ ἡμεῖς ἑκατέρωθεν τὰς γεγυμνωμένας ἀρτηρίας διαλαμβανόντων, εἶτ' ἐκτέμνοντες τοὐν μέσῳ, δείκνυμεν αἵματος μεστάς. ἀλλὰ πῶς φασὶν εἰς ὅλον τὸ σῶμα κομισθήσεται, τὸ διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἑλκόμενον πνεῦμα τῶν ἀρτηριῶν αἷμα περιεχουσῶν. τίς δ' ἀνάγκη, τοῦτο γίγνεσθαι. δύναται γὰρ ἅπαν ἀντεκπνεῖσθαι, καθάπερ τοῖς πλείστοις τε καὶ ἀκριβεστάτοις ἔδοξεν ἰατροῖς τε ἅμα καὶ φιλοσόφοις, οἳ μὴ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς ποιότητος αὐτοῦ δεῖσθαι φασὶν τὴν καρδίαν ἐμψύχεσθαι ποθοῦσαν, καὶ ταύτην εἶναι χρείαν τῆς ἀναπνοῆς. λαμβάνουσιν οὖν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, κἀνταῦθα τὸ ζητούμενον αὐτὸ, πρὶν ἀποδεῖξαι, δέον αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἰδίᾳ ζητεῖν, ὥσπερ ἡμεῖς πεποιήκαμεν, καὶ πάντες ὅσοι τάξει περὶ τῶν πραγμάτων σκοπούμενοι, καὶ πάντων ὁμοῦ ζητούντων τε καὶ πραττόντων. ἀποδέδεικται δ' ἡμῖν ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς, ὡς ἤτοι παντελῶς ὀλίγον, ἢ οὐδὲν ὅλως τῆς τοῦ πνεύματος οὐσίας εἰς τὴν καρδίαν μεταλαμβάνεται. τὰ δ' αὐτὰ διαμαρτάνουσιν, κἂν τῷ προβάλλειν, ὅπως αἱ κατὰ προαίρεσιν γεγυμνωμέναι, περιέχουσιν αἷμα. δείκνυμι ἐφεξῆς κινουμένας αὐτὰς ἀπαραποδίστως, οὐ πρὸς τὴν ἁφὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὄψιν. εἶτα ἐπερωτῶμεν λόγον, οὗ τὰ λήμματα καὶ πρὸς αὐτῶν ἐκείνων ὡμολόγηται. φασὶ γὰρ ἀληθὲς ὑπάρχειν τουτὶ τὸ συνημμένον. εἰ δὲ καὶ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι, καὶ παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος, διαφθαρήσεται τῶν ἐν αὐτοῖς κινήσεων ἡ τάξις. αὐτὸ μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ τοιοῦτον συνημμένον, εἰ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι, διαφθαρήσεται τῶν ἐν αὐταῖς κινήσεων ἡ τάξις, οὔτ' ἐκεῖνοι τολμῶσιν ἀληθὲς εἶναι λέγειν, οὔτ' ἄλλος τις νοῦν ἔχων. δυναμένων γε δὴ τῶν ἀρτηριῶν, οὐ διὰ τὸ πληροῦσθαι παρὰ τῆς καρδίας διαστέλλεσθαι, ἀλλ' ὅτι διαστέλλονται, διὰ τοῦτο πληροῦσθαι. χρὴ τοίνυν προομολογεῖσθαι, τὸ παρὰ

†πνεῦμα

†κίνησιν

τῆς καρδίας αὐτὰς πληροῦσθαι πνεύματος, εἰ μέλλει τὸ συνημμένον ἀληθὲς ἔσεσθαι. ἀμφοτέρων γὰρ τεθέντων, τοῦ τε περιέχειν αἷμα, καὶ τοῦ παρὰ τῆς καρδίας πληρουμένας διαστέλλεσθαι, τῷ διαφθείρεσθαι τὴν κατὰ φύσιν ἐν αὐταῖς κινήσεων τὴν τάξιν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται, θατέρῳ μόνῳ κατ' οὐδεμίαν ἀνάγκην ἑπόμενον. ἐρωτάσθω τοίνυν ὁ λόγος ἐπὶ τῶν γεγυμνωμένων ἀρτηριῶν, ὧδέπως. εἰ αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἷμα περιέχουσι, καὶ παρὰ καρδίας πληρούμεναι διαστέλλονται, διαφθαρήσεται τῶν ἐν αὐταῖς κινήσεων ἡ τάξις, ἀλλὰ μὴν οὐ διαφθείρεται. φαίνεται γὰρ καὶ τοῦτο, οὐκ ἄρα καὶ αἷμα περιέχουσι, καὶ παρὰ καρδίας πληρούμεναι διαστέλλονται. οἱ δέ γε περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, καὶ τὰ δύο λήμματα, καὶ τὸ συνημμένον καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ λήμματος ἐν αὐτῷ προσιέμενοι, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκέτι προσίενται τὸ συμπέρασμα, τυχὸν ἴσως ἀγνοοῦντες, ἅπερ οὐδὲ τοὺς ἐπιτυχόντας λέληθεν ὡς ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου, οὕτως εἰς ὃ λήγει τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου περαίνεται. ἡγουμένου δὴ κατὰ τὸν λόγον ὄντος, οὐ μόνον τοῦ περιέχειν αἷμα τὰς ἀρτηρίας, ἀλλ' ὡς ἐδείχθη μικρῷ πρόσθεν, καὶ τοῦ παρὰ καρδίας πληρουμένας διαστέλλεσθαι, τὸ συμπέρασμα γενήσεται τῆς τούτου συμπλοκῆς ἀποφαντικόν. ὅπερ γὰρ ἐν συνημμένῳ τῷ ὅλῳ ἀξιώματι, τὸ μὲν ἡγούμενον ἦ, τὸ συμπεπλεγμένον, τὸ δὲ λῆγον, τὸ ἁπλοῦν, εἶτα προσληφθέντος τοῦ λήγοντος, τὸ ἀντικείμενον ἐξ ἀνάγκης περαίνεται τοῦ συμπεπλεγμένου. πρὸς ταῦτ' οὖν οὐδὲν ἔχοντες λέγειν, ὥσπερ ἐπί τινα βωμὸν ἐλέους καταφεύγουσι, τὴν περιττὴν ἀκριβείαν οὐκ ὀρθῶς ἔχειν φάσκοντες, ὑποβαλέσθαι διαλεκτικαῖς περιέργοις ἰατρικὴν θεωρίαν, εἶθ' ἡμῶν ἐρωτώντων αὖθις αὐτοὺς εἰ τοῖς ὁμολογουμένοις λήμμασιν, ἐπιφέρειν ὁτιοῦν ἔξεστιν, ἢ μέθοδός τίς ἐστιν καὶ τέχνη ἡ διδάσκουσα τίνων ὁμολογηθέντων τί περαίνεται. πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἀποκρίνονται, μάχης δ' ὑπαρχούσης, τί γὰρ δὴ καὶ ἔχουσιν ἀποκρίνασθαι. νοοῦν ἔχειν ἐναργῶς οὐκ ἔστιν οὐδεμία μέθοδος, ἀλλ' ἔξεστιν ἁπλῶς ἐπιφέρειν ὁτιοῦν τοῖς δοθεῖσι λήμμασιν, ὡς ἔστι μὲν οὐ χρηστέον δ' αὐτῷ πρὸς τὰς ἀποδείξεις, ἀλλ' ἀμφότερα δεινῶς ἄτοπα. τὸ μὲν γὰρ πρότερον εἰ φαῖεν, ὥσπερ οὖν ἤδη τις ἀναισχυντήσας ἀπετόλμησεν εἰπεῖν, ἑξῆς γε ἀκούσονται παρ' ἡμῶν τοιούτους λόγους, οἵουσπερ κἀκεῖνος ἤκουσεν. αἱ ἀρτηρίαι δειχίτωνες εἰσίν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα ξανθόν ἐστιν, οὐκ ἄρα πνεῦμα μᾶλλον, ἀλλὰ καὶ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι. καὶ γελασάντων γε αὐτῶν, συνείροντες ἡμεῖς ἕτερον ἐπηνέγκαμεν λόγον τοιοῦτον. οἱ κόρακες μέλανές εἰσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ κύκνοι λευκοί. οὐκ ἄρα πνεῦμα μόνον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις περιέχεται, καὶ πάλιν γελώντων τρίτον γε τοιοῦτον. τὸ πῦρ θερμόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἡ χιὼν ψυχρά, καὶ σὺ μωρός. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται πνεῦμα μόνον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις περιέχεσθαι. εἰ γὰρ ὅλον ἔξεστι τοῖς δοθεῖσι λήμμασιν ὁτιοῦν ἐπιφέρειν, καὶ μηδεμία μέθοδός ἐστι, τῆς τοῦ συμπεράσματος εὑρέσεως, τί κωλύει τοιούτους ἐρωτᾶσθαι λόγους. ἐὰν δ' ᾖ τις τέχνη καὶ μέθοδος, αἷς περ ὁτιοῦν διαγινώσκεται, τίνων ὁμολογηθέντων τί περαίνεται, πότερον ὁ μὴ γιγνώσκων αὐτήν, ἢ ὁ γινώσκων μὲν μὴ χρώμενος δὲ δοκεῖ σοι σωφρονεῖν μᾶλλον, ἢ ὅστις γινώσκει, καὶ κέχρηται. θαυμάζω δ' ἡμῶν ὦ Ἐρασιστράτειοι, πῶς ὑμνοῦντες ἑκάστοτε τὸν Ἐρασίστρατον, τἆλλα, καὶ ὡς Θεοφράστῳ συνεγένετο, φεύγειν τολμᾶτε τὰς λογικὰς μεθόδους, ὧν χωρὶς οὔτε Θεόφραστος, οὔτε Ἀριστοτέλης ἐνεχείρουν τι γράφειν. ταῦτα τινὲς αὐτῶν μόγις αἰσθανθέντες, ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος ἐγερθέντες, οὐκέτ' ἀγροίκως τε καὶ ἀγρίως, ἀλλ' ἤδη λογικῶς τε καὶ ἀνθρωπίνως ἐπιστραφέντες ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι, καὶ τί φασιν· πλέον αὖ περαίνοιτο πρὸς τοῦ λόγου τοῦ οὐχὶ καὶ αἷμα ἔχουσιν αἱ ἀρτηρίαι καὶ παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος, καὶ ἡμεῖς ἤδη μὲν ἔφαμεν αὐτὸ τοῦτο κακῶς ὑμᾶς ἐπιφέρειν. οὐκ ἄρα αἱ ἀρτηρίαι αἷμα περιέχουσιν. μὴ γὰρ τοῦτ' εἶναι τὸ περαινόμενον, ἀλλὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνδραμεῖν εἰς ταὐτό, αἷμά τε περιέχεσθαι, καὶ ταύτας, καὶ παρὰ καρδίας πληροῦσθαι πνεύματος. ἐφεξῆς δέ τοι πάλιν ἐκ τούτου ποτέ, καὶ τὸ περιέχειν αὐτὰς αἷμα συνάγομεν. ἔσται γὰρ ὁ λόγος τοιοῦτος, εἰ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι, οὐ * παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος, ἀλλὰ μὴν αἷμα περιέχουσιν, αἱ ἀρτηρίαι. οὐκ ἄρα παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος. ἐφ' ᾧ πάλιν εἰ βουληθείημεν τῶν ἔμπροσθεν ἀναμνήσαντες, αὖθις ἐρωτήσωμεν ὧδε. εἰ αἱ ἀρτηρίαι πλήρεις αἵματος ὑπάρχουσιν, καὶ αὗται σφύζουσι τεταγμένως, καὶ ταῖς ἀπ' αὐτῶν πεφυκυίαις οὐ κωλύουσιν ὡσαύτως κινεῖσθαι, ἢ διὰ τὸ πληροῦσθαι παρὰ τῆς καρδίας πνεύματος σφύζουσιν, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ μὴν οὐ τὸ πρῶτον, ἄρα τὸ δεύτερον. ἐφεξῆς δ' αὖ αὖθις, ἐρωτήσωμεν ὧδι, ἢ διὰ τὸ πληροῦσθαι τοῦ παρὰ καρδίας πνεύματος αἱ ἀρτηρίαι διαστέλλονται, ἢ ὅτι διαστέλλονται, πληροῦνται. ἀλλὰ μὴν οὐ τὸ πρῶτον, ἄρα τὸ δεύτερον, τῷ εἶναί τινα δύναμιν ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτῶν ὑφ' ἧς διαστέλλονται, πᾶν ἕλκεται τὸ συνεχὲς ἐκ παντὸς μέρους αὐτῶν, ὅθεν αὖ ἐγχωρεῖ. νοήσαις δ' αὖ ἔτι μᾶλλον, ἐπὶ παραδειγμάτων τὴν διαφορὰν πληρωμένου διαστέλλεσθαι, καὶ διαστελλομένου, πληροῦσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἀσκοὶ καὶ οἱ θύλακοι πληρούμενοι, διαστέλλονται. αἱ φῦσαι δὲ τῶν χαλκέων διαστελλόμεναι, πληροῦνται. τὰς τοίνυν ἀρτηρίας, ὅτι μὲν ἢ κατὰ τὸν πρότερον ἢ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ἀναγκαῖον πληροῦσθαι, παντὶ δῆλον. ὅπως δ' ἔχει τἀληθές, ἐπιδέδεικται ἡμῖν καὶ δι' ἄλλων ὑπομνημάτων αὐταρκῶς, ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα καὶ νῦν πέφανται, τὸ διαστελλομένας αὐτάς, ἕλκειν ἐκ παντὸς τοῦ πλησιάζοντος διὰ τῶν περάτων τε καὶ τρημάτων, ὅτι περ αὖ ἑτοιμότατα δύναται πληρῶσαι τὴν διαστολὴν αὐτῶν. ἢ γὰρ τοῦτο πάντως, ἢ θάτερον. ἐδείχθη δὲ ψεῦδος ἐκεῖνο, δῆλον ὡς τοῦτ' ἀληθές, ὥσθ' ὅταν ἀπορῶσι πῶς εἰς ὅλον τὸ σῶμα παρὰ τῆς καρδίας κομισθήσεται τὸ πνεῦμα πεπληρωμένων αἵματος τῶν ἀρτηριῶν, οὐ χαλεπὸν ἐπιλύσασθαι τὴν ἀπορίαν αὐτῶν, μὴ πέμπεσθαι φάντας, ἀλλ' ἕλκεσθαι, μήτ' ἐκ καρδίας μόνης, ἀλλὰ πανταχόθεν, ὡς Ἡροφίλῳ τε καὶ πρὸ τούτου Πραξαγόρᾳ καὶ Φιλοτίμῳ καὶ Διοκλεῖ, καὶ Πλειστονίκῳ, καὶ Ἱπποκράτει, καὶ μυρίοις ἑτέροις ἀρέσκει. ὅτι μέντοι τῆς διαστελλούσης τὰς ἀρτηρίας δυνάμεως, οἷον πηγή τις ἐστὶν ἡ καρδία, καὶ τοῦτ' ἑτέρωθι πρὸς ἡμῶν ἐπιδέδεικται, καὶ τοῖς προειρημένοις ἅπασιν ἀνδράσιν ὡμολόγηται, καὶ πολλῷ φυσικώτερόν ἐστιν οὕτω δοξάζειν, ἢ ὡς διά τινων ἀψύχων σωμάτων ἡγεῖσθαι φέρεσθαι δι' αὐτῶν τὸ πνεῦμα. δυνάμεως γὰρ μεταλήψει τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζῶντος, οὐκ οὐσίας περιοχῇ διαφέρει. ἀλλ' οὐ νῦν περί γε τούτου πρόκειται λέγειν, οὐδ' ἂν ἐπεξέλθοιμι τελέως τὸν λόγον, ὑπερξάμενος αὐτοῦ. δέδεικται γὰρ ἐν ἑτέροις ἱκανῶς περὶ τούτων, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ

Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασιν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τίσιν ἀπαχθέντες οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον οὕτως ἄτοπον δόξαν προσήκαντο, καὶ τούτων τῶν δογμάτων ἠναγκάσθην μνημονεῦσαι, καὶ νῦν ἔτι προσθεὶς αὐτοῖς, ἕν τι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἐνταῦθά που καταπαύσω τὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ φαινόμενον τόδε. τῶν προφανῶν τε ἅμα καὶ μεγάλων ἀρτηριῶν εἰ ἐθελήσεις ἡντιναοῦν γυμνῶσαι, πρῶτον μὲν τοῦ δέρματος, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων τε καὶ παρακειμένων σωμάτων, ὡς περιβάλλειν αὐτῇ δύνασθαι βρόχον, καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ μῆκος χαλάσας, κοῖλον ἐνθεῖναι κάλαμον, ἤ τινα χαλκοῦν αὐλίσκον εἴσω τῆς ἀρτηρίας διὰ τοῦ χαλάσματος, ὡς ἐμφράττεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸ τραῦμα, καὶ κωλύεσθαι τὴν αἱμορραγίαν, ἄχρι μὲν ἂν οὕτως ἔχουσαν ἐπισκέπτῃς, θεάσῃ σφύζουσαν ὅλην. ἐπειδὰν δὲ βρόχον περιβαλὼν σφίγξῃς τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας πρὸς τὸν κάλαμον, οὐκ ἔτ᾽ ὄψει τὰ μετὰ τὸν βρόχον ἐπισφύζοντα, καίτοι ἡ τοῦ αἵματός τε καὶ τοῦ πνεύματος φορὰ, διὰ τῆς τοῦ καλάμου κοιλότητος ἄχρι τὰ πέρατα τῆς ἀρτηρίας ὡσαύτως ἐπιγίγνεται, καὶ εἴπερ οὕτως εἶχον αἱ ἀρτηρίαι τὸ σφύζειν, ἔσφυζον ἂν καὶ νυνὶ τὰ πρὸς τοῖς πέρασιν αὐτοῖς μόρια τὰ μετὰ τὸν βρόχον, οὐ μὴν γίγνεται. δῆλον οὖν ὡς εἰ μὲν δύναμις ἀτρεμεῖν, οὐ κινεῖσθαι παρὰ τῆς καρδίας αὐτάς, διὰ δὲ τῶν χιτώνων αὐτὴν ἐπιπέμπεσθαι. τὰ δ᾽ ὑπὲρ Ἐρασιστράτου περὶ κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν εἰρημένα, ψευδῆ παντελῶς ἐστιν. πρὸ γὰρ τοῦ παύσασθαι τῆς γεγυμνωμένης ἀρτηρίας τὴν κίνησιν, ἐν τοῖς μετὰ τὸν βρόχον μέρεσιν, ὅπερ οὐκ ἐχρῆν γίγνεσθαι, πρὸ τοῦ βρόχου αὐτῇ περιβαλεῖν, ἔνεστι θεάσασθαι πᾶσαν ἐν ἑνὶ χρόνῳ κινουμένην, οὐ τὸ μὲν αὐτῶν πρότερον μόριον, τὸ δ᾽ ὕστερον, ὅπερ Ἐρασίστρατος βούλεται, καίτοι καὶ ταῦτ᾽ αὐτῷ δεινῶς ἄτοπα. πρὶν μὲν γὰρ αἷμα περιέχειν αὐτήν, ἴσως ἄν τις οὕτως ὠκεῖαν εἶναι τὴν τοῦ πνεύματος φορὰν συνεχώρησεν, ὡς λανθάνειν τὴν αἴσθησιν ποῖα ποτ᾽ ἐστὶ μόρια τῆς ἀρτηρίας τὰ διαστελλόμενα πρότερα. πεπληρωμένης δὲ αἵματος, οὐκ ἐγχωρεῖ τὸ πνεῦμα τάχα οὕτως ὡς πρόσθεν ἀπὸ τῆς καρδίας ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς ἀρτηρίας διεξέρχεσθαι. ἀλλ᾽ εἰ καὶ τοῦτο οὕτως ἔφην, ἴσως οὐ συγχωρήσειεν ἥ γε μετὰ τὸ καθεῖναι τὸν κοῖλον κάλαμον εἰς τὴν ἀρτηρίαν τῶν κάτω μερῶν αὐτῆς κίνησις πρὶν περιβληθῆναι τὸν βρόχον. ἀκινησία δὲ περιβληθέντων ἐναργῶς ἐνδείκνυται δύναμιν ἀπὸ καρδίας ἐπιπέμπεσθαι τοῖς χιτῶσι τῶν ἀρτηριῶν τὴν διαστέλλουσαν αὐτάς, οὐχ ὕλην διὰ τῆς κοιλότητος. ὡς γὰρ καὶ τὸν τοῦ ποδὸς δάκτυλον κινῆσαι προελόμενον, παραχρῆμα κινοῦμεν αὐτόν, οὐ τὸν λογισμὸν ἔχοντες ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ, διαδοθείσης δέ τινος ἐπ᾽ αὐτὸν ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ δυνάμεως, οὕτω κἀπὶ τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν γίγνεται. ταῖς μὲν γὰρ δυνάμεσι τὸ τάχος τῆς κινήσεως ὁμολογεῖ, ταῖς δ᾽ ὕλαις ἀντιμαρτυρεῖ. ταῦτ᾽ εἴ τις φυλάττοιτο θέσιν ὡς Ἀριστοτέλης εἴωθεν λέγειν, οἶδ᾽ ὅτι βεβαίως ἀποδεικνῦσθαι τὸ προκείμενον αὐτοῦ δόξει, μὴ φυλάττοντι δὲ φιλονείκως ἅπερ ἔθετο, μήθ᾽ ὑπὸ τούτου πείθεσθαι, μήθ᾽ ὑφ᾽ ἑτέρας ἀποδείξεως, ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς φαινομένοις, ἐξ ἀνατομῶν, καταψεύδεσθαι. καὶ γράφουσι μὲν πολλοὶ τρόπους τινὰς ἀνατομῶν, οἷς δείξειν ἐπαγγέλλονται κενὰς αἵματος εἶναι τὰς ἀρτηρίας, εἶτ᾽ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀληθής ἐστιν. εἴρηται γὰρ δήπου καὶ πρὸς Ἐρασιστράτου πολὺ μείζονα. τούτων τινῶν ἀναισχύντως ψευδόμενος ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἐξ ὧν πεπεισμένος, ἀλλ᾽ οὐκ ἦν εἰς τοσοῦτον Ἐρασίστρατος ἀναίσχυντος ὡς γράφων ἐπιχειρεῖν, ἃ μηδ᾽ ἰδεῖν ἦν δυνατόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΠΕΡΜΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΤΙΣ ἡ χρεία, καὶ τίς ἡ δύναμίς ἐστι τοῦ σπέρματος; ἆρά γε λόγον ἔχει δυοῖν ἀρχοῖν ὑλικῆς τε καὶ δραστικῆς, ὡς Ἱπποκράτης ὑπελάμβανεν; ἢ τῆς ἑτέρας μόνης τῆς ποιητικῆς, ὡς Ἀριστοτέλης οἴεται, ἀρχὴν μὲν κινήσεως ὑπ᾽ αὐτοῦ γίνεσθαι τῷ καταμηνίῳ νομίζων, οὐ μὴν ἐξ αὐτοῦ διαπλάττεσθαι τὸ ζῶον συγχωρῶν; ἄξιον οὖν ἐπισκέψασθαι καὶ διακρῖναι τηλικούτων ἀνδρῶν διαφωνίαν, οὐ πιθανοῖς ἐπιτρέψαντες λόγοις οἷς πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων χαίρουσιν, ἀλλ᾽ ἐξ ἐναργῶν τε καὶ δι᾽ ἐναργῶν ἀποδεικνῦντες. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστου τῶν ζητουμένων ἐμπειρίας οἴεται χρῆναι καὶ Ἀριστοτέλης εἰς τὰς ἀποδείξεις λαμβάνεσθαι τὰ λήμματα, πρῶτον τοῦτο ἐπισκεψώμεθα ἀκριβῶς, πότερον ἔνδον μένει τὸ σπέρμα ταῖς μελλούσαις κυΐσκειν, ἢ καὶ συνεκκρίνεται. τρίτην δ᾽ ἐγχωρεῖ ποιήσασθαι τὴν ἐπίσκεψιν, ἐναργεστάτην μὲν, ἣν πολλάκις κἀγὼ ἐποιησάμην, ἵππους τε καὶ κύνας, καὶ ὄνους, καὶ βοῦς, αἶγάς τε καὶ πρόβατα παραφυλάξας, εἰ κατέχει σπέρμα ποτὲ μετὰ τὴν ὀχείαν, ἢ ἐκκρίνει διὰ παντός. εὐθέως μὲν οὖν μοι καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἐλέγχθη, φασκόντων ἀκριβῶς τετηρηκέναι τηνικαῦτα κατέχεσθαι τὸ σπέρμα τοῖς θήλεσι ζώοις, ὅταν κυΐσκειν μέλλοιεν, ἀλλ᾽ εἰ καταγνώσῃ μου τόδε, ὁμολογῶ τὸ πάθος τοὐμὸν, ὃ παρ᾽ ὅλον ἐμαυτοῦ τὸν βίον ἔπαθον, οὐδενὶ πιστεύσας τῶν διηγουμένων τὰ τοιαῦτα, πρὶν πειραθῆναι καὶ αὐτὸς, ὧν δυνατὸν ἦν εἰς πεῖραν ἐλθεῖν με. οὔκουν οὐδὲ περὶ τούτου τοῖς αὐτόπταις φάσκουσι γεγονέναι πολλάκις, ὧν διηγοῦνται πιστεύειν ἔμελλον μόνοις, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα συμφωνοῦντας ἑώρων αὐτοὺς, ἀλλὰ τῇ συνήθει χρώμενος ἀπιστίᾳ διττὴν ἐποιησάμην τὴν βάσανον, ἑτέραν μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκκρίνασι τὸ σπέρμα ζώοις, ἑτέραν δὲ ἐπὶ τοῖς κατασχοῦσιν. οὔτ᾽ οὖν τῶν ἐκκρινόντων εἰ ἐκύησέ τι, καὶ πάντα ἐκύησε τὰ κατασχόντα. δευτέραν δὲ ὁδὸν εἰς τὰς γυναῖκας ἰέναι ἔγνων, πυνθανόμενος ὅσαι μάλιστα ἐδόκουν ἑαυταῖς παρακολουθεῖν, εἰ ὁμοίως φαίνοιτο ἐπ᾽ αὐτῶν γινόμενον, ὡς ἐπὶ τῶν ζώων τῶν ἀλόγων, ἐμαυτὸν ἐπιζημιῶν ἐν τῷδε. τί γὰρ οὐ χρὴ τἀληθῆ λέγειν; εἰ νομίζοιμι διαφοράν τινα εἶναι κυήσεως ἐν ἀλόγῳ τε καὶ λογικῷ ζώῳ, γνῶναι δὲ ὅμως βουλόμενος εἰ παρακολουθοῦσι τῷ γινομένῳ. πλέον οὖν ἐλπίδος ἐξεῦρον, ὡς μὴ μεταγνῶναι τῆς πολυπραγμοσύνης. κινήσεως γάρ τινος ἔφασαν αἰσθάνεσθαι κατὰ τὴν μήτραν οἷον σπωμένης τε καὶ κατὰ βραχὺ συνιούσης εἰς αὐτὴν, ἐπειδὰν συλλαμβάνωσι τὸ σπέρμα. καί μοι καὶ αὐτὸ τοῦτο συλλαμβάνειν τὸ σπέρμα ἔτι τε πρὸς αὐτὸ τοὔνομα τοῦτο ἡ σύλληψις ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐδόκει τεθεῖσθαι. τρίτην οὖν ὁδὸν ἐπιπεριελθεῖν ἐδικαίωσα,

ὅλα τὰ

ὅλα τὰ συγγράμματα ἀναγινώσκων ἁπάντων τῶν τὰ τοιαῦτα συγγραψάντων ἰατρῶν. εὕρισκον δὲ κἀκείνους λέγοντας ἔνδον μένειν τὴν γονὴν τοῦ ἀνδρὸς, εἰ μέλλοι κυΐσκειν ἡ γυνή. τινὲς δὲ αὐτῶν ὅσοι γε ἐπιμελέστεροι, καὶ τὴν τῶν ὑστερῶν κίνησιν ἐγεγράφεσαν, εὐθέως προστιθέντες, ὅτι καὶ περιστέλλονται τῷ σπέρματι, καὶ πανταχόθεν αὐτὸ περιλαμβάνουσι. τοῦτο οὖν ἔγνων πάλιν χρῆναι βασανίσαι ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ πολλὰ λαμβάνων ἐφεξῆς ἀνέτεμον ἐγκύμονα ζῶα. πάντων οὖν ἐφαίνοντο τοῖς ἐμβρύοις αἱ μῆτραι περιεσταλμέναι διὰ παντὸς, εἴτε μεῖζον, εἴτ᾽ ἔλασσον, εἴτε καὶ παντάπασιν ἦν μικρόν. ἐοίκασι γὰρ οὕτως, ὥσπερ ὁ Πλάτων εἶπεν, αἱ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, καθάπερ τι ζῶον παιδοποιίας ἐπιθυμητικὸν ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτο ἕλκειν τε πρὸς ἑαυτὰς τὸ σπέρμα, καὶ περιπτυσσόμεναι κατέχειν, ὥς που καὶ αὐτὸ τοῦτο προφανῶς αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι πολλάκις ὑπάρχειν αἰσθέσθαι, δίκην σικύας ἰατρικῆς εἴσω τὸ αἰδοῖον ἐπισπωμένων αὐτῶν. γίνεται δὲ μάλιστα τὸ τοιοῦτον ἄρτι πεπαυμένων τῶν καταμηνίων, ἡνίκα μάλιστα συλλαμβάνουσιν αἱ μῆτραι τὴν γονήν. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηταί μοι διά τινας τῶν νῦν φιλοσόφων, ὡς αὐτοὶ καλοῦσι σφᾶς αὐτοὺς Ἀριστοτελικούς τε καὶ περιπατητικούς. οὐ γὰρ δὴ ἔγωγ᾽ ἂν προσαγορεύσαιμι οὕτω τοὺς ἄνδρας, ἀγνοοῦντας εἰς τοσοῦτον τὴν Ἀριστοτέλους γνώμην, ὡς νομίζειν ἀρέσκειν αὐτῷ τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα τὸ καταβαλλόμενον εἰς τὰς μήτρας τοῦ θήλεος, ἀρχὴν μὲν κινήσεως ἐντιθέναι τῷ καταμηνίῳ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκρίνεσθαι, μηδὲν μέρος γινόμενον τῆς σωματικῆς οὐσίας τῶν κυϊσκομένων. ἠπάτηνται δὲ ἐκ τοῦ πρώτου τῆς περὶ τῶν ζώων γενέσεως, ὅ μοι δοκοῦσιν ἀνεγνωκέναι τῶν πέντε. γέγραπται γὰρ ἐν αὐτῷ τάδε. καθάπερ γὰρ εἴπομεν τῆς γενέσεως ἀρχὰς ἄν τις οὐχ ἥκιστα θείη τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν. τὸ μὲν οὖν ἄρρεν ὡς τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως ἔχον τὴν ἀρχήν, τὸ δὲ θῆλυ ὡς τῆς ὕλης. ταῦτα μὲν οὖν οὐ πολὺ μετὰ τὴν ἀρχήν. ἐν δὲ τοῖς κατωτέρω τοῦ συγγράμματος ἔτι καὶ τάδε γράφει. ἀλλὰ συμβαίνει ὥσπερ εὔλογον, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄρρεν παρέχεται τό τε εἶδος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, τὸ δὲ θῆλυ, τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην, οἷον ἐν τῇ τοῦ γάλακτος πήξει, τὸ μὲν σῶμα τὸ γάλα ἐστὶν, ὁ δὲ ὀπὸς ἢ ἡ πιτύα τὸ τὴν ἀρχὴν ἔχον τὴν συνιστῶσαν. ἐκ τούτων ὁρμώμενοι τῶν ῥήσεων ἔνιοι μὲν οἴονται τῷ καταμηνίῳ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως παρασχὸν τὸ σπέρμα, καὶ πάλιν ἀντεκκρίνεσθαι. τινὲς δ᾽ οὐ τοῦτό φασι λέγειν αὐτὸν, ὅπερ ἡμεῖς ἅπαντες οἱ κατὰ φύσιν ἀκούοντες ἐδοκοῦμεν. ἀλλ᾽ ὅτι τὸ μὲν θῆλυ τὴν ὕλην μόνην τῷ κυηθησομένῳ συμβάλλεται, τὸ δ᾽ ἄρρεν, καὶ ταύτην μὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος, ὥστε τινὲς αὐτῶν σφόδρα ἡμῶν κατεγέλασαν, εἰ νομίζοιμεν πάλιν ἀντεκκρίνεσθαι τὸ σπέρμα παρὰ τοῦ θήλεος εἰς τοὐκτὸς, ἢ μένον ἔνδον εἰς τὸ μηδὲν ἀναλύεσθαι. τοῦτο γὰρ ἕπεσθαί φασιν εἰ νομίζοιμεν τὴν σωματικὴν οὐσίαν μὴ κεράννυσθαί τε καὶ ἀναμίγνυσθαι τῇ τοῦ κυήματος ὕλῃ. κοινῇ μὲν οὖν ἀμφοτέροισιν ἐπιδείξομεν ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ τῆς τῶν ζώων γενέσεως τήνδε τὴν ῥῆσιν. τούτων δ᾽ ἐχόμενόν ἐστι καὶ ἀπορῆσαι καὶ εἰπεῖν, εἰ τῆς προϊεμένης εἰς τὸ θῆλυ γονῆς, μηδὲν μόριόν ἐστι τὸ εἰσελθὸν τοῦ γινομένου κυήματος, ποῦ τρέπηται τὸ σωματῶδες αὐτὸ, εἴπερ ἐργάζεται τῇ δυνάμει τῇ ἐνούσῃ ἐν αὐτῷ, εἶτ᾽ ἐφεξῆς διορισάμενος περὶ ψυχῆς καὶ νοῦ κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως τάδε γράφει. τὸ δὲ τῆς γονῆς σῶμα ἐν ᾧ συναπέρχεται τὸ σπέρμα τὸ τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς, τὸ μὲν χωριστὸν ὂν σώματος ὅσοις ἐμπεριλαμβάνεται τὸ θεῖον, τοιοῦτο δέ ἐστιν ὁ καλούμενος νοῦς. τὸ δὲ ἀχώριστον, τὸ σπέρμα τῆς γονῆς διαλύεται καὶ πνευματοῦται φύσιν ἔχον ὑγρὰν καὶ ὑδατώδη. διόπερ οὐ δεῖ ζητεῖν ἀεὶ θύραζε αὐτὸ ἐξιέναι, οὐδὲ μόριον εἶναι οὐδὲν τῆς συστάσης μορφῆς, ὥσπερ οὐδὲ τὸν ὀπὸν τὸν τὸ γάλα συνιστάντα. καὶ γὰρ καὶ οὗτος μεταβάλλει, καὶ μόριον οὐδέν ἐστι τῶν συνισταμένων ὄγκων. αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις ἀμφοτέρους διεξελέγχει μὴ γινώσκοντας τὴν Ἀριστοτέλους δόξαν, ὅσοι τε νομίζουσιν ἐκκρίνεσθαι διὰ παντὸς ἔξω τὴν γονὴν, ὅσοι τε μόριον οὐ γίνεσθαι τοῦ κυουμένου. τοὺς δὲ δευτέρους αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ ἡ κατὰ τὸ πρῶτον ἐφεξῆς τῇ προγεγραμμένῃ καθ᾽ ἣν ἄρχεται τόνδε τὸν τρόπον. ἀλλὰ συμβαίνει ὥσπερ εὔλογον, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄρρεν παρέχεται τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, τὸ δὲ θῆλυ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην. ἐν γὰρ τοῖς ἑξῆς ἅπασιν ἐπιδείκνυσιν, ὅτι ὥσπερ ἐκ μὲν τοῦ ξύλου καὶ τοῦ τέκτονος ἡ κλίνη γίνεται, τοῦ κηροῦ δὲ καὶ τοῦ εἴδους ἡ σφαῖρα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἔκ τε τοῦ καταμηνίου καὶ τῆς παρὰ τοῦ ἄρρενος κινητικῆς ἀρχῆς συνίσταται τὸ κύημα. διόπερ φησὶν οὐδ᾽ ἀποκρίνειν ἔνια τῶν ζώων γονήν, ἀλλὰ μεταδιδόναι μόνον τῷ θήλει θερμότητος ψυχικῆς, καὶ εἶναι τοιαῦτα τῶν ἐντόμων ἔνια, καθιέντος μὲν εἰς τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τὸ ἄρθρον, ἐπὶ πλείονα δὲ χρόνον ὁμιλοῦντος αὐτῷ, καὶ λαμβάνοντος ἐν τῇ συμπλοκῇ σῶμα μὲν οὐδὲν, μόνην δὲ τὴν δύναμιν τὴν μορφοῦσαν καὶ εἰδοποιοῦσαν τὴν μορφήν. καταλιπόντες οὖν ἤδη τοὺς ἄχρι μὲν ὀνόματος Ἀριστοτελικοὺς, ἔργῳ δ᾽ εἰς τοσοῦτον ἀπολιπομένους, ὡς μηδὲ ἃ κατὰ τὸ πρῶτον, ἢ τὸ δεύτερον ἔγραψε περὶ ζώων γενέσεως ἐπίστασθαι, πάλιν ἐπ᾽ αὐτὸν ἀφικώμεθα τὸν Ἀριστοτέλη, διαλύεσθαι καὶ πνευματοῦσθαι φάσκοντα τὴν γονὴν ἐν ταῖς μήτραις. εἰ γὰρ οὕτως αὐτὴν ὑποληψόμεθα ποῦ πνευματοῦσθαι, καθάπερ ἴσμεν εἰς πνεῦμα μεταβάλλον ὑγρὸν ἐπὶ τοῦ γλεύκους, ἐξ ἐλαχίστης κατὰ τὸν ὄγκον ὑγρᾶς οὐσίας πλεῖστος ἀέρος ὄγκος συνίσταται. φαίνεται δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἀνέμων, ὅσοι ποταμῶν ἀποπνέουσιν, ἢ λιμνῶν, ἢ τῆς θαλάττης, οἷον οἵ τ᾽ ἐγκόλπιοι προσαγορευόμενοι, καὶ οἱ πελάγιοι. μέγιστοι γὰρ ἐνίοτε πνέουσιν, ὡς ἂν πλείστης αὐτῶν γενομένης οὐσίας, ἐξ ἐλαχίστου κατὰ τὸν ὄγκον ὑγροῦ. καὶ μὴν δὴ καὶ οἱ ἀπόγειοι καλούμενοι, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐνδείκνυνται. διαλυομένης γὰρ ἀθροώτερον εἰς ἀέρα τῆς ἐν τῇ γῇ νοτίδος, οἱ τοιοῦτοι πνέουσιν ἄνεμοι. πῶς οὖν εἴπερ ἐπὶ τῆς πρώτης συλλήψεως ἡ γονὴ πνευματοῦται, σμικρότεραί τε καὶ ἀφυσώτεραι κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν αἱ μῆτραι φαίνονται, περιεσταλμέναι πανταχόθεν ἀκριβῶς τῷ κυήματι. ἐχρῆν γὰρ δήπου καὶ ταύτας, ὡς καὶ τὴν γαστέρα πνευματωθεῖσαν ὁρῶμεν, ἐπὶ πλεῖστον ὀγκουμένην τε καὶ διατεινομένην, καὶ αὐτὰς εἰς μέγεθος αἴρεσθαι, καὶ ὀδυνᾶσθαι διατεινομένας. οὐ μὴν φαίνεταί γε ἐνταῦθα οὕτως γινόμενον. περιεσταλμέναι γάρ εἰσι καὶ ἀνώδυνοι, καὶ εἰ ἀνατέμνειν ἐθέλοι τις ἄρτι συνειληφὸς ζῶον, ἀκριβῶς τῇ γονῇ περικειμένας ὄψεται τὰς μήτρας. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκκρινόμενον φαίνεται πνεῦμα κατὰ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ὥσπερ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐμφυσηθείσης, ἐρυγαί τε καὶ φῦσαι κάτω διερχόμεναι, κενοῦσί τε τοῦ πνεύματος αὐτὴν καὶ προστέλλουσι τὸν ὄγκον. οὐκοῦν ἔχομεν οὐδὲ βραχὺ πιθανὸν εἰπεῖν τοῦ πνευματοῦσθαι τὴν γονὴν, οὐ φύσας ἔξω διὰ τοῦ

τῶν μητρῶν αὐχένος, οὐκ ἐπίδηλον ὄγκον ἔνδον μένοντα, οὐ διάτασιν ἢ ὀδύνην αἴσθῃ, τὴν τοῦ κύειν ἀρξαμένης
συγχωρήσαντες, εἰ βούλει, καὶ τοῦτ' αὐτὸ πνευματοῦσθαί τε καὶ δύνασθαι τὸ ὑγρὸν τῆς γονῆς ἐκπίπτον κατὰ
βραχύ τε καὶ λεληθότως, ἐπισκεψώμεθα λογικώτερον ἀπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως ὁρμώμενοι. πότε-
ρον γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ κύειν τῶν ὑστερῶν περιέχεται τὸ καταμήνιον, ἀθρόον τε προσπίπτον τὸ σπέρμα πλήθει τε
καὶ κινήσεως ἀρχὴν παρασχὸν αὖθις ἐκκρίνεται κατὰ τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ πλη-
σιάζει τὸ θῆλυ τῷ ἄῤῥενι, διὰ τῶν καθηκόντων ἀγγείων ἀπαντᾷ τῷ σπέρματι, γλιχόμενον ὑποδέξασθαι τὴν
παρ' αὐτοῦ δύναμιν. ἀλλ' ἑκάτερον ἄτοπον. εἰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς κοιλίαις τῶν μητρῶν ἀθρόον ἐστὶν ἐκ πολλοῦ περιεχό-
μενον, οὐκ ἔτι οὐδὲ αἷμα τοῦτ' ἐστιν, ἀλλὰ θρόμβος. ὅτι γὰρ ἐκπέσοι τῶν ἀγγείων αἷμα καθ' ὁτιοῦν ὄργανον κοῖλον
ἐν τῷ ζώῳ, παραχρῆμα θρόμβος γίνεται, ὥστε οὐκ ἐξ αἵματος, ἀλλ' ἐκ θρόμβου τὸ ζῶον τῷ λόγῳ δημιουργή-
σομεν, οὐδεμίαν ἐξευρεῖν τινα πιθανὴν πρόφασιν ἔχοντες, ὅπως ἐκκριθήσεται μόνον τὸ σπέρμα. συνελθόντων
γὰρ αὐτῶν ἅπαξ εἰς ταυτὸ κατὰ τὴν ἐν ταῖς μήτραις εὐρυχωρίαν, οὐχ οἷόν τε τὸ μὲν ἐκκρίνεσθαι, τὸ δὲ μένειν.
εἰ δ' ἀπαντᾷ τῷ σπέρματι τὸ αἷμα, χρὴ δήπου τὴν ἀπάντησιν καὶ σύνοδον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγ-
γείων γίνεσθαι. ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἔσται, πότερον εἰς τοσαῦτα μόρια τὸ σπέρμα διασχισθὲν, ὅσαπερ ἐστὶ τὰ τῶν ἀγγείων στό-
ματα πρὸς ἕκαστον αὐτῶν φήσομεν, ἢ διαμένον ἑαυτῷ συνεχές. τὸ μὲν δὴ πρότερον, οὔτε τῷ γλίσχρῳ τοῦ σπέρ-
ματος ὁμολογεῖ, καὶ δεῖται τινὸς ἑτέρας αἰτίας ἐπιστατούσης, ἣ σχίσει τε αὐτὸ, καὶ πρὸς ἕκαστον ἀπάξει τῶν στο-
μάτων. τὸ δ' ἕτερον οἰκειότερόν ἐστι μακρῷ τῇ τοῦ σπέρματος οὐσίᾳ, καὶ τρίτης ἄλλης οὐσίας οὐ δεῖται παρὰ τὴν
ὁλκὴν τῶν ὑστερῶν, καὶ τὸν ἐξακοντισμὸν τῆς γονῆς. ὡς γὰρ ἡ γαστὴρ ὅταν ἐπιθυμῇ σιτίων, ἀνατρέχει τῷ πυθμένι
πρὸς τὸν στόμαχον, αὐτῷ δὲ τῷ στομάχῳ καθάπερ χειρί τινι προσχρῆται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ μήτρα διὰ τὴν ἐπιθυ-
μίαν τῆς τοῦ σπέρματος ποιότητος ἀπαντᾷ μὲν σύμπασα προστρέχουσα τῷ αἰδοίῳ, τῷ δ' οἷον αὐχένι τῷ στομάχῳ
καθάπερ τινὶ χειρὶ χρῆται, συνεπισπῶσα τὸ σπέρμα. καὶ τοίνυν ὅταν ποτὲ ἀῤῥωστήσῃ ὁ στόμαχος, ὥσπερ ὁμοίως θα-
» τέρου στομάχῳ τῷ τῆς γαστρὸς, ἕλκειν ἀδυνατεῖ τὸ σπέρμα. καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, οὐ δύναται
» αὐτέης ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονήν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. εἰ δὲ καὶ προσπίπτοι μετὰ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων
τὸ σπέρμα, καὶ πάλιν ἀφίσταται λυόμενον εἰς τὸν ἀέρα, τίς ἔσται τοῦ κυήματος ἡ ἀρχή; πρῶτον μὲν γὰρ τὴν αἰτίαν
εὑρεῖν χρὴ τῆς εἰς τὰς μήτρας ἐκπτώσεως τοῦ καθέκαστον τῶν ἀγγείων στόματος τῷ σπέρματι πεπλησιακότος αἵματος,
ἔπειτα δ' ἑτέραν τὴν εἰς ταυτὸ ἀθροίσουσαν ἅπαν, ἔπειτα δὲ τοῦ σκεπάσοντος ἔξωθεν ὑμένος ἅπαν τοῦτο τὸ αἷμα.
τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτι ἐκ λόγου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ φαινομένου τὴν ἀνάγκην ἔχει. φαίνεται γὰρ ὑμὴν ἐν κύκλῳ περιέ-
χων τὸ κύημα μετὰ τὴν πρώτην σύλληψιν εὐθέως, αὔτε πλειόνων, αὔτε ὀλιγίστων ἡμερῶν ᾖ. καὶ γὰρ καὶ τριῶν καὶ τεττά-
ρων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡμερῶν ἐκπίπτει πολλάκις ταῖς γυναιξὶν, ἐν ὑμένι περιεχομένη γονή. καὶ μέντοι καὶ ἐν ταῖς ἀνατο-
μαῖς τῶν ζώων ἔνεστί σοι ταυτὶ τοῦτο φωρᾶσαι. θεάσῃ γὰρ ἐναργῶς μετὰ τὴν μήτραν ἅπασαν ἀμφὶ τὸ σπέρμα συνεσπα-
σμένην, ὑμένα δ' ἐκείνῳ περικείμενον. ἄμεινον δὲ Ἱπποκράτους ἀκοῦσαι περὶ τῶν αὐτῶν λέγοντος ἐν τῷ περὶ φύσεως
παιδίου γράμματι. παιδεύσει τε γὰρ ἡμᾶς τῷ τῆς θεωρίας ἀκριβεῖ καὶ τέρψει κεράσας οἷα δὴ λέξει τὴν διήγησιν,
ὥστ' ἐπανεῖναι τε βραχὺ τὸ σφοδρὸν τοῦ λόγου, καὶ διαναπαύεσθαι σὺν ὠφελείᾳ τερπόμενον, ἵν' ἑξῆς νεανικώτε-
ροι γενόμενοι συντείνοιμεν αὐτοὺς ἡμᾶς ἀκμαιότερον ἐπὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ λόγου. καὶ τοίνυν ἤδη ἀκούσωμεν τοῦ
» Ἱπποκράτους. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην ἐοῦσαν ἐγὼ διηγήσομαι. γυναικὸς οἰκέτης μουσουργὸς πολύτιμος
» ἦν παρὰ ἄνδρας φοιτέουσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη ἔῃ. ἠκηκόει δὲ ἡ μουσουργὸς οἷα γυ-
» ναῖκες πρὸς ἀλλήλας λέγουσιν, ἐπὴν γυνὴ μέλλοι λήψεσθαι ἐν γαστρὶ οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ' ἔνδον μένει. ταῦ-
» τα ἀκούσασα συνῆκε, καὶ τοῦτ' ἐφύλασσεν ἀεὶ, καί πως ὡς ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ. καὶ ὁ
» λόγος ἦλθεν ἕως ἐμέ. κἀγὼ ἀκούσας ἐκέλευσά μιν αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι. καὶ ἑπτάκις ἤδη ἐπεπήδη-
» το, ἡ γονὴ κατεῤῥύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένετο, κἀκείνη ἰδοῦσα ἐθεᾶτο αὐτὴν καὶ ἐθαύμαζεν. ὁκοῖον δ' ἦν ἐγὼ
ἐρέω, οἷον εἴ τις ᾠοῦ ὠμοῦ τὸ ἔξω λεπύριον περιέλοι, ἐν δὲ τῷ ἔνδον ὑμένι, τὸ ἔνδον ὑγρὸν διεφαίνετο. ταυτὶ μὲν
Ἱπποκράτης μαρτυρεῖ περὶ τοῦ μένειν ἔνδον τὴν γονὴν καὶ ἔχειν ὑμένα. φαίνεται δὲ κἀν ταῖς ἀνατομαῖς τῶν ζώ-
ων ὑμὴν οὗτος, ἐξημμένος μὲν ἐκ τῶν μητρῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθ' ἃ τῶν ἀγγείων ἐστὶ τὰ στόματα, τὸ δ' ἄλλο
σύμπαν ὑποτεταγμένον μὲν αὐταῖς, οὐ συμπεφυκὸς δὲ, συνεχὲς γὰρ ἑαυτῷ μένον τὸ σπέρμα καθ' ὃν ὑπὸ τῆς μή-
τρας ἕλκεται καιρὸν, ἐκτείνεται μὲν δήπου καὶ πλατύνεται, πάντων τῶν μορίων τῆς μήτρας ὁμοίως ὀρεγομένων αὐτοῦ.
τῷ δ' εἶναι γλίσχρον τε καὶ παχὺ καὶ θερμοῖς ὁμιλεῖν σώμασιν ὑμενοῦται ῥᾳδίως, ὥσπερ ταυτὶ τἀκτὸς ὅσα
δημιουργοῦσιν οἱ σιτοποιοὶ κατά τινος σκεύους θερμοῦ τε καὶ πλατέος ἐπαλείφοντες ὑγρὸν ἄτρεμα σταῖς. ὀνο-
μάζεται δὲ ἴτρια τε καὶ ῥύμματα τὰ τοιαῦτα πάντα, πλατύσματά τε καὶ πέμματα. τοιοῦτον ἕτερον ἐντὸς,
οἷον ἐκτὸς ὁ σιτοποιὸς ἐκ τοῦ σίτου τῶν ἰτρίων, ἡ φύσις τοῦ σπέρματος ἐργάζεται τὸν ὑμένα, ταθῆναι μὲν ἐπὶ-
πλέον ἀναγκασθέντος τοῦ σπέρματος, ὅτι πάντα αὐτοῦ τὰ μόρια τῆς μήτρας ἐγλίχετο. κινδυνεύοντος δὲ ἐν
τῷ τείνεσθαι διασπασθῆναι, καὶ δὴ διασπωμένου πολλάκις ὅταν ὑγρότερόν τε καὶ ἀτονώτερον ὑπάρχον, ἰσχυ-
ρῶς ὑπὸ πολλῶν ἅμα μερῶν ἀνθέλκεται. ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο πάθοι, διαῤῥεῖ καὶ ἀποπίπτει, καὶ φθείρεται τῆς συνε-
χείας λυθείσης. εἰ δ' ἀντισχῇ τεινόμενον, ὡς μὴ διασπασθῆναι, γλίσχρον δ' εἶναι χρὴ καὶ πολὺ καὶ παχὺ τὸ τοιοῦ-
το, παραχρῆμα ὑμενοῦται σύμπαν αὐτοῦ τὸ ἔξω τὸ τῶν μητρῶν ψαῦσαν, ἀφίσταται δ' ἀπ' αὐτοῦ ὥσπερ τὸ
ἴτριον ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ σκεύους. οὐ γὰρ οἷόν τε λεῖον τῷ λείῳ συναφθῆναι. μεγίστη δὲ τοῦ λόγου πίστις, ἔνθα τραχύς
ἐστι τῆς μήτρας ὁ χιτών. ἔστι δὲ δήπου τοιοῦτος ἐν τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων, ἐκείνοις μόνοις συνδεῖται. βουλοίμην
δ' ἂν ἐάσας ἤδη τὰ φαινόμενα πυθέσθαι τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰ τὰ πρῶτα τε καὶ κοινότατα τῶν ἐν τοῖς ζώοις ὀρ-
γάνων ὑφ' ὧν ἅπαντα διοικεῖται τὰ μόρια, συγχωρεῖ καὶ αὐτὸς εἶναι φλέβα καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον. εἰ γὰρ
δὴ τοῦτο συγχωρήσειεν, οἶμαι ῥᾳδίως αὐτὸν πείσειν, ὡς ἐκ σπέρματος ἡ γένεσις αὐτοῖς ἐστιν. ἄναιμα γάρ ἐστι ταῦτα

τὰ σώματα τῶν ἀγγείων, ὡς ἔνεστιν ἐκκενώσαντας τὸ αἷμα θεάσασθαι, καὶ τάσιν ἱκανὴν ἐπιδέχεται. τὸ μὲν γὰρ νεῦρον οὐδὲ ἐκκενωθῆναι δεῖται, καθάπερ ἡ ἀρτηρία καὶ ἡ φλέψ. οὐδεμία γὰρ αἰσθητὴ κοιλότης ἐστὶν ἐν αὐτῷ. τοῦτ᾽ οὖν ὦ θαυμασιώτατε πότερον ἐξ αἵματος ἢ ἐκ σπέρματος ἡ φύσις σοι δοκεῖ διαπλάττειν; ἀλλ᾽ ὅτι μὲν οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος ὥσπερ τὰς σάρκας εὔδηλον. οὔτε γὰρ λευκός ἐστιν, οὐδὲ γλισχρὸς, οὐδ᾽ οὕτως παχὺς ὁ τοῦ αἵματος χυμὸς, ὥστ᾽ ἐπὶ τοῦ ταθῆναί τε καὶ συνεγγωθῆναι δύνασθαι συνεχὴς αὐτῷ διαμένειν. εἰ δὲ καὶ μεταβάλλουσα, πότερον μὲν αὐτὸν ἐξ ἐρυθροῦ ἐργάζεται λευκὸν, ἐξ ὑγροῦ δὲ παχὺν, ἐξ ἀγλίσχρου δὲ γλισχρόν. ἐπιλέλησται δὲ δήπου τῶν συμφύτων κινήσεων ἡ φύσις, ἃς ἀεὶ μαρτυρεῖς αὐτῇ, καὶ μάτην κάμνει τοιοῦτο προσδοῦσα τὸ αἷμα κατασκευάζειν, οἷον ἐξ ἀρχῆς ἔχει τὸ σπέρμα. ἀλλὰ μὴν ὡς οὐδέν γε μάτην ἡ φύσις ἐργάζεται, παρά σου αὐτοῦ μεμαθήκαμεν. οὐκοῦν οὐδὲ νῦν ἐπελάθετο κατὰ τὸ μέγιστον τῶν αὐτῆς ἔργων, οὐ γὰρ δὴ μεῖζόν γέ τι φύσει ἔργον ἢ καὶ τῷ δημιουργῷ παντὶ, τῆς προσηκούσης ἀρχῆς. ταύτην γοῦν οὐ μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς ὡς ὁ κοινὸς λόγος, ἀλλὰ δυνάμει τὸ σύμπαν ὁμολογεῖς εἶναι καὶ αὐτὸς, ἑπόμενος τῷ διδασκάλῳ σου Πλάτωνι. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐν τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις ἡ ἀρχὴ δυνάμει τὸ πᾶν ἐστιν, ὅσῳ καὶ μέγιστα διαπράττεται τῶν τεχνῶν ἁπασῶν ἡ φύσις. ἀλλ᾽ οὐ χρὴ μακρολογεῖν, οὐδὲ ἔξωθεν ἐπάγειν τὰ μαρτύρια πρὸς Ἀριστοτέλη διαλεγόμενον, ὃς οὕτω πολὺ νέμει ταῖς πολλαῖς καταβληθείσαις ἀρχαῖς, ὥστε οὐκ ἀφαιρεῖται μὲν τὸ σπέρμα τὸ μὴ οὐ τὸν τοῦ δημιουργοῦ λόγον ἔχειν πρὸς τὸ κυόμενον. ἐξ αὐτοῦ δὲ οὔ φησι γίνεσθαι τὸ ἔμβρυον, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καταμηνίου, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως παρὰ τοῦ σπέρματος λαμβάνοντος. ἀλλ᾽ εἴπερ ἱκανὴ μία πληγή τε καὶ ψαῦσις ἐκ τοῦ σπέρματος εἰς τὸ αἷμα γενομένη τοσαύτην τε καὶ τοιαύτην ἐργάζεσθαι κινήσεων διαδοχὴν, ὡς ἐξ αὐτῶν δημιουργεῖσθαι τὸ ζῶον, ἔργῳ μαρτυρεῖς ὡς ἀρχὴ τὸ σύμπαν ἐστίν. οὐκοῦν δεῖ παρελθεῖν ἡμᾶς Ἀριστοτέλους φίλτατε τηλικοῦτον ἔγκλημα τῆς ἐπαινουμένης ὑπό σου φύσεως, ὡς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μάτην ἐργάζεσθαι. ποιῆσαι μὲν γὰρ αὐτὴν φλέβα καὶ ἀρτηρίαν καὶ νεῦρον, ἀναγκαιότατόν ἐστιν. ἔχουσα δὲ εἰς τοῦτο καὶ λευκὸν καὶ παχὺν καὶ γλίσχρον χυμὸν, ἐκβάλλει μὲν τοῦτον ὡς νομίζεις, ἐξ αἵματος δ᾽ ἕτερον ὅμοιον γεννᾷ. καὶ μὴν εἰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τὸ αἷμα δύναμιν ἔχει γεννᾶν τε ἅμα καὶ διαπλάττειν τὸν τοιοῦτον χυμὸν, οὐ δεῖται τοῦ σπέρματος. εἰ δὲ ἐξ ἐκείνου λαμβάνει τὸ δύνασθαι τι τὸ πρῶτον δεόμενον τῷ δευτέρῳ, καὶ παρ᾽ ἐκείνου τὸ δύνασθαι, προσλαμβάνεσθαι πρὸς ὑπηρεσίαν χρῆται. δεῖ μὲν γὰρ ἤτοι τῆς δυνάμεως τοῦ σπέρματος, ἢ τῆς σωματικῆς οὐσίας αὐτὴν καταγνοῦσαν, ἄλλῳ χρήσασθαι πρὸς αὐτοῦ, μέμψασθαι δὲ οὐδέτερον ἔχει, τήν τε γὰρ δύναμιν αὐτὸ τῷ αἵματι παρέχει, καὶ κατὰ σὲ τήν τε οὐσίαν ἔχον ἐπιτηδειοτάτην φαίνεται πρὸς τὴν τῶν κυριωτάτων ὀργάνων διάπλασιν. εἰ γὰρ ἄναιμον ἡ φύσις εἶναι βούλεται τῶν τριῶν ὀργάνων τὴν οὐσίαν, ἔχειν τοιαύτην ὕλην τὴν γονήν. εἴ τε παχεῖαν, καὶ ταύτην μᾶλλον αἵματος ὑπάρχειν, εἴτ᾽ ἀποτείνεσθαι καὶ συνεγγοῦσθαι, καὶ μέχρι πλείστου προϊοῦσαν αὐτοῦ τοῦ ῥήγνυσθαι, τί ἂν εἰς τοῦτο ἐπιτηδειότερον τοῦ γλίσχρου ἐξεύροι; πάντων οὖν ὧν δεῖται πρὸς τὴν τῶν τριῶν ἀγγείων γένεσιν ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία συλλαβοῦσα κέκτηται. μὴ τοίνυν ἀτιμάζωμεν αὐτὸ τῷ λόγῳ, διότι μὴ δὲ ἡ φύσις τοῦτο ἔργῳ ἔπραξεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὅτι πλῆρές ἐστι τοῦ πνεύματος τοῦ ζωτικοῦ τοῦτο λέληθέ σε. σὺ γὰρ εἶς ὁ καλῶς εἰκάσας ἀφρῷ τὸ σπέρμα, πολλὰς πομφόλυγας ὑπὸ σμικρότητος ἀοράτους εἰς ἓν συνελθούσας ἐργάσασθαι φάσκων αὐτό. σὺ καὶ τὸν μῦθον οὐκ ἐμέμψω, τὴν ἀφροδίτην ἐξ ἀφροῦ γεγεννῆσθαι λέγοντα. τί τοίνυν ἐκβάλλεις τῶν μητρῶν τὴν τοιαύτην ἀρχὴν τοῦ ζώου; ἢ τί δώσεις ὄργανον τῇ φύσει τούτου βέλτιον, ἢ κοιλίας, ἢ πόρους, ἢ ὑμένας, ἢ ἀγγεῖα δημιουργούσῃ; φῂς γὰρ δή που καὶ αὐτὸς, ὡς τὰ μὲν τιτρᾶται, τὰ δὲ διαφυσᾶται, τὰ δ᾽ εὐρύνεται, τὰ δ᾽ ἀποτείνεται τῆς ὕλης, ἐν τῷ διαπλάττεσθαι τὸ ζῶον, εἰ μή τι κἀνταῦθα τὸν ἀτμὸν τοῦ αἵματος ἕξεις ὄργανον, ἵνα καὶ νῦν ἡ φύσις ἐκβάλλουσα τὸ ἕτοιμον, ἕτερον κάμνῃ τοιοῦτον ἐργαζομένη. πῶς οὖν οὐκ ἐναντιώτατος ὁ λόγος ἐστὶ τοῖς ἔργοις τῆς φύσεως, ἐὰν ἐκκρίνεσθαι μὲν εἰς ἀέρα λυθὲν τὸ σπέρμα, κατέχεσθαι δὲ τὸ καταμήνιον φάσκωμεν; ὃ γὰρ ὡς ἀλλότριον ἐκκρίνει καθ᾽ ἕκαστον μῆνα, δίδομεν αὐτῇ νῦν ὡς οἰκειότατον. εἰ δὲ ἔμπροσθεν μὲν ἀλλότριον, οἰκεῖον δὲ γίνεται μεταλαβὸν τῆς τοῦ σπέρματος ποιότητος, ἐξ ἐκείνου τὴν οἰκειότητα προσκτᾶται, ἔχοντος δή που πρότερον αὐτοῦ. οὐ γὰρ δὴ μεταδίδωσί γέ τινος τοῖς πέλας, ὃ μὴ μετέσχηκεν αὐτό. πάλιν οὖν ἐνταῦθα ἡ φύσις εὑρίσκεται τὸ μὲν πρώτως οἰκεῖον ἐκβάλλουσα, τὸ δὲ ἐκείνου μετασχὸν αἱρουμένη. καίτοι γε οὐ τῆς ποιότητος αὐτῷ μεταδίδωσιν ἐκ τοῦ σπέρματος ὁ Ἀριστοτέλης, ἀεὶ δ᾽ ἀρχὴν κινήσεως ἐνδίδωσι μόνην, ὥσπερ τοῖς θαύμασιν ἐμφυλάττοντα τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν, ἐκ μόνου τοῦ λαβεῖν τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ἐπὶ πλεῖστον, ἐξαρκεῖ κινούμενα. καὶ μὴν οὐ διὰ κίνησιν, ἀλλὰ διὰ ποιότητος οἰκειότητα καὶ ἀλλοτριότητα τὸ μὲν αἱρουμένας τε καὶ κατεχούσας ἐστὶν ἰδεῖν τὰς φύσεις, τὸ δ᾽ ἀποστρεφομένας τε καὶ διὰ τοῦτο ἐκβαλλούσας. οὐδὲ γὰρ δ᾽ ἐν τῇ γαστρὶ μόνον οὐδέν ἐστιν ἰδεῖν τῶν οὐκ οἰκείων αὐτῇ. τί δεῖ λέγειν περὶ τῆς γαστρὸς οὕτως ἐναργῶς ἢ δι᾽ ἐμέτου ἐκβαλλούσης τὸ λυποῦν, ἢ κατ᾽ ἔντερον ἐκκρινούσης αὐτό, τὴν μήτραν ὁρῶντας ὅμοια διαπραττομένην; ἐδείχθη γὰρ καὶ ἥδε ἐπὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγον, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις, ἕλκουσα μὲν καὶ κατέχουσα τὸ οἰκεῖον, ἐκβάλλουσα δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνό γε τὸ καταμήνιον ὡς περιττὸν, οὐκοῦν καταχεῖν αὐτὸ δύναται ... ὡς οἰκεῖον. οὐ γὰρ τοῦτο ἐστὶ ταῖς ὑστέραις οἰκεῖον, ἀλλὰ τὸ σπέρμα. καὶ τούτου δεκτικὸν ὄργανον, ἡ φύσις ἐποίησεν αὐτάς. ὅθεν μὲν οὖν αὐτοῦ τῶν ὑστερῶν ἔψαυσε, τοῦτο ὑμὴν εὐθέως ἐγένετο, καθότι μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδείχθη. τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν, εἶχε μὲν δή που καὶ αὐτὸ συμφύτους δυνάμεις, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων, ἧς δὴ καθέλξειν τε καὶ ἀλλοιώσειν ἔμελλε, καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσασθαι, τῶν ἀλλοτρίων δὲ καὶ περιττῶν ἀποκριτικήν. εἶχε δὲ καὶ ὕλας οἰκείας ἃς ἕλξειν ἔμελλε παρὰ τῆς μήτρας αἷμα καὶ πνεῦμα διὰ τῶν στομάτων οἷς συνῆπται, καὶ τοίνυν εὐθὺς ταῦτα † ἐπαύσατο, διὰ τοῦ περιέχοντος ὑμένος οὐδέπω σκληροῦ γεγονότος. ἅμα τε οὖν ἐφέρετο τὰ παρὰ τῆς μήτρας ἐκ τῶν ἀγγείων ἑλκόμενα καὶ ὁ ὑμὴν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐγίνετο σκληρὸς, καὶ τελέως μὲν οὕτως ἤδη σκληρὸς ἦν, καὶ συνεχὴς ὅλον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνων τὸ κύημα. μόνα δ᾽ ἐκεῖνα διετέτρητο, δι᾽ ὧν ταῖς ὕλαις ἦν ἡ φορά. ἅτε γὰρ ὀλίγα χρόνου ἡσυχαζούσης τῆς ὁλκῆς, ἔμελλεν ἀεὶ τὸ τρῆμα τοῦ ὑμένος οὐ δυνάμενον ξυμφῦναι, διὰ τὸ μηδ᾽ ἄλλο μηδὲν

† εἵλξατο

ἕτερον ἑτέρῳ δύνασθαι συμφῦναι, μέσων ἱσταμένων ἀεὶ κινήτων σωμάτων. οὐ μόνον δὲ οὐ συμφύεται τὸ τρῆμα τοῦ ὑμένος, ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς εὐρύνεται πρὸς λόγον τοῦ πλήθους τοῦ διαῤῥέοντος. διαῤῥεῖ δὲ ἀεὶ μὲν τὸ θρέψον, οὐκ ἴσον δ' ἀεὶ τῷ πλήθει, διότι μηδ' αὐτὸ τὸ τρεφόμενον, ἴσον ἀεὶ φυλάττει τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἐπιδίδωσι συνεχῶς αὐξανόμενον, ὥστε ἀναγκαῖον οὖσιν ἀνάλογον ἐκείνου τῆς αὐξήσεως τὸ πλῆθος τῶν ὑλῶν ἐπιῤῥεῖν, αἷμα μὲν ἐκ τῶν φλεβῶν, πνεῦμα δὲ σὺν αἵματι λεπτομερεῖ καὶ ὀλίγῳ καὶ θερμῷ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. καὶ δὴ καὶ τῷ χρόνῳ συνειργομένην οὖν ἅμα καὶ τελουμένην τὴν ὁδὸν, ἀγγεῖον γίνεσθαι. ἀλλὰ γὰρ οὐ χρὴ καθ' ἓν ἔργον τῆς φύσεως ἐξηγούμενον τῶν κινήσεων τὴν ἀκολουθίαν ἑαυτὸν λαθεῖν ἀποχωρήσαντα πόῤῥω τῆς ἀρχῆς. ἐπανέλθωμεν οὖν αὖθις ἐπ' ἐκείνην, ἐπειδὴ προσέπεσε τῷ τῆς μήτρας πυθμένι τὸ σπέρμα, καὶ ἦν ἀδύνατον ἀπαλεῖψαι πᾶσαν αὐτὴν, ἀποφύσεις ἔχουσαν ἑκατέρωθε, καθάπερ τινὰ κεράτια, καὶ ταῦτα ὑπέλειψεν ἡ φύσις ἑτέρῳ σπέρματι τῷ τοῦ θήλεος, ἅπερ ἐπιδέδεικται μὲν ἡμῖν ἐν ἑτέροις, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὀλίγον ὕστερον, ὡς μὴ διακόπτοιτο τοῦ λόγου τὸ συνεχές. εἰς γάρ τοι τὰ κεράτια ταῦτα καθ' ἑκάτερον μέρος ἐν ὑπάρχον, ἐμβάλλοι σπερματικὸν ἀγγεῖον ἐκ τῶν τῆς θηλείας ὄρχεων ὁρμηθέν. ὅταν οὖν ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα τῷ ἄῤῥενι τὸ θῆλυ σπερμαίνῃ, δι' ἑκατέρας τῶν κεραιῶν ἐξακοντιζόμενον τὸ σπέρμα, καὶ φερόμενον εἰς μέσον τῆς μήτρας τὸ κύτος, ἅμα μὲν ὑπαλείφει τὰς ὁδοὺς, ἅμα δ' ἐξικνεῖται πρὸς τὸ τοῦ ἄῤῥενος σπέρμα, καὶ αὐτότε μίγνυται τούτῳ, καὶ ὑμέσιν ἀλλήλοις ἐπιπλέκονται, οὓς τότε κατὰ τὴν οἰκείαν ὁδοιποιΐαν εἰργάσατο τὸ τοῦ θήλεος σπέρμα, ὡς τὴν σύμπασαν γονὴν περιλαμβάνειν, ταύτην τὴν χρείαν τῷ κυήματι, καὶ οἷον τροφή τις τῷ ἄῤῥενι γίνεται. λεπτότερον μὲν γάρ ἐστιν αὐτοῦ καὶ ψυχρότερον, οἰκειότερον δὲ ἄλλου παντὸς εἰς θρέψιν. ἣν δὲ εἶπον χρείαν παρέχειν αὐτὸ τὴν κατὰ τοῦ ὑμένος γένεσιν, ἀκριβεστέρας ἐξηγήσεως δεῖται. τὸν γὰρ περιλαμβάνοντα τὴν σύμπασαν γονὴν ὑμένα συμπλεκόμενον, ἐξάπτει μὲν πρῶτον δι' αὐτοῦ ταῖς κεραίαις, συνάπτει δ' αὖθις ἅπαντι τῷ λοιπῷ κύτει τῆς μήτρας. ἔχει μὲν γὰρ ἐπιθυμίαν ἅπαντα αὐτῆς τὰ μόρια περιπτύσσεσθαι τῷ σπέρματι. δύναται δ' οὐδέ πω τοῦτο ποιεῖν ἀπέχοντα πλέον, ἢ ὡς ψαύειν αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐν πολλαῖς ἡμέραις ἅμα μὲν αὐξανομένου τοῦ σπέρματος, ἅμα δὲ καὶ τῆς μήτρας ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἑαυτὴν περιστελλούσης, ἄλλοτε ἄλλο μόριον αὐτῆς ἐπιδράσσεται τοῦ σπέρματος, ἅτε δὲ ὄντος ἔτι μαλακοῦ τοῦ περιέχοντος ὑμένος αὐτὸ, καὶ τῶν ἀγγείων ἀνεστομωμένων, ἀντιλαμβάνεται δι' ἑαυτῶν ἡ μήτρα τοῦ ὑμένος, ὥσπερ οἱ πολύποδες ὡς ἂν ψαύσωσι ταῖς κοτυληδόσι, οὕτω γάρ ἐστι τὰ σώματα τῶν ἀγγείων ὅμοια ταῖς τῶν πολυπόδων κοτυληδόσιν, ὥστε οὔτε ὀνομάζουσιν ἄλλως αὐτά. λέλεκται δέ μοι τελεώτερον περὶ τούτου ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, ἐξελέγχοντι τὴν ἄγνοιαν τῶν ἐγκαλούντων τῷ ἀνδρὶ, καὶ νομιζόντων τὰς ἐπιτρεφομένας ἐν κύκλῳ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων σάρκας ἐν ἐνίοις τῶν ζώων ὀνομάζειν αὐτὸν κοτυληδόνας. οὔτε γὰρ ἐκείνας ὀνομάζομεν, αἱ δ' ὄντως κοτυληδόνες ἀγγείων εἰσὶ πέρατα, δι' ὧν ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ, τὸ περιττὸν τοῦ αἵματος, ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς τὴν μήτραν ἐξοχετεύεται. ὅτι δ' αὖ τούτων τῶν στομάτων ἅπτεται τοῦ σπέρματος, ἐπισπᾶται δι' αὐτοῦ τὴν τροφὴν ἐκεῖνο, πρὸς ἑαυτὸ τετρημένου τοῦ ὑμένος, ὡς ἂν ἔτι μαλακοῦ τε καὶ νεοπαγοῦς ὄντος, εἶτ' ἐν τῷ χρόνῳ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἀγγεῖον γίνεται συμφυές τε ἅμα καὶ ὅμοιον τῷ τῆς μήτρας. καί σοι πάρεστι θεάσασθαι κατὰ τὰς τῶν ἐγκυμόνων ζώων ἀνατομὰς, καὶ μετὰ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν τὸν ἔξωθεν ὑμένα τῶν ἐμβρύων. ὀνομάζεται δὲ χορίον ὑμὴν οὗτος ὁ ἔξωθεν, ὃν διοδεύουσιν αἵ τ' ἀρτηρίαι τε καὶ αἱ φλέβες, ὕλας ἐκ τῆς μήτρας εἰς τὸ κυούμενον ἄγουσαι. θατέρῳ δ' ὑμένι τῷ πρὸς τὰς κεραίας ἀνήκοντι, τὴν μὲν προσηγορίαν διὰ τοῦ σχήματος ἔθεντο. παραπλήσιος γὰρ ὢν ἀλλᾶντι, καὶ τοὔνομα παρηγμένον ἀπ' ἐκείνου κέκτηται. ἡ χρεία δὲ αὐτοῦ τοῖς ἐμβρύοις, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἣν ἀρτίως εἶπον, αὐξανομένων δὲ τῶν ὑγρῶν περιττωμάτων ὑποδέξασθαι τὸ ἕτερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβέστερον ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. πάλιν δ' ἐπάνειμι πρὸς τὸ ἀναβεβλημένον ἐν ἀρχῇ. τοῦτο γὰρ ἕλκει μὲν πρὸς ἑαυτὸ διὰ τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων, αἷμα καὶ πνεῦμα πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκατέραν ἑαυτοῦ κοιλότητα, συνεφέλκεται δὲ, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρόσθεν, ἅμα τῷ διὰ τῶν ἀρτηριῶν πνεύματι λεπτομερέστερόν τε καὶ θερμότερον αἷμα τοῦ κατὰ τὰς φλέβας. ἐκ μὲν δὴ τούτου τὸ θερμότατον τῶν σπλάγχνων δημιουργεῖ, τὸ δὲ ἕτερον αἷμα τὸ παχὺ, τὴν ἥπατος ἰδέαν αὐτῷ συνίστησι. καὶ τοίνυν καὶ περαίνουσιν αἱ μὲν πολλαὶ φλέβες αἱ διὰ τοῦ χορίου φερόμεναι. αἱ δ' ἀρτηρίαι πρὸς ἕτερον θερμότερον, ὃ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν θερμότητα, καθάπερ τις φλὸξ οὐκ ἀναπαύεται κινούμενον, ἀλλ' ἐναλλὰξ ἀεὶ διαστέλλεταί τε καὶ συστέλλεται. αἱ μὲν δὴ παράγουσαι τὰς ὕλας εἰς τάδε τὰ σπλάγχνα φλέβες τε καὶ ἀρτηρίαι, καθάπερ ῥίζαι τινὲς αὐταῖς εἰσιν, αἱ δ' εἰς ὅλον ἐξάγουσαι τὸ κύημα, πρέμνοις ἀνάλογοι εἰς πολλοὺς πτόρθους σχιζομένοις. ἡ γένεσις δὲ καὶ ταύταις ἐστὶ συνειργομένης τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας. ἡ δὲ τρίτη τῶν ἀρχῶν ἀφ' ἧς σύμπαντα πέφυκε τὰ νεῦρα, τὴν γένεσιν ἐξ αὐτοῦ μόνου τοῦ σπέρματος ἔσχηκεν. ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸ θῆλυ σπέρμα μίξει πολλαὶ τῶν πομφολύγων ἐῤῥάγησαν, ἐξ ὧν εἴσω τε καὶ πρὸς τὸ βάθος ἐχώρει τὸ πνεῦμα σώζειν ἑαυτὸ γλιχόμενον. οὐ γὰρ οἷόν περ ἀτμὸς ἦν, ἀλλ' αὐτοκίνητος ἀρχὴ ζώου, καθάπερ καὶ αὐτὸ τὸ περιέχον ὑγρὸν αὐτὸ κοιλίαν εἰργάσατο τῷ σπέρματι μεστὴν πνεύματος. ὅπως οὖν μηδ' ἐντεῦθεν ἑτοίμως κενῶτο, στεγανὸν ἑαυτῷ τὸν οἶκον ἐργάζεται τῆς περιειληφυίας αὐτὸ τοῦ σπέρματος ὑγρᾶς οὐσίας, ὅσον ἦν παχύτερόν τε καὶ σκληρότερον ἀπωθούμενον εἰς τὴν ἐκτὸς περιγραφὴν, ὅπερ ἔμελλεν ἐν τῷ χρόνῳ θερμαινόμενόν τε καὶ ξηραινόμενον ὀστοῦν ἔσεσθαι, τοῦτο ἐν ἀρχῇ μὲν ἡ διαπλάττουσα τὸ ζῶον δύναμις ἐργάζεται. φαίνεται δὲ οὐδέ πω κατὰ τὴν ἀρχὴν ὑπὸ σμικρότητος, ἀλλ' ὅταν γε πρῶτον φαίνεσθαι δύνηται, μέγιστα μέν εἰσι τὰ τρία ταῦτα, πλησίον δὲ ἀλλήλων ἐφεξῆς κείμενα καὶ ψαύοντα, τὸ μὲν τῶν νεύρων ἀρχὴ γενησόμενον, ὃ προσαγορεύομεν ἐγκέφαλον ἐφ' ὑψηλοτέρας ἕδρας ταχθὲν, ὑπόκειται δ' αὐτῷ καρδία τε καὶ ἧπαρ, ἀλλήλων ψαύοντα. τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος αἱ εἰρημέναι τρεῖς ἀρχαὶ, καὶ διΐστανται πλέον, εἰς ὅλον τε τὸ προσπλαττόμενον τοῦ ζώου σῶμα διαπέμπουσι τὰ βλαστήματα. νωτιαῖον μὲν ὁ ἐγκέφαλος ἀναφύσας, οἷόν περ τι πρέμνον, ἡ καρδία δὲ τὴν μεγίστην ἀρτηρίαν, ἣν ἀορτὴν Ἀριστοτέλης ὀνομάζει, τὴν κοίλην δὲ φλέβα τὸ ἧπαρ. καὶ μὲν δὴ καὶ φαίνεται κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἅμα τῇ τούτων γενέσει περὶ μὲν τὸν νωτιαῖον

ἡ ῥάχις

τούτως

ἡ ῥάχις πηγνυμένη τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἀμφὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐν κύκλῳ περιβληθὲν
τὸ κρανίον. ὁ δὲ θώραξ περὶ τὴν καρδίαν, οἷόν περ οἶκός τις εὐρύχωρός τε ἅμα καὶ στεγανός. ἔμελλε δ᾽ ἄρα περὶ
τὴν ἀποκύησιν, οὐκ οἶκος μόνον, ἀλλὰ τὸ πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ἀναπνοῆς ὄργανον ἔσεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν
ὕστερα ποτὲ γίνεται. πάλιν δὲ ἐπὶ τὴν πρώτην σύστασιν τοῦ ζώου ἐπανάγωμεν τὸν λόγον, καὶ ὅπως γε ἡμῖν εὐσύ-
τακτός τε ἅμα καὶ σαφὴς γένοιτο, διελόμεθα τέσσαρσι χρόνοις τὴν σύμπασαν τῶν κυουμένων δημιουργίαν. πρῶτον
μὲν ἐν ᾧ κατά τε τὰς ἀμβλώσεις καὶ κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἡ τοῦ σπέρματος ἰδέα κρατεῖ. κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον
οὐδ᾽ Ἱπποκράτης ὁ πάντα θαυμάσιος, ἤδη πω κύημα καλεῖ τὴν τοῦ ζώου σύστασιν, ἀλλ᾽ ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν ἐπὶ
τῆς ἑκταίας ἐκπεσούσης ἤδη γονῆς. ἐπειδὰν δὲ πληρωθῇ μὲν τοῦ αἵματος, ἡ καρδία δὲ καὶ ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὸ ἧπαρ
ἀδιάρθρωτα μὲν ἔτι καὶ ἄμορφα, πῆξιν δ᾽ ἤδη τινὰ καὶ μέγεθος ἀξιόλογον ἔχει. δεύτερος μὲν οὗτος ὁ χρόνος ἐστί,
σαρκοειδὴς δὲ καὶ οὐκ ἔτι γονοειδής ἐστιν ἡ οὐσία τοῦ κυήματος. οὔκουν οὐδὲ γονὴν ἔτι προσαγορεύοντα τὸν Ἱπποκρά-
την τοιαύτην ἰδέαν εὕροις ἄν, ἀλλ᾽ ὡς εἴρηται κύημα, τρίτος ἐπὶ τῷδε χρόνος, ἡνίκα ὡς εἴρηται τὰς μὲν τρεῖς ἀρ-
χὰς ἔστιν ἰδεῖν ἐναργῶς, ὑπογραφὴν δέ τινα καὶ οἷον σκιαγραφίαν ἁπάντων τῶν ἄλλων μορίων. ἐναργεστέραν
μὲν γὰρ ὄψει τὴν περὶ τὰς τρεῖς ἀρχὰς διάπλασιν. ἀμυδροτέραν δὲ τὴν τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μορίων, καὶ πολὺ
δὴ τούτων ἔτι ἀμυδροτέραν τὴν κατὰ τὰ κῶλα. ταῦτα γὰρ ὕστερον, ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασεν, ὄζους τὴν πρὸς
τοὺς κλάδους ἀναλογίαν ἐνδειξάμενος τῇ προσηγορίᾳ. τέταρτος δ᾽ οὗτός ἐστι καὶ τελευταῖος χρόνος ἡνίκα ἤδη
τά τ᾽ ἐν τοῖς κώλοις ἅπαντα διήρθρωται, καὶ οὐ δ᾽ ἔμβρυον ἔτι μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ παιδίον ὀνομάζει τὸ κυούμενον
ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης, ὅτε καὶ ἀσκαρίζειν καὶ κινεῖσθαί φησιν, ὡς ζῶον ἤδη τέλειον. ἀλλ᾽ οὐδὲν ὡς ζώου δέομαι
τό γε νυνὶ τοῦ κυουμένου μνημονεύειν, ὡς φυτὸν γὰρ ἅπασάν τε τὴν γένεσιν ἔσχηκε καὶ τὴν διάπλασιν ἀπὸ τοῦ
σπέρματος, ὥσπερ ἐκεῖνα διπλῆν ἀρχὴν κινήσεώς τε καὶ διαπλάσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνδεξάμενα. οἵα μὲν γὰρ εἰς
τὰ κάτω τε καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἐστιν ἡ ῥίζωσις τοῖς φυτοῖς, τοιαύτη τοῖς κυουμένοις ἡ εἰς τὴν μήτραν ἔμφυσις τῶν κατὰ
τὸ χορίον ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. ὁποῖα δ᾽ ἄνω τὸ πρέμνον ἐν τοῖς φυτοῖς, τοιαῦται τοῖς ἐμβρύοις αἱ ἀπὸ τῶν τριῶν
ἀρχῶν ἐκφύσεις. αὖθις δ᾽ ὥσπερ τὰ φυτὰ διττὴν ἐκ τῶν σπερμάτων ἔχει τὴν ἔκφυσιν, ἄνω μὲν προάγοντα τὸ
πρέμνον τε καὶ τοὺς πτόρθους, ἄχρι τῶν ἐσχάτων ἐργάζεται βλαστῶν. εἰς δὲ τὸ κάτω κατασχίζοντα τὴν ῥίζωσιν, οὕτω
καὶ τοῖς ἐμβρύοις, πολυσχιδεῖς εἰσι τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, ὡς πρέμνων μέν, εἰς ὅλον τὸ κυούμενον, ὡς ῥιζῶν δὲ
εἰς τὴν μήτραν τελευτῶσαι. ταῦτά τοι καὶ μεμψαίμην ἂν Ἀριστοτέλει μέμψιν δικαίαν, οὐ μόνον ὅτι παρεῖδεν
μὴ ἔχων αὐτὸν παριδεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ δογμάτων ἐπιλέλησται, καὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα διαφόρως ἐξη-
γεῖται, κατά τε φυτὰ καὶ τὰ ζῶα. βλέπων οὖν ἐν ἅπασι τοῖς φυτοῖς τὸ σπέρμα τῆς δημιουργικῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἧττον
ἐν ἑαυτῷ τὴν ὑλικὴν περιέχον, ἐπὶ τῶν ζώων ἀφαιρεῖται τὴν ἑτέραν αὐτῶν. καίτοι τοῦτο ἤρκει μόνον ἀνδρὶ περὶ φύ-
σιν δεινῷ τὴν χρείαν τῆς γονῆς ἐνδείξασθαι. εἰ γὰρ οὐκ ἄλλαις μὲν δυνάμεσιν ἡ φύσις τοῦ σπέρματος ἐργάζεται τὸ
φυτόν, ἄλλαις δὲ τὸ ζῶον, ἐξ ὧν ἐν φυτοῖς ὁρᾷς ἐπὶ τὰ ζῶα μετατίθει. τὴν αὐτὴν γὰρ ἀναλογίαν εὑρήσεις ἐν ἀμ-
φοῖν, δεῖται τὸ τοῦ φυτοῦ σπέρμα γῆς, ἵν᾽ ἐξ αὐτῆς τρέφηταί τε καὶ αὐξάνηται, δεῖται καὶ τὸ ἡμέτερον σπέρμα
μήτρας, ἕνεκα τῶν αὐτῶν. ῥίζας ἑαυτῷ γεννᾷ τὸ φυτόν, αἷς ἕλξει τὴν τροφὴν ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὸ χορίον ἀγγεῖα, τὰς
ῥίζας τῶν ἐμβρύων. ἀποφύει τε στέλεχος ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ σπέρμα, καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου κλάδους, εἶτ᾽ ἄλλους ἐπὶ ἄλλοις αὖθις κλῶ-
νας κατασχιζομένους, εἶτ᾽ ἐκείνους αὖθις εἰς ἄλλους, καὶ τοῦτο μὴ παύεται γινόμενον ἄχρι τῶν ἐσχάτων βλαστῶν. ὁρᾷς
κἀνταῦθα καὶ τὰ μὲν στελέχη τρία καθ᾽ ἑκάστην ἀρχήν, ἀορτὴν καὶ κοίλην φλέβα καὶ νωτιαῖον. αὖθις δ᾽ ἀπὸ τούτων
ἀποφύσεις πολλὰς οἷόν περ κλάδους ἄλλας εἰς αὖθις ἑαυτῶν ἐλάττους κλῶνας κατασχιζομένους. εἶτ᾽ ἐκείνους αὖθις
εἰς ἄλλους, καὶ τοῦτο μὴ παυομένου, ἄχρι τῶν ἐσχάτων ἀποβλαστημάτων. εἰ δὲ τριπλοῦν ὁρᾷς τὸ φυτὸν ἢ ἔναιμον,
σαρκοειδές, οὐ χρὴ τούτων ἕνεκα νομίζειν ἄλλο τι καὶ οὐ φυτὸν ὑπάρχειν αὐτό. τὸν γοῦν δημιουργὸν τὸν αὐτὸν ἔχει
ἀμφότερα καὶ τὴν φυτικὴν ψυχήν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο μέλλει γενήσεσθαι ζῶον, οὐκ ἀποβαλὸν,
ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς δύναμιν. ἀλλ᾽ ἑτέραν ἐπικτησάμενον, ἐκ τόπου δὲ μεταβαίνειν εἰς τόπον αὐτὸ χρὴ τελειωθέν τε
καὶ ἀπολυθὲν τῆς μήτρας. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν δύναιτο τοῦτο ποιεῖν, οὔτε ψυχρὸν ὁμοίως τοῖς δένδροις γινόμενον, οὔτε ὀργά-
νων ἀποροῦν μεταβατικῶν. ἵν᾽ οὖν ἅμα τε θερμὸν ᾖ συμμέτρως εἰς ὅσον πρέπει ζώῳ γενέσθαι θερμῷ, καὶ τοὺς τό-
πους ἀμείβειν δύνηται, δύο ἀρχὰς ἐπεκτήσατο, τὴν μὲν ἑτέραν ὀργάνων, διαφυλαξόντων αὐτῷ τὴν κατὰ φύ-
σιν θερμότητα, τὴν δὲ ἑτέραν ὑπηρετησόντων ἁπάσαις ταῖς καθ᾽ ὁρμὴν ἐνεργείαις. ἀλλὰ τούτοις μὲν ὕστερον χρῆ-
ται, τὴν φυτικὴν δ᾽ ἀρχὴν ἁπάντων ἔχει πρώτην δημιουργοῦσαν οὐκ ἐξ αἵματος ἀλλ᾽ ἐξ αὐτοῦ τοῦ σπέρματος, ἀρ-
τηρίαν καὶ φλέβα καὶ νεῦρον, ὀστοῦν τε καὶ ὑμένα. ταῦτα γὰρ πρόσθεν ὁ λόγος ἐξηγήσατο, χορίον μὲν πρῶτον
ἔξωθεν αὐτῷ περιθείς, ἅμα δ᾽ αὐτῷ τὸν ἀλλαντοειδῆ ποιήσας ὑμένα, συνεργασάμενον μὲν ὡς εἴρηται περὶ χο-
ρίου τὴν γένεσιν, ὑποδεξόμενον δὲ διαπλασθέντος τοῦ ζώου τὸ οὖρον. ἀνάγκη γὰρ ἦν καὶ περὶ κυουμένῳ ζώῳ περιττ-
ώματα γενέσθαι τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα, ὅσα τε καὶ οἷα ὑπάρχει τοῖς ἀπολελυμένοις ἤδη τῆς μήτρας, ἀλλὰ τούτων
ρόν τε καὶ ἀποπάτημα, διαπεπλασμένων τε καὶ διηρθρωμένων ἤδη τῶν μορίων, ἐξ ἀρχῆς δ᾽ εὐθέως τὸν ἀπορ-
ρέοντα τοῦ κυήματος ἀτμόν, ὃς ἀνάλογός ἐστι περὶ τῶν τελείων ζώων ἱδρῶτι, καὶ τοῦτο τοίνυν ἀναγκαῖον γενέσθαι τινὰ
ὑμένα, καθάπερ καὶ περὶ οὔρῳ τὸν ἀλλαντοειδῆ, καὶ δὴ καὶ γέγονεν ὁ ἀμνεῖος ὀνομαζόμενος, ὅλον ἐν κύκλῳ περι-
λαμβάνων τὸ κύημα. περὶ γὰρ ἀλλαντοειδεῖ, καίτοι προτέρῳ τοῦ ἀμνείου γεγονότι συγχρήσασθαι πρὸς τὴν τοιαύτην
ὑπηρεσίαν, οὐκ ἐδικαίωσεν ἡ φύσις, ἅμα μὲν ὅτι λεπτὸς καὶ ἄτονος ἦν ἐξ ὀρρωδεστέρου γεγενημένος σπέρματος,
χρῆν δὲ τὸν περιέξοντα τὸ ἔμβρυον ὑμένα πάχος ἔχειν ἰσχυρόν, ὡς ἂν οὐ μόνον ἱδρῶτος ἀγγεῖον αὐτὸ γενησόμενον,
ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς μελλούσας ἔσεσθαι τῶν κώλων κινήσεις ἀνθέξοντα. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ὅτι στενότερος ἦν ὁ ἀλλαν-
τοειδής, ἢ ὡς τὸ πᾶν ἀμφιέσαι τὸ κύημα. τί δὴ οὖν οὐκ ἐποίησεν αὐτὸν εὐρύτερον, ὑπολάβοις ἄν μοι περὶ
λόγῳ ὅτι τὸ θῆλυ σπέρμα ἔλαττον ὑπάρχει πολλῷ τοῦ ἄρρενος. λέλεκται γάρ μοι, καὶ πρόσθεν. οὔκουν ἦν

δυνατὸν εὐρὺν ἅμα καὶ μακρὸν ἐργάσασθαι τὸν ἀλλαντοειδῆ, ἀλλ' οὐκ ἦν ἐξ ἀνάγκης μακρὸς, ὡς ἂν εἰς ἀμφοτέρας τὰς κεραίας τῶν μητρῶν ἀνηρτημένος, ὥστ' εὐλόγως ἅμα καὶ ἀναγκαίως στενὸς ἐγένετο. τοιούτου δ' ὄντος αὐτοῦ καὶ προσέτι λεπτοῦ τὸν ὑποδεξάμενον ὑμένα τὰς ἀτμώδεις ἀποῤῥοὰς εὐρὺν καὶ παχὺν ἅμα τῇ πρώτῃ συλλήψει τῆς γονῆς ἡ φύσις ἔξωθεν αὐτῇ περιέτεινεν, ἀτμίζειν γε μελλούσῃ διὰ τὴν θερμότητα, τῶν δ' ἄλλων ὑμένων οὐδεὶς ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἀναγκαίαν ἔχει τὴν γένεσιν. οὐδὲ γὰρ ἐξήρκεσεν εἰς τὴν ἁπάντων αὐτῶν δημιουργίαν ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι κύημα μὲν τὸ σπέρμα ἤδη, τρεφόμενον δὲ ηὐξάνετο, καὶ πλεῖστον ὑπῆρχεν, ἡνίκα διαφράττεσθαι μὲν ἔδει τὴν καρδίαν ἀπὸ τοῦ ἥπατος. ἀμφιέννυσθαι δὲ ἔξωθεν αὐτὴν κατ' αὐτὴν ἰδίῳ φρουρίῳ, περιτείνεσθαι δὲ τῇ γαστρὶ τὸ περιτόναιον, ὑπαλείφεσθαι δὲ τῷ θώρακι τὸν ὑπεζωκότα, τηνικαῦτα καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐχρῆν σκεπάσασθαι διτταῖς μήνιγξι, καὶ τὸν νωτιαῖον ἅμα ταύταις ἑτέρᾳ τρίτῃ, καὶ σύμπαν τὸ κύημα τὴν ἔξωθεν ἅπασαν περιγραφὴν ὑμενώδη λαβεῖν, ὡς εἶναι ταύτην αὐτῷ σύμφυτον σκέπασμα τοῦ μήτε βλάπτεσθαι μηδὲν ὑπὸ τῶν περιττωμάτων, ἃ στέγειν ἔμελλεν ὁ ἀμνειός. ὕστερον δὲ δέρμα γενέσθαι, σαρκώδους οὐσίας ἐπιτραφείσης αὐτῷ. κατεχρήσατο γοῦν ἡ φύσις εἰς ταῦτα σύμπαντα τῷ γλίσχρῳ τῆς γονῆς. ὅσον δὲ ἐν αὐτῇ παχύτερον ἢ γεωδέστερον ἦν, καὶ ἧττον ὅλκιμον, εἰς τὴν τῶν ὀστῶν χώραν κατέθετο. σύμπαν γὰρ ἤδη διεπλάττετο τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν οὐδέ ποτε κατ' οὐδὲν μέρος ἀργοῦσα, καὶ τοίνυν ἥκει ὁ τρίτος μὲν χρόνος τῇ κυήσει. πάντων δὴ φύσις ὑπογραφὰς πεποιημένη σπέρματος οὐσίας, διαρθροῦν ἀκριβῶς αὐτὰ καὶ τὰ μόρια ταῦτα ἐξεργάζεσθαι καιρὸν εἶχεν, ἅμα τε οὖν ἐπέφυέ τε καὶ περιέφυεν ἅπασι τοῖς ὀστοῖς τὰς σάρκας, ἅμα τε καὶ τὸ πιότατον ἐξ αὐτῶν μυζήσασα, γεώδη μὲν ἐκεῖνα καὶ κραῦρα καὶ ἀλιπῆ παντάπασιν ἀπετέλεσεν, ὅσον εἷλκεν ἐξ αὐτῶν γλίσχρον ἐκφύσασα καθέκαστον, ἐπὶ μὲν τοῖς πέρασι τῶν ὀστῶν συνδέσμους εἰργάσατο πρὸς ἄλληλα. κατὰ δὲ τὸ μῆκος ἐν κύκλῳ παντὶ ὑμένας λεπτοὺς περιέβαλεν, οὓς ὀνομάζουσι περιοστέους, οἷς τὰς σάρκας ἐπέφυσεν. ἐχρήσατο δ' εἰς τὴν τῶν ὀστῶν δημιουργίαν μάλιστα τῇ τοῦ θερμοῦ δυνάμει, κατοπτῶσα πάντῃ αὐτὰ καὶ ξηραίνουσα. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἄμεινον ἦν οὕτω σκληροῖς ἔσεσθαι μέλλουσι, καὶ τὸ λιπαρὸν ἐξ αὐτῶν οὕτως ἔμελλε μάλιστα ἐκχυθήσεσθαι, καθάπερ ἀφρός τις ζεσάντων. ἔνθα δὲ ἐπέφυσεν αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς σάρκα πρὶν σκεπάσαι τοῖς ὑμέσιν, ἧττον κραῦρον γέγονε τὸ τοιοῦτον ὀστοῦν ξύμπαν. ἐξέτεινε δὲ ἀπὸ τῶν περιοστέων ὑμένων καὶ ταῖς σαρξὶν ἰσχνὰ σκεπάσματα. καὶ μέντοι καὶ νεῦρον εἰς ἑκάστην αὐτῶν εἰσάγουσα διέσπειρε, λύσασα πρότερον εἰς ἶνας ἀραχνῶν λεπτοτέρας. ἑτέρας δὲ ἶνας ὁμοίως λεπτὰς ἐκ τῶν συνδέσμων ἀγαγοῦσα, καὶ περιπλέξασα πάσαις αὐταῖς σάρκας, συνήγαγεν αὖθις εἰς ταυτὸν ἀμφότερα τῶν ἰνῶν τὰ γένη, τὸ μὲν ὅλον ὄργανον ἐν ᾧ ταῦτα ἐτεχνήσατο μῦν εἰργασμένη, τὸ δ' ἐκ τῶν ἰνῶν σύνοδον τένοντα. τῶν μὲν δὴ συνδέσμων ὡς εἴρηται μοῖραν οὐκ ὀλίγην εἰς τοὺς μῦς ἐνέβαλε. τῶν νεύρων δὲ οὐκ εἰς τούτους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς σπλάγχνοις ἅπασιν ὁμοίαν ποιεῖται τὴν νομήν. ἔστι δὲ δή τι καὶ ἕτερον εἶδος ἰνῶν, ἔν τε τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις καὶ ἀμφοτέραις ταῖς κύστεσι καὶ ταῖς μήτραις καὶ τῇ καρδίᾳ, τὴν γένεσιν ἐκ σπέρματος ἔχον, αἷς περιπέφυκεν οἷον πλοκάμῳ τινὶ τὸ τοῦ σπλάγχνου σύμπαν σῶμα, τὴν γένεσιν ἐκ † σώματος εἰληφός. ἅπαντα γὰρ ὅσα σαρκώδη τὴν ἰδέαν ἐστὶν, ἐξ αἵματος ἐγένετο. τὰ δ' ὑμενώδη πάντα, ἐκ σπέρματος ἐτάθη. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἐξ αἵματος εἰ φθαρείη ποτὲ, γεννᾶται πάλιν ῥᾳδίως, ὡς ἂν τὴν ὕλην ἔχοντα τῆς γενέσεως ἄφθονον. ὅσα δ' ἐκ σπέρματος, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ κατὰ σπάνιον αὖθις γεννᾶται, καίτοι τήν γε ποιητικὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἔχοντα ὁμοίως τελείοις. οὐ γὰρ δὴ καταλέλοιπεν γε ἡ φύσις τὸ ζῶον, οὐδ' ἀπολέλυται τῶν δυνάμεων ὧν ἔχει συμφύτων. ἃς γὰρ οὐκ ἐπεκτήσατο παρά τινος, ἀλλ' ἐκ σπέρματος εἶχεν, ἀμήχανον ἀποβαλεῖν αὐτάς. τί δή ποτ' οὖν εἰ ἐκτέμνει τις τοῦ σώματος ἡμῶν πιμελὴν, ἢ σάρκα, γεννᾶται πάλιν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἀπολομένης ἑτέρα πιμελὴ καὶ σὰρξ, ἀρτηρία δὲ ἢ φλὲψ ἢ νεῦρον, ἢ ὑμὴν, ἢ σύνδεσμος, ἢ τένων, ἢ χόνδρος, ἢ ὀστοῦν ἅπαξ ἀπολόμενα, δεύτερον οὐκ ἔτι γεννᾶται; καὶ τό γε θαυμασιώτερον, ὅταν γυμνωθῇ τι τούτων, καὶ δέον σκεπάσαι, καὶ εἰς οὐλὴν ἀγαγεῖν αὐτὰ, σὰρξ μὲν περιφύεται τῶν εἰρημένων ἑκάστῳ, τὸ δ' ὅμοιον αὐτῷ τῷ γυμνωθέντι κατ' οὐδένα τρόπον ἐπιφύεται, οὐδ' ἂν αὐτὰ τὰ παιώνια φάρμακα προσφέρηται. ἀλλὰ διὰ τί συμβαίνει τὸ τοιοῦτον; ἢ ὅτι ἡ τῆς μὲν σαρκὸς ὕλη καὶ νῦν ἐστιν, ἐκείνων δ' οὐδενός. εἰ τί νομίζεις ὁ χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, ἢ τὸ τοῦ νεύρου σῶμα τὴν διοικοῦσαν αὐτὸ δύναμιν οὐκ ἔχει τοιαύτης οὐσίας ποιητικὴν, οἵαν αὐτὸ κέκτηται; καὶ μὴν εἴπερ τι ἄλλο καὶ τοῦτο ταῖς φύσεσιν ὑπάρχει. τὸ ποιεῖν ἑαυταῖς ὅμοια. πῶς δ' ἂν ἄλλως ἐτρέφετο σῶμα μὴ τῆς τοιαύτης δυνάμεως, ἀεὶ παραμενούσης αὐτῇ; πάντως γὰρ ἀποῤῥεῖ τι τῆς οὐσίας ἑκάστου, καὶ διὰ τοῦτο δεῖται τοῦ θρέψαντος. ὅμοιον δ' εἶναι χρὴ τὸ προστιθέμενον ἐκ τῆς τροφῆς τῷ διαφορηθέντι. καί σε κἀνταῦθα τῶν σῶν ἀναμνήσω λόγων Ἀριστοτέλους φίλτατε. δυοῖν γὰρ θάτερον ἀναγκαῖον, ἢ ἐν τοῖς σιτίοις ἑκάστου τῶν τρεφομένων σωμάτων ἐμφέρεσθαι μόρια, κἄπειτα τῶν ὁμοίων ὡς τὰ ὅμοια φοιτώντων γίνεσθαι τὴν θρέψιν, ἢ ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς. ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον δόγμα τὸ τῶν ὁμοιομερῶν ἐξήλεγξας αὐτὸς ὡς οὐκ ἀληθές. τὸ δ' ἕτερον ὃ τὴν ἀλλοίωσιν πρεσβεύει, ὡς ἀληθὲς συνεστήσω, οὐ μὴν οὐδὲ ἐξ ἅπαντος εἰς ἅπαν ὁμοίως αἱ μεταβολαὶ γίνονται δυνατὸν εἰπεῖν. εἰς γὰρ τὸ πλησιαίτερον τῇ φύσει τοῦ μεταβαλλομένου, ῥᾴων ἡ μεταβολή. καὶ διὰ τοῦτο τῷ αἵματι ῥᾷστον μὲν γενέσθαι σαρκὶ, χαλεπώτερον δ' ὑμένι, καὶ νεύρῳ, καὶ φλεβὶ, καὶ ἀρτηρίᾳ, καὶ χιτῶνι. πρῶτον μὲν οὖν ἕλκει τὰ μέλλοντα θρέψασθαι τὸν οἰκεῖον ἕκαστον ἐκ τοῦ αἵματος χυμὸν, ὡς Ἱπποκράτης ἐγίνωσκεν, ἀποδέδεικται δ' ἡμῖν ἐν ἑτέροις ἐπὶ πλέον αὐτά τε ταῦτα, καὶ ὡς τὸ μὲν παχυτέρου δεῖται τοῦ αἵματος, τὸ δὲ λεπτοτέρου, καὶ τὸ μὲν θερμοτέρου, τὸ δὲ ψυχροτέρου, καὶ τὸ μὲν φλεγματωδεστέρου, τὸ δὲ μελαγχολικωτέρου. ἀτὰρ οὖν καὶ ἀκριβεστέρου καὶ καθαρωτέρου δεῖταί τινα, καὶ αὖθις ἕτερα μὲν καθαρωτέρου, τὰ δ' ὀῤῥωδεστέρου. καὶ δὴ καὶ τελεωτάτου κατειργασμένου, τοῖς δ' οὐδὲν ἐμποδίζει κἂν μὴ τοιοῦτον ᾖ τὸ θρέψον, μετὰ δὲ τὴν εἰς ἕκαστον μορίων ὁλκὴν τοῦ οἰκείου χυμοῦ, τὸ μὲν ἑλχθὲν εἰς πολλὰ μέρη διαλυθὲν ἀτμοειδῶς προστίθεται τοῖς ἕλξασι, μεταβαλλόμενον ἐν χρόνῳ πλείονι. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο. προσφύει δὲ αὐτὸ κατὰ τὴν πολυχρόνιον μονὴν ἑαυτῷ τὸ ἕλξαν τε καὶ ὁμοιοῦσαν. μὴ τοίνυν δοκεῖ γεγονέναι μὲν ἐξ ἀρχῆς ἕκαστον τῶν πρώτων

† σπέρματος

τοῦ ζώου

 ζώου μορίων ἐκ σπέρματος, ἄλλην δὲ αὐτῶν εἶναι τὴν ἐσχάτην καὶ οἰκειοτάτην τροφήν. ὅπως οὖν αὕτη γεν-
ἔται, ῥᾶστον μὲν ἦν ἡμῖν διὰ βραχέων ἀποφήνασθαι, βούλομαι δ᾽ ἀπόδειξιν προσθεῖναι τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα ὅτι
 ἐνεστώσης πραγματείας οἰκειότατον ἐστίν. ὥσπερ οὖν ὁπότε περὶ χρείας τε καὶ δυνάμεως σπέρματος ὁ λόγος
 ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀρξάμενοι καὶ λέγοντες ἐν ταῖς μήτραις μένειν τὸ σπέρμα ἡνίκα κυήσειν μέλ-
 τὸ ζῷον ἐντεῦθεν συνελογισάμεθα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἶμαι, καὶ νῦν ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν ταῖς ἀνα-
μαῖς ἄρξασθαι προσήκει. φαίνεται τοίνυν ἀρτηρία καὶ φλὲψ ἐφ᾽ ἑκάτερον ἰοῦσαι τῶν ὄρχεων οὐκ εὐθεῖαν ὁδὸν
σπερ ἐπὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα, πολυειδῶς δὲ πρότερον ἑλισσόμεναι δίκην ἑλίκων ἢ κισσῶν. ὅθεν οἶμαι καὶ αὐ-
οῖς τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν ἐπῆλθε κιρσοειδῆ μὲν ἐνίοις, ἑλικοειδῆ δ᾽ ἄλλοις ὀνομάσαι τὴν φύσιν αὐτῶν. ἐν
 δὴ ταῖς πολλαῖς ἕλιξι ταύτης ἃς ποιοῦνται πρὶν ἐπὶ τοὺς ὄρχεις ἐξικέσθαι κατὰ βραχὺ λευκαινόμενον ἐνεστὶ θε-
άσασθαι τὸ αἷμα. καὶ τέλος ἐπειδὰν ἤδη τοῦ ὄρχεος ἅπτηται τὸ ἀγγεῖον, ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία σαφῶς ἐν αὐτῷ
αίνεται. εἰ μὲν δὴ κἀκ τῆς τῶν ὄρχεων φύσεως ἀλλοίωσιν τινὰ προσλαμβάνει, καὶ ἄλλως ἀμήχανον αὐτῷ συν-
λεσθῆναι, παρείσθω τό γε νῦν εἶναι σκοπεῖν. ἑπόμεθα δ᾽ εἰ βούλει τήν γε πρώτην Ἀριστοτέλους, καὶ ὅτι μηδὲν
ῖν συνεργοῦσιν, εἰς σπέρματος γένεσιν οἱ ὄρχεις, ὥστε οὐ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ τὸ σύμπαν ἥ τε ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ
γάζονται τῆς θορώδους ὑγρότητος. φύσις ἄρ᾽ ἐστὶν αὐταῖς γεννητικὴ σπέρματος, ἀλλ᾽ ἐξ αἵματος ἐγγίνεσθαι αὐτὸ
ολυχρονίως ἐν αὐταῖς διατρίψαντος. αὕτη γὰρ καὶ ἡ χρεία τῆς ἕλικος. ἀλλοιοῦσαι δὲ δήπου τὸ αἷμα μετέβαλον εἰς
πέρμα. τὸ δ᾽ ἀλλοιοῦν ἅπαν εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἄγει τὸ ἀλλοιούμενον, ὅπερ δὴ καὶ φαίνεται. λευκὸν γὰρ καὶ
αχὺ καὶ γλίσχρον ἐστὶ τὸ σπέρμα, τρέφειν ἐπιτήδειον ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς σῶμα. φαίνεται δὲ καὶ Ἀριστοτέλης
 τούτοις ἡμῖν ὁμολογῶν, ἐπειδὰν φάσκῃ. τοὐναντίον ἄρ᾽ οἷς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον λεκτέον. οἱ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ παντὸς
πιὸν, ἡμεῖς δὲ τὸ πρὸς ἅπαν ἰέναι πεφυκὸς σπέρμα ἐροῦμεν. τῆς δ᾽ αὐτῆς ἔχεται γνώμης κἀν τῷ φάναι. χρησίμου
α περιττώματος μέρος τι ἐστὶ τὸ σπέρμα. χρησιμώτατον δὲ τὸ ἔσχατον, καὶ ἐξ οὗ δὴ γίνεται τὸ ἕκαστον τῶν μορίων,
ἐν οἶμαι θαυμαστὲ ἦς ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῦ κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ ζώων γενέσεως, ἐν μὲν τῇ προγεγραμ-
ένῃ ῥήσει καθ᾽ ἣν ἀντιλέγει τοῖς ἀρχαίοις ἑαυτοῦ, περὶ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας ἀποδεικνύναι πειρωμένου τῶν μο-
ίων ἕκαστον ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι, κατωτέρω δ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ μὲν, οὐκ ἐξ αὐτοῦ δέ. τὸ γὰρ ἐξ οὗ γίνεται, τὸ καταμήνιον εἶν.
ἔχ᾽ οὖν φαίη τις ἀκριβέστερον ἡμῖν γεγονέναι τὸν λόγον. εἰ γὰρ οἷαί τε γεννᾶν εἰσιν αἱ ἀρτηρίαι τε καὶ αἱ φλέβες
 σπέρμα, διὰ τί τοῖς ἀποκοπεῖσιν ἑαυτῶν μορίοισιν οὐκ ἀποφύουσιν ἕτερα ἀντ᾽ αὐτῶν. διττὴ δ᾽ ἂν εἴη καὶ ἡ πρὸς
 ἀπόκρισις. ἡ μὲν ἑτέρα διότι φλέβας ἐθεάσαντο τινὲς ἤδη γεγεννημένας ἐν ἕλκεσι μεγάλοις, ὥσπερ καὶ
ᾶς αὐτοὶ κατά τε ἄλλα τινὰ μόρια καὶ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἱκανῶς ἀξιολόγους τε καὶ πολλάς. ἑτέρα δὲ ἦν οὐκ
τόκρισιν ἴσως ἐάσει τις ὀνομάζεσθαι τῶν περὶ λέξιν ἐσπουδακότων, ἀλλὰ διέξοδον. ἐρῶ γὰρ τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν
τε πολλοῖς ὤφθησαν ἐν ἕλκεσι γεννηθῆναι φλέβες, ἀλλ᾽ ὀλιγίστοις παντάπασιν. ἀρτηρίαν δὲ καὶ νεῦρον οὐδεὶς
ῖδεν, οὐδὲ κατὰ τὸ σπάνιον τινὶ γεννηθέντα. ταυτὶ μὲν οὖν ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν ὡς μηδὲν λίπῃ τῷ λόγῳ. πρὸς
ριστοτέλην δὲ πρότερον ἐν οἷς ἔλεγον ἀντειπεῖν βούλομαι τελευτὴν, ἀποφηνάμενον ἀχρήστους εἰς τὴν τοῦ σπέρ-
ατος γένεσιν εἶναι τοὺς ὄρχεις. ἐξ ὧν γὰρ οὕτω γινώσκει τῇ φλεβὶ καὶ τῇ ἀρτηρίᾳ τὴν γένεσιν αὐτοῦ παραχωρεῖ
αῖς εἰς τοὺς ὄρχεις φερομέναις. οὐ δήπου δὲ ταύταις μὲν ὑπάρχει φύσις, ὡς γεννᾶν σπέρμα, ταῖς δ᾽ ἄλλαις
 ὑπάρχει. ἀλλ᾽ εἰ καὶ κατ᾽ ἄλλην τινὰ τοῦ ζῴου χώραν ἀρτηρία καὶ φλὲψ ὁμοίως ἦσαν ἐληλιγμέναι, καὶ κατ᾽ ἐκεί-
 ἂν ἐφαίνετο τοιοῦτος χυμὸς, εἴπερ οὖν γεννῶσι, καὶ τρέφονται πρὸς αὐτοῦ. ἀλλ᾽ ἡ γένεσις τοιαύτη οὐδέν ἐστιν
οιον τῷ διαφορηθέντι, ἡ θρέψις δὲ μόρια γεννᾷ τῶν τρεφομένων ὅμοια τῷ διαφορηθέντι. ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ἄλλης μὲν
ης ἐγεννήθη μὲν τὸ ὅλον ἀγγεῖον, ἐξ ἄλλης δὲ νῦν αὐτοῦ γεννᾶται τὰ μόρια. δῆλον οὖν ὡς εἴπερ ἐξ ὑγρότητος τρέ-
ται θορώδους, ἐκ τοιαύτης καὶ κατ᾽ ἀρχὴν ἐγίνετο. πρὸς Ἀριστοτέλη μὲν αὐτάρκης ὁ λόγος. ἀναλαβόμεν δὲ ἅπερ
εῖν ἀνεβαλλόμεθα. πρῶτον μὲν ὡς ὀλιγάκις ὤφθη φλὲψ γεννηθεῖσα, δεύτερον δ᾽ ὅτι τῶν ἄλλων οὐδὲν ὤφθη. τὸ γὰρ
 τρεφόμενον ἀγγεῖον τῇ προϋπαρχούσῃ φλεβὶ, ταύτῃ γὰρ δηλονότι συνεχές ἐστιν, οὐκ ἐν ἁπάσῃ τῇ φύσει τοῦ σώ-
ατος ὕλην ἄφθονον εἰς γένεσιν ἔχει. ἂν τοίνυν οὐδὲ φθάσῃ σὰρξ ἐν κύκλῳ περιτραφῆναι τῷ στόματι τῆς ἀποκεκομ-
ένης φλεβὸς, οὐδ᾽ ἂν ἐξ ὑγροῦ ποτε δαψιλοῦς ὕλης ἀπορήσῃ, δυνήσεται γεννῆσαι. χρὴ τοίνυν ἅμα μὲν ἐρρωμένη-
ην εὑρεθῆναι τὴν ἐν ταῖς ἀποκεκομμέναις φλεψὶ δύναμιν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ δημιουργοῦσα τὴν ἐπιφυομένην,
α δ᾽ ὕλην θορώδη τοσαύτην ὡς μὴ φθασθῆναι πρὸς τῆς ἐπιφυομένης σαρκὸς κλεισθῆναι τὸ στόμα. σπανιώτατον
 ἐστι συνελθεῖν εἰς ταυτὸν ἄμφω ταῦτα. εἰ τοίνυν ἐπὶ φλεβὸς ἁπλοῦν καὶ λεπτὸν ἐχούσης τὸν χιτῶνα σπανίως ἡ
νεσις, οὐδὲν δήπου θαυμαστὸν ἐπ᾽ ἀρτηρίας ἑξαπλάσιον, ἢ κατὰ φλέβα τὸ πάχος ἐχούσης, οὐ σπάνιον, ἀλλ᾽
ύνατον γενέσθαι. διότι καὶ ἡ τοσαύτης ὕλης πρόσκλησις ἀδύνατος. οὕτω δὲ δή πως καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον οἷς
 σπέρματος ἡ γένεσις, ἀπορίᾳ δαψιλοῦς ὕλης αὖθις οὐ φύεται. τοιοῦτον γὰρ οὐδαμόθι περιεχόμενον ἀθρόον
έρμα δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν, ὅσον δεῖται πρὸς τὴν γένεσιν ἕκαστον τῶν ἀπολωλότων. ἀλλὰ καὶ χρόνῳ πλείονι συν
οίζεσθαι μέλλον, φθανούσης τῆς σαρκώσεως ἴσχεται. ἐπὶ δὲ τὴν πρώτην ἐκ τοῦ σπέρματος γένεσιν ἀθρόον μὲν ἔτι
 ὑγρὸν, ἐξ οὗ τῶν ἀγγείων ἡ διάπλασις. ὁ δημιουργὸς δ᾽ αὐτοῦ δῆλος, ἥ τ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ σπέρματι δύναμις, ἥ τ᾽ ἐν τοῖς
 μήτρας ἀγγείοις, οἷς προσέπεσεν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἑλκωμάτων ἀπορίᾳ δαψιλοῦς ὕλης, ἀργὸς ἦν ἡμῖν τοσοῦτος
μιουργός. ἐπὶ δὲ τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ τοῦ ζῴου γενέσεως ἥ δὲ ἡ ὕλη δαψιλής. καὶ σύνεστιν αὐτῷ δημιουργὸς ἕτερος, οὐ
ύων μόνον τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὅλης αὐτῆς διαπεφοιτηκώς. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐν τάχει διαπλάττεσθαι τοῖς κυουμένοις
 πρῶτα τῆς φύσεως ὄργανα, τῇ τε τῆς ὕλης ἀφθονίᾳ τε ἅμα καὶ ἀρετῇ, καὶ τῇ τῶν δημιουργούντων αὐτὰ ἐνέρ-
ίᾳ. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων ἀποδέδεικται, τὸ κατάλοιπον τῶν ἀναβληθέντων δίειμι. πρὸς μὲν γὰρ τὸν Ἀριστοτέλη
σος ὁ λόγος ἐγένετο τοὺς ὄρχεις ἀποστερήσαντα τοῦ σπέρματος τὴν γένεσιν. εἰ γὰρ οὐκ ἐκεῖνοι γεννῶσιν αὐτὸ, πρόδηλον
 ἡ ἀρτηρία τε καὶ ἡ φλέψ. ἀλλ᾽ οὐ χρὴ τὴν Ἀριστοτέλους ἄγνοιαν ἕρμαιον ἡγησαμένους ἀναπόδεικτον καταλιπεῖν

τηλικοῦτον δόγμα, ὅπως μὴ καὶ τῶν ἀντιλογικῶν ἐπιτιμήσῃ τις ἡμῖν, ὡς προσποιουμένοις μὲν ἀλήθειαν ἐρᾶν,
ἁρπάζουσι δὲ τοὺς λόγους μᾶλλον ἢ ἀποδεικνύουσι. οὐ δή που γὰρ εἰ Ἀριστοτέλης ἠγνόησε τῶν ὄρχεων τὴν δύνα-
μιν, ἡμᾶς χρὴ διὰ τοῦτο τοῖς ἑλικοειδέσιν ἀγγείοις ἐπιτρέπειν ἅπασαν τοῦ σπέρματος τὴν γένεσιν. κἀγὼ φαίην ἂν
πρὸς αὐτοὺς, ὡς αἰσχυνοίμην ἂν αὐτοῖς εἰ ἐπιτρέποιμι ξύμπασαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑτοίμως ἔλαβον Ἀριστοτέλους ἕνεκεν,
ὅπως μὴ μακρὸς ὁ πρὸς αὐτόν μοι γίγνοιτο λόγος. ἥκω δ' αὖθις ἐπὶ τοὺς οἰομένους ἅπαν ὑπὸ τῶν ὄρχεων γεννᾶσθαι
τὸ σπέρμα, καὶ πρῶτον μὲν ἐρωτῶ. τί δή ποτε ἐπ' αὐτοὺς καταφερομένοις ἐν τοῖς ἄνωθεν ἀγγείοις φαίνεται πε-
ριεχόμενον, εἴπερ μόνων τῶν ὄρχεων ἔργον ἐστίν; ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἐν τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις αἷμα, διότι
μηδὲν ὅλως εἰς γένεσιν αὐτοῦ συντελοῦσιν, οὕτως οὐδ' ἂν ἐν τοῖς ἀγγείοις ἦν τὸ σπέρμα, μηδὲν συμπραττόντων. ἑξῆς
δὲ τῆς ἕλικος αὐτῆς αὐτὸν ἐρωτήσω τὴν χρείαν. δυνατὸν γὰρ ἦν οἶμαι μᾶλλον εἰπεῖν ἄμεινόν τε καὶ ῥᾷον εὐθὺ τῶν
ὄρχεων ἰέναι τοῖς ἀγγείοις αὐτοὺς τῆς τοιαύτης ὕλης ἐπὶ τούτοις, εἰ νεκροὺς καὶ ἀδυνάτους ἀλλοιοῦν ὑποτίθενται τῶν
ἀγγείων τοὺς χιτῶνας, ὕλην πολυχρονίως ὁμιλοῦσαν. ἢ εἰ καὶ συγχωροῦσι μὲν ταῦτα, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δὲ φύσιν
ἀξιοῦσιν αὐτοὺς ποιεῖσθαι τὴν ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀτοπώτερον ἔτι, καὶ ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ τὸ πῦρ φαίην τις
ψυχρὸν ὂν θερμαίνειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἡ κατὰ ποιότητα μεταβολὴ, ἢ ἀλλοίωσις † αὐτῆς τοῦ πάσχοντος ὁμοίωσις [† ἢ]
τῷ δρῶντι. καὶ μὴν εἰ καὶ τοῦτο συγχωροῖτο, παχὺ καὶ γλίσχρον καὶ λευκὸν ἐργάζονται τὸ ἀλλοιούμενον, ὅπερ
οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τοῦ σπέρματος αὐτοῖς ἀναθεῖναι τὴν γένεσιν. ταῦτα μὲν ἡμῖν ἐνταῦθα κείσθω. τὸ δ' ἕτερον μέρος
τοῦ λόγου διέλθωμεν, ἐπειδὰν καὶ τῶν ἰατρῶν ἔδοξέ τισιν, οὐδὲν εἰς σπέρματος γένεσιν οἱ ὄρχεις συντελεῖν, ἐξευ-
ρήκασιν δ' οἱ πλεῖστοι πιθανὰς ἀποδείξεις, καὶ τοῖς ἐρωτῶσι τὴν αἰτίαν διδόασι, διὰ τί μᾶλλον τῶν ἄλλων θερμαν-
θέντων καὶ ψυχθέντων αἴτιον γίνονται, εἰ μηδὲν εἰς σπέρματος γένεσιν συντελοῦσιν, ὧν ἀποκείσεων ἐνίας Ἀρι-
στοτέλης πρῶτος εἶπεν. οἷον καὶ ὅτι τοιαύτην χρείαν παρέχονται τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις, οἵαν καὶ αἱ λεῖαι καὶ
λάμιναι κατὰ τοὺς ὀρθίους ἱστούς. κατασπῶντες γὰρ αὐτοὺς αὔξουσι τὴν ἐπαναδίπλωσιν, ἣν ἐκεῖνος φησὶ χρήσι-
μον ὑπάρχειν εἰς τὸ στασιμωτέραν γενέσθαι τὴν κίνησιν τοῦ σπερματικοῦ περιττώματος. ἀφαιρεθέντων δὲ ὡς φη-
σιν ἀνασπᾶται, ἀλλὰ ψυγέντες γε σφοδρῶς ἀγόνους ποιοῦσι, καίτοι κατασπᾶν γε ἔτι δύνανται. τί ποτ' οὖν καί φη-
σιν ὅτι τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἡ ψύξις, οὐχὶ τῶν ὄρχεων αὐτῶν αἰτία τῆς ἀγονίας ἐστί; διὰ τί τοίνυν θλασθέντων;
ὅτι συνθλᾶται φησὶ τὰ σπερματικά. διὰ τί δὲ σκιρρωθέντων; ὅτι κἀκεῖνα συσκιρροῦνται. καὶ ὅλως ὅτι περ ἂν
εἴποι τις πάθος τῶν ὄρχεων ἀγονίας ποιητικὸν, ἐκείνου καὶ τὰ σπερματικὰ μετεσχηκέναι φησίν. ἴσως οὖν ἄμεινον ἄνω-
θεν ἄρξασθαι τοῦ λόγου περὶ τῆς κατασκευῆς πρότερον ἀκριβῶς διελθεῖν τῶν σπερματικῶν ὀργάνων, ὧν χωρὶς
οὐδὲ συνιέναι τῶν λεχθησομένων ἐστίν. ἡ μὲν οὖν ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ ἀπὸ τῶν κατὰ ῥάχιν ἀγγείων ὁρμηθεῖσαι διὰ τῶν
λαγόνων φέρονται κάτω, μέχρι περ ἂν ἐξίκωνται πρὸς τὴν καλουμένην ἐπιδιδυμίδα. μόριον δ' ἐστὶν αὕτη τοῦ
ζώου κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐπικείμενον τοῦ ὄρχεως, ὡς καὶ τοὔνομα ἐνδείκνυται, καὶ συνεχεῖς πολλαὶ διήκουσιν ἐξ
αὐτῆς εἰς τὸν ὄρχιν ὑγροῦ ὀρρώδους μεσταί. ταύτῃ τῇ ἐπιδιδυμίδι, καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ παραπεφύκασι κατὰ
τὴν εἰρημένην ὀλίγον ἔμπροσθεν ἕλικα. καί τινα βραχεῖαν ἑαυτῶν ἀπονέμησιν αὐτῇ παρέχουσι, πρὶν ἐμφῦναι
τῷ ὄρχει. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ πόρος ὁ σπερματικὸς ὃν ὀνομάζουσιν ἔνιοι κιρσοειδῆ παραστάτην, ἐντεῦθεν ἀρξάμενος τὴν
γονὴν, ἐπὶ τὴν ἔκφυσιν ἀναφέρει τοῦ αἰδοίου. καὶ διὰ τοῦτο οἶμαι καὶ Ἡρόφιλον οἰηθῆναι μηδέν τι μέγα συνεργά-
ζεσθαι τῇ γενέσει τοῦ σπέρματος. μέχρι μὲν γὰρ ἐντὸς τῶν λαγόνων ἐστὶν ἡ ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ, ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπα-
σι σπλάγχνοις τῷ κοινῷ πάντων καλύπτεται σκεπάσματι τῷ περιτοναίῳ καλουμένῳ. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε τέτρηται τὸ
περιτόναιον ἑκατέρωθεν ἀξιολόγῳ τρήματι, καὶ πόρος ἀπ' αὐτοῦ γίνεται μέγιστος εἰς τοὺς ὄρχεις καθήκων. ἐν τούτῳ
τῷ πόρῳ, καὶ ἡ τῶν ἀγγείων ἕλιξ γεννᾶται καὶ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον ἐκ τῆς ἐπιδιδυμίδος ἐκφυόμενον ἐπὶ τὰς
λαγόνας ἀναβαίνει. ψαῦον μὲν κατὰ τὴν ἔκφυσιν τοῦ ὄρχεως, οὐ μὴν ἐξ αὐτοῦ γε τὴν γένεσιν ἔχον. ἤδη μοι πάλιν
ἄνωθεν ἀρξάμενος, καὶ προσέχων ἀκριβέστερον τὸν νοῦν τῷ λόγῳ καθ' ἑκάτερον πόρον, οἷον αὐλόν τινα τὴν μὲν
ἀρτηρίαν ἅμα τῇ φλεβὶ καταφερομένην εὕροις ἂν, ἀναφερόμενον δὲ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν
οὐκ ἔτι ἔξωθεν τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν, ἀλλὰ διὰ βάθους τε καὶ ἐπ' αὐτοῖς εἰς τὸ κάταντες φερόμενον, ἄχρις ἂν ἐπὶ τὸν τῆς
κύστεως ἐξικνεῖται τράχηλον, ᾧ συνεχὲς ὑπάρχει τὸ αἰδοῖον. ἄντικρυς οὖν δῆλον ἐστὶ τῷ κατασκεψαμένῳ τὰ εἰρη-
μένα διὰ τῶν ἀνατομῶν, ὡς τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον διὰ τὸ μακρότατον γενέσθαι τοσαύτην ὁδὸν περιέρχεται. βρα-
χὺ γὰρ ἂν ὂν ἐσχάτως ἀπὸ τῆς ἐπιδιδυμίδος εὐθὺ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως ἀφίκοιτο. καὶ μὲν δὴ καὶ εἴπερ ἐντὸς
τοῦ περιτοναίου τῶν ὄρχεων ἡ θέσις ἐγένετο, τοῦ σπερματικοῦ τὸ ἥμισυ μέρος ἀπώλετο, καὶ ἡ τῆς ἀρτηρίας τε καὶ φλε-
βὸς ἕλιξ. ὅπως οὖν ἐκείνη τε γένοιτο καὶ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον αὐξηθείη, τόν τε τοῦ περιτοναίου πόρον ἡ φύσις
ἔτεμε, καὶ τοὺς ὄρχεις ἔταξε κάτω. συμβαίνει γὰρ οὕτως ἐν μὲν τοῖς ἀγγείοις χρονίζον τὸ αἷμα πέττεσθαί τε καὶ θερμαί-
νεσθαι. μακρότατον δὲ γενέσθαι τὸ σπερματικὸν, ὅπως πλέον ἐξακοντίζοι κατὰ μίαν ἐνέργειαν τὸ σπέρμα. δι' αὐ-
τό γέτοι τοῦτο κιρσωδέστερον ἐποίησεν αὐτὸ πλησίον τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως, ὅθεν καὶ τοὔνομα αὐτῷ κιρσοειδὴς
ἐτέθη παραστάτης. εἴ τις ταῦτα θεάσαιτο, θαυμάσει τῶν ἀνδρῶν ὅσοις ἔδοξεν ἕνεκα τοῦ κατασπᾶσθαι τὰ τοῦ σπέρματος
ὄργανα τοὺς ὄρχεις ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονέναι. πότερον γὰρ οἷς ἄμεινον ἦν ἑλίττεσθαι, ταῦτ' εὐθύνεσθαι θέλουσιν, ἢ τὸν
κιρσοειδῆ παραστάτην. διατρίβω δὲ ἴσως οὐκ ἀναγκαίως ἐν τῷδε, μέγιστον ἔχων μαρτύριον, ὅσα τῶν ζώων ἐντὸς τοῦ πε-
ριτοναίου κέκτηται τοὺς ὄρχεις ὥσπερ καὶ οἱ ὄρνιθες. οὐ γὰρ δὴ καὶ τούτοις γε φήσει τις ἐξῆφθαι τῶν σπερματικῶν ἀγ-
γείων, ὥσπερ τὰς λείας, ἐφ' ὑψηλοτέρου κειμένων αὐτοῖς τῶν σπερματικῶν. ἴσως οὖν γε ταράττει τὸ μικρὸν ἔμπρο-
σθεν εἰρημένον, ὡς χρὴ μῆκος ἀξιόλογον ὑπάρχειν τῷ σπερματικῷ. δόξει γὰρ ἡ ἐντὸς τοῦ περιτοναίου θέσις ἀφαι-
ρεῖσθαι τὸ ἥμισυ μέρος αὐτοῦ τὸ καταφερόμενον ἅμα τοῖς κιρσώδεσιν ἀγγείοις ἐπὶ τὸν δίδυμον. ἀλλ' εἰ μάθοις τούς
τε ὄρχεις ἔχειν ταῦτα τὰ ζῶα τῶν φρενῶν ψαύοντας, εὐρυτάτους τε τοὺς σπερματικοὺς πόρους, ἑτοίμη τῆς ἀπορίας
ἡ λύσις. ἀπό τε γὰρ τῶν φρενῶν ἱκανὸν τὸ μεταξὺ διάστημα, καὶ τὸ χωρίον θερμὸν, ὥστε ὅσον ἐκ τῆς μακρᾶς ἕλικος

τῶν ἀγγείων καὶ τὸ μῆκος τῶν σπερματικῶν εἰς πλῆθος, ἐφ' ἡμῶν ὠφελεῖται τὸ σπέρμα, τοῦτ' ἐπ' ἐκείνων ἐκ τε τῆς τῶν πόρων εὐρύτητος καὶ τῆς θέσεως τῶν ὄρχεων. οἱ μὲν γὰρ σπερματικοὶ πόροι, τοσοῦτον ἐπλεονέκτησαν τῆς εὐρύτητος, ὅσον ἀπολείπονται τοῦ μήκους. ἡ δὲ θέσις τῶν ὄρχεων ἐφ' ὑψηλοῦ γενομένη, διὰ μὲν τὴν ἀπόστασιν ἐχαρίσατο τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις ἀξιόλογον μῆκος, διὰ δὲ τὴν τῶν θερμοτάτων σπλάγχνων γειτνίασιν εἰς τάχος γενέσεως, οὐ σμικρὰ τῷ σπέρματι συνετέλεσεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ περιουσίας. ὁ δ' ἐκείνων λόγος αὐτάρκως ἐξελήλεγκται, μόνῃ τῇ θέσει τῶν ὄρχεων ἐξεληλεγμένος, οὐδὲν ἧττον, καὶ δι' ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, οὐχ ἥκιστα δ' αὖ ἐλεγχθείη, καὶ διὰ τῶνδε. χρὴ γὰρ ἤδη διελθεῖν ἡμᾶς ὃ παρορῶσιν ἅπαντες σχεδὸν ἰατροί τε καὶ φυσικοὶ φιλόσοφοι περὶ χρείας τε καὶ δυνάμεως ὄρχεων οὐ γινώσκοντες, ὡς ἐπὶ τῶν ἐκτμηθέντων αὐτοὺς ἄνευ τοῦ ψαῦσαι τῆς ἐπιδιδυμίδος, οὐδὲν πάσχει τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον. ἀπόλλυται δὲ τῶν ζώων οὐ τὸ σπερμαίνειν μόνον, (ἕρμαιον γὰρ ἦν τοῦτο τοῖς τῶν ἀφροδισίων ἀπέχεσθαι βουλομένοις) ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνδρία τε καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἀρρενότης. οὕτω δὲ καὶ εἰ θήλεος ζώου τοὺς ὄρχεις ἐκτέμνοις, οὔτ' ὀργᾷ ποτε τὸ λοιπὸν, οὔτε προσίεται τοῦ ἄρρενος ἀφροδισίου κοινωνίας ἕνεκεν, ἀπόλλυσί τε ὡς ἂν εἴποι τις τὴν θηλύτητα. τὰς γοῦν θηλείας ὗς ἐκτέμνουσιν οἱ παρ' ἡμῖν, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἀσίας, ἀλλὰ κἀν τοῖς ὑπερκειμένοις ἔθνεσιν ἄχρι καππαδοκίας, καὶ γίνονται πᾶσαι παραπλήσιαι τοῖς εὐνουχισθεῖσιν, ἱκανῶς εὐτραφεῖς τε καὶ πίονες, ἥδιόν τε τὸ κρέας ἔχουσι τῶν ἄλλων θηλειῶν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρρενες τῶν ἀρρένων. οὐ μὴν ὁμοίως ἀκίνδυνος ἡ ἐξαίρεσις τῶν τῆς θηλείας ὄρχεων ἐστι διὰ τὸ χωρίον ἐν ᾧ κεῖνται. τοῖς γὰρ τῶν μητρῶν πλαγίοις μορίοις παράκεινται καθ' ἑκάτερον εἰς ἀρτηρίαν μὲν καὶ φλέβα, καθάπερ καὶ οἱ τῶν ἀρρένων λαμβάνοντες ἑλικοειδῶς ἐμφυόμενον ἑαυτοῖς ἀγγεῖον σπερματικὸν εἰς ἑκατέραν τῶν κεραιῶν περαῖνον. ἀναγκαῖον οὖν ἐστι περισχίζειν τὰς λαγόνας ἑκατέρας, εἴ τις ἐκτέμνειν βούλοιτο, κἂν τούτῳ μείζων ὁ κίνδυνος ἤπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. ταύτην οὖν τηλικαύτην ὑπάρχουσαν τοῖς ὄρχεσι τὴν δύναμιν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἅπαντες παρεωράκασι, καὶ περὶ τοῦ συντελεῖν αὐτοὺς ἢ μὴ συντελεῖν τῷ σπέρματι ζητοῦσιν. εἶθ' οἱ μὲν ἐσχάτως ἐσφάλησαν ὡς καὶ τοῦτο αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι, τινὲς δὲ γεννᾶσθαι μὲν ὑπ' αὐτῶν ἔφασαν τὸ σπέρμα, τί δὲ συμβαίνει τῷ παντὶ ζώῳ, δι' ὃ ψυχρότερόν τε καὶ ἀσθενέστερον εὐνουχισθὲν ἀποτελεῖται ζητῆσαι παρέλιπον, ἀλλ' εἴπερ τὸ σπερμαίνειν μόνον, ἄλλο δ' οὐδὲν ἀπόλλυται τῶν ὄρχεων ἀφαιρεθέντων, ὅτι συνδιαφθείρεται καθάπερ ἐκεῖνοί φασι τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, ἓν αὖ ἦν μόνον ἐπὶ ταῖς τομαῖς αὐτῶν τὸ βλάβος μὴ δύνασθαι φῦσαι παῖδας. ὥστε οὖν τῶν παίδων οὐδεμία φροντὶς, ἀλλ' εἴτε στεφανίτης ἀγῶνας ἀναιρεῖσθαι μᾶλλον ἐσπούδασεν, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην ὑπόθεσιν ἐπανῄρηται, δεῖν οὐκ ἀγαθὸν ἀγνοεῖν ἔγνωμεν, οὐδ' αὖ εἴη τοῦτο ἐκτομῆς ὄρχεων. ὥρα τοίνυν ἡμῖν ἐστι τῶν ἀσκούντων ὀλύμπια τοὺς ὄρχεις ἐκτέμνειν, ὡς οὐ μόνον ἐκείνοις γε παίδων γενέσεως οὐδεμία φροντὶς, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο μόριον ἑτοίμως ἐπιδώσουσι τῆς νίκης ἕνεκεν, ἀλλ' οὐκ ἀσφαλὲς ἡ τομὴ συνεκτέμνουσα τοῖς ὄρχεσι τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος ἅπαντος. ἢ εἰ μὴ τοῖς ὄρχεσιν τὴν ἰσχὺν, ἀλλ' ὡς αὖ ἐκείνων τις ἴσως εἴποι τοῖς πόροις τοῖς σπερματικοῖς, ἐχρῆν καὶ τοῦτο διασκέψασθαι καθ' ὅντινα τρόπον γίνεται. καίτοι γοῦν οὐδ' ἐκτέμνεται τούτων οὐδ' ἕτερος, ἀλλ' ἀποσπῶνται μόνον ἀπὸ τῶν ὄρχεων, ὥστε εὔλογον, οὐ διά τι μόνον ἐστὶ καὶ σωζομένων, ἀλλὰ διὰ τὸ τελέως ἀπολόμενον ἐκ τοῦ ζώου μόριον ἀπόλλυσθαι τὴν ἀρρενότητα καὶ τὴν ἰσχύν. ἆρά σοι δοκοῦσι καθάπερ ἀλεῖαι τοῖς ἴσοις οὕτως οἱ ὄρχεις τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις προσκεῖσθαι; ἀλλ' οὐχὶ μόνον ἐγγὺς ἥκειν τῇ χρείᾳ τῆς καρδίας αὐτῆς; ἀποψύχονται γοῦν οἱ ἀπολέσαντες αὐτοὺς ἑτέραν ἀρχὴν ἐμφύτου θερμότητος ἀφῃρημένοι, καὶ καταπίπτει πᾶς ὁ τόνος αὐτοῖς, ὡς εἰ καὶ γεγηρακότες ἔτυχον. οὔτ' εὐρεῖα φλὲψ, οὔτ' ἀνθηρὸν αἷμα καὶ ἀρτηρίαι μικρὸν καὶ ἀρρώστως σφύζουσιν ὥσπερ τοῖς γέρουσιν, ὥστε καὶ ῥώμης ἀρχὴ τοῖς ζώοις εἰσὶ, καὶ θερμότητα πολλὴν ἐπαρδεύουσι τῷ σύμπαντι σώματι, δι' ἣν οἱ στερηθέντες αὐτῶν, ἄτριχοι μὲν, οὐ τὰ γένεια μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν γίνονται σῶμα. μικρὰς δ' ὡς εἴρηται τὰς φλέβας ἴσχουσιν ὁμοίως ταῖς γυναιξὶ, οὐκ ἐπιθυμοῦσιν ἀφροδισίων, ὡς ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ζῶον ὑπάρχοντες. ὥστε ταύτῃ γε καὶ τῆς καρδίας αὐτῆς πλέον ἔχουσιν οἱ ὄρχεις, ὡς πρὸς τὴν θερμότητά τε καὶ ῥώμην τοῖς ζώοις παρέχειν ἔτι καὶ τῆς τοῦ γένους διαμονῆς ἐξηγοῦνται. ταῦτ' οὖν καὶ τηλικαῦτα παριδόντες οἱ πρὸ ἐμοῦ φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροὶ περὶ μικρῶν καὶ φαύλων ἐρίζουσι, ζητοῦντες εἰ συντελοῦσί τι πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος γένεσιν οἱ ὄρχεις, ἡμεῖς οὖν αὖθις ὑπὲρ αὐτῶν ἀναλαβόντες εἴπωμεν, ὡς πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔτι κἀκεῖνα. τῶν ὄρχεων ἐστὶν οὐ σμικρὰ τεκμήρια, τῆς ὅλου τοῦ σώματος ὑπ' αὐτοῖς ἀλλοιώσεως. οὐ μόνον γὰρ ἥδιον ἐστὶ τὸ κρέας τῶν εὐνουχισθέντων ἱερείων, ἀηδέστερον δὲ τὸ τῶν ἀτμήτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης αὐτὴ τῶν σαρκῶν ὅμοιόν τι τῇ τῶν ὄρχεων ἔχει ποιότητι, βαρὺ, καὶ βρομῶδες, ὡς ἂν οὕτω τις εἴποι, μέχρι καὶ τῆς κατὰ τὴν ὀσμὴν ὁμοιότητος. ἄλλους μὲν οὖν τινας ἀγνοῆσαι τὰ τοιαῦτα θαυμαστὸν οὐδὲν, Ἀριστοτέλην δ' οὐκ ἐχρῆν, ἡμῖν αὐτὸν εἰρηκότα πολλάκις ὡς μικρὰ μόρια μεγίστων ἀλλοιώσεων αἴτια τῷ παντὶ γίνεται σώματι. τοῦτο γὰρ ἐκεῖνον ἐχρῆν προσθεῖναι μόνον, ὥσπερ ἐξαιρεθέντος τινὸς μορίου, τὸ ζῶον ἀλλοιοῦται σύμπαν. αἰτία τῆς ἀλλοιώσεως ἐστὶ τὸ μόριον. οὐ γὰρ δὴ τῆς αὐτῆς γε καὶ ἀφαιρούμενον τοῦ ζώου καὶ παρόν. ἀλλ' εἰ μὲν αἰρόμενον καταψύχει, παρὸν ἐθέρμαινεν. εἰ δ' ἀσθενὲς ἐργάζεται, ῥώμης ἦν ἀρχή. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ τὰς πρὸς τὴν συνουσίαν ὁρμὰς ἀφαιρεῖται τμηθὲν, ἐξ ἐκείνου τοῖς ζώοις ἡ τοῦ γένους ἦν διαδοχή. τουτὶ μέν γε τὸ τρίτον, οὐδ' ἡ καρδία δύναται παρασχεῖν, ὡς ἐκείνη μὲν αὖ εἴη τοῦ ζῆν μόνον. οἱ δ' ὄρχεις τοῦ καλῶς ζῆν ἀρχή. ὅσον δὲ ἐστι κρεῖττον τὸ εὖ ζῆν, ψιλοῦ καὶ μόνου τοῦ ζῆν, τοσοῦτον ἐπὶ τοῖς ζώοις οἱ ὄρχεις κρείττονες τῆς καρδίας. ἦν ἄρα δίκαιον αὐτοὺς εἰκάσαι λίθοις ἐξηρτημένοις νημάτων, οἷς ἐκ τοῦ βάρους μόνον ἡ χρεία; τίς οὖν ἐστιν ἡ αἰτία δι' ἣν ἐκτμηθέντος συντέμνουσιν ἑαυτοῖς ἅπασαν τοῦ ζώου τὴν εὐτονίαν, ἐχρῆν μὲν δή που μέγιστόν τι πεποιῆσθαι πρόβλημα τὸν Ἀριστοτέλη κατὰ τὸ πρῶτον σύγγραμμα περὶ τῆς τῶν ζώων γενέσεως, ἔνθα τὴν χρείαν ἐξηγούμενος, ὑπὲρ τοῦ σώζεσθαι φησὶ τὴν ἐπαναδίπλωσιν τῶν σπερματικῶν ὀργάνων τοὺς ὄρχεις ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονέναι. μικρὸν μὲν γὰρ τοῦτο. τῆς δὲ ἰσχύος ἁπάσης τῶν ζώων ἐν αὐτοῖς ἡ ἀρχὴ φαίνεται, καὶ τοῦτο ἦν ἀναγκαῖον ἐν τοῖς μάλιστα ζητηθεῖσι, τὴν χρείαν τῶν ὄρχεων ἐπισκεπτομένῳ. παραλιπὼν οὖν αὐτὸ καὶ μηδ' ἐν τῷ πρώτῳ διαλεχθεὶς, ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τὸ πάρεργον ἡνίκα περὶ φωνῆς ὀξείας τε καὶ βαρείας ὁ λόγος ἦν,

» αὐτῷ πειρᾶται δεικνύναι ὅπως τῶν ὄρχεων ἐκτεμνομένων ἀθρόα τοσαῦτα περὶ τὰς ἐνεργείας ἡ καρδία γίνεται. ἔχει
» δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. ἐκτεμνόμενα δὲ πάντα εἰς τὸ θῆλυ μεταβάλλει, καὶ διὰ τὸ αἴτιον τὴν ἰσχὺν τὴν νευρώδη ἐν τῇ ἀρχῇ
» οἵαν ἀφιᾶσι φωνὴν τοῖς θήλεσιν. ἡ δ' ἄνεσις παραπλησία γίνεται, ὥσπερ ἂν εἴ τις χορδὴν κατατείνας σύντονον
» ποιήσειεν τῷ ἐξάψαι τι βάρος, οἷον αἱ τοὺς ἱστοὺς ὑφαίνουσαι. καὶ γὰρ αὗται τὸν στήμονα κατατείνουσι προσάπτουσι
» τὰς καλουμένας λαίας. οὕτω γὰρ καὶ ἡ τῶν ὄρχεων φύσις προσήρτηται πρὸς τοὺς σπερματικοὺς πόρους. οὗτοι δὲ ἐκ τῆς φλε-
» βὸς ἧς ἀρχὴ ἐν τῇ καρδίᾳ. ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη. προσχῶμεν δὲ αὐτῆς τῷ κατ' αὐτὸ τὸ τέλος εἰρημένῳ κεφαλαίῳ, σύμπαν-
τος τοῦ προειρημένου λόγου τὴν ὑπόθεσιν ἔχοντι. διὰ τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς εὐνουχισμοῖς φησὶ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ ἀσθενέστερον
τὰ ζῷα, διότι τῆς καρδίας ἐξ ἧς ἐστιν ἡ συντονία τῷ σώματι συμβαίνει γίνεσθαι τὴν ἔκλυσίν τε καὶ ἄνεσιν, ἀφαιρου-
μένων τῶν κατατεινόντων βαρῶν, ὡς δὴ τῆς καρδίας, οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας κράσεώς τε καὶ φύσεως ἐχούσης τὴν ῥώμην,
ἀλλ' ἐκ τοῦ κατασπᾶσθαι κάτω, καθάπερ ὑπὸ λίθων τινῶν ἐξηρτημένων τῶν ὄρχεων. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ διὰ τὴν οἰκείαν
φύσιν ἡ καρδία τὴν ῥώμην ἔχει ταύτην καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιπέμπει μορίοις, ὡς ἂν ἀρχή, καὶ δεῖται ἔξωθεν τινὸς
εἰς τοῦτο ἐπικουρίας ἑτέρας, ἔχει περὶ τῶν ὄρχεων βοηθείας μυρίας ἀπολείπεσθαι μὴ δυναμένας ἕως ἂν περιῇ τὸ ζῷον,
ὧν μίαν ἐναργεστάτην τε καὶ ἰσχυροτάτην εἴποιμι ἂν αὐτῷ κατατείνειν γε βουλομένῳ τὴν καρδίαν. ἐπιβαινούσης
γὰρ τῆς ἀορτῆς τῇ ῥάχει, τί χαλεπὸν ἦν τῇ φύσει προσδῆσαι δεσμοῖς ἰσχυροῖς τὸ ἀγγεῖον ἐνταῦθα, δι' ὧν ἀντεχο-
μένη τε καὶ τεινομένη βιαίως συνεπισπᾶται ἑαυτῇ τὴν ὅλην καρδίαν; οὐκ ἀδύνατον δὲ οὐδὲ τὸ ἕτερον μέρος τῆς ἀρ-
τηρίας τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφερόμενον ἐνταῦθα προσθεῖναι. διαφέρει γὰρ οὐδὲν εἰς τὸ τετάσθαι τὰς χορδάς, ὧν
αὐτὸς ἐκεῖνος ἐμνημόνευσε, καθ' ὁπότερον ἂν μέρος αὐτῶν, εἴτε τὸ ἄνωθεν, εἴτε τὸ κάτωθεν, ἡ τάσις αὐτῶν γίνε-
ται. κατὰ μὲν τὸ ἀληθὲς ἐξ ἀμφοῖν χρὴ καὶ τοῦτο, οὐ κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω μόνον ἀντικειμένων ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ
τῶν πλαγίων ἑκατέρωθεν, ἢ πρόσθεν, ἢ ὄπισθεν, ἢ κατὰ λοξὴν ἀντίθεσιν ἥντινοῦν. εἴπερ οὐκ ἤρκει τῇ καρδίᾳ πρὸς
ῥώμην ἡ οἰκεία φύσις, ἀλλ' ἐχρῆν ὥσπερ χορδὴν ἢ στήμονα τάσιν ἐπίκτητον αὐτὴν προσλαβεῖν, ἕτοιμον ἦν οἶμαι
τῇ φύσει διά τε τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν ἐργάζεσθαι τοῦτο, καὶ διὰ φλεβῶν δὴ καὶ νεύρων, καὶ ὑμένων, οὐδὲν ἧττον,
ὧν οὐδὲν ἂν ἑτοίμως αὐτῆς ἀφαιρεθῇ, καθάπερ οἱ ὄρχεις. πόσον γάρ τι βάρος εἰσὶν οὗτοι; πῶς δ' ἥκοι ἄν ποτε πρὸς
τὴν καρδίαν ἡ ἐξ αὐτῶν τάσις; εἰ γὰρ καὶ μὴ μεταξὺ συνέβαινε καμπὰς πλείονας εἶναι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας εἰς τοὺς
ὄρχεις ἀφικνουμένοις ἀγγείοις, ἐχρῆν ἔξωθεν θεῖναι πρότερον, ἵν' ἐπ' αὐτὴν ἡ τάσις ἐξικνῆται. τάς τε τῶν κιρσωδῶν
ἀγγείων ἕλικας, ἄξιον ἦν ἐπεσκέφθαι τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ περιεργάσασθαι τοῦ πράγματος, ἐπὶ τῶν ἐκτὸς φαινομένων
πρότερον, εἴπερ μὴ λόγῳ περιλαβεῖν αὐτὸ δυνατὸς ἦν. ὧν γὰρ ἂν μεταξύ τις ἕλιξ, ἢ οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἐκ θατέρου
τάσιν εἰς θάτερον ἀφικέσθαι πρὶν εὐθυνθῆναι τὴν ἕλικα. τοσαύτη δ' ἐστὶ περὶ τῶν ὄρχεων ἡ ἕλιξ ἀγγείων, ὥστε εἴπερ
εὐθυνθείη μέχρις μέσων τῶν μηρῶν ἀφικέσθαι δύναται, καὶ οὕτως ἂν οὐδὲν μὲν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐχρῆν ῥώμην
ἐνυπάρχειν ἐκείνοις δὲ μόνοις οἷς ἱκανῶς εἰσιν οἱ ὄρχεις χαλαροὶ πάντως ἢ ἀσθενεῖς. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς παρηβῶσι καὶ
ἀσθενέσι συμβαίνει τὸ πάθημα. νέοις δὲ καὶ ἰσχυροῖς οὐδὲ πώποτε χαλαροὶ εἰς τοσοῦτον οἱ ὄρχεις ἐγένοντο. τί δ' ἂν
ἐπὶ τῶν ζῴων εἴποιμεν ὧν οἱ ὄρχεις προσεσταλμένοι τε εἰσὶ καὶ οὐκ ἐκκρεμεῖς, ὥσπερ αἱ λαῖαι καθάπερ ἐν μὲν τοῖς
τετράποσιν τῶν ὑῶν. ἐν δὲ τοῖς ὄρνισιν, οὐκ ἐνὶ τούτων γε ἢ δυοῖν, ἀλλὰ σύμπασιν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου πλησίον
τῶν φρενῶν, ἐπὶ τῆς ῥάχεως εἰσὶν ἐστηριγμένοι, καίτοι καὶ τούτων τῶν ζῴων, ὁ εὐνουχισμὸς ἄτονον ἐργάζεσθαι τὸ σύμπαν
σῶμα. εἰ δὲ καὶ πρὸς τῶν ἐστηριγμένων μορίων κατασπᾶσθαι τὴν καρδίαν φήσομεν, ὥρα καὶ τοὺς νεφροὺς ἡμῖν ἐπισπᾶ-
σθαι πολὺ μᾶλλον τῶν ὄρχεων, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τοιόνδε ὁτιοῦν. καθήκουσι γὰρ εἰς ἅπαντα φλέ-
βες καὶ ἀρτηρίαι σὺν τῷ πλησιέστερον εἶναι τῆς καρδίας αὐτά, καὶ χωρὶς μέσης ἕλικος, ἧς καὶ αὐτῆς οὐχ ὅπως τὴν
χρείαν οὐ συνοιδεν ἐξῆφθαι νομίζων αὐτῆς τοὺς ὄρχεις, ὥσπερ τὰς λαίας τῶν στημόνων. ἐναντιώτατον γάρ ἐστι τῷ
ἑλίττεσθαι τὸ κατατείνεσθαι. πῶς οὖν εἰς ταὐτὸ χωρίον ἀμφότερα συνήγαγεν ἡ φύσις, ἐκίρσωσέ τε καὶ κατ' ἀλλή-
λων καὶ ἑαυτῶν ἐδίπλωσε πολλάκις ἑκάτερον τῶν ἀγγείων. ἡ γὰρ εὔχρηστος ἀγγείων ἕλιξ, οὐ μόνον ἄχρηστον. ἀλλὰ καὶ
βλαβερώτερον αὐτῆς τῶν ὄρχεων ἐστὶ βάρος. εἰ δὲ τοῦτο εὔχρηστον ἦν, ἡ καρδία κατασπᾶται κακῶς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα
συγχωρησάντων αὐτῷ καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα τοῦ κατασπᾶν ὄντως δυναμένου τὴν καρδίαν. ἀναμνήσωμεν
σπλάγχνου τοῦ ἥπατος. εἴπερ γὰρ ὅλως οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχει τὴν εὐτονίαν, ἀλλ' ἐξ ἐπικτήτου τε καὶ παρὰ φύ-
σιν τάσεως ἐχρῆζε λαβεῖν αὐτήν, οὐδὲν ἔδει δή που μικρὸν οὕτω σῶμα τὸν ὄρχιν ἐκ μακροῦ διαστήματος ἐξάπτειν αὐ-
τῆς διὰ ἀγγείων μακρῶν καὶ τούτων ἑλελιγμένων, ἐχούσης τὸ ἧπαρ ὄγκῳ τε παραπλήσιον, ἐγγυτάτω τε κείμενον,
καὶ ἐξηρτημένον διὰ τῆς μεγίστης ἁπασῶν τῶν ἐν τῷ σώματι φλεβῶν εὐθὺ τῆς καρδίας ἄνευ πάσης ἕλικός τε καὶ καμ-
πῆς τεταμένης. ἀποχωρήσαντες οὖν ἤδη τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ὡς φυσικὸν ἄνδρα τὸν Ἀριστοτέλην τῶν
οἰκείων ἀναμνήσωμεν δοξῶν. ἀεὶ μὲν ἤτοι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, ἢ τὸ πνεῦμα τὸ σύμφυτον, ἢ τὴν εὐκρασίαν
αἰτιώμενον τῆς εὐρωστίας τῶν μορίων. ἐν δὲ τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει μόνην τὴν ἐκ τῶν ἐξηρτημένων τάσιν, ἥτις ὡς ἐστὶ
βίαιός τε καὶ παρὰ φύσιν ὅταν ἔξωθεν γίνηταί τινι, κἀπὶ τῶν χορδῶν ὡς αὐτὸς προὔθετο, θεάσασθαι πάρεστι. ῥήγνυν-
ται γοῦν εἰ βραχὺ πλείονι χρόνῳ τεταμέναι φυλάττοιντο. καὶ διὰ τοῦτο ἀνίασιν αὐτὰς ἀποτιθέμενοι τὰς λύρας τε καὶ
κιθάρας, ὅταν μηκέτι ἐνεργῶσι δι' αὐτῶν οἱ κιθαρισταί. μὴ τοίνυν ὅτι τοῖς ψάλλουσιν ἡ τάσις αὐτοῖς ἐστι χρήσιμος,
ἡγοῦμαι κατὰ φύσιν εἶναι τοῦτο ταῖς χορδαῖς. οὐ γὰρ ταῖς ἡμετέραις χρείαις μετρεῖται τὸ κατὰ φύσιν ἑκάστου τῶν
ὄντων. οὕτω γὰρ καὶ τοῖς σφαζομένοις ἱερείοις κατὰ φύσιν ὁ θάνατος ἔσται, μέλλουσί γε χρησίμοις ἡμῖν γενέσθαι. οὐ
μὴν οὐδ' ἐν ταῖς χορδαῖς ἡ κατὰ φύσιν τάσις ἀναγκαῖον ἦν, διὰ τοῦτο καὶ τῇ καρδίᾳ. ὅπου γὰρ οὐδ' ἐξ ἐπαγωγῆς
ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν συνιστάμεθα, σχολῇ γ' ἄν ποτε ἐκ παραδείγματος συστησαίμεθα. διατρίβω δ' ἴσως ἐπὶ
πλέον ἐλέγχων δόξαν ἐναργῶς μοχθηράν, ὡς μηδ' ἂν ἰδιώτην μηδένα λαθεῖν, ὅθεν εἰ οἷόν τε ἦν εὐξαίμην ἂν ὡς
μὴ δὲ εἰρῆσθαι μηδὲν τοιοῦτον ὑπὸ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ παντάπασιν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι σεσιγῆσθαι τὸ περὶ
τῶν εὐνουχιζομένων πρόβλημα, καὶ παραλελεῖφθαι ἄσκεπτον, διὰ τί ἐπὶ ταῖς τῶν ὄρχεων τομαῖς ὅλον ἐκθηλύνεται
τὸ σῶμα.

τὸ σῶμα. ζητοῦμεν οὖν ἡμεῖς αὐτοῖς ὑποθέσεσι χρώμενοι τοῖς ἀποδειχθεῖσί τε καὶ φαινομένοις ἐναργῶς ἐπὶ ταῖς ἀνατομαῖς. ἥτε γὰρ ἀρτηρία καὶ ἡ φλέψ, αἱ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄρχεος ἐμβάλλουσαι, σπερματῶδες ὑγρὸν περιέχειν ἤδη φαίνονται. καὶ αὐτὸς ὅλος ὑγροῦ τοιούτου μεστός ἐστι. καὶ τὸ κατὰ τὴν ἐπιδιδυμίδα περιεχόμενον ἐκ τούτου μετείληπται πρὸς αὐτήν, ὥσπερ ἐκ ταύτης εἰς τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, ὃ παραστάτην κιρσοειδῆ τὸ πρὸς τῷ καυλῷ μέρος Ἡρόφιλος ὠνόμασεν, ἁμαρτάνων δὲ καὶ αὐτὸς ὅτι τῷ σπερματικῷ πλέον ἢ τοῖς ὄρχεσιν ἀναφέρει τὸ τῆς σπέρματος γενέσεως, οὐ μὴν ἴσα Ἀριστοτέλει σφαλλόμενος εἰκάζοντι λείαις τοὺς ὄρχεις. μὴ τοίνυν ἔτι μηκύνωμεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις συλλογιζώμεθα, προσλαβόντες τι τῶν ἀποδεδειγμένων ἡμῖν ἐν ἑτέροις, ὁμολογουμένων δὲ καὶ παρὰ Ἀριστοτέλει. ἕκαστον γὰρ δεῖ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἀλλοιοῦν τὸν ἐπιρρέοντα χυμὸν ἐν λόγῳ τροφῆς εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἔστι δὲ ἑκάστῳ μορίῳ τὸ εἶναι τοῦτο, ὅπερ ἐστίν, οὐ κατὰ τὴν τῶν ἐνυπαρχόντων ὑγρῶν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν στερεῶν σωμάτων οὐσίαν, ὑφ᾽ ὧν καὶ τοῖς περιεχομένοις ὑγροῖς ἡ ἀλλοίωσις. ἀλλ᾽ εἴπερ τοῦτο οὕτως ἔχει, περιέχεται δὲ ἐν ὄρχεσιν ὀρρῶδες ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ τοιούτου δηλονότι τὸ σῶμα αὐτῶν τρέφεται. ἕκαστον δὲ αὐτῶν τὴν οἰκειοτάτην ἐργάζεται τροφήν ὥστε οἱ ὄρχεις ἐργάζονται σπέρμα. ἐδείχθησαν δὲ καὶ αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες ἐργαζόμεναι. ἀλλ᾽ αὗται μὲν ὀλίγον ἐν χρόνῳ πολλῷ, οἱ δ᾽ ὄρχεις οὐ πολὺ μόνον ἢ διὰ ταχέων, ἀλλὰ καὶ κατειργασμένον ἀκριβῶς. εἰλικρινεστάτη μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀκριβῶς ἡ τοῦ σπέρματος ἐστὶ ποιότης, διὸ καὶ τάχιστα αὐτοῖς μεταδίδωσιν ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μέρεσι, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἴπερ γε καὶ ὀπόν, εἴτ᾽ οὖν τὸν μηδικόν, εἴτε κυρηναϊκόν. ἐὰν ὀλίγον τις προσενέγκοιτο διά τε τῶν οὔρων αὐτῶν καὶ διὰ τῶν † ὑγροτήτων ἐμφαίνεταί τι τῆς ποιότητος, ὥσπερ οἶμαι καὶ πήγανον, ἢ σκόροδον, ἢ τι τοιοῦτον. αἱ γὰρ ἰσχυραὶ δυνάμεις ἑαυταῖς συναλλοιοῦσι τὸ σύμπαν σῶμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ἐλάχιστον ὑγρὸν ἐμπεσὸν ζώου σώματι τῶν δηλητηρίων ὀνομαζομένων ὅλον ἐν τάχει μεταβάλλει τε καὶ συνδιατίθησιν ἑαυτῷ τὸ σῶμα. καὶ ἡ ἴασις δὲ διὰ τῶν ἀλεξιφαρμάκων ὁμοίως γίνεται πάλιν ἀλλοιούντων καὶ τούτων τὸ σῶμα τὴν ἐναντίαν τοῖς δηλητηρίοις ἀλλοίωσιν, οὐ τῆς οὐσίας αὐτῶν εἰς ὅλον διασπειρομένης τὸ ζῷον. οὐ γὰρ οἷόν τε βραχὺν οὕτω χυμὸν ἐλαχίστῳ χρόνῳ πληροῦν ὄγκον σώματος ἐνίοτε μέγιστον, ἀλλὰ τῆς ποιότητος διαδιδομένης οἵαπερ ὁρᾶται διάδοσις, ἐκτὸς μὲν τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς εἰς τὸ περιέχον. ἐν ἡμῖν δὲ ἐκ καρδίας μὲν εἰς ἀρτηρίας, ἐξ ἐγκεφάλου δὲ εἰς νεῦρα. τί δὴ θαυμαστόν ἐστι κἀκ τῶν ὄρχεων εἰς ὅλον τὸ σῶμα διαδίδοσθαι τινὰ δύναμιν; οἷα τοῖς μὲν νεύροις αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἐξ ἐγκεφάλου. ταῖς δ᾽ ἀρτηρίαις τοῦ σφύζειν ἐκ καρδίας, ἥτις δύναμις ἐν μὲν τοῖς ἄρρεσιν εὐρωστίας τε καὶ ἀρρενότητος, ἐν δὲ τοῖς θήλεσιν αὐτῆς τῆς θηλύτητός ἐστιν αἰτία. καὶ διὰ τοῦτο ὁμοιοῦται τὸ θῆλυ ζῷον ἐκτμηθὲν τοὺς ὄρχεις, εὐνουχισθέντι τῷ ἄρρενι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα σύμπαντα μόρια τὰς αὐτὰς ἔχει δυνάμεις ἐν ἀμφοτέροις. ὅπερ δὲ ἐξαίρετον ἦν ἐν ἑκατέρῳ, δι᾽ ὃ τὸ μὲν ἄρρεν αὐτῶν ὑπῆρχε, τὸ δὲ θῆλυ, τοῦτο ἀποτελέσαντα τὸ καταλοιπὸν ἑαυτῷ ἔχει ταὐτόν, ὡς εἰ κατ᾽ ἀρχὰς ἐγεγόνει μήτε θῆλυ, μήτε ἄρρεν, ἀλλά τι τρίτον διαφέρον μὲν ἀμφοῖν. οὐδέτερον δὲ ἐκείνων, πάλιν οὖν ἀναμνήσωμεν ὧν πολλάκις ἐπεδείξαμεν, ὡς ἕκαστον τῶν μορίων ἐκ τῶν φλεβῶν ἕλκει τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμὸν ἄχρι καὶ τῶν περιττωμάτων. οὕτως ἐδείκνυντο καὶ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον ἐπισπώμενοι, καὶ ἡ χοληδόχος κύστις τὴν χολήν. ἕλκουσιν οὖν καὶ οἱ ὄρχεις τὸ ὑγρὸν τὸ ὀρρῶδες, ὃ προπαρασκευάζουσιν αὐτοῖς αἱ τῶν ἀγγείων ἕλικες. εἶτ᾽ ἀπολαύσαντες αὐτοῦ τῆς ποιότητος, αὐτοί τε μεταδόντες ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τῆς ἑαυτῶν, ὀλίγον ὕστερον ἀναποτίθενται τοῖς σπερματικοῖς πόροις τὸ περιττόν, οἱ δ᾽ ἀποκρίνουσιν ἐκτὸς ἐν ταῖς συνουσίαις. εἰ δ᾽ ἀμετρότερόν τις λαγνεύοι, συνεχέστερον ἑλκόντων ἐκ τῆς τῶν ἀγγείων ἕλικος οἱ ὄρχεις τὸ σπέρμα, τελέως ἐκκενοῦσιν αὐτά. καὶ εἰ ἀνατέμοις τὸ τοιοῦτον ζῷον, οὐχ εὑρήσεις ἐν αὐτῷ ὀρρῶδες ὑγρόν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἀφροδισίων ἀπεσχημένον ἀνατεμὼν ζῷον, εὑρήσεις πλεῖστον τε καὶ πάχιστον σπέρμα. βουλοίμην δ᾽ ἂν οὖν καὶ σὲ τὸν ὁμιλοῦντα τοῖσδε τοῖς γράμμασι, κἂν νῦν γοῦν ἀλήθειαν τιμήσαντα, βασανίσαι τὰ λεγόμενα μὴ κατὰ τὸ πάρεργον. οὐδὲ γὰρ οὕτως εὑρέθη, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπὶ τὰς ἀνατομὰς ἐλθόντα καὶ θεασάμενον ἀκριβῶς ὅσα εἴρηται τῶν ἔμπροσθεν τε καὶ μάλιστα αὐτῶν ὧν δὴ νῦν πέπαυμαι λέγων, ὡς τοῖς μὲν ἀπεσχημένοις ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ζῷον ἅπαντα σπέρματος εἰσὶ μεστά. πρῶτον μὲν ὁ κιρσοειδὴς παραστάτης. εἶθ᾽ ὅλον τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, εἶθ᾽ ἐπιδιδυμίς, εἶθ᾽ ὅλος ὁ ὄρχις, εἶθ᾽ ἡ τῶν ἀγγείων ἕλιξ. εἰ δέ τις συνεχέσι λαγνείαις ἐξεκένωσεν ἅπαν τὸ σπέρμα, τούτου τοῦ ζώου μήτ᾽ ἄλλο τι μόριον ἔχει σπέρμα, μήτε † τὴν ἕλικα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν καιρὸν οἱ ὄρχεις † ἔχουσιν ἐκ τῶν ὑπερκειμένων φλεβῶν ὅσον ἐν αὐταῖς περιέχεται ὀρρῶδες ὑγρόν. ἔστι δ᾽ ὀλίγον τοῦτο, καὶ δροσοειδῶς ἀναμεμιγμένον τῷ αἵματι, τούτου δ᾽ ἐδείχθησαν κἀκεῖναι δεόμεναι. βιαίως οὖν ἀφαιρούμενον πρὸς τῶν ὄρχεων αὐτῶν σφοδροτέραν ἐχόντων δύναμιν, αὗται τῶν ὑπερκειμένων ἀντισπῶσιν. αἱ δ᾽ αὖ πάλιν αὐτῶν ἐφεξῆς, εἶτ᾽ ἐκεῖναι τῶν ἐχομένων, καὶ τοῦτο οὐ παύεται γινόμενον ἄχρι περ ἂν εἰς μοῖραν πᾶσαν τοῦ σώματος ἡ μετάληψις ἐξικνεῖται ὥστε τὰ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῷον μόρια κενοῦσθαι τῆς οἰκείας τροφῆς. ἀντισπᾷ γὰρ ἀεὶ τὸ τελέως ἐκκενωθὲν ἐκ τοῦ πλέον ἔχοντος οἷον ἐξαρπάζον βιαίως. ἀεὶ τοίνυν τούτου γινομένου καὶ πάντων ὥσπερ ἐν χορῷ μεταδιδόντων ἀλλήλοις μέχρι τοῦ κενοῦσθαι τὰ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῷον ἀγγεῖα τε καὶ μόρια πάντα ἀναγκαῖον ἐστιν, ἄχρι περ ἂν ἐμπλησθῇ τὸ ἰσχυρότατον, οὐ μόνον δὲ τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος ἀφαιρεῖσθαι πᾶσι τοῦ ζώου τοῖς μέρεσι συμβήσεται κατὰ τοὺς τοιούτους καιρούς, ἀλλὰ καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ζωτικοῦ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἐκκενοῦται μετὰ τῆς σπερματώδους ὑγρότητος, ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν ἀσθενεστέρους ἀποτελεῖσθαι τοὺς λαγνεύοντας ἀμετρότερον, ἀφαιρουμένου τοῦ σώματος ἅπαντος ἑκατέρου τῶν ὑγρῶν τὸ εἰλικρινέστατον. προσερχομένης δὲ καὶ τῆς ἡδονῆς ἥτις αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτήν ἐστιν ἱκανὴ διαλύειν τὸν ζωτικὸν τόνον, ὥστ᾽ ἤδη τινὲς ὑπερησθέντες ἀπέθανον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰρήσθω κατὰ τὸ πάρεργον οὐκ ὄντα πάρεργα. ζητεῖται γοῦν οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων αὐτοῖς καὶ τοῦτο τὸ πρόβλημα. διὰ τί μάλιστα ἐκλύει συνουσία, καὶ λέγουσιν εἰς αὐτὸ πολλὰ καὶ ψευδῆ, διότι τὰς πρώτας ἀρχὰς ἠγνόησαν, αἷς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῦτο πάλιν. ἀλλ᾽ ὁ λόγος ἑαυτὸν ὠθεῖ τὰ προκείμενα καλεῖ καὶ φησὶν ἐκ σπέρματος μὲν εἶναι τὴν γένεσιν ἅπασι τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις, ἐκ σπέρματος δὲ καὶ τὴν θρέψιν. ὥσπερ οὖν τοῖς σαρκοειδέσιν ἅπα

† ἱδρώτων

† ἡ ἕλιξ

† ἕλκουσι

σιν ἐξ αἵματος ὑπάρχειν καὶ γένεσιν καὶ θρέψιν. ἕκαστον γὰρ ἐξ ἧς τὸ πρῶτον οὐσίας ἐγένετο, καὶ τρέφεται διὰ παντός. ὅτι καὶ ἡ θρέψις ἀναπλήρωσις ἐστὶ τῆς ἀπορρεούσης οὐσίας. ἐστὶ τοίνυν καὶ γεννᾶσθαι μὲν ἔτι καὶ νῦν, ὅσα τὴν ἀρχὴν ἐξ αἵματος ἐγένετο, μὴ γεννᾶσθαι δὲ πλὴν εἴπου τινὰ φλέβα σπανίως οἷς ἐκ σπέρματος ἡ γένεσις, εἴ μοι δοκεῖ προσθεῖναι τῷ λόγῳ, τάχα μὲν οὐκ ἀναγκαῖον. ἐπεὶ δὲ ἐξηγησάμην ἅπασαν τῶν ὄρχεων τὴν φύσιν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον καὶ περὶ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων αὖθις εἰπεῖν. εἰ γὰρ δὴ φαίνεται σπέρματος μεστὰ καθ' ὃν οὐκ ἀφροδισιάζει χρόνον τὰ ζῷα, τάχ' ἂν ἐρωτήσειέ τις ὅπως γίνεσθαι τοῦτο. πότερον ἕλκονται τὴν γονήν, ἢ τῶν ὄρχεων ἐκπεμπόντων εἰς αὐτὰ διὰ μεγίστης τῆς ἐπιδιδυμίδος; ἀποκριτέον οὖν ἐστὶ καὶ τοῖς ταῦτα ἐρωτῶσιν ἑκατέρως γίνεσθαι τὴν πλήρωσιν. εἴρηται δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἐπὶ πλεῖστον ἀποδεδειγμένος ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ, νυνὶ δὲ ἐξ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον εἰς τὰ παρόντα ληπτέον. ἐδείχθη γὰρ ἕκαστον μόριον ἕλκειν μὲν εἰς ἑαυτὸ τὴν οἰκείαν τροφήν. ἀπολαῦσαν δὲ αὐτῆς ἐκκρίνειν τὸ καταλοιπον, ἑαυτῷ μὲν ὑπάρχον περίττωμα, τροφὴν δὲ ἑτέρῳ τῷ μετ' αὐτὸ γενησόμενον. αὕτη μὲν ἡ πρὸς ταῦτα ἀπόκρισις. εἰ δέ τις ἔροιτο, τίνος οὖν ἕνεκεν ἡ ἐπιδιδυμὶς ὑπὸ τῆς μηδὲν εἰκῇ ποιούσης ἐγένετο φύσεως, ἀποκριναίμεθα ἂν αὐτῷ, τῶν εἰρημένων ὀργάνων αὐτῶν ὄρχεώς τε καὶ σπερματικοῦ πόρου, καὶ τῆς ἀρτηρίας καὶ φλεβός, ἐν οἷς προαθροίζεται τὸ σπέρμα. μὴ γὰρ οἷόν τε εἶναι τὸν ὄρχιν ἀκινδύνως αὐτοῖς ἑνωθῆναι, σφοδροτάτης συντονίας ἐν τῇ προέσει τοῦ σπέρματος γινομένης. νευρώδης μὲν γὰρ ὅ τε τῆς ἀρτηρίας τε καὶ φλεβὸς χιτών, ὡς καὶ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων. ἀδενώδεις δ' εἰσὶν οἱ ὄρχεις καὶ μαλακοί. ῥᾳδίως οὖν ἔμελλεν ἰσχυρᾷ τάσει τὸ σκληρὸν ἀπορρήγνυσθαι τοῦ μαλακοῦ λαβαῖς ἠρτημένον ἀσθενέσιν. ἐξεύρηται τοίνυν τῇ φύσει τὸ τῆς ἐπιδιδυμίδος σῶμα μέσον, οὐ τῇ θέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς ὅλης οὐσίας εἶδος. τοσούτῳ γάρ ἐστι μαλακωτέρα τοῦ σπερματικοῦ, καὶ τῶν ἑλικοειδῶν, ὅσῳ τοῦ ὄρχεως σκληροτέρα. τούτῳ δὲ πάλιν τούτου νευρωδεστέρα τὴν φύσιν, ὅσῳ ἐκείνων σαρκωδεστέρα. τῷ μὲν οὖν νευρώδει καὶ σκληρῷ πρὸς τὸ μαλακὸν καὶ σαρκῶδες ἀνάρμοστος ἡ κοινωνία, τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν οἰκεία πρὸς ἄμφω. τοσούτῳ μὲν γὰρ αὐτῇ μέτεστι σκληρότητος, ὡς μὴ ῥήγνυσθαι τεινομένη πρὸς τῶν σπερματικῶν. τοσοῦτον δ' αὖ μαλακότητος ὡς εὐαρμόστως ἔχειν ὄρχεων οὐσίας. συνάπτονται τοίνυν διὰ μέσης αὐτῆς οἱ ὄρχεις τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀρχὴ καὶ ῥίζα τούτων ἐστὶν ἡ ἐπιδιδυμὶς ἐξ ὅλου τοῦ ὄρχεος εἰς αὐτὴν ἀρυομένη τὸ σπέρμα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΠΕΡΜΑΤΟΣ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Ἑξῆς δ' ἂν εἴη λεκτέον ὑπὲρ τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος, ὅσα κατὰ τὴν ἔμπροσθεν διέξοδον εἰπεῖν ἀνεβαλλόμεθα. ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν ἐναργῶς φαινόμενα. παράκεινται μὲν οἱ ὄρχεις ταῖς μήτραις, εἷς ἑκατέρωθεν, ὁμοίαν ἀγγείων ἕλικα δεχόμενοι τοῖς ἐπὶ τῶν ἀρρένων, οὐ μὴν εἴς γε τὸν αὐτὸν ἀφικνεῖται τόπον, ὅτι μὴ δ' ἐκτὸς ἐχρῆν ὥσπερ τὸ ἄρρεν, ἀλλ' εἰς τὰς ἑαυτῆς μήτρας σπερμαίνειν τὸ θῆλυ. καὶ τοίνυν αὐτοῦ καθάπερ ἀπαντῶσαι τῷ σπερματικῷ προμήκεις ἑαυτῶν ἀποφύσεις ἐκτείνουσιν εἰς τὰ πλάγια, δι' ὧν ὑποδέχονται τὸ σπέρμα. μεστὸν δ' ἐστὶ μάλιστα τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, ἐν τοῖς ὀργῶσι ζώοις, ὥσπερ αὖ κενὸν ἐπὶ ταῖς προσφάτοις ὀχείαις. ἔχει δ' ἀμέλει πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἐνίοτε καὶ τοῖς ἐκ πολλοῦ κύουσιν, ἐν οἷς δὴ καὶ προφανῶς θεάσῃ κατὰ τῶν προμήκων ἀποφύσεων, ἃς δὴ κεραίας ὀνομάζουσιν ὑγρὸν θορῶδες παχύ. πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον ἐρρέθη πρόσθεν ὁ ἀλλαντώδης ἀνήκειν ὑμήν, ἥ τε παχεῖα γονή. θαυμάσαι δ' ἐστὶ κἀνταῦθα τῶν λεγόντων ἐκτὸς τῆς μήτρας ἀνεστομῶσθαι τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον. κινδυνεύσω μὲν οὖν εἰ τὸ περιττὸν ἑκάστοτε τῷ λόγῳ διορχοίμην ἅπαν, εἰς τοῦτο τὸ γράμμα μεταθεῖναι τὴν τῶν γεννητικῶν μορίων ἀνατομήν. οἶδα δ' αὖ πάλιν ὡς εἰ καὶ τὸ ἀληθὲς αὐτὸ διδάσκοιμι μόνον, ἀφαιρήσεσθαι τῆς τοῦ λόγου πίστεως. ὅπως οὖν μήτε περιττῶς μηκύνοιμι, μήτ' ἔρημον ἁπάσης πίστεως ἀπολείποιμι τὸ λεγόμενον, ἐξουσίαν δοὺς ἅπαντι τῷ βουλομένῳ τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ὅ, τι ἂν ἐθελήσῃ κελεῦσαι δειχθῆναι πρὸς ἡμῶν, αὐτὰ μόνα διηγήσομαι τὰ κατ' ἀλήθειαν ὄντα. μυρίοις οὖν ἤδη σαφῶς ἐπέδειξα τὰ καλούμενα διπύρινα διεμβαλλόμενα διὰ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἔξωθεν, εἴσω διὰ τῶν κεραιῶν ἐπὶ μήτραις αἰγός. εἰ δὲ βοῦς, ἢ ὄνος, ἢ ἵππος ἢ τι ζῷον, οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τριπλάσια καὶ τετραπλάσια τούτων τὸ πάχος, ἢ ξύλα πύξινα στρογγύλα τε καὶ προμήκη καθιέμενα καὶ διεμβαλλόμενα διὰ τῶν κεραιῶν, ἢ τὰς καλουμένας σπαθομήλας. δείξουσι δὲ τοῦτο κἂν ἡμεῖς ἀποθάνωμεν οἱ ἑταῖροι πάντες. οὐδὲ γὰρ οὔτε χαλεπὴν ἔχει τὴν χειρουργίαν, ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ἑτοίμην τε καὶ ῥᾴστην. ὥσπερ οὖν ἄξιον μέμψασθαι πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, οὕτως ἐπαινέσαι δίκαιον Ἱπποκράτην τὸν πρῶτον ἁπάντων ταῦτα εὑρόντα. φησὶ γοῦν ἀρχόμενος τοῦ περὶ φύσεως παιδίου. ἢν ἡ γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικός, πρῶτον μὲν μίσγεται ὁμοῦ ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμούσης καὶ ἀθροίζεται, καὶ παχύνεται θερμαινομένη. καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς διδάσκει κατὰ λόγον, ὅπως ἐκ συναμφοτέρας τῆς γονῆς μιχθείσης ἡ γένεσις ἀποτελεῖται τῶν ἐμβρύων. Ἡρόφιλος δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκτὸς ἐκχεῖσθαι φησὶ τὸ τῶν θηλειῶν σπέρμα, καί τοί γε περὶ τῶν ὄρχεων ἀκριβῶς ἔγραψε τῆς κατὰ αὐτοὺς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς ἀνατομῆς, ἐν ἀρχῇ μὲν ὧδέ πως εἰπών. προσπεφύκασι δὲ τῇ μήτρᾳ καὶ δίδυμοι ἐκ τῶν πλαγίων ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἐπ' ὀλίγον διαφέροντες τῶν τοῦ ἄρρενος. ἔπειτα ἐν τοῖς ἐφεξῆς οὐ μετὰ πάνυ πολλὰ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. δίδυμοι δὲ ταῖς θηλείαις προσπεφύκασι πρὸς ἑκατέρῳ τῷ ὤμῳ τῆς μήτρας, ὁ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ, ὁ δὲ ἐκ τοῦ εὐωνύμου, οὐκ ἐν ἑνὶ ὀσχέῳ ἀμφότεροι, ἀλλ' ἑκάτεροι χωρίς, λεπτῷ τινι καὶ ὑμενώδει ὑμένι περιεχόμενοι, μικροὶ καὶ ὑπόπλατεῖς ἀδέσιν ὅμοιοι. κατὰ μὲν τὸν ἐν κύκλῳ χιτῶνα νευρώδεις. [illegible] σαρκὶ ἄθρυπτοι, ὥσπερ καὶ οἱ τῶν ἀρρένων. ταῖς δὲ ἵπποις καὶ πάνυ εἰσὶν εὐμεγέθεις. προσπεφύκασι δὲ ὑμέσιν οὐκ ὀλίγοις πρὸς τὴν μήτραν καὶ φλεβὶ καὶ ἀρτηρίᾳ, τῇ ἀπὸ τῆς μήτρας εἰς αὐτοὺς ἐμπεφυκυίᾳ. ἀπὸ γὰρ τῆς φλεβὸς καὶ τῆς ἀρτηρίας τῆς εἰς ἑκάτερον τῶν διδύμων προσπέφυκε. φλὲψ μὲν ἀπὸ τῆς φλεβός, ἀρτηρία

δὲ

δὲ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας. ὁ δὲ σπερματικὸς πόρος ἐφ' ἑκατέρου οὐ λίαν μὲν φαίνεται, προσφυὴς δέ ἐστι τῇ μήτρᾳ ἐκ τοῦ ἐκτὸς μέρους. ὁ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ, ὁ δὲ ἐκ τοῦ εὐωνύμου, ἑλικτοί τε παραπλησίως τῷ τοῦ ἄρρενος καὶ τὸ πρόσθεν αὐτοῦ μέρος, καὶ τὸ λοιπὸν κιρσοειδὲς σχεδὸν ἅπαν ἄχρι τοῦ πέρατος. καὶ ἐμπέφυκεν ἀφ' ἑκατέρου τοῦ διδύμου ὁμοίως ὥσπερ τῷ ἄρρενι εἰς τὸ σαρκῶδες τοῦ αὐχένος τῆς κύστεως, λεπτός τε ὢν καὶ σκολιὸς ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ μέρει, καθ' ὃ τὰ τῶν ἰσχίων ὀστᾶ ψαύει, ἐν ᾧπερ καὶ ἀπολήγει, ὡς τὸ αἰδοῖον ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους εἰς τὸ ἐντὸς διαπεφυκός. παραστάτης δὲ ὁ κιρσοειδὴς οὐχ ἑωρᾶται ἐν τῷ θήλει. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἡροφίλου ῥῆσις. ὃ δέ μοι θαυμάζειν παρίσταται, μάλιστα καὶ δὴ φράσω, καὶ θέσιν καὶ μέγεθος καὶ φύσιν ἀκριβῶς γράψας τῶν ἐν τοῖς θήλεσι ζώοις ὄρχεων, οὐ παραλιπὼν δὲ οὐδὲ περὶ τῆς ἐμβαλλούσης ἑκατέρωθεν φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας οὐδὲν, ἀλλ' ἀκριβώσας τὴν διήγησιν. εἶτα ἑξῆς ὑπὲρ τοῦ σπερματικοῦ πόρου. τὸ μὲν ὅτι προσφυής ἐστι ταῖς μήτραις ἔξωθεν εἰς ἑκατέρωθεν ἀληθῶς εἰπὼν, τὸ δ' ὅτι μὴ λίαν φαίνεται ψευσάμενος. ἀξιόλογος γάρ ἐστι τὸ μέγεθος, ἑξῆς τούτου πολὺ μᾶλλον ἐψεύσατο, φάμενος εἰς τὸν αὐχένα τῆς κύστεως ἐμφύεσθαι τῷ τοῦ ἄρρενος ὁμοίως. οὐ μόνον γὰρ εἰς τὸν τῆς κύστεως αὐχένα τῶν σπερματικῶν πόρων οὐδέτερος ἐμφύεται κατ' οὐδὲν θῆλυ ζῶον, ἀλλ' οὐδὲ τὸν τῶν μητρῶν αὐτῶν, καίτοι γε ἐγγυτέρω πολὺ τῆς κύστεως κύτους ἐστὶν, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ πρὸς τοῦτον ἐξικνοῦνται. παραπεφυκότες δὲ τοῖς πλαγίοις μέρεσι τῶν μητρῶν, ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δὲ ἔνθεν, ἐπ' ἄκρον ἔρχονται, τὴν καθ' ἑαυτὸν ἑκάτερος κεραίαν, ἐκχέαντες εἴσω τὸ σπέρμα, ὅπερ ἐν μὲν τῷ κύειν ἀθροίζεται κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον. ἐν δὲ τοῖς ὀνειρωγμοῖς πρῶτον μὲν εἰς τὴν μήτραν ἐμπίπτει, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὸ ἐκτὸς ἐκκενοῦται. καθάπερ ὤφθη καὶ νῦν ἐπὶ γυναικὸς ὑπὸ νοσημάτων ὑστερικῶν ἐνοχλουμένης, εἰς τὴν μήτραν μὲν πρῶτον, ἐκ ταύτης δὲ ἔξω πλεῖστόν τε καὶ παχύτατον ἐκχυθὲν σπέρμα. χρόνον δ' αὕτη συχνὸν χηρεύουσα, τοιοῦτόν τε καὶ τοσοῦτον ἤθροικε. ἀλλὰ τότε τάσεις τινὲς αὐτὴν κατέλαβον ὀσφύος καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν ὡς σπασθῆναι δοκεῖν, ἐφ' αἷς ἐξεκρίθη τὸ σπέρμα, καὶ τὴν ἡδονὴν τε παραπλησίαν ἔλεγεν αὐτῇ γεγονέναι τῇ κατὰ τὰς συνουσίας. ταύτης μὲν οὖν τὸ σπέρμα παχύ τε ἦν καὶ πολὺ διὰ τὸ μὴ κεκενῶσθαι χρόνῳ πολλῷ. ταῖς δ' ἄλλαις ἔλαττόν τε καὶ ὑγρὸν ἐκπίπτον φαίνεται, πολλάκις ἔσωθεν ἐξ αὐτῶν τῶν ὑστερῶν, ἵνα περ ὀρεῖ, δι' ὃ καὶ Ἀθήναιος ἀπίθανός ἐστι φάσκων ὥσπερ τοῖς ἄρρεσι τοὺς τιτθοὺς, οὕτω καὶ τοῖς θήλεσι τὰ σπερματικὰ διακεῖσθαι μόρια, αὐτῆς μόνης τῆς ἀναλογίας τῶν μορίων ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει γενομένης, οὐ μὴν τῆς γε ἐνεργείας φυλαχθείσης, οὐχ ὁρῶν, ὅτι τοῖς μὲν ἄρρεσι πλὴν ὀλίγων ἤδη τινῶν, οὐκ ἔστι τὰ περὶ τοὺς τιτθοὺς ἀδενώδη σώματα, ὡς τὰ τοῖς θήλεσι ὑπάρχοντα μέγιστα. ταῖς δὲ θηλείαις, οὐ μόνον τὰ σπερματικὰ τῶν ἀγγείων ἐστὶ μεστὰ σπέρματος, ἀλλὰ καὶ οἱ ὄρχεις. διὸ καὶ τῶν ἀρρένων ὀλιγίστοις ἐξαιρουμένοις ἰδεῖν τοὺς τιτθοὺς, οὐδὲ τούτοις ἀξιολόγους, ἅπασι δὲ τοῖς θήλεσι περιεχόμενον ἐν τοῖς σπερματικοῖς τὸ σπέρμα. ὥσπερ οὖν εἰ πᾶσι τοῖς ἄρρεσιν ἑωρᾶτο κατὰ τοὺς μαστοὺς γάλα περιεχόμενον, οὐκ ἐχρῆν τῷ λόγῳ σκοπεῖσθαι περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οὐδὲ ἐπὶ τῶν θηλειῶν ὁρῶντας τὸ σπέρμα περιεχόμενον, οὐ χρὴ ζητεῖν εἰ ἀποκρίνουσι σπέρμα. μὴ τοίνυν ἔτι πρὸς Ἱπποκράτη ζυγομαχείτωσαν, εἰπόντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ φύσεως παιδίου γράμματος, ἡ γονὴ μένει ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ ζητείτωσαν, ἥν τινα χρείαν παρέχεται. δύναται γὰρ ὡς ἔφαμεν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ τὸν ἀλλαντοειδῆ γεννᾶν ἡ φύσις καὶ ἐξ αὐτοῦ. δύναται δὲ καὶ τροφὴν οἰκείαν καὶ πρώτην αὐτῷ παρεσκευακέναι τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα. δύναται δὲ καὶ ὡς Ἱπποκράτης ὑπελάμβανεν ἐξ ἀμφοῖν κεραννυμένων ἐν τέλειον γίγνεσθαι σπέρμα. καὶ τί ἦν δυνατά. εἰ μὴ ταῦτα τὸ γοῦν ἐπεγείρεσθαι τὸ θῆλυ πρὸς ἀφροδίσια, δυνατὸν ἐν τοῖς μάλιστα ἐστὶ, καὶ πολλῷ γε ἦν ἄμεινον, ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ τῶν θηλειῶν σπέρμα τοῖς φαινομένοις πιστεύειν, ἥν τινα δὲ δύναμιν ἔχει τῷ λόγῳ σκοπεῖσθαι. τὰ μὲν οὖν φαινόμενα, καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ νῦν αὖθις εἰρήσεται. πόροι σπερματικοὶ μεστοὶ σπέρματος, ἐκκρίνουσι τοῦτο χωρὶς τοῦ συνελθεῖν ἄρρενι τὸ θῆλυ, κατά τε τοὺς ὀνειρωγμοὺς αὐτῶν πάσχουσι ὁμοίως τοῖς ἄρρεσι. καὶ ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐπὶ τῆς χηρευούσης γυναικὸς, ἐπί τε τοῦ τῶν ζώων ἤδη τῇ κορυφῇ τοῦ ἀλλαντοειδοῦς εὑρισκόμενον, ὅπερ καὶ μάλιστα φαινόμενον ἐλέγχει καὶ Ἀριστοτέλην μὲν οὐχ ἥκιστα καὶ Ἀθήναιον, ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, οἵ φασιν, ἐμπεφυκέναι ταῖς κεραίαις τὰ σπερματικὰ, τετρημένα δὲ τρήμασι πλαγίοις τισὶν, ἐκχεῖν τὸ σπέρμα ἐπὶ τῶν μητρῶν ἔξωθεν. καὶ γὰρ καὶ συγχωρήσειεν ἄν τις αὐτοῖς ἀληθεύειν, ὀξύτερον μὲν ὁρῶσι αὐτοῦ τοῦ λυγκέως ἐν τῷ σμικροτάτῳ τρήματι βλέπειν. ἀμβλύτερον δὲ τῶν ὑποχεομένων τὸ μὴ βλέπειν τὰ μέγιστα, τοῦ γε μηδ' ὅλως ζητῆσαι πόθεν μὲν ἀθροίζεται τοῦ ἀλλαντοειδοῦς ὃ κατὰ τὴν κορυφήν ἐστι. τί δ' ἀναλίσκεται τὸ ἐπὶ τῆς μήτρας ἐκχεόμενον, εἰκότως ἄν τις αὐτοῖς μέμψαιτο. δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ ὑποψεύμενοι τὴν ἀπορίαν, ἑκόντες ἐσιώπησαν, ἢ ὅλως οὐδὲ ζήτημα οὐδὲν ᾠήθησαν εἶναι. τὸ μὲν δὴ σιωπᾶν ἑκόντας, οὐκ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργον ἐστί. τὸ δὲ μηδ' ὅλως οἰηθῆναι ζητήσεως ἄξιον, ὑπάρχει νωθρῶν διάνοιαν ἀνθρώπων. ἀφ' οὗ ἐν τούτῳ μόνῳ διαμαρτάνουσιν, ἢ πολὺ μᾶλλον ἐν οἷς οὐδὲν αὐτῶν; μέμνηνται μὲν γὰρ καταμηνίων ὕλην οἰκείαν θέμενοι τῷ κυουμένῳ. τὸ δὲ σπέρμα δημιουργὸν αὐτὸν, ἀνατρεπόμενόν τε πολλὰ τῷ λόγῳ πρὸς τοὺς ἀφ' ὅλου τοῦ σώματος ἔρχεσθαι τὸ σπέρμα φάσκοντας καὶ δείξαντες, ὡς οὐχ ὁρῶσι οὗτοι τόνδε κοσμήσαντα καὶ τάξαντα τὸ παραγινόμενον, αὐτόν τε φάμενοι τὴν ἐν τῷ σπέρματι δύναμιν εἶναι τοῦτον, διαπλάττουσάν τε καὶ μορφοῦσαν τὸ κύημα, μικρὸν ὕστερον ἐπιλαθόμενοι τούτων, οὐκ αἰσθάνονται τοσαύτας τῇ ὕλῃ διδόντες δυνάμεις, ἃς ἔμπροσθεν ἐδίδοσαν τῷ δημιουργῷ. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ διαπλάττοντος ἔργον ἐστὶν ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον ἐργάσασθαι τὸ ἔγγονον, ὁποτέρῳ τῶν γεννησάντων, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τὰ δ' ὁμοιούμενα παιδία τῇ μητρὶ διὰ τὴν τροφὴν ὁμοιοῦσθαι φασὶν, κἄπειτα ἐντεῦθεν ἀποτείνουσι δολιχὸν τοῦ λόγου, δεικνῦντες, ὅσαι διὰ τροφῆς ἀλλοιώσεις ἐγίγνοντο καὶ ζώοις καὶ φυτοῖς. εἶτ' οὐκ αἰσθάνονται μηδεμίαν ὧν λέγουσιν ἀλλοιώσεων ἐπιδεῖξαι δυνάμενοι τὸ εἶδος ἐξαλλάττουσαν. αὐτίκα γὰρ τὸ περσαῖον φυτὸν εἰς Αἴγυπτον μετακομισθὲν ἐξήλλαξε τὴν ἰδέαν. ἀλλὰ χρηστῆς ἐπιλαβόμενον τροφῆς, τὸν καρπὸν ἐδώδιμον ἔσχεν, οὐκ ὂν πρότερον τοιοῦτον. οὔτε τὰ πρόβατα μεταστάντα ποτὲ εἰς νομὴν ἑτέραν, ταῖς ἔμπροσθεν αἰξὶν ὁμοιώθη, καθάπερ οὐδ' αἶγες προβάτοις, ἢ ὄνοις καὶ ἵπποις. ἐν μέντοι ταῖς ἐπιμιξίαις τῶν ἑτερογενῶν ζώων, αὐτὸς Ἀθήναιος ὁμολογεῖ προσγίνεσθαί τι τῷ κυουμένῳ

παρὰ τῆς μητρὸς, οὐκ εἰς τὴν τῆς χροιᾶς ὑπάλλαξιν, ἢ λεπτότητος, ἢ παχύτητος, ἢ εὐφωνίας, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου. μικρὰ γὰρ ταῦτα, καὶ τῆς ὕλης μόνης αὐτοῦ κατὰ τὸ ζῶον εἶδος εἶναι τὰ πάθη. τὰ δ' ἀπὸ τῆς μητρὸς, ὅλον ἐξαλλάττει τὸ εἶδος. εἰ μὲν ὄνου σπέρμα ταῖς μήτραις ἵππος ὑποδέξηται, τὰ κυήματα, οὐ τοῦ πατρὸς εἶδος μόνον ἴσχονται, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γιγνομένων μικτόν. εἰ δ' ἀλώπηξ κυνὸς, κἀνταῦθα τοῦ γεννωμένου, μὴ κυνὸς ἀλλὰ μικτοῦ τινὸς ἐξ ἀμφοῖν γενῶν ἀποτελουμένου, καὶ μέν γε καὶ μεῖζον ἔτι τό γε κατὰ τὸ ἕβδομον βιβλίον, ὅπερ ἐστὶ περὶ σπέρματος αὐτῷ προσομολογεῖ ὁ Ἀθηναῖος, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ αἰσθάνεται. πλέον γὰρ ἔχειν φησὶ παρὰ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς τὸ γεννώμενον, οἷον ἀφ' ἵππου μὲν τὸν ἡμίονον, πλέον ἢ τοῦ ὄνου. ὥσπερ δὲ κἀπειδὰν ἀλώπηξ κυνὶ μιχθῇ, τὸ γεννηθὲν εἰ μὲν ὁ κύων ἄρρεν ὑπάρχει τὸ τῆς ἀλώπεκος ἴσχειν εἶδος. εἰ δ' ἀνάπαλιν εἰς τὴν τοῦ κυνὸς ἰδέαν μεταπίπτει τὸ ἔγγονον, ὡς γίνεσθαι τὸ μὲν ἐξ ἀλώπεκος ἀλώπεκα κυνοειδῆ, τὸ δ' ἐκ κυνὸς ἀλωπεκοειδῆ κύνα. καὶ γὰρ εἰ πρόβατον τράγος ὀχεύσειε, πρόβατον γεννᾶσθαί φησι σκληρότριχον. εἰ δ' ἔμπαλιν αἶγα κριὸς μαλακότριχον, ὡς οὐδὲν ἧττον εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ γινομένου συντελεῖσθαί τι παρὰ τῆς μητρὸς, ἀλλὰ καὶ πλέον ἢ παρὰ τοῦ πατρός. ἐχρῆν δὲ μὴ, ὅ, τι πλέον ἐκ τῆς μητρὸς εἶναι τοῖς ἐγγόνοις, ἀλλὰ μὴ δὲ τὸ ἔλαττον. ὅλως γὰρ οὐδὲν ὑπαλλάττει μορφῇ τοῦ κατὰ τὸ ζῶον ἢ τὸ φυτὸν εἶδος, ἀλλ' ἐκ τῶν σπερμάτων ἔχει πάντα τὴν τοιαύτην ἀρχήν. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν, ὁμολογοῦσι γὰρ οὗτοί γε καὶ οὗτοι πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐστί μοι μάλιστα. λέγω δὲ τὸ μὴ μόνον ἐγγίνεσθαι τῇ ὕλῃ τὸ εἶδος ἐξ οὗ γίνεται τὸ μὲν ἄνθρωπον. τὸ δὲ δρῦς, ἢ πλάτανος, ἢ κιττὸς, ἀλλὰ καὶ μὴν μορφὴν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ σπέρματος τὴν ὕλην διαπλάττοντος ἀποτελεῖσθαι. στοχάζεσθαι δ' αὐτό φασι κατὰ τὴν μόρφωσιν, οὐ τοῦ σχήματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς θέσεως ἑκάστου τῶν μορίων, ἔτι τε τῆς πρὸς ἄλληλα συμφύσεως. ἵν' οὖν γνῶσιν ὅτι ἁμαρτάνουσιν, ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς λόγον ἐξ ὧν αὐτοὶ τίθενται περαινόμενον. πότερον ἡ διαπλάττουσα τὸ κύημα δύναμις, ὀφθαλμὸν μὲν καὶ ῥῖνα καὶ ὀφρὺν, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων μορίων ἐξεργάζεσθαι πέφυκεν. ἡ δ' ὕλη τήν τε γρυπὴν ῥῖνα καὶ σιμὴν, ὀφθαλμόν τε γλαυκὸν καὶ μέλανα δημιουργεῖν, ἢ τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως ἔποιτο τὴν ῥῖνα διαπλάττειν εὐθὺς καὶ γρυπὴν αὐτὴν ἢ σιμὴν, ἢ εὐθεῖαν ἐργάσασθαι. καθάπερ οἶμαι καὶ ὁ Πολύκλειτος ἡνίκα ἔπλαττε τὸν δορυφόρον, ὁ αὐτὸς μὲν τὴν ῥῖνα καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἐδημιούργησε, περὶ πηλῷ δὲ ἐπέτρεψεν εὐθεῖαν αὐτὴν ἐργάσασθαι. ἀλλὰ γὰρ ὅπως μηδὲν ἐνδεὲς ἢ καθ' ἑτέραν ἀπόκρισιν ὁ λόγος περαινέσθω. καὶ πρῶτον ὑποκείσθωσαν ἡμῖν ἀποκρίνασθαι, τὴν μὲν ῥῖνα πρὸς τοῦ δημιουργοῦ, τὴν δ' εὐθεῖαν ῥῖνα πρὸς τῆς ὕλης γίνεσθαι. καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὀφθαλμὸν μὲν ὑπὸ τῆς διαπλαττούσης δυνάμεως. ἤτοι δὲ ἢ γλαυκὸν ἢ μέλανα, πρὸς τῆς ὕλης. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. αὐτὸ μέντοι ἕκαστον, ὑπὸ τοῦ σπέρματος γίνεσθαι. τοιόνδε ἢ τοῖον, ὑπὸ τοῦ καταμηνίου. καὶ μὴν καὶ εἰ τοῦτο θείημεν, ἀκολουθήσει τὸ διὰ παντὸς ὁμοιοῦσθαι τῇ μητρὶ τὸ γεννώμενον. ἡ γὰρ ὁμοιότης ἐκ τῆς τῶν μορίων γίγνεται διαπλάσεως, οὐ κατὰ τὸ κοινὸν εἶδος, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐγγινομένας αὐτῷ διαφοράς, ὡς τό γε κοινὸν εἶδος ἄνθρωπον ποιεῖ, καὶ ἵππον καὶ βοῦν. ἡ δὲ κατὰ τὰ μόρια διαφορὰ σιμὸν καὶ γρυπὸν ἐργάζεται, κατὰ ταύτην δὲ ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον τοῖς γονεῦσιν. αὖθις οὖν ὑποθώμεθα τὴν τοιαύτην διάπλασιν ἐκ τῶν σπερμάτων γίγνεσθαι. ἀλλ' εἴπερ σπερμαίνει μόνον τὸ ἄρρεν, οὐκ αὖ ποθ' ὅμοιον γένοιτο τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον, ὥστ' ἑκατέρωθεν ὁ λόγος ἄπορος. εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς δυνάμεως ὅπερ ἐστὶν ὑπὸ τοῦ σπέρματος ὁμοιότης ἀποτελεῖται, τοῖς ἄρρεσι μόνοις ὁμοιωθήσεται τὰ ἔγγονα, τῇ μητρὶ δ' οὐδέ ποτε οὐδὲν ὅμοιον γενήσεται. εἰ δ' ἐκ τῆς ὕλης ὅπερ ἐστὶ τοῦ καταμηνίου, τοῖς θήλεσι μόνοις, οὐδὲν δὲ οὐδέποτε ὅμοιον ἔσται τῷ πατρί. καὶ μὴν ἑκατέροις ὁμοιούμενα φαίνεται, ὥστε κενῶς χρῶνται τῶν λημμάτων. τὸ μὲν γὰρ σχῆμα τοῦ λόγου συλλογιστικὸν οὐδεὶς ἀγνοεῖ, τῶν γε κἂν βραχύ τι περὶ ἀποδείξεως μεμαθηκότων. ὅπως δὲ σαφέστερον ἔτι καὶ τοῖς βραχύ τι γεγυμνασμένοις, ἐρωτήσω τὸν λόγον ἑκάτερον ἰδίᾳ. αἱ ὁμοιότητες ἐκ τῶν σπερμάτων, τὸ σπέρμα ἐκ μόνου τοῦ ἄρρενος. οὗτος μὲν ὁ πρότερος λόγος, ὁ δ' ἕτερος αἱ ὁμοιότητες ἐκ τοῦ καταμηνίου. τὸ καταμήνιον ἐκ μόνου τοῦ θήλεος. εὔδηλον τοίνυν γέγονεν ἤδη, ἐὰν τὸ πρότερον ἀληθὲς ὑποθῆται, ψευδὲς ἀκολουθήσει συμπέρασμα οὐδέν. καὶ μὴν οὐδ' ἄλλο γ' εὕροις τρίτον, ἀλλ' ἐκ καταμηνίου καὶ σπέρματος ἡ τῶν ζώων ἐστὶ γένεσις, ὡς ἐντεῦθεν μὲν οὐδὲν ἄλλο τρίτον ἡμῖν ζητητέον. ὑπολείπεται δὲ τῶν ὑπολοίπων λημμάτων, οὐκ ἀληθὲς εἶναι τὸ ἕτερον. ἦν δὲ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν ἐν ᾧ τὸ καταμήνιον ἐλέγετο μόνης εἶναι τῆς μητρός. τὸ δ' ἕτερον ἐν ᾧ τὸ σπέρμα μόνου τοῦ πατρὸς, ὥστ' ἐκ τούτων πάντως ἕτερον ἐστὶ ψεῦδος. ἀλλὰ τὸ τῆς μητρὸς εἶναι μόνης τὸ καταμήνιον, ἀληθές ἐστι, καὶ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους, ὥστε ψεῦδος λέγεται τὸ μόνου τοῦ πατρὸς εἶναι τὸ σπέρμα. πρόδηλον ὡς εἴτε σπέρμα λέγοιμεν, εἴτε γόνιμον σπέρμα καθ' ἑκατέραν λέξιν, ὁ λόγος περανθήσεται. πρὸς μὲν οὖν τοὺς μηδ' ὅλως ἡγουμένους σπερμαίνειν τὸ θῆλυ, μόνον ἁπλῶς ὀνομαζόντων ἡμῶν τὸ σπέρμα. πρὸς δὲ τοὺς σπερμαίνειν μὲν λέγοντας, οὐ μὴν γόνιμον δὲ τοῦτο, ἅμα λεγόντων ἡμῶν γόνιμον σπέρμα, ταυτὶ μὲν ἱκανὰ τὴν δόξαν ἐλέγχειν αὐτῶν. ἔστι δὲ καὶ χωρὶς ἐλέγχου τὴν ἀπόδειξιν ἐξ εὐθείας ποιεῖσθαι. διττῶς συλλογιζόμενοι ὑποθετικῶς τε καὶ κατηγορικῶς, ὑποθετικῶς μὲν εἰ ἑκατέροις τῶν γονέων ὁμοιοῦται τὰ ἔγγονα, κατὰ κοινὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις ὑπάρχουσαν ὁμοιοῦται. ἀλλὰ μὴν ἑκατέροις τῶν γονέων ὁμοιοῦται τὰ ἔγγονα. κατὰ κοινὴν αἰτίαν ἄρα ἀμφοτέροις ὑπάρχουσαν ὁμοιοῦται, εἶθ' αὖθις, εἰ κατὰ κοινὴν αἰτίαν ὁμοιοῦται τὰ ἔγγονα τοῖς γεννήσασιν, ἤτοι γε κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος οὐσίαν, ἢ κατὰ τὴν τῶν καταμηνίων ὁμοιοῦται, ἀλλ' οὐκ ἔστιν τῶν καταμηνίων κοινὴ, κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος ἄρα ὁμοιοῦται. κατηγορικῶς δὲ οὕτω συλλογισόμεθα, ἐπεὶ τὰ ἔγγονα ἀμφοτέροις τῶν γονέων ὁμοιοῦται, κοινὴν ἔχει τὴν ὁμοιοῦσαν αὐτοῖς τοῖς γονεῦσιν ἀρχήν. ἐγγόνοις γὰρ ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ γεννῆσαν κατὰ τὴν ἀρχὴν γίνεται. εἶτ' αὖθις ἐπὶ τῷ δὲ τῷ λόγῳ ἐρωτήσωμεν ἕτερον ὧδε, ἢ διὰ σπέρμα τοῖς ἐγγόνοις ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ γεννῆσαν ἐστὶ, ἢ διὰ τὸ καταμήνιον, ἀλλ' οὐ διὰ καταμήνιον, διὰ σπέρμα ἄρα. εἶτα ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἕτερον λόγον, εἰ διὰ τὸ σπέρμα τοῖς ἐγγόνοις εἰσὶν αἱ ὁμοιότητες, ἀναγκαῖον καὶ τὸ θῆλυ σπερμαίνειν, ὅτι πολλοὶ παιδίων ὁμοιότατοι τῇ μητρὶ φαίνονται. ταυτὶ μὲν οὖν Ἀθηναίου τε χαίρειν εἰρήσθω καὶ Ἀριστοτέλους, ἐπεὶ χαίρουσί τε τῷ χρῆσθαι σπουδάζουσιν ἐπιστημονικαῖς ἀποδείξεσιν. αὐτοὶ δ' αὖθις ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἴδωμεν, εἴ τίς ποτε ἐστὶν αἰτία, δι' ἣν τὸ εἶδος τοῦ ζώου κατὰ τὴν μητέρα γίνεται μᾶλλον. ἡ δ' ὁμοιότης, ἄλλοτ' ἄλλῳ

τῶν

τῶν γονέων, εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα σπερμαίνει τὸ θῆλυ, καὶ γόνιμον σπερμαίνει, ἀλλ' οὔπω γε πλέον ἢ γονιμώτερον τοῦ ἄρρενος. ἐχρῆν οὖν ἀεὶ κρατεῖσθαι μὲν τὸ θηλυκὸν σπέρμα, κρατεῖν δ' αὐτοῦ τὸ ἄρρεν, ὥστε καθ' ἑαυτὸ καὶ τὴν τοῦ εἴδους ἐργάζεσθαι, καὶ τὴν τῆς ὁμοιότητος ἐπικράτησιν, ἣν δή μοι δοκεῖ πρὸς τὴν τούτου λύσιν τοῦ λόγου, ἑξῆς δίειμι. χρησάμενος πρὸς λύσιν ὑποθέσεων, ὑπ' Ἀριστοτέλους μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ζώων μορίων, ὑφ' ἡμῶν δ' ἐν τῷ πρώτῳ περὶ χρείας μορίων δεδειγμένων. τοῖς γὰρ τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσιν ἡ φύσις ἐπιτήδειον παρασκευάζει τὸ σῶμα. τὰ δ' ἤθη καὶ τὰς δυνάμεις ἔχει συμφύτους ἐκ τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν κράσεως, ὅθεν καὶ πρώτη γένεσις αὐτῶν, ὡς καὶ τοῦτ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ἀποδέδεικται. συμβαίνει τοίνυν ἐκ τούτων ὑποκειμένων περαίνεσθαι ταῖς ὑποβεβλημέναις οὐσίαις τῇ γενέσει τὰ τῶν ζώων ἀκολουθεῖν εἴδη, καὶ εἶναι τὸ μὲν ζῶον ἵππον, ἢ βοῦν, ἢ ἄνθρωπον, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο εἶδος κατὰ τὴν οὐσίαν ὅθεν ἐγένετο. τὴν φύσιν δὲ αὐτοῦ δύναμίν τινα τῆς οὐσίας ἐκείνης κινητικήν τε καὶ διαπλαστικήν. οὐδὲν δὲ διήνεγκεν εἰς τὰ παρόντα λέγειν ὕλην ἢ οὐσίαν, εὔδηλον γὰρ ὅτι τῆς οὐσίας πολλαχῶς λεγομένης, ἕν τι νῦν αὐτῆς σημαινόμενον, τὸ κατὰ τὴν ὕλην παραλαμβανόμενον. ἐν δὲ τοῖς ζώοις ἡ μὲν ὑποβεβλημένη πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῶν οὐσία, τὸ καταμήνιον ἐστὶ μόνον, ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγεν. ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτῇ γίνεται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ Ἀθήναιος, ὡσαύτως Ἀριστοτέλει τὴν μὲν ὕλην τῆς τοῦ ζώου γενέσεως ἐν τῷ καταμηνίῳ τίθεται, τὴν κινοῦσαν δὲ αὐτὸ δύναμιν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι. συμβήσεται τοίνυν αὐτοῖς ἐκ τῶνδε τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ προβληθέντος αὐτάρκως ἐπιλύεσθαι, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἥμισυ καταλιπεῖν ἄπορον. οἰκεῖον μὲν γὰρ ἐστὶ τῷ καταμηνίῳ τὸ εἶδος τοῦ ζώου, κατὰ γὰρ τὴν ὕλην ἑξῆς γίνεται τοῦτο ἐδείχθη συνιστάμενον. ἡ μορφὴ δὲ ἑκάστου τῶν εἰδῶν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἀεὶ κατὰ τὸ ἄρρεν, ὧν τὸ μὲν πρότερον, ἀληθὲς μέν πως οὐ μὴν πάντη, τὸ δεύτερον δὲ ἐστὶ πάντως ψεῦδος. εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖον τὸ εἶδος τῇ ὕλῃ τῆς τοῦ ζώου γενέσεως, ἀληθὲς τὸ πρότερον. εἰ δ' οὐ ξύμπαν, ἀλλά τι καὶ τοῦ τὴν δύναμιν παρέχοντος εἶδος ἐπιμίγνυται, τοῦτο ψεῦδος. ἐδείκνυτο δ' ἔμπροσθεν, οὐ σύμπαντος τοῦ ζώου τὸ εἶδος κατὰ τὴν μητέρα τυπούμενον, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μὲν κατ' ἐκείνην, ἔχον δέ τι καὶ παρὰ τοῦ πατρός, ὥστ' ἔοικεν ἀδύνατον εἶναι λυθῆναι τελέως τὸ ζητούμενον, ἐπὶ ταῖς Ἀθηναίου καὶ Ἀριστοτέλους ὑποθέσεσιν ἁπάσαις μενούσαις. ἐπισκεψώμεθα οὖν ἥν τινα ποτὲ κινητέον ἡμῖν ἐστι. τὴν μὲν δὴ προτέραν ἀκίνητον χρὴ φυλάττεσθαι, δι' ἐναργῶν ἀποδεδειγμένην ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ Ἀριστοτέλους. κινητέον δ' εἴπερ ἄρα τὴν τοῦ καταμηνίου καὶ τὴν τοῦ σπέρματος. οὔτε γὰρ τὸ σπέρμα δύναμις μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ὕλη τις, οὔτε τὸ καταμήνιον μόνον ὕλη, ἀλλὰ καὶ δύναμις. ὅτι μὲν οὖν τὸ σπέρμα καὶ πρὸς τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου συμβάλλεται τὰ μέγιστα, κατὰ τὸ πρότερον ἀποδέδεικται βιβλίον, ὅτι δὲ τὸ καταμήνιον εἰς τὴν δυναμικήν, ἐν τῷδε δειχθήσεται. τοσοῦτον μόνον ἡμῶν ἀναμιμνησκόντων, ἐξ ὧν ἐν τῷ προτέρῳ γράμματι περὶ τῆς τοῦ σπέρματος ἐδείχθη γενέσεως, ὅτι κατειργασμένον ἐστὶν ἀκριβῶς αἷμα, πρὸς τῶν περιεχόντων ἀγγείων αὐτό. κατὰ γάρ τοι τοῦτον τὸν λόγον, οὐ μόνον ὕλη τοῦ γεννηθησομένου τὸ αἷμα γίνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ σπέρμα δυνάμει. φαίνεται δὲ καὶ Ἀθήναιος ἐπὶ τοῦτον ἀφικνούμενος ἐξ ἀνάγκης τὸν λόγον ὕστερον, ἡνίκα ζητεῖ πῶς ὁμοιοῦται τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον. ἀληθὲς μέν τι λέγων, οὐ μὴν ἑαυτῷ ὁμολογούμενον, ὡς αὖθις δείξω. νῦν δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἰτέον. ὅτι μὲν ἐξ ὕλης τε καὶ δυνάμεως ἕκαστον τῶν ζώων γίνεται, κοινὸν ἡμῖν ὁμολόγημα ἐστίν. ὅτι δὲ καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον ἀμφοτέρας ἔχει τὰς ἀρχάς, οὐ μὴν ὡσαύτως ἰσοσθενεῖς, ἀλλὰ τὸ μὲν σπέρμα τὴν ποιητικὴν ἰσχυροτάτην, ὀλιγίστῳ δὲ ὄγκῳ τὴν ὑλικήν. τὸ δὲ αἷμα τὴν μὲν ὑλικὴν πλείστην, ἀσθενεστάτην δὲ τὴν δυναμικὴν ἐκεῖνοι μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως ἠγνόησαν, ἡμᾶς δ' οὐ χρὴ παρελθεῖν ἀναμνησθέντας, ὧν ἀπεδείξαμεν. εἰ μὲν γὰρ τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοῦ γεννηθησομένου καθ' ἣν ἐδείκνυτο τοῦ ζώου τὸ εἶδος ἀποτελούμενον ἐν τῷ καταμηνίῳ μόνον εἶναι συνέβαινεν, ἀκριβῶς ἂν ὁμοιότατον ἐγεννᾶτο τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον. ὥσπερ γε καὶ εἰ τὴν ποιητικὴν μόνον ἐν τῷ σπέρματι, διὰ παντὸς ἂν ὁμοιοῦται τῷ πατρί. ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρων μὲν ἑκάτερον αὐτῶν μετείληφεν, ἐπικρατεῖ δὲ ἐν μὲν τῷ καταμηνίῳ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης, ἐν δὲ τῷ σπέρματι τῆς δυνάμεως ἡ ῥώμη, δεόντως οἶμαι τὸ εἶδος τοῦ ζώου κατὰ τὴν μητέρα μᾶλλον ἐμφαίνει, ἢ κατὰ τὸν πατέρα ὁ ἔγγονος, καίτοι εἰς τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν αὐτοῦ συντελεῖ τὸ σπέρμα. τὸ δὲ τῆς ὁμοιότητος αὐτῷ οὐ μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἄρρεν, καίτοι γε ὅσον ἐπὶ τῇ ῥώμῃ τοῦ σπέρματος, ἀεὶ ἐχρῆν ὁμοιοῦσθαι τῷ πατρὶ τὸ ἔγγονον. ἀλλ' ἡ θήλεια γονὴ συντελοῦσα εἰς εὐρωστίαν προσέλαβε τὴν ἐκ τοῦ καταμηνίου δύναμιν, ἐννέα μησὶν ἐπανιοῦσαν, ὅσον ἠλαττοῦτο κατὰ τὴν πρώτην σύνοδον. οἰκεῖον γὰρ ἦν τῷ τῆς θηλείας σπέρματι, τὴν αὐτοῦ μᾶλλον οὐσίαν τε καὶ δύναμιν αὐξάνειν καὶ ῥωννύναι ἤπερ τὴν τοῦ ἄρρενος. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως διώρισται, καιρὸς ἂν εἴη διασκέψασθαι τὸ προβαλλόμενον, ὡς ἄπορον, ἀπό τε τῶν οὐχ ἡγουμένων ὅλως σπερμαίνειν τὸ θῆλυ, καὶ τῶν οὐ γόνιμον σπερμαίνειν. εἴπερ γὰρ ἐνεχώρει φασὶ τὸ θῆλυ μὴ μόνον ὕλης, ἀλλὰ καὶ δυνάμεως ἀρχὴν εἶναι, περιττὸν τὸ ἄρρεν. ἔνιοι δὲ καὶ τῶν ὀρνίθων ἐν τῷδε μνημονεύουσι τῶν τὰ ὑπηνέμια καὶ ζεφύρια καλούμενα, τικτόντων ᾠὰ χωρὶς τῆς πρὸς τὸ ἄρρεν μίξεως. ὁ μὲν οὖν Ἐμπεδοκλῆς διεσπάσθαι φησὶ τὰ τοῦ γεννηθησομένου μόρια, καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι, τὰ δ' ἐν τῷ τῆς θηλείας περιέχεσθαι. καὶ αὐτῆς γε τῆς ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὀρεγομένων ἀλλήλοις ἑνωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν ἄτοπος, ὑποτιθέμενος μὲν πρῶτον ἑκάστῳ τῶν μορίων, ὥσπερ ζώῳ σύμφυτον ὄρεξιν ἑνώσεώς τε καὶ μίξεως εἰς τὴν συμπλήρωσιν ὅλου τοῦ μορίου, εἶτα οὐκ αἰσθάνεται μισγαγγείαν ποιῶν ἑκατέρων τῶν σπερμάτων, οὐχ ὁμοιομερὲς ἀπολεῖπον, οἷόν περ καὶ φαίνεται. ἅπαντα γὰρ ἕξει κατ' αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα, καὶ ἐκ πάντων συγκείσεται τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀρτηρίας δηλονότι καὶ φλεβός, καὶ νεύρου, καὶ ὀστοῦ, καὶ συνδέσμου, καὶ σαρκός, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων, ἀτάκτως κειμένων παρ' ἄλληλα, καὶ τοῦ τάξοντος δηλονότι καὶ διακοσμήσοντος δεομένων, ἵν' ἐξ αὐτοῦ γένηται τὸ ζῶον. τί ποτ' οὖν ἐστι τοῦτο τὸ τὴν τάξιν αὐτοῖς ἐπιθῆσον; οὐ γὰρ δὴ ὥς γε τινές φασιν ἡ τῶν ὁμοίων φορὰ πρὸς τὰ ὅμοια. κατὰ μὲν γὰρ τοῦτον τὸν λόγον, ἓν μὲν ὀστοῦν ἦν ἂν μέγα κατὰ τὸ κυούμενον, ἁπάντων ἀφικνουμένων εἰς ταὐτὸ τῶν ὀστωδῶν μορίων, εἷς δὲ χόνδρος, ἀρτηρία δὲ μία, καὶ νεῦρον ἕν, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων. † ἀλλ' οὐ τινὸς ἄρα τρίτου δεήσει τοῖς διεσπαρμένοις ἐν ἑκατέρῳ τῶν σπερμάτων μέρεσι, † ἄλλου

τοῦ τάξαντος αὐτὰ καὶ διακοσμήσαντος, ὡς ἤτοι τρίτον σπέρμα ζητητέον ἡμῖν, ᾧ ταύτην ἀναθήσομεν τὴν δύναμιν, ἢ ἐν τοῖς πρώτοις σπέρμασιν εὐθὺς περιέχεσθαι φατέον. ἔτι δὲ ἀτοπώτερον ὁ λόγος ἔχει, τοῦ Ἐμπεδοκλέους οὐ συνιέντος ἥτις ποτὲ ἡ αὔξησις ἔσται τῷ κυήματι. σμικροτάτων γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντων τῶν πρώτων ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, ἔτι δ' ὀστῶν, καὶ νεύρων, καὶ χόνδρων, καὶ συνδέσμων, ὑμένων τε καὶ σαρκῶν, ὅμοιον δήπου χρὴ τὸ προσπλαττόμενον αὐτοῖς ὑπάρχειν ἵν' αὐξηθῇ. πόθεν οὖν ἕξομεν τοῦτο; φαίνεται μὲν γὰρ οὐδὲν ἄλλο τοῖς κυουμένοις ἐπιρρέον, πλὴν τῆς καταμηνίου. τοῦτο δὲ αἷμα μόνον ἐστίν, οὐ δήπου συγκείμενον ἐκ νεύρων, καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ὀστῶν, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. εἰ δ' ἀλλοιουμένου καὶ μεταβαλλομένου τούτου τῶν μορίων ἕκαστον γίνεσθαι φήσομεν, ἐν τῷ σπέρματι τὸν ταῦτα ἐργασόμενον ὑποθέσθαι χρὴ τεχνίτην, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἔχοντες ἀτόπως ὑποτιθέμεθα διεσπασμένα μόρια. πῶς γὰρ δὴ καὶ διέσπασται, πότερον τοῦ μὲν τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ τὸ μέρος ἑκάτερον ἐστὶν ἰδίᾳ περιγεγραμμένον ἐν ἑκατέρῳ τῶν σπερμάτων, ὥσπερ πάλιν ἑκάστου τῶν σπονδύλων. εἶτ' αὖθις ἰδίᾳ τε βραχιόνων καὶ πήχεων ἑκάστου τε τῶν ἄλλων, ἢ συμπάντων γε ὁμοῦ τῶν ὀστῶν ἀδιάπλαστόν τε καὶ συγκεχυμένην ἔχει τὴν οὐσίαν ἑκάτερον τῶν σπερμάτων, εἶτ' ἐξ αὐτῆς ἄλλος τις τεχνίτης διαπλάττει τῶν ὀστῶν ἕκαστον, εἶθ' ἄλλος συντίθησιν, ὥσπερ ἐκ τοῦ πηλοῦ τὰς πλίνθους διαπλάττει μὲν ὁ πλινθουργός, συντίθησι δ' ἀλλήλοις ὁ οἰκοδόμος; ἀλλά τοι τὰ πάντα ἐστὶν ἀδύνατα καθ' ἕκαστόν τε τῶν ὀργανικῶν μορίων ἐπισκεπτέον, καὶ μάλιστα τῶν γεννητικῶν. ἤτοι γὰρ ἐν ἑκατέρῳ τῶν σπερμάτων ἑκατέρων ἐστὶ τὰ μόρια τῶν γυναικείων καὶ ἀρρενικῶν ὀργάνων, ἢ τῶν γυναικείων ἐν τῷ τῆς θηλείας, τῶν δ' ἀρρενικῶν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος, ὁποτέρως δ' ἂν ἔχοι, μιχθέντων αὐτῶν ἄμφω διαπλασθήσεται κατὰ τὸ κυούμενον, ὡς γίνεσθαι πάντα ἡμῶν τὰ ἔκγονα τοιαῦτα τὴν ἰδέαν, οἵους οἱ πλάσται πλάττουσι τοὺς καλουμένους ἑρμαφροδίτους, ἀμφότερα ἔχοντας τέλεια τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ τὰ τῶν ἀρρένων, καὶ τὰ τῶν θηλειῶν. εἰ δ' ἀπόλλυται θάτερα καὶ σκέλος ἀπόλλυσθαι, καὶ χεῖρα, καὶ ἄλλο τι μέρος ἀναγκαῖον ἔσται. πολυειδῶς οὖν ἄτοπος ἡ Ἐμπεδοκλέους δόξα, καὶ μᾶλλον ἔτι φαίνεται τὸ ἐξ ἀρχῆς πρόβλημα ἄπορον. διὰ τί, εἴπερ ὑπάρχει καὶ τῷ θήλει ζῴῳ σπέρμα, τὸ ἄρρεν ἐγένετο, διὰ τί οὐ γεννᾷ τὸ θῆλυ μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό. πρὸς ἡμῶν ἤδη λέλεκται δυνάμει τὸ ζήτημα διὰ τοῦ προτέρου γράμματος. εἰρήσεται δὲ οὐδὲν ἧττον καὶ νῦν. οὔτε δὲ Ἀθήναιος οὔτε Ἀριστοτέλης, οὔτ' ἄλλος ἰατρὸς ἢ φιλόσοφος εὐπόρησε τῆς λύσεως αὐτοῦ. παραπλήσιον δ' ἔπαθον οἱ πλεῖστοι τοῖς τὴν κίνησιν οὐδ' ὅλως εἶναι φάσκουσιν, ὅτι μὴ γινώσκουσιν ὅπως γίνεται. καὶ χρὴ κατά γε τοῦτο τὸν Ἐμπεδοκλέα μᾶλλον ἐπαινεῖν Ἀθηναίου καὶ Ἀριστοτέλους, ὅτι φυλάξας τὸ φαινόμενον ἐζήτει τὴν αἰτίαν. εἰ γὰρ ἐν οἷς ἀποροῦμεν αἰτίας εὐλόγου τὸ πρᾶγμα ἀναιρήσομεν, ὥρα λέγειν ἡμῖν ὅτι μήθ' ὁρῶμεν ὅλως, μήτ' ἀκούομεν, ἀλλὰ μήτ' αἰσθανόμεθα, μήτ' ἀναμιμνησκόμεθα, μήτ' ὀνείρους ὁρῶμεν, ὡς ἄπορός γε καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἡ αἰτία τῆς γενέσεως. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τὸ θῆλυ ζῷον σπέρμα ταῖς αἰσθήσεσι πιστευτέον, ὡς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, οὐκ ἀνατρεπτέον δὲ τῷ λόγῳ τὴν ὕπαρξιν τῶν ἐναργῶν. ἥτις δ' ἐστὶν ἡ αἰτία δι' ἣν σπερμαίνοντος καὶ τούτου, ὅμως ἄρρεν ἐγένετο τὸ ζῷον, ἐπισκεπτέον, ἢ διὰ τί γεννωμένου τοῦ ἄρρενος ἐφυλάχθη καὶ τὸ θῆλυ τὸ σπέρμα. βέλτιον γὰρ ἦν ἔχειν, αὐτὸ περίττωμα συντελοῦν εἰς τὴν τοῦ κυουμένου γένεσιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀθήναιον ἔμπαλιν ἐχρήσαντο τῷ λόγῳ, διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι φασὶ τῷ θήλει περίττωμα σπερματικόν, ὅτι τὸ αἱματικὸν ἔχει. δύο δ' οὐκ ἦν αὐτῷ περιττώματα γενέσθαι. προστιθέασι δ' ἐνίοτε τῷ λόγῳ καὶ ὡς οὐχ οἷόν τε ἐστὶ ἓν ζῷον ἀμφοτέρας ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀρχὰς τοῦ γεννηθησομένου, τήν τε ὕλην καὶ τὴν δύναμιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως οἱ πλανώμενοι πάλιν αὐτοὶ κατὰ τὰ φυτὰ μὴ διακεκρίσθαι φασὶ τὰς ἀρχὰς τῆς γενέσεως, ἀλλ' ἀμφοτέρας ἐν αὐτοῖς εἶναι, καὶ τὰς ὡς ὕλης, καὶ τὰς ὡς δυνάμεως. Ἀριστοτέλης δ' ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπί τινων ζῴων ὦφθαί φησιν ἅπαντα τὰ κυϊσκόμενα καὶ μηδὲν ἄρρεν κεκτημένον ὑπάρχειν ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ κυῆσαι, καὶ τούτου μὲν ἕνεκεν οὐκ ἀναμένουσι τὸν ἔξωθεν κατήγορον, ἀλλ' αὐτοὶ καταβάλλουσιν ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς ἀκρασίας νικώμενοι. λέγομεν δ' ἡμεῖς αὐτό, ἐν ᾧπερ ἀποροῦσιν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λελύσθαι φθάνει. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδ' ἂν ὀρεχθῇ συνουσίας τὸ θῆλυ χωρὶς τοῦ ἔχειν ὄρχεις τε καὶ σπέρμα, καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ λόγων γε πιθανῶν, οἷς ἐκεῖνοι χρῶνται, τοῖς ἐπιστημονικοῖς δὲ καὶ ἀποδεικτικοῖς φάσκοντες εἶναι πιστούμεθα. μόνον δ' ἀρκούμεθα διηγήσασθαι τὰς κατὰ τῶν ὄρχεων ἐκτομάς, ἃς ἐν πολλοῖς ἔθνεσιν ἐπὶ τῶν θηλειῶν ὑῶν ποιοῦνται. φαίνονται γὰρ αὗται μηκέτι τοῖς κάπροις ἑαυτὰς ὑποβάλλουσαι καθάπερ ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἐπιλανθανόμεναι πάσης ἀφροδισίου συμπλοκῆς, ἑξῆς δ' ἄν σοι δηλώσαιμι χρείαν ἑτέραν οὐ σμικρὰν τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος, εἰ βουληθείης ἀνατέμνων θεάσασθαι τὸν ἀλλαντοειδῆ καλούμενον ὑμένα τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἐξηρτημένον, ὃν ἐκ τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος ἐλέγομεν γεννᾶσθαι. θεάσῃ δ' εὐθέως ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ὡς οὐδὲ δυνατὸν ἦν ἅπαντα τῆς μήτρας ὑπαλεῖψαι τὰ μόρια τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι. κατ' εὐθὺ γὰρ ἐξακοντιζόμενον φέρεται διὰ τοῦ τῶν ὑστερῶν αὐχένος ἐπὶ τὸν πυθμένα καὶ ὅσα τούτου πλησίον. ἐπιστραφῆναι δὲ εἰς τὰ πλάγια μέχρι τῶν κεραιῶν αὐτῷ ἀδύνατον. καὶ ταύτην οὖν οὐ μικρὰν χρείαν παρέχει τῷ κυηθησομένῳ τὸ τῆς θηλείας σπέρμα, καὶ ὥσπερ τις οἰκεία τροφὴ γίνεται τὸ τῷ ἄρρενι ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερον ὑπάρχον, παχυτέρῳ γε ὄντι καὶ θερμοτέρῳ. μὴ τοίνυν ἀδύνατον εἶναι λέγωμεν, ἀμφότερα ἀθροίζειν περιττώματα τὸ θῆλυ. φαίνεται γὰρ ἀθροίζειν αὐτά, καὶ δυνατὸν εἶναι φάσκειν τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ὑπάρχον. οὐ γὰρ τοῦτο ἀδύνατόν γε ὑπάρχει σαφῶς, ἀλλ' ὁ διαβάλλων αὐτὸ λόγος ἀπίθανος, ἐναντιούμενος τοῖς ἐναργέσι. μήτε οὖν μάτην γεγονέναι τὸ τῆς θηλείας λέγωμεν σπέρμα. βέλτιον γὰρ ἦν αὐτοῖς ὀλίγον τι παραθραῦσαι τοῦ λόγου φάσκειν ἀδύνατον εἶναι τὸ θῆλυ, τόθ' αἱματικὸν ἴσχειν περίττωμα, καὶ τὸ σπέρμα γόνιμον, εἴ γε διὰ μὲν τὸ τῆς κράσεως ψυχρὸν ἀθροίζουσιν αἷμα περιττόν. ἰσχυρᾶς δὲ δεῖ θερμότητος εἰς γένεσιν ἀκριβῶς κατειργασμένου τοῦ σπέρματος. ὑγρότερον μὲν οὖν τὸ θῆλυ καὶ ψυχρότερον, θερμότερον δὲ καὶ ξηρότερον τὸ ἄρρεν. εὐλόγως ἄρα τὸ μὲν ἐνδεῖ τι τὴν πρὸς τοῦ σπέρματος ἀκριβῆ κατεργασίαν, τὸ δ' οὐκ ἐγχωρεῖ περίττωμα ἔχειν αἱματικὸν ὑπὸ θερμότητός τε καὶ ξηρότητος ἅπαν ἐξικμαζούσης. διὰ τοῦτο καὶ ὅσα ἐστὶ τῶν ζῴων ξηρότερα ταῖς κράσεσιν ὥσπερ ὄρνιθές τε πολλαί, καὶ τῶν ἰχθύων οὐκ ὀλίγοι, τά τε ὠὰ πέφυκε γεννᾶν αὐτὰ δίχα τῆς πρὸς τὸ ἄρρεν ὁμιλίας. ἐνδεῖ γοῦν ὅμως καὶ τούτοις τι πρὸς τέλειον, εἰ μὴ μεταλάβοι τῆς ἐξ ἐκείνου θερμότητος, οὐ μὴν ἀδύνατόν γε ἐπινοή-

σαι

ται τοιαύτην κρᾶσιν ζῴου σώματος ὡς γεννῆσαι ἀτέλεον ζῷον, αὐτὸ τῆς πρὸς ἕτερον ὁμιλίας. ζῷον μὲν τοί γε τέλεον
ἐν αὐτῷ κυῆσαι χαλεπὸν ὄντως ἐστὶ, καὶ ἴσως ἀδύνατον. ἐν πολλῷ γὰρ χρόνῳ δεῖ τρέφεσθαι τὸ τοιοῦτο κύημα. ὅπερ δ᾽ οὐκ
ἐγχωρεῖ γενέσθαι χωρὶς τοῦ περιττωματικὸν εἶναι τὸ θῆλυ. περιττωματικὸν δ᾽ οὐκ ἂν εἴη, χωρὶς τοῦ ψυχρότερόν τε καὶ ὑγρό-
τερον ἱκανῶς ὑπάρχειν τῇ κράσει. τοιοῦτον δ᾽ ὄν, οὔτ᾽ ἀξιόλογον τῷ πλήθει τὸ σπέρμα γεννᾶν, οὔτε γλίσχρον, οὔτε θερ-
μὸν, οὔτε παχὺ δυνατόν ἐστιν, ὥστ᾽ οὐδὲ γόνιμον. ἐδείχθη γὰρ ὁ πρόσθεν λόγος ὡς τοιοῦτον εἶναι χρὴ τὸ γόνιμον, ὡς εὐθὺς ἅμα
τῷ καταβληθῆναι, τὸ μὲν ὑμενοῦσθαι τῆς οὐσίας αὐτοῦ, τὸ δὲ εἰς ἀγγεῖον ἀποτείνεσθαι. τὸ δὲ † σφύζειν προσήκει. δέδεικται
τοίνυν ἀναγκαία τοῦ θήλεος ἡ ὑγρότης τε καὶ ἡ ψυχρότης, ἐν οἷς ζῴοις ἡ φύσις ὅμοιον τῷ κυοῦντι τὸ κατὰ τὰς μή-
τρας διαπλάττει ζῷον. ὅπερ γὰρ τοῖς φυτοῖς γῆ, τοῦτο τοῖς τοιούτοις ἡ μήτηρ ἐστὶ, τροφὴν ἐπιδιδοῦσα, μέχρι περ ἂν ὅλον
ἀπεργασθῇ τέλεον τὸ ζῷον. αἰτία δὲ τούτων ἡ τῆς τροφῆς ἐστι διαφορά. τοῖς μὲν γὰρ φυτοῖς ὁ ἐκ τῆς γῆς χυμὸς ἡ τρο-
φὴ, τοῖς ζῴοις δὲ καρποὶ, πόαι, καὶ γάλα, καὶ ζῴων ἑτέρων σάρκες, ὥσπερ καὶ τῷ σπέρματι τῷ μὲν τῶν φυτῶν
ὁ ἐκ τῆς γῆς χυμὸς αὐτάρκης. τῷ δὲ, τῶν ζῴων ἐπειδὴ μήτε ἐσθίειν ἤδη μήτε πίνειν ἐστὶ τὸ κύημα δυνατὸν ἡ τῆς μη-
τρὸς ἐν ταῖς φλεψὶν ὕλη τροφὴ σύμφυτος. ἐχρῆν οὖν αὐτὸ συναφθῆναι τῇ μητρὶ καθάπερ τὸ τοῦ φυτοῦ σπέρμα τῇ
γῇ. ἀπορία δ᾽ οὐ μικρὰ διαδέχεται αὐτὸν τὸν λόγον ὑπὲρ τῆς κατὰ τὰ μόρια τῶν ἐγγόνων πρὸς τοὺς γεννήσαντας ὁμοιό-
τητος. εἰ γὰρ δὴ κατὰ τὸ κρατοῦν σπέρμα συμβαίνει γίνεσθαι τὴν ὁμοιότητα, πάντα ὅμοια τὰ μόρια γενήσεται θα-
τέρῳ τῶν γονέων, ὅπερ ἂν ἐπικρατήσῃ τὸ σπέρμα. οὐ μὴν φαίνεταί γε συμβαῖνον οὕτω. καὶ μὴν εἴπερ ἐγχωρεῖ ἵνα
μὲν τῶν μορίων ὑπὸ τῆς τοῦ ἄρρενος ἐπικρατηθῆναι κινήσεως. ἔνια δ᾽ ὑπὸ τῆς τοῦ θήλεος, οὐκέτι ὁμοιομερὲς εἶναι δόξει
τὸ σπέρμα, καίτοι γε δοκεῖ παντὸς μᾶλλον εἶναι τοιοῦτον. καὶ ἦν ἡμῖν ὁμολόγημα κοινὸν τοῦτο πρὸς γὰρ Ἀριστοτέλη
καὶ Ἀθήναιον, ἐκ τῆς τοῦ αἵματος πέψεως τὴν γένεσιν αὐτοῦ τιθεμένους, οὐκ ἐκ τῆς ἁπάντων τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἀπο-
τήξεως, εἰ μή τι κἂν ὁμοιομερὲς ὑπάρχῃ, καὶ μιγνύηται κατὰ τὴν γαστέρα τὸ θῆλυ σπέρμα τῷ ἄρρενι, δυνατόν ἐστι
κατὰ τὰς τῶν ἐμβρύων διαπλάσεις ἐπικρατεῖν ἀλλήλων αὐτὰ, κατὰ διαφέροντα μόρια. ὅπου γε καὶ τῶν ὑμένων, τῶν
περὶ τὸ ἔμβρυον ὁ πρόσθεν λόγος ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ τῆς θηλείας μόνης σπέρματος γίνεσθαι τὸν ἀλλαντοειδῆ χιτῶνα.
ἐγχωρεῖ δὲ κἂν ὁμοιομερὲς ᾖ τὸ σπέρμα τοιοῦτον, οἷον ἐστ᾽ ἅπαντος ἑαυτοῦ μορίου δημιουργεῖν ἅπαντα τοῦ ζῴου μέρη.
ταύτῃ γοῦν οὕτω διαφέρει, τὸ μὲν πρῶτον ἐκπεσὸν, ἤτοι παχύτερον ἐστί. τὸ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ κατὰ τὸν δεύτερον ἢ τρί-
τον ἐξακοντισμὸν, ἤτοι λεπτότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ἀσθενέστερον, ἢ τῆς τοῦ συμφύτου πνεύματος οὐσίας ἐλάττονος
μετέχον, ὥσπερ γε τὰ ἐναντία, τὸ μὲν πρῶτον ἀτονώτερον, ἢ ψυχρὸν, ἢ πνευματῶδες ὑπάρχειν. ἐναντίον δ᾽ αὐτῷ
τὸ κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἢ τετάρτην ἔκπτωσιν, εἶθ᾽ οὕτως ἐν τῇ μίξει κρατεῖν, ἐν ἄλλοις μὲν τισὶ μορίοις τὸ
τοῦ ἄρρενος, ἐν ἄλλοις δὲ τὸ τῆς θηλείας. ὅπου δ᾽ ἂν κρατήσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο συνεξομοιοῦσθαι τῷ κρατοῦντι. συνυπάρ-
χει γὰρ ἐν ἅπαντι μορίῳ τῆς ὕλης ὁ δημιουργὸς, οὐκ ἀποκέκριται δὲ χωρὶς ἰδίᾳ μὲν τὸ κινοῦν, ἰδίᾳ δὲ τὸ κινούμενον, ἀλλ᾽
ἑαυτῷ κινεῖ καὶ ῥυθμίζει τὸ σπέρμα, ὃ δὴ καὶ αὐξάνει καθάπερ ἔμπροσθεν ἔλεγον τὴν τροφὴν ἕλκον ἐκ τῆς κυούσης.
οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἑκατέρων τῶν γονέων ὁμοιοῦσθαι τὰ ἔγγονα κατὰ διαφέροντα μέρη. ἆρ᾽ οὖν οὕτω καὶ περὶ τῶν γεν-
νητικῶν μορίων καὶ ταύτην τις αἰτίαν θήσεται, τοῦ τὸ μὲν ἄρρεν αὐτῶν γίνεσθαι, τὸ δὲ θῆλυ; καὶ τοῦ τῷ παντὶ σώ-
ματι διαφέρειν τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος, οὐκ ἐν ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ σύμπαντα τῶν ζῴων γένη; καί τις ἐξ
ἀπόπτου θεασάμενος ταῦρον, εὐθὺς γνωρίζει τὸ ἄρρεν αὐτοῦ πρὸ τοῦ κατασκέψασθαι τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ λέοντα
γε ὁμοίως ἔστι γνωρίζειν τε καὶ διακρίνειν λεαίνης, ἀλεκτρυόνα, τῆς ἀλεκτοροίδος, αἰγός τε θηλείας τράγον, καὶ προ-
βάτου κριόν. οὕτω δὲ καὶ ἄνδρα διακρίνομεν γυναικὸς, οὐκ ἀποδύσαντες πρότερον, ἵν᾽ ἐπισκεψώμεθα τὴν διαφο-
ρὰν τῶν μορίων, ἀλλ᾽ ἠμφιεσμένους θεασάμενοι. τότε γὰρ ὅλον σῶμα διαλλάττουσι, ὅ τῶν ὑστέρων ὀνομαζομένων μο-
ρίων. τὰ μὲν οὐδ᾽ ὅλως ἐστὶ τοῖς θήλεσι. τὰ δὲ οὐ τοιαῦτα. γένεια γοῦν καὶ λόφοι, ὃ πλῆκτρα, καὶ χαυλιόδοντες,
ἀρρένων ζῴων μόρια. τοῖς δὲ ἐλάφοις καὶ τὰ κέρατα πολλὰ, καὶ κατὰ ταῦτα τῶν ἀρρένων ἀπολείπεται. διαλλάττει
δὲ καὶ τῷ τὰ μὲν εἶναι ψιλώτερα, τὰ δὲ λασιώτερα, καὶ τὰ μὲν μαλακότριχα καὶ πλατυίσχια, τὰ δὲ εὐρύστερνα,
καὶ ἄλλαις πολλαῖς διαφοραῖς, ὥστ᾽ οὐκ ἂν ὀρθῶς τρόπου δόξειεν ὁ φυσικὸς Στρατόνικος ὑπειληφέναι, τὸ μὲν ἄρρεν
γίνεσθαι ζῷον, ἐπικρατείᾳ γονῆς ἄρρενος, τὸ δὲ θῆλυ, θηλείας. οὕτω μὲν γε καὶ φλεψὶ καὶ ἀρτηρίαις οἴεται διαφέρειν
αὐτὰ καθάπερ γε τοῖς γεννητικοῖς μορίοις, ἀπείρως ἔχων ἀνατομῆς ἀκριβοῦς. οὐ γὰρ ὁ ἀριθμὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διά-
πλασις αὐτὴ καὶ ἡ θέσις ἁπάσαις ταῖς ἀρτηρίαις ἐστὶ καὶ ταῖς φλεψὶ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα τῶν ἀρρένων τε καὶ θη-
λειῶν ζῴων, ἀλλὰ ταύτῃ μὲν ἥμαρτε πάμπολυ. τὸ δ᾽ οἰηθῆναι τὸ μὲν ἄρρεν ζῷον ὅταν ἐπικρατήσῃ τὸ τοῦ ἄρρενος
σπέρμα, τὸ δὲ θῆλυ κατὰ τὴν τῆς θηλείας ἐπικράτησιν γίνεσθαι πιθανῶς ἱκανῶς ἐστι. μάχεται δὲ αὐτῷ τὸ καὶ τὰ θήλεα
πολλάκις ὁμοιότατα γίνεσθαι τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ἀρρένων οὐκ ὀλίγα τῇ μητρί. βέλτιον οὖν ἴσως ἐστὶν οὐχ ἁπλῶς ἐπικρατείᾳ
τῶν σπερμάτων γίνεσθαι φάναι τὸ θῆλυ καὶ ἄρρεν, ἀλλὰ κατὰ τὰ διαφέροντα μόρια. μάχεται δ᾽ ὡς εἴρηται καὶ τοῦτο,
τὸ μὴ μόνον τὰ γεννητικὰ μόρια διαλλάττειν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. δεήσει γὰρ οἶμαι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν
ἥτις ποτ᾽ ἐστὶ δι᾽ ἣν ἄρρεν μὲν ἐνίοτε τὸ παιδίον γίνεται, ὁμοιότατον δὲ τῇ μητρί. κατὰ μὲν οὖν τὸν ἔμπροσθεν λό-
γον ὁμοιότητες φαίνονται διτταὶ τοῖς ἐγγόνοις πρὸς τὰ γινόμενα. πρώτη μὲν ἡ κατὰ τὸ τῆς ὅλης οὐσίας εἶδος, ὅταν
ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵππος ἐξ ἵππου γένηται, καὶ ταύτης τὸ πλέον ἡ μήτηρ φαίνεται παρέχειν. ἑτέρα δ᾽ ἡ κα-
τὰ ταῦτα τοῖς εἴδεσι διαφορὰ, ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ἵππου πρὸς ἵππον, ἐν αἷς τὸ ἐπικρατῆσαν τῶν σπερ-
μάτων ἐδείκνυτο πλέον. ἄλλη δ᾽ εὕρηται νῦν ὁμοιότης τρίτη, παρὰ τὰς πρόσθεν, ἢ ὡς ἄρρενος, πρὸς ἄρρεν, ἢ θή-
λεος, πρὸς θῆλυ, περὶ ἧς πρόκειται σκοπεῖν, ὅπως γίνεται. ὅτε γὰρ ὅταν ἐν τοῖς γεννητικοῖς μορίοις ἐπικράτησις γί-
νεται, διὰ τὸ καὶ παντὶ τῷ σώματι διαφέρειν ἄρρεν θήλεος, οὐδ᾽ ὅταν πάντῃ κρατήσῃ τὸ ἕτερον σπέρμα. πολλὰ γὰρ
τῶν ἀρρένων ὁμοιοῦται τῇ μητρὶ, καὶ τῶν θηλειῶν τῷ πατρί. τίς οὖν ἄλλη παρὰ ταύτας ἐστίν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μία μόνη
λείπεσθαι τῇ κράσει τῶν δραστικῶν ποιοτήτων ἑπομένη, καλεῖν δ᾽ οὕτως εἴωθα θερμότητα καὶ ψυχρότητα. σκεπτέον
οὖν εἰ κατὰ τὴν τούτων ὑπάλλαξιν ἄρρεν καὶ θῆλυ γίγνεσθαι δύναται. φαίνεται δὲ καὶ αὐτῶν τῶν κυουμένων ἐπι

† πλάττειν ἢ σφύζειν

τὸ ἄῤῥεν τοῦ θήλεος οὐ μόνον θερμότερον, ἀλλὰ καὶ ξηρότερον εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχον, οἷον αὐτίκα τὸ μὲν ἄῤῥεν ἅπαντες οἷς τούτων ἐμέλησεν, οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἐλάττονι χρόνῳ διαπλάττεσθαι καὶ μορφοῦσθαί φασι, τὸ δὲ θῆλυ πλέονι. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔν τε ταῖς ἐκτρώσεσι καὶ τοῖς τῶν κυούντων ζώων ἀνατομαῖς. πότερον οὖν αὐτῶν ἡγητέον ὑγρότερόν γε εἶναι καὶ ψυχρότερον; ἆρά γε τὸ ταχέως μὲν ἑκάστου τῶν μορίων ἐμφαῖνον τὴν ἰδέαν, ἰδίᾳ μὲν ὀστοῦ, ἰδίᾳ δὲ νεύρου, ἰδίᾳ καὶ ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων, ἢ τὸ μέχρι πλείστου γονοειδές τε καὶ αἱματῶδες φαινόμενον; ἢ τοῦτό γε πρόδηλον ὡς ὑπὸ θερμοῦ καὶ ξηροῦ θᾶττον μὲν ὀστοῦν πήγνυται, θᾶττον δ' ἀποτείνεται τὰ νεῦρα, θᾶττον δὲ αἱ φλέβες καὶ ἀρτηρίαι συνεγγοῦνται, καὶ τὰ ἄλλα πάντα διαπλάττεται μόρια. καθάπερ γὰρ ὁ μὲν ὑγρὸς πηλὸς οὐκ ἐπιδέχεται τύπον, οὐδὲ διάπλασιν οὐδεμίαν, ὁ δὲ μετρίως σκληρὸς ἐπιδέχεται, οὕτω καὶ τὸ πρῶτον κύημα παραπλήσιον ὂν ἐστὶν ἄρτι πηγνυμένῳ γάλακτι, καὶ ὥσπερ τοῦτο διαπλάττειν οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ τῶν τυροποιῶν, πρὶν μετρίως παγῆναι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδ' ἡ φύσις τὸ ζῶον. οὐδὲ γὰρ εἰ ἐπιχειροῖ πλέον ἂν αὐτῇ τι γένοιτο, μηδέπως τῆς ὕλης ἕδραν ἐχούσης, ἀλλὰ ἀστηρίκτου τε καὶ τρομώδους διαῤῥεούσης. οὐδὲ γὰρ ὁ πλάστης ἐπιχειρεῖ πηλὸν ἢ κηρὸν ὑγρὸν διαπλάττειν, πρὶν μετρίαν λαβεῖν πῆξιν. ξηρότερον μὲν δὴ διὰ ταῦτα τὸ θᾶττον μορφούμενον, εὐρείας δὲ ἀρτηρίας καὶ φλέβας καὶ θώρακα, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάσας τῶν μορίων τὰς κοιλότητας ἴσχει τὸ διαφυσώμενον, ἐπεὶ μᾶλλον ἐργάζεσθαί τι τοῦτο πέφυκε πολὺ πνεῦμα θερμόν. ταῦτά τοι καὶ ἀρτηρίας μείζονάς τε καὶ ἰσχυρότερον ἴσχει σφυζούσας, καὶ ὅλον τὸ σῶμα σύντονόν τε καὶ ἕτοιμον εἰς τὰς κινήσεις, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀποκυηθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ κυουμένων ἔτι θερμοῦ κρατοῦντος τὰ ἅπαντα ἐστὶ γνωρίσματα. διὰ ταῦτα κᾀν τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ φαίνεται κυούμενα τὰ ἄῤῥενα, καὶ σπανίως ὤφθη ποτὲ θῆλυ κατὰ ταύτην τὴν μήτραν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ἄῤῥεν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὄρχεων εὐτραφέστερος μὲν ὁ δεξιὸς ὑπάρχει, καὶ πρῶτος μὲν ἐν τῷ τράγῳ διαφυσηθεὶς ἀῤῥενογόνους ποιεῖ. ἀτροφώτερος δὲ καὶ ὕστερον αὐξάμενος ἐξαιρεθεὶς θηλυγόνους. εἴρηται δ' ὑπὲρ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς. ἐκείνου γάρ ἐστιν εὑρήματα, νῦν δ' ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον ἐξ αὐτῶν λαβεῖν, ὡς εἴπερ ἐστὶ τὰ δεξιὰ μόρια θερμότερα τῶν ἀριστερῶν ὥσπερ ἐστὶν, εἴη ἂν τοῦτο γνώρισμα τοῦ θερμότερον εἶναι τὸ ἄῤῥεν τῆς θηλείας. ἐδείχθη δὲ καὶ ξηρότερον θερμότερον γάρ ἐστι καὶ ξηρότερον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἐστὶ τοιοῦτον πάντες ὁμολογοῦσιν ὅσοι τι περὶ κράσεων ἐπραγματεύσαντο, καὶ ὡς ἕπεταί γε τῇ τοιαύτῃ κράσει ῥώμη τῶν ἐνεργειῶν ὡμολόγηται καὶ τοῦτο. διότι δὲ τὸ μὲν τοιοῦτο τῇ κράσει κύημα τοὺς ὄρχεις ἐκτὸς ἔχει κρεμαμένους, καὶ κατ' αὐτῶν τὸ αἰδοῖον πρόμηκες, καὶ μήτραν οὐδαμόθεν. τὸ δ' ὑγρότερόν τε ἅμα καὶ ψυχρότερον, ἔνδον μὲν τοὺς ὄρχεις καὶ τὰς μήτρας, ἔνδον δὲ καὶ αὐτὸ σύμπαν τὸ αἰδοῖον, ἐν τῷ παρόντι λόγῳ πρόκειται σκοπεῖσθαι. δοκῶ δέ μοι τι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ὁρμητήριον ἡμῖν γενέσθαι τῆς τῶν ζητουμένων εὑρέσεως. ἔστι δὲ τοῦτο τῶν γεννητικῶν μορίων ἀναλογία, κατά τε τὸ ἄῤῥεν ζῶον καὶ κατὰ τὸ θῆλυ. διφυῆ γὰρ ὑπάρχουσαν τὴν μήτραν τῶν γυναικῶν, εἴ τις ἐπινοήσειε δύο ταῦτα πάσχουσαν, ἅμα τε προσπίπτουσαν ἔξω τοῦ περιτοναίου καὶ οὕτως ἐκστρεπομένην, καὶ ὅσα μὲν ἐστὶν ἔξωθεν αὐτῆς νῦν ἔνδοθεν γενέσθαι. τὰ δ' ἔνδον ὑπάρχοντα νῦν ἔξωθεν φαίνεσθαι, γενήσεσθαι ἂν οὕτω τοὺς ὄρχεις ἐν ὀσχέῳ τοῦ μὲν τῆς μήτρας κύτους ὀσχέου γεννηθέντος, τοῦ περιτοναίου δὲ ἐρυθροειδοῦς. αὐτῶν δὲ τῶν ὄρχεων οὐκ ἔξωθεν ὥσπερ νῦν εἰσὶ τῶν μητρῶν, ἀλλ' ἔσωθεν γενομένων. καὶ γὰρ καὶ ὁ κρεμαστὴρ ὀνομαζόμενος, ἐστὶ δ' ἑκατέρωθεν εἷς ἀπὸ τῶν εἰς τὰς λαγόνας ἀποφυομένων μυῶν, ὡσαύτως φαίνεται καθήκων εἰς τὴν μήτραν κατά γε τὰ τοῦ περιτοναίου τρήματα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων ὁδὸς γινόμενος ταῖς μὲν ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶν ἄνωθεν κάτω τοῖς σπερματικοῖς δ' ἀγγείοις κάτωθεν ἄνω. ταῖς θηλείαις δ' ἐντὸς τοῦ περιτοναίου τοῦτο κείμενον ἀπὸ τοῦ μυὸς ἄρτημα πρὸς τὴν μήτραν διαπέμπεται καθ' ἑκάτερον μέρος ἀριστερόν τε καὶ δεξιὸν, ὥστε καὶ ταῦτα ἀνάλογον εἶναι τοῖς ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων κρεμαστῆρσιν. ὁ δὲ δὴ τράχηλος τῶν ὑστερῶν ἔνδον ὢν οὗτος κείμενος ἐπὶ τῶν θηλειῶν, ἐκτός ἐστιν ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων αὐτὸ τὸ ἀνδρῶν αἰδοῖον ἀπεργασθείς. ἡ δὲ τούτων πόσθη τὸ γυναικεῖον ἐστὶν αἰδοῖον ἐπὶ τῶν θηλειῶν. ἐπίπωμα γὰρ ὥσπερ τοῦτο στομάχου τῶν ὑστερῶν ἐστὶν, οὕτως ἡ πόσθη τοῦ τῶν ἀῤῥένων ἐστὶν αἰδοίου δερματώδης ἐπίφυσις ἔνδον κοίλη, πλὴν ὅσα πολλῷ μεῖζον ἐστὶν ἐπὶ τῶν θηλειῶν, ἢ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων. ἅπαντα οὖν φαίνεται ἔχειν τὰ γεννητικὰ μόρια ταῦτα τὸ θῆλύ τε καὶ ἄῤῥεν ζῶον ἤτοι τῇ θέσει διαφέροντα, ὑπὸ τὰ μὲν αὐτῶν ἐντὸς εἶναι τοῦ περιτοναίου. τὰ δὲ ἐκτὸς, ἢ τῷ μεγέθει, καθάπερ ἐπὶ πόσθης τε καὶ ὄρχεων ἀρτίως ἐλέγετο. καὶ γὰρ καὶ τὰ τρέφοντα τοὺς ὄρχεις ἀγγεῖα τῶν αὐτῶν ἀφώρμηται φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν καυλὸν καὶ τὸν ὄσχεον ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων, τοῖς τὸν τράχηλόν τε τῶν ὑστερῶν καὶ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, οὕτω δὲ καὶ τῶν τὰς μήτρας τρεφόντων ἀγγείων ἀνάλογον αἱ ἀρχαὶ τοῖς τῶν ὄρχεων τῶν ἀνδρῶν. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν νεύρων ἀρχὴ διάφορος ἑκατέροις ἐστὶν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τοῦ νωτιαίου χωρίων ἀπ' ἀῤῥένων τε καὶ θηλειῶν ἀφώρμηνται. πάντ' οὖν φαίνεται, τὰ συνιστῶντα τῶν γεννητικῶν μορίων ἑκατέρων τῶν ζώων ὑπάρχοντα, καὶ κατὰ μηδὲν ὅλως πλεονεκτοῦν, μήτε τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος, μήτε τὸ ἄῤῥεν τοῦ θήλεος, ἀλλ' ἑνὶ μόνῳ διαφέροντα, ὑπὸ τὰ μὲν ἔνδον εἶναι, τὰ δὲ ἐκτὸς, ὥστε εἰ νοήσειε ἐν τῇ τοῦ κυουμένου ζώου διαπλάσει τὰ γεννητικὰ μόρια, τὴν μὲν πρώτην ὑπογραφὴν καὶ οἷον ὑποτύπωσιν ἐντὸς λαμβάνοντα τοῦ περιτοναίου, μετὰ ταῦτα δ' ἐκτὸς ἀνίσχοντα τὴν ἄῤῥενος ζώου γένεσιν, οὕτως ἂν μάθοις. ὅτι δ' οὐκ ἄλλως ἡ φύσις εἴωθε τὰ τοιαῦτα δημιουργεῖν τῶν μορίων, ἐκ πολλῶν τεκμηρίων ἔνεστί σοι μαθεῖν. ἑνὸς μὲν καὶ πρώτου τῶν φαινομένων ἐπὶ τοῖς νεογενέσι ζώοις, ὀδόντων μὲν ἐν τοῖς φάτνοις ἔτι κατακεκρυμμένων ἐντὸς, ὀφθαλμῶν δ' ἐπὶ τῶν πλείστων ἔτι κεκλεισμένων, ἐπ' ἐνίων δὲ μηδὲ διηρθρωμένων. ἀκριβῶς δ' ἑξῆς τὴν τούτων θέαν τὰς ἀμβλώσεις παραφυλάττων, ἔτι τε ταῖς ἐπὶ τῶν κυούντων ζώων ἀνατομαῖς, εὕροις ἂν τά τ' ἄλλα καὶ αὐτὰ τὰ γεννητικὰ μόρια τοιαύτην ἴσχοντα τὴν γένεσιν. ἀνδρὶ δὲ γεγυμνασμένῳ περὶ φύσιν ἀρκεῖ καὶ ταῦτα λογίζεσθαι μόνα τὰ νῦν λεχθησόμενα. χρῆται μὲν ὀργάνοις ἡ φύσις εἰς τὴν τῶν μορίων δημιουργίαν, καὶ μάλιστα τῶν ἐχόντων κοιλίας ἀέρι τε καὶ πνεύματι. καὶ γὰρ εὐρῦναι καὶ διαφυσῆσαι καὶ παρατεῖναι καὶ ξηρᾶναι καὶ κρατῦναι τὰ σώματα τούτων ἔργον ἐστὶν, εἰ δ' ἀναπνεύσειε πρὸς τὸ ἐκτὸς, ἀπολέψει τὴν ὕλην. ὅσα πίνει τῶν

εἰρημένων μορίων ἡ φύσις διαπλάττει τὴν ἐκτὸς ἅπασαν περιγραφὴν οἷον ἕρκος ὀχυρόν. ὅταν δ᾽ ὑπογράψηται τὸ τῶν δημιουργουμένων εἶδος ἀθροωτέρα φορᾷ χρησαμένη τοῦ πνεύματος, ἅμα μὲν ἔξω προωθεῖ τὸ διαπλασθέν, ἅμα δὲ ῥηγνύει τὸ περιέχον. εἰ δ᾽ ἀρρωστήσειέ ποτε περὶ τὸ τελευταῖον, ἔργον ἀτελὲς ἐγκαταλείπει τὸ γινόμενον, ὥσπερ ἀμέλει φαίνεται καθ᾽ ὅλον τὸ τῶν ἀσπαλάκων γένος, οἷς ἀνατετύπωνται μὲν ἔνδον οἱ ὀφθαλμοί. πρὸς τοὐκτὸς δ᾽ ἀνίσχειν οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀρρώστου κατὰ τοῦτο τῆς φύσεως αὐτῶν γενομένης, ὡς μὴ συντελέσαι τὸ ἔργον ὃ προὔθετο. δέδεικται δὲ ἱκανῶς Ἀριστοτέλει τῶν ζώων, τὰ μὲν ἀτελέστερα, κατά τε μόρια καὶ σύμπαν ἐνίοτε τὸ σῶμα. τῶν γοῦν ὀφθαλμῶν ἐπειδὴ τούτων ἐμνήσθην ἐπὶ μὲν ἐνίων ζώων, οὕτως ἐστὶ τέλειός τε καὶ δραστήριος ἡ φύσις, ὥστε οὐδὲν αὐτοῖς ἐνδεῖ γεννηθεῖσιν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ὁμοίως βλέπει τοῖς ἀκμάζουσι. ἐπ᾽ ἐνίων δ᾽ ἀνοίγονται τὰ βλέφαρα, καὶ χρόνου δεῖται μακροτέρου πρὸς τὴν τῆς ἐνεργείας ἀκρίβειαν. τὰς δὲ κύνας ἤδη πού καὶ ἡ παροιμία φησὶ τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς. ἀλλ᾽ ἀκριβῶς μὲν αὐτὰ ὀνομάζων ἀτελῆ μᾶλλον, ὡς τυφλὰ καλέσει τὰ νεογενῆ κυνίδια μέλλοντα δι᾽ ὀλιγίστων ἡμερῶν ὄψεσθαι. τοὺς δ᾽ ἀσπάλακας ὄντως τυφλοὺς εἶναί τε καὶ γεννᾶσθαι, τούτων δ᾽ αὐτῶν ἔτι μᾶλλον ὀφθαλμῶν ἐστέρηνται τὰ πλεῖστα τῶν ὀστρέων γένη. τῶν σκωλήκων δὲ τισὶ μὲν οὐδ᾽ ὅλως ἔνεισιν ὀφθαλμοί, τισὶ δ᾽ αὐτὸ μόνον ἴχνος ἀμυδρόν, ὡς οἷον βαθμούς τινας ἡ φύσις ἔοικεν ἔχειν, πρῶτον μὲν ἐν ᾧ βραχύ τι τῶν φυτῶν ἀποκεχώρηκε ζῷον ποιήσασα, μίαν ἔχον αἴσθησιν τὴν ἁφήν, δεύτερον δὲ ἐν ᾧ καὶ γεῦσιν προστίθησι, καὶ τρίτον ἐν ᾧ καὶ ὄσφρησιν, εἶτα τετάρτῳ βαθμῷ τὴν ἀκοήν, καὶ πέμπτῳ τὴν ὄψιν, εἶτ᾽ αὐτῶν, ἃς εἴρηκα διαφοράς. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστιν ὥσπερ οἱ ἀσπάλακες ἔχουσι μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔνδον ἀρχομένους διαρθροῦσθαι, ἔξω δ᾽ αὐτοὺς ἡ φύσις προσαγαγεῖν οὐκ ἠδυνήθη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ γεννητικὰ τοῖς θήλεσι τῶν ζώων, ἔνδον μὲν διαπλασθῆναι καὶ πρὸς τοὐκτὸς ἀνασχεῖν μὴ δυνηθῆναι, διὰ τὸ τὴν φύσιν ὅλην αὐτῶν ἀρρωστοτέραν τε εἶναι καὶ ἀτελεστέραν ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν. ἀλλὰ τοσοῦτόν γε περὶ τῶν ἀσπαλάκων φύσεως ἡ τῶν θηλείων ζώων ἐστὶ τελεωτέρα, καθ᾽ ὅσον ἐκεῖνοι μὲν οὐδενὸς ἀπολαύουσι χρηστοῦ περὶ τυφλότητος. οὐ σμικρὰ δὲ εἰς τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν συντελεῖ τὸ θῆλυ ζῷον, ἅτε γὰρ ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερον γενόμενον, ἔμελλε θρέψειν περιττώματα πρὸς τροφὴν τοῖς κυουμένοις ἐπιτήδεια. καὶ δὴ καὶ κεφαλαίοις ὀλίγοις ἅπασαν αὐτῶν ἐπέλθωμεν τὴν φύσιν. ὅταν ἡ τοῦ πρώτου κυήματος σύστασις ὑγροτέρα γίνηται καὶ ψυχροτέρα, τήν τε ἀρχὴν περὶ μορφώσεως ὀψιαίτερον ἴσχει, καὶ τὴν τελευτὴν οὕτω βραδεῖαν τε καὶ ἄρρωστον, ὡς μὴ δυνηθῆναι πρὸς τοὐκτὸς ἀναχεῖν τὰ μόρια. διὰ ταῦτ᾽ οὖν αὐτὰ περὶ τὰ τελευταῖα διαπλασθέντα κάμνειν συνέβη τὴν φύσιν, καὶ ἀσθενεστέραν τῶν ἄλλων ἀποτελεῖσθαι. δέδεικται δ᾽ ἡμῖν ἐν ἑτέροις ὅ, τιπερ ἂν ᾖ περιττόν, εἴτε τροφῆς χρηστῆς, εἴτε μὴ χρηστῆς, ὠθούμενον ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων μορίων εἰς ἀσθενέστερα. καὶ τοίνυν καὶ τὸ θῆλυ ζῷον ὅτι μὲν ἀσθενέστερον ἐγένετο, καὶ περιττωματικόν ἐστιν. ὅτι δ᾽ ἁπάντων αὐτοῦ τῶν μορίων ἀσθενέστερα τὰ γυναικεῖα, διὰ τοῦτο εἰς ταῦτα ἀφικνεῖται τὸ περιττὸν αἷμα. κάθαρσις μὲν τοῖς θήλεσιν ὑγιεινὴ γινομένη πρὶν κύειν, ὕλη δ᾽ εἰς τροφὴν ἐπιτήδειος τοῖς ἐμβρύοις ἐν τῷ τῆς κυήσεως καιρῷ. ταῦτ᾽ οὖν εἴρηταί μοι καὶ γέγονε δῆλον, ἐπὶ μὲν τῇ θερμοτέρᾳ τε καὶ ξηροτέρᾳ κράσει τοῦ κυήματος, ἄρρεν ζῷον γενόμενον, ἐπὶ δὲ τῇ ψυχροτέρᾳ καὶ ὑγροτέρᾳ, θῆλυ. τὸ δ᾽ εἶδος ἢ τὸ γένος τοῦ ζῴου (καλεῖν γὰρ ἑκάτερον ἐγχωρεῖ, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον καὶ τὸν βοῦν) τῇ φύσει περὶ ὑποβεβλημένης ὕλης εἰς τὴν τοῦ ζῴου γένεσιν ἀκόλουθον ὑπάρχειν, ὥσπερ γε καὶ τὴν ὁμοιότητα περὶ μορφῆς ἑκατέρῳ τῶν γονέων περί τε διαπλαστικῆς καὶ μορφωτικῆς γίνεσθαι δυνάμεως ἐν τῷ σπέρματι ἐχομένης, ὥστ᾽ ἔχειν ἡμᾶς τριῶν ὁμοιοτήτων ἀρχὰς τρεῖς, τὴν μὲν τοῦ γένους τοῦ ζῴου κατὰ τὴν οὐσίαν, ἐξ ἧς ἐγένετο. τὴν δὲ περὶ μορφῆς κατὰ τὴν ἐκ τοῦ σπέρματος κίνησιν, τὴν δ᾽ ὡς ἄρρενος ἢ θήλεος, ἐκ τῆς ἀμφοτέρων τῶν ἀρχῶν κράσεως. ἀρχὰς δ᾽ ἀμφοτέρας λέγω καταμήνιόν τε καὶ σπέρμα. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς ἔχει μοι δοκεῖ. καὶ γὰρ ὅτι τοῖς προγόνοις ὁμοιοῦνται τινὰ κατὰ τοὺς σπερματικοὺς λόγους, οὐ μόνον τοὺς τοῦ πατρός, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς μητρός, εὔδηλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστί. σκεψώμεθα δ᾽ ἑξῆς περὶ τῶν †ὑμενοειδῶν προστατῶν, οὓς οἱ μὲν ἄπειροι περὶ ἀνατομικῆς θεωρίας, οὐδὲ γινώσκουσι τὴν ἀρχήν, οἱ δὲ ἔμπειροι πάντες ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς στόματος ἀπεφήναντο περιέχειν σπέρμα. δυσωποῦμαι οὖν αὐτῶν τό τε πλῆθος καὶ τὴν δόξαν, ὅμως ἄγε γινώσκω ῥητέον κἀνταῦθα, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν ὄρχεων ἐποιησάμην. τί δήποτ᾽ οὖν εἰ σπέρματος εἰσὶν ἀγγεῖα καὶ οὗτοι, τοῖς ἐκτμηθεῖσι ζῴοις τοὺς ὄρχεις ἀπόλλυται παντάπασιν ἡ περὶ μίξεως ἐπιθυμία. χρῆν γὰρ ἤπερ ἄρα μίγνυσθαι μέν, μὴ γεννᾶν δέ, διότι λεπτὸν καὶ ὀρρῶδές ἐστι τὸ κατ᾽ αὐτοὺς σπέρμα, φαίνεται δὲ οὐχ οὕτως γινόμενον. καὶ μὴν οὐκ ἐγχωρεῖ τὰ μὲν ὄργανα τοῦ σπερμαίνειν ἔχειν, οὐκ ἔχειν δ᾽ αὐτῶν τὴν χρῆσιν. ἁπάντων γὰρ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἡ φύσις τοῖς ζῴοις ἔδωκε δυνάμεις συμφύτους ἀδιδάκτους χρῆσθαι πρὸς τὰς οἰκείας ἐνεργείας, ἀποδέδεικται δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν τῷ περὶ χρείας μορίων, καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους πρότερον, ἄλλων τε πολλῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὥστε οὐδὲν δέω κατασκευάζειν αὐτὸς πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιούμενος, ἀλλ᾽ ὑποκειμένου κοινοῦ πᾶσιν ἡμῖν ὁμολογήματος, τοῦ μήτ᾽ ἄχρηστόν τι ἢ περιττὸν ἐργάζεσθαι μόριον τὴν φύσιν, μήτ᾽ αὖ δὲ τῆς χρησαμένης αὐτοῦ δυνάμεως, ἀναλήψομαι τὸν λόγον, οἱ ἀδενώδεις προστάται κατὰ τὰς τῶν ὄρχεων ἐκτομὰς οὐδὲν πεπονθότες οὐκ ἐπεγείρουσι τὸ εὐνουχισθὲν ζῷον εἰς τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν, ὡς ἂν ἄλλο τι μᾶλλον ὑπάρχοντες, ἢ σπερματικὸν ὄργανον, ἑτέρας τέ τινος ἕνεκα χρείας γεγονότες. ὥσπερ γὰρ εἴ τινος ἄλλου μορίου διαφθαρέντος, ἀβλαβῶν δ᾽ ὑπαρχόντων τῶν ὀφθαλμῶν, οὐχ ὑπέμενεν ὑμῖν τὸ βλέπειν, οὐκ ἂν ὀφθαλμῶν ἐνέργειαν φαμὲν αὐτό. καὶ εἰ τῶν σκελῶν μηδὲν βεβλαμμένων, ἀπόλοιτο βάδισις, οὐκ ἂν τούτων ἐνέργειαν αὐτὴν ἐπιτιθέμεθα. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον εἰ τῶν ἀδενοειδῶν παραστατῶν ὑγιεινῶν διαφυλαττομένων ἀπόλοιτο τοῖς ζῴοις ἡ ἀφροδίσιος ὁμιλία, τῶν γεννητικῶν οὐκ εἰσὶν οὗτοι μορίων. ὡς οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἀνατεμοῦσθαι πιθανῶς συνελογισάμεθα τινὸς ἕνεκα γεγονέναι χρείας αὐτούς, οὕτως ἐπὶ τῶν θηλειῶν θεασαμένους ἑτέρους τελευτῶντας ἐχρῆν κἀνταῦθα συλλογίσασθαι τὸ μὴ τῆς αὐτῆς. εἶθ᾽ ἑξῆς ἀπορήσαντας ὑπὲρ περὶ κατὰ τὰς ἀποδείξεις μάχης, ὥσπερ ἡμεῖς ἠπορήσαμεν, ἐπισκέψασθαι, πότερον ἐξ ἀνάγκης ἀληθές ἐστι τὸ τοὺς εἰς

†ἀδενοειδῶν

τοῦτον χωρίον ἀνεστομωμένους ὀχετοὺς ἕνεκα τῆς αὐτῆς δημιουργεῖσθαι χρείας, ἢ τὸ μὲν τοὺς ἕνεκα τῆς αὐτῆς χρείας γεγονότας εἰς τοῦτον ἐμβάλλειν ἀληθές, οὐκ ἀληθὲς δὲ τὸ τοὺς εἰς τοῦτον ἥκοντας ἐξ ἀνάγκης εἰς μίαν συντελεῖν. αὐτίκα γέ τοι καὶ ὁ τῆς κύστεως πόρος τὸ οὖρον ἐξοχετεύων εἰς τὸν αὐτὸν τοῦτον πόρον, ὅνπερ καὶ οἱ παραστάται πάντες οἱ τέσσαρες ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἀνεστόμωνται, ὥστ' οὐ χρὴ πρὸς ἕτερον ἀπελθεῖν μόριον, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ προκειμένου μαθεῖν, ὡς οὐκ αὖ ἦν ἀναγκαῖον τοὺς εἰς ταὐτὸ τὸ χωρίον ἀνεστομωμένους πόρους εἰς μίαν ἐνέργειαν συντελεῖν. εἰ δὲ καὶ ἐξ ἑτέρων αὐτὸ πιστώσασθαι χρὴ, ἀφθονία πιστώσεται παραδειγμάτων, εἰς μὲν τὴν τοῦ στόματος εὐρυχωρίαν ἅπασαν τὴν ἔνδον, ἣν ὀνομάζουσι φάρυγγα, τά τ' ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα διὰ τοῦ στόματος ἐμπίπτει, κἀκ τῆς κατὰ τὰς ῥῖνας συντρήσεως, ὅ, τ' εἰσπνεόμενος ἀὴρ καὶ ἡ κόρυζα. καλεῖ δ' αὐτὴν Ἱπποκράτης μὲν ὡς τὰ πολλὰ βλένναν, οἱ δὲ ἄλλοι μύξαν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐξ ἐγκεφάλου διὰ ὑπερῴας περίττωμα, κἀκ τῶν παρὰ τῇ ῥίζῃ τῆς γλώσσης ἀδένων τὸ σίελον. εἰς ἔντερα δὲ τά τ' ἐκ τῆς γαστρὸς ἥκει, καὶ τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἐξ ἥπατος, ἐξ ἀδένων τε τινῶν ἑτέρων αὖ πάλιν ἐνταῦθα τεταγμένων ὑγρὸν γλίσχρον ὅμοιον σιέλῳ, περὶ ὧν ἀδένων οὐ σμικρὰ ζήτησις γέγονε τοῖς ἀνατομικοῖς ἀπὸ Ἡροφίλου τε καὶ Εὐδήμου τὴν ἀρχὴν λαβοῦσα. καί μοι δοκεῖ τὸν λόγον ἐπιστήσας ἐνταῦθα, διότι κατὰ τύχην δή τινα πρῶτον ἐμνημόνευσα μορίων, ἃ δὴ αἰσθητῶς οἱ ἀδένες ἐπιτέγγουσι, πρὸς τὸν κράτιστον Μαρῖνον ἐρεῖν τι, χρησάμενος ἀρχαῖς εἰς τὸν λόγον, ἃς αὐτὸς ἐκεῖνος ἐξ ἐναργῶν ἐπεστήσατο. διττὴν οὖν ἁπάντων χρείαν φησὶν εἶναι τῶν ἀδένων, ἤτοι στηριζόντων ἀγγεῖα μετέωρα, σχιζόμενα καὶ κινδυνεύοντα διασπασθῆναι κατὰ τὰς σφοδροτέρας κινήσεις, ἢ γενέσεως ὑγρῶν ἕνεκεν, ἐπιτέγγειν δυναμένων μόρια τὰ χρήζοντα παρεσπαρμένης φύσει ὑγρότητος γλίσχρου, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως καταξηραινόμενα δυσκίνητα γίνεσθαι. τὸ μὲν δὴ τῶν ἑτέρων ἀδένων γένος, ὃ τὰ σχιζόμενα τῶν ἀγγείων στηρίζει καταλείπομεν ἐν τῷ παρόντι, μηδέν γε αὐτοῦ δεόμενοι. προχειρισώμεθα δὲ θάτερον τὸ ἐν τῷ λόγῳ τῶν γλίσχρων ὑγρῶν γεννητικόν, ὃ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος ἑτέραν ἔχειν φησὶν αὐτὸς ὁ Μαρῖνος. ἀραιότερον γὰρ εἶναι καὶ σηραγγῶδες, ὑγρότητός τε μεστόν, ὥσπερ σπογγιὰν διάβροχον, οὐ μὴν ἐκ πάντων γε αὐτῶν ἐκφύεσθαι πόρους αἰσθητούς. εἰς τοῦτο γε τὸ γένος τῶν ἀδένων φησὶ καὶ ἀρτηρίας καὶ φλέβας ἐκφύεσθαι, καί τινας τῶν κατὰ μεσεντέριον ἀγγείων ἀδένας τελευτᾶν. δῆλον γὰρ καὶ τούτων εἶναι τὸ γένος τῶν ἀδένων, ὅτι καὶ τὴν χρείαν διττήν, πυκνοὺς μὲν καὶ ξηροὺς ὅσοι στηρίζουσι τὰ σχιζόμενα τῶν ἀγγείων, ἀραιοὺς δὲ καὶ ὑγρούς, εἰς οὓς ἀγγεῖα καταφύεται, τούτους φησὶ καὶ τὴν οἷον φλεγματώδη γεννᾶν ὑγρότητα τὴν ὑπαλείφουσαν τὸν ἔνδον χιτῶνα τῶν ἐντέρων. ὅτι δὲ καὶ οἱ τὸ σίελον γεννῶντες ἀδένες αἰσθητοῖς ἀγγείοις εἰς τὸ στόμα προχέουσιν αὐτό, σχεδὸν οὐκέτι οὐδεὶς ἀγνοεῖ. καὶ μὲν δὴ ὡς τὴν φάρυγγα πᾶσαν ἀδένες ὑγραίνουσι τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκεν, ἐπιεικῶς γε ἤδη καὶ τοῦτο τοῖς ἀνατομικοῖς ὡμολόγηται πᾶσι. Μαρῖνος δὲ καὶ ἄλλους ἀδένας ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἄλλων μορίων ὑγραντικοὺς καταλέγει, μὴ πάνυ σαφῆ μήδε ἐναργῆ τὴν πίστιν ἔχοντας, διὸ παραλείπωμεν ἐκείνους. ἀρκεῖ δέ μοι τὴν εἰς τὸ προκείμενον πίστιν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν λαβεῖν. εἰ γὰρ καὶ τὴν τοῦ στόματος εὐρυχωρίαν ἀδένες ὑγραίνουσι καὶ τὸν φάρυγγα καὶ τὸν στόμαχον, εἴτε σύμπαν τὸ ἔντερον, οὐδὲν δήπου θαυμαστόν ἐστι καὶ τῷ τῆς κύστεως αὐχένι παρεσκευάσθαι τινὰ ὁμοίαν ἐπικουρίαν, ὅπως μὴ καταξηρανθεὶς ποτε δυσκίνητος γένηται. πολὺ δὲ δήπου μᾶλλον αὐτῷ τῷ αἰδοίῳ τοῦ ἄρρενος εἰκός ἐστι τοιαύτην ἐπικουρίαν ὑπὸ τῆς φύσεως παρεσκευάσθαι, διὸ καὶ τοῖς ἄρρεσιν ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος εἰσὶν ἀδένες οὗτοι. κίνδυνος γὰρ ἐπ' αὐτοῖς ὡς ἂν προμήκους τε καὶ γυμνοῦ τοῦ αἰδοίου τεταγμένου ξηρανθέντος ποτὲ διασπασθῆναι, καὶ μῦσαι τὸν πόρον αὐτοῦ. ἐπὶ δέ γε τῶν θηλειῶν ὁ τῆς μήτρας αὐχὴν, οὔτε προμήκης, οὔτε γυμνός, ἀλλ' ἔνδον κείμενος, ἔκ τε τῶν περιεχόντων αὐτῶν ἰκμάδα δέχεται παμπόλλην, ἐξ αὐτῶν τε τῶν καταμηνίων ἐπιτέγγεται. δύναται δ' αὖ ἴσως ἡ φύσις εὐλαβηθεῖσα τὴν ἐκ τοῦ οὔρου δῆξιν ἄλειμμα τὸ ὑγρόν, τούτῳ τῷ πόρῳ τοῦ αἰδοίου παρεσκευακέναι. τάχα δ' ἄν τις εὑρεθείη καὶ τρίτη χρεία σκοπουμένοις ἀκριβέστερον. οὕτως γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ ζητήσεως ἀκριβεστέρας τυχόντα κατὰ πάσας τὰς τέχνας ἐξεύρηται. τὸν δ' ἀποδεικτικὸν ἄνδρα τὰ μὲν τοιαῦτα προβλήματα χρόνῳ προσήκει σκοπεῖσθαι πλείονι. τῶν ἀποδεδειγμένων δὲ ἔχεσθαι διὰ παντός, ὧν ἓν καὶ τόδε ἐστὶ, εἴπερ ἐν τοῖς ἀδενοειδέσι ἐγεννᾶτο τὸ σπέρμα, τῆς ἀποκρίσεως αὖ αὐτοῦ τὰ εὐνουχιζόμενα τῶν ζῴων ἐγλίχετο. φαίνεται δ' οὐ γλιχόμενα, δῆλον οὖν ὡς οὐδὲν γεννᾶται. τοῦτ' οὖν ἡμῖν φυλαττέσθω μόνον ἀκίνητον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, μέχριπερ ἂν εὕρωμεν ἐπιστημονικῶς, ἥν τινα χρείαν τῷ ζῴῳ παρέχουσιν οἱ ἀδενοειδεῖς παραστάται. τάχα μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσιν, ἃς ἀρτίως εἶπον, ἴσως δ' ἄν τις εὑρεθείη ποτὲ ἀληθεστέραν. πιθανὸς γὰρ ὁ τῶν τοιούτων εὑρετικὸς λόγος, οὐκ ἀποδεικτικός, ὥσπερ ὁ πιστούμενος ἐν αὐτοῖς μὴ γεννᾶσθαι σπέρμα, ὥστε καὶ μόνοι καὶ πρῶτοι τοῦτο λέγοντες ὑπὲρ τῆς χρείας τῶν ἀδενοειδῶν σωμάτων οὐκ αἰσχυνόμεθα. καθάπερ οὖν ἔμπροσθεν ἡνίκα τοὺς ὄρχεις ἀπεδείκνυμεν ἀλλοιοῦν πεφυκέναι τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ γίγνεσθαι δι' αὐτοὺς ἄρρεν τε καὶ θῆλυ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὅτε ἄρρεν ὑπάρχειν ὅτε θῆλυ. τοῖς γὰρ ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι μεμαθηκόσι, κἀκεῖνος ὁ λόγος ἀπέδειξεν, καὶ ὁ νῦν εἰρημένος, ὅτι μήτε περιέχεται μήτε γεννᾶται σπέρμα κατὰ τοὺς ἀδενοειδεῖς παραστάτας. εἰ δὲ καὶ τὰς εἰρημένας αὐτῶν ἄρτι δύο χρείας ἀληθῶς τις εὑρῆσθαι νομίζει, πάρεστι χρῆσθαι καὶ τούτῳ τῷ εὑρήματι πρὸς τῷ μὴ κεκωλῦσθαι ζητεῖν ἄλλο τι βέλτιον. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ περιέχεσθαι σπέρμα κατ' αὐτοὺς ὡς ἱκανῶς ἀποδεδειγμένου, πεπεῖσθαι χρὴ καὶ συγγινώσκειν τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐξηπατημένοις ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἀρρένων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἀναστομώσεως τοῖς ὄντως σπερματικοῖς. ἡ γὰρ τοῦ χωρίου κοινωνία καὶ τὴν τῆς χρείας αὐτῶν κοινωνίαν ἐνεδείξατο πιθανῶς μὲν, οὐκ ἀληθῶς δὲ, καθάπερ ἡμεῖς ἀρτίως ἐνεδείξαμεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΗΜΩΝ.

Τίς ἡ ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος ἡμῶν; ἆρά γε ἡ εὐκρατοτάτη, καθάπερ ἔδοξε πολλοῖς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων; ἢ τὴν μὲν ἀρίστην ἀναγκαῖον εὐκρατοτάτην ὑπάρχειν, οὐ μὴν τήν γε εὐκρατοτάτην ἀρίστην ἐξ ἀνάγκης; ἡ μὲν γὰρ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ σύμμετρος κρᾶσις, ὑγεία τῶν ὁμοιομερῶν ἐστι μελῶν τοῦ σώματος ἡμῶν. ἡ δὲ ἐκ τούτων ἁπάντων διάπλασις τοῦ ζώου ἐν θέσει, καὶ μεγέθει, καὶ σχήματι, καὶ ἀριθμῷ τῶν συνθέντων ὑπάρχει. καὶ δόξειεν ἂν ἐγχωρεῖν τὸ ἐκ τῶν πλείστων μορίων εὐκράτων συγκείμενόν τι σῶμα παρὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν διάπλασιν, ἢ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν ἡμαρτῆσθαι. πειρατέον οὖν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἐφεξῆς διελθεῖν ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, οἷς ἐξ ἀνάγκης χρώμεθα κατὰ τὸν λόγον. ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτων ἐρίζουσί τινες, οἱ μὲν κατασκευὴν ἀρίστην, οἱ δὲ διάθεσιν, οἱ δὲ σχέσιν, οἱ δὲ ἕξιν, ἢ φύσιν σώματος, ἢ ὅπως ἂν ἑκάστῳ δόξῃ λέγειν ἀξιοῦντες. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν ὡς ἄν τῳ παρεστάῃ ποιεῖσθαι τὴν ἑρμηνείαν, οὐ μέμφομαι. τὸ δ' ἐγκαλεῖν τοῖς ἑτέροις ὀνόμασιν, οὐκ ἐπαινῶ, τὴν πλείστην καὶ μεγίστην φροντίδα τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν, ἡγούμενος χρῆναι ποιεῖσθαι μᾶλλον, ἢ τῶν ὀνομάτων. εἴτ' οὖν ἀρίστην κατασκευὴν σώματος, εἴτε διάθεσιν, εἴτε ἕξιν, εἴτε σχέσιν, εἴτε φύσιν, εἴθ' ὁπωσοῦν ἑτέρως ὀνομάζειν ἐθέλοι τις, οὕτω θέμενος, ἐάν ἀπό τε τῆς ὁμολογουμένης ἐννοίας ἄρξηται, καὶ προϊὼν ἐπὶ τὴν τῆς οὐσίας εὕρεσιν ἐν τάξει τινὶ καὶ μεθόδῳ ποιῆται τὴν ζήτησιν, ἐπαινέσομαι τοῦτον ἐγὼ πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰ περὶ ὀνομάτων παύδεινός τις μοι φαίνοιτο. καὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς οὕτως ποιῶμεν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐννοίας ἀρξάμενοι, καὶ ταύτην διορισάμενοι, μεθόδῳ προΐωμεν ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς σκέψεως. τίς οὖν κοινὴ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστὶν ἔννοια ἀρίστης κατασκευῆς σώματος; ἀκοῦσαι μὲν γάρ ἐστιν, οὐχ ὁμοίως αὐτῶν λεγόντων τῇ λέξει, νοούντων δ' ἁπάντων, ἓν καὶ ταυτὸν πρᾶγμα. τὸ γοῦν ὑγιεινότατον σῶμα, πάντες μὲν ἑξῆς ἐπαινοῦσιν, ὥσπερ οὖν καὶ τὸ εὐεκτικώτατον, εἰς ἓν πρᾶγμα βλέποντες ἀμφότεροι, καὶ τούτῳ τὴν διάνοιαν ἐπιβαλόντες, οὐ μὴν οὔτε διηρθρωμένως αὐτὸ νοοῦντες, οὔθ' ἑρμηνεῦσαι σαφῶς ἐπιστάμενοι. καὶ γὰρ καὶ τὰς ἐνεργείας ἁπάντων τῶν τοῦ σώματος μορίων, ἐρρωμένας ἔχειν ἀξιοῦσι, καὶ μὴ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν νοσωδῶν αἰτιῶν νικᾶσθαι. τούτων δὲ τὸ μὲν ἐν ταῖς ἐνεργείαις κατὰ φύσιν ὑγεία, τὸ δὲ μετὰ ῥώμης τινὸς εὐεξία. κοινὸν δ' ἀμφοῖν, τὸ μὴ ῥᾳδίως ἁλίσκεσθαι νόσοις, ὥστε εὐεκτικὴ μὲν πάντων ἐστὶν, ἡ ὑγιεινοτάτη κατάστασις, ἧς ἅπαντες ἄνθρωποι γλίχονται. συμβέβηκε δ' αὐτῇ τό τ' ἐν ταῖς ἐνεργείαις κατωρθωμένον, καὶ τὸ δύσλυτον. ταύτῃ τοι καὶ δεόντως εὐεξία κέκληται. ἐμφαίνονται μὲν ἤδη καὶ αὐτοῦ τοῦ τῆς ἕξεως ὀνόματος, τὸ μόνιμόν τε καὶ δύσλυτον, οὐ μὴν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἔτι τοῦ τῆς εὐεξίας ὡς ἂν ἀρίστης τινὸς ἕξεως ὑπαρχούσης, ὥστε καὶ κατασκευὴν ἀρίστην σώματος, εἴτε τὴν ὑγιεινοτάτην, εἴτε τὴν εὐεκτικωτάτην εἴποιμεν, οὐχ ἁμαρτησόμεθα, καὶ κρινοῦμεν αὐτὴν, τῷ δυσλύτῳ τῶν κατωρθωμένων ἐνεργειῶν. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἤδη διώρισται, σκεπτέον ἐφεξῆς ἥ τις ἐστὶν ἡ οὐσία τῆς τοιαύτης τοῦ σώματος ἕξεως. ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα τῆς εὑρέσεως, εἰ ζητήσαιμεν ὅπως διακειμένου τοῦ σώματος ἐνεργοῦμεν ἄριστα. χρὴ τοίνυν εἰς τοῦτο τῶν ἤδη δεδειγμένων ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν ἀναμνησθῆναι, πρῶτον μὲν ὡς ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τὰ σώματα ἡμῶν κέκραται. δέδεικται δὲ περὶ τούτου ἐν τῇ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων πραγματείᾳ, δεύτερον δὲ τὸ διορίσασθαι τὰς κράσεις τῶν μορίων. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τοῖς περὶ τῶν κράσεων ὑπομνήμασιν. ἐφεξῆς δὲ τούτων, ὡς ἕκαστον μὲν τῶν ὀργανικῶν τοῦ σώματος μελῶν, ἓν ἔχει τῶν ἐν ἑαυτῷ μορίων, αἴτιον τῆς ἐνεργείας, τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα τὰ πληροῦντα τὸ πᾶν ὄργανον, ἐκείνου χάριν ἐγίνετο. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ. εἴη ἂν οὖν ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἐν ᾗ τὰ ὁμοιομερῆ πάντα (καλεῖται δ' οὕτως δηλονότι τὰ πρὸς αἴσθησιν ἁπλᾶ) τὴν οἰκείαν ἔχει κρᾶσιν. ἡ δὲ ἐκ τούτων ἑκάστου τῶν ὀργανικῶν σύνθεσις, ἔν τε τοῖς μεγέθεσιν αὐτῶν καὶ τοῖς πλήθεσι, καὶ ταῖς διαπλάσεσι, καὶ ταῖς πρὸς ἄλληλα συντάξεσιν, ἐμμετρότατα κατεσκεύασται. ὅ, τι γὰρ ἁπάσαις ταῖς ἐνεργείαις ἄριστα διάκειται, τοῦτο καὶ δυσπαθέστατον ἐστὶν ἁπάντων τῶν ἄλλων σωμάτων οὐ χαλεπῶς αὖ τις ἐξεύροι. ὅ γὰρ ἂν ἐνεργῇ μόριον ἄριστα, τοῦτο τῆς μὲν τῶν ὁμοιομερῶν εὐκρασίας, καὶ τῆς τῶν ὀργάνων συμμέτρου κατασκευῆς ἔγγονον ὑπάρχει. τοιοῦτον δέ ἐστι τὸ προειρημένον σῶμα, δῆλον οὖν ὡς ἐνεργεῖ πάντων ἄριστα. ὅτι δὲ καὶ δυσπαθέστατόν ἐστιν, ὧδ' ἂν μάλιστα μάθοις, αἱ βλάβαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν, αἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, αἱ δ' ἀπὸ τῶν τῆς τροφῆς ὁρμῶνται περιττωμάτων. αἱ μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, ἐγκαυθεῖσί τε καὶ ψυχθεῖσιν, ὑγρανθεῖσί τε καὶ ξηρανθεῖσι παρὰ τὸ προσῆκον. ἐν τούτῳ δὲ τῷ γένει, καὶ κόπους καὶ λύπας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ φροντίδας ὅσα τἄλλα τοιαῦτα θετέον. ἀπὸ δὲ τῶν τῆς τροφῆς περιττωμάτων, διτταὶ μὲν κατὰ γένος, ὅτι καὶ ταῦτα διττὰ, τὰ μὲν τῷ ποσῷ, τὰ δὲ τῷ ποιῷ, δοχλοῦνται. πολυειδεῖς δὲ κατ' εἶδος. ὅτι μὲν οὖν τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις, τὸ συμμέτρως διακείμενον σῶμα, δυσάλωτόν ἐστι, πρόδηλον μὲν κἀξ αὐτῆς τῆς εὐκρασίας, χαλεπῶς καὶ μόγις εἰς ἀμετρίαν κράσεως ἀφικνουμένης, τῷ πάντῃ τῶν ἄκρων ἀφεστάναι πλεῖστον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ καλῶς ἐνεργεῖν, ἄριστ' ἂν εἴη παρεσκευασμένον εἰς δυσπάθειαν, ἥκιστα καμάτοις ἁλισκόμενον. ὑπάρχει δ' εὐθὺς τῷ τοιούτῳ σώματι, καὶ εὐχυμότατον τῶν ἄλλων ἁπάντων εἶναι, ὥστε καὶ λύπης καὶ θυμοῦ καὶ ἀγρυπνίας καὶ φροντίδος ὄμβρων τε καὶ αὐχμῶν καὶ λοιμῶν, καὶ πάντων ἁπλῶς εἰπεῖν τῶν νοσερῶν αἰτιῶν, ῥᾷον τῶν ἄλλων ἀνέχεται σωμάτων. μάλιστα γὰρ δὴ τὰ κακόχυμα πρὸς τῶν τοιούτων αἰτιῶν ἐξελέγχεται ῥᾳδίως, ὡς ἂν ἤδη καὶ καθ' ἑαυτῶν πλησίον ἡκόντων νόσων. οὕτω μὲν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἡμῖν προσπιπτόντων καὶ λυπούντων τὸ σῶμα, δυσαλωτότατός ἐστιν ἡ εἰρημένη διάθεσις. ὅτι δὲ οὐδ' ὑπὸ τῶν τῆς τροφῆς περιττωμάτων εὐάλωτος ὑπάρχει νόσοις, ὧδ' ἂν μάλιστα καὶ τόδε μάθοις, εἰ λογίσαιο μήτε πλῆθος ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει, μήτε κακοχυμίαν οὐδεμίαν, ἢ ἀθροίζεσθαι ῥᾳδίως, ἢ ἀθροισθεῖσαν, λυμαίνεσθαί τι τοῖς ζώοις. ἥ τε γὰρ συμμετρία τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἡ καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἀρετὴ, καὶ γίνεσθαι κωλύει τὰ περιττώματα, καὶ γεννώμενα, ῥᾳδίως ἐκκρίνει. κἂν εἰ μένει

δέ ποτε μέχρι πλείονος, ἥκιστα νικᾶται πρὸς αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν νοσερῶν αἰτίων ῥαδίως νικᾶσθαι τοῖς ἀσθε-
νέσι τε καὶ δυσκράτοις φύσεσιν ὑπάρχει, τὸ δ᾽ ἀντέχειν ἐπὶ πλεῖστον, ταῖς εὐκράτοις καὶ ἰσχυραῖς, ὁποίαν εἶναι τὴν
ἀρίστην ἔφαμεν. ἔχεις δ᾽ αὐτῆς ἐν μὲν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν, ὡς εὐκράτου τὰ γνωρίσματα, ἔτι δὲ τὸ
ἑπτὰ καὶ δέκατον τοῦ περὶ χρείας μορίων, ὡς συμμέτρως ἐχούσης τοῖς ὀργανικοῖς μορίοις. καὶ νῦν δ᾽ αὖ οὐδὲν ἧττον
ἐκ τῶν νῦν εἰρησομένων, ἀναμνησθείης αὐτῶν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐστενωμένον, οὐδ᾽ ἁπλοῦν ἀκριβῶς, οὐδ᾽ ἄτμητον πρᾶ-
γμα τὴν ὑγείαν ἐδείξαμεν ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς λόγοις, ἀλλ᾽ εἰς ἱκανὸν πλάτος ἐκτείνεσθαι δυναμένην, δοκεῖ μοι κα-
λῶς ἔχειν, εἰ μέλλει χρήσιμος ὁ λόγος ἔσεσθαι τοῖς ἐργαζομένοις τὴν τέχνην, μὴ μόνον τὸ ἄπταιστον ἐν αὐτῷ σῶμα,
καὶ οἷον παράδειγμα τοῦ Πολυκλείτου κανόνος ἐν τῷ λόγῳ πλάττειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπολειπομένων μὲν αὐτοῦ κατά τι,
μὴ μέντοι καταφορὸν ἤδη ἐστὶ μέγα τὸ σφάλμα κεκτημένων ἀναμνησθῆναι. τότε γὰρ ἑτοίμως γνωρίζειν τὴν ἀρί-
στην μετασκευὴν τοῦ σώματος, εἰ ἐστὶ ἀπταίστως ἡ γένεσις αὐτῷ, καὶ τὸ τὰς ἄλλας ἁπάσας, αἷς ὁμιλοῦμεν ὁσημέραι
διαγινώσκειν ῥαδίως, οὕτως ἂν μάλιστα ἡμῖν ὑπάρξει. τὸ μὲν γὰρ ἄκρως ἐν ἅπασι κατωρθωμένον, ὡς μήτε τῶν
ὁμοιομερῶν, μήτε τῶν ὀργανικῶν μορίων μηδὲν ἔχειν ἀμέτρως διακείμενον, οὐ πάνυ τι συνεχῶς, ἀλλ᾽ ἐν μακροτέ-
ραις χρόνων περιόδοις, εἴωθε γίνεσθαι, τὸ δ᾽ ἀπολειπόμενον βραχὺ τούτου καὶ συνεχῶς θεάσαιο. τὸ μὲν οὖν ἀκρι-
βῶς εὔκρατον, μέσον ἐστὶν ἁπλοῦ τε καὶ σκληροῦ, ἐστὶ δασέος καὶ ψιλοῦ τριχῶν, καὶ φλέβας εὐρείας ἔχοντος ἢ στενὰς,
καὶ σφυγμοὺς μεγάλους ἢ μικρούς. τὸ δ᾽ ἀκριβῶς σύμμετρον τοῖς ὀργανικοῖς μορίοις ἐνὶ κεφαλαίῳ περιληφθέν,
οἷόσπερ ὁ Πολυκλείτου κανὼν ὑπάρχειν ἐλέγετο. ὅσα δὲ ἤδη θερμότερα τοῦ προσήκοντός ἐστιν, οὐ μὴν πολλῷ γε,
ψυχρότερα δὴ καὶ ὑγρότερα καὶ ξηρότερα μετρίως, καί τι μέρος ἐν οὐκ ὀρθῶς διαπεπλασμένον ἔχοντα, ταῦτα σύμ-
παντα ἐστὶ πλεονεκτεῖν, ἐνίοτε τοῦ συμμέτρου δόξειεν. αὐτίκα τὸ μὲν σκληρότερον αὐτοῦ σῶμα, δυσπαθέστερον ἐστὶν
ἅπασι τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις, τὸ δ᾽ ἁπαλώτερον, τοῖς ἔνδοθεν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν πυκνότερον, τοῖς ἔξωθεν, τὸ δὲ
» ἀραιότερον, τοῖς ἔνδοθεν. τὸ γοῦν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους εἰρημένον ἐν τῷ περὶ τροφῆς. ἀραιότης σώματος εἰς διαπνο-
» ὴν, οἷς πλεῖον ἀφαιρέεται ὑγιεινότερον, οἷς ἔλασσον νοσωδέστερον. περὶ τῶν ἐκ τῆς τροφῆς περιττωμάτων εἰς ὑγείαν
καὶ νόσον συντελούντων εἴρηται. οὐ γὰρ δή γε περὶ τῶν ὑγιεινῶν ἁπλῶς ἢ νοσερῶν σωμάτων ἐν ἐκείνῳ τῷ βι-
βλίῳ προὔκειτο λέγειν αὐτῷ, ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν ἐκ τῆς τροφῆς γινομένων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, τὸν λόγον
ποιούμενος, εὐλόγως ἐμνημόνευσε καὶ τῶν, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν περιττώμασιν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν σωμά-
των. τὸ μὲν γὰρ ἀραιότερον, ὑγιεινότερον, ὅσον ἐπὶ τοῖσδε, τὸ δὲ πυκνότερον, νοσερώτερον. ἔμπαλιν δὲ τοῖς ἔξω-
θεν αἰτίοις ἅπασιν, τὸ μὲν ἀραιότερον, εὐαλωτότερον, τὸ δὲ πυκνότερον, δυσπαθέστερον. ὥστε τὸ σύμμετρον σῶμα
πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, οὔτ᾽ ἀραιὸν ἢ πυκνὸν ἔχομεν εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὥσπερ τῶν ἄλλων ὑπερβολῶν μέσον, οὕτω καὶ
τῶν δὲ πλεονεκτεῖ, κατά τι τῶν ὑπερβαλλόντων ἑκάτερον. τὸ μὲν γὰρ πυκνότερον ἧττον, τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις εὐά-
λωτον, τὸ δ᾽ ἀραιότερον, τοῖς ἔνδοθεν. ἀμφοτέροις δὲ δυσάλωτον ἀκριβῶς μὲν, οὐκ ἂν εὕροις, οὐδέν, μετρίως δέ-
πως τὸ μέσον ἁπασῶν τῶν ὑπερβολῶν, ὃ δὴ καὶ πάντων σωμάτων ὑγιεινότατον εἶναι φαμέν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν
ξηρότερον τοῦ συμμέτρου σώματος, τοῖς ὑγραίνουσιν αἰτίοις ἅπασιν ἐστὶ δυσαλωτότερον, τὸ δ᾽ ὑγρότερον, τοῖς ξη-
ραίνουσιν. ὥσθ᾽ ὅπερ μοι ἐλέχθη μικρῷ πρόσθεν, οὐ πάντα πάντων ἐστὶ δυσπαθέστατον τὸ μέσον, ἀλλ᾽ ἑκάστου μὲν
καθ᾽ ἕν τι χεῖρον, ἁπάντων δὲ αἱρετώτατον. ὅτι δ᾽ οὐκ ἀναγκαῖον ἢ μέγα τὸ τοιοῦτον, ἢ μικρὸν ἢ μέσον ὑπάρχειν,
εἴρηται μὲν κἀν τοῖς περὶ κράσεων. οὐδὲν δ᾽ ἧττον εἰρήσεται καὶ νῦν, ὡς τὸ μὲν μέγα καὶ διὰ πλῆθος ὕλης, τὸ δὲ σμι-
κρὸν, καὶ διὰ βραχύτητα γίνεται τοιοῦτον, ὥσπερ ἀνδριὰς, μέγας μὲν, ἐκ χαλκοῦ πολλοῦ. μικρὸς δὲ ἐξ ὀλίγου, σύμμε-
τρον δ᾽ εἶναι τοῖς μορίοις ἑκάτερον, οὐδὲν κωλύει. ἐστὶ δὴ καὶ σῶμα, τὸ μὲν μήτ᾽ εἶναι πυκνὸν ἐπιδήλως, μήτ᾽ ἀραιὸν, μή-
τε σκληρὸν, μήτε μαλακὸν, μήτε λάσιον, μήτε ψιλὸν, εὐκρατότατον ἐστὶν, ὁπηλίκον ἂν ᾖ μεγέθει. εἰ δὲ καὶ τὰς συμ-
μετρίας τῶν ὀργανικῶν μορίων τὰς πρὸς ἄλληλα σώζοι, κάλλιστόν τε ἂν οὕτως ἴδοιτο κατωρθωμένον τελέως ἐν τῇ
κατασκευῇ ὑπάρχον. τὸ δὲ μεῖζον τοῦ δέοντος, ἢ σμικρότερον, κατὰ διττὰς αἰτίας γίνεται. τὸ μὲν μεῖζον, ἢ διὰ πλεονε-
ξίαν ὑγρότητος ἢ ὕλης, τὸ δ᾽ ἔλαττον, ἢ διὰ ξηρότητα κρατοῦσαν, ἢ ὕλης ἔνδειαν. αὔξησις μὲν γὰρ ἐς ἂν τὰ ὀστᾶ κρα-
τυνθῇ, κρατύνεται δὲ ἐπὶ σμικρῷ μεγέθει, δι᾽ ὕλης ἔνδειαν, ἢ ξηρότητα, ὥστε οὐχ ἁπλῶς, οὔτε τὸ μέγεθος ὑγρότητος
σημεῖον, οὔθ᾽ ἡ σμικρότης ξηρότητος. παύεται γὰρ τῆς αὐξήσεως ἢ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον ἕκαστον, ἐπὶ διττῇ προ-
φάσει, ὥστε ἀλλ᾽ εἰ μὲν τὸ μέγα, καὶ μαλακὸν εὐθὺς ὑπάρχει. τὸ δὲ σμικρὸν, σκληρὸν εἴη ἂν οὕτω τὸ μὲν ὑγρὸν, τὸ δὲ
ξηρόν. ἀλλ᾽ εἰ ταῦτα ἀγνοεῖτε, περιττὸν εἰς μέγεθος ἢ σμικρότητα βλέπειν. ἀρκεῖ γὰρ τὰ τῶν κράσεων ἴδια γνω-
ρίσματα. διήρηται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν, ἐν τοῖς περὶ κράσεων. εἴπερ οὖν ταῦθ᾽ οὕτως ἔχει, τὴν ἀρίστην κα-
τασκευὴν ἐν δυοῖν τούτοιν θετέον, εὐκρασίᾳ μὲν τῶν ὁμοιομερῶν, συμμετρίᾳ δὲ τῶν ὀργανικῶν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΕΥΕΞΙΑΣ

Τὸ τῆς ἕξεως ὄνομα κατὰ παντὸς ἐπιφέρειν εἰθίσμεθα, τοῦ μονίμου τε καὶ δυσλύτου, καὶ οὐδὲν
μᾶλλον ἐπαινοῦντες, ἢ ψέγοντες, ἀλλ᾽ ὅταν εὐεξίαν ἢ καχεξίαν εἴπωμεν, ἤδη τηνικαῦ-
τα διορίζομεν, ὁποίαν τινα τὴν ἕξιν εἶναι φαμέν. ἀγαθὴ μὲν οὖν ἁπλῶς ἕξις ἐν ἀρίστῃ κατα-
σκευῇ γίνεται σώματος, οὐχ ἁπλῶς δὲ καὶ καθ᾽ ἑκάστην φύσιν σώματος. ἡ μέν τι καχεξία
περὶ πᾶσαν συνίσταται κατασκευὴν σώματος, εἴθ᾽ ἁπλῶς, εἴτ᾽ ἐν τῷ πρός τι λέγοιτο.
χρὴ τοίνυν ἀναμνησθῆναι τῶν περὶ ἀρίστης κατασκευῆς εἰρημένων ἰδίᾳ, τὸν βουλόμενον
ἀκριβῶς ἐπιγνῶναι, τί ποτέ ἐστιν ἁπλῶς εἰπεῖν εὐεξία. πλάτος γὰρ ἱκανὸν ἐχούσης τῆς
ὑγείας, ὡς πολλάκις ἐν ἑτέροις ἐπιδέδεικται, τὴν μὲν ἐπίτασιν αὐτῆς εὐεξίαν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ φιλόσο-
φοί τε καὶ ἰατροί, τὴν δὲ ἔκλυσιν, ἰδίῳ μὲν οὐκέτι προσαγορεύουσιν ὀνόματι. τὸ δὲ τοῦ παντὸς γένους ὡσαύτως ὑγείαν
καλοῦντες,

καλοῦσιν, ὡς ἀρίστη τις ὑγεία, ἡ εὐεξία. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἄριστα κατεσκευασμένοις γίνεται σώμασιν. εἰ γάρ τι μὴ τοιοῦτον, οὐκ ἂν δέξαιτο τὴν ἀρίστην ὑγείαν, ὡς οὐδὲ τὴν εὐεξίαν. εἰ δὲ ἐν τῷ πρός τι, κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ προσθήκης λέγεται Δίωνος, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἢ Μίλωνος εὐεξία, οὐχ ἁπλῶς εὐεξία. ἡ μέν γε τοῦ Μίλωνος, καὶ ἡ τοῦ Ἡρακλέος, καὶ ἡ τοῦ Ἀχιλλέος, ἁπλῶς τε εἰσὶν εὐεξίαι, καὶ χωρὶς προσθήκης ὀνομάζονται. καθάπερ καὶ καλὸς μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς ἁπλῶς, ὁ δὲ πίθηκος οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὡς πίθηκος καλός. ἐκ τῶν μετὰ προσθήκης ἐστὶ λεγομένων καὶ ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία, καὶ δεόντως ὑπὲρ αὐτῆς ὁ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ᾽ ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί. οὐ γὰρ δὴ τήν γε ἁπλῶς ὀνομαζομένην εὐεξίαν ἐπειδὰν εἰς ἄκρον ἥκῃ, σφαλερὰν εἶναί φησιν. αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο ἐστὶν αὐτῇ τὸ εἰς ἄκρον ἥκειν, τὸ πασῶν τοῦ σώματος τῶν διαθέσεων ὑπάρχειν ἡ ἀσφαλεστάτη. ἀλλ᾽ ἡ τῶν ἀθλητῶν, ἢ τῶν γυμναστικῶν, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλοι τις ὀνομάζειν εὐεξίαν, διότι μὴ ἁπλῶς ἐστὶν εὐεξία, ἡ ἀρίστη διάθεσις σώματος εὐλόγως εἰς ἄκρον ἰοῦσα σφαλερωτάτη γίνεται. διάθεσις γάρ φησιν ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. τῆς μὲν οὖν ὑγιεινῆς ἕξεως, ἡ τελειότης εὐεξία ἐστί. τῆς δὲ τῶν ἀθλητῶν διαθέσεως, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, ὡς εὔμορφος πίθηκος, καὶ πῆχυς μέγας, καὶ ἄδικος χοῖνιξ, καὶ ἀδόκιμος δραχμή. εἴτε γὰρ ὁ πῆχυς μέγας, οὐκέτι ἁπλῶς πῆχυς, ἀλλ᾽ ὅλον τοῦτο μέγας πῆχυς, εἴτε ἡ χοῖνιξ ἄδικος, οὐκέτι ἁπλῶς χοῖνιξ, ἀλλ᾽ ὅλον τοῦτο χοῖνιξ ἄδικος. ὡσαύτως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τὸ χωρὶς τῆς προσθήκης ἁπλῶς ὀνομαζόμενον, οὐ τῆς αὐτῆς ἐστι φύσεως τῶν μετὰ προσθήκης λεγομένων. ἀλλ᾽ ἐνίοτε τὸ μὲν ἄκρως ἐπαινετέον ἐστὶ, τὸ δὲ εἰ οὕτως ἔτυχε, ψεκτόν. ὥσπερ γε καὶ ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία, τοσοῦτον δὴ τὸ ἐπαινετέον ἔχει, ὥστε ψέγεται δεόντως, οὐχ ὑφ᾽ Ἱπποκράτους μόνον, ἢ τῶν ἄλλων ἰατρῶν τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν ἀρίστων φιλοσόφων. ὡς καὶ Πλάτωνος ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πολιτείας, τήν τε ἀχρηστίαν αὐτῆς ἅπασαν, εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν ἐπιδεικνῦντος, καὶ ὡς σφαλερὰ πρὸς ὑγείαν ἐστὶ διεξιόντος. οὐ γὰρ εὐκρασίαν ἁπλῶς τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὄγκου μεταδιώκοντος, ὃ χωρὶς ἀμέτρου πληρώσεως, οὐκ ἂν γένοιτο. οὕτω καὶ σφαλερὰν αὐτὴν ἀπεργάζονται καὶ πρὸς τὰς πολιτικὰς ἐνεργείας ἄχρηστον. ἵνα τοίνυν τῆς ὄντως εὐεξίας εἰς ἀκριβῆ γνῶσιν ἀφικώμεθα, παραβάλλειν αὐτῇ χρὴ τὴν ὁμώνυμον εὐεξίαν τὴν ἀθλητικήν, καὶ σκέψασθαί τι ταὐτὸν ἑκατέραις ὑπάρχει, τί τε ἐναντίον. ἡ μὲν δὴ τῶν μορίων ἁπάντων τοῦ σώματος εὐκρασία, κοινὸν ἀμφοῖν. οὕτω δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετή, καὶ εἴπερ ταῦτα καὶ ἡ εὐχυμία. ταυτὶ μὲν τὰ κοινά. τὰ δὲ ἐναντία, συμμετρία μὲν αἵματός τε καὶ τοῦ τῶν στερεῶν σωμάτων ὄγκου παντὸς ἐν ταῖς ὄντως εὐεξίαις. ἀμετρία δὲ τῶν αὐτῶν τούτων, καὶ μάλιστα τοῦ σαρκώδους γένους ἐν ταῖς ἀθλητικαῖς, αἷς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ σφαλερόν, ἐπειδὰν εἰς ἄκρον ἀφίκηται. ὅταν γὰρ ἐσθίωσι μὲν πρὸς ἀνάγκην, πέττῃ δὲ ἡ γαστὴρ ἐρρωμένως, καὶ ἡ ἀνάδοσις γίνηται ἐπὶ τῇ πέψει ῥᾳδίως, αἱμάτωσίς τε καὶ πρόσθεσις καὶ πρόσφυσις καὶ θρέψις ἕπεται τοῖσδε, κίνδυνος ὑπερπληρωθῆναι τὴν ἕξιν, ὡς μηκέτι εἶναι τῇ φύσει χώραν προσθέσεως, κἀν τῷδε πληροῦνται μὲν αἵματος αἱ φλέβες ἀμέτρως, κατασβέννυται δὲ καὶ πνίγεται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἀπορίᾳ τῆς διαπνοῆς. εἴπερ δὲ ἔτι ἀντέχει τοῦτο, ῥήγνυταί τι τῶν ἐπικαίρων ἀγγείων, ἃ δὴ κατὰ πνεύμονά τε καὶ ἧπαρ καὶ θώρακα τέτακται. καὶ γὰρ μαλακώτερα τοῖς χιτῶσι τῶν ἐν τοῖς κώλοις ὑπάρχει ταῦτα, καὶ πρότερον τὴν τροφὴν δέχεται, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν αὐτοῖς φυσικῆς θερμασίας, ἔτι τε τῶν ἐνεργειῶν τὸ διηνεκές, ὅμοιόν τι τῇ ζέσει πάσχον τὸ αἷμα, τοὺς χιτῶνας αὐτῶν ἀναρρήγνυσιν, ὥσπερ ὁ γλευκίνης οἶνος, τοὺς πίθους. ταῦτά τε οὖν οὕτω γίνεται πάντα, ταῖς ἀμέτροις πληρώσεσιν ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενα, καὶ αἱ περὶ αὐτῶν ἀποδείξεις, τοῖς φυσικοῖς ἕπονται λόγοις, ὅτι δὲ σβέννυται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὑπερπληρωθεισῶν αἵματος τῶν φλεβῶν, ἐν τοῖς περὶ χρείας ἀναπνοῆς εἴρηται, ὅτι δ᾽ αἱ φλέβες ῥήγνυνται ἐν τοῖς ἀνατομικοῖς. οὕτω δ᾽ ἂν καὶ ὁ Ἱπποκράτης φανείη γινώσκων, οὐ μόνον ἐπειδάν φησι τὴν ἐν τοῖς γυμναστικοῖς ἐπ᾽ ἄκρον εὐεξίαν εἶναι σφαλερὰν, ἀλλὰ κἀπειδὰν ἑτέρωθι γράφῃ τῷδε, ἐξαίφνης ἄφωνον γενέσθαι, φλεβῶν ἀπολήψιες τὸ σῶμα λυπέουσι. τὰς γὰρ αἰφνιδίους παραλύσεις τῶν ἐνεργειῶν ἁπασῶν, διὰ μιᾶς ἐπικαιροτάτης ἐδήλωσεν. ἀπολήψεις δὲ φλεβῶν, τὰς ὑπερπληρώσεις εἶπεν, ἐπειδὰν ἀχρεῶσιν εἰς ἀνάψυξιν διαπνοῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΩΜΑΛΟΥ
ΔΥΣΚΡΑΣΙΑΣ.

ΑΝΩΜΑΛΟΣ δυσκρασία γίνεται μὲν, καὶ καθ᾽ ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα ἐνίοτε, καθάπερ ἔν τε τοῖς ἀνὰ σάρκα λεγομένοις ὑδέροις, καὶ τοῖς ἠπιάλοις καλουμένοις πυρετοῖς, καὶ σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἄλλοις, πλὴν τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων. γίνεται δὲ καὶ καθ᾽ ἓν ὁτιοῦν μόριον, οἰδισκόμενον, ἢ φλεγμαῖνον, ἢ γαγγραινούμενον, ἢ ἐρυσιπελατούμενον, ἢ καρκινούμενον. τούτου δὲ τοῦ γένους καὶ ὁ καλούμενος ἐλέφας, καὶ ἡ φαγέδαινα, καὶ ὁ ἕρπης. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντα μετὰ ῥευμάτων, ἄνευ δ᾽ ὕλης ἐπιρρύτου μόναις ταῖς ποιότησιν ἀλλοιουμένων τῶν μορίων, ἀνώμαλοι γίνονται δυσκρασίαι, ψυχθέντων, ἢ ἐγκαυθέντων, ἢ γυμνασαμένων ἐπὶ πλέον, ἢ ἀργησάντων, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον παθόντων. οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἀνώμαλοι δυσκρασίαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν πλείονες ἐγγίνονται, θερμαινομένοις ἢ ψυχομένοις, ἢ ξηραινομένοις, ἢ ὑγραινομένοις. ἁπλαῖ μὲν γὰρ αὗται, καθότι κἀν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐδείκνυτο. σύνθετοι δὲ ἐξ αὐτῶν εἰσιν ἕτεραι τέσσαρες, ἢ θερμαινομένων ἅμα καὶ ξηραινομένων, ἢ ψυχομένων τε ἅμα καὶ ὑγραινομένων, ψυχομένων τε ἅμα καὶ ξηραινομένων, ἢ θερμαινομένων τε ἅμα καὶ ὑγραινομένων. ὅτι δ᾽ αἱ τοιαῦται δυσκρασίαι διαφέρουσι τῶν ὁμαλῶν, τῷ μὴ κατὰ πάντα τὰ μόρια τοῦ δυσκράτως διακειμένου σώματος ὡσαύτως ὑπάρχειν, αὔτικρυς δῆλον. ὅστις οὖν ὁ τρόπος τῆς γενέσεως ἐστὶν ἁπάσαις ταῖς ἀνωμάλοις δυσκρασίαις, ἐν τῷδε τῷ γράμματι πρόκειται διελθεῖν. ἵνα δὲ σαφὴς

ὁ λόγος γένηται ἀναμνῆσαι χρὴ πάντων τοῦ σώματος μορίων, ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν μεγίστων, ἃ δὴ καὶ τοῖς ἰδιώταις γινώσκεται. χεῖρας γάρ τοι καὶ πόδας καὶ γαστέρα καὶ θώρακα καὶ κεφαλὴν, οὐκ ἔστιν ὃς ἀγνοεῖ. τεμνέσθω δὲ πάλιν ὑφ᾽ ἡμῶν ἐν ὁτιοῦν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ προσεχῆ καλούμενα μόρια. σκέλος μὲν εἰ τύχῃ εἰς μηρὸν καὶ κνήμην καὶ πόδα, χεὶρ δ᾽ αὖ εἰς βραχίονά τε καὶ πῆχυν καὶ ἄκραν χεῖρα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἄκρας χειρὸς οἰκεῖα μόρια καρπὸς καὶ μετακάρπιον καὶ δακτύλοι. δακτύλων δ᾽ αὖ πάλιν, ὀστᾶ καὶ χόνδροι, καὶ σύνδεσμοι, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σάρκες, καὶ τένοντες, ὄνυχές τε καὶ δέρμα καὶ πιμελή. ταῦτα δ᾽ οὐκ ἔτ᾽ ἐγχωρεῖ τέμνειν, εἰς ἕτερον εἶδος, ἀλλ᾽ ἔστιν ὁμοιομερῆ τε καὶ πρῶτα, πλὴν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. αὗται γὰρ ἐξ ἰνῶν τε καὶ ὑμένων σύγκεινται, καθὸ κἂν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐλέγετο. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς χῶραι πολλαὶ μεταξὺ τῶν εἰρημένων ὁμοιομερῶν τε καὶ πρώτων μορίων ὑπάρχουσι, καὶ τούτων ἔτι πλείους τε καὶ μείζους ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀργανικῶν τε καὶ συνθέτων. ἐνίοτε δὲ καὶ καθ᾽ ἓν ὁτιοῦν ὁμοιομερὲς μόριον, ὡς ἐν ὀστῷ καὶ δέρματι. καὶ περὶ τούτων ἁπάντων ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν εἴρηται. τὰ μὲν οὖν μαλακὰ τῶν σωμάτων ἀλλήλοις ἐπιπίπτοντα, τὰς μεταξὺ χώρας ἀδήλους ἐργάζεται πρὸς τὴν αἴσθησιν. ὅσα δὲ σκληρὰ καὶ ξηρὰ πάνυ φωράσαις αὐτῶν αἰσθήσει τὰ διαλείμματα, καθάπερ ἐν ὀστοῖς τὰς σήραγγας. ἔχουσι δὲ αὗται κατὰ φύσιν ἐν ἑαυταῖς ὑγρὸν παχὺ καὶ λευκὸν εἰς θρέψιν τοῖς ὀστοῖς παρεσκευασμένον. οἱ δὲ ἐν τῷ δέρματι πόροι καθ᾽ ὅν τινα γίγνονται τρόπον, ἐν τοῖς περὶ κράσεων εἴρηται. ταυτὶ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν ἀναμνῆσαι σαφηνείας ἕνεκεν τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι. περὶ δὲ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας, ἤδη ῥητέον, ὁποία τέ τις ἡ φύσις αὐτῆς ἐστι, καὶ ὅσοι τρόποι γενέσεως. ὅτι μὲν δὴ μία κρᾶσις οὐκ ἔστιν ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσι τοῦ πεπονθότος οὕτω σώματος, ἔμπροσθεν εἴρηται, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁπάσης ἀνωμάλου δυσκρασίας κοινόν. αἱ διαφοραὶ δὲ ταῖς τῶν πεπονθότων σωμάτων ἕπονται φύσεσιν. ἄλλως μὲν γὰρ ἡ ἁπλῆ σὰρξ, ἄλλως δὲ ὁ σύμπας μῦς εἰς ἀνώμαλον ἀφικνεῖται κρᾶσιν. αὐτίκα γέ τοι ῥεύματος θερμοῦ κατασκήψαντος εἰς μῦν, πρῶτον μὲν αἱ μείζους ἀρτηρίαι καὶ φλέβες ἐμπίπλανταί τε καὶ διατείνονται, μετὰ ταῦτα δὲ αἱ μικρότεραι. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῶν σμικροτάτων, ἐν αἷς ὅταν ἰσχυρῶς σφηνωθῇ καὶ μηκέτι στέγηται τὸ ῥεῦμα, τὸ μέν τι κατὰ τὸ στόμα, τὸ δέ τι καὶ διὰ τῶν χιτώνων αὐτῶν διηθεῖται πρὸς τὸ ἐκτός. κἂν τούτῳ πίμπλανται ῥεύματος αἱ μεταξὺ χῶραι τῶν πρώτων σωμάτων, ὥστε καὶ θερμαίνεσθαι καὶ περικλύζεσθαι πανταχόθεν ὑπὸ τῆς ὑγρότητος ἅπαντα, τὰ νεῦρα δέ ἐστι ταῦτα καὶ ὑμένες καὶ σύνδεσμοι καὶ σάρκες αὐταί. πρὸ δὲ τούτων, αἱ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, αἳ δὴ καὶ πρώτως καὶ μάλιστα ποικίλως ὀδυνῶνται. καὶ γὰρ ἔνδοθεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος θερμαίνονταί τε καὶ διατείνονται καὶ διασπῶνται, κἀκ τῶν ἔξωθεν θερμαίνονται ἅμα καὶ θλίβονται καὶ βαρύνονται. τὰ δ᾽ ἄλλα μόρια, τὰ μὲν ἐν τῷ θερμαίνεσθαι μόνον ἢ θλίβεσθαι, τὰ δὲ κατὰ συναμφότερον κάμνειν. καὶ καλεῖται μὲν τὸ νόσημα φλεγμονὴ, δυσκρασία δέ ἐστιν ἀνώμαλος τοῦ μυός. τὸ μὲν γὰρ αἷμα τὸ κατ᾽ αὐτὸν, ἤδη ζεῖ. συνεκθερμαίνει δὲ αὐτῷ, πρώτους μὲν καὶ μάλιστα τοὺς χιτῶνας τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν. ἤδη δὲ καὶ τὰ ἐκτὸς αὐτῶν, οἷς περικέχυται πάντα. καὶ δυοῖν γε θάτερον ἀναγκαῖον ἀπαντῆσαι. νικήσαντος μὲν τοῦ ῥεύματος, φθορὰν γίνεσθαι τῶν νικηθέντων σωμάτων. νικηθέντος δὲ τὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον τῷ μυΐ, καὶ δὴ νικάσθω πρότερον τὸ ῥεῦμα. βέλτιον γὰρ ἀπὸ τῶν κρειττόνων ἄρχεσθαι, διττὸς ἐν τούτῳ τρόπος ἔσται τῆς ἰάσεως, ἢ διαφορηθέντος ἅπαντος τοῦ κατασκήψαντος ὑγροῦ, ἢ πεφθέντος. ἀλλ᾽ ἡ μὲν διαφόρησις εὐκταιοτάτη τῶν ἰάσεών ἐστι. τῇ πέψει δὲ ἕπεται δύο ταῦτ᾽ ἐξ ἀνάγκης, πύου γένεσις καὶ ἀπόστασις. ἀφίσταται δὲ ποτὲ μὲν εἰς τὴν μεγίστην καὶ ἀκυρωτάτην τῶν παρακειμένων κοιλοτήτων, ἥπερ δὴ καὶ βελτίστη τῶν ἀποστάσεών ἐστιν. ἐνίοτε δὲ εἰς τὴν μεγίστην μὲν οὐ μὴν ἄκυρον, ἢ εἰς ἄκυρον μὲν οὐ μεγίστην δέ. τοῖς μὲν οὖν κατὰ γαστέρα, καλλίστη τῶν ἀποστάσεών ἐστιν, ἡ εἰς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν, εἰς ἣν καὶ συρρήγνυνται τὰ πολλά. μοχθηρὰ δὲ ἡ ὑπὸ τὸ περιτόναιον. οὕτω δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἡ μὲν εἰς τὰς ἐμπροσθίους κοιλίας, ἀγαθή. μοχθηρὰ δὲ ἡ ὑπὸ τὰς μήνιγγας καὶ εἰς τὴν ὄπισθεν κοιλίαν. αἱ δὲ κατὰ τὰς πλευρὰς ἀποστάσεις εἰς τὰς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίας ἐκρήγνυνται. καὶ τῶν μὲν μυῶν ὑπὸ τὸ δέρμα. τῶν δὲ σπλάγχνων ἢ εἰς τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας τὰς ἐν αὐτοῖς, ἢ ὑπὸ τὸν ὑμένα τὸν περιέχοντα, καθάπερ τι δέρμα καὶ αὐτὸν ὑπάρχοντα τοῖς σπλάγχνοις. εἰ δὲ νικηθείη τὰ σώματα πρὸς τοῦ ῥεύματος, εἰς τοσαύτην μὲν ἀφίξεται δηλονότι δυσκρασίαν, ὡς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἀπολέσθαι καὶ φθαρῆναι τῷ χρόνῳ. παύσεται δὲ ὀδυνώμενα τότε πρῶτον, ὅταν ἐξομοιωθῇ τῷ μεταβάλλοντι. οὐ γὰρ ἐν τῷ μεταβεβλῆσθαι τὴν κρᾶσιν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταβάλλεσθαι πονεῖ τὰ μόρια, καθότι καὶ ὁ θαυμαστὸς

» Ἱπποκράτης ἔλεγε. τοῖσι γὰρ τὴν φύσιν διαλλαττομένοισι, καὶ διαφθειρομένοισι, αἱ ὀδύναι γίγνονται. διαλλάττεται δὲ καὶ διαφθείρεται τὴν φύσιν ἕκαστον θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ τῆς συνεχείας λυόμενον. ὧδε μὲν ταῖς ἀνωμάλοις δυσκρασίαις διὰ τὸ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι μάλιστα. δραστικώταται γὰρ αὗται αἱ ποιότητες, ἤδη δὲ καὶ διὰ τὸ ὑγραίνεσθαί τε καὶ ξηραίνεσθαι. ἐν δὲ τῷ πείνῃ ἢ δίψῃ ἐπιλειπούσης, ἔνθα μὲν τῆς ὑγρᾶς οὐσίας, ἔνθα δὲ τῆς ξηρᾶς. ἐν δὲ τῷ τιτρώσκεσθαι καὶ διαβιβρώσκεσθαι καὶ τείνεσθαι καὶ θλίβεσθαι καὶ ἀνασπᾶσθαι, τῆς συνεχείας λυομένης. εἰ μὲν οὖν ἥ τε θερμότης τοῦ αἵματος ἡ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἐπιεικὴς ὑπάρχει καὶ τὸ περιεχόμενον αἷμα καθ᾽ ὅλον τὸ τοῦ ζώου σῶμα μετρίως ἔχει κράσεως, οὐ πάνυ τι ῥᾳδίως συνεκθερμαίνεται τῷ πεπονθότι. εἰ δ᾽ ἤτοι ζέοι σφοδρότερον, ἢ εἰ καὶ τὸ καθ᾽ ὅλον τὸ τοῦ ζώου σῶμα αἷμα χολωδέστερον ὑπάρχοι, παραχρῆμα σύμπαν ἐκθερμαίνεται. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπειδὰν ἄμφω συνδράμοι καὶ τὸ κατὰ τὴν φλεγμονὴν αἷμα θερμὸν ἱκανῶς εἶναι, καὶ τὸ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῷον χολῶδες. ἐκθερμαίνεται δὲ πρότερον μὲν τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας, ὅτι καὶ φύσει θερμότερόν ἐστι καὶ πνευματωδέστερον, ἐφεξῆς δὲ καὶ τὸ κατὰ τὰς φλέβας. εἰ δ᾽ ἐγγὺς εἴη τῶν πολυαίμων σπλάγχνων τὸ φλεγμαῖνον μόριον, ἔτι καὶ θᾶττον αὐτῷ συνεκθερμαίνεται, τὸ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῷον αἷμα. συνελόντι δὲ εἰπεῖν ἐπὶ παντὸς τοῦ θερμαίνοντος, ὅσον εὐαλλοίωτον ἦν, ἢ τῇ φύσει θερμὸν, ἐκθερμαίνεται πρῶτον. ὥσπερ γε κἀπὶ τοῦ ψύχοντος, ὅσον εὐαλλοίωτον ἦ, ἢ τῇ φύσει ψυχρὸν, ἐκεῖνο πρῶτον καταψύχεται.

Phlegmones generatio

Duplex causa doloris

ψύχεται. δυσαλλοίωτον μὲν οὖν τὸ πνεῦμα, διότι καὶ λεπτομερέστατον. θερμοτάτη δὲ φύσει χολὴ ξανθή, ψυχρότατον δὲ φλέγμα. τῶν δ' ἄλλων χυμῶν αἷμα μὲν ἐφεξῆς τῇ ξανθῇ χολῇ θερμόν, ἡ μέλαινα δὲ ψυχρὸν μετὰ τὸ φλέγμα. καὶ δὴ ἀλλοιοῦται μὲν ἡ ξανθὴ χολὴ ῥᾳδίως, ὑπὸ παντὸς τοῦ δρῶντος εἰς αὐτήν, ἡ μέλαινα δὲ δυσκόλως. ἐν ἑνὶ δὲ λόγῳ τὸ μὲν λεπτομερὲς ἅπαν, εὐαλλοίωτον, τὸ δὲ παχυμερὲς, δυσαλλοίωτον, ὥστ' ἀνάγκη πολυειδεῖς γίνεσθαι τὰς ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς ἀλλοιώσεις, ὅτι καὶ πολυειδῶς διάκειται τὰ σώματα. πρῶτος μὲν γὰρ ὁ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενος χυμὸς, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐστὶ θερμός. ἐφεξῆς δὲ σύμπασα ἡ περὶ τὴν οἰκείαν ἅπαντα φύσιν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ περὶ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐμφυσῶσθαι. τὰ γὰρ μὴ διαπνεόμενα θᾶττον σήπεται, ὥσπερ κἀπὶ τῶν ἐκτὸς ἁπάντων. ὅταν δὲ καὶ θερμὰ καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν ἐστὶ, τότε δὴ καὶ μάλιστα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον, ἢ ἐγγὺς, ἢ πόῤῥω τῶν πολυαίμων σπλάγχνων ἐστί. καὶ τὸ πᾶν αἷμα πικρόχολον, ἢ μελαγχολικὸν, ἢ φλεγματῶδες, ἢ πνευματῶδες, καὶ ταῦτα πάντα μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ὥστ' ἀνάγκη πολυειδεῖς γίνεσθαι τὰς ἀλλοιώσεις, ἑτέρου τε πρὸς ἕτερον παραβαλλομένου, καὶ αὐτοῦ τινος πρὸς ἑαυτὸ αὗται πᾶσαι δυσκρασίαι τοῦ σώματος ἀνώμαλοι γίγνονται. μάλιστα μὲν ἐκπυρουμένου τοῦ κατὰ τὴν φλεγμονὴν αἵματος, ἐφεξῆς δὲ τοῦ περὶ τὰ σπλάγχνα καὶ τοῦ περὶ τὴν καρδίαν, καὶ ταύτης μάλιστα τοῦ κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, εἰς ἣν εἰ καὶ ζῶντος τοῦ ζώου καὶ μηδέπω πυρέττοντος ἐθελήσαις ἐμβαλεῖν τοὺς δακτύλους, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι γέγραπται, σφοδροτάτης αἰσθήσῃ θερμασίας. οὔκουν ἀπεικός ἐστιν, ὁπότε σύμπαν ἐκθερμαίνεται τὸ σῶμα παρὰ φύσιν εἰς ἄκρον ἥκειν τὴν θερμότητα ἐκείνην μάλιστα. καὶ γὰρ λεπτομερέστατον αἷμα, καὶ πνευματωδέστατον ἔχει καὶ κινεῖται διαπαντός. ἀλλ' ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασι πυρετοῖς, ἐκθερμαίνεται μὲν ἐνίοτε σύμπαν ἤδη τὸ αἷμα, καὶ δέδεκται τὴν παρὰ φύσιν ἐκείνην θερμασίαν, τὴν ἐκ τῆς σηπεδόνος τῶν χυμῶν ὁρμηθεῖσαν. οὐ μὴν οὔθ' οἱ χιτῶνες τῶν ἀρτηριῶν ἢ τῶν φλεβῶν, οὔτ' ἄλλο τι τῶν περιεχομένων σωμάτων ἤδη πω τελέως ἠλλοίωται τὴν κρᾶσιν, ἀλλ' ἔτι μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦται θερμαινόμενα. εἰ δ' ἐν χρόνῳ πλείονι τοῦτο πάσχοι, κἂν νικηθείη ποτὲ καὶ μεταβληθείη παντάπασιν, ὡς μηκέτι θερμαίνεσθαι μόνον, ἀλλ' ἤδη τεθερμάνθαι παρὰ φύσιν. ὅρος δὲ ἐστὶ τῆς ἀλλοιώσεως ἑκάστου τῶν μορίων, ἡ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ βλάβη. τὸ δ' ἄχρι τοῦδε πλάτος, ἐπάνοδός ἐστιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν, οἷον ἐπίμικτόν τε καὶ κοινὸν καὶ μέσον ἐξ ἀμφοῖν τῶν ἐναντίων γεγονὸς, αὐτοῦ τε τοῦ κατὰ φύσιν ἀκριβῶς καὶ τοῦ τελέως ἤδη παρὰ φύσιν. ἐν δὲ τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ τὸ θερμαινόμενον σῶμα τῷ ποσῷ τῆς ἀλλοιώσεως ἀνάλογον ἔχει τὴν ὀδύνην. ὅταν δ' ἐκθερμανθῇ τελέως ἅπαντα τοῦ σώματος τὰ στερεὰ μόρια (καλεῖται δ' ὁ τοιοῦτος πυρετὸς ἑκτικὸς) ὡς ἂν μηκέτι τοῖς ὑγροῖς τε καὶ τῷ πνεύματι μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς ἕξιν ἔχουσι σώμασι περιεχόμενος, ἀνώδυνος δ' ἐστὶ, καὶ νομίζουσιν οἱ πυρέττοντες οὕτως ὡς μὴ δὲ πυρέττειν ὅλως. οὐ γὰρ αἰσθάνονται τῆς θερμασίας, ἁπάντων ὁμοίως τεθερμασμένων αὐτοῖς τῶν μορίων. καὶ δὴ καὶ ὁμολογεῖται ταῦτα τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσιν ἐν τοῖς περὶ τῶν αἰσθήσεων λογισμοῖς. οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλοιώσεως ἡ αἴσθησις, οὔτ' ἐν τοῖς ἤδη τελείως ἠλλοιωμένοις ἡ ὀδύνη. ταῦτ' ἄρα καὶ οἱ ἑκτικοὶ πυρετοὶ πάντες, ἄπονοί τε καὶ τελέως εἰσὶν ἀναίσθητοι τοῖς κάμνουσιν. οὐ γὰρ ἔτι τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων, τὸ μὲν ποιεῖ, τὸ δὲ πάσχει, πάντων ὁμοίων ἀλλήλοις ἤδη γεγονότων, καὶ μίαν ἐχόντων ὁμόλογον κρᾶσιν. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ μὲν εἴη θερμότερον αὐτῶν, τὸ δὲ ψυχρότερον, ἀλλὰ τοσούτῳ θερμότερον ὡς μὴ λυπεῖν τὸ πλησιάσαν, ἢ οὕτως ἂν εἴη ἀλλήλοις λυπηρὰ καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντα τὰ μόρια, ὡς διαφέροντά γε καὶ αὐταῖς ταῖς κράσεσι. σὰρξ μὲν γὰρ θερμὸν μόριον, ὀστοῦν δὲ ψυχρόν. ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀνώδυνος ἡ ἀνωμαλία τῷ μέτρῳ τῆς ὑπεροχῆς. οὕτω γοῦν καὶ τὸ περιέχον ἡμᾶς οὐκ ἀνιᾷ, πρὶν εἰς ἄμετρόν τε ψύξιν ἢ θερμασίαν ἐκτραπῆναι. τῶν δ' ἐν τῷ μέσῳ διαφορῶν αὐτοῦ, καίτοι παμπόλλων οὐσῶν, καὶ σαφῆ τὴν ὑπεροχὴν ἐχουσῶν, ἀλύπως αἰσθανόμεθα. κινδυνεύει τοιγαροῦν ἐκ τῶνδε κἀκεῖνος ὁ λόγος ἔχειν ἐπιείκειαν, ὥς πού καὶ Ἱπποκράτης φησίν. ὁ φάσκων ἕλκη πάντ' εἶναι τὰ νοσήματα. συνεχείας μὲν γὰρ λύσις τὸ ἕλκος, αἱ δ' ἄμετροι θερμασίαι καὶ ψύξεις, πλησίον ἥκουσι τοῦ λύειν τὴν συνέχειαν. ἡ μὲν γὰρ πολλὴ θερμασία, τῷ διακρίνειν τε καὶ διατέμνειν τῆς οὐσίας τὸ συνεχές. ἡ δ' ἄκρα ψύξις, τῷ πιλεῖν τε καὶ συνωθεῖν εἴσω, τὰ μὲν ἐκπιέζει, τὰ δὲ θλᾷ. καὶ τοῦτον γέ τις ὅρον τιθέμενος ἀμετρίας θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, τάχ' ἂν οὐκ ἀπὸ τρόπου γιγνώσκειν δόξειεν, εἴτε δὲ οὗτος, εἴτε ἄλλος τις ὅρος ἐστὶ τῆς ἀμετρίας. ἀλλὰ τό γ' ἐν τῷ πρός τι πᾶσαν ἀμετρίαν ὑπάρχειν ἤδη που πρόδηλον. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὑπὸ τῶν θερμῶν ἢ ψυχρῶν ἅπαν τὸ σῶμα διατίθεται, καὶ διὰ τοῦτο τινὰ μὲν οἰκείους ἔχει τοὺς χυμοὺς ἀλλήλοις ζῷα. τινὰ δ' οὐ μόνον οἰκείους ἔχει, ἀλλὰ καὶ φθαρτικούς. οἷον ἄνθρωπος καὶ ἔχιδνα, τὸ γοῦν σίελον ὀλέθριον ἐστὶν ἑκατέρῳ τὸ τοῦ ἑτέρου. οὕτω γοῦν καὶ σκορπίον ἀναιρήσεις ἐπιπτύων νῆστις. οὐ μὴν ἄνθρωπός γε ἄνθρωπον ἀναιρήσει δάκνων, οὐδὲ ἔχις, ἔχιν, οὐδ' ἀσπίδα, ἀσπίς. τὸ μὲν γὰρ ὅμοιον, οἰκεῖον εἶναι καὶ φίλον. τὸ δ' ἐναντίον, ἐχθρὸν καὶ ἀνιαρόν. αὐξάνεται οὖν ἅπαντα καὶ τρέφεται, πρὸς τῶν ὁμοίων. ἀναιρεῖται δὲ καὶ φθείρεται, πρὸς τῶν ἐναντίων, καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν τῆς ὑγείας φυλακὴ, διὰ τῶν ὁμοίων. ἡ δὲ τῶν νοσημάτων ἀναίρεσις, διὰ τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἕτερος λόγος. ὁ δ' ἑκτικὸς ἐκεῖνος πυρετὸς ὁ τὴν ἕξιν ἤδη τοῦ ζώου κατειληφὼς, ἀναίσθητός ἐστι τῷ κάμνοντι. τῶν δ' ἄλλων πυρετῶν, οὐδεὶς ἀναίσθητος. ἀλλ' οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἧττον ἀνιαροὶ τοῖς νοσοῦσιν, ἔνιοι δ' αὐτῶν καὶ ῥῖγος ἐπιφέρουσι. γίνεται γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο τὸ σύμπτωμα, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐγχωρεῖ τὸν τρόπον αὐτῆς τῆς γενέσεως ἐν τῷ ἐνεστῶτι λόγῳ, πρὶν ἀποδεῖξαι περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὅσαι τέ εἰσι καὶ ὁποῖαι, καὶ ὅ, τι δρᾶν ἑκάστη πέφυκεν. ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις ὑπὲρ ἁπάντων εἰρήσεται. ἐπάνειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὰς τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας διαφοράς. ὅπως μὲν γὰρ ἐπὶ φλεγμονῇ γίγνεται πυρετὸς ἅπας, ὅτι τε καὶ πυρετὸς καὶ φλεγμονὴ πᾶσα. χωρὶς τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων, ἐκ τῶν ἀνωμάλως κεκραμένων νοσημάτων, ἤδη μοι λέλεκται. γίνεται δὲ καὶ χωρὶς φλεγμονῆς ἐπὶ σήψει χυμῶν πυρετός. οὐ γὰρ δὴ τά γε ἐμφυσώμενα καὶ μὴ διαπνεόμενα σήπεται μόνον, ἀλλὰ ταῦτα τάχιστα μὲν καὶ μάλιστα. σήπεται δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐπιτηδείων εἰς σῆψιν. εἰρήσεται δὲ καὶ περὶ τῆς τούτων ἐπιτηδειότητος ἑτέρωθι. καὶ μὲν δὴ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἀνώμαλος ἔσται δυσκρασία περὶ σύμπαν τὸ σῶμα. ποτὲ μὲν λιγνυώδους διαπνοῆς

ἐπιχυθείσης, ποτὲ δὲ ἐκ γυμνασίων πλειόνων, ἢ πόνων αὐξηθέντων, ποτὲ δὲ ὑπὸ θυμῷ ζέσαντος ἀμετροτέρου τοῦ αἵματος, ἢ διὰ ἔγκαυσιν ἤ τινα ἔξωθεν ἐκθερμανθέντος. ὅτι δὲ κἂν τούτοις ἅπασι τοῖς πυρετοῖς ὥσπερ καὶ τοῖς ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς ἔμπροσθεν ἐλέγετο, παρά τε τὴν ἰσχὺν τοῦ δρῶντος αἰτίου καὶ παρὰ τὴν τοῦ σώματος διάθεσιν, οἱ μὲν μᾶλλον πυρέσσουσιν, οἱ δὲ ἧττον, οἱ δὲ οὐδ᾽ ὅλως, εὔδηλον εἶναι νομίζω. καὶ μὴν δὴ καὶ ὡς ποτὲ μὲν ταύτης τῆς πνευματώδους μόνης οὐσίας. ἐνίοτε δὲ ἅπτεται καὶ τῶν χυμῶν ἡ δυσκρασία, πρόδηλον καὶ τοῦτο οὐδὲν ἧττον, καὶ ὡς ἐπὶ πᾶσι τούτοις χρονίζουσιν ὁ καλούμενος ἑκτικὸς ἐπακολουθήσει, καί πως ὁ λόγος ἤδη δείκνυσιν, ὡς ἐνίοτε μὲν οὐσίας θερμῆς ἢ ψυχρᾶς ἐπιρρυείσης μορίῳ τινὶ γίγνεσθαι συμβαίνει τὴν ἀνώμαλον ταύτην δυσκρασίαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων ἐλέγετο. πολλάκις δ᾽ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ αὐτῆς τοῦ σώματος τῆς κράσεως ἀλλοιωθείσης κατὰ ποιότητα, καὶ ὡς τῶν ἀλλοιούντων αὐτὴν, τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ὁρμᾶται, τὰ δὲ ἔξωθεν. ὅταν μὲν ἐπὶ σήψεσι μόναις, ἤ τισι φλεγμοναῖς ἐγείρηται πυρετὸς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος, ὅταν δὲ ἐπὶ ἐγκαύσεσι καὶ γυμνασίοις, ἔξωθεν. εἰρήσεται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον αὖθις ἐν ταῖς τῶν νοσημάτων αἰτίαις. ὥσπερ δὲ ἐπὶ ἐγκαύσει γίνεται πυρετὸς, ἀλλοιωθείσης τῆς τοῦ σώματος κράσεως, οὕτως ἐν κρύει πολλάκις ἐψύχησαν ἰσχυρῶς ἔνιοι σύμπαν τὸ σῶμα, καί τινες ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον, καὶ μὴν δὴ καὶ ὡς ἀλγοῦσιν οὕτω πάντες, οὐδὲ τοῦτ᾽ ἄδηλον. ἀλγοῦσι δὲ καὶ ὅσοι καταψυχόμενοι σφοδρῶς ὑπὸ κρύους καρτεροῦ, προεθυμήθησαν ἐκθερμῆναι ταχέως ἑαυτοὺς, καὶ πολλοί γε αὐτῶν ἐπενέγκαντες ἀθρόως τῷ πυρὶ τὰς χεῖρας, ἀλγήματος αἰσθάνονται σφοδροῦ κατὰ τὰς ῥίζας τῶν ὀνύχων. εἶτά τις οὕτως ὁρῶν ἐναργῶς ὀδύνης αἰτίαν γιγνομένην τὴν ἀνώμαλον δυσκρασίαν, ἔτ᾽ ἀπιστεῖ περὶ τῆς γενέσεως ἀλγημάτων, ἢ θαυμάζει πῶς χωρὶς φλεγμονῆς ὀδυνῶνται πολλάκις, ἢ τὸ κῶλον, ἢ τοὺς ὀδόντας, ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων. οὔτε γὰρ τῶν τοιούτων διαθέσεων οὐδὲν θαυμαστὸν, οὐδὲ πῶς ἅμα ῥιγοῦσι καὶ πυρέττουσιν ἔνιοι τῶν νοσούντων. καὶ γὰρ εἰ φλεγματώδης χυμὸς ψυχρὸς, ὃν ὁ Πραξαγόρας ὑαλοειδῆ καλεῖ, καὶ πικρόχολος καὶ θερμὸς ἅμα πλεονάζοιέν τε, καὶ κινοῖντο διὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων, οὐδὲ θαυμαστὸν ἀμφοτέρων ὁμοίως αἰσθάνεσθαι τὸν ἄρρωστον. οὐδὲ γὰρ εἰ στήσαις ἄνθρωπον ἐν ἡλίῳ θερμῷ, καὶ προσβρέχοις ὕδωρ ψυχρὸν, ἀδύνατον αὐτὸν μὴ οὐχ ἅμα καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμότητος αἰσθάνεσθαι, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ὕδατος ψυχρότητος. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν ἔξωθέν ἐστιν ἀμφότερα, καὶ κατὰ τὰ μεγάλα προσπίπτει μόρια. κατὰ δὲ τοὺς ἠπιάλους πυρετοὺς, ἔνδοθέν τε καὶ κατὰ μικρὸν, καὶ διὰ τοῦτο σύμπαν ἀμφοτέρων αἰσθάνεσθαι τὸ σῶμα δοκεῖ. τὸ γὰρ δὴ ἐλάχιστον παρατετάχθαι τό τε θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οὐδέν ἐστιν αὐτῆς λαβεῖν μόριον αἰσθητὸν, ἐν ᾧ θάτερον οὐχ ὑπάρχει. κατὰ μέντοι τὴν εἰσβολὴν τῶν παροξυσμῶν, ἔνιοι τῶν πυρεττόντων, καὶ ῥιγοῦσι καὶ διψῶσι καὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνονται, ψύξεως ἀμέτρου καὶ θέρμης. ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τόπον. ἐναργῶς γὰρ ἔχουσι διορίσαι τὰ θερμαινόμενα μόρια τῶν ψυχομένων. ἔνδοθεν μὲν γάρ ἐστι κατ᾽ αὐτὰ τὰ σπλάγχνα θερμασίας, ἐν δὲ τοῖς ἔξωθεν μορίοις ἅπασι τῆς ψύξεως αἰσθάνονται. ἔτι δὲ καὶ οἱ λειπυρίαι καλούμενοι πυρετοὶ διὰ παντὸς τοιοῦτοι, καίτοι γένος ὀλεθρίων καύσων. ὅπερ οὖν ἐν τούτοις κατὰ τὰ μεγάλα μόρια, τοῦτ᾽ ἐν τοῖς ἠπιάλοις κατὰ σμικρὰ συμπέπτωκεν. ἀνώμαλος μὲν γὰρ δυσκρασία, καὶ ἡ τούτων τῶν πυρετῶν, ἀνώμαλος δὲ καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων. ἀνώμαλος δὲ καὶ τοῖς ῥιγοῦσι μὲν οὐκ ἐπιπυρέττουσι δὲ, σπάνιον μὲν γὰρ τὸ σύμπτωμα, γίνεται μὴν ὅλως καὶ γυναιξὶ, καί τισιν ἀνδράσιν ἐνίοτε. χρὴ δὲ πάντως ἀργὸν προηγεῖσθαι βίον, ἤτοι πλῆθος ἐδεσμάτων, ἐν χρόνῳ πλείονι προσενηνέχθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐξ οὗ χυμὸς ἀργὸς καὶ ψυχρὸς καὶ ὠμὸς καὶ φλεγματώδης γεννᾶται, ὁποῖόν τινα καὶ Πραξαγόρας ἡγήσατο τὸν ὑαλοειδῆ. πάλαι δὲ ὡς ἔοικεν, οὐδεὶς οὕτως ἔπασχεν, ὅτι μηδεὶς τοσοῦτον ἀργῶς καὶ πλησμίως διῃτᾶτο. καὶ διὰ τοῦτο γέγραπται παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς ἐπεσθαι ῥίγει πυρετὸν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ὦπται πολλάκις ῥῖγος, ᾧ πυρετὸς οὐκ ἐπηκολούθησε. σύνθετος δ᾽ ἐκ ταύτης ἐστὶ τῆς δυσκρασίας, καὶ προσέτι τοῖς τῶν πυρεττόντων, ὁ ἠπίαλος, οὕτω δ᾽ ὀνομάζω τὸν πυρετὸν ἐκεῖνον, ᾧ διὰ παντὸς ἄμφω συμβέβηκεν, ᾧ δὲ ἡγεῖται μὲν ῥῖγος. ἕπεται δ᾽ ὁ πυρετὸς, ὡς ἐν τριταίοις καὶ τεταρταίοις, οὐ καλῶ τοῦτον ἠπίαλον, ὥστε διὰ τῶν ἀνωμάλων δυσκρασιῶν, ὁ ἠπίαλος συμπέπλεκται, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ πυρετοὶ σχεδὸν ἅπαντες πλὴν τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων. ὡσαύτως καὶ ὅσα μορίου τινός ἐστι νοσήματα μετ᾽ ὄγκου, καὶ ταῦτα σύμπαντα παραπλησίως τῇ φλεγμονῇ κατὰ δυσκρασίαν ἀνώμαλον ἀποτελεῖται, καρκῖνος, ἐρυσίπελας, ἄνθραξ, ἕρπης, οἴδημα, φλεγμονὴ, φαγέδαινα, γάγγραινα. κοινὸν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἅπασι τὸ ἐξ ἐπιρροῆς ὑγρὸν γεγονέναι. διαφέρει δὲ τῷ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ φλεγματικοῦ χυμοῦ. τὰ δὲ ὑπὸ χολώδους, ἢ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. τὰ δὲ ὑφ᾽ αἵματος ἤτοι θερμοῦ καὶ λεπτοῦ καὶ ζέοντος, ἢ ψυχροῦ καὶ παχέος, ἢ πῶς ἄλλως διακειμένου γίγνεσθαι. δηλωθήσεται γὰρ ἀκριβῶς ὑπὲρ τῆς κατ᾽ εἶδος ἐν τούτοις διαφορᾶς, ἑτέρωθι. πρὸς δὲ τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ἀρκεῖ καὶ τοῦτ᾽ εἰρῆσθαι μόνον, ὡς ὁποῖον ἂν ᾖ τὸ ῥεῦμα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐργάσεται παθῶν, καθ᾽ οἷον ἔμπροσθεν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἐστι αἱματώδους ἐδείκνυτο γίνεσθαι φλεγμονή. καὶ ὡς τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἁπλῶν σωμάτων ἕκαστον, ὑπὸ τοῦ ῥεύματος διατιθέμενον, εἰς ἀνώμαλον ἀφίξεται καὶ αὐτὸ δυσκρασίαν. ἔξωθεν μέντοι θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ὁποῖον ἂν ᾖ τὸ ῥεῦμα, μέχρι τοῦ βάθους μηδέπω διακείμενον ὁμοίως. εἰ δὲ πᾶν ὅλον δι᾽ ὅλου μεταβάλλοι καὶ ἀλλοιωθείη, γενήσεται μὲν εὐθέως ἀνώδυνον, ἐν χαλεπωτέρᾳ δὲ αὖ οὕτω γε διαθέσει καταστήσεται. ταῦτα ἀρκεῖν μοι δοκεῖ προεγνῶσθαι τοῖς μέλλουσι, τῇ τε περὶ φαρμάκων ἀκολουθήσειν πραγματείᾳ, καὶ μετ᾽ αὐτὴν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπισκέψασθαι προθέμενος, ἀπὸ τῆς πρώτης περὶ τὴν δυνάμεων ὑπηρξάμην, ᾧ καὶ τἄλλα σχεδὸν ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἀκολουθεῖν ἔδειξα. τοῦτο δὲ ἐστι, τὰ περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ὁπόσαι τέ εἰσι τὸν ἀριθμὸν, ὁποῖαι τέ τις ἑκάστη, καὶ τόπον ὅν τιν' ἐν τῷ ζώῳ κατείληφεν, ἠξίουν τε μηδὲν οὕτω φυλάττεσθαι κατὰ τὸν λόγον, ὡς τὸ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντία τίθεσθαι, καθάπερ οἴτε μηδὲν ἄλογον ζῶον ἐπιθυμεῖν, ἢ θυμοῦσθαι φάσκοντες, οἴτε τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ. ἀποτετόλμηται γὰρ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα πρὸς ἀνθρώπων ἀνατρέψαι φιλονεικούντων, ὅσα καλῶς εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑπὲρ τοῦ νεωτέραν αἵρεσιν ἰδίαν συστήσασθαι. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν ψευσμάτων, ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διήλεγξα. νυνὶ δὲ ἤδη θάτερον εἶδος λόγων ὧν ποιοῦνται, ἔγνωκα μετιὼν ἐπιδεῖξαι σαφῶς, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ, πῇ ποτε σφάλλονται. διελέσθαι δὲ ἴσως ἄμεινον ἕνεκα σαφηνείας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ γράμματος, ἥτις ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν λόγων, οἷς χρῶνται πάντες οἱ κακῶς ὁτιοῦν μεταχειριζόμενοι πρόβλημα. φημὶ δὴ τῶν λημμάτων, ἃ ἕνεκα τοῦ συμπεράσματος λαμβάνουσιν, τὰ μὲν ἄντικρυς εἶναι ψευδῆ, τὰ δ' οὐκ οἰκεῖα τοῦ προκειμένου σκέμματος. ἄντικρυς μὲν ψευδῆ τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διῆλθον ἤδη πλέον. ὅταν ἤτοι μηδὲν τῶν ἀλόγων ζώων ἐπιθυμεῖν τις ἢ θυμοῦσθαι φάσκει, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἢ πάλιν ἐκ καρδίας πεφυκέναι τὰ νεῦρα. τάδε οὐκ οἰκεῖα τῶν λημμάτων ὁπόσα τὴν φύσιν ἐστὶν, εἴρηται μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ἅπασαν ἐδήλωσα τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὁποία τίς ἐστιν, παρεκάλουν τε διὰ τὴν πρώτην τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἐν ἐκείνῃ γυμνάσασθαι πρότερον, ὅστις ὁτιοῦν ἀποδεικνύειν ἐπιχειρεῖ. γεγράφθαι δὲ λέγω ὑπὲρ αὐτῆς ἄριστα τοῖς παλαιοῖς φιλοσόφοις, τοῖς περὶ Θεόφραστόν τε καὶ Ἀριστοτέλην κατὰ τῶν δευτέρων ἀναλυτικῶν βιβλίων, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἐκείνους μὲν, οὐδὲ μακρὸν ἔσεσθαι τὸν λόγον ἐλπίζω περὶ τῶν τριῶν ἀρχῶν τοῦ ζώου. τὰ γὰρ ἰδιωτικά τε καὶ ῥητορικὰ λήμματα, αἰδοῦνται παραλαμβάνειν εἰς ἀποδείξεις ἐπιστημονικὰς, ὧν πέπλησται τὰ Χρυσίππου βιβλία, ποτὲ μὲν ἰδιώτας ἐπικαλούμενα μάρτυρας, ὧν ὑποτίθεται λημμάτων. ἔστι δὲ ὅτε ποιητὰς, ἢ τὴν βελτίστην ἐτυμολογίαν, ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἃ περαίνει μὲν οὐδὲν, ἀναλίσκει δὲ καὶ κατατρίβει μάτην ἡμῶν τὸν χρόνον, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐνδεικνυμένων αὐτοῖς, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικὰ τὰ τοῦ συμπεράσματος λήμματα. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ συγκαταβαινόντων τε καὶ συμπαλαιόντων αὐτοῖς, ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι καὶ τοὺς ἰδιώτας καὶ τοὺς ποιητὰς, οὐδὲν ἧττον ἡμῖν ἢ ἐκείνοις μαρτυροῦντας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μᾶλλον. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐτυμολογίαν ἐπειδὰν ἄγωμεν μακροτέραν σχολὴν, ἐπιδείκνυμεν αὐτοῖς οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις, ἤπερ ἡμῖν μαρτυροῦσαν, ἀλλ' ὅτι μὲν ἀλαζὼν ἐστι μάρτυς ἡ ἐτυμολογία, πολλάκις μὲν ὁμοίως μαρτυροῦσα τοῖς τἀναντία λέγουσι τῶν ἀληθῶν, οὐκ ὀλιγάκις δὲ τοῖς ψευδομένοις μᾶλλον, ἤπερ τοῖς ἀληθεύουσιν, ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ δέδεικταί μοι τῇ περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἔνθα καὶ περὶ τῆς ἐγὼ φωνῆς ἐπέδειξα τὸν Χρύσιππον ἐτυμολογοῦντα ψευδῶς. τί μὲν οὖν ἔτι δεοίμην ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐνταῦθα διεξιέναι. Χρυσίππῳ μὲν γὰρ καὶ τοῦτο φίλον, οὐ δὶς, ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ τετράκις, ἐνίοτε καὶ πεντάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐν διαφερούσαις πραγματείαις διέρχεσθαι, φυλάξαιτο δὲ αὖθις αὐτὸ τῶν χρόνου φειδομένων. ἃ δ' οὖν ὑπὲρ τῆς ἐγὼ φωνῆς ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς, ὁ Χρύσιππος ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ διαλεγόμενος, ἤδη παραγράψω γνωρίσματος ἕνεκα. οὕτως δὲ καὶ τὸ ἐγὼ λέγομεν κατὰ τοῦτο, δεικνύντες αὐτοὺς ἐν τῷ ἀποφαίνεσθαι τὴν διάνοιαν εἶναι, τῆς δείξεως φυσικῶς, καὶ οἰκείως ἐνταῦθα φερομένης, καὶ ἄνευ δὲ τῆς κατὰ τὴν χεῖρα τοιαύτης δείξεως νεύοντες εἰς αὐτοὺς τὸ ἐγὼ λέγομεν. εὐθὺς καὶ τῆς ἐγὼ φωνῆς τοιαύτης οὔσης, καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ὑπογεγραμμένην δεῖξιν συνεκφερομένης. τὸ γὰρ ἐγὼ προφερόμεθα κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν κατασπῶντες τὸ κάτω χεῖλος εἰς αὐτοὺς δεικτικῶς, ἀκολούθως δὲ τῇ τοῦ γενείου κινήσει καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος νεύσει. καὶ τῇ τοιαύτῃ δείξει ἡ ἑξῆς συλλαβὴ παράκειται, οὐδὲν †ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖνος συντέτευχε. διὰ ταύτης οὖν ἁπάσης τῆς ῥήσεως ὁ Χρύσιππος, οὐδὲν μὲν ἐπιστημονικὸν λῆμμα τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ παραλαμβάνει. δύο δ' οὖν ταυτὸν οὐκ οἰκεῖα τῷ προκειμένῳ συμπλέκει, τὸ μὲν ἕτερον ἀπὸ τῆς ἐτυμολογίας, ὅτι τὴν ἐγὼ φωνὴν φθεγγόμενοι κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τὴν ε λεγομένην τὸ στόμα κάτω, πρὸς καὶ τὴν γένυν ἀπάγομεν ὡς ἐπὶ τὰ στέρνα. τὸ δὲ ἕτερον ὅτι καὶ τὴν χεῖρα συνεπιφέρομεν ἐνίοτε τοῖς στέρνοις, ἡμᾶς αὐτοὺς δεικνύντες. ἐν τῷ λέγειν ἐμοὶ τοῦτο προσῆκεν, τοῦτο ἐγώ σοι λέγω. ὅτι δὲ καὶ τῆς ῥινὸς ἅπτονται πολλάκις οἱ ἄνθρωποι λέγοντες, ἐμοὶ τοῦτο δὸς, ἐμοὶ τοῦτο προσήκει, τοῦτο ἐγώ σοι λέγω, παντελῶς ἐπιλέλησται. καίτοι κατά γε τὴν ἐγὼ φωνὴν, οὐκ ἐπελάθετο τοῦ ἐκεῖνος. οὐκ ἀπὸ παραπλησίας δέ τινος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς συλλαβῆς ἀρχομένης τοῦ ε. ἐχρῆν δ' οἶμαι καθάπερ ἐπὶ ταύτης ἐμνημόνευσε μὲν, οὐκ ἔλυσε δὲ τὸ ἄτοπον, οὕτω κἀπὶ τῆς ἐπὶ τοῦ στέρνου δείξεως, ἐπιμνησθῆναι μὲν τῆς ἐπὶ τὴν ῥῖνα φορᾶς τοῦ δακτύλου, μὴ μέντοι μηδὲ ἐνταῦθα διαλύεσθαι τὸ προβληθὲν, εἰ μὴ ἄρα τις οἴεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χρυσίππου ψιλὴν αὐτὴν μόνην ῥηθεῖσαν, ἀπόδειξιν ὑπάρχειν. τί γὰρ δὴ καί φησιν; ἀκολούθως δὲ τῇ τοῦ γενείου κινήσει καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος νεύσει, καὶ τῇ τοιαύτῃ δείξει ἡ ἑξῆς συλλαβὴ παράκειται, οὐδὲν ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖνος συντέτευχεν. ἐννοήσας γὰρ ὅτι ἡ ἐκεῖνος φωνὴ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ποιεῖται συλλαβῆς, ὥσπερ καὶ ἡ ἐγὼ, καὶ δεήσει καὶ ταύτην ἐνδείκνυσθαι ταυτὸν σημαινόμενον, εἰς τὴν τῶν ἐπιφερομένων συλλαβῶν διαφορὰν ἀναφέρει τὴν τοῦ ζητουμένου λύσιν. ἔστι δὲ τοιάδε. εἰπὼν τῆς ἐγὼ φωνῆς τὴν δευτέραν συλλαβὴν τὴν γὼ, μηδὲν ἀποστηματικὸν ἐμφαίνειν ἐπήγαγεν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐκεῖνος ἐμφαίνειν τὴν κει. τοῦτο δ' ἀπόφασις ἐστὶ ψιλὴ, μηδεμίαν ἀπόδειξιν ἔχουσα, μὴ ὅτι βεβαίαν τε καὶ ἐπιστημονικὴν, ἀλλὰ μηδ' ἄχρι πιθανότητος ἢ ῥητορικῆς ἢ σοφιστικῆς προϊοῦσαν. διότι γὰρ

(margin note: † ἐπιστημονικὸν)

ἡ μὲν κατὰ συλλαβὴν ἀποσημαντικόν τι δηλώσῃ, ἡ δὲ γοῦν μηδ', προσθεῖναι δίκαιον ἦν αὐτὸν ἀπόδειξίν τινά. διὰ τί δὲ τοῖς μὲν στέρνοις ἐπιφέροντες τὸν δάκτυλον, ἐπιδεικνύμεθα τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐνταῦθα εἶναι. τῇ ῥινὶ δὲ ἐπιφέροντες, οὐκ ἐνδεικνύμεθα. δίκαιον γὰρ εἴπερ ἡ δεῖξις ἱκανὴ πίστις εἰς εὕρεσιν ἡγεμονικοῦ μορίου ψυχῆς, οὐκ ἤδη μὲν τῶν στέρνων αὐτὴν ἱκανὴν ὑπάρχειν, ἀσθενῆ δὲ ἐπὶ τῆς ῥινός, ἀλλὰ κἀπὶ ταύτης ἰσχύειν ὁμοίως, ἢ εἴπερ οὐδὲ ἐπὶ ταύτης, οὐδὲ ἐπὶ τῶν στέρνων. διὰ τί δὲ ἐν ταῖς συγκαταθέσεσιν ἐπινεύοντες τὴν κεφαλήν, ἐφ' ὃ φερόμενοι αὐτὴν μέρος, ἐν ἐκείνῳ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐνδεικνύμεθα μᾶλλον, καὶ οὐκ αὐτῷ τῷ κινουμένῳ. τὸ γάρτοι πρῶτον κινούμενον ἐν ἡμῖν μόριον ἐπινευόντων, αὐτὸ δήπου πιθανώτερον ἔχειν ἐστὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, ἤπερ τι τῶν ἄλλων πρὸς ὃ φέρεται κινούμενον. ἵνα μὴ νῦν ἐκείνων μνημονεύω τῶν ἀνθρώπων, οἳ ταῖς κεφαλαῖς ἀνανεύουσιν ἐπειδὰν συγκατατίθενται. τάχα γὰρ φήσει τοὺς βαρβάρους, ὥσπερ τἆλλα χείρους εἰσὶ καὶ ἀλογώτεροι τῶν ἑλλήνων, οὕτω κἂν τῷδε σφάλλεσθαι. πάντ' οὖν ὅσα τοιαῦτα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἐδείξαμεν, οὐκ οἰκεῖα τῷ ζητουμένῳ πράγματι, καὶ διὰ τοῦτο νῦν οὐ χρὴ μηκύνειν περὶ αὐτῶν, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ὁρμωμένων. εἴρηται γὰρ καὶ περὶ ἐκείνων αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἀλλὰ τίνα χρὴ ζητεῖν λήμματα τῷ προκειμένῳ προβλήματι προσήκοντά τε καὶ οἰκεῖα. γέγραπται μὲν δήπου καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπό τε τῶν παλαιῶν εἰρημένοις ἀσφαλέστερόν τε καὶ συντομώτερον, ὑπό τε ἡμῶν ἐξηγουμένων ἐκεῖνα σαφῶς τε ἅμα, καὶ διὰ πολλῶν. ἀρκέσει δὲ νῦν ἐξ αὐτῶν τὸ κεφάλαιον ἀναμνήσασι μόνον, ἐκείνῳ χρήσασθαι σκοπῷ εἰς τὴν τῶν κατὰ μέρος εὕρεσιν. ἦν δὲ τὸ κεφάλαιον, ὡς ἀπ' αὐτῆς χρὴ τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου πράγματος ἐξευρίσκειν τὰ προσήκοντά τε καὶ οἰκεῖα λήμματα. καθάπερ ἐν τούτοις ἐν οἷς Χρύσιππός τε ἐπισκέπτεται περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ τὸν τῆς οὐσίας λόγον εἰπόντας, ὑπὲρ οὗ ζητοῦμεν πράγματος ἐκείνῳ χρῆσθαι κανόνι τε καὶ σκοπῷ τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων. ἔστι δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ὡς αὐτοὶ βούλονται τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε καὶ ὁρμῆς. οὐκοῦν ἄλλοθεν χρὴ δεικνύναι τὴν καρδίαν ἐν αὐτῇ τὸ ἡγεμονικὸν ἔχουσαν, ἢ ἐκ τοῦ πάσης μὲν τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις, ἅπασαν δὲ αἴσθησιν εἰς αὐτὴν ἀναφέρεσθαι, πόθεν οὖν τοῦτο δειχθήσεται; πόθεν δὲ ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν ἀνατομῶν; εἰ γὰρ αὕτη τοῖς κατὰ μέρος ἅπασιν ἐπιπέμπει δύναμιν αἰσθήσεώς τε ἅμα καὶ κινήσεως, ἀποπεφυκέναι τι πάντως ἀπ' αὐτῆς ἀγγεῖον ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰς τὴν αὐτῶν ὑπηρεσίαν, ὥστε ἐκ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου πέφηνεν, ὅτι τε χρησιμώτερον ἀνατέμνοντας τὰ ζῶα, κατασκέπτεσθαι τίνα, καὶ πόσα γένη σωμάτων ἐκ τῆς καρδίας ἐκφυόμενα διανέμεται τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις. ὅτι τε τούτων αὐτῶν ὄντων τοιούτων, καὶ τοσῶνδε. τοῦτο μὲν αἴσθησιν ἢ κίνησιν ἢ ἄμφω παράγει, τοῦτο δ' ἄλλό τι. καὶ οὕτως ἐστὶν ἤδη τίνων ἐν τοῖς ζώοις δυνάμεων ἡ καρδία πηγή. ταύτης τῆς ὁδοῦ πᾶν ὅτιπερ ἂν ἔξω πίπτῃ, περιττόν τε ἐστὶ καὶ ἀλλότριον, καὶ ταύτῃ διενήνοχεν ἐπιστημονικὸν δείξεως λῆμμα ῥητορικοῦ τε καὶ γυμναστικοῦ, καὶ σοφιστικοῦ, ὑπὲρ ὧν οὐδ' αὐτῶν οὐδεμίαν ἐδίδαξαν ἡμᾶς, οὔτε μέθοδον, οὔτε γυμνασίαν οἵ γε περὶ τὸν Ζήνωνα καὶ τὸν Χρύσιππον, ὅθεν ἀναμέμικται φύρδην ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν ἐφεξῆς ἅπαντα τὰ λήμματα, καὶ πολλάκις ἡγεῖται μὲν εἰ οὕτως ἔχει ῥητορικὸν ἐπιχείρημα. τούτῳ δ' ἕπεται γυμναστικόν τε καὶ διαλεκτικόν, εἶθ' ἑξῆς ἐπιστημονικόν, εἶθ' οὕτως εἰ ἔτυχε σοφιστικόν, οὐκ εἰδότων ὡς τὰ μὲν ἐπιστημονικὰ λήμματα πρὸς τὴν οὐσίαν ἀναφέρεται τοῦ ζητουμένου, καὶ τοῦτον ἔχει τὸν σκοπόν. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἔξωθεν ὄντων, ὅσοις μὲν ὁ διαλεκτικὸς εἰς τὸ γυμνάσασθαι χρῆται, καὶ σοφιστὰς ἐξελέγξαι, καὶ πεῖραν λαβεῖν μνήσεως μειρακίου, καὶ μαιεύσασθαι, καὶ προσαγαγεῖν ἐπί τινος εὕρεσιν, ἀπορῆσαί τε ποιῆσαι. ταυτὶ μὲν ἅπαντα διαλεκτικά τε κάλει, εἰ βούλοιο, καὶ γυμναστικά, καὶ τοπικά. τῶν γὰρ ὀνομάτων οὐ φροντίζω, διορίζειν δὲ ταῦτα πειρῶ τῶν ἐπιστημονικῶν. ὅσα δ' ἔτι τούτων ἀποκεχώρηκε πορρωτέρω καὶ μάλιστα διὰ παραδειγμάτων ἐνδόξων τε, καὶ πολιτικῶν, ἐπαγωγῶν τέ τινων τοιούτων, ἢ μαρτύρων εἰς σύστασιν ἀφικνεῖται. ταῦτ' εἰ βούλοιο πιθανά τε, καὶ ῥητορικὰ προσαγορεύειν, οὔ μοι μέλει τῆς κλήσεως, γνωρίζειν δὲ αὐτῶν χρὴ πειρᾶσθαι τὴν φύσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀποκεχώρηκε τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου τὰ σοφιστικά, καὶ γέγραπται περὶ τούτων ἁπάντων τοῖς παλαιοῖς, ἐν μὲν τοῖς σοφιστικοῖς ἐλέγχοις, περὶ τῶν σοφιστικῶν, εἴτε προτάσεων ἐθέλεις ὀνομάζειν, εἴτε ἀξιωμάτων, εἴτε λόγων, οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει. κατὰ δὲ τὰς ῥητορικὰς τέχνας, ὑπὲρ τῶν ῥητορικῶν. ἐν δὲ τοῖς τοπικοῖς ὑπὲρ τῶν διαλεκτικῶν. ἐν δὲ τοῖς περὶ ἀποδείξεως, ἃ δὴ καὶ δεύτερα ἀναλυτικὰ ἐπιγράφουσιν, ὑπὲρ τῶν ἐπιστημονικῶν, ὥστε ὅστις ὁτιοῦν ἀποδεικνύναι πειρᾶται, πρῶτα μὲν χρὴ τοῦτ' ἐγνωκέναι τὴν διαφορὰν τῶν λημμάτων αὐτῶν, εἶθ' ἑξῆς χρόνῳ πολλῷ γεγυμνάσθαι, λέγοντος μὲν ἑτέρου, γνωρίζειν αὐτὰ ποίου γένους ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων, μὴ λέγοντος δὲ ἑτέρου ταχέως ἐστὶν εὑρίσκειν αὐτὸν εἰς ἕκαστον τῶν προβληθέντων. ἐνὶ δὲ λόγῳ καθάπερ ἤδη τῷ λογίζεσθαι ποιοῦμεν, οὕτω κἀνταῦθα πράττειν. ἴσως τὶς ἐθέλει γίγνεσθαι λογιστικός, οὗτος μὲν ἐκμανθάνειν πρῶτον ἀριθμοὺς ἅπαντας, οὓς ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι τετραγώνους, καὶ ἑτερομήκεις. ἐφεξῆς δὲ γυμνάζεται χρόνῳ παμπόλλῳ πολλαπλασιάζειν καὶ μερίζειν, εἶθ' ἑξῆς μαθὼν ὀλίγας μεθόδους, οὕτως ἤδη περὶ παντὸς τοῦ προβληθέντος ἱκανὸς γίνεται λογίζεσθαι. καί μοι θαυμάζειν ἐπέρχεται τῆς τῶν πολλῶν δοξοσοφίας, εἰ προβληθέντος μὲν αὖ οὕτω τύχῃ, τίς γίγνεται τόκος ἑκατοστὸς, ἀττικῶν δισμυρίων, πεντακισχιλίων, ἑξακοσίων, τριακονταεπτά, μηνῶν τεσσαρεσκαίδεκα, τοῖς λογιστικοῖς ἐπιτρέπουσιν, εἰδότες οἶμαι σαφῶς, ὡς ἑαυτῷ οὐ μέτεστιν ἐπιστήμη οὐδεμία τοῦ λογίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, διότι μήτε ἤσκησαν αὐτά, μήθ' ὅλως ἔμαθον. ἀποδείξει δὲ χρῆσθαι τολμῶσιν, οὐκ εἰδότες ὡς οὔτε παρ' ἑτέρων ἔμαθον ὅλως οὐδέν, οὔτε αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐξεῦρον. οἵ γε μὴ δὲ ἐζήτησαν, ὅπου γε καὶ ἣν μεμαθήκεσαν ὁδὸν ἀποδεικτικήν, οὐκ ἦν ἱκανόν, ἀλλ' ἐχρῆν οἶμαι πρότερον ἠσκῆσθαι κατ' αὐτήν. οὐδὲ γὰρ τοῖς ῥήτορσιν ἀπόχρη μέθοδον ἐκμαθεῖν ὡς χρὴ διαιρεῖν ὑπόθεσιν ἅπασαν, ἀλλ' ἤδη τῇ γνώσει τῆς μεθόδου, καὶ τὴν ἄσκησιν ἐπάγουσιν. ἠβουλόμην ἂν οὖν μοι καὶ τὸν ἀποδεικτικὸν εἶναι φάσκοντα, πρῶτον μὲν εἰπεῖν τὴν μέθοδον ᾗ χρῆται πρὸς τὰς ἀποδείξεις, εἶθ' ὅπως ἤσκηται κατ' αὐτὴν ἐπιδείξασθαι. νυνὶ δὲ πῶς μὲν οἱ διὰ δύο τροπικῶν τριῶν ἀναλύονται συλλογισμοί,

καὶ πῶς

καὶ πῶς οἱ ἀδιαφόρως περαίνονται, ἢ τινὲς ἄλλοι τοιοῦτοι, τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ θέματι προσχρώμενοι, πολ-
λοῖς ἐστὶ συντυχεῖν ἀκριβῶς ἠσκημένοις, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἐπ᾽ ἄλλοις ὅσοις διὰ τοῦ τρίτου θέματος ἢ τετάρτου συλ
λογισμοὺς ἀναλύουσι. καίτοι τούτων τοὺς πλείστους ἐνεστιν ἑτέρως ἀναλύειν συντομώτερον ὡς Ἀντίπατρος ἔγρα-
ψεν, πρὸς τῷ καὶ περιεργίαν εἶναι οὐ μικρὰν ἀχρήστου πράγματος ἅπασαν τὴν τῶν τοιούτων συλλογισμῶν συμπλο
κήν, ὡς αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἔργῳ μαρτυρεῖ, μηδαμόθεν τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων εἰς ἀπόδειξιν δόγματος ἐκεί
νων δεηθεὶς τῶν συλλογισμῶν. ὅπως δὲ χρὴ γνωρίζειν τε καὶ διακρίνειν ἐπιστημονικὰ λήμματα διαλεκτικῶν τε
καὶ ῥητορικῶν, καὶ σοφιστικῶν, οὐκέτι ἔγραψαν ἀξιόλογον οὐδὲν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, οὔτε φαίνονται χρώμενοι,
ἀλλ᾽ ὅτι τὰς χεῖρας ἐπιφερόμεθα τῷ θώρακι δεικνῦντες ἡμᾶς αὐτούς, ἢ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύομεν, ἢ τὴν ἐγὼ φθεγ-
γόμεθα φωνήν, εἰς ἔνδειξιν τοῦ τὴν καρδίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, οὐκ αἰδοῦνται γράφοντες, ὧν ἡ δεῖξις οὐδὲν
μᾶλλον ἐν τῇ καρδίᾳ ἢ ἐν τῇ ῥινί τε καὶ τῷ μετώπῳ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα δείκνυται πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων,
ἐμφαίνει τὸ ἡγεμονοῦν εἶναι τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ ἐπίνευσις οὐδὲν μᾶλλον ἐν τοῖς κατὰ τὴν κεφαλήν, ἢ ἐν τοῖς κατὰ τὸν
θώρακα, ἡ δὲ ἐγὼ φωνή, πόσης ἀτοπίας ἔχεται, μετὰ τὸ δεύτερον ὑπέδειξα τῶν ὑπὲρ ὀνομάτων ὀρθότητος. εἴ τις οὖν
καλῶς ἤσκηται τὰς διαφορὰς τῶν λημμάτων ἐξευρίσκειν τε καὶ γνωρίζειν, οὐ δεήσομαι πρὸς αὐτὸν ἀντιλογίας
μακροτέρας, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου. μετὰ γὰρ τὰς ἰδίας αὐτῶν διδασκαλίας ὁ λόγος ἔσται μοι πρὸς
αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ τὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς ψυχῆς ἀρχὴν ἐν ἐγκεφάλῳ περιέχεσθαι. τῆς δὲ θυμοειδοῦς ἐν καρδίᾳ, τῆς δ᾽
ἐπιθυμητικῆς ἐν ἥπατι. πρὸς μέντοι τοὺς στωϊκοὺς ἀναγκαῖον ἐστὶ μακρὸν ἀνύεσθαι λόγον ἀνθρώπους, ἐν μὲν τοῖς
ἀχρήστοις τῆς λογικῆς θεωρίας ἱκανῶς γεγυμνασμένους, ἐν δὲ τοῖς χρησίμοις ἀγυμναστοτάτους τε ἅμα καὶ μοχθηραῖς
ὁδοῖς ἐπιχειρημάτων ἐντεθραμμένους, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι μὴ μόνον διδάσκειν αὐτούς, ὅσον χρηστόν, ἀλλὰ πολὺ
πρότερον ἀποστῆσαι τοῦ μοχθηροῦ. τοῦτο δὲ χαλεπῶς μὲν ἂν ἴσως. † ἀνύοιτο δ᾽ ἠλπίσαμεν, εἴ τις αὐτῶν ὑπέμεινε τῇ † ἀνύειν
περὶ ἀποδείξεως πραγματείᾳ, ἀκολουθήσας ἐπὶ πλέον ἐν αὐτῇ δοῦναί τε καὶ λαβεῖν λόγον, ἐν οὐ μενέσιν ἐλέγ
χοις. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑπομένουσι μὲν τοῦτο, περὶ δὲ τοῦ προτεθέντος ἀεὶ ζητοῦσι, πρὶν ὅπως χρὴ ζητεῖν † κατασκήσασθαι. † ἐπίστασθαι
τίς ἂν ἡμῖν ἐλπὶς ἔτι λείποιτο τοῦ μεταστῆσαι τοὺς ἀνθρώπους, ἀφ᾽ ὧν ψευδῶς ὑπειλήφασιν. ἀλλ᾽ ἐπεὶ μὴ μόνον
ἐκείνους πρόκειται πείθειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅστις ἂν μήπω μοχθηροῖς ἔθεσι λόγων ἐντεθραμμένος
ἀνίατον ἔχει τὴν ἐν τῇ ψυχῇ διαστροφήν, ἄρξομαι πάλιν ἄνωθεν εἰς τὸ προκείμενον σκέμμα δεικνύναι, πῶς ἄν-
τις ἐπιστημονικὰ λαμβάνοι λήμματα τὴν ἀληθινὴν ἀπόδειξιν συνιστάντα. πῶς δὲ ἂν ταῦτα διακρίνῃ τις ἀπὸ
τῶν ἄλλων λημμάτων, ἔτι τε πρὸς τούτοις τῶν τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν. οὐκ οὖσαν δὲ συνιστάντων λημμάτων,
ἐπιδείξω τὴν φύσιν, ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου σκέμματος, ἥτις δὲ τούτων αὐτῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα δια-
φορά, καθ᾽ ὅσον οἷός τ᾽ εἰμί, σαφέστατα περὶ πάντων ἐρῶ. ἐπεὶ τοίνυν πρόκειται σκέψασθαι περὶ τῆς καρδίας εἰ τὸ
τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν ἐστιν ἐν αὐτῇ, ὃ κατάρχει πᾶσι τοῖς τοῦ ζῴου μορίοις αἰσθήσεώς τε ἅμα καὶ τῆς καθ᾽ ὁρμὴν κι-
νήσεως, ἰστέον ὡς ὅσα μὲν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ λαμβάνεται λήμματα, διττὴν ἕξει τὴν διαφοράν. ἔσται γὰρ αὐ-
τῶν, τὰ μὲν κατ᾽ αὐτὸ τὸ προκείμενόν τε καὶ ζητούμενον, ἐπιστημονικά, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα γένους ἑτέρου δευ-
τέρου παρακειμένου τοῖς ἐπιστημονικοῖς. ὅσα δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων δοξῶν, εἴτ᾽ οὖν ἰδιωτῶν, εἴτε ποιητῶν, εἴτε
φιλοσόφων, εἴτ᾽ ἐξ ἐτυμολογίας τινός, εἴτε ἐκ νευμάτων, εἴτε ἐξ ἐπινευμάτων, εἴτε ἐξ ὁτουδήτινος ἑτέρου τοιού-
του λαμβάνεται λήμματα, τοῦ τρίτου γένους ἔσται ταῦτα. διττὴν μὲν ἀπόστασιν ἀφεστῶτα τῶν ἐπιστημονικῶν, οὐ
πολλῷ δέ τινι διαφέροντα τῶν σοφιστικῶν, ἅπερ ἐν ὁμωνυμίαις τέ τισι καὶ τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι μάλιστα συνί-
σταται. ἀρκτέον οὖν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ἁπάντων τῇ καρδίᾳ καὶ λεκτέον ἐφεξῆς ταῦτα πάντα. πρῶτον μὲν
ἐν κεφαλαίοις τε καὶ κατὰ γένος, εἶθ᾽ οὕτως καὶ κατὰ τὰ μέρη τε καὶ κατ᾽ εἶδος. ὑπάρχει δὴ τῇ καρδίᾳ θέσις, καὶ
πηλικότης, καὶ πλοκή, καὶ διάπλασις, καὶ διάθεσις, καὶ κίνησις. ἀπὸ πρώτης οὖν τῆς θέσεως ἀρκτέον, ἐπιδεικνῦ-
τας ὅσαι προτάσεις, ἀπ᾽ αὐτῆς συνίστανται. κεῖται δὲ ὡς πρὸς μὲν τὸν θώρακα μέση πῶς μᾶλλον. ἡ μὲν γὰρ βά-
σις αὐτῆς ἀκριβῶς ἐστὶ μέση τοῦ θώρακος ἅπαντος. ἡ κορυφὴ δὲ καὶ τὰ κάτω μέρη περιήκει ἐπὶ τοσοῦτον, ἡλίκον περ ἂν
ᾖ τὸ μέγεθος τῆς καρδίας. ὡς δὲ πρὸς ὅλον τὸ ζῷον ἀνωτέρω τῶν μέσων αὐτοῦ μορίων τέτακται ἐπὶ τοσοῦτον, ὅσον ἀπέ
χει τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων. ἐκεῖνα γὰρ ἀκριβέστατα τὰ μέσα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φάρυγγα δι᾽ ἧς ἀναπνέο-
μεν οὕτω πῶς ἔχει θέσεως, ὥστε διὰ μέσου τοῦ πνεύμονος αὐτῇ συνῆφθαι. κατὰ γὰρ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρ
δίας ἐκφύεταί τις ἀρτηρία φλεβώδης τὸ σῶμα. τὸ μὲν πρῶτον εἰς τοσαῦτα μόρια σχιζομένη, ὅσοι περ ἂν ὦσιν οἱ
τοῦ πνεύμονος λοβοί. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἑκάστη διανέμεται, εἰς πολλὰ γιγνομένη μόρια, μέ-
χρι περ ἂν ἀναλωθῇ σύμπασα. τοῖς δὲ ἐσχάτοις αὐτῆς πέρασι παμπόλλοις οὖσιν, οἷόν περ δένδρου βλάσταις εἰς
ταὐτὸν ἥκει τὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας πέρατα. τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς ὅλον τὸ σπλάγχνον μεριζομένης, ὅνπερ ἡ φλε
βώδης ἀρτηρία. καὶ μὲν δὴ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν πνεύμονα θέσιν ἔχει τοιαύτην, ὥστ᾽ ἔξωθεν ὑπ᾽ αὐτοῦ πανταχό-
θεν ἠμφιέσθαι. τὰ μὲν οὖν τῆς θέσεως ὧδε ἔχει τῇ καρδίᾳ, καὶ δύναιτ᾽ ἄν τις ἀπ᾽ αὐτῆς ἐπιχειρήματα ποιεῖσθαι.
τῇ μὲν ὡς πρὸς τὸ σύμπαν σῶμα, διότι μέσον πως αὐτοῦ κεῖται δικαίας ἕνεκα νομῆς, ὧν ἐπιπέμπει δυνάμεων
αὐτῷ, τῇ δὲ ὡς πρὸς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ὅτι τὴν φωνὴν διὰ ταύτης ἐκπέμπει. καὶ μὲν δὴ καὶ τὴν χρείαν τε
καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀναπνοῆς συνάπτων αὐτῇ. δύναιτ᾽ ἄν τινα κἀντεῦθεν ἐπιχειρήματα λαμβάνειν. κατὰ δὲ
τὸν αὐτὸν τρόπον ὅτι μέση τοῦ θώρακος, ἴσως ἂν ἔχοι τι καὶ περὶ τούτου λαβεῖν ὁ βουλόμενος ἐκ πάντων ἐπιχει-
ρεῖν. ἀλλ᾽ οὔπω τούτων οὐδὲν ἐπιστημονικόν, οὐδὲ ἀποδεῖξαι τὸ προκείμενον ἱκανόν. ἔστ᾽ ἂν μηδέπω περαίνηται
δι᾽ αὐτῶν ὡς αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν ἀρχὴ τοῖς ζῴοις ἐστὶν ἡ καρδία. οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης
ἕπεται τῷ μέσην τῷ ζῴῳ κεῖσθαι, τὸ πάντων ἀρχὴν ὑπάρχειν αὐτήν. καίτοι γε οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἀληθές ἐστι τὸ μέ-
σον ἐν τοῖς ζῴοις εἶναι τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ ἀκριβῶς τις ἐξετάσειε, τὰ κατὰ τὸν ὀμφαλόν ἐστι μέσα. κατὰ δὲ τὸν
αὐτὸν τρόπον, οὐδὲ ὅτι μέση τοῦ θώρακος ἡ καρδία, διὰ τοῦτ᾽ ἀρχὴ τοῦ ζῴου παντός. οὐδὲ γὰρ ὅτι καθάπερ ἐν ἀκρο-

πόλει τῇ κεφαλῇ δίκην μεγάλου βασιλέως ὁ ἐγκέφαλος ἵδρυται, διὰ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης ἡ τῆς ψυχῆς ἀρχὴ κατ' αὐτόν ἐστιν. οὐδὲ ὅτι καθάπερ τινὰς δορυφόρους ἔχει τὰς αἰσθήσεις περιῳκισμένας, οὔτ' εἴγε καὶ τοῦτο λέγοι τις ὅπερ οὐρανὸς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, τοῦτ' ἐν ἀνθρώποις εἶναι τὴν κεφαλήν, καὶ διὰ τοῦθ' ὥσπερ ἐκεῖνος οἶκός ἐστι τῶν θεῶν, οὕτω τὸν ἐγκέφαλον οἶκον εἶναι τοῦ λογισμοῦ. καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα καίπερ ὄντα πολὺ μὲν πιθανώτερα τῶν ὑπὸ τῆς καρδίας εἰρημένων, ὅμως οὐκ ἔστιν οὐδὲ αὐτὰ πιστὰ πρὸς ἐπιστήμην ἀκριβῆ, καθάπερ οὐδὲ ὅτι τῆς φωνῆς ἡ καρδία δημιουργός ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ἀπόδειξίν τινα διδάσκειν ἡμᾶς ἔχουσιν, ἡδέως ἀκουσόμεθα. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως μόνης ὁρμᾶσθαι, μοχθηρόν. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ τὸν πνεύμονα καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἀρχὴν τῆς φωνῆς ἐροῦμεν, ὡς ἐγγυτέρω γε ταῦτ' ἐστὶ τῆς καρδίας τοῖς φωνητικοῖς ὀργάνοις. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ πρῶτόν τε καὶ ἴδιον ὄργανον τῆς φωνῆς, ὁ λάρυγξ ἐστίν. εἰ γοῦν κατωτέρω τέμοις αὐτοῦ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὐκέτ' ἀκούσῃ φωνοῦντος τοῦ ζώου, καίτοι γ' ἀναπνέων ἀκωλύτως ὄψει τὸ νῦν αὐτό. καὶ εἴπερ ἄνθρωπος εἴη τὸ οὕτω τρωθὲν, ἐξέσται σοι κελεύειν αὐτῷ φθέγξασθαί τι. προθυμηθήσεται μὲν γὰρ οὐδὲν καὶ ἀκούσῃ πλέον ἐκπνοῆς ῥοιζώδους, ἣν ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἐκφύσησιν, αὐτοῦ δὲ τοῦ προθυμεῖσθαι φθέγξασθαι. φέρεται μὲν ἔξω τὸ πνεῦμα παρὰ τὰς ἐκπνοὰς, οὐ μὴν σὺν ψόφῳ γέ τινι καὶ ἀθρόως. ὄψει δὲ καὶ τοὺς κατὰ τὸν θώρακα μῦς ἅμα τοῖς κατ' ἐπιγάστριον ὅταν προθυμεῖται φθέγγεσθαι τὸ ζῶον, ἐκτεινομένους σφοδρῶς. τούτους μέν γε καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν τὸν φάρυγγα, σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν τεινομένους, ἐπειδὰν βιαιότερον φωνῶμεν. ἀλλ' ἐπί γε τετρωμένῃ τῇ ἀρτηρίᾳ, πονοῦσι μάτην ὅσα γε πρὸς γένεσιν φωνῆς. ἐκφύσησιν γὰρ μόνην ἐργάζονται διαφέρουσαν ἁπλῆς ἐκπνοῆς, ὅτι μετὰ ψόφου τε ἅμα καὶ τάχους ἐκκενοῦται τὸ πνεῦμα. διττὸν οὖν ἁμαρτάνεται κἀνταῦθα ἁμάρτημα τοῖς τὴν φωνὴν ἐκ τῆς καρδίας ἐκπέμπεσθαι νομίζουσιν, ὅτι πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦσιν. ἔπειτα δὲ οὐδὲ ἀπὸ ταύτης, ὡς χρή. τείνονται μὲν γὰρ οἵ τε κατὰ τὸν θώρακα μύες ἅπαντες, οἵ τε κατ' ἐπιγάστριον, ἐπειδὰν θελήσῃ φωνῆσαι τὸ ζῶον, εἰς τάσιν δή τινα καὶ κίνησιν ἀγόμενοι τῆς καρδίας, οὐδεμίαν ἐν τούτῳ νεωτέραν ἐπικτωμένης ἐνέργειαν. οὐ μὴν ἤδη γέ πω τὸ κάτωθεν ἀναφερόμενον πνεῦμα, πρὶν ὑπὸ τοῦ λάρυγγος ῥυθμισθῆναι, φωνῆς ἔχει ἰδέαν, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκφυσήσεως μόνης ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τῇ περὶ φωνῆς πραγματείᾳ. πληττομένη γὰρ ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν λάρυγγα χόνδρων, οἷον ὑπὸ πλήκτρων τινῶν, ἡ ἐκφύσησις αὕτη φωνὴ γίνεται. σύγκειται δὲ ὁ λάρυγξ ἐκ τριῶν χόνδρων ὑπὸ μυῶν πολλῶν κινουμένων. ὅστις δὲ ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς τῶν χόνδρων συστάσεως, ἢ τῆς τῶν μυῶν κινήσεως, ἐμοὶ μὲν ἐν ταῖς περὶ τούτων πραγματείαις οἰκείαις ἀκριβῶς εἴρηται. τοῖς δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως μόνης ἐπιχειροῦσιν, οὐδὲν τῶν τοιούτων γιγνώσκεται. κἄπειτα θαυμάζουσιν ἐξαίφνης ἀκούσαντες ἐξ ἐγκεφάλου γίγνεσθαι τὴν φωνήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὰν ἀκούσωσιν ὡς αἱ κατὰ προαίρεσιν ἅπασαι κινήσεις ὑπὸ μυῶν ἐπιτελοῦνται, θαυμάζουσι δὲ καὶ παραδοξολόγους ἡμᾶς ἀποκαλοῦσι, καίτοι γε ἡμεῖς ἅπερ ἐπαγγελλόμεθα λόγῳ, ταῦτα ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς ἐπιδεικνύμεν. οἱ δ' οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι λέγειν, ἢ δι' ὅτι πλησίον ἐστὶν ἡ καρδία τῆς φάρυγγος, διὰ τοῦτ' ἐξ ἐκείνης ἄρχεσθαι τὴν φωνήν. αἱροῦνται γὰρ οἶμαι τὴν σύντομόν τε καὶ λείαν ὁδὸν ἐν τοῖς λόγοις, ἀντὶ τῆς τραχείας τε καὶ μακρᾶς, καὶ αὕτη μὲν ἀπάγει πρὸς τὸ ζητούμενον. ἡ δὲ λεία τε καὶ βραχεῖα σφάλλεται τἀληθοῦς, οὐδ' ἔστιν ὅστις ἐμοὶ πώποθ' ὑπέμεινε δεικνῦντι τοὺς μῦς ἅπαντας, ὑφ' ὧν ἡ ἀναπνοή τε γίγνεται καὶ φωνή. καίτοι γ' οὐκ ἐν τούτοις μόνοις ἐστὶ τὸ κῦρος τῆς ἀποδείξεως, ἀλλ' ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ λόγου παντός. οἱ μὲν γὰρ μύες ὄργανά τινα κινοῦσιν, ὑφ' ὧν ἀναπνοή τις καὶ φωνὴ γίγνεται, δέονται δ' αὐτοὶ πάλιν ὅπως κινηθῶσι, τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, ὧν εἴτε βρόχοις διαλάβοις, εἴτε τέμοις, ἀκίνητον αὐτίκα μάλα ποιήσεις τὸν μῦν ἐκεῖνον, εἰς ὃν τὸ νεῦρον ἐνέβαλεν. ἀκίνητον δὲ καὶ τοῦ ζώου τὸ μέλος ὃ πρότερον ὑπὸ τοῦ μυὸς ἐκινεῖτο πρὶν τμηθῆναι τὸ νεῦρον. ὅστις οὖν ὄντως ἀληθείας ἐρᾷ, πρὸς ἡμᾶς ἡκέτω μαθησόμενος ἐναργῶς ἐπ' αὐτῶν τῶν ζώων, εἰ μόνον ἔχοι τὰς αἰσθήσεις ἀπηρώτους, ὑφ' ἑτέρων μὲν ὀργάνων τε καὶ μυῶν καὶ νεύρων εἰσπνοὴν ἀβίαστον γιγνομένην, ὑφ' ἑτέρων δὲ τὴν μετὰ βίας. ὀνομάζω δὲ ἀβίαστον μὲν τὴν τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ μηδεμίαν ἰσχυρὰν κίνησιν κινουμένοις ὑπάρχουσαν. βιαίαν δὲ τὴν ἔν τε πάθεσί τισι καὶ τοῖς σφοδροῖς γυμνασίοις ἐπιτελουμένην, ἐφ' ἧς εὐθέως ὄψει συνεξαιρόμενα, καὶ τὰ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας ἅπαντα μόρια. καὶ δὴ κατὰ τὰς ἀνάλογον αὐταῖς ἐκπνοὰς, ὑφ' ἑτέρων μὲν ὀργάνων καὶ μυῶν καὶ νεύρων τὴν ἀβίαστόν τε καὶ μικρὰν, ὑφ' ἑτέρων δὲ τὴν βίαιόν τε καὶ μεγάλην, ἣν ὀνομάζειν ἔθος ἡμῖν ἐκφύσησιν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασιν ἑξῆς, ὑποδείξομέν σοι τὸ τῆς φωνῆς ἴδιον ὄργανον τὸν φάρυγγα καὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὸν μῦς, καὶ τὰ τῶν μυῶν ἐκείνων νεῦρα τὰ ἐξ ἐγκεφάλου καθήκοντα. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν γλῶτταν ἕτερον ὄργανον, οὐ φωνῆς, ἀλλὰ διαλέκτου τε καὶ διαλέξεως ὁποτέρως ἂν ὀνομάζειν ἐθελήσαις, καὶ τοὺς μῦς ἐπιδείξομέν σοι, καὶ τὰ νεῦρα τὰ ἐξ ἐγκεφάλου. καὶ δὴ καὶ ζῶα πλείω παρασκευάσαντες, ἄλλην κατ' ἄλλο τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν ἐπιδείξομεν ἀπολλυμένην ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων τεμνομένων. τάχ' ἴσως ἐπιθυμεῖ τις ἀκοῦσαι τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν ἑκάστης τὸ ἴδιον ὄργανον, καὶ τοὺς κινοῦντας μῦς, οἵτινές τέ εἰσι καὶ πόσοι τὸν ἀριθμὸν ἥν τινά τε θέσιν ἔχουσι, καὶ πηλίκοι τὸ μέγεθος ὑπάρχουσι, καὶ τίνα δέχονται νεῦρα, καὶ πόσα καὶ πηλίκα, καὶ κατὰ τί μάλιστα μέρος ἐξ ἐγκεφάλου βλαστάνοντα, τίς τε τοῖς ὑπ' αὐτῶν κινουμένοις ὀργάνοις τρόπος ἐστὶ τῆς κινήσεως. ἐγὼ δὲ καὶ πρόσθεν εἶπον, ὡς πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν γράφειν οὐκ ἐπαινῶ, ἀλλ' εἴπερ ὄντως ἐστί τις φιλομαθὴς, ἑτέρας ὑπὲρ τούτων ἁπάντων ἔχει πραγματείας ἡμῖν γεγραμμένας. πρῶτον μὲν τὴν περὶ θώρακός τε καὶ πνεύμονος κινήσεως, ἔνθα δείκνυμεν ὑπὸ τοῦ θώρακος κινούμενον τὸν πνεύμονα. καὶ κατὰ μὲν τὰς διαστολὰς διαστελλόμενον, ἕλκειν τὴν ἔξωθεν ἀέρα. καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν εἰσπνοήν. κατὰ δὲ τὰς συστολὰς συστελλόμενον, ἐκθλίβειν τὸν ἐν αὐτῷ περιεχόμενον, εἴς τε τὴν φάρυγγα καὶ τὸ στόμα, καὶ διὰ τούτων ἐκπέμπειν ἔξω, καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν ἐκπνοήν. ἑτέραν δὲ ἔχει πραγματείαν ἐφεξῆς τῇδε περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, ἔνθα καὶ τοὺς μῦς ἅπαντας ἐδήλωσα, καὶ τὰ πρὸς αὐτῶν ὄργανα κινούμενα, καὶ τὰ νεῦρα τὰ τοῖς μυσὶ τὴν ἐξ ἐγκεφάλου παρήκοντα δύναμιν τὴν ψυχικήν. εἶτ' αὖθις ἄλλην ἑξῆς ταῖσδε περὶ τῆς φωνῆς ἔχει πραγματείαν, ὑπέρ τε τῶν ταῦτα κινούντων μυῶν, ἔτι τε τῶν εἰς τούτους καθηκόντων ἐξ

τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων. εἰς δέ γε τὰ παρόντα καὶ τοῦτ᾽ ἀρκεῖ μοι μόνον εἰπεῖν, ὡς εἴπερ ἡ φωνὴ τυπουμένου πως τοῦ κατὰ τὸν πνεύμονα πνεύματος ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν καρδίαν ἐγίγνετο, κἄπειθ᾽ ἑαυτῷ τὸ κατὰ τὴν φάρυγγα συντυποῦντος, οὐκ ἂν ἀπόλλυτο παραχρῆμα τμηθέντων νεύρων τινῶν, ἤτοι περὶ τὸν τράχηλον ἢ τὴν κεφαλήν. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀπώλετο θλιψάντων τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τρωσάντων ἄχρι κοιλίας, ἢ διατεμόντων τὸν νωτιαῖον μυελόν. τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἥνπερ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν, ἢ τοῦ πνεύμονος, ἢ τῆς καρδίας αὐτῆς βλαβείσης ἀπόλλυσθαι τὴν φωνήν, οὐδὲν ἂν οἶμαι θαυμαστόν, εἴπερ ἐκ τῆς καρδίας ὡρμᾶτο. τὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου θλιβέντος, ἢ τινὸς τῶν ἐξ αὐτοῦ νεύρων τῶν εἰς τοὺς τοῦ λάρυγγος μῦς φερομένων, ἄτοπόν τε καὶ παντὸς ἄλογον. εἴπερ γε μηδενὸς αὐτῶν ἡ τῆς φωνῆς γένεσις προσδεῖται, καὶ μὴν ἔμπαλιν ἔχει τὸ φαινόμενον ἢ δοξάζουσιν ἐκεῖνοι. καρδίας μὲν γὰρ γυμνωθείσης ὡς κᾂν τῷ πρὸ τούτου μοι λέλεκται γράμματι, καὶ κρατῶν, καὶ θλίβων, καὶ θλῶν, οὔτ᾽ ἄπνουν, οὔτ᾽ ἄφωνον, οὔτ᾽ ἄλλην τινὰ τῶν καθ᾽ ὁρμὴν ἐνεργειῶν ἐμποδιζόμενον ὄψει τὸ ζῷον. ἐγκέφαλον δὲ γυμνώσας τῶν ὀστῶν, ἢ θλίψας ἥντινουν αὐτοῦ κοιλίαν, οὐκ ἄφωνον μόνον οὐδ᾽ ἄπνουν εὐθύς, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον ἁπασῶν τῶν καθ᾽ ὁρμὴν κινήσεων ἐργάσῃ τὸ ζῷον. εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν ὡς οὐ χρὴ συντιτρᾶναι τοῦ θώρακος οὐδετέραν κοιλότητα γυμνοῦντας τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ δὴ τούτου τύχῃ τις, οὐ μόνον εἰ θλίβειν ἢ θλᾶν, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐργάζεσθαι βουληθῇ, δυνήσεται κατορθοῦν, ἀλλὰ καὶ βουληθεὶς ἀθρόως ὅλην ἐξελεῖν, οὐκ ἀτυχήσει τῆς χειρουργίας. γίνεται μὲν οὖν καὶ κατὰ πολλὰς θυσίας ἐξ ἔθους οὕτως ἐπιτελουμένας, καὶ φαίνεται τὰ ζῷα τῆς καρδίας ἤδη κατὰ τῶν βωμῶν ἐπικειμένης, οὐκ ἀναπνέοντα μόνον, ἢ κεκραγότα συντόνως, ἀλλὰ καὶ φεύγοντα, μέχρι περ ἂν ὑπὸ τῆς αἱμορραγίας ἀποθάνῃ. τάχιστα δὲ δήπουθεν αὐτῶν ἐκκενοῦται τὸ αἷμα τεττάρων μεγίστων ἀγγείων διεσπασμένων, ἀλλ᾽ ἄχρι περ ἂν ἔτι ζῇ, καὶ ἀναπνεῖ, καὶ φωνεῖ, καὶ τρέχει. τοὺς δέ γε περὶ τὸν πρῶτον σπόνδυλον ὁσημέραι διατεμνομένους ταύρους τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, παραχρῆμα θεώμεθα μὴ ὅτι δραμεῖν ἔτι δυναμένους, ἀλλὰ μὴ δ᾽ ἐπ᾽ ἐλάχιστον προβῆναι. συναπόλλυται δ᾽ αὐτοῖς ἅμα τῇ τομῇ, καὶ ἡ ἀναπνοὴ καὶ ἡ φωνή. καὶ γὰρ καὶ ταύταις ἄνωθεν ἐστὶν ἡ ἀρχή. τὴν μέντοι καρδίαν ἐπὶ τῶν οὕτω πληγέντων ταύρων ἐστὶν ἰδεῖν ἄχρι πλείστου σφύζουσαν ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις. οὐ γὰρ δὴ καὶ ταύταις γε παρ᾽ ἐγκεφάλου τὸ σφύζειν ἐστίν, ὥσπερ οὐδὲ αὐτῇ τῇ καρδίᾳ. ὡς γὰρ αἱ κινήσεις ἑτέρου γένους εἰσίν, οὕτω καὶ τῶν ἀρχῶν οὐδετέρα προσδεῖται τῆς ἑτέρας, ἀλλ᾽ ἔστιν οὕτως ἥ τε καρδία πηγὴ τῆς περὶ τοὺς σφυγμοὺς κινήσεως, ὅ τ᾽ ἐγκέφαλος, τῆς κατὰ προαίρεσιν, οὐδ᾽ ἔστιν οὐδεὶς λόγος ὃς ἀναγκάσει μίαν ἀρχὴν ἁπασῶν εἶναι τῶν περὶ τὸ ζῷον ἐνεργειῶν. ὅτι γὰρ ὡς οὐκ ἐνδεχομένων εἶναι πολλῶν, οὐδ᾽ ὡς μὴ οὕτως φαινομένων ἐπιδέδειξε, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου κᾂν τοῖς ἑξῆς ἐπὶ πλέον αὐτοῖς διαλέξομαι. νυνὶ δ᾽ ἐφ᾽ ὅπερ ἔλεγον, αὖθις ἐπάνειμι, πρὸς τὸ μήτε τῆς ἀναπνευστικῆς κινήσεως, μήτε τῆς φωνητικῆς δημιουργικὴν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν. δι᾽ ἐκείνην μὲν γὰρ τὸ πλεῖστον οὐ μὴν ὑπ᾽ ἐκείνης γε τὴν ἀναπνοὴν γίγνεσθαι συμβέβηκεν, οὐ ταυτὸν δ᾽ ἐστὶν ὑπό του γίνεσθαι, καὶ διά τι. γέγραπται δὲ ἡμῖν ἐν βιβλίον ἰδίᾳ καθ᾽ ἑαυτὸ περὶ χρείας ἀναπνοῆς. οἱ δ᾽ ἡγούμενοι φωνὴν ἢ ἀναπνοὴν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐπιτελεῖσθαι, πρὸς τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἐγγύτητος ἠπατήθησαν, οὐκ εἰδότες ὡς οὐ πάντως ἔτι πλησίον ἐστὶ μορίου ἐνεργείας ἡστινοσοῦν, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο καὶ ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ὅσοι τὸν ἐγκέφαλον ὑπολαμβάνουσιν ἀρχὴν εἶναι τῆς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ῥῖνας αἰσθήσεως, ὅτι πλησίον αὐτῶν ἐστίν, ὀρθῶς ἐπιχειροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τούτους ἡ θέσις ἔσφαλε, μᾶλλον δὲ οὐχ ἡ θέσις, ἀλλ᾽ ἡ περὶ τῆς αἰσθήσεως δόξα. πάντως γὰρ δήπου τοιούτῳ τινὶ προσχρήσονται κατὰ τὰς ἀποδείξεις ἀξιώματι, πᾶσι τοῖς ἐνεργοῦσιν ἐκ τῶν πλησίων ἐστὶν ἡ ἀρχή. τούτου γὰρ ὑποτεθέντος ὡς ἀληθοῦς, εἶτ᾽ ἐκ τοῦ φαίνεσθαι προσληφθέντος ὡς ἐγκέφαλον ψαύει τὰ ὦτα, περαίνοιτ᾽ ἂν ἤδη τὸ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς τῆς ἐνεργείας ἐντεῦθεν ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ οὔτε πρὸς αἴσθησιν, οὔτε πρὸς νόησιν ἐναργές ἐστιν, ὡς πρῶτόν τε καὶ ἐξ ἑαυτοῦ πιστὸν εἶναι τὸ νῦν εἰρημένον ἀξίωμα, τὸ πᾶσι τοῖς ἐνεργοῦσιν ἐκ τῶν πλησίον εἶναι τὴν ἀρχήν. * οὐδ᾽ ὅτι πλησίον ἐστὶ καρδίας τὰ φωνητικά τε καὶ ἀναπνευστικὰ μόρια, διὰ τοῦτ᾽ ἐκ καρδίας αὐτοῖς ἡ ἀρχή. καὶ μὴν ὁ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν στωϊκῶν λόγος ὁ Ζήνωνος, ὃν καὶ πρῶτον ἁπάντων ἔγραψεν ἐν τῷ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ Διογένης ὁ Βαβυλώνιος, οὐκ ἐξ ἄλλου τινὸς ἔχει τὸ θαυμάζεσθαι, πλὴν οὗ νῦν εἶπον ἀξιώματος ἤδη. ἔσται δ᾽ ἐναργέστερον, εἰ παραγράψαιμεν αὐτόν, ἔχει γὰρ ὧδε. φωνὴ διὰ φάρυγγος χωρεῖ. εἰ δὲ ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώρει, ὅθεν δὲ λόγος, καὶ φωνὴ ἐκεῖθεν χωρεῖ. λόγος δὲ ἀπὸ διανοίας χωρεῖ, ὥστ᾽ οὐκ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον λόγον Διογένης, οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐρωτᾷ λέξιν, ἀλλ᾽ ὧδε. ὅθεν ἐκπέμπεται ἡ φωνή, καὶ ἡ ἔναρθρος, οὐκοῦν καὶ ἡ σημαίνουσα ἔναρθρος φωνή, ἐκεῖθεν. τοῦτο δὲ λόγος. καὶ λόγος ἄρα ἐκεῖθεν ἐκπέμπεται ὅθεν καὶ ἡ φωνή, ἡ δὲ φωνὴ οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν τόπων ἐκπέμπεται, ἀλλὰ φανερῶς ἐκ τῶν κάτωθεν μᾶλλον. ἐμφανὴς γοῦν ἐστι διὰ τῆς ἀρτηρίας διεξιοῦσα. καὶ ὁ λόγος ἄρα οὐκ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκπέμπεται, ἀλλὰ κάτωθεν μᾶλλον. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἀληθὲς τὸ τὸν λόγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι. ἔνιοι γοῦν καὶ ὁριζόμενοι αὐτόν φασιν εἶναι φωνὴν σημαίνουσαν, ἀπὸ διανοίας ἐκπεμπομένην. καὶ ἄλλως δὲ πιθανὸν ὑπὸ τῶν ἐννοιῶν ἐνσεσημασμένον τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ οἷον ἐκτετυπωμένον, ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, καὶ παρεκτείνεσθαι τῷ χρόνῳ κατά τε τὸ διανοεῖσθαι, καὶ τὴν κατὰ τὸ λέγειν ἐνέργειαν. καὶ ἡ διάνοια ἄρα οὐκ ἔστιν ἐν τῇ κεφαλῇ, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς κατωτέρω τόποις, μάλιστά πως περὶ τὴν καρδίαν. τοιοῦτος μέντοι καὶ ὁ τοῦ Διογένους λόγος. ἔμπαλιν ἢ κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος εἰς μῆκος ῥήσεων ἐκτεταμένος, ὥστε ἐκεῖνον μὲν ἐλλείπειν τινὰ τῶν ἀναγκαίων ἀξιωμάτων, πλεονάζειν δὲ τοῦτον. βούλομαι δὲ πρὶν ἐλέγχειν αὐτούς, ἔτι καὶ τὸν τοῦ Χρυσίππου παραθέσθαι. τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. εὔλογον δὲ εἰς ὃ γίγνονται αἱ ἐν τούτῳ σημασίαι, καὶ ἐξ οὗ λόγος, ἐκεῖνο εἶναι τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. οὐ γὰρ ἄλλη μὲν ἡ πηγὴ λόγου ἐστίν, ἄλλη δὲ διανοίας. οὐδὲ ἄλλη μὲν φωνῆς πηγή, ἄλλη δὲ λόγου. οὐδὲ τὸ ὅλον ἁπλῶς, ἄλλη φωνῆς πηγή ἐστιν, ἄλλο δὲ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. τοιούτοις δέ, καὶ τὴν διάνοιαν συμ-

» φώνως ἀφοριζόμενοι, λέγουσιν αὐτὴν πηγὴν εἶναι λόγου. τὸ γὰρ ὅλον, ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖσε δεῖ καὶ
» τὸν διαλογισμὸν γίγνεσθαι καὶ τὰς διανοήσεις καὶ τὰς μελέτας τῶν ῥήσεων, καθάπερ ἔφην. ταῦτα δὲ ἐμφανῶς
» περὶ τὴν καρδίαν γίγνεται, ἐκ τῆς καρδίας διὰ φάρυγγος καὶ τῆς φωνῆς καὶ τοῦ λόγου ἐκπεμπομένων. πιθανὸν
» δὲ καὶ ἄλλως εἰς ὃ ἐνσημαίνεται τὰ λεγόμενα, καὶ σημαίνεσθαι ἐκεῖθεν, καὶ τὰς φωνὰς ἀπ' ἐκείνου γίγνεσθαι κα-
» τὰ τὸν προειρημένον τρόπον. ἅλις ἤδη μοι τῶν περὶ τῆς φωνῆς λόγων τῶν στωϊκῶν. εἰ γὰρ καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἄλλων
ἠρωτημένους ἐφεξῆς γράφοιμι σύμπαντας, εἰς ἄμετρόν τι μῆκος ἐμπεσεῖται τὸ γράμμα. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τῶν ὑπὸ
Χρυσίππου τε καὶ Διογένους εἰρημένων ἐμνημόνευσα λόγων, ἀλλ' ἠρκέσθην ἐξετάσας τὸν τοῦ Ζήνωνος μόνον,
εἰ μὴ πρός τινα τῶν στωϊκῶν ἐγεγόνει μοί ποτε ἀμφισβήτησις ὑπὲρ τοῦ χωρεῖ ῥήματος, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Ζήνων ἐν
τῷ λόγῳ γράψας ὧδε. φωνὴ διὰ φάρυγγος χωρεῖ. τὸ γὰρ χωρεῖ τοῦτο ῥῆμα, ἐγὼ μὲν ἠξίουν ἀκούειν ἐν ἴσῳ τῷ ἐξέρχε-
ται ἢ ἐκπέμπεται. ὁ δὲ, τούτων μὲν μηδέτερον ἔφη σημαίνεσθαι πρὸς αὐτοῦ. καὶ τρίτον ἄλλο παρὰ ταῦτα λέ-
γειν οὐκ εἶχεν. ἠναγκάσθην οὖν αὐτῷ τὰ τῶν ἄλλων στωϊκῶν παραναγινώσκειν βιβλία, μεταλαμβανόντων τὴν
λέξιν, ἢ εἰς τὸ ἐξέρχεται, ἢ εἰς τὸ ἐκπέμπεται, καθάπερ καὶ νῦν ἀπέδειξα Χρύσιππόν τε καὶ Διογένην. μεθ'
οὓς οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι τὰς τῶν ἄλλων παραγράφειν ῥήσεις, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν ἤδη τρέψομαι,
τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Ζήνωνος ποιησάμενος, ὅσπερ δὴ καὶ πατήρ ἐστι τοῦ περὶ τῆς φωνῆς λόγου τοῦδε, καὶ ἁπάσης
τῆς τῶν στωϊκῶν αἱρέσεως. τὸ μὲν οὖν πρῶτον λῆμμα τῆς χωρεῖ φωνῆς μεταληφθείσης ἐπὶ τὸ σαφέστερον, ἔσται τοιόν-
δε. φωνὴ διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. τὸ δὲ ἐφεξῆς τούτῳ τὸ δεύτερον τοιοῦτον. εἰ δὲ ἦν ἀπ' ἐγκεφάλου ἐκπεμπο-
μένη, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο. τοῦτό φημι τὸ λῆμμα, μὴ ὅτι τοῦ πρώτου γένους ἐκπεπτωκέναι τῶν εἰς τὰς
ἀποδείξεις ἐπιτηδείων, ἀλλὰ καὶ τοῦ δευτέρου τε καὶ τρίτου. περιέχεσθαι δὲ ἐν τῷ τετάρτῳ γένει τῶν σοφιστικῶν
λημμάτων, εἴ γε δὴ σχῆμά τι λέξεως ὑποδύεται πεπανουργημένον τε καὶ σεσοφισμένον πρὸς ἀμφιβολίαν, ἐκ
ταύτης τὸν ἔλεγχον ἐλπίζων ἀποδράσεσθαι. τὸ γὰρ εἰ δ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώ-
ρει, μοχθηρῶς ἔχει τὴν ἀπὸ πρόθεσιν ἐγκειμένην τῇ ῥήσει. δύο γάρ εἰσιν ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις λόγοις σαφεῖς προ-
θέσεις, ἥ τε ὑπὸ καὶ ἡ ἐξ, ὧν οὐδεμίαν παρέλαβεν. καίτοι δυνάμενος εἰπεῖν. εἰ δ' ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦ-
σα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώρει. ἢ εἰ μὴ, ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, ὑπὸ τοῦ ἐγκεφάλου γε πάντως ἐχρῆν εἰπεῖν αὐτόν. ἡ
γὰρ διὰ τῆς φάρυγγος ἐκπεμπομένη φωνὴ, ἔκ τινός τε καὶ ὑπό τινος ἐκπέμπεται. ἔκ τινος μὲν ὡς ἀγγείου περιέχον-
τος, ὑπό τινος δ' ὡς δυνάμεως κινούσης τὸ περιέχον. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ οὖρον ἐξέρχεται μὲν διὰ τοῦ αἰδοίου,
ἐκπέμπεται δ' ἐξ ἀγγείου μὲν τῆς ὑπερκειμένης κύστεως, ὑπὸ δυνάμεως δὲ τῆς τὴν κύστιν συστελλούσης εἰς ἑαυ-
τὴν, ἵν' ἐκθλίψῃ τὸ οὖρον. ἡ δ' ἀπὸ πρόθεσις ἄδηλός ἐστιν, εἴτ' ἀντὶ τῆς ἐξ, εἴτε ἀντὶ τῆς ὑπὸ παρείληπται. εἰ μὲν οὖν
ἀντὶ τῆς ἐξ, ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος. ἔσται γὰρ τοιοῦτος. εἰ δὲ ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη ἡ φωνὴ, οὐκ ἂν διὰ τῆς
φάρυγγος ἐξεπέμπετο. εἰ δὲ ἀντὶ τῆς ὑπὸ, ψευδής. ἔσται γὰρ αὖ πάλιν τοιοῦτος. εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τοῦ ἐγκεφάλου
ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ τῆς φάρυγγος ἐξῄει. ὅτι δ' οὐκ ἀληθής ἐστιν ὁ τοιοῦτος λόγος, οὐκ ἐμὲ χρὴ κατασκευά-
ζειν, ἀλλ' ἐκείνους αὐτοὺς ἀξιοῦν ἀποφήνασθαι πρότερον ὑπὲρ τοῦ τοιούτου λόγου, τὸ οὖρον διὰ τοῦ αἰδοίου χω-
ρεῖ. εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπεμπόμενον, οὐκ ἂν διὰ τοῦ αἰδοίου ἐξῄει. καὶ μὴν ὑπὸ προαιρέσεώς γε τῆς ἡμε-
τέρας ἐκπέμπεται. οὐκ ἄρα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐστὶν ἡ προαίρεσις. οὕτω δὲ καὶ περὶ διαχωρήματος ἐρωτᾶν ἐγχωρεῖ.
καὶ γὰρ καὶ τοῦτο διὰ μὲν τῆς ἕδρας ὑπὸ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως πρώτης κινούσης ἐκπέμπεται, ἥτις οἶμαι καὶ
τῶν πορρωτάτω κειμένων ἑαυτῆς δάκτυλον ὁντινοῦν, τῶν ἐν ποδὶ κινεῖ παραχρῆμα μηδὲν ἐκ τοῦ διαστήματος
ἐμποδιζομένη πρὸς τὸ τάχος. εἴτε γὰρ ἐν ἐγκεφάλῳ θείης, εἴτ' ἐν καρδίᾳ τὴν προαίρεσιν, ἢ διάνοιαν, ἢ ὅ τί ποτε
καὶ βούλει καλεῖν, οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει, χρόνος οὐδεὶς εὑρεθήσεται μεταξὺ γιγνόμενος τοῦ τε
βουληθῆναι κινῆσαι τὸν δάκτυλον, καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. καθάπερ οἶμαι κἀπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. οὐ γὰρ οὖν
οὐδ' ἐπὶ ταύτης ἀναμεῖναι δεῖ χρόνον τινὰ τοῦ νύξαντος ἢ τρώσαντος, ἵν' αἴσθηται τὸ ζῶον, ἀλλ' ἅμα τε τὸ τέμ-
νον τέμνει καὶ τὸ ζῶον αἰσθάνεται. καὶ τοῦτο βούλεταί γε Ζήνων καὶ Χρύσιππος ἅμα τῷ σφετέρῳ χορῷ παντὶ,
διαδίδοσθαι τὴν ἐκ τοῦ προσπεσόντος ἔξωθεν ἐγγιγνομένην τῷ μορίῳ κίνησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἵν' αἴσθη-
ται τὸ ζῶον. ὡς οὖν οὐδείς ἐστι χρόνος αἰσθητὸς ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τρωθῆναί τε τὸ μόριον, αἰσθέσθαι τε τὸ ζῶον,
ὡσαύτως οὐδὲ τοῦ βουληθῆναι κάμψαι τὸν ἄνθρωπον δάκτυλον, ἢ τὸν πόδα, καὶ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας. οὕτως
οὐδὲ τοῦ βουληθῆναι τὸ οὖρον ἐκκρῖναι καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκρίσεως, ἀλλ' ἅμα τε τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ἐβουλή-
θη καὶ τὰ τῆς αἰσθήσεως ἐνήργησεν ὄργανα. πῶς οὖν λύσομεν ἐκεῖνον τὸν λόγον ὦ σοφώτατοι; εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τῆς
καρδίας ἐκπεμπόμενον τὸ οὖρον, οὐκ ἂν διὰ τοῦ αἰδοίου ἐξεκρίνετο. ἣν γὰρ ἂν εἴπητε λύσιν, ἐξέσται δήπου καὶ
ἡμᾶς αὐτῇ χρήσασθαι. κατὰ μὲν δὴ τοὺς διαλόγους ἐκείνους, ἀναγκάζειν χρὴ λύειν τὸν λόγον. ἐνταῦθα δὲ οὐκ
ἐγχωρεῖ ποιεῖν οὕτως, ἀλλὰ χρὴ τὴν λύσιν αὐτοὺς εἰπεῖν, οὐδὲν ἔχουσαν ἀποκεκρυμμένον, ἢ μακρὸν ἢ χαλεπὸν,
ἀλλ' ἐκ προχείρου φαινομένην. οὐδὲν γὰρ κωλύει φήσομεν ἐκ τῆς κύστεως ἐκκρίνεσθαι διὰ τοῦ αἰδοίου τὸ οὖρον, ἀρ-
χὴν κινήσεως ἐπιπέμψαντος τοῦ ἡγεμονικοῦ, ἵνα συσταλῇ τὸ περιέχον ἀγγεῖον. λοιπὸν εἴτ' ἐγκέφαλός ἐστιν, εἴτε
καρδία τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν, οὐδὲν οἶμαι διαφέρειν εἴς γε τὴν τοῦ προκειμένου λόγου διάλυσιν. αὖ τε γὰρ
ἐγκέφαλος ἢ, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, αὐτὸς ἐπιπέμψει, καὶ τοῖς τὸ οὖρον ἐκκρίνουσιν ὀργάνοις, καὶ τοῖς τὸ πε-
ρίττωμα τῆς τροφῆς, καὶ τοῖς τὸ σκέλος κινοῦσι, καὶ τοῖς τὸν πόδα καὶ τοὺς δακτύλους, αὖθ' ἡ καρδία, κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕτως οἶμαι καὶ τῆς φωνῆς ἐκπεμπομένης διὰ φάρυγγος, οὐδὲν κωλύει τὸν ἐγκέφαλον αἴτιον
ὑπάρχειν τῆς περὶ τῆς φάρυγγος κινήσεως, ὥστ' ἴσον ἔτι μένει τὸ ζητούμενον ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲν ἔκ γε τοῦ φαινομένου
πρὸς οὐδέτερον τῶν δογμάτων ἐπικλίνειν. ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς κατὰ κύστιν καὶ τὴν ἕδραν κινήσεως ἄδηλον ὑπῆρ-
χε, πότερον ἐγκέφαλος ἢ καρδία τὴν ἀρχὴν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε φωνῆς καὶ ἀναπνοῆς ὁμοίως
ἔτ' ἄδηλον ὁπότερον τῶν σπλάγχνων ἔχει τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλ' ὡς εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ἡ τῆς θέσεως ἐγγύτης,
ἑκατέρους

ἑκατέρους ἐξαπατῶσι, φαντασίαν ἀποτελεῖ τῶν λημμάτων, ὡς ἐπιστημονικῶν τε καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἐπιτη-
δείων. οὐ μὴν οὕτως γ' ἔχει τἀληθές. ὅτε γὰρ ἁπάντων ἀρχὴν ὑποθέμενος εἶναι τὴν καρδίαν, οὐκ εὐλαβηθήσε-
ται τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἐγγύτητα, ὡς μὴ καὶ τούτους ἀπ' ἐκείνης ὥσπερ πηγῆς τινὸς ἐξέρρυεσθαι φάναι τὴν αἴσθη-
σίν τε καὶ κίνησιν. ὅτε τὸν ἐγκέφαλον, οὐκ ἄλλο τι μόριον φησὶν ἀρχὴν εἶναι τῆς τῶν ἀναπνευστικῶν τε καὶ φωνη-
τικῶν ὀργάνων κινήσεως, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐξηγεῖσθαι τῆς κατὰ προαίρεσιν κινήσεως, οὕτως
καὶ τοῖσδε. ἅπερ οὖν ἐν ταῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως μεθόδοις ἐδιδάχθημεν καθόλου, ταῦθ' εὑρίσκεται κατὰ μέρος
ἐπὶ πάσης ὕλης πραγμάτων ἀληθεύοντα. χρὴ γὰρ οὐκ ἀπὸ πάντων τῶν ὑπαρχόντων τῷ προκειμένῳ πράγμα-
τι τἀληθὲς λαμβάνειν, ἀλλ' ἀπὸ μόνου τοῦ συνημμένου τῷ προβλήματι. Ζήνων δὲ καὶ Χρύσιππος, καὶ Διογέ-
νης οἵ τ' ἄλλοι στωϊκοὶ, καὶ μυριάκις ἐπὶ τῷ λόγῳ θαρρῶσιν, οὐχ εὕρωσιν ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν ἁμαρτημάτων
αὐτοῦ. τὸ γάρτοι δεύτερον λῆμμα τὸ κατ' αὐτόν, εἰ μὲν ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς καὶ διωρισμένως εἴρητο,
τῶν ἐκ δευτέρου γένους ἐν αὖ ἐφωράθη πάντως ὑπάρχον. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ τῆς λέξεως σχῆμα πεπανουργημένην
ἀμφιβολίαν ἐπεσπάσατο, τοῦ τετάρτου γένους ἐν τούτῳ μετέχει. εἰ μὲν οὖν γινώσκων αὐτοῦ τὴν πανουργίαν
ὁ Ζήνων ἑκὼν παρεχρήσατο, σοφιστὴς ἂν εἴη τις μᾶλλον ἢ φιλόσοφος. εἰ δὲ ἀγνοήσας ἄκων ἐχρήσατο, λογικῆς θεω-
ρίας ἀγύμναστος. ἀλλ' ἡμεῖς γε μήθ' ἑκόντες ποτὲ τοιούτοις χρησαίμεθα λόγοις, ἐχθροῦ γὰρ ἀληθείας ἀνδρὸς τὸ
πανούργημα, μήτ' ἄκοντες ὑπὸ ἀμαθίας τε ἅμα καὶ ἀγυμνασίας ἐμπίπτοιμεν εἰς αὐτούς. ὁμοίαν δὲ ἔχει τῷ δευ-
τέρῳ λήμματι καὶ τὸ τέταρτον ἀτοπίαν, ἐν ᾧ φησὶν ὁ λόγος ἀπὸ διανοίας χωρεῖ. ὁ γάρτοι λόγος οὗτος ἡ σημαί-
νουσα φωνή, ὑπὸ μὲν τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, καθάπερ καὶ τἆλλα πάντα τὰ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργούμε-
να. οὐ μὴν ἐκ τῆς διανοίας γε, ἀλλὰ ἐκ τοῦ λάρυγγος. ἔμπροσθεν δὲ οὐδέπω φωνὴ τὸ ἀναφερόμενόν ἐστιν, ἀλλ' ὡς
ἔφαμεν ὕλη τις οἰκεία φωνῆς ἣν ὀνομάζομεν ἐκφύσησιν. ἐκπέμπεται δὲ ἐκ τῶν κατὰ πνεύμονα τραχειῶν ἀρτη-
ριῶν, ὧν οὐδεμία τῆς καρδίας ἅπτεται. ὁ μὲν οὖν Ζήνων εἴτε ἄκων εἴτε ἑκών, ἀσαφεῖ τῇ λέξει χρησάμενος, εἰς τὸ
τέταρτον εἶδος ἐμπέπτωκε τῶν λημμάτων. ὁ Διογένης δὲ τὰ πολλὰ μὲν εἰς τὸ δεύτερον, ἅπαξ δέ που καὶ αὐτὸς
εἰς τὸ τέταρτον. ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ ὅθεν ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται, καὶ ὅταν ἡ δὲ φωνὴ οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν κεφα-
λὴν τόπων ἐκπέμπεται, ἀλλὰ φανερῶς ἐκ τῶν κάτω μᾶλλον, ἐκ τοῦ δευτέρου γένους τῶν ἐπιχειρημάτων χρῆται
τοῖς λήμμασιν. ὅταν δὲ φησὶ τὸν λόγον ἀπὸ διανοίας ἐκπέμπεσθαι, δέον ὑπὸ διανοίας φάναι, τῷ τετάρτῳ
χρῆται γένει τῶν ἐπιχειρημάτων. ὁ δὲ ἔλεγχος καὶ τῶν τούτου σφαλμάτων ὁ αὐτὸς τῷ προγεγραμμένῳ κατὰ
τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον. οὕτω δὲ καὶ ὁ Χρύσιππος, ἐπειδὰν μὲν λέγῃ καὶ ἐξ οὗ ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖνο εἶναι
τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. ἀντιληψόμεθα τοῦ λόγου καὶ φήσομεν, ὑφ' οὗ μὲν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, τὸ κυριεῦον
ὑπάρχειν, ἐξ οὗ μὴν οὔ γε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπειδὰν εἴπῃ, τὸ γὰρ ὅλον ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖ-
σε δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίνεσθαι. οὐχ ὅθεν φήσομεν, ἀλλ' ὑφ' οὗ μέρους ὁ λόγος ἐκπέμπεται, καὶ τὸ λογί-
ζεσθαι κατ' ἐκεῖνό τε καὶ ἐν ἐκείνῳ γίγνεσθαι. δῆλον γὰρ δή, ὅτι τὸ ἐκεῖσε, ἀντὶ τοῦ ἐκεῖ ὁ Χρύσιππος εἴρηκεν,
ὅπερ ἴσον δύναται τῷ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ σώματος. οὐ γὰρ δὴ τόγε εἰς ἐκεῖνο τὸ μόριον ἡγητέον αὐτὸν βού-
λεσθαι δηλοῦν, ἐν τῷ λέγειν ἐκεῖσε, καὶ ὅτι μάλιστα τὸ μὲν ἐκεῖσε εἰς τόπον ἢ δηλοῦν, τὸ δὲ ἐκεῖ, ἐν τόπῳ. σολοι-
κίζειν γὰρ μᾶλλον ὑποληπτέον ἐν τῇ φωνῇ τὸν Χρύσιππον, ἤπερ οὕτω προφανῶς ἀδιανόητα λέγειν. τὸ μὲν γὰρ
ἱκανῶς συνήθης αὐτῷ, καὶ μόνον οὐ καθ' ἑκάστην ῥῆσιν γινόμενον. τὸ δ' ἀδιανόητα λέγειν, οὐδαμῶς. ἐνίοτε γὰρ
που καὶ ψευδῆ λέγει, καθάπερ καὶ κατὰ τόνδε τὸν λόγον, ἀλλ' οὐκ ἀδιανόητά γε. διαφέρει γὰρ πάμπολυ τὸ
ψεῦδος τοῦ ἀδιανοήτου. ἐπεὶ τοίνυν τὸ ἐκεῖσε ἀντὶ τοῦ ἐν ἐκείνῳ πιθανώτερόν ἐστιν εἰρῆσθαι πρὸς τοῦ Χρυσίπ-
που, γένοιτ' ἂν ἡ ῥῆσις εἰς τὴν τῶν ἑλλήνων διάλεκτον μεταληφθεῖσα τοιάδε. ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖ δεῖ
καὶ τὸν διαλογισμὸν γίγνεσθαι, τουτέστιν ἐν ἐκείνῳ τῷ μορίῳ. τοῦτο δὲ φήσομεν ἄντικρυς εἶναι ψεῦδος. οὐ γὰρ
εἴ τι κατὰ προαίρεσιν ἔκ τινος ἐκπέμπεται, κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον δείκνυται τὴν διάνοιαν ὑπάρχειν. καθάπερ
οὐδὲ τὸ οὖρον, οὐδὲ τὸ πτύελον, οὐδὲ ἡ κόρυζα, οὐδὲ τὸ ἀποπάτημα. φαίνεται τοίνυν τοῦτο σφῆλαν τόν τε Ζήνωνα
πρῶτον καὶ μάλιστα, καὶ μετ' αὐτὸν ἤδη τοὺς ἄλλους στωϊκούς. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸν Χρύσιππον ὅσον γε ἐπὶ τῇ προ-
γεγραμμένῃ ῥήσει. κατὰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ μετ' οὐ πάνυ πολὺ ταύτης γεγραμμένην, ἠναγκάσθη τὸ ἀληθὲς
ὁμολογῆσαι, ἀναγκασθῆναι δὲ εἶπον, ὅτι λόγον ἕτερον ἀνατρέψαι βουλόμενος ὡς οὐκ ἀληθῆ. κἄπειτα τὸ τῆς
ἀντιλογίας εἶδος αἰσθόμενος, οὐδὲν ἧττον ἐπιστρέφον καὶ καθ' ἑαυτοῦ, συνανατρέψαι καὶ τὸν ἴδιον οὐκ ὤκνησε
τῶν ἑτεροδόξων. ἐχρῆν δ' αὖ ἢ μὴ ταῦτα γράφειν, ἢ μὴ ἐκεῖνα, καὶ μάλιστα πλησίον οὕτως ἀλλήλων. εἰ μὲν
γὰρ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος, οὐκ ἀληθὴς ἐκεῖνος. εἰ δ' ἐκεῖνος ὑγιής, κίβδηλος οὗτος. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐπιστημονικαῖς
μεθόδοις γυμνασάμενοι γνωρίζειν τε καὶ διακρίνειν δυνάμεθα τόν τε ἀληθῆ καὶ τὸν ψευδῆ. τοῖς δ' ἀγυμνά-
στοις οὐ σμικρὸν ἂν εἴη ζήτημα, πότερον αὐτῶν ἕλωνται. παραγράψω δὲ καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ἐν ᾗ δείκνυσιν ὁ
Χρύσιππος, ὡς οὐκ ἔστι ὁ προγεγραμμένος λόγος ἀποδεικτικός. ἔστι δὲ τοιάδε. ἔχει δ' ὡς ἔφην πλείονα αὐτοῖς ,,
ἐπὶ πᾶσι μήποτ' εἰ καὶ τοῦτο δοθείη καθάπερ, ἐπιπορεύονται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἶναι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὰ εἰρημένα ,,
μέρη ἐπιζητήσομεν. σχεδὸν γὰρ οἷα ἄντινα λέγοι περὶ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους φέρεσθαι διὰ τοῦ φάρυγγος ,,
ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ποιᾶς τινὸς καταρχῆς γιγνομένης, τοιαῦτ' ἔξεστι λέγειν. ἐν τῇ καρδίᾳ μὲν τοῦ ἡγεμονικοῦ ὄντος. ,,
τῆς δὲ τῶν κινήσεων ἀρχῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς οὔσης. ὃ δὴ γὰρ βούλεται λέγειν ὁ Χρύσιππος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει, τοιοῦ- ,,
τόν ἐστιν. εἰ καὶ συγχωρήσειέ τις ἀρχὴν εἶναι νεύρων τὴν κεφαλήν, οὐ πάντως ἐν αὐτῇ συγχωρήσει τὸ ἡγεμονι-
κὸν ὑπάρχειν. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι δύνανται λέγειν ὑπὲρ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους διὰ τῆς φάρυγγος ἐκφέρεσθαι
τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας τοῖς μορίοις ἐπιπεμπούσης τῆς κεφαλῆς, τοιαῦτ' ἔξεστι λέγειν ὑπὲρ τῶν νεύρων ἡμῖν. ὡς ἐκ
μὲν τῆς κεφαλῆς ἀρχομένων, ἀπὸ δὲ τῆς καρδίας τὴν ἐνέργειαν ἐχόντων. ὥσθ' ὅτι δυνατόν ἐστιν ἐκ τοῦ στήθους τε καὶ
διὰ τῆς φάρυγγος ἐκπέμπεσθαι τὴν φωνήν, ἀρχὴν τῆς κινήσεως τοῖς ἐνταῦθα μορίοις παρεχούσης τῆς κεφαλῆς,

αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὡμολόγησεν. οὐκοῦν χρηστέον ἐστὶν ὡς ἀποδεικτικῷ τῷ λόγῳ, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν στωϊκῶν ὑπειλήφασιν. ἐπιχειρεῖται γὰρ ὡς εἶπον ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἐγγύτητος, ὅθεν καὶ λείπειν ἡγητέον τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ λήμματα πρὸς τὸ τελέως ἠρωτῆσθαι. δειχθείη δὲ ἂν ἐναργέστερον τοῦτο τῶν λημμάτων μεταληφθέντων ἐπὶ τὸ σαφέστερον, ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιόνδε, φωνὴ διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. εἰ δὲ ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο, ὅθεν δὲ λόγος καὶ φωνὴ ἐκεῖθεν ἐκπέμπεται. λόγος δὲ ἐκ διανοίας ἐκπέμπεται, ὥστ' οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἡ διάνοια. τὸ μὲν οὖν πρῶτον λῆμμα τῶν πρὸς αἴσθησιν ἐναργῶν ἐστιν, ὥστ' οὐδ' ἀποδείξεως αὐτὸ δεῖται. πιστὴ γὰρ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει πάντα τὰ πρὸς αἴσθησιν ἐναργῆ. τὸ δὲ δεύτερον, οὔτε τῶν πρὸς αἴσθησιν, οὔτε τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν ἐστι. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδὲ ἐκ τῶν πρώτων ἀξιωμάτων ὑπάρχει. ἀλλ' ἐχρῆν ὡδί πως ἐρωτηθῆναι τὸν λόγον, εἴπερ ἐκ τῶν πρώτων τε καὶ ἀποδεικτικῶν ἤμελλεν ἄρχεσθαι. φωνὴ διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. πᾶν δὲ τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται. οὐκ ἔστι δὲ ἐγκέφαλος τῇ φάρυγγι συνεχής, οὐκ ἄρα ἐξ ἐγκεφάλου ἐκπέμπεται. μετὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον αὖθις ἕτερον ἐχρῆν ἐρωτᾶσθαι τὸ συμπέρασμα λῆμμα ποιησάμενον, ὡς εἶναι τοιόνδε. τὸ, ὅθεν ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται, ἐκεῖθεν καὶ ἡ σημαίνουσα φωνὴ, τουτέστιν ὁ λόγος. ἐκ δὲ διανοίας ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου. οὐκ ἄρα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. οὕτω μὲν ἐχρῆν ἠρωτῆσθαι τοὺς λόγους ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος, εἰ μηδὲν τῶν λημμάτων ἤμελλεν μήτε, παραλειφθήσεσθαι, μήτε ἐκ περιττοῦ παραληφθήσεσθαι. ἔνεστι δὲ καὶ συντομώτερον ἔτι κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐρωτῆσαι, συνθέντα τοὺς λόγους ἀμφοτέρους εἰς ταυτὸν, ὁ λόγος διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. πᾶν δὲ τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται, ὥστε καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν συνεχῶν τῇ φάρυγγι μορίων ἐκπέμπεται. ἐγκέφαλος δὲ οὐκ ἔστι συνεχὴς τῇ φάρυγγι, οὐκ ἄρα ἐξ ἐγκεφάλου ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἀλλὰ ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, οὐκ ἄρα ἐν ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. ἔξεστι δὲ δηλονότι καὶ τὸ κυριεῦον εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ τῆς διανοίας ὀνόματος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ ἡγεμονοῦν, καὶ τὸ ἡγούμενον, ἢ τὸ δεσπόζον, καὶ τὸ ἄρχον, ἢ τὸ λογιζόμενον, καὶ τὸ νοοῦν, καὶ τὸ φρονοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρειν ἡγητέον ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, ταυτὸ φυλάττων τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα. εἰ οὕτως ἅπαντες ἠρωτήκεσαν τὸν λόγον, καὶ μὴ τὸ ἀναγκαιότατον τῶν λημμάτων παραλελοίπεσαν, ἐν ᾧ δηλοῦται τὸ πᾶν. τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεσθαι. τὰ δὲ οὐκ ἀναγκαῖα μὴ μάτην προστεθείκεσαν, εὐφώρατος ἂν ἦν ὁ λόγος, ἀπό τε τῆς θέσεως ἐπιχειρεῖν ὡρμημένος, οὐκ ἀποδεικνύς τε τὸ προκείμενον. εἰ μὲν γὰρ ἡ ἐξ πρόθεσις ἔγκειτο κατὰ τὸ λῆμμα τὸ λέγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, ψευδὲς εἶναι φήσομεν αὐτό. μὴ γὰρ ἐκ τῆς διανοίας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς διανοίας αὐτὸν ἐκπέμπεσθαι. εἰ δὲ τὴν ὑπὸ πρόθεσιν ἐκ τῆς ἀπὸ δηλουμένην νομίζομεν, ὡς εἶναι τὸ λῆμμα τοιοῦτον. ὁ λόγος ὑπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, τὸ μὲν λῆμμα φήσομεν ἀληθὲς ὑπάρχειν. ἀπέραντον δὲ εἶναι τὸν λόγον, ὡς ἂν μηκέτι πάντων τῶν λημμάτων ὁμοίως ἠρωτημένων, ἀλλὰ τῶν μὲν τὴν ἐξ, τῶν δὲ τὴν ὑπὸ πρόθεσιν ἐχόντων. εἰ δέ γε πάνθ' ὁμοίως ἐρωτηθείη, κατὰ μὲν τὴν ἐξ πρόθεσιν ἐν τῷ ἑτέρῳ λήμματι γενήσεται τὸ ψεῦδος. κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ, τοῦτο μὲν ἀληθὲς ἔσται, τὸ καθόλου δὲ τὸ παραλελειμμένον ὑπ' αὐτῶν. ὡσαύτως δὲ τὸ κατὰ μέρος ἄμφω ψευδῆ. τὸ μὲν γὰρ καθόλου, γενήσεται τοιοῦτον. ἅπαν τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ὑπὸ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται. τὸ δὲ κατὰ μέρος, ὁ λόγος ὑπὸ τῶν ἐν τῇ φάρυγγι συνεχῶν μορίων ἐκπέμπεται. οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν συνεχῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν συνεχῶν ἀληθῶς ἂν λέγοιτο. δέδεικται τοίνυν ἤδη σαφῶς τὸ κυριώτατον τῶν λημμάτων παραλελειμμένον αὐτοῖς, ἢ ἑκοῦσι σοφιστικῶς, ἢ ἄκουσιν ὑπὸ ἀγυμνασίας τῆς μεθόδου. διὸ καὶ παρακρούονται τὸν ἀκροατὴν, οὐ δυνάμενον ἀκριβῶς διελέσθαι πότερον τῶν λημμάτων ἐστὶν ἀληθὲς, εἴτε τὸ κατὰ τὴν ἐξ πρόθεσιν ἠρωτημένον, εἴτε τὸ κατὰ τὴν ὑπό. τὴν ἀρχὴν μὲν γὰρ οὐδὲ λέγουσιν αὐτὸ κατά γε τὴν λέξιν. εἰς δέ γε τὴν σύστασιν τοῦ λόγου πάντες, ὡς εἰρηκότες, προσχρῶνται. τὸ γὰρ εἰ δ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο, κατὰ τὴν τοῦ παραλελειμμένου λήμματος δύναμιν ἀληθὲς εἶναι φαντάζεται. πᾶσι οὖν τοῖς ἁμαρτήμασιν ὁ τοῦ Ζήνωνος λόγος ὑπεύθυνος ἐστὶ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν λημμάτων τὸ νυνί μοι λελεγμένον. πρῶτον μὲν ὅτι τὴν ἀπὸ πρόθεσιν ἐν αὐτῷ παρέλαβον, δέον ἤτοι τὴν ἐξ ἢ τὴν ὑπό. δεύτερον δ' ὅτι τὰ κυριώτατα παρέλιπε τότε καθόλου, τὸ πᾶν δὲ τὸ διά τινος πεμπόμενον ἐκ τῶν συνεχῶν μορίων αὐτῷ ἐκπέμπεται. τότε κατὰ μέρος, ὅτι ἡ φωνὴ καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν συνεχῶν τῇ φάρυγγι μορίων ἐκπεμφθήσεται. τούτων γὰρ οὕτω διορισθέντων. εἰ μὲν κατὰ τὴν ἐξ πρόθεσιν ἅπαντα ἐρωτηθείη τὰ λήμματα, ψεῦδος ἔσται τὸ τὸν λόγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι. εἰ δὲ κατὰ τὴν ὑπὸ, τότε καθόλου τὸ νυνὶ λεγόμενον. τὸ, πᾶν τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ὑπὸ τῶν συνεχῶν ἐκπέμπεσθαι. καὶ τὸ, κατὰ μέρος, τὸ, τὸν λόγον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ φάρυγγι μορίων ἐκπέμπεσθαι. εἰ δὲ μικτῶς ἐρωτηθείη, κατά τινα μὲν λήμματα τῆς ἐξ προθέσεως ἀκριβῶς παραλαμβανομένης, καθ' ἑκάτερα δὲ τῆς ὑπὸ, καθάπερ κἂν τῷ τὸν λόγον ὑπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, τῶν μὲν λημμάτων οὐδὲν μεμψόμεθα, τὸ ὅλον δὲ λόγον ἀπέραντον ὑπάρχειν ἐροῦμεν. οὐ γὰρ ἔτι συναφθήσονται πρὸς ἀλλήλας αἱ κύριαι τοῦ συμπεράσματος προτάσεις. ἔστι γὰρ αὐτῶν, ἡ μὲν ἑτέρα τοιαύτη. ὁ λόγος ὑπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, ἡ δὲ ἑτέρα, ὁ λόγος ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου οὐκ ἐκπέμπεται. ἐχρῆν δέ γ' ἀμφότερα, ἤτοι κατὰ τὴν ὑπὸ πρόθεσιν, ἢ κατὰ τὴν ἐξ ἠρωτῆσθαι, ἵν' ἐπιφέρηταί τι κοινὸν αὐταῖς συμπέρασμα. τάχ' ἂν ἔτι πλέω λέγειν ὑπὲρ τῆς τοῦ λόγου μοχθηρίας ἐπειρώμην, εἰ μὴ καὶ ὁ Χρύσιππος ἐγνώκει τε τὴν ἀτοπίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀπολήψεως αὐτὸς ἐγεγράφει, δι' ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν προὐθέμην ῥήσεως, ἐγχωρεῖν φάσκων ἐκ τῶν κατὰ τὰ στήθη μερῶν ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐπιπεμπούσης τῆς κεφαλῆς. ὥσπερ γε καὶ τὰ νεῦρα πάντα τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα, τὴν ἀρχὴν τῆς δυνάμεως, ἀπὸ τῆς καρδίας λαμβάνειν. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Χρυσίππῳ, καὶ διὰ τοῦτ' αὖθίς τις αὐτῷ καὶ μᾶλλον μέμψαιτο, διότι κατιδὼν τὸ ἀληθὲς, ὅμως οὐ χρῆται. τὰ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπικεχειρημένα, καὶ τούτων ὅσα μᾶλλον ποιηταὶ μαρτυροῦσιν, ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἢ

πων, ἢ ἐτυμολογία τις, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐκ ὀρθῶς. κάλλιον γὰρ ἦν ὑπομείναντα τοῖς κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὑπολαμβανομένοις λήμμασιν, ἐξετάσαι τε καὶ κρῖναι διὰ τῆς αἰσθήσεως. αὐτὸς δὲ ὥσπερ οὐ κατ' ἐπιστήμην, ἀλλὰ κατὰ τύχην εἰρηκὼς τὸ ἀληθές, ἀπεχώρησέ τε τῆς ζητήσεως αὐτοῦ, καὶ ποιητὰς ἐπάγεται μάρτυρας. ὅπερ οὖν ὁ Χρύσιππος ἐβαστάσατο μέν, οὐκ ἐπεξῆλθε δὲ τῷ λόγῳ, τοῦτ' ἐγώ μοι δοκῶ προσθήσειν. ἐπειδὴ γὰρ ἐγχωρεῖ καὶ ὅτι μάλιστα πάντων τῶν νεύρων ἐγκέφαλος ἀρχὴ φαίνεται, τὴν καρδίαν ἐπιπέμπειν αὐτῷ δύναμιν αἰσθητικήν τε καὶ προαιρετικήν. ὡσαύτως δὲ κἂν ἐκ τῶν κατὰ τὸν θώρακα μορίων ὁ λόγος ἐκπέμπεται τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως αὐτοῦ ἀπ' ἐγκεφάλου καταφέρεσθαι, ζητητέον ἐφεξῆς ἐστι, πότερον οὐδέτερον οὐδετέρῳ μεταδίδωσιν, οὐδεμιᾶς δυνάμεως, ἤ τι ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. γένοιτο δ' ἂν ἡ ζήτησις ὧδε, τὰ συνάπτοντα τὴν καρδίαν ἐγκεφάλῳ διασκέψασθαι χρὴ κατὰ τὰς τῶν ζώων ἀνατομὰς ὁπόσα τ' ἐστὶ καὶ ὁποῖα, κἄπειτα κατὰ τὸν τράχηλον ἕκαστον αὐτῶν ἢ τέμνειν, ἢ θλᾶν ἢ βρόχοις διαλαμβάνειν, εἶτ' ἐπισκέπτεσθαι τίνα καταλαμβάνει τὸ ζῶον παθήματα. συνάπτει δὲ καρδίαν ἐγκεφάλῳ τὰ τρία γένη τῶν ἀγγείων, ἅπερ δὴ καὶ παντὸς τοῦ σώματος ὑπάρχει κοινά· φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι καὶ νεῦρα. φλέβες μὲν αἱ σφαγίτιδες ὀνομαζόμεναι, ἀρτηρίαι δ' αἱ καρωτίδες. νεῦρα μὲν τὰ ταύταις ταῖς ἀρτηρίαις παραπεφυκότα. τὰς μὲν δὴ σφαγίτιδας φλέβας, ἢ τὰς καρωτίδας ἀρτηρίας οὐχ ἁπλῶς χρὴ τέμνειν, ὥσπερ τὰ νεῦρα. τεθνήξεται γὰρ εὐθέως τὸ ζῶον αἱμορραγίᾳ λάβρῳ συσχεθέν, ἀλλ' ἄμεινον βρόχοις ἰσχυροῖς διαλαβόντα, πρῶτον ἔν τε τοῖς ἄνω καὶ κάτω μέρεσι τοῦ τραχήλου, τὸ μέσον τῶν βρόχων διατέμνειν, ὡς μηδεμίαν αἱμορραγίαν ἀκολουθῆσαι. τὰ νεῦρα δὲ εἴτε θλᾶν, εἴτε διαλαμβάνειν ἐθέλοις βρόχοις τισίν, ἢ τοῖς αὐτοῦ δακτύλοις, εἴτε τέμνειν, ἐφ' ἅπασι τούτοις τοῖς παθήμασιν ἓν καὶ ταυτὸν ἀκολουθήσει σύμπτωμα τῷ ζώῳ, ἄφωνον ἔσται παραχρῆμα, τῶν δὲ ἄλλων ἐνεργειῶν, οὐδεμία οὔτ' ἐν τῷ παραυτίκα βεβλαμμένη, οὔτ' ἐς ὕστερον φανεῖται. τῶν ἀρτηριῶν δέ γε βρόχοις διαληφθεισῶν, ἢ ὡς εἴρηται τμηθεισῶν, ἄφωνον μὲν ἢ καρῶδες, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν μεθ' Ἱπποκράτην κακῶς ἀνατεμόντων ἔγραψαν, οὐκ ἔσται τὸ ζῶον. αἱ δὲ ἀνωτέρω τῶν τρωθεισῶν ἀρτηριῶν ἅπασαι τελέως ἄσφυκτοι γίγνονται. τὰς δὲ φλέβας οὔτε βρόχοις διαλαμβανόντων, οὔθ' ὡς εἴρηται τεμνόντων ὄψει τινὰ σαφῶς ἐνέργειαν ἀπολλυμένην. ἐκ τούτων τῶν φαινομένων ἕτοιμον ἦν συλλογίσασθαι, μήτε τὴν καρδίαν εἰς τὴν τῶν σφυγμῶν κίνησιν ἐγκεφάλου τι προσδεῖσθαι, μήτε τὸν ἐγκέφαλον καρδίας ἵν' αἰσθάνηταί τε καὶ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργῇ τὸ ζῶον. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἡ καρδία πρὸς τὴν οἰκείαν κίνησιν ἐγκεφάλου δεῖται, δῆλον ἐστὶν ἐκ τοῦ καὶ τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν νεύρων τῶν προειρημένων βρόχοις διαληφθέντων, ὁμοίως ἔτι σφύζειν αὐτήν, καὶ τὰς καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίας. αἱ γὰρ ἀνωτέρω τῶν βρόχων μόναι παντάπασιν ἄσφυκτοι γίγνονται, τοῦ συνεχοῦς αὐτῶν μέρους τοῦ μέχρι καρδίας ὡσαύτως ταῖς ἄλλαις σφύζοντος. ὅτι δὲ οὐκ ἐκ τῆς ἐγκεφάλου δυνάμεως ἡ καρδία τὴν πρώτην ἀρχὴν ἔχει, μάθοις ἂν ἐκ τοῦ πάντων τῶν εἰρημένων νεύρων, ἤτοι τμηθέντων, ἢ βρόχοις διαληφθέντων, ἄφωνον μόνον γίνεσθαι τὸ ζῶον, εἰσπνεῖν μέντοι καὶ ἐκπνεῖν ἀκωλύτως κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαφορὰς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων εἰσπνοῶν τε καὶ ἐκπνοῶν. οὕτω δὲ κἂν τοῖς τέσσαρσιν κώλοις ἔτι καὶ νῦν ἐνεργεῖν καθάπερ καὶ πρόσθεν ἀκούειν τε καὶ βλέπειν καὶ πᾶσαν αἴσθησιν αἰσθάνεσθαι. μόνη γὰρ ὡς εἴρηται φωνὴ διαφθείρεται τοῦ ζώου, τμηθέντων τῶν παρὰ ταῖς ἀρτηρίαις νεύρων. ὅσοι δὲ τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἀρτηρίαις, ἤτοι τμηθείσαις, ἢ ὡς εἴρηται διαληφθείσαις ᾤοντο καροῦσθαι τὸ ζῶον, εἶτ' ἐκ τούτου συλλογίζονται τὴν καρδίαν ἐγκεφάλῳ χορηγεῖν αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν. σφάλλεσθαι μὲν αὐτοὺς ὑποληπτέον ἐν τῇ περὶ τὸ φαινόμενον ἐμπειρίᾳ, τὸ δ' ἐξ ὑποθέσεως ἀκόλουθον ἀκριβῶς ἑωρακέναι. εἴπερ γὰρ ὄντως ἐγίγνετο καρῶδες τὸ ζῶον, ὅπερ αὐτοῖς ὄνομα βούλεται σημαίνειν τὸ ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον, ἐξ ἀνάγκης ἂν ἀκολουθεῖν τὸ τὴν καρδίαν ἐπιπέμπειν ἐγκεφάλῳ τὴν πρώτην ἀρχὴν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως, ἣν αὐτὸς ἅπαντι τῷ σώματι διὰ νεύρων χορηγεῖ, ὥστ' εἶναι δευτέραν τινὰ ἀρχὴν αὐτὸν οὐκ ἀκριβῶς πρώτην ἀνάλογον ὑπάρχου μεγάλου βασιλέως. ἀποδεδειγμένον γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἡ μὲν καρδία τῶν ἀρτηριῶν, ὁ δ' ἐγκέφαλος τῶν νεύρων ἐστὶν ἀρχή. περαίνοιτ' ἂν εἴπερ ἀληθὲς ἦν τὸ λεγόμενον, ὡς ἡ καρδία διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἐγκεφάλῳ χορηγεῖ δύναμιν ψυχικήν, ὃ μὴν ἀληθές ἐστιν, ἀλλὰ κατεψεύσαντο τοῦ φαινομένου κατὰ τὰς ἀνατομάς. καρῶδες μὲν γὰρ οὐδ' ἐπὶ τοῖς νεύροις τμηθεῖσι γίγνεται τὸ ζῶον, μήτοι γε δὴ ταῖς ἀρτηρίαις. ἄφωνον δὲ τῶν νεύρων μὲν βλαβέντων γίγνεται, τῶν ἀρτηριῶν δ' οὐ γίγνεται, καὶ πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φλεβῶν. ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις τὰ νεῦρα τοῖς βρόχοις διαλαμβάνοντες, εἶτα ἄφωνον ὁρῶντες αὐτίκα τὸ ζῶον γιγνόμενον, ἀρτηριῶν τὸ πάθος ᾠήθησαν ὑπάρχειν καὶ κάρον ὠνόμασαν, οὐκ ὀρθῶς οἶμαι. εἰ μήτι ἄρα τὴν ἀφωνίαν ἐθέλουσιν ὀνομάζειν κάρον, οὕτω γὰρ ὀνόματι μόνον σφάλλοιντο κατά γε τοῦτο. περὶ δὲ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἁμαρτάνοιεν, εἴπερ ἐπὶ ταῖς ἀρτηρίαις ὑπολαμβάνοιεν ἄφωνον γίγνεσθαι τὸ ζῶον. ἐγὼ μὲν δὴ μοι δοκῶ τὸ κελευσθὲν ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου πεπραχέναι ζητήσας, εἴτ' ἀπὸ καρδίας ἐγκεφάλῳ δύναμίς τις, εἴτ' ἀπ' ἐγκεφάλου τῇ καρδίᾳ χορηγεῖται. Χρύσιππος δ' αὐτὸς ὀλιγώρως ἐσχηκέναι φαίνεται περὶ τὴν τοῦ πράγματος εὕρεσιν, ἰδὼν μὲν τὴν ὁδὸν ᾗ χρὴ τὸ ζητούμενον ἁλῶναι, μὴ χρησάμενος δὲ αὐτῇ. μέμφομαι δ' αὐτῷ, καὶ διότι καθ' ἓν βιβλίον ἐναντία λέγειν ὑπέμεινεν, οὐκ ἀπὸ μακροῦ διαστήματος ἀλλήλων ἔμπροσθεν μὲν ὡς ἀποδεικτικὸν γράψας τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον, ἐπὶ προήκοντι δὲ τῷ συγγράμματι δεικνὺς αὐτοῦ τὴν λύσιν. εὑρίσκω δ' οὐχ ἥκιστα τὸν Χρύσιππον καὶ ἄλλας τινὰς ἐναντιολογίας ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ λόγῳ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ πεποιημένον. ἐν ἀρχῇ γὰρ προειπών, ὡς τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς, ἐν οἷς ἐστι τοῦ ζώου μορίοις, ὁμολογεῖται. περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μόνου ζητεῖται, διὰ τὸ μήτε αἴσθησιν ἐκφανῆ μηδεμίαν εἶναι αὐτοῦ, μήτ' ἐναργές τι τεκμήριον, ὀλίγον ὕστερον ὡς περὶ φαινομένου τοῦ μέρους διαλέγεται. ἔχουσι δ' αἱ ῥήσεις αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον.

" οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτε αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γιγνομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συνέτευχεν, οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδ' ἐπὶ τοσοῦτον ἀντιλογίας προῆλθεν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις. "

ταῦτα προειπὼν ὁ Χρύσιππος, ἐφεξῆς φησίν, ὡς ἅπαντες ἄνθρωποι τῶν τῆς διανοίας παθῶν αἰσθάνονται κατά γε τὸν θώρακα καὶ τὴν καρδίαν. ἔχει δὲ καὶ ἥδε ἡ ῥῆσις ὧδε. " κοινῇ δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ

φέρεσθαι ἐπὶ τοῦθ' ὡσανεὶ αἰσθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γιγνομένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον, οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν φόβων καὶ τῶν λυπῶν λέγω καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ. κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὸ γοῦν ὡσανεὶ προσέθηκεν, ὁ τολμήσας ἄντικρυς εἰπεῖν αἰσθάνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν ἐν τῷ θώρακι γιγνομένων. ὡσανεὶ γὰρ ἔφη συναισθανόμενοι, μικρὸν δ' ὕστερον, καὶ τὸ ὡσανεὶ περιελὼν, οὑτωσὶ γράφει. ἡ γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένη ταραχὴ, καθ' ἕκαστον τούτων αἰσθητῶς περὶ τοὺς θώρακάς ἐστιν, εἶτ' ἐφεξῆς. τῆς μὲν γὰρ ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα εὔλογον, καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθα εἶναι, καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἑξῆς τοῦ συγγράμματος. καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων πάθη φησὶ φαίνεται περὶ τὸν θώρακα γιγνόμενα, καὶ τὰ τῶν ἐρώντων. καὶ λοιπὸν οὐκ ἔτι παύεται περὶ τῶν παθῶν διαλεγόμενος, ὡς ἔν τε τῷ θώρακι καὶ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα συνίστασθαι φαινομένων. ὥστ' ἔγωγε θαυμάζω τἀνδρὸς, ὅτι τὸ κατ' ἀρχὰς ὑφ' ἑαυτοῦ γραφόμενον οὐκ ἐξήλεγξεν ἔνθα φησὶν, οὐθ' αἴσθησιν οὐδεμίαν ἐμφανῆ γίγνεσθαί που τὸ κύριον τῆς ψυχῆς μέρος, οὔτε τεκμήριον. ὁ γὰρ ὑπὲρ τούτου διηνέχθησαν πρὸς ἀλλήλους ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι, ἢ εἴπερ ἀρέσκηται τῷδε τῷ λόγῳ, πῶς οὐκ ᾐδέσθη πάλιν ἐν τοῖς ἑξῆς αἰσθήσει γε κείνων τὸ δόγμα καὶ φαίνεται λέγων. ἐγὼ δέ μοι δοκῶ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔπραξα τὸν ἀληθέστερον ἑλόμενος λόγον, ὃν ὁ Χρύσιππος ἔγραψε πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογούμενος οὕτω, καὶ νῦν ποιήσειν. οὐδεμία γὰρ αἴσθησις ἡμῖν γίγνεται τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ κατὰ τὴν καρδίαν ἢ τὸν θώρακα περιεχομένου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπαινῶ μὲν τὰ πρῶτα τοῦ Χρυσίππου, δι' ὧν ὁμολογεῖ τὸ ἀληθὲς, οὐκ ἐπαινῶ δὲ ἐν οἷς καταψεύδεται τῆς αἰσθήσεως. οὐ γὰρ ἓν ἔτ' ἐνταῦθα δοκεῖ μοι σφάλλεσθαι κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ δύο μεγάλα. πρῶτον μὲν ὅτι παντὸς τοῦ σώματος ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν ἐναργῶς ἀλλοιουμένου, καὶ ποτὲ μὲν ὠχριῶντός τε καὶ καταψυχομένου καὶ τρέμοντος, ὡς ἐν τοῖς φόβοις φαίνεται γιγνόμενον· ἔστιν ὅτε δ' ἐρυθριῶντός τε καὶ θερμαινομένου, καὶ σφοδρῶς ἐντεινομένου καθάπερ ἐν τοῖς θυμοῖς, οὐδενὸς μὲν ἄλλου μέμνηται μορίου, μόνων δὲ τῶν κατὰ τὸν θώρακα. ἔπειτα δ' ὅτι κἂν συγχωρηθῇ μειζόνως ἡ καρδία τῶν ἄλλων τοῦ ζώου μορίων ἐξισταμένη τοῦ κατὰ φύσιν ἐν φόβοις τε καὶ λύπαις, ἀγωνίαις τε καὶ θυμοῖς, ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις πάθεσιν, οὐ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ θυμούμενον, ἢ ἐπιθυμοῦν ἐνταῦθα ὑπάρχειν ἐνδείξεται. ὥστε πλέον θάτερον ἢ ὅπερ αὐτὸς βούλεται περαίνεσθαι διὰ τοῦ λόγου. εἰ γὰρ ἐν μὲν τῷ διανοεῖσθαί τε καὶ μανθάνειν ἢ διδάσκειν οὐδεμία κίνησις ἐξαίρετος ἐμφαίνεται, κατὰ τὴν καρδίαν, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς πάθεσιν ἐναργῶς φαίνεται, δῆλον οἶμαι γίγνεται, τὸ μὲν λογιζόμενον τῆς ψυχῆς οὐκ εἶναι κατὰ τὴν καρδίαν, τὸ δ' ἀλόγιστόν τε καὶ παθητικὸν ὀνομαζόμενον ἐν αὐτῇ περιέχεσθαι. εἰ δ' ἔνθα τὸ πάσχον ἐνταῦθα φησὶ καὶ τὸ λογιζόμενον ὑπάρχειν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἑτοίμου λήψεται. πολλῷ δ' ἦν ἄμεινον ἀπόδειξίν τινα ἡμᾶς διδάξαι τοῦ λαβεῖν ἐκ προχείρου τὸ ζητούμενον, ἀλλ' οὔτ' ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς, οὔτ' ἐν τοῖς περὶ παθῶν ἀπόδειξίν τινα εἶπε τοῦ χρῆναι πάντως, ἔνθα τὸ ἄλογόν ἐστιν ἐνταῦθ' εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον, ἀλλ' ἑτοίμως τε κἀκ προχείρου πανταχοῦ λαμβάνει, καίτοι Πλάτωνος ἐνίας μὲν ἀποδείξεις ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας γράψαντος. ἐνίας δ' αὖθις ἐρεῖν ἀναβαλομένου, περὶ ὧν ἐνδείκνυται κατὰ τὸν Τίμαιον, ἃς κἀγὼ διὰ τῶν ἑξῆς ὑπομνημάτων ἁπάσας γράψω. νυνὶ δ' οὔπω μοι πρόκειται τοῦτο δεικνύειν, ἀλλ' ὅτι τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς ὃ δὴ καὶ ἡγεμονικόν τε καὶ διάνοιαν καὶ κύριον αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει κατὰ τὸν ἐγκέφαλόν ἐστι. τούτου γὰρ ἀποδειχθέντος, ἐάν τις ἑτέρα δύναμις ἐν τῇ καρδίᾳ φαίνηται περιεχομένη, μηδαμόθεν ἑτέρωθεν ὁρμωμένη, τὰς δύο μὲν ἀρχὰς ἤδη σαφῶς ἕξομεν. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὴν τρίτην ὁμοίως ἐξευρήσομεν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς τὸν μέλλοντα λόγον ἀναβεβλήσθω. νυνὶ δ' ἐπανέλθωμεν αὖθις ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὅθεν εἰς τοῦτ' ἐξέβημεν, ὡς ἄρα ὁ Χρύσιππος ἐναντιολογούμενος ἑαυτῷ παρὰ πόδας, οὐκ αἰσθάνεται, καθάπερ ἐπεδείξαμεν διά τε τοῦ περὶ τῆς φωνῆς λόγου, καὶ τοῦ φάσκειν ἐνίοτε μὲν οὐδεμίαν αἴσθησιν ἡμῖν γίγνεσθαι τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ ἡγεμονικόν. ἐνίοτε δὲ φαίνεσθαι λέγειν αὐτόν. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' αὐτὸ πρόκειταί μοι νῦν ἀποδεικνύειν, ὅτι μὴ πάρεργον, ἀλλ' ἦν ἐξ ἀρχῆς τὸ προκείμενον ἐν τούτῳ τῷ γράμματι τὰς τέτταρας διαφορὰς ἐπιδεῖξαι τῶν λημμάτων. ἐκάλουν δὲ τὸ μὲν πρῶτον γένος αὐτῶν, ἐπιστημονικόν τε καὶ ἀποδεικτικὸν, τὸ δὲ δεύτερον γυμναστικόν τε, καὶ ὡς Ἀριστοτέλης ὀνομάσειε, διαλεκτικὸν, τὸ δὲ τρίτον, πιθανόν τε καὶ ῥητορικὸν, τὸ δὲ τέταρτον, σοφιστικόν. ἐπεδείκνυόν τε τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων τε καὶ συμβαινόντων τῇ καρδίᾳ συνιστάμενα, κατὰ μόνον αὐτὸ τὸ ζητούμενον πρᾶγμα, τῶν ἐπιστημονικῶν εἶναι λημμάτων, τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα διαλεκτικὰ, τὰ δ' ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μαρτύρων, ῥητορικὰ, τὰ δ' ὁμωνυμίαις ἤ τισιν ἢ τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι πεπανουργημένα, σοφιστικά. τὰ μὲν οὖν ἐπιστημονικὰ καθ' ἕκαστον πρᾶγμα παντάπασιν ὀλίγα τε καὶ εὐαρίθμητ' ἐστὶ, τὰ δὲ γυμναστικὰ, πάμπολλα. καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν ὑπαρχόντων τε καὶ συμβαινόντων τῷ πράγματι συνίσταται. τὸν γοῦν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐρωτώμενον λόγον ἐκ τῆς θέσεως ὁρμώμενον ἐπέδειξα. οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς εἰσπνοῆς τε καὶ ἐκπνοῆς, ὡσαύτως δ' ἔχοντα εὑρήσεις καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἐν ταῖς λύπαις δήξεως. ἐναργῶς μὲν γὰρ ἡ δῆξίς ἐστιν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρός. οἱ δ' εἰς τὴν καρδίαν ἀναφέρουσιν αὐτὴν, οἱ μὲν οὖν ὅτι πλησίον ἡ καρδία τέτακται τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, διὰ τοῦτ' ἀπ' ἐκείνης ἄρχεσθαι νομίζουσι τὸ πάθος, ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦσιν. οἱ δ' αὐτὴν ὄντως οἴονται τὴν καρδίαν δάκνεσθαι, πάμπολυ σφάλλονται. κάτω μὲν γὰρ τοῦ θώρακος ἡ δῆξίς ἐστιν ὑπὸ τῷ κατὰ τὸ στέρνον χόνδρῳ. ἡ καρδία δ' ἐν μέσῳ τέτακται τῷ θώρακι, καὶ οὐδεὶς ᾔσθετο πώποτε τῆς καρδίας αὐτῆς δακνομένης, οὔτ' ἐν λύπαις, οὔτ' ἐν ἄλλῳ πάθει ψυχῆς ἢ σώματος, οὐ μὴν οὐδ' ἡ καρδιαλγία τοὔνομα τὴν ἐν τῷ θώρακι περιεχομένην καρδίαν ὀδυνᾶσθαι δηλοῖ, ἀλλ' ἔστιν ὁμωνυμία τις οὐδενὶ λανθάνουσα τῶν ὡμιληκότων ἀρχαίων γράμμασι. ὥσπερ γὰρ τὸ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνον, οὕτω καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα καρδίαν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ, καὶ πάμπολύ γε τοὔνομά ἐστι παρ' αὐτοῖς. ἀλλ' ἐγὼ δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθήσομαι τῶν παραδειγμάτων, ὑπὲρ τοῦ σαφῶς ἐνδείξασθαι τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς λέξεως. ὁ μὲν δὴ Νίκανδρος ὧδέ πως φησὶν, ἣν καρδίην ἐπιδόρπιον, οἱ δὲ δοχαίην κλείουσι στομάχοιο. Θουκυδίδης δ' ὧδε, καὶ ὁπότε εἰς τὴν καρδίαν στηρίξαιεν, ἀνέτρεπέ τε αὐτὴν καὶ ἀπο-

καθάρσεις

καθάρσεις χολῆς πᾶσαι, ὅσαι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἰσὶν ὠνομασμέναι ἐπίχεαν. ὁ δ' Ἱπποκράτης, γυνὴ ἐκαρδιάλγει, „
καὶ οὐδὲν καθίστη πλὴν ὅτε ῥοιῆς χυλὸν ἄλφιτον ἐπέπασσε, καὶ μονοσιτεῖν ἤρκεσε, καὶ ἀνήλκεν οἷα τὰ κυκεῶνος. „
ἅπαντες ὅτι δηλοῦσιν ἐναργῶς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὀνομάζεσθαι καρδίαν, ὥστε ταύτης μὲν τῆς καρδίας εἴη ἄν τι
πάθος ἡ καρδιαλγία. τοῦ σπλάγχνου δ' ὑπὲρ οὗ πρόκειται σκοπεῖν, εἰ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μόριον ἐν ἑαυτῷ πε-
ριέχει, τοιοῦτον πάθος οὐδέποτε γίγνεται. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοῦ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς ἅπαν ἄλγημα καρδιαλγίαν
προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ μόνον ἐπειδὰν ὑπὸ δριμέων ὑγρῶν ἐρεθίζηταί τε, καὶ ἀναδάκνηται. τοῦτο δ' αὐτὸ συμβαί-
νει ἐν ταῖς λύπαις, διὸ καὶ χολὴν ἐμοῦσιν οἱ λυπηθέντες. ἐνίοις δ' ὑπέρχεται κάτω, καὶ ἡ γαστὴρ αὐτοῖς ἄκρατα τὰ
χολώδη διαχωρεῖ. συμβαίνει δὲ οὐ μόνον τοῖς λυπηθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ πλέον ἀσιτησάντων οὐκ ὀλίγοις δάκνεσθαι
τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καὶ μᾶλλον εἰ σφοδρῶς προγεγυμνασμένοι μὴ προσενέγκοιντο σιτία. τοῖς τε γὰρ λυπηθεῖσι,
καὶ τοῖς γυμνασαμένοις ἀθροώτερον, εἰς τὴν γαστέρα συρρεῖ χολὴ ξανθή. πρὸς ταύτης οὖν δακνόμενοι, καρδιαλ-
γοῦσιν, οὐδ' ἔστιν ἀναγκαῖον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ τὴν αἰτίαν ἐπισκέπτεσθαι δι' ἣν τοῦτο συμβαίνει. μόνον γάρ μοι πρό-
κειται δεῖξαι κατά γε τὸ παρόν, ὡς οὐκ ἔστι τῆς καρδίας τοῦ σπλάγχνου τὸ πάθος ἡ καρδιαλγία, καθάπερ οὐδὲ τὸ
δάκνεσθαι κατὰ τὰς λύπας, ἀλλὰ τὸ μὲν σύμπτωμα τοῦ στόματος τῆς γαστρός. ἐπικεχείρηται δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θέσιν
ἐγγύτητος, ὥσπερ γε καὶ τὸ πάλλεσθαι τὴν καρδίαν ἐν τοῖς φόβοις, ἀπὸ συμβεβηκότος ἐπιχειρεῖται, ὧν ἑκάτερον
οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικόν. εἰ δὲ συγχωρηθείη τοιοῦτον ὑπάρχειν, οὐ στωϊκοῖς καὶ περιπατητικοῖς, ἀλλ' Ἱπποκράτει καὶ Πλά-
τωνι μαρτυρεῖ, καθάπερ καὶ ὁπόσα τοῖς θυμουμένοις ὁ Χρύσιππος γράφει συμπίπτειν, ἔν τε τῷ θώρακι παντὶ καὶ
κατὰ τὴν καρδίαν. ἄχρι γὰρ ἂν ἐν μὲν τῷ διδάσκειν τε καὶ μανθάνειν καὶ ὅλως κινεῖσθαι τὴν ψυχὴν κατ' ἐπιστήμην
τινά, μηδὲν ἐπιδεικνύουσι συμβαῖνον τῇ καρδίᾳ. κατὰ δὲ τὰ πάθη δεικνύουσιν, οὐ μόνον οὐκ ἀνατρέπουσι τὸν πα-
λαιὸν λόγον ἀλλὰ καὶ κατασκευάζουσιν. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐστὶ τῶν λημ-
μάτων, ὥσπερ οἶμαι καὶ τὸ πρώτην ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ ζώου διαπλάττεσθαι τὴν καρδίαν. οὐ γὰρ τὴν κατὰ δύ-
ναμιν ἀρχὴν ἐνδείκνυται τοῦτο συγχωρηθέν, ὑπὲρ ἧς νῦν ζητοῦμεν, ἀλλὰ τὴν κατὰ γένεσιν. εἴρηται δέ μοι καὶ διώ-
ρισται σαφῶς ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρχῶν ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ. τὸ μέντοι πρώτην μὲν ἁπάντων ἄρχεσθαι κινεῖσθαι
τῶν τοῦ ζώου μορίων αὐτήν, ὑστάτην δὲ παύεσθαι, τῶν ἀποδεικτικῶν ἐστι λημμάτων. ἐνδείκνυται γὰρ ἀρχὴν εἶναι κι-
νήσεως αὐτήν, οὐ μὴν ἁπάσης γε, ἀλλὰ μόνης τῆς κατὰ τοὺς σφυγμούς, ἥτις ἑτέρου γένους ἐστὶ τῆς κατὰ προαίρεσιν.
ἐκείνης δ' οὔτ' ἄρχεσθαι πρώτην, οὔθ' ὑστάτην παύεσθαι τὴν καρδίαν ἔχει τις δεῖξαι. περαίνοι τ' ἂν οὖν κἂν τούτου τοῦ
λήμματος, οὐχ ὅπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ Χρύσιππος ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' ὃ Πλάτωνι καὶ Ἱπποκράτει δοκεῖ. τῆς μὲν
κατὰ προαίρεσιν ἐν ἡμῖν κινήσεως, ἀρχὴν εἶναι τὸν ἐγκέφαλον, ἑτέρας δέ τινος ἀπροαιρέτου τὴν καρδίαν. ἦν μὲν
οὖν καὶ ταῦθ' ἱκανὰ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν προκειμένων, ἀλλ' ἐπειδὴ προὐθέμην ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ τὰ λήμματα
ἐπελθεῖν ἅπαντα τὰ λαμβανόμενα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ καρδίᾳ, προσθεὶς ἔτι τὰ ὑπόλοιπα, καταπαύσω τὸν
λόγον, ἐπ' αὐτοῖς δ' ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λῆμμα, περὶ οὗ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πρώτου βιβλίου διῆλθον ἐκ τῶν
ὑπαρχόντων τῇ καρδίᾳ. πλῆθος γάρ τι νεύρων ἐν αὐτῇ φαίνεσθαι φησίν. ἐδείχθη δ' ὑφ' ἡμῶν ὡς νευρώδη μέν τινα
σώματα κατὰ τὴν καρδίαν εἴη, νεῦρα δ' οὐκ εἴη, καὶ ὡς τὰ μὲν νευρώδη τοῦ σώματος ἰδέᾳ μόνον ἔοικε τοῖς νεύροις
οὐκ ἐνεργείᾳ τε καὶ χρείᾳ. κρίνεσθαι δὲ προσήκει τὴν ἐν τοῖς ὀργάνοις ἑτερότητα, καὶ ταυτότητα ταῖς ἐνεργείαις
καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν, ὥστ' οὐδὲν ἔτι περὶ τῶν αὐτῶν δέομαι διέρχεσθαι. μεταβήσομαι δ' ἐπί τι τῶν ὑπολοίπων οὗ
σχεδὸν ἅπαντες μεμνημονεύκασιν, οἷς ἡ καρδία πασῶν τῶν δυνάμεων ἀρχὴ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ὑπείληπται. λέγουσι
γὰρ ὅθεν ἡ τοῦ τρέφεσθαι τοῖς ζώοις ἀρχή, κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς. ἐν καρδίᾳ δ' εἶναι τὴν
τοῦ τρέφεσθαι τοῖς ζώοις ἀρχήν, ὥστε καὶ τὸ λογιζόμενόν τε καὶ διανοούμενον ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ. ψεύδονται δ' ἐν ἀμ-
φοτέροις τοῖς λήμμασιν, οὔτε γὰρ ἐν καρδίᾳ τὴν ἀρχὴν τοῦ τρέφεσθαι τοῖς ζώοις εἶναι συγχωροῦμεν, ἀλλ' ἕν τι καὶ
τοῦτ' ἐστὶ τῶν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ προκειμένων εἰς τὴν σκέψιν. οὐ χρὴ δὲ τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνειν,
οὔτε τὸ μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέρων ὑπάρχειν τῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ ἐναντίον ἡμεῖς ἀποδείκνυμεν. θαυμάζω
τοίνυν κἀνταῦθα τῶν ἀνδρῶν, εἰ ἄμφω τὰ ζητούμενα προχείρως λαμβάνουσι οὐδὲ μίαν ἀπόδειξιν προτιθέντες,
ὅμοιον δὲ καὶ ποιοῦσι, κἀπειδὰν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς τροφῆς ἐστιν, ἐνταῦθ' εἶναι φάσκωσι καὶ τὸ ἡγεμονικόν, εἶθ' ἑξῆς προσ-
λαμβάνουσιν ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς τροφῆς ἐστιν ἀρχή, οὔτε γὰρ τοῦτ' ἀληθές. ἀρχὴ γὰρ τροφῆς καὶ ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς, στόμα,
στόμαχος, κοιλίη φησὶν Ἱπποκράτης, οὔτ' εἰ καὶ παντὸς μᾶλλον ἂν ἠκολούθει ἐξ ἀνάγκης, καθ' ὃ μόριον ἡ ἀρχὴ τῆς τρο-
φῆς ἐστι, κατὰ τοῦτο ὑπάρχειν τὸν λογισμόν, τοῦτο γὰρ ἕν τι τῶν ζητουμένων ἐστί, τὸ δ' ἕτερον τῶν ζητουμένων ψεῦδος. ἡ
μὲν γὰρ πρώτη τῆς τροφῆς ἀρχὴ στόμα στόμαχος κοιλίη, ἡ δευτέρα δ' αἱ ἐξ ἥπατος εἰς κοιλίην καθήκουσαι φλέβες, ἐν
αἷς πρώταις αἷμα γίγνεται, ἡ τρίτη δὲ τὸ ἧπαρ αὐτό, ἡ τετάρτη δὲ μετὰ τὸ ἧπαρ ἡ κοίλη φλέψ, ἐν ᾗ πρώτῃ καθα-
ρὸν τῶν περιττωμάτων ἀπολείπεται τὸ αἷμα. παρὰ ταύτης δ' ἤδη τῆς φλεβός, ὥσπερ τἆλλα τοῦ ζώου μόρια πάντα, κα-
τὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ καρδία λαμβάνει τὴν τροφήν. οὐ μὴν οὐδ' ὅταν εἴπωσιν, ὅθεν ἡ χορηγία τοῦ πνεύματος, ἐν-
ταῦθ' εἶναι τὸ ἡγεμονικόν, εἶτ' ἐπ' αὐτῷ προσλαμβάνουσιν ἐκ τῆς καρδίας χορηγεῖσθαι τὸ πνεῦμα, συγχωρητέον αὐ-
τοῖς. καὶ γὰρ κἀνταῦθα πάλιν εἰ μὲν τὸ ψυχικὸν πνεῦμα φασὶν ἐκ τῆς καρδίας ἄρχεσθαι, τὸ ζητούμενον αὐτὸ λαμβάνου-
σιν. εἰ δὲ τὸ ζωτικόν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀμφοτέροις ὑπάρχειν. Ἐρασίστρατος οὖν οὐχ ἁπλῶς
ὥσπερ οὗτοι τὸ ζητούμενον λαμβάνων, ἀλλὰ μετὰ κατασκευῆς λόγων οὐκ ὀλίγων. ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς φησι τὸ ψυχι-
κόν, ἐκ δὲ τῆς καρδίας τὸ ζωτικὸν ὁρμᾶσθαι πνεῦμα. εἰ δ' οὐδ' ἕτερον μὲν τούτων τῶν πνευμάτων ἐρωτᾶσθαι, κατὰ τὸν
λόγον ὀρθοῦσι. τὸ δὲ ἀνάλογον τῇ ξηρᾷ καὶ ὑγρᾷ τροφῇ τὸ προσαγορευόμενον ὑλικόν, ἀκούοντες καὶ περὶ τοῦδε παρ'
Ἱπποκράτους. ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων, καὶ ἡ ἄλλη διαπνοή. οὐκοῦν οὔτε τούτων τῶν λό- „
γων ἰσχυρὸς οὐδείς, οὔθ' ὅταν ὁ Διογένης εἴπῃ, ὃ πρῶτον τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται, ἐν τούτῳ ὑπάρχει τὸ ἡγεμονικόν.
ὃ δὲ πρῶτον τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται, ἡ καρδία. τὸ γὰρ πρῶτον ἐρωτήσωμεν ὅπως λέγει. εἰ μὲν γὰρ ὡς ὄργανον

πρώτην, οὐδαμῶς ἡ καρδία τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται πρώτη, ἀλλὰ τροφῆς μὲν στόμα, στόμαχος, κοιλία· πνεύματος δὲ στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων. εἰ δ' ὡς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἐστὶ τοῖς ἀρυομένοις, ἀληθὲς μὲν τὸ πρότερον λῆμμα, τοῦ δεύτερου δ' ἀντιληψόμεθα, φάσκοντες αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἐπίμως λαμβάνειν αὐτόν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπὸ κεφαλῆς περιφθήσεσθαι τὴν ἀρχὴν ὁμολογοῦμεν τῆς κινήσεως, ἐπειδὰν ἐσθίειν, ἢ πίνειν, ἢ ἀναπνεῖν βουλόμεθα. ὁ Διογένης δὲ τοῦτο λαβὼν χωρὶς ἀποδείξεως, ἀμφισβήτησιν πεποίηκεν ἰδίαν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἑαυτοῦ τοῖς λόγοις ἐχρήσατο, τὸ φύσει κινοῦν τὸν ἄνθρωπον τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, ψυχικήν τινα ἐστὶν ἀναθυμίασιν, πᾶσα δὲ ἀναθυμίασις ἐκ τῆς τροφῆς ἀνάγεται, ὥστε τὸ κινοῦν πρῶτον τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, καὶ τὸ τρέφον ἡμᾶς ἀνάγκη ἓν καὶ ταὐτὸν εἶναι, ὅταν ταῦτα ὁ Διογένης γράφῃ. περὶ μὲν οὖν τοῦ τὴν οὐσίαν εἶναι τῆς ψυχῆς ἀναθυμίασιν, εἴτ' οὖν ἐκ τροφῆς, εἴτ' ἐκ πνεύματος, οὐδὲν ἐν γε τῷ παρόντι φήσομεν ἀμφισβητεῖν, ἵνα μὴ τὰ πάντα λυπῶμεν τὸν ἄνδρα. περὶ δὲ τοῦ ταὐτὸν εἶναι τὸ κινοῦν πρῶτον ἡμᾶς τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, καὶ τὸ τρέφον ἀντιληψόμεθα. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν ἐξ ὧν ὑπέθετο περαίνεσθαι φήσομεν, ἐξ αἵματος μὲν ὁμολογοῦντος,

καὶ αὐτὸς ἐπιλανθανόμενος τῶν οἰκείων δογμάτων αἷμα φησὶν εἶναι τὴν ψυχὴν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ Κριτίας ὑπέλαβον. εἰ δέ γε ἕποιτο Κλεάνθει καὶ Χρυσίππῳ καὶ Ζήνωνι, τρέφεσθαι μὲν ἐξ αἵματος φήσαντος τὴν ψυχὴν, οὐσίαν δ' αὐτῆς ὑπάρχειν τὸ πνεῦμα, πῶς ἔτι ταὐτὸν ἔσται τὸ τρέφον τε καὶ κινοῦν, εἴπερ τρέφει μὲν τὸ αἷμα, κινεῖ δὲ τὸ πνεῦμα, ὥστε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτόποις καὶ ἀπέραντός ἐστιν ὁ τοῦ Διογένους λόγος. οὐ γὰρ ἐπιφέρει τοῖς ὑποτεθεῖσι λήμμασιν, ὃ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. λεχθήσεται δὲ ὑπὲρ πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τῶν ἑξῆς ὑπομνημάτων. ἐν μὲν γὰρ τῷ παρόντι δοκεῖ μοι καιρὸν εἶναι καταπαύειν ἐνταῦθα τὸ βιβλίον. ὑποσχόμενος γὰρ περὶ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὑπάρχειν τῇ καρδίᾳ τὸν λόγον ἐν τῷδε τῷ γράμματι ποιήσασθαι, τί αὖ ἔτι δεόμενον ἐφάπτεσθαι τοιούτων ἐπιχειρημάτων, ὧν δόγματα μᾶλλον, οὐ τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεώς ἐστιν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.

Τι μὲν ἀναγκαῖον ἐστὶν οὐ φιλοσόφοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰατροῖς, ὅσοι γε μὴ ἀλογίστως ἅπτονται τῆς τέχνης, ἐσκέφθαι περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ὁπόσαι τε εἰσὶ κατὰ γένος, ὁποία τέ τις ἑκάστη κατ' εἶδος, ἐν τινί τε μάλιστα τοῦ ζώου μορίῳ καθίδρυνται, διὰ τοῦ πρώτου δέδεικται λόγου. ὅτι δ' οἱ κάλλιστα περὶ αὐτῶν ἀποφηνάμενοι, Πλάτων τε καὶ Ἱπποκράτης εἰσὶν, ἐρρέθη μὲν οὐκ ὀλίγα καὶ διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου. τελεώτατα δὲ ἐπεξῆλθον τῷ λόγῳ κατὰ τὸ δεύτερον γράμμα, τὰς διαφορὰς ἁπάντων τῶν λημμάτων ἐκθέμενος, οἷς ἐχρήσαντο περὶ τοῦ προκειμένου δόγματος οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν φιλοσόφων. ἀναγκαῖον δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀναμνῆσαι, περαίνειν οὕτω τὸν ὑπόλοιπον λόγον, τέτταρας ἔλεγον εἶναι τὰς πάσας διαφορὰς τῶν λημμάτων. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων τῷ μορίῳ λαμβάνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ προβλήματος οὐσίαν. ἔνια δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων μὲν, οὐ μὴν κατὰ τὸ προβεβλημένον, τε καὶ ζητούμενον, ἕτερα δὲ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μαρτύρων. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τῶν σοφιστικῶν λημμάτων, τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι πρὸς ἀμφιβολίαν πεπανουργημένον. οὐκ ὀλίγα δὲ ἔγραψα παραδείγματα, ἀφ' ὧν ἕκαστον τῶν λημμάτων ἐφευρίσκεσθαι γένος, αὐτὰ τὰ ῥήματα τῶν χρωμένων αὐτοῖς προστιθέμενος. καὶ διὰ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνατρέπων ἱκανῶς, βέλτιον ἐγνώκειν ἐν αὐτῷ τῷ τρίτῳ γράμματι τόν τε ἀριθμὸν καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἀρετῶν διδάσκειν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπάρχεταί μοι τῶν ἀρετῶν μνημονεύσαντι, τὸ λέγειν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰς διαφορὰς τῶν συμβεβηκότων, καὶ τίς γε τῶν ἐπιφανεστάτων σοφιστῶν μὴ φήσας, ὡς οὐ δυνατὸν ἀνατρέπειν ὅσα περ ὁ Χρύσιππος ἔγραψε περὶ τοῦ τὴν καρδίαν μόνην ἐν τῷ σώματι τοῦ ζώου ἀρχὴν εἶναι τοῦ ἡγεμονικοῦ. κατὰ τοῦτο τὸ τρίτον ὑπόμνημα ἐπεξελθεῖν μὲν τῷ λόγῳ τἄλλ' ἐλλείποντα προεβιάσθην. ἴσως μὲν οὖν τοῦτο αἴτιον αὐτὸ γενήσεται τοῦ ἐπαίνου, ἐπείτοι οἱ μνημονεύοντες τῶν εἰρημένων ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ, γινώσκουσιν ἡμᾶς τὸ ἰσχυρόν τε καὶ γενναῖον, ὧν ὁ Χρύσιππος εἶπεν ἀνατρέποντας ἐάσαντές τε τὰ ἀσθενέστατα ἐπιδεικνύειν αὐτοῦ τὰ σφάλματα. λέγω δὲ ὅτι ὁ Χρύσιππος κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ ψυχῆς λόγον τῶν μερῶν αὐτῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ μνημονεύειν ἀρχόμενος, ἔνθα δείκνυσθαι πειρᾶται τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ μόνῃ περιέχεσθαι, οὑτωσὶ λέγει. «ἡ ψυχὴ πνεῦμά ἐστι σύμφυτον ἡμῖν συνεχὲς παντὶ τῷ σώματι διῆκον ὄντ' ἂν ἡ τῆς ζωῆς εὔπνοια παρῇ ἐν τῷ σώματι. ταύτης οὖν τῶν μερῶν ἑκάστῳ διατεταγμένων μορίῳ, τὸ διῆκον αὐτῆς εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, φωνὴν εἶναι, τὸ δὲ εἰς ὀφθαλμοὺς, ὄψιν, τὸ δὲ εἰς ὦτα, ἀκοὴν, τὸ δὲ εἰς ῥῖνας, ὄσφρησιν, τὸ δ' εἰς γλῶτταν, γεῦσιν, τὸ δ' εἰς ὅλην τὴν σάρκα, ἁφὴν, καὶ τὸ εἰς ὄρχεις, ἕτερόν τιν' ἔχον τοιοῦτον λόγον σπερματικόν, εἰς ὃ δὲ συμβαίνει πάντα ταῦτα, ἐν τῇ καρδίᾳ εἶναι μέρος ὂν αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν. οὕτω δὲ ἐχόντων αὐτῶν, τὰ μὲν λοιπὰ συμφωνεῖται. περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς διαφωνοῦσιν, ἄλλοι ἐν ἄλλοις λέγοντες αὐτὸ εἶναι τόποις. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν θώρακα φασὶν εἶναι αὐτὸ, οἱ δὲ περὶ τὴν κεφαλήν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα διαφωνοῦσι που τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος ἐστὶν, οὐ συμφωνοῦντες αὐτοῖς. Πλάτων δὲ καὶ τριμερῆ τὴν ψυχὴν φήσας εἶναι, τὸ μὲν λογιστικὸν ἔλεγεν ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι, τὸ δὲ θυμοειδὲς, περὶ τὸν θώρακα, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸν ὀμφαλόν, οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτ' αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γενομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντετύχηκεν, οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἀντιλογία ἐπὶ τοσοῦτον προῆλθεν, καὶ ἐν ἰατροῖς καὶ ἐν φιλοσόφοις.» αὕτη πρώτη ῥῆσις γέγραπται ὑπὸ Χρυσίππου περὶ ἡγεμονικοῦ, κατὰ τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς. τὸ μὲν γὰρ ἥμισυ μέρος αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τὸ πρότερον, ὑπὲρ οὐσίας ψυχῆς ἔχει τὴν σκέψιν. κατὰ δὲ τὸ ἐφεξῆς ἥμισυ τὸ ἀπὸ τῆς γεγραμμένης ῥήσεως ἀρχόμενον, ἐπιδείκνυσθαι πειρᾶται τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι, τὴν

μὲν

μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου δίκαιον ἀγάσασθαι, σαφῶς τε γὰρ ἅμα καὶ ἀκριβῶς ὡς ἐχρῆν εἰπεῖν ἀρχόμενον ἀνδρὸς τηλικούτου δόγματος εἴρηται Χρυσίππῳ. καὶ γὰρ ὅτι Πλάτων τρία μέρη τῆς ψυχῆς ἐτίθετο, καὶ ἅ τινα ταῦτα εἴρηκε, καὶ καθ' οὕς τινὰς τόπους ἐν τοῖς ζώοις καθιδρυμένα, καὶ ὅτι λόγῳ χρὴ διασκέψασθαι περὶ τοῦ δόγματος ἐκφυγόντας τὰς αἰσθήσεις. τὰ δ' ἐφεξῆς οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἔχει. δίκαιον γὰρ ἦν οἶμαι πρῶτον μὲν εἰπεῖν ὑπὸ τίνων πιθανῶν ἀναπεισθεὶς ὁ Πλάτων οὕτως ἐδόξαζεν, ἔπειτα δὲ ἐξελέγξαι καὶ διαβαλεῖν αὐτά, κἀπὶ τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευάσαι δόξαν, οὐκ ἐκ πιθανῶν ἐπιχειρημάτων, οἷοις ἔθος ἐστὶ χρῆσθαι σοφισταῖς τε καὶ ῥήτορσιν, ἀλλ' ἐξ ἐπιστημονικῶν τε καὶ ἀποδεικτικῶν, ἃ δὴ μεταχειρίζεσθαι πρέπει φιλοσόφοις ἀνδράσιν ἀλήθειαν σπουδάζουσιν. ἆρ' οὖν οὕτως ὁ Χρύσιππος ἔπραξεν, ἢ πᾶν τοὐναντίον; ἐπελάθετο μέν, ὡς μὴ δὲ προειρηκὼς ὅλως τι περὶ τῆς τοῦ Πλάτωνος δόξης. ἄρχεται δ' ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τοῦ γένους τῶν λημμάτων, ὃ κατὰ μαρτύρων δόξαν, ἢ πλῆθος, οὐ κατὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἄξιον πιστεύεσθαι. παραγράψω δὲ καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ὧδέ πως ἔχουσαν. περὶ ὧν ἑξῆς ζητήσομεν παραπλησίως ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁρμώμενοι φορᾶς, καὶ τῶν κατὰ ταύτην εἰρημένων λόγων. κοινὴν ἐνταῦθα φορὰν ὁ Χρύσιππος εἴρηκε, τὸ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις δοκοῦν, εἶτ' ἐπιφέρων φησί. καὶ περὶ τούτων ἱκανῶς φαίνονται ἐνηνέχθαι ἀπ' ἀρχῆς, εἰς τὸ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, εἶτ' ἐφεξῆς τούτων ἁπτόμενος ἤδη τῶν προχειρημάτων αὐτῶν, ὧδέ πως γράφει κατὰ λέξιν. κοινῇ δέ μοι δοκοῦσιν οἱ λοιποὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦτο, ὡσανεὶ συναισθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γιγνομένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον, οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν λυπῶν, καὶ τῶν φόβων, καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ, ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμιωμένου, καὶ ὠθουμένου ἐκτὸς ἐπί τινα καὶ ἐμφυσῶντος τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας γίγνεται ἡμῖν ἔμφασις. ἐν τούτοις ἤδη πάνυ σφόδρα θαυμάζω τοῦ Χρυσίππου πάνθ' ἅμα συγχέοντός τε καὶ ταράττοντος. εἰρηκώς τε γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὡς ὁ Πλάτων ἐν τοῖς περὶ τὸν θώρακα τόποις ὑπολαμβάνει τὸ θυμοειδὲς ὑπάρχειν, εἶθ' ἀφ' ὧν κινηθεὶς ἐπὶ τοῦθ' ἧκεν ὑπερβὰς εἰπεῖν. ὑπερβὰς δὲ καὶ τὸ διαβαλεῖν αὐτά, κατασκευάζειν εὐθὺς ἄρχεται τὰ δοκοῦντα αὐτῷ πρώτου πάντων τῶν ἐπιχειρημάτων μνημονεύων, δι' ὧν δείκνυται τὸ θυμοειδὲς ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα τόποις ὑπάρχον. οὐ γὰρ δὴ ἐξ ἄλλων πραγμάτων φαινομένων, ἢ ἐξ ὧν εἴρηκεν ὁ Χρύσιππος νῦν, ἐναργέστερον ἄν τις ἀποδείξειεν ἐκ θώρακός τε καὶ καρδίας ὁρμᾶσθαι τὸν θυμόν. ὡσανεὶ γάρ φησιν ἀναθυμιωμένου τοῦ θυμοῦ ἐκ τῆς καρδίας καὶ ὠθουμένου ἐκτὸς ἐπί τινα, καὶ ἐμφυσῶντος τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὰς χεῖρας γίγνεται ὑμῖν ἔμφασις. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει συγχωρεῖν ἔοικεν ὁ Χρύσιππος τῷ παλαιῷ λόγῳ ζέσιν τινὰ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ὑπολαμβάνοντι γίγνεσθαι κατὰ τὴν καρδίαν ἐν τοῖς θυμοῖς, ᾗ ζεούσῃ τό, τε διαφυσᾶσθαι τὸ πρόσωπον ἕπεται, καὶ σύμπαν ἐρεύθειν τε καὶ θερμαίνεσθαι τὸ σῶμα, καὶ σφοδρῶς πηδᾶν τὴν καρδίαν σὺν ταῖς καθ' ὅλον τὸ ζῷον ἁπάσαις ἀρτηρίαις. ἆρ' οὖν ὁ Πλάτων ἕτερόν τι φησὶν ἐπειδὰν ἐν Τιμαίῳ γράφῃ. τὴν δὲ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν, ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμουμένου τοῦ λόγου παραγγείλαντος, ὅταν ἄδικος περὶ αὐτὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν. ἤ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπιθυμιῶν ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν πᾶν ὅσον αἰσθητικὸν ἐν τῷ σώματι, τῶν τε παρακελεύσεων καὶ ἀπειλῶν αἰσθανόμενον, γίγνεται ἐπήκοον. ἔτι δὲ τούτοις ἐφεξῆς καὶ τάδε γράφει. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει προγινώσκοντες ὅτι οἷα διάπυρος γε ἡ τοιαύτη πᾶσα ἔμελλεν οἴκησις γίγνεσθαι τοῦ θυμουμένου, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι, τὴν τοῦ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν. ὥστε ὦ φίλτατε Χρύσιππε, τὰ Πλάτωνος δόγματα γράφεις, ἐπειδὰν ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμιᾶσθαί τε καὶ πρὸς τὸ ἐκτὸς ὠθεῖσθαι καὶ τὸ πρόσωπον ἐμφυσᾶν λέγῃς τὸν θυμόν. οὐ μὴν τοῦτό γ' ἦν τὸ ἀμφισβητούμενον, εἰ τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς ἐν καρδίᾳ κατῴκισται, ἀλλ' εἰ τὸ λογιζόμενον, ὅπερ ἐχρῆν ἀποδείξαντα, μὴ πολλὰ κάμνειν ὑπὲρ τοῦ θυμουμένου. μὴ δ' ἐμπιπλάναι τὸ βιβλίον ἐπῶν ποιητικῶν, ὧν ἐφεξῆς γράφεις ὧδε.

Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο Ἀνδρὸς ἐνὶ στήθεσσι ἀέξεται ἠύτε καπνός. Καὶ πάλιν, ὁ θυμὸς αὐτὸν τῶν φρενῶν ἐξῆρεν ἄνω. Καὶ πάλιν, πηδῶν δ' ὁ θυμὸς ἔνδοθεν μαντεύεται. καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα παρ' ὅλον τὸ γράμμα κατασκευάζοντα τὸ θυμούμενον ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ, δέον μὴ τοῦτο δεικνύειν, ἀλλὰ τὸ λογιζόμενον, ἢ νὴ δία, εἴπερ ἀδύνατος ἦν ἄντικρυς ἐπιδεικνύναι τοῦτο, πειρᾶσθαι γοῦν ἐπιχειρῆσαι δεῖξαι καθ' ἓν τοῦτο τὸ μόριον εἶναι τότε θυμούμενον τῆς ψυχῆς καὶ τὸ λογιζόμενον. ὁ δέ γε τοῦτο μὲν οὐδ' ἐπεχείρησε πρᾶξαι κατ' οὐδὲν μόριον τοῦ βιβλίου, χρῆται δὲ διὰ παντὸς ἐξ ἑτοίμου λαμβάνων. εὐθὺς γοῦν ἐν τοῖς ἐφεξῆς οὕτω γράφει. τῆς μὲν ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα, εὔλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι, καὶ νὴ δία τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ τοὺς διαλογισμούς, καὶ ὅσον τούτοις ἐστὶ παραπλήσιον. οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἔνθα τὰ πάθη, καὶ τοὺς διαλογισμοὺς ἐνταῦθ' ὑπάρχειν, ὡς εἴ γε τοῦτ' ἐκ προχείρου τις ἀξιώσειε λαμβάνειν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον λήψεται. Πλάτωνος μὲν γὰρ λέγοντος οὐκ ἐκ ταὐτοῦ μορίου ὁρμᾶσθαι λογισμόν τε καὶ θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν. Ζήνωνος δὲ ἐν καρδίᾳ καθιδρύοντος ἅπαντα, προσῆκον ἦν οἶμαι καὶ Χρυσίππῳ καὶ παντὶ τῷ μετὰ Πλάτωνα καὶ Ζήνωνα κρίνοντι τὰ δόγματα τῶν ἀνδρῶν, προθεῖναι θατέρου μὲν αὐτῶν ἀπόδειξιν, θατέρου δ' ἔλεγχόν τινα. τὸ δὲ χωρὶς ἀποδείξεως ἀποφαίνεσθαι καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἐποίησεν, ὡς ἔνθ' ἂν ᾖ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθα καὶ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν, τοῦτο δεῖ φιλοσόφῳ προσήκειν, ὥστ' οὐδ' οἱ ῥήτορες, οὐδ' οἱ σοφισταὶ πράττουσιν αὐτό. πειρῶνται γοῦν κἀκεῖνοι πίστεσι τισὶ πιθαναῖς χρῆσθαι. τὸ δὲ ἕκαστον τῶν ζητουμένων ἐξ ἑτοίμου λαμβάνειν, οὔτε σοφισταῖς, οὔτε ῥήτορσιν, οὔτε διαλεκτικοῖς, οὔτ' ἀποδεικτικοῖς, οὐδ' ὅλως οὐδενὶ τῶν πάντων προσήκει. κάλλιον οὖν ἦν οἶμαι καθάπερ ὁ Πλάτων ἀποδεῖξαι προὐθυμήθη τὸ ἑαυτοῦ δόγμα, καὶ τὸν Χρύσιππον οὕτω, πειρᾶσθαι τὸ τοῦ Ζήνωνος ἀποδεῖξαι, καὶ μὴ πλῆθος ἐπῶν παραγράφειν ἐξ ἁπάντων τῶν ποιητῶν ἐκλέγοντα, δεικνύντων ὀργήν, καὶ θυμόν, καὶ φόβον, καὶ δειλίαν, καὶ θράσος, καὶ θάρσος, καὶ καρτερίαν, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. τὰ μὲν ἐνεργείας τινὰς εἶναι, τὰ δὲ παθήματα τῆς καρδίας. τί γὰρ αὐτῷ βούλεται ταυτὶ τὰ ἔπη τὰ ἐξ Ὁμήρου συνειλεγμένα. Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλακτεῖ. Καί, στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. Καί, ὡς πυκινὰς στήθεσσιν ἀνεστενάχιζ' Ἀγαμέμνων.

Νειόθεν ἐκ κραδίης. περὶ γοῦν δὴ ἐν νηυσὶν Ἀχαιῶν. Καί, ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ. Καί, ἦρη δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον ἀλλὰ προσηύδα. Καί, ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσιν. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις οὐ τὸ λογιστικόν, ἀλλὰ τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι δηλοῦται, ὥσπερ οἶμαι κἂν τοῖσδε. Καί, χόλος ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι, Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο, Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται ἠΰτε καπνός. Καί, κραδίῃ ἄληκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι. Καί, οἱ γούνεσσι θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκε. Καί, δῦ δ' ἄχος κραδίην Λαερτιάδαο Ὀδυσῆος. Καί, ἐν δ' ἄρα οἱ στήθεσσι μένος πατρώϊον ἧκε. Καί, αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς Δεινὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔχει μεγαλήτορα θυμόν. Καί, σοὶ δ' ἄληκτόν τε κακόν τε Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν εἵνεκα κούρης. Καί, ὡς Αἰνείᾳ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γεγήθει. Καί, πρῆσεν ἐνὶ στήθεσσιν ἐειδόμενος Διὸς ἀλκὴν Γνώμεναι. Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι. Καί, δέ μοι αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι, Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. Καί, σεῖός τε ἔπι δ' αὐτὸς ἄϋσε μάλα μέγα τοῖσι δὲ θυμὸν ἐν στήθεσσιν ἔθελξε. φόβου δ' ἐμνήσαθ' Ἕκτωρ. Καί, Νέστορ ἐμ' ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ. Καί, οἱ περὶ μὲν πρόφρων κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ. Καί, ὦ γέρον. εἴθ' ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι, Ὥς τοι γοῦναθ' ἕποιτο. Καί, οἶδα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός. Καί, σὸν δὲ φίλον κῆρ, Τετλάτω ἐν στήθεσσι κακῶς, πάσχοντος ἐμοῖο. Καί, ὡς φάτο. τοῖσι δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε. Καί, Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξεν. Καί, ὡς φάτ' ἐνὶ στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ. Καί, τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη σημαίνεται τληυῖα. Πάντα μὲν γὰρ ταῦτα τὰ ἔπη, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μυρία ἕτερα τὸ πλῆθος, ὧν Χρύσιππος παρατίθεται, τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ φησὶν ὑπάρχειν. ἐγὼ δὲ εἰ πάντα παραγράφοιμι, πληρώσω τὸ βιβλίον ὥσπερ καὶ ὁ Χρύσιππος ἐπλήρωσεν, ἀλλὰ τὰ Ὁμήρου μὲν ἱκανὰ καὶ ταῦτα. τῶν δὲ τοῦ Ἡσιόδου παραγραφέντων ὑπὸ Χρυσίππου παμπόλλων καὶ αὐτῶν ὄντων, ἀρκέσει μοι δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθῆναι παραδειγμάτων ἕνεκα. τοῦ δὲ γὰρ ἀέξετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι. Καί, οἷον ἐνὶ στήθεσσι χόλον θυμαλγέ' ἔχουσα. Καί, πάντων ἐν στήθεσσιν ἀέξετο θυμὸς ἀγήνωρ. ἐν οἷς ἐγὼ μὲν ἐκπλήττομαι τῆς μεγαλοψυχίας τοῦ Χρυσίππου, δέον γοῦν ὡς ἄνθρωπον ἀνεγνωκότα τοσούτους ποιητάς, καὶ γινώσκοντα σαφῶς ἅπασι τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ μαρτυροῦντας, ἄλλο τε κατ' ἄλλα τῶν ἐπῶν, ὥσπερ καὶ Πλούταρχος ἐπέδειξεν ἐν τοῖς τῶν Ὁμηρικῶν μελετῶν. ἐκλέγει μὲν γὰρ αὐτῶν ὅσα μαρτυρεῖ τῷ σπουδαζομένῳ πρὸς αὐτοῦ δόγματι. παραλείπει δὲ τὰ μαχόμενα, καὶ πάνυ ἐνίοτε κατασκευάζοντα τοὐναντίον, ὃ δ' ὁμοίως ἑξῆς ἁπάντων μέμνηται. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα, τῶν ἐπῶν ἅπαντ' ἐχρῆν ὑπ' αὐτοῦ παραλελεῖφθαι, δι' ὧν δὲ νοῦν καὶ φρένας καὶ διάνοιαν καὶ λογισμὸν εἴπέ τις ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι, συνάγειν ἔδει καθάπερ ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα. Καί, τότε δὴ στηθέων θ' ἅμα φρένας ἐξέλετο Ζεύς. Καί, ἔγνως ἐννοσίγαιε ἐμὴν ἐν στήθεσσι βουλήν. Καί, αἰεί τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα. Καί, οὐ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα. ὥσπερ γὰρ τοῦ προτέρου γένους τῶν ἐπῶν, δι' ὧν ἐν τῇ καρδίᾳ δείκνυται τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, πάμπολλη τις ἀφθονία παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐστιν. οὕτως οὐδὲ θατέρου ὀλίγα, ἐν οἷς τὸ λογιζόμενον ἐν καρδίᾳ τις ἐθέλων παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐπιδεῖξαι δυνήσεται. ταῦτ' οὖν ἐχρῆν ἐκλέγειν μόνα τὸν Χρύσιππον, εἴπερ ὅλως κατὰ μάρτυρας ἐγνώκει διαιρεῖν τὸν ἀγῶνα. τὸ δὲ πλείω μὲν ἐκεῖνα, ταυτὶ δ' ἐλάττω γράψαι. τῷ μὲν τὸ ἀληθὲς τῆς ἱστορίας ἐπιδεικνῦντι καλῶς γίγνοιτο, πλείω γὰρ ὄντως ἐστὶν ἐκεῖνα. τὸ δ' ὅπερ ὁ Χρύσιππος σπουδάζει κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντι πρὸς ἐναντιώματος ἂν εἴη, καὶ μάλισθ' ὅσα φανερῶς ἐπιτιμῶντα ποιεῖ τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ καθάπερ καὶ τάδε. στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε θυμῷ. τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλό ποτ' ἔτλης. ταυτὶ γὰρ Ὅμηρος ἐποίησε τὸν Ὀδυσσέα λέγοντα πρὸς ἑαυτὸν ἡνίκ' ἐφ' οἷς ἑώρα κατὰ τὴν οἰκίαν πραττομένοις ὑπὸ τῶν θεραπαινῶν ἀνέζεσέ τε τὸν κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ θερμόν, ἔμελλέ τε νικήσας ὁ θυμὸς τὸν λογισμὸν ἐπ' ἄκαιρον κόλασιν ἄξειν αὐτὸν τῶν γυναικῶν. ὃν γὰρ ἱππεὺς πρὸς ἵππον, ἢ κυνηγέτης πρὸς κύνα λόγον ἔχουσιν, τοῦτον ὁ λογισμὸς πρὸς θυμόν. ἄρχειν μὲν γὰρ ἐν ἅπασι καὶ κρατεῖν ἐστι δικαιότερον τὸ φύσει κρεῖττον ἱππεὺς μὲν ἵππου, κυνηγέτης δὲ κυνός, λογισμὸς δὲ θυμοῦ. συμβαίνει δ' οὐκ ἀεὶ νόμῳ φύσεως διοικεῖσθαι τὴν συζυγίαν. ἀλλ' ἵππος μὲν ἐνίοτε δυσπειθὴς ὢν καὶ τὸν κόσμον ἐκφερόμενος, συναπήνεγκεν αὐτῷ τὸν ἀναβάτην ἀρρωστίᾳ δυνάμεως, ἢ ἐπιστήμης ἱππικῆς ἀμαθίᾳ νικηθέντα. θυμὸς δὲ ἰσχυρὸς καὶ ἐπὶ τιμωρίαν ἄκαιρον ἐξορμήσας σφοδρότερον, ἔστιν ὅτε συνεπεσπάσατο λογισμὸν ἄρρωστον ἢ ἀμαθῆ. εἰ μὲν γοῦν καὶ ῥώμην καὶ ἐπιστήμην ἔχοι, κρατήσει πάντως ὅτε λογισμὸς τοῦ θυμοῦ, καὶ ὁ ἡνίοχος τοῦ ἵππου. εἰ δ' ἤτοι θατέρου τούτων ἢ ἀμφοῖν στεροῖτο, κίνδυνος ἐνταῦθα τοῦ φύσει κρείττονος ἐπικρατῆσαι τὸ χεῖρον, ὥσπερ ἐν Σκύθαις τε καὶ Γαλάταις, καὶ πολλοῖς ἄλλοις βαρβάροις ἔθνεσιν ὁ θυμὸς κρείττων τοῦ λογισμοῦ. παρ' ἡμῖν δὲ ἔν τε παισὶ καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις ἀνθρώποις. Ὅμηρος δὲ δὴ τοῦτ' αὐτὸ ἐπιδεῖξαι βουλόμενος Ἕκτορα μὲν καὶ Ἀχιλλέα, καί τινας ἑτέρους τοιούτους θυμῷ δουλεύοντας, ὑποτίθεται νεανίσκους. Ὀδυσσέα δὲ καὶ Πολυδάμαντα, καὶ Νέστορα τῷ λογισμῷ κρατοῦντας τοῦ θυμοῦ, πολλάκις μὲν οὕτως ἰσχυρῶς ὡς μὴ δ' ἐξορμῆσαι πρὸς ἄλογόν τινα πρᾶξιν τὸν θυμόν. ἔστιν ὅτε δ' ὁρμῶντα μέν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ κατεχόμενον, ὥσπερ κἂν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν Ὀδυσσέα πεποίηκεν. ἅπαντα δ' ἐφεξῆς αὐτὰ παραγράψω.

Ἔνθ' Ὀδυσσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ
Κεῖτ' ἐγρηγορέων. ταὶ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
Ἤισαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάροιθεν,
Ἀλλήλοισι γέλωτά τε καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι.
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Ἠὲ μεταΐξας θάνατον τεύξειεν ἑκάστῃ.
Ἦ ἔτ' ἐῷ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δὲ κύων ἀμαλῇσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα
Ἄνδρ' ἀγνοιήσας ὑλάει μέμονέν τε μάχεσθαι.
Ὥς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει ἀγαζομένου κακὰ ἔργα.
Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.
Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλό ποτ' ἔτλης,
Ἤματι τῷ ὅτε τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους. σὺ δὲ ἔτλης ὄφρα σε μῆτις
Ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο ὀϊόμενον θανέεσθαι.
Ὣς ἔφατ' ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.

5

ἐμὴ

† εἰ μὴ σαφῶς ἐν τούτοις Ὅμηρος ἐνδείκνυται μάχην θυμοῦ πρὸς λογισμὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, καὶ νίκην μὲν τοῦ λογισμοῦ, † οἶμαι
τοῦ θυμοῦ δὲ εὐπείθειαν πρὸς αὐτόν. οὐδ' ἀλλ' οὐδὲν ἄν τις ἡμῖν συγχωρήσει ἐκμανθάνειν τοῦ ποιητοῦ. τῶν γὰρ οὕτως
ἐναργῶς λεγομένων εἰς ἀμφιβολίαν ἀχθέντων, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ἂν ἔχοι τις ὅτι χρήσαιτο. τὰς γὰρ θεραπαίνας ἁμαρ-
τανούσας ὁρῶν Ὀδυσσεὺς ὑπὸ μὲν τοῦ θυμοῦ βιαίως εἵλκετο πρὸς τὴν τιμωρίαν αὐτῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ λογισμοῦ κατεί-
χετο τὴν ἀκαιρίαν ἐνδιδάσκοντος. ἐπεὶ δ' οὐκ ἠδύνατο ῥᾳδίως πείθειν ὁ λογισμὸς τὸν θυμὸν ἀναβάλλεσθαι τὴν
τιμωρίαν εἰς ἐπιτηδειότερον καιρόν, σφοδρότερον αὐτῷ προσφέρεται, καθάπερ ἵππον ἐκφερόμενον ἡνίοχος ἀν-
τισπῶν βιαίως ἰσχυρῷ χαλινῷ, καὶ δὴ καὶ ταῦτα φησὶ πρὸς ἑαυτόν, καρτέρει κατὰ τὸ παρὸν ὦ γενναιοτάτη καρ-
δία, καθάπερ που καὶ πρότερον ἐκαρτέρησας τὸν κύκλωπα, ὁρῶσα τοὺς ἑταίρους ὑπ' αὐτοῦ διαφθειρομένους. ἐμοὶ μὲν
δὴ τούτων τῶν ἐπῶν εὐκαιρότατα μὲν ὁ Πλάτων δοκεῖ μνημονεύειν ἐν τετάρτῳ πολιτείας, ἀκαιρότατα δ' ὁ Χρύ-
σιππος. ἔτι δὲ μᾶλλον ὧν Εὐριπίδης ἐποίησε λέγουσαν τὴν Μήδειαν, ἡνίκα καὶ περὶ τὴν ἐκείνης ψυχὴν ὁ λογισμὸς
ἐστασίαζε πρὸς τὸν θυμόν. ᾔδει μὲν γὰρ ὡς ἀνόσιόν τι καὶ δεινὸν ἔργον ἐργάζοιτο τῇ τῶν παίδων ἐπιχειροῦσα σφαγῇ,
καὶ διὰ τοῦτ' ὤκνει τε καὶ ἀνεβάλλετο, καὶ οὐκ εὐθὺς ὁρμήσασα ἔπραξε τοὔργον. αὖθις δ' αὐτὴν ὁ θυμὸς ὥσπερ τις
ἵππος δυσπειθὴς νικήσας, τὸν ἡνίοχον ἐπὶ τοὺς παῖδας εἷλκε βίᾳ. καὶ ἔπειτα πάλιν ὁ λογισμὸς ἀντέσπα τε καὶ
ἀπῆγεν, εἶτ' αὖθις ἀνθεῖλκεν ὁ θυμός, εἶτ' αὖθις ὁ λογισμός, ὥστε πολλάκις ἄνω καὶ κάτω πρὸς ἀμφοῖν ἀγομένη ὡς
συνεχώρησε τῷ θυμῷ, τηνικαῦτα ποιεῖ λέγουσαν ὁ Εὐριπίδης αὐτήν. Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά.

Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. Μανθάνει μὲν δή που τὸ μέγεθος, ὧν μέλλει δράσειν κακῶν, ὑπὸ τοῦ
λογισμοῦ διδασκομένη. κρείττονα δ' εἶναι φησὶ αὐτοῦ τὸν θυμόν, καὶ διὰ τοῦθ' ὑπ' ἐκείνου πρὸς τοὔργον ἀπάγεσθαι
βιαίως. ἔμπαλιν Ὀδυσσεῖ τῷ λογισμῷ τὸν θυμὸν ἐπισχόντι. Βαρβάρων μὲν γὰρ καὶ ἀπαιδεύτων ἀνθρώπων ἔθετο
παράδειγμα τὴν Μήδειαν Εὐριπίδης, οἷς ὁ θυμὸς ἰσχυρότερος τοῦ λογισμοῦ. ἑλλήνων δὲ καὶ πεπαιδευμένων, οἷον
περ ἂν πάλιν ὁ ποιητὴς ὑπέθετο τὸν Ὀδυσσέα κρείττων ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ. πολλάκις μὲν οὖν ὁ λογισμὸς εἰς
τοσοῦτον τοῦ θυμοειδοῦς μέρους τῆς ψυχῆς κρείττων ἐστίν, ὡς μηδέποτε μάχην αὐτοῖς γίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸν
μὲν ἄρχειν, τὸν δὲ ἄρχεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς εἰς τέλος ἥκουσι φιλοσοφίας ὑπάρχει. πολλάκις δ' ὁ θυμὸς τοῦ λογισμοῦ
κρατεῖ τοσοῦτον, ὡς ἄρχειν τε καὶ ἡγεῖσθαι διὰ παντός. ὁρᾶται δ' ἔν τε πολλοῖς τῶν βαρβάρων τοῦτο, καὶ τῶν παίδων
τοῖς φύσει θυμικοῖς, ἐπὶ δὲ θηρίων οὐκ ὀλίγοις, καὶ ἀνθρώπων τοῖς θηριώδεσιν. ἔστιν ὅτε δὲ οὐδ' ἕτερον εἰς τοσοῦτον
ἰσχυρότερον ἐστίν, ὡς ἐφέλκεσθαι παραχρῆμα θάτερον, ἀλλ' ἐναντιοῦται τε πρὸς ἄλληλα, καὶ διαμάχεται, καὶ νικᾷ τῷ
χρόνῳ θάτερον. ἐπ' Ὀδυσσέως μὲν ὁ λογισμός, ἐπὶ Μηδείας δ' ὁ θυμός, ὡς δύο ὄντα αὐτὰ μόρια τῆς ψυχῆς, ἢ εἰ μὴ
μόρια, πάντως γε δυνάμεις τινές. ὁ δὲ Χρύσιππος οὔτε μόρια ψυχῆς ταῦτ' εἶναι νομίζων, οὔτε δυνάμεις ἀλόγους
ἑτέρας τῆς λογικῆς, ὅμως οὐκ ὀκνεῖ τῶν Ὀδυσσέως τε καὶ Μηδείας ἐπῶν μνημονεύειν, ἐναργῶς καταβαλλόντων τὴν
δόξαν αὐτοῦ. πῶς ἂν οὖν τις ἔτι διαλέγοιτο τοιούτοις ἀνδράσι, μήτε τῶν ἐναργῶς φαινομένων φροντίζουσιν, ὡς
ἤδη πολλάκις ἔδειξα, καὶ τῶν ἐξελεγχόντων τὰ δόγματ' αὐτῶν ὡς μαρτυρούντων μνημονεύουσιν; ἐμπέπλησται γοῦν
ὁ περὶ ἡγεμονικοῦ λόγος ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένος, ἐπῶν ποικίλων ἤτοι τὰ πάθη περὶ τὸν θώρακά τε καὶ
τὴν καρδίαν συνίστασθαι μαρτυρούντων, ἢ δύο εἶναι τῆς ψυχῆς δυνάμεις ὅλῳ τῷ γένει διαφερούσας ἀλλήλων, τὴν
μὲν ἄλογον, τὴν δὲ λογικήν. ὥσπερ γὰρ ἐξ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου βραχέα προεθέμην ὀλίγῳ πρόσθεν, ὧν ὁ Χρύσιππος
ἔγραψεν, οὕτω ἐξ Ὀρφέως, καὶ Ἐμπεδοκλέους, καὶ Τυρταίου, καὶ Στησιχόρου, καὶ Εὐριπίδου, καὶ ἑτέρων ποιητῶν
ἐπῶν μνημονεύει παμπόλλων, ὁμοίαν ἐχόντων ἀτοπίαν. οἷον καὶ ὅταν εἴπῃ Τυρταῖον λέγοντα, Αἴθωνος δὲ λέοντος
ἔχων ἐν στήθεσι θυμόν. Ὅτι μὲν γὰρ ἔχει ὁ λέων θυμόν, ἀκριβῶς ἅπαντες ἄνθρωποι, καὶ πρὶν ἀκοῦσαι Τυρταίου γι-
γνώσκομεν, οὐ μὴν Χρυσίππῳ γ' ἔπρεπε παραθέσθαι τὸ ἔπος, ἀφαιρουμένῳ τοὺς λέοντας τὸν θυμόν. οὐδὲν γὰρ ὡς οἴεται
τῶν ἀλόγων ζῴων, οὔτε τὸ θυμοειδές, οὔτε τὸ ἐπιθυμητικόν, οὔτε τὸ λογιστικὸν ἔχει, ἀλλ' ὡς εἴρηταί μοι καὶ κατὰ τὸ
πρῶτον γράμμα παρὰ πᾶσαν τὴν ἐνάργειαν ἀφαιροῦνται τῶν εἰρημένων ἁπάντων αὐτὰ σχεδὸν ἅπαντες οἱ στωϊκοί.
Τυρταῖος δέ γε, καθάπερ οὖν καὶ Ὅμηρος, καὶ Ἡσίοδος, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντες οἱ ποιηταί, σφοδρότατον ἔχειν
φασὶ τοὺς λέοντας τὸν θυμόν, ὥστε καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅστις ἂν ᾖ θυμοειδέστατος, εἰκάζουσι λέοντι. καὶ χωρὶς δὲ τῶν ποιη-
τῶν ἅπαντες ἄνθρωποι τοὺς θυμικωτάτους λέοντας ὀνομάζουσιν. οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀθληταῖς παύονται καθ' ἑκάστην
ἡμέραν οὕτως ἐγκελευόμενοι, καὶ τοὐναντίον ἔοικεν ἅπαν, ἢ βούλεται συμπίπτειν τῷ Χρυσίππῳ. τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς φύ-
σεως αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου πράγματος ἐπιχειρημάτων ἀποχωρῶν ἑκάστοτε, καὶ ῥητορικῶς μᾶλλον ἢ φιλοσόφως ἐν πλή-
θει μαρτύρων τὸ νικᾶν θέμενος, ὑπ' αὐτῶν, ὧν ἐπικαλεῖται, προδίδοται. καὶ γὰρ οὖν ὅταν εἴπῃ διὰ τοῦτο λέγεσθαι
τινὰς ἀκαρδίους ὅτι πεπιστεύκασιν ἅπαντες ἄνθρωποι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι, θαυ-
μάζειν ἄξιον τἀνδρός, εἰ μὴ ἄχρι τοσούτου παρακολουθεῖ τοῖς λεγομένοις, ὡς γνωρίζειν ὅτι μηδένα τῶν ἀνοήτων τε
καὶ ἀσυνέτων ἀκάρδιον ὀνομάζουσιν, ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἅπαντας ἐπειδὰν σκώπτωσιν, οὐκ ἔχειν ἐγκέφαλον φασίν,
τοὺς ἀτόλμους δὲ καὶ δειλούς, ἀκαρδίους ὀνομάζουσιν. ἐξελέγχεται τοίνυν κἀνταῦθα τὸ τοῦ Χρυσίππου δόγμα πρὸς αὐτῶν
ὧν ἐπικαλεῖται μαρτύρων, ἐν ἐγκεφάλῳ μὲν ὑπολαμβανόντων εἶναι τὸ λογιζόμενον, ἐν καρδίᾳ δὲ τὸ θυμοειδές, ἀλλὰ
νὴ Δία θαυμασίως ὅπως ἐξηγεῖται τοὔνομα τὸ ἀκάρδιον ἢ τινὶ διανοίᾳ, λέγουσιν οἱ πολλοί, συνάπτων εὐθὺς αὐτῷ
καὶ τὸ ἄσπλαγχνον. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. παραβάλλουσι δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λεγομένων, οἷον τοὺς »
ἀσπλάγχνους, καθ' ὃ φαμὲν μὴ ἔχειν τινὰς ἐγκέφαλον καὶ ἔχειν, οὕτως ἡμᾶς ὑπονοοῦντες λέγειν καὶ μὴ ἔχειν καρδίαν »
τινὰς καὶ ἔχειν, κατὰ τὰ προειρημένα, τῶν μὲν ἀσπλάγχνων τάχα λαμβανομένων κατὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἔνδον συναλγοῦν »
κατὰ τὰ ἐναντία, καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας οὕτως αὐτῶν κοινότερον λεγομένων, τοῦ δ' ἐγκεφάλου λαμβανομένου. ἤτοι κατὰ τὰ »
αὐτὰ ὁμοίου τινὸς ὄντος, ἢ διὰ τὸ καὶ τοῦτον ἔχειν τινὰ κυρίαν τοῖς σπλάγχνοις ὁμοίαν. ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη. χρὴ δ' αὐτὴν »
ἀναγνῶναι τινὰ καὶ τρὶς καὶ τετράκις ἐπὶ σχολῆς πολλῆς ἀκριβῶς προσέχοντα τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις. οὕτω γοῦν μόνως οἶ-
μαι φωραθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῇ, τό, λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. ἐγὼ γοῦν ἐν πολλοῖς

πολλάκις βιβλίοις ἀνεγνωκὼς ῥήσεις, ἐν αἷς ὀνόματα καὶ ῥήματα συνάπτεται, μηδεμίαν ἔχοντα διάνοιαν, οὐδαμόθεν τοῦτ' ἀκριβέστερον εἶδον οὕτως, ὡς κατὰ τήνδε τὴν νῦν ἡμῖν προγεγραμμένην λέξιν. αἴνιγμα γάρ ἐστιν ὁ λόγος τοῦ Χρυσίππου θαυμαστῇ τινὶ καταπεπλεγμένον ἀσαφείᾳ μετὰ συντομίας ἀκαίρου. καίτοι τήν γε συντομίαν, οὐδὲ καθ' ἓν τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐζήλωκεν, ἀλλ' οὕτω μακρός ἐστιν, ὡς πολλάκις ἐν ὅλῳ βιβλίῳ πολυειδῶς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς λόγους ἑλίττειν. τὸ μὲν δὴ τῆς ἀσαφείας αὐτῷ σύνηθες, ἀσθενείᾳ τῆς ἑρμηνευτικῆς δυνάμεως ἑπόμενον, καί μοι δοκεῖ καὶ αὐτὸς αἰσθανόμενος αὐτῆς, τρὶς καὶ τετράκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνειν τοὺς λόγους οὐκ ὀκνεῖ. τὸ δὲ τῆς βραχυλογίας ἀηθές τε καὶ σπανίως ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενον, ἐν οἷς ἂν μάλιστα λόγοις ἄφυκτον αἰσθάνεται τὸ σφάλμα τῶν ἑαυτοῦ δογμάτων. βούλεται γὰρ οἶμαι παρατρέχειν αὐτὸ διὰ ταχέων, ἀλλ' ὑπομένων ἐξελέγχεσθαι, καί μοι δοκεῖ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις λόγοις ἀγωνίζεται σαφῶς ἑρμηνεύειν, οὕτως ἐν οἷς ἐξελέγχεται συγκρύπτειν τὸν λόγον ἀσαφείᾳ μετὰ βραχυλογίας, ἵνα δηλαδὴ δοκῇ μὲν ἀπολελογῆσθαι πρὸς τοὔγκλημα, καὶ μὴ παρεληλυθέναι τελέως αὐτό. μηδὲν δὲ ἡμεῖς ἔχωμεν ἀντιλέγειν τοῖς εἰρημένοις, ὧν οὐδ' ὅλως μανθάνομεν, αὐτίκα γέ τοι κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἐν ᾗ τὸ ἄσπλαγχνον, καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἐγκέφαλον ὅπως οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἐξηγεῖται. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τοιόνδε τι δηλοῦν, ἀσπλάγχνους μὲν καλοῦσιν ἐνίους ἐν ἴσῳ τῷ ἀκαρδίους, ἐπειδὴ σπλάγχνον ἡ καρδία, τὸ δ' ἐγκέφαλον μὴ ἔχειν ἐν ἴσῳ τῷ ἄσπλαγχνον εἶναι λέγουσιν, ἐπειδὴ καὶ οὗτος σπλάγχνον τ' ἐστὶ καὶ κύριον, ὃ μὴν προσίενταί γε πάντων οἱ στωϊκοὶ τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν, ἀλλ' ἕτερον μέν τι λέγεσθαί φασιν, οὐ δηλοῦσι δὲ αὐτό, τῶν ἐσωτερικῶν ὑπάρχον δηλονότι, καὶ ἐπιτιμῶσιν ἡμῖν εὐθέως ὡς προπετῶς ἀντιλέγουσι πρὶν γνῶναι τὸ λεγόμενον. οἱ δὲ καὶ λοιδοροῦντες σφοδρότερον ἀσκέπτους τε καὶ φιλονείκους ἀποκαλοῦσιν, οὔ φασί τε διδάξειν τὸ λεγόμενον ἀπαιδεύτους ἀνθρώπους, καίτοι τά γ' ἄλλα καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν διεξέρχονται μακρῶς. ἀλλ' ὅταν ὡς εἶπον ἐπί τι τοιοῦτον ἀφίκωνται, μηδεμίαν ἔχον ἀπορίαν φλυαρίας, οἱ μὲν γράφοντες τὰ βιβλία, ταχέως θ' ἅμα καὶ σαφῶς παρατρέχουσιν, οἱ δ' ἐξηγούμενοι τὰ τούτων συγγράμματα φθόνου μᾶλλον ὑπόνοιαν εἰς τοὺς ἀκούοντας ἐκπέμπειν ἕτοιμοι γίγνονται, προσποιούμενοι μὴ βούλεσθαι διδάσκειν ἡμᾶς, ἤπερ ὁμολογοῦντες νενικῆσθαι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσπλάγχνους τε καὶ ἀνεγκεφάλους, ἤδη παρέλθωμεν, ἵνα μὴ λυπῶμεν ἐπὶ πλέον τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον ἐναργῶς καταμαρτυρουμένους, ὑφ' ὧν ἐπικαλοῦνται μαρτύρων. ὅθεν δ' ἀπελείπομεν, ἐκεῖθεν πάλιν ἐπανέλθωμεν, ἐμπλήσας ὁ Χρύσιππος ὅλον τὸ βιβλίον ἐπῶν Ὁμηρικῶν, καὶ Ἡσιοδείων, καὶ Στησιχορείων, Ἐμπεδοκλείων τε καὶ Ὀρφικῶν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐκ τῆς τραγῳδίας καὶ παρὰ Τυρταίου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν οὐκ ὀλίγα παραθέμενος, εἶτα μὴ συνεὶς τῆς θαυμαστῆς δὴ ταύτης ἀπεραντολογίας. τοῦτο γὰρ αὐτῇ μᾶλλον ἡγοῦμαι προσήκειν τοὔνομα, ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπιφέρει, τουτὶ μὲν φήσουσιν ἀδολεσχίαν εἶναι γραώδη. τυχὸν δὲ καὶ γραμμάτων διδασκάλου βουλομένου στίχους, ὅτι πλείστους ὑπὸ τὸ αὐτὸ διανόημα τάξαι, καλῶς εἶπον ὦ Χρύσιππε ταῦτα, κάλλιον δ' ἦν εἰ μὴ μόνον εἶπες, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἐφυλάξω τὴν γραώδη ταύτην ἀδολεσχίαν. τί γὰρ ἂν εἴη γραωδέστερον, ἢ ἀδολεσχότερον, ἢ γραμματιστῇ πρεπωδέστερον, ἢ πόρρω μᾶλλον ἀπεληλαμένον ἀποδείξεως προσηκούσης ἀνδρὶ φιλοσόφῳ, τοῦ μνημονεύσαντα κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τοῦ Πλάτωνος δόγματος, ἐᾶσαι μὲν τοῦτο καὶ ἀπορρίψαι παντάπασιν, οὐδ' ὡς ὑπὸ τῶν μετ' αὐτὸν κατεσκευάσθαι προγράψαντα, παρελθεῖν δὲ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἠρωτημένους ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν λόγους ἀντιλογίαν τε καὶ λύσιν, ἐφ' ᾗ δίκαιον ἦν αὐτὸν ἀποδείξεσι χρησάμενον ἐπιστημονικαῖς, ἐμπεδῶσαι τὸ ἑαυτοῦ δόγμα, ποιητῶν δὲ μεμνῆσθαι, καὶ πλῆθος ἰδιωτῶν καλεῖν μαρτυρήσον, καὶ τί λέγουσιν αἱ γυναῖκες, γράφειν, οὐδ' ἓν οὐδὲ ἐν αὐτοῖς οἷς καλεῖ μάρτυσιν εὐτυχοῦντα. καὶ γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ' αὐτοῦ λέγουσιν ἅπαντες τὰ πλείω καὶ οἱ ἰδιῶται. τίς γοῦν οὐκ ἔγραψε ποιητὴς ἐπιθυμεῖν τε καὶ θυμοῦσθαι πολλὰ τῶν ζῴων ἀνθρώπου σφοδρότερον; τίς δ' ἰδιώτης οὐχ οὕτω χρῆται τοῖς ὀνόμασιν; ὡς τὸ Πλάτωνος βούλεται δόγμα, τὸν μὲν ἀκάρδιον ἐν ἴσῳ τὸ δειλόν, καὶ ἄτολμον, καὶ ἄνανδρον ὀνομάζων, καρδίαν δὲ λαβεῖν ἐγκελευόμενος, ἐπειδὰν εἰς ἀνδρείαν πρᾶξιν ἐπεγείρῃ τὸν πέλας. ἐπεγγελῶν δὲ τοῖς ἀνόητον εἰποῦσιν ἀνεγκεφάλους καὶ ἀσυνέτους ὀνομάζων αὐτούς, ἑτέρους δ' ἀγχίνους, καὶ ἔννους φάσκων, οὓς ἂν ὡς συνετοὺς ἐπαινῇ, ἀσπλάγχνους δὲ ἀποκαλῶν, τοὺς μὴ ἐλεοῦντας μηδένα, μήτε φιλοῦντας, μηδ' ὅλως φροντίζοντας, ἢ ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων, ἢ ἀδικούντων, ἢ ὠφελούντων, ἀλλ' ὥσπερ λίθους ἀναισθήτους ὑπάρχοντας. οὓς γὰρ ἂν εἰς ἀναισθησίαν παντελῆ σκῶψαι βουληθῶσιν, ἀσπλάγχνους ὀνομάζουσιν, ὥσπερ τοὺς ἄνδρας μὲν ἀκαρδίους, ἀνεγκεφάλους δὲ τοὺς ἄφρονας. ἐπεὶ δ' ἐστὶ καὶ τρίτον τι σπλάγχνον τὸ ἧπαρ, ἐν ᾧ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἵδρυται τῆς ψυχῆς, καὶ χρὴ καὶ τούτου συμμετρίαν τινὰ τῶν οἰκείων ὑπάρχειν κινήσεων, εἰ μέλλοι τελέως κεκοσμεῖσθαι τὴν ψυχὴν ὁ ἄνθρωπος, εἴη ἂν ὁ κατὰ τοῦτ' ἀναίσθητος ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς δύο, καὶ μοχθηρῶς διακείμενος, ἄσπλαγχνος ὀρθῶς ὀνομαζόμενος. ὁ δ' ἐναντίος αὐτῷ μεγαλόσπλαγχνος λέγεται, καθάπερ ὁ Εὐριπίδης εἰσάγει τὴν Μήδειαν ὄντως μεγαλόσπλαγχνον, ἁπάσας τὰς τῶν τριῶν σπλάγχνων δυνάμεις τε καὶ κινήσεις ἰσχυρὰς ἔχουσαν. ἐπιθυμητικωτάτην μὲν γὰρ προστίθεται τὴν γυναῖκα, καὶ θυμικωτάτην ἅμα καὶ λογίσασθαι δεινήν. ἱκανὰ δὲ γνωρίσματα τοῦ μὲν ἐπιθυμητικοῦ τῆς ψυχῆς, εἰς ὅσον ἀμέτρου κινήσεως ἀφίκται, τὰ περὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἰάσωνος, ὑφ' οὗ νικηθεῖσα, προὔδωκεν ἅμα καὶ κατέλιπε τοὺς οἰκείους, ἐπηκολούθησε δὲ καὶ τελέως ἐπίστευσεν ἑαυτὴν ἀνθρώπῳ ξένῳ. τοῦ δὲ θυμικοῦ τῆς σφοδρότητος, οἷά περ τοὺς παῖδας ἐμήνυσεν οὐ σμικρὰ γνωρίσματα τοῦ δὲ λογιστικοῦ τῆς συνέσεως. ὑποτίθεται γὰρ κἂν τούτοις αὐτὴν ὁ Εὐριπίδης, οὐ τὴν τυχοῦσαν, οὐ σμικρὰ σημεῖα τὰ πρὸς τὸ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐχθροὺς ἐπινοηθέντα, καὶ ὅσα πρὸς ἑαυτὴν διεξέρχεται, καὶ στέλλουσα καὶ πείθουσα τὸν θυμὸν ἀποχωρεῖν ἔργων ἀνοσίων, ὥστ' εὐλόγως ἐπ' αὐτῆς ὁ Εὐριπίδης εἶπε, τί ποτε ἐργάσεται μεγαλόσπλαγχνος, δυσκατάπαυστος ψυχὴ δηχθεῖσα κακοῖσι. αὕτη μὲν οὖν μεγαλόσπλαγχνος. ἄσπλαγχνος δὲ καὶ μικρόσπλαγχνος, ᾧ φαῦλα καὶ μικρὰ καὶ βραδυκίνητα, καὶ δυσκίνητα τὰ τρία τῆς ψυχῆς μόρια. μεταξὺ δέ μοι τῶν λόγων ὧν διεξέρχομαι, τὸ παραστὰν οὐκ ὀκνήσω φράσαι, λέλεκται δὲ ὑπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ὡς οὐκ ἐνδέχεται τινὰ διαλεγόμενον ἀδολέσχοις ἀνθρώποις ἀποσχέσθαι τελέως ἀπ'

της ἀδολεσχίας. ἐγὼ γοῦν ἠναγκάσθην ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου προχυθείσης ἀδολεσχίας ἐξηγεῖσθαι, τάς τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὰς Εὐριπίδου φωνάς, ὃ μήποτ' ἂν ἑκὼν ἐτόλμησα πρᾶξαι περὶ τηλικούτου δόγματος ἀποδείξεις γράφων. οὐχ ὅπως γὰρ Εὐριπίδης ἢ Τυρταῖος ἢ τὶς ἄλλος ποιητής, ἢ καὶ παντάπασιν ἰδιώτης ἱκανῶς πιστεύεσθαι περὶ δόγματος, ἁπάσης ἀποδείξεως χωρίς, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἁπάντων ἰατρῶν ὁμολογουμένως ἄριστος Ἱπποκράτης, ὥσπερ οὐδὲ ὁ πρῶτος ἁπάντων φιλοσόφων Πλάτων. οὐδὲ γὰρ ἂν ῥαγεῖεν ὑπὸ φθόνου σύμπαντες οἱ μετ' αὐτόν, οὐδ' ἂν ὑπὸ φιλονεικίας ἀναίσχυντα σοφίζονται, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, ἢ τὴν δόξαν ὑπερβαλέσθαι ποτὲ δυνήσονται τοῦ Πλάτωνος, ἢ τὸν τῶν ἀποδείξεων μιμήσασθαι κόσμον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι τοσοῦτον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐπιστήμῃ τὴν ψυχὴν κεκοσμημένοις, οὐδεὶς νοῦν ἔχων ἁπλῶς εἰποῦσιν ἀξιοῖ πιστεύειν, ἀλλ' ἀναμένει τὴν ἀπόδειξιν. ὁ δέ γε Χρύσιππος, ὧν μὲν οὗτοι λέγουσιν ἀποδείξεων ὑπὲρ τοῦ προκειμένου δόγματος, οὔτε ἐμνημόνευσεν οὐδεμιᾶς, οὔτ' ἐξελέγχειν ἐπεχείρησεν, οὐκ αἰδεῖται δὲ Τυρταῖόν τε καὶ Στησίχορον ἐπικαλούμενος μάρτυρας, οὓς εἰ καὶ ζῶντας ἤρετό τις περὶ τούτων τῶν δογμάτων ἐπιστήμης ἀμφισβητοῦσιν, ἐξωμολογήσαντο ἂν εὖ οἶδ' ὅτι μηδὲν ἐπαΐειν αὐτῶν. αὐτοὶ δὲ μᾶλλον ἂν οἶμαι παρὰ Χρυσίππου τι μαθεῖν, ἢ περὶ αὐτῶν ἀποδεικνύειν ἠξίωσαν, εἶτα δηλαδὴ Χρύσιππος ἂν ἐπὶ τοὺς ἰδιώτας ἦγεν αὐτούς, ὁ σοφὸς ἐπὶ τοὺς ἀμαθεῖς, ὁ σώφρων ἐπὶ τοὺς μαινομένους, ὁ λόγων ἀκολουθίαν εἰδώς, ἐπὶ τοὺς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους τε καὶ ἑαυτοὺς κατὰ πάντα καιρὸν ἐν λόγοις τε ἅμα καὶ πράξεσιν. ἀλλ' εἰ καὶ μαίνονται τὰ πάντα καὶ διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους τε καὶ ἑαυτοὺς ἅπαντες οἱ ἰδιῶται. τοῦτο γοῦν οἶμαι σῶφρον ἔχουσι τὸ μὴ καλεῖν ἐφ' ἃ λέγουσι τοὺς καταμαρτυρήσοντας ἑαυτῶν. ἡ δὲ Χρυσίππου σοφία, καὶ τὸ τῶν ἰδιωτῶν ἀμαθίας ἐπέκεινα προελήλυθεν. ἐπικαλεῖται γὰρ μάρτυρας ὑφ' ὧν κατακρίνεται. τούτου χάριν ἠναγκάσθην κἀγὼ νῦν ἀδολεσχεῖν, ἵν' ἐπιδείξω τὸν Χρύσιππον ἐν ἅπασι μέγιστα σφαλλόμενον. οὔτε γὰρ ἐμνημόνευσεν οὐδεμιᾶς τῶν ὑπὸ Πλάτωνός τε καὶ Ἱπποκράτους εἰρημένων ἀποδείξεων, οὔτε ἀντεῖπεν, οὔτ' αὐτός τινα εἶπεν ἑτέραν ἀπόδειξιν, οὔτε οἶδεν οὓς χρὴ καλεῖν μάρτυρας. ἐπεδείξαμεν οὖν ἤδη καὶ διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου περὶ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογίας τοῦ Χρυσίππου. πρόδηλος δὲ καὶ νῦν ἐστιν ἡ ἀναισθησία τἀνδρός, ἃ χρῆν ἀποκρύπτειν ἐναργῶς καταβάλλοντα τὸν λόγον αὐτοῦ, ταῦτ' οὐ μόνον ἀποκρύπτοντος, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖν ὑπολαμβάνοντος. ἀποχωρήσαντες οὖν ἤδη τῶν τοιούτων, ἴδωμεν ἑξῆς ἅπαντας οὓς ἐρωτᾷ λόγους, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὖθις ἀνελθόντες ἅπαντος τοῦ λόγου, πρὸς τὸ μηδὲν παρελθεῖν. παραθήσομαι δὲ τὴν ῥῆσιν ἅπασαν, εἰ καὶ μακροτέρα πώς ἐστιν, ἔχουσαν ὧδε. τῆς μὲν οὖν ὀρ- »
γῆς γιγνομένης ἐνταῦθα, εὔλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι, καὶ ἤδη τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ τοὺς διαλο- »
γισμούς, καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια. σαίνονται δὲ φημὶ οἱ πολλοὶ τούτων, πολλὰ κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιλέ- »
γουσι τοιαῦτα ἐχόμενοι τῆς ῥηθείσης φορᾶς. πρῶτον μὲν γὰρ ἵνα πάντες ἐντεῦθεν ἄρξωμαι, κατὰ τοῦτο φασὶν ἀναβαί- »
νειν τινὰς τὸν θυμὸν καὶ καταπίνειν τὴν χολὴν τινὰς ἀξιοῦσι λέγοντές τε καταπίνεσθαι τινὰ αὐτοῖς σπαράγματα, »
καὶ μὴ καταπίνεσθαι κατὰ τὴν τοιαύτην φορὰν λέγομεν. οὕτω δὲ λέγεσθαι, καὶ μηδὲν αὐτοῖς τούτων καταβαίνειν, καὶ ὅτι »
καταπιὼν τὸ ῥηθέν. ἀπῆλθεν ὅτε Ζήνων πρὸς τοὺς ἐπιλαμβανομένους, ὅτι πάντα τὰ ζητούμενα εἰς τὸ στόμα φέρειν, »
ἔφησεν, ἀλλ' οὐ πάντα καταπίνεται, οὔτε τῆς καταπόσεως, ἄλλως ἂν οἰκειότερον λεγομένης, οὔτε τῆς καταβάσεως τῶν »
ῥηθέντων, εἰ μὴ περὶ τὸν θώρακα τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἦν, εἰς ὃ ταῦτα πάντα φέρεται. ἐν γοῦν τῇ κεφαλῇ ὄντος »
αὐτοῦ γελοίως ῥηθήσεται καὶ ἀλλοτρίως καταβαίνειν, ἀναβαίνειν δ' ἂν οἶμαι οἰκειότερον αὐτῶν λεγομένων, καὶ οὐ κα- »
ταβαίνειν τὸν προειρημένον τρόπον τοῦ κατὰ τὴν ἀκοὴν αἰσθήσεως καταφερομένης περὶ τὴν διάνοιαν, ἐὰν ᾖ περὶ »
τὸν θώρακα, οἰκείως κατάβασις ῥηθήσεται. ἐὰν δὲ περὶ τὴν κεφαλήν, ἀλλοτριώτερον. ἐν τούτοις πάλιν ὁ Χρύσιππος »
οὐκ αἰσθάνεται τοὺς ἰδιώτας ἐφ' ἑαυτὸν καλῶν. τὸ γὰρ ἀναβαίνειν τὸν θυμόν, ἢ καταβαίνειν τὴν χολήν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα λέγεται, μαρτυρεῖ τοῖς τὸν θυμόν τε καὶ ὅλως τὰ πάθη κάτω που τετάχθαι νομίζουσιν, ὥσπερ ἐν τῇ κεφαλῇ τὸν λογισμόν. τηνικαῦτα γὰρ οἶδα καὶ τὸ μὴ καταβαίνειν ἑαυτοῖς τὰ εἰρημένα λέγοντας τοὺς πολλούς, οὐκ ἐπειδὰν μὴ παρακολουθῶσι, μὴ δὲ μανθάνωσι τῶν λεγομένων, ἐπειδὰν λέγεται μέν τινα ὡς ὀργὴν, ἢ λύπην, ἢ θυμόν, ἢ τι τοιοῦτον πάθος ἐγκαλεσόμενα, μὴ φροντίζῃ δὲ αὐτῶν ὁ ἀκούων, μηδὲ κινεῖται κατὰ τὸ πάθος. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀδολεσχία, τοιοῦτον τὸ πέρας ἐχέτω. μετὰ ταῦτα δ' ὁ Χρύσιππος τριάδος ἑτέρας μέμνηται. αἱ δὲ γυναῖκες καὶ μᾶλλον τι τούτων ἐμφαίνουσιν. εἰ γὰρ μὴ καταβαίνει αὐταῖς τὰ λεγόμενα, πολλάκις τὸν δάκτυλον κατάγουσιν ἕως τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν τόπου, οὐ φάσκουσαι καταβαίνειν ὧδε τὰ εἰρημένα. τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα τοῖς ἔμπροσθεν ὁμογενές ἐστιν, δύο ἕτερα προσλαβὸν ἐπιχειρήματα πάνσοφα, τό, τε γυναῖκας εἶναι τὰς λεγούσας αὐτά, καὶ μὴ ὥσπερ τὰ πρόσθεν τοὺς ἄνδρας, τό, τε καὶ τῇ δείξει δηλοῦν ὥσπερ ὀρχουμένας, ἅπερ ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ἑδρῶν ἐδήλου. ἀλλά τοι κἀνταῦθα γυναικότατε Χρύσιππε κατὰ σαυτοῦ καλεῖς τὰς γυναῖκας μάρτυρας. οὐδὲ γὰρ αὗται λέγουσιν οὕτως, οὐδ' ὀρχοῦνται ταῖς χερσὶν ὡς εἴρηκας, ἐπειδὰν ἀρνῶνται συνιέναι τῶν λεγομένων. ἀλλ' ὅταν ὑπὸ λοιδορίας ἢ ἀπειλῆς, ἢ τινὸς τοιούτου, μήτε ὀργίζεσθαι φάσκουσι, μήτε θυμοῦσθαι, μήθ' ὅλως ἀγανακτεῖν, ὅπερ οὐδ' αὐτὸν οἶμαι λανθάνει τὸν Χρύσιππον, ἀντιφθεγγόμενος γοῦν κἀνταῦθα ἑαυτῷ, μετ' ὀλίγον ὧδέ πως γράφει. ἀφ' ἧς τε φορᾶς λέγομεν μὴ κατα- »
βαίνειν τὰ λεγόμενα, εἴτε ἀπειλάς, εἴτε λοιδορίας, ὥστε καθικέσθαι, καὶ ἅπτεσθαι αὐτῶν, καὶ οὕτως κινεῖσθαι τὴν διάνοιαν. »
ἀπὸ τῆς φορᾶς ταύτης καὶ βαθείας τινὰς φαμὲν εἶναι, τὸ διὰ μηδὲν τῶν τοιούτων ἐφικνεῖσθαι καταβῆναι αὐτῶν. ὅτι μὲν »
οὖν ἐπὶ τῶν ἀπειλούντων ἢ λοιδορούντων λέγεται τὸ μὴ καταβαίνειν εἰς τὸ στῆθος τὰ εἰρημένα, καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος, μαρτυρεῖ. προσέρριψε δὲ τῷ λόγῳ τὸ τῆς διανοίας ὄνομα δέον εἰπεῖν θυμοῦ. τὸ μὲν γὰρ λογίζεσθαί τε καὶ νοεῖν τὰ λεγόμενα καὶ τὸ μαχόμενον ἢ ἀκόλουθον ἐπίστασθαι τῆς λογιστικῆς δυνάμεως ἔργον. τὸ δὲ ἐπὶ λοιδορίαις ἢ ἀπειλαῖς μήτ' ὀργισθῆναι, μήτε θυμωθῆναι τοῦ θυμοειδοῦς ἴδιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὁ Χρύσιππος λέγει. μεταξὺ δὲ ταύτης τε τῆς νῦν γεγραμμένης ῥήσεως, καὶ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔγραψα περὶ τῶν γυναικῶν, ἑτέρα ῥῆσις ἐστὶν ἣν ἤδη παραγράψω, πρὸς τὸ μηδὲν ὅλως ὑπερβαίνειν δοκεῖν, ἔχει δὲ ὧδε. τούτοις δ' ἀκολούθως ἀνεμεῖν τέ τινας φα- »
μὲν τὰ φανέντα αὐτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν βαθὺν λέγομεν πολλῶν τοιούτων συμφώνως τοῖς εἰρημένοις, καταπιόντων »

» γὰρ ὅμοιον εἰπεῖν ὅτι ἡμαρτημένα ἐστὶ, καὶ ἐναποθέμενοι τοῦτο εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ πάλιν ἐκεῖνο λεγόντων ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμαρτημένων τῶν πραγμάτων, οὐκ ἀλλοτρίως οὐδ' ἀνοικείως ἀνεμεῖν λέγονται τοῦτο, τὸ ἀνεμεῖν. ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἤκουσά τινος λέγοντος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποπτύσαι καὶ ἐκπτύσαι καὶ ἐκβαλεῖν καὶ ἀπορρίψαι καὶ ἀποθέσθαι λέγουσιν, ἐπειδὰν λέγωσί τινα δοξῶν ἀπηλλάχθαι μοχθηρῶν. εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ ἐξεμέσαι λέγοιτο πρός τινων, εἴη ἂν ταυτὸν τῷ ἀποπτύσαι καὶ ἀπορρίψαι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκ μεταφορᾶς λεγομένοις ὁμοίως ἔχον. ὅτι δ' οὐ μόνον ἀνδρὶ φιλοσοφοῦντι τῶν τοιούτων ἐπιχειρημάτων οὐδὲν ἔστι μεταχειριστέον, ἀλλ' οὐδὲ ῥητορικῷ, δέδεικται μὲν ἤδη μοι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ἔνεστιν ἐνδείξασθαι διὰ βραχέων, ἀναμνήσαντα τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν ἃς ἐκεῖνοι γράφουσι, διδασκόντων ἡμᾶς τόπους ἐπιχειρημάτων εἰς ἑκάστην ὑπόθεσιν. οὐδενὸς γὰρ τοιούτων μνημονεύουσιν, οἵων ὁ Χρύσιππος ἐνέπλησε τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα. ἀλλὰ γὰρ εἴπερ πᾶσαν ῥῆσιν ἀκριβολογεῖσθαι βουληθείην, ὡς μηδὲν τῶν ἁμαρτημάτων ἀνέλεγκτον παραλιπεῖν, εἰς ἄπειρον ἂν τι μῆκος ἐκταθείη τὸ βιβλίον. ἀφέμενος οὖν ἤδη τῶν προγεγραμμένων, ἐπὶ τὰ ἐφεξῆς τρέψομαι, δι' ὧν ὁ Χρύσιππος ἀπάρχεται παρατίθεσθαι τὰς τῶν ποιητῶν μαρτυρίας, μεταξὺ παρενθεὶς αὐτῶν ὀλίγους λόγους ἑαυτοῦ. πολλάκις μὲν ὥσπερ ἐξήγησιν ὧν ἡ ῥῆσις βούλεται, πολλάκις δ' ὥσπερ ἐπιτομήν τινα, καὶ οἷον καθόλου τι κεφάλαιον. ἀρξάμενος οὖν ἀπό τινος Ἐμπεδοκλέους ῥήσεως ἐξηγεῖταί τε αὐτὴν, καί τινων κατὰ τὴν ἐξήγησιν ἀξιολογωτέρων ἄρχεται λόγων, ἐν οἷς ἐστι καὶ ὁ περὶ τῆς φωνῆς, οὗ κατὰ τὸ δεύτερον ἐμνημόνευσα, τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων, ἐν ᾧ βιβλίῳ πάντας ἔδοξέ μοι κάλλιον εἶναι παραθέσθαι τοὺς λόγους, οἳ τὸ πιθανὸν ἔχουσι, καὶ οὐχὶ ἀπόβλητοι τελέως εἰσὶν, οὐδὲ γυναῖκας, οὐδὲ ἰδιώτας, οὐδὲ ἐτυμολογίας, ἢ φορὰς χειρῶν, ἢ ἐπινεύσεις, ἢ ἀνανεύσεις κεφαλῆς, ἢ ποιητὰς ἐπικαλοῦντες μάρτυρας, ἐφ' ὧν καὶ μόνων ἐγνώκειν καταμεῖναι, μὴ προσθεὶς αὐτοῖς ταυτὶ τὰ νῦν μοι γραφόμενα. δόξαν δὲ τοῖς ἑταίροις ἄμεινον εἶναι, μηδ' ὅσα παντάπασιν ηὐτέλισται τῷ Χρυσίππῳ, μὴ δὲ ταῦθ' ὑπερβῆναι παντελῶς, ἀλλ' ἐπισημήνασθαί τε τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν, ἐπιδεῖξαί τε πρὸς τὸ μηδὲν πλέον ἀνύειν αὐτὰ κατὰ τῶν στωϊκῶν δογμάτων παρειλημμένα, διὰ τοῦτο προσέθηκα πάντα ταῦτα κατὰ τόδε τὸ βιβλίον. περὶ μὲν δὴ τῆς φωνῆς, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν ἐν τῷδε, σύμπαντα τὸν τρόπον ἱκανῶς ἐξειργασμένος ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. ὅσα δὲ ἐφεξῆς ἔτι τοῦ περὶ ταύτης λόγου κατὰ τὸ τοῦ Χρυσίππου βιβλίον εἰρημένα, τούτων ἤδη μνημονεύσω. ἔστι δὲ τά τε κατὰ τὰς φορὰς τῶν χειρῶν, ὅτε ἐφαπτόμεθα τῶν στέρνων ἡμᾶς αὐτοὺς δεικνύντες. ἔτι τε τὰ κατὰ τὴν ἐγὼ φωνὴν, ἃ δὴ κἂν τοῖς ἐτυμολογικοῖς εἶπεν ἔχειν τι φάσκων αὐτὰ δεικτικὸν ἐκ τοῦ φαινομένου διὰ τὸ κατὰ τὴν πρώτην ἐν αὐτῇ συλλαβὴν, ὡς ἐπὶ τὸ στῆθος ἀπάγεσθαι τήν τε κάτω γένυν καὶ τὸ χεῖλος. εἴρηταί μοι καὶ περὶ τούτων ἤδη κατὰ τὸ δεύτερον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, κἂν τοῖς περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος. ὅμοια δὲ τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρήμασι, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν εἰσὶ τοῦ τῆς καρδίας ὀνόματος, ἐξῆς τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα κατὰ τὸ πρῶτον περὶ ψυχῆς ὧδέ πως ἔχοντα. τούτοις πᾶσι συμφώνως καὶ τοὔνομα τοῦτ' ἔσχηκεν ἡ καρδία κατά τινα κράτησιν καὶ κυρείαν, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ εἶναι τὸ κυριεῦον καὶ κρατοῦν τῆς ψυχῆς μέρος, ὡς ἂν κρατία λεγομένη, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὴν ζωὴν ἡμῶν κυριώτατον εἶναι τὸ σπλάγχνον, οὐδ' ἡμεῖς ἀμφισβητοῦμεν ὦ γενναιότατε Χρύσιππε. οὐ μὴν ἁπλῶς γε κυριώτατον εἶναι συγχωροῦμεν. οὐ γὰρ ἄρχειν αὐτὸ καὶ δεσπόζειν τῶν ἄλλων ἡ φύσις ἐνέθηκεν ὅταν γε προσηκόντως διοικῆσαι τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐγκεφάλῳ μὲν ἄρχειν. ὑπακούειν
» δὲ τῇ καρδίᾳ καθάπερ ἡμεῖς ἀποδείκνυμεν. ἐφεξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις ὁ Χρύσιππος τάδε γράφει. ὁρμῶμεν κατὰ
» τοῦτο τὸ μέρος καὶ συγκατατιθέμεθα τούτῳ, καὶ εἰς τοῦτο συντείνει τὰ αἰσθητήρια πάντα. ταῦτα τὰ κεφάλαια μόνα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐστι, καὶ εἴπερ ἀπέδειξαν ὁ Χρύσιππος αὐτὰ, τότ' ἂν ἐπῃνοῦμεν τε τὸν ἄνδρα καὶ τοῖς δόγμασιν ἐπειθόμεθα τῶν στωϊκῶν. ἐπεὶ δ' ἀποδεῖξαι μὲν οὐκ ἐπεχείρησεν, ἀπεφήνατο δὲ μόνον. ἡμεῖς δὲ πρόσθεν μὲν ἤδη περὶ τῶν αὐτῶν ἀπεδείξαμεν, ὡς οὔτε κατὰ τὴν καρδίαν γίνεται, καὶ πάντων αὐτῶν ἐγκέφαλος ἐστὶν ἀρχὴ, καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς δὲ, οὐδὲν ἧττον ἀποδείξομεν, οὐκ ἔτ' ἂν οἶμαι δίκαιον εἶναι τοῖς Χρυσίππου πιστεύειν δόγμασιν, ἀλλὰ τοῖς Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ κεφάλαια τὸ σύμπαν κῦρος ἐν αὐτοῖς ἔχοντα περὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν δογμάτων, οὕτως ταχέως ὁ Χρύσιππος παρέδραμεν, ὡς ἐπιμνησθῆναι μόνον. ἐν οἷς δὲ οὐ χρὴ μηκύνει πάνυ ἐπιεικῶς, ἐξῆς δὲ περί τε φωνῆς μνημονεύει καὶ νεύρων ἀρχῆς, ὑπὲρ ὧν ἀμφοτέρων εἴρηταί μοι κατὰ τὰ πρόσθεν ὑπομνήματα. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀκάρδιον ἐξηγεῖται προσηγορίαν, ὑπὲρ ἧς ἔμπροσθεν ἤδη μοι λέλεκται, τοῦ-
» τον δ' ἐπισημανοῦμαι καὶ νῦν ἀπ' αὐτῆς τῆς λέξεως τοῦ Χρυσίππου μαρτυρούσης οἷς προεῖπον. ἔχει δὲ ὧδε. κατὰ τοῦτο
» καὶ εὐκάρδιοι λέγονταί τινες εἶναι καθάπερ εὔψυχοι, καὶ καρδίαν ἀλγεῖν οἱ ἀνιώμενοι τινῶν, ὡς ἂν κατὰ τὴν καρ-
» δίαν τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος γιγνομένης. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Χρύσιππος ἐμαρτύρησεν ἡμῖν, ὡς οὐδέποτε τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς οὐδεὶς τῶν ἰδιωτῶν ἐν καρδίᾳ νενόμικεν ὑπάρχειν. οὐδ' ὁ ἀκάρδιος τὸν ἄψυχον ὡς οἴεται ὁ Χρύσιππος, ἀλλὰ τὸ ἄτολμον δηλοῖ παρ' αὐτοῖς. οὕτω δὲ καὶ τὴν καρδίαν ἀλγεῖν, τὸ λυπεῖσθαι λέγουσιν, ὡς καὶ τοῦτ' αὐτὸς μαρτυρεῖ διὰ τῆς αὐτῆς ταύτης ῥήσεως τῆς νυνὶ γεγραμμένης, ἐν ᾗ φησὶν ὡς ἂν κατὰ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος γιγνομένης. οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς μέρεσιν ὑπάρχειν κατασκευάζων, οὐ τὸ λογιζόμενον ἢ ἐπιστήμην δεχόμενον, ἢ ἀλήθειαν ἀσπαζόμενον. οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἐπιφέρων εἴπῃ, τὸ γὰρ ὅλον καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, δῦ μάλ' ἐμφαίνουσιν οἵ τε φόβοι καὶ αἱ λῦπαι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος γιγνόμεναι. μαρτυρεῖ κἀνταῦθα τῷ τοῦ Πλάτωνος λόγῳ, καὶ διὰ τοῦ
» ἑξῆς δὲ κατὰ τὸν παραπλήσιον τρόπον, οὐκ αἰσθάνεται κατασκευάζων ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θυμοειδὲς ἵδρυται τῆς ψυχῆς. ἥ τε γὰρ ἐν τοῖς φόβοις πάλσις τῆς καρδίας ἐκφανής ἐστι, καὶ ἡ εἰς τοῦτο τῆς ὅλης ψυχῆς συνδρομή. οὐκ ἄλλως ἐπιγεννηματικῶς γιγνομένων αὐτῶν, καθάπερ ἄλλοις ἄλλου συμπάσχειν πεφυκότος, καθὸ καὶ συνιζάνουσιν εἰς αὐτοὺς συναγόμενοι πρὸς τοῦτο, ὡς ἂν τὸ ἡγεμονικὸν. καὶ κατὰ τὴν ὡς ἂν αὐτῶν τούτου φυλακτικὴν καὶ τὰ τῆς λύπης πάθη ἐνταυθοῖ που εὐφυῶς γίνεται, οὐδενὸς ἄλλου συμπάσχοντος οὐδὲ συναλγοῦντος τόπου. ἀλγηδόνων γάρ τινων κατὰ ταῦτα γιγνομένων σφοδρῶν, ἕτερος μὲν οὐδεὶς ἐμφαίνει τόπος τὰ πάθη ταῦτα, ὁ δὲ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα. ταῦτα

πάντα

ταῦτα φήσομεν ἀληθῶς ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λέγεσθαι, καὶ παρακαλέσομέν γε τοὺς ἀπ' αὐτοῦ μεμνῆσθαι τε αὐτῶν, καὶ
μηκέτι παρ' ἡμῶν ἑτέραν ἐπιζητεῖν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τοῦ τοὺς φόβους καὶ τὰς λύπας, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα πάθη κατὰ
τὴν καρδίαν συνίστασθαι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ παρ' αὐτῶν ὁμολογούμενον λαμβάνεσθαι τῶν στωϊκῶν. οὐ μόνον γὰρ Χρύσιπ-
πος, ἀλλὰ καὶ Κλεάνθης καὶ Ζήνων ἑτοίμως αὐτὰ τιθέασιν. ἐκεῖνο δ' ἐπισκέπτεσθαι χρὴ μόνον, ἐν ᾧ τὴν πᾶσαν ἀμ-
φισβήτησιν εἶναι συμβέβηκεν, εἰ καὶ τὸ λογιζόμενον ἐστιν ἐνταῦθα. εἰ γὰρ ὥσπερ τὸ θυμοειδὲς ἐναργῶς ἐπιδείκνυται,
δι' ὧν ὁ Χρύσιππος ἤδη πολλάκις εἴρηκε λόγων περιεχόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ, ἡμεῖς δὲ εἰ περὶ τοῦ λογιζομένου παραπλη-
σίας ταύτας, ἢ καὶ σφοδροτέρας ἔτι προσθείημεν ἀποδείξεις ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὴν κεφαλήν τε καὶ τὸν ἐγκέφαλον
ὑπάρχειν αὐτό, τί ἄλλο ἢ τὸ Πλάτωνός τε καὶ Ἱπποκράτους ἀποδειχθήσεται δόγμα, τὰς ἀποδείξεις ἀμφοτέρας ἡμῶν
συνθέντων. ἴσως οὖν ἄμεινον ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦτο τοῦ λόγου γεγόναμεν, ἀναμνῆσαι τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ὑπὲρ
ὧν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ πρὸ τούτου διελέχθην ὑπομνήματι, τὰ λήμματα δεικνύς, ἐξ ὧν αὖτις ἀποδείξει τὸ προκείμενον.
ἦν δ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων καὶ συμβεβηκότων ἑκατέρῳ τῶν σπλάγχνων κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ζητου-
μένου πράγματος, ἄρχεσθαι χρῆναι, καὶ δὴ τὰ ὑπάρχοντά τε καὶ συμβαίνοντα καθ' ἑκάτερον ἴδια πάντα διήλθομεν
ἔμπροσθεν. ἦν δὲ καὶ τούτων κεφάλαια ταῦτα. πρῶτον μὲν ὡς τῶν αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν τὴν κατὰ προαίρεσιν ἅπα-
σι τοῖς τοῦ ζώου γε μέλεσι παραγόντων ὀργάνων, ἅπερ ὀνομάζεται νεῦρα, τὸν ἐγκέφαλον ἀρχὴν ὑπάρχειν συμβέβη-
κεν, ὥσπερ τῶν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν. ἔπειτα δ' ὅτι θλιβομένων μὲν ἢ τιτρωσκομένων τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλιῶν,
ὅλον τὸ ζῶον αὐτίκα γίνεται καρῶδες, οὐ μὴν ἀπόλλυταί γε, οὔτε ἡ κατὰ τὰς ἀρτηρίας, οὔτε ἡ κατὰ τὴν καρδίαν
κίνησις, ὥσπερ γε κἀπειδὰν ὁμοίως τὴν καρδίαν διαθῶμεν. αἱ μὲν κατὰ τὰς ἀρτηρίας κινήσεις παραβλάπτονται. τὸ
δὲ ὅλον ζῶον, οὔτε εἰς αἴσθησιν οὐδεμίαν, οὔτε κίνησιν οὐδὲν φαίνεται βλαπτόμενον. ἐπεδείξαμεν δὲ καὶ ὡς οὐδέτερον οὐδε-
τέρῳ χορηγεῖ τῶν εἰρημένων δυνάμεων, οὔτε ἡ καρδία τῷ ἐγκεφάλῳ τῆς αἰσθητικῆς τε καὶ κατὰ προαίρεσιν κινητικῆς,
οὔθ' ὁ ἐγκέφαλος τῇ καρδίᾳ τῆς σφυγμικῆς, ἀλλ' ἐστιν ἑκάτερον τῶν μορίων ἑκατέρας δυνάμεως οἷον πηγή τις. ἐν-
δείκνυται δ' ὁ λόγος ἤδη καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νοσημάτων μαρτυρίαν, ὑπὲρ ἧς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν. ἐγκεφάλου
μὲν γὰρ πάσχοντος, ἕτοιμον παραφρονῆσαι τε καὶ ἀκίνητον καὶ ἀναίσθητον γενέσθαι τὸ ζῶον. καρδίας δὲ συγκοπῆναι μὲν
καὶ ἀπολέσθαι, τῶν προειρημένων δ' οὐδὲ ἓν παθεῖν. εἴπερ οὖν οὕτως ταῦτ' ἔχει καθάπερ ἔχει, καὶ οἱ λέγοντες ἐκ καρδίας
πεφυκέναι τὰ νεῦρα, λέγειν μὲν δύνανται τοῦτο καὶ γράφειν, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ λέγουσί τε καὶ γράφουσιν. οὐ μὴν
ἐπί γε τῶν ζώων ἐναργῶς δεικνύναι. τὴν μὲν γὰρ λεγομένην ἀρχήν, ἀφ' ἧς τὰ νεῦρα πέφυκεν, ἐγκέφαλον ἀναγ-
καῖον ὑπάρχειν. ὅσα δὲ Χρύσιππος ἐπὶ πλεῖστον μηκύνων περὶ τῆς καρδίας διεξῆλθεν, οὐ τὸ λογίζεσθαι δείκνυσι τὸ
σπλάγχνον, ἀλλὰ τὸ θυμοῦσθαι, καὶ τὸ φοβεῖσθαι καὶ τὸ λυπεῖσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοῦ θυμοειδοῦς τῆς ψυχῆς ἐστιν ἔργα τε πάθη.
ὅπερ οὖν εἶπον ἤδη πρόσθεν ἐν τῷδε τῷ γράμματι, τοῦτο καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἀναμνῆσαι, ὅτι ὁ Χρύσιππος ἐν τῇ μετὰ
τὰς προγεγραμμένας ῥήσεις λέξει, προχείρως πάλιν ἐξ ἑνὸς ἄρχεσθαι μόνου τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας λαμβάνει, μὴ δὲ
μίαν ἀπόδειξιν, ἢ παραμυθίαν, ἢ πιθανότητα τῷ λόγῳ προστιθείς, ὡς ἐξ αὐτῆς φανερὸν ἔσται τῆς λέξεως αὐτοῦ τόνδε
τὸν τρόπον ἐχούσης. ἀτόπως οὖν αὐτὸ ἐπὶ ταῦτα ἐξαχθησόμεθα, ἐάν τε μὴ φῶσι τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀλγη-
δόνας εἶναι, ἐάν τε ἀλγηδόνας ἐν ἄλλῳ γίνονται τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῆς χαρᾶς καὶ ἐπὶ τοῦ θαρ-
ροῦς ἐροῦμεν, ἅπερ ἐμφαίνει περὶ τὴν καρδίαν γινόμενα. ὃν τρόπον γὰρ ὅταν τὸν πόδα πονῶμεν, ἢ τὴν κεφαλήν,
περὶ τούτους τοὺς τόπους ὁ πόνος γίνεται, οὕτως συναισθανόμεθα καὶ τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος περὶ τὸν θώρακα
γινομένης, οὔτε τῆς λύπης οὐκ οὔσης ἀλγηδόνος, οὔτε ἐν ἑτέρῳ τινὶ τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ αὐτῆς γινομένης. πρὸς ταύ-
την ῥῆσιν δίκαιον ἀποκρίνασθαι τῷ Χρυσίππῳ, καθ' ἕκαστον ὧν ἐρωτῶ κεφαλαίων, εὐθέως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸν πρῶ-
τον ἀναλαβόντας, ἔνθα φησὶ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγωνίαν, καὶ τὴν ὀδύνην ἀλγηδόνας ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ ἐρωτῷμεν
ἡμᾶς οὕτως, εἴποι τις ὡς Χρύσιππος εἴρηκεν, εἴτε ἀποφαινόμενος, ἐπαινέσομεν αὐτοῦ τὸν λόγον, καὶ φήσομεν ἀγω-
νίαν καὶ λύπην καὶ ὀδύνην ἀλγηδόνας εἶναι τῷ γένει. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τοῖς ὀνόμασιν ἐπὶ τὴν τῶν ἑλλήνων χρήσασθαι
συνήθειαν, ὀδύνας δὲ καὶ ἀλγηδόνας οὐδ' ἕτερον ἀλλήλων διαφέρειν, ὥσπερ οὐδὲ κίονα, οὐδὲ στῦλον, οὐδ' ὦτας καὶ
ὀφθαλμούς. ἀγωνίας μέντοι καὶ λύπης οἷον γένος εἶναί τι τὴν ἀλγηδόνα. τὸ δ' ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τόπῳ τὰς ἀλγη-
δόνας γίνεσθαι, τοῦτ' οὐκ ἔτι τῷ Χρυσίππῳ συγχωρήσομεν, αὐτῷ τὴν ἀλγηδόνα κατά τε τὸ ἡγεμονικὸν συνίστασθαι.
δίκαιος οὖν ἐστιν ἐπιδεῖξαι, καθ' ἓν καὶ ταυτὸν σπλάγχνον ἀμφοτέρας ᾠκισμένας τὰς δυνάμεις. καίτοι τί λέγω
καθ' ἓν καὶ ταυτόν, οὐ γὰρ πρὸς Χρύσιππον οὕτω χρὴ ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς Ἀριστοτέλην, συγχωροῦντα μὲν
εἶναι πλείους δυνάμεις ἡμῶν ἐν τῇ ψυχῇ τῷ γένει διαφερούσας. οὐ μὴν ἐν ἄλλῳ γε καὶ ἄλλῳ σπλάγχνῳ καθιδρῦσθαι, πα-
σῶν γὰρ ἀρχὴν εἶναι βούλεται καρδίαν. ὁ δὲ Χρύσιππος, οὐδὲ τὰς δυνάμεις αὐτὰς διαλλάττειν ἀλλήλων ὁμολογεῖ, οὐδ'
ἑτέρᾳ μὲν τινι δυνάμει θυμοῦσθαι τὸ ζῶον, ἑτέρᾳ δ' ἐπιθυμεῖν, ἑτέρᾳ δὲ λογίζεσθαι. οὔκουν οὐδ' ἡμᾶς οὕτω χρὴ προβάλλειν
αὐτό, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐπιδεῖξαι παρακαλοῦντας ὡς ἐν ταυτῷ τόπῳ τοῦ ζώου, καὶ τὸ θυμοειδές
ἐστιν καὶ τὸ λογιστικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. τὸ τοίνυν πρότερόν τε τούτου καὶ γενικώτερον ζήτημα τοῦτο παρακαλέσομεν,
ἢ Χρύσιππον, ἢ τινὰ τῶν ἀπ' αὐτοῦ κατασκευάσασθαί τε καὶ ἀποδεῖξαι, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι δυνάμεως ἔργα, τό τε
λογίζεσθαι καὶ τὸ θυμοῦσθαι, καὶ τὸ βρωμάτων τε καὶ πομάτων καὶ ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐπί τε τῶν ἄλ-
λων ζώων ἐναργῶς ἐπιδείκνυμεν αὐτὰ κεχωρισμένα, καὶ προσέτι τῶν παίδων, οἳ λογισμῷ μὲν ἥκιστα χρῶνται. θυ-
μοῖς δὲ καὶ ἐπιθυμίαις ἰσχυροτάταις ὥσπερ τὰ θηρία δουλεύουσι, καὶ ἡμῶν γ' αὐτῶν, ὁ μὲν τῷ λογισμῷ μάλιστα χρώ-
μενος, ἥκιστ' ἐπιθυμητικός τ' ἐστὶ καὶ θυμικός, ὁ δ' ὑπό τινος τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς μορίων ἀρχόμενος, ἥκιστα χρῆται
λογισμῷ. καὶ τῆς Μηδείας δ' ἀναμνηστέον ἐν τούτῳ τῆς Εὐριπίδου, καὶ τοῦ ὁμηρικοῦ Ὀδυσσέως, ἐν οἷς ἐστασίασε μὲν ἑκά-
τερα πρὸς ἄλληλα τῆς ψυχῆς τὰ μόρια, δηλοῦντα σαφῶς ὡς οὐχ ἕν ἐστιν. ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ σοφωτέρου τὸ βέλτιον, ἐπὶ
δὲ τοῦ ἀπαιδεύτου τε καὶ βαρβάρου, τὸ χεῖρον. καὶ ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων τοιαῦτ' ἐστὶ γινόμενα κατὰ τὴν ψυχὴν τοῦ λο-
γισμοῦ, ποτὲ μὲν τῷ θυμοειδεῖ μαχομένου, ποτὲ δὲ τῷ ἐπιθυμητικῷ. ὁ δὲ Χρύσιππος ἅμα τοῖς ἄλλοις στωϊκοῖς, ἐπὶ μὲν

τῶν ἀλόγων ζώων ὁμόσε χωρεῖ πρὸς τὸ δόγμα, μηδ' ἐπιθυμεῖν φάσκων, καί μοι περὶ τῆς ἀναισχυντίας τοῦ λόγου πρόσθεν εἴρηται. ἐπὶ δὲ τῶν παίδων ἄνω καὶ κάτω περιπλέκουσιν, οὐχ ὡσαύτως μὲν ἅπαντες, ἀναισχυντοῦντες δὲ καὶ πρὸς τὰ φαινόμενα ἀναφαινόμενοι πάντες. εἰρήσεταί μοι δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν παθῶν τῆς διαφορᾶς οὐδὲν ὁμολογούμενα, οὔτε τοῖς ἐναργέσιν, οὔτ' ἀλλήλοις λέγουσιν, οὔθ' ἕκαστος ἑαυτῷ. περὶ ὧν ἁπάντων ἔγνωκα κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον τὸν δ' διελθεῖν. οὑτωσὶ γὰρ ὁ τρίτος οὐκ οἶδ' ὅπως παρεγένετο, διὰ τὰς τῶν στωϊκῶν ἐρίδας ἀξιούντων, μὴ ὅσα τῶν ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένων, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα τὴν ἀντιλογίαν ποιεῖσθαι. ἐγὼ δ' ὧν μὲν καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἤσθετο περιττῶς εἰρημένων ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ τάχ' ἂν τῷ δοξάντων ὡς αὐτός φησιν ὑπὸ γραμματιστοῦ τινὸς ἢ γραὸς ἀδολεσχούσης εἰρῆσθαι, βέλτιον ᾤμην εἶναι μὴ δ' ὅλως μνημονεύειν. τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα διχῆ τεμνὼν, ἐν μὲν τῷ πρὸ τούτου διῆλθον, ἅπερ ἦν ἁπάντων ἰσχυρότατα. τοῖς δὲ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ζητουμένοις ἔγνωκειν ἀναθεῖναι, κατὰ τόδε τὸ γ' τῶν ὑπομνημάτων. ταῦτα μὲν οὖν ἐὰν ὁ θεὸς ἡμᾶς σώζῃ, πάντως πράξωμεν. ἐπεὶ δ' ἐν τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ μνημονεῦσαι πάντων διέγνωμεν, ὧν εἶπεν ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ διαλεγόμενος, ἑξῆς ἂν εἴη καιρὸς ἤδη συνάπτειν τοῖς εἰρημένοις τὰ λοιπά. συνεχὴς οὖν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τοῦ Χρυσίππου τοιάδε τίς ἐστι, καθ' ἣν ἔτι φορὰν καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεται πάν-
» τα. ἡψάμην σου τῆς καρδίας ὥσπερ τῆς ψυχῆς, καὶ ἅπτομαι τῆς καρδίας λέγομεν, οὐχ ὡς αὐτῇ προσέλθοιεν τινὲς ἡμᾶς
» ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τῶν σπλάγχνων λεγόντων καὶ τοῦ ἥπατος, ἀλλὰ τοῖς προειρημένοις παραπλησίως. ἐκεῖνα γάρ μοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὡς ἄν τις ἔφη τῶν ἐντός σου ἅπτομαι διικνουμένης τῆς κακοποιΐας ἐπὶ τοσοῦτον, τῇ δὲ καρδίᾳ καθάπερ ἂν τῇ ψυχῇ χρώμεθα. καὶ τούτων ἔσται ἔμφασις ἐφιστᾶσι μᾶλλον, ὅτι καὶ ταῦτα πρὸς τῷ μηδὲν ἀποδεικνύειν, ἀλλ' ἰδιώτας ἐπικαλεῖσθαι μάρτυρας, οὐδὲ περαίνει τι τῶν προκειμένων, ἀλλὰ τὸ παθητικόν τε καὶ ἄλογον τῆς ψυχῆς, οὐ τὸ λογιζόμενον ἐνδείκνυται κατὰ τὴν καρδίαν ὑπάρχειν, ἄντικρυς δῆλον. ὅθεν οὐδ' ἐπὶ πλέον ἐν αὐτοῖς χρὴ διατρίβειν, ὁμοίαν ἔχουσιν ἀτοπίαν οἷς ἤδη πολλάκις ἔδειξα. μετὰ δὲ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἑτέρα τις ἐφεξῆς ἐστιν, ἐν ᾗ τοὺς ἀσπλάγχνους τε καὶ τοὺς οὐκ ἔχοντας ἐγκέφαλον ἐξηγεῖται πῶς λέγονται, περὶ ἧς αὐτάρκως ἔμπροσθεν εἴρηται.
» μετὰ δὲ ταῦτα, τοιάνδε τινὰ γράφει ῥῆσιν, κατὰ τοιάνδε μοι δοκοῦσι μάλιστα φορὰν, καὶ οἱ τιμωρητικώτερον πρός
» τινας φερόμενοι ὁρμᾶν ἐπὶ τὸ ταύτην ἐκσπάσαι, καθ' ἣν φορὰν ἐπιτεινόντων καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν σπλάγχνων
» ὁμοειδῶς φέρονται. ἐνταῦθα πάλιν ὁ Χρύσιππος οὐκ οἶδ' ὅπως ἀγνοεῖ κατασκευάζων ἕτερόν τι τοῦ προκειμένου σκέμματος. οἱ γὰρ ἀπειλοῦντές τισιν, ὥσπερ ἐκκόψαι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐνίοτε λέγουσιν, ἢ κατάξαι τὴν κεφαλὴν, ἢ συντρίψαι τὰ σκέλη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶν ὅτε καὶ τὴν καρδίαν ἐκσπάσαι φασὶν ἐν ἴσῳ τῷ ἀποκτεῖναι. ἀλλὰ τί ταῦτα πρὸς τὰ παρόντα; τὸ γὰρ ἀποτεμεῖν ἐνίοτε τὰ ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ διασπάσαι πολλάκις ἄλλους ἀπειλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. καὶ ὥς τις εὐχομένη παρὰ τῷ ποιητῇ γυνὴ, τάδε λέγει. τοῦ ἐγὼ μέσον ἧπαρ ἔχοιμι ἐσθέμεναι προσφῦσα. τί οὖν οὐ καὶ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἀποφαινόμεθα φίλτατε Χρύσιππε; καὶ ταῦθ' Ὅμηρον ἔχοντες μαρτυροῦντα τηλικοῦτον ποιητὴν, ᾧ μᾶλλον ἦν σε πιστεύειν δίκαιον ἢ τοῖς ἰδιώταις. οὗτος μέν γε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔτι καὶ ταῦθ' ὑπὲρ ἥπατος ἔγραψε. καὶ Τίτυον εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα. Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω, ἧπαρ ἔκειρον Δαίτρον ἔσω δύνοντες, ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί. Λητὼ γὰρ εἵλκυσε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν. Πυθῶ δ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος. ἐν τούτοις ὁ ποιητὴς ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν μέρος ὑπάρχειν ἐν ἥπατι. διότι γάρ φησιν ἐπεθύμησεν ὁ Τιτυὸς ὑβρίσαι τὴν Λητὼ, διὰ τοῦτο γῦπες αὐτοῦ κείρουσι τὸ ἧπαρ, ὡς εἰς αὐτὸ μάλιστα τιμωρούμενοι τὸ κατάρξαν τῆς ὕβρεως, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐπαινῶ τὸν Χρύσιππον, ἑκόντα σιωπήσαντα τὸ καταβάλλον αὐτοῦ τὴν δόξαν. ἐν οἷς δ' ἤτοι περαίνει μηδὲν ἢ καθ' ἑαυτοῦ καλεῖ τοὺς μαρτυρήσαντας, ἐνταῦθα νομίζω μὴ συνιέναι τῶν ἀκολουθούντων τε
» καὶ μαχομένων ἀλλήλοις πραγμάτων, ὥσπερ γε κἀν τοῖς ἑξῆς τῶν προγεγραμμένων ἐν οἷς φησί. καὶ τὰ τῶν ὀργι-
» ζομένων δὲ πάθη περὶ τὸν θώρακα φαίνεται γινόμενα, καὶ τὰ τῶν ἐρώντων, ὥστε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μάλιστα γίνεσθαι
» περὶ τούτους τοὺς τόπους. ἐφ' ἑκάστῃ τῶν τοιούτων ῥήσεων ἐπιφθέγγεσθαι προσήκει. τί οὖν ὦ Χρύσιππε ταῦτα πρὸς τὸ λογιστικὸν ὑπὲρ οὗ ζητοῦμεν; οὐ γὰρ δὴ περὶ τῶν ὀργιζομένων ἢ ἐπιθυμούντων ἡ ἀμφισβήτησις ἦν, εἰ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ περὶ τὸν θώρακα τοῖς οὕτως ἔχουσι κινεῖται τὰ πάθη, ἀλλ' εἰ καὶ τὸ λογιζόμενον ἐνταῦθα ἐστίν. ἐφεξῆς δὲ
» τούτων τάδε γράφει. εὖ μάλα δὲ παριστᾶσι τὸ λεγόμενον ὡς ἔφην, καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς γινόμεναι μελέται, καὶ ῥήσεων,
» καὶ τῶν παραπλησίων. ἐν ᾧ γὰρ ταῦτα πάντα συντελεῖται πάντως εὔλογον ἐν ἐκείνῳ καὶ τὴν τοῦ λόγου διέξοδον γίνεσθαι, καὶ λέγειν ἡμᾶς καὶ διανοεῖσθαι κατ' ἐκεῖνο. ἀληθῆ ταῦτα γράφεις ὦ Χρύσιππε. καὶ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς μελετῶμεν, ἢ καὶ μετὰ σιγῆς διεξερχόμεθα διανοούμενοι, ταῦτ' ἐστὶ τὸ λογιζόμενον. ἀλλὰ πότερον ἐγκέφαλος ἢ καρδία τὸ διανοούμενόν ἐστιν, ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἐζητοῦμεν, ἐχρῆν ἀποδεῖξαί σε, καὶ μὴ τὸ πρῶτον λῆμμα λαβόντα πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενον ἡγεῖσθαι τι παρ' αὐτοῦ πλέον ἕξειν εἰς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν. οὐδεὶς γοῦν ἐστιν ὃς οὐχ ὁμολογήσει καθ' ὃ σκεπτόμεθα καὶ διαλεγόμεθα, κατὰ τοῦτο τὸ μόριον εἶναι τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν, ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἦν τὸ ζητούμενον. ἀλλ' εἰ καρδία τοῦθ' ὑπάρχει τὸ μόριον, ὅπερ οὐκ ἀπέδειξας, εἰ μή πω ἄρα φῂς αἰσθάνεσθαι κατὰ τὴν καρδίαν λογιζο-
» μένου, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ γε τοῦ λόγου παντὸς ἔφησθα κατὰ λέξιν ὧδε. οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτε αἰσθή-
» σεως ἐκφανοῦς γινομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντέτευχε, οὔτε τῶν τεκμηρίων δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο ταῦτα,
» οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀντιλογία προῆλθε καὶ ἐν ἰατροῖς, καὶ ἐν φιλοσόφοις. ὁ ταῦτ' εἰπὼν Χρύσιππος, εἰ πάλιν ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ φάσκοι τῶν διαλογισμῶν ἡμᾶς αἰσθάνεσθαι κατὰ τὴν καρδίαν γινομένων, οὐθ' ἑαυτοῦ δόξει μεμνῆσθαι καὶ καταψεύδεσθαι τῶν ἐναργῶν, οὐ μὴν τοιοῦτός γ' ὁ ἀνήρ, ὥστ' οὐκ ἂν εἴπῃ δι' αἰσθήσεως τινὸς ἐπιγινώσκειν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν προειρημένων ἕκαστον γινόμενον. καὶ μὴν εἰ μὴ δι' αἰσθήσεως, ἀλλὰ δι' ἀποδείξεως τινὸς, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμεν αὐτῆς. ἐμοὶ μὲν δὴ δοκεῖ τῷ περὶ τῆς φωνῆς λόγῳ καὶ νῦν προσκεχρῆσθαι. τεκμαίρομαι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπιφερομένων. ἀπὸ γὰρ τῆς διανοίας φησὶ δεῖν λέγειν, καὶ ἐν ἑαυτῷ λέγειν ἢ φωνὴν διεξιέναι καὶ καρδίαν νοεῖσθαι, καὶ ἐν

ἑαυτοῖς

ἑαυτοῖς φωνὴν διεξιέναι, καὶ ἐκτὸς ἐκπέμπειν. ὁμολογούμενον γάρ τι λαμβάνων ὡς τοῦ αὐτοῦ μορίου τὸ λέγειν εἴη, καὶ τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν, εἶτα προσλαμβάνων αὐτὸ τῆς καρδίας ἔργον εἶναι τὸ λέγειν, δεῖ ἀμφοῖν ἔχει περαινόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ γίνεσθαι τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν. ἀλλ' ἡμεῖς γε κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα τὸν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ἐρωτηθέντα λόγον, ὑπὲρ τοῦ τὴν φωνὴν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπέμπεσθαι, μοχθηρὸν ἐπεδείξαμεν, ὥστε καὶ ὁ νῦν ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λόγος, ἅμα ἐκείνῳ συναναιρεῖται. ἐπισκεψώμεθα οὖν ἤδη τὸν ἑξῆς. οἰκεῖος δὲ τούτῳ ἐστὶν οἱ συναγμοὶ » ἐντεῦθεν περαίνονται. καὶ τοὺς συναγμοὺς ὦ Χρύσιππε καὶ τὰς φωνὰς ἐκ τοῦ θώρακος μὲν φαμὲν ἐκπέμπεσθαι καὶ τοῦ » πνεύμονος, οὐ μὴν, οὐδ' ἐκ τῆς καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ τὰς φωνάς. ἀποδέδεικται γὰρ ἡμῖν ὑπὲρ ἑκάστου τούτων ἐν ἑτέροις οὐχ ἁπλῶς, οὐχ ὥσπερ ὑπὸ σοῦ νῦν, οὐδεμίαν ἀπόδειξιν προσθέντος. ἐφεξῆς δὲ τοῖσδε πλῆθος ἐπῶν, ὁ Χρύσιππος γράφει τῶν πλείστων ἑαυτῷ μαχομένων, ὡς ἔμπροσθεν ἔδειξα. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ἐπῶν, ἔτι μὲν ὀλίγιστα. περιέχεται δέ τις κατὰ ταῦτ' ἐναντιολογία τοῦ Χρυσίππου πρὸς ἑαυτὸν, ἣν ἐν τῷ μετὰ τοῦτ' ἐπιδείξω βιβλίῳ, καθὸ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἔγνωκα ποιήσασθαι τὸν λόγον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τῶν ῥήσεων αὐτῶν ἐπιμνησθήσομαι μόνον, ἐχουσῶν ὧδε. ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ πολλῶν παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς, περὶ τοῦτον ἐστὶ » τὸν τόπον, συνάγων ὡς ταυτὸν αὐτὰ καθάπερ καὶ δεῖ ποιῆσαι. φανερῶς γὰρ ἐνταῦθα συγχωρεῖ μὲν ἕτερόν τι » παρὰ τὸ λογιστικὸν εἶναι, τό τε θυμοειδὲς ἐστὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ κατῳκεῖσθαι φησὶν, ὅπερ Ἀριστοτέλους ἐστὶν, οὐ τῶν στωϊκῶν δόγμα, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ προειπὼν ἐν οἷς ὁ ποιητὴς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λογιζόμενον ὑπάρχειν ἀποφαίνεται. μετὰ ταῦτ' ἐπιφέρει, ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαίνει. οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρως οὐδὲ γυναικὸς, Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περὶ προχυθεὶς ἐδάμασσεν. εἶτ' ἐφεξῆς ὅτι δὲ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθά που ἐστὶ, τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα, Ἥρῃ δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα. καὶ χόλον ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι. ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ δυνάμεις τινὰς εἶναι τῆς ψυχῆς, τήν τε θυμοειδῆ, καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν ἑτέρας τῆς λογιστικῆς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς ἔφην ἐν τῷ τετάρτῳ διαλέξομαι γράμματι. τὰ δ' ὑπόλοιπα τῶν κατὰ τοῦ Χρυσίππου βιβλίων ἐπιδραμὼν, ἐνταῦθά που καὶ αὐτὸς ἤδη καταπαύσω τὸν ἐνεστῶτα λόγον. μετὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐπῶν, ἐφεξῆς ὁ Χρύσιππος περί τε φωνῆς καὶ λόγου καὶ νεύρων ἀρχῆς, ὅσα τε τούτοις συνέζευκται, διῆλθεν, ἃ δὴ καὶ μόνα τῶν κατὰ τὸ βιβλίον ἔπρεπεν ἀνδρὶ φιλοσόφῳ, περὶ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ διεληλύθαμεν, ὑπερβαίνοντες τὰ περιττῶς ἠδολεσχημένα. νυνὶ μέντοι κατὰ τοῦτο βιβλίον ἐπειδὴ καὶ ταῦτ' ἔδοξε προσθεῖναι, τά τ' ἄλλα τὰ προηγούμενα διῆλθον, ἑξῆς τε προσθήσω τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς λόγον. αἰσθόμενος γὰρ ὁ Χρύσιππος ἐναντιούμενον τοῖς ἑαυτοῦ δόγμασι τὸν περὶ τοῦ θεοῦ μῦθον ἀπὸ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς ὑπειλημμένης γεγεννῆσθαι, τοιάδε λέγει. παραγράψω γὰρ ἅπασαν τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ εἰ καὶ μακροτέρα πώς ἐστιν. ἀκούω δή τινας λέγειν παραμυθουμένους πρὸς τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος. τὸ γὰρ τὴν » Ἀθηνᾶν μῆτιν οὖσαν καὶ οἷον φρόνησιν ἐκ τῆς κεφαλῆς γενέσθαι τοῦ Διὸς, σύμβολόν φασιν εἶναι, τοῦ ταύτῃ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι. οὐ γὰρ ἄλλως ἂν ἐν τῇ κεφαλῇ γενέσθαι μῆτιν καὶ φρόνησιν, εἰ μὴ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ταύτῃ ἐστί. πιθανοῦ μέν τινος ἐχόμενοι, διαμαρτάνοντες δ' ὡς ἐμοὶ φαίνεται, καὶ ἀγνοοῦντες τὰ περὶ τούτων ἱστορούμενα, περὶ ὧν οὐ χεῖρόν ἐστιν ἐπὶ πλέον εἰπεῖν ἐν τοῖς ἐνεστῶσι ζητήμασι. φασὶ δ' οἱ μὲν οὕτως ἁπλῶς ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς αὐτὴν γενέσθαι, οὐδὲ προσιστοροῦντες τὸ πῶς, ἢ κατά τινα λόγον. ὁ δὲ Ἡσίοδος ἐπὶ πλέον λέγει, ἐν ταῖς θεογονίαις, τινῶν μὲν ἐν τῇ θεογονίᾳ γραφόντων τὴν γένεσιν αὐτῆς. πρῶτον μὲν μήτιδι συγγενομένου τοῦ Διὸς, δεύτερον δὲ θέμιδι. τινῶν δὲ ἐν ἑτέροις ἄλλως γραφόντων, τὴν γένεσιν αὐτῆς. ὡς ἄρα γενομένης ἐρίδος τῷ Διῒ καὶ τῇ Ἥρᾳ, γεννήσειεν ἡ μὲν Ἥρα δι' ἑαυτῆς τὸν Ἥφαιστον, ὁ δὲ Ζεὺς τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς μήτιδος καταποθείσης ὑπ' αὐτοῦ. ἡ μὲν γὰρ εἰς αὐτὸν κατάποσις τῆς μήτιδος, καὶ ἔνδον τοῦ Διὸς, τῆς Ἀθηνᾶς γένεσις κατ' ἀμφοτέρους τοὺς λόγους ἐστίν. διαφέρουσι δ' ἐν τῷ πῶς ταῦτα συνετελέσθη πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὅθεν ὡς ὄντος τοιούτου. τὸ γὰρ κοινὸν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον μόνον χρήσιμόν ἐστι πρὸς τὰ ἐνεστῶτα. λέγεται δ' ἐν μὲν τῇ θεογονίᾳ, οὕτω.

Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρώτην ἄλοχον θέτο μῆτιν,
πλεῖστα θεῶν εἰδυῖαν, ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων.
ἀλλ' ὅτε δ' ἤρα ἔμελλε θεὰν γλαυκῶπιν Ἀθήνην
τέξεσθαι, τότ' ἔπειτα δόλῳ φρένας ἐξαπατήσας
αἱμυλίοισι λόγοισιν ἑὴν ἐγκάτθετο νηδύν.
ὡς δ' οἱ συμφράσαιτο θεὰ ἀγαθόν τε κακόν τε

Εἶτα προελθὼν φησὶν οὕτως, Αὐτὸς δ' ἐκ κεφαλῆς γλαυκώπιδα γείνατ' Ἀθήνην.
δεινὴν ἐγρεκύδοιμον ἀγέστρατον ἀτρυτώνην
πότνιαν, ᾗ κέλαδοί τ' ἄδον, πόλεμοί τε μάχαι τε.

στήθεσι γὰρ αὐτοῖς, ἔνδον εὔδηλον ὅτι ἀπέθετο τὴν μῆτιν, καὶ οὕτως φησὶν αὐτὴν γεννῆσαι κατὰ τὴν κεφαλήν. ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα πλείω διεληλυθότος αὐτοῦ, τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ λεγόμενα.

Ἐκ ταύτης ἔριδος, ἡ μὲν τέκε φαίδιμον υἱὸν
Ἥφαιστον τέχνησιν ἄνευ Διὸς αἰγιόχοιο.
ἐκ πάντων παλάμῃσι κεκλημένος οὐρανιώνων.
αὐτὰρ ὅγ' ὠκεανοῦ καὶ τηθύος ἠϋκόμοιο
κούρῃ νόσφ' Ἥρας παρελέξατο καλλιπαρῄου.
ἐξαπατῶν μῆτιν καίπερ πολὺ δινεύουσαν.
συμμάρψας δ' ὅγε χερσὶν, ἑὴν ἐγκάτθετο νηδύν.
δείσας μὴ τέξῃ κρατερώτερον ἄλλο κεραυνοῦ.
τοὔνεκά μιν κρονίδης ὑψίζυγος αἰθέρι ναίων,
κάππιεν ἐξαπίνης. ἡ δ' αὐτίκα Παλλάδ' Ἀθήνην
κύσατο, τὴν μὲν ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
πὰρ κορυφὴν τρίτωνος ἐπ' ὄχθῃσι ποταμοῖο.
μῆτις δ' αὖτε Ζηνὸς ὑπὸ σπλάγχνοις λελαθυῖα
ἧστο Ἀθηναίη μήτηρ τέκτηνα δικαίων
πλεῖστα θεῶν εἰδυῖα, καὶ τὰ θνητῶν τ' ἀνθρώπων.
ἔνθα θεὰ παρέλεκτο θέμις παλάμαις περὶ πάντων
ἀθανάτων ἐκέκαστο ὀλύμπια δώματ' ἐχουσιν.
αἰγίδα ποιήσασα φοβέστρατον ἔντος Ἀθήνῃ.
σὺν τῇ ἐγείνατό μιν πολεμήϊα τεύχε' ἔχουσαν.

ταῦτα προειπὼν ὁ Χρύσιππος, ἑξῆς αὐτοῖς συνάπτων τάδε γράφει. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς λεγόμενα τοιαῦτα » ἐστὶν, ἄλλου τινὸς συμβόλου ποιοῦντ' ἔμφασιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ μῆτις λέγεται ὡσανεί τις φρόνησις, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν »

» βίον τέχνου, ἢ τὰς τέχνας δεῖ καταπίνεσθαι, καὶ ἐναποτίθεσθαι καθ' ὃν λόγον, καὶ τὰ λεγόμενα τινὰς καταπίνειν φαμέν·
» διὰ δὲ τὴν κατάποσιν, συνηκολουθηκότως λέγεται καὶ εἰς τὴν κοιλίαν ἀποτίθεσθαι αὐτά. μετὰ ταῦτα τὴν καταποθεῖ-
» σαν τοιαύτην τέχνην, τίκτειν εὔλογον ἐν αὐτῇ παραπλησίαν τῆς τικτούσης μητρός. πρός τε τούτοις, τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιστη-
» μονικῶν ἐκτικόμενα ἐν αὐτοῖς. πῶς δ' ἂν ἐκπορεύοιτο, καὶ διὰ τίνος μάλιστα, πάρεστι σκοπεῖν. φανερὸν γὰρ ὅτι λόγῳ
» ἐκφέρεται διὰ τοῦ στόματος κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξιόντος, οὕτως τῆς κεφαλῆς λεγομένης, ὃν τρόπον προβάτου κεφαλὴ λέγεται,
» καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφαιροῦσί τινων, καθ' ὃν λόγον παραγινομένων καὶ ἐκ τῆς κορυφῆς λέγεται γενέσθαι τῶν τοιούτων παραλλα-
» γῶν κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων. καὶ χωρὶς δὲ τῆς ἱστορίας ταύτης ἀπ' αὐτοῦ μόνου τοῦ γενέσθαι ταύτην κατὰ τὴν
» κεφαλήν, τὰ παραπλήσιά τις λέγοι. οὐ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ φησὶν αὐτὴν γενέσθαι εἰ μή τινος διαστρέφοντος, ἢ παραλ-
» λάττοντος τὸν λόγον ἐξελθεῖν ταύτῃ γινομένην, ἀλλ' ὡς ἐρεῖν τό, ὥστε μᾶλλον καὶ τὸ σύμβολον πρὸς τὸν ἕτερον εἶναι
» ὡς ἔφην. τὰ γὰρ ἐν αὐτοῖς γινόμενα τεχνικὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξιόντα μάλιστα, ἀποσημαίνει τὸν προειρημένον λό-
» γον.

αὕτη μὲν ἡ τοῦ Χρυσίππου ῥῆσις. ἐπεὶ δ' οὖσα πάνυ μακρά, καὶ διὰ τὸ ἴσως τινὲς οὐκ ἀκριβῶς αὐτῆς ἅπαντα τὸν νοῦν καταμανθάνουσιν, ἐγὼ πειράσομαι διὰ βραχέων εἰπεῖν ἃ βούλεται δηλοῦν. οὐ μάχεταί μοι φησὶν ὁ μῦθος λέγων ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς γεγεννῆσθαι τὴν Ἀθηνᾶν, φρόνησιν ὑπάρχουσαν. οὐ γὰρ αὐτὸ τοῦτο μόνον εἴρηται κατ' αὐτόν, ἀλλ' ὅτι καταπιὼν τὴν μῆτιν ὁ Ζεὺς καὶ ὥσπερ ἔγκυμον ἐξ αὐτῆς γενόμενος, τὴν γεννηθεῖσαν ἐν αὐτῷ κόρην, ἀπεκύησε διὰ τῆς κεφαλῆς. εἰρῆσθαι δ' οὕτω φησὶ τὰ κατὰ τὸν μῦθον, ἐπειδὴ τὰς τέχνας ἁπάσας ἐν τῇ καρδίᾳ συνισταμένας, διὰ τὸν λόγον εἰς τὸ φανερὸν ἐκφερόμενοι τινὲς λόγοι, διὰ τῆς κεφαλῆς ἐξιᾶσιν. ἔστι γὰρ καὶ τὸ στόμα τῆς κεφαλῆς μόριον. οὐ γὰρ τὸ τετριχωμένον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ τὸν τράχηλον ἄνωθεν ἅπαν ὀνομάζεσθαι κεφαλήν, καθ' ὃ σημαινόμενον ἀποτμηθῆναί τινος λέγομεν τὴν κεφαλήν. εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Διός, ἀλλ' ἐκ τῆς κορυφῆς ἐμυθολόγησαν ἐξεληλυθέναι τὴν Ἀθηνᾶν, οὐδὲν ἄτοπον εἶναι φασὶ τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων. ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ὁ Χρύσιππος, τὰ μὲν ἄλλα πιθανῶς τε ἅμα καὶ εὐμηχάνως ἐξηγεῖται τὸν μῦθον, προσαρμόττων αὐτὸν τῷ στωϊκῷ δόγματι. τὸ δὲ συνέχον τε καὶ κυριώτατον τοῦ λόγου παντός, ὑπὲρ οὗ δίκαιον ἦν ἀγωνίσασθαι, μάλιστα διὰ ταχέων παρέδραμεν, ὡς κἂν τοῖς πρόσθεν ἐποίησεν ἐξηγούμενος, ὅπερ οἱ πολλοὶ λέγουσι τοὺς μὲν οὐκ ἔχειν, τοὺς δ' ἔχειν ἐγκέφαλον. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνοις αὐτὸ τὸ ζητούμενον, τάχιστα παρῆλθεν, ἐν τοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μηκύνας ἐπὶ πλεῖστον, οὕτω κἀνταῦθα τὸ συνέχον αὐτὸ τοῦ λόγου διὰ ταχέων παρέδραμεν ἀρκεσθεὶς εἰπεῖν, διὰ τοῦτ' ἐκ τῆς κορυφῆς γεγεννῆσθαι τὴν Ἀθηνᾶν, οὐκ ἐκ τοῦ στόματος τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ἢ μηδ' ὅλως ἅψασθαι τοῦ μύθου, μηδὲν γ' ἀναγκαῖον ἔχοντος ἀνδρὶ φιλοσόφῳ πρὸς ἀπόδειξιν δόγματος, ἢ ἁπτόμενον, ὅπερ ἦν μάλιστα τὴν ἀντιλογίαν συνέχον, ἀκριβῶς ἅπασαν ἐξελθεῖν, εἰ καὶ πλειόνων ἐχρῆζε λόγων, οὐκ ὀκνήσαντα τοὺς πολλοὺς προσγράψαι. βουλόμενος δ' ἄν τις οἶμαι καὶ τοὺς τοιούτους ἑτέρως ἐξηγεῖσθαι, πολλὰς ἐπιχειρημάτων ἀφορμὰς ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινομένων δύναιτο λαμβάνειν, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν ἐν τοῖς ἑξῆς ἀναγκαῖον ἔσται διελθεῖν, ἐπειδὰν περὶ τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ὁ λόγος ἡμῖν γίνηται. διὰ βραχέων δ' ἂν καὶ νῦν αὐτὰ μόνον εἴποιμι τὰ κεφάλαια τῶν μελλόντων ἀποδειχθήσεσθαι. ὥσπερ γὰρ αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς καρδίας ἐξ ἑαυτοῦ διαστελλόμενόν τε καὶ συστελλόμενον ἐν μέρει τὰς ὕλας τε ἕλκει καὶ αὖθις ἐκπέμπει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ ἐγκέφαλος ἐπειδὰν προέληται τὸ περιεχόμενον κατὰ τὰς ἑαυτοῦ κοιλίας πνεύματος, ὃ δὴ καὶ ψυχικὸν ὀνομάζομεν, ἐπιπέμψαι τινὶ μορίῳ, τὴν εἰς τοῦτ' ἐπιτήδειον κίνησιν κινηθείς, οὕτως ἐπιπέμπει. γένεσις δὲ τῷ πνεύματι τῷδε ἐστὶ κατὰ τὰς κοιλίας αὐτοῦ, τάχα μέν τις ὀλίγη καὶ ἐκ τῶν εἰς αὐτὰς περαινομένων γίγνεται φλεβῶν. τὴν πλείστην δὲ καὶ κυριωτάτην αἱ κατὰ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὸ κατὰ τὴν τοῦ ἐγκεφάλου βάσιν ἀρτηρίαι χορηγοῦσιν, αἵ τινες ἐκ τῆς καρδίας ἀναφέρονται. ὥστ' εἴ τις βούλοιτο τοῖς ἀληθέσι συνάπτειν τὸν μῦθον ἐν τοῖς κάτω μέρεσι κυηθεῖσαν τὴν φρόνησιν, τοῦτ' ἔστι τὸ πνεῦμα τὸ ψυχικόν, ἐν τῇ κεφαλῇ φασὶ τελειοῦσθαι, καὶ μάλιστά γε κατὰ τὴν κορυφήν, ὅτι κατὰ ταύτην οὖσιν ἡ μέση καὶ κυριωτάτη τῶν ἐγκεφάλου κοιλιῶν. ἐγὼ μὲν οὖν ὥσπερ ὁ Πλάτων αὐτὸς εἶπε, τὰ τοιαῦτα πάντα μυθολογήματα, ἄλλως μὲν χαρίεντα ἡγοῦμαι, λίαν δὲ δεινοῦ καὶ ἐπιπόνου καὶ οὐ πάνυ εὐτυχοῦς ἀνδρὸς κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν. ὅτι δ' αὐτῷ ἀνάγκη μετὰ τοῦτο, τὸ τῶν ἱπποκενταύρων εἶδος ἐπανορθοῦσθαι, καὶ αὖθις τὸ τῆς χιμαίρας. καὶ ἐπιρρεῖ δὲ ὄχλος τοιούτων γοργόνων καὶ πηγασῶν, καὶ ἄλλων ἀμηχάνων πλήθη τε καὶ ἀτοπώτερα λόγων τινῶν φύσεων, αἷς εἴ τις ἀπιστῶν προσβιβᾷ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστον, ἅτε ἀγροίκῳ τινὶ σοφίᾳ χρώμενος, πολλῆς αὐτῷ σχολῆς δεήσει. ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐχρῆν ἀνεγνωκότα τὸν Χρύσιππον ἀποκεχωρηκέναι τῶν μύθων, καὶ μὴ κατατρίβειν τὸν χρόνον ἐξηγούμενον αὐτῶν τὰς ὑπονοίας. ἂν γὰρ ἅπαξ εἰς τοῦτ' ἀφίκηταί τις, ἀνάριθμον πλῆθος ἐπιρρεῖ μυθολογημάτων, ὥσθ' ὅλον ἀπολέσει τὸν βίον, εἴ τις ἐπεξέρχοιτο πάντα. ἄμεινον δ' ἦν οἶμαι τῆς ἀληθείας ὄντως ἐφιέμενον ἄνδρα, μὴ τί λέγουσιν οἱ ποιηταὶ σκοπεῖν, ἀλλὰ τῶν ἐπιστημονικῶν λημμάτων, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ δευτέρῳ γράμματι δῆλον ἐκμαθόντα τὴν τῆς εὑρέσεως ὁδόν, ἐφεξῆς μὲν ἀσκῆσαί τε καὶ γυμνάσασθαι κατὰ ταύτην. ὅταν δ' ἱκανῶς ἤδη τὰ κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτῷ προήκῃ, τηνικαῦτα ἀφικόμενον ἐφ' ἕκαστον τῶν προβλημάτων ἐπισκέπτεσθαι περὶ τῶν εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτοῦ λημμάτων. τίνα μὲν ἐξ αἰσθήσεως ἁπλῆς, τίνα δ' ἐξ ἐμπειρίας, ἤτοι τῆς κατὰ τὸν βίον, ἢ τῆς κατὰ τὰς τέχνας, τίνα δὲ ἐκ τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν χρὴ λαβόντα, περαίνειν ἐξ αὐτῶν ἤδη τὸ προκείμενον. εἰ ταύτην τὴν ὁδὸν ὁ Χρύσιππος ἐτράπετο παρελθών, τὴν κατὰ τοὺς μύθους τε καὶ τὰς ἐτυμολογίας, ἀνανεύσεις τε καὶ κατανεύσεις κεφαλῆς, καὶ χειρῶν κινήσεις, καὶ χειλῶν σχήματα, καὶ ποιητῶν μαρτυρίας ἅμα γυναιξὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδιώταις, αὐτός τ' ἂν εὕρισκετ' ἀληθές, ἡμεῖς τε τὸν χρόνον οὐκ ἂν ἀπωλλύομεν, ἐπιδεικνύντων αὐτῷ μηδ' ἐν οἷς ἐπικαλεῖται μάρτυσι, μηδὲ ἐν τούτοις τι πλέον ἔχοντι. καὶ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ πλείω κατὰ τῶν δογμάτων αὐτοῦ λέγουσι, καὶ οἱ μῦθοι καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, οὓς ὡς ἑαυτῷ μαρτυροῦντας ἐν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς ἔγραψε. ταῦτ' οὖν ἃ παραλελοίπειν ἐγὼ κατὰ τὸ πρὸ τούτου βιβλίον, ὧν εἴρηκε Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγῳ νομίζων, εἰ κἀκεῖνος οὐκ ᾐδέσθη πλεονάζειν ἐν αὐτοῖς. ἐμοὶ γοῦν προσήκειν ἀποχωρῆσαι τῆς τοιαύτης ἀδολεσχίας. ἐπεὶ δ' ὡς ἔφην ἔδοξε τῶν ἑταίρων τισὶν ὑπὸ φιλοτιμίας κινηθεῖσιν ὑπομνῆσαί με καὶ τῶν τοιούτων λόγων,

λόγων, ἐκείνοις χαριζόμενος ἔγραψα καὶ τουτὶ τὸ βιβλίον. ὅσον οἷόν τ' οὖν ἐμοὶ μετὰ τοῦ διὰ ταχέων παρέρχεσθαι τὰ περιττῶς ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα, τῶν χρησίμων τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ προτιθείς, οὐκ ὀλίγα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Δ΄.

Τῶν μὲν λόγων τοῦ μήκους οὐχ ἡμᾶς αἰτιατέον, ἀλλὰ τοὺς ἐμπλήσαντας ἃ συνέγραψαν βιβλία μοχθηρῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ εἰ μέν τις ἅπαντα παρέρχοιτο, τάχ' ἂν ὑποπτευθείη τῷ μὴ δύνασθαι λύειν αὐτά, μᾶλλον ἢ τῷ καταφρονεῖν, αἱρεῖσθαι τὴν βραχυλογίαν. εἰ δ' ἀκολουθῶν ἐξελέγχοι πάντα, κίνδυνος εἰς τοσαύτην ἐμπεσεῖν μακρολογίαν, ὡς μηδέποτε κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῇδε τῇ πραγματείᾳ. ταῦτά τοι κἀγὼ βουληθεὶς ἑκάτερον τῶν ἐγκλημάτων ἐκφυγεῖν, εὑρηκέναι μοι δοκῶ μέσην τινὰ καὶ σύμμετρον ὁδὸν ἴσον ἀφεστῶσαν ἐλλιποῦς τε βραχυλογίας, καὶ περιττῆς μακρολογίας. ἐάσας γὰρ ἅπαντας τοὺς ἄλλους στωϊκούς, ὅσα Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς τὸ περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων δόγμα, τούτων ἔνια κρῖναι προχειρισάμενος μόνα παραβάλλειν αὐτὰ τοῖς ὑφ' Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος εἰρημένοις. παμπόλλων δ' ἐπιχειρημάτων γεγραμμένων αὐτῷ περί τε τοῦ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα τόποις συνίστασθαι. περὶ δὲ τοῦ, τὸ λογιζόμενον ἐνταῦθ' ὑπάρχειν, οὐδὲ μιᾶς ἀποδείξεως εἰρημένης, ἀλλ' ἑτοίμως ἀεὶ λαμβάνοντος τοῦ ἀνδρός, ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς συνίσταται, ἐνταῦθα καὶ τὴν διάνοιαν ὑπάρχειν. εἴρηται μὲν ἤδη μοι πρὸς αὐτὸν οὐκ ὀλίγα καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὅσον ὑπόλοιπον. εἰ μὲν οὖν ἀεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁ Χρύσιππος ἔγραψε, καὶ μὴ διεφέρετο πρὸς αὐτὸν ἐν τοῖς πλείστοις δόγμασιν ἐπαμφοτερίζων, οὐδ' ἂν ἐμοὶ μακρὸς ὁ τῆς ἀντιλογίας ἐγίνετο λόγος. ἐπεὶ δ' ἄλλοτε ἄλλα περὶ τῶν αὐτῶν εὑρίσκεται γράφων, οὐκέτι ῥᾴδιον οὔτε τὴν γνώμην ἑρμηνεῦσαι τοῦ ἀνδρός, οὔθ' ὅπῃ σφάλλεται δεικνύναι. περὶ γοῦν τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἐν τῷ προτέρῳ περὶ τῆς ψυχῆς εἰπὼν ὡς ὁ Πλάτων ὑπελάμβανε. τὸ μὲν λογιστικὸν ἐν τῇ κεφαλῇ τετάχθαι, τὸ δὲ θυμοειδές, ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐπιθυμητικόν, περὶ τὸν ὀμφαλόν. ἐν τοῖς ἑξῆς αὐτὸς εἰς τὴν καρδίαν φέρεται τὰ τρία συνάγειν. ἔχουσι δὲ αἱ ῥήσεις ὧδε. ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ πολλῶν παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς »
περὶ τοῦτόν ἐστι, τὸν τόπον συνάπτων εἰς ταυτὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, καθάπερ καὶ ἔδει ποιῆσαι. εἶτα ἐπιφέρων φησί. »
ὅτι μὲν γὰρ τὸ λογιστικόν ἐστιν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαίνεται. Ἄλλο δ' ἐνὶ στήθεσσι νόος, καὶ μῆτις ἀμύμων. »
ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν. εἶτ' ἐφεξῆς ἔπη παραθέμενος, πλείω μετὰ ταῦτα φησίν. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα ἐκ τούτων ἐμφαίνεται. οὐ γάρ πώποτ' ἐμ' ὧδε θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικός. θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσε. καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν. ὅτι δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθα αὐτῷ ἐστι, τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα. ἦρη δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα. καὶ ἔτι, καὶ χόλον ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι. ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο, ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται, ἠΰτε καπνός.
ἐναργέστατα καὶ σαφέστατα διὰ τῶν τοιούτων ἐνδεικνύμενος, ὡς ὑπολαμβάνει καὶ αὐτὸς ὁμοίως Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι, δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμόν, τήν τε ἐπιθυμητικὴν καὶ τὴν θυμοειδῆ. καὶ καθ' ἕτερον μόνον τοῦτο διαφερόμενος αὐτοῖς, καθ' ὅσον ἐν τῇ καρδίᾳ πάσας εἶναί φησιν ὡς Ἀριστοτέλης ὑπελάμβανεν, οὐκ ἐν τοῖς τρισὶ σπλάγχνοις, ἐγκεφάλῳ καὶ ἥπατι καὶ καρδίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν δυνάμεων ἔργα τε καὶ τὰ πάθη, διὰ τῶν ἐπῶν ὡς ἔγραψεν, αὐτάρκως ἐνεδείξατο, διὰ μὲν τοῦ φάναι. οὐ γάρ πώποτ' ἐμ' ὧδε θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικός.
θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν, ὡς ὁ ἔρως πάθος εἴη τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως. ἐν δὲ τῷ λέγειν, ἦρη δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον ἀλλὰ προσηύδα, ὡς ὁ χόλος τῆς θυμοειδοῦς. διαφερέτω δ' ἐν γε τῷ παρόντι μηδέν, εἴτε ἔργα τῶν δυνάμεων, εἴτε πάθη τὰ τοιαῦτα πάντα λέγοιμεν. ὕστερον γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπισκεψόμεθα. κατὰ μὲν τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς βιβλίον ὁ Χρύσιππος, οὐχ ὅπως ἀντιλέγει μὴ δὲ μίαν εἶναι τῆς ψυχῆς δύναμιν, ἢ ἐπιθυμητικήν, ἢ θυμοειδῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ παθήματ' αὐτῶν ἐκδιδάσκει, καὶ τόπον ἀπονέμει τοῦ σώματος ἕνα. κατὰ δὲ τὰ περὶ τῶν παθῶν ἅπαντα τά τε τρία, δι' ὧν ἐπισκέπτεται τὰ λογικὰ περὶ αὐτῶν ζητήματα, καὶ προσέτι τὸ θεραπευτικόν, ὃ δὴ καὶ ἠθικὸν ἐπιγράφουσί τινες, οὐκέθ' ὁμοίως, εὑρίσκεται γιγνώσκων. ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς ἐπαμφοτερίζων γράφει, τὰ δὲ ὡς μὴ δὲ μίαν ἡγούμενος εἶναι δύναμιν τῆς ψυχῆς, μήτε ἐπιθυμητικήν, μήτε θυμοειδῆ. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὁρισμῶν τοῦ πάθους, ἐμφαίνει τινὰ δύναμιν ἄλογον ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παθῶν αἰτίαν ὑπάρχειν, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐπιδείξω τὴν ῥῆσιν ἐξηγησάμενος αὐτοῦ. ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς, ἔνθα ζητεῖ πότερα κρίσεσιν ἐπιγίγνεται τὰ πάθη, προφανῶς ἀποχωρεῖ τῆς Πλάτωνος δόξης, ὅς γ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ προβλήματος ἠξίωσε καὶ ταύτης ἐπιμνησθῆναι, καί τοι τοῦτο πρῶτον εὐθὺς ἐγκαλέσειεν ἄν τις αὐτῷ παρὰ τοῦ τῆς διαιρέσεως ἐλλιπὲς ὑφαιρουμένῳ. τὸ γάρ τοι πάθος οἷον ὁ ἔρως ἤτοι κρίσις τίς ἐστιν, ἢ κρίσεσιν ἐπιγιγνόμενον, ἢ κίνησις ἔκφορος τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως. οὕτω δὲ καὶ ὁ χόλος ἤτοι κρίσις, ἢ ἑπόμενόν τι ταύτῃ πάθος ἄλογον, ἢ κίνησις σφοδρὰ τῆς θυμοειδοῦς δυνάμεως. ὁ δέ γ' οὐδ' οὕτως ἐγχωρῶν εἰς τρία τέμνεσθαι τὸ πρόβλημα, μεταχειρίζεται τὸν λόγον ἐπιδεικνύναι πειρώμενος, ὡς ἄμεινον εἴη κρίσεις ὑπολαμβάνειν αὐτά, καὶ οὐκ ἐπιγινόμενά τινα ταῖς κρίσεσιν, ἐπιλαθόμενος ὧν αὐτὸς ἐν τῷ προτέρῳ τῷ περὶ ψυχῆς ἔγραψε, τὸν μὲν ἔρωτα τῆς ἐπιθυμητικῆς εἶναι δυνάμεως, τὸν δὲ χόλον, τῆς θυμοειδοῦς. ὥσπερ δ' ἐν τούτοις ἐπελάθετό τε ἅμα τῶν ἑαυτῷ γεγραμμένων, οὐκ ἠξίωσέ τε πρὸς τὸ τῶν παλαιῶν ἀντειπεῖν δόγμα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τῶν γενικῶν παθῶν, οὓς πρῶτος ἐξέθετο, τελέως ἀποχωρεῖ τῆς γνώμης αὐτῶν, τὴν λύπην ὁριζόμενος δόξαν πρόσφατον κακοῦ παρουσίας. τὸν δὲ φόβον, προσδοκίαν κακοῦ. τὴν δ' ἡδονήν, δόξαν πρόσφατον ἀγαθοῦ παρουσίας. ἄντικρυς γὰρ ἐν τούτοις τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς μόνου μέμνηται, παραλείπων τότ' ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές. καὶ γὰρ τὴν

δόξαν καὶ τὴν προσδοκίαν ἐν τῷ λογικῷ μόνῳ συνίστασθαι νομίζει. κατὰ μέντοι τὸν τῆς ἐπιθυμίας ὅρον, ἣν ὄρε-
ξιν ἄλογον εἶναι φησίν, ἐφάπτεται μέν πως ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει τῆς ἀλόγου κατὰ τὴν ψυχὴν δυνάμεως. ἀποχωρεῖ δὲ
κἀνταῦθα κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς, εἴγε καὶ ἡ ὄρεξις ἣν κατὰ τὸν ὁρισμὸν παρέλαβε τῆς λογικῆς ἐστι δυνά-
μεως. ὁρίζεται γοῦν αὐτὴν ὁρμὴν λογικὴν ἐπί τι ὅσον χρὴ ἥδον. ἐν μέν γε δὴ τούτοις τοῖς ὅροις, ὁρμὰς, καὶ δόξας, καὶ
κρίσεις, ὑπάρχειν οἴεται τὰ πάθη. κατὰ δέ τινας τῶν ἐφεξῆς Ἐπικούρῳ καὶ Ζήνωνι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἑαυτοῦ δόγμα-
σιν ἀκόλουθα γράφει. τήν τε γὰρ λύπην ὁριζόμενος μείωσιν εἶναί φησιν ἐπὶ φευκτῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν, τὴν δὲ
ἡδονὴν ἔπαρσιν ἐφ᾽ αἱρετῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν. καὶ γὰρ αἱ μειώσεις, καὶ αἱ ἐπάρσεις, καὶ αἱ συστολαὶ, καὶ αἱ δια-
χύσεις, καὶ γὰρ τούτων ἐνίοτε μέμνηται, τῆς ἀλόγου δυνάμεώς ἐστι παθήματα ταῖς δόξαις ἐπιγιγνόμενα. τοιαύτην
δέ τινα τὴν οὐσίαν τῶν παθῶν Ἐπίκουρος καὶ Ζήνων, οὐκ αὐτὸς ὑπολαμβάνει, ὃ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι τἀν-
δρὸς, ἐν ἐπαγγελίᾳ λογικῆς τε ἅμα καὶ ἀκριβοῦς διδασκαλίας, οὐκ ἀκριβοῦντος. καὶ γὰρ οὐκ αὐτὰ ταῦτα μό-
νον αὐτὸς ἑαυτῷ διαφέρεται φανερῶς, ἀλλὰ κἀπειδὰν ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸ πάθος ὁρισμῶν γράφων ἄλογόν τε καὶ
παρὰ φύσιν κίνησιν ψυχῆς αὐτὸ φάσκῃ, καὶ πλεονάζουσαν ὁρμὴν, εἶτα τὸ μὲν ἄλογον ἐξηγούμενος τὸ χωρὶς λόγου
τε καὶ κρίσεως εἰρῆσθαι φάσκει. τῆς δὲ πλεοναζούσης ὁρμῆς παράδειγμα, τοὺς τρέχοντας σφοδρῶς παραλαμ-
βάνει. ταυτὶ γὰρ ἀμφότερα μάχεται τῷ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη. εἰσόμεθα δ᾽ ἐναργέστερον, αὐτὰς τὰς ῥήσεις αὐτοῦ
» παραγράψαντες. ἔχει δ᾽ ἡ μὲν ἑτέρα, τόνδε τὸν τρόπον. δεῖ δὲ πρῶτον ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τὸ λογικὸν ζῷον ἀκο-
» λουθητικὸν φύσει ἐστὶ τῷ λόγῳ, καὶ κατὰ τὸν λόγον, ὡς ἂν ἡγεμόνα πρακτικόν. πολλάκις μέντοι καὶ ἄλλως
» φέρεται ἐπί τινα, καὶ ἀπό τινων ἀπειθῶς τῷ λόγῳ ὠθούμενον ἐπὶ πλεῖον, καθ᾽ ἣν φορὰν ἀμφότεροι ἔχουσιν οἱ ὅροι
» τῆς παρὰ φύσιν κινήσεως ἀλόγως οὕτως γινομένης, καὶ τοῦ ἐν ταῖς ὁρμαῖς πλεονασμοῦ. τὸ γὰρ ἄλογον τουτὶ λη-
» πτέον ἀπειθὲς λόγῳ, καὶ ἀπεστραμμένον τὸν λόγον, καθ᾽ ἣν φορὰν καὶ ἐν τῷ ἔθει τινὰς φαμὲν ὠθεῖσθαι καὶ ἀλό-
» γως φέρεσθαι ἄνευ λόγου κρίσεως, ὡς εἰ διημαρτημένως φέρεται. καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, ταῦτ᾽ ἐπι-
» σημαινόμεθα, ἀλλὰ μάλιστα καθ᾽ ἣν ὑπογράφει φορὰν οὐ πεφυκότος τοῦ λογικοῦ ζῴου κινεῖσθαι οὕτως κατὰ τὴν
» ψυχὴν, ἀλλὰ κατὰ τὸν λόγον. ἡ μὲν οὖν ἑτέρα τῶν τοῦ Χρυσίππου ῥήσεων ἐξηγουμένη τὸν πρότερον τῶν ὅρων
τοῦ πάθους ἐνταυθοῖ τελευτᾷ. τὴν δ᾽ ὑπόλοιπον ἐν ᾗ τὸν ἕτερον ὅρον ἐξηγεῖται γεγραμμένην, ἐφεξῆς τῇδε κα-
τὰ τὸ πρῶτον σύγγραμμα περὶ παθῶν, ἤδη σοι παραθήσομαι. κατὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ πλεονασμὸς τῆς ὁρμῆς εἴρηται,
διὰ τὸ τὴν καθ᾽ αὑτοὺς καὶ φυσικὴν τῶν ὁρμῶν συμμετρίαν ὑπερβαίνειν. γένοιτο δ᾽ ἂν τὸ λεγόμενον διὰ τούτων
» γνωριμώτερον, οἷον ἐπὶ τοῦ πορεύεσθαι καθ᾽ ὁρμὴν, οὐ πλεονάζει ἡ τῶν σκελῶν κίνησις, ἀλλὰ συναπαρτίζει τι τῆς
» ὁρμῆς, ὥστε καὶ στῆναι ὅταν ἐθέλῃ καὶ μεταβάλλειν. ἐπὶ δὲ τῶν τρεχόντων καθ᾽ ὁρμὴν οὐκέτι τοιοῦτον γίνεται, ἀλ-
» λὰ πλεονάζει παρὰ τὴν ὁρμὴν ἡ τῶν σκελῶν κίνησις, ὥστε ἐκφέρεσθαι καὶ μὴ μεταβάλλειν εὐπειθῶς οὕτως εὐ-
» θὺς ἐναρξαμένων, αἷς οἶμαί τι παραπλήσιον καὶ ἐπὶ τῶν ὁρμῶν γίνεσθαι, διὰ τὸ τὴν κατὰ λόγον ὑπερβαίνειν
» συμμετρίαν, ὥσθ᾽ ὅταν ὁρμᾷ μὴ εὐπειθῶς ἔχειν πρὸς αὐτόν. ἐπὶ μὲν τοῦ δρόμου τοῦ πλεονασμοῦ λεγομένου πα-
» ρὰ τὴν ὁρμὴν, ἐπὶ δὲ τῆς ὁρμῆς παρὰ τὸν λόγον. συμμετρία γάρ ἐστι φυσικῆς ὁρμῆς ἡ κατὰ τὸν λόγον καὶ ἕως
» τοσούτου καὶ ἕως αὐτὸς ἀξιοῖ. διὸ δὴ καὶ τῆς ὑπερβάσεως κατὰ τοῦτο καὶ οὕτως γινομένης πλεονάζουσά τε ὁρμὴ
» λέγεται εἶναι καὶ παρὰ φύσιν, καὶ ἄλογος κίνησις ψυχῆς. αἱ μὲν τοῦ Χρυσίππου ῥήσεις αὗται. σκεψώμεθα δ᾽
» ἀκριβέστερον ὑπὲρ ἑκατέρας αὐτῶν ἀπὸ τῆς προτέρας ἀπαρξάμενοι, καθ᾽ ἣν ἐξηγεῖται πῶς εἴρηται τὸ πάθος ἄλο-
γος καὶ παρὰ φύσιν κίνησις ψυχῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἠπίστατο δύο σημαινόμενα πρὸς τῆς ἄλογος φωνῆς, ὧν τὸ ἕτερον
βούλεται μόνον δηλοῦσθαι κατὰ τὸν ὅρον, τὸ χωρὶς κρίσεως, ὀρθῶς ἐποίησε, μὴ δὲ μίαν ὑπολιπόμενος ἀμφιβο-
λίαν, ἀλλ᾽ αὐτὸς δηλώσας, ὅτι τὴν κατὰ τὸ πάθος ὁρμὴν, ἄλογον εἶναι φησὶ καθ᾽ ὅσον ἀπέστραπται τὸν λόγον, καὶ
ἀπειθεῖ τῷ λόγῳ, καὶ χωρὶς κρίσεως γίνεται. διὰ μὲν οὖν τοῦ ἀπεστράφθαι φάναι τὸν λόγον, ἐχώρισε τὴν κατὰ τὸ
πάθος ἄλογον κίνησιν τῶν ἀψύχων τε καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων. κινεῖται μὲν γὰρ καὶ λίθος καὶ ξύλον ἐνίοτε, καὶ τῶν
ἄλλων ἕκαστον τῶν ἀψύχων, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς ἀπεστραμμένον τὸν λόγον, οὐθ᾽ ὡς ἀπειθοῦν. ᾧ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ μέτεστι τοῦ
πείθεσθαί τε καὶ ἕπεσθαι τῷ λόγῳ, τοῦτο πῶς ἂν ἢ ἀπειθεῖν, ἢ ἀπεστράφθαι ποτὲ δύναιτο τὸν λόγον; ἀλλ᾽ ὅλως μὴ
χρῆσθαι λέγοιτο ἂν εἰκότως. ἀπεστράφθαι δὲ καὶ ἀπειθεῖν λεχθήσεται, τὸ φύσιν μὲν ἔχον ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι,
παρὰ φύσιν δέ ποθ᾽ ἑτέρως φερόμενον. ἐκ μὲν δὴ τῶν τοιούτων δείκνυται, τὸ μήτ᾽ ἀψύχῳ τινὶ, μήτ᾽ ἀλόγῳ ζῴῳ
πάθος ἐγγίνεσθαι ψυχικόν. ἐπειδὰν δὲ γράφῃ χωρὶς λόγου, καὶ κρίσεως γίγνεσθαι τὴν κατὰ τὸ πάθος κίνησιν, εἶτα
συνάπτων ἐφεξῆς λέγει οὐχὶ εἰ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, καὶ ἀπεστραμμένως
τε καὶ ἀπειθῶς αὐτῷ διορίζει τῶν ἁμαρτημάτων τὰ πάθη, καὶ πάνυ δεόντως. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα μοχθη-
ραὶ κρίσεις εἰσὶ, καὶ ὁ λόγος ἐψευσμένος τῆς ἀληθείας, καὶ διημαρτημένος. τὸ δὲ πάθος ἔμπαλιν οὐδὲν μὲν ἡμαρ-
τημένον, οὐδὲ παρεωραμένον κατὰ τὸν λογισμὸν, ἀπειθὴς δέ ἐστι τῷ λόγῳ κίνησις ψυχῆς. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ σῶ-
σαι τὴν πατρίδα τῆς ζωῆς τῶν τέκνων καταφρονήσας, καὶ ἤτοι παραδοὺς ἑτέροις ἀποσφάττειν, ἢ αὐτὸς ὑπομείνας
σφάξαι, τῇ γε τοῦ καλοῦ φαντασίᾳ τοῦτο δρᾷ, καὶ λογισμῷ τινὶ χρησάμενος. ἡ Μήδεια δ᾽ ἔμπαλιν, οὐ μόνον ὑπ᾽
οὐδενὸς ἐπείσθη λογισμοῦ κτείνειν τοὺς παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν ὅσον ἐπὶ τῷ λογισμῷ μανθάνειν φησὶ
οἷα δρᾶν μέλλει κακά. τὸν θυμὸν δὲ εἶναι κρείττονα τῶν βουλευμάτων, τουτέστιν οὐχ ὑποτετάχθαι, καὶ πείθεσθαι, καὶ
ἕπεσθαι, καθάπερ τινὶ δεσπότῃ τῷ λόγῳ τὸ πάθος, ἀλλ᾽ ἀφηνιάζειν, καὶ ἀποχωρεῖν, καὶ ἀπωθεῖν τῷ προστάγματι
ὡς ἑτέρας τινὸς ἔργον, ἢ πάθημα δυνάμεως ὑπάρχον, οὐ τῆς λογιστικῆς. πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀπειθεῖν ἑαυτῷ τι δύναιτο,
ἢ ἀποστρέφεσθαι ἑαυτὸ, ἢ μὴ ἕπεσθαι ἑαυτῷ; ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν μεμπτὸν, ἔτι καὶ ἀληθῶς τε
καὶ διωρισμένως καὶ κατὰ τὴν Πλάτωνος εἴρηται γνώμην. παραπλησίως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ δευτέρου
τῶν ὅρων ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένα, δι᾽ ἧς ἐμνημόνευσε καὶ τῶν τρεχόντων ὠκέως, οἳ μὴ δ᾽ εἰ στῆναι βούλοιντο, παραχρῆ-
μα δύναιντο πράττειν αὐτό, σαφῶς γὰρ κἀνταῦθα ἐνδείξεις γίγνεται δυνάμεως ἑτέρας παρὰ τὸν λόγον, ὑφ᾽ ἧς ἀπο-
τελεῖται

τελεῖται τὰ παθήματα. γνοίημεν δ' ἂν ἐναργέστερον εἰ τὴν αἰτίαν ἐξεύροιμεν, ὑφ' ἧς συμβαίνει μὴ δύνασθαι στῆναι παραχρῆμα πολλοὺς τῶν θεόντων. ἡ δ' εὕρεσις ἐξ αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἡμῖν τοῦ μὴ πᾶσιν οὕτως συμβαίνειν, ἀλλ' ὅσοι διὰ ὁμαλοῦς τινὸς ἢ κατάντους φέρονται. τῶν μὲν γὰρ ἀνάντη χωρία διαθεόντων, οὐκ ἔστιν οὕτω τοῦτο συμπίπτειν, παραχρῆμα γοῦν ἵστανται βουληθέντες ὡς ἂν τῆς ῥοπῆς τοῦ σώματος μὴ φερούσης αὐτοὺς βιαίως κάτω, καθάπερ ἐκείνους ἔφερε. σύνθετος γὰρ αὐτῶν γένεσιν ἡ τῆς φορᾶς αἰτία. ἡ μέν τις ὡς ζώων ὑφ' ὁρμῆς κινουμένων, ἡ δ' ὡς ἀψύχων σωμάτων τῷ βάρει ῥεπόντων. οὕτω γοῦν καὶ λίθοι πολλάκις ὀρῶν καταφέρονται στῆναι μεταξὺ μὴ δυνάμενοι, πρὶν ἀφικέσθαι πρός τι χωρίον ὁμαλὸν, ἢ κοῖλον, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα, δυνάμεως ἐστὶν ἔνδειξις ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν, ἀλόγου τὴν φύσιν, ἥπερ ἐστὶν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι τὸ βάρος. ὅτι δ' οὐ δύνανται διὰ τοῦτο στῆναι βουληθέντες, οὐ μόνον ἐκ τῆς τῶν ἀνάντων τε καὶ κατάντων χωρίων διαφορᾶς ἔνεστι μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμαλέσι διαφόρου κινήσεως. ὁ μὲν γὰρ εἰς τοὐπίσω τὴν ῥοπὴν τοῦ σώματος ποιησάμενος ἐν τῷ τρέχειν, αὐτοκράτωρ ἐστὶ τοῦ στῆναι. ὁ δ' εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὑπ' ἐκείνης κωλύεται. καὶ δὴ αὐτό γε τοῦτο οὕτω θέουσιν ἅπαντες, ὑπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως διδασκόμενοι συντελεῖν τὴν εἰς τὸ πρόσω ῥοπὴν τῷ τάχει τῆς κινήσεως. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ παραδείγματος ὦ γενναιότατε Χρύσιππε, τοῖς μὲν μηδὲν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ σῶμα βάρους εἰς τάχος κινήσεως ὠφελουμένοις, ἕτοιμον τὸ στῆναι, τοῖς δ' ἐκ διττῆς αἰτίας τὸ τάχος γεννῶσιν, οὐκ ἔθ' ἡ βούλησις ἱκανή. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς ὁρμῶν, ὅταν μὲν ὁ λογισμὸς μόνος ἔχῃ τὴν αἰτίαν, ἐπ' αὐτῷ παῦσαι τὴν ὁρμήν. ὅταν δ' ἤτοι θυμὸς ἢ ἐπιθυμία τις αὐτῷ προσέλθῃ, δυνάμεις ἄλογοί τε καὶ παραπλήσιαι τῷ κατὰ τὸ σῶμα βάρει, παραχρῆμα μὲν οὐχ οἷόν τε στῆναι, χρόνῳ δ' ἂν ἴσως γένοιτο καὶ τοῦτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν θεόντων. τὸ δ' ἴσως τῷ λόγῳ προσέθηκα διὰ τὴν τῶν κατὰ μέρος αἰτίων, ὅσα τε κινεῖ τὴν ὁρμὴν ἄνισον δύναμιν. ἐπειδὴ γὰρ καὶ λογισμὸς αὐτὴν κινεῖ, καὶ ἐπιθυμία καὶ θυμὸς, ἡ μὲν ὑφ' ἑνὸς αὐτῶν συστᾶσα τῶν ἄλλων ἡσυχαζόντων, ὑπ' ἐκείνου μόνου δεσπόζεται, ὥστ' εἰ μὲν ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ γένοιτο, καὶ καταπαύσειν αὐτὴν καὶ αὖθις ἐπεγείρειν οἷόν τε διὰ μόνου τοῦ βουληθῆναι. εἰ δ' ὑπὸ θυμοῦ τινὸς ἢ ἐπιθυμίας, ὅταν ἐκεῖνα λωφήσῃ, εἰ δ' ὑφ' ἑκατέρων ἐνεργούντων γίγνοιτο λογισμοῦ θ' ἅμα καί τινος ἀλόγου δυνάμεως. εἰ μὲν οὖν ἀντισπῶντος τοῦ λογισμοῦ, κρατήσει τὸ ἰσχυρότερον, εἰ δὲ συνεκθέοντος, οὐδέποτε παύσεται. λέγω δὲ συνεκθεῖν τῷ πάθει τὸν λογισμὸν, ὅταν ἅπερ ἐκεῖνος πράττῃ, καὶ ὁ λογισμὸς δοξάζῃ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀκολάστων. δοξάζουσι γὰρ ἀγαθὸν εἶναι μέγιστον οὗτοι τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδίστων, ἑκουσίως ἑπομένου κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν τοῦ λογισμοῦ τῇ ἐπιθυμίᾳ. ἀντιτείνειν δέ φημι τὸν λογισμὸν τῷ πάθει, μὴ δοξάζοντος μὲν τ' ἀνθρώπου καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἀπόλαυσιν τῆς προκειμένης ἡδονῆς, ἑλκόμενον δέ πως ἐπ' αὐτὴν διὰ τὴν τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἰσχυρὰν κίνησιν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ λογισμὸς κρατήσειεν, ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐστί τε καὶ λέγεται. εἰ δ' ἐπιθυμία, τοὐναντίον τῷδε πρόσρημα λαβὼν, ἀκρατὴς ὀνομάζεται. ὅταν δ' ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ μόνου πρὸς τὴν τῶν ἡδέων ἄγηται χρῆσιν, ὁ τοιοῦτος σώφρων καλεῖται, σκοπὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, οὐ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ τὴν ὠφέλειαν πεποιημένος. ὥσπερ γε καὶ ἀκόλαστος ὁ πρὸς τῆς ἐπιθυμίας μόνης ἀγόμενος ἀκολουθοῦντος αὐτῇ τοῦ λόγου, καθάπερ τινὸς οἰκέτου τῇ τοιαύτῃ συμπλοκῇ τῶν τὰς ὁρμὰς κινούντων αἰτίων, μαρτυρεῖ καὶ τὸ τοῦ Χρυσίππου παράδειγμα. τῶν μὲν γὰρ πρὸς ἀνάντες θεόντων, ἡ λογικὴ μόνη δύναμις ἡγεῖται. τῶν δ' ἀκουσίως ἐπὶ κρημνοῦ φερομένων, ἡ ἄλογος, ἥνπερ δὴ τὸ βάρος τοῦ σώματος ἔφαμεν ὑπάρχειν, τῶν δ' ἐν τὸ κάταντες θεόντων, ἀμφότεραι. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἐφ' ὁμαλοῦς εἰ πρόσω ῥέποιεν, ὡς εἴγε ἀνακλίνοιεν ὀπίσω, θέοιεν μὲν ἂν οὕτω γε τῶν ἑτέρων ἧττον. ἵσταιντο δ' ἂν ὁπότε βουληθεῖεν, ὥστε οὐδὲν ἄχρι γε τῆς τῶν ὅρων ἐξηγήσεως ὁ Χρύσιππος ἐναντίον ἀπεφήνατο τοῖς παλαιοῖς. ὁπόταν δ' ἐφεξῆς ἐπισκέπτηται, πότερον κρίσεις τινὰς ἢ κρίσεσιν ἑπόμενα χρὴ νομίζειν εἶναι τὰ πάθη, καθ' ἑκάτερα μὲν ἀποχωρεῖ τῶν παλαιῶν. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ τὸ φαυλότερον ἡγεῖσθαι. καὶ γὰρ Ζήνωνι κατά γε τοῦτο καὶ ἑαυτῷ καὶ πολλοῖς ἄλλοις μάχεται τῶν στωϊκῶν, οἳ οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλόγους συστολὰς, καὶ ταπεινώσεις, καὶ δήξεις, ἐπάρσεις τε καὶ διαχύσεις ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. Ποσειδώνιος μέν γε τελέως ἀπεχώρησεν ἀμφοτέρων τῶν δοξῶν, οὔτε γὰρ κρίσεις, οὔτε ἐπιγινόμενα κρίσεσιν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς θυμοειδοῦς τε καὶ ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἡγεῖται γίγνεσθαι τὰ πάθη, περὶ πᾶν ἀκολουθήσας τῷ παλαιῷ λόγῳ, καὶ πυνθάνεταί γε τοῦ περὶ τὸν Χρύσιππον οὐκ ὀλιγάκις ἐν τῇ περὶ παθῶν ἑαυτοῦ πραγματείᾳ, τίς ἡ τῆς πλεοναζούσης ὁρμῆς ἐστὶν αἰτία. ὁ μὲν γὰρ λόγος οὐκ ἂν δύναιτό γε πλεονάζειν παρὰ τὰ ἑαυτοῦ πράγματά τε καὶ μέτρα. πρόδηλον οὖν ὡς ἑτέρα τις ἄλογος ἐστὶ δύναμις αἰτία τοῦ πλεονάζεσθαι τὴν ὁρμὴν ὑπὲρ τὰ μέτρα τοῦ λόγου, καθάπερ τοῦ πλεονάζεσθαι τὸν δρόμον ὑπὲρ τὰ μέτρα τῆς προαιρέσεως, ἄλογος ἡ αἰτία τὸ βάρος τοῦ σώματος. ἀλλ' οὐ τοῦτο θαυμαστὸν εἰ πολλοῖς ἐναντία λέγει Χρύσιππος, ὥσπερ οὐδ' ὅτι τῆς ἀληθείας ἀπέσφαλται. συγγνώμη γὰρ ἀνθρώπῳ γε ὄντι καὶ ἁμαρτάνοντι, ὡραῖον δὲ, ἀλλ' ὅτι μήτε ἐπεχείρησεν ὅλως τὰ πρὸς τῶν παλαιῶν εἰρημένα διαλύσασθαι, καὶ πρὸς αὐτὸν διαφέρεται. νυνὶ μὲν γίνεσθαι νομίζων τὰ πάθη ἄνευ λόγου καὶ κρίσεως, νυνὶ δ' οὐ μόνον κρίσεσιν ἕπεσθαι φάσκων, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο κρίσεις εἶναι. τὸ γὰρ μὴ δ' ὅλως ἐφάπτεσθαι κρίσεως ἐναντιώτατον δήπου τῷ κρίσιν εἶναι τὸ πάθος. εἰ μὴ νὴ Δία βοηθῶν τις αὐτῷ φαίη, πλείω σημαίνειν τὸ τῆς κρίσεως ὄνομα, καὶ περὶ μὲν τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὅρου τὴν οἷον περίσκεψιν εἰρῆσθαι κρίσιν, ὡς εἶναι τὸ ἄνευ κρίσεως, ἴσον ἄνευ περισκέψεως. ἔνθα δὲ κρίσεις εἶναι φησὶ τὰ πάθη, τὰς ὁρμάς τε καὶ τὰς συγκαταθέσεις ὀνομάζεσθαι κρίσεις. ἀλλ' εἴπερ τοῦτο τις δέξαιτο, πλεονάζουσα συγκατάθεσις ἔσται τὸ πάθος, καὶ πάλιν ὁ Ποσειδώνιος ζητήσει τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς πλεονάζεται πρὸς τῷ, καὶ μέγιστον ἁμάρτημα περὶ τὴν διδασκαλίαν ἡμαρτῆσθαι τῷ Χρυσίππῳ. εἰ γὰρ ἐν αὐτῷ δὴ τούτῳ τὸ κῦρος τοῦ δόγματος ἐστὶν ἐν τῷ διαστείλασθαι τὴν ὁμωνυμίαν καὶ δεῖξαι περὶ τί μὲν σημαινόμενον, ἄνευ κρίσεως γίνεται τὰ πάθη, περὶ τί δὲ κρίσεις εἰσίν. ὁ δ' οὐδὲ καθ' ἓν τῶν τεττάρων βιβλίων, ἃ περὶ τῶν παθῶν ἔγραψεν ἐποίησεν αὐτὸ, πῶς οὐκ ἄν τις αὐτὸν δικαίως μέμψαιτο. τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ βραχυλογίαν τις ἄκραν ἐζηλωκὼς, ὀρθῶς ἂν ὑπερβαίνοιτο

τὰ οὕτως ἀναγκαῖα, πολὺ δ' οὖν μᾶλλον, ὅταν ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνει τοὺς λόγους, ὥσπερ ὁ Χρύσιππος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ μικρὸν ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. περὶ δὲ τοῦ μὴ φροντίζειν τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογίας αὐτόν, ἔχων ἔτι μυρία λέγειν, ἃ τάχ' ἂν καὶ ὕστερον εἰ μακροτέρας ἐπιλαβοίμην σχολῆς, εἰς μίαν ἀθροίσαιμι πραγματείαν ἅπαντα, παραλιπὼν τἆλλα, μόνων τῶν οἰκείων τοῖς νῦν προκειμένοις μνημονεύσω. τὴν τοίνυν ἐπιθυμίαν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν ὁρισάμενος ὄρεξιν ἄλογον, αὐτὴν πάλιν τὴν ὄρεξιν ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν περὶ γένους ὅρων, ὁρμὴν λογικὴν εἶναί φησιν ἐπί τι, ὅσον χρὴ ἧδον αὐτῷ. οὕτω δὲ αὐτὴν ὁρίζεται κἀν τοῖς περὶ τῆς ὁρμῆς, ὥστε τὸν τῆς ἐπιθυμίας ὅρον ἀναπτυσσόμενον γίγνεσθαι τοιοῦτον. ἐπιθυμία ἐστὶν ὁρμὴ λογικὴ ἐπί τι, ὅσον χρὴ ἧδον αὐτῷ ἄλογος. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν διαφέρουσιν ἤτοι βιβλίοις, ἢ χωρὶς βίβλων ἀναισθήτως ἔχειν τῆς ἐναντιολογίας, ἧττον δεινόν. ὅταν δ' ἐν αὐτοῖς οἷς φθέγγεταί τις ἐναντία τε καὶ παντοίως μαχόμενα συμπλέξῃ, συγχεῖ καὶ ταράσσει τὴν διδασκαλίαν ἐν τῷδε, καὶ πολλὴν ἀπορίαν παρέχει τοῖς ἐξελέγχειν αὐτὰ πειρωμένοις. ὥσπερ ἂν εἰ καὶ οὕτω τις εἴποι γε καταβὰς ἄνω, καὶ διαλεχθεὶς τῷ λίθῳ, καὶ πλεύσας διὰ μέσης τῆς πέτρας ἀνελθεῖν εἰς τὸν βυθὸν τῆς λίμνης. αὖτε γὰρ ὡς οὐ καταβάντα διελέγχεις, φάσκων αὐτὸν ἄνω μεμνηκέναι καταβάντα. τοῦτ' αὐτὸ δήπου φήσει καὶ αὐτὸς εἰρηκέναι κατὰ τὸν λόγον ἐν τῷ προσθεῖναι τὸ ἄνω, αὖθ' ὡς οὐδενὶ διελέγχθη, καὶ τοῦτ' εἰρῆσθαι φήσει. ταυτὸ γὰρ εἶναι τό, λίθῳ διαλέγεσθαι τῷ μὴ δὲ λίθῳ, τῷ λίθῳ γὰρ οὐδεὶς διαλέγεται. καὶ τἆλλα οὕτως ἅπαντα σοφιστικῶς ἐπανορθοῦσθαι δυνήσεταί τις, ὥστε κατ' ἀρχὰς εὐθὺς δεῖν ἀποδοῦναι λόγων εἶδος τοιούτων ἐν ᾧ χρὴ τοὺς ἀκούοντας, οὐχ ἃ σημαίνεται συνήθως ὑφ' ἑκάστου τῶν ὀνομάτων μανθάνειν ἀλλ' ἕτερ' ἄττα. τοιοῦτον γάρ τι καὶ ὁ Χρύσιππος ἀξιώσει, ἐπειδὰν μὲν ἄνευ κρίσεως λέγῃ τις γίνεσθαι τὰ πάθη, τῆς ψυχῆς ἀκούειν ἡμᾶς ἀξιῶν, ὅτι μετὰ κρίσεώς τε γίνεται καὶ κρίσεις εἰσίν. ἐπειδὰν δ' ἄνευ λόγου καὶ ἄλογα, τὸ μήτ' ἄλογα, μήτ' ἐν ἀλόγῳ τινὶ δυνάμει τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐν τῇ λογιζομένῃ, καὶ λογικά. τὸ γὰρ κρίνειν ταύτης ἔργον ὑπάρχειν. ἐπειδὰν δ' ἀπειθῶς τε καὶ ἀπεστραμμένως τοῦ λόγου, τὸ μηδεμίαν ἐπιζητεῖν ἑτέραν ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν, ἧς κινουμένης ἀπειθῶς τῷ λόγῳ γίγνεσθαι τὰ πάθη. μηδὲν γὰρ εἶναι τινὰ τοιαύτην ὡς ἔνιοι τῶν φιλοσόφων ὑπολαμβάνουσιν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ προσαγορεύοντες. τὸ ὅλον γὰρ εἶναι τὸ τῶν ἀνθρώπων ἡγεμονικόν, λογικόν. εἰ μὲν γὰρ εἰς πρόβλημά τις ἀπὸ στόματος ἐπικαίρου λέγοι, κάλλιον μὲν καὶ τούτῳ διωρισμένως τε χρῆσθαι καὶ σαφῶς τοῖς ὀνόμασιν. ἕξει δ' οὖν ὅμως συγγνώμην αὐτοῦ τὰ σφάλματα. τὸ δ' ἐπιστημονικὴν καὶ λογικὴν πραγματείαν ἐπαγγελλάμενον γράφειν, ἀπειθῆ μὲν τῷ λόγῳ τινὰ κίνησιν ὀνομάζειν. ἀξιοῦν δ' ἡμᾶς ἀκούειν αὐτὴν λογικήν, ἢ ἀπεστράφθαι μὲν τὸν λόγον. εἶναι δ' οὐδὲν ἄλλο ἢ λόγον τε καὶ κρίσιν αὐτήν, οὐκ οἶδ' εἰ μὴ τῆς μεγίστης μέμψεως ἄξιος ὑπάρχει ἄνθρωπος, μὴ συγχωρῶν ἐπὶ ταυτοῦ λέγειν αἰσχύνεσθαι καὶ αἰδεῖσθαι, μὴ δ' ἥδεσθαι καὶ χαίρειν. ἀλλ' ἀκριβοῦν ἅπαντα καὶ μέχρι τῶν ὀνομάτων ἀξιῶν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν οὐκ ἐκ λόγου καὶ κρίσεως ἔφησε γίγνεσθαι, προελθὼν ἐν λόγῳ καὶ κρίσει συνίστασθαι φησίν. ἐνὸν ἐκφυγεῖν μὲν ἁπάσας τὰς οὕτως ἀκαίρους τε ἅμα, καὶ παρὰ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος ἀναπιμπλαμένας ὁμωνυμίας, ἀκριβῶσαι, καὶ διαρθρῶσαι τὸν λόγον ἑλληνικοῖς τε καὶ σαφέσιν ὀνόμασιν. τὸ γοῦν ἄλογον ὡσαύτως ἀφώνῳ τε καὶ ἀτραχήλῳ διχῶς ἅπαντες ἄνθρωποι λέγουσιν, καὶ τρίτον οὐδὲν ἐστὶν ἐπ' αὐτῶν σημαινόμενον εὑρεῖν, οὔτε παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησιν, οὔτε παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ἔτι χρὴ τεκμαίρεσθαι τοῖς βιβλίοις αὐτῶν. ἄφωνον δὲ δή πως λέγουσι, καὶ ἀτράχηλον. ἀναγκάζει γὰρ ἡμᾶς τὰ ῥήματα ἡ Χρυσίππου ἑρμηνεία καὶ ταῦτ' ἐξηγεῖσθαι. τὸ μὲν οἶμαι στερήσει φωνῆς, ἢ τραχήλου, τὸ δὲ κακώσει. εἰ μὲν γάρ τις φάσκει τοὺς ἰχθῦς ἀφώνους ὑπάρχειν, ἢ τὰ φυτά, τῷ μηδ' ὅλως ἔχειν φωνὴν οὕτως αὐτὰ προσαγορεύει. εἰ δέ τις ἄφωνον εἶναι λέγοι τὸν κιθαρῳδόν, ἢ τὸν κήρυκα, κάκωσίν τινα ἐνδείκνυται τῆς φωνῆς τἀνθρώπου, ἢ γὰρ μικρόφωνον, ἢ τραχύφωνον, ἢ μελάμφωνον, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι φησὶν αὐτόν, οὐ μὴν παντελῶς γε ἐστερῆσθαι φωνῆς. οὕτω δὲ καὶ ἀτραχήλους τινὰς ὀνομάζουσιν ἀνθρώπους, οὐ μὰ Δία ὥσπερ τοὺς ἰχθῦς, ἀτραχήλους ἄν τις εἴποι διότι μηδ' ὅλως αὐτοῖς ὑπάρχει τράχηλος. οὐδεὶς γὰρ ἂν οὕτως γε ἄνθρωπος ἀτράχηλος εἴη ὡς ἐστερῆσθαι τὸ πάμπαν τραχήλου, ἀλλὰ τῷ μικρὸν ἔχειν τὸν τράχηλον ὀνομάζονται τινὲς οὕτως. καὶ μένει κἀνταῦθα τὰ παραπλήσια δύο σημαινόμενα, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἄφωνος προσηγορίας. οὕτω δὲ καὶ ἄπους, καὶ ἀσκελής, καὶ ἀκοίλιος, καὶ ἄπλευρος, καὶ ἄχειρ, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα ποτὲ μὲν ἀναιρούσης τῆς α φωνῆς τὸ σημαινόμενον ἑκάστου τῶν ὀνομάτων, οὗ προτάττεται. ποτὲ δ' οὐκ ἀναιρούσης. οὕτως εὑρίσκω καὶ τὸ ἄλογον ὄνομα παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἅπασιν εἰρημένον, ὑπό τε τῶν νῦν ἀνθρώπων λεγόμενον. ἐπειδὰν μὲν γὰρ ἢ τὸν ἰχθῦν τις, ἢ τὸν καρκῖνον ἄλογον εἶναι φάσκῃ, παντάπασιν ἀναιρεῖ τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς ἄλογος φωνῆς. ἐπειδὰν δὲ τὸ δέ τι τὸ ὑπὸ τοῦδε λεγόμενον, ἐπιμεμφόμενοι φάσκωσιν ἄλογον, οὐχ ὡς οὐδένα λόγον ἔχον, ἀλλ' ὡς μεμπτέον, καὶ πονηρῶς ἔχον οὕτως ὀνομάζουσιν. ἄλλο δὲ τρίτον ἢ καὶ νὴ Δία τέταρτον ὡς οὗτοι βιάζονται σημαινόμενον, οὐκ ἔστιν ἐν ἔθει τοῖς Ἕλλησιν, ὃ ἐξηγεῖσθαι τὴν φωνὴν ἐπαγγέλλονται. δηλοῖ δὲ σαφῶς καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. » διὸ καὶ οὐκ ἀπὸ τρόπου λέγεται ὑπό τινων τὸ τῆς ψυχῆς πάθος εἶναι κίνησις παρὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ φόβου ἔχει καὶ ἐπιθυμίας καὶ τῶν ὁμοίων. πᾶσαι γὰρ αἱ τοιαῦται κινήσεις τε καὶ καταστάσεις ἀπειθεῖς τε τῷ λόγῳ εἰσὶ καὶ ἀπεστραμμέναι. καθὸ καὶ ἀλόγως φαμὲν φέρεσθαι τοὺς τοιούτους, οὐχ οἷον κακῶς ἐν τῷ διαλογίζεσθαι, ὡς ἄν τις εἴποι κατὰ τὸ ἔχειν ἐναντίως πρὸς τὸ εὐλόγως. ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀποστροφήν. « ἐναργῶς ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ἐνδείκνυται τὰ δύο σημαινόμενα τῆς ἀλόγου φωνῆς, ἅπερ καὶ ὄντως ἐστὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι. τὸ μὲν ἕτερον, ᾧ τὸ εὔλογον ἐναντίον ἐστί, τὸ δ' ἕτερον, ᾧ μηδὲν μέτεστι λόγου. τὸ μὲν οὖν ἀντικείμενον τῷ εὐλόγῳ, ἁμάρτημα ἐστὶ καὶ κρίσις μοχθηρά. τὸ δ' ἕτερον, ὃ χωρὶς λόγου γίγνεται παντός, ἡ κατὰ τὸ πάθος ὁρμὴ καὶ κίνησις. εἰ δέ γε ἦν πλείω τὰ σημαινόμενα τοῦ ἄλογον ὀνόματος, οὐκ ἂν ὤκνησεν οὐδὲ περὶ ἐκείνων εἰπεῖν. ἐπιδεικνὺς ὡς οὐδὲ καθ' ἓν αὐτῶν ἄλογον εἰρῆσθαι τὸ τῆς ψυχῆς πάθος, ἀλλὰ κατὰ μόνον ὅπερ αὐτὸς ὠνόμασε τὸ κατὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ λόγου γινόμενον. ὅσα μὲν γάρ τις ἔκρινε κακῶς, οὐκ ἀπέστραπται τὸν λόγον, ἀλλ' ἔσφαλται κατ' αὐτόν. ὅσαι δ' ὁρμαὶ κατὰ θυμόν, ἢ ἐπιθυμίαν ἀποτελοῦνται, μὴ προσχρώμεναι λόγῳ, ταύτας ἀλόγους ὀνομάζει, κατὰ τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων, ἐν ᾧ τὴν α φωνὴν ἀποφάσκειν

τε καὶ

τε καὶ ἀναιρεῖν ἐλέγομεν τὸ σημαινόμενον τῆς μετ' αὐτὸ τεταγμένης. ἡ γὰρ ἀπειθὴς λόγῳ κίνησις ψυχῆς, ἄλογος ἐστὶ κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, ἐν ᾧ τὸ μὴ δὲ ὅλως χρῆσθαι λόγῳ περιέχεται. ὡς εἴγε χρώμεθα λόγῳ, καὶ κατ' αὐτὴν οὐκ ὀρθῶς ὁ Χρύσιππος εἶπεν, ἔν τε τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν, οὐχὶ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδών τε κατὰ τὸν λόγον, ἀλλ' ἀπεστραμμένως τε καὶ ἀπειθῶς αὐτῷ. καὶ πάλιν ἐν τῷ θεραπευτικῷ τῶν παθῶν, αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ μικρῷ πρόσθεν μοι παραγεγραμμένα διὰ τῆς ῥήσεως, ἐν ᾗ τὸ μὲν ἐναντίως, τῷ εὐλόγως λεγόμενον ἄλογον, οὐκ ἔφασκεν ἐν τῷ τοῦ πάθους ὁρισμῷ σημαίνεσθαι. θάτερον δὲ τὸ ἀπειθές τε καὶ ἀπεστραμμένον τὸν λόγον. ἐπιφέρων γοῦν φησὶν οἷαι καὶ ἀκρατεῖς αἱ τοιαῦται καταστάσεις εἰσίν, ὡς ἂν οὐ κρατούντων ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκφερομένων καθάπερ οἱ τῷ τόνῳ τρέχοντες προσεκφέρονται, οὐ κρατοῦντες τῆς τοιαύτης κινήσεως. οἱ δὲ κατὰ τὸν λόγον κινούμενοι, ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ οἰακίζοντες καὶ ὁποιοσοῦν ᾖ, κρατοῦσιν ἤτοι ἀπαθεῖς εἰσὶ τῆς τοιαύτης κινήσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ὁρμῶν. ἐνταῦθα γὰρ πάλιν τὸ καὶ ὁποιοσοῦν ᾖ προκείμενον ἐπὶ τοῦ λόγου, σαφῶς ἐνδείκνυται τὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων διορισμὸν τοῦ πάθους. εἴτε γὰρ ὑγιὴς εἴη καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἴτε μοχθηρός τε καὶ ψευδής, ὁ κινούμενος κατ' αὐτόν, οὐκ ἂν ποτε γένοιτ' ἐν πάθει. κατὰ μὲν γὰρ τὸν ἀληθῆ, προσηκόντως τε καὶ κατωρθωμένως κινεῖται, κατὰ δὲ τὸν ψευδῆ, μοχθηρῶς τε καὶ διημαρτημένως. ἵνα γὰρ ὁ λόγος ἡγεμὼν ἐστίν, ἢ ἀρετὴ ἕπεται, ἢ ἁμάρτημα, πάθος οὐδέποτε. τὸ γοῦν οἰηθῆναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, καθάπερ ὁ Ἐπίκουρος, ἡμαρτημένος τε λόγος ἐστὶ καὶ ψευδής, ἁπάσας τε τὰς ἐνεργείας, καὶ κατὰ μέρος κινήσεις ἐκ τῆς ψυχῆς ὅσαι τῆς ἡδονῆς ὡς τέλους στοχάζονται μοχθηρῶς, μοχθηρὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχει καὶ διημαρτημένας, οὐ μὴν ἤδη γέ πω καὶ πάθη. τὸ γὰρ ἴδιον τοῦ πάθους, αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἐστὶ τὸ χωρὶς λόγου κινεῖσθαι τὴν ψυχήν, ὅθεν καὶ δεόντως ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν. οἱ δὲ κατὰ λόγον κινούμενοι, ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ οἰακίζοντες τὰς κατὰ μέρος δηλονότι κινήσεις τῆς ψυχῆς, κρατοῦσι τῶν κατ' αὐτὰς ὁρμῶν, ἀνάλογον τοῖς περιπατοῦσιν, ἀλλ' οὐχ ὑπ' αὐτῶν ἐκφέρονται βιαίως, ὥσπερ οἱ κατὰ πρανοῦς θέοντες. συνάπτων γοῦν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει, καὶ ταυτὶ προσγράφει. οἱ δέ γε κατὰ τὸν λόγον κινούμενοι, ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ οἰακίζοντες καὶ ἐὰν ὁποιοσοῦν ᾖ, κρατοῦσι τῶν κινήσεων καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ὁρμῶν, ὥστε πεισθῆναι ἐάνπερ ἐνδείκνυται αὐτοὺς παραπλησίως τοῖς περιπατοῦσιν, οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις ἐπιφέρει. διὸ καὶ αἱ οὕτως ἄλογοι κινήσεις, πάθη τε λέγονται καὶ παρὰ φύσιν εἶναι, ἅτ' ἐκβαίνουσαι τὴν λογικὴν σύστασιν, πῶς οὕτως, ἢ δηλονότι χωρὶς λόγου παντός, καὶ ἀπεστραμμέναι τὸν λόγον ὃν ἡγεμόνα ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις ἁπασῶν τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν. οὐχ ἡγεῖται δ' ἐν τοῖς πάθεσιν ὅθεν ἐκβεβηκέναι φησὶ τὴν λογικὴν σύστασιν, ἁπάσας τὰς κατὰ πάθος κινήσεις ὀρθότατα λέγων. εἰ γὰρ ἡ μὲν λογικὴ τοῦ ζώου σύστασις ἡγεμόνα κέκτηται τὸν λόγον, οὐ κρατεῖ δ' οὗτος, οὐδ' ἡγεῖται τῶν κατὰ τὸ πάθος κινήσεων, ἐκβέβηκε τὴν λογικὴν φύσιν ὁ κατὰ πάθος κινούμενος; καὶ μὴν εἴπερ οὐ λόγος ὁρμῆς ἡγεῖται, ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, ὅτι τί ποτέ ἐστι τὸ ἡγούμενον. οὐ γὰρ δή γε ἀποχρήσει αὐτοῖς εἰπεῖν, ὡς οὔτε λόγος, οὔτε ἄλλη δύναμις οὐδεμία. συγχωροῦσι γὰρ οὕτως ἀναίτιον τινὰ κίνησιν, ὃ πάντες μᾶλλον φυλάττεσθαι παραινοῦσι, καὶ μέμφονταί γε τὸν Ἐπίκουρον, ἐπειδάν τινα τοιαύτην ὑποτίθηται. εἴπερ οὖν μηδὲν ἀναιτίως γίγνεται, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἁπάντων σχεδόν τι τῶν φιλοσόφων ὁμολόγημα κοινόν, οὐ Χρυσίππου μόνον, ἢ Ἀριστοτέλους, ἢ Πλάτωνος, ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν, ἥτις ποτ' ἐστὶν αἰτία τῆς κατὰ τὰ πάθη κινήσεως. οὐ γὰρ δὴ ὁ λόγος γε νῦν ἡγεμών, οὐδ' αἴτιος αὐτοῖς ὑπάρχει καθάπερ ἔν τε τοῖς ἁμαρτήμασι καὶ κατορθώμασιν. ὁ μὲν οὖν Ποσειδώνιος, ὡς ἂν οἶμαι τεθραμμένος ἐν γεωμετρίᾳ, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων στωϊκῶν ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι συνειθισμένος, ᾐδέσθη τήν τε πρὸς τὰ σαφῶς φαινόμενα μάχην, καὶ τὴν αὐτὴν πρὸς αὑτὸν ἐναντιολογίαν τοῦ Χρυσίππου, καὶ πειρᾶται μὴ μόνον ἑαυτὸν τοῖς Πλατωνικοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Κιττιέα Ζήνωνα προσάγειν. οἱ δ' ἄλλοι στωϊκοὶ σχεδὸν ἅπαντες, οὐκ οἶδ' ὅπως ἕπεσθαι μᾶλλον οἷς ἐσφάλη Χρύσιππος ὑπομένουσιν, ἢ τἀληθὲς αἱρεῖσθαι. καὶ οἵ γε νῦν αὐτῶν ἐνδοξότατοι πυνθανομένων ἡμῶν ἑκάστοτέ τινα ποτὲ χρὴ τίθεσθαι τὴν αἰτίαν, τῆς κατὰ τὰ πάθη κινήσεως, ἄνω μὲν καὶ κάτω τοὺς λόγους ἑλίττουσιν, ἀποσαφοῦσι δ' οὐδέν, ἀλλ' ἐνίοτε μὲν τὸν ἡμαρτημένον λόγον φασίν, καὶ τὴν δόξαν τὴν ψευδῆ τῶν κατὰ τὰ πάθη κινήσεων αἴτιον ὑπάρχειν. δυσωπούμενοι δ' αὖθις ὑπὸ τῶν Χρυσίππου ῥήσεων, ὑποχωροῦσί τε τούτων καὶ κινήσεις τινὰς ἀναιτίους ὑποτίθενται, καὶ μένουσιν οὐδέποτ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀποκρίσεων, ἀλλ' εὐρίπου δίκην ἑκάστοτε μεταρρέουσιν, ἀπὸ μὲν τοῦ τὸν λόγον τε καὶ τὴν δόξαν αἰτιᾶσθαι τῶν παθῶν, ἐπὶ τὸ χωρὶς αἰτίας οὑτωσί πως κινουμένην τὴν ψυχὴν ἐμπίπτειν τοῖς πάθεσιν. ἀπὸ δ' αὖ τῆς εἰκαίας τε καὶ ἀναιτίου κινήσεως, ἐπὶ τὸ λογικὰς εἶναι τὰς κινήσεις τῶν παθῶν. ὁ γὰρ ἔλεγχος ἑκατέρων τῶν ἀποκρίσεων ἐκ προχείρου παρακείμενος, οὐκ ἐᾷ καταμένειν ἐπ' οὐδετέρας αὐτῶν, ἐν μὲν τῷ τὰς κατὰ τὰ πάθη κινήσεις ὑπὸ τοῦ λόγου γίγνεσθαι φάσκειν, οὐκ ἐχόντων αὐτῶν ἁμάρτημα διακρῖναι πάθους. ἐν δὲ τῷ καὶ τοῦτον ἀφελεῖν, εἰς ἀναίτιον τινὰ κίνησιν ἐμπιπτόντων, ἐνὸν αὐτοῖς ἐξ ἑτοίμου φυγεῖν ἀμφοτέρας τὰς ἀτοπίας. τὴν μὲν τοῦ μὴ δύνασθαι διορίσαι πάθους ἁμάρτημα, χωρίζοντας τοῦ λόγου τὰ πάθη. τὴν δὲ τοῦ γίνεσθαι τι χωρὶς αἰτίας ὁμολογήσαντας, ἀλόγους τινὰς εἶναι δυνάμεις ἐν τῇ ψυχῇ τῆς κατ' αὐτὴν παθῶν αἰτίας. οὐ μόνον τοίνυν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ὁ Χρύσιππος αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ παθῶν συγγράμμασιν ἐπ' οὐδεμιᾶς ὁρίζει βεβαίως δόξης, ἀλλ' ἀεὶ σαλεύει καθάπερ ἐν κλύδωνι. καὶ γὰρ καὶ χωρὶς λόγου παντὸς γίγνεσθαί φησι τὰ πάθη, καὶ αὖθις τῆς λογικῆς εἶναι δυνάμεως μόνης, ὥστε διὰ τοῦτο μηδὲ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις συνίστασθαι, καὶ χωρὶς κρίσεως γίνεσθαι, καὶ αὖθις κρίσεις εἶναι. ἐμπίπτει δέποτε καὶ εἰς τὸ φάσκειν εἰκῇ γίνεσθαι τὰς κατὰ τὰ πάθη κινήσεις, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ἀναιτίως εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζοι τὸ ῥῆμα. αἷς γοῦν ὀλίγον ἔμπροσθεν γέγραφε ῥήσεσιν, ἐφεξῆς φησίν, εἰκαίως δὲ τῷ τῶν παθῶν γένει »
ἀποδίδοται καὶ ἡ πτοία, κατὰ τὸ ἐνσεσοβημένον τοῦτο καὶ φερόμενον εἰκῇ. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ ἐναντίας εἰκῇ λέγεις ὦ Χρύσιππε, »
καὶ σεαυτῷ μάχῃ καὶ Ἀριστοτέλει, καὶ Πλάτωνι, καὶ ταῖς ἁπάντων ἀνθρώπων ἐννοίαις, καὶ πολὺ πρότερον αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει, μηδενὸς ἀναιτίως γίγνεσθαι δυναμένου. εἰ δὲ τὸ χωρὶς λόγου σημαίνει σοι τὸ εἰκῇ, τὸ

μὲν ἄλογον οὕτω γε μετειλημμένον ἂν εἴη. τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ζητούμενον ἔτι μένει, τὴν παράλογον ταύτην κίνησιν, ὑπὸ λόγου μὲν μὴ γινομένην, ὑπ' αἰτίας δέ τινος γινομένην, ἐρωτῶμέν σε τίς ἐδημιούργησεν αἰτία. ἡμεῖς μὲν γὰρ φαμὲν ἐνίοτε μὲν τὴν θυμοειδῆ δύναμιν, ἐνίοτε δὲ τὴν ἐπιθυμητικήν, σὺ δὲ οὔτε ταῦτα ὁμολογεῖς, οὔτε τὴν λογικὴν εἰπεῖν τολμᾷς, ἀλλ' εἰκῇ γίνεσθαι φήσας ἀπηλλάχθαι νομίζεις τοῦ ζητήματος, οὐκ εἰδὼς ὅτι πᾶν ὅτι περ ἂν εἰκῇ, καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεσθαι λέγηται, κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς γνῶσιν οὕτω προσαγορεύεται. ταῖς δ' ἀληθείαις οὐδὲν αὐτῶν οὕτω γίγνεται, καθάπερ καὶ ὁ θειότατος Ἱπποκράτης εἶπεν. ἡμῖν μὲν αὐτόματον, αἰτίᾳ δ' οὐκ αὐτόματον. οὕτω δὲ καὶ τὴν πλεονάζουσαν ὁρμὴν εἶναι τὸ πάθος, ἐξηγούμενος ὁ Χρύσιππος, ἔν τε τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ, κἂν τῷ πρώτῳ τῶν λογικῶν, ὑπὲρ τὴν τοῦ λόγου συμμετρίαν γίνεσθαί φησιν τὴν ὑπερβολὴν τῆς κινήσεως, οὐ μὴν τήν γ' αἰτίαν αὐτῆς προσέθησεν. ἐχρῆν δέ γε κἀνταῦθα μὴ περιπλέκειν καὶ παρατείνειν τὸν λόγον εἰς περιττὸν ἐκτείνοντα μῆκος, ἀλλὰ τοῦ πλεονάζεσθαι τὴν ὁρμὴν εἰπόντα τὴν αἰτίαν, ἀπηλλάχθαι. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ κάταντες θεόντων, ἅμα τῇ βουλήσει τὸ βάρος τοῦ σώματος αἴτιον ὑπάρχει τῆς κινήσεως, οὕτως ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν ὅτι ποτ' ἄλλο τῇ λογικῇ δυνάμει προσιόν, αἴτιον γίνεται τῆς ἀμέτρου καὶ ὡς αὐτὸς εἴωθεν ὀνομάζειν ἐκφόρου κινήσεως, ἐχρῆν αὐτὸν διελθεῖν. ἡ δ' οὖν ῥῆσις ἡ κατὰ τὸ θεραπευτικὸν τῶν παθῶν βιβλίον ὧδ' ἔχει. οἰκείως δὲ καὶ ὁρμὴ πλεονάζουσα λέγεται εἶναι τὸ πάθος, ὡς αὖτις ἐπὶ τῶν ἐκφερομένων κινήσεων πλεονάζουσαν κίνησιν εἴποι, τοῦ πλεονασμοῦ ἐν αὐτῇ γινομένου κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀποστροφήν, καὶ τὸ ἀνάλογον τοῦ πλεονασμοῦ τούτου σωστικόν. ὑπερβαίνουσα γὰρ τὸν λόγον ἡ ὁρμὴ καὶ παρὰ τοῦτον ἀθρόως φερομένη, οἰκείως τ' ἂν πλεονάζειν ῥηθείη. καὶ κατὰ τοῦτο παρὰ φύσιν γίγνεσθαι καὶ εἶναι ἄλογος, ὡς ὑπογραφόμεν, ὑπερβαίνουσα φησὶ τὸν λόγον ἡ ὁρμή, καὶ παρὰ τοῦτον ἀθρόως φερομένη, τὴν κατὰ τὸ πάθος ἔκφορον ἀπεργάζεται κίνησιν. οὐκοῦν ὁ λόγος αἴτιος ὦ Χρύσιππε τῆς ἐκφόρου τε καὶ ἀμέτρου κινήσεως. αὐτὸς γὰρ ὁμολογεῖς αὐτὴν γίνεσθαι παρὰ τὸν λόγον, οὐκ ἐγχωρεῖ δ' ἅμα τε παρὰ τὸν λόγον γίνεσθαί τι καὶ ὑπὸ τοῦ λόγου, πάντως δ' ὑπό τινος αἰτίας. οὐκ ἔστι δ' ἐκείνη λογική, ἄλογος ἄρα τίς ἡ τὸ πάθος ἐργαζομένη δύναμις. καὶ ταχ' οὐχ ὑπ' ἄλλων ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πικροῖς ἁλισκόμεθα, καίτοι γ' ἐνὸν ἡμῖν λέγειν ὦ γενναιότατε Χρύσιππε δυοῖν θάτερον, ἢ ὡς οὐδὲν διαφέροι πάθος ἁμαρτήματος, ἢ ὡς ἐπιγίνεται τοῖς ἁμαρτήμασι τὰ πάθη. τούτων γὰρ ὁποτερονοῦν εἰπόντες, οὐκ ἂν ἀναγκαζόμεθα τὴν αἰτίαν οὐκ ἀποκρίνεσθαι τῆς παρὰ τὸν λόγον ἀμέτρου κινήσεως. ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδέτερον ὑπέμεινας εἰπεῖν, αἰδούμενος ἐναντία λέγειν τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. αὐτὸς δὲ πρὸς αὑτὸν ἐναντιολογούμενος οὐκ αἰσθάνῃ παρὰ τὸν λόγον γίνεσθαι φάσκων τινὰς κινήσεις, καὶ ἀπεστράφθαι τὸν λόγον καὶ ἀφηνιάζειν αὐτόν, κἄπειτα μικρὸν ὕστερον τὰς αὐτὰς ταύτας ὑπὸ λογικῆς γίνεσθαι δυνάμεως φάσκων. ἡ δ' αὐτὴ μάχη κἂν ἐν τῷ κρίσεις τε φάσκειν εἶναι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ χωρὶς κρίσεως γίνεσθαι. τὴν μὲν οὖν ἐκ τοῦ πρώτου περὶ παθῶν ῥῆσιν, ἔνθα φησὶν χωρὶς κρίσεως γίνεσθαι τὰ πάθη παρεθέμην ἔμπροσθεν. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὸ θεραπευτικὸν αὐτοῦ βιβλίον, ὃ δὴ καὶ ἠθικὸν ἐπιγράφεται, τῆς αὐτῆς δόξης ἔχεται, μαθεῖν ἔστιν ἐκ τῆσδε τῆς ῥήσεως. οὐ γὰρ ἐν τῷ κρίνειν ἀγαθὰ ἕκαστα, τούτων λέγεται ἀρρωστήματα ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπὶ πλέον ἐκπεπτωκέναι πρὸς ταῦτα, τοῦ κατὰ φύσιν. ἴσως δ' ἄν τινος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει λέξοντος, οὐκ ἀπεστέρηκε μετὰ τοῦ κρίσιν εἶναι τὸ ἀρρώστημα, οὐ μὴν ἐν αὐτῇ γε μόνῃ τῇ ψευδεῖ κρίσει τὴν γένεσιν αὐτοῦ τίθεται, ἀλλὰ προσέρχεσθαί φησι τὸ ἐπὶ πλέον, ἐκ τῶν ἐπιφερομένων ἡ γνώμη τοῦ Χρυσίππου καταφανήσεται, ὅθεν οὐκ ἀλόγως γυναικομανεῖς τινὲς λέγονται, καὶ ὀρνιθομανεῖς. εἰ γὰρ δὴ μὴ μάτην ἐγκείσεται τὸ τῆς μανίας ὄνομα τῷ τοῦ ἀρρωστήματος προσαρτήματι. μανία δ' ὑπὸ τῆς ἀλόγου κατὰ τὸ σῶμα γίνεται δυνάμεως, οὐδὲν ἧττον τὸ ἀρρώστημα τῶν λογικῶν, ἀλλὰ νὴ Δία ἴσως αὖτις φήσει τὸ μανιῶδες, οὐ διὰ τὴν ἄλογον γίνεσθαι δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐπὶ πλέον ἢ προσῆκεν ἐξῆχθαι τήν τε κρίσιν καὶ τὴν δόξαν, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔλεγεν ἀρρωστήματα γίνεσθαι κατὰ τὴν ψυχήν, οὐχ ἁπλῶς τῷ ψευδῶς ὑπειληφέναι περί τινων, ὡς ἀγαθῶν ἢ κακῶν, ἀλλὰ τῷ μέγιστα νομίζειν αὐτά. μηδέπω γὰρ ἀρρώστημα τὴν περὶ τῶν χρημάτων εἶναι δόξαν ὡς ἀγαθῶν, ἀλλ' ἐπειδάν τις αὐτὰ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι νομίζοι, καὶ μηδὲ ζῆν ἄξιον ὑπολαμβάνοι τῷ στερηθέντι χρημάτων. ἐν τούτῳ γὰρ συνίστασθαι τήν τε φιλοχρηματίαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν ἀρρωστήματα οὔσας. ἀλλὰ τῷ ταῦτα φάσκοντι Ποσειδώνιος ἀντιλέγων, ὧδέ πως φησί. τοιούτων δ' ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγομένων διαπορήσειεν αὖτις, πρῶτον μὲν πῶς οἱ σοφοί, μέγιστα καὶ ἀνυπέρβλητα νομίζοντες εἶναι ἀγαθὰ τὰ καλὰ πάντα, οὐκ ἐμπαθῶς κινοῦνται ὑπ' αὐτῶν ἐπιθυμοῦντές τε ὧν ὀρέγονται καὶ περιχαρεῖς γινόμενοι ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅταν τύχωσιν αὐτῶν. εἰ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν φαινομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν κινεῖ τὸ νομίζειν καθῆκον καὶ κατ' ἀξίαν εἶναι παρόντων αὐτῶν, ἢ παραγινομένων καὶ μηδένα λόγον προσίεσθαι περὶ τοῦ ἄλλως δεῖν ὑπ' αὐτῶν κινεῖσθαι, τοὺς ἀνυπέρβλητα νομίζοντας εἶναι τὰ περὶ αὐτούς, τοῦτ' ἔδει πάσχειν ὅπερ οὐχ ὁρᾶται γινόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τοὺς προκόπτοντας ἢ μεγάλας βλάβας ὑπὸ τῆς κακίας ὑπολαμβάνοντας, παρεῖναι. ἔδει δὲ καὶ ὑποφέρεσθαι φόβοις, καὶ λύπαις περιπίπτειν μὴ μετρίαις, ὅπερ οὐδ' αὐτὸ συμβαίνει. τούτοις δ' ἐφεξῆς ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τάδε γράφει. εἴτε πρὸς τῷ μεγέθει τῶν φαινομένων καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς αἰτιάσοιντο, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν σοφούς, τὸ παράπαν ἐροῦσιν ἀπηλλάχθαι τῶν παθῶν, τοὺς δὲ φαύλους, ὅτε ἀσθενεῖς ὦσι μὴ κατὰ τὴν κοινὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπὶ πλεῖον ἐρρυηκυῖαν, οὐδ' οὕτως λέλυται τὸ ζητούμενον. ὅτι γὰρ διὰ τὴν νόσον τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πάθεσι γίνονται, πάντες ὁμολογοῦσι. πῶς μέντοι γε κινηθείσης, καὶ πῶς κινούσης, ζητεῖται μὲν οὐχ ὑποδείκνυται δέ. εἶτ' ἐφεξῆς καὶ τάδε γράφει. οὐ μόνον δ' οἱ ἐπὶ πλέον ἐρρυηκυῖαν ἔχοντες τὴν κακίαν, καὶ ἐν ταῖς εὐεμπτωσίαις, ὄντες ἐμπίπτουσιν εἰς τὰ πάθη, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄφρονες ἕως ἂν ἔχωσι τὴν κακίαν, καὶ εἰς μεγάλα πάθη καὶ εἰς μικρὰ ἐμπίπτουσι. καὶ τούτων ἑξῆς τάδε. τὸ δ' ὑπολαμβάνειν κατ' ἀξίαν εἶναι τῶν συμβεβηκότων οὕτως κεκινῆσθαι, ὥστε ἀποστρέφεσθαι τὸν λόγον μέγα πάθος ἐμφαίνει, οὐ καλῶς ὑπολαμβάνειν ἐστί. γίνεται δὲ καὶ διὰ σύμμετρον καὶ μικρόν. ἐχόμενα δὲ τούτων ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τάδε γράφει. δυοῖν τε τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν ἐχόντων, καὶ τὴν ὁμοίαν λαμβανόντων φαντασίαν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, ὁ μὲν ἐν πάθει γίνεται, ὁ δὲ οὔ. καὶ ὁ μὲν ἧττον, ὁ δὲ μᾶλλον, καὶ ἐνίοτε ὁ ἀσθενέστερος μεῖζον

μεῖζον ὑπολαμβάνων τὸ προσπεπτωκὸς οὐ κινεῖται, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. ὅτε μὲν ἐν πάθεσι γίνεται, ἔστιν ὅτε δ' οὔ, καὶ ὅτε μὲν μᾶλλον, ὅτε δ' ἧττον. οἱ οὖν ἀήθεις μᾶλλον πάσχουσιν ἐν φόβοις, ἐν λύπαις, ἐν ἐπιθυμίαις, ἐν ἡδοναῖς. καὶ οἱ κακώτεροι, συναρπάζονται ταχέως ὑπὸ τῶν παθῶν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ὁ Ποσειδώνιος ῥήσεις τε ποιητικὰς παρατίθεται, καὶ ἱστορίας παλαιῶν πράξεων μαρτυρούσας οἷς λέγει. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρων φησί. τὸ μὲν ἄρα κακὸν ὑπὸ τοῦ ἀσυνήθους ταχὺ συναρπάζεται, τὸ δ' ἐναντίως ἡγμένον χρόνῳ μετασυνεθιζόμενον, ἐν οἷς αἱ μὲν ὑπολήψεις ἴσαι πολλάκις καὶ τὰ τῆς ἀσθενείας. τὰ πάθη δ' οὔτ' ἐπίσης, οὔτ' ἴσα γίγνεται. καὶ μὴν καὶ τούτων ἑξῆς τοιάσδε τινὰς ἐρωτήσεις ἐρωτᾷ. παραγράψω δὲ καὶ ταύτας αὐτοῖς ὀνόμασι, κἂν μακρότεραί πως αἱ ῥήσεις ὦσι. διὰ τί δέ τινες τῶν μεγάλων νομιζόντων, καίπερ ἀσθενεῖς ὄντες ταῖς γνώμαις, βουλεύονταί τε καὶ συμφράδμονας ἄλλους παραλαμβάνουσιν, ὡς ὁ διαγρυπνῶν Ἀγαμέμνων. οὗτος γὰρ διὰ τὴν ῥοπὴν εὐθὺς ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀριστεῦσιν ἀρρήτῳ τινὶ πένθει βέβλητο κατὰ τὸν ποιητήν. λωφήσαντος δὲ τοῦ πάθους, καίπερ τῆς τῶν συμβεβηκότων ὑπολήψεως ἅμα τῆς τῶν λογισμῶν ἀσθενείας διαμενούσης, οὐδαμῶς ἡσυχάζειν ἐδοκίμαζεν. Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή, Νέστορ' ἔπι πρῶτον Νηλήϊον ἐλθέμεν ἀνδρῶν. εἴ τινα οἱ σὺν μῆτιν ἀμύμονα τεκτήναιτο, ἥτις ἀλεξίκακος πᾶσι Δαναοῖσι γένοιτο. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Νέστωρ θεασάμενος διὰ τῆς ὁρμῆς πόρρωθεν προσιόντα, τίς ἐστιν ἐπερωτᾷ δηλώσας μετά τινος σχετλιασμοῦ, φησί. Πλάζομαι ὧδ', ἐπεὶ οὔ μοι ἐπ' ὄμμασι νήδυμος ὕπνος ἱζάνει, ἀλλὰ μέλει πόλεμος καὶ κήδε' Ἀχαιῶν. αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περιδείδια. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλὰ λύκτημαι. κραδία δέ μοι ἔξω στηθέων ἐκθρῴσκει, τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα. εἰ μὲν δὴ τὴν καρδίαν σαλευόμενος οὕτως ὑπὸ τοῦ φόβου, πάρεστι συμβουλευόμενος. οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες οὐ κατ' ἀξίαν τῶν συμβεβηκότων καθήκει νομίζοντες μηδένα λόγον προσίεσθαι, κινοῦνται κατὰ τὰ πάθη. εἰ δὲ μηκέτι φοβούμενος, ἀνανεούμενος δὲ τὰ ἐν τῷ φόβῳ ταῦτά φησι, διατί ποτε τῆς αὐτῆς ὑπολήψεως καὶ ἀσθενείας ὑποκειμένης, οἱ μὲν ἀποκλίνουσι τὸν λόγον, οἱ δὲ προσίενται, διαπορήσειεν ἄν τις εὐλόγως. τὸ δ' αἴτιον τοῦ πάθους παντὸς οὐκ εἴρηκεν. ἑξῆς τούτοις ὁ Ποσειδώνιος καὶ τάδε φησί. τὸ δὲ δὴ μὴ μόνον ἀποστρέφεσθαι τὸν λόγον ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ὥς φησιν, ἀλλὰ καὶ προσυπολαμβάνειν, ὅτι εἰ καὶ μὴ φέρον ἐστί, καὶ οὕτως ἑκτέον, μάχην περιέχειν φαίνεταί τε ὡς ἐπὶ μέγα συμφέρον. καὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἰ καὶ ἀσύμφορόν ἐστιν ἄξιον ἡγεῖσθαι τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, εἰ καὶ μηδὲν ἔχει μέγεθος, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ὅμως ἀντέχεσθαι οὕτως αὐτοῦ. ἔστω γὰρ τοὺς λέγοντας, ὅτι οὐκ ἔστι συμφέρον ἀποστρέφεσθαι καὶ τοὺς ἐπαγγελλομένους δείξειν ὅτι ἀσύμφορόν ἐστι, λήρους ἡγεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ μέγα ὄφελος εἶναι τὸ διωκόμενον. ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἀπίθανον, διὰ τὸ μέγα αὐτὸ ἀγαθὸν ὑπολαμβάνειν οἴεσθαι δεῖν, κἂν ᾖ μέγιστον κακόν, ὅμως αὐτὸ λαμβάνειν ἐπιφωνοῦντας ἐᾶν ἀπολέσθαι τοῦτό μοι νῦν συμφέρει. τούτου γὰρ τὴν αἰτίαν οὐ πιθανόν ἐστιν ἐν τῇ ὑπολήψει κεῖσθαι τοῦ μέγα ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἐφ' ὃ ὠθοῦνται. ζητητέον δὲ ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω πρὸς ταῦτα, οὐ δὴ ἀποκρίνασθαι τῷ Ποσειδωνίῳ. νομίζω δὲ μηδ' ἄλλον τινὰ ἕξειν, ὅτε χρὴ τεκμαίρεσθαι, τῇ τε φύσει τῶν πραγμάτων αὐτῇ, καὶ τοῖς νῦν οὖσι στωϊκοῖς. οὐκ ὀλίγων γὰρ οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις γεγονότων, οὐδενὸς αὐτῶν οὐδὲν ἤκουσα πιθανὸν εἰπόντος εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου προβληθείσας ἀπορίας. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων, καὶ αὖθις ἐροῦμεν. ὅτι δ' ὁ Χρύσιππος οὐχ ἅπαξ ἢ δίς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις αὐτὸς ὁμολογεῖ δύναμίν τινα ἑτέραν εἶναι τῆς λογικῆς ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων αἰτίαν τῶν παθῶν, ἔνεστιν ἡμῖν ἐκ τῶν τοιούτων καταμαθεῖν ἐν οἷς αἰτιᾶται τῶν πραττομένων οὐκ ὀρθῶς ἀτονίαν τε καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. οὕτω γὰρ αὐτὰς ὀνομάζει καθάπερ γε καὶ τἀναντία τὸ μὲν εὐτονίαν, τὸ δ' ἰσχύν. ὅσα γὰρ οὐκ ὀρθῶς πράττουσιν ἄνθρωποι, τὰ μὲν εἰς μοχθηρὰν κρίσιν ἀναφέρει, τὰ δ' εἰς ἀτονίαν καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ὥσπερ γε καὶ ὧν κατορθοῦσιν, ἡ ὀρθὴ κρίσις ἐξηγεῖται μετὰ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν εὐτονίας. ἀλλὰ τοιούτων ὥσπερ ἡ κρίσις ἔργον ἐστὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως, οὕτως ἡ εὐτονία, ῥώμη τε καὶ ἀρετὴ δυνάμεως ἑτέρας παρὰ τὴν λογικήν, ἣν αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει τόνον, ἀφίστασθαί τε φησὶν ἔστιν ὅτε τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων ἡμῖν, ἐνδόντος τοῦ τόνου τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ παραμείναντος ἕως παντός, μήτ' ἐξυπηρετήσαντος τοῖς τοῦ λόγου προστάγμασιν. ἐναργῶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνδεικνύμενος οἷόν τι τὸ πάθος ἐστίν. ἤδη δὲ καὶ ῥῆσιν αὐτοῦ τινα παραγράψω περὶ τούτων ἐκδιδάσκουσαν. ἔστι δ' ἐκ τοῦ περὶ παθῶν ἠθικοῦ. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τοῦτ' ἴσως οἱ ἐπὶ τοῦ σώματος λέγονται τόνοι, ἄτονοι καὶ εὔτονοι εἶναι κατὰ τὸ νευρῶδες, τῷ δύνασθαι ἡμᾶς ἢ ἀδυνατεῖν ἐν τοῖς διὰ τούτων ἐπιτελουμένοις ἔργοις, καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λέγεται τόνος, ὡς εὐτονία καὶ ἀτονία, καὶ ἐφεξῆς. ὥσπερ γὰρ ἐν τρόμῳ καὶ ἀνθέξει τινός, καὶ τῶν παραπλησίων ἤδη ἃ διὰ τῶν νεύρων ἐνεργεῖται, ἔστι τις ἐπιτελεστικὴ κατάστασις, καὶ ἐνδοτικὴ τῶν νεύρων περικλελυμένων καὶ ἀνειμένων, ἀναλόγως καὶ ἐπὶ ψυχῆς ἔστι τοιοῦτον νευρῶδες, καθὸ καὶ κατὰ μεταφορὰν ἀνεύρους τινὰς λέγομεν καὶ νεῦρα ἔχειν. εἶθ' ἑξῆς ἐξηγούμενος αὐτὸ τοῦτο, τάδε γράφει. ὁ μὲν δείμων ἐπιγινομένων ἀφίσταται, ὁ δὲ κέρδους ἢ ζημίας φερομένης ἐξελύθη καὶ ἐνέδωκεν. ὁ δὲ καθ' ἕτερα τοιαῦτα, οὐκ ὀλίγα. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων, τρέπεταί τε καὶ δουλοῦται ἡμᾶς ὡς ἐνδιδόντας αὐτοῖς, καὶ πολλοὺς καὶ πόλεις προδιδόναι, καὶ αὐτοὺς εἰς πολλὰς καὶ ἀσχήμονας πράξεις ἐπιδιδόναι, τῆς πρὸς θέατρα φορᾶς ἐκλυθείσης, οἷος εἰσῆκται, καὶ παρ' Εὐριπίδῃ ὁ Μενέλαος, σπασάμενος γὰρ τὴν μάχαιραν φέρεται ἐπὶ τὴν Ἑλένην ὡς ἀναιρήσων. ἰδὼν δὲ καὶ καταπλαγεὶς εἰς τὸ κάλλος, ἐξέβαλε τὴν μάχαιραν, οὐδὲ ταύτης ἔτι δυνάμενος κρατεῖν, καθὰ καὶ ἡ ἐπίπληξις αὐτῆς εἴρηκεν αὐτῷ. σὺ δ' ὡς ἐσεῖδες μαστὸν ἐκείνης, ἐκβαλὼν ξίφος, φίλημ' ἐδέξω προδότιν αἰκάλλων κύνα. ἃ πάντα εἴρηται ὀρθῶς τῷ Χρυσίππῳ. μάχεται δὲ τῷ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη. κρίνας γοῦν ὁ Μενέλαος ἀποκτεῖναι τὴν Ἑλένην, καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἐπειδὴ πλησίον ἧκεν αὐτῆς, ἐκπλαγεὶς τοῦ κάλλους διὰ τὴν ἀτονίαν καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς (τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ κατασκευάζει παρ' ὅλον τὸν λόγον ὁ Χρύσιππος) οὐ μόνον ἀπέρριψε τὸ ξίφος, ἀλλὰ καὶ καταφιλεῖ τὴν γυναῖκα, καὶ ὥσπερ ἂν εἴποι τις αὐτὸν δοῦλον ἐγχειρίζει, οὐ μεταπεισθεὶς ὑπὸ λόγου τινὸς ὡς ἑτέραν κτήσασθαι κρίσιν, ἀλλ' ἀκρίτως τε καὶ ἀλόγως ὁρμήσας ἐπὶ τἀναντία τοῖς ἐξ ἀρχῆς κεκριμένοις, ὅθεν καὶ αὐ-

»τος ὁ Χρύσιππος ἐπιφέρων ἐρεῖ. διὸ πάντων τῶν φαύλων οὕτω πραττόντων ἀποστατικῶς, καὶ ἐνδοτικῶς κατὰ »πολλὰς αἰτίας ἀσθενῶς καὶ κακῶς ἕκαστα πράττειν ἂν λέγοιτο. τὸ μὲν οὖν ἀποστατικῶς μὲν τοῦ λόγου, τοῖς πάθεσι δ' ἐνδοτικῶς ἁπάντων τῶν φαύλων πραττόντων, ἀσθένειαν τινὰ καὶ ἀτονίαν ἐμφαίνεσθαι κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν, ἀληθέστατα λέγεται. τὸ δὲ κατὰ πολλὰς αἰτίας, ὃ δὴ καὶ αὐτὸς προσέθηκεν ἐν τῇ ῥήσει, καλῶς μὲν εἴρηται πρὸς αὐτοῦ, κάλλιον δ' ἦν εἰ καὶ τὰς πολλὰς ταύτας αἰτίας, αἵ τινές ποτ' εἰσὶν, ἐφεξῆς αὐτὸς διεληλύθει. εἰ γάρ τις προὔχοι τὸν νοῦν, οὐδὲν οὕτως εὑρήσει συνέχον τὴν περὶ τῶν παθῶν πραγματείαν, καὶ μάλιστα τὴν θεραπευτικὴν, ἐν ᾗ ταῦτ' ἔγραφεν, ὡς τὸ πάσας γνῶναι τὰς αἰτίας ὑφ' ὧν ἀποχωροῦσι τῶν ἐξ ἀρχῆς κρίσεων οἱ κατὰ πάθος τι πράττοντες. ὁ δ' ἔγωγε τοσούτου δεῖ συμπάσας ἀκριβῶς ἐκδιδάσκειν, ὥστ' οὐδ' αὐτὴν ταύτην, ἧς μέμνηται νῦν, ἐδήλωσε σαφῶς. οὐ γὰρ δὴ ἀποχρήσει γ' ἡμῖν εἰπεῖν ὡς ἡ τῆς ψυχῆς ἐστιν ἀσθένεια. κοινὴ γὰρ αὕτη γε κατὰ πάντα τὰ πάθη καὶ μία. Χρύσιππος δὲ πολλὰς εἶναί φησιν αἰτίας τὰς ἐξελεγχούσας, δηλονότι τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ὥσπερ ἐπὶ μὲν τοῦ Μενελάου τὸ κάλλος τῆς Ἑλένης, ἐπὶ δὲ τῆς Ἐριφύλης, τὸν χρυσὸν, ἐπ' ἄλλου δέ τινος, ἄλλο. μυρία γάρ ἐστι τὰ κατὰ μέρος, ὑφ' ὧν ἐξίστανται τῆς ἀρχαίας κρίσεως οἱ κατὰ πάθος ζῶντες. ἀλλ' οὐ χρὴ τῶν μυρίων τούτων μνημονεύειν, ἀλλ' εἰς ὀλίγα κεφάλαια τὸν λόγον ἄγειν, ὡς ὁ Πλάτων ἐποίησε, βασιλικὸν μέντοι λέγων εἶναι καὶ δεσποτικὸν, τὴν ἐπιστήμην, καὶ μήποτε ἂν ἁμαρτεῖν μηδένα κατὰ μηδὲν, ἐπιστήμης παρούσης. τοὺς μέντοι μεταπεισθέντας, ἢ ἐπιλαθομένους αὐτῶν, ἢ βιασθέντας, ἢ δελεασθέντας, ἐξαμαρτάνειν ἄλλον ἐν ἄλλῃ πράξει. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιλαθέσθαι, καὶ τὸ μεταπεισθῆναι, πάθος οὐδέπω, καθάπερ οὐδὲ τὸ μηδὲ ὅλως ἔχειν ἐπιστήμην. ἀμαθία γάρ τοι καὶ ἄγνοια ἐστὶν, οὐ πάθος. εἰ δέ τις ὑπὸ θυμοῦ βιασθεὶς, ἢ δελεασθεὶς ὑφ' ἡδονῆς, ἀπέστη τῶν ἐξ ἀρχῆς κεκριμένων, ἀσθενὴς μὲν ἡ ψυχὴ τούτῳ καὶ ἄτονος, ἡ κίνησις δ' αὐτῆς τὸ πάθος ἐστὶν, ὥσπερ που καὶ ἡ τοῦ κατὰ τραγῳδίαν ὑποκειμένου Μενελάου ψυχὴ δελεασθεῖσα πρὸς τῆς ἐπιθυμίας, ἐξέστη τῶν κεκριμένων. ἡ δέ γε Μηδείας βιασθεῖσα πρὸς τοῦ θυμοῦ, περὶ ἧς καὶ αὐτῆς οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται καθ' ἑαυτοῦ τῶν Εὐριπίδου μεμνημένος ἐπῶν. καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά. θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. οὐ γὰρ μανθάνειν ἐχρῆν εἰρηκέναι τὸν Εὐριπίδην, εἰ τοῖς τοῦ Χρυσίππου δόγμασιν ἔμελλε μαρτυρήσειν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐναντιώτατον ἀγνοεῖν τε καὶ μὴ μανθάνειν οἷα δρᾶν μέλλει κακά. τὸ δὲ γινώσκειν μὲν αὐτὸ, νικᾶσθαι δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ δύο ἀρχὰς εἰσάγοντος ἀνθρώπου, τῶν τῆς Μηδείας ὁρμῶν. ἑτέραν μὲν ᾗ γιγνώσκομέν τε τὰ πράγματα, καὶ ἐπιστήμην ἔχομεν αὐτῶν, ἥ τις ἐστὶν ἡ λογικὴ δύναμις, ἑτέραν δ' ἄλογον, ἧς ἔργον τὸ θυμοῦσθαι. αὕτη μὲν οὖν Μηδείας ἐβιάσατο τὴν ψυχὴν. ἡ δὲ ἑτέρα ἡ ἐπιθυμητικὴ, τὴν τοῦ Μενελάου δελεάσασα, κατηνάγκασεν ἀκολουθεῖν, οἷς αὐτὴ προσέταττε. Χρύσιππος δ', ὅτε τῆς ἐν τούτοις ἐναντιώσεως αἰσθάνεται, καὶ μυρία ἕτερα γράφει τοιαῦτα, καθάπερ ἐπειδὰν λέγῃ. ἔστι δ' ὡς οἶμαι κοινότατον ἡ ἄλογος αὕτη φορὰ καὶ ἀπεστραμμένη τὸν λόγον, καθὸ καὶ θυμῷ φαμέν τινας φέρεσθαι. καὶ πάλιν διὸ καὶ ἐπὶ τῶνδε τῶν ἐμπαθῶν ὡς περὶ ἐξεστηκότων ἔχομεν, καὶ ὡς πρὸς παρηλλαχότας ποιούμεθα τὸν λόγον, καὶ οὐ παρ' ἑαυτοῖς οὐδ' ἐν ἑαυτοῖς ὄντας. καὶ ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἐξηγούμενος αὐτὰ ταῦτα. ἡ δὲ παραλλαγὴ γίνεται καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀναχώρησις, οὐ κατ' ἄλλο τι ἢ τὴν τοῦ λόγου ἀποστροφὴν, ὡς προείπομεν. τῷ τε γὰρ θυμῷ φέρεσθαι, καὶ ἐξεστηκέναι, καὶ οὐ παρ' ἑαυτοῖς, οὐδ' ἐν ἑαυτοῖς εἶναι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα φανερῶς μαρτυρεῖ τοῦ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη, κἂν τῇ λογικῇ δυνάμει τῆς ψυ»χῆς συνίστασθαι καθάπερ καὶ τὰ οὕτως ἔχοντα. διὸ καὶ τοιαύτας ἐστὶν ἀκοῦσαι φωνὰς, ἐπί τε τῶν ἐρώντων καὶ τῶν »ἄλλως σφόδρα ἐπιθυμούντων, καὶ ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. ὅτι τε τῷ θυμῷ θέλουσι χαρίζεσθαι, καὶ ἐὰν αὐτοὺς ἐῶσιν »ἄμεινον, εἴτε μὴ, καὶ μηθὲν λέγειν αὐτοῖς. καὶ ὡς ἐστὶν, ἐκ παντός γε τρόπου ποιητέον, καὶ εἰ διαμαρτάνουσι καὶ »εἰ ἀσύμφορόν ἐστιν αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ τὰ οὕτως ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγόμενα, τὴν θυμοειδῆ δύναμιν ἑτέραν οὖσαν τῆς λογιζομένης ἐνδείκνυται, καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ ζώου, ποτὲ μὲν ὑπ' ἐκείνης ἄρχεσθαι διδάσκει, ποτὲ δ' ὑπὸ τῆς ἐπιθυμητικῆς, ὅταν γ' ἐν πάθει καθεστήκῃ, καθάπερ ὅταν ἔξω πάθους, ὑπὸ τῆς λογικῆς. ὅμοια δὲ τοῖς προγεγραμ»μένοις, καὶ τὰ οὕτως ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγόμενα, καθάπερ ἔχει καὶ τάδε. οἵας μάλιστα φορὰς, καὶ οἱ ἐρώμενοι ἀξιοῦ»σι πρὸς ἑαυτοὺς ἔχειν τοὺς ἐραστὰς, ἀπερισκεπτότερον, καὶ ἄνευ ἐπιστροφῆς λογικῆς ἱσταμένους, καὶ ἔτι τοῦ παραι»νοῦντος λόγου αὐτοῖς ὑπερβατικοὺς ὄντας, μᾶλλον δ' οὐδ' ὅλως ὑπομενητικοὺς ἀκοῦσαι τινὸς τοιούτου. καὶ γὰρ καὶ »τὰ τοιαῦτα πάντα τῇ παλαιᾷ δόξῃ μαρτυρεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐφεξῆς αὐτῶν τάδε. οὕτως τε μακρὰν ἀπέχου»σιν ἀπὸ τοῦ λόγου, ὡς ἂν ἀκοῦσαι, ἢ προσέχειν τινὶ τοιούτῳ, ὥστε μὴ δὲ τὰ τοιαῦτα ἀποτρόπου ἔχειν γ' αὐτοῖς λέ»γεσθαι. κύπρις γὰρ οὐδὲ νουθετουμένη χαλᾷ. ἂν γὰρ βιάζῃ, μᾶλλον ἐντείνειν φιλεῖ. νουθετούμενος δ' ἔρως »μᾶλλον πιέζει. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἐφεξῆς λεγόμενα τῷ παλαιῷ μαρτυρεῖ δόγματι, περὶ τῆς τῶν παθῶν »γενέσεως. ἔχει δ' οὕτως. ὅτι δ' ὥσπερ ἄκαιρον ἐπιτίμησιν, καὶ οὐκ ἐπιγνώμονα τοῖς γινομένοις ἐν τῷ ἐρᾶν ἀποκλεί»ουσι τὸν λόγον, καθάπερ ἄνθρωποι ἀκαίρως δοκοῦντα νουθετεῖν. ἡνίκα δὴ καὶ οἱ θεοὶ δοκοῦσιν αὐτοῖς ἐφιέναι ἐπιορκεῖν. καὶ ἔτι τὰ τούτων ἑξῆς. ἔτι μᾶλλον ἐξεῖν φησὶν αὐτοῖς τὸ ἐπιὸν ποιεῖν, ἀκολουθοῦσι τῇ ἐπιθυμίᾳ. ἐνταῦθα μέν γε, ναὶ μὰ τὸν Δία σαφῶς εἶπεν ἀκολουθοῦσι τῇ ἐπιθυμίᾳ, καθάπερ ἔμπροσθεν ἔφη τῷ θυμῷ. λόγῳ δ' οὔτ' ἐν τούτοις, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἑξῆς ἀκολουθεῖν φήσει τοὺς ἐν πάθει καθεστηκότας, ἀλλ' ἀπεστράφθαι διὰ παντὸς αὐτὸν, καὶ φεύγειν, καὶ μὴ προσίεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα. καὶ μὴν δὴ, καὶ ὅταν μνημονεύῃ τοῦ Μενάνδρου ἔπους, ἐν ᾧ φησι τὸν νοῦν ὑποχείριον ἔχων, εἰς τὸν πίθον δέδωκα, φανερῶς κἀνταῦθα μαρτυροῦσαν ἀπόφασιν, τῇ παλαιᾷ δόξῃ παρατίθεται. καθάπερ κἀπειδὰν ἐξηγούμενος τὸ μὴ παρ' ἑαυτοῖς εἶναι μηδ' ἐν ἑαυτοῖς, λέγῃ ταυτί. οἰκείως δὲ καὶ ἐκφέρεσθαι λέγονται οἱ οὕτως ὀργιζόμενοι, τοῖς ἐπὶ τῶν δρομέων προεκφερομένοις παραπλησίως κατὰ τὸ πλεονάζον, τῶν μὲν παρὰ τὴν ἐν τῷ τρέχειν ὁρμὴν, τῶν δὲ παρὰ τὸν ἴδιον λόγον. οὐ γὰρ ἂν οὕτως οἵ γε κρατοῦντες τῆς κινήσεως καθ' ἑαυτοὺς ἂν κινεῖσθαι λέγοιντο, ἀλλὰ κατ' ἄλλην τινὰ βίαν ἔξωθεν αὐτῶν. ὁμολογεῖ κἀνταῦθα βίαν τινὰ τὴν κινοῦσαν εἶναι πᾶσι τοῖς πάθεσιν ὁρμὰς ὀρθότατα γινώσκων, πλὴν ὅτι τὴν βίαν ἔξωθεν

αὐτῶν ἔφησεν εἶναι, δέον οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχειν εἰπεῖν. οὐ γὰρ δι᾽ αὐτὸ λέγομεν αὐτοὺς ἑαυ-
τοὺς ἔξω καθεστηκέναι, καὶ μὴ ἐν ἑαυτοῖς εἶναι, διότι τὸ βιαζόμενον αὐτοὺς ὁρμᾶν κατὰ τὸ πάθος, ἔξωθέν ἐστιν,
ἀλλ᾽ ὅτι παρὰ φύσιν ἔχουσιν. εἴγε τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς ᾧ κρατεῖν καὶ ἄρχειν τῶν ἄλλων ἦν κατὰ φύσιν, οὐ κρα-
τεῖ νῦν, ἀλλὰ κρατεῖται, καὶ ἄρχεται πρὸς τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς δυνάμεων. ὅπερ οἶμαι καὶ διὰ τῶν τοιούτων
παραδειγμάτων ὁ Χρύσιππος κατασκευάζων οὐκ αἰσθάνεται. παρατίθεται γοῦν τὸν Εὐριπίδου γεγραμ-
μένον Ἡρακλεῖ πρὸς Ἄδμητον διάλογον. ἔχει δ᾽ ὧδε. τί δ᾽ αὖ προκόπτοις εἰ θέλεις στένειν ἀεί; ταυτὶ μὲν
Ἡρακλῆς λέγει. ὁ δ᾽ Ἄδμητος ἀποκρίνεται, ἔγνωκ᾽ αὐτούς, ἀλλ᾽ ἔρως τις ἐξάγει. δῆλον γὰρ ὅτι τῆς ἐπιθυ-
μητικῆς δυνάμεως, οὐ τῆς λογικῆς ὁ ἔρως πάθος ὑπάρχων, ἐξάγει τὴν ὅλην ψυχήν, καὶ ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς
ἐναντίας πράξεις, ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐκεκρίκει. παρατίθεται δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἀχιλλέως πρὸς τὸν Πρίαμον εἰρημένα. ἀν-
σχεο μὴ δ᾽ ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν. οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἷος ἑῆος. οὐδέ μιν ἀνστή-
σεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθῃσθα. ταῦτα μὲν φησὶ λέγειν αὐτὸν παρ᾽ αὐτῷ διαλεγόμενον, οὕτω γὰρ ἔγρα-
ψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν. ἐξίστασθαι δ᾽ οὐκ ὀλιγάκις ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων κρίσεων ἐν τοῖς συμπίπτουσιν, καὶ μὴ κρα-
τεῖν ἑαυτοῦ νικωμένου ὑπὸ τῶν παθῶν. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα τότε τῶν κρίσεων ἐξίστασθαι, καὶ τὸ μὴ κρατεῖν
ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ποτὲ μὲν εἶναι παρ᾽ ἑαυτῷ, ποτὲ δ᾽ οὔ. καὶ πάνθ᾽ ὅσα τοιαῦτα, τοῖς τε φαινομένοις ἐναργῶς ὁμο-
λογεῖ, καὶ τῇ παλαιᾷ δόξῃ, περὶ παθῶν τε καὶ ψυχῆς δυνάμεων, οὐ μὴν οἷς ὑπέθετο Χρύσιππος. ὁμοίως δ᾽
εἴρηται, καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὸ περὶ τῶν παθῶν βιβλίον. τὸ γὰρ δὴ σεσοβημένον, καὶ παρηλλαγὸς ἐν ἡμῖν, καὶ
ἀπειθὲς τῷ λόγῳ, οὐχ ἧττον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς καταγίνεται. καὶ πάλιν οὕτω γὰρ ἐξιστάμεθα, καὶ ἔξω γινόμεθα ἑαυτῶν,
καὶ τελέως ἀποτυφλούμεθα ἐν τοῖς σφαλλομένοις, ὥστ᾽ ἔστιν ὅτε σπόγγον ἔχοντες, ἢ ἔριον ἐν ταῖς χερσίν, ἐπαιρ[?]
διαράμενοι βάλλομεν ὡς δή τι περαινοῦντες δι᾽ αὐτῶν. εἰ δὲ τυγχάνομεν μάχαιραν ἔχοντες, ἢ ἄλλο τι, τούτῳ ἂν
ἐχρησάμεθα παραπλησίως, καὶ ἐφεξῆς, πολλάκις δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην τυφλότητα τὰς κλεῖς δάκνομεν, καὶ
τὰς θύρας τύπτομεν, οὐ ταχὺ αὐτῶν ἀνοιγομένων, πρός τε τοὺς λίθους ἐὰν προσπταίσωμεν, τιμωρητικῶς προσ-
φερόμεθα καταγνύντες, καὶ ῥιπτοῦντες αὐτοὺς εἴς τινας τόπους, καὶ ἐπιλέγοντες καθ᾽ ἕκαστα τούτων ἀτο-
πώτατα. ὡσαύτως δὲ κἀν τοῖς ἑξῆς φησίν. ἐννοήσειε δ᾽ ἄν τις ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ τὴν ἐν τοῖς πάθεσιν ἀλογι-
στίαν, καὶ ὡς ἐν τοῖς τοιούτοις ἀποτυφλούμεθα καιροῖς, ὡς ἂν ἕτεροί τινες γεγονότες τῶν προσδιαλελογισμένων.
ὅλως δ᾽ εἴ τις ἐκλέγοι πάντα καὶ παραγράφοι νῦν ὅσα κατὰ τὸ περὶ παθῶν εἴρηται βιβλίον αὐτῷ, μαχόμε-
να μὲν οἷς αὐτὸς ὑπέθετο δόγμασιν, ὁμολογοῦντα δὲ τοῖς δὲ φαινομένοις ἐναργῶς, καὶ τῇ Πλάτωνος δόξῃ, μῆ-
κος ἂν ἄμετρόν τι γένοιτο τοῦ βιβλίου. μεστὸν γάρ ἐστιν αὐτῷ τὸ γραμμάτων τε καὶ κρίσεων ἐξίστασθαι λέγοντι,
καὶ τῶν προδιαλελογισμένων διὰ τὸν θυμόν, ἢ τὴν ἐπιθυμίαν, ἢ τὴν ἡδονήν, ἢ τι τοιοῦτον μανιωδῶς τε κινεῖ-
σθαι, καὶ οὐκ ἐν ἑαυτῷ, οὐδὲ παρ᾽ ἑαυτῷ εἶναι, τετυφλῶσθαι τε τὴν διάνοιαν, ἀλογίστως τε φέρεσθαι, καὶ πάνθ᾽
ὅσα τοιαῦτα. τὰς μὲν δὴ τοιαύτας ῥήσεις αὐτῷ, τινὶ κατὰ σχολὴν ἐκλέγειν ἐπιτρέπω· δεδειγμένου δὲ ἤδη σα-
φῶς αὐτῶν τοῦ τύπου, μεταβήσομαι δ᾽ ἐπί τινα τῶν ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένων.
ὁ γοῦν ὅρος οὗτος φησὶν ὁ τῆς ἄτης, ὥσπερ οὖν καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν παθῶν, ὑπό τε Ζήνωνος εἰρημένοι, καὶ πρὸς
τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένοι σαφῶς ἐξελέγχουσι τὴν γνώμην αὐτοῦ. δόξαν γὰρ εἶναι πρόσφατον τὸ κακὸν αὐ-
τῷ παρεῖναι φησὶ τὴν λύπην, ἐν ᾧ καὶ συντομώτερον ἐνίοτε λέγοντες ὧδέ πως προφέρονται. λύπη ἐστὶ δόξα
πρόσφατος κακοῦ παρουσίας. εἶναι μὲν δὴ τὸ πρόσφατον φησὶ τὸ ὑπόγυιον κατὰ τὸν χρόνον, ἀξιοῖ δὲ τὴν αἰ-
τίαν αὐτῶν ῥηθῆναι δι᾽ ἣν ἡ τοῦ κακοῦ δόξα πρόσφατος μὲν οὖσα, συστέλλει τε τὴν ψυχήν, καὶ λύπην ἐργά-
ζεται. χρονισθεῖσα δ᾽ ἢ οὐδ᾽ ὅλως, ἢ οὐκ ἔθ᾽ ὁμοίως συστέλλει, καίτοι οὐδὲ τὸ πρόσφατον ἐχρῆν ἐγκεῖσθαι κατὰ τὸν
ὅρον, εἴπερ ἀληθῆ τὰ Χρυσίππου. κατὰ γὰρ τὴν γνώμην αὐτοῦ μᾶλλον τοῦ μεγάλου κακοῦ, ἢ ἀνυπομονήτου, ἢ
ἀκαρτερήτου, καθάπερ αὐτὸς εἴωθεν ὀνομάζειν τὴν λύπην εἰρῆσθαι δόξαν, οὐ προσφάτου, ἔνθα καὶ διχόθεν ὁ
Ποσειδώνιος ἀντιλέγει τῷ Χρυσίππῳ. κατὰ μὲν πρότερον τὸν δεύτερον ὁρισμὸν ἀναμιμνήσκων τῶν τε σοφῶν
καὶ τῶν προκοπτόντων, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, οἱ μὲν γὰρ ἐν μεγίστοις ἀγαθοῖς, οἱ δ᾽ ἐν μεγίστοις κακοῖς ἑαυτοὺς ὑπο-
λαμβάνοντες εἶναι, ὅμως οὐ γίνονται διὰ τοῦτ᾽ ἐν πάθει. κατὰ δὲ τὸν πρότερον ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν οὐχ ἡ τοῦ κακοῦ
παρουσίας δόξα τὴν λύπην, ἀλλ᾽ ἡ πρόσφατος ἐργάζεται μόνη, καὶ φησί, διότι πᾶν τὸ ἀμέτρητον, καὶ ξένον,
ἀθρόως προσπίπτον, ἐκπλήττει τε, καὶ τῶν παλαιῶν ἐξίστησι κρίσεων. ἀσκηθὲν δὲ καὶ συνεθισθέν, καὶ χρονίσαν ἢ, οὐδ᾽
ὅλως ἐξίστησιν ὡς κατὰ πάθος κινεῖν, ἢ ἐπὶ μικρὸν κομιδῇ, διὸ καὶ προενδημεῖν φησὶ τοῖς πράγμασι, μήποτε πα-
ροῦσιν, οἷον παροῦσι χρῆσθαι. βούλεται δὲ τὸ προενδημεῖν ῥῆμα τῷ Ποσειδωνίῳ, τὸ οἷον προσαναπλάττειν τε, καὶ
προτυποῦν τὸ πρᾶγμα παρ᾽ ἑαυτῷ τὸ μέλλον γενήσεσθαι, καὶ ὡς πρὸς ἤδη γινόμενον ἐθισμόν τινα ποιεῖσθαι κα-
τὰ βραχύ. διὸ καὶ τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου παρείληφεν ἐνταῦθα, ὡς ἄρα τινὸς ἀναγγείλαντος αὐτῷ τεθνάναι τὸν υἱόν,
εὖ μάλα καθεστηκότως εἶπεν, ᾔδειν θνητὸν γεννήσας. καὶ ὡς τοῦτο λαβὼν Εὐριπίδης τὸ νόημα τὸν Θησέα πεποίηκε
λέγοντα. Ἐγὼ δὲ παρὰ σοφοῦ τινὸς μαθὼν Εἰς φροντίδας νοῦν συμφοράς τ᾽ ἐβαλλόμην. Φυγάς τ᾽ ἐμαυ-
τῷ προτιθεὶς πάτρης ἐμῆς Θανάτους τ᾽ ἀώρους, καὶ κακὰς ἄλλας ὁδούς. ὥστ᾽ εἴ τι πάσχοιμι ὧν ἐδόξαζόν ποτε
μή μοι νεωρὲς προσπεσὸν ψυχὴν δάκνοι. οὕτω δὲ εἰρῆσθαι φησὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰ μὲν τόδ᾽ ἦμαρ πρῶτον
ἦν κακουμένῳ. καὶ μὴ μακρὰν δὴ διὰ πόνων ἐναυστόλουν, εἰκὸς σφαδάζειν ἦν ἂν ὡς νεόζυγα πῶλον, χαλινὸν
ἀρτίως δεδεγμένον. νῦν δ᾽ ἀμβλύς εἰμι καὶ κατηρτυκὼς κακῶν, ἔσθ᾽ ὅτε τὰ τοιαῦτα μακρὸς χρόνος μαλάξει,
νῦν δέ σ᾽ ἡ βάσκει. κακὸν ὅτι δ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ μαλάττεται τὰ πάθη, κἂν αἱ δόξαι μένωσι τοῦ κακόν τι αὐτοῖς γεγο-
νέναι, καὶ ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ παθῶν μαρτυρεῖ γράφων ὧδε. ζητήσαι δ᾽ ἄν τις καὶ περὶ τῆς ἀνέσεως
τῆς λύπης πῶς γίνεται, πότερον δόξης τινὸς μετακινουμένης, ἢ πασῶν διαμενουσῶν, καὶ διὰ τί τοῦτ᾽ ἔσται. εἶτ᾽ ἐπιφέρων
φησί. δοκεῖ δέ μοι ἡ μὲν τοιαύτη δόξα διαμένειν ὅτι κακὸν αὐτό, ὃ δὴ πάρεστιν, ἐγχρονιζομένης δ᾽ ἀνίεσθαι ἡ συστολή,

» καὶ ὡς οἶμαι ἡ ἐπὶ τὴν συστολὴν ὁρμή. τυχὸν δὲ καὶ ταύτης διαμενούσης, οὐχ ὑπακούσεται τὰ ἑξῆς διὰ ποιὰν ἄλλην ἐπιγινομένην διάθεσιν, δυσλόγιστον τούτων γινομένων. οὕτω γὰρ καὶ κλαίοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι κλαίειν κλαίουσιν, ὅταν μὴ ὁμοίας τὰς φαντασίας τὰ ὑποκείμενα ποιῇ, καὶ ἐνίσταταί τι ἢ μηθέν. ὃν τρόπον γὰρ ἡ θρήνων παῦσις γίνεται, καὶ κλαυθμοί, τοιαῦτα εὔλογον, καὶ ἐπ' ἐκείνων συντυγχάνειν ἐν ταῖς ἀρχαῖς μᾶλλον τῶν πραγμάτων κινούντων, καθάπερ ἐπὶ τῶν τὸν γέλωτα κινούντων γίνεσθαι ἔφην, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ὅτι μὲν οὖν ἐν τῷ χρόνῳ παύεται τὰ πάθη, καίτοι τῆς δόξης διαμενούσης, αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ. διὰ τίνα μέντοι τὴν αἰτίαν τοῦτο γίνεται, δυσλόγιστον εἶναί φησιν, εἶθ' ἑξῆς ἕτερα παραπλησίως γινόμενα γράφει, περὶ ὧν οὐδ' αὐτῶν δηλονότι τὴν αἰτίαν ἐπαγγέλλεται γινώσκειν. ἀλλ' ὁ Ποσειδώνιός γε Χρυσίππῳ τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων ἀγνοεῖν φησίν, ἀλλ' ἐπαινεῖ καὶ ἀποδέχεται τὰ ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰρημένα, ἃ ἐφεξῆς ἐρῶ. σὺ δ' οὐκ ἐκείνων μνημονεύσας, οὐκ ἄλλην αὐτὸς εἰπών, οἴει λελύσθαι τὸ ζητούμενον ὁμολογήσας ἀγνοεῖν τὴν αἰτίαν. καίτοι τό γε συνέχον ὅλην τὴν πραγματείαν τήνδε τῶν λογικῶν ζητημάτων, καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν παθῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ τὸ τὰς αἰτίας ἐξευρεῖν ὑφ' ὧν γίνεταί τε καὶ παύεται τὰ πάθη. οὕτω γὰρ ἄν τις οἶμαι καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν κωλύσει, καὶ γενομένας παῦσαι δυνηθείη. συναναιρεῖσθαι γὰρ εὔλογον οἶμαι ταῖς αἰτίαις τάς τε γενέσεις, καὶ τὰς ὑπάρξεις τῶν πραγμάτων. ταῦτά τοι καὶ ἀπορεῖς κατὰ τὸ περὶ τῶν παθῶν βιβλίον τί καὶ γράψαι τοιοῦτον ἡμῖν, ᾧ προσέχοντες τὸν νοῦν, κωλύσομέν τε τῶν παθῶν ἕκαστον γίνεσθαι, καὶ γενόμενον ἰασόμεθα. καίτοι καὶ τοῦ Πλάτωνος θαυμαστῶς γράψαντος, ὡς καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐπισημαίνεται θαυμάζων τὸν ἄνδρα, καὶ θεῖον ἀποκαλεῖ, ὡς καὶ πρεσβεύων αὐτοῦ τά τε περὶ τῶν παθῶν δόγματα, καὶ τὰ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, ὅσα τε περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι τὴν ἀρχήν, ἢ γενόμενα παύεσθαι τάχιστα τῆς ψυχῆς τὰ πάθη γέγραπται πρὸς αὐτοῦ. συνῆφθαι δὲ καὶ τὴν περὶ τῶν ἀρετῶν διδασκαλίαν τούτοις φησί. καὶ τὴν περὶ τοῦ τέλους, καὶ ὅλως πάντα τὰ δόγματα τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηρίνθου δεδέσθαι τῆς γνώσεως τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν δυνάμεων, αὐτός τε δείκνυσιν, ὡς ὑπὸ θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας γίγνεται τὰ πάθη, καὶ διὰ τίνα τὴν αἰτίαν ἐν τῷ χρόνῳ καθίσταται, κἂν αἱ δόξαι τε καὶ αἱ κρίσεις ἔτι μένωσι τοῦ κακὸν ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ γεγονέναι. προσχρῆται δ' εἰς τοῦτο μάρτυρι καὶ αὐτῷ τῷ Χρυσίππῳ, κατὰ τὸ δεύ-

» τερον περὶ τῶν παθῶν ὧδέ πως γράφοντι. περὶ δὲ τῆς λύπης, καὶ ὡς ἂν ἐμπλησθέντες τινές, ὁμοίως φαίνονται

» ἀφίστασθαι καθάπερ καὶ ἐπὶ Ἀχιλλέως ταῦτα λέγει ὁ ποιητής, πενθοῦντος τὸν Πάτροκλον. ἀλλ' ὅτε δὴ κλαίων

» τε κυλινδόμενός τ' ἐκορέσθη. καί οἱ ἀπὸ πραπίδων ἦλθ' ἵμερος ἠδ' ἀπὸ γυίων. ἐπὶ τὸ παρακαλεῖν ὥρ-

» μησε τὸν Πρίαμον τὴν τῆς λύπης ἀλογίαν αὐτῷ παρεισάς, εἶτ' ἐφεξῆς ἐπιφέρει καὶ ταῦτα. Καθ' ὃν λόγον οὐκ ἂν ἀπελ-

» πίσαι τις οὕτως τῶν πραγμάτων ἐγχρονιζομένων, καὶ τῆς παθητικῆς φλεγμονῆς ἀνιεμένης, τὸν λόγον παρεισδυό-

» μενον, καὶ οἱονεὶ χώραν λαμβάνοντα παριστάναι τὴν τοῦ πάθους ἀλογίαν. ἐναργῶς γὰρ ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ, τήν τε παθητικὴν φλεγμονὴν ἀνίεσθαι κατὰ τὸν χρόνον ἔτι τῆς ὑπολήψεώς τε καὶ δόξης μενούσης, ἐμπίπλασθαί τε τῶν παθητικῶν κινήσεων τοὺς ἀνθρώπους. καὶ διὰ τοῦτο παῦλάν τινα λαμβάνοντος τοῦ πάθους, καὶ ἡσυχάσαντος, τὸν λόγον ἐπικρατέστερον γίνεσθαι. ταῦτα γὰρ ἀληθῆ μέν ἐστιν, ὥσπερ τινὰ καὶ ἄλλα. μάχεται δὲ ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτοῦ, καθάπερ καὶ τὰ ἐπιφερόμενα τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. λέγεται δὲ καὶ τοιαῦτα εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν παθῶν. λαιψηρὸς δὲ κόρος στυγεροῖο γόοιο. καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ περὶ τῆς λύπης ἀγωγόν. τοῖσδε δυσχοῦσι πῶς τερπνὸν τὸ κλαῦσαι, καὶ ἀποδύρασθαι τύχας. καὶ ἔτι τούτων ἐφεξῆς. ὣς φάτο, τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο. Καί, τὸν αὐτὸν ἀνέγειρε γόον, ἀνάγε πολύδακρυν ἀηδόνα. ἔτι δὲ ἀμέλει πάμπολλα καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρὰ τῶν ποιητῶν ἀθροῖσαι μαρτυρία, τοῦ καὶ λύπης, καὶ δακρύων, καὶ κλαυθμῶν, καὶ θρήνων, καὶ νίκης, καὶ τιμῆς, καὶ πάντων τε τῶν τοιούτων ἐμπίπλασθαι τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' οἷς οὐδὲν χαλεπὸν ἐστὶ συλλογίζεσθαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐν τῷ χρόνῳ παύεται μὲν τὰ πάθη, κρατεῖ δὲ τῶν ὁρμῶν ὁ λόγος. ὡς γὰρ ἐφίεται τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς οἰκείων τινῶν ὀρεκτικῶν, οὕτως καὶ τυγχανόντων αὐτῶν ἐμπίπλαται, κἂν τούτῳ τὴν ἑαυτῶν κίνησιν καθίστησιν, ἥτις ἐκράτει τῆς ὁρμῆς τοῦ ζώου, καὶ καθ' ἑαυτὴν ἦγεν ἐφ' ὅτι παρῆγεν. οὔκουν ἀσυλλόγιστοι τῆς παύλας τῶν παθῶν εἰσὶν αἱ αἰτίαι καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ σαφεῖς τῷ γε μὴ βουλομένῳ φιλονεικεῖν τοῖς παλαιοῖς. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐναργές ἐστιν, ὡς τὸ δυνάμεις τινὰς ἐν ταῖς ἡμετέραις εἶναι ψυχαῖς ἐφιεμένας φύσει, τῆς μὲν ἡδονῆς, τὴν δὲ κράτους καὶ νίκης, ἃς ἐναργῶς ὁρᾶσθαι φησὶ κἂν τοῖς ἄλλοις ζώοις ὁ Ποσειδώνιος, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἐπεδείξαμεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου γράμματος. ἐπιμέμφεται δ' ὀρθῶς τοῦ Χρυσίππου, κἂν τῷ φάναι. τυχὸν δὲ τῆς ὁρμῆς διαμενούσης, οὐχ ὑπακούσεται τὰ ἑξῆς διὰ ποιὰν ἄλλην ἐπιγινομένην διάθεσιν. ἀμήχανον γὰρ εἶναί φησι παρεῖναι μὲν τὴν ὁρμήν, ὑπ' ἄλλης δέ τινος αἰτίας κωλύεσθαι τὴν κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν, ὅθεν κἀπειδὰν λέγῃ. οὕτω γὰρ καὶ κλαίοντες παύονται, καὶ μὴ βουλόμενοι κλαίειν κλαίουσιν, ὅταν ὁμοίας τὰ ὑποκείμενα φαντασίας ποιῇ, τὴν αἰτίαν ἐρωτᾷ κἀνταῦθα ὁ Ποσειδώνιος, δι' ἣν καὶ οἱ πολλοὶ μὴ βουλόμενοι πολλάκις κλαίουσιν, ἐπισχεῖν μὴ δυνάμενοι τὰ δάκρυα. καὶ ἄλλοι κλαίειν ἔτι βουλόμενοι, φθάνουσιν ἔτι παυόμενοι διὰ τὰς παθητικὰς κινήσεις σφόδρα ἐγκειμένας, ὡς μὴ κρατεῖσθαι πρὸς τῆς βουλήσεως, ἢ παντελῶς πεπαυμένας, ὡς μηκέτ' ἐπεγείρεσθαι δύνασθαι πρὸς αὐτῶν. οὕτω γὰρ ἥ τε τοῦ λόγου μάχη τε καὶ διαφορὰ πρὸς τὸ πάθος εὑρεθήσεται, καὶ τῆς ψυχῆς αἱ δυνάμεις ἐναργῶς σωθήσονται, οὐ μὰ Δία, ὡς Χρύσιππος φησὶ διά τινας αἰτίας ἀσυλλογίστους τούτων γινομένων, ἀλλὰ διὰ τὰς ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰρημένας. οὐ γὰρ Ἀριστοτέλης μόνον, ἢ Πλάτων ἐδόξαζον οὕτως. ἀλλ' ἔτι πρόσθεν ἄλλοι τέ τινες καὶ ὁ Πυθαγόρας, ὡς καὶ ὁ Ποσειδώνιος φησίν, ἐκείνου πρώτου τε εἶναι λέγων τὸ δόγμα, Πλάτωνα δ' ἐξεργάσασθαι, καὶ κατασκευάσαι τελεώτερον αὐτό. διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ τὰ ἔθη φαίνεται πλεῖστον δυνάμενα, καὶ ὅλος ὁ χρόνος εἰς τὰς παθητικὰς κινήσεις. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔθεσιν οἰκειοῦται κατὰ βραχὺ τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον, οἷς ἂν ἐντρέφηται. κατὰ δὲ τὸν χρόνον ὡς προείρηται, παῦλα γίνεται τῶν παθῶν ἐμπιπλαμένων τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς δυνάμεων, ὧν ἐπεθύμουν ἔμπροσθεν. αἱ δὲ λογικαὶ γνώσεις τε καὶ κρίσεις, καὶ ὅλως ἐπι-

σῆμαι πᾶσαι καὶ τέχναι, διὰ τὸν χρόνον αὐτὸν μόνον ψιλὸν, οὔτε δύσλυτοι φαίνονται γίγνεσθαι, καθάπερ οἱ κατὰ πάθος ἐθισμοὶ, οὔτε μετατίθεσθαι τε καὶ παύεσθαι, καθάπερ ἡ λύπη καὶ ἄλλα πάθη. τίς γὰρ τὸ τὰ δὶς δύο τέσσαρα εἶναι διὰ τὸν χρόνον ἐμπλησθεὶς, ἀπέστη καὶ μετεδόξασεν, ἢ τίς τοῦ, μὴ πάσας εἶναι τὰς ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ κύκλου, καθ' ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων θεωρημάτων, οὐδείς ἐστιν ὅστις ἐμπλησθεὶς ἀπέθετο τὴν παλαιὰν δόξαν, ὥσπερ ἀποτίθεται τὸ κλαίειν τε καὶ λυπεῖσθαι, καὶ στένειν, οἰμώζειν τε καὶ θρηνεῖν, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, καὶ αἱ περὶ τῶν γεγενημένων ὡς κακῶν ὅμοιαι διαμένουσιν ὑπολήψεις. ἱκανὰ μὲν οὖν ἀμέλει, καὶ ταῦτα πρὸς ἔνδειξιν, ὧν οὐκ ὀρθῶς ἔγραψεν ὁ Χρύσιππος, ὑπέρ τε τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, καὶ πολὺ πρότερον ἔτι περὶ τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ δυνάμεων. οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τὸ πέμπτον γράμματος ἔγνωκα περὶ τῶν αὐτῶν ἔτι διαλεχθῆναι, παραλείπων μὲν τὰ πλεῖστα τῶν οὐκ ὀρθῶς εἰρημένων αὐτῷ. μόνων δὲ ἐκείνων μνημονεύων, ἐν οἷς ἐναντιολογεῖται πρὸς ἑαυτὸν, ἐναντία τε τολμᾷ φθέγγεσθαι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ἐπιμνησθήσομαι δ' ἐν αὐτοῖς ἔτι καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Ε.

Περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς λόγος ἀναγκαῖος μὲν ἦν ἡμῖν ἐσκέφθαι, καὶ δι' ἑαυτόν. ἀναγκαιότερον δὲ ἐποίησαν αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον εἰς ἀπόδειξιν τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν προσχρησάμενοι. δείξαντες γὰρ ὡς μὲν αὐτοὶ νομίζουσιν ἅπαντα τὰ πάθη συνιστάμενα κατὰ τὴν καρδίαν. ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει τὰ κατὰ μόνον τὸν θυμὸν, ἔπειτα προσλαβόντες, ὡς ἔνθα ἂν ᾖ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθ' ἐστὶ καὶ τὸ λογιζόμενον αὐτῆς, οὕτως ἤδη περαίνουσιν, ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν. ἡμεῖς δὲ ὅτι μὲν ἐντεῦθεν ὁρμᾶται τὰ κατὰ τὸν θυμὸν, ἀληθεύειν αὐτοὺς φαμὲν, οὐ μὴν οὐθ' ὅτι καθ' ἕνα τόπον ἀναγκαῖον ἐστὶ τότε θυμούμενον εἶναι, καὶ τὸ λογιζόμενον, οὐθ' ὅτι μιᾶς δυνάμεως ἐστὶν ἔργα συγχωροῦμεν, ἀλλ' ἀποδεικνύειν αὐτοὺς ἀξιοῦμεν ὥσπερ τἆλλα τὰ κατὰ τὸν λόγον, οὕτω καὶ ὅτι τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἶναι, τῶν τε παθῶν καὶ τοῦ λογισμοῦ. Χρύσιππος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν ἀποδεικνύναι πειρᾶται κρίσεις τινὰς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ τὰ πάθη, Ζήνων δ' οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς, ἀλλὰ τὰς ἐπιγιγνομένας αὐταῖς συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε καὶ τὰς πτώσεις τῆς ψυχῆς ἐνόμιζεν εἶναι τὰ πάθη. ὁ Ποσειδώνιος δ' ἀμφοτέροις διενεχθεὶς, ἐπαινεῖ τε ἅμα καὶ προσίεται τὸ Πλάτωνος δόγμα, καὶ ἀντιλέγει τοῖς περὶ τὸν Χρύσιππον, οὔτε κρίσεις εἶναι τὰ πάθη δεικνύων, οὔτε ἐπιγιγνόμενα κρίσεσι, ἀλλὰ κινήσεις τινὰς ἑτέρων δυνάμεων ἀλόγων, ἃς ὁ Πλάτων ὠνόμασεν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ. πολλῶν δ' εἰρημένων αὐτῷ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ παλαιοῦ δόγματος, ἃ μέν ἐστιν ἐπίκαιρα, ταῦτ' ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ τετάρτῳ τῆς ὅλης ὄντι πραγματείας, ἐπειράθην εἰπεῖν διὰ βραχέων ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ γράμματος. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν αὐτὸς ἀπ' ἐμαυτοῦ διῆλθον ὅσα τε μάχεται τῶν ἐναργῶς φαινομένων τῷ Χρυσίππου δόγματι, καὶ ὅσα πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογούμενος εἴρηκεν, οὐκ ἀναμείνας τὸν ἔξωθεν κατήγορον. ἱκανὰ μὲν οὖν ἦν καὶ ἐκεῖνα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πλείους εἶναι δυνάμεις, αἷς ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ θυμούμεθα, καὶ λογιζόμεθα, καὶ μὴ μίαν ὡς ὁ Χρύσιππος οἴεται. προσκείσεται δ' οὐκ ὀλίγα, καὶ κατὰ τόνδε ἔτι τὸν λόγον, ὅσα ὁ Χρύσιππος αὐτὸς ἐναντιολογούμενος αὑτῷ, μαρτυρεῖ τοῖς τ' ἀληθέσιν ἅμα καὶ τῷ παλαιῷ δόγματι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τὰ κακῶς εἰρημένα παρ' αὐτοῦ, καίτοι πάμπολλα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, παρελθεῖν ἐκεῖνα, πολὺ βιβλίον τε ἅμα τὴν πραγματείαν ἔσεσθαί μοι νομίζων, εἰ πάντ' ἐξελέγχοιμι καλῶς, πεπεισμένος τε ὑπὸ φιλονεικίας τῆς πρὸς τοὺς παλαιοὺς ἐριστικώτερον ὑπὲρ αὐτῶν ἀντερῶντας μοι τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ Χρυσίππου δόγματα. ἐν οἷς δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν καταβάλλει μετὰ τοῦ καὶ μάχεσθαι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ἐν τούτοις ἡγοῦμαι τάχ' ἂν αἰδεσθῆναί τέ τινα, καὶ μεταστῆναι πρὸς τὰ βελτίω, καθάπερ καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐποίησεν, αἰδεσθεὶς συναγορεῦσαι ψευδεῖ φανερῶς δόγματι τῷ τῶν ἄλλων στωϊκῶν. οἵ γε μέχρι τοσούτου φιλονεικίας ἥκουσιν, ὥστ' ἐπειδὴ τῆς λογικῆς δυνάμεως ἔφασαν εἶναι τὰ πάθη, τοῖς ἀλόγοις ζώοις μὴ μετέχειν αὐτῶν συγχωρεῖν, οἱ πλεῖστοι δ' οὐδὲ τοῖς παιδίοις, ὅτι δηλαδὴ καὶ ταῦτ' οὐδέπω λογικά. τὸ μὲν οὖν οὕτως ἀναισχυντεῖν πρὸς τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς φαινόμενα, σοφιστῶν ἔργον ἐστί. τὸ δὲ μὴ δὲ ἅπερ ὑπέθεντο δύνασθαι διαφυλάττειν, ἀλλ' ἐναντία γράφειν αὐτῶν, ἀγυμνάστων περὶ λόγον ἀνθρώπων, οἷός περ καὶ ὁ θαυμασιώτατος Χρύσιππος ἐν παμπόλλαις εὑρίσκεται πραγματείαις. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἑτέρωθι. περὶ δὲ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ὡς οὐκ ἔστι τῆς λογικῆς δυνάμεως ἤδη μέν μοι καὶ τὸ πρὸ τούτου πεπλήρωται βιβλίον, ὧν αὐτὸς ἀκούων ὁμολογεῖ. πληρωθήσεται δ' οὐδὲν ἧττον καὶ τόδε τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησαμένῳ, τὸ πάθος τῆς ψυχῆς κίνησιν τινὰ παρὰ φύσιν ἄλογον ὑπάρχειν, οὐχ οἱ παλαιοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Χρύσιππος ὁμολογεῖ. καὶ μὲν δὴ ὡς ἡ κίνησις αὕτη ταῖς τῶν ἀστείων οὐκ ἐγγίνεται ψυχαῖς, ὡμολόγηται παρ' ἀμφοῖν. ὁποία δέ τις ἐστὶν ἡ τῶν φαύλων ψυχὴ κατά τε τὰ πάθη, καὶ πρὸ τῶν παθῶν, οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐξηγοῦνται. Χρύσιππος μὲν γὰρ ἀνάλογον ἔχειν αὐτὴν φησὶ τοῖς ἐπιτηδείοις σώμασιν εἰς πυρετοὺς ἐμπίπτειν, ἢ διαῤῥοίας, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐπὶ μικρᾷ καὶ τυχούσῃ προφάσει. καὶ μέμφεταί γε ὁ Ποσειδώνιος αὐτοῦ τὴν εἰκόνα. χρῆναι γάρ φησιν οὐ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ἁπλῶς ὑγιαίνουσι σώμασιν εἰκάσαι τὴν τῶν φαύλων ψυχήν. εἴτε γὰρ ἐπὶ μεγάλοις αἰτίοις, εἴτ' ἐπὶ μικροῖς πυρέττοιεν, οὐδὲν διαφέρειν ὡς πρὸς τὸ πάσχειν τε αὐτὰ καὶ εἰς πάθος ἄγεσθαι καθ' ὁτιοῦν. ἀλλὰ τῷ τὰ μὲν εὐέμπτωτα εἶναι, τὰ δὲ δυσέμπτωτα, διαφέρειν ἀλλήλων. οὔκουν ὀρθῶς εἰκάζεσθαι φησὶν ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου, τὴν μὲν ὑγείαν τῆς ψυχῆς, τῇ τοῦ σώματος ὑγείᾳ, τὴν δὲ νόσον, τῇ ῥᾳδίως εἰς νόσημα ἐμπιπτούσῃ καταστάσει τοῦ σώματος. ἀπαθῆ μὲν γὰρ γίγνεσθαι ψυχὴν τὴν τοῦ σοφοῦ δηλονότι, σῶμα δ' οὐδὲν ὑπάρχειν ἀπαθές. ἀλλὰ δικαιότερον εἶναι προσεικάζειν τὰς τῶν φαύλων ψυχὰς, ἤτοι τῇ σωματικῇ ὑγιείᾳ ἐχούσῃ τὸ εὐέμπτωτον εἰς νόσον. οὕτω γὰρ ὠνόμασεν ὁ Ποσειδώνιος, ἢ αὐτῇ τῇ νόσῳ. εἶναι γὰρ ἤτοι νοσώδη

τινὰ ἕξιν, ἢ ἤδη νοσοῦσαν. συμφέρεται μέντοι τῷ Χρυσίππῳ, καὶ αὐτὸς ὡς νοσεῖν τε καὶ λέγειν τὴν ψυχὴν
ἅπαντας τοὺς φαύλους, ἐοικέναι τε τὴν νόσον αὐτῶν ταῖς εἰρημέναις τοῦ σώματος καταστάσεσι. λέγει γοῦν ὧδε
» κατὰ λέξιν. διὸ καὶ ἡ νόσος τῆς ψυχῆς ἔοικεν, οὐχ ὡς ὁ Χρύσιππος ὑπείληφε τῇ νοσώδει καχεξίᾳ τοῦ σώματος,
» καθ᾽ ἣν ὑποφέρεται ῥεμβώδεσιν οὐχὶ περιοδικοῖς οἷς τ᾽ ἐμπίπτει πυρετοῖς. ἀλλὰ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ψυχικὴ νόσος
» ἤτοι σωματικῇ ὑγιείᾳ ἐχούσῃ τὸ εὐέμπτωτον εἰς τὴν νόσον, ἢ αὐτῇ τῇ νόσῳ. ἔστι γὰρ ἡ μὲν σωματικὴ νόσος, ἕξις
» ἤδη νοσοῦσα. ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγομένη νόσος, εὐεμπτωσίᾳ μᾶλλον ἔοικεν εἰς πυρετούς. ἐν τούτοις τὸν
Ποσειδώνιον ἐπαινῶ μὲν, ὅτι τοῖς ὑγιαίνουσι σώμασιν ὁμοίως ἔχειν φησὶ τὰς τῶν φαύλων ψυχὰς, ὅταν ἔξω πα-
θῶν καθεστήκασιν, οὐκ ἐπαινῶ δὲ νόσον ὀνομάζοντα τὴν τοιαύτην κατάστασιν. ἐχρῆν γὰρ εἴπερ ὀρθῶς εἴκαζε τὰς
μὲν τῶν σπουδαίων ψυχὰς, ὁμοίως ἔχειν φάναι τοῖς ἀπαθέσι σώμασιν, εἴτ᾽ οὖν ἐστὶν εἴτ᾽ οὐκ ἔστι τινὰ τοιαῦτα. περὶ τὴν
γὰρ ὡς πρὸς τὴν προκειμένην, εἰκὸς διασκέπτεσθαι τοῦτο, τὰς δὲ τῶν προκοπτόντων τοῖς εὐεκτικοῖς, τὰς δὲ τῶν με-
τρίων ἀνδρῶν, τοῖς ὑγιαίνουσι χωρὶς εὐεξίας, τὰς δὲ τῶν πολλῶν τε καὶ φαύλων τοῖς ἐπὶ σμικρᾷ προφάσει νο-
σοῦσι. τὰς δὲ τῶν ὀργιζομένων ἢ θυμουμένων, ἢ ὅλως ἐν πάθει τινὶ καθεστώτων τοῖς ἤδη νοσοῦσιν. ἀλλὰ γὰρ εὐλα-
βεῖσθαί μοι δοκεῖ διαφερόμενος ἐν ἅπασι φωραθῆναι Χρυσίππῳ. τίνα γὰρ αὖθις ἄλλην αἰτίαν εἴποι τοῦ τὴν
νόσον τῆς ψυχῆς ὁμοιοῦν αὐτὸν τῇ καταστάσει τῶν θ᾽ ὑγιαινόντων σωμάτων, τῶν τ᾽ ἤδη νοσούντων. οὐ γὰρ ἀμφο-
τέροις ἀλλὰ μόνοις τοῖς νοσοῦσι δικαιότερον ἦν παραβεβλῆσθαι τὰς νοσούσας ψυχάς. ἀδύνατον γὰρ ἐν πρᾶγμα
τὴν νόσον τῆς ψυχῆς δυσὶν ἐναντίοις ὁμοιοῦσθαι πράγμασιν ὑγείᾳ τε ἅμα καὶ νόσῳ, εἰ γὰρ δὴ τοῦτο, καὶ τὴν ὑγί-
ειαν ἀναγκαῖον ἔσται τῇ νόσῳ παραπλησίαν ὑπάρχειν, εἴγε δὴ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς νόσῳ προσέοικεν ἑκάτερον αὐ-
τῶν. τὰ γὰρ τῷ αὐτῷ παραπλήσια, πάντως που καὶ ἀλλήλοις ἐστὶ παραπλήσια. Χρύσιππος δ᾽ ἀτοπώτερον ἔτι,
μὴ δ᾽ ἐν ταῖς περιοδικαῖς τισὶ νόσοις καθεστῶσιν οἱονεὶ τριταίων, ἢ τεταρταίων πυρετῶν ὁμοιοῦσθαι συγχωρῶν
» τὴν νόσον τῆς ψυχῆς. γράφει γοῦν ὧδε. ὑπονοητέον τοίνυν τὴν μὲν τῆς ψυχῆς νόσον ὁμοιοτάτην εἶναι τῇ τοῦ σώμα-
» τος πυρετώδει καταστάσει, καθ᾽ ἣν οὐ περιοδικῶς ἀλλ᾽ ἀτάκτως πυρετοὶ, καὶ φρῖκαι γίνονται, καὶ ἄλλως ἀπὸ
» τῆς διαθέσεως, καὶ μικρῶν ἐπιγινομένων αἰτίων. οὐκ οἶδα τί ποτε δόξαν αὐτῷ, τοὺς μὲν ἑτοίμως ἔχοντας πρὸς τὸ
νοσῆσαι, νοσεῖν ἤδη φησὶ, τοὺς δ᾽ ἤδη νοσοῦντας, οὐδ᾽ ὅλως νοσεῖν. οἱ γὰρ ἐν τεταρταίαις, καὶ τριταίαις περιό-
δοις ὄντες, ἐπειδὰν μὲν ῥιγῶσί τε καὶ πυρέττωσιν, ἐν πάθει καθεστήκασι. κινουμένης δ᾽ αὐτῶν τῆς νοσώδους κα-
τασκευῆς, ἐπειδὰν μηδὲν τούτων πάσχωσιν ἀλλ᾽ ἐν τοῖς καλουμένοις διαλείμμασιν ὦσιν, ἔξω τῶν παθῶν εἰσί.
τὴν μέντοι νοσώδη κατάστασιν, εἰκάζοιτό τις ἂν οἶμαι τοῖς ἤτοι πενθοῦσιν, ἢ ἐρῶσιν, ἢ φθονοῦσιν, ἤ τι τοιοῦτον
ἕτερον πάσχουσιν. καὶ γὰρ οὗτοι καθ᾽ ὃν μὲν ἂν χρόνον, ἢ ὑπνώττωσιν, ἢ πρὸς ἄλλῳ τινὶ τὴν διάνοιαν ἔχωσιν, ἔξω
τῶν παθῶν γίνονται. μετ᾽ ὀλίγον δὲ ἀναμνησθέντες αὐτῶν, εἰς παραπλησίαν τινὰ κατάστασιν ἀφικνοῦνται ταῖς
καταβολαῖς τῶν πυρετῶν. ὅσοις μέντοι μήτε πένθος ἐνέστηκε μήτ᾽ ἐπιθυμία τις ὑπόγυιος, ἢ θυμὸς, οὗτοι τοῖς
ὑγιαίνουσι τὰ σώματα παραπλησίως ἔχουσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἔνιοι μὲν εἰσὶν εὐάλωτοι νόσοις, ἔνιοι
δ᾽ οὔ, καὶ τῶν τὰς ψυχὰς ὑγιαινόντων, οἱ μὲν τούτοις, οἱ δ᾽ ἐκείνοις ὁμοίως ἕξουσιν, οὐ μὴν λεχθήσονταί γε νοσεῖν
τὰς ψυχὰς εἴπερ μὴ δὲ ἐκεῖνοι τὰ σώματα. ἀλλὰ νὴ Δία φήσει τις ἴσως τῶν στωϊκῶν, ὥσπερ οὖν καὶ λέγουσιν, οὐ
τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν εἶναι τῇ ψυχῇ πρὸς τὸ σῶμα, κατά τε τὰ πάθη, καὶ τὰ νοσήματα, καὶ τὴν ὑγίειαν. τί ποτ᾽
οὖν ὦ βέλτιστοι φαίημεν ἂν ἡμεῖς πρὸς αὐτοὺς, εἰκάζετε τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσί τε καὶ νοσήμασι τὰ τῆς ψυχῆς
πάθη; τί δὲ Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ γράφει ταυτί. οὔτε γὰρ περὶ τὸ νοσοῦν σῶμα ἔστι τις τέχνη ἣν
προσαγορεύομεν ἰατρικὴν, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τὴν νοσοῦσαν ψυχὴν ἔστι τις τέχνη, οὔτ᾽ ἐν τῇ κατὰ μέρος θεωρίᾳ τε
καὶ θεραπείᾳ δεῖ λείπεσθαι ταύτην ἐκείνης. διὸ καὶ καθάπερ τῷ περὶ τὰ σώματα ἰατρῷ καθήκει τῶν τε συμβαι-
νόντων αὐτοῖς παθῶν ἐντὸς εἶναι, ὡς εἰώθασι τοῦτο λέγειν, καὶ τῆς ἑκάστῳ οἰκείας θεραπείας, οὕτω καὶ τῷ τῆς ψυχῆς
ἰατρῷ ἐπιβάλλει ἀμφοτέρων τούτων ἐντὸς εἶναι ὡς ἐνι ἄριστα. καὶ ὅτι οὕτως ἔχοι, μάθοι αὖθις τῆς πρὸς ταῦτα ἀνα-
λογίας παρατεθείσης ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἡ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀντιπαρατείνουσα οἰκειότης, παραστήσει ὡς οἶμαι καὶ τὴν τῶν
θεραπειῶν ὁμοιότητα, καὶ ἔτι τὴν ἀμφοτέρων τῶν ἰατρειῶν πρὸς ἀλλήλοις ἀναλογίαν. ὅτι μὲν οὖν ἀναλογίαν τι-
νὲς βούλονται εἶναι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα, δῆλον οἶμαι γεγονέναι, καὶ οὐ μόνον γε διὰ τῆς προγεγραμ-
μένης ῥήσεως, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὧν ἐφεξῆς γράφει τόνδε τὸν τρόπον ἐχόντων. καθάπερ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος θεω-
ρεῖται ἰσχύς τε καὶ ἀσθένεια, εὐτονία, καὶ ἀτονία, καὶ τόνος, πρὸς δὲ τούτοις ὑγεία τε καὶ νόσος, εὐεξία τε καὶ καχε-
ξία, καὶ τἆλλα ὅσα τούτοις ἑξῆς καταλέγει, πάθη τε καὶ ἀρρωστήματα, καὶ νοσήματα, κατὰ τὸν αὐτὸν φησὶ τρό-
» πον ἀνάλογον τινὰ πᾶσι τούτοις, καὶ ἐν ψυχῇ λογικῇ συνίσταταί τε καὶ ὀνομάζεται, εἶθ᾽ ἑξῆς ἐπιφέρων φησὶν. ὡς
» οἶμαι ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀναλογίας τε καὶ ὁμοιότητος, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς συνωνυμίας γεγενημένης. καὶ γὰρ καὶ
» κατὰ ψυχὴν τινὰς λέγομεν ἰσχύειν, καὶ ἀσθενεῖν, καὶ εὐτόνους, καὶ ἀτόνους εἶναι, καὶ ἔτι νοσεῖν, καὶ ὑγιαίνειν.
» οὕτω πῶς καὶ τοῦ πάθους, καὶ τοῦ κατ᾽ αὐτὴν ἀρρωστήματος λεγομένου, καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων. ἐναργῶς γὰρ
ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ἀναλογίαν τινὰ βούλεται σώζεσθαι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ παθῶν
πρὸς πάθη, καὶ ἀρρωστημάτων πρὸς ἀρρωστήματα, καὶ νοσημάτων πρὸς νοσήματα, καὶ ὑγιείας πρὸς ὑγίειαν, καὶ
εὐεξίας πρὸς εὐεξίαν, καὶ ἰσχύος πρὸς ἰσχὺν, καὶ ἀσθενείας πρὸς ἀσθένειαν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἁπάντων τῶν συνωνύμως
λεγομένων πρὸς ἅπαντα. καὶ γὰρ τοὔνομα, καὶ τὸν λόγον αὐτῶν εἶναι τὸν αὐτὸν, εἴγε δὴ συνώνυμα φησὶν ὑπάρχειν
αὐτὰ, ὥστε ὅπως αὖθις ὁρίζηται καθόλου τὴν ἐν τῷ σώματι νόσον, ἀναγκαῖον εἶναι τούτῳ, καὶ τὴν ἐν ψυχῇ κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον ὁρίζεσθαι. ὅτι μὲν οὖν πρόκειται τῷ Χρυσίππῳ ἀναλογίαν ἅπασαν ἐξηγεῖσθαί τε καὶ φυλάττειν,
ἐκ τούτων δῆλον. εἰ δὲ ἐπιχειρήσας αὐτὸν ποιεῖν, οὐ τυγχάνει τοῦ προτεθέντος, οὐκ ἀποστατέον ἐστὶ τῆς ὁμοιότη-
τος, ἀλλὰ τῇ διδασκαλίᾳ μεμπτέον ὡς οὐκ ἀληθεῖ. τοῦτο δ᾽ οὐδὲν ἧττον αὐτῇ, καὶ κατὰ τὸν ἐφεξῆς ὑπάρχει
» λόγον ἅπαντα τὸν ἐν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ. γράφει γοῦν ὧδε. διὸ καὶ κατὰ τρόπον προῆκται Ζήνωνι λόγος.

ὁ δὲ τοῦ

ἡ δὲ τῆς ψυχῆς νόσος ὁμοιοτάτη ἐστὶ τῇ τοῦ σώματος ἀκαταστασίᾳ. λέγεται δὲ εἶναι σώματος νόσος ἡ ἀσυμμετρία τῶν ἐν αὐτῷ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ. καὶ μετ' ὀλίγα. ἡ δ' ἐν τῷ σώματι ὑγίεια, εὐκρασία τις καὶ συμμετρία τῶν διειρημένων. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. οἶμαι γὰρ εἶναι εὐεξίαν σώματος, τὴν ἀρίστην τῶν ῥηθέντων εὐκρασίαν. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. λέγεται δὲ καὶ ταῦτα οὐκ ἀπὸ τρόπου ἐπὶ τοῦ σώματος, διότι ἡ ἐν θερμοῖς, καὶ ψυχροῖς, καὶ ὑγροῖς, καὶ ξηροῖς γινομένη συμμετρία, ἢ ἀσυμμετρία ἐστὶν ὑγίεια, ἢ νόσος. ἡ δὲ ἐν νεύροις συμμετρία ἢ ἀσυμμετρία, ἰσχὺς, ἢ ἀσθένεια, καὶ εὐτονία, ἢ ἀτονία. ἡ δ' ἐν τοῖς μέλεσι συμμετρία, ἢ ἀσυμμετρία, κάλλος ἢ αἶσχος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὦ γενναιότατε Χρύσιππε, καλῶς ἅπαντα διῆλθες. ἀπόδος δ' ἡμῖν ὡς ἐπηγγείλω τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συνωνύμως αὐτοῖς ὀνομασμένων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὑγιείας τε καὶ τῆς νόσου. ὥσπερ γὰρ ὑγίεια σώματός ἐστιν ἡ συμμετρία τῶν ἁπλουστάτων αὐτοῦ μορίων, ἃ δὲ καὶ στοιχεῖα προσαγορεύομεν (τοῦ θερμοῦ λέγω καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴη ἂν οἶμαι, καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑγίεια συμμετρία τις τῶν ἁπλῶν αὐτῆς μορίων, ἃ τινά ποτ' ἐστὶ καὶ ὁπόσα, καὶ ὅπως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, διελθεῖν ἀναγκαῖον ἔσται σοι, μέλλοντί γε μηδὲν παραλείψειν ὧν ἐπηγγείλω. καὶ δὴ καὶ ἡ νόσος, ἡ τῆς ψυχῆς ὡσαύτως ἀσυμμετρία τις ἔσται, καὶ στάσις πρὸς ἄλληλα τῶν αὐτῶν τούτων μορίων, ὧν ἡ συμμετρία τῆς ψυχῆς ἦν ὑγίεια. τὰ δὲ μόρια ταῦτα κατὰ τὸν Πλάτωνα, τὸ θυμοειδές ἐστι καὶ τὸ λογιστικὸν, ἔτι τε πρὸς τούτοις τρίτον τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὥστε σώζεσθαι τήν τε τῆς ὑγιείας, καὶ τὴν τῆς νόσου κατὰ πᾶσαν ὁμοιότητα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα. συμφωνοῦντα μὲν γὰρ ἀλλήλοις τὰ τρία, καὶ κατὰ μηδὲν στασιάζοντα, τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς ἀπεργάζεται, διαφωνήσαντα δὲ καὶ στασιάσαντα, τὴν νόσον. ἔστι γὰρ ἡ νόσος αὐτόθεν, καὶ καθόλου μᾶλλον, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. περιελάβομεν οὖν αὐτῆς τὴν ἔννοιαν, ἡ τοῦ φύσει συγγενοῦς ἔκ τινος, διαφορά. οὕτω γὰρ ἐν Σοφιστῇ Πλάτων ὡρίσατο. ὅτι δ' ἀνωτάτω τ' ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις ἥδε, καὶ πάσας τὰς κατὰ μέρος νόσους ἀκριβῶς περιλαμβάνει, τάς τε τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ τὰς τοῦ σώματος, καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἤδη δὲ κἂν ταῖς πόλεσιν ὅλαις οὐ χαλεπὸν καταμαθεῖν. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ τὰς στασιαζούσας πόλεις ἐμφυλίῳ πολέμῳ νοσεῖν ἐν ἑαυταῖς λέγομεν, ὡς ἂν εἰς μάχην ἀφιγμένων τῶν ἐν αὐταῖς φύσει συγγενῶν. αὕτη μὲν ἡ γενικωτάτη νόσου πάσης ἔννοια. τῶν δ' ἁπλουστάτων μορίων, ἡ πρὸς ἄλληλα στάσις, ἤτοι ταύτης ἐστὶ γενική, καὶ ταύτης ἔθ' ἧττον, ἐπειδὰν θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ ὑγρῶν ἀμετρία τις εἶναι λέγεται. σώματος γὰρ αὕτη γε μόνου, καὶ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐστὶ νόσος, ὥσπερ γε καὶ ἡ τοῦ λογιστικοῦ στάσις οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐστὶ, πλὴν ψυχῆς νόσος. ὁ δὲ Χρύσιππος ἁμαρτάνει διττὰ κατὰ τὴν ἐν τούτοις διδασκαλίαν. πρῶτον μὲν, ὅτι διαφέρεται πρὸς αὐτὸν, ἐν μὲν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ, συνωνύμως ὀνομάζεσθαι λέγων τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον τῇ κατὰ τὸ σῶμα. διὰ δὲ τοῦ πρώτου τῶν λογικῶν εἰκάζων αὐτὴν, εὐλύτῳ καὶ εὐδιαφθάρτῳ ὑγιείᾳ. ἔπειθ' ὅτι μὴ δ' ὅπερ ἀληθῶς ὑπέσχετο κατὰ τὸ θεραπευτικὸν καὶ ἠθικὸν ἐπιγραφόμενον βιβλίον, δυνήθη δεῖξαι. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς ἡ πρὸς ἄλληλα συμμετρία, καθ' ἣν ὑγιαίνειν τε λέγεται, καὶ νοσεῖν. πάντα γὰρ αὐτῆς τά τε πάθη, καὶ τὰ νοσήματα, καθ' ἓν ὑποθέμενος γίγνεσθαι τὸ λογιστικὸν, εἰκότως ἀπορεῖ δεικνύναι τίνων μὲν ἐστὶ μορίων ἡ τῆς ψυχῆς ὑγίεια, συμμετρία. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν συμμετρίᾳ μερῶν ὑποθέμενος γίγνεσθαι τὸ κάλλος, ἐν ἀμετρίᾳ δέ τινι τὸ αἶσχος, εἰκότως ἀπορεῖ δεικνύναι ποίων μὲν τῆς ψυχῆς μερῶν ἡ συμμετρία κάλλος ἐστὶ, ποίων δὲ ἀμετρία, αἶσχος. καίτοι γράφει γ' ἐφεξῆς, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρεθέμην ῥήσεων, ὧδε. διὸ καὶ καλὴ, ἢ αἰσχρὰ ψυχὴ ἀνάλογον ῥηθήσεται κατὰ συμμετρίαν τέ τινα καὶ ἀσυμμετρίαν τοιῶν δέ τινων μερῶν. ὅτι μὲν οὖν κατὰ συμμετρίαν τέ τινα καὶ ἀσυμμετρίαν τοιῶν δέ τινων μερῶν τῆς ψυχῆς, ἢ καλὴν ἢ αἰσχρὰν αὐτὴν εἶναι, λεκτέον ἐστὶ καὶ ὑγιαίνουσαν, καὶ νοσοῦσαν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Χρυσίππῳ. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα τὰ τῆς ψυχῆς μόρια μὴ δυνάμενος εἰπεῖν, ὡς ἂν ἐν ἑνὶ μόνῳ τῷ λογιστικῷ, καὶ τὴν ὑγίειαν αὐτῆς, καὶ τὴν νόσον, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸ αἶσχος τιθέμενος, ἀναγκάζεται περιπλέκειν τε τὸν λόγον καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς ὡς μερῶν μνημονεύειν. ἐφεξῆς γοῦν οἷς παρεθέμην, ὧδε γράφει. ἔστι δὲ τῆς ψυχῆς μέρη, δι' ὧν ὁ ἐν αὐτῇ λόγος συνέστηκε, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ διάθεσις. καὶ ἔστι καλὴ ἢ αἰσχρὰ ψυχὴ κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν μόριον ἔχον, ἢ οὕτως κατὰ τοὺς οἰκείους μερισμούς. ποίους οἰκείους μερισμοὺς, ὦ Χρύσιππε προσγράψας ἐφεξῆς ἀπαλλάξεις ἡμᾶς πραγμάτων. ἀλλ' οὔτ' ἐνταῦθα προσέγραψας, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν σεαυτοῦ βιβλίων, ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἐν τούτῳ τὸ πᾶν κῦρος ὑπάρχον τῆς περὶ τῶν παθῶν πραγματείας, ἀναχωρήσεις τε παραχρῆμα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, καὶ μηκύνεις τὸν λόγον ἐν τοῖς οὐ προσήκουσι, δέον ἐπιμεῖναι καὶ δεῖξαι τίνα ποτὲ ἐστὶ τὰ μόρια τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς. ἐπειδὴ τοίνυν σὺ παρέδραμες, εἴθ' ἑκὼν, εἴτ' ἄκων τὸν λόγον, οὐκ γὰρ ἔχω συμβαλεῖν, ἐγὼ πειράσομαι τοῖς σοῖς δόγμασιν ἑπόμενος, ἐξευρεῖν τέ σου τὸ βούλημα καὶ διασκέψασθαι περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ποιησάμενος, ἐχούσης ὧδε. ἔστι δέ γε τῆς ψυχῆς μέρη δι' ὧν ὁ ἐν αὐτῇ λόγος συνέστηκεν. ἀναμιμνήσκων ἴσως ἡμᾶς τῶν ἐν τοῖς περὶ τοῦ λόγου γεγραμμένων ὧν σὺ διῆλθες, ὡς ἔστιν ἐννοιῶν τέ τινων καὶ προλήψεων ἄθροισμα. ἀλλ' εἴπερ ἑκάστην τῶν ἐννοιῶν, καὶ προλήψεων εἶναι μόριον νομίζεις τῆς ψυχῆς, ἁμαρτάνεις διττά. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ψυχῆς ἐχρῆν, ἀλλὰ λόγου ταῦτ' εἶναι μόρια φάσκειν, ὥσπερ οὖν καὶ γράφεις ἐν τῇ περὶ λόγου πραγματείᾳ. οὐ γὰρ δή που ταὐτόν ἐστι ψυχὴ, καὶ λόγος. ἄλλως τε καὶ διὰ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ἐνδείξω τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συνισταμένων ὡς ἕν τι καὶ ὁ λόγος ἐστίν. οὐ ταὐτὸν δὲ ψυχῇ ἐστὶ, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συνιστάμενον. ἔπειτα δ' εἰ καὶ τοῦτό τις ἐάσειεν ἀνέλεγκτον, ἀλλά τοι τάς γ' ἐννοίας καὶ προλήψεις, οὐ μόρια τῆς ψυχῆς εἶναι λεκτέον, ἀλλ' ἐνεργείας τινάς. οὐδὲν δ' ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν σύγκειται, οὔτε οὖν ὁ ὀφθαλμὸς, οὔτε τὸ οὖς, οὔτε χεὶρ, οὔτε σκέλος, οὔτ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδέν. ἀλλ' εἰσὶν ἐνέργειαι μὲν ὀφθαλμοῦ, αἱ τῶν χρωμάτων ἑκάστου διαγνώσεις λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ξανθοῦ καὶ φαιοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὥσπερ γε τοῦ ὠτὸς αὖ αἱ τῶν φωνῶν ὀξείας, καὶ βαρείας, καὶ μεγάλης, καὶ μικρᾶς, καὶ λείας, καὶ τραχείας, οὐ μὴν τάγε μόρια ταῦτ' ἐστὶν, οὔτ' ὠτὸς, οὔτ' ὀφθαλμοῦ. ἀλλ' οἶσθα δή που καὶ σὺ σαφῶς, ὡς

κερατοειδής τέ τις ἐστὶ χιτὼν, καὶ ῥαγοειδὴς ἕτερος, καὶ ἔτι κρυσταλλοειδές τε καὶ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν, ἕτερά τε τοιαῦτα μόρια τῶν ὀφθαλμῶν, ὥσπερ γε καὶ ὠτὸς ὀστᾶ, καὶ χόνδροι, καὶ νεῦρα, καὶ ὑμένες, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. μὴ τοίνυν μηδὲ αὐτὸς τῆς ψυχῆς σύγχει τὰ μόρια ταῖς ἐνεργείαις. αἱ μὲν γὰρ ἔννοιαι, καὶ αἱ προλήψεις, ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς, ὡς αὐτὸς σὺ δι' ἑτέρων ἐκδιδάσκεις, τό τε ἀκουστικὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὀπτικὸν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, φωνητικόν τε καὶ γεννητικὸν, καὶ πρὸ πάντων αὐτῶν τὸ ἡγεμονικὸν, ἐν ᾧ καὶ τὸν λόγον ἔφης συνίστασθαι, καθ' ὃ δὴ καὶ μάλιστα μόριον τῆς ψυχῆς αἶσχος καὶ κάλλος ἐγγίνεσθαι λέγεις αὐτῇ. τοῦτ' οὖν τὸ πνεῦμα, δύο μὲν κέκτηται μόριά τε καὶ στοιχεῖα καὶ καταστάσεις, δι' ὅλων ἀλλήλοις κεκραμένα, τὸ ψυχρὸν καὶ θερμόν. εἴπερ δ' ἑτέροις ὀνόμασι, καὶ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν ἐθέλοι τις αὐτὰ προσαγορεύειν, ἀέρα τε καὶ πῦρ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἰκμάδα τινὰ προσείληφεν ἀπὸ τῶν σωμάτων ἐν οἷς διαιτᾶται. ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν εἰ τὴν τούτων συμμετρίαν, ὑγίειαν, ἢ κάλλος εἶναι βουλήσει τοῦ ἡγεμονικοῦ. τοῦ μὲν γὰρ σώματος αὐτοῦ τὴν ὑγίειαν ἐν τούτοις τίθεσθαι προσήκειν, ὡς ἡγεμονικοῦ δὲ ψυχῆς, οὐκ ἔτ' ἐν τούτοις οὐδὲ κατ' αὐτόν σε. διέφθαρται τοίνυν ἡμῖν ὅλον τὸ παράδειγμα, καὶ ἡ τῆς συνωνυμίας ἐπαγγελία παντάπασιν οἴχεται, μὴ δυνηθεῖσιν ἐπιδεῖξαι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῷ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικῷ νόσον ἢ ὑγίειαν, ἢ κάλλος, ἢ αἶσχος συνιστάμενα καθάπερ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. καίτοι τοῦτό γ' ὑπέχου πρότερον ὀρθῶς γιγνώσκων, καὶ φυλάττων τὴν ἔννοιαν ἁπάντων τῶν εἰρημένων, οὐ μὴν ἀκολουθῆσαι μέχρι παντὸς ἠδυνήθης, οὐδ' ἐξηγήσω τὴν ἀναλογίαν τε καὶ ὁμοιότητα τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν ἐγγιγνομένων τοῖς κατὰ τὸ σῶμα. αὖθις οὖν ἀναλήψομαι τὸν λόγον, ἵνα δή τι πέρας ἱκανὸν νῦν ἀπολάβῃ. τῆς νόσου τὴν ἔννοιαν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν συνέχεεν ὁ Χρύσιππος, ἀνάλογον ἔχειν φάμενος τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον τῇ τοῦ σώματος καταστάσει, καθ' ἣν εὐεμπτώτως εἰς πυρετοὺς ἢ διαρροίας, ἤ τι τοιοῦτον ἔχει. κατὰ μέντοι τὸ θεραπευτικὸν, ἐφυλάξατο μὲν τὴν ἔννοιαν τῆς νόσου, τῆς πρὸς ἑαυτὸν οὐδὲν φροντίσας ἐναντιολογίας. ἐξηγήσασθαι δ' ὡς ὑπέσχετο τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον ἅμα τοῖς ἄλλοις οἷς ἀνάλογον ὑπάρχειν αὐτῇ φησὶ πρὸς τὸ σῶμα, παντάπασιν ἠδυνάτησε μετὰ τοῦ καὶ συγχεῖν εἰς ταὐτὸν τήν θ' ὑγίειαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ κάλλος. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἀκριβῶς αὐτὰ διωρίσατο. τὴν μὲν ὑγίειαν ἐν τῇ τῶν στοιχείων συμμετρίᾳ θέμενος, τὸ δὲ κάλλος ἐν τῇ τῶν μορίων. ἐδήλωσε γὰρ σαφῶς τοῦτο διὰ τῆς προγεγραμμένης ὀλίγον ἔμπροσθεν ῥήσεως, ἐν ᾗ τὴν μὲν ὑγίειαν τοῦ σώματος ἐν θερμοῖς, καὶ ψυχροῖς, καὶ ξηροῖς, καὶ ὑγροῖς συμμετρίαν εἶναι φησὶν, ἅπερ δὴ στοιχεῖα δηλονότι τῶν σωμάτων ἐστίν. τὸ δὲ κάλλος οὐκ ἐν τῇ τῶν στοιχείων, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίᾳ συνίστασθαι νομίζει, δακτύλου πρὸς δάκτυλον δηλονότι, καὶ συμπάντων αὐτῶν πρός τε μετακάρπιον καὶ καρπὸν, καὶ τούτων, πρὸς πῆχυν, καὶ πήχεως πρὸς βραχίονα, καὶ πάντων πρὸς πάντα, καθάπερ ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται. πάσας γὰρ ἐκδιδάξας ἡμᾶς ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι, τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε, δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα καθάπερ καὶ τὸ σύγγραμμα, κανόνα. τὸ μὲν δὴ κάλλος τοῦ σώματος ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίᾳ κατὰ πάντας ἰατροὺς, καὶ φιλοσόφους ἐστίν. ἡ δ' ὑγίεια τῶν στοιχείων αὖ πάλιν ἅττα ποτ' ἂν ᾖ, πρὸς ἄλληλα ἐστὶ συμμετρία. εἴτε γὰρ ἐξ ὄγκων καὶ πόρων ὡς Ἀσκληπιάδης ὑπέθετο τὰ τῶν ζώων σύγκειται σώματα, συμμετρία τούτων ἐστὶν ἡ ὑγίεια. εἴτ' ἐξ ἀτόμων ὡς Ἐπίκουρος, εἴτ' ἐξ ὁμοιομερῶν ὡς Ἀναξαγόρας, εἴτ' ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, καθάπερ ὅ τε Χρύσιππος δοξάζει, καὶ πάντες οἱ στωϊκοὶ, καὶ πρὸ αὐτῶν Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος, καὶ πρὸ τούτων ἔτι Πλάτων, καὶ Ἱπποκράτης, ἡ τῶν στοιχείων κατὰ πάντα συμμετρία τὴν ὑγίειαν ἐργάζεται. εἰ τοίνυν ἐθέλοι τις ἅπασαν τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν κατὰ τὸ σῶμα, τοῖς κατὰ τὴν ψυχὴν διασώζειν ὡς ὑπέσχετο Χρύσιππος, ἐπιδεῖξαι χρὴ τοῦτον ἔκ τινων ἁπλῶν ὡσανεὶ στοιχείων συγκειμένην τὴν ὅλην ψυχὴν, ἵνα ἐν τῇ τούτων πρὸς ἄλληλα συμμετρίᾳ, τὴν ὑγίειαν, καὶ τὴν νόσον αὐτῆς εὕρῃ γιγνομένην, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐποίησε. Χρύσιππος δ' οὔτε ταύτην ἠδυνήθη τὴν ὁμοιότητα διδάξαι, καίτοι ὑπισχνόμενος, οὔτε τὴν τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς, ἀλλ' εἰς ταὐτὸν συνέχεεν τῇ ὑγιείᾳ τὸ κάλλος. κατὰ γὰρ τοὺς οἰκείους τοῦ λόγου μορισμοὺς, καλὴν ἢ αἰσχρὰν ἔφησε γίγνεσθαι ψυχήν. ὑγιαίνουσα δ' ἢ νοσοῦσα πῶς ἂν γένοιτο παρέλιπεν, εἰς ταὐτὸν οἶμαι συγχέων ἄμφω, καὶ μὴ δυνάμενος ἀκριβῶς τε καὶ διωρισμένως ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφήνασθαι, καθάπερ ὁ Πλάτων ἐποίησεν, ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ τῷ σοφιστῇ. τὴν μὲν τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς πρὸς ἄλληλα στάσιν, ἀποφηνάμενος εἶναι νόσον ψυχῆς, τὰς δὲ παραφόρους τε καὶ ἀμέτρους κινήσεις αὐτῆς, τουτέστι τὰς ἐνεργείας τὰς καθ' ὁρμὴν, αἶσχος, ὥσπερ γε τὴν μὲν συμφωνίαν τε καὶ συμμετρίαν πρὸς ἄλληλα τῶν μορίων αὐτῆς, ὑγίειαν, τὴν δὲ συμμετρίαν τῶν κινήσεων, τὸ κάλλος. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα τὸ καλὸν, ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν μορίων τὴν γένεσιν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνεργείᾳ καλῇ διὰ τὴν τῶν κατὰ μέρος κινήσεων γίγνεσθαι συμμετρίαν. οὕτω γοῦν καὶ ὀρχεῖσθαι, καὶ παγκρατιάζειν, καὶ παλαίειν, καὶ βαδίζειν εὐσχημόνως καὶ καλῶς λέγονται τινὲς, ἕτεροι δ' ἀσχημόνως τε καὶ αἰσχρῶς. ἐν μὲν τῇ συμμετρίᾳ τῶν κατὰ μέρος κινήσεων τὸ κάλλος τῶν ἐνεργειῶν ἐστι γνώριμον, κατὰ δὲ τὰς ἀμετρίας, τὸ αἶσχος. ἔχουσι δὲ καὶ αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις ἐκ τοῦ σοφιστοῦ, τόνδε τὸν τρόπον. δύο μὲν εἴδη κακίας περὶ ψυχὴν ῥητέον. ποίας; τὸ μὲν οἷον νόσον ἐν σώματι, τὸ δ' οἷον αἶσχος ἐγγιγνόμενον. οὐκ ἔμαθον, νόσον ἴσως καὶ στάσιν οὐ ταὐτὸν νενόμικας, οὐδ' αὖ πρὸς τοῦτο ἔχω τί χρή με ἀποκρίνεσθαι. πότερον ἄλλο τι στάσιν ἡγούμενος, ἢ τὴν τοῦ φύσει συγγενοῦς ἔκ τινος διαφθορᾶς διαφοράν. οὐδὲν ἀλλ' αἶσχος ἄλλο τι, πλὴν τὸ τῆς ἀμετρίας πανταχοῦ δυσειδὲς ὂν γένος. οὐδαμῶς ἄλλο. οὕτως μὲν ἐν τῷ καθόλου περὶ νόσου τε καὶ αἴσχους. ὁποῖον τι τὴν φύσιν ἑκάτερον αὐτῶν ἐστιν, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Πλάτων. καὶ ὅπως ἐγγίγνονται ταῖς ψυχαῖς ἐφεξῆς διδάσκων, περὶ μὲν τῆς νόσου ταῦτα γράφει. τὸ δὲ ἐν ψυχῇ δόξας ἐπιθυμίαις καὶ θυμὸν ἡδοναῖς, καὶ λόγον λύπαις, καὶ πάντα ἀλλήλοις ταῦτα τῶν φλαύρως ἐχόντων, οὐκ ᾐσθήμεθα διαφερόμενα, καὶ σφόδρα γε, ξυγγενῆ γε μὴν ἐξ ἀνάγκης ξύμπαντα γέγονε. πῶς γὰρ οὔ; στάσιν ἄρα καὶ νόσον τῆς ψυχῆς πονηρίαν λέγοντες ὀρθῶς ἐροῦμεν. εἶτ' ἐφεξῆς ὅπως αἶσχος ἐγγίνεται ψυχαῖς διεξιὼν φησί. τί δ' ὅσα κινήσεως

νήσεως μετέχοντα καὶ σκοπόν τινα θέμενα, πειρώμενα τούτου τυγχάνειν καθ' ἑκάστην ὁρμὴν, παραφορὰ αὐτοῦ »
γίγνεται καὶ ἀποτυγχάνει. πότερον αὐτὰ φήσομεν ὑπὸ συμμετρίας τῆς πρὸς ἄλληλα, ἢ τοὐναντίον ὑπὸ ἀμε- »
τρίας αὐτὰ πάσχειν, δῆλον ὡς ὑπὸ ἀμετρίας. ἀλλὰ μὴν ψυχήν γε ἴσμεν ἄκουσαν πᾶσαν, πᾶν ἀγνοοῦσαν. »
σφόδρα γε. τό γε μὴν ἀγνοεῖν ἐστὶν ἐπ' ἀλήθειαν ὁρμωμένης ψυχῆς παραφόρου συνέσεως γιγνομένης, οὐδὲν ἄλ- »
λο ἢ παραφροσύνη. πάνυ μὲν οὖν. ψυχὴν ἄρα ἀνόητον αἰσχρὰν καὶ ἄμετρον θετέον. οὕτω μὲν ἐν τῷ σοφιστῇ Πλά- »
των ἀπεφήνατο, καὶ καθόλου, καὶ κατὰ μέρος ὑπὸ ὑγιείας τε καὶ κάλλους, αἴσχους τε καὶ νόσου, καθόλου μὲν
ὑπογράψας τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, κατὰ μέρος δὲ, ὅπως ἐγγίγνεται ταῖς ψυχαῖς διδάξας. τὰς δ' ἄλλας αὐτοῦ ῥή-
σεις οὐκ ὀλίγας οὔσας ἐν πολλοῖς τῶν συγγραμμάτων ἐν οἷς ὑπὲρ ὑγιείας τε καὶ κάλλους, αἴσχους τε καὶ νόσου
διῆλθεν, οὔ μοι δοκεῖ νῦν εἶναι παρατίθεσθαι καιρός. ἀλλ' ἐπειδὰν ὑπὲρ ὑγιείας τε καὶ νόσων ὁ λόγος ἡμῖν περαί-
νηται, δεικνύουσιν ὡσαύτως Ἱπποκράτην καὶ τὸν Πλάτωνα γιγνώσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνοις τῶν
τοιούτων μνημονεύσω ῥήσεων. νυνὶ δ' οὔτε γὰρ ἁπλῶς περὶ κάλλους ἢ ὑγιείας ἢ αἴσχους, ἢ νοσημάτων ὁ λόγος,
οὔτε περὶ μόνων τῶν τοῦ σώματος, ἀλλὰ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἡμῖν προὔκειτο, παραλείψωμεν τἆλλα, τὸ προ-
κείμενον δ' αὐτὸ μόνον ἀναλήψομαι. πρόκειται δὲ δεικνύειν, ὡς οὔτε καθ' ἓν μόριον τῆς ψυχῆς, οὔτε κατὰ μίαν
αὐτῆς δύναμιν, αἵ τε κρίσεις γίγνονται, καὶ τὰ πάθη συνίσταται, καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἔφασκεν, ἀλλὰ καὶ
δυνάμεις πλείους αὐτῆς εἰσὶν ἑτερογενεῖς, καὶ μόρια πλείω. τὸ μὲν δὴ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς τρεῖς εἶναι τὸν
ἀριθμὸν, αἷς ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ θυμούμεθα, καὶ λογιζόμεθα, καὶ Ποσειδώνιος ὁμολογεῖ καὶ Ἀριστοτέλης. τὸ δὲ καὶ
τοῖς τόποις αὐτὰς ἀλλήλων κεχωρίσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν μὴ μόνον ἔχειν ἐν ἑαυτῇ δυνάμεις πολλὰς, ἀλλὰ καὶ
σύνθετον ἐκ μορίων ὑπάρχειν ἑτερογενῶν τε καὶ διαφερόντων ταῖς οὐσίαις, Ἱπποκράτους ἐστὶ, καὶ Πλάτωνος
δόγμα. καί μοι πολλὰ μὲν ἤδη περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται, πολλὰ δ' ἐν ταῖς ἐφεξῆς εἰρή-
σεται. νυνὶ δ' ἐπὶ τὸν Χρύσιππον αὖθις ἐπάνειμι, μήτε τὰς εἰρημένας δυνάμεις ὁμολογοῦντα κατὰ τὴν ψυχὴν
ἡμῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ πᾶσαν ἐνέργειάν τε, καὶ πάθος ἐν τῷ λογιστικῷ μόνῳ συνίστασθαι φάσκοντα, μήθ' ὅπως ἰᾶ-
σθαι χρὴ τὰ πάθη γιγνόμενα, μήθ' ὅπως κωλῦσαι γενέσθαι διδάσκοντα. διηνέχθη μὲν οὖν καὶ περὶ τούτου πρὸς
ἑαυτὸν ὥσπερ καὶ περὶ παμπόλλων ἑτέρων, ἐν μὲν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς τιθέμενος εἶναι ταύτας δυνάμεις
τῆς ψυχῆς, ἃς ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι παραθέμενος, αὐτοῦ τὰς ῥήσεις ἐπέδειξα. κατὰ δὲ τὰ περὶ τῶν παθῶν
βιβλία κρίσεις τινὰς ὑπάρχειν, τὰ πάθη τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἀποφηνάμενος, ἀλλ' ἡμεῖς ἃ μὲν ἀληθῶς εἶπε,
μαρτύρια τῶν Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος δογμάτων, οὐ τὰ τυχόντα νομίζομεν ὑπάρχειν, εἰρημένα τε πρὸς
ἀνδρὸς οὐ συνετοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ σπεύδοντος ἅπαντι τρόπῳ τὸ παλαιὸν δόγμα διαβαλεῖν. ἡ γὰρ περὶ τῶν
τοιούτων μαρτυρία καταναγκαζομένων ὑπὸ τῆς ἀληθείας εἴωθε γίγνεσθαι. μεταβάντες δὲ πάλιν ἐφ' ἕτερα, τῶν
ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων εἰς τὸ προκείμενον, ἐπιδείξομεν ὅπως καὶ τούτων ἔνια μὲν οἷς αὐτὸς εἶπεν οὐ συμφωνεῖ,
ἔνια δ' αὖ τοῖς ἐναργέσι μάχεται, τινὰ δὲ κατ' ἄμφω πεπλημμέληται, καὶ πρῶτόν γε πάλιν ἀναλάβωμεν εἰς
ὅπερ ἐτελεύτησεν ὁ προγεγραμμένος μοι λόγος, ὡς ὑγίεια καὶ νόσος, αἶσχός τε καὶ κάλλος, ψυχῆς ἐν τοῖς μέρε-
σι γίγνεται αὐτῆς, καὶ ὡς τὰ μέρη ταῦτα, ἔννοιαί τε καὶ προλήψεις εἰσὶ, συγχωρήσωμεν αὐτῷ τήν γε πρώτην.
ὅτι μὲν γὰρ ὅλως οὐ χρὴ κατὰ τὰς ἐνεργείας τίθεσθαι νόσον ἢ ὑγίειαν, ἀλλ' αἶσχος ἢ κάλλος μόνον, εἴρηταί μοι πρό-
σθεν. ὅτι δ' οὐδ' εἴ τις οὕτω συγχωρήσειε, τὰ γοῦν ἑξῆς ὀρθῶς εἴρηται, νῦν ἐπιδεῖξαι πειράσομαι. εἴπερ γὰρ ἐν
τῷ μάχεσθαι δύο κρίσεις ἀλλήλαις ἡ τῶν παθῶν ἐστὶ γένεσις, ἀνάγκη τῶν δύο τούτων κρίσεων, ἤτοι τὴν ἑτέραν
μὲν ὑπάρχειν ἀληθῆ, τὴν ἑτέραν δὲ ψευδῆ, ἢ ἀμφοτέρας ψευδεῖς. εἴ τις καὶ τοῦτο συγχωρήσειεν, ἔχει γὰρ ζήτησιν ἕνα ζή-
τησιν λογικήν. εἴτε δὲ ἀμφοτέρας ψευδεῖς, εἴτε τὴν ἑτέραν αὐτῶν ἀληθῆ φαίημεν ὑπάρχειν, οὐδαμῶς ἡ μάχη
τῶν κρίσεων ἔσται τὸ πάθος, ἀλλ' εἰ μὲν ἰσάζοιέ πως ἀλλήλαις αἱ κρίσεις, ὡς πρὸς πίστιν ἐπέχειν, ἀναγκαῖον ἡμᾶς
ἔσται περὶ τῆς τοῦ πράγματος ὑπάρξεως. εἰ δ' ἡ ἑτέρα φαίνοιτο μακρῷ πιστοτέρα, συγκατατίθεσθαι μὲν καὶ πράτ-
τειν γέ τι κατὰ τὴν συγκατάθεσιν, οὐκ ἀπερισκέπτως δὲ, καθάπερ εἰ καί τις τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν οἰόμενος
ὑπάρχειν, ἔχοι τι βραχὺ παρέλκων εἰς τοὐναντίον. ἢ εἰ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν ὑπολαμβάνων, ὅμως ἔτι καὶ αὐτὸς
ἀντισπῶσαν ἑτέραν ὑπόληψιν ἔχοι πρὸς τὸ μὴ διατεταμένως πιστεύειν. ἢ εἰ καθάπερ ὁ Πύρρων ἀμφοτέρας ὁμο-
τίμως τιθέμενος, ἐπέχοι περὶ τῆς ἀποφάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως. ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν τοιούτων συνίσταται τὸ
πάθος, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐναργῶς ἐδήλωσε, δι' ὧν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι παρεθέμην ῥήσεων,
ἐν αἷς φησὶν οὐχὶ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδὼν τι κατὰ τὸν λόγον, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα προσέγραψε
συνίστασθαι τὸ πάθος. ἀλλ' ὅταν ἀπειθὴς ἡ ὁρμὴ γίγνηται τῷ λόγῳ, ὥστε κἀνταῦθα πάλιν ἐναντιολογίαν τινὰ
εὑρίσκεσθαι τοῦ Χρυσίππου πρὸς ἑαυτὸν, εἴπερ ἀποχωρήσας τὸ πάθος τῶν διημαρτημένων κρίσεων, αὖθις ἐν τῇ
τῶν κρίσεων πρὸς ἀλλήλας ὁμολογίᾳ, τά τε νοσήματα τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ πάθη συνίστασθαι λέγοι. μὴ τοίνυν θαυ-
μάζωμεν ἔτι, μηδ' ὅτι τὰς θεραπείας τῶν παθῶν ὀρθῶς μὲν ὁ Πλάτων ἔγραψεν, ὡς ὁ Ποσειδώνιος αὐτῷ μαρτυ-
ρεῖ, μοχθηρῶς δ' ὁ Χρύσιππος. ὁ γὰρ μήτε πάσας τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἀποφήνασθαι τολμήσας, ἀλλ' ἐν ταῖς κυ-
ριωτάταις ἀπορεῖν ὁμολογήσας ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται γράμματι, μήτ' ἐν αἷς ἐτόλμησεν εἰπεῖν τι κα-
λῶς ἀποφηνάμενος, οὗτος οὐκ ἂν οἶμαι δύναιτο τὴν θεραπείαν αὐτῶν ποιήσασθαι κατὰ τρόπον, ἀλλ' ὅπερ εἶ-
πον ἤδη καὶ πρόσθεν, εἴ τις ἐξελέγχοι τὰ τέσσαρα τοῦ Χρυσίππου βιβλία, πολὺ πλειόνων αὐτῷ δεήσει συγγραμ-
μάτων, ὅσα τοίνυν ἀναγκαιότατα πρὸς τὴν προκειμένην ἡμῖν πραγματείαν ἐστὶ, ταῦτα ἐπέλθωμεν μόνα, καὶ
πρῶτόν γε αὐτῶν προχειρισώμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν παίδων διοικήσεως. οὔτε γὰρ ὑπὸ λόγου τὰς ὁρμὰς αὐτῶν
ἐπιτροπεύεσθαι δυνατὸν εἰπεῖν (οὐ γὰρ ἔχουσιν ἤδη τὸν λόγον) οὔθ' ὡς οὐ θυμοῦνταί τε καὶ λυποῦνται καὶ ἥδονται
καὶ γελῶσι καὶ κλαίουσι, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα πάθη πάσχουσι μυρία. πολὺ γὰρ δὴ καὶ πλείω καὶ σφοδρότερα τὰ πάθη τοῖς
παιδίοις ἐστὶν οὐ τοῖς τελείοις. οὐ μὴν ἀκολουθεῖ γε ταῦτα τοῖς Χρυσίππου δόγμασιν, ὥσπερ οὔτε τὸ μηδεμίαν

οἰκείωσιν εἶναι φύσει πρὸς ἡδονὴν ἢ ἀλλοτρίωσιν πρὸς πόνον. ἄτλει μὴ γὰρ ἀδιδάκτως ἅπαντα τὰ παιδία πρὸς τὰς ἡδονάς, ἀποστρέφεται δὲ καὶ φεύγει τοὺς πόνους. ὁρῶμεν δ' αὐτὰ καὶ θυμούμενα καὶ λακτίζοντα, καὶ δάκνοντα, καὶ νικᾶν ἐθέλοντα, καὶ κρατεῖν τῶν τοιούτων, ὥσπερ ἔνια τῶν ζώων οὐδενὸς ἄθλου προβαλλομένου παρὰ τὸ νικᾶν αὐτό. φαίνεται δ' ἐναργῶς τὸ τοιοῦτον ἐπ' ὀρτύγων καὶ ἀλεκτρυόνων καὶ περδίκων, ἰχνεύμονός τε καὶ ἀσπίδος καὶ κροκοδείλου, καὶ μυρίων ἑτέρων. οὕτως οὖν οἰκειοῦσθαι καὶ τὰ παιδία φαίνεται, καὶ πρὸς ἡδονήν, καὶ πρὸς νίκην, ὥσπερ ὕστερον ποτὲ δείκνυσιν ἐπειδὰν προβαίνῃ κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πρὸς τὸ καλὸν ἔχει τινὰ φυσικὴν οἰκείωσιν. αἰδεῖται γοῦν ἁμαρτάνοντα προϊούσης αὐτῆς τῆς ἡλικίας, καὶ χαίρει τοῖς καλοῖς ἔργοις, καὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀντιποιεῖται, καὶ πράττει πολλὰ κατὰ τὰς τῶν ἀρετῶν τούτων ἐννοίας, ἔμπροσθεν ἡνίκα ἦν ἐπὶ σμικρὰ κατὰ πάθος ζῶντα, καὶ τῶν ἐκ τοῦ λόγου προσταγμάτων οὐδεμίαν φροντίδα ποιούμενα. τριῶν οὖν τούτων ἡμῖν οἰκειώσεων ὑπαρχουσῶν φύσει καθ' ἕκαστον τῶν μορίων τῆς ψυχῆς εἶδος, πρὸς μὲν τὴν ἡδονὴν διὰ τὸ ἐπιθυμητικόν, πρὸς δὲ τὴν νίκην διὰ τὸ θυμοειδές, πρὸς δὲ τὸ καλὸν διὰ τὸ λογιστικόν, Ἐπίκουρος μὲν τὴν τοῦ χείρονος μορίου τῆς ψυχῆς οἰκείωσιν ἐθεάσατο μόνην, ὁ δὲ Χρύσιππος τὴν τοῦ βελτίστου φάμενος ἡμᾶς οἰκειοῦσθαι πρὸς μόνον τὸ καλόν, ὅπερ εἶναι δηλονότι καὶ ἀγαθόν. ἁπάσας δὲ τὰς τρεῖς οἰκειώσεις θεάσασθαι μόνοις τοῖς παλαιοῖς ὑπῆρξε φιλοσόφοις. ἐάσας οὖν τὰς δύο ὁ Χρύσιππος εἰκότως ἀπορεῖν ἐρεῖ τῆς κατὰ τὴν κακίαν γενέσεως, οὔτ' αἰτίαν ἔχων εἰπεῖν αὐτῆς, οὔτε τρόπους τῆς συστάσεως, οὔθ' ὅπως ἁμαρτάνει τὰ παιδία δυνάμενος ἐξευρεῖν ἅπερ εὐλόγως οἶμαι πάντα καὶ ὁ Ποσειδώνιος αὐτοῦ καταμέμφεται, καὶ ἐλέγχει. εἰ γὰρ δὴ πρὸς τὸ καλὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ᾠκείωται τὰ παιδία, τὴν κακίαν οὐκ ἔνδοθεν οὐδ' ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἔξωθεν μόνον ἐχρῆν αὐτοῖς ἐγγίγνεσθαι, ἀλλὰ μὴν ὁρᾶταί γε κἂν χρηστοῖς ἔθεσιν ἐντρέφηται καὶ προσηκόντως παιδεύηται, πάντως ἐξαμαρτάνοντά τι, καὶ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ. καί τοι γ' ἐνῆν αὐτῷ ὑπεριδόντι τῶν ἐναργῶς φαινομένων αὐτὸ μόνον ὁμολογῆσαι, τὸ ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσιν ἀκόλουθον. εἰ καλῶς ἀχθείη τὰ παιδία, πάντως αὐτὰ φάσκοντι σοφοὺς ἄνδρας γενήσεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος, ἀλλ' οὐκ ἐτόλμησε τοῦτό γε καταψεύσασθαι τῶν φαινομένων. ἀλλὰ κἂν ὑπὸ φιλοσόφῳ τρέφηται μόνῳ, καὶ μηδὲν μήτε θεάσηται, μήτ' ἀκούσῃ πώποτε παράδειγμα κακίας, ὅμως οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ φιλοσοφήσειν. διττὴν γὰρ εἶναι τῆς διαστροφῆς τὴν αἰτίαν. ἑτέραν μὲν ἐκ κατηχήσεως τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἐγγιγνομένην, ἑτέραν δ' ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως. ἐγὼ δὲ ὑπὲρ ἑκατέρας αὐτῶν ἀπορῶ, καὶ πρώτης γε τῆς ἐκ τῶν πέλας γιγνομένης. καὶ γὰρ διὰ τί θεασάμενόν τε καὶ ἀκούσαντα παράδειγμα κακίας, οὐχὶ μισεῖ τοῦτο καὶ φεύγει τὸ μηδεμίαν οἰκείωσιν ἔχειν πρὸς αὐτό, θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐπειδὰν μήτε θεασάμενα, μήτ' ἀκούσαντα πρὸς αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐξαπατηθῇ. τίς γὰρ ἀνάγκη τοὺς παῖδας ὑπὸ μὲν τῆς ἡδονῆς ὡς ἀγαθοῦ δελεάζεσθαι, μηδεμίαν οἰκείωσιν ἔχοντας πρὸς αὐτήν, ἀποστρέφεσθαι δὲ καὶ φεύγειν τὸν πόνον, εἴπερ μὴ καὶ πρὸς τοῦτον ἠλλοτρίωται φύσει; τίς δ' ἀνάγκη πρὸς μὲν τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς τιμὰς ἥδεσθαί τε καὶ χαίρειν αὐτοῖς, ἄχθεσθαι δὲ καὶ φεύγειν τούς γε ψόγους, καὶ τὰς ἀτιμίας; εἴπερ μὴ καὶ πρὸς ταῦτα φύσει τινὰ ἔχουσιν οἰκείωσίν τε καὶ ἀλλοτρίωσιν. εἰ γὰρ μὴ ταῖς φωναῖς, ἀλλὰ τῇ γε δυνάμει τῶν λεγομένων ὁμολογεῖν ἔοικεν ὁ Χρύσιππος, ὡς ἔστιν οἰκείωσίς τέ τις ἡμῖν καὶ ἀλλοτρίωσις φύσει πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων. ἐπειδὰν γὰρ λέγῃ, τὰς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐγγίνεσθαι τοῖς φαύλοις διαστροφάς, διά τε τὴν πιθανότητα τῶν φαντασιῶν, καὶ τὴν κατήχησιν, ἐρωτητέον αὐτὸν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡδονὴ μὲν ὡς ἀγαθόν, ἀλγηδὼν δ' ὡς κακόν, πιθανὴν προβάλλουσι φαντασίαν. οὕτως δὲ καὶ διατί, τὴν μὲν νίκην τὴν ἐν ὀλυμπιάσιν, καὶ τὴν τῶν ἀνδριάντων ἀνάθεσιν ἐπαινούμενά τε καὶ μακαριζόμενα, πρὸς τῶν πολλῶν ἀκούοντες ὡς ἀγαθά, περὶ δὲ τῆς ἥττης τε καὶ τῆς ἀτιμίας ὡς κακὰ ἑτοίμως πειθόμεθα. καὶ γὰρ καὶ ταῦθ' ὁ Ποσειδώνιος μέμφεται, καὶ δεικνύναι πειρᾶται πασῶν τῶν ψευδῶν ὑπολήψεων τὰς αἰτίας, ἐν μὲν τῷ θεωρητικῷ διὰ τῆς παθητικῆς ὁλκῆς, προηγεῖσθαι δ' αὐτῆς τὰς ψευδεῖς δόξας ἀσθενήσαντας, περὶ τὴν κρίσιν τοῦ λογιστικοῦ, γεννᾶσθαι γὰρ τῷ ζώῳ τὴν ὁρμήν, ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ λογιστικοῦ κρίσει, πολλάκις δ' ἐπὶ τῇ κινήσει τοῦ παθητικοῦ, συνάπτει δ' εἰκότως τοῖς λόγοις τούτοις ὁ Ποσειδώνιος, τὰ κατὰ τὸν φυσιογνώμονα φαινόμενα. καὶ γὰρ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅσα μὲν εὐρύστερνά τε καὶ θερμότερα, θυμικώτερα πάνθ' ὑπάρχει φύσει, ὅσα δὲ πλατυΐσχια τε καὶ ψυχρότερα, δειλότερα, καὶ κατὰ τὰς χώρας οὐ σμικρῷ τινι διενηνοχέναι τοῖς ἤθεσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς δειλίαν καὶ τόλμαν, ἢ τὸ φιλήδονόν τε καὶ φιλόπονον, ὡς τῶν παθητικῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς ἑπομένων ἀεὶ τῇ διαθέσει τοῦ σώματος, ἣν ἐκ τῆς κατὰ τὸ περιέχον κράσεως οὐ κατ' ὀλίγον ἀλλοιοῦσθαι. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ αἷμα διαφέρειν ἐν τοῖς ζώοις φησὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ πάχει, καὶ λεπτότητι, καὶ ἄλλαις φησὶ διαφοραῖς οὐκ ὀλίγαις, ὑπὲρ ὧν Ἀριστοτέλης ἐπὶ πλεῖστον διῆλθεν, ἡμεῖς δὲ κατά τινα οἰκεῖον καιρὸν ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ μνημονεύσωμεν αὐτῶν, ἡνίκα ἂν καὶ ταύτας τὰς Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος ῥήσεις περὶ τούτων παραγράφωμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι πρὸς τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον, ὁ λόγος ἐνέστηκέ μοι μήτ' ἄλλο γιγνώσκοντας τῶν κατὰ τὰ πάθη, μήθ' ὡς αἱ τοῦ σώματος κράσεις οἰκείας ἑαυταῖς ἐργάζονται τὰς παθητικὰς κινήσεις, οὕτως γὰρ ὁ Ποσειδώνιος ὀνομάζειν εἴωθεν. Ἀριστοτέλης δ' ἄντικρυς ἤδη καλεῖ τῶν ζώων ἁπάσας τὰς τοιαύτας τῆς ψυχῆς καταστάσεις, ἐξηγεῖταί τε καθ' ὅν τινα τρόπον ἐπὶ ταῖς διαφερούσαις κράσεσι συνίσταται, διόπερ οἶμαι καὶ ἡ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἴασις ἐπ' ἐνίων μὲν εὔκολός τε καὶ ῥᾳδία, διὰ τὸ μήτε τὰς παθητικὰς κινήσεις αὐτοῖς ἰσχυρὰς ὑπάρχειν, μήτε τὸ λογιστικὸν ἀσθενὲς φύσει καὶ ἀσύνετον, ἀλλὰ δι' ἀμαθίαν καὶ μοχθηρὸς ἐθισμὸς ἐμπαθῶς ἀναγκάζεσθαι ζῆν τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους. ἐνίοις δὲ χαλεπὴ καὶ δύσκολος ὅταν κινήσεις αἱ κατὰ πάθος αἱ διὰ τὴν τοῦ σώματος κατασκευὴν ἀναγκαίως γιγνόμεναι, μεγάλαι δή τινες οὖσαι τύχωσι καὶ σφοδραί, τό, τε λογιστικὸν ἀσθενὲς καὶ ἀσύνετον φύσει. χρὴ γὰρ καὶ τοῦτο μὲν ἐπιστήμην λαβεῖν τῶν ἀληθῶν, καὶ τὰς κατὰ πάθος δὲ κινήσεις ἀμβλυνθῆναι χρηστοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐθισθείσας, εἴ τις μέλλοι βελτίονα τὸ ἦθος ἀποδείξειν τὸν ἄνθρωπον.

οὕτω δὲ

οὕτω δὲ καὶ πλάττειν ἐξ ἀρχῆς ἄνθρωπον χρὴ πρὸς τὸ βέλτιστον, ἁπάντων μὲν πρῶτον αὐτῶν τῶν σπερμαινόντων προνοουμένους, οἷς ἐφεξῆς τῆς διαίτης ἣν ἡ κύουσα διαιτήσεται, κατά τε τὰς τροφὰς καὶ τὰ πόματα, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰς ἡσυχίας, καὶ τοὺς ὕπνους καὶ τὰς ἐγρηγόρσεις, ἐπιθυμίας τε καὶ θυμοὺς, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα, περὶ ὧν ἁπάντων, ὁ μὲν Πλάτων ἀκριβέστατα διῆλθεν, ὁ δὲ Χρύσιππος οὐ μόνον αὐτὸς οὐδὲν ἱκνούμενον εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τινὶ κατέλιπεν ἀφορμὴν εὑρέσεως, μοχθηρὰν ὑποβαλλόμενος τῷ λόγῳ τὴν κρηπῖδα. ταῦτά τοι καὶ ὁ Ποσειδώνιος αὐτῷ μέμφεται, μετὰ τοῦ καὶ θαυμάζειν ὅσα Πλάτων εἶπεν ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων ἔτι τε κυουμένων ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλάσεως, ἀποκυηθέντων τε τροφῆς καὶ παιδείας, καὶ γέγραφεν οἷον ἐπιτομήν τινα μετὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ παθῶν σύγγραμμα τῶν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων ὡς χρὴ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι τοὺς παῖδας, ὑπὲρ τοῦ τὸ παθητικόν τε καὶ ἄλογον τῆς ψυχῆς σύμμετρον ἀποφαίνεσθαι ταῖς κινήσεσι, καὶ τοῖς τοῦ λόγου προστάγμασιν εὐπειθές. αὕτη γὰρ ἀρίστη παίδων παιδείας παρασκευὴ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς, ὡς ἂν ἐπιτηδειοτάτη ἡ πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ λογιστικοῦ. μικρὸν μὲν γὰρ τὰ πρῶτα καὶ ἀσθενὲς ὑπάρχειν τοῦτο, μέγα δὲ καὶ ἰσχυρὸν ἀποτελεῖσθαι περὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκαετῆ ἡλικίαν, ἡνίκα ἤδη κρατεῖν τε καὶ ἄρχειν αὐτὸ προσήκει καθάπερ ἡνιόχῳ τινὶ τοῦ ζεύγους τῶν συμφύτων ἵππων ἐπιθυμίας τε καὶ θυμοῦ, μήτ' ἰσχυρῶν ὑπαρχόντων ἄγαν, μήτ' ἀσθενῶν, μήτ' ὀκνηρῶν, μήτ' ἐκφόρων, μήτε δυσπειθῶν ὅλως, ἢ ἀκόσμων, ἢ ὑβριστῶν, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἑτοίμων ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι τῷ λογισμῷ. τούτου δ' αὐτοῦ τὴν παιδείαν τε καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπιστήμην εἶναι τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ὥσπερ τοῦ ἡνιόχου τῶν ἡνιοχικῶν θεωρημάτων. ἐν γὰρ ταῖς ἀλόγοις τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν ἐπιστήμας οὐκ ἐγγίγνεσθαι, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἵπποις. ἀλλὰ τούτοις μὲν τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἐξ ἐθισμοῦ τινὸς ἀλόγου παραγίνεσθαι, τοῖς δ' ἡνιόχοις ἐκ διδασκαλίας λογικῆς. ἕπεται δ' αὖθις τοῖσδε, καὶ ὁ περὶ τῶν ἀρετῶν λόγος αὐτὰς ἔχων τὸ σφάλμα διττὸν, εἴτ' ἐπιστήμας τις ἁπάσας αὐτὰς, εἴτε δυνάμεις ὑπολάβοι. τῶν μὲν γὰρ ἀλόγων τῆς ψυχῆς μερῶν, ἀλόγους ἀνάγκη καὶ τὰς ἀρετὰς εἶναι. τοῦ λογιστικοῦ δὲ μόνου λογικὴν, ὥστ' εὐλόγως ἐκείνων μὲν αἱ ἀρεταὶ δυνάμεις εἰσὶν, ἐπιστήμη δὲ μόνου τοῦ λογιστικοῦ. Χρύσιππος δὲ μεγάλα σφάλλεται, οὐχ ὅτι μηδεμίαν ἀρετὴν ἐποίησε δύναμιν, οὐ γὰρ μέγα τὸ τοιοῦτον σφάλμα ἐστὶν, οὐδὲ διαφερόμεθα πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι πολλὰς ἐπιστήμας τε καὶ ἀρετὰς εἶναι φήσας, μίαν ἔφησεν εἶναι δύναμιν τῆς ψυχῆς. οὐ γὰρ ἐνδέχεται μιᾶς δυνάμεως ἀρετὰς εἶναι πολλὰς, εἴ γε μὴ δὲ τελειότητας πολλὰς ἑνὸς πράγματος. μία γὰρ ἑκάστου τῶν ὄντων ἡ τελειότης, ἡ δ' ἀρετὴ τελειότης ἐστὶ τῆς ἑκάστου φύσεως, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, κάλλιον οὖν Ἀρίστων ὁ Χῖος, οὔτε πολλὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς ἀποφηνάμενος, ἀλλὰ μίαν ἣν ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν εἶναί φησιν, οὔτε περὶ τῶν παθῶν ἐναντία ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσι γράψας ὥσπερ ὁ Χρύσιππος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων ὁ Χρύσιππος ἐπηρεάζει τὸν Πλάτωνα. νυνὶ γὰρ ἐξ ἀκολουθίας τινὸς ἑαυτῶν ἐμνημόνευσα τῷ περὶ τῶν παθῶν δόγματι, καὶ τοῦ περὶ τῶν ἀρετῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένου, ὥσπερ καὶ ὁ Ποσειδώνιός φησιν, ὧδέ πως γράφων αὐτοῖς ὀνόμασι κατὰ τὸ πρῶτον περὶ παθῶν οὐ μετὰ πολλὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ βιβλίου. νομίζω γὰρ καὶ τὴν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ τὴν περὶ τελῶν, καὶ τὴν περὶ ἀρετῶν, ἐκ τῆς περὶ παθῶν ὀρθῶς διασκέψεως ἠρτῆσθαι. ὅτι μὲν οὖν τὴν περὶ τῶν ἀρετῶν ὀρθῶς δόξαν ἐζεῦχθαι συμβέβηκε τῇ περὶ τῶν παθῶν, αὐτάρκως ἐνδεδεῖχθαί μοι δοκῶ. ὅτι δὲ καὶ τὴν περὶ ἀγαθῶν τε καὶ τοῦ τέλους, ἀρκεῖ μοι τὰ Ποσειδωνίου παραγράψαι τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. τὸ δὴ τῶν παθῶν αἴτιον, τουτέστι τῆς τε ἀνομολογίας καὶ τοῦ κακοδαίμονος βίου τὸ μὴ κατὰ πᾶν ἕπεσθαι, τῷ ἐν αὐτῷ δαίμονι συγγενεῖ τε ὄντι, καὶ τὴν ὁμοίαν φύσιν ἔχοντι τῷ τὸν ὅλον κόσμον διοικοῦντι, τῷ δὲ χείρονι καὶ ζῳώδει ποτὲ συνεκκλίνοντας φέρεσθαι. οἱ δὲ τοῦτο παριδόντες, οὔτε ἐν τούτοις βελτιοῦσι τὴν αἰτίαν τῶν παθῶν, οὔτ' ἐν τοῖς περὶ τῆς εὐδαιμονίας καὶ ὁμολογίας ὀρθοδοξοῦσιν. οὐ γὰρ βλέπουσιν ὅτι πρῶτόν ἐστιν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ μηδὲν ἄγεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀλόγου τε καὶ κακοδαίμονος καὶ ἀθέου τῆς ψυχῆς. ἐν τούτοις φανερῶς ὁ Ποσειδώνιος ἐδίδαξε πηλίκον ἁμαρτάνουσιν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, οὐ μόνον ἐν τοῖς περὶ τῶν παθῶν λογισμοῖς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τέλους. οὐ γὰρ ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀλλ' ὡς ὁ Πλάτων ἐδίδαξε τὸ τῇ φύσει ζῆν ὁμολογουμένως ἐστίν. ὄντος γὰρ ἐν ἡμῖν τοῦ μὲν βελτίονος τῆς ψυχῆς μέρους, τοῦ δὲ χείρονος. ὁ μὲν τῷ βελτίονι συνεπόμενος, ὁμολογουμένως ἂν λέγοιτο τῇ φύσει ζῆν. ὁ δὲ τῷ χείρονι μᾶλλον ἑπόμενος ἀνομολογουμένως, ἔστι δ' οὗτος μὲν ὁ κατὰ πάθος ζῶν, ἐκεῖνος δὲ ὁ κατὰ λόγον. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις ὁ Ποσειδώνιος, ἐναργέστερόν τε καὶ σφοδρότερον καθάπτεται τῶν περὶ τὸν Χρύσιππον, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐξηγουμένων τὸ τέλος. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. ἃ δὴ παρέντες ἔνιοι, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν συστέλλουσιν εἰς τὸ πᾶν τὸ ἐνδεχόμενον ποιεῖν ἕνεκα τῶν πρώτων κατὰ φύσιν, ὅμοιον αὐτῷ ποιοῦντες τῷ σκοπὸν ἐκτίθεσθαι τὴν ἡδονὴν, ἢ τὴν ἀοχλησίαν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ἔστι δὲ μάχην ἐμφαῖνον κατ' αὐτὴν τὴν ἐκφορὰν, καλὸν δὲ καὶ εὐδαιμονικὸν οὐδέν. παρέπεται γὰρ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τῷ τέλει, τέλος δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τούτου διαληφθέντος ὀρθῶς, ἔξεστι μὲν αὐτῷ χρῆσθαι πρὸς τὸ διακόπτειν τὰς ἀπορίας ἃς οἱ σοφισταὶ προτείνουσι, μὴ μέντοι γε τὸ κατ' ἐμπειρίαν τῶν κατὰ τὴν ὅλην φύσιν συμβαινόντων ζῆν, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ τῷ ὁμολογουμένως εἰπεῖν ζῆν, ἡνίκα μὴ τοῦτο μικροπρεπῶς συντείνειν εἰς τὸ τῶν διαφορῶν τυγχάνειν. ἀρκεῖ μὲν οὖν ἴσως καὶ ταῦτα πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀτοπίας, ὧν ὁ Χρύσιππος εἴρηκε περὶ τοῦ τέλους ἐξηγούμενος, ὅπως ἄν τις τυγχάνοι τοῦ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν. ἄμεινον μὴν ἡγοῦμαι καὶ τὰ τούτοις ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου γεγραμμένα παραθέσθαι τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. ταύτην τε δὴ τὴν ἀτοπίαν διέλυσεν ἡ αἰτία τῶν παθῶν ὀφθεῖσα, καὶ τὰς ἀρχὰς ἔδειξε τῆς ἐν τοῖς ὀρεκτοῖς καὶ φευκτοῖς διαστροφῆς, καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως διεῖλε, καὶ τὰ διαπορούμενα περὶ τῆς ἐκ πάθους ὁρμῆς ἐξέφηνεν, οὐ σμικρὰ γε οὐδὲ τὰ τυχόντα φησὶν ἡμᾶς ἀπολαύσειν ἀγαθὰ τῆς αἰτίας τῶν παθῶν εὑρεθείσης. εἰς γὰρ τὸ μαθεῖν ἀκριβῶς οἷόν τι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν ἐστιν, ἐκ τῆς τῶν παθῶν αἰτίας εὑρεθείσης ὠφελήθημεν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ πάθος, οὐχ ὁμολογουμένως ζῇ τῇ φύσει, ὁ δὲ μὴ κατὰ πάθος, ὁμολογουμένως ζῇ τῇ φύσει. ἕπεται γὰρ, ὁ μὲν τῷ ἀλόγῳ καὶ ἐμπλήκτῳ τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ τῷ λογικῷ τε καὶ τῷ θείῳ, καὶ

» τὰς ἀρχὰς δὲ τοῖς ἐν τοῖς αἱρετοῖς τε καὶ φευκτοῖς διαστροφῆς ἐδίδαξεν ἡ αἰτία τῶν παθῶν εὑρεθεῖσα. τὰ γὰρ οἰ-
» κεῖα ταῖς ἀλόγοις δυνάμεσι τῆς ψυχῆς ἐξαπατώμενοι τινὲς ὡς ἁπλῶς οἰκεῖα δοξάζουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς τὸ μὲν
» ἥδεσθαί τε καὶ τὸ κρατεῖν τῶν πέλας τοῦ ζωώδους τῆς ψυχῆς ἐστὶν ὀρεκτά. σοφία δὲ καὶ πᾶν ὅσον ἀγαθόν τε καὶ
» καλὸν ἅμα τοῦ λογικοῦ τε καὶ θείου, καὶ τοὺς τρόπους δέ φησι τῆς ἀσκήσεως, ἡ τῶν παθῶν αἰτία γνωρισθεῖσα διω-
» ρίσατο. τοὺς μὲν γὰρ ἐν τοιοῖσδε ῥυθμοῖς ἅμα καὶ ἁρμονίαις καὶ ἐπιτηδεύμασι, τοὺς δὲ ἐν τοιοῖσδε διαιτᾶσθαι κε-
» λεύσομεν, ὥσπερ ὁ Πλάτων ἡμᾶς ἐδίδαξε, τοὺς μὲν ἀμβλεῖς καὶ νωθροὺς, καὶ ἀθύμους, ἔν τε τοῖς ὀρθίοις ῥυθμοῖς
» καὶ τοὺς κινοῦσαις ἰσχυρῶς τὴν ψυχὴν ἁρμονίαις, καὶ τοῖς τοιούτοις ἐπιτηδεύμασι τρέφοντες. τοὺς δὲ θυμικωτέ-
» ρους καὶ μανικωτέρους ἄγοντες ἐν ταῖς ἐναντίαις, ἐπεὶ διὰ τί πρὸς θεῶν, ἐρωτήσω γὰρ ἔτι τοὺς ἀπὸ τοῦ Χρυ-
» σίππου, Δάμων ὁ μουσικὸς αὐλητρίδι παραγενόμενος αὐλούσῃ τὸ φρύγιον νεανίοις τισὶν οἰνωμένοις, καὶ μανι-
» κὰ ἄττα διαπραττομένοις ἐκέλευσεν αὐλῆσαι τὸ δώριον, οἱ δ' εὐθὺς ἐπαύσαντο τῆς ἐμπλήκτου φορᾶς. οὐ γὰρ δήπου
» τὰς δόξας τοῦ λογιστικοῦ μεταδιδάσκονται πρὸς τῶν αὐλημάτων, ἀλλὰ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἄλογον ὑπάρ-
» χον, ἐπεγείρονταί τε καὶ πραΰνονται διὰ κινήσεων ἀλόγων. τῷ μὲν γὰρ ἀλόγῳ, διὰ τῶν ἀλόγων ἥτε ὠφέλεια καὶ
» ἡ βλάβη, τῷ λογικῷ δὲ δι' ἐπιστήμης τε καὶ ἀμαθίας. καὶ ταῦτ' οὖν ἐκ τῆς τῶν παθῶν αἰτίας γνωσθείσης ὠφελεῖ-
σθαι φησὶν ἡμᾶς ὁ Ποσειδώνιος, καὶ πρὸς ἔτι τὰ διαπορούμενα φησὶ περὶ τῆς ἐκ πάθους ὁρμῆς ἐξευρήσειν, εἶτ' αὐτὸς
» ἄττα ποτ' αὐτὰ ἐστὶν ἐπιφέρων ἐξηγεῖται τόνδε τὸν τρόπον. οἶμαι γὰρ ὅτι πάλαι βλέπετε πῶς διὰ λόγου μὴ πει-
» σθέντες κακὸν ἑαυτοῖς παρεῖναι ἢ ἐπιφέρεσθαι, οὔτε φοβοῦνται οὔτε λυποῦνται, φαντασίας δ' ἐκείνων αὐτῶν
» λαμβάνονται. πῶς γὰρ ἄν τις λόγῳ κινήσειε τὸ ἄλογον, ἐὰν μή τινα ἀναζωγράφησιν προσβάλληται αἰσθητῇ πα-
» ραπλησίαν. οὕτως οὖν ἐκ διηγήσεως τινὲς εἰς ἐπιθυμίαν ἐκπίπτουσιν, καὶ ἐναργῶς ἐγκελευσαμένου φεύγειν
» τὸν ἐπιφερόμενον λέοντα οὐκ ἰδόντες φοβοῦνται. ταῦτά τε οὖν εἴρηται καλῶς τῷ Ποσειδωνίῳ, καὶ τὰ τούτων
ἐφεξῆς ἔτι συμπάσας τὰς αἰτίας ἐξηγουμένῳ τῶν ἀπορηθέντων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου, περὶ ὧν ἤδη τὸ πρὸ τούτου
γράμμα διῆλθον ἐπὶ τῆς τελευτῆς, ὅθεν μοι δοκῶ καὶ νῦν ἐνταῦθα καταπαῦσαι τὸν λόγον, μίαν ἔτι τὴν ἐφεξῆς
» αὐτοῦ παραγράψας ῥῆσιν ἔχουσαν ὧδε. καὶ μὴν οἱ προκόπτοντες μεγάλα κακὰ δοκοῦντες ἑαυτοῖς, οὐ λυποῦν-
» ται, φέρονται γὰρ οὐ κατὰ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς οὕτως, ἀλλὰ κατὰ τὸ λογικόν. εἶτ' ἐφεξῆς οὗτος διατί τὰ χρονίζοντά τε
τῶν παθῶν ἡσυχέστερα τε καὶ ἀσθενέστερα γίγνεται, τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσιν, ὑπὲρ ἧς ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ δευτέρῳ
περὶ παθῶν ἀπορεῖν ὡμολόγησεν. εἴρηται δὲ περὶ αὐτῆς ὑφ' ἡμῶν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ τετάρτου, καὶ νῦν εἰρή-
σεται διὰ βραχέων οἷον ἐπὶ τὸ μή τις τῆς Ποσειδωνίου ῥήσεως μακρᾶς ὑπαρχούσης. τὸ γίνεσθαι παθητικὸν τῆς ψυχῆς
ἐν τῷ χρόνῳ, τοῦτο μὲν ἐμπίπλαται τῶν οἰκείων ἐπιθυμιῶν, τοῦτο δὲ κάμνει ταῖς πολυχρονίαις κινήσεσιν, ὥστε διὰ
ἄμφω καθησυχασάντων αὐτοῦ, καὶ μέτρια κινουμένου κρατεῖν ὁ λογισμὸς ἤδη δύναται, ὥσπερ καὶ ἵππου τινὸς ἐκ-
φόρου τὸν ἐπιβάτην ἐξενεγκόντος βιαίως, εἶτα καμόντος τε ἅμα τῷ δρόμῳ καὶ προσέτι καὶ ἐμπλησθέντος ὧν
ἐπεθύμησεν, αὖθις ὁ ἡνίοχος ἐγκρατὴς καθίσταιτο. φαίνεται γὰρ τοῦτο πολλάκις γιγνόμενον, καὶ οἵ γε παιδεύον-
τες τὰ νέα τῶν ζώων ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς κάμνειν τε ἅμα καὶ ἐμπλησθῆναι κατὰ τὰς ἐκφόρους κινήσεις ὕστερον ἐπιτί-
θενται. περί τε οὖν τούτων ἠπόρησεν ὁ Χρύσιππος, ὡς ἂν οὐ δυνάμενος εἰς τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἀναφέρεσθαι
αὐτῶν τὰς αἰτίας, καὶ προσέτι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δείκνυσιν ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ Ποσειδώνιος, οὐ τοῖς φαινομένοις μόνοις, ἀλλὰ
καὶ Ζήνωνι καὶ Κλεάνθει διαφέρεται, τὴν μὲν τοῦ Κλεάνθους γνώμην ὑπὲρ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶνδε φαί-
νεσθαι φησὶ τῶν ἐπῶν. Τί ποτ' ἔσθ' ὅτι βούλει θυμέ; τοῦτό μοι φράσον. Ἐγὼ λογισμὸν πᾶν ὃ βούλομαι ποιεῖν βα-
σιλικόν γε. Πλὴν ὅμως εἶπον πάλιν, ὡς ἂν ἐπιθυμῶ ταῦθ' ὅπως γενήσεται. ταυτὶ τὰ ἀμοιβαῖα, Κλεάνθους φη-
σὶν εἶναι Ποσειδώνιος, ἐναργῶς ἐνδεικνύμενος τὴν περὶ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς γνώμην αὐτοῦ, εἴ γε δὴ πεποίη-
κε τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ διαλεγόμενον ὡς ἕτερον ἑτέρῳ. ὁ δὲ Χρύσιππος οὐθ' ἕτερον εἶναι νομίζει τὸ παθητικὸν
τῆς ψυχῆς τοῦ λογιστικοῦ, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων ἀφαιρεῖται τὰ πάθη φανερῶς ἐπιθυμίᾳ τε καὶ θυμῷ διοικουμένων ὡς καὶ
Ποσειδώνιος ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιπλέον διεξέρχεται. ὅσα μὲν οὖν τῶν ζώων δυσκίνητ' ἐστὶ καὶ προσπεφυκότα δίκην φυτῶν
πέτραις, ἤ τισιν ἑτέροις τοιούτοις ἐπιθυμίᾳ μόνῃ διοικεῖσθαι λέγει αὐτὰ, τὰ δ' ἄλλα τὰ ἄλογα σύμπαντα, ταῖς δυνά-
μεσιν ἀμφοτέραις χρῆσθαι, τῇ τ' ἐπιθυμητικῇ καὶ τῇ θυμοειδεῖ, τὸν ἄνθρωπον δὲ μόνον ταῖς τρισί. προσειληφέναι γὰρ
καὶ τὴν λογιστικὴν ἀρχήν. ταῦτά τε οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Ποσειδωνίῳ, καὶ ἄλλα πάμπολλα καθ' ὅλην τὴν περὶ τῶν πα-
θῶν πραγματείαν. ὥσπερ οὖν ὁ Χρύσιππος σφαλλόμενος ἐν αὐτοῖς, ὡς ἄν τις εἴποι τοῖς στοιχείοις τῆς περὶ τῶν παθῶν
θεωρίας ἐξ ἀνάγκης πάμπολλα κακῶς εἶπεν, οὕτως ἀνάγκη τὸν ἀληθέσι ταῖς ἀρχαῖς χρησάμενον, εἰ μὴ ἀκριβῶς φυ-
λάξειε τὸ πρὸς αὐτὰς ἀκόλουθον ἅπαν εἰπεῖν ὀρθῶς. εἰ δ' οὐκ ἀκριβῶς, ἀλλὰ τά γε πλεῖστα κατορθῶσαι, δοκῶ μοι κα-
ταπαύσειν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἐν τῷδε. τὸ γὰρ ἐπισκέπτεσθαι νῦν ὁποίας τινὸς ἔχεται γνώμης ὁ Ζήνων, οὐ κατὰ τὸν
ἐξ ἀρχῆς ἄν μοι προτεθέντα γίγνοιτο σκοπόν. ἕνεκα γὰρ τοῦ μὴ μακρολογεῖν ἀποχωρήσειν ἔφην τῶν ἄλλων στωϊκῶν,
ἐξετάζειν δὲ μόνα τὰ Χρυσίππου. καὶ γὰρ οὐδὲ τί ποτε ἕκαστος ἐγίγνωσκε τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ ψυχῆς, ὑπεσχόμην ἐν
τῇδε τῇ πραγματείᾳ διελθεῖν, ἀλλ' ὅπως ἀληθείας ἔχει τὰ Πλάτωνός τε καὶ Ἱπποκράτους δόγματα διασκέψασθαι, ὥστε
καὶ τὰ πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένα μοι διὰ τὸ προκείμενον ἐγένετο, καὶ Ζήνων εἰ μὲν τὰ αὐτὰ βούλοιτο τῷ Χρυσίππῳ,
τοῖς αὐτοῖς ἐγκλήμασιν ὑπεύθυνος καθεστήξεται. εἰ δὲ ταῖς τοῦ Πλάτωνος ἀρχαῖς ἕποιτο Κλεάνθει τε καὶ Ποσειδωνίῳ πα-
ραπλησίως, τῆς ἡμετέρας ἂν οὕτω μετέχοι φιλοσοφίας. εἰ δ' ὅπερ ἐγὼ πείθομαι κρίσεσιν ἐπιγίγνεσθαι τὰ πάθη νομί-
ζει, μέσος ἂν εἴη τῆς τε χείστης ὑπὲρ αὐτῶν αἱρέσεως τῆς Χρυσίππου καὶ τῆς ἀρίστης ἣν Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων ἀπάν-
των πρῶτοι μετεχειρίσαντο. Ποσειδώνιος δὲ καὶ Πυθαγόραν φησὶν αὐτῆς μὲν τοῦ Πυθαγόρου συγγράμματος οὐδενὸς εἰς ἡμᾶς
διασωζομένου, τεκμαιρόμενος δ' ἐξ ὧν ἔνιοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ γεγράφασιν, ἀλλ' ὅπερ εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν οὐχ ἱστο-
ρίαν δογμάτων παλαιῶν ὁ λόγος διδάξειν ἐπηγγείλατο, μόνα δὲ τὰ πρὸς Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος εἰρημένα δια-
σκέψασθαι, καί μοι τοῦτο καθ' ὅσον οἷόν τ' ἦν περαίνεται διὰ βραχυτάτων, οὐ γὰρ ὅτι πολύβιβλος ἡ πραγματεία χρὴ σκο-
πεῖν.

πεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πλῆθος τε καὶ τὸ μέγεθος, ὧν αὖ ἐπισκεπτόμεθα δογμάτων ἀναφορὰν ἐξετάζειν τε καὶ σκο-
πεῖν, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἐνεχώρει, βραχύτερον εἰπεῖν αὐτὸ ἢ παραλιπεῖν τι τῶν ἀναγκαίων, ὡς ὅσα γε καὶ ἐξ αὐτῶν ὧν
ἔγραψε Χρύσιππος περὶ παθῶν ἔνεστι καταμαθεῖν. τεττάρων γοῦν βιβλίων οὕτω μεγάλων αὐτῷ γεγραμμένων, ὥσθ'
ἕκαστον εἶναι διπλάσιον τῶν ἡμετέρων, ὅμως ἡμεῖς οὐδ' ἐν ὅλοις δύο τὴν περὶ τῶν παθῶν αὐτοῦ γνώμην ἐξητάκαμεν
εὐθύς, καὶ τῶν τῷ Ποσειδωνίῳ γραφέντων εἰς τὴν αὐτὴν πραγματείαν ἐπιμνησθέντες. ἡ μὲν δὴ πρὸς Χρύσιππον
ἀντιλογία τέλος ἐχέτω. νομίζω γὰρ εἰ μέν τις προσέχει τὸν νοῦν τοῖς εἰρημένοις, οὐκ ἂν χαλεπῶς αὐτὸν ἐξευρεῖν ὅσα
κατὰ μέρος ἐν ὅλῃ τῇ πραγματείᾳ διημάρτηται. εἰ δέ τις οὐ προσέχει τούτοις, οὐδ' ἂν ἔτι πλείω γράφεσθαι προσέξει.
μεταβήσομαι δ' ἤδη πρὸς τὴν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένην ἐπίδειξιν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας ὑπὲρ τοῦ τρία τῆς
ψυχῆς εἶναι μόρια τὰ καθ' ὁρμὴν ἡμᾶς κινοῦντα. γινώσκειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα, τὸ μὲν ὅτι μόρια διαφέροντ' ἀλλήλων
ἐστίν, οὐκ ἀναγκαστικῶς ἀποδεικνύμενον, οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τρεῖς εἶναι δυνάμεις, ἢ τρία μόρια δείκνυσιν ὁ λόγος. ὅτι μέν-
τοι τρία μόρια σύμπαντ' ἐστίν, εἴτε μόρια ψυχῆς, εἴτε δυνάμεις ὑφ' ὧν ὁ βίος ἡμῶν διοικεῖται, βιαστικῶς τε καὶ ἀναντιρ-
ρήτως ἀποδείκνυται, ὥστε καὶ ἐκ τῶν νῦν λεχθησομένων, ἡ μὲν τοῦ Χρυσίππου διαβληθήσεται δόξα, κατασκευασθήσεται
δὲ τὸ κοινὸν Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος καὶ Ποσειδωνίου δόγμα, τὸ καθ' ἑτέραν μὲν ἡμᾶς δύναμιν λογίζεσθαι, καθ'
ἑτέραν δὲ θυμοῦσθαι, κατ' ἄλλην δ' ἐπιθυμεῖν. ὅτι μέντοι καὶ ταῖς οὐσίαις ἀλλήλων ταῦτα διαφέρει, καὶ πολὺ μᾶλλον
ὅτι περὶ διαφέροντας ἵδρυται τόπους, ἐκ μὲν τῶν νῦν λεχθησομένων ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν οὐκ ἔνεστι λαβεῖν. ἐν δὲ τῷ
μετὰ τοῦθ' ὑπομνήματι γραφησομένῳ μοι, τῆς ὅλης πραγματείας ἕκτῳ γενήσεσθαι μέλλοντι, δι' ἐναργῶν λημμάτων
ἀποδειχθήσεται περὶ τὰς Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος μεθόδους. ἴστεον δ' ὅτι καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς ἐπίσταται τὴν δύνα-
μιν τῶν λεχθησομένων ἀποδείξεων. ἄρχεσθαι γοῦν αὐτῶν μέλλων, τάδε προὔγραψε. καὶ εὖ ἴσθι ὦ Γλαύκων, ὡς ἡ ἐμὴ
δόξα ἀκριβῶς μὲν τοῦτο ἐκ τοιούτων μεθόδων, αἷς δὴ νῦν ἐν τοῖς λόγοις χρώμεθα, οὐ μή ποτε λάβωμεν. ἄλλη γὰρ μα-
κροτέρα καὶ πλείω ὁδός ἐστι, δι' ἧς ἀποδείκνυται τρία τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἶναι τὰ μέρη, οὐ μόνον τοῖς τόποις τοῦ σώ-
ματος, ἀλλὰ καὶ ταῖς οὐσίαις, καὶ ταῖς δυνάμεσι, καὶ ταῖς ἐνεργείαις, διαφέροντα ὡς περὶ τὸν ἑξῆς λόγον, ἐπιδείξω,
καθ' ὃν καὶ τὴν μέθοδον αὐτήν, ἣν ἐνταῦθ' αἰνίττεται μέλλω διεξέρχεσθαι. διότι δὲ καί τι μὴ θαρρῶν ἣ μέλλει λέγειν,
ἀποδείξει ὅμως χρῆται, πρόδηλον ὑπάρχειν οἶμαι τῷ γε προσεσχηκότι τὸν νοῦν. οἷς δὲ ἀρτίως ἐλέγομεν, ὡς ὅτι
μὲν τρεῖς εἰσὶ δυνάμεις διοικοῦσαι τὸν βίον ἡμῶν, ἐναργῶς ἀποδείκνυται, μὴ μέντοι τὸ ὅτι διαφέρουσαι ταῖς οὐσίαις·
πρὸς δὲ τὴν προκειμένην αὐτῷ πραγματείαν ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὴν περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν,
ὑπὲρ ἁπασῶν γὰρ ἐν τοῖς ἑξῆς ποιεῖται τὸν λόγον, ἤρκει τὸ δειχθῆναι τρεῖς εἶναι δυνάμεις ἑτερογενεῖς. οὕτω γοῦν καὶ
ὁ Ποσειδώνιος ὑπολαβών, ἀπεχώρησέ τε τοῦ Χρυσίππου, καὶ μᾶλλον ἠκολούθησεν Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι. προσέθηκα
δὲ τῷ λόγῳ τὸ μᾶλλον, ἐπειδὴ κατὰ μέρος εὑρίσκονταί τινα διαφωνοῦντές τε οἱ τρεῖς ἄνδρες ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρετῶν
διαφορᾶς, περὶ δὲ τὸ συμπέρασμα ὁμολογοῦσιν ἀλλήλοις. ἐπιδείξω δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο σαφῶς, ἡνίκ' ἂν ἐν τοῖς ἐπειτα
τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρετῶν διεξέρχομαι λόγον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰρη-
μένων ἀποδείξεων ἤδη μνημονεύσω, προγράψας τὴν ῥῆσιν ἀφ' ἧς ἄρχεται τοῦ λόγου, ἔχει δὲ ὧδε. ταὐτὸν δηλονότι »
τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν, ἢ περὶ ταὐτόν τε καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα, εἶθ' ἑξῆς πιστωσάμενός τε τοῦτο καὶ περὶ »
τῶν δοκούντων μάχεσθαι διελθὼν ἐπιφέρει. ἆρ' οὖν ἦν δ' ἐγὼ τὸ ἐπινεύειν, τῷ ἀνανεύειν καὶ τὸ ἐφίεσθαί τινος λαβεῖν τῷ »
ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσάγεσθαι τῷ ἀπωθεῖσθαι. πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων, εἴτε »
παθημάτων, οὐδὲν γὰρ ταύτῃ διοίσει, ἀλλ' ἤδη ὡς τῶν ἐναντίων. τί οὖν ἦν δ' ἐγὼ διψῆν καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπι- »
θυμίας καὶ αὖ τὸ ἐθέλειν, καὶ τὸ βούλεσθαι, οὐ ταῦτα πάντα εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν λεχθέντα, οἷον »
ἀεὶ τὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχήν, οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι φήσεις ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμῇ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληται »
γενέσθαι μοι, ἢ αὖ οὐ καθ' ὅσον ἐθέλει τί οἱ πορισθῆναι ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὐτήν, ὥσπερ τινὸς ἐρωτῶντος ἐπορεγο- »
μένου αὐτοῦ τῆς γενέσεως. ἔγωγε, τί δὲ τὸ ἀβουλεῖν καὶ μὴ ἐθέλειν, μὴ δ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν καὶ ἀπελαύ- »
νειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ἅπαντα τἀναντία ἐκείνοις θήσομεν, πῶς γὰρ οὔ. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει καὶ ταῖς ἑξῆς ἁπάσαις δείκνυ- »
σιν ἕτερον εἶναι μέρος τῆς ψυχῆς τὸ ἐπιθυμοῦν τοῦ λογιζομένου, πῶς καὶ τίνα τρόπον, ἐν μὲν τῷ πεινῆν ἐφιέμεθα
πληρωθῆναι σιτίων, ἐν δὲ τῷ διψῆν, πόματος. ἀλλὰ παίδων μὲν ὄντων ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζῴοις ἑτοίμως ἐπὶ
τὸ πληρωθῆναι ἐχόμεθα, μήτ' εἰ συνοίσει τοῦτο, μήτ' εἰ βλάψει σκοποῦμενοι. περὶ δὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν λογισμὸν γε-
νόμενοι, πολλάκις μὲν οὐδ' ὅλως πίνομεν, ἐπειδὰν πεισθῶμεν ὑπὸ τοῦ πόματος βλάβην ἔσεσθαι. πολλάκις δὲ ὀλι-
γώτερον ἢ ὅσον ἐπιθυμοῦμεν, εἰ κἀνταῦθα μέλλοι βλάψειν τὸ πλέον, ἐνίοτε δ' ὕδωρ πίνομεν, οἶνον ἐπιθυμοῦντες
πιεῖν, ἢ σφοδρῶς ὀρεγόμενοι ψυχροῦ, θερμὸν προσφερόμεθα. οἱ δέ γε ἀλόγιστοι τῶν ἀνθρώπων ὡσαύτως τοῖς βρέ-
φεσι, καὶ θηρίοις, οὔτε τὸν καιρὸν ἀναμένουσιν, οὔτε ποσότητα καὶ ποιότητα τοῦ σώματος ἐπισκέπτεσθαι. τὸ μὲν δὲ μὴ χρῆ-
σθαι λογισμῷ, μήτε τὰ θηρία, μήτε τὰ βρέφη, καὶ πρὸς τῶν περὶ τὸν Χρύσιππον ὡμολόγηται. τὸ δὲ ὑπὸ δυνάμεως
τινὸς ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπὶ τὴν ἀπόλαυσιν, ὧν ἐπιθυμοῦσιν ἔρχεσθαι, ποτὲ μὲν ὁμολογοῦσιν, ἔστιν ὅτε δ'
ἀρνοῦνται περιπλέκοντες ἄνω καὶ κάτω τοὺς λόγους ἐνὸν ὡς ἄνδρας ἐραστὰς ἀληθείας ἐκ προχείρου συλλογίζεσθαι
δύναμιν τινὰ ὑπάρχειν ἄλογον, ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ἀπόλαυσιν ἄγουσαν, οὐ τὰ βοσκήματα μόνα καὶ τοὺς παῖδας,
ἀλλὰ καὶ τοὺς βοσκήμασιν ὁμοίους ἀνθρώπους. εἰς μὲν οὖν τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν ὁ λόγος ἡμᾶς ἤγαγεν, προτέραν
οὖσαν ἀκολουθίας τινὸς οὐ σμικρὰ συντελοῦσαν, οὐδ' αὐτὴν ταῖς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λεγομέναις. ἐπὶ δὲ τοὺς ἤδη τελείους
ἄνδρας, οὐ περὶ τὴν ἡλικίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λογισμὸν ἀφικόμενοι τῷ λόγῳ θεασώμεθα ἤδη τὴν αὐτοῖς
μάχην τῆς λογιστικῆς δυνάμεως πρὸς τὴν ἐπιθυμητικήν, ἔν τε νόσοις καὶ ἄλλαις πολλαῖς περιστάσεσιν, ἐν αἷς οὔπω
δοκεῖ καιρὸς εἶναι προσφέρεσθαι πόμα τὸν διψῶντα, καὶ σιτία τὸν πεινῶντα, καὶ θάλπεσθαι τὸν ῥιγοῦντα, καὶ ψύ-
χεσθαι τὸν θαλπόμενον, ἀφροδισίοις τε χρῆσθαι τὸν ἐπὶ ταῦτ' ὀργῶντα. ἡ μὲν γὰρ ἄλογος ἐν ἡμῖν δύναμις ἐφ' ἕκαστον
τῶν ἐπιθυμουμένων ἕλκει τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ λογισμὸς ἀντισπᾷ καὶ κατέχει τὴν οὐκ ἐν καιρῷ φοράν, καὶ μάχη γε πολλὴ

κις ἑκατέρων ἰσχυρὰ γίγνεται πρὸς ἄλληλα, φανερῶς ἐνδεικνυμένη διττὴν εἶναι φύσιν ἐν ἡμῖν τῶν στασιαζουσῶν ἀλλήλαις δυνάμεων. εἴπερ γὰρ ἦν μία μόνη, καθάπερ ἐν τοῖς παισὶν οὐδὲν ἐκώλυεν ἀκαίρως ἡμᾶς ἀπολαύειν τῶν ἐπιθυμουμένων, ὥσπερ γε καὶ εἰ μόνος ὁ λογισμὸς ἦν, πρὸς οὐδὲν ἂν θέλκειν τε καὶ στασιάζειν ἐθισμένος, οὐδὲν ἂν ἦν πρᾶγμα διψῶντα μὴ πίνειν, ἢ πεινῶντα μὴ ἐσθίειν, οὐδ' ἐγκρατὴς οὐδὲ σώφρων ἂν ὁ μὴ πίνων ὠνομάζετο, καθάπερ οὐδ' ὁ μὴ βαδίζων εἰ μὴ βούλοιτο. νυνὶ δ' ἐπεὶ διτταί τινές εἰσιν αἱ τὸν ἄνθρωπον ἐπισπώμεναι δυνάμεις. ἔστι δὲ ἄλογος ἡ τοῦ σώματος ἐπιθυμοῦσα, ἡ δὲ κατέχουσα ταύτην λογική, ἀφροσύνης ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ ἐγκρατείας, γένεσις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὐ σμικρὸν ἐν παρέργῳ δειχθὲν εἰς τὸν περὶ τῶν ἀρετῶν λόγον, μνημονευέσθω μήτ' ἐγκράτειαν εἶναί τι, μήτε σωφροσύνην ἀναιρεθείσης τῷ λόγῳ τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως. ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον αὖθις ἐπανίωμεν, ὡς ἡ τοῦ διψῶντος μὲν, μὴ βουλομένου δὲ πίνειν ψυχὴ, κατὰ μέν τινα τῶν ἑαυτῆς δυνάμεων ἢ μερῶν, ἐφίεται ποτοῦ, καθ' ἕτερον δέ τι φεύγει καὶ ἀποτρέπεται. ἑνὶ γὰρ καὶ ταὐτῷ προσίεσθαί τι καὶ φεύγειν οὐκ ἐνδέχεται. εἴτε δὲ προσίεσθαι καὶ φεύγειν λέγεις, εἴτε διώκειν εἴτ' ἐφίεσθαι διαφέρει οὐδὲν, ὥσπερ οὐδὲ εἰ βούλεσθαι, ἢ ὀρέγεσθαι, ἢ ἀντιποιεῖσθαι, ἢ ἀσπάζεσθαι, ἢ ἐπιθυμεῖν. ἡ γὰρ τῶν τοιούτων ὀνομάτων διαίρεσις, οὐδὲν εἰς τὴν παροῦσαν σκέψιν ὀνίνησιν, ἀλλ' αὐτὸ τοὐναντίον ἄκαιρός τ' ἐστὶ καὶ τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ζήτησιν, εἰς τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ἀμφισβήτησιν ἀπάγει. διὸ καὶ τεχνάζονταί τινες ἐξεπίτηδες ὑπὲρ τοῦ μηδὲν περαίνεσθαι πρὸς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἐνίστασθαι, εἰ μὲν ὀρέγεσθαι πόματος εἴποις τὸν διψῶντα, μὴ συγχωρούντων ὀρέγεσθαι λέγειν, αἴτιον γάρ τι τὴν ὄρεξιν εἶναι καὶ μόνου τοῦ σοφοῦ. ὑπάρχειν γοῦν αὐτὴν ὁρμὴν λογιστικὴν ἐπί τι ὅσον χρὴ ἥδοντος, ἂν δὲ ἐπιθυμεῖν, οὐδὲ οὕτως ὀνομάζειν συγχωρούντων. τὸ μὲν γὰρ διψῆν οὐκ ἐν τοῖς φαύλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀστείοις γίγνεσθαι. τὴν δ' ἐπιθυμίαν αὐτήν τε φαύλην εἶναι, καὶ μόνοις τοῖς φαύλοις ἐγγίνεσθαι. εἶναι γὰρ ὄρεξιν ἀθρόως ῥεπτικὴν πρὸς τὸ τυγχάνειν. εἰ δὲ μὴ μακρὸν οὕτως αὐτῆς ὁρισμὸν ποιήσειεν, ἀλλ' ὄρεξίν τε ἄλογον ὑπάρχειν εἰπὼν, ἐπιτιμήσει μάλα σεμνῶς ἀνδρί, πολλάκις οὐκ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμῃ μόνον, ἀλλὰ κἂν τῇ τῶν ὀνομάτων χρήσει, μυρίων διαφέροντι. τοιοῦτοι δ' ἀμέλει καὶ τῶν παλαιῶν ἦσαν οὐκ ὀλίγοι, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων φησὶν, ὀνόμασι χρώμενοι καινῶς μετωνομασμένοις, δι' οὓς μοι δοκεῖ καὶ νῦν οὐχ ἓν ἁπλῶς γράψαι ἐπὶ τὸν προκείμενον λόγον ὄνομα. χρῆσθαι δὲ ἐξεπίτηδες ἅπασιν οἷς ἐγχωρεῖ τοῦτον δηλῶσαι πρᾶγμα. τῷ τε γὰρ ὀρέγεσθαι, καὶ τῷ ἐπιθυμεῖν, καὶ τῷ ἐφίεσθαι, καὶ τῷ νεύειν, ἐπορέγεσθαί τε καὶ θέλειν, καὶ βούλεσθαι, καὶ προσάγεσθαι, καὶ μέν τοι καὶ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πράγματος φαίνεται χρώμενος τῷ ἀβουλεῖν καὶ μὴ ἐθέλειν. ἐνδείξασθαι γὰρ αὐτῷ πρόκειται καὶ δηλῶσαι σαφῶς, ὃ βούλεται περὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐσπουδακότι, καὶ διαλύοντι διὰ τῆς λέξεως τῇ μηνύσει τοῦ πράγματος οὐ περιθρυλουμένῳ περὶ τὰς συλλαβάς. ἐκ μὲν δὴ τῶν προειρημένων ἕτερον ἐπέδειξε τὸ ἐπιθυμοῦν τοῦ λογιζομένου. παραγράφειν γὰρ ἁπάσας αὐτοῦ τὰς ῥήσεις, μακρὸν ἔδοξέ μοι, δυναμένῳ γε παντὶ τῷ βουλομένῳ τὸ ἐφεξῆς ἅπαν ἀναγνῶναι τοῦ βιβλίου χωρίον. εἰ δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς τελευτῆς ὅμως τοῦ λόγου δέοι παραγράψαι ῥῆσιν, ὡς ἔμοι γε δοκεῖ χάριν τοῦ σαφεστέραν γενέσθαι τὴν ἐπὶ τὸ δεύ-

» τερον κεφάλαιον μετάβασιν, οὐδὲ ταύτην παρήσω. ἔχει δὲ ὧδε. ἆρα τοῦ διψῶντος ἡ ψυχὴ, καθ' ὅσον δὴ διψῇ, οὐκ ἄλ-
» λό τι βούλεται ἢ πιεῖν, καὶ τούτου ὀρέγεται καὶ ἐπὶ τοῦτο ὁρμᾷ. δῆλον δή, οὐκοῦν εἴ ποτέ τι αὐτὴν ἀνθέλκει διψῶ-
» σαν, ἕτερον ἄν τι ἐν αὐτῇ εἴη αὐτοῦ τοῦ διψῶντος καὶ ἄγοντος ὥσπερ θηρίον ἐπὶ τὸ πιεῖν; οὐ γὰρ δὴ φαμὲν τῷ γε
» αὐτῷ τὸ αὐτὸ τῷ ἑαυτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα τἀναντία πράττειν. οὐ γὰρ οὖν ὥσπερ οἶμαι τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέ-
» γειν, ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνταί τε καὶ προσέλκονται, ἀλλ' ὅτι μὲν ἄλλη ἡ ἀπωθοῦσα χείρ, ἑτέρα
» δ' ἡ προσαγομένη. παντάπασι μὲν οὖν ἔφη, πότερον δὴ φῶμέν τινας ἔστιν ὅτε διψῶντας οὐκ ἐθέλειν πιεῖν, καὶ
» μάλα γ' ἔφη πολλοὺς καὶ πολλάκις. τί οὖν ἔφην ἐγὼ, φαίη τις ἂν τούτων πέρι; οὐκ ἐνεῖναι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ
» κελεῦον, εἶναι δὲ τὸ κωλῦον πιεῖν ἄλλο ὂν τὸ κρατοῦν τοῦ κελεύοντος; ἔμοι γ' ἔφη δοκεῖ. ἆρ' οὖν οὐ τὸ μὲν κωλῦον
» τὰ τοιαῦτα ἐγγίγνεσθαι ὅταν ἐγγένηται ἐκ τοῦ λογισμοῦ, τὰ δὲ ἄγοντα καὶ ἕλκοντα διὰ παθημάτων τε καὶ νοση-
» μάτων παραγίγνεται. φαίνεται; οὐ δὴ ἀλόγως ἦν δ' ἐγὼ, ἀξιώσομεν αὐτὰ, διττά τε καὶ ἕτερα ἀλλήλων εἶναι, τὸ μὲν
» ᾧ λογίζεται λογιστικὸν προσαγορεύοντες τῆς ψυχῆς, τὸ δ' ᾧ ἐρᾷ τε καὶ πεινῇ καὶ διψῇ, καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπι-
» θυμίας ἐπτόηται, ἀλόγιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν πληρώσεών τινων καὶ ἡδονῶν ἑταῖρον.

διὰ τούτων ἐδείχθη ἕτερον εἶδος εἶναι ψυχῆς τὸ λογιστικὸν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ἀλλ' ὡς εἶπον καὶ πρόσθεν, οὔπω μοι πρόκειται δεικνύειν ὡς ἕτερα τῷ εἴδει ταυτὶ τὰ δύο μέρη τῆς ψυχῆς ἐστιν, ἀλλ' ἔς γε τὸ προκείμενον ἀπόχρη τὸ περαινόμενον ἀναμφισβητήτως, ὅτι μὴ τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως τό τε λογίζεσθαι καὶ τὸ σιτίων, ἢ ποτῶν, ἢ ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν, ὅπερ οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Χρύσιππος ἅμα πολλοῖς στωϊκοῖς ἠγνόησεν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγνοῆσαί τι συγγνωστὸν, ὡς καὶ πρόσθεν ἔλεγον, οὐ συγγνωστὸν δὲ τὸ πλημμελῶς οὕτως μεταχειρίσασθαι τὸν λόγον, ὥστε τῶν μὲν τοῖς κωμικοῖς, ἢ τραγικοῖς ποιηταῖς εἰρημένων μνημονεύειν, εἰς τηλικούτου δόγματος ἀπόδειξιν, ἀνθρώπων οὐδ' ἐπιχειρούντων ἀποδεικνύειν οὐδὲν, ἀλλὰ μόνον οἷα ἂν αὐτοῖς δόξῃ πρέπειν τῷ λέγοντι προσώπῳ, ἐπὶ τὸ δρᾶμα κοσμούντων διὰ τῆς ἑρμηνείας. τῶν δ' ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων εἰς τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ, μήτε μνημονεῦσαι μήτ' ἀντειπεῖν ἐπιχειρῆσαι, ἀλλ' ἐξ ἑτοίμου τε καὶ προχείρου λαμβάνειν, ὡς ἐνταῦθ' ἂν ἢ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθ' ἐστὶ καὶ τὸ λογιζόμενον. Χρύσιππος μὲν οὖν ἀεὶ τοιοῦτος. ὁ δὲ Πλάτων ἐπειδὴ διώρισται ἐν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τὸ ἐπιθυμητικὸν τοῦ λογιστικοῦ, μετὰ ταῦτα πειρᾶται

» καὶ τὸ θυμοειδὲς αὐτῶν διορίζειν. ἔχει δ' ἡ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως ὧδε. ταῦτα μὲν τοίνυν ἦν δ' ἐγὼ δύο μοι ὡρίσθω εἴδη ἐν ψυ-
» χῇ, ἐνόντα, αὐτῷ δὴ τοῦ θυμοῦ καὶ ᾧ θυμούμεθα, πότερον τρίτον ἢ τούτων ποτέρῳ ἂν εἴη ὁμοφυές, ἴσως ἔφη τῷ ἑτέρῳ
» τῷ ἐπιθυμητικῷ. ἀλλ' ἦν δ' ἐγὼ, ποτὲ ἀκούσας τι δὲ πιστεύω τούτῳ, ὡς ἄρα Λεόντιος ὁ Ἀγλαΐωνος ἀνιὼν ἐκ Πειραιέως
» ὑπὸ τὸ βόρειον τεῖχος ἐκτὸς αἰσθόμενος νεκροὺς παρὰ τῷ δημίῳ κειμένους, ἅμα μὲν ἰδεῖν ἐπιθυμοῖ, ἅμα δὲ δυσχεραίνοι
» καὶ ἀποτρέποι ἑαυτὸν, καὶ τέως μὲν μάχοιτό τε καὶ παρακαλύπτοιτο. κρατούμενος δ' αὖ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, διελκύ-
» σας τοὺς ὀφθαλμοὺς προσδραμὼν πρὸς τοὺς νεκροὺς, ἰδοὺ ὑμῖν ἔφη, ὦ κακοδαίμονες ἐμπλήσθητε τοῦ καλοῦ θεάματος,

ἀκούσας ἔφη, καὶ αὐτός. οὗτος μέντοι ἔφην ὁ λόγος χαλεπαίνειν τὴν ὀργὴν πολεμεῖν ἐνίοτε ταῖς ἐπιθυμίαις, ὡς
ἄλλο ὂν ἄλλῳ σημαίνει τε ἔφη. πάλιν κᾀν τούτοις ὁ Πλάτων ἐπιδείκνυσιν ὡς ἕτερόν ἐστι τὸ ἐπιθυμητικὸν τοῦ ὀργιζο-
μένου, προσχρώμενος δηλονότι τῷ κατ᾽ ἀρχὰς ὑποκειμένῳ ἀξιώματι, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὸ ἀκριβῶς ἓν καὶ ἁπλοῦν,
καὶ ἀσύνθετον ὀρέγεσθαί τινος καὶ ἀποτρέπεσθαι, καὶ χαίρειν τῷ αὐτῷ καὶ δυσχεραίνειν, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον, ἕτερον μὲν
τὸ ἐπιθυμοῦν θεάσασθαι τοὺς νεκροὺς, ἕτερον δὲ τὸ κωλῦον θεάσασθαι, καὶ ὡς τῷ μὲν ἐπιθυμοῦντι πάντως που τις ἡδο-
νὴ κατὰ τὴν θέαν ἤμελλεν ἔσεσθαι, τῷ δὲ κωλύοντι δυσχέρειά τε καὶ ἀνία. τὸ γὰρ ὀργίζεσθαι τῷ ἐπιθυμοῦντι καὶ δυ-
σχεραίνειν αὐτοῦ ταῖς ὁρμαῖς, καὶ κωλύειν ἐθέλειν τε ταῖς ἐπιθυμίαις ἐπιτιμᾶν τε καὶ μέμφεσθαι, καὶ πάνθ᾽ ὅσα τοι-
αῦτα, μορίου ἑτέρου τῆς ψυχῆς ἔργον ἐστὶν οὐκ αὐτοῦ τοῦ ἐπιθυμοῦντος. εἰ δὲ καὶ μὴ μορίου, ἀλλὰ δυνάμεώς γε πάντως
ἑτέρας. εἴρηται γὰρ ἤδη γε τοῦτο πολλάκις, ὡς οὐδέποτε κατὰ τόδε τὸ βιβλίον ἀγωνιζόμεθα πρὸς Ἀριστοτέλην καὶ
Ποσειδώνιον, ὁμολογοῦντας μὲν ἑτέροις ἀλλήλων λογίζεσθαί τε καὶ θυμοῦσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν ἡμᾶς, οὐ μὴν εἴδεσί γε
ἢ μορίοις ψυχῆς ἀλλὰ δυνάμεσιν. ἐν γὰρ τοῖς ἐφεξῆς λόγοις ἐπιδείξομεν ὅτι μὴ δυνάμεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρεσι τῆς
ψυχῆς ἑτέροις ἀλλήλων κατ᾽ εἶδος. ἐν δὲ τῷδε τῷ νῦν ἐνεστῶτι τοῦτ᾽ ἀρκεῖ μόνον ἀποδεῖξαι πρὸς ἔνδειξιν τῆς Χρυ-
σίππου περὶ τὰ τοιαῦτα ῥαθυμίας, ὡς αὐτὸς ἰσχυρῶν λόγων ὑπὸ Πλάτωνος ἠρωτημένων εἰς ἀπόδειξιν, τοῦ νῦν
ἡμῖν ζητουμένου δόγματος, οὔτ᾽ ἐμνήσθη τινὸς αὐτῶν, οὔτ᾽ ἀντειπεῖν ἐπεχείρησεν, καί τοι πληρώσας λόγων
ποιητικῶν ἐπῶν, ὅλον τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ ψυχῆς, ἐν ᾧ περὶ ἡγεμονικοῦ διεξῆλθεν. οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτο τε-
λέως ἐσιώπησε τοὺς τοῦ Πλάτωνος λόγους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ περὶ παθῶν συγγράμματα, τά τε τρία τὰ λογικὰ,
καὶ τὰ χωρὶς αὐτῶν ἴδια γεγραμμένα ὑπ᾽ αὐτοῦ, τὸ θεραπευτικόν τε καὶ ἠθικὸν ἐπιγραφόμενον. ἐπὶ τὰς ὑπο-
λοίπους οὖν τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις ἴωμεν ἐχούσας ὧδε. οὐκοῦν καὶ ἄλλοθι ἔφη πολλάκις αἰσθανόμεθα, ὅταν βιάζωνται
τινὰ παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπιθυμίαι, λοιδοροῦντά τε αὐτὸν καὶ θυμούμενον τῷ βιαζομένῳ ἐν ἑαυτῷ καὶ ὥσπερ
δυοῖν στασιαζόντων, σύμμαχον τῷ λόγῳ γιγνόμενον τὸν θυμὸν τοῦ τοιούτου, ταῖς δ᾽ ἐπιθυμίαις αὐτὸν κοινωνήσαν-
τος αἱροῦντα λόγου, μὴ δεῖν τι πράττειν οἶμαί σε, οὐκ ἂν φάναι γενομένου ποτ᾽ ἐν ἑαυτῷ τοιούτου αἰσθέσθαι οἶμαι,
οὐδ᾽ ἐν ἄλλῳ, οὐ μὰ τὸν Δία ἔφη. κατὰ μὲν οὖν τὴν προτέραν ῥῆσιν ὁ Πλάτων ἐν ᾗ τοῦ ποθοῦντος θεάσασθαι τοὺς
νεκροὺς ἐμνημόνευσεν, ἐναργῶς μὲν ἀπέδειξεν ἕτερον ὑπάρχειν τὸ θυμούμενον τοῦ ἐπιθυμοῦντος, οὐ μὴν ὅτι τὸ λογι-
ζόμενον ἕτερον ἀμφοῖν ἐστιν ἐναργῶς εἶπεν, ἀλλ᾽ ἐνεδείξατο, καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον μὲν πως τὸν λόγον, ἐνταῦθα δ᾽ ἱκα-
νῶς ὑπεξέρχεται. ὅταν γάρ τινα βιάζηταί τις ἐπιθυμία παρὰ τὸν λογισμὸν, ὡς ἐπὶ τὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον Λεόν-
τιον, ὁ θυμὸς ἐνταῦθα κινεῖται συμμαχῶν τῷ λογισμῷ, καὶ πολλάκις μὲν ἐκράτησεν ἅμα τῷ λογισμῷ τῆς ἀμέτρου
κινήσεως τοῦ ἀκολάστου τῆς ψυχῆς εἴδους, καὶ κατέσχε τε καὶ διεκώλυσεν αὐτὸ, καὶ τῆς ὁρμῆς ἐπέσχεν. ὥσπερ οὖν καὶ
ὁ Λεόντιος ἐδυνήθη λοιδορηθεὶς ἑαυτῷ, τῆς περὶ τὸ θεάσασθαι τοὺς νεκροὺς ἀκρασίας περιελθεῖν μὴ θεασάμενος αὐτούς,
ἐνίοτε δ᾽ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, ἀγχόντων τε καὶ λοιδορουμένων, ἀντιπραττόντων τε καὶ ἀνθελκόντων
ἐκράτησε τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὥσπερ ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦδε τοῦ θεασαμένου τοὺς νεκροὺς ὁ Πλάτων διηγεῖται γενέσθαι, συνενδει-
κνύμενος ἐν τῷ λόγῳ πολλά. καὶ γὰρ ὅτι τὸ θυμαινόμενον ἕτερόν ἐστι τοῦ ἐπιθυμοῦντος, καὶ ὅτι τὸ λογιζόμενον
ἀμφοῖν ἄλλο, καὶ ὡς τὸ θυμαινόμενον οὐδέποτε συμμαχεῖ τῷ ἐπιθυμητικῷ, δι᾽ ἑνὸς ἐνεδείξατο τοῦδε τοῦ προειρημένου
παραδείγματος. οὐδεὶς γὰρ ἐπετίμησεν ἑαυτῷ ποτὲ καὶ ὠργίσθη, διότι τῶν ἀκαίρως ἐπιθυμιῶν ἀφίστασθαι προαι-
ρεῖται. εἴπερ τις γὰρ ἐν νόσῳ τῶν ἀμέτρως συγκαιομένων περὶ πόματος ψυχροῦ λογισάμενος,
ὄλεθρον οἴσειν αὐτῷ τὸ πόμα, ἐσχάτην, εἶτ᾽ ἐπισχὼν τὴν ὁρμὴν καὶ κατὰ τὰς ψυχὰς ἂς ἐπετίμησεν αὑ-
τῷ καὶ ὠργίσθη, διότι καλῶς ἐλογίσατο οὐδεὶς ὡς οἶμαι τῶν πάντων, ἀλλ᾽ ἔνθα μὲν ἂν ἑκὼν ὁ λογισμὸς ἕπεται τῷ
ἐπιθυμητικῷ, συνέπεται καὶ τὸ θυμοειδὲς τῷ λογισμῷ. τούτῳ γὰρ ὑπηρετεῖν καὶ συμπράττειν ὥσπερ τις κύων κυ-
νηγέτῃ κατὰ τοῦ τρίτου τῆς ψυχῆς εἴδους ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδόθη, ἔνθα δὲ ἐναντιοῦται, καὶ στασιάζει καὶ μάχεται, μετὰ τοῦ
λογισμοῦ γίγνεται καὶ τούτῳ συμμαχεῖ. ὅτι δὲ τῷ λογιστικῷ τὸ θυμοειδὲς ἀεὶ κατὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ συμμαχεῖ, καὶ διὰ
τῆς ἐπιφερομένης ῥήσεως δῆλον ποιεῖται γράφων ὧδε. τί δὲ ἦν δ᾽ ἐγὼ ὅταν τις οἴηται ἀδικεῖν, οὐχ ὅσῳ ἂν γενναιό-
τερος ᾖ, τοσούτῳ ἧττον δύναται ὀργίζεσθαι, καὶ πεινῶν καὶ ῥιγῶν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων πάσχων ὑπ᾽ ἐκείνου ὃν
ἂν οἴηται δικαίως ταῦτα δρᾶν. καὶ ὃ λέγω οὐκ ἐθέλει πρὸς τοῦτον αὐτοῦ ἐγείρεσθαι ὁ θυμὸς, ἀληθῆ ἔφη. τί δὲ ὅταν ἀδι-
κεῖσθαί τις ἡγῆται οὐκ ἐν τούτῳ ζεῖ τε καὶ χαλεπαίνει καὶ συμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ, καὶ διὰ τὸ πεινῆν καὶ
διὰ τὸ ῥιγοῦν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα πάσχειν ὑπομένων καὶ νικᾷ καὶ οὐ λήγει τῶν γενναίων, πρὶν ἂν ἢ διαπράξηται
ἢ τελευτήσῃ, ἢ ὥσπερ κύων ὑπὸ νομέως ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ παρ᾽ αὐτῷ ἀνακληθεὶς πραϋνθῇ. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει πάλιν
ὁ Πλάτων ἐμνημόνευσεν, δυοῖν ἀνθρώπων ἀμφοῖν μὲν ταὐτὰ πασχόντων ὑπό τινος ἄρχοντός τε καὶ κρατοῦντος
ὡς καὶ πεινῆν καὶ διψῆν καὶ ῥιγοῦν, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἑτέρου δικαίως πεπεισμένου πάσχειν αὐτὰ, τοῦ δὲ ἑτέρου ἀδίκως, εἶτα
φησὶν ὡς ὁ μὲν ἕτερος ὅστις οἴηται δικαίως πάσχειν ταῦτα, διὰ τὸ πρότερον αὐτὸς ἀδικεῖν τι, φέρει πράως αὐτὰ
καὶ οὐκ ὀργίζεται τῷ δικαίως κολάζοντι, καὶ τοσούτῳ γε μᾶλλόν φησιν, ὅσῳ περ ἂν γενναιότερος. εἴρηκε δὲ τοῦτο περὶ αὐτοῦ
τοῦ κολαζομένου. οὗτος γὰρ ὅσῳ περ ἂν εὐγενέστερος ὑπάρχει φύσει, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπομένει γενναίως τὰς κολά-
σεις. ὁ δ᾽ ἕτερος ὅστις ἂν ἀδικεῖσθαι νομίζῃ, θυμοῦται καὶ χαλεπαίνει, καὶ συμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ. ταῦθ᾽ ὁση-
μέραι γενόμενα, κᾀπὶ τῶν οἰκετῶν ἐστι θεάσασθαι. ὅσοι μὲν γὰρ ἂν αὐτῶν, ἢ κλέπτοντες, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον δρῶντες
ἁλῶσι, καὶ μαστιγούμενοι καὶ λιμαγχονούμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι πρὸς τῶν δεσποτῶν, οὐκ ὀργίζονται. ὅσοι δ᾽ ἂν οἰηθῶσιν
ἀδίκως τι τούτων, ἢ πάσχειν, ἢ πεπονθέναι ἀεὶ τούτων ἔνδον ὁ θυμὸς ἀγριούμενός ἐστι καὶ παθεῖν ἀντιτιμωρήσασθαι τὸν
ἀδικοῦντα. δηλοῦται δ᾽ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν παραδειγμάτων ὡς τὸ θυμοειδὲς ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν ἐδόθη σύμμαχον τῷ
λογιστικῷ. τούτῳ γοῦν δὴ φαίνεται συμμαχοῦν, ὅταν ὑπό τινος, ἢ ἔνδοθεν, ἢ ἔξωθεν ἀδικεῖσθαί τε καὶ βιάζεσθαι δοξάζῃ
τὸ μὲν οὖν δοξάζειν ἀδικεῖσθαι τοῦ λογιστικοῦ, τὸ δ᾽ ἐπαμύνειν αὐτῷ κατὰ τοῦ βιαζομένου, τοῦ θυμοειδοῦς ἴδιον. ἐπειδὰν μὲν
οὖν ἀμέτρως ἐπί τι φερόμενον τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν, ἄκοντα τὸν λογισμὸν ἕλκῃ βιαίως κατ᾽ ἐκεῖνο σύμμαχον

τῷ λογιστικῷ τὸ θυμοειδὲς γίγνεται. ὅταν δὲ ἔξωθεν ᾖ, τις ἀδικῶν ἐκεῖνον, αὐτίκα τιμωρεῖσθαι προθυμεῖται. ἐπειδὰν δ' ὑπό τινος ἀδικεῖσθαι δοξάζῃ τὸ λογιστικόν, οὐδ' ὁ θυμὸς ἀνάσχεται τηνικαῦτα, κἂν ὅτι μάλιστα κολάζηται τὸ σῶμα δικαίως ὑπό τινος, ἢ ῥιγοῦν, ἢ πεινῶν, ἢ διψῶν ἀναγκαζόμενον, ᾧ δῆλον ὡς ταῖς δόξαις ἕπεται τοῦ λογιστικοῦ κατὰ φύσιν ἔχον τὸ θυμοειδές. ἐνδέχεται γάρ ποτε καὶ τοῦτο μοχθηρῶς διακείμενον, ἀπειθῶς κινεῖσθαι τῷ λογισμῷ. μετ' ὀλίγα γοῦν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐνδεικνύμενος τοῦτο φησίν, ἢ καθάπερ ἐν τῇ πόλει συνεῖχεν αὐτὴν τρία ὄντα γένη, χρηματιστικόν, ἐπικουρητικόν, βουλευτικόν, οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ τοῦτο τρίτον ἐστὶ τὸ θυμοειδὲς ἐπίκουρον ὂν τῷ λογιστικῷ φύσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς διαφθείρηται. τίνες μὲν οὖν εἰσὶν αἱ διαφοραὶ τοῦ θυμοειδοῦς, οὐκ ἐν καιρῷ νῦν λέγειν. ἐν γὰρ τῷ μετὰ τοῦτον λόγῳ περί τε τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, ὡς ἐδόκει Πλάτωνι καὶ περὶ νοσημάτων καὶ ἁμαρτημάτων κατ' αὐτὴν ἁπασῶν, τῆς κακίας ὅπως γίγνεταί τε καὶ θεραπεύεται, μετὰ τὸ γενέσθαι διελθεῖν ἔγνωκα, καὶ δὴ καὶ περὶ κάλλους τε καὶ ὑγιείας αὐτῆς ἁπασῶν τε τῶν ἀρετῶν. οὐ σμικρὰ γὰρ οὐδ' ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος σφάλλεται. νυνὶ δὲ ἔτι μίαν ῥῆσιν ὑπογράψαι βούλομαι τοῦ Πλάτωνος, ἐν ᾗ δείκνυσιν ἕτερον ὑπάρχειν τὸ θυμοειδὲς τοῦ λογιστικοῦ. γέγραπται δ' ἐφεξῆς τῶν προειρημένων ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας τόνδε τὸν τρόπον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις τοῦτό γ' ἄν τις ἴδοι, ὅτι θυμοῦ μὲν εὐθὺς γενόμενα μεστά ἐστι, λογισμοῦ δ' ἔνιοι μὲν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὐδέποτε. ναὶ μὰ Δία ἦν δ' ἐγώ, καλῶς εἶπες, ἔτι γ' ἐν τοῖς θηρίοις ἄν τις ἴδοι ὃ λέγω, ὅτι οὕτως ἔχει. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὃ ἄνω που εἴπομεν τὸ τοῦ Ὁμήρου μαρτυρήσει, τό, Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. ἐνταῦθα γὰρ δὴ σαφῶς, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιπλῆττον πεποίηκεν Ὅμηρος τὸ ἀναλογισάμενον περὶ βελτίονός τε καὶ χείρονος τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ. ἐν τούτοις ἐναργῶς ὁ Πλάτων ἐπιδείκνυσιν ἕτερον ὑπάρχον τὸ θυμούμενον τοῦ λογιζομένου. οἱ γοῦν παῖδες ὥσπερ καὶ τὰ θηρία θυμοῦ μὲν πλήρεις εἰσί, λογισμοῦ δὲ ἥκιστα μετέχουσιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν θηρίων ἐτόλμησαν ἔνιοι λέγειν, οὔτε θυμὸν οὔτ' ἐπιθυμίαν ἐνυπάρχειν αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, ἐπὶ δὲ τῶν παίδων οὐκ οἶδ' ὅτι φήσουσιν. οὐ γὰρ δή γε καὶ τὰ τούτων πάθη διὰ συλλογισμοῦ χρὴ μαθεῖν, ἀλλ' ἀναμνησθῆναι μόνον αὐταρκές, ὡς οὐκ ἄλλως μὲν νῦν, ἄλλως δὲ παῖδες ὄντες θυμούμεθα. καὶ γὰρ δύναμις ἡ αὐτή, καὶ ὁ τρόπος τοῦ πάθους γενέσεως ὅμοιος, ἓν καὶ μόνον ἐξαίρετον ὑπάρχει τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, ὅταν γε μὴ κατὰ πάθος ὦσιν, ἀλλὰ λογισμὸς αὐτῶν ἐξηγεῖται τοῦ βίου, κατέχουσιν ἐν πολλαῖς πράξεσι τὸν θυμόν, ὥσπερ τις νομεὺς κύνα γενναῖον ἀγριώτερον ἐκφερόμενον ἐπὶ τοὺς πέλας. ἐν δὲ τοῖς παισίν, οὐδὲν γίγνεται τοιοῦτον, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς θηρίοις, ὅτι τοῖς μὲν οὐδέπω, τοῖς δὲ οὐδέποτε λογισμὸς ἄρχει τῶν ὁρμῶν. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Πλάτωνι, καὶ προσέτι τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως γεγραμμένον, ἔνθα τὸν Ὅμηρον ἐπάγεται μαρτυρία ταυτὶ λέγοντα, Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. ἐνταῦθα γάρ φησιν, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ πεποίηκεν ἐπιπλῆττον τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελτίονός τε καὶ χείρονος τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ. ἐβουλόμην δ' ἂν καὶ τὸν Χρύσιππον ἀνεγνωκέναι τε τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ, προσεσχηκέναι τε τὸν νοῦν αὐτῇ. πάντως γὰρ ἄν τι καὶ αὐτὸς ὤνητο, μαθὼν ὁπηνίκα τε προσήκει καλεῖν Ὅμηρον μάρτυρα καὶ περὶ τίνων πραγμάτων. οὔτε γὰρ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐπειδὰν ἱκανῶς ἀποδείξῃ τις τὸ προκείμενον, ἀνεπίφθονον ἤδη καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι μαρτυροῦντας, οὔτε περὶ πραγμάτων ἀδήλων παντάπασιν, ἀλλ' ἤτοι περιφαινομένων ἐναργῶς, ἢ παρακειμένην αἰσθήσει τὴν ἔνδειξιν ἐχόντων, οἷα περ ἐστὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, οὐ μακρῶν λόγων οὐδ' ἀποδείξεων ἀκριβεστέρων δεόμενα, μόνης δὲ ἀναμνήσεως ὧν ἑκάστοτε πάσχομεν ὡς καὶ Ποσειδώνιος εἶπεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐν ἐγκεφάλῳ τὸ λογιζόμενόν ἐστιν, ἢ ἐν καρδίᾳ τὸ θυμούμενον, οὐ μεγάλην μοῖραν πρὸς πίστιν ἐκ τῶν μαρτύρων, ἀλλ' ἀποδείξει χρὴ τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν ἐνταῦθα. τὸ δὲ πρότερον εἶναι τοῦ θυμουμένου τὸ λογιζόμενον, οὔτ' ἀποδείξεως δεῖται μακρᾶς, οὔτε σοφῶν τῶν μαρτυρησόντων, ἀλλ' ἀρκεῖ μὲν καὶ Ὅμηρος ἐπὶ τοῖς ἀρτίως ῥηθεῖσι μαρτυρῶν. ἀρκεῖ δὲ καὶ Θουκυδίδης λέγων. καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι, θυμῷ πλεῖστα εἰς ἔργον καθίστανται. ἀρκεῖ δὲ καὶ Δημοσθένης εἰπών. ἀλλὰ μὴν ἄν τις ἄφνω τὸν λογισμὸν φθάσας ἐξαχθῇ πράξεις, ὑβριστικὰς ποιήσει. δι' ὀργὴν δ' ὁ Πλάτων ἔφησε πεποιηκέναι, πρὸς τούτοις οἱ λοιποὶ πάντες, καὶ ῥήτορες, καὶ ποιηταί, καὶ μυθολόγοι, διὰ γὰρ τὴν ἐνάργειαν τοῦ πράγματος, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐχ οὕτω γιγνώσκει. προσεκτέον οὖν ἐστι τῇ προγεγραμμένῃ τοῦ Πλάτωνος ῥήσει, τῶν τε ἄλλων ἕνεκα καὶ ὅπως ἀσφαλῶς, οὐ περὶ μὲν τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸ λογιζόμενον, ἐν καρδίᾳ δὲ τὸ θυμούμενον, ἐπεκαλέσατο μαρτυροῦντα τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ περὶ μόνου τοῦ διαφέρειν τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς τοῦ λογιζομένου. τοῦτο μὲν γὰρ ἅπαντες ἄνθρωποι γιγνώσκουσι, δι' ἐνάργειαν, ἐκεῖνο δ' οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἅπαντες, ἀλλ' ἀποδείξεως αὐτὸ δεῖ, διό μοι δοκῶ κἀγὼ καταπαύειν μὲν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἐν δὲ τῷ μετ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν τρέπεσθαι τοῦ καὶ τοῖς τόποις διῳκίσθαι τὰ τρία μόρια τῆς ψυχῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ϛ'.

Προὔκειτο μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, εἴτ' ἐκ τῆς καρδίας μόνης ὁρμῶνται σύμπασαι, καθάπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος ὑπελάμβανον, εἴτε τρεῖς ἀρχὰς αὐτῶν τίθεσθαι βέλτιον, ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων ἐδόξαζον. ἐπεὶ δὲ Χρύσιππος οὐ περὶ τῶν ἀρχῶν μόνον ἀμφισβήτησε πρὸς τοὺς παλαιούς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν, οὔτε τὴν θυμοειδῆ συγχωρήσας ὑπάρχειν, οὔτε τὴν ἐπιθυμητικήν, ἔδοξε χρῆναι τὴν τούτου προτέραν δόξαν ἐπισκεψαμένους, οὕτως ἐπανέρχεσθαι πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ ἀρχαὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων εἰσίν. ἀφῖκται οὖν ὁ λόγος ἤδη πρὸς τοῦτο, καὶ ἀρχὴν ἕξει τὴν τῶν ὀνομάτων ἐξήγησιν, οἷς ἔμπροσθέν τε ἤδη κεχρήμεθα, κἀν τῷ μεταξὺ

τούτῳ λόγῳ πολλάκις χρησόμεθα. πρὸς γὰρ τὸ μηδενὸς τῶν εἰρημένων παρακούειν, ἀλλ' ἐν ἅπασι τὸ διορισμένον τε ἅμα καὶ σαφὲς ἕτοιμον ὑπάρχειν ἀναγκαιότατόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, ἐφ' ὅτου λέγεται πράγματος ἀκριβῶς ἀφωρίσθαι. καὶ γάρ τι καὶ λύεσθαι τινὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντων ζητημάτων ἐκ τούτου τοῦ τρόπου συμβέβηκεν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τόδε, πότερον ἐνεργείας ἢ πάθη προσαγορευτέον ἐστὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμὸν, καὶ τἄλλα τοιαῦτα. ἡ μὲν οὖν ἐνέργεια κίνησίς ἐστι δραστικὴ (δραστικὴν δ' ὀνομάζω τὴν ἐξ ἑαυτοῦ) τὸ δὲ πάθος, ἐν ἑτέρῳ κίνησίς ἐστιν ἐξ ἑτέρου, ὥστε ἀναγκαῖον μὲν πολλάκις εἰς ἐν ὑποκείμενον τῷ πάθει τὴν ἐνέργειαν συνέρχεσθαι, καὶ κατὰ τὸ ὑποκείμενον διαφορὰν μηδεμίαν, τῷ λόγῳ μέντοι διαφέρειν. ἡ γὰρ ὑπὸ τοῦ τέμνοντος ἐν τῷ τεμνομένῳ διαίρεσις, ἐν καὶ ταυτὸν ὑπάρχουσα πρᾶγμα, τοῦ μὲν τέμνοντος ἐνέργεια, τοῦ δὲ τεμνομένου πάθος ἐστίν. οὕτως οὖν καὶ ὁ θυμὸς, ἐνέργεια μέν ἐστι τοῦ θυμοειδοῦς, πάθημα δὲ τῶν λοιπῶν τῆς ψυχῆς δύο μορίων, καὶ προσέτι τοῦ σώματος ἡμῶν παντὸς ὅταν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ βιαίως ἄγηται πρὸς τὰς πράξεις. ἐν μὲν δὴ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ἑκατέρων τῶν ὀνομάτων, ἕτερον δὲ τὴν μὲν ἐνέργειαν κατὰ φύσιν τινὰ κίνησιν ἡμῶν νοούντων, τὸ δὲ πάθος παρὰ φύσιν. πολλαχοῦ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν λεγομένου, τοῦτ' ἀκούειν χρὴ νῦν, ὃ κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως γίγνεται. κατὰ πρῶτον δὲ λόγον ἐκεῖνα γίγνεσθαι φαμὲν ὑπὸ τῆς φύσεως, ὧν ὥσπερ σκοπῶν αὐτὴ ποιεῖται, καὶ μὴ δι' ἀκολουθίαν τινὰ ἑτέροις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. ἡ τοιαύτη κίνησις κατὰ φύσιν, εἴθ' ἐξ αὐτοῦ κινοῖτο τὸ κινούμενον, εἴθ' ὑφ' ἑτέρου. ἤδη μὲν οὖν οἶμαι σαφὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, ἀλλ' οὐδὲν χεῖρον ἐπὶ παραδειγμάτων αὐτὸ σαφέστερον ἀπεργάσασθαι. ἡ τῆς καρδίας κίνησις, ἡ μὲν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς ἐνέργειά ἐστιν, ἡ δὲ κατὰ τοὺς παλμοὺς, πάθος. ἐξ αὐτῆς μὲν γάρ ἐστι καὶ ἡ κατὰ τοὺς παλμοὺς, ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν. ἐξ ἑαυτῆς δὲ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν. δεῖ δὲ τοῦ σφυγμοῦ ὀνόματος ἀκούειν οὕτως νῦν, ὡς Πραξαγόρας, καὶ Ἡρόφιλος, ἅπαντές τε σχεδὸν οἱ μετ' αὐτοὺς ἐχρήσαντο μέχρι καὶ ἡμῶν, ὡς ἥγε παλαιοτέρα χρῆσις, ἣν κἂν τοῖς Ἐρασιστράτου τε καὶ Ἱπποκράτους εὑρίσκεται γράμμασιν, ἑτέρα τίς ἐστι, καὶ λεχθήσεται περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα. τὴν μέντοι τῆς καρδίας ἰδίαν κίνησιν ὀνομαζόντων ἡμῶν σφυγμὸν, ὁ παλμὸς μὲν πάθος εἶναι λεχθήσεται κατά γε τὸ δεύτερον τοῦ πάθους σημαινόμενον, ὁ σφυγμὸς δ' οὐ πᾶς ἐνέργεια. τὸν γὰρ μείζονα τοῦ κατὰ φύσιν, ἢ μικρότερον, ἢ ὠκύτερον, ἢ βραδύτερον, ἢ πυκνότερον, ἢ ἀραιότερον, ἢ πῶς ἄλλως ἐξιστάμενον, οὐκ ἄν τις ἐνέργειαν εἴποι κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ἐνεργείας σημαινόμενον, ἐξ ἑαυτῆς μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις σφυγμοῖς ἡ καρδία κινεῖται. κατὰ φύσιν δ' οὐ κινεῖται, ὥστ' εἰ οὕτως ἔτυχεν οὐδὲν εἶναι θαυμαστὸν ἐν πρᾶγμα, καὶ πάθος ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐνέργειαν, ὥσπερ τὸν μικρότερον τοῦ κατὰ φύσιν σφυγμὸν, οὐ μὴν κατά γε ταυτὸν σημαινόμενον. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πρότερον ῥηθὲν, ἐνέργειαν. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τὸν σφυγμὸν κίνησις δραστικὴ, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οὐκ ἐνέργεια ἀλλὰ πάθος, ὅτι μὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ κίνησις. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τοῦ θυμοῦ, καὶ τῶν ἄλλων παθῶν· ἅπαντα γὰρ ἐνέργειαι τινές εἰσι τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς, κατά γε τὸ πρῶτον τῆς ἐνεργείας σημαινόμενον. καθ' ὅσον δ' ἔκφοροί τε καὶ ἄμετροι κινήσεις εἰσὶ, καὶ οὐ κατὰ φύσιν, οὐκ ἐνέργειαι λέγοιντ' ἂν ὑπάρχειν, ἀλλὰ πάθη κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον. οἷον γάρ τι κατὰ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν ὁ μέγας σφυγμός ἐστι, τοιοῦτος κατὰ τὴν τοῦ θυμοειδοῦς ὁ θυμὸς, οἷον δ' αὖ πάλιν ὁ μικρὸς σφυγμὸς, τοιοῦτον ἡ ἀθυμία. αὕτη μὲν γὰρ ἐλλιπής ἐστι κίνησις τοῦ θυμοειδοῦς. ὑπερβάλλουσα δὲ καὶ πλεονάζουσα τοῦ προσήκοντος ἡ κατὰ τοὺς θυμούς. ταύτῃ γοῦν ἐνέργειαί τε ἅμα καὶ πάθη λεχθήσονται, καθ' ἕτερόν τε καὶ ἕτερον σημαινόμενον, ἥτε ὀργὴ καὶ ἡ λύπη, καὶ ὁ φόβος, καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὁ θυμός, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, καὶ προσέτι καθ' ὅσον ὅλον τὸ σῶμα μετὰ τῆς ψυχῆς ἀπάγεται πρὸς αὐτῶν ἡ κίνησις τοῦ ζώου, πάθος ἔσται κατ' ἄμφω τὰ σημαινόμενα. πολλάκις μὲν γὰρ ἕπεται τῷ θυμοειδεῖ τὰ λοιπὰ δύο, πολλάκις δὲ τῷ ἐπιθυμητικῷ καθάπερ ἑλκόμενά τε καὶ συρόμενα παραπλήσιον τρόπον, ὥσεὶ καὶ ξυνωρίδος ἵππων. ὁ μὲν ἕτερος ἰσχυρότερον ᾄξας ἐπισύρει τὸν ἕτερον ἅμ' ἑαυτῷ μετὰ τοῦ σύμπαντος ἅρματός τε καὶ ἡνιόχου. ὁ δ' ἕτερος δ' ὑπ' ἀσθενείας ἕπεται καταπληχθὼς, αὐτὸς δ' ὁ ἡνίοχος ἀποφέρεται βίᾳ. ἡνίκα ταῦτα γὰρ ἡ μὲν κατὰ τὸν ἔκφορον ἵππον κίνησις, ἐνέργειά τε καὶ πάθος αὐτοῦ λεχθήσεται. κατὰ μὲν τὸ πρότερον σημαινόμενον, ἐνέργεια, κίνησις γάρ ἐστιν ἐξ ἑαυτοῦ, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, οὐκ ἐνέργεια, παρὰ φύσιν γ' οὖσα κίνησις αὐτῷ, ἀλλ' ἤδη πάθος. ἡ μέντοι τοῦ ἡνιόχου κίνησις οὐδὲ καθ' ἕτερον τῶν σημαινομένων ἐνέργειά ἐστιν, ἀλλὰ κατ' ἄμφω πάθος, εἴγε μήτ' ἐξ ἑαυτοῦ μήτε κατὰ φύσιν ἡ κίνησις αὐτῷ. πολλαὶ γὰρ τῶν κινήσεων εἰ καὶ μὴ δραστικαί τινές εἰσι, μήτ' ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τῷ γε κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, ἐνέργειαι λέγονται, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ σκέλους, ἢ ὅλης τῆς χειρός. ἐξ ἑτέρων γὰρ ἔχει ταῦτα τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ὥσπερ ἡ καρδία, ἀλλ' ὅμως, καὶ ἡ βάδισις ἐνέργεια σκελῶν ἐστι, καὶ λέγεται κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, εἰ καί τινες ὑπ' ἀγυμνασίας τῆς περὶ τὰ σημαινόμενα τὴν βάδισιν οὐ σκελῶν ἐνέργειαν, ἀλλὰ διὰ σκελῶν εἶναι φασίν. ἀληθὲς μέν τι λέγοντες, ἐπεὶ γὰρ τὸ πρότερόν τε, καὶ κυριώτερον ἔρχονται σημαινόμενον. ὅτι μέντοι μόνον οὕτως λέγειν ἀξιοῦσιν, καὶ μὴ συγχωροῦσι, καὶ κατὰ θάτερον ἑρμηνεύειν, οὐκ ὀρθῶς ποιοῦσιν. οὕτως οὖν καὶ ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ πάθος, καὶ ἐνέργειαι λεχθήσονται. τῶν γὰρ τῆς ψυχῆς συμφύτων δυνάμεων, κινήσεις τινὲς ἄμετροί τε καὶ οὐ κατὰ φύσιν ὄντα, διότι μὲν ἐξ ἑαυτῶν ἐκεῖναι κινοῦνται, διὰ τοῦτ' ἐνέργειαι τῶν δυνάμεων εἰσίν. διότι δ' ἄμετρος, διὰ τοῦτο πάθη, καὶ τῆς ὅλης μὲν ψυχῆς, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κινουμένων δυνάμεων ἀμφοτέρων αἱ κινήσεις αὐτῶν παρὰ φύσιν εἰσίν. ταῖς μὲν ἀλόγοις δυνάμεσιν διὰ τὴν ἀμετρίαν. τῇ δ' ὅλῃ ψυχῇ, διότι παρὰ φύσιν, ἐπεὶ οὐχ ὑπὸ τῶν τοῦ παθητικοῦ κινήσεων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τοῦ λογιστικοῦ κρείσσων ἐπιτροπεύεσθαί τε καὶ διοικεῖσθαι φαμὲν τὸν βίον ἡμῶν. ὅταν οὖν ἔμπαλιν διοικώμεθα, παρὰ φύσιν τε δηλονότι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατὰ πάθος ὁ τοιοῦτος βίος ἐπιτελεῖται. διὰ ταύτας μὲν ἤδη τὰς αἰτίας, ἄντ' ἐνέργειαν τις, ἄντε πάθος εἴπῃ τὸν θυμὸν, ἢ τὴν ἐπιθυμίαν, ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ ταῦτα παθῶν, οὐ χρὴ μέμφεσθαι τούτῳ, πρὶν ἐρέσθαι τὰ σημαινόμενα ἐκ τῆς φωνῆς

ἐφ' ὅτι φέρων οὕτως ὠνόμασεν. εὑρίσκεται δὲ καὶ Πλάτων αὐτὸς ἐνίοτε μὲν ἐνεργείας, ἐνίοτε δὲ πάθη προσαγο-
ρεύων, τότε δίψαν καὶ τὸ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τὸν θυμὸν, καὶ μὲν δὴ, καὶ ὡς οὐδὲν διαφέρει πρός
» γε τὰ παρόντα τὸ οὕτως, ἢ ἐκείνως ὀνομάζειν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας ὧδε γράφει. ἆρ' οὖν ἦν δ' ἐγὼ, τὸ
» ἐπινεύειν τὸ ἀνανεύειν, καὶ τὸ ἐφίεσθαι τινὸς λαβεῖν, τὸ ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσάγεσθαι τὸ ἀπωθεῖσθαι πάντα τὰ
» τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων, εἴτε παθημάτων. διὰ παραδειγμάτων δ' ἐναργέστερον
» τοῦτο διδάξαι προελόμενος, ἐπιφέρων φησί. τί οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, δίψην καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ
» αὖ τὸ ἐθέλειν, καὶ τὸ βούλεσθαι οὐ πάντα ταῦτα εἰς ἐκεῖνά ποι αὖ θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν δὴ λεχθέντα, οἷον αὐτὴν
» τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν, οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι φήσεις ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμῇ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληται γενέ-
» σθαι, ἢ αὖ καθ' ὅσον ἐθέλει τί, ἢ πορίζεσθαι ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὐτὴν, ὥσπερ τινὸς ἐρῶντος ὀρεγομένην αὐτοῦ τῆς γε-
» νέσεως. ἔγωγε, τί δὲ τὸ ἀβουλεῖν, καὶ μὴ ἐθέλειν, μηδ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ
» εἰς ἅπαντα τὰ ἐναντία ἐκείνοις θήσομεν. αὗται μὲν αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις, οὐ μόνον ὅπερ ἐλέγομεν ἐπιδεικνύου-
σαι σαφῶς ὡς τὸ πεινῆν, καὶ τὸ διψῆν, καὶ ὅλως τὸ ἐπιθυμεῖν τινος, ἢ ἐφίεσθαί τε καὶ φεύγειν, εἴτε ποιήματά
τις, εἴτε παθήματα, τουτέστιν εἴτε ἐνεργείας, εἴτε πάθη προσαγορεύσειεν οὐδεμίᾳ διαφορᾷ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μερῶν
τῆς ψυχῆς διδάσκουσαι. διὸ καὶ καλῶς ἂν ἔχοι μὴ παραδραμεῖν αὐτὰς, ἀλλ' ὅλον ἀναλαβεῖν τὸν λόγον, ὃν ἐν τῷ
τετάρτῳ τῆς πολιτείας διῆλθεν, ὑπὲρ τοῦ τρία τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ὑπάρχειν εἴδη. προσέχειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα
τῶν λεγομένων τὸν νοῦν ἀπ' αὐτῶν ἀρξαμένους αὖθις τῶν ὀνομάτων, καὶ μὴ νομίζειν ἐπιλανθάνεσθαι τὸν Πλάτω-
να τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ λεγομένων. ἐπειδὰν εἴδη τρία τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἔχειν εἰπὼν, αὖθις εἰς τρία μέρη διαιρεῖσθαι φά-
σκῃ. καὶ γὰρ εἴδη καὶ μέρη ψυχῆς, ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζοι τὸ λογιστικὸν, καὶ τὸ θυμοειδὲς, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. ὥσπερ
εἰ καὶ σώματος εἴδη τις εἰπὼν εἶναι φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον, ὀστοῦν τε καὶ χόνδρον, καὶ σάρκα, καὶ τἆλλ'
ὅσα τοιαῦτα, μετὰ ταῦθ' ὡς περὶ μερῶν αὐτῶν διαλέγοιτο. καὶ γὰρ καὶ μέρη τοῦ σώματος ἡμῶν ἀληθῶς ἄν τις
εἶναι λέγοι τὰ τοιαῦτα. συμπληροῦται γὰρ τὸ ὅλον ἐξ αὐτῶν, καὶ μέντοι καὶ εἴδη τοῦ σώματος οὐδὲν ἧττον.
ἐν μόνοις γὰρ τοῖς ὁμοιομερέσι τὸ διαφέρειν εἴδους οὐκ ἔστιν, ἢ τὸ τῆς σαρκὸς μέρος, ἢ τὸ τῆς φλεβὸς, ἢ τὸ τῆς πιμελῆς.
οὐδὲ ἀληθὲς εἰπεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων, ὡς ἐκ τοσῶνδέ τινων εἰδῶν, σύγκειται τὸ ὅλον. ἐν δὲ τοῖς ἀνομοιομερέσιν, ἡ
τῶν εἰδῶν διαφορὰ τὸν ἀριθμὸν ὁρίζει τοῖς μορίοις. τοιοῦτον δέ τι χρῆμα, καὶ ἡμῶν τὴν ψυχὴν ὁ Πλάτων εἶναι
φησὶν, ἐκ τριῶν μερῶν συγκειμένην. εἰκάζειν δ' οὕτω, τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν θηρίῳ ποικίλῳ τε καὶ πολυκεφάλῳ,
τὸ δὲ θυμοειδὲς λέοντι, τὸ δὲ λογιστικὸν ἀνθρώπῳ. αὕτη γὰρ ἡ εἰκὼν οἰκειοτέρα τῆς κατὰ τὸν Φαῖδρον, ἐν ᾗ τῶν εἰδῶν
ἱππομόρφῳ μέν τινι δύο φησὶν ὑπάρχειν, ἡνίοχον δὲ τρίτον. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἐνάτῳ τῆς προτέρας
εἰκόνος ἐμνημόνευσεν, ὡς σαφέστερον ἐνδεικνυμένης ὁποῖον ἕκαστόν ἐστι τῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς. ὁ μὲν οὖν Πλάτων, καὶ
τοῖς τόποις τοῦ σώματος κεχωρίσθαι νομίζων αὐτὰ, καὶ ταῖς οὐσίαις πάμπολυ διαλλάττειν, εὐλόγως εἴδη τε καὶ
μέρη προσαγορεύει. ὁ δ' Ἀριστοτέλης τε καὶ ὁ Ποσειδώνιος, εἴδη μὲν ἢ μέρη ψυχῆς οὐκ ὀνομάζουσιν, δυνάμεις δ'
εἶναι φασὶ μιᾶς οὐσίας ἐκ τῆς καρδίας ὁρμωμένης. ὁ δὲ Χρύσιππος, ὥσπερ εἰς μίαν οὐσίαν, οὕτω καὶ εἰς δύναμιν
μίαν ἄγει, καὶ τὸν θυμὸν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ὀλίγον ἁμαρτάνει τῆς ἀληθείας ὁ ἀνὴρ, οὕτως αὐτάρκως
ἡμῖν ἐπιδέδεικται. ὅτι δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην σφάλλονται, μιᾶς οὐσίας τὰς τρεῖς δυνάμεις εἶναι νομίζοντες,
ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν ἱκανῶς ἐπιδέδεικται, καὶ οὐδὲν ἧττον ὁ μετὰ τοῦτον λόγος ἀποδείξει. πρότερον δ' ὅτι Πλά-
των αὐτὸς εἴδη τε καὶ μέρη ψυχῆς ὀνομάζει τότε λογιστικὸν, καὶ τὸ θυμικὸν, καὶ ἐπιθυμητικὸν, ἐξ αὐτῶν τῶν ῥή-
σεων αὐτοῦ πιστωσόμεθα. ἐν μὲν οὖν τῷ Τιμαίῳ περὶ τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς, ἧς καὶ τὰ φυτὰ μετέχει φύσει
» διαλεγόμενος, ὧδέ πως γράφει. μετέχει γε μὴν τοῦτο, ὃ νῦν λέγομεν τοῦ τρίτου τῆς ψυχῆς εἴδους, ὃ μεταξὺ φρε-
» νῶν ὀμφαλοῦ τε ἱδρῦσθαι. αὖθις δ' ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ περὶ τῆς λογιστικῆς ψυχῆς διαλεγόμενος, ὧδέ πως φη-
» σί. τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε. ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα ὁ θεὸς
» ἑκάστῳ δέδωκε, ὃ δὴ φαμὲν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι. πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν, ἀπὸ γῆς
» ἡμᾶς αἴρειν. συναμφότερα δ' αὖ πάλιν ἐν ταυτῷ βιβλίῳ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς, τῇδε τῇ ῥήσει,
ψυχῆς, εἶδος ὠνόμασεν, ἄλλο τι εἶδος ἐν αὐτῷ ψυχῆς προσῳκοδόμουν τὸ θνητὸν τὸ δεινὰ καὶ ἀναγκαῖα ἐν ἑαυτῷ
παθήματα ἔχον. ὁμοῦ δ' αὖ πάλιν τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς ἡμῶν, εἴδη προσαγορεύει τῆς ψυχῆς ἐν ταυτῷ βιβλίῳ
» τῷ Τιμαίῳ κατὰ τήνδε τὴν διήγησιν. ἔστι γὰρ καθάπερ εἴπομεν πολλάκις ὅτι τρία τῆς ψυχῆς ἐν ἡμῖν εἴδη
κατῴκισται, ὡσαύτως δ' κἂν τῇ πολιτείᾳ. κατὰ μὲν τὸ τέταρτον ὑπὲρ τοῦ θυμοειδοῦς προειρηκὼς ὡς ἕτερόν
» ἐστι τοῦ ἐπιθυμητικοῦ. κἄπειθ' ἑξῆς ζητῶν, εἰ καὶ τοῦ λογιστικοῦ διαφέρει, φησίν. ἆρ' οὖν ἕτερον ὂν καὶ τούτου,
» ἢ λογιστικοῦ τι εἶδος, ὥστε μὴ τρία, ἀλλὰ δύο εἴδη εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ λογιστικόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν. οὕτω δὲ καὶ
» κατὰ τὸ ἔνατον ἔγραψεν, ἔν γε τῇδε τῇ ῥήσει, ἀλλ' ἡσυχάσας μὲν τὼ δύο εἴδη, τὸ τρίτον δέ τις κινήσας ἐν ᾧ τὸ
» φρονεῖν ἐγγίγνεται, καὶ προσέτι τῇδε. ὅτι δὴ οὖν εἶπον ἀμφισβητοῦνται ἑκάστου εἴδους αἱ ἡδοναὶ καὶ αὐτὸς
» ὁ βίος, μὴ ὅτι πρὸς τὸ κάλλιον καὶ αἴσχιον ζῆν, μὴ δὲ τὸ χεῖρον καὶ ἄμεινον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ ἥδιον, καὶ ἀλυπό-
τερον. πῶς ἂν ἤδη μέν τις αὐτῶν ἀληθέστατα λέγοι; τί ἂν ἔτι δεοίμεθα ἑτέρας παραγράφειν ῥήσεις; ἱκαναὶ γὰρ
καὶ αἵδε δηλῶσαι τὴν γνώμην τἀνδρὸς, ὡς εἴδη ψυχῶν εἶναι βούλεται τὰ τρία ταυτὶ, λογιστικὸν, ἐπιθυμητικὸν,
καὶ θυμοειδές. ἀμέλει μόνας αὐτὰς εἶναι φησὶ χωρὶς ἀλλήλων. ἐν μὲν τοῖς φυτοῖς, τὴν ἐπιθυμητικὴν, ἐν δὲ τοῖς
θεοῖς, τὴν λογιστικήν. τὴν μέντοι θυμοειδῆ διά τι μόνην, οὐχ οἷόν τε κατ' οὐδὲν τῶν σωμάτων εἶναι, προϊὼν
ὁ λόγος ἀποδείξει. παραθεμένων ἡμῶν τὴν ἐκ τοῦ Τιμαίου ῥῆσιν, ἔνθα τὴν χρείαν τῆς γενέσεως αὐτῆς διδά-
σκων, ἕνεκα τῆς ἐπιθυμητικῆς γεγονέναι φησὶ βοηθὸν τῇ λογικῇ ψυχῇ, καθάπερ τινὰ κύνα κατὰ τοῦ πολυ-
κεφάλου τε καὶ ἀγρίου θρέμματος τῆς ἐπιθυμίας. εἰκότως οὖν εἴδη ψυχῆς αὐτὰ προσαγορεύει, κατά γε τὰς
προγεγραμμένας ῥήσεις, καὶ προσέτι πολλὰς ἑτέρας, ὧν οὐκ ἀνάγκη μνημονεύειν ἐναργῶς ἤδη διὰ τούτων τῆς

γνώμης

γνώμης τοῦ ἀνδρὸς ἐγνωσμένης. εἰ δὲ καὶ μέρη ψυχῆς ἕκαστον αὐτῶν ὀνομάζει, θαυμαστὸν οὐδέν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὡς ὅτι περ ἂν εἶδος ᾖ, τοῦτο καὶ μέρος ὀνομάζειν ἐγχωρεῖ, μὴ μέντοι τό γε μέρος ἅπαν εὐθὺς καὶ εἶδος εἶναι. δεύτερον δὲ, ὅτι μὴ δ' ἐγχωρεῖ λέγειν μηδὲν σύνθετον ὁμοιομερὲς, ἑαυτῷ γὰρ συνεχὲς ὅλον ὑπάρχον, ἐξ ὡρισμένων γὰρ τὸν ἀριθμὸν σύγκειται μορίων, οὐδενὸς γὰρ ὁμοιομεροῦς ἀριθμῷ περιλαβεῖν ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος τῶν μορίων. ὅτι μὲν οὖν εὐλόγως ὁ Πλάτων εἴδη τε καὶ μέρη τῆς ψυχῆς ὀνομάζει ταῦτα, μακροτέρων οὐ δέομαι λόγων. ὅτι δὲ τὸ μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ καθίδρυται, τὸ δ' ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ δ' ἐν τῷ ἥπατι, τοῦτο ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο, καὶ δέδεικται διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν δύο μορίων. ὑπόλοιπον δὲ ἔτι τὸ ἐπιθυμητικὸν ἰδίας ἀποδείξεως δεόμενον, ἣν ἐν τῷδε δείξομεν, ἐκεῖνο πρότερον ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου προειπόντες, ὡς οὐκ ἐξ ὁμοίως ἐναργῶν, οὐδ' ἐξ αὐτῆς ἄντικρυς τῆς ζητουμένης τῆς φύσεως ἡ ἀπόδειξις ἔσοιτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν τούτῳ συμβεβηκότων ἰδίᾳ. * τῶν μὲν γὰρ νεύρων βρόχῳ διαλαμβανομένων, ἢ τεμνομένων, ἐφαίνετο τὰ μὲν ἐγκεφάλῳ συνεχῆ μόρια διασώζοντα τὰς ἀρχαίας δυνάμεις, τὰ δ' ἐπέκεινα τοῦ βρόχου παραχρῆμα καὶ τὴν αἴσθησιν ἀπολλύντα, καὶ τὴν κίνησιν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀρτηριῶν αἱ μὲν τῇ καρδίᾳ συνεχεῖς

δ' ὑπὸ τοῦ βρόχου διειργόμεναι, τελέως ἄσφυκτοι γιγνόμεναι, καὶ μέντοι, καὶ τὰ παθήματα τῆς ψυχῆς, ὅσα κατὰ τοὺς θυμούς τε καὶ τοὺς φόβους συμπίπτει, προφανῶς ἐξιστάντα τὴν καρδίαν ἐφαίνετο τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. ἐμνημονεύσαμεν δὲ καὶ ὅσα θλιβόμενος ὁ ἐγκέφαλος, ἢ τιτρωσκόμενος εἰς τὰς κοιλίας ἅπαν βλάπτει τὸ σῶμα, καὶ ὡς καὶ ταῦτ' ἐναργῶς ἐνδείκνυται, κινήσεώς τε καὶ αἰσθήσεως ἀρχὴν ὑπάρχειν αὐτόν. ἐπὶ δὲ τοῦ ἥπατος οὐδὲν τοιοῦτον ἔχομεν ἐπιδεικνύειν, οὔτε γυμνώσαντες αὐτὸ θλίβομεν, οὔτ' εἰ βρόχῳ τὰς φλέβας διαλαμβανόμενοι. ὅτι γὰρ ἐναργοῦς ἐστι κινήσεως ἡ ἀρχὴ, καθάπερ ἡ μὲν καρδία τῆς σφυγμικῆς. ὁ δ' ἐγκέφαλος τῆς αἰσθητικῆς τε καὶ προαιρετικῆς, οὔτ' ἐξαίας βλάβης αἴτιον, ὡς ἐκείνων ἑκάτερον, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ βλάπτεται τὸ ζῶον εἰς ἀτροφίαν τε καὶ * ἀχροιαν, ἥπατος ἀτονήσαντος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μέρος εἰς ὅπερ ἂν ἐμβάλλουσαν φλέβα βρόχῳ διαλάβῃς, ἢ καὶ παντάπασιν ἐκκόψῃς, ἀτροφώτερόν τε καὶ ἀσχρούστερον ἐν πλείονι χρόνῳ φαίνεται γιγνόμενον, οὐ μὴν ἔν γε τῷ παραυτίκα βλαπτόμενον οὐδὲν ὅτι ἄξιον λόγου. τοιαύτης γὰρ δυνάμεως ἀρχὴ τὸ ἧπαρ οἵα περ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. καλείσθω γὰρ ἔν γε τῷ παρόντι δύναμις, ὕστερον ἐπιδειξόντων ἡμῶν ἀκριβέστερον, ὡς πολλῶν ἐστι δυνάμεων ἀρχὴ τὸ ἧπαρ, καὶ κάλλιον οὐσίαν ψυχῆς ὀνομάζειν ἢ δύναμιν, ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν σπλάγχνων περιεχομένην. ἐν ἐγκεφάλῳ μὲν λογιστικὴν, ἐν καρδίᾳ δὲ θυμοειδῆ, κατὰ δὲ τὸ ἧπαρ ἐπιθυμητικὴν, ἢ φυτικὴν, ἢ γεννητικὴν, ἢ ὡς οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην, θρεπτικὴν, ἢ φυτικὴν, ἢ γεννητικὴν ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου τοὔνομα θέμενοι, ἀπὸ μὲν τοῦ φύειν, φυτικὴν, ἀπὸ δὲ τοῦ τρέφειν, θρεπτικὴν, ἀπὸ δὲ τοῦ γεννᾶν, γεννητικήν. ὁ δὲ Πλάτων ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐπιθυμητικήν. οἱ δὲ στωϊκοὶ οὐδὲ ψυχὴν ὅλως ὀνομάζουσι τὴν τὰ φυτὰ διοικοῦσαν, ἀλλὰ φύσιν. ὀνομαζέτω μὲν οὖν ἕκαστος ὡς ἂν ἐθέλῃ. περὶ δὲ τῶν ἐναργῶς τοῖς πράγμασι διαφορῶν ἀποδεῖξαι πειράσθω καθάπερ ἡμεῖς, ἐπὶ μὲν ἐγκεφάλου καὶ καρδίας ἔμπροσθεν ἐποιήσαμεν, ἐφ' ἥπατος δὲ ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον ὁρμώμεθα διελθεῖν. ἀρξόμεθα δ' ἀπὸ τῶν ἐναργεστέρων γυμνασθέντες, ἐν τούτοις ῥᾷον ἐξευρώμεν τι τῶν ἀμυδροτέρων ἅμα τε προτάσεων εὐπορήσωμεν εἰς αὐτά. ἐναργέστερον δ' ἐστὶν ἀπὸ τῶν φλεβῶν ἄρξασθαι, καὶ ζητῆσαι πότερον, καὶ τούτων ἐστὶν ἀρχὴ τὸ ἧπαρ ὡς ἀρτηριῶν μὲν ἡ καρδία, τῶν νεύρων δ' ὁ ἐγκέφαλος, ἢ καθάπερ ἔνιοι νομίζουσιν, οὐ ταῖς ἀρτηρίαις μόναις, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶν ἐπιπέμπει τὰς φυσικὰς δυνάμεις ἡ καρδία. κάλλιστον οὖν εἰς τοῦτο περὶ τῆς κατὰ τὰ φυτὰ γεννήσεώς τε ἅμα καὶ διοικήσεως ἐπισκέψασθαι πρότερον. εἰκὸς γὰρ οὐ μόνην ἐκείνοις ὑπάρχουσαν τὴν ζητουμένην δύναμιν, ἐναργέστερα τεκμήρια τοῦ μέρους, ὅθεν ὁρμᾶται παρασχέσθαι. καταβληθέντος εἰς τὴν γῆν σπέρματος οὐ τί νοοῦσιν, εἰ μὲν αὐχμώδης εἴη πλέον, οὐδὲν εἰς φυτοῦ γένεσιν αὐτοῦ περιεργάσεται τὸ σπέρμα, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔμφυτον ἰκμάδα πρὸς ἑαυτὴν τῆς γῆς ἑλκυσάσης, μετρίως δ' ὑπαρχούσης ὑγρᾶς, μαλακὸν γίνεται τὸ σπέρμα. διοιδίσκεται δὲ ἤδη τὸ περιέχον αὐτὸ σύμφυτον σκέπασμα τὸ, οἷον δέρμα, καὶ ῥήγνυται μὲν πρῶτον ἀθροισθείσης τῆς κατὰ τὸ σπέρμα νοτίδος. ἔπειθ' ἑξῆς ἀποτείνεται κατὰ τὸ ῥαγὲν ἀποβλάστημά τι λεπτὸν, καὶ μαλακὸν εἰς ἄμφω τὰ μέρη, τό τ' ἄνω τοῦ σπέρματος ὡς πρὸς τὸν ἀέρα, καὶ τὸ κατὰ βάθος τῆς γῆς, καὶ ταῦτα συνεχῆ φαίνεται τὴν αὔξησιν ποιούμενα, καὶ φερόμενα διὰ παντὸς εἰς ἅπερ ἀρχῆθεν ὥρμησε, καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος εἰς τὸ σπέρμα δένδρου τινὸς εἴη μεγάλου σπέρμα. τὸ μὲν εἰς τὸν ἀέρα φερόμενον αὐτοῦ, πρέμνον γίγνεται, τὸ δ' εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς, ῥίζα, καὶ σχίζεταί γε πολλὰς σχίσεις ἑκάτερον, εἰ πολυσχιδοῦς εἴη δένδρου τὸ σπέρμα. μία μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐστὶ καὶ τῆς αὐξήσεως ἅπασι τοῦ φυτοῦ τοῖς μέρεσιν ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὅθεν ἄνω μὲν τὸ πρέμνον, ἡ δ' ἀρχὴ τῆς ῥιζώσεως κάτω γίγνεται, καὶ φαίνεται καθάπερ ἔκ τινος ἑστίας ἡ διοικοῦσα τὸ δένδρον δύναμις, ἐκεῖθεν ὁρμωμένη, κινεῖται μὲν οὖν τὰς ἐναντίας κινήσεις, εἰς μὲν τὸ κάτω, καὶ τὸ βάθος τῆς γῆς ἔν τε τῷ καταχίζειν εἰς πολλὰς τὰς πρώτας ῥίζας αὐξάνειν εἰς δὲ τὸ ἄνω, κλάδους μέν τινας ἀποφύουσιν καὶ στελέχους. ἐκείνους δ' αὖθις εἰς ἑτέρους σχίζουσιν μέχρι τῶν ἐσχάτων καὶ λεπτοτάτων βλαστῶν, καὶ ἔοικέ τε τὸ μὲν ἄνω μέρος ἅπαν, ὅπερ ἐστὶ δένδρον ἕνεκεν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ καρποῦ διαπλάττειν. τὸ κάτω δ' ὑπὲρ τῆς κατὰ τὴν τροφὴν εὐπορίας. ὁποῖον γάρ τι τοῖς ζώοις ἐστὶ τὸ στόμα, τοιοῦτον τοῖς φυτοῖς τὸ πέρας τῆς ῥιζώσεως, ἀτεχνῶς † φαίνει δοκεῖ στοματίων πολλῶν ἑλκόντων ἐκ τῆς γῆς τροφὴν ὑπὸ τῆς φύσεως δεδημιουργημένην. † εἶναι

ἄγε δή μοι τὴν εἰκόνα κἀπὶ τὰ ζῶα, καὶ πρῶτον μὲν ἐπίσκεψαι τὴν μεγίστην ἀρτηρίαν, ἥ τις ὥσπερ πρέμνον ἐκφύεται τῆς καρδίας, διασχίζεται δὲ μὲν ἑτέρῳ μέρει τῷ μακροτέρῳ, πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένη, θατέρῳ δὲ τῷ μείζονι, κατὰ τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένη. θέασαι δ' ἑξῆς ἅπαντ' αὐτῆς τὰ βλαστήματα παντὸς τοῦ σώματος φερόμενα καθ' ὃν ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι λέλεκται τρόπον. ἑτέραν δ' ἀρτηρίαν ἐκ τῆς αὐτῆς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφερομένην τὴν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένην ἀνάλογον τῷ καθήκοντι μέρει τῆς ῥιζώσεως εἰς τὴν γῆν. ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς γῆς τὰ φυτὰ διὰ τῶν ῥιζῶν ἅπασαν ἐπισπᾶται τὴν τροφὴν, οὕτως ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ καρ-

δία τὸν ἀέρα διὰ τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν. αὗται δύο μετὰ τῆς καρδίας ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι, μέγισται τῶν οἰκείων ἀποβλαστημάτων ἑκάτεραι, καὶ καθάπερ ἐν τῷ φυτῷ, τὸ μὲν ὑπερέχον τῆς γῆς τὸ πρέμνον ἐστὶν, ἁπάντων εὐρύτατον τῶν † ἄλλων, τὸ δ᾽ εἰς τὰς ῥίζας σχιζόμενον ἁπάντων καὶ τοῦτ᾽ εὐρύτατον τῶν κάτω. τὸ μέσον δ᾽ ἀμφοῖν ἡ ἀρχὴ τοῦ φυτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἡ μὲν οἷον στέλεχος ἀρτηρία μεγίστη τῶν καθ᾽ ὅλον ἐστὶ τὸ ζῷον, ἡ δ᾽ εἰς τὸν πνεύμονα τὴν ἔμφυσιν ἔχουσα τῶν ἐν ἐκείνῳ πασῶν. αὕτη δὲ ἡ καρδία μέση τῶν ἀμφοτέρων ἐστὶ, καὶ ἀρχὴ τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνάμεων. ἀνδρί τε † παρὰ φύσιν δεινῷ καὶ χωρὶς τῶν εἰρημένων εὔδηλον, ὡς τὰ μείζω τῶν ἐλαττόνων ἀρχαὶ, καθάπερ γε καὶ ἡ πηγὴ τῶν ὀχετῶν εἰς οὓς διανέμεται, καί τοι τινὲς εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν ἀλογίας, ὡς τῆς ἀρχῆς τὰ μετ᾽ αὐτὴν μείζω νομίζειν, ἐξαπατῶσι πρὸς τῶν ποταμῶν, οἱ μικροὶ παντάπασι πρὸς ταῖς πηγαῖς ὄντες, αὐξάνονται προϊόντες, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ γιγνομένου. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἑτέρους ὑποδεχόμενοι ποταμοὺς, εἰκότως αὐξάνονται, τινὲς δ᾽ ὀχετῶν ἀποσχιζομένων σμικρύνονται. ποταμὸς δὲ οὐδεὶς ἐκ μιᾶς ὁρμώμενος πηγῆς, ἐλάττονα τὴν κεφαλὴν ἔχει τῶν ἐφεξῆς, εἰ δὲ ἐκ πολλῶν ἀθροίζοιτο πηγῶν, εὔλογον δήπου τὸ ὅλον ἑκάστης αὐτῶν γενέσθαι μείζονα. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ παραδείγματος, εἰ τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζῴων ἀγγεῖα τὰ μικρότερα τῶν μειζόνων ἀρχὰς θησόμεθα, μαχεῖται πρὸς ἑαυτὸν ὁ λόγος ἐν ἅπαντι μορίῳ τοῦ σώματος, ἀναγκαζόμενος ὁμολογεῖν ἀρχὴν εἶναι τῶν ἄλλων τριῶν ὀργάνων, ἀρτηρίας, καὶ νεύρου, καὶ φλεβὸς, ὥστ᾽ εἰ οὕτως ἔτυχε τὴν πτέρναν ἢ τὸν δάκτυλον ἀρχὴν εἶναι τῆς μεγίστης ἀρτηρίας, καὶ τῆς κοίλης φλεβὸς, καὶ τοῦ νωτιαίου. ταυτὶ γὰρ ὥσπερ τινὰ πρέμνα, τὸ μὲν ἀρτηριῶν ἐστι, τὸ δὲ φλεβῶν, τὸ δὲ νεύρων, ὥστ᾽ ἴσως ὁ τοῦτον τὸν λόγον εἰσηγούμενος, οὐδὲ τὰ βλαστήματα τῶν δένδρων, οὐδὲ τὰ πέρατα τῶν ῥιζῶν αἰσχύνεται λέγειν ἀρχὰς τοῦ φυτοῦ. καί τοι τά γε πέρατα τῶν ῥιζῶν, ἀρχαὶ τροφῆς τοῦ δένδρου δύναιντ᾽ ἂν λέγεσθαι παραπλησίως ταῖς εἰς τὴν γαστέρα καθηκούσαις φλεψὶ, καὶ ταῖς εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομέναις ἀρτηρίαις. ἁπλῶς δ᾽ ἅπαντα τῶν φλεβῶν τὰ πέρατα λέγειν ἀρχὰς, ἀτοπώτατον. οὔτε γὰρ τῆς τροφῆς οὐδὲν αὐτῶν ἀρχὴ πλὴν τῶν εἰρημένων, οὔτε τῆς διοικούσης δυνάμεως, οὕτως γὰρ ἅπαν ἔσται μόριον ἀρχή. εἰ δέ τινα μὲν ἀρχὰς φασὶ τῶν περάτων, τινὰ δ᾽ οὐκ ἀρχὰς, ἀναπόδεικτον ὑπόθεσιν θήσονται. τί γὰρ μᾶλλον τάδε τῶνδε νομιστέον ἀρχὰς, οἷον τὰ κατ᾽ ἐγκέφαλον, τῶν κατὰ πνεύμονα, καὶ τούτων τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ ἢ τὸν σπλῆνα, κἀκείνων τὰ κατ᾽ ἄλλο τι μόριον, ἢ σπλάγχνον. ἐγὼ τοῦτον τὸν λόγον οὐδ᾽ ὅτε μειράκιον ὢν ἤκουσα παρὰ τοῦ διδασκάλου Πέλοπος, ἐπιδεικνύναι πειρωμένου τὸν ἐγκέφαλον ἁπάντων τῶν ἀγγείων ἀρχὴν, οὔτ᾽ ἐν τῷ παραχρῆμα προσηκάμην, οὔθ᾽ ὕστερον ἀνασκεπτόμενος ἐπῄνεσα. τὰ δ᾽ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταφέρεσθαι λεγόμενα, τέτταρα ζεύγη φλεβῶν ἐμβεβλῆσθαί τέ μοι δοκεῖ τοῖς ἐπιγραφομένοις Ἱπποκράτους συγγράμμασι, καὶ διασκευάσθαι φανερῶς. οὐδὲν γοῦν αὐτῶν δείκνυται, καί τοι τὰ ἄλλα τὰ περὶ φλεβῶν εἰρημένα πρὸς Ἱπποκράτους ἅπερ ἔγραψεν πάντα κατὰ τὴν περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς πραγματείαν ὡμολόγηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσι, καὶ δείκνυται καὶ πρὸς ἡμῶν. τὰ τέτταρα δὲ ἐκεῖνα ζεύγη πρὸς τὸ μηδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς ἄλλου λέγεσθαι τῶν ἀνατομικῶν, οὐδὲ δείκνυται πρός τινος. ἀλλ᾽ ἔνιοι μὲν τῶν τιθεμένων αὐτὰ πιστεύειν Ἱπποκράτει φασὶ, κἂν ὅτι μὴ δύνανται δεικνύειν ὡς περὶ λόγῳ θεωρητοῦ πράγματος οὐκ αἰσθητοῦ διαλεγόμενοι. τινὲς δ᾽ ἐπαγγέλλονται μὲν δείξειν, ἔδειξαν δ᾽ οὐδέποτε. τὸ μὲν οὖν ἐν ἑτέρῳ τινὶ γράφεσθαι βιβλίῳ τῶν περιφανῶς νόθων τὰ τέσσαρα ζεύγη τῶν φλεβῶν, οὐδὲν θαυμαστόν. εὑρίσκεται δὲ καὶ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, δευτέρου δὲ τοῦ περὶ διαίτης, ᾧ τὴν ἀνατομὴν τῶν βιβλίων ἐμβεβλήκασιν, οὐδεμίαν λόγον ἔχουσαν τῇ διαίτῃ συνῆφθαι. πολὺ γὰρ ἦν πιθανώτερον, ἐν τούτῳ τῷ μέρει τοῦ γράμματος, ἀλλὰ τὸ πρότερον συνάπτειν αὐτήν. ἀλλὰ γὰρ ὁ διασκευάζων, ᾤετο λήσεσθαι μᾶλλον ἢ εἰ τῷ τέλει παρέγραψεν. ὅτι δ᾽ οὐδὲ τῷ προτέρῳ μέρει προσαρμόττεσθαι λόγον ἔχει, εὔδηλόν ἐστιν ἅπασι τοῖς ἀνεγνωκόσι τὸ σύγγραμμα. ζητεῖ γὰρ ἐν αὐτῷ φύσιν ἀνθρώπου τὴν ὡς ἐκ στοιχείων, οὐ τὴν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένην. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν οὐκ ἔστι γνήσιος, οὐθ᾽ Ἱπποκράτους, οὔτε Πολύβου τῶν εἰρημένων φλεβῶν ἡ ἀνατομὴ, καὶ πρὸ ἡμῶν μὲν ἑτέροις ἀποδέδεικται, καὶ ἡμεῖς δ᾽ αὖ (εἰ θεὸς δοίη ποτὲ) περὶ τῶν γνησίων Ἱπποκράτους συγγραμμάτων πραγματευσάμενοι, διὰ πλειόνων ἐπιδείξομεν ἥ τις ἐστὶν Ἱπποκράτους γνώμη περὶ φλεβῶν ἀρχῆς, ἥν ἔκ τε τοῦ περὶ τροφῆς ἔνεστι λαβεῖν, καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰσαῦθις ἀναβεβλήσθω. δεῖξαι γὰρ πρότερον ὃ λέγων ἀπέλιπον ἔγνωκα, ὅτι κἂν τοῖς φυτοῖς μὲν ἀρχὴ καὶ γενέσεως, καὶ διοικήσεως τὰ μείζω σώματα τῶν μικροτέρων ὑπάρχει οὐχ ἥκιστα κἂν τοῖς ζῴοις. ἐπάνειμι γὰρ αὖθις ὡς τὸν Πέλοπα συγχωροῦντα τὸν ἐγκέφαλον ἁπάντων εἶναι τῶν νεύρων ἀρχήν. ὁμολογεῖ γοῦν καὶ αὐτὸς ἀπ᾽ ἐγκεφάλου φυόμενα δύο νεῦρα διασπείρεσθαι τοῖς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς μυσὶν, ἐκ μιᾶς καὶ παχείας ἐκφύσεως εἰς μικρὰ καὶ πολλὰ σχιζόμενα, τούτων δ᾽ ἔτι μᾶλλον ἡ ἐφεξῆς συζυγία παχίστη μὲν ἐστιν ἐκφυομένη, τέμνεται δ᾽ εἰς παμπολλα μικρὰ τοῖς περὶ τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὸ στόμα διανεμομένη μορίοις, ὥσπερ γε καὶ ἡ μετ᾽ αὐτήν. ἵνα δὲ μὴ τρίβω τὸν χρόνον ὁ νωτιαῖος βλαστάνειν αὐτῷ δοκεῖ, καὶ εἶναι καθάπερ τι πρέμνον ἀριθμοῦ παμπόλλου νεύρων, οἷον κλάδων ἀποφυομένων αὐτοῦ. ταῦτα μὲν οὖν ἀληθῆ τ᾽ ἐστὶ καὶ τοῖς ἐναργῶς ὁρωμένοις ὁμολογούμενα, τὸ δὲ τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων ἀρχὰς εἶναι. μάχεται μὲν καὶ τοῖς κατὰ τὰ νεῦρα φαινομένοις, ἀεὶ γὰρ ἐν τούτοις τὰ μείζω τῶν μικροτέρων ἀρχαί. μάχεται δὲ ὡς εἴρηται, καὶ τοῖς κατὰ τὰ φυτὰ, καὶ προσέτι τοῖς κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὴν καρδίαν. ἀναισχυντία πάντως γάρ ἐστιν ἄλλο τι σπλάγχνον ἀρτηριῶν ἀρχὴν ὑποθέσθαι. φαίνονται γοῦν αἱ μὲν ἀρτηρίαι, πρὶν ἐκτμηθῆναι τοῦ ζῴου τὴν κίνησιν ἀπολλύουσαι σαφῶς, ἐπειδὰν βρόχῳ διαληφθῶσι, μήτι γε δὴ χωρισθεῖσαι, καὶ ἐκτὸς γενόμεναι. μόνη δ᾽ ἡ καρδία πάντων τῶν ἐν τῷ ζῴῳ μορίων ἐξαιρεθεῖσα, μέχρι πλείστου διαφυλάττουσα τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, ὡς ἀρχὴ κινήσεως ἑαυτῇ τε καὶ ταῖς ἀφ᾽ ἑαυτῆς. αἱ δ᾽ ἀρτηρίαι ἀποχωρισθεῖσαι αὐτῆς, ἢ βρόχοις, ἢ τομαῖς ἅμα τῷ παθεῖν, καὶ τὴν κίνησιν ἀπολλύουσιν. ἀλλ᾽ εἴπερ ἀναίσχυντόν ἐστι τὰς ἀρτηρίας ἑτέρωθεν ἄρχεσθαι φάναι, τὰ μέγιστα μόρια τῶν ἀρτηριῶν ἀρχαὶ τῶν μικροτέρων γενήσονται. εὐρύταται οὖν ἁπασῶν εἰσι τοῦ ζῴου ἀρτηριῶν, αἱ τῆς καρδίας ἐκφυόμεναι, παχύταται δὲ καὶ τῶν νεύρων αἱ ἀρχαὶ

καθάπερ

καθάπερ ἐν τοῖς φυτοῖς. παχύτατον μὲν τὸ πρέμνον ἁπάντων τῶν κλάδων, παχύτατη δ' ἡ ῥίζωσις τῶν ῥιζῶν. ὀνομάζω δὲ ῥίζωσιν, ὅπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυον τὸ κάτωθεν μόριον ἀρχὴν εἶναι τοῦ φυτοῦ. καί μοι δοκεῖ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ ζῶα μεταφέρων τοὔνομα, ῥίζωσιν εἰρηκέναι τῶν μὲν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν, τῶν δὲ φλεβῶν, τὸ ἧπαρ. ὡς γὰρ ἐκ τῆς ῥιζώσεως τῶν φυτῶν αἱ ῥίζαι μὲν κάτω, τὸ δὲ στέλεχος ἄνω φύεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐκ μὲν τῆς καρδίας ἥτε εἰς τὸν πνεύμονα, καὶ ἡ εἰς ὅλον τὸ ζῶον. ἐκ δὲ τοῦ ἥπατος ἥτ' εἰς τὴν κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ εἰς τὸ σύμπαν σῶμα. ῥίζαι μὲν οὖν ἐοίκασιν αἱ εἰς τὴν γαστέρα καθήκουσαι φλέβες, ὡς καὶ τοῦτ' αὐτὸς Ἱπποκράτης ἔδειξε, φάμενος. ὡς γὰρ τοῖς δένδροις ἡ γῆ, οὕτω τοῖς ζώοις ἡ γαστὴρ, τὸ δ' οἷον πρέμνον, ἡ κοίλη φλέψ ἐστιν. ἐκ μὲν τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυῖα, φερομένη δ' ἐκ τοῦ ἥπατος εὐθεῖα πρὸς ἑκάτερα τοῦ ζώου τὰ μέρη τότε ἄνω καὶ τὸ κάτω. εὐρύτατον μὲν οὖν αὐτῆς ἐστι τὸ κάτω τοῦ ἥπατος, ἧττον δ' εὐρὺ, τὸ διὰ τῶν φλεβῶν ἀντεταμι. ἔλαττον δὲ ἀμ καίτοι ἐ καρδία τῆς κοίλης φλεβὸς, ὡς καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀρχὴ, μέγιστον ἂν ἦν οἶμαι τὸ συνεχὲς αὐτῆς μόριον. εἰ δέ τις οἴεται τῆς μὲν δυνάμεως ταῖς φλεψὶ χορηγὸν τὴν καρδίαν, τῆς δ' ὕλης τὸ ἧπαρ. ἐντεῦθεν γὰρ ὁρμᾶσθαι τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτ' εὐρυτέραν εἶναι τὴν κάτω κοίλην τῆς ἄνω, διότι πλείω μόρια τὰ κάτω τοῦ ἥπατός ἐστιν, οἷς ἀναγκαῖον ἐστιν ἅπασι χορηγεῖσθαι τροφὴν, οὗτος μοι δοκεῖ δι' αὐτῶν, ὧν ὑποτίθεται συγχωρεῖν ἃ μὴ βούλεται. τὸ γὰρ ἐξ ἥπατος ὁρμᾶσθαι τὸ αἷμα, τί ἄλλό ἐστιν, ἢ τὴν γεννῶσαν αἷμα δύναμιν ἐν τούτῳ τῷ σπλάγχνῳ περιέχεσθαι. εἴπερ οὖν ἕνεκα μὲν τοῦ τρέφεσθαι τὸ ζῶον ἡ τοῦ αἵματός ἐστι γένεσις, ἐν ἥπατι δὲ γίγνεται τὸ αἷμα, τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως ἀρχὴ, τοῦτ' ἔσται τὸ σπλάγχνον οὐχ ἡ καρδία. τὸ γὰρ παρασκευάζον ὕλης ἐπιτηδείας πρὸς τρέψιν ἅπαντι τῷ σώματι, τοῦτ' εὔλογον ἀρχὴν εἶναι τῆς θρεπτικῆς τε, καὶ φυτικῆς δυνάμεως, ὥσπερ οἶμαι κἂν τοῖς φυτοῖς ἐκεῖνο τὸ μόριον ὃ ῥίζωσιν ἐκαλοῦμεν. ἕλκει τε γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ διὰ παμπόλλων ῥιζῶν ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν, ἐπιπέμπει τε προκατεργασάμενον ἅπαντι τῷ φυτῷ διὰ τοῦ στελέχους, εἰ γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὥσπερ καὶ τῆς σφυγμικῆς ἀρχὴν θησόμεθα τὴν καρδίαν, ἐκ τοῦ περιττοῦ τὸ ἧπαρ, ἡ μηδὲν μάτην ἐργαζομένη φύσις ἐποίησεν. ἦν γὰρ δή που κατὰ τὴν καρδίαν αἱματοῦσθαι τὴν τροφὴν, ἀλλ' ὡς εἰς μέγα τὸ ἔργον, οἷον ὑπηρέτην τινὰ τὸ ἧπαρ ἡ φύσις τῇ καρδίᾳ παρεσκεύασε προπαρασκευάζοντα τὴν ὕλην αὐτῇ, καθάπερ ἡ γαστὴρ ἐκείνῳ. πιθανὸς μὲν ὁ λόγος οὐ μὴν ἀληθής γε, φαίνεται γὰρ, οὐχ ὡς ὑπηρέτης ἡγουμένῳ προπαρασκευάζων ἐπιτήδειον ὕλην τὸ ἧπαρ, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὁ ἡγούμενος ἐξουσίαν ἔχων τοῦ διανέμειν αὐτήν. ἐναργῆ δὲ παραδείγματα κατ' αὐτὸ τοῦ ζώου τὸ σῶμα πάρεστι θεάσασθαι. πάντα γοῦν ὅσα προπαρασκευάζει τὰς ὕλας ἑτέροις, ἐκείνοις αὐτὰς ἀκραιφνεῖς φυλάττει, καὶ οὔτ' ἐκ πνεύμονος ἄλλη τις ὁδὸς ἑτέρωσε τέτμηται, πλὴν μιᾶς τῆς εἰς τὴν καρδίαν, οὔτ' ἐκ κοιλίας τε καὶ ἐντέρων ἑτέρωσε πλὴν εἰς ἧπαρ, οὔτ' ἐκ τοῦ δικτυοειδοῦς πλέγματος ἑτέρωσε πλὴν εἰς ἐγκέφαλον, οὔτ' ἐκ τῶν τὸ σπέρμα προπαρασκευαζόντων ἀγγείων εἰς ἄλλό τι πλὴν τῶν ὄρχεων. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἀθροίζοντες πόροι, πάντες εἰς ἓν ἀγγεῖον ἀποφέρονται ἥπατι κύστιν. ἐντεῦθεν καθάπερ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον, εἰς τὴν μίαν δηλονότι κύστιν. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἧπαρ εἴπερ τῇ καρδίᾳ τὸ αἷμα προπαρασκευάσων ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο διανέμειν αὐτὸ τῇ παρασκευῇ ἡμίεργον ἐπιτέθειτο ἄν. οὔτε γὰρ ὑπηρέτου τὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' ἡγεμόνος καὶ ἄρχοντος, οὔθ' ὕλης ἐλλιπῶς παρασκευασμένης τὸ πάθος. ὑπηρέτου γάρ ἐστι τὸ παρασκευάζειν μόνον, ὕλης τ' ἐλλιποῦς ἐστι τὸ μὴ διανέμεσθαι, καὶ μὴν οὔτ' ὡς ὑπηρέτης τὸ ἧπαρ ἀλλ' ὡς ἄρχων, οὔθ' ὡς ὕλην ἐλλιπῆ, ὕλην τὸ αἷμα διανέμειν πεπίστευται. πάντα γὰρ ὅσα κάτω τοῦ διαφράγματός ἐστι τοῦ ζώου μόρια, παρ' ἥπατος ἀναμφισβητήτως ἔχει τὸ αἷμα, καίτοι πλείω τῶν ἡμίσεων ἐστί. μᾶλλον δ' ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ διάφραγμα, καὶ ὁ περικάρδιος ὑμὴν ἅμα τοῖς ἄλλοις ὑμέσι τοῖς πλησίον, ὅσοι τε διαφράττουσι τὸν θώρακα, καὶ ὅσοι περιαλείφουσι τὸν πνεύμονα τὴν τροφὴν ἐκ τῆς κοίλης ἔχει, πρὶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀφικέσθαι διδαχθῶμεν, ὑπὸ τῆς ἀνατομῆς εἰσόμεθα τὰ πλείω τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐξ ἥπατος τρεφόμενα, προφανῶς τε καὶ ἀναμφισβητήτως. ἐπιδειχθήσεται μὲν γὰρ ὀλίγον ὕστερον, ὅτι καὶ τὰ ἄνω τῆς καρδίας ἅπαν ἐξ ἥπατος ἔχει τὴν τροφήν. ἀλλὰ τό γ' ἀναμφισβήτητον ἤδη λαμβανέσθω τὸ τὰ κάτω τῆς καρδίας ἐξ ἐκείνου τρέφεσθαι. ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θώρακος ὅλα τὰ δύο μέρη. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενα, καὶ πρῶτόν γε καὶ μέγιστον ἡ κάθαρσις τῶν περιττωμάτων τοῦ αἵματος. ὡς γὰρ συμπεπληρωμένης τῆς τοῦ χυμοῦ γενέσεως, καὶ τὸ προσῆκον εἶδος ἐχούσης παρεσκεύασεν, ἡ φύσις ὄργανα καθαρτικὰ τῶν περιττωμάτων, νεφροὺς καὶ σπλῆνα, καὶ τὴν χοληδόχον κύστιν. οὐδ' ἔστιν ἄλλο τέταρτον οὐδ' ἐπινοῆσαι περίττωμα τροφῆς, ἢ ὕλης ἠλλοιωμένης ὑπὸ θερμοῦ μεταβαλλομένης, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τρία τὸν ἀριθμόν ἐστι. ταῦτα γὰρ δέδεικταί μοι δι' ἑτέρων ἤδη πραγματειῶν, αὖθίς τε δειχθήσεται κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ πραγματείαν. νυνὶ δ' εἴρηται μὲν ὡς μηδὲν τῶν ἀληθῶν παραλίποιτο, τῆς δ' ἐξ αὐτοῦ πίστεως οὐδὲν δεῖ τοῖς παροῦσιν. ὁμολογεῖται γὰρ ἥτε τῶν νεφρῶν ἐνέργεια, καὶ ἡ τῆς χοληδόχου κύστεως ἐκκαθαίρειν τὸ αἷμα. κατὰ δὲ τὴν καρδίαν οὔτ' ἄλλό τι καθαρτικὸν ὄργανον ἡ φύσις ἐποίησεν, οὔτ' ἄλλον ἐργάζεται χυμόν. ὅμοιον γὰρ τοῦτ' ἐν τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ τῆς καρδίας αἷμα, καὶ τὸ κατὰ πάσας τὰς φλέβας ὅλου τοῦ ζώου, καθάπερ γε καὶ τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας ἁπάσας ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν. τοῦτο μὲν οὖν ὡς τὰ πολλὰ † χαλεπότερόν τ' ἐστὶ καὶ ξανθότερον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τἀναντία παχύτερόν τε καὶ μελάντερον, ἀεὶ μέντοι θερμότερον αὐτό ἐστι. τὸ δὲ κατὰ τὴν δεξιὰν κοιλίαν αἷμα, τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχει, τῷ τ' ἄλλῳ παντὶ, καὶ τῷ κατὰ τὸ ἧπαρ, ὡς ἂν οὐδὲν ἐξαίρετον ἐπικτώμενον ἐν τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ. μεγίστη δὲ πίστις, ὡς οὐ προπαρασκευάζει τῇ καρδίᾳ τὸ ἧπαρ οὐδένα χυμὸν εἰς τροφὴν τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀλλ' αὐτὸ συμπληροῖ τὴν σύμπασαν ἰδέαν αὐτοῦ, τὸ μίαν εἶναι φλέβα τὴν ἐξ ἥπατος † ἢ καρδίας ἐκφυομένην. ἑτέραν δὲ μηκέτι ἀντεκφύεσθαι κατ' ἄλλο μέρος αὐτῶν, εἰς ὅλον ἅπαξ φέρουσαν τὸ σῶμα τὸν κατεργασθέντα χυμὸν, καίτοι γ' ἄλλης μὲν ἐξαγούσης ἀρτηρίας, ἄλλης δ' ἐξαγούσης τὸ πνεῦμα. φαίνεται γὰρ ἡ φύσις οὐ τοῖς αὐτοῖς ἀγγείοις χρωμένη, πρός τε τὰς ἡμιεργά-

† καὶ λεπτότερον

† εἰς καρδίαν

ρους ὕλας, καὶ πρὸς τὰς τελέως κατειργασμένας οὐδὲ ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς. οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἐστιν ἅμα τε τὴν ἡμίπε-
πτον ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν ἀναπέμπεσθαι τροφήν, ἅμα δὲ τὴν ἤδη κατειργασμένην διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ κατα-
φέρεσθαι. ἀλλ' ἦν ἂν πάντως ἑτέρα μὲν φλὲψ ἡ εἰσάγουσα τὴν ἡμίπεπτον, ἑτέρα δὲ ἡ τὴν ἀκριβῶς κατειργασμένην
ἐξάγουσα. νυνὶ δ' εἰσάγει μέν τις, ἐξάγει δ' οὐδεμία πλὴν τῆς εἰς πνεύμονα, περὶ ἧς αὖθις ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ χρείας
μορίων ἐπισκεψόμεθα, τὴν αἰτίαν ἐρευνῶντες, ἧς ἕνεκεν ἐκ τῆς καρδίας οὐκ ἐκ τῆς κοίλης ἐξέφυσεν ἡ φύσις εἰς τὸν
πνεύμονα τὴν θρέψασαν τὸ σπλάγχνον φλέβα. δεῖται δ' ἡ μάλιστα εἴπερ τις ἄλλος λόγος, καὶ ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος,
αὐτοῦ τῶν φαινομένων κατὰ τὰς ἀνατομάς. οὐ μόνον γὰρ οὐδεμία φαίνεται φλὲψ ἐκ καρδίας εἰς τὰ κάτω μόρια φε-
ρομένη, πλὴν ἡ τῆς ἐξ ἥπατος ἀναφερούσης τὸ αἷμα, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ ἄνω καρδίας ἀφικνεῖται φλὲψ οὐδεμία. φαίνεται
γὰρ ἡ κοίλη φλὲψ ἀπὸ τοῦ ἥπατος εὐθὺ τῶν σφαγῶν ἀναφερομένη, καὶ ταύτης ἀποβλάστημά τι τὸ εἰς τὴν καρ-
δίαν ἐμφυόμενον, οὐκ ἐξ ἐκείνης αὐτή. γνώρισμα δ' ἐναργέστατόν ἐστι τὸ τὴν μὲν ἀρτηρίαν τὴν μεγάλην τε θεω-
ρούμενον, ἄν τινα βουλοίμην οὕτως ἐπὶ τὴν κοίλην ἔρχεσθαι φλέβα. μία γὰρ ἀρτηρία μεγίστη τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς
καρδίας ἐκφῦσα σαφῆ σχίσιν, εἰς ἀμφοτέρας ποιεῖται τὰς ἀρτηρίας, ἥν τε ἄνω πρὸς τὴν κεφαλήν, ἥν τε ἐπὶ
τὴν ῥάχιν ὁρῶμεν καταφερομένην. οὕτως δ' οὖν ἐχρῆν καὶ τὴν ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας ἐκφυομένην φλέβα, σαφῆ
τὴν τομὴν ἴσχειν εἰς ἄμφω τὰ μέρη. φαίνεται δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀναφερομένης ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν ἀπο-
σχίζεται. πῶς οὖν ἔτι δυνατόν ἐστι τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ὑπολαβεῖν εἶναι φλεβῶν ἀρχήν, ὥσπερ τὴν
ἀριστερὰν ἀρτηριῶν; ἐπὶ γὰρ ἀνομοίοις γνωρίσμασιν, ἀνόμοιον εἶναι χρὴ καὶ τὴν ἔνδειξιν. εἰ δέ τῳ δοκεῖ μικρὸν
εἶναι τὸ τῆς ἐκφύσεως τῶν ἀγγείων γνώρισμα, καίτοι γ' οὐκ ὄντος μικροῦ. ἀλλ' ἐκεῖνο γ' οἶδ' ὅτι οὐ σμικρὸν εἶναι φήσει
τὸ πολλὰ τῶν ζώων οὐκ ἔχειν τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας, καίτοι γ' οὐκ ἐνδέχεται τὴν κοίλην φλέβα τῆς κοιλίας
ταύτης ἐκφύεσθαι νομίζειν, ὅταν ἐν παμπόλλοις γένεσι ζώων ἧπαρ μὲν ὑπάρχει, καὶ κοίλη φλέψ. ἡ κοιλία δ' ἡ
δεξιὰ μηδ' ὅλως ᾖ, τίνα τοίνυν ἐστί, καὶ πόσα τὰ γένη τῶν ζώων ἐν οἷς φημὶ τὴν δεξιὰν οὐκ εἶναι τῆς καρδίας κοι-
λίαν, ἀριθμῷ μὲν οὐκ ἔχω διελθεῖν αὐτά. κοινὸν δ' ἐφ' ἅπασι κεφάλαιον εὗρον ἀνατεμών, πολλὰ ἀσύμβατα μὲν
εἰς ἕτερα. πρόσεστι δὲ ἐν αὐτοῖς ἐξαίρετον, ὅπερ οὐχ ἅπασι τυγχάνει τοῖς ἐνύδροις, τὸ, μήδ' ἀναπνεῖν ἐξ ἀέρος, μήτε
ἔχειν πνεύμονα. τοῦτο γὰρ ἄχρι τοῦ † δευτέρου κατὰ πάντα γένη τῶν ζώων παρεφυλάξατο, συναπόλλυσθαί τε

† δεῦρο

καὶ συγγεννᾶσθαι τῷ πνεύμονι τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας. ἐζήτησα δὲ χρόνῳ παμπόλλῳ, καὶ τὴν αἰτίαν αὐ-
τῶν, καὶ γέγραπται τὰ φανέντα ἡμῖν εὔλογα, κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. ἐμπίδας μὲν οὖν καὶ
μυίας, καὶ σκώληκας, καὶ μελίττας, καὶ μύρμηκας, οὔτ' ἀνέτεμον, οὔτ' ἀνατεμεῖν ἐπιχειρήσαιμι ἄν. ὅπου γὰρ κἂν τοῖς
μεγάλοις ζώοις εὑρίσκω πολλὰ σφαλλομένους τοὺς ἀνατέμνοντας, εὔλογον δήπου κατὰ τὰ σμικρότερα μᾶλλον
σφαλῆναι. τῶν γοῦν ἀνατμηθέντων ὑπ' ἐμοῦ μέχρι γε τοῦ δεῦρο, σχεδὸν οὐκ ἔστιν ὅτῳ μὴ καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ
ὑπάρχει, καὶ κοίλη φλέψ, καὶ ἀρτηρία ἡ μεγάλη. καὶ φαίνεται καθάπερ ἡ ἀρτηρία τῆς καρδίας, οὕτως ἡ φλὲψ τοῦ
ἥπατος ἐκφυομένη διὰ παντός, κἂν μηδ' ὅλως ἔχῃ δεξιὰν ἡ καρδία κοιλίαν, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται σχιζομένη μετὰ
τὸ διελθεῖν τὰς φρένας ὑποκάτω τῆς καρδίας, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅταν ἐγγὺς ἥκῃ τῶν σφαγῶν. ἐν ἑτέροις δὲ ζώ-
οις, οὐκ ὀλίγοις ἔστι μὲν δεξιὰ κοιλία, φαίνεται δ' οὐδὲν ἧττον ἡ κοίλη φλὲψ εἰς μεγάλα δύο σχιζομένη, πρὶν ἐπὶ τὴν
καρδίαν ἐξικέσθαι, καὶ τοῦτο πᾶσι μὲν ὑπάρχει σχεδὸν τοῖς πτηνοῖς, ἅπασί τε τοῖς ἕρπουσι, καὶ τῶν βαδιζόντων οὐκ
ὀλίγοις, ὥστε τὰ πλεῖστα τῶν ζώων τὴν κοίλην φλέβα προφανῶς ἐξ ἥπατος ἔχει ἀρχομένην. ἐναργῶς γὰρ ὁρᾶται
διπλάσιον εὐρὺ τὸ ἐξ ἐκείνου τοῦ σπλάγχνου φυόμενον ἀγγεῖον ἑκατέρων τῶν τμημάτων ὡς ἅμα δίχα τῆς κοίλης
ἐνταῦθα σχισθείσης. εἰ δὲ εὐρύτερον ποτὲ θάτερον ἐπί τινος ζώου φαίνοιτο θατέρου τμήματος, ἀλλὰ συναμφό-
τερά γε τῇ κοίλῃ φλεβὶ προφανῶς ἐστιν ἴσα μονονοὺ μετὰ φωνῆς ἑρμηνεύοντα, τὴν μὲν οἷόν τι πρέμνον ὑπάρχειν.
αὐτὰ δ' ἀπ' ἐκείνης γεγεννῆσθαι, σχισθείσης οἷόν περ κλάδους τινὰς ἢ καὶ κλῶνας. οὐ μόνον δ' ἡ κοίλη φλὲψ ἐκ τῶν κυρ-
τῶν τοῦ ἥπατος ἐκπέφυκεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σιμῶν ἑτέρα φλέψ, ἣν οἱ μὲν ὀνομάζουσι πύλας ἥπατος, οἱ δὲ τὴν
ἐπὶ πύλαις. οὐ γὰρ δὴ ὅλην γε τὴν φλέβα πύλας ὑπάρχειν, ἀλλ' ὅσον πρῶτον αὐτῆς ἐξίσχει τοῦ ἥπατος, ὅπερ καὶ
πάντων εὐρύτατόν ἐστιν. ἀπ' αὐτοῦ γὰρ εἰς ἄμφω τὰ μέρη κατασχίζεται τὸ ἀγγεῖον, εἴς τε τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἅπαν-
τα, καὶ εἰς τὰ κατὰ τὴν γαστέρα τὸ καλούμενον ἐπίπλοον. τῶν ἐν τούτοις ἅπασι φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν οὐδεμία
συνεχής ἐστι τῇ καρδίᾳ, καί τις ἀκούσας τοῦτο τῶν ἀλήθειαν τιμώντων, ἀπεθαύμαζέ τε καὶ ἠπίστει τῷ λόγῳ, καὶ δει-
χθῆναι οἱ τὸ λεγόμενον ἠξίου, καὶ ὡς εἶδε, μεγάλως κατεγίνωσκε τῶν ἀποφηναμένων ἀρχὴν εἶναι φλεβῶν τὴν
καρδίαν. ὥσπερ γὰρ εἰ μίαν ἡντινοῦν ἐν ὅλῳ τῷ ζώῳ φλέβα κεχωρισμένην εἰς τοσοῦτον εὑρίσκομεν, ὡς μήτ' αὖ
τῷ συνάπτειν τῷ ἥπατι, μήτε τινί, τῶν ἀπ' αὐτοῦ φλεβῶν οὐκ ἂν ἀπεφηνάμεθα τῆς φλεβὸς ἐκείνης ἀρχὴν εἶναι τὸ
ἧπαρ. οὕτως ἐπειδὴ νῦν οὐ μίαν, οὐδὲ δύο μόνας, ἀλλ' ἀναρίθμητόν τι πλῆθος εὑρίσκομεν, οὐδεμίαν ἐχούσας τῇ καρδίᾳ
συνέχειαν, οὐκ ἂν οἶμαι φαίημεν ἐκείνων τῶν φλεβῶν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν. εὐλόγως οὖν εἴρηται ῥίζωσις τῶν φλε-
βῶν εἶναι. τῶν ἀρτηριῶν ἡ καρδία τοῦ δένδρου ὃ καὶ χώρα τοῦ καταβληθέντος σπέρματος.
ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις ἡ ῥίζωσις ἀρχὴ τοῦ παντός ἐστιν, οὐ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς νῦν διοικήσεως. ἔτι
δὲ τὸ φαινόμενον αὐτὸ διὰ τῆς ἀνατομῆς βιάζεται, καὶ τοὺς τἀναντία δοξάζοντας ἄκοντας ὁμολογεῖν τἀληθές, ἐκ τοῦδε
ἂν μάλιστα μάθοις, οὐδεὶς τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὸ γράφειν ἀφικόμενος, ἀνατομὴν φλεβῶν, ἑτέραν ἀρχὴν
διδασκαλίας ἐπιτηδειοτέραν ἠδυνήθη ποιήσασθαι παρελθὼν τὸ ἧπαρ. ἀλλ' εἴτ' ἀπορεῖν ὑπὲρ ἀρχῆς ἔφησεν ὡς Ἡρόφιλος,
εἴτ' εὐπορεῖν, ὡς ἄλλοι πολλοί, καὶ ὁ ἡμέτερος Πέλοψ, ὅμως τήν γε διδασκαλίαν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἀφ' ἥπατος
ἐποιήσαντο, καὶ τό γε θαυμασιώτατόν τε καὶ ἀπιστότατον ὁ Πέλοψ ἔπαθεν, ἐν μιᾷ πραγματείᾳ, τῶν τε φλεβῶν ἀρ-
χὴν κατεσκεύασε τὸν ἐγκέφαλον, ἀνατομήν τε γράφων αὐτῶν ἀφ' ἥπατος ἤρξατο, κατὰ μὲν τὸ δεύτερον σύγ-
γραμμα τῶν Ἱπποκρατείων εἰσαγωγῶν εὖ μάλα γενναίως ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὸν ἐγκέφαλον, οὐ νεύ-
ρων μόνον, ἀλλὰ καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ἀρχήν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῆς ἀνατομῆς τῶν φλεβῶν, ἀφ' ἥπατος ἀρξάμενος

ὥσπερ

ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἀνατομικοὶ εἶναι γράφουσι. πρὸς γὰρ τὴν διδασκαλίαν ἐπιτήδειόν ἐστι τὸ
σπλάγχνον ἀρχὴν γενέσθαι τῷ λόγῳ. θαυμάζω δ' αὐτῶν, εἰ χωρὶς αἰτίας φυσικῆς ἐπιτήδειον εἶναι νομίζουσι πρὸς
τὴν διδασκαλίαν αὐτό. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶδα καὶ τοῦθ' ἕν τι τῶν ὡμολογημένων ἅπασιν, ὡς οὐδὲν τῶν γεγονότων τε
καὶ γινομένων ἀναίτιόν ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ἀπορεῖν ὁμολογοῦσιν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἀδήλων ὁμοίως τοῖς ἐμπειρικοῖς,
οὐδ' ἂν ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς εἴη τις λόγος, ὅτε γὰρ ἀρχὴν αὐτῶν ζητήσουσιν, οὐδ' ὅμως ἀνατεμοῦσιν. εἰ δὲ λόγον ἔχειν φα-
σὶν ἐξ οὗ τὰ διαφεύγοντα τὴν αἴσθησιν εὑρίσκουσιν, τί οὐκ αὐτοῦ τούτου πρώτου οὗ λέγουσιν ἐπεσκέψαντο τὴν αἰτίαν,
ἐπιτήδειόν ἐστιν εἰς διδασκαλίαν φλεβῶν ἀνατομῆς ἀρχὴ τοῦ λόγου γενέσθαι τὸ ἧπαρ ἀναιτίως ὡς ἐφώραται; ἢ ὅτι
πάντως τῇ φύσει πλεονεκτεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀρχὴν ἐπιτηδειότερόν ἐστι, τίς ἡ πλεονεξία ζητῆσαι
δίκαιον, οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ῥαθύμως ὑπερβῆναι. τὴν δ' ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὐτὸ τοῦτο οἶμαι παρέξειν, ὃ πρὸς ἁπάντων
ὁμολογεῖται τῶν ἀνατομικῶν ἐπιτήδειον εἶναι, φασκόντων αὐτὸ πρὸς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀρχήν. εἰ γὰρ καὶ μηδενὸς
ἄλλου τούτου αὐτοῦ τὸν λόγον ἡμῖν ἀποδοῦναι δυνήσονται τοῦ φάσκειν, ἐπιτήδειον εἰς ἀρχὴν διδασκαλίας ἐστίν,
οὐδ' ὅτι τὴν χρόαν ἐρυθρόν ἐστιν, οὐδ' ὅτι διείληπται λοβοῖς, οὐδ' ὅτι καθ' ἑνὸς αὐτῶν ἐπιτέταται τὸ τῆς χολῆς ἀγγεῖον,
οὔτε δι' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ὅτι πᾶσαι συνεχεῖς αἱ φλέβες ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καὶ μὴν οὐκ ἄλλου τινός ἐστι
τοῦτ' αὐτὸ γνώρισμα πλὴν τῆς ἀρχῆς. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δι' ἄλλο τι νεύρων ἀνατομῆς ἀδύνατόν ἐστιν ἑτέραν ἀρχὴν ποιή-
σασθαι διδασκαλίας ἐγκέφαλον ὑπερβάντα, ἢ ὅτι ἀρχὴ τούτων ἐστί. τούτου γὰρ μὴ διδομένου οὐκ ἂν δύναιτό τις ἄλ-
λην ἐξευρεῖν αἰτίαν, οὐδὲ διότι τῶν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν. ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀρχὴ κατασταθεῖσα, καὶ τὴν δι-
δασκαλίαν ἀφ' ἑαυτῆς ἀναγκάζει ποιήσασθαι. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἐθελήσειεν ὕδατος ἐξηγήσασθαι διανομὴν ἐπεισάκτου
πόλει τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως, οὐκ ἂν ἄλλοθεν εὕροι ποιήσασθαι παρελθὼν τὴν πρώτην εἴσοδον. ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα
τούτῳ προσήκοντι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῆς πόλεως, οὗ εἴσω πρότερον ἔξωθεν ἀφικνεῖται τὸ ὕδωρ, ἀπ' ἐκείνου ποιήσασθαι
τὴν ἑξῆς ἅπασαν διήγησιν, ὥστ' οὐ χρὴ ζητεῖν ἄλλην μὲν ἀρχὴν τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, ἄλλην δὲ τῆς διδασκα-
λίας αὐτοῦ. κατὰ γὰρ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἡ διδασκαλία γιγνομένη, τὴν αὐτὴν ἕξει τοῦ διδασκομένου τὴν
ἀρχήν, οὐδ' ἔστιν ὀρθῶς διηγήσασθαι βουλομένῳ, ἢ γένεσιν τῶν γεγονότων, ἢ διοίκησιν τῶν διοικουμένων ἑτέραν ἀρ-
χὴν ἐπιτηδειοτέραν εὑρεῖν τῆς ἀληθοῦς. ἡ μὲν γὰρ τῆς οἰκίας γένεσις, ἀναγκάσει πρῶτον μνημονεῦσαι τῶν θεμελίων.
ἡ δὲ τῆς νεώς, τῆς τρόπεως. οὕτω δὲ καὶ εἰ βουληθείης διηγήσασθαι πόλεως, ἢ ἔθνους, ἢ στρατοπέδου διοίκησιν, ἀναγκα-
σθείης τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ μνημονεῦσαι. θαυμάζειν οὖν ἄξιον ὅσοι διδάξαι μὲν ὀρθῶς ἑτέρωθεν ἀρξάμενον,
ἀδύνατον εἶναι φασίν, ἀγνοεῖν δὲ τὴν ὄντως ἀρχὴν τῶν φλεβῶν. ἀλλήλοις γὰρ ἄμφω συνῆπται ταῦτα. καὶ οὐχ οἷόν
ἐστι χωρὶς ἀλλήλων γενέσθαι διασπασθέντα, τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν λέγω τῆς διδασκαλίας τῆς ὄντως ἀρχῆς τοῦ πρά-
γματος. ἀλλ' εἴτ' ὀρθῶς διδάσκει τις ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἀρχῆς ἄρξεται. εἴτε δὲ τὴν ὄντως ἀρχὴν οἶδέ τις, τὴν
τῆς διδασκαλίας οὐκ ἀγνοεῖ. ἀρκεῖ μὲν οὖν καὶ ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχῆς τῶν φλεβῶν, οὐδὲν μὲν ἧττον ἐστὶ
καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι βέβαια γνωρίσματα τοῦ μηδαμῶς εἶναι τὴν καρδίαν, μήτε τοῦ τρέφοντος αἵματος
ὅλον τὸ σῶμα γεννητικὴν ἀρχήν, μήτε τῶν ὀργάνων αὐτοῦ. δείξω δὲ ἑκάτερον ἰδίᾳ, καὶ πρότερον ὡς οὐκ ἔστι τοῦ
ζώου τοῦ θρέψαντος αἵματος ἀρχή, διατί δὲ τοῦ θρέψαντος πρόσκειται κατὰ τὸν λόγον αὖθις, διότι ἐδείκνυον ὡς
ἑτέρου τινὸς αἵματος, ἑτέραν χρείαν τοῖς ζώοις παρεχομένου, τῆς γενέσεως οὐκ ἀφαιροῦμαι τὴν καρδίαν, ἀλλὰ τόγε
νῦν εἶναι προκείμενον, ὡς ὑφ' οὗ τρέφεται τὰ σύμπαντα μέλη τοῦ ζώου τοῦτ' ἐξ ἥπατος, οὐκ ἐκ τῆς καρδίας ὁρμᾶται,
δείξειν ἐπαγγέλλομαι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ἀρχὴν τῷ λόγῳ ποιησάμενος, ὃ μάλιστα μάχεται τοῖς ἐρασι-
στρατείοις, οἳ νῦν ἡμῖν ἐροῦσιν ὡς παράδοξά τε καὶ καινὰ κατασκευάζουσιν. εἴρηται δὲ τὸ φαινόμενον ὑπὲρ Ἐρασι-
στράτου κατὰ τὴν τῶν πυρετῶν πραγματείαν, ὡς ὑμένες ἐπιπεφύκασι τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων, οἷς εἰς ὑπηρεσίαν
ὑλῶν εἰσαγωγῆς τε καὶ αὖθις ἐξαγωγῆς ἡ καρδία προσχρῆται, τούτους τοὺς ὑμένας ἐτόλμησαν τινὲς οὐκ εἶναι λέ-
γειν, ἀλλ' ὑπ' ἐρασιστρατείου διασκευάσθαι δόγματος ἕνεκεν κατασκευῆς, πλὴν εἰς τοσοῦτον ἥκουσι γνώσεως ἅπασι
τοῖς ἰατροῖς, ὥστ' ἀρχαῖος ὄντως εἶναι δόξειεν ἂν ὁ μὴ γινώσκων αὐτούς. εἰσὶ δ' ἐπὶ μὲν τοῦ στόματι τῆς κοίλης φλεβὸς
τρεῖς ἀκίδων γλωχῖσιν ὁμοιότατοι τὴν σύνταξιν, ὅθεν οἶμαι καὶ τριγλώχινας ἔνιοι τῶν ἐρασιστρατείων ἐκάλεσαν
αὐτούς. ἐπὶ δὲ τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους (οὕτω δὲ ὀνομάζω τὴν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας εἰς τὸν πνεύμο-
να κατασχιζομένην) ὁμοιότατοι μὲν τὸ εἶδος, ἀριθμῷ δ' οὐκ ἴσοι. μόνῳ γὰρ τούτῳ τῷ στόματι δυοῖν ὑμένων ἐπίφυ-
σις ἐστί. τῶν δ' ἄλλων στομάτων ἑκατέρῳ τρεῖς ὑμένες εἰσὶν ἅπαντες σιγμοειδεῖς. ἐξάγει δ' ὡς Ἐρασίστρατος φη-
σὶν ἐξηγούμενος τὸ φαινόμενον ἑκάτερον μετὰ τῶν στομάτων, αἷμα μὲν εἰς τὸν πνεύμονα ἕτερον αὐτῶν, πνεῦμα
δ' εἰς ὅλον τὸ ζῶον τὸν τῶν ὑμένων ὡς ἐκείνῳ δοκεῖ πρὸς ἐναντίας ὑπηρεσίας τῇ καρδίᾳ χρόνον,
ἀμοιβαῖς ἐγκαίροις ὑπαλλαττομένας, τοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσιν τὰς ὕλας ἀγγείοις ἐπιπεφυκότας ἔξωθεν ἔσω
φερομένους, ἀνατρέπεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς εἰσόδου τῶν ὑλῶν. ἀναπίπτοντας δ' εἰς τὰς κοιλότητας τῆς καρδίας ἀνοι-
γνύντας τὰ στόματα παρέχειν ἀκώλυτον τὴν φορὰν τοῖς εἰς τὴν αὐτὴν ἑλκομένοις. οὐ γὰρ δὴ αὐτομάτως γε τὰς ὕλας
εἰσρεῖν φησὶν ὡς εἰς ἄψυχόν τινα δεξαμενήν, ἀλλ' αὐτὴν τὴν καρδίαν διαστελλομένην, ὥσπερ τὰς τῶν χαλκέων
φύσας ἐπισπᾶσθαι πληροῦσαν τῇ διαστολῇ. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξάγουσιν ἀγγείοις τὰς ὕλας ἐλέγομεν ἐπικεῖσθαι, καὶ τοὐναν-
τίον ἡγεῖσθαι πάθος πάσχειν. ἔσωθεν γὰρ ἔξω ῥέποντας, ἀνατρεπομένους μὲν ὑπὸ τῶν ἐξιόντων ἀνοιγνύναι τὰ στόματα,
καθ' ὃν ἂν ἡ καρδία λόγον ἐχορήγει τὰς ὕλας. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ παντὶ κλείειν ἀκριβῶς τὰ στόματα, μὴ δ' ἐνίας τῶν
ἐκπεμφθέντων ἐπανέρχεσθαι συγχωροῦντας. οὕτως δὲ καὶ τοῖς ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι, ὅταν ἡ καρδία συστέλληται κλείειν
τὰ στόματα, μηδὲν τῶν ἑλχθέντων ὑπ' αὐτῆς αὖθις ἔξω παλινδρομεῖν ἐπιτρέποντας. εἴπερ οὖν ἔχει ταῦθ' οὕτως
ἄνδρες ἐρασιστράτειοι, τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγγείων ἐάσωμεν ἤδη τοῦ λόγου. τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἐπισκεψώμεθα,
τὴν κοίλην φλέβα τὴν ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν εἰσάγουσαν τὸ αἷμα, ποτέρους ἔχει τοὺς ἐπιπεφυκότας ὑμένας. ἆρ'
ἔσωθεν ἔξω ῥέποντας, ἢ τοὐναντίον ἔξωθεν ἔσω φερομένους, ἀλλ' ἴσως οὐδὲ τοῦτο μέγα πρὸς τὸ προπαρασκευάσθαι

μὲν ἐν ἥπατι τὸ αἷμα. φέρεσθαι δ' ἐντεῦθεν εἰς τὴν καρδίαν, ἀποληψόμενον ἐνταῦθα τὸ λοιπὸν τῆς οἰκείας ἰδέας
εἰς ἀκριβῆ τελειότητα. καὶ γὰρ καὶ λόγον ἔχει, μηδὲν τῶν τελέων τε καὶ μεγάλων ἔργων ἀθρόως δύνασθαι γενέσθαι,
μηδὲ ὑφ' ἑνὸς ὀργάνου φυσικοῦ τὸν οἰκεῖον κόσμον ἅπαντα κτήσασθαι. δείξατε οὖν ἡμῖν ἕτερον ἀγγεῖον ἐξάγον
ἐκ τῆς καρδίας τουτὶ τὸ κοσμηθὲν αἷμα, καὶ διανεμόμενον ἅπαντι τὰ σώματα, καθάπερ ἡ ἀρτηρία τὸ πνεῦμα,
καὶ μὴν τὰ σύμπαντα τέτταρά ἐστι στόματα, δύο καθ' ἑκατέραν κοιλίαν, ἓν μὲν ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰσάγον τὸ
πνεῦμα, τὸ δ' ἕτερον ἐξάγον μὲν ἄμφω ταῦτα κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν. ὑπόλοιπα δὲ δύο κατὰ τὴν δεξιάν,
εἰς μὲν τὸν πνεύμονα τὸ ἕτερον αἷμα   τὸ ἕτερον, ὑπὲρ οὗ σύμπας ὁ λόγος ἐστί.
πέμπτον δ' ἄλλο στόμα οὐκ ἔχει   κατὰ τὴν καρδίαν, ᾧ τὸ ἐξ ἥπατος ἀφικνούμενον εἰς αὐτὴν αἷμα πρὸς
ὅλον ἀποπέμψει τὸ σῶμα. μὴ τοίνυν ἐπιπέμπεσθαι λέγετε τῷ παντὶ σώματι παρὰ τῆς καρδίας αἷμα, καὶ πνεῦμα
μὴ δ' εἶναι τοῦτο τὸ σπλάγχνον ὡς ἀρτηριῶν, οὕτω καὶ φλεβῶν ἀρχήν. ὅτε γὰρ ἀγγεῖον ἕτερον ἔχετε δεικνύειν ἐκφυόμενον
τῆς καρδίας, οὔτ' ἄλλου τινὸς πλὴν τῶν ὑμένων, οὓς οὐκ ἂν ἡ μηδὲν εἰκῇ ποιοῦσα φύσις ἐν τῷ κυριωτάτῳ σπλάγχνῳ
κατέθετο, μὴ μέγιστόν τι μέλλοντας εἰς ὑπηρεσίαν παρέχειν αὐτῷ, καί μοι θαυμάζειν ἐπέρχεται μάλιστα πάντων
Ἐρασιστράτου, καθ' ἓν βιβλίον τὸ πρῶτον περὶ πυρετῶν, ἅμα μὲν ἀρχὴν ἀποφηναμένου, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν
εἶναι τὴν καρδίαν. ἅμα δὲ τοὺς ἔξωθεν ἔσω νεύοντας ὑμένας ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι τὰς ὕλας ἀγγείοις ἐπιπεφυκέναι
φάσκοντος. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν εἰπεῖν, ὡς τοῦ μὲν αἵματος ἀρχὴ τὸ ἧπαρ ἐστί, τῆς διοικούσης δὲ τὰς φλέβας
δυνάμεως ἡ καρδία. ὅπου γὰρ οὐδὲ ταῖς ἀρτηρίαις ἐκ καρδίας ἐμπέμπεσθαι διὰ τῶν χιτώνων ὁμολογεῖ τὴν δύναμιν,
ἦπου γε ταῖς φλεψὶν ὁμολογήσει; εἴπερ οὖν ἀρχὴν ἐκεῖνο φαμὲν εἶναι τὸ μόριον, αὐτοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ πεφυκόσιν
ἤτοι τὴν δύναμιν, ἢ πάντως γε τὴν ὕλην χορηγήσει, τὴν καρδίαν οὐχ οἷόν τε φάναι τῶν φλεβῶν ἀρχήν. δύνα-
μιν μὲν γὰρ αὐταῖς οὐ χορηγεῖ κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον, ὅτι μηδὲ ταῖς ἀρτηρίαις. ἡ δ' ὕλη τοῦ αἵματος ἐξ ἥπατος
ὁρμᾶται σαφῶς, οὐ μὴν ὅτι πᾶσαι περαίνουσιν εἰς τὴν καρδίαν αἱ φλέβες ἀρχὴν αὐτῶν οἷόν τε τὴν καρδίαν αὐ-
τὴν εἰπεῖν. οὐ περαίνουσι γὰρ ὡς δέδεικται πρόσθεν. ἆρ' οὖν ὅτι κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἐκ καρδίας ἡ γένεσις
αὐτῶν ἐστί, διὰ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἔχουσι τὴν καρδίαν αἱ φλέβες. ἀλλ' ὅτι περὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἡ ζήτησις ἦν, ὡς ἐν
τῷ πρώτῳ γράμματι κατ' ἀρχὰς εὐθέως δέδεικται, καὶ πρὸς τῷ μὴ ζητεῖσθαι τὴν τῆς γενέσεως αὐτῶν ἀρχήν, οὐδ'
ἀπόδειξιν τινὰ ἐπεχείρησεν Ἐρασίστρατος εἰπεῖν, ὡς ἐκ καρδίας ἡ φύσις ἐν τῷ διαπλάττεσθαι τὸ ἔμβρυον ἐξέφυσε
τὸ φλεβῶδες γένος. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ νεύρων ἐζήτησε τὴν τοιαύτην ἀρχήν, ὥσπερ οὐδ' ἐπ' ἀρτηριῶν, ἀλλὰ μόνης τῆς
ἐπὶ τοῦ διαπεπλασμένου τελέως ζώου διοικήσεως ἀρχὰς ἀπεφήνατο. τῆς μὲν τῶν ἀρτηριῶν ἐνεργείας, τὴν καρδίαν,
τῆς δὲ τῶν νεύρων, τὴν κεφαλήν. οὐκοῦν οὐδὲ φλεβῶν ἑτέρως ἂν ἔλεγεν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν; εἰκότως μὲν οὖν
ἀσαφὴς ἡ γνώμη τοῦ ἀνδρός ἐστιν ἡ περὶ τῶν φλεβῶν, οὐδὲν εἰπόντος ὑπὲρ αἵματος γενέσεως, ἀλλ' ὅλην ταύτην παρα-
λιπόντος ἄσκεπτον τὴν ἐνέργειαν, ἀναγκαιοτέραν οὖσαν μακρῷ τοῖς ζώοις τῆς κατὰ τὴν γαστέρα. ζῆν μὲν γὰρ
οἷόν τ' ἐστὶν ἡμῖν, εἰ καὶ μηδὲ ὅλως ἡ γαστὴρ τρίβει τὰ σιτία, δυναμένοις γε προσφέρεσθαι χυλούς, ὡς ἐν πολλοῖς ἔθνεσι
γάλα. τεθνάναι δ' ἀναγκαῖον, εἰ ἡ τοῦ αἵματος ἀπόλλοιτο γένεσις, ἣν ὅτε εἰ τὸ ἧπαρ, οὔθ' αἱ φλέβες, οὔθ' ἡ καρδία πε-
πίστευται, σαφῶς ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι τοσοῦτον ἀποδεῖ προσθεῖναι τινὰ ἀπόδειξιν τῷ λόγῳ. οὐ μόνον δὲ ταύτην
τὴν ἐνέργειαν ἀλλοιοῦσαν τὰ σιτία κατὰ ποιότητα διελθεῖν ὠλιγώρησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν θρέψιν ὁμοίως γινομένην
ἐπιχειρήσας ἐξηγεῖσθαι, μᾶλλον πάντων ἢ ἀλλοιώσεως ἐμνημόνευσεν. εἰ δὲ ταύτης ἐμνημόνευσεν, εὐθὺς ἂν οἶμαι καὶ
τοῦτο συνεπενόησεν, ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπό τινος ἀλλοιουμένοις εἰς τὴν τῶν ἀλλοιούντων ἰδέαν ἡ μεταβολὴ γίγνεται.
καθάπερ γὰρ τὸ πῦρ ὁμοιοῦσαν ἑαυτῷ τὸ ξύλον ἐξ ἑαυτοῦ ἅμα γένεσίν τε ἅμα καὶ τροφὴν ἴσχει, κατὰ τὸν αὐτὸν
ὁρᾶται τρόπον καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα τὴν τροφὴν ἑαυτοῖς ὁμοιοῦντα. δηλοῦται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἡμιπέπτων πε-
ριττωμάτων ὁμοίων ἀεὶ γιγνομένων τοῖς τρεφομένοις σώμασιν, ὧν ἐστι περιττώματα. φυσικώτερος μὲν οὖν ὁ λόγος
ἐστὶ καὶ δεόμενος ἀκοῶν προγεγυμνασμένων ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λογισμοῖς, οὓς ἰδίᾳ διήλθομεν
ἑτέρωθεν, λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ὀλίγον ὕστερον. ἐν δὲ τῷ παρόντι συντελέσαι βούλομαι τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐρασιστράτου
γνώμης ἅπαντα λόγον, ᾧ ἀποδέδεικται ὡς κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν ἐμβρύων διάπλασιν, οὐκ ἐκ τῆς καρ-
δίας αἱ φλέβες ἴσχουσι τὴν γένεσιν. ἅπασαι γὰρ αἱ κατὰ τὸ χόριον φλέβες αἱ συνάπτουσαι τῇ μήτρᾳ τὸ κυούμενον
ἀποβλαστήματ' εἰσὶ μιᾶς μεγίστης φλεβὸς ἐξ ἥπατος ὡρμημένης. αὕτη δ' ὥσπερ τι στέλεχος ἐπὶ πρέμνων παμπόλ-
λων τῶν ἐξ αὐτῆς ἐκπεφυκότων ἀγγείων εἰς τὸ χόριον, ἄχρι πλείστου μὲν ἄσχιστος καὶ μία μένουσα, διεξέρχεται μέγα
διάστημα τὸ κατ' αὐτὸ τὸ σπλάγχνον. ἀνίσχουσα δ' ἤδη πρὸς τοὐκτός, ἕτερον μέγιστον διάστημα διεξέρχεται δίχα σχι-
σθεῖσα διττοῖς. καὶ τοῦτο ὁριζόμενον ὅροις ἑνὶ μέν, ᾧ νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων, ὅταν ἀνίσχῃ πρῶτον ἔξω τοῦ δέρματος,
ἑτέρῳ δ' ὅταν ὑπερκύψῃ τὸν ἀμνειόν. ἡ γὰρ διὰ τούτου διέξοδος ἅπασα, τὴν ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν
συνειλεγμένην φλέβα περιέχει γενομένην εἰς δύο. τρίτη δ' ἄλλη χώρα τὰς δύο ταύτας ἐκδέχεται φλέβας, ἡ κατὰ τὸ
χόριον οὐκέτι μενούσας δύο. σχίζεται γὰρ ἑκατέρα πολυειδῶς εἰς παμπόλλας ἄλλας ἀλλαχόσε τοῦ χορίου διασπειρομέ-
νας, αὖθις δ' ἀπ' ἐκείνων ἕτεραί τινες. εἶτ' ἀπ' ἐκείνων ἄλλαι γεννῶνται καθάπερ οἱ κλῶνες ἀπὸ τῶν πρέμνων ἄχρις
ἂν εἰς μικρότητα τελευτήσωσιν ἀγγεῖα, τὰς οἷον ἐσχάτας φλέβας τὰς τοῦ φυτοῦ. ἐοικότερον δ' ἦν ἄρα, μήτε τὴν ἐκ τοῦ
ἥπατος ὁρμηθεῖσαν φλέβα πρέμνῳ προσεικάζειν εἰς πολλοὺς κλάδους σχιζομένῳ, μήτε τὰς ἐσχάτας τελευτὰς βλα-
στήμασιν, ἀλλὰ ταύτας μὲν αὐτοῖς τοῖς πέρασι τῶν ῥιζῶν τοῖς εἰς τὴν γῆν ἐμπεφυκόσι. τὴν μεγίστην δὲ φλέβα,
τῇ συμπάσῃ τῆς ῥιζώσεως ἀρχῇ. φαίνονται γάρ πως εἰς τὴν μήτραν αἱ τελευταὶ τῶν φλεβῶν ἐρριζωμέναι τροφὴν
ἐξ αὐτῆς αἷμα ἀναφέρειν ἐπὶ τὸ ἧπαρ, ὡς ἀρχὴν ἅπαντος τοῦ φυτοῦ. εἰ δ' οὐ βούλει τὸ ἧπαρ ἀρχὴν θέσθαι, τῇ καρδίᾳ
μὲν οὐδαμῶς ἂν ἔχοις ἔτι προσνέμειν τὴν ἀρχήν. ἀναγκασθήσῃ δὲ πάντα τὰ εἰς τὴν μήτραν ἐμφυόμενα πέρα-
τα τὴν ἀρχὴν ἀποφήνασθαι τῶν φλεβῶν. ἀλλὰ εἰ τοῦτο καὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν ἀρχὴν ἀναγκαῖον ἔσται σοι τὰ εἰς τὰς
μήτρας καθήκοντα πέρατα θέσθαι, τὴν καρδίαν ὑπερβάντι. δεῖξον οὖν ἡμῖν ἔτι καὶ τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν ἐκ

τῶν

τῶν αὐτῶν ὁρμωμένην. ἀλλ' ὅμως οὔτ' ἔστι τι νεῦρον ἐκφυόμενον τῆς μήτρας εἰς χόριον, οὔτ' ἐν τῷ χορίῳ φαινόμενον,
οὔτε κατὰ τὸν ὀμφαλὸν, ἢ ἔξωθεν ἔσω χωροῦν, ἢ ἔσωθεν ἔξω προερχόμενον. οὐδὲ γὰρ ἦν ὅλως χρεία τὴν τῶν νεύρων
ἀρχὴν τοῦ γεννωμένου συναφθῆναι τῇ μητρὶ, καθάπερ τὴν τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. αὗται μὲν γὰρ δέονται
τῶν ἐκ τῆς κυούσης ὑλῶν, ἡ δ' ἀρχὴ τῶν νεύρων οὐ δεῖται. δέδεικται δὲ κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη λόγοις ὑπὲρ τοῦ τὰς
μέγιστα τῶν ἀγγείων ἀρχὰς εἶναι τοῖς ἐλάττοσιν, ὥστε καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένη φλὲψ, ἀρχὴ ταῖς κατὰ τὸ χό
ριον ἁπάσαις ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ ἡ ἐκ τῆς καρδίας ἀρτηρία. καὶ γὰρ καὶ αὕτη ταῖς κατὰ τὸ χόριον ἁπάσαις χορηγεῖ
τῆς οἰκείας δυνάμεως, οὐκ ἐκεῖναι ταύτῃ. ἐκ γὰρ τοῦ σπέρματος ἡ ἀρχὴ τοῖς ἐμβρύοις ἐστὶ τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνά-
μεων, οὐκ ἐκ τῆς μήτρας. ἀμέλει κἂν βρόχῳ διαλάβῃς, ἢ τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις πιέσῃς τὰς κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἀρ-
τηρίας, ἀσφύκτους ὄψει παραχρῆμα τὰς κατὰ τὸ χόριον ἁπάσας, οὐ τοὐναντίον ἐφαίνετ' ἂν, εἰ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως
5 αὐταῖς † ἡμετέρας παρεῖχεν. ἔοικα δὲ διατρίβειν περὶ πλέον ἐν πράγματι σαφεῖ τε ἅμα καὶ τοῖς ἀνατομικοῖς σχεδὸν † ἡ μήτρα
ἅπασιν ὡμολογημένῳ. καὶ γὰρ ὅπως διαιρεῖν χρὴ τῆς κυούσης τὸ ἐπιγάστριον, καὶ ὅπως γυμνὸν ἐργάζεσθαι τὸ ἔμβρυον ἔτι
τῇ μήτρᾳ προσερχόμενον, οὐχ ἡμέτερον εὕρημα ἐστὶν, ἀλλὰ πολλοῖς τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις ὡμο-
λόγηται, καὶ ὅτι τὸ κυούμενον ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀρχὰς ἔχει τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνάμεων, ὥστε τούτου μὲν ἀποχωρεῖν
ἤδη προσήκει τοῦ ζητεῖν, εἴτε τὸ ἔμβρυον ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχει τῶν φλεβῶν, εἴθ' ἡ μήτρα τῆς κυούσης. ἐπισκέπτεσθαι
δ' ἐξ ὅπου τῶν σπλάγχνων αὗται πεφύκασιν. ἑτοίμη δ' εὕρεσις ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς φαινομένων. εἰς ὃ γὰρ
ἅπασαι περαίνουσιν αἱ κατὰ τὸ χόριον, ἐκεῖθεν πεφύκασιν. ἀλλὰ μὴν ἐναργῶς τοῦτό γε φαίνεται πᾶσι τοῖς ὀφθαλ
μοὺς ἔχουσιν, εἰς μίαν ἅπασαι συνιοῦσαι φλέβα τὴν ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυῖαν, ὥσπερ γε καὶ αἱ ἀρτηρίαι πᾶσαι
πρὸς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τὴν κατὰ ῥάχιν. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ὥσπερ ἔξωθεν τοῦ ἐμβρύου δίεισιν ἡ ἀρτηρία καθ'
ὅλον τὸν ἀμνίον, οὕτω καὶ μέχρι τῆς κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας δύο διαμένουσαι προέρχονται. συνέρχονται δ' εἰς φλέβα
μίαν αἱ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ὁρμώμεναι δύο φλέβες. αὕτη μὲν οὖν ἡ φλὲψ εὐθὺ τοῦ ἥπατος ἀφικνεῖται. τὰς δύο
ἀρτηρίας, οὔτ' ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτὴν ἄντικρυς, οὔτ' ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἡ φορά. περιλαβοῦσαι γὰρ ἑκα-
τέρωθεν τὴν κύστιν εἰς τὸ κάταντες ἔρχονται, μέχρι περ ἂν ἐντύχωσι ταῖς ἐπὶ τὰ σκέλη τοῦ κυουμένου φερομέναις
ἀρτηρίαις. ἀλλ' ἐπεὶ τῆς κατὰ τὴν ὀσφὺν ἀφώρμηνται τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, διὰ τοῦτ' ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ὡς
ἐκείνην αὐτὰς ἔφασαν περαίνειν, εἰ μὲν ἀκριβολογεῖτό τις, οὐκ ἀληθεύοντες. εἰ δὲ ὡς εἴρηται νῦν ἀκούει τῶν λεγο-
μένων, οὔτ' ἀκριβοῦντες τοῦ φαινομένου τὴν διήγησιν, οὔτε μέγα τι σφαλλόμενοι. θαυμαστὸν οὖν εἶναί μοι δοκεῖ τῶν ἀν-
δρῶν οἱ τὰς μὲν ἀρτηρίας ἁπάσας τὰς κατὰ τὸ χόριον τε καὶ τὸν ὀμφαλὸν ἐκ τῆς καρδίας πεφυκέναι φασὶν,
καίτοι οὔτ' ἐξ ἐκείνης ἐκφυομένας, οὔτ' ἐκ τῆς μεγάλης τῆς κατ' ὀσφὺν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπ' ἐκείνης εἰς τὰ σκέλη πεφυκυιῶν
ἑτέρων. δίκαιον ἦν οἶμαι τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τίθεσθαι τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλόν τε καὶ τὸ χόριον ἁπασῶν τῶν φλεβῶν, ὥσπερ
καὶ τὴν καρδίαν ἐθέμεθα τῶν ἀρτηριῶν. ὅσα γὰρ ἀγγεῖα τῶν ἐξ ἑτέρου πεφυκότων ἐκπέφυκε, τὴν αὐτὴν ἀρχὴν
ἐκείνοις ἔχει. πολὺ μᾶλλον οὖν τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τῶν φλεβῶν ἐστι θετέον, ἢ τὴν καρδίαν τῶν ἀρτηριῶν, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἐξ
ἀνατομῆς φαινομένοις. ἐναργέστερα γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει γνωρίσματα. μὴ τοίνυν μηδὲ ἐκεῖνο σε λαν-
θανέτω, διότι πάντως ἂν ἔσφυζον αἱ φλέβες, εἴπερ ἐκ τῆς καρδίας ἐπεφύκεσαν. ὁ λόγος δ' οὐκ ἔτι μοι πρὸς Ἐρασί-
στρατον ἢ τοὺς Ἐρασιστρατείους ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἡγουμένους, οὐ διότι πληροῦνται πνεύματος αἱ ἀρτηρίαι, διὰ τοῦτο
διαστέλλεσθαί τε καὶ σφύζειν αὐτὰς, ἀλλὰ διότι διαστέλλονταί τε καὶ σφύζουσι, διὰ τοῦτο πληροῦσθαι. κοινὸν μὲν οὖν
τοῦτο τὸ δόγμα πολλῶν τ' ἐστὶ καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, ὥσπερ γε καὶ ὅτι τὴν δύναμιν ἐκ τῆς καρδίας οἱ χιτῶνες τῶν
ἀρτηριῶν τοῦ διαστέλλεσθαι καὶ συστέλλεσθαι λαμβάνουσιν. ἀπεσχίσθησαν δ' οὖν οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτῶν ἐν τῷδε Πραξαγόρας
τε καὶ Φιλότιμος ὁμολογήσαντες τἆλλα, καὶ νομίζουσι τὸ πάμπαν ἐξ ἑαυτῶν σφύζειν τὰς ἀρτηρίας, ὥστε καὶ
εἰ σάρκα τις ἐκτεμὼν ζώου, καταθείη παλλομένην ἐπὶ τῆς γῆς, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν. οὐκοῦν
ἐβουλόμην αὐτοὺς τοσόνδε διαμαρτεῖν, τοῦ φαινομένου τηλικούτους ἄνδρας ὡς μὴ δύνασθαι διορίσαι παλμὸν σφυγμοῦ.
χρὴ δ' οἶμαι γιγνώσκεσθαι μὲν καὶ τοῦτο τοῖς ἀνδράσι, γιγνώσκεσθαι δ' καὶ ὡς εἰ μόνην ἐκτέμοις ἀρτηρίαν, οὐ κινεῖται
καθάπερ οὐδ' εἰ βρόχῳ διαλάβοις ἔτι συνημμένην τῇ καρδίᾳ, καίτοι θαυμαστὸν ἦν ἡνίκα μὲν ἐστὶν ἔξω τοῦ ζώου, μὴ μό-
νον τῆς καρδίας, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἁπάντων μορίων ἀφῃρημένης συμπνοίας, ἀκωλύτως σφύζειν αὐτήν. ἡνίκα
δὲ συνῆπται πᾶσιν, ἄσφυκτον γίγνεσθαι βρόχῳ διαληφθεῖσαν. ἀλλ' οὐδὲ γὰρ ἔξω θαυμασιώτατε Πραξαγόρα πάλλεται
διὰ παντὸς ἐκτεμνομένη τοῦ ζώου, καίτοι τί περὶ τούτου φιλοτιμοῦμαι διελέγχειν αὐτόν. ἀρκεῖ γὰρ ἐπιδεῖξαι μόνας
τὰς ἀρτηρίας ἀκινήτους τε καὶ ἀσφύκτους ἀκριβῶς γιγνομένας, ὅταν ἐκτμηθῶσι τοῦ ζώου. παρὰ τῆς καρδίας οὖν αὐταῖς,
τὸ κινεῖσθαι. καὶ τοῦτ' ὀρθῶς μὲν εἶπε καὶ ὁ Ἐρασίστρατος, οὐκ ὀρθῶς δ' ἐξηγήσατο τῆς κινήσεως τὴν γένεσιν. οὐ γὰρ ὡς ἀσκὸς
ἐμφυσώμενος ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκθλιβούσης, τὸ πνεῦμα πληροῦται τῶν ἀρτηριῶν ἑκάστη, ἀλλὰ τῷ συνῆφθαι δ' αὐτῇ καὶ ἐξ
ἐκείνης πεφυκέναι τῆς αὐτῆς ὅλῳ τῷ σπλάγχνῳ κεκοινώνηκε δυνάμεως. ὅτι δ' ὅλον σφύζει τῆς καρδίας τὸ σῶμα,
διαστελλόμενόν τε καὶ συστελλόμενον ἐξ ἑαυτοῦ, σχεδὸν ἤδη τοῦτο καὶ διὰ τῶν ἀνατομῶν γνωρίσεις, ἡνίκα αὐτὸ τὸ δεξιὸν
αὐτοῦ μέρος ἀναπτύξας. γυμνοῦται δ' ἡ καρδία χωρὶς τοῦ συντμηθῆναι τὸν θώρακα τοῦ ξιφοειδοῦς ἐκκοπέντος, ᾧ
ἐγγὺς ἤρτηται τὸ περικάρδιον σκέπασμα. τρίτη δὲ αὕτη τοῦ θώρακος ἐστὶν εὐρυχωρία κατὰ μέσα τὰ στέρνα, μὴ
δ' ἑτέρα οὖσα τῶν ὑπολοίπων δυοῖν. ἐὰν οὖν ἅμα τε τοῦτο ποιήσῃς, καὶ τέμῃς ὄρθιον ὡς εἴρηται, τὸν δεξιὸν θώρακα
τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ἐναργῶς ὄψει τὸν σφυγμόν. οὐ λήσεταί σε οὐδὲ τὸ καταφυόμενον εἰς αὐτὴν ἀγγεῖον,
ὅπερ ἐστὶν ἀποβλάστημα τῆς κοίλης, ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις σφύζον. εἴτε δὲ τῷ δέχεσθαι δύναμιν ἐκ τῆς καρδίας ἄχρι
τοῦ βραχέος ἐπιρρέουσαν, εἴτε τοῦ αἵματος τῆς ἐπὶ τἀναντία φορᾶς τῇ κατὰ τὸ δεξιὸν οὖς, εἴτε ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ τὴν
κίνησιν ταύτην ἡ κοίλη φλὲψ λαμβάνει, περιττὸν ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. ἱκανὸν γὰρ εἰς τὰ προκείμενα, τὸ μὴ δ'
ὅλως σφύζειν αὐτὴν ὥσπερ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, ἅμα ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ταῖς κατὰ τὸ σῶμα. ὅτι μὲν οὖν οὔτε
τῆς πρώτης γενέσεως τῶν φλεβῶν, οὔτε τῆς μετὰ ταῦτα διοικήσεως ἐστὶν ἀρχὴ ἡ καρδία, δέδεικται σαφῶς. ὑπόλοιπον

δ᾽ ἐστὶν ὑπὲρ οὗ ἐδόξασαν τινὲς ἄτοπον μὲν ἱκανῶς, ὅμως δ᾽ ἀρέσαν ἐνίοις τῶν ἐνδόξων ἰατρῶν, ἐξηγήσασθαι μὲν πρότερον, ἐπιδεῖξαι δέ τι καθότι δόγματα. φασὶ γὰρ ὥσπερ ὁδοῦ τις ἀρχὴ λέγεται, κατὰ τὸν αὐτὸν ἐγχωρεῖν τρόπον εἶναι τινὰ καὶ φλεβῶν ἀρχὴν, οὐδὲν κωλύον εἰ καὶ τελευτὴν ὀνομάζει τις αὐτήν. ἐν γὰρ τῷ πρός τι τὴν τοιαύτην ἀρχὴν εἶναι τὰς ἀθήνας. ἀλλὰ κατὰ τοῦτόν γε τὸν τρόπον οὐχ ἡ καρδία μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο μόριον ἀρχή τε ἅμα δύναται καὶ τελευτὴ λέγεσθαι τῶν εἰς αὐτὸ καταφερομένων ἀγγείων. οὕτως οὖν καὶ ἡ καρδία τῆς κοίλης φλεβὸς οὐδὲν μᾶλλον ἀρχὴ ἢ τελευτὴ νομίζοιτο. τῆς δ᾽ ἐπὶ ταῖς πύλαις οὐδαμῶς αὖ ἀρχὴ ἢ τελευτὴ νομίζοιτο, μήτ᾽ αὐτῆς ἐκείνης τῆς φλεβὸς εἰς τὴν καρδίαν περαινούσης, μήτε τῶν ἀπ᾽ αὐτῆς ἀρχιζομένων μηδεμιᾶς, οὐκοῦν οὐδὲ τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν, ὥστε διαμαρτάνουσιν οἱ μηδὲν ὧν οἴδασι δέον ὅλων μνημονεύοντες. ἄχρηστος γὰρ ἡ τοιαύτη ζήτησις, τοῖς ὑποθεμένοις γε χρήσιμον ὑπάρχειν αὐτήν. τὸ μὲν δὴ ἧπαρ ἀρχή τε ἅμα καὶ τελευτὴ συναπασῶν ἔσται τῶν φλεβῶν, ἄλλο δ᾽ οὐδὲν, οὔτε σπλάγχνον, οὔτε μόριον, ὅτι μὴ δὲ συνεχεῖς εἰσὶν αἱ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα φλέβες ἑτέρῳ τινὶ μορίῳ. πάλιν οὖν αὖθις ἐπὶ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν τὸν λόγον, εἰ τὴν τῆς πρώτης γενέσεως ἀρχὴν τῶν φλεβῶν ζητεῖς, ἧπαρ ἐστὶν, εἰ τὴν κατὰ τὴν ὅλην διοικήσεως ᾗ τρέφεται τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ δυνάμεως, οὐδ᾽ οὕτως ἄλλό τι σπλάγχνον εὑρήσεις ἐπιτηδειότερον ἀρχὴν νομισθῆναι. φημὶ γὰρ καὶ τὰς φύσει προελθὼν ἀρχὰς εἰ τὴν ὡς διδασκαλίας ἀρχὴν, ἢ τὴν ὡς ὁδὸν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἐθέλοι σκοπεῖσθαι, πᾶσαν ἐπίνοιαν ἀρχῆς ἐπιτήδειον ἐστὶ δέξασθαι τὸ ἧπαρ. εἰ γὰρ ὄντως τε καὶ φύσει τῶν φλεβῶν ἐστὶν ἀρχὴ, θαυμαστὸν οὐδὲν κατὰ πάντα τρόπον ἀρχὴν αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. ἆρ᾽ οὖν ἤδη καταπαύσομεν ἐνταυθοῖ τὸν λόγον, ἢ προσθῶμεν αὐτῷ κεφάλαιον ἕν τι τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντας. ἡνίκ᾽ ἐλέγομεν οὐκ αὖ τινα γεγυμνασμένον ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λογισμοῖς, ἄλλο γενέσεως αἵματος ἀποφαίνεσθαι σπλάγχνον αἰτιώτερον ἥπατος. ἄμεινον ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ ταῦτ᾽ εἰρῆσθαι προσθεῖναι, κἂν ὅτι μάλιστα τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς ἀποδεδειγμένον ὑπάρχει τελέως, ὅτι μὲν ἀλλοιοῦται τὸ τρέφον εἰς τὴν τοῦ τρεφομένου μεταβαλλόμενον οὐσίαν, ἡμῖν τε δι᾽ ἑτέρων ἀποδέδεικται, καὶ σχεδὸν ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποδέδεικται. ὅτι δ᾽ εἴπερ ὁ ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς ἧπαρ ἀναδιδόμενος χυμὸς αἷμα φαίνεται γιγνόμενος, ἀναγκαῖον ὑπὸ τῆς οἰκείας οὐσίας τοῦ ἥπατος ἐγγίγνεσθαι τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῷ, τοῦτ᾽ οὐκέτι σύμπαντες ὁμολογοῦσιν, ἀλλ᾽ ἡγοῦνται τινὲς αὐτοὺς τῶν φλεβῶν τοὺς χιτῶνας ἐργάζεσθαι τὸ αἷμα, καί τοι γ᾽ εἰ ἐπιγνώσαις αὐτοὺς, οὐδὲν ὑμενώδους ἢ νευρώδους οὐσίας θεάσῃ διαφέροντας. ὥσπερ οὖν εἴ τις ὑπὸ νεύρων, ἢ ὑμένων, ἢ ὀστῶν, ἢ χόνδρων, ἢ πιμελῆς, ἢ ὅλως ἀναίμου σώματος ἔφασκε γίγνεσθαι τὸ αἷμα, κατέγνωμεν ἂν ἑτοίμως αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, εἰ καὶ τοῖς τῶν φλεβῶν χιτῶσι κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἀναφέροι γένεσιν αἵματος. οὐ γὰρ ἐρυθρὸν ἐκεῖνοί γε χυμὸν, ἀλλὰ λευκὸν καὶ γλίσχρον ἐργάζεσθαι πεφύκασιν, ἐξ οὗ ἥτε γένεσις αὐτοῖς ἐστὶν, ἥτ᾽ αὔξησίς τε καὶ θρέψις. ἀποδέδεικται δὲ περὶ τούτων ἐν τῷ προτέρῳ περὶ σπέρματος γράμματι, καὶ μὲν εἴπερ εἰς ὁμοίαν ἰδέαν τῷ μεταβάλλοντι τὸ μεταβαλλόμενον ἀφικνεῖται, τῆς τοῦ ἥπατος αὐτοῦ σαρκὸς οὐδὲν ἂν εὕροις ἐπιτηδειότερον εἰς αἵματος γένεσιν. εἰ γὰρ παχυνθείη τὸ αἷμα, σὰρξ ἥπατος ἀκριβὴς ἀπεργασθήσεται. πολλὰ δ᾽ ἀγνοήσαντες οἶμαι τῶν φυσικῶν οἱ πλεῖστοι, πράγματα ἡμῖν παρέχουσιν, ὧν ἄλλα τε τινά ἐστι, καὶ τὰ διὰ τῆς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων πραγματείας ἀποδεδειγμένα. περιστέλλεται γὰρ ἡ γαστὴρ τοῖς σιτίοις, ἕλκουσα τὸν οἰκεῖον ἑαυτῇ χυμὸν ἐξ αὐτῶν, ἔστ᾽ ἂν ἀπολαύσασα καὶ τελέως ἐμπλησθεῖσα διώσηται τὸ περιττὸν ἅπαν εἰς τὴν νῆστιν, ἐντεῦθεν δ᾽ αὖθις ἕλκει τὸ ἧπαρ εἰς ἑαυτὸ, προκατειργασμένον αὐτὸν ἐν τῇ γαστρὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον, οὐ μὰ Δία τῆς γαστρὸς ἕνεκα τοῦ ἥπατος ἀλλοιούσης αὐτὸν, ἀλλὰ ἀδύνατον εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἰόντα δύο σώματα μὴ δρᾶν καὶ πάσχειν εἰς ἄλληλα. δέδεικται γὰρ δὴ καὶ τοῦτ᾽ ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ, καὶ ὡς τὸ ἰσχυρότερον νικᾷ καὶ μεταβάλλει θάτερον. ὥσπερ οὖν τὸ τῆς γαστρὸς λείψανον ἐπιτήδειον γίνεται τῷ ἥπατι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τοῖς μεθ᾽ ἧπαρ ἅπασι τὸ τούτου πάλιν αὐτοῦ περιττόν. οὐδ᾽ οὖν οὐδ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἥπατος ἐκείνων ἕνεκεν ἀλλοιώσαντος τὴν τροφὴν, ἀλλὰ καθ᾽ ὃν εἴρηκε τρόπον ἡνίκα μεταβάλλοντός τε καὶ ἀλλοιοῦντος ἐπιτηδειότερα ἐν τῷδε γίγνεται τοῖς μεθ᾽ ἧπαρ μορίοις. ὡς γὰρ αὐτὸ διὰ τῶν φλεβῶν εἵλκυσεν ἐκ γαστρός τε καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν, οὕτως ὅσα μετ᾽ ἐκεῖνο τέτακται, δι᾽ ἄλλων ἕλκει φλεβῶν εἰς ἑαυτὰ, κἄπειτ᾽ αὖθις ἕτερα, καὶ τοῦτ᾽ ὑπάρχει γιγνόμενον ἄχρι περ ἂν εἰς ἅπαν ἀφίκηται τοῦ ζώου μόριον ἡ τροφὴ, παρασκευάζει δ᾽ ἕκαστον ἀεὶ καὶ προπέττει τὸ μεθ᾽ αὐτὸ κατὰ τὸ συνεχὲς τῆς διαδόσεως. οὕτως οὖν καὶ τὸ ἧπαρ παρομοιοῖ τὸν ἐκ τῆς κοιλίας ἀναδοθέντα χυλὸν ἑαυτῷ, τουτέστι τῇ σαρκί τε καὶ τῇ οὐσίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, τῷ καλουμένῳ πρός ἐνίων ἰατρῶν παρεγχύματι. ἕκαστον γὰρ τῶν ὀργανικῶν τοῦ ζώου μορίων σύνθετον ὑπάρχον ἐξ ἑτέρων ἁπλουστέρων μορίων, πάντως ἴδιόν τι τοιοῦτον ὑπάρχει κατὰ τὴν οὐσίαν, οἷον οὐκ ἄλλο καθ᾽ ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα. τὸ γοῦν τῆς γαστρὸς σῶμα τὸ ἴδιον, οἷον οὐκ ἄλλο τῶν πάντων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τοῦ σπληνὸς, ἐγκεφάλου τε καὶ νεφρῶν, καὶ γλώττης, καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ κύστεων, καὶ μητρῶν. ἀρτηρίαι μὲν οὖν καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες ἐμφύονται τοῖς ὀργάνοις ἕνεκα χρείας κοινῆς, ὡσαύτως δ᾽ ἐνίοις αὐτῶν ὑμένες τε καὶ σύνδεσμοι. τὸ δ᾽ ἴδιον ἑκάστου σώματος χωρὶς τούτων ἐστὶ, διὸ καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐξαίρετον, ἥτ᾽ ἄλλα κέκτηται. κατὰ μὲν γὰρ τὸ κοινὸν ἀνάγκη δή που καὶ τὴν ἐνέργειαν εἶναι κοινήν. οὐ γὰρ οἷόν τε παρὰ τοὺς τόπους τοῦ σώματος ὑπαλλάττεσθαι φλεβὸς, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεύρου τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ᾽ εἴτε κατὰ τὴν πτέρναν, εἴτε κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀρτηρίαν ἐννοήσεις, εὐθὺς αὐτῆς συνεπινοήσεις τὴν κοινὴν ἁπασῶν ἀρτηριῶν ἐνέργειαν. ὡσαύτως δὲ καὶ νεύρῳ καὶ φλεβὶ, καὶ ὀστῷ, καὶ χόνδρῳ, καὶ ὑμένι, καὶ συνδέσμῳ, καὶ πιμελῇ. κατὰ δὲ τὸ ἴδιον εἶδος ἑκάστης οὐσίας ἰδίαν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν ἐνέργειαν, οἷον γάρ ἐστι τὸ τοῦ πνεύμονος σῶμα, κατὰ τὴν οὐσίαν οὐκ ἂν εὕροις ἕτερον, οὐδ᾽ οἷον ἐγκεφάλου οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτον, ὥσπερ οὐδὲ ὁποῖον ἡ καρδία σῶμα κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶν, οὐδὲν ἀκριβῶς ἄλλο τοιοῦτον ὑπάρχει, καὶ νεφροὶ δὲ καὶ σπλὴν ἑκάτερον αὐτῶν οἷον οὐκ ἄλλο, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐνέργεια καθ᾽ ἕκαστον ἴδιος ἐπὶ τῷ τῆς οὐσίας ἰδίῳ, καὶ ἡ τοῖσδε σὰρξ ἰδιότητα πολλὴν ἔχει παρὰ τὰς ἄλλας σάρκας. ἐν ὀφθαλμῷ δέ τι δεῖ καὶ λέγειν, ὡς ἴδιον ἐξαίρετον καὶ οὐδ᾽ ἐγγὺς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐοικός ἐστι τὸ κρυσταλλοειδές; ὅτε καὶ τὸ τῆς ἐνεργείας τῆς κατ᾽ αὐτὸ μηδενὶ προσέοικεν. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστιν, οὐδὲ τὸ τοῦ ἥπατος ἴδιον σῶμα κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν κεκτῆσθαι τὴν ἐνέργειαν. ἐρυθρότατον μὲν γάρ ἐστιν, ὥστε

τὸ αἷμα καὶ τῷ περιπῆχθαι μόνον ὑπὸ τοῦ περιέχοντος γίγνεται. σβεννύντα μὲν ἐξ αὐτοῦ τὴν θερμότητα, μελαίνοντα δὲ διὰ τὴν ψύξιν, οὐχ οὕτως καὶ κατὰ τὸ ἧπαρ, ἀλλ' ὑπό γε τῆς ἐμφύτου θερμασίας, κοσμούσης αὐτὸ μᾶλλον ἢ φθειρούσης. ἀλλοιοῦται μὲν γὰρ ἑκατέρως τὸ αἷμα, καὶ θρόμβος γίγνεται, καὶ ἥπατος σάρξ. ἀλλ' ὁ μὲν εἰς θρόμβον ἀλλοίωσις, ὁδὸς ἐπὶ φθορᾶς ἐστιν, ἡ δ' εἰς τὴν ἥπατος οὐσίαν, ἐνέργεια φύσεως. οὐδ' ἔστιν οὐδὲν ὁμοιότερον εὑρεῖν αἵματι τῆς ἥπατος ἰδέας. εἴρηται μὲν οὐ καλῶς οὐδ' ὑπὸ τῶν εἰπόντων τῇ πρώτῃ καὶ νεοπαγεῖ σαρκί, παραπλήσιον γίγνεσθαι στάξαν εἰς ὕδωρ χλιαρὸν αἷμα. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἡ συμμετρία τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀκριβῆ περιτίθησιν αὐτῷ τὸν κόσμον. ἐπεὶ οὖν ἕκαστον μόριον ἐξ ὁμοιοτάτου κατὰ τὴν οὐσίαν ἑαυτῷ τρέφεται χυλοῦ, καὶ τοῦτον παρασκευάζειν ἑαυτῷ πέφυκεν, ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταβάλλειν ἡ τοῦ αἵματος γένεσις, ἔργον τῆς ἥπατος σαρκός. αὕτη δ' ἐστὶν ὡς ἐδείχθη τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σῶμα, διὸ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον, ἕν τι τῶν σπλάγχνων ἐστὶ μονογενές. μετέχει μὲν οὖν καὶ ἡ καρδία τοῦ τοιούτου χρώματος, ἀλλ' οὐκ εἰς ὅσον ἧπαρ, ὑγρότερον γάρ ἐστι τὸ σπλάγχνον τοῦτο τῆς καρδίας, καὶ διὰ τοῦτ' ἐρυθρότερόν τε καὶ μαλακώτερον, ἡ δὲ ξηροτέρα τε καὶ θερμοτέρα τοῦ ἥπατος ὑπάρχει. οὕτως γὰρ ἤμελλεν ἅμα τε σκληροτέρα γενήσεσθαι καὶ κινήσεσθαι διττὴν κίνησιν, ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις, ἵν' ἐκ μὲν τῆς τοιαύτης κινήσεως ἡ συμμετρία φυλάττηται τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ὡς ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν ἐπεδείξαμεν. ἡ σκληρότης δὲ τὴν δυσπάθειαν αὐτῇ παρέχει, συνεχέσι τε κινήσεσι, καὶ σφόδρα ἰσχυραῖς ἐνίοτε παρεσκευασμέναις ὑπὸ τῆς φύσεως, ὅθεν οὐδὲ τὸ ἴδιον αὐτῆς αἷμα τοιοῦτόν ἐστιν, οἷόν περ τὸ τοῦ ἥπατος, ἀλλ' ὅσῳ θερμότερον τὸ σπλάγχνον τοῦ σπλάγχνου, τοσούτῳ ξανθότερον, ὥσπερ ἴδιον αἷμα τοῦ ξηροτέρου, καθάπερ τοῦ ὑγροτέρου τὸ ἐρυθρόν. εἴρηται δὲ καὶ ὑπὸ Πλάτωνος μὲν ἐν Τιμαίῳ περὶ τῆς τῶνδε τῶν χρωμάτων γενέσεως. ἅτερ οὖν καὶ ἡμεῖς αὖθις ἐξηγησάμεθά τε καὶ ἀπεδείξαμεν, ὡς ἀληθῶς εἴρηται ταῦτα, γεγραφότες ὑπὲρ αὐτῶν ἰδίᾳ καθ' ἕτερον λόγον, ἀλλὰ νῦν γε τὸ προκείμενον ἡμῖν περαίνομεν. αἵματος ὑγροῦ μὲν τὴν κρᾶσιν, ἐρυθροῦ δὲ τὴν χρόαν, ἡ πρώτη μὲν ἐν ἥπατι γένεσις. ὀχετοὶ δὲ παράγοντές τε καὶ διανέμοντες αὐτὸ παντὶ τῷ σώματι φλέβες. αἵματος δὲ ξανθοῦ τε λεπτοῦ, καὶ λεπτομεροῦς καὶ πνευματώδους, ἡ μὲν πρώτη γένεσις ἐν τῇ τῆς καρδίας ἀριστερᾷ κοιλίᾳ, διανέμουσι δὲ καὶ παράγουσιν εἰς ὅλον τὸ ζῷον αἱ ἀρτηρίαι τὸ τοιοῦτον αἷμα. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὥσθ' ἅμα μὲν ὅπερ ἀνεβαλόμην ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐρεῖν, αὖθις ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν αἵματος, τὰ νῦν εἴρηται, ἅμα δὲ ὡς ἐσφάλησαν, οἱ καὶ τὴν καρδίαν ἀρχὴν εἰπόντες εἶναι τῶν φλεβῶν, ἐπιδέδεικται. εἴπερ γὰρ αἵματός τινος εὐθὺς δήπου καὶ φλεβῶν ἐνόμιζον, ὥσπερ μὴν καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐχουσῶν αἷμα λεπτομερέστατόν τε θερμότατον. ὡς οὖν ἀρτηριῶν οὕτως τε τοῦ πνευματώδους τε καὶ τοῦ ζέοντος αἵματος, ἀρχή τε καὶ πηγὴ τοῖς ζῴοις ἐστὶν ἡ καρδία, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνδείκνυται τῆς ψυχῆς ἐν αὐτῇ κατῳκεῖσθαι. ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ Πλάτων τὴν καρδίαν ἔλεγεν πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα μέλη σφοδρῶς αἵματος. οὐ ταὐτὸν γάρ ἐστιν, ἢ πηγὴν αἵματος ἁπλῶς εἰπεῖν ἢ προσθεῖναι τοῦ περιφερομένου σφοδρῶς. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἥπατος ὁρμώμενον, οὐ περιφέρεται σφοδρῶς, ὅτι μήτε πνευματῶδές ἐστι, μήθ' ὅλως σφύζουσιν αἱ περιέχουσαι φλέβες αὐτό. τὸ δ' ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ὁρμώμενον, θερμότερόν τε τοῦτο δέ τε πνευματῶδες ἱκανῶς ἐστιν, ὡς ἂν σφυζόντων αὐτοῦ τῶν ἀγγείων. καλεῖται δ' ὑπὸ μὲν τῶν παλαιοτάτων ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων, καὶ τοῦτο τὸ γένος τῶν ἀγγείων ὡσαύτως θατέρῳ φλέψ, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων, ἀρτηρία μὲν τὸ σφύζον, τὸ δὲ ἄσφυκτον φλέψ. ὅτι δ' οὕτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοί, δέδεικται μὲν ἤδη πολλοῖς τῶν ἔμπροσθεν, ἐπιδέδεικται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ἑτέρωθεν. νυνὶ δὲ τοσοῦτον μόνον ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπομνήσω τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ μάλιστα τὸν ἀριστερὸν ἀρτηρίας, ὅταν ἡ κίνησις ἐκ γενετῆς ὑπάρχει, ταχεῖα τε ἅμα καὶ μεγάλη, καὶ εὔτονος, ἰσχυρὰν μὲν ἐνδείκνυται τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ θυμοειδῆ δύναμιν, ἀκμαῖον δὲ τε ζέον τὸ κατ' αὐτὴν θερμόν, ὅπερ ὀνομάζειν, μανιῶδές τε καὶ ὀξύθυμον ἔθος. ὁ τοίνυν Ἱπποκράτης ὀνομάζων φλέβα τὴν ἀρτηρίαν ταύτην, ὧδέ πως γράφει κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. ᾧ δ' ἂν ἡ φλὲψ ἡ ἐν
» ἀγκῶνι σφύζῃ, μανικὸς καὶ ὀξύθυμος, ᾧ δ' ἂν ἀτρεμέως, τυφώδης. ὅτι δὲ καὶ τὸ ὄνομα καὶ ὁ σφυγμὸς
» ἐπὶ τῆς σφοδρᾶς εἰς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, ὡς τε πρὶν ἐπιλαβεῖν τὴν ἁφὴν αἰσθητὴν εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν κίνησιν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐλέγετο, καὶ δι' ἄλλων μὲν ἀποδέδεικται, καὶ νῦν δ' οὐχ ἥκιστα φαίνεται διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀτρεμέως ἀντιθέσεως, καὶ τὸν τυφώδη δὲ δηλονότι τὸν ἐναντίον τῷ μανικῷ ἢ καὶ ὀξυθύμῳ, καὶ ἀόργητον, ὥσθ' οἷον ὁδοῦ τι πάρεργον ἡμῖν οὐ σμικρὸν ἤνυσται κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ τῆς φλεβὸς ὀνόματος ἐπιδείξασιν Ἱπποκράτην πρότερον Πλάτωνος ἐν καρδίᾳ τιθέμενον ἀρχὴν τῆς θυμοειδοῦς δυνάμεως, ἀλλὰ τούτου μὲν καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιμνησθήσομαι. πρὸς δὲ τὴν τοῦ Πλάτωνος λέξιν ἐπάνειμι, καθ' ἣν τὰς ἀρτηρίας ὀνομάζων φλέβας ἔλεγε, τὴν δὲ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος. ἐπειδὴ γὰρ οὐδέπω τὸ σφύζον ἀγγεῖον, ὥσπερ νῦν ἀρτηρίαι προσηγόρευται, μόνας δὲ τὰς κατὰ τὸν πνεύμονα, τὰς ὑπὸ τῶν νεωτέρων τραχείας ὀνομασθείσας οὕτως ἐκάλουν, εὐλόγως ὁ Πλάτων εἰς διορισμὸν ὁποίων ἄν τινων βούλεται φλεβῶν εἶναι τὴν καρδίαν ἀρχήν, προσέθηκε καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος. εἰ ὅτι μὲν οὖν ἐστι τοῦτο τὸ αἷμα τοῦ ζώου χρηστόν, αὖθις εἰρήσεται, τὸ δ' ἐξ ἥπατος ὁρμώμενον εἰς τροφὴν παρεσκεύασται τοῖς τοῦ σώματος ἅπασι μορίοις, ὅταν οἶμαι καὶ ὁ Πλάτων ὑπὲρ ἐκείνου διαλεγόμενος ἔφη, οἷον φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς τοῦ σώματος τροφῆς τεκτηνάμενοι, καὶ μέντοι καὶ ἐκ τοῦ λέγειν. τοῦτο μὲν τὸ καθ' ἧπαρ εἶδος τῆς ψυχῆς σιτίων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν ὑπάρχειν, οὐ μὴν ἐπί γε τῆς καρδίας οὐδὲν ἔτι προσθεῖναι τοιοῦτον, δῆλός ἐστιν ἐκ μὲν τῆς γαστρὸς, εἰς ἧπαρ βουλόμενος ἀναφέρεσθαι τὴν τροφήν, ἐκεῖθεν δὲ αὖθις τὴν καρδίαν ἰέναι τι μέρος εἰς τὴν τοῦ κατ' ἐκείνην αἵματος γένεσιν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων τῆς τροφῆς ἀνάδοσις εἰς τὴν καρδίαν εὐθέως, ἀλλ' εἰς ἧπαρ γίγνεται, πρότερον αὐτάρκως ἀποδεδειγμένον ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, οὐδὲν ἔτι δέομαι νῦν ἐπεξέρχεσθαι. προσθεῖναι δ' ἄμεινον τῷ λόγῳ τοσόνδε, θερμὸν μὲν ἱκανῶς, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ θυμοειδὲς σπλάγχνον. οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ θερμὸν ἱκανῶς τὸ ἐπιθυμητικόν, ἀλλ' ἐν φυτοῖς μὲν καὶ πάμπολυ τοῦ θυμοειδοῦς ἀπολειπόμενον, ἐν ζῴοις δ' οὐ τοσοῦτον μέν, ὅμως δ' οὐκ ὀλίγον. οὔτε γὰρ ἂν οὕτως θερμὸν εἰργάζετο χυμόν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸ τοιοῦτον ὑπῆρχεν, οὔτ' ἀσφύκτους ἂν εἶχε τὰς φλέ-

» βας, ἢ ζεούσης θερμασίας ἦν ἀρχή. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἐνδεικνύμενος ἔγραφε. ῥίζωσις φλεβῶν ἧπαρ, ῥίζω-
» σις ἀρτηριῶν, καρδίη, ἐκ τουτέων ἀποπλανᾶται ἐς πάντα αἷμα καὶ πνεῦμα, καὶ θερμασίη διὰ τούτων φοιτᾷ. αἷμα
μὲν ἐξ ἥπατος ἀποπλανᾶσθαι λέγων, πνεῦμα δ᾽ ἐκ καρδίας, θερμασίαν δ᾽ ἐξ ἀμφοῖν, ὅθεν οὐδὲ διήνεγκεν ἢ φλε-
βῶν ἀρχὴν εἰπεῖν τὸ ἧπαρ, ἢ αἵματος, ἢ τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς, ἀλλ᾽ οἰκειότερόν πως ἰατρῷ μὲν ἐπὶ τοῖς σωματι-
κοῖς ὀργάνοις, φιλοσόφῳ δ᾽ ἐπὶ ταῖς ψυχικαῖς δυνάμεσι ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν. ἕπεται δ᾽ ἐπιδειχθέντι θα-
τέρῳ θάτερον, καὶ τοίνυν φαίνονται γεγραφότες οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων. ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν σωμα-
τικῶν ὀργάνων τὸν πλείω λόγον ποιησάμενος, ὁ δ᾽ ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ὁ μὲν Ἱπποκράτης
» ἐρεῖ. ῥίζωσις φλεβῶν ἧπαρ, ἀνατομήν τε γράφει φλεβῶν τήνδε. ἡπατῖτις ἐν ὀσφύϊ μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου
» κάτωθεν, καὶ σπονδύλοισι προσδιδοῖ ἐντεῦθεν μετέωρος διὰ ἥπατος καὶ διὰ φρενῶν ἐς καρδίαν. καὶ ἡ μὲν ἰθεῖα ἐς
» κληΐδας, ἐντεῦθεν δ᾽ αἱ μὲν ἐς τράχηλον, αἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὠμοπλάτην, αἱ δ᾽ ἀποκαμφθεῖσαι κάτω παρὰ σπονδύλους,
» καὶ πλευρὰς ἀποκλίνουσιν, ἐξ ἀριστερῶν μὲν μία ἐγγὺς κληΐδων, ἐκ δεξιῶν δ᾽ ἐπί τι ταύτης χωρίον. ἄλλη δὲ σμικρὸν
» κατωτέρω ἀποκαμφθεῖσα, ὁκόθεν μὲν ἐκείνη ἀπέλιπε, προσέδωκε τῇσι πλευρῇσιν. ἐπὰν δὲ τῆς ἐπ᾽ αὐτῆς καρδίας
» προστύχῃ ἀποκαμπτομένη ἐς τὰ ἀριστερά, ἀποκαμφθεῖσα δὲ κάτω ἐπὶ σπονδύλους καταβαίνει, ἔστ᾽ ἂν ἀφίκηται
» ὅθεν ἤρξατο μετεωρίζεσθαι ἀποδιδοῦσα τῇσι πλευρῇσι τὴν ἐπίλοιπον ἁπάσαις, καὶ ἔνθεν ἀποσχιδὰς, παρ᾽ ἑκάστην
» διδοῦσα, μίας δ᾽ οὔσα, ἀπὸ μὲν τῆς καρδίας ἐπί τι χωρίον, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσιν μᾶλλον ἐοῦσα, ἔπειτα ὑποκάτω τῆς
» ἀρτηρίας ἔστ᾽ ἂν καταναλωθῇ καὶ ἔλθῃ ὅθεν ἡ ἡπατῖτις ἐμετεωρίσθη, πρότερόν γε πρὶν ἐνταῦθα ἐλθεῖν παρὰ τὰς
» ἐσχάτας δύο πλευρὰς ἐδιχώθη, καὶ ἡ μὲν ἔνθεν, ἡ δὲ ἔνθεν τῶν σπονδύλων ἐλθοῦσα κατηναλώθη. ἡ δ᾽ εὐθεῖα ἀπὸ τῆς
» καρδίας πρὸς κληΐδας τείνουσα, ἄνωθεν τῆς ἀρτηρίας ἐστὶ, καὶ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ καὶ παρ᾽ ὀσφὺν κάτωθεν τῆς καρ-
» δίας, καὶ ἀπὸ ταύτης ἀΐσσει ἐς τὸ ἧπαρ. ἡ μὲν ἐπὶ πύλας καὶ λοβὸν, ἡ δ᾽ ἐς τὸ ἄλλο ἑξῆς ἀφωρμηκε σμικρὸν κά-
» τωθεν φρενῶν. φρένες δὲ προσπεφύκασι τῷ ἥπατι, ἃς οὐ ῥηΐδιον χωρίσαι, διοσσαὶ δ᾽ ἀπὸ κληΐδων αἱ μὲν ἔνθεν,
» αἱ δ᾽ ἔνθεν ὑπὸ στῆθος ἐς ἴτρον. ὅπῃ δ᾽ ἐντεῦθεν, οὔπω οἶδα. φρένες δὲ κατὰ τὸν σπόνδυλον τὸν κάτω πλευρέων, ᾗ
» νεφροὶ ἐξ ἀρτηρίας ταύτῃ ἀμφιβεβήκασιν. ἀρτηρίαι δὲ ἐκ τούτου ἐκπεφύκασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀρτηρίην τόνον ἔχουσαι.
» ταύτῃ δὲ παλινδρομήσασα ἀπὸ καρδίης, ἡ ἡπατῖτις ἔληγεν. ἀπὸ δὲ τῆς ἡπατίτιδος διὰ τῶν φρενῶν αἱ μέγισται δύο
» ἡ μὲν ἔνθεν, ἡ δὲ ἔνθεν φέρονται μετέωροι, πολυσχιδέες τε διὰ τῶν φρενῶν εἰσίν, ἀμφὶ ταύτας αἷς καὶ πεφύκασιν,
» ἄνω δὲ φρενῶν αὗται μᾶλλον ἐκφανέες. οὕτως μὲν ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν τὴν ἀνατομὴν τὴν ἐξ ἥπατος ἐκφυομέ-
νων φλεβῶν, ἐνδεικνύμενος ἐντεῦθεν εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. ἐξηγησάμεθα δὲ τὴν ῥῆσιν ἑτέρωθί τε κἂν τῷ δευ-
τέρῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς. ὁ δὲ Πλάτων οὐ κατὰ τὰς φλέβας, ἀλλὰ κατὰ τὴν διοικοῦσαν αὐτὰς δύναμιν ὑφ᾽ ἥπα-
» τος ὁρμωμένην, ἐν Τιμαίῳ διαλεγόμενος ὧδέ πως ποιεῖται τὴν τοῦ λόγου διέξοδον. τὸ δὲ δὴ σίτων τε καὶ ποτῶν
» ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσων ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἴσχει φύσιν, τοῦτο εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τε φρενῶν, καὶ τοῦ
» εἰς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κατῴκισαν, οἷον φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῇ τοῦ σώματος τροφῇ κεκτημένοι, καὶ κα-
τέδησαν δὴ τὸ τοιοῦτον ἐνταῦθα, ὡς θρέμμα ἄγριον. τρέφειν δὲ δὴ συνημμένον ἀναγκαῖον εἴπερ τι μέλλει τὸ θνη-
» τὸν ἔσεσθαι γένος. καὶ μικρὸν προελθὼν, τοῦτο δὴ φησίν ὁ θεὸς ἐπιβουλεύσας αὐτοῦ τὴν ἥπατος ἰδέαν συνέστησεν, ἐπὶ
» μὲν δὴ τοῦδε τοῦ σπλάγχνου καθάπερ νειμάμενοι τοὺς λόγους, ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν ὀργάνων, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς διοικούσης αὐτὰ
δυνάμεως διηλέχθη. ἐπὶ δὲ τῆς καρδίας ἑκατέρως ἀμφότεροι μετεχειρίσαντο, Πλάτων μὲν ἐν Τιμαίῳ γράφων ὧδε.
» τὴν δὲ δὴ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος εἰς
» τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν, ἵν᾽ ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος τοῦ λόγου παραγγείλαντος, εἴ τις ἄδικος περὶ αὐ-
» τὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν, ἢ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπιθυμιῶν, ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν, πᾶν ὅσον αἰσθη-
» τικὸν ἐν τῷ σώματι τῶν παρακελεύσεων, καὶ ἀπειλῶν αἰσθανόμενοι γίγνοιτο ἐπήκοον, καὶ ἕποιτο πάντῃ, καὶ τὸ
» βέλτιστον οὕτως ἐν αὐτοῖς πᾶσιν ἡγεμονεῖν ἐῷ. Πλάτων μὲν οὖν οὕτως ἀμφοτέρους τοὺς λόγους ἔμιξεν εἰς ταυτὸ τούς
τε περὶ θυμοειδοῦς ψυχῆς, καὶ τοὺς περὶ τῆς καρδίας, καὶ τῶν ἀπ᾽ αὐτῆς πεφυκότων ἀγγείων. Ἱπποκράτης δ᾽ αὖ πά-
λιν ὁ δ᾽ αὐτὸς ἀπέχεται τοῦ περὶ τῆς τοιαύτης εἰπεῖν τι, μάλιστα μὲν ἡ μικρὸν πρόσθεν ἔγραψα ῥῆσις, καθ᾽ ἣν ἐκ τοῦ
σφυγμοῦ τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα φλεβὸς ἐτεκμαίρετο περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἠθῶν, ἤδη δὲ κἂν τῷ θεραπεύειν ἀχροίας τε καὶ
ἰσχνότητας ἐγκατεψυγμένας ἕξει σώματος. ἐπιτήδευσιν γάρ φησιν ὀξυθυμοῦ ἐμποιεῖν, καὶ χροιῆς ἀναλήψιος
» εἵνεκα καὶ ἐγχυμώσιος. ἐξηγεῖσθαι γοῦν σοι δοκεῖ ταῦτα Πλάτων ἐν οἷς φησίν, ἐπὶ τῆς καρδίας, ἵν᾽ ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ
μένος. οἱ δὲ μετ᾽ αὐτὸν φιλόσοφοι καὶ ὁρισμὸν τοῦτον ἐποιήσαντο τοῦ θυμοῦ, ζέσιν εἶναι φάσκοντες αὐτὸν τοῦ κατὰ τὴν
» καρδίαν θερμοῦ, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁπότε περὶ γενέσεως πυρετοῦ διαλεγόμενος ὁ Ἱπποκράτης φησίν. αὔξεται μὲν γὰρ
» ψύχων τοὺς πόδας ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ θώρακος, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπων οἷα φλόγα, τῆς ἐμφύτου θερμα-
» σίας ἀρχὴν οἶδε τὴν καρδίαν. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρόκειταί μοι κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν, οὔτε ἀθροίζειν ἁπάσας
τῶν ἀνδρῶν τὰς ῥήσεις, οὔτ᾽ ἐξηγεῖσθαι, μέλλοντί γε δι᾽ ἑτέρων ὑπομνημάτων ἰδίᾳ ποιεῖσθαι τὰς ἐξηγήσεις. ὅπερ δὲ
ἐναρχόμενος εἶπον ἐπισκέψασθαί τε καὶ κρῖναι τὰ δόγματα μόνον, εἴτε κατὰ πάντα ἀλλήλοις ὁμολογοῦσιν, εἴτε
καὶ μή. καταπαύειν ἤδη καιρὸς ἐν τῷδε καὶ τόνδε τὸν λόγον, ἀρχῆς τοῦ ἥπατος ἀποδεδειγμένου καὶ φλεβῶν καὶ αἵμα-
τος, καὶ τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς. ἐπεὶ δ᾽ οὐ μόνον Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων οὕτως ἐδόξαζον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν,
οἷς ὡς μάρτυσι χρῆται Χρύσιππος, οὐχ οἱ φαυλότατοι ἐγνώκεσαν, ἔτι καὶ τοῦτο προσθεῖναι τῷ λόγῳ διὰ τὴν θαυμαστὴν
αὐτοῦ σοφίαν, ὃς ἀποχωρῶν ἑκάστοτε τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ποιηταῖς καὶ μυθολογήμασι καὶ γυναιξὶν εἰς
πίστιν δογμάτων χρῆται, οὐ μὴν οὐδὲ αὐτὸ τοῦτ᾽ αἰσθανόμενος, ὡς ἀντιμαρτυροῦσιν αὐτῷ, καὶ τἀναντία τίθενται
σύμπαντες αὐτοί, καθάπερ ἔμπροσθεν ἔδειξα, τὸν μὲν θυμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸν λογισμὸν δ᾽ ἐγκεφάλῳ περιέχεσθαι πε-
πιστευκότες. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐν ἥπατι κατοικίζουσιν, ἐνῆν μέν μοι καὶ τοῦτο διὰ πλειόνων πιστοῦσθαι μαρτύρων.
ὅπως δὲ μὴ δόξαιμι σπουδάζειν ἃ φεύγειν παραινῶ, καὶ τρίβειν τὸν χρόνον ἀχρήστοις πράγμασιν, Ὁμήρου μνημονεύσω, τὸν

Τιτυὸν

Τιτυὸν εἰς ᾅδου κολαζόμενον εἰσάγοντες, ἐφ' οἷς ἀκολασταίνειν ἐπεχείρησεν εἰς τὴν Λητώ. Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα, Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον δέρτρον ἔσω δύνοντες, ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί. Λητὼ γὰρ ἕλκυσε, Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν, Πυθὼ δ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος. οὐ τὴν καρδίαν ἢ τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τι τῶν ἄλλων μορίων ἐσθιόμενα ἐποίησε τοῦ Τιτυοῦ, διὰ τὴν ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐξυβρίζειν ἐπιχειρήσαντος, ἀλλὰ τὸ ἧπαρ μόνον εἰς τὸ τῆς ὕβρεως αἴτιον σπλάγχνον κολάζεσθαι φάμενος αὐτόν, ὥσπερ ἦν εὔλογον. οὕτω γοῦν εἰώθασι καὶ νῦν ποιεῖν οἱ τοὺς ἁμαρτάνοντας οἰκέτας καταδικάζοντες, τῶν μὲν ἀποδιδρασκόντων τὰ σκέλη καίοντές τε καὶ καταχάζοντες, καὶ παίοντες, τῶν δὲ κλεπτόντων, τὰς χεῖρας, ὥσπερ γε καὶ τῶν γαστριμάργων, τὴν γαστέρα, καὶ τῶν φλυαρούντων τὴν γλῶτταν, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ἐκεῖνα κολάζοντες τὰ μόρια, δι' ὧν ἐνεργοῦσι τὰς μοχθηρὰς ἐνεργείας. εἰ δ' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἔχει τις εἰπεῖν τῶν ἐπαινούντων τὰ Χρυσίππου, δι' ἣν οὕτως Ὅμηρος ἐποίησε κολαζόμενον τὸν Τιτυόν, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι. μὴ λεγόντων μέντοι μηδ' εὑρισκόντων, εὔλογον οἶμαι περὶ Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος ἐπαινεῖν Ὅμηρον οὕτω δοξάζοντα, καὶ μάρτυρα τίθεσθαι καὶ αὐτόν, ὧν ἡμεῖς δι' ἀποδείξεως ἐπιστάμεθα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Ζ'.

Οὐκ ἐγὼ τοῦ μήκους τῆς πραγματείας αἴτιος, ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον, ἀλλ' οἱ ψευδῶν λόγων ὧν ἠρώτησαν ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς οὐκ ὀλίγους πληρώσαντες βίβλους, οὓς εἰ μὲν ἀνελέγκτους τις εἴασεν ὥσπερ ἐγνώκειν ἐγὼ τότε κατ' ἀρχάς, οὐκ ἂν ἐδόκει βεβαίως ἀποδεδεῖχθαι τἀληθές. εἰ δ' ἐξελέγχει πάντας ἐξῆς ἐπιὼν ὡς μηδένα παραλιπεῖν, εἰς μῆκος οὐκ ἀναγκαῖον ἐκτείνεσθαι συνέβαινε τὴν ὅλην πραγματείαν. ἐπειδὴ τοίνυν τῶν πρώτων ἤδη ὑπομνημάτων οὐκ ὤκνουν τινὲς ἐπαινεῖν, ὡς ἀληθεῖς, οὓς Χρύσιππός τε καὶ ἄλλοι τινὲς ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς ἠρώτησαν λόγους, ἔδοξε τοῖς ἑταίροις οἷς μάλιστα χαριζόμενος, ἔγραφον ταῦτα προσθεῖναι τὰς λύσεις αὐτῶν. ἀναγκαῖον γὰρ ὂν ἢ μηκῦναι περὶ τὴν πραγματείαν, ἢ μὴ δοκεῖν ἀποδεδειχέναι τελέως ὑπὸ τριῶν ἀρχῶν διοικούμενον τὸ ζῶον, αἱρετώτερον ἔδοξεν εἰς μῆκος ἐκτεῖναι, καὶ μέντοι καὶ τὸ τέλος αὐτὸ τοῦ γιγνομένου δείκνυσιν ὀρθῶς ἡμᾶς ἑλομένους ἅπαντας ἐλέγξαι τοὺς ἠρωτημένους λόγους. οὔτε γὰρ Στωϊκός ἐστι φιλόσοφος, οὔτε περιπατητικός, οὔτε ἰατρός τις ὁμοίως θρασύς, ὡς πρόσθεν ἔρηται ἔσαι, ἀλλ' ἔνιοί γε καὶ φανερῶς ἐπὶ τὸν ἀληθῆ μετέστησαν λόγον. ἰατροὶ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου συγχωροῦντες ἐπιρρεῖν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως δύναμιν ἅπασι τοῖς κατὰ τὸ ζῶον μέλεσι, φιλόσοφοι δὲ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς ἐνταῦθ' ὑπάρχειν. οὐ διέλαθησαν γὰρ ἐναργῶς ὑπὸ τῆς ἀνατομῆς ἐλεγχθέντες θάτερον τῶν λημμάτων προηγουμένως, ᾧ χρώμενοι ψευδῶς συνελογίζοντο προστιθέντες αὐτῷ τὸ πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενον, καθ' ὃ φασὶν ἔνθα τῶν νεύρων ἡ ἀρχή, ἐνταῦθ' εἶναι τὸ ἡγεμονικόν, ὅπερ καὶ ἀληθές ἐστιν, ἀλλ' ἥ γε προσληφθεῖσα δεομένη μὲν ἐξ ἀνατομῆς εὑρεθῆναι, κατεψευσμένη δ' ὑπ' ἐκείνων, οἰομένων ἐκ τῆς καρδίας ὁρμᾶσθαι τὰ νεῦρα, ψευδὲς εἰκότως εἰργάζετο τοῦ παντὸς λόγου τὸ συμπέρασμα, καὶ τινές γε τὴν οὐκ ἀλήθειαν, ἀλλ' ἅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔθεντο στεργόντων, ἐπιχειρήσαντες ἀνατρέπειν πᾶσιν ὁμολογούμενον ἔμπροσθεν λῆμμα, καταγέλαστοι τελέως ἐφάνησαν. ἐδείχθη γὰρ ἀπ' αὐτῆς τοῦ ζητουμένου πράγματος τῆς οἰκείας, φύσεως ἢ οὐσίας, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, τὴν πίστιν ἔχειν ἡγεμονικόν, ἁπάντων νοούντων καὶ λεγόντων τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε καὶ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς αὐτὸς ὁ λόγος ἀρχαῖς μέν ἐστιν ἀρκεῖ μόνος οὐκ ἐνδόξοις, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπιστημονικοῖς τοῖς λήμμασι κεχρημένος, ὅπερ ἴδιόν ἐστιν ἀποδεικτικῆς μεθόδου, οὐ μόνον δὲ τοὺς περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγους ἠρωτημένους ὑπ' αὐτῶν ἐλέγχοντες ἐμηκύναμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένα. τούτων μὲν ἐν τοῖς λογικοῖς ὑπομνήμασι τρισί, τοῦ δ' ἐν τῷ θεραπευτικῷ, μετὰ τοῦ καὶ δεικνύειν αὐτὸν ἑαυτῷ διαφερόμενον τὸν Χρύσιππον. ἐπεμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν Ποσειδωνίου συγγραμμάτων, ἐν οἷς ἐπαινεῖ τὸν παλαιὸν λόγον, ἐλέγχων τὰ Χρυσίππῳ κακῶς εἰρημένα, περί τε τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀρετῶν τῆς διαφορᾶς. ὥσπερ γὰρ ἀναιρεῖται τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, εἰ μόνον εἴη τὸ λογιστικὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς, μηδενὸς μήτ' ἐπιθυμητικοῦ, μήτε τοῦ θυμοειδοῦς ὄντος, οὕτω καὶ τῶν ἀρετῶν πλὴν φρονήσεως αἱ λοιπαὶ πᾶσαι, καίτοι κἀνταῦθ' εἴ τις ἐπεξέρχοιτο τῷ λόγῳ, τάς τε περὶ τῆς ψυχῆς διαφορὰς τῶν ἀρετῶν, ἐν τέτταρσι βιβλίοις ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένα βασανίζων, ὅσα τε καθ' ἓν ἄλλο διῆλθεν, ᾧ δείκνυσι ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετάς ἐλέγχων τὸν Ἀρίστωνος λόγον, οὐχ ἑνὸς ἢ δυοῖν, ἀλλὰ τριῶν ἢ τεττάρων δεηθείς βιβλίων. ἔστι μὲν γὰρ κἀνταῦθα λόγος εἷς βραχὺς ἐπιστημονικὸς ἐλέγχων τὸν Χρύσιππον, οὔτε τἀληθῆ πρεσβεύοντα, καὶ μηκύνοντα περιττῶς, ἀλλ' οἱ μήτε παιδευθέντες ἐν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, μήθ' ὅλως γνόντες ὁποῖα τίς ἐστι, μόνῳ δὲ τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ὑπὸ Χρυσίππου γραφέντων βιβλίων προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀληθῆ νομίζουσι πάνθ' ὑπάρχειν αὐτά. καὶ γὰρ καὶ ὄντως ἐστὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἀληθῆ, καὶ μάλιστά γε τὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετάς, ἀλλ' ὅτι τῷ μίαν ὑποθεμένῳ δύναμιν ὑπάρχειν ἐν τῇ ψυχῇ τὴν λογικήν τε καὶ κριτικὴν ὀνομαζομένην, ἀνελόντι δὲ τήν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἀνεῖλε, μάχεται τὰ κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον εἰρημένα ταυτί, μέμψαιτ' ἄν τις αὐτῷ, τὸ μέντοι καταβάλλεσθαι τὴν Ἀρίστωνος αἵρεσιν, ἀληθῶς ὑπὸ τῶν γεγραμμένων οὐκ ἄν τις μέμψαιτο. νομίζει γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, μίαν οὖσαν τὴν ἀρετὴν ὀνόμασι πλείοσιν ὀνομάζεσθαι κατὰ τὴν πρός τι σχέσιν. ὁ τοίνυν Χρύσιππος δείκνυσιν οὐκ ἐν τῇ πρός τι σχέσει γενόμενον τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν τε καὶ κακιῶν, ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκείαις οὐσίαις ὑπαλλαττομέναις κατὰ τὰς ποιότητας, ὡς ὁ τῶν παλαιῶν ἐβούλετο λόγος, ὅπερ καὶ αὐτὸ βραχὺ παρατρέψας ὁ Χρύσιππος, ἑτέραις λέξεσι διῆλθε ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετάς, τοῖς τ' ἐπιχειρήμασιν οὐ πρέπουσι τῷ τὸ λογικὸν εἶναι μόνον τῆς ψυχῆς τεθειμένῳ τὸ παθητικὸν δ' ἀνῃρηκότι. πῶς οὖν ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, εἰ ἀναγκασθῶ νῦν ἐπιδεικνύειν ἀλλοτρίας αἱρέσεως ἐπιχειρήμασι χρώμενον τὸν Χρύσιππον, εἰκότως καταβαλεῖν τὴν Ἀρίστωνος δόξαν. οἱ γὰρ μήτε γνόντες

οἷόν τι πρᾶγμά ἐστι μέθοδος ἀποδεικτική, μήτ' ἀσκηθέντες ἐν αὐτῇ, μήτε ἀλήθειαν τιμῶντες, οὗτοι δικαιότεροι τοῦ μήκους τῶν λόγων ἔχειν τὴν αἰτίαν. ἄτοποι γάρ εἰσι καὶ οἱ πρὸς ἅπασαν ἀπόδειξιν ἀεὶ λογιζόμενοι καὶ στροφὰς ἀσχήμονας στρεφόμενοι, χάριν τοῦ δοκεῖν ἀτελῆ τὸν ὅλον ὑπάρχειν λόγον, ὅπου καὶ νῦν ἐκ πολλοῦ γεγραμμένων τῶν περὶ τούτου βιβλίων, ἔτεσί τε πολλοῖς βεβασανισμένων ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν, ἔκ τε τοῦ περιπάτου καὶ τῆς στοᾶς, ἐξαίφνης τις ἀνεφάνη τῶν περιπατητικῶν ὑμένας εἶναι λέγων, τοὺς ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς ἐγκέφαλόν τε καὶ μήνιγγας ἀναφερομένους, ὑφ' ὧν ἡ ψυχικὴ δύναμις ἀνακομίζεται, καὶ τοῦτ' ἐπιχειρεῖ λέγειν, ἄνθρωπος οὐδ' ὅλως ἀνατομῆς ἁψάμενος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμῶν ἐδέδεικτο καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ὡς τοῖς νεύροις ἐγκέφαλος ἐπιπέμπει δυνάμεις, οἷόν περ πηγή τις ὑπάρχων αὐτὸς, οὐκ ἐκ καρδίας λαμβάνων, ὡς μὲν ἔνιοι διὰ τῶν ὧν ἔφασαν νεύρων, ὡς δ' ἄλλοι διὰ τῶν καρωτίδων ἀρτηριῶν, ἠναγκάσθημεν οὖν αὖθις ἡμεῖς ἐπιδεικνύναι, μηδ' ὑμένας ἀναφερομένους ὅλως ἐκ καρδίας εἰς κεφαλήν. εἰ δὲ καί τινες τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ὑμένων ἐκ καρδίας μὴ εἶναι φάσκοιεν διατέμνοντές τε πάντας αὐτοὺς, ἐκκόπτοντές τε μηδὲν τοῦ ζώου βλαπτομένου. σκεπάσματα γάρ εἰσιν οἱ ὑμένες, ἔνθα περ ἂν ὑπάρχωσι μορίων, μηδεμίαν ἐνέργειαν ἢ χρείαν ἑτέραν ἔχοντες, ὁποίαν ἀρτηρίαι καὶ νεῦρα καὶ φλέβες. ὥσπερ οὖν ἐν τούτοις, οὐκ ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, ἀλλ' ὅσοι μήτ' ἠσκήθησαν ἐν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, μήτ' ἀληθείας ἐρῶσιν. οὕτω κἀπὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀρετῶν, ὁ μὲν ἐπιστημονικὸς λόγος ἐλάχιστος, οἱ δ' ἐξ ἀμαθίας τε καὶ φιλονεικίας ὁρμώμενοι πολλοί. τίς οὖν ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος ὁ ἀπ' αὐτῆς δηλονότι τῆς τοῦ πράγματος οὐσίας ὁρμώμενος, ὡς ἐν τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐδείχθη πραγματείᾳ. χρὴ γὰρ ἄρξασθαι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐννοίας, μεταβῆναι δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τῆς οὐσίας εὕρεσιν ἐπισκοπούμενον, εἴτε μία τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς, εἴτε πλείους εἰσὶν αἱ οὐσίαι κατὰ τὸ κοινότατον τῶν σημαινομένων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως εἴρηται βιβλίοις, ἀκουόντων ἡμῶν τοῦ τῆς οὐσίας ὀνόματος, ὅπερ ἐστὶν οἷον ὕπαρξις ὥς φασιν, ἡ βελτίστη τελειότης τῆς ἑκάστου φύσεως, ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτον πρᾶγμα ἐστὶ, ἡ ἀρετὴ μία καθ' ἕκαστον ὑπάρξει τῶν ὄντων. εἴπερ γὰρ τὸ βέλτιστον ἕν, καὶ ἡ τελειότης ἐστὶ μία, κατὰ μὲν τὸ λογιστικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, ἐπιστήμην ἀναγκαῖον εἶναι τὴν ἀρετὴν, καὶ εἴπερ ἓν τοῦτο ἐστὶ μόνον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ λογιζόμενον, οὐ χρὴ ζητεῖν ἀρετὰς πολλάς. εἰ δὲ καὶ τὸν θυμὸν, ἀναγκαῖον ἔσται κἀκείνου γενέσθαι τὴν ἀρετήν. οὕτω δὲ εἰ καὶ τρίτον ἄλλο πρὸς τούτοις εἴη τὸ ἐπιθυμητικὸν, ἑξῆς μὲν αὗται τρεῖς, ἄλλη δ' ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν σχέσεως γίγνεται τετάρτη. ἆρα μή τι μακρὸς ὁ λόγος οὐδαμῶς, ὥσπερ οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν ἐπιστημονικῶν. ἀλλὰ μακρὰ λέγειν ἡμᾶς ἀναγκάζουσιν οἱ ληροῦντες μακρὰ, καθάπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰ καὶ μὴ τελέως μακρὰ, μέτρια γοῦν ἔτι διελθεῖν ὑπὲρ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν. εἰ γὰρ ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται, ἕτερον μέν ἐστι τὸ λογιζόμενον, ἕτερον δὲ τὸ ἐπιθυμοῦν, ἄλλο δὲ τὸ θυμούμενον, ἔσται τις ἀρετὴ καθ' ἕκαστον αὐτῶν μία. κάλει τοίνυν εἰ βούλει τὴν μὲν ἐν τῷ λογιζομένῳ σοφίαν, ἢ φρόνησιν, ἢ ἐπιστήμην, ἢ ὅτι περ ἂν ἄλλό σοι δόξει. τὴν δ' ἐν τῷ θυμουμένῳ πάλιν ἀνδρείαν, ἢ ὅτι περ ἂν ἄλλο βουληθῇς. οὐ γάρ μοι μέλλει τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ὅτι μίαν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι. κάλει δ' εἴπερ ἐθέλεις καὶ τὴν ἐν τῷ λοιπῷ τῷ ἐπιθυμητικῷ γιγνομένην ἀρετὴν, σωφροσύνην, αὖθις ἡμῶν ἐπισκεπτομένων περὶ τῆς κατ' αὐτὴν Ἀριστοτέλει τε καὶ Πλάτωνι γεγενημένης διαφωνίας, οὐ μεγάλης ὑπαρχούσης. ἐπεὶ δ' ἕκαστον μόριον τῆς ὅλης ψυχῆς τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ κάλλος ἔχει, τὴν ψυχὴν ὅλην εἰκότως ἂν εἴποις δικαίαν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀλόγοις μέρεσιν αὐτῆς, ἕξεις τέ τινες εἰσὶ καὶ δυνάμεις μόνον αἱ ἀρεταὶ, κατὰ δὲ τὸ λογικὸν οὐχ ἕξις μόνον ἢ δύναμις ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμη ἡ ἀρετή. μόνῳ γὰρ τούτῳ τῷ μορίῳ τῆς ψυχῆς ἐπιστήμης μέτεστι. τὰ δὲ ἄλλα δυνάμεις μέν τινας καὶ ἕξεις βελτίους τε καὶ χείρους κτᾶσθαι δύναται, μεταχεῖν δ' ἐπιστήμης ἀμήχανον αὐτοῖς, ἄχρι περ ἂν μηδὲ λόγου. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὕτω βραχὺ, †μετὰ μῶμον δ' ἑξῆς ἐπὶ τὸ διημαρτημένον. ἐστὶ γὰρ οὐδ' αὐτὸ μακρὸν ἀνδρὶ κατὰ φύσιν ἔχοντι. νομίσας γοῦν ὁ Ἀρίστων μίαν εἶναι τῆς ψυχῆς δύναμιν, ᾗ λογιζόμεθα, καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἔθετο μίαν, ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ὅταν μὲν οὖν αἱρεῖσθαί τε δέῃ τἀγαθὰ, καὶ φεύγειν τὰ κακὰ τὴν ἐπιστήμην τήνδε, καλεῖ σωφροσύνην. ὅταν δὲ πράττειν μὲν τἀγαθὰ, μὴ πράττειν δὲ τὰ κακὰ, φρόνησιν. ἀνδρείαν δ' ὅταν τὰ μὲν θαρρῇ, τὰ δὲ φεύγῃ. ὅταν δὲ τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ νέμῃ δικαιοσύνην, ἐνὶ δὲ λόγῳ γινώσκουσα μὲν ἡ ψυχὴ, χωρὶς τοῦ πράττειν τἀγαθά τε καὶ κακὰ, σοφία τ' ἐστὶ καὶ ἐπιστήμη. πρὸς δὲ τὰς πράξεις ἀφικνουμένη τὰς κατὰ τὸν βίον, ὀνόματα πλείω λαμβάνει, τὰ προειρημένα, φρόνησίς τε καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἀνδρεία καλουμένη. τοιαύτη μέν τις ἡ Ἀρίστωνος δόξα περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν. ὅ γε μὴν Χρύσιππος οὐκ οἶδ' ὅπως ἀντιλέγειν ἐπιχειρεῖ τἀνδρὶ, τὴν κοινὴν πρὸς ἑαυτὸν ὑπόθεσιν ἀκριβῶς διαφυλάττοντι. καλῶς γὰρ ἅπαντα γιγνωσκόντων τε καὶ πραττόντων ἡμῶν, ἂν ὁ βίος διοικεῖτο κατ' ἐπιστήμην. κακῶς δὲ καὶ ψευδῶς γιγνωσκόντων τε καὶ πραττόντων κατ' ἄγνοιαν, ὡς αὐτὸς ὁ Χρύσιππος βούλεται, καὶ διὰ ταῦτα μία μὲν ἀρετὴ γίγνοιτ' ἂν ἡ ἐπιστήμη, μία δ' ὡσαύτως καὶ ἡ κακία προσαγορευομένη, καὶ ἤδε ποτὲ μὲν ἄγνοια, ποτὲ δ' ἀνεπιστημοσύνη. ἐὰν οὖν τις τὸν θάνατον, ἢ τὴν πενίαν, ἢ τὴν νόσον, ὡς κακὰ δεδιὼς ᾖ, δέον θαρρεῖν ὡς ἐπὶ ἀδιαφόροις, ἔνδειαν μὲν ἐπιστήμης αὐτὸ τίθενται, ἀγνοῶν τἀληθὲς ὡς ἂν Ἀρίστων τε καὶ Χρύσιππος εἴποι. κακίαν δ' ἔχει ψυχῆς, ἣν ὀνομάζουσι δειλίαν, οἷς ἐναντίαν ἀρετὴν αὐτοί φασιν εἶναι τὴν ἀνδρείαν ἐπιστήμην οὖσαν, ὧν χρὴ θαρρεῖν, ἢ μὴ θαρρεῖν, τουτέστιν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν τῶν ὄντως δηλονότι τοιούτων, οὐ κατὰ ψευδῆ δόξαν ὑπειλημμένων, οἷά περ ἐστὶν ὑγίεια, καὶ πλοῦτος, καὶ νόσος, καὶ πενία. τούτων γὰρ οὐδὲν οὔτ' ἀγαθὸν οὔτε κακὸν εἶναι φασὶν, ἀλλ' ἀδιάφορα πάντα. καὶ τοίνυν εἰ τὸ μὲν ἡδὺ νομίσας τις ἀγαθὸν, τὸ δ' ἀνιαρὸν κακὸν, ἀκολουθῶν τῇ δόξῃ τῇδε, τοῦ μὲν τὴν αἵρεσιν ποιοῖτο, τοῦ δὲ τὴν φυγὴν, ἀμαθὴς ἐστὶν οὐσίας ἀγαθοῦ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀκόλαστος. ἐν ἁπάσαις γὰρ πράξεσιν αἱρουμένων ἡμῶν τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν, φευγόντων δὲ τὸ φαινόμενον κακὸν, ἐχόντων δὲ φύσει τὰς ὁρμὰς ταύτας ἐφ' ἑκάτερον, ἡ φιλοσοφία διδάσκουσα τὸ κατ' ἀλήθειαν ἀγαθόν τε καὶ κακὸν, ἀναμαρτήτους ἐργάζεται. Χρύσιππος δὲ, οὐκ οἶδ' ὅπως ὥσπερ οἱ ἰδιῶται λόγων τῇ διαφορᾷ τῶν φωνῶν, οὐ τοῖς τυγχάνουσιν αὐτοῖς πράγμασι προσέχει τὸν νοῦν, ἕτερόν τι νομίζων δηλοῦσθαι καθ' ἑκάστην τῶνδε τῶν φωνῶν αἱρετέον, ποιητέον, θαρρητέον. ἀγαθὸν

ἐστὶ δ'

Marginal note: †μετὰ βαθμὸν

Line numbers in margin: 10, 20, 30, 40, 50

ἐστὶ δ' οὐχ ἕτερον, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις ταὐτὸν, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀγαθὸν δηλοῦται. τοῦτο γάρ ἐστι μόνον, ὅπερ ἂν ἕλοιτό τις ἢ πράξειεν, ἢ θαρρήσειεν, ὥσπερ γε καὶ τὸ κακὸν ὃ μήτε ἂν ἕλοιτο, μήτε πράξειε, μήτε θαρρήσειεν. ὡς οὖν ὁ λέγων ἔχειν ἡμᾶς ὀφθαλμοὺς, οὐχ ἕτερόν τι λέγει τοῦ φάσκοντος ἔχειν ἡμᾶς ὦπας, ἢ ὄμματα, καθάπερ οὐδ' εἰ τούτων ἀποχωρήσας τῶν ὀνομάτων, ἡμᾶς ἔχειν φαίη μόριον ὀπτικὸν, ἢ μόριον ὁρατικὸν, ἢ ὄργανον ὁρατικόν. οὕτως ὁ λέγων ἔχειν ἡμᾶς ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, οὐχ ἕτερόν τι λέγει φάσκοντος ἐπιστήμην αἱρετέον καὶ οὐχ αἱρετέον, ἢ ποιητέον καὶ οὐ ποιητέον, ἢ θαρραλέον καὶ οὐ θαρραλέον ἔχειν ἡμᾶς. ἁπάσαις γὰρ ταύταις ταῖς λέξεσιν, ἀγαθὸν καὶ κακὸν λέγει καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Χρύσιππον. εἴγε δὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ μόνον ἐστὶν, αἱρετέον καὶ ποιητέον, καὶ θαρρητέον, ὥστε τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐπιστήμην ἐν διαφόροις ὕλαις ἢ πράξεσιν ἐργαζομένην ὀνόματα πλείω λαμβάνειν, ἕκαστον ἐν τῷ πρός τι κατὰ τὴν ὕλην ἢ τὴν πρᾶξιν ὑφιστάμενον. ὥσπερ οὖν τῶν περὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν μερῶν λόγον ὁ Πλάτων ἐνὶ λόγῳ βραχεῖ περιέλαβεν ἐπιστημονικῷ, κατὰ τὸ τέταρτον τῆς πολιτείας, οὕτω καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ἐφεξῆς ἐδίδαξε διὰ βραχέων. ἐν δέ γε τῷ λάχητι παρέγραψεν, εἴ τις ἐπιστήμας εἶναι νομίζει τὰς ἀρετὰς, οὐ πολλαὶ γίνοιντ' ἂν, ἀλλὰ καὶ μία γνῶσις ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, οὔκουν οὔτε Πλάτων, οὔτ' ἐγὼ πολυλογίας αἴτιος, καθάπερ οὐδ' Ἀρίστων, ἀλλ' ὁ μακροὺς μὲν ἀποτείνων λόγους ἐκ λημμάτων ἀρχομένους ἤτοι διαλεκτικῶν μόνον, οὐ μὴν ἐπιστημονικῶν, ἢ οὐδὲ τοιούτων, ἀλλ' ἤτοι ῥητορικῶν, ἢ σοφιστικῶν. ἐπιδέδεικται δέ μοι τοῦτο κατὰ τὸ δεύτερον ὑπόμνημα τῆσδε τῆς πραγματείας, δεικνύντι τὴν διαφορὰν τῶν λημμάτων, ὅπερ ἦν τοῦ προκειμένου ἐστὶ σκέμματος. οὕτως οὖν κἂν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς ὁ Χρύσιππος ἀποχωρῶν τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀποδεικτικῶν λημμάτων ἐν τοῖς ὑπολοίποις ἀλᾶται τρισὶ γένεσιν, ὡς ἔν γε τῷ ποίας εἶναι τὰς ἀρετὰς, ἐπιστημονικῶν μᾶλλον ἅπτεται, καταβαλλόντων μὲν ὄντως τὸν Ἀρίστωνος λόγον, οὐ μὴν τῇ γε οἰκείᾳ πρέπον τῶν ὑποθέσεων. διὰ τοὺς ἀγανακτοῦντας οὖν ἐπὶ τῷ μήκει τῆς ἐνεστώσης πραγματείας, ἑτέρωθι μὲν ἰδίᾳ περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς αὖθις ἔγνωκα ποιήσασθαι τὸν λόγον, ἐν δὲ τῷ παρόντι διὰ τοὺς φιλομαθεῖς ἐπείγοντάς με τὰ λείποντα προσθεῖναι τοῖς ἐνεστῶσιν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις ἀφίξομαι. δέδεικται μὲν γὰρ ὡς ἡ τοῦ γεγενημένου ζώου διοίκησις ὑπὸ τριῶν ἀρχῶν γίνεται, μιᾶς μὲν τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατῳκισμένης, ἧς ἔργα καθ' ἑαυτὴν μὲν, ἥτε φαντασία καὶ ἡ μνήμη καὶ νόησις καὶ διανόησις. ἐν δὲ τῷ πρός τι τῆς τ' αἰσθήσεως ἡγεῖσθαι, τοῖς τ' αἰσθανομένοις τοῦ ζώου μέρεσι, καὶ τῆς κινήσεως τοῖς κινουμένοις καθ' ὁρμὴν, ἑτέρας δὲ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ καθιδρυμένης, ἧς ἔργα καθ' ἑαυτὴν μὲν ὁ τόνος ἐστὶ τῆς ψυχῆς. καὶ τὸ μόνιμον ἐν οἷς ἂν ὁ λογισμὸς κελεύσῃ καὶ τὸ ἀήττητον, κατὰ πάθος δὲ οἷον ζέσις τῆς ἐμφύτου θερμασίας ποθούσης τιμωρήσασθαι τῆς ψυχῆς τηνικαῦτα τὸν ἀδικεῖν δόξαντα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον θυμός. ἐν δὲ τῷ πρός τι θερμασίας ἀρχὴ τοῖς κατὰ μέρος εἶναι μορίοις ἀρτηρίαις τε κινήσεως σφυγμικῆς, τῆς δ' ὑπολοίπου δυνάμεως ἐν ἥπατι καθιδρυμένης, ἔργα τὰ περὶ τὴν θρέψιν ἅπαντα κατὰ τὸ ζῶον, ὧν μέγιστον μέρος ἡμῖν τε καὶ πᾶσι τοῖς ἐναίμοις ζώοις ἐστὶν ἡ τοῦ αἵματος γένεσις. τῆς δ' αὐτῆς ταύτης δυνάμεως καὶ ἡ τῶν ἡδέων ἐστὶν ἀπόλαυσις, ἐν ᾗ σφοδρότερον τοῦ δέοντος κινουμένη, τήν τ' ἀκρασίαν καὶ τὴν ἀκολασίαν ἐργάζεται. ἡ μὲν οὖν ἀπόδειξις ἡ δεικνῦσα τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν εἶναι, κατὰ τὴν κεφαλὴν εὐθὺς ἔχει καὶ τὸ μόριον αὐτῆς συνενδεικνύμενον. ὄντων γὰρ τοῦ λόγου δυοῖν λημμάτων, ἑνὸς μὲν κατὰ τὴν τοῦ προβλήματος ἔννοιαν, ἢ οὐσίαν, ἢ φύσιν, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃς ὀνομάζειν. ἑτέρου δὲ φαινομένου διὰ τῆς ἀνατομῆς, τούτῳ τῷ φαινομένῳ μετ' ἀκριβείας γιγνωσκομένῳ συνδιαγιγνώσκεται τῆς κεφαλῆς τὸ μέρος, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐστὶν, οὐχ αἱ μήνιγγες, ἀλλ' ἐγκέφαλος. ἕκαστον γὰρ τῶν ἀποφυομένων νεύρων τριπλοῦν τὴν οὐσίαν ἐστὶ, τὸ μέσον μὲν τοῦ αὐτοῦ καὶ διὰ βάθους, ὅπερ ἀνάλογόν ἐστι τῇ τῶν δένδρων ἐντεριώνῃ, τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχον ἐξ ἐγκεφάλου, περιεχόμενον δ' ἐν κύκλῳ πρώτῃ μὲν τῇ τῆς λεπτῆς μήνιγγος ἀποφύσει, δευτέρᾳ δὲ τῇ τῆς παχείας. Ἐρασίστρατος δ' ἄχρι πολλοῦ τὴν ἔξωθεν μοῖραν ὁρῶν μόνην τοῦ νεύρου τὴν ἀπὸ τῆς παχείας μήνιγγος ὁρμωμένην, ἀπ' ἐκείνης ᾤετο πεφυκέναι σύμπαν τὸ νεῦρον, καὶ μεστά γε τὰ πλεῖστα τούτου τῶν συγγραμμάτων ἐστὶν ἀπὸ τῆς περιεχούσης τὸν ἐγκέφαλον μήνιγγος πεφυκέναι φάσκοντος τὰ νεῦρα. ἀλλ' ὅγε πρεσβύτης ὢν ἤδη καὶ σχολὴν ἄγων μόνοις τοῖς τῆς τέχνης θεωρήμασιν ἀκριβεστέρας ἐποιεῖτο τὰς ἀνατομὰς, ἔγνω καὶ τὴν οἷον ἐντεριώνην τῶν νεύρων ἀπ' ἐγκεφάλου πεφυκυῖαν. ἔχει δ' ἡ ῥῆσις αὐτοῦ, τόνδε τὸν τρόπον. ἐθεωροῦμεν δὲ καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἦν ὁ μὲν ἐγκέφαλος διμερὴς, καθάπερ καὶ τῶν λοιπῶν » ζώων, καὶ κοιλίαν παρὰ τὸ μῆκος τῷ εἴδει κειμένην, συντέτρηντο δ' αὗται εἰς μίαν κατὰ τὴν συναφὴν τῶν μερῶν. ἐκ δὲ ταύ» της ἔφερεν εἰς τὴν ἐπεγκρανίδα καλουμένην, καὶ ἐκεῖ ἑτέρα ἦν μικρὰ κοιλία, διαπέφρακτο δὲ ταῖς μήνιγξιν ἕκαστα » τῶν μερῶν. ἥ τε γὰρ ἐπεγκρανὶς διαπέφρακτο αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, καὶ ὁ ἐγκέφαλος παραπλήσιος ὢν νήστει καὶ πολύπλοκος, » πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον τούτου ἡ ἐπεγκρανὶς πολλοῖς ἑλιγμοῖς καὶ ποικίλοις κατεσκεύαστο, ὥστε μαθεῖν τούτων τὸν θεωροῦν» τα, ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζώων, ἐλάφου τε καὶ λαγωοῦ, καὶ εἴ τι ἄλλο κατὰ τὸ τρέχειν πολύ τι τῶν λοιπῶν ζώων ὑπερ» αίρει τοῖς πρὸς ταῦτα χρησίμοις, εὖ κατεσκευασμένοις μυσί τε καὶ νεύροις, οὕτω καὶ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ τῶν λοιπῶν » ζώων πολὺ τῷ διανοεῖσθαι περίεστι, πολὺ τοῦτ' ἐστὶ πολύπλοκον. ἦσαν δὲ καὶ ἀποφύσεις τῶν νεύρων πᾶσαι αἱ ἀπὸ τοῦ » ἐγκεφάλου, καὶ καθ' ὅλον εἰπεῖν, ἀρχὴ φαίνεται εἶναι τῶν κατὰ τὸ σῶμα ὁ ἐγκέφαλος. ἥ τε γὰρ ἀπὸ τῶν ῥινῶν γιγνομένη αἴ» σθησις συντέτρητο ἐπὶ τοῦτον, καὶ αἱ ἀπὸ τῶν ὤτων. ἐφέροντο δὲ καὶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν καὶ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποφύ» σεις ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου. ἐνταῦθα ὁ Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ καὶ πρότερον ἀγνοούμενον ἑαυτῷ, σαφῶς ἑωρακέναι τη» νικαῦτα, τῶν νεύρων ἕκαστον ἐξ ἐγκεφάλου φυόμενον. ἀκριβῶς δὲ καὶ περὶ τῶν τεττάρων αὐτοῦ κοιλιῶν ἔγραψεν, ἃς οὐδ' αὐτὸς ἔτι τῷ πρότερον ἴδεν. εἰ δὲ κἀπὶ τῶν ζώντων ζώων ἐπεποίητο τὴν πεῖραν, ἣν ἡμεῖς οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις ἐποιησάμεθα, βεβαίως ἂν ἔγνω τὴν μὲν σκληρὰν καὶ παχεῖαν μήνιγγα σκέπης ἕνεκεν γεγενημένην ἐγκεφάλου, τὴν δὲ μαλακὴν καὶ λεπτὴν, καὶ τούτου μὲν αὐτοῦ χάριν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ συνδεῖν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀγγεῖα τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας. τίνα δὲ ἐστὶν ἃ χρῆναι φημὶ τεθεᾶσθαι κατὰ τὰς ἀνατομὰς εἰς τὴν τῶν ἀρίστων δογμάτων εὕρεσιν, ἐπὶ πλέον μὲν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται,

μνημονεύσω δὲ καὶ νῦν αὐτῶν τοσούτου μέρους, ὅσον εἰς τὰ παρόντα μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμον, ἐκκοπέντος τοῦ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ, ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, καὶ γυμνῆς τῆς παχείας μήνιγγος γενομένης, ἐὰν ἑκατέρωθεν τῆς μέσης εὐθείας καθ' ἣν ἐγκαταβαίνει τῷ ἐγκεφάλῳ διπλουμένη, δι' ἀγκίστρων ἀνατείνας αὐτήν, ἢ τέμῃς μόνην, ἢ ἐκτέμῃς ὅλην, οὔτ' ἀναίσθητον, οὔτ' ἀκίνητον γίγνεται τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδ' εἰ τὸ σκέπον αὐτῆς μέρος ὅλον τὸν ὄπισθεν ἐγκέφαλον, ἢ τέμνεις μόνον, ἢ ἐκτέμνεις. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ὁπωσοῦν ἐκτέμνοις, οὐδ' οὕτως τὸ ζῶον ἀκίνητον ἢ ἀναίσθητον γίγνεται, πρὶν ἐπί τινα τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ τὴν τομὴν ἐξικέσθαι. μάλιστα μὲν οὖν ἡ ὀπίσω βλάπτει τὸ ζῶον, ἐφεξῆς δὲ ἡ μέση. τῶν προσθίων δὲ ἑκατέρα βραχυτέραν ἐργάζεται τὴν βλάβην, καὶ μᾶλλον μὲν ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων ζώων, ἧττον δ' ἐπὶ τῶν νέων. τὰ δ' αὐτὰ ταῖς εἰς τὰς κοιλίας τομαῖς αἱ κατ' αὐτῶν ἐργάζονται θλίψεις, ἃς οὐδ' ἐπιτηδευόντων, ἀλλὰ καὶ πάνυ φυλαττομένων ὁρῶμεν ἐνίοτε γιγνομένας ἐπὶ τῶν ἀνατιτρωμένων ἀνθρώπων, ὅταν τὰ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ καταγάγωσιν. ἐκ τούτων οὖν τῶν φαινομένων ἴσως ἄν τις ὑπονοήσειε τὸ κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου πνεῦμα δυοῖν θάτερον, εἰ μὲν ἀσώματος ἐστὶν ἡ ψυχή, τὸ πρῶτον αὐτῆς ὑπάρχειν ὡς ἂν εἴποι τις οἰκητήριον. εἰ δὲ σῶμα, τοῦτ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὴν ψυχὴν εἶναι. ἀλλ' ὅταν γε συναχθεισῶν τῶν κοιλιῶν, ὀλίγον ὕστερον αὖθις αἰσθάνηται καὶ κινῆται τὸ ζῶον, οὐκέτ' οἷόν τε φάναι τῶν εἰρημένων ὑπάρχειν τουτὶ τὸ πνεῦμα. βέλτιον οὖν ὑπολαβεῖν ἐν αὐτῷ μὲν τῷ σώματι τοῦ ἐγκεφάλου τὴν ψυχὴν οἰκεῖν, ἥτις ποτ' ἂν ᾖ κατὰ τὴν οὐσίαν. οὔπω γὰρ περὶ τούτου σκέψις ἥκει, τὸ πρῶτον δ' αὐτῆς ὄργανον εἴς τε τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας τοῦ ζώου, καὶ προσέτι τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις τοῦτ' εἶναι τὸ πνεῦμα, διὸ καὶ κενωθὲν ἄχρις ἂν αὖθις ἀθροισθῇ, τὴν μὲν ζωὴν οὐκ ἀφαιρεῖσθαι τὸ ζῶον, ἀναίσθητον δὲ καὶ ἀκίνητον ἐργάζεσθαι. καίτοι γε εἴπερ ἦν αὐτὸ ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, συνδιεφθείρετ' ἂν αὐτῷ κενουμένῳ παραχρῆμα τὸ ζῶον. εὔλογον οὖν γεννᾶσθαι μὲν τουτὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖσε τελευτᾶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν οὐκ ὀλίγον πλῆθος, ἐξ οὗ τὰ καλούμενα χοροειδῆ πλέγματα γέγονεν, ὄργανον δ' ὡς ἔφην εἶναι τὸ πρῶτον αὐτὸ τῆς ψυχῆς. ἔτι δ' ἂν μᾶλλον ἐλπίσαις γίγνεσθαι τὸ πνεῦμα τοῦτο τῶν ἀγγείων ἀναπνεόντων αὐτό, καὶ μάλιστα τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ δικτυοειδὲς ἰδὼν πλέγμα γιγνόμενον ἐκ τῶν ἐρχομένων εἰς τὴν κεφαλὴν ἀρτηριῶν, ὅταν πρῶτον ὑπερβᾶσαι τὸ κρανίον ἐντὸς αὐτοῦ γένωνται κατὰ τὴν καλουμένην ἐγκεφάλου βάσιν. ἐνταῦθα γὰρ οὐκ ὀλίγην χώραν ἡ φύσις οἷον θαλάμην τινὰ τῷ δικτυοειδεῖ τῷδε παρεσκεύασε πλέγματι περιεχομένην ὑπὸ τῆς παχείας μήνιγγος, εἰς ἣν χώραν ἀπὸ τῶν καρωτίδων ὀνομαζομένων ἀρτηριῶν, οὐ σμικρά τις ἀφικνουμένη μοῖρα καθ' ἑκάτερον μέρος ἐν ἀγγεῖον, εἶτα καταχιζόμεναι πολυειδῶς οὐχ ἁπλοῦν ἐργάζονται καὶ τὸ δίκτυον, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλοις κείμενα πολλά, μετὰ τοῦ συνῆφθαι τε καὶ συμπεφυκέναι πάντα, καὶ πάλιν γε κατὰ τοῦ πλέγματος τοῦδε τηλικοῦτο ζεῦγος ἀρτηριῶν, ἐκφυόμενον ἡλίκον ἐξ ἀρχῆς ἦν τὸ παρὰ τῶν καρωτίδων ἧκον, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναφέρεται, τά τ' ἄλλα μέρη διαπλέκον αὐτοῦ παμπόλλαις ἀπονεμήσεσι, καὶ τὰ κατὰ τὰς κοιλίας ἐργαζόμενα πλέγματα. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, ζωτικόν ἐστί τε καὶ προσαγορεύεται, τὸ δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ψυχικόν, οὐχ ὡς οὐσία ψυχῆς ὑπάρχον, ἀλλ' ὡς ὄργανον πρῶτον αὐτῆς οἰκούσης κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ὁποία τις ἂν ᾖ τὴν οὐσίαν. ὥσπερ δὲ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὴν καρδίαν γεννᾶται, τὴν ὕλην ἔχον τῆς γενέσεως, ἔκ τε τῆς εἰσπνοῆς, καὶ τῆς τῶν χυμῶν ἀναθυμιάσεως, οὕτω τὸ ψυχικὸν ἐκ τοῦ ζωτικοῦ κατεργασθέντος ἐπὶ πλέον, ἔχει τὴν γένεσιν. ἐχρῆν γὰρ δήπου μᾶλλον ἁπάντων αὐτὸ μεταβολῆς ἀκριβοῦς τυχεῖν. εἴπερ οὖν τό τε σπέρμα καὶ τὸ γάλα, καίτοι γ' ἀπολειπόμενα τῇ δυνάμει τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, ὅμως ἡ φύσις ἀκριβῶς κατεργάζεσθαι δεομένη, πολυχρόνιον αὐτοῖς ἐμηχανήσατο τὴν ἐν τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις διατριβήν, καὶ διὰ τοῦτο τῷ μὲν σπέρματι, τὴν περὶ τῶν ὄρχεων ἕλικα παρεσκεύασε, τῷ δὲ γάλακτι, τὸ μῆκος τῶν εἰς τοὺς τιτθοὺς ἰόντων ἀγγείων, εἰκότως καὶ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐκ τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἐργαζομένη τὸ ψυχικόν, οἷον λαβύρινθόν τινα ποικίλον ἐδημιούργησε πλησίον ἐγκεφάλου τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα. τοῦτό τε οὖν αὐτὸ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων ἐνδειξαμένης, ἐδιδάχθημεν ὅτι τε τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, μήτ' οὐσία ψυχῆς ἐστι, μήτε οἶκος αὐτῆς, ἀλλ' ὄργανον πρῶτον ἐκ τοῦ κενωθέντος αὐτοῦ κατὰ τὰς τρώσεις, αὐτίκα μὲν οἷον περ νεκρὸν γίγνεσθαι τὸ ζῶον, ἀθροισθέντος δὲ αὖθις ἀναβιώσκεσθαι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς ὅσα περ εἴρηταί τε καὶ μέλλει λεχθήσεσθαι, τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν μορίων κατασκευῆς, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἑπομένων συμπτωμάτων, ἐπὶ ταῖς τομαῖς ἢ θλίψεσιν ἔχει τὴν εὕρεσιν. αὐτίκα γέ τοι τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πόρων, οἱ μὲν διὰ τῆς καλουμένης χώνης εἰς ὑπερῴαν καθήκουσιν, οἱ δ' εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ῥινὸς τελευτῶσιν, οἱ δ' ἐν τοῖς ὀπτικοῖς φαίνονται νεύροις, καί τις ἄλλος εἰς ῥῆς ἐμβάλλει τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ νωτιαίου, καθ' ὃ μέρος μάλιστα τῆς παχείας μήνιγγος τρωθείσης, ὁ πόρος ὅλος γίγνεται γυμνὸς ἅμα τῷ πέρατι τῆς ὄπισθεν ἐγκεφάλου κοιλίας, ὅπερ οὐχ ἥκιστα τὸν Ἐρασίστρατον ἠπάτησεν, ὡς οἰηθῆναι διὰ τὴν τῆς μήνιγγος τρῶσιν ἀκίνητον αὐτίκα γίγνεσθαι τὸ ζῶον. ἑώρα γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν πρῶτον σπόνδυλον τιτρωσκομένων βοῶν, ἅμα τῷ διαιρεθῆναι τὴν μήνιγγα ἀκίνητον αὐτίκα τὸ ζῶον γινόμενον, ἀλλ' οὐ τῷ πάθει τῆς μήνιγγος, ἀλλὰ τῷ γυμνοῦσθαι τὴν ὀπίσω κοιλίαν γίγνεται τοῦτο. δῆλον δ' ἐστὶν ἐκ τοῦ κατὰ πάντα τἄλλα μέρη, τὴν μήνιγγα μηδὲν τοιοῦτον τιτρωσκομένην ἐργάζεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς ὅλης φύσεως ἐγκεφάλου, δι' ἑτέρων λέγεται πραγματειῶν, τὰ μὲν ἐξ ἀνατομῆς φαινόμενα, κατὰ τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ἡ δὲ χρεία τῆς κατασκευῆς ἑκάστου τῶν μελῶν ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων εἴρηται, οὐκ ὀλίγα δὲ κἀν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ὑπομνήμασιν, ἐν δὲ τῷ παρόντι τὰ χρήσιμα μόνα πρὸς τὰ προκείμενα διέρχομαι. τῶν γάρτοι νεύρων ἐκπεφυκότων, ἐγκεφάλου τε καὶ τῶν περικειμένων αὐτῷ μηνίγγων, διὰ μὲν τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀποφύσεως, ἥ τ' αἴσθησις ἅπασι τοῖς μέλεσι, καὶ ἡ κίνησις χορηγεῖται, ὃ δ' ἑκατέρας τῶν μηνίγγων ἐστὶν ἀποβλάστημα, τὴν αὐτὴν χρείαν παρέχει τοῖς νεύροις, ἥνπερ ἐγκεφάλῳ παρέχουσιν ἐκεῖναι, διὸ κἂν ἄμφω περιέλῃς, οὐδὲν βλάπτεται τὸ μόριον εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἀφικνεῖται, καθάπερ οὐδ' εἰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἀφέλοιο τὰς ἔξωθεν μήνιγγας. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἐπὶ ταύταις βλάπτεται τὸ ζῶον ἔν γε τῷ παραυτίκα, χρόνῳ δ' ὕστερον εἰ κατὰ συμπάθειαν ἕπεται κίνδυνος, οὐδὲν τούτων ἐστὶ πρὸς τὸ ζητούμενον, ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου κενωθέντος τοῦ πνεύματος, ὅλον τὸ ζῶον ἀναί-σθητον

αἰσθητον ἐγίνετο, καὶ διὰ τοῦτ' ἔφαμεν αὐτὸ χρήσιμον ὑπάρχειν εἰς τὰς τῶν μορίων αἰσθήσεις τε καὶ κινήσεις. οὕτως ἡγητέον ἐστὶ, καὶ καθ' ἕκαστον νεῦρον εἶναι τι πνεῦμα, καὶ πότερον ἐγχώριόν γέ τι καὶ σύμφυτον αὐτοῖς εἶναι, τοῦτο τὸ πληττόμενον ὑπὸ τοῦ παρὰ τῆς ἀρχῆς ἥκοντος ὥσπερ ἀγγέλου τινὸς, ἢ σύμφυτον μὲν ἐστὶν αὐτοῖς, οὐδὲν ἐπιρρεῖ δὲ ἐξ ἐγκεφάλου κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ κινῆσαι προαιρούμεθα τὸ μέρος. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω προχείρως ἀποφήνασθαι, προκείσθω δ' ἐν κοινῷ σκοπεῖσθαι καὶ ταῦτα μὲν ἄμφω τὰ νῦν εἰρημένα, καὶ πρὸς τοῖς δὲ τρίτον, ἡ κατὰ ποιότητα τῶν συνεχῶν ἀλλοίωσις, ὅπερ αἰνίττεσθαί μοι δοκοῦσιν οἱ κατὰ δύναμιν ἀπιρρεῖν τινὰ χωρὶς οὐσίας φάσκοντες. αἱ γὰρ κατ' ἀλλοίωσιν εἰς τὰ συνεχῆ σώματα διαδόσεις τῶν ποιοτήτων, ἐπιρροαὶ δυνάμεως ὑπ' αὐτῶν λέγονται, καθάπερ ὅταν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἐκ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς ὁρμηθεῖσα τις ποιότης, εἰς ἅπαν αὐτοῦ μέρος ἀφικνεῖται διαδοθεῖσα, αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ ἡλίου μενούσης κατὰ χώραν. ὑποδέδεικται γὰρ ἡμῖν τοῦτο κατὰ τὴν περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείαν. οὔκουν οἷόν τε προχείρως ἀποφήνασθαι πότερον οὕτως ἐξ ἐγκεφάλου δύναμις ἐπιρρεῖ τοῖς μέλεσι διὰ νεύρων, ἢ τῆς τοῦ πνεύματος οὐσίας παραγινομένης ἄχρι τῶν αἰσθανομένων καὶ κινουμένων μορίων, ἢ μέχρι τινὸς ἐμπιπτούσης τοῖς νεύροις ὡς ἀλλοιῶσαι σφοδρῶς αὐτὰ, κἄπειθ' οὕτως τῆς ἀλλοιώσεως ἄχρι τῶν κινουμένων μελῶν διαδιδομένης. τοιοῦτον γοῦν τι καὶ κατὰ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν, ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐδείχθη γιγνόμενον. ὅτι γὰρ ἐπ' ἐκείνων τῶν νεύρων αὐγοειδὲς φέρεται πνεῦμα, τρήματα ἐχόντων σαφῆ, κατά τε τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν καὶ τὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔμφυσιν, ἐν ταῖς τῶν μεγάλων ζώων ἀνατομαῖς ἐστὶ θεάσασθαι. τὸ μὲν οὖν κάτωθεν, καὶ πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνατομικῶν ἐγνώκασιν, ἡ δ' ἄνωθεν ἀρχὴ τῶνδε τῶν νεύρων, σχεδὸν ἅπασιν αὐτοῖς ἠγνόηται κατὰ τὴν εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφὴν, οὖσαν τῶν προσθίων κοιλιῶν. ἑκατέρας γὰρ αὐτῶν στενὴν καὶ προμήκη τὴν κάτω τελευτὴν ἐχούσης, ἔνθα τῶν τῆς ῥινὸς πόρων ἐστὶν ἡ ῥίζα. τὸ δὲ ἄνω πέρας ὃ πρὸς τὴν μέσην ἀνήκει κοιλίαν εὐρυνόμενον, ἐπιστροφή τις ἐντεῦθεν εἰς τὸ πλάγιον γίγνεται ῥέπουσα βραχὺ, πρός τε τὸ κάτω καὶ τὴν βάσιν. οὐ μὴν ἐξικνοῦνται γ' ἐπ' ἐκείνην, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον στενωθεῖσαι παύονται κέρατος δίκην οὐκ ἀκριβῶς εὐθέως, ἀλλ' ἀτρέμα πως ἀποστρεφομένου. πρὸς τοῦτο οὖν τὸ πέρας τῶν κοιλιῶν ἀνήκει τῶν ὀπτικῶν νεύρων ἡ ἀρχὴ τρῆμα δυσθεώρητον ἔχουσα. θεάσῃ δὲ αὐτὸ ῥᾳδίως τούτων στοχασάμενος, ἑνὸς μὲν τοῦ μέγα τὸ ζῶον εἶναι, δευτέρου δὲ τοῦ παραχρῆμα μετὰ τὸν θάνατον ἀνατέμνεσθαι, καὶ τρίτου, τοῦ τὸν πέριξ ἀέρα φωτεινὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἐπὶ τούτοις οὕτω παρασκευασμένοις γυμνώσης, ἐπιτηδείως τὸ πέρας τῆς κοιλίας ἀφελὼν, ἅπαντα τὰ κατ' αὐτῆς ἐπικείμενα σώματα χωρὶς τοῦ διασπάσαι τε καὶ θλάσαι τὴν ἔκφυσιν τοῦ νεύρου, θεάσῃ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τρῆμα. ὅτι μὲν οὖν φέρεταί τι πνεῦμα διὰ τῶν πόρων τούτων ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἥ τε κατασκευή σε διδάσκει, καὶ προσέτι τὸ, κλεισθέντος μὲν αὐτῶν ἑνὸς, εὐρύνεσθαι θατέρου τὴν κόρην. ἀνοιχθέντος δὲ παραχρῆμα πάλιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεσθαι μέγεθος, ὅτι τε γὰρ ὑπό τινος οὐσίας διατεινομένου τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος ἐν τῷ πληροῦσθαι τὴν ἔνδον αὐτοῦ χώραν, ἀναγκαῖόν ἐστιν εὐρύνεσθαι τῷ κατὰ τὴν κόρην τρήματι, καὶ ἄλλως ἀμήχανον, ὅτι τε τὸ τάχος τῆς κενώσεώς τε καὶ πληρώσεως, οὐχ ὑγροῦ τινὸς ἐπιρρέοντός τε, ἀλλὰ μόνης ἐστὶ πνευματικῆς ἔργον οὐσίας, οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν, ἐπεὶ δ' εὐθὺ τούτου ἀμφότεροι οἱ πόροι παραγίγνονται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἐναργῶς φαίνεται τῇ διὰ ἀνατομῆς, εἰκός ἐστι τὴν κοινὴν χώραν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πόρων τὸ πνεῦμα δεχομένην ἐν τῷ μῦσαι τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν ἐπιπέμπειν τῷ λοιπῷ σύμπαν αὐτό. μέγιστον δὲ μαρτύριον τοῦ λεγομένου, ἔστι τὸ τῶν ὑποκεχυμένων, οἷς μὲν εὐρύνεται τὸ τρῆμα κλεισθέντος θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἔτι σώζεσθαι τὴν ὀπτικὴν δύναμιν. οἷς δ' αὖ μὴ γίγνεται τοῦτο, τελέως ἀπολωλέναι. καὶ διὰ τοῦτο κἂν καλῶς καταχθῇ τὸ ὑπόχυμα, μὴ βλέπειν αὐτοὺς, ἄλλοις δέ τισι συνέβη μὴ βλέπειν ὑποχύματος χωρὶς, ἐφ' ὧν εἰ κλεισθείη θατέρου τὸ βλέφαρον, ἡ κόρη τὸν ἴσον ὁρᾶται κύκλον ἔχουσα τῷ πρόσθεν, ὡς ἂν μηκέτι πνευματικῆς οὐσίας ἀφικνουμένης εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ὑφ' ἧς διατείνεται πληρούμενος ἔνδοθεν ὁ ῥαγοειδὴς χιτών. εἰκότως οὖν ἐπὶ τούτων ἐμπεφράχθαι τοὺς πόρους τῶν ὀπτικῶν νεύρων, ὑπὸ πολλῶν εὐδοκίμων ἰατρῶν εἴρηται, καὶ οἶδά γέ τινα τῶν οὕτω παθόντων διηγούμενον ἡμῖν, ὡς πρὶν μὲν παθεῖν ἐπὶ τοῖς ὕπνοις, ἀνοιχθέντων τῶν βλεφάρων, ἑώρα φῶς πολὺ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅπερ ἀμέλει κἀμοὶ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὑπάρχειν. κατὰ βραχὺ δ' ἔφη μειωθῆναι τότε φῶς αὐτοῦ μέχρι τοῦ μὴ δ' ὅλως ἔτι φαίνεσθαι, καὶ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν ἀμαυρουμένην ὁμοίως εἰς ἀπώλειαν ἀφικέσθαι παντελῶς. λέουσι δὲ καὶ παρδάλεσι καὶ τῶν ἄλλων ζώων οἷς αὐγοειδής ἐστιν ἱκανῶς ὁ ὀφθαλμὸς, ἔνεστί σοι θεάσασθαι νύκτωρ, ὅταν ἐπιστρέψωσι τὴν κόρην ἐπὶ τὴν ῥῖνα κύκλον αὐγῆς ἐπ' αὐτῆς φαινόμενον, ὡς ἀναλογίζεσθαι τοσοῦτον ἀπὸ τῆς κόρης ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ὀπτικὸν ηὐξῆσθαι κῶνον, ἡλίκος ἂν ᾖ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ διαστήματος ὁ κύκλος αὐτῆς. τοῖς μὲν γὰρ μείζονα ταύτην ἔχουσι φύσει, καὶ ὁ τῆς αὐγῆς κύκλος μείζων φαίνεται, τοῖς δ' ἐλάττονα τοσοῦτον ἀνάλογον ἐλάττων, ὅσον κἀκεῖνος. πότερον οὖν ὥσπερ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφικνεῖταί τι πνεῦμα διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων, οὕτω καὶ κατὰ τἄλλα ἔχει σύμπαντα, καὶ τὶς ὁδός ἐστι καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἀόρατος ὑπὸ σμικρότητος, ἢ τοῦτ' ἀδύνατον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς νεύροις λεπτοτάτων ὑπάρχειν ἰνῶν. δεήσει γὰρ ἡμᾶς ἐπινοῆσαι τῷ πόρῳ περικείμενον ἐν κύκλῳ, τὶ τοῦ νεύρου σῶμα λεπτότερον καὶ τῶν ἀραχνίων, ὥστ' αὐτό τε διασπασθήσεται τάχιστα, καὶ ὁ πόρος ἐμφραχθήσεται μόνον οὐ καθ' ἑκάστην ῥοπήν. διὰ ταῦτα μὲν ἡγοῦμαι, μὴ πᾶσι τοῖς νεύροις ὑπάρχειν πόρους. ἴσως οὖν ἐρεῖ τις, εἴπερ ὅλως ἓν νεῦρον οἷόν τ' ἐστὶ, διακομίζειν τοῖς κάτω μέλεσι τὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς δυνάμεις, ἀκοίλιον ὑπάρχον ἐγχωρήσει καὶ πάντα, τί δήποτ' οὖν ὅτε κατὰ τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου πόρος αἰσθητός ἐστιν οὕτως, ὡς ἐν τοῖς ὀπτικοῖς νεύροις, ἢ ὅτι τῷ μὲν συνεχεῖ ἡ μετάδοσις ἀδεὴς γίγνεται τῶν δυνάμεων, καὶ μάλισθ' ὅταν ἤτοι μεῖζον ἢ σκληρότερον ᾖ τὸ δεχόμενον, ἢ σφοδροτέρας ἀλλοιώσεως δεόμενον. εἰ δέ γε λεπτομεροῦς οὐσίας ἄχρι τινὸς ἔμπτωσις γίγνοιτο μετὰ βίας τε καὶ πληγῆς, αὐξηθήσεται τὰ τῆς ἀλλοιώσεως. ἐλέχθη γὰρ ὅτι τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν διάδοσις δυνάμεως, ἀλλοιώσεως ἐστὶ μετάδοσις, οἷα καὶ κατὰ τὸν ἀέρα γίγνεται πρὸς τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. οὕτως γοῦν εἰκός ἐστι καὶ τὸ παραγι-

γνόμενον εἰς ὀφθαλμοὺς πνεῦμα, κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔμπτωσιν ἑνοῦσθαί τε τῷ περιέχοντι, καὶ συναλλοιοῦν
αὐτὸ πρὸς τὴν ἰδιότητα τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, οὐ μὴν ἐπὶ πλεῖστόν γ' ἐκτείνεσθαι. μάλιστα δ' ἂν πεισθείη τις οὕτω γί-
νεσθαι, μαθὼν ὅπως εὔλογόν ἐστιν ὁρᾶν ἡμᾶς. ἀρχὴ δὲ καὶ τοῦδε τοῦ λόγου τοιάδε, τὸ βλεπόμενον σῶμα δυοῖν θά-
τερον, ἢ πέμπον τι πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτοῦ, σὺν ἐκείνῳ καὶ τὴν ἰδίαν ἐνδείκνυται διάγνωσιν, ἢ εἴπερ αὐτὸ μηδὲν
πέμπει, περιμένει τινὰ παρ' ἡμῶν ἀφικέσθαι δύναμιν αἰσθητικὴν ἑαυτό. πότερον οὖν αὐτῶν ἐστιν ἀληθέστερον,
ὧδ' ἂν μάλιστα κριθείη διὰ τοῦ κατὰ τὴν κόρην τρήματος ὁρῶμεν, ὅπερ εἰ περιέμενε πρὸς ἑαυτὸ παραγενέσθαι
τινὰ μοῖραν ἢ δύναμιν, ἢ εἴδωλον, ἢ ποιότητα τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων σωμάτων, οὐκ ἂν τοῦ βλεπομένου τὸ μέ-
γεθος ἐγνώκαμεν, οἷον ὄρους εἰ τύχοι μεγίστου. τηλικοῦτον γὰρ εἴδωλον ἐνέπιπτεν ἀπ' αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν,
ἡλίκον ἐστὶν αὐτό, ὅπερ παντάπασιν ἄλογον, ἅμα τῷ καὶ κατὰ μίαν ῥοπὴν καιροῦ πρὸς ἕκαστον τῶν ὁρώντων,
εἰ καὶ μυρίοι τύχοιεν ὄντες, ἀφικνεῖσθαι τῷ τε ὀπτικῷ, οὐχ οἷόν τε τοσαύτην ῥύσιν ἐκτεινομένῳ λαμβάνειν ὡς πε-
ριχεῖσθαι παντὶ τῷ βλεπομένῳ σώματι. οὕτω γὰρ ὅμοιόν ἐστι τῷ τῶν στωϊκῶν σταλαγμῷ, κεραννυμένῳ τῇ πάσῃ θα-
λάττῃ. λείπεται οὖν ἔτι τὸν πέριξ ἀέρα τοιοῦτον ὄργανον ἡμῖν γίγνεσθαι καθ' ὃν ὁρῶμεν χρόνον, ὁποῖον ἐν τῷ
σώματι τὸν νεῦρον ὑπάρχει διὰ παντός. τοιοῦτον γάρ τι πάσχειν ἔοικεν ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύ-
ματος ἐκπτώσεως, ὁποῖόν τι καὶ πρὸ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. ἐκείνη τε γὰρ ψαύουσα τοῦ ἄνω πέρατος αὐτοῦ διάδω-
σιν εἰς ὅλην τὴν δύναμιν ἥ τε διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων ὄψις φαινομένη, τὴν μὲν οὐσίαν ἔχει πνευματικήν. ἐμ-
πίπτουσα δὲ τῷ περιέχοντι, καὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ τὴν ἀλλοίωσιν ἐργαζομένη, διαδίδωσιν ἄχρι πλείστου συνε-
χοῦς αὐτῷ, δηλονότι τοῦ πέριξ σώματος ὑπάρχοντος, ὡς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τὴν ἀλλοίωσιν εἰς ὅλον αὐτὸ διαπέμ-
πειν. ἐναργῶς γὰρ τοιοῦτον φαίνεται κἀπὶ τῆς κατὰ τὸν ἥλιον ὑπάρχον δυνάμεως. θέντων γοῦν τι στερεὸν σῶ-
μα μεταξὺ τὸν ἐφεξῆς, ἀέρα βλέπομεν εὐθέως ἀπολλύντα τὴν αὐγήν, ὡς ἐν τῷ μεταβάλλειν φωτοειδῆ γιγνό-
μενον, οὐκ ἐν τῷ μεταβεβληκέναι διαμένοντα. μόνιμον γὰρ ἂν ἦν τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ, μέχρι πολλοῦ καὶ ἠρέμει τὸ φω-
τίζον. οὕτω δὲ καὶ νεύρου τμηθέντος ὅσον ἂν ἡ τομὴ χωρίσῃ τῆς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον συνεχείας, ἀναίσθητον εὐθέως
γίγνεται. φαίνεται γοῦν ὅμοιόν τι πάθος ἀμφοτέροις συμβαῖνον, τῷ τε νεύρῳ καὶ τῷ πέριξ ἀέρι, κατὰ μὲν
τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἔχουσιν ἤδη τινὰ ὁμοιότητα, πρός τε τὸ μεταβάλλον, ὁμοιουμένοις ἀκριβῶς ὡσαύτως τῇ συνε-
χείᾳ, καὶ τοῦ πάσχειν ἀεὶ δεομένοις, ὥσπερ ὁ πέριξ ἡμῶν ἀὴρ ὁπότε φωτίζεται. σαφῶς γοῦν ἡ μὲν κατ' αὐτὸν
θερμασία μέχρι πολλοῦ διαμένει, σαφῶς καὶ χωρισθῇ τὸ θερμαῖνον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ψύξις οὐκέτι παρόντος
τοῦ ψύχοντος, ἡ δ' αὐγὴ παραχρῆμα τῷ φωτίζοντι συναπέρχεται. φαίνεται δὲ καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας ἡ αὐτὴ
φύσις, ὁμοίως γοῦν τοῖς νεύροις, καὶ αὗται διατμηθεῖσαί τε καὶ βρόχῳ διαληφθεῖσαι, ἄσφυκτοι γίνονται στερη-
θεῖσαι, οὐχ ὡς Ἐρασίστρατος οἴεται τοῦ παρὰ τῆς καρδίας ἐπιπεμπομένου. δέδεικται γὰρ ἐν ἄλλοις ὑφ' ἡμῶν ἀδύ-
νατον οὕτω, δειχθήσεταί τε καὶ νῦν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὡς μηδὲν τῷ λόγῳ λείπειν, ἀλλὰ τῷ τοὺς χιτῶνας αὐτῶν συνε-
χεῖς ὑπάρχοντας τῷ τῆς καρδίας σώματι παρ' ἐκείνου τὴν δύναμιν ἐπιρρέουσαν ἴσχειν ἀεί. κοινὸν μὲν οὖν ἁπα-
σῶν ἐστι τῶν αἰσθητικῶν δυνάμεων, ἀπ' ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν ἐχουσῶν φέρεσθαι διὰ τῶν νεύρων ἄχρι τῶν οἰκείων ὀρ-
γάνων. ὁμοειδὲς δὲ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ νεῦρον ὑπάρχειν τῷ ἐγκεφάλῳ, πλὴν ὅσον ἐπιλήθη δυσπαθείας
ἕνεκεν εὐθὺς ἐν αὐτῷ τούτῳ, τοσοῦτον ἀπεχώρησε τῆς ἐγκεφάλου φύσεως. ὅσον δὲ ἐσκληρύνθη πιληθέν, εὐθὺς
δὲ καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ δεῖται τῆς ἐκείνου διηνεκοῦς κοινωνίας, ὡς εἴγε τοιοῦτον ἔμεινεν οἷόν ἐστιν ὁ ἐγκέφαλος, οὐκ
ἂν ἐδεῖτο τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας. αἱ γὰρ τῶν οὐσιῶν ἰδιότητες, οἰκείας ἑαυταῖς ἔχουσι καὶ τὰς τῶν δυνάμεων ἰδιό-
τητας. εἰς ὅσον οὖν ἕκαστον τῶν αἰσθητικῶν ἰδίως ὀνομαζομένων νεύρων ἀποκεχώρηκε τῆς ἐγκεφάλου φύσεως,
εἰς τοσοῦτον καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καλεῖται δ' ἰδίως αἰσθητικὰ νεῦρα τὰ τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις ἐπι-
πεμπόμενα, μαλακώτερα τῶν ἄλλων ὑπάρχοντα τῶν κινούντων τὰ μόρια, προμηθῶς καὶ οὕτω τῆς φύσεως ἐργαζο-
μένης. ἐπειδὴ γὰρ ἡ μὲν αἴσθησις οὐκ ἄνευ τοῦ διατεθῆναι πως τὸ νεῦρον, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ δρᾶν μόνῳ τὴν ἐνέρ-
γειαν ἔχει, κατὰ λόγον ἁπαλώτερον μὲν τὸ αἰσθητικόν, σκληρότερον δὲ τὸ κινητὸν νεῦρον ἐγένετο. μέτεστι δὲ καὶ
τοῖς κινητικοῖς ἅπασιν αἰσθήσεως ἁπτικῆς, ἐπειδὴ παχυμερές ἐστι τὸ ταύτης αἰσθητόν. ἔμπαλιν δὲ τούτῳ τὸ τῆς
ὄψεως νεῦρον, οὐ τῷ τετρῆσθαι μόνον αἰσθητῷ τρήματι, τὴν ὑπεροχὴν ἐνδείκνυται τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῇ μαλα-
κότητι καὶ τῷ μεγέθει, καὶ τῷ δύεσθαι πάλιν ἐν ὀφθαλμοῖς γινόμενον ἐξομοιοῦσθαί τε κατὰ πάντα ἐγκεφάλῳ. καὶ αὐ-
τὸ δὲ τὸ νεῦρον ὅλον ἐστὶν ἐγκεφάλου τε καὶ ὀφθαλμοῦ μεταξύ, τὸ μὲν ἔνδον ἑαυτοῦ μαλακώτερον ἔχει, τὸ δ' ἔξω
σκληρότερον, ἀμφοτέρων στοχασαμένου τοῦ δημιουργοῦ, τῆς τε κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἀσφαλείας, καὶ τοῦ δια-
σώζειν εἰς ὅσον, οἷόν τε τὴν ἐγκεφάλου φύσιν. εἰκότως οὖν ἁπάντων νεύρων, οὐ μόνον τῶν ἐξ ἐγκεφάλου πεφυ-
κότων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τοῦ νωτιαίου μέγιστον ἀπειργάσθη τὸ τῆς ὄψεως. ἐξαίρετα γὰρ ἔχειν αὐτῷ παρὰ τἆλλα ὑπάρ-
χειν πολλῷ, τετρῆσθαί τε διὰ τοῦ βάθους, καὶ μαλακὰ μὲν εἶναι κατὰ ταῦτα, σκληρῷ δὲ τὰ πέριξ, ἀφικνεῖσθαι
τε δι' αὐτοῦ πολλὴν ἐξ ἐγκεφάλου πνευματικὴν οὐσίαν εἰς τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν. τότ' οὖν τρῆμα πάντως
ἐχρῆν ὑπό τινος οὐσίας περιέχεσθαι στεγανῆς, ἥτις ἄνευ τοῦ παχυνθῆναι τὸ νεῦρον οὐκ ἂν ἐγένετο, τότε πάχος
αὐτοῦ διπλῆν ἔχει ἰδέαν, μαλακοῦ μὲν ἔνδον, ἔξωθεν δὲ σκληροῦ γινομένου. ὅτι δὲ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ὀλί-
γης ἐχρῆν οὐσίας ἐγκεφάλου μετειληφέναι, πεισθείης ἂν σαφῶς ἀνατεμὼν αὐτόν. εὑρήσεις γὰρ ὑπὸ τοῖς χιτῶσιν
ἔνδον ὑγρὰ σφαιροειδῆ διττά, τὸ μὲν οὕτω μαλακόν, οἷάπερ ἐστὶν ὕαλος ἡ μετρίως λυθεῖσα, τὸ δ' οὕτω σκλη-
ρόν, οἷος ὁ μετρίως παγεὶς κρύσταλλος. ὀνομάζεται δ' ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὑαλοειδὲς μὲν τὸ μαλακώτερον, κρυσταλλοει-
δὲς δὲ τὸ σκληρότερον ἀπὸ τῆς πρὸς ὕαλόν τε καὶ κρύσταλλον ὁμοιότητος, οἷς οὐ μόνον ταῖς συστάσεσιν, ἀλλὰ
καὶ ταῖς χροιαῖς ἔοικεν, ἀκριβῶς γάρ ἐστι καθαρὰ καὶ διαυγῆ καὶ λαμπρά. πρότερον μὲν οὖν ἐκδέχεται τὸν
ἐξ ἐγκεφάλου καθήκοντα πόρον εἰς ἑκάτερον αὐτῶν τὸ ὑαλοειδές, ἐφεξῆς δ' αὐτῷ τὸ κρυσταλλοειδὲς ἐοικὸς ἀτρέμα
πεπλατυσμένῃ σφαίρᾳ. καὶ τοίνυν ὁ πόρος αὐτὸς ἅμα τῷ περιέχοντι νεύρῳ διεξελθών, τὸν ἔξωθεν χιτῶνα κατὰ
τὸν ὀφθαλ-

τὸν ὀφθαλμὸν ἄμφω ταῦτα πάσχει, κατὰ τὴν πρώτην ἔκπτωσιν ἣν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ποιεῖται, ἐκεῖ μὲν τὸ πνεῦμα κεραννύον τοῖς ὑγροῖς ἕνεκα τοῦ γενέσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὅλην αἰσθητικήν. περιλαμβάνει δ' αὖθις λυθείσῃ τε καὶ πλατυνθείσῃ τῇ ἐπὶ τὸ νεῦρον οὐσίᾳ, τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν ἐμφυόμενος ἐπὶ τὸ πέρας ἑαυτοῦ τῷ μεγίστῳ κύκλῳ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ὥστε σοι τὸ σχῆμα δόξει τοῦ πλατυνθέντος νεύρου παραπλήσιον ἀμφιβλήστρῳ γεγονέναι, διὸ καὶ προσηγορεύκασιν ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα τουτὶ τὸ σῶμα. καὶ εἰ περιελὼν ὅλον αὐτὸ παραθεὶς ὁμοῦ πᾶν ἀθροῖσαι, μόριον ἐγκέφαλός σοι φανεῖται, καὶ εἰ δείξαις γε τινὶ μὴ τεθεαμένῳ πόθεν ἠθροίσθη, φύσει μέρος ὑπάρχειν ἐγκεφάλου τὸ δεικνύμενον σῶμα, καὶ ἀπιστήσει ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτὸ περιέχεσθαι. τοσαύτῃ μὲν ὑπεροχῇ τῆς κατασκευῆς ὀφθαλμὸς κέχρηται παρὰ τἆλλα τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰς ὅσον αὐτοῦ τὸ πρῶτον αἰσθητὸν ἀκριβέστερον τ' ἐστὶ καὶ λεπτομερέστερον, ἢ τοῖς ἄλλοις εἰς τοσοῦτον καὶ τῆς ἐγκεφάλου φύσεως αὐτὸ ἐπιπλέον ἐκείνων μετειληφέναι. ὅτε γὰρ εὑρήσεις αὐτὴν ἔτι τὴν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον οὐσίαν, ἐν οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅτε ἐπὶ τὰς κοιλίας, ὡς ἐν αὐτῷ πνεύματος ψυχικοῦ τοσοῦτον πλῆθος, εἰκότως δ' ὡς ἔφην οὕτω κατεσκευάσθη, δεόμενος ὀργάνῳ χρῆσθαι τῷ πέριξ ἀέρι. καὶ γίγνεται δὲ τοιοῦτον ὄργανον αὐτῷ πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν οἰκείαν διάγνωσιν οἷον ἐγκεφάλῳ τὸ νεῦρον, ὥσθ' ὃν ἔχει λόγον ἐγκέφαλος πρὸς τὸ νεῦρον, τοιοῦτον ὀφθαλμὸς ἔχει πρὸς τὸν ἀέρα. τὸ δ' οἰκεῖον αἰσθητὸν ὄψεως, ὅπερ καὶ πρῶτον αὐτῆς αἰσθητὸν ὠνόμασα, τὸ τῶν χρωμάτων ἐστὶ γένος. ἐκείνου μὲν γὰρ πρώτου τε καὶ καθ' αὐτὴν ἐστὶ μόνη τῶν ἄλλων αἰσθάνεται καθάπερ ἡ γεῦσις τῶν χυμῶν. συνδιαγιγνώσκει δ' αὐτῷ τὸ κεχρωσμένον σῶμα καθάπερ ἡ γεῦσις τὸ τοὺς χυμοὺς ἔχον. ἀλλ' ἡ μὲν γεῦσις ὁμοίως ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν ἤδη τὸ τοῦ ζώου σῶμα περιμένει παραγενέσθαι τὸ αἰσθητόν. ἡ δ' ὄψις ἐκτείνεται διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ἤδη τὸ κεχρωσμένον, ὅθεν αὐτὴ μόνη συνδιαγιγνώσκειν ὑπάρχει τῇ χροιᾷ τοῦ βλεπομένου, τό τε μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ σχῆμα, μὴ δὲ τούτου δυναμένης αἰσθάνεσθαι αἰσθήσεως ἄλλης, ὅτι μὴ ἐπὶ συμβεβηκὸς, ἐνίοτε τῆς ἁφῆς. ἐξείργασται γοῦν τὸ τοιοῦτον ὁ λόγος ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ ἀποδείξεως. τῇ δ' οὖν ὄψει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καὶ θέσιν καὶ διάστημα συνδιαγιγνώσκειν, τοῦ κεχρωσμένου σώματος, οὐδενὸς τῶν ἄλλων αἰσθέσθαι δυναμένου. ὅσοι δ' ἐπιχειροῦσι καὶ ὀσφρήσει καὶ ἀκοῇ τὴν θέσιν τοῦ τὸν ἀτμὸν ἀποπέμποντος σώματος, ἢ τοῦ πλήξαντος τὸν ἀέρα μεταδιδόναι τῆς διαγνώσεως, ὅπως ἁμαρτάνουσιν οὐ νῦν καιρὸς ἐρεῖν. εἴρηται γὰρ ἤδη πλεῖστον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἐπὶ τὰς δύο αἰσθήσεις φαινομένων ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς ἀποδείξεως, ὥσπερ γ' ἔφαμεν. ἐν ᾗ πραγματείᾳ γυμνασάμενός τις, ἑτοιμότερον ἀκολουθήσει τοῖς νῦν λεγομένοις. ἐπιδέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις ἅπαντα μαρτυροῦντα τῷ τὸ βλεπόμενον σῶμα καθ' ὃν ἂν ὑπάρχει τόπον ὁρᾶσθαι. φαίνεται δὲ τοῦτ' ἐναργῶς, καὶ δι' αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως, ὅθεν οὐδ' οἱ γεωμετρικοὶ μετ' ἀποδείξεως, ἀλλ' αὐτόθεν ὡς ἐναργὲς αὐτὸ τιθέασι, καίτοι τοῦ γε κατ' εὐθείας ὁρᾶν ἡμᾶς γραμμὰς, ἢ τοῦ τὴν ὄψιν, ἐπειδὰν ἀκριβῶς λείῳ καὶ στίλβοντι προσπέσῃ, ἐπὶ τὴν ἴσην ἀνακλᾶσθαι γωνίαν ᾗ προσέπεσεν, ἀποδείξεις φέρονταί τινες. εἴπερ οὖν ἡ ὄψις μόνη τῶν ἄλλων αἰσθήσεων αἰσθάνεται τοῦ κινοῦντος αὐτὴν αἰσθητοῦ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος, οὐχ ὡς βακτηρίας τινὸς, ἀλλ' ὡς ὁμοειδοῦς τε καὶ συμφυοῦς ἑαυτῇ μορίου, καὶ μόνη τοῦτ' ἐξαίρετον αὐτῇ δέδοται, μετὰ τοῦ καὶ δι' ἀνακλάσεως ὁρᾶν, εἰκότως ἐδεήθη πνεύματος ἄνωθεν ἐπιῤῥέοντος αὐγοειδοῦς, ὃ προσπῖπτον τῷ πέριξ ἀέρι, καὶ οἷον ἐπιπλῆττον αὐτὸν ἑαυτῷ συνεξομοιώσει. δεόντως οὖν ὁρῶμεν, αὐγοειδὲς μὲν εἶναι τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ἀεροειδὲς δὲ τὸ τῆς ἀκοῆς, ἀτμοειδὲς δὲ τὸ τῆς ὀδμῆς, καὶ τὸ μὲν τῆς γεύσεως, ὑγρὸν, τὸ δὲ τῆς ἁφῆς, γεῶδες. οὐδὲ γὰρ οἷόν τ' ἦν ἑτέρως ἔχειν αὐτὰ τῆς ἐκ τῶν ὁμοίων ἀλλοιώσεως χρῄζοντα, καὶ τοῦτ' ἄρ' ἦν ὃ βούλεται δηλοῦν ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐν οἷς φησί. Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ, Αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖαν, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον. αἰσθανόμεθα γὰρ ὄντως. τῷ μὲν γὰρ γεωδεστέρῳ τῶν αἰσθητηρίων, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁφὴ, τῆς γεώδους φύσεως ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, τῷ δ' αὐγοειδεστάτῳ τῆς ὄψεως, τῆς αὐγοειδοῦς, καθάπερ γε καὶ τῷ ἐπὶ τὴν ἀκοὴν ἀεροειδεῖ γιγνομένῳ, τῶν ἰδίων ἀέρος παθημάτων ἡ διάγνωσις ἀποτελεῖται, καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ κατὰ τὴν γεῦσιν ὑγρῷ καὶ σπογγοειδεῖ τὴν φύσιν ὄντι, τῶν χυμῶν ἡμῖν αἴσθησις γίγνεται. λοιπὸν δ' ἐστὶ τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ τὴν ῥῖνα πόροις, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐμπροσθίων ἐγκεφάλου κοιλιῶν, εἰς ἅπερ ἀνήκουσιν οἱ ἐπὶ τὴν ῥῖνα πόροι. κατὰ τοῦτο γάρτοι τὸ μόριον, ἀτμοειδεστάτας εἶναι συμβέβηκε τὰς κοιλίας αὐτοῦ. γέγραπται δὲ περὶ βουλομένῳ, καὶ περὶ τοῦδε βιβλίον ἓν ἡμέτερον, ᾧ καὶ τὸ ἐπίγραμμα ἐστὶ περὶ τοῦ τῆς ὀσφρήσεως ὀργάνου. πέμπτον γὰρ δὴ τοῦτ' ἐστὶν αἰσθητήριον, οὐκ ὄντων πέντε στοιχείων, ἐπειδὴ τὸ τῶν ὀσμῶν γένος, ἐν τῷ μεταξὺ τὴν φύσιν ἐστὶν ἀέρος καὶ ὕδατος, ὡς καὶ Πλάτων εἶπεν ἐν Τιμαίῳ μετὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. μεταβάλλοντος γὰρ ὕδατος εἰς ἀέρα, ἀέρος τε εἰς ὕδωρ ἐν τῷ μεταξὺ γεγόνασιν ὀδμαὶ σύμπασαι. λέγεται δὲ καὶ περὶ τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου, ὅτι πυρός ἐστι τοῦ καθαρωτάτου γένους, ὅπερ αὐτὸς αὐγήν τε καὶ φῶς ὀνομάζει, διαφέρει ἄνθρακός τε καὶ φλογὸς φησὶ γοῦν. ,,
μετὰ δὲ ταῦτα δεῖ νοεῖν, ὅτι πυρός τε γένη πολλὰ γέγονεν, οἷον, φλὸξ τό τ' ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπιὸν, ὃ καίει μὲν, οὐ φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι παρέχει, τό τε φλογὸς ἀποσβεσθείσης, ἐν τοῖς διαπύροις καταλειπόμενον αὐτοῦ. τούτων οὖν τῶν τριῶν γενῶν τὸ μὴ καῖον μὲν ὡς αὐτὸς ἔφη, φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι παρέχον, ἐν τῷ τῆς ὄψεως ὀργάνῳ πλεῖστον ἐστὶν, ὃ καὶ τοῦτο πάλιν αὐ- ,,
τὸς ἐδήλωσεν ἐν ταυτῷ βιβλίῳ τῷ Τιμαίῳ ἐπὶ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τῶν δ' ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτή- ,,
ναντο ὄμματα, τοιᾷδε ἐνδήσαντες αἰτίᾳ, τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ παρέχειν φῶς ἥμερον οἰκεῖον ἑκάστης ,,
ἡμέρας σῶμα ἐμηχανήσαντο γίγνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν, τούτου πῦρ εἰλικρινὲς ἐποίησαν, διὰ τῶν ὀμμά- ,,
των ῥεῖν λεῖον καὶ πυκνόν. ὅλον μὲν μάλιστα δὲ τὸ μέσον συμπιλήσαντες τῶν ὀμμάτων, ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύ- ,,
τερον, στέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτον δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. ὁποῖον μὲν οὖν τι τὸ τῆς ὄψεώς ἐστιν ὄργανον, ἐν τούτοις ,,
ἐδήλωσεν. ὅπως δὲ ὁρῶμεν, ἐν τοῖς ἐφεξῆς συνάπτων γοῦν τοῖς προειρημένοις φησίν. ὅταν μὲν οὖν μεθημερι- ,,
νὸν ᾖ φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότ' ἐκπῖπτον ὅμοιον πρὸς ὅμοιον συμπαγὲς γενόμενον ἓν σῶμα, οἰκειω- ,,
θὲν ξυνέστη ἐπὶ τὴν τῶν ὀμμάτων εὐθυωρίαν, ὅπῃπερ ἂν ἀντερείδῃ τὸ προσπῖπτον, ἔνδοθεν πρὸς ὃ τὸ ἔξω συνέπε- ,,
σεν. ὁμοιοπαθὲς δὴ δι' ὁμοιότητα πᾶν γενόμενον, ὅτου τε ἂν αὐτὸ ποτε ἐφάπτηται, καὶ ὃ ἂν ἄλλο ἐκείνου, τούτου ,,

τὰς κινήσεις διαδίδου εἰς ἅπαν τὸ σῶμα, μέχρι τῆς ψυχῆς αἴσθησιν παρέχεται ταύτην, ᾗ δὴ ὁρᾶν φαμέν. αὗται μὲν
αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις, αὐγοειδὲς τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον εἶναι λέγοντος, αἴσθησίν τε γίγνεσθαι δι' αὐτοῦ τῶν κατὰ τὴν
αὐγὴν παθημάτων, ὥσπερ τῶν κατὰ τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἀκοῆς. τῷ γὰρ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον εἰς τὴν τῶν παθημάτων ἀφι-
κνεῖται κοινωνίαν. δύο δὲ σημαινούσης ἁπάσης τῆς τοιαύτης λέξεως, οἵαν καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐποιήσατο λέγων,
γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ. ἓν μέν, ὅτι δι' ὀργάνου τοιοῦδε, δεύτερον δέ, ὅτι διὰ δυνάμεως τοιᾶσ-
δε. τὸ μὲν ὡς δι' ὀργάνου, συγχωρητέον ἀληθὲς εἶναι, τὸ δ' ὡς διὰ δυνάμεως οὐκέτι. τὸ γάρ τοι πρῶτον αἰσθητικὸν
ὅτιπερ ἂν ᾖ, κοινὸν ἁπασῶν ἐστι τῶν κατὰ μέρος αἰσθήσεων, ὡς καὶ αὐτὸς Πλάτων ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ μέντοι καὶ Θεαι-
τήτῳ διδάσκει κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ συγγράμματος ἔνθα φησί. δεινὸν γάρ που ὦ παῖ. εἰ πολλαί τινες ἐν ἡμῖν
ὥσπερ ἐν δουρείοις ἵπποις αἰσθήσεις ἐγκάθηνται, ἀλλὰ μὴ εἰς μίαν τινὰ ἰδέαν εἴτε ψυχήν, εἴθ' ὅτι δεῖ καλεῖν
πάντα ταῦτα συντείνει, ᾗ διὰ τούτων οἷον ὀργάνων αἰσθανόμεθα ὅσα αἰσθητά. καὶ κατασκευάζων γε διὰ πλειό-
νων ἑξῆς ὁ Πλάτων τὸν λόγον ὧδέ φησι. θερμὰ καὶ σκληρὰ καὶ κοῦφα καὶ γλυκέα δι' ὧν αἰσθάνῃ, ἆρ' αὐτοῦ σώματος
ἕκαστα τίθης, ἢ ἄλλου τινός; οὐδενὸς ἄλλου. ἦ καὶ ἐθελήσεις ὁμολογεῖν ἃ δι' ἑτέρας δυνάμεως αἰσθάνῃ, ἀδύνατον εἶναι
δι' ἄλλης ταῦτ' αἰσθέσθαι, οἷον ἃ δι' ἀκοῆς δι' ὄψεως, ἢ ἃ δι' ὄψεως, δι' ἀκοῆς. πῶς γὰρ οὐκ ἐθελήσω; εἴ τι ἄρα περὶ
ἀμφοτέρων διανοῇ, οὐκ ἂν διά γε τοῦ ἑτέρου ὀργάνου, οὐδ' αὖ διὰ τοῦ ἑτέρου περὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνοιο ἄν; οὐ γὰρ
οὖν. περὶ δὴ φωνῆς, καὶ περὶ χρόας, πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο περὶ ἀμφοτέρων διανοῇ, ὅτι ἀμφοτέρω ἐστόν; ἔγωγε. οὐκοῦν
καὶ ὅτι ἑκάτερον μὲν ἑκατέρου ἕτερον, ἑαυτῷ δὲ ταυτόν; τί μήν, καὶ ὅτι ἀμφοτέρω δύο, ἑκάτερον δὲ ἕν; καὶ τοῦτο.
οὐκοῦν καὶ εἴτε ἀνομοίω, εἴτε ὁμοίω ἀλλήλοιν, δυνατὸς εἶ ἐπισκέψασθαι; ἴσως. ταῦτα δὴ πάντα διὰ τίνος περὶ αὐ-
τῶν διανοῇ. οὔτε γὰρ δι' ἀκοῆς, οὔτε δι' ὄψεως, οἷόν τε τὸ κοινὸν λαμβάνειν περὶ αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ τόδε τεκμήριον
περὶ οὗ λέγομεν. εἰ γὰρ δυνατὸν εἴη ἀμφοτέρω σκέψασθαι, ἆρ' ἐστὸν ἁλμυρὼ ἢ οὔ, οἶσθ' ὅτι ἕξεις εἰπεῖν ᾧ ἐπισκέ-
ψῃ, καὶ τοῦτο οὔτε ὄψις οὔτε ἀκοὴ φαίνεται, ἀλλά τι ἄλλο. τί δ' οὐ μέλλει ἥ γε διὰ τῆς γλώττης δύναμις; καλῶς λέ-
γεις. ἡ δὲ δὴ διὰ τίνος δύναμις, τό τ' ἐφ' ἅπασι κοινόν, καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις δηλοῖ σοι, ᾧ τὸ ἔστιν ὀνομάζεις, καὶ τὸ οὐκ
ἔστι, καὶ ἃ νῦν δὴ ἠρωτῶμεν περὶ αὐτῶν πᾶσι ποῖα ἀποδώσεις ὄργανα, δι' ὧν αἰσθάνεται ἡμῶν τὸ αἰσθανόμε-
νον ἕκαστα. ἐν τε οὖν τούτοις ὁ Πλάτων ὥσπερ οὖν κἀν τοῖς ἐφεξῆς, ἐν ἄλλοις τέ τισι διαλόγοις ἐδίδαξεν ἡμᾶς
ὑπὲρ τῆς κοινῆς δυνάμεως, ἥτις ἐξ ἐγκεφάλου διὰ τῶν νεύρων, εἰς ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων ἀφικνουμένη, τῶν ἐν αὐ-
τοῖς ἀλλοιώσεων αἰσθάνεται, ὡς εἴ γε δυνατὸν ἦν τοῖς ἰδίοις παθήμασιν αὐτῆς. ἀλλ' ὅτι συναλλοιωθῆναι παρὰ τὸ
φωτοειδὲς ὄργανον, ἢ τοῖς τῶν ἀτμῶν ἕτερόν τι τοῦ ἀτμοειδοῦς, ἢ τοῖς τοῦ ἀέρος ἄλλό τι παρὰ τὸ ἀεροειδές, ἢ τοῖς
τῶν ὑγρῶν ἕτερόν τι παρὰ τὸ γευστόν τε καὶ πλῆρες χυμῶν, οὐκ ἂν ἐγεγόνει τὰ τῶν αἰσθητηρίων ὄργανα. νυνὶ δ'
οὐχ οὕτως ἔχει. τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀντιβαίνουσι σώμασιν, ὅσαπερ ἦν ἴδια τῆς οἰκείας διαφορᾶς, ἅπαντι μορίῳ νεύ-
ρων μεταλαβόντι, δυνατὸν αἰσθάνεσθαι, διότι μὴ δὲ παθεῖν ἅπαν ὑπὸ τῆς τοῦ γεηροῦ σώματος προσβολῆς ἐπιτή-
δειόν ἐστιν. ἦν δ' αὐτῶν πρώτη μὲν ἡ κατ' ὀξύτητα καὶ ἀμβλύτητα, δευτέρα δ' ἡ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότη-
τα. κατὰ συμβεβηκὸς δ' αἱ λοιπαί, μέγεθός τε καὶ σχῆμα, καὶ κίνησις, καὶ ἀριθμός, αἳ καὶ μετὰ συλλογισμοῦ τε καὶ μνή-
μης, οὐ μόνον τῆς αἰσθήσεως ἐδείχθησαν γινόμεναι, κατά γε τὴν ἁφὴν καὶ τὴν ὄψιν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως
πραγματείᾳ, καθ' ἣν πρώτην ἀξιῶ γεγυμνάσθαι τὸν ἀκριβῶς ἕπεσθαι τοῖς νῦν λεγομένοις ἐφιέμενον, ὥσπερ δὲ
τὰ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως αἰσθητὰ δι' ἀντιβάσεως, οὕτω τὰ τῆς γευστικῆς δι' ὑγρότητός τε καὶ χυμῶν εἰς γνῶσιν
ἥκει, καὶ ἢν ξηρανθεῖσα ποτὲ τύχῃ σφοδρῶς ἡ γλῶττα, διαφθείρεται τῶν χυμῶν ἡ διάγνωσις, μὴ δυναμένου τοῦ
παθόντος αὐτὸ διακρῖναι, τί μὲν ὀξύ, τί δὲ πικρόν ἐστιν ἢ δριμύ, τί δὲ αὐστηρόν, ἢ στρυφνόν, ἢ ὅλως στῦφον, ὥσπερ
οὐδὲ τί μὲν γλυκύ, τί δ' ἁλμυρόν. ἐμφράξεως δὲ γενομένης τῶν πόρων τῆς ῥινός, ἡ ἐκ τῶν ὀσμῶν αἴσθησις ἀπόλλυ-
ται, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν φωνῶν ἐὰν ἐμφραχθῇ τὰ ὦτα, μὴ διικνουμένης εἰς ἑκάτερον τῶν ὀργάνων τῆς οἰκείας
ἀλλοιώσεως, εἰς μὲν τὸ ἀτμοειδές, ἐκ τῶν ὀσμῶν (ἀτμὸς γὰρ ἡ τούτων οὐσία) εἰς δὲ τὸ ἀεροειδές, ἐκ τῶν φωνῶν, ἐπεὶ
δὴ καὶ τούτων ἀήρ ἐστιν ἡ οὐσία, ταῖς τοιαύταις ἐμφράξεσιν, ἀνάλογόν ἐστι καὶ τὸ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν πάθημα. καλεῖ-
ται δὲ ὑπόχυσις. ἐμφράττεται δὲ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλιοειδοῦς αὐγῆς ὁ κατὰ τὸν ῥαγοειδῆ χιτῶνα πόρος, ὡς μηκέτι συνά-
πτεσθαι τὸ τῆς ὄψεως ἴδιον ὄργανον, τῷ περιέχοντι τὸν ὅλον ὀφθαλμὸν ἔξωθεν ἀέρι. τοῦτ' οὖν αὐτόν ἐστι κατ' ἐκείνην
τὴν ῥῆσιν ὁ Πλάτων ἐδήλωσεν ἔνθα φησί. σωματοειδὲς δὴ καὶ ὁρατὸν αὐτὸν τέλειον γενόμενον εἶναι, χωρισθὲν δὲ
πυρός, οὐδὲν ἄν ποτε ὁρατὸν γένοιτο, οὐδὲ ἁπτὸν ἄνευ τινὸς στερεοῦ, στερεὸν δὲ οὐκ ἄνευ γῆς, ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς,
τὸ τοῦ παντὸς σῶμα ἀρχόμενος συνιστὰν ὁ θεὸς ἐποίει. ἐκ πυρὸς γὰρ καὶ γῆς πεποιῆσθαι φησὶ τὸ σῶμα τοῦ παντός,
ἵν' ὁρατόν τε καὶ ἁπτὸν ᾖ. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὰ κατὰ τῶν ζώων σώματα, τὸ μὲν ἁπτικὸν ὄργανον γεῶδές ἐστι, τὸ δ'
ὀπτικὸν πυροειδές, ἅπερ ἀλλοιοῦσθαι μὲν ἠδύνατο, καὶ χωρὶς αἰσθήσεως εἰ μὴ μετεῖχεν νεύρων, αἰσθάνεται τῇ ἀλ-
λοιώσεως μετουσίᾳ τούτων. οὔκουν ἀλλοίωσίς ἐστιν ἡ αἴσθησις ὥς ἔνιοι φασίν, ἀλλὰ διάγνωσις ἀλλοιώσεως, οὐ
μὴν οὐδ' ἀρκεῖ λείαν ἢ τραχεῖαν ἐν τῷ σώματι γενέσθαι κίνησιν εἰς ἡδονῆς ἢ πόνου γένεσιν, ἀλλὰ χρὴ προσελθεῖν
αἴσθησιν ἑκατέρᾳ τῶν τοιούτων κινήσεων. εἰ δὲ καὶ τὴν διάθεσιν αὐτὴν ἐθέλοις καλεῖν ὀδύνην ἢ πόνον, οὔ μοι
διαφέρει. μόνον γὰρ ἀξιῶ σε μεμνῆσθαι τοῦ διαφέρειν ἀλλήλων τήν τε διάθεσιν ἣν ἴσχει τὰ σώματα τῆς φύσεως ἐξι-
στάμενα καὶ τὴν αἴσθησιν αὐτῆς, ἐπεί τισί γε καθάπερ Ἱπποκράτης κέκληται πόθεν ἡ αἴσθησις μόνη, πόνος, ἔνθα
φησίν. ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τούτοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. τοὺς
γὰρ βεβλαμμένους ὁτιοῦν μέρος οὕτως σφοδρῶς, ὡς εἰ μὴ παρεφρόνουν ἀλγεῖν ὠνόμασε πονοῦντας. ὅταν οὖν
φησὶ ὀδύνη γίγνεται, καὶ διὰ τὸ θερμόν, καὶ διὰ τὸ ψυχρόν, καὶ διὰ τὸ πλέον, καὶ διὰ τὸ ἔλαττον, καὶ ἐν μὲν τοῖσιν
ἐψυγμένοισι τοῦ σώματος, διὰ τὸ θερμὸν μὲν ἐν δὲ τοῖσι τεθερμασμένοισι διὰ τὸ ψυχρόν, καὶ τοῖσι τὴν φύσιν διαφ-
θειρομένοισιν ὀδύναι γίγνονται, μὴ νομίσῃς αὐτὸν ἀλλοίωσίν τινα βραχεῖαν φάναι, ἀλλὰ σφοδρᾶς ἀλλοιώσεως
αἴσθησιν, ἥτις αἴσθησις οὐ δύναται γενέσθαι χωρὶς τῆς τοῦ πάσχοντος σώματος εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐξαλλαγῆς. ἢ

δέ γε

δέ γε βραχεῖα μεταβολὴ τῶν σωμάτων, αἴσθησιν μὲν ἐργάζεται διαγνωστικὴν τῆς τοῦ ποιήσαντος δυνάμεως, ὅταν γ' αἰσθητικὸν ὑπάρχῃ δηλονότι τὸ ἀλλοιούμενον, ὀδύνην δ' οὐδέπω παρέχει. πάσχει δ' ἑτοίμως τὰς βραχείας μεταβολὰς ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν ἐν ἕκαστον, αὐτίκα γέ τοι τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ἐπειδὴ χρωμάτων ἔχειν αὐτὸ διαγνωστικὸν ὑπάρχειν, αὐγοειδὲς ἐγένετο, μόνων τῶν τοιούτων σωμάτων ἀλλοιοῦσθαι πεφυκότων ὑπὸ χρωμάτων, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ περιέχων ἀήρ, ἡνίκα μάλιστα καθαρὸς ὑπάρχει τηνικαῦθ' ὑπὸ χρωμάτων ἀλλοιούμενος. ἰδεῖν γοῦν ἐστιν, ὅταν ἐν ἀέρι τοιούτῳ τις ὑπὸ δένδρῳ κατακείμενος ᾖ, τὸ τοῦ δένδρου χρῶμα περιεχόμενον αὐτῷ, καὶ τὸ τοῦ τοίχου δὲ χρῶμα πολλάκις ἀὴρ λαμπρὸς ψαύσας, ἐδέξατό τε καὶ διεκόμισεν ἐφ' ἕτερον σῶμα, καὶ μάλιστ' ὅταν ᾖ τὸ χρῶμα κυανοῦν, ἢ ξανθοῦν, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως εὐανθές. καὶ μὲν δὴ καὶ ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς αὐτῷ τῷ ψαύσαι, μόνον ὁ πᾶς ἀὴρ ἀθρόως ὁμοιοῦται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τοῦ χρώματος αὐτίκα μεταβάλλεται. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθότατα καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους εἴρηται, περί τε τῆς παραχρῆμα μεταβολῆς τῶν οὕτως ἀλλοιουμένων, ὡς κινδυνεύειν ἄχροον εἶναι, καὶ περὶ ταύτην, καὶ διότι πέφυκεν ὑπὸ χρωμάτων ὁ λαμπρὸς ἀὴρ ἀλλοιούμενος, ἄχρι τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου διαπέμπων τὴν ἀλλοίωσιν, οὐ μὴν ὅπως γε τὴν θέσιν, ἢ τὸ μέγεθος, ἢ τὸ διάστημα γνωρίζομεν ἑκάστου τῶν αἰσθητῶν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ καὶ συλλογιζόμενοι περὶ τὸ δόγμα, πολλοὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ κατάφοροι γίγνονται ψευδόμενοι, μήτ' ὀσμῶν μήτε φωνῶν συνενδεικνυμένων τὸν τόπον ὅθεν ἥκουσιν, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται περὶ ἀποδείξεως, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κατόπτρων, ὅσα τε ἄλλα στιλπνὰ σώματα, ποτὲ μὲν ἡμᾶς αὐτοὺς θεᾶσθαι, ποτὲ δὲ ἄλλους τινὰς ἐκ πλαγίων, ἢ ὄπισθεν ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, πλὴν Πλάτωνος. οὕτω καὶ Ἀριστοτέλει μάχεται, μόνου τοῦ χρώματος δυναμένου κατ' ἀνάκλασιν ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἀφικέσθαι, μορφῆς δ' ἢ μεγέθους, οὐκέτι. μορφὴν μὲν γὰρ τῆς ποικιλίας τῶν περὶ τὰ μόρια σχημάτων ἐργαζομένης, οὔτ' ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἀπ' αὐτῶν τινὰ γενέσθαι προσβολὴν τοῖς κατόπτροις, οὔτ' εἰ καὶ γένοιτο χωρὶς τοῦ κλασθῆναι τὴν ἀνάκλασιν ἐφ' ἡμᾶς ἀφικέσθαι. πιθανώτερα γὰρ ὅσον ἐπὶ τῷδε τὰ κατ' Ἐπίκουρον εἴδωλα, τὸ δὲ μέγεθος ἔτ' ἀδυνατώτερον ἐγκαταβαίνειν τῇ κόρῃ, καίτοι τοῦτό γε τὰς ἁπάντων τῶν ἄλλων καταβάλλον δόξας, ὥσπερ τις μικρὸν παρέρχονται. περὶ μὲν τοῦ διαστήματός τε καὶ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦντες σοφίζεσθαι, τὴν δὲ τοῦ μεγέθους διάγνωσιν ὅπως γίγνεται, παρερχόμενοι, καίπερ διαῤῥήδην αὐτῷ ἀνατρέπουσαν τὰς δόξας. ἀδύνατον γὰρ αἰσθέσθαι τοῦ μεγέθους τῶν †ὀρεκτῶν, ἄνευ τοῦ θεωρεῖσθαι τὸ βλεπόμενον, ἐν ᾧπερ ἂν ὑπάρχῃ τόπῳ, καίτοι περὶ τῆς ἀνακλάσεως ἣν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐφ' ἡμᾶς ὁ Ἀριστοτέλης ἥκειν λέγει, τῷ λόγῳ δοκεῖ μοι κατανενοηκέναι τὴν ἀτοπίαν οὐδαμόθι τολμῶν αὐτῇ χρῆσθαι, παρελκόμενος δ' ὡς ἀπίθανον ἀεί. καὶ γὰρ ὅπως ἡ ἶρις γίγνεται, καὶ ὅπως ἅλως, ἤτοι περὶ τὸν ἥλιον ἢ τὴν σελήνην, οἵ τ' ἀνθήλιοι καὶ οἱ παρήλιοι καλούμενοι, τά τε διὰ τῶν κατόπτρων ὁρώμενα διερχόμενος, εἰς ἀνάκλασιν ὄψεως ἀναφέρει πάντα, μηδενὶ διαφέρειν λέγων, ἢ τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι νομίζειν, ἢ τὰς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἀλλοιώσεις τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ὁμοιότατον, κατά γε τοῦτο σοφιζόμενος Ἀσκληπιάδῃ τῷ τῆς ὁλκῆς ἀντὶ τοῦ τῆς φορᾶς ὀνόματι χρωμένῳ. τὸ γὰρ ἀπίθανον τῆς φορᾶς ὑποειδόμενος, ἐπετόλμησε τῇ μεταθέσει τῆς προσηγορίας. οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐπειδὴ σαφῶς ἠπίστατο τὰς κατὰ μέρους ἀπιθάνους εὑρεῖν τὰς ὀπτικὰς αἰτίας, εἰ φυλάττει τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν ἀφίκετο, μηδὲν διαφέρειν λέγων ὁποτέρως ἂν ἑρμηνεύῃ, καίτοι δικαιότατ' εἴποι πρὸς αὐτὸν αὖτις. εἰ μηδὲν διαφέρει λέγειν οὕτως, ἢ ἐκείνως, τί καταλιπὼν τὴν ἀληθῆ τε καὶ σὴν δόξαν, ἀλλοτρίᾳ χρῇ ψευδεῖ. εἰς γὰρ τοὐναντίον σοι περιτραπήσεται τὸ σόφισμα, μηδεμίαν αἰτίαν εἰπόντι τῆς ἀλόγου τῶν δογμάτων μεταλλαγῆς, ὥστε ὑποπτευθήσῃ μᾶλλον ἢ πιστευθήσῃ. καὶ μὴν εἰ διότι πιθανώτερόν σοι τὸ λέγειν ἐστίν, διὰ τοῦτο φαίης προσχρῆσθαι δόγμασιν ἀλλοτρίοις, ἐρωτηθήσεται πάλιν αὐτοῦ τοῦ πιθανοῦ τὴν αἰτίαν. εἰ γὰρ ἡ ψευδὴς δόξα τὰς κατὰ μέρος ἁπάσας αἰτίας πιθανωτέρας ἔχει τῆς ἀληθοῦς, ἀπιστηθήσεται πάντ' αὐτοῦ τὰ τῶν προβλημάτων βιβλία. τὸ μὲν οὖν διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ὁρᾶν ἡμᾶς, ἐναργές ἐστι καὶ πᾶσιν ὁμολογούμενον. ἡ ζήτησις δὲ ἐπὶ τῷδε γίγνεται, πότερον ὡς δι' ὁδοῦ τινὸς μέσης ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἀφικνεῖταί τι πρὸς ἡμᾶς, ἢ τοιοῦτον ὄργανον ὁ ἀήρ ἐστιν ἡμῖν εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν διάγνωσιν, οἷόν περ τὸ νεῦρον εἰς τὴν τῶν ἁπτῶν. οἴονται μὲν οὖν οἱ πλεῖστοι καὶ διὰ τοῦ νεύρου τὴν ἀπὸ τοῦ προσπιπτόντων ἀλλοίωσιν ἀναδιδομένην, ἐπὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν εἰς διάγνωσιν ἄγειν ἡμᾶς αὐτῶν οὐκ ἐννοοῦντες ὡς οὐκ ἂν ἡ τῆς ὀδύνης αἴσθησις ἐγίγνετο κατὰ τὸ τεμνόμενον, ἢ θλώμενον, ἢ καιόμενον μόριον, εἰ μὴ καὶ τῆς αἰσθήσεως ἡ δύναμις ἦν ἐν αὐτοῖς. ἔχει δ' ἐναντίως, ἢ δοξάζουσιν ἐκεῖνοι τὸ ἀληθές. αὐτό τε γὰρ τὸ νεῦρον ἐγκεφάλου μέρος ἐστίν, οἷόν περ ἀκρέμων, ἢ βλάστημα δένδρου, τό τε μέρος εἰς ὃ ἐμφύεται τὴν δύναμιν αὐτοῦ δεχόμενον, εἰς ὅλον ἑαυτῷ διαγνωστικὸν γίνεται τῶν ψαυόντων αὐτοῦ. παραπλήσιον οὖν τι κἀπὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος γίγνεται. πεφωτισμένος γὰρ ὑφ' ἡλίου, τοιοῦτον ἐστὶν ἤδη τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, οἷόν περ τὸ παραγιγνόμενον ἐξ ἐγκεφάλου πνεῦμα. πρὶν φωτισθῆναι δὲ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς βολῆς ἐναποτελουμένην ἀλλοίωσιν, ὁμοιοπαθὲς ὄργανον οὐ γίγνεται. μὴ τοίνυν ὡς διὰ βακτηρίας τοῦ πέριξ ἀέρος ὁρᾶν ἡμᾶς οἱ στωϊκοὶ λεγέτωσαν. ἡ γὰρ τοιαύτη διάγνωσις ἀντιβαινόντων ἐστὶ σωμάτων κατὰ συλλογισμόν, ἔτι δὲ μᾶλλον οὐ πιλητοῦ αἰσθητικὴ ἡ τοῦ ὄμματος αἴσθησις ἡμῖν ἐστιν, οὔτε τῆς σκληρότητος ἢ μαλακότητος, ἀλλὰ χρόας, καὶ μεγέθους, καὶ θέσεως, ὧν οὐδὲν ἡ βακτηρία διαγνῶναι δύναται. πολὺ τοίνυν ἄμεινον, ὃ ἐν ὀφθαλμοῖς Ἐπίκουρος ἀπεφήνατο τῶν στωϊκῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῶν ὁρατῶν, οὐδὲν ἄγουσιν ἄχρι τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως. ὁ δ' Ἐπίκουρος καὶ πολύ γε τούτου κρεῖττον Ἀριστοτέλης, οὐκ εἴδωλον σωματικόν, ἀλλὰ ποιότητα δι' ἀλλοιώσεως τοῦ πέριξ ἀέρος ἀπὸ τῶν ὁρατῶν ἄγων ἄχρι τῆς ὄψεως. ηὐλαβήθη γὰρ ὅλως αἰσθητικὸν ποιῆσαι τὸν πέριξ ἀέρα, καίτοι τήν τε σάρκα σαφῶς ὁρῶν αἰσθητικὴν γιγνομένην, ἐκ τῆς ἀφικνουμένης εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς δυνάμεως. τί δὲ χαλεπόν ἐστι τὴν ἡλιακὴν αὐγὴν αἰσθητικὴν ὑποθέσθαι, οἷόν περ μάλιστα τὸ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς πνεῦμα τὸ παραγόμενον ἐξ ἐγκεφάλου προδήλως ὁρᾶται, καὶ γὰρ φωτοειδές ἐστιν. εἰ δὲ καὶ περὶ ψυχῆς οὐσίας ἀποφήνασθαι χρὴ δυοῖν θάτερον, ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἤγουν εἶναι τὸ οἷον αὐγοειδές

†ὁρατῶν

τε καὶ αἰθερῶδες σῶμα. λεκτέον αὐτὴν, εἰς ὃ κἂν μὴ βούλωνται κατ' ἀκολουθίαν ἀφικνοῦνται στωϊκοί τε καὶ Ἀριστοτέλης, ἢ αὐτὴν μὲν ἀσώματον ὑπάρχειν οὐσίαν, ὄχημά τε τὸ πρῶτον αὐτῆς εἶναι τουτὶ τὸ σῶμα, δι' οὗ μέσου τὴν πρὸς τἄλλα σώματα κοινωνίαν λαμβάνει. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ δι' ὅλου λεκτέον ἡμῖν ἐκτετάσθαι τοῦ ἐγκεφάλου, τῇ δέ γε πρὸς αὐτὸ κοινωνίᾳ τὸ περὶ τὰς ὄψεις αὐτῶν πνεῦμα φωτοειδὲς γίγνεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἀριστοτέλους τε καὶ τῶν στωϊκῶν δόξης, ὀλίγον ἀναβάλλομαι. τὸ δὲ τὴν αἴσθησιν τῶν αἰσθητῶν γίγνεσθαι δι' ἀλλοιώσεως τε καὶ διαγνώσεως, ἐξ ὧν εἶπον δῆλον. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν τὸ τῆς αἰσθήσεως ὄργανον, ἡ διάγνωσις δ' αὐτοῦ τῆς ἀλλοιώσεως γίγνεται ἐκ μιᾶς δυνάμεως κοινῆς πάντων τῶν αἰσθητηρίων ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐπιρρεούσης. τὴν δὲ ἀρχὴν αὐτῶν, εἴτε κοινὴν αἴσθησιν, εἴτε πρῶτον αἰσθητικὸν ἐθέλοις ὀνομάζειν, οὐ διοίσει. καὶ ταύτην ἔδειξεν ὁ πρόσθεν λόγος ἐγκέφαλον οὖσαν, ἀφ' οὗ πάντα τὰ μόρια αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν ἔχει καθηκόντων ἑτέρων μὲν νεύρων εἰς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, διαγνώσεως ἕνεκα τῶν αἰσθητῶν, ἑτέρων δὲ τῶν κινούντων αὐτὰ, τά γε κινεῖσθαι δεόμενα, καθάπερ ὀφθαλμούς τε καὶ γλῶτταν καὶ ὦτα. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταῦτα τοῖς πλείστοις τῶν ζώων κινεῖται, μυῶν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ περιλαμβανόντων αὐτὰ, δι' ὧν αἱ καθ' ὁρμὴν ἅπασαι κινήσεις τοῖς ζώοις εἰσὶν, ἐξ ὧν ἁπάντων μαρτυρεῖται προσηκόντως εἰρῆσθαι τὸν ἐγκέφαλον ἀρχὴν εἶναι, τοῦτο μὲν αἰσθήσεως ἁπάσης τοῖς ζώοις, τοῦτο δὲ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως. εἰ δέ γε μὴ διὰ ταῦτα τινὸς ἕνεκα ἄλλου γέγονεν, ἢ διότι τὰς μήνιγγας ἔξωθεν αὐτῷ περιέτεινεν ἡ φύσις, εἴπερ ἐν ἐκείναις μὲν ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς ἀρχὴ, μάτην δ' ἐγκέφαλος ἐγένετο. διὰ τί δ' ἑκάστη τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ τιτρωσκομένη, κίνδυνον ὀξύτατον ἐπιφέρει, διὰ τί δ' ἀπ' αὐτοῦ πάντα πέφυκε τὰ νεῦρα καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς, ὃς ὅτι μὲν ἀποβλάστημα τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον οὐσίας ἐστὶν, ἐναργῶς φαίνεται διὰ τῶν ἀνατομῶν, ὡς μὴ δὲ τοὺς μαγείρους ἀγνοεῖν. ὁποίαν δέ τινα τὴν δύναμιν ἔχει, μαθήσῃ ῥᾳδίως, ὡς εἰ πρότερον μετὰ τὴν ἀνατομὴν ἀφικόμενος, ἴδοις ἀπ' αὐτοῦ νεῦρα φυόμενα τὸν ἀριθμὸν ἑξήκοντά που. καταμάθοις δ' ἑκάστου τὴν χρείαν ἐνδειξαμένης τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἅμα τοῖς γιγνομένοις πάθεσιν ἐπὶ ταῖς τομαῖς. ἡ μέν γε κατασκευὴ παραπλησία τοῖς ἀπ' ἐγκεφάλου φυομένοις, τῆς μὲν οἷον ἐντεριώνης ἑκάστου τῶν νεύρων, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νωτιαίου βλαστανούσης, ἐν κύκλῳ δ' αὐτῷ τῶν μηνίγγων περιλαμβανουσῶν. ἔχει γὰρ δὴ καὶ ὁ νωτιαῖος ὁμοίως ἐγκεφάλῳ τὰς μήνιγγας ἕνεκα τῆς αὐτῆς χρείας, ἃς εἰ καὶ περιέλοις ἑκάστου τῶν ἀποφυομένων νεύρων, οὐδὲν βλάπτεται τὸ μέλος, εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἐμφύεται, μαρτυροῦντος καὶ τοῦδε τοῦ φαινομένου, σκεπάσματα μὲν εἶναι τὰς μήνιγγας ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου. τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως δύναμιν, ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν περιεχομένοις ὑπάρχειν. ὅταν οὖν διατέμῃς τὴν ἐντεριώνην τοῦ νεύρου, παραχρῆμα τὸ μέλος εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἀφικνεῖται φαίνεται, παντάπασιν ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον. ὅτι δὲ καὶ ὁ νωτιαῖος αὐτὸς ἀπ' ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν ἔχει τῶν δυνάμεων, εὔδηλον ἐκ τοῦ διατμηθέντος αὐτοῦ καθ' ὁποιοῦν μέρος, ὅσον μὲν ἀνωτέρω τῆς τομῆς ἐστὶν, ὑγιὲς διαφυλάττεσθαι, τοῦ κατωτέρω δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπόλλυσθαι παραχρῆμα, καὶ τὴν κίνησιν ἁπάντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ λαμβανόντων τὰ νεῦρα μυῶν, ἀναισθήτων τε καὶ ἀκινήτων γιγνομένων. Ἐρασίστρατος μὲν οὖν, εἰ καὶ μὴ πρόσθεν, ἀλλ' ἐπὶ γήρως γε τὴν ἀληθῆ τῶν νεύρων ἀρχὴν κατενόησεν. Ἀριστοτέλης δὲ μέχρι παντὸς ἀγνοήσας, εἰκότως ἀχρεῖ χρείαν εἶπεν ἐγκεφάλου. τίνα δ' ἐστὶν ἃ λέγει, καὶ ὅπως ἐξελέγχεται, μαθεῖν ἔνεστί σοι τὸ περὶ χρείας μορίων ὄγδοον ὑπόμνημα τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἀναγνόντα, καθάπερ γε καὶ ὅτι τούτων ἁπάντων τῶν δογμάτων ὧν δῆλον Ἱπποκράτους ἐστὶν ἡγεμὼν, ἐν ἄλλοις τέ τισι, κἂν τοῖς περὶ Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ὑπομνήμασι δέδεικται, διὸ καὶ νῦν οὐ γέγραφα τὰς ῥήσεις ὥσπερ τὰς Πλάτωνος, ὅπως μὴ δὶς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγοιμι. τῶν Πλάτωνος δὲ κατ' ἄλλην οὐδεμίαν μεμνημονευκὼς πραγματείαν, εἰκότως ἐν τῇδε παρεθέμην.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Η.

Ἐπεὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπισκέψασθαι προθέμενοι, πρῶτον μὲν ἐδιδάξαμεν ἀναγκαιότατον ὑπάρχειν ἰατρικῇ τε καὶ φιλοσοφίᾳ, εἴτε πλείους εἰσὶ δυνάμεις αἱ διοικοῦσαι τὸν ἄνθρωπον, εἴτε μία, βεβαίως ἐξευρεῖν. ἐφεξῆς δ' ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν τραπόμενοι κατὰ τὸν ἀποδεικτικὸν νόμον, ἔννοιαν ὁμολογουμένην ἔφαμεν εἶναι τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν, οὐδὲν ὡς πρὸς τὰ παρόντα διαφέροντος, ἢ κατὰ προαίρεσιν, ἢ καθ' ὁρμὴν εἰπεῖν. εὔδηλον δὲ ὅτι ἕτεραι μέν εἰσιν αἱ κινήσεις ἐκτεινόντων τε καὶ συστελλόντων τὰ κῶλα, βαδιζόντων τε καὶ τρεχόντων, ἑστώτων τε καὶ καθημένων, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα πραττόντων. ἕτεραι δ' αἱ κατὰ τὴν καρδίαν τε καὶ τὰς ἀρτηρίας, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν ἀποτελούμεναι, καθάπερ καὶ τρίτον ἄλλο γένος κινήσεων, αἱ περὶ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν. ἀλλ' ἀπό γε τῶν προαιρετικῶν ἀρξάμενοι, καθ' ἃς καὶ τὸ καλούμενον ἰδίως ἡγεμονικόν ἐστι τῆς ψυχῆς, ἕνα λόγον ἐδείκνυμεν ἠρωτῆσθαι μόνον ἐπιστημονικῶς, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου τῆς οὐσίας ἔχοντα τὰς προτάσεις ὄντα τοιοῦτον, ὅπου τῶν νεύρων ἡ ἀρχὴ, ἐνταῦθα καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν. αὕτη μὲν ἡ τοῦ λόγου κυριωτάτη πρότασις ὡμολογημένη πᾶσιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, ἡ δ' οἷον πρόληψις αὐτῆς. ἀληθὴς μὲν ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ψευδὴς δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν τῇ καρδίᾳ. γράφειν μὲν ταύτην τὴν πρότασιν, ἢ καὶ λέγειν τοῖς ἀπείροις ἀνατομῆς, δυναμένου τινὸς, οὐ μὴν δεῖξαί γε δυναμένου. πάντα γὰρ ἐν τοῖς ζώοις τὰ μόρια νεύρων μετέχει. τὰ μὲν ἄντικρυς ἐξ ἐγκεφάλου παραγιγνομένων εἰς αὐτὰ, τὰ δὲ διὰ μέσου τοῦ νωτιαίου. πρῶτοι οὖν μακρολογίας αἴτιοι κατέστησαν οἱ καταψευσάμενοι τῶν φαινομένων, οὐχ Ἱπποκράτης ἢ Ἐρασίστρατος, ἢ Εὔδημος, ἢ Ἡρόφιλος, ἢ Μαρῖνος, οἱ μετὰ τοὺς παλαιοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν ἠμελημένην ἀνακτησάμενοι, ὡς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς εἶπον, οὐκ ἂν ἐμακρολογοῦμεν δι' ἀποδείξεως μιᾶς εὑρημένου τοῦ ζητουμένου. μακροτέρων οὖν λόγων ἐδεήθημεν

εὐθὺς

θέντες ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, διὰ τοὺς ἃ μηδ᾽ ὅλως εἶδον, ὡς ἀκριβῶς εἰδόντας, ἐπιχειρήσαντας γράφειν, ἠναγκάσθημέν τε καὶ νεύρων, καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομὴν ἐπὶ κεφαλαίων ἐν αὐτῷ διελθεῖν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν ἐρωτημένων λόγων περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ τοὺς πιθανωτάτους ἀπεδείξαμεν, οὐ κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὑπ᾽ αὐτῶν συντιθέντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐγγὺς αὐτῶν οὓς διαλεκτικοὺς ἔθος ἐστὶν Ἀριστοτέλει καλεῖν. ἐνίους δὲ πορρώτερον, οὓς διῃρούμεθα, εἴς τε τοὺς ῥητορικούς τε καὶ τοὺς σοφιστικούς. ἔπραξα δὲ τοῦτο καὶ τοῦ ὑποκειμένου μὲν ἕνεκεν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοὺς ἑταίρους δὲ βουλομένους ἐκ παραλλήλου τῶν λόγων ἔχειν, τὰς διαφοράς, ἐφ᾽ ἑνὸς προβλήματος ἐσομένης τῆς γυμνασίας ταύτης εἰς πολλὰ χρησίμης. ἐπεὶ δὲ καὶ τοιοῦτον τινὰ λόγον ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν, ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθα καὶ τὸ ἡγεμονικόν. τὰ δὲ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν καρδίᾳ, ἐν ταύτῃ ἄρα καὶ τὸ ἡγεμονικόν. ἐδείκνυον αὐτὸ τὸ ζητούμενον αὐτόν, ἐν τῷ κυριωτάτῳ λήμματι λαμβάνοντα. Πλάτωνος γὰρ εἰρηκότος, ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ τὸ θυμοειδές. ἐν ἥπατι δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐχρῆν αὐτὸν ἐλέγξαι πρότερον ὅσα κατασκευάζων ἑαυτοῦ τὸ δόγμα διῆλθεν ὁ Πλάτων, οὐχ ἁπλῶς ἀποφηνάμενος, ἀξιοπιστοτέραν ἡγεῖσθαι τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν τῶν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων λόγων. ἐδείκνυον δὲ καὶ ὡς οὐδ᾽ ἐπεχείρησέ που τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ὁ Χρύσιππος ἀντειπεῖν τοῖς τοῦ Πλάτωνος λόγοις. ἅπαντες μὲν οὖν ὅσοι μηδέ πω φιλοσοφίας ἦσαν ἡμμένοι γεωμέτραι, καὶ ἀριθμητικοί, καὶ λογιστικοί, καὶ ἀστρονόμοι, καὶ ἀρχιτέκτονες, ἔτι τε μουσικοὶ καὶ γνωμονικοί, καὶ ῥητορικοί, καὶ γραμματικοί, καὶ ὅλως εἴτις ἐν τέχνῃ λογικῇ γεγύμναστο, πίστιν βεβαίαν ἔχουσιν ἐξεληλέγχθαι μὲν τοὺς τῶν ἄλλων λόγους, ὅσους ἐγεγράφεισαν ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ ψυχῆς, ἀληθεῖς δ᾽ εἶναι τοὺς Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος. ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ Χρυσίππου βιβλία, περὶ παθῶν γεγραμμένα, καὶ οἱ ἀπ᾽ ἐκείνου ὡς ἐν ἐκείνοις ἀπέδειξεν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ λογιστικῷ τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ πάθη, τοὺς θυμούς, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς λύπας, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα, δι᾽ ἐκείνους ἠναγκάσθην ἐπιδεικνύναι, μὴ μόνον ψευδῶς εἰρηκότα πολλὰ κατὰ τὰ περὶ τῶν παθῶν βιβλία τὸν Χρύσιππον, ἀλλὰ καὶ μαχόμενα αὑτῷ. καὶ διὰ τοῦτο προσέθηκα τοῖς πρώτοις δύο βιβλίοις ἕτερα τρία, δείξας ἑξῆς ἐν αὐτοῖς, ὅτι καὶ Ποσειδώνιος ὁ ἐπιστημονικώτατος τῶν στωϊκῶν διὰ τὸ γεγυμνάσθαι κατὰ γεωμετρίαν ἀπέστη τε τοῦ Χρυσίππου, καὶ δείκνυσιν ἐν τῇ περὶ παθῶν πραγματείᾳ, διοικουμένους ἡμᾶς ὑπὸ τριῶν δυνάμεων, ἐπιθυμητικῆς τε καὶ θυμοειδοῦς καὶ λογιστικῆς. τῆς δ᾽ αὐτῆς δόξης ὁ Ποσειδώνιος ἔδειξεν εἶναι καὶ τὸν Κλεάνθην. καὶ μέντοι καὶ τὸν περὶ τῶν ἀρετῶν λόγον ἤδη ταύταις ταῖς ἀρχαῖς ὀρθῶς φησὶ περαίνεσθαι, καὶ δείκνυσιν αὐτὸ τοῦτο διὰ μεγάλης πραγματείας ἰδίᾳ γεγραμμένης αὐτῷ, ὥστ᾽ οὐκ ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, ἀλλ᾽ οἱ προπετῶς ἐπαινοῦντες τὰ γεγραμμένα Χρυσίππῳ, περί τε τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ, καὶ περὶ παθῶν, ἃ πάντ᾽ ἐγνώκειν ἐγὼ παρελθεῖν ἐάσας ἀνέλεγκτα. θεοὺς δ᾽ ἅπαντας ἐπικαλοῦμαι μάρτυρας, ὡς τοὺς ἀναισχύντους τῶν λόγων ἐλέγχους, αὐτὸς αἰδοῦμαι, βέλτιον εἶναι νομίζων ἀγνοεῖσθαι τοῖς πολλοῖς αὐτούς, ὅπως μὴ βλάπτοιντο θεώμενοι φιλοσόφους ἄνδρας, ἃ μηδέ ποτ᾽ εἶδον, ὡς ἰδόντας, γράφοντας. ἧττον γὰρ αἰδοῦνται, καὶ αὐτοὶ φωραθῆναι ψευδόμενοι. αἰδεῖσθαι δ᾽ ἐστὶ καὶ οἱ μὴ γινώσκουσιν, ἐν φιλοσοφίᾳ γεγηρακότες ἄνδρες, ὡς εἷς μόνος οὗτος ἠρώτηται λόγος ἀποδεικτικῷ νόμῳ περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ, καθ᾽ ὃν ἡ μὲν ἀληθὴς πρόσληψις ἐστίν, ἐγκέφαλον εἶναι τῶν νεύρων ἀρχήν, ἡ ψευδὴς δὲ τὴν καρδίαν, ὥστε οὐ μόνον ἐν πέντε βιβλίοις οὐκ ἦν ἀνάγκη γραφῆναι τὸν περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγον, ἀλλ᾽ οὐδὲ δι᾽ ἑνὸς ὅλου, πρός γε τοὺς μεμαθηκότας ὁποῖόν τι πρᾶγμα ἐστὶν ἀπόδειξις ἐπιστημονική. προσήκουσα μὲν ὡς ἐγὼ φημὶ φιλοσόφοις μᾶλλον, ἢ γεωμέτραις, ἀριθμητικοῖς τε καὶ λογιστικοῖς, ἀστρονόμοις τε καὶ ἀρχιτέκτοσιν, οὐ μὴν ἠσκημένοις γ᾽ αὐτοῖς ὥσπερ ἐκείνοις. διὰ τοῦτ᾽ οὖν Εὐκλείδης μὲν ἐν ἑνὶ θεωρήματι τῷ πρώτῳ κατὰ τὸ τῶν φαινομένων βιβλίον ἐπέδειξε δι᾽ ὀλιγίστων ἐπῶν τὴν γῆν μέσην εἶναι τοῦ κόσμου, καὶ σημείου καὶ κέντρου λόγον ἔχειν πρὸς αὐτόν, ᾗ οἱ μαθόντες οὕτω πιστεύουσι τῷ συμπεράσματι τῆς ἀποδείξεως, ὡς καὶ τὸ τὰ δὶς δύο, τέτταρα εἶναι. τῶν φιλοσόφων δ᾽ ἔνιοι τοιαῦτα ληροῦσι περὶ μεγέθους τε καὶ θέσεως γῆς, ὡς αἰδεσθῆναι τινὰ περὶ τοῦ παντὸς ἐπιτηδεύματος. ὅπου γὰρ οἱ μετ᾽ ἀεὶ παρακελευόμενοι, μηδὲν μήτε πράττειν, μήτε λέγειν, προπετῶς ἔργῳ φαίνονται τοιοῦτοι. τῶν δ᾽ εἰρημένων ἄνωθεν ἀντιτεχνιτῶν, οὐδεὶς μὲν ἑαυτὸν νομίζει σοφὸν ὡς ἐκεῖνοι. ταῖς δ᾽ ἀποδείξεσι προσηκόντως χρῶνται, μηδαμόθεν μαχόμενοι μηδὲ διαφωνοῦντες ἀλλήλοις, μηδὲ ἀναισχύντως ἀποφαινόμενοι περὶ ὧν οὐκ ἴσασι. πῶς οὐκ ἄν τις αἰδεσθείη περὶ παντὸς τοῦ τῆς φιλοσοφίας ἐπιτηδεύματος, οὕτως γοῦν ὁ ἀληθὴς λόγος ἐστὶ βραχύς, ὡς ἐγὼ δείξω σοι, δι᾽ ὀλίγων συλλαβῶν περαινόμενον αὐτὸν ὄντα τοιοῦτον, ἔνθα τῶν νεύρων ἡ ἀρχή, ἐνταῦθα τὸ ἡγεμονικόν. ἡ δ᾽ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν ἐγκεφάλῳ ἐστίν, ἐνταῦθα ἄρα τὸ ἡγεμονικόν. εἷς μὲν οὗτος λόγος ἐννέα, καὶ τριάκοντα συλλαβῶν, ὅπερ ἐστὶ δυοῖν καὶ ἡμίσεως ἐπῶν ἑξαμέτρων. ἕτερος δ᾽ ἐστὶν πέντε τῶν πάντων ἐπῶν, ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐπιφανέστερον κινεῖ τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἐνταῦθα παθητικὸν τὸ τῆς ψυχῆς ἐστίν. ἀλλὰ μὴν ἡ καρδία φαίνεται μεγάλην ἐξαλλαγὴν ἴσχουσα τῆς κινήσεως ἐν θυμοῖς, καὶ φόβοις, ἐν ταύτῃ ἄρα παθητικὸν τὸ τῆς ψυχῆς ἐστίν. εἰ δὲ συνθείης ὡδί τούτους τοὺς δύο λόγους, οὐ πλειόνων τῶν ἑξαμέτρων ὀκτὼ τὸ συγκείμενον ἐξ αὐτῶν πλῆθος ἔσται. τίνες οὖν αἴτιοι τοῦ πέντε βιβλία γραφῆναι περὶ τούτων, ἃ διὰ ὀκτὼ στίχων ἡρωϊκῶν, ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν εἶχεν, οὐχ ἡμεῖς δήπουθεν, ἀλλ᾽ οἱ μὴ βουλόμενοι γραμμικαῖς χρῆσθαι ἀποδείξεσι φιλόσοφοι, περὶ ὧν ἔφην αἰδεῖσθαι. τίνες δὲ αἴτιοι τοῦ καὶ τὸ ἕκτον βιβλίον ἐν αὐτοῖς γραφῆναι περὶ τῆς τρίτης ἀρχῆς, μακροτέρου μὲν λόγου δεομένης, οὐ μὴν ὥσθ᾽ ὅλον ἐν πληρωθῆναι βιβλίον, οἱ μὴ γεγυμνασμένοι γραμμικῶν ἀποδείξεων ἀκούειν, ἐπεί τοι καὶ τούτου τοῦ σκέμματος ἐν ὀλίγοις κεφαλαίοις ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. ἐδείχθη γὰρ ἔν τε τοῖς φυτοῖς τὰ παχύτατα μέρη τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἐκφυόμενα, καὶ τῶν προδεδειγμένων δυοῖν ἀρχῶν τῆς τῶν νεύρων, καὶ τῶν ἀρτηριῶν. τὰ μὲν οἷον στελέχη πρὸς ταῖς ἀρχαῖς εἶναι, τὰ δὲ ἀνάλογον κλάδοις, ἐν τῷ προσιέναι τὰ στελέχη γιγνόμενα. τοῦτο μετ᾽ ἐν λῆμμα, δι᾽ ἐναργῶν ἀποδείξεων ἐδείχθη. δεύτερον δὲ ἐπ᾽ αὐτῷ τῆς φυτικῆς ἐν ἡμῖν δυνάμεως, ἣν κοινὴν ἔχομεν πρὸς τὰ φυτά, τὰς φλέβας ὑπάρχειν ὄργανα. καθηκουσῶν μὲν εἰς δὲ τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα λεπτῶν φλεβῶν, ὥσπερ εἰς τὴν γῆν αἱ ῥίζαι τῶν δένδρων, ἁπασῶν μὲν ἀπὸ μιᾶς φλεβὸς πεφυκυιῶν, τῆς ἐπὶ πύλαις ἥπατος. αὖθις δὲ

ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένης μεγίστης φλεβὸς, ἣν κοίλην ὀνομάζουσιν, ἧς ὥσπερ κλάδοις τισὶν σχίζονται φλέβες ἄλλαι πάντῃ τοῦ σώματος φερόμεναι. ἐξ ὧν ἐπεραίνετο ἡ τῶν φλεβῶν ἀρχὴ τὸ ἧπαρ ὑπάρχειν, ὃ πάλιν εἵπετο, καὶ τῆς κοινῆς πρὸς τὰ φυτὰ δυνάμεως ἀρχὴν εἶναι τοῦτο τὸ σπλάγχνον, ἥντινα δύναμιν ὁ Πλάτων ἐπιθυμητικὴν ὀνομάζει. αὕτη μὲν ἀπόδειξις μία, τοῦ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν εἶναι τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως, καὶ τῶν φλεβῶν. ἑτέρα δ' ἐκ τοῦ μηδὲν ἄλλο μόριον εὑρίσκεσθαι κατὰ τὸ ζῶον ᾧ συμφυεῖς εἰσιν αἱ φλέβες ἅπασαι, λαμβανομένη. τὴν γὰρ ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκφυομένην φλέβα τὴν κοίλην, ἔνιοι φασὶ τῆς δεξιᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλίας ἐκπεφυκέναι. εἶπερ οὖν ἀπ' ἐκείνης ἀνάλογον κλάδοις αἱ κατὰ τὸ σῶμα πᾶν ἀποσχίζονται φλέβες, εἴη ἂν ἁπασῶν αὐτῶν ἀρχὴ, καρδία. ἀλλ' αἵ γ' ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ ἥπατος ἀνάλογον ῥίζαις εἰς τὴν γαστέρα, τήν τε νῆστιν καὶ τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ τὸ τυφλὸν, καὶ τὸ κῶλον, εἴς τε τὸ ἀπευθυσμένον ὀνομαζόμενον, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ ἐπίπλοον ἥκουσαι φλέβες, οὐκ ἀπὸ ταύτης πεφύκασιν, ἀλλ' ἔστιν ἑτέρα φλὲψ ἁπασῶν τούτων ἀρχὴ κατὰ τὰς πύλας τοῦ ἥπατος τεταγμένη. πῶς οὖν ἔτι ἀρχὴ τῶν φλεβῶν ἡ δεξιὰ τῆς καρδίας ἔσται κοιλία, μήτε τῶν εἰρημένων φλεβῶν, μήτε πρὸς αὐταῖς τῶν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος συναπτομένων τῇ καρδίᾳ. ἧπαρ δὲ καὶ ταύταις ἁπάσαις συνῆπται ταῖς φλεψὶ, καὶ ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα διὰ τῆς ἐκ τῶν κυρτῶν αὐτοῦ μερῶν ἐκπεφυκυίας, ἣν οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν κοίλην ὀνομάζουσι διὰ τὸ μέγεθος. Ἱπποκράτης δὲ καὶ ὅσοι τὰ τούτου πρεσβεύουσιν, ἡπατῖτιν ἀπὸ τοῦ σπλάγχνου προσονομάζουσιν, ὅθεν ἐκπέφυκεν αὕτη. τοιγαροῦν ἤδη σοι δευτέρα περὶ ἥπατος ἀπόδειξις, ὡς ἁπασῶν ἐστὶ φλεβῶν ἀρχή. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως, ἄλλη δ' ἐκ περιουσίας τρίτη, τοιάδε τις. ἐὰν τὴν δεξιὰν τῆς καρδίας κοιλίαν ἀρχὴν ὑποθώμεθα τῆς κοίλης φλεβὸς, ἐναντίως ἔσται τῷ φαινομένῳ, καὶ ἐν ταῖς τῶν ἰχθύων ἀνατομαῖς εὑρισκομένῳ. οὐδενὸς γοῦν αὐτῶν ἡ καρδία δεξιὰν ἔχει κοιλίαν, ὅτι μὴ δὲ πνεύμων ἐστὶ τοῖς ζώοις ἐκείνοις. διότι δὲ γεννᾶταί τε καὶ συναπόλλυται πνεύμονι τῆς καρδίας ἡ δεξιὰ κοιλία, δέδεικταί μοι κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. ἐκ περιουσίας μὲν ὡς ἔφην, οὐ σμικρὰ τῷ δόγματι πίστις ἐστὶ, καὶ ἐκ τοῦ νῦν εἰρημένου λόγου. προσέρχεται δὲ καὶ ἄλλη τις ὁμοία τῇδε, τὴν εὐθύτητα τῆς κοίλης ἡμῶν ἐπισκεπτομένων. ὁρᾶται γὰρ ἀπὸ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἄχρι τῶν σφαγῶν, ἅπαν μὲν αὐτῆς τὸ δεξιὸν μέρος εὐθείᾳ μιᾷ ἄκλαστον φυλάττων αὐτήν. ἐκ δὲ τῶν ἀριστερῶν ἀπόφυσις εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας γιγνομένην, ἥντινα φλέβα νομίζουσιν ἔνιοι τὸ πρέμνον, ὡς ἂν εἴποι τις, εἶναι τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν. εἰ δέ περ ἦν ἀληθὲς τοῦτο, πάντως ἂν ἐσχίζετο καὶ αὕτη μετὰ τὴν ἔκφυσιν, ὡσαύτως τῇ μεγάλῃ ἀρτηρίᾳ, ἣν ὁμολογουμένως ἁπασῶν τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηριῶν ἀρχὴν οὖσαν ἰδεῖν ἐστὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἐκφῦναι τῆς καρδίας διχῇ σχιζομένην. ὅπως τῶν μερῶν αὐτῆς, τὸ μὲν ἕτερον ἄνω, τὸ δὲ ἕτερον ἐνεχθείη κάτω τοῦ σώματος, ὥστε καὶ εἰ ἡ κοίλη φλὲψ τῆς καρδίας ἐφύετο, πάντως ἂν καὶ αὕτη παραπλησίως τῇ ἀρτηρίᾳ διχῇ σχισθεῖσα, τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει, πρὸς τὰς σφαγὰς ἀνηνέχθη, τῷ δὲ ἑτέρῳ κατηνέχθη πρὸς τὸ ἧπαρ, οὐ μὴ φαινομένου δῆλον ἐστὶν ὡς δὲ ἐκ τῆς καρδίας αὐτὴν ἄρχεσθαι. αὗται τέτταρες ἀποδείξεις εἰσὶν εἰρημέναι κατὰ τὸ τῆς προκειμένης πραγματείας ἕκτον γράμμα, τοῖς εἰδόσι τί ποτ' ἐστὶν ἀπόδειξις αὐτάρκως. εἴρηται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τὸ βιβλίον εἰς πίστιν τοῦ δόγματος. οὐ μὴν ἐπιστημονικήν γε τὴν ἀπόδειξιν ἔχοντα, καθάπερ οἱ πρῶτοι δύο λόγοι, καὶ μέντοι καὶ ἀντιλογία τις εἴρηται πρὸς τοὺς ἑτέρως δοξάζοντας, ὥστε ὅσον ἐπ' ἐμοὶ, διὰ βραχυτάτων ἂν ἤδη τὸ προκείμενον ἀποδέδεικται, καὶ χρὴ τοῦ μήκους τῶν λόγων, οὐχ ἡμῖν ἐλέγχουσιν οὓς ἡμαρτημένους ἔγραψαν ἐκεῖνοι λόγους, ἀλλὰ τοῖς συνθεῖσιν αὐτοὺς μέμφεσθαι. τριῶν γοῦν βιβλίων λογικῶν περὶ παθῶν γεγραμμένων, Χρυσίππῳ δυνάμενος ἀντειπεῖν, ἃ πρὸς αὐτὸν διηνέχθην, διελέγχων μηκύνειν οὐχ ὑπέμεινα τοῦτο πρᾶξαι. καθάπερ οὐδ' ὅσα περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς ἔγραψεν ἐν τέτταρσι βιβλίοις, ὑπὲρ ὧν αὐτῷ καὶ ὁ Ποσειδώνιος μέμφεται. ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων ἐνδειξάμενος τοῖς ἀκούειν δυναμένοις ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ἀνεβαλόμην ὑπὸ σχολῆς αὖθις ἐπιδείξειν, ὅσα καὶ πρὸς αὐτὸν ἐναντιολογούμενος ἔγραψε, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀλήθειαν. ἐκείνη μὲν οὖν ἡ πραγματεία καθ' ἑαυτὴν γέγραπται. νῦν δὲ ποθοῦσιν ἔχειν ἤδη πολλοῖς τῶν φίλων τὰ κατάλοιπα τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ἐνταῦθα τρέψομαι, ἀρχὴν ἀπὸ τῶν φυσικῶν στοιχείων ποιησάμενος. ὀνομάζεται μὲν οὖν στοιχεῖον ὅπερ ἂν ἐλάχιστον ᾖ μέρος ἐκείνου τοῦ πράγματος οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον. ἐκ γὰρ τοῦ τῶν πρός τι κατηγορίας ἐστὶν ἡ στοιχεῖον φωνὴ, καθάπερ καὶ τοῦ μέρους. τό τε γὰρ στοιχεῖον, τινός ἐστι στοιχεῖον, τό τε μέρος, τινός ἐστι μέρος. ὥσπερ οὖν τῆς φωνῆς ἡμῶν ᾗ χρώμεθα διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους, τέτταρα καὶ εἴκοσιν ἐστὶ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἁπάντων τῶν γεννητῶν, καὶ φθαρτῶν σωμάτων ἐλάχιστα μόρια, γῆ καὶ ἀήρ ἐστιν, ὕδωρ τε καὶ πῦρ. ἐλαχίστου δὲ λεγομένου, τοῦ μηκέτι τομὴν ἐγχωροῦντος. ἡ μὲν γὰρ κατὰ τὸ μέγεθος τομὴ, τοῦτον οὐδὲν ἐλάχιστον ἔχει. μόνη δὲ ἡ κατ' εἶδος ἵσταταί ποτε καθάπερ ἐπὶ τῆς φωνῆς. οὔσης γάρ τινος συνθέτου τοιᾶσδε. Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος. ὅλη μέν ἐστιν αὕτη, μέρη δὲ τὸ μῆνιν, καὶ τὸ ἄειδε, καὶ τὸ θεὰ, καὶ τὸ Πηληϊάδεω, καὶ τὸ Ἀχιλῆος. ἕκαστον δὲ τούτων πάλιν εἰς τὰς συλλαβὰς τέμνεται, καὶ τῶν συλλαβῶν αὖθις ἑκάστη διαίρεσιν εἰς τὰ στοιχεῖα λαμβάνει. τῆς γοῦν πρώτης συλλαβῆς τῆς μὴ συγκειμένης ἐκ δυοῖν στοιχείων, οὐδέτερον αὐτῶν εἰς ἄλλας ἑαυτοῦ φωνὰς ἐλάττους δύναται τμηθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὴ φωνὴν ἐλαχίστην τε καὶ ἄτμητον εἶναι φαμέν. ὡς καὶ τὸν Δίωνα καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς φιλοσόφοις ἄτομον οὐσίαν. οὕτως δὲ καὶ λόγον βραχύτατον εἴρηκεν ὁ Πλάτων, τὸν συγκείμενον ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, ὡς λόγον δηλονότι καλῶς βραχύτατον αὐτόν. ἕκαστον γὰρ τῶν κατ' εἶδος λεγομένων τε καὶ νοουμένων, ὅταν μηκέτι χωρῇ τομὴν εἰς εἴδη πλείω, τοῖς τοιούτοις ὀνόμασι προσαγορεύομεν, βραχύτατον ἄτμητον στοιχεῖον. περὶ μὲν οὖν τοῦ στοιχείου ὀνόματος ὅλον ἔχεις γεγραμμένον βιβλίον ἐν τῇ τῶν ἰατρικῶν ὀνομάτων πραγματείᾳ. περὶ δὲ τῆς κατὰ μέγεθος τομῆς τῶν σωμάτων, ἀποδέδεικται τοῖς γεωμετρικοῖς ἀνδράσιν, ὡς οὐδέ ποτε στῆναι δυναμένης, ἀλλ' αἰεὶ τοῦ τεμνομένου μικρότερον ἑαυτοῦ τὸ μέγεθος ἔχοντος, ἀπολειπομένης δὲ μόνης τῆς κατ' εἶδος τομῆς, ὡμολόγηται πάλιν αὖθις περὶ τῆς καθ' ἕκαστον γένος τῶν ὄντων, ἄτομον εἶδος εἶναί τι τοιοῦτον ὁποῖόν ἐστιν ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασι στοιχεῖον, ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ, ὅ τε ἀὴρ καὶ τὸ πῦρ.

ἀποδείξεις

ἀποδείξεις δὲ τούτων οὐ δέομαι γράφειν ἐνταῦθα, φθάσαντος γράψαι ὑπομνήματα ἕτερα περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, ὃ σαφέστερον μὲν αὖ ἐγέγραπτο καθάπερ καὶ ἄλλα πολλά, μὴ πρὸς μόνον ἀποβλέποντα τὸν λαμβάνοντά μου τὸ βιβλίον, ἀλλ' ὡς καὶ τῶν ἀμαθεστέρων ἐκείνου μελλόντων ὁμιλήσειν αὐτῷ. πολλῶν δ' ἔχειν φθασάντων, οὐκ ἔτ' ἔδοξέ μοι γράφειν ἄλλο, τὸ εἶναι ὀλίγους τινὰς ἐν αὐτῷ λόγους μακροτέρας ἐξεργασίας δεομένους, ὧν οὐχ ἥκιστα καὶ οὗτος αὐτός ὁ νῦν εἰρημένος ὑπὲρ τοῦ ἐπὶ τὸ στοιχεῖον ἐννοίας ὑπάρχει πλεῖστον μὲν ἐξειργασμένος, ὡς ἔφην ἐν ἐκείνῳ βιβλίῳ, διὰ κεφαλαίων δὲ νῦν εἴρηται μὲν ὅσα που μᾶλλον αὖ εἴρητο κἂν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, εἴπερ αὐτῶν συλλαβὼν τὸ στοιχεῖον ἐδεῖτο. γεγραμμένου δὲ τῷ Ἱπποκράτει βιβλίου περὶ φύσεως ἀνθρώπου, προστεθέντος δ' αὐτῷ, καὶ τοῦ περὶ διαίτης μικροῦ βιβλιδίου, καί τινος παρεντεθείσης ἀνατομῆς φλεβῶν, ἣν ὁ διασκευάσας δοκεῖ μοι προσθεῖναι τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, καὶ τῷ περὶ διαίτης, ἐξήγησις ἐστὶ τὸ ἡμέτερον γράμμα τὸ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων τοῦ γεγραμμένου περὶ φύσεως ἀνθρώπου. τὴν δὲ ἐξήγησιν οὐχ οὕτως ἔχει γεγονυῖαν, ὡς εἰώθασιν οἱ τὰς ἐξηγήσεις γράφοντες ποιεῖσθαι καθ' ἑκάστην λέξιν, ἀλλὰ τῶν συνεχόντων τὸ δόγμα μόνων, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν, ἃς εἴπερ ἐθέλεις μανθάνειν, ἐπ' ἐκεῖνο μετάβηθι τὸ βιβλίον. ἐγὼ δ' οὐκ εἴωθα πολλάκις τὰ αὐτὰ γράφειν ἐν διαφόροις ὑπομνήμασιν, ἀλλ' ἐνταῦθα τὰς μόνου τοῦ Πλάτωνος παραγράψω ῥήσεις, ἐν αἷς ἠκολούθησε τῷ Ἱπποκράτει τὰ σώματα ἡμῶν ἐκ γῆς, καὶ πυρὸς, ἀέρος τε καὶ ὕδατος συγκεῖσθαι λέγων. εἰρημένου δ' αὐτοῦ τούτου, καὶ κατὰ τἆλλα βιβλία, νῦν ἡμῖν ἀρκέσει τὴν ἐκ τοῦ Τιμαίου παραγράψαι ῥῆσιν ἔχουσαν ὧδε. τεττάρων γὰρ ὄντων γενῶν, ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς, πυρὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος. τούτων ἡ παρὰ φύσιν πλεονεξία, καὶ ἔνδεια, καὶ τῆς χώρας μετάστασις ἐξ οἰκείας ἐπ' ἀλλοτρίαν γιγνομένη, πυρός τ' αὖ καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδήπερ πλείω ἑνὸς ὄντα, τυγχάνει τὸ μὴ προσῆκον ἕκαστον ἑαυτῷ προσλαμβάνειν, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, στάσεις καὶ νόσους παρέχει. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ἐδήλωσεν ὁ Πλάτων, οὐ μόνον ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρὸς γεγονέναι τὰ σώματα ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι διὰ ταῦτα μέτρῳ μὲν ἀλλήλοις κεκραμένα κατὰ φύσιν ἔχομεν, ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ ὑγιαίνομεν. ἐλλείποντος δέ τινος, ἢ πλεονάσαντος, ἢ μεταστάντος εἰς ἀλλοτρίαν χώραν, νοσοῦμεν. ὅτι μὲν οὖν ἥ τε πλεονεξία, καὶ ἡ ἔνδεια διαφθείρει τὴν εὐκρασίαν, ἐν ᾗ τῶν πρώτων σωμάτων ἡ ὑγιεία. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ ἡ μετάστασις, ἐὰν ἐννοήσωμεν, ὡς τοῖς κατὰ τὸν θώρακα, καὶ τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὀργάνοις, αἵματος, ἢ τινὸς ἄλλου χυμοῦ παρεμπεσόντος συγχωρεῖσθαι τὴν ἀμέμπτον ὑγίειαν αὐτῶν, ἔν τε τοῖς κατὰ γαστέρα, καὶ ἔντερα, καὶ φλέβας, καὶ σάρκας, ἀερώδους οὐσίας ἀθροισθείσης. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων διὰ τῶν συνεχῶν τῇ προειρημένῃ ῥήσει, διδάξει σε τάδε λέγων ὧδί. παρὰ φύσιν γὰρ ἑκάστου γιγνομένου, καὶ μεθισταμένου, θερμαίνεται μὲν ὅσα ἂν πρότερον ψύχηται, ξηρὰ δ' ὄντα, εἰς ὕστερον γίγνεται ὑγρότερον. καὶ κοῦφα δὴ καὶ βαρέα, καὶ πάσας πάντῃ μεταβολὰς δέχεται. μόνως γὰρ δή φαμεν κατὰ ταυτὸν ταυτὸ, καὶ ὡσαύτως ἀνάλογον προσγιγνόμενον καὶ ἀπογιγνόμενον, ἐάσει ταυτὸν ὂν αὐτῷ σῶον καὶ ὑγιὲς μένειν. ὃ δ' ἂν πλημμελήσει τι, τούτων ἐκτὸς ἀπιὸν, ἢ προσιὸν, ἀλλοιότητας παμποικίλας, καὶ νόσους φθοράς τε ἀπείρους παρέξεται. ὅτι μὲν οὖν ἐκ γῆς καὶ πυρὸς ἀέρος τε καὶ ὕδατος, ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐστι σύστασις, ὅτι τε διὰ τὴν τούτων ἔνδειαν, ἢ πλεονεξίαν, ἢ μετάστασιν αἱ νόσοι γίγνονται, σαφῶς ἐδήλωσε. δόξει δ' ἐν τῷ μὴ καλεῖν αὐτὰ στοιχεῖα διαφέρεσθαι πρὸς Ἱπποκράτην, καίτοι γε οὐδὲ ἐκεῖνος ὠνόμασεν αὐτὰ στοιχεῖα. μόνον δ' ὅτι τούτων συνιόντων καὶ κεραννυμένων, τὰ φυσικὰ γίγνεται σώματα, καὶ τούτων προσωτέρω χωρεῖν. ὁ μὲν Ἱπποκράτης οὐδεμίαν ἀνάγκην εἶναι φησὶ πρακτικὴν, οὐ θεωρητικὴν μετερχόμενος τέχνην. ὁ δὲ Πλάτων ὡς ἂν τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν ἡγούμενος εἶναι τιμιωτάτην, οὐκ ἠρκέσθη μόναις ταῖς φαινομέναις ἐν τοῖς στοιχείοις δυνάμεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιζητεῖ τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἄχρηστον ἰατρῷ σκέμμα. διὰ τί γὰρ ὑγραίνει μὲν τὸ ὕδωρ, καίει δὲ τὸ πῦρ, ἢ διὰ τί ῥεῖ μὲν τὸ ὕδωρ, ἄνω δὲ φέρεται τὸ πῦρ. ἑδραιοτάτη δὲ καὶ βαρυτάτη τῶν στοιχείων ἐστὶν ἡ γῆ, πρὸς τὰς τῶν νόσων ἰάσεις, οὐδὲν συντελεῖ. μόνον γὰρ ἀρκεῖ τῷ φυλάξοντι μὲν τὴν ὑγίειαν, ἰασομένῳ δὲ τὰς νόσους ἐπίστασθαι, διά τε τὴν εὐκρασίαν τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὴν ὑγίειαν ὑπάρχειν τοῖς ζώοις. ἐπὶ δὲ ταῖς τούτων δυσκρασίαις, τὰς νόσους γίγνεσθαι. τὸ δ' ἐκζητεῖν, εἴτ' ἐκ πυραμοειδῶν τῷ σχήματι μορίων σύγκειται τὸ πῦρ, εἴτ' ἄλλη τίς ἐστιν αἰτία, δι' ἣν τέμνει τε καὶ διαιρεῖ τὰ πλησιάζοντα σώματα, τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας ἔργον ἐστὶν, ἣν μεταχειριζόμενος ὁ Πλάτων, τὰ μὲν τοῦ πυρὸς μόρια, πυραμοειδῆ φησὶν εἶναι, τὰ δὲ τῆς γῆς, κυβοειδῆ. τὸ δὲ καλούμενον ὀκτάεδρον σχῆμα, τοῦ ἀέρος ἴδιον εἶναι νομίζει, καθάπερ καὶ τὸ εἰκοσάεδρον, ὕδατος. εἰ μὲν οὖν ὀρθῶς, ἢ οὐκ ὀρθῶς ἐδόξαζε περὶ τούτων ὁ Πλάτων, οὐκ ἔστι τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου λόγου. διατί γὰρ οὐκ ὀνομάζει στοιχεῖα γῆν καὶ ὕδωρ, ἀέρα τε καὶ πῦρ, ἐζητοῦμεν λόγον ἡμεῖς δοῦναι ὡς εἴρηται, οὐκ εἰ ψευδῶς ἕκαστον ὧν εἶπε σχημάτων αὐτοῖς ἀπονέμει. διαιρεῖ δὲ τῷ λόγῳ πάλιν αὐτὰ ταῦτα κατ' ἐπίνοιαν, εἴς τε τὴν ὕλην καὶ τὸ σχῆμα. κἀπειδὴ τὸ σχῆμα σύνθετον ἐστὶ, τὸ μὲν τῆς πυραμίδος, ἐκ τεσσάρων ἰσοπλεύρων τριγώνων, τὸ δὲ ἑξάεδρον, τοῦ κύβου τετραγώνων ἕξ, τὸ δὲ ὀκτάεδρον, ὀκτὼ τριγώνων ἰσοπλεύρων, ὥσπερ γε καὶ τὸ εἰκοσάεδρον, εἴκοσι τριγώνων. πάλιν ἐπισκοπεῖται τῶν τὰ στερεὰ σχήματα περιορίζοντων ἐπιπέδων τὴν τάξιν, καὶ φησί. τὸ μὲν ἰσόπλευρον τρίγωνον, ἐκ τριγώνων ὀρθογωνίων δυοῖν γενέσθαι. τὸ δὲ τετράγωνον, ἐκ τεττάρων. ἐπεὶ δὲ μηκέτι ἀνωτέρω προελθεῖν εἶχεν, ὡς ἐν ἐλαχίστοις ἵσταται τούτοις, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ προσαγορεύει στοιχεῖα, τὸ μὲν ἕτερον, ἰσοπλεύρου τριγώνου, τὸ δ' ἕτερον, τετραγώνου. παραγράψω δέ σοι καὶ τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. πρώτην μὲν τὴν περὶ τῆς πυραμίδος εἰρημένην ἔχουσαν ὧδε κατὰ λέξιν. ἄρξει δὴ τότε πρῶτον μὲν εἶδος, καὶ σμικρότατον συνιστάμενον. στοιχεῖον δ' αὐτοῦ τὸ τὴν ὑποτείνουσαν τῆς ἐλάττονος πλευρᾶς, διπλασίαν ἔχον μήκει. δευτέραν δὲ περὶ τῆσδε, τὴν περὶ τοῦ εἰκοσαέδρου, καὶ αὐτὴν οὕτως ἔχουσαν αὐτοῖς ὀνόμασι. τὸ δὲ τρίτον ἐκ δὶς ἑξήκοντα τῶν στοιχείων συμπαγέντων. στερεῶν δὲ γωνιῶν δώδεκα, ὑπὸ πέντε ἐπιπέδων τριγώνων ἰσοπλεύρων, περιεχομένης ἑκάστης εἴκοσι βάσεις ἔχον, τριγώνους ἰσοπλεύρους γέγονε. νῦν μὲν οὖν τὰ συστατικὰ τρίγωνα τῶν ὁριζόντων ἐπιπέδων, τὰ στερεὰ σχήματα κέκληται στοιχεῖα. προσελθὼν δὲ καὶ αὐτὰ τὰ

περιεχόμενα σώματα ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἐπιπέδων ὀνομάζει στοιχεῖα γράφων οὕτως. ἔστω δὴ κατὰ τὸν αὐ-
τὸν ἄρτι λόγον, καὶ κατὰ τὸν εἰκότα, τὸ μὲν τῆς πυραμίδος γεγονὸς στερεὸν εἶδος, πυρὸς στοιχεῖον τε καὶ σπέρμα, τὸ
αἰσθητὸν τουτὶ πῦρ ἀθρόον ἄθροισμα νομίζειν μικρῶν εἶναι σωμάτων, τὸ σχῆμα πάντων ἐχόντων πυραμίδος. ἐκεί-
νων οὖν ἕκαστον στοιχεῖον εἶναι φησὶ τοῦ πυρὸς, ὡς εἰ καὶ τοῦ τῶν πυρῶν σωροῦ στοιχεῖον ἔλεγεν εἶναι τὶς ἕκαστον τῶν πυ-
ρῶν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὰ μὲν τῆς φωνῆς στοιχεῖα γεννᾶν πρώτας μὲν τὰς συλλαβὰς, εἶτ᾽ ἐξ αὐτῶν
γεννᾶσθαι τότ᾽ ὄνομα, καὶ τὸ ῥῆμα, καὶ τὴν πρόθεσιν ἄρθρον τε καὶ σύνδεσμον, ἃ πάλιν ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει τοῦ
λόγου στοιχεῖα. ταυτὶ μὲν οὖν σοι, καί τοι γε οὐκ οὔσης ἀνάγκης διῆλθον, ὅπως μή τις ἐριστικὸς ἐπηρεάζῃ μου τῷ
λόγῳ, διαφέρεσθαι φάσκων ἐν τῷ περὶ τῶν στοιχείων δόγματι τὸν Πλάτωνα τῷ Ἱπποκράτει. τὴν ἀρχὴν μὲν γὰρ
οὐδ᾽ ὠνόμασεν Ἱπποκράτης στοιχεῖα τὴν γῆν, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ πῦρ, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν ἡμᾶς ἔφη συνε-
στάναι. μηκέτι ζητῶν διὰ τίνα αἰτίαν ἕκαστον αὐτῶν ἔχει δύναμιν ἰδίαν, ἣν ἐναργῶς ὁρῶμεν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχου-
σαν. ὁ Πλάτων δὲ καὶ τοῦτ᾽ ἐζήτησε πρὸς τῷ συγχωρεῖν ἐκ τῶν τεττάρων ἅπαντα τὰ γεννητὰ, καὶ φθαρτὰ σώμα-
τα συμπεπηγέναι. καὶ μὴν καὶ τὸν τρόπον ὃν ἐκ τῶν στοιχείων τὰ σώματα ἡμῶν συνίσταται, τὸν αὐτὸν ἀμφότεροι
λέγουσι, οὐ δήπου τῆς γῆς ὕδατι φυραθείσης, εἶτ᾽ ἐν ἡλίῳ θερμανθείσης γεννᾶσθαι τὰ ζῶα φάσκοντες, ἀλλὰ διὰ
πλειόνων τῶν μεταξὺ μεταβολῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεττάρων στοιχείων, ἥ τε τῶν φυτῶν ἐστι γένεσις, οἵ τ᾽ ἐξ αὐτῶν καρ-
ποὶ, καὶ τὰ σπέρματα. τροφὴ δὲ ταῦτα πάντα προβάτοις τε καὶ ὑσὶν, αἰξί τε, καὶ βουσὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις
ὁπόσα πόας, ἢ καρποὺς δένδρων, ἢ ἀκρέμονας, ἢ ῥίζας ἐσθίει. τοῖς δ᾽ ἀνθρώποις, αὐτά τε ταῦτα τροφαὶ τὰ ζῶα,
καὶ γεννᾶται δ᾽ ἐν αὐτοῖς ἐκ τούτων αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολαὶ διτταί. πλεῖστον μὲν αἷμα, διὸ καὶ φαίνεται
μόνον ἐν ταῖς φλεψίν. ὀλίγον δὲ τῶν ἄλλων ἑκάστου. καὶ τοῦτο ἐστιν αὐτὸ τὸ αἷμα τῆς γενέσεως ἡμῶν, ὡς ὕλη τὸ συγκεί-
μενον μὲν ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν, κατ᾽ ἐπικράτειαν δ᾽ ὠνομασμένον οὕτως. γεννώμεθα γὰρ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὰς μή-
τρας κυούμενοι, καὶ τήν τε πρώτην διάπλασιν ἐκ τούτου λαμβάνομεν. ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ τῶν διαπλασθέντων μο-
ρίων, τήν τε διάρθρωσιν καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν τελείωσιν ἀποκυηθέντες, καὶ πρῶτα μὲν τῷ γάλακτι τρεφό-
μεθα, τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος ἔχοντες. μετὰ δὲ ταῦτα ταῖς αὐταῖς τελείοις τροφαῖς, ἐξ ὧν πάλιν αἷμα καὶ φλέ-
γμα, καὶ χολὴ ξανθὴ, καὶ μέλαινα γεννῶνται. διαφερέτω δὲ μηδὲν, εἰς τὰ παρόντα, ξανθὴν ἢ ὠχρὰν ὀνομάζειν χο-
λήν. ἀλλὰ ταῦτά γε πάντα Ἱπποκράτης ἁπάντων πρῶτος, ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀκριβῶς ἀπεδεί-
ξατο, καὶ διὰ τοῦτο τὰ νοσήματα τῶν πρώτων σωμάτων κατὰ δυσκρασίαν ἔφη γίνεσθαι. τίνα δ᾽ ὀνομάζω πρῶ-
τα σώματα δηλώσω πρότερον, ὅπως μηδὲν ἀσαφὲς ᾖ κατὰ τὸν λόγον. αὐτὸς μὲν γὰρ Ἱπποκράτης οὐκ ὠνόμα-
σε σῶμα πρῶτον, ἢ δεύτερον ὥσπερ Ἀριστοτέλης. ὁ δὲ Πλάτων δευτέραν μέν τινα σύστασιν εἶπεν εἶναι σωμά-
των. πρώτην δ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸς ὠνόμασεν, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ δευτέραν τινὰ φάμενος, δῆλος ἐστὶ πρὸ αὐτῆς ἑτέραν τιθέμε-
νος. ἣν ὀνόματι τῷ τῶν ὁμοιομερῶν ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως ὠνόμασεν, ὡς αὖ ἤδη πλέον πονεῖ τε τῶν ἐν τοῖς ζώοις μο-
ρίων, καὶ περὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν διελθών. ὅσον γὰρ αὖ τις ἀκριβέστερόν τε καὶ λεπτομερέστερον ἡντινοῦν φύσιν
πραγμάτων ἐξεργάζεται, τοσούτῳ πλειόνων ὀνομάτων αὐτῷ γίγνεται χρεία. τὰ γοῦν ἐν μιᾷ περιγραφῇ σώμα-
τα, πολλάκις μὲν ὁμοιομερῆ καλεῖται διὰ τὸ πάντ᾽ αὐτὰ τὰ μόρια, καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχειν ὅμοια, καὶ τῷ παντὶ,
πολλάκις δ᾽ ἁπλᾶ, καὶ πρῶτα. καὶ γὰρ συντίθεται ἐξ αὐτῶν τὰ σύνθετά τε καὶ ὀργανικὰ προσαγορευόμενα,
δάκτυλοι καὶ καρπὸς ὅλος, καὶ πῆχυς ὅλος, καὶ βραχίων ὅλος. ἀνάλογον δ᾽ αὐτοῖς τὰ κατὰ τὰ σκέλη μόρια,
δάκτυλοι καὶ ποῦς, καὶ κνήμη, καὶ μηρὸς, καὶ μὴν καὶ ὀφθαλμὸς, καὶ γλῶττα, καὶ καρδία, καὶ πνεύμων, ἅπαν-
τά τε τὰ σπλάγχνα, καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὰ ἔντερα, τῶν ὀργανικῶν μορίων ἐστὶν, ἐξ ὧν πάλιν ὅλον τὸ σῶμα συντί-
θεται. πρώτη μὲν οὖν ἐστι γένεσις ἡμῶν, ἐκ τῆς λαμβανομένης τροφῆς εἴσω τοῦ σώματος. ἔστι δὲ καὶ
σπέρμα. αἷμα δ᾽ ὀνομάζω τὸ κατ᾽ ἐπικράτειαν οὕτω καλούμενον, ὃ καὶ περιεχόμενον ὁρᾶται κατὰ τὰς φλέβας.
ἐκ τούτων δὲ τὰ πρῶτα μόρια γεννᾶται, χόνδρος καὶ ὀστοῦν, καὶ νεῦρον, καὶ ὑμὴν, καὶ σύνδεσμος, καὶ ὅσα τἆλ-
λα τοιαῦτα. κἄπειτ᾽ ἐκ τούτων ὀφθαλμὸς, καὶ γλῶττα, καὶ κεφαλὴ, καὶ τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰ κῶλα, καὶ πάλιν
ἐκ τούτων ὅλον τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσιος ἀνθρώπου, τὴν ἐκ τῶν στοιχείων γένεσιν ἁπάν-
των τῶν φυσικῶν σωμάτων κοινὴν εἰπὼν ὑπάρχειν, ἐξ ἧς ἐπὶ τὴν τῶν ζώων μετέβη, καὶ τούτων οὐχ ἁπάντων,
ἀλλὰ τῶν ἐναίμων, ἐν οἷς ἐστι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐφ᾽ ὃν ἑξῆς ὁ λόγος ἐσπούδαζεν αὐτῷ. καὶ τοίνυν φησὶ ὧδέ πως ὑπὲρ
» αὐτοῦ. τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε, καὶ μέλαιναν, καὶ ταῦ-
» τα ἐστὶν αὐτῷ φύσις τοῦ σώματος, καὶ διὰ ταῦτ᾽ ἀλγέει, καὶ ὑγιαίνει. ὑγιαίνει μὲν οὖν μάλιστα, ὅταν μετρίως ἔχῃ
» ταῦτα τῆς πρὸς ἄλληλα δυνάμεως, καὶ τοῦ πλήθους, καὶ μάλιστα μὲν μεμιγμένα ᾖ. ἀλγέει δ᾽ ὅταν τι τούτων
» ἔλαττον, ἢ πλέον χωρισθῇ τῷ σώματι, καὶ μὴ κεκρημένον ᾖ τοῖσι πᾶσιν. ἀνάγκη γὰρ ὅταν τι τούτων χωρισθῇ,
» καὶ ἐφ᾽ ἑωυτοῦ στῇ, οὐ μόνον τὸ χωρισθὲν ἐπίνοσον γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔνθα αὖ στῇ, καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερεμπιπλάμενον,
» ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχειν. καὶ γὰρ ὅταν τι τούτων ἔξω τοῦ σώματος ἐκρυῇ πλέον τοῦ ἐπιπολάζοντος, ὀδύ-
» νην παρέχει. ἢ καὶ νόσον, ἤν τ᾽ αὖθις ἔσω ποιήσηται τὴν κίνησιν, καὶ τὴν μετάστασιν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν
» ἄλλων, πολλή γ᾽ αὐτῷ ἀνάγκη διπλῆν τὴν ὀδύνην παρέχειν κατὰ τὰ εἰρημένα, ἔνθα τε ἐξέστη, καὶ ὅθεν ὑπερέβαλ-
λεν. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱπποκράτους ῥῆσις, ἥ μοι δοκεῖ βουλόμενος ἀκολουθεῖν ὁ Πλάτων εἰπεῖν ἐκεῖνα τὰ μικρὸν ἀνω-
» τέρω γεγραμμένα, περί τε τῶν τεσσάρων στοιχείων τῆς γενέσεως ἡμῶν, καὶ περὶ τοῦ καθόλου τρόπου τῶν νοσημά-
» των. ἀρχὴ δὲ τῆς ῥήσεως ἐστὶν ἥδε. τεττάρων γὰρ ὄντων τῶν γενῶν, ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα. γῆς πυρὸς ὕδατός
τε καὶ ἀέρος ἀκριβέστερον φαίνεται, καὶ μέντοι, καὶ χρησιμώτερον ἰατρῷ περὶ αὐτῶν ὁ Ἱπποκράτης γεγραφώς.
ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεσσάρων στοιχείων φησὶ γεγονέναι τὸ σῶμα καλῶν τοὐπίπαν ἀπὸ τῶν δραστικῶν ποιοτήτων αὐ-
τὰ, τὸ μὲν ξηρὸν, τὸ δ᾽ ὑγρὸν, καὶ τὸ μὲν θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρόν. οὐ μὴν κατ᾽ ἐκεῖνα τὸν περὶ τῶν νοσημάτων λόγον
ἐποιήσατο, δυνάμει μὲν γάρ ἐστιν ἐν τοῖς σώμασιν, ἐνεργείᾳ δὲ οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονότα, διὰ μέσων
τῶν προ-

τὴν τροφὴν αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ ἡ ξανθὴ καὶ μέλαινα χολή. τυρὶ μὲν ἀνάλογον ἡ ξανθὴ χολὴ, ἡ δὲ μέλαινα τῇ γῇ, τὸ δὲ φλέγμα, τῷ ὕδατι, καὶ διὰ τοῦτο θερμὴ μὲν καὶ ξηρὰ, τὴν δύναμιν ἐστὶν, ἡ ξανθὴ χολὴ, καθάπερ τὸ πῦρ. ψυχρὰ δὲ ἡ μέλαινα, καὶ ξηρὰ παραπλησίως τῇ γῇ, τὸ δὲ φλέγμα ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, ὥσπερ τὸ ὕδωρ. μόνον δὲ τὸ ἀερῶδες στοιχεῖον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ὁρᾶται πλησίον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, ἔν τε ταῖς ἀναπνοαῖς, καὶ περὶ τοὺς σφυγμοὺς, ἤδη δὲ κἀν τοῖς πνευματώδεσι πάθεσιν ἐμφυσήμασί τε καὶ οἰδήμασιν ἐστὶν, ἔν τε ταῖς καλουμέναις πνευματώσεσιν. ἡ δ' ἐξ ἁπάντων τῶν τεττάρων στοιχείων σύμμετρος κρᾶσις, ἐγέννησε τὸ ἀκριβὲς αἷμα, καὶ βέλτιον ἐστὶ περὶ τῶν χυμῶν λέγειν ἅπερ ὁ Πλάτων περὶ τῶν στοιχείων ἔγραψεν. ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης προειπὼν, τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν, ἐφεξῆς φησὶ καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει, καὶ ὑγιαίνει. τὸ μὲν ἀλγέει, κατ' ἐξοχὴν μεγάλου νοσήματος, ἐπὶ πάντων τῶν παρὰ φύσιν τάσσεται, τὸ δὲ ὑγιαίνει, περὶ τὴν πρὸς τὰ παρὰ φύσιν ἀντίθεσιν πάντα, κἄπειτα πάλιν ἐφεξῆς ὅπως μὲν ὑγιαίνῃ διδάσκων φησίν. ὑγιαίνῃ μὲν οὖν μάλιστα ὅταν μετρίως ἔχῃ ταῦτα πρὸς ἄλληλα δυνάμεως, καὶ τοῦ πλήθεος, καὶ μάλιστα μεμιγμένα ᾖ τίνα ταῦτα, οὐ τὰ στοιχεῖα δήπουθεν, ἀλλὰ καὶ τὰ προσεχῶς γεννητικὰ τῶν τοῦ σώματος μορίων, αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ δύο χολαί. ἀλγέει δέ φησιν ὅταν τι τούτων ἔλαττον ἢ πλέον ᾖ, ἢ χωρισθῇ ἐν τῷ σώματι καὶ μὴ κεκρημένον ᾖ τοῖσι πᾶσιν, ὅπερ ὁ Πλάτων παραφράζων ἔφη. καὶ τῆς χώρας μετάστασιν ἐξ οἰκείας ἐπ' ἀλλοτρίαν γιγνο- »
μένην. ἀλλ' οὗτος μὲν ὡς ἔφην ἁμαρτάνει, προσθεὶς πυρός τε καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδὴ καὶ γένει πλείονα ἑνὸς ὂν »
τυγχάνει. ταῦτα γὰρ οὐκ ἔστι τὰ μεθιστάμενα, καὶ χώραν ἀμείβοντα κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα, φλέγμα δὲ καὶ »
χολαὶ, καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις εἰς ἀλλοτρίαν ἀφικόμενον ἕδραν, αἴτιον ὀλεθρίων νοσημάτων γίγνεται. ἄχρι μὲν οὖν τοῦ πλέον, ἢ ἔλασσον ἕκαστον τῶν συντιθέντων ἡμᾶς γιγνόμενον, αἱ νόσοι καθίστανται, κοινὸς ὁ λόγος ἐστὶν ἐπί τε τῶν χυμῶν, καὶ τῶν στοιχείων. ἐπὶ δὲ τοῦ καθ' ἑαυτό που στάντος ἔν τινι τόπῳ τοῦ σώματος, οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐπ' ἀμφοῖν ὁ λόγος ἀληθής. οἱ μὲν γὰρ χυμοὶ σαφῶς ὁρῶνται καθάπερ αὖ ἐν τῷ σώματι μόριον στάσι, νόσους ἐργαζόμενοι. τὰ ἐρυσιπέλατα, καὶ τοὺς ἕρπητας, ἡ ξανθὴ χολὴ, τοὺς καρκίνους δὲ ἡ μέλαινα. τὰ δ' οἰδήματα τὸ φλέγμα, τὸ δ' αἷμα κατά τε τὸν πνεύμονα, καὶ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος, ὅταν ἐκχυθὲν τῶν οἰκείων ὀργάνων στῇ σηπόμενον, ἐν τῷ χρόνῳ φθορὰς ἐργάζεται, καὶ κατὰ γαστέρα, καὶ κατὰ τὰ μεγάλα τῶν τραυμάτων θρομβούμενον, ἐσχάτους κινδύνους ἐπιφέρει. γῆν δ' οὐδαμοῦ καθ' ἑαυτὴν ἰδεῖν ἐστὶ μόνην ἐν τῷ σώματι ἀθροισθεῖσαν, ὥσπερ οὐδὲ πῦρ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον, οὐδ' ὕδωρ στοιχεῖον, ἀλλ' ἰχῶρας τινὰς ἐπιμιχθέντων ἀλλήλοις, τοῦθ' ὑδατώδους στοιχείου, καὶ τοῦ πυρώδους, οὐ μόνον οὐδ' εἰλικρινῶν, ἀλλὰ καὶ πάχους ἰλυώδους προσλαβόντων. οὕτω δὲ καὶ τὸ φυσῶδες πνεῦμα γεννᾶται κατὰ τὰ ζῶα, προσλαβούσης γε τῆς ἀερώδους οὐσίας ὑγρὰν ἰκμάδα. καλῶς μὲν οὖν Ἱπποκράτης περὶ τῶν χυμῶν ἔγραψεν, τὸ χωριζομένους τε τῶν ἄλλων, καὶ καθ' ἐν ὁτιοῦν ἱσταμένους μόριον αἰτίους γίγνεσθαι νοσημάτων, οὐκ ὀρθῶς δὲ ὁ Πλάτων ἐπὶ τῶν στοιχείων εἶπεν αὐτό. περὶ μὲν δὴ τῆς ἐκ στοιχείων γενέσεως, ὑγιείας τε καὶ νόσου τῶν ὁμοιομερῶν, καὶ πρώτων σωμάτων ἱκανὰ καὶ ταῦτα. μεταβῶμεν δ' ἐπὶ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ἐν τῷ Τιμαίῳ γεγραμμένην, ἣν φθάνομεν ἐξηγεῖσθαι κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. δευτέρων δὴ »
συστάσεων αὖ κατὰ φύσιν συνεστηκυιῶν, δευτέρα κατανόησις νοσημάτων τῷ βουλομένῳ συννοῆσαι γίνεται. »
μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων, ὀστοῦ τε καὶ σαρκὸς καὶ νεύρου συμπαγέντος, ἔτι τε αἵματος ἄλλον μὲν τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐ- »
τῶν γεγονότος, τῶν μὲν ἄλλων τὰ πλεῖστα ἅπερ τὰ πρόσθεν, τὰ δὲ μέγιστα τῶν νοσημάτων τῇδε χαλεπὰ συμπέπτω- »
κε. τούτοις πάλιν ὁ Πλάτων ὀρθῶς μὲν ἔφη δευτέραν ἁπάντων στοιχείων εἶναι σύστασιν, μυελοῦ καὶ ὀστοῦ, καὶ σαρκὸς, καὶ νεύρου. ταῦτα γὰρ ἐκ τῶν χυμῶν γίγνεται, τὴν πρώτην ἐχόντων γένεσιν. οὐκ ὀρθῶς δὲ αὐτοῖς συγκατέλεξε τὸ αἷμα πρώτην ἔχον, οὐ δευτέραν σύστασιν. εἰς ἔννοιαν οὖν μοι δοκεῖ, καὶ αὐτὸς ἀφικόμενος τῆς ἀνομοιότητος τοῦ αἵματος πρὸς ταῦτα μὴ ἁπλῶς εἰπεῖν. μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων ὀστοῦ τε καὶ σαρκὸς καὶ νεύρου συμπαγέντος, ἔτι τε αἵματος, ἀλλὰ προσθεῖναι τῷ λόγῳ καὶ τὸ, ἄλλον μὲν τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος. ὁμολογεῖ γὰρ ἐν τούτοις οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν σύστασιν ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων, ὀστῷ καὶ μυελῷ, καὶ σαρκὶ, καὶ νεύρῳ γεγονέναι τὸ αἷμα. πρότερον γὰρ αὐτῶν ἐστὶ κοινὴν τοῖς ἄλλοις χυμοῖς ἔχον τὴν γένεσιν, ἐξ ὧν συνίσταται τὰ πρῶτα σώματα, μυελὸς, καὶ σὰρξ, καὶ νεῦρον, καὶ ὀστοῦν, ἕτερά τε πολλά. βιβλίον γὰρ ὅλον ἐμοὶ γέγραπται, περὶ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων διαφορᾶς. εἰ δέ τις ἠρώτησε τὸν Πλάτωνα, τίς ἕτερος τρόπος ἐστὶ τῆς τοῦ σώματος γενέσεως, ὃν αἰνίττεται, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ ἄλλον τινὰ παρὰ τὸν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένον ἔχειν εἰπεῖν. ἐπὶ πλεῖστον γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐξείργασται, τά τε περὶ γενέσεως τῶν χυμῶν, καὶ διαφορᾶς, καὶ δυνάμεως, ὅστις τε καθ' ἥντινα χώραν, ἢ ὥραν, ἢ ἡλικίαν, ἢ σώματος ἕξιν ἐπικρατεῖ. οὐ μὴν ἀναγκαῖον ἦν Πλάτωνι ταῦθ' ὁμοίως Ἱπποκράτει διέρχεσθαι πάντα, καθάπερ οὐδ' Ἱπποκράτει ζητεῖν, διὰ τί λευκὸς μὲν ὁ τοῦ φλέγματος χυμός. ἐρυθρὸς δ' ὁ τοῦ αἵματος, ἢ ξανθὸς ὁ τῆς πικρᾶς χολῆς, ἢ μέλας ὁ τῆς ὀξείας. ἀφορμὰς μὲν γὰρ αὐτὸς ἔδωκε τῆς τούτων εὑρέσεως, ὥσπερ ὅταν ἐκ τῶν τῆς γλώττης χρωμάτων διαγιγνώσκῃ τὰς ἐν τῷ σώματι διαθέσεις μελαίνας, λέγων αὐτὰς ἐκ ἐγκαύσεως λιγνυώδεις γίγνεσθαι. καθάπερ γὰρ ἐκτὸς ἡ λιγνὺς κατά τε τοὺς λύχνους, καὶ τὰς δᾷδας, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν λιπαρῶν γεννᾶσθαι πέφυκεν, οὕτω καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζώων πολλάκις ὑπεροπτωμένων τῶν χυμῶν, καὶ μάλιστα τῶν λιπαρῶν, γεννᾶται τι παραπλήσιον λιγνύϊ. τὸ μὲν δὴ λευκὸν φαίνεσθαι τὸ φλέγμα, διότι κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ μικραὶ πολλαὶ πομφόλυγες ἐναπολαμβάνονται, λέγειν Ἱπποκράτης οὐκ ἐτόλμησεν, ὡς μείζονος ἤδη φυσιολογίας, ἢ κατὰ τέχνην ἰατρικὴν, ἀλλ' ὅτε Πλάτων, καὶ τοῦτ' εἶπεν, καὶ περὶ τῆς τοῦ αἵματος χρόας ἐν ταυτῷ βιβλίῳ διῆλθεν, ἃ νῦν ἐμοὶ γράφειν οὐκ ἀναγκαῖον. ἄμεινον γὰρ ὡς ἀξιοῦσιν ἔνιοι τῶν φίλων, ἐξηγήσεις ἑτέρωθι ποιήσασθαι μετὰ τῶν ἰατρικῶν ἐν τῷ Τιμαίῳ γεγραμμένων. εἰς μὲν γὰρ τἆλλα πολλοῖς ὑπομνήματα γέγραπται, καί τισι γ' αὐτῶν μακρότερον τοῦ προσήκοντος, εἰς ταῦτα δ' ὀλίγοι τε καὶ οὐδ' οὗτοι καλῶς ἔγραψαν. ἀρκεῖ τοιγαροῦν ἔν γε τῷ παρόντι τόγε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς τοὺς τέτταρας χυμοὺς ὁ Πλάτων αἰτιᾶται τῶν

πλείστων νοσημάτων ὡσαύτως Ἱπποκράτει, καὶ καθ' ἕκαστόν γε αὐτῶν ἔγραψεν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ βιβλίου. παραθήσομαι δέ σοι τὰς ἀρχὰς τῶν ῥήσεων ἀναμνήσεως ἕνεκα. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν ταῖς χολαῖς διαφορᾶς, ἀρκέσει παραγράψαι ταῦτα. ὅσον μὲν οὖν ἂν παλαιότατον ὂν τῆς σαρκὸς τακῇ δύσπεπτον γιγνόμενον, μελαίνει μὲν ὑπὸ πολλῆς συγκαύσεως, διὰ δὲ τὸ πάντη διαβεβρῶσθαι πικρὸν ὂν, παντὶ χαλεπὸν προσπίπτει τοῦ σώματος, ὅσον ἂν μήπω διεφθαρμένον ᾖ. καὶ ποτὲ μὲν ἀντὶ τῆς πικρότητος, ὀξύτατον ἔχει τὸ μέλαν χρῶμα, ἀπολεπτυνθέντος μᾶλλον τοῦ πικροῦ, ποτὲ δ' ἡ πικρότης αὖ βαφεῖσα αἵματι, χρῶμα ἔχει ἐρυθρότερον. τοῦ δὲ μέλανος τούτῳ συγκεραννυμένου, χλοῶδες. ἔτι δὲ συμμίγνυται ξανθὸν χρῶμα μετὰ τῆς πικρότητος, ὅταν νέα συντακῇ σὰρξ ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν φλόγα πυρός, καὶ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα πᾶσι τούτοις, ἤ τινες ἰατρῶν που χολὴν ἐπωνόμασαν, ἤ καί τις ὢν δυνατὸς εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἀνόμοια βλέπειν. ὁρᾶν δὲ ἐν αὐτοῖς ἓν γένος ἐνὸν ἄξιον ἐπωνυμίας πᾶσι. τὰ δ' ἄλλα ὅσα χολῆς εἴδη λέγεται, κατὰ τὴν χρόαν, λόγον ἔσχεν αὐτῶν ἕκαστον ἴδιον. ταῦτα μὲν οὖν τῷ Πλάτωνι γέγραπται περὶ τῶν χολῶν διαφορᾶς πάσας αὐτὰς γίγνεσθαι βουλομένῳ, καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε διὰ θερμασίας ὑπερβολήν. περὶ δὲ τῶν νοσημάτων ὅσα διὰ χολὴν γίγνεται, τὸν λόγον ποιούμενος ὁ Πλάτων, ὧδέ πως ἄρχεται. ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται, τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ καίεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα. καὶ μὴν καὶ περὶ φλέγματος ὧδέ πως ἤρξατο. φλέγμα δ' ὀξὺ καὶ ἁλμυρόν, πηγὴ πάντων νοσημάτων ὅσα γίγνεται καταρροϊκά. καὶ περὶ μελαίνης χολῆς ἄλλα τέ τινα λέγει, καὶ ταῦτα. ἰχὼρ δ', ὁ μὲν αἵματος ὀρὸς, πρᾶος, ὁ δὲ μελαίνης χολῆς ὀξὺς καὶ ἄγριος. οὐ μόνος δὲ Πλάτων, ἀλλὰ καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Θεόφραστος, οἵ τε ἄλλοι μαθηταὶ Πλάτωνός τε καὶ Ἀριστοτέλους, οἳ τὸν περὶ τῶν χυμῶν λόγον ἐζήλωσαν Ἱπποκράτους, ὥσπερ γε καὶ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν οἱ δοκιμώτατοι, Διοκλῆς, Πλειστόνικος, Μνησίθεος, Πραξαγόρας, Φιλότιμος, Ἡρόφιλος. Ἐρασίστρατος δὲ δῆλος ἐστὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ Κῶ φιλοτιμούμενος, ὡς ἐν ἑτέροις ἐδείξαμεν, οὐκ ἀλήθειαν ζητῶν, καὶ διὰ τοῦτο δεδιὼς φθέγξασθαι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν τινὰ τῶν χυμῶν. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἔν γε τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, τά τε ἄλλα καὶ τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἄμεινον ἐποιήσατο Πλάτωνος. ὅτι τε γὰρ οἱ τέσσαρες χυμοὶ κατὰ φύσιν εἰσὶν, ἀπέδειξεν, οὐδ' ἐπιχειρήσαντος τοῦτο πρᾶξαι τοῦ Πλάτωνος, ὅτι τε κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἄλλος ἐν ἄλλῃ πλεονάζει. παραθήσομαι δέ σοι, καὶ περὶ τούτου ὀλίγα τῶν ῥήσεων αὐτοῦ. εἶπον δὲ, ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀποφανεῖν αἰεὶ ταῦτα ἐόντα, καὶ κατὰ νόμον καὶ κατὰ φύσιν, φημὶ δ' εἶναι αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν. τουτέων πρῶτον μὲν κατὰ τὸν νόμον τὰ ὀνόματα διωρίσθαι φημί, καὶ οὐδενὶ αὐτέων τωυτὸ ὄνομα, ἔπειτα κατὰ φύσιν τὰς ἰδέας κεχωρίσθαι, καὶ οὔτε τὸ φλέγμα οὐδὲν ἐοικέναι τῷ αἵματι, οὔτε τὸ αἷμα τῇ χολῇ, οὔτε τὴν χολὴν τῷ φλέγματι. πῶς γὰρ ἂν ἐοικότα εἴη ταῦτ' ἀλλήλοισιν, ὧν οὔτε τὰ χρώματα ὅμοια φαίνεται προσορώμενα, οὔτε τῇ χειρὶ ψαύουσιν ὅμοια δοκέει εἶναι. οὔτε γὰρ θερμὰ ὁμοίως ἐστὶν, οὔτε ψυχρὰ, οὔτε ξηρὰ, οὔτε ὑγρά. ἀνάγκη τοίνυν, ὅτε τοσοῦτον διήλλακται ἀλλήλων, τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν μὴ ἓν αὐτὰ εἶναι, εἴπερ μὴ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ταυτόν ἐστι, γνοίης δ' ἂν τοῖσδε. ὅτι οὐχ ἓν ταῦτα πάντα ἐστὶν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτέων ἔχει δύναμίν τε καὶ φύσιν τὴν ἑωυτοῦ. εἰ γάρ τινι διδοίης ἀνθρώπου φάρμακον, ὅ, τι φλέγμα ἄγει, ἐμεῖταί σοι φλέγμα, καὶ ἢν διδοῖς φάρμακον ὅ, τι χολὴν ἄγει, ἐμεῖταί σοι χολήν. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ χολὴν μέλαιναν καθαίρεται, ἢν διδῷς φάρμακον ὅ, τι χολὴν μέλαιναν ἄγει, καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ τοῦ σώματος μέρος τι, ὥστε ἕλκος γενέσθαι, ῥυήσεται αὐτῷ αἷμα, καὶ ταῦτα ποιήσει πάντα πᾶσαν ἡμέραν, καὶ νύκτα, καὶ χειμῶνος, καὶ ἦρος, μέχρις ἂν δυνατὸς ᾖ τὸ πνεῦμα ἕλκειν εἰς ἑωυτὸν, καὶ πάλιν μεθιέναι, καὶ δυνατὸς ἔσται, ἔστ' ἂν τινος τούτων στερηθῇ τῶν συγγεγονότων. συγγέγονε δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα. πῶς γὰρ οὐ συγγέγονε; πρῶτον μὲν φανερῶς ἐστὶν ἄνθρωπος ἔχων ἐν ἑωυτῷ πάντα ταῦτα αἰεὶ ἕως ἂν ζῇ, ἔπειτα δὲ γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου πάντα ταῦτα ἔχοντος, ἔπειτα τέθραπται ἐν ἀνθρώπῳ πάντα ταῦτα ἔχοντος, ἃ ἐγώ τε φημὶ, καὶ ἀποδείκνυμι. διὰ τούτων ὁ Ἱπποκράτης ἀπέδειξε τοὺς τέσσαρας χυμοὺς κατὰ φύσιν ἐν ἡμῖν εἶναι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσι τὸ αἷμα μόνον, ἐκ περιουσίας τε πάλιν ἐλέγχων διὰ τῶν ἑξῆς τοὺς ἓν ὁτιοῦν τούτων εἰπόντας εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὡς καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἤλεγξε τοὺς ἓν εἰπόντας εἶναι τὸ στοιχεῖον τῆς ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ σωμάτων, ὑπὲρ ὧν τῆς ἀποδείξεως, ὡς ἔφην, γέγραπταί μοι κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ὃ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτους στοιχείων αὐτῷ γέγραπται. καὶ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ὁ Πλάτων ἅπαντα παρέλιπεν, ὁ δ' Ἱπποκράτης ὡς ἔφην διῆλθε διὰ τῶν ἐφεξῆς τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει. μόνην δ' ἀρκέσει μοι τὴν ἀρχὴν αὐτῆς παραγράψαι, κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. οἱ δὲ λέγοντες ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρῆσθαι. ὁρῶντες τοὺς πίνοντας ἀνθρώπους τὰ φάρμακα ἀπολλυμένους ἐν τῇσι καθάρσεσι, τοὺς μὲν χολὴν ἐμέοντας, τοὺς δέ τινας φλέγμα, τοῦθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐνόμισαν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὅτι καθαιρόμενον εἶδον ἀποθανόντα. καὶ οἱ τὸ αἷμα φάντες εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τῇ αὐτῇ γνώμῃ χρῶνται, ὁρῶντες ἀποσφαζομένους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ αἷμα καταρρέον ἐκ τοῦ σώματος, τοῦτο νομίζουσιν εἶναι τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μαρτυρίοισι τούτοισι χρῶνται ἐν τοῖσι λόγοισι. ταῦτα προειπὼν ὁ Ἱπποκράτης, ἐφεξῆς ἐλέγχει τὴν δόξαν τῶν οὕτως ὑπολαμβανόντων, ἅπερ εἴ τις μέλλει πάντα ἀναγιγνώσκειν ἐκ τοῦ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίου, πάρεστιν αὐτῷ. τὸ γὰρ σύγγραμμα παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστί. ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῦ λόγου τρέψομαι. μετὰ γὰρ τὸ κατασκευάσαι τοὺς τέσσαρας χυμοὺς ἡμῖν εἶναι κατὰ φύσιν, ὑπερβάλλοντας δὲ ποσότητι καὶ ἀλλοιουμένους κατὰ ποιότητα, νόσων αἰτίους γίγνεσθαι, μετὰ ταῦτα δείκνυσιν ἐν μὲν τῷ χειμῶνι πλεονάζον τὸ φλέγμα, τοῦ δ' ἦρος, τὸ αἷμα, καὶ τοῦ θέρους, τὴν ξανθὴν χολὴν, καὶ τοῦ φθινοπώρου τὴν μέλαιναν. ἄμεινον δ' ἐστὶν αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ὅλην αὐτοῦ παραγράψαι κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. αὔξεται δ' ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ φλέγμα τοῦ χειμῶνος. τοῦτο γὰρ τῷ χειμῶνι κατὰ φύσιν μάλιστα τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων, ψυχρότατόν ἐστι. τεκμήρια δὲ τούτων, ὅτι τὸ φλέγμα ψυχρότατον, εἰ θέλεις ψαῦσαι φλέγματος, καὶ χολῆς, καὶ αἵματος, τὸ φλέγμα εὑρήσεις ψυχρότατον ἐόν, καίτοι γλισχρότατόν ἐστι, καὶ βίᾳ μάλιστα ἄγεται μετά γε χολὴν μέλαιναν. ὅσα δὲ βίᾳ ἔρχεται, θερμότερα γίνεται ἀναγκαζόμενα ὑπὸ τῆς βίης. ἀλλ' ὅμως

καὶ πρὸς ταῦτα πάντα ψυχρότατον ἐὸν τὸ φλέγμα, φαίνεται ὑπὸ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ. ὅτι δὲ ὁ χειμὼν πληροῖ »
φλέγματος τὸ σῶμα, γνοίης ἂν τοῖσδε, οἱ ἄνθρωποι πτύουσι, καὶ ἀπομύσσονται φλεγματωδέστατον τοῦ χειμῶνος, »
καὶ τὰ οἰδήματα λευκὰ γίγνονται, μάλιστα κατὰ ταύτην τὴν ὥραν, καὶ τἄλλα νοσήματα φλεγματώδεα. »
τοῦ δ' ἦρος ἔτι μὲν ἰσχυρὸν τὸ φλέγμα ἐστὶν ἐν τῷ σώματι, καὶ τὸ αἷμα αὔξεται. τά τε γὰρ ψύχεα ἐξανίει, καὶ τὰ »
ὕδατα ἐπιγίγνεται, τὸ δ' αἷμα αὔξεται ὑπό τε τῶν ὄμβρων, καὶ ὑπὸ τῶν θερμημεριῶν. κατὰ φύσιν γὰρ αὐτέῳ »
ταῦτ' ἐστὶ μάλιστα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὑγρόν τε γάρ ἐστι καὶ θερμόν. γνοίης δ' ἂν τοῖσδε, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἦρος, καὶ τοῦ θέ- »
ρεος μάλιστα ὑπὸ τῶν δυσεντεριῶν ἁλίσκονται, καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν τὰ αἵματα ῥέει αὐτοῖσι, καὶ θερμότατοί εἰσι, καὶ »
ἐρυθροί. τοῦ δὲ θέρεος τό τε αἷμα ἰσχύει ἔτι, καὶ ἡ χολὴ αἴρεται ἐν τῷ σώματι, καὶ παρατείνει ἐς τὸ φθινόπωρον. »
ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ, τὸ μὲν αἷμα ὀλίγον γίγνεται. ἐναντίον γὰρ αὐτοῦ τῇ φύσει τὸ φθινόπωρόν ἐστιν. ἡ δὲ χολὴ, τὸ »
θέρος κατέχει τὸ σῶμα, καὶ τὸ φθινόπωρον. γνοίης δ' ἂν τοῖσδε, οἱ ἄνθρωποι αὐτόματοι ταύτην τὴν ὥρην χολὴν »
ἐμέουσιν, καὶ ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι χολωδέστατα καθαίρονται. δῆλον δὲ καὶ τοῖσι πυρετοῖσι, καὶ τοῖσι »
χρώμασι τῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ φλέγμα τοῦ θέρεος ἀσθενέστατόν ἐστιν αὐτὸ ἑωυτοῦ. ἐναντίη γὰρ αὐτοῦ τῇ φύσει ἡ ὥρη »
ἐστὶ, ξηρή τε ἐοῦσα καὶ θερμή. τὸ δ' αἷμα τοῦ φθινοπώρου ἐλάχιστόν ἐστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ξηρόν τε γάρ ἐστι τὸ φθινό- »
πωρον, καὶ ψύχειν ἄρχεται ἤδη τὸν ἄνθρωπον. ἡ δὲ μέλαινα χολὴ τοῦ φθινοπώρου πλείστη τε καὶ ἰσχυροτάτη ἐστίν. »
ὅταν δ' ὁ χειμὼν καταλαμβάνει, ἥ τε χολὴ ψυχομένη ὀλίγη γίγνεται, καὶ τὸ φλέγμα αὔξεται πάλιν, ἀπό τε τῶν »
ὑετῶν τοῦ πλήθεος, καὶ ὑπὸ τῶν νυκτῶν τοῦ μήκεος. ἔχει μὲν οὖν ταῦτα πάντα ἀεὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. ὑπὸ »
δὲ τῆς ὥρης περιϊσταμένης, ποτὲ μὲν πλέω γίγνεται αὐτὰ ἑωυτῶν, ποτὲ δ' ἐλάσσω ἕκαστα κατὰ μέρος τε καὶ »
κατὰ φύσιν. ὡς γὰρ ὁ ἐνιαυτὸς μετέχει μὲν πᾶσι πάντων, καὶ τῶν θερμῶν, καὶ τῶν ψυχρῶν, καὶ τῶν ξηρῶν, καὶ »
τῶν ὑγρῶν. οὐ γὰρ ἂν μένοι τουτέων οὐδὲν οὐδένα χρόνον, ἄνευ πάντων τῶν ἐνεόντων ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, ἀλλ' εἰ »
ἕν τι γε ἐκλείποι, πάντα ἂν ἀφανισθείη. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς ἀνάγκης πάντα συνέστηκέ τε καὶ τρέφεται ὑπ' ἀλλή- »
λων. οὕτω δὲ καὶ εἴ τι ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκλείποι τουτέων τῶν συγγεγονότων, οὐκ ἂν δύναιτο ζῆν ὁ ἄνθρωπος. ἰσχύει »
δ' ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, τοτὲ μὲν ὁ χειμὼν μάλιστα, τοτὲ δὲ τὸ ἔαρ, τοτὲ δὲ τὸ θέρος, τοτὲ δὲ τὸ φθινόπωρον. οὕτω δὲ καὶ »
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τοτὲ μὲν τὸ φλέγμα ἰσχύει, τοτὲ δὲ τὸ αἷμα, τοτὲ δ' ἡ χολή. πρῶτον μὲν ἡ ξανθὴ, ἔπειτα δὲ ἡ μέ- »
λαινα καλεομένη. μαρτύριον δὲ σαφέστατον εἰ θέλοις τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ δοῦναι, τὸ αὐτὸ φάρμακον τετράκις τοῦ »
ἐνιαυτοῦ. ἐμέεται τοῦ μὲν χειμῶνος φλεγματωδέστερα, τοῦ δ' ἦρος ὑγρότερα, τοῦ δὲ θέρεος χολωδέστατα, τοῦ δὲ φθι- »
νοπώρου μελάντατα. ταῦτα περὶ τῆς κατὰ τὰς ὥρας διαφορᾶς εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης, ἐδίδαξεν ἐν αὐτοῖς δύναμιν »
περὶ τῶν ἡλικιῶν, καὶ χωρῶν. ἀεὶ γὰρ ἐν ἅπασιν οἷς ἂν ὑφηγῆται, καθ' ὃν ἀναλογοῦν λόγον ἐπιβλέπειν κελεύει, καὶ »
ὥρην, καὶ χώραν, καὶ ἡλικίην. καὶ ὅτι δὲ ἐφ' ἑνὸς τούτων ἀκούεις, μεταφέρειν ἀξιῶν σε τοῦτο, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ δύο »
καθ' ὁμοιότητα. τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον ἐν ἡλικίαις ὁ παῖς ἔχει τῇ τοῦ ἦρος ἐν ὥραις, ὡσαύτως δ' ὁ μὲν νεανίσκος, »
τῇ τοῦ θέρους, ὁ δὲ παρακμάζων, τῇ τοῦ φθινοπώρου, καὶ τελευταῖος ὁ γέρων τῇ τοῦ χειμῶνος. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν χώ- »
ρων, ἡ μὲν εὔκρατος, τῇ τοῦ ἦρος, ἡ δὲ θερμὴ, τῇ τοῦ θέρους. ἡ δ' ἀνωμάλως ἔχουσα κατὰ θερμότητα, καὶ ψυχρότη- »
τα. πλεονεκτοῦσα δ' ὅμως ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι τῇ τοῦ φθινοπώρου, ἡ δ' ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τῇ τοῦ χειμῶνος. »
ταῦτά τε οὖν διδάξας, καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα, τῆς κατὰ τὴν τέχνην μεθόδου
τὰ στοιχεῖα παρέδωκεν, οἷς ἐφεξῆς τὰ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς διελθὼν περὶ τῶν πλεοναζόντων καθ' ἑκάστην ὥραν
τε καὶ ἡλικίαν νοσημάτων, τὰς οἷον συλλαβὰς ἐπὶ τοῖς στοιχείοις ὑφηγήσατο. παραγράψω δὲ καὶ τὰς ῥήσεις
αὐτοῦ κατὰ λέξιν ἐχούσας ὧδε. νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσιν ὥρῃσιν γίγνεται, μᾶλλον δ' ἔνια κατ' ἐνίας »
αὐτῶν καὶ γίγνεται, καὶ παροξύνεται. τοῦ μὲν ἦρος, τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ »
αἵματος ῥύσιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, καὶ λέπραι, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ »
ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά. τοῦ δὲ θέρεος, ἔνιά τε τούτων, καὶ πυρετοὶ συνεχέες »
καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πυρετοὶ, καὶ τεταρταῖοι, ἔμετοί τε καὶ διάῤῥοιαι, καὶ ὀφθαλμίαι, καὶ ὤτων πόνοι, καὶ στο- »
μάτων ἑλκώσιες, καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἱδρῶα. τοῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ »
τεταρταῖοι, καὶ πλάνητες, καὶ σπλῆνες, ὕδρωπες, φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ λειεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ »
συνάγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοὶ, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά. τοῦ δὲ χειμῶνος, πλευρίτιδες, »
περιπνευμονίαι, κόρυζαι, λήθαργοι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀπο- »
πληξίαι. ταῦτα περὶ τῶν ὡρῶν εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης, ἐφεξῆς περὶ τῶν ἡλικιῶν ὧδε γράφει. ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι »
συμβαίνει τοῖσι μὲν μικροῖσι, καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν, ἄφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλοῦ φλεγμο- »
ναὶ, ὤτων ὑγρότητες, πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, οὔλων ὀδαξισμοὶ, πυρετοὶ, σπασμοὶ, διάῤῥοιαι, καὶ »
μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παιδίων καὶ τοῖσι κοιλίας σκληρὰς ἔχουσι. »
πρεσβυτέροισι δὲ γιγνομένοισι παρίσθμια, σπονδύλου τοῦ κατὰ ἰνίον εἴσω ὤσιες, ἄσθματα, λιθιάσιες, ἕλμινθες »
στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σατυριάσεις, χοιράδες, στραγγουρίαι, καὶ τἄλλα φύματα. τοῖσι δ' ἔτι πρε- »
σβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τούτων τε πολλὰ καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσιες. »
τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μησὶ, τὰ δὲ ἐν »
ἑπτὰ ἔτεσι, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβᾶ- »
σκειν, ἢ τοῖσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, χρονίζειν εἴωθε. τοῖσι δὲ νεηνίσκοισιν, αἵματος πτύσιες, »
φθίσιες, πυρετοὶ ὀξέες, ἐπιληψίαι, καὶ τἄλλα νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ εἰρημένα. τοῖσι δ' ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ταύ- »
την, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, φρενίτιδες, καῦσοι, διάῤῥοιαι, χολέραι, δυσεντερίαι, αἱμοῤῥοΐδες. »
τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι, δύσπνοιαι, κατάῤῥοι βηχώδεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, »
ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος, ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, »

γλαυκώσεις, βαρυηκοΐαι. ταύτην τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἐχρῆν πεποιῆσθαι τὸν Πλάτωνα μᾶλλον, εἴπερ γε φιλοσόφῳ προσήκει τάξει καὶ μεθόδῳ χρῆσθαι, ἐν διδασκαλίᾳ, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς ἰατροῖς. ἀλλ' ἴσως οὐκ ἠδύνατο περὶ τῶν τοιούτων ἀκριβῶς διελθεῖν ἐμπειρίας δεομένων, αὐτὸς οὐκ ὢν τρίβων τῶν ἔργων τῆς ἰατρικῆς, καὶ κατὰ τοῦτο ἐπαινεῖν αὐτὸν προσήκει, περὶ ὧν ἀκριβῶς οὐκ ἠπίστατο μηδ' ἐπιχειρήσαντα λέγειν. ἀλλ' ἐκεῖνά γε δυνατὸν ἦν αὐτῷ παρ' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως μεμαθηκέναι τὰ λελεγμένα κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. κατὰ δὲ τὰς ὥρας, τοῦ μὲν ἦρος καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος, οἱ παῖδες καὶ οἱ τούτων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν ἄριστά τε διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος, καὶ τοῦ φθινοπώρου, μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν, καὶ τοῦ χειμῶνος οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσιν. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν εἰρημένων ἡλικιῶν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὁμοδιαίτων ἐξετάσαι τις δύναται, προήκων ἤδη κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς εἰκὸς ἦν Πλάτωνα προήκειν ὅτε ἔγραφε τὸν Τίμαιον. ἀμελῶς οὖν ἔχει περί τε τὴν τῶν αὐτῶν τούτων ἐξέτασιν. ἔτι τε μᾶλλον ὧν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης περὶ τῶν πλεοναζόντων νοσημάτων ἐν ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν τε καὶ ὡρῶν, ὡς εἴγε προσέσχηκε τὸν νοῦν αὐτοῖς, οὐκ ἂν ἐγεγράφει ταῦτα. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα, συνεχῆ καύματα καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται. τὸ δὲ ἐξ ἀέρος ἀμφημερινοὺς, τριταίους δὲ ὕδατος, διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος, καὶ πυρὸς αὐτὸν εἶναι. τὸ δὲ γῆς τέταρτον ὂν νωθέστατον τούτων ἐν τετραπλασίαις περιόδοις χρόνου καθαιρόμενον, τεταρταίους πυρετοὺς ποιῆσαν, ἀπαλλάττεται μόλις. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ πρῶτον μὲν ἡμάρτηκε κατὰ τὰ κοινὰ στοιχεῖα ἁπάντων σωμάτων, οὐ κατὰ τῶν ἐναίμων ζώων ποιησάμενος τὴν αἰτιολογίαν τῶν περιοδικῶν πυρετῶν. ἄμεινον γὰρ ἦν ἃ καὶ δεῖξαι δυνάμεθα κατὰ τὸ σῶμα πλεονάζοντα, ταῦτ' ᾐτιᾶσθαι. δεύτερον δ' ὅτι τῶν ἀμφημερινῶν, καὶ τριταίων πυρετῶν. οὐδ' ἐγγὺς ἥκει τῆς ἀληθοῦς αἰτίας. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς ἐπὶ μὲν τῶν ἀμφημερινῶν ὁ φλεγματώδης πλεονάζων χυμὸς, ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ὤν. ἐπὶ δὲ τῶν τριταίων, ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς. πάλιν αὖ καὶ οὗτος ἄκρως θερμὸς, καὶ ξηρὸς, ὥστ' ἐπὶ τούτου μὲν ἐχρῆν εἰρῆσθαι πλεονάζειν τὸ τοῦ πυρὸς στοιχεῖον. ἐπ' ἀμφημερινοῦ δὲ τὸ τοῦ ὕδατος, ὥσπερ ἐν τοῖς τεταρταίοις, χυμὸν μὲν τὴν μέλαιναν χολὴν, στοιχεῖον δὲ τὴν γῆν. ὅστις δ' ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν βούλεται τὴν φύσιν, ἔν τε τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασι, κἀν τοῖς περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν, ἐξειργασμένον τὸν λόγον ἔχει. ἐγὼ δ' οὐκ εἴωθα πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ γράφειν, ἀλλ' ἅπαξ ἢ καὶ δὶς, ἐνίοτε τὴν ἀπόδειξιν εἰπὼν ἐν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις τῷ συμπεράσματι τῆς ἀποδείξεως χρῶμαι. καθάπερ καὶ περὶ τοῦ τρεῖς εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ἅπαξ ἀποδείξας ἐν τοῖς πρώτοις βιβλίοις τῆσδε τῆς πραγματείας, ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἐξ ἑτοίμου λαμβάνω, μόνον ἀναμιμνήσκων ἐνίοις ὡς ἀποδέδεικται. καὶ νῦν γοῦν ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον ἀναμνῆσαι περὶ τῶν ἐν ἐκείνοις δεδειγμένων, ὡς τοὺς ὀξυτάτους τε καὶ καυσωδεστάτους πυρετοὺς, ἡ ξανθὴ χολὴ γεννᾷ, καὶ ὡς τοῦ γένους τῶν καυσωδῶν πυρετῶν ἐστι καὶ ὁ τριταῖος. εἴρηται δ' ἐν ἐκείνοις ἡ αἰτία, δι' ἣν οὐκ ἔστι συνεχὴς ὥσπερ ὁ καῦσος, ἀλλὰ διαλείπων γίγνεται. τοῦτο οὖν ὁ Πλάτων οὐκ ἀκριβῶς ἔγνω τῆς Ἱπποκράτους τέχνης, καίτοι πειρώμενος ἕπεσθαι τἀνδρί, καὶ προσέτι γε περὶ τοῦ λευκοῦ φλέγματος. τὸ μὲν γὰρ πομφολύγων ἐναπολαμβανόμενον ἀοράτων μὲν διὰ σμικρότητα, καθάπερ αὐτὸς ἔφη. συναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων, ὁρατὸν γεννᾶσθαι τὸν τοιοῦτον χυμὸν, εὔλογόν τε ἅμα καὶ πιθανόν. τὸ δ' ἐκ συντήξεως ἁπαλῆς σαρκὸς γενέσθαι ποτὲ φλέγμα, τῶν ἀτοπωτάτων ἐστὶ, πλὴν εἴ τις Πρόδικος ὑπαλλάττων τοὔνομα τὸν πικρόχολον χυμὸν ὀνομάζει φλέγμα, διὰ τὸ νομίζειν ἀπὸ τοῦ πεφλέχθαι τὴν προσηγορίαν αὐτῷ γεγονέναι. ἀλλ' ὅ γε Πλάτων αὐτὸς οἶδε θερμότατον ὄντα τὸν τῆς τοιαύτης χολῆς χυμὸν ἐν οἷς φησιν, ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ κάεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα, καὶ τούτων ἐφεξῆς, λαμβάνουσα μὲν ἀναπνοὴν, ἔξω παντῖαν ἀναπέμπει ζέουσα φύματα, καθειργνυμένη δὲ ἐντὸς, πυρίκαυτα νοσήματα πολλὰ ἐμποιεῖ. δῆλος οὖν ἐστι τῇ συνήθει προσηγορίᾳ κατὰ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ χρώμενος, ὥσπερ τοὐπίπαν ἐστὶν ξανθὸς τὴν χρόαν, καὶ ὠχρὸς δ' ἐνίοτε γίγνεται πολλὴν ὀῤῥώδη προσλαβὼν ὑγρότητα, καὶ μέντοι κἀξ αὐτοῦ τοῦ πεφυκέναι τῷ φλέγεσθαι διὰ τῆς χρόας, ὄνομα δῆλός ἐστιν οὐκ ἐν τῇ προσηγορίᾳ σφαλλόμενος ὥσπερ ὁ Πρόδικος, ἀλλ' ἐν τῇ γνώσει τῆς φύσεως τοῦ χυμοῦ. λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον. τὸ δ' αὖ μετ' ἀέρος τηκόμενον ἐκ νέας καὶ ἁπαλῆς σαρκὸς, τούτου δ' ἀναιμωθέντος καὶ ξυμπεριληφθέντος ἀπὸ ὑγρότητος καὶ πομφολύγων ξυστασῶν ἐκ τοῦ πάθους τούτου καθ' ἑκάστην μὲν ἀοράτων διὰ σμικρότητα, ξυναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων ὁρατὸν χρῶμα ἐχουσῶν, διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν ἰδεῖν λευκόν. ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος συμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμέν. καὶ μετ' οὐ πολλὰ δὲ πάλιν, οὕτως ὑπὲρ αὐτοῦ γράφει. τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθὲν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον ἠπιώτερον μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα λεύκας ἀλφούς τε καὶ τὰ τούτων ξυγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτει. ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ῥήσει, καλῶς ἀπεφήνατο περὶ τῶν γινομένων ἐκ τοῦ φλέγματος παθῶν, ἡνίκα δ' ἔλεγεν ἔμπροσθεν τὴν πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος συμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμὲν, οὐκ ὀρθῶς. δέδεικται γὰρ ἥ τε τοῦ φλέγματος γένεσις ἐκ τροφῆς φύσει ψυχροτέρας ἐνδεῶς ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας κατεργασθείσης ἀποτελουμένη. τηκομένη δὲ σὰρξ, ὅμοιόν τι ποιεῖ τὸ σύντηγμα τῇ χρόᾳ τῆς ὠχρᾶς χολῆς, ἐπὶ τὸ λευκότερον ῥέπον, ὡς εἶναι τὸ καλούμενον ὕπωχρον πυῤῥόν. ἔστι δὲ καὶ παχύτερον τὸ σύντηγμα τοῦ τῆς ὠχρᾶς χολῆς καὶ δυσωδέστερον, καί τινα γλισχρότητα πολλάκις ἔχον ἐν ἑαυτῷ, καὶ λιπαρότητα. ταῦτα μὲν ἱκανὰ περὶ χυμῶν ἐγνῶσθαι πρός γε τὸ παρὸν εἰ μέλλοιμεν, ὥς τινες τῶν φίλων ἀξιοῦσιν ἐξηγεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν Τίμαιον ἰατρικῶς εἰρημένα, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τῶν κατὰ τὸ βιβλίον λόγων διὰ κεφαλαίων ῥηθήσεται, συνόψεως ἕνεκεν, ἐν οἷς τε ὁμολογοῦσιν οἱ ἄνδρες ἀλλήλοις, ἐν οἷς τε διαφέρονται διὰ μακροτέρων τε κατὰ τὴν ἑξῆς ἡμῖν ἐξήγησιν αὖθις εἰρήσεται. λέγοντος οὖν Ἱπποκράτους ἀεὶ τὸ σύμφυτον θερμὸν αἰτιώτατον εἶναι πάντων τῶν φυσικῶν ἔργων, ὁ Πλάτων οὐ θερμὸν ἀλλὰ πῦρ ὀνομάζει. ἴδωμεν δ' ὅπως ὑπ' αὐτοῦ διοικεῖσθαι

λέγει τὰ τῶν ζώων σώματα, πᾶν ζῶον πάντως περὶ τὸ αἷμα καὶ τὰς φλέβας αὐτοῦ θερμότητα ἔχει, οἷον ἐν ἑαυτῷ
πηγήν τινα ἐνοῦσαν πυρός. πλὴν μὲν οὖν πάντα καλῶς εἶπεν, οὐ γὰρ ἐκ παρατρίψεως τοῦ κατὰ τὰς ἀρτηρίας
πνεύματος ἡ θερμασία γεννᾶται κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα, καθάπερ ἐκτὸς ἐπὶ λίθων τε καὶ ξύλων, ἀλλ᾽ ἔμπα
λιν ὑπὸ τῆς συμφύτου θερμασίας αἱ κινήσεις αὐτῶν γίνονται. ὅταν οὖν ψυχθῇ τὸ σῶμα διὰ κρύος, ἢ φάρμακον,
ἢ ὁτουοῦν τῶν ἄλλων ἀλλοιουμένου τῶν κατ᾽ αὐτὸ, παύονται μὲν αὐτίκα αἱ τῶν ἀρτηριῶν κινήσεις. αἱ δὲ περὶ τὰ νεῦρα
καὶ μῦς οὐ μὴν πυρός γε πηγὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμφύτου θερμοῦ βέλτιον ἦν εἰρῆσθαι περὶ τὰ σώματα ἡμῶν, ὡς Ἱππο
κράτης ὀνομάζει διὰ παντός. εἴπερ γὰρ ὑπὸ πυρὸς ἡ πέψις γίνεται τῶν σιτίων, εἴτ᾽ ἀνάδοσις, εἴθ᾽ αἱμάτωσις, εἴτε θρέ
ψις, ἄμεινον ἂν ἐπὶ τῶν πυρεττόντων ὀξέως ἐφαίνετο ταῦτα ἐπιτελούμενα. τὸ δ᾽ ἔμφυτον θερμὸν, εὔκρατον εἶναι
περὶ τὴν οὐσίαν ἐν αἵματι, καὶ φλέγματι τὴν ὕπαρξιν ἔχον μάλιστα, κατὰ δὲ ποιότητα μικτὸν ὂν εὐκράτως ἐκ θερμό-
τητός τε καὶ ψυχρότητος. ἀσφαλέστερον οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἔφη, τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν.
πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς, εἰ δὲ μὴ τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δ᾽ ὀλίγον τὸ θερμὸν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκ
καυμάτων δέονται, ὑπὸ πολλῶν μὲν γὰρ ἀποσβέννυται, διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες,
ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον κἀν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου τῇ πρώτῃ τῶν ἡλικιῶν τὸν ἄνθρω-
πον ἔφη θερμότατον ὑπάρχειν αὐτοῦ, καθάπερ ψυχρότατον ἐν τῇ τοῦ γήρως ἐσχάτῃ. οὐχ ἁπλῶς θερμότατον, ὥσπερ
ἐν τοῖς καύσοις πυρετοῖς, ἀλλὰ τῷ ἐμφύτῳ θερμῷ θερμότατον εἴπομεν εἶναι τὸ γεγεννημένον ἄρτι παιδίον τῇ
οὐσίᾳ. διὰ τοῦτο οὖν ἐν ἀφορισμοῖς, πρῶτον μὲν ἔφη τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἀλλὰ τοῦτον μὲν
ἤδη προέγραψα τὸν ἀφορισμόν. ἄλλα δ᾽ ὁμολογοῦντα αὐτῷ, γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος,
θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον, καὶ
γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολὺ, τροφῆς οὖν πλείονος δεῖται, σημεῖον δὲ αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ ἀθληταί. τὸ ἔμφυτον θερμὸν
ἔφη πλεῖστον εἶναι χειμῶνος, οὐ τὸ ἐπίκτητον ἐπὶ τοῦ θέρους πλεονάζει. μνημονεύειν δ᾽ οὐ χρὴ περὶ τῆς γνώμης αὐτοῦ, κατὰ
τόνδε τὸν λόγον, τοὺς μὲν ἀφορισμοὺς ἐξηγησάμενος δι᾽ ὑπομνημάτων ἑπτὰ, βιβλίον δ᾽ ἄλλο γεγραφότος πρὸς τὸν
Κοΐντου μαθητὴν Λύκον, ὃς οὐ νοήσας ὁποῖόν τι τὸ ἔμφυτον θερμὸν ὁ Ἱπποκράτης βούλεται, ἀντεῖπε πρὸς τοὺς εἰρη-
μένους ἀρτίως ἀφορισμούς. νῦν οὖν ἀρκέσει τὰς τοῦ Πλάτωνος παραγράψαι ῥήσεις, ἃς ἐν τῷ περὶ τροφῆς ἀναδό-
σεως λόγῳ κατὰ τὸν Τίμαιον ἔγραψεν, ἄρχεται δ᾽ αὐτῶν ὧδε. τὸ ἐντεῦθεν ἤδη τὴν ὑδραγωγίαν ἐπεσκεύασαν
τρόπῳ τινὶ τοιῷδε, ὃν κατοψόμεθα ῥᾷον προδιομολογησάμενοι τὸ τοιόνδε, ὅτι πάντα ὅσα ἐξ ἐλαττόνων συνίσταται
στέγει τὰ μείζω, τὰ δ᾽ ἐκ μειζόνων τὰ σμικρότερα οὐ δύναται. πῦρ δὲ πάντων μερῶν μικρομερέστερον, ὅθεν δι᾽ ὕδα
τος καὶ γῆς ἀέρος τε, καὶ ὅσα ἐκ τούτων συνίσταται διαχωρεῖν καὶ στέγειν οὐδὲν αὐτὸ δύναται. ταυτὸν δὴ καὶ περὶ τῆς
παρ᾽ ἡμῖν κοιλίας διανοητέον, ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅσα ἂν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ, στέγει. πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ σμικρο
μερέστερα ὄντα, τῆς αὐτῆς συστάσεως οὐ δύναται. τούτοις οὖν κατεχρήσατο θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας
ὑδρείαν, πλέγμα ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς ὡν οἷον οἱ κύρτοι ξυνυφηνάμενος. τὸ μὲν οὖν ἀεὶ καὶ πυρὶ χρῆσθαι τὴν φύσιν
πρὸς πέψιν τροφῆς, αἱμάτωσίν τε καὶ ἀνάδοσιν ὀρθῶς εἴρηται. τὸ δ᾽ ἐξ αὐτῶν πλέγμα γεγονέναι, καὶ μὴ δι᾽
ὅλων κρᾶσιν, οὐκέτ᾽ ἐπαινῶ. καθάπερ οὐδὲ τὸ πῦρ ὀνομάζειν αὐτὸν ἐνὸν ὡς Ἱπποκράτης ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ᾽ ἔοικεν
οὕτω καλεῖν ἀναμιμνήσκειν ἡμᾶς βουλόμενος, ὅτι διὰ τὴν τοῦ πυρὸς μίξιν ἐν τοῖς ἄλλοις στοιχείοις, ἡ πρὸς τὰ ἐκτὸς
ἐκ τοῦ βάθους φορὰ γίγνεται τῆς κατὰ τὸ σῶμα θερμασίας. φαίνεται γοῦν ποτε καὶ μεταλαμβάνων αὐτὸς εἰς
τὴν τοῦ θερμοῦ προσηγορίαν, τὸ τοῦ πυρὸς ὄνομα. καθάπερ καὶ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τὸ θερμὸν δὴ κατὰ φύσιν
εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἔξω, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι. τούτοις δ᾽ ὁμολογεῖ, καὶ τάδε. καὶ διὰ ταῦτα δὴ
καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα, ἅπασι τοῖς ζώοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίρρυτα γεγονέναι. νεότμητα δὲ καὶ ἀπὸ συγ-
γενῶν ὄντα, τὰ μὲν καρπῶν, τὰ δὲ χλόης, ἃ ὁ θεὸς ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦθ᾽ ἡμῖν ἐφύτευσεν εἶναι τροφὴν, παντοδαπὰ μὲν
χρώματα ἴσχει διὰ τὴν σύμμιξιν. ἡ δ᾽ ἐρυθρὰ πλείστη περὶ αὐτὰ χρόα διαθεῖ, τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως
ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένης φύσεως, ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ῥέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἵαν ὄψιν διεληλύθαμεν, ὃ καὶ
καλοῦμεν αἷμα. τὴν ἐρυθρὰν χρόαν γεννᾶσθαί φησιν ἐν τῷ αἵματι διὰ τὴν τοῦ πυρὸς ἐξομόρξιν, ὅπερ ἐστὶν οἷον ἐνα
πόθεσις τῆς αὐτοῦ ποιότητός τε καὶ δυνάμεως, ὥστ᾽ ἐκ κράσεως τοῦ τε πυρώδους στοιχείου, καὶ τῆς δεξαμένης ὑγρό-
τητος, αὐτὰ γεννᾶσθαι φημὶ τὸ αἷμα. τῆς δ᾽ ὑγρότητος οὐκ ἀκριβοῦς ὕδατος ὄντος, ἀλλά τι καὶ γεῶδες ἐχούσης,
ὡς δηλοῖ τὸ πάχος αὐτοῦ, ἐξ ἁπάντων ἐγεννήθη τὸ αἷμα, προσλαμβάνον ἐξ ἀνάγκης τι καὶ τῆς ἀερώδους οὐσίας,
ὡς ἐν ἑτέροις δέδεικται. φαίνεται τοιγαροῦν κἀν τούτοις ὁ Πλάτων ἑπόμενος τῷ Ἱπποκράτει. τὸ γὰρ ἔμφυτον
θερμὸν αἴτιον εἶναι φησὶ, τῆς τε κατὰ τὴν γαστέρα πέψεως τῶν σιτίων, καὶ τῆς ἐντεῦθεν εἰς ἧπάρ τε, καὶ φλέβας
ἀναδόσεως, καὶ προσέτι τῆς αἱματώσεως, καὶ τῆς εἰς ὅλον τὸ σῶμα φορᾶς τε καὶ πέψεως. ἐκ μέντοι τῆς περὶ ἀνα-
πνοῆς δόξης διηνέχθη πρὸς ἑαυτὸν οὐ σμικρά. πρῶτον μὲν γὰρ δὴ ἀναπνοῆς μᾶλλον αἰτίαν εἰπεῖν, οὐκ ἀναπνοῆς, εἶτ᾽
οὐδὲ ταύτης ἀμέμπτως, ἀναιρεῖ γὰρ ὁλκὴν, ᾗ πρὸς πολλὰ τῶν φυσικῶν ἔργων ὁ Ἱπποκράτης χρῆται. διὰ τοῦτ᾽ ἠνα
γκάσθη τῶν ἐνεργειῶν ἐνίας οὐκ ἀπὸ τῆς ὁλκῆς γιγνομένας εἰς περίωσιν ἀναφέρειν. ὁποῖον μὲν οὖν τι τῆς ὁλκῆς
ἐστιν, ἔνεστί σοι μαθεῖν, αὐλίσκου τὸ μὲν ἕτερον στόμιον εἰς ὕδωρ καθέντι, τὸ δὲ ἕτερον περιλαβόντι τοῖς χείλεσιν.
ἕλκοντι γὰρ καὶ μυζῶντι διὰ τῶν χειλέων τὸν ἐκ τοῦ αὐλίσκου ἀέρα, συνακολουθήσει τὸ ὕδωρ. οὕτως δὲ καὶ τὰ
παιδία τῇ περιθέσει τῶν χειλέων, ἔκ τε τῶν τιτθῶν ἕλκει τὸ γάλα κἀκ τῶν βομβυλιῶν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐ-
τοῖς ὑγρόν. ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν χαλκέων φῦσαι διαστελλόμεναι τὸν ἔξωθεν ἀέρα, διὰ τῶν προσκειμένων αὐταῖς αὐ-
λίσκων ἕλκουσιν ἐκπληροῦντα τὴν διαστολήν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ζώοις ὁ θώραξ διαστελλόμενος, ἕλκει διὰ τῆς
τραχείας ἀρτηρίας ἀναγκαίως εἰς τὸ στόμα τὸν ἔξωθεν ἀέρα, μικρὸν δ᾽ ὕστερον ἐκθλίβει συστελλόμενος ἐν ταῖς
ἐκπνοαῖς. τουτὶ μὲν τὸ ἔργον ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ μυῶν κινήσεως ἐδείχθη προαιρετικόν. τὸ δὲ ἕτερον ὃ καλεῖται
σφυγμὸς, ὑπό τε τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν, γίγνεται τῇ μὲν διαστολῇ, διὰ τῶν εἰς τὸ δέρμα καθηκόντων

στομάτων ἑλκουσῶν τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὸ σῶμα τὸν ἔξωθεν ἀέρα, τριῶν ἕνεκα χρειῶν, ἐμψύξεως, ῥιπίσεως, γενέσεως,
πνεύματος ψυχικοῦ. τῇ συστολῇ δ' ἐκθλιβουσῶν ὅσον αἰθαλῶδες ἢ καπνῶδες ἐγγένηται κατ' αὐτὰς τῶν χυμῶν. ἀπο-
δέδεικται δὲ περὶ μὲν ἀναπνοῆς, ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς ὑπομνήματι, περὶ δὲ σφυγμῶν, ἐν τῷ περὶ χρείας
σφυγμῶν. ὅτι δ' ὁ θώραξ διαστελλόμενος ἕλκει τὸν ἔξωθεν ἀέρα, καὶ τὰ περὶ θώρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως ὑπο-
μνήματα δέδεικται. τίνες δ' εἰσὶν οἱ διαστέλλοντες αὐτὰ μῦς ἢ τίνες οἱ συστέλλοντες, ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς
αἰτίων ἐδείχθη. τὰ δ' ἕκαστον τούτων τῶν μυῶν νεῦρα κινοῦντα, πάντ' ἐκ τοῦ νωτιαίου πέφυκεν, οὐ κατ' ἐμὲ μόνον,
ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντας τοὺς ἀνατομικούς, αὐτὸς δ' ὁ νωτιαῖος ἐξ ἐγκεφάλου, ὥστ' ἐκείνου διὰ μέσου τοῦ νωτιαίου τὰ νεῦρα
τὰ καθ' ὁρμὴν κίνησιν ἐπιφέρει τοῖς τοῦ θώρακος μυσίν, ὑφ' ὧν διαστελλόμενος, ἕλκει τὸν ἔξωθεν ἀέρα διὰ τοῦ λάρυγγός
τε καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα, συστελλόμενος δ' ἐκθλίβει διὰ τῶν αὐτῶν. ἥμαρτεν οὖν ὁ Πλάτων, μὴ
» βουληθεὶς ἀκολουθῆσαι τῷ Ἱπποκράτει λέγοντι κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον. καὶ ταῦτα ποιέει σύμπαν-
» τα πᾶσαν ἡμέρην καὶ νύκτα, καὶ χειμῶνα καὶ θέρος, μέχρις ἂν δυνατὸς ᾖ τὸ πνεῦμα ἕλκειν εἰς ἑωυτόν, καὶ πάλιν
» μεθιέναι. ἕλκει μὲν οὖν εἰς ἑωυτὸν ὁ ἄνθρωπος τὸν ἔξωθεν ἀέρα διὰ τοῦ στόματος εἰς τὸν πνεύμονα, διὰ δὲ τοῦ δέρματος,
» εἰς τὰς ἀρτηρίας, ἀντεκπέμπει δὲ δι' ὧν ἔλαβεν αὖθις. ἡ μὲν οὖν ἑτέρα τῶν ἐνεργειῶν, ἀναπνοὴ καλεῖται. διαπνοὴ
δ' ἡ διὰ τοῦ δέρματος, ἃς ἀμφοτέρας εἰς ἓν συναγαγὼν ὁ Πλάτων, ὅτι συνημμένας ἀλλήλαις, οὐχ ὑπὸ μιᾶς δυ-
νάμεως γιγνομένας ὡς ἐπιδέδεικται, δι' ὧν εἶπον ἀρτίως ὑπομνημάτων τὸν περὶ τῆς ἀναπνοῆς λόγον ἐν Τιμαίῳ
» συνέθηκεν ἔχοντα κατὰ λέξιν ὧδε. πάλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος αἷς χρώμενον αἰτίαις, τοιοῦτον γέγονεν
» οἷον τανῦν ἐστιν. ὧδ' οὖν ἐπειδὴ κενὸν οὐδέν ἐστιν εἰς ὃ τῶν φερομένων δύναιτ' ἂν εἰσελθεῖν τι, τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται
» παρ' ἡμῶν ἔξω, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δῆλον, ὡς οὐκ εἰς κενόν, ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ. τὸ δὲ ὠθούμενον
» ἐξελαύνει τὸ πλησίον ἀεί, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἕδραν ὅθεν ἐξῆλθε τὸ πνεῦ-
» μα, εἰσιὸν ἐκεῖσε καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν συνέπεται τῷ πνεύματι, καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν οἷον τροχοῦ περιαγομένου γί-
» γνεται διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι. διὸ δὴ τὸ τῶν στηθῶν καὶ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὸν τὸ πνεῦμα πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ
» τὸ σῶμα ἀέρος εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυόμενον καὶ περιελαυνομένου, γίγνεται πλῆρες. αὖθις δ' ἀποτρε-
» πόμενος ὁ ἀὴρ καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰών, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ στόματος καὶ τὴν τῶν μυκτή-
» ρων δίοδον, τὴν τοῦ τροχοῦ περιαγωγὴν οὐχ ἁπλῆν δεῖ νοεῖν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων κινήσεων συγκειμένην. ὅταν μὲν ὤθῃ
» τὸ δέρμα τὸ ἔμφυτον ὁρμήσῃ θερμόν, ὠθουμένου τε καὶ περιελαυνομένου τοῦ ἐκτὸς ἀέρος εἰς τὸ σῶμα διὰ τοῦ στόματος.
» ὅταν δ' αὖ πάλιν ὁρμήσῃ διὰ τοῦ στόματος ἔξω φέρεσθαι, περιωθουμένου τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος εἰς τὸ σῶμα διὰ
» τοῦ δέρματος, ὡς ἐνέργειαν μὲν εἶναι διὰ τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν ἐκπνοὴν καὶ διαπνοήν, πάθος δὲ τὴν εἰσπνοήν, οὐ
» μόνον τὴν διὰ τοῦ στόματος, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τοῦ δέρματος. ἐν οὐδετέρᾳ δ' αὐτῶν ὁ Πλάτων προσχρῆται τῇ προαι-
ρέσει, καίτοι φανερῶς ἐν ἡμῖν ὄντος, καὶ τοῦ θᾶττον καὶ βραδύτερον ἔλαττόν τε καὶ πλέον καὶ πυκνότερον εἰσπνεῦ-
σαί τε καὶ ἐκπνεῦσαι. ἔτι γ' οὖν ὁ λόγος τοῦ Πλάτωνος ἐλέγχεται, καὶ ὅτι μετὰ τὴν συστολὴν τῶν ἀρτηριῶν ἐχρῆν
εὐθέως εἰσπνοὴν γίγνεσθαι, μετὰ δὲ τὴν ἐκπνοὴν εὐθέως διαστολὴν τῶν ἀρτηριῶν. φαίνεται δ' οὐχ οὕτω συμβαῖνον,
ἀλλ' ἐὰν θελήσωμεν ἐπισχεῖν πλείονι χρόνῳ τὴν ἀναπνοήν, εὐθέως αἱ ἀρτηρίαι μετὰ τῆς καρδίας κινοῦνται, καὶ
μέντοι καὶ διαστέλλονται μὲν εἰσπνεόντων ἐνίοτε, συστέλλονται δ' ἐκπνεόντων καὶ κατὰ μιᾶς ἀναπνοῆς χρόνον ἑπτάκις
ἢ ὀκτάκις, ἢ καὶ δεκάκις ἡ καρδία μετὰ τῶν ἀρτηριῶν φαίνεται διαστελλομένη τε καὶ συστελλομένη. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς
περιώσεως λόγος ἄπορος, ὑπὸ γὰρ τῆς ἐκπνοῆς περιελαυνόμενον τὸν ἀέρα φέρεσθαι πάλιν εἴσω διὰ τοῦ δέρματος, οὐκ ἀν-
αγκαῖον. ἑπομένης γὰρ τῆς ἐκπνοῆς τῇ συστολῇ τῶν ἀναπνευστικῶν, ἐκείνῃ τῇ συστολῇ ἀκόλουθον ὁ περικεχυμένος ἡμῖν
ἀήρ, χώραν παρέχει τῷ ἐκπνεομένῳ. ὅτι δὲ καὶ τἆλλα ὅσα τὴν ὅλην ἀναιρῶν εἶπεν ὁ Πλάτων ἀτόπως ἐπικεχείρηται,
κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν εἰρήσεται. νυνὶ γὰρ ἀρκεῖ μόνον δεδηλῶσθαι περὶ ὧν ὁμολογεῖται καὶ διαφέρεται τῷ
Ἱπποκράτει, προσθῶμεν οὖν αὐτῷ καὶ τἆλλα. φαίνεται γὰρ ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς λόγῳ συνακολουθῶν ὁ Πλά-
των τῷ Ἱπποκράτει, βουλομένῳ τὴν μὲν εἰσπνοὴν ἐμψύξεως ἕνεκα γίγνεσθαι τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τὴν δὲ ἐκ-
πνοὴν ἀποχύσεως καὶ διαπνοῆς τῶν λιγνυωδῶν περιττωμάτων, ἐν ᾗ δὲ ταῦτα λέγει ῥήσει, καὶ περὶ τοῦ φέρεσθαι τὸ
» ποτὸν εἰς τὸν πνεύμονα δῆλον ἔχουσῃ κατὰ λέξιν οὕτως. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδο-
» κίᾳ, καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει προσγιγνώσκοντες, ὅτι διὰ πυρὸς ἡ τοιαύτη πᾶσα ἔμελλε διοίκησις γίγνεσθαι τῶν
» θυμουμένων, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι τὴν τοῦ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν, πρῶτον μὲν μαλακὸν καὶ
» ἄναιμον, εἶτα σήραγγας ἐντὸς ἔχουσαν οἷον σπόγγου κατατετρημένας, ἵνα τὸ πνεῦμα καὶ πόμα δεχομένη ψύχουσα,
ἀναπνοὴν καὶ ῥᾳστώνην ἐν τῷ καύματι παρέχοι. εἰ μὲν οὖν ἡγεῖται Πλάτων ἅπαν τὸ πόμα καταπίνειν ἡμᾶς εἰς τὸν
πνεύμονα, δίκαιός ἐστι καταγιγνώσκεσθαι περιφανέστατον πρᾶγμα μὴ γιγνώσκων. εἰ δὲ μέρος τι τοῦ πόματος ἡγεῖται
διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας παρωθούμενον, εἰς τὸν πνεύμονα καταφέρεσθαι, τῶν ἐνδεχομένων τι λέγει, παραπλη-
σίως τε ἄλλων δογματικῶν, περὶ ὧν διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. οὐ τοῦτον δ' ἐστὶν ἢ ψεῦ-
δος τι λέγειν, ἢ καταγέλαστον, ἐπεί τοι καὶ αὐτὸν Ἐρασίστρατον ἐδείξαμεν ἔν τε τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς καὶ
σφυγμῶν χρείας τε ἅμα καὶ γενέσεως, ἔτι δὲ καταπόσεως τε καὶ πέψεως ἐσφαλμένον, ἀλλ' οὐ κατεγελάσαμεν
αὐτοῦ, διότι μὴ πᾶν τὸ ψεῦδος εὐθύς ἐστι καὶ καταγέλαστον. ἐπεί τοι δὲ καὶ περὶ φλεγμονῆς γενέσεως καὶ πυρετοῦ
διαγνώσεως ἔν τε τοῖς περὶ φλεβοτομίας λόγοις καὶ ἄλλοις τισὶ θεραπευτικοῖς λογισμοῖς ἐδείχθη ἐσφαλμένος,
καὶ μέντοι καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις ἀντιστρέψας τὸν λόγον, ἡμᾶς φησὶ περὶ τούτων οὐκ Ἐρασίστρατον ἐσφάλθαι, οὐ
μὴν οὔτε ἡμεῖς ἐκεῖνον καταγελάσομεν, οὔτ' ἐκεῖνος ἡμῶν. ἀδήλων γὰρ ὄντων τῶν δογμάτων καὶ τῇ διὰ τοῦ λό-
γου πίστει τοῖς μὲν πιθανῶν, τοῖς δ' ἀπιθάνων φαινομένων, ὥσπερ τὸ τοῖς δόξασιν ἀληθὲς εἶναι συναγορεύειν,
ἀνεμέσητόν ἐστιν. οὕτω καὶ τὸ συγχωρεῖν ἑτέροις ἀντιλέγειν αὐτοῖς, τὸ δὲ σκώπτειν καὶ καταγελᾶν ὡς ἠλίθιον, ὃ δο-
γματικῶς ἀμφισβητεῖται προπετές, οἷον ἂν ἐστὶ καὶ τὸ παραῤῥεῖν τι τοῦ πόματος εἰς τὸν πνεύμονα, διά τε τοῦ λάρυγγος

καὶ

καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, οὐκ ἀθρόον οὐδὲ διὰ μέσης τῆς εὐρυχωρίας τοῦ ὀργάνου φερόμενον, ἀλλὰ περὶ τὸν χιτῶνα αὐτὸν δροσοειδὲς καταρρέον. τοῦτο μὲν οὖν εἴτ' ἀληθὲς εἴτε ψεῦδός ἐστιν, ὀλίγον ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. τὸν δὲ καταγέλαστον ὄντως λόγον, ὡς οὐκ εἰς τὴν γαστέρα φέροιτο διὰ τοῦ στομάχου τὸ ποτόν, ἀλλ' εἰς τὸν πνεύμονα διὰ τῆς ἀρτηρίας ἅπαν, οὐδαμόθι Πλάτων εἶπεν. ἐν γοῦν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ καθ' ὃ τὴν προειρημένην περὶ τοῦ πόματος ῥῆσιν ἔγραψεν, εἰς τὴν κοιλίαν ἔφη τὸ πινόμενον ὥσπερ τὰ σιτία φέρεσθαι, καὶ οὐχ ἅπαξ τοῦτ' εἶπεν, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις, ὡς ἔνεστί σοι μαθεῖν ἐκ τῶν ῥήσεων αὐτοῦ, πρώτης μὲν τῆσδε, μετὰ τέτταρας πρώτους στίχους τῆς προειρημένης ὑπ' αὐτοῦ ῥήσεως γεγραμμένης. τὸ δὲ δὴ σίτων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσων ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἴσχει φύσιν, τοῦτο εἰς τὸ μεταξὺ τῶν φρενῶν καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κατῴκισαν. οὐκ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῷ πνεύμονί φησι τὸ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικόν, ἀλλὰ κατωτέρω τοῦ διαφράγματος εἶναι. φρένας γὰρ οὐχ οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ τὸ διάφραγμα προσηγόρευον. κατωτέρω δὲ τῶν φρενῶν τούτων, ἥ τε γαστὴρ κεῖται καὶ τὰ ἔντερα, καὶ τὸ ἧπαρ αὐτό, περὶ οὗ νῦν ποιεῖται τὸν λόγον. καὶ μέν τοι καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν φησὶ τὴν ἐσομένην ἡμῖν ποτῶν καὶ ἐδεσμάτων ἀκολασίαν εἰδότες οἱ ξυντιθέντες ἡμῶν τὸ γένος, καὶ ὅτι τοῦ μετρίου καὶ ἀναγκαίου διὰ μαργότητα πολλῷ χρησοίμεθα πλέονι. ἵν' οὖν μὴ φθορὰ διὰ νόσους ὀξείας γίγνοιτο, καὶ ἀτελὲς εὐθὺς τὸ γένος τὸ θνητὸν τελευτῴη, ταῦτα προορώμενοι τὴν γενησομένην πόματος ἐδέσματός τε, ἕξει τὴν ὀνομαζομένην κάτω κοιλίαν ὑποδοχὴν ἔθεσαν, καὶ κατωτέρω δὲ πάλιν ἐν ταὐτῷ συγγράμματι τάδε γράφει. τοῦτον δὴ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον, ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ, στέγει. πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ μικρομερέστερα ὄντα, τῆς αὐτῆς συστάσεως οὐ δύναται. πάλιν οὖν κἀνταῦθα σαφῶς εἶπεν εἰς τὴν κοιλίαν ἡμῶν ἀφικνεῖσθαι τά τε σιτία καὶ τὰ πόματα, καὶ τοῦ γ' ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν τούτων μῖξιν γενομένου χυμοῦ τὴν εἰς τὰς φλέβας ἀνάδοσιν, ὑδρείαν ὠνόμασε διὰ τὴν ὑγρότητα, λέγων ἐφεξῆς τοῖς προγεγραμμένοις οὕτως. τούτοις οὖν κατεχρήσατο ὁ θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας ὑδρείαν. κἂν τοῖς ἑξῆς δὲ πάλιν οὐ μετὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων ὧδέ πως φησίν. ὅταν γὰρ εἴσω καὶ ἔξω τῆς ἀναπνοῆς ἰούσης τὸ πῦρ ἐντὸς συνημμένον ἕπηται, διαιωρούμενον δ' ἀεὶ διὰ τῆς κοιλίας εἰσελθὸν τὰ σιτία καὶ ποτὰ λάβῃ, τήκει δὴ καὶ κατὰ τὰ σμικρὰ διαιροῦν διὰ τῶν ἐξόδων, ᾗπερ πορεύεται διάγον οἷον ἐκ κρήνης ἐπ' ὀχετοὺς ἐπὶ τὰς φλέβας ἀντλοῦν ταῦτα ῥεῖν, ἢ ὥσπερ αὐλῶνος, διὰ τοῦ σώματος τὰ τῶν φλεβῶν ποιεῖ ῥεύματα, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ φυλάττειν φαίνεται τὴν αὐτὴν γνώμην, ἔν τε τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ πέψεως λόγοις ἅπασιν, ὥστε τῆς μὲν ἠλιθίου δόξης ἀπήλλακται, καὶ χρὴ τοὺς οἰηθέντας αὐτὸν οὕτως ἀνόητον ὑπάρχειν, ὡς ὑπολαβεῖν εἰς πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτὸν ἅπαν, αὐτοὺς ἐγκαλεῖσθαι μᾶλλον ἐφ' οἷς καταψεύδονται. περὶ δὲ τοῦ φέρεσθαί τι τοῦ πόματος εἰς τὸν πνεύμονα περὶ τὸν ἔνδοθεν χιτῶνα τοῦ τε λάρυγγος καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, βουλόμενός τις αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ πειραθῆναι, δύναται λαβὼν μὲν ἔσω τοῦ ὕδατος εἰς τὸ στόμα δαψιλές, εἶτα κατακλιθεὶς ὕπτιος, ὑπανοίγων τε βραχὺ τὸ στόμιον τοῦ λάρυγγος, ἐφ' ἡμῖν γάρ ἐστιν ἀνοιγνύναι τε καὶ κλείειν αὐτό. παραρρέοντος γάρ τινος εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ στόματος, αἰσθήσεται βραχέος, ὃ δὴ καὶ γαργαλίζει καὶ προξενεῖ πλέον γενόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐρεθιζομένην βῆχα καρτερήσας, τίς δύναται κατασχεῖν, ὡς αὐτίκα παύσασθαι βραχέος τοῦ γαργαλίζοντος ὄντος. ἐνίοτε δὲ καὶ βήχιον μικρὸν γενόμενον, ἐξεκέδασε τὸ γαργαλίζον, οὐδὲ μιᾶς ἀναπτύσεως γενομένης, ᾧ καὶ δῆλον ὅτι τὸ ἀθρόον πόμα καὶ πολὺ καὶ τοσοῦτον, ὡς καταλαμβάνειν τὰς ὁδοὺς τοῦ πνεύματος ἐρεθίζειν τὸ ζῷον εἰς βῆχα. τὸ δ' οὕτως ὀλίγον, ὡς περὶ τὸν ἔνδον χιτῶνα τοῦ λάρυγγός τε καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐκχεῖσθαι δροσοειδῶς, οὔτε ἐρεθίζον, οὔθ' ὅλως αἴσθησιν ἐργαζόμενον ἑαυτοῦ καταφερομένου διὰ τῆς ἀρτηρίας, ἀλλ' εἰ καὶ ζῷον ὅτι ἂν ἐθελήσας διψῆσαι ποιήσῃς, ὡς κεχρωσμένον ὕδωρ ὑπομεῖναι πιεῖν εἰ δοίης, εἴτε κυανῷ χρώματι χρώσας εἴτε μίλτῳ, εἶτ' εὐθέως σφάξας ἀνατέμοις, εὑρήσεις κεχρωσμένον τὸν πνεύμονα, δῆλον οὖν ἐστιν ὅτι φέρεταί τι τοῦ πόματος εἰς αὐτόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ θ΄.

Ἐπεὶ δὴ περὶ πάντων ὧν ἀμφότεροι λέγουσιν, ὅ τε Ἱπποκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἐπισκέψασθαι προὔκειτο, λέλεκται δ' ἤδη περὶ τῶν μεγίστην δύναμιν ἐχόντων εἰς ἰατρικήν τε καὶ φιλοσοφίαν, καιρὸς ἂν εἴη τρέπεσθαι πρὸς τἄλλα. φαίνεται δ' ἐν αὐτοῖς οὐ σμικρὰν δύναμιν ἔχον ἐπίστασθαι διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων τὰ ὁμοιότατα, οὐ μόνον γὰρ ὅπου κοινωνοῦσιν ἐπίστασθαι χρήσιμον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν οἷς διαφέρονται. τὴν ἀρχὴν οὖν ἀπὸ τούτων ποιησόμεθα, δεικνύντες ὅτι τε καθόλου περὶ αὐτῶν ὡσαύτως ἀπεφήναντο, διά τε τῶν ἐν εἴδεσι παραδειγμάτων, ὁ μὲν τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ὁ δὲ τῆς φιλοσοφίας ἐγύμνασαν ἡμᾶς. καὶ τρίτον, ὅτι δι' αὐτῶν ὧν ἐγύμνασαν ἐδίδαξαν ὁδόν, ᾗ προϊόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀφιξόμεθα. καθόλου μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο, περὶ ὧν πλάνας καὶ διαπορείας καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς παρέχει, ὁ δὲ Πλάτων, ὧδε. δεῖ ἄρα πρῶτον τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον, αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατηθήσεσθαι, τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς εἰδέναι. ὅπως δ' ἂν τοῦ περιγένοιτο, τοῦτο ὁ Πλάτων σε διδάξει λέγων. ἆρ' οὖν οἷόν τε ἐστὶν ἀλήθειαν ἀγνοῶν τις ἑκάστου τὴν ἀγνοουμένου ὁμοιότητα σμικράν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν, ἀδύνατον. ὅπως δὲ τὴν ἀλήθειαν ἑκάστου τῶν ζητουμένων εὑρίσκοι τις, ἄκουσον ἐμοῦ πρότερον διηγησαμένου σαφῶς τε καὶ διὰ συντόμων, ἃ δ' ἂν ἀκούσῃς τῇ μνήμῃ παραθέμενος, ἐπὶ τὰς ἐκείνων ἧκε ῥήσεις. ἐγὼ δέ σοι φημὶ τὴν τῶν ζητουμένων ἀλήθειαν εὑρεθήσεσθαι, πρῶτον μὲν γνόντι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπ' αὐτὰ ὁδοῦ, ταύτης γὰρ ἁμαρτών, εἰς πολλὴν ἄλλην τε καὶ πλάνην ἀφίξῃ λόγων. διὰ τῶν αὐτῶν δὲ κριτηρίων, δι' ὧν τὴν ἀρχὴν εὗρες, εὑρήσεις καὶ τὸ μετὰ τὴν ἀρχὴν δεύτερον, εἶθ' ὁμοίως τὸ τρίτον, καὶ ἕκαστον τῶν ἐφεξῆς. πῶς οὖν δεῖ τὴν ἀρχὴν εὑρίσκειν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Πλάτων ἐπαινέσας τὴν παροιμίαν ἐν ᾗ λέγομεν, ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ

παντός, αὐτὸς προσέθηκε τὸ μέγιστον, εἰπὼν ἀρχὴν παντὸς ἔργου μέγιστον εἶναι. ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινές, οἱ μὲν οὐ μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι τὴν ἀρχὴν ἔφασαν, ἀλλὰ καὶ πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, τινὲς δὲ καὶ τὸ πᾶν δύναμιν. δείξωμεν οὖν ἤδη πῶς ἄν τις εὑρίσκοι τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ζητουμένων εὑρέσεως, ἀναμνήσαντες ἃ διὰ μακρῶν ἔν τε τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ λέλεκται καὶ κατ' ἄλλας τινάς. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν ἡμῖν ἐστι φυσικὸν κριτήριον, οὐδὲ τεχνικὸν οὐδὲν εὑρεῖν δυνησόμεθα. φυσικὰ δ' ἔχοντες, εὕροιμεν ἄν τι καὶ τεχνικόν; ἆρ' οὖν ἔχομεν τινὰ φυσικὰ κριτήρια κοινὰ πάντες ἄνθρωποι. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται φυσικὰ λέγειν αὐτὰ τὰ μὴ κοινὰ πάντων ὄντα. χρὴ γὰρ δή που τὰ φυσικὰ πρὸς τῷ πάντων εἶναι κοινά, καὶ τὴν φυσικὴν ἔχειν κοινήν, ἐγὼ μὲν ἔχειν φημὶ πάντας ἡμᾶς φυσικὰ κριτήρια, καὶ τοῦτ' ἀναμιμνήσκων οὐ διδάσκων, οὐδ' ἀποδεικνύς, οὐδ' ὡς αὐτὸς εὑρηκὼς λέγω. τίνα δέ ἐστι ταῦτα; τοὺς κατὰ φύσιν ἔχοντας τῶν ὀφθαλμῶν, ὁρῶντας τὰ ὁρατά, καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντας τῶν ὤτων ἀκούοντας τὰ ἀκουστά, καὶ γλῶτταν γευομένην χυμῶν, καὶ ῥῖνας, ὀσμῶν, καὶ σύμπαν τὸ δέρμα τῶν ἁπτῶν. ἐπὶ δὲ τούτοις, τὴν γνώμην ἢ ἔννοιαν, ἢ ὅτι ποτ' ἂν ἐθέλῃ τις ὀνομάζειν, ᾧ διαγιγνώσκομεν ἀκόλουθόν τε καὶ μαχόμενον, καὶ ἄλλα ἃ κατατέτακται τούτοις, ἐν οἷς ἐστι καὶ διαίρεσις καὶ σύνθεσις, ὁμοιότης τε καὶ ἀνομοιότης, ἀφ' ὧν ὁ παρὼν ὡρμήθη λόγος.

ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης οὕτως ἔγραψε περὶ αὐτῶν, ἢ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων καὶ ῥᾴστων, ἀπὸ τῶν πάντως πάντῃ γιγνωσκομένων, ἃ καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι ἔστιν, ἃ καὶ τῇ ὄψει, καὶ τῇ ῥινί, καὶ τῇ γλώσσῃ, καὶ τῇ γνώμῃ ἔστιν αἰσθέσθαι, οἷς γινώσκομεν ἅπασιν ἔστι γνῶναι. ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐξηγησάμενος τελέως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον ὑπομνημάτων, οὐδὲν ἔτι δέομαι διέρχεσθαι νῦν, ἀλλ' ἀρκέσει τὰ κεφάλαια μόνον αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων ἀκριβῆ διάγνωσιν ἀφικνεῖσθαι χρή, τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ποιούμενον, ἀπὸ τῶν φυσικῶν κριτηρίων, ἅπερ ἐστὶν αἴσθησίς τε καὶ γνώμη. καλεῖν δ' ἔξεστί σοι ὡς πολλάκις εἴρηταί μοι πολλαχόθι καὶ διάνοιαν, καὶ νοῦν καὶ λογισμόν, ἢ ὅπως ἄν τις ἐθέλοι, φυλάττων τὴν ἔννοιαν ὡς Ἱπποκράτης βούλεται. ὡς γὰρ τῶν αἰσθητῶν αἴσθησις ἐστὶ τὸ κριτήριον, οὕτω τῶν νοητῶν ἑτέρα τὶς δύναμις ἣν ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν βούληται, συγχωρῶμεν αὐτῷ, μή πως ἡμῖν τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου μεῖζον γένηται. χρώμεθα γὰρ ὀνόμασι καὶ ὅλως τῇ πρὸς ἀλλήλους διαλέκτῳ χάριν τοῦ δηλῶσαι τὰς κατὰ τὴν ψυχὴν δόξας, ἃς ἐκ τοῦ σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ἐκτησάμεθα. γελοῖον οὖν ἐστι καταλιπόντας σκοπεῖν περὶ τῶν ὀνομάτων ἁμιλλᾶσθαι. πῶς δὲ φησὶν ὁ Ἱπποκράτης τὴν τῶν πραγμάτων εὑρίσκεσθαι φύσιν, ἐὰν ἀπὸ τῶν μεγίστων καὶ ῥᾴστων ἀρξάμεθα, μεγίστων μὲν κατὰ τὴν χρείαν, ῥᾴστων δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνῶσιν. ἡ γάρ τοι φύσις ἄμφω ταῦθ' ἡμῖν ἔδωκεν, αὐτά τε τὰ κριτήρια καὶ τὸ πιστεύειν αὐτοῖς ἀδιδάκτως. αὐτὰ μὲν οὖν τὰ κριτήρια τά τε ὄργανα τῶν αἰσθήσεων ἐστί, καὶ αἱ χρώμεναι τοῖς ὀργάνοις δυνάμεις. ἡ δὲ πίστις αὐτῶν, ἀδίδακτός τε καὶ φύσει οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὑπάρχουσα. καὶ γὰρ ὁρῶντα τὸν προσιόντα, καὶ ἀκούοντα ψόφου τινὸς ἢ φωνῆς, ὑποφεύγει μὲν αὐτίκα, μείζονος ὀφθέντος ζώου, μένει δὲ κατὰ χώραν, ἐὰν ἐλάττονός τε καὶ ἀσθενεστέρου τοῦ προσιόντος αἰσθάνηται. εἰ μὲν οὖν ἀπιστεῖ τις τοῖς δι' αἰσθήσεως ἢ νοήσεως ἐναργῶς φαινομένοις, οὐδ' ἐπιχειρεῖν χρὴ συστάσει τέχνης οὐδὲ μιᾶς. εἰ δὲ φαίνεται τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμα πάντως, οὗ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις οἱ πιστεύοντες ἄνθρωποι, τὴν κρίσιν αὐτῶν ἐποιήσαντο. καὶ ἡμεῖς εὐτυχέστεροι κατὰ τοῦτον ἐκείνων ἐσμέν, ὅτι τὰ χρήσιμα πολλῷ χρόνῳ μετὰ καμάτων τε καὶ φροντίδων εὑρεθέντα τοῖς πρὸ ἡμῶν, αὐτοὶ μανθάνομεν ὀλίγῳ χρόνῳ. ἐὰν οὖν τῷ λοιπῷ τοῦ βίου μὴ κατὰ τὸ πάρεργον ἀσκῶμεν τὰς τέχνας, ἀλλὰ περὶ τὴν τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων διάγνωσιν ἀεὶ φροντίζομεν, οὐδὲν κωλύει τῶν ἔμπροσθεν ἡμᾶς γενέσθαι βελτίους. πῶς οὖν γυμνασόμεθα καὶ ἀσκήσομεν ἡμᾶς αὐτούς; ἀπὸ τῶν γνωσθῆναι ῥᾴστων ἀρξάμενοι καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ μεγάλην ἔχοντα τήν τε εἰς ὅλον τὸν βίον χρείαν, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα διαφοράν. ἐρῶ δὲ καὶ παράδειγμά σοι παρ' ἑκατέρου τῶν ἀνδρῶν ἕνεκα νοήσεως ἐναργεστέρας.

ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, οὕτως φησὶν ἐν προγνωστικῷ. σκέπτεσθαι δὲ χρὴ ὧδε ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι, πρῶτον μὲν τὸ πρόσωπον τοῦ νοσέοντος, εἰ ὅμοιόν ἐστι τοῖσι τῶν ὑγιαινόντων, μάλιστα δὲ εἰ αὐτὸ ἑαυτῷ, οὕτως γὰρ ἂν εἴη ἄριστον. τὸ δὲ ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου, δεινότατον. εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ῥὶς ὀξεῖα, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα. φαίνεται γὰρ ἐν τούτοις τὴν ἀρχὴν τῆς διαγνώσεως τῶν προγνωστικῶν χωρίων, ἀπὸ τῶν ἐναντιωτάτων τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι πεποιημένος, ἅπερ καὶ μέγιστ' ἐστὶ καὶ πᾶσι γνωσθήσεται ῥᾴδια. ταῦτα δέ τις προμαθών, δυνήσεται κατὰ βραχὺ μεταβαίνων ἐπὶ τὰ πλησίον ἀλλήλοις ἀφικέσθαι ποτέ, καθάπερ ἐπεδείξαμεν ἐν τῷ προγνωστικῷ πεποιηκότα τὸν Ἱπποκράτην. ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων, οὕτως ἔγραψε περὶ αὐτῶν, ἡνίκα πεποίηκεν ἐν πολιτείᾳ παρακαλούμενον Σωκράτην ὑπὸ Γλαύκωνός τε καὶ Ἀδειμάντου, διελθεῖν αὐτοῖς πάντα τὸν περὶ δικαιοσύνης λόγον. ἐπειδὴ γὰρ ἠπίστατο δεησόμενον αὐτὸν εἰς τὸ δεῖξαι τὸ προτεθέν, ὡς οὐκ ἔστι μία τῆς ὅλης ἡμῶν ψυχῆς ἡ οὐσία, διὰ τοῦτο πρότερον ἐπὶ πόλεως ἀξιοῖ ποιήσασθαι τὸν λόγον. ἔχει δ' ἡ λέξις ὧδε. εἶπον οὖν ὅπερ μοι ἐδόκει, ὅτι τὸ ζήτημα ᾧ ἐπιχειροῦμεν, οὐ φαῦλον, ἀλλ' ὀξὺ βλέποντος ὡς ἐμοὶ φαίνεται. ἐπειδὴ μὲν οὖν ἡμεῖς οὐ δεινοί, δοκῶ μοι, ἦν δὲ ἐγὼ τοιαύτην ποιήσασθαι ζήτησιν αὐτοῦ, οἵανπερ ἂν εἰ προσέταξέ τις γράμματα σμικρὰ πόρρωθεν ἀναγνῶναι, μὴ πάνυ ὀξὺ βλέπουσιν, ἔπειτά τις ἐνενόησεν ὅτι τὰ αὐτὰ γράμματα ἔστι που καὶ ἄλλοθι μείζω τε καὶ ἐν μείζονι, ἕρμαιον ἂν ἐφάνη, οἶμαι ἐκεῖνα πρῶτον ἀναγνόντας οὕτως ἐπισκοπεῖν τὰ ἐλάττω, εἰ τὰ αὐτὰ ὄντα τυγχάνει. πάνυ μὲν οὖν ἔφη ὁ Ἀδείμαντος. ἀλλὰ τί τοιοῦτον ὦ Σώκρατες ἐν τῇ περὶ δικαίου ζητήσει καθορᾷς; ἐγώ σοι ἔφην ἐρῶ, δικαιοσύνη φαμέν ἐστιν ἑνὸς ἀνδρός, ἔστι δέ που πάλιν τῆς ὅλης πόλεως. πάνυ γε ἦν δ' ὅς. οὐκοῦν μείζων πόλις ἑνὸς ἀνδρός; μείζων ἔφη. ἴσως τοίνυν πλείων ἂν δικαιοσύνη ἐν τῷ μείζονι ἂν εἴη, καὶ ῥᾴων καταμαθεῖν. εἰ οὖν βούλεσθε, πρῶτον ἐν ταῖς πόλεσι ζητήσωμεν ποῖόν τί ἐστιν, ἔπειτα οὕτως ἐπισκεψώμεθα καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ τὴν τοῦ μείζονος ὁμοιότητα, ἐν τῇ τοῦ ἐλάττονος ἰδέᾳ ἐπισκοποῦντες. προγυμνάσας οὖν ἡμᾶς ἐπὶ πόλεως ὁ Πλάτων καὶ δείξας ὅτι ἄλλο μέν τι τὸ ἄρχον, ἄλλο δέ τι τὸ προπολεμοῦν, καὶ τρίτον ἄλλο τὸ δημιουργικὸν ἔθνος ἐν αὐτῇ, μεταβὰς ἐπὶ τὴν ψυχὴν καὶ κατ' αὐτὴν ἐπιδείκνυσιν ἓν μέν τι μέρος εἶναι τὸ ἄρχον ὅταν εὖ ἔχει,

ἕτερον

ἕτερον δὲ τὸ ὑπηρετοῦν αὐτῷ, καθάπερ ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπηρετεῖ τὸ στρατιωτικόν. τρίτον δὲ τὸ λοιπὸν ὃ τοῦ τρέφεσθαι τὸ σῶμα χάριν οἱ δημιουργοῦντες ἡμᾶς προσέθεσαν, καὶ οἱ ἀγύμναστοι τοῦ διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων τὰς ὁμοιότητας, ἐν ἓν νομίζουσιν, οὐ τρία τὰ εἰρημένα μόρια τῆς ψυχῆς. ὅπως οὖν χρὴ γυμνάζεσθαι περὶ τὴν διάκρισιν αὐτῶν, ἐδίδαξεν ὁ Πλάτων ἐπί τε τῆς πόλεως διὰ πάσης σχεδὸν τῆς πολιτείας, ἐπί τε τῆς ψυχῆς τὸ μὲν κυριώτατον τῆς διανοίας, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, τὸ δὲ ἑπόμενον αὐτῷ περὶ τὰ ἄλλα. καιρὸς οὖν ἤδη καὶ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κατὰ τὸν Φαῖδρον ἀκοῦσαι, ἡ ἀπάτη πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται μᾶλλον, ἢ ὀλίγον, ἐν τοῖς ὀλίγον. ἀλλὰ μὴν κατὰ σμικρὸν μεταβαίνων μᾶλλον λήσεις ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἢ κατὰ μέγα. πῶς δ' οὔ. δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον, αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατηθήσεσθαι τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς διιδεῖν. ἀνάγκη μὲν οὖν. ἢ οὖν οἷός τ' ἔσται ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἑκάστου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα μικράν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν ἀδύνατον. οὐκ οὖν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι καὶ ἀπατωμένοις δῆλον, ὡς τὸ πάθος τοῦτο δι' ὁμοιοτήτων τινῶν εἰσερρύη. γίγνεται οὖν οὕτω. ἔστιν οὖν ὅπως τεχνικὸς ἔσται, μεταβιβάζειν κατὰ σμικρὸν διὰ τῶν ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἑκάστοτε ἐπὶ τοὐναντίον ἀπάγων, ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν ὁ μὴ ἐγνωρικὼς, ὃ ἔστιν ἕκαστον τῶν ὄντων. οὐ μή ποτε. λόγων ἄρα τέχνην ὦ ἑταῖρε ὁ τὴν ἀλήθειαν μὴ εἰδὼς, δόξας δὲ τεθηρευκὼς, γελοίαν τινὰ ὡς ἔοικε καὶ ἄτεχνον παρέξεται. ὅτι δ' ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγε, τινὰ μέν ἐστι ῥᾶστα γνωσθῆναι, τινὰ δ' οὐκ ἔστι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ῥάστων ποιητέον, ἃ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὡμολόγηται διὰ τὴν ἐνάργειαν, οὕτω καὶ ὁ Πλάτων ἐγίγνωσκεν. μάθοις δ' ἂν ἐκ τῶνδε τῆς ῥήσεως αὐτοῦ. ἆρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε, ὡς περὶ μὲν ἔνια τῶν τοιούτων ὁμονοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ' ἔνια στασιαστικῶς. δοκῶ μὲν ὃ λέγεις μανθάνειν. ἔτι δ' εἰ περὶ σαφέστερον, ὅταν τις ὄνομα εἴπῃ σιδήρου ἢ ἀργύρου, ἆρ' οὐ τὸ αὐτὸ πάντες διενοήθημεν. καὶ μάλα. τί δ' ὅταν δικαίου ἢ ἀγαθοῦ οὐκ ἄλλος ἄλλῃ φέρεται καὶ ἀμφισβητοῦσιν ἀλλήλοις τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς. πάνυ μὲν οὖν. ἐν μὲν ἄρα τοῖς συμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς, οὔ. οὕτω. ποτέρωθεν οὖν εὐαπατητότεροι ἐσμὲν, καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται εἶναι, δηλονότι ἐν οἷς πλανώμεθα. οὐκ οὖν τὸν μέλλοντα τέχνην ῥητορικὴν μετιέναι, πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ὁδῷ διῃρῆσθαι, καὶ εἰληφέναι τινὰ χαρακτῆρα ἑκατέρου τοῦ εἴδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθος πλανᾶσθαι καὶ ἐν ᾧ μή. καλὸν γοῦν ὦ Σώκρατες εἶδος εἴη ἂν κατανενοηκὼς ὁ τοῦτο λαβών. ἔπειτά γε οἶμαι πρὸς ἑκάστῳ γιγνόμενον μὴ λανθάνειν, ἀλλ' ὀξέως αἰσθάνεσθαι, περὶ οὗ ἂν μέλλῃ ἐρεῖν, ποτέρου ὂν τοῦ γένους τυγχάνει. τί μήν. τί οὖν τὸν ἔρωτα πότερον φῶμεν εἶναι τῶν ἀμφισβητησίμων ἢ τῶν μή. ἀμφισβητησίμων δήπου. ἢ οἴει ἄν σοι συγχωρῆσαι εἰπεῖν ἃ δὴ εἶπες περὶ αὐτοῦ, ὡς βλάβη τε ἐστὶ τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὖθις ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τυγχάνει. ἄριστα λέγεις. αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις, ἐν τῷ Φαίδρῳ γέγραπται, διδάσκοντος αὐτοῦ μηδεμίαν ἀμφισβήτησιν ἔχειν, τὰ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις ἐναργῶς ὑποπίπτοντα, ἐν οἷς δή τοι μηδ' ὅλως ὑποπίπτει τοῖς κριτηρίοις τούτοις, ἢ ἀμυδρῶς ὑποπίπτει, τὴν ἀμφισβήτησιν γίγνεσθαι, καὶ χρὴ γεγυμνάσθαι κατὰ ταῦτα διακρίνοντα τὰς τῶν πραγμάτων ὁμοιότητας. ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα κατὰ τὰς τῶν ἐν αὐτοῖς ὁμοιότητας, ἢ τὴν παραλλαγὴν, ὡς κατά τι μὲν ὑπάρχειν ὅμοια, κατά τι δ' ἀνόμοια. καὶ χρὴ τῶν τοιούτων διαγνωστικὸν τὸν τεχνίτην εἶναι, ὡς ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ ταχέως δύνασθαι γνωρίζειν, εἰ ὅμοιά ἐστιν ἀλλήλοις ἢ ἀνόμοια. ὅπερ οὖν ἀεὶ καὶ λέγοντός μου καὶ γράφοντος ἀκούεις, ἀκούσῃ πάντως καὶ νῦν. ἡ καθόλου μέθοδος χωρὶς τοῦ γυμνασθῆναι κατὰ πολλὰ τῶν ἐν μέρει τεχνίτην ἀγαθὸν οὐχ οἵα τέ ἐστιν ἐργάσασθαι, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πασῶν ἔνεστί σοι θεάσασθαι τῶν τεχνῶν, ἐπ' ἐνίων γε μὴν οὕτως ἰσχυρὰν δύναμιν ἔχων, ὡς τὴν μὲν καθόλου μέθοδον ἐνὶ αὐτῷ μόνῳ δύνασθαι τελεώτατα μαθεῖν. τὴν δ' ἄσκησιν εἰ μὴ δι' ὅλου τοῦ βίου γένοιτο, κολούειν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. καὶ φαίνεταί γε σαφῶς οὖσα τοιαύτη τέχνη, λογιστική τε καὶ ῥητορικὴ, καὶ ἡ διὰ τῶν ὀργάνων ἐνεργοῦσα μουσική. τῆς τοιαύτης μὲν οὖν ἀσκήσεως ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος οὐ δεῖται, χρῄζει γοῦν οὐκ ὀλίγης καὶ αὕτη. γυμνάζεσθαι γοῦν χρὴ γυμνασίαν καθ' ἑκάστην ἄσκησιν τέχνης ἐν ὕλαις ὧν τὰς χρησίμους τῷ βίῳ πράξεις δεόμεθα. καὶ γὰρ ὅτι μάλιστα τὴν φύσιν ἀρίστην τις ἔχων εἰς ὁτιοῦν ἔργον ἀμελήσει τῆς ἀσκήσεως, οὐδενὸς τῶν ἀπολειπομένων μὲν τῇ φύσει, πλεονεκτούντων δὲ τῇ κατὰ τὴν ἄσκησιν ἐπιμελείᾳ, βελτίων ἐστί. νόησον γοῦν τινὰ τῇ τε τῶν σκελῶν κατασκευῇ καὶ τῇ τοῦ παντὸς σώματος ῥώμῃ κάλλιστα διακείμενον, ἠμεληκότα δὲ τῆς φύσεως εἰς τοσοῦτον, ὡς πρὸς τῷ μηδέποτε δραμεῖν, ἔτι κἂν τῷ περιπατεῖν ἀεὶ βλακεύοντα διατελεῖν, ὡς ἀδύνατόν ἐστι τοῦτον ὀλυμπιονίκην γενέσθαι, χωρὶς τοῦ τὴν ἔμπροσθεν ἀργίαν ἀποθέμενον, εἰς ἔθος ἑαυτὸν μεταστῆναι γυμνασίων τῶν κατὰ φύσιν, οὐδὲ τούτων τῶν τυχόντων, ἀλλὰ μάλιστα οἷα ἐστὶν οἰκεῖα σκέλεσιν. ὡς ἐάν γέ τις παραλαβὼν τὸν οὕτως πεφυκότα μεταβαίνειν μὲν ἐπὶ λεπτοῦ σχοινίου διδάξῃ, πρὸς ξύλον δὲ ὄρθιον ἀναρριχᾶσθαι, καθάπερ οἱ θαυματοποιοὶ διδάσκουσι τοὺς μαθητὰς, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἕλοιτο νίκην ὀλυμπιονίκην, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων ἀνθρώπων ὠκύτερος ἄν ποτε ὀφθείη. τοῦτ' οὖν Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι γέγραπται, παραδείγματα γράψασιν εἴς τε τὰς τέχνας καὶ πάσας τὰς κατὰ τὸν βίον πράξεις χρήσιμα. παραθήσομαι δὲ ὀλίγα χάριν τοῦ συνοφθῆναι τὴν ἰδέαν αὐτῶν, οὐ μὴν καὶ ἀρκεσθῆναί γε τούτοις ἀξιῶ τοὺς βουλομένους γενέσθαι τεχνίτας κατὰ τὰς τέχνας, ἃς ἂν αὐτοὶ τυγχάνωσιν ἀσκοῦντες, ἀλλὰ γυμνάζεσθαι διὰ παντὸς, ὥσπερ οἱ ῥητορικοὶ γυμνάζονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὑποθέσεις εὑρίσκοντες ἐπιτηδείους εἰς τὴν προκειμένην ἄσκησιν. εἰλήφθω δὴ παρὰ Πλάτωνος μὲν πρῶτον, ὃ κατὰ τὸ πέμπτον τῆς πολιτείας ἐδίδαξεν, ἔνθα περὶ τῆς τῶν γυναικῶν φύσεως ἄρχεται τῶν αὐτῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς ἀνδράσιν ἀξιῶν μετέχειν αὐτὰς, ὡς ἂν καὶ τὴν αὐτὴν ἐχούσας φύσιν, εἶτ' αὐτὸς ἀντιλαμβάνεται τοῦ λόγου. φησὶ δ' οὐκ ἂν ἴσως συγχωρῆσαι τινὰ τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν ἄρρενός τε καὶ θήλεος σώματος, ἐπιδείκνυσί τε κατά τι τὴν αὐτὴν ἔφη. ἔχει δ' ὁ σύμπας λόγος αὐτῷ κατὰ τάδε. τὰς θηλείας τῶν φυλάκων κυνῶν πότερα ξυμφυλάττειν οἰόμεθα δεῖν, ἅπερ ἂν οἱ ἄρρενες φυλάττωσι, καὶ ξυνθηρεύειν καὶ τὰ ἄλλα κοινῇ πράττειν, ἢ τὰς μὲν οἰκουρεῖν ἔνδον, ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφὴν, τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποίμνια. κοινῇ ἔφη πάντα, πλὴν ὡς ἀσθενεστέραις χρώμεθα, τοῖς δ' ὡς ἰσχυροτέροις. οἷόν τ' οὖν ἔφην ἐγὼ ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρῆσθαι τινὶ ζώῳ, ἐὰν μὴ τὴν αὐτὴν τροφήν τε καὶ

» παιδείαν ἀποδιδῶσ' οὐχ οἷόν τε. εἰ ἄρα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρησόμεθα καὶ τοῖς ἀνδράσι τὰ αὐτὰ, καὶ δι-
» δακτέον αὐτάς. ναί. μουσικὴ μὲν ἐκείνοις καὶ γυμναστικὴ ἐδόθη. ναί. καὶ ταῖς γυναιξὶν ἄρα τούτω τὼ τέχνα, καὶ τὰ
» περὶ τὸν πόλεμον ἀποδοτέον τε καὶ χρηστέον κατὰ ταὐτά. ἐν τούτοις καθόλου προειπὼν ὁ Πλάτων ὅτι τῶν αὐτῶν
ἁπάντων δεῖ μεταδοτέον τῷ θήλει γένει, μετὰ ταῦτα καὶ περὶ γυμνασίων ὅσα γυμνοὶ γυμναζόμεθα, καὶ περὶ τῆς
ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχήσεως, ὅσα τε πολέμων ἕνεκα διδάσκεται καὶ ἀσκεῖται, μετέχειν ἀξιοῖ καὶ τὰς γυναῖκας, ἐπ' αὐ-
» τῶν δ' ἀντιλαμβανόμενος τοῦ λόγου, τάδε φησί. βούλει οὖν ἦν δ' ἐγὼ, ἡμεῖς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀμ-
» φισβητήσωμεν, ἵνα μὴ ἔρημα τὰ τοῦ ἑτέρου λόγου πολιορκῆται. οὐδὲν ἔφη κωλύει. λέγωμεν δὴ ὑπὲρ αὐτῶν, ὅτι ὦ
» Σώκρατές τε καὶ Γλαύκων οὐδὲν δεῖ ὑμῖν ἄλλους ἀμφισβητεῖν, αὐτοὶ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς κατοικήσεως, ἣν ᾠκίζετε πό-
» λιν, ὁμολογεῖτε δεῖν κατὰ φύσιν ἕκαστον ἕνα ἓν τὸ αὑτοῦ πράττειν, ὡμολογήσαμεν οἶμαι. πῶς γὰρ οὔ. ἔστιν οὖν ὅπως οὐ
» πάμπολυ διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν. πῶς δ' οὐ διαφέρει. οὐκ οὖν ἄλλο καὶ ἔργον ἑκατέρῳ προσήκει προστάττειν
» τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. τί μήν. πῶς οὖν οὐχ ἁμαρτάνετε νυνὶ, καὶ τἀναντία ὑμῖν αὐτοῖς λέγετε φάσκοντες
» αὐτοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας δεῖν τὰ αὐτὰ πράττειν, πλεῖστον κεχωρισμένην φύσιν ἔχοντας. ἕξεις τι ὦ θαυμά-
» σιε πρὸς ταῦτ' ἀπολογεῖσθαι; τούτοις εἰπών τινα περὶ τῆς ἀντιλογικῆς δυνάμεως, ἐφεξῆς γράφει τὴν ῥῆσιν τῆς ἀντι-
» λογίας ὧδέ πως. κινδυνεύομεν οὖν ἄκοντες ἀντιλογίας ἅπτεσθαι. πῶς; τὸ τὴν αὐτὴν φύσιν, ὅτι οὐ τῶν αὐτῶν δεῖ
» ἐπιτηδευμάτων τυγχάνειν, πάνυ ἀνδρείως τε καὶ ἐριστικῶς κατὰ τὸ ὄνομα διώκομεν, ἐπεσκεψάμεθα δὲ οὐδ' ὁπῃοῦν
» τί εἶδος τὸ τῆς ἑτέρας τε καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ πρὸς τί τεῖνον ὡριζόμεθα τότε ὅτε τὰ ἐπιτηδεύματα, ἄλλῃ
» φύσει, ἄλλα τῇ δὲ αὐτῇ τὰ αὐτὰ ἀπεδίδομεν. οὐ γὰρ οὖν ἔφη ἐπεσκεψάμεθα. τοιγάρτοι εἶπον ἔξεστιν ἡμῖν ὡς ἔοικεν
» ἀνερωτᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς, εἰ ἡ αὐτὴ φύσις φαλακρῶν καὶ κομητῶν, καὶ οὐχ ἡ ἐναντία, καὶ ἐπειδὰν ὁμολογῶμεν ἐναν-
» τίαν εἶναι, ἐὰν φαλακροὶ σκυτοτομῶσι, μὴ ἐᾶν κομήτας, ἐὰν δ' αὖ κομῆται, μὴ τοὺς ἑτέρους; γελοῖον μέντ' ἂν εἴη ἔφη.
» ἆρα κατ' ἄλλο τι εἶπον ἐγὼ γελοῖον, ἢ ὅτι τότε, οὐ πάντως τὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἑτέραν φύσιν ἐτιθέμεθα, ἀλλ' ἐκεῖνο
» τὸ εἶδος τῆς ἀλλοιώσεώς τε καὶ ὁμοιώσεως μόνον ἐφυλάττομεν τὸ πρὸς αὐτὰ τεῖνον τὰ ἐπιτηδεύματα, οἷον ἰατρι-
» κὸν μὲν, καὶ ἰατρικὴν τὴν ψυχὴν ὄντα τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχειν ἐλέγομεν. ἢ οὐκ οἴει; ἔγωγε. ἰατρικὸν δέ γε καὶ τεκτο-
» νικὸν ἄλλην. πάντως που. οὐκ οὖν ἦν δ' ἐγὼ, καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ τῶν γυναικῶν γένος, ἐὰν μὲν πρὸς τέχνην τι-
» νὰ ἢ ἄλλο ἐπιτήδευμα διαφέρον φαίνηται, τοῦτο δὴ φήσομεν ἑκατέρῳ δεῖν ἀποδιδόναι. ἐὰν δ' αὐτῷ τούτῳ φαίνηται
» διαφέρειν τῷ τὸ μὲν θῆλυ τίκτειν, τὸ δ' ἄρρεν ὀχεύειν, οὐδέν τί πω φήσομεν μᾶλλον ἀποδεδεῖχθαι. ὡς πρὸς ὃ ἡμεῖς
» λέγομεν, διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἔτι οἰησόμεθα δεῖν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν, τούς τε φύλακας ἡμῶν καὶ τὰς γυ-
» ναῖκας αὐτῶν. καὶ ὀρθῶς γ' ἔφη. οὐκ οὖν μετὰ τοῦτο κελεύομεν τὸν τὰ ἐναντία λέγοντα, τοῦτο αὐτὸ διδάσκειν
» ἡμᾶς, πρὸς τίνα τέχνην ἢ τί ἐπιτήδευμα τῶν περὶ πόλεως κατασκευὴν, οὐχ ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ἑτέρα φύσις γυναικός
» τε καὶ ἀνδρός; δίκαιον γοῦν. τάχα τοίνυν ἂν ὅπερ σὺ ὀλίγῳ πρότερον ἔλεγες, εἴποι ἂν καὶ ἄλλος, ὅτι ἐν μὲν τῷ
» παραχρῆμα ἱκανῶς εἰπεῖν, οὐ ῥᾴδιον, ἐπισκεψαμένῳ δ' οὐδὲν χαλεπόν. εἴποι γὰρ ἄν. βούλει οὖν δεώμεθα τοῦ τὰ τοιαῦτα
» ἀντιλέγοντός μου ἀκολουθῆσαι ἡμῖν, ἐάν πως ἡμεῖς ἐκείνῳ ἐνδειξώμεθα, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐπιτήδευμα ἴδιον γυναικὶ
» πρὸς διοίκησιν πόλεως. πάνυ γε. ἴθι δὴ φήσομεν πρὸς αὐτὸν ἀποκρίνου, ἆρ' οὕτως ἔλεγες τὸν μὲν εὐφυῆ πρός τι
» εἶναι, τὸν δὲ ἀφυῆ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥᾳδίως τι μανθάνοι, ὁ δὲ χαλεπῶς, καὶ ὁ μὲν ἀπὸ βραχείας μαθήσεως ἐπὶ πολὺ εὑρε-
» τικὸς εἴη οὗ ἔμαθεν, ὁ δὲ πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης, μηδὲ ἃ ἔμαθε σῴζοιτο, καὶ τῷ μὲν τὰ τοῦ σώματος
» ἱκανῶς ὑπηρετεῖ τῇ διανοίᾳ, τῷ δ' ἐναντιοῖτο. ἆρ' ἄλλ' ἄττα ἐστὶν, ἢ ταῦτα οἷς τὸν εὐφυῆ πρὸς ἕκαστα, καὶ τὸν μὴ
» ὡρίζου, οὐδεὶς ἦ δ' ὃς ἄλλα φήσει. οἶσθά τι οὖν ὑπὸ ἀνθρώπων μελετώμενον, ἐν ᾧ οὐ πάντα ταῦτα τὸ τῶν ἀνδρῶν
» γένος, διαφερόντως ἔχει τοῦ τῶν γυναικῶν, ἢ μακρολογῶμεν τήν τε ὑφαντικὴν λέγοντες, καὶ τὴν τῶν ποπάνων τε
» καὶ ἑψημάτων θεραπείαν, ἐν οἷς δή τι δοκεῖ τὸ γυναικεῖον γένος εἶναι, οὗ καὶ καταγελαστότατόν ἐστι πάμπολυ
» ἡττώμενον. ἀληθῆ λέγεις ἔφη, ὅτι πολὺ κρατεῖται ἐν ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ γένος τοῦ γένους. γυναῖκες μέντοι
» πολλαὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλὰ, τὸ δ' ὅλον ἔχει, ὡς σὺ λέγεις. οὐδέν ἐστιν ἄρα ὦ φίλε ἐπιτήδευμα τῶν
» πόλιν διοικούντων γυναικὸς, διότι γυνὴ οὐδὲν ἀνδρὸς, διότι ἀνήρ, ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμ-
» φοῖν τοῖν ζώοιν, καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδευμάτων κατὰ φύσιν, πάντων δ' ἀνήρ, ἐπὶ πᾶσι δ' ἀσθε-
» νέστερον γυνὴ ἀνδρός. πάνυ γε. ἦ οὖν ἀνδράσι ταῦτα προστάξομεν, γυναικὶ δ' οὐδὲν, ἢ καὶ πῶς. ἀλλ' ἔστι γὰρ οἶμαι
» ὡς φήσομεν, καὶ γυνὴ ἰατρικὴ, ἡ δ' οὔ, καὶ μουσικὴ ἡ δ' ἄμουσος φύσει. τί μήν. γυμναστικὴ δὲ, ἆρ' οὔ, οὐδὲ πολεμικὴ, ἡ δὲ
» ἀπόλεμος καὶ οὐ φιλογυμναστική. οἶμαι ἔγωγε. τί δὲ φιλόσοφός τε καὶ θυμοειδὴς, ἡ δὲ ἄθυμος καὶ μισόσοφος. ἔστι
» καὶ ταῦτα. ἔστιν ἄρα καὶ φυλακικὴ γυνὴ, ἡ δ' οὔ. ἢ οὐ τοιαύτην καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν φυλακικῶν φύσιν ἐξελεξά-
» μεθα. τοιαύτην μὲν οὖν. καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρὸς, ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, πλὴν ὅσα, ἡ μὲν ἀσθε-
» νεστέρα, ὁ δ' ἰσχυρότερός ἐστι. φαίνεται, καὶ γυναῖκες ἄρα τοιαῦται τοῖς τοιούτοις ἀνδράσιν ἐκλεκτέαι, συνοικεῖν τε καὶ
» φυλάττειν, ἐπείπερ εἰσὶν ἱκαναὶ καὶ ξυγγενεῖς αὐτοῖς τὴν φύσιν. πάνυ γε. τὰ δ' ἐπιτηδεύματα, οὐ τὰ αὐτὰ ἀποδο-
» τέα ταῖς αὐταῖς φύσεσι. ταὐτά. ἥκομεν ἄρα εἰς τὰ πρότερα περιφερόμενοι, καὶ ὁμολογοῦμεν μὴ παρὰ φύσιν εἶναι
» ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξὶ, μουσικήν τε καὶ γυμναστικὴν ἀποδιδόναι. παντάπασιν μὲν οὖν, ἐν τούτοις ἅπασιν
ἐφ' ἑνὸς παραδείγματος τοῦ τῶν γυναικῶν ἐγύμνασεν ἡμᾶς εὑρετικούς τε καὶ διακριτικοὺς εἶναι, κατὰ τί μὲν ὅμοια
ταῖς φύσεσίν ἐστι, κατὰ τί δ' ἀνόμοια τὰ παραβαλλόμενα. γυναῖκες γὰρ ἀνδράσιν ὁμοῖαι μέν εἰσι, καθὸ καὶ αὗται
ὑπάρχουσι λογικὰ ζῷα, τουτέστιν ἐπιστήμης δεκτικά. καθ' ὅσον δὲ τὸ μὲν τῶν ἀνδρῶν γένος ἰσχυρότερον ὑπάρχει,
καὶ εἰς ἅπαν ἔργον τε καὶ μάθημα βέλτιον, αἱ γυναῖκες δ' ἀσθενέστεραί τε καὶ χείρους, ἀνόμοιαί γε κατὰ τοῦτ'
εἰσίν. ὥσπερ γε πάλιν ἐναντίως ἔχουσι, καθ' ὅσον αὗται μὲν ὑπάρχουσι θήλειαι, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς κύησιν ἐπιτήδειαι.
ταῖς μὲν γυναιξὶν, ἔστι μόρια ἄττα τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς φύσεως παρεσκευασμένα, τοῖς δ' ἄρρεσιν οὐκ ἔστιν, ὥστ' ἀλη-
θῶς ἄν τις φαίη, κατά τι μὲν ὁμοίως διακεῖσθαι τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσι, κατά τι δ' ἐναντίως. ἐπειδὰν μὲν οὖν

τις

τις κατὰ τὴν ὁμοιότητα τὴν μετάβασιν ἀπὸ θατέρου ποιῆται πρὸς τὸ ἕτερον, ἀληθεύσει. ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὴν ὁμοιότητα ψεύσεται, καὶ πολὺ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐναντίωσιν, ὡς γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον ἔγραψε, κελεύων ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ἢ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια σκοπεῖσθαι. προσέθηκε δὲ ἐν τῷ προγνωστικῷ καὶ τὸ ἐναντίον οἷς ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τὸ δ' ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου δεινότατον. οὕτως φαίνεται καὶ ὁ Πλάτων τὴν ἀπόδειξιν πεποιημένος ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει. προσθῶμεν οὖν ἔτι καὶ ἄλλο τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους γεγραμμένων παραδειγμάτων ἕνεκα τοῦ διακρίνειν ἐν τοῖς παραβαλλομένοις, ὅσον καθ' ὅμοιόν ἐστι καὶ ὅσον ἀνόμοιον. ἔστι δ' ἡ λέξις ἐκ τοῦ περὶ ἄρθρων συγγράμματος ὧδέ πως ἔχουσα. γιγνώσκειν δ' εἰ ἐκπέπτωκεν ὁ βραχίων, τοῖσι χρὴ τοῖς σημείοισι, τοῦτο μὲν ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσι τὸ σῶμα οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ σκέλη παραδείγματα χρὴ χρῆσθαι τῷ ὑγιεῖ πρὸς τὸ μὴ ὑγιές, μὴ τὰ ἀλλότρια ἄρθρα καθορῶντα. ἄλλοι γὰρ μᾶλλον ἄλλων ἔξαρθροι πεφύκασιν, ἀλλὰ τὰ αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος ἢν ἀνόμοιον τὸ ὑγιὲς τῷ κάμνοντι, καὶ τοῦτο εἴρηται μὲν ὀρθῶς. παραξύνεσιν δ' ἔχει πάνυ πολλὴν διὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἀρκεῖ μοῦνον λόγῳ εἰδέναι τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ ὁμιλέειν. πολλοὶ γὰρ ὑπὸ ὀδύνης, ἢ καὶ ὑπὸ ἄλλοιης προφάσιος οὐκ ἐξεστεώτων αὐτοῖσι τῶν ἄρθρων, ὅμως οὐ δύνανται ἐς τὰ ὅμοια σχήματα καθιστάναι, ἐν οἷα περ τὸ ὑγιαῖνον σῶμα σχηματίζεται. προξυνιέναι οὖν καὶ ἐννοεῖν, καὶ τὸ τοιόνδε σχῆμα χρή, ἀτὰρ καὶ ἐν τῇ μασχάλῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος φαίνεται ἐγκειμένη πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἐκπεπτωκότος ἢ τοῦ ὑγιέος. τοῦτο δ' ἄνωθεν κατὰ τὴν ἐπωμίδα κοῖλον φαίνεται τὸ χωρίον, καὶ τὸ τοῦ ἀκρωμίου ὀστέον ἐξέχον φαίνεται, ἅτε ὑποδεδυκότος ἤδη τοῦ ἄρθρου ἐν τὸ κάτω τοῦ χωρίου παραξύνεσιν μὲν κἀν τούτῳ ἔχει τινά. ἀλλ' ὕστερον περὶ αὐτοῦ γραφήσεται, ἄξιον γὰρ γραφῆς ἐστι, τοῦτο δὲ τοῦ ἐκπεπτωκότος ὁ ἀγκὼν φαίνεται, ἀφεστεὼς μᾶλλον ἀπὸ τῶν πλευρέων ἢ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, εἰ μέν τοι τις προσαναγκάζοι, προσάγεται μὲν ἐπιπόνως δέ. τοῦτο δ' ἄνωθεν τὴν χεῖρα ἆραι εὐθεῖαν παρὰ τὸ οὖς ἐκτεταμένου τοῦ ἀγκῶνος, οὐ μᾶλλον δύνανται, ὥσπερ τὴν ὑγιέα, οὐδὲ παράγειν ἔνθα καὶ ἔνθα ὁμοίως. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱπποκράτους ῥῆσις, αὐτῇ τῇ κατὰ τὸ προγνωστικόν. ὡς γὰρ ἐκεῖ τὸ πρόσωπον ἡμᾶς τοῦ νοσοῦντος ἐκέλευσε σκοπεῖσθαι, πότερον ὅμοιόν ἐστιν ἢ ἀνόμοιον τῶν ὑγιαινόντων, μάλιστα δ' εἰ αὐτὸ ἑαυτῷ, οὕτως νῦν τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον τῷ ὑγιεῖ παραβάλλει τὴν παραβολὴν ποιούμενος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος ἀνθρώπου, ἀπάτη γὰρ ἣν παραξύνεσιν ὠνόμασε, γίγνεται πολλάκις, ἐὰν τοῖς ἀλλοτρίοις ἄρθροις παραβάλλοις αὐτό. καὶ μέν τοι καὶ ὡς ἐκ τῶν κατὰ μέρος εἰ ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι τό γε πεπονθός, ἔνεστι διαγνῶναι, καθάπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ δεδήλωκεν. οὕτως κἀνταῦθα, τὰ μὲν ἄλλα γράψας καλῶς ἐν ὧδ' ἄν τι σφαλείη διὰ τὴν πρὸς τὸ ἐξηρθρηκὸς ὁμοιότητα τοῦτ' ἐπισημηνάμενος, ὡς παραξύνεσιν ἔχον καὶ αὐτό. ταπεινὴ γὰρ ἡ ἐπωμὶς οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ἐστίν, ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἀπόσπασμα κατὰ τὸ ἀκρώμιον ἐχόντων, ὥστε συγχεῖσθαι κατὰ τοῦτο τὴν διάγνωσιν τῶν ἐξαρθρημάτων, εἰς κοινὸν σημεῖον ἀφικνουμένην τοῖς ἀπεσπασμένον ἔχουσι τὸ ἀκρώμιον, ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν ὅπερ καθόλου διὰ τοῦ κατ' ἰητρεῖον ἀπεφήνατο. τοῦτο νῦν ἐν ὅσος εἴδους ἐποίησεν, ἐπιδείξας οὐ μόνον ἢ ὅμοια τὰ σημεῖα τῶν δύο παθῶν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἢ ἀνόμοια. κοίλη μὲν οὖν ἡ ἐπωμὶς ἐπ' ἀμφοῖν φαίνεται. τῶν δὲ ἄλλων συμπτωμάτων ὧν τὸν κατάλογον ἔγραψεν ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ὤμων, οὐδὲν συμβαίνει κατὰ τὰ τῶν ἀκρωμίων ἀποσπάσματα, περὶ ὧν κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν οὕτως εἶπε. τοῦτο δὲ τοῦ ἐκπεπτωκότος ὁ ἀγκὼν φαίνεται ἀφεστεὼς μᾶλλον ἀπὸ τῶν πλευρῶν, ἢ τοῦ ἑτέρου, εἰ μέν τοι τις προσαναγκάζοι, προσάγεται μὲν ἐπιπόνως δέ, τοῦτο δὲ ἄνω ἆραι τὴν χεῖρα ἰθεῖαν παρὰ τὸ οὖς ἐκτεταμένου τοῦ ἀγκῶνος, οὐ μάλα δύναται, ὥσπερ καὶ τὴν ὑγιέα οὐδὲ παράγειν ἔνθα καὶ ἔνθα ὁμοίως. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων φαίνεται γιγνόμενα, μηδὲν τοιοῦτον πασχόντων οἷς ἀπέσπασται τὸ ἀκρώμιον. μόνοις γὰρ αὐτοῖς κοινόν ἐστι τὸ τὴν ἐπωμίδα φαίνεσθαι κοίλην. ἔστι δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ κοινόν, οὐ μόνον ὁμοιότης, ἀλλὰ καὶ ἀνομοιότης. φαίνεται γὰρ ὁ τόπος ὢν ταπεινότερος, οὐ μὴν καὶ γεγονώς γε κατὰ ἀλήθειαν ἑαυτοῦ ταπεινότερος, ὡς ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ὤμων. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος εἰς τὴν μασχάλην καταπεσούσης, ὁ πρότερον ὑπάρχων ὄγκος ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα τόπῳ, κατ' ἀλήθειαν ἀπόλωλεν, ἐν δὲ τοῖς ἀποσπάσμασιν, οὗτος μὲν ὁ αὐτὸς διαμένει, μεταστάντος δ' εἰς ὕψος τοῦ ἀκρωμίου, φαντασία ψευδὴς γίγνεται τῆς τοῦ τόπου ταπεινώσεως. ἴσως οὖν ἄμεινόν ἐστι καὶ μίαν ἄλλην ἔτι παραγράψαι ῥῆσιν ἐκ τοῦ περὶ ἄρθρων, ἐν ᾗ καθ' ἓν πάθος ἐπιδείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης ὁμοιότητά τε καὶ ἀνομοιότητα σφάλλουσαν τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ὅταν τις ἐξαρθρήσῃ, σπόνδυλος εἰς τὸ πρόσω ταπεινὸν κατὰ τοῦτο γίγνεται τὸ χωρίον τῆς ῥάχεως, ἐνίοτε δὲ περιθραυσθεισῶν τῶν κατὰ τοὺς σπονδύλους ὀπισθίων ἀποφύσεων ἐξ ὧν ἡ τῆς ῥάχεως ἄκρα

γεννᾶται, κοῖλος καὶ ταπεινὸς ὁ τόπος φαίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων εἰς τὸ πρόσω σπονδύλων. ἔστι δὲ τοῦτο μὲν τὸ πάθος εὐϊατότατον, ὀλεθριώτατον δὲ τὸ ἕτερον. ἀγνοοῦντας δὲ τῶν ἰατρῶν ἐνίους τὴν διαφορὰν αὐτῶν, ὁ Ἱπποκράτης φησίν, οἴεσθαι τεθεραπευκέναι ῥᾳδίως τὴν εἰς τὰ πρόσω τῶν σπονδύλων μετάστασιν, ὀνομάζει δὲ τὴν εἰς τὸ πρόσω ταύτην οὐ μόνον οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἔσω καλῶν, ἔσω μὲν δηλονότι, τὸ βάθος τοῦ σώματος, ἔξω δὲ τὸ ἐπιπολῆς ὄπισθέν τε καὶ πρόσθεν. ἔστι δ' ἡ ῥῆσις αὐτοῦ καθ' ἣν γέγραπται ταῦτα αὕτη. ἐκ δὲ τοῦ ὄπισθεν, οὐ ῥηΐδιον τοιαύτην ἔξελσιν γενέσθαι ἐς τὸ εἴσω, εἰ μὴ ὑπέρβαρύ τι ἄχθος ἐμπέσοι. τῶν τε γὰρ ὀστέων τῶν ἐκπεφυκότων ἔξωθεν ἕκαστον τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε πρόσθεν ἂν αὐτὸ καταγῆναι, πρὶν ἢ μεγάλην ῥοπὴν εἴσω ποιῆσαι, τούς τε ξυνδέσμους, βιασάμενον καὶ τὰ ἄρθρα τὰ ἐνηλλαγμένα, ὅτε ἂν νωτιαῖος πονοίη ἄν, εἰ ἐξ ὀλίγου χωρίου τὴν περικαμπὴν ἔχοι τοιαύτην ἐξέλασιν ἐξαλλομένου σπονδύλου, ὅτε ἐκπηδήσας σπόνδυλος, πιέζοι ἂν τὸν νωτιαῖον εἰ μὴ καὶ ἀπορρήξειε, πιεχθεὶς δ' ἂν καὶ ἀπολελαμμένος, πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ ἐπικαίρων ἀπονάρκωσιν ποιήσειεν, ὥστ' οὐκ ἂν μέλλοι τῷ ἰατρῷ ὅπως χρὴ τὸν σπόνδυλον κατορθῶσαι, πολλῶν καὶ βιαίων ἄλλων κακῶν παρεόντων, ὥστε δὴ οὐδ' ἐμβαλεῖν οἷόν τε, οὔτε κατασείσειν, οὔτ' ἄλλῳ οὐδενὶ τρόπῳ πρόδηλον τῶν τοιούτων, εἰ μή τις διατεμὼν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ἐμβαλόμενος ἐν τὴν κοιλίην ἐκ τοῦ ἔσωθεν τῇ χειρὶ ἐν τὸ ἔξω ἀντωθέοι, κἀνταῦθα νεκρῷ μὲν οἷόν τε ποιέειν, ζῶντι δ' οὐ πάνυ. διὰ τί δὲ ταῦτα γράφω, ὅτι οἴονται τινὲς ἰητρευκέναι τοὺς ἀνθρώπους

οἷσιν ἔσωθεν ἐπεὶ οἱ σπόνδυλοι τελέως ὑπερβαίνουσι τὰ ἄρθρα, καὶ τοῖς ῥηϊδίην εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν διαστροφέων,
ταύτην ἔνιοι νομίζουσι καὶ οὐδὲν δέεσθαι ἐμβολῆς, ἀλλ' αὐτομάτως ὑγιέα γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα. ἀγνοοῦσι δὲ πο-
λὺ, καὶ κερδαίνουσιν ὅτι ἀγνοοῦσι. πείθουσι γὰρ τοὺς πέλας, ἐξαπατῶνται δὲ, διὰ τόδε, οἴονται τὴν ἄκανθαν τὴν
ἐξέχουσαν κατὰ τὴν ῥάχιν ταύτην τοὺς σπονδύλους αὐτοὺς εἶναι, ὅτι στρογγύλον αὐτῶν ἕκαστον φαίνεται ψαυόμενον,
ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ὀστέα ταῦτα ἐστὶ τὰ ἀπὸ τῶν σπονδύλων πεφυκότα, περὶ ὧν ὀλίγῳ ἔμπροσθεν εἴρηται. οἱ
δὲ σπόνδυλοι πολλοὶ προσωτέρω ἄπεισι, στενοτάτην γὰρ πάντων ζώων ἄνθρωπος κοιλίην ἔχει ὡς ἐπὶ μεγέθει ἀπὸ
τοῦ ὄπισθεν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ὅτι καὶ κατὰ τὸ στῆθος. ὅταν οὖν τι τούτων τῶν ὀστέων τῶν ὑπερεχόντων ἰσχυρῶς κατεαγῇ,
ἤν τε ἕν, ἤν τε πλείω, ταύτῃ ταπεινότερον τὸ χωρίον γίνεται, ἢ τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, διὰ τοῦτο ἐξαπατῶνται οἰό-
μενοι τοὺς σπονδύλους ἔσω οἴχεσθαι. ὅτι δὲ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἡ τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων διάγνωσις, καὶ πᾶς
τεχνίτης δεῖται διακρίνειν εἰ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια τὰ πράγματα ἐστὶ, περὶ ἃ διατρίβει, ἀθρεῖν ἔνεστι κἀκ τοῦδε τοῦ παρα-
δείγματος. ἐπειδὴ γὰρ ἐν γυμνασίᾳ κεῖται τὸ πλεῖστον τῆς προκειμένης γνώσεως, οὐκ ἐν τοῖς καθόλου παραδείγ-
μασι χρὴ βλέπειν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τε καὶ ποικίλοις γυμνάζεσθαι, καὶ μάλιστα περὶ τοῖς ἄριστα μεταχειρισαμένοις
τὴν περὶ ταῦτα τέχνην Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι. δεῖξαντος οὖν τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας ἐπὶ
πλειόνων παραδειγμάτων, ὧν ἐστὶ καὶ κυβερνῆται καὶ ἰατροὶ τοὺς τεχνίτας, ὧν ἄρχουσι καὶ διοικοῦσιν, ἐκείνοις τὴν
ὠφέλειαν οὐχ ἑαυτοῖς ἐκπορίζεσθαι, καταγελάσας Θρασύμαχος, ποιμένων τε καὶ βουκόλων μνημονεύει, τὸ ἑαυτοῖς
συμφέρον, οὐ τὸ τοῖς προβάτοις τε καὶ βουσὶν ἐκπορίζοντων. ἀλλὰ Σωκράτης ἐπιδείκνυσιν αὐτῶν σκοπὸν εἶναι
καὶ τέλος, ἕτερον μὲν τοῖς παρὰ τῇ ποιμενικῇ τε καὶ βουκολικῇ τέχνῃ, μηδὲν ἄλλο σκοπουμένοις παρὰ τὴν τῶν
προβάτων τε καὶ βοῶν ὠφέλειαν, ἄλλο δὲ τοῖς εἰς πρᾶσιν, ἢ θοίνην παρασκευάζουσι τὰ ζῷα. πρόδηλον οὖν ὅτι καὶ
ἰατρὸς, ᾗ μὲν ἰατρός ἐστι ταύτῃ προνοεῖται τῆς τοῦ σώματος ὑγιείας. ᾗ δὲ δι' ἄλλο τι τοῦτο πράττει, κατ' ἐκεῖνο καὶ τὴν
προσηγορίαν ἕξει. τινὲς μὲν γὰρ ἕνεκα χρηματισμοῦ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐργάζονται, τινὲς δὲ διὰ τὴν ἐκ τῶν νό-
μων αὐτοῖς δεδομένην ἀλειτουργησίαν, ἔνιοι δὲ διὰ φιλανθρωπίαν, ὥσπερ ἄλλοι διὰ τὴν ἐπὶ ταύτῃ δόξαν ἢ τι-
μήν. ὀνομασθήσονται τοιγαροῦν, ᾗ μὲν ὑγιείας εἰσὶ δημιουργοὶ, κοινῇ πάντες ἰατροὶ, ζητοῦσι πρὸς τὰς πράξεις ἐπὶ
διαφόροις ποιοῦντες σκοποῖς, ὁ μέν τις φιλάνθρωπος, ὁ δὲ φιλότιμος, ὁ δὲ φιλόδοξος, ὁ δὲ χρηματιστὴς, οὐκοῦν τοῖς ἰα-
τροῖς τὸ τέλος ἐστὶν ὡς ἰατροῖς ἔνδοξον ἢ πόριμον, ὃς Μηνόδοτος ἐμπειρικὸς ἔγραψεν, ἀλλὰ μὴν εἰδότων μὲν τοῦτο,
Διοκλεῖ δ' οὐ τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ Ἱπποκράτει καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, οὐδ' ἄλλοις τῶν παλαιῶν οὐκ ὀλίγοις, ὅσοι διὰ φιλανθρω-
πίαν ἐθεράπευον τοὺς ἀνθρώπους. γυμνασάμενος οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις τις παραδείγμασι, πάμπολλα δ' ἐστὶ παρ'
Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι ῥαδίως κατόψεται, τά τε ἴδια τέχνης ἑκάστης, καὶ τὰ κοινά. πρὸς μὲν γὰρ Θρασύμαχον ἐν
τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας Σωκράτης διαλεγόμενος, ἔδειξεν ἐπὶ ποιμένων τε καὶ βουκόλων, ὡς κοινωνοῦσι μὲν, καθ'
ὅσον εἰσὶ ποιμένες καὶ βουκόλοι, διαφέρονται δὲ, καθ' ὅσον ὁ μὲν ὡς χρηματιστὴς, ὁ δ' ὡς ἵνα καταδαίσηται κατα-
σκευάζουσιν αὐτὰ πίονα. ἤδη μὲν τοι τὸ περὶ ἀκμῶν διὰ πλειόνων ἔδειξεν ἡμᾶς, διακρίνειν τά τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια.
κατὰ δὲ τὰς τέχνας, τουτέστιν εἰ ὅμοιά τε εἰσὶ καὶ ἀνόμοια. ἓν γάρ ἐστι τῇ δυνάμει τὰ τρία ταῦτα σκέμματα, τό τε
περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων, καὶ τὸ διακρίνειν εἰ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια τὰ παραβαλλόμενα πράγματα εἰσὶ, καὶ τρίτον
ἐπὶ τούτοις, τί ταὐτὸν ἐν αὐτοῖς ἐστὶ καὶ τί ἕτερον. εἰώθασι γὰρ οἱ Ἕλληνες ὅμοια καλεῖν ἐνίοτε, τὰ ταὐτὸν ἔχοντα
τι, καὶ τά γε παραδείγματα κατὰ ταὐτὸν ἐν τοῖς παραβαλλομένοις ἐκέλευσεν ἡμᾶς ὁ Πλάτων ποιεῖσθαι, γειτνιᾷ
δέ πως τούτῳ τῷ σκέμματι, καὶ τὸ κατὰ τὴν διαιρετικὴν ὀνομαζομένην μέθοδον, ἧς τὴν μὲν γυμνασίαν ὁ Πλά-
των ἐν σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ πεποίηται, τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς χρείαν ἐπέδειξεν οὐκ ἐν τούτοις μόνον, ἀλλὰ σαφέστατα
μὲν ἅμα καὶ τελεώτατα, κατά τε Φίληβον, καὶ Φαῖδρον, οὐ μὴν καὶ κατὰ τὴν πολιτείαν τε καὶ ἄλλα ἄττα τῶν συγ-
γραμμάτων. ἐν μὲν οὖν τῷ σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ διδάσκει, πῶς ἄν τις αὐτὶ τῆς προσηγορίας ἑρμηνεύει, λόγῳ σα-
φεῖ τε ἅμα καὶ συντόμῳ τὸ σημαινόμενον ἑαυτῆς, ὅν τινα λόγον ὁρισμένον τε καὶ ὅρον ἐξαιρέτως ἐκάλεσαν οἱ με-
τὰ Πλάτωνα. ἐν δὲ τῷ Φιλήβῳ καὶ τῷ Φαίδρῳ, δείκνυσιν εἰς τεχνῶν σύστασιν, ἀναγκαιοτάτην εἶναι τὴν διαι-
ρετικὴν καὶ συνθετικὴν θεωρίαν, γεγυμνάσθαι τε κελεύει δεόντως κατ' αὐτήν. ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου καὶ γενικωτάτου
καταβαίνοντας ἐπὶ τὰ μηκέτι τομὴν δεχόμενα, διὰ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ διαφορῶν, δι' ὧν καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν εἰδῶν
ἐδεδείχθην, συνισταμένους ἐν σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ. ἔμπαλιν δ' ἀπὸ τῶν εἰδικωτάτων πολλῶν ὄντων, ἀναβαίνοντας
ἐπὶ τὸ πρῶτον γένος κατὰ σύνθεσιν. ὁδὸν μὲν γὰρ εἶναι μίαν ἀμφοῖν, ὁδοιπορίαν δὲ διττὴν, ἀπὸ θατέρου τῶν περά-
των ἐπὶ θάτερον ἐναλλὰξ ἰόντι. λέγει δὲ περὶ αὐτῶν, ἐν μὲν τῷ Φαίδρῳ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ἐμοὶ δὲ φαίνεται
τὰ μὲν ἄλλα τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι, τούτων δέ τινων ἐκ τύχης ῥηθέντων δυοῖν εἰδοῖν, εἰ αὐτοῖν τὴν δύναμιν
τέχνῃ λαβεῖν δύναιτό τις, οὐκ ἄχαρι. τίνοιν δή; εἰς μίαν τε ἰδέαν συνορῶντα ἄγειν τὰ πολλαχῇ διεσπαρμένα,
ἵν' ἕκαστον ὁριζόμενος δῆλον ποιῇ, περὶ οὗ ἂν ἀεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ, ὥσπερ τὰ νῦν δὴ περὶ ἔρωτος ὃ ἐστιν ὁρισθὲν, εἴτε
εὖ εἴτε κακῶς ἐλέχθη. τὸ γοῦν σαφὲς καὶ τὸ αὐτὸ αὑτῷ ὁμολογούμενον, διὰ ταῦτα ἔσχεν εἰπεῖν ὁ λόγος. τὸ δ' ἕτερον δὴ
εἶδος τί λέγεις ὦ Σώκρατες, τὸ πάλιν κατ' εἴδη δύνασθαι διατέμνειν κατ' ἄρθρα ᾗ πέφυκε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν κατα-
γνύναι μέρος μηδὲν, κακοῦ μαγείρου τρόπῳ χρώμενον. ταῦτα μὲν οὖν καθόλου περὶ τῆς διαιρετικῆς τε καὶ συνθετι-
κῆς μεθόδου λέλεκται τῷ Πλάτωνι. μεταβὰς δ' ἐπὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην, εἴη δ' ἂν ἡμῖν ἐν τι τοῦτο παράδειγμα
τῆς ὅλης πραγματείας, τάδε γράφει. ἐπειδὴ λόγου δύναμις τυγχάνει ψυχαγωγία οὖσα τὸν μέλλοντα ῥητορικὸν
ἔσεσθαι, ἀνάγκη εἰδέναι ψυχὴ ὅσα εἴδη ἔχει. ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα καὶ τοῖα καὶ τοῖα, ὅθεν οἱ μὲν τοιοίδε, οἱ δὲ τοιοίδε
γίγνονται. τούτων δ' οὕτω διῃρημένων λόγων αὖ τόσα καὶ τόσα ἐστὶν εἴδη, τοιόνδε δὲ ἕκαστον. οἱ μὲν οὖν τοιοίδε ὑπὸ τῶν
τοιῶνδε λόγων διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν εἰς τὰ τοιάδε εὐπειθεῖς, οἱ δὲ τοιοίδε διὰ τάδε δυσπειθεῖς. δεῖ δὴ ταῦτα
ἱκανῶς νοήσαντα μετὰ ταῦτα θεώμενον αὐτὰ ἐν ταῖς πράξεσιν ὄντα τε καὶ πραττόμενα, ὀξέως δύνασθαι ἐπακο-
λουθεῖν τῇ αἰσθήσει, ἢ μηδέν εἶναι πω πλέον αὐτῷ, ὧν τότε ἤκουε λόγων ξυνών. ὅταν δ' εἰπεῖν τε ἱκανῶς ἔχῃ
οἷος

οἷος ὑφ' οἵων πείθεται, παραγιγνόμενόν τε δυνατὸς ᾖ διαισθανόμενος ἑαυτῷ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι οὗτός ἐστι καὶ αὕτη
ἡ φύσις, περὶ ἧς τότε ἦσαν οἱ λόγοι, νῦν ἔργῳ παροῦσά οἱ, ᾗ προσοιστέον τούσδε ὧδε τοὺς λόγους ἐπὶ τὴν τῶνδε πει-
θώ· ταῦτα δὴ ταῦτ' ἔχοντι, προσλαβόντι καιροὺς τοῦ πότε λεκτέον καὶ ἐπισχετέον, βραχυλογίας τε καὶ αὖ καὶ ἐλεει-
νολογίας καὶ δεινώσεως ἑκάστων τε ὅσα ἂν εἴδη λόγων, μάθῃ τούτων τὴν εὐκαιρίαν τε καὶ ἀκαιρίαν διαγνόντι, κα-
λῶς τε καὶ τελέως ἐστὶν ἡ τέχνη ἀπειργασμένη, πρότερον δ' οὔ. ἀλλ' ὅτι ἂν αὐτῶν τις ἐλλίπῃ λέγων, ἢ διδάσκων,
ἢ γράφων, φησὶ δὲ τέχνῃ λέγειν, ὁ μὴ πειθόμενος, κρατεῖ. ταῦτα οὖν αὐτῷ λέλεκται περὶ τῆς ῥητορικῆς, ἐνταῦ-
θα διδάσκοντι, πῶς ἄν τις αὐτὴν ἄριστα συστήσαιτο μεθόδῳ χρώμενος, οὐ καθάπερ οἱ πολλοὶ δι' ἐμπειρίας τε καὶ
τριβῆς. ἔτι τε πρὸς τούτοις κατωτέρω μετὰ τὸ διελθεῖν ἐν τῷ μεταξὺ χρήσιμα πολλὰ συγκεφαλαιούμενος αὐτά,
κατὰ λέξιν οὕτως ἔφη. ὥστ' εἰ μὲν ἄλλο τι περὶ τέχνης λόγων λέγοις, ἀκούοιμεν ἄν, εἰ δὲ μή, οἷς νῦν δὴ διήλθομεν
πεισόμεθα, ὡς ἐὰν μή τις τῶν τ' ἀκουσομένων τὰς φύσεις διαριθμήσηται, καὶ κατ' εἴδη τε διαιρεῖται τὰ ὄντα, καὶ
μιᾷ ἰδέᾳ, δυνατὸς ᾖ καθ' ἓν ἕκαστον περιλαμβάνειν, οὔποτ' ἔσται τεχνικῶν λόγων πέρι, καθόσον δυνατὸν ἀνθρώ-
πῳ. ἐν τούτῳ μὲν τῷ βιβλίῳ διὰ συντόμων ἐδήλωσε περί τε τῆς τῶν τεχνῶν ἁπασῶν καθόλου συστάσεως καὶ περὶ
τῆς ῥητορικῆς. ἀκριβέστατα δὲ τὸν λόγον ὅλον ἐν τῷ Φιλήβῳ διῆλθεν. ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ἐπικαιροτάτων ἄρξομαι πα-
ραγράψας αὐτοῦ πρώτην τήνδε τὴν ῥῆσιν. φωνὴ μὲν ἡμῖν ἐστί που μία διὰ τοῦ στόματος ἰοῦσα, καὶ ἄπειρος αὖ
πλήθει πάντων τε καὶ ἑκάστου. τί μήν; καὶ οὐδὲν ἑτέρῳ γε τούτων ἐσμέν πως σοφοί, οὔτε ὅτι τὸ ἄπειρον αὐτῆς ἴσμεν,
οὔθ' ὅτι τὸ ἓν ἄλλο τι, ὁπόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα, τοῦτ' ἐστι τὸ γραμματικὸν ἕκαστον ποιοῦν ἡμῶν. ἀληθέστατα. καὶ μὴν
καὶ τὸ μουσικὸν ὃ τυγχάνει ποιοῦν τοῦτ' ἐστι ταὐτόν. πῶς; φωνὴ μέν που καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην ἐστὶ μία ἐν αὐ-
τῇ. πῶς δ' οὔ; δύο δὲ θῶμεν βαρὺ καὶ ὀξύ, καὶ τρίτον ὁμότονον, ἢ πῶς; οὕτως. ἀλλ' οὔπω σοφὸς ἂν εἴης τὴν μουσικὴν
εἰδὼς ταῦτα μόνα, μὴ εἰδὼς δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν, εἰς ταῦτα, οὐδενὸς ἄξιος ἔσῃ. οὐ γὰρ οὖν. ἀλλ' ὦ φίλε ἐπειδὰν λάβῃς
ὁπόσα τὰ διαστήματά ἐστι τὸν ἀριθμὸν τῆς φωνῆς ὀξύτητός τε πέρι καὶ βαρύτητος, καὶ ὁποῖα, καὶ τοὺς ὅρους τῶν δια-
στημάτων, καὶ τὰ ἐκ τούτων ὅσα συστήματα γέγονεν, ἃ κατιδόντες οἱ πρόσθεν, παρέδοσαν ἡμῖν τοῖς ἑπομένοις ἐκεί-
νοις καλεῖν αὐτὰ ἁρμονίας, ἔν τε ταῖς κινήσεσιν αὖ τοῦ σώματος ἕτερα τοιαῦτα ἐνόντα πάθη γιγνόμενα, ἃ δὴ
δι' ἀριθμῶν μετρηθέντα, δεῖν αὐτά φασι ῥυθμοὺς καὶ μέτρα ἐπονομάζειν, καὶ ἅμα ἐννοεῖν, ὡς οὕτω δεῖ περὶ παντὸς
ἑνὸς καὶ πολλῶν σκοπεῖν. ὅταν γὰρ ταῦτά τε λάβῃς, οὕτω τότε ἐγένου σοφός. ὅταν δ' ἄλλο τῶν ὄντων ὁτιοῦν ταύ-
τῃ σκοπούμενος ἕλῃς, οὕτως ἔμφρων περὶ τούτου γέγονας. τὸ δ' ἄπειρόν σε ἑκάστων, καὶ ἐν ἑκάστοις πλῆθος ἄπειρον
ἑκάστοτε ποιεῖ τοῦ φρονεῖν, καὶ οὐκ ἐλλόγιμον, οὐδ' ἐνάριθμον, ἅτ' οὐκ εἰς ἀριθμὸν οὐδένα ἐν οὐδενὶ πώποτε ἀπιδόν-
τα. κάλλιστα ὦ Φίληβε ἔμοιγε τὰ νῦν λεγόμενα εἰρηκέναι φαίνεται Σωκράτης. καὶ ἐμοὶ ταῦτά γε αὐτά. ἀλλὰ τί
δή ποτε πρὸς ἡμᾶς οὗτος ὁ λόγος εἴρηται νῦν, καὶ τί ποτε βουλόμενος, ὀρθῶς μέντοι τοῦθ' ἡμᾶς ὦ Πρώταρχε ἠρώ-
τησε Φίληβος. πάνυ μὲν οὖν, καὶ ἀποκρίνου γε αὐτῷ. δράσω ταῦτα, διελθὼν σμικρὸν ἔτι περὶ αὐτῶν τούτων.
ὥσπερ γὰρ ἓν ὁτιοῦν εἴ τις ποτὲ λάβοι τούτων, ὥς φαμεν, οὐκ ἐπ' ἀπείρου φύσιν ἀεὶ δεῖ βλέπειν εὐθύς, ἀλλ' ἐπί τινα
ἀριθμόν. οὕτω καὶ τὸ ἐναντίον, ὅταν τις τὸ ἄπειρον ἀναγκασθῇ πρῶτον λαμβάνειν μὴ ἐπὶ τὸ ἓν τοῦτ' εὐθύς, ἀλλ'
ἐπ' ἀριθμὸν αὖ τινὰ πλῆθος ἕκαστον ἔχοντά τι κατανοεῖν, τελευτᾶν τ' ἐκ πάντων εἰς ἕν. πάλιν δὲ ἐν τοῖς γράμμα-
σι τὸ νῦν λεγόμενον λάβωμεν. πῶς; ἐπειδὴ φωνὴν ἄπειρον κατενόησεν, εἴτε τις θεός, εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος, ὡς
λόγος ἐν Αἰγύπτῳ Θεύθ τινα τοῦτον γενέσθαι λέγων, ὃς πρῶτος τὰ φωνήεντα ἐν τῷ ἀπείρῳ κατενόησεν οὐχ ἓν ὄν-
τα, ἀλλὰ πλείω. καὶ πάλιν ἕτερα φωνῆς μέν, οὔ, φθόγγου δὲ μετέχοντά τινος, ἀριθμὸν δέ τινα καὶ τούτων εἶναι. τρί-
τον δὲ εἶδος γραμμάτων διεστήσατο τὰ νῦν λεγόμενα ἄφωνα ἡμῖν. τὸ μετὰ τοῦτο διῄρει τά τε ἄφωνα, καὶ ἄφθογγα
μέχρις ἑνὸς ἑκάστου, καὶ τὰ φωνήεντα, καὶ τὰ μέσα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕως ἀριθμὸν αὐτῶν λαβὼν ἑνί τε ἑκά-
στῳ καὶ σύμπασι, στοιχεῖον ἐπωνόμασε. καθορῶν δ' ὡς οὐδεὶς ἡμῶν οὐδ' ἂν ἓν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἄνευ πάντων αὐ-
τῶν μάθοι, τοῦτον τὸν δεσμὸν αὖ λογισάμενος, ὡς ὄντα ἕνα, καὶ ταῦτα πάντα ἕν πως ποιοῦντα, μίαν ἐπ' αὐτοῖς
ὡς οὖσαν γραμματικὴν τέχνην ἐπεφθέγξατο προσειπών. ταῦτα μὲν ὁ Πλάτων ἔγραψεν ἐν Φιλήβῳ περὶ συστάσεως
τεχνῶν, τῆς κατὰ μέθοδον δηλονότι τὴν λογικήν, οὐ τῆς ἐκ τῆς πολυχρονίου τηρήσεως, ἐκ τῆς τῶν κατὰ μέρος ἀθροι-
ζομένης ἐμπειρίας. ὅτι δ' οὐκ ἄνευ τοῦ γεγυμνάσθαι περὶ διαίρεσίν τε καὶ σύνθεσιν οἷόν τε γενέσθαι τὴν λογικὴν
σύστασιν τῶν τεχνῶν, εὔδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἄχρι τοῦ δεῦρο λέλεκταί μοι. καὶ μέντοι καὶ καθ' ὅλον τὸ βιβλίον τὸν Φί-
ληβον ἐν τοῖς ἑξῆς ἔργῳ δείκνυσι τὴν μέθοδον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς, ἁπάσας αὐτῆς τὰς διαφορὰς διελθών. οὕτω δὲ καὶ
ὁ Ἱπποκράτης ἔφθασεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, μεμψάμενος τοὺς Κνιδίους ἰατρούς, ὡς ἀγνοοῦντας τὰς κατ'
εἴδη, καὶ γένη διαφορὰς τῶν νοσημάτων. αὐτὸς δὲ δείκνυσι τοὺς διορισμούς, καθ' οὓς τὸ δοκοῦν ἓν εἶναι, πολλὰ γίγνε-
ται τεμνόμενον, οὐκ ἐπὶ νοσημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἐν ᾧ τοὺς πλείους τῶν ἐνδοξοτάτων ἰα-
τρῶν εὑρεῖν ἐστιν σφαλλομένους, ἄχρι καὶ τῶν βοηθημάτων. ἔνιοι μὲν γὰρ ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος αὐτῶν ἐλθόντες χρείας,
ἀμέθοδον εἰργάσαντο τὴν διδασκαλίαν. ἔνιοι δὲ τὸ κοινότατον εἰπόντες, ἄχρι μὲν τῆς προχείρου φαντασίας, με-
θοδικώτατον ἐποιήσαντο τὸν λόγον, τῇ ἀληθείᾳ δέ, μοχθηρότατον. ἐντεῦθεν δὲ διεφώνησαν ἀλλήλοις, ἔνιοι μὲν ὡς οἱ
κατὰ βοήθημα τοῦδέ τινος τοῦ πάθους, οἷον εἰ τύχῃ πλευρίτιδος, ἀποφηνάμενοι τὴν φλεβοτομίαν. ἔνιοι δὲ τὴν
κάθαρσιν, ὥσπερ γε καὶ πυρίαν, οἱ μέν, διὰ σπόγγων, οἱ δὲ διὰ τῶν καλουμένων ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μαρσίππων, ἤ τινος
ἑτέρου. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ λουτρῶν, καὶ περὶ ἀλουσίας διηνέχθησαν, ὀξυμέλιτός τε καὶ μελικράτου, καὶ ὕδατος,
καὶ οἴνου, καὶ πτισάνης, ἤτοι τοῦ διηθημένου χυλοῦ μόνου διδόντες, ἢ τῆς κριθώδους μόνης. οἱ δὲ καὶ σιτίων, ἄλλως
ἄλλος διορισάμενος, τάς τε διαφορὰς τῶν καμνόντων καὶ τῶν εἰρημένων ἔδειξε, χρῄζον τὸ τῆς πλευρίτιδος πάθος.
ὅπως μὲν οὖν αὐτὰς διῆλθεν ἀτακτότερον πρῶτος εὑρίσκων, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἐξήγημαι τοῦ περὶ διαίτης
ὀξέων, ὃ τινὲς μὲν ἐπιγράφουσι, πρὸς τὰς Κνιδίας γνώμας. ἔνιοι δὲ περὶ πτισάνης, ἑκάτεροι μοχθηρῶς. ἐγὼ δ' ἵνα
καὶ τούτου τοῦ λόγου ἔχωσι διὰ συντόμων σαφῆ τὴν διδασκαλίαν οἱ φιλομαθεῖς, οὐκ ὀκνήσω δηλῶσαι τὰ κεφά-

λαια. τῶν γάρ τοι πλευριτικῶν ἄρτι μὲν ἀρχομένων, ὀδυνᾶσθαι τὴν πλευράν, ὡς ἂν οὐδέπω τῆς διαθέσεως οὔσης
σαφοῦς, ἀπέχεσθαι κελεύει, τῶν πυελάσεών τε καὶ θερμασμάτων ὀνομαζομένων, καὶ δῆλον αὐτὸς τὴν ὕλην. εἶτα
ἂν μὴ λύηται σκεψάμενον, εἴτε νωθρῶς ἔχοντι, καὶ εἴτε ὑποκεχωρηκυίας τῆς κοιλίας, εἴτε μή, διδάσκει τί ποιητέον
ἐστίν. ἐὰν δὲ μὴ ὑπείκῃ πρὸς ταῦτα, διορισμοὺς ἔγραψεν τῶν τε φλεβοτομίας δεομένων, καὶ τῶν καθάρσεως. ἐπὶ
τίνων τε χρὴ μελικράτῳ ποτῷ χρῆσθαι, ἢ ὀξυμέλιτι, ἢ ὕδατι, μέχρι κρίσεως, μηδεμίαν διδόντα τροφήν. ἐπὶ τίνων
τε χυλὸν πτισάνης, ἢ τῇ κριθῇ χρηστέον ἡνίκα ταῦτα, καὶ σιτία δοτέον ἐστί. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ περὶ οἴνου
δόσεως διορίζεται, τίσι τε χρὴ διδόναι, καὶ τίσι μή, καὶ ὁπότε, καὶ ὁποῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ λουτρῶν, ὅσα
τἆλλα τοιαῦτα. διῆλθε δ' ὅσης ἁμαρτίας ἐν ταῖς διαιρέσεσι, διὰ τὸ τοὺς μὲν ἐλλιπέστερον τέμνειν, τοὺς δ' ὑπερβάλ-
λειν εἰς οὐκ οἰκεῖον ὑπὸ τεμνομένῳ πλῆθος, ἑκατέρων αὐτῶν ὁ Ἱπποκράτης μεμφόμενος. ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ βιβλίου,
» τάδε φησί. τὰς μέν τοι πολυτροπίας τὰς ἐν ἑκάστῃσι τῶν νούσων καὶ τὴν πολυσχιδίην αὐτέων, οὐκ ἠγνόουν ἔνιοι. 10
» τοὺς δ' ἀριθμοὺς ἑκάστου τῶν νοσημάτων σάφα ἐθέλοντες φράζειν, οὐκ ὀρθῶς ἔγραψαν. μὴ γὰρ καὶ οὐκ εὐαρίθμητον ᾖ.
» εἰ τουτέῳ τις σημαίνεται τὴν τῶν καμνόντων νοῦσον, τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρειν τι, τὸ μὴ ὠυτὸν δὲ νόσημα δοκέειν
» εἶναι, ἢν μὴ τωὐτὸ οὔνομα ἔχῃ. ἐπὶ δὲ τῶν ἰημάτων ἔμπαλιν ὡς ἐλλιπόντων αὐτῶν, ὧδέ πως φησίν. καὶ οὐ μόνον διὰ
» τοῦτο οὐκ ἐπαινέω, ἀλλ' ὅτι καὶ ὀλίγοισι τὸν ἀριθμὸν τοῖσιν ἄκεσι χρέονται. μετὰ δὲ ταῦτα προλαβὼν τὸν περὶ προ-
βλήματι χρησιμώτατον, οὐ σαφῶς αὐτοῦ τὴν λύσιν ἔγραψεν, καὶ διὰ τοῦτ' ἠγνοήθη πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, ὅλη τοῦ προ-
βλήματος ἡ δύναμις. ἐξηγησάμην μὲν οὖν ὅλον τὸν λόγον τοῦτον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ διαίτης ὀξέων ὑπομνή-
ματι. συντόμως δ' αὐτῷ καὶ νῦν εἰπεῖν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὴν δύναμιν. αὐτὸ μὲν τὸ πρόβλημα κατὰ τήνδε τὴν
» λέξιν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης. δοκεῖ δέ μοι ἄξια γραφῆς εἶναι, καὶ μάλιστα ὁκόσα τε ἀκαταμάθητά ἐστι τοῖς ἰητροῖ-
» σιν, ἐπίκαιρα ἐόντα εἰδέναι, καὶ ὁκόσα μεγάλας ὠφελείας φέρει, ἢ μεγάλας βλάβας. ἀκαταμάθητα δ' ἐστὶ καὶ
» τάδε. διὰ τί δ' ἄρα, ἐν τοῖσιν ὀξέεσι νούσοισιν, οἱ μέν τινες τῶν ἰατρῶν πάντα τὸν αἰῶνα διατελοῦσι, πτισάνην 20
» διδόντες ἀδιήθητον, καὶ νομίζουσιν ὀρθῶς ἰητρεύειν. οἱ δέ τινες περὶ παντὸς ποιοῦνται, ὅπως κριθὴν μὲν μηδεμίην
» καταπίνῃ ὁ κάμνων. μεγάλην γὰρ βλάβην ἡγέονται εἶναι, ἀλλὰ δι' ὀθονίου τὸν χυλὸν διηθέοντες διδόασιν. οἱ δ' αὖ
» τινὲς αὐτέων, οὔτ' ἂν πτισάνην παχεῖαν δοῖεν, οὔτ' αὖ χυλόν. οἱ μέν, μέχρις ἂν ἑβδομαῖος ὁ κάμνων γένηται, οἱ δὲ καὶ
» διὰ τέλους ἄχρις ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. μάλα μὲν οὖν οὐδὲ προβάλλεσθαι τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἰθισμένοι εἰσίν, οἱ ἰητροί.
» ἴσως δ' οὐδὲ προβαλλόμενα γινώσκεται, καί τοι διαβολήν γ' ἔχει ὅλη ἡ τέχνη πρὸς τῶν δημοτέων μεγάλην. μὴ δὲ
» δοκεῖν ὅλως ἰητρικὴν εἶναι, ὥστ' ἐν γε τοῖσιν ὀξυτάτοισι τῶν νοσημάτων τοσόνδε διοίσουσιν ἀλλήλων οἱ χειρώνα-
» κτες, ὥστε ἃ ὁ ἕτερος προσφέρει ἡγούμενος ἄριστα εἶναι, ταῦτα νομίζειν ἤδη τὸν ἕτερον κακὰ εἶναι. καὶ μετ' ὀλί-
» γα, φημὶ δή, πάνυ καλὸν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα ἠδελφισμένον τοῖσι πλείστοισι τῶν ἐν τῇ τέχνῃ, καὶ ἐπικαιροτάτοι-
» σι. καὶ γὰρ τοῖσι νοσέουσι πᾶσιν ἐς ὑγιείην τι μέγα δύνασθαι, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, ἐς ἀσφάλειαν, καὶ τοῖσιν
ἀσκέουσιν ἐς ἀξίην, καὶ ἐς ὅτι ἕκαστος ἐθέλοι. τὸ περὶ διαφωνίας φησὶ τῶν τεχνιτῶν σκέμμα, μεγίστην ἔχει δύ- 30
ναμιν, οὐ μόνοις τοῖς νοσοῦσιν ἐς ὑγιείας κτῆσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐς φυλακὴν αὐτῆς δηλονότι, καὶ τοῖς
ἀσκοῦσιν ἀξίην τοῦ σώματος πρός τε τὴν κτῆσιν αὐτῆς, καὶ διαμονήν. εἶτα προσέθηκε, καὶ ἐς ὅτι ἕκαστος ἐθέλοι,
δηλῶν, οὐ μόνον εἰς ἰατρικήν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἐκτετάσθαι τὸ σκέμμα τὴν λύσιν αὐτοῦ. θαυμάσαι γάρ
ἐστι διὰ τί τέχνην μετιόντες οἱ ἰατροί, καθ' ἣν τῇ πείρᾳ τὰ προσφερόμενα βοηθήματα κρίνεσθαι δύναται, πότερον
ὠφέλησεν, ἢ ἔβλαψεν, ὅμως ἐναντιωτάτας ἀποφάσεις ἐποιήσαντο, περὶ τῶν ὠφελούντων τε καὶ βλαπτόντων. ἐν
μὲν γὰρ φιλοσοφίᾳ μὴ πεπαῦσθαι τὰς πλείστας τῶν διαφωνιῶν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὡς ἂν μὴ δυναμένων τῶν πραγμά-
των ἐναργῶς κρίνεσθαι τῇ πείρᾳ, καὶ διὰ τοῦτο τινῶν μὲν ἀποφαινομένων ἀγέννητον εἶναι τὸν κόσμον, τινῶν δὲ
γεννητόν, ὥσπερ γε καὶ τινῶν μέν, οὐδὲν ἔξωθεν αὐτοῦ περιέχειν εἶναι, τινῶν δὲ εἶναι λεγόντων, καὶ τούτων αὐτῶν
περιεχόμενόν τι φάντων. ἐνίων μέν, κενὸν ἀποφαινομένων εἶναι τοῦτο, μηδεμίαν οὐσίαν ἔχον ἐν ἑαυτῷ, τινῶν δέ, κό-
σμους ἄλλους ἀριθμῷ ἀπεριλήπτους, ὡς εἰς ἄπειρον ἐκτετάσθαι πλῆθος. αἰσθήσει γὰρ ἐναργεῖ τὴν τοιαύτην διαφω- 40
νίαν ἀδύνατον κρίνεσθαι. οὐ μὴν ὅμοιόν γε τὸ τῆς ὠφελείας, καὶ βλάβης τῶν προσφερομένων τοῖς σώμασιν ἰαμά-
των, εἰς διαφωνίαν ἀφικόμενον ἐν τοῖς ἰατροῖς, δυνάμενόν γε αὐτῶν κρίνεσθαι τῇ πείρᾳ τό τ' ὠφελοῦν, καὶ τὸ βλά-
πτον. τούτου τοίνυν τοῦ ζητήματος ἡ λύσις, οὐ πάνυ τι σαφῶς εἴρηται ὑπὸ Ἱπποκράτους, καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν ἅπαν-
τας ἔλαθε τοὺς ἐξηγησαμένους τὸ βιβλίον. ἔστι δὲ τοιάδε τῶν νοσούντων. ἔνιοι μὲν ἀσιτίας χρῄζουσιν, ἄχρις ἂν ἡ νόσος
κριθῇ, τινὲς δέ, τροφῆς. καὶ τούτων ἔνιοι μέν, τῆς κριθώδους πτισάνης, ἔνιοι δέ, τοῦ χυλοῦ μόνου, καθάπερ γε καὶ στερεω-
τέρας ἔνιοι. καὶ μέν τοι, καὶ τινὲς μὲν ὀξυμέλιτος, ἢ μελικράτου, τινὲς δ' ὕδατος, ἢ οἴνου. διὰ τοῦτο τοῖς ἰατροῖς ὅσοι
τῇ πείρᾳ μόνῃ τὴν τέχνην συνεστήσαντο, χρήσιμον ἔδοξεν ἐκεῖνο μόνον, ὃ κατὰ τὴν τύχην αὐτοῖς ἐφάνη, πλεονά-
κις ὠφελῆσαν. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοὐναντίον εἶδος ἀφικέσθαι τῆς διαίτης τολμῶσιν, ὡς κἀκείνου πειραθῆναι, τὴν ἀτυχίαν
δεδιότες. μόνος οὖν ὁ τήν τε φύσιν εἰδὼς τοῦ κάμνοντος, καὶ τὴν τοῦ νοσήματος διάθεσιν, καὶ τὴν τοῦ προσαχθη-
σομένου βοηθήματος δύναμιν. ἔτι τε τὸν καιρόν, ἐν ᾧ χρηστέον αὐτῷ τολμῆσαι δυνήσεται χρησάμενος τῷ λογι- 50
κῶς ἐπινοηθέντι βοηθήματι, τῇ πείρᾳ βεβαιῶσαι τὴν ἐλπίδα, ὥστε μόνος εὑρήσει τῆς τε ἀφωνίας τὴν αἰτίαν, καὶ
τοὺς διορισμούς, οἷς προσέχων τις, ἐπὶ τὸ τῷ κάμνοντι συμφέρον ἀφίξεται. τῶν δ' ἄλλων, οὐδεὶς γιγνώσκεται τοῦτο.
τοῖς τε γὰρ ἐγνωσμένοις διὰ πείρας ἐπιμένοντες, ἐκεῖνα μόνα παραλαμβάνουσιν, αἰτιώμενοι φύσιν, ἢ τέχνην,
ἢ τι τοιοῦτον τῆς βλάβης αἴτιον γενέσθαι. τοῦτ' οὖν αὐτό, καὶ κατὰ τὸ περὶ ἀγμῶν ἐδήλωσεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ
» τῶν μεθ' ἕλκους καταγμάτων, ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. ἄλλοι δέ τινές εἰσιν, οἳ ὀθονίοισι τὰ τοιαῦτ' ἰητρεύουσιν εὐθέως,
» καὶ ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν ἐπιδέουσι τοῖσιν ὀθονίοισι. κατὰ τὸ ἕλκος δὲ αὐτὸ διαλείπουσι, καὶ ἐῶσιν ἀναψύχεσθαι. ἔπει-
» τα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τὸ ἕλκος τῶν καθαρτικῶν τι, καὶ πλύνουσιν οἰνηροῖσιν, ἢ ἐρίοισιν ὑσσωπηροῖσι θεραπεύου-
» σιν. αὕτη ἡ ἴησις κακή, καὶ εἰκὸς τοὺς οὕτως ἰητρεύοντας τὰ μέγιστα ἀσυνετεῖν, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι κατήγμασι,

καὶ

καὶ ἐν τοῖσι τοιούτοισι. μέγιστον γάρ ἐστι τὸ γινώσκειν καθ' ὁποῖον τρόπον χρὴ τὴν ἀρχὴν βάλλεσθαι τοῦ ὀθονίου, καὶ
καθ' ὁποῖον μάλιστα περιέχεσθαι, καὶ οἷά τε ὠφελέονται, ἢν ὀρθῶς τις βάλληται τὴν ἀρχὴν, καὶ πιέζειν ᾗ μάλιστα
χρὴ, καὶ οἷα βλάπτονται, ἢν μὴ ὀρθῶς τις βάλληται, μὴ δὲ πιέζῃ, ἀλλ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν. εἴρηται μὲν οὖν καὶ ἐν τοῖς
πρόσθεν γεγραμμένοισιν ὁποῖα ἀφ' ἑκατέρου ἀποβαίνει, μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἰητρική. ἀνάγκη γὰρ περὶ οὕτως
ἐπιδεομένῳ τὸ εἶδος ἐξαείρεσθαι εἰς αὐτὸ τὸ ἕλκος. καὶ γὰρ εἰ ὑγιὴς χρὼς ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν ἐπιδεθείη ἐν μέσῳ
δὲ διαλειφθείη, μάλιστα κατὰ τὴν διάληψιν οἰδήσειεν ἂν καὶ ἀχροίσειε. πῶς οὖν οὐχὶ ἕλκος γε ταῦτ' ἂν πάθοι.
ἀναγκαίως οὖν ἔχει ἄχροον μὲν καὶ ἐκπεπιεσμένον εἶναι τὸ ἕλκος, δακνῶδές τε καὶ ἀνεκπύητον, ὀστέα δ' ἢ μέλη
ἀποστῆναι συχνὰ γίνεσθαι, σφυγματῶδές τε καὶ πυρετῶδες τὸ ἕλκος ἂν εἴη. ἀναγκάζονται διὰ τὸ εἶδος ἐπικα-
ταπλάσσειν. ἀσύμφορον δὲ καὶ τοῦτο τοῖσι, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιδεομένοισιν. ἄχθος γὰρ ἀνωφελὲς πρὸς περὶ ἄλλῳ σφυ-
γμῷ ἐπιγίνεται. τελευτῶντες δ' ἀπολύουσι τὰ ἐπιδέσματα. ὁπότ' ἂν σφιν πάλιν κοτέῃ, καὶ ἰητρεύουσι
τὸ λοιπὸν ἄνευ ἐπιδέσιος. οὐδὲν δὲ ἧσσον, καὶ ἤν τι ἄλλο τοιοῦτον λάβωσι, περὶ αὐτῷ τρόπῳ ἰητρεύουσιν. οὐ γὰρ
οἴονται τὴν ἐπίδεσιν τὴν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ τὴν ἀνάψυξιν αἰτίαν εἶναι τοῦ ἕλκους, ἀλλ' ἄλλην τινὰ δυστυχίην,
οὐκ οἴονται φησὶ τὴν κακὴν ἐπίδεσιν αἰτίαν εἶναι τῆς βλάβης, ἀλλ' ἄλλην τινὰ δυστυχίαν. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ἀφί-
στανται τῆς εἰωθυίας αὐτοῖς ἀγωγῆς, ἀλλ' ἐπιμένουσι τοῖς κακῶς ἐγνωσμένοις. αὕτη μοι ἡ τοῦ προβλήματος λύ-
σις ἐστὶ, καθ' ὃ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς σκέψασθαι τῆς ἐν τοῖς ἰάμασι δεῖ διαφωνίας, ἣν καθόλου περιλαβὼν ἄν τις εἴποι δια-
φορὰν εἶναι τοῦ γενικῶς νοουμένου τε καὶ λεγομένου, καὶ προβαλλομένου πράγματος, ἐάν τε πάθος, ἐάν τε ὕλη
τις ἢ βοηθήματος. λέγω δὲ πάθος μὲν, οἷον τὴν πλευρῖτιν, ἐφ' ἧς ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐποιήσατο τὸν λόγον.
ὕλη δὲ μελίκρατον, ἢ οἶνον, ἢ ὕδωρ, ἢ ὀξύκρατον. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων, ἴδιαί τινες εἰσὶ διαφοραὶ, περὶ ὧν ἁπα-
σῶν ὁ Ἱπποκράτης, οὐ μόνον δι' ὀλίγων ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἐδίδαξε τοὺς διορισμοὺς, ὡς ἔχειν διαιρεῖσθαι τὰς
διαφοράς. ἐμοὶ δὲ ἀρκέσει παραδείγματός τινος, ἐξ αὐτῶν μνημονεῦσαι τοῦ περὶ τὸν οἶνον λόγου κατὰ τήνδε
τὴν ῥῆσιν εἰρημένου. γλυκὺν τε οἶνον, καὶ οἰνώδεα, λευκὸν καὶ μέλανα, καὶ μελίκρατον, καὶ ὕδωρ, καὶ ὀξύμελι.
τοῖσδε, σημαινόμενον χρὴ διορίζειν ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν. ὁ μὲν γλυκὺς ἧσσόν ἐστι καρηβαρικὸς τοῦ οἰνώδεος,
καὶ ἧσσον φρενῶν ἁπτόμενος, καὶ διαχωρητικώτερος δή τι τοῦ ἑτέρου κατ' ἔντερον. μεγαλόσπλαγχνος δὲ σπληνὸς,
καὶ ἥπατος, οὐκ ἐπιτήδειος δ' οὐδὲ τοῖσι πικροχόλοισι. καὶ γὰρ οὖν, καὶ διψώδης τοῖσί γε τοιούτοις ἐστὶ, ἀτὰρ καὶ
φυσώδης τοῦ ἐντέρου τοῦ ἄνω. οὐ μὴν πολέμιός γε περὶ κάτω ἐντέρῳ, κατὰ λόγον τῆς φύσης, καί τοι οὐ πάνυ πο-
ρίμη ἐστὶν, ἡ ἀπὸ τοῦ γλυκέος οἴνου φῦσα, ἀλλ' ἐγχρονίζει περὶ ὑποχόνδρια. καὶ γὰρ οὖν ἧσσον οὐρητικός οὗτος τὸ ἐπί-
παν τοῦ οἰνώδεος λευκοῦ. πτυάλου δ' ἀναγωγὸς μᾶλλόν ἐστι τοῦ ἑτέρου ὁ γλυκύς, καὶ οἷσι μὲν διψώδης ἐστὶ πινό-
μενος, ἧσσον ἂν τούτοισιν ἀνάγοι, ἢ ὁ ἕτερος οἶνος. οἷσι δὲ μὴ διψώδης, οἶνος ἐπιγινώσκει μὲν καὶ ἔψεκται τὰ πλεῖστα,
καὶ μέγιστα ἤδη ἐν τῇ τοῦ γλυκέος οἴνου διηγήσει. ἐς δὲ κύστιν μᾶλλον πόριμος ἐὼν τοῦ ἑτέρου, καὶ διουρητικὸς δὲ ἂν
καὶ καταρρηκτικὸς, ἀεὶ πολλὰ πρὸς ὠφέλειαν ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι. καὶ γὰρ εἰ πρὸς ἄλλα ἀνεπιτηδειότερος τοῦ
ἑτέρου πέφυκεν, ἀλλ' ὅμως κατὰ κύστιν ἡ κάθαρσις ὑπ' αὐτοῦ γιγνομένη ῥύεται, ἢν προτρέπηται ὁκοῖα δεῖ. καλὰ
δὲ ταῦτα τεκμήρια ἐστὶ τὰ περὶ οἴνου, καὶ ὠφελείας, καὶ βλάβης, ὅσα ἀκαταμάθητα ἦν, τοῖσιν ἐμεῦ γεραιτέροισι.
κιρρῷ δ' αὖ οἴνῳ καὶ μέλανι αὐστηρῷ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν, ἐς τάδε ἂν χρήσαιο. εἰ καρηβαρίη μὲν μὴ ἐνείη, μὴ
δὲ φρενῶν ἅψις, μὴ δὲ τὸ πτύαλον κωλύοι τὸ τῆς ὁδοῦ, μὴ δὲ τὸ οὖρον ἴσχοιτο. διαχωρημένων δὲ πλαδαρωτέρων, καὶ
ξυσματωδεστέρων εἴη. ἐν δὲ τοῖσι τοιούτοισι, πρέποι ἂν μάλιστα, μεταβάλλειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, καὶ ὅσα τούτοισιν ἐμφερέα.
προξυνιέναι δὲ, διότι τὰ μὲν ἄνω πάντα, καὶ τὰ κατὰ κύστιν ἧσσον βλάψει, ἢν ὑδαρέστερος ᾖ. τὰ δὲ κατ' ἔντερον,
καὶ μᾶλλον ὀνήσει ἢν ἀκρατέστερος ᾖ. κατὰ ταῦτα φησὶ τὰ περὶ τῆς τῶν οἴνων διαφορᾶς τε καὶ χρήσεως, ἀκαταμάθητα
ἦν τοῖσιν ἐμεῦ γεραιτέροισιν. ἐγὼ δὲ ταῦτα διορισμοῖσι διακρίνων, τὴν ἐπ' αὐτοῖσι τέχνην συνεστησάμην. οὕτω
δὲ καὶ περὶ μελικράτου, καὶ μέλιτος, ὕδατός τε, καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ πτισάνης, καὶ βαλανείων ἔγραψε τοὺς διορισμοὺς,
μεμφόμενος τοὺς ἐπὶ πάντων τῶν ὀξέως νοσούντων, ἤτοι κελεύοντας, ἢ κωλύοντας ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων χρῆσθαι. πρὸς
γὰρ τὸν ἐρόμενον, εἰ δοτέον οἶνον τοῖς πυρέττουσιν, ἀποκριτέον. ὡς τῷδε μέν τινι δοτέον ἐστί. ταυτὸν δὲ τοῦτο καὶ περὶ
ἡδονῆς ὁ Πλάτων ἐποίησε, τινὰς μὲν αὐτῶν φεύγειν ἡμᾶς κελεύων, τινὰς δὲ προσίεσθαι. τὰς μὲν γὰρ ἐπὶ μαθήμα-
σιν ὠφελίμοις τε καὶ καλοῖς, καὶ ὅλως ἁπάσαις ταῖς καλαῖς πράξεσι προσίεσθαι χρή. τὰς δ' ἐπ' οἰνοφλυγίαις,
ἢ λιχνείαις, ἢ ἀφροδισίοις φεύγειν. ὅσαι δὲ μηδὲν τούτων ἀποκεκριμένον ἔχουσι, μήτε φεύγειν, μήτε διώκειν.
εὑρίσκονται δὲ δηλονότι τοῦ γένους τῶν ἡδονῶν, αἱ διαφοραὶ κατὰ τὴν διαιρετικὴν μέθοδον, ὡς ἐν ὅλῳ τῷ Φι-
λήβῳ δείκνυσιν ὁ Πλάτων, τὰς διαφορὰς ἁπάσας αὐτῶν διδάσκων. διὰ τοῦτ' οὖν ἔφην παρακεῖσθαι, καὶ κοινωνεῖν
κατὰ τὴν διαιρετικὴν ὁδὸν εὑρισκόμενα τοῖς κατὰ τὴν ὁμοίου γνῶσιν. ὁμοιότης μὲν γάρ ἐστι ταῖς ἡδοναῖς πρὸς ἀλ-
λήλας. ἡ μὲν κοινότης κατὰ τὸ γένος. ἓν γάρ τοι κοινόν ἐστιν ἐν αὐταῖς, καθ' ὃ τὴν προσηγορίαν ἐκτήσατο κοινήν.
ἑτέρα δὲ κατὰ τὴν ἐν ταῖς ἰδίαις διαφοραῖς ἰδέαν. αἱ μὲν γὰρ ἁπλαῖ ταῖς ἁπλαῖς πρὸς τῷ κοινῷ τῆς ἡδονῆς
εἴδει, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἁπλότητα προσλαβοῦσαι, μείζονα τὴν ὁμοιότητα προσλαμβάνουσιν. ὥσπερ γε καὶ ἐν τοῖς
συνθέτοις αἱ σύνθετοι, καὶ αἱ σωματικαὶ, ταῖς σωματικαῖς, αἵ τε ψυχικαὶ, ταῖς ψυχικαῖς, αἵ τε ὠφέλιμοι, ταῖς ὠφε-
λίμοις, αἵ τε βλαβεραὶ, ταῖς βλαβεραῖς. ὥσπερ γε καὶ αἱ κατὰ τὰς καλὰς πράξεις, καὶ αἱ κατὰ τὰς κακὰς ἀλλή-
λαις ἑκάτεραι. παραπλησίως δὲ, καὶ αἱ μὲν κατὰ τὸ λογιστικὸν εἶδος τῆς ψυχῆς ἀλλήλαις. αἱ δὲ κατὰ τὸ θυμοειδὲς,
ἢ ἐπιθυμητικόν. ὁμοίως καὶ αἵδε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλαις. εἰ δὲ χωρὶς τοῦ τέμνειν εἰς τὰς οἰκείας διαφορὰς
ἕκαστον τῶν γενῶν ἀποφήνωνται τι καθόλου, καὶ ἀδιορίστως ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι, πολλὰ τῶν ἐναργῶς φαινο-
μένων ὁσημέραι μαχόμενα ταῖς ἑαυτῶν ἀποφάσεσιν ἴσχουσιν. ὁ γὰρ ἐπαινούμενος ὑπὸ τῶν κατὰ τὰς τέχνας ἁπάν-
των ἀξιολόγων ἀνδρῶν διορισμὸς, ἐκ τοῦ γεγυμνάσθαι κατὰ τὰς δύο ταύτας θεωρίας, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷδε περὶ
γράμματι διῆλθον, ἀποτελεῖται. λέγω δὲ δύο θεωρίας, τήν τε ἐκ τῆς τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων διακρίσεως, καὶ

τὴν ἐκ τῆς κατὰ διαίρεσιν τε τῶν γενῶν ἄχρι τῶν ἀτόμων ὁδοῦ. τῆς δ᾽ ἀντιστρόφου ταύτης θέσεως δηλονότι, ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐπὶ τὸ πρῶτον γένος ἀνόδου, διὰ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ διαφορῶν. καὶ ταύτας ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους κάλλιστα, καὶ ἄριστα τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων εὗρον, ἐπέδειξα δέ τε πολλὰ συγγράμματα ψευδῶς λελεγμένα, πρὸς τῶν ἀγνοούντων διορίζεσθαι τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων. καὶ μέν τοι καὶ τὰς διαφωνίας πρόσθεν ἔδειξα ἐντεῦθεν γεγονυίας τοιαύτας, ὁποίας παρὰ μὲν τοῖς ἰατροῖς ἐγένοντο περί τε πτισάνης χρήσεως, ὅσα τε ἄλλα προσφέρεται τοῖς νοσοῦσι. παρὰ δὲ τοῖς φιλοσόφοις, περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν, ἐνίων μὲν οἰομένων διδακτὰς ὑπάρχειν αὐτάς, ἐνίων δὲ φυσικάς, ἢ δι᾽ ἐθῶν καὶ ἀσκήσεως κτητάς. εἰ γὰρ διῄρουντο τὰς τῆς ψυχῆς εἴδη, καὶ σαφῶς ἐγνώκεσαν, ἕτερον μὲν εἶναι τὸ λογιστικόν, ἕτερον δὲ τὸ ἄλογον, διττὴν ἔχον καὶ τοῦτο τομήν. οὔτ᾽ ἂν τοῦ λογιστικοῦ τὴν τῆς ἐπιστήμης ἀφῃροῦντο τοῖς τῆς ἀλόγοις, οὐκ ἂν αὐτῆς μετεδίδοσαν, ὥστε κἀκεῖνος ὁ λόγος, ἐφ᾽ ᾧ φησιν ὁ Πλάτων ἑκάστου τῶν ὄντων περὶ ὃ τέχνην τινὰ συστήσασθαι βουλόμεθα, τὴν φύσιν τῆς οὐσίας ἀκριβῶς χρὴ γνῶναι, συνῆπται τε καὶ κοινωνεῖ ταῖς νῦν εἰρημέναις μεθόδοις. ὁ γὰρ γνοὺς οὐχ ἁπλοῦν ἓν εἶδος ἐν ἡμῖν εἶναι ψυχῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς φυτοῖς μὲν τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐν θεοῖς δὲ τὸ λογιστικόν, ἀνθρώπῳ δ᾽ ἄμφω τε ταῦτα, καὶ τρίτον ἐπ᾽ αὐτοῖς τὸ θυμοειδές. ἔγνω σὺν τούτῳ τῶν ἀρετῶν τὸν ἀριθμόν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν κτῆσιν. ὥσπερ ὁ γνοὺς τὴν φυσικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἡμῶν, ἐν μὲν τοῖς ὁμοιομερέσι συμμετρίαν τῶν στοιχείων, ἐν δὲ τοῖς ὀργανικοῖς ἐκ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν ποσότητός τε καὶ πηλικότητος, ἔτι τε διαπλάσεως ἑκάστου καὶ θέσεως ἀποτελεῖσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἐν ἑκάστῳ σώματι ζώου, τῆς συμμετρίας δηλονότι καθ᾽ ἑκάστην ζωὴν, τῶν εἰρημένων φυλαττομένης οἰκείας, αὐτός γε τῶν νοσημάτων οὐκ ἀπορήσει τῆς προσηκούσης ἑκάστῳ θεραπείας τε καὶ προφυλακῆς. εἰκότως οὖν ἔνιοι τὴν τῶν ὁμοίων τε καὶ οὐχ ὁμοίων ἀκριβῆ γνῶσιν αὐτάρκη νομίζουσιν ὑπάρχειν εἰς μεθοδικὴν σύστασιν ἁπάσης τέχνης, εἴ γε καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀμφισβητουμένων κρίσιν ἱκανὴ ποδηγός ἐστιν. ὁμοιότητος γὰρ οὔσης πολλῆς ἐνίοις τῶν πιθανῶν μέν, οὐκ ἀληθῶν δὲ πρὸς τοὺς ὄντας ἀληθεῖς λόγους, ὁ γεγυμνασμένος διακρίνειν ἀπ᾽ ἀλλήλων αὐτούς, εἴσεται σαφῶς, ὅσον γε χρὴ δόγμασι πιστεύειν ὡς ἀληθέσιν, ὅσων τε καταγινώσκειν ὡς ψευδῶν, ὅσον τε τὸ πιθανόν, ἄδηλον ὅπως ἀδηλίας ἔχον, προσέοικε τῷ ἀπιθάνῳ, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἐπίσης ἀλλήλων, εἴτε ἐν δυσίν, εἴτε ἐν τρισίν, εἴτε ἐν πλείοσιν ἡ ἔκτασις γένοιτο, μηδὲν ἡγεῖσθαι πιστότερον. ἀνάγεται δὲ ἡ τούτων κρίσις εἰς φαντασίαν, ὡς μὲν οἱ νεώτεροι τῶν ἀκαδημαϊκῶν λέγουσιν, οὐ μόνον πιθανὴν, ἀλλὰ καὶ περιωδευμένην, καὶ ἀπερίσπαστον. ὡς δ᾽ οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, εἰς καταληπτικήν, ὡς δὲ κοινῇ πάντες ἄνθρωποι πεπιστεύκασιν, εἰς αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῆ. διαφέρειν μὲν οὖν ἀλλήλων δοκοῦσιν αἱ εἰρημέναι λέξεις. εἰ δ᾽ ἐπιμελέστερόν τις σκοποίη, τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν, ὥσπερ γε κἀπειδάν φησί τις ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἄρχεσθαι, καὶ ταύτας τίθεσθαι πρῶτον ἁπάντων κριτήριον ἐξ ἑαυτοῦ πιστόν. ὅτι μὲν γὰρ τὸ πρῶτον κριτήριον ἀναποδείκτως εἶναι δεῖ πιστόν, ὡμολόγηται πᾶσιν, οὐ μὴν ὅτι γε φυσικὸν εἶναι δεῖ τοῦτο, καὶ πάντων ἀνθρώπων κοινόν, γινώσκουσιν ἅπαντες, καὶ οἱ πλεῖστοι προκρίνουσιν, ἐνίοτε τοῦ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς φαινομένου τῇ ἑαυτῶν ὑπολήψει ἐμμένειν, καὶ προσποιοῦνται πεπιστευκέναι βεβαίως οἷς αὐτοὶ λέγουσιν εἰκῇ, ἕνεκα τοῦ κατασκευάζειν τι δογμάτων ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν αἱρέσεως. ὥσπερ γε πάλιν ἕτεροί τινες εἰς τὸ διαβάλλειν τι τῶν ἑτεροδόξων ὑπομένουσιν ἑκουσίως ψεύδεσθαι. τοῖς γὰρ ἑαυτοὺς ἀπό τινος αἱρέσεως ἀναγορεύσασιν ἀγωνίζεσθαι πρόκειται περὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν αἵρεσιν, εἰ καὶ μηδεμίαν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς τὴν στοιχείωσιν, ὥσπερ ἀμέλει κἀπὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ δόγματος. τοῦτο γὰρ ἰατροῖς ἐπίστασθαι χρήσιμόν ἐστιν, ἕνεκα τοῦ προσφέρειν τὰ βοηθήματα τῷ πεπονθότι τόπῳ, βεβλαμμένου τοῦ λογισμοῦ. φιλοσόφοις δ᾽ οὔτε δ᾽ αὐτὴν εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν, οὔτ᾽ εἰς τὴν ἄσκησιν αὐτῶν ἐστι χρήσιμον. ἐάν τε γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ὑπάρχῃ μόριον, ἐάν τε ἐν τῇ κεφαλῇ, δυνησόμεθα καὶ φρόνησιν κτήσασθαι καὶ σωφροσύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρείαν, ἐξ ἄλλων δογμάτων τε καὶ ἀσκήσεων, ἐπὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν ἀφικόμενοι. μόνοις οὖν ἐκείνοις τοῖς φιλοσόφοις καὶ τὰ μηδὲν εἰς ἦθος τε καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις χρήσιμον ζητεῖν, ἀκόλουθον ἐστιν, ὅσοι τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν εἵλοντο, καθάπερ γε καὶ εἰ μετὰ κόσμον τοῦτον ἔστι τι, καὶ εἰ ἔστιν, ὁποῖόν τι τοῦτο, καὶ εἰ ὁ κόσμος οὗτος ἐν ἑαυτῷ περιέχεται, καὶ εἰ πλείους ἑνός, καὶ εἰ πάμπολύ τι πλῆθος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ γεννητός, ἢ ἀγέννητος ὅδε ὁ κόσμος ἐστιν. ὥσπερ γε καὶ εἰ γεγονότος αὐτοῦ, θεός τις ἐγένετο δημιουργός, ἢ θεὸς μὲν οὐδείς, αἰτία δέ τις ἄλογός τε καὶ ἄτεχνος εἰργάσατο κατὰ τὴν τύχην οὕτως καλὸν αὐτόν, ὡς εἰ καὶ θεὸς ἐπεστάτει τῇ κατασκευῇ, σοφώτατος ἅμα καὶ δυνατώτατος. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα ζητήματα, πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὸν ἴδιον οἶκον, ἢ τὸ τῆς πόλεως πραγμάτων προνοεῖσθαι προσηκόντως, ἢ συγγενέσι καὶ πολίταις, καὶ ξένοις προσφέρεσθαι δικαίως τε καὶ κοινωνικῶς, οὐδὲν συντελεῖ. περιεγένοντο δ᾽ ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν ἔνιοι τῶν πρακτικῶν ὑποτιθεμένων, τὸ τέλος ἐκ τῶν χρησίμως ζητουμένων, κατὰ βραχὺ προελθόντες ὡς ἐφ᾽ ὅμοια. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ γεγονέναι τὸν κόσμον, ἢ μὴ γεγονέναι ζητεῖν ἄχρηστον, οὕτω καὶ περὶ προνοίας καὶ θεῶν. ὅτι γὰρ ἔστι τι κρεῖττον ἀνθρώπου δυνάμει τε καὶ σοφίᾳ, κατὰ τὸν κόσμον ἅπασιν ἡμῖν ζητεῖσθαι βέλτιον, οὐ μὴν ὁποῖοί τινές εἰσι τὴν οὐσίαν οἱ θεοὶ πότερον ἀσώματοι παντάπασιν, ἢ καθάπερ ἡμεῖς οὕτως αὐτοὶ μετὰ σωμάτων ἀναγκαῖον σκοπεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ τελέως ἄχρηστ᾽ ἐστιν εἰς τὰς ἠθικάς τε καὶ πολιτικὰς ὀνομαζομένας ἀρετάς τε καὶ πράξεις, ὥσπερ γε καὶ εἰς τὰς τῶν ψυχικῶν παθῶν ἰάσεις. καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν ὑπὸ Ξενοφῶντος ἄριστα, μὴ μόνον αὐτοῦ τῆς ἀχρηστείας κατεγνωκότος, ἀλλὰ καὶ Σωκράτην φάσκοντα οὕτω φρονεῖν. ὁμολογοῦσι δ᾽ αὐτῷ, καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ Σωκράτους ἑταῖροι, καὶ Πλάτων αὐτός, ὃς τὴν φυσικὴν θεωρίαν τῇ φιλοσοφίᾳ προσθείς, Τιμαίῳ ἀναφέρει τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, οὐχὶ Σωκράτει, καθάπερ καὶ τὴν ἐπὶ πλέον ἐκτεταμένην διαλεκτικὴν, εἰς Παρμενίδην τε καὶ τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ Ζήνωνα. δι᾽ ὁμοιότητα μέν τινα τοῖς χρησίμοις τῶν λογικῶν καὶ φυσικῶν θεωρημάτων, καὶ ἡ τῶν ἀχρήστων προσετέθη ζήτησις. ἀδύνατον γάρ ἐστι μηδ᾽ ὅλως ἐφάψασθαι, κατὰ τὴν ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν θεωρίαν, μήτε τῆς φυσικῆς, μήτε τῆς συλλογιστικῆς, ἀλλὰ καὶ ταῦτα τῶν ἀχρήστων εὑρήσει, παραπλήσια δὲ

πολλὰ

πολλὰ τῶν ψευδῶν ἐστιν τοῖς ἀληθέσιν, ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς τῶν ἀποδείξεων, καὶ πᾶσι τοῖς μετὰ ταῦτα, καὶ τὰ σο-
φίσματα καθ' ὁμοιότητα τῶν πρὸς τοὺς ἀληθεῖς λόγους συντίθενται, διαγιγνώσκειν καὶ διακρίνειν αὐτὰ ἀπ' ἀλ-
λήλων οἱ γεγυμνασμένοι κατὰ τὴν ὕλην ἐκείνην ἴσασι, περὶ ἣν ἡ τέχνη διατρίβει, μετὰ τοῦ δηλονότι, καὶ τὴν
φυσικὴν ἔχειν ἀγχίνοιαν, ἣν ἐχρῆν μάλιστα κρίνεσθαι κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν παίδων, ὑπὸ τῶν ἑκάστῃ πόλει συνε-
τωτάτων πρεσβυτέρων, ἐκμανθάνειν τε τὴν προσήκουσαν τῇ φύσει τέχνην ἕκαστον, ὡς νῦν γε πολλοὺς ὁρῶμεν
τέχνας λογικὰς μετιόντας, οὐδ' οἷς αὐτοὶ φθέγγονται παρακολουθοῦντας. ὅτι δ' εἰς τὰς λογικὰς ἀρχὰς ἀνάγεται
παντὸς δόγματος ἡ ἀπόδειξις, ἐπιδέδεικται μὲν ἡμῖν ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς πραγματείαις, ἀλλὰ καὶ νῦν
ἐπειδὴ τὸ διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων δύνασθαι τὰ πράγματα καὶ θεωρεῖν ἀκριβῶς τὰς ἐν ἑκάστοις ὁμοιότητάς τε, καὶ
ἀνομοιότητας, ἐξ ἀρχῆς σκοπεῖσθαι προὐθέμεθα, προσθήσω τι παράδειγμα, γυμνασίας ἕνεκεν, ὡς οὐ χρὴ μόνον ἀρ-
κεῖσθαι τῷ δεῖξαι τὸ δεῖν ὑμᾶς γυμνάζεσθαι περὶ τὰ κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ πράττειν οὕτω. οὐδὲ γὰρ ὁ Πλάτων αὐτὸς, οὐθ'
Ἱπποκράτης ἠρκέσθησαν ἐν τῷ καθόλου τοῦτο συμβουλεύσασθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων ἐγύμνασαν ἡμᾶς
ἐν πολλοῖς κατὰ μέρος. προκεχειρίσθω δέ τις ὕλη θεωρίας, ἡ περὶ τῆς ἡμᾶς προνοίας τοῦ δημιουργοῦ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ
τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος ποιησαμένοις. ἔνια γὰρ κατά τινα τύχην ἄτεχνον καὶ ἄλογον, οὐ κατὰ πρόνοιαν σο-
φοῦ δημιουργοῦ διαπλάττεσθαί φασιν ἀμυδρὰ πρὸς τὴν πίστιν ὧν λέγουσιν ὁμοιότητι χρώμενοι, ὡς ἔνια κατὰ τὸν
βίον ὑπὸ τύχης ὅμοια γίνεται τῶν κατὰ τὰς τέχνας. ὁρῶν γάρ τις τινῶν τὴν περιγραφὴν ἢ τὸ σχῆμα, παραπλή-
σιον εἶναι λέοντος προσώπῳ, καθάπερ ἐνίων δράκοντος, ἢ ἄλλου τινὸς ζώου ὥς φασι, καί που τις πατάξας πέ-
τραν, ἀπέρρηξεν αὐτῆς τηλικοῦτον, ὡς τὸ καταλειπόμενον ἐοικέναι λέοντος μορφῇ, ἕτερά τε τοιαῦτα λέγουσιν
ἅπαξ ἐν μακρῷ χρόνῳ, καθ' ὅσα τὴν οἰκουμένην γεγονότα, τῆς δὲ τῶν τεχνῶν φύσεως, ἣν ἅπαντες ἄνθρωποι φύσει
ποιοῦνται, καὶ τῆς πρὸς αὐτὰς ὁμοιοτάτης ἡμῶν διαπλάσεως, παντάπασιν ἐπιλανθάνονται. καί τοι γε ὁρῶνται
ἐνεργοῦντας περὶ τὰς ὕλας πολλοὺς, οὔτε σκυτοτόμους ὀνομαζομένους, οὔτε τέκτονας, οὔτε πλάστας, ἐάν γε μὴ φαί-
νεται χρησίμου ἕνεκά τινος ἑκάστου, ὧν ἐκεῖνοι ἐδημιούργησαν γεγονέναι, ὡς οὐδὲν ἄλλο τέχνης ὑπάρχει γνώρισμα
παρὰ τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν ἐν τῷ δημιουργηθέντι μορίῳ. ἐὰν μὲν οὖν ὁ τὰ ξύλα τέμνων τε καὶ πρίων, καὶ συμ-
πηγνὺς ἀπεργάσηται σκίμποδα, πάντ' ἐπιτήδεια τὰ μόρια ἔχοντα πρὸς τὴν χρείαν ἧς ἕνεκα πήγνυται γεγο-
νότα, τεχνίτην φασὶν εἶναι τὸν τοιοῦτον. ἐὰν δ' ἤτοι τοὺς δεξιοὺς πόδας τοῖς ἀριστεροῖς ἀνίσους ἀπεργάσηται κατὰ
τὸ μῆκος, ἢ τὸ πάχος, ἢ τὸ σχῆμα διαφέροντας, ἢ τι τοιοῦτον κατὰ τὸ ἐπίκλιντρον, ἢ τὰ διήκοντα ξύλα κατὰ τὸ
μῆκος τι τῶν ἄνω μερῶν ἤδη τὰ κάτω φαίνηται σφαλεὶς, ἄτεχνον εἶναί φασι, καὶ πολύ γε μᾶλλον αὖ τὸ κατασκευα-
ζόμενον ἐκ πολλῶν μερῶν ᾖ συγκείμενον. εἶτα μηδὲν ἐν αὐτοῖς ὁ συμπηγνὺς αὐτὰ σφάληται, τεχνίτην εἶναί φα-
σι τὸν κατασκευάσαντα, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἁμάξης ὁ Ἡσίοδος εἶπεν, ἑκατὸν δέ τε δοῦραθ' ἁμάξης. εἴτε γὰρ ὄντως
ἑκατὸν, εἴτε ἀντὶ τοῦ πολλὰ τοσαῦτα εἶπεν, ὥσπερ Ὅμηρος, τῆς ἑκατὸν θύσανοι πάγχρυσοι ἠερέθοντο. καὶ διὰ τοῦτο
οἱ γραμματικοί φασιν, ἀντὶ τοῦ πολλὰ, ἑκατὸν εἰρηκέναι, τῷ μὴ σφαλῆναι κατά τι τῶν μορίων, ἀλλὰ καὶ τὸ μέ-
γεθος αὐτοῖς καὶ τὸ σχῆμα περιθεῖναι τὸ πρέπον, ἐν χώρᾳ τε τῇ προσηκούσῃ τάξαι, καὶ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντα
σύνθεσιν, ἀσφαλῆ καὶ δύσλυτον ἐργάσασθαι, τέχνης ἐπιδείγματα πάντες ἡγοῦνται, οὐχὶ παρ' ἀνθρώπου δι-
δαχθέντες οὕτω κρίνειν, ἀλλ' ἔχοντες φύσει τέχνης ἔννοιαν ἀφωρισμένην τύχης. τὸ μὲν γὰρ ἐν ἅπασι κατωρθωμένον,
εἰς τέχνην ἀναφέρουσι, τὸ δὲ καθ' ἓν ἢ δύο, τύχης ἔργον οὐ τέχνης εἶναι πεπιστεύκαμεν. τὴν αὐτὴν οὖν ἔννοιαν ἀνα-
τομικοὶ τῶν ἰατρῶν, ἐθαύμασαν ἅπαντες τὴν τέχνην τῆς φύσεως. οὐ γὰρ ὡς ἔξωθεν ὁρᾶται τὸ σῶμα συγκείμενον, ἐκ
μερῶν οὖν δέκα που καὶ δώδεκα, ἢ εἰ βούλει καὶ εἴκοσιν, οὕτω καὶ κατ' ἀλήθειαν ἔχει. σύγκειται γὰρ ἐξ ὀστέων πλειόνων,
ἢ διακοσίων, ὥσπερ γε καὶ μυῶν πολὺ πλειόνων ἢ διακοσίων. εἰς ἕκαστον δὲ τῶν ὀστῶν μὲν ἀφικνεῖται τὸ τρέφον ἀγ-
γεῖον, ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι φλέβα, τῶν δὲ μυῶν, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία, καὶ νεῦρα, ἴσα τε πάντα ἐστὶν ἀκρι-
βῶς τὰ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ζώου, τοῖς κατὰ θάτερον, ὀστοῦν, ὀστῷ, καὶ μῦς, μυῒ, καὶ φλὲψ, φλεβὶ, καὶ νεῦρον,
νεύρῳ, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, ἀρτηρίαι. διὸ καὶ θαυμαστῶς ὁ Ἱπποκράτης ἔφη, τοῦτο μὲν ἐπεὶ δίκαιον ἔχουσι τὸ σῶμα
οἱ ἄνθρωποι, μέγιστον γάρ ἐστι σημεῖον τῆς ἐν τοῖς μορίοις δικαιοσύνης, καὶ ἡ τοῦ σχήματος ὁμοιότης, ἥ τε τῆς χώρας
καθ' ἣν ἐμφύεται τὰ τρία ταῦτα ὄργανα, τὴν φλέβα λέγω καὶ τὴν ἀρτηρίαν, καὶ τὸ νεῦρον ἐν ἑκάστῳ τῶν μυῶν,
ἥ τε τῆς ἐν αὐτοῖς σχέσεως ἐναντιότης οὐ δικαιοσύνην μόνον, ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος ἐνδείκνυται σαφῶς, ἀλλὰ
καὶ δύναμιν ἄκραν τοῦ κατασκευάσαντος αὐτὸ τὸ σῶμα. τοὺς γάρ τοι σκοποὺς τῆς κατασκευῆς ἐὰν ἀριθμήσῃς, εἶθ'
ἕκαστον αὐτῶν εὕροις κατωρθωμένον, ἐναργῶς σοι φανεῖται τὸ μέγεθος αὐτοῦ, φημὶ τοῦ δημιουργοῦ. οὐ γὰρ ἁπλῶς οὕτως
ὡς αὖ ἀμελῶς τις ἐννοήσειεν ἰσάριθμόν ἐστι τὸ πλῆθος τῶν ὀστῶν καὶ τῶν μυῶν, τοῖς ὀστοῖς τε καὶ μυσὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν
ὑπαρχόντων αὐτοῖς, μεγέθους λέγω καὶ θέσεως, καὶ συνθέσεως, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ σχήματος, ὅλης τε τῆς διαπλάσεως,
ὥσπερ καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα φαίνεται φυλαττόμενα. καὶ γὰρ ὁποῖον αὐτῶν ἕκα-
στον εἶναι προσήκει καὶ ὁπηλίκον, ὅπῃ τε μέρος ἐμφυόμενον τοῦ μυὸς, ὅπως τε καὶ κατασχιζόμενον ἀκριβῶς φυλάτ-
τεται καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἡ πάντων ἰσότης τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, τοσούτους ἔχουσα καὶ
αὐτὴ, τοὺς κατὰ μέρος σκοποὺς, ὅσους καὶ τὰ μόρια. καὶ ταῦτά σοι λέγω μηδέπω μνημονεύων ἑκάστου τῶν σπλάγχνων,
ἢ τῶν ἄλλων μορίων, ὅσα κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν ὁρᾶται. φαίνεται γὰρ κἀν τούτοις οὐκ ὀλίγοις ἀριθμὸς σκοπῶν ἐν
ἑκάστῳ. δυοῖν γοῦν ὀφθαλμῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν, ἴσον ἑκατέρῳ τὸ πλῆθος τῶν μορίων ἐστὶ, οὔτε κατὰ σχῆμα παραλλάττον,
οὔτε κατὰ τὸ μέγεθος, ἢ τὴν θέσιν, ἢ τὴν διάπλασιν, ἢ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντά τε σύνθεσιν καὶ σύμφυσιν. ἀλλὰ καὶ
τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν ἴσον ἀκριβῶς ἐν ἑκατέρῳ, καὶ τὸ ὑαλοειδὲς ὁμοιότητα, κατά τε χρόαν, καὶ σχῆμα, καὶ σύστασιν.
ὀνομάζω δὲ σύστασιν, τὴν κατὰ μαλακότητα καὶ σκληρότητα διαφορὰν τῶν μορίων. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ὑμένων τε καὶ χι-
τώνων, οὐδεὶς ἑτέρως ἔχων, ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστιν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἴσον μὲν τὸ μῆκος, ἴσον δὲ τὸ πάχος, ἢ τὴν λε-
πτότητα καθάπερ γε καὶ τὴν χρόαν, καὶ τὴν σύστασιν, οὐδὲ βραχὺ παραλλάττων. οὕτω δὲ καὶ ὁ τῶν μυῶν ἀριθμὸς ἴσος,

ὅτε καθ' ἕκαστον αὐτῶν ὄγκος τοῦ σώματος, ἅμα τῷ σχήματι, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τῇ συστάσει. τὴν δὲ αὐτὴν εὑρήσεις δι-
καιοσύνην, ἐν ἅπασι τοῖς ὀργανικοῖς τοῦ σώματος μορίοις. οὐ γὰρ μόνον ὅσα διττὰ καθάπερ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ὦτα,
καὶ αἱ γένυς, οἵ τε νεφροὶ καὶ οἱ ὄρχεις, καὶ αἱ χεῖρες ὅλαι, καὶ τὰ σκέλη, τὴν κατασκευὴν ἀκριβῶς ἔχει τὴν αὐτὴν τὰ
δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν μονοφυῶν εἶναι δοκούντων, ὅσα διφυῆ κατ' ἀλήθειαν εἰσίν, οἷον ἐγκέφαλος, γλῶττα,
γένυς, πνεύμων, θώραξ, καὶ μῆτραι τῶν γυναικῶν, ἕτερά τε τοιαῦτα. καθ' ἕκαστον γὰρ αὐτῶν τὰ δεξιὰ τοῖς ἀρι-
στεροῖς, τὸν ἀριθμὸν ἴσον ἔχει τῶν μορίων, ἅμα τῷ μεγέθει, καὶ τῷ πάχει, καὶ τῇ λεπτότητι, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τῇ συστάσει, καὶ
τῇ φύσει πάντως ἀπαράλλακτον. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων γένος ἴσα τὰ δεξιὰ τοῖς
ἀριστεροῖς, παντοίως ἐστὶν ἀπαράλλακτά τε κατὰ τὰς τῶν οὐσιῶν ὁμοιότητας. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπείων παθῶν
ποιούμεθα τὰς κρίσεις, οὕτω χρὴ κἀπὶ τῶν θείων ποιεῖσθαι, καὶ θαυμάζειν τὸν τοῦ σώματος ἡμῶν δημιουργόν, ὅστις
ποτὲ ἐστὶ θεῶν. εἰ δ' ἐκ τοῦ μὴ βλέπειν αὐτόν, οὐδ' εἶναι φήσομεν, οὐ φυλάξομεν ἔτι τὴν ὁμοιότητα, τῆς πρὸς τὰς
τέχνας κρίσεως, ἐφ' ὧν οὐκ ἐν τῷ θεάσασθαι τὸν συμπήξαντα τὴν ναῦν, ἢ τὸν σκίμποδα, τὴν κρίσιν τῆς τέχνης ἐποιού-
μεθα, παραλιπόντες σκοπεῖσθαι τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων, ἀλλ' ἐν τούτῳ τὸ κῦρος αὐτῆς ἐθέμεθα. γελοῖον γὰρ
εἴ τις ἐν τῷ θεάσασθαι τὸν κατασκευάζοντα τούτων τι, τεχνίτην εἶναι νομίζοι, καὶ εἰ ἔνια τῶν μερῶν εὑρίσκοι κακῶς
κατεσκευασμένα. γελοῖον δὲ κἂν ἄριστα κατεσκευασμένης τῆς νεώς, ἢ τῆς οἰκίας, ἢ τῆς κλίνης, ἀγνώστου δ' ὄντος τοῦ κα-
τασκευάσαντος, νομίζειν αὐτὸ τῆς τέχνης γεγονέναι τὰ τοιαῦτα, ἢ κατὰ τύχην διακρινόντων ἁπάντων, καὶ τὴν μὲν
σπανιάκις ἁμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, τὴν δ' ἐπιτυγχάνειν ὀλιγάκις. ἀχρεῖαν δὲ καὶ μὴ τεχνικὴν ἡγεῖσθαι τὴν τῆς τοῦ σώ-
ματος ἡμῶν κατασκευῆς αἰτίαν εἶναι, φυλάττοντα τὴν ὁμοιότητα τῆς κρίσεως ἐπὶ τῶν ὁρατῶν τεχνιτῶν, πρὸς τοὺς
μὴ ὁρωμένους. οὐ γὰρ ἔξωθεν ἐπεισάγειν προσήκει κριτήριον εἰς ἐπίσκεψιν ὧν ἁπάντων ἔχομεν φύσει, τούτοις τοῖς κρι-
» τηρίοις χρώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἔγραψε τάς τε φωνάς, ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει,
» καὶ ἐν ἄλλαις, ἄλλως, φύσιες νούσων οἱ ἰητροί. ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ, φύσις ἐξαρκέσει πάντα πᾶσιν. καλεῖ δ' αὐτὴν
καὶ δικαίαν ἐνίοτε, καὶ τὸν ἰατρὸν ὑπηρέτην τε καὶ μιμητὴν αὐτῆς εἶναι φησί, καὶ διὰ παντὸς ἐν τοῖς κατὰ μέρος
λόγοις, ὑμνεῖται καὶ θαυμάζει τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἥτις μὲν ἐστὶν ἡ οὐσία τῆς διαπλαττούσης τε καὶ διοικούσης ἡμᾶς φύ-
σεως, οὐ τολμῶν ἀποφήνασθαι. τὸ δὲ δημιουργικὸν ἡμῶν αἴτιον, ὡς ἔθος ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις, ὀνομάζων, φύσιν.
ἀλλὰ Πλάτων γε καὶ τὸ κατασκευάσαν ἡμᾶς αἴτιον ἀπεφήνατο, τὸν τοῦ κόσμου δημιουργὸν θεόν, τοῖς ἑαυτοῦ
παισὶ κελεύσαι λόγῳ διαπλάσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, λαβόντας μὲν παρ' αὐτοῦ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τὴν
οὐσίαν, προσθέντας δ' ἐν αὐτῇ τὸ γεννητόν. ἀλλ' ἐκεῖνό γε χρὴ γινώσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ἔστιν ὅμοιον εἶδος ἀποδείξεως
τε καὶ θέσεως τοῦ κατὰ πρόνοιαν θεοῦ τινος, ἢ θεῶν ἡμᾶς κατεσκευάσθαι, καὶ τοῦ γνῶναι τὴν οὐσίαν τοῦ κατασκευά-
σαντος, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. ὅτι μὲν ἄκρας ἐστὶ σοφίας καὶ δυνάμεως ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευή, δι' ὧν
ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἐπιδείκνυται. τὰ δὲ περὶ τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς, καὶ τῶν διαπλασάντων ἡμᾶς θεῶν, ἔτι τε μᾶλλον
ὅσα περὶ τοῦ σώματος ἡμῶν λέγεται παντὸς ὑπὸ τοῦ θειοτάτου Πλάτωνος, ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότως ἐκτεί-
νεται, ὡς αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν Τιμαίῳ, πρῶτον ἐνάρχεσθαι μέλλων τῆς φυσιολογίας, εἶτα καὶ μεταξὺ κατὰ τὴν διέξο-
δον λόγου, παραινέσας τὴν ἀπόφασιν. ἄρχεται μὲν οὖν μέλλων αὐτοῦ ὁ Τίμαιος, τοῦτο γὰρ ὑπόθεσιν τοὺς περὶ φύ-
» σεως τῶν κατὰ τὸν κόσμον ἅπαντα λόγον διερχόμενος ὧδέ πως, φησί. ἐὰν οὖν ὦ Σώκρατες πολλὰ πολλῶν εἰπόν-
» των περὶ θεῶν, καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως μὴ δυνατοὶ γενώμεθα, πάντῃ πάντως αὐτοὺς αὑτοῖς ὁμολο-
» γουμένους λόγους καὶ ἀπηκριβωμένους ἀποδοῦναι, μὴ θαυμάσῃς, ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα, εἰκό-
» τως ἀγαπᾶν χρή, μεμνημένους ὡς ὁ λέγων, ὑμεῖς τε οἱ κριταὶ φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν, ὥστε περὶ τούτου τὸν
» εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους, πρέπει μηδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν. οὕτω δὲ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς αὐτῷ γεγραμμένα, τοῦ πι-
» θανοῦ καὶ εἰκότως ἔχεσθαι φησίν, ὧδέ πως εἰπών. τὰ μὲν οὖν περὶ ψυχῆς ὅσον θνητὸν ἔχει καὶ ὅσον θεῖον, καὶ ὅπῃ, καὶ
» μεθ' ὧν, καὶ δι' ἃ χωρὶς ᾠκίσθη, τὸ μὲν ἀληθὲς ὡς εἴρηται, θεοῦ ξυμφήσαντος, τότ' ἂν οὕτω μόνως διισχυριζοίμεθα.
» τό γε μὴν εἰκὸς ἡμῖν εἰρῆσθαι, καὶ νῦν ἔτι μᾶλλον ἀνασκοποῦσι διακινδυνευτέον τε φάναι καὶ πεφάσθω. ὥσπερ
οὖν ταῦτα περὶ ψυχῆς εἶπεν ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότως ἡμῖν γιγνώσκεσθαι πε μένα, καὶ διὰ τοῦτο
κἀγὼ τολμηρῶς ἀποφήνασθαι περὶ αὐτῶν οὐ θαρρῶ, κατὰ δὲ τοὐναντίον ὅτι πλείω τὰ τῆς ψυχῆς ἐστὶν εἴδη, καὶ ὅτι
τριχῇ κατῴκισται, καὶ ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν θεῖον ἐστὶν ᾧ λογιζόμεθα. τὰ δὲ λοιπὰ δύο παθητικά, τὸ μὲν ᾧ θυμούμε-
θα, τὸ δὲ ᾧ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐπιθυμοῦμεν, ὃ κἂν τοῖς φυτοῖς ἐστὶν ἀποδείξεις ἔχειν φημί. καὶ μέν τοι καὶ
ὅτι τὸ μὲν ἐν ἐγκεφάλῳ κατῴκισται, τὸ δὲ ἐν καρδίᾳ, τὸ δ' ἐν ἥπατι. καὶ γὰρ τούτων εἰσὶν ἀποδείξεις ἐπιστημο-
νικαί, καὶ περὶ αὐτῶν ἠγωνισάμην ἐν τοῖς πρώτοις ἓξ ὑπομνήμασι τῆσδε τῆς πραγματείας, οὔτε περὶ τῆς οὐσίας εἰπὼν
τι τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς, οὔτε περὶ τῆς ἀθανασίας, οὐδ' ὅλως ζητήσας πότερα κυρίως ὀνομάζων, εἴρηκεν ἐν Τιμαίῳ
θνητὰ τὰ δύο μέρη τῆς ψυχῆς, ἢ ταύτην αὐτοῖς ἐπήνεγκε τὴν προσηγορίαν, ἀθανάτοις οὖσιν, ὡς χείροσι τοῦ λογι-
στικοῦ, καὶ ὡς κατὰ τὰ θνητὰ τῶν ζώων ἐνεργοῦσι μόνον. τὸ γὰρ ὅτι τριχῇ κατῴκισται τὰ ψυχῆς εἴδη, καὶ ὅτι ποσάσδε
τὰς δυνάμεις ἕκαστον αὐτῶν ἔχει, καὶ ὅτι τοιάσδε τινάς, εἴς τε τὴν ἰατρικὴν τέχνην χρήσιμον ὑπάρχειν, εἴς τε τὴν
ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν ὀνομαζομένην φιλοσοφίαν, εὐλόγως Ἱπποκράτει τε καὶ ἡμῖν ζητεῖται. πότερον δὲ καὶ
τὸ θυμοειδές, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀθάνατα τετύχηκεν ὄντα, καθάπερ ἡγοῦνται πολλοὶ τῶν Πλατωνικῶν, ἢ θνητὰ
κυρίως εἴρηται κατὰ Τίμαιον τι μᾶλλον, οὐ πάνυ τι χρήσιμον, οὔτ' εἰς ἰατρικήν, οὔτε τὴν ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν φι-
λοσοφίαν ὀνομαζομένην ὑπάρχον, εἰκότως τοῖς ἰατροῖς καὶ πολλοῖς τῶν φιλοσόφων παραλέλειπται. τῆς θεωρητικῆς οὖν
φιλοσοφίας ἐστὶ μᾶλλον ἢ τῆς πρακτικῆς. ἀλλ' ὅτι τὸ βέβαιον αἱ περὶ τούτων ἀποδείξεις οὐκ ἔχουσιν, αὐτὸν ἐπέδει-
ξα τὸν Πλάτωνα διὰ τῆς ἐν Τιμαίῳ ῥήσεως ὁμολογοῦντα, οὐ μὴν περί γε τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ πολιτείας ὑπ' αὐτοῦ
γεγραμμένων ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προερχομένων μόνον. ἀλλ' ἐμοὶ μὲν ἐπιστημονικαὶ δοκοῦσιν αἱ ἀποδείξεις
ὑπάρχειν, ἄλλο μὲν εἶναι τὸ λογιστικόν, ἄλλο δὲ τὸ θυμοειδές, ἄλλο δὲ τὸ ἐπιθυμοῦν ἀποδεικνύουσαι αὐτοῦ, ᾧ δὴ καὶ δῆλον
ὅπερ

ὅπερ δὲ ἀρχῆς λέγω, χαλεπώτατον ἐστὶ διακρίνειν τὰς ὁμοιότητας. ὅπου γὰρ αὐτῶν τῶν Πλατωνικῶν πολλοὶ ἐναν-
τίως, οἷς ὁ Πλάτων ἀπεφήνατο ἐδόξασαν, πῶς ἄν τις ἐπὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις θαυμάσειεν ἀγνοοῦσι διακρί-
νειν τὸ πιθανὸν μὲν, οὐκ ἀληθῶς δὲ τοῦ βεβαίως ἀληθοῦς, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο, οὐδὲ μιᾶς ὁμοιότητος οὔσης, τοῖς ψευ-
δέσι καὶ πιθανοῖς πρὸς τὰ μετ᾽ ἐπιστήμης δεικνύμενα. μάθοις δ᾽ ἂν ἐναργῶς αὐτὸ τοῦτο κἀκ τοῦ τετάρτου τῆς
πολιτείας. ἀξιώματι γὰρ εἰς τὴν ἀπόδειξιν μέλλων χρῆσθαι, τὰ πλείω τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἶναι μόρια, προσέχειν ἀκρι-
βῶς αὐτῷ παρακελεύεται, γιγνώσκων ἐνίους ἀντεροῦντας ὡς οὐκ ἀληθεῖ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτίκα κρίνειν ἀπὸ τῶν
ἀληθινῶν τὰ πιθανὰ μὲν, οὐκ ἀληθῆ δὲ πολλῆς ἐν αὐτοῖς οὔσης ὁμοιότητος. ἐντεῦθεν γάρ τοι καὶ τὸ τῶν δογμάτων
πλῆθος ἐγένετο κατ᾽ ἰατρικήν τε καὶ φιλοσοφίαν, οὐ δυναμένων ἁπάντων διορίζειν ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόν-
των τισὶν, ἢ ἑπομένων, ἢ μαχομένων, ἢ τινὰ ἄλλην σχέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, τὰ τὸ δυνατὸν ἔχοντα μόνον.
ὁμοιότης γάρ ἐστι κἀνταῦθα πολλοῖς τῶν ἀναγκαίων, πρὸς τὰ δυνατὰ μὲν ὅσον ἐπὶ τῇ νοήσει, μὴ μέντοι γε ὑπάρ-
χοντα κατὰ ἀλήθειαν. ἀλλὰ καὶ τούτων κἀνταῦθα μόνοις τοῖς γεγυμνασμένοις κατ᾽ αὐτὰ καλῶς τὴν διάγνωσιν
οἴονται πεποιῆσθαι, καὶ μόνη γ᾽ ἀρκέσει τοῖς βουλομένοις ἀποδεικτικοῖς γενέσθαι, μετὰ τοῦ δηλονότι συνε-
τοῖς εἶναι φύσει. θαυμάζειν οὖν δίκαιον ἐστὶ καὶ μετὰ τοῦτο τὸν Πλάτωνα, μὴ μόνον τὰς μεθόδους εἰπόντα διὰ
συντόμων, ἀλλὰ καὶ γυμνάσαντα καθ᾽ ἑκάστην. ἔστι μὲν γὰρ τρία κεφάλαια, πρῶτον μὲν τὸ περὶ διαίρεσιν
καὶ σύνθεσιν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὴν τῶν ἀκολούθων τε καὶ μαχομένων γνῶσιν. ἐπ᾽ αὐτοῖς δὲ τρίτον, τὸ κατὰ
τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν πραγμάτων μεταβολὴν, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἴσως τε καὶ ὁμοίως. καὶ ἀνάλογον
ἐστὶν, ἥ τε ταὐτοῦ καὶ ἡ ἑτέρου γνῶσις, οἷς ἅπασι κοινὰ συμβέβηκε, περὶ ἃ γεγυμνάσθαι χρὴ τὸ δυνατόν, καὶ
ἀναγκαῖον, ἥ τ᾽ ἐν τούτοις ὁμοιότης τε καὶ ἀνομοιότης. οἱ μὲν οὖν σκοποὶ καθ᾽ οὓς ἕκαστα τούτων ὀρθῶς ἄν τις
μεταχειρίζοιτο, παντάπασιν ὀλίγοι, τὸ κατ᾽ αὐτοὺς γυμνάσιον, οὐκ ὀλίγου χρόνου δεόμενον. ἐνδείκνυται δὲ τοῦτο
καὶ κατὰ τὸ τέταρτον τῆς πολιτείας ὁ Πλάτων, ἔνθα βούλεται δεῖξαι τὴν ψυχὴν ἡμῶν, οὐχ ἁπλῆν οὐδὲ μονοει-
δῆ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ σύνθετον ἐκ τριῶν μερῶν, ὧν ἕκαστον μὲν ἴδιον ἔχει τὸ εἶδος, οὐ μίαν δὲ δύναμιν, ἀλλὰ
πλείους. εἰς γὰρ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ χρῆται ἑνὶ τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν, λόγῳ τῷδε. δῆλον ὅτι ταὐτὸν τἀναν- »
τία ποιεῖν ἢ πάσχειν, κἂν ταὐτόν τε καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα. τοῦτο μὲν οὖν τὸ ἀξίωμα καθ᾽ ὃ τὴν ἀπό- »
δειξιν ἐγχειρεῖ ποιήσασθαι, γιγνώσκων δὲ μὴ παντὶ τὸν εἰρημένον εἶναι λόγον σαφῆ, ἐπάγει. αὐτὸς οὕτως ὧδε »
ἑστάναι εἶπον, καὶ κινεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα, κατὰ τὸ αὐτὸ ἅμα ἀδύνατον. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ οὐδὲ τούτῳ διὰ τὸ »
συντόμως εἰρῆσθαι, μακρότερον αὖθις διέρχεται τὸν αὐτὸν λόγον, ὧδέ πως γράφων. ἔτι τοίνυν ἀκριβέστερον »
διομολογησόμεθα, μήπως προϊόντες ἀμφισβητήσωμεν. εἰ γάρ τις λέγοι ἄνθρωπον ἑστηκότα, κινοῦντα δὲ »
τὰς χεῖρας τε καὶ τὴν κεφαλὴν, ὅτι ὁ αὐτὸς ἕστηκε καὶ κινεῖται ἅμα, οὐκ ἂν οἶμαι ἀξιοῖμεν οὕτως λέγειν δεῖν, »
ἀλλ᾽ ὅτι τὸ μέν τι αὐτοῦ ἕστηκε τὸ δὲ κινεῖται, οὐχ οὕτως; οὕτω. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα, χρησιμώτερον ἕτερον »
εἰς ἀντιλογίαν τοῦ προκειμένου ἀξιώματος ἐπιφέρων, ὧδέ πως γράφει. οὐκοῦν, καὶ εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεν- »
τίζοιτο, ὁ ταῦτα λέγων κομψευόμενος ὡς οἵ γε στρόμβοι ὅλοι ἑστᾶσί τε ἅμα καὶ κινοῦνται, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πή- »
ξαντες τὸ κέντρον περιφέρωνται, ἢ καὶ ἄλλο τι κύκλῳ περιιὸν, ἐν τῇ αὐτῇ ἕδρᾳ τοῦτο δρᾷ, οὐκ ἂν ἀποδεχοί- »
μεθα, ὡς οὐ κατὰ ταὐτὰ αὐτῶν τὰ τοιαῦτα μενόντων τε καὶ φερομένων. ἀλλὰ φαῖμεν ἂν ἔχειν αὐτὰ εὐθύ τε »
καὶ περιφερὲς ἐν ἑαυτοῖς, καὶ κατὰ μὲν τὸ εὐθὺ ἑστάναι, οὐδαμῇ γὰρ ἀποκλίνειν, κατὰ δὲ τὸ περιφερὲς κύκλῳ »
κινεῖσθαι. καὶ ὅταν δὲ τὴν εὐθυωρίαν ἢ εἰς δεξιὰ, ἢ εἰς ἀριστερὰ, ἢ εἰς τὸ πρόσθεν, ἢ εἰς τὸ ὄπισθεν ἐκκλίνει ἅμα »
περιφερόμενόν τε, οὐδαμῇ ἑστάναι. ταῦτα προειπὼν ὁ Πλάτων, σαφέστατα συνάπτων αὐτὸς ἐφεξῆς φησίν. »
οὐδὲν ἄρα ἡμᾶς τῶν τοιούτων λεγομένων ἐκπλήξει, οὐδὲ μᾶλλόν τι πείσει, ὡς ποτέ τοι τι ἂν τὸ αὐτὸ ὂν ἅμα, κα- »
τὰ τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ τἀναντία πάθοι ἢ καὶ εἴη, ἢ καὶ ποιήσειεν. ἐν τούτοις διορίζει τὰς ἐν τοῖς εἰρημένοις »
πράγμασιν ὁμοιότητας, ἐπιδεικνὺς ὅπως ἐνδέχεται τινὰ τὸν μὴ καθορώντων ἀκριβῶς αὐτὰς οἴεσθαι τὸν
εἰρημένον ὑπ᾽ αὐτοῦ καθόλου λόγον οὐκ εἶναι διὰ παντὸς, οὐδ᾽ ἐπὶ πάντων ἀληθῆ. δύνασθαι γὰρ τἀναντία
κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πρὸς τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἐπὶ τὰ μόρια τὸν λόγον ἀνάγοντα, καθάπερ ἐπ᾽ ἀν-
θρώπου κινουμένου μὲν τοῖσδε τοῖς μορίοις, ἡσυχάζοντος δὲ τοῖσδε. πρόδηλον γὰρ ὡς οὐ σώζεται τὸ ταὐτὸν
ἀκριβῶς ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλ᾽ ἐάν τις ἐπιδεῖξαι δύναιτο τὸν δάκτυλον ἡσυχάζειν τε ἅμα καὶ κινεῖσθαι, οὗ-
τος ἂν εἴη τὸ προειρημένον ἀξίωμα διαβεβληκώς. δείξας οὖν ὁ Πλάτων κἀνταῦθα τὴν ὁμοιότητα τοῦ βουλη-
θέντος ἀντειπεῖν κατὰ τὸν εἰρημένον λόγον, ἐφ᾽ ἑτέραν ἀντιλογίαν πιθανωτέραν μεταβὰς, ἐπιδείκνυσι κἀ-
κείνην, κατὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὴν ὁμοιότητα τῆς ἀνομοιότητος ἐσομένην. ἐν γὰρ τοῖς στρόμβοις δύ-
ναιτ᾽ ἄν τις λέγειν τἀναντία, μὴ περὶ ταὐτὸν σῶμα συμβαίνοντα, ὅταν ἐνὶ τόπῳ πήξαντες τὸ κέντρον πε-
ριφέρωνται. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα φησὶν ὁ Πλάτων, ἕτερον μὲν εἶναι τὸ ἑστὸς τοῦ στρόμβου, ἕτερον
δὲ τὸ περιφερόμενον, ὃ δὴ κύκλον προσηγόρευσεν αὐτός. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ παντὶ σκοπὸν ἡμᾶς ἐδίδαξε
τῆς διακρίσεως τῶν οὕτω λεγομένων ἐν διαφορᾷ κινεῖσθαι, τοῦ τε ἀκριβῶς λεγομένου ταὐτοῦ, καὶ τοῦ παχέος
τε καὶ πλατέος καὶ οὐκ ἀκριβῶς. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς ἵππος, οὐ δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν ἅμα χρόνον εἰς Ἀθή-
νας τε καὶ Κόρινθον ἀπιέναι, καθάπερ οὐδ᾽ εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν ἅμα χρόνον, Ἀθήνησι καὶ Κορίνθῳ, οὐδὲ μέ-
λας καὶ λευκὸς εἶναί τε καὶ λέγεσθαι καθ᾽ ἕνα χρόνον τὸν αὐτὸν, εἰ μὴ τὸ μὲν ἥμισυ φέρε τοῦ σώματος λευκὸν
αὐτοῦ εἴη, τὸ δ᾽ ἕτερον αὐτοῦ μέλαν, ἀλλ᾽ ὅτι οὔτε τὸ λευκὸν μέρος ἅμα τε λευκὸν ἐστὶ καὶ μέλαν, οὔτε τὸ μέλαν ἅμα
μέλαν τε καὶ λευκὸν οἷόν τ᾽ εἶναι. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν σκοπὸν, ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς γυμνάζων ἡμᾶς, διακρί-
νει τό, τε ταὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, καὶ τὸ ὅμοιον ἀπὸ τοῦ ἀνομοίου. κἀπειδὴ ταῦτα ἔπραξεν αὐτὸς ἐφεξῆς, κατὰ λέξιν
ὧδέ πως ἔγραψε. μέχρι τίς ἦν δ᾽ ἐγὼ ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσει ὡς οὐδεὶς ποτοῦ ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ χρηστοῦ πο- »
τοῦ, καὶ οὐ σίτου, ἀλλὰ χρηστοῦ σίτου, τὰ δ᾽ αὐτὰ ἕκαστα αὐτοῦ ἑκάστου μόνου. οὐ δῆλον οὖν ὅτι προσθεὶς καὶ τὸν λόγον »

εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. μή τοι τις ἦν δ' ἐγὼ, ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσῃ. διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ ἀσκέπτους, εἰδὼς ὅτι περὶ ἕκαστον τούτων σκέψασθαι χρὴ διατρίψαντα, καὶ γυμνασάμενον πολυειδῶς. τοιαύτη γάρ τις ἡ περιοδευομένη φαντασία παρὰ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀκαδημαϊκοῖς ὠνομάσθη, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἐκ τῆς πολλῆς τῆς περὶ τὸ προκείμενον πρᾶγμα σκέψεως, ἀκριβεστέραν αὐτοῦ γίγνεσθαι τὴν γνῶσιν. ὅπου γε καὶ τῶν ταῖς αἰσθήσεσι διαγιγνωσκομένων ἡ γνῶσις ἀκριβεστέρα τοῖς συνεχῶς αὐτὰ θεωμένοις γίγνεται, καθάπερ ἐπὶ πολλῶν διδύμων φαίνεται. δοκούντων τοῖς μὲν ἀήθεσιν ἀπαραλλάκτως εἶναι, τοῖς δὲ συνήθεσι, καὶ πάνυ ῥᾳδίως διακρινομένων. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων αἱ ὁμοιότητες πλάνας, καὶ αἱ ἀνομοιότητες παρέχουσι τοῖς ἀγυμνάστοις τε καὶ ἀσκέπτοις, οὕτω καὶ περὶ τῶν ζητουμένων πραγμάτων, ἀπάτη γίγνεται πολλάκις οὐχ ἥκιστα, καὶ διὰ τὰς ὁμωνυμίας διττὰς οὔσας, ἑτέρας μὲν ἐκ τοῦ ὁμογλώττων ἔθους, ἑτέρας δ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ τῶν διαλέκτων, ὥσπερ ἀμέλει καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν μερῶν ἡ ζήτησις γέγονεν. ἀποδεικνύντος μὲν τοῦ Πλάτωνος μὴ δύνασθαι τὸ ταυτὸ τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν, κατὰ ταυτόν τε καὶ πρὸς ταυτόν. ἐν γοῦν τοῖς ὑποφερομένοις σαφῶς αὐτοῦ τοῦτο διῆλθεν, ὀνομάζων ταυτὸν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος τε καὶ μέρος. ἔνιοι δὲ τὸ ταυτὸν ἐπὶ δυνάμεως εἰρῆσθαι φασίν, ὡς καὶ οὗτος εἶπεν, τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐνὶ χρόνῳ πρὸς ἕν τι πρᾶγμα μὴ δύνασθαι τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν. οὐδὲ τοῦτ' ἐννοήσαντες, ὅτι τὸ μὲν ποιεῖν ἐπὶ τῆς δυνάμεως, ἀκούειν ἐγχωρεῖ, τὸ πάσχειν δ' οὐκ ἐγχωρεῖ. κατὰ γοῦν τὸ δρᾶν ὁ Πλάτων ἀεὶ φαίνεται τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα προσφερόμενος, οὐ κατὰ τὸ πάσχειν. ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δρᾶν μέν τι δύναται καθ' ἣν ἔχει δύναμιν, ἡγούμενος. οὐ μὴν καὶ πάσχειν κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἀσθένειαν μᾶλλον, ὅτι ἰσχυρότερον αὐτοῦ τὸ συντυγχάνον ὑπάρχει. καὶ πρόδηλον δ' ἐξ ὅλου τοῦ λόγου γέγονε, καθ' ὅτι μοι δέδεικται, καὶ διὰ τῆς δὲ τῆς πραγματείας, ἐν ᾗ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς εἰδῶν ἐμνημόνευσα, κατὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος γνῶσιν τὸν λόγον ποιούμενος. ἐν μὲν λέγειν αὐτῶν, ὅτι περ ἂν ὑποκείμενον ᾖ κατὰ τὴν ζήτησιν οὐσίαν ἰδίαν ἔχον, ἢ συμβεβηκός. οὐσία δὲ, ἥτις μὴ δύναται τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα δρᾶν τε καὶ πάσχειν. ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς διαιρέσεως ὄνομα. λέγεται μὲν κυρίως ὅταν ὅλον τι συνεχὲς ὂν τὰ μόρια τέμνηται. λέγεται δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ μεταφορὰν, ὅταν εἰς διαφορὰς, ἢ εἴδη συγχέωνταί τινες ἐν ταῖς τοιαύταις τομαῖς, ὡς οὐ δύνασθαι διακρῖναι, τὴν τῆς οὐσίας εἰς τὰ μέρη διαίρεσιν, ἀπὸ τῆς τῶν γενῶν τε καὶ διαφορῶν, καὶ εἰδῶν διαιρέσεως. ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅτε κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον οἱ διαλεκτικοὶ, διαίρεσιν ὀνομάζουσι, τὴν τῶν φωνῶν εἰς τὰ σημαινόμενα, καὶ κατ' ἄλλην ὅταν τὰς φυσικὰς οὐσίας ἐξ ὕλης, καὶ εἴδους ἀποίους συγκεῖσθαι λέγωσιν, ὥσπερ δὴ γε κἀπειδὰν ἔκ τε τῆς ὑποκειμένης οὐσίας ἀποίου, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ. λέγουσι γοῦν ἔνιοι φιλόσοφοι, καὶ τὸ τοιοῦτον διαίρεσιν, ὥσπερ καὶ ἀνάλυσιν. οὐ μὴν τὰς γε οὐσίας διαιρεῖσθαι φασὶν εἰς τὰς ἐν αὐταῖς δυνάμεις, ἀλλ' ἑκάστην ἄτμητον οὖσαν ἐνεργεῖν τι κατὰ τὰς ἐν αὐτῇ δυνάμεις. οὐδὲ γοῦν ἁπλῶς λέγουσι δύναμιν ἔχειν τινὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ προστιθέασι ποτὲ μὲν τοῦ καίειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν, ποτὲ δὲ τοῦ φαντασιοῦσθαι, καὶ λογίζεσθαι, καὶ κινεῖν ἑαυτὴν, ἢ τι τῶν ἄλλων, ὅσα τε τοιαῦτα κατὰ τὴν λογιστικὴν ψυχὴν ἐνεργοῦμεν, αὐτὴν μὲν οὖσαν μίαν, ἔχουσαν δὲ δυνάμεις πολλὰς, ἃς ἁπάσας ἐν τῇ προειρημένῃ πραγματείᾳ διῆλθον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

* ΚΑΙ τις ἴσως δόξει διαφωνίας ἀξιόλογον εἶναι τῶν λεγόντων θερμὰ μὲν εἶναι τὰ ζῷα, ψυχρὰ δὲ τὰ φυτὰ, μὴ γινώσκων, ὡς ὅταν μὲν ἀκριβέστερόν τις ἐπεξέρχηται, πᾶν τὸ ἀκόλουθον ζητουμένῳ ἄχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιστήμης. ὅταν δὲ περί τινος ἄλλου πράγματος σκοπούμενος ἐν παρέργῳ περὶ τούτων, τὸ πρὸς τὴν πρόχειρον αἴσθησιν θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγων ἀρκεῖται. Πλάτων γοῦν αὐτὸς ἔμψυχα μὲν ἀεὶ λέγει τὰ ζῷα, τοὺς λίθους δὲ καὶ τὰς πόας καὶ τὰ ξύλα, καὶ καθόλου φάναι τὰ φυτὰ πάντα τῶν ἀψύχων σωμάτων εἶναί φησιν. ἀλλ' ὅταν ἐν Τιμαίῳ τὴν φυσικὴν θεωρίαν ὀλιγίστοις ἀκροαταῖς, κατακολουθεῖν ἐπιστημονικοῖς λόγοις δυναμένοις, ἀναχωρήσας τῶν τοῖς πολλοῖς δοκούντων, εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐκτετάσθαι λέγει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. διαφωνίαν οὐ χρὴ τοῦτο νομίζειν εἶναι τοῦ ἀνδρὸς ἑαυτῷ τἀναντία λέγοντος, ὥσπερ οὐδ' Ἀριστοτέλους, ἢ Θεοφράστου. τὰ μὲν τοῖς πολλοῖς γεγραφότων, τὰς δὲ ἀκροάσεις, τοῖς ἑταίροις. ὅταν γάρ τι τῶν ἐκφευγόντων ἅπασαν αἴσθησιν δόγμα, πολλῶν λόγων δεόμενον, εἰς ἀπόδειξιν ἀκαίρως λέγηται, προσκρούει τοῖς ἀκούουσιν. ὅθεν χρὴ περὶ τῶν τοιούτων ἀποφαίνεσθαι, πρὶν τοῦ κατὰ βραχὺ διὰ μακρᾶς ἀποδείξεως ἐπὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ λόγου παντὸς ἀφικέσθαι. οὐδὲ διὰ τῶν λίθων, καὶ τῶν ὀστρακῶν, καὶ τῆς ψάμμου, καὶ τῶν κατακαιομένων ἢ σηπομένων νεκρῶν ζῴων τὴν τοῦ κόσμου διήκειν ψυχήν. εἰ γὰρ ἁπλῶς οὕτως ἀναφανδὸν ἀκουόντων τῶν πολλῶν, ὁ Πλάτων εἶπέ τι τοιοῦτον, κατεγίνωσκον ἂν οἱ παρόντες αὐτοῦ πάντες. ἐγὼ δ' οὖν ἀφ' ὧν μὲν κινούμενος ἐπὶ τὴν δόξαν ταύτην ἀφίκετο, δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἐδήλωσα, μὴ συναποφηνάμενος αὐτῷ ἢ διατεινόμενος. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνος οὕτως ἀποφαίνεται τὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἀλλ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος αὐτὴν προέρχεσθαί φησιν. ὅτι μέντοι τὰ φυτὰ κινήσεως ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔχει, καὶ τὴν τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων αἴσθησιν, ἀληθὲς εἶναι νομίζω, λέγειν δὲ ἀκαίρως τὰ τοιαῦτα φυλάττομαι μᾶλλον ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος. ἀλλ' ἐὰν ἐρωτᾷ με τις, τί πλεονεκτεῖ τῶν φυτῶν τὰ ζῷα, τήν τε αἴσθησιν λέγω καὶ τὴν καθ' ὁρμὴν κίνησιν, καὶ τάς τε δυνάμεις, ἃς εἶπον ἄρτι, τήν τε ἑλκτικὴν καὶ τὴν ἀποκριτικὴν καὶ τὴν καθεκτικήν τε καὶ ἀλλοιωτικὴν, οὐ ψυχικὰς, ἀλλὰ φυσικὰς ὀνομάζων, μηδὲν ἐκ τούτου μήτε τὴν ἰατρικὴν τέχνην, μήτε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν βλαπτομένην ὁρῶν. ὅταν δὲ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τὸ φυσικὸν μέρος, ὁποῖόν τι Πλάτων ἡγεῖται, λέγειν ἀναγκαῖόν μοι γένηται, ἵνα μὴ ἄντικρυς ἐπαινῶ καὶ συναποφαίνομαι τῷ ἀνδρί. περὶ τινῶν δὲ ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προέρχομαι, καθάπερ ἐπ' ἐνίων ἀπορῶ παντάπασιν, οὐδεμίαν ἔχων ῥοπὴν ἐπὶ τῶν διαφωνουμένων, ὡς εἶναι τὸ ἕτερον αὐτῶν

ρον αὐτῶν πιθανώτερον. ὥσπερ ὅτι ψυχὴν ἔχομεν ἐπίστανται πάντες ἄνθρωποι, θεώμενοι μὲν ἐναργῶς καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούμενα, βαδιζόντων καὶ τρεχόντων, καὶ παλαιόντων, αἰσθανομένων τε πολυειδῶς. ἐννοοῦντες δὲ καὶ τῶν ἔργων τούτων αἰτίαν τινὰ ὑπάρχειν, ἔκ τινος ἀξιώματος πιστοῦ φύσει πᾶσιν ἡμῖν, καθ' ὃ μηδὲν ἀναιτίως γίνεσθαι νοοῦμεν. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἥτις ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ἔργων τούτων, ὄνομα θέμενοι ἀπὸ τοῦ δύνασθαι ποιεῖν ἃ ποιεῖ, δύναμιν εἶναι τῶν γινομένων ἑκάστου ποιητικήν. οὕτω γοῦν καὶ τὴν σκαμμωνίαν ἅπαντες φασὶ δύναμιν ἔχειν καθαρτικήν, ὥσπερ τὸ μέσπιλον ἐφεκτικὴν γαστρός. οἱ δὲ τὴν φυσικὴν ὀνομαζομένην ἐκπονήσαντες θεωρίαν, ἄλλως ἄλλοι πείσαντες ἑαυτούς. οἱ μὲν ἀσωμάτους τινὰς ἀπεφήναντο δυνάμεις ἐνοικεῖν ταῖς αἰσθηταῖς οὐσίαις, οἱ δὲ αὐτὰς ἐνεργεῖν τὰς οὐσίας κατ' ἰδίαν ἑκάστην φύσιν, ἤτοι γε ἐκ τῆς τῶν τεττάρων στοιχείων κράσεως γενομένην, ἢ ποιᾶς συνθέσεως τῶν πρώτων σωμάτων, ἅ τινες μὲν ἄτομα, τινὲς δὲ ἀμερῆ, τινὲς δὲ ὁμοιομερῆ φασὶν εἶναι. καὶ γάρ τοι καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν αὐτήν, οἱ μὲν ἀσώματόν τινα νομίζουσιν οὐσίαν εἶναι, τινὲς δὲ σῶμα, καθάπερ ἄλλοι μὴ δὲ εἶναι τινὰ ὕπαρξιν αὐτῆς ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν ἰδιότητα τῆς τοῦ σώματος οὐσίας, ὧν ποιεῖν πέφυκε τούτων ἔχειν λέγεσθαι δυνάμεις, οὐκ οὐσῶν τινῶν ἐκείνων ἰδίαν φύσιν ἐχουσῶν, ἀλλὰ τῆς ἐνεργούσης οὐσίας κατ' αὐτὴν πρὸς τὰ γινόμενα, δι' αὐτῆς τε καὶ ὑπ' αὐτῆς δυνάμεις ἔχειν λεγομένης, ὧν πέφυκε δρᾶν. ἐγὼ δ' ἐν τούτοις, μέσην τινὰ τάξιν ἐμαυτὸν ἔταξα. περὶ γὰρ ἄλλων δογμάτων ἀποφαινόμενος ἁπλῶς, τῶν μὲν ὡς εἰδὼς τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν, τῶν δὲ ὡς οὐδὲν αὐτῆς εἰδώς, ἐν οἷς ἄρτι διῆλθον, ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προέρχομαι, βέλτιον μὲν εἶναι νομίζων, εἴπερ ἐγνώκειν οὕτω περὶ αὐτῶν ὡς ἀποφαίνεσθαι, καθάπερ ἐπ' ἄλλων, οὐ μὴν ἀναπείθων ἐμαυτόν, ὥσπερ ἕτεροι βεβαίαν ἔχειν γνῶσιν, ὧν οὐκ ἔχομεν ἀπόδειξιν βεβαίαν. εἰπεῖν οὖν βούλομαι, καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ὅσα τὴν μὲν γνῶσιν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει πρὸς ὑγείαν σώματος, ἢ τὰς τῆς ψυχῆς ἠθικὰς ἀρετάς. ἐπεκόσμησε δ' αὖ, εἴπερ ἐγνώσθη βεβαίως, διὰ τῶν γιγνωσκομένων ἀκριβῶς, ἀποτελούμενα περὶ ἰατρικήν τε καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ἐγώ φημι χρησίμην τε ἅμα καὶ δυνατὴν εἶναι πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀσκῆσαι, καὶ γέγραπταί μοι περὶ τούτου δύο βιβλία. νυνὶ δὲ ὅπερ ὑπεσχόμην προσάξω τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ὅτι μὲν ἐκ τῆς τῶν δ' στοιχείων κράσεως ἅπαντα τὰ παρ' ἡμῖν σώματα γίγνεται, βεβαίως γιγνώσκειν φημί, καὶ προσέτι δι' ὅλων αὐτῶν κεραννυμένων, οὐχ ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἡγεῖτο κατὰ σμικρὰ μόρια καταθραυομένων. εἴτε δὲ τῶν σωματικῶν οὐσιῶν ὅλων δι' ἀλλήλων ἰουσῶν, εἴτε τῶν ποιοτήτων μόνων, οὔτ' ἀναγκαῖον εἶναι φημὶ γινώσκειν, οὔτε ἀποφαίνομαι. πιθανώτερον δὲ εἶναι νομίζω, κατὰ τὰς ποιότητας γίγνεσθαι τὰς κράσεις. τήν γε μὴν ψυχήν, εἰ μὲν ἀθάνατος οὖσα ταῖς σωματικαῖς οὐσίαις κεραννυμένη, τὰ ζῶα διοικεῖ, γινώσκειν βεβαίως οὐκ ἀπαγγέλλομαι, καθάπερ οὐδὲ εἰ μηδεμία καθ' ἑαυτήν ἐστιν ἡ οὐσία ψυχῆς. ἐκεῖνο μέντοι φαίνεταί μοι σαφῶς, ὅτι κἂν εἰσοικίζηται τοῖς σώμασι, δουλεύει ταῖς φύσεσιν αὐτῶν, αἵπερ εἰσίν, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ποιᾶς κράσεως γιγνόμεναι. καὶ κατά γε τοῦτο πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην, οὐδὲν ἡγοῦμαι βλαβήσεσθαι, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς καλουμένης ἐμψυχώσεώς τε καὶ μετεμψυχώσεως. ἐπιτήδειόν τε γὰρ εἶναι τὸ σῶμα χρὴ τὸ δεξόμενον τὴν ψυχήν, ἀλλοιωθέντος τε αὐτοῦ μεγάλην ἀλλοίωσιν ἐν τῇ κράσει, παραχρῆμα τὴν ψυχὴν ἐξιέναι. ψυχομένου μέντοι σφοδρῶς ἐν ταῖς κρυώσεσι τοῦ αἵματος, καὶ ἐν ταῖς πόσεσι τῶν ψυχόντων φαρμάκων, ὅταν τε σφοδρῶς ᾖ τὸ περιέχον ψυχρόν, ἀμέτρως τε θερμαινομένου, κατά τε τοὺς πυρετοὺς καὶ τὰς εἰσπνοὰς τῆς φλογός, ἢ τῶν ὑπερθερμαινόντων φαρμάκων πόσεις. οὐ μόνον δὲ οὕτως ἀλλοιωθείσης τῆς κράσεως τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν ὁρῶμεν αὐτοῦ χωριζομένην, ἀλλὰ κἀπειδὰν τῆς ἀναπνοῆς στερηθείη πάντως, κἀνταῦθα τινὸς γινομένης ἀλλοιώσεως κατὰ τὸ σῶμα. τηρουμένης οὖν τῆς φυσικῆς εὐκρασίας ἐν τῷ σώματι, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ χωρισθῆναι δοκῶ μοι γινώσκειν ἀδύνατον εἶναι. καὶ διὰ τοῦτο τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἥ τίς ἐστιν οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε εἰς τὰς ἰάσεις τῶν νοσημάτων, οὔτε εἰς φυλακὴν τῆς ὑγείας, ἐπίστασθαι, καθάπερ οὐδὲ εἰς τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, πρακτικήν τε καὶ πολιτικήν. ὀνομαζέτω γὰρ αὐτὴν ἕκαστος ὡς ἂν ἐθέλῃ, χωρίζων τῆς θεωρητικῆς. ἐπὶ πλέον δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασι γέγραπταί μοι. τῶν δὲ φυσικῶν δυνάμεων ἔτι δεδειγμένων, ὁπόσαι τε καὶ ὁποῖαί εἰσι, ζήτησίς τις γίνεται κατὰ ἀκολουθίαν, ὅπως φαμὲν αὐτὰς ἕλκειν μὲν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀδύνατον γὰρ εἶναι φαίνεται προγνωρίσαι σαφῶς, ὁποῖον μέντοι τὸ οἰκεῖον ἐστιν, ὁποῖον δέ τι τὸ ἀλλότριον, ἢ τὴν ὁλκὴν τῶν οἰκείων, ἢ τὴν ἀπόκρισιν τῶν ἀλλοτρίων ποιεῖσθαι. τὸ δὲ γνωρίζειν, αἰσθητικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι φαίνεται. διὰ τοῦτο οὖν ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, παρακοή τίς ἐστι, καίτοι σαφῶς εἰρηκότος τοῦ Πλάτωνος, ἕτερόν ἐστι γένος αἰσθήσεως ἐν τοῖς φυτοῖς, οἰομένων τῶν ἀκουόντων εἶναι τινὰ γνωριστικὴν δύναμιν ἐν αὐτοῖς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων. τούτων γὰρ μόνων ἐστὶν ἡ διάγνωσις αὐτοῖς, εἴτε καθ' ἡδονήν, εἴτε κατ' ἀνίαν, εἴτε κατά τινα παραπλησίαν τούτοις, ἢ ἀνάλογα τὰ παθήματα γινομένη, τῶν ἄλλων αἰσθητικῶν διαγνώσεων οὐ μετεχούσης τῆς φυσικῆς ψυχῆς. οὔτε γὰρ τῶν ὁρατῶν, οὔτε τῶν ἀκουστικῶν, οὔτε τῶν ὀσφραντῶν, οὔτε τῶν γευστῶν, οὔτε τῶν ἁπτῶν ποιοτήτων ἔχει διάγνωσιν, ἀλλὰ μόνον τῶν τρέφειν, ἢ μὴ τρέφειν δυναμένων. τὰ μὲν γὰρ τρέφειν δυνάμενα, πρὸς ἑαυτὴν ἕλκουσα, καὶ κατέχουσα, καὶ πέττουσα, καὶ μεταβάλλουσα, πρὸς τὸ οἰκεῖον τοῖς τρεφομένοις οὐσίας. τὰ δὲ μὴ δυνάμενα τρέφειν, οὐ προσίεται, ὥστε μοι Πλάτων ὀρθῶς δοκεῖ λέγειν, αἴσθησιν ἔχειν τὰ φυτὰ τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων δηλονότι, καὶ κατὰ τοῦτο ζῶα προσηκόντως ἂν λεχθῆναι, μετὰ τοῦ μήτε τῆς ἐξ αὐτῶν κινήσεως ἐστερῆσθαι. ἀλλὰ μὴ δὲ τῆς τοιαύτης γνώσεως ἀναγκαίως οὔσης εἰς τὴν ἰατρικὴν φιλοσοφίαν, ἀρκοῦμαι διὰ τὴν ἀκολουθίαν μόνην ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προερχόμενος, ἐπαινεῖν τὸν Πλάτωνα, καὶ ζῶα καλοῦντα τὰ φυτά, καὶ μετέχειν αἰσθήσεως μόνης φάσκοντα, τῆς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων διαγνωστικῆς, ἥτις ἂν ἀκριβὴς σκοπὸς τοῦ γένους τῶν ἡδέων τε καὶ οὐχ ἡδέων οὖσα φανεῖται. δι' οὐδὲν γὰρ ἄλλο δυνατὸν εἰπεῖν ἕλκειν αὐτὰ τὸ οἰκεῖον, ἢ ἐξομοιοῦν ἑαυτοῖς, ἢ διὰ τὴν ἀπόλαυσίν τε, καὶ τὴν ἐγγινομένην αὐτοῖς ἡδονήν. ἀλλ' ὡς ἔφην ἀρκεῖ πρὸς ἰατρικὴν ἐπίστασθαι τοῦτο μόνον, ὡς ἕλκει μὲν τὸ οἰκεῖον, ὥσπερ καὶ τρέφεται. ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς φιλοσοφίαν ἠθικήν, ἄχρηστος ἡ τῶν τοιούτων ἀκριβὴς γνῶσις, ὅθεν οὐδὲ ὁ Πλάτων αὐτῆς ἐμνημόνευσεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΤΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΗΘΗ ΤΑΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΡΑΣΕΣΙ ΕΠΕΤΑΙ.

ΤΑΙΣ τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεσθαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις, οὐδ' ἐπ' ἐμαυτοῦ μόνου βασανίσας τε καὶ πολυειδῶς ἐρευνήσας, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἅμα τοῖς διδασκάλοις, ὕστερον δὲ σὺν τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις, ἀληθῆ τε διὰ παντὸς εὗρον τὸν λόγον, ὠφέλιμόν τε τοῖς κοσμῆσαι τὰς ἑαυτῶν ἐθέλουσι ψυχάς. ἐπειδήπερ ὡς δῆλον ἐν τῇ περὶ τῶν ἠθῶν πραγματείᾳ, καὶ διὰ τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἔτι τε τῶν ὁσημέραι πραττομένων, εὐκρασίαν ἐργαζόμενοι τῷ σώματι, κἀκ ταύτης εἰς ἀρετὴν τὰ τῆς ψυχῆς συντελέσομεν, ὡς οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα, καί τινες ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἱστοροῦνται πράξαντες. ἀρχὴ δὲ παντὸς τοῦ μέλλοντος εἰρῆσθαι λόγου, γνῶσις τῆς διαφορᾶς τῶν ἐν τοῖς μικροῖς παιδίοις φαινομένων ἔργων τε καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς, ἐξ ὧν αἱ δυνάμεις αὐτῆς κατάδηλοι γίνονται. τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν φαίνονται δειλότατα, τινὰ δὲ καταπληκτικώτατα, καὶ τινὰ μὲν ἄπληστα καὶ λίχνα, τινὰ δὲ ἐναντίως διακείμενα. καὶ τινὰ μὲν ἀναίσχυντα, τινὰ δὲ αἰσχυντηρὰ, καὶ πολλὰς ἑτέρας ἔχοντα τοιαύτας διαφορὰς, ἃς ἁπάσας ἐν ἑτέροις διῆλθον. ἐνταυθοῖ δ' ἀρκεῖ παραδείγματος ἕνεκα τῶν τριῶν αὐτῆς εἰδῶν τε καὶ μερῶν ἐνδεδεῖχθαι τὰς δυνάμεις, ἐναντίας ὑπαρχούσας φύσει τοῖς βρέφεσιν. ἐκ τούτου γὰρ ἔνεστι συλλογίζεσθαι, μὴ τὴν αὐτὴν ἅπασι φύσιν εἶναι ψυχῆς. εὔδηλον δὲ ὅτι τὸ τῆς φύσεως ὄνομα κατὰ τοὺς τοιούτους λόγους, ταυτὸν σημαίνει τῷ τῆς οὐσίας. εἴπερ γὰρ ἦν ἀπαράλλακτος αὐτῶν ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς, ἐνήργουν τε τὰς αὐτὰς ἐνεργείας, ἔπασχόν τ' ἂν ἀπὸ τῶν αὐτῶν αἰτίων τὰ αὐτὰ πάθη. δῆλον οὖν ὅτι διαφέρουσιν ἀλλήλων οἱ παῖδες, εἰς τοσοῦτον ταῖς τῶν ψυχῶν οὐσίαις, εἰς ὅσον καὶ ταῖς ἐνεργείαις τε καὶ τοῖς παθήμασιν αὐτῶν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ταῖς δυνάμεσι. συγκεχυμένοι δέ εἰσιν εὐθὺς ἐν τούτῳ πολλοὶ τῶν σοφῶν, ἀδιόρθωτον ἔννοιαν ἔχοντες περὶ δυνάμεως. ὥσπερ γὰρ ἐνοικοῦντός τινος πράγματος ταῖς οὐσίαις, ὡς ἡμεῖς ταῖς οἰκίαις, οὕτω μοι δοκοῦσι περὶ τῶν δυνάμεων φαντάζεσθαι, μὴ γινώσκοντες ὅτι τῶν γινομένων ἑκάστου ποιητική τις ἐστὶν αἰτία νοουμένη κατὰ τὸ πρός τι, καὶ ταύτης τῆς αἰτίας, ὡς μὲν πράγματος τοῦδέ τινος, ἰδία καὶ καθ' ἑαυτὸ προσηγορία τίς ἐστιν. ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸ γινόμενον ἀφ' ἑαυτῆς σχέσει, δύναμίς ἐστι τοῦ γιγνομένου, καὶ διὰ τοῦτο, τοσαύτας δυνάμεις ἔχειν τὴν οὐσίαν φαμὲν, ὅσας ἐνεργείας, οἷον τὴν ἀλόην καθαρτικήν τε δύναμιν ἔχειν, καὶ τονωτικὴν στομάχου, καὶ τραυμάτων ἐναίμων κολλητικὴν, ἰσοπαίδων ἑλκῶν ἀπουλωτικὴν, ὑγρότητος βλεφάρων ξηραντικὴν, οὐ δήπου τῶν εἰρημένων ἔργων ἕκαστον ἄλλου τινὸς ποιοῦντος, παρὰ τὴν ἀλόην. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ταῦτα δρῶσα, καὶ διὰ τὸ δύνασθαι ποιεῖν αὐτὰ, τοσαύτας ἐλέχθη δυνάμεις ἔχειν ὅσα τὰ ἔργα. λέγομεν γοῦν τὴν ἀλόην καθαίρειν δύνασθαι καὶ ῥωννύναι στόμαχον, καὶ κολλᾶν τραύματα, καὶ ἕλκη συνουλοῦν, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑγροὺς ξηραίνειν, ὡς οὐδὲν διαφέρον ἢ καθαίρειν δύνασθαι φάναι τὴν ἀλόην, ἢ δύναμιν ἔχειν καθαρτικήν. οὕτω δὲ καὶ τὸ ξηραίνειν ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς δύνασθαι, ταυτὸν σημαίνει τῷ δύναμιν ἔχειν ὀφθαλμῶν ξηραντικήν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅταν εἴπωμεν, ἡ ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρυμένη λογιστικὴ ψυχὴ, δύναται μὲν αἰσθάνεσθαι διὰ τῶν αἰσθητηρίων, δύναται δὲ καὶ μεμνῆσθαι διὰ τῶν αἰσθητῶν αὐτὴ καθ' αὑτὴν, ἀκολουθίαν τε καὶ μάχην ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν, ἀνάλυσίν τε καὶ σύνθεσιν, οὐκ ἄλλο τι δηλοῦμεν, ἢ εἰ περιλαβόντες εἴποιμεν. ἡ λογιστικὴ ψυχὴ, δυνάμεις ἔχει τὰς πλείους. αἴσθησιν καὶ μνήμην καὶ σύνεσιν, ἑκάστην τε τῶν ἄλλων. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἰσθάνεσθαι δύνασθαί φαμεν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ὁρᾶν, ἀκούειν, ὀσμᾶσθαι, γεύεσθαι, ἅπτεσθαι. πάλιν αὖ δυνάμεις αὐτὴν ἔχειν λέγομεν, ὀπτικὴν, ὀσφραντικὴν, ἀκουστικὴν, γευστικὴν, ἁπτικήν. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν αὐτῇ δύναμιν ὁ Πλάτων ὑπάρχειν ἔλεγεν, ἣν δὴ κοινῶς ἐπιθυμητικὴν, οὐκ ἰδίως ὀνομάζειν ἔθος αὐτῷ. πλείους μὲν γὰρ εἶναι καὶ ταύτης τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίας φησὶ, πλείους δὲ καὶ τῆς θυμοειδοῦς. πολλῷ δὲ πλείους καὶ ποικιλωτέρας τῆς τρίτης, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ὠνόμασεν ἐπιθυμητικὴν, εἰωθότων οὕτω τῶν ἀνθρώπων ἐνίοτε τὰ πρωτεύοντα τῶν ἐν τῷ γένει, τῷ τοῦ γένους προσαγορεύειν ὀνόματι. καθάπερ ὅταν εἴπωσιν ὑπὸ μὲν τοῦ ποιητοῦ λελέχθαι τόδε τὸ ἔπος, ὑπὸ δὲ τῆς ποιητρίας, τόδε. πάντες γὰρ ἀκούομεν Ὅμηρον μὲν λέγεσθαι ποιητὴν, Σαπφὼ δὲ ποιήτριαν. οὕτω δὲ καὶ θῆρα λέγουσιν ἐξαιρέτως τὸν λέοντα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατ' ἐξοχὴν ὀνομάζουσιν. ἐπιθυμητικὸν οὖν ἐστι, κατὰ τὸ κοινὸν τῆς ἐπιθυμίας σημαινόμενον, ἀληθείας μὲν καὶ ἐπιστήμης καὶ μαθημάτων, καὶ συνέσεως καὶ μνήμης, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἁπάντων τῶν καλῶν, ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ὃ καλεῖν εἰθίσμεθα λογιστικόν. ἐλευθερίας δὲ καὶ νίκης καὶ τοῦ κρατεῖν καὶ ἄρχειν καὶ δοξάζεσθαι καὶ τοῦ τιμᾶσθαι, τὸ θυμοειδές. ἀφροδισίων τε καὶ τῆς ἐξ ἑκάστου τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων ἀπολαύσεως, τὸ κατ' ἐξοχὴν ὀνομαζόμενον ὑπὸ Πλάτωνος ἐπιθυμητικὸν, οὔτε τῆς αὐτῆς ψυχῆς, ὄρεξιν τοῦ καλοῦ ἔχειν δυναμένης, οὔτε τῆς λογιστικῆς ἀφροδισίων ἢ πομάτων ἢ βρωμάτων, ὥσπερ οὐδὲ εἰκὸς ἢ ἀρχῆς, ἢ δόξης, ἢ τιμῆς. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, οὔτε τῆς θυμοειδοῦς ὧν ὀρέξεις ἔχειν, ἥ τε λογιστικὴ, καὶ ἡ ἐπιθυμητική. ὅτι μὲν οὖν τρία τῆς ψυχῆς ἐστιν εἴδη, καὶ ὁ Πλάτων βούλεται ταῦτα, δι' ἑτέρων ἐπιδέδεικται. καθάπερ γε καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐν ἥπατι, τὸ δὲ ἐν καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐν ἐγκεφάλῳ καθίδρυται. ὅτι δὲ ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν τε καὶ μερῶν τῆς ὅλης ψυχῆς τὸ λογιστικὸν ἀθάνατόν ἐστι, Πλάτων μὲν φαίνεται πεπεισμένος. ἐγὼ δὲ οὔθ' ὡς ἔστιν, οὔθ' ὡς οὐκ ἔστι ἔχω διατείνασθαι πρὸς αὐτόν. πρότερον οὖν ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν ἐν καρδίᾳ καὶ ἥπατι τῆς ψυχῆς εἰδῶν, ἃ κἀκείνῳ κἀμοὶ συνωμολόγηται φθείρεσθαι κατὰ τὸν θάνατον. ἔχοντος δὲ ἰδίαν οὐσίαν ἑκατέρου τῶν σπλάγχνων, ἥτις μέν ἐστιν ἀκριβῶς αὕτη, μηδέπω ζητῶμεν. ἀναμνησθῶμεν δὲ περὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων σωμάτων συστάσεως. ἐκ δυοῖν γὰρ ἀρχῶν ἡμῖν ἐδείχθη σύνθετος ὑπάρχειν, ὕλης μὲν ἀποίου κατ' ἐπίνοιαν. ἐχούσης δὲ ἐν αὐτῇ ποιοτήτων τεττάρων κρᾶσιν, θερμότητος, ψυχρότητος, ὑγρότητος, ξηρότητος, ἐκ τούτων καὶ χαλκὸς καὶ σίδηρος καὶ χρυσὸς, ἥ τε σὰρξ, νεῦρά τε καὶ χόνδρος, καὶ πιμελὴ, καὶ πάνθ' ἁπλῶς, τὰ πρωτόγονα μὲν ὑπὸ Πλάτωνος, ὁμοιομερῆ δ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ὀνομαζόμενα γέγονεν, ὥστ' εἴτε αὐτὸς οὗτος Ἀριστοτέλης εἶδος εἶναι τοῦ σώματος εἴπῃ τὴν ψυχὴν, ἐρωτητέον αὐτὸν ἢ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ, ποτέραν τὴν μορφὴν εἶδος εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ νομίσομεν,

μέσομεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, ἢ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων, σῶμα δημιουργῆσαν, ὅπερ ὁμοιομερές ἐστι καὶ ἁπλοῦν, ὡς πρὸς αἴσθησιν οὐκ ἔχον ὀργανικὴν σύνθεσιν. ἀποκρινοῦνται γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων, εἴγε δὴ τούτων εἰσὶ πρώτως ἐνέργειαι. δέδεικται γὰρ τοῦθ' ἡμῖν ἑτέρωθι, καὶ νῦν αὖ δεήσει, πάλιν εἰρήσεται. καὶ μὴν εἴπερ ἐξ ὕλης τε καὶ εἴδους ἅπαντα συνέστηκε τὰ τοιαῦτα σώματα, δοκεῖ δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει τῶν τεττάρων ποιοτήτων ἐγγινομένων τῇ ὕλῃ τῶν φυσικῶν γίγνεσθαι σωματικὴν ἐκ τούτων κρᾶσιν. ἀναγκαῖον αὐτὸν τίθεσθαι τὸ εἶδος, ὥστε πως καὶ ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία κρᾶσις ἔσται τῶν τεττάρων, εἴπερ ποιοτήτων ἐθέλεις λέγειν, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος, καὶ ψυχρότητος καὶ θερμότητος, ἤτοι σωμάτων ὑγροῦ καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ. τῇ δὲ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ τὰς δυνάμεις αὐτῆς δείκνυσθαι ἑπομένας, εἴγε καὶ τὰς ἐνεργείας. εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ λογιζόμενον εἶδος τῆς ψυχῆς ἐστι, θνητὸν ἔσται. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ κρᾶσίς τις ἐγκεφάλου, καὶ πάνθ' οὕτω τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη τε καὶ μέρη τὰς δυνάμεις ἑπομένας ἕξει τῇ κράσει, καὶ ἔσται τοιαύτη ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία. εἰ δ' ἀθάνατός ἐστιν, ὡς Πλάτων βούλεται, διὰ τί χωρίζεσθαι ψυχθέντος σφοδρῶς, ἢ ὑπερθερμανθέντος, ἢ ὑπερξηρανθέντος, ἢ ὑπερυγρανθέντος τοῦ ἐγκεφάλου, καλῶς ἂν ἐπεποιήκει γράψας αὐτὸς, ὥσπερ καὶ τἆλλα τὰ κατ' αὐτὴν ἔγραψε. γίνεται γὰρ ὁ θάνατος κατὰ τὸν Πλάτωνα, χωριζομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. διὰ τί δὲ αὐτὴν κένωσις αἵματος χωρίζει πολλὴ, καὶ κώνειον ποθὲν, καὶ πυρετὸς διακαής. εἰ μὲν ὁ Πλάτων ἔζη, παρ' ἐκείνου πάντως ἂν ἠξίωσα μαθεῖν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐκεῖνος ἐστὶν ἔτι, καὶ τῶν πλατωνικῶν διδασκάλων οὐδεὶς οὐδεμίαν αἰτίαν ἐδιδάξατό με, δι' ἣν ὑφ' ὧν εἶπον ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος ἀναγκάζεται χωρίζεσθαι, τολμῶ λέγειν αὐτὸς, ὡς οὐ πᾶν εἶδος σώματος ἐπιτήδειόν ἐστιν ὑποδέξασθαι τὴν λογιστικὴν ψυχήν. ἀκόλουθον γὰρ ὁρῶ τοῦτο, τῷ περὶ ψυχῆς δόγματι τοῦ Πλάτωνος, ἀπόδειξιν γε μὴν οὐδεμίαν ἔχω λέγειν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν με τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ὁποία τίς ἐστιν, ἐκ τοῦ γένους τῶν ἀσωμάτων ὑποθεμένων ἡμῶν ὑπάρχειν αὐτήν. ἐν μὲν γὰρ σώμασι τὰς κράσεις ὁρῶ παμπολύ τι διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ παμπόλλας οὔσας. ἀσωμάτου δ' οὐσίας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν εἶναι δυναμένης, οὐχ ὅσης δὲ ποιότητος, ἢ εἴδους σώματος, οὐδεμίαν νοῶ διαφορὰν, καίτοι πολλάκις ἐπισκεψάμενός τι, καὶ ζητήσας ἐπιμελῶς. ἀλλ' οὐδέ πως οὐδὲν οὖσα τοῦ σώματος, εἰς ὅλον αὐτὸ δύναιτ' ἂν ἐκτείνεσθαι. τούτων μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄχρι φαντασίας ἐννοῆσαι δεδύνημαι, καίτοι προθυμηθεὶς χρόνον παμπόλλου. γινώσκω δ' ἐκεῖνο ἐναργῶς φαινόμενον, ὡς ἡ μὲν τοῦ αἵματος κένωσις καὶ ἡ τοῦ κωνείου πόσις, καταψύχουσι τὸ σῶμα, πυρετὸς δὲ σφοδρὸς, ὑπερθερμαίνει. καὶ πάλιν ἐρῶ ταυτὸν, διὰ τί ψυχόμενον ἢ ὑπερθερμαινόμενον τὸ σῶμα καταλείπει τελέως ἡ ψυχὴ, πολλὰ ζητήσας, οὐχ εὗρον. ὥσπερ γε οὐδὲ διὰ τί χολῆς μὲν ξανθῆς ἐν ἐγκεφάλῳ πλεοναζούσης εἰς παραφροσύνην ἐλκόμεθα. διὰ τί δὲ τῆς μελαίνης εἰς μελαγχολίαν, διὰ τί δὲ τὸ φλέγμα καὶ ὅλως τὰ ψυκτικὰ παραίτια ληθάργοις, ἐξ ὧν καὶ μνήμης καὶ συνέσεως βλάβαις ἁλισκόμεθα. καὶ μέντοι καὶ διὰ τί μωρίαν αὐτὴν ἐργάζεται κώνειον ποθὲν, ᾧ καὶ τοὔνομα γέγονε παρώνυμον ἀπὸ τοῦ πάθους ὃ πάσχον, ὁρῶ ὑπ' αὐτοῦ τὸ σῶμα. λύπης δὲ ἁπάσης καὶ δυσθυμίας κουφίζει σαφῶς οἶνος πινόμενος. ἑκάστης γὰρ ἡμέρας, τούτῳ χρώμεθα. καὶ Ζήνων ὥς φασιν ἔλεγεν ὅτι καθάπερ οἱ πικροὶ θέρμοι βρεχόμενοι τῷ ὕδατι, γίνονται γλυκεῖς, οὕτω καὶ αὐτὸν ὑπὸ οἴνου διατίθεσθαι. φασὶ δὲ καὶ τὴν οἰνοπίαν ῥίζαν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐργάζεσθαι τοῦτο, καὶ ταύτην εἶναι τὸ τῆς αἰγυπτίας ξένης φάρμακον. ὅ φησιν ὁ ποιητής. αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον. νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες ἁπάντων. ἡ μὲν οὖν οἰνοπία ῥίζα χαιρέτω. δέομαι γὰρ αὐτῆς οὐδὲν εἰς τὸν λόγον, ὁρῶντες ὁσημέραι τὸν οἶνον ἐργαζόμενον ὅσαπερ οἱ ποιηταὶ λέγουσιν. οἶνός σε τρώει μελιηδὴς ὥστε καὶ ἄλλους. βλάπτει ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλοι μηδ' αἴσιμα πίνοι. οἶνος καὶ κένταυρον ἀγακλειτὸν εὐρυτίωνα, ἄασ' ἐνὶ μεγάρῳ μεγαθύμου πειριθόοιο. ἐς λαπίθας ἐλθόνθ'. ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ, μαινόμενος κάκ' ἔρεξε δόμον κατὰ πειριθόοιο. καὶ ἀλλαχόθι περὶ αὐτοῦ φησὶ νηλέος. ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι. καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκε. καί τι ἔπος προέηκεν ὅπερ τ' ἄρρητον, ἄμεινον. οὕτω δὲ καὶ Θεόγνις ἔλεγεν. οἶνος πινόμενος πουλὺς, κακόν. ἢν δέ τις αὐτὸν πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακὸν, ἀλλ' ἀγαθόν. ὄντως γὰρ εἰ συμμέτρως ποθείη καὶ πέψει, καὶ ἀναδόσει, καὶ αἱματώσει, καὶ θρέψει. μεγάλα δὲ συντελεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἡμερωτέραν τε ἅμα καὶ θαρσαλεωτέραν ἐργάζεσθαι, διὰ μέσης δηλονότι τῆς κατὰ τὸ σῶμα κράσεως, ἥν τινα ἀνάπαλιν ἐργάζεται διὰ μέσων τῶν χυμῶν. οὐ μόνον δὲ ὡς ἔφην κράσεις σώματος ὑπαλλάττει καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ χωρίζειν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος δύναται. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι, θεώμενος τὰ ψύχοντά τε καὶ θερμαίνοντα φάρμακα, παραχρῆμα τὸν προσενεγκάμενον ἀναιροῦντα. τοῦ γένους δὲ εἰσὶ τούτων, καὶ οἱ τῶν θηρίων ἰοί. τοὺς δηχθέντας οὖν ὑπὸ τῆς ἀσπίδος, ὁρῶμεν ἀποθνήσκοντας αὐτίκα. παραπλήσιον τῆς ἀπὸ κωνείου πόσεως, ὡς καὶ τοῦ ταύτης ἰοῦ ψύχοντος. ἀναγκαῖον ἔσται καὶ τοῖς ἰδίαν οὐσίαν ἔχειν ὑποθεμένοις τὴν ψυχὴν, ὁμολογῆσαι δουλεύειν αὐτὴν, ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν. εἴγε καὶ χωρίζειν ἐξουσίαν ἔχουσι, καὶ παραφρονεῖν ἀναγκάζουσι, καὶ μνήμην καὶ σύνεσιν ἀφαιρεῖσθαι. καὶ λυπηροτέραν καὶ ἀτολμοτέραν καὶ ἀθυμοτέραν ἐργάζεσθαι, καθάπερ ἐν ταῖς μελαγχολίαις φαίνεται. καὶ τούτων ἔχει τἀναντία ὁ πίνων τὸν οἶνον συμμέτρως. ἆρ' οὖν ὑπὸ μὲν τῆς κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν κράσεως, ὑπαλλάττεσθαι πεφύκασιν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ὑπὸ δὲ τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν οὐδὲν πάσχειν; καὶ μὴν τούτου πολλὰ τεκμήρια, κατά τε φάρμακα, καὶ τὴν ὁσημέραι δίαιταν ἔχομεν, ἃ τάχ' ἂν ἐφεξῆς, εἴποιμι σύμπαντα. πρότερον ἀναμνήσας ὧν ὁ Πλάτων ἔγραψε λόγων ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος ὑγρότητος εἰς λήθην ἔρχεσθαι τὴν ψυχὴν, ὧν πρότερον ἠπίστατο, πρὶν ἐνδεθῆναι τῷ σώματι. λέγει γὰρ ὧδέ πως αὐτοῖς ῥήμασιν ἐν Τιμαίῳ, κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον τοῦ συγγράμματος, ἐν ᾧ φησὶ τοὺς θεοὺς δημιουργῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἐνδέοντας τὴν ἀθάνατον ψυχὴν εἰς ἐπίρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον. εὔδηλον ὅτι τὴν ὑγρότητα τῆς βρεφῶν οὐσίας αἰνιττόμενος. ἐφεξῆς γοῦν τούτοις τάδε φησίν. αἱ δὲ » εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολλὴν, οὔτ' ἐκράτουν, καὶ βίᾳ ἐφέροντό τε καὶ ἔφερον. καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν. πολ- » λοῦ γὰρ ὄντος τοῦ κατακλύζοντος καὶ ἀπορρέοντος κύματος, ὃ τὴν τροφὴν παρεῖχεν, ἔτι μείζονα θόρυβον ἀπερ- »

» γαζέτω τὰ περιπίπτοντα τῶν παθημάτων ἑκάστης. καὶ μέντοι καὶ διέλθωμεν αὐτὰ πάλιν, ἐφεξῆς φησί. διὰ δὴ
» ταῦτα πάντα τὰ πάθη κατ᾽ ἀρχάς, ἡ ψυχὴ γίνεται τὸ πρῶτον ὅταν εἰς σῶμα ἐνδεθῇ θνητόν, ὅταν δὲ τὸ τῆς αὐ-
» ξήσεως καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα. πάλιν δὲ περίοδοι λαμβανόμεναι γαλήνης τὴν ἑαυτῶν ὁδὸν ἴωσι, καὶ κα-
» θιστῶνται μᾶλλον ἐπιόντος τοῦ χρόνου, τότε ἤδη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἰόντων σχῆμα ἑκάστου τῶν κύκλων αἱ περιφο-
» ραὶ κατευθυνόμεναι, τότε θάτερον καὶ τὸ ταὐτὸν προσαγορευόμεναι κατ᾽ ὀρθόν, ἔμφρονα τὸν ἔχοντα αὐτὰς γινόμενον
» ἀποτελοῦσιν. ὅταν φησὶ τὸ τῆς αὐξήσεως καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα, τὴν ὑγρότητα δηλονότι λέγων, τὴν ἔμ-
προσθεν ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰρημένην τῆς περὶ τὴν ψυχὴν ἀνοίας αἰτίαν γινομένην, ὡς τῆς μὲν ξηρότητος εἰς σύνεσιν, τῆς δ᾽ ὑγρό-
τητος, εἰς ἄνοιαν ἀγούσης τὴν ψυχήν. ἀλλ᾽ εἴπερ ὑγρότης μὲν ἄνοιαν ἐργάζεται, ξηρότης δὲ σύνεσιν, ἡ μὲν ἄκρα
ξηρότης, ἄκραν ἐργάζεται σύνεσιν. ἡ δ᾽ ἐπίμικτος ὑγρότης, τοσοῦτον ἀφαιρήσει τῆς τελείας συνέσεως, ὅσον ἐκοι-
νώνησεν ὑγρότητος. τίνος οὖν ἢ τοῦ ζώου τοιοῦτόν δε σῶμα τίνος ἄμοιρον ὑγρότητος, ὥσπερ τὰ τῶν ἄστρων οὐδενὸς οὐ-
δ᾽ ἐγγύς, ὥστε οὐδὲ συνέσεως ἄκρας ἐγγύς ἐστι σῶμα θνητοῦ ζώου. πάντα δ᾽ ὥσπερ ὑγρότητος, οὕτω καὶ ἀνοίας μετέ-
χει. ὁπότ᾽ οὖν τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μονοειδῆ οὐσίαν ἔχον τῇ τοῦ σώματος κράσει συμμεταβάλλεται, τί χρὴ νομίσαι
πάσχειν τὸ θνητὸν εἶδος αὐτῆς, ἢ δῆλον, ὅτι πάντῃ δουλεύειν τῷ σώματι, ἄμεινον δὲ φάναι μὴ δουλεύειν. ἀλλ᾽ αὐ-
τὸ δὴ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ θνητὸν τῆς ψυχῆς, τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος. ἐδείχθη γὰρ ἔμπροσθεν ἡ θνητὴ ψυχή, κρᾶσις οὖσα τοῦ
σώματος. ἡ μὲν οὖν τῆς καρδίας κρᾶσις, τὸ θυμοειδές ἐστι τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ τοῦ ἥπατος, τὸ καλούμενον ὑπὸ τοῦ Πλάτω-
νος μὲν ἐπιθυμητικόν, θρεπτικὸν δὲ καὶ φυσικὸν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀνδρόνικον δὲ τὸν περιπατητικόν, ὅτι μὲν
ὅλως ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ὡς ἐλεύθερος ἀνὴρ ἄνευ τοῦ περιπλέκειν ἀσαφῶς, ἐπαινῶ
τε πάνυ καὶ ἀποδέχομαι τὴν φράσιν τοῦ ἀνδρός. εὑρίσκω γὰρ αὐτὸν καὶ κατ᾽ ἄλλα πολλὰ τοιοῦτον, ὅτι δ᾽ ἤτοι κρᾶ-
σιν εἶναι φησίν, ἢ δύναμιν ἑπομένην τῇ κράσει, καὶ μέμφομαι τῇ προσθήκῃ τῆς δυνάμεως. ἡ γάρ τοι ψυχή, πολλὰς
ἔχει δυνάμεις, οὐσία τις οὖσα, καὶ τοῦτο ὀρθῶς Ἀριστοτέλει λέλεκται, καὶ πρόσθεν τοῦ διωρίσαι καλῶς ἡ ὁμωνυμία.
λεγομένης γὰρ οὐσίας, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ συναμφοτέρου, τὴν κατὰ τὸ εἶδος οὐσίαν ἀπεφήνατο
ψυχὴν ὑπάρχειν, οὐκ ἐγχωρῶν λέγειν ἄλλο τι παρὰ τὴν κρᾶσιν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. ἐν ταὐτῷ δὲ γέ-
νει τῆς οὐσίας, καὶ ἡ τῶν στωϊκῶν περιέχεται δόξα. πνεῦμα μὲν γάρ τι τὴν ψυχὴν εἶναι βούλονται, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν.
ἀλλ᾽ ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς, ὥστε καὶ τοῦθ᾽ ὕλη μέν τις
οἰκεία τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ πνεῦμα. τὸ δὲ τῆς ὕλης εἶδος ἤτοι κρᾶσις, ἐν συμμετρίᾳ γιγνομένης τῆς ἀερώδους τε καὶ πυ-
ρώδους οὐσίας. οὔτε γὰρ ἀέρα μόνον οἷόν τε φάναι τὴν ψυχήν, οὔτε πῦρ ὅτι μήτε ψυχρὸν ἄκρως ἐμφανῆ γίγνεσθαι ζώου
σῶμα, μήτε ἄκρως θερμόν, ἀλλὰ μηδὲ ἐπικρατούμενον ὑπὸ θατέρου κατὰ μεγάλην ὑπεροχήν, ὅπου γε κἂν βρα-
χεῖ πλεῖον γένηται τοῦ συμμέτρου, πυρέττει μὲν τὸ ζῷον ἐν ταῖς τοῦ πυρὸς ἀμέτροις ὑπεροχαῖς. καταψύχεται δὲ
καὶ πελιδνοῦται καὶ δυσαίσθητον, ἢ παντελῶς ἀναίσθητον γίνεται κατὰ τὰς τοῦ ἀέρος κράσεις. οὗτος γὰρ αὐτός,
ὅσον μὲν ἐφ᾽ ἑαυτῷ, ψυχρός ἐστιν, ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸ πυρῶδες στοιχεῖον ἐπιμιξίας, εὔκρατος γίνεται. δῆλον οὖν ἤδη
σοι γέγονεν, ὡς ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, κατὰ ποιὰν κρᾶσιν ἀέρος τε καὶ πυρὸς γίνεται κατὰ τοὺς στωϊκούς, καὶ συνετὸν μὲν
ὁ Χρύσιππος ἀπείργασται διὰ τὴν τούτων εὔκρατον μίξιν. οἱ δὲ Ἱπποκράτους υἱεῖς, οὓς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ
κωμικοὶ διὰ τὴν ἄμετρον θερμήν. ἴσως οὖν τις ἐρεῖ, μήτε Χρύσιππον ἐπαινεῖσθαι δεῖν ἐπὶ συνέσει, μήτ᾽ ἐκείνους ἐπὶ
μωρίᾳ ψέγεσθαι. παραπλησίως δὲ καὶ εἰς τὰ τοῦ θυμοειδοῦς ἔργα καὶ πάθη, μήτε τοὺς εὐτόλμους ἐπαινεῖσθαι χρῆναι,
μήτε τοὺς ἀτόλμους ψέγεσθαι. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὀλίγον πρόσθεν ἐπισκεψόμεθα. νῦν δ᾽ οἷς ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην,
προσθήσω τὰ λείποντα, τοσοῦτον ἔτι πάλιν ἐπειπών, ὡς οὐχ οἷόν τ᾽ ἐστὶ πάντα δεικνύειν ἐν ἅπασι, καὶ ὡς δυοῖν
οὐσῶν αἱρέσεων ἐν φιλοσοφίᾳ κατὰ τὴν πρώτην τομήν. ἔνιοι μὲν γὰρ ἡνῶσθαι τὴν περὶ τὸν κόσμον οὐσίαν ἅπα-
σαν, ἔνιοι δὲ διῃρῆσθαι φασὶ κενοῦ παραπλοκῇ. τὴν δευτέραν αἵρεσιν ἐφωράσαμεν, οὐκ ἀληθῆ δι᾽ ἐκείνων τῶν ἐλέγχων,
οὓς ἐν τῷ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων ἐγράψαμεν. πρὸς δὲ τὸν παρόντα λόγον ὑπόθεσιν λαβόντες ἀλλοιοῦ-
σθαι τὴν οὐσίαν ἡμῶν καὶ τὴν κρᾶσιν αὐτῆς ἐν ὁμοιομερεῖ ἐργάζεσθαι τὸ φυσικὸν σῶμα, τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν ἐδεί-
ξαμεν, κατὰ τὴν κρᾶσιν συνισταμένην. ἐάν γε μή τις αὐτὴν ὑπόθηται, καθάπερ ὁ Πλάτων, ἀσώματον ὑπάρχειν,
ἄνευ τοῦ σώματος εἶναι δυναμένην. ὑποθεμένοις δὲ τοῦτο τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κράσεως ἐνεργεῖν κωλύεσθαι τὰς
οἰκείας ἐνεργείας, ἱκανῶς μὲν ἤδη δέδεικται. προστεθήσονται δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀποδείξεις. ἀλλὰ νῦν γε καὶ τούτου τοῦ
τρόπου εἰρημένου, τὸν περὶ τῆς κράσεως λόγον προσθεῖναι δοκεῖ μοι βέλτιον εἶναι. δυνήσονται γὰρ λέγειν οἱ τὴν ψυχὴν
εἶδος εἶναι τοῦ σώματος ἡγούμενοι, τὴν συμμετρίαν τῆς κράσεως, οὐ τὴν ξηρότητα, συνετωτέραν αὐτὴν ἐργάζεσθαι, καὶ
ταύτῃ διαφωνήσουσι τοῖς ἡγουμένοις, ὅσῳ περ ἂν ἡ κρᾶσις γίνεται ξηροτέρα, τοσούτῳ καὶ τὴν ψυχὴν ἀποτελεῖσθαι ξυ-
νετωτέραν, ἀλλ᾽ εἰ καὶ ξηρότητα μὴ ξυγχωρῆσαι ἐναντίαν εἶναι συνέσεως, εἴ γε μὴν ὑφ᾽ Ἡρακλείτου. καὶ γὰρ οὗτος οὐχ
» οὕτως εἶπεν. αὐγὴ ξηρή, ψυχὴ σοφωτάτη. τὴν ξηρότητα πάλιν ἀξιῶν εἶναι συνέσεως αἰτίαν. τὸ γὰρ τῆς αὐγῆς ὄνομα
τοῦτ᾽ ἐνδείκνυται, καὶ βελτίονά γε δόξαν ταύτην εἶναι νομιστέον. ἐννοήσαντας καὶ τοὺς ἀστέρας αὐγοειδεῖς τε ἅμα καὶ
ξηροὺς ὄντας, ἄκραν σύνεσιν ἔχειν. εἰ γὰρ μή τις αὐτοῖς ὑπάρχειν τοῦτο φαίη, δόξει τῆς τῶν θεῶν ὑπεροχῆς ἀναίσθητος
εἶναι. διὰ τί τοίνυν εἰς ἔσχατον ἀφικνούμενοι γῆρας, παρεληρήθησαν οὐκ ὀλίγοι τῆς τοῦ γήρως ἡλικίας ἐπιδεδειγμένης
εἶναι ξηρᾶς, οὐ διὰ τὴν ξηρότητα φήσομεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχρότητα. φανερῶς γὰρ αὕτη, πᾶσι τοῖς ἔργοις τῆς ψυχῆς
λυμαίνεται. ἀλλὰ ταῦτα μέν, εἰ καὶ πάρεργά ἐστιν, ἀλλ᾽ ἐναργῶς τῆς προκειμένης νῦν ἡμῖν πραγματείας ἐνδείκνυ-
ται τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα καὶ πάθη, ταῖς τοῦ σώματος ἑπόμενα κράσεσιν. εἰ μὲν εἶδος ἐστιν ὁμοιομεροῦς σώματος ἡ
ψυχή, τὴν ἀπόδειξιν ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας ἔχομεν ἐπιστημονικωτάτην. εἰ δ᾽ ὑποθώμεθα ταύτην ἀθάνατον εἶναι,
φύσιν ἰδίαν ἔχουσαν, ὁ Πλάτων ἔλεγεν. ἀλλὰ τό γε διασώζεσθαι καὶ δουλεύειν τῷ σώματι, καὶ κατ᾽ αὐτὸν ἐκεῖνον
ὁμολογεῖται, διά τε τὴν τῶν βρεφῶν ἄνοιαν, καὶ τὴν τῶν ἐν γήρᾳ ληρούντων, ἔτι τε τῶν εἰς παραφροσύνην,
ἢ μανίαν, ἢ ἐπιλησμοσύνην, ἢ ἄνοιαν ἀφικνουμένων ἐπὶ φαρμάκων δόσεσιν, ἢ τισὶν ἐν τῷ σώματι γεννηθεῖσι

μοχθηροῖς

μοχθηροῖς χυμοῖς. ἄχρι μὲν γὰρ τοῦ λήθην, ἢ ἄνοιαν, ἢ ἀκινησίαν, ἢ ἀναισθησίαν ἕπεσθαι τοῖς εἰρημένοις, ἐμποδίζεσθαι
φαίη τις ἂν αὐτὴν ἐνεργεῖν, αἷς ἔχει φύσει δυνάμεσιν. ὅταν δὲ οἴηται βλέπειν τὰ μὴ βλεπόμενα, καὶ ἀκούειν ἃ
μηδεὶς ἐφθέγξατο, καὶ φθέγγηται τὰ τῶν αἰσχρῶν ἢ ἀπορρήτων, ἢ ὅλως ἀνοήτων, οὐ μόνον ἀπωλείας ἐστὶ τεκμήριον
ὧν εἶχε δυνάμεων ἡ ψυχὴ συμφύτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐναντίων ἐπεισόδιον. τοῦτο μὲν οὖν ἤδη καὶ ὑποψίαν τινὰ ἀφαι
ρεῖ μεγάλην ὅλης τῆς περὶ ψυχῆς οὐσίας, μὴ οὐκ ἀσώματον ᾖ. πῶς γὰρ ἂν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας εἰς τὴν ἐναν
τίαν ἑαυτῆς φύσιν ἄγοιτο, μήτε ποιότης τις οὖσα τοῦ σώματος, μήτ᾽ εἶδος, μήτε πάθος, μήτε δύναμις. ἀλλὰ τοῦ-
το μὲν ἐάσωμεν, ἵνα μὴ τὸ πάρεργον ἡμῖν γένηται αὖ, πολὺ μεῖζον ἔργον οὗ προὐθέμεθα, ὅτι δ᾽ ὑπὸ τῶν τοῦ σώμα-
τος κακῶν δυναστεύεται τὴν ψυχὴν ἐναργῶς ἐν μελαγχολίαις καὶ φρενίτισιν καὶ μανίαις φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ
ἀγνοῆσαι διὰ νόσημα σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους, ὅπερ ὅτε Θουκυδίδης ἐμβῆναι πολλοῖς φησιν, ἐν τῇ
λοιμώδει νόσῳ τῇ νῦν γενομένῃ ἔτεσιν οὐ πολλοῖς, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, παραπλήσιον εἶναι δόξει τῷ μὴ βλέ-
πειν διὰ λήμην ἢ ὑπόχυσιν, οὐδὲν αὐτῆς τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως πεπονθυίας. τὸ δ᾽ αὖθ᾽ ἐνὸς τρία βλέπειν αὐτοῖς, τῆς
ὀπτικῆς δυνάμεώς ἐστι μέγιστον πάθος, ὃ τῷ φρενιτίζειν ἔοικεν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς οἶδε βλαπτομένην τὴν
ψυχὴν ὑπὸ τῆς κακοχυμίας τοῦ σώματος, ἡ ἐξῆς ῥῆσις ἤδη δηλώσει. ὅπου γὰρ ἂν ἢ τῶν ὀξέων καὶ τῶν ἁλυκῶν φλεγμάτων,
καὶ ὅσοι πικροὶ καὶ χολώδεις χυμοὶ κατὰ τὸ σῶμα πλανηθέντες, ἔξω μὲν μὴ λάβωσιν ἀναπνοήν, ἐντὸς δὲ ἑλκό
μενοι τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν ἀτμίδα τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει σφόδρα συμμίξαντες ἀνακερασθῶσι, παντοδαπὰ νοσήμα-
τα τῆς ψυχῆς ἐμποιοῦσι, μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ἐλάττω, καὶ πλείω. πρός τε τοὺς τρεῖς τόπους ἐνεχθέντα τῆς ψυχῆς πρὸς
ὃν ἂν ἕκαστ᾽ αὐτῶν προσπίπτοι, ποικίλλει μὲν εἴδη δυσκολίας καὶ δυσθυμίας παντοδαπά, πολλάκις δὲ θρασύ
τητάς τε καὶ δειλίας, ἔτι τε λήθας ἅμα καὶ δυσθυμίας. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Πλάτων ὡμολόγησε τὴν ψυ-
χὴν ἐν κακίᾳ τινὶ γίγνεσθαι διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι κακοχυμίαν. ὥσπερ δὲ πάλιν ἐν νόσῳ καθίσταται διὰ τὴν ἐν
τῷ σώματι ἕξιν κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τὸ δὲ σπέρμα πολὺ καὶ γλοιῶδες ἔχων, καθάπερ εἰ δένδρον πολύκαρ
πον τοῦ συμμέτρου πεφυκός, ἢ πολλὰς μὲν καθ᾽ ἕκαστον ὠδῖνας, πολλὰς δὲ ἡδονὰς κτώμενος ἐν ταῖς ἐπιθυμί-
αις, καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα τόκοις, ἐμμανής τε πλεῖστον τοῦ βίου γιγνόμενος, διὰ τὰς μεγίστας ἡδονὰς καὶ λυ-
πὰς καὶ νόσους, καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχήν, οὐχ ὡς νοσῶν ἀλλ᾽ ὡς ἔχων κακῶς δοξάζεται. τὸ
δ᾽ ἀληθές, ἡ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκολασία καὶ τὸ πολὺ μέρος διὰ τὴν ἑνὸς γένους ἕξιν ὑπὸ μανότητος. ὡς τῷ
ἐν σώματι ῥοώδη καὶ ὑγραίνουσαν, νόσον ψυχῆς γεγονέναι. ἱκανῶς μὲν οὖν κἂν ταύτῃ τῇ ῥήσει τὴν ψυχὴν νο-
σεῖν ἀπεφήνατο διὰ μοχθηρὰν ἕξιν σώματος. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον ἔτι καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων ἡ γνώ
μη κατάδηλος γίνεται τοῦ φιλοσόφου. τί γάρ φησι. καὶ σχεδὸν ἅπανθ᾽ ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρασία καὶ ὄνειδος ὡς
ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς, διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τοῦ σώμα-
τος καὶ ἀπαίδευτον τροφάς, κακὸς γίνεται. παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρά, καὶ ἄκοντι προσγίνεται. ὅτι μὲν οὖν ὁ Πλάτων
αὐτὸς ὁμολογεῖ τὰ προαποδεδειγμένα ὑπ᾽ ἐμοῦ, ἔκ τε τούτων αὐτοῦ τῶν ῥήσεων ἐστὶ δῆλον, ἐξ ἄλλων τε πολλῶν.
ὧν τινὰς μὲν ἐν τῷ Τιμαίῳ καθάπερ καὶ τάσδε τὰς νῦν εἰρημένας, τινὰς δὲ ἐν ἄλλοις βιβλίοις αὐτοῦ ἐστιν εὑρεῖν.
ὅτι δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τῇ κράσει τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος, ἐξ οὗ τὴν γένεσιν ἔχειν ἡμῶν φησὶ τὸ αἷμα, τὰς τῆς ψυχῆς
δυνάμεις ἀκολουθεῖν οἴεται, δῆλον ἐστὶν ἐκ τῶνδε τῶν ῥήσεων. οὗτος κατὰ μέν γε τὸ δεύτερον τὸ περὶ ζώων μορίων,
οὕτως ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἰσχύος μὲν ποιητικώτερον τὸ παχύτερον αἷμα καὶ θερμότερον. αἰσθητικώτερον δὲ τὸ λε-
πτότερον καὶ ψυχρότερον. τὴν αὐτὴν δὲ ἔχει διαφορὰν καὶ τῶν ἀνάπαλιν ὑπαρχόντων πρὸς τὸ αἷμα, διὸ καὶ μέ-
λιτται καὶ ἄλλα τοιαῦτα ζῷα, φρονιμώτερα τὴν φύσιν ἐστὶν ἐναίμων πολλῶν, καὶ τῶν ἐναίμων, τὰ μὲν ψυχρὸν ἔχον
τα καὶ λεπτὸν αἷμα, φρονιμώτερα τῶν ἐναντίων. ἄριστα δὲ τὰ θερμὸν ἔχοντα καὶ λεπτὸν καὶ καθαρὸν αἷμα. πρός τε γὰρ
ἀνδρίαν τὰ τοιαῦτα καὶ φρόνησιν ἔχει καλῶς. διὸ καὶ τὰ ἄνω μόρια πρὸς τὰ κάτω τὴν αὐτὴν ἔχει διαφοράν, καὶ
πρὸς τὸ θῆλυ τὸ ἄρρεν, καὶ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος. εὔδηλον οὖν ἐστιν ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ταύτῃ τῇ ῥήσει
ἕπεσθαι βουλόμενος, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις τῇ φύσει τοῦ αἵματος ἀπεφήνατο ἕπεσθαι. ὅθεν ἧττον καὶ κατωτέρω
τοῦ συγγράμματος ἀποφαινόμενος τὴν δόξαν, ἔγραψεν ὧδε. τὰς δὲ καλουμένας ἶνας, αἷμα τὸ μὲν ἔχει, τὸ δὲ οὐκ
ἔχει, οἷον τὸ τῶν ἐλάφων καὶ δορκάδων, διόπερ οὐ πήγνυται τὸ τοιοῦτον αἷμα. τοῦ γὰρ αἵματος τὸ μὲν ὑδατῶ-
δες, μᾶλλον ψυχρόν ἐστι, διὸ καὶ οὐ πήγνυται. τὸ δὲ γεῶδες, πήγνυται ἐξατμιζομένου τοῦ ὑγροῦ ἐν ταῖς πήξεσι. συμ-
βαίνει δὲ ἔνιά γε καὶ γλαφυρώτερον ἔχειν τὴν διάνοιαν τῶν τοιούτων, οὐ διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ αἵματος, ἀλλὰ διὰ λεπτό
τητα μᾶλλον καὶ διὰ τὸ καθαρὸν εἶναι. τὸ γὰρ γεῶδες, οὐδέτερον ἔχει τούτων. εὐκινητότερον γὰρ ἔχουσι τὴν αἴσθη
σιν τὰ λεπτοτέραν ἔχοντα τὴν ὑγρασίαν καὶ καθαρωτέραν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῶν ἀναίμων ἔνια, συνετωτέραν ἔχει τὴν
ψυχὴν ἐνίων ἐναίμων, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον, οἷον ἡ μέλιττα καὶ τὸ γένος τῶν μυρμήκων, καὶ ἔτι τῶν τοιού-
των ἕτερόν ἐστι. δειλότερα γὰρ πάντα τὰ ὑδατώδη. ὁ γὰρ φόβος καταψύχει. προσδοποιεῖται τοίνυν τὰ πάθη τὰ
τοιαύτην ἔχοντα τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ κρᾶσιν. διὸ καὶ τὰ ἄλλα ἔναιμα, δειλότερα τῶν ἀναίμων ἐστίν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν.
καὶ ἀκινητίζει γε φοβούμενα, καὶ προΐεται περιττώματα, καὶ μεταβάλλει ἔνια τὰς χρόας αὐτῶν. τὰ δὲ πολλὰς ἔχοντα
λίαν ἶνας καὶ παχείας, γεωδέστερα τὴν φύσιν ἐστὶ καὶ θυμώδη τὸ ἦθος καὶ ἐκστατικὰ διὰ τὸν θυμόν. θερμότητος
γὰρ ποιητικὸς ὁ θυμός. τὰ δὲ στερεὰ θερμανθέντα, μᾶλλον ἐστὶν ἢ προσῆκε θερμά, ὡς ἡ τῶν ἰνῶν φύσις ἐν τῷ ὑγρῷ.
αἱ γὰρ ἶνες στερεώτεραι καὶ γεωδέστεραι γίνονται, οἷον αἱ ποεῖαι ἐν τῷ σώματι, καὶ ζέσιν ποιοῦνται ἐν τοῖς θυμοῖς.
διὸ οἱ ταῦροι καὶ οἱ κάπροι, θυμώδεις καὶ ἐκστατικοί. τὸ γὰρ αἷμα τούτων, ἰνωδέστατον, καὶ τό γε τοῦ ταύρου, τάχιστα πή
γνυται πάντων. ἐξαιρουμένων δὲ τῶν ἰνῶν, οὐ πήγνυται τὸ αἷμα. αἱ γὰρ ἶνες γεώδεις. καθάπερ ἐκ πηλοῦ εἴ τις ἐξέλοι τὸ γεῶ
δες, οὐκ ἂν ξηραίνοιτο τὸ ὕδωρ. οὕτως καὶ τὸ αἷμα, τῶν ἰνῶν μὲν ἐξαιρουμένων, οὐ πήγνυται, μενουσῶν δὲ πήγνυται. οἷον καὶ
ὑγρὰ γῆ καὶ ὑπὸ ψύχους ἂν πάθοι. τοῦ γὰρ θερμοῦ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἐκθλιβομένου συνεξατμίζεται τὸ ὑγρόν, καθάπερ
εἴρηται πρότερον, καὶ πήγνυται οὐχ ὑπὸ θερμοῦ, ἀλλ᾽ ὑπὸ ψυχροῦ ξηραινόμενον. ἐν δὲ τοῖς σώμασιν ὑγρόν ἐστι,

διὰ τὴν θερμότητα τὴν ἐν τοῖς ζώοις. ταῦτα προσειπὼν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐφεξῆς αὐτοῖς συνάπτει ταῦτα. πολλῶν δέ ἐστιν αἰτία ἡ τοῦ αἵματος φύσις, καὶ κατὰ τὸ ἦθος τοῖς ζώοις, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν εὐλόγως. ὕλη γάρ ἐστι παντὸς τοῦ σώματος. ἡ γὰρ τροφὴ, ὕλη. τὸ δ' αἷμα, ἐσχάτη τροφή. πολλὴν οὖν ποιεῖ διαφορὰν θερμὸν ὂν καὶ ψυχρὸν καὶ λεπτὸν, καὶ παχὺ, καὶ καθαρὸν καὶ θολερόν. οὐσῶν δὲ καὶ ἄλλων αὐτοῦ ῥήσεων ἐν ταῖς περὶ τῶν ζώων αὐτοῦ πραγματείαις, καὶ τοῖς τῶν προβλημάτων αὐτοῦ βιβλίοις, ἔδοξέ μοι περιττὸν εἶναι παραγράφειν ἁπάσας. ἀρκεῖ γάρ μοι τὴν Ἀριστοτέλους ἐνδείξασθαι γνώμην, ἣν ἔχει περί τε τῶν κράσεων τοῦ σώματος, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων. ὅμως δὲ προσθήσω καὶ μετὰ τὸ πρῶτον εἰρημένον τῆς τῶν ζώων ἱστορίας, ὧν τινὰ μὲν ἄντικρυς εἰς τὴν κρᾶσιν ἀνάγεται, τινὰ δὲ διὰ μέσων τῶν φυσιογνωμονικῶν σημείων, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην. βούλεται γὰρ οὗτος τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσιν, οἰκείαν γίνεσθαι τὴν διάπλασιν ὅλου τοῦ σώματος ἑκάστῳ γένει ζώων, οἷον αὐτίκα τῶν ἐναίμων ἡ γένεσις μέν ἐστιν, ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ κράσει τούτου τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη, καθότι καὶ διὰ τῶν προγεγραμμένων ῥήσεων ἀπεφήνατο. τῶν δὲ ὀργανικῶν μορίων ἡ διάπλασις οἰκεία τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσι γίγνεται κατ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην. καὶ μετὰ ταῦτα δὴ λοιπὸν, οὐκ ὀλίγα πέφυκε περί τε ψυχῆς ἠθῶν, καὶ τῆς τοῦ σώματος κράσεως. ἔνια δὲ τῶν φυσιογνωμονικῶν, ἄντικρύς τε καὶ δι' οὐδενὸς μέσου τὴν κρᾶσιν ἐνδείκνυται. τοιαῦτα δέ ἐστι κατὰ τὰς χρόας καὶ τρίχας, ἔτι τε τὰς φωνὰς καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν μορίων. ἀκούσωμεν οὖν ἤδη τῶν ὑπὸ Ἀριστοτέλους γεγραμμένων ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ζώων ἱστορίας. προσώπου δὲ τὸ μὲν μέτωπον. τούτου δὲ οἷς μὲν μέγα, βραδύτεροι, οἷς δὲ μικρὸν, εὐκίνητοι, καὶ οἷς μὲν πλατὺ, ἐκστατικοί. μία μὲν αὕτη ῥῆσις. ἑτέρα δὲ οὐ μετὰ πολὺ τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσα. ὑπὸ τῷ μετώπῳ, ὀφρύων δὲ αἱ μὲν εὐθεῖαι φύουσαι, μαλακοῦ ἤθους σημεῖον. αἱ δὲ πρὸς τοὺς κροτάφους μεμυκυῖαι, εἴρωνος. εἶτα πάλιν οὐ μετὰ πολὺ, κοινὸν δὲ βλεφαρίδος μόριον τῆς ἄνω καὶ κάτω, καίτοι δύο μὲν πρὸς τῇ ῥινὶ, δύο δὲ πρὸς τοῖς κροτάφοις. οἷς μὲν εἰσὶ μακροὶ, κακοηθείας σημεῖον, οἷς δὲ βραχεῖς, ἤθους βελτίονος. ὧν δὲ οἱ κτένες οἷον κρεώδεις ἔχοντες πρὸς τῷ μυκτῆρι, πονηρίας. εἶτα ἐφεξῆς πάλιν. αἱ ὀφρύες αὖ ὥσπερ κατεσπασμέναι, φθόνου. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν. ὀφθαλμοῦ δὲ τοῦ μὲν λευκοῦ ὁμοίως ἐπὶ πολὺ πᾶσι τὸ καλούμενον μέλαν διαφέρει. τοῖς μὲν γάρ ἐστι μέλαν. τοῖς δὲ καὶ σφόδρα γλαυκὸν, οἷς δὲ χαροπὸν, τοῦ βελτίστου σημεῖον ἐστί. καὶ δὴ καὶ τούτων ἐφεξῆς τάδε γράφει. τῶν δὲ ὀφθαλμῶν οἱ μὲν μικροὶ, οἱ δὲ μεγάλοι, οἱ μέσοι δὲ καὶ βέλτιστοι, καὶ οἱ ἐκτὸς σφόδρα ἢ ἐντὸς ἢ μέσως, τούτων οἱ ἐντὸς μάλιστα ὀξυωπέστατοι ἐπὶ παντὸς ζώου. οἱ δὲ μέσοι, ἤθους βελτίστου σημεῖον, καὶ σκαρδαμυκτικοὶ οἱ ἐκτὸς ἢ οἱ μέσοι. ἐκείνων δὲ οἱ μὲν ἀνεμώδεις, οἱ δὲ ἀβέβαιοι. καὶ πάλιν οὐ μετὰ πολλὰ, καὶ τὸν περὶ τῶν ὤτων λόγον ὧδέ πως ἔγραψεν. εἰ μὲν πάνυ μικρὰ ἢ μέσα ἢ ἐπανεστηκότα σφόδρα ἦ, τούτων τὰ μὲν μικρὰ, κακοήθους σημεῖον, τὰ δὲ μέσα, βελτίστου ἤθους, τὰ δὲ μεγάλα καὶ ἐπανεστηκότα, μωρολογίας καὶ ἀδολεσχίας. ταῦτα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ζώων ἱστορίας Ἀριστοτέλης ἔγραψεν. ὀλίγα δὲ μέμνηται καὶ ἐν ἄλλῳ συγγράμματι περὶ φυσιογνωμονικῶν θεωρημάτων, ὧν καὶ παρεθέμην ἂν τινὰς ῥήσεις, εἰ μήτε μακρολογίας ἔμελλον ἀποίσεσθαι δόξαν, ἀναλίσκειν τε τὸν χρόνον μάτην, ἐξὸν ἐπὶ τὸν πάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων πρῶτον εὑρόντα τὴν θεωρίαν ταύτην, ἀφικέσθαι μάρτυρα τὸν θεῖον Ἱπποκράτην. γράφει τοίνυν οὗτος ἐν τῷ βιβλίῳ ἐν ᾧ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων διδάσκει. πρῶτον μὲν ἐπ' ἐκείνων τῶν πόλεων ἃς ἐστράφθαι φησὶ πρὸς ἄρκτους, ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι, τά τε ἤθεα ἀγριώτερα ἢ ἡμερώτερα, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπὶ τῶν πρὸς ἀνατολὴν ἐστραμμένων ὧδε. λαμπρόφωνοί τε οἱ ἄνθρωποι, ὀργήν τε καὶ ξύνεσιν βελτίους τῶν πρὸς βορέαν. ἔπειτα προελθὼν ἐπὶ πλέον περὶ τῶν αὐτῶν, ὧδέ πως διεξέρχεται τὴν οὐσίαν. πλεῖστον δὲ διαφέρειν φημὶ τῆς εὐρώπης εἰς τὰς φύσιας τῶν ξυμπάντων τῶν ἐκ γῆς φυομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων. πολὺ γὰρ καλλίω καὶ μέζω πάντα γίγνονται ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἥ τε χώρη τῆς χώρας ἡμερωτέρα, καὶ τὰ ἤθεα τῶν ἀνθρώπων ἡμερώτερα. τὸ δ' αἴτιον τούτων, ἡ κρᾶσις τῶν ὡρέων. τὴν κρᾶσιν αἰτίαν εἶναί φησιν οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἃ διεξῆλθεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἠθῶν. ὅτι δὲ τὴν τῶν ὡρῶν κρᾶσιν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι, ξηρότητί τε καὶ ὑγρότητι διαλλάττειν ἑτέραν τῆς ἑτέρας φησὶ, παμπόλλας ῥήσεις παρεθέμην ἐν τῇ πραγματείᾳ, καθ' ἣν ἐπιδείκνυμι τὴν αὐτὴν φυλάττοντα δόξαν αὐτὸν περὶ τῶν στοιχείων ἐν τῇ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βίβλῳ, καὶ τἄλλα πάντα συγγράμματα. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς ἑπομένας ῥήσεις τῇ προκειμένῃ ταύτην διδάσκων, γράφει ὧδε περὶ τῆς εὐκράτου χώρας, ἣν καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη φησὶ ποιεῖν εὔκρατα. οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἐκκέκαυται λέγει, οὔτε ὑπὸ τῶν αὐχμῶν καὶ ἀνυδρίης ἀναξήρανται, οὔτε ὑπὸ ψύξεως πεπίεσται. διὰ τούτων οὖν ἐφεξῆς φησί. τὸ δὲ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ταλαίπωρον καὶ τὸ θυμοειδὲς, οὐκ ἂν δύναιτο ἐν τοιαύτῃ φύσει ἐγγίγνεσθαι, οὔτε ὁμοφύλου, οὔτε ἀλλοφύλου. ἀλλὰ τὴν ἡδονὴν ἀνάγκη κρατεῖν, καὶ μέντοι κατωτέρω πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι, τάδε γράφει. περὶ δὲ τῆς ἀθυμίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἀνδρείης ὅτι ἀνδροδαιμονέστεροι τὰ ἤθεα θεωρεῖται μάλιστα, οὐ μεγάλας τὰς μεταβολὰς ποιούμενα, οὔτε ἐπὶ τὸ θερμὸν, οὔτε ἐπὶ τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ παραπλησίως. καὶ μέντοι καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν εἶπεν οὕτως. εὑρήσεις δὲ καὶ τῶν ἀσιηνῶν διαφέροντας αὐτοὺς ἑωυτῶν. καὶ τοὺς μὲν βελτίονας, τοὺς δὲ φαυλοτέρους ὄντας. τούτων δὲ αἱ μεταβολαὶ αἴτιαι τῶν ὡρέων ὥσπερ μοι εἴρηται ἐν τοῖσι προτέροισι καὶ κατωτέρω τοῦ συγγράμματος, ἡνίκα περὶ τῶν τὴν εὐρώπην οἰκούντων ὁ λόγος αὐτῷ γίγνεται, τάδε γράφει. τό δὲ ἄγριον καὶ τὸ ἄμικτον καὶ θυμοειδὲς, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει γίγνεται. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐν ἑτέρᾳ ῥήσει γράφει ταυτί. ὅσοι μὲν ὀρεινὴν χώρην οἰκοῦσι καὶ τρηχείαν καὶ ὑψηλὴν καὶ ἄνυδρον, καὶ μεταβολαὶ αὐτέοισι γίγνονται τῶν ὡρέων, μέγα δὲ τὸ διάφορον ἐνταῦθα. εἰκὸς γὰρ εἴδεα μεγάλα εἶναι, καὶ πρὸς τὸ ταλαίπωρον καὶ ἀνδρεῖον εὖ πεφυκότα, καὶ τό γε, ἄγριον καὶ θηριῶδες, αἱ τοιαῦται φύσιες οὐχ ἥκιστα ἔχουσιν. ὅσοι δὲ κοῖλα χωρία καὶ λειμώδεα, καὶ πνιγηρὰ καὶ τῶν θερμῶν πνευμάτων πλέον μέρος μετέχουσιν ἢ τῶν ψυχρῶν, ὕδασί τε χρέονται θερμοῖσιν, οὗτοι δὲ μεγάλοι μὲν οὐκ ἂν εἴησαν. οὐδ' εὐμήκεες. εὐρέες δὲ πεφυκότες καὶ σαρκώδεες καὶ μελανότριχες, καὶ αὐτοὶ μέλανες μᾶλλον ἢ λευκότεροι, φλεγματίαι τε ἧσσον ἢ χολώδεες, τὸ δὲ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ταλαίπωρον ἐν τῇ ψυχῇ, φύσει μὲν οὐκ ἂν ὁμοίως ἔχοιεν, νόμος δὲ προσγενόμενος, ἀπεργάσεται

νόμον,

νόμον, εἴρηκε δηλονότι τὴν νόμιμον ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ τοῦ βίου διαγωγήν, ἣν δὴ καὶ τροφὴν καὶ παιδείαν καὶ συνήθειαν ἐπιχώριον ὀνομάζομεν, οὗ καὶ αὐτοῦ μεμνήσομαι, πρὸς τὸν ὀλίγον ὕστερον εἰρησόμενον λόγον. ἐν γὰρ τῷ παρόντι προσθεῖναι ταύτας ἔτι βούλομαι τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. ὅσοι δὲ ὑψηλὴν οἰκοῦσι χώρην, ἢ λείην καὶ ἀνεμώδεα καὶ ἔνυδρον, εἶεν ἂν εἴδεα μεγάλοι, καὶ ἑωυτοῖσι παραπλήσιοι, καὶ ἀνανδρότεραι δὲ καὶ ἡμερώτεραι τούτων αἱ γνῶμαι. καὶ συνάπτων γε ἐφεξῆς περὶ τὸ χωρίον ἔτι τάδε γράφει. ὅσοι δὲ λεπτὰ καὶ ἄνυδρα καὶ ψιλὰ ταῖσι μεταβολῇσι τῶν ὡρέων, οὐκ εὔκρητα ἔχει τῇ χώρῃ τὰ εἴδεα, ἀλλὰ σκληρὰ καὶ εὔτονα καὶ ξανθότερα, οἷς μελανότερα εἶναι τὰ εἴδεα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεάς τε καὶ ἰδιογνώμονας. καὶ τί γὰρ, ἵνα μὴ πολλῶν μνημονεύσω ῥήσεων αὐτοῦ, ἐφεξῆς ἐρεῖ· εὑρήσεις γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ τῆς χώρης τῇ φύσει ἀκολουθοῦντα, καὶ τὰ εἴδεα τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς τρόπους. αὐτὴν δὲ δηλονότι τῆς χώρην περὶ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν, ἑτέρης χώρης διαφορὴν, εἴρηκε πολλάκις ἐν τῷ συγγράμματι. διὰ γοῦν πάλιν τῶν ἐφεξῆς φησίν. ὅκου μὲν γὰρ ἡ γῆ πίειρα καὶ μαλθακὴ καὶ ἔνυγρος, καὶ τὰ ὕδατα κάρτα μετέωρα ἔχουσα, ὥστε θερμὰ εἶναι τοῦ θέρεος, καὶ τοῦ χειμῶνος ψυχρὰ, καὶ τῶν ὡρέων καλῶς κεῖται, ἐνταῦθα καὶ οἱ ἄνθρωποι σαρκώδεές εἰσι καὶ ἄναρθροι καὶ ὑγροὶ καὶ ταλαίπωροι, καὶ τὴν ψυχὴν κακοὶ, ὥστε ἐπὶ πολὺ τόν γε ῥᾴθυμον καὶ τὸν ὑπνηλὸν ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς ἰδεῖν, ἔς τε τὰς τέχνας παχέες, καὶ οὐ λεπτοὶ, οὐδὲ ὀξέες. ἐν τούτοις πάλιν ἐδήλωσε σαφέστατα, μὴ μόνον τὰ ἤθη ταῖς τῶν ὡρῶν κράσεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμβλύτητα τῆς διανοίας, ὥσπερ οὖν καὶ τὴν σύνεσιν ἑπομένην. ὅμοια δὲ τούτοις, καὶ κατὰ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν ὑπ' αὐτοῦ γέγραπται αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὅκου δὲ ἐστὶν ἡ χώρη ψιλὴ, καὶ χιόνι ὑπὸ τοῦ χειμῶνος πιεζομένη, ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμένη, ἐνταῦθα σκληρούς τε καὶ ἰσχυροὺς καὶ διηρθρωμένους καὶ εὐτόνους καὶ δασέας ἴδοις, τό τε ἐργαστικὸν ὀξὺ ἐνεὸν ἐν τῇ φύσει τῇ τοιαύτῃ καὶ τὸ ἄγρυπνον, τά τε ἤθεα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεας, καὶ ἰδιογνώμονας, τοῦ τε ἀγρίου μᾶλλον μετέχοντας ἢ τοῦ ἡμέρου. ἔς τε τὰς τέχνας ὀξυτέρους τε καὶ συνετωτέρους καὶ τὰ πολέμια ἀμείνους εὑρήσεις. ἐν τούτῳ πάλιν τῷ λόγῳ σαφῶς, οὐ μόνον τὰ ἤθη ταῖς τῆς χώρας κράσεσιν ἀκόλουθα φησὶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τέχνας τοὺς μὲν ὀξυτέρους, τοὺς δὲ ἀσυνετωτέρους, τοὺς δὲ ἀμβλυτέρους τε καὶ παχέας τὴν διάνοιαν. οὐκέτ' οὖν δέομαι τῶν περὶ τὸ δεύτερον ἢ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένων φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἁπάντων μνημονεύειν, ἀλλ' ἀρκεῖ παραγράψαι δείγματος ἕνεκα, τήνδε τὴν λέξιν αὐτοῦ. ὧν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι σφύζει, μανικοὶ καὶ ὀξύθυμοι, ὧν δ' ἂν ἀτρεμέει, τυφώδεες. περὶ δὲ τὴν ῥῆσιν ὁ λόγος ἐστὶ τοιοῦτος. ὧν ἀνθρώπων ἡ περὶ τὸν ἀγκῶνα ἀρτηρία σφοδροτάτην ποιεῖται τὴν κίνησιν, οὗτοι μανικοί εἰσι. φλέβας μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ, καὶ δέδεικται πολλάκις, οὐδέπω δὲ πᾶσαν ἀρτηριῶν κίνησιν ὠνόμαζον σφυγμὸν, ἀλλὰ μόνον τὴν αἰσθητὴν αὐτὴν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ πάντως οὖσαν σφοδράν. Ἱπποκράτης δὲ ὡς καὶ πρῶτος ἄρξας τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος ἔθους, εἴρηκέ που σφυγμὸν ἁπασῶν τῶν ἀρτηριῶν τὴν κίνησιν, ὁποία τις ἂν εἴη. περὶ μέντοι τήνδε τὴν ῥῆσιν, ἔτι τῷ παλαιοτέρῳ τρόπῳ τῆς ἑρμηνείας χρώμενος, ἐκ σφοδρᾶς κινήσεως τῆς ἀρτηρίας, ἐτεκμήρατο τὸν μανικὸν καὶ ὀξύθυμον ἄνθρωπον, ἐπεὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θερμασίας, οὕτω σφύζουσιν αἵδε αἱ ἀρτηρίαι. καὶ μανικοὺς μὲν γὰρ καὶ ὀξυθύμους τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἐργάζεται, νωθροὺς δὲ καὶ βαρεῖς καὶ δυσκινήτους, ἡ τῆς κράσεως ψυχρότης. Ἱπποκράτης μὲν οὖν ἐπιδείξας ἐν ὅλῳ τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ὡρῶν κράσεως συγγράμματι, σώματος κράσει ἕπεσθαι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, οὐ μόνον ὅσαι περὶ τὸ θυμοειδὲς ἢ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς περὶ τὸ λογιστικὸν ἁπάσας, ἀξιοπιστότατός ἐστι μάρτυς, εἴγε τις ἐπὶ μάρτυσι ποιεῖτο, καθάπερ ἐνίοις ἔθος ἐστὶ, τὴν τῶν δογμάτων ἀλήθειαν. ἐγὼ δ' οὐχ ὡς μάρτυρα τἀνδρὶ πιστεύω τοῖς πολλοῖς ὡσαύτως, ἀλλ' ὅτι τὰς ἀποδείξεις αὐτοῦ βεβαίας ὁρῶ, διὰ τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸν ἐπαινῶ τὸν Ἱπποκράτην. τίς γὰρ οὐχ ὁρᾷ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἁπάντων τῶν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις ἀνθρώπων ἐναντιώτατα διακείμενα, τοῖς ἐγγὺς τῆς διακεκαυμένης ζώνης; ἢ τίς οὐκ οἶδε τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τούτων ὅσοι τὴν εὔκρατον οἰκοῦσι χώραν ἀμείνους τε τὰ σώματα, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ διά τινας τῶν Πλατωνικοὺς μὲν ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων. ἡγουμένους δὲ ἐμποδίζεσθαι μὲν ἐν ταῖς νόσοις τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος, ὑγιαίνοντας δὲ ἰδίας ἐνεργείας ἐνεργεῖν, οὔτε ὠφελουμένην οὔτε βλαπτομένην ὑπ' αὐτοῦ. ἀναγράψω τινὰς ῥήσεις τοῦ Πλάτωνος, ἐν αἷς ἀποφαίνεταί τινας διὰ τὴν τῶν τόπων κρᾶσιν, εἰς φρόνησιν ὠφελουμένους τε καὶ βλαπτομένους ἄνευ τοῦ νοσεῖν τὸ σῶμα. περὶ μέν γε τὰ πρῶτα τῶν Τιμαίου λόγων, ἔγραψε. ταύτην δὴ τὴν σύμπασαν διακόσμησιν καὶ σύνταξιν ἡ θεὸς προτέρους ὑμᾶς διακοσμήσασα, κατῴκισεν. ἐκλεξαμένη τὸν τόπον ἐν ᾧ γεγένησθε, τῶν ὡρῶν τὴν εὐκρασίαν ἐν αὐτῷ κατιδοῦσα, ὅτι ἄνδρας φρονιμωτάτους οἴσει, ἀλλὰ καὶ συνάπτων ἐφεξῆς. ἅτε οὖν φιλοπόλεμός τε καὶ φιλόσοφος ἡ θεὸς οὖσα, τὸν προσφερεστάτους αὐτῇ μέλλοντα οἴσειν τόπον ἄνδρας τοῦτον ἐκλεξαμένη, πρῶτον κατῴκισεν. ὅτι μὲν οὖν πολὺ δίδωσι τοῖς τόποις, τουτέστι ταῖς ἐπὶ τῆς γῆς οἰκήσεσιν εἴς τε τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν, ἤδη μὲν κἀκ τούτων ἐστὶ δῆλον, ἀλλὰ κἂν τῷ πέμπτῳ τῶν νόμων ὧδέ πως ἔγραψε. μὴ δὲ τοῦθ' ὑμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων, πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους. ἐναργῶς πάλιν ἐνταῦθα, γεννᾶν τοὺς τόπους φησὶν ἀμείνους τε καὶ χείρους ἀνθρώπους. καὶ ἐφεξῆς δὲ πάλιν ὑπὲρ φορῶν τοῖσδέ, φησίν. οἱ μέν πού γε διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ εἰλήσεις, ἀλλόκοτοί τε εἰσὶ, καὶ ἀναίσιοι ἑαυτῶν. οἱ μὲν δι' ὕδατα, οἱ δὲ διὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφὴν ἀναδιδοῦσαν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἄμεινον καὶ χεῖρον, ταῖς ψυχαῖς δὲ οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ πνεύματα σαφῶς φησι καὶ τὰς εἰλήσεις, τουτέστι, τὰς ἐξ ἡλίου θερμότητας εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις προσθησαμένας. εἰ μή τι ἄρα νομίζουσι διὰ μὲν τὰ πνεύματα, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος θερμότητα καὶ ψυχρότητα, καὶ τὴν τῶν ὑδάτων τε καὶ τῆς τροφῆς φύσιν, ἀμείνους τε καὶ χείρους τὴν ψυχὴν ἀνθρώπους δύνασθαι γενέσθαι. ταῦτα δὲ αὐτὰ μὴ διὰ μέσων τῶν κράσεων ἐργάζεσθαι τὰ περὶ ψυχὴν ἀγαθά τε καὶ φαῦλα. καὶ γὰρ ταῦτ' ἂν εἴη τῇ συνέσει τῶν ἀνδρῶν ἀκόλουθα. ἀλλ' ἡμεῖς γε σαφῶς ἴσμεν ὡς ἕκαστον ἔδεσμα καταπίνεται μὲν πρῶτον εἰς τὴν γαστέρα, προκατείργασται δὲ ἐν αὐτῇ. μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τῶν ἐξ ἥπατος αὐτῇ καθηκουσῶν φλεβῶν ἀναληφθὲν, ἐργάζεται τοὺς ἐν τῷ σώματι χυμοὺς, ἐξ ὧν τρέφεται

τἆλλα μόρια πάντα, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία καὶ ἧπαρ. ἐν δὲ δὴ τῷ τρέφεσθαι, θερμότερα σφῶν αὐτῶν γίγνεται, ψυχρότερά τε καὶ ὑγρότερα συνεξομοιούμενα τῇ δυνάμει τῶν ἐπικρατούντων χυμῶν. ὡς σωφρονήσαντες κἂν νῦν γοῦν οἱ δυσχεραίνοντες τροφὴν δύνασθαι, τοὺς μὲν σωφρονεστέρους, τοὺς δὲ ἀκολαστοτέρους ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς μὲν ἀκρατεστέρους, τοὺς δὲ ἐγκρατεστέρους, καὶ θαρσαλέους, καὶ δειλοὺς, ἡμέρους τε καὶ πράους, ἐριστικούς τε καὶ φιλονείκους, ἡκέτωσαν πρός με μαθησόμενοι τίνα μὲν ἐσθίειν αὐτοὺς χρὴ, τίνα δὲ πίνειν. εἴς τε γὰρ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ὀνήσονται μέγιστα, καὶ πρὸς ταύτῃ κατὰ τὰς τοῦ λογιστικοῦ δυνάμεις ἐπιδώσουσιν εἰς ἀρετὴν, συνετώτεροι καὶ μνημονικώτεροι γενόμενοι καὶ φιλομαθέστεροι, καὶ φρονιμώτεροι. πρὸς γὰρ ταῖς τροφαῖς καὶ τοῖς πόμασι, καὶ τοὺς ἀνέμους αὐτοὺς διδάξω, καὶ τὰς τοῦ περιέχοντος κράσεις, ἔτι τε τὰς χώρας ὁποίας μὲν αἱρεῖσθαι προσήκει, ὁποίας δὲ φεύγειν. ἀναμνήσω δὲ πάλιν αὐτοὺς κἂν μὴ θέλωσιν, ὡς ὁ Πλάτων αὐτὸς ἀφ' οὗ προονομάζουσιν ἑαυτοὺς, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἔγραψε περὶ τούτων. ὡσαύτως δ' οὖν μοι ἀρκέσει προσθεῖναι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον πρὸς τῷ περὶ τροφῆς ἐκ Τιμαίου, καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν νόμων, ὧν οἱ μὲν δύο, περὶ οἴνου πόσεως εἰσίν. ἆρ' οὐ νομοθετήσομεν, πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα, τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι, διδάσκοντες, ὡς οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν, εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι, τὴν ἐκμανῆ εὐλαβούμενοι ἕξιν τῶν νέων. μετὰ δὲ τοῦτο, οἴνου μὲν δεῖ γεύεσθαι τοῦ μετρίου, μέχρι τριάκοντα ἐτῶν. μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τοπαράπαν νέος ἀπέχεσθαι. τεσσαράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις εὐωχηθέντα καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων τελετὴν ἅμα καὶ παιδιάν. ἣν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπίκουρον, τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος, ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστε ἀνίας καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερον ἐκ σκληροῦ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα γιγνόμενον, καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι. ἐκ ταύτης τῆς ῥήσεως μεμνῆσθαι ποιεῖν καλοὺς καὶ γενναίους τοὺς Πλατωνικοὺς, καὶ οὐ μόνον ἀφ' ἧς λέλεκται περὶ πόσεως οἴνου ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἡλικιῶν διαφορᾶς. ἐμμανῆ μὲν γὰρ εἶναι φησὶ τὴν τῶν μειρακίων φύσιν, αὐστηρὰν δὲ καὶ δύσθυμον καὶ σκληρὰν τὴν τῶν γερόντων, οὐ δή που διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἔχουσαν κρᾶσιν, τὴν οὖσαν ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν. ἡ μὲν γὰρ τῶν μειρακίων, θερμὴ καὶ πολύαιμος, ἡ δὲ τῶν γερόντων, ὀλίγαιμός τε καὶ ψυχρά. καὶ διὰ τοῦτό γε αὖ, τοῖς μὲν γέρουσιν ὠφέλιμος οἴνου πόσις, εἰς συμμετρίαν θερμασίας ἐπανάγουσα τὴν ἐκ τῆς ἡλικίας ψυχρότητα, τοῖς δ' αὐξανομένοις, ἐναντιωτάτη. ζέουσαν γὰρ αὐτῶν τὴν φύσιν, καὶ σφοδρῶς κινουμένην, ὑπερθερμαίνει τε καὶ εἰς ἀμέτρους τε καὶ σφοδρὰς ἐκμαίνει κινήσεις. ἀλλὰ Πλάτωνι μὲν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν νόμων εἴρηται περὶ πόσεως οἴνου τοῖς βουλομένοις ἀναγινώσκειν, ὠφέλιμα. μόνης δὲ ἐγὼ ἔτι μιᾶς αὐτοῦ ῥήσεως μνημονεύσω κατὰ τὸ τέλος εἰρημένης ἁπάντων τῶν περὶ πόσεως λόγων, ἔνθαπερ εἴρηκε τὸν τῶν Καρχηδονίων λόγον. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις οὕτω. ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρείας προσθείμην ἂν τῷ Καρχηδονίων νόμῳ, μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατοπέδου γεύεσθαι τοῦ πώματος, ἀλλ' ὑδροποσίαις συγγίγνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα. καὶ κατὰ πόλιν, μήτε δοῦλον γεύεσθαι ποτὲ, μὴ δὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, ὃν ἂν ἄρχωσι, μήτ' αὖ κυβερνήτας, μήτε δικαστὰς ἐνεργοὺς ὄντας, οἴνου γεύεσθαι τοπαράπαν, μὴ δὲ ὅστις βουλευόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρχεται, μὴ δέ γε μεθ' ἡμέραν τοπαράπαν μηδένα, εἰ μὴ σωμασκίας, ἢ νόσων ἕνεκα, μὴ δ' αὖ νύκτωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ γυνή. καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἄν τις λέγοι, ἐν οἷς τοῖς γε νοῦν τε καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν οὐ ποτέος οἶνος. ταῦτα τοῦ Πλάτωνος εἰρηκότος, οὐκ ἐπὶ τῶν νοσούντων σωμάτων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως ὑγιαινόντων. εἴ γε ὑμῖν δοκοῦσιν ὦ γενναιότατοι Πλατωνικοὶ στρατεύειν καὶ ἄρχειν καὶ δοκιμάζειν καὶ κυβερνᾶν ναῦς, οἱ πίνοντες ὑγιαίνοντες, ἀποκρίνεσθέ μοι τοὐντεῦθεν ἐρωτῶντι, πότερον οὐχ ὥσπερ τις τύραννος ὁ πολὺς οἶνος, κελεύει τὴν ψυχὴν μήτε νοεῖν ἀκριβῶς, ἃ πρόσθεν ἐνόει, μήτε πράττειν ὀρθῶς, ἃ πρόσθεν ἔπραττε, καὶ διὰ τοῦτο φυλάττεσθαί φησιν ὁ Πλάτωνος πολέμιον; εἰ γὰρ ἅπαξ εἴσω τοῦ σώματος ἀφίκοιτο, καὶ τὸν κυβερνήτην κωλύει ὡς προσήκει μεταχειρίζεσθαι τοὺς οἴακας τῆς νεὼς, καὶ τοὺς στρατευομένους σωφρονεῖν ἐν ταῖς παρατάξεσι, καὶ τοὺς δικαστὰς, ὁπότε οὖν δικαίους χρὴ εἶναι, ποιεῖ σφάλλεσθαι, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν κακῶς, καὶ προστάττειν οὐδὲν ὑγιές. ἡγεῖται γὰρ τὸν οἶνον ἀτμῶν θερμῶν ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα τὴν κεφαλὴν πληροῦντα, κινήσεως μὲν ἀμετροτέρας αἴτιον γίγνεσθαι τῷ ἐπιθυμητικῷ μέρει τῆς ψυχῆς καὶ τῷ θυμοειδεῖ, βουλῆς δὲ προπετεστέρας, τῷ λογιστικῷ. καὶ μὴν εἴπερ οὕτως ἔχει ταῦτα, διὰ μέσης τῆς κράσεως αἱ εἰρημέναι τῆς ψυχῆς ἐνέργειαι φαίνονται, βλαπτόμεναι πινόντων ἡμῶν τὸν οἶνον, ὥσπερ γε πάλιν ὠφελούμεναί τινες. ἀλλὰ νῦν καὶ τότε ὑμᾶς, ἐὰν βούλησθε, διδάξω καθ' ἕτερον καιρὸν, ἐκ τοῦ θερμαίνειν ὅσα βλάπτειν τε καὶ ὠφελεῖν ἡμᾶς οἶνος πέφυκεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τὴν ἐν τῷ Τιμαίῳ ῥῆσιν παραγράψω, καθ' ἣν προσεῖπεν ὁ Πλάτων οὕτως. ταύτῃ κακοὶ πάντες οἱ κακοὶ διὰ δύο ἀκουσιώτατα γιγνόμεθα, ὧν αἰτιατέον μὲν αἰεὶ τοὺς φυτεύοντας τῶν φυτευομένων μᾶλλον, καὶ τοὺς τρέφοντας τῶν τρεφομένων. ἐφεξῆς δέ φησι. πειρατέον μὴν ὅπῃ τις δύναται καὶ διὰ τροφῆς, καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων μαθημάτων τε φυγεῖν μὲν κακίαν. τοὐναντίον δὲ ἑλεῖν ἀρετήν, ὥσπερ ἐπιτηδεύματα καὶ μαθήματα, κακίας μὲν ἀναιρετικὰ, γεννητικὰ δὲ ἀρετῆς ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ τροφή. λεγομένης ἐνίοτε τροφῆς ὑπ' αὐτοῦ οὐ μόνον τῆς ἐπὶ σιτίοις, ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῶν παίδων τῆς διαίτης, οὐχ οἷόν τε ἐστὶ φάναι κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, εἰρῆσθαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ τὴν τροφήν. οὐ γὰρ τοῖς παισὶν, ἀλλὰ τοῖς τελείοις ποιεῖν κελευόμενος, ἔφη πειρατέον μὴν ὅπῃ τις δύναται καὶ διὰ τροφῆς καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων μαθημάτων τε φυγεῖν τὴν κακίαν, τοὐναντίον δὲ ἑλεῖν ἀρετήν. ἐπιτηδεύματα οὖν λέγει, τὰ κατὰ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν μαθήματα, τά τε κατὰ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικήν. τροφὴν οὐκ ἄλλην τινὰ νοεῖν οἷόν τε παρὰ τὴν ἐκ τῶν σιτίων, καὶ ῥοφημάτων, καὶ πομάτων, ἐξ ὧν ἐστι καὶ οἶνος, ὑπὲρ οὗ πολλὰ διῆλθεν ὁ Πλάτων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν νόμων. ὅστις δὲ βούλεται καὶ χωρὶς ἐμοῦ γνῶναί τι περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεως, ἔνεστιν ἀναγινώσκειν αὐτῷ τοὺς τρεῖς περὶ τοῦδε τῶν ἡμετέρων ὑπομνήσεως, καὶ τὸ τέταρτον ἐπ' αὐτοῖς, περὶ εὐχυμίας τε καὶ κακοχυμίας, οὗ μάλιστα χρήζομεν εἰς τὸ παρόν.

τὸ παρόν. πολλὰ μὲν οὖν ἡ κακοχυμία ταῖς τῆς ψυχῆς ἐνεργείαις λυμαίνεται, σώζει δὲ ἀβλαβεῖς αὐτὰς ἡ εὐχυμία. οὔκουν ἀναιρετικὸς οὐδ᾽ ὁ λόγος ἐστὶ τῶν ἐκ φιλοσοφίας καλῶν, ἀλλ᾽ ὑφηγητικός τε καὶ διδασκαλικὸς ἀγνοουμένου τινὸς ἐν αὐτοῖς τῶν φιλοσόφων. οὔτε γὰρ ἡγούμενοι πάντας ἀνθρώπους ἐπιδεκτικοὺς ἀρετῆς ὑπάρχειν, οὔτε μηδ᾽ ἕνα τὴν δικαιοσύνην αἱρεῖσθαι, ὅπερ ἴσον ἐστὶν τῷ μηδένα γίγνεσθαι φυσικὸν ὅρον διὰ ἡμισείας, ἑκάτεροι τὴν ἀνθρωπίνην ἑωράκασι φύσιν. οὔτε γὰρ ἅπαντες ἐχθροὶ φύονται δικαιοσύνης, οὔθ᾽ ἅπαντες φίλοι, διὰ τὰς κράσεις τῶν σωμάτων ἑκάτεροι τοιοῦτοι γινόμενοι. πῶς οὖν φασι δικαίως τις ἐπαινοῖτο καὶ ψέγοιτο ἢ μισοῖτο καὶ φιλοῖτο γεγενημένος πονηρὸς ἢ ἀγαθὸς, οὐ δι᾽ ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν κρᾶσιν, ἣν ἐξ ἄλλων αἰτιῶν φαίνεται λαμβάνων; ὅτι φήσομεν ὑπάρχειν τοῦτο πᾶσιν ἡμῖν, ἀσπάζεσθαι μὲν τὸ ἀγαθὸν καὶ προσίεσθαι καὶ φιλεῖν, ἀποστρέφεσθαι δὲ καὶ μισεῖν καὶ φεύγειν τὸ κακόν, ὅτι οὐκέτι πρόσεστι σκεπτομένοις, εἴτε γεννητόν ἐστιν, εἴτε μὴ γεννητόν. ὁ γοῦν τὸν ἕτερον αὐτῶν τοιοῦτον ἐποίησεν, εἴτε κατεσκεύασεν αὐτὸ τοιοῦτον. τούς γε οὖν σκορπίους καὶ τὰ φαλάγγια καὶ τὰς ἐχίδνας ἀναιροῦμεν, ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονότα τοιαῦτα καὶ οὐχ ὑφ᾽ ἑαυτῶν. ἀγέννητόν τε τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον θεὸν ὁ Πλάτων λέγων εἶναι, ὅμως ἀγαθὸν ὀνομάζει, καὶ ἡμεῖς δὲ πάντες φύσει φιλοῦμεν αὐτὸν, ὄντα τοιοῦτον διὰ αἰῶνος, οὐχ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ γενόμενον ἀγαθόν. ὅλως γὰρ οὐδ᾽ ἐγένετο ποτὲ, διαπαντὸς ὢν ἀγέννητος καὶ ἀΐδιος. εἰκότως οὖν καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς πονηροὺς μισοῦμεν, οὐ προλογιζόμενοι τὸ ποιῆσαν αἴτιον αὐτοὺς τοιούτους. ἔμπαλιν δὲ προσιέμεθα καὶ φιλοῦμεν τοὺς ἀγαθοὺς, εἴτ᾽ ἐκ φύσεως, εἴτ᾽ ἐκ παιδείας καὶ διδασκαλίας, εἴτ᾽ ἐκ προαιρέσεώς τε καὶ ἀσκήσεως ἐγένοντο τοιοῦτοι. καὶ μέντοι καὶ ἀποκτείνομεν τοὺς ἀνιάτους καὶ πονηροὺς, διὰ τρεῖς αἰτίας εὐλόγους, ἵνα μὴ ἡμᾶς ἀδικήσωσι ζῶντες, εἰς φόβον τε τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ἐνάγωσιν, ὡς κολασθησομένους ἐφ᾽ οἷς ἂν ἀδικήσωσι. καὶ τρίτον, ἔστι καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις ἄμεινον τεθνάναι διεφθαρμένοις οὕτω τὴν ψυχὴν, ὡς ἀνίατον ἔχειν τὴν κακίαν, ὡς μήδ᾽ ὑπὸ τῶν μουσῶν αὐτῶν παιδεύεσθαι, μὴ δέ γε ὑπὸ Σωκράτους ἢ Πυθαγόρα βελτίους γενέσθαι. θαυμάζω δὲ ἐν τῷδε τῶν στωϊκῶν ἅπαντας μὲν ἀνθρώπους εἰς ἀρετῆς κτῆσιν ἐπιτηδείως ἔχειν οἰομένων, διαστρέφεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν οὐ ζώντων. ἵνα γοῦν ἐάσω τἆλλα πάντα τὰ καταβάλλοντα τὸν λόγον αὐτῶν, ἓν δὲ μόνον ἐρωτήσω περὶ τῶν πρότερον γενομένων ἀνθρώπων, οἳ μηδένα πρὸ ἑαυτῶν ἔχον ἕτερον ἢ ὑπό τινων αὐτοῖς ἐγένετο λέγειν οὐχ ἕξουσιν ὥσπερ παιδία θεώμενοι πονηρότατα τὶς ἐδίδαξεν αὐτῶν τὴν

καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἢ πολλὰ μὲν ἅμα θεώμενα

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΨΥΧΗ ΙΔΙΩΝ ΠΑΘΩΝ.

ΕΠΕΙΔΗ καὶ δὴ ὑπομνημάτων ἔχειν βούλει ἃ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρινάμην, ἥν ἐγένετό σοι πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ γραφέντος Ἀντωνίῳ τῷ ἐπικουρείῳ βιβλίου, περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις παθεσιν ἐφεδρείας, ἤδη πράξω τοῦτο, καὶ τήνδε τίθεμαι τὴν ἀρχήν. ἄριστον μὲν ἦν αὐτὸν τὸν Ἀντώνιον εἰρηκέναι σαφῶς, τί ποτε βούλεται σημαίνειν, ἐκ τοῦ τῆς ἐφεδρείας ὀνόματος. ὡς δ' αὐτὸς ἐξ ὧν λέγει κατὰ τὸ βιβλίον εἰκάσειεν, ἤτοι τὴν παραφυλακήν, ἢ τὴν διάγνωσιν, δοκεῖ μοι δηλοῦν, ἢ καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐπανόρθωσιν. ἐφαίνετο δ' ὡς οἶσθα καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὡς εἰκάσαι μᾶλλον ἐστὶν ἢ νοῆσαι σαφῶς. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἔδοξε προτρέπειν ἡμᾶς γινώσκειν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν, ἐνίοτε δ' ὅπως ἄν τις ἕκαστον ὧν ἁμαρτάνει διαγιγνώσκει. καὶ πρὸς τούτοις αὖθις ὅπως ἄν τις ἑαυτὸν ἀπάγει τῶν ἁμαρτανομένων, ὃ δοκεῖ μοι τοῦ λόγου παντὸς εἶναι σκοπός. ἕκαστον γὰρ τῶν προειρημένων, ἄχρηστον ἐστὶ καὶ περιττὸν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτον ἀναφέροιτο, διορθεῖν δὲ χρὴ αὐτὸν ἐν τοῖς μάλιστα παθήμασι τῶν ἁμαρτημάτων. ἐνίοτε μὲν γὰρ ὡς περὶ μόνων τῶν παθῶν αὐτῷ ὁ λόγος γίνεται, πολλάκις δὲ ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων. ἔστι δ' ὅτε περὶ ἀμφοτέρων διαλέγεσθαί σοι ἔδοξε. ἐγὼ δ' αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, ὡς οἶσθα προδιώρισα, τὰ μὲν ἁμαρτήματα κατὰ ψευδῆ δόξαν εἰπὼν γίγνεσθαι, τὸ δὲ πάθος † κατά τινα λόγον ἐν ἡμῖν, δύναμιν ἀπειθοῦσαν τῷ λόγῳ. κοινῇ δ' ἀμφότερα κατὰ γενικώτερον σημαινόμενον, ἁμαρτήματα κεκλήσθω. λέγω μὲν οὖν ἁμαρτάνειν καὶ τὸν ἀκολασταίνοντα, καὶ τὸν θυμῷ τι πράττοντα, καὶ τὸν διαβολῇ πιστεύοντα. γεγράπται μὲν οὖν καὶ Χρυσίππῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν φιλοσόφων, θεραπευτικὰ συγγράμματα τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν. εἴρηται δὲ καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, καὶ πρὸ τούτων ὑπὸ Πλάτωνος, καὶ ἦν μὲν βέλτιον ἐξ ἐκείνων μανθάνειν αὐτά, ὥσπερ κἀγώ. τὰ δ' οὖν κεφάλαια διὰ τοῦ πρώτου λόγου τοῦδε διὰ συντόμου, ἐπειδὴ κελεύεις, διέξω σοι πάντα, καθ' ἣν ἤδη τάξιν ἤκουσας ὅτε ἐπύθου περὶ τοῦ γεγραμμένου τῷ Ἀντωνίῳ βιβλίου. ὅτι μὲν εἰκός ἐστιν ἁμαρτάνειν, εἰ καὶ μὴ δοκοίημεν αὐτοί σφάλλεσθαί τι, πάρεστιν ἐκ τῶνδε τῶν λόγων λογίζεσθαι. πάντας ἀνθρώπους ὁρῶμεν ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνοντας, ἤτοι γε ἀναμαρτήτους εἶναι παντάπασιν, ἢ ὀλίγα καὶ σμικρὰ διὰ λόγου σφάλλεσθαι, καὶ τούτους μάλιστα πεπονθότας, οὓς ἄλλοι πλεῖστα νομίζουσιν ἁμαρτάνειν. ἐγὼ οὖν, εἰ καί τινος ἑτέρου, καὶ τοῦδε παμπόλλην ἔσχηκα πεῖραν, ὅσοι μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐπ' ἄλλοις ἐπέθεντο τὴν περὶ αὐτῶν ἀπόφασιν ὁποῖοί τινες εἰσίν, ὀλιγώτατα ἐθεασάμην ἁμαρτάνοντας. ὅσοι δὲ ἑαυτοὺς ἀπειλήφασιν εἶναι ἀρίστους χωρὶς τοῦ τὴν κρίσιν ἑτέροις ἐπιτρέψαι, μέγιστα καὶ πλεῖστα τούτους ἑώρακα σφαλλομένους, ὥστε ὅπερ ᾤμην, ὅτε μειράκιον ἦν ἐπαινεῖσθαι μάτην. τοῦτο δ' ἦν τὸ πύθιον γνῶναι κελεῦον ἑαυτόν. οὐ γὰρ εἶναι μέγα τὸ πρόσταγμα, τοῦτ' εὑρὼν ὕστερον δικαίως ἐπαινούμενον. ἀκριβῶς μὲν γὰρ ὁ σοφώτατος ὁ μόνος ἂν ἑαυτὸν γνοίη, τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἀκριβῶς μὲν οὐδείς, ἧττον δὲ καὶ μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου. καθάπερ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καὶ κατὰ πάσας τὰς τέχνας, τὰς μὲν μεγάλας ὑπεροχάς τε καὶ διαφορὰς τῶν πραγμάτων ἅπαντος ἀνδρός ἐστι γνῶναι. τὰς δὲ μικρὰς τῶν φρονίμων τε καὶ τεχνιτῶν, οὕτω κἀπὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἔχει καὶ παθῶν. ὅστις μὲν ἐπὶ μικροῖς ὀργίζεται σφοδρῶς, δάκνει τε καὶ κακίζοι τοὺς οἰκέτας, οὗτος μέν σοι δῆλος ἐστὶν ὅτι ἐν πάθει καθέστηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅστις ἐν μέθαις τε καὶ ἑταίραις καὶ κώμαις παραγίνεται. τὸ δ' ἐπὶ μεγάλῃ βλάβῃ χρημάτων, ἢ ἀτιμίᾳ μετρίως ταραχθῆναι τὴν ψυχήν, οὐκέτ' ὁμοίως ἐστὶ φανερὸν, ἐκ τοῦ γένους τῶν παθῶν ὑπάρχον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ * πλακοῦντα φαγεῖν ἀκρατέστερον. ἀλλὰ καὶ ταῦτα κατάδηλα γίγνεται τῷ προσμελετήσαντι τὴν ψυχήν, ἐξομοιώσαντι τε ἁπάντων παθῶν ἐπανορθώσεως δεόμενα, καὶ μεῖζον γ' ἐμπης ἀποφαγεῖν αὐτὰ διότι μικρά. ὅστις οὖν βούλεται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι, τοῦτο γινωσκέτω ὡς ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτὸν ἀγνοεῖν πολλὰ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. ὅπως ἂν ἐξεύροι πάντα, δυνάμενος ἐγὼ λέγειν, ὅπως εὑρὼν αὐτὸς, οὔπω λέγω, διότι τὸ βιβλίον τοῦτο δύναται ποτὲ καὶ εἰς ἄλλων ἀφικέσθαι χεῖρας. ὅπως ἂν κἀκεῖνοι γυμνασθῶσι πρὸς ὁδὸν εὑρεῖν τῆς γνώσεως τῶν ἁμαρτημάτων, ὥσπερ καὶ σέ μοι λέγειν ἠξίωσα, καὶ μέχρι τοσαῦτα δοκοῦν ἀπεφηνάμην, ἐσιώπησα. καὶ νῦν οὕτω πράξω, παρακαλέσας τὸν ὁμιλοῦντα τῷδε τῷ γράμματι, καταθέμενον αὐτῷ ζητῆσαι πῶς αὐτὸς ἑαυτὸν δύναται γνωρίζειν ἁμαρτάνοντα. δύο γὰρ ὡς Αἴσωπος ἔλεγε πήρας ἐξήμμεθα τοῦ τραχήλου, τῶν μὲν ἀλλοτρίων τὴν πρόσω, τῶν ἰδίων δὲ τὴν ὀπίσω. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἀλλότρια βλέπομεν ἀεί, τῶν δ' οἰκείων ἀθέατοι καθέσταμεν, καὶ τοῦτον γε τὸν λόγον ὡς ἀληθῆ πάντες προσίενται. ὁ δὲ Πλάτων ἀποδίδωσι καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γιγνομένου. τυφλοῦσθαι γάρ φησι τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον. εἴπερ οὖν ἕκαστος ἡμῶν ἑαυτὸν ἁπάντων μάλιστα φιλεῖ, τυφλώττειν ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ. πῶς οὖν ὄψεται τὰ ἴδια κακά; καὶ πῶς ἁμαρτάνων γνώσεται; πολλῷ γὰρ ἔοικεν ὅτε τοῦ Αἰσώπου μῦθος καὶ ὁ τοῦ Πλάτωνος λόγος, ἀνελπιστότερον ἡμῖν τὴν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὕρεσιν ἀποφαίνειν. εἰ γὰρ μήτε τοῦ φιλεῖν τις ἑαυτὸν ἀποστῆσαι δύναται, τυφλώττειν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον. οὐ μὴν οὐδ' ἐγὼ τὸν ἀναγινώσκοντα τόδε τὸ βιβλίον, ἠξίουν ἐπισκέψασθαι καθ' αὑτὸν ὁδὸν τῆς τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὑρέσεως, εἰ μὴ χαλεπὸν ἦν τὸ πρᾶγμα, καίτοι ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐσκεμμένος ἦ καθ' αὑτόν. καὶ τὴν νῦν ἐγὼ τὴν ἐμὴν ἀποφαίνομαι γνώμην, ἣν, εἰ μέν τινα καὶ αὐτὸς ἕκαστος ἑτέραν ὁδὸν εὕροι, προσλαβὼν καὶ τὴν ἐμήν, ὠφελήσεται πλεονεκτικῶς, διπλῆν ἀνθ' ἁπλῆς εὑρὼν ὁδὸν σωτηρίας. εἰ δὲ μή, ἀλλ' αὐτῇ γε τῇ ἡμετέρᾳ διατελεῖ χρώμενος, ἄχρι περ ἂν ἑτέραν εὕροι βελτίονα. τίς οὖν ἡ ἐμή, λέγειν ἂν ἤδη καιρὸς, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησάμενος. ἐπειδὴ τὰ μὲν ἁμαρτήματα διὰ τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνονται, τὰ δὲ πάθη διὰ τὴν ἄλογον ὁρμήν, ἔδοξέ μοι πρότερον αὐτὸν ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν. εἰκὸς γάρ πως καὶ διὰ ταῦτα ψευδῶς ἡμᾶς δοξάζειν. ἔστι δὲ πάθη ψυχῆς ἅπερ ἅπαντες γιγνώσκουσι, θυμὸς, καὶ ὀργή, καὶ φόβος, καὶ λύπη, καὶ φθόνος, καὶ ἐπιθυμία σφοδρά. κατὰ δὲ τὴν

Marginal note: † ἤγουν ἄλογον

δὲ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ τὸ φθάσαι πάνυ σφόδρα φιλεῖν ἢ μισεῖν, ὁποιοῦν πρᾶγμα πάθος ἐστίν. ὀρθῶς γὰρ ἔοικεν εἰρῆσθαι τὸ μέτρον ἄριστον, ὡς οὐδενὸς ἀμέτρου καλῶς γιγνομένου. πῶς οὖν ἄν τις ἐκκόψῃ ταῦτα, μὴ γνοὺς πρότερον ἔχων αὐτά; γνῶναι δ' ὡς ἐλέγομεν ἀδύνατον, ἐπειδὴ σφόδρα φιλοῦμεν ἡμᾶς. ἀλλὰ καὶ μὴ σαυτὸν ὁ λόγος οὗτος ἐπιτρέπει σοι κρίνειν, ἄλλον τε συγχωρεῖν δύνασθαι κρίνειν τὸν μήτε φιλούμενον ὑπὸ σοῦ, μήτε μισούμενον. ὁπόταν οὖν ἀκούσῃς τινὰ τὸν κατὰ τὴν πόλιν, ὃν μήτε φιλήσειν οἶδα, μήτ' ἐπαινούμενον ὑπὸ πολλῶν, ἐπὶ τῷ μηδένα κολακεύειν, ἐκείνῳ προσφοιτήσας τοιαύτῃ πείρᾳ κρίνον, εἰ τοιοῦτός ἐστιν οἷος εἶναι λέγεται. καὶ πρῶτον ἐὰν ἴδῃς αὐτόν, ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων τε καὶ πολὺ δυναμένων, ἢ καὶ τὰς τῶν μονάρχων οἰκίας ἀπιόντα συνεχῶς, γίγνωσκε μάτην ἀκηκοέναι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀληθεύειν ἅπαντα. ταῖς γὰρ τοιαύταις κολακείαις ἕπεται καὶ τὸ ψεύδεσθαι. δεύτερον ἢ προσαγορεύοντα, ἢ παραπέμποντα τοῖς τοιούτοις ὁρῶν ἑαυτόν, ἢ καὶ συνδειπνοῦντα. τοιοῦτον γάρ τις ἑλόμενος βίον, οὐ μόνον οὐκ ἀληθεύει, ἀλλὰ καὶ κακίαν ὅλην ἐξ ἀνάγκης ἔχει, φιλοχρήματος ὤν, ἢ φίλαρχος, ἢ φιλόδοξος, ἢ φιλότιμος, ἢ τινὰ τούτων, ἢ πάντα. τὸν δὲ μὴ προσαγορεύοντα, μήτε παραπέμποντα, μήτε συνδειπνοῦντα, καὶ τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι, κεκολασμένῃ τῇ διαίτῃ χρώμενον ἐλπίσας ἀληθεύειν, εἰς βαθυτέραν ἀφικέσθαι πειράθητι γνῶσιν ὁποῖός τέ τίς ἐστι. ἐν συνουσίαις δ' αὕτη πολυχρονιωτέραις γίγνεται, κἂν εὕροις τοιοῦτον ἰδίᾳ ποτὲ μόνῳ διαλεχθῆναι, παρακαλέσας ὅτι ἄν σοι βλέπῃ τῶν εἰρημένων παθῶν, εὐθέως δηλοῦν ὡς χάριν ἕξοντα τούτῳ μεγίστην, ἡγησόμενόν τε σωτῆρα μᾶλλον, ἢ εἰ νοσοῦντα τὸ σῶμα διέσωσε, κἂν ὑπόσχηται δηλώσειν, ὅταν τι τῶν εἰρημένων πάσχοντά σε βλέπῃ. κἄπειτα πλειόνων ἡμερῶν μεταξὺ γινομένων μηδὲν εἴπῃ, συνδιατρίβων δηλονότι μέμψῃ τῷ ἀνθρώπῳ, αὖθίς τε παρακάλεσον ἔτι λιπαρώτερον, ἢ ὡς πρόσθεν, ὅτι ἂν ὑπὸ σοῦ βλέπῃ πάθος πραττόμενον εὐθέως μηνύειν. ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι, διὰ τὸ μηδὲν ἑωρακέναι περί σε τοιοῦτον ἐν τῷ μεταξύ, διὰ τοῦτο μηδ' αὐτὸν εἰρηκέναι, μὴ πεισθῇς εὐθέως, μηδ' οἰηθῇς ἀναμάρτητος ἐξαίφνης γεγονέναι. ἀλλὰ δυοῖν θάτερον, ἢ διὰ ῥᾳθυμίαν οὐ προσεσχηκέναι σοὶ τὸν παρακεκλημένον φίλον, ἢ ἔλεγχον αἰδούμενον σιωπᾶν. ἢ καὶ μισηθῆναι μὴ βούλεσθαι, διὰ τὸ γιγνώσκειν ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώποις ἔθος εἶναι μισεῖν τοὺς τἀληθῆ λέγοντας. ἢ εἰ μὴ διὰ ταῦτα, ἐπεὶ μὴ βουλόμενον αὐτὸν ὠφελεῖν σε, διὰ τοῦτο σιωπᾶν. ἢ καὶ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἣν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἡμεῖς. ἀδύνατον γὰρ ἴσως αὐτῷ ἁμαρτεῖσθαι μηδὲν πιστεύσας ἐμοί. τοῦτον νῦν ἐπαινέσεις ὕστερον, θεώμενος ἅπαντας ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυρία μὲν ἁμαρτάνοντας, καὶ κατὰ πάθος πράττοντας, οὐ μὴν ἑαυτούς γε παρακολουθοῦντας, ὥστε μὴ δὲ σὺ νόμιζε σαυτόν, ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον εἶναι. νομίζεις δ' ἄλλο τι μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ἐὰν ἀναπείσῃς σαυτόν, ἅπαντα καλῶς σοι πεπρᾶχθαι, μὴ ὅτι ἐνὸς ἀλλὰ μιᾶς ἡμέρας. ἴσως οὖν ὁρᾷς εἰ ἐναντιολογικὸς ὤν, ἤτοι κατὰ προαίρεσιν, ἢ ἐκ μοχθηροῦ τινὸς ἔθους γεγονὼς τοιοῦτος, καὶ φύσει φιλόνεικος ὤν, ὅσον ἐπὶ τῶν νῦν ὑπ' ἐμοῦ προκεχειρισμένων λόγων, τοὺς σοφοὺς ἄνδρας, ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους εἶναι. τοῦτο δή σοι τῷ λόγῳ, τὸν ἡμέτερον ἀντιθεὶς διττὸν ὄντα, τὸν μὲν ἕτερον, ὅτι μόνος ὁ σοφός, ἀναμάρτητός ἐστι τὸ πάμπαν. ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ τῷ προσκειμένῳ, εἴπερ ἀναμάρτητός ἐστιν ὁ σοφός, οὐδ' ἄνθρωπον ὑπάρχειν αὐτόν. ὅθεν δ' ἐπὶ τῷδε, καὶ διὰ τοῦτο τῶν παλαιοτάτων φιλοσόφων ἀκούσεις, ὅμοιον εἶναι θεῷ τὴν σοφίαν. ἀλλὰ σύ γε θεῷ παραπλήσιος ἐξαίφνης οὐκ ἄν ποτε γένοιο. ὅπου γὰρ οἱ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, οὐ πιστεύοντες τελέως αὐτὴν ἐσχηκέναι, πολὺ δήπου μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. μὴ τοίνυν πιστεύσῃς τῷ λέγοντι μηδὲν ἑωρακέναι † κατὰ πάθος ὑπὸ σοῦ πραττόμενον, ἀλλ' ἤτοι μὴ βουλόμενον ὠφελεῖν σε, νόμιζε λέγειν οὕτως, ἢ μὴ παραφυλάξαι προῃρημένον, ἃ πράττεις κακῶς, ἢ φυλαττόμενον ὑπὸ σοῦ μισηθῆναι. τάχα δὲ καὶ εἰδέναι σε ποτὲ πρὸς τὸν ἐπιτιμήσαντα δυσχεράναντα τοῖς σοῖς ἁμαρτήμασί τε καὶ πάθεσιν, ὡς εἰκότως σιωπᾶν ἢ πιστεύειν, ἀληθεύοντά σε λέγοντα, βούλεσθαι ἕκαστον εἰδέναι ὧν ἁμαρτάνει. ἐὰν δὲ πρῶτον τῶν ὑπὸ σοῦ πραττομένων ἀπαλλαγῇ σιωπήσῃς, εὑρήσεις πολλοὺς ὀλίγον ὕστερον ἀληθῶς ἐπανορθουμένους σε, καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἐὰν χάριν γνοὺς τῷ μεμψαμένῳ, χωρισθῇς οὔσης σοι τῆς βλάβης, τοῦτο γ' ἕνεκεν ἐξ αὐτοῦ τοῦτο διασκέψασθαι, πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς ἐπιτιμᾶ σοι, μεγάλης ὠφελείας αἴσθησιν, κἂν συνεχῶς πράττῃς αὐτό, προῃρημένος ὄντως εἰς γενέσθαι καλὸς κἀγαθός, ἔσῃ τοιοῦτος. ἐν μὲν δὴ τῷ πρώτῳ χρόνῳ μηδ' ἂν καὶ σκεπτόμενος ἀκριβῶς εὕροις ἐπηρεαστικῶς τε καὶ ψευδῶς σε κρίνειν καὶ ἀπέρως αὐτὸν πάθειν, ὡς οὐδὲν ἥμαρτες. ἀλλά σοι τοῦτον τοῦτο φιλοσόφημα τὸ καρτερεῖν ἐπηρεαζόμενον. ὕστερον δέ ποτε κατεσταλμένος ἱκανῶς, σαυτοῦ παθῶν αἰσθόμενος, ἐπιχειρήσεις ἀπολογεῖσθαι τοῖς ἐπηρεάζουσι μηδέποτε πικρῶς, μὴ δ' ἐλεγκτικῶς, μὴ δὲ τὸ φιλονείκως ἐμφαῖνον, μηδὲ τὸ καταβάλλειν ἐθέλειν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὠφελείας ἕνεκα τῆς σῆς. ἵνα τι καὶ πρὸς ἀντιλογίαν αὐτὸ τρέποντος αὐτοῦ πιθανόν, πεισθεὶς ἐκεῖνον ἄμεινον γιγνώσκειν, ἢ μετὰ πλείονος ἐξετάσεως εὕροις αὐτόν, ἔξω τῶν ἐγκλημάτων. οὕτω γοῦν καὶ Ζήνων ἠξίου πάντα πράττειν ἡμᾶς ἀσφαλῶς, ὡς ἀπολογησομένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. ὠνόμαζε γὰρ οὕτως ἐκεῖνος ὁ ἀνήρ, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἑτοίμους ὄντας τοῖς πέλας ἐπιτιμᾶν, κἂν μηδεὶς αὐτοὺς παρακαλῇ. χρὴ δὲ τὸν ἀκούοντα μὴ δὲ πλούσιον εἶναι, μὴ δὲ αἰδῶ ἔχοντα πολιτικήν, ὡς ἂν γε ταύτην ἔχῃ, διὰ φόβον οὐδεὶς αὐτῷ τἀληθῆ λέξει, καθάπερ οὐδὲ τοῖς πλουτοῦσι, διὰ κέρδος οἱ κόλακες. ἀλλὰ κἂν εἴ τις ἀληθεύων παραφανῇ, διαφθαροῦσι πρὸς αὐτόν. ἐὰν οὖν τις, ἤτοι πολλὰ δυνάμενος, ἢ καὶ πλούσιος ἐθέλῃ σοι γενέσθαι καλὸς κἀγαθός, ἀπεθέσθαι πρότερον αὐτὸν δεήσει, καὶ μάλιστα νῦν ὅπου οὐχ εὑρήσει Διογένην δυνάμενον εἰπεῖν τοῦτον τἀληθές, κἂν πλουσιώτατος ᾖ, κἂν μόναρχος. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὑπὲρ ἑαυτῶν βουλεύσονται. σὺ δὲ ὁ μὴ πλούσιος μήτε δυνατὸς ἐν πόλει, πᾶσι μὲν ἐπίτρεπε λέγειν, ἃ καταγινώσκουσί σου, πρὸς μηδένα δ' αὐτὸς ἀγανακτεῖ, καὶ οὕτως ἔχε ἅπαντας, ὡς Ζήνων ἔλεγε, παιδαγωγούς. οὐ μὴν ὁμοίως γε πᾶσι τούτων ὧν ἂν εἴπωσιν ἀξίου προσέχειν, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα βεβιωκόσι πρεσβύταις. ὁποῖοι δ' εἰσὶν οἱ ἄριστα βιοῦντες, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ προϊόντι, αὐτὸς παρακολουθήσεις καὶ γνώσεις ἡλίκα πρότερον ἃ ἡμάρτανες, ἡνίκα μάλιστα ἐγώ σοι φανοῦμαι λέγων ἀληθῆ, μηδένα φάσκων ἔξω παθῶν ἢ ἁμαρτημάτων εἶναι, μὴ δ' ἂν εὐφυέστατος ᾖ, μὴ δ' ἂν ἐν ἔθνεσι τοῖς καλῶς τεθραμμένοις, ἀλλὰ πάντως τινὰ σφάλλεσθαι, καί.

† μετὰ

*

μᾶλλον ὅταν ἔτι νέος ᾖ. δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν σχεδὸν ὅλου τοῦ βίου, πρὸς τὸ γενέσθαι τέλειος ἀνήρ. οὐ μὴν ἀφίστασθαι χρὴ τοῦ βελτίω ποιεῖν ἑαυτόν, εἰ καὶ πεντηκοντούτης τις ὤν, αἴσθοιτο τὴν ψυχὴν λελωβημένος, οὐκ ἀνίατον, οὐδ᾽ ἀπανόρθωτον λώβην. οὐδὲ γὰρ εἰ τὸ σῶμα κακῶς διέκειτο πεντηκοντούτης ὤν, ἐκδοτος ἂν ἐδίδωκε τῇ καχεξίᾳ, πάντως ἂν ἐπειράθη βέλτιον αὐτὸ κατασκευάσαι, καίτοι τὴν Ἡράκλειον εὐεξίαν οὐ δυνάμενος σχεῖν. μὴ τοίνυν μηδ᾽ ἡμεῖς ἀφιστάμεθα τοῦ βελτίονα τὴν ψυχὴν ἐργάζεσθαι, κἂν τὴν τοῦ σοφοῦ μὴ δυνάμεθα σχεῖν, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἐλπίζομεν ἕξειν κἀκείνην, ἂν ἐκ μειρακίου προνοώμεθα τῆς ψυχῆς ἡμῶν. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τό γε μὴ πάνυ αἰσχρὰν αὐτὴν γενέσθαι, καθάπερ ὁ Θερσίτης τὸ σῶμα, φροντίζομεν. εἰ γοῦν ἐφ᾽ ἡμῖν ἦν, μὴ γενομένοις ἐντυχεῖν τῷ προνοουμένῳ τῆς γενέσεως ἡμῶν, δεόμεθα τι λαβεῖν σῶμα γενναιότατον, οὐ δ᾽ ἠρνήσατο. πάντως οὖν ἐφεξῆς ἐδεήθημεν αὐτοῦ, δεύτερον γοῦν ἢ τρίτον ἢ τέταρτον αὐτὸ σχεῖν ἀπὸ τοῦ πρώτου κατ᾽ εὐεξίαν. ἀγαπητὸν γοῦν ἦν, καὶ μὴ τὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλὰ τό γε τοῦ Ἀχιλλέως σχεῖν, ἢ εἰ μὴ δὲ τοῦτό γε, τοῦ Αἴαντος, ἢ Διομήδους, ἢ Ἀγαμέμνονος, ἢ Πατρόκλου. εἰ δὲ μὴ τούτων, ἄλλων γέ τινων ἀγαθῶν τῶν ἡρώων. οὕτως οὖν εἰ καὶ μὴ τὴν τελευταίαν εὐεξίαν τις οἷός τ᾽ ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἔχειν, δέξαιτ᾽ ἂν οἶμαι δεύτερον ἢ τρίτον ἢ τέταρτον γενέσθαι μετὰ τῶν ἄκρων, οὐκ ἀδύνατον δὲ τοῦτο τῷ βουληθέντι κατεργάσασθαι, χρόνῳ πλείονι συνεχῶς τῆς ἀσκήσεως γενομένης. ἐγὼ γοῦν μειράκιον ὢν ἔτι ταῦτ᾽ ἀσκήσας, ἐπεῖδον ἄνθρωπον ἀνοῖξαι θύραν σπεύδοντα. μὴ προχωρούσης δὲ εἰς τὸ δέον αὐτῷ τῆς πράξεως, δάκνοντα τὴν κλεῖδα, καὶ λακτίζοντα τὴν θύραν, καὶ λοιδορούμενον τοῖς θεοῖς, ἠγριωμένον τε τοὺς ὀφθαλμούς, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι, καὶ μικροῦ δεῖν αὐτὸν ἀφρόν, ὡς οἱ κάπροι, προϊέμενον ἐκ τοῦ στόματος, ἐμίσησα τὸν θυμὸν οὕτως, ὥστε μηκέτι ὀφθῆναι δι᾽ αὐτὸν ἀσχημονοῦντά με. ἀρκέσει δὲ καὶ τοῦτο τήν γε πρώτην, ὡς μήτε θεοῖς λοιδορεῖσθαι σε, μήτε λακτίζειν, μήτε δάκνειν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα, καὶ μήτ᾽ ἄγριον ἐμβλέπειν, ἀλλ᾽ ἐν σαυτῷ κατέχειν τε καὶ κρύπτειν τὴν ὀργήν. ἀόργητος μὲν γὰρ εὐθέως ἅμα τῷ βουληθῆναι, γενέσθαι τις οὐ δύναται, κατασχεῖν δὲ τὸ τοῦ πάθους ἄσχημον δύναται. τοῦτο δ᾽ αὖ πολλάκις ποιήσας, γνωριεῖ ποτε καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἧττον νῦν, ἢ πρόσθεν ὀργιζόμενον, ὡς μήτ᾽ ἐπὶ σμικροῖς, μήτ᾽ ἐπὶ μεγάλοις θυμοῦσθαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ μόνοις τοῖς μεγάλοις μιασμοῖς. ὅτε γὰρ ὑπάρχει ποθεῖν ὕστερον αὐτόν, καὶ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ὀργίζεσθαι μιασμοῖς, εἴτις, ὅπερ ἐγὼ προσεθίσας αὐτὸ μειράκιον ὢν ἔτι, διὰ παντὸς ἐφύλαξα τοῦ βίου, φυλάξει, τὸ μηδέποτε τυπτῆσαι τῇ χειρί μου μηδένα τῶν οἰκετῶν, ὅπερ ἤσκηταί μοι καὶ τῷ πατρί, καὶ πολλοὺς ἐπετίμησε τῶν φίλων, περιθλάσασιν εὑρὼν ἐν τῷ πατάξαι κατὰ τῶν ὀδόντων οἰκέτας, ἀξίους εἶναι λέγων ἐπὶ τῇ γενομένῃ φλεγμονῇ, καὶ σπασθῆναι καὶ ἀποθανεῖν. ὅπου γ᾽ ἐξῆν αὐτοῖς καὶ νάρθηκι καὶ ἱμάντι μικρὸν ὕστερον ἐφορμῆσαι πληγάς, ὅσας ἐβούλοντο, τῇ βουλῇ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐπιτελεῖν. ἄλλοι δὲ οὐ μόνον πὺξ, ἀλλὰ καὶ λακτίζουσι, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσι, καὶ γραφείῳ κεντοῦσιν, ὅταν τοῦτο τύχωσιν ἔχοντες. εἶδον δέ τινα καὶ καλάμῳ, δι᾽ οὗ γράφομεν, ὑπ᾽ ὀργῆς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν πατάξαντα τὸν οἰκέτην. Ἀδριανὸς αὐτοκράτωρ, ὥς φασι, γραφείῳ πατάξας εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν. ἐπεὶ δὲ διὰ τὴν πληγὴν ταύτην ἔγνω γενόμενον ἑτερόφθαλμον, ἐκάλεσέ τε καὶ συνεχώρησεν ἀντὶ τοῦ πάθους αἰτεῖν παρ᾽ αὐτοῦ δῶρα. ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ πεπονθώς, αὖθις ἠξίωσεν ὁ Ἀδριανὸς αἰτεῖν ὅτι βούλοιτο, ἀρνοῦντα τὸν δ᾽ ἄλλων μὲν οὐδέν, ὀφθαλμὸν δὲ αἰτῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτο δῶρον ἀντάξιον ἀπωλείας ὀφθαλμοῦ. βούλομαι δέ σε καὶ τῶν ἐμοί ποτε συμβαινόντων ἑνὸς ἀναμνῆσαι, καίτοι γε ἤδη πολλάκις ὑπὲρ αὐτοῦ εἰρηκὼς ἀκηκοότας. ἐκ Ῥώμης συνοδοιπορῆσαι τινὶ φίλῳ τῶν ἐκ Γορτύνης τῆς Κρήτης ἀνδρί, τὰ μὲν ἄλλα λόγου τινὸς ἀξίῳ. καὶ γὰρ ἁπλοῦς ὤν, καὶ φιλικός, καὶ χρηστός, ἐλευθέριός τε περὶ τὰς ἐφ᾽ ἡμέρας δαπάνας. ἦν δὲ ὀργίλος οὕτως, ὡς ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ χρῆσθαι κατὰ τῶν οἰκετῶν, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ τοῖς σκέλεσι, πολὺ δὲ μᾶλλον ἱμάντι καὶ ξύλῳ τῷ παρατυχόντι. γενομένοις οὖν ἡμῖν ἐν Κορίνθῳ, ταῦτα μὲν ἔδοξε τὰ σκεύη, καὶ τοὺς οἰκέτας ἀπὸ Κεγχρείων εἰς Ἀθήνας ἐκπέμψαι κατὰ πλοῦν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἐν ὄχημα μισθωσάμενος, πεζῇ διὰ Μεγάρων πορεύεσθαι. καὶ δὴ διελθόντων ἡμῶν Ἐλευσῖνα καὶ κατὰ τὸ Θριάσιον ὄντων, ἤρετο τοὺς ἑπομένους οἰκέτας αὐτοῦ περί τινος σκεύους, οἱ δ᾽ οὐκ εἶχον ἀποκρίνασθαι. θυμωθεὶς οὖν, ἐπεὶ μὴ ἄλλο εἶχε δι᾽ οὗ πατάξει τοὺς νεανίσκους, ἐν θήκῃ περιεχομένην μάχαιραν ἀνελόμενος, ἅμα τῇ θήκῃ καταφέρει τὴν κεφαλήν, οὐ πλάτεις ἐπενεγκών. οὐδὲν γὰρ οὕτως εἰργάσατο δεινόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τέμνον τοῦ ξίφους. ἥ τε οὖν θήκη διετμήθη παραχρῆμα καὶ τραῦμα μέγιστον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διττὸν ἀμφοτέροις εἰργάσατο, δὶς γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐπάταξε. ὡς δὲ πλεῖστον ἄμετρον αἷμα χεόμενον ἐθεάσατο, καταλιπὼν ἡμᾶς, εἰς Ἀθήνας ἀπῆρε βαδίζων εὐθέως, ἕνεκα τοῦ διαφθαρῆναι τινὰ τῶν οἰκετῶν ἔτι παρόντος αὐτοῦ. ἐκείνους μὲν οὖν ἡμεῖς ἐσώσαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. ὁ δὲ φίλος ὁ Κρὴς ἑαυτοῦ καταγνοὺς Μέγαρας εἰσάγει με, λαβόμενος τῆς χειρὸς εἰς οἶκόν τινα, καὶ προσδοὺς ἱμάντα καὶ ἀποδυσάμενος, ἐκέλευσε μαστιγοῦν αὐτὸν ἐφ᾽ οἷς ἔπραξεν ὑπὸ τοῦ καταράτου θυμοῦ βιασθείς, αὐτὸς γὰρ οὕτως ὠνόμασεν. ἐμοῦ δ᾽ ὡς εἰκὸς γελῶντος, ἐδεῖτο προσπίπτων τοῖς γόνασι, μὴ ἄλλως ποιεῖν. εὔδηλον οὖν, ὅτι μᾶλλον ἐποίει με γελᾶν, ὅσῳ μᾶλλον ἐν ἐκείνῳ τῷ μαστιγωθῆναι θεώμενος. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ποιούντων ἡμῶν, ἱκανὸς ἐτρίβετο χρόνος, ὑπεσχόμην αὐτῷ δώσειν πληγὰς εἰ μέντοι παράσχῃ καὶ αὐτὸς ἕν, ὃ ἂν αἰτήσω σμικρὸν πάνυ. ὡς δ᾽ ὑπέσχετο, παρεκάλουν ὑποσχεῖν μοι τὰ ὦτα λόγον τινὰ διερχομένῳ, καὶ τοῦτ᾽ ἔφην εἶναι τὸ αἴτημα. τοῦ δ᾽ ὑποσχομένου πράττειν οὕτως, πλέον αὐτῷ διελέχθην ὑποτιθέμενος ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδές, τῷ λόγῳ δηλονότι, καὶ οὐ διὰ μαστίγων, ἀλλ᾽ ἑτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγεῖται διῆλθεν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐν ἑαυτῷ προνοησάμενος, ἑαυτοῦ πολὺ βελτίων ἐγένετο. σὺ δ᾽ εἰ καὶ μὴ πολὺ γένοιο βελτίων, ἀρκεσθήσῃ γε καὶ μικρῷ τινὶ κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν ἐπιδοῦναι πρὸς τὸ κρεῖττον. ἐὰν γὰρ ἐπιμένῃς τῷ πάθει ἀντέχων καὶ πραΰνων τὸν θυμόν, ἀξιολογώτερον ἐπιδώσεις κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος, εἶτ᾽ ἐὰν ἔτι διαμένῃς σαυτῷ προνοούμενος, καὶ μᾶλλον ἐν τῷ τρίτῳ, καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ, αἰσθήσῃ μεγάλης αὐξήσεως εἰς βίου σεμνότερον. αἰσχρὸν γάρ, ἵνα μέν τις ἰατρός, ἢ γραμματικός, ἢ ῥήτωρ, ἢ γεωμέτρης γένηται πολλοῖς ἔτεσιν ἐφεξῆς κάμνειν, ὡς δ᾽ ἄνθρωπος ἀγαθὸς μηδέ ποτ᾽ ἐθέλειν τῷ μήκει τοῦ χρόνου κάμνειν. τίς οὖν ἐστιν ἡ τῆς ἀσκήσεως ἀρχή, πάλιν ἀναλάβωμεν. ὑπὲρ γὰρ τῶν ἀναγκαιοτάτων οὐδὲν χεῖρον ἐστί, καὶ δὶς καὶ τρὶς λέγειν τὰ αὐτά, τὸ μὴ δέποτε

μηδένα τῶν

μηδὲ γὰρ τῶν οἰκετῶν ἁμαρτάνοντα διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν νουθετεῖν. ἀλλ' ὥσπερ ἐγώ ποτε πυθόμενος αἱρεῖσθαι Πλάτωνα
πρός τινα τῶν ὑπηρετῶν ἁμαρτόντα, διὰ παντὸς οὕτως ἔπραξα, καλὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ ἔργον. οὕτω καὶ σὺ παραγ-
γέλλων σαυτῷ, μήτ' αὐτὸς διὰ τὸν σαυτοῦ χειρῶν οἰκέτην πλῆξαι, μήτ' ἄλλῳ προστάξαι, παρ' ὃν ἂν ὀργίζῃ χρόνον,
ἀλλ' εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀνακαλέσασθαι. μετὰ γάρ τοι τὸν θυμὸν σωφρονέστερον ἐπισκέψῃ, πόσας χρὴ πληγὰς ἐντεῖναι
τῷ περὶ κολάσεως ἀξίῳ. ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἄμεινον εἶναι συγγνώμην πρᾶξαι, οὕτως αἰτήσαντα ἱμάντα καὶ σωφρονή-
σαντα λόγῳ καὶ ἀπειλήσαντα, μηκέτι τὸ λοιπὸν συγχωρῆσαι, ἐὰν ὁμοίως ἁμάρτοι. πολλῷ γὰρ ἄμεινον εἶναι μηκέτι
ζέοντος τοῦ θυμοῦ πράττειν, ἃ πράττεις, ἔξω γὰρ ἀλογίστου μανίας γιγνόμενον, ὁπότε καὶ τῷ λογισμῷ τὸ πρακτέον
εὑρήσεις. ὅτι γὰρ ὁ θυμὸς οὐδὲν ἀπολείπει μανίας, ἐξ αὐτῶν ἤδη ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι μαθεῖν ἐστιν. παίοντες γοῦν, καὶ
λακτίζοντες καὶ κατασχίζοντες ἱμάτια, καὶ θορυβωδῶς ἐμβλέποντες ἕκαστα πράττουσιν ἄχρι τοῦ, καθάπερ ἔφην, καὶ
θύραις καὶ λίθοις καὶ κλεισὶν ὀργίζεσθαι, καὶ τὰς μὲν καταταράσσειν, τὰς δὲ δάκνειν, τὰς δὲ λακτίζειν. ἀλλ' ἴσως φήσουσι ταῦ-
τα τῶν ὄντως μαινομένων εἶναι, τὰ δὲ ὑπὸ σοῦ γινόμενα, σωφρονούντων. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν ἔλαττον ἁμαρτάνουσι τῶν τοὺς λί-
θους, καὶ τὰς θύρας, καὶ τὰς κλεῖς δακνόντων τε καὶ λακτιζόντων, οἱ τοὺς οἰκέτας ταῖς ἑαυτῶν παίοντες χερσίν, ὁμολο-
γῶ. πέπεισμαι δὲ καὶ τὸ πρὸς ἄνθρωπον ἅμα τι ποιεῖν, ἢ μικρᾶς μανίας ἔργον ὑπάρχειν, ἢ ζώου τινὸς ἀλόγου τε καὶ
ἀγρίου. οὐ γὰρ μόνος ἄνθρωπος ἐξαίρετα ἔχει. ἆρα τὰ ἄλλα λογίζεσθαι ταῦτα, ἐὰν ἀπορρίψωσιν τὸν θυμὸν χαρίζεσθαι ζω-
ήν, οὐκ ἀνθρώπου βίος. μὴ τοίνυν νόμιζε φρόνιμον ἄνθρωπον ὑπάρχειν ὃς ἂν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐκφύγῃ λακτίζειν καὶ
δάκνειν καὶ κεντεῖν τοὺς πέλας. ὁ γὰρ τοιοῦτος, οὐκ ἔτι μὲν ἐστὶ θήρειος, οὐ μὴν ἤδη γε φρόνιμος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν τῷ με-
ταξὺ τούτων τε καὶ τῶν θηρείων. ἆρ' οὖν ἀρκέσει μηκέτ' εἶναι θηρίον, τοῦ ἄνθρωπος γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς οὐ πεφροντικότα,
ἢ βέλτιον, ὥσπερ οὐκ ἔτι θηρίον, οὕτω μηδ' ἄφρονά σε μηδ' ἀλόγιστον ἔτι διαμένειν. ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἐὰν μηδέποτε
θυμῷ δουλεύων, ἀλλ' ἀεὶ διαλογιζόμενος, ἅπαντα πράττῃς, ἅπαντά σοι χωρὶς τοῦ πάθους σκεπτομένῳ, φαίνεται
κράτιστα. πῶς οὖν ἔσται τοῦτο τιμήσαντός σου τιμὴν σαυτὸν μεγίστην, ἧς οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι μείζονα; τὸ γὰρ
ἁπάντων ἀνθρώπων ὀργιζομένων, αὐτὸν ἀόργητον εἶναι, τί ἄλλο ἐστίν, ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι πάντων ἀνθρώπων βελ-
τίονα; σὲ δ' ἴσως νομίζεσθαι, τί ἄλλο ἐστίν, ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι νομίζεσθαι μὲν εἶναι βελτίω ἐθέλειν. εἶναι δὲ οὕτως βελτίω
μὴ βούλεσθαι, καθάπερ εἴ τις ἐπεθύμησε νομίζεσθαι μὲν ὑγιαίνειν τὸ σῶμα, νοσεῖ δὲ κατ' ἀλήθειαν. ἢ οὐχ ἡγῇ νόσημα
ψυχῆς εἶναι τὸν θυμόν, ἢ μάτην ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὀνομάζεσθαι νομίζεις ψυχῆς πάθη πέντε ταῦτα, λύπην, ὀργήν,
θυμόν, ἐπιθυμίαν, φόβον. ἀλλ' ἔμοι γε βέλτιον εἶναι δοκεῖ μακρῷ, πρῶτον μὲν ἐπὶ πολὺ ἔχειν αὐτὸ τῶν εἰρημένων
παθῶν, ἐξαναστάντα τοῦ κρίτης ἐπισκοπεῖσθαι πρὸς πάντων τῶν κατὰ μέρος ἔργων. ἆρα βέλτιόν ἐστι πάθεσι δουλεύον-
τα ζῆν, ἢ λογισμῷ χρῆσθαι πρὸς ἅπαντα. δεύτερον δ' ὅτι τῷ βουλομένῳ γίγνεσθαι καλὸς κἀγαθός, παρακλητέον
ἐστὶ τὸν δηλώσοντα τῶν ὑφ' ἑαυτοῦ πραττομένων οὐκ ὀρθῶς ἕκαστον. εἶτ' ἔτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τε καὶ ὥραν ἔχειν ἐν
προχείρῳ τὴν δόξαν ταύτην, ὡς ἄμεινον μέν ἐστιν ἑαυτὸν τιμήσαντα καλὸν κἀγαθόν. τοῦτο δ' αὖ τοι χρῆν τὸν
δηλώσαντα τῶν ἁμαρτανομένων, ἕκαστον ἀδύνατον ἐστὶν ἡμῖν περιγενέσθαι. καὶ μέντοι καὶ τὸν σωτῆρα ἐκεῖνον καὶ
φίλον μέγιστον ἡγεῖσθαι, τὸν μηνύσαντα τῶν πλημμελουμένων ἕκαστα. οἶδ' ὅτι κἂν ψευδὴς σοι φαίνηται ποτ' ἐγκα-
λέσας, ἀόργητον προσήκει φαίνεσθαι. πρῶτον μὲν ὅτι δυνατόν ἐστιν ἐκεῖνον σοῦ βέλτιον, ὁρᾶν ἕκαστον ὧν ἁμαρτά-
νων τυγχάνεις, ὥστε καί σε τῶν ἐκείνου τι δεύτερόν ἐστι κἂν ἐπηρεάσῃ ποτὲ ψευδῶς. ἀλλ' οὖν ἐπήγειρέ σε πρὸς ἀκρι-
βεστέραν ἐπίσκεψιν, ὧν πράττεις. ὃ δ' ἐστὶ μέγιστον, ἐν τούτῳ ἀεὶ φυλάττε προῃρημένος γε, τιμᾶσθαι σεαυτόν. ἔστι δὲ τοῦ
διὰ μνήμης ἔχειν πρόχειρα, τότε τῶν ὀργιζομένων περὶ ψυχῆς αἶσχος, τότε τῶν ἀοργήτων κάλλος. ὃς γὰρ ἁμαρτάνειν
ἐθισθῇ χρόνῳ πολλῷ, δυσέκληπτος ἔχει τὴν κλεῖδα τῶν παθῶν. οὕτω καὶ τῶν δογμάτων, οἷς πειθόμενος ἀνήρ, γενήσῃ
καλὸς κἀγαθός, ἐν πολλῷ χρόνῳ προσήκει μελετᾶν ἕκαστον. ἐπιλανθανόμεθα γὰρ αὐτοῦ ῥᾳδίως ἐκπίπτοντος περὶ
ψυχῆς ἡμῶν, διὰ τὸ φθάσαι πεπληρῶσαι τοῖς πάθεσιν αὐτήν. τοιγαροῦν παρακόλουθόν ἐστιν, ἕκαστον τῶν σωθῆναι
βουλομένων, ὡς μηδεμίαν ὥραν ἀπορραθυμεῖν. ἐπιτρεπτέον τε πᾶσι κατηγορεῖν ἡμῶν, ἀκουστέον τε πράως αὐτούς, καὶ
χάριν οὐ τοῖς κολακεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐπιπλήττουσιν ἔχειν, ἀνεῴχθω σου ἡ θύρα διὰ παντὸς τῆς οἰκήσεως, ἔξεστι τοῖς συ-
νήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρόν, ἢν οὕτως ᾖς παρεσκευασμένος. δεῖ οὖν θαρρεῖν, ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μη-
δενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. ἔστι δ' ὥσπερ τὸ πᾶν τῷ ἀκόντι ἐκκόψαι δύσκολον,
οὕτως τὰ μεγάλα τῷ βουληθέντι ῥᾷστον. τὰς θύρας οὖν ἀνεῳγμένας σου διὰ παντός, ὡς εἶπον, ἐξουσία τοῖς συνήθεσιν
ἔσω κατὰ πάντα καιρὸν εἰσιέναι. ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ προελθόντες, εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα φέρωνται πρά-
ττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους ἁμαρτόντας τι φωραθῆ-
ναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται. σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ, μάλιστα πειθόμενος τῷ φάντι, πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο
σαυτόν. οὕτως γοῦν πράττων, δυνήσῃ ποτὲ τὴν τοῦ θυμοειδοῦς ἐν σοὶ δύναμιν ἄλογον, ὥσπερ τι θηρίον ἡμερῶσαι
τε καὶ πραΰναι. ἢ δεινὸν ἂν εἴη, τοὺς μὲν ἱππικοὺς ἄνδρας ἀχρείους τοὺς ἵππους παραλαβόντας, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ χειροηθεῖς
ἐργάζεσθαι. σὲ δ' οὐκ ἔξωθέν τι λαβόντα ζῷον, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν ἄλογον, ᾗ διὰ παντὸς ὁ λογισμὸς συνοικεῖ,
μὴ δυνηθῆναι πραΰναι τὴν αὐτήν, εἰ καὶ μὴ ταχέως, ἀλλ' ἐν μακροτέρῳ χρόνῳ; λέλεκται δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ
ἠθῶν ὑπομνήμασι, ὅπως ἀρίστην τις αὐτὴν ἐργάσαιτο, καὶ ὡς τὴν μὲν ἰσχὺν οὐ χρὴ καταβαλεῖν αὐτῆς, ὥσπερ οὐδὲ τῶν
ἵππων τε καὶ κυνῶν οἷς χρώμεθα. τὴν δ' ἐπ' εὐπείθειαν, ὥστε κἀπ' αὐτῶν ἀσκεῖν. ἐπιδέδεικται δέ τοι καὶ δι' ἐκείνων
τῶν ὑπομνημάτων οὐχ ἥκιστα, καὶ ὅπως αὐτῇ πάλιν τῇ τοῦ θυμοειδοῦς δυνάμει συμμάχῳ χρήσῃ κατὰ τῆς ἑτέρας, ἣν
ἐπιθυμητικὴν ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι, φερομένης ἀλογίστως ἐπὶ τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονάς. ὥσπερ οὖν
αἰσχρὸν θέαμα διὰ θυμὸν ἄνθρωπος ἀσχημονῶν, οὕτω καὶ δι' ἔρωτα καὶ γαστριμαργίαν, οἰνοφλυγίαν τε καὶ λιχνείαν, ἃ
περὶ ἐπιθυμητικῆς ἐστι δυνάμεως ἔργα τε καὶ πάθη, προσεοικότ', οὐχ ἵππῳ καὶ κυνί, καθάπερ εἴκασα τῇ πρώτῃ, ἀλλ'
ὑβριστῇ κάπρῳ καὶ τράγῳ, καὶ τινὶ τῶν ἀγρίων ἡμερωθῆναι μὴ δυναμένων. διὸ ταῦτα μὲν οὐδεμία παίδευσις τιθασ-
σὸν ἐστίν, οἷα περὶ ἑτέρας, ἢ ἀπειθείας. ὃ δ' ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ κολάζειν, ἀλογίαν τινὰ ἔχειν πρὸς τήνδε. γίγνεται δὲ

ἡ κόλασις τῆς δυνάμεως ταύτης ἐν τῷ μὴ παρέχειν αὐτῇ τῶν προθυμουμένων ἀπόλαυσιν. ἰσχυρὰ μὲν γὰρ οὕτω καὶ
μεγάλα γίγνεται, ἐν τῷ κολάζεσθαι δὲ μικρά τε καὶ ἀσθενῆ, ὡς ἕπεσθαι τῷ λογισμῷ δι᾽ ἀσθένειαν, οὐκ εὐπείθειαν. οὕτως
γοῦν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἑπομένους τοῖς βελτίοσι τοὺς χείρους, ἢ ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παι-
δία καὶ τοὺς οἰκέτας, ἢ πεισθέντας ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς φύσει. καὶ τὸ μὴ πρὸς ῥημάτων κολασθέντων αὐτὸ
δή που τοῖς πάλαι σύνηθές ἐστιν, ὡς ἀκόλαστος ὁ δεῖνά ἐστιν ἄνθρωπος, ἐφ᾽ οὗ δηλονότι τὴν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν,
οὐκ ἐκόλασεν ἡ λογιστική. δύο γὰρ ἔχομεν ἐν ταῖς ψυχαῖς δυνάμεις ἀλόγους. μία μὲν ἧς θυμοῦσθαί τε παραχρῆμα, καὶ
ὀργίζεσθαι τοῖς δόξασι πλημμελεῖν εἰς ἡμᾶς ἔργον ἐστίν. τῆς δ᾽ αὐτῆς ταύτης καὶ τὸ μηνιᾶν ἄχρι πλείονος, ὃ τοσούτῳ
πλεῖόν ἐστι θυμοῦ πάθος, ὅσῳ καὶ χρονιώτερον. ἄλλη δ᾽ ἐστὶν ἐν ἡμῖν δύναμις ἄλογος ἐπὶ τὸ φαινόμενον ἡδὺ προπε-
τῶς φερομένη, πρὶν διασκέψασθαι πότερον ὠφέλιμόν ἐστι καὶ καλόν, ἢ βλαβερόν τε καὶ κακόν. ταύτην οὖν ἐπέχειν
χρὴ τὴν σφοδροτάτην, πρὶν αὐξηθεῖσαν, ἰσχὺν δυσνίκητον κτήσασθαι. τηνικαῦτα γὰρ οὐδ᾽ ἂν θελήσῃς ἔτι κατασχεῖν
αὐτὴν δυνήσῃ. κἄπειτα φήσεις ὥσπερ ἤκουσά τινος ἐρῶντος, ἐθέλειν μὲν παύσασθαι, μὴ δύνασθαι δὲ, παρακαλέσεις τε
μάτην ἡμᾶς ὡσαύτως ἐκείνῳ τῷ δεομένῳ βοηθῆσαι, καὶ τὸ πάθος ἐκκόψαι. καὶ γὰρ τῶν τοῦ σώματος παθῶν ἔνια διὰ
μέγεθός ἐστιν ἀνίατα, σὺ δ᾽ ἴσως οὐδ᾽ ἐπεγνώκεις ποτὲ τοῦτο. βέλτιον οὖν σοι καὶ νυνὶ γνῶναί τε καὶ διασκέψασθαι,
πότερον ἀληθεύω, λέγων αὐξανομένην τὴν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν εἰς ἀνίατον ἔρωτα πολλάκις ἐμβαλεῖν, οὐ
σωμάτων μόνον ὡραίων, οὐδ᾽ ἀφροδισίων, ἀλλὰ καὶ λιχνείας, καὶ γαστριμαργίας, οἰνοφλυγίας τε, καὶ τῆς περὶ φύ-
σιν αἰσχρουργίας, ἢ ψεύδομαι καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ἃ γοῦν περὶ τοῦ θυμοῦ λέλεκται μέ-
χρι τοῦ δεῦρο, ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων παθῶν ἡγοῦ λελέχθαι. πρῶτον μὲν ὡς ἑτέρῳ ἐστὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ἐπι-
τρεπτέον, οὐχ ἡμῖν αὐτοῖς. εἶθ᾽ ὅτι μὴ τοὺς τυχόντας τούτους ἐπιστατεῖν, ἀλλὰ πρεσβύτας ὁμολογημένους μὲν εἶναι καλοὺς
κἀγαθούς. ἐξηγητὰς μὲν οὖν δὲ καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς ἕνεκα ἔξω παθῶν εἶναι. εἶθ᾽ ὅτι
οὐ φαίνεσθαι χρὴ τοῖς τοιούτοις, ὅταν εἴπωσί τι τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ἀγανακτοῦντας, ἀλλὰ χάριν εἰδότας,
εἶτα καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν σαυτὸν ἀναμιμνήσκειν, ἄμεινον μὲν εἰ πολλάκις. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ πάντως γε ἐπὶ τὴν ἕω, πρὶν
ἄρχεσθαι τῶν πράξεων, εἰς ἑσπέραν δὲ πρὶν ἀναπαύεσθαι μέλλειν. ἐγὼ δή ποτε καὶ ταύτας δὴ τὰς φερομένας,
ὡς Πυθαγόρου παραινέσεις εἴθισα δὶς τῆς ἡμέρας ἀναγινώσκειν μὲν τὰ πρῶτα, λέγειν δ᾽ ἀπὸ στόματος ὕστερον.
οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον ἀοργησίαν ἄγειν, ἀλλὰ καὶ λιχνείας, καὶ λαγνείας, οἰνοφλυγίας τε καὶ περιεργείας, καὶ φθόνου κα-
θαρεύειν. ἕτερον οὖν ἡμᾶς ἐπεπείρωτο, μήτ᾽ εἴ που καθάπερ οἱ κύνες, ἀπλήστως ὤφθημεν ἐμφορούμενοι σιτίων, ἢ
ὡς οἱ διακαιόμενοι πυρετῷ συνεχεῖ, ψυχρὸν ἐπισπασώμεθα τὸ πόμα λαβρότερον, ἢ ἀνδρεῖον σεμνοπρεπῆ. ὅτε γὰρ
διὰ πείνας ἐμφορεῖσθαι προσήκει σφοδρῶς καὶ ἀπλήστως, ὅτε διὰ δίψος ὅλην τὴν κύλικα λαχανδὸν ἐκπίνειν.
ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅτε διὰ λιχνείαν ἁπάντων τῶν παρόντων πλέον, ἤτοι πλακοῦντος, ἢ τινὸς ἄλλου τῶν λιχνῶν ὄψων
* ἀπολαύειν, ἀλλ᾽ ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἁλισκομένους μὲν ἔτι παρακλητέον ἐστὶν ἑτέρους, ὅ,τι ἁμαρτῶμεν ἐπιτηρεῖν τε καὶ
λέγειν ἡμῖν. ὕστερον δὲ καὶ χωρὶς παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτηροῦμεν αὐτοὶ καὶ παραφυλάττομεν, ὅπως ἁπάν-
των τε τῶν συνδειπνούντων ἔλαττον ὄψου προσενεγκώμεθα, καὶ τῶν λίχνων ἐδεσμάτων ἀποσχώμεθα, σύμμετρα
τῶν ὑγιεινῶν προσαράμενοι. τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος, οὐκ ἔτι οὐδὲ πρὸς τοὺς δειπνοῦντας ἀποβλέπειν ἀξιώσαιμ᾽ ἄν σε.
μέγα γὰρ οὐδὲν ἐκείνων ἐσθίειν τε καὶ πίνειν ἐγκρατέστερον. εἰ δ᾽ ἔπερ οὕτως αὐτὸν ἔγνωκας λιμαν, ἐπισκέπτου μᾶλλον
ποτὲ ἐγκρατῶς διῃτῆσθαι χθὲς ἢ τήμερον. ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιῇς, αἰσθήσῃ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν εὐκολώτερον, ὧν
εἶπον ἀπεχόμενος, αἰσθήσῃ τε μεγάλα εὐφρανθησόμενος τὴν ψυχὴν, ἐάν τε σωφροσύνης ὄντως ἐραστὴς ὑπάρχῃς.
οὕτω γὰρ ἄν τις ἐρασθεὶς, χαίρει προσκόπτων ἐν αὐτῷ. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν οἰνοφλυγίαις ἐστὶν ἰδεῖν ἡδομένους, ὅταν
πίνοντες ὑπερβάλλωνται τοὺς συμπότας. ὅσοι δὲ γαστρίμαργοι, καὶ τούτους τῷ πλήθει τῶν ἐδεσμάτων εὐφραινομέ-
νους, ὅσοι δὲ λίχνοι, πλακοῦσι καὶ ταγηνοῖς καὶ λοπάσι καὶ καρυκείαις. ἐνίους δὲ μέγα φρονοῦντας ἔγνω, ἐπὶ τῷ πλή-
θει τῶν ἀφροδισίων. ὡς οὖν ἐκεῖνοι τὴν ἀκρότητα τῶν σπουδαζομένων ἀσκοῦσί τε καὶ μεταδιώκουσι, οὕτως καὶ ἡμᾶς
χρὴ σωφροσύνης ἀκρότητα σπουδάζειν. εἰ δὲ τοῦτο πράξομεν, οὐ τοὺς ἀκολάστους ἡμῖν παραβάλλωμεν, οὐδ᾽ ἀρκέσει
πλέον ἐκείνων ἔχειν ἐγκρατείας τε καὶ σωφροσύνης, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοὺς σπουδάζοντας τὰ αὐτὰ φιλονεικήσο-
μεν ὑπερβάλλεσθαι. καλλίστη γὰρ ἡ τοιαύτη φιλονεικία. μετ᾽ ἐκείνους δ᾽ αὖθις ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς ἐξ ἔθους πολυχρονίου τού-
τοις ὑγιεινοτάτοις τε ἅμα καὶ προσθεῖναι ῥᾴστοις, ἡδέως ἅμα προσφέρεσθαι, μεμνημένους τῶν καλῶς εἰρημένων.
ὧν καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν, ἐκλέγου βίον ἄριστον, ἡδὺν δ᾽ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσεται. ὥσπερ οὖν ὁπότε πρὸς τὸν θυμὸν ἀσκεῖν
ἠξίουν σε, γνώρισμα τῆς ὠφελείας εἶχες ὁρᾶν σαυτὸν οὐκ ἔτι θυμούμενον, ὡσαύτως ἐπὶ τῆς σωφροσύνης ἔστω σοι γνώ-
ρισμα, μὴ δ᾽ ἐπιθυμεῖν ἔτι τῶν ἡδίστων. ὁδὸς δ᾽ ἐπ᾽ αὐτήν ἐστι, διὰ τῆς ἐγκρατείας. οὕτω γοῦν αὐτὸς πλεονεκτεῖ σώ-
φρων ἐγκρατοῦς, τὸ μὴ δ᾽ ἐπιθυμεῖν λιχνῶν ἐδεσμάτων, ἢ διὰ τὸ πολυχρόνιον ἔθος, ἢ δι᾽ ἐγκράτειαν, καθάπερ καὶ
αὐτὸ τοὔνομα αὐτῆς ἐνδείκνυται γεγονὸς, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τοῦ κρατεῖν καὶ νικᾶν ταῖς ἐπιθυμίαις. ἐπίπονος δέ ἐστι καὶ
τραχεῖα τότε κατ᾽ ἀρχὰς, ὥσπερ αἱ ἄλλαι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ἀσκήσεις. εἰ μὲν οὖν, εἴτε τὴν ἀρετὴν ἀντὶ τῆς
κακίας ἔχειν ἐθέλεις, εἴτε τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, ἀντὶ τῶν τοῦ σώματος γαργαλισμῶν, ἀσκητέον ἐστί σοι τὸν εἰρημέ-
νον τρόπον, ἐπὶ σωφροσύνην βαδίζοντα δι᾽ ἐγκρατείας. εἰ δ᾽ ἤτοι τὴν ἀρετὴν ἀτιμάζεσθαι ἢ γαργαλίζεσθαι βού-
λει, δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος, καταληπτέον ἐστὶ τὸν λόγον. οὐ γάρ ἐστι προτρεπτικὸς ἐπ᾽ ἀρετὴν, ἀλλὰ τοῖς προτεθραμμέ-
νοις ὑφηγητικὸς τῆς ὁδοῦ, καθ᾽ ἣν αὖτις αὐτὴν κτήσαιτο. διῃρημένου καὶ τοῦ λόγου, πρός τε τὸ διαγνωστικὸν ἕκαστον
ἡμῶν ὑπάρχειν ἑαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ διαγνώσει τῶν ἁμαρτημάτων ἐπανόρθωσιν. οὐ περὶ ταύτης πρόκειται λέγειν,
ἀλλὰ περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. ἐπεὶ δὲ τοῖς μὲν ἀρχομένοις αὐτὴν οὐ διαγνῶναι δυνατόν, ἑτέ-
ρους μὲν τοῖς ἀρχομένοις ἐπιστήσομεν, ἐπόπτας αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀσκοῦντας, ὡς ἂν ἤδη δυναμένους γνῶναι, ποίων μὲν
ἀπηλλάγησαν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν, ὅπως αὐτοῖς ἐνδεῖ πρὸς τὸ τέλος. ὅπερ δὲ εἴωθα λέγειν ἑκάστοτε καὶ νῦν ἐρῶ,
καθ᾽ ἕτερον μὲν τρόπον ἁπάντων ἐστὶ δυσκολώτατον ἑαυτὸν γνῶναι, καθ᾽ ἕτερον δὲ ῥᾷστον. ἐὰν μὲν γὰρ ἐν τοῖς θέλῃ τις

αὐτὸς

αὐτῆς χαλεπώτατόν ἐστιν. ἐγὼ δ' οὖν ἅπαντα τὰ εἰρημένα καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι τοῖς βουληθεῖσιν ὑποτίθε-
μαι. τάχα μὲν οὖν ὅσης καὶ ἄλλης τινὸς ὁδοῦ πρὸς τὸ καλὸν κἀγαθὸν γενέσθαι. μὴ γινώσκων δ' εὑρεῖν αὐτὴν, ἐχρησά-
μην τε διόλου τοῦ βίου ταύτῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφθόνως δηλῶν, παρεκάλουν ἀντιδιδόναι τε καὶ ἀποδοῦναί τι, καὶ ἀν-
τιδιδάσκειν, εἴ τινας ἑτέραν ἄλλην αὐτοὶ γινώσκουσι καλοκαγαθίας ὁδὸν, ἄχρι περ ἂν ἐπιθυμῶμεν ἄλλην, ἐν τῇδε
διατρίβομεν, ἢ κοινὴ πάντων διαγνώσεώς τε καὶ θεραπείας. καὶ γὰρ ἡ φιλονεικία καὶ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία,
πάθη τῆς ψυχῆς εἰσιν. τούτων ἔλαττον μὲν, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸ πάθος. περὶ δὲ τοῦ φθόνου τί δεῖ καὶ λέγειν, αἴσχιστον
τῶν κακῶν ἐστιν, ὀνομάζω δὲ φθόνον, ὅταν τὶς ἐπ' ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς λυπῆται. πάθος μέν ἐστι καὶ λύπη πᾶσα. χρε-
ίστη δ' ὁ φθόνος ἐστὶν, εἴτε ἐν τῶν παθῶν, εἴτε λύπης ἐστὶν εἶδος πλησιάζον αὐτῇ. κοινὴ δ' ἐφ' ἁπάντων ὁδὸς τῆς ἰάσεως
ἡ προειρημένη. χρὴ γὰρ ὅτι μὲν αἰσχρὰ καὶ φευκτὰ κατανοεῖν, ἐπὶ τῶν ἐνεχομένων αὐτοῖς σφοδρῶς. ἐναργὲς γὰρ
ἐπ' ἐκείνων φαίνεται τὸ αἶσχος. ὅτι δ' οὐ βλέπομεν ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν μηδὲν, εἶναι νομίζειν προσήκει τυφλότητ', εἴτε
περὶ τὸ φιλοῦν, εἴτε περὶ τὸ φιλούμενον, ἔνιά τε λανθάνειν διὰ σμικρότητα καὶ παρορᾶσθαι, μὴ δυνάμενα παρο-
φθῆναι διὰ τὸ μέγεθος ἐν ἄλλοις. πρεσβύτην οὖν τινα βλέπειν αὐτὰ δυνάμενον εὑρίσκειν, προσήκει παρακαλοῦν-
τας ἅπαντα μετὰ παρρησίας δηλοῦν. εἶτ' εἰπόντος τι, πρῶτον αὐτοῦ χάριν μὲν γνῶναι παραυτίκα. χωρισθέντας
δὲ διασκέπτεσθαι κατὰ μόνας ἑαυτοῖς ἐπιτιμῶντας, ἐκκόπτειν τε πειρωμένους τὸ πάθος, οὐκ ἄχρι τοῦ μὴ φαίνεσθαι τοῖς
ἄλλοις μόνοις, ἀλλ' ὥστε μήτε ῥίζαν ἐγκαταλίπειν αὐτοῦ τῇ ψυχῇ. ἔτι γὰρ ἀναφύεταί τι τῶν συζώντων ἀρδόμενον
πονηρίᾳ. διὰ τοῦτο προσεκτέον ἡμῖν αὐτοῖς ἐστιν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν παθῶν, ὅσα περὶ τοὺς πέλας ἐπισκοπούμεθα, εἴ τι
κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐστὶ ψυχὴν τοιοῦτον. ἐκκοπτέον γὰρ αὐτὸ φυόμενον ἔτι, πρὶν αὐξηθὲν ἀνίατον γενέσθαι. τῶν μὲν
ἄλλων ἁπάντων παθῶν τῆς ψυχῆς οἱ πολλοὶ καταφρονοῦσι, καί τοι γε ὅταν ἑτέρους αὐτὰ πάσχοντας ἴδωσι, κατα-
γινώσκοντες. ἡ λύπη δ' ἅπασι φαίνεται κακὸν, ὥσπερ ὁ πόνος ἐν τῷ σώματι. καί τοι τῶν συνηθεστάτων ἐμοὶ
νεανίσκων, ἐπὶ μικροῖς ἀνιώμενος, ὕστερον ποτὲ κατανοήσας τοῦτο, παραγενόμενος τε πρός με βαθὺν ὄρθρον, ὅλης
ἔφη τῆς νυκτὸς ἀγρυπνοῦντα ἐπὶ τῷ δὲ τῷ πράγματι, μεταξύ πως εἰς ἀνάμνησιν ἀφικέσθαι, τοῦ μηδ' ἐπὶ μεγίστοις οὕτω
ἀνιώμενον, ὡς ἐπὶ τοῖς σμικροῖς ἐμαυτὸν ἠξίου μαθεῖν, ὅπως μοι τοῦτο περιεγένετο, πότερον ἐξ ἀσκήσεως τινῶν
ἢ δογμάτων, ἢ φύντι τοιοῦτον. ἀπεκρινάμην οὖν τ' αὐτῷ τἀληθῆ. καὶ γὰρ καὶ τὴν φύσιν, ἐν ἅπασιν ἔφην δύνασθαι
μέγα, ἐν τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ εἰς ζωῆς τελείωσιν, εἶθ' ὕστερον τά τε δόγματα καὶ τὴν ἄσκησιν. ὅτι μὲν οὖν αἱ
φύσεις ἡμῶν πάμπολυ διαφέρουσιν, μαθεῖν ἐναργῶς ἐστιν ἐπὶ τῶν παραφερομένων παιδίων. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν
ἀεὶ φαιδρὰ, σκυθρωπὰ δ' ἄλλα θεώμεθα. καὶ τὰ μὲν ἕτοιμα γελᾶν ἐπὶ πᾶσι, τὰ δὲ κλαίειν ἐπὶ μικραῖς προφά-
σεσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν ἔχει κοινῇ, τὰ δὲ ἁρπάζει. καὶ τὰ μὲν θυμοῦται σφοδρῶς ἐπὶ τῶν σμικροτάτων, ὡς δάκνειν
τε καὶ λακτίζειν, καὶ λίθους καὶ ξύλα ἀμύνασθαι τοὺς πέλας, ὅταν ἀδικεῖσθαι δόξῃ. τὰ δ' ἐστὶν ἀνεξίκακα καὶ πρᾶα,
μήτ' ὀργιζόμενα μήτε κλαίοντα, πρὶν ἀδικηθῆναί τι μέγα. ταῦτά καὶ ὁ Εὔπολις ἐρωτώμενον Ἀριστείδην τὸν δί-
καιον ὑπὸ τοῦ Νικίου ὡς ἐγένου δίκαιος, οὕτω εὐπρεπῶς ἀποκρινάμενον ἐποίησεν, ἡ μὲν φύσις τὸ μέγιστον. ἔπειτα
δὲ κἀγὼ τὴν φύσιν προθύμως συνελάμβανον. οὐ μόνον οὖν ἕτοιμοι τῶν νέων φύσεις πρὸς τὸ λυπεῖσθαι ῥαδίως, ἀλ-
λὰ καὶ πρὸς τὸ θυμοῦσθαι καὶ λιχνεύειν, ὅπερ αὐτῶν ἄχρι δεῦρο τὸν πλεῖστον λόγον ἐποιησάμην. ἔτι δὲ πρὸς τοῖς εἰρη-
μένοις ἐστὶν ἰδεῖν, ἔνια μὲν ἀναίσχυντα τῶν παιδίων, ἔνια δὲ καὶ αἰδούμενα, καὶ τὰ μὲν μνημονικὰ, τὰ δὲ ἀμνήμονα.
τινὰ δὲ ἐπιλήσμονα, καὶ τὰ μὲν φιλόπονα περὶ τὰ διδασκόμενα, τὰ δ' ἀμελῆ καὶ ῥάθυμα. καὶ τῶν φιλοπόνων, ἔνια
μὲν ἐπὶ τῷ χαίρειν ἐπαινούμενα προθύμως, ἔνια δὲ ἐπὶ τῷ καταγινώσκεσθαι πρὸς τῶν διδασκάλων αἰδούμενα,
τινὰ δὲ καὶ δεδιέναι τὰς πληγάς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ῥαθύμων ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἕκαστον ἐστὶ ῥαθυμεῖν. ἐξ ὧν οὖν θεῶν-
ται περὶ τὰ παιδία πάντες ἄνθρωποι, τὰ μὲν αἰσχυντηλὰ καλοῦσιν αὐτῶν, τὰ δὲ ἀναίσχυντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν
λόγον, ἤτοι φιλότιμα καὶ φιλόκαλα, ἢ ἀφιλόκαλα καὶ ἀφιλότιμα. καὶ μὴν δειλὰ καὶ καταφρονητικὰ τῶν πληγῶν,
ἑτέρας τε τοιαύτας ἐπ' αὐτῶν τίθενται προσηγορίας, κατὰ τὰς φύσεις αὐτάς. οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν φιλοψευδῆ,
τὰ δὲ φιλαληθῆ τῶν παιδίων, ὁρῶμεν φύσει ὄντα, καὶ πολλὰς ἄλλας ἔχοντα διαφορὰς ἠθῶν, ὑπὲρ ὧν οὐκ ἀναγκαῖον
ἐστὶ νῦν λέγειν. εἰκότως ἔνια μὲν αὐτῶν ῥᾷστα δέχεται τὴν ἀγαθὴν παιδείαν, ἔνια δὲ οὐδὲν ὀνίναται. οὐ μὴν τούτου
γε ἕνεκεν ἀμελητέον ἐστὶ τῶν παιδίων, ἀλλ' ἐν ἀρίστοις ἤθεσι θρεπτέον. ἂν μὲν οὖν ἡ φύσις αὐτῶν δέχηται τὴν ἐκ τῆς
ἐπιμελείας ὠφέλειαν, ἀγαθοὶ γενηθεῖεν ἄνδρες. εἰ δὲ μὴ δέξαιντο πως, τὸ δ' ἡμέτερον ἀμεμπτον εἴη. παραπλησία
γάρ πως ἐστὶν ἡ τῶν παίδων διαγωγὴ, τῇ τῶν φυτῶν ἐπιμελείᾳ. κατ' ἐκείνην γοῦν ὁ γεωργὸς, οὐκ ἄν ποτε δυνήσαιτο
ποιῆσαι τὸν βάτον ἐκφέρειν βότρυν. οὐ γὰρ ἐπιδέχεται ἡ φύσις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τοιαύτην τελείωσιν. ἀμπέλους
δ' αὖ πάλιν ἑτοίμας οὔσας, ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν τὸν καρπὸν ἐκφέρειν. ἐὰν ἀμελήσας, ἐπιτρέψῃ μόνῃ τῇ φύσει, μοχθηρὸν,
ἢ οὐδ' ὅλως οἴσουσιν αὐτόν. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῶν ζώων, ἵππον μὲν παιδεύσης, εἰς πολλὰ χρήσιμον ἕξεις, ἄρκτον δὲ
κἂν ἡμερά ποτε διδάξεις, μόνιμον οὐχ ἕξει τὴν ἕξιν. ἔχιδνα δὲ καὶ σκορπίος, οὐκ ἄχρι τοῦ δοκεῖν ἡμεροῦσθαι προσδέ-
χεται. ἐγὼ τοίνυν ὅπως μὲν τὴν φύσιν ἔχω, οὐκ ἔχω γνῶναι. τὸ γὰρ ἑαυτὸν φάναι, χαλεπόν ἐστι καὶ τοῖς τελείοις ἀν-
δράσιν, μή τοι γε δὴ τοῖς παισί. εὐτυχήσας δὲ μεγάλην εὐτυχίαν, ἀοργητότατον, καὶ δικαιότατον, καὶ χρηστό-
τατον, καὶ φιλανθρωπότατον ἔχων πατέρα, μητέρα δὲ ὀργιλωτάτην, ὡς δάκνειν μὲν ἐνίοτε τὰς θεραπαίνας, ἀεὶ
δὲ κεκραγέναι τε καὶ μάχεσθαι τῷ πατρὶ, μᾶλλον ἢ Ξανθίππη Σωκράτει. παράλληλα τε ὁρῶντι μοι τὰ καλὰ τῶν τοῦ
πατρὸς ἔργων, τοῖς αἰσχροῖς πάθεσι τῆς μητρὸς ἐπιείη. τὰ μὲν ἀσπάζεσθαί τε καὶ φιλεῖν, τὰ δὲ φεύγειν καὶ μισεῖν.
ὥσπερ δὲ ἐν τούτοις ἑώρων παμπόλλην διαφορὰν τῶν γονέων, οὕτω κἂν τῷ, τὸν μὲν ἐπὶ οὐδεμιᾷ ζημίᾳ λυπούμενον,
ἀνιωμένην δ' ἐπὶ σμικροτάτοις τὴν μητέρα. γιγνώσκεις δὲ δήπου καὶ σὺ τοὺς παῖδας, οἷς μὲν ἐνιστῶσι, ταῦτα
μιμουμένους, ἃ δ' αὖ ἀηδῶς ὁρῶσι, φεύγοντας. ἡ μὲν οὖν ὑπὸ τῷ πατρὶ παιδεία τοιαύτη τις ἦν. ὑποπληρώσας
δὴ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος, ἤκουον φιλοσόφων πολιτῶν, ἐπὶ πλεῖστον μὲν στωϊκοῦ Φιλοπάτορος μαθητοῦ. βραχὺν
δέ τινα καὶ Πλατωνικοῦ μαθητοῦ Γαΐου, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν αὐτὸν, εἰς πολιτικὰς ἀσχολίας ἑλκόμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν,

ὅτι μόνος αὐτοῖς ἐδόκει δίκαιός τε καὶ χρημάτων εἶναι κρείττων, ἔτι πρόσιτός τε καὶ πρᾶος. ἐν τούτῳ δέ τις καὶ ἄλλος ἧκε πολίτης ἡμέτερος, ἐξ ἀποδημίας μακρᾶς, Ἀσπασίου τοῦ περιπατητικοῦ μαθητὴς, καὶ μετὰ τοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἄλλος ἐπικούρειος, ὧν ἁπάντων ὁ πατὴρ διὰ ἐμὲ τοῦ βίου, καὶ τῶν δογμάτων ἐξέτασιν ἐποιεῖτο, σὺν ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικνούμενος. ἐγεγύμναστο δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐν γεωμετρίᾳ, καὶ ἀριθμητικῇ, καὶ ἀρχιτεκτονίᾳ, καὶ ἀστρονομίᾳ. βουλόμενος γοῦν ὁμοίως ταῖς γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν, λέγειν κεχρῆσθαι τὸν διδάξαντα. διὰ ταύτην δὲ χρὴ τὴν αἰτίαν, μὴ ἡ διαφωνίαν γεγονέναι πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀπὸ τῶν σοῦ δηλονότι μαθημάτων καλῶν, καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ τὰς προειρημένας τέχνας, ὧν αἱ πρῶται γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητική. καθάπερ οὖν ἔφην, * τὸ μὴ προπετῶς ἀπὸ μιᾶς αἱρέσεως ἀναγορεύσας σαυτὸν, ἀλλὰ ἐν χρόνῳ παμπόλλῳ μανθάνειν τε καὶ κρίνειν αὐτὰς, οὕτως πρὸς ἁπάντων μὲν ἀνθρώπων ἐπαινεῖται. συνομολογεῖται δὲ καὶ τοῖς φιλοσόφοις εἶναι ζηλωτητέα ταῦτα. καὶ νῦν ἤδη ζηλωτέον αὐτὰ καὶ μανθάνειν καὶ αὐξάνειν ἀξιῶσαι, δικαιοσύνης ἀντιποιούμενον καὶ σωφροσύνης, ἀνδρείας τε καὶ φρονήσεως. ἐπαινοῦσι γὰρ ἅπαντες τὰς ἀρετὰς ταύτας, κἂν αὐτοὶ συνειδῶσιν ἑαυτοῖς, οὐδὲ μίαν αὐτῶν ἔχουσι, καὶ φαίνεσθαί γε πειρῶνται τοῖς ἄλλοις ἀνδρεῖοι, καὶ σώφρονες, καὶ δίκαιοι, καὶ φρόνιμοι. ἄλυποι μέν τοι κατ' ἀλήθειαν εἶναι, κἂν μὴ φαίνονται τοῖς ἄλλοις, ὥστε τοῦτο πρῶτον ἁπάντων ἀσκητέον ἐστὶν, τὸ σπουδαζόμενον ἅπασιν ἀνθρώποις μᾶλλον ἄλλων τῶν ἀρετῶν. ταύτας ἔφην ἐγὼ, παρὰ τοῦ πατρὸς λαβὼν τὰς ἐντολὰς ἄχρι δεῦρο διαφυλάττω, μήτε ἀφ' αἱρέσεως τινὸς ἐμαυτὸν ἀναγορεύσας, ὧν σπουδῇ πάσῃ ἀκριβῆ τὴν ἐξέτασιν ἔχων, ἀνέκπληκτός τε πρὸς τὰ ἐπὶ τὸν βίον ὁσημέραι συμπίπτοντα διαμένω, ὥσπερ ἑώρων τὸν πατέρα. οὔτ' οὖν ἀπώλεια τινὸς λυπήσει με, πλὴν εἰ παντελῶς ἀπολέσαιμι τὰ κτήματα. τοῦτο γὰρ οὐδέπω πεπείρασαι, δόξης τε καὶ τιμῆς ὁ πατὴρ εἴθισε με καταφρονεῖν, ἀλήθειαν μόνην τιμῶντα. λυπουμένους δ' ὁρῶ τοὺς πολλοὺς, ὅταν ἤτοι ἀτιμασθῆναι δοκῶσιν ὑπό τινος, ἢ χρημάτων ἀπωλείᾳ. ἐπὶ τούτῳ οὖν ἔφην οὐδὲ λυπούμενον εἶδες με ποτὲ, οὐδὲ ἐπὶ χρημάτων ἀπωλείᾳ συνέπεσέ μοι μέχρι τοῦ δεῦρο τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ὡς μηκέτ' ἔχειν ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐπιμελεῖσθαι τοῦ σώματος ὑγιεινῶς, μήτ' ἀτιμία τις ὡς ὁρᾷν με τοῦ συνεδρίου τῆς ἐμῆς βουλῆς ἀφαιρεθέντα. εἰ δέ τινας μὲν ἀκούσαιμι ψέγειν, τινὰς δὲ ἐπαινοῦντας, αὐτοῖς ἀντιτίθημι, καὶ νομίζω τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐπαινοῦντας ἐπιθυμεῖν ἔχειν, ἐοικέναι τῷ τὸ ἅπαντα ἔχειν ἐθέλειν κτήματα. δοκῶ τοίνυν ἔφην ἐμαυτῷ. τάχα δὲ καὶ σοὶ δόξω, μηδὲν ἄχρι δεῦρο μέγα πεπονθέναι, διὰ τέλους ἀλύπως. οὔτε γὰρ ἀφῃρέθην ἁπάντων τῶν χρημάτων, οὔτ' ἠτιμώθην. εἰ δὲ βοῦς, ἢ ἵππος, ἢ οἰκέτης ἀπέθανεν, οὐχ ἱκανὸν τοῦτο λυπῆσαι, μεμνημένος ὧν ὁ πατὴρ ὑπέθετο, μὴ πρότερον ἐπὶ χρημάτων ἀπωλείᾳ λυπηθῆναι συμβουλεύων, ἄχρις ἂν ἢ τὰ λειπόμενα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν αὐτάρκη. τοῦτον γὰρ ἐτίθετο πρῶτον ὅρον ἐκείνων κτημάτων, ὡς μὴ πεινᾶν, μὴ ῥιγοῦν, μὴ διψᾶν. εἰ δὲ πλείω τις εἰς ταῦτα χρεία εἴη, καὶ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις ἔφη χρηστέον αὐτῶν. ἐμοὶ τοίνυν ἄχρι δεῦρο τοσαύτη χρημάτων χρῆσις ἐστὶν, ὡς καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας πράξεις ἐξαρκεῖν. οἶδα δὲ ἔφη καὶ σὲ διπλασίαν τε ἐμοῦ κεκτημένον, ἐπίτιμόν τε ἐπὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὕτως, ὡς τίς ἂν εἴη σοι λύπης αἰτία, πλὴν ἀπληστίας οὐχ ὁρῶ. πρὸς ταύτην οὖν ἄσκησιν μόνην * ἂν εἶδον ἐγὼ διὰ μνήμης ἔχων καὶ μελετῶν ἀεὶ καὶ σκοπούμενος, μέχρι περ ἂν τούτῳ ἐπείσθην, ὡς τὸ τὰ δὶς δύο τέσσαρα εἶναι. θεασώμεθα γὰρ εἴπερ ἐπὶ σχολῆς, ὁποῖόν τι πάθος ἐστὶν ἡ ἀπληστία. τὴν δ' ἀρχὴν τῆς σκέψεως ἡ περὶ τὰς τροφὰς ἀπληστία παρέξει. τὸ γοῦν ἐπέκεινα τοῦ συμμέτρου προσφέρεσθαι σίτου, ἀπληστίαν ὀνομάζουσι, τὸ σύμμετρον δ' αὐτῶν κρίνουσι τῇ χρείᾳ τῆς τροφῆς. χρεία δ' αὐτῆς ἐστι, τὸ θρέψαι τὸ σῶμα. θρέψει δὲ πεφθεῖσα καλῶς, πεφθήσεται δ' εἰ σύμμετρος. τὴν γὰρ πολλὴν ἀπεπτουμένην ἴσμεν, εἰ δὲ ἅπαξ τοῦτο γένοιτο, διαφθείρεσθαι τὴν χρείαν αὐτῆς ἀναγκαῖον. εἰ δέ γε ὑπὸ τῆς δήξεως τῶν ἀπεπτηθέντων σιτίων, ἡ γαστὴρ ἀνιαθεῖσα πᾶν ἐκκρίνει, διάρροια μὲν ὀνομάζεται τὸ σύμπτωμα, διαφθείρεται δ' ἡ χρεία τῆς τροφῆς. οὐ γὰρ ἐφ' ὅτι διεξελθεῖν τὰ ἔντερα λαμβανόμεθα αὐτὴν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ προστεθῆναι πᾶσι τοῖς μορίοις τοῦ σώματος. εἰ δ' ἀναδοθείη, μὴ καλῶς πεφθεῖσα, κακοχυμίαν ἐργάζεται ἐν ταῖς φλεψίν. ἐπεὶ τοίνυν ἐπὶ τῷ σώματι ἡμῶν ἔμαθες, ὁποῖόν τι πρᾶγμα ἐστὶν ἡ ἀπληστία, μεταβὰς ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἤδη, θέασαι κἀνταῦθα τὴν φύσιν αὐτῆς, ἐφ' ἑκάστης ὕλης πραγμάτων ἐπισκοπούμενος, ἀπὸ τῶν κτημάτων ἀρξάμενος. ἐν τούτοις οὖν ἔνια μὲν οὐκ ὀρθῶς ἐσπούδασται, καθάπερ οἱ μαργαρῖται, καὶ οἱ σαρδόνυχες, αἵ τ' ἄλλαι λίθοι πᾶσαι. καθάπερ κόσμος ὂν αἱ γυναῖκες οἷόν τι φέρουσαι ταῖς ἐξαργησαμέναις αὐτῶν, τούτου τοῦ γένους ἐστὶ τὰ χρυσοϋφῆ τῶν ἱματίων, ἢ τινὰ περίεργον ἔργον ἔχοντα, ἢ ὕλης δεόμενα πόρρωθεν κομιζομένης, ὥσπερ τῶν σηρικῶν ὀνομαζομένων. ἔνια δὲ τῶν κτημάτων πρὸς τὴν τοῦ σώματος ὑγείαν διαφέροντα, προσηκόντως σπουδάζεται, πρῶτα μὲν ἐξ ὧν τρεφόμεθα καὶ ἀμφιεννύμεθα, καὶ ὑποδούμεθα, ἐν οἷς καὶ ἡ οἴκησις. ἐκείνου δὲ τοῦ γένους φαίνεται, καὶ τὰ τοῖς νοσοῦσιν ἐπιτήδεια. τινὰ δὲ ὥσπερ τοὔλαιον ἀμφοτέροις ὑπάρχει χρήσιμα τοῖς ὑγιαίνουσι καὶ τοῖς νοσοῦσιν. ἔνια δὲ τοιαῦτα μείζω μὲν, τὰ δ' ἐλάττω τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασι. καὶ τοίνυν ἤδη τοῦ πλήθους τὸν ὅρον καὶ τῆς κτήσεως αὐτῶν, ἐναργῶς οἶμαί σε τεθεᾶσθαι. ὥσπερ γὰρ τὸ πηχυαῖον ὑπόδημα πρὸς τέλος ἐστὶν ἄχρηστον, οὕτω καὶ τὸ ε. καὶ ι. ἔχειν ὑποδήματα, πλὴν δυοῖν. ἄλλα τε γὰρ ὄντα πάντως αὐτάρκης ἡ χρεία. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐσθῆτα διπλῆν ἔχειν αὐτάρκες, οἰκέτας τε καὶ σκεύη. ἐν ἡμῖν ἔφη, οὐ μόνον ἐσθὴς ὑπάρχει περιττοτέρα τῆς διττῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ οἰκέται καὶ σκεύη καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ κτήματα πολὺ πλεῖον τῶν διττῶν ἐστιν. πρόσοδον γὰρ ἔχομεν ἀφ' ὧν κεκτήμεθα πολλαπλάσιαν, ἢ ὡς εἰς ὑγείαν μόνην ἐξ αὐτῶν ὑπηρετεῖσθαι τῷ σώματι. τίνας οὖν ἔφην ὁρῶ τὸν ἀπολαυστικὸν ὀνομαζόμενον ᾑρημένους βίον, οὐ διπλάσια μόνον ἢ τριπλάσια δαπανῶντας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πενταπλάσια, καὶ δεκαπλάσια, καὶ τριακονταπλάσια. τὸν δ' ὡσαύτως ἐμοὶ διαιτώμενον θεῶμαι. λυπούμενον δ' αὖ ὁμοίως ἐμοὶ, καί τοι τῆς οὐσίας, οὐχ ἕκαστον ἔτος αὐξανομένης. ἐπεὶ ἐξ αὐτῶν τῶν προσόδων ἀναλίσκεται μὲν τὸ ι. μέρος ἴσως, αἱ λοιπαὶ δὲ θ΄. μοῖραι τοῖς ὑπάρχουσι προστίθενται. βλέπω γάρ σε οὐδὲ πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων δαπανῆσαι τολμῶντα, μήτ' εἰς βιβλίων ὠνὴν καὶ κατασκευὴν καὶ τῶν γραφόντων ἄσκησιν, ἤτοι γε εἰς τάχος διὰ σημείων, ἢ εἰς καλῶν ἀκρίβειαν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀναγινωσκόντων ὀρθῶς. οὐ μὴν οὐδὲ κοινωνοῦντά σε θεῶμαι, καθάπερ

ἐμὲ

ἐμὲ σὺ βλέπεις ἑκάστοτε τοῖς μὲν ἱματίοις οἰκετῶν, τοῖς δ' εἰς τροφὰς ἢ νοσηλείαν. τινῶν δ' ἐθισάμην, καὶ τὰ χρέα
διαλυσάμενος. ἐγὼ μὲν οὖν καταλείπω πᾶσαν, ἣν ὁ πατὴρ κατέλιπέ μοι πρόσοδον, οὐδὲν δὲ αὐτῆς περιεσσὸν ἀπο-
τιθέμενος, οὐδὲ θησαυρίζων, οὐδὲ πολλαπλάσια τῶν ἀναλισκομένων ἀχλιθέμενος, ὅμως ἀνιώμενον φαίη πολλάκις
ἐμὲ, καθάπερ αὐτὸς ὁμολογεῖς οὐδέποτε λυπούμενον ὁρῶν. ἆρ' οὖν δύνασαι καθορᾶν τῆς λύπης σου τὴν αἰτίαν,
ἢ παρ' ἐμοῦ καὶ τοὔνομα αὐτῆς ἀκοῦσαι ποθεῖς; ἤδη σοι καὶ τοῦτο βούλει γενέσθαι; μίαν ἴσθι πασῶν λυπῶν αἰτίαν, ἣν
ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες, ἐνίοτε μὲν ἀπληστίαν, ἐνίοτε δὲ πλεονεξίαν. ἀπληστίαν μὲν ἀπὸ τοῦ τὰς ἐπιθυμίας ἀπληρώ-
τους ἔχειν. ἀεὶ γὰρ ποθοῦσι τῶν ἔμπροσθεν οἱ ἄπληστοι, ὥστε κἂν διπλάσιον ἔχωσι, τριπλάσιον προσκτήσασθαι σπεύ-
δουσι, κἂν τριπλάσιον ἔχωσι, τετραπλάσιον ἐφίενται. καὶ οὕτως ἐφορῶσι τοὺς πλείονα κεκτημένους αὐτῶν, οὐ τοὺς
ἐλάττονα, καὶ τούτους ὑπερβαλέσθαι ζητοῦσι, καὶ τούτων πλέον ἔχειν ἐπιθυμοῦσι. σὺ γοῦν οὕτως ἔφης, ἐὰν σκο-
πῇς ἅπαντας ἡμῶν τοὺς πολίτας, εὑρήσεις οὐ πολλοὺς πλουσιωτέρους σαυτοῦ, ὥστε τῶν ὑπολοίπων ἁπάντων ἔσῃ
πλουσιώτερος, εὔδηλον δὲ ὡς καὶ τῶν δούλων αὐτῶν, καὶ προσέτι καὶ γυναικῶν τοσούτων. εἴπερ οὖν ἡμῖν οἱ πο-
λῖται πρὸς τοὺς τετρακισμυρίους εἰσὶν, ὁμοῦ ἐὰν προσθεὶς αὐτῶν τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς δούλους, εὑρήσεις σεαυτὸν
δυοκαίδεκα μυριάδων ἀνθρώπων, οὐκ ἀρνούμενον εἶναι πλουσιώτερον, ἀλλὰ καὶ τούτους βουλόμενον ὑπερβαλέσθαι,
καὶ πάμπλουτον ἐν πλούτῳ γενέσθαι σε σπεύδοντα, καίτοι πολίτην ἄμεινον ἐν αὐταρκείᾳ πρῶτον ὑπάρχειν,
ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ σοί. τὸ δ' ἐν πλούτῳ πρωτεύειν οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ τύχης ἔργον, ἥ τις καὶ δούλους καὶ ἀπελευθέρους ἐρ-
γάζεται ἡμῶν τῶν ὀνομαζομένων εὐγενῶν πλουσιωτέρους. ἀλλὰ σύ γε κἂν σχῇς, ὡς εὔχῃ, πλεῖον τῶν πολιτῶν ἁπάν-
των, οὐκ ἀρκεσθήσῃ. περισκέψῃ δ' αὐτίκα μή τις ἐν ἄλλῃ πόλει πλουσιώτερος, εἶτ' ἂν ὑπερέχουσαν σοι σχῇ καὶ πρὸς
τούτοις τὴν τύχην, ἐπὶ τἆλλα μεταβὰς ἔθνη καὶ τῶν ἐν ἐκείνοις πλουσίων ἐθελήσεις γενέσθαι πλουσιώτερος, ὥστ' οὐ
πάντων πλουσιώτερος, ἀλλ' ἀεὶ πένης ἔσῃ, διὰ τὰς ἀορίστους ἐπιθυμίας. εἰ δέ γε τῇ χρείᾳ τῶν κτημάτων ἐμμέτρεις
σαυτὸν τὸ σύμμετρον, ἐκ τῶν πλουσίων ἂν ἤδη σαυτὸν ἠριθμήκεις, ἢ πάντως γε τῶν εὐπόρων. ἐγὼ γοῦν ἐμαυτὸν
ἐκ τούτων ἀριθμῶ, καίτοι γε ἐλάττω σου κεκτημένος. ἐὰν οὖν οὕτω πείσῃς σαυτὸν, οὐκέτι ἀνιάσει σε τῶν ἀπολλυμένων
οὐδὲν, ἔσῃ τε μακάριος, ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖσθαι διὰ χρήματα. τὴν δ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀπληστίαν ἂν ἐξέλῃς, τοῦ
τιμᾶσθαι βούλεσθαι, καὶ κατὰ τοῦτ' ἀλύπως ἔσῃ. εἰ δ' οὐ μόνον ἀρκεῖ τιμᾶσθαι πρὸς τῶν συνήθων, ἀλλὰ καὶ πάντας
ἐθέλῃς τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἐπαινεῖν σε, οἵ τε μὴ γινώσκουσί σε τὴν ἀρχήν. ἴσως οὖν βουλήσῃ πρότερον ἀπ' αὐτῶν
γνωσθῆναι, δεύτερον δὲ τιμᾶσθαι. τοῦτο δὲ τὸ μὲν γνωσθῆναι πᾶσιν ἐθέλειν, πλείστου φιλοδοξίας ἔργον ἐστίν. τὸ δὲ
τιμᾶσθαι, ματαίας φιλοτιμίας. ἀναγκαῖον οὖν ἔσται σοι, καθάπερ ἐπὶ χρημάτων κτήσει, νῦν ἀγρυπνίας. οὕτως ἐὰν
εἰς φιλοδοξίαν ἢ φιλοτιμίαν ἐκτείνῃς τὴν ἐπιθυμίαν, ἀνιαθήσεσθαι μειζόνως ἐπὶ τοῖς μὴ γινώσκουσί τε καὶ τιμῶσι
πολλοῖς οὖσιν. εἴπερ οὖν εὕρομεν καὶ ἀσκήσομεν ἐπ' αὐτῶν διὰ παντὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ ἄλυποι γενησόμεθα, πῶς
οὖν ἀσκήσομεν; ἐὰν γνῶμεν πότερον ὀρθῶς εἴρηται, πάθος εἶναι ψυχῆς μοχθηρότατον ἀπληστίαν. κρηπὶς γάρ τις
αὕτη φιλοχρηματίας ἐστὶ, καὶ φιλοδοξίας, καὶ φιλοτιμίας, καὶ φιλαρχίας, καὶ φιλονεικίας. πρῶτον μὲν οὖν ἀεὶ πρόχει-
ρον ἔχειν δεῖ τὸ περὶ τῆς αὐταρκείας δόγμα, συνημμένον δηλονότι τῷ περὶ τῆς ἀπληστίας. ὁ γὰρ μισήσας τὴν ἀπλη-
στίαν, ἐφίλησε τὴν αὐτάρκειαν, εἴπερ οὖν ἐν τούτῳ μόνῳ κεῖται τὸ ἄλυπον εἶναι. τοῦτο δὲ ἐφ' ἡμῖν, ἤδη πᾶν ἐφ' ἡμῖν
ἀλύπους γενέσθαι, πρόχειρον μὲν ἔχουσι τὸ περὶ τῆς αὐταρκείας, καὶ τὸ περὶ τῆς ἀπληστίας δόγμα. τὴν δ' ἐκ τῶν
κατὰ μέρος ἔργων ἄσκησιν ἑκάστης ἡμέρας ποιουμένην ἐπὶ τοῖσδε τοῖς δόγμασι, ὅπερ ἐκ τῆς πρώτης παιδείας
ἑτέροις ὑπῆρξε, τοῦτο τοῖς ἀτυχήσασιν ἐκείνοις ὕστερον ποθ' ὑπάρξει, δι' ἧς εἶπον ὁδοῦ. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐθελήσῃ ἄλυ-
πος εἶναι παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον; ἢ τίς οὐκ ἂν τοῦτο προέλοιτο τοῦ πλούτου κινητοῦ τε καὶ μαροῦ μᾶλλον; ἐγὼ
μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ διῆλθον ἐκείνῳ τε καὶ ἄλλοις ὕστερον πολλοῖς, καὶ πάντας ἔπεισα τό γε πα-
ραυτίκα, τὴν δὲ ἐκ τῶν ὕστερον ὠφέλειαν ὀλιγοστοὺς εἶδον ὕστερον ἔχοντας. τηλικαῦτα γὰρ ἤδη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς
ηὐξήκασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀνίατα ὑπάρχειν. εἰ δέ τις ἔτι μετρίοις δουλεύει πάθεσιν, γνῶναί τ' ἂν οὕτω
δύναται τι τῶν πρῶτον εἰρημένων, ἐπιστήσας ἑαυτῷ, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον ἐπόπτην τινὰ καὶ παιδαγωγὸν,
ὅστις ἑκάστοτε, τὰ μὲν ἀναμιμνήσκων αὐτοῦ, τὰ δ' ἐπιπλήττων, τὰ δὲ προτρέπων τε καὶ παρορμῶν ἔχεσθαι τῶν
κρειττόνων, ἑαυτόν τε παράδειγμα παρέχων, ὧν λέγει καὶ προτρέπει, δυνήσεται κατασκευάσαι λόγῳ ἐλευθέ-
ραν τε καὶ καλὴν τὴν ψυχήν. αἰσχρὸν γὰρ τὴν μὲν κατὰ νόμους ἀνθρωπίνους ἐλευθερίαν ἀντὶ πολλῶν πεποιῆσθαι,
τὴν δ' ὄντως καὶ φύσει μὴ σπουδάζειν, ἀλλ' αἰσχραῖς καὶ ἀσελγέσι καὶ τυραννικαῖς δεσποίναις δουλεύειν, φι-
λοχρηματίαις τε καὶ σμικρολογίαις, καὶ φιλαρχίαις, καὶ φιλοδοξίαις, καὶ φιλοτιμίαις, καίτοι τούτων ἁπασῶν
οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι φάναι μητέρα πλεονεξίαν. τίς οὖν ἔχων ταύτην ἐν τῇ ψυχῇ, δύναται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι;
τίς δ' οὐκ ἂν εἴη θανάτων ἄξιος μυρίων, εἰ μὴ μισήσει τὸ τοιοῦτον αἶσχος τοῦτο; πολὺ δὲ μᾶλλον μισητέον ἐστὶ καὶ
φευκτέον αὐτὸ, σωθῆναι βουλομένοις νέοις, ὡς ἐὰν φθάσωσιν ἐκτραφέντες ἀπλήστως χρημάτων ἐπιθυμεῖν, δυνα-
τὸν οὐκ ἔτ' αὐτοῖς μετὰ τεσσαρακοστὸν ἔτος ὠφεληθῆναι. τίθει δ' εἰ βούλει πεντηκοστὸν, ἵνα μή τις ἡμᾶς, ἀπανθρώ-
πους φῇ, καθάπερ ἤκουσα τινὸς λέγοντος, ἥττονας μὲν ἀνθρώπους καὶ λιχνείας, καὶ ἀφροδισίων, καὶ δόξης, καὶ
τιμῆς οὐκ ὀλίγον, τὸν δὲ πλούσιον εἶν' ἡττώμενον. διότι μηδενὸς ἐτύγχανεν, ὧν ἐφίετο. καὶ γὰρ δὴ ἐπειδὴ καὶ οὗτος
πολλοῦ χρόνου μεθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑώρα φαιδρὸν ἐμὲ αὐτοῦ κακῶ ἐδεῖτο διδάσκειν, ὅπως ἂν αὐτὸς μὴ ἀνιῶτο.
φανερὸς δέ μοι πάλιν ἐτῶν δεῖσθαι πρὸς ἐπανόρθωσιν, ὧν ηὔξησε μέχρι δεῦρο παθῶν, ἀνακραγὼν εἶπεν, οὐδὲν
ἀπανθρωπότερον σοῦ, ὥσπερ ἐμοῦ σπουδάζειν. δυνηθέντος γὰρ ἂν εἰ ἐβουλήθην ἄλυπον αὐτὸν ἐργάσασθαι τάχιστα. φθο-
νήσαντος δέ τινος εὐεργεσίαν, καίτοι μόνου τούτου τῶν μαθημάτων, οὐδεὶς τῶν πέλας δύναται φθονῆσαι. συμφέρει
γὰρ ἡμῖν ἅπαντας ἀνθρώπους οἷς συνδιατρίβομεν ἔξω τῶν ψυχικῶν παθῶν εἶναι, μήτε φιλοδοξίαν, μήτ' ἄλλό τι
τοιοῦτον τὴν ψυχὴν λελωβημένους. ὅσῳ γὰρ ἂν ὦσι βελτίους οἵδε, τοσούτῳ καὶ ἡμῖν ὠφελιμώτεροι φίλοι γενήσον-
ται. πάλιν οὖν ἐπὶ τὸν ἀληθῆ ἄνδρα γενέσθαι βουλόμενον, ἐπανελθὼν ὑποθήσομαι τὴν κοινὴν ὁδὸν εἰς ἅπαντα

τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν. καλὰ χρὴ γὰρ αὐτὸν τὸν ἐπιστάτην ἐπιστῆσαι τόγε κατ' ἀρχὰς, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραττομένων ὃς ἀναμνήσει τὸ παρορώμενον. ἔστι γὰρ ἐνίοτε δυσδιόριστον ἐν ταῖς πράξεσι τὸ κατὰ σμικρολογίαν πραττόμενον τοῦ κατ' οἰκονομίαν, ὥστ' ἀδύνατόν ἐστι νῦν ὁρίσαι, τῷ γε πρῶτον ἀρχομένῳ τὸ τῆς φιλοχρηματίας ἐκκόπτειν πάθος. ὥσπερ δ' ἐν τούτῳ ἡ ἀρετὴ γειτνιᾷ τῇ κακίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ φιλοτιμίας ἐκκοπτομένης. ἀναίσχυντον γὰρ κατὰ τὰς καλὰς πεφυκυίας ψυχὰς, ἑτέρους μὲν εἶναι τοὺς ὀψομένους τὰ τῶν σωθῆναι δυναμένων νέων ἁμαρτήματα, πρεσβύτας δὲ τὴν ἡλικίαν, ἐν ὅλῳ δὲ τῷ βίῳ πεῖραν ἱκανὴν δεδωκότας ἐλευθέρας γνώμης, οἷς ἐπιτιμῶσιν, οὐδ' ἀντιτείνειν, οὐκ ἀπεχθάνεσθαι προσήκει, ἀλλὰ χάριν εἰδέναι καὶ παρακαλεῖν ἀεὶ λέγειν τἀληθῆ, καὶ γνόντας αὐτὸ πειρᾶσθαι, κἂν μὴ κατὰ μεγάλα μόρια, κατὰ σμικρὰ γοῦν ἀποκόπτειν τι τοῦ μεγέθους τῶν παθῶν, εἰ καὶ χαλεπὸν ἐν ἀρχῇ τοῦτο, καὶ μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας φαίνοιτο γιγνόμενον, γινώσκοντας οὐχ ὁμοίως χαλεπὸν ἔσεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος. ὅσον γὰρ ἂν αὔξηται ἡμῶν τὸ λογιστικὸν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀσκήσεσι, καθάπερ ἡ ἐλάττω καὶ μείω ται τὰ πάθη, τοσούτῳ ῥᾷον ὕστερον ἡ παντελὴς ὑποταγή. ὅπου γὰρ ἔτι μεγίστων ὄντων ἐκράτησεν ὁ λογισμὸς ἀγύμναστος ὤν, εὔδηλον ὡς μᾶλλον κρατήσειεν, διὰ τῆς ὑπεροχῆς ἐν τῷ χρόνῳ προσγινομένης αὐτῷ. καὶ γὰρ αὐτὸς οὕτως ὢν ἐγυμνάσατο, πολὺ γενναιότερος ἔσται, κἀκείνοις διατελέσει σμικροτέροις γιγνομένοις. ἀρκεῖ δὲ τὸ θάτερον αὐτῶν μόνον εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδα. διόπερ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀσκήσεως οὐ προσήκει ἀθυμεῖν ὀλίγην ἐπίδοσιν ἑαυτῷ γινομένην, αἰσθανόμενον ἐν τῇ τῶν παθῶν ἰάσει. μεγάλα γὰρ ἔσται τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐὰν μόνον ὑπομένειν τις ἀκούειν ὧν ἁμαρτάνει, τὴν ἀληθινὴν φιλίαν ἑαυτὸν φιλήσας, τὸ βουληθεὶς γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς οὐ φαίνεσθαι μόνον. ἡ μὲν δὴ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, γνῶσίς τε καὶ θεραπεία, κατὰ τὴν εἰρημένην ὁδόν. περὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων, ἐφεξῆς εἰρήσεται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΨΥΧΗ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ.

ΗΜΕΝ δὴ τῶν παθῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ διάγνωσίς τε καὶ θεραπεία, κατὰ τὴν εἰρημένην ὁδὸν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λέλεκται, περὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἁμαρτημάτων ἂν εἴη ῥητέον. ἄρχομαι οὖν καὶ νῦν ἀρχὴν ἀρίστην, ἣν ἅπαντες ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ μὴ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείκνυνται. τί ποτε λέγουσιν ἁμάρτημα λόγῳ διελθὼν, ὅπως ἡμῖν ἀμφιβολία μηδὲ μία κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ὑπολείποιτο, δεικνὺς ὡς γε εἰώθασι χρῆσθαι τῇ φωνῇ ταύτῃ πάντες οἱ Ἕλληνες. ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τῶν κατὰ κρίσιν οὐκ ὀρθῶς γιγνομένων, ὡς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ μόνου τῆς ψυχῆς. ἐνίοτε δὲ κοινῇ ὡς καὶ τῆς ἀλόγου δυνάμεως ἅπτεσθαι

τὶ συγκατάθεσις ἁμάρτημα συνωμολόγηται πᾶσι, τὶ δὲ καὶ ἀσθενὴς οὐκ ἔτι. μεταξὺ γὰρ δοκεῖ Ζήνων ἀμείνον εἶναι τίθεσθαι τὴν ἀσθενῆ συγκατάθεσιν ἀρετῆς τε καὶ κακίας. ἀσθενῆ δὲ λέγουσι συγκατάθεσιν, ὅταν μηδέπω πεπεικότες ὦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, οὕτως ἀληθῆ τήνδε τινὰ δόξαν ὑπάρχειν, ὥστε πέντε δακτύλους ἔχειν, εἰ τύχοι, καθ' ἑκατέραν χεῖρα, καὶ τὰ δὶς δύο, τέτταρα εἶναι. ἴσως μὲν οὖν πρεσβύτου δι' ὅλου τοῦ βίου σχολάσαντος, εὑρήσεις τῶν ἀληθῶν ἁμαρτημάτων, ἢ συγκατατίθεσθαι τινὶ τῶν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν ἐχόντων ἀσθενῶς. ἐπιστήμη γοῦν ἐστι τοῦ γεωμετρικοῦ τοιαύτη, περὶ τὰ δεδειγμένα διὰ τῶν Εὐκλείδου στοιχείων, ὁποῖα τῶν μορίων ἐστὶ τοῦ τὰ δὶς δύο, τέτταρα εἶναι, τὴν δ' αὐτὴν ἐπιστήμην ἔχει καὶ περὶ τῶν ἐφεξῆς τούτοις διδασκομένων σφαιρικῶν θεωρημάτων, ὥσπερ γε καὶ τῶν κατ' αὐτὰ ἀναλυομένων ἁπάντων τῶν κωνικῶν καὶ τῶν γνωμονικῶν. ἐὰν οὖν ἀμφιβάλλητε βραχὺ, καὶ μήτ' ἰδίαν ἑαυτοῖς ἔχειν συγκατάθεσιν, ἣν κατάληψιν ὀνομάζουσι τινὲς, ἁμάρτημα εἶναι τοῦτο συγχωρήσειεν ἄν τις ὡς γεωμετρικοῦ δηλονότι τἀνθρώπου. τοῦ μέντοι κατὰ τὸν βίον ἁμαρτανόντος ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν γνώσεως τε καὶ κτήσεως καὶ φυγῆς, αἱ μοχθηραὶ δόξαι συνίστανται κατὰ ψευδεῖς, συγκατάθεσις ἢ προπετὴς, ἢ ἀσθενής, ἐνταῦθα οὖν ἤδη κίνδυνος, ὡς σμικρὸν ἅμα ἁμάρτημα καὶ μέγιστον, ἐὰν ψευδῶς συγκατατιθώμεθα τῇ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν δόξῃ. κατὰ δὲ τοὺς Ἀκαδημαϊκούς τε καὶ Πυρρωνείους, οὐ συγχωροῦντας ὧν ζητοῦμεν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν ἔχειν ἡμᾶς, ἅπασαι νῦν καταθέσεις ἐξ ἀνάγκης μέν εἰσι προπετεῖς. ἐνδέχεται δὲ αὐτὴν εἶναι καὶ ψευδῆ, καὶ τῶν ἀποφηναμένων φιλοσόφων ὑπὲρ ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἀλλήλαις μαχομένας δόξας, οὐκ ἐγχωρεῖ φησὶν, ἁπάσας ἀληθεῖς εἶναι, δύνασθαί γε μὴν ἴσως εἶναι ψευδεῖς ἁπάσας, ὡς μήτε ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν εἶναι, μήτε ἀοχλησίαν, μήτ' ἀρετὴν, ἢ τὴν κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν, ἢ ὅλως ἕτερον οὖν ἄλλως τῶν εἰρημένων τοῖς φιλοσόφοις. πρῶτον οὖν ἐπισκέψασθαι δεῖ τὸν ἀναμάρτητον εἶναι βουλόμενον, ἢ ἐστὶ ἀπόδειξις ἀδήλου πράγματος, ὅταν εὕρῃ ζητῆσαι, μὴ κατὰ τὸ πάρεργον αὐτῶν μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ συχνῷ μετὰ τῶν ἀληθεστάτων ἀνδρῶν, καὶ φύσιν συνετῶν καὶ γεγυμνασμένων ἐν θεωρίαις λογικαῖς ὁποία τίς ἐστιν ἡ ἀποδεικτικὴ μέθοδος. εἶθ' ὅταν πεισθείη τις αὐτὴν εὑρηκέναι, μετὰ τοῦτο χρόνῳ πολλῷ πάλιν ἀσκηθῆναι, πρὶν οὖν τὴν τῶν μεγίστων ἰέναι ζήτησιν, ἢ διὰ τὸ ἀγαθὸν, ὅπερ δὴ τὸ τέλος ὀνομάζουσι τοῦ βίου, κτηθὲν εὐδαίμονας ἡμᾶς, ἢ μακαρίους, ἢ ὅπως ἂν ἄλλως ὀνομάζειν ἐθέλῃ τις, ἐργάζεται. ἆρ' οὖν ὦ πρὸς θεῶν, οἱ χωρὶς τοῦ πεῖσαι πρότερον ἑαυτοὺς τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἴσασιν, ἐπιχειροῦντες εὑρεῖν μεγίστων πραγμάτων, οὐ φανερῶς εἰσι προπετεῖς; ἐμοὶ δὲ καὶ πάνυ δοκοῦσι. παραπλήσιον γάρ τι ποιοῦσι τοῖς πρὸ τοῦ πεῖσαι σφᾶς αὐτοὺς ἱκανῶς ἐπὶ τῶν ἀρετῶν γεγυμνάσθαι τελείωσιν, ἀποφαίνεσθαί τι περὶ λογιστικῶν, ἢ ἀριθμητικῶν θεωρημάτων. ὥσπερ οὖν τούτους ἀναγκαῖόν ἐστι σφάλλεσθαι πολλαχόθεν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅσοι πρὸ τοῦ γυμνάσασθαι κατὰ τὴν ἀπο-

ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἐπιχειροῦσιν ἀποδεικνύειν, ἀδύνατον αὐτοῖς μὴ σφαλῆναι. ὅτι μὲν γὰρ ἔνιοι τῶν ψευδολό-
γων πείθουσι τινὰς, εὔδηλον ἐκ τοῦ πλήθους τῶν αἱρέσεων. ὅτι δ' οὐκ ἂν ἔπειθον ὡς ἀληθῶς, εἰ μή τις ἦν αὐτοῖς ὁμοιότης.
οὐδὲ τοῦτο, δῆλον ὡς οὐ σμικρὰν γε χρὴ νομίζειν εἶναι τὴν ὁμοιότητα. φασι γὰρ ἂν ἐφωράθη τις, οὐ τῷ χρόνῳ βασα-
νιζομένη πρὸς ἀνδρῶν ἀξιολόγων τε καὶ πολλῶν. ὅπερ οὖν Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν πραγμάτων
εἶπε, τοῦτο φαίνεται κατὰ φιλοσοφίαν ὑπάρχειν. Ἱπποκράτης δ' εἰπεῖν τὰς ὁμοιότητας πλάνας καὶ ἀπορίας ἐργάζεσθαι
καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς, ὡς οὐ μόνον τῶν ἐπιτυχόντων ἰατρῶν ἐν ταῖς ὁμοιότησι σφαλλομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστων.
οὐκ ἀπεικός ἐστι καὶ τοῖς ἀγαθοῖς φιλοσόφοις ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν ἀπορίας τε καὶ πλάνας γίγνεσθαι, περὶ τὰς
ὁμοιότητας τῶν διδύμων, οἱ συνήθεις μὲν ἑτοίμως διαγιγνώσκουσιν, οἱ δ' ἀήθεις οὐ δύνανται. κατὰ τὸν αὐτὸν λό-
γον, οὐδὲ τὰς ἐν τοῖς λόγοις ὁμοιότητας ὅσοι μὴ πάνυ τρίβωνες λόγων ὑπάρχουσι, μηδ' ἑκάστης ἡμέρας, ὥσπερ
οἱ τῶν διδύμων ἀδελφῶν ὁμοδίαιτοί τε καὶ ἠθάδες ἱκανοὶ διαγιγνώσκειν εἰσίν. ἓν μὲν δὴ πρῶτον τοῦτ' ἁμάρτημα
ἐστι μέγιστον, τῶν προπετῶς ἀποφαινομένων τι περὶ τὸν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν ἐκ φιλαυτίας,
ἢ δοξοσοφίας, ἢ ἀλαζονείας, ἢ φιλοτιμίας φυόμενον. ἔνιοι μὲν γὰρ ἀναπεπεικότες ἑαυτοὺς ὡς ὀρθῶς δοξάζουσι, ἔνιοι
δὲ τιμῆς ἕνεκεν, ἢ προσχηματισμοῦ τοὺς πέλας μὲν ἀναπείθοντας. αὐτοὺς δ' ὑπόπτως ἔχοντας ὑπὲρ ὧν λέγουσιν.
ἁμαρτάνουσιν ἑκάτεροι δηλονότι, γιγνώσκοντες μὲν οἱ δεύτεροι, καὶ εἴη ἂν αὐτῶν ἐμπαθὲς τὸ κακὸν, ἀγνοοῦντες
δὲ οἱ πρότεροι, καὶ εἴη ἂν αὖ καὶ τούτων τὸ σφάλμα κατὰ τὸ καλούμενον ἰδίως ἁμάρτημα. καλῶς οὖν ποιήσουσιν
οὗτοι τῶν Αἰσώπου πηρῶν ἀναμνησθέντες, ἐπιτρέψαντές τε εἶναι τὰς ἑαυτῶν δόξας ἑτέροις, οὐ μὰ δία τοιούτοις οἷοί
περ αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, οὐ μόνον ἀγύμναστοι μεθόδων ἀποδεικτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἐν οἷς ἡ
ψυχὴ θήγεται γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, λογικῆς, ἀρχιτεκτονίας, ἀστρονομίας. ἔνιοι δ' αὐτῶν οὐδὲ ῥήτορος οὐδὲ τὸ πρω-
χειρότατον δὴ τοῦτο γραμματικοῦ διδασκαλίας τυχόντες, ἀλλ' οὕτως ἀγύμναστοι περὶ λόγους ὄντες, ὡς μὴ παρακο-
λουθεῖν τοῖς ἀκούουσιν ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις, ἅπερ ἐγὼ κατανοήσας ὅταν τι λόγον εἴπω, ἀξιῶ παρ' αὐτῶν ἀκοῦσαι τὰ
ῥηθέντα. φαίνονται γὰρ ὄντως καθάπερ οἱ ὄνοι τῆς λύρας, οὕτω καὶ αὐτοὶ μηδ' ὅλως οἷς εἶπον ἠκολουθηκότες, ἀλλ' ὅμως
καὶ αὐτοὶ θράσους ἢ τόλμης εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν, ὡς μήτε καταγελώμενοι πρὸς τῶν τὰ γράμματα μεμαθηκότων,
ἐπὶ τῷ μὴ δύνασθαι διελθεῖν ἃ ἤκουσαν, αἰδεῖσθαι. νομίζειν δὲ τὴν ἀλήθειαν ἑαυτοὺς ἐγνωκέναι τοὺς πεπαιδευμένους, μά-
την ἀπολωλεκέναι τὸν χρόνον, ἀλλ' οὐ τούτους ἐλπίζω ὠφελήσειν διὰ τόνδε τὸν λόγον ἥκειν. οὐδὲ γὰρ εἰ βουληθεῖεν, οἷοί γε
πλέους αὐτῶν ὠφεληθῆναι δυνηθέντες, μὴ δὲ τὴν ἡλικίαν ἐπιτήδειον αὐτὴν πρὸς παίδευσιν ἔχοντες. ὅστις δὲ
φύσει συνετός ἐστι, καὶ μέχρι τούτου γοῦν ἐγυμνάσατο κατὰ τὴν πρώτην παιδείαν, ὅσα περ ἂν ἀκούσῃ, μάλιστα μὲν
ἀπὸ σώματος αὐτίκα δύνασθαι λέγειν. εἰ δὲ μὴ, γράψαι γε δύνασθαι, βοήθειαν ἕξει τοῦτον τὸν λόγον, εἴ γε ὅλως ἀληθείας
ὀρεχθῇ. τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐκεῖνο σύμπαν ἐστὶ, καὶ χρὴ πεφυκέναι μὲν πρῶτον, εἶτα δεῖται παιδείας τετράφθαι χρηστόν.
τὸ δὲ μήτε φύντι πρὸς ἀλήθειαν, ἐν ἐπιτηδεύμασι μοχθηροῖς τε καὶ ἀσελγέσι τραφέντι, παντάπασιν ἀδύνατον
ἐστὶν ὀρεχθῆναί ποτ' ἀληθείας, ἢ ἐξ αὐτοῦ λαβόντι τὴν τοιαύτην ὁρμὴν, ἢ ὑπ' ἄλλου προτραπέντι. οὔκουν οὐδ' ἐγὼ ποτ'
ἐπηγγειλάμην ὠφελήσειν ποτὲ τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἔφην, ὃς ἂν ἀληθείας ἐστὶ φίλος, ἐκείνῳ τὴν ὁδὸν ἐπιδεῖξαι, καθ' ὅσον
οἷός τ' εἰμὶ πειράσομαι. ζητήσας μὲν αὐτὴν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ, πεπεικὼς δ' ἐμαυτὸν, ἣν ὁρῶ νῦν εἶναι μόνην.

Πῶς ἄν τις δοκιμάσοι μέθοδον εἰ ἔστιν ἀληθής.

Ἀξιῶ γὰρ ἔφην ἐκμαθόντας, ὅσα περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου γέγραπται τῆς πρὸς ἡμῶν, ἐπ' ἄλλων πραγμά-
των πρότερον αὐτῆς λαβεῖν πεῖραν, εἰ ὄντως εὑρίσκει τι τῶν ζητουμένων. εἶναι δὲ τῶν τοιούτων πραγμάτων φύσιν
ἱκανὴν μαρτυρῆσαι τοῖς εὑροῦσιν αὐτὰ, καθάπερ ἤδη τῷδε τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν, ἢ τὰ ἐπιταχθέντα μέρη διε-
λεῖν. ἴσως δ' οὐ νοοῦσιν οἱ παντάπασιν ἀμαθεῖς, ὅτι ποτὲ λέγεται. ἐγὼ δὲ, καθάπερ ὅλοις αὐτοῖς ἐπιχειρήσω σα-
φέστερον εἰπεῖν, εὐθεῖαν μὲν δοθεῖσαν ὁ λόγος λέγει τὴν προτεθεῖσαν ἐπί τινος ἀκριβῶς ὁμαλοῦ ἐπιπέδου. τὰ δ' ἐπι-
ταχθέντα μέρη κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ προλαβόντος. εἴ τις εἰς πέντε διελεῖν ἴσα τὴν προτεθεῖσαν εὐθεῖαν, ἢ τοῖς ἑπτὰ
καὶ δέκα, ἢ τοι εἰς εἴκοσιν, ἢ εἰς ἑκατόν. ἐὰν γὰρ εὕρῃς μέθοδον μίαν, ἢ παρ' ἑτέρας διδαχθεὶς χρώμενος, εἰς ὅσα
περ ἂν ἐθέλῃς μέρη τὴν προτεθεῖσαν εὐθεῖαν διαιρεῖσθαι, αὐτὸ μαρτυρήσει σοι τὸ πρᾶγμα. φαίνοιτο ἅπαντα τὰ μέρη
τοῖς οὕτω διαιρεθεῖσιν ἀκριβῶς εἰς ἀφανῆ, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα προβλήματα βεβαίως εὑρημένα δι' αὐτῶν τῶν
ἐναργῶς φαινομένων, οἷον ὅταν περιγράψαι τῷ δοθέντι τετραγώνῳ κύκλον ἐπιταχθῶμεν. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ
τῷ δοθέντι κύκλῳ τετράγωνον περιγράψαι, ἢ ἐγγράψαι πάλιν περὶ τὸ δοθὲν πεντάγωνον, ἰσόπλευρόν τε καὶ
ἰσογώνιον κύκλον περιγράψαι. ἐὰν γάρ τις ἕκαστον τῶν τοιούτων δι' ἧς ἔμαθεν μεθόδου περιγράψῃ, τὸ πρᾶγμα δείκνυ-
σιν, πρὸς αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐμαρτυρήθη, τὸ ζητούμενον εὑρηκώς, οὐ μὴν εἰ γέγονεν ἢ ἀγέννητος ὁ κόσμος ἐστι, δύ-
ναται τὸ πρᾶγμα μαρτυρῆσαι αὐτὸ, καθάπερ οὐδὲ ἢ πεπερασμένον, ἢ ἄπειρον τὸ πᾶν, ἢ πόσος ὁ τῶν κυμάτων
ἀριθμός. οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων ζητημάτων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δοκοῦντος εὑρίσκεσθαι πράγματος ἐπικρίνεται. καθάπερ
ἐὰν ἐπιταχθεὶς τῷ κύκλῳ δωδεκάπλευρον, ἰσόγωνόν τε καὶ ὀρθογώνιον εὐθέως τοῦτο ποιήσεις. καὶ γὰρ ἐγγραφό-
μενόν τε καὶ περιγραφόμενον ἐναργῶς ὁρᾶται, ὥσπερ γε καὶ ὁ κύκλος ἐγγραφόμενός τε καὶ περιγραφόμενος τῷ
τοιούτῳ πολυγώνῳ. ὅταν εὕρωμεν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἐπὶ ζητοῦμεν ἡμᾶς ἄγειν, μαρτυρεῖται τε πρὸς αὐτοῦ τοῦ
πράγματος ἐναργῶς, καὶ βασάνους μικρὰς ἐκ τοῦδε τῆς κατ' αὐτῆς ἀληθείας ἕξομεν, ὡς τολμήσασθαι ποτὲ χρήσασθαι
κἀπὶ τῶν δυναμένων αὐτὸ μαρτυρεῖν ἐναργῶς. οὔκουν ἀξιῶ τινὰ περὶ τῶν μεγίστων πραγμάτων εὐθέως ἀποκιν-
δυνεύειν. εἰ δὲ δὴ μέγιστα ἐστι τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγοντα, προγυμνάσασθαί γε πρότερον ἐν ὕλαις πραγμάτων,
ἐλεγχούσαις μὲν τὸ ψεῦδος οἰόμενον εὑρηκέναι τὰ ζητούμενα, μαρτυρούσαις δὲ τοῖς ἀληθῶς εὑρηκόσιν. ἡ τοιαύτη
δὲ μέθοδος ἡ κατὰ γεωμετρίαν ἐστὶν, ἀριθμητικήν τε καὶ λογιστικὴν, ἀστρονομίαν τε καὶ ἀρχιτεκτονίαν. ἐν γὰρ ὀνόματι
τῷ τῆς ἀρχιτεκτονίας ὑπογράφω καταγραφὰς ὡρολογίων καὶ κλεψύδρων, ὑδροσκοπίων τε καὶ μηχανημάτων
ἁπάντων, ἐν οἷς ἐστι καὶ πνευματικὰ προσαγορευόμενα. μαρτυρεῖ γοῦν ἅπαντα ταῦτα τοῖς εὑρίσκουσιν αὐτὰ,

καθάπερ καὶ τὴν ἀστρονομίαν. καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐπικρίνεται, βασανίζεταί τε
καὶ μαρτυρεῖται. εἰ γε δὴ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐστὶν ἔκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα τε κατὰ τοὺς ἀπλανεῖς καὶ
πλανήτας ἀστέρας ὁρᾶται. ὅτι δὲ δάκνονται τὴν ψυχὴν ἅπαντες ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις, ὅσοι προβεβηκότες ἤδη εἰσὶ
τὴν ἡλικίαν, οὐκ ἔτι καιρὸν ἔχουσι χρόνῳ πολλῷ βασανίσαι τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἐπὶ πραγμάτων ἐναργῶς
αὐτὴν μαρτυρῆσαι δυναμένων. ἤτοι γὰρ ὡς ἔφην διὰ φιλαυτίαν, ἢ διὰ δοξοσοφίαν, ἢ φιλοτιμίαν, ἢ φιλοδοξίαν,
ἢ ἀλαζονείαν, ἢ χρηματισμὸν, ἔνιοι μὲν ἑαυτοὺς, ἔνιοι δ᾽ ἄλλους ἀναπείθουσιν ἐπίστασθαί τι βέβαιον. οὐδὲν οὖν ἐστι θαυ-
μαστὸν ἐν ταῖς ἰδίαις ἕκαστον διατριβαῖς τοὺς φοιτητὰς ἀναπείθειν, ἐνίους μὲν νωθεῖς φύσει, τινὰς δὲ δριμεῖς μὲν, ἀλ-
λὰ ἀγυμνάστους ἐν τοῖς πρώτοις μαθήμασιν. συμφέρει γὰρ οἶμαι διδασκάλοις ἀλαζόσι τοιούτους ἔχειν μαθητὰς,
ὡς ὅ, τε συνετὸς φύσει καὶ προγεγυμνασμένος ἐν τοῖς μαθήμασιν, εὐθέως αὐτῶν καταφρονεῖ, καθάπερ κἀγὼ
πολλῶν διδασκάλων ἔτι μειράκιον ὢν, ὑπερεφρόνησα, τολμώντων μὲν ἀποφαίνεσθαι τινὰ μαχόμενα τοῖς ἐπιστη-
μονικῶς ἀποδεδειγμένοις ἐν γεωμετρίᾳ, γιγνωσκόντων δ᾽ αὐτῶν οὐδ᾽ εἴδωλον ἀποδείξεως. ἐὰν οὖν ἐθέλοι ὁ μέλλων
ἀλήθειαν ζητῆσαι, ἀλαζονείαν, φιλαυτίαν, φιλοτιμίαν, φιλοδοξίαν, δοξοσοφίαν, φιλοχρηματίαν, ὃ δ᾽ ἀφίξεται
πάντως ἐν αὐτῇ προγυμνασάμενος, οὐ μησὶν ἀλλὰ ἔτεσι ποθ᾽ ὕστερον, ζητῆσαι τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν τε καὶ κα-
κοδαιμονίαν ἄγειν δυνάμενα δόγματα. τὸ δ᾽ ὑπό τινων παθῶν, ὧν εἶπον, οἰστρούμενον, πρὸς μὲν τὴν οὕτω μακρὰν
ὁδὸν ὀκνῶ, ἐκείνους δὲ μισῶ, ἐπίβουλόν τε καὶ διάβολον κατασκευάζοντας. τούτους γὰρ εἰώθασι προκαταλαμβάνειν
τοὺς ἑαυτῶν μαθητὰς, ὡς μηδ᾽ ὑπομεῖναι ποτὲ τὸ παρασχεῖν τὰ ὦτα τοιούτοις λόγοις, ὁποίους ἐγὼ μέχρι δεῦρο
προὐχειρισάμην. ἑτοιμότατον δ᾽ ἐστὶ πείθεσθαι μειρακίοις ἀπαιδεύτοις διδάσκαλον τὸν ὁρῶντα σεμνῷ προσώπῳ
ῥᾳστην ὁδὸν ἐπὶ σοφίαν ὑφηγούμενον παρὰ τοῖς κυνικοῖς ὀνομαζομένοις. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σύντομον ἐπ᾽ ἀρχῆς ὁδὸν
εἶναι φασὶ τὸ σφέτερον ἐπιτήδευμα. τινὲς δὲ αὐτῶν ἐλέγχοντες οὐκ ἐπ᾽ ἀρετὴν, ἀλλὰ δι᾽ ἀρετῆς ἐπ᾽ εὐδαιμονίαν
ὁδὸν εἶναι φάσκουσι τὴν κυνικὴν φιλοσοφίαν. ἀλλ᾽ ἕτεροί γε ἀληθέστερον ἀποφαινόμενοι αὐτὴν, σύντομον ἐπ᾽ ἀλα-
ζονείας ὁδὸν εἶναι, φασὶ δ᾽ ἀμαθῆ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τόλμαν. ὥσπερ οὖν οἱ κυνικοὶ πάντες, οὓς γε δὴ τεθέαμαι
κατὰ τὸν ἐμαυτοῦ βίον, οὕτω καὶ τῶν φιλοσόφων ἐπαγγελλομένων, ἔνιοι φεύγειν ὁμολογοῦσι τὴν ἐν τῇ λογικῇ θεω-
ρίᾳ γυμνασίαν, εἶθ᾽ ὅταν ἡμῶν ἀπαλλαγῶσιν, οὐκ ἀξιοῦσι διαλέγεσθαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἀνθρώποις, αἰπόλοις,
καὶ βουκόλοις, καὶ σκαπανεῦσι, καὶ θερισταῖς, ὅτι μὴ παρακολουθῶσιν, ὡς φασὶ, τοῖς λεγομένοις, ἀγύμναστοι περὶ
λόγους ὄντες, ὥσπερ αὐτοὶ γεγυμνασμένοι ποτὲ κατὰ τὰ πρῶτα μαθήματα, καὶ οὐκ ἀφνῆς περὶ τέλους βίου
καὶ κακοδαιμονίας ἀκούσαντες τοὺς διδασκάλους λόγους τινὰς ἀποδεικτικοὺς, ὡς ἐκεῖνος ἐνόμιζε. πεφευγότες δὲ
διὰ γυμνασίαν, ἅπερ αὐτοῖς, ὡς ἔφην δι᾽ ὁμοιότητος τῶν ψευδῶν λόγων πρὸς τοὺς ἀληθεῖς, αἰτίαι τῶν ψευδῶν
δογμάτων, τὰς δ᾽ ὁμοιότητας οἱ μάλιστα τετριμμένοι καθ᾽ ἑκάστην ὅλην πραγματείαν ἀκριβῶς διαγινώσκουσιν.
ἀναγκαῖον δ᾽ ἐστὶ τὸν ἐξαίφνης προσελθόντα κρίσει, λόγου ἀδυνατεῖν διαγνῶναί τε καὶ διακρῖναι τοὺς ψευδεῖς
ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. ἐναργὲς δὲ τούτου τεκμήριον ἐστὶ, τὰ καλούμενα σοφίσματα λόγοι τινὲς ὄντες ψευδεῖς, εἰς ὁμοιότη-
τα τῶν ἀληθῶν πεπανουργευμένοι. τὸ μὲν οὖν ψεῦδος αὐτῶν πρόδηλον φαίνεται, διὰ τοῦ συμπεράσματος
οὐκ ὄντος ἀληθοῦς. ἐπειδὴ δ᾽ οἱ ψευδεῖς λόγοι πάντως, ἤτοι τῶν λημμάτων ἔχουσί τι ψεῦδος, ἢ τὸ συμπέρασμα
κακῶς ἐπιφερόμενον. οὐ φαίνεται δὲ προχείρως ταῦτα κατὰ τὰ σοφίσματα, διὰ τοῦτο δυσοπία τοῖς ἀγυμνάστοις
περὶ λόγους. ὅπου τοίνυν ὁμολογοῦμεν τὸ ψεῦδος τὸν λόγον εἶναι, διὰ τὸ φαίνεσθαι πᾶσιν ἐναργῶς τὸ συμπέ-
ρασμα αὐτοῦ ψευδὸς, ὅμως ἡ λύσις ἀπορεῖται τοῖς ἀγυμνάστοις, ἀσφαλὲς μὲν αὐτοῖς εἴη πάντας ὑποπτεύειν
λόγους, συγκατατίθεσθαι δὲ μηδενὶ πρότερον, ἄχρι περ ἂν ἀκριβῶς ἑαυτοὺς πείσωσιν ἱκανοὺς εἶναι γιγνώσκειν τὰς
ὁμοιότητας τῶν ψευδῶν λόγων πρὸς τοὺς ἀληθεῖς. πείσωσι δὲ προβάλλειν, ἐπιτρέποντες τοῖς βουλομένοις τῇ πείρᾳ
γνῶναι τὴν δι᾽ αὐτῶν. ἆρ᾽ οὖν ἄλλό τι συμβουλεύουσιν, ἢ γυμνάζειν ἀξιοῦσιν ἐν τῇ τῶν σοφισμάτων λύσει τοὺς μαθη-
τὰς, οὐδαμῶς οὐδὲν ἄλλο τῆς λύσεως οὔσης, ὡς ἔφην, ἐν τῷ φράσαι τὴν πρὸς τὸν ἀληθῆ λόγον ὁμοιότητα, ψευδεῖς
ἀναγκαῖον ἐστὶ προμεμαθηκέναι περὶ τῆς τῶν ἀληθῶν λόγων φύσεως. ὁ γοῦν ἐν ἐκείνοις γυμνασάμενος, ὡς ἀκριβῶς τε
ἅμα καὶ ταχέως γιγνώσκειν αὐτὸν τὸ εἶδος, οὐ χαλεπῶς ἂν ἔφην διαγινώσκει τοὺς ψευδεῖς. ἐγὼ τοῦτ᾽ ἔδειξα μειρά-
κια πω γεγυμνασμένα ἐν μαθήμασι, διδάξας γνωρίζειν ἀληθεῖς λόγους, ἀξιώσας τι προσβάλλειν αὐτοῖς σοφισμά-
των τοῖς βουλομένοις τῶν παρόντων. αὐτὰ γὰρ ἐγνώρισε τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν, ἤτοι κατὰ τὸ σχῆμα γεγενημένην,
οὐκ ὂν συλλογιστικὸν, ἢ κατὰ τῶν λημμάτων ψευδῆ οὖσαν, ὥστε κἀκ τούτου φανῆναι σαφῶς τοῖς δοξοσόφοις τούτοις
πρεσβύταις, ὅσοι σοφίσματα λύειν ἀδυνατοῦσιν, ὅτι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀληθῶν λόγων τοῦτο πεπόνθασιν, εἶτ᾽ ἐκ
ἐσχάτης καταγνώσεως ἄξιοι εἰσὶν διὰ προπετῆ συγκατάθεσιν ἐν κακοδαίμονι βίῳ γενόμενοι. ἡ γὰρ περὶ τέλους
δόξα ψευδὴς, ὁμολόγηται πᾶσι πρὸς κακοδαιμονίαν ἄγειν. ὅτι δὲ ἀγύμναστοί τινές εἰσι περὶ διαγνώσεως ἀλη-
θῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, ἔνιοτε πιστευόμενοι τινὸς νοεῖν ἀλήθειαν δόξης, ἀγνοοῦσι μὲν ὅτι λόγον ἐνδεχόμενον εἰρή-
κασιν, ὡς φαινομένων ἐναργῶς ὧν δοξάζουσι. κελεύουσι δ᾽ ἡμᾶς ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι χωρὶς ἀποδείξεως, πολλά-
κις δὲ μόνης ἐνδείξεως δεομένου τοῦ λόγου, δι᾽ ἀποδείξεως ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν πιστοῦσθαι. τινὲς δὲ γνοοῦντες ὅπῃ διαφέρει
τὸ ἐνδείξεως, ἢ ὡς πρῶτον τε καὶ ἐξ αὐτοῦ πιστὸν, ὅμως ἐπιχειροῦσιν ἀποφαίνεσθαι περὶ πραγμάτων ἀκριβοῦς ἐπι-
σκέψεως γινομένης. καὶ ταῦτα πεπόνθασι πολλοὶ τῶν ἤδη γεγηρακότων ἐν φιλοσοφίᾳ. τί οὖν ὦ πρὸς θεῶν,
ἢ τῶν τοιούτων ἀμάθειαν τε καὶ δοξοσοφίαν δοκεῖ σοι δύνασθαι θεραπεύεσθαι ῥᾳδίως, ἢ ὅστις μὲν σκιρρώδης ἐτῶν
ἤδη τριῶν, ἢ τεττάρων ἄλυπον ἔχει τὸν σκίρρον; ἢ τὸ τῶν τοιούτων γερόντων ψυχὴ, τὸν τῆς ἀμαθίας τε καὶ δοξοσο-
φίας σκίρρον ἐτῶν τριάκοντα ἔχουσα δύνασθαι λυθῆναι; θὲς εἰ βούλει καὶ δύνασθαι, καὶ σκέψαι πότερον ἡμερῶν,
ἢ μηνῶν, ἢ ἐτῶν τοῦ τοιούτου σκίρρου θεραπείας δεῖται. μὴ τοίνυν θαύμαζε, διά τι πολλοὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγ-
γελλομένων, οὐδ᾽ ὅλως ἀξίους διαλέγεσθαι. ἀμείνους γὰρ αὐτῶν, οἶδα πάντας ἰδιώτας τε καὶ συνετοὺς φύσει, καὶ πε-
παιδευμένους τὴν παρ᾽ Ἕλλησιν ἐξ ἀρχῆς εὐδοκιμοῦσαν παιδείαν, οὗτοι μὲν καὶ γνωρίζουσι ῥᾳδίως ὅσα τοῖς ἐναργῶς
ἀκολουθεῖ.

ἀκολουθεῖ. τῶν δ' ὡς ὁριζομένων ὄντων, ἢ προσποιουμένων μὲν μὴ γνωρίζειν, ὅσα τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἐναντιοῦται, πολλάκις ἐπειράθην. περὶ μὲν γοῦν τῶν ἑπομένων ἑκάστῳ τέλει μυριάκις ἤδη λόγων ἡμῖν γεγονότων πρὸς πολλοὺς τῶν φιλοσόφων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες διὰ τὸ πεπαιδεῦσθαι τὴν πρώτην παιδείαν, ὀξεῖς εἰσι τὴν διάνοιαν. αὐτοί τε τοὺς ἀκολούθους βίους ὀλίγων ἡμῶν τε λόγων γνωρίζοντες, ὡς εἴρηται γεγηρακότες ἐν δοξοσοφίᾳ, μόνοι τἀναντία λέγοντες, εἶτα καταγελώμενοι πρὸς ἁπάντων τῶν παρόντων εἰς λοιδορίαν αὐτῶν ἐτρέποντο. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐξηγημένα πολλάκις ἡμῖν, ἅμα πολλοῖς ἀνδράσι περὶ τῶν ἀκολούθων ἑκάστῳ τέλει βίων, ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν ἔχεις. καὶ δῆλον ὅτι πολλὰ παραδείγματα τῶν ἁμαρτημάτων ὧν ἁμαρτάνουσιν ἐν αὐτοῖς, γέγραπται. πάντα γὰρ ὅσα καθελόντες τὸν βίον, ἐναντίως ἀλλήλοις πράττουσιν, ὅσα τε καὶ λέγουσιν οἱ ἀπὸ τῶν διαφόρων αἱρέσεων ἀναγόμενοι, κατάκρισις ψευδὴς γίγνεται, καὶ πρόδηλόν γ' ἐστιν, ὡς κακῶς τε γίγνεσθαι πάντα, καὶ ἁμαρτημάτων ἐστὶ τὰ κατὰ πᾶσαν αἵρεσιν πλημμελήματα τῆς ἀληθῶς εὑρηκυίας. οὐ μόνον τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀκόλουθον αὐτὸν βίον, ἔνθα καὶ σαφῶς ὅπη διαφέρει πάθος ἁμαρτήματος, ἔνεστί σοι μαθεῖν. ὁ μὲν γὰρ εὐεργετεῖν, εἰ οὕτως ἔτυχε, τοὺς ἀνθρώπους δόγμα θέμενος ὡς ἀληθές, ἢ τέλειον εὐεργετῆσαι τινὰς ἐκλείπων τὴν βοήθειαν, ἢ δι' ὕπνον, ἢ ἀργίαν, ἢ φιληδονίαν, ἢ τι τοιοῦτον κατὰ πάθος ἐσφάλη. κεκρικὼς δέ τις ἑαυτῷ μόνῳ τὰς ἡδονὰς, ἢ τὴν ἀοχλησίαν ἐκπορίζειν. ἀποσχόμενος δὲ διὰ τοὺς πολίτας, ἢ οἰκείοις ἀδικουμένοις βοηθῆσαι διὰ μοχθηρὰν δόξαν, ὃ διὰ πάθος ἥμαρτο.

Ὅτι ἡ περὶ τέλους ἑκάστου βίου ὑπόληψις ψευδής.

Ἀρχὴ μὲν οὖν ἐστιν αὖ πολλῶν ἁμαρτημάτων, ἡ περὶ τέλους ἑκάστου βίου ὑπόληψις ψευδής. φύεται γὰρ ὥσπερ ἐκ ῥίζης τινὸς, ταύτης τὰ κατὰ μέρος ἁμαρτήματα. δύναται δέ τις ἐν τῇ περὶ τέλους δόξῃ μὴ σφαλεὶς, ἔν τινι τῶν κατὰ μέρος σφαλῆναι, μὴ συνεὶς τῆς ἀκολουθίας. ἀλλὰ πλέον δέ σοι καθάπερ ἔφην ἄρτι τὰς ἀκολούθους πράξεις ἑκάστῳ τέλει δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἤθροισα. νυνὶ δὲ τὰ κεφάλαια μόνα τῶν ἁμαρτημάτων εἴπω, ἃ καὶ βέλτιον εἶναι νομίζω πάλιν ἀναλαβεῖν ἕνεκα τοῦ σύνοψίν τινα τῶν προειρημένων εὐμνημόνευτον γενέσθαι. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ περὶ τέλους σκέψει, τὸ κῦρος ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, εἰκότως ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτὴν πάντες ἥκον, οἱ τιμήσαντες ἑαυτοὺς, προπετέως ἀπεφήναντο. ἀπεφήναντο δὲ προπετέως, ἤτοι πάντες, ἢ χωρὶς ἑνὸς, οὐδ' αὐτὸς ἐστι φανερὸς αὐτοῦ τοῦ κρῖναι τὰς ἀποδείξεις, ἤτοι ὄντως εἰσὶν ἀποδείξεις, εἴτ' ἐκείνοις φαίνονται. τὸν οὖν ἐπιτηροῦντα καὶ παραφυλάττοντα τὰς ἰδίας ἁμαρτίας, αὐτὸ τοῦτο χρὴ πρῶτον ἐννοῆσαι, τὸ δίκαιον εἶναι πάντως, ἐπιμελῶς τε καὶ ἀκριβῶς ἀκούσαντα τῶν οἰομένων ἀποδεδειχέναι τὰ ζητούμενα, μετὰ ταῦτα κρίνειν αὐτὰ πειρᾶσθαι. πάλιν κἀνταῦθα παρ' αὐτῶν ἀκούσαντα, τίνα τίθενται κριτὴν τῆς ἐν λόγοις ἀληθείας, εἶτα καὶ πάλιν αὐτὰ ταῦτα πῶς εὗρεν χρὴ, βουλευόμενον αὐτὸν ἐπισκεψάμενόν τε, μήτι πάλιν ἕτερον ἀκάσι κριτήριον ἄλλου κριτηρίου δεόμενον. εἶτ' ἐπ' ἐκείνου πάλιν ἄλλο, καὶ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν ὑποπτεύσαντα μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας, ἐν χρόνῳ πολλῷ σὺν τοῖς ἀληθεστάτοις αὐτοῖς φανεῖσιν ἀνδράσιν, οὕτως ἐπισκέψασθαι τὸ πρῶτον ἁπάντων κριτήριον. ὃ δῆλον, καί τινα λαβεῖν ἄκριτον χρὴ καταλαβόντα μεμνῆσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμολογούμενον δ' ὂν αὐτὸ, καὶ χωρὶς κρίσεως ἱκανὸν ἐνδείκνυσθαι τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἐστὶ τοῦτο πάσης ἀποδείξεως. οὕτως τὸ λοιπὸν ἐπ' αὐτὸ βλέποντα, πάντα ἀνάγειν τὰ κατὰ μέρος, ὅπερ ἀνάλυσιν ἐκάλεσαν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, ὡς ἄνοδόν τινα τῶν μεταξὺ γιγνομένων ἐπὶ τὸ πρῶτον κριτήριον. ἅτ' ἐνδὸν τοῦ ἱκανῶς χαλεποῦ πράγματος, ὡς ἔργῳ πολλάκις ἔμαθον, ἐπὶ τῶν δοξοσόφων ἀγημονούντων τε καὶ καταγελωμένων, διὰ τὸ μηδὲ τὰ τυχόντα τῶν ζητουμένων δύνασθαι πρὸς τὸ πρῶτον ἀνάγειν κριτήριον, ἑαυτῷ χρὴ προακολουθεῖν τὸν ἐπιστημονικὸν γενέσθαι βουλόμενον, ἐπὶ πολλῶν τῶν κατὰ μέρος ὡς ἔμπροσθεν ἔφην γυμναζόμενον, ἃ μαρτυρῆσαι δύναται τοῖς εὑρίσκουσιν ἑαυτήν. τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ κατὰ τὴν ἀριθμητικήν τε καὶ γραμμικὴν θεωρίαν, αἷς οἷον ἐπιβάσεσιν, ἀστρονομία καὶ ἀρχιτεκτονία χρῆται. φέρε γὰρ, ἵνα σαφηνείας ἕνεκεν τῆς ἀρχιτεκτονίας τι λέξω παράδειγμα, πόλεως κτιζομένης, προκείσθω τοῖς οἰκοῦσιν αὐτὴν ἐπίστασθαι βούλεσθαι, μὴ στοχαστικῶς ἀλλ' ἀκριβῶς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, ὁπόσον τε παρελήλυθεν ἤδη τοῦ χρόνου τοῦ κατ' αὐτήν, ὁπόσον τε ὑπόλοιπόν ἐστιν ἄχρι δύσεως ἡλίου. τοῦτο πρόβλημα κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναχθῆναι χρὴ κριτήριον, εἰ μέλλοι τις εὑρήσειν αὐτὸ καθ' ὃν ἐμάθομεν τρόπον ἐν τῇ γνωμονικῇ πραγματείᾳ. πάλιν δ' ἐξ ἐκείνων τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὑπεναντίως ἰόντων συντεθῆναι, καθότι καὶ τοῦτ' ἐμάθομεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πραγματείας. εὑρεθείσης δ' οὕτω καθόλου τε καὶ κοινῆς ὁδοῦ, καὶ γνόντων ἡμῶν, ὅτι διὰ γραμμῶν τοιῶνδε τὴν μέτρησιν τῶν μερῶν, τοῦ χρόνου τις ὅτι ἀναγκαῖον ἐστὶ ποιεῖσθαι, μεταβῆναι προσήκει ἐπὶ τὰ μέλλοντα σώματα δέξασθαι εἰς τὴν τῶν γραμμῶν καταγραφὴν καὶ τὸν γνώμονα. καὶ πρῶτον μὲν ζητῆσαι τίνα σχήματα σωμάτων ἐπιτήδεια πρὸς τὴν εὑρημένην καταγραφήν ἐστιν, εἶτα καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως εὑρεῖν, ὁποῖα ἂν αὐτὴ γίγνοιτο. κἀπειδὰν ἡ λογικὴ μέθοδος ἐναργῆ τὴν πίστιν ἡμῖν ἐνδείξεται τῆς τῶν προειρημένων εὑρέσεως, ἑξῆς ἐπὶ τὸ πράττειν ἔργῳ τὰ δι' αὐτῆς εὑρεθέντα, παραγινομένους ἐπισκέψασθαι πάλιν, ὅπως ἂν ἐπιφάνειαν ὁμαλὴν ἐργασώμεθα τοῦ μέλλοντος καταγράφεσθαι σώματος. εὑρόντας δὲ τοῦτο, ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως, εἶτα κατασκευάσαντας τι τοιοῦτον σῶμα, διὰ τῶν ὀργάνων αὐτὸ δεῖ καταγράψαι ζητῆσαι. καὶ πάλιν ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως εὑρεθέντος αὐτοῦ πειρᾶσαι κατασκευάσαι τοιαῦτα τὸ εἶδος, οἷάπερ ἡ μέθοδος ἐδίδαξεν. εἶτα ποιήσαντες ἐφεξῆς καταγραφὴν ἐπὶ πολλῶν σχημάτων, καὶ δοῦναι τοῖς ἀνθρώποις ἔργῳ πειραθῆναι γεγονὸς ἤδη τὸ προβληθέν. ὅταν γὰρ ἥτε πρώτη γραμμὴ τὴν ἀκτῖνα δέχεται τοῦ ἡλίου, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὴν τελευταίαν ἡ ὑστάτη, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πάντων φαίνεται τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἡλιακῶν. ἤδη μέν που ἕν τι γνώρισμα ἔχομεν ἐναργὲς τοῦ προβληθέντος. εὑρῆσαι δὲ πάλιν δεύτερον ἄλλο, ὅταν ἀλλήλοις καταγραφέντα πάντα συμφωνῇ, καὶ τρίτον, ὅταν ὕδατος ὁμαλοῦ ῥύσις αὐτοῖς μαρτυρῇ. καὶ γὰρ τοῦτ' ὁ λόγος εὑρίσκει κριτήριον ἐσόμενον, τῆς τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἀληθείας. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν, ἀγγεῖον τρήσας ἐξ ἧς ἂν ὕλης ἐθέλης γε-

γονὸς, ἐπὶ τῷ ὕδατι καθαρῷ τὴν πρώτην ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου θεασάμενος. εἶθ' ὅταν σοι τὸ καταγεγραμμένον ὡρολόγιον ἀγγέλῃ πρώτην ὥραν ἥκειν ἤδη, σημηνάμενος ὅσον ἐκπληρώθη τοῦ ἀγγείου μέρους ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἔτι ἐκκενώσας εὐθέως αὐτὸ πάλιν, ἐπίθες ἤδη ταυτὸν ὕδωρ. ὅταν δὲ τὴν δευτέραν ὥραν ἀγγέλῃ τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον, ἐπισκέψαι τὸ ἀγγεῖον. εἶθ' ὅταν εὕρῃς ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸ αὐτὸ μέρος ἀφιγμένον κατὰ τὴν πρώτην ὥραν, ἓν σημαῖνον ταχέως, ἐγχέας αὖθις κατ' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος, ἐπισκέπτου πάλιν εἰ μέχρι τῆς τρίτης ὥρας ἐνδείκνυσι τὸ ὡρολόγιον ἤδη τὴν αὐτὴν ὥραν ἀφικνεῖται τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ, ἐφ' ἣν κατὰ τὴν πρώτην, ἢ κατὰ τὴν δευτέραν. ὅταν οὖν εὕρῃς οὕτω γεγονὸς, ἐγχέας αὖθις ἐπίθες μέχρι τῆς τετάρτης ὥρας. ἰδὼν τε πάλιν ἤδη τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ ἀναβεβηκὸς, ἐγχέασαι αὐτὸ παραχρῆμα, πάλιν ἐπιθεὶς ὁμοίως ἐξέταζε περὶ τὴν πέμπτην ὥραν. ὅταν καὶ ταύτης εὕρῃς ἐπὶ τὴν αὐτὴν χώραν ἀφιγμένον τὸ ὕδωρ, εἶτα κατὰ τὴν ἕκτην τε καὶ κατὰ τὰς ἐφεξῆς μέχρι τῆς δωδεκάτης, εἰ μὴ παντελῶς γνώσῃ, πεισθήσῃ καλῶς καταγεγράφθαι τὸ ὡρολόγιον. εἴ γε τὸ προκείμενον ἐπεδείξατο, προκείμενον ἦν εἰς δώδεκα μοίρας, ἴσας νεμηθῆναι τὸν χρόνον τῆς ὅλης. ὅτι ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν ἀριθμὸν, ὡς χρησιμώτατον προείλοντο. καὶ γὰρ ἥμισυ ἔχει καὶ δίμοιρον καὶ τέταρτον, ἕκτον τε καὶ δωδέκατον, ἅπερ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει μετ' αὐτὸν ἄχρι τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου. τοῦτον μὲν ὡς μικρὸν παρῃτήσαντο, σύμμετρον δ' εἶναι κρίναντες τὸν δωδέκατον, εἰς τοσαῦτα μέρη τὸν χρόνον τῆς ὅλης διέτεμον. ὅτι δὲ κρίσιμον ἐστὶ τῇ τοιαύτῃ τομῇ, τῇ πείρᾳ βασανίσαντες αὐτὴν, ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ῥωμαῖοι χρῶνται τὴν οὐσίαν ἅπασαν, ὅταν διατίθωνται. διαιρούντων δ' εἰς δώδεκα μέρη καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ σταθμῶν τε καὶ μέτρων εἰς δώδεκα μοίρας τέμνονται τὰ πλεῖστα. σὺ δ' εἰ κελεύεις καταγράψομαί σοι κατὰ τὴν μέθοδον ὡρολόγιον, εἴτ' εἰς δώδεκα τὴν ὅλην ἡμέραν διαιρεῖν ἐθελήσεις, εἴτ' εἰς ἄλλον τινὰ τὸν ἐφεξῆς ἀριθμόν. εὑρήσεις γὰρ ἐπ' ἐκείνου πάλιν ὃ προὔβαλε γεγονὸς, ἔκ τε τοῦ συμφωνεῖν τῇ διὰ τῶν τετρημένων ἀγγείων ἐκμετρήσει, κἀκ τοῦ πάντοτε ἀλλήλοις ὁμολογεῖν καταγεγραμμένα, πρός τι τὰς τελευταίας ἐν αὐτοῖς γραμμὰς ὁρίζειν τὰ πέρατα τῆς ἡμέρας. οὕτω δὲ καὶ κλεψύδρας καταγραφὴν ὁ λόγος εὑρεῖν ἀναλυτικῇ μεθόδῳ ζητήσας, ἧς πάλιν ἡ βάσανος ἐναργής ἐστι καὶ τοῖς ἰδιώταις. ἡ γὰρ ἀνωτάτω γραμμὴ, δωδεκάτην ὥραν σημαίνουσα, τὸ μέγιστον μὲν ὕψος ἔχει, καθ' ὃ μέρος ἡ κλεψύδρα τὴν μεγίστην ἡμέραν ἐκμετρεῖ. βραχύτατον δὲ καθ' ὃ τὴν ἐλαχίστην, ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστιν, ὃ τῆς ἰσημερινῆς μέτρον σοι δηλώσει. τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην ἐπεξιὼν τε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τὰς ἐνιαυτοῦ. τὸ δὲ μεταξὺ μέχρι τῶν ἰσημερινῶν τμημά-

* των ἤδη τοῦ χεῖλος τῆς κλεψύδρας, δηλοῖ σοι τὰς εἰρημένας τέτταρας ἡμέρας. ἀφ' ὧν τμημάτων ὁρμηθήσομαι ἐφεξῆς τὸ σημαῖνον τὴν μεγίστην εὑρήσειν, δηλονότι ἄχρι τινὸς μέρους τῆς ὑψηλῆς γραμμῆς, ἤδη τῇ κλεψύδρᾳ τὸ ὕδωρ ἀναβήσεται τῆς δωδεκάτης ὥρας συμπληρουμένης. τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα πάλιν τρίτα ἀπὸ τῆς δωδεκάτης τροπῆς εὑρήσεις μετροῦσαν τὴν μίαν ἐκείνην ἐν τῇ κλεψύδρᾳ γραμμὴν, ἣν ὑψηλοτάτην ἔφην εἶναι. καὶ μέντοι καὶ τὰς ἄλλας γραμμὰς ὅσαι τῆς ὑψηλοτάτης εἰς τελφοτέρας ἄλλας ὥρας ἐκμετρούσας εὑρήσεις, τὴν τετάρτην μὲν ἀπὸ τῆς δωδεκάτης, ἐν ἅπασι τοῦ ἐνιαυτοῦ ταῖς ἡμέραις τὴν ἑνδεκάτην ὥραν σημαινούσας ἐν διαφέρουσιν αὐτῆς μέρεσιν, ὡς ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης προείρηται. τὴν δ' ἐφεξῆς πέμπτην ἢ ἕκτην ὥραν δηλοῦσαν ὡσαύτως κατὰ διαφέροντα μέρη. καὶ τὴν ἐφεξῆς γε πάλιν ἐννάτην ἢ ὀγδόην τε καὶ τὰς ἄλλας ἄχρι τῆς κατωτάτης γραμμῆς τὴν ὥραν πρώτην εὑρίσκειν ἤδη τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων, φαίνεταί σοι πεπληρωμένου τοῦ κατὰ τὴν κλεψύδραν ὕδατος, ὥσπερ γε ἡ τετάρτη καὶ αἱ λοιπαὶ μέχρι τῆς δωδεκάτης, ἀλλήλαις μὲν ἴσαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπηναοὶ φαίνονται. ταῖς δὲ ἄλλαις ἄνισοι ταῖς προγεγενημέναις τε καὶ μελλούσαις, εἶτα τὴν τοιαύτην μέθοδον εὑρίσκων οὐκ ἐπεθύμησας, ὦ οὗτος τί ποτ' ἐστὶ, οὐκ ᾔσθου τῆς ἐν σαυτῷ δοξοσοφίας. ἀμαθὴς ὅς τις ὢν τούτων τῶν προβλημάτων, οὐκ ἂν εὕροι ἐνιαυτῷ, βέλτιον δὲ εἰπεῖν ὅλῳ τῷ βίῳ. οὐδὲ γὰρ εὑρεῖν αὐτὰ βίος ἀνδρὸς ἑνὸς, ἀλλὰ κατὰ σμικρὸν προῆλθεν ἡ γραμμικὴ θεωρία. πρῶτον μὲν τῶν στοιχειωδῶν ἐν αὐτῇ θεωρημάτων ζητηθέντων αὐτῷ, ἐπεὶ δὲ εὑρεθῇ ταῦτα προστεθέντων αὐτῶν αὐτοῖς τῶν ἐφεξῆς γενομένων ἀνδρῶν τὴν θαυμασιωτάτην θεωρίαν, ἣν ἀναλυτικὴν ἔφην ὀνομάζεσθαι, καὶ γυμνασάντων ἐν αὐτῇ ἑαυτούς τε καὶ τοὺς βουληθέντας ἐπὶ πλεῖστον. ἐν αὐτῇ καί τοι μηδὲν ἔχουσι δεῖξαι χορήγημα τοιοῦτον, οἷα μέχρι δεῦρο δῆλον, ἐπί τε τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων καὶ κλεψυδρῶν, ἀλλ' οὐκ ἦσαν οὔτε προπετεῖς, οὔτ' ἀλαζόνες οἱ τὰ τοιαῦτα ζητήσαντες ὁμοίως τοῖς ἐπαγγελλομένοις σοφίαν, ἢ ζητεῖν, ἢ εὑρηκέναι, τιμήσαντες δ' ἑαυτοὺς τὴν ἀληθεστάτην τιμὴν ὀρεχθεῖσαν, ἣν ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν, ἀρίστην ταύτην ἀσκῆσαι τε καὶ εἰς τέλος ἀγαγεῖν. εὔδηλον ὅτι τὴν λογικὴν λέγω, ἧς γυμναζομένης τε καὶ τὴν οἰκείαν εὐεξίαν λαμβανούσης, εὐφραίνονται μειζόνως οἱ ταῖς διὰ τοῦ σώματος ἡδοναῖς δουλεύοντες. οὐδὲ γὰρ διαφερόμεθα ἄλλῃ τινὶ δυνάμει, τράγων καὶ σκωλήκων, ὑῶν τε καὶ προβάτων, καὶ ὄνων. οὐδ' ἄλλη τις θεωρία μειζόνως εὐφραίνει ψυχὴν ἀνδρὸς εὐφυοῦς τῆς ἀναλυτικῆς. ὅταν γέ τις ἐν αὐτῇ προέλθῃ, καταρχὰς μὲν γὰρ ἐπίπονός ἐστιν, ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι, καί τοι κἂν εἰ μηδεμίαν εὐφροσύνην εἶχεν, αὐτό γε τὸ μέλλειν αὐτῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα καλῶς εἶχεν ἀσκηθῆναι κατ' αὐτὴν, ἐξαίρετον ἔχουσαν ὡς ἔφην τὸ μαρτυρῆσαι πρὸς αὐτῶν τῶν εἰρημένων εὐφρανθόν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν εὑρισκομένοις, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς προπετῶς ἐν αὐτῇ φλυαροῦσιν ἔξεστιν ἀναισχυντεῖν. οὐ γὰρ ὥσπερ ὁ κακῶς καταγράψας ὡρολόγιον ἢ κλεψύδρας, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐλέγχεται προφανῶς, οὕτω καὶ τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ θεωρήμασιν ἐναργής ἐστι ὁ ἔλεγχος. ἀλλ' ἔξεστι λέγειν ὥσπερ ἂν ἐθέλῃ τις, ὅταν γε ἅπαξ ἀναίσχυντος, ἄνευ μεθόδου λογικῆς ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων διδάσκεσθαι λέγει. ἀλλ' εἰ μὲν ἐκείνοις μόνοις διελέχθη τὰ πράγματα λαβόντα φωνὴν, εὐλόγως ἀλαζονεύονται, σιγώντων δ' αὐτῶν ἀεὶ καὶ μήθ' ἡμῶν, μήτ' ἐκείνων διαλεγομένων, εὔδηλον ὅτι μόνος ὁ ἐν ἡμῖν λόγος εὑρήσει τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, ἐπιδείξασθαι τοίνυν πρότερον εὑρίσκειν αὐτὰ δυνάμενος ἐν πράγμασιν ἐναργῶς αὐτὸ μαρτυροῦσιν. εἰπάτω τε μέθοδον ἡμῖν, ἣ πᾶν ἀναλυτικῶς ὑποπίπτει πρόβλημα, καὶ δειξάσθω προκρίνας τὰς ὁμοιότητας τῶν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, οὐ δυνατὸν φωράσαι τὴν κακίαν, οὐκ ἂν ἔτι πιστὸς ἐπὶ τῶν ἄλ-

λων

λων εἴη. ταῦτα πάντα ἄνθρωποι καλῶς φασὶ λέγεσθαι, πλὴν τῶν δοξοσόφων τε καὶ προπετῶν. οἷς ἡ περὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδὸς οὐ μακρά τις ἐστὶν, οὐδ' αὖ αὐτὴ ὁποίαν Ἡσίοδος περὶ τὴν ἀρετὴν εἶναί φησιν, ἀλλὰ σύντομος καὶ βραχεῖα, μᾶλλον δ' οὐδ' ὅλως ἐστίν. εἰ γὰρ αὐτὰ τὰ πράγματα, διδάσκει τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ χρὴ κατατρίβεσθαι γυμναζομένους ἐν ταῖς λογικαῖς μεθόδοις. ἆρ' οὖν ὦ δοξοσοφώτατοι, κἂν τοῦτό γε συγχωρήσητε εἶναι πρόδηλος ἡμῖν τοῖς ἄλλοις, ὁπόσοι μή πω τὴν ὑμετέραν σοφίαν ἐσμὲν σοφοὶ, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐγνωκέναι δεῖν ἁπάντων πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν, εἴπερ ἡ φύσις αὐτῶν ἱκανὴ διδάσκειν ἐστὶν ἑαυτήν, ἀναλύοντες πάλιν. ὅταν οὕτως ἐρωτηθῶσιν, καὶ φασὶν οὐ πάντας ὑπὸ τῶν πραγμάτων διδάσκεσθαι. τίνες οὖν εἰσὶν οἱ διδασκόμενοι πάλιν ἐρωτώντων ἡμῶν, ἑαυτοὺς μόνους φασίν· τί γὰρ ἔχουσιν εἰπεῖν ἄλλο, φυλάττειν γε τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀλαζονείαν προῃρημένοι, ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς γε πιστεύομεν αὐτοῖς ἀποφαινομένοις ὃ βούλονται. διὰ τί γὰρ ὦ πρὸς θεῶν, μόνοις αὐτὰ τὰ πράγματα τὴν αὐτὴν φύσιν ἐπιδείκνυνται; πότερον ὅτι μόνοι μηδὲν τῶν πρώτων μαθημάτων μεμαθήκασιν ἀλλὰ ψεῦδος; οὐδὲ γὰρ ἄλλοι πολλοὶ τούτων οὐδὲν ἔμαθον. ἀλλ' εἰ τὴν λογικὴν ψυχῆς δύναμιν ἤσκησαν ἐν μαθήμασιν, ἔργον μαρτυρεῖ δυναμένους αὐτὴν, καὶ μὴν οὐδέ πω ἥψαντο τοιαύτης θεωρίας. ἴσως δὲ φήσουσι μόνοι τε γεγονέναι συνετοὶ καὶ βλέπειν περιληπτικῶς τὰ πράγματα, καθάπερ λυγκεὺς τὰ κατὰ γῆς. τί ποτ' οὖν ἡ οὕτως αὐτῶν ὀξυδερκής ἐστιν ἡ ψυχὴ, καταγέλαστοί τινες πάντως εἰσὶν ἐν τοῖς τοιούτοις προβλήμασιν; ὧν ἡ εὕρεσις αὐτὴ μαρτυρεῖ τοῖς εὑρίσκουσιν ἀληθῶς αὐτά. τούτων γὰρ ἐν οὐδὲν οὐδέ ποτ' αὐτῶν εὑρεῖν ἠδυνήθη, ὅπου γε καὶ τῶν εὑρηκότων λεγόντων καὶ διδασκόντων, οἱ μὲν ἄλλοι μανθάνουσιν, ἐκεῖνοι δὲ μόνοι δι' ἀγυμνασίαν καὶ βραδυτῆτα ψυχῆς μὴ μανθάνουσιν, εἶτα παρακαλοῦσιν ἐμὲ, καί τις ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τύχῃ παρακολουθήσειν, ἀλλ' εἰπεῖν γε τὸ εἰρημένον οὐ δύναται. τίς οὖν μείζων τυφλώττης, εἰς τὴν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων γνῶσιν ἐστὶ τῆς τοιαύτης τῶν τοιούτων; ὅταν ἄνθρωποι τῶν ἐπιτυγχανόντων ἑαυτοὺς ὁρῶντες ἀφυεστέρους, εἴς τε τὸ νοῆσαι καὶ μνημονεῦσαι, καὶ τὰ δι' ἀριθμητικήν τε καὶ γεωμετρίαν, ἀρχιτεκτονίαν τε καὶ ἀστρονομίαν εὑρισκόμενα, τὰ φιλοσοφίας εὑρηκέναι νομίζουσιν οὕτω ῥᾳδίως, ὡς ἀποφαίνεσθαι τολμᾶν αὐτὰ δείκνυσθαι τὰ πράγματα, χωρὶς ἀποδείξεως καὶ μεθόδου λογικῆς. ὅτι δὲ ἑκόντες ἑαυτοὺς κολακεύουσιν, οὐκ ἀλήθειαν ζητοῦσιν, ἔνεστι γνῶναι κἀκ τοῦ κατά τινος ἕκαστον αὐτῶν ἀνατείνεσθαι παρὰ τοῖς φοιτηταῖς, ἅπαντάς τε διαβάλλουσι τοὺς ἄλλους ὡς ἐσφαλμένους. ἐγὼ δὲ συνάγων αὐτοὺς εἰς ταὐτὸν, οὐκ ἐπομένων, ἀλλὰ τὴν αἰδῶ τινὶ καταπροτείνεσθαι, καὶ φάσκειν μὴ δύνασθαι φθέγξασθαι, παρὰ τῶν ἀνθρώπων πλειόνων. καίτοι τινὲς αὐτῶν ἀκροατὰς ἔχουσιν ὁ μὲν κ΄. ὁ δὲ λ΄. καί ποτε καὶ πλείονας, οὐκ αἰσχυνόμενοι λέγειν ἐπ' αὐτοῖς. ἀλλ' ὅταν ἐγὼ μὲν τρεῖς ἢ τέτταρας ἀξιώσω παρεῖναι τῷ συλλόγῳ, πλατωνικοὺς δ΄. τρεῖς ἢ τέτταρας ἐπικουρείους, ἴσους τε τὸν ἀριθμὸν ἄλλους στωϊκούς τε καὶ περιπατητικοὺς, ἢ τρεῖς πρὸς τούτοις, ἤτοι τ' ἀκαδημαϊκοὺς ἢ σκεπτικοὺς, ὡς γίνεσθαι πάντας ἐκ φιλοσοφίας ἀνθρώπους εἴκοσιν. ἄλλως τε πρὸς αὐτοὺς τοσούτων τῶν γεγυμνασμένων μὲν ἐν μαθήμασι τὴν λογικὴν δύναμιν. ἀγνοούντων δὲ τοὺς κατὰ φιλοσοφίαν λόγους, οὐδεὶς αὐτῶν ὑπομένοι τηνικαῦτα τὸ τοιοῦτον συνέδριον. εἰ δέ γε ποτ' ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν ἐλευθερίων μὲν αἱρέσεως, γεγυμνασμένων δὲ ἐν λόγοις, ὑπομείνειαν ἀπαντῆσαι τοιούτοις συνεδρίοις. φιλονεικούντων μὲν αὐτῶν περὶ τούτοις, ἐλεγχόντων δὲ τοὺς αὐτοὺς λόγους, πολλάκις μὲν ἧκεν ἐν τούτοις ὁ γεωμετρικὸς, ἧκον δὲ ὁ τῶν ἰατρῶν ἔνιοι, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν, καὶ πεπαιδευμένων ἐν τοῖς μαθήμασιν. αὐτὸ δὲ ἔχειν ἐργαζομένων δι' εὐπορίαν κτημάτων, οὔτε διαδεχόντων αἱρέσει τινὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν, ὥσπερ εἴωθα καὶ τότε κεκρικέναι τοὺς λόγους ἠξίωσα, καὶ τίς ἐξ αὐτῶν ἔφη κάλλιστα κεκρίσθαι τὴν ἀμφισβήτησιν, ἢ πορευθέντες εἰς ὃ λέγουσιν οὗτοι περιέχειν τὸν κόσμον κενόν. εἴτ' ὁ μὲν ἐν αὐτῷ σαφῶς, εἴτ' ἐν μιᾷ χώρᾳ πέφυκε μὲν εἶναί τε καὶ φέρεσθαι πρὸς ἄλλον τινὰ τόπον, ὅνπερ αὖ ἑαυτὸ τεθῇ σῶμα, τοὺς μὲν ἄλλους πάντας ἤρεσε τὰ λεχθέντα. μόνοι δ' οὐκ ἐπαύοντο φιλονεικοῦντες ἀλλήλοις καὶ ἡμῖν οἱ φιλόσοφοι, μὴ δυνάμενοι διακρῖναι τοὺς ἐνδεχομένους λόγους ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων. ἐνδέχεται μὲν γὰρ καὶ μένειν ἐν τῷ κενῷ καθ' ἕνα τόπον ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἐνδέχεται μὲν καὶ μὴ μένειν ἀναγκαίαν ἀπόδειξιν, οὐδ' ἑτέρας τινὸς αἱρέσεως ἐχούσης. καιρὸς οὖν ἥκειν δοκεῖ τι φθέγξασθαι κἀμὲ, βραχεῖαν μὲν ἐλπίδα τοῦ φράξαι τὴν δοξοσοφίαν ἔχοντες μὴ καταλείπειν ἀπείραστον, ἡγούμενον μὲν τι δ' εἶναι μηδ' αὐτὸ τοῦτο βραχύ. καὶ τοίνυν ἐφ' ὧν ὡμολόγηται μὲν ἡ ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἄρχεσθαι πάσης ἀποδείξεως. ἀλλ' εὐθὺς ἡ πρώτη μετάβασις ἀπ' αὐτῶν περὶ τὸ τῶν ἀδήλων, οὐ συγχωρεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ σκεπτικῶν. ἡμῖν δὲ τοῦτο μὲν ἀλλήλοις συγχωρεῖται, ὅτι μὲν ἄλλο εὑρισκόμεθα τὴν ἐκείνων ἀπορίαν κρατύνοντες. ὄντων γὰρ ἐναργῶς τῶν μὲν πρὸς νόησιν, τῶν δὲ πρὸς αἴσθησιν, ἀλλήλοις ἐνίοτε μὲν δοκεῖ μάχεσθαι ταῦτα. καὶ πρῶτα γε τοῦτο αὐτὸ γεγυμνασμένου δεῖται τοῦ δείξοντος οὐδέποτ' ἀλλήλοις αὐτὸ διαφέρεσθαι. δεύτερον περὶ τόδε μέγιστον ἐστὶν, ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων γνωρίζειν τὰ τοιαῦτα. τινὲς γὰρ ὑπὸ προπετείας τοῖς μηδέπω φαινομένοις ἐναργῶς, ὡς τοιούτοις συγκατατιθέμενοι σφάλλονται. καὶ τί θαυμάζειν ἔφην, εἰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ τοῦτο συμβαίνει τοῖς προπετέσιν, ὁρῶντας αὐτὸ κἀπὶ τῶν πρὸς αἴσθησιν ἐνίους πάσχοντας ἑκάστην. ὅτι ἐξ ἀπόπτου γοῦν θεασάμενοι παραγενόμενον τινὰ Δίωνα φασίν, εἰ οὕτως ἔτυχεν εἶναι, τὸν ἀφικνούμενον ὡς βεβαίως εἰδότες, ὥστ' ἐνίοτε πλησίον ὀφθεὶς ὁ παραγενόμενος, ἐφάνη Θέων οὐ Δίων ὑπάρχειν. εἰ μὲν οὖν ἀπαράλλακτος ἡ φαντασία τῶν πόρρωθεν ὁρωμένων ἐστὶ καὶ τῶν ἐγγύθεν, οὐ διαφωνοῦντες ἀλλήλοις περὶ τῶν πόρρωθεν ὁρωμένων οὔτ' ἐλέγξουσι οὔτ' ἐλεγχθήσονται ποτέ. εἰ δ' ἐστὶν ἄλλη ἐνέργεια τῶν πλησίον ὁρωμένων, ἄλλη δὲ τῶν οὐ πλησίον, οἷσι προφερομένων τὴν ἐκ τοῦ πλησίον γιγνομένην, εἰκότως σφάλλονται. τοῦτ' οὖν αὐτὸ πρῶτον ἀναμνήσθητε, πρὶν περὶ τὰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῶς μεμνῆσθαι καὶ σύ ποτε προπετῶς. ὁρατὸν δέ τινα τὸν προσιόντα, φέρε μὲν ἵππον, ὡς ἔτυχε, πλησίον ἐγνῶσθαι Θεόδωρος ὤν, ἢ δι' ὅλου τοῦ βίου σαυτὸν ἀνέχου ἀπὸ τῆς τοιαύτης συγκαταθέσεως, ἣν ὀνομάζουσί τε πρόπτωσιν καὶ προπέτειαν. ἐγὼ μὲν, οὐ λέγω μόνος, οὐδεὶς ἔχει με δεῖξαι τοιοῦτον ποτὲ ἐσφαλμένον οὐδέν. ἐκ μειρακίου γὰρ ἐπέχειν ἐμαυτὸν εἴθισα προπετοῦς συγκαταθέσεως. ὥσπερ ἐν τοῖς πρὸς αἴσθησιν, οὕτω καὶ τοῖς πρὸς λόγον φαινομένοις ἐφ' ἃ μεταβὰς ἤδη πάλιν ἀναμνησθῆναι σε

κἀνταῦθα παρακαλῶ, μηδενὶ ψευδῶς συγκαταθέμενον ἑαυτὸν, ὥσπερ ἑκάστης ἡμέρας ὁρῶ παμπόλλους τῶν φίλων, ἐνίους μὲν ἑνὶ τῶν εἰπόντων ὁτιοῦν πιστεύσαντας. εἰ δὲ δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα εἴποιεν, τούτων οὐκ αὐτέχοντας, ἀλλὰ πάντως συγκαταθεμένους ἐνί. προπετῶς δὲ καὶ ὁ τρισὶν ἢ τέσσαρσιν, αὐτοῦ τοῦ διορίσασθαι πότερον ἐνδέχεται πάντας αὐτοὺς ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι πάντας ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς. Βέλτιον οὖν ἐνταῦθα βραδύνειν, ὥσπερ ἐγὼ ποιῶ, κἂν ὅτι μάλιστά με καλῶσιν, ἐπισκώπτοντα ἄπιστον οἱ προπετεῖς συγκατατιθέμενοι. τῶν φίλων γοῦν εἰσί τινες οἱ πυθόμενοι παρά τινος ἀφῖχθαι, τὸν δέ τινα τῶν ἀποδημούντων ἠγγέλλαμεν ἡμῖν ἥκοντα τὸν ἄνθρωπον. ἠλέγχθησαν δὲ ψευδομένοις, ὡς ὅταν ἐπιτιμήσω, τοσοῦτον δέουσιν εἰς τὸν μέλλοντα παρασκευάζεσθαι ἑαυτοὺς ἀσφαλεστέρους, ὥστ' ἀγανακτοῦσι πρός με καὶ φασὶν, αὐτοὺς μὲν οὐκ εἶναι τῆς ψευδολογίας αἰτίους. πιστεῦσαι γὰρ εἰπόντι τόδε τινὶ, τόδ' ἁμάρτημα μὲν ἐκείνου γεγονέναι, μὴ βουλόμενοι θεάσασθαι τὸ προστιθέμενον, εἰς ἑαυτοὺς ἁπάσαις ταῖς προπετέσι συγκαταθέσεσιν. εἰ γὰρ ὥσπερ ἐγὼ λέγειν εἴωθα, τόνδε μοί τινα περὶ τοῦδε, τὸ δέ τι διηγήσασθαι καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐποιοῦντο τοὺς λόγους, οὐκ ἂν ἐψεύδοντο. νῦν δ' ἐν τῷ πιστεύειν τῷ λέγοντι σφάλλονται, οὐκ ἐκείνους μόνον ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς συνεπέδειξαν αὐτὸ ψευδομένους. ἐνὸν γὰρ αὐτοῖς οὐκ ἀποφαινομένοις εἰπεῖν ἀφῖχθαι τόνδε τινὰ τῶν ἀποδημούντων φίλων, ἀλλ' ἀκηκοέναι παρὰ τοῦδε. ὁπότ' οὖν ἐπὶ τοσούτων πραγμάτων, οὐ μικρὸν ὕστερον αὐτοὺς ἐλέγχεσθαι ψευδομένους, οὐ παύονται προπετῶς συγκατατιθέμενοι, τί χρὴ νομίζειν ἐπὶ τῶν ἀδήλων αὐτοῖς προσάπτεσθαι; οὕτω δυσκολώτερον. δυσκολώτερον μὲν γὰρ ἐστιν ἑνὸς ἀεὶ μνημονεύειν τοῦ περιμένειν ἐναργῶς ἐν ἀκριβεῖ. χαλεπώτατον δὲ, διότι τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν οὐκ ἐθέλουσιν οἱ πολλοὶ, καὶ ζητοῦντί γέ μοι τὴν αἰτίαν τῆς προπετείας αὐτῶν, εἰ μὴ ἄρα πλεονεξία κατεφώρη, πάντ' ἐργάζεσθαι τὰ τοιαῦτα. τὸ γὰρ τάχει ὁτιοῦν, ἢ δι' αἰσθήσεως, ἢ διὰ νοήσεως εὑρίσκειν ἐπαινοῦ μόνον ὁρῶντες, οἴονται βελτίους ἑαυτοὺς ἐπιδείξειν τῶν πέλας ἐν τῷ τάχει τῆς διαγνώσεως τάχος, ἀλλ' ἀγνοίας ἐπιδείκνυνται. ταῦτα μὲν οὖν ἔφην εὑρῆσθαί μοι κοινὴ πρὸς ἅπαντας ὅσοι προπετῶς ἀποφαίνονται. πάλιν ἐπὶ τούσδε τοὺς φιλοσόφους ἔλθωμαι, ἀποφαινομένους προπετῶς περὶ τῶν ἐν τῷ κενῷ σωμάτων ἑστώτων, ἢ κάτω φερομένων. ὁ μὲν γὰρ ἀρχιτέκτων οὗτος οὐκ ἂν ἀπεφήνατο, πρὶν εἰς αὐτὸ τὸ κενὸν ἐξελθὼν τοῦ κόσμου, τῇ πείρᾳ βασανίσαι τὸ πρᾶγμα καὶ θεάσασθαι σαφῶς ἢ τέμνειν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ σωμάτων, εἴτε καὶ μεθίστασθαι. τοιαύταις γὰρ ἀρχαῖς εἰς τὰς ἀποδείξεις οἶδα χρωμένους αὐτοὺς, ἐναργέσι τε καὶ ἀναντιλέκτοις ὑπὸ πάντων ὁμολογουμέναις. ὑμεῖς δὲ οἱ φιλοσοφοῦντες, ὧν οὐδὲ μίαν ἐναργῶς γνῶσιν ἔχετε, τοῦτ' ὡς ἐναργῶς γνωσθῆναι δυνάμενον, ἤκουσα πρώην ἀπὸ τούτοιν δυοῖν φιλοσόφοιν. ἐδόκει γοῦν αὐτῶν τῷ μὲν ἑτέρῳ τὸ ὕδωρ τῶν ξύλων βαρύτερον εἶναι, τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος, ἑκάτερος τε λόγους ἔλεγε μακροὺς, ἐμβλέπων ἄνω τε καὶ κάτω. κεφάλαιον δὴ τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν φιλοσόφων τὴν πεπιλημένην οὐσίαν βαρυτέραν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος, τοῦ δ' ἑτέρου ἔλαττον ἔχειν κενὸν τὰ ξύλα. καὶ ταῦτα ἔλεγον διὰ μακρῶν ἐξηκόντων λόγων, οὐκ ἀποδεικτικῶν ποιούμενοι τὰς πίστεις. ὥσπερ ἀδύνατον ἐν αἰσθήσει διαγνῶναι τὸ πρᾶγμα, καθάπερ ὑμᾶς οἶδα ποιοῦντας. οἱ φιλόσοφοι λέγειν ἔτι βουλόμενοι, αὐτὸν ἠρώτησαν, ὅστις ὁ τρόπος εἴη καθ' ὃν ἐναργῶς διαγινώσκεται, πότερόν ἐστι βαρύτερον. ὁ γοῦν δὴ διὰ ζυγοῦ γε δυνατὸν ἔφασαν γενέσθαι τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ δι' ἀγγείου πληρουμένου. στῆσαι μὲν γὰρ οἷόν τέ ἐστι τὸ ξύλον, οὐ μὴν πληρῶσαι, τό γε ἀγγεῖον ἐξ αὐτοῦ τὸ ὕδωρ ἂν πληροῦσθαι δύνασθαι. τοιαῦτ' οὖν αὐτῶν λεγόντων ὥσπερ εἰώθασι, γελάσας ὁ ἀρχιτέκτων ἔφη, τοιοῦτοι διὰ παντὸς ὑμεῖς οἱ δοξόσοφοι πάντες ἐστέ. τὰ μὲν ἔξω τοῦ κόσμου γιγνώσκειν οἰόμενοι, περὶ ὧν εἰκάσαι μὲν ἐστιν ἐνδεχόμενον, γνῶναι δ' ἐπιστημόνως οὐκ ἐγχωρεῖ. τὰ δὲ ταῦτα καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐνίοτε γιγνωσκόμενα, παντάπασιν ἀγνοοῦντες, ὥσπερ καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν προκείμενον, ὕδατός τε καὶ ξύλων σταθμὸν ἀντεξετάσαι. δεηθέντων οὖν ἁπάντων τῶν παρόντων, εἰπεῖν τὸν ἀρχιτέκτονα πῶς ἐπιστημονικῶς καὶ βεβαίως ἀντεξετασθήσεται, τὸ τοῦ ξύλου βάρος τῷ τοῦ ὕδατος. ὁ μὲν δῆλον ἐν τάχει τε καὶ σαφῶς, ὡς ἅπαντας τοὺς παρόντας νοῆσαι, πλὴν μόνον τῶν φιλοσόφων. ἐκεῖνος δὲ καὶ δεύτερον ἠναγκάσθη καὶ τρίτον εἰπεῖν τὸν αὐτὸν λόγον, ὥστε μόγις ἐνόησαν. ὁ μὲν ἀρχιτέκτων εἰκότως ἔφη λέγουσι πάμπολλα, πλὴν δοξοσοφίας οὐδὲν τούτοις ὑπάρχειν. οἱ δ' ἀνόητοι μὲν ἐν τοῖς ἀγνώστοις ἅπασιν ἐλέγχονται, δοξόσοφοι δ' ἐν τοῖς γνωστοῖς. ἐγὼ δὲ διαδεξάμενος αὐτὸν τὸν λόγον, εὐλόγως ἔφην τοῦτο συμβαίνειν αὐτοῖς, ὅπως χρὴ μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐναργῶς γινωσκομένων ἐπὶ τὰ τῶν ἀδήλων, οὐδέ ποθ' ὑπομεῖναν ἀσκηθῆναι τε καὶ μαθεῖν ἐπὶ πραγμάτων. μαρτυρῆσαι μὲν τοῖς εὑροῦσιν αὐτὰ δυναμένων, ἐλέγξαι δὲ τοὺς οὐχ εὑρόντας. ἵνα δ' ἔφη καὶ γελάσητε καὶ γνῶτε τὸν τῦφον αὐτῶν ὁπηλίκος ἐστὶν, διελθεῖν ὑμῖν ἕν τι καὶ δύο βούλομαι, περὶ ὧν ἀποφαίνονται προπετῶς οἱ τὰς ὀφρῦς ἀνεσπακότες οὗτοι, καὶ πρῶτόν γε τοῦτο λέγω μάλιστ', ἐπειδὴ τῶν περιπατητικῶν τις ἀφῖκται, τῶν φιλοσόφων ἕνα τε τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι πεπληρωμένον, ἔξωθέν τε αὐτοῦ μηδὲν εἶναι κενὸν, ὥσπερ οὐδ' ἔνδον. διαφέρειν γε μὴν ἔφην τῶνδε τῶν φιλοσόφων, διττὴν διαφορὰν ἑκάτερος τούτων. ἐδείκνυον δὲ τόν τε κοινὸν καὶ τὸν ἐπικούρειον. ὁ δὲ στωϊκὸς οὐκ ἔνδον τὸ κενὸν εἶναι, ἔξωθεν τοῦ κόσμου ὑπάρχειν αὐτό. ταῦτα δ' ἄμφω συγχωρῶν ὁ ἐπικούρειος, ἐν ἄλλῳ τινὶ διαφέρεται πρὸς αὐτόν. οὐ γὰρ ὁμολογεῖ κόσμον εἶναι τόνδε, καθάπερ ὁ στωϊκὸς οἴεται, κατά γε τοῦτο τοῖς περιπατητικοῖς ὁμόδοξος. ἀλλ' ὥσπερ γε καὶ τὸ κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει φησὶν ὑπάρχειν, οὕτω καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ κόσμους ἀπείρους εἶναι τῷ πλήθει. ἐγὼ δ' ἤκουσα μὲν ἃ λέγουσιν οἱ τρεῖς συναγορεύειν βουλόμενοι τοῖς ἰδίοις ὀνείροις. ἀκριβῶς δ' οἶδα μηδένα λόγον ἀποδεικτικῶς ἔχοντας αὐτοὺς, ἀλλ' ἐνδεχομένως τε καὶ εἰκότως. ἐνίοτε δὲ μηδὲ τοιούτους γνώσεσθαι, ὅτι μὴ ψευδόμενον παρακαλέσαντες εἰπεῖν τινὰ ἀπόδειξιν ἕκαστον αὐτῶν εἰς ταυτὸ τοῦτο προκείμενον. οὕτως οὖν ἔλεγον ἅπερ ἴσμεν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν γεγραμμένα. πᾶσι δὲ τοῖς παροῦσι σαφῶς ἐφαίνετο μηδεὶς ἀναγκαστικὸν λόγον εἰπὼν, μηδ' ἀποδείξεως γραμμικῆς ἐχόμενον, ἀλλ' ἐξ ἐπιχειρημάτων συγκείμενον, οἷς οἱ ῥήτορες χρῶνται. ἀλλὰ γὰρ περὶ πλουσίων ὁ λόγος. ἐφ' ἡμᾶς οὖν αὐτοὺς ἔλθωμεν ὅσοι μὴ πλουτοῦμεν, ἐρωτήσωμέν τε καὶ πάλιν ἕνα τῶν σοφῶν, εἰ δίκαιον ἐστιν ἑαυτοὺς ἀναγορεύειν, ἐγνωκότας μόνην τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων καταγινωσκομένων

σκομένων ἰδιωτῶν τε καὶ φιλοσόφων. τὸ γάρ τοι δεινότατον ἔφην, τουτέστιν ὅτι τῶν φιλοσόφων ἕκαστος οἱ ἔξωθεν τῆς οἰκείας ποίμνης, ὑπ' οὐδενὸς ἐπαινεῖται. τίνα τοίνυν εἰκὸς ἐστὶν ἄλλον δὴ τὸν τοὺς φιλοσόφους ἅπαντας ὑπομένοντας κριτὴν, πλὴν αὐτῶν τῶν φαινομένων, ὑπομένοντας τε καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν λογικῶν τεχνῶν ἁπασῶν ἀριθμητικοὺς, λογιστικοὺς, γεωμέτρας, ἀστρονόμους, ἀρχιτέκτονας, νομικοὺς, ῥήτορας, γραμματικοὺς, μουσικοὺς, ἢ ὁ ὑφ' ἑαυτοῦ κρινόμενός τε καὶ στεφανούμενος, ὑπὸ τῶν ἄλλων κριτῶν εἰ ὑπομένει δοκιμάζεσθαι, μηδὲ μιᾶς ψήφου μεταλαμβανέτω. τοσαῦτα καὶ περὶ ἁμαρτημάτων πρὸς τὸ παρὸν ἀρκείσθω.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ. ΛΟΓΟΣ α.

ΩΣΠΕΡ τῶν ζώων ἕκαστον ἓν εἶναι λέγεται, τῷ φαίνεσθαι κατά τινα περιγραφὴν ἰδίαν, μηδαμῇ τοῖς ἄλλοις ξυνημμένων, οὕτω καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ, τὸ μὲν ὀφθαλμὸς, τὸ δὲ ῥὶς, τὸ δὲ γλῶττα, τὸ δ' ἐγκέφαλος ἓν εἶναι λέγεται, τῷ φαίνεσθαι περιγραφὴν ἰδίαν ἔχον. εἰ δὲ μὴ συνῆπτο κατά τι τοῖς πέλας, ἀλλὰ πάντως κεχώριστο, τότ' ἂν οὐδὲ μόριον ἦν ὅλως, ἀλλ' ἁπλῶς ἕν, ὥσθ' ὅσα σώματα, μήτε πάντῃ περιγραφὴν ἰδίαν ἔχει, μήτε πάντῃ συνῆπται πρὸς ἕτερα, μόρια ταῦτα κέκληται. καὶ εἴπερ πολλὰ τῶν ζώων ἐστὶ μόρια, τὰ μὲν μείζω, τὰ δ' ἐλάττω, τὰ δὲ καὶ παντάπασιν εἰς ἕτερον εἶδος ἄτμητα. χρεία δ' αὐτῶν ἁπάντων ἐστὶ τῇ ψυχῇ. τὸ γὰρ σῶμα, ταύτης ὄργανον, καὶ διὰ τοῦτο πολὺ διενήνοχεν ἀλλήλων τὰ μόρια τῶν ζώων, ὅτι καὶ αἱ ψυχαί. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἄλκιμα, τὰ δὲ δειλὰ, τὰ δ' ἄγρια, τὰ δ' ἥμερα, τὰ δ' οἷον πολιτικά τε καὶ δημιουργικὰ, τὰ δ' οἷον μονότροπα. πᾶσι δ' οὖν ἐπιτήδειον τὸ σῶμα, τοῖς ταῖς ψυχαῖς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσι. ἵππῳ μὲν ἰσχυραῖς ὁπλαῖς, καὶ χαίτῃ κεκοσμημένον. καὶ γὰρ ὠκὺ καὶ γαῦρον, καὶ οὐκ ἄθυμον τὸ ζῶον. λέοντι δὲ, θυμικὸν γὰρ καὶ ἄλκιμον, ὀδοῦσί τε καὶ ὄνυξιν ἰσχυρόν. οὕτω δὲ καὶ ταύρῳ, καὶ συΐ. τῷ μὲν γὰρ κέρατα, τῷ δ' οἱ χαυλιόδοντες, ὅπλα ξύμφυτα. ἐλάφῳ δὲ καὶ λαγωῷ (δειλὰ γὰρ τὰ ζῶα) ταχὺ μὲν τὸ σῶμα, γυμνὸν δὲ πάντῃ καὶ ἄοπλον. ἔπρεπε γὰρ οἶμαι, τάχος μὲν τοῖς δειλοῖς, τὰ δ' ὅπλα τοῖς ἀλκίμοις. οὔτ' οὖν δειλὸν οὐδὲν ὥπλισεν ἡ φύσις, οὔτ' ἄλκιμον ἐγύμνωσεν. ἀνθρώπῳ δὲ (σοφὸν γὰρ τοῦτο τὸ ζῶον) καὶ μόνον τῶν ἐπὶ γῆς θεῖον, ἀντὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀμυντηρίων ὅπλων χεῖρας ἔδωκεν, ὄργανον εἰς ἁπάσας μὲν τὰς τέχνας ἀναγκαῖον, εἰρηνικὸν δ' οὐδὲν ἧττον, ἢ πολεμικόν. οὔκουν ἐδέησεν οὔτε κέρατος αὐτῷ ξυμφύτου, βέλτιον ὅπλον κέρατος ἐπ' ἄκραις ταῖς χερσὶν ἡνίκα βούλοιτο, λαβεῖν δυναμένῳ. καὶ γὰρ καὶ ξίφος, καὶ δόρυ, μείζονά τε ἅμα, καὶ τέμνειν ἑτοιμότερα κέρατος ὅπλα, ἀλλ' οὔτε ὁπλῆς. καὶ γὰρ ξύλον καὶ λίθος ἁπάσης ὁπλῆς θλᾷν βιαιότερος. καὶ κέρας μὲν καὶ ὁπλὴ, πρὶν ἐλθεῖν ὁμόσε, δρᾶν οὐδὲν δύναται. τὰ δ' ἀνθρώπων ὅπλα, πόρρωθεν οὐδὲν ἧττον ἢ πλησίον ἐνεργεῖ. ἀκόντιον μὲν καὶ βέλος, κέρατος, λίθος δὲ καὶ ξύλον, ὁπλῆς. ἀλλ' ὠκύτερος ἀνθρώπου λέων. τί δὲ τοῦτο; ἄνθρωπος μὲν γὰρ, ἵππον ἐδαμάσατο σοφίᾳ καὶ χερσὶν, ὠκύτερον λέοντος ζῶον, ᾧ χρώμενος καὶ ὑποφεύγει καὶ διώκει λέοντα, καὶ καθεζόμενος ἀφ' ὑψηλοῦ, βάλλει τὸν ταπεινόν. οὔκουν γυμνὸς, οὐδ' ἄοπλος, οὐδ' εὔτρωτος, οὐδ' ἀνυπόδετος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔστι μὲν αὐτῷ θώραξ σιδηροῦς ὁπότε βούλοιτο, πάντων δερμάτων δυστρωτότερον ὄργανον. ἔστι δ' ὑποδημάτων παντοίων εἶδος, ἔστι δ' ὅπλων, ἔστι δὲ καὶ σκεπασμάτων. οὐ γὰρ θώραξ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκία, καὶ τεῖχος, καὶ πύργος, ἀνθρώπου σκεπάσματα. ξύμφυτον δ' εἴπερ ἦν αὐτῷ κέρας ἐπὶ ταῖν χεροῖν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀμυντήριον ὅπλον, οὐδὲν ἂν εἶχεν ὅτι χρήσαιτο ταῖς χερσὶν, οὔτε εἰς οἰκίας, ἢ τείχους κατασκευὴν, οὔτε εἰς δόρατος ἢ θώρακος, ἢ ἄλλου τινὸς παραπλησίου. ταύταις ταῖς χερσὶν ἄνθρωπος καὶ ἱμάτιον ὑφήνατο, καὶ δίκτυον ἐπλέξατο, καὶ πορκὸν, καὶ γρῖφον, καὶ νεφέλην, ὥστ' οὐ μόνον τῶν ἐν γῇ ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν θαλάττῃ τε καὶ ἀέρι κρατεῖ. τοιοῦτον μὲν αὐτῷ, πρὸς ἀλκὴν ὅπλον ἡ χείρ. εἰρηνικὸν δ' ὅμως, καὶ πολεμικὸν ὁ ἄνθρωπος, χερσὶ καὶ νόμους ἐγράψατο, καὶ βωμοὺς, καὶ ἀγάλματα θεοῖς ἱδρύσατο, καὶ ναῦν κατεσκεύασε, καὶ αὐλὸν, καὶ λύραν, καὶ σμίλην, καὶ πυράγραν, καὶ τἆλλα πάντα τῶν τεχνῶν ὄργανα, καὶ ὑπομνήματα δ' αὐτῶν τῆς θεωρίας, ἐν γράμμασιν ὑπελίπετο, καί σοι διά τε γράμματα, καὶ χεῖρας, ἔτι καὶ νῦν ὑπάρχει ὁμιλεῖν Πλάτωνί τε καὶ Ἀριστοτέλει, καὶ Ἱπποκράτει, καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς. οὕτω μὲν σοφώτατον τῶν ζώων, ὁ ἄνθρωπος, οὕτω δὲ καὶ χεῖρες, ὄργανα πρέποντα ζώῳ σοφῷ. οὐ γὰρ ὅτι χεῖρας ἔσχε, διὰ τοῦτο σοφώτατον, ὡς Ἀναξαγόρας ἔλεγεν, ἀλλ' ὅτι σοφώτατον ἦν, διὰ τοῦτο χεῖρας ἔσχεν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν, ὀρθότατα γινώσκων. οὐ γὰρ αἱ χεῖρες τὸν ἄνθρωπον ἐδίδαξαν τὰς τέχνας, ἀλλ' ὁ λόγος. αἱ χεῖρες δ' ὄργανον, ὡς λύρα μουσικοῦ, καὶ πυράγρα χαλκέως. ὥσπερ οὖν ἡ λύρα τὸν μουσικὸν οὐκ ἐδίδαξεν, οὐδὲ ἡ πυράγρα τὸν χαλκέα, ἀλλ' ἔστι μὲν ἑκάτερος αὐτῶν τεχνίτης, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ λόγον, ἐνεργεῖν δ' οὐ δύναται κατὰ τὴν τέχνην χωρὶς ὀργάνων, οὕτω καὶ ψυχὴ πᾶσα διὰ μὲν τὴν ἑαυτῆς οὐσίαν, ἔχει τινὰς δυνάμεις, δρᾶν δὲ ἃ πέφυκε δρᾶν, ἀμήχανον αὐτῇ χωρὶς ὀργάνων. ἔνεστι δ' ἐναργῶς ἰδεῖν, ὅτι μὴ τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀναπείθει τὴν ψυχὴν, ἢ δειλὴν, ἢ ἄλκιμον, ἢ σοφὴν γίγνεσθαι, τὰ νεογενῆ ζῶα θεασάμενον, ἐνεργεῖν ἐπιχειροῦντα, πρὶν τελειωθῆναι τοῖς μορίοις. ἔγωγ' οὖν καὶ βοὸς μόσχον πολλάκις εἶδον κυρίττοντα, πρὶν φῦσαι τὰ κέρατα, καὶ πῶλον ἵππου λακτίζοντα, μαλακαῖς ἔτι ταῖς ὁπλαῖς. καί τινα κομιδῇ σμικρὸν χοῖρον, ἀμύνεσθαι ταῖς γένυσιν ἐπιχειροῦντα, γυμναῖς τῶν μεγάλων ὀδόντων. καὶ σκύλακα νεογενῆ δάκνειν ὀριγνώμενον, ἁπαλοῖς ἔτι τοῖς ὀδοῦσιν. αἴσθησιν γὰρ πᾶν ζῶον ἀδίδακτον ἔχει, τῶν τε τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς δυνάμεων, καὶ τῶν ἐν τοῖς μορίοις ὑπεροχῶν. ἢ διατί παρὸν ἐν δάκνειν τῷ σμικρῷ χοίρῳ τοῖς μικροῖς ὀδοῦσιν; ὁ δὲ τούτους μὲν ἀργοὺς ἔχει πρὸς τὴν μάχην, οἷς δ' οὐκ ἔχει πω χρῆσθαι ποθεῖ. πῶς οὖν ἐστι δυνατὸν φάναι, τὰ ζῶα πρὸς τῶν μορίων διδαχθῆναι τὰς χρήσεις αὐτῶν, ὅταν καὶ πρὶν ἐκεῖνα ἔχειν, φαίνηται γι-

νύσσοντα; εἰ οὖν ἐθέλοις ὠὰ τρία λαβὼν, τὸ μὲν ἀετοῦ, τὸ δὲ νήττης, τὸ δ᾽ ὄφεως, αὐτοὺς θερμήνας συμμέτρως, ἐκλέψαι τὰ γιγνόμενά σοι ζῶα, τὰ μὲν τῶν πτερύγων ἀποπειρώμενα θεάσῃ, καὶ πρὶν δύνασθαι πέτεσθαι. τὸ δὲ εἰλυσπώμενόν τε καὶ πρὸς τοὔδαφος ἕρπειν, κἂν ἔτι μαλακὸν καὶ ἀδύνατον ᾖ. καὶ εἰ τελειώσας αὐτὰ, καθ᾽ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν οἶκον, ἔπειτ᾽ εἰς τόπον ὑπαίθριον ἀγαγὼν μεθίης, ὁ μὲν ἀετὸς ἀναπτήσεται πρὸς τὸ μετέωρον, ἡ νῆττα δὲ εἰς λίμνην τινὰ καταπτήσεται, ὁ δ᾽ ὄφις εἰς τὴν γῆν καταδύσεται. εἶθ᾽ ὁ μὲν οἶμαι, θηράσει μὴ μαθὼν, ἡ δὲ νήξεται, ὁ δ᾽ ὄφις φωλεύσει εἰς γῆν. φύσιες γὰρ ζώων, ἀδίδακτοι φησὶν ὁ Ἱπποκράτης. ταύτῃ μοι δοκεῖ, τὰ μὲν ἄλλα τῶν ζώων, φύσει μᾶλλον ἢ λόγῳ τέχνην τινὰ διαπράττεσθαι. πλάττειν μὲν αἱ μέλιτται, θησαυροὺς δέ τινας καὶ λαβυρίνθους δημιουργεῖν οἱ μύρμηκες, νήθειν δὲ καὶ ὑφαίνειν οἱ ἀράχναι. τεκμαίρομαι δὲ, τῷ ἀδιδάκτῳ. ἄνθρωπος δ᾽ ὥσπερ τὸ σῶμα γυμνὸς ὅπλων, οὕτω καὶ τεχνῶν τὴν ψυχὴν ἔρημος. διὰ τοῦτο αὐτὶ μὲν τῆς τοῦ σώματος γυμνότητος, τὰς χεῖρας ἔλαβεν, αὐτὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν ἀτεχνίας, τὸν λόγον. οἷς χρώμενος, ὁπλίζει μὲν καὶ φρουρεῖ τὸ σῶμα παντοίως, κοσμεῖ δὲ τὴν ψυχὴν ἁπάσαις τέχναις. ὥσπερ γὰρ εἴ τι ξύμφυτον ὅπλον ἐκέκτητο, μόνον ἂν ἦν ἐκεῖνο διὰ παντὸς αὐτῷ, οὕτως εἴ τινα εἶχε τέχνην φύσει, τὰς ἄλλας οὐκ ἂν εἶχεν. ἐπεὶ δ᾽ ἄμεινον ἦν ἅπασι μὲν ὅπλοις, ἁπάσαις δὲ χρῆσθαι τέχναις, διὰ τοῦτο αὐτῷ ξύμφυτον οὐδὲν ἐδόθη. καλῶς μὲν οὖν καὶ Ἀριστοτέλης, οἷον ὄργανόν τι πρὸ ὀργάνων ἔφασκεν εἶναι τὴν χεῖρα. καλῶς δ᾽ ἄν τις καὶ ἡμῶν ἐκεῖνον μιμησάμενος, οἷον τέχνην τινὰ πρὸ τεχνῶν φήσειεν εἶναι τὸν λόγον. ὡς γὰρ ἡ χεὶρ οὐδὲν οὖσα τῶν κατὰ μέρος ὀργάνων, ὅτι πάντα καλῶς πέφυκε δέχεσθαι, πρὸ πάντων ἐστὶν ὄργανον, οὕτως ὁ λόγος, οὐδεμία μὲν τῶν κατὰ μέρος ὑπάρχων τεχνῶν. ἁπάσας δ᾽ εἰς ἑαυτὸν δέχεσθαι πεφυκὼς, τέχνη τις ἂν εἴη πρὸ τεχνῶν. ἄνθρωπος οὖν μόνος ἁπάντων ζώων, τέχνην ἔχων πρὸ τεχνῶν ἐν ψυχῇ, κατὰ λόγον ἐν τῷ σώματι πρὸ ὀργάνων ὄργανον ἐκτήσατο. φέρε οὖν τοῦτο πρῶτον αὐτοῦ βασανίσωμεν τὸ μόριον, οὐκ εἰ χρήσιμον ἁπλῶς, οὐδ᾽ εἰ σοφῷ ζώῳ πρέπον ἐπισκοποῦντες, ἀλλ᾽ εἰ παντοίως οὕτως ἔχει κατασκευῆς, ὡς οὐκ ἂν, εἴπερ ἑτέρως ἐγεγόνει, διέκειτ᾽ ἂν ἄμεινον. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον κεφάλαιον ἀρίστης κατασκευῆς ὀργάνου ἀντιληπτικοῦ, εἰ πάντων μὲν σχημάτων, πάντων δὲ μεγεθῶν, ὅσα κινεῖν ἄνθρωπος πέφυκεν, ἑτοίμως ἀντιλαμβάνοιτο. πότερον οὖν ἦν αὐτῷ ἄμεινον, πρὸς ταῦτα σχισθῆναι πολυειδῶς, ἢ παντάπασιν ἄσχιστον γενέσθαι; ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲ λόγου δεῖται πλείονος, ὡς ἄσχιστος μὲν μείνασα, τηλικούτου μεγέθους ἔψαυσεν ἂν ἑκάστου τῶν ὁμιλούντων, ἡλίκη περ ἂν οὖσα ἐτύγχανεν. εἰς πολλὰ δὲ σχισθεῖσα, καὶ τοὺς πολὺ μείζονας ἑαυτῆς ὄγκους ῥαδίως ἔμελλε περιλήψεσθαι, καὶ θηράσειν ἀκριβῶς τὰ σμικρότατα. τοῖς μὲν γὰρ ἐπεκτείνεται τῇ διαστάσει τῶν δακτύλων αὐτὰ περιλαμβάνουσα, τὰ σμικρότατα δ᾽ οὐχ ὅλη πειρᾶται λαμβάνειν (διαδιδράσκει γὰρ οὕτως) ἀλλ᾽ ἀρκεῖ πρὸς ταῦτα αὐτῇ δυοῖν δακτύλων χρῆσθαι τοῖς ἄκροις. οὕτω μὲν δὴ πρός τε τὴν τῶν μειζόνων, καὶ τῶν ἐλαττόνων ἑαυτῆς ἀσφαλῆ λαβὴν ἡ χεὶρ ἄριστα διάκειται. πρὸς δ᾽ αὐτὸ πολυειδῆ σχήματα περιλαμβάνειν δύνασθαι, κάλλιστον ἦν ἂν ἐσχίσθαι πολυειδῶς, ὡς νῦν ἔσχισται. καὶ πρὸς ταῦτ᾽ ἄριστα πάντων ἀντιληπτικῶν ὀργάνων φαίνεται παρεσκευασμένη. καὶ γὰρ περὶ τὸ σφαιροειδὲς, σφαιροῦσθαι δύναται κατὰ κύκλον, αὐτὸ πανταχόθεν περιλαμβάνουσα, καὶ τοῖς εὐθέσιν, ἢ κοίλοις ἀσφαλῶς περιβαίνει. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πᾶσι σχήμασιν. ἐκ τριῶν γὰρ ἅπαντα γραμμῶν συνίσταται, κυρτῆς, κοίλης, εὐθείας. ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῶν σωμάτων μείζονα τὸν ὄγκον εἶχεν ἢ κατὰ μίαν χεῖρα, σύμμαχον ἑκατέρᾳ τὴν ἑτέραν ἡ φύσις ἐποίησεν, ὥστ᾽ ἀμφοτέρας ἐξ ἐναντίων μερῶν περιλαμβανούσας αὐτὰ, μηδὲν ἀπολείπεσθαι μιᾶς μεγίστης. ταύτῃ ἄρα καὶ πρὸς ἀλλήλας νενεύκασιν. ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγένηνται, καὶ πάντῃ πεφύκασιν ἴσαι. καὶ γὰρ τοῦτ᾽ ἔπρεπεν ὀργάνοις τοῖς ὁμοίως ἐνεργήσουσιν. ἐννοήσας οὖν τὸ μέγιστον, ὧν ἄνθρωπος δύναται μεταχειρίζεσθαι σωμάτων ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν, οἷον ξύλον, ἢ λίθον, αὖθις μοι νόησον τὸ σμικρότατον, οἷον κέγχρον, ἢ λεπτὴν ἀκριβῶς ἄκανθαν, ἤ τινα τρίχα, κἄπειθ᾽ ὅσον ἐστὶν ὄγκων πλῆθος, ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μεγίστου καὶ τοῦ σμικροτάτου, τοῦθ᾽ αὖθις ἅπαν ἐννοήσας, οὕτω καλῶς αὐτὸ μεταχειριζόμενον ἄνθρωπον εὑρήσεις, ὡς εἰ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον, ἐκείνου μόνου χάριν ἐγεγόνεισαν αἱ χεῖρες. τὰ μὲν γὰρ σμικρότατα τοῖς δύο δακτύλοις ἄκροις λαμβάνει, λιχανῷ τε καὶ μεγάλῳ, τὰ δὲ τούτων βραχὺ μείζω, τοῖς αὐτοῖς μὲν, ἀλλ᾽ οὐκ ἄκροις. ὅσα δὲ καὶ τούτων ἔτι μείζω, περὶ ταῦτα τοῖς τρισὶν ἐνεργεῖ δακτύλοις, μεγάλῳ καὶ λιχανῷ καὶ μέσῳ, καὶ εἴ τινα τούτων ἔτι μείζω, τοῖς τέτταρσιν, εἶθ᾽ ἑξῆς, τοῖς πέντε. καὶ μετὰ τοῦτ᾽ ἤδη πάσῃ τῇ χειρί. κἄπειτα τὴν ἑτέραν ἐν τοῖς μείζοσι προσάγει, ὧν οὐδὲν ἂν εἰ μὴ πολυειδῶς εἰς τοὺς δακτύλους ἔσχιστο, δυνατὸν ἦν γενέσθαι. οὐ γὰρ δὴ τό γε σχισθῆναι μὲν ἱκανὸν αὐτὸ καθ᾽ αὑτό. τί γὰρ εἰ μηδεὶς ἀντιτέτακτο τοῖς τέτταρσιν ὥσπερ νῦν, ἀλλ᾽ ἑξῆς ἅπαντες ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἐπεφύκεισαν οἱ πέντε. ἆρ᾽ οὐ πρόδηλον, ὡς ἄχρηστον αὐτῶν ἐγίγνετο τὸ πλῆθος; δεῖται γὰρ τὸ λαμβανόμενον ἀσφαλῶς, ἢ πανταχόθεν κατὰ κύκλον, ἢ πάντως γ᾽ ἐξ ἐναντίων δυοῖν τόπων διαλαμβάνεσθαι. τοῦτ᾽ οὖν ἀπώλετ᾽ ἂν, εἴπερ ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἑξῆς ἅπαντες ἐπεφύκεισαν. σώζεται δ᾽ ἀκριβῶς νῦν, ἑνὸς τοῖς ἄλλοις ἀντιταχθέντος. οὕτω γὰρ ἔχει θέσεώς τε, καὶ κινήσεως ὁ εἷς οὗτος, ὥστ᾽ ἐπιστρεφόμενος βραχείας παντελῶς ἐπιστροφὰς, μεθ᾽ ἑκάστου τῶν τεττάρων ἀντιτεταγμένου ἐνεργεῖν. ἐπεὶ τοίνυν ἄμεινον ἦν οὕτως ἐνεργεῖν τὰς χεῖρας, ὡς νῦν ἐνεργοῦσι, διὰ τοῦτο καὶ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐν ἔργοις τοιούτοις πρέπουσαν, ἡ φύσις ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐχρῆν, δύο δακτύλοις ἀντιτεταγμένοις ἐν ταῖς τῶν μικρῶν ὄγκων θήραις, τοῖς ἄκροις σφῶν αὐτῶν ἐνεργεῖν, ἀλλὰ καὶ τοιούτοις οὖσιν οἷοι νῦν εἰσιν, οὕτω μὲν μαλακοῖς, οὕτω δὲ περιφερέσιν, οὕτω δ᾽ ὀνύχων ἔχουσιν. οὔτε γὰρ εἰ μὴ σαρκῶδες ἦν αὐτῶν τὸ πέρας, ἀλλ᾽ ὀστεῖνον, ἦν ἄν ποτε δυνατὸν ἀντιλαβέσθαι τῶν μικρῶν σωμάτων, οἷον ἀκανθῶν ἢ τριχῶν. οὔτ᾽ εἰ σαρκῶδες μὲν, ἀλλὰ μαλακωτέρας καὶ ὑγροτέρας σαρκός. δεῖ μὲν γὰρ ὡς ἔνι μάλιστα περιπτύσσεσθαι τῷ λαμβανομένῳ τὸ λαμβάνον, ἵν᾽ ἀσφαλὴς ἡ ἀντίληψις γένοιτο. περιπτύσσεσθαι δὲ τῶν μὲν σκληρῶν καὶ ὀστείνων οὐδὲν δύναται, † τὰ μαλακὰ δὲ συμμέτρως, καὶ διὰ τοῦτο μετρίως εἴκοντα. τὰ γὰρ ἀμέτρως μαλακὰ, καὶ οἷον ῥυτὰ, πλέον ἢ δεῖ τοῖς σκληροῖς εἴκοντα, ῥᾳδίως αὐτῶν ἀπορρεῖ. ὅσα τοίνυν μεταξὺ τὴν φύσιν ἐστὶ τῶν ἀμέτρως μαλακῶν καὶ σκληρῶν, ὥσπερ

† ἀλλὰ

καὶ

καὶ αἱ τῶν δακτύλων κορυφαί. ταῦτ᾽ ἂν εἴη μάλιστα λαβῆς ἀσφαλοῦς ὄργανα. ἀλλ᾽ ὄντων καὶ αὐτῶν τῶν λαμβα-
νομένων πολυειδῶν ταῖς συστάσεσι, τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον αὐτῶν, τὰ δ᾽ ἧττον μαλακὰ καὶ σκληρὰ τετύχηκεν ὄν-
τα, πρὸς πάντ᾽ ἐπιτήδειον ἡ φύσις ἐποίησε τὴν κατασκευὴν αὐτῶν. διὰ τοῦτο οὖν οὔτ᾽ ἐξ ὄνυχος ἁπλῶς ἡ κορυ-
φὴ τῶν δακτύλων, οὔτ᾽ ἐκ σαρκὸς μόνης, ἀλλ᾽ ἐξ ἀμφοῖν ἀρίστην θέσιν λαβόντων συνετέθη. τὸ μὲν γὰρ σάρκινον αὐ-
τῶν, ἐν τοῖς πρὸς ἄλληλα νεύουσι μέρεσιν, ὧν ταῖς κορυφαῖς θηράσειν ἔμελλον, ὁ δ᾽ ὄνυξ, ἔξωθεν ἕδρα τούτοις
ὑποβέβληται. τὰ μὲν οὖν μαλακὰ σώματα, τοῖς σαρκώδεσι σφῶν αὐτῶν μορίοις μόνοις λαμβάνουσιν. ὅσα δὲ
σκληρὰ, καὶ διὰ τοῦτο τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν ὠθεῖ καὶ βιάζεται, ταῦτ᾽ οὐ δύνανται λαβεῖν χωρὶς τῶν ὀνύχων. ἕδρας
γὰρ δεῖται τηνικαῦτα ἡ σὰρξ ἀνατρεπομένη. πάλιν δ᾽ αὐτοῖς ὄνυξι μόνοις, οὐχ οἷόν τε λαβεῖν οὐδὲν τῶν τοιού-
των. σκληροὶ γὰρ ὄντες, ἀπὸ τῶν σκληρῶν ἑτοίμως ὀλισθαίνουσι. ταῦτ᾽ ἄρα, τῆς μὲν σαρκοειδοῦς ἐν ταῖς κορυφαῖς
τῶν δακτύλων οὐσίας τὸ τῶν ὀνύχων ὀλισθηρὸν ἐπανορθουμένης, τῶν δ᾽ ὀνύχων, τὸ τῆς σαρκὸς εὐανάτρεπτον, στηρι-
ζόντων ὄργανον ἀντιληπτικὸν ἁπάντων τῶν σμικρῶν ἅμα καὶ σκληρῶν σωμάτων, ὁ δάκτυλος ἐγένετο. μάθοις
δ᾽ ἂν ἐναργέστερον ὃ λέγω, ἐπιστήσας ταῖς ἀμετρίαις τῶν ὀνύχων. ὅσοι μὲν γὰρ ὑπερβαλλόντως μεγάλοι, καὶ διὰ τοῦτ᾽
ἀλλήλοις συμπίπτουσιν, οὔτ᾽ ἄκανθαν μικρὰν, οὔτε τρίχα λαβεῖν, οὔτ᾽ ἄλλό τι δύνανται τοιοῦτον. ὅσοι δ᾽ αὖ διὰ σμι-
κρότητα πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν δακτύλων οὐκ ἐξικνοῦνται, τῆς ἕδρας ἀποστεροῦντες τὴν σαρκώδη φύσιν,
ἀδύνατον ἀντιλαβέσθαι ποιοῦσιν. ὅσοι δ᾽ ἐξισοῦνται ταῖς κορυφαῖς τῶν δακτύλων, οὗτοι μόνοι τὴν ὠφέλειαν ἧς
ἕνεκα γεγόνασιν, ἄριστα παρέχονται. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν. ὄνυχας μήτε ὑπερέχειν, μήτ᾽ ἐλλείπειν δα- ”
κτύλων κορυφῆς. ὧν γὰρ ἕνεκα γεγόνασιν, ὅτε μετρίως ἔχουσι μεγέθους, τηνικαῦτα μάλιστα παρέχονται. πολλὰ ”
μὲν γὰρ καὶ ἄλλα χρηστὰ παρ᾽ αὐτῶν εἰς τὰς ἐνεργείας ἐστὶν, οἷον κἂν εἰ ξύσαι τι δέοι, κἂν εἰ κνῆσαι, κἂν εἰ ἐκδεῖ-
ραι, κἂν εἰ διασπάσαι. σχεδὸν γὰρ ἐν ἅπαντί τε τῷ βίῳ καὶ κατὰ πάσας τέχνας, καὶ μάλιστα ὧν ἀκριβεῖς αἱ χειρουρ-
γίαι, τῶν τοιούτων χρήζομεν. ἀλλ᾽ ὡς ἀντιληπτικὸν ὄργανον ἡ χεὶρ, εἰς τὴν τῶν σμικρῶν ἅμα, καὶ σκληρῶν σωμάτων
θήραν, ὀνύχων ἐδεήθη μάλιστα. τί δή ποτ᾽ οὖν, καίτοι ζηλωτὴς ὢν Ἱπποκράτους Πλάτων, εἴπερ τις ἄλλος, καὶ τὰ
μέγιστα τῶν δογμάτων παρ᾽ ἐκείνου λαβὼν, οὕτως ἀργῶς ὑπὲρ ὀνύχων χρείας ἀπεφήνατο; τί δ᾽ Ἀριστοτέλης δει-
νότατος ὢν τά τ᾽ ἄλλα, καὶ τέχνην φύσεως ἐξηγήσασθαι, παρεῖδε τοῦτον περὶ χρείας ὀνύχων; ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ τι-
νὰς φαύλους δημιουργοὺς, τοὺς κατασκευάζοντας τὸν ἄνθρωπον θεοὺς, οἷον προμελετῶντας τὴν χρείαν τῶν ὀνύ-
χων ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις γένεσιν, διὰ τοῦτ᾽ ἐπ᾽ ἄκροις αὐτοὺς φησὶ φῦσαι τοῖς δακτύλοις. ὁ δ᾽ Ἀριστοτέλης, σκέπης
ἕνεκα γεγονέναι φησὶ, τίνος μέντοι σκέπης, οὐκέτ᾽ εἶπε, κρύους ἄρα γε ἢ θάλπους, ἢ τῶν τιτρωσκόντων, ἢ τῶν
θλώντων; οὔτε γὰρ τούτων οὐδενὸς, οὔτε παρὰ ταῦτα ἄλλου τινὸς ἕνεκα σκέπης, ἐπινοῆσαι δυνατὸν ὄνυχα γεγονέ-
ναι. ἐμνημόνευσα δὲ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος, οὐχ ὡς ἐλέγξαι τὰ κακῶς αὐτοῖς εἰρημένα προῃρημένος, ἀλλ᾽ ἵν᾽
ὅθεν ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ὡρμήθην, τὴν διέξοδον ἐνδείξωμαι. πολλῆς γὰρ οὔσης παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ἰατροῖς τε καὶ
φιλοσόφοις διαφωνίας, περὶ χρείας μορίων, οἱ μὲν οὐδ᾽ ἕνεκά του νομίζουσι γεγονέναι τὰ σώματα ἡμῶν, οὐδ᾽ ὅλως
κατὰ τέχνην. οἱ δὲ καί τινος ἕνεκα, καὶ τεχνικῶς καὶ τούτων αὐτῶν, ἄλλος ἄλλην χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων λέ-
γει. πρῶτον μὲν οὖν ἐζήτησα κριτήριον τῆς τοσαύτης εὑρεῖν διαφωνίας, ἔπειτα δὲ καὶ μέθοδόν τινα μίαν ἐν τῷ κα-
θόλου συστήσασθαι, δι᾽ ἧς ἑκάστου τῶν μορίων αὐτοῦ τε καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ τὴν χρείαν, εὑρίσκειν δυνησόμε-
θα. λέγοντος οὖν Ἱπποκράτους κατὰ μὲν οὐλομελίην πάντα ξυμπαθέα, κατὰ δὲ μέρεα τοῦ μέρεος ἑκάστου πρὸς ”
τὸ ἔργον. ἔδοξέ μοι δίκαιον εἶναι, βασανίσαι τὸν λόγον ἐν τοῖς μορίοις πρότερον, ὧν σαφῶς ἴσμεν τὰς ἐνεργείας.
ἐντεῦθεν γὰρ κἀπὶ τὰ ἄλλα δύνασθαι μεταβαίνειν. ὡς οὖν ἐβασάνισα καὶ δὴ φράσω, πρότερόν γε τὴν Ἱπποκρά-
τειον λέξιν ἐξηγησάμενος, ἀσαφεστέραν τοῖς πολλοῖς οὖσαν, ὅτι τε κατὰ τὸν παλαιὸν ἡρμήνευται τρόπον, καὶ ὅτι
ταχέως ὡς ἐκείνῳ συνήθεις. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον πρὸς αὐτοῦ τοιοῦτον. τὰ μόρια τοῦ σώματος, πάντα ἀλλήλοις ἐστὶ ”
συμπαθῆ, τουτέστιν εἰς ὑπηρεσίαν ἑνὸς ἔργου πάνθ᾽ ὁμολογεῖ. τὰ μὲν δὴ μεγάλα, καὶ τοῦ παντὸς ζώου μόρια, κα-
θάπερ χεῖρες καὶ πόδες, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ γλῶττα τῶν ὅλων τοῦ ζώου χάριν ἐνεργειῶν ἐγένοντο, καὶ πρὸς ταύτας
ἅπανθ᾽ ὁμολογεῖ. τὰ δὲ σμικρότερα, καὶ αὐτῶν τούτων πάλιν τῶν εἰρημένων μόρια, πρὸς τοὔργον τοῦ παντὸς ὀρ-
γάνου τὴν ἀναφορὰν ἔχει, οἷον, ὀφθαλμὸς ὄργανον ὂν ὀπτικὸν, ἐκ πολλῶν συγκείμενον μορίων, ἅπαντα πρὸς ἓν ἔρ-
γον τὴν ὄψιν ὁμολογοῦντα κέκτηται. τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ δι᾽ ὧν ὁρῶμεν, τὰ δ᾽ ὧν οὐκ ἄνευ ὁρᾶν δυνατὸν, τὰ δ᾽ ἕνεκα
τοῦ βέλτιον ὁρᾶν, τὰ δ᾽ εἰς τὴν τούτων ἁπάντων σωτηρίαν. ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο μόριον ὡσαύτως. καὶ γὰρ γαστὴρ
οὕτω, καὶ στόμα, καὶ γλῶττα, καὶ πόδες, καὶ χεῖρες, ὑπὲρ ὧν νῦν πρόκειται λέγειν, ὧν τὸ μὲν ἔργον οὐδεὶς ἀγνοεῖ. πρό-
δηλον γὰρ ὡς ἀντιλήψεως ἕνεκα γεγόνασιν. ὅτι δ᾽ ἅπαντ᾽ αὐτῶν τὰ μόρια τοιαῦτά τε καὶ τηλικαῦτα ἐστὶν, ὡς εἰς
ἓν ἔργον ὁμολογεῖν τὸ τοῦ παντὸς ὀργάνου, τοῦτ᾽ οὐκέτι γινώσκουσιν ἅπαντες, ἀλλ᾽ Ἱπποκράτης τε οὕτως ἐγίνωσκε,
καὶ ἡμῖν νῦν αὐτὸ τοῦτο ἀποδεῖξαι πρόκειται. ἐξ αὐτοῦ γὰρ ἥ τε μέθοδος συνίσταται τῆς τῶν χρειῶν εὑρέσεως, καὶ τῶν
παρὰ τἀληθὲς ἄλλό τι δοξαζόντων ἐξελέγχεται τὰ σφάλματα. εἰ μὲν οὖν ὡς ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν
ἅπασιν εὔδηλον τοὔργον, οὕτω καὶ θώρακος καὶ πνεύμονος, καὶ καρδίας, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἦν, οὐκ ἂν ἐν
τοῖς περὶ χρείας μορίων λόγοις, πολλὰ διεφερόμεθα. νυνὶ δὲ τῶν γὰρ πλείστων ἄδηλον τοὔργον, αὐτοῦ δ᾽ ἐκείνου κα-
λῶς γνωσθέντος, οὐκ ἐνδέχεται τῶν κατὰ μέρος ἐξευρεῖν τὴν χρείαν οὐδενὸς, εὔδηλον ὡς ὅσοι περὶ τὰς ἐνεργείας
τῶν ὀργάνων ἐσφάλησαν, οὗτοι καὶ τῆς χρείας τῶν μορίων διήμαρτον. οὐκοῦν οὔτ᾽ Ἀριστοτέλους, οὔτ᾽ ἄλλου τινὸς τῶν ἔμ-
προσθεν, ἁπάσας τὰς ἐνεργείας τῶν ὀργάνων εἰπόντος ἐνδέχεται περὶ χρείας μορίων ἡμᾶς ἀποδέξασθαι συγγράμ-
ματα, πρὸς τῷ καί τινας μὲν, ὀρθῶς εἰρηκέναι τῶν πλείστων τὰς ἐνεργείας, ἀγυμνάστους δὲ ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς τῶν
χρειῶν εὑρέσεως γενομένους, ἐν πολλοῖς τῶν κατὰ μέρος ἐσφάλθαι, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὀνύχων ἐδιδάξαμεν ὀλίγον πρό-
σθεν. οἱ γὰρ ἄριστοι τῶν φιλοσόφων ἠγνοηκότες ἐφαίνοντο τὴν χρείαν αὐτῶν, οὐδὲ τῶν Ἱπποκράτους ὡς ἐλέγομεν

συνιέντων γραμμάτων. ὁπότ' οὖν περὶ χειρὸς, ἧς τὴν ἐνέργειαν ἴσμεν, ὅμως ἔτι δεόμεθά μεθόδου τινὸς εἰς τὴν τῶν
† ἤτοι χρειῶν εὕρεσιν, † ἤπου γε ἐγκεφάλου μορίων, ἢ καρδίας, ἢ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων σπλάγχνων, ἑτοίμως
ἐξευρήσομεν ἑκάστου τὴν ὠφέλειαν; ὁ μὲν γὰρ τὴν καρδίαν, ὁ δὲ τὰς μήνιγγας, ὁ δὲ τὸν ἐγκέφαλον ἐν ἑαυτῷ φησὶν
ἔχειν τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν, ὥστε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων τὴν ὠφέλειαν, ἄλλος ἄλλην ἐρεῖ. περὶ μὲν δὴ τούτων,
ἐν τοῖς ἑξῆς διορθυνήσομεν. οὐδὲ γὰρ νῦν αὐτῶν ἐμνημονεύσαμεν ἄλλου τινὸς ἕνεκεν, ἢ τοῦ μηνῦσαι τὰς αἰτίας, δι'
ἃς περὶ χρείας μορίων ἐνεχειρήσαμεν γράφειν. οὕτω μὲν Ἀριστοτέλει, πολλῶν καὶ καλῶς εἰρημένων, οὕτω δ' οὐκ ὀλί-
γοις ἄλλοις, ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις ἤτοι μὲν ἴσως ἢ Ἀριστοτέλει. καλῶς δ' οὖν καὶ αὐτοῖς, ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἡρο-
φίλῳ τῷ Χαλκηδονίῳ. ἀλλ' οὐδὲ τὰ Ἱπποκράτους ἦν ἱκανὰ, τὰ μὲν ἀσαφῶς εἰπόντος, τὰ δ' ὅλως παραλιπόντος.
κακῶς μὲν γοῦν ἐκεῖνος, οὐδὲν ἔγραψεν ἐμοὶ γοῦν κριτῇ. διὰ ταῦτα οὖν ἅπαντα προετράπην τοῦ γράψαι, περὶ τῆς
χρείας τῶν μορίων ἑκάστου, τὰ μὲν ἐξηγησόμεθα τῶν ὑπὸ Ἱπποκράτους ἀσαφέστερον εἰρημένων, τὰ δ' αὐτοὶ προσθή-
σομεν, κατὰ τὰς ὑπ' ἐκείνου γραφείσας μεθόδους. ὅθεν οὖν λέγοντες ἀπελίπομεν, ἀναλάβωμεν αὖθις ἅπασαν
ἐπεξιόντες τὴν τῆς χειρὸς κατασκευήν. ἂν γὰρ ἐν τοῖς περὶ ταύτης λόγοις σαφῆ τὴν ἐνέργειαν ἐχούσης τελέως
γυμνασώμεθα, ῥᾷον οὕτω τὴν μέθοδον ἐν τοῖς ἑξῆς λεγομένοις μαθησόμεθα. πάλιν οὖν ὥσπερ ἀπὸ θεοῦ φωνῆς, τῆς
Ἱπποκράτους ἀρξώμεθα λέξεως. ἐν οἷς γὰρ ἐνεδείκνυτο τὴν χρείαν τῶν ὀνύχων, δι' ὧν ἡλίκους αὐτοὺς ἔχειν προσή-
κεν ἐδίδασκεν, ἐν τούτοις καὶ τοῦ σχισθῆναι μὲν εἰς δακτύλους τὴν χεῖρα, καὶ τοῖς τέτταρσιν ἀντιταχθῆναι τὸν
» μέγαν, ὁμοίως ἐνδείκνυται γράφων ὧδε. δακτύλων δ' εὐφυΐα, μέγα τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ἀπεναντίον τὸν μέγαν τῷ
» λιχανῷ. ἕνεκα γὰρ τοῦ διΐστασθαι τοὺς δακτύλους ἀπ' ἀλλήλων ἐπὶ πλεῖστον, πολλαχῇ εὔχρηστον ὂν, ἡ σχίσις αὐτῶν ἐγέ-
» νετο. δεόντως οὖν, ὅταν οὗ χάριν ἐγένοντο, τοῦτ' αὐτοῖς ὑπάρχῃ, μάλιστα τὴν τοιαύτην κατασκευὴν, εὐφυεστά-
» την εἶναί φασι. διὰ γάρ τοι ταύτην καὶ τὸ ἀντιτετάχθαι τὸν μέγαν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει, ὡς εἴπερ ἔσχιστο μόνον
» ἡ χεὶρ ταύτῃ, μὴ μέντοι καὶ πλεῖστον τῶν ἄλλων ἀπεῖχεν ὁ μέγας, οὐκ ἂν ἀντιτέτακτο αὐτοῖς. πολλὰ τοίνυν κἀν-
ταῦθα δι' ὀλίγων ῥημάτων διδάσκει, τούς γε δυναμένους μανθάνειν τὰ αὐτοῦ. δίκαιον οὖν ἴσως καὶ ἡμᾶς, μήτ'
ἄλλα μόνον τοῦ ἀνδρὸς ζηλοῦντας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὸ δι' ὀλίγων ῥημάτων διδάσκειν πολλὰ, τὸν τρόπον τῆς
ἐξηγήσεως ἁπάντων τῶν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων ἐνδεδειγμένους, μηκέτι τὰς κατὰ μέρος ἐπεξιέναι ῥή-
σεις. οὐ γὰρ ὡς Ἱπποκράτης κάλλιστα περὶ τῶν τοιούτων ἐγίνωσκε, πρόκειται λέγειν, ὅτι μὴ πάρεργον, ἀλλὰ τῶν
μορίων ἁπάντων διελθεῖν τὴν χρείαν, ἐν ἔτι τοῦτο μόνον ἐξηγησάμενος ὧν ἐνεδείξατο. διὰ τῆς προγεγραμμένης
λέξεως ὁ Ἱπποκράτης, ἀναγκαιότατον μὲν ὂν ἰατρῷ γινώσκεσθαι, μὴ δυνάμενον δ' εὑρεθῆναι, χωρὶς τοῦ περὶ
χρείας μορίων ἀκριβῶς ἐπισκέψασθαι. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; τὸ γινώσκειν ἥτις ἐστὶν ἡ ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος
ἡμῶν. δῆλον γὰρ ὡς ἡ πάντ' ἔχουσα τὰ μόρια, τὴν ἀφ' ἑαυτῶν ὠφέλειαν ἱκανὴν εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ὀργάνων,
παρεχόμενα. δακτύλων γὰρ εὐφυΐα φησὶ, μέγα τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἀπεναντίον τὸν μέγαν τῷ λιχανῷ. καὶ εἰ ἐπαν-
ερωτῴης, διατί; τὴν ἀπόκρισιν ἑτοίμην ἔχεις γεγραμμένην. κατὰ μὲν γὰρ οὐλομελίαν τὰ πάντα ξυμπαθέα, κατὰ δὲ
μέρεα τὰ ἐν μέρεος ἑκάστου πρὸς τὸ ἔργον. τί ποτ' οὖν ἔργον ἐστὶ τοῦ μέρους ἡμῶν τῆς χειρός; ἀντίληψις δηλονότι. πῶς
† εἰ μὴ δὲ ἂν εἰς αὐτὴν ὁμολογήσουσιν οἱ δάκτυλοι πάντες, † εἰ μέγα μὲν ἔχοιεν τὸ ἐν μέσῳ, ἀντικρὺ δ' ὁ μέγας εἴη τῷ λι-
χανῷ; οὕτω γὰρ ἅπαντα τὰ δι' αὐτῶν ἐνεργούμενα, καλῶς πραχθήσεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ ῥινῶν
εὐφυΐαν ζητῶν, ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν συνάπτων τὴν κατασκευὴν ἐξευρήσεις. αὕτη γάρ σοι κανὼν, καὶ μέτρον
καὶ κριτήριον εὐφυΐας τε καὶ κάλλους ἀληθινοῦ. οὐδὲ γὰρ ἄλλό τι τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἐστὶ, πλὴν τῆς ἀρίστης κατα-
σκευῆς, ἣν ταῖς ἐνεργείαις κρινεῖς, Ἱπποκράτει πειθόμενος, οὐ λευκότησιν, ἢ μαλακότησιν, ἢ ἄλλοις τισὶ τοιούτοις,
δι' ὧν τὸ κομμωτικὸν καὶ νόθον, οὐ τὸ τῆς φύσεως οὐδὲ τὸ ἀληθινὸν ἐπιδείκνυται κάλλος, ὅθεν ἄλλα μὲν ἀνδραπο-
δοκάπηλος, ἄλλα δ' Ἱπποκράτης ἐπαινέσειεν σώματα. σὺ δ' ἴσως οἴει παίζοντα τὸν παρὰ τῷ Ξενοφῶντι Σωκρά-
την, περὶ κάλλους ἀμφισβητεῖν, τοῖς εὐμορφοτάτοις εἶναι δοκοῦσι τῶν κατ' αὐτόν, ὃ δ' εἰ μὲν ἁπλῶς εἶπεν, ἄνευ
τοῦ πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἀναφέρειν, καὶ ταύτῃ τὸ πᾶν σταθμᾶσθαι κάλλους πέρι, τάχ' ἂν ἔπαιξε μόνον. ἐπεὶ δ' ἐν
ἅπαντι τῷ λόγῳ τὸ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων κάλλος, εἰς τὴν ἀρετὴν ἀναφέρει τῆς ἐνεργείας, οὐκέτι παίζειν
αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ σπουδάζειν νομιστέον. αὕτη γὰρ ἡ Σωκράτους μοῦσα, μιγνύειν ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει
παιδιᾶς. ταῦτα μὲν οὖν εἰς τοσοῦτον αὐτάρκως εἴρηται, τό τε χρήσιμον ἐνδεικνύμενα τῆς προκειμένης πραγμα-
τείας, καὶ τῶν παλαιῶν ὡς χρὴ τῆς τε γνώμης καὶ τῆς λέξεως ἐπαΐειν διδάσκοντα. τὴν δὲ τῆς χειρὸς κατασκευὴν,
ἑξῆς ἅπασαν ἐπέλθωμεν, μηδὲν ὡς οἷόν τε παραλιπόντες ἀβασάνιστον. ἵνα δ' ὁ λόγος προΐῃ μεθόδῳ, πάντα
τὰ τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα διελώμεθα. ὑπάρχουσι δὲ πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα αἱ κράσεις. αὗται γὰρ τὴν
ἰδίαν οὐσίαν συμπληροῦσι τῶν μορίων. ὅτι γὰρ ὡδί πως ἔχει, θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος τὸ σῶμα, καὶ ξη-
ρότητος, καὶ ὑγρότητος, διὰ τοῦτο τοιόνδε τὴν φύσιν ἐστί. τὸ γὰρ εἶναι σαρκὶ τῇ σαρκὶ, καὶ νεύρῳ τῷ νεύρῳ,
καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, διὰ τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ἐγένετο. ταῦτα μὲν οὖν
αὐτοῖς κατὰ τὸν τῆς οὐσίας ὑπάρχει λόγον. ἕπονται δ' ἐξ ἀνάγκης ἀτμοὶ καὶ χυμοὶ, καὶ χροιαὶ, καὶ σκληρότη-
τες, καὶ μαλακότητες. ἕτερα δ' ἐξ ἀνάγκης συμβέβηκε, θέσις καὶ μέγεθος καὶ πλοκὴ καὶ διάπλασις. ὅταν
οὖν τις ἀκριβῶς ἐθέλοι βασανίσαι τὴν χρείαν ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων τοῖς ὀργάνοις, πρῶτον μὲν ἐξεταζέτω
καθ' ὃ τὴν ἐνέργειαν ἐκτήσατο. τὰ μὲν γὰρ πολλὰ εὑρήσει, κατὰ τὴν ἰδίαν οὐσίαν. ἔστι δ' ὅτε καὶ διά τι τῶν ἑπο-
μένων, ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς διὰ τὴν χροιάν. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ μορίων τὴν χρείαν ἑκάστου ζητησάτω, πό-
τερον διὰ τὴν ἐνέργειαν ὠφέλιμόν ἐστιν, ἢ διά τι τῶν ἑπομένων ταῖς κράσεσιν, ὡς ὀστοῦν διὰ τὴν σκληρότητα.
μετὰ δὲ ταῦτ' ἤδη τῶν συμβεβηκότων, ὅλοις τε τοῖς ὀργάνοις καὶ τοῖς μορίοις αὐτῶν ἕκαστον, ἐπισκεψάτω. ταῦ-
τα δ' ἐστὶν ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐρρέθη, θέσις καὶ μέγεθος, καὶ πλοκὴ καὶ διάπλασις. ὅστις δὲ πρὶν ἅπαντα ταῦτα

βασανίσαι, πότερον ὀρθῶς, ἢ καί τι φαύλως αὐτῶν ἔχει, περὶ χρείας οἴεται μορίων καλῶς ἐπεσκέφθαι, κα-
κῶς ἔγνωκε. μὴ τοίνυν μηδ᾽ ἡμεῖς αὐτὸ πάθωμεν ἑκόντες, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὴν τῆς χειρὸς, ἐπειδὴ περὶ ταύτης
προὐθέμεθα πρῶτον λέγειν. ἑξῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἁπάντων, τὴν βάσανον ποιησόμεθα πρὸς ἅπαν-
τα ταῦτα, ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείξαμεν, ἀρχήν τε ἅμα τῆς ζητήσεως καὶ κριτήριον τῶν εὑρισκομένων, τὴν ἐνέρ-
γειαν ἔχοντες. ἐπεὶ τοίνυν τὸ μὲν ἔργον τῆς χειρὸς ἡ ἀντίληψις, ἀντιλαμβάνεσθαι δ᾽ οὐδενὸς ἂν ἠδυνήθη πο-
τὲ, ἀκίνητος μένουσα. λιθίνης γὰρ οὕτως ἢ νεκρᾶς οὐδὲν ἂν ἀπέδει, δῆλον ὡς τὸ πρῶτον αὐτῇ τῆς ἐνεργείας
μόριον ἔσται, δι᾽ ὅπερ ἂν εὑρεθῇ κινουμένη. ἐπεὶ τοίνυν τὰς καθ᾽ ὁρμὴν κινήσεις ἁπάσας, οἷαίπερ αἱ τῆς χειρός
εἰσιν, ὑπὸ μυῶν ἀπεδείξαμεν γίνεσθαι, τοῦτ᾽ ἂν εἴη τὸ πρῶτον αὐτῇ τῆς κινήσεως ὄργανον. τὰ δ᾽ ἄλλα πάν-
τα, τὰ μὲν ἕνεκεν τοῦ βέλτιον γίνεσθαι τὴν ἐνέργειαν, τὰ δ᾽ ὧν οὐκ ἄνευ γενέσθαι δυνατὸν ἦν αὐτὴν, τὰ δ᾽
10 ὑπὲρ τῆς φυλακῆς ἁπάντων τούτων ἐδημιουργήθη. τὸ μὲν δὴ γένος τῶν ὀνύχων, τοῦ βελτίονος ἕνεκεν ἐφαί-
νετο γεγονέναι, δυναμένων γε τῶν χειρῶν ἀντιλαμβάνεσθαι μὲν καὶ χωρὶς τῶν ὀνύχων, ἀλλ᾽ ὅτε πάντων τῶν
ὄγκων, οὐθ᾽ οὕτω καλῶς ὡς νῦν. ἐδείχθη γὰρ, ὅτι τὰ σμικρὰ καὶ σκληρὰ σώματα διεδιδράσκε ῥᾳδίως αὐτὰς,
εἰ μὴ ταῖς κορυφαῖς τῶν δακτύλων, ὑπέκειτό τις οὐσία † σκληροτάτη, στηρίζειν τὴν ταύτῃ σάρκα δυνα- † σκληροτέρα
μένη. καὶ μέχρι μὲν τούτου, τῆς τε σκληρότητος τῶν ὀνύχων, καὶ τῆς θέσεως ἡ χρεία λέλεκται. διὰ τί δ᾽ εἰς το-
σοῦτον σκληροὶ γεγόνασι, περαιτέρω δ᾽ οὐκέτι, καὶ διὰ τί περιφερεῖς ἐκ παντὸς μέρους, οὔπω μὲν εἴρηται,
καιρὸς δ᾽ αὐτὸ νῦν ἤδη λέγεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἔτι πλέον ἢ νῦν εἰσιν, ἐγεγόνεισαν σκληροὶ δίκην ὀστῶν, ἦσαν μὲν
ἂν οὕτω γε καὶ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις ἀφυέστεροι, μηδ᾽ ἐπὶ βραχὺ περιπτύσσεσθαι δυνάμενοι. μάλιστα δ᾽ ἂν ἀπε-
θραύοντο ῥᾳδίως, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ κραῦρα σύμπαντα. τῆς οὖν ἀσφαλείας αὐτῶν ἡ φύσις προνοουμένη,
συμμέτρως ἀπειργάσατο σκληροὺς, ὡς μήτε τὴν χρείαν ἧς ἕνεκα ἐγεγόνεισαν εἰς μηδὲν παραβλάπτεσθαι, μήτε
20 αὐτοὺς τι πάσχειν ἑτοίμως. ὅτι δ᾽ οὕτω προνοουμένη μαλακωτέρους ὀστῶν εἰς τοσοῦτον ἐποίησεν, εἰς ὅσον εἴκοντας
μετρίως τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσι σφοδρῶς, ἐκλύειν αὐτῶν τὴν βίαν, ἡ τῶν ὁμοίων ἁπάντων ἐνδείκνυται σε
κατασκευή. πάντα γὰρ ὅσα προπετῆ τε καὶ γυμνὰ μόρια τῶν ζώων ἐστὶν, ἐκ τοιαύτης οὐσίας ἐδημιούργη-
σεν, οἵας μήτε θλᾶσθαι ῥᾳδίως διὰ μαλακότητα, μήτε θραύεσθαι διὰ ξηρότητα. τοιοῦτον μόριον ὁπλὴ, τοιοῦ-
τον χηλὴ, τοιοῦτον πλῆκτρον, τοιοῦτον κέρας. οἷς ὡς μὲν ὅπλοις ἀμυντηρίοις, σκληροτέροις εἶναι συνέφερεν
ἢ νῦν εἰσιν, ὥστε καὶ θλᾶν καὶ τέμνειν μᾶλλον δύνασθαι. πρὸς δὲ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀσφάλειαν, οὐκ ἦν ἄμει-
νον εἰς τοσοῦτον γενέσθαι σκληροῖς, ὡς θραύεσθαι ῥᾳδίως. οὕτως οὖν καὶ μάχαιραν ἀρίστην εἶναι φαμὲν, οὐ τὴν
ἐκ κραύρου σιδήρου γεγενημένην, οἷος ὁ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἐστὶ μάλιστα, καί τοι τάχιστά γε τέμνουσαν, ἀλλὰ
τὴν εἰς τοσοῦτον ἥκουσαν σκληρότητος, ὡς μήτ᾽ αὐτὴν θραύεσθαι ῥᾳδίως, καὶ τέμνειν ἑτοίμως. ὅσα μὲν οὖν
οὕτως ἰσχυρὰ τοῦ σώματος μόρια, ὅπλοις ἀμυντηρίοις ἀνάλογον ἔκκειταί τε καὶ προβέβληται, σκληρότερα
30 μέν ἐστι τῶν σκεπαστηρίων, ἀλλ᾽ οὐχ ὥστε θραύεσθαι. τὰ δὲ μηδ᾽ ὅπλα γεγονότα τὴν ἀρχὴν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς μόρια
τοῦ σώματος ἐκκεῖσθαι δεόμενα, καθάπερ ὦτα καὶ ῥῖνες, ὀλέκρανά τε καὶ γόνατα, μαλακωτέραν ἔτι τὴν οὐσίαν
ἔχειν, ὡς μᾶλλον ὑπείκοντα, μᾶλλον ἐκλύειν τὰ προσπίπτοντα. τοιοῦτόν τι καὶ ὄνυξ ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ διὰ
τοῦτο πολὺ μαλακώτερος καὶ λεπτότερος ἐγένετο, τῶν ἐν λύκοις τε καὶ λέουσι καὶ παρδάλεσιν ὀνύχων. ἡμέ-
ρου γάρ ἐστι καὶ πολιτικοῦ ζώου μόριον, εἰς ἀκρίβειαν λαβῆς παρεσκευασμένον, οὐκ ἀμυντήριον ὅπλον ἀγρίου
θηρός. διὰ τί δὲ περιφερεῖς εἰσι πανταχόθεν; ἢ καὶ τοῦτ᾽ ἀσφαλείας ἕνεκα; οὐ μόνον γὰρ τῶν σχημάτων πρὸς δυσ-
πάθειαν ἀκριβῶς παρεσκεύασται τὸ κυκλοτερὲς, ὡς ἂν μηδεμίαν ἐγκειμένην ἔχον γωνίαν ἀποθραυσθῆναι
δυναμένην, ἀλλ᾽ ἐπεὶ καὶ κνώντων ἡμῶν ὁτιοῦν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἄλλως ὁτιοῦν ἐνεργούντων, ἔμελλεν ἐκτρίβε-
σθαι τὰ πέρατα, ταῦτα μόνα τὰ μόρια τοῖς ζῴοις ἡ φύσις, αὐξάνεσθαι δυνάμενα κατεσκεύασεν, καὶ † εἰδη † ἤδη
πεπαυμένον ἢ τὸ σύμπαν σῶμα τῆς αὐξήσεως. αὐξάνεται δ᾽ οὐκ εἰς μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος, ὁμοίως
40 τοῖς ἄλλοις μέρεσιν, ἀλλὰ ταῖς θριξὶ παραπλησίως εἰς μῆκος μόνον, ὑποφυομένων ἀεὶ ἑτέρων νεωτέρων ὀνύ-
χων, καὶ προωθούντων τοὺς παλαιούς. οὐδὲ τοῦτ᾽ ἀργῶς τῆς φύσεως ἐργαζομένης, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ τοῖς ἀποτριβο-
μένοις ἑκάστοτε κατὰ τὸ πέρας αὐτῶν, εἶναί τι τὸ ἀντικαθιστάμενον. οὕτω μὲν οὖν εἰς ἄκρον ἥκει προμηθείας
τῆς φύσεως, τὰ κατὰ τοὺς ὄνυχας. τὸ δὲ τῶν ὀστῶν γένος, ἐν τοῖς δακτύλοις, ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦ βελτίονος ἕνε-
κα γέγονεν, ἐκ τῶν δ᾽ ἂν μάθοις. κινεῖσθαι μὲν δήπου πολυειδῶς ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς, καὶ χωρὶς τῶν ὀστῶν,
ὥσπερ καὶ τοῖς πολύποσι, τὸ δ᾽ ἑδραῖον ἐν τοῖς ἔργοις οὐκ ἄν ποτε ἔσχομεν, ἀποροῦντες ἀντιβατικοῦ τε
καὶ σκληροῦ μορίου. τοιοῦτον δέ ἐστιν ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασι, τὸ γένος τῶν ὀστῶν, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔν τε τοῖς δα-
κτύλοις, καὶ καθ᾽ ὅλας τὰς χεῖράς τε καὶ τὰ σκέλη, καὶ πολλαχόθεν τοῦ σώματος ἐγένετο. τί μὲν οὖν καθ᾽
ἕκαστον τῶν ἄλλων ὀργάνων, ἡ παρὰ τῶν ὀστῶν ἕδρα συντελεῖ, τάχ᾽ ἂν ὁ λόγος προϊὼν ἐπιδείξειεν. ὅτι δ᾽ εἰς
πολλὰ τῶν ἔργων χρῆσθαι τοῖς δακτύλοις ἐστὶν, ἤδη πάρεστι σκοπεῖν, ἐννοήσαντας ὅτι οὐδὲν ἂν τῶν τρεμόν-
50 των βέλτιον ἐνεργοῦμεν, ἢ γράφοντες, ἢ τέμνοντες, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο διαπραττόμενοι, χωρὶς ὀστῶν. ὃ γὰρ ἐκεί-
νοις διὰ τὸ πάθος, τοῦτ᾽ ἂν ἀεὶ πᾶσιν ἡμῖν ὑπῆρχε φύσει, λυγιζομένων τε καὶ οἷον κλονουμένων τῶν δακτύ-
λων ὑπὸ μαλακότητος. ἀλλ᾽ ἡ τῶν ὀστῶν φύσις εἰς τοῦτ᾽ ἐπίκουρος ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος ἐδόθη, στηρίζου-
σα καθ᾽ ἕκαστον τῶν σχημάτων τοὺς δακτύλους. καὶ γὰρ δὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πολυειδῶς σχηματίζεσθαι, χρησι-
μώτατον ὑπάρχον, ἐκ πλειόνων ὀστῶν ἑκάστου συντεθέντος ἐγένετο, μὴ γενόμενον, εἴπερ ἐξ ἑνὸς ἐδημιουργή-
θησαν μόνου. μόνα γὰρ ἂν οὕτως ἐκεῖνα τῶν ἔργων ἐπράττετο καλῶς, ὅσα τῶν δακτύλων ἐκτεταμένων δεῖται.
θαυμάσαι δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὴν τέχνην τῆς φύσεως, εἰς ἁπάσας τὰς ἐνεργείας ἐπιτηδείους κατασκευαζο-
μένην τοὺς δακτύλους. ἄνευ μὲν γὰρ ὀστῶν γενόμενοι, μόνα τῶν ἔργων ἔπραττον ἂν ἐκεῖνα καλῶς, ἐν οἷς κυκλο-

τέρως ἐχρήζομεν ἐλίττειν αὐτούς, περὶ τὸ ληπτόν. ἐν δ' εἴπερ ὅσοις ἔχομεν, ἐν οἷς ἐκτεταμένων ἐχρήζομεν, ἐν τούτοις μόνοις ὀρθῶς ἂν ὑπηρέτουν. ἐπεὶ δ' οὔτε χωρὶς ὀστῶν, οὔτ' ἐξ ἑνὸς ἐδημιουργήθησαν μόνου, ἀλλ' ἐκ τριῶν ἕκαστος ἐγένετο, κατ' ἄρθρον ἀλλήλοις συναπτόντων, διὰ τοῦτ' εἰς ἅπασαν ἐνέργειαν ἑτοίμως σχηματίζονται. καμφθέντων μὲν γὰρ ἁπάντων τῶν ἄρθρων, οὕτως ἐνεργοῦμεν αὐτοῖς, ὡς εἰ καὶ χωρὶς ὀστῶν ἐγεγόνεισαν, ἐκταθέντων δ' ἁπάντων, ὡς εἰ καὶ ἐξ ἑνὸς ὀστοῦ μόνου. πολλαχῆ δ' οὔτε πάντων ἐκτεταμένων, οὔτε πάντων κεκαμμένων δεόμενοι, ποτὲ μὲν τὸ πρῶτον μόνον, ἢ τὸ δεύτερον, ἢ τὸ τρίτον ἄρθρον, ποτὲ δὲ, ἤτοι τὸ πρῶτον ἅμα καὶ τὸ δεύτερον, ἢ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον, ἢ τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον ἐκτείνοντες ἢ κάμπτοντες, ἓξ οὕτω διαφορὰς σχημάτων ἐργαζόμεθα, καθ' ἑκάστην δ' αὐτῶν τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον εἰς ὅσον πλῆθος ἐκτέταται, λέξαι μὲν ἀδύνατον, νοῆσαι δὲ ῥᾴδιον. ἡ μὲν γὰρ τελεία κάμψις, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἔκτασις, ἄτμητος εἰς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. αἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων κινήσεις τῶν ἄρθρων, ἀμήχανον ὅσον ἀριθμὸν ἐργάζονται, ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἧττον, καμπτομένων τε, καὶ αὖθις ἐκτεινομένων αὐτῶν. οὔκουν ἓξ μόναι διαφοραὶ σχημάτων περιγίνονται τοῖς δακτύλοις οὕτω κατασκευασθεῖσιν, ἀλλ' ἓξ μὲν καθόλου, κατὰ μέρος δ' ἄπειροι. τῶν δ' ἄλλων δυοῖν κατασκευῶν, τῆς μὲν χωρὶς ὀστῶν, τὸ κυκλοτερὲς μόνον σχῆμα αὐτοῖς διδόναι δυναμένης, τῆς δ' ἐξ ἑνὸς ὀστοῦ, τὸ εὐθύ. νυνὶ δ' οὔτε τούτων ἀπελείφθησαν καὶ πρὸς αὐτοῖς, ἓξ μὲν καθόλου, πολυειδῆ δ' ἐν μέρει σχήματα προσεκτήσαντο. τὸ μὲν οὖν ἀκριβῶς εὐθὺ δυνατὸν ἦν ὑπάρχειν αὐτοῖς ἐκ μόνων ὀστῶν, κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν συντεθεῖσι, τὸ δ' ἀκριβῶς κυκλοτερὲς οὐκέτι. πρὸς δὴ τοῦτο, ἡ φύσις ἀντεμηχανήσατο μὲν τὴν σαρκὸς γένεσιν, ἣν τοῖς μὲν ἐκτὸς μέρεσι τῶν ὀστῶν περιτρέφειν οὐκ ἐδεῖτο, περιττὸν γὰρ οὕτως ἄχθος ἦν. τοῖς δ' ἐντὸς ἅπασιν ὑπέθρεψεν, ἵν' ὅταν δέῃ τι περιλαβεῖν κυκλοτερῶς, μαλακὴ τὴν σύστασιν ὑπάρχουσα, καὶ πρᾴως εἴκουσα ταῖς ὁμιλοῦσιν, ἐπανορθοῦται τὴν τῶν ὀστῶν εὐθύτητα. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν αὐτοῖς μὲν τοῖς ἄρθροις ὀλιγίστην, πλείστην δ' ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν ἄρθρων ἐποίησεν. οὐδὲ γὰρ ἐδεῖτό τι τῶν ἄρθρων τῆς ὁμοίας τοῖς ὀστοῖς περιουσίας, κάμπτεσθαι πεφυκός, καὶ πρὸς τὸ μηδὲν αὐτοῖς χρήσιμον παρέχειν, ἐμπόδιον ἐγίνετο τῇ κινήσει, τὸ μέν τοι βαρύνουσα περιττῶς, τὸ δὲ που καὶ τῆς ἐντὸς εὐρυχωρίας ἀποκλείουσα. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τὴν τῆς σαρκὸς γένεσιν, ἡ φύσις ἐκτὸς μὲν τῶν δακτύλων οὐδ' ὅλως, ἐντὸς δὲ πλείστην μὲν ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν ἄρθρων, ἐλαχίστην δ' ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ἄρθροις εἰργάσατο. προσέφυσε δ' ἤδη κἀν τοῖς πλαγίοις τῶν δακτύλων αὐτῆς τοσοῦτον, ὅσον ἔμελλεν ἀναπληρώσειν αὐτῶν τὰς μεταξὺ χώρας τὰς κενάς. ἵνα κἀνταῦθα ἡ χείρ, μὴ μόνον ὡς πολυσχιδὲς ὄργανον, ἀλλ' ὡς καὶ παντάπασιν ἄσχιστον ἐνεργεῖν δύνηται. συναχθέντων γὰρ πρὸς ἀλλήλους τῶν δακτύλων, οὕτως ἡ μεταξὺ χώρα πᾶσα σφίγγεται πρὸς τῆς σαρκός, ὥστ' εἰ καί τι τῶν ὑγρῶν σωμάτων ἐθέλοις κατέχειν, ὑπτίαν ἐργασάμενος τὴν χεῖρα, μὴ ἐᾶν ἐκρυῆναι. ταῦτ' οὖν τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα πρὸς τῆς σαρκὸς ἀγαθὰ τῇ χειρί, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μαλάττειν καὶ τρίβειν ὅσα συμμέτρως μαλακῶν τῶν μαλαττόντων τε καὶ τριβόντων ὀργάνων δεῖται. πολλὰ δὲ κατὰ πάσας τὰς τέχνας ἐστὶ τοιαῦτα. ἴδιαι μὲν οὖν αὗται χρεῖαι τῆς ἐν τῇ χειρὶ σαρκός. αἱ δὲ κοιναὶ (καὶ γὰρ τούτων οὐδὲν ἧττον ἀπολαύει) διὰ τῆς τοῦ γράφοντος αὐτὰς εἰρήσονται λέξεως. φησὶ δὲ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ. τὴν δὲ σάρκα προβολὴν μὲν καυμάτων, πρόβλημα δὲ χειμώνων, ἔτι δὲ πτωμάτων, οἷον τὰ πιλητὰ ἔσεσθαι κτήματα, σώμασι μαλακῶς καὶ πρᾴως ὑπείκουσαν. θερμὴν δὲ νοτίδα ἐντὸς ἑαυτῆς ἔχουσαν, θέρους μὲν ἀνιδροῦσαν τε καὶ νοτιζομένην, ἔξωθεν ψῦχος καθ' ἅπαν τὸ σῶμα παρέξειν οἰκεῖον. χειμῶνος δ' ἔμπαλιν αὐτῷ τούτῳ πυρὶ τὸν προσφερόμενον ἔξωθεν, καὶ περιϊστάμενον πάγον ἀμύνεσθαι μετρίως. ὅτι μὲν οὖν οἷον προβλήματι, τοῖς πιλητοῖς κτήμασιν ὁμοιοτάτη ἡ σάρξ ἐστιν, οὐ δεῖται λόγων. φαίνεται δὲ ὁμοίως καὶ ὅτι θερμὴν ἐντὸς ἑαυτῆς ἔχει τὴν ἐκ τοῦ αἵματος ἰκμάδα. ὅτι δὲ ἅπασα θερμὴ συμμέτρως νοτίς, οἵα περ ἡ τῆς σαρκός ἐστιν, ἀρήγει κατ' ἴσον ταῖς ἀμετρίαις ἀμφοτέραις κρύους θ' ἅμα καὶ θάλπους, οὐχ ὁμοίως οἱ πολλοὶ συγχωροῦσιν. ἀλλ' εἰ πρῶτον μὲν αὐτοὺς τῆς τῶν βαλανείων ὑπομνήσομεν δυνάμεως. ἔπειτα δὲ καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ πράγματος ἐξηγησόμεθα, τάχ' ἂν πεισθεῖεν. οὔτ' οὖν ἐμψύχειν ἱκανώτερον τοὺς θάλπει σφοδρῷ συγκαυθέντας, οὔτε θερμαίνειν ἑτοιμότερον τοὺς μεγάλῳ κρύει καταπονηθέντας, εὕροις δ' ἄν τι βαλανείου. ὑγρὸν γὰρ ὂν τῇ φύσει καὶ συμμέτρως θερμόν, τῇ μὲν ὑγρότητι τὴν ἐκ τοῦ θάλπους τέγγει ξηρότητα, τῇ δ' αὖ θερμότητι, τὴν ἐκ τοῦ κρύους ἰᾶται ψύξιν. ἀλλὰ περὶ μὲν σαρκῶν, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ τῆς τῶν ἄρθρων καὶ ὀστῶν φύσεως, τῆς ἐν τοῖς δακτύλοις, αὖθις ἐπάνιμεν, ὅθεν λέγοντες ἔμπροσθεν ἀπελίπομεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐδεήθημεν αὐτῶν τῆς εἰς τὰς ἐνεργείας ἕδρας ἕνεκα, καὶ ὅτι πλειόνων ὑπὲρ τοῦ πολυειδοῦς τῶν σχημάτων, ἱκανῶς ἀποδέδεικται. περὶ μὲν οὖν τοῦ πλήθους αὐτῶν ὅτι τοσοῦτον, καὶ περὶ τοῦ καθ' ἕκαστον μεγέθους ὅτι τηλικοῦτον, καὶ περὶ σχήματος καὶ τρόπου διαρθρώσεως, οὐδὲν εἴπομεν. ὧδ' οὖν αὖθις λεγέσθω, μήτε πλείω τῶν τριῶν, μήτ' ἐλάττω χρῆναι γενέσθαι τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ. πλείω μὲν γὰρ γενόμενα, πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν, ἐνέργειαν μηδεμίαν. ἱκανῶς γὰρ ἐδείχθησαν ἅπασαι καὶ διὰ τῶν τριῶν ἐπιτελούμεναι, τάχ' ἄν που καὶ παρέβλαψε τὴν τελείαν ἔκτασιν, ἧττον ἑδραίαν ἢ νῦν ἐστιν ἐργασάμενα. τὰ γὰρ ἐκ πλειόνων μορίων συγκείμενα, ῥᾷον ὀκλάζει τῶν ἐξ ἐλαττόνων. ἐλάττω δ' εἴπερ ἐγένετο, τὴν ποικιλίαν τῶν κατὰ μέρος σχημάτων οὐκ ἂν ἔσχε τοσαύτην. ἵν' οὖν καὶ κινῆται πολυειδῶς, καὶ φύγῃ τὴν εὐπάθειαν, ὁ τῶν τριῶν ἀριθμὸς αὐτάρκης. καὶ μεγέθει δ' ὅτι χρὴ τὸ προτεταγμένον ὑπερέχειν τοῦ μετ' αὐτό, πρόδηλον παντί. τὸ μὲν γὰρ ὀχεῖ, τὸ δ' ὀχεῖται, μεῖζον δ' αὖ εἶναι χρὴ τὸ βαστάζον τοῦ βασταζομένου. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς εἰς ἐλάχιστον ἐχρῆν καὶ περιφερὲς τελευτᾶν τὰς κορυφὰς τῶν δακτύλων, ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. γενέσθαι δ' ἀμήχανον τοῦθ' ἑτέρως μὴ κατὰ βραχὺ μειουμένου τοῦ μεγέθους τῶν ὀστῶν. καὶ διὰ τοῦτ' ἔλαττον ἀεὶ χρὴ τὸ δεύτερον εἶναι τοῦ προτέρου. περὶ δὲ τοῦ σχήματος αὐτῶν, ὅτι μὲν ἐκ πλατυτέρας τῆς ἄνω βάσεως, εἰς στενοτέραν τὴν κάτω τελευτᾷ, τὰς αὐ-

τὰς ἐξ ἑαυτοῦ περὶ τὸ μέγεθος εἰρημένας χρείας. ὅτι δὲ καὶ περιφερῆ, τὴν δυσπάθειαν αἰτιατέον. ἁπάντων
γὰρ σχημάτων τὸ τοιοῦτον δυσπαθέστατον, ὡς ἂν μηδεμίαν ἔχον ἐξοχήν, ὑπὸ τῶν προσπιπτόντων ἔξωθεν ἀποθραυ
σθῆναι δυναμένην. διατί δ' ἕκαστον ἀκριβῶς μὲν κυρτὸν ἔξωθεν, ἔνδοθεν δὲ κἀκ τῶν πλαγίων οὐκ ἔτ' ἀκριβῶς;
ἢ καὶ τοῦτο τοῦ βελτίονος ἕνεκα; τοῖς μὲν γὰρ ἐντὸς αὐτῶν μορίοις, οἱ δάκτυλοι, καὶ τρίβουσι, καὶ μαλάττουσι,
καὶ λαμβάνουσι τὰ πάντα. χεῖρον δ' ἂν ἐγίνετο, κυρτῶν ταύτῃ γενομένων τῶν ὀστῶν. τοῖς δὲ ἐκτὸς, οὔτε τούτων
οὐδὲν, οὔτ' ἄλλην τινὰ ἐνέργειαν ἐνεργοῦσι, εἰς μόνην τὴν δυσπάθειαν ἀκριβῶς παρεσκευάσθησαν. ἐν δ' αὖ τοῖς
πλαγίοις, τὸ μὲν δυσπαθὲς, ἔχον ἀλλήλους φρουροῦντες, ἐδέοντό τε ἐν τῷ συνάγεσθαι μηδεμίαν ἀπολιπεῖν ἐν τῷ
μεταξὺ χώραν κενήν. οὔκουν ἐχρῆν αὐτοὺς κυρτοὺς ταύτῃ γενέσθαι. πίστις δ' ἱκανὴ τοῦ λεγομένου, τὸ τοῦ μεγάλου δακ
τύλου καὶ τοῦ μικροῦ, τοῦ μὲν τὴν ἄνωθεν, τοῦ δὲ τὴν κάτωθεν περιφέρειαν κυρτὰς ἀκριβῶς γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἐφρου
ροῦντο ταύτῃ πρὸς οὐδενὸς, οὔθ' ὁμιλοῦσιν ἑτέρῳ δακτύλῳ. θαῦμα μὲν δὴ καὶ τοῦτο τῆς φύσεως, ἐν τῇ τῶν ὀστῶν κα-
τασκευῇ, θαῦμα δ' οὐδὲν ἧττον καὶ ὁ τῆς διαρθρώσεως τρόπος. οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδ' ὡς ἔτυχεν, ἐκ τριῶν ὀστῶν ἕκα
στος τῶν δακτύλων ἐγένετο, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τῶν θυρῶν στρόφιγγες, οὕτω καὶ τῶν ἄρθρων ἕκαστον ἐξοχὰς κοιλότησιν
ἐμβαινούσας ἔχει. καὶ τοῦτο μὲν ἴσως οὐδέπω θαυμαστόν. ἀλλ' εἰ διασκεψάμενος ἁπάντων τῶν ὀστῶν τὴν καθ' ὅλον
τὸ σῶμα τὴν σύνταξιν, εὕροις ἀεὶ τὰς ἐξοχὰς ἴσας ταῖς ὑποδεχομέναις κοιλότησιν, ἤδη τοῦτ' εὖ οἶδα μέγιστόν
σοι καὶ θαυμαστὸν φανεῖται. εὐρυτέρας μὲν γὰρ ἢ χρὴ τῆς κοιλότητος γενομένης, χαλαρὸν ἂν ἦν καὶ ἀστήρικτον
τὸ ἄρθρον. στενοτέρας δὲ δυσχερὴς ἂν ἡ κίνησις ἐγίνετο, μηδεμίαν ἀναστροφὴν ἔχουσα, καὶ κίνδυνος ἦν οὐ μικρὸς,
τὰς ἐξοχὰς τῶν ὀστῶν θραυσθῆναι στενοχωρουμένας, ἀλλ' οὔτε τούτων οὐδέτερον ἐγένετο, καὶ πάσας τῶν ὀστῶν τὰς
κοιλότητας, οἷον ἄμβωνές τινες κύκλῳ περιθέουσιν, ἀσφάλειαν μεγάλην τοῖς ἄρθροις τοῦ μηδέ ποτε ἐκπεσεῖν,
ἄνευ τινὸς ἐξαισίας ἀνάγκης. ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν ἐκ τῆς οὕτως ἀσφαλοῦς κατασκευῆς κίνδυνος ἦν, τάς τε κι-
νήσεις δυσχερέστερον γίνεσθαι, τάς θ' ὑπεροχὰς τῶν ὀστῶν ἐκτρίβεσθαι, διττὴν αὖθις καὶ πρὸς ταῦθ' ἡ φύσις εὕρη-
κεν ἐπικουρίαν. χόνδρῳ μὲν πρότερον ὑπαλείψασα τῶν ὀστῶν ἑκάτερον, ἐπιχέασα δ' αὐτοῖς ἄνωθεν τοῖς χόν-
δροις, οἷον ἔλαιόν τι λιπαρὸν καὶ γλίσχρον χυμὸν, δι' ὃν εὐκίνητός τε ἅμα, καὶ ἀκατάτριπτος ἅπασα διάρθρω-
σις τῶν ὀστῶν ἐγένετο. ἦν μὲν οὖν καὶ τὸ τῶν κατὰ τὰς κοιλότητας ὀφρύων, ἐπιτέχνημα τῆς φύσεως ἱκανὸν κω-
λύειν τὰς ἐκπτώσεις τῶν ἄρθρων. ἀλλ' οὐκ ἐπίστευσεν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν φυλακὴν, εἰδυῖα πολλὰς πολλάκις κινή-
σεις βιαίους τε καὶ σφοδρὰς καταληψομένας τὸ ζῷον. ἵν' οὖν πανταχόθεν ἀκριβῶς ἅπαν ἄρθρον φρουροῖτο, συν
δέσμους τινὰς τῶν ὀστῶν ἀμφοτέρων ἐξέφυσεν, ἐκ θατέρου καθάπτοντας εἰς ἕτερον. εἰσὶ δ' αὐτῶν, οἱ μὲν ὥσπερ
νεῦρ' ἄττα, στρογγύλοι τε καὶ παχεῖς, οἱ δ' ὥσπερ ὑμένες περιμήκεις τε καὶ λεπτοὶ, κατὰ τὴν χρείαν ἀεὶ τῶν ἄρθρων
τοιοῦτοι γεγονότες. οἱ μέγιστοι μὲν καὶ παχύτατοι, τά τε κυριώτατα τῶν ἄρθρων, καὶ τὰ μέγιστα φρουροῦντες,
οἱ λοιποὶ δ' ἐν τοῖς ἀκυρωτέροις τε καὶ μικροτέροις. ταῦτ' οὖν ἅπαντα καὶ κοινῇ, καὶ κατὰ πᾶν ἄρθρον ἐτεχ
νήσατο, κἀν τοῖς κατὰ τοὺς δακτύλους, ὡς τούτοις ἔπρεπε μάλιστα. μικραὶ μὲν γὰρ αἱ διαρθρώσεις, ἀλλ' ἀκριβῶς
κοιλώμεναι, λεπταῖς δὲ ἴτυσι πανταχόθεν ἐστεφανωμέναι, καὶ χόνδροις ἰσχνοῖς ἐπαληλιμμέναι, καὶ συνδέσμοις
ὑμενώδεσι συνημμέναι. τὸ δὲ μήτε πάντῃ τὰς ὀφρῦς τῶν ὀστῶν ἴσας ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἔξωθεν μὲν πολὺ μείζους,
ἔνδοθεν δ' ἐλάττους, μέγιστον καὶ αὐτὸ τῆς φύσεως ἐν κατασκευῇ δακτύλων σόφισμα. μικραὶ μὲν γὰρ ἔξωθεν
γινόμεναι, κἂν ἐπέκεινα τῆς ἐκτάσεως ἀνακλᾶσθαι συνεχώρουν τοῖς ἄρθροις, μείζους δ' εἴπερ ἔσωθεν ἦσαν, ἐκώ
λυον ἐπὶ πλέον κάμπτεσθαι, ὥστ' ἔβλαπτον ἂν καθ' ἑκάτερα, τότε τῆς ἐκτάσεως ἑδραῖον ἀφαιρούμεναι, καὶ τὸ τῆς κάμ
ψεως πολυειδές. ἐπεὶ δ' ἐναντίως ἔχον, οὐδεμιᾶς μὲν βλάβης, ἁπάσης δ' ὠφελείας ταῖς κινήσεσι τῶν δακτύ-
λων αἴτιαι γεγόνασι. διατί δὲ πυκνὰ καὶ σκληρὰ καὶ ἄμυελα, τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ; ἢ ὅτι γυμνὰ πάντα, καὶ διὰ
τοῦτ' εὐπαθῆ. τοῖς δ' ἐν ἀπορίᾳ τῶν ἔξωθεν σκεπασμάτων εὐπαθέσι, ἐν ἐπανόρθωμα μέγιστον, ἡ τῆς οἰκείας κατα-
σκευῆς δυσπάθεια. τὰ μὲν δὴ τῶν ὀστῶν τοῖς δακτύλοις ὧδ' ἔχει. τὰ δὲ τῶν ἄλλων μορίων, ἑξῆς μέτειμι, πρότερον
ὑπομνήσας ὡς ἀπεδείχθη, μὴ δύνασθαι καλῶς εὑρεθῆναι χρείαν μορίου, πρὶν τὴν ἐνέργειαν γνωσθῆναι. χειρῶν μὲν
οὖν ἀντίληψις ἐνέργεια καὶ φαίνεται καὶ συγχωρεῖται, καὶ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖται. φλεβῶν δὲ καὶ ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων,
καὶ μυῶν, καὶ τενόντων, οὔθ' ὡμολόγηταί τι περὶ τῶν ἐνεργειῶν, οὔτε φαίνεται, καὶ διὰ τοῦτο λόγου δεῖται πλείονος. ἀλλ' ὁ νῦν
καιρὸς ὑπὲρ ἐνεργειῶν ζητεῖν. οὐ γὰρ περὶ τούτων, ἀλλὰ περὶ χρειῶν πρόκειται λέγειν. ἀναγκαῖον οὖν ἐκ τῶν ἐν ἑτέροις
ἀποδεδειγμένων, καὶ νῦν καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἅπαντα, καθάπερ τινὰς ὑποθέσεις τὰ συμπεράσματα τῶν ἀποδείξεων
λαμβάνοντας, οὕτω περαίνειν τὸν λόγον. ὅτι μὲν γὰρ ἀρχὴ νεύρων ἁπάντων, ἐγκέφαλος καὶ νωτιαῖος, καὶ ὡς αὐτοῦ τοῦ
νωτιαίου πάλιν ἐγκέφαλος. ἀρτηριῶν δ' ἁπασῶν καρδία, φλεβῶν δ' ἧπαρ. καὶ ὡς τὰ μὲν νεῦρα παρ' ἐγκεφάλου
τὴν ψυχικὴν δύναμιν ἔχει, αἱ δ' ἀρτηρίαι παρὰ καρδίας τὴν σφυγμικὴν, αἱ φλέβες δ' ἐξ ἥπατος λαμβάνουσι τὴν
φυτικὴν, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἀποδέδεικται. εἴη ἂν οὖν νεύρων μὲν χρεία, δύναμιν
αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς παράγειν τοῖς κατὰ μέρος. ἀρτηριῶν δὲ φυλάττειν τε τὴν κατὰ φύσιν θερμασίαν,
καὶ τρέφειν τὸ πνεῦμα τὸ ψυχικόν. αἵματος δ' ἕνεκα γενέσεώς τε ἅμα καὶ τῆς εἰς πάντα τὰ μόρια φορᾶς, αἱ φλέβες
ἐγένοντο. καὶ μὴν καὶ περὶ τενόντων καὶ νεύρων, καὶ συνδέσμων ὅπῃ διαφέρουσιν, ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως εἴρηται.
δῆλον δ' ὡς καὶ περὶ τῆς τῶν μυῶν φύσεως, ἐν ἐκείνοις λέλεκται, καὶ ὡς εἰσὶν ὄργανα τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, καὶ ὡς ἡ
ἀπονεύρωσις αὐτῶν τένων ὀνομάζεται. ταῦτ' οὖν εἴς τε τὰ παρόντα καὶ τὸν ἑξῆς ἅπαντα λόγον, οἷον ὑποθέσεις τινὰς τῶν
ἀποδείξεων λαμβάνοντες, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐροῦμεν, ἀπὸ τῶν δακτύλων αὖθις ἀρξάμενοι.
ἐπειδὴ γὰρ τὴν τῶν ὀστῶν κατασκευὴν, ἐν αὐτοῖς ἐπιτηδειοτάτην ὀργάνοις ἀντιληπτικοῖς ἡ φύσις ἐποίησεν, ἦν δ'
ἀμήχανον αὐτοῖς ὀστοῖς, οὕτω γεώδεσί τε καὶ λιθώδεσιν οὖσι, μεταδοῦναι τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ἐξεῦρεν ὅτῳ
τρόπῳ δι' ἑτέρων αὐτὰ κινήσειε. τῶν οὖν κατὰ τὸν πῆχυν μυῶν ἀποφύσασα τένοντας, εὐθὺ τῶν δακτύλων

ἤγαγεν. ἃ γὰρ οἱ παλαιοὶ καλοῦσι νεῦρα, ταυτὶ τὰ προφανῆ τὰ κινοῦντα τοὺς δακτύλους, οἱ τένοντές εἰσιν. ὧν ἡ μὲν γένεσις, ἐκ τῶν εἰς τοὺς μῦς διασπειρομένων νεύρων τε καὶ συνδέσμων αὖθις ἀλλήλοις συνιόντων, ἡ δὲ χρεία κατὰ τὴν τῶν συνελθόντων φύσιν. καὶ γὰρ αἰσθάνονται, καὶ κινοῦνται καθ' ὁρμήν, καὶ ξυνδοῦσι τοὺς μῦς τοῖς ὀστέοις. τούτων δὲ τὰ μὲν πρότερα, ὡς παρὰ τῶν νεύρων, τὸ συνδεῖν δὲ παρὰ τῶν συνδέσμων ἔχουσι. λευκὸν μὲν γὰρ ὂν καὶ ἄναιμον καὶ ἀκοίλιον ὁ σύνδεσμος, ὁμοίως τῷ νεύρῳ, καὶ ταύτῃ πολλοὺς τῶν ἀμαθεστέρων ὡς νεῦρον φαντάζεται. ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου πέφυκεν, ἀλλ' ἐξ ὀστῶν εἰς ὀστᾶ διικνεῖται, καὶ νεύρου πολὺ σκληρότερός ἐστι, καὶ παντάπασιν ἀναίσθητος, καὶ κινεῖν οὐδὲν δύναται. τοὺς οὖν τένοντας ἅπαντας τούτους τοὺς κατὰ τὸν καρπὸν φαινομένους, ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν μυῶν, ἐπὶ τοὺς δακτύλους ἡ φύσις ἐκτείνασα, καθῆψεν εἰς ἕκαστον τῶν ἄρθρων, οὐκ εἰς αὐτὴν δή που τὴν σύνταξιν τῶν ὀστῶν. τί γὰρ ἂν οὕτω χρηστὸν ἦν. ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ τοῦ προτεταγμένου τῆς διαρθρώσεως ὀστοῦ πέρας (οὐδὲ γὰρ τούτου οὐδὲν ὄφελος) ἀλλ' εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ δευτέρου τῶν ὀστῶν τοῦ μέλλοντος κινήσεσθαι. καθ' ὃν οἶμαι τρόπον ἔχει, τὰ πρὸς τῶν μηρίνθων εἴδωλα κινούμενα. καὶ γὰρ κἂν τούτοις ὑπερβαίνοντες τὴν διάρθρωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ὑποτεταγμένων μορίων καθάπτουσι τὴν μήρινθον, ἵν' ἑλκομένης αὐτῆς ἄνω, ῥᾳδίως ἕπηται τὸ κῶλον. καὶ εἴπερ ὃ λέγω ποτὲ τεθέασαι σαφῶς, ἤδη νενόηκας ὅπως ὑφ' ἑκάστου τῶν τενόντων, ἕκαστον τῶν κατὰ τοὺς δακτύλους ἄρθρων κινεῖται. περὶ γὰρ τὸ προτεταγμένον ἑαυτοῦ μένον ἀκίνητον, ἕκαστον τῶν ὑποτεταγμένων ὀστῶν κινούμενον, ἐκτείνεται μὲν ὅταν ὁ ἐκτὸς ἕλκῃ τένων, κάμπτεται δὲ ὅταν ὁ ἐντός. τί δή ποτ' οὖν μακροὺς τένοντας ἐδημιούργει, καὶ μὴ παρέφυσε τῷ καρπῷ τοὺς μῦς; ὅτι κούφην τε καὶ λεπτὴν ἄμεινον ἦν ὑπάρχειν ἄκραν τὴν χεῖρα, καὶ μὴ συσκιασθεῖσαν ὄχλῳ σαρκῶν, ὁμοῦ βαρεῖάν τε καὶ παχεῖαν γενέσθαι. πολλὰ γὰρ ἂν οὕτω χεῖρόν τε καὶ βραδύτερον ἔπραττεν, ὧν νῦν ἑτοίμως τε καὶ καλῶς πράττει. ἐπεὶ δ' ἦν ἀναγκαῖον ἄγεσθαι διὰ μακροῦ τοὺς τένοντας, καὶ κίνδυνος ἦν ἐν γυμνῷ σαρκῶν χωρίῳ, γυμνοὺς ὄντας αὐτοὺς θλίβεσθαί τε καὶ τέμνεσθαι, καὶ θερμαίνεσθαί τε καὶ ψύχεσθαι ῥᾳδίως, βοήθειαν αὐτοῖς ἐμηχανήσατο, τὴν τῶν ὑμένων οὐσίαν, οἷς σκληροῖς οὖσιν, ἐμφύσασα πανταχόθεν, οὐ τὴν τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν τῶν ὀστῶν ὁμιλίαν, ἀλύπως ἀπειργάσατο. καὶ τοίνυν ἀπὸ μὲν τῶν μυῶν ἕως τῶν ἄρθρων, ἕκαστος αὐτῶν ἀκριβῶς περιφερής ἐστιν, ἵν' ᾖ δυσπαθής, ἔνθα δὲ ἐμφύεται τῇ κινηθησομένῃ πρὸς αὐτοῦ φάλαγγι, ἐνταῦθα πλατὺς γίνεται. ῥᾷον γὰρ οὕτως ἔμελλε κινήσειν αὐτήν, πλέοσιν ἕλκων λαβαῖς. ἀλλ' ἐπεὶ τέτταρας κινήσεις τὰς πλείστας, ἕκαστος τῶν δακτύλων ἐνεχώρει κινεῖσθαι, μίαν μὲν καμπτόντων, μίαν δὲ ἐκτεινόντων, δύο δὲ τὰς ἐκ πλαγίου, κατὰ τέτταρας οἶμαι τρόπους, εὔλογον ἦν ἑκάστῳ τῶν ἄρθρων ἐμφῦναι τοὺς τένοντας. εἰ γὰρ καὶ καθ' ἕνα τινὰ αὐτῶν ἐνεδέησεν, κυλλὸν ταύτῃ τὸ μόριον ἐγένετο. καὶ τοίνυν φαίνονται κατὰ τοὺς τέτταρας ἐμφυόμενοι, ἀπὸ μὲν τῶν κατὰ τὸν πῆχυν μυῶν, τῶν μὲν ἔνδον οἱ κάμπτοντες, τῶν δ' ἐκτὸς οἱ ἐκτείνοντες, τῶν δ' εἰς τὰ πλάγια κινούντων, οἱ περιάγοντες, ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον. ἀπὸ δ' αὖ τῶν κατὰ τὴν χεῖρα τῶν μικρῶν, οἱ τὴν λοιπὴν τῶν λοξῶν κινήσεων, τὴν ὡς ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐργαζόμενοι, ὥστ' οὔτε κίνησιν οὐδεμίαν οὐδενὸς τῶν δακτύλων, οὔτε τὸν ἡγησόμενον αὐτῆς τένοντα, παρέλιπεν ἡ φύσις. ἤρκει μὲν οὖν καὶ ταῦτ' εἰς ἄκρας τέχνης ἔνδειξιν. ἀλλ' ἐπεὶ πολὺ μείζω τούτων ἐστὶ τἆλλα, μηδ' αὐτὰ παραλιπέσθω. δικαία γὰρ οὖσα περὶ πᾶν ἡ φύσις, οὐ μόνον οὐδεμίας ἀπεστέρησε τοὺς δακτύλους ἐνδεχομένης κινήσεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄγκους τῶν τενόντων, ἀκριβῶς ὁμολογοῦντας τὴν χρείαν τῶν κινήσεων κατεσκεύασεν. ὁ μὲν γὰρ μέγιστος αὐτῶν, ὃν καὶ ἀντίχειρα καλοῦσιν, ἐντὸς μὲν ἔχει λεπτὸν τένοντα, δύο δ' ἔξωθεν εὐρώστους ἱκανῶς. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων, κατὰ μὲν τὰ πρὸς τῷ λιχανῷ μέρη, μικρὸν καὶ λεπτὸν μῦν, κατὰ θάτερα δέ, πολὺ τούτου μείζω, κατὰ τὸ θέναρ τῆς χειρός. οἱ δ' ἄλλοι πάντες τέτταρες, ἐντὸς μὲν δύο μεγάλους, ἔξωθεν δ' ἕνα, θατέρῳ τούτων ἴσον τῷ μικροτέρῳ, τούτου δ' ἰσχνότερον, τὸν εἰς τὰ πλάγια τῶν ἐκτὸς μυῶν καθήκοντα. λοιπὸν δὲ τὸν πάντων ἰσχνότατον, τὸν εἰς τὰ πλάγια τοῦ ἐντός. εὐλόγως δ' ὡς ἔφαμεν ἕκαστον τούτων ἐγένετο. τοῖς μὲν τέτταρσι δακτύλοις καμπτομένοις, τὰς πλείστας τε καὶ σφοδροτάτας ἐνεργείας ἐνεργοῦσιν, οὐ μεγάλους μόνον τοὺς ἔνδον τένοντας, ἀλλὰ καὶ διττοὺς ἐδεήθημεν ἔχειν. ὅσα τε γὰρ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κατέχομεν, καὶ ὅσα δι' ἀμφοτέρων ὁμοῦ, κἂν ἐκτείνειν τι δέοι, κἂν θλᾶν, κἂν τρίβειν, κἂν μαλάττειν, ἅπαντα ταῦτα κάμπτοντες ἐνεργοῦμεν, ἔμπαλιν δ' ἐπὶ τοῦ μεγάλου. πλὴν γὰρ εἴ ποτε δεηθείημεν ἐπιβαλεῖν αὐτὸν ἄνωθεν τοῖς ἄλλοις κεκαμμένοις, εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἑτέραν κάμπτειν χρῄζομεν, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ τῶν ἄρθρων, τὸ τῷ καρπῷ διαρθρούμενον, τελέως ἀργὸν εἰς τὴν τοιαύτην κίνησιν, ὡς ἂν ὀνήσειν μηδὲν μέλλον μηδεμίαν ἐνέργειαν, εἰ καμφθείη. τὰ λοιπὰ δὲ δύο, τηνικαῦτα μόνον ἐνεργεῖ χρησίμως, ὅταν οἱονεὶ πιλοῦντές τε καὶ σφίγγοντες ἔσω κεκαμμένους τοὺς ἄλλους, ἄνωθεν αὐτὸν ἐκείνοις ἐπιφέρωμεν, ὅθεν εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἄρθρον, οὐδεὶς ἔνδοθεν αὐτῷ κατέφυ τένων. εἰς δὲ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον, εἷς μικρὸς τῶν ἐντὸς μυῶν καθίκετο. λοιπὸς δὲ τῶν πάντων ἰσχνότατος εἰς τὰ πλάγια. πάλιν δ' αὖ, τοῖς μὲν ἄλλοις δακτύλοις οἱ ἐκτείνοντες τένοντες, ὥσπερ ἀποδέουσι τοῖς ὄγκοις τῶν καμπτόντων συχνόν, οὕτως τῶν εἰς τὰ πλάγια πλεονεκτοῦσιν οὐκ ὀλίγον. ἀντιτεταγμένοι γὰρ ἰσχυροῖς σφόδρα, καὶ παχέσι τοῖς ἐντός, οὐκ ἂν οἷοί τ' ἦσαν ἐργάσασθαί ποτε ἑδραῖα τὰ μετὰ τὴν ἐσχάτην κάμψιν, ἄχρι τῆς τελείας ἐκτάσεως ἅπαντα σχήματα, εἴπερ ἄρρωστοί τε καὶ ἰσχνοὶ τελέως ἐγεγόνεισαν. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, πάνθ' ὅσα διὰ τῶν μέσων σχημάτων ἐργαζόμεθα, τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν ἀμφοτέρων ἐνεργούντων δεόμενα. κατὰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀντιτέτακταί τις ἀκριβῶς τῷ κάμπτοντι τένοντι. πάντως γὰρ εἰς τὸ μέσον ἐνέβαλεν οὗτος τῶν ἐκτὸς μυῶν. ἀλλ' οἱ φαινόμενοι δύο τένοντες ἔξωθεν, ἐφ' ἑκάτερα τῆς μέσης χώρας ἐμφύονται. καὶ εἰ μὲν ἄμφω ταθεῖεν, ἐκτείνουσι τὸν δάκτυλον

δάκτυλον ἀκριβῶς· εἰ δ' ὁ ἕτερος αὐτῶν, εἰς τὸ πλάγιον ἐπισπᾶται τὸ κατ' αὐτὸν θάτερον μέρος, ἐκδέχεται δὲ τὴν μὲν τοῦ προσάγοντος ὡς ἐπὶ τὸν λιχανὸν ἐνέργειαν, ὁ ταύτῃ τεταγμένος μῦς ὁ μικρὸς, τὴν δ' ἐναντίαν, ὁ κατὰ τὸ θέναρ ὁ μέγας. ἐπὶ πλέον τε γὰρ ἀπάγεσθαι τοῦ λιχανοῦ τὸν μέγαν δάκτυλον, καὶ σφοδροτέραν ὑπάρχειν αὐτῷ τὴν ταύτῃ κίνησιν εὔλογον ἦν, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς τέτταρσι τὴν ἐναντίαν. ὅτι γε ἐπὶ πλεῖστον ἔμελλεν ἀφίστασθαι τοῦ μεγάλου. τοῦτο δὲ εἰς ὅσον ἐστὶ χρήσιμον τοῖς ἔργοις τῆς χειρὸς, ἔμπροσθεν εἴρηται. ταῦτ' ἄρα καὶ τῶν εἰς τὰ πλάγια μέρη καθηκόντων τενόντων, ὁ διϊστὰς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ μεγάλου πολὺ μείζων ἐστὶ τοῦ προσάγοντος. σύμπαντά γε οὖν ταῦτα τεχνικῶς εἴργασται τῇ φύσει, καὶ τῷ μόνῳ μὲν τῷ μεγάλῳ, τέτταρας ἀρχὰς εἶναι τῶν εἰς τὰ πλάγια κινήσεων, τῶν δ' ἄλλων ἑκάστῳ δύο. μόνῳ γὰρ ἐκείνῳ τὸ κῦρος τῶν ἐνεργειῶν, ἐκ τοῦ προσάγεσθαί τε καὶ ἀπάγεσθαι τῶν ἄλλων ἐστί. ἵν' οὖν ἐπὶ πλεῖστον ἑκάτερον αὐτῶν γίγνοιτο, διττὰς τῆς κινήσεως ἀρχὰς ἑκατέρωθεν προὔταξεν ἡ φύσις. τῆς μὲν ἐπὶ τὸν λιχανὸν, τόν τε ταύτῃ τένοντα, καὶ τὸν ταύτῃ μῦν, τῆς δ' ἑτέρας, τόν τε λοιπὸν τῶν ἐκτὸς τενόντων, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ θέναρος μῦν. οἱ μὲν δὴ τένοντες, ὁ μὲν προσάγειν αὐτὸν, ὁ δ' ἀπάγειν τοῦ λιχανοῦ, πεφύκασιν. οἱ δὲ διαδεχόμενοι τὰς τούτων ἐνεργείας μύες, ὁ μὲν προσάγειν, ὁ δ' ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγειν. οὕτω μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἔχουσιν, ὄγκου τε καὶ ἀριθμοῦ, καὶ θέσεως, οἱ κινοῦντες τοὺς δακτύλους τένοντές τε καὶ μύες. εἰ γάρ τι καὶ παραλέλειπται σμικρὸν, ἑξῆς τοῦτο δίειμι, οἷόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τῶν ἔνδοθεν τενόντων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον. ὅτι μὲν γὰρ ἕνα τοῦτον ἐχρῆν εἶναι, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων λεπτότερον ἐμφύεσθαί τε κατὰ τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ μεγάλου δακτύλου, καὶ δὴ λέλεκται. ὅτι δ' ἑκάστου τῶν τενόντων, ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἕλκειν πεφυκότος τὸ κινούμενον μόριον, καὶ ὅτι κατὰ τὸ μέσον μάλιστα τοῦ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρου, τῆς τοῦ τένοντος κεφαλῆς τεταγμένης, εἴπερ ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος ὁ μέγας δάκτυλος ἐτείνετο, πάντα μᾶλλον ἂν, ἢ κάμπτεσθαι συνέβαινεν αὐτῷ. τοῦτο οὐδέπω λέλεκται, καίτοι θαυμαστόν τι κἀνταῦθα τέχνημα τῆς φύσεώς ἐστι, ὃ κατ' ἀξίαν θαυμάσειας, ἐὰν ἐννοήσῃς πρότερον, ὅτι τοῦ μέλλοντος κάμπτειν τὸν μέγαν δάκτυλον τένοντος, τὴν κεφαλὴν ἐχρῆν εἶναι κατὰ τὸ μέσον δὲ καὶ κοῖλον τῆς χειρός. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς ταύτης προτεταγμένον μῦν, κατ' εὐθὺ δήπουθεν αὐτῆς κείμενον, ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀνήκειν ἐχρῆν, ἄτοπόν τινα καὶ ἀλλόκοτον, ταύτην τὴν θέσιν λαβόντα διὰ πολλὰς αἰτίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἀπώλετ' ἂν ἡ ἐν τῇ χειρὶ κοιλότης, εἰς πολλὰ χρήσιμος ὑπάρχουσα. δεύτερον δὲ ἡ κουφότης αὐτῆς διεφθείρετο. καὶ τρίτον ἡ καμπὴ τῶν δακτύλων ἐκωλύετο. καὶ τέταρτον, ὃ ἁπάντων ἀτοπώτατόν τε ἅμα καὶ ἀδυνατώτατον ἦν, ἡ ἀρχὴ τοῦ μυὸς ἐτέτακτο ἂν ἐπὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου. ἀλλ' εἰ τοῦτο χαλεπὴ, μᾶλλον δ' ἀδύνατος ἡ εἰς αὐτὴν κατάφυσις ἐγίγνετο, τῷ ἄνωθεν ἥκοντι νεύρῳ, φθάνοντι τοῖς πέρασιν, ἢ πάντως γε τοῖς μέσοις τοῦ μυὸς προτέροις ἐντυγχάνειν. εἰ τοίνυν ἐνταῦθα μὲν ἀμήχανον ἦν ταχθῆναι τὸν ἡγησάμενον τῆς καμπῆς τοῦ μεγάλου δακτύλου τένοντα, κατ' ἄλλο δέ τι ἐπιταχθεὶς, οὐχ οἷός τε ἦν ἂν κάμπτειν, εἰς ἀδύνατόν τε καὶ τελέως ἄπορον ἐκινδύνευεν αὐτῷ καταστῆναι τὸ τῆς κάμψεως. πῶς οὖν ἡ φύσις ἰάσατο τὴν τοσαύτην ἀπορίαν; ἀπέφυσε μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν ἀπονευρώσεως τὸν τένοντα. τί γὰρ ἐνῆν ἄλλο ποιεῖν; ἀλλ' οὔτ' εὐθὺς ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐξέτεινεν, οὔτ' ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένων μερῶν τὴν ἔκφυσιν ἐποιήσατο, ἀλλ' ἄρχεται μὲν ὁ τένων οὗτος, ἔνθενπερ ὁ ὡς ἐπὶ τὸν μέσον ἥκων δάκτυλον. ἐποχούμενος δ' αὐτῷ μέχρι πολλοῦ, καὶ συνεχόμενος ἰσχυροῖς ὑμέσι, τηνικαῦτα πρῶτον ἀποχωρεῖ διεκπίπτων αὐτὸν, ὅταν ἐν τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς γένηται, τρόπον ὁμοιότατον ταῖς ἐπὶ τῶν ξυνωρίδων ἡνίαις, ὅσαι διά τινων κρίκων ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τεταγμέναι διεκπίπτουσιν. ὡς γὰρ ἐκεῖναι καμπήν τινα, καὶ οἷον γωνίαν κατὰ τοὺς κύκλους ποιούμεναι, τείνουσιν ἑλκόμεναι τὸ ὑποζύγιον ὡς ἐπὶ τὰ τῶν κύκλων μέρη, οὕτω καὶ ὁ τένων, ἐπειδὰν ὑπὸ τοῦ μυὸς ἕλκοντος ταθῇ, συνεπισπᾶται τὸν δάκτυλον, οὐκ ἐπὶ τὴν τοῦ μυὸς χώραν, ἀλλ' ἔνθα πρῶτον ἐκάμφθη διεκπίπτων τὸν ὑμένα. διὰ μὲν δὴ ταῦτα, τὴν γένεσιν ἀπὸ τῆς κοινῆς τοῖς ἄλλοις τένουσιν ἔσχε κεφαλῆς, καὶ τὴν ὁδὸν οἵαν εἴρηται. διατί δ' ἐποχεῖται τοῖς ἄλλοις τένουσιν; ἢ δῆλον ὅτι κινήσεως ἀκυρωτέρας ἦν ὄργανον; ἀεὶ δ' ἡ φύσις, ἐν βάθει μὲν τὸ κυριώτερον, ἐπιπολῆς δὲ τὸ ἀκυρώτερον τίθησι. κατὰ γοῦν τὴν αὐτὴν ταύτην πρόνοιαν, τῶν ἔξωθεν τῆς χειρὸς τενόντων, ἐπιπολῆς μέν εἰσιν οἱ τῶν ἄλλων δακτύλων, ὑπόκεινται δ' αὐτοῖς, οἱ τοῦ μεγάλου δακτύλου. οὕτω δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἔνδον, τῶν εἰς τοὺς τέτταρας δακτύλους ἐμβαλόντων, οἱ διὰ τοῦ βάθους τῆς χειρὸς φερόμενοι, παμπόλλῳ μείζους εἰσὶ τῶν προτεταγμένων. κάμπτουσι γοῦν, οἱ μὲν εἰς τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον σχισθέντες, οἱ δὲ εἰς δεύτερον μόνον. θαυμαστὴ μὲν οὖν αὐτῶν ἐστι, καὶ δύσφραστος ἥ τ' ἐν τοῖς ὀστοῖς ἔμφυσις, ἥ τε πρὸς ἀλλήλους ὁμιλία, καὶ οὐδεὶς λόγος οὕτως ἱκανὸς, ὡς ἀκριβῶς ἐξηγήσασθαι τὰ ταῖς αἰσθήσεσι μόναις διαγινωσκόμενα. πειρατέον δ' ὅμως εἰπεῖν ὡς ἔχουσιν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τῆς φύσεως τὴν τέχνην θαυμάσαι, πρὶν ἐξηγήσασθαι τὴν κατασκευήν. φαίνονται δή τινες ἀπονευρώσεις μυῶν διτταὶ, καθὸ μάλιστα κάμπτομεν τὸν καρπὸν ἀλλήλαις ἐπικείμεναι, μείζων μὲν ἡ διὰ βάθους, ἡ ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς, ἐλάττων δ' ἡ ἐπιπολῆς. σχισθείσης δὲ τῆς ὑποκειμένης μὲν τῆς μείζονος, εἰς τένοντας πέντε, τῆς δ' ἐπικειμένης ἐλάττονος, εἰς τέτταρας (οὐδεμίαν γὰρ ἀπ' αὐτῆς ὁ μέγας δάκτυλος ἀπόφυσιν λαμβάνει) καὶ πάντων αὐτῶν εὐθὺ τῶν δακτύλων φερομένων. ἐποχοῦνται μὲν οἱ μείους τοῖς μείζοσιν, ὑμέσι δ' ἰσχυροῖς ἑκάστη τῶν τεττάρων συζυγιῶν φρουρεῖται παρ' ὅλην τὴν ὁδόν. ὅταν δ' ἐπιβῶσι τοῖς πρώτοις ἤδη τῶν δακτύλων ἄρθροις, ἐνταῦθ' ἕκαστος τῶν ὑποκειμένων τενόντων πλατυνθεὶς, τὴν κεφαλὴν τῆς πρώτης φάλαγγος κάμπτει, διὰ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν ὑμενώδους συνδέσμου. τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν, ἐν ἑκάστῃ συζυγίᾳ φέρεται πρόσω, κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὁδὸν, εὐθὺ τῶν ἐν τοῖς δακτύλοις κορυφῶν, ὁμοίως μὲν ὑποκείμενον τοῖς ἐξ ἀρχῆς τένουσιν, ὁμοίως δὲ τοῖς ὑμέσι φρουρούμενον. ὅταν δ' ἐπιβαίνωσιν ἤδη τοῖς δευτέροις ἄρθροις, ἐνταῦθα πάλιν ὁ ἄνωθεν τένων διχῆ σχισθεὶς, ἑκατέρῳ τῷ μέρει πλατυνθέντι περὶ τὸν ὑποκείμενον ἑλιχθεὶς τένοντα, συμφύεται τοῖς ἐντὸς μέρεσι,

τὴν κατὰ τὴν δευτέραν φάλαγγα κεφαλῆς. ὁ δ' ὑποκείμενος μόνος, τοὐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τρίτην διάρθρωσιν ἀφικόμενος, εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ αὐτὸς ἐμφύεται τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου, κατὰ τὸν δάκτυλον ὀστοῦ. κάμπτεται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν κατ' αὐτοὺς ἄρθρων, δι' ὧν εἶπον ἐμφύσεων. ἐκτείνεται δὲ διὰ τῶν ἔξωθεν τοῦ καρποῦ τενόντων, οὓς καίτοι πολὺ μικροτέρους τῶν ἔνδον ὑπάρχοντας, ἐναργῶς διαγινώσκομεν, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς, ὅτι γυμνοὶ μὲν οὗτοι καὶ περιπετεῖς εἰσιν, ὑμέσι μόνοις καὶ δέρματι λεπτῷ καλυπτόμενοι. τοὺς δ' ἔνδον ἱκανὴ κατακρύπτει σὰρξ, δι' ἃς εἴπομεν ἔμπροσθεν ὠφελείας γινομένη. ἀλλ' οἵ γε τένοντες οἱ ἔνδον οἱ κάμπτοντες τοὺς δακτύλους, οἱ διὰ βάθους φερόμενοι, τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον ἑκάστου τῶν τεττάρων δακτύλων κινοῦσιν, ὅτι τε κυριώτερα τοῦ μέσου ταῦτα, πρός τε τὰς τῶν δακτύλων ἐνεργείας, καὶ ὅτι τὸ μέγεθος τῶν τενόντων, ἱκανὸν ἦν ὑπηρετεῖσθαι διτταῖς διαρθρώσεσι. διὰ δὲ τὰς αὐτὰς αἰτίας, οἱ μικροὶ τένοντες, εἰς ἐν ἄρθρον τὸ μέσον ἐμφύονται. οὔτε γὰρ εἰς διττὰς διαρθρώσεις ἐνεχώρει μερισθῆναι τοὺς ὄγκους αὐτῶν, καὶ ὅτι σωζομένων τῶν ἑκατέρωθεν κινήσεων, συγκινεῖταί πως καὶ τὸ μέσον ἄρθρον τοῖς ἄκροις, ταύτῃ τοι καὶ ἀκυρώτερον αὐτῶν εἶναι λέλεκται. τούτῳ μὲν γὰρ κάμπτειν μόνον οὐ δυνάμεθα, χωρὶς τῶν ἐφ' ἑκάτερα, ἐκείνων δὲ καμπτομένων, ἀδύνατον τὸ μὴ καὶ τοῦτο συγκάμπτεσθαι, ὥστ' εἰ καὶ πάθοι ποτὲ ὁ κινῶν αὐτὸ τένων. ἀπαθὴς δ' ὁ ἕτερος ὑπάρχοι, σώζεσθαί τι τῆς κινήσεως αὐτῷ. εἰ μὲν τί ποτ' ἐκεῖνος πάθοι, διαφθείρεται τοῦ πρώτου τε καὶ τρίτου τῶν ἄρθρων ἡ κίνησις, κἂν ὁ τὸ δεύτερον κινῶν ἀπαθὴς ὑπάρχῃ. κἂν τῷδε δῆλον, ὅσῳ τοῦτο τὸ γένος ἀκυρώτερον τῶν τενόντων, εὐλόγως ἐπιπολῆς ἐτάχθη. οὕτω μὲν δὴ τότε πλῆθος, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἡ θέσις, καὶ ἡ σχίσις, καὶ ἡ κατάφυσις ἑκάστου τῶν τενόντων, τοῦ βελτίονος ἕνεκα γέγονεν. ἐπεὶ δὲ οὐδεμία σὰρξ ἐξ ἑαυτῆς αἴσθησιν ἐκέκτητο, καὶ ἦν ἄτοπον ἀντιληπτικὸν ὄργανον ἀναισθήτῳ σκεπάσαι μορίῳ, τῶν εἰς ὅλας τὰς χεῖρας ἄνωθεν ἰόντων νεύρων, οὐ σμικρὰν μοῖραν εἰς τὰς σάρκας αὐτὰς κατέφυσεν, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦτο ἐγένετο, μύες εὐθὺς αἱ σάρκες ἦσαν.

†κατακέχυται
εἴ γε δὴ νεύρων εἰς σάρκας διασπειρομένων ἡ γένεσις τοῖς μυσί, καὶ δὴ †κέχυνται μυσὶ τούτοις εἰς δέον ἡ φύσις. ἀποφύσασα γὰρ ἀπ' αὐτῶν τένοντας, τοῖς πλαγίοις μέρεσιν ἑκάστου τῶν δακτύλων ἐνέφυσε, τῆς μὲν δεξιᾶς χειρὸς, τοῖς ἐν ἀριστερᾷ, τῆς δ' ἀριστερᾶς χειρὸς, τοῖς ἐπὶ δεξιᾷ. τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν εἰς τὸ πλάγιον μέρος ἑκάστου τῶν δακτύλων καταφυομένων, ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν ἐγέννησε μυῶν, οὐκ ἀλόγως οὐδὲ τούτους ὡς δείξει

†ἀλλὰ
προϊὼν ὁ λόγος †αὖ πρότερον ὅθεν λέγοντες ἀπελίπομεν, ἀπέλθωμεν αὖθις. ἐπειδὴ γὰρ κάμπτειν τοὺς τέτταρας ἅμα δακτύλους, οὐχ ὅταν μέγαν ὄγκον σώματος περιλαμβάνωμεν, ἀλλ' ὅταν ὑγρὸς ἢ μικρὸς τηνικαῦτα μάλιστα δεόμεθα, χρησιμώτατον ἦν οὕτως αὐτοὺς ἀκριβῶς ἀλλήλοις ὁμιλοῦντας κάμπτειν, ὡς μηδεμίαν ἀπολείπεσθαι μεταξὺ χώραν κενήν. καὶ τοίνυν καὶ φαίνεται γινόμενον οὕτως, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐγίνετο, μήτ' αὐτῶν τῶν δακτύλων τὰς ἐν τοῖς πλαγίοις σάρκας ἐχόντων, μήτε τῶν κινούντων αὐτοὺς τενόντων, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς πεφυκότων. ἡ γὰρ δὴ ἀρχὴ αὕτη, πλησίον τῆς κατὰ τὸν καρπὸν καμπῆς τεταγμένη, μέση πως μάλιστα τοῦ ταύτῃ τεταγμένου χωρίου, καὶ πάντας ἅμα, καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ἐπισπωμένη, νεύειν αὐτῶν τὰς κορυφὰς εἰς ἑαυτὴν ἀναγκάζει. καὶ διὰ τοῦτο ἐπειδὰν τό τε πρῶτόν τε καὶ τὸ δεύτερον ἄρθρον μόνον καμφθῇ, τὸ τρίτον δ' ἐκτεταμένον ᾖ, τὰ πέρατα τῶν δακτύλων ἀλλήλοις συνεζευγμένα μένει, καίτοι πολλῷ λεπτότερα τῶν ἄλλων ὄντα, καὶ διεστηκέναι κατά γε τοῦτο ὀφείλοντα, ἀλλὰ τῷ πρὸς μίαν ἅπαντα νεύειν ἀρχὴν τὴν κεφαλὴν τῶν τενόντων, ἀκριβῶς συζεύγνυνται. ἄρχονται μὲν γὰρ ἀπὸ ταύτης ἅπαντες, φέρονται δ' ἐπὶ τοὺς δακτύλους κατ' εὐθείας γραμμὰς, ἴσας πρὸς τῇ κεφαλῇ γωνίας ἐξεργαζόμενοι. πᾶσα τοίνυν ἀνάγκη τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἑλκόμενον διὰ τοῦ τένοντος, ἐπιβαίνειν μὲν αὐτῷ τῷ τένοντι, νεύειν δ' ὥσπερ πρὸς τὴν κεφαλὴν, καὶ διὰ τοῦτο, οὐδ' εἰ βιάσασθαί τις, προέλοιτο κάμψαι διεστῶτας ἀπ' ἀλλήλων τοὺς δακτύλους, δυνήσεται. τὸ γὰρ μηδαμῇ χρήσιμον ἡμῖν ἐσόμενον, τοῦτ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἀδύνατον γενέσθαι παρεσκεύασε. ἀλλ' ἐπεὶ πάλιν ὅταν μέγαν ὄγκον σώματος, ἢ ἀμφοτέραις ὁμοῦ ταῖς χερσὶν, ἢ μόνῃ τῇ ἑτέρᾳ περιλαμβάνωμεν, ἐκτείνειν τε τοὺς δακτύλους ἀναγκαῖον, τηνικαῦτα διϊστάναι τε ἀπ' ἀλλήλων ἐπὶ πλεῖστον, οὐδὲ τοῦτο ὠλιγώρηται τῇ φύσει. τὰς μὲν γὰρ εἰς τὰ πλάγια κινήσεις αὐτῶν ἐργασαμένη, διὰ τούτων εἰς ὅσον ἂν προελώμεθα δυνατοὺς διΐστασθαι παρέσχεν. ἔμελλον μὲν γὰρ κἂν εἰ μὴ τούτων ἔτυχον πάντες διεστῶτες, ἐκταθήσεσθαι, τῶν ἐκτεινόντων αὐτοὺς τενόντων γεγονότων ὁμοίων τοῖς κάμπτουσιν, ἀπό τε κορυφῆς μιᾶς ἀρχομένων, καὶ κατ' ἴσας γωνίας ἀπ' αὐτῆς ἐσχισμένων. ἅπασι γὰρ τοῖς οὕτω μὲν ἀρχομένοις, κατ' εὐθειῶν δὲ γραμμῶν φερομένοις, ἀναγκαῖον εἰς ὅσον ἂν ἀποχωρήσωσι τῆς ἀρχῆς, ἀεὶ καὶ μᾶλλον πλεῖον ἀπ' ἀλλήλων διΐστασθαι, καὶ δὴ καὶ φαίνεται τοῦτο οὕτω γινόμενον ἐν τοῖς δακτύλοις. εἰ γὰρ καὶ μηδενὶ χρῶ ταῖς εἰς τὰ πλάγια κινήσεσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκτείνοις, ἢ κάμπτοις αὐτοὺς, ἐκτείνουσι μέν σοι διαστήσονται, κάμπτοντι δ' εὐθὺς τὸν ἀλλήλοις ἀφίξονται. οὐ τοίνυν ἁπλῶς τοῦ διΐστασθαι χάριν, ἀλλὰ τοῦ μέχρι πλείστου διΐστασθαι, τὰς εἰς τὸ πλάγιον αὐτῶν κινήσεις ἐδημιούργησεν ἡ φύσις. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ τοῦτο ἔσχον, ἕτερον οὐκ ἄχρηστον προσεκτήσαντο. καὶ γὰρ ἐκτεταμένους αὐτοὺς ζευγνύναι δυνάμεθα, τοῦ μὲν δεξιοῦ τῶν δακτύλων, τὸν ἐν τοῖς πλαγίοις ἀριστερὸν, τοῦ δ' ἀριστεροῦ, τὸν δεξιὸν τείνοντες τένοντα. πάλιν δ' ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων διϊσταμένων, αὐτοῦ μὲν τοῦ δεξιοῦ τὸν δεξιὸν, τοῦ δ' ἀριστεροῦ τὸν ἀριστερὸν τείνομεν. εἰ δὲ μηδετέρῳ τῶν πλαγίων τενόντων ἐνεργοῖμεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν μόνοις, καὶ μέσην τῶν εἰρημένων κατάστασιν ἕξουσιν οἱ δάκτυλοι, καὶ φαίνονται τοῖς ἰσχνὰς ἔχουσι τὰς χεῖρας, ἅπαντες ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσιν, ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, μέχρι τῆς τελευτῆς τῶν δακτύλων κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν τεταμένοι. ὡσαύτως δὲ τοῖς ἐκτὸς οἱ ἐντὸς τένοντες, κατ' εὐθείας γραμμὰς ἐν ἁπάσαις τείνονται ταῖς κινήσεσιν, ἐν αἷς ἀργοῦσιν οἱ πλάγιοι. τούτων δ' ἐνεργησάντων, οὐκέτ' εὐθεῖς, ἀλλ' ἤδη λοξοὶ κατά τι γίνονται. σκόπει τοίνυν κἀνταῦθα τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ. βέλτιον μὲν γὰρ ὂν, ἐν μὲν τῷ κάμπτειν τοὺς δακτύλους, ἀργεῖν τὰς εἰς τὰ πλάγια κινήσεις, μηδὲν μελλούσας ὀνήσειν. ἐκτεινόντων δὲ ἐνεργεῖν πολλαχῇ χρησὰς

ἐσομένας,

ἰσομηκίας, τὴν κατασκευὴν τῶν τὰς κινήσεις ταύτας βραβευόντων τενόντων, ἑτοίμην μὲν εἰς τὴν τοῦ βελτίονος ὑπηρεσίαν, ἀδύνατον δὲ εἰς τὴν τοῦ χείρονος ἀπειργάσατο. πρῶτον μὲν γὰρ τῶν εἰς τὰ πλάγια καθηκόντων τενόντων, ἐπειδὴ, τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν ἐντὸς μυῶν τῶν κατὰ τὴν χεῖρα τῶν μικρῶν ἐξέφυσε, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν ἐκτὸς, τῶν κατὰ τὸν πῆχυν ὄντων μεγάλων, ἀναγκαῖον αὐτῶν, τοὺς μὲν ἐλάττους τε καὶ ἀσθενεστέρους ἅμα, τοὺς δ' αὖ μείζους τε καὶ ἰσχυροτέρους γενέσθαι· καθ' ὃ δὲ βέλτιον ἦν ἑκατέρων συναφθῆναι τῶν δακτύλων ἑκάστῳ, κατὰ τοῦτ' αὐτοὺς συνῆψεν. ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, τοὺς μὲν ἀρρωστοτέρους ἐξ ἀριστερῶν, τοὺς δ' εὐρωστοτέρους, ἐκ δεξιῶν. ἐν δὲ τῇ σκαιᾷ, τοὺς ἀσθενεστέρους ἐκ δεξιῶν, τοὺς δ' ἰσχυροτέρους, ἐξ ἀριστερῶν. ἔπειτα δ' οὐδ' ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῶν πλαγίων ἑκατέρους ἤγαγεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἔξωθεν ὑψηλοτέρους ἐποίησε, πλησιαίτερον μὲν θεῖσα τῶν ἐκτεινόντων, πορρωτέρω δ' ἀπάγουσα τῶν καμπτόντων. ἔμελλεν οὖν διὰ ταῦτα πρῶτον μὲν πλεονεκτήσειν, τῶν εἰς τὰ πλάγια κινήσεων ἡ ἐκτὸς, ἔπειτα δ' ἀργήσειν, καμπτόντων. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀργεῖν διότι χρηστὸν ἦν, εἴρηται, τὸ πλεονεκτεῖν δ' διότι, νῦν εἰρήσεται. τῆς εἰς τὰ πλάγια κινήσεως τῶν δακτύλων ἐδεήθημεν, ἵν' ἐπὶ πλεῖστον αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων διϊστῶμεν, ὡς εἴγε τοῦτον μηδὲν ἡμῖν μηδέπω τι ἔμελλεν ἕπεσθαι πλέον, οὐκ ἂν οὐδὲ τῆς τούτων κινήσεως ἐδεήθημεν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν μέγαν ἀντέταξε τοῖς ἄλλοις, τὰς εἰς τὸ πλάγιον ὑπὸ τούτων φορὰς τῶν δακτύλων, ἔγνω τι μέγα παρέξειν. εἰ γὰρ, ἐν οἷς ἔργοις μέγιστον ὄγκον σώματος μεταχειρίζεσθαι βουλόμεθα, ἐν τούτοις ἐπὶ πλεῖστον αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων διϊστάναι δεόμεθα, τοὺς μὲν τέτταρας ἔξω, τὸν μέγαν δ' εἴσω περιφέρεσθαι χρηστὸν ἦν. τούτῳ μὲν οὐ σμικρὸν τένοντα, τῆς εἰς τὸ πλάγιον ἔσωθεν φορᾶς ἔδωκεν ἡγεμόνα, τῶν δ' ἄλλων ἐκώλυσε τὸ μέγεθος, οὐ μόνον ὅτι περιττὸν οὐδὲν πρέπον ἐργάζεσθαι σοφῷ δημιουργῷ, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς ἐναντίας κινήσεως τὴν ῥώμην ἂν ἐκώλυεν, ἰσόρροπον αὐτῇ κίνησιν ἀντιτάξας ἑτέραν. οὐ μὴν οὐδ' εἰς τὸ παντελῶς ἀργεῖν ταύτην καμπτόντων τοὺς δακτύλους, ἄχρηστος ἡ ἀρρωστία. δεῖται δ' ὁ λόγος, ἵν' ἀποδεικτικὸς ἅμα καὶ μὴ μακρὸς ᾖ, λημμάτων τινῶν ἐν ταῖς περὶ μυῶν κινήσεσιν ἀποδεδειγμένων. ἔστι δὲ τάδε τὰ λήμματα. καθέκαστον τῶν ἄρθρων, ὡς ἐδείξαμεν, ἓν μὲν ἀνώδυνον καὶ μέσον σχῆμα, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ ἑκατέρωθεν, ἧττον μὲν τὰ πλησίον τοῦ μέσου, μᾶλλον δὲ τὰ πόῤῥω. πάντως οὖν ὀδυνηρὰ τὰ ἔσχατα σχήματα, μεθ' ἃ μήτε κάμπτειν, μήτε τείνειν ἐγχωρεῖ. γίνεσθαι μὲν γὰρ οὕτως ἐσχάτην τάσιν λαμβανόντων τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ μυῶν. εἰκότως δ' ὑπάρχειν ὀδυνηρὰν, τοῦ μὲν ἡγεμόνος τῆς κινήσεως μυὸς, ἐσχάτην συστολὴν, τοῦ δ' ἀντιτεταγμένου τούτῳ, τελείαν ἔκτασιν λαμβάνοντος. ἐνεργεῖν δ' ἐν μὲν τοῖς ἐφ' ἑκάτερα τοῦ μέσου σχήματος, ἢ ἀμφοτέρους γε τοὺς μῦς, ἢ πάντως γε τὸν ἕτερον. ἐν δὲ τῷ μέσῳ δύνασθαί ποτε, καὶ μηδέτερον ἐνεργεῖν. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν δακτύλων. ἀποθέμενος γάρ τις ἀργὴν καὶ παρετὸν ὅλην τὴν χεῖρα, παραπλησίον τοῖς σφόδρα κεκμηκόσιν, οὔτ' ἐνεργοῦντας ἕξει περὶ τοὺς δακτύλους οὐδένας μύας, ἔν τε τῷ μέσῳ σχήματι καταθήσει. εἰ δ' ἐντεῦθεν ἄγειν ἐφ' ἑκάτερα πειραθείη τις, ἐκτείνοντι μὲν αὐτῷ, τοὺς ἐκτὸς πρότερον ἀναγκαῖον ἐκτεῖναι τένοντάς τε καὶ μῦς, κάμπτοντι δ' αὖ, τοὺς ἐντός. εἰ δ' ἐκτείνειν ἅμα καὶ παράγειν ἐπὶ τὰ πλάγια βουληθείη, δῆλον ὡς ἀμφοτέροις ὁμοῦ πρότερον ἐνεργήσει, τοῖς τ' ἐκτείνειν, καὶ τοῖς παράγειν πεφυκόσιν. οὕτως οὖν εἰ καὶ κάμπτειν ἅμα, καὶ περιάγειν εἰς τὰ πλάγια βουληθείη τις, ἀμφοτέροις ἐνεργήσει πρότερον, τοῖς τε κάμπτειν δυναμένοις, καὶ τοῖς ἐπιστρέφειν. ἀλλὰ διττῶν μὲν οὐσῶν τῶν εἰς τὰ πλάγια κινήσεων, τὴν μὲν ἑτέραν αὐτῶν, τὴν ὑπὸ τἀκτὸς, ὁ τόπος τῆς τοῦ τένοντος ἐκφύσεως ἀργεῖν ἀναγκάζει, καμπτόντων τοὺς δακτύλους. οὐ γὰρ ἐκ τῶν πλαγίων ἀκριβῶς, ἀλλ' ἀνωτέρω μᾶλλον πλησίον τῶν ἐκτεινόντων τενόντων ἐνέφυ. ἀπεδείχθη γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, ὡς οὐκ ἐγχωρεῖ τὰς ἀντιτεταγμένας κινήσεις ἐνεργεῖν ἅμα. τὴν δ' ἑτέραν οὐχ ὁ τόπος ἠνάγκασεν ἀργεῖν (ἔσω γὰρ ἔχει τὰς ἀρχὰς ἀνειμένας, ἵναπερ οἱ κάμπτοντες τένοντες) ἀλλ' ὡς ἐλέχθη πρόσθεν, ἡ ἀρρωστία. τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς τενόντων, εἰ καὶ μείζους οἱ τὴν ἔκτασιν ἐργαζόμενοι τῶν εἰς τὰ πλάγια κινούντων εἰσὶν, ἀλλ' οὐκ εἰς τοσοῦτόν γε μείζους, ὡς διαφθείρειν αὐτῶν τελέως τὴν ἐνέργειαν, τῶν δ' ἐντὸς οὐδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον τὴν ὑπεροχήν. αἰσθέσθαι γὰρ χρὴ μᾶλλον, ἢ λόγῳ διδαχθῆναι. τοὺς μὲν εἰς τὸ πλάγιον ἐμφυομένους ἀμυδροὺς, καὶ δυσθεωρήτους ὑπὸ σμικρότητα. τοὺς δ' ἄλλους, μὴ ὅτι μεγίστους τῶν ἐν χερσὶ τενόντων, ἀλλὰ καὶ διττούς. ἀναγκαῖον οὖν γίγνεται, καμπτόντων τῶν μεγάλων τοὺς δακτύλους, τῇ ῥύμῃ τῆς κινήσεως συναποφέρεσθαι καὶ τοὺς μικρούς. καθόλου γὰρ ὅταν ὑπὸ δυεῖν κινήσεων ἐκ πλαγίων ἀλλήλαις τεταγμένων ἀνέλκηται σῶμα, πολὺ μὲν κρατούσης τῆς ἑτέρας, ἀναγκαῖον ἀφανίζεσθαι τὴν λοιπήν. ὀλίγης δ' οὔσης τῆς ὑπεροχῆς, ἢ κατ' ἴσον ἀμφοτέρων ἰσχυουσῶν, μικτὴν ἐξ ἀμφοτέρων γίνεσθαι τὴν περὶ τὸ σῶμα κίνησιν. ὁρᾶται δ' ἅπαντα ταῦτα μονονοὺ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν μυρίοις παραδείγμασιν, αὐτίκα τῶν ἐρεσσομένων τε ἅμα, καὶ πλαγίων ἐχουσῶν τὸν ἄνεμον νηῶν. εἰ μὲν ἰσόρροπον ἡ ῥώμη, τοῦ τ' ἀνέμου καὶ τῶν ἐρεσσόντων εἴη, μικτὴν ἀνάγκη γενέσθαι τὴν κίνησιν, οὔτ' εἰς τὸ πρόσω μόνον, οὔτ' εἰς τὸ πλάγιον αὐτῶν φερομένων, ἀλλ' εἰς τὸ μεταξὺ ἀμφοῖν. εἰ δ' ἡ τῶν ἐρεσσόντων ἰσχυροτέρα γένοιτο, πρόσω μᾶλλον ἢ εἰς τὸ πλάγιον. εἰ δ' ἡ τοῦ πνεύματος, εἰς τὸ πλάγιον μᾶλλον ἢ εἰς τὸ πρόσω. πολλῆς δ' οὔσης τῆς ὑπεροχῆς, ὡς νικᾶσθαι τελέως τὴν ἑτέραν, τῆς μὲν τῶν ἐρεσσόντων ἀφανισθείσης, εἰς τὸ πλάγιον, τῆς δὲ τοῦ πνεύματος, εἰς τὸ πρόσω μᾶλλον ἐνεχθήσονται. τί γοῦν εἰ λεπτὴ μὲν εἴη παντελῶς αὔρα, ἡ ναῦς δ' ὑπὸ κώμης καὶ κούφη, παμπόλλους τοὺς ἐρέσσοντας ἔχουσα, ὁ δύναιτ' ἂν ποτ' ἐπίδηλος ἡ παρὰ τῆς αὔρας κίνησις γενέσθαι; ἀλλ' οὐδ' εἰ μέγιστος μὲν ἄνεμος εἴη, μεγίστη δὲ ναῦς καὶ βαρεῖα, δύο δ' ἢ τρεῖς ἐρέσσοιεν, οἷόν τε φανῆναι τὴν εἰρεσίαν αὐτῶν. οὐκοῦν οὐδ' ἡ τῶν μικρῶν τενόντων κίνησις, ἄῤῥωστος εἰς τοσοῦτον οὖσα, καὶ πρὶν γενέσθαι τοὺς μεγάλους, ὡς ὑπὸ μικρὸν κομιδῇ περιάγειν τοὺς δακτύλους, δύναιτ' ἂν ποτε φανῆναι τῶν μεγάλων ἐνεργούντων. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τοῦτο λέληθε τοὺς πολλοὺς, ὡς ἀμυδρὸν, καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ τῶν μικρῶν τενόντων ἐστὶ κίνησις, εἰκότως οὐδὲ τοῦτο ἐπ' αὐτῆς συλλογίζεσθαι δεδύνηνται, ὡς ἀναγκαῖον ἦν αὐτὴν ἀφανισθῆναι τῇ σφοδροτάτῃ συγγινομένην. ἡ δ' αἰτία τῆς ἀγνοίας, ὅτι τῆς ἐκτὸς κινήσεως, τῆς εἰς τὸ πλάγι

ἐπιστρεφούσης τοὺς δακτύλους, ἐπὶ πλεῖστον γιγνομένης, ἅπασαν τὴν ἀπὸ τῶν ὑστάτων ἐκείνης ἐπὶ τἀναντία φοράν, τοῦ ἐντὸς εἶναι νομίζουσιν. ἐχρῆν δ' οὐκ ἀπὸ τῶν ὑστάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς μέσης καταστάσεως τὸ ποσὸν ἑκατέρας τῶν πλαγίων ἐξετάζειν. ἡ μέση δὲ κατάστασις ἐστὶν, ὅταν οἱ τοὺς δακτύλους ἐκτείνοντες τένοντες, ἀκριβῶς εὐθεῖς φαίνωνται. καὶ γὰρ εἰ διατμηθεῖεν οἱ ἐν τοῖς πλαγίοις, οὐδὲν εἰς τὴν ἔκτασιν ἢ τὴν κάμψιν, οἱ δάκτυλοι βεβλάψονται. ἀπ' αὐτῆς τοίνυν τῆς καταστάσεως τῆς εὐθεῖς αὐτοὺς φυλαττούσης, ἑκατέρα τῶν πλαγίων ὁπηλίκη τίς ἐστιν, ἀκριβῶς διαγινώσκεται. καί σοι περὶ ταῦτα κρίνοντι, κατάφωρος ἡ βραχύτης ἔσται τῆς ἔσω. περὶ μὲν δὴ τῆς εἰς τὰ πλάγια κινήσεως, ἱκανῶς ἀποδέδεικται. καὶ γὰρ ἀρρωστοτέραν ἔφαμεν δεῖν εἶναι τὴν ἐντὸς, καὶ ἀμφοτέρας, ἐνεργεῖν μὲν ἐκτεταμένων τῶν δακτύλων, ἡσυχάζειν δὲ κεκαμμένων, ἐπὶ τῶν τεττάρων δηλονότι δακτύλων τοῦ λόγου τούτου παντὸς εἰρημένου. ὁ γὰρ ἀντιτεταγμένος αὐτοῖς ὁ μέγας, ὥσπερ τὴν θέσιν ἐξαίρετον, οὕτω καὶ τὰς ἐνεργείας τε, καὶ τὰς τῶν τενόντων καταφύσεις, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐκτήσατο. τῶν μὲν γε κινήσεων αὐτοῦ, ἀρρωστοτάτη μὲν ἡ ἐντὸς, ἥπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἰσχυροτάτη, σφοδροτάτη δὲ ἥπερ ἐν ἐκείνοις ἀσθενὴς ἡ πλαγία. τῶν δὲ τενόντων, ἰσχνότατος μὲν ὁ ἐντὸς, πλατύτατοι δ' οἱ πλάγιοι, τοὔμπαλιν ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις. ἀλλὰ καὶ ὥσπερ ἐν ἐκείνοις, τὸ κῦρος τῶν ἐνεργειῶν, ἐν τῷ κάμπτειν τῶν διττῶν ἐδείχθη τενόντων, οὕτω καὶ τῆς τοῦ μεγάλου κινήσεως, τῆς εἰς τὸ πλάγιον, ἡ κυριωτέρα ἡ ἐκτὸς, ὑπό τε τοῦ ταύτῃ τεταγμένου μυὸς, καὶ τῶν καθαπτόντων, εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ φάλαγγα τενόντων γίνεται. ἀπὸ τίνος δὲ οὗτος ὁ τένων ἄρχεται μυὸς, καὶ πῶς φέρεται μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου δακτύλου, τηνικαῦτα ἐροῦμεν, ὅταν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τενόντων εἰς τοὺς δακτύλους καταφυομένων ὁ λόγος ᾖ. νυνὶ δὲ ἅπερ ἤδη τινὲς τῶν ἀσπαζομένων τοὺς Ἐπικούρου τε τοῦ φιλοσόφου, καὶ Ἀσκληπιάδου τοῦ ἰατροῦ λόγους, ἀμφισβητοῦντες ὑπὲρ τῶν τοιούτων λέγουσιν, ἄξιον μὴ παρελθεῖν, ἀλλ' αὐτούς τε διελθεῖν ἀκριβῶς τοὺς λόγους, ὅπῃ τε σφάλλονται δεῖξαι. δοκεῖ δὴ τούτοις τοῖς ἀνδράσιν, οὐχ ὅτι παχεῖς οἱ τένοντες ἐγένοντο, διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐνεργείας εἶναι αὐτῶν σφοδρὰς, οὐδ' ὅτι λεπτοὶ, διὰ τοῦτο ἀσθενεῖς, ἀλλὰ ταύτας μὲν ὑπὸ τῆς κατὰ τὸν βίον χρείας, ἀναγκάζεσθαι τοίας ἢ τοίας γίγνεσθαι, τοὺς δ' ὄγκους τῶν τενόντων, τῷ ποσῷ τῆς κινήσεως ἕπεσθαι. τῶν μὲν γυμναζομένων, ὡς τὸ εἰκὸς, εὐτροφούντων τε καὶ παχυνομένων, τῶν δ' ἀργούντων, ἀτροφούντων τε καὶ καταισχνουμένων. οὔκουν ὅτι βέλτιον ἦν, τῶν μὲν σφοδρῶν ἐνεργειῶν, ἰσχυροὺς καὶ παχεῖς εἶναι τοὺς τένοντας, τῶν δ' ἀσθενεστέρων ἰσχνοὺς καὶ ἀρρώστους. οὕτω διαπλασθῆναί φασι πρὸς τῆς φύσεως (οὐ γὰρ ἂν καὶ πιθήκοις γενέσθαι τοιούτους δακτύλους) ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθῆσαι, τοῖς μὲν γυμναζομένοις τὴν παχύτητα, διότι τρέφονται καλῶς, τοῖς δ' ἀργοῦσι τὴν ἰσχνότητα, χεῖρον καὶ τούτοις τρεφομένοις. ἀλλ' ὦ θαυμάσιοι φήσομεν χρῆν ὑμᾶς, πρῶτον μὲν ὡς ὄγκους τῶν τενόντων οὐ μᾶλλον τεχνικῶς ἢ ἀτέχνως ἐδείξατε γεγονέναι, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰπεῖν τι, καὶ περὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν, καὶ τῆς θέσεως, καὶ τῆς καταφύσεως. ἔπειτα δὲ καὶ τὴν περὶ τὴν ἡλικίας διαφορὰς ἐπισκέψασθαί τι, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μὴ θρασύνεσθαι περὶ πιθήκων ἀποφαινομένους, ἅπερ οὐκ ἴστε. τένοντας μὲν γὰρ, οὐ μεγάλους μόνον, ἀλλὰ καὶ διττοὺς, ἑκάστῃ τῶν σφοδρῶν ἐνεργειῶν ἡγουμένους, εὑρήσετε. κατὰ δ' αὐτὰς ἡλικίας εὑρήσομεν οὐδεμίαν αὐτῶν, ἐν τῷ πλήθει διαφοράν, ἀλλὰ καὶ τοῖς βρέφεσι, καὶ τοῖς τελείοις, καὶ τοῖς ἔτι κυομένοις, καὶ τοῖς μηδεμίαν ἐνεργοῦσι μηδέπω δι' αὐτῶν ἐνέργειαν, ὁμοίως ἤδη καὶ τούτοις διττοὺς μὲν τοὺς διττοὺς, μεγάλους δὲ τοὺς μεγάλους. εἰ μή τι τοῖς οὕτω μὲν γυμναζομένοις, διπλάσια τὸν ἀριθμὸν ἠξιοῦτε γίνεσθαι τὰ μόρια, τοῖς δ' ἀργοῦσιν, ἀπόλλυσθαι τὰ ἡμίσεα. εἰ γὰρ οὕτω, τέτταρας μὲν ἴσως ἕξουσιν οἱ διαπονοῦντες πόδας, καὶ τέτταρας χεῖρας, οἱ δ' ἐφ' ἡσυχίας βιοῦντες, ἓν μὲν τὸ σκέλος, μίαν δὲ καὶ τὴν χεῖρα, ἢ ταῦτα πάντα λῆρος μακρὸς, οὐκ ἐρεῖν τἀληθὲς ἐφιεμένων ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰ καὶ καλῶς εὕρηταί τι, καὶ τοῦτο ἐγκαλύψαι τε καὶ κατακρύψαι σπευδόντων. τί γὰρ ὅτι τριάκοντα τῶν κατὰ τοὺς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ δακτύλους ἄρθρων ὑπαρχόντων, ἑκάστου δ' αὐτῶν κατὰ τοὺς τέτταρας τόπους, ἐμφύσεις καὶ παραφύσεις τενόντων ἔχοντος, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, μόνῳ πάντων ἄρθρων τῷ τοῦ μεγάλου, κατὰ μὲν τὰ πλάγια κἂν τῶν ἐκτὸς, αἱ καταφύσεις εἰσὶ τῶν τενόντων, ἐντὸς δ' οὐδεμία; καίτοι γε εἰ λογίσαιο τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα τῶν εἰς τοὺς δακτύλους ἐμφύσεων, εἴκοσιν αὐτὰς ἐπὶ ταῖς ἑκατὸν εὑρήσεις. οὕτω γὰρ συμβαίνει, τριάκοντα μὲν ἄρθρων ὄντων, τεττάρων δὲ καθ' ἕκαστον ἐμφύσεων. ἀλλὰ τῆς μιᾶς ἀπολλυμένης, καθ' ἑκάτερον τῶν μεγάλων δακτύλων, αἱ λοιπαὶ ὀκτωκαίδεκα καὶ ἑκατόν εἰσιν. εἶτ' ὦ πρὸς θεῶν οὐδὲν ἔχοντες ἐν ταύταις καταφύσεσι μέμψασθαι, οὔτ' οὖν τὸν ὄγκον τῶν τενόντων, οὔτε τὸν τόπον, οὔτε τὸν τρόπον τῆς ἐμφύσεως, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις αὐταῖς θαυμαστὸν ἀναλογίαν ὁρῶντες, μιᾶς μόνης ἀπολλυμένης. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μεγάλοις δακτύλοις, καὶ ταύτης οὐκ ἀλόγως, ἀλλ' ὅτι μηδὲν αὐτῆς ἐχρῄζομεν, εἰκῇ φατε καὶ χωρὶς τέχνης ἅπαντα τὰ τοιαῦτα γεγονέναι. καὶ μὴν εἴπερ ἐκάμπτομεν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτο τὸ ἄρθρον, οἶδ' ὅτι πικρῶς αὐτότε καὶ σφοδρῶς ἐξηλέγχετε τὴν ματαιοπονίαν τῆς φύσεως, ὡς ἂν καὶ κίνησιν ἄχρηστον καὶ τένοντα περιττὸν ἐργασαμένης. ἐπεὶ δ' ὀκτωκαίδεκα μὲν καὶ ἑκατὸν χώρας, δεομένας τενόντων ἐμφύσεων ἐκόσμησε παντοίως, μίαν δὲ καθ' ἑκάτερον δάκτυλον οὐδὲν δεομένην παρέλιπεν, οὐκ ἄρα θαυμάσετε; καὶ μὴν πολλῷ γε ἦν ἄμεινον, ἑτοιμοτέρους εἰς ἔπαινον εἶναι τῶν κατορθωμένων, ἢ ψόγον τῶν διημαρτημένων, εἰ μή τι χρείαν τινὰ μεγάλην, τῆς κατὰ τὸ πρῶτον ἄρθρον ἐπὶ πολλῆς κάμψεως τοῦ μεγάλου δακτύλου λέγειν ἡμῖν ἔχετε. μόνως γὰρ ἂν οὕτως ἐξελέγχοιτε τὴν φύσιν, ὡς ἄτεχνον, εἰ χρηστὴν κίνησιν φαίνοιτε παραλελοιπυῖαν, ἀλλ' οὐκ ἔχετε. καμπτομένων γὰρ εἰς ἔσχατον τῶν τεττάρων δακτύλων, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, διττῆς ἐν ταῖς τοιαύταις ἁπάσαις ἐνεργείαις χρῄζομεν κινήσεως τοῦ μεγάλου δακτύλου, τῆς μὲν ἑτέρας, ὅταν οἷον ἐπίθημα γίγνηται, τῆς κατὰ τὸν λιχανὸν εὐρυχωρίας. τῆς δ' ἑτέρας, ὅταν ἄνωθεν αὐτοῖς ἐπιβῆναι σφίγγων τε καὶ πιέζων ἔσω. ἀλλὰ τῆς μὲν προτέρας, ὁ ἕτερος τῶν τὴν λοξὴν κίνησιν αὐτοῦ δημιουργούντων τενόντων ἐπιτροπεύει. τῆς δευτέρας δὲ ὁ κάμπτειν δυνάμενος τὸ δεύτερον ἄρθρον, ὃν ἀπὸ μὲν τῆς κοινῆς κεφαλῆς τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους

τενόντων,

γενόντων, ἐλέγομεν ἄρχεσθαι. κατέφυεσθαι δ᾽ εἰς τὰ ἐντὸς τὸν δεύτερον τὸν περὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ὄντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς περὶ τοῦτον τὸν τένοντα δημιουργίας, ὥσπερ οὖν καὶ περὶ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, τὰ μέν που προείρηται, τὰ δὲ καὶ ὁ ἐφεξῆς διδάξει λόγος. τὸ δὲ νυνὶ τῶν ἔργων ἀναμνησθῶμεν τοῦ μεγάλου δακτύλου τῶν πρόσθεν εἰρημένων, ἐν οἷς ἀπεδείκνυτο τοῖς ἀντιτεταγμένοις τέτρασιν ὁμοῦ πᾶσιν ἰσόῤῥοπον τὴν χρείαν παρεχόμενος. ταῦτά μοι δοκοῦσι κατανοήσαντες οἱ ἄνθρωποι, καλεῖν ἀντίχειρα τὸν δάκτυλον τοῦτον, ὡς ἀντὶ τῆς ὅλης χειρὸς αὐτῆς ὄντα. ὁμοίως γοῦν αὐτοῖς ὁρῶσιν ἀπολλυμένας τὰς ἐνεργείας, ἄν τε οἱ τέτταρες ἀποτμηθῶσιν, ἄν θ᾽ οὗτος μόνος. οὕτω δὲ καὶ τὸ ἥμισυ μόριον, εἰ διαφθαρείη τοῦ μεγάλου δακτύλου, καθ᾽ ὁντινοῦν τρόπον, τὴν ἴσην ἐν τοῖς ἔργοις ἀχρηστίαν τε καὶ ἀσχημοσύνην ἡ χεὶρ ἕξει, τῇ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁμοίᾳ βλάβῃ. ἆρ᾽ οὖν ὦ γενναῖοι σοφισταὶ, καὶ δεινοὶ κατήγοροι τῆς φύσεως, ἐθεάσασθέ ποτε ἐπὶ πιθήκου τοῦτον τὸν δάκτυλον, ὃν ἀντίχειρα μὲν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, Ἱπποκράτης δὲ μέγαν ὀνομάζει, ἢ μὴ τεθεαμένοι τολμᾶτε λέγειν, ὡς πάντα, τοῖς ἀνθρώποις ἔοικε; καὶ μὴν εἴπερ ἐθεάσασθε, βραχὺς ὑμῖν ἐφάνη, καὶ λεπτὸς δήπου καὶ πάντῃ γελοῖος, ὥσπερ καὶ τὸ ὅλον ζῶον ὁ πίθηκος. καλός τοι πίθηκος παρὰ παισὶν αἰεὶ, φησί τις τῶν παλαιῶν, ἀναμιμνήσκων ἡμᾶς, ὡς ἐστὶν ἄθυρμα γελοῖον παιζόντων παίδων, τοῦτο τὸ ζῶον. ἁπάσας μὲν γὰρ τὰς ἀνθρωπείους πράξεις ἐπιχειρεῖ μιμεῖσθαι, σφάλλεται δ᾽ ἐν αὐταῖς ἐπὶ τὸ γελοῖον. ἢ οὐκ ἐθεάσω πίθηκον αὐλεῖν ἐπιχειροῦντα καὶ ὀρχεῖσθαι, καὶ γράφειν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν ἄνθρωπος ὀρθῶς διαπράττεται; τί ποτ᾽ οὖν ἔδοξέ σοι; πότερον ὡσαύτως ἡμῖν; ἢ γελοίως ἅπαντα μεταχειρίζεσθαι; τάχ᾽ ἂν αἰσχυνθείης ἑτέρως ἔχειν εἰπεῖν. καὶ μὴν ὦ σοφώτατε κατήγορε, λέξειεν ἂν ἡ φύσις πρὸς σὲ, γελοίῳ τὴν ψυχὴν ζώῳ, γελοίαν ἐχρῆν δοθῆναι σώματος κατασκευήν. ὅπως μὲν οὖν αὐτῷ τὸ σύμπαν σῶμα, μίμημα γελοῖον ἐστὶν ἀνθρώπου, προϊὼν ὁ λόγος ἐπιδείξει. ὅπως δ᾽ αἱ χεῖρες, ἤδη σκόπει τοσοῦτον, μὴ πρότερον ἐννοήσας, ὡς εἴ τις γραφικὸς ἢ πλαστικὸς ἀνὴρ, ἀνθρώπου χεῖρας μιμούμενος ἁμαρτάνειν ἔμελλεν ἐπὶ τὸ γελοῖον, οὐκ ἂν ἄλλως ἥμαρτεν, ἢ ὡς τοῖς πιθήκοις ἔχει. μάλιστα γὰρ δὴ, καὶ ταῦτα γελῶμεν τῶν μιμημάτων, ὅσα τὴν ἐν τοῖς πλείστοις μορίοις ὁμοιότητα διαφυλάττοντα, τὴν ἐν τοῖς κυριωτάτοις παμπόλλου σφάλλεται. τί γοῦν τῶν τεττάρων δακτύλων ὄφελός ἐστι καλῶς ἐχόντων, ἐὰν ὁ μέγας οὕτως ἢ κακῶς διακείμενος, ὡς μήτε τοὔνομα δύνασθαι δέξασθαι τὸ τοῦ μεγάλου. καὶ μὴν τοιοῦτός ἐστι καὶ τῷ πιθήκῳ πρὸς τῷ καὶ πάντῃ γελοῖος ὑπάρχειν, καὶ μικρὸν τοῦ λιχανοῦ διεστηκέναι, ὥστε κἀν τούτῳ δικαία ἡ φύσις, ὡς πολλάκις αὐτὴν Ἱπποκράτης εἰώθει ὀνομάζειν, γελοίᾳ ψυχῇ ζώου, γελοῖον σῶμα περιθεῖσα. καὶ καλῶς μὲν Ἀριστοτέλης ἅπαντα τὰ ζῶα, κεκοσμῆσθαί φησι τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον, καὶ πειρᾶταί γε δεικνύναι τὴν καθ᾽ ἕκαστον τέχνην. οὐ καλῶς δ᾽ ὅσοι μήτε τοῦ τῶν ἄλλων ζώων αἰσθάνονται κόσμου, μήτε τοῦ μάλιστα πάντων κεκοσμημένου, ἀλλ᾽ ἀγωνίζονται μέγα ἀγῶνα, καὶ δεδίασι μήπως δειχθῶσιν, ἢ ψυχὴν ἔχοντες σοφωτέραν τῶν ἀλόγων ζώων, ἢ κατασκευὴν σώματος πρέπουσαν ζώῳ σοφῷ. τούτους μὲν ἤδη καταλίπωμεν. ὃ δ᾽ ἐπίλοιπόν ἐστιν, εἰς τὸ πληρωθῆναι τὸν πρῶτον ἡμῖν λόγον εἰπὼν, καὶ δὴ παύσομαι τῆς χρείας, τοῦ τε ἀριθμοῦ τῶν δακτύλων καὶ τῆς ἀνισότητος. χαλεπὸν δ᾽ οὐδὲν εὑρεῖν, ἐξ ὧν νῦν ἀκολουθοῦμεν αὐτῆς τεκμαιρομένους, ὡς οἱ μὲν ἐλάττους, ἐνδεέστερον ἂν τὰ πολλὰ τῶν ἔργων διεπράττοντο, πλειόνων δ᾽ εἰς οὐδὲν ἂν ἐδεήθημεν. ὅτι μὲν οὖν ἐλάττους εἴπερ ἐγένοντο, πολλὰς ἂν τῶν ἐνεργειῶν ἐλυμήναντο, μαθήσει ῥᾳδίως ἕκαστον αὐτῶν ἐπιὼν τῷ λόγῳ. τὸν μὲν δὴ μέγαν ἀπολέσαντες ἅπαντας ἂν ἀπολωλέκειμεν δυνάμει. χωρὶς γὰρ ἐκείνου, τῶν ἄλλων οὐδεὶς οὐδὲν ἐργάζεσθαι καλῶς δύναται. τῶν λοιπῶν δὲ ὁ μὲν λιχανός τε καὶ ὁ μέσος, ὡς τῇ τάξει δεύτεροι μετὰ τὸν μέγαν, οὕτω καὶ τῇ χρείᾳ τυγχάνουσιν ὄντες. ἥ τε γὰρ τῶν μικρῶν ἁπάντων ἀντίληψις, καὶ πάντα σχεδὸν τὰ περὶ τὰς τέχνας ἔργα, κἂν εἴ τι βίαιον δέοι καταπράξασθαι, πάντα τούτων φαίνεται δεόμενα. ὁ δὲ μετὰ τὸν μέσον τε καὶ ὁ σμικρὸς, ἐλάττονα μὲν ἔχουσι τῶν ἄλλων τὴν ὠφέλειαν. φαίνεται δ᾽ αὐτῶν ἡ χρεία σαφῶς, ἐν οἷς περὶ κύκλον δεόμεθα περιλαμβάνειν τὸ ληπτόν. εἰ μὲν γὰρ ὑγρὸν ἢ μικρὸν εἴη, κεκάμφθαι χρὴ τοὺς δακτύλους, ἀμφ᾽ αὐτὸ σφίγγοντας πανταχόθεν, κἂν τούτῳ χρησιμώτατος μὲν† ὁ σμικρὸς, οἷον ἐπίθημά τι τῶν ἄλλων γιγνόμενος. δευτέραν δ᾽ ἔχει δύναμιν ὁ δεύτερος. εἰ δὲ σκληρὸν καὶ μέγα τὸ λαμβανόμενον εἴη, διεστῶτας ἀπ᾽ ἀλλήλων ὅτι πλεῖστον τοὺς δακτύλους, οὕτως αὐτὸ χρὴ περιλαμβάνειν. ἐν τούτῳ δ᾽ οἱ πλείους ἄμεινον περιλήψονται, πλέοσιν αὐτῶν ὁμιλοῦντες μορίοις. ἐλέχθη δ᾽ οἶμαι καὶ πρόσθεν, ὡς ἐν ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις, αἱ πλάγιαι τῶν δακτύλων κινήσεις πολὺ δύνανται, τοῦ μεγάλου μὲν εἴσω, τῶν δ᾽ ἄλλων ἁπάντων ἔξω περιαγομένων. οὕτω γὰρ συμβαίνει, περὶ κύκλον ἁπανταχόθεν περιλαμβάνεσθαι τὸν ὄγκον, καὶ εἴπερ περὶ κύκλον, δῆλον ὡς οἱ πλείους περιττοί. ἀρκοῦσι γὰρ εἰς τοῦτο οἱ πέντε. περίεργον δ᾽ οὐδὲν ἡ φύσις ἐργάζεται. μέλει γὰρ ἴσον αὐτῇ περί τε τοῦ μήτ᾽ ἐνδεῶς μηδὲν, μήτε περιττῶς δημιουργεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἐνδεὲς τῆς κατασκευῆς, ἐνδεὲς καὶ τοὔργον ἀποφαίνει. τὸ δὲ περιττὸν, ἐμπόδιον ἔσται τοῖς αὐτάρκως ἐνεργοῦσιν, ἄχθος ἀλλότριον προσκείμενον, ὥστε ταύτῃ λυμαίνεται. καὶ ὅτῳ παρὰ φύσιν ἕκτος δάκτυλος ἔφυ, μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ. διὰ τί δὲ ἄνισοι πάντες ἐγένοντο, καὶ μακρότατος ὁ μέσος; ἢ ὅτι τὰς κορυφὰς αὐτῶν, ἐπ᾽ ἴσον ἐξικνεῖσθαι βέλτιον ἦν, ἐν τῷ περιλαμβάνειν ὄγκους τινὰς μεγάλους ἐν κύκλῳ. καὶ τῷ κατέχειν ἐπιχειρεῖν, ὃ ἐστι οὖν ὑγρὸν ἢ σμικρὸν ἐν ἑαυτοῖς. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μείζοσιν ὄγκοις, πρός τε τὸ κατασχεῖν ἰσχυρῶς, καὶ τὸ βάλλειν ἰσχυρῶς, ἡ πανταχόθεν ἰσόῤῥοπος λαβὴ μεγάλα συντελεῖ. φαίνονται δ᾽ εἰς μίαν ἀνήκοντες κύκλου περιφέρειαν, οἱ πέντε δάκτυλοι, περὶ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, μάλιστα ὅταν ἀκριβῶς σφαιροειδὲς σῶμα περιλαμβάνωσι. ἐν τούτοις γὰρ δὴ καὶ σαφέστατα γνοίη τις ἂν, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων σωμάτων γίγνεται μὲν, οὐ φαίνεται δ᾽ ὁμοίως ἐναργῶς. ὅτι πανταχόθεν ἰσοῤῥόπως αἱ κορυφαὶ τῶν δακτύλων ἀντιτεταγμέναι, τήν τε λαβὴν αὐτῶν ἀσφαλεστέραν, καὶ τὴν βολὴν ἰσχυροτέραν ἀπεργάζονται. καθάπερ οἶμαι, κἂν ταῖς τριήρεσι τὰ πέρατα τῶν κωπῶν εἰς ἴσον ἐξικνεῖται, καί τοι γ᾽ οὐκ ἴσων ἁπασῶν οὐσῶν. καὶ γὰρ οὖν κἀκεῖ τὰς μέσας μεγίστας ἀπεργάζονται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ὅτι δὲ κἀν τῷ συγκλείειν ἐπιχειρεῖν τὰς χεῖρας, ἐπειδὰν ἤτοι σμικρὸν σῶμα κατέχειν ἀκριβῶς, ἢ ὑγρὸν ἐθελήσωμεν, ἡ τῶν δακτύλων ἀνισότης ἐναργῆ τὴν χρείαν παρέχεται, διά τε τῶν ἔμπροσθεν δεδεῖχθαι

†μέγας

νομίζω λόγων, ἡνίκα τὸν μέγαν ἐπιβαίνοντα τῷ λιχανῷ, καθάπερ ἐπίθημά τι γίνεσθαι τῆς ἄνωθεν εὐρυχωρίας ἀπέφαινον. ἐν δὲ τῷ παρόντι βραχὺ προσθεὶς ἔτι, τὸ πᾶν ἀποδείξειν ἐλπίζω. ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, ἐὰν ἤτοι τὸν κάτωθεν δάκτυλον τὸν μικρὸν ἐπινοήσῃς μακρότερον γεγενημένον, ἤ τινα τῶν μέσων βραχύτερον, ἢ τὸν ἀντιτεταγμένον αὐτοῖς τὸν μέγαν, ἑτέραν θέσιν ἢ μέγεθος ἔχοντα, γνώσῃ σαφῶς εἰς ὅσον, ἥτε νῦν ὑπάρχουσα κατασκευὴ βελτίστη. βλάβη τε ἀκολουθήσει μεγίστη ταῖς ἐνεργείαις, εἴ τι καὶ σμικρὸν ὅλως τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς μετακινηθείη. τά τε γὰρ μεγάλα σώματα καὶ μικρά, κἂν εἴ τι κατέχειν ὑγρὸν ἐπιχειρήσωμεν, οὐκ ὀρθῶς μεταχειριούμεθα, τοῦ μεγέθους ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν δακτύλων ὑπαλλαγέντος. ᾧ δῆλον, εἰς ὅσον ἀκριβείας ἡ νῦν αὐτῶν ἥκει κατασκευή, ὥρα μοι καταπαύειν τὸν πρῶτον λόγον ἐνταῦθα. τὰ γὰρ ὑπόλοιπα τῆς ὅλης χειρὸς μόρια, τὰ κατὰ τὸν καρπόν τε καὶ τὸν πῆχυν καὶ τὸν βραχίονα, καὶ διὰ τοῦ δευτέρου γράμματος ἐξηγήσομαι, κἄπειτα διὰ τοῦ τρίτου, τὴν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἐπιδείξω τέχνην τῆς φύσεως. ἑξῆς δὲ τούτοις, ἐν μὲν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων. ἐν δὲ τοῖς ἐχομένοις δύο περὶ τῶν † πνεύματος ὀρῶ. κἄπειτα τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐτήν, ἐν δυεῖν τοῖς ἐφεξῆς ἐρῶ, ὀφθαλμῶν δὲ μόνων, ἐν τῷ δεκάτῳ βιβλίῳ τὴν κατασκευὴν ἐξηγήσομαι. τὸ δὲ ἐπὶ τῷδε γράμμα, τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον ὄργανα περιέξει. τὸ δ' αὖ δωδέκατον, ἀμφὶ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν ἐρεῖ. καὶ μέν γε καὶ τὸ τρισκαιδέκατον, ὅσον ἐπίλοιπον ἢ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν, ἢ τῶν κατ' ὠμοπλάτας ὑπολείποιτο, προσθείη σύμπαν. ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς δύο τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ κατ' ἰσχίον ἅπαντα δίειμι. τὸ δὲ ἑξκαιδέκατον σύγγραμμα, τὸν περὶ τῶν κοινῶν ὀργάνων ὅλου τοῦ ζώου ποιήσεται λόγον, ἀρτηριῶν δηλονότι καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων. εἶθ' ὥσπερ ἐπῳδός τις ἐπὶ τούτοις πᾶσι, τὸ ιζ. ἐστὶ γράμμα, τήν τε διάθεσιν ἁπάντων τῶν μορίων ἅμα τοῖς οἰκείοις μεγέθεσιν, ἐξηγούμενον, ἐνδεικνύμενόν τε τῆς ὅλης πραγματείας τὴν ὠφέλειαν.

† πνεύμονος

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ. ΛΟΓΟΣ Β.

Περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων ἐγχειρήσας γράφειν, ἐν μὲν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, τὴν μέθοδον ἐδήλωσα πρώτην, ᾗ τις ἂν ἐξευρίσκοι, πῶς ὅτι χρήσιμον ἕκαστον αὐτῶν ἐσόμενον, ἡ φύσις ἐδημιούργησεν. ἠρξάμην δὲ τῆς ἐξηγήσεως ἀπὸ χειρός, ἐπειδὴ τοῦτ' οἰκειότατον ἀνθρώπῳ τὸ μόριόν ἐστιν. ἐφεξῆς δὲ πάντα ἐπέρχεσθαι αὐτῆς τὰ μέρη προθέμενος ὡς μηδὲν ἀνεξέταστον παραλειφθῆναι, μηδ' εἰ σμικρότατον ὂν τυγχάνοι, περὶ πρώτων τῶν δακτύλων ἐποιησάμην τὸν λόγον, ἐπιδεικνὺς ἅπαντ' αὐτῶν τὰ μόρια, θαυμαστὴν ἐνδεικνύμενα τέχνην. καὶ γὰρ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα σύνταξις, οὕτως ἐδείκνυτο κατασκευάσθαι χρησίμως, εἰς τὴν ἐνέργειαν ὅλης τῆς χειρός, ὡς μηδ' ἐπινοηθῆναι δύνασθαι κατασκευὴν βελτίω ἑτέραν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ λόγος ἐτελεύτησεν εἰς τὰς τῶν δακτύλων κινήσεις, ἐπιδείξας πρῶτον μὲν ἑκάστου τὴν χρείαν, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν τένοντας ἐκ μυῶν φυομένους ἐν κύκλῳ, τόν τε πῆχυν καὶ τὴν κερκίδα, κατειληφότων ἅμα τοῖς ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ τοῖς μικροῖς, εὔλογον ἂν εἴη καὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ γράμματι λεχθησομένων ἀρχὴν ποιήσασθαι τὴν ἐξήγησιν τῶν μυῶν. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν, οὕτως ἐκόσμησεν ἡ φύσις, ἔν τε τῷ προσήκοντι καταθεῖσα χωρίῳ, καὶ τὰς ἐκφύσεις ἀσφαλεστάτας ἐργασαμένη, καὶ τὰς τελευτὰς οἷ χρὴ προσαγαγοῦσα, καὶ μέγεθος ἀπονείμασα τὸ προσῆκον, ἀσφάλειαν δὲ καὶ ἀριθμόν, ὡς μηδ' ἐπίνοιαν ἀπολείπεσθαι κατασκευῆς ἀμείνονος. αὐτίκα γοῦν ἵν' ἀπὸ τοῦ πλήθους ἄρξωμαι, καὶ γὰρ δίκαιον ὁπόσοι τε σύμπαντές εἰσι προειπόντα, καὶ καθότι μέρος ἕκαστος αὐτῶν τέτακται, καὶ κίνησιν ἥν τινα πεπίστευται, τὰς χρείας ἐφεξῆς διελθεῖν. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς ἁπάντων τῶν περὶ τὸν πῆχύν τε καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα μυῶν, εἰς εἴκοσί που καὶ τρεῖς ἐξήκει. ἑπτὰ μὲν ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ σμικροί, τοσοῦτοι γ' ἄλλοι μεγάλοι, τὴν ἔνδον χώραν τοῦ πήχεως ἅπασαν κατειληφότες, ἐννέα δ' οἱ λοιποὶ τὴν ἔξωθεν ἅπασαν. οἱ μὲν οὖν ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ μύες οἱ σμικροί, τῶν λοξῶν κινήσεων τῆς ἑτέρας ἐξηγοῦνται. τῶν δ' ἔνδον τοῦ πήχεως, οἱ δύο μὲν οἱ μέγιστοι, κάμπτουσι τοὺς δακτύλους. οἱ δὲ τούτων δεύτεροι κατὰ τὸ μέγεθος, δύο καὶ αὐτοὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ὅλον τὸν καρπόν. οἱ λοξοὶ δὲ δύο, πρώτην μὲν τὴν κερκίδα, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ ὅλην τὴν χεῖρα πρὸς τὸ πρηνὲς σχῆμα περιάγουσιν. ὑπόλοιπος δ' ἐξ αὐτῶν ὁ ἕβδομος, ὅσπερ καὶ σμικρότατός ἐστι τῶν κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένων, ὡς μὲν οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοὶ νομίζουσι, κάμπτειν καὶ αὐτὸν τοὺς πέντε δακτύλους, ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, κίνησιν μὲν οὐδεμίαν οὐδενὸς τῶν δακτύλων πεπίστευται. θαυμαστῆς δέ τινος ἑτέρας ἕνεκα χρείας γέγονεν, ἣν ἐξηγησόμεθα προϊόντος τοῦ λόγου. τῶν δ' ἐκτὸς τοῦ πήχεως ἐννέα μυῶν, εἷς μὲν ἐκτείνει τοὺς δακτύλους ἅπαντας πλὴν τοῦ μεγάλου. δύο δ' ἄλλοι, τοὺς αὐτοὺς τέτταρας δακτύλους ἐπὶ τὸ πλάγιον ἀπάγουσι, καὶ τέταρτός τις ἄλλος μῦς, μόνον τὸν μέγαν δάκτυλον κινεῖ, τὴν ἑτέραν κίνησιν τῶν ἐκτὸς δυεῖν τὴν λοξοτέραν. ἄλλος δ' εἰς τὴν ὑπόλοιπον τοῦ μεγάλου δακτύλου, καὶ τὸν καρπὸν ὅλον ἐκτείνει μετρίως. ἰσχυρῶς δὲ τοῦτ' ἐργάζονται περὶ τὸν καρπόν, δύο μύες ἕτεροι. οἱ δ' ὑπόλοιποι δύο μύες, ἀναστρέφοντες ἐπὶ τὸ ὕπτιον σχῆμα τὴν κερκίδα, σὺν αὐτῇ καὶ πᾶσαν τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὸ ἀπάγουσι, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενα ταῦτα. διὰ τί δ' ἕκαστον αὐτῶν ἐγένετο, λέγειν ἑπόμενον ἂν εἴη, βραχύ τι πρότερον ἕνεκα σαφηνείας διαστειλαμένους ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων, οἷς χρησόμεθα κατὰ τὸν λόγον τῆς ὅλης χειρός, εἰς τρία τὰ μεγάλα μέρη τεμνομένης, τὸ μὲν βραχίων, τὸ δὲ πῆχυς, τὸ δ' ἀκρόχειρον ὀνομάζεται. βραχίονος μὲν οὖν οὐδὲν εἰς τὸν παρόντα λόγον δεόμεθα. πῆχυς δὲ καλεῖται μὲν καὶ τὸ σύμπαν μέλος, ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τῆς τε κατὰ τὸν καρπόν, καὶ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως. ἀγκὼν δ' ἐστίν, ᾧ ποτε στηριζόμεθα, φησὶν Ἱπποκράτης. ἤδη δὲ καὶ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ θάτερον τὸ μεῖζον, οὗ μέρος μέν ἐστι τὸ πρὸς Ἱπποκράτους μὲν ἀγκών, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀττικῶν ὀλέκρανον ὀνομαζόμενον. ἰδικώτερον γοῦν δή που τοῦτο τὸ ὀστοῦν πῆχυς καλεῖται, καίτοι τὴν χεῖρα μέσην ὑπτίαν τε καὶ πρανῆ καταστήσαντι, τοῦτο μὲν ὑποκείσεται, θάτερον δ' ὀστοῦν τὸ τῆς κερκίδος ἐπικείσεται, καὶ πρὸς τοῦτο τὸ σχῆμα βλέπων, τὸ μὲν

ἔσω τῆς

ἔσω τῆς χειρὸς καλεῖ, τὸ δὲ ἔξω, καὶ τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω. αἱ κυρταὶ δ᾽ ἀποφύσεις τῶν περὶ τὴν κερκίδα τε καὶ
τὸν πῆχυν ὀστῶν, αἵπερ ἐν τῷ καρπῷ διαρθροῦνται, καλοῦνται μὲν καὶ αὐτὸ τοῦτ᾽ ἀποφύσεις, ὥσπερ καὶ εἰσί. καλοῦν-
ται δ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ κεφαλαὶ, καὶ κόνδυλοι. ἀλλὰ ταύτῃ τῇ τῶν ὀνομάτων συνθήκῃ, μανθάνοις ἂν ἤδη τὰ προτεθέντα.
τῶν δὲ δὴ περὶ τὴν ἄκραν χεῖρα μυῶν, δυσεύοπτος ὁ ἀριθμός. ἑκάστου μὲν γὰρ τῶν δακτύλων, εἷς ἐστὶν ἴδιος μικρὸς, ὥσπερ
καὶ πρόσθεν εἴρηται. δύο δ᾽ οἱ τὰ θέναρα καλούμενα γεννῶντες, ἐξ ἀμέτρου προσέρχονται μέγιστοι τῶν ταύτῃ
μυῶν, δι᾽ οὓς τότε σαρκῶδες τῆς χειρὸς ὑψηλὸν, καὶ τὸ μέσον κοῖλον γίγνεται. καὶ τῶν δακτύλων ἑκάτερος ὅ τε μέγι-
στος καὶ ὁ σμικρότατος, ἐπὶ πλεῖστον τῶν ἄλλων ἀπάγονται. συνεχρήσατο γὰρ οὖν καὶ τούτοις εἰς δέον ἡ φύσις, ἕνεκα
μὲν τοῦ σαρκώδη τε καὶ ὑψηλότερα γενέσθαι τοῦ μέσου τὰ θέναρα τῶν χειρῶν, ἐργασαμένη τοὺς μῦς τούτους. ἐπεὶ δὲ
ἅπαξ ἐγένοντο, μὴ ἀνασχομένη σάρκας αὐτὰς μόνον ἀργὰς καὶ ἀκινήτους ὑπάρχειν, ἀλλὰ τοῖς παρακειμένοις δακ-
τύλοις κινήσεις τινὰς δι᾽ αὐτῶν ἐκποριζομένη. καὶ μὴν καὶ ὁ μεταξὺ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ λιχανοῦ μῦς, ἕνεκα μὲν τοῦ
σαρκῶδες ἐργάσασθαι τὸ ταύτῃ μέρος τῆς χειρὸς ἐγένετο. συνεχρήσατο δ᾽ ἡ φύσις καὶ τούτῳ, πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου δακ-
τύλου κίνησιν, ἣν ἐν τῷ προσάγεσθαι τῷ λιχανῷ ποιεῖται. γνοῦσα μέντοι σφοδροτέρων δεῖσθαι τῶν εἰς τὰ πλάγια
κινήσεων τὸν μέγαν δάκτυλον, οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὰς μόνοις τοῖς εἰρημένοις μυσὶν, ἀλλ᾽ ἰσχυροτέρους τένοντας
ἀπὸ τῶν περὶ τὸν πῆχυν μυῶν ἀγάγουσα καθῆψεν εἰς αὐτόν. οὕτω δὲ καὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου τῶν λοξῶν κινήσεων, τὴν
ἀπάγουσαν αὐτὸν ἐκ τῶν ἄλλων, οὐκ ἐπέτρεψε τῷ προειρημένῳ μυῒ μόνῳ. τὴν μέντοι προσάγουσαν τῷ μετ᾽ αὐτὸν
τεταγμένῳ, καὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν τριῶν τὰς ἀνάλογον, αὐτοῖς μόνοις τοῖς περὶ τὴν χεῖρα μυσὶν ἀνέθηκεν. οὐδέν γε
σφοδρὸν ἔχειν δεομένας, ὡς ὁ πρόσθεν ἐδήλωσεν λόγος, ὥστ᾽ ἐπεὶ τέτταρες μὲν οὗτοι, δύο δὲ οἱ περὶ τὸν μέγαν. ἄλ-
λος δ᾽ εἷς ὁ περὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον, εὐλόγως οἱ πάντες ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ γεγόνασι μύες ἑπτὰ, εὐλόγως δὲ καθ᾽
ἕκαστον αὐτῶν εἷς τένων. οὔτε γὰρ εἰς πλείους ἠδύναντο μερίζεσθαι μικροὶ παντάπασιν ὄντες, οὔτ᾽ εἰ καὶ μείζους ἦσαν,
οὕτως ἔχον ἢ θέσεως, ἢ χρείας, ὡς εἰς μίαν ἀνάγεσθαι κορυφὴν πλειόνων κινήσεων ἀρχάς. ἀλλὰ μέντοι τῶν ἐκτεινόντων
τε καὶ καμπτόντων τοὺς δακτύλους μυῶν, καὶ προσέτι τῶν ἀπαγόντων τοῦ μεγάλου, δυνατόν τε ἅμα καὶ χρήσιμον
ἦν τὸ διϊστᾶν ἔδειξεν ὁ ἔμπροσθεν λόγος. ἐπεὶ δ᾽ ὡς καὶ πρόσθεν δέδεικται πρὸς μὲν τὴν ἔκτασιν, εἷς ἑκάστῳ δακτύλῳ
τένων ἐξαρκεῖ, πρὸς δὲ τὴν κάμψιν, ἑτέρου μὲν ἐδεήθησαν τοῦ τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον κινοῦντος, ἑτέρου
δὲ τοῦ τὸ δεύτερον, εἷς μὲν ὁ ἔξωθεν ἐκτείνων ἅπαντας ἐδημιουργήθη μῦς. οὐχ εἷς δὲ ὁ κάμπτων ἅπαντας, ἀλλ᾽ ὥσ-
περ οἱ τένοντες ἐγένοντο διττοί. οὕτω καὶ οἱ προτεταγμένοι μύες αὐτῶν εἰσὶ δύο, μέγιστοι μὲν οὗτοι, διότι καὶ οἱ
τένοντες μέγιστοι. πολὺ δ᾽ ἥττων ὁ ἐκτὸς, ὅτι καὶ οἱ τούτου τένοντες, ἐλάττους πολλῷ. δέδεικται δ᾽ ἐν τῷ πρόσθεν
λόγῳ περὶ τῆς περὶ τοὺς τένοντας χρείας. εὐλόγως ἄρα καὶ αὐτῶν τῶν ἔνδον, ὁ μὲν τῶν τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρ-
θρον κινούντων τενόντων μῦς, μείζων ἐστὶ, ὁ δὲ τῶν τὸ δεύτερον, ἐλάττων πολλῷ. καὶ γὰρ κἀνταῦθα τοῖς ὄγκοις τῶν
τενόντων, ἀνάλογόν ἐστι τὸ μέγεθος τῶν μυῶν. ἀλλὰ καὶ ὑπόκειται μὲν ὁ τοὺς μείζους τε καὶ τὴν διττὴν κίνησιν ἐργα-
ζομένους ἀποφύων τένοντας. ἐπίκειται δ᾽ ὁ ἕτερος ἀεὶ ταῖς πλείοσιν ἐνεργείαις, ἢ χρησιμωτέραις τὰ ὑπηρετοῦν-
τα μόρια, φρουρούσης ἀσφαλέστερον τῆς φύσεως. οὗτοι μὲν οὖν οἱ δύο μύες, ἀκριβῶς τὴν μέσην κατειλήφασι χώραν,
ἐπειδὴ καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους τενόντων ὡς ἐδείκνυμεν ἔμπροσθεν, εἰς τὴν μέσην χώ-
ραν ἀνήκειν ἦν ἄμεινον. ἑκατέρωθεν δ᾽ εἷς ἐστι, κάμπτων τὸν καρπὸν ὑπὲρ ὧν τῆς χρείας ἐροῦμεν, ἐπειδὰν ἐξηγώμε-
θα τὰς κινήσεις τοῦ καρποῦ. λοιπὸς δὲ εἷς ὁ πέμπτος ἐστὶ τῶν περὶ τὸ μῆκος ἐκτεταμένων μυῶν ἔνδον τοῦ πήχεως,
ἐπιπολῆς θ᾽ ἅμα καὶ ἰσχνότατος ἁπάντων τῶν προειρημένων μυῶν, ὑπὲρ οὗ πάντες ἥμαρτον οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομι-
κοὶ, νομίζοντες ὑπ᾽ αὐτοῦ κάμπτεσθαι τοὺς δακτύλους. οὐ μόνον δ᾽ ἐν τούτοις ἡμαρτήκασιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μικροὺς μῦς,
ὑφ᾽ ὧν καὶ αὐτῶν ἡ πρώτη διάρθρωσις ἑκάστου δακτύλου κάμπτεται, τελέως ἠγνόησαν. ὥσπερ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ
μέχρι πολλοῦ. γεγραμμένοι δ᾽ εἰσὶ σαφῶς ἔν τε τῇ μυῶν ἀνατομῇ, καὶ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν. ἐβουλό-
μην μὲν οὖν μοι τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἰδίᾳ περαίνεσθαι χωρὶς τοῦ μεμνῆσθαι τῶν σφαλέντων, καὶ οὕτως ἐξ ἀρχῆς
προὐθέμην, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ διεξέρχεσθαι ταῦτα, παρέστη μοι τῶν ἀναγνωσομένων ὑποψία τις ἐσομένη, περὶ ὧν
τοῖς ἔμπροσθεν ἀνατομικοῖς διαφερόμεθα, ὡς ἡμῶν ἐσφαλμένων οὐκ ἐκείνων. εὔλογον γὰρ οἶμαι, τὸν ἕνα νομίζειν
ἀγνοῆσαι μᾶλλον, ἢ πάντας τοὺς ἄλλους. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνάγκη συμβῆναι τὴν ὑπόνοιαν ταύτην ἐκείνοις τοῖς ἀν-
δράσιν, ὅσοι ταῖς ἄλλαις ἡμῶν ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν οὐχ ὡμίλησαν. ἐν αἷς οὐ μόνον ἐπεδείξαμεν, ὅσα κατὰ
τὰς ἀνατομὰς ἐσφάλησαν οἱ πρόσθεν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας τῶν σφαλμάτων ἐγράψαμεν. ἃς εἰ μή τις φυλάξαι-
το, καὶ νῦν ἀνατέμνειν βουληθεὶς, ὁμοίως ἐκείνοις σφαλήσεται. καὶ ὅσοι γε θεωροῦσιν, ἀνατεμνόντων ἡμῶν τὰ φαι-
νόμενα, μὴ ὅτι τένοντας, ἢ κινήσεις τινὰς ἠγνοημένας αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ μῦς ὅλους παραλελειμμένους, ἐκπλήττον-
ταί τε, καὶ τυφλοὺς ἀποκαλοῦσι τοὺς ἐσφαλμένους τὰ τηλικαῦτα. φέρε γὰρ, ἵνα τἆλλα παραλίπω, τὰ κατὰ
τὴν τῆς χειρὸς ἀνατομὴν αὐτοῖς ἀγνοηθέντα, τίς οὐχ ὁρᾷ τῶν ὀφθαλμοὺς ἐχόντων, οὐ μόνον ἐκτεινόμενον καὶ καμπτόμενον
ἕκαστον τῶν δακτύλων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πλάγια παραγιγνόμενον; ἀλλ᾽ ὅμως ἐκεῖνοι τῶν κινούντων αὐτοὺς μνημονεύ-
οντες τενόντων, τοὺς ὑφ᾽ ὧν ἐκτείνονται καὶ κάμπτονται λέγουσιν. οὐκ ἐννοήσαντες ὅτι καὶ τῆς εἰς τὰ πλάγια παρα-
γωγῆς ἀναγκαῖον εἶναί τινας ἀρχὰς κινήσεως. ἆρ᾽ ἔτι θαυμάζεις ἢ ἀπιστεῖς, ἠγνοῆσθαί τι τῶν ἀδηλοτέρων ἐν ταῖς
ἀνατομαῖς, οἷς μηδὲ τὰ πρὸ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενα γινώσκεται; οὗτος μὲν δή μοι λόγος κοινὸς, ἅπαξ εἰρήσθω νῦν
ὑπὲρ ὅλης τῆς πραγματείας, ἵνα μὴ πολλάκις ἀναγκάζωμαι λέγειν τὰ αὐτά. τὴν γὰρ τῶν ὄντως φαινομένων, ἐν
ταῖς ἀνατομαῖς ἐξήγησιν, ἡμεῖς ποιούμεθα νῦν, οὐδενὸς τῶν ἔμπροσθεν ἀκριβώσαντος αὐτήν. ὅστις οὖν βούλεται τῶν
τῆς φύσεως ἔργων γενέσθαι θεατὴς, οὐ χρὴ τοῦτον ἀνατομικαῖς βίβλοις πιστεύειν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις ὄμμασιν, ἤτοι πρὸς
ἡμᾶς ἀφικόμενον, ἢ τινὶ τῶν ἡμῖν ὁμιλησάντων συγγινόμενον, ἢ αὐτὸν ἐφ᾽ ἑαυτοῦ φιλοπόνως γυμναζόμενον ἐν ταῖς
ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν. ἕως ἂν δ᾽ ἀναγινώσκῃ μόνον, ἅπασι τοῖς ἔμπροσθεν ἀνατομικοῖς ἡμῶν, πιστευέτω μᾶλλον,
ὅσῳ καὶ πλείους εἰσίν. ἀλλ᾽ ὅθεν γε ὁ λόγος ἀπετράπετο, περὶ τῶν περὶ τὸ δέρμα τῆς χειρὸς ἐντὸς ἐπιπολῆς φαινομένου

μυὸς, ἀναλαβόντες εἴπωμεν, ὃν οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνατομικῶν, παντὶ τῷ ψιλῷ καὶ ἀτρίχῳ ἐπὶ τὸ ἔνδον ὑποπεφυκότα, χρειῶν οὐ φαύλων ἕνεκεν, ἃς ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ, τὸν περὶ τῶν τοὺς δακτύλους κινούντων ἁπάντων μυῶν συμπερανάμενος λόγον. ἔσωθεν μὲν γὰρ ὡς εἴρηται δύο εἰσὶ μόνοι, τέτταρες δ' ἔξωθεν, ὁ μὲν ἐκτείνων τοὺς τέτταρας δακτύλους, ἁπάντων μέσος εὐλόγως γενόμενος ὡς ἀπεδείξαμεν, ἄλλοι δ' ἑκατέρωθεν αὐτοῦ δύο μύες. ὑποκείμενος μὲν αὐτοῖς κάτωθεν ὁ τῶν δύο τῶν μικροτάτων τῆς εἰς τὸ πλάγιον ἐξηγούμενος κινήσεως. ἁπτόμενοι δὲ τούτου, δύο ἕτεροι συμφυεῖς ἀλλήλοις κατά τι, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀνατομικοῖς εἷς εἶναι νομισθέντες. ἐκφύονται δ' ἐκ μὲν θατέρου, δύο τένοντες, ἐπὶ δύο δακτύλους ἰόντες, εἷς ἐφ' ἑκάτερον, ὁ μὲν ἐπὶ τὸν μακρότατόν τε τῷ μήκει καὶ τῇ τάξει μέσον, ὁ δ' ἐπὶ τὸν λιχανόν. ἐκ δὲ θατέρου πρὸς τὸν μέγιστον δάκτυλον, ὃν δὴ καὶ ἀντίχειρα προσαγορεύουσιν, εἷς ἐκφυόμενος ἐμβάλλει τένων. οὗτοι πάντες οἱ μύες, εἰς τὸ πλάγιον ἀπάγουσι τοὺς δακτύλους, εὐλογώτατα ταχθέντες ἐπὶ τοῦ πήχεως. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς εὐθείας ἡγούμενος τοῖς τέτταρσιν ἐκτάσεως ἐν τῷ μέσῳ χωρίῳ τέτακται, ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον, οἱ τὴν λοξὴν κίνησιν κινοῦντες, ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν εἰσίν, εἰς ἃ μέλλουσιν ἄξειν αὐτούς, ὅπερ οἶμαι καὶ μέγιστόν ἐστι τεκμήριον ἀκριβοῦς τέχνης. οὐ γὰρ ἐκ τῶν πλησίον, ἀργοῦ δίκην δημιουργοῦ, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἡ φύσις ἐποιήσατο, ταῖς εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφαῖς τῶν δακτύλων, ἀλλ' ἐκ τῶν πορρωτέρω μὲν ἐπιτηδειοτέρων δ' εἰς τὴν ἐνέργειαν, ἡγοῦν ἀρχὴ τοῦ μεγάλου δακτύλου, πλησίον ἐστὶ τῆς κερκίδος, ὡς ἅπτεσθαι σχεδόν, ἀλλ' ὅμως ὁ κινῶν αὐτὸν μῦς, ἐκ τοῦ πήχεως ἐκπέφυκεν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τοὺς ἐφεξῆς αὐτῶν δύο δακτύλους ἐπιστρέφων εἰς τὸ πλάγιον, τοὔμπαλιν τῷ τὸν καρπὸν ὅλον ἀναστρέφοντι. τὴν ἀρχὴν γὰρ ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ τῆς κερκίδος ὀστοῦ ποιησάμενος, εἰς τὴν πρὸ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μέσου χώραν ἐμβέβληκε μικρῷ τένοντι, καί σοι πάρεστι θεάσασθαι τῷ Χ γράμματι παραπλησίαν ἀποτελουμένην τὴν θέσιν αὐτῶν. οἵαν γὰρ ἔμελλεν ἐργάζεσθαι κίνησιν ἑκάτερος, τοιαύτην ἐξ ἀρχῆς ἔχει τὴν θέσιν. ἔτι δ' ἀκριβέστερον ὑπὲρ τῶν λεγομένων πεισθήσῃ, τοὺς τὸν καρπὸν κινοῦντας ἅπαντας θεασάμενος μῦς, ὑπὲρ ὧν ἐφεξῆς δίειμι τὸν ὑπόλοιπον ἔτι τένοντα τοῦ μεγάλου δακτύλου προσθείς, ὡς μηδὲν ὑπολείπεσθαι τῶν κατ' αὐτούς. ὅτι μὲν οὖν ἄμεινον ἦν τῷ μεγάλῳ, τὴν ἀκριβῶς μέσην ἔκτασιν ὑφ' ἑνὸς ἀποτελουμένην τένοντος μὴ λαβεῖν, ἀλλ' ἐκ δυεῖν λοξῶν γενομένην, ἔμπροσθεν εἴρηται. λέλεκται δ' ἄρτι καὶ ὁ πρὸς τὸν λιχανὸν ἐπιστρέφων αὐτὸν ὁποῖός ἐστι τένων τε καὶ μῦς. ὁ δ' ὑπόλοιπος ὁ ἀπάγων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ λιχανοῦ, κοινὴν μὲν ἔχει τὴν κεφαλὴν τῷ τὸν καρπὸν ὅλον ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἀναστρέφοντι τένοντι. στρογγύλος δ' ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ τις τόνος ἅπαντι τῷ δακτύλῳ μέχρι τῆς ἐσχάτης φάλαγγος ἐκτεταμένος. ὁ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς αὐτῷ κεφαλῆς ἐκπεφυκώς, εἰς δὲ τὸ πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου μέρος τοῦ καρποῦ πλατὺς ἐμφυόμενος, ἀναστρέφει πρὸς τὸ ὕπτιον ἄκραν τὴν χεῖρα. τῶν γὰρ τοῦ καρποῦ κινήσεων τεττάρων οὐσῶν, ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως, τῆς ἐπὶ τὸ πρανὲς περιαγωγῆς, τῆς ἐπὶ τὸ ὕπτιον, δύο μὲν ἐξηγοῦνται τένοντές τε καὶ μύες τῆς κάμψεως, δύο δ' ἄλλοι τῆς ἐκτάσεως. οἱ δ' αὐτοὶ οὗτοι, καὶ τὰς εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφὰς ῥυθμίζουσι, συνεπιλαμβάνοντές τι τῷ πρανεῖ σχήματι πέμπτου μυός, ἔξωθεν μὲν τοῦ πήχεως τεταγμένου, τελευτῶντος δ' εἰς μέσον μάλιστα τὸ μετακάρπιον διπλῷ τένοντι. τῶν μὲν οὖν καμπτόντων τὸν καρπὸν τενόντων, ἔνδοθεν δηλονότι τοῦ πήχεως τεταγμένων, ὁ μὲν ἕτερος εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ὁ δ' ἕτερος εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μέγαν χώραν ἐμβάλλει. καὶ τῶν ἐκτεινόντων δ' ἑκάτερος ὡσαύτως, ἔξωθεν δηλονότι τοῦ πήχεως τεταγμένος, ὁ μὲν ὑπὲρ τὸν μικρόν, ὁ δὲ ὑπὲρ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐμφύεται. εἰ μὲν δὴ ἀμφότεροι ταθεῖεν, κάμπτουσι μὲν οἱ ἐντός, ἐκτείνουσι δὲ οἱ ἐκτὸς ἄκραν τὴν χεῖρα. θατέρου δ' αὐτῶν τεινομένου, τοῦ μὲν ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐντός, ἢ τοῦ ἐπὶ τὸν μικρὸν ἐκτός, ἐπὶ πρανὲς ἀτρέμα πως ἡ χεὶρ περιάγεται. τοῦ δὲ ἐπὶ τὸν μικρὸν ἐντός, ἢ τοῦ κατὰ τὸν μέγαν ἐκτὸς ἐπὶ τὸ ὕπτιον. εἰ δ' ἅμα ταθεῖεν, ὅ τε ἐπὶ τὸν μέγαν ἐντός, καὶ ὁ ἐπὶ τὸν μικρὸν ἐκτός, οὐκέτ' ἀτρέμα, ἀλλ' ἐπὶ πλεῖστον οὕτως ἐπὶ τὸ πρανὲς ἡ χεὶρ περιάγεται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῦ ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐντός, ἅμα τῷ ἐπὶ τὸν μέγαν ἔξωθεν ταθέντος, ἱκανῶς ἡ χεὶρ ὑπτία γίνεται. ἐπεὶ δ' εἰς τὰς ἐπὶ τὸν βίον ἐνεργείας χρησιμώτατόν ἐστι μακρῷ τὸ πρανὲς σχῆμα μιχθὲν τῇ ἐπὶ τὸν καρπὸν ἐκτάσει, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ πλεονεκτεῖν αὐτῷ τοῦ ὑπτίου, τὸν πέμπτον τένοντα τὸν διπλοῦν, τῆς εἰς τοῦτο περιστροφῆς ἡγησόμενον, ἡ φύσις προσέθηκεν. ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τὴν κερκίδα μυός, ἐμφυσόμενον δὲ εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μέσον τε καὶ τὸν λιχανὸν δάκτυλον χώραν τοῦ μετακαρπίου. τί δή ποτ' οὖν οὐχ ἑνὶ τένοντί τε καὶ μυῒ τὴν ἔκτασιν ἢ τὴν κάμψιν ἐπέτρεψε τῆς χειρός; ἔτι γὰρ τοῦτ' ἐνδεῖν οἶμαι τῷ παρόντι λόγῳ, ὅτι πρῶτον μὲν οὐκ ἂν ἀκριβὴς τῆς διαρθρώσεως ὅλης, οὐδ' ἑδραίαν εἷς ὤν, ἐποιεῖτο τὴν κάμψιν, ἀλλ' εὐπερίτρεπτόν τε καὶ χαλαράν. ὡς δὲ νῦν ἔχει τῇ χειρί, τελέως ἑδραία τε καὶ ἀσφαλής ἐστι. ἔπειτα δὲ οὐδὲ σχολάζουσαν ἔτι εἶχε τὴν μέσην χώραν, ἐν ᾗ πάντως ἕνα γε αὐτὸν ὄντα τετάχθαι ἐχρῆν. ἔφθανε γὰρ ἔνδοθεν μὲν ὑπὸ τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους, ἔξωθεν δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτεινόντων αὐτὴν κατειλῆφθαι. καὶ τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἑτέρων αὖ ἐδέησεν αὐτῇ τενόντων, τῶν τὰς εἰς τὰ πλάγια περιστροφὰς ἐργασαμένων. ἀλλὰ νῦν γε διττῶν γενομένων τῶν ἐκτεινόντων καὶ καμπτόντων, εὐθὺς μὲν καὶ τὰς ἄλλας κινήσεις δι' αὐτῶν τῆς χειρὸς ἔχομεν. οὐκ ἀποροῦμεν δ' οὐδὲ τῆς θέσεως τῶν ἐργαζομένων αὐτὰς μυῶν, ἐνεργοῦμέν τε πολλῷ μᾶλλον, οὕτως ἰσχυρότερον θ' ἅμα καὶ ἀσφαλέστερον, ἢ εἰ ἐκείνως ἐγεγόνεισαν, ὧν ἁπάντων ἔδει. χρὴ δὲ προσέχειν ἐνταῦθα τὸν νοῦν τῷ λόγῳ, καὶ διορίζειν τὰς τοῦ καρποῦ κινήσεις, τῶν ὅλου τοῦ πήχεως. εἰσὶ γὰρ δὴ καὶ κἀκείνου τέσσαρες κινήσεις, ἀνάλογον ἔχουσαι ταῖς ἐπὶ τὸν καρπόν, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν ἐξῆς εἰρήσεται. τὸ δὲ νῦν εἶναι, τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς εἰ καὶ τελέως ἀκίνητον φυλάττοι τις ἄκραν τὴν χεῖρα, σαφῶς ὄψεται τὰς τέσσαρας τοῦ πήχεως κινήσεις, ὑπὸ τῶν πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεων ἐπιτελουμένας. καὶ γὰρ ἐκτεινόμενον καὶ καμπτόμενον, καὶ περιαγόμενον, ἐπί τε τὸ πρανὲς καὶ τὸ ὕπτιον ἴδοις ἂν αὐτὸν ὅλον, ἀτρεμούσης ἄκρας τῆς χειρός. ἀλλὰ τὴν μὲν ἔκτασίν τε καὶ κάμψιν, ἡ τοῦ πήχεως πρὸς τὰ μέσα τοῦ βραχίονος ἐργάζεται διάρθρωσις. τὴν δ' εἰς τὰ πλάγια περιαγωγήν, ἡ τῆς κερκίδος πρὸς τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ κεφαλήν. οἱ δ' ἐπιτεταγμένοι ταῖς διαρθρώσεσιν ἑκατέραις μύες, οἷοι μὲν καὶ ὅσοι εἰσὶ καὶ πηλίκοι, προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται ἐπὶ τὸν οἰκεῖον καιρόν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τό γε τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν.

γινώσκειν, ὡς οἱ μὲν ἐκτείνοντές τε καὶ κάμπτοντες τὸν πῆχυν, ἔνδον τοῦ βραχίονός εἰσιν. οἱ δὲ περιστρέφοντες, ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πήχεως. λοξοὶ μὲν, ὅτι καὶ ἡ κίνησις ἣν δημιουργοῦσι λοξή. καθήκοντες δ᾽ εἰς τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν, ὅτι τῆς τούτου πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεως, ἡ τοιαύτη κίνησις ἔργον ἐστί. εἰρήσεται μὲν καὶ περὶ τούτων ἐξῆς. ἐμνημονεύσαμεν δὲ αὐτῶν καὶ νῦν, ὅτι μοι προὔκειτο τοὺς περὶ τὸν πῆχυν ἅπαντας ἐξαριθμήσασθαι μῦς. καὶ δὴ φαίνονται προσηκόντως ἔνια μὲν ἔξωθεν, ἔνια δ᾽ ἔνδοθεν γεγονότες, ἑκατέροις αὐτῶν προσιόντων δηλῶν τούτων μυῶν, ὑπὲρ ὧν νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων. ὥσθ᾽ οἱ λοιποὶ μύες οἱ περὶ τὸν πῆχυν, οἱ τῆς ἄκρας χειρὸς ἕνεκα γεγονότες, ἔνια μὲν ἔξωθέν εἰσι, ἔνια δ᾽ ἔνδοθεν. οὓς καὶ διὰ βραχέων αὖθις ἐν κεφαλαίῳ ἐπελθεῖν ἄμεινον, ἵν᾽ εὐμνημόνευτος ὁ περὶ τῆς χρείας αὐτῶν γένηται λόγος. ὁ μὲν δὴ μέγιστος ἁπάντων, ὁ τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον ἄρθρον ἑκάστου τῶν δακτύλων κάμπτων, εὐθὺς ἐπὶ τὸ μῆκος τῆς ὅλης χειρὸς ἐκτέταται, τὴν μέσην χώραν τὴν ἐντὸς τοῦ πήχεως ἅπασαν καταλαμβάνων. ὁ δ᾽ ἐπικείμενός τε καὶ συμφυὴς αὐτῷ τοῖς τέτταρσι δακτύλοις ἀποστέλλει τένοντας, οὓς εἰς τὸ δεύτερον ἄρθρον ἐλέγομεν ἐμφύεσθαι. τρίτος ἔνδον τούτοις ἐπὶ τὸ μῆκος τῆς ὅλης χειρὸς, ὁμοίως τοῖς προειρημένοις πεφυκὼς, ὑπ᾽ αὐτῷ τῷ δέρματι κείμενος, εἰς τὸ διασπείρεται τὸ τῆς ἄκρας χειρὸς ἔνδοθεν δέρμα. οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρεῖς τὴν μέσην χώραν ἐπέχουσιν. οἱ λοιποὶ δὲ δύο, τούτων ἑκατέρωθεν οἱ μικροὶ μύες, οἱ δ᾽ αὐτοὶ κάμπτουσι τὸν καρπόν. ὁ μὲν ἐπὶ τὸν μικρὸν, ὁ δὲ ἐπὶ τὸν μέγαν ἐμφυόμενος δάκτυλον. τῶν δ᾽ ἔξωθεν τοῦ πήχεως, ὁ μὲν ἐκτείνων τοὺς τέτταρας δακτύλους ἐπιπολῆς, ὑπ᾽ αὐτῷ τῷ δέρματι τέτακται, τὴν δὲ μέσην μάλιστα πάντων τοῦ κώλου χώραν κατειληφώς, ἕτεροι δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ τῆς μέσης χώρας ἀποχωροῦντές τε καὶ λοξούμενοι, τοῖς τρισὶ μὲν τοῖς μείζοσι δακτύλοις οἱ δύο, τοῖς δ᾽ ὑπολοίποις δύο, τοῖς ἐλάττοσιν ὁ λοιπὸς ἀποφύσεις πέμπει. τῶν δὲ καταλοίπων τριῶν, ὁ μὲν ἔνδον τοῦ πήχεως, ἐκτείνειν ἐλέχθη τὸν καρπὸν ἁπλῷ τένοντι. οἱ δ᾽ ἔνδον τῆς κερκίδος, ὁ μὲν τὸν κόνδυλον αὐτῆς ὑπερβαίνων λοξὸς δίκρους γινόμενος, ἐκτείνει τε ἅμα τὸν καρπὸν, καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἀπάγει τῶν ἄλλων. ὁ δ᾽ ἔξωθεν ἐπιβεβλημένος, ὃν εἰς τὸ πέρας τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μέσου δακτύλου καθήκειν ἔφην μετακάρπιον, ἔνδον τὸ πρανὲς ἄκραν τὴν χεῖρα περιάγει, ἐκτείνει τε τὸν καρπόν. καταλοίπον οὖν ἐστὶ τὸν ὑποπεφυκότα τῷ δέρματι τῆς χειρὸς ἔσωθεν ἐξηγήσασθαι τένοντα. τὴν μὲν ἔκφυσιν ἐκ τοῦ μέσου μυὸς ἔχοντα τοῦ εὐθέος, ὃς ἐλάττων μέν ἐστι τῶν ἄλλων μυῶν τῶν τεττάρων, ὅτι μηδέ τινα κινεῖ διάρθρωσιν. ἐπιπολῆς δ᾽ ὑπὸ τῷ δέρματι τέτακται, τὴν μέσην τοῦ κώλου χώραν κατειληφώς. ἀποφύεται μὲν οὖν ὁ τένων αὐτοῦ, πρὶν ἐπὶ τὴν τοῦ καρποῦ διάρθρωσιν ἀφικέσθαι, πλατύνεσθαι δ᾽ ἄρχεται κατ᾽ ἐκείνην πρῶτον, ἐντεῦθεν τε φαίνεται καθάπερ τι δεύτερον δέρμα λευκὸν, καὶ ἄναιμον ὑποτεταμένος, ἅπαντι τε τῷ δέρματι ἐπὶ τὴν ἄκραν χεῖρα καὶ τοὺς δακτύλους. τὸ μὲν οὖν ἄλλο δέρμα, τὸ περὶ τῷ παντὶ σώματι δέρεσθαι δύναται, διόπερ οἶμαι καὶ ὠνομάσθαι φασὶν οὕτως αὐτό. τὸ δ᾽ ἐν ἄκραις ταῖς χερσὶν ἔνδον, ὑπὲρ ὧν νῦν ὁ λόγος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κάτω τῶν ποδῶν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐπὶ μέτωπόν τε, καὶ ὀλίγου δεῖν ἅπαν τὸ πρόσωπον, ἀλλά τε τινὰ τῶν κατὰ τὸ ζῶον, οὐκ ἔστι ἐκδεῖραι, διὰ τὴν τῶν τενόντων καὶ μυῶν εἰς αὐτὰ κατάφυσιν. ὅπως μὲν οὖν εἰς ἕκαστον αὐτῶν καταφύονται, καὶ τίνος ἕνεκα χρείας, ἐν τοῖς ἰδίοις ὑπὲρ ἑκάστου μορίου λόγοις εἰρήσεται. ἐν δ᾽ οὖν τῷ καθόλου χρὴ τοῦτο γινώσκειν, ὡς ἤτοι τοῦ μεταδοῦναι χρείαν αἰσθήσεως ἀκριβεστέρας, ἢ κινήσεως τῆς καθ᾽ ὁρμὴν, ἢ δυσπαθέστερον, ἢ σκληρὸν, ἢ ἄτριχον ἐργάσασθαι τὸ δέρμα, καταφύονταί τινες εἰς αὐτὸ τένοντες. ἔπρεπε δ᾽ οἶμαι ταῖς χερσὶν, ἀντιληπτικοῖς ὑπαρχούσαις ὀργάνοις, καὶ δυσπαθέστερον ἔχειν αὐτὸ πρὸς ἄλλα τινὰ, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν τῶν μικρῶν σωμάτων, ἀκριβῆ θ᾽ ἅμα καὶ ἀσφαλῆ λαβὴν, καὶ μέντοι καὶ αἰσθητικώτερον παντὸς τοῦ ἄλλου δέρματος. οὐ γὰρ ἕτερον μὲν ἐχρῆν εἶναι τὸ ἀντιληπτικὸν, ἕτερον δὲ τὸ ἁπτικὸν ὄργανον, οὐδ᾽ ἄλλο μὲν λαμβάνειν ἕκαστον τῶν ἐκτὸς, αἴροντά τε καὶ μεταφέροντα καὶ ὅλως μεταχειριζόμενον, ἄλλο δὲ μετὰ ταῦτα κρίνειν τῶν ληφθέντων, θερμότητα, καὶ ψυχρότητα, καὶ σκληρότητα, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἁπτὰς διαφορὰς, ἀλλ᾽ εὐθέως ἅμα τῷ λαμβάνειν ἕκαστον, ἄμεινον ἐστι συνδιαγιγνώσκειν, ὁποῖόν τι τὴν φύσιν ἐστί, οὐ μὴν οὐδ᾽ εὐσχημονέστερον ἑτέρῳ διαγιγνώσκειν ὀργάνῳ τοῦ σώματος, ὅτι μὴ χειρὶ, καὶ χειρὸς αὐτῆς οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐντὸς μέρεσιν, οἷσπερ καὶ ἀντιληπτικὸν ὄργανον ὑπάρχει. εἴπερ οὖν διὰ τοῦτ᾽ ἁπτικὸν ἐχρῆν ὑπάρχειν αὐτὴν, ὅτι καὶ ἀντιληπτικὸν, εὔλογον οἷς ἀντιληπτικόν ἐστι μέρεσι, τοῖς αὐτοῖς τούτοις αὐτὴν καὶ ἁπτικὸν ἀπεργάσασθαι. συντελεῖ δὲ οὐ σμικρὸν πρὸς ἀκριβῆ διάγνωσιν ἁπάντων τῶν ἁπτῶν ποιοτήτων, καὶ τὸ ἄτριχον τοῦ ταύτῃ δέρματος, ἐκ τῆς ὑποφύσεως τῆς ὑπὸ τοῦ δέρματος πλατυνθέντος τένοντος ἀπεργασθέν. ὥσπερ γὰρ εἰ δασὺ καὶ λάσιον ἰσχυρῶς ὑπῆρχεν, οὐδ᾽ ὅλως ἂν ἔψαυε τῶν πλησιαζόντων ἑαυτῷ, φθανουσῶν προσεμπίπτειν ἑαυταῖς τῶν τριχῶν. οὕτω νῦν ἀκριβῶς ψιλὸν γενόμενον, οὐδὲν ἄψαυστον ἐκφεύγειν ἐᾷ μόριον οὐδενὸς τῶν ὁμιλούντων, ἀλλὰ πᾶσιν αὐτοῖς προσπίπτων, ὅλου τοῦ πλησιάζοντος αἰσθάνεται σώματος. ὅτι δὲ καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ ταύτῃ δέρματος, ἡ τοῦ τένοντος ὑπόφυσις ἐργάζεται, πρόδηλον παντὶ, χρήσιμόν τι καὶ τοῦτο εἰς πολλὰ τῶν ἔργων ἡμῖν γινόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ τένοντες εἰς τὰ τῶν χειρῶν ἔνδον ἐνέφυσαν δέρματα. καιρὸς δ᾽ ἂν εἴη μεταβαίνειν, ἐπὶ τὰ τοῦ πήχεώς τε καὶ τῆς κερκίδος ὑπόλοιπα. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα καὶ τούτων εἴρηται. λείπεται δὲ ἄλλα τινὰ παντελῶς ὀλίγα, καὶ περὶ τῶν λοξῶν ἐν αὐτοῖς μυῶν τῶν κινούντων τὴν κερκίδα διορίσασθαι. τί δή ποτε δύο μὲν ἐπὶ τὸ πρανὲς αὐτὴν περιάγουσι, δύο δ᾽ ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἀναστρέφουσι, καὶ τί δήποτε χωρὶς τῶν τενόντων. ὡς οὖν ἐπὶ τῶν ἐκτεινόντων καὶ καμπτόντων τὸν καρπὸν ἐδείκνυτο μυῶν, ἄμεινον εἶναι δύο γινομένους αὐτοὺς εἰς τὰ πέρατα τῶν κινηθησομένων ὀστῶν ἐμφύεσθαι, τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον κἀπὶ τῶν τὴν κερκίδα κινούντων μυῶν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐνταῦθα βέλτιον ἦν † ἐν ἄμεινον εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἐμβαλόντα, πεπιστεῦσθαι τὴν ὅλην κίνησιν † ἐν δύο γινομένων. τὸν μὲν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῖς ἐγγὺς τοῦ βραχίονος, τὸν δ᾽ ἐν τοῖς κάτω, τοῖς πρὸς τῷ καρπῷ καταφύεσθαι. προσήκουσι δ᾽ ἔνδον πλέον ἑκάτεροι, καὶ οὐκ εἰς αὐτὰ μόνον ἐμβάλλουσι τὰ πέρατα, διὰ τὸ τοῖς σαρκώδεσι μέρεσι καταφύεσθαι, πρὶν εἰς τένοντας τελευτῆσαι. ἀσθενεῖς γὰρ αἱ τούτων ἀντιλήψεις ὑπάρχουσαι, πλείονας ἐπιλαμβάνειν δέονται τόπους, ἵν᾽ ὅπερ τοῖς τένουσι διὰ τὴν ἰσχὺν ἐκ μιᾶς ὑπάρχει λαβῆς, τοῦτο τοῖς σαρκώδεσι, διὰ τὴν ἀσθένειαν τούτων, ἐκ πλειόνων ἀθροίζηται. ὅτι δ᾽ οὐκ ἄμεινον ἦν, οὔτε δυνατὸν ἐκφῦσαι τῶν μυῶν τούτων τένοντας, εἰ μέν τις μέμνηται τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων,

† ἕνα μυῶν
† ἐπειδὴ οἷον
τὸν ἕνα

[illegible] ἤδη τὴν αἰτίαν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ταύτην ἀναμνήσω διὰ βραχέων. οὐ δέχεται κατὰ φύσιν ὀστοῦν μυὸς, ἢ ὅτι σκληρόν ἐστιν, ἢ ὅτι σμικρὸν, ἢ ὅτι βέλτιον ἦν ἄσαρκον φυλάττεσθαι καὶ κοῦφον τῷ μέλει. τούτων δ' οὐδὲν ἔστιν εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ τῆς κερκίδος. οὔτε γὰρ σκληρόν ἐστιν, οὔτε σμικρὸν, ἀλλ' οὐδὲ κοῦφον εἶναι μᾶλλον, ἤπερ σαρκῶδες ἐθέλει. πρὸς δὲ, καὶ ἀδύνατον τῶν οὕτω πλησίον ἀλλήλοις κειμένων ὀστῶν, τὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ πήχεως μῦν, ἀκινδυνεύμενον ἐμφύεσθαι τῇ κερκίδι. ἐπὶ βραχὺ γὰρ εἰς ταὐτὸν ἀθροιζομένων τῶν εἰς τὰς σάρκας τοῦ μυὸς διεσπαρμένων νεύρων τε καὶ συνδέσμων, ἡ γένεσις τοῖς τένουσι. τὸ δὲ ἐπὶ βραχὺ τοῦτο μακροτέρας ὁδοῦ δεῖται, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκ μεγάλου μυὸς ἀθροίζηται. ὅτι δ' ἀληθές ἐστι τὸ λεγόμενον, ὁ κατὰ τῆς κερκίδος ἄνωθεν ἐπιβεβλημένος ἐνδείκνυται μῦς. ᾧ μόνῳ τῶν τεττάρων τούτων μυῶν, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος οὗτος ἐνέστηκεν, ὑμενώδης ἐπὶ τὸ πέρας ἐκπέφυκε τένων, ἐκφυόμενος ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τῇ κερκίδι πλησίον τοῦ καρποῦ. καὶ γὰρ καὶ μόνος ἐλαχίσταις τε λαβαῖς ἔμελλεν κινήσειν αὐτὴν, μακρότατός τέ ἐστιν, οὐ μόνον τῶν τὴν κερκίδα κινούντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων κατὰ τὸν πῆχυν. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τέτταρες γεγόνασιν οἱ μύες οἵδε, καὶ λοξοὶ τὴν θέσιν, ὅλοι τε σαρκοειδεῖς εἰσι, πλὴν ὅσα τε τοῦ νῦν εἰρημένου τοῦ τετάρτου. βραχύτατος γάρ τις, ὡς εἴπομεν, ἐκπέφυκεν ὑμενώδης τένων. ἔθηκε δ' ἕκαστον αὐτῶν ἡ φύσις ἐν ἐπιτηδειοτάτῃ χώρᾳ. τοὺς μὲν ἐπὶ τὸ πρανὲς σχῆμα περιάγοντας τὸ κῶλον, ἐκ τῶν ἔνδοθεν μερῶν ἁπάντων πρώτους, ἐπὶ βάθος ἀσφαλείας ἕνεκα. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ, τὰς πλείστας τε καὶ ἀναγκαιοτάτας, καὶ σφοδροτάτας ἐνεργείας, ἡ χεὶρ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι διαπονουμένη. τοὺς δ' ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἀπάγοντας, ἐκτὸς μὲν δήπου πάντως ἐχρῆν καταθεῖναι. τὴν θέσιν δ' ἀμφοτέρων ἀνάλογον τοῖς ἔνδον, οὐχ οἷόν τ' ἦν ποιήσασθαι καθ' ἑκάτερα τῆς κερκίδος τὰ πέρατα. τὸ γὰρ πρὸς τῷ καρπῷ κοῦφον θ' ἅμα καὶ ὀλιγόσαρκον εἶναι δεόμενον, ἔτι τε ταῖς κεφαλαῖς ἀνακείμενον τῶν τενόντων ἁπάντων ὅσοι κινοῦσιν ἄκραν τὴν χεῖρα, δύο λοξοὺς μῦς οὐχ οἷόν τ' ἦν ὑποδέξασθαι. ταῦτ' ἄρα τὸν μὲν ἕτερον αὐτῶν, ὅλον σαρκώδη ποιήσασα, κατέκρυψεν ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ πήχεώς τε καὶ κερκίδος. ἐκ μὲν τοῦ πήχεως ἐκφύσασα, καταφύσασα δ' εἰς τὴν κερκίδα. τὸν δ' ἕτερον, ἐπειδὴ μήτ' ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ δυνατὸν ἦν καταθεῖναι, ἀγαπητῶς ὑποδεξαμένῃ κἂν τὸν ἕνα, μήτε ἄλλην τινὰ εἶχε σχολάζουσαν, ἐπέθηκεν ἄνωθεν αὐτῇ τῇ κερκίδι μακρότερον ἐργασαμένη τῶν περὶ τὸ κῶλον τοῦτον συμπάντων μυῶν. ἀνήκει γοῦν αὐτοῦ τὸ ἄνω πέρας, ἐπὶ τὸ τοῦ βραχίονος ἐκτὸς, αἰωρούμενον μὲν ἄχρι τινὸς ἐπὶ τῶν ταύτῃ μυῶν, ἐγκαταβαῖνον δ' αὐτοῖς, ἵνα λεπτότατον ἑαυτοῦ γίγνεται. τοῦτο μὲν οὖν ἑαυτοῦ τὸ πέρας, οἷον κεφαλή τις ἐστί. τὸ δ' ἕτερον τὸ κάτω, δι' οὗ κινεῖ τὴν κερκίδα, τελευτῆσαν εἰς ὑμενώδη τένοντα, καταφύεται τοῖς † ἔνδον αὐτῆς μέρεσι πλησίον τῆς ἐπὶ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. ἐσφαλμένοι δέ εἰσι μεγάλως, καὶ περὶ τὴν τοῦδε τοῦ μυὸς ἐξήγησιν, οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοὶ, διὰ πολλὰς αἰτίας ἃς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγομεν. ἀλλ' ὅ γε νῦν ὁ λόγος αὐτάρκως ἐπιδεδειχέναι μοι δοκεῖ, καὶ τὴν περὶ τοῦδε τοῦ μυὸς ἀκριβῆ τέχνην, τῆς φύσεως κατακρυψάσης μὲν ἐν βάθει τοὺς ἔνδον ἀσφαλείας ἕνεκα. τῶν δ' ἐκτὸς, τὸν ἕτερον μόνον, ὅτι μήτε δυνατὸν ἦν ἀμφοτέρους, μήτε μέγα τι βλάπτεται πρὸς τὰς ἐνεργείας ἡ χεὶρ, παθόντος τοῦ ἐπὶ τὴν κερκίδα ἄνωθεν ἐπιβεβλημένου μυός. εἰ δέ γε ὁ ἔνδον τι πάθῃ, τὰς κυριωτάτας ἐνεργείας ὅλης τῆς χειρὸς, ἀπολέσθαι συμβήσεται. οὐ μὴν οὐδὲ πάθοιτο ποτ' ἂν, ὑπό γε τῶν ἔξωθεν οὐδὲν, εἰ μὴ πρότερόν τι διακοπῇ τελέως, ἢ συντριβῇ τὰ κατὰ τήνδε τὴν χώραν ὀστᾶ. τοσαύτην ἡ φύσις ἀσφαλείας πρόνοιαν ἀεὶ ποιεῖται τῶν κυριωτέρων μορίων. οὕτω γοῦν καὶ τῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένων τενόντων, ὅσοι τούς τε δακτύλους κινοῦσι, καὶ τὸν καρπὸν ἐπιπολῆς μὲν οἱ ἀκυρώτεροι, διὰ βάθους δ' εἰσὶν οἱ κυριώτεροι. ἐπεὶ δ' ὡς ἐλέγομεν, ἡ φύσις ἠναγκάσθη, ἐπὶ τῆς κερκίδος ἄνωθεν ἐπιθεῖναι τὸν ἀκυρώτερον μῦν, εὐλόγως αὖ τὸν ἐπὶ τὰ τοῦ βραχίονος ἐκτὸς ἀνήγαγε. μόνος γὰρ οὕτως ἐγίνετο αὖ λοξὸς, ὅπερ ἀναγκαῖον ἦν αὐτῷ λοξῆς κινήσεως ἡγήσασθαι μέλλοντι. δῆλον οὖν ἤδη τῷ μὴ παντάπασιν ἀργῶς ἀκηκοότι τῶν εἰρημένων, ὡς οὐ μόνον ἡ φύσις ἐποίησε τοὺς μῦς τοσούτους εὐλόγως, ἀλλὰ καὶ τηλικοῦτον ἕκαστον, οἷόν περ ἐστὶ, καὶ ὧδέ πως κείμενον, καὶ εἰς τοσούτους δὴ μεριζόμενον τοὺς τένοντας. εἰ γάρ τι καὶ παραλέλειπται ἐπὶ τὸν λόγον ἀνεξήγητον, τὸ μέν τι τοῖς ἤδη λεγομένοις ἀνάλογον ἔχον, τὸ δὲ καὶ τοῖς εἰρησομένοις ὁμοίως διακείμενον, οὐ χαλεπὸν ἀνευρίσκειν, εἰληφότας ἤδη τοσαύτας ἀφορμὰς τῆς εὑρέσεως, ἓν μόνον ἐν ἅπασι διαφυλάττοντας, ὥσπερ τι φῶς λαμπρὸν, ἄγον τε ὑμᾶς ᾗ χρὴ, καὶ ποδηγοῦν ἑτοίμως ἐπὶ τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν, ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθέως ἐλέχθη τοῦδε τοῦ λόγου. τί δὲ τοῦτ' ἐστι; τὴν ἐνέργειαν ἑκάστου τῶν μορίων, καὶ πρὸ ταύτης δηλονότι τὴν κατασκευὴν ἅπασαν, ἀκριβῶς δεῖν ἐπίστασθαι τῶν ἐν ταῖς διαιρέσεσι φαινομένων αὐτόπτην γενόμενον ἐπιμελῶς, ὡς νῦν γε μεστὰ τὰ βιβλία, τῶν ἀνατομικοὺς ἑαυτοὺς καλεσάντων μυρίων ἁμαρτημάτων. ὑπὲρ ὧν ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ, λόγον ποιούμεθα, δεικνύντες οὐχ ἁπλῶς μόνον αὐτὰ τὰ σφάλματα καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐξηγούμενοι. καὶ τοίνυν καὶ τὰς χρείας τῶν μορίων οὐ χαλεπῶς ἂν ἐξευρίσκοις, ὑπ' αὐτῆς διδασκόμενος τῆς φύσεως, εἰ μόνον εἴδεις ἀκριβῶς τὴν κατασκευὴν αὐτίκα τῶν ἐπικειμένων τενόντων τοῖς ἐπὶ τὸν καρπὸν πέρασι, πήχεώς τε καὶ κερκίδος, ἀσάρκοις τε καὶ γυμνοῖς οὖσι, καὶ σφαλεροῖς διὰ τὴν κυρτότητα, τίνα τρόπον τῆς ἀσφαλείας ἡ φύσις προὐνοήσατο, θεάσασθαι χρὴ μόνον ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ὡς οὐδείς γε οὕτως ἀναίσθητός ἐστιν, ὃς θεασάμενος ἐγγεγλυμμένον ὀστοῦν, χώραν ἴσην τῷ μέλλοντι διεξέρχεσθαι τένοντι, ζητεῖν ἔτι καὶ ἀμφιβάλλειν καὶ ἀπορεῖν, εἰ τῆς ἀσφαλείας τῶν μορίων ἡ φύσις προνοεῖται. ἀλλ' εἰ καὶ βραδὺς εἴη, καὶ τελέως ἀμβλὺς τὴν διάνοιαν, ἐπὶ μὲν ἑνὸς ἢ δυοῖν ἢ τριῶν ἴσως ὀστῶν αὐτὸ θεασάμενος, ἔτι ἂν ἀποροίη. πανταχοῦ δ' ὁρῶν, ὅταν ὑπερβῆναι δέῃ, κυρτότητα μεγάλην ὀστοῦ, νεῦρον, ἢ τινὰ τένοντα τῶν τριῶν τούτων ἕν τι γιγνόμενον, ἢ κοιλαινόμενον τὸ μόριον, ἢ διατετρημένον, ἢ πάντως γε περὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ τὸ νεῦρον ἑλιττόμενον, οὐδαμοῦ δὲ γυμνὸν οὐδ' ἀφρούρητον ἐποχούμενον τῇ κυρτότητι, συνήσει πάντως τότε, πόσην ἡ φύσις ἀσφαλείας ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἐνδείκνυται τὴν τέχνην. εἰ δ' ὅτι καὶ τοῖς στηριζομένοις ταῖς κοιλότησι τῶν ὀστῶν ἀγγείοις ἅπασιν, οὐ μόνον νεύροις τε καὶ τένουσιν, ὑμένες ἰσχυροὶ περιβάλλονται ἄνωθεν, καὶ κάτωθεν ὑποστρώννυνται εἰ θεάσοιτό τις, ἔτι καὶ μᾶλλον οἶμαι συνήσειν αὐτὸν, ἕνεκα δυσπαθείας ἅπαντα τὰ τοιαῦτα μεμηχανῆσθαι τὴν φύσιν, ἐν ἅπαντι τῷ

† ἐκτὸς

σώματι ταῦθ' οὕτως ἔχει, κἂν ταῖς ἐπὶ τὸν καρπὸν ἐξοχαῖς τῶν ὀστῶν οὐχ ἥκιστα. τῶν γὰρ τριῶν μυῶν τῶν ἔξωθεν τῆς χει-
ρὸς, τῶν τὸν καρπὸν κινούντων τοὺς τένοντας, αἱ τῆς κερκίδος τε καὶ τοῦ πήχεως ἐπιφύσεις ὑποδέχονται κοιλαινόμε-
ναι. εὐθὺς δὲ καὶ πλατέσι συνδέσμοις, ἰσχυροῖς τε καὶ σκληροῖς, ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποδεχομένων ὀστῶν ἐκφυομένοις,
ἀμφιέννυνται πανταχόθεν οἱ τῇδε τένοντες ἅπαντες, ὡς μήτε ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἑτοίμως τι πά-
σχειν, μήθ' ὑπὸ τῆς σκληρότητος τῶν ὀστῶν† ποιεῖν. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς ἀσφαλείας τῶν μορίων ἡ φύσις προὐνοήσατο, †πονεῖν
θεάσασθαι χρὴ μόνον ἀκριβῶς τὰ διὰ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι μέγεθος ἑκάστῳ μυῒ καὶ τένον-
τι ταῖς ἐνεργείαις ἀνάλογον ἔδωκεν, ὡς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται γράμματι. τὰς μὲν ἀσθενεστέρας, μικροῖς ἐπι-
τρέψασα τένουσι καὶ μυσὶ, πρὸς δὲ τὰς σφοδροτέρας, οὐ μείζους μόνον, ἀλλὰ καὶ διττοὺς ποιήσασα. καὶ μὴν ὅτι καὶ
τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα, καὶ τὴν θέσιν ἐν ἄκρᾳ τῇ τέχνῃ παρεσκεύασεν, ἤδη μοι δέδεικται. καὶ οὐδὲν ἔτι λείπε-
ται τῶν κατ' αὐτούς. ἀλλ' ὥρα μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν περὶ τῶν ὀστῶν λόγον, ἀπ' ἄκρας τῆς χειρὸς ἀρξαμένους, ἐπειδὴ καὶ
πάμπολλα τὰ κατ' αὐτὴν ἐστὶν ὀστᾶ. τὰ μὲν οὖν δακτύλων ἐλέχθη πρόσθεν, ὡς ἐχρῆν εἶναι καθ' ἕκαστον τρία, τοιαύ-
την ἔχοντα τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν θέσιν, καὶ τὸ μέγεθος οἷα νῦν ἐστι. διατί δ' ἐξ ὀκτὼ μὲν ὀστῶν τὸν καρπὸν, ἐκ τεττά-
ρων δὲ τὸ μετακάρπιον, ἐποίησε πολυειδέσι τοῖς σχήμασι, καὶ διατί μὲν ἐπὶ δύο στοίχους ὁ καρπὸς σύγκειται, καθ' ἕνα δὲ
τὸ μετακάρπιον, ἔτι τε περὶ τοῦ σχήματος αὐτῶν, καὶ τῆς σκληρότητος, καὶ τῆς θέσεως, οὕτω μὲν λέλεκται πρόσθεν. ἀρκ-
τέον δ' ἤδη τῆς ἐξηγήσεως, ἀπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν. ἄτοπος γὰρ ἂν εἶναι δόξειεν ἡμῖν ὁ δημιουργὸς, ἐξ ἑνὸς μὲν ὀστοῦ
μηρὸν καὶ βραχίονα, τὰ μέγιστα τῶν κώλων ἐργασάμενος, ἐξ ὀκτὼ δ' οὕτω βραχὺ μόριον τὸν καρπὸν, ἢ ἐκ τεττά-
ρων τὸ μετακάρπιον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν δακτύλων ἡ ποικιλία τῶν ἐν ταῖς κινήσεσι σχημάτων, ἐνδεικτικὴ τῆς χρείας τοῦ
πλήθους αὐτῶν ἐστι, ἐπὶ δὲ τὸν καρπὸν ἢ τὸ μετακάρπιον, οὐδὲν τοιοῦτον φαίνεται. καὶ μὴν, ἀντιμαρτυρητέον γάρ τοι
ἐναντίῳ λόγῳ, φησί που Ἱπποκράτης. οὕτω σύγκειται τεχνικῶς, ὡς μηδεμίαν ἀπολείπειν ἀκριβείας ὑπερβολήν,
αὐτίκα γέ τοι τῶν ὀκτὼ τῶν κατὰ τὸν καρπὸν οὐδὲν οὐδενὶ παραπλήσιον ὑπάρχον τὴν ἰδέαν, ἢ τὸ μέγεθος ἴσον, ὅμως
εἰς τοσαύτην ἁρμονίαν ἥκει συνθέσεως, ὡς δυσφορώτατον αὐτῶν εἶναι τὸν ἀριθμόν. εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς ἀποξέσειας
μὲν τοὺς συνδέσμους, γυμνώσειας δὲ τοὺς σκέποντας ὑμένας, εἶναι σοι ἓν τὰ πάντα δόξει. τὸ δ' ἐξ οὕτω πολλῶν τε
καὶ πολυειδῶν συγκείμενον τὸν καρπὸν, ἔσωθεν μὲν κοῖλον εἰς ὅσον τῇ χειρὶ πρέπει γίνεσθαι, κυρτὸν δ' ἔξωθεν εἰς
ὅσον καὶ τοῦτο συμφέρει. πῶς οὐχ ἅμα μὲν τέχνην θαυμαστὴν, ἅμα δὲ πρόνοιαν ἐνδείκνυται; τὸ δὲ καὶ κυρτότη-
τα σχεῖν ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι, τοῖς πρὸς τὸν πῆχυν, τοιαύτην τε καὶ τηλικαύτην, οἵα καὶ ὅσῃ μάλιστα ἔμελλεν ἐπιτή-
δειος εἰς διάρθρωσιν ἔσεσθαι τῶν προτεταγμένων ὀστῶν. ἆρ' οὐ καὶ αὐτὸ, τῆς τε τοῦ βελτίστου προνοίας ἔχεται, καὶ τέχνης
ἀκρίβειαν ἐνδείκνυται; μὴ τοίνυν ταύτην μόνον θαυμάσῃς αὐτοῦ τὴν κατασκευὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ κάτω πέρας ἐπί-
σκεψαι. τέτταρας γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει θεάσῃ κοιλότητας, ἑξῆς ἀλλήλων μικρὰς, αἳ συναρθροῦνται τοῖς ὀστοῖς τοῦ
μετακαρπίου. χόνδρος δ' οὐ ταύτας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν αὐτῷ τῷ καρπῷ συντάξεις τῶν ὀστῶν ἁπάσας ἐπαλείφει,
καὶ σφίγγουσιν ὑμένες ἔξωθεν αὐτὰς ἰσχυροὶ, σύνδεσμοί τε ἅμα τοῖς ἄρθροις, καὶ σκέπασμα τοῖς ὅλοις ὀστοῖς περιβε-
βλημένοι. τὰ δὲ τοῦ μετακαρπίου τέτταρα, παράλληλα μὲν ἄχρι τῶν δακτύλων φέρεται. διέστηκε δ' ἀπ' ἀλλήλων, καὶ
οὐχ ὥσπερ τὰ τοῦ καρποῦ πάντῃ συνῆπται. ταυτὶ μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων διεστῶσιν ὀργάνοις τοῖς δακτύλοις, ἔμελ-
λε διαρθροῦσθαι, τὰ δ' ἄνω τοῦ καρποῦ, τοῖς πήχεώς τε καὶ κερκίδος πέρασι συνημμένα. ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα κυρτὰ μὲν
ἔξωθεν ἀτρέμας, ἔνδοθεν δὲ σιμώτερα γέγονεν. ἔδει γὰρ αὐτὰ ἑξῆς τῶν τοῦ καρποῦ τεταγμένα, τὴν ἐκείνων ἰδέαν μι-
μεῖσθαι. καὶ τοίνυν εἰς τοσοῦτον αὐτοῖς ὡμοίωται, ὥστε τὴν ἐξ ἁπάντων σύνταξιν διττὰς ἐπιφανείας ὁμαλὰς ἐργάζεσθαι,
σιμὴν μὲν τὴν ἐντὸς, κυρτὴν δὲ τὴν ἐκτός. ὅταν οὖν ἐκτεῖναι δεηθῶμεν ἀκριβῶς ἄκραν τὴν χεῖρα, τείνουσι μὲν οἱ ἔξωθεν
τένοντες ἅπαντας τοὺς δακτύλους, ὥσπερ ἀνακλῶντες, ἐκτείνεται δὲ ὁμοίως, καὶ τὸ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρον. ὑπ' ἀμφο-
τέρων δ' αὐτῶν, ὅ τε καρπὸς καὶ τὸ μετακάρπιον, συγχωρούμενά τε, καὶ οἷον μοχλευόμενα βιαίως. ἐξίστασθαι μὲν τῆς ἀρχαί-
ας ἕδρας ἀναγκάζεται, φέρεσθαι δ' ἔξωθεν μὴ δυνάμενα, διὰ τὴν τῶν ἐνταῦθα τενόντων τάσιν, λοιπὸν ἔτι τὴν ἔσω με-
τάστασιν ἕξει, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησεν ἔσω πανταχόθεν ὠθούμενα, χαλαροὺς εἴπερ ἐκέκτητο, καὶ λεπτοὺς τοὺς συνδέ-
σμους. νυνὶ δ' ἡ τούτων ῥώμη βοηθὸς αὐτοῖς ὑπῆρξεν, ὡς μὴ παντάπασιν ἐξάρθροις γενέσθαι. ὅμως δ' οὖν ἑκάστου
τῶν ἄρθρων βραχύ τι μετακινουμένου, μέγα καὶ ἀξιόλογον ἐξ ἁπάντων ἀθροίζεται. πλείστην δ' εἰς τὴν τοιαύτην μετάστα-
σιν, οἱ ἐκτὸς τένοντες εἰσφέρονται δύναμιν. ἐμπίπτοντες γὰρ τοῖς κυρτοῖς τῶν ὀστῶν εἴσω σύμπαντα πιλοῦσι. δῆλον δὲ
ἐντεῦθεν τὸ πρὸς τὴν αἴσθησιν ἐπίδηλον γίνεται τῆς ἐκτάσεως, τῆς μὲν τέως κενῆς χώρας τῆς ἐντὸς, καταλαμβανομέ-
νης ὑπὸ τῶν μεθισταμένων εἰς αὐτὴν ὀστῶν, τῆς δ' ἔμπροσθεν κυρτότητος τῆς ἐκτὸς καταλιπομένης. οὐ μόνον τοίνυν τῷ
τὸ κοῖλον ἀναπληροῦσθαι τῆς χειρὸς, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ κυρτὸν εὐθύνεσθαι, τοῖς κατὰ τὸν καρπόν τε καὶ τὸ μετακάρπιον ὀρ-
γάνοις ἐκτείνεσθαι συμβαίνει. κοίλην δ' ὅταν ἀκριβῶς βουληθῶμεν ἐργάσασθαι τὴν χεῖρα, πάντα τἀναντία δρῶμεν.
ἐκλύοντες μὲν τῆς τάσεως τοὺς ἐκτὸς τένοντας, τείνοντες δὲ τοὺς ἐντὸς, κάμπτοντες δὲ τοὺς δακτύλους, ἐξ ὧν ἁπάν-
των πάλιν ἑτοίμως εἰς τὸν ἐκτὸς τόπον, ἐπανέρχεται τῶν ὀστῶν ἕκαστον, ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδέτερον τούτων ἐγένετο, μηδα-
μῇ δυναμένων εἴκειν αὐτῶν. οὐκ ἂν δ' εἶξαν, εἴπερ ἦν ἓν ἀσύνθετον ἅπαντα, ὥστ' ἐκ τοῦ πολλὰ γενέσθαι τὸ μεθίστα-
σθαι κτησάμενα, καὶ κοίλην ἐπὶ πλεῖστον καὶ πάλιν εὐθεῖαν ἐργάζεται τὴν χεῖρα, διὰ τὴν ἀμφοῖν ἡμῖν ἐν μέρει χρείαν,
καὶ πάντως ἂν ἡ ἑτέρα κατάστασις ἀπώλετο, μὴ γενομένων αὐτῶν πλειόνων. οὐ μόνον δὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς χειρὸς,
ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσφάλειαν ὠφέλησεν ἡ τοιαύτη κατασκευή. μεταξὺ γὰρ τῶν δακτύλων τε καὶ τοῦ πήχεως, εἴπερ ἓν
ἁπλοῦν ὀστοῦν ἐτέτακτο, κοῖλον μὲν ταὐτὸν, κυρτὸν δὲ τἀκτὸς, οὕτω γυμνὸν ὡς τούτοις πρέπει εἶναι γυμνοῖς. τοῦτο
γὰρ ὁ πρόσθεν λόγος ἔδειξεν, ὑπὸ παντὸς ἂν τοῦ πλήξαντος σκληροῦ ῥᾳδίως ἐρρήγνυτο. ῥαγὲν δ', εὐθὺς ὅλον ἂν παρὰ
φύσιν εἶχεν ἓν ὄν, νυνὶ δ' ἐπειδὴ δυοκαίδεκα γέγονε, τὸ †ὀκτωκαιδέκατον τῆς ὅλης κατασκευῆς διαφθείρεται †δύο
παθόντος ἑνὸς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μηδ' ὅλως παθεῖν, ἄμεινον ἐκ πολλῶν συγκεῖσθαι, καὶ μᾶλλον οὕτω σκληρῶν. εἴκοντα
γὰρ τοῖς ἐμπίπτουσι κατὰ τὰς διαρθρώσεις, ἐκλύει τὴν βίαν αὐτῶν. οὕτω τοι καὶ βέλος, καὶ δόρυ, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο

ῥᾷστον ἔργον διεξέρχεται τῶν τεταγμένων δερμάτων ἤπερ τῶν χαλαρῶν. τῷ, τὰ μὲν ἀνθίστασθαι, τὰ δ᾽ εἴκοντα
κατὰ βραχὺ τὴν βίαν ἐκλύειν τῶν ἐμπιπτόντων. ἄμφω τοίνυν ἐκτήσατο τῶν ὀστῶν τούτων σύνθεσις, καὶ τὴν ἐν
κοινῷ πάντων δυσπάθειαν, καὶ τὴν ἑκάστου κατὰ μόνας, τὴν μὲν ἐκ τοῦ πλήθους αὐτῶν, τὴν δ᾽ ἐκ τῆς σκληρότη-
τος λαβοῦσα. ἡ μὲν δὴ καὶ τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, εἰς τὴν τοῦ κοινοῦ δυσπάθειαν, ἀμηχάνως συντελεῖ. πο-
λυειδῶς γὰρ εἴκει καὶ τοῖς ἐκ παντὸς τόπου προσπίπτουσιν. εἰ δέ γε μονοειδὴς ἡ σύνθεσις αὐτῶν ἐγεγόνει, δυ-
σπαθὴς οὐκ ἂν ἦν, ὅτι μηδ᾽ εἴκειν παντοίως ἠδύνατο. διὰ τοῦτο μὲν δὴ πολλά, καὶ ὧδέ πως συγκείμενα. διατὶ
δ᾽ ὀκτὼ μὲν τὰ τοῦ καρποῦ, τέτταρα δὲ τὰ τοῦ μετακαρπίου, καὶ ὡς οὔτε πλείω βέλτιον ἦν, οὔτ᾽ ἐλάττω γενέσθαι,
τοῦθ᾽ ἑξῆς δίειμι. πρότερόν γε τὸ μὲν ὑπομνήσας τῶν περὶ τῇ τελευτῇ τοῦ πρώτου γράμματος εἰρημένων, τὸ δ᾽ ἀπο-
δείξας νῦν. ὅτι μὲν γὰρ οὔτε πλείους τῶν πέντε δακτύλων, οὔτ᾽ ἐλάττους ἄμεινον ἦν γεγονέναι, τὸ πρότερον ἐξηγεῖ-
ται γράμμα. διατὶ δ᾽ οὐχ ὡς τῶν ποδῶν ἐφ᾽ ἑνὸς στοίχου πάντες, ἀλλ᾽ ὁ μέγας ἀντιτέτακται τοῖς ἄλλοις, εἴρηται
μὲν δὴ καὶ περὶ τούτου. ἀλλ᾽ ὅσον ἐνδεῖ, νῦν προσκείσεται. ποὺς μὲν ὄργανον βαδιστικόν, χεὶρ δὲ ἀντιληπτικόν.
ἔπρεπεν οὖν, τῷ μὲν τὸ τῆς ἕδρας ἀσφαλές, τῇ δὲ τὸ τῆς ἀντιλήψεως πολυειδές. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἀσφάλεια τῆς ἕδρας ἐφ᾽
ἑνὸς στοίχου τεταγμένων ἁπάντων ἐδεῖτο τῶν δακτύλων, ἡ δ᾽ εἰς τὸ ποικίλον τῶν ἀντιλήψεων ἑτοιμότης, τοῦ μεγά-
λου τοῖς ἄλλοις ἀντιτεταγμένου. ἀλλ᾽ εἰ μὲν κατ᾽ ἀντικρὺ πάντων ἐτάχθη, τὸ μέσον τῆς ἔσω χώρας καταλαβὼν τοῦ
καρποῦ, πολλοῖς ἂν τῶν ἔργων τῆς χειρὸς ἐλυμήνατο. καὶ μάλισθ᾽ ὅσα τοῖς θέναρσιν, ἢ κατὰ μόνας ἑκατέρᾳ δρῶμεν,
ἢ ἀμφοτέραις ἅμα. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἐκ πλαγίων μὲν ἐχρῆν αὐτὸν τετάχθαι, πλεῖστον δ᾽ ἀφεστηκέναι τῶν ἄλλων. διττῆς
δ᾽ οὔσης τῆς ἐκ τῶν πλαγίων θέσεως, ἢ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ἢ κατὰ τὸν λιχανόν, εὔλογον ἦν αὐτὸν κατὰ
τὸν λιχανὸν τετάχθαι. ἐστράφθαι γὰρ εἰς ἀλλήλας, οὕτως ἔμελλον αἱ χεῖρες, ἀπεστράφθαι δ᾽ ἐκείνως, καὶ προσέτι κατὰ
τὰς ἐσχάτας καμπὰς τῶν δακτύλων. ὁ μὲν μικρός, οὐδεμίαν περιλείπει χώραν κενήν, ὁ δὲ λιχανὸς οὐ μικράν, δεο-
μένην σαφῶς οἷον ἐπιθήματός τινος τοῦ μεγάλου δακτύλου. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ μάλιστ᾽ ἐχρῆν τετάχθαι
τὸν μέγαν δάκτυλον, τὴν πρώτην αὐτοῦ φάλαγγα τῷ πλησιάζοντι τοῦ καρποῦ διήρθρωσεν ὀστῷ. εἰ γάρ τινι τῶν
τοῦ μετακαρπίου συντέτακτο, μικρὸν ἂν ἦν αὐτῷ τὸ πρὸς τὸν λιχανὸν διάστημα. τοῦτο δ᾽ εἴπερ ἐγένετο, χεῖρον μὲν
ἂν ἐνήργει, καὶ μετ᾽ ἐκείνου, χεῖρον δ᾽ οὕτω καὶ μεθ᾽ ἑκάστου τῶν ἄλλων. χεῖρον δ᾽ ἔτι μᾶλλον κἂν τῷ κατὰ κύκλον
τι περιλαμβάνειν. ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς εἰρημένοις, τὸ τῆς χρείας ἱκανῶς περαίνεται τῷ μήκει τῆς διαστάσεως. τὸ μὲν
δὴ μέγαν, διὰ τοῦτο ἤδη πλεῖστον ἀπῆγέ τε τῶν ἄλλων. ἐν δὲ τῇ μεταξὺ χώρᾳ, τοῦ τε πήχεως καὶ τῶν τεττάρων δακτύ-
λων, τὸν καρπὸν καὶ τὸ μετακάρπιον ἔταξεν, ἐκ πολλῶν μὲν ὀστῶν συγκείμενα, δι᾽ οὓς ἔμπροσθεν εἴπομεν λογισ-
μούς. ἀλλὰ διατὶ τὸ μὲν ἐκ τεσσάρων, τὸν δὲ ἐξ ὀκτώ, νῦν πρόκειται λέγειν. καὶ δὴ φαίνεται, τὸ μὲν ἐκ τεσσάρων,
διὰ τοῦτο, ὅτι πέντε ὄντων τὸν ἀριθμὸν τῶν δακτύλων, ὁ μέγας μὲν τῷ καρπῷ, τῶν δ᾽ ἄλλων ἕκαστος διαρθροῦται τῷ
μετακαρπίῳ. διατὶ δ᾽ ὁ καρπὸς ἐξ ὀκτώ, δειχθῆναι δεῖ πρότερον, καὶ ὡς ἤδη δύο στοίχους ἐχρῆν αὐτὸν συγκεῖσθαι.
τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸ μετακάρπιον ὀστᾶ διέστηκεν ἀλλήλων, ὅτι τε διεστηκότων ἀξιολόγως τῶν κατὰ τοὺς δακτύλους
προτέτακται, καὶ ὅτι τὸ διάστημα τοῖς μυσὶ παρεσκεύασεν ἡ φύσις, ὑπὲρ ὧν τῆς εὐλόγως γενέσεως, ἔμπροσθεν
εἴρηται. τὰ δὲ τοῦ καρποῦ πάντα ἀλλήλων ἅπτεται, μᾶλλον μὲν εὐσφιγμένα, τὰ πρὸς τὸν πῆχυν, ἧττον δὲ τὰ πρὸς
μετακάρπιον. τὰ μὲν γάρ, οἷον ἐν ἐχρῆν γενέσθαι, μέλλοντά γε ὡς ἐν διαρθρώσεσθαι μὲν πρὸς τὸν πῆχυν, κινήσεσθαι δὲ
πολλὰς καὶ βιαίους κινήσεις. ἅπασαι γὰρ αἱ σφοδραὶ τῆς χειρὸς ἐνέργειαι, τοῦ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρου, κινήσεις
εἰσί. τὰ δ᾽ οὔθ᾽ ὡς ἐν ἀναγκαῖον ἦν τοῖς ὀστοῖς ὁμιλεῖν τοῦ μετακαρπίου διεστηκόσιν ἀπ᾽ ἀλλήλων, καὶ σφοδρὰν ἔμελ-
λε κινήσεσθαι κίνησιν οὐδὲ μίαν, εἴς τε τὴν δυσπάθειαν αὐτοῖς, πολὺ χρηστότερον ὑπῆρχεν χαλαρῶς συγκεῖσθαι.
μᾶλλον γὰρ ἂν οὕτως ἐκλύει τὴν βίαν τῶν προσπιπτόντων. ἡ τοίνυν ἐπεὶ πολλὰ μὲν ἦν ἄμεινον ποιῆσαι τὰ κατὰ τὸν
καρπὸν ὀστᾶ, συνθεῖναι δ᾽ οὐχ ὁμοίως αὐτῶν τὰ πρὸς τὸν πῆχυν πέρατα τοῖς πρὸς τὸ μετακάρπιον, ἤδη δύο στοίχους
αὐτὰ συνέταξεν. ὄντων οὖν ἐξ ἀνάγκης τεττάρων τῶν τοῦ μετακαρπίου, παρακειμένου δ᾽ αὐτοῖς ἐφ᾽ ἑνὸς στοίχου, τοῦ
πρώτου κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον, ὃ δὴ καὶ προσνέμουσιν ἔνιοι δι᾽ αὐτὸ τοῦτο τῷ μετακαρπίῳ, καὶ τούτου παντὸς
τοῦ στοίχου διαρθρουμένου τῷ κάτω μέρει τοῦ καρποῦ, δεόντως ἐκ τεττάρων μὲν τοῦτο, θάτερον δὲ τὸ τῷ πήχει διαρθρού-
μενον, ἐκ τριῶν ὀστῶν ἐγένετο. στενοτάτου μὲν γὰρ ὄντος δεομένου τοῦ καρποῦ, καθὰ τῷ πήχει διαρθροῦται, πλατυτάτης δὲ
οὔσης τῶν δακτύλων τῆς ἐμφύσεως, τὸ μεταξὺ πᾶν εἰς ὅσον ἀποχωρεῖ τῶν ἄκρων ἑκατέρων, εἰς τοσοῦτον στενότητός τε
καὶ πλάτους μετείληφε. τριῶν οὖν ὄντων στοίχων ἐν τῷ μεταξὺ πήχεώς τε καὶ τῆς τῶν δακτύλων σχίσεως, ὁ μὲν πρὸς
τῷ πήχει πρῶτος, ἐκ τριῶν ὀστῶν, ὁ δ᾽ ἐφεξῆς, ἐκ τεσσάρων, ὁ δὲ τούτῳ διαρθρούμενος, ἐκ πέντε γέγονε. ὧν ἓν μὲν ἐστὶ
τὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου, τὰ δ᾽ ἄλλα τέτταρα τοῦ μετακαρπίου. ἀλλὰ γὰρ καὶ οὕτω μὲν ἂν δόξειεν ὁ καρπὸς, ἐξ
ἑπτὰ τῶν πάντων ὀστῶν συγκεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ κατὰ τὰ ἔνδον αὐτοῦ μέρη καθὰ καὶ διαρθροῦται πρὸς τὴν λε-
πτὴν τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν, ἐποχουμένου προμήκους ὀστοῦ, τὸν οἰκεῖον ἀναμείνας λόγον ἐπακούσειας, ὧν ἕνεκα καὶ
τοῦτο τῶν χειρῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο, τελέως ἂν οὕτω γε †πειθῆς, ὡς οὔτε πλείω τῶν ὀκτὼ κατὰ τὸν καρπόν, οὔτ᾽
ἐλάττω βέλτιον ἦν ὀστᾶ γεγονέναι. ὑπέρ τε οὖν τούτων ἦν ἱκανὰ ταῦτα, καὶ περὶ τῶν ἀποφύσεών τε καὶ ἐπιφύ-
σεων ἁπασῶν τῶν ἐν ἅπασι τοῖς κώλοις, οὐ μόνον τῶν κατὰ τὸν καρπόν, ὁ εἰρησόμενος λόγος κοινός, ἀλλὰ καὶ ἐνθά-
δε χρὴ διάρθρωσιν ὀστῶν γενέσθαι καὶ μάλιστα μεγάλων, ἐπειδὴ τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι χρή, τὸ δ᾽ ἐμβαίνειν. καὶ δεῖται
τὸ μὲν ὑποδεχόμενον κοιλότητος, τὸ δ᾽ ἐμβησόμενον κυρτότητος, ἐντεῦθ᾽ ἑκατέροις ἡ φύσις, ἢ ἀποφύσεις τινὰς ἢ
ἐπιφύσεις ἐργάζεται. τοῖς μὲν ἐμβησομένοις κυρτὰς καὶ περιφερεῖς πανταχόθεν, τοῖς δ᾽ ὑποδεξομένοις κοίλας
μὲν ἔνδοθεν, ἔξωθεν δὲ κυρτάς, ὥστ᾽ ἐπεὶ καὶ τὸν καρπὸν ἔδει διαρθροῦσθαι τοῖς πήχεώς τε καὶ κερκίδος πέρασι,
δεόντως ἑκάτερον τῶν ὀστῶν ἐπίφυσιν ἔχει. κυρτὴν μὲν καὶ περιφερῆ τἀκτός, κοίλην δ᾽ ἔνδοθεν. ἀλλ᾽ ἡ μὲν τῆς κερκί-
δος πανταχόθεν ὀφρὺν ἔχει περιθέουσαν, ὑφ᾽ ἧς ἀκριβῶς σφίγγεται τὸ ταύτῃ πέρας τοῦ καρποῦ. ἡ δὲ τοῦ πήχεως
οὐκ ἔθ᾽ ὁμοίως, ἀλλὰ τὸ μὲν ἔσωθεν, καὶ πρὸς τὴν κερκίδα φορὸν αὐτῆς, τοιοῦτον. τὸ δ᾽ ἄλλο τὸ κατὰ μῆκός τε, [illegible]
τὴν εὐθυω-

†πεισθῆς

τὴν εὐθυωρίαν ὅλου τοῦ κώλου πέρας, εἰς περιφερῆ τελευτᾷ κεφαλήν, ἣ περιβέβληται τῷ ταύτῃ τεταγμένῳ ὀστῷ τοῦ καρποῦ γληνοειδεῖ κοιλότητι, ὥστε διττὴν εἶναι τὴν διάρθρωσιν κατὰ τὸν καρπόν, ἑτέραν μὲν τῶν ἐμβαινόντων αὐτοῦ τοῦ καρποῦ περάτων εἰς τὴν μεταξὺ τῶν κερκίδος τε καὶ πήχεως ἐπιφύσεων κοιλότητα, τὴν δ' ἄλλην τὴν μικράν, τοῦ περιλαμβάνοντος ὀστοῦ τὴν μικρὰν ἀπόφυσιν τοῦ πήχεως. αὕτη μὲν οὖν ἕνεκα τῶν ἐπὶ τὸ πρανές τε, καὶ ὕπτιον ἐπιστροφῶν τῆς χειρὸς ἐγένετο. διὰ δὲ τῆς μεγάλης τῆς †ἄλλης, ἐκτείνεταί τε καὶ κάμπτεται τὸ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρον. ἕνεκα μὲν δὴ τούτων αἱ κυρτότητες ἐγένοντο, τῶν πήχεώς τε καὶ κερκίδος περάτων. χρῆται δ' αὐταῖς, καὶ πρὸς ἄλλο τι χρηστὸν ἡ φύσις, ὥσπερ εἴωθε πολλάκις τῷ δι' ἕτερόν τι γεγονότι χρῆσθαι πρὸς τἆλλα. τὰς γὰρ τῶν κινούντων τοὺς δακτύλους τενόντων κεφαλάς, εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἐξοχῶν τούτων κοιλότητας κατέθετο, φρουρὰν ἀσφαλῆ καθάπερ τινὸς τείχους, ἢ πύργους, ταύτην αὐτοῖς ποιησαμένη. ἐπεὶ δ' ἔξωθεν μὲν ἱκανὸν ἦν ὕψος τῷ τοῦ πήχεως πέρατι, τὰ δ' ἔνδον ταπεινὰ διὰ τὴν ἀπόφυσιν αὐτοῦ τὴν μικράν, ἔξωθέν τε καὶ κάτωθεν τεταγμένην, ἣν †περιβαίνειν ἐλέγομεν τὸν κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦν, ἔθηκέ τι κἀνταῦθα καθάπερ τινὰ χάρακα, πρόμηκες ὀστοῦν ἔσω νεῦρον ὀρθόν, ὑφ' οὗ τά τ' ἄλλα τὰ τῇδε φρουρεῖται, καὶ μάλιστα τὸ νεῦρον τὸ ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μὲν ἰόν, εἰς δὲ τὰ ἔνδον τῆς χειρὸς διασπειρόμενον. ὄγδοον τοῦτο κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦν ἐστιν, ὑπὲρ οὗ τῆς εὐλόγου γενέσεως, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀνεβαλόμην ἐρεῖν. οὔσης δ' ἀκριβοῦς τῆς ἁρμονίας ἐν τοῖς κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῖς ἅπασιν, ἀποροῦσα χώρας ἡ φύσις, ἐν ᾗ τὸ προειρημένον ὀστοῦν ἀσφαλῶς ἑδράσει, πολλὰ καὶ θαυμαστὰ σοφίζεται. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ κάτω πέρας αὐτοῦ λεπτὸν ἀκριβῶς εἰργάσατο, μόνως ἂν οὕτως ἐλπίσασα χώραν εὑρήσειν ἐπιτήδειον, ἐν ᾗ καταπήξειεν αὐτό, ἔπειτα δὲ εἰς ὕψος ἱκανὸν ἀναγαγοῦσα, χαῦνον ἐνταῦθα καὶ χονδρῶδες ἀπειργάσατο, παρασκευάζουσα χώραν ἐπιτήδειον εἰς κατάφυσιν τῷ κάμπτοντι κατὰ ταῦτα τὸν καρπὸν τένοντι μείζονι. καὶ ἦν οὗτός γε ἢ ὡς συμφῦναι τινὶ τῶν κατ' αὐτὸν καρπὸν ὀστῶν, ἀσφαλῶς οὕτως δι' ὀλίγου χόνδρου. τούτῳ τε οὖν συνέφυσεν αὐτό, καὶ τὸ λεπτὸν πέρας τὸ κάτω φέρουσα, κατέθετο μεταξὺ τοῦ τε περιλαμβάνοντος τὴν μικρὰν τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν ὀστοῦ, καὶ αὐτῆς τῆς μεγάλης κεφαλῆς, ἣν δὴ καὶ κόνδυλον ὀνομάζουσιν. ἀφ' ἧς καὶ ὁ μικρὸς αὐχήν, ἐκ τῶν ἔξωθέν τε, καὶ κάτω μερῶν ἀποβλαστάνων, ἔπειτα τελευτῶν εἰς μικρὰν κεφαλήν, ἑνὶ τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν ἐλέχθη διαρθροῦσθαι. καὶ τοίνυν ὡς ἂν ἐπὶ σμικρᾶς πάνυ βεβηκὸς κοιλότητος τὸ χονδρῶδες ὀστοῦν, ἐκεῖνο σφαλερὸν ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο, καὶ ῥᾳδίως πάντῃ περιτρεπόμενον, ὑμέσι δέ τισιν ἰσχυροῖς ἡ φύσις αὐτὸ τοῖς περικειμένοις ὀστοῖς συνέδησεν, ὑφ' ὧν ἰσορρόπως ἀνθελκόμενον, ἅπαν τι μένειν οὕτω μόγις ὀρθὸν δύναται κατὰ τῆς ἴτυος, ὀχούμενον τοῦ περιβεβηκότος ὀστοῦ τὴν μικρὰν τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καθάπτων ὁ μέγας τένων, ὁ τὸν καρπὸν κάμπτων, ἐφ' ἑαυτὸν ἔμελλε περιτρέψειν αὐτόν, καὶ καταβαλεῖν, ἑτέραν ἀντέταξεν αὐτῷ τάσιν ἰσόρροπον, ἐκ τῶν ἀντικειμένων μερῶν ἐκφύσασα σύνδεσμον εἰς τὸ μετακάρπιον τελευτῶντα. καὶ οὕτως ἤδη δικαίως εἰς πᾶν μέρος ἑλκόμενον τὸ χονδρῶδες ὀστοῦν, οὐδαμόσε καταπίπτει. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον μόρια τοῦ καρποῦ, τόνδε τὸν τρόπον κεκόσμηται. τὰ δὲ κατὰ τὸν μέγαν, ἐπειδὴ κἀνταῦθα φυλακήν τινα ἐχρῆν γενέσθαι θατέρῳ τῶν ἄνωθεν ἰόντων νεύρων, τῷ διεκπίπτοντι κατά τι πρὸς τὰ ἐκτὸς τῆς χειρός, καὶ καταφῦναι τὸν λοιπὸν τῶν καμπτόντων ἄκραν τὴν χεῖρα τενόντων, καὶ ἦν οὐδεμία χώρα καθ' ἣν ἂν ἐστήρικτο τεῖχος ἕτερον ὀστοῦν, οἷόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον, διὰ ταῦτα τοῦ πρώτου κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦ προμήκη τινὰ ἀπόφυσιν εἰς τοὐντὸς τῆς χειρὸς ἐποιήσατο χονδρώδη τε καὶ μανήν, εἰς ἣν ἐνέφυσε τὸν κάμπτοντα τένοντα τὴν χεῖρα. οὐ μὴν ἐπέτρεψέ γε τῇ συμφύσει ταύτῃ τὸ σύμπαν μόνῃ, ἀλλ' ἕως τοῦ μετακαρπίου προσήγαγεν, ἀσφαλείας ἕνεκα, δίκρουν ἐργασαμένη τὸν τένοντα, κἀνταῦθα κατέφυσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν προτεταγμένων ὀστῶν, τοῦ μέσου τε καὶ τοῦ λιχανοῦ δακτύλου. ὅπερ ἐν ἐπὶ τῶν τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον δακτύλων αὐτῶν ἔνδοθεν κινούντων εἰργάσατο, τοῦτο κἀνταῦθα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐποίησεν. ἐκείνους τε γὰρ ὡς ἂν οὐκ αὐτόθι μόνον ἐν τῷ πρώτῳ τελευτήσειν μέλλοντας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ τρίτου προβήσεσθαι, διὰ τῶν συνδέσμων συνῆψε τοῖς ὀστοῖς. τοῦτον δὲ τὸν τένοντα περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, ὡσαύτως οὐκ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόφυσιν, ἀλλ' εἰς τὸ περικείμενον αὐτῇ σύνδεσμον ἐνέφυσεν, ἵν' ἔχει προβαίνειν ἐπὶ πλεῖον αὐτῷ. οἱ γὰρ εἰς ὀστοῦν ἐμφυόμενοι τένοντες, ἐξ ἀνάγκης αὐτόθι τελευτῶσι. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλην τινὰ ἐπίφυσιν ὀστοῦ μικροῦ χονδρώδους ἡ φύσις ἐδημιούργησε, διὰ συνδέσμων ἰσχυρῶν συνημμένου τούτῳ τε τῷ νῦν εἰρημένῳ κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῷ, καὶ τῷ μετ' αὐτὸ τῷ διαρθρουμένῳ πρὸς τὴν πρώτην φάλαγγα τοῦ μεγάλου δακτύλου, χάριν τοῦ κἀνταῦθα καθάψαι θατέρου μέρος τοῦ τένοντος, ὑφ' οὗ τόν τε μέγαν δάκτυλον ἔφαμεν κινεῖσθαι, καὶ τὸν καρπόν. ἔνατον τις τοῦτο δύναιτ' ἂν κατὰ τὸν καρπὸν ἀριθμεῖν ὀστοῦν, ἀλλ' οὐκ ἠρίθμηται πρὸς τῶν ἀνατομικῶν. ὥσπερ οὐδ' ἄλλων τῶν σησαμοειδῶν καλουμένων οὐδέν, ἃ πολλοῖς τῶν κατὰ τὰς χεῖράς τε καὶ πόδας ἄρθρων ἡ φύσις ἐξ ἐπιμέτρου περιτίθησιν ἀσφαλείας ἕνεκα. οἱ δὲ λοιποὶ δύο τῶν τὸν καρπὸν κινούντων τενόντων πλατυνόμενοι, καθάπτουσιν, ὁ μὲν εἰς τὸ πρὸ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ τοῦ μέσου μετακάρπιον, ὁ δ' εἰς τὸ πρὸ τοῦ μικροῦ, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται. ἀλλὰ τούτων γε οὐδέτερος, οὔτ' ἀποφύσεως, οὔτ' ἐπιφύσεως, οὔτ' ἄλλου τινὸς ἔξωθεν ὀστοῦ γενέσεως ἐδεήθη περιττῆς, ἀλλ' ἤρκεσεν αὐτοῖς διὰ τοῦ χόνδρου μόνου ξυμφῦναι τοῖς ὀστοῖς, ὡς ἂν αὐτοῖς τε μικροτέροις οὖσι, καὶ κινήσεις ἀσθενεστέρας πεπιστευμένοις. σχεδὸν εἴρηταί μοι πάντα τὰ ἐπικαιρότατα περὶ τῆς ἄκρας χειρός. εἰ γάρ τι καὶ παραλέλειπται σμικρόν, ἑτοίμως αὖτις ὡς ἔφην ἐξευρίσκοι τοῦτο θεασάμενος μόνον αὐτοῦ μορίου τὴν κατασκευήν, οἷον καὶ ὅτι τῶν τεττάρων τενόντων ἐκτεινόντων τε καὶ καμπτόντων τὸν καρπόν, οἱ μὲν ἔξωθεν σαφῶς ὁρῶν λοξοί, καὶ καθήκουσιν, ὁ μὲν εἰς τἀκτὸς μᾶλλον μέρη τῆς πρὸ τοῦ μικροῦ δακτύλου φάλαγγος, ὁ δὲ εἰς τἀντὸς τῆς πρὸ τοῦ μεγάλου. ἤδη δὲ καὶ οἱ ἔνδον αὐτοῦ λοξότεροί πως εἰσίν, ἂν ἀκριβῶς ἐπισκοποῖτό τις καὶ ὡς τοῦτ' ἐγένετο χρησίμως, ἵνα μὴ μόνον ἐκτείνωσί τε καὶ κάμπτωσιν, ἀλλὰ καὶ περιάγωσιν εἰς τὸ πλάγιον τὴν χεῖρα. περὶ μὲν δὴ τούτων ἱκανὰ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ θέσεως καὶ διαπλάσεως τῆς κερκίδος, ἑξῆς ἂν εἴη ῥητέον. ἐν τούτῳ δὲ καὶ περὶ πήχεως εἰρήσεται. ἡ μὲν δὴ θέσις αὐτῆς εὐλόγως

†διαρθρώσεως

†περιλαμβάνειν

λοξὴ γέγονε, καθότι καὶ ἡ τοῦ πήχεως εὐθεῖα. ἐπεὶ γὰρ μὲν φύσιν ἑκατέρας τῶν κινήσεων ἐχρῆν εἶναι, καὶ τὴν θέσιν ἑκατέρου τῶν ὀστῶν. ἀλλ' ἡ μὲν κατ' ἔκτασίν τε καὶ κάμψιν κίνησις τοῦ κώλου, κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ γίγνεται, ἡ δ' ἐπὶ τὸ πρανὲς καὶ τὸ ὕπτιον, ἐπὶ τὰ πλάγια. ταῦτ' ἄρα λοξὴ μὲν ἡ κερκίς, εὐθὺς δ' ὁ πῆχυς ἐστί. ὁ μὲν γάρ, ταῖς ἐκτάσεσί τε καὶ κάμψεσιν, ἡ δὲ ταῖς εἰς τὰ πλάγια περιστροφαῖς ὑπηρετεῖ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ πρὸς τὸν βραχίονα διάρθρωσις ἑκατέρου τῶν ὀστῶν, ἀνόμοιος ἐγένετο. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνης ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. ἡ δὲ θέσις ἡ τῆς κερκίδος, ὅτι μὲν λοξή, καὶ δὴ λέλεκται. διότι δὲ διττῆς οὔσης ἐν ἅπασι τῆς λοξῆς θέσεως. ἤτοι γὰρ ἔσωθεν ἀρχομένη τελευτᾷ πρὸς τοὐκτός, ἢ ἔμπαλιν ἔξωθεν μὲν ἄρχεται, τελευτᾷ δ' ἔσωθεν, τὴν ἑτέραν αὐτῶν τὴν δευτέραν εἰρημένην ἐπὶ τῆς κερκίδος ἡ φύσις προείλετο, νῦν εἰρήσεται. τῶν ὅλης τῆς χειρὸς εἰς τὰ πλάγια κινήσεων, εἴρηται καὶ πρόσθεν. ὡς αἱ μὲν ἐπὶ τὸ ὕπτιον, εἰς ἐλάττους ἐνεργείας, αἱ δ' ἐπὶ τὸ πρανὲς εἰς πολὺ πλείους τε καὶ ἀναγκαιοτέρας εἰσὶ χρησταί. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὴν τῆς κερκίδος θέσιν ἑτοιμοτέραν ὑπακούειν ταῖς ἐπὶ τὸ πρανὲς κινήσεσιν, ἡ φύσις ἀπειργάσατο. τὸ μὲν ἄνω πέρας αὐτῆς, ἐπὶ τὴν ἔξω κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἄγουσα, τὸ κάτω δ' ἐπὶ τὸν μέγαν ἐκτείνουσα δάκτυλον. ἐναντίως δ' εἴπερ εἶχε, ῥᾷον ἂν ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἢ ἐπὶ τὸ πρανὲς ἐκινεῖτο. τῇ μὲν γὰρ νῦν θέσει, τὸ πρανὲς σχῆμα πλησιαίτερον, τῇ δ' ἐναντίᾳ, τὸ ὕπτιον. ἐπὶ δὲ τὸ πλησίον ἑτοιμοτέρα τε καὶ ῥᾴων ἅπασι τοῖς κινουμένοις ἡ φορά, ὥσπερ ἡ ἐπὶ τὰ πόρρω χαλεπωτέρα. διὰ ταῦτα μὲν δὴ λοξή τε, καὶ ὡδί πως λοξή. διατί δ' ἐπίκειται τῷ πήχει; ὅτι μακρότερος αὐτῆς ἐκεῖνος, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεως αὐτὸς ἐπέχει. εὔλογον δ' ἦν ὀχεῖσθαι τὸ βραχύτατον ὀστοῦν ἐπὶ τοῦ μακροτέρου. διατί δ' ἀμφοτέρων, τὰ μὲν ἐν τῷ μέσῳ λεπτότερα, τὰ δὲ κατ' ἀγκῶνά τε καὶ καρπὸν παχύτερα; διότι τὰ μὲν ἐχρῆν τοῖς μυσὶ χώραν παρέχειν, τὰ δ' ὀγκωθῆναι ταῖς ἐπιφύσεσιν. αὗται δὲ ὅτι πρὸς τὰς διαρθρώσεις εἰσὶ χρήσιμοι, πρόσθεν εἴρηται. διατί δ' αὐτῶν τῶν περάτων, πήχεως μὲν τὸ κατ' ἀγκῶνα παχύτερον, κερκίδος δὲ τὸ πρὸς καρπῷ; ἢ ὅτι κοινὴ μὲν ἀμφοῖν ἐστιν ἡ πρὸς τὸν καρπὸν διάρθρωσις. ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸν βραχίονα, πλεονεκτεῖν ἀναγκαῖον ἦν τὸν πῆχυν εἰς τοσοῦτον τῆς κερκίδος, εἰς ὅσονπερ ἡ διάρθρωσις αὐτοῦ χρησιμωτέρα ταῖς ὅλαις τῆς χειρὸς ἐνεργείαις ὑπάρχει. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῆς θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως, οὐ μόνον κερκίδος ἀλλὰ καὶ πήχεως, αὐτάρκως εἴρηται. λείποιτ' ἂν ἔτι καὶ περὶ τῆς πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεως αὐτῶν εἰπεῖν. εἰσὶ δή τινες ἀποφύσεις ἐνταῦθα τοῦ πήχεως διτταί, κυρταὶ μὲν ἔξωθεν, ἔσωθεν δὲ κοῖλαι. μία μὲν ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ μερῶν, ἥπερ δὴ καὶ μείζων ἐστί. ἑτέρα δὲ ἐκ τῶν ἄνωθέν τε καὶ πρόσθεν, ἐλάττων ἐκείνης συχνῷ. ἐστραμμένων δ' εἰς ἀλλήλας τῶν ἐν αὐταῖς κοιλοτήτων, μία μεγάλη γίγνεται κοιλότης ἐξ ἀμφοῖν, ἐοικυῖα τῷ σίγμα γράμματι. ἀτὰρ καὶ ὀνομάζουσι τὰς ἀποφύσεις ταύτας, κοινῇ μὲν ἀμφοτέρας κορώνας τε καὶ κορωνά, διότι περιφερεῖς εἰσίν, οὕτω θέμενοι τοὔνομα. ἰδίᾳ δὲ τὴν ὄπισθεν τὴν μείζονα, καθότι καὶ πρόσθεν εἴπομεν, Ἀθηναῖοι μὲν ὠλέκρανον, Ἱπποκράτης δ' ἀγκῶνα. τὸ μὲν δὴ τοῦ πήχεως ταύτῃ πέρας, ὧδ' ἔχει διαπλάσεως, τὸ δὲ τοῦ βραχίονος ὧδε κατὰ τὰ πλάγια μέρη τῆς κεφαλῆς ἐπίφυσιν ἔχει, τὴν μὲν ἔξω, τὴν δ' ἔνδον. ὧν μεταξύ, κοιλότης τίς ἐστι λεία τε καὶ περιφερής, ταῖς κατὰ τὰς τροχιλίας καλουμέναις ἐοικυῖα, περὶ ἣν αἱ τοῦ πήχεως κινοῦνται κορῶναι. οὗ δ' αὐτὴ τελευτᾷ, καθ' ἑκάτερα βαθμίδες εἰσίν. οὕτω γὰρ Ἱπποκράτης ὀνομάζει τὰς τοῦ βραχίονος κοιλότητας, εἰς ἃς ἐκτεινόντων τε καὶ καμπτόντων ὅλας τὰς χεῖρας, ἐγκαταβαίνουσιν αἱ τοῦ πήχεως κορῶναι. καὶ ὅρος γε εἰσὶν αὗται τῆς τελευταίας ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως. καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τῆς φύσεως ἐγένοντο τοιαῦταί τε καὶ τηλικαῦται, καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα τοῦ βραχίονος τὴν θέσιν ἔχουσαι. ὅταν μὲν γὰρ τὸ πρόσθιον κορωνὸν ἐξηγῆται τῆς κινήσεως, ἐπὶ ταῦτα καὶ ὁ πῆχυς ὅλος περιάγεται καὶ κάμπτεται ἡ χείρ. ἡ γοῦν ἐπὶ τὰ ἔσω τοῦ πήχεως κίνησις, τὴν κάμψιν αὐτῆς ἐργάζεται. εἰ δὲ ἐπὶ τὰ θάτερα περιάγεται ὁ πῆχυς, γίγνεται δὲ τοῦτο ὅταν ἡ ὀπίσθιος κορώνη τῆς τοῦ πήχεως κινήσεως ἐξηγῆται, ἐκτείνεται τηνικαῦτα ἡ χείρ. εἰς ὅσον μὲν οὖν ἀκωλύτως, περὶ τὰ κυρτὰ τοῦ βραχίονος αἱ κορῶναι τοῦ πήχεως περιφέρονται, κάμπτει μὲν ἡ ἐμπρόσθιος ὅλην τὴν διάρθρωσιν, ἐκτείνει δ' ἡ ὄπισθεν. ὅταν δ' ἐπὶ τὰς βαθμίδας ἐξικόμεναι κατ' αὐτῶν ἑδρασθῶσιν, ἴσχονταί τε τοῦ πρόσω. καὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν ἑκατέρου, οὗτός ἐστιν ὅρος. εἰ δέ γε μηδ' ὅλως ἐγεγόνεισαν αἱ βαθμίδες, ἢ εἰ μείζους ἢ ἐλάσσους τῶν νῦν οὐσῶν, εἰς πολλὰς ἐνεργείας αἱ χεῖρες ἐβλάπτοντο. μηδ' ὅλως μὲν γὰρ γενόμενοι, ἔκτασις τ' ἂν ἅπασα, καὶ κάμψις ἀπώλετο τελέως. προσαντιπτόντων ταῖς κορώναις τοῦ πήχεως, τῶν κυρτῶν τοῦ βραχίονος. ἐλαττόνων δ' ἢ νῦν εἰσι γενομένων, εἰς τοσοῦτον ἐκωλύετ' ἂν ἡ τελεία τῆς χειρὸς ἔκτασίς τε καὶ κάμψις, εἰς ὅσον θᾶσσον τοῦ δέοντος ἔφθανον ἀπαντᾶν ταῖς κορώναις αἱ βαθμίδες. ὅτι δ' εἰ καὶ μείζους ἢ νῦν εἰσιν ἐγεγόνεισαν, ἢ καὶ τελέως διετέτρηντο τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ἀνεκλᾶτ' ἂν οὕτως ὁ πῆχυς εἰς τοὐπίσω τῆς τελείας ἐκτάσεως ἐπέκεινα, παντί που δῆλον. ἀλλ' εἰ τοῦτο, τῶν βιαίων τε καὶ σφοδρῶν ἔργων, ἐν οἷς τῆς χειρὸς ἐκτεταμένης ἀκριβῶς χρῄζομεν, οὐδὲν ἂν οἷοί τε ἦμεν ἐπιτελεῖν ἰσχυρῶς. ἀστήρικτός τε γὰρ οὕτω, καὶ χαλαρὰ παντελῶς ἡ τοῦ πήχεως ὀπίσθιος κορώνη μένουσα, ῥᾳδίως ἂν ἀπὸ τῆς τοῦ βραχίονος κυρτότητος ὠλίσθανεν, ἔβλαπτέ τε ἂν εἰς τοσοῦτον τὴν ῥώμην τῆς ἐνεργείας, εἰς ὅσον καὶ αὐτὴ μετέπιπτεν. ἀλλ' ὡς νῦν ἔχουσιν αἱ βαθμίδες μεγέθους, ἀκριβοῦται μὲν ἡ ἔκτασις ὅλης τῆς χειρός, ἀκριβοῦται δὲ καὶ ἡ κάμψις, ὡς μηδὲν μήθ' ὑπερβάλλειν, μήτ' ἐλλείπειν. ὅτι δὲ τὸ σχῆμα τῶν βαθμίδων ἐξωμοίωται ταῖς ἐμβησομέναις κορώναις τοῦ βελτίονος ἕνεκα, πάρεστι καὶ τοῦτο τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν. ἄμεινον γὰρ ἦν δήπου σφίγγεσθαι τὰς ἐξοχὰς ὑπὸ τῶν κοιλοτήτων ἀκριβῶς πανταχόθεν, ὡς μηδεμίαν ἀπολείπεσθαι μεταξὺ χώραν κενήν. τοῦτο δ' οὐχ οἷόν τ' ἦν ἄλλο γενέσθαι κάλλιον, ἢ ὡς νῦν ἔχει, τῶν βαθμίδων ἑκατέρας ἀρχομένης μὲν ἀπὸ τοῦ πλατυτέρου τοῦ αὐχένος, τελευτώσης δ' εἰς βραχὺ κομιδῇ τὸ κάτω πέρας. ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' ὀλίγον αὐτὰς στενοχωρεῖσθαι ταῖς ἐμβησομέναις κορώναις ἀνάλογον, ὡς μήτ' ἔτι στενοχωρεῖσθαι μόριον αὐτῶν, μήτε χαλαρὸν εἶναι καὶ ἀστήρικτον, οὔτ' αὐτὸ δήπου μικρᾶς ἔχεται προνοίας. ὅτι δὲ καὶ τῷ ταύτῃ ταχθῆναι τὰς κοιλότητας, ᾗ τοῦ πήχεως ἔμελλεν ἀφίξεσθαι τὰ κορωνά, κατὰ τὰς τελείας τε ἐκτάσεις καὶ κάμψεις, τὸ τεχνικὸν τῆς θέσεως αὐτῶν ἐνδείκνυται, παντί που καὶ τοῦτο πρόδηλον. ὅταν γὰρ μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ πήχεως εὑρεῖν ᾖ κοιλότητα μηδεμίαν, ἑκατέρα τε τῶν εὑρισκομένων, μὴ μάτην, μηδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς ἐν ἐπικαίρῳ φαίνηται τεταγμένη, πῶς οὐκ ἄν τις ἕνεκα τοῦ βελτίονος αὐτὰς φαίη γεγονέναι; πρὸς

γὰρ ἂν

γὰρ αὖ τῇ θέσει, καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν, καὶ τὸ σχῆμα, ἡ σύμπασα φύσις οὕτως ἔχει, χρηστῶς θ' ἅμα καὶ ἀκριβῶς εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς χειρός, ὡς εἰ καὶ βραχύ τις ὑπαλλάξειε, πηρὸν ταύτῃ γίνεσθαι τὸ κῶλον. ὅτι δὲ καὶ τὰ κορωνὰ τοῦ πήχεως παγκάλως ἔχει κατασκευῆς, ἐνθένδε αὖ μάλιστα μάθοις, εἰ λογίσαιο βραχυτέρων αὐτῶν, ἢ καὶ μακροτέρων γενομένων, ἢ λοξοτέρων, ἢ εὐθυτέρων, ἢ κοιλοτέρων, ἢ στενοτέρων, ἢ πλατυτέρων, ἢ ὅπως αὖ ἄλλως μετακοσμηθέντων, εἰς ὅσον ἀναγκαῖον ἐστὶ βλάπτεσθαι τὰς ἐνεργείας τῆς ὅλης χειρός. εἰ γοῦν καθ' ὑπόθεσιν, μακρότερα τῶν ὄντων γένοιτο, παντί που δῆλον ὡς πρωϊαίτερον ἐμπίπτοντα τῷ βραχίονι, κωλύσουσί τι τῆς τελέας ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως. εἰ δ' αὖ † μακρότερον, τὸ μέν πού τι καὶ ὁ πῆχυς, ἀνακλάσεταί τε καὶ καμφθήσεται πρὸς τοὐπίσω. † μικρότερα τὸ δέ τι καὶ τῆς ἀσφαλείας ἀφαιρήσεται τῆς καθ' ὅλην διάρθρωσιν, ὥστε καὶ ῥᾳδίως ἐκπίπτειν τὸν βραχίονα τοῦ πήχεως, ἐν μὲν ταῖς κάμψεσιν ὑπερβαίνοντα τὴν ὀπίσθιον ἀπόφυσιν, ἐν δὲ ταῖς ἐκτάσεσι τὴν πρόσθιον. ἀλλ' εἰ καὶ στρογγυλώτερα τῶν νῦν ὄντων ἢ εὐθύτερα γένοιτο, τὴν μεταξὺ τοῦ βραχίονος κονδύλων κοιλότητα, τὴν περιφερῆ χαλαρὰν ἀναγκαῖον ἀποδειχθῆναι πολλαχόθεν, καὶ μηκέτι ὁμοίως ὡς νῦν ὁμιλεῖν ἐν χρῷ πάντῃ ταῖς κορώναις, ὥσπερ εἰ καὶ στενότερα γένοιτο, κατὰ πλατυτέρας ὀχούμενα τῆς μέσης ἐν τῷ βραχίονι χώρας, αὐτὰ πάλιν ἔσται χαλαρά, καὶ οἷον ἐνηχούμενα, περιφέροιτ' ἂν εἰς τὰ πλάγια πολλάκις, ὡς διαστρέφεσθαί τε τοῦ παντὸς πήχεως τὴν κατ' εὐθὺ κίνησιν, ἀνορμάτιστός τε καὶ ἀστήρικτος, καὶ διὰ τοῦτ' ἀσθενεῖς τὰς τῆς χειρὸς ὅλης ἐνεργείας ἀποτελεῖσθαι. ὥσπερ εἰ καὶ πλατύτερα τῆς μέσης τοῦ βραχίονος ἐγεγένητο χώρας, οὐκ ἂν ἐμβαίνειν εἰς αὐτὴν οἷά τ' ἦν, ἀλλ' ἤδη ταῖς ἴτυσιν αὖ οὕτω τῶν κεφαλῶν ὠχεῖτο μετέωρα. νυνὶ δ' ἴσον τὸ πλάτος αὐτῶν ἀκριβῶς ὑπάρχον τῇ τροχιλώδει χώρᾳ τοῦ βραχίονος, σφίγγεται μὲν ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν κονδύλων ἑκατέρων αὐτῶν ἀσφαλῶς, παρεγκλῖναί τε εἰς τὸ πλάγιον οὐδαμόσε δύναται, καὶ διὰ τοῦτ' ἀσφαλῶς ἅμα, καὶ χρηστὴ ταῖς ἐνεργείαις ἡ διάρθρωσις ἐγένετο. τῶν δὲ τοῦ βραχίονος κεφαλῶν. ἡ μὲν ἔξωθεν ἡ μικροτέρα, τῆς πρὸς τὴν κερκίδα διαρθρώσεως ἕνεκα γέγονεν, ἡ δ' ἔσωθεν ἡ μείζων, οὐδὲν ὁτιοῦν ἔχει συνταττόμενον ἑαυτῇ. διὸ καὶ προπετής ἐστιν, ἐντὸς τῆς χειρὸς καὶ γυμνὴ καὶ ἄσαρκος φαίνεται, βλέπουσί τε ἅμα καὶ ἁπτομένοις. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης, οἰκειότερος ὁ λόγος τῇ τῶν ἀγγείων ἐξηγήσει τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα πεφυκότων, οὐκ ἀρτηριῶν μόνον ἢ φλεβῶν, ἀλλὰ καὶ νεύρων ἐπ' αὐταῖς. ἔγνωκα γὰρ ἰδίᾳ περὶ πάντων διελθεῖν ἅμα ἤδη προήκοντι τῷ λόγῳ, ὥστε καὶ περὶ τῆς ἔνδον κεφαλῆς τοῦ βραχίονος ἐν ἐκείνοις εἰρήσεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ γέγονε τῆς ἐκείνων ἀσφαλείας ἕνεκα. χρῆται δ' ἐξ ἐπιμέτρου καὶ ταύτῃ πρὸς ἕτερόν τι χρηστὸν ἡ φύσις, ἀνάπτουσα τῶν κατ' εὐθὺ κειμένων αὐτῇ μυῶν τῶν ἐντὸς τοῦ πήχεως ἐνταυθοῖ τὰς κεφαλάς. περὶ δὲ τῆς ἐκτός, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ ῥητέον, ὡς ἡ κερκὶς αὐτῇ περιβέβληκε γληνοειδεῖ κοιλότητι, τὰς ἐπιστροφὰς τῆς ὅλης χειρὸς οἰακίζουσα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς σύνδεσμοί τινες ὑμενώδεις ἰσχυροί, κατὰ τὰς τῶν ἐπιφύσεων χώρας ἀνίσχοντες, συνάπτουσί τε καὶ σφίγγουσι κυκλοτερῶς περικείμενοι τὴν διάρθρωσιν ὅλην, ὡς μήτ' ἐκπίπτειν ῥᾳδίως τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐκ τῆς ὑποκειμένης κοιλότητος, καίτοι γε ἐπιπολαίου τε καὶ ἀβαθοῦς ὑπαρχούσης, μήτ' ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὰς ἐνεργείας. ἡ γὰρ δὴ τῶν συνδέσμων οὐσία τοῖς ἕλκουσι συνεκτείνεσθαι μέχρι πλείστου πεφυκυῖα, πρὸς οὐδεμίαν ἀντιλέγει κίνησιν. ἡ δ' αὐτὴ φύσις τε καὶ χρεία τῶν συνδέσμων ἐστί, καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας διαρθρώσεις. οὐδεμία γὰρ αὐτῶν, ἄμοιρός ἐστι τὸ παράπαν συνδέσμων. ἀλλ' ἤτοι πλειόνων τε καὶ ἰσχυροτέρων, ἢ ἐλαττόνων τε καὶ ἀσθενεστέρων. ἅπασαι δ' οὖν μετειλήφασιν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο τῆς φύσεως ἔτυχεν ἐργαζομένης, ἀλλ' εἰς ὅσον χρὴ φρουρεῖσθαί τε βεβαίως ἡ διάρθρωσις, κινεῖσθαί τε ἀκωλύτως, εἰς τοσοῦτον καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, καὶ τὸ πλῆθος παραγούσης. οὔτε γὰρ ἐνδεὲς οὐδέν, οὔτε περιττὸν καὶ μάταιον ἐργάζεσθαι φιλεῖ. ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἄρθροις, καὶ τὸ κατὰ τὴν κερκίδα, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, οὐχ ἥκιστα τῶν ἄλλων ἱκανοὺς συνδέσμους περιέφυσε, τῇ χρείᾳ μετρήσασα τό τε πάχος αὐτῶν καὶ τὸ πλῆθος. οὕτω δὲ καὶ τῇ τοῦ πήχεως πρὸς τὸν βραχίονα, διαρθρώσει συνδέσμους ἰσχυροὺς περιέφυσε, καίτοι γε ἀσφαλῶς ἐχούσῃ τῇ διαρθρώσει, τὴν σφοδρότητα τῶν κατ' αὐτὸν κινήσεων εὐλαβηθεῖσα. καὶ αὐτὴν τὴν κερκίδα τῷ πήχει, συνῆψε καθ' ἑκάτερον τῶν περάτων εὐρώστοις συνδέσμοις. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων τῆς ὅλης χειρὸς μορίων, ἑξῆς ῥητέον. ὑπόλοιπα δ' ἐστί, τὰ κατὰ τὸν βραχίονα, τέτταρες μὲν μύες, ὀστοῦν δὲ ἕν. ὑπὲρ γὰρ τῶν νεύρων τῶν τῇδε, καὶ τῶν ἀρτηριῶν, καὶ τῶν φλεβῶν, ὡσαύτως ὅταν ὑπὲρ πάντων τῶν ἀγγείων τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα ποιῶμαι τὸν λόγον, τηνικαῦτα γε γράψεται. τὸ τοίνυν ὀστοῦν τοῦ βραχίονος, εὐλόγως ἐν μὲν τοῖς ἔξω μέρεσι, κυρτότερόν ἐστιν, ἐν δὲ τῷ ἔσω σιμότερον. ἄμεινον γὰρ αὖ ἦν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἐλέχθη, πρὸς ἀλλήλας ἐστράφθαι τὰς χεῖρας. εἰ δὲ τοῦτο, τὰ μὲν κοῖλα τῶν ὀστῶν εἰς ἄλληλα βλέπειν βέλτιον ἦν. ἀπεστράφθαι δ' αὐτῶν πρὸς τοὐκτὸς τὰς κυρτότητας, εὐθὺς δ' ἡ τοιαύτη κατασκευή, καὶ περιλαμβάνειν τὰ κυρτὰ σώματα τοὺς βραχίονας ἐπιτηδειοτέρους τ' ἐποίησε, μετὰ τοῦ καὶ χώρας τοῖς εἰς ὅλας τὰς χεῖρας ἀγγείοις φερομένοις παρεσκευάσθαι. ὅτι δὲ καὶ τοῖς τὸν πῆχυν κινοῦσι μυσίν, ἄμεινον ἦν ἐσκεπάσθαι τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, δεόμενόν γε προβλήματός τινος καὶ στεγάσματος, οὐ πρὸς κρυὸς καὶ θάλπος μόνον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ ταῖς πρὸς τὰ σκληρὰ τῶν σωμάτων ὁμιλίαις, εὔδηλον οἶμαι καὶ τοῦτο ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦν τὸ δέρμα μόνον, ἄνευ τῶν σαρκῶν πρὸς οὐδὲν τούτων ἀντέχειν. ὅτι δ' αἱ σάρκες μόρια τῶν μυῶν εἰσιν, ἅπασι μὲν εἴρηται σχεδὸν τοῖς ἀνατομικοῖς, ὥσπερ οὖν καὶ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ κινήσεως αὐτῶν, οὐ μὴν οὔτε τὸν τρόπον ἀκριβῶς τῆς πρὸς τὰ νεῦρά τε καὶ τοὺς συνδέσμους αὐτῶν πλοκῆς ἐμνημόνευσαν, οὔτε τὴν χρείαν ἐξηγήσαντο. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἤδη προήκοντι τῷ λόγῳ σκεψόμεθα. τὸ δ' ὁμολογούμενόν τε ἅμα καὶ φαινόμενον ἐν ταῖς διαιρέσεσιν, ἀρκεῖ πρός γε τὰ παρόντα, τὸ τὰς σάρκας ἐν τῇ τῶν μυῶν οὐσίᾳ περιέχεσθαι. δεόμενος οὖν ἐσκεπάσθαι πανταχόθεν ὁ βραχίων ταῖς σαρξίν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὸν πῆχυν κινήσοντας μῦς ἐφ' ἑαυτοῦ τεταγμένους ἐξ ἀνάγκης ἔχειν, οὐκ ἰδίᾳ μὲν σάρκας ἀργάς, ἰδίᾳ δὲ τοὺς μῦς, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ τὰς σάρκας, ἐκτήσατο. δυεῖν δ' οὐσῶν τῷ πήχει κινήσεων, ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως, ἀναγκαῖον ἦν, ἔνδοθεν μὲν τὸν τῆς κάμψεως

ἡγεμόνα μυῶν, ἔξωθεν δὲ τοὺς τῆς ἐκτάσεως τετάχθαι. ἀλλ' εἰ τοὺς τὰ μεταξὺ μέρη τοῦ βραχίονος, ἅπαντα τὰ ἄνω δηλονότι, καὶ τὰ κάτω γυμνὰ τελέως κατέλιπε, μηδενὸς αὐτοῖς ἐπιβληθέντος μυός. ἢ τοίνυν ἐχρῆν αὐτὰ περιιδεῖν, εὐπαθῆ τελέως ὑπὸ γυμνότητος, ἢ σάρκας ἀργὰς ἐπιφῦσαι τοῖς κώλοις, οὐδὲν μόριον ἐργαζομένας τῶν μυῶν. ἀλλ' ἑκάτερον ὀλιγωρῶν τε καὶ οὐ δίκαιος τῇ φύσει. ταῦτ' ἄρα πρὸς τὸ μήτ' † ἀρχὴν τινα γεννῆσαι σάρκα, μήτ' ἀφρούρητόν τι καὶ γυμνὸν ἀπολείπειν τοῦ κώλου μόριον, ἰσχυροτέρας ἅμα καὶ ἀσφαλεστέρας τὰς κινήσεις ἀπειργάσατο, διπλασιάσασα τὸ πλῆθος τῶν μυῶν. ὅτι μὲν οὖν ἰσχυρότερον οἱ τέτταρες τῶν δύο τείνουσιν, ἄντικρυς δῆλον. ὅτι δὲ καὶ ἀσφαλέστερον, οὐδ' αὐτὸ μακροῦ δεῖται λόγου. δύο γὰρ ἀνθ' ἑνὸς ἑκατέρου αὐτῶν γενομένου, κἂν ὁ ἕτερος ποτὲ πάθῃ, κινεῖν ὁ λοιπὸς ἱκανός ἐστι τὸ κῶλον. ἀλλ' εἰ μὲν διπλοῦς μόνον εἰργάσατο τοὺς μῦς, ἀλλήλοις δ' ἐπέθηκεν ἐπικειμένους, ἰσχὺν μὲν ἂν οὕτω καὶ ἀσφάλειαν ἐξεπορίσατο ταῖς κινήσεσιν. οὐ μὴν ἐσκέπασεν ἂν ἔτι τὰς μεταξὺ χώρας τοῦ βραχίονος. ἐπεὶ δ' ἕκαστον αὐτῶν λοξὸν ἐπὶ τοῦ κώλου κατέθετο, τῷ Χ γράμματι παραπλησίως, ἀλλήλους τέμνοντας πρὸς ταῖς εἰρημέναις χώραις, ἔτι καὶ τὸ σκεπάσθαι πανταχόθεν ὑπῆρξε τῷ βραχίονι. καὶ μὴν εἴ γε τὰς κατ' εὐθὺ κινήσεις ἔμελλον κινήσειν τὸ κῶλον, ἐκτείνοντές τε καὶ κάμπτοντες τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, οὐ μόνον οὐδὲν ἦν ἂν ὄφελος ἡ λοξὴ θέσις αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναντίον ἔπραττεν ἄν. ἡ αὐτὸ δὴ τοῦτο μέγιστον θαῦμα τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἐστιν, ὅτι διτταῖς κινήσεσι λοξαῖς, μίαν εὐθεῖαν ἀπεργάζονται, καθάπερ οἱ τὸν καρπὸν κινοῦντες τένοντες. ἀρχομένου γὰρ τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν τὸν πῆχυν καμπτόντων μυῶν ἀπὸ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ κατὰ τὸν ὦμον χωρίου, φερομένου δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ βραχίονος, τοῦ δ' ἑτέρου τοῦ μικροτέρου τὴν μὲν ἔκφυσιν ἐκ τῶν ἔξω μορίων τοῦ βραχίονος ἔχοντος, ἔσω δ' ἐντεῦθεν ἀτρέμα ἐπιστρεφομένου, πρόδηλος μὲν καὶ ἡ θέσις αὐτῶν ὡς τῷ Χ γράμματι παραπλησίως καθίσταται. πρόδηλος δὲ καὶ ἡ τῆς κινήσεως λοξότης. τοῦ μέν γε μείζονος μυὸς ἐνεργήσαντος, ἡ χεὶρ ἄκρα ψαύει τῶν ἔνδον χωρίων, τοῦ κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρου. τοῦ δ' ἐλάττονος, τῶν ἀντικειμένων τῶν ἔξωθεν. ἔξεστι δέ σοι καὶ ταῦτα, πρῶτον μὲν ἐπὶ πιθήκων ἐξετάζειν, γυμνοῦντί τε τὸν βραχίονα καὶ τείνοντι τὰς καταφύσεις, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐλέγομεν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν πρὸ τῆς ἀνατομῆς. ἀκινήτους γὰρ τὰς ἄλλας ἁπάσας διαρθρώσεις τῆς ὅλης χειρὸς φυλάττων, μόνην δὲ τὴν τοῦ πήχεως πρὸς τὸν βραχίονα κινῶν, οὐκ ἂν ποτ' εἰς ἑκάτερον τῶν εἰρημένων χωρίων ἐνεγκεῖν ἄκραν τὴν χεῖρα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ὄπισθεν τοῦ βραχίονος μῦς εὑρήσεις πεφυκότας, ἀντιτεταγμένον ἑκάτερον ἑκατέρῳ τῶν ἐντός. ἄμφω μὲν γὰρ εἰς τὸν ἀγκῶνα καταφύονται. ἀλλὰ τοῦ μέν, τὸ πλεῖστον μέρος εἰς τοὐντὸς χωρεῖ αὐτοῦ, τοῦ δὲ εἰς τοὐκτός. καὶ τοῦ μὲν προτέρου τῶν εἰρημένων αἱ ἄνωθεν ἐκφύσεις, ἐν τοῖς ἐντὸς μᾶλλον τοῦ βραχίονος, θατέρου δ' ἐν τοῖς ὄπισθεν. ἀλλ' ὅπερ ἐλέχθη κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἁπάσης τῆς πραγματείας, οὐκ ἔστιν ὀρθῶς ἐξευρεῖν χρείαν οὐδενὸς μορίου πρὸ τῆς ἐνεργείας. ἀγνοοῦντες οὖν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν τὰς ἐνεργείας τῶν πλείστων μορίων, ἔνιοι δ' αὐτῶν καὶ τὰς κατασκευὰς αὐτάς, εὐλόγως οὐδὲ περὶ τῆς χρείας οὐδὲν ὑγιὲς ἐπίστανται. ἀρκεῖν γὰρ δὴ αὐτοῖς δοκεῖ τό γε τοσοῦτον γινώσκειν, ὡς δύο μέν εἰσιν οἱ κάμπτοντες τὸν πῆχυν μύες, δύο δ' οἱ ἐκτείνοντες, ὅθεν δ' ἑκάτερος αὐτῶν ἄρχεται, καὶ ὅποι τελευτᾷ, περίεργον εἶναί φασι πολυπραγμονεῖν. εἶτά που τις αὐτῶν συνεπισκεπτόμενος ἡμῖν νεανίσκον, ἐν τῷ κάμπτειν τὸν πῆχυν, τοῖς μὲν ἐντὸς μέρεσι τοῦ κατὰ τὸν ὦμον τόπου τὴν χεῖρα προσάγειν δυνάμενον, ἀδυνατοῦντα δὲ τοῖς ἐκτός, οὐδ' ὅτου μυὸς εἴη τὸ πάθημα διαγινώσκειν οἷός τ' ἦν, οὐδ' ὅλως ἐγίνωσκε, τὸν μὲν τῆς κερκίδος ὀστῷ τὸν μείζονα, τὸν δὲ τοῦ πήχεως τὸν ἐλάττονα καταφυόμενον, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ἀμφοτέρους τοὺς μῦς ᾤετο καθήκειν. πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος ἐξεύροι τὴν χρείαν τῆς θέσεως αὐτῶν; ὅς γε μηδ' αὐτὴν ἐγίνωσκε τὴν θέσιν; ὅπου δὲ τὴν θέσιν οὐκ ἠπίστατο, δῆλον ὡς οὐδὲ τὴν ἐνέργειαν. ἀλλ' οἵ γε δύο μύες οὗτοι, κατ' εὐθὺ μὲν ἀκριβῶς κάμπτουσι τὸν πῆχυν ἀμφότεροι τεινόμενοι. εἰ δ' ὁ μὲν αὐτῶν ἐνεργήσειεν, ὁ δ' ἀργήσειε, βραχὺ τῆς εὐθύτητος ἐφ' ἑκάτερα παρατρέπουσιν ὡς εἴρηται. οὐ χρὴ δὲ θαυμάζειν, εἰ θατέρου τῶν ὀστῶν ἑκάτερος αὐτῶν ἐπισπώμενος, ὁ μὲν τὸ τοῦ πήχεως, ὁ δὲ τὸ τῆς κερκίδος, οὐδὲν ἧττον καὶ τὸ λοιπὸν συνεπισπᾶται, συνημμένων τε δὴ πανταχόθεν αὐτῶν ἰσχυροῖς καὶ πολλοῖς συνδέσμοις. εἰς μὲν γὰρ τὸ πλάγιον ἐπιστρέφειν τὴν κερκίδα μόνην δυνατόν, τοῖς ἐπὶ τοῦ πήχεως τεταγμένοις μυσίν, ὅτι τε βραχεῖα παντελῶς ἡ κίνησις, καὶ ὅτι κατὰ πολλὰς λαβὰς ἕλκουσι. τῶν δὲ ἐκ τοῦ βραχίονος ὀρθῶς φερομένων, καὶ δι' ἑνὸς τένοντος ἐπισπωμένων, καὶ μεγάλην οὕτως ἐργαζομένων τὴν ὅλην τοῦ μέλους κίνησιν, ὡς τοὺς δακτύλους ἐπὶ τὸν ὦμον ἀνιέναι, θαυμαστὸν οὐδέν, οὐδ' ἀδύνατον τῷ κινουμένῳ τῶν ὀστῶν συγκινῆσαι καὶ τὸ λοιπόν, καὶ μάλισθ' ὅτι τῆς ἀπονευρώσεως αὐτοῦ καταφύεταί τις μοῖρα τοῖς κοινοῖς ἀμφοτέρων τῶν ὀστῶν συνδέσμοις. ταῦτ' οὖν οὕτω τεχνικῶς μεμηχάνηται τῇ φύσει, καὶ τῶν μυῶν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἕτερος μείζων, ὁ δ' ἕτερος ἐλάττων εὐλόγως ἐγένετο. πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται τῶν ἐν ταῖς χερσὶ κινήσεων, πλεονεκτεῖν τὰς ἔνδον. ἐπεὶ τοίνυν ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἀκριβοῦς εὐθύτητος, ἑκάτερον αὐτῶν ἔκαμπτε τὸν πῆχυν, εὔλογον ἦν ἰσχυρότερον γενέσθαι τὸν ἔσω μᾶλλον ἢ τὸν ἔξω κινοῦντα. εὔλογον δὲ καὶ τῶν ἀντιτεταγμένων αὐτοῖς ἑκάτερον ἑκατέρῳ γενέσθαι παραπλήσιον. ὡς εἴ γε τῷ μὲν μείζονι τῶν ἐντός, τὸν ἐλάττονα τῶν ἔξωθεν ἀντέταξε, τῷ δ' ἐλάττονι, τὸν μείζονα, δεόντως ἂν ἀτεχνίας ἐνεκαλεῖτο. ἀλλ' οὔτ' ἐνταῦθα τοιοῦτον οὐδέν, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μορίῳ φαίνεται γεγονός. ἀλλ' εἴπερ τις καὶ ἄλλος ποτὲ δημιουργὸς ἰσότητός τε καὶ ἀναλογίας πολλὴν ἐποιήσατο πρόνοιαν, καὶ ἡ τὰ σώματα τῶν ζώων διαπλάττουσα φύσις, ὅθεν ὁ Ἱπποκράτης ὀρθότατα δικαίαν ὀνομάζει. πῶς γὰρ οὐ ταῦτα δίκαια, καὶ τὸ μείζονας εἶναι τοὺς ἐπὶ τοῦ βραχίονος μῦς τῶν ἐπὶ τοῦ πήχεως. οἱ μὲν γὰρ τὸν πῆχυν, οἱ δὲ τὸν καρπὸν καὶ τοὺς δακτύλους κινοῦσιν, ὥσθ' ὅσῳ τὰ κινηθησόμενα μόρια διαφέρει μεγέθει, τοσούτῳ καὶ οἱ κινοῦντες αὐτὰ μύες. ἀνάλογον δὲ τοῖς μυσὶν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ τοὺς ὄγκους τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ὀστῶν, ὥστε καὶ βραχίων τοῦ πήχεως διὰ ταῦτα μείζων ἐγένετο. διὰ ταὐτὰ δὲ ταῦτα, καὶ ὁ μηρὸς τῆς κνήμης. ἀλλ' εἰ πρὸς τοῖς μεγέθεσιν ἀκοίλιά τε καὶ ἀμύελα, καὶ σκληρά, καὶ πυκνὰ τελέως ἐγεγόνει, βάρος ἂν τοῖς κώλοις μέγιστον. ταῦτ' ἄρα χαυνότερά τε καὶ σηραγγωδέστερα, καὶ κοιλότερα γέγονεν ἁπάντων τῶν μικροτέρων ὀστῶν τὰ μείζω

καταχρῆς

† ἀργὴν

κατακέχρηται δὲ κἀνταῦθα τῇ κοιλότητι καλῶς ἡ φύσις. ἐναποτίθεται γὰρ αὐτῇ τὴν οἰκείαν ὀστοῦ τροφήν, ἥνπερ δὴ μυελὸν ὀνομάζομεν. ἀλλὰ περὶ μὲν δὴ τούτου, καὶ αὖθις εἰρήσεται. διατί δὲ ἓν μὲν ὀστοῦν ἐν τῷ βραχίονι, δύο δ' ἐν τῷ πήχει κατεσκευάσατο, λέγειν ἑπόμενον ἂν εἴη. προηγεῖται δὲ τούτου κοινός τις λόγος ὑπὲρ ἁπασῶν διαρθρώσεων. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς οὐ μόνον ἧς ἕνεκα γέγονεν ἐνεργείας ἕκαστον τῶν ὀργάνων, ἐπιτηδείους ἐκείνῃ τὰς ἰδέας ἀπεργάζεται τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ἡ φύσις. ἀλλὰ καὶ τῆς δυσπαθείας οὐδὲν ἧττον προνοεῖται. δειχθήσεται δὲ καὶ νῦν τοῦτο ἐπὶ τῶν διαρθρώσεων. ἔνθα μὲν γὰρ ἡ κίνησις αὐτῶν ἰσχυραῖς καὶ πολλαῖς ἐνεργείαις ὑπηρετήσειν ἔμελλε, καὶ δέος ἦν ὑπὸ βίας αὐτῶν ἐξάρθρωσίν τινα γενέσθαι, πανταχόθεν ἡ τοιαύτη διάρθρωσις ἐσφιγκταί τε καὶ συνέχεται, πολλοῖς μὲν ἔξωθεν συνδέσμοις παχέσιν, οὐχ ὑμενώδεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ στρογγύλοις, καὶ χονδρώδεσιν ἐστεφανωμένη. τὰς δ' ἐξοχὰς τὰς ἐμβαινούσας ταῖς κοιλότησιν, ἅμα μὲν ἴσας αὐταῖς, ὡς μηδαμόθεν χαλαρὸν εἶναι μηδέν, ἅμα δ' ἔξωθεν ἄμβωσί τισι, καὶ οἷον ὀφρύσιν ἀκριβῶς ἔχουσα κρατουμένας. ἔνθα δ' ὀλίγων μὲν καὶ ἀβιάστων ἐνεργειῶν ἕνεκα γέγονεν ἡ διάρθρωσις, ἐνταῦθ' ἡ φύσις ὡς ἂν μηδὲν ἔτι δεδοικυῖα, λεπτοὺς μὲν καὶ ὑμενώδεις τοὺς συνδέσμους, χαλαρὰν δὲ πάντῃ τὴν ὅλην τῶν ὀστῶν ἀπεργάζεται σύνταξιν. ὅτι μὲν οὖν ἔχουσι τοιοῦτον τὸν τρόπον ἅπασαι αἱ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαρθρώσεις, ὑπομνήσει προϊὼν ὁ λόγος ἐφ' ἑκάστου τῶν μελῶν. ὅτι δ' αἱ κατὰ τὰς χεῖρας, ὑπὲρ ὧν πρόκειται λέγειν, ἤδη πάρεστι σκοπεῖν. ἰσχυροτάτας μὲν γὰρ καὶ πλείστας ἐνεργείας ἐνεργοῦμεν, τήν τε κατὰ τὸν καρπόν, καὶ τὴν κατὰ τὸν ἀγκῶνα κινοῦντες διάρθρωσιν, ὅθεν ἀσφαλεῖς ἐγένοντο, κατά τε τὰς συντάξεις αὐτὰς τῶν ὀστῶν, καὶ κατὰ τοὺς ἔξωθεν αὐτὰς συνάπτοντας συνδέσμους, οὐ παχεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ σκληροὺς πανταχόθεν γενομένους. ἡ δὲ κατὰ τὸν ὦμον διάρθρωσις, ὡς ἂν ὀλιγάκις μὲν εἰς ἰσχυρὰς ἐνεργείας ἀγομένη, τὰ πολλὰ δ' ἤτοι τελέως ἀργοῦσα, ἢ ἀβιάστως κινουμένη, χαλαρὰν μὲν καὶ αὐτῶν ὀστῶν ἔχει τὴν σύνθεσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν ἀμφ' † αὐτοὺς ὑμένων. οὔτε γὰρ χονδρώδεις αὐτούς, οὔτε παχεῖς, οὔθ' ὅλως σκληρούς, ἀλλ' ἱκανῶς λεπτούς τε καὶ μαλακοὺς καὶ ῥᾳδίως ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεσθαι δυναμένους, ἡ φύσις ἀπειργάσατο. ἐν δὲ ταῖς κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ τὸν καρπὸν διαρθρώσεσιν, οὐ παχεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ σκληροί τινες ἐγένοντο σύνδεσμοι, πανταχόθεν ἀντισπῶντές τε καὶ κωλύοντες ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων ἀπάγεσθαι, καὶ διΐστασθαι τὰ κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ. διὸ καίτοι πολλάκις ἀναγκαζόμενα βιαίως ἐνεργεῖν, ὅμως ἧττον ἐξαρθρήσεσιν ἁλίσκεται τοῦ κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρου. οὔτε γὰρ οἷόν τε παραλλάξαι τι τῶν ὀστῶν, ἄνευ τοῦ διαστῆναι μέχρι πλείστου. τὸ διίστασθαι δ' ἐπὶ πλεῖστον, ἔκ τε τῆς τῶν συνδέσμων ἀσθενείας καὶ χαλαρότητος γίνεται, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν ὀστῶν τῆς συνθέσεως, ὅταν αἱ τῶν κοτυλῶν ἴτυες ὕπτιαι κατασκευασθῶσι, μηδεμίαν ὀφρὺν λαβοῦσαι μηδαμόθεν. καὶ μὴν δὴ καὶ τῶν ἐχουσῶν ἄμβωνάς τινας κοτυλῶν, ἐν βιαίοις κινήσεσι περιθραυσθεῖσαι πολλάκις αἱ τῶν ὀφρύων ἴτυες, οὐκ ἐν τῷ παραυτίκα μόνον ἐκπεσεῖν τοῖς ἄρθροις, ἀλλὰ καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου παντὸς συνεχῶς τοῦτο πάσχειν ἐπιτρέπουσιν. ᾧ δῆλον ὡς εἰς τὸ μὴ ῥᾳδίως ἐξαρθρεῖν, οὐ μικρὰν ἔχει μοῖραν ἡ τῆς διαρθρώσεως ἀκρίβεια. τί ποτ' οὖν οὐ πάσας τὰς διαρθρώσεις ἡ φύσις ἀσφαλεῖς κατεσκεύασεν; ὅτι μάχην ἔχει ἀναγκαίαν ἡ ποικιλία τῶν κινήσεων, τῇ τῆς κατασκευῆς ἀσφαλείᾳ, καὶ οὐχ οἷόν τ' ἦν εἰς ταυτὸν ἀμφοτέρας ἅμα συνελθεῖν. ἕπεται γάρ, ἡ μὲν τῷ χαλαρῷ τῆς διαρθρώσεως, ἡ δὲ τῷ συντόνῳ τε καὶ πανταχόθεν ἐσφιγμένῳ. ἔνθα μὲν οὖν ἀκίνδυνός ἐστιν ἡ ποικιλία, περιττὸν ἐνταῦθα καὶ μάταιον ἦν ἐπιτεχνᾶσθαί τι πρὸς ἀσφάλειαν, ἔνθα δ' ἐπικίνδυνός τε καὶ σφαλερά, τὴν δυσπάθειαν ταύτης προείλετο. καὶ τοίνυν ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἀγκῶνά τε, καὶ τὸν καρπὸν ἄρθροις, τῆς δυσπαθείας πλέον, ἢ τῆς ποικιλίας προνοησαμένη, καὶ κινδυνεύσασα, διὰ τὸ μονοειδὲς τῆς κινήσεως, κυλλῷ παραπλήσιον ἀποφῆναι τὸ κῶλον ἑκατέρῳ τῶν ἄρθρων, προσαπέθηκε διάρθρωσιν ὑπηρετήσουσαν ταῖς εἰς τὰ πλάγια κινήσεσιν. ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ τὸν ὦμον, οὐ μόνον ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν, ἀλλὰ καὶ πανταχόσε κυκλοτερῶς περιάγειν ἐγχωρεῖ τὸν βραχίονα. καὶ γὰρ καὶ ἡ κεφαλὴ περιφερὴς αὐτοῦ, καὶ οἱ σύνδεσμοι χαλαροί, καὶ ἡ τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος κοιλότης, ὑπτία τε καὶ πανταχόθεν ὅμοια παραπλησίως τῇ κεφαλῇ. τὰ δὲ κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ τὸν καρπὸν ἄρθρα πανταχόθεν ἐσφιγμένα, ποικίλως κινεῖν, καὶ πάντῃ περιφέρειν ἀδύνατον ἦν. ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, οὐκ ἐχρῆν δὲ οὐδὲ τῆς ποικιλίας τῶν κινήσεων ἀμελῆσαι παντάπασιν, διττὴν εἰργάσατο κατ' ἀμφότερα τὴν διάρθρωσιν, ἵν' ὅπερ ἑκατέρα κατὰ μόνας ἐνδεῖ, τοῦθ' ὑπὸ τῆς ἑτέρας προσοίσης ἀναπληροῦται. τὰς γὰρ εἰς τὰ πλάγια περιφορὰς τῶν μελῶν, ἄνω μὲν ἡ τῆς κερκίδος πρὸς τὸν βραχίονα διάρθρωσις ἐργάζεται, κάτω δ' ἡ τοῦ καρποῦ, πρὸς τὴν λεπτὴν ἀπόφυσιν τοῦ πήχεως. ἡ μέντοι καθ' ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς δακτύλοις ὀστῶν διάρθρωσις, ἔχει μὲν καὶ αὕτη τὰς εἰς τὸ πλάγιον κινήσεις, ὥσπερ ἡ κατ' ὦμον. οὐ μὴν ὁμοίως γε ἐπὶ πολὺ περιαγούσας, καίτοι τῶν περικειμένων αὐτοῖς συνδέσμων ὑμενωδῶν τε καὶ λεπτῶν ὑπαρχόντων, ἀλλ' ἡ τῶν ὀστῶν διάπλασις, ἑτεροία τῆς κατ' ὦμον. οὔτε γὰρ ὅμοιαι πανταχόθεν αἱ κεφαλαί, διότι μηδ' ἀκριβῶς στρογγύλαι, καὶ αἱ τῶν ὑποδεχομένων αὐτὰς κοιλοτήτων ὀφρύες, εἰς λεπτοὺς ἄμβωνας τελευτῶσαι, σφίγγουσιν ἔξωθεν ἀσφαλῶς πανταχόθεν. καὶ τῶν καλουμένων σησαμοειδῶν ὀστῶν ἐπιφύσεις λαμβάνουσαι, ὥστε μέσως πως ἔχειν κατασκευῆς ἑκάστην, τῶν κατὰ τοὺς δακτύλους διαρθρώσεων. ὅσον γὰρ ἀπολείπονται τῶν κατὰ τὸν καρπόν τε, καὶ τὸν ἀγκῶνα πρὸς ἀσφάλειαν, τοσοῦτον πλεονεκτοῦσι τῆς κατὰ τὸν ὦμον, εὐλόγως τῆς φύσεως τοῦτο ἐργασαμένης. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα μικρὰ σώματα περιλαμβάνουσι, ὅταν ἐνεργῶσι μόναι. ἀλλά τοι κἂν ταῖς τῶν μειζόνων λαβαῖς, ταῖς κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ τὸν καρπὸν οὐ μικρὰ συνεργάζονται, καὶ μέντοι καὶ πολὺ πλείοσιν ἐνεργείαις ὑπηρετοῦσαι τῶν ἄλλων διαρθρώσεων, γυμναὶ πανταχόθεν εἰσίν. οὐχ ὥσπερ αἱ κατὰ τὸν ὦμον ἐν κύκλῳ μεγίστους περιβέβληνται μῦς, οὐδὲν μὲν εἰς τὰς κινήσεις ἐμποδίζοντας, ἀσφάλειαν δὲ οὐκ ὀλίγην αὐτῷ παρεχομένους, ὥστε διττῆς αἰτίας ἀσφάλειαν ἐν ἄρθροις ἐργαζομένης, ἰσχύος συνδέσμων, ἀκριβείας συνθέσεως, ἀμφοτέρας μὲν ἐπ' ἀγκῶνός τε καὶ καρπῶν, τὴν δ' ἑτέραν ἐπὶ τῶν δακτύλων, ἐπ' ὤμῳ δὲ μηδ' ἑτέραν ἀκριβῶς ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτ' εὐλόγως τὴν φύσιν, ἐπειδὴ ταῖς ἀσφαλείαις τε τῶν

† αὐτὰ

ταχόθεν ἐσφιγμέναις κατασκευαῖς, οὐχ οἷόν τε ἐστὶ κινεῖσθαι πολυειδῶς, προσθεῖναι τῷ πήχει τὴν κορωνίδα, διὰ τῆς διαρθρώσεως ἕνεκα. δεῖται δ' οὐ μακρῶν ἔτι λόγων, οὐδὲ διότι μὲν κατὰ τὸν καρπόν, ἐλάχισται παντελῶς εἰσιν αἱ λοξαὶ κινήσεις, ἄνω δὲ πρὸς τῷ βραχίονι μέγισται. κάτω μὲν γὰρ ἀκριβῶς, τά τε κατὰ τὸν καρπὸν ὀστᾶ, καὶ μέντοι καὶ τὸ τῆς κορωνίδος, ἐξῆπται τῶν τοῦ πήχεως, ὥστε τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν ἔδοξεν, οὐδὲ κινεῖσθαί τινα ἑκάτερον αὐτῶν ἰδίαν κίνησιν, ἀλλ' ὡς ἓν διαρθρούμενα, μίαν ἔχειν μόνην τὴν ἁπάντων κοινήν, ἄνω μέντοι πρὸς τῷ βραχίονι διέστηκεν ἡ κορωνὶς ἀπὸ τοῦ πήχεως ἱκανόν, ὥστε ἐνταῦθα μὲν ἐγχωρεῖν μόνην αὐτὴν ἐπὶ πολὺ κινεῖσθαι χωρὶς τοῦ πήχεως, κάτω δὲ οὐκέτι. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ τῆς λεπτῆς τοῦ πήχεως ἀποφύσεως, ἣν στυλοειδῆ καλοῦσι, πρὸς τὸ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον ὀστοῦν τοῦ καρποῦ διάρθρωσις, αὐτή τε μικρὰ παντελῶς ἐστιν, ὅτι καὶ τὸ κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦν ἐξ ἀνάγκης μικρὸν ἦν, ἐλαχίστην τε τὴν κίνησιν ἔχει, καὶ διὰ τὴν μικρότητα μέν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συνῆφθαι κατὰ ταῦτα, τὸν μὲν πῆχυν τῇ κορωνίδι, τὸ δὲ μικρὸν ὀστοῦν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς τοῦ καρποῦ. μόνον δ' αὖ ἀξιόλογος ἡ κίνησις ἐγγίνεται, διεστώτων ἱκανῶς ἀπ' ἀλλήλων ἁπάντων τῶν εἰρημένων ὀστῶν. εἴρηταί μοι σχεδὸν περὶ πάντων τῶν ἐν ταῖς χερσὶ μορίων. ἀρτηρίαι γὰρ καὶ φλέβες, καὶ νεῦρα, κοινὰ παντός ἐστι τοῦ σώματος ὄργανα, καὶ διὰ τοῦθ' ὡς καὶ πρόσθεν ἔφαμεν, ὅταν ὁ περὶ τῶν μορίων ἁπάντων συμπληρωθῇ λόγος, ἐπ' ἐκεῖνα μεταβησόμεθα, καὶ μέντοι καὶ περὶ τοῦ μεγέθους τε καὶ θέσεως ὅλων τῶν χειρῶν ἐπὶ τελευτῆς εἰρήσεται, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἀλλήλοις γὰρ αὐτὰ χρὴ παραβάλλοντα, καὶ τοῖς μεγέθεσι δεικνύναι, καὶ ταῖς συντάξεσιν εὖ διακείμενα. καταπαύσαντες οὖν ἐνταῦθα τὸν περὶ τῶν χειρῶν λόγον, ἐπὶ τὰ σκέλη μεταβησόμεθα, διὰ τὴν τῆς κατασκευῆς ὁμοιότητα. τὴν γὰρ τῶν κινούντων τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον μυῶν ἐξήγησιν, ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ποιησόμεθα, σὺν τῷ λοιπῷ περὶ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὠμοπλάτων λόγῳ παντί.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ. ΛΟΓΟΣ γ΄.

Χεῖρας μὲν δὴ μόνος ἁπάντων ζώων ἄνθρωπος ἔχει, ὄργανα πρέποντα ζώῳ σοφῷ. δίπουν δ' αὐτὸ μόνον ἐν τοῖς πεζοῖς ἐγένετο καὶ ὀρθόν, ὅτι χεῖρας ἔχει. τοῦ γὰρ ἀναγκαίου πρὸς τὴν ζωὴν σώματος, ἐκ τῶν κατὰ τὸν θώρακά τε, καὶ τὴν κοιλίαν μορίων συμπληρουμένου, καὶ δεομένου κώλων εἰς βάδισιν, ἐπὶ μὲν ἐλάφων τε καὶ κυνῶν καὶ ἵππων, καὶ τῶν ἄλλων παραπλησίων τὰ πρόσθια κῶλα τοῖς ὄπισθεν ὁμοιοσκελῆ γέγονε, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς εἰς τάχος συντελεῖ. ἀνθρώπῳ δὲ (οὔτε γὰρ οἰκείου τάχους ἔδει μέλλοντί γε δαμάσασθαι, σοφίᾳ τε καὶ χερσὶν ἵππον) ἄμεινον τ' ἦν μακρῷ πρὸ τῆς ὠκύτητος, ὄργανα ἔχειν εἰς ἁπάσας τέχνας ἀναγκαῖα, τὰ πρόσθια κῶλα χεῖρες ἐγένοντο. τί δὴ οὖν οὐ καὶ τέτταρα σκέλη καὶ χεῖρας ἐπ' αὐτοῖς ἔχειν ὥσπερ οἱ κένταυροι; ὅτι πρῶτον μέν, ἀδύνατος τῇ φύσει τῶν τοσούτῳ διαφερόντων σωμάτων ἡ μίξις. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ οἱ πλάσται, καὶ οἱ γραφεῖς χρώματά τε καὶ σχήματα μόνον αὐτῶν ἔμελλε συνθήσειν, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσίας ὅλας κεράσειν, ἀμίκτους τε καὶ ἀκράτους ὑπαρχούσας. οὐ γὰρ οὖν εἰ συνουσία τις ἀφροδίσιος ἀνθρώπῳ πρὸς ἵππον γένοιτο, τελεώσουσιν αἱ μῆτραι τὸ σπέρμα. Πίνδαρος δ' εἰ μὲν ὡς ποιητής, προσίεται τὸ τῶν κενταύρων μυθολόγημα, συγχωρητέον αὐτῷ. εἰ δ' ὡς σοφὸς ἀνήρ, καίτοι περιττότερον τῶν πολλῶν ἐπίστασθαι προσποιούμενος, ἐτόλμα γράφειν. » ὡς ἵπποισι Μαγνητίδεσσιν ἐμίγνυντο » πολιοσφύροις. ἐκ δ' ἐγένοντο στρατὸς θαυμαστός, ἀμφοτέροις ὅμοιοι τοκεῦσι. τὰ ματρὸς μὲν κάτω, τὰ δ' ὕπερ» θεν πατρός. ἐπιτιμητέον αὐτῷ τῇ προσποιήσει τῆς σοφίας. ἵππος μὲν γὰρ ὄνου, καὶ ὄνος ἵππου, δύναιτ' ἂν καὶ δέξασθαι τὸ σπέρμα καὶ διασώσασθαι, καὶ τελεσφορῆσαι πρὸς ζώου μικτοῦ γένεσιν. οὕτω δὲ καὶ λύκος κυνός, καὶ κύων οὐ λύκου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλώπεκος, ὥσπερ οὖν καὶ ἀλώπηξ κυνός. ἵππος δ' ἀνθρώπου, τάχα μὲν οὐδ' ἂν ὑποδέξαιτο τοῖς κόλποις τῆς ὑστέρας τὸ σπέρμα, μακροτέρου γὰρ αἰδοίου δεῖ. εἰ δ' οὖν καταδέξαιτό ποτε, διαφθείρειεν ἄν, ἢ εὐθύς, ἢ οὐκ εἰς μακράν. ἀλλ' ὦ Πίνδαρε, σοὶ μὲν ᾄδειν τε καὶ μυθολογεῖν ἐπιτρέπομεν, εἰδότες τὴν ποιητικὴν μοῦσαν, οὐχ ἥκιστα τῶν ἄλλων τῶν οἰκείων κόσμων καὶ τοῦ θαύματος δεομένην. ἐκπλῆξαι γὰρ οἶμαι καὶ κηλῆσαι τοὺς ἀκροατάς, οὐ διδάξαι βούλεσθαι. ἡμεῖς δ', οἷς ἀληθείας οὐ μυθολογίας μέλει, σαφῶς ἴσμεν οὐσίαν ἀνθρώπου τε καὶ ἵππου παντάπασιν ἄμικτον ὑπάρχουσαν. εἰ δὲ καὶ συγχωρήσαιμεν, ἐν γοῦν τῇ κυήσει καὶ μίγνυσθαι καὶ τελεοῦσθαι τὸ ζῶον οὕτως ἄτοπόν τε καὶ ἀλλόκοτον, ἀλλὰ τίσι τροφαῖς θρέψεται τὸ γεννηθέν, οὐκ ἂν εὕροιμεν, ἢ πόαις μέν τισι καὶ κριθαῖς ὠμαῖς τὰ κάτω τὰ ἵππεια, τοῖς δ' ἑφθοῖς καὶ τοῖς ἀνθρωπείοις ἐδέσμασι, τὰ ἄνω. ἄμεινον μέν τ' ἂν ἦν οὕτως αὐτῷ καὶ δύο στόματα γεγονέναι, τὸ μὲν ἀνθρώπειον, τὸ δ' ἵππειον. κινδυνεύσει γὰρ οὖν καὶ δύο καρδίας ἔχειν, εἴ τι δεῖ τοῖς στέρνοις τεκμαίρεσθαι. ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτά τις ὑπερβαίνει πάντα τὰ ἄτοπα, καὶ συγχωρήσειε καὶ γεννᾶσθαι δύνασθαι, καὶ διαζῆν τὸν ἱπποσκελῆ τοῦτον ἄνθρωπον, οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἐκ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς, ὅτι μὴ τὸ τάχος. οὐδὲ τοῦτο αὐτὸ ἁπλῶς οὐδ' ἐν ἅπασι χωρίοις, ἀλλ' ἐν τοῖς ὁμαλοῖς καὶ λείοις πεδίοις μόνοις. εἰ δέ που δέοι πρὸς ὄρθιον δραμεῖν, ἢ κάταντες, ἢ λοξόν, ἢ ἀνώμαλον, ἡ νῦν οὖσα κατασκευὴ τῶν ἀνθρωπείων σκελῶν, ἀμείνων μακρῷ. οὕτω δὲ καὶ ὑπερπηδῆσαι, καὶ πέτρας ὀξείας τε καὶ ὀρθίους ὑπερβῆναι, καὶ ὅλως ἁπάσας τὰς δυσχωρίας διελθεῖν, ἄμεινον ὁ ἄνθρωπος τοῦ τερατώδους ἐκείνου κενταύρου. ἐβουλόμην δ' ἂν ἰδεῖν ἢ οἰκοδομούμενον ἢ ναυπηγούμενον, ἢ διὰ τῶν ἱστῶν ἐπὶ τὰς κεραίας τῶν πλοίων ἀναρριχώμενον, ἢ ὅλως τῶν ναυτικῶν ἔργων τι μεταχειριζόμενον. ὡς ἄτοπός τε δεινῶς ἐν ἅπασιν ἂν ἦν, καὶ πολλαχῇ τελέως ἀδύνατος. πῶς γὰρ ἐν τοῖς οἰκοδομήμασι, διὰ λεπτῶν καὶ μακρῶν κλιμάκων ἐπὶ τοίχους ὑψηλοτάτους ἂν ἀνῄει; πῶς δ' ἂν ἐρέσσων ἦν, ᾧ γε μηδὲ καθέζεσθαι καλῶς ἐνεχώρει; κἂν εἰ τοῦτό γε αὐτῷ ὑπῆρχεν τὰ πρόσθια σκέλη, τὰς τῶν χειρῶν ἐνεργείας ἐκώλυεν. ἀλλ' ἴσως μὲν ναύτης ἀχρεῖος, γεωργὸς δ' ἂν εἴη χρήσιμος. ἀλλ' ἐνταυθοῖ καὶ

πλέον ἀχρηστότερος, καὶ μάλιστα εἰ πρᾶξαί τι δέοι τοῖς δένδροις ἐπαναβαίνοντα, καί τινας τῶν καρπῶν δρέπεσθαι. μὴ τοίνυν ταύτην αὐτοῦ θεώρει τὴν ἀτοπίαν, ἀλλ' ἐπὶ τὰς τέχνας ἁπάσας ἴθι, καὶ σκόπει χαλκεύοντα, καὶ σκυτοτομοῦντα, καὶ ὑφαίνοντα, καὶ γράμματα γράφοντα. πῶς μὲν καθεδεῖται; ποίοις δὲ μηροῖς ἐπιθήσει τὸ βιβλίον; ἢ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἕκαστον ὅπως μεταχειριεῖται; πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἄνθρωπος ἐξαιρέτως ἔχει, καὶ τὸ καθέζεσθαι χρησίμως ἐπὶ τῶν ἰσχίων, μόνῳ τούτῳ πάντων ζώων ὑπάρχει. λέληθε δὲ καὶ τοῦτο τοὺς πολλοὺς, καὶ νομίζουσιν ὀρθὸν μόνον ἑστάναι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ εἰδότες ὅτι καὶ τὸ καθέζεσθαι μόνος ἔχει. ὁ γοῦν κένταυρος ἐκεῖνος ὁ τῶν ποιητῶν, ὃν οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἱππάνθρωπόν τινα μᾶλλον ἐν δίκῃ καλέσειας ἂν, οὔτε στηρίζεσθαι δυνατὸς ἦν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν ἰσχίων, οὔθ' εἰ καὶ τοῦθ' ὑπῆρχεν αὐτῷ, ταῖς χερσὶν ἐχρῆτ' ἂν δεξιῶς, ἐμποδιζόντων αὐτῷ τῶν προσθίων σκελῶν εἰς ἁπάσας τὰς ἐνεργείας. ὥσπερ εἰ καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ δύο τις τῷ στέρνῳ προσδήσειε προμήκη ξύλα. καὶ γὰρ οὖν καὶ εἰ κατακλίνοι τις, οὕτως ἡμᾶς σκευάσας ἐν † συμποσίῳ, θαυμαστὴ τις ἡ συνουσία δηλονότι φανεῖται καὶ πολὺ † κάλλιον ἐπιδεηθέντων ὕπνου. θαῦμα γὰρ ἂν καὶ τοῦτο τῶν κενταύρων ἐκείνων, οὐ τῷ σκίμποδι χρῆσθαι δυναμένων ὅλως, οὔτ' ἐπὶ τῆς γῆς ἀναπαύεσθαι. δέεται γὰρ τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἑκατέρα θατέρου, ἡ μὲν ἀνθρώπειος σκίμποδος, ἡ δὲ ἵππειος γῆς. ἀλλ' ἴσως, οὐχ ἱππείοις τέτταρσι σκέλεσιν, ἀλλ' ἀνθρωπείοις ἄμεινον κεχρῆσθαι ἡμᾶς. οὕτω μέν γε πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν πλέον εἰς μηδεμίαν ἐνέργειαν, ἔτι καὶ τὸ τάχος ἀνθρώποις ἀπώλετ' ἄν, καὶ μὴν εἰ μήτ' ἱππείοις, μήτ' ἀνθρωπείοις, οὐδ' ἄλλου τινὸς ἂν ζώου. τὰ μὲν γὰρ τοῖς τῶν ἵππων μᾶλλον, τὰ δὲ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἔοικεν. ὁπότ' οὖν τῶν τεττάρων οἱ δύο περιττοὶ, πρόδηλον ὡς εἴπερ ἓξ εἴχομεν πόδας ἢ καὶ πλείονας, ἔτι πλέον οὕτως ἂν ἦσαν ἡμῖν μάταιοι. καθόλου γὰρ εἴπερ ἔμελλε χερσὶ καλῶς χρήσασθαι ζῶον, οὐδὲν τούτου χρὴ προκεῖσθαι τοῦ στέρνου ἐμπόδισμα, μὴ ὅτι σύμφυτον, ἀλλ' οὐδὲ ἐπίκτητον. ἵππῳ μέν τοι καὶ βοῒ, καὶ κυνὶ, καὶ λέοντι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς παραπλησίοις, ὡς ἂν μηδεμίαν μέλλουσι μεταχειρίζεσθαι τέχνην, ὥσπερ μάταιον ἦν χεῖρας ἔχειν, οὕτω καὶ δίποσιν εἶναι. τί γὰρ ἂν ἦν τὸ πλέον αὐτοῖς; ὀρθοῖς μὲν ἐπὶ δυοῖν ποδοῖν ἑστῶσι, χεῖρας δ' οὐκ ἔχουσιν. ἐμοὶ μὲν οὐχ ὅπως ἂν οὐδὲν πλέον ἔχειν οὕτω κατασκευασθέντα δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τῶν νῦν ὑπαρχόντων αὐτοῖς στερήσεσθαι. πρώτης μὲν τῆς περὶ τὴν ἐδωδὴν ἑτοιμότητος, δευτέρας δὲ τῆς τῶν ἐμπροσθίων μελῶν ἀσφαλείας, καὶ τρίτης τάχους. ἐπεὶ γὰρ οὐκ εἶχε χεῖρας, ἐχρῆν δήπου τὰ μὲν τοῖς προσθίοις σκέλεσι προσφέρειν τὴν τροφὴν τῷ στόματι, τὰ δὲ κύπτοντα λαμβάνειν. ὅσα μὲν οὖν σαρκόφαγα, πολυσχιδεῖς τούτων οἱ πόδες. ὅσα δὲ ποηφάγα, τὰ μὲν ὁπλὰς ἔχει, τὰ δὲ χηλάς. τὰ μὲν οὖν σαρκοφάγα, πάντη πάντως ἐστὶν ἄλκιμα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐσχίσθησαν αὐτῶν οἱ πόδες πολυειδῶς, ἀλλὰ καὶ στερεούς τε καὶ γαμψοὺς ὄνυχας ἔφυσαν. οὕτω γὰρ ἔμελλε καὶ δράξασθαι θᾶττον, καὶ καθέξειν ῥᾷον. τῶν δὲ ποηφάγων, οὐδὲν μὲν ἦν οὕτως ἄλκιμον ὡς τὰ σαρκοφάγα. χρῆται οὖν οὐκ ὀλίγως πολλάκις θυμῷ, καὶ ἵππος καὶ ταῦρος, καὶ διὰ τοῦτο τῷ μὲν ὁπλαὶ, τῷ δὲ κέρατα γεγόνασιν. ὅσα δὲ παντελῶς δειλὰ, τούτοις οὔθ' ὁπλή τις ἐστὶν, οὔτε κέρας ἀμυντήριον, ἀλλὰ χηλὰ μόνον. ταῦτα μὲν οὖν ἐπικύπτοντα νέμονται. τὰ δὲ σαρκοφάγα τοῖς προσθίοις ποσὶν ἀντὶ χειρὸς χρῆται, πρός τε τὸ κατασχεῖν τι ζῶον θηράσαντα, καὶ τῷ στόματι προσενεγκεῖν τὴν τροφήν. εἰ δ' ὥσπερ ἐστὶ παντὶ τῷ σώματι σύντονα, καὶ σφοδρὰ, καὶ οἱ πόδες αὐτῶν στερεαῖς ὁπλαῖς ἐκρατύνθησαν, ἦν μὲν ἂν οὕτω γε πολλῷ μᾶλλον ὠκύτερα σφῶν αὐτῶν ἢ νῦν ἐστι. τὰς δ' εἰρημένας χρείας τῶν σκελῶν ἀναγκαιοτέρας οὔσας, οὐκ ἂν εἶχεν. ὅσα δὲ τῶν ζώων ἄναιμα, ταῦτα δηλονότι ψυχρότερα ταῖς κράσεσιν ὑπάρχει, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενέστερά τε πάντη καὶ πρὸς τὰς κινήσεις ἀργότερα, μακροῖς καὶ πολλοῖς κέχρηται τοῖς σκέλεσι. μικροῖς μὲν, ὅτι μεγάλα βαστάζειν τε καὶ μεταφέρειν ἀδυνατεῖ, πολλοῖς δὲ, διότι μακροῖς. ἐπεὶ γὰρ ἢ ἐκ τοῦ πλήθους, ἢ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν σκελῶν, τὸ τάχος τῆς βαδίσεως περιγίγνεται, οἷς ἀδύνατον ἦν μεγάλα τὰ κῶλα φῦσαι, τούτοις ὑπόλοιπος ἡ ἐκ τοῦ πλήθους ὠφέλεια. τινὰ δὲ καὶ διὰ τοῦτο προμηκέστερα τοῖς ὅλοις σώμασιν ἐγένετο, καθάπερ ἴουλος καὶ σκολόπενδρα, χώραν τῷ πλήθει τῆς τῶν σκελῶν ἐκφύσεως προμηθουμένης τῆς φύσεως. ὅσοις δ' αὐτῶν ἐδυνήθη, καὶ εἰ μὴ μεγάλα, μακρὰ γοῦν καὶ λεπτὰ φῦσαι τὰ κῶλα, καθάπερ ἀκρισί τε καὶ πάρνοψι, τούτοις οὐδὲν ἔδει πάμπολυ πλῆθος ἐργάζεσθαι σκελῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀναίμων ζώων τῆς διαφορᾶς, ἐπὶ πλεῖστον Ἀριστοτέλει καλῶς εἴρηται. τῶν δ' ἐναίμων τῶν πεζῶν, ἃ δὴ καὶ μάλιστ' ἀνθρώποις ἔοικε, τέτταρες ἑκάστῳ πόδες ἐγένοντο, τάχους μὲν ἕνεκα καὶ ἀσφαλείας, ἅπασι. τοῖς δὲ ἀλκίμοις, ἐξ ἐπιμέτρου τὰ χειρῶν ἐνίοτε συνεργαζόμενοι. περὶ μὲν οὖν τῆς εἰς τάχος αὐτῶν ὠφελείας, καὶ τῆς εἰς θήραν τε ἅμα καὶ ἐδωδὴν τοῖς ἀλκίμοις, αὐτάρκως εἴρηται. ὅτι δὲ καὶ ἀσφαλέστερον ἦν αὐτοῖς, ἐπὶ τεττάρων βαδίζειν σκελῶν, ἢ ὀρθοῖς ἐπὶ δυοῖν ἑστάναι, γνοίης ἂν εἰ λογίσαιο, πόσῳ τινὶ τὰ περὶ τὴν γαστέρα τε, καὶ τὰ στέρνα μόρια, τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν εἰσὶν εὐπαθέστερα. καὶ ὡς οὕτω μὲν βαδιζόντων, ὡς νῦν βαδίζει, τὰ μὲν εὐπαθῆ κατέκρυπται, καὶ φρουρεῖται πρὸς τῶν ὑπερκειμένων, ἔσκεπται δὲ καὶ προβέβληται τὰ δυσπαθῆ. ὀρθῶς δ' ἀναστάντων, ἀκάλυπτα καὶ ἄστεγαστα, καὶ γυμνὰ, καὶ ἀφύλακτα πανταχόθεν ἐγένετο τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια, καὶ τελέως εὐπαθῆ, οὐ γὰρ δὴ χερσί τε καὶ λόγῳ χρώμενα καθάπερ ἄνθρωπος, ἔμελλέ τι προβάλλεσθαι τῆς γαστρὸς, ἢ τῶν στέρνων, ἐπίκτητόν τι πρόβλημα, τῆς φυσικῆς τῶν ταύτῃ μελῶν ἀσθενείας ἐπανόρθωμα. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ζώοις, τοῖς ἐναίμοις, τετράποσιν εἶναι βέλτιον ἦν, ὥσπερ τοῖς ἀναίμοις πολύποσι. διὰ δ' αὖ τἀναντία τούτων, τοῖς ἀνθρώποις, δίποσιν, ὡς ἂν μήτε τῆς ὠφελείας, ἧς τἄλλα ζῶα, πρὸς τοῦ πλήθους τῶν σκελῶν ἀπολαύειν δεομένοις, εἰς πολλά τε βλαβησομένοις, εἰ μὴ δίποδες εἶεν, ἀλλὰ δίποδες μὲν καὶ ὄρνιθες. ὀρθὸς δὲ μόνος ζώων ἁπάντων, ὁ ἄνθρωπος. μόνῳ γὰρ αὐτῷ κατ' εὐθὺ τῶν σκελῶν ἡ ῥάχις ἐστίν. ἡ δ' αὐτὴ δηλονότι, καὶ τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα τὸ πρὸς τὴν ζωὴν ἀναγκαῖον. οἷον γὰρ τρόπις, ἡ ῥάχις τούτου τοῦ σώματος ὑπάρχει, καὶ πρὸς αὐτὴν τὰ σκέλη. τοῖς μὲν ὄρνισιν, ὥσπερ τοῖς τετράποσι γωνίαν ὀρθὴν ἐργάζεται. μόνοις δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἐκτέτακται. τοιοῦτον οὖν σχῆμα τὰ σκέλη πρὸς τὴν ῥάχιν ἔχει, τοῖς τετράποσί τε καὶ πτηνοῖς ζώοις βαδίζουσιν, οἷον τοῖς ἀνθρώποις καθημένοις. καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγῳ πρόσθεν ἐρρέθη, μηδὲν αὐτῶν ὀρθὸν ἵστασθαι μηδέποτε. πῶς οὖν μὴ καθέζεσθαι

†σκιμποδίῳ
†μᾶλλον

δύναται καθάπερ ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν ἰσχίων ἑδραζόμενα; τοῦτο γὰρ ἔτι λείπειν ἔοικε τοῦ λόγου, ὅτι δεῖ κάμπτεσθαι τὰ τοῖς ἰσχίοις συνημμένα κῶλα, κατὰ τὴν τοῦ μηροῦ πρὸς τὴν κνήμην διάρθρωσιν εἰς τοὐπίσω. αὐτὴ μὲν ἡ ῥάχις πρὸς τὸν μηρὸν, ἐν τῷ καθέζεσθαι γωνίαν ὀρθὴν ἐργάζεται. ὁ μηρὸς δ' αὖ πάλιν εἰ μὴ πρὸς τὴν κνήμην ἑτέραν τοιαύτην εἰργάζετο, οὐκ ἂν ὀρθή ποτε πρὸς τοὔδαφος ἡ κνήμη γένοιτο. καὶ τούτῳ τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἕδρας διαφθαρήσεται. εἴπερ ἐν τῷ κάμπτεσθαι κατὰ γόνυ τὰ τοῖς ἰσχίοις συνημμένα κῶλα τὸ καθέζεσθαι γίγνεται, δῆλον ὡς οὐδενὶ δύναται τῶν τετραπόδων ὑπάρξαι. πάντα γὰρ εἰς τὰ πρόσω τὰς καμπὰς ἔχει τῶν ὀπισθίων σκελῶν. τὰ μὲν γὰρ πρόσθια ταῖς ὠμοπλάταις αὐτῶν συνῆπται, καθάπερ τοῖς ἀνθρώποις, τὰ δ' ὀπίσθια, τοῖς ἰσχίοις. αἱ καμπαὶ δ' ἀμφοτέρων ἔμπαλιν τοῖς ἀνθρώποις. τῶν μὲν προσθίων εἰς τοὐπίσω, τῶν δ' ὀπισθίων εἰς τὰ πρόσω. τετρασκελέσι γὰρ οὖσιν αὐτοῖς, ἄμεινον ἦν εἰς ἀλλήλας ἐστράφθαι τὰς καμπάς. ἀνθρώπῳ δὲ, τὰ μὲν ταῖς ὠμοπλάταις συνημμένα κῶλα χειρῶν γενόμενα, χρησίμως εἰς τοὔμπροσθεν κατ' ἀγκῶνα κάμπτονται. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ βέλτιον εἶναι πρὸς ἀλλήλας ἐστράφθαι τὰς χεῖρας. εὐλόγως δὲ καὶ τὰ σκέλη τὴν κατὰ τὸ γόνυ καμπὴν, εἰς τοὐπίσω κέκτηται. μόνως γὰρ οὕτως, οἷόν τ' ἦν καθέζεσθαι καλῶς, ὡς καὶ τοῦτ' ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀποδέδεικται. ὥσθ' ὅταν μὲν ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἡ ῥάχις ᾖ τοῖς σκέλεσιν, εἰς τρεῖς διαφορὰς σχημάτων ἄγεσθαι τὸ ζῷον δύναται. εἰ μὲν αὐτὴν τὴν ῥάχιν ἐπὶ τῆς γῆς κατακλίνειε, ὕπτιον ἀκριβῶς γιγνόμενον. εἰ δὲ τὴν γαστέρα, πρανές. εἴτ' αὐτοῖς τοῖς ποσὶ στηριχθείη, τηνικαῦτα ἀκριβῶς ὀρθὸν ἱστάμενον. εἰ δέ τινα γωνίαν ποιήσαιτο πρὸς τὴν ῥάχιν τὰ σκέλη, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἔτ' ἐκείνων τῶν σχημάτων ἀκριβῶς ἐστὶν ὀρθὸν, ὥστ' εὐλόγως εἴπομεν ἄνθρωπον ὀρθὸν μόνον ἵστασθαι. τὰ γὰρ ἄλλα ζῷα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον. ἅπαντα δ' οὖν ἐστὶ πρανῆ, τρόπον ὁμοιότατον βαδίζοντα, τοῖς ἐπὶ τῶν χειρῶν ἕρπουσι βρέφεσιν. ἀσκαλαβῶται μὲν, καὶ πάνθ' ὅσα βραχυσκελῆ ζῷα, τελέως εἰσὶ πρανῆ. ψαύει γὰρ αὐτῶν ἡ γαστὴρ τῆς γῆς ἀεὶ, καὶ τούτων ἔτ' ἀκριβέστερον οἱ ὄφεις. ἵππος δὲ, καὶ κύων, καὶ βοῦς, καὶ λέων, καὶ πάντα τὰ τετράποδα, μεταξὺ τῶν τ' ἀκριβῶς ἐστι πρανῶν, καὶ τῶν τελέως ὀρθῶν. οὕτω δὲ καὶ οἱ ὄρνιθες ἅπαντες, εἰ καὶ δίποδές εἰσιν. οὐ γὰρ ἐπὶ μιᾶς εὐθείας, οὐδ' οὗτοι τῇ ῥάχει τὰ τῆς βαδίσεως ἔχουσιν ὄργανα, ὥστε μόνος ἁπάντων ζῴων ὁ ἄνθρωπος ὀρθὸς ἕστηκεν, ὥσπερ οὖν καὶ καθέζεσθαι μόνος ἁπάντων ἐδείκνυτο. καὶ γὰρ οὖν καὶ τῶν χειρῶν, αἱ κατὰ τὰς τέχνας ἐνέργειαι πᾶσαι, δυοῖν τούτοιν δέονται σχημάτων. τὰ μὲν γὰρ ὀρθοὶ, τὰ δὲ καθήμενοι χειρουργοῦμεν. οὐδεὶς δ' οὔθ' ὕπτιος οὐδεὶς, οὔτε πρανὴς ἐργάζεται, καὶ δεόντως οὐδὲν τῶν ἄλλων ζῴων, οὔθ' ἵστασθαι δυνατὸν, οὔτε καθέζεσθαι κατεσκεύασεν ἡ φύσις. ὅτι οὐδὲ χειρουργήσειν ἔμελλέ τι, τὸ δ' οἴεσθαι διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἑστάναι τὸν ἄνθρωπον, ἵν' εἰς τὸν οὐρανὸν ἑτοίμως ἀναβλέπῃ, καὶ λέγειν ἔχῃ. αὐταυγέω πρὸς ὄλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις. ἀνθρώπων μέν ἐστιν οὐχ ἑωρακότων οὐδέπω ποτὲ τὸν καλούμενον οὐρανοσκόπον ἰχθύν. ὡς οὗτός γε, κἂν εἰ μὴ βούλοιτο, πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀεὶ βλέπει. ἄνθρωπος δὲ, εἰ μὴ τὸν τράχηλον ἀνακλάσειεν εἰς τοὐπίσω, τὸν οὐρανὸν οὐκ ἄν ποτε θεάσαιτο. τουτὶ δὲ τὸ ἀνακλᾶν, οὐ μόνῳ δήπουθεν ὑπάρχει τούτῳ τῷ ζῴῳ, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ τοῖς ὄνοις, ἵνα παραλείπω τοὺς μακροτραχήλους ὄρνιθας. οἷς οὐ μόνον ἄνω ῥᾳδίως εἰ βουληθεῖεν βλέπειν, ἀλλὰ καὶ πανταχόσε περιφέρειν ἑτοίμως ὑπάρχει τοὺς ὀφθαλμούς. τὸ δὲ μηδὲ Πλάτωνος αὐτοὺς ἀκηκοέναι λέγοντος, ὡς οὐ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἄνω βλέπειν, ὅταν τις ὕπτιον αὐτὸν ἀνακλίνει χασμώμενος, ἀλλ' ὅταν οἶμαι τῷ νῷ τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐπισκοπῆται, δεινῶς ὀλίγωρον. ἀλλ' ὅπερ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν, ὀλίγοι τῶν ἔμπροσθεν, ὀρθῶς ἐγνώκασι περὶ χρείας μορίων. καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο πολὺ μᾶλλον ἐπιστατέον ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ σπουδαστέον ἐπεξελθεῖν ἁπάσῃ τῇ πραγματείᾳ, μηδὲν ὅλως ἑκάστου μορίου παραλείποντας, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, μὴ θέσιν, μὴ μέγεθος, μὴ πλοκὴν, μὴ σχῆμα, μὴ τὴν ἄλλην ἅπασαν διάπλασιν, ἀλλὰ μηδὲ μαλακότητα, μηδὲ σκληρότητα, μηδὲ τἆλλα τὰ ταῖς κράσεσιν ἑπόμενα, μηδ' εἰ πρὸς ἄλληλα κοινωνίας ἔχει τὰ μόρια κατὰ σύμφυσιν, ἢ προσάρθρησιν, ἢ παράθεσιν, ἢ τὴν εἰς ἀσφάλειαν παρασκευήν. ἀρξώμεθα οὖν αὖθις ἀπὸ τῶν σκελῶν, καὶ δείξωμεν ἕκαστον τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων, οὕτω τεχνικῶς κατεσκευασμένον, ὡς μήτ' ἐπινοηθῆναι δύνασθαι βελτίονα κατασκευὴν ἑτέραν. ἡ δὲ ὁδὸς κἀνταῦθα τῷ λόγῳ, καὶ ἡ καθ' ἕκαστον τῶν προβαλλομένων, εὕρεσίς τε καὶ ἀπόδειξις, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ ῥηθεῖσαν ἔσται μέθοδον. ἐπεὶ τοίνυν ὥσπερ ἡ χεὶρ ἀντιληπτικὸν ὄργανον, οὕτω τὸ σκέλος βαδιστικὸν ἐγένετο. καὶ οὐχ ἁπλῶς γε βαδιστικὸν, ἀλλ' ὡς ἂν μάλιστα πρέπον ζῴῳ σοφῷ. πρὸς τοῦτο γοῦν αὐτὸ βλέποντες ἐν τῷ νῦν τελευτηθέντι λόγῳ. περὶ τοῦ τῶν σκελῶν ἀριθμοῦ διελέχθημεν, ἑπόμενον ἂν εἴη δεικνύειν, ἕκαστον τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων οὕτω κατεσκευασμένον, ὡς ἂν μάλιστα χρηστὸν ἔσοιτο δίποδι ζῴῳ λογικῷ. πότερον οὖν ἦν ἄμεινον αὐτῷ στρογγύλους καὶ σκληροὺς γενέσθαι τοὺς πόδας, ὥσπερ τοῖς ἵπποις, ἢ προμήκεις τε καὶ πλατεῖς καὶ μαλακοὺς, καὶ πολυσχιδεῖς, οἷοίπερ νῦν εἰσι; τῇ μὲν γὰρ προτέρᾳ ῥηθείσῃ κατασκευῇ, τάχος τε καὶ δυσπάθεια τάχ' ἂν ἕπεσθαι δόξειε. τῇ δὲ δευτέρᾳ, τούτων μὲν οὐδέτερον οἰκεῖον, ἐναργῶς μέν τοι φαίνεται πρός τε τὰς δυσχωρίας ἁπάσας ἐπιτήδειος ἡ τοιαύτη κατασκευὴ, κἂν εἴπου δεηθείημεν ὑψηλοῖς ἐπανιέναι τοίχοις, ἢ δένδροις ἢ πέτραις. εἰ τοίνυν ἀμφότερα μὲν οὐχ οἷόν τ' ἦν ἔχειν τὰ πλεονεκτήματα κατασκευὴν οὐδετέραν, ἔδει δ' ἑλέσθαι πάντως θάτερον, δῆλον ὡς ἵπποις μὲν τὰ πρότερα, τὰ δεύτερα δ' ἀνθρώποις ἦν αἱρετώτερα. τοῖς μὲν γὰρ ὅτι τετράποδές εἰσιν, ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν τεττάρων ὑπάρχει βεβηκέναι στρογγύλων γενομένων. δίποδι δὲ ζῴῳ, σφαλερὰ παντελῶς ἡ τοιαύτη κατασκευὴ, πλὴν εἰ μὴ μόνον στρογγύλας, ἀλλὰ καὶ πάνυ μεγάλας τε καὶ πλατείας, ὑποθείης αὐτοῖς τῷ λόγῳ τὰς ὁπλάς. ἀλλ' οὕτω γ' ἂν ἄχθος τε περιττὸν γένοιτο, καὶ πᾶν τοὐναντίον μᾶλλον ἢ ὠκύτητος ὄργανα. χρὴ τοίνυν εἰ τάχους ἕνεκα περιφερεῖς κατασκευάζοιντο πόδες, μὴ τοιούτους μόνον, ἀλλὰ καὶ μικροὺς ὑπάρχειν αὐτοὺς οἷοι τοῖς ἵπποις εἰσίν. οὕτω δὲ καὶ ἡ σκληρότης, ἵπποις μὲν εἰς δυσπάθειαν ἐπιτήδειος, ἀνθρώποις δὲ οὐ μόνον οὐδὲν πλέον, ὑποδήματα κατασκευάζεσθαι δυναμένοις. ἀλλὰ καὶ πρὸς κακοῦ πολλάκις ἂν ἐγένετο. νῦν μέν γε, τοῦ προτέρου παθόντος ὑποδήματος, ἕτερον ἡμῖν καινὸν ἀντ' ἐκείνου περιθέσθαι ῥᾷστον. εἰ δ' εἶχον τι τοιοῦτον οἱ πόδες ὑπόδημα σύμφυτον, οἷον ἵπποι μὲν ὁπλὰς, βόες δὲ χηλὰς, εὐθὺς ἂν ἅμα τῷ παθεῖν αὐτὸ, χωλεύειν ἀναγκαῖον ἦν. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ζῴοις, ὡς ἂν μήτε τὰς χεῖρας ἔχουσι μήτε τέχνας, ἄμεινον

ἣν τὸ ὑπόδημα εἰς δυσπάθειαν παρεσκευάσαι τοὺς πόδας. ἀνθρώπῳ δὲ καθ' ἑκάστην πραγμάτων περίστασιν, ἐπι-
τήδειον ἐξευρίσκειν ὑπόδημα δυναμένῳ, πολλαχόθεν δὲ καὶ γυμνοῖς τοῖς ποσὶ χρῆσθαι δεομένῳ, βέλτιον ἦν ἀσκε-
πάστους εἶναι παντάπασιν αὐτούς. ἀλλ' ὅτι μὲν ἄμεινόν ἐστιν, οὐ προμήκεις μόνον, ἀλλὰ καὶ μαλακοὺς εἶναι τοὺς πόδας,
ἱκανῶς ἀποδέδεικται. διὰ τί δ' εἰς τοσοῦτον προμήκεις ἐγένοντο εἰς ὅσον νῦν εἰσι, καὶ πλατεῖς εἰς τοσοῦτον, καὶ
κοῖλοι μὲν ἠρέμα κάτωθεν, ἄνωθεν δὲ κυρτοί, καὶ διὰ τί πολυσχιδεῖς, ἑξῆς ἂν εἴη λεκτέον. ἐπεὶ τοίνυν βαδιστικὸν ὄρ-
γανον ἐλέγομεν εἶναι τὸ ἀνθρώπειον σκέλος, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς ἂν μάλιστα πρέπει ζώῳ σοφῷ, σύνθετον δηλονότι,
καὶ οὐ παντάπασιν ἁπλῆν φυλάξομεν αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν, ὥστε ἡμῖν ῥητέον ἐστὶ, πρότερον μὲν ὅπως γίνεται
βάδισις. ἔπειτα δὲ τίνος αὐτῇ προσιόντος, ἡ ἀνθρώπῳ πρέπουσα γίνεται βάδισις. γίνεται δ' ἡ βάδισις, τοῦ μὲν
ἑτέρου τῶν σκελῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμένου, θατέρου δὲ περιφερομένου. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐστηρίχθαι, διὰ τοῦ ποδὸς
γίνεται, τὸ δὲ περιφέρεσθαι, τοῦ παντὸς σκέλους ἐστὶν ἔργον, ὥστε δι' ἀντερείσεως καὶ κινήσεως ἐπιτελουμένου
τοῦ βαδίζειν, τῆς μὲν οἱ πόδες εἰσὶν ὄργανα, τῆς δὲ ὅλα τὰ σκέλη. τοῦτο δὲ κἀπὶ τῶν ἑστώτων ἀκινήτων πρόδη-
λον γίνεται. τὴν γὰρ ἕδραν, ἧς ἕνεκα γεγόνασιν οἱ πόδες, οὐδὲν ἧττον καὶ τότε παρέχονται, καὶ μέντοι καὶ βαδι-
ζόντων τε καὶ θεόντων, ὁ μὲν ἕτερος τῶν ποδῶν ἑδραῖός ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ δ' ἕτερος, ἅμα τῷ παντὶ σκέλει φέρεται.
καὶ τὸ μὲν ἀμείβειν τὰ χωρία, διὰ τὸ κινούμενον ἡμῖν ὑπάρχει σκέλος. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τοὺς τόπους ὑπαλλάττον. τὸ
δὲ μὴ καταπίπτειν, διὰ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἐστηριγμένον γίνεται πόδα. πῶς δ' ἂν δύναιτο μεταφέρειν οὕτως τὸ ζῶον,
ὅς γε μηδ' αὐτὸς κινεῖται; πεῖραν δ' ἱκανὴν τοῦ λεγομένου, δύο περιστάσεις πραγμάτων ἐναργῶς γεγενημένων
παρέσχηνται, ὅτε λοιμὸς ὁ πολὺς κατασκήψας εἰς ἄκρους τοὺς πόδας, καὶ ἡ τῷ πόδι τὸ κορακίσιον τῆς παμφυλίας
ὠμότης λῃστοῦ. ὁ μὲν γὰρ λοιμὸς ἀπέσηπεν, ὁ δὲ λῃστὴς ἀπέτεμεν ἄκρους τοὺς πόδας, ὥστε χωρὶς κοντῶν ἀδυνατεῖν
βαδίζειν τοὺς οὕτω δυστυχήσαντας, οὐ δήπου πρὸς τὴν κίνησιν τῶν σκελῶν ὠφελουμένους ὑπὸ τῶν ξύλων, ἀλλὰ δη-
λονότι τὴν ἕδραν ἣν τέως εἶχον ἐκ τῶν ποδῶν. ἵστασθαι μὲν οὖν ἠδύναντο δύο πυροῖς ἐπερειδόμενοι ποσὶ, βαδί-
ζειν δὲ οὐκ ἠδύναντο, μέλλοντές γε τὸν ὅλον ὄγκον τοῦ σώματος ἐπιτρέπειν ἑνὶ πεπηρωμένῳ. εἶδον δὲ καὶ ἄλλους
τινὰς ὧν οἱ δάκτυλοι μόνοι νεκρωθέντες, ὑπὸ χιόνος ἀπέπεσον. ἀλλ' οὗτοι μὲν, οὔθ' ἑστῶτες, οὔτε βαδίζοντες, οὔτε
θέοντες, ἔν γοῦν τοῖς ὁμαλοῖς καὶ λείοις ἀπελείποντο τῶν ὑγιεινῶν. εἰ δέ που δέοι τινὰ διελθεῖν δυσχωρίαν, καὶ μά-
λιστ' εἰ κρημνῶδες εἴη τὸ χωρίον, οὐκ ἀπελείποντο μόνον, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἦσαν ἄχρηστοί τε καὶ ἀδύνατοι πρὸς
αὐτούς, ὧν οὐδ' οἱ δάκτυλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸ αὐτῶν μέλος τοῦ ποδὸς, ὃ καλεῖται πεδίον, ἀπεσάπη, σφα-
λερὰ τούτοις ἡ βάδισις, οὐκ ἐν ταῖς δυσχωρίαις μόνον, ἀλλὰ κἂν τοῖς ὁμαλοῖς πεδίοις. εἰ δὲ τὸ πρὸ τούτου διαφθαρείη
μέλος, ὃ δὴ ταρσὸν ὀνομάζουσιν, οὐ μόνον οὐ δύνανται βαδίζειν ἀσφαλῶς οὗτοί γε, ἀλλ' οὐδ' ἑστάναι βεβαίως. ἐξ ὧν
ἁπάντων δῆλον, ὡς εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας οἱ πλατεῖς καὶ προμήκεις πόδες ἐπιτήδειοι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνθρώποις ἐγέ-
νοντο πλέον ἢ κατὰ τὰ τετράποδα ζῶα, βαδίσεως ἑδραίας δεομένοις. τοῦτο μὲν οὖν ὡς δίποσιν αὐτοῖς ὑπάρχει
μόνον, οὐ μὴν ἤδη γε καὶ ὡς σοφοῖς. ὡς γὰρ οὗτός τις, ἡ ποικιλία τῆς ἕδρας οἰκεία, βαδίζειν δεομένοις ἐν ἁπάσαις ταῖς
δυσχωρίαις, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο, μὴ πολυειδῶς τῶν ποδῶν διαρθρωθέντων. ὡς γὰρ ἐπὶ χειρῶν ἔμπροσθεν ἀπεδεί-
ξαμεν, ἐκ τῆς τῶν ἐν αὐταῖς ἄρθρων ποικιλίας, καὶ τῆς ἔνδον κοιλότητος, ἐπιτηδείους αὐτὰς γεγονέναι, παντὶ σώ-
ματος σχήματι περιπτύσσεσθαι, οὕτω καὶ οἱ πόδες, ὡς ἂν μάλιστα δυνατὸν ἦν χεῖρας μιμησάμενοι, καὶ πολυειδεῖς
μὲν ταῖς διαρθρώσεσι γενόμενοι. κοῖλοι δὲ κατ' ἐκεῖνα, καθ' ἃ περιβήσεσθαι τοῖς κυρτοῖς ἐδάφεσιν ἔμελλον, ἐν
παντὶ χωρίῳ καλῶς στηρίζεσθαι δύνανται. τοῦτ' οὖν αὐτὸ τὸ περιττόν ἐστι τῆς τῶν ἀνθρωπείων σκελῶν κατασκευῆς,
ὃ πρόσθεν εὑρεῖν ἐποθοῦμεν ἡνίκα ἐλέγομεν, οὐχ ὡς βαδιστικῷ μόνον, ἀλλ' ὡς καὶ λογικῷ ζώῳ πρέποντας ὑπὸ τῆς
φύσεως αὐτῷ δοθῆναι τοὺς πόδας. ἐν δὲ λόγῳ καὶ συντόμῳ μάλιστ' ἄν τις αὐτὸ περιλαβὼν, εἴποι τὸ πολυσχι-
δὲς ἅμα, τῇ κατὰ τὸ μέσον κοιλότητι. πόσον γὰρ αὕτη δύναται πρὸς ἀσφάλειαν ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐδάφεσιν, οὐκ
ἂν ἄλλως ἐναργέστερον μάθοις, εἰ μὴ θεάσαιό ποτε διὰ μακρῶν καὶ λεπτῶν κλιμάκων, τὸν ἄνθρωπον ἀνιόντα.
περιλαμβάνων γὰρ ἐνταῦθα τῇ κοιλότητι τοῦ ποδὸς τὴν κυρτότητα τὴν ἐν τῇ κλίμακι τῶν ξύλων, εἶθ' ἑκα-
τέρωθεν ἐπιπτύσσων κατὰ τοὺς δακτύλους τε καὶ τὴν πτέρναν, ὡς οἷόν τε μάλιστα τὴν βάσιν, ἀπεργάζεται πε-
ριφερῆ, δίκην χειρὸς περιλαμβανούσης τὸ ὑποκείμενον σῶμα. καθ' ἕτερον οὖν τρόπον λόγων, καὶ νῦν μοι δο-
κοῦμεν ἐνδεδεῖχθαι ταῦτα, ταὐτὸν τῷ κατ' ἀρχήν. ὅτι γὰρ ἕδρας ἕνεκα ἀσφαλοῦς οἱ πόδες ἐγένοντο, μικρῷ πρό-
σθεν ἀποδέδεικτο, καὶ ὡς ἄριστοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἕδραν, οἱ προμήκεις τε καὶ μαλακοὶ καὶ πλατεῖς. ὁ δὲ νῦν
λόγος ἐν ἅπασι τοῖς χωρίοις καλῶς στηρίζεσθαι δυνάμενον ἐπιδείξας τὸν ἀνθρώπειον πόδα, καὶ τὴν ἐκ τῆς
κατασκευῆς ἀνάγκην προσθεὶς, οὐχ ἕτερόν τι κεφάλαιον, ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν ἐβεβαιώσατο. τί δὴ οὖν
ἔτι λείπει τῷ λόγῳ; τὸ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, ὡς ἂν ἐκ τοῦ νῦν λόγου δόξειεν εἶναι τὸ διπλοῦν, ἑνὶ περιλαβεῖν
κεφαλαίῳ. πολυσχιδῆ γὰρ ἔφαμεν εὐλόγως γεγονέναι τὸν ἀνθρώπειον πόδα, καὶ κοῖλον τὰ μέσα, χάριν τοῦ διὰ
πάντων χωρίων βαδίζειν δύνασθαι, τοῖς μὲν κοίλοις τε καὶ μέσοις, ὥσπερ δὴ νῦν λέλεκται, περιβαίνοντα τῶν
ὑποκειμένων ὅσα κυρτὰ τοῖς δακτύλοις δέ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προσθετέον, ἐν τοῖς ὀρθοῖς τε καὶ λοξοῖς καὶ πρα-
νέσι μάλιστα χρώμενον. τί ποτ' οὖν ἐστι τούτων ἁπάντων αἴτιον ἑνὶ περιληφθῆναι κεφαλαίῳ δεόμενον, οὗ μι-
κρῷ πρόσθεν ὁ λόγος, ὑπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως ἀναγκασθεὶς ἐμνημόνευσεν, ἡνίκα ἐλέγομεν,
ὡς οἷόν τ' ἦν μάλιστα τὸν ἀνθρώπειον πόδα, μεμιμῆσθαι χεῖρα. καὶ μὴν εἴπερ τοῦτ' ἀληθές ἐστιν, ἀντιληπτικὸν δ'
ἦν ὄργανον ἡ χείρ, εἴη ἂν ὁ πούς εἰ καὶ ποσὸς † ἀμωσγέπως δηλονότι τοιοῦτος. ἀλλ' οὐχ ὅ γε τῶν ἵππων, † ἄλλως
ἀλλ' ὅλως ἐστέρηται πάσης ἀντιλήψεως. οὐ γὰρ εἰς ποικιλίαν κινήσεως οὐδ' ὡς ζῴῳ λογικῷ, ἀλλ' εἰς κουφό-
τητα, καὶ εὐκολίαν ὠκὺ παρεσκεύασται. λύκων δὲ, καὶ λεόντων, καὶ κυνῶν πόδες, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων εἰσὶν, οὔθ'
ἁπλοῖ τελέως ὥσπερ οἱ τῶν ἵππων, οὔτε πολυειδῶς διηρθρωμένοι, καθάπερ οἱ τῶν ἀνθρώπων. εἰς μὲν γὰρ τὴν θή-
ραν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐδωδὴν, ὥσπερ χερσὶ χρῶνται, πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἐνεργειῶν ὧν ἄνθρωπος ἐνεργεῖ,

τελέως εἰσὶν ἀργοί. πάλιν δὲ κἀνταῦθα ὁ λόγος ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἠναγκάσθη χερσὶν ὁμοιῶσαι τοὺς πολυσχιδεῖς πόδας, καὶ ἡμῖν αὖθις ἀρχὴ, καὶ οἷον στοιχεῖόν τι τῶν ἑξῆς μελλόντων ῥηθήσεσθαι, πάντων τοῦτο γίνεσθαι. τὸ χρῆναι μὲν πάντως τὸν ἀνθρώπειον πόδα, μὴ ψιλῆς μόνον ἕδρας, ὥσπερ τὸν ἵππειον, ἀλλὰ καὶ ἀντιλήψεως ἕνεκα γενέσθαι. μὴ δύνασθαι δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν ἑκατέρου τὴν ἄκραν ἀρετήν. γενέσθαι γὰρ ἂν οὕτως αὐτοὺς ἢ χεῖρας, ἢ ἱππείους πόδας. ἀλλ' εἰ μὲν χεῖρες ἐγένοντο, τὸν μέγαν ἐχρῆν ἀντιταχθῆναι δάκτυλον τοῖς ἄλλοις, ὁ † παρελθὼν λόγος ἀπέδειξε, καὶ οὕτως ἂν ἀπώλετο τελέως ἡ ἕδρα. εἰ δέ γε μικροὶ καὶ στρογγύλοι καὶ σκληροὶ καὶ κοῦφοι τελέως ἐγεγόνεισαν, ὥσπερ οἱ τῶν ἵππων, διεφθείρετο ἂν οὕτω παντάπασιν ἡ ἀντίληψις. ὡς οὖν μόνον ἐνδεχόμενον, ἑλέσθαι μὲν ἑκατέραν τὴν ὠφέλειαν, φυλάξασθαι δὲ τὴν βλάβην, οὕτως ἡ φύσις ἐδημιούργησεν τοὺς ἀνθρωπείους πόδας, ὁμοίως μὲν ταῖς χερσί. πολυσχιδεῖς δὲ καὶ πολυάρθρους, οὐ μὴν ἀντιτεταγμένον γε τὸν μέγαν δάκτυλον, τοῖς ἄλλοις δακτύλοις ἔχοντας, ἀλλ' ἐφ' ἑνὸς ἐφεξῆς ἔχοντας ἅπαντας στοίχου. ἆρ' οὖν ταύτῃ μόνον ἐχωρίσθησαν τῆς τῶν χειρῶν κατασκευῆς; ἢ καί τι πρόσεστιν αὐτοῖς ἕτερον περιττότερον ὡς βάσεως ὀργάνοις, οὐ σμικρόν γε τοῦτο οὐδὲ τὸ τυχὸν, ἀλλ' ὅπερ μάλιστα κοινόν ἐστιν ἁπάντων ποδῶν. ἐπὶ μέν τοι τῶν ἵππων γενόμενον μόνον, ὅτι μηδαμῶς χεῖρας οἱ τούτων ἐμιμήσαντο πόδες. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων, οὐκ ἴσον μὲν, πάντων δέ τι τῆς χειρὸς κατασκευῆς προσειληφότων. ἐπὶ δέ γε τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν ὅλως παραλέλειπται. ἀλλὰ καὶ τὸ τῷ καρπῷ παραπλήσιον ἔχουσιν, ὃ καλεῖται ταρσὸς, καὶ τὸ ὑπὲρ μετακάρπιον. τοῦτο δὴ τὸ πρὸς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν πεδίον ὀνομασθὲν, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς δακτύλους, τοῖς δακτύλοις ἐοικότας ἱκανῶς. τὰ μὲν οὖν τρία μέρη ταυτὶ τοῦ ποδὸς, οἷά περ τὰ τῆς χειρός ἐστιν οἱ δάκτυλοι, τὸ πεδίον, καὶ ὁ ταρσὸς, ὧν οὐδὲν τοῖς ἵπποις ὑπάρχει. τὸ δ' ὑποκείμενον τῇ κνήμῃ μέρος τοῦ ποδὸς, ᾧ τὸ σκέλος ὅλον ἐπίκειται καθ' εὐθὺ τὸ κοινὸν ἁπάντων ποδῶν, ἓν μὲν ὄνομα τοιοῦτον, οἷον καὶ ταρσὸς, καὶ πεδίον οὐκ ἔχει. σύγκειται δ' ἐκ τριῶν ὀστῶν ὀνόματα κεκτημένων, ἀστραγάλου μὲν καὶ πτέρνης συνήθως τοῖς πολλοῖς. τρίτου δὲ τοῦ σκαφοειδοῦς, ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν ἰατρῶν οὕτω τεθέντος. τούτοις μὲν μόνοις οὐδὲν ἀνάλογον ἐν χειρὶ μόριον. ἀλλ' ἔστιν ἀκριβῶς βάσεως μόνης ὄργανα. τὰ δ' ἄλλα πάντα βάσεως θ' ἅμα καὶ ἀντιλήψεως. οὐδὲν γὰρ οὖν οὔθ' ὁ ταρσὸς, οὔτε τὸ πεδίον ἑκάτερον ἕν ἐστιν ἁπλοῦν μόριον, ἀλλ' ὥσπερ καρπός τε καὶ μετακάρπιον ἐκ πολλῶν ὀστῶν, μικρῶν τε καὶ σκληρῶν σύγκειται λέγωμεν ἤδη, καθάπερ ἐπὶ χειρὸς ἐποιησάμεθα, πηλίκον ἕκαστόν ἐστι τῶν ἁπλῶν ἐν τῷ ποδὶ μορίων, καὶ τί τὸ σχῆμα κέκτηται. καὶ τίνα τὴν θέσιν. ὅπως τε τῆς πρὸς ἄλληλα συντάξεως ἔχει τὰ σύμπαντα, καὶ ὅστις ἀριθμός ἐστιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μαλακότητος ἢ σκληρότητος, ἢ μανότητος, ἢ πυκνότητος, ἢ ὅσα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει διέλθωμεν, ὅπως ἔχει πανταχοῦ τὴν χρείαν ἐξηγούμενοι, καὶ δεικνύντες ὡς οὐκ ἐνδέχεται βέλτιον ἑτέρως αὐτὰ κατασκευάσαι. μακρὸς μὲν οὐδὲν ἧττον ὁ λόγος ἐστὶ τοῦ περὶ τῆς χειρὸς, ἀλλ' ἡ τῆς κατασκευῆς ὁμοιότης αὐτὸν ἐπιτέμνεται. ὅσα γὰρ ὡς ἀντιληπτικὸν ὄργανον ὁ πούς, ὡσαύτως ἔχει τῇ χειρὶ γεγονότα, ταῦτα εἰς τὸν ὑπὲρ ἐκείνης εἰρημένον ἀναπέμπειν χρὴ λόγον. ὅσα δ' ὡς βαδιστικὸν, ἐνταῦθα διεξιέναι. τὸ μὲν οὖν ἐκ πολλῶν τε καὶ πολυειδῶν ὀστῶν συντεθῆναι, διηρθρωμένων μὲν πρὸς ἄλληλα ποικίλαις διαρθρώσεσι, συναπτομένων δὲ συνδέσμοις ὑμενώδεσι, ὡς ἀντιληπτικοῖς ὀργάνοις ὑπάρχει τοῖς ποσί. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέντε δακτύλων, καὶ ὁ καθ' ἕκαστον τῶν ἐν αὐτοῖς ἄρθρων ἀριθμὸς, οὐ μὴν τό γε ἐφ' ἑνὸς στοίχου ταχθῆναι πάντας. ἀλλὰ τοῦτ' ἴδιόν ἐστι ποδῶν ὡς ἕδρας ὀργάνων. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μικροτέρους γενέσθαι τῶν ἐν χερσί, ὑπὲρ μὲν γὰρ ἀντιληπτικῷ μόνον ὀργάνῳ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἔπρεπε, τῷ δὲ ἵνα βαδιστικὸν ᾖ, πανταχοῦ διὰ τοῦτο ἀντιληπτικῷ γενομένῳ καὶ τὸ τηλικοῦτον μῆκος ἡλίκον ἔχουσι νῦν, ἱκανόν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τὰ μὲν ἔνδον αὐτῶν ὑψηλότερα, τὰ δ' ἐκτὸς ταπεινότερα γέγονεν, ἅμα μὲν ὡς ἀντιληπτικῶν μορίων, ἵνα περιλαμβάνοιτό τε καὶ περιπτύσσοιτο τοῖς κυρτοῖς ἐδάφεσιν, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἕδρας ὀργάνων. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ βαδίζειν, τὸ μὲν ἕτερον τῶν σκελῶν κινεῖται, τὸ δ' ἕτερον ἐπὶ τῆς γῆς ὅλον ἐστηριγμένον ὀχεῖ τοῦ σώματος ἡμῶν τὸν ὄγκον, ὑψηλοτέραν εὐλόγως αὐτῷ τὴν ἐντὸς ἕδραν ἡ φύσις ἀπειργάσατο. εἰ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἴσος ἀκριβῶς ἦν ὁ πούς, ἐπὶ τὸ τοῦ μετεωρουμένου σκέλος ἔρρεπεν ἂν αὐτὸς πρῶτός τε καὶ μάλιστα, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ σκέλος ὅλον. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὡς κατεπιπτόμεν ἂν ῥᾳδίως βαδίζοντες, ὥστ' ἀσφαλεστέρας ἕνεκα βαδίσεως, ὑψηλότερα τὰ τῶν ποδῶν ἔνδον. οἷς οὖν οὐκ ἔστιν ὑψηλότερα, ῥᾳδίως οὗτοι διαπαλεύοντες καὶ θέοντες ἐνίοτε, καὶ βαδίζοντες ἐν τοῖς ἀνωμάλοις χωρίοις, ἀνατρέπονται. τούτου μὲν οὖν τοῦ λόγου, ἐναργεστέραν ἔτι πίστιν ἐπὶ προήκοντι λάβοις τῷ γράμματι. πρὸς δὲ τὸ παρὸν ἀπέχρη καὶ ταῦτα. φαίνεται γὰρ ὁ πούς εὐλόγως ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ὑψηλός τε ἅμα καὶ κοῖλος γεγονέναι, διά τε τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἕδρας, καὶ τὴν τῆς ἀντιλήψεως ἀκρίβειαν. οὔκουν ἔτι ζητήσεις, οὐδὲ διατί τοῦ τῆς πτέρνης ὀστοῦ τὸ πρόσω λεπτότερόν τ' ἐστι, καὶ στενότερον. οὐδὲ διατί πρὸς τὸν μικρὸν δάκτυλον, ἀποχωρεῖν φαίνεται μᾶλλον. εἰ γὰρ ἦν πρόσω ὥσπερ ἦν ὀπίσω, παχύ τε καὶ πλατὺ, καὶ τοιοῦτον μένον εἰς τὸ πρόσω τοῦ ποδὸς ἐξετείνετο, πῶς ἂν ἐγένετο τὸ ἔνδον αὐτοῦ μέρος κοῖλον; εὐλόγως οὖν ἐνταῦθα πολὺ τοῦ τε πάχους αὐτοῦ, καὶ τοῦ πλάτους ἡ φύσις ἐκ τῶν ἐντὸς ἀφεῖλε, καὶ διὰ τοῦτ' ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν ἐκτετάσθαι φαίνεται δάκτυλον. διὰ ταῦτα δὲ πάλιν ὁ ἀστράγαλος ἔσω μᾶλλον ἐπιστρέφεσθαι δοκεῖ, καίτοι τὰ ὄπισθεν αὐτοῦ κατὰ μέσης ἐστήρικτο τῆς πτέρνης. ἀλλὰ τῷ στενότατον ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐν τῷ πρόσω γίγνεσθαι τὸ τῆς πτέρνης ὀστοῦν, καὶ τῶν ἔνδον ἀποχωροῦν φαίνεσθαι πρὸς τὰ ἐκτὸς, εὐλόγως ὁ ἀστράγαλος, ἔσωθεν τε τῆς πτέρνης ἐνταῦθα, καὶ οἷον κρεμάμενος φαίνεται. πῶς δ' ἂν ἄλλως κάλλιον ἡ ἐντὸς τοῦ ποδὸς ἀπειργάσθη κοιλότης; ἢ εἰ τὸ μὲν ὑποκείμενον ὀστοῦν ἔλαττον, καὶ στενότερον ἐπὶ τῶν ἔνδον μερῶν ἐγένετο, τὸ δ' ἐπικείμενον οἷον ἐξ ἀρχῆς ἦν, ἐφυλάττετο. τὴν μὲν γὰρ πτέρναν ὡς ἂν ὑποκειμένην τῷ παντὶ κώλῳ διὰ παντὸς ἑδραίαν ἐχρῆν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεῖσθαι, τὸ δ' ἐπικείμενον ὀστοῦν αὐτῇ μετέωρον ᾐωρῆσθαι. διὰ ταῦτ' οὖν καὶ τὰ συνταττόμενα τούτοις ὀστᾶ, τὸ μὲν τῇ πτέρνῃ τὸ κυβοειδὲς ὀνομαζόμενον, ἐκ τῶν ἔξω μερῶν ἐστι τοῦ ποδὸς, ἑδραῖον ἐπὶ τῆς γῆς τιθέμενον. τὸ δὲ τῷ ἀστραγάλῳ, τὸ σκαφοειδὲς καλούμενον, ὁμοίως αὐτῷ τῷ ἀστραγάλῳ μετέωρόν ἐστι, καὶ ὑψηλὸν ἀπὸ τῆς γῆς, ἔν τε τοῖς ἔνδον μέρεσι τέτακται τοῦ ποδός.

† περιελθὼν

ποδός. οὕτω δὲ καὶ τὰ τρία τούτῳ συναπτόμενα τὰ τοῦ ταρσοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ αὐτὰ μετέωρά τε
φαίνεται, κἀκ τῶν ἐντὸς κεῖται μερῶν τοῦ ποδός. ἔξωθεν γὰρ αὐτῶν ἑδραῖόν τε καὶ ταπεινὸν ὀστοῦν παρατέταται
τὸ κυβοειδές, ὃ πρὸς αὐτὴν τὴν πτέρναν ἐλέγετο διαρθροῦσθαι. καὶ οὕτως ἤδη τῶν πρώτων ὀστῶν ἑπτὰ τοῦ ποδὸς ἡ
χρεία πρόδηλος. ἡ μὲν γὰρ πτέρνα μεγίστη τε κατὰ λόγον ἐγένετο, καὶ λεία μὲν κάτωθεν, ὄπισθεν δὲ κἀκ τῶν ἄνω
περιφερὴς καὶ προμήκης ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ ποδός. μεγίστη μὲν, ὅτι κατὰ κάθετον ὑπόκειται τῷ κώλῳ παντὶ, λεία
δ' ἐκ τῶν κάτωθεν, ἕδρας ἀσφαλοῦς ἕνεκεν. περιφερὴς δὲ κατὰ τἆλλα δυσπαθείας χάριν, ἐπὶ δὲ τἀκτὸς μέρη κα-
τὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον, προμήκης τε καὶ κατ' ὀλίγον λεπτυνόμενος, διὰ τὴν ἐντὸς τοῦ ποδὸς κοιλότητα. κατὰ
δὲ τὸν αὐτὸν λογισμὸν, καὶ ὁ ἀστράγαλος οὐκ ἀπολείπεται, μένων δὲ μετέωρος, ὑψηλὸς ὑψηλῷ συνάπτεται τῷ
σκαφοειδεῖ ψαλίδι παραπλήσιον ἐνταῦθα ἀπεργαζόμενος σχῆμα, τούτοις δ' ἐφεξῆς κεῖται τὰ τοῦ ταρσοῦ. τρία μὲν
τὰ τῷ σκαφοειδεῖ συναπτόμενα, τέταρτον δὲ τῷ τῆς πτέρνης. τοῦτο μὲν ὡς εἴρηται ἐπὶ τῆς γῆς τιθέμενον ἑδραῖον,
ἐκ τῶν ἔξω μερῶν τοῦ ποδός. τὰ δ' ἄλλα κατὰ βραχὺ προσυψούμενα, καὶ πάντων αὐτῶν ὑψηλότατον τοῦτο, ἵν' ἅμα
μὲν ἔχῃ δι' ὧν ἰσχυρίζοιτο τὸ μέλος, ὃ δὴ καλεῖται ταρσὸς, ἅμα δ' ὑψηλότερα γίγνοιτο τὰ ἐντὸς τοῦ ποδός. ἑξῆς
δὲ τούτων ἐστὶ τὰ τοῦ πεδίου ψαύοντα τῆς γῆς μετὰ τὸν ἀστράγαλόν τε, καὶ τὸ σκαφοειδὲς, καὶ τὰ τούτῳ συνεχῆ τρία
τὰ τοῦ ταρσοῦ. διὸ καὶ τοῦτο πρὸς τῶν ἀνατομικῶν ἐπετέθη τοὔνομα τῷδε τῷ μορίῳ τοῦ ποδὸς, εἶθ' οἱ δάκτυλοι, καὶ
τούτων ἐντὸς ἐστὶν ὁ μέγιστος, οὐκέτι ἐκ τριῶν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ, φαλάγγων συγκείμενος, ἀλλὰ ἐκ δυεῖν. ἐπειδὴ γὰρ
ὑψηλόν τε καὶ κοῖλον, οἷον ψαλὶς, ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ ἐντὸς τοῦ ποδὸς, εὔλογον ἦν ἕδρας ἀσφαλοῦς ἑκατέρωθεν
αὐτῷ παρακεῖσθαι μεγίστων ὀστῶν. ὄπισθεν μὲν οὖν ἤδη τὸ τῆς πτέρνης ἦν. ἔμπροσθεν δὲ εἰ μὴ πολὺ μείζων ἅμα τῶν ἄλ-
λων δακτύλων ὁ μέγας ἐγένετο, κἀκ δυεῖν συνετέθη φαλάγγων, οὐκ ἂν ἦν οὐδεμία τοῖς μετεώροις ὀστοῖς ἀσφά-
λεια. διὸ πρῶτον μὲν, οὐ τοσοῦτον μείζων τῶν ἄλλων ὁ μέγας ἐν τῷ ποδὶ δάκτυλος, ὅσον περ καὶ ὁ ἐν τῇ χειρὶ γέγονεν,
ἀλλὰ καὶ πολὺ πλέον. δεύτερον δὲ οὐκ ἐκ τριῶν ὀστῶν, ὡς ἐκεῖνος, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ἀλλ' ἐκ δυεῖν. ἅτε γὰρ οἶμαι
καὶ μεγάλων ἡ φύσις δεομένη τῶν ταύτῃ τεθησομένων ὀστῶν, ἐφυλάξατο κατακερματίζειν εἰς πολλὰ καὶ μικρὰ, καὶ
μὲν δὴ καὶ αὐτῷ τῷ προτεταγμένῳ τοῦ μεγάλου δακτύλου, δύο φαίνεται προσυποκεῖσθαι κάτωθεν, οἷον ἕρματά
τινα καὶ στηρίγματα χάριν τοῦ τὸ πρῶτον ὀστοῦν τοῦ μεγάλου δακτύλου συνάπτεσθαι τῷ προκειμένῳ μορίῳ, τοῦ πε-
δίου τελέως ἤδη ἐπὶ τῆς γῆς ἐστηριγμένῳ. πανταχόθεν οἶμαι, τῷδε τῷ μορίῳ τοῦ ποδὸς ἐκποριζούσης τῆς φύσεως
τὴν ἀσφάλειαν, ὡς ἂν ἱκανῶς πονήσειν μέλλοντι διὰ τὴν προτεταγμένην αὐτοῦ κοιλότητά τε καὶ οἷον ψαλίδα
τῶν ὀστῶν. εἰ ποτ' οὖν τὸ πεδίον ἀνάλογον ἔχει μετακαρπίῳ, ἢ καὶ εἰ παραλλάττει κατά τι, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. ἐμοὶ
μὲν δοκεῖ, ταύτῃ ὁμοίως ἔχειν. ἑκάστου γὰρ τῶν δακτύλων τῆς πρώτης φάλαγγος, ἐν ἑκατέρῳ τῶν μορίων ὀστοῦν φαίνεται
προτεταγμένον. ἀλλ' ἐν ποδὶ μὲν ὡς ἂν ἐφ' ἑνὸς στοίχου πάντων κειμένων, ὅσος ὁ ἐκείνων ἀριθμὸς, τοσοῦτος εὐλόγως
καὶ ὁ τῶν ὀστῶν ἐστὶ τοῦ πεδίου. ἐν χειρὶ δὲ τοῦ μεγάλου δακτύλου θέσιν ἐξαίρετον λαβόντος, καὶ χωρισθέντος μὲν τῶν
ἄλλων ἐπὶ πλέον, ἐγγὺς δὲ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως ἀπαχθέντος, εὐλόγως ἐκ τεττάρων ὀστῶν, τὸ μετα-
κάρπιον ἐγένετο. Εὔδημος μὲν, καὶ τὸ πεδίον καὶ τὸ μετακάρπιον ὡσαύτως, ἑκάτερον ἐξ ὀστῶν πέντε συγκεῖσθαι
λέγων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἐν ποδί τε καὶ χειρὶ, δύο φάλαγγας ἔχειν, ἐκ τοῦ φυλάττειν οἴεσθαι
χρῆναι τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν ἀκριβῆ, τῆς ἀληθείας ὑπερορᾷ. ἐκ τριῶν γὰρ ὁ ἐν τῇ χειρὶ δάκτυλος ὁ μέγας, ὀστῶν
συνέστηκε σαφῶς, ὡς αἵ τε διαρθρώσεις αὐτοῦ, καὶ αἱ κινήσεις δηλοῦσιν. ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἀναλογία τῶν
μορίων σαφὴς, οὐδὲν δεομένων ἡμῶν ὁμοίως Εὐδήμῳ ψεύδεσθαι. οὐ μὴν οὐδ' ἡ τοῦ καρποῦ πρὸς τὸν ταρσὸν ἀναλογία
τῆς κατασκευῆς, ἀσαφής. ἐκ τεττάρων μὲν γὰρ ὀστῶν ὁ ταρσὸς, ἐκ διπλασίων δ' ὁ καρπὸς, ὡς ἂν ἐκ δύο στοίχων συγ-
κείμενος ἐγένετο. τὸ μὲν γὰρ ἐκ πλειόνων τε καὶ μικροτέρων συγκεῖσθαι μορίων, ἀντιληπτικῶν ὀργάνων ἴδιον ἦν.
τὸ δ' ἐκ μειζόνων μὲν, ἐλαττόνων δὲ βαδιστικῶν. τὰ μὲν οὖν πρόσθεν τοῦ ποδὸς, ἀκριβῶς ἐοικότα τοῖς ἀντιληπτι-
κοῖς, ἐξ ἴσων τὸν ἀριθμὸν ἐκείνοις ὀστῶν ἐγένετο. τοῦ γὰρ ἑνὸς ὅ, περ ἀφῄρηται τοῦ μεγάλου δακτύλου τῷ πεδίῳ προσ-
τεθέντος ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς ἐφυλάχθη. τὰ δ' ὄπισθεν ἀκριβῶς ὄντα βάσεως ὄργανα μόνης, οὐδὲν ἀνάλογον ἔχει ἐν χειρὶ
μόριον. λοιπὸν οὖν τὸ μέσον ἀμφοῖν, οὔτ' ἀκριβῶς ἐστὶν ὅμοιον, οὔτ' ἤδη παντελῶς ἀνόμοιον. ἀλλ' ὡς μόνως ἔπρεπε
τῷ μέλλοντι μεταξὺ τῶν ἐναντίων τετάχθαι, τὴν ἑκατέρου μετρίως μιμήσασθαι φύσιν, οὕτως ὁ ταρσὸς ἐδημιουρ-
γήθη. τὸ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἔξω μερῶν αὐτοῦ τεταγμένον ὀστοῦν, ὃ δὴ καὶ κυβοειδὲς ὀνομάζεται, διαρθροῦται τῇ τῆς πτέρ-
νης κοιλότητι κατὰ τὸ πέρας ὑποκειμένῃ. τὰ λοιπὰ δὲ τρία, τρισὶν ἐπιβαίνει κύβοις τοῦ σκαφοειδοῦς ὀστοῦ. τοῦτο δ'
αὖ πάλιν αὐτὸ περιβέβηκε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀστραγάλου. ἐκεῖνος δ' αὖ πάλιν ἔγκειται μὲν ταῖς τῆς κνήμης τε καὶ
περόνης ἐπιφύσεσιν, ἄνωθέν τε κἀκ τῶν πλαγίων, καὶ προσέτι τῶν ὀπισθίων ὑπ' αὐτῶν περιλαμβανόμενος. ἐπί-
κειται δὲ τῇ πτέρνῃ δύο τινὰς ἐξοχὰς ἐνταῦθα κατὰ δυεῖν ἐκείνης κοιλοτήτων ἐνηδρακώς. καὶ ἔστι τὸ μὲν ἐκτεί-
νειν, καὶ κάμπτειν τὸν πόδα, τῆς ἄνω τοῦ ἀστραγάλου διαρθρώσεως ἔργον. ἣν γὰρ τὰς τῆς κνήμης τε, καὶ περόνης ἐπιφύ-
σεις ἐλέχθη ποιεῖσθαι. τὸ δ' εἰς τὰ πλάγια περιφέρειν, τῆς πρὸς τὸ σκαφοειδές. αἱ γὰρ δὴ ἄλλαι τῶν ὀστῶν συντάξεις,
τῶν ἐν τοῖς ποσὶν, ὁμοίως ταῖς πολλαῖς καὶ μικραῖς ταῖς ἐν χερσὶ, βραχὺ μέν τοι ταῖς εἰρημέναις ἐπιβοηθοῦσι,
αἰσθηταὶ δ' αὐταὶ, καθ' αὐτὰς οὐκ εἰσίν. ἔοικε μὲν ἐκ τούτων ὁ μὲν ἀστράγαλος τὸ κυριώτατον εἶναι τῶν εἰς τὰς κι-
νήσεις τοῦ ποδὸς διαφερόντων ὀστῶν, ἡ δὲ πτέρνα τῶν εἰς τὴν ἕδραν. ταῦτ' ἄρα τὸ μὲν, πανταχόθεν εἰς περιφορείας
τινὰς τελευτᾶν ἔπρεπε, τῇ δὲ λεία μὲν εἶναι κάτωθεν, ἀκινήτῳ δ' ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ βεβαίως ἑδραία, πρὸς τὰ
παρακείμενα τῶν ὀστῶν. καὶ μὲν δὴ καὶ μεγέθει πάμπολυ πλεονεκτεῖν ἐχρῆν αὐτὴν, οὐ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ
αὐτοῦ τοῦ ἀστραγάλου, καί τοι καὶ οὗτος μέγας, ὡς ἂν μεγίστοις μὲν ὀστοῖς, τοῖς ἄνω διαρθρούμενος, οὐ μικρὰν δὲ οὐδὲ εἰς
τὰ πρόσω ποιούμενος ἀπόφυσιν, ἵνα συνάπτηται τῷ σκαφοειδεῖ, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω πάμπολυ μεῖζόν ἐστι τὸ
τῆς πτέρνης ὀστοῦν. ὀπίσω τε γὰρ ὑπερεκπέπτωκεν, οὐ τὸν ἀστράγαλον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κνήμην αὐτὴν, εἴς τε τὸ
πρόσω μέχρι πλείστου παρήκει, καὶ τῷ μήκει τὸ πλάτος ἀνάλογον ἔχει, καὶ τούτοις ἀμφοτέροις τὸ βάθος ἀνάλογον.

ὑπόκειται γὰρ τῇ τῆς κνήμης εὐθύτητι, καὶ σχεδὸν ἅπασαν αὐτὴν μόνον βαστάζει, καὶ διὰ ταύτης τὸν μηρὸν, καὶ
διὰ τούτου τὸ ὑπερκείμενον σῶμα, καὶ μάλιστα ὅταν πηδῆσαι βουληθῶμεν, ἢ μέγιστον προβῆναι. μέγεθος οὖν ἀξιό-
λογον ἐχρῆν εἶναι διὰ ταῦτα τὸ τῆς πτέρνης ὀστοῦν, ἢ οὐκ ἂν εὐλόγως ἡ φύσις αὐτῷ ἐπίστευσε βάρη τηλικαῦτα. διὰ
τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἄμεινον ἑδραίαν εἶναι αὐτῷ τὴν ἔνθεσιν, οὐ σφαλερὰν καὶ πλανώδη γενέσθαι. ἀλλ' εἴπερ τῇ κνή-
μῃ τε καὶ τῇ περόνῃ διήρθρωτο, καὶ μὴ μέσος ἀστράγαλος ἐτέτακτο, πάντως ἂν ἦν ἀστήρικτος καὶ χαλαρά. ἐν-
τεῦθεν γὰρ ὁ ποὺς ἀρχόμενος, ἐπὶ τελευτῶντι τῷ προτέρῳ κώλῳ, μεγίστην ἐξ ἀνάγκης ἔμελλε τῶν καθ' ἑαυτὸν
ἁπασῶν, τήν τε διάρθρωσιν καὶ τὴν κίνησιν ἕξειν. διὰ ταῦτα μὲν δὴ μέσος ἐτάχθη κνήμης τε καὶ πτέρνης, ὁ ἀστρά-
γαλος. ἀλλ' ἐπεὶ τούτῳ γε πάντως συνταχθῆναι τὴν πτέρναν ἐχρῆν, εὐλαβουμένη πάλιν ἡ φύσις, μή τινος ἀπο-
λαύσασα διὰ τὴν γειτνίασιν αὐτοῦ σφοδροτέρας κινήσεως, εἰς τὴν τῆς ἕδρας ἀσφάλειαν παραβλάπτοιτο. πρῶτον
μὲν, ὡς ἤδη προείρηται, δύο τινὰς ἀποφύσεις αὐτοῦ κατέπηξεν εἰς τὰς ἐκείνης κοιλότητας. ἔπειτα δὲ παμπόλ-
λοις συνδέσμοις σκληροῖς καὶ χονδρώδεσι, τοῖς μὲν πλατέσι, τοῖς δὲ στρογγύλοις συνῆψεν, οὐκ ἀστραγάλῳ μό-
νον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς παρακειμένοις ὀστοῖς ἅπασι τοῖς πανταχόθεν, ὡς οἷόν τε ἦν ἐναρμόζουσα, τοῦ
φυλάττειν ἕνεκα τὴν πρέπουσαν ἕδραν. πονήσειν δὲ αὐτὴν ἐν ἅπασι τούτοις εἰδυῖα, σκληρὰν μὲν ἐσχάτως, καὶ
τὴν ἰδίαν οὐσίαν αὐτῆς ἀπειργάσατο. σκληρὸν δὲ καὶ τὸ κάτωθεν ὑπέφυσε δέρμα, προμαλάττειν τε καὶ προεκλύειν
ἐπιτηδειότατον ἐσόμενον, πάντων τῶν βιαίων τε καὶ σκληρῶν σωμάτων τὰς προσβολάς. ἐπεὶ δ' ὡς εἴρηται, τὰ
μὲν ἐκτὸς τοῦ ποδὸς ἐχρῆν εἶναι ταπεινότερα, τὰ δὲ ἐντὸς ὑψηλότερα, καὶ φόβος ἦν εἰ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων
ὀστῶν ὑψωθείη, βαρὺν ἀποδειχθῆναι τὸν πόδα, κοῖλον αὐτοῦ τοὐντεῦθεν μέσον ἀπειργάσατο, προμηθουμένη καὶ
ἄλλο τι χρηστὸν ἐκ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς, ὡς ἀντιληπτικοῖς ὀργάνοις ἔσεσθαι τοῖς ποσὶν, εἰς ἕδρας ἀσφά-
λειαν ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐδάφεσι διαφέρον, ὑπὲρ οὗ φθάνομεν ἤδη διειλέχθαι. τριῶν οὖν ἕνεκεν ἡ κοιλότης αὕτη φαί-
νεται γεγενημένη, καὶ πρώτου μὲν, ὕψους τῶν ἐντὸς μερῶν τοῦ ποδὸς, δευτέρας δ' ἀντιλήψεως, καὶ τρίτης ὑπὲρ
τῆς κουφότητος. ὧν τὸ μὲν πρῶτον, εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας, τὸ δὲ δεύτερον, εἰς ποικιλίαν βαδίσεως, τὸ δὲ τρί-
τον, εἰς ὠκύτητα κινήσεως διαφέρει. μνημονεύσωμεν οὖν πάλιν κἀνταῦθα τοῦ πιθηκείου ποδὸς, οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ
χεὶρ αὐτοῦ μόνον τὸν μέγαν δάκτυλον κολοβὸν κεκτημένη, μίμημα γελοῖον ἐδείκνυτο τῆς ἀνθρωπείας χειρός. οὕτω
καὶ ὁ ποὺς ἔκ τινος ἑνὸς μορίου κατασκευῆς πλημμεληθεὶς, παραλλάττει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐν πάνυ πολλοῖς κε-
χώρισται. διεστήκασι μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων οἱ δάκτυλοι, καὶ πολὺ μείζονές εἰσι τῶν τῆς χειρός. ὃν δ' ἐχρῆν ἐν
αὐτοῖς μέγιστον τῶν ἄλλων ὑπάρχειν, οὗτος σμικρότατός ἐστιν. οὐχ ὑπόκειται δὲ οὐδὲ τοῖς προτεταγμένοις αὐτοῦ μέ-
ρεσι, τὰ στηρίζοντα τὸ ταύτης πέδιον (οὐδὲ γὰρ ἀσφαλὴς ὅλως ἡ βάσις αὐτῶν) κοίλη μᾶλλον ὥσπερ χεὶρ γεννηθεῖ-
σα. καὶ ἡ τῶν σκελῶν δὲ φύσις οὐκ ἀκριβῶς ὀρθὴ πρὸς τὴν ῥάχιν ἐστὶν ὥσπερ ἀνθρώποις, οὐδ' ἡ κατὰ γόνυ καμπὴ,
τῇ τῶν ἀνθρώπων ἔοικεν. ἀπολώλασι δὲ τελέως αὐτοῦ, καὶ αἱ κατὰ τὰ ἰσχία σάρκες ὄπισθεν αἱ σκέπουσαι, καὶ
κατακρύπτουσαι τὸν πόρον ταῖς τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεσιν. ἑδραζομένοις δὲ ἐπ' αὐτῶν ἐπιτηδειότατον γε-
νόμεναι πρόβλημα τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, ὥστε οὔτε καθέζεσθαι καλῶς οὔθ' ἵστασθαι πίθηκος, ἀλλ' οὐδὲ θεῖν δύ-
ναται. τάχιστα δ' ἀναρριχᾶται καθάπερ οἱ μύες πρὸς ὄρθιά τε καὶ λεῖα, διά τε τὸ κοῖλον κεκτῆσθαι πόδα, καὶ τοὺς
δακτύλους ἐπὶ πλεῖστον ἐσχισμένους. ἡ γὰρ τοιαύτη κατασκευὴ περιπτύσσεσθαι καλῶς ἅπασι τοῖς κυρτοῖς σώ-
μασι δυναμένη, καὶ πάντοθεν αὐτὰ περιλαμβάνειν ἀσφαλῶς, ἐπιτήδειός ἐστι τοῖς ἀνέρπειν εἰς ὑψηλὰ πεφυ-
κόσι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τοῖς ποσὶν ὀστῶν, αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ τενόντων καὶ μυῶν, ὀλίγον ὕστερον ἐρήσεται.
πρότερον μὲν γὰρ δὴ, περὶ τῶν ὑπολοίπων ἐν ὅλοις τοῖς σκέλεσιν ὀστῶν διελθεῖν ἔγνωκα, συντελούντων τι καὶ
αὐτῶν τοῖς προειρημένοις. ἔστιν οὖν ἐν μὲν τῷ μηρῷ καθάπερ ἐν τῷ βραχίονι, δύο δ' ἐν τῇ κνήμῃ παραπλήσια
τοῖς ἐν τῷ πήχει. καλεῖται δὲ τὸ μὲν, ὁμωνύμως τῷ μέλει παντὶ κνήμη, τὸ δ' ἔλαττον περόνη. μέγιστος οὖν ὁ μη-
ρὸς ἁπάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα γέγονεν ὀστῶν εὐλόγως. πρῶτος γὰρ οὗτος ὑπερήρειται τῇ κοτύλῃ, καὶ πρῶτος
ἅπαντα τὸν ὑπερκείμενον ὄγκον τοῦ σώματος ὀχεῖ, καλλίστην δ' ἕδραν αὐτοῦ παρασκευακυίας τῇ κεφαλῇ τῆς
φύσεως, τὴν κατὰ τὸ καλούμενον ἰσχίον κοτύλην, οὐ κατ' εὐθὺ ταύτης ἐκτεταμένος φαίνεται, ἀλλ' ὡς ἂν δόξειεν
οὐκ ἀκριβῶς ἐξετάζοντι, πεπλημμέληται τὰ τοῦ σχήματος ἱκανῶς τῷ μηρῷ. κυρτῷ μὲν εἴς τε τὰ πρόσω καὶ τὰ
ἔξω, σιμῷ δὲ εἰς τἀναντία τούτων γεννηθέντι. ταύτην αὐτοῦ τὴν ἰδέαν, καὶ Ἱπποκράτης οἶδε, καὶ συμβουλεύει κα-
ταγέντος φυλάττειν καὶ μὴ διαστρέφειν εὐθὺς, καὶ ὅσοις ἂν φύσει μηρὸς εὐθύτερος τοῦ δέοντος γένηται, βλαι-
σοῦνται πάντως κατὰ τὸ γόνυ. τοῦτο δὲ ἡλίκον ἐστὶ κακὸν, οὐκ εἰς δρόμον μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς βάδισίν τε καὶ στάσιν
ἀσφαλῆ. λέγει μέν που κἀκεῖνος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας οἴομαι θεωροῦντας, ὁσημέραι γινώσκειν αὐτό. καὶ μὴν
εἴπερ ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, μὴ παραχρῆμα τῆς κοτύλης λοξὸς εἰς τὰ ἐκτὸς ἀποχωρήσει, πλησίον ἂν οὕτως εἴη τῷ κατὰ τὸν
ἕτερον μηρὸν αὐχένι. τούτου δ' εἰ γένοιτο, τίς μὲν ἂν ἔτι χώρα λείποιτο τοῖς ἔνδον τοῦ μηροῦ μυσὶ, μεγίστοις ἐξ ἀνάγ-
κης ὀφείλουσιν εἶναι; τίς δὲ τοῖς ἀπὸ νωτιαίου μυελοῦ νεύροις τοῖς εἰς ὅλα μεριζομένοις τὰ σκέλη; τίς δὲ ταῖς φλε-
ψί; τίς δὲ ταῖς ἀρτηρίαις; τίς δὲ τοῖς ἀδέσι τοῖς τὰς χώρας αὐτῶν ἀναπληροῦσι; οὐ γὰρ ἂν ἔξωθεν τοῦ μηροῦ ταῦ-
τα φαίημεν χρῆναι κατέρχεσθαι, πᾶσι τοῖς ὁπωσοῦν ἐμπίπτουσιν εἰς ἑτοίμην ἐκκείμενα βλάβην. τάχα δ' ἂν οὐδ'
ἡμᾶς τοῦτό γε, μὴ ὅτι τὴν φύσιν ἔλαθεν, ἐπιτηδείοις εἰς βλάβην χωρίοις ἐπιθεῖναι φλέβας οὕτω μεγάλας, ὧν εἴ τις
τρωθῇ, χαλεπῶς ἂν περιγένοιτο τὸ ζῶον. ἀρτηρίας μὲν γὰρ τρωθείσης ἀξιολόγου τῶν τῇδε τεταγμένων, οὐκ ἂν
σωθείη τὸ παράπαν. εἴπερ οὖν καὶ νεύροις καὶ φλεψὶ, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ ἀδέσι, καὶ μυσὶ, πολλοῖς καὶ μεγάλοις
οὖσιν, ἔδει παρασκευάσασθαι τὴν ἐνταυθοῖ χώραν, ἐκτὸς ἀποχωρῆσαι τῆς κοτύλης ἀναγκαῖον ἦν τὸν μηρόν. καὶ
τοίνυν ἀποχωρεῖ, καὶ φαίνεται τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ μέρη, τὴν εὐθυωρίαν ὅλην ὑπεραίροντα, τῶν ἔξω τοῦ σώματος με-
ρῶν. εἰ δέ τινος ἐλάττων εἰς τὰ ἐκτὸς ἀπεβλάστησεν αὐχὴν κεφαλῆς τοῦ μηροῦ, στενὰ τούτων τὰ κατὰ τοὺς βουβῶνας
ἐστὶ, καὶ τεθλιμμένα πρὸς ἄλληλα, καὶ ῥέπειν ἔξω, διὰ τοῦτο τόν τε μηρὸν ὅλον ἀναγκάζονται καὶ τὸ γόνυ. τί δὴ

οὖν

οὖν οὐκ ἐξωτέρω τὰς κοτύλας ἡ φύσις ἔθηκεν, ἵνα περ νῦν εἰσι τὰ κυρτὰ τῶν μηρῶν; οὕτω γὰρ ἂν τοὺς τ' αὐχένας αὖ ταῖς ὑπέθηκεν εὐθὺ τῶν κεφαλῶν, τούς τε μηροὺς εὐθεῖς ἐδημιούργησεν, ὅτι τὸ βάρος τοῦ σώματος ἐχρῆν ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ κατὰ κάθετον πρός τε τὴν κοτύλην εἶναι καὶ τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ μάλιστ' ἐπειδὰν βαδίζοντες, ἢ τρέχοντες, τὸ μὲν ἕτερον τῶν σκελῶν ὑψηλὸν περιφέρωμεν, τὸ δ' ἕτερον ἐπὶ τῆς γῆς ἑδραῖον ἔχωμεν. τοῦτο δ' ἐκ τοῦ κατὰ μέσον ὑπερηρεῖσθαι τὸ βαστάζον αὐτὸ μάλιστ' ἂν γίγνοιτο. εἰ δ' ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ σκέλους ἀσφαλεστάτη τοῖς βαδίζουσιν, ἡ ἐναντία δηλονότι σφαλερωτάτη. διὰ ταῦτα μὲν δὴ πρὸς τἀκτὸς μέρη τῶν ἰσχίων, τάς τε κοτύλας ἀπαγαγεῖν, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς κεφαλὰς τῶν μηρῶν, οὐκ ἦν ἀσφαλές. ἀλλ' ἀρίστη θέσις αὐτῶν ἐστιν ἡ νῦν οὖσα. στενοχωρίας δ' αὖ πάλιν ἐκ τούτου γιγνομένης, ἓν λοιπὸν ἦν ἐπανόρθωμα, μὴ κατ' εὐθὺ ταῖς κεφαλαῖς ἐκτεταμένους ἐργάσασθαι τοὺς μηροὺς, ἀλλ' ὥσπερ νῦν εἰσιν, ἐπὶ τὰ ἔξω ῥέποντας. εἰ δ' αὖ πάλιν ἄχρι τοῦ γόνατος εἰς τἀκτὸς ἀποχωροῦντες ἐφυλάττοντο, καὶ μηδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιοῦντο πρὸς τἀντὸς, ἕτερος ἂν οὗτος ἦν βλαισώσεως τρόπος αὐτοῖς, ὥστ' εὐλόγως, ὁ μὲν αὐχὴν πρῶτός τε καὶ μάλιστα τῆς κεφαλῆς ἀπονεύει πρὸς τἀκτὸς, ἐπ' αὐτῷ δὲ καὶ τὸ συνεχὲς ἥμισυ τοῦ μηροῦ παντός. μετὰ ταῦτα δ' ἔσω πάλιν ἐπιστρέφεται πρὸς τὸ γόνυ, καὶ διὰ ταῦτα τὸ σύμπαν σχῆμα τοῦ μηροῦ, κυρτὸν μὲν ἔξωθεν, ἔσωθεν δὲ γίγνεται σιμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ σιμώτερον μὲν ὄπισθεν, ἔμπροσθεν δὲ κυρτότερον, εἰς τὰς καθίσεις ἐπιτήδειον, καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἔργων ὅσα δρῶμεν καθήμενοι, καθάπερ καὶ τὸ γράφειν, ἐκτείναντες κατὰ τοῦ μηροῦ τὸ βιβλίον. οὕτω δὲ καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο κατὰ τῆς κυρτότητος αὐτῶν, ἐκτείνοιτ' ἂν ῥᾷον ἢ εἰ ἑτέρως ἐχόντων ἐγεγόνεισαν, καὶ μὲν δὴ κἀν τῷ καθ' ἑνὸς ἑδράζεσθαι σκέλει τὸ σῶμα. πολλάκις δ' ἴσμεν ἡμῖν τούτου χρείαν οὖσαν, ἔν τε τῷ βίῳ παντὶ, καὶ κατὰ τὰς τέχνας, ἄμεινον τὸ ῥαιβὸν σχῆμα τοῦ εὐθέος. ὥσπερ γὰρ εἰ τὸ πλάτος ἴσον ἦν τοῖς τ' ὀχοῦσι κώλοις, καὶ τοῖς ὀχουμένοις μέρεσι τοῦ σώματος, σφαλῆς ἂν οὕτω μάλιστα, καὶ δυσπερίτρεπτος ἡ ἐφ' ἑνὸς αὐτῶν ὑπῆρχεν ἕδρα, ἔχοντος ἑκάστου τῶν ὑπερκειμένων ἐν τῷ σώματι μερῶν ὑπερηρεισμένων ἑαυτῷ τι κατὰ κάθετον· οὕτω καὶ νῦν ἐκ τοῦ ῥαιβὸν γενέσθαι τὸν μηρὸν τῶν μερῶν αὐτοῦ, τῶν μὲν ἔξω, τῶν δ' ἔσω μᾶλλον, τῶν δ' ἐν τῷ μέσῳ ταχθέντων, οὐδὲν ἀπορεῖ τῶν ἄνω τοῦ κατ' εὐθύ. καὶ διὰ ταύτην ἄρα τὴν χρείαν, οὐ τοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κνήμην κυρτοτέραν εἰς τἀκτὸς ἡ φύσις ἀπειργάσατο. μεγίστη δὲ πίστις τοῦ λόγου, τὸ τοὺς ἐπὶ πλέον ἤδη ῥαιβωθέντας τὰ σκέλη, τοὺς μὲν ἔτι κυουμένους, τοὺς δὲ κατὰ τὴν πρώτην τροφὴν, εἴτ' ἐπὶ τοῖν δυοῖν ποδοῖν, εἴτ' ἐπὶ θατέρου ἑστάναι δέοιντο, βεβαιοτέραν πολὺ, καὶ δυσπεριτρεπτοτέραν τῶν ὀρθὰ τὰ κῶλα κεκτημένων, ἔχειν τὴν ἕδραν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀσφαλοῦς ἕδρας μόνον, ἡ φύσις ἐν τῇ τῶν σκελῶν κατασκευῇ στοχαζομένη, προνοουμένη δ' οὐδὲν ἧττον καὶ τοῦ δύνασθαι θεῖν ἡμᾶς ὠκέως. εἴ ποτ' ἄρα δεήσειε, τὸ μὲν ἐπὶ πλέον αὐτὰ διαστρέφειν, ἐφυλάξατο, ῥαιβὰ δ' εἰς τοσοῦτον ἀπέδειξεν, ὡς καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἔχειν τῆς ἕδρας, καὶ τὴν ὠκύτητα τοῦ δρόμου παραβλάπτειν μηδέν. ἐπεὶ δ' εὔλογον ἦν, ὡς νῦν δέδεικται, τῶν τῆς κνήμης μερῶν, τὰ μὲν ἄνω, τὰ μετὰ γόνυ πρὸς τοὐκτὸς ἀποχωρεῖν ἀτρέμα, τὰ δὲ κάτω, τὰ πρὸς τοῖς σφυροῖς τὴν ἐπιστροφὴν ἔσω ποιεῖσθαι, καλῶς ἔχει καὶ διὰ τοῦτο, τῶν τοῦ ποδὸς μορίων ὑψηλότερον γενέσθαι τὰ ἔνδον, ἵν' ἀντιστηρίζῃ, δηλονότι τὴν ἔσω τῶν ταύτῃ μερῶν τῆς κνήμης ῥοπήν. καὶ ταῦτ' ἦν ὃ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἐρεῖν ἀνεβαλόμεθα, τὴν χρείαν τῶν ἐντὸς μερῶν ἐξηγούμενοι τοῦ ποδός. οὐκοῦν ἔτι παραλείπεται τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν ὀστῶν οὐδενὸς ἀκόσμητον οὐδέν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ἑκάστου, καὶ μικρότης, καὶ θέσις, καὶ σχῆμα, καὶ σύνθεσις, καὶ ἡ κατὰ τὴν σκληρότητα διαφορὰ, καὶ οἱ πρὸς ἄλληλα σύνδεσμοι στρογγύλοι, καὶ περιφερεῖς, εἰς ἄκρον ἥκουσι προνοίας τε καὶ τέχνης τῇ φύσει. λείποι δ' ἂν ἔτι περί τε μυῶν καὶ τενόντων εἰπεῖν. ἀρτηριῶν μὲν γάρ τε καὶ φλεβῶν ἐπὶ τελευτῇ παντὶ τῷ λόγῳ τὴν ἐξήγησιν ἔφαμεν ποιήσασθαι, κοινῶν ὄντων ὀργάνων ἅπαντος τοῦ σώματος, ὅτι καὶ χρείας ἐπεσελύθησαν κοινάς. εἴ γε δὴ καὶ ἀναψύχεσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ ψυχικῆς μεταλαμβάνειν δυνάμεως, ἅπασι τοῖς μέλεσι χρηστὸν ἦν. ἀλλὰ τό γε κινεῖσθαι τοῖς σκέλεσι, τοιαύτας τε καὶ τοσαύτας κινήσεις, ὅσας καὶ οἵας φαίνεται κινούμενα, καὶ ὡς οὔτε πλείους, οὔτ' ἐλάττους, οὔτ' ἄλλως διατεταγμένας ἄμεινον ἦν αὐτὰς γεγονέναι, νῦν ἂν εἴη ῥητέον, ἀναμιμνήσκοντας ἅμα, καὶ τῶν ἐν χερσὶ κινήσεων. ὅτι τε διττὸς ἦν ὁ σκοπὸς τῇ φύσει τῆς κατασκευῆς τῶν σκελῶν, οὐκ εἰς τάχος μόνον ὥσπερ τοῖς ἵπποις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας παρασκευαζούσης αὐτὰ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀντιληπτικά πως ἐργαζομένης, ὥσπερ καὶ τὰς χεῖρας, οὕτω τε θᾶττον ἂν ἡμῖν ὁ σύμπας περαίνοιτο λόγος. εἰ τὸ μὲν κοινὸν αὐτῶν τῆς πρὸς τὰς χεῖρας κατασκευῆς ἐπισημαινόμενοι μόνον, ἐν τάχει παρατρέχοιμεν, ἐνδιατρίβοιμεν δὲ τοῖς ἰδίοις. οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ τέχνη τῆς φύσεως ἐναργεστέρα ὀφθείη, τὴν ἀναλογίαν τῆς κατασκευῆς τῶν κώλων ἁπάντων ἡμῶν ἐπεξεργαζομένων τῷ λόγῳ, καὶ δεικνύντων, οὔτε λεῖπον οὐδὲν, οὔτε πλεονάζον αὐτῶν οὐδέτερον, καίτοι περὶ μὲν χειρὸς ὁ πρόσθεν λόγος ἱκανῶς ἐξηγήσατο. καὶ ὅς τις οὐκ ἐθαύμασε τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ἢ ἀξύνετός ἐστιν, ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει. καιρὸς γὰρ ἂν εἴη μοι τῇ τοῦ Θουκυδίδου χρήσασθαι λέξει. ἀξύνετος μὲν οὖν ἐστιν, ὃς ἂν τὰς ἐνεργείας ὅσας ἄμεινον ἦν ὑπάρχειν ταῖς χερσὶν, ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἢ ἐξ ἄλλης κατασκευῆς ἀμείνους ἔσεσθαι προσεδόκησεν, ἰδίᾳ δ' αὐτῷ διαφέρει φθάνοντι μοχθηροῖς ἐντετράφθαι δόγμασιν, οἷς οὐχ ἕπεται τεχνικῶς ἅπαντα τὴν φύσιν ἀπεργάσασθαι. τούτους μὲν ἐλεεῖσθαι χρὴ δυστυχήσαντας ἐξ ἀρχῆς περὶ τὰ μέγιστα, διδάσκεσθαι δὲ τοὺς συνετοὺς ἅμα, καὶ ἀληθείας ἐραστὰς, οὓς καὶ νῦν ἀναμνήσαντες, ὡς ἐν τῇ τῶν χειρῶν κατασκευῇ τέτταρας ἐδιδάξαμεν ἑκάστῳ τῶν δακτύλων ὑπάρχειν χρῆναι κινήσεις, ὑπὸ διττῶν μὲν, καὶ μεγίστων τενόντων καμπτομένων, ὑφ' ἑτέρων δ' ἁπλῶν ἡττόνων, ἢ κατὰ τούτους μεγάλους ἐκτεινομένων. ὑπ' ἄλλων δὲ ἔτι μικροτέρων, ἔξω τε καὶ ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀπαγομένους, καὶ πρὸς τῶν μικροτάτων, οὓς ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς χεῖρας μυῶν ἔφαμεν γεννᾶσθαι. τὴν λοιπὴν κίνησιν τὴν ἐντὸς, τὴν ὡς ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐπιστρεφομένην, ἑξῆς ἐπιδείξομεν, ὡς ἐν τοῖς ποσὶν εὐλόγως μέν εἰσιν αἱ τέτταρες αὗται κινήσεις ἑκάστῳ τῶν δακτύλων, ὑπὸ μεγίστων μὲν τενόντων καμπτομένων, ἐλαχίστων δ' ἐντὸς ἐπιστρεφομένων. μεταξὺ δ' ἀμφοῖν τὸ μέγεθος, τοῖς ἐκτείνουσί τε, καὶ τοῖς ἔξω περιάγουσιν, οὐ μὴν μεγάλοι εἰσὶν οἱ κάμπτοντες, ὥσπερ ἐν ταῖς χερσὶν, ὅτι

μηδ᾽ ὁμοίως ἐκείναις ἀντιληπτικὸν ὄργανον. ἐχρῆν ἀποδειχθῆναι τὸν πόδα, καὶ μήν γε, καὶ ὡς τὰς χώρας τῆς ἐκ
φύσεως αὐτοῖς, τὰς αὐτὰς φυλάξασα, δι᾽ ἃς ἐπὶ τῶν χειρῶν ἐδηλώσαμεν αἰτίας, ἐκώλυσε τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ ὅσον
μείζους οἱ πόδες ὑπάρχουσιν ἄκρων τῶν χειρῶν, τοσοῦτον καὶ οἱ τένοντες αὐτῶν ὑπερέχουσιν, ἀλλ᾽ ἔλαττον πολ-
λῷ. μείζων γὰρ ἡ χρεία, καὶ συνεχεστέρας καὶ σφοδροτέρας ἐνεργείας δεομένη, ἡ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ δακτύλων. εὐ-
λόγως οὖν ἔμπαλιν ἔχουσι μέγεθος, οὐχ οἱ δάκτυλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ τούτους τένοντες, ἐν ποσί τε καὶ
χερσίν. ὅσῳ γὰρ ὁ ποὺς ἄκρας χειρὸς μείζων ὅλος ὅλης, τοσούτῳ καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν δακτύλων, καὶ οἱ τένοντες
τῶν τενόντων ἐλάττους εἰσί. ταῖς μὲν γὰρ χερσὶ τὸ κῦρος τῆς ἐνεργείας ἐν τοῖς δακτύλοις ἐστὶν, ἀντιληπτικοῖς ὀρ-
γάνοις γενομένοις. τοῖς δὲ ποσὶν οὐκ εἰς ἀντίληψιν τὸ σύμπαν, ἀλλ᾽ εἰς ἕδραν ἀσφαλῆ παρεσκευασμένοις, καὶ
μέλλουσιν ὅλον ἐφ᾽ ἑαυτῶν ὀχήσειν τὸ ζῶον, αὐτοῖς μὲν πολὺ μείζοσιν, ἢ κατὰ τὰς χεῖρας γίγνεσθαι. μακροὺς δ᾽ ἔχειν
ἄμεινον ἦν τοὺς δακτύλους, ὥστε καὶ τοὺς τένοντας αὐτῶν μικροτέρους πολλῷ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ βέλτιον ἦν γενέ-
σθαι τενόντων, ὅσον ὄργανά τε σμικρότερα, καὶ πρὸς ἐλάττους τε καὶ ἀσθενεστέρας ἐνεργείας παρεσκευασμένα,
κινήσειν ἔμελλον. οὐκοῦν τέτταρα εὔλογον ἦν γένη τῶν κινούντων τοὺς δακτύλους τενόντων, ἐκ τῶν ἐν τῇ κνήμῃ
γεννῆσαι μυῶν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς, ἐκ τῶν ὑπὲρ τοῦ πήχεως, ἀλλὰ δύο μόνα, τό τε τὴν ἔκτασιν ἐργαζόμενον αὐ-
τῶν, καὶ τὸ τὴν κάμψιν τοῦ πρώτου τε καὶ τρίτου τῶν ἐν τοῖς τέτταρσι δακτύλοις ἄρθρων. καὶ μάλιστά γ᾽ ἐν τού-
τοις ἐστὶ θαυμάζειν τῆς φύσεως τὴν τέχνην, ἐν οἷς ὁμοιότητος ἅμα καὶ ἀνομοιότητος οὔσης, ἀνάλογον μὲν ἐκόσμησεν
ἀλλήλαις, τὰς ὁμοιότητας, οὐκ ἀνάλογον δὲ τὰς ἑτερότητας. ὅτι μὲν γὰρ εἰς τέτταρας ἄγεσθαι κινήσεις ἕκαστον τῶν
δακτύλων καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἄρθρων χρὴ, καὶ ὡς πλεονεκτεῖν ἀεὶ τὰς ἔσω, καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ διττὰς ἔχειν τὰς ἀρ-
χὰς, ὁμοιότης ἂν εἴη κατὰ ταῦτα, ποσί τε καὶ χερσίν. ὅτι δὲ μικροτέρων ἁπάντων δέονται τῶν τενόντων, οἱ ἐν τοῖς
ποσὶ δάκτυλοι, καὶ ὅτι τὰ μόρια, μείζω τε καὶ πλείω τοῦ ποδὸς, ἀνομοιότης κατὰ ταῦτ᾽ ἂν τοῖς μέλεσίν ἐστι. πῶς
οὖν αὐτὰ δικαίως ἡ φύσις ἐκόσμησε, λεκτέον ἂν εἴη. τὰς μὲν κινήσεις ἑκάστῳ τῶν ἄρθρων ἐργασαμένη τέτταρας,
καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν πέντε ποιήσασα, καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς, οὐ μὴν ἔκ γε τῶν ἀναλόγων ἁπάσας ὁρμωμένας
χωρίων. ἐν μὲν γὰρ ταῖς χερσὶν, ὡς ἐπιδείκνυμεν, ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς μυῶν τῶν μικρῶν, οἱ τῆς λοξῆς ἔσω κινήσεως
ἐξηγούμενοι τένοντες ἀπέφυσαν μόνοι, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐκ τοῦ πήχεως καταφερομένων. ἐν δ᾽ αὖ τοῖς ποσὶν
οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ αἱ τρεῖς μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν ποδῶν ἄρχονται, δύο δ᾽ ἐκ τῆς κνήμης καταφέρονται. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς χει-
ρὸς ἄκρας, οὐκ ἦν ἑτέρα χώρα σχολάζουσα. τοῦ δέ γε ποδὸς ὡς ἂν ἐπιμήκους ὑπάρχοντος, ἐν μὲν τῷ κατὰ τὸ
πεδίον χωρίῳ, τοὺς τῆς λοξῆς ἔσω κινήσεως ἐξηγουμένους μῦς κατέθετο. κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ πᾶν τὸ μέχρι
τῆς πτέρνης, τοὺς τὸ δεύτερον ἄρθρον ἑκάστου τῶν τεττάρων δακτύλων κάμπτοντας, οὕτω κἀκ τῶν ἄνω μερῶν τοῦ
ποδὸς ἄλλους ἐπέθηκε μῦς, τῆς λοξῆς τῆς ἐκτὸς ἡγησομένους κινήσεως. ἐπὶ δὲ τῆς χειρὸς, ὅτι καὶ μείζους ἐχρῆν εἶναι τοὺς
ἀνάλογον αὐτῶν μῦς, καὶ αὐτὸ τὸ μέγεθος τοῦ μέλους μικρότερον ἦν, ἀδύνατον ἐγένετο ταὐτὸν τὰ δύο γένη περι-
θεῖναι τῶν μυῶν, ἀλλὰ τὸ πρότερον εἰρημένον, ἐστὶ μόνον. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἑπτὰ μὲν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ γεγόνασιν οἱ σύμπαντες
μύες, ὡς ἂν τοῖς πέντε τοῖς ἔσω περιάγουσι, δυεῖν προστεθέντων, τοῦ τε κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἔξωθεν, καὶ τοῦ
προσάγοντος τῷ λιχανῷ τὸν μέγαν. ἐπὶ δ᾽ οὖν τοῦ ποδὸς οὐχ οὗτοι μόνον, ἀλλ᾽ οἵ τε περιάγοντες αὐτοὺς ἐκτὸς, οἵ τε
τὸ δεύτερον ἄρθρον ἑκάστου τῶν δακτύλων τῶν τεττάρων κάμπτοντες. ὁ γὰρ δὴ μέγας ἐν αὐτοῖς μόνος ἁπάντων
μειζόνων τενόντων ἀποβλάστημα καταφυόμενον, εἴς τε τὸ δεύτερον ἄρθρον ἐπ᾽ αὐτοῦ, καὶ τὸ τρίτον ἔχει παρα-
πλησίως τῷ κατὰ τὰς χεῖρας. ταῦτ᾽ οὖν ὁμοίως θ᾽ ἅμα καὶ διαφερόντως ἔχουσιν, οἱ ἐν τοῖς ποσὶ τένοντες τοῖς ἐν
ταῖς χερσὶν, ὁμοίως μὲν, ὅτι πέντε αὐτῶν εἰσι γένη, καὶ τέτταρας ἑκάστῳ δακτύλῳ κινήσεις ἐκπορίζοντα, διαφε-
ρόντως δὲ κατὰ τὰς ἀρχάς. ἐν μὲν γὰρ ταῖς χερσὶ, μόνη τῶν λοξῶν κινήσεων ἡ ἔσω, τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν κατ᾽ αὐτὰς
ἔχει μυῶν. αἱ δ᾽ ἄλλαι τέτταρες, ἐκ τῶν ἀνωτέρω τε καὶ κατὰ τὸν πῆχυν. ἐπὶ δ᾽ αὖ τῶν ποδῶν, ἄνωθεν μὲν ἐκ τῆς
κνήμης αἱ δύο καθήκουσι, κάτωθεν δ᾽ ἐξ αὐτῶν ποδῶν, αἱ τρεῖς ὥρμηνται, καὶ ἡ αἰτία λέλεκται. ὅτι τε γὰρ μι-
κρῶν αὐτὸν ἐδεῖ τενόντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν μυῶν, καὶ ὅτι κατ᾽ αὐτοὺς τοὺς πόδας ἦν χώρα σχολάζουσα, διὰ τοῦτ᾽
ἐντεῦθεν ἐτάχθησαν. ἀλλὰ μὴν δὴ καὶ ταύτῃ γε ἀνομοίως ἔχει τῶν τενόντων ἡ διανομὴ, κατά τε τοὺς πόδας καὶ
τὰς χεῖρας. ὅτι τοῖς μὲν ἐν ταῖς χερσὶν τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον ἑκάστου τῶν δακτύλων κάμπτουσιν, οὐδεὶς
ἕτερος ἀφ᾽ ἑτέρου μυὸς ἀρχόμενος ἐπιμίγνυται τένων. οἱ δ᾽ ἐν τοῖς ποσὶν οἱ ἀνάλογον αὐτοῖς, οὐκ ἐξ ἑνὸς ἄρχονται
μυὸς, ἀλλ᾽ ὁμοιότατοι τοῖς εἰς ὅλας τὰς χεῖρας, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου νεύροις ἐκφυομένοις ἐπιπλέ-
κονταί τε καὶ ἀναμίγνυνται πρὸς ἀλλήλους. οὕτω δέ πως ἔχει καὶ ἡ εἰς τὰ σκέλη τῶν νεύρων ἔκφυσις, ἐκ τοῦ κα-
τὰ τὴν ὀσφὺν νωτιαίου, καὶ γίγνεται ταῦτα ὑπὸ τῆς φύσεως, ἵν᾽ ἑκάστου τῶν οὕτως κινουμένων ὀργάνων, οἷον διπλῆ
τις ἀρχὴ κινήσεως ὑπάρχῃ, πρὸς τὸ κἂν ἡ ἑτέρα ποτὲ πάθῃ, τὴν γοῦν λοιπὴν αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, καὶ διὰ τοῦτ᾽
ἔνθα ἤτοι μῆκος ἱκανὸν ἀποστάσεως, ἢ τὸ χωρίον ἢ σφαλερὸν, ἐνταῦθα τὴν τοιαύτην ἐπιτεχνᾶται μῖξιν. ἐπὶ μὲν
οὖν τῶν χειρῶν τε καὶ σκελῶν, ἀξιόλογον τὸ ἐν μέσῳ διάστημα τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων καὶ τῆς τελευτῆς. ἐπὶ δὲ τῶν
κάτω τοῦ ποδὸς ἐπικίνδυνον τὸ χωρίον. ἀεὶ γὰρ ἐπὶ τούτου ποδὸς βέβηκε τὸ ζῶον, ὥστε καὶ τέμνεσθαι καὶ θλᾶσθαι
καὶ παντοίως πονεῖν ἑτοιμότερον τοῖς ταύτῃ τένουσι, τῶν ἀνάλογον αὐτοῖς ἐχόντων ἐν χερσὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ προει-
ρημένη τῶν ἐνταῦθα τενόντων ἐπιμιξία γέγονεν. οἱ μέντοι πάνυ σμικροὶ μύες, οἱ παροφθέντες τοῖς ἀνατομι-
κοῖς, ὥσπερ κἀμοὶ μέχρι πολλοῦ, τὸ πρῶτον ἄρθρον ἑκάστου δακτύλου κάμπτουσιν, ὡσαύτως ἐν χερσί τε καὶ ποσί.
τούτου οὖν ἕνεκα θαυμάζειν χρὴ τὴν φύσιν, καὶ τούτων δ᾽ οὐχ ἧττον, ὅτι μηδ᾽ ἕνα μῦν λοξὸν, ἐκ τῆς κνήμης ἐνέφυσεν
εἰς τὴν πτέρναν, ἀνάλογον τοῖς ἐν χειρὶ τὸν πῆχυν τῇ κερκίδι συνάπτουσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς χειρὸς, ὅτι μὴ μόνον
ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν ὅλον τὸ κῶλον, ἀλλὰ καὶ περιάγειν ἐφ᾽ ἑκάτερα βέλτιον ἦν, ἀποδέδεικται πρόσθεν.
ἐπὶ δὲ τοῦ σκέλους, σκοπὸν ἐχούσης τῆς κατασκευῆς, οὐ τὸ πολυειδὲς τῆς ἀντιλήψεως, ἀλλὰ τὸ τῆς βάσεως ἑδραῖον,
οὐ μόνον οὐδὲν ἔμελλεν ἐκ τῶν τοιούτων κινήσεων ἔσεσθαι πλέον, ἀλλὰ καὶ προσαπόλλυσθαί τι τῆς ἀσφαλείας. ἐλατ-
τόνων

τόνων τε ἐν ἄρθρων, καὶ ἁπλουστέρων τῶν κινήσεων ἔδει τῷ μηδαμόσε μέλλοντι ἐπιτραπήσεσθαι κατὰ μηδεμίαν ἐνέργειαν σφοδράν. οὔκουν ὅτι κατὰ γόνυ διττὴν διάρθρωσιν ἐποιήσατο πρὸς μηρὸν ἑκατέρου τῶν ὀστῶν, ἰδίαν μὲν κνήμης, ἰδίαν δὲ περόνης, ὡς ἐν χειρὶ πρὸς βραχίονα, πήχεως μὲν ἑτέραν, κερκίδος δ᾽ ἑτέραν. οὔτε διέστησεν ἀπ᾽ ἀλλήλων ἄμφω τὰ πέρατα κνήμης καὶ περόνης, ἀλλ᾽ ἑκατέρωθεν συνέφυσε. περιττὸν γὰρ ἦν, ὧν οὐκ ἔχρῃζε τὸ κῶλον κινήσεων, ἢ διαρθρώσεις ταύτας, ἢ μῦς παρασκευάζειν, ὥσπερ γε καὶ ῥᾴθυμον, ὧν ἐδεῖτο παραλείπειν ἡντινοῦν. ἀλλ᾽ οὔτε παραλέλειπταί τι τῇ φύσει κατ᾽ οὐδέτερον τῶν κώλων, οὔτε εἰς πλῆθος ἀργὸν καὶ μάταιον ἐκτέτακται. σύμπαντα δὲ τὰ ἄλλα, καὶ ὁ τῶν μυῶν ἀριθμὸς εἰς ἄκραν ἥκει τοῦ ζώου πρόνοιαν. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὸν πῆχυν εἴρηται πρόσθεν ὡς οὔτ᾽ ἐλάττους οὔτε πλείους, ὥστε οὐδὲ μικροὺς ἢ μείζους, ἢ ἄλλην τινὰ θέσιν ἔχοντας ἐχρῆν αὐτοὺς γενέσθαι. κατὰ δὲ τὴν κνήμην τρισκαίδεκα τενόντων εἰσὶ κεφαλαί, ὄπισθεν μὲν ἕξ, ἔμπροσθεν δὲ ἑπτά, καὶ κινοῦσι τὸν πόδα, τὰς προσηκούσας ἁπάσας κινήσεις. προσήκουσι δὲ ὅλῳ μὲν αὐτῷ χωρὶς τῶν δακτύλων τέτταρες, ὥσπερ καὶ τῷ καρπῷ. καὶ χρὴ τῶν ἐπ᾽ ἐκείνου λελεγμένων ἀναμνησθέντας, ὑπὲρ τοῦ μὴ μακρὸν γενέσθαι τὸν λόγον, ἀκοῦσαι τῆς ἀναλογίας αὐτῶν. ὡς γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνου, δύο μὲν ἀπονευρώσεις μυῶν ἔσωθεν ἐνεφύοντο, δύο δ᾽ ἔξωθεν, τὰς τέτταρας κινοῦσι τὸν καρπὸν κινήσεις. οὕτω κἀνταῦθα τοῦ μὲν ἐπιτεταμένου τῇ κνήμῃ μυός, ἔμπροσθεν ἀποφυόμενός τις τένων εὔρωστος ἱκανῶς δίχα σχισθείς, ἐμφύεται τοῖς περὶ τὸν μεγάλον δάκτυλον μέρεσι τοῦ ποδός. τοῦ δὲ περιτεταμένου τῇ περόνῃ, τοῖς πρὸ τοῦ μικροῦ, καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέρως ταθεῖεν, ἀναρτῶσί τε καὶ σιμοῦσιν ἅπαντα τὸν πόδα, καθάπερ οἱ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἀνάλογον αὐτοῖς ἔχοντες, ἐκτείνειν τὸν καρπὸν ἐλέγοντο. θατέρου δὲ ἐνεργήσαντος, αἱ ἐπὶ τὰ πλάγια κινήσεις ὡσαύτως ταῖς ἐν καρπῷ γίνονται. καὶ μέν τοι κἀκ τῶν ὄπισθεν ἀνάλογον, τοῖς ἐν χερσὶν ἀντέταξεν ἡ φύσις ἀποβλαστήματα δύο μυῶν, τὰς ἐναντίας ταῖς εἰρημέναις ἐργασόμενα κινήσεις τοῦ ποδός. ὧν τὸ μὲν ἔλαττον ἀπὸ τοῦ διὰ βάθους φερομένου μυὸς ἀρχόμενον, εἰς τὴν πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου χώραν ἐμφύεται κάτωθεν. τὸ δ᾽ ἕτερον τὸ μεῖζον, ὁ ἐπιφανὴς οὗτός ἐστι τένων, ὁ εἰς τὴν πτέρναν ὄπισθεν ἀναφυόμενος ἱκανῶς εὔρωστός τε καὶ μέγιστος, ὡς εἰ καὶ μόνος ποτὲ πάθοι, χωλεύειν ἀνάγκη τῷ ποδί. τὸ γὰρ ὑποτεταγμένον ὅλῳ τῷ σκέλει κατ᾽ εὐθεῖαν ὀστοῦν, ὃ δὴ καλεῖται πτέρνα, μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον ὑπάρχον ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς ποσὶν ὀστῶν ὁ τένων, οὗτος ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων, ἑδράζει σύμπαν οὕτω τὸ κῶλον, ὥστε καὶ εἰ κατὰ θάτερον τῶν ποδῶν ἵστασθαί ποτε ἐθελήσας ὑψώσας τὸν ἕτερον, οὐκ ἂν περιτραπείης, οὐδὲ καταπέσοις, οὐδ᾽ εἰ τῶν ἄλλων τις πεπόνθοι τενόντων, οὕτω μεγάλην τε καὶ ἀντίρροπον ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἔχει τὴν δύναμιν. πῶς δ᾽ οὐκ ἔμελλεν, εἰς τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς βαδίσεως ἐμφυόμενος τὴν πτέρναν, καὶ συνάπτων αὐτὴν τῇ κνήμῃ μόνος; ἄχρι μὲν δὴ τῆς θέσεώς τε καὶ τῆς ἐνεργείας, ἧς πεπίστευται τῷ πρὸ τοῦ μακροῦ δακτύλου, τοῦ χειρὸς ἔσωθεν ἐμφυομένῳ τένοντι, κατὰ πᾶν ἀνάλογον ἔχει. τὸ δὲ πρὸς ἐξαίρετον εἰς ἀξίωμα χρείας αὐτῷ, παρὰ τοῦ τῆς πτέρνης ὀστοῦ προσεκτήσατο, οὐδὲν οὔτ᾽ ἀνάλογον ἐν τῇ χειρὶ μόριον ἔχοντος, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ μόνου πᾶν ὀχοῦντος τὸ σῶμα. τοῦτ᾽ οὖν ἡ φύσις γιγνώσκουσα, τρίτην αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐποιήσατο. διὸ καὶ θαυμάζειν οἶμαί σε μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῆς, εἰ προσέχοις τὸν νοῦν τοῖς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς φαινομένοις, καὶ θεάσαιο, τὸν μὲν ἐκτείνοντα τοὺς δακτύλους μῦν ἕνα πολλοῖς ὑπηρετοῦντα μορίοις. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν κατὰ τὸν πόδα, καὶ τὴν κνήμην ὅλως εἰς πλείους τελευτῶντα τένοντας. ἢ εἰ μικρὸς ᾖ, πάντως γε εἰς ἕνα, καθάπερ γε καὶ οἱ ἐν τοῖς ποσί, μόνον δὲ τὸν εἰς τὴν πτέρναν καθήκοντα, τριῶν εἰς αὐτὸν ἐλθόντων μεγάλων μυῶν ἐκφυομένων, ἵν᾽ εἰ καὶ ποτὲ ἐξ αὐτῶν εἷς τις, ἢ καὶ δύο πάθοιεν, οἱ λοιποὶ γοῦν ἢ ὁ λοιπὸς ὑπηρετοῖ. καὶ πολλαχόθεν μὲν οὖν καὶ ἄλλοθεν τοῦ σώματος, ἡ φύσις ἀπεδείξατο τὴν τοιαύτην πρόνοιαν, ἔνθα κίνησις ἐστὶν εἰς μέγα διαφέρουσα τῷ ζώῳ πολλὰς αὐτῇ ἐνεργασαμένη τὰς ἀρχάς. ἀτὰρ οὖν κἀνταῦθα κατὰ τὸν ἐκ τῶν δύο μυῶν τῶν μεγάλων, τῶν ὄπισθεν τῆς κνήμης τεταγμένων ἐκφυόμενον τένοντα εἰς τὴν πτέρναν καθήκοντα, διάδηλος ἐστὶ τὸ τῆς χρείας ἀξίωμα προειδομένη τε, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα τῆς δυσπαθείας αὐτῆς προνοησαμένη. νομίζουσι μὲν οὖν οἱ πρὸ ἐμοῦ πάντες ἀνατομικοί, τοὺς τὴν γαστροκνημίαν ἐργαζομένους τρεῖς μῦς, εἰς τὴν πτέρναν ἐμβάλλειν. ἔχει δ᾽ οὐχ οὕτω τἀληθές. ἑνὸς γὰρ αὐτῶν οὐ σμικρὰ μοῖρα τοῦ τένοντος ὑπερβαίνουσα τὴν πτέρναν, ὑποφύεται παντὶ τῷ κάτω τοῦ ποδός, ὃν ἄμεινον ἴσως οὐ μέρος τίθεσθαι τοῦ τρίτου μυός, ἀλλ᾽ αὐτὸν καθ᾽ αὑτὸν ἰδίᾳ τέταρτον μῦν. ἀλλ᾽ ὡς εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν, ἁπάντων ὧν ἠγνόησαν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγωμεν τὰς αἰτίας. οὔτε γὰρ οὐδ᾽ ὅτι τῶν ὄντως ἐμφυομένων τῇ πτέρνῃ μυῶν, ὁ μὲν ἐκ τοῦ τῆς πτέρνης ὀστοῦ πεφυκὼς ὑψηλοτέρως ἐμβάλλει σαρκοειδὴς διαμένων, οἱ δ᾽ ἐκ τῶν μηροῦ κεφαλῶν εἰς εὔρωστον τένοντα τελευτῶντες, ἐφεξῆς τῷ προειρημένῳ καταπεφύκασιν εἰς ἄκραν τὴν πτέρναν, ἔγνωσαν τοῖς ἔμπροσθεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τῶν μυῶν ἀκριβοῦς ἀνατομῆς, οὐκ ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἓν ἰδίᾳ γέγραπται βιβλίον. ἐξ ὧν τῷ βουλομένῳ ῥᾷστον, ὅθεν ἐκφύονται καὶ οὗ καταφύονται μανθάνοντι, γιγνώσκειν, ὡς τὸ ῥηθὲν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι παντὸς μᾶλλον ἀληθές ἐστιν, ὅτι λοξοὺς μὲν ἐπὶ τῶν κώλων ἡ φύσις ἔθηκε, τοὺς τῶν λοξῶν κινήσεων ἐξηγουμένους. εὐθὺς δ᾽ ἐξέτεινε κατὰ τὸ μῆκος εἰς ἀκριβῆ κάμψιν, ἢ ἔκτασιν ἐπέτρεψε. καὶ τοίνυν ἤδη τῆς θέσεως ἁπάντων τῶν περὶ τὴν κνήμην μυῶν, καὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἑκάστου, καὶ τοῦ πλήθους, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν. εἴπερ γὰρ οἱ μὲν τρεῖς οὗτοι, τήν τε πτέρναν κινοῦσι καὶ τὸ ἄτριχον ἐργάζονται τοῦ ποδός, ἐπ᾽ αὐτοῖς δ᾽ ἕτεροι τρεῖς, τούς τε δακτύλους κάμπτουσι, καὶ τὴν ἀνάλογον ἐργάζονται τῷ ποδὶ κίνησιν, ἣν ἐν τῇ χειρὶ τὸν τένοντα τὸν πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου καταφυόμενον ἐδείξαμεν ἔχειν, εὐλόγως οἱ πάντες ὄπισθεν τῆς κνήμης ἓξ ὑπάρχουσι, κατ᾽ εὐθὺ κείμενος ἕκαστος οὗ κινήσειν ἔμελλε μορίου. οὐ δύνανται δὲ οἱ ϛ΄ οὗτοι μύες, οὐχ ἓξ ἀλλὰ πέντε νομίζεσθαι, καθάπερ ἔδοξε τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοῖς, τοὺς ὑστάτους δύο μῦς ἕνα θεμένοις ἐκ τοῦ συμφυεῖς εἶναι κατὰ τὰ πλεῖστα. καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ πρόσθιοι τῆς κνήμης ἔδοξαν αὐτοῖς τρεῖς εἶναι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καίτοι γε ἢ ἓξ ἢ ἑπτὰ κάλλιον ἂν ῥηθέντες. ὁ μὲν οὖν ἐκτείνων τοὺς τέτταρας δακτύλους, εἷς αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ, καθάπερ

καὶ ἔστιν εἷς. ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ πάλιν ἕτερος εἷς, εἰς τριττὰς τενόντων κεφαλὰς τελευτῶν. αἷς εἴ τις αὐταῖς τε, καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν προσέχοι τὸν νοῦν, ἐξ ἧς ἑπτὰ τοὺς πάντας θήσεται, καθάπερ ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι δείκνυται. περαίνω δ' ὁ λόγος ἐν τῷ παρόντι τρεῖς ὀνομαζόντων ἡμῶν αὐτούς. δύο μὲν οὖν εἰσιν οἱ προλεγόμενοι σιμοῦν τὸν πόδα καθήκοντες, ὁ μὲν εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μέγα, ὁ δ' εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μικρὸν δάκτυλον χώραν αὐτοῦ. ὁ δὲ λοιπὸς καὶ τρίτος, ὁ μέσος ἀμφοῖν κείμενος, ὁ τοὺς δακτύλους ἐκτείνων. ἔστι δὲ δήπου καὶ μικρότερος οὗτος, ὡς ἂν καὶ μικρότερα κινῶν ὄργανα, καὶ διὰ μέσης τῆς κνήμης εὐθὺ τῶν δακτύλων ἔρχεται. τούτους γὰρ κινήσειν ἔμελλεν. ἑκάστου δὲ τῶν μυῶν ἀρίστη ἡ θέσις, ἡ κατ' εὐθὺ τῶν κινηθησομένων ἐστὶ μορίων. οὔκουν ἔτι ζητήσεις οὐδὲ διατί παρὰ μὲν τῆς περόνης ὀστῷ παρατεταμένος, ὁ τὴν ἔξω τοῦ ποδὸς ὅλου κίνησιν ἐργαζόμενος μῦς καταφέρεται, παρὰ δὲ τῆς κνήμης, ἕτερος ὁ τὴν λοιπὴν τὴν ἔσω. κατ' εὐθὺ γὰρ ἐχρῆν εἶναι καὶ τούτους ὧν δημιουργεῖ κινήσεων. οὐδὲ διατί μικρὸς μὲν ὁ ἔξωθεν, πολὺ δ' αὐτοῦ μείζων ὁ ἔσωθεν ὁ τῇ κνήμῃ παραφυόμενος. ἐμέτρησε γὰρ καὶ τούτων τὸ μέγεθος ἡ πάντη δικαία φύσις τῇ χρείᾳ τῆς ἐνεργείας, ἣν ἑκάτερος ἐνεργήσειν ἔμελλε. διατί δὲ τοῦ μὲν παρὰ τὴν περόνην μυός, ἀποβλάστημά τι τοῖς ἔξωθεν ἐμφύεται μέρεσι τοῦ μικροῦ δακτύλου, τοῦ δὲ παρὰ τὴν κνήμην, εἰς τὸν μέγαν ἕτερόν τι τούτου μεῖζον δηλοῖ; ἡ μὲν γὰρ πρόχειρος φαντασία, τάχ' ἄν τινα συναρπάσειεν, ὡς ἴδιόν τι τοῦτ' ἐν τοῖς ποσί, καὶ παντοίως ἐναντίον τοῖς κατὰ τὰς χεῖρας. εἰ δ' ἐπιστήσειε καὶ προσέχοι τὸν νοῦν τῷ πράγματι, παντὸς μᾶλλον ἀνάλογον αὐτῷ δόξουσιν ἔχειν καὶ ταύτῃ πόδες ταῖς χερσί. πλεονεκτεῖν γὰρ ἐν ἐκείνοις τῶν ἄλλων δακτύλων ὅτι μικρὸς ἐλέγετο μιᾷ κινήσει καὶ ὁ μέγας, καὶ τοίνυν καὶ τοῖς ποσὶ ταὐτὸν τοῦθ' ὑπάρχειν αὐτοῖς ἐχρῆν. καὶ μὴν εἰ μὴ πάνυ προσετέθειεν αἱ εἰρημέναι νῦν, οὐκ ἂν ἔτι πλεονεκτοῖεν, ἀλλ' εἰς τέτταρας ὁμοίους τοῖς ἄλλοις ἄγοιντο κινήσεις, καὶ οὕτως οὐτ' ἂν ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγοιτο τῶν ἄλλων, ὃ μόνοις αὐτοῖς ἐξαίρετον ὑπῆρχεν. οὔτ' ἂν ὁ μέγας τὰς ἄνωθεν ἐκέκτητο δύο τὰς λοξάς, ἀντὶ τῆς μιᾶς τῆς τοὺς ἄλλους ἐκτεινούσης, ὥστε καὶ κατὰ τοὺς τῶν ἐν τοῖς ποσὶ δακτύλων, ἡ ἀναλογία πάντα σώζεται πρὸς τοὺς ἐν ταῖς χερσίν. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τοὺς ὄνυχας ἀνάλογον ἔχουσιν, οὐδὲν δεῖ λόγου, καὶ ὅτι τοῦτ' ὡς ἀντιληπτικοῖς ὑπάρχει μορίοις αὐτοῖς. ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μόνοις οἷς εἰρήκαμεν, ὅσα μὲν ἐχρῆν ἀνάλογον εἶναι τῷ ποδὶ πρὸς τὴν χεῖρα, καὶ ὅσα διαφέροντα δικαίως ἡ φύσις ἅπαντα διέταξεν, ὠλιγώρησε δὲ τῆς περὶ τὸ δέρμα κατασκευῆς, ἢ δυσαίσθητον, ἢ χαλαρόν, ἢ μαλακὸν ὑποτείνασα τῷ ποδί; καὶ μὴν εἰ καὶ τούτῳ γε προσέχοις τὸν νοῦν, ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀνατομῆς οἶμαί σε, κἂν εἴ τις τῶν ἀτεχνίαν τῆς φύσεως εἴης κατεγνωκότων ἀγνοίᾳ τῶν ἔργων αὐτῆς, αἰδεσθήσεσθαί τε καὶ μεταγνώσεσθαι, καὶ πρὸς τὰ βελτίω μεταθήσεσθαι. τό, τε δόξαν Ἱπποκράτει παθόντα διὰ παντὸς ὑμνοῦντι τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς, καὶ τὴν εἰς τὰ ζῷα πρόνοιαν. ἢ μάτην οἴει συμφῦναι τότε τῆς χειρὸς ἔνδον δέρμα τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ τῷ κάτω τοῦ ποδός, ἢ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ γιγνώσκεις οὕτως ἀκριβῶς ἡνωμένον τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῷ τένουσι, ὡς μηδ' ἀποδαρῆναι δύνασθαι, καθάπερ τὸ λοιπὸν πᾶν δέρμα, τὸ καθ' ὅλον τὸ ζῷον, ἢ τοῦτο μὲν γινώσκεις. ἄμεινον δὲ εἶναι νομίζεις χαλαρὸν ὑποβεβλῆσθαι τῷ ποδὶ τὸ δέρμα, καὶ ῥᾳδίως περιτρέπεσθαι δυνάμενον. εἰ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον βέλτιον εἶναι φήσειεν, οἶμαί σε καὶ τῶν ὑποδημάτων αἱρήσεσθαι πρὸ τοῦ πάντοθεν ἐσφιγμένου τε καὶ ἀκριβῶς περιτεταμένου, τὸ χαλαρόν τε καὶ πάντῃ περιρρέον, ἵν' εἰς ἅπαντα τὴν σοφίαν ἐκτείνων, ὑποφθέγγεσθαι μηκέτ' ὀκνῇς, μηδὲ τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς γινωσκόμενα. ἢ δηλαδὴ τὸ μὲν ἔξωθεν ὑπόδημα περισκευαζόμενον τῷ ποδί, πανταχόθεν ἐσφίγχθαι χρῆναι συγχωρήσεις, εἰ μέλλει τὴν αὐτοῦ χρείαν ἐκπληρώσειν καλῶς; αὐτὸ δὲ σύμφυες, οὐ πολὺ μᾶλλον σφίγγεσθαί τε, καὶ συνέχεσθαι βεβαίως ἡνωμένον ἀκριβῶς οἷς ὑποτέτακται; κόροιβος ὄντως ἂν εἴη τις ὁ πρὸς τῷ μὴ θαυμάζειν τὰ τοιαῦτα τῆς φύσεως ἔργα, καὶ μέμφεσθαι τολμῶν. ὥρα δὲ καὶ σοί, τοῖς δὲ τοῖς γράμμασιν ὁμιλοῦντι σκοπήσειν, ποτέρου μεθέξεις χοροῦ, πότερον τοῦ περὶ Πλάτωνα τε καὶ Ἱπποκράτην, καὶ τοὺς ἄλλους ἄνδρας οἳ τὰ τῆς φύσεως ἔργα θαυμάζουσι, ἢ τῷ τῶν μεμφομένων, ὅτι μὴ διὰ τῶν ποδῶν ἐποίησεν ἐκκρίνειν τὰ περιττώματα. διετέθρυπτο γὰρ ὑπὸ τρυφῆς εἰς τοσοῦτον, ὁ ταῦτα πρός με τολμήσας εἰπεῖν, ὥστε δεινὸν ἐνόμιζεν ἀνίστασθαι τῆς κλίνης ἀποπατήσοντα. βέλτιον γὰρ ἂν οὕτω κατασκευάσθαι τὸν ἄνθρωπον, εἰ μόνον τὸν πόδα προτείνων ἐξεκρίνοι δι' αὐτοῦ τὰ περιττώματα. τί δὴ τὸν τοιοῦτον οἴει πάσχειν, ἢ δρᾶν κατὰ μόνας, ἢ πῶς ἐξυβρίζειν εἰς πάντας τοῦ σώματος τοὺς πόρους, ἢ πῶς λελωβῆσθαί τε καὶ διεφθάρθαι τὰ κάλλιστα τῆς ψυχῆς, ἀνάπηρον μὲν αὐτήν, καὶ τυφλὴν τὴν θείαν ἀπεργασάμενος δύναμιν, ἧ μόνῃ πέφυκεν ἄνθρωπος ἀλήθειαν θεάσασθαι; μεγάλην δὲ καὶ ἰσχυρὰν καὶ ἄπληστον ἡδονὴν παρὰ νόμον, καὶ τυραννοῦσαν ἀδίκως τὴν χείρω, καὶ θηριωδεστέραν ἔχοντα δύναμιν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως εἰ ἐπὶ πλέον τοιούτων μνημονεύοιμι βοσκημάτων, οἱ σωφρονοῦντες ὀρθῶς ἄν μοι μέμψοιντο, καὶ μιαίνειν φαῖεν ἱερὸν λόγον, ὃν ἐγὼ τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς ὕμνον ἀληθινὸν συντίθημι, καὶ νομίζω τοῦτ' εἶναι τὴν ὄντως εὐσέβειαν. οὐχὶ εἰ ταύρων ἑκατόμβας αὐτῷ παμπόλλας καταθύσαιμι, καὶ τὰ ἄλλα μυρία μύρα θυμιάσαιμι καὶ κασίας, ἀλλ' εἰ γνοίην μὲν αὐτὸς πρῶτος, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγησαίμην, οἷος μὲν ἐστὶ τὴν σοφίαν, οἷος δὲ τὴν δύναμιν, ὁποῖος δὲ τὴν χρηστότητα. τὸ μὲν γὰρ ἐθέλειν κοσμεῖν ἅπαντα τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον, καὶ μηδενὶ φθονεῖν τῶν ἀγαθῶν, τῆς τελεωτάτης χρηστότητος ἐγὼ δεῖγμα τίθεμαι, καὶ ταύτῃ μὲν ὡς ἀγαθὸς ἡμῖν ὑμνείσθω. τὸ δ' ὡς ἂν μάλιστα κοσμηθείη, πᾶν ἐξευρεῖν ἄκρας σοφίας, τὸ δὲ καὶ δρᾶσαι πάνθ' ὅσα προείλετο, δυνάμεως ἀηττήτου. μὴ τοίνυν ὅτι καλός, ἥλιός τε καὶ σελήνη, καὶ τῶν ἄστρων ὁ χορὸς ἅπας διατέτακται θαυμάσῃς, μηδ' ἐκπλήξῃ σε τὸ μέγεθος αὐτῶν ἢ τὸ κάλλος, ἢ τὸ τῆς κινήσεως ἀκατάπαυστον, ἢ τῶν περιόδων αἱ τάξεις, ὥστε τὰ τῇδε παραβάλλοντα μικρὰ δοκεῖν εἶναι καὶ ἀκόσμητα. καὶ γὰρ σοφίαν καὶ δύναμιν, καὶ πρόνοιαν εὑρήσεις ἐνταῦθα. σκόπει γάρ μοι τὴν ὕλην ἐξ ἧς ἕκαστον ἐγένετο, καὶ μὴ μάτην ἐλπίσῃς ἐκ καταμηνίου καὶ σπέρματος ἀθάνατον δύνασθαι συστῆναι ζῷον, ἢ ἀπαθές, ἢ ἀκίνητον, ἢ λαμπρὸν οὕτω, καὶ καλὸν ὡς ἥλιον, ἀλλ' ὡς τὴν Φειδίου κρινεῖς τέχνην, οὕτω καὶ τὴν τούτων ἁπάντων ἐξέταζε δημιουργοῦ. σὲ μὲν οὖν ἴσως ἐκπλήττει τῆς κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν Διὸς ὁ περιὲξ κόσμος, ἐλαμφθεὶς ἐλέφαντός καὶ χρυσὸς πολύς, ἢ τὸ μέγεθος τοῦ

τοῦ παντὸς ἀγάλματος. εἰ δ' ἐκ πηλοῦ τὸ τοιοῦτο θεάσαιο, καταφρονήσας ἂν ἴσως παρέλθοις, ἀλλ' οὐχ ὅγε τεχνί-
της, καὶ γνωρίζειν εἰδὼς ἐν ἔργοις τὴν τέχνην, ἀλλ' ἐπαινεῖ τὸν Φειδίαν. ὡσαύτως κἂν ξύλον εὐτελὲς, κἂν λίθον
τὸν ἐπιτυχόντα, καὶ κηρὸν ὁμοίως, καὶ πηλὸν ἤδη κεκοσμημένον. ἐκπλήττει γὰρ ἰδιώτην μὲν, τὸ τῆς ὕλης κάλλος,
τεχνίτην δὲ τὸ τῆς τέχνης αὐτοῦ. ἄγε δή μοι καὶ σὺ περὶ φύσιν γίνου δεινὸς, ἵνα σε μηκέτι ἰδιώτην, ἀλλὰ φυσικὸν
ὀνομάζωμεν. ἀπόστηθι τῶν ἐν ταῖς ὕλαις διαφορῶν, αὐτὴν δὲ ψιλὴν ὅρα τὴν τέχνην. ὅταν ὀφθαλμοῦ κατασκευὴν
ἐπισκοπῇς, ὄργανον ὀπτικὸν ἐν νῷ τιθέμενος, ὅταν ᾖ ποδὸς, ὄργανον βαδιστικόν. εἰ δ' ἐκ τῆς ἡλιακῆς οὐσίας ὀφθαλ
μοὺς ἀξιοῖς ἔχειν, καὶ χρυσὸν ἀκήρατον ἐν τοῖν ποδοῖν, οὐκ ὀστᾶ καὶ δέρμα, τῆς ὕλης ἐξ ἧς γέγονεν ἐπιλέλησαι. ἀνα
μνησθεὶς οὖν ἐπίσκεψαι, πότερον φῶς ἐστιν οὐράνιον ἢ γήινος βόρβορος. ἐπιτρέψεις γάρ μοι καλέσαι τὸ τῆς μήτρας
οὕτως αἷμα τὸ εἰς τὴν ὑστέραν ἰόν. ὡς οὖν οὐκ ἂν ποτε δοὺς τῷ Φειδίᾳ πηλὸν, ἐλεφάντινον ᾔτησεν ἄγαλμα, τὸν
αὐτὸν τρόπον αἷμα δοὺς, οὐκ ἂν ποτε λάβοις ἥλιον, ἢ τὸ λαμπρὸν τοῦτο καὶ καλὸν σῶμα. θεῖα μὲν γὰρ ἐκεῖνα καὶ
οὐράνια, γήινα δὲ ἡμεῖς ἀγάλματα. τέχνη δ' ἐν ἀμφοῖν, ἴση τοῦ δημιουργοῦ. μικρὸν καὶ ἄτιμον ὁ ποὺς μόριον τοῦ ζώου,
τίς δ' οὐ φησί; μέγαν δὲ καὶ κάλλιστον ἁπάντων, κατὰ τὸν κόσμον ὁ ἥλιος, οὐδὲ τοῦτο ἀγνοοῦμεν. ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει,
ποῦ μὲν ἐχρῆν τετάχθαι τὸν ἥλιον ἐν ἅπαντι τῷ κόσμῳ, ποῦ δ' ἐν τῷ ζώῳ τὸν πόδα. μέσον μὲν ἐκεῖνον εἶναι τῶν
πλανωμένων ἀστέρων ἐν τῷ κόσμῳ, κατωτάτω δ' ἐν τῷ ζώῳ τὸν πόδα. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἄλλην αὐτὸς θέσιν
τῷ λόγῳ δοὺς, σκέψαι τὸ συμβαῖνον. εἰ μὲν κατωτέρω θείης τὸν ἥλιον, ἵνα νῦν ἐστιν ἡ σελήνη, καταφλέξεις τὰ
τῇδε σύμπαντα. εἰ δ' ἀνωτέρω κατὰ μὲν τοῦ πυρόεντος, ἢ τὴν τοῦ φαέθοντος, οὐδὲν ἕξεις οἰκούμενον μόριον τῆς γῆς διὰ
ψυχρότητα. τὸ μὲν οὖν τηλικούτῳ τε καὶ τοιούτῳ τῷ ἡλίῳ, οἷός περ ἐστὶ καὶ ἡλίκος, οἴκοθεν ὑπάρχει καὶ παρ' ἑαυτοῦ.
τὸ δ' ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ τετάχθαι, τοῦ διακοσμοῦντος ἔργον. τηλικούτῳ γὰρ ὄντι καὶ τοιούτῳ, χώραν οὐκ ἂν αὐτοῦ
βελτίονα καθ' ὅλον ἐξεύροις τὸν κόσμον. ἀτὰρ οὖν οὐδὲ τῷ ποδὶ χώραν οὐκ ἂν εὕροις ἐν ζώου σώματι τῆς νῦν οὔσης βελ
τίω, τὴν ἴσην ἐν ἀμφοῖν ὅρα τῆς θέσεως τέχνην. οὐ γὰρ δὴ μάτην παραβάλλω τὸ τιμιώτατον ἄστρον τῷ πάντων
ἀτιμοτάτῳ τοῦ ζώου μορίῳ. τί φαυλότερον πτέρνης; οὐδέν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἑτέρωθι βέλτιον κέοιτο. τί δὲ ἡλίου τιμιώτερον;
οὐδέν. ἀλλ' οὐδ' ἂν οὗτος ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ τεθείη βέλτιον. μέγιστον καὶ κάλλιστον τῶν ὄντων ὁ κόσμος, τίς δ' οὐ φη-
σί; ἀλλὰ καὶ τὸ ζῶον, οἷον μικρόν τινα κόσμον εἶναί φασιν ἄνδρες παλαιοὶ περὶ φύσιν ἱκανοί, τὴν αὐτὴν ἀμφοῖν
εὑρήσεις σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ. δεῖξον οὖν μοι φησὶν ἥλιον ἐν ζώου σώματι, τί τοῦτο λέγεις; οὐκ ἐξ αἱματικῆς οὐσίας οὕτως
δυσσήπτου τε καὶ βορβορώδους ἥλιον βούλει γεννηθῆναι; μαίνῃ ὦ ταλαίπωρε. τοῦτό ἐστιν ὄντως ἀσεβεῖν, οὐ τὸ μὴ
θύειν τε καὶ μὴ θυμιᾶν. ἥλιον μὲν οὐκ ἂν σοι δείξαιμι κατὰ τὸ ζώου σῶμα. δείξαιμι δ' ἂν ὀφθαλμὸν ὄργανον αὐγοει
δέστατόν τε καὶ ἡλιοειδέστατον, ὡς ἐν ζώου μορίῳ. διηγήσομαι δὲ καὶ θέσιν αὐτοῦ, καὶ μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ τἄλλα
σύμπαντα, καὶ δείξω πάνθ' οὕτως ἔχοντα καλῶς, ὡς οὐκ ἂν ἐνδέχεσθαι ἔχειν ἄλλως βέλτιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.
ὁ δὲ ποὺς, ὑπὲρ οὗ νῦν πρόκειται λέγειν, ὅτι ὀφθαλμοῦ χεῖρον, ὅτι ἐγκεφάλου κατεσκεύασται. πάντα γὰρ ἄριστα διά-
κειται, τὰ κατ' αὐτὸν μόρια πρὸς τοὔργον, οὗ χάριν ἐγένετο. τὸ δ' ἄμεινόν τε καὶ βέλτιον ἐν τοῖς ἀπολειπομένοις,
κατά τι τῆς ἀκροτάτης, οὐκ ἐν τοῖς ἀμέμπτοις ταύτῃ ζητητέον. αἰσθήσεως ἀρχὴ καὶ νεύρων ἁπάντων ἐν ἐγκεφά-
λῳ. τί οὖν τοῦτο πρὸς τὸ βέλτιον αὐτὸν κατεσκευάσθαι ποδὸς, εἰ πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἑκάτερον, ἧς ἕνεκα πρότερον
γέγονεν ἄριστα διάκειται; οὔτ' ἐγκέφαλος ἄνευ ποδὸς ἦν ἂν ποτε καλὸς μόνος, οὔτε ποὺς ἐγκεφάλου χωρίς. δεῖ γὰρ
οἶμαι, τῷ μὲν ὀχήματός τινος, τῷ δ' αἰσθήσεως. ὄχημα μὲν οὖν ἐγκεφάλου, τό τ' ἄλλο πᾶν σῶμα καὶ οἱ πόδες, αἴσθη
σιν δ' αὐτοῖς ἐγκέφαλος χορηγεῖ. καί μοι πάλιν ἤδη πρόσεχε τὸν νοῦν ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς προκείμενον λόγον. ἐπεὶ
γὰρ ἐχρῆν αἰσθήσεως μετεῖναι τῷ τοῦ ποδὸς δέρματι μέλλοντι πολλάκις ἐπιβήσεσθαι σκληροῖς τισὶ καὶ ὀξέσιν, ὑφ'
ὧν θλώμενον ἂν καὶ τιτρωσκόμενον, διεφθείρετο πολυειδῶς, εἰ μὴ ῥᾳδίως αὐτὸν αἰσθανόμενον ἀποφεύγειν ὑπεμί
μνησκε τὸ ζῶον, διὰ τοῦτο τοῦ μὲν εἰς τὴν πτέρναν ἐμβάλλοντος τένοντος, ὃν ἐκ τριῶν ἐλέγομεν γεννᾶσθαι μυῶν,
ἡ ἐπιπολῆς μοῖρα πρὸς τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ὑπερβαίνουσα, τῷ κατὰ τὸ ἴχνος ἔνδοθεν ὑποφύεται δέρματι. τῷ βά
θει δ' αὐτῷ τοῦ ποδὸς τῷ μετὰ τὸ δέρμα, καθ' ὃ καὶ οἱ μικροὶ δύο μύες εἰσὶν, ἀποβλαστήματα διανέμεται, τῶν
ἀπὸ νωτιαίου νεύρων σμικρά. τούτων δ' ἔτι πολὺ μείζω, τὰ τῆς χειρὸς ἄκρας εἰσὶν νεῦρα, πλέον ἢ κατὰ τὸν πόδα
χρῃζούσης ἀκριβοῦς αἰσθήσεως, ὡς οὐκ ἀντιλήψεως μόνης, ἀλλὰ καὶ ἁφῆς ὀργάνου γεγενημένης. ἀλλ' ὅ γε ποὺς (οὐ γὰρ
κοινὸν ἔμελλεν ἔσεσθαι παντὸς τοῦ σώματος ὄργανον ἁφῆς) ἀλλὰ βαδίσεως μόνης ὅσης εἰς τὸ μηδὲν ἑτοίμως πάσχειν
αἰσθήσεως ἔχρῃζε, ταύτην ἐκτήσατο. τὴν δ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὁδὸν ἅπασαν τῶν νεύρων μέχρι τοῦ ποδὸς, εἴ σοι διεξίοιμι
καὶ διδάσκοιμι πόσην τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ πρόνοιαν ἡ φύσις ἐποιήσατο, διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως εὐλαβουμένη,
μήτι πάθῃ μαλακώτερον ὑπάρχον, ἢ ὥστε τοσαύτην διαρκεῖν ὁδοιπορίαν, σὺ μὲν οἶδ' ὅτι μειζόνως θαυμάζειν ἀν-
αγκάσω τὴν τέχνην τῆς φύσεως. ἐμοὶ δ' ἂν εἰς ἄμετρον μέγεθος ἡ ἐξήγησις ἀφίκοιτο τοῦ ποδὸς, ἀλλὰ περὶ μὲν
τῶν νεύρων αὖθις ἰδίᾳ λελέξεται. τὸ δὲ τοῦ ποδὸς δέρμα συμφυὲς μὲν ἀκριβῶς ἐγένετο τοῖς ὑποκειμένοις ἅπα-
σι μορίοις, ὑπὲρ τοῦ μηδαμόσε περιτρέπεσθαι ῥᾳδίως, ἀποβλάστημα εἰς ὅλον αὐτὸ διέσπαρται τοῦ κατὰ τὴν πτέρ
ναν τένοντος, αὐτοῦ τε τοῦ μὴ περιτρέπεσθαι ῥᾳδίως χάριν, καὶ ὅπως ἱκανῆς αἰσθήσεως μεταλαμβάνοι. ἔχει δὲ συμ
μέτρως μαλακότητά τε καὶ σκληρότητα, ἀποχωρῆσαν ἑκατέρας ὑπερβολῆς, εἰς ὅσον ἐχρῆν αὐτὸ, μήτ' ἄγαν δυ-
σπαθὲς, μήτ' ἄγαν δυσαίσθητον γενέσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἐσχάτως σκληρὸν, ἐγγὺς ἥκειν ἀναισθησίας ἀνάγκη, καθάπερ
ὁπλαὶ, καὶ χηλαὶ, καὶ τὰ τῶν καρκίνων τε καὶ καράβων, καὶ φαλαινῶν, καὶ ἐλεφάντων δέρματα. τὸ δ' ἐσχάτως
μαλακὸν, εἰς ὅσον εὐαισθησίας, εἰς τοσοῦτον καὶ τῆς εὐπαθείας μετέχειν ἀναγκαῖον. ἵν' οὖν μήτ' ἄγαν ἀναίσθητον
ᾖ, μήθ' ἑτοίμως τι πάσχοι, τὰς ὑπερβολὰς ἑκατέρας ἡ φύσις ἐφυλάξατο, καὶ μέσον ἀκριβῶς ἐδημιούργησεν αὐ
τὸ, μαλακοῦ τε καὶ σκληροῦ. καὶ οὕτως ἤδη σύμπας ἡμῖν ὁ ποὺς ἀπείργασται, τοιοῦτος οἷος μάλιστα πρέπει
ζώῳ λογικῷ. τὰ δὲ τῆς κνήμης, ὅσα μὲν κἀνταῦθα περί τε θέσεις καὶ σχέσεις, καὶ μεγέθη, καὶ σμικρότητα, καὶ τὸν
ὅλον ἀριθμὸν ἀρτηριῶν καὶ νεύρων, καὶ φλεβῶν, οὐ χρὴ νῦν ἀκούειν ποθεῖν. ὅσα δὲ περὶ μυῶν τῶν κατ' αὐτὴν ἢ πλη

θους, ἢ θέσεως, ἢ τῆς ἐν μεγέθει τε καὶ σμικρότητι διαφορᾶς, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται πάντα. λοιπὸν γ' αὖ ἐστι χρεὼν ἐξηγήσασθαι τῶν ὀστῶν ἑκατέρων τὴν φύσιν ἅπασαν. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν μεῖζον, ὁμωνύμως τῷ κώλῳ παντὶ κνήμη, θάτερον δὲ περόνη. λεπτὸν ἱκανῶς ὄν, καὶ πολὺ τῆς κνήμης ἀπολειπόμενον ἔξωθεν αὐτῇ παρατέταται, χρείαν τῷ ζώῳ παρέχον, διττὴν μὲν τὴν πρώτην τε καὶ ἀναγκαίαν, ἐξ ἐπιμέτρου δὲ ὡς ἂν εἴποι τις τρίτην. ἡ μὲν δὴ πρώτη χρεία, τοιάδε ἐστί, τῆς πρὸς τὸν ἀστράγαλον διαρθρώσεως, ἣν ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν ἐλέγομεν τὸν πόδα. ἕτερον μέρος ἥμισυ, τὸ ἐκτὸς αὕτη σχεδὸν ἅπαν ἐργάζεται, καθάπερ ἡ κνήμη τὸ ἔνδον. ἑτέρα δὲ χρεία περόνης ἥδε, καθ' ἃ μάλιστα ῥᾳδίως ἔμελλεν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἀδικηθήσεσθαι πάντα τὰ κατὰ τὴν κνήμην ἀγγεῖά τε καὶ οἱ μύες ἐνταῦθα περιβέβληνται. ἡ δὲ δὴ τρίτη χρεία, κατὰ τὴν ἔξω κεφαλήν, ἣν ἡ κνήμη τοῦ μηροῦ βαστάζει κατὰ ταῦθ' ὑπερηρεισμένη, πρὸς ἀσφάλειάν τε ἅμα καὶ ἕδραν, οὐ μικρὰ συντελεῖ. εἰ δέ τις οὐδὲν δεῖσθαι τῆς περόνης τὸ σκέλος νομίζει, δυναμένης γε τῆς κνήμης, ὡς ἄνω κατὰ γόνυ μόνη διαρθροῦται πρὸς μηρόν, οὕτω καὶ κάτω διαρθροῦσθαι πρὸς ἀστράγαλον, οὐκ αἰσθάνεται μεγάλην, εἰς τοσοῦτον ἀξιῶν ὑπάρχειν αὐτήν, ὡς μηδὲν ὑπολείπεσθαι μηροῦ. ὄντι δὲ λιθίνῳ μέν τινι καὶ ξυλίνῳ ζώῳ γενέσθαι, δυνατόν τε ἐστί, καὶ πρὸς τὸ μηδὲν βλάπτειν, ἀσφαλέστερον οἶμαι βαστάζειν τὰ ὑπερκείμενα, καθάπερ εἰ καὶ τὸν πόδα τις μὴ τοιοῦτον, οἷος νῦν ἐστιν, ἀλλὰ πολλῷ ποιήσειε μείζονα. ζώῳ δὲ ἀληθινῷ μέλλοντι, διὰ τῶν ἄνω κινήσειν τὰ κάτω, παντάπασιν ἄτοπος ἡ τοιαύτη διάθεσις. ἰσχυρότερα γὰρ εἶναι χρή, καὶ μείζω τὰ κινήσοντα τῶν κινηθησομένων. καλῶς οὖν ἡ φύσις ἔξωθεν τῇ κνήμῃ παρατείνασα τὴν περόνην, ἅμα μὲν πρόβλημά τι ὄν, τοῖς τε μυσὶ καὶ τοῖς ἀγγείοις ἐδημιούργησεν, ἅμα δ' ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ πολλοὺς τῶν μυῶν κατέθετο, δι' ὧν ἔμελλεν ὁ ποὺς κινηθήσεσθαι. μέγα δ' ὅσον ἐν εἴπερ ἐποίησεν ἐνταυθοῖ μόνον, ἔξωθεν αὖ αὐτῷ τὰ ἀγγεῖα, καὶ τοὺς μῦς ἀφρουρήτους περιέβαλε, καὶ δύσαπαν οὕτω παχύ, καὶ δύσφορον ἀπειργάσατο τὸ κῶλον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἐστιν εἰπεῖν, ὡς ἄνωθεν μὲν αὐτὸ καὶ κάτωθεν, ἐπιφύσεις ἐργάζεσθαι βέλτιον ἦν αἷς διαρθρωθήσεται τοῖς περικειμένοις. αὐτὸ δὲ τὸ καθ' ὅλην τὴν κνήμην, ἰσχνὸν ὅσον ποιήσασθαι. ἐσχάτως γὰρ ἂν εὐπαθεῖς ἦσαν αἱ ἀποφύσεις αὐτῆς, καὶ μάλιστα αἱ κατὰ τὸν ἀστράγαλον, ἐπὶ πλεῖστον ὑπερεκπίπτουσαι τοῦ παντὸς ὅσου τῆς εὐθύτητος. ἆρ' οὖν οὐ δίκαιον κἀνταῦθα θαυμάζειν τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ, πρὸς ἀμφοτέρας τὰς χρείας, καίτοι γ' ἐναντίας οὔσας ἀκριβῶς ἁρμόττοντα, καὶ ὁμολογοῦντα ἀλλήλοις, ἐργασαμένου τὰ τοῦ παντὸς κώλου μόρια; διότι μὲν γὰρ βαστάζεσθαι τὸ ὑπερκείμενον ἐχρῆν ὑπὲρ τοῦ κάτωθεν, ἰσχυρότερόν τε ἅμα, καὶ μεῖζον εὔλογον ἦν εἶναι τὸ ὑποτεταγμένον, ὡς ἐπὶ κιόνων ἔχει καὶ τοίχων, καὶ οἰκιῶν, καὶ πύργων, καὶ πάντων τῶν ἀψύχων. ὅτι δὲ κινεῖν μὲν ἔδει τὸ ὑπερκείμενον, κινεῖσθαι δ' ὑπ' αὐτοῦ τὸ κατώτερον, μεῖζον αὖ πάλιν, καὶ ἰσχυρότερον εὔλογον ἦν εἶναι τὸ ἄνωθεν, ὡς ἐπί τε βραχίονος ἔχει, καὶ πήχεως, καὶ ἄκρας χειρός, ὥστ' ἐπεὶ καὶ τῇ κνήμῃ πρὸς μὲν τὸ καλῶς ὀχεῖν τὸν μηρόν, ἄμεινον ἦν γεγονέναι μεῖζον. πρὸς δὲ τὸ κινεῖσθαι ῥᾳδίως, ἔλαττον, καὶ ἦν ἀναγκαῖον ἑλέσθαι θάτερον, ἀμφοῖν ἅμα συνελθεῖν ἀδυνατούντων, εὔλογον δήπουθεν ἐκλέξασθαι μὲν τὸ χρησιμώτατον. ἀμελῆσαι δὲ μὴ θατέρου παντάπασιν, ἀλλ' ἐν ὀργάνοις ἕνεκα βαδίσεως γεγονόσιν, ἡ πρὸς τὴν κίνησιν ἑτοιμοτέρα κατασκευή, μακρῷ χρηστοτέρα τῆς εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας ἐπιτηδείου. ταῦτ' ἄρα μακροτέραν μὲν ἐποίησε τοῦ μηροῦ τὴν κνήμην, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε ἀπολειπομένην, ὡς μηδὲ βαστάζειν ἀσφαλῶς ἔτι δύνασθαι αὐτόν, καίτοι κἀνταῦθα πρῶτον μὲν ἀναμνηστέον τῆς κατ' ἀρχὰς ῥηθείσης μεθόδου, καθ' ἣν ἐλέγομεν ἑκάστου τῶν μορίων τὴν χρείαν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀναφέρεσθαι χρῆναι τοῦ σύμπαντος ὀργάνου. δεύτερον δέ, ὡς εἰ πάντα ὑπαλλάττοντες αὐτῶν τῷ λόγῳ, μήτε θέσιν εὑρίσκοιμεν ἑτέραν τῆς νῦν οὔσης βελτίω, μήτε σχῆμα, μήτε μέγεθος, μήτε πλοκήν, μήθ' ὅλως τι τῶν ἄλλων, ἃ τοῖς σώμασιν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τελεωτάτην ἀποφαίνεσθαι δεῖ, καὶ πάντη κατωρθωμένην τὴν νῦν αὐτῆς οὖσαν κατασκευήν. ὅτι μὲν οὖν τά τ' ἔμπροσθεν εἰρημένα κατὰ ταύτην ἡμῖν ἠκρίβωται τὴν μέθοδον, ἔν τε τοῖς ἑξῆς ὁμοίως αὐτὴν διαφυλάξομεν, οὐδεὶς ἂν προσέχων τὸν νοῦν τοῖς προγεγραμμένοις ἀγνοήσειεν. ὅτι δὲ καὶ τὸ τῆς κνήμης μέγεθος εἰς ἀκριβῆ συμμετρίαν ἥκει, πρός τε τοῦ μηροῦ καὶ τοῦ ποδός, ὡς εἴς τε τὸ τάχος τῆς κινήσεως, ἄριστα κατεσκευάσθαι, καὶ μηδὲν παραβλάπτειν, εἰς τὸ τῆς ἕδρας ἀσφαλές, ἔκ τε τῶν διὰ κιρσούς, ἤ τινα σκίρρον παχυνθέντων, κἀκ τῶν ἐναντίων τούτοις δι' ἕτερόν τι σύμπτωμα καταλεπτυνθέντων, ἐναργῶς ἐστι μαθεῖν. οἷς μὲν γὰρ παχυτέρα τοῦ δέοντος ἐγένετο, διὰ τὸ περιττὸν βάρος ἐμποδίζεται, καὶ διαφθείρει τὸ τάχος τῆς βαδίσεως. οἷς δ' ἐπὶ πλέον ἐστὶν ἰσχνή, ῥᾳδίως οὗτοι περιτρέπονταί τε καὶ καταπίπτουσιν, μάλισθ' εἰ καὶ θᾶττον κινεῖσθαι προέλοιντο. δεόμεθα γάρ, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, πρὸς τὸ βαδίζειν καλῶς, ἐπὶ μὲν θατέρου σκέλους, ἀσφαλῶς ὀχεῖσθαι τὸ σύμπαν σῶμα, περιφέρειν δ' ὠκέως θάτερον. ἄμφω δ' ἔχει τὰ τοιαῦτα τὸ κατὰ φύσιν τῆς κνήμης μέγεθος, καὶ γὰρ βαστάζειν ἱκανόν ἐστι τὰ ὑπερκείμενα, καὶ μεταφέρεσθαι πρὸς αὐτῶν ῥᾳδίως. καὶ οὕτως ἤδη δῆλον, ὅτι μείζονα τῆς νῦν οὔσης, οὐκ ἐχρῆν γίνεσθαι τὴν κνήμην, ὅτι τε τηλικαύτης οὔσης αὐτῆς, οὐ σμικρὰν ἀσφάλειαν ἡ περόνη παρέχεται, τῷ τε κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἄρθρῳ, καὶ τῶν ἔξωθεν οἷον πρόβλημά τι παρατεταμένην, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῇ τῆς κνήμης ὑπερηρεισμένη κεφαλῇ. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τε πλεῖστον ἀφέστηκεν, ἡ τῆς περόνης κατασκευὴ τῆς κερκίδος, ὅτι τε καλῶς ἡ φύσις, ἔνθα μηδὲ πλέον ἔσεσθαι ἔμελλε τοῖς βαδιστικοῖς ὀργάνοις ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἄρθρων, ἐνταῦθα τὰς συμφύσεις τῶν ὀστῶν ἀκινήτους ἀπειργάσατο παντάπασιν. ἡ μὲν γὰρ ἑτοιμότης τε καὶ ποικιλία τῶν κινήσεων, τοῖς ἀντιληπτικοῖς ὀργάνοις, ἡ δὲ τῆς ἕδρας ἀσφάλεια, τοῖς βαδιστικοῖς ἐστιν ὠφελιμωτέρα. ταῦτ' ἄρα καὶ τῆς κερκίδος ἄνω τε καὶ κάτω διηρθρωμένης, ἡ περόνη κατ' ἄμφω τὰ μέρη συναρθροῦται τῇ κνήμῃ. ὡς γὰρ εἴπερ ἁπλοῦν ὅλον ἦν τὸ σκέλος οὐδαμόθεν διαλαμβανόμενον ἄρθροις, ἀσφαλέστερον ἂν ὑπ' αὐτοῦ πᾶν ἐβαστάζετο τὸ ζῷον. οὕτω νῦν ἐκ τοῦ τὰς πλείστας τῶν διαρθρώσεων ἀποθέσθαι, πλησίον ἥκει τῆς παντελοῦς ἀσφαλείας. ἀδιάρθρωτον μὲν γὰρ εἴπερ ἐγένετο τελέως, οὔτ' ἂν ἐκτείνεσθαι δυνατὸν ἦν, οὔτε κάμπτεσθαι, καὶ οὕτως ἂν ἅπασαν ἀπώλεσε τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα γέγονεν εἰς παμπόλλας διαρθρώσεις διῃρημένον, εὐόλισθόν τε καὶ σφαλερὸν ἦν ἂν εἰς τοσοῦτον, ὡς μηδέποτε

ἐγκρατῶς

γκρατῶς ἐφ' ἑνὸς ἡμᾶς ἵστασθαι σκέλους. ἀλλ' εὐθὺ περιτρέπεσθαί τε καὶ καταπίπτειν, ὥστε κἀνταῦθα θαυμάζειν χρὴ
τὴν φύσιν, ἐκ τῶν ἐναντίων τε καὶ διαφθειρόντων ἄλληλα καὶ μαχομένων. ἀναγκαίων δ' ὑπαρχόντων ἀμφοτέρων
τῷ σκέλει, τοσούτων ἑκατέρων λαβοῦσα, ὅσον μήτε τὸ τῆς κινήσεως δυσμαρὲς, μήτε τὸ τῆς ἕδρας ἀσφαλὲς διαφθεί-
ρειν ἔμελλεν. ἀλλὰ γὰρ αὐτά τε ταῦτα θαυμασίως αὐτῇ διατέτακται, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον ἡ περὶ τὸ γόνυ διάρθρω-
σις, αἵ τε γὰρ ἐπιφύσεις τοῦ περὶ τὸν μηρὸν ὀστοῦ. καλουμένου δὲ ὁμοίως καὶ αὐτοῦ τῷ παντὶ κώλῳ θαυμαστῶς, ὥσπερ
ἁρμοττούσας ἔχουσι τὰς ἐν τῇ κνήμῃ κοιλότητας, ὡς μήτε χαλαρὰν εἶναι τὴν ἐπίβασιν αὐτῶν, μήτε δυσκίνητον ὑπὸ
στενοχωρίας. οἵ τε περικείμενοι σύνδεσμοι πανταχόθεν ἀσφαλῶς φρουροῦσι καὶ συνέχουσι τὴν διάρθρωσιν, ὡς μήτε
καμπτόντων ποτὲ, μήτ' ἐκτεινόντων ἐπὶ πλεῖστον, ὀλισθαίνειν ἀπὸ τῆς κνήμης τὸν μηρόν. ἥ τε μύλη μὲν πρός τινων, ἐπι-
γονατὶς δ' ὑφ' ἑτέρων ὀνομαζομένη χονδρῶδες ὀστοῦν οὖσα, τὰ πρόσω μέρη τῆς διαρθρώσεως ἅπαντα καταλαμβά-
νει, κωλύουσα μὲν καὶ αὐτὸν τὸν μηρὸν ὀλισθαίνειν εἰς τὰ πρόσω μέρη, κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ σχήματα τὰ καλούμενα
γνύξ τε καὶ ὀκλάξ. ἤδη δὲ καὶ τοῦ μὴ καταπίπτειν, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς καταντέσι χωρίοις, προπετὲς εἰς τὰ πρόσω τὸ
πᾶν ἡμῶν σῶμα γιγνόμενον, οὐ μικρὰν ὠφέλειαν παρεχομένη. τοῦτο δ' ἐναργῶς ἐπειράθημεν, ἐπί τινος νεανίσκου τῶν
περὶ παλαίστραν ἐχόντων, οὗ διαπαλαίοντος, ἀπορραγεισῶν τῶν συνδέσμων, ἡ μύλη τοῦ γόνατος μὲν ἀπεχώρησεν.
ἀνέδραμε δ' ἐπὶ τὸν μηρὸν, καὶ ἦν ἄμφω τούτῳ σφαλερά, τότ' ὀκλάζειν, καὶ τὸ βαδίζειν ἐν τοῖς καταντέσιν, ὥστε
σκίμποδος ἐδεῖτο, τὰ τοιαῦτα διερχόμενος χωρία. καὶ τοίνυν εἰ πάσας τὰς περὶ τὸ γόνυ κοιλότητας, ἢ ἐξοχὰς εἴποιμι
τῶν ὀστῶν, καὶ δείκνυμι, μήτ' ἐξοχὴν μηδεμίαν ἀπροῦσαν ἐπιτηδείου κοιλότητος, ἀλλὰ μηδὲ κοιλότητά τινα τῆς κα-
ταληψομένης αὐτὴν ἐξοχῆς, ἁπάσας δ' ἀκριβῶς ἁρμοττούσας μὲν ἀλλήλαις, ἔξωθεν δὲ συνεχομένας ὀφρύσι τέ-
τισιν αὐτῶν ὀστῶν, καὶ συνδέσμοις τοῖς μὲν πλατέσι, τοῖς δὲ στρογγύλοις. μακρότερος μὲν ἂν οὕτω μοι παρὰ προὔθέμην
ὁ λόγος γίγνοιτο, σαφέστερος δ' οὐδὲν μᾶλλον. αὐτάρκης γάρ ἐστι, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἃ κοινῇ τε καὶ
καθόλου περὶ πάντων ἄρθρων τῆς κατασκευῆς. εἰ μὲν γὰρ ὡς μῦθόν τις γραὸς ἀναγινώσκοι τὸν λόγον, οὐδὲν ἂν
εἴη πλέον, οὐδὲ τῶν εἰρημένων αὐτῶν. εἰ δ' ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἕκαστα, καὶ βασανίζειν ἐπ' αὐτῶν, τῶν ἐν ταῖς ἀνατο-
μαῖς φαινομένων ἐθελήσειε, θαυμάσειν οἴομαι τὴν φύσιν αὐτῶν, οὐκ ἐπὶ γόνατος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν
ἄλλων ἄρθρων, ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ μεγέθη καὶ τὰ σχήματα ἀλλήλοις ὁμολογοῦντα, τάτε τῶν ἐξοχῶν, καὶ τὰς τῶν
ὑποδεχομένων αὐτὰς κοιλοτήτων εἰργασμένην. θαυμάσειε δ' οὐδὲν ἧττον, καὶ τὴν ἔξωθεν ἅπασαν ἀσφάλειαν. ἀνά-
λογον δὲ τῇ ῥώμῃ τῆς ἐνεργείας ἐπαυξομένην, ὡς ἐπὶ τῶν περὶ τὸν πόδα διαρθρώσεων ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, ἐν χερ-
σὶ παραβαλλομένων καὶ νῦν περὶ γόνυ παραλλαττόντων τὴν περὶ τὸ ὀλέκρανον κατασκευήν. εἰς δὲ τὰ ἄλλα πρόσθεν
εἰρημένα, καὶ τὴν ῥώμην τῶν συνδέσμων, καὶ τῆς μύλης ἐπίβασιν ἐναργῶς φαίνεται. πρὸς μὲν τοῖς ἄλλοις συνδέσμοις
τοῖς διὰ βάθους, καὶ τοῖς ἐν κύκλῳ περιειληφόσιν ὅλην τὴν διάρθρωσιν, ἑτέρους τινὰς οὐ πάνυ μὲν στρογγύλους, εὐ-
ρώστους δ' ἱκανῶς, τὸ μὲν τὰ κάτω μέρη τῶν ὀστῶν συνδοῦντα, τὸν δὲ ταύτης ἀπεργασαμένης τῆς φύσεως. ἐπιθεῖσα
δ' ἐν τοῖς πρόσθεν μέρεσιν, ὥστε πανταχόθεν ἀκριβῶς ἐσφίγχθαι καὶ τὸ ἄρθρον. τεττάρων γὰρ οὐσῶν χωρῶν ἀμφ' αὐ-
τὸ τῆς πρόσω τῆς ὀπίσω, τῆς ἐν δεξιᾷ τῆς ἐν ἀριστερᾷ, καὶ μάλιστα μὲν τῆς ἔμπροσθεν οὐ σφαλερᾶς οὔσης μόνον, ἀλλὰ
καὶ πονεῖν ὑπὲρ τὰς ἄλλας μελλούσης. δευτέρον δὲ τῆς ἔξωθεν, ὡς ἂν τῶν περιπιπτόντων τῷ κώλῳ καὶ τιτρώσκειν
δυναμένων, ταύτην μᾶλλον ἢ τὴν ἔνδον ἐνοχλούντων, πλεῖστον δὲ τῆς ὀπίσω, πονήσειν ἢ πείσεσθαί τι μελλούσης.
τῇ μὲν πρώτῃ ῥηθείσῃ τὴν μύλην ἐπέβαλε, τῇ δὲ δευτέρᾳ τὸ νεῦρον τῶν στρογγύλων συνδέσμων, ἅμα τῷ πέρα-
τι τοῦ πλατέος μυός. τῇ δὲ τρίτῃ τὸν ἕτερον σύνδεσμον, τῇ τετάρτῃ δ' οὔτ' ὀστοῦν, οὔτε σύνδεσμον ἐξαίρετον οὐ-
δένα περιέβαλε, πλὴν τῶν πλατέων τε καὶ λεπτῶν ἐκείνων, οἷς ἅπαν ἄρθρον συνῆπται. καὶ μὴν εἰ μὴ πάντῃ προ-
νοίας τε ἅμα, καὶ τέχνης ἄκρας ἡ φύσις ἐπίδειξιν ἐποιεῖτο, τί τὸ κωλῦον ἦν αὐτὴν, ὀπίσω μὲν θεῖσαν τὴν μύλην,
ἀφρούρητον δὲ τὸ πρόσω καταλιποῦσαν, ἅμα μὲν διαφθεῖραι τὴν κάμψιν τοῦ γόνατος, ἅμα δ' ἕτοιμον ἐκπίπτειν
ἀπεργάσασθαι τὸ κῶλον. τί δ' ἐκώλυε τῶν στρογγύλων συνδέσμων ἀπαλλάχθαι τὴν θέσιν; ἀλλὰ γὰρ ὡς ἔφαμεν οὐκ
ἐπὶ γόνατος μόνον ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἐξετάζων τις, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν ἄρθρων, εἰς ἄκρον ἅπαντα σοφίας θ' ἅμα
καὶ προνοίας ἥκοντα θεωρήσει. περὶ μὲν δὴ τούτων οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι. διότι δὲ οἱ σύμπαντες μύες ἐγγίνονται περὶ τὸν
μηρὸν ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. διδάσκει δὲ κἀνταῦθα τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἡ ἐνέργεια. τρεῖς
μὲν γάρ οἱ περὶ τὰ πρόσω τοῦ μηροῦ μέγιστοι τῶν ταύτῃ μυῶν εὐθὺ τοῦ γόνατος φέρονται, καὶ τούτων εἷς μὲν ἐμφύεται τῇ μύλῃ
σαρκώδεσι λαβαῖς, δύο δ' οἱ λοιποὶ μέγιστον ἕνα γεννῶσι τένοντα. πλατυνόμενος δ' οὗτος ἐπιφύεται πάσῃ τῇ μύ-
λῃ, σφίγγων αὐτὴν ἀκριβῶς, καὶ συνέχων τοῖς ὑποκειμένοις, εἶθ' ὑπερβαίνων τὸ ἄρθρον, ἐμφύεται τοῖς πρόσω μέρε-
σι τῆς κνήμης ἀνατείνων τε ταύτην εἰ ταθείη, καὶ πᾶσαν ἐκτείνων τὴν περὶ γόνυ διάρθρωσιν. ἕτεροι δὲ δύο μύες, ἑκα-
τέρωθεν τῶν εἰρημένων τριῶν, ὁ μὲν ἔξωθεν, ὁ δὲ ἔσωθεν εἰς τὰ πλάγια μέρη τῆς κνήμης ἐμφύονται, λοξῆς ἑκάτερος ἐξη-
γούμενος κινήσεως. ὁ μὲν γὰρ ἔξωθεν, ἔσω προσάγει τὸ σκέλος, ὁ δ' ἕτερος ἐκτὸς ἀπάγει. τὴν δ' ἔκφυσιν, ὁ μὲν ἐκ τῆς
συμβολῆς ἔχει τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν, ὁ δὲ τῶν ἐξωτάτω μερῶν τοῦ ἰσχίου. κάλλιστα γὰρ οὕτως ἔμελλεν εἰς λοξὰς κινήσεις ἀπά-
ξειν τὸ σκέλος. ἐν τῷ μεταξὺ δ' αὐτῶν ἄλλαι τρεῖς εἰσι μυῶν ἐκφύσεις ἐπὶ στίχων κείμεναι, μικρὰς κινήσεις κινούν-
των τὸ γόνυ. κάμπτει μὲν γὰρ τὸ γόνυ, καὶ πρὸς τοὐκτὸς ἀπάγει τὴν κνήμην ὁ συνεχὴς τῷ ἔνδον. ἀπάγει δ' ἐκτὸς
ἅμα τῷ κάμπτειν, ὥσπερ ἐξελίττων αὐτὴν ὁ ψαύων τοῦ ἔξωθεν. ὁ δ' ὑπόλοιπος, ὅσπερ καὶ μέσος ἁπάντων ἐστὶν,
εἰς τὴν ἔνδον ἐμφυόμενος τοῦ μηροῦ κεφαλὴν, κάμπτει μὲν καὶ ὅλον τὸν μηρὸν, συνεπισπᾶται δὲ καὶ τὴν κνήμην
ἐπιβάλλων αὐτοῖς τοῖς περὶ τὴν διάρθρωσιν, ἄχρι θατέρου τῶν κατὰ τὴν κνήμην μεγίστων μυῶν. ὡς συνεπισπᾶ-
σθαι καὶ αὐτὴν ὅλην τὴν τὸ σκέλος κνήμην. ὁ δ' ὑπόλοιπος τῶν κινούντων, τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν ἔνατος
μυῶν. ὁ στενὸς καὶ μακρὸς ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ φυόμενος, ἀνατείνει μὲν κνήμην ἄνω, εἰς ἐκεῖνο μάλιστα τὸ σχῆμα κα-
θιστὰς ὅλον, ἐν ᾧ μαλάττοντες, ἄνω φέρομεν τὸν πόδα πρὸς τὸν βουβῶνα θατέρου σκέλους. ἐπὶ τούτοις δ' ἅπασιν, ὁ κα-
τὰ τὴν ἰγνύην ἐστὶ μικρὸς μῦς ὁ κάμπτων τὸ γόνυ, θαυμαστῶς κἀνταῦθα προνοησαμένης τῆς φύσεως τοῦ τε πλήθους

αὐτῶν, καὶ τοῦ μεγέθους, καὶ τῆς θέσεως, καὶ τῆς ἐμφύσεως, μηδὲν ἐνδεῖν ἔτι πρὸς τὴν κίνησιν τῷ γόνατι τούτων τῶν διατεταγμένων. εἰ δ' ὑπαλλαγείη τι τῶν εἰρημένων καθ' ἕν, ἢ βλάπτεσθαί τινα κίνησιν, ἢ τελέως διαφθείρεσθαι, τοὺς μὲν δὴ τρεῖς γίνεσθαι τοὺς μεγάλους τοὺς ἐκτείνοντάς τε τὸ σκέλος, καὶ τὸ γόνυ πιλοῦντας τε καὶ ἀνατείνοντας τὴν μύλην, ἐναργῶς οἶμαι φαίνεσθαι τοῖς τῶν εἰρημένων μεμνημένοις εἰς ὅσον ἥκει προνοίας. ἁπάσης γὰρ σχεδὸν τῆς τοῦ γόνυ κινήσεως ἐν τούτοις τοῖς μυσὶ τὸ κράτος ἔμελλε γενήσεσθαι. τηνικαῦτα γὰρ ἰσχυροτάτου τε καὶ ἀκριβῶς τεταμένου δεόμεθα τοῦ σκέλους παντός, ὅταν ἐν τῷ βαδίζειν ὑψηλὸν μὲν περιφέρηται θάτερον, ὅλον ὀχῆται τὸ τοῦ σώματος βάρος ἐπὶ τοῦ μένοντός τε, καὶ τῆς γῆς ἐστηριγμένου. ἀλλ' ἐν τούτῳ τῶν ἐκτεινόντων τὸ γόνυ μυῶν, οἵπερ εἰσὶν οἱ προειρημένοι τρεῖς, ἐνεργούντων τε καὶ τεταμένων ἀκριβῶς δεόμεθα. τὸ μὲν γὰρ κάμπτεσθαι τῇ κατὰ γόνυ διαρθρώσει, διὰ τῶν ὄπισθεν ὑπάρχει μυῶν, τὸ δ' ἐκτείνεσθαι, διὰ τῶν ἔμπροσθεν. εἴπερ οὖν ὁπότε μάλιστα τεταμένου τοῦ σκέλους δεόμεθα, τηνικαῦτα τοῖς τρισὶ τούτοις μυσὶ μόνοις ἐπιτρέπομεν τὸ γόνυ, φυλάττειν τε ἀκριβῶς ἀκλινές, ὀπίσω τε ἕλκειν καὶ προσάγειν, καὶ σφίγγειν τὴν μύλην, ὡς καὶ διὰ ταύτης ἡ ὀρθότης αὐτῶν φυλάττοιτο, δῆλον ὡς τὸ πᾶν κῦρος τῆς ἐνεργείας τῶν σκελῶν, ἐν τούτοις ἐστίν. ἡ γὰρ εἰς τὰ πλάγια κίνησις αὐτῶν ἐκ περιουσίας ἐστί, πανταχοῦ τῆς φύσεως ἅπαντα τὰ μελῶν κοσμούσης πλέον, ἢ κατὰ τὴν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν. αὐτὸ δὲ τὸ πρῶτον ἔργον τῶν σκελῶν, οὗ χάριν ἐγένετο, βάδισίς ἐστιν, εἰς ἣν ἔτι τῶν ἐκτεινόντων τὸ γόνυ μυῶν μάλιστα δεόμεθα, πρὸς τὴν περὶ τοῦτο τὸ ἄρθρον ἐνέργειαν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ ποδὸς εἰς τὴν πτέρναν εὐλόγως ἐδείκνυμεν δύο μῦς, ὄπισθεν ἐμφυομένους διὰ μεγίστου τένοντος, οὕτως ἐπὶ τοῦ γόνατος εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κνήμης, ἔμπροσθεν ἦν αὐτοὺς ἐμφῦναι κάλλιον. τῷ μὲν γὰρ ποδὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἕδρας ἅπαντος οἱ μύες ἐκεῖνοι, τῷ δ' ὅλῳ σκέλει, τὸ τῆς ἐκτάσεως ἀκλινές, οὗτοι παρέχονται. τρισὶ δ' οὖσιν αὐτοῖς, τρεῖς ἀντέταξεν ὄπισθεν, οὐχ ὁμοίως εὐρώστους, οὐδ' ἕνα γεννῶντας τένοντα, διὰ τὸ χρῆναι μὲν πάντως, ὡς ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως ἀποδέδεικται λόγοις. ἀντιτετάχθαι παντὶ μυῒ μῦν ἕτερον, ἐναντίας κινήσεως δημιουργόν. ἐπεὶ οὐκ ἴσην ἀξίαν τῆς ἐκτεινούσης τὸ γόνυ κινήσεως καὶ τῆς καμπτούσης, ὡς ἀντιταχθησομένους τε μόνον αὐτούς, καὶ τῆς ἐναντίας ἐξηγησομένους κινήσεως. τοὺς τρεῖς μὲν ἐποίησεν ὡσαύτως, οὐ μὴν οὔτ' αὐτοὺς ὁμοίως ἰσχυρούς, οὔτ' εἰς τένοντας ὁμοίως ἐκείνοις εὐρώστους τελευτῶντας. ἔδωκε δὲ τοῖς ἑκατέρωθεν τοῦ μέσου καὶ λοξήν τινα κίνησιν, οὐ βραχεῖαν. ὅπως δὲ πανταχόσε περιφέρηται τὸ ἄρθρον, ἑκατέρωθεν ἕνα μῦν αὐτῷ παρέτεινε, τὸν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν μυσί, τὸν δὲ τοῖς ὄπισθεν παραβεβλημένον. καὶ μὴν ἔτι τὸ μὲν μεῖζον τῶν ἄρθρων, διὰ μεγάλων μυῶν, ἢ διὰ πολλῶν, ἢ δι' εὐρώστων τενόντων κινεῖται. τὰ δ' ἐλάττω, δι' ἐλαττόνων ἢ μικροτέρων, ἢ ἀρρωστοτέρων. οὐκ οἶδ' ὅπως οὐχὶ κἀνταῦθα χρὴ θαυμάζειν αὐτῆς τὴν τέχνην, εἰ μὴ ἄρα δικαιότερον ἂν φήσειέ τις ὀλίγους μὲν καὶ μικρούς, καὶ ἀρρώστους μῦς, τοῖς μεγάλοις τε καὶ κυρίοις ἄρθροις ἐπιτετάχθαι, ἰσχυροὺς δὲ καὶ μεγάλους καὶ πολλοὺς τοῖς μικροῖς. οὕτω γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος, καὶ λοξοὺς μὲν ταῖς κατ' εὐθὺ κινήσεσιν, ὃ δὲ ταῖς λοξαῖς ἐφεστάναι βουληθείη. μέγεθος μὲν δὴ τῶν περὶ τὸν μηρὸν μυῶν, καὶ πλῆθος, καὶ θέσις εἰς τοσόνδε προνοίας ἥκει τῇ φύσει. καταφύονται δὲ διὰ παντὸς εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κνήμης ὑπερβαίνοντες τὴν διάρθρωσιν, οὐ σμικρὰν οὐδ' ἐνταῦθα τέχνην ἐπιδεικνυμένης αὐτῆς. ὡς γὰρ καὶ ὅσοι διά τινων μηρίνθων τὰ ξύλινα τῶν εἰδώλων κινοῦσιν, ἐπέκεινα τῶν ἄρθρων εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μέλλοντος κώλου κινηθήσεσθαι καθάπτουσιν αὐτάς, οὕτως ἡ φύσις πολὺ πρότερα καθ' ἕκαστον τῶν ἄρθρων ἐτεχνήσατο, καὶ ὡς εἰς τὰ μὲν ἄλλα σύμπαντα τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα, περὶ τὴν τῆς κνήμης κίνησιν ἀπειργάσατο. μόνης δὲ τῆς ἐπικαίρου τῶν τενόντων ἐκφύσεως ἠμέλησεν, οὐδὲν ἂν οὐδ' ἐκείνων ὄφελος ἦν. ὅτι μὲν οὖν, εἰ πρὶν φῦναι τὸ ἄρθρον οἱ τένοντες ἐφύοντο κατὰ τὴν ἀρχήν, οὐδ' ἂν ἐκίνουν τὴν κνήμην ἐναργῶς φαίνεται. ὅτι δ' εἰ καὶ μετὰ τὸ διαβῆναι καθὸ νῦν ἐσβάλλουσιν, ἀλλ' ἤτοι κατ' αὐτὴν εὐθέως τὴν ἀρχὴν τῆς κνήμης, ἢ μέχρι πλείστου προϊόντες, οὐδ' αὐτὸ παντάπασιν ἄδηλον. ἡ μὲν γὰρ εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν μόνη κατάφυσις, οὐκ ἂν ἦν ὁμοίως ἀσφαλὴς οὐδ' εὔρωστος, ὀλίγαις λαβαῖς ἐξ ἄκρου τοῦ κώλου τὸ πᾶν ὅσονπερ ἐπιχειρούντων κινεῖν. ἡ δ' εἰς τὰ πορρωτέρω τε καὶ περὶ μέσην τὴν κνήμην, ὡς ἐπὶ τῶν πιθήκων ἔχει τελέως ἐκτείνεσθαι τοῖς κώλοις, οὐκ ἂν ἐπέτρεπε μέσην ἄλλην αὐτῶν συνδεδεμένων, καὶ ἀπηρτημένων πρὸς τοὐπίσω, καθάπερ καὶ νῦν τοῖς πιθήκοις ἐστίν. οἱ γὰρ ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν ἥκοντες μύες, εἰς μέσον σχεδόν τι τὴν κνήμην, βραχὺ πρὸ αὐτῆς ἐν τούτοις τοῖς ζώοις ἐμφυόμενοι, τοῖς ἔμπροσθεν μυσὶ τοῖς ἐκτείνουσι τὸ κῶλον, ἀντιπράττοντές τε καὶ ἀντισπῶντες ὀπίσω τὸ σκέλος, οὐκ ἐπιτρέπουσιν ἐκτείνειν ἀκριβῶς τὸ γόνυ, καί σοι κἀνταῦθα βασανίζειν ἔξεστι τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου παντὸς εἰρημένον, ὡς ἡ φύσις ἐπιτήδεια τοῖς τῆς ψυχῆς, ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσι τὰ τοῦ σώματος ἅπασι τοῖς ζώοις κατασκευάζει μόρια. καὶ γάρ τοι καὶ τῷ πιθήκῳ, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, γελοίαν τὴν ψυχὴν ὑπάρχοντι ζώῳ μιμηλῷ πρὸς τὸ χεῖρον οὕτως ἔχοντι, καὶ τὸ σῶμα περιέθηκεν. ἅπασαν γὰρ τὴν ἐν τοῖς σκέλεσι τῶν ὀστῶν σύνταξιν τοιαύτην ἔχων, οἵαν ἵστασθαι καλῶς ὀρθῶς, οὐ συγχωρεῖν αὐτῷ γελοιοτάτους ὄπισθεν μῦς ἐναντιουμένους τῇ κατασκευῇ κέκτηται, καὶ ἐν τῇ παιδιακῇ τὸ μηρῷον, οὔτ' ἀκριβῶς, οὔτ' ἀσφαλῶς ὀρθῶς ἵστασθαι πέφυκεν, ἀλλ' ὡς ἄν τις καὶ ἄνθρωπος γελωτοποιῶν τε καὶ σκώπτων ἕτερον ἄνθρωπον χωλόν, ἵσταταί τε καὶ βαδίζει, καὶ διατρέχει χωλεύων, οὕτω καὶ πίθηκος χρῆται τοῖς σκέλεσιν. εἴρηταί μοι σχεδὸν ἅπαντα τὰ περὶ τῆς τῶν σκελῶν κατασκευῆς. ὑπὲρ γὰρ τῶν κινούντων τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον μυῶν, ἐπειδὰν τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία μορίων ἡ ἐξήγησις γίνηται, τηνικαῦτα διαλέξομαι.

Ἐπεὶ δὲ τρέφεσθαι μὲν ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, εἴσοδος δ' εἰς τὸ σῶμα μία τοῖς σιτίοις, ἡ διὰ τοῦ στόματός ἐστιν, εὐλόγως ἡ φύσις ὁδοὺς παμπόλλους ἔτεμε, τὰς μὲν οἷον λεωφόρους τε καὶ κοινὰς ἁπάντων τῶν τρεφομένων, τὰς δὲ οἷον στενωπούς τινας, ἐφ' ἕκαστον μόριον διακομιζούσας τὴν τροφήν. ἡ μὲν οὖν κοινὴ καὶ μεγίστη, καὶ πρώτη πασῶν ὁδὸς, ἀπὸ τοῦ στόματος εἰς τὴν γαστέρα φέρει, καθάπερ εἴς τι ταμιεῖον κοινὸν ἁπάντων μορίων, ἐν μέσῳ τῷ ζώῳ καθιδρυμένον. ὄνομα δὲ τῆς εἰσόδου ταύτης, τὸ μὲν ἴδιον, οἰσοφάγος, τὸ δὲ κοινὸν, στόμαχος. ἁπάσης γὰρ κοιλίας ὁ προτεταγμένος αὐχὴν στενὸς, οἷον ἰσθμός τις, οὕτως ὀνομάζεται. τὸ δὲ ταμιεῖον τοῦτο τὴν τροφὴν ἅπασαν ἐκδεχόμενον, ἅτε θεῖόν τε καὶ οὐκ ἀνθρώπειον ὑπάρχον δημιούργημα, πονεῖ περὶ τὰ σιτία τὸν πρῶτον πόνον, οὗ χωρὶς, ἄχρηστά τε καὶ οὐδὲν ὄφελός ἐστι τῷ ζώῳ. καθαίρει μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν ὥσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σίτου κατεργασίαν ἐπιστήμονες, εἴ τι γῆς ἢ λίθων, ἢ ἀγρίων ἐμφέροιτο σπερμάτων λυμαίνεσθαι τοῖς σώμασι πεφυκότων. οὕτω καὶ ἡ τῆς γαστρὸς δύναμις, εἰ μέν τι τοιοῦτον ὠθεῖ κάτω, τὸ λοιπὸν δὲ πᾶν ὅσον αὖ ἡ φύσει χρηστὸν, ἔτι χρηστότερον ἐργασαμένη ταῖς εἰς αὐτήν τε, καὶ τὰ ἔντερα καθηκούσαις διανέμει φλεψίν. αἱ δὲ ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν ἀχθοφόροι τὸν κεκαθαρμένον ἐν τῷ ταμιείῳ σῖτον, εἴς τι κοινὸν τῆς πόλεως φέρουσιν ἐργαστήριον, ἵνα πεφθησόμενόν τε, καὶ χρήσιμον εἰς τὸ τρέφειν ἤδη γενησόμενον. οὕτω καὶ αὗται τὴν ἐν τῇ γαστρὶ κατειργασμένην τροφὴν ἀναφέρουσιν, εἴς τι κοινὸν ὅλου τοῦ ζώου πέψεως χωρίον, ὃ καλοῦμεν ἧπαρ. εἴσοδος δ' εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, πολλοῖς στενωποῖς κατατετμημένη, ὑπάρχει μία, καί τις αὐτὴν ἀνὴρ παλαιὸς, δεινὸς οἶμαι περὶ φύσιν, ὠνόμασε πύλας, ἀπ' ἐκείνου τε μένει τοὔνομα δεῦρο ἀεὶ, καὶ Ἱπποκράτης τε οὕτω, καὶ πᾶς ὁ σὺν αὐτῷ χορὸς τῶν Ἀσκληπιαδῶν ὀνομάζουσιν, ἐπαινέσαντες τὴν σοφίαν τοῦ πρώτου, πολιτικῇ διοικήσει τὴν κατὰ τὸ ζῶον εἰκάσαντος. ἀλλ' ὥσπερ Ὅμηρος ἐποίησεν αὐτοκίνητα, τὰ τοῦ Ἡφαίστου δημιουργήματα, καὶ τὰς μὲν φύσας εὐθὺς ἅμα τῷ κελεῦσαι τὸν δεσπότην, παντοίην εὔπρηστον ἀϋτμὴν ἐξανιείσας. τὰς δὲ θεραπαίνας ἐκείνας τὰς χρυσᾶς ὁμοίως αὐτῷ τῷ δημιουργῷ κινουμένας ἐξ αὐτῶν. οὕτω μοι καὶ σὺ νόει κατὰ τὸ τοῦ ζώου σῶμα μηδὲν ἀργὸν μήτ' ἀκίνητον, ἀλλὰ πάντα μετὰ τῆς πρεπούσης κατασκευῆς θείας τινὰς αὐτοῖς δυνάμεις τοῦ δημιουργοῦ χαρισαμένου, καὶ τὰς μὲν φλέβας, οὐ παραγούσας μόνον τὴν τροφὴν ἐκ τῆς γαστρὸς, ἀλλ' ἑλκούσας ἅμα, καὶ προπαρασκευαζούσας τῷ ἥπατι τὸν ὁμοιότατον ἐκείνῳ τρόπον, ὡς ἂν καὶ παραπλησίας αὐτῷ φύσεως ὑπαρχούσας, καὶ τὴν πρώτην βλάστησιν ἐξ ἐκείνου πεποιημένας. αὐτὸ δὲ τὸ ἧπαρ ἐπειδὰν αὐτὴν παραλάβῃ, πρὸς τῶν ὑπηρετῶν ἤδη προπαρεσκευασμένην, καὶ οἷον ὑπογραφήν τινα καὶ ἀμυδρὸν εἶδος αἵματος ἔχουσαν, ὑπάγειν τέλεον αὐτῇ τὸν κόσμον εἰς αἵματος ἀκριβοῦς γένεσιν. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, τὰ μὲν οὕτω μοχθηρὰ, καθάπερ ἐν τῷ σίτῳ γῆ καὶ λίθοι, καὶ τὰ τῶν ἀγρίων σπέρματα ὀσπρείων διεκέκριτο. τὸ δ' οἷον ἄχνη καὶ πίτυρον, ἑτέρας καθάρσεως ἐδεῖτο, καὶ ταύτην αὖθις ἐπάγει τῇ τροφῇ τὴν κάθαρσιν τὸ ἧπαρ. ἄμεινον δ' αὖ ἡ εἰς εἰκόνος ἐνέργειαν, μὴ ξηροῖς σιτίοις, ἀλλ' ὑγρῷ χυμῷ προπεπεμμένῳ μὲν ἤδη καὶ προκατειργασμένῳ, δεομένῳ δὲ τελεωτέρας πέψεως, ὁμοιῶσαι τὸν ἐκ τῆς κοιλίας διὰ τῶν φλεβῶν, εἰς τὸ ἧπαρ ἀναφερόμενον χυλόν. ἔστω δή τις οἶνος, ἄρτι μὲν τῶν βοτρύων ἐκτεθλιμμένος, ἐγκεχυμένος δ' ἐν πιθάκναις, ὑπὸ δὲ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ἔτι κατεργαζόμενός τε καὶ διακρινόμενος καὶ πεττόμενος καὶ ζέων, καὶ αὐτῶν τῶν περιττωμάτων, τὸ μὲν βαρὺ καὶ γεῶδες, ὅ, περ οἶμαι τρύγα καλοῦσιν, ἐν τοῖς πυθμέσι τῶν ἀγγείων ὑφιστάσθω. τὸ δ' ἕτερον, τὸ κοῦφόν τε καὶ ἀερῶδες ἐποχείσθω (καλεῖται δ' ἄνθος τοῦτο) καὶ πλεῖστον ἀφίσταται τοῖς λεπτοῖς οἴνοις, ὥσπερ τοῖς παχυτέροις, θάτερον ὑφίσταται πάμπολυ. κατὰ δὲ τὴν τοῦ παραδείγματος εἰκόνα, νόει μοι τὸν ἐκ τῆς κοιλίας εἰς τὸ ἧπαρ ἀναδοθέντα χυλὸν, ὑπὸ τῆς ἐν τῷ σπλάγχνῳ θερμασίας, ὥσπερ τὸν οἶνον τὸν γλεύκινον, ζέοντά τε καὶ πεττόμενον καὶ ἀλλοιούμενον εἰς αἵματος χρηστοῦ γένεσιν. ἐν δὲ τῇ ζέσει ταύτῃ, τὸ μὲν ὑφιστάμενον αὐτῷ τῶν περιττωμάτων, ὅσον ἰλυῶδές τε καὶ παχύ. τὸ δ' ἐπιπολάζον, ὃ δὴ λεπτόν τε καὶ κοῦφον, οἷον ἀφρός τις ἐποχεῖται τῷ αἵματι. τούτοις οὖν εὐλόγως ὄργανα παρεσκευάσαι, κοῖλα μὲν ὥς τε ὑποδέχεσθαι ῥᾳδίως, προμήκεις δ' αὐχένας, οἷον στομάχους τινὰς ἑκατέρωθεν τῆς κοιλότητος ἔχοντας, ἕλκειν μὲν τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸ περίττωμα, τὸν ἕτερον δ' ἐκπέμπειν ἐπιτήδειον. ἀλλὰ καὶ τὴν θέσιν οἰκείαν ἐχρῆν εἶναι τῇ ῥοπῇ τοῦ περιττώματος, καὶ τῶν στομάχων τὰς εἰς ἧπαρ ἐμφύσεις ἀνάλογον ταῖς θέσεσι. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται ταῦθ' ὧδε διακεκοσμημένα, τὴν μὲν γὰρ τὸ κοῦφόν τε καὶ ξανθὸν περίττωμα δεξαμένην κύστιν, ἡ φύσις ἐπέθηκε τῷ ἥπατι, τὸν δὲ τὸ παχὺ καὶ ἰλυῶδες ἕλκοντα σπλῆνα, μάλιστα μὲν ἐβούλετο κατὰ ταύτας ὑποθεῖναι τὰς πύλας, οἷ δὴ καὶ ῥέπειν ἔμελλεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ βάρει καταφερόμενον τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο περίττωμα. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐνῆν ἐνταῦθα χώραν σχολάζουσαν, τῆς γαστρὸς φθανούσης ἅπασαν αὐτὴν κατειληφέναι. μεγάλης οὖν εὐρυχωρίας ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν ὑπολειπομένης, ἐν ταύτῃ τὸν σπλῆνα κατέθετο, καί τινα οἷον στόμαχον ἐκ τῶν σιμῶν αὐτοῦ μερῶν ἀποφύσασα, φλεβῶδες ἀγγεῖον ἐπὶ τὰς πύλας ἐξέτεινεν, ὥστε μηδὲν μεῖον εἶναι πρός γε τὴν τοῦ ἥπατος κάθαρσιν, ἢ εἰ καὶ πλησίον αὐτοῦ τεταγμένος ὁ σπλὴν ἦν, καὶ μὴ μακρῷ καθάπερ νῦν ἀλλὰ βραχεῖ τινι στομάχῳ τὴν ὁλκὴν ἐποιεῖτο τοῦ περιττώματος. ἀποθέμενος οὖν ὁ παρασκευαζόμενος ἐν ἥπατι χυμὸς, εἰς τροφὴν τῷ ζώῳ, τὰ προειρημένα δύο περιττώματα, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμασίας πέψιν ἀκριβῆ κτησάμενος, ἐρυθρὸς ἤδη καὶ καθαρὸς, ἐπὶ τὰ κυρτὰ μόρια τοῦ ἥπατος ἀνέρχεται, τοῦ θείου πυρὸς ἐν ὑγρῷ τομῆς τε καὶ ἐξομοιώσεως ἐνδεικνύμενος τὴν χρόαν, ὥσπερ καὶ Πλάτων ἔλεγεν. ἐκδέχεται δ' αὐτὸν ἐνταῦθα μία φλὲψ μεγίστη, ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος διαπεφυκυῖα, πρὸς ἄμφω τοῦ ζώου τὰ μέρη φερομένη, τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω, φαίης ἂν οἷον ἀγωγόν τινα μεστὸν αἵματος ὑπάρχουσαν αὐτὴν, ὀχετοὺς παμπόλλους ἀποῤῥέοντας ἴσχειν, ἐλάττους τε καὶ μείζους εἰς πᾶν μόριον τοῦ ζώου νενεμημένους. ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ ταύτην ἔτι τὴν φλέβα, πολλῆς ὑγρότητος λεπτῆς καὶ ὑδατώδους μεστόν ἐστι τὸ αἷμα. καλεῖ δ' αὐτὴν Ἱπποκράτης ὄχημα τροφῆς, ἐνδεικνύμενος εὐθὺς ἅμα τῇ προσηγορίᾳ καὶ τὴν χρείαν. οὔτε γὰρ ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς τὰς φλέβας, ἀναληφθῆναι καλῶς, οἷόν τε ἦν τὸν ἐκ τῶν σιτίων χυμὸν, οὔτε ῥᾳδίως διεξέρχεσθαι, τὰς ἐν ἥπατι

φλέβας πολλὰς καὶ στενὰς ὑπαρχούσας, εἰ μή τις αὐτῷ λεπτοτέρα καὶ ὑδατώδης ὑγρότης ἀνεμέμικτο καθάπερ ὄχη-
μα, καὶ πρὸς αὐτὴν ἄρα τὴν χρείαν ὑπηρετεῖ τοῖς ζώοις τὸ ὕδωρ. τρέφεσθαι μὲν γὰρ οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ δύναται μόριον, ἀνα-
δοθῆναι δ' ἐκ τῆς κοιλίας τὸ τρέφον οὐκ ἐνεδέχετο, μὴ παραπεμπόμενον ὑπό τινος οὕτως ὑγροῦ. ταύτας οὖν τὰς
λεπτὰς ὑγρότητας, ὅταν τὸ σφέτερον ἔργον πληρώσωσιν, οὐκέτ' ἐν τῷ σώματι χρὴ μένειν, ἄχθος ἀλλότριον ἐσομένας
ταῖς φλεψί. καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς χρείας οἱ νεφροὶ γεγόνασιν ὄργανα κοῖλα στομάχοις, τοῖς μὲν ἕλκοντα, τοῖς δ' ἐκ-
πέμποντα τὸ λεπτὸν τοῦτο, καὶ ὑδατῶδες περίττωμα. παράκειται δ' ἑκατέρωθεν τῇ κοίλῃ φλεβί, τῇ μικρῷ πρόσθεν
ῥηθείσῃ τῇ μεγίστῃ, μικρὸν ὑποκάτω τοῦ ἥπατος, ὡς ἐπειδὰν ὅσον αὖ εἰς αὐτὴν αἷμα παραλαμβάνηται, παραχρῆμα κα-
θαίρεσθαι, καὶ μόνον ἔτι τὸ καθαρὸν ἰέναι πάντῃ τοῦ σώματος, βραχείας παντάπασιν ἀναμεμιγμένης αὐτῷ τινὸς ὑδα-
τώδους ὑγρότητος. οὐ γὰρ ἔτι γε δὴ δεῖται πολλοῦ τούτου τοῦ ὀχήματος, ὡς ἂν εὐρείαις μὲν ὁδοῖς, τοὐντεῦθεν ἐνεχ-
†εὐρου θησόμενον †εὐρεία δ' ἤδη τῇ †χύσει γεγενημένον †ἣν ἐκ τῆς θερμότητος, πρώτης μὲν τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ ἐκτήσατο, δευτέ-
†φύσει †τὸ ρας δὲ καὶ πολὺ σφοδροτέρας ἐπικτᾶται τῆς ἀπὸ καρδίας, ἐπὶ μὲν ἡμῶν, καὶ τῶν τετραπόδων ζώων ἁπάντων, εἰς τὴν
δεξιὰν κοιλίαν, αὐτῆς καταφυομένης τῆς κοίλης φλεβός. ἐπὶ δὲ τῶν οὐκ ἐχόντων ταύτην τὴν κοιλίαν, ἐκ τῆς πρὸς τὰς
ἀρτηρίας ἀναστομώσεως, μεταλαμβανουσῶν τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον φλεβῶν τῆς ἐν καρδίᾳ θερμασίας. εἴρηται δὲ περὶ
πάντων τούτων ἐν ἑτέροις, καὶ νῦν ὅπερ ἐρρέθη κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τῆς ὅλης πραγματείας, ἀπόδειξιν μὲν οὐδεμιᾶς
ἐνεργείας πρόκειται λέγειν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἐνδέχεται τῶν μορίων ἐξευρίσκειν τὰς χρείας, ἀγνοουμένων ἔτι τῶν ἐνερ-
γειῶν, διὰ τοῦτο τῆς ἐνεργείας ἀναμνησθέντες, ἠγνοημένων τῶν ἐνεργειῶν. διὸ ἀεὶ περὶ ἐνεργειῶν μνημονεύοντες, ἐπὶ
τὰς χρείας εὐθέως μεταβησόμεθα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς γαστρὸς ποιησάμενοι. ταύτης οὖν ἐστι μέν τις ἑλκτικὴ δύναμις
τῆς οἰκείας ποιότητος, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἀποδέδεικται. ἔστι δέ τις καὶ καθεκτικὴ
τῶν ληφθέντων, καὶ αὖθις ἀποκριτικὴ τῶν περιττωμάτων, καὶ πρό γε τούτων ἁπασῶν ἡ ἀλλοιωτική, δι' ἣν ἐδέησεν
αὐτῇ κἀκείνων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι τοῦ ζώου μορίοις, καίτοι τὰς αὐτὰς ἔχουσι δυνάμεις, οὐ συνῆψεν ἡ φύ-
σις αἴσθησιν τῶν ἐλλειπόντων, ἀλλ' οἷον φυτὰ τρέφεται ταῦτα, διὰ παντὸς ἐκ τῶν φλεβῶν ἀρυόμενα τὴν τροφήν. μό-
νῃ δὲ τῇ γαστρί, καὶ ταύτης μάλιστα τοῖς κατὰ τὸ στόμα μέρεσιν ἐνδείας αἴσθησιν ἐπέστησεν, ἐπεγείρουσαν τὸ ζῶον προ-
σφέρεσθαι σιτίων, καὶ τοῦτ' εὐλόγως εἰργάσατο. τῶν μὲν γὰρ καθ' ὅλον τὸ σῶμα μορίων, ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς κοίλης πεφυκυιῶν
φλεβῶν ἑλκόντων τὴν τροφήν. αὐτῆς δ' αὖ πάλιν τῆς κοίλης, ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ, τούτων δ' αὖθις ἐκ τῶν ἐπὶ τὰς πύ-
λας ἀναφερομένων, ἐκείνων δ' αὖ πάλιν ἐκ τῆς γαστρός τε καὶ τῶν ἐντέρων, ὄντος δ' οὐδενὸς ἔτι μορίου παρ' οὗ χρὴ λαβεῖν
τὴν κοιλίαν, ἔξωθεν αὐτὴν πληροῦν ἦν ἀναγκαῖον τοῖς ζώοις, κἀν τούτῳ διαφέρει ἤδη τῶν φυτῶν. τοῖς μὲν γὰρ εἰ καὶ
ὅτι μάλιστα τὰς ἄλλας τέτταρας δυνάμεις τὰς ὀλίγον πρόσθεν εἰρημένας ὁμοίως τοῖς ζώοις ἔχειν ὑπάρχει, ἀλλ' ἥ
γε τῶν ἐλλειπόντων αἴσθησις ἄπεστιν. οὐ γὰρ ἔμελλεν διὰ στόματος θρέψεσθαι, ταμιεῖον ἀφθόνου τροφῆς ὑποβεβλημένον
ἔχοντα τὴν γῆν, ᾗ ξυμπεφυκότα τε καὶ συνημμένα, διὰ παντὸς εὐπορεῖ τοῦ θρέψοντος. τῇ δὲ τῶν ζώων οὐσίᾳ πρὸς
τῷ πόρρω γῆς εἶναι κατὰ τὰς συμφύτους τῶν μορίων ποιότητας, ἔτι καὶ τὸ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ὑπάρχει, καὶ χώραν ἐκ
χώρας ἀμείβειν καὶ μεταλλάττειν τοὺς τόπους, ὥστε δι' ἄμφω ταῦτα, ἀδύνατον ἦν αὐτοῖς, ὥσπερ φυτοῖς τὸν ἐκ τῆς
γῆς εἰσβάλλειν χυμόν. ἐδεήθη τοιγαροῦν κατὰ τὴν οἰκείαν ἕκαστον φύσιν, ἢ βοτάναις, ἢ σπέρμασιν, ἢ ἀκροδρύ-
οις, ἢ ζώων ἑτέρων τρέφεσθαι σαρξί, καὶ ταῦτα κατ' ἐκεῖνον προσφέρεσθαι τὸν καιρόν, καθ' ὃν ἂν ἡ γαστὴρ αἴσθηται τῆς
ἐνδείας. ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἐξ ἑαυτοῦ κέκτηται σύμφυτον αἴσθησιν, ὡς καὶ τοῦτ' ἐν ἄλλοις ἀποδέδεικται.
ἐπιρρεῖν οὖν τῇ γαστρὶ τὴν τοιαύτην δύναμιν ἑτέρωθεν ἐχρῆν, οἷον δι' ὀχετῶν τινῶν ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς ἀρχῆς, καὶ τού-
του χάριν εἰς αὐτὴν ζεῦγος οὐ σμικρῶν νεύρων ἄνωθεν καταφέρεται, καὶ διασπείρεταί τε καὶ διαπλέκεται μάλιστα μὲν τὸ
στόμα καὶ τὰ τούτῳ συνεχῆ, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἤδη τοῖς μέχρι τοῦ πυθμένος αὐτῆς ἐπεκτείνεται μέρεσιν. ἐτέθη δὲ ἡ γα-
στὴρ οὐκ ἐφεξῆς τῷ στόματι, καίτοι τούτου δεομένη, πρός γε τὴν τῆς τροφῆς χορηγίαν, ἀλλὰ τὸν καλούμενον θώρακα,
καὶ τὰ κατ' αὐτὸν σπλάγχνα προὔταξεν ἡ φύσις, ἵν' ἡ μὲν ἐν τοῖς κάτω μέρεσι τὰς ἐκροὰς ἔχῃ τῶν περιττωμάτων. ὁ
δὲ διὰ τοῦ στόματος ἕλκων τε καὶ αὖθις ἐκπέμπων τὸν ἀέρα, φωνῆς καὶ ἀναπνοῆς γίνηται δημιουργός. ἀλλὰ περὶ μὲν
θώρακός τε καὶ τῶν κατ' αὐτὸν σπλάγχνων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθήσεται, περὶ δὲ τῆς γαστρὸς αὖθις ἐπάνει-
μι. οὐ γὰρ ὅτι κατωτέρω τοῦ θώρακος ἡ φύσις αὐτὴν κατέθετο, διὰ τοῦτο χρὴ μόνον ἐπαινεῖν, ἀλλ' ἔτι τοῦτο μᾶλλον, ὅτι
†τοῖς δεξιοῖς μὴ μέσην ἀκριβῶς τῶν ἀριστερῶν, καὶ τῶν δεξιῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀλλ' ἐν †τοῖς ἀριστεροῖς μᾶλλον. ἐπειδὴ γὰρ αὐτῇ παραθή-
σειν ἔμελλε δύο σπλάγχνα, μήτε τοῖς μεγέθεσιν ἴσα, μήτε τοῖς ἀξιώμασιν ὁμότιμα, διὰ τοῦτο τῷ μείζονι καὶ κυριω-
τέρῳ, μείζονά τε ἅμα, καὶ ἐντιμοτέραν ἀπένειμε χώραν. καὶ τοῦτο μὲν εἰς τὰ δεξιὰ φέρουσα κατέθετο, θάτερον δὲ
τὸ οἷον ἐκμαγεῖον αὐτοῦ τοῖς ἀριστεροῖς τῆς γαστρὸς παρέτεινε μέρεσιν. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ἧπαρ ἀνωτέρω τὴν θέσιν
ἔχειν, ὡς ψαύειν τῶν φρενῶν, ὁ δὲ σπλὴν κατωτέρω δι' ἣν ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν αἰτίαν, εὐλόγως εἰς τὰ δεξιὰ
τὸν πυθμένα τῆς κοιλίας ἐξέτεινεν. ἀργὸς γὰρ ἂν ὁ τόπος οὗτος ἦν, καὶ τελέως κενός, ὡς ἂν μηκέτ' εἰς αὐτὸν ἐξικνου-
μένου τοῦ ἥπατος. αὕτη μὲν ἡ πρόνοια τῆς θέσεως τῶν τριῶν ὀργάνων, ἥπατός τε καὶ σπληνός, καὶ γαστρός, ἡ δὲ τοῦ
σχήματος, καὶ τῆς διαπλάσεως ἁπάσης, καὶ προσέτι πλοκῆς καὶ τῆς πρὸς τὰ παρακείμενα συμφύσεως, ὧδ' ἔχει. ἡ
μὲν γὰρ γαστὴρ ὡς ἂν ὑποδοχῆς σιτίων ἕνεκα γεγενημένη, καὶ μέλλουσα τὸν μεταξὺ τόπον ἅπαντα καθέξειν,
ἥπατος καὶ σπληνός, εὐλόγως ἅμα μὲν περιφερής, ἅμα δὲ προμήκης ἐγένετο. περιφερὴς μέν, ὅτι δυσπαθέστα-
τον τοῦτο τῶν σχημάτων καὶ μέγιστον. ἁπάντων γὰρ τῶν ἴσην ἐχόντων τὴν περίμετρον σχημάτων, τῶν μὲν ἐπιπέδων ὁ κύ-
κλος, τῶν δὲ στερεῶν ἡ σφαῖρα, μέγιστα τετύχηκεν ὄντα. προμήκης δέ, διότι κάτω μὲν ἡ εἰς τὰ ἔντερα ἔκφυσις, ἄνω
δὲ ἡ ἐπὶ τὸν οἰσοφάγον αὐτὴν προέρχεται. καθὰ δὲ περιβέβηκε τοῖς σπονδύλοις, ἐντετύπωταί τε καὶ διέφθαρται,
καὶ κατὰ τοῦτ' αὐτῆς ἡ κυρτότης. ἔστι δὲ ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων, εὐρύτερος ὁ πυθμὴν τῶν κατὰ τὸ στόμα, διὰ τὸ καταρρέ-
πειν, ὀρθοῦ μόνου τούτου τοῦ ζώου γεγονότος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων εἰς τὰ πρόσω, κατὰ τὸ ὑποχόνδριον ἡ ῥοπὴ τῆς γαστρός, ἐκεί-
νοις γὰρ τοῦτο κάτω. καί σοι δῆλον ἤδη τὸ σύμπαν αὐτῆς σχῆμα. σφαῖραν γὰρ ἀκριβῆ νοήσας, αὖθις αὐτὴν εὐρυτέραν

ἐπινόησον

ἐπὶ νῶτον κάτωθεν, εἶτ' ἐργάσαι διττὰς ἀποφύσεις. εὐρυτέραν μὲν τὴν ἐπὶ τὸν οἰσοφάγον, στενοτέραν δὲ τὴν κάτω. εἶτ' αὖθις τούτοις ἐπιθλίψας αὐτὴν καὶ σιμώσας τὴν ὄπισθεν κυρτότητα, τὸ σύμπαν σχῆμα μεμαθηκὼς ἔσῃ τῆς γαστρός. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα δῆλον. διὰ τίνα δὲ αἰτίαν ὑπεναντίον ἔχει τὰ μέρη ταῖς ἀποφύσεσιν; ἄνωθεν μὲν ἐν οἷς ἐστιν αὐτὴ στενότης τοῦ στομάχου γενηθέντος εὐρυτέρου. κάτωθεν δὲ ἐν οἷς ἐστιν εὐρύτης, τῆς εἰς τὸ ἔντερον ἐκφύσεως στενοτέρας ἀποτελεσθείσης. ἢ ὅτι πρῶτον μὲν ἀτρέπτους καὶ σκληροὺς ὄγκους, καὶ μεγάλους ἐνίοτε καταπίνει τὰ ζῶα, καὶ χρὴ πρὸς τὴν τούτων δίοδον, εὐρεῖαν ὁδὸν τετμῆσθαι τὴν διὰ τοῦ στομάχου. κάτωθεν δ' ἔμπαλιν, οὐδὲν χρὴ παρεισιέναι μέγα καὶ σκληρὸν καὶ ἀχύλωτον, καὶ ἄπεπτον, ἀλλ' οἷον πυλωρός τις δίκαιος ἡ στενότης ἐστὶ τοῦ πόρου. μηδενὶ πρὶν χυλωθῆναί τε καὶ πεφθῆναι συγχωροῦσα διέρχεσθαι ῥᾳδίως κάτω. καὶ πολλοῖς γε τῶν ζώων, οἷον ἀδενώδης τις φύσις ἐνταῦθα πρόσκειται συνεπαύξουσα τὴν στενοχωρίαν, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ γαστὴρ τῇ καθεκτικῇ δυνάμει χρωμένη, συναγαγοῦσα πανταχόθεν ἑαυτήν, καὶ συσπείρασα, καὶ περισταλεῖσα τοῖς ἐνυπάρχουσι, περὶ τὴν πέψιν αὐτῶν καταγίνηται. τηνικαῦτα γὰρ ἑκάτερον τῶν στομάχων εἰς ἐλάχιστον συνῆκται καὶ μέμυκεν. ὥσπερ αὖ πάλιν ὅταν τῇ προωστικῇ καλουμένῃ δυνάμει χρωμένη, τὰ μὲν ἄλλα πάντα στενώσῃ, καὶ συναγάγῃ, καὶ σφίγξῃ, τὸν πόρον δ' ἀναπετάσῃ, δι' οὗ χρὴ κενωθῆναι τὰ προωθούμενα. ταῦτά τε οὖν αὐτῆς τὰ ἔργα, δι' ἑτέρων ἡμῖν ἀποδεδειγμένα γραμμάτων, τῇ κατασκευῇ θαυμαστῶς ὁμολογεῖν φαίνεται. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ ἐπὶ βραχὺ μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ στομάχου καταφύσεως, αὐξάνεσθαι σαφῶς αὐτὴν τοῦ φαινομένου διδάσκοντος, μέρος τι πρόμηκες ἀποτεταμένον αὐτῆς ὑπάρχειν τὸν οἰσοφάγον. οὐ κατὰ βραχὺ δέ, ἀλλ' ἀθρόως ἐκ τοῦ πυθμένος ἐμφύεσθαι τὸ ἔντερον, ὡς ἂν οὐκ αὐτοῦ σώματος τῆς κοιλίας μόριον ὑπάρχον, ἀλλ' ἕτερόν τι συμφυὲς αὐτῇ. καὶ μέν γε καὶ ἡ τῶν χιτώνων φύσις, τῇ μὲν γαστρὶ καὶ τῷ στομάχῳ παραπλήσιος, ἀνόμοιος δὲ τοῖς ἐντέροις. ὁ μὲν γὰρ ἔνδοθεν χιτὼν ὑμενωδέστερος ὤν, ἔν τε τῇ γαστρὶ καὶ τῷ στομάχῳ τὰς ἶνας εὐθείας ἄνωθεν κάτω φερομένας ἔχει. ὁ δ' ἔξωθεν ὁ σαρκωδέστερος, ἐγκαρσίας, οἵας περ οἱ δύο χιτῶνες ἔχουσιν οἱ τῶν ἐντέρων, εὐλόγως. ἕλκειν μὲν γὰρ εἰς ἑαυτὴν ἐχρῆν τὴν γαστέρα διὰ τοῦ στομάχου, τά τε σιτία καὶ τὰ ποτά, καθάπερ χερσὶ ταῖς εὐθείαις ἰσὶ ταύταις ἐπισπωμένην, προωθεῖν τε ταῖς ἐγκαρσίαις. τοῖς δ' ἐντέροις (ἑλκτικῆς γὰρ οὐδὲν ἔδει δυνάμεως) αἱ προωθεῖν ἐπιτήδειαι γεγόνασι μόναι. ἀλλὰ καὶ συνεχής ἐστιν ὁ ἐντὸς τῆς γαστρός τε, καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τοῦ ἐν τῷ στόματι παντὸς χιτών. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἄμεινον ἦν, εἴς τε τὴν τῶν περιεχομένων ἐν τῷ στόματι σιτίων ὁλκήν. καὶ ὅπως ἡ γλῶττα κατασπῷτο σὺν τοῖς ἐπὶ τὰ παρίσθμια μυσίν, ὑφ' ὧν τῆς τάσεως ἁπάντων, ἀνατεινομένου τοῦ λάρυγγος, καὶ προσανατρέχοντος τῇ ἐπιγλωττίδι καὶ πωμαζομένου πρὸς αὐτῆς, ἀθρόον ὑγρὸν ἐμπίπτειν κωλύεται τῷ πνεύμονι. διατί δὲ σκληρότερα καὶ πυκνότερα τούτων τὰ ἐντὸς ἢ τὰ τῶν ἐντέρων; ὅτι τὰ μὲν ἔντερα, πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, ἡ γαστὴρ δὲ καὶ ὁ στόμαχος καὶ τὸ στόμα, πρὸς δυσπάθειαν παρεσκεύασαι. σκληροὺς γὰρ πολλάκις καὶ μεγάλους, καὶ τραχεῖς ὄγκους καταπινομένων, ὑφ' ὧν ἐθλᾶτ' ἄν, καὶ κατεξύετο τὰ μέρη, μὴ σκληρὰ καὶ πυκνὰ γενόμενα. διὰ δὲ ταὐτὸ τοῦτο, καὶ κατὰ βραχύ πως ὁ χιτὼν οὗτος ὁ κοινὸς τοῦ στόματος καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῆς γαστρός, μανώτερός τε καὶ μαλακώτερος γίγνεται, μέχρι τοῦ πυθμένος τῆς κοιλίας, ὥστ' εἰ τὸ ταύτης μέρος αὐτὸ παραβάλλοις, τῷ κατὰ τὸ στόμα, πολὺ μαλακώτερόν σοι φανεῖται. τὸ γὰρ πρῶτον ἐντυγχάνον ὄργανον τοῖς ἐδέσμασι, πρὶν ἡντινοῦν δέξασθαι κατεργασίαν, ἁπάντων εὔλογον ἦν γενέσθαι δυσπαθέστατον. διὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ φλέβες, πάμπολλαι μὲν εἰς ἕκαστον τῶν ἐντέρων ἐμβάλλουσιν, ὀλίγαι δ' εἰς τὰ κάτω τῆς γαστρός, ὀλίγαι δ' εἰς τὰ ἐπὶ τὸ στόμα, καὶ παντάπασιν ἀμυδραί τινες εἰς τὸν οἰσοφάγον. ὁ μὲν γοῦν ὁδὸς ἦν μόνων σιτίων, ἡ δὲ γαστήρ, ὄργανον πέψεως, τὸ δ' ἔντερον, ἀναδόσεως. ἔνθα μὲν οὖν ἐχρῆν μόνον πεφθῆναι τὰ σιτία παντελῶς, ὀλίγων ἔδει φλεβῶν ἀναλαμβανουσῶν ὅσον ἂν ἤδη χρηστὸν ᾖ. τὸ δ' ἤδη πεπεμμένον, ἀναδίδοσθαι ὅτι τάχιστα προσήκει. τῇ δ' ὁδῷ τῆς τροφῆς, εἰς ἑαυτὴν μόνον ἔδει φλεβῶν. εὐλόγως οὖν αὕτη μὲν ἥκιστα φλεβῶν μετέσχηκε, μετρίως δὲ ἡ κοιλία, δαψιλῶς δὲ τὰ ἔντερα. διατί δὲ περιβέβηκε τὴν γαστέρα τὸ ἧπαρ; ἢ ὅπως αὐτὴ μὲν ὑπ' ἐκείνου, τὰ σιτία δ' ὑπὸ ταύτης θερμαίνοιτο; δι' αὐτὸ γοῦν τοῦτο καὶ ἀκριβῶς αὐτὴν περιλαμβάνει, καθάπερ δακτύλοις τισὶ τοῖς λοβοῖς, οὗ δ' ἐστιν εἷς ἀριθμὸς αὐτῶν καθ' ἕκαστον ζῷον. ὅτι μηδὲ τὸ σχῆμα μηδὲ τὸ μέγεθος ἀκριβῶς τῆς γαστρὸς ἅπασι ταὐτόν, ὡς κἀκ τῶν ἀριστερῶν μακρὸν ἔχουσα παρατεταμένον τὸν σπλῆνα, καὶ ταῦτα τὰ μέρη πρὸς ἐκείνου θερμαίνεται, ὄπισθεν δὲ ἡ ῥάχις τε καὶ οἱ ῥαχῖται μύες καλούμενοι. ἡ μὲν οἷον πρόβλημά τι στεγανόν, οἱ δὲ ὑποστόρεσμά τι μαλθακόν, ἅμα τῇ κατ' αὐτοὺς πιμελῇ θερμαίνουσι τὴν γαστέρα. ταῦτα μὲν οὖν σύμπαντα τὰ εἰρημένα μόρια, χρείας ἰδίας ἕνεκα ἕκαστον γέγονεν, εὐμήχανος δ' ἡ φύσις ὑπάρχουσα πλησίον καταθεῖσα τῆς γαστρός, οἷον θερμάσματα αὐτὰ παρεσκεύασαι. λοιπὸν δὲ τὸ πρόσω μέρος αὐτῆς, οὐδὲν ἔχον ἰδίας ἕνεκα χρείας γεγονὸς ἐνταυθοῖ τεταγμένον, ᾧ πρὸς τοῦτο καταχρήσεται. ὅθεν οὐκ ὤκνησεν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τῷ θερμαίνεσθαι τὴν γαστέρα, καὶ ἐπὶ τὸ πρόσω γεννῆσαί τι σῶμα, καὶ καταπετάσαι καθ' ὅλης αὐτῆς, πυκνὸν ἅμα καὶ κοῦφον, καὶ θερμόν. πυκνὸν μέν, ἵν' ἔνδον ἀποστέγῃ τὴν σύμφυτον θερμασίαν, κοῦφον δ', ἵν' ἀλύπως καὶ ἀθλίπτως θερμαίνῃ. θερμὸν δέ (τοῦτο μὲν οὐδὲ λόγου δεῖται) διότι τοῦτον ἐχρῆν εἶναι τὸ τοῦ θερμαίνειν ἕνεκα γεγενημένον. ἀλλ' εἰ μὲν κοῦφόν τε ἅμα καὶ πυκνόν, ὑμενῶδες ἐχρῆν ὑπάρχειν αὐτό. τί γὰρ ἂν τοῦ τοιούτου σώματος ἐν ζῴῳ κουφότερον ἄλλο καὶ πυκνότερον εὑρεθῇ μόριον; εἰ δὲ θερμόν, ἀγγεῖά τε ἔχειν πάμπολλα φλέβας καὶ ἀρτηρίας, καί τινα πιμελὴν δαψιλῆ περικεχυμένην. ἥν γ' ὅτι θερμὸν χρῆμά ἐστι, γνωρίζει μὲν καὶ ἡ αἴσθησις τῶν χρωμένων αὐτῇ καθάπερ ἐλαίῳ. τεκμήριον δ' οὐχ ἥκιστα, καὶ τὸ ῥᾳδίως εἰς φλόγα μεταβάλλειν, ὡς ἂν ἐγγυτάτω τῆς φύσεως ὑπάρχουσαν αὐτήν. ψυχρὸν μὲν οὐδὲν ἑτοίμως καίεται, καί σοι γέγονε φανερὸν ἤδη τῷ λόγῳ τὸ καλούμενον ἐπίπλοον. ἐκ δυοῖν μὲν χιτώνων πυκνῶν καὶ λεπτῶν ἀλλήλοις ἐπικειμένων, παμπόλλων δ' ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, καὶ πιμελῆς οὐκ ὀλίγης συνεστηκός. ὅτι δὲ τοῦ θερμαίνειν ἕνεκα γέγονεν, ἐναργῶς ἐστι μαθεῖν, ἐφ' ὧν τρωθέντων κατ' ἐπιγάστριον ἐκπεσὸν διὰ τοῦ τραύματος, ἔπειτα πελιδνὸν γενόμενον, εἰς ἀνάγκην ἀφαιρέσεως τοῦ βεβλαμμένου μέρους κατέστησε τοὺς ἰατρούς. ἅπαντες γοῦν οὗτοι ψυχροτέρας αἰσθάνονται τῆς γαστρός, καὶ ἧττον πέττουσι, καὶ πλειόνων τῶν ἔξωθεν ἐπιβλημάτων δέονται. καὶ μάλιστα ὅταν ἀξιόλογον ᾖ τῷ μεγέθει τὸ ἀποτμηθέν, ὥσπερ δὴ καὶ ἡμεῖς

ὀλίγου δεῖν ὅλον ἀπεκόψαμεν αὐτό, μονομάχου τινὸς οὕτω τρωθέντος. ὁ δ' ἄνθρωπος ὑγιὴς μὲν ἐγένετο διὰ ταχέως, ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἦν δυσπαθὴς καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ἐβλάπτετο ψύξεως, ὥστ' οὐχ ὑπέμενεν ἀσκέπαστον ἔχειν τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐρίοις διὰ παντὸς καθείλικτο. λεπτότερος δ' ἦν ἐξ ἀρχῆς τά τε ἄλλα, καὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, καί μοι δοκεῖ διὰ τοῦτο ταχέως κατεψῦχθαι. διατί δ' ἀνθρώπῳ τοῦτο τὸ μόριον, ἕως πλείστου παρήκει, κατὰ πάντων ἐκτεταμένον τῶν ἐντέρων, ἢ ὅτι καὶ αἱ πέψεις ἀσθενέσταται τούτῳ, καὶ τὸ δέρμα μαλακώτατον, καὶ ψιλὸν τριχῶν, καὶ παντοίως δυσπαθές. οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις, ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐπίκειται μόνης, ἀλλὰ τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς δ' ἧττον ἐκτέταται ἐπὶ τῶν ἐντέρων, ὡς ἂν καὶ φύσεως ἕκαστον αὐτῶν ἔχει. εἴρηται σχεδὸν ἅπαντα τὰ περὶ τῆς γαστρὸς ἤδη μοι, εἰ δύο ταῦτ' ἔτι προστεθείη, τίνες οἱ δεσμοὶ πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτῇ, καὶ πόθεν ἡ γένεσις τῷ ἐπιπλόῳ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ταύτην ἐχρῆν ἐστηρίχθαι, κἀκεῖνο μὴ ὅθεν ἔτυχε, ποιήσασθαι τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως. εἰς ἄμφω δὴ ταῦτα τῷ περιτοναίῳ θαυμαστῶς ἡ φύσις φαίνεται χρωμένη. πρότερον δ' εἰπεῖν ἀναγκαῖον ὁποίῳ τινὶ τὴν οὐσίαν ὄντι τῷ περιτοναίῳ τούτῳ, καὶ τίνα τὴν χρείαν τοῖς ζώοις παρέχοντι δεόντως ἡ φύσις, εἰς τὰ προειρημένα συνεχρήσατο. τὴν μὲν δὴ τοῦ σώματος οὐσίαν ὑμήν ἐστι τὸ περιτόναιον. χρεῖαι δ' αὐτοῦ πλείους τοῖς ζώοις. μία μὲν ὡς σκεπάσματος ἁπάντων τῶν ὑποκειμένων μορίων, κατά τε τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, καὶ τὰ κάτω τῶν φρενῶν σπλάγχνα. δευτέρα δὲ ὡς διαφράγματος αὐτῶν τούτων, πρὸς τοὺς ἔξωθεν ἐπικειμένους μῦς. τρίτη δ' ὡς πρὸς τὸ θᾶττον ὑπιέναι τὰ περιττώματα τῆς ξηρᾶς τροφῆς, καὶ τετάρτη πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως πνευματοῦσθαι, τά τε ἔντερα καὶ τὴν γαστέρα, καὶ πέμπτη πρὸς τὸ πάντα τὰ κάτω φρενῶν, συνδεῖσθαί τε ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὡς ὑπὸ δέρματός τινος ἕκαστον ἰδίᾳ συσκεπάσθαι. ἡ μὲν δὴ πρώτη χρεία μικρά, δυναμένων γε δὴ φρουρεῖσθαι καλῶς, τῶν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου, καὶ πρὸς τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων αὐτοῖς σωμάτων. οἵ τε γὰρ μύες οἱ ταύτῃ μεγάλοι, καὶ ἡ κατ' αὐτοὺς πιμελὴ δαψιλής, καὶ τὸ δέρμα παχύ. αἱ δὲ λοιπαὶ χρεῖαι πᾶσαι μὲν ἀξιόλογοι. τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν καὶ πάνυ μεγάλαι, καὶ εἰς μέγα διαφέρουσαι τοῖς ζώοις. ἡ μὲν οὖν ὡς διαφράγματος αὐτῆς χρεία τοιάδε, πολλῶν καὶ μεγάλων μυῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον τεταγμένων, ἕνεκεν ἐκφυσήσεως καὶ φωνῆς, καὶ ἀποπατήσεως, καὶ οὐρήσεως, ὡς ἑτέρωθεν δέδεικται, καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρήσεται, παρενέπιπτεν ἂν εἰς τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν ἐνίοτε τῶν λεπτῶν ἐντέρων ἔνια, καὶ θλίβοντά γε καὶ θλιβόμενα, καὶ στενοχωροῦντα καὶ στενοχωρούμενα, καὶ ὀδυνῶντα καὶ ὀδυνώμενα, ταῖς τε κινήσεσιν ἐμπόδιον ἵστατο, καὶ αὐτὰ δυσχερέστερον ἂν προύπεμπε κάτω περιττώματα. μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τῶν τρωθέντων μὲν τὸ περιτόναιον, οὐ καλῶς δὲ θεραπευθέντων, ὡς ἅπαντες ἐνέχονται τοῖς εἰρημένοις παθήμασιν. ἀλλὰ νῦν γε περικειμένου τοῦ περιτοναίου, τά τε τῶν κινήσεων ἀπαρεμπόδιστα, καὶ τὰ τῆς θέσεως ἑκατέροις ἄθλιπτα τοῖς ἐκτὸς ἐπικειμένοις μυσί, καὶ τοῖς ἐντὸς ἅπασιν, οὐκ ἐντέροις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς σπλάγχνοις. ἄλλη δὲ χρεία τοῦ περιτοναίου τούτου σκεπάσματος. ἀκριβῶς γὰρ ἅπασι τοῖς ἐντὸς περιτεταμένον, ὅθεν περ καὶ τοὔνομα αὐτῷ, καὶ τοῖς ἄνω πέρασι τοῖς κατὰ τὸ στέρνον, καὶ ταῖς νόθαις πλευραῖς εἰς ταυτὸν ἧκον ταῖς φρεσὶ λοξαῖς ὑποτεταμέναις, ἐπιβοηθεῖ τι τῇ περισταλτικῇ κινήσει τῆς γαστρός, καὶ τῶν ἐντέρων, καθ' ἣν ὑπιέναι τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς ἐλέγομεν. οἷον γὰρ ὑπὸ δυεῖν τινων χειρῶν, τοῦ τε περιτοναίου καὶ τῶν φρενῶν, ἄνω μὲν ἡνωμένων, κάτω δὲ διεστηκότων σφιγγόμενα, τὰ μεταξὺ θλίβεταί τε καὶ ὠθεῖ τὰ τῆς τροφῆς περιττώματα κάτω. ὡς εἴπερ ἐκ μὲν τῶν κάτω μερῶν, τὸ περιτόναιον ἥνωτο πρός τι παραπλήσιον ἕτερον ταῖς φρεσί, διέστη δ' ἄνω. τὴν περισταλτικὴν ἂν οὕτω κίνησιν, ὑπὸ τῶν ἐγκαρσίων ἐκείνων ἰνῶν, ὧν ἔμπροσθεν εἶπον ἐπιτελουμένην, οὐδὲν μᾶλλον ἂν εἰς τὰ κάτω τὴν τροφὴν ὠθεῖν, ἢ εἰς τὰ ἄνω συνέβαινεν. οὐ σμικρὸν οὖν οὐδὲ τοῦτ' ἔργον τοῦ περιτοναίου χιτῶνος ἢ ὑμένος, ἢ σκεπάσματος, ἢ ὅ,τι καὶ βούλεταί τις ὀνομάζειν αὐτὸ τῶν κατατριβόντων τὸν βίον ὅλον εἰς τὴν περὶ τῶν ὀνομάτων ἔριν. οἱ μὲν γὰρ τὰ σύνθετα μόνα καλύμματα, χιτῶνας ὀνομάζειν ἀξιοῦσιν, οἱ δὲ τὰ παχέα. τινὲς δ' εἰ μὴ σύνθετά τε ἅμα, καὶ παχέα τὴν φύσιν ὑπάρχει, τῆς προσηγορίας οὐδέ πω μεταδεδώκασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ὑμένων ἐρίζουσι. τοῖς μὲν γὰρ ἡ ἁπλότης ἀρκεῖ, τοῖς δ' ἡ λεπτότης, τοῖς δ' ἀμφοῖν δεῖσθαι δοκοῦσιν, ἵν' οὕτως ὀνομάζοιντο. καὶ εἰ μὴ λεπτόν τε ἅμα, καὶ ἁπλοῦν εἴη τὸ σκέπασμα, τοῦτ' οὐδέ πω καλεῖν ἀξιοῦσιν ὑμένα. ἀλλ' οἵ γε παλαιοί, καὶ χιτῶνας, καὶ ὑμένας, καὶ μήνιγγάς γε, πρὸς τούτοις ἅπαντα τὰ τοιαῦτα καλοῦσιν, οἷς καὶ ἡμεῖς ἑπόμενοι, τῆς μὲν ἐν τοῖς ὀνόμασι τερθρείας ἀποστησόμεθα, τοῦ προκειμένου δ' ἐχώμεθα. τετάρτη δὲ χρεία τοῦ περιτοναίου τούτου σκεπάσματος ἀκριβῶς περιτεταμένου καὶ σφίγγοντος ἅπαντα, πρὸς τὸ μηδ' ἐν πνευματώσεσιν ἁλίσκεσθαι ῥᾳδίως τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. χρήσιμος μὲν γὰρ εἰς τοῦτο αὐτοῖς ἡ οἰκεία δύναμις, ᾗ χρώμενα καθάπερ δέδεικται δι' ἑτέρων ἀεὶ τοῖς ἐντὸς ἑαυτῶν περιστέλλεται, καὶ σφίγγει πανταχόθεν αὐτά. οὐ σμικρὰ δ' οὐδ' ἡ τοῦ περιτοναίου βοήθεια, καὶ ἡνίκα ἄν γε ἀρρωστότερα ταῦτα καὶ ἀδυνατώτερα γένηται, περιστέλλεσθαι ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐδέσμασιν, ἀτμώδους τε καὶ φυσώδους πνεύματος ὑποπίμπλαται τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. καὶ δῆλον ὡς ἀπεπτεῖσθαί τε τὴν τροφὴν ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ, καὶ βραδύνειν τὴν ἀνάδοσιν. ἐρρωμένων δὲ συμπάντων, καὶ περιστελλομένων τῆς τε γαστρός, καὶ τῶν ἐντέρων καὶ τοῦ περιτοναίου, κἂν εἰ πάνυ πνευματώδη τὰ ἐδηδεσμένα τύχῃ, καὶ πέπτεται, καὶ ἀναδίδοται ῥᾳδίως. τὸ μὲν γάρ τι τῆς φύσης αἱ ἐρυγαὶ κενοῦσι, τὸ δέ τι κάτω διεξέρχεται, ὅσον δ' ἀτμῶδες ἅμα καὶ χρηστόν, εἰς τὰς φλέβας ἀναλαμβάνεται. καὶ πρὸς ταῦτ' οὖν ἅπαντα χρήσιμόν ἐστι τὸ περιτόναιον. ὅπως δὲ συνδεῖ θ' ἅμα καὶ ἀμφιέννυσιν ἕκαστον ἰδίᾳ τῶν κάτω τοῦ θώρακος ὀργάνων, ἑξῆς ἂν εἴη ῥητέον ἐνθένδε ποθὲν ἀρξαμένους. ἐν μὲν τοῖς πρόσω μέρεσιν ἁπάντων αὐτῶν προτέτακται κοινῇ. προέρχεται δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ μὲν τὰ δεξιά τε, καὶ τὰ ἀριστερὰ κατὰ τὰς λαγόνας, ἄχρι τῶν τῆς ὀσφύος σπονδύλων, ὅθεν ἑκάστῳ τῶν ἐντέρων τε καὶ σπλάγχνων, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις, καὶ ταῖς φλεψί, καὶ τοῖς νεύροις περιτείνεται. τὸ δ' ἄνω καὶ κάτω πέρας αὐτοῦ, τὸ μὲν ἄνω, ταῖς φρεσὶν ὑποφύεται, τὸ δὲ κάτω, τοῖς καλουμένοις ἥβης ὀστοῖς, καὶ προσέτι, τοῖς τῶν αὐτοῦ λαγόνων. καὶ τοίνυν ἀμφιέννυται τῶν κατὰ ταῦτα τεταγμένων ὀργάνων, τὸ μὲν ἄνω μέρος τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ ἥπατος ὑπὸ τοῦ ταῖς φρεσὶν ὑποφυέντος, τὸ δὲ κάτω τῆς τε κύστεως, καὶ τῶν ἐντέρων ὑπὸ τοῦ τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἑξῆς εἰρήσεται. τὸ δ' ἀπὸ τῶν φρενῶν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἔξωθεν

ἐπιφυόμενον

ἐμφυόμενον, ἐνοῦται τοῖς ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῆς ῥάχεως ἀνιοῦσι. καὶ αὕτη γενέσεως ἀρχὴ τῷ τρίτῳ τῆς γαστρὸς χιτῶνι τῷ †παντόθεν ἔξωθεν, ὃν δὴ σκέπασμα μέν τι καὶ πρόβλημα τῷ δευτέρῳ τῷ σαρκώδει περιέβαλεν ἡ φύσις. σύνδεσμον δ' ἐποιήσατο τῆς γαστρὸς ὅλης, πρὸς τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν σώματα, καί σοι δοκεῖ παχὺς ὁ χιτὼν ὑπάρχειν οὗτος, καίτοι τῶν ἄλλων ἀποφύσεων τοῦ περιτοναίου τῶν εἰς τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα, φερομένων λεπτῶν ἁπασῶν γεγενημένων. ἀλλ' ἐπεὶ μέγα τε τὸ μόριον ἡ γαστὴρ, καὶ μεγίστας ἔχει διαστάσεις τὰς ἐπὶ τοῖς ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν, εὐλόγως ἰσχυρῶν δεσμῶν, καὶ σκεπασμάτων ἐδεήθη. καὶ μέν γε καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἐπιπλόου γένεσιν, ὅθεν περ ὁ λόγος ὡρμήθη, τοῦτον τὸν χιτῶνα παρεσκεύασεν ἡ φύσις, ὡς ἂν μάλιστα χρηστότατόν τε καὶ δυσπαθέστατον †ἐποιεῖτο. συντυχόντων γὰρ ἀλλήλοις τῶν ἀπὸ τῆς ῥάχεως ἑκατέρωθεν ἀνιόντων μερῶν τοῦ περιτοναίου, κατὰ τὸ κυρτότατόν τε καὶ ὑψηλότατον τῆς γαστρὸς, κἀνταῦθα μεγάλην ἀρτηρίαν τε καὶ φλέβα, κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκτεταμένην εὑρόντων, ὁ τόπος οὗτος ἅπας ἀρχὴ τῆς τοῦ ἐπιπλόου γενέσεώς ἐστιν, ὡς ἂν ἤδη πάντ' ἔχων ὧν ἐδεῖτο. καὶ γὰρ ἀρτηρία καὶ φλὲψ αὐτόθι μεγάλαι, καὶ δύο μοῖραι τοῦ περιτοναίου, καὶ τὸ μέρος τῆς γαστρὸς τὸ θάλπεσθαι δεόμενον. ἀποφύσασα δὲ φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας ἐντεῦθεν ἡ φύσις, παμπόλλους ἀφ' ἑκατέρου τῶν μεγάλων ἀγγείων, συναπέφυσεν αὐταῖς ἑκάτερον τῶν τοῦ περιτοναίου μορίων, τὸ καθ' αὑτὸ μέρος ἀμφιεννῦν τε καὶ ξυνδοῦν τῶν ἀγγείων ἕκαστον. τὴν δὲ μεταξὺ χώραν αὐτῶν συνυφαίνουσιν ἀλλήλαις ἐπιβαίνουσαι, καθάπερ τινὲς πτύχαι αἱ τοῦ περιτοναίου μοῖραι, καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ πιμελῆς ἐνταῦθα συνιστῶσαι, θάλπον θ' ἅμα τὴν γαστέρα, καὶ λιπαῖνον τοὺς ὑμένας, καὶ τροφὴ τοῦ ἐμφύτου θερμασίας ἐν ταῖς ἀσιτίαις γινόμενον. ἐπικεῖσθαι μὲν οὖν τῇ γαστρὶ καὶ οἷον ἐποχεῖσθαι τοὐπίπλοον (ὅθεν περ καὶ τοὔνομα κέκτηται) καλῶς εἶχε διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, οὐ μὴν παντάπασί γε τῶν ἄλλων μορίων ἀπολελυμένον αἰωρεῖσθαι. ῥαδίως γὰρ ἂν ὑπεδιπλοῦτο, καὶ περὶ ἑαυτὸ πολλάκις εἱλίττετο, καὶ συνεστρέφετο, καὶ πολλὰ τῶν σκέπεσθαι δεομένων ἀπελίμπανεν, ὅθεν οἶμαι πρός τε τὸν σπλῆνα συνέφυσεν αὐτὸ, καὶ πάγκρεας ὀνομαζόμενον. ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς τὴν εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ἔκφυσιν, καὶ τὸ μεσεντέριόν γε καὶ τὸ κῶλον, καὶ τῆς γαστρὸς αὐτῆς πρὸς τὰ σιμά. ἀλλ' εἰ μὲν οὖν δεῖσθαι μόνον ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων ἡ φύσις ἠβουλήθη, τὸ ἐπίπλοον ἐξήρκει τὸ ὑμενῶδες αὐτοῦ καταφῦσαι χωρὶς τῶν ἀγγείων. ἐπεὶ δ' ἕτερόν τι μεῖζον προὐνοεῖτο, τὴν διὰ τῶν ἀγγείων κοινωνίαν τοῖς εἰρημένοις ὀργάνοις προπαρεσκεύασεν, ἧς τὴν χρείαν ἐξηγήσεται προϊὼν ὁ λόγος ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ. νυνὶ δ' ἤδη καλῶς ἂν ἔχει μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ἧπαρ, εὐθύς τε κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου τῶν ἐν τοῖς ἑτέροις ἀποδεδειγμένων ὑπομνῆσαι. χρήσιμα γάρ ἐστιν, οὐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ μελλούσῃ περαινέσθαι διεξόδῳ. χρῆναι γὰρ δὴ φαμὲν ἐν τοῖς συνθέτοις τοῦ σώματος μορίοις, τοῖς ἐνέργειάν τινα πεπιστευμένοις, ἃ δὴ καὶ ὄργανα καλοῦμεν, ἐπισκοπεῖσθαί τι διὰ τῶν ἀνατομῶν ἴδιον μόριον, οἷον μηδαμόθεν τοῦ σώματος ἑτέρωθεν ἐνέργεια γίνηται, καὶ τοῦτο μὲν τῆς ἰδίας κατὰ τὸ πᾶν ὄργανον ἐνεργείας αἴτιον εἶναι νομίζειν. τὰ δ' ἄλλα τῆς κοινῆς, οἷον καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ ἥπατος ὑποκειμένων φλεβῶν ἀρχὴν εἶναι, καὶ τοῦ πρώτου τῆς αἱματώσεως ὀργάνου. ταῦτα γὰρ ἡμῖν ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, καὶ ζητητέον ὅτι ποτέ ἐστιν αὐτὸ τοῦτο τὸ μόριον, ὃ τῶν φλεβῶν ἐστιν ἀρχὴ, καὶ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεως αἴτιον. οὔτε γὰρ τὰς ἀρτηρίας, οὔτε τὰς φλέβας, οὔτε τὰ νεῦρα δυνατὸν αἰτιάσασθαι (κοινὰ γὰρ ταῦτα τοῦ παντὸς σώματος) ἀλλ' οὐδὲ τὸν ὑμένα τὸν ἔξωθεν τῷ σπλάγχνῳ περικείμενον, ὃν ἀπὸ τοῦ περιτοναίου μικρῷ πρόσθεν ἔλεγον πεφυκέναι. καὶ μὴν εἰ μὴ ταῦτα, λοιπὸν αὖ ἔτι, τὰ χολὴν ὑποδεχόμενα μόρια, καὶ τὴν οἷον σάρκα τοῦ ἥπατος ἐπισκεπτέον. ἢ γὰρ τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἢ ἀμφότερα τῆς ἐξαιρέτου κατὰ τὸ πᾶν ὄργανον ἐνεργείας ἐστὶν αἴτια. τοὺς μὲν δὴ τὴν χολὴν περιέχοντας πόρους, μὴ καὶ γελοῖον ᾖ, τὸ τῆς αἱματώσεως ὄργανον ὑπολαμβάνειν, ἢ φλεβῶν ἀρχὴν εἶναι νομίζειν. ἀπό τε γὰρ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως, τῆς χοληδόχου καλουμένης ὄντι πεφύκασι, καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ τοῦ σώματος ἐνδείκνυνται φύσιν καὶ χολὴν, οὐχὶ αἷμα περιέχουσαν. καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ ἧπαρ εἰσὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ ἥπατος, ὥσπερ ὅτε καθήκειν εἰς τὸ ἔντερον, καὶ οἱ εἰς αὐτὴν τὴν κύστιν ἐμβάλλοντες, οὖσαν οὐδ' αὐτὴν δήπου μέρος τοῦ ἥπατος. ἐπὶ δὲ ἐνίων ζώων, οὐδ' ὅλως ἐστὶ κύστις, ἀλλ' οἱ πόροι μόνοι οἷον τὴν χολὴν ἐξοχετεύουσι, καὶ ἐκ τοῦ ἥπατος, εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον. ἀπολείπεται τοίνυν ἡ οἷον σὰρξ τοῦ ἥπατος, ἥπερ δὴ καὶ ἰδιός ἐστιν οὐσία τοῦ σπλάγχνου, τό, τε πρῶτον εἶναι τῆς αἱματώσεως ὄργανον καὶ ἀρχὴν τῶν φλεβῶν, καὶ μέντοι καὶ σαφῶς εἴτις αὐτῆς κατασκέψαιτο τὴν φύσιν, ἐγγυτάτω φανεῖται τοῦ αἵματος. εἰ γὰρ ἐννοήσεις ὑπὸ θερμότητος ἐξατμιζόμενον αἷμα, καὶ παχυνόμενον, οὐδὲν ἄλλο εὑρήσεις γιγνόμενον, ἢ τὴν τοῦ ἥπατος σάρκα. καὶ μὲν δὴ καὶ μαρτυρεῖται πρὸς τοῦ φαινομένου τὸ πολλάκις ἡμῖν ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένον, ὡς ἕκαστον τῶν ἀλλοιούντων μορίων τὴν τροφὴν, οἷον σκοπόν τινα ἔχει καὶ τέλος, ἑαυτῷ συνεξομοιῶσαι τὸ ἀλλοιούμενον. εἰ δ' ἐννοήσεις τὸν ἐκ τῆς κοιλίας ἀναλαμβανόμενον χυλὸν, ἀλλοιούμενον ὑπὸ τῆς σαρκὸς τοῦ ἥπατος, καὶ κατὰ βραχὺ μεθιστάμενον εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν, παχύτερος ἑαυτοῦ καὶ ἐρυθρότερος ἐξ ἀνάγκης ἔσται, πρὶν ὁμοιωθῆναι τελέως ἐκείνῃ. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦθ', ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἐναντίας, ἢ ὅλως τὰς πολὺ διαφερούσας ποιότητας δέξασθαί τι, μὴ διὰ τῶν μεταξὺ πρότερον ὁδοιπορήσας, ὥστ' εἴπερ τέλος μέν ἐστι τῇ σαρκὶ τοῦ ἥπατος ὁμοιῶσαι τὴν τροφὴν ἑαυτῇ. τοῦτο δ' ἀθρόως οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι, τὸ μέσον ἀμφοῖν ἐστι τὸ αἷμα, τοσοῦτον τῆς σαρκὸς ἀπολειπόμενον, ὅσον πλεονεκτεῖ τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα πεπεμμένου χυμοῦ. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἐπὶ πλέον ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται. νυνὶ δ' ἀρκεῖ, καὶ τὰ τοσαῦτα πρός γε τὴν περὶ τῆς χρείας τῶν μορίων διδασκαλίαν. ἡ μὲν γὰρ σὰρξ τοῦ ἥπατος, αὐτὸ δὴ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, τὸ πρῶτον τῆς αἱματώσεως ὄργανόν ἐστι. διὸ καὶ ταῖς εἰς τὴν γαστέρα, καὶ σύμπαντα τὰ ἔντερα καθηκούσαις φλεψὶν ὑπάρχει δύναμίς τις αἵματος ποιητικὴ, καθ' ἣν καὶ πρὶν εἰς ἧπαρ ἀφικέσθαι, τὸν ἐκ τῶν σιτίων ἀναδιδόμενον χυμὸν αἱματοῦν αὐτὸν αἱ φλέβες πεφύκασιν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς χοληδόχου κύστεως πόροι, δῆλον ὡς τοῦ διακρίνεσθαι τὴν χολὴν ἕνεκα γεγόνασιν. ὁ δὲ ἔξωθεν ὑμὴν, οἷον δέρμα τι τοῦ ἥπατός ἐστι. τὸ δ' εἰς αὐτὸ ἐμφυόμενον νεῦρον, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀναίσθητον ᾖ τὸ σπλάγχνον, ὥσπερ γε καὶ ἀρτηρία τοῦ φυλάττεσθαι τὴν συμμετρίαν αὐτῷ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ὡς ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν, ἀποδέδεικται γράμματι. ἆρ' οὖν ἤδη πάντα τὰ μόρια τοῦ ἥπατος διεληλύθαμεν; ἢ λείπεταί τι δεόμενον

†πάντων

†γένοιτο

ἐξηγήσεως, μόριον μὲν οὐδὲν ἔτι λείπεται. τὰ γὰρ σύμπαντα ταῦτ' ἐστὶν, ὅσαπερ εἴρηται, φλέβες καὶ ἀρτηρίαι, καὶ νεῦρα, καὶ ἡ ἴδιος οὐσία τοῦ ἥπατος, καὶ τὰ τῆς χολῆς ἀγγεῖα, καὶ ὁ ἐπὶ τούτοις ἅπασι χιτών. ἀπολείπεται δὲ περί τε θέσεως αὐτῶν εἰπεῖν, καὶ ἀριθμοῦ καὶ μεγέθους, καὶ πλοκῆς, καὶ διαπλάσεως, καὶ συμφύσεως, καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας ξυμπάσης. οὕτω γὰρ ἐναργῶς ἡ τέχνη δειχθείη τῆς φύσεως, εἰ μὴ τὰς οὐσίας μόνον τῶν μορίων ἑκάστου φαίνοιτο κατασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβεβηκότα δρῶν ταύταις ὁμοίως. εὐθὺς γὰρ, εἰ μὴ μάθοις τί δή ποτε μίαν οὐκ εἰργάσατο μεγάλην κοιλίαν ἐν τῷ ἥπατι ταύτην, οἵας περ ἐν τῇ καρδίᾳ τὰς δύο, θαυμαστήν τινα πρόνοιαν ἀγνοήσεις αὐτῆς. οὕτω δὲ καὶ διατί μὲν εἰς τὸν χιτῶνα τοῦ ἥπατος ἐνέφυ τὸ νεῦρον, εἴσω δὲ οὐκέτι προῆλθεν ἐναργῶς, ἡ δ' ἀρτηρία συγκατασχίζεται σαφῶς ταῖς φλεψὶν ἄχρι παντὸς, καὶ διατί κατὰ μὲν τὰ σιμὰ μέρη τοῦ ἥπατος, πρὸς τὰς πύλας αὐτοῦ φλέβες ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ἐτάχθησαν ἁπασῶν πρῶται, δεύτεροι δ' ἐπ' αὐταῖς οἱ χοληδόχοι πόροι καὶ πασῶν ὕσταται αἱ κατὰ τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος, αἱ τῇ κοίλῃ συνεχεῖς φλέβες, καὶ διατί μὲν παντάπασι μικρὰ ἡ ἀρτηρία, μικρότερον δ' αὐτῆς ἔτι τὸ νεῦρον, μείζους δ' ἀμφοῖν οἱ χοληδόχοι πόροι, καὶ μέγισται πασῶν αἱ φλέβες. ἀλλὰ καὶ διατί ταῖς ἐν τοῖς σιμοῖς φλεψὶν αἱ ἐν τοῖς κυρτοῖς οὐ συνάπτονται, καὶ διατί λεπτότατοι τοῖς χιτῶσιν αἱ κατὰ τὸ ἧπαρ ἅπασαι φλέβες εἰσὶ, καὶ διατί ταῖς φλεψὶ συνέφυσε τὸ ἧπαρ, καὶ διατί κατὰ τὴν κοίλην φλέβα, καὶ περὶ τῆς πρὸς τὰ παρακείμενα πάντα κοινωνίας αὐτῶν. ταῦτ' εἰ μὴ μάθοις σύμπαντα, ἐγὼ μὲν οὐδ' ἄν σε τὶ γιγνώσκειν χρηστὸν εἴποιμι περὶ χρείας μορίων, ἀλλ' ἄμεινον εἶναί σοι, μηδ' ἧφθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ ἐλλιπῶς μεταχειρίσασθαι τὸν λόγον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς, ὧν τοῖς μὲν ἀπέχρησεν ὑπὲρ ἑκάστου μορίου τῆς γενέσεως εἰπεῖν μόνης. οὐκέτι δὲ καὶ θέσιν αὐτοῦ, καὶ μέγεθος, καὶ πλοκὴν, καὶ διάπλασιν, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα διασκέψασθαι. τοῖς δὲ οὐ περὶ τούτων ἁπάντων εἰπεῖν ἐπῆλθε, καὶ ἔνιοι αὐτῶν τὰ μείζω τε καὶ πλείω παρέλιπον, καίτοι θαυμάζειν ἀμφοτέρων δίκαιον. εἰ μὲν γὰρ †ἄμεινον ἐπίστασθαι τὰς χρείας τῶν μορίων, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐχ ἁπάντων ἄμεινον. εἰ δὲ περίεργόν τε καὶ μάταιον, οὐκ οἶδα δ' αὖ πάλιν, ὅπως οὐχὶ καὶ τὸ ὀλίγον τὶς ἐκ περιττοῦ μνημονεύειεν. ῥᾷστον γοῦν εἰπεῖν ὡς καὶ νῦν δὴ λέλεκται, τὰς μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος φλέβας, ἀναφέρειν ἐκ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μορίων τὴν τροφὴν, τὰς δ' ἐν τοῖς κυρτοῖς μεταλαμβάνειν, τοὺς δ' ἐπὶ τῆς κύστεως πόρους, ἐκκαθαίρειν τὸ περίττωμα, τὸ δὲ νεῦρον αἰσθήσεως χορηγὸν, τὰς δ' ἀρτηρίας, τὴν συμμετρίαν τῷ παντὶ σπλάγχνῳ φυλάττειν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τὸν δὲ χιτῶνα, σκέπασμα καὶ ἀμφίεσμα περιβεβλῆσθαι, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο χιτῶνα. τὴν δὲ σάρκα τοῦ ἥπατος, τὴν ἀρχὴν εἶναι τῶν φλεβῶν, καὶ τὸ πρῶτον τῆς αἱματώσεως ὄργανον. ἀλλ' εἰ μὴ προστεθείη τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἃ δὴ νῦν προὔθεμεν, πλέον αὖ ἀγνοοῖτο τῆς χρείας τῶν ἐν ἥπατι μορίων ἢ γινώσκοιτο. τί δή ποτε γὰρ, ἵν' ἀπὸ τοῦ πρώτου τῶν προβληθέντων ἀρξώμεθα, τὰς πολλὰς φλέβας ἐκείνας τὰς ἐκ τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων ἁπάντων ἀναφερούσας τὴν τροφὴν, εἰς τὸ ἧπαρ ἑνώσασα κατὰ τὰς πύλας ἡ φύσις, αὖθις εἰς παμπόλλας κατέτεμεν. ἥνωσε μὲν γὰρ αὐτὰς, ὡς μιᾶς δεομένη, ἔσχισε δ' εὐθὺς ὡς μάτην ἑνώσασα. ἐνὸν γὰρ αὐτῇ μίαν ἐργασαμένῃ μεγάλην ἐν τῷ σπλάγχνῳ κοιλίαν αἱματικὴν ἐμφῦσαι ταύτῃ, κάτωθεν μὲν τὴν ἀναφέρουσαν †τῷ αἵματι φλέβα, τὴν ἐκ τῶν πυλῶν, ἄνωθεν δὲ τὴν διαδεξομένην τε καὶ παντὶ τῷ σώματι διακομίσουσαν. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ Ἐρασιστράτου λεγόμενα διακρίσεως ἕνεκα τῆς ξανθῆς χολῆς, ἐνδείκνυται τὴν σχίσιν τῶν ἐν ἥπατι φλεβῶν γεγονέναι. φανείη δ' ἂν εἴ τις ἀκριβέστερον αὐτὰ διασκέπτοιτο, κακῶς εἰρημένα, δυναμένης γε τῆς φύσεως καὶ χωρὶς τοσαύτης τε καὶ τοιαύτης πλοκῆς, διακρίνειν τὰ περιττώματα, καθότι σαφῶς ἐπὶ τῶν νεφρῶν ἐνεδείξατο. πάμπολλοι γοῦν τῶν κωθωνιζομένων ἀμφορέας ὅλους ἐκπίνοντες, ἀνάλογόν τε τῷ πλήθει τοῦ πόματος οὐροῦντες, οὐκ ἐμποδίζονται περὶ τὴν διάκρισιν, ἀλλ' ἑτοιμότατα καὶ ῥᾷστα τὸ παραγινόμενον εἰς τὴν κοίλην αἷμα, καθαίρεται πρὸς τῶν νεφρῶν ἅπαν, οὐδὲ ψαυόντων τῆς φλεβός. καὶ θαυμάζειν ἄξιον Ἐρασιστράτου, πῶς μὲν ἡ ξανθὴ χολὴ διακρίνεται τοῦ αἵματος ἐπὶ πλεῖστον ἡμῖν διαλεχθέντος, πῶς δὲ τὸ οὖρον, οὐδ' ὅλως ἐπισκεψαμένου. ἐχρῆν γὰρ ἢ περὶ μηδετέρου μηδὲν εἰπεῖν, ἢ ἀμφοτέρων ὁμοίως μνημονεῦσαι. ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν δυνάμεων τῶν φυσικῶν, ἰδίᾳ γέγραπται, καὶ δέδεικται τῶν μορίων ἑκάστῳ τοῦ σώματος ἑλκτικὴ ποιότητος οἰκείας ὑπάρχειν δύναμις. καὶ οὕτω μὲν οἱ χοληδόχοι πόροι τὴν χολὴν, οὕτω δὲ καὶ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον ἐπισπῶνται. οὔκουν διακρίσεως ἕνεκεν ἡ φύσις ἐποίησε τὴν τοσαύτην πλοκὴν τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἀγγείων, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ χρονίζουσαν ἐν τῷ σπλάγχνῳ τὴν τροφὴν αἱματοῦσθαι τελέως. εἰ γοῦν ὡς ἐπὶ τῆς καρδίας μίαν εἰργάσατο μεγάλην κοιλίαν, οἷον δεξαμενήν τινα, κἄπειτ' εἰς αὐτὴν διὰ μιᾶς μὲν φλεβὸς εἰσῆγε τὸ αἷμα, δι' ἑτέρας δ' ἐξῆγεν, οὐκ ἂν ἀκαρῆ χρόνον κατὰ τὸ ἧπαρ ἔμενεν ὁ ἐκ τῆς γαστρὸς ἀναφερόμενος χυμὸς, ἀλλὰ διεξήρχετ' ἂν ἑτοίμως δι' ὅλου τοῦ σπλάγχνου τῇ τῆς ἀναδόσεως ῥύμῃ φερόμενος. ἕνεκα δὲ τοῦ μένειν ἐπὶ πλέον, καὶ ἀλλοιοῦσθαι τὴν τροφὴν τελέως αἱ τῶν διεξόδων στενότητες ἐγένοντο, ὥσπερ ἐπὶ μὲν τῆς γαστρὸς ὁ πυλωρὸς, ἐπὶ δὲ τῶν ἐντέρων αἱ ἕλικες. οὕτω δὲ καὶ αἱ περὶ τῶν ὄρχεων εἱλιττόμεναι πολυειδῶς ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες ἐγένοντο, καὶ τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῇ σκληρᾷ μήνιγγι πλέγμα τῶν ἀρτηριῶν, τὸ δικτυοειδὲς ὀνομαζόμενον. ἔνθα γὰρ ἂν ἐπὶ πλέον ἐθέλῃ μένειν ἡ φύσις τὰς ὕλας, ἐνταῦθα δύσπορον αὐταῖς ἀπεργάζεται τὸ πρόσω. γενομένης δὲ μιᾶς μεγάλης κοιλίας, οὔτ' ἐπὶ πλέον ἂν ἔμενε τῷ ἥπατι τὸ αἷμα, καὶ μέρος ἐλάχιστον αὐτοῦ τῆς σαρκὸς ἔψαυσεν ἂν τοῦ σπλάγχνου, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο χείρονα γίνεσθαι τὴν αἱμάτωσιν. εἰ γὰρ δὴ τὸ ἴδιον σῶμα τοῦ ἥπατος, τὸ πρῶτον ἐστὶ τῆς αἱματώσεως ὄργανον, ἢ μᾶλλον ὁμιλήσασα τούτῳ τροφὴ, θᾶττόν τε καὶ βέλτιον ἔμελλε δέξασθαι τὸ εἶδος τοῦ αἵματος. τοῦτ' ἄρα καὶ αὐτὰς τὰς φλέβας τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἁπασῶν ἰσχνοτάτας τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν ἐδημιούργησεν. ἐκείνας μὲν γοῦν ὡς ἂν μήτε γειτνιώσας τῇ τῆς αἱματώσεως ἀρχῇ καὶ δυσπαθείας δεομένας, εὐλόγως ἰσχυρὰς ἀπειργάσατο, καὶ τούτου τεκμήριον οὐ σμικρότατόν ἐστι τὸ τὰς μὲν μᾶλλον, τὰς δ' ἧττον γενέσθαι παχείας, ἀνάλογον τῇ χρείᾳ τῆς δυσπαθείας ὡς προϊόντος τοῦ λόγου δειχθήσεται. τὰς δὲ κατὰ τὸ ἧπαρ ἰσχνοτάτας, ὡς ἂν μήτε παθεῖν τι κινδυνευούσας (ἡδρασμέναι γὰρ ἀκριβῶς εἰσιν ἐν τῷ σπλάγχνῳ) καὶ κάλλιον ἂν οὕτω τὴν αἱμάτωσιν ἐργασαμένας. ὅτι δὲ βέλτιον ἦν ἐπὶ ταῖς ἀναφερούσαις, τὴν ἐκ τῆς κοιλίας τροφὴν φλεψὶ, προτέρους τῶν διαδεξαμένων φλεβῶν τοὺς ἕλκοντας τὴν

†ἀγαθόν

†τὸ αἷμα

ξανθὴν

ξανθὴν χολὴν τετάχθαι πόρους, ἐμοὶ μὲν καὶ τοῦτο πρόδηλον δοκεῖ εἶναι. κεκαθαρμένον γὰρ ἤδη καλῶς τὸ αἷμα, τῇ τῶν ἀγγείων τούτων ἐπικαίρῳ θέσει, διαδέχοιτ' ἂν ἡ κοίλη φλέψ, διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν θέσιν ἐπαινεῖν χρή. εἰ γὰρ μέσας αὐτὰς ἔταξε τῶν ἄνωθεν καὶ τῶν κάτωθεν φλεβῶν, ἵνα μὴ ἀμφοτέρας ὁμοίως διαψύχωσιν, ἀλλὰ ταῖς ἐν τοῖς σιμοῖς ὑπέτεινε μόναις, ἐπισταμένη τοῖς κυρτοῖς τοῦ ἥπατος, ἐνδελεχῆ κίνησιν ὑπάρχουσαν, ἐκ τῆς τῶν φρενῶν γειτνιάσεως. εὐλόγως δὲ καὶ μικραὶ πάνυ γεγόνασιν, ὡς ἂν εἰς ἔμψυξιν μόνον ὑπηρετοῦσαι τῷ σιμῷ τοῦ σπλάγχνου, μήτε δ' αἵματος δεόμεναι μεταλαμβάνειν. οὐδέ πω γὰρ ἀποτίθεται τὰ περιττώματα, μήτε τὸ ζωτικὸν πνεῦμα πολὺ παρέχειν τῷ ἥπατι, καθάπερ ἄλλοις τισὶν ὀργάνοις, ἀλλ' οὐδὲ τρέφειν αὐτοῦ τὴν σάρκα λεπτῇ καὶ ἀτμώδει τροφῇ. λεχθήσεται δὲ περὶ τούτου σαφέστερον ἐφεξῆς. ἐλαχίστου δὲ νεύρου μετέδωκεν ἡ φύσις τῷ ἥπατι, ὡς ἂν μήτ' εἰς κίνησίν τινα τῷ ζώῳ, μήτ' εἰς αἴσθησιν ἀκριβῆ παρασκευάζουσα. τοιαύτης γάρ ἐστιν ἀρχὴ δυνάμεως, καὶ τοιαύτας ἐνεργείας αὐτῷ τε, καὶ αἱ ἀπ' αὐτοῦ φλέβες ἐπιστεύθησαν, οἷαι κἂν τοῖς φυτοῖς εἰσι. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἑτέρωθι, καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τῶν κατ' ἀρχὰς εὐθὺς εἰρημένων τε καὶ ἀποδεδειγμένων, ὡς οὔτ' ἐνδέχεται καλῶς εὑρεῖν χρείαν οὐδεμίαν οὐδενὸς μορίου, πρὶν τοῦ παντὸς ὀργάνου γνῶναι τὴν ἐνέργειαν. οὔτ' ἐροῦμεν τι νῦν εἰς ἀπόδειξιν ἐνεργείας οὐδεμιᾶς, ἀλλὰ τῶν ἀποδεδειγμένων μόνον ἀναμνήσαντες, οὕτως ἑκάστοτε τὸν περὶ τῶν χρειῶν λόγον αὐτοῖς ὑποτάξομεν. οὔκουν ἔτ' ἀπορήσεις περὶ τῆς τοῦ νεύρου μικρότητος, εἰ μνημονεύεις τῶν ἀποδεδειγμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ἴσως ζητήσεις, ἕνεκα τίνος ὅλως μετέδωκεν ἡ φύσις τῷ ἥπατι τοῦ σμικροῦ τούτου νεύρου. ὅσον γὰρ ἐπὶ τῷ τῆς θρεπτικῆς φύσεως ἀρχὴν εἶναι τὸ σπλάγχνον, οἷα κἂν τοῖς φυτοῖς ἐστιν, οὐδ' ὅλως φαίνεται νεύρου δεόμενον. εἴτε δὲ φύσιν εἴτε θρεπτικὴν ψυχὴν ὀνομάζειν χρή, παρίημι ζητεῖν τοῖς ἐν ὀνόμασι μόνον δεινοῖς, καὶ κατατρίβουσιν ὅλον εἰς τοῦτο τὸν ἑαυτῶν βίον, ὥσπερ οὐ χρησιμώτερον πάμπολλα ζητεῖν ἔχοντες, οὐχ ἱκανῶς τοῦ πράγματος δι' ἑκατέρας δηλουμένου τῆς λέξεως, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν ὅλῳ χρὴ φυλάττειν τῷ λόγῳ, τῆς πλατωνικῆς παραινέσεως ἀεὶ μεμνημένους, ὡς ἂν παραμελῶμεν ὀνομάτων, πλουσιώτεροι φρονήσεως εἰς τὸ γῆρας ἀφιξόμεθα. τὸ δὲ ἧπαρ, ὅτι μὲν ἀρχὴ τῆς τοιαύτης ἐστὶ δυνάμεως, οἵα καὶ τὰ φυτὰ διοικεῖ, δέδεικται δι' ἑτέρων. ἀλλὰ καὶ ὡς συνῆφθαι ἐχρῆν αὐτὸ ταῖς ἄλλαις δύο, καὶ μὴ παντάπασιν ἀπεσχίσθαι, καθάπερ οὐδ' ἀλλήλων ἐκεῖναι. τὸ μὲν γὰρ οἷόν τι θρέμμα ἄγριόν ἐστιν, ἥ φησιν ὁ Πλάτων, τρέφειν δὲ ξυνημμένον ἀναγκαῖον, εἴπερ τι μέλλει ποτὲ θνητὸν ἔσεσθαι γένος. τὸ δὲ λογιζόμενον, ὅ ἐστιν ἄνθρωπος ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρυμένον, ὑπηρέτην τέ τινα καὶ βοηθὸν ἔχον τὸν θυμόν, ἐπίκουρον ἑαυτοῦ ἐπὶ τοῦδε τοῦ θρέμματος, ὅθεν αὐτὰ διὰ τῶν ἀποφύσεων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν συνάψας, ἐπαΐειν ἀλλήλων ἐτεχνήσατο. ἀλλ' ὅτι μὲν μείζονές τε καὶ θειότεροι λόγοι, κἀν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπὶ πλέον αὐτοὺς διέξιμεν. εἰς δὲ τὰ παρόντα, κἂν εἰ οὕτως λέγοις, ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν εἶπον, ἵνα μὲν ἡ συμμετρία τῆς θερμασίας φυλάττοιτο τῶν σπλάγχνων, τὰς ἀρτηρίας ἀπὸ καρδίας εἰς αὐτὸ παραγενέσθαι. τοῦ δὲ μὴ παντάπασιν ἀναίσθητον μεῖναι τὸ νεῦρον, ἐμφῦναι τῷ περιέχοντι χιτῶνι, πιθανώτερος τ' ἂν εἴης, καὶ σαφέστερος τοῖς πολλοῖς. εἰ γὰρ μήτε φλεγμονῆς ἐμέλλησεν αὐτῷ, μήτ' ἐμπυήματος, μήτ' ἄλλου τινὸς πάθους ἕξειν αἴσθησιν, οὐδὲν ἂν οὕτω γε διήνεγκε φυτοῦ. καὶ διὰ τοῦτό γε ἀμυδρῶς αἰσθάνεται πάντων τῶν τοιούτων παθημάτων, οὐχ ὥσπερ ἕτερα μόρια τοῦ σώματος ἐναργῶς, ὅτι τὸ νεῦρον σμικρὸν ὄν, εἰς τὸν περιέχοντα χιτῶνα διανεμηθέν, ἢ οὐδ' ὅλως εἰς τὸ σπλάγχνον ἐνέφυ, ἢ οὐκ εἰς ὅλον γε διέφυ. δέδεικται δὲ καὶ τοῦθ' ἡμῖν, ὡς εἰς τὰ συνεχῆ μόρια, μέχρι τινὸς αἱ δυνάμεις διαδίδονται. καὶ διὰ τοῦτο περιττὸν ἦν εἰς ὅλον διανέμεσθαι τὸ σπλάγχνον τὸ νεῦρον. τὴν μὲν γὰρ ἀμυδρὰν αἴσθησιν αὐτῷ καὶ κατὰ διάδοσιν ἔμελλε παρέξειν. ἅπαντα μὲν οὖν ἤδη καλῶς ἔχει τῷ ἥπατι. μόνης δ' ἔτι δεῖται τῷ λόγῳ τῆς ἀσφαλοῦς θέσεως, ἣν ἐν ἔργῳ πάλαι ποτὲ ἡ φύσις αὐτῷ προὐνοήσατο. τῇ μὲν δὴ γαστρί, καὶ τοῖς ἐντέροις ἅπασι, διά τε τῶν φλεβῶν, καὶ τοῦ συνδοῦντος αὐτὰ χιτῶνος συνῆπτο. δυσαπόσπαστον δ' ἦν αὐτῆς, διά τε τὸ σχῆμα καὶ τοὺς λοβούς, ἀλλ' οὐκ ἤρκει ταῦτα. πανταχόθεν οὖν δεσμοῖς αὐτὸ τισὶν ἡ φύσις ἑρματίζουσα, τοῖς παρακειμένοις σώμασιν ἐνέφυσεν. ἑνὶ μὲν καὶ μεγίστῳ τῷ σκέπειν αὐτὰ μέλλοντι χιτῶνι, τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ περιτοναίου λαβόντι, ὥστε διὰ τούτου πᾶσιν ἔμελλε τοῖς ἐντὸς συναφθήσεσθαι. πᾶσι γὰρ ὁ χιτὼν οὗτος ἐπεκτείνεται, μεγάλῳ δ' ἄλλῳ δεσμῷ συνῆπται ταῖς φρεσί, καί τισιν ἄλλοις ὑμενώδεσί τε καὶ σμικροῖς ταῖς νόθοις πλευραῖς. ὁ δὲ δὴ πρὸς τὰς φρένας αὐτὸ συνάπτειν εἰρημένος, δεσμός ἐστι μὲν καὶ αὐτός, οἷόν περ καὶ τὸ περιτόναιον ἐπὶ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γένεσιν, ἔκ τε τοῦ περιέχοντος ἔχει τὸ ἧπαρ χιτῶνος, καὶ τοῦ τὰς φρένας ὑποζωννύντος κάτωθεν, οὓς ἀμφοτέρους ἀποβλαστάνειν ἔφαμεν τοῦ περιτοναίου. τὸ δὲ πάχος αὐτοῦ, ῥώμη τε καὶ δυσπάθεια, πάμπολυ παραλλάττει τοῦ περιτοναίου δεόντως. εἰ γὰρ ὀρθοὶ σταίημεν, ἐκ τῶν φρενῶν ἀνάγκη κρεμασθῆναι τῷ ἥπατι. κίνδυνος οὖν ἦν οὐ σμικρός, ἀπορραγῆναι ῥᾳδίως αὐτὸ ἐπὶ τὰς σφοδροτέρας κινήσεις, καὶ τεθνάναι τὸ ζῶον αὐτίκα δὴ μάλα. συνάπτεται γάρ, οὐ ταῖς φρεσὶ μόναις ἐνταυθοῖ τὸ ἧπαρ, ἀλλὰ καὶ τῇ καρδίᾳ διὰ τῶν φρενῶν. ἡ γὰρ κοίλη φλὲψ ἐκείνη, περὶ ἧς ἤδη διελέχθην, παντὶ τῷ σώματι διανέμουσα τὸ αἷμα, πάντως μὲν ἐδεῖτο καὶ πρὸς τὴν καρδίαν ἀνιέναι †δι' ἑτέρου δ' οὐκ ἦν ἄμεινον ἀγαγεῖν αὐτὴν χωρίου, μέλλουσαν τὰς φρένας ἐξ ἀνάγκης διέρχεσθαι, μέσας κειμένας τῶν σπλάγχνων ἀμφοτέρων. οὔκουν ἑτέρους μὲν δεσμοὺς τῇ φλεβὶ παρασκευάζειν, ἑτέρους δὲ τῷ σπλάγχνῳ καλῶς εἶχεν. ἀλλὰ σκληρὸν ἕνα καὶ παχύν, ἀμφίεσμά τε ἅμα τῆς κοιλίας, καὶ κοινὸν σύνδεσμον πρὸς τὸ διάφραγμα, τῇ τε φλεβὶ καὶ παντὶ τῷ σπλάγχνῳ ποιήσασθαι βέλτιον ἦν. ἐπίκαιρον οὖν ἱκανῶς ἔμελλεν ἔσεσθαι τουτὶ τὸ χωρίον καὶ ἡ βλάβη τῆς ἐνθάδε φλεβός, ἁπάσαις διαφέρειν ταῖς ἐπὶ τὸ ζῶον φλεψίν, ὡς εἰ καὶ πρέμνον ποτὲ δένδρου πάθοι. τρωθείσης γὰρ τῆσδε τῆς φλεβός, ἢ ἀποσπασθείσης, οὕτως ὀξὺς ἕπεται θάνατος, ὥστε καίτοι πολλαπλασίῳ τὸ μέγεθος ὄντι τῷ κύκλωπι, τὸν σοφώτατον Ὀδυσσέα γράφων ὁ ποιητής, ἐπιχειροῦντά τε καὶ σφάττειν διανοούμενον, οὐκ εἰς ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος ὠθεῖν μέλλοντα τὸ ξίφος ἐποίησεν. ἀλλ' ἵνα τε φρένες ἧπαρ ἔχουσι, κἂν ἔπραξε φησὶν οὕτως εἴπερ ἤλπισεν ἀποθανόντος αὐτοῦ, καὶ χερσὶν ἀπώσασθαι λίθον ὄμβριμον ὃν προσέθηκεν. οὕτως ἄρα πάνυ σφόδρα τῷ χωρίῳ τούτῳ κατεπίστευσεν, ὡς οὐδ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον εἰ τρωθείη, ζῆν ἐπιτρέψοντι. τοῦ δὴ δεσμοῦ τοῦ μεγάλου καὶ σκληροῦ, τοῦ τὴν

†διὰ τέρω

κοίλην φλέβα περιέχοντος, ἐν μὲν τοῖς ὀπίσω μέρεσι τὸ λεπτότατον, ἐν δὲ τοῖς πρόσω τὸ παχύτατον ἡ φύσις ἐπέθηκεν, ὑπὲρ τοῦ μὴ μόνον ἀπείργειν τὴν ἐξ αὐτῶν τοῖς ζώοις ἐσομένην δυσπάθειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. ὅσα μὲν γὰρ ἢ τρεχόντων, ἢ πηδώντων αὐτῶν σφοδρῶς, ἡ φλὲψ ἔμελλε πείσεσθαι μὴ καλῶς συνδεθεῖσα. ταῦτα μὲν ἐξ αὐτῶν τοῖς ζώοις ὁρμᾶται τὰ παθήματα. τὰ δ᾽ ἄλλα ἀπὸ τῶν προσπιπτόντων, ὅσα θλᾶν ἢ τιτρώσκειν πέφυκεν, ἔξωθεν ἐπέρχεται. καὶ τοίνυν τῇ τούτων ἐφόδῳ πλεονεκτούντων εἰς δυσπάθειαν τῶν πρόσω τῆς κοιλίας, οὐκ ἴσον ἐχρῆν εἶναι τὸ σκεπάσματος αὐτῆς τὸ πάχος, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἐπιμονωτέροις πάθεσιν δυσρωστότερον γίνεσθαι δίκαιον ἦν. ἐπεὶ δ᾽ αἱ φρένες, οὐ τοῦτο μόνον ἦσαν ὡς Πλάτων αὐτάς φησι, διάφραγμα τῶν ἄνω σπλάγχνων πρὸς τὰ κάτω, ἀλλ᾽ ὡς ἐν ἑτέροις ἐδείξαμεν, οὐ τὸ φαυλότατον ὄργανον ὑπάρχουσι τῆς ἀναπνοῆς, οὐκ ἐχρῆν αὐτὰς στενοχωρεῖσθαι καὶ θλίβεσθαι, καί ποτε τῆς ἐπὶ πλέον κωλύεσθαι κινήσεως, οὐδὲ πρὸς ἑνὸς τῶν κάτω μορίων. ταῦτα δὴ προορώμενος ὁ δημιουργὸς, εἰς ὅσον οἷόν τε ἦν ἑκάτερον τῶν γειτνιώντων ὀργάνων, ἐπὶ πλεῖστον ἀπήγαγεν, οὔτε τῆς γαστρὸς τὸ κύρτος εὐθὺς συνάψας τῷ στομάχῳ, ἤδη τοι διεξελθεῖν τὰς φρένας, ἀλλ᾽ οἷον ἐξ ἰσθμοῦ τινὸς, ἐπιμήκους καὶ στενοῦ, τὸν διαδεχόμενον αὐλῶνα, ἤδη σμικρὸν ἀνευρυνόμενον, ἐργασάμενος τὸ καλούμενον στόμα τῆς γαστρὸς, οὔτε τοῦ ἥπατος ἅπαν τὸ κυρτὸν ἐνθεὶς ταῖς φρεσὶν, ἀλλ᾽ ἐπὶ πλεῖστον ὑψώσας τε καὶ κυρτώσας, καὶ ἀνατείνας τὸ ἤδη τὴν κοίλην φλέβα, καὶ τούτῳ μόνῳ ψαύειν ἀλλήλων ἐργασάμενος τὰ μόρια. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν ἥπατι, τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη τέχνη. λοιπὸς δ᾽ ἂν εἴη τῶν ἐξ ἀρχῆς προτεθέντων ὁ σπλὴν, Ἐρασιστράτῳ μὲν ἀπὸ περιττῆς δή τινος σοφίας οὐδενὸς ἕνεκα γεγονὼς, εἶτ᾽ οὐκ αἰδεῖται τηλικοῦτον σπλάγχνον, ὑπὸ τῆς μηδὲν ἀλόγως ἐργαζομένης φύσεως. αὐτὸς γὰρ λέγει ταῦτα μάτην γεγονέναι. φοβηθεῖσα γὰρ δηλαδὴ, μή πως ἐπιλάθηται τῆς τέχνης, ἡνίκα ἔτι κυουμένου τοῦ ζώου, τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς ἀνέπλαττεν, ἀντέθηκεν ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὐτῷ τὸν σπλῆνα, βουλομένη τι καὶ ἤδη τοῦτο τὸ μέρος ἐνεργεῖν, ὥστε οὐκ ἐνὸν ἐπὶ βραχὺ προαγαγοῦσαν ἐπὶ ταῦτα τὴν γαστέρα, μηδὲν δεῖσθαι ματαίας δημιουργίας, εἶτα πρὸς μὲν τὰς εὐηθεστάτας δόξας ἀντιλέγει διὰ μακρῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ καταπόσεως, καὶ ἀναδόσεως, καὶ πέψεως αὐτῷ γεγραμμένοις ἐστὶν εὑρεῖν, πρὸς τὰς ἰσχυροτάτας, καὶ διασημοτάτας, οὐδὲ τὸ σμικρότατον ἀντειπὼν, ἀλλ᾽ ἐνίοτε μὲν ἐπιμνησθεὶς μόνον. ἔστι δ᾽ ὅτε οὐδὲ τοῦτο ποιήσας, ὑπερβαίνει τε καὶ παρατρέχει καθάπερ οὐδενὸς ἀξίας, καί τοι γε εἰ καὶ μηδ᾽ ἄλλο μηδὲν. διὰ γοῦν τοὺς ἀποφηναμένους, οὐκ ἐχρῆν ἐπιφανεῖς παρ᾽ Ἕλλησι γενομένους οὕτω καταφρονεῖν, ἀλλ᾽ ἀντειπεῖν καὶ καταβαλεῖν ἰσχυραῖς ἀποδείξεσιν ἐξελέγξαντα. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτου πρὸς ἡμῶν, ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὡς ἐστὶν ὁ σπλὴν ὄργανόν τι καθαρτικὸν τῶν ἐν ἥπατι γεννωμένων ἰλυωδῶν τε καὶ παχέων, καὶ μελαγχολικῶν χυμῶν. ἕλκει μὲν οὖν τούτους, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη δι᾽ ἀγγείου φλεβώδους, οἷον στομάχου τινὸς, ἑλκύσας δ᾽ οὐκ εὐθὺς εἰς τὴν κοιλίαν ἀποκρίνει, ἀλλ᾽ αὐτὸς πρότερον κατεργάζεται, καὶ μεταβάλλει ἤδη πολλὴν χολὴν, χρώμενος εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην μάλιστα ταῖς ἀρτηρίαις, αἳ δὴ πολλαὶ καὶ μεγάλαι καθ᾽ ὅλον εἰσὶ τὸ σπλάγχνον, οὐκ ἀργῶς οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῷ δοθεῖσαι. ἀλλ᾽ ὅτι γε τῷ διηνεκεῖ τῆς κινήσεως καὶ τῇ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἰσχύϊ, τῆς παρὰ καρδίας αὐταῖς ἐπιρρεούσης κατεργάζεσθαι καὶ καταθραύειν, καὶ μεταβάλλειν, τε καὶ ἀλλοιοῦν δύναται τὸ πάχος, τῶν ἐξ ἥπατος εἰς σπλῆνα μεταβαλλομένων χυμῶν. ὅσον μὲν οὖν εἰς τὸν οἰκειότατον τῷ σπλάγχνῳ χυμὸν μετακοσμηθῇ, τροφὴ τῷ σπληνὶ γίνεται. ὁπόσον δ᾽ αὖ τι καὶ τὴν ἐν τούτῳ διαφύγῃ κατεργασίαν, καὶ μὴ δυνηθῇ εἰς αἵματος ἰδέαν λεπτοῦ καὶ χρηστοῦ κατεργασθῆναι, καὶ παντάπασιν ἄχρηστον ᾖ πρὸς θρέψιν, εἰς τὴν γαστέρα τοῦτο, διά τινος ἑτέρου φλεβώδους ὁ σπλὴν ἐξερεύγεται, στομάχῳ χρείαν καὶ αὐτὸ παρέξον οὐ σμικρὰν, ἣν ἐν τῇ τῶν περιττωμάτων ἐξηγήσει δηλώσω. ἀλλὰ νῦν γε τὰ ὑπόλοιπα τῆς κατασκευῆς τοῦ σπληνὸς ἐπισκεψώμεθα, καὶ πρῶτον τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα τὸ καλούμενον ὑπό τινων παρέγχυμα. τοῦτ᾽ οὖν ἐστιν αὐτὸ, καθ᾽ ὃ τοὺς μελαγχολικοὺς ἕλκειν εἰς ἑαυτὸν ὁ σπλὴν δύναμιν ἔχει χυμοὺς, ἀραιὸν ἱκανῶς τε καὶ χαῦνον ὑπάρχον, ὥσπερ τις σπογγιὰ πρὸς τὸ ῥᾳδίως ἕλκειν τε καὶ παραδέχεσθαι τὸ πάχος αὐτῶν. ἵνα δὲ καὶ τοιαύτη διὰ παντὸς ἡ σὰρξ φυλάττηται τοῦ σπληνὸς, αἱ πάντη διεσπαρμέναι καθ᾽ ὅλον τὸ σπλάγχνον ἀρτηρίαι, χρήσιμοι γεγενημέναι μὲν, καὶ δι᾽ ἕτερόν τι τὸ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένον, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν. εἰς γὰρ τὴν κατεργασίαν τῶν ἐξ ἥπατος, εἰς σπλῆνα φερομένων χυμῶν ἐλέχθησαν διαφέρειν. ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα τοῦ σπλάγχνου αὗται ἀεὶ φυλάττουσιν, ὥσπερ καὶ τὴν τοῦ πνεύμονος. εἰ γὰρ δὴ ὀρθῶς ἀποδέδεικται διὰ τοῦ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγου, τῶν τρεφομένων ἕκαστον ἕλκειν εἰς αὐτὸ τὴν τροφὴν, ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων, ἐκ μὲν τῶν ἀρτηριῶν, εὔλογον ἕλκεσθαι λεπτοτέραν, ἐκ δὲ τῶν φλεβῶν παχυτέραν. ὅτε γὰρ χιτὼν τοῦ χιτῶνος στεγανώτερος, αὐτό τε τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αἷμα λεπτότερον, καὶ ἀτμωδέστερον. ἐκ δὲ τοιούτου βέλτιόν ἐστι τρέφεσθαι χαύνῃ σαρκὶ, καθάπερ ἐκ παχυτέρου τῇ πυκνῇ. τὸ δὲ οὕτω λεπτὸν ἐν ταῖς ἤδη τοῦτο τὸ σπλάγχνον ἀρτηρίαις αἷμα, τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ πάχεος ἐκείνου, καὶ μελαγχολικοῦ περιττώματος ἔχει. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σὰρξ τοῦ σπληνὸς, εἰ καὶ χαύνη τίς ἐστιν, ἀλλὰ τῆς γε τοῦ πνεύμονος ἀπολείπεται πάμπολυ. χαυνοτάτη τε γὰρ ἐκείνη καὶ κουφοτάτη, καὶ μικροῦ δεῖν, λευκὴ καθάπερ ἐξ ἀφροῦ πεπηγυῖα. τρέφεται γὰρ ἐξ αἵματος ἀκριβῶς καθαροῦ, τε καὶ ξανθοῦ καὶ λεπτοῦ, καὶ πνευματώδους. ἅπαντα γὰρ ἔχει ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα, τὸ παρὰ τῆς καρδίας ἐπιπεμπόμενον αὐτῷ, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐκείνου τοῦ σπλάγχνου φύσεως, ἰδίᾳ λελέξεται. τὸ δὲ τοῦ σπληνὸς σῶμα τοσούτῳ μανώτερον ἥπατος ὑπάρχον, ὅσῳ παχυμερέστερόν ἐστι πνεύμονος, εὐλόγως ἐκ λεπτομεροῦς τὴν τροφὴν αἵματος ἔχει. τὸ μὲν γὰρ ἑλκόμενον εἰς τὴν σπλῆνα, παχύτερόν ἐστι τοῦ ἤδη τὸ ἧπαρ, ἀλλ᾽ ἐπεὶ κατεργασθὲν ὑπὸ τῶν ἀρτηριῶν, τῶν ἐνταῦθα σὺν ἅμα καὶ ταῖς φλεψὶ, πολλῷ στεγανώτερον ἐχούσαις τὸν χιτῶνα τῶν ἐν τῷ ἥπατι φλεβῶν, οὐχ ὁλοσχερὲς καὶ παχὺ τῇ σαρκὶ τοῦ σπληνὸς, ἀλλὰ λεπτόν τε καὶ ἤδη βραχὺ διαπέμπεται. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σὰρξ τοῦδε τοῦ σπλάγχνου, μανωτέρα μέν ἐστι καὶ κουφοτέρα τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ, οὐ μὴν ἐρυθροτέρα τε ἢ ξανθοτέρα. μελαγχολικὸς γὰρ ἦν ὃν ἐκάθηρεν ὁ χυμὸς, ἐξ οὗ κατεργασθέντος, ἐτράφη. τὸ δὲ ἧπαρ ὑπὸ χρηστοῦ τε ἅμα τοῦ αἵματος, καὶ παχέος τρέφεται, διά τε τὴν λεπτότητα τοῦ χιτῶνος τῶν ἐν αὐτῷ φλεβῶν, καὶ τὸ μέγεθος τῶν κατατρήσεων. ἐν ἑνὶ δὲ λόγῳ τὸ περὶ τῶν τριῶν σπλάγχνων τῆς τροφῆς, ὧδ᾽ ἔχει. τὸ μὲν ἧπαρ ἐξ ἐρυθροῦ, τε καὶ παχέος

αἵματος,

αἵματος, ὁ δὲ σπλὴν, ἐκ λεπτοῦ μὲν ἀλλὰ μέλανος, ὁ δὲ πνεύμων ἐξ ἀκριβῶς κατειργασμένου, καὶ ξανθοῦ, καὶ λεπτοῦ, καὶ πνευματώδους, καὶ καθαροῦ τὴν θρέψιν λαμβάνει. καὶ τοίνυν καὶ αἱ τῆς σαρκὸς αὐτῶν ἰδέαι κατὰ τὸ τρέφοντος ἐστὶν εἶδος χυμοῦ, μᾶλλον δ' ὅτι τοιαύτας ἐχρῆν αὐτὰς ὑπάρχειν, οἰκείαν αὐτοῖς ἡ φύσις, καὶ τροφὴν παρεσκεύασεν. αὗται μὲν οὖν αἱ προειρημέναι δύο χρεῖαι, τοῦ πλήθους τῶν κατὰ τὸν σπλῆνα πεφυκυιῶν ἀρτηριῶν, καί τις ἐπ' αὐταῖς ἄλλη τρίτη κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐνέργειάν τε καὶ χρείαν. δέδεικται γὰρ ὡς ἡ κίνησις αὐτῶν ἕνεκα φυλακῆς μάλιστα τῆς ἐν ἑκάστῳ μορίῳ θερμασίας ἐμφύτου γέγονεν. ἐμψύχουσα μὲν ταῖς διαστολαῖς τὴν ψυχρὰν ἐπισπᾶσθαι ποιότητα, καθαίρουσα δ' ἐξ αὐτῶν ταῖς συστολαῖς τὸ λιγνυῶδες περίττωμα. καὶ τοίνυν καὶ τὸν σπλῆνα πλείστης τοῦ τοιούτου μέλλοντος ἔσεσθαι, διὰ τὴν μοχθηρίαν τε καὶ τὸ πάχος τῶν ἐν αὐτῷ κατεργαζομένων χυμῶν, εὔλογον ἦν ἀρτηρίας καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας γενέσθαι. δεῖται γὰρ ὥσπερ ὁ πνεύμων ἐμψύξεως ἰσχυρᾶς, οὕτως ὁ σπλὴν καθάρσεως ἱκανῆς. τὸ δ' ἧπαρ, οὔτε τῆς τοιαύτης χρῄζον καθάρσεως, ἔχει γὰρ ἄλλας τρεῖς μεγίστας, οὔτ' ἐμψύξεως ἰσχυρᾶς, ὥσπερ ἡ καρδία, καὶ διὰ ταύτην, ὁ πνεύμων εὐλόγως μικρῶν ἐδεήθη τῶν ἀρτηριῶν. διὰ ταῦτα μὲν δὴ μανὸν, καὶ κοῦφον ἐστὶ, καὶ ἀρτηριῶδες τὸ τοῦ σπληνὸς σῶμα. ἐστράπται δ' αὐτοῦ, τὰ μὲν σιμὰ πρὸς τὸ ἧπάρ τε καὶ τὴν γαστέρα. τὰ δ' αὖ κυρτὰ, δῆλον ὡς ἀντίκειται τοῖς σιμοῖς. καὶ τὰ μὲν σιμὰ, τάς τε τῶν φλεβῶν, καὶ τὰς τῶν ἀρτηριῶν ἐμφύσεις ἔχει, καὶ τὴν πρὸς τὸ ἐπίπλοον διάφυσιν. τοῖς κυρτοῖς δὲ, πρός τε τὰς νόθας πλευρὰς, καὶ τὰς λαγόνας ἀποχωροῦσιν, οὐδὲν ἀγγεῖον ἐκπέφυκεν, ἀλλὰ τινὲς ὑμενώδεις διαφύσεις ἐνταῦθα συνδοῦσιν αὐτὸ τοῖς περικειμένοις, οὔτε τὸ μέγεθος, οὔτε τὸ πλῆθος ἴσον ἐν ἅπασιν ἔχουσι τοῖς ζώοις, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ἐν αὐτοῖς ἐστί τις διαφορὰ, καὶ καθ' ἕκαστον ζῶον ὡσαύτως. οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς ἕνεκα γεγόνασιν, ἢ ὥσπερ εἴρηται, τοῦ συνδεῖν, ὅθεν καὶ πλείους, καὶ ἐλάττους, καὶ ἰσχυρότεροι, καὶ ἀσθενέστεροι, καὶ † κατάλληλον τόπον γεγόνασιν, οὐχ οἱ τοῦ σπληνὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ ἥπατος δεσμοί. ὁ μέντοι χιτὼν ὁ περιέχων αὐτὸν, οὐ σύνδεσμος μόνον ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ χιτὼν ὥσπερ ὀνομάζεται, σκέπων καὶ ἀμφιεννὺς ἐκ παντὸς μέρους τὸ σπλάγχνον. ἡ δ' ἀρχὴ καὶ τούτου τῆς γενέσεως, ἐκ τοῦ περιτοναίου, καθάπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. καὶ μέν γε καὶ ὡς παχύτατον ἐχρῆν εἶναι τὸ τῆς γαστρὸς σκέπασμα τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰ μὲν δὴ περὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ ἧπαρ, καὶ τὸ ἐπίπλοόν τε καὶ σπλῆνα μόρια, τὸν εἰρημένον κεκόσμηται τρόπον. ἑξῆς δ' αὖ περὶ τῶν ἐντέρων λεκτέον. πέττεται μὲν οὖν ἔτι καὶ κατὰ τὴν τούτων δίοδον ἡ τροφὴ, καθάπερ καὶ ἐν ταῖς φλεψὶν ἁπάσαις τὸ αἷμα. γέγονε δ' οὔτε τῶν ἐντέρων οὐδὲν ἕνεκα πέψεως, οὔτε φλέβες αἱματώσεως, ἀλλ' ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. τὸ μέν που τι συγχρῆται πρὸς τὸ βέλτιον ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων ἡ φύσις, τὸ δέ τι κἀξ ἀνάγκης ἕπεται πᾶσι τοῖς ἕνεκά του γεγονόσιν. ὥσπερ οὖν τὰς φλέβας ἀναδόσεως ὄργανα ποιήσασα, δύναμιν ἐνέθηκεν αὐταῖς αἵματος γεννητικὴν, ὅπως μὴ μάτην ὁ χρόνος ἀπόλοιτο τῆς δι' αὐτῶν φορᾶς τῇ τροφῇ. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τοῖς ἐντέροις ἀναδόσεως ἕνεκα τῆς εἰς τὰς φλέβας γεγενημένοις, δύναμίς τις ὑπάρχει πεπτικὴ σιτίων. ἀλλ' οὐδὲ δυνατὸν ὅλως ἦν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἀποδέδεικται ὑπομνήμασι, μὴ οὐχὶ καθ' ἕκαστον τῶν τοῦ ζώου μορίων ὑπάρχειν τινὰ δύναμιν ἀλλοιωτικήν. ἡ μὴν οὐδὲ πόρρω τῆς γαστρὸς ἡ τῶν ἐντέρων οὐσία, ὥστ' εἰ καὶ δύναμιν ἀλλοιωτικὴν ἀναγκαῖον ἦν ἔχειν αὐτὰ καὶ τῇ γαστρὶ παραπλησίαν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ κἀν τούτοις πέττεσθαι τὴν τροφήν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἥπατι τὸ οἷον ἐργαστήριόν ἐστι τῆς αἱματώσεως, οὕτως ἐν τῇ γαστρὶ τὸ τῆς πέψεως. ὅτι δὲ οὔτε τῆς τῶν περιττωμάτων εἰς τὸ πρόσω φορᾶς ἕνεκεν, οὔτε πέψεως, ἀλλὰ τοῦ πᾶν εἰς τὰς φλέβας ἀναλαμβάνεσθαι τὸ κεχυλωμένον, ἐν τῇ κοιλίᾳ παρεσκεύασται τὰ ἔντερα, μαθεῖν ἔνεστι. πρώτῳ μὲν τῷ μηδενὶ τῶν ζώων ἁπλῆν εἶναι τὴν τῶν ὀργάνων, οἷς ἀποπατεῖ κατασκευασθῆναι, καίτοι γ' οὐκ ἦν ἀδύνατον εὐθὺς εἰς τὴν ἕδραν καλουμένην τὸ κάτω πέρας αὐτῆς ἐκτετάσθαι. δευτέρῳ δὲ τῷ παμπόλλας τῶν ἐντέρων τὰς ἕλικας ἐν τοῖς πλείστοις ζώοις γενέσθαι, καὶ τρίτῳ τῷ μηδ' αὖ ἐκπεφθῆναι τῆς γαστρὸς τὴν τροφὴν, εἰ μὴ τελέως πεφθῇ. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο. τὸ μὲν δὴ μὴ συναφθῆναι ταῖς ἕδραις τῶν ζώων τὰς γαστέρας, ἐνδείκνυται σαφῶς, ἕτερον μὲν εἶναι δεῖν ὄργανον πέψεως σιτίων, ἕτερον δ' ἀναδόσεως. εἴπερ γὰρ ταὐτὸν ἦν, ἐκινδύνευον αὖ πολλάκις ὠμὴν καὶ ἄπεπτον ἀναλαμβάνειν αἱ φλέβες τροφὴν, ὃ μὴν ἔδει γίνεσθαι τοῦτο. δῆλον γὰρ ἦν, ὡς ἕτερον μὲν πέψεως, ἕτερον δ' ἀναδόσεως ἐχρῆν εἶναι μόριον. τὸ δὲ μηδ' ἁπλοῦν ἐκτετάσθαι μέχρι τῆς ἕδρας αὐτὸ, παμπόλλοις ἑπαγωγοῖς κυκλοτερέσιν ἐν τῷ μεταξὺ διειλῆφθαι, τοῦ μὴ ῥᾳδίως ἐκπίπτειν τοῦ ζώου τὴν τροφὴν, ἐνδεικτικὸν ὑπάρχον ὁμολογεῖ τοῖς προειρημένοις. εἰ γὰρ ἑτέρα τις κοιλία διεδέχετο τὴν προτέραν, καὶ ἦν ὥσπερ ἐκείνη πέψεως ὄργανον, οὕτως ἡ δευτέρα ταμιεῖον ἀναδόσεως, οὐκ ἂν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ παμπόλλη τε καὶ διὰ πολλῶν φλεβῶν εἰς ἧπαρ ἀνελαμβάνετο ἡ τροφή. νῦν μὲν γὰρ αἱ τῶν ἐντέρων ἕλικες ἀναρίθμητόν τι πλῆθος φλεβῶν, ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὰς ἐμφυόμενον ἔχουσαι, σύμπαντα τὸν ἐν τῇ γαστρὶ πεπεμμένον χυμὸν ἀναπέμπουσι. τότε δ' αὖ ὀλίγοις στόμασι φλεβῶν ὀλίγον ἑκάστοτε τῆς κεχυλωμένης ἐναρμόττων τροφῆς, βραδεῖάν τε καὶ πολυχρόνιον ἐποιεῖτο τὴν ἀνάδοσιν. ἅπτεσθαι μὲν γὰρ δεῖ τὰ στόματα τῶν ἀγγείων τοῦ κατειργασμένου καὶ πεπεμμένου χυμοῦ. μεγάλης δ' ὑποτεθείσης τῆς προτέρας κοιλίας δευτέρας, βραχέος αὖ ἥπτετο μέρους ἡ τροφὴ τῆς γαστρὸς, ὅσον περ ἔψαυσεν αὐτῆς μόνον. τὸ πλεῖστον δ' ὅσον ἦν ἐν τῷ βάθει, διέφυγεν αὖ τὰς λαβὰς τῶν φλεβῶν. ἀλλὰ νῦν γε τὸ τῆς διεξόδου στενὸν, εἰς βραχέα μόρια κατακερματίζον τὴν τροφὴν ἅπασαν, ὀλίγου δεῖν ἀναγκάζει τῶν ἐντέρων ἅπτεσθαι τοῦ χιτῶνος, εἰς ὃν αἱ φλέβες ἀναστομοῦνται, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις στομάτων. εἰ δὲ δὴ, καὶ διαφύγοι τις ἐν τῇ κατὰ τὴν πρώτην ἕλικα διεξόδῳ, κατὰ τὴν δευτέραν ἅψεται, κἂν εἰ ταύτῃ διαφύγοι, κατὰ τὴν τρίτην, ἢ τετάρτην, ἢ πέμπτην, ἢ τινὰ τῶν ἐφεξῆς. πάμπολλα γάρ εἰσι, κατά γε τὴν οὕτω στενὴν καὶ μακρὰν, καὶ παμπόλλας ἕλικας ἐχούσαν, ὅλον ἀναγκάζεται τῆς τροφῆς τὸ μέρος ὁμιλῆσαί ποτε τῷ τοῦ ἀγγείου στόματι. καταπεπύκνωται γὰρ ἐν κύκλῳ πᾶν ἔντερον, ἀναριθμήτῳ τινὶ πλήθει στομάτων εἴσω καθηκόντων, ὑφ' ὧν ἀναρπάζεται τὸ χρηστὸν τῆς διεξερχομένης τροφῆς, ὥστ' οὐκ ἂν τις διαλάθοι, καὶ ἐκπέσοι τοῦ ζώου χυμὸς εἰς θρέψιν χρήσιμος, ὅταν γε νόμῳ φύσεως διοικῆται τὰ κατὰ τὸ σῶμα. τούτων γὰρ ἡ νῦν ἐξήγησις, οὐ τῶν ἀρρωστημάτων, ἡνίκα συγκέχυται μὲν ἡ τάξις. ἐμποδίζεται

†κατ' ἄλλον

δὲ ἡ τέχνη τῆς φύσεως, ἐπικούρου δέ τινος ὀρέγοντος χεῖρα, καὶ τὸ λυποῦν ἐξάγοντος προσδεῖσθαι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ εἰ μὴ λέγοιτο καθ' ἑκάστην ὧν προχειριζόμεθα χρειῶν, οὐχ ὁ μὴ λέγων ἀμελητὴς, ἀλλ' ὁ μὴ προσεπινοῶν ἀβέλτερος. αἱ δὲ δὴ τῶν ἐντέρων ἕλικες ἐλέχθησαν ἕνεκα τοῦ πᾶσαν ἀκριβῶς ἀναδοθῆναι τὴν πεπεμμένην τροφὴν γεγονυῖαι. ὃ τοίνυν ἄρα ἦν τὸ πρὸς τοῦ Πλάτωνος εἰρημένον, ὅπως μὴ ταχὺ διαπερῶσα ἡ τροφὴ, ταχὺ πάλιν ἑτέρου δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάζοι, καὶ παρέχουσα ἀπληστίαν διὰ γαστριμαργίαν ἀφιλόσοφον καὶ ἄμουσον, ἀποτελεῖ πᾶν τὸ θνητὸν γένος. ὅσοις γοῦν τῶν ζώων οὐκ εἰσὶν ἕλικες, ἀλλ' ἁπλοῦν ἔχει μέχρις τῆς ἕδρας, ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἐκτεταμένον ἔντερον, ἄπληστα πάντα καὶ γαστρίμαργα, καὶ διὰ παντὸς προσκείμενα τῇ τροφῇ καθάπερ φυτά. ἀλλὰ γὰρ καὶ περὶ τούτων Ἀριστοτέλει καλῶς εἴρηται, τά τ' ἄλλα καὶ ὅτι κατὰ βραχὺ τῶν φυτῶν ἡ φύσις ὑποχωροῦσα, ἕτερον ἑτέρου ζῶον ἐργάζεται τελεώτερον, ἕως πρὸς τὸ πάντων ἀφίκηται τελεώτατον, ὑπὲρ οὗ νῦν ἡμῖν πρόκειται λέγειν. οὔκουν περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐν τοῖς μηρυκάζουσι ζώοις κοιλιῶν, ἐμὸν ἂν εἴη λέγειν, οὐδὲ τῆς περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐν ᾧ δὲ τῆς περὶ τὸ καθ' ἕκαστον εἶδος ζώου γαστρὸς, ὥσπερ οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων τῆς τροφῆς. εἴρηται γὰρ Ἀριστοτέλει καλῶς ὑπὲρ ἁπάντων. εἰ δὲ μὴ βραχὺς ἦν ὁ βίος εἰς τὸν τῶν καλλίστων ἔρανον, ἴσως ἄν ποτε, καὶ τὴν κατ' ἐκείνην τὴν θεωρίαν ἐλλεῖπον ἐξειργασάμεθα. νυνὶ δ' ἀγαπῶμεν, εἰ μόνου δυνηθείημεν ἀνθρώπου τὴν κατασκευὴν ἀκριβῶς ἐξηγήσασθαι. πάλιν οὖν τὸν λόγον ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις ἐπαναγάγωμεν, ἀναμνήσαντες κἀνταῦθα τοὺς ἀναγνωσομένους. τὸ δὲ γράμμα μηδεμίαν ἐπιζητεῖν, ἀκούσειν ἀπόδειξιν ἐνεργείας μηδεμιᾶς. εἴρηνται γὰρ ἅπασαι ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὥσπερ καὶ ὅτι τὰ καθήκοντα ἀρτηριῶν εἰς ἔντερα στόματα βραχύ τι τῆς τροφῆς ἀναλαμβάνει, τὸ δὲ πλεῖστον αἱ φλέβες. αὐτὸ μέντοι τοῦτο, ὅτι κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα περιέχεται, καθ' ἕτερον λόγον ἰδίᾳ λέλεκται. νῦν οὖν ὅσον ἐλλεῖπόν ἐστι, τῆς τῶν ἐντέρων κατασκευῆς λεχθήσεται, πάσας τὰς ἐκκριτικάς τε καὶ προωστικὰς ὀνομαζομένας ἐνεργείας τε καὶ δυνάμεις, αἱ τῶν ἐγκαρσίων ἰνῶν ἐλέχθησαν ἐργαζόμεναι κινήσεις, ὡς τὰς ἐπισπαστικὰς αἱ τῶν εὐθειῶν. ὥσπερ οὖν ἡ γαστὴρ ἀμφοτέρας ἔχουσα, δυοῖν ἐδεήθη χιτώνων ἐναντίως ἐχόντων ἀλλήλοις, οὕτω τῶν ἐντέρων ἕκαστον ἓν εἶδος ἔχον κινήσεως τὸ προωστικὸν, ἓν καὶ χιτῶνος εἶδος εἰς ἐγκαρσίας τε καὶ κυκλοτερεῖς ἶνας ἀναλυόμενον ἐκτήσατο. τί δὴ οὖν οἱ χιτῶνες αὐτῶν δύο γεγόνασιν, εἴπερ ὁμοίως ἔχουσιν ἀμφότεροι. περιττὸς γὰρ ἂν εἶναι δόξειεν ὁ ἕτερος, ἀλλ' οὐχ ὧδε ἔχει. σφοδρότητός τε γὰρ ἕνεκα τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως, καὶ δυσπαθείας αὐτῶν τῶν ὀργάνων ὁ τῶν ἐντέρων χιτὼν, διπλοῦς ἐγένετο. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ μένειν ἐχρῆν πλέον, ἵν' ἀκριβῶς πεφθῇ, βέλτιον ἦν τὰ σιτία, οὕτως ἐνταυθοῖ μὴ μένειν. ἐν γὰρ τῷ φέρεσθαι διὰ μακρᾶς ὁδοῦ καὶ στενῆς, ἀκριβῶς θ' ἅμα καὶ ταχέως, ἡ ἐξ αὐτῶν εἰς ἧπαρ ἀνάδοσις ἐγίνετο. ὅτι δὲ καὶ τῆς εἰς ἀσφαλείας καὶ δυσπαθείας ἀκρίβειαν, οὐ μικρὰν ἐν τοῖς ἐντέροις ὠφέλειαν οἱ δύο χιτῶνες παρέχονται, δηλοῖ μάλιστα τὰ δυσεντερικὰ παθήματα. πολλοῖς γοῦν καὶ πολλάκις ἐθεασάμεθα κακῶς θ' ἅμα καὶ χρονίως νοσήσασι, πλεῖστον τῶν ἐντέρων ἀποσαπὲν, ὡς πολλαχόθεν τὸν ὅλον ἔνδον ἀπολέσθαι χιτῶνα, καὶ ὅμως ἐβίων τε οὗτοι, καὶ διεγένοντο μὴ ἂν διασωθέντες, εἰ μὴ καὶ δεύτερός τις ἦν ἐπὶ τῷ διεφθαρμένῳ χιτῶνι ἕτερος ἔξωθεν. ἐνίοις δὲ τῶν ἐντέρων ἐπιτείνονταί τινες ἔξωθεν ἶνες εὐθεῖαι κατὰ μῆκος, ἕνεκα τῆς τῶν ἐγκαρσίων δυσπαθείας. διὸ καὶ τοὺς λεπτοὺς ἔχουσι ζώοις τοὺς τῶν ἐντέρων χιτῶνας, ἢ τὰς ἐνεργείας σφοδροτέρας, τοῦθ' ὑπάρχει μάλιστα. κίνδυνος γὰρ ἦν ἀποσπασθῆναι τὰς ἐγκαρσίας ἀλλήλων μὴ συνεχομένας ἔξωθεν, οἷον δεσμῷ τινι ταῖς εὐθείαις. διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον αἱ τοιαῦται πλείους εἰσὶν, ὅτι πολλοῖς καὶ σκληροῖς περιττώμασι, τῆς ξηρᾶς τροφῆς ἀθροιζομένης ἐνταῦθα, βιαίως περιστέλλεσθαι τοὺς ταύτῃ χιτῶνας ἀναγκαῖον ἦν. ἔξωθεν οὖν αὐταῖς ἐπιβέβληται δεσμὸς, εὐθεῖαί τινες ἶνες. ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ζώων ὅλον τὸ κῶλον, ἰσχυροῖς δεσμοῖς ἐσφίγκται κατὰ μῆκος, ἄνωθεν κάτω παρατεταμένοις ἐνὶ καθ' ἑκάτερον μέρει. ὅτι δὲ καὶ τὸ περιτόναιον αὐτὸ πάλιν, τοῦτον τὸν δεύτερον χιτῶνα ἀμφιέννυσι, καὶ συνδεῖ τὰ ἔντερα πάντα, πρός τε τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν σώματα καὶ πρὸς ἄλλα, πρόσθεν εἴρηται. καθόλου γὰρ οὐδέν ἐστι τῶν κάτω φρενῶν ὄργανον, ὃ μὴ καλύπτεται τινὶ χιτῶνι, τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἐκ τοῦ περιτοναίου λαμβάνοντι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐντέρων τῶν λεπτῶν ἱκανὰ ταῦτα. περὶ δὲ τῶν παχέων ὧδ' ἔχει. καθάπερ τοῦ λεπτοῦ ἀναδόσεις παρεσκεύασται, καὶ ταύτης ἕνεκεν ἐγεγόνει, καίτοι καὶ πέπτον τὴν τροφὴν, καὶ προωθοῦν, οὕτω καὶ τὸ παχὺ πᾶν ἔντερον τῆς ἀθρόας χάριν ἐκκρίσεως ἐγένετο. καίτοι πολλοῖς γε τῶν πολυβόρων ζώων, οἷς ἐστιν εὐθὺ τὸ ἔντερον, οὐδὲ εἰς εὐρύτητα παραλλάττον αὐτοῦ τὸ κάτω πέρας ἰδεῖν ἐστιν, ἀλλὰ ταῦθ' ὥσπερ ἀεὶ νέμεται, καὶ ἀποπατεῖ συνεχῶς, ἄμουσόν τινα καὶ ἀφιλόσοφον ὄντως, ὥσπερ ὁ Πλάτων ἔλεγε διαζῶντα ζωήν. ὅσα δὲ τελεώτατά τε καὶ βελτίω τῶν ζώων, οὔτ' ἐσθίει διὰ παντὸς οὔτ' ἀποπατεῖ. τοῦ μὲν δὴ μὴ δεῖσθαι συνεχοῦς τῆς ἔξωθεν τροφῆς, αἱ τῶν ἐντέρων ἕλικες ἐλέχθησαν αἴτιαι. τοῦ δὲ μηδ' ἀποπατεῖν ὁμοίως, ἀλλ' ἐκ μακροτέρων διαστημάτων, ἡ τοῦ παχέος εὐρύτης ἐντέρου τὴν αἰτίαν ἔχει. δευτέρα δὲ τρόπον τινὰ γαστὴρ αὐτοῖς ὑποβεβλημένη, καθάπερ ἡ κύστις τοῖς οὔροις. ἵνα γὰρ μήτ' ἀποπατῇ συνεχῶς, μήτ' οὐρῇ τὰ ζῶα, τοῖς μὲν ὑγροῖς περιττώμασιν ἡ κύστις ὑπόκειται, τοῖς δὲ ξηροῖς, τὸ παχὺ καλούμενον ἔντερον, ὃ καὶ τὴν κάτω γαστέρα ἔνιοι καλοῦσιν. ἡ ἀρχὴ δ' αὐτῆς τὸ τυφλὸν ἔντερον, οὗ γὰρ δὴ τελευτᾷ τὸ λεπτὸν, ἐντεῦθεν εἰς μὲν τὰ δεξιὰ τὸ τυφλὸν, εἰς ἀριστερὰ δὲ τὸ κῶλον ἀποφύεται, διὰ τῆς δεξιᾶς πρότερον ἀνενεχθὲν λαγόνος. τὸ μὲν δὴ τυφλὸν ἄντικρυς οἷον γαστήρ τις ἐστὶ παχεῖα, εἰς ὑποδοχὴν περιττωμάτων ἐπιτήδειος, ἀνάλογον δ' αὐτῷ καὶ τὸ κῶλον, καὶ τοῖς γε πλείστοις τῶν ὀρνίθων, διὰ τὸ σφοδρὸς τῆς ἐνεργείας, τὸ τυφλὸν ἔντερον διπλοῦν ἐστι. καὶ γὰρ οὖν καὶ εἴ τι διέλαθεν τὴν ἀνάδοσιν, ἐν τῇ κατὰ τὸ λεπτὸν ἔντερον διόδῳ, τοῦτ' ἐν τῇ κατὰ τὸ τυφλὸν ἐπιπλέον μονῇ πᾶν ἀκριβῶς ἐξικμάζεται. καὶ τοῖς ὄρνισι σχεδὸν ἅπασιν ἰσχυρὰς τὰς κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα μορίων τὰς ἐνεργείας ἔχουσιν, ἀποθέσεις τῶν περιττωμάτων ἐγένοντο διτταὶ, πρὸς τὸ μή τι ταχέως διεξιούσης τῆς τροφῆς, ἀνίκμαστόν τι καταλείπεσθαι, καὶ τὴν ἀποπάτησιν ἀθρόαν εἰσάπαξ συνεχῶς, κατὰ βραχὺ γίγνεσθαι. ἀλλ' ἀνθρώπῳ τε καὶ τοῖς πεζοῖς ζώοις ἅπασιν, ἓν τὸ τυφλὸν ἔντερον ἡ φύσις ἐργασαμένη, κατὰ τὴν δεξιὰν λαγόνα κατέθετο, διότι χώραν ἐνταῦθ' ἐπιτηδείαν εἶχε σχολάζουσαν, ὑψηλοτέρου τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ

κειμένου,

κειμένου, διὰ τὴν ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρησομένην αἰτίαν. ταῦτα τε οὖν ἅπαντα θαυμαστῶς τῇ φύσει παρεσκεύασται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μύες ἑκατέραις ἐπίκεινται τῶν περιττωμάτων ταῖς ἐκροαῖς, οἷον κλεῖθρόν τι, τοῦ μήτε συνεχῶς ἐκκρίνεσθαι, μήτε ἀκαίρως ἕνεκα. τῆς μὲν γὰρ κύστεως ὁ καλούμενος αὐχὴν, μυώδης ἐστὶ, τοῦ δ᾽ ἀπευθυσμένου τὸ κάτω πέρας ὑπὸ μυῶν ἐν κύκλῳ περικειμένων σφίγγεται, καὶ δὴ τοὔνομα αὐτῷ σφιγκτῆρα διὰ τοῦτ᾽ οἶμαι τεθεικέναι τινάς. οἱ γὰρ δὴ μύες ἁπάντων ὄργανα τῆς κατὰ προαίρεσιν ὑπάρχοντες κινήσεως, οὐκ ἐπιτρέπουσι τοῖς περιττώμασιν ἔξω φέρεσθαι, πρὶν κελεῦσαι τὸν λογισμὸν, καὶ τοῦθ᾽ ἐν μόνον ὄργανον ψυχικὸν ἐπὶ τοσαύτῃ τε καὶ τοιαύτῃ διεξόδῳ φυσικῶν ὀργάνων, ἐπίκειται καθ᾽ ἑκατέραν τῶν περιττωμάτων τὴν ἐκροήν. καὶ οἷς αὖ, ἢ παραλυθῶσιν οἵδε οἱ μύες, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως φθαρῶσιν, ἀκουσίως ἐκρέοντα τὰ περιττώματα, τούτοις δείκνυσιν ἐναργῶς, εἰς ὅσον αἰσχρὸς ἦν, καὶ ἄμουσος αὖ ἡμῶν ὁ βίος, εἰ μηδὲν ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις προὐνοήσατο βέλτιον. ἀλλὰ ταῦτά γε θαυμαστῶς αὐτῇ παρεσκεύασται. καὶ ὅπως αὖ ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, μὴ μόνον τοῖς ἄλλοις μέρεσι τοῦ σώματος ὑπηρετῇ πρὸς θρέψιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τρέφηται καλῶς, οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ῥαθύμως προῆλθε. πρῶτον μὲν γὰρ παντὶ τῷ μεσεντερίῳ φλέβας ἐποίησεν ἰδίας, ἀνακειμένας αὐτῶν τῇ θρέψει τῶν ἐντέρων, μὴ περαιουμένας εἰς τὸ ἧπαρ. ὡς γὰρ καὶ Ἡρόφιλος ἔλεγεν, εἰς ἀδενώδη τινὰ σώματα τελευτῶσιν αὗται αἱ φλέβες, τῶν ἄλλων ἁπασῶν ἐπὶ τὰς πύλας ἀναφερομένων. ἔπειτα καὶ κατὰ τὸν ἐπίπλουν ἀγγεῖα πάμπολλα τὸν ἀριθμὸν παρεσκεύασεν οὐχ ἥκιστα, καὶ πρὸς τήνδε τὴν χρείαν, ὡς ἅπαντα θρέψοντας τὰ συνεχῆ, καὶ ταῦτ᾽ ἐπήρκεσεν ἄμφω τὰ σοφίσματα τῇ φύσει πρὸς τὴν τελείαν θρέψιν, ἐντέρων τε καὶ γαστρός. ἦσαν γὰρ δὴ καὶ ἄλλαι δύο τῆς θρέψεως ἐπικουρίαι, μία μὲν ἡ ἐν αὐτῷ τῷ πέττειν τὴν τροφήν. ἐλέχθη γὰρ οὖν καὶ τοῦτο, καί τις ἑτέρα κατὰ τὰς μακροτέρας ἀσιτίας ἑλκόντων τι τῶν κάτω μορίων, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἥπατος, ἤδη μὲν τῆς ἀναδόσεως τῆς εἰς αὐτὸ καὶ τῶν ἀναδοθέντων, ἀκριβοῦς κατεργασίας τε καὶ διακρίσεως ἐπιτετελεσμένων, τῶν κάτω δὲ ὀργάνων, τηνικαῦτα δεομένων τε καὶ ἕλκειν δυναμένων χρηστὸν αἷμα. θαυμάζουσι δέ τινες καὶ δι᾽ ὧν ἔμπροσθεν φλεβῶν ἀνάδοσις εἰς ἧπαρ ἐγίνετο, δι᾽ αὐτῶν αὖθις ποτὲ παλινδρομήσει χρηστὸν αἷμα, μήτ᾽ ἄλλο τι τῆς φύσεως ἔργον εἰδότες, μηθ᾽ ὅσην ἔχει δύναμιν ἡ τῶν δεομένων θρέψεως ὀργάνων ὁλκὴ, περὶ ἧς ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται. τὸ δὲ δὴ λοιπὸν ἔτι τῆς περὶ τὰ νῦν προκείμενα μόρια διηγήσεως, ἔργον τε καὶ τέχνημα τῆς φύσεως ἤδη λεγέσθω. πάμπολλα μὲν εἰς ἕκαστον τῶν ἐντέρων ἐπεραιοῦτο στόματα φλεβῶν, οἷον δένδρου τινὸς, ἔσχατά τε καὶ λεπτὰ ῥιζῶν πέρατα. συνάγουσα δὲ ἡ φύσις, ὥσπερ ἐν τοῖς δένδροις τὰς λεπτὰς ἐκείνας ῥίζας εἰς παχυτέρας, οὕτως ἐν τοῖς ζώοις εἰς ἀγγεῖα μείζω τὰ σμικρότερα, κἀκεῖνα πάλιν εἰς ἕτερα μείζω, καὶ τοῦτ᾽ ἀεὶ ποιοῦσα, μέχρι τοῦ ἥπατος εἰς μίαν ἤγαγεν ἅπαντα φλέβα τὴν ἐπὶ πύλαις. ἀφ᾽ ἧς καὶ ἡ εἰς τὴν γαστέρα καὶ ἡ εἰς τὸν σπλῆνα φερομένη φλὲψ, ἀποφύεται. καὶ μήν γε, καὶ τὰς ἀρτηρίας εἰς μίαν ὡσαύτως ἁπάσας μεγάλην ἀρτηρίαν ἀνήγαγε τὴν ἐπὶ ῥάχιν. μακροῦ δ᾽ ὄντος τοῦ μεταξὺ χωρίου τῆς ἀρχῆς, τῶν ἀγγείων ἁπάντων καὶ τῆς τελευτῆς, οὐκ ἦν ἀσφαλὲς ἀφρούρητα παραλιπεῖν ἀγγεῖα λεπτά. καὶ γὰρ αὖ, καὶ ὥσπερ ἐκρέματο, τὰ πρὸς τὰς πύλας ἀναφερόμενα τοῦ ἥπατος, ἐπ᾽ οὐδενὸς ἑδραίου βεβαίως κείμενα, καὶ οὐδὲ βοήθεια μέντοι τις ἦν αὐτοῖς ἑτέρα κατὰ τὴν ὁδὸν, ὑφ᾽ ἧς ἑδράζοιτό τε καὶ διαλαμβάνοιτο καὶ στηρίζοιτο. πῶς οὖν καὶ τούτου προὐνοήσατο τῆς ἀσφαλείας, ὡς μήτε πηδῶντος, μήτ᾽ ἐμπίπτοντος, μήτε πληττομένου σφοδρῶς ἔξωθεν τοῦ ζώου, θλασθῆναί πῃ καὶ διαρραγῆναι, καὶ παθεῖν αὐτά; ἀπὸ τοῦ συνδοῦντός τε καὶ ἀμφιεννῦντος τὰ ἔντερα χιτῶνος, ὃν ἀπὸ τοῦ περιτοναίου τὴν γένεσιν ἔχειν ἐλέγομεν, ἀποφύσασα χιτῶνα παραπλήσιον αὐτῷ τῷ περιτοναίῳ, τούτῳ τῶν ἀγγείων ἕκαστον ἠμφίασεν. ἐν δὲ ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν ἀγγείων ταῖς κεναῖς, αὐτὸν ἑαυτῷ τοῦτον ἐπιβάλλουσα τὸν χιτῶνα, καὶ διπλοῦν ἐργαζομένη, δυσπαθῆ μὲν οὕτω, καὶ αὐτὸν τὸν χιτῶνα δεσμόν τε καὶ φρουρὰν ἀσφαλῆ τοῖς ἀγγείοις κατεσκευάσατο. τοῖς πλείστοις δ᾽ αὐτῶν, ὅσα πάνυ μετέωρα καὶ ὄρθια, πρὸς τὸ ἧπαρ ἀνετέτατο, καθὸ συνάπτει πρὸς ἄλληλα ταύτῃ αὐτῶν, εὐπαθέστερα ἔσεσθαι γνοῦσα, σαρκοειδῆ τινα φύσιν ἐνέθηκε, τοὺς καλουμένους ἀδένας. οἳ δὴ ὥσπερ σφῆνές τινες ἐγκείμενοι ταῖς σχίσεσι τῶν ἀγγείων, ἕδραν ἀσφαλῆ παρέχουσιν αὐτοῖς, ὡς μηδὲν πάσχειν ὑπὸ βιαίου συμπτώματος μηδενός. ἤδη μὲν ἡμῖν, καὶ τὸ μεσάραιον ἀπείργασται τῷ λόγῳ. σκοπεῖν δὲ χρὴ τοὐντεῦθεν εἰς τίνα ποτὲ χώραν, ἄμεινον ἦν τῇ φύσει καταγαγεῖν τὴν ἐξ ἥπατος ἐκείνην φλέβα τὴν μεγάλην, τὴν τὰς ἐκ τοῦ μεσαραίου φλέβας ἁπάσας ἐκδεχομένην. ἀλλ᾽ ἐπεὶ μέγεθος αὔταρκες ἔστι τῷ βιβλίῳ, διὰ τοῦ μετ᾽ αὐτὸ καὶ τοῦτο, καὶ τἄλλα τὰ περὶ τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς ὑπόλοιπα δίειμεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ. ΛΟΓΟΣ ε.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ τοὐντεῦθεν, εἰς τίνα ποτὲ χώραν ἄμεινον ἦν τῇ φύσει καταγαγεῖν τὴν ἐξ ἥπατος φλέβα τὴν μεγάλην, τὴν τὰς ἐκ τοῦ μεσαραίου πάσας ἐκδεχομένην. ἐχρῆν γὰρ δήπου τὴν αὐτὴν ταύτην φλέβα, καὶ τὰς ἐκ τῆς γαστρός τε καὶ τοῦ σπληνὸς ὑποδέξασθαι. τὰ δ᾽ αὐτὰ καὶ περὶ τῆς ἀρτηρίας, ἣν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγάλης ἀποβλαστάνειν ἔφαμεν, εἰρῆσθαι νόμιζε. καὶ μήν γε καὶ τῆς κύστεως τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι τοὺς ἀποφυομένους πόρους, οἷς ἔμελλεν ἐκκενώσεσθαι τὴν χολὴν, ἐχρῆν οἶμαι καὶ αὐτοὺς ἐλθεῖν, οὐκ εἰς ὃν ἔτυχε τόπον τῆς γαστρὸς, ἢ τῶν ἐντέρων, ἀλλ᾽ εἰς ὃν αὐτοῖς γε ἦν ἀσφαλὲς εἶναι, κἀκείνοις ἄλυπον ὑποδέχεσθαι τοιοῦτον περίττωμα. σκοπεῖσθαι δὴ πάρεστιν, εἴ τινα βελτίω τόπον ἕτερον ἔχομεν εἰπεῖν, ὃν ἡ φύσις παραδοῦσα, πρὸς τὸ χεῖρόν τε καὶ σφαλερώτερον, ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἤγαγεν. ἀρκτέον δὲ τῆς σκέψεως ἐνθένδε. πότερον ἄμεινον ἦν πολλὰς ἐκφύσασαν αὐτὴν φλέβας, ἐκ πολλῶν μερῶν τοῦ ἥπατος εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων μορίων, μίαν ἀπάγειν, ἢ χωρίον ἐν ἐπιτήδειον ἐκλεξαμέ-

νην τοῦ σπλάγχνου, μεγάλην μὲν ἐκ τούτου μίαν, ἐκ ταύτης δὲ τὰς ἄλλας, οἷον ἐκ πρέμνου κλάδους ἀποφύσειν·
ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τοῦτ᾽ εἶναι βέλτιον. οὐ μόνον γὰρ αὐταῖς ταῖς διὰ μακροῦ παραχθησομέναις φλεψὶν, οὐκ ἦν ἀσφαλὲς
εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶναι λεπταῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἥπατι πολλὰς ἐκφύσεις τε καὶ κατατρήσεις ἔχειν οὐκ ἦν ἄμεινον, ἀλ-
λὰ δηλονότι πανταχόθεν μὲν εὐσκεπᾶσθαι χιτῶνι στεγανῷ βέλτιον ἦν αὐτῷ. δύο δ᾽ ἐκφύσεις εἶναι τὰς πάσας φλε-
βῶν ἰσχυρῶν, ἄνω μὲν τῆς κοιλίας, κάτω δὲ τῆς ἐπὶ πύλαις. εἴπερ οὖν βέλτιον ἦν μίαν εἶναι τὴν ἐνταῦθα φλέβα, ζη-
τῶμεν ἤδη πῶς περιάγειν αὐτὴν, καὶ πῶς κατασχίζειν ἄμεινον ἦν. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ κἀνταῦθα μεταξὺ τῆς γαστρὸς,
καὶ τῶν ἐντέρων ἀφικομένην, οὕτω χρῆναι πρὸς ἑκάτερον διανέμεσθαι. κατωτέρω μὲν γὰρ εἴπερ ἀφίκετο, πολὺ
τῆς κοιλίας ἀπεχώρησεν ἄν, ἀνωτέρω δ᾽ αὖ πρὸς τῷ πολὺ πάλιν ἀφίστασθαι τῶν ἐντέρων, ἔτι καὶ σφαλερὰν τὴν
ἐπίβασιν ἔχει κατὰ τῆς γαστρὸς, ὀργάνου συνεχῶς μεταβάλλοντος εἰς μεγίστην μὲν διάστασιν, ἐν ταῖς τῶν σιτίων
πληρώσεσι, συνίζησι δὲ ἐν ταῖς κενώσεσιν. ἵν᾽ οὖν ἐξ ἴσου μὲν ἡ διανομὴ τῶν φλεβῶν ἅπασι γίνηται τοῖς ὀργάνοις
τῆς τροφῆς, βεβαίαν δ᾽ ἕδραν αὐτὸ τὸ κατιὸν ἐξ ἥπατος ἀγγεῖον ἔχῃ, μεταξὺ τῆς γαστρὸς ἐχρῆν αὐτὸ, καὶ τῶν ἐν-
τέρων ἀχθὲν, ἐπιβῆναι κατὰ τῶν τοῖς ὑποκειμένοις σπονδύλοις. ἀλλ᾽ οὐκ εἰς ἄλλο μέν τι χωρίον ἰέναι, τῇδε τῇ φλε-
βὶ βέλτιον ἦν. εἰς ἕτερον δὲ τῇ μετὰ ταύτην μελλούσῃ σχίζεσθαι καθ᾽ ὅλον τὸ μεσάραιον τῇ ἀρτηρίᾳ. πανταχοῦ γὰρ
ὅπου μηδὲν ἄλλο μεῖζον κωλύει, συγκατασχίζει ταῖς φλεψὶ τὰς ἀρτηρίας ἡ φύσις. ἅμα μὲν ἵνα τοὺς ὑμένας, οἷς σκέ-
πει τε ἅμα καὶ συνδεῖ πρὸς τὰ παρακείμενα τὰς φλέβας, εὐθὺς καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἔχει χρησίμους, ἅμα δὲ ἵνα σύμ-
πνοιά τε καὶ μετάδοσις τῶν ὑλῶν τοῖς ἀγγείοις ὑπάρχῃ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ᾽ ἀποδέδεικται δι᾽ ἑτέρων. ἀλλὰ καὶ τὴν
εἰς ἧπαρ ἀπόφυσιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς τοιαύτης ἀρτηρίας ἔδει ποιήσασθαι, καὶ τὸ νεῦρον, ὃ καὶ αὐτὸ συγκατασχίζε-
ται, τῇ ἀρτηρίᾳ καὶ τῇ φλεβὶ καθ᾽ ὅλον τὸ μεσάραιον, εὐθέως αὐταῖς συνάρξασθαι. καὶ μέν γε καὶ ἣν εἰς ἧπαρ ἀπό-
φυσιν ἔπεμπε τοῦτο τὸ νεῦρον, οὐδ᾽ ἐξ ἑνὸς ἦν ἀσφαλέστερον ἑτέρου ποιήσασθαι χωρίου. δειχθήσεται δὲ ὀλίγον
ὕστερον, ὡς καὶ τοὺς τὸ χολῶδες περίττωμα τῆς ἐφ᾽ ἥπατι κύστεως ἐκκενώσοντας πόρους, εἰς τοῦτον ἐχρῆν εἶναι τὸν τό-
πον, ὥστ᾽ ἐπεὶ καὶ φλέβα καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον, καὶ τέταρτον σὺν αὐτοῖς τὸ χοληδόχον ἀγγεῖον, εἰς ἓν τοῦτ᾽ ἐχρῆν
ἀφικέσθαι χωρίον, εὔδηλον ὡς καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν τῆς σχίσεως ἀναγκαῖον ἦν ἐνταυθοῖ γενέσθαι, ἀλλ᾽ ἔστιν ἕκαστον
ἀγγεῖον εὐπαθέστατον οὗ κατασχίζεται. καὶ εἰ μέλλοι τι διὰ βίαιον κίνησιν, ὁποιονοῦν αὐτῶν πείσεσθαι κακὸν, ἑτοιμό-
τατον αὐτὸ παθεῖν ὅπου σχίζεται. μεγάλης οὖν βοηθείας ἐδεῖτο τὸ χωρίον τοῦτο εἰς ἀσφάλειαν τῶν κατ᾽ αὐτὸ διανε-
μηθησομένων τε καὶ κατασχισθησομένων ἀγγείων, ἣν ἡ φύσις ἐπισταμένη, ἀδενῶδές τι σῶμα δημιουργήσασα, τὸ κα-
λούμενον πάγκρεας, καὶ περιέβαλεν ἐν κύκλῳ πᾶσι, καὶ τὰς σχίσεις ἀνεπλήρωσεν, ὡς μηδὲν αὐτῶν εὔσχιστον εἶναι
μηδὲ ἀστήρικτον, ἀλλ᾽ ἐπὶ μαλακοῦ καὶ μετρίως εἴκοντος ἀναπαυόμενα πάντα, κἂν εἰ κινηθῇ πολὺ σφοδρότε-
ρον, οὐ σκληροῖς καὶ ἀντιτύποις ἐμπίπτοντα σώμασιν, ἀλλὰ πρᾴως μὲν ἐκδεχομένοις αὐτά. κατὰ βραχὺ δὲ τὸ
βίαιον τῆς κινήσεως ἐκλύουσιν, ἄπληκτά τε καὶ ἄθλαστα, καὶ ἄρρηκτα διὰ παντὸς φυλάττεσθαι. καὶ μέν γε καὶ
ὑμένας ἰσχυροὺς, ἰδίᾳ τε καθ᾽ ἕκαστον ἀγγεῖον καὶ κοινῇ πᾶσιν αὐτοῖς περιέβαλεν, ἀμφιέσαντάς τε καὶ συνάψαν-
τας, οὐ πρὸς τὸν ἀδένα μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺν ἐκείνῳ τοῖς μὲν ὑποκειμένοις τοῖς κατὰ τὴν ῥάχιν πρώτοις καὶ μάλι-
στα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς περικειμένοις ὀργάνοις. ἀλλ᾽ οὐδὲν τούτων ἐπέπρακτο ἂν αὐτῇ κα-
λῶς ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ, μὴ προπαρασκευασαμένῃ τινὰ εὐρυχωρίαν αὐτοῖς. εἰ δέ γε συνῆπτο τῷ πυθμένι τῆς κοι-
λίας ἡ νῆστις, αἱ κατ᾽ ἐκείνην ἂν ἕλικες οὐ σμικρὰν στενοχωρίαν εἰργάζοντο. ταῦτα δὴ προορωμένη τὸ πρῶτον ἁπάν-
των ἔντερον τὸ τῇ γαστρὶ συνημμένον, οὐκ εἰς ἕλικας εὐθέως ἐπέκαμψεν, ἀλλ᾽ εἰς τοσοῦτον προήγαγε κατὰ τῆς ῥά-
χεως ἐκτεταμένον, εἰς ὅσον ἔμελλεν ἱκανὴν εὐρυχωρίαν παρέξειν τοῖς προειρημένοις σώμασιν. ἐφεξῆς δ᾽ ἐκείνων
ἑλίττεται καὶ κάμπτεται, καὶ καλεῖται τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἐντέρων νῆστις, ὅτι διὰ παντὸς εὑρίσκεται κενὸν, οὐδὲ τοὐ-
λάχιστον ἐν ἑαυτῷ τροφῆς περιέχον. ὅσον δὲ μεταξὺ ταύτης τε καὶ τοῦ πυθμένος τῆς κοιλίας, ἀνέλικτον ἔμεινε δι᾽
ἣν εἴπομεν αἰτίαν, ἔθος τοῦτο τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσι, τὴν εἰς τὸ ἔντερον ἔκφυσιν ὀνομάζειν, ὥστ᾽ εἶναι τὸν μετὰ τὴν
γαστέρα κατάλογον, τῶν διαδεχομένων τὴν τροφὴν ὀργάνων τοιόνδε. πρῶτον μὲν τὴν ἔκφυσιν, δεύτερον δὲ τὴν
νῆστιν, τρίτον δὲ τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ τέταρτον τὸ τυφλὸν, καὶ πέμπτον τὸ κῶλον, καὶ ἕκτον τὸ ἀπευθυσμένον·
ἐφ᾽ ᾧ κατὰ πέρας, οἱ σφίγγοντες καὶ κατέχοντες τὰ περιττώματα, μύες εἰσί. καὶ ἤδη δῆλον, ὡς ἁπάντων αὐτῶν
εἴρηται τῆς κατασκευῆς ἡ χρεία. κατὰ μὲν τὸν παρόντα λόγον τῆς ἐκφύσεως, ἐν δὲ τῷ προηγουμένῳ, τῆς τε τοῦ λε-
πτοῦ καὶ παχέος ἐντέρου συμπάσης διαφορᾶς. εἰ δέ τι καὶ παραλελεῖφθαι δόξειεν ἢ κοινὸν ἔχειν, εὑρεθήσεται τοῖς
εἰρημένοις τὸν λογισμὸν, ὡς ἄν τινα καὶ χωρὶς τοῦ παρ᾽ ἡμῶν ἀκοῦσαι ῥᾳδίως, ἐξευρεῖν αὐτὸ τοῖς ἔμπροσθεν ἑπό-
μενον, ἢ χρείαν οὐδεμίαν αὐτῷ τῷ ζῴῳ παρεχόμενον, ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι τοῖς ἕνεκά του γεγονόσιν, ὥσπερ καὶ ἡ νῆ-
στις. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν δὴ οὐδεμίαν αὕτη χρείαν ἔγγονος τοιαύτη, τοῖς δὲ ἕνεκά του κατεσκευασμένοις ἠκολούθησεν, ὀλί-
γον ὕστερον ἐπιδείξομεν. ὅτι δ᾽ εἰ μὴ τὰ συνεπινοεῖσθαι δυνάμενα τοῖς λεγομένοις, αὐτός τις ἕκαστος λογίζοιτο,
πάντα δ᾽ ἀξιοῖ παρ᾽ ἡμῶν ἀκούειν, εἰς μακρὸν μῆκος ἐκπεσεῖται λόγων ἡ παροῦσα διέξοδος, ἐλαχίστῳ μάλιστα
τῷδ᾽ ἄν τις τεκμηριώματι μάθοι. εἰρημένου γὰρ ἐν τῷ νῦν δὴ λόγῳ περὶ τῆς εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ἐκφύσεως, ὅτι
χρὴ ἐπὶ τῆς ῥάχεως αὐτὴν ἐκταθεῖσαν οὐκ εὐθέως ἑλίττεσθαι, πρὶν χώραν παρασχεῖν τοῖς ἐν τῷ μέσῳ γαστρός τε καὶ
νήστεως ὀφείλουσι τετάχθαι, τάχ᾽ ἄν τις ὥσπερ παραλελειμμένον ἐπανέροιτο, τὸ παρὰ Ἐρασιστράτῳ γεγραμμέ-
νον. ἡ δ᾽ εἰς τὸ ἔντερον ἔκφυσις ἐν δεξιᾷ κεῖται κατεστραμμένη πρὸς τὴν ῥάχιν. τίνος δ᾽ ἕνεκα καὶ διὰ τί κατεστραμ-
μένη πρὸς ῥάχιν, ὧν τὸ μὲν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ δέδεικται. τὸ δ᾽ οὐδὲ δεῖται τινὸς ἀναγκαίας ἐξαιρέτου διδα-
σκαλίας, εἰρημένου γε δὴ μυριάκις ἤδη, τοῦ μηδὲν ἀπολιπεῖν τὴν φύσιν ἀστήρικτον. εἰ γὰρ τοῦτο πρόδηλον, ὡς καὶ
τὴν ἔκφυσιν ἐκ τοῦ πυθμένος τῆς κοιλίας γινομένην, οὐκ ἂν εἴασε μετέωρον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἀγαγοῦσα, πρῶτον
μὲν ἑδραίαν ἐνταῦθα κατέθετο, μετὰ τοῦτο δὲ καὶ δεσμοῖς τισιν ὑμενώδεσι, τοῖς ταύτῃ μορίοις τοῦ ζῴου συνῆψεν.

ὅτι δὲ εἰς οὐδεμίαν χρείαν ἔνια γέγονεν, ἀλλ' ἑτέροις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται, καὶ ὡς οὐδὲ μόρια ταῦτ' ἐστὶν, ἀλ-
λά τινα συμπτώματα, μάθοις ἂν ἐπὶ τῆς νήστεως, ἧς ὡς ἐντέρου μὲν λεπτοῦ ἡ γένεσις εἰς ὅσον ἐστὶ χρήσιμος, ὁ περὶ τό-
του λόγος ἀπέδειξεν. ὡς μέντοι κενοῦ τροφῆς οὐδεμία χρεία τοῖς ζώοις, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης τοῦτ' ἠκολούθησε προη-
γουμένοις τισὶν ἑτέροις ἕνεκά του γεγονόσιν. ἔστι δ' οἷς ἀκολουθεῖ ταῦτα, πρώτη πάντων ἐντέρων, ἡ νῆστις ὑπο-
δέχεται τὴν ἐν τῇ γαστρὶ χυλωθεῖσάν τε καὶ πεφθεῖσαν τροφήν. ἡ θέσις δ' αὐτῆς πλησίον τοῦ ἥπατος, ἀγγείων τε
παμπόλλων εἰσὶν ἐν αὐτῇ στόματα, τότε χολῶδες περίττωμα μικρὸν ἀνωτέρω, κατὰ τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἔκφυσιν, οἱ
χολαγωγοὶ πόροι καταφέρουσι. τὸ δ' ἧπαρ, ἐκ ταύτης πρώτης τὴν τροφὴν ἔτι κενὸν ὑπάρχον, ἀναρπάζει. τού-
των δὲ τὰ μὲν εἰς τὸ θᾶττον ἀναδίδοσθαι τὴν τροφὴν, τὰ δ' εἰς τὴν τῆς προωστικῆς ἐνεργείας διαφέρει σφοδρότη-
τα. διὰ μὲν γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγείων, καὶ τὴν ἐγγὺς τοῦ ἥπατος θέσιν, καὶ τὸ πρῶτον δέχεσθαι τὰ πεφθέντα,
καὶ κενῷ τῷ ἥπατι παρέχειν, πλείστη τε καὶ διὰ ταχέων, ἡ ἐξ αὐτῆς ἀνάδοσις γίνεται. διὰ δὲ τὸ πλησίον εἶναι τῆς
πρώτης τοῦ χολώδους περιττώματος εἰς τὸ ἔντερον ἐμπτώσεως, ἡ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς σφοδρότης αὔξεται. θᾶττον
μὲν γὰρ ἀναλαμβάνουσιν αἱ πολλαὶ φλέβες τῶν ὀλίγων, καὶ αἱ δι' ἐλάττονος εἰς ἧπαρ ἀνιοῦσαι, τῶν διὰ μακρο-
τέρας, καὶ αἱ τὴν ὁλκὴν ἐκ χρόνου πολλοῦ ποιούμεναι, τῶν ἐκ μὴ τοιούτου, καὶ αἱ κενῷ τῷ ἥπατι παραφέρουσαι
τὴν τροφὴν τῶν ἤδη πεπληρωμένῳ. σφοδρότης δ' ἐνεργείας προσγίνεται, μήπω τῆς χολῆς μεμιγμένης τοῖς πε-
ριττώμασι, ἀλλ' ἔτι περιρρεούσης ἀκράτου κατ' αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας τῶν ἐντέρων, καὶ δακνούσης αὐτὰ, καὶ πρὸς τὴν
ἔκκρισιν ἐρεθιζούσης. ὅταν οὖν τὸ μὲν παραπέμπον ἔντερον ἐνεργῇ σφοδρῶς, τὸ δ' ὑποδεχόμενον σπλάγχνον
ἑτοίμως ἀναλαμβάνηται, ταχέως ἀνάγκη διέρχεσθαι τὴν τροφὴν, ὡς μηδὲν ὑπομένειν μηδὲ χρονίζειν κατ' αὐτὸ
τότε, ἀλλὰ δίοδον εἶναι μόνην, καὶ ταύτην ὠκεῖαν. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὁμοίως ἀεὶ κεχυλωμένην δέχεται τὴν τροφὴν, οὔθ'
ὁμοίως ἕλκει τὸ ἧπαρ, οὔθ' ἡ συρρέουσα χολὴ, ποσότητά τε καὶ ποιότητα τὴν αὐτὴν ἀεὶ διαφυλάττει, κατὰ λό-
γον οὐκ ἴσαι διὰ παντὸς αἱ κεναὶ τῶν ἐντέρων ἕλικες, ἀλλὰ τοῖς μὲν πλείους, τοῖς δ' ἐλάττους εὑρίσκονται. δῆ-
λον οὖν, ὡς αὐτὴ μὲν ἡ τῶν πρώτων ἑλίκων κενότης οὐδενὸς ἕνεκα γέγονεν, ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης τοῖς ἕνεκά του
κατεσκευασμένοις. οὔκουν ἅπαντα χρὴ ποθεῖν ἀκούειν παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν † αὐτῶν ἐκ τῶν εἰρημένων ὁρμώ- † τὸν
μενον ἐξευρίσκειν, ὡς περὶ τοῦ πρὸς τὴν ῥάχιν κατεσπάσθαι τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἔκφυσιν, ὀλίγον † ὕστερον ἐλέγε- † ἔμπροσθεν
το, τὰ δ' οὐδὲ τῆς προκειμένης εἶναι διδασκαλίας νομίζειν. οὐ γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων τοῖς ἕνεκά του γεγονό-
σιν, ἀλλὰ τῶν κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως δεδημιουργημένων, ἐξήγησιν ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι ποιού-
μεθα, μεμνημένος δή μοι διὰ παντὸς, ἄκουε τῶν ἐφεξῆς. ἔρχομαι γὰρ δείξων, ὃ μικρῷ πρόσθεν ἀνεβαλόμην εἰπεῖν,
ὑπὲρ τοῦ χολώδους περιττώματος, ὡς εἰς τὴν ἐκ τῆς γαστρὸς ἔκφυσιν, ἄμεινον ἦν αὐτὸ συρρεῖν. τῷ μὲν οὖν αὐτῷ τῷ
κατάγοντι τὸ περίττωμα πόρρω, βελτίονα ἦν τὴν βραχυτέραν ὁδὸν ὑπάρχειν, εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων μέλλοντι κοι-
νωνήσειν, ὧν εἰς ἀσφάλειαν τοῖς ἐνταῦθα παραγινομένοις ἀγγείοις ἡ φύσις παρεσκεύασε, πρόδηλον εἶναι νομί-
ζω τοῖς γε μὴ ῥαθύμως τῶν ἔμπροσθεν ἀκηκοόσιν. ὅτι δὲ καὶ τοῖς ὑποδεξομένοις ὀργάνοις ἦν ἄμεινον, ὧδ' ἂν μά-
λιστα μάθοις, εἰ γνοίης τὸ πλῆθος τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐν αὐτοῖς γινομένων φλεγματωδῶν περιττωμάτων, ὑπὲρ ὧν τῆς
γενέσεως, ὁ μὲν ἀκριβὴς λόγος ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν
αὐτάρκως εἴρηται. τὸ δ' ὅτι γίνεται πολλὰ τοιαῦτα, τοῦτο χρὴ μόνον ὑπομνήσαντας νῦν, ἐξ αὐτῶν τινὰ πίστιν
λαβεῖν, εἰς τὴν τῶν προκειμένων † ἀπόδοσιν, εἴ γέ τινι περιτετύχηκεν ποτε, τὰς μὲν τῶν τροφίμων σιτίων προσ- † ἀπόδειξιν
φορὰς ἀποστρεφομένῳ, καὶ δεινῶς ἀποσίτῳ, καὶ εἰ βιάζοιτο προσφέρεσθαι, ναυτιώδει γινομένῳ. μόνα δ' ἄρα τὰ
δριμύτερα προσιεμένῳ, χαίροντι δ' οὐδ' ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' ἐμφυσωμένῳ τε καὶ διατεινομένῳ τὴν γαστέρα, καὶ ναυ-
τιῶντι, καὶ βραχὺ ταῖς ἐρυγαῖς μόναις ἐπικουφιζομένῳ. διαφθείρονται δ' ἔστιν ὅτε καὶ αὐτὰ τὰ λαμβανόμενα σι-
τία, καὶ μάλιστα τὴν εἰς ὀξύτητα διαφθορὰν, εἴ τινι τοιούτῳ περιέτυχες, εἶθ' ὅπως ἐθεραπεύθη μέμνησαι, ῥᾳδίως οἴ-
μαί σε πεισθήσεσθαι τοῖς λεχθησομένοις. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐρῶ τὸν τρόπον τῆς τῶν ὧδε καμνόντων ἰάσεως. σὺ
δ' εἰ ἀληθείας ἐρᾷς, ἐπί γε τὴν σαυτοῦ πεῖραν ἄγαγε τοῦ λόγου τὴν βάσανον, ἀνάγνωθί τε τὰ τοῖς ἰατροῖς εὑρη-
μένα τε καὶ γεγραμμένα βοηθήματα, κεφάλαιον ἔχοντα τῆς ἰάσεως, ἀπορρύψαι τῆς γαστρὸς τὸ φλέγμα, γλίσχρον μὲν
ὂν φύσει, καὶ πολὺ δ' ἔτι γλισχρότερον ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἐκ τῆς πολυχρονίου μονῆς ἐν οὕτω θερμῷ χω-
ρίῳ γινόμενον. ἐγὼ γοῦν οἶδά ποτέ τινα τῶν οὕτω διακειμένων, ἐπὶ ταῖς δι' ὀξυμέλιτος ῥαφανῖσι, πλῆθος μὲν
ἄπιστόν τι παχυτάτου φλέγματος ἐμέσαντα, παραχρῆμα δ' ὑγιᾶ τελέως ἀποδειχθέντα, καίτοι τριῶν γε μηνῶν
τῶν ἔμπροσθεν, οὔτ' ἄλλό τι καλῶς ἔχοντα αὐτῷ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔθ' αἱ πέψεις. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἔν τε
τῇ κοιλίᾳ καὶ τοῖς ἐντέροις γεννᾶσθαί τι τοιοῦτον περίττωμα, δι' ἄλλων ὡς ἔφην ἀποδέδεικται. τὸ δ' ὅτι γεννᾶ-
ται, διά τε τῆς ἀνατομῆς φαίνεται, καὶ τῶν ὁσημέραι καταλαμβανόντων τοὺς ἀνθρώπους παθημάτων, ἐπὶ ταῖς τῶν
τοιούτων περιττωμάτων πλεονεξίαις. ἓν δ' αὐτῶν ἐστιν ἴαμα μόνον, ἡ τῶν παχέα καὶ γλίσχρα, διαιρεῖν τε καὶ τέμνειν
καὶ ἀπορρύπτειν δυναμένων προσφορά. ταύτης οὖν τῆς βοηθείας εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις αὐτοῖς προὐνοήσατο, τὸν
δριμὺν καὶ ῥυπτικὸν τοῦτον χυμὸν, ὃν ἐχρῆν πάντως ἐκκενοῦσθαι τοῦ σώματος, οὐκ ἐπὶ τὸ πλησίον τῆς ἕδρας ἔντερον, ἀλλ' εἰς
τὴν πρώτην ἔκφυσιν, πρὸς τὸ μηδὲν τῶν ἐφεξῆς δεηθῆναί ποτε τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας, καὶ ἕως ἂν γε καλῶς διοικῆται
τὰ κατὰ τὸ ζῷον, ἀπορρύπτεσθαι πᾶν αὐτῶν ὁσημέραι τὸ φλεγματῶδες περίττωμα. πλέονος δ' ἀθροισθέντος ἔκ τι-
νος κακοπραγίας τοῦ σώματος, οὐκ ἀπογινώσκουσιν οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν εἰλεούς τε καὶ λειεντερίας, τεινεσμοὺς ἐπε-
σθαι, τὰ χαλεπώτατα τῶν κατὰ τὴν γαστέρα παθημάτων, οὔκουν σμικρὸν, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἡ φύσις εἰς ὑγείαν τοῖς
ζῴοις, ἐκ τῆς ἐπικαίρου καταφύσεως τοῦ χοληδόχου πόρου προὐνοήσατο. τί δὴ οὖν οὐκ εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ τινὰ
μοῖραν ἐνέφυσεν, οὐκ ὀλίγα γε καὶ αὐτὴν ἀποτίκτουσαν τὰ τοιαῦτα περιττώματα; ταύτῃ καὶ μᾶλλον οἶμαί σε
θαυμάσειν αὐτῆς τὴν πρόνοιαν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπερισκεπτότερον αἱρούμεθα τὸ λυσιτελοῦν, εἰ καὶ τύχοι ποτὲ, με-

ζόνως εἰς ἕτερα βλάπτειν πεφυκὸς, ἢ ὠφελεῖν εἰς ἃ χρήζομεν. ἡ φύσις δ᾽ οὖ καθ᾽ ἓν τῶν αὐτῆς ἔργων ἀπερισκέπτως, οὐδ᾽ ὑπὸ ῥαθυμίας ἐνίοτε μεγάλα κακὰ αἱρουμένη διὰ ἔλαττον ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ ἀκριβεῖ μέτρῳ τὸ ποσὸν ἐν ἑκάστῳ κρίνουσα, πολλαπλάσιον ἀεὶ τὸ χρηστὸν ἀποτελεῖ τοῦ μοχθηροῦ. μάλιστα μὲν γὰρ εἴπερ οἷόν τ᾽ ἦν, αὐτοῦ παντὸς κακοῦ κατεσκεύασεν ἂν ἅπαντα ταῦτα. νυνὶ δὲ, οὐ γὰρ ἐνδέχεται τῆς ὕλης φυγεῖν τὴν μοχθηρίαν οὐδεμίαν τῶν τεχνῶν, οὐδ᾽ ἀδαμάντινόν τε, καὶ πάμπαν ἀπαθὲς ἐργάσασθαι τὸ δημιούργημα, καταλείπεται κοσμεῖν αὐτὸ τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον, ἐνδέχεται δὲ ἄλλων ἄλλη τῶν ὑλῶν. οὐ γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς δήπουθεν οὐσίας τά τ᾽ ἄστρα γέγονε καὶ ἡμεῖς. οὔκουν οὐδὲ τὴν ἀπάθειαν τὴν αὐτὴν ἐπιζητεῖν χρὴ καὶ μέμφεσθαι τῇ φύσει, σμικρὸν εἴπου τι βλαβερὸν ἴδοιμεν ἐπὶ μυρίοις χρηστοῖς, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο δείξαντας ὡς οἷόν τ᾽ ἦν φυγεῖν τουτὶ τὸ σμικρὸν, αὐτοῦ τοῦ πολλὰ τῶν καλῶς γεγενημένων ταράξαι τε καὶ συγχέαι, τότ᾽ ἐγκαλεῖν αὐτῇ καὶ μέμφεσθαι τῆς ὀλιγωρίας. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν ἔμελλε μέγα λυπήσειν εἰς τὴν κοιλίαν ἡ ξανθὴ χολὴ καταῤῥέουσα, † καλῶς ὑπερεῖδε τῆς ὠφελείας ἡ φύσις, ἣν ἐκ τοῦ ῥύπτειν ἐφ᾽ ἡμέρᾳ τὸ γλίσχρον περίττωμα, παρέχειν ἂν ἡμῖν ὁ χυμὸς οὗτος. εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὕτω μικρὸν, ὡς διὰ τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας ἱκανῶς ἐπανορθοῦσθαι δύνασθαι, τὰ δ᾽ ἑπόμενα τούτῳ καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἦν, ὡς ἄρδην ἀνατρέπεσθαι τὸ τῆς γαστρὸς ἔργον, οὐκ οἶδα πῶς ἀχαριστότερος οὐκ ἂν εἴη τις, εἰς τὴν οὕτω προνοησαμένην ἑαυτοῦ φύσιν, ἢ τῶν δικαίων ἐπαίνων φθονερώτερος, εἰ δέον ὑμνεῖν αὐτὴν ὁ δὲ καὶ προσεγκαλοίη. τίς γοῦν ἀγνοεῖ τῆς ξανθῆς χολῆς τὴν δύναμιν ἱκανῶς δριμεῖαν ὑπάρχουσαν, δάκνουσάν τε καὶ ῥύπτουσαν ἅπαντα; τίς δ᾽ ἀποκρίνας ποτὲ, κάτω πλείονα τὸν χυμὸν τοῦτον, οὐκ ᾔσθετο προηγησαμένης ἐν τοῖς ἐντέροις δήξεως; τίς δ᾽ οὐκ οἶδεν, ὡς ἐμέτου χολώδους, ἄλλα τέ τινα παθήματα καὶ καρδιαλγία δῆξις οὖσα τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς, ἐξ ἀνάγκης προηγεῖται; βούλει τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων μνημονεύσομεν ἐνταῦθα, καὶ τηλικοῦτον ἐπικαλεσόμεθα μάρτυρα περὶ πράγματος ἅπασι γινωσκομένου; περιττὸν ἂν εἴη πάντως καὶ μάταιον, καὶ μὴν εἰ γινώσκεται πᾶσιν ἡ τῆς ξανθῆς χολῆς δύναμις, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν, ὅτι πᾶν ἀνατρέψει τὸ τῆς γαστρὸς ἔργον, εἴπερ εἰς αὐτὴν συῤῥέοι. καθ᾽ ὃν γὰρ λόγον ἄκρατος ἐμπίπτουσα τοῖς πρώτοις ἐντέροις, ἐρεθίζει δάκνουσα καὶ κωλύει μένειν ἐν αὐτοῖς τὴν τροφὴν, οὕτω καὶ τὴν κοιλίαν αἰσθητικωτέραν ὑπάρχουσαν τῆς νήστεως, ἠνάγκαζεν ἂν ἀπωθεῖσθαι τὴν τροφὴν κάτω, πρὶν πεφθῆναι καλῶς. καὶ μήν γε καὶ φαίνεται τοῦτ᾽ ἐναργῶς γιγνόμενον, ὡς μηδὲν δεῖσθαι μακροτέρας ἀποδείξεως. ἄπεπτα γὰρ ἐκκρίνουσιν αἱ σφοδραὶ δήξεις τὰ σιτία. πρόδηλον οὖν, ὅτι χολῆς πλείονος εἰς τὴν γαστέρα συῤῥεούσης καθ᾽ ἡντιναοῦν διάθεσιν, οὐκ ἐνδέχεται μένειν ἐν αὐτῇ τὰ σιτία. δακνομένης γὰρ ὑπὸ τοῦ χυμοῦ τῆς δριμύτητος, ἀγανακτεῖ τε καὶ κεντρίζεται πρὸς αὐτοῦ ταχεῖαν ποιεῖσθαι τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῇ τὴν ἔκκρισιν. εἰ μὲν οὖν ἐπιπολάσειεν ὁ χυμὸς οὗτος ἐπὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ὡς ἂν αἰσθητικώτατον ὑπάρχον, ἀλγοῦσί τε σφοδρῶς δακνόμενοι πρὸς αὐτοῦ καὶ ναυτιῶσι καὶ ἐμοῦσιν. εἰ δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸν πυθμένα ῥέψειεν, ὑπέρχεται κάτω διὰ ταχέων, ἀεὶ δὲ αὐτοῦ συνεκκρίνει καὶ τὰ σιτία. περιστελλομένης μὲν γὰρ σφοδρῶς τῆς κοιλίας, ἀνεῳγότος δὲ τοῦ στόματος, εἴτε τοῦ κατὰ τὸν στόμαχον, εἴτε τοῦ κατὰ τὸν πυθμένα, πάνθ᾽ ὁμοίως ἐκκρίνεται τὰ κατ᾽ αὐτὴν περιεχόμενα. κἂν τῷδε δῆλον, ὡς εἰ πλείων ὁ χυμὸς οὗτος εἰς τὴν γαστέρα συνέῤῥει, διέφθειρεν ἂν αὐτῆς, καὶ συνέχει τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν. εἴ γε δὴ γαστρὸς μὲν ἰδία ἐνέργεια πέψις, δεῖται δὲ τὰ πεττόμενα πλείονος χρόνου, ὃ δ᾽ οὐκ ἐπιτρέπει χρονίζειν ἐν αὐτῇ τὰ σιτία. καλῶς οὖν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν ἅμα ταῖς ἄλλαις ὑποθήκαις ταῖς ὑγιειναῖς, καὶ τὸν ἀπὸ τῶν σιτίων ἐφ᾽ ἑκάστῳ μηνὶ ἐμέτους ποιεῖσθαι συνεβούλευον, οἱ μὲν ἅπαξ ἀρκεῖν νομίζοντες, οἱ δὲ καὶ δὶς ἀξιοῦντες γίνεσθαι. ἅπαντες δ᾽ οὖν τὰς ποιότητας τῶν ἐσθιομένων τηνικαῦτα δριμείας τε καὶ ῥυπτικὰς ἐκλέγεσθαι συμβουλεύοντες, ὑπὲρ τοῦ καὶ πᾶν ἐκκαθῆραι τῆς γαστρὸς τὸ φλέγμα, καὶ μηδὲν εἰς κακοχυμίαν βλάψαι τὸ σῶμα. πάντα γὰρ τὰ δάκνοντα, καὶ ῥύπτοντα βρώματα, χολώδη τοὐπίπαν ἐστὶ, καὶ κακόχυμα. καλῶς οὖν ἐκείνοις διώρισται καθαίρειν τὴν γαστέρα χωρὶς τῆς τοῦ † ἥπατος βλάβης, καὶ τῇ φύσει διέγνωσται, ῥᾴστη μὲν ἡ ταύτης ἔσεσθαι κάθαρσις, ἡ δὲ τῶν ἐντέρων αὐτή τε χαλεπὴ, καί τι καὶ προσαδικοῦσα τὸ ζῷον εἰς κακοχυμίαν. διατί δὲ εἰς τὰς φλέβας τε καὶ τὰς ἀρτηρίας, οὐκ ἐκ τῶν ἐντέρων ἀναδίδοται τὸ χολῶδες περίττωμα, δέδεικται διὰ ἐκείνων τῶν ὑπομνημάτων, ἐν οἷς καὶ τἆλλα πάντα ἐξηγησάμεθα τῆς φύσεως ἔργα. καὶ χρὴ τὸν βουλόμενον ἀκριβῆ πεῖραν ἔχειν τῆς χρείας τῶν ἀνακειμένων ὀργάνων τῇ τροφῇ, πρότερον ἐν ἐκείνοις γεγυμνάσθαι. πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ πρόσθεν ἡμῖν εἴρηται, καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς ἀποδέδεικται τοῦ λόγου παντὸς, ὡς οὐδ᾽ εὑρεῖν οἷόν τε χρείαν οὐδεμίαν οὐδενὸς μορίου πρὸ τοῦ γνῶναι καλῶς παντὸς ὀργάνου τὴν ἐνέργειαν, οὔτ᾽ ἐντεῦθεν προσήκει τὸν περὶ τῶν χρειῶν λόγον ἀρχόντας, ἀποδείξεις ἐνεργειῶν γράφειν. ἀλλὰ τὰ διὰ ἑτέρων ἀποδεδειγμένα τοῖς ἐν τῇδε τῇ διεξόδῳ λεχθησομένοις ὑποθέσεις ποιησαμένους, οὕτω περαίνειν τὸν λόγον, ἀλλ᾽ ὥσπερ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα περιττωμάτων φλεγματωδῶν. ὅτι μὲν ἡ γένεσις ἀναγκαία, δι᾽ ἑτέρων ἀπεδείξαμεν, ὅτι δὲ φαίνεται γιγνόμενον, νῦν ὑπεμνήσαμεν. οὕτω καὶ περὶ τοῦ μηκέτ᾽ ἀναλαμβάνεσθαι τὴν χολὴν, εἰς τὸ σῶμα ποιησόμεθα. ὅτι γὰρ οὐκ ἀναδίδοται, μεγίστη πίστις ἡ τῶν ἀποπατημάτων ἐστὶ διαφορά. τοῖς μὲν γὰρ ἰκτεριῶσι τὴν τῶν ἐδηδεσμένων φυλάττει χρόαν, ὡς ἂν οὐκέτ᾽ ἐκκαθαιρομένης κάτω τῆς χολῆς, ἀλλ᾽ εἰς ὅλον ἀναφερομένης τὸ σῶμα. τοῖς δ᾽ ὑγιαίνουσι, κέχρωται ξανθῷ χρώματι, ὅτι καὶ ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμὸς, εἰς ἔντερα τούτοις συνέῤῥει. καί τοι γε εἴπερ ἐντεῦθεν πάλιν εἰς ἧπαρ ἐπαλινδρόμει, δῆλον, ὡς οὐ τὰ διαχωρούμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ παντὸς σώματος χρόα, τῆς τῶν ἰκτεριώντων οὐδὲν ἂν διέφερε. μὴ τοίνυν ἔτι θαυμάζωμεν, εἰ καὶ τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα, τὸ μὲν ἐν τῷ σπληνὶ, μὴ δυνηθὲν ἐργασίαν τε καὶ μεταβολὴν εἰσδέξασθαι, τὴν ἔκκρισιν οὐκ εἰς τὰ πλησίον τῆς ἕδρας, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὴν ἔχει τὴν κοιλίαν. αὖ γὰρ ὅτι μὲν ἄλυπον ἐνταῦθα ἔμελλεν ἔσεσθαι δείξωμεν. εἰ δ᾽ ἐπὶ τὰ πλησίον τῆς ἕδρας ἔντερα τὸν ὑποδεχόμενον αὐτὸν πόρον ἡ φύσις ἐξέτεινε, στενὸν μὲν ἂν δεόμενον ἀνάλογον τῇ τοῦ περιττώματος ὀλιγότητι, μακρὸν δ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἐσόμενον, ἐπὶ τῷ μήκει τοῦ διαστήματος, καὶ διὰ τοῦτ᾽ εὐπαθῆ γενησόμενον εὔλογον ἂν σοι φανεῖται διὰ βραχέος ἀγγείου συῤῥεῖν αὐτὸν, εἰς τὴν γαστέρα πλησίον κειμένην. ὅτι δὲ οὐδὲν ἔμελλε λυπήσειν,

ὡς ἐπὶ

ὡς ἤδη τῆς ξανθῆς χολῆς εἴπομεν ἀναμνησθείς, οὐκέτ' ἂν μοι δοκοίης δεηθῆναι λόγου μακροτέρου. εἰ γὰρ μήτ' αὖθις εἰς ὅλον τὸ ζῶον ἀναληφθείη, μήτ' αὐτὴν τι βλάψει τὴν γαστέρα, τί ἂν ἔτι καὶ λυπήσειεν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἀναληφθήσεται, δῆλον ἐκ τοῦ μηδὲν, τὴν ξανθὴν χολὴν πολὺ λεπτοτέραν ὑπάρχουσαν. ὅτι δὲ οὐκ ἀδικήσει τι τὴν κοιλίαν, ἡ ποιότης ἐνδείκνυται. στρυφνὴ γάρ ἐστιν ἡ μέλαινα καὶ ὀξεῖα, καὶ συνάγειν καὶ σφίγγειν, οὐκ ἀνατρέπειν αὐτὴν ὥσπερ ἡ ξανθὴ πέφυκεν. δῆλον οὖν ὥσπερ ἐκείνη τῷ κωλύειν ἐπὶ πλέον ἐν τῇ γαστρὶ τὰ σιτία μένοντα πέττεσθαι, βλάπτειν ἐλέγετο, † μὴ μέλαιναν οὐχ ὅπως οὐδὲν βλάπτουσαν εὕροιμεν ἄν, ἀλλὰ καὶ προσωφελοῦσαν ἔτι τὴν γαστρὸς ἐνέργειαν. ἐπιτείνει γὰρ αὐτὴν, καὶ συνάγει πρὸς ἑαυτὴν, καὶ περιλαμβάνειν ἀκριβῶς ἀναγκάζει τὰ σιτία, καὶ κατέχειν ἄχρις ἂν ἱκανῶς ἐκπεφθῇ. οὕτω μὲν τῆς τῶν χολωδῶν περιττωμάτων ἐκροῆς ἡ φύσις προὐνοήσατο. λοιποῦ δὲ ὄντος ἔτι τοῦ λεπτοῦ, καὶ ὑδατώδους περιττώματος, ὃ προσαγορεύομεν οὖρον, ὅπως μὲν οὖν διακρίνοιτο τοῦτο, τοὺς νεφροὺς ἐργασαμένη πλησίον ἔθηκε τοῦ ἥπατος. ὅπως δ' ἐκκρίνοιτο καλῶς, ὑποδοχὴν μὲν πρῶτον, οἷον δεξαμενήν τινα τὴν κύστιν. ἤδη τέλει δ' αὐτῆς μῦν ἐδημιούργησε, φύλακα τῆς ἀκαίρου τῶν περιττωμάτων ἐκροῆς. ἐπεὶ δὲ τὴν μὲν κύστιν κατωτάτω βέλτιον ἦν θεῖναι, ἵνα περ καὶ τὰ τῆς τροφῆς ἐκκρινοῦται περιττώματα, τοὺς νεφροὺς δὲ ὡς πρόσθεν ἐρρέθη πλησίον τοῦ ἥπατος, ἀναγκαῖον ἦν εἰς τὴν κύστιν ἐξ αὐτῶν ἐργάσασθαί τινας ὁδοὺς, καὶ δὴ γεγόνασιν οἱ οὐρητῆρες ὀνομαζόμενοι πόροι τινὲς ἐπιμήκεις ἰσχυροὶ, τοὺς νεφροὺς τῇ κύστει συνάπτοντες. οὕτω μὲν καὶ τὰ οὖρα διακρίνεταί τε τοῦ αἵματος ὑπὸ τῶν νεφρῶν, κἀντεῦθεν εἰς τὴν κύστιν διὰ τῶν οὐρητήρων πέμπεται, κἀκεῖθεν ἐκπέμπεται, καθ' ὃν ἂν ὁ λογισμὸς κελεύσῃ καιρόν. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα γινώσκειν εἰς τὸ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς θέσεως μὲν τῶν νεφρῶν ἄξιον ἀκοῦσαι τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκεν ὁ μὲν δεξιὸς, ἀνωτέρω τε, καὶ πολλάκις ἁπτόμενος αὐτοῦ τοῦ ἥπατος, ὁ δὲ ἀριστερὸς ἐφεξῆς τούτου. περὶ δὲ τοῦ σχήματος αὐτῶν, διατί σιμοὶ μὲν, ἵνα περ ἡ ἀρτηρία, καὶ ἡ φλὲψ εἰς αὐτοὺς καταφύωνται γεγόνασι, τὰ δὲ ἀντικείμενα τούτων, ἀκριβῶς † περιφανῆ. ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν, ὁποία τίς ἐστι, καὶ τῆς πλοκῆς, καὶ τῶν κοιλιῶν, καὶ τοῦ χιτῶνος, καὶ διατί μεγίστη μὲν ἀρτηρία, καὶ φλὲψ εἰς αὐτοὺς ἐμφύονται, παντάπασι δὲ ἀμυδρὸν καὶ δυσθεώρητον νεῦρον. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν οὐρητήρων, καὶ τῆς κύστεως, οὐ τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τὴν χολὴν, ἄμεινον οἶμαι γινώσκειν τὴν οὐσίαν, καὶ πλοκὴν, καὶ μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ τἆλλα δὴ ὅσα καθ' ἕκαστον ὄργανον ἐξηγούμεθα. τήν τε γὰρ τέχνην τῆς φύσεως μᾶλλον ἄν τις θαυμάσειεν, εἰ μηδὲν τούτων ἄσκεπτον παρέλθοι, καὶ τὴν τῆς καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐνεργείας ἐπιστήμην βεβαιώσαιτο, διὰ τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων μαρτυρουμένην. αὐτίκα γοῦν, ἵν' ἐντεῦθεν ἀρξώμεθα τοῦ λόγου, δεικνύντες ὡς ἐξελέγχουσι τῶν ἐνεργειῶν τὰς μοχθηρὰς ὑπολήψεις, αἱ τῆς χρείας τῶν μορίων ζητήσεις, οὐκ ἂν ἔχοι λέγειν, οὔτ' Ἐρασίστρατος, οὔτ' ἄλλος τις ὃς ἂν ἡγῆται, πνεῦμα μόνον ἐν ἀρτηρίαις περιέχεσθαι τὴν χρείαν τοῦ μεγέθους τῶν εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυομένων ἀρτηριῶν. εἰ γὰρ δὴ τὰς φλέβας μόνον ἐκκαθαίρουσιν οἱ νεφροὶ, καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς, καίτοι σμικροὺς ὄντας μέγισται καταφύονται, τὰς ἀρτηρίας οὐκ ἐχρῆν ὁμοίως εἶναι ταῖς φλεψὶ μεγάλας. ἀλλὰ τάχα μὲν οὐδ' ὅλως ἐμφύεσθαι τοῖς νεφροῖς. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ μικροτάτας τε καὶ δυσθεωρήτους παντάπασιν, ὥσπερ καὶ τὰ νεῦρα. τοῖς μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην ἑτοίμως ἐν οἷς ἀποροῦσι, ματαιοπόνον ἀποκαλεῖν τὴν φύσιν, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, ἐπαινοῦσι μὲν αὐτὴν ἑκάστοτε, ὡς οὐδὲν μάτην ἐργασαμένην, ἔργῳ δ' οὐκ ἐπεξίασιν, οὐδ' ἀποδεικνύουσι καθ' ἕκαστον ὄργανον ἀληθῆ τὸν ἔπαινον, ἀλλ' ἑκόντες σιωπῶσι πολλὰ, καὶ κατακρύπτουσι, καὶ παρέρχονται τῆς ἐν τοῖς μορίοις κατασκευῆς. ὑπὲρ ὧν ἀρκείτω μὲν τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν εἰρημένα. τὸ δὲ νῦν εἶναι τοσοῦτον μόνον ἕκαστον τῶν ἀναλεγομένων ταυτὶ τὰ γράμματα μεμνῆσθαι βούλομαι, τὸ μηδὲν † ἐναργῶς παρέρχεσθαι τῶν μορίων, ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν, οὕτω καὶ αὐτὸν ἐπιχειρεῖν ἐξετάζειν ἁπάντων, τό τε τῆς οὐσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς διαπλάσεως, καὶ τὸ τῆς πλοκῆς. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ καὶ τὰς ἀποφύσεις, καὶ τὰς ἐμφύσεις, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν μέγεθος, ἢ τὴν σμικρότητα, καὶ τὸ πλῆθος ἁπάντων, καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ τὴν θέσιν. εἶτ' εἰ μὲν ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος, ὁ περὶ τῆς ἐνεργείας λογισμὸς ὁμολογῶν ἑαυτῷ, φαίνοιτο πιστεύειν. εἰ δ' ἀποροῖτο που, κἂν καθ' ἓν ὁτιοῦν τὸ σμικρότατον, ὑποπτεύειν ἐν τούτῳ καὶ μὴ πάνυ τι προσέχειν αὐτῷ τὸν νοῦν. οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς, ὑπὲρ ἁπάντων ἐπεσκεψάμενοι χρόνῳ πολλῷ, καὶ κρίναντες τὰ πᾶσιν εἰρημένα, περὶ ἑκάστου τῶν ὀργάνων ὅσα τοῖς ἐναργέσιν εὕρομεν ὁμολογοῦντα, ταῦτα πιστότερα τῶν διαφερομένων ἐνομίσαμεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν πάσῃ τῇ διεξόδῳ παρακελεύομαι ποιεῖν, οὐκ ἐν τῷ παρόντι μόνον. ἤδη δὲ τὸ προκείμενον ἤδη τρέψομαι, τὰς μὲν ἀρτηρίας ὅτι καλῶς ἀπεδέδεικτο, καὶ αὗται περιέχειν αἷμα, διὰ τῶν ἐμφυομένων τοῖς νεφροῖς μαρτυρεῖται. εἴπερ γὰρ οὐ τοῦ καθαίρεσθαι τὸ κατ' αὐτὰς αἷμα, τίνος ἕνεκεν ἑτέρου, φρασάτω μοί τις, οὕτω μὲν μεγάλας αὐτὰς ἐδημιούργησεν ἡ φύσις, ἄχρι δὲ τῆς κοιλίας τῶν νεφρῶν κατασχίζουσα προήγαγεν ὁμοίως ταῖς φλεψί. καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς νεφροὺς, ὅτι καλῶς ἐλέγοντο καθαίρειν ἅπαντα τὸν τοῦ αἵματος ὀρρὸν, ἐκ τοῦ μεγέθους ἑκατέρου τῶν ἀγγείων μαρτυρεῖσθαι. εἰ γὰρ δὴ περίττωμα, τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεώς ἐστι τὸ οὖρον, εἰς τοσοῦτον γὰρ ἀγνοίας ἧκεν ὁ Μακεδὼν Λύκος, ὡς καὶ τοῦτο προήσεσθαι, τί δή ποθ' οὕτω μεγάλας ἀρτηρίας, καὶ φλέβας εἰς μικρὰ σώματα τῶν νεφρῶν, ὁ μηδὲν ἐργαζόμενος εἰκῆ δημιουργὸς ἐνέφυσεν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ἀλλ' ἤτοι καταγινώσκειν χρὴ τῆς φύσεως ἀτεχνίαν, ὅπερ οὐ βούλεται, ἢ φανερῶς ἐξελέγχεσθαι μηδὲν ὑγιὲς ὑπὲρ ἐνεργειῶν γινώσκοντα. τί δή ποτ' οὖν, ὁ μὲν ἀνωτέρω τὴν θέσιν ἔχει τῶν νεφρῶν, ὁ δὲ κατωτέρω, καὶ τοῦθ' ὁμολογεῖ τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποδεδειγμένοις. εἰ γὰρ δὴ ἕλκοντες τὸν ὀρρὸν οὕτω καθαίρουσι τὸ αἷμα, δῆλον ὡς εἴπερ ἐτέθησαν ἅμα, διεκώλυεν ἂν ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ἕλκειν ἀντισπῶν ἐπὶ τἀναντία. νυνὶ δ' ἑκάτερος ἀκωλύτως ἐνεργεῖ μόνος ἐπισπώμενος, οὐδενὸς ἐκ τῶν κατ' ἀντικρὺ μερῶν ἀντιτεταγμένου. διατί δ' ὁ μὲν δεξιὸς, ἄνωθέν τε καὶ πρῶτος ἐστιν, ὁ δ' ἀριστερὸς κάτωθέν τε καὶ δεύτερος; ὅτι τὸ καθαιρόμενον σπλάγχνον ἐν τοῖς δεξιοῖς ἐτέτακτο, καὶ τῆς κοιλίας αὐτῆς εἰς τὸ

† τὴν

† περιφερῆ

† παρέργως

δεξιὸν ἀνεστόμωνται μέρος αἱ πλεῖσται τῶν ἀποφύσεων, ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος εἰς αὐτὴν ἄγουσαι τὸ αἷμα. ἑτοιμότερον δ' ἕλκειν ἐκ τῶν κατ' εὐθὺ παντὶ τῷ δύναμιν ἑλκτικὴν ἔχοντι σώματι. καὶ μὴν γε, καὶ ὡς τὸν σπλῆνα μὲν τοῖς κάτω μέρεσι προχωρεῖν τῆς γαστρὸς ἄμεινον ἦν, τὸ δὲ ἧπαρ, τοῖς ἄνω δέδεικται πρόσθεν. οὔκουν οὐδὲ χώραν ὁμοίως σχολάζουσαν, ἐν τοῖς ἀριστεροῖς εἶχεν ὥσπερ ἐν τοῖς δεξιοῖς, ὥσθ' ὅσον ἀνωτέρω τὸ ἧπαρ κεῖται τοῦ σπληνὸς, οὐκ ἦν ἄλογον, καὶ τὸν δεξιὸν νεφρὸν ἐπὶ τοσοῦτον ὑψηλότερον γενέσθαι θατέρου. τί δή ποτε δ' ὅλως ἡ φύσις δυοῖν ὀργάνων ἐδεήθη καθαρτικῶν τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος; εἰ μὲν γὰρ ἄμεινον τὸ διττὸν, ἐλλιπῶς ἂν δόξειεν, ἕνα μὲν τὸν σπλῆνα, μίαν δὲ τὴν χοληδόχον ἐργάσασθαι κύστιν. εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ τὸ ἕν, ἐκ περιττοῦ πάλιν αὐτὸν ἀριστερὸν ἐπὶ τῷ δεξιῷ δημιουργῆσαι δόξειεν ἂν τῶν νεφρῶν, ἢ κἀνταῦθα θαυμάζειν ἄξιον αὐτῆς τὴν τέχνην; ὀλίγιστον μὲν γὰρ τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα, πλέον δ' αὐτοῦ τὸ χολῶδες. πολλαπλάσιον δ' ἀμφοῖν τὸ ὑδατῶδες, ἀλλὰ καὶ παχύτατον μὲν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα, τὸ δ' ὀῤῥῶδες λεπτότατον, μέσον δ' ἀμφοῖν τὸ χολῶδες. τὸ μὲν οὖν ὀλίγῳ καὶ παχεῖ καὶ δυσκινήτῳ περιττώματι, καὶ διὰ μακροῦ μέλλοντι παράγεσθαι, τὸ μέγιστόν τε καὶ μανότατον ὄργανον ὑπέθηκε, καὶ τοῦτο κατέθηκεν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τῆς γαστρὸς, ἵν' ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο κατεργασθεὶς ὁ παχὺς ἐκεῖνος ἐν αὐτῷ χυμὸς, ὑπάρξῃ τροφὴ τῷ σπληνί. τὴν δ' ὑποδεχομένην τῷ ἥπατι κύστιν, καί τοι μέσον τῇ λεπτότητι καὶ τῷ πλήθει χυμὸν ἕλκουσαν, ὅμως μικρὰν ἀπειργάσατο, διότι τῇ θέσει τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσα καθαίρει τὸ ἧπαρ ἐπλεονέκτει, καὶ τῷ τῶν ἑλκόντων στομάτων ἀριθμῷ. οὔκουν οὐδὲ ἐν ταύτῃ τι παρὰ τὸ κατ' ἀξίαν ἡ φύσις ἐποίησεν. ὑπόλοιπος δ' ὁ δεξιὸς νεφρὸς, ὃν δὴ μόνον ἀρκεῖν ὁ πρόσθεν λόγος ἐπηρεάζων ἔλεγεν. ὅτι μὲν οὐκ ἤρκει μόνος εἰς τοσοῦτον κάθαρσιν περιττώματος, εἰ μὴ διπλασίων ἐγεγόνει τοῦ νῦν ὄντος, ἄντικρυς δῆλον. ὅτι δ' εἴπερ οὗτος μὲν ἐγένετο διπλάσιος, ὁ δ' ἕτερος ἀπώλετο τελέως, οὐκ ἂν ἐπηρεάζων τις, ἀλλ' ἀληθεύων, ἐνεκάλει τῇ φύσει τὸ ζῷον ἄνισον ἀπεργασαμένῃ, καὶ τοῦτ' οἶμαι πρόδηλον. πρὶν γὰρ τῶν νεφρῶν ἡμᾶς μνημονεῦσαι κατὰ τὸν πρὸ τούτου λόγον, ἰσόῤῥοπον ἐδείκνυτο ζῷον, ἐπὶ τῷ τοῦ σπληνὸς, καὶ τῆς γαστρὸς, καὶ τοῦ ἥπατος ἐπικαίρῳ θέσει. νῦν δ' εἴπερ αὐτῷ καλῶς καὶ δικαίως ἔχοντι κατὰ θάτερον μέρος, ἕνα μέγαν ἐργασόμεθα τῷ λόγῳ νεφρὸν, ἑτερόῤῥοπον αὐτὸ ποιήσομεν. ἀλλ' οὐχ ἥ γε φύσις, ἀλλ' ἀνθ' ἑνὸς μεγάλου νεφροῦ, κατὰ θάτερον μέρος κειμένου, δύο μικροὺς ἑκατέρωθεν καταθεῖναι δικαιότερον ἔγνω. καὶ ὅτι γε τηλικοῦτος ἑκάτερός ἐστιν, ὡς ὑπ' ἀμφοῖν αὐτάρκως καθαίρεσθαι τὸ αἷμα, τὸ γιγνόμενον αὐτὸ μαρτυρεῖ. μυρίων γοῦν ὁσημέραι τεμνόντων τὰς φλέβας, ὀλίγιστον εὑρίσκομεν ὕδωρ ἐποχούμενον, παγέντος τοῦ αἵματος, καί τοι πάντες οἱ φλεβοτομίας δεόμενοι, κακὸν δήπουθεν ἔχουσί τι περὶ τὸ σῶμα, καὶ βέβλαπται παντάπασιν αὐτοῖς ἡ φυσικὴ διοίκησις. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτοις παγέντος τοῦ αἵματος, οὐδὲν ὑδατῶδες ἐποχεῖται, πλὴν ὡς ἐῤῥέθη, παντάπασιν ὀλίγον. ὅτι μὲν οὖν εὐπραγοῦντος τοῦ ζῴου τελέως, οἱ νεφροὶ καθαίρουσι τὸν ὀῤῥὸν τοῦ αἵματος, ἔκ τε τῶν εἰρημένων καὶ ἄλλων πλειόνων ἐστὶν ἀποδεῖξαι. χρονίζειν δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τῷ λόγῳ, περιττὸν εἶναί μοι δοκεῖ. συγχωρησάντων γε πάντων ἑτοίμως τῷ λεγομένῳ, καὶ πιστευσάντων ὡς αὐτάρκεις εἰς τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκεν ἐγεγόνεισαν οἱ νεφροὶ κατεσκευάσθησαν, καὶ μὴν εἴπερ αὐτάρκως μὲν οἱ ἀμφότεροι καθαίρουσι τὸν ὀῤῥὸν τοῦ αἵματος. ἔστι δὲ πολλαπλάσιον τὸ περίττωμα τοῦτο τῶν ἄλλων περιττωμάτων, οὐδὲν οὕτως αἰτιατέον τοῦ τάχους τῆς καθάρσεως, ὡς τὴν † λεπτοτέραν τῆς διακρινομένης. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο πρόδηλον, ὡς τὸ λεπτὸν ἅπαν ἑτοιμότερον ἕλκεται τοῦ παχυτέρου. καὶ τοίνυν ἤδη φαίνεται, καὶ ἡ τῆς πυκνότητος αὐτῶν αἰτία, μᾶλλον δ' αἰτίαι. δύο γάρ εἰσιν αὗται, τό τε ῥᾳδίως ἕλκεσθαι τὸ τοιοῦτον ὑγρὸν, καὶ μάλισθ' ὅταν οὕτω πλησίον ᾖ τὸ ἕλκον, καὶ τὸ τρέφεσθαι δεῖν ἐξ αὐτοῦ τοὺς νεφρούς. ἐδείχθη γὰρ οὖν, καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὡς διὰ μὲν εὐρέων στομάτων ἕκαστον τῶν ἑλκόντων μορίων τὸν οἰκεῖον χυμὸν, οὐ μόνον οὐδὲ ἀκέραιον, οὐδὲ εἰλικρινῆ δυνατὸν ἕλκειν, ἀλλ' ἔκ τινος ἐπιμιξίας, οὐχ ὁμογενοῦς ἑτέρου νενοθευμένον. εἰ δ' εἰς λεπτὰ πάνυ καὶ λόγῳ θεωρητὰ στόματα τῶν ἑλκόντων ὀργάνων τὰ πέρατα τελευτήσειεν, ἄμικτον οὕτω καὶ καθαρὸν ἀκριβῶς ἐπισπάσεται τὸν οἰκεῖον χυμόν. εὐλόγως οὖν ἡ μὲν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστις, ἀκράτοις τε καὶ στενοῖς ἀκριβῶς πέρασι τῶν καταφυομένων ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ σπλάγχνον ἀγγείων, ἕνα μόνον ἕλκει χυμὸν ἀνόθευτον ἑτέρας ποιότητος, ὃν ἡ φύσις αὐτὴν ἕλκειν παρεσκεύασεν. οὔτε δὲ ὁ σπλὴν, οὔθ' οἱ νεφροὶ τὸν οἰκεῖον μόνον ἐπάγονται χυμὸν, ἀλλ' ὁ μὲν σπλὴν, καὶ αὐτοῦ τε συνεφέλκεται τοῦ αἵματος, οὗ πρὶν ἐμπεσεῖν αὐτῷ, φθάνουσιν αἱ κατὰ τὸν ἐπίπλουν φλέβες, ὡς ἑαυτὰς ἐπισπώμεναι. τῶν νεφρῶν δ' ἑκάτερος πολὺ μὲν τῆς ξανθῆς χολῆς, καὶ σχεδὸν ἅπαν ὅσον ἂν αἱ κατ' αὐτοὺς ἀρτηρίαι καὶ φλέβες ἔχουσαι τύχωσι, πολὺ δὲ καὶ τοῦ αἵματος, ὅσον ὑγρότερόν ἐστι καὶ λεπτότερον. ἀλλὰ τὸ μὲν χολῶδες, ὅσον μὴ παχὺ πάνυ, τοῖς οὔροις συνδιεξέρχεται. τὸ δ' αἷμα, τῇ σαρκὶ τῶν νεφρῶν αὐτῇ προσκλύζεται, καθάπερ ἡ κύστις, κἀντεῦθεν ἤδη κατὰ μικρὸν ἀτμοειδῶς εἰς ὅλην αὐτὴν διασπείρεταί τε καὶ προσφύεται, καὶ τροφὴ γίνεται τοῖς νεφροῖς. ἵν' οὖν μὴ συνεκπίπτῃ κατὰ μηδένα τῶν ἐν αὐτοῖς πόρων τοῖς οὔροις, ὥσπερ τὸ λεπτὸν χολῶδες, οὕτω καὶ τὸ αἷμα πυκνὸν ἄμεινον ἦν αὐτῶν ἐργάσασθαι τὸ σῶμα. τοῦ δέ γε σπληνὸς τοὐναντίον, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, χαῦνον ἱκανῶς καὶ μανόν. εἰς γὰρ τὸ διὰ μακροῦ παχὺν ἕλκειν χυμὸν ἐπιτηδειότερον τοῦτο, καὶ φόβος οὐδεὶς ἦν ἀκολουθῆσαί τι καὶ τοῦ αἵματος. οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα παραχρῆμα, πρὶν κατεργάσασθαι καὶ πέψαι, καὶ μεταβαλεῖν, ἀποκρίνειν ἔμελλεν ὥσπερ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον, ἀλλ' ἐπὶ πλεῖστον καθέξειν τε καὶ ἀλλοιώσειν, καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσασθαι. καλῶς οὖν κἀκεῖνος χαῦνος ἐγένετο, καὶ οἱ νεφροὶ πυκνοί, καὶ τρίτου πρὸς τὴν σφῶν αὐτῶν θρέψιν οὐδενὸς ἐδεήθησαν ἀγγείου, παρὰ τὰ δύο τὰ μεγάλα, τοῦτ' ἔστι τῆς ἀρτηρίας τῆς ἐπὶ ῥάχει καὶ τῆς κοίλης φλεβός. ἡ δὲ τὴν ξανθὴν χολὴν ὑποδεχομένη κύστις, ὥσπερ καὶ τὸ οὖρον, ἀκέραιον ἑκάτερον καὶ ἄμικτον ἕλκουσι τὸ ἴδιον περίττωμα, κατὰ λόγον ἀγγείων ἑτέρων τὴν τροφὴν αὐταῖς χορηγησάντων ἐδεήθησαν. ἐπεὶ δὲ πολὺ πλεῖόν ἐστι τῆς ξανθῆς χολῆς, ἡ ὀῤῥώδης ὑγρότης, μείζονα δίκαιον ἦν αὐτῆς γενέσθαι τὴν ὑποδοχήν. ἐπεὶ δὲ μείζων ἐγένετο,

† λεπτομερίαν

καὶ

καὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων, εὐλόγως ἐλέχθη μειζόνων. καὶ τοίνυν τηλικοῦτον ἕκαστον ἰδεῖν ἐστιν ἐν ἑκα-
τέρᾳ τῶν κύστεων, ἡλίκον ἔπρεπε μάλιστα κατὰ ἀναλογίαν, τῆς τε χρείας αὐταῖς ὑπάρχειν, καὶ τοῦ μεγέθους. καὶ
μέν τοι γε καὶ οὐχ ὅθεν ἔτυχεν ἐφ᾽ ἑκατέραν αὐτῶν ἤγαγεν, οὔτε τὸ νεῦρον, οὔτε τὴν ἀρτηρίαν, οὔτε τὴν φλέβα.
τὸ βέλτιον δὲ κἀν τούτοις ᾑρημένη φαίνεται, βέλτιον δ᾽ ἦν, τὸ μὴ διὰ μακροῦ, μηδ᾽ ἀφρουρήτων. τῇ μὲν οὖν τὸ
οὖρον ὑποδεχομένῃ κύστει, νεῦρα μὲν ἐκ τοῦ κατὰ τὸ πλατύ τε καὶ ἱερὸν ὀστοῦν ὀνομαζόμενον, ἐνέφυσε νωτιαίου.
πλησιέστατα γὰρ αὐτῆς οὗτος ἐτέτακτο, φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας ἐκ τῶν ἔγγιστα κατ᾽ αὐτὰς ἀγγείων, ἵνα πρῶτον
αἱ ἐπὶ τὰ σκέλη τῶν ἀπὸ ῥάχεως τῆς μεγάλης ἐκφύσεις γίγνονται. τῇ δ᾽ ἑτέρᾳ κύστει τῇ κατὰ τὸ ἧπαρ, ἀρτη-
ρίαν μὲν καὶ νεῦρον, ἀπὸ τῶν εἰς αὐτὸ τὸ σπλάγχνον ἐμφυομένων ἀποσχίζουσα, μικρὸν ἑκάτερον ἱκανῶς καὶ
δυσθεώρητον, αἰσθητὴν δὲ καὶ σαφῆ φλέβα τῆς ἐπὶ πύλαις ἀποφύσασα, πάντα ταῦτα τὰ τρία καθ᾽ ἕνα τόπον,
εἰς τὸ τῆς κύστεως ἐνέφυσε σῶμα, κατὰ τὸν καλούμενον αὐχένα. καὶ γὰρ ἰσχυρότατος ἦν οὗτος ὡς ἀσφαλῶς ἐπί-
βασιν λεπτῶν ἀγγείων ὑποδέξασθαι, καὶ πλησίον ἐτέτακτο τῶν πυλῶν. οὕτω δὲ καὶ εἰς τὴν ἑτέραν κύστιν τὴν με-
γάλην, κατ᾽ αὐτὸν ἐνέφυσε τὸν αὐχένα τὰ ἓξ ἀγγεῖα, τρία καθ᾽ ἑκάτερον αὐτῆς μέρος. αὐτοῖς τε γὰρ τοῖς ἀγγείοις
ἡ φορὰ δι᾽ ἐλαχίστου διαστήματος, οὕτως ἔμελλεν ἔσεσθαι μάλιστα τῇ τε κύστει, βέλτιον ἦν τοῖς σαρκώδεσιν ἑαυτῆς μο-
ρίοις αὐτὰ καταδέξασθαι. σὺ μὲν ἴσως ἀρκεῖν τὴν εἰρημένην ἀσφάλειαν αὐτοῖς ὑπολαμβάνεις, ἧττον γὰρ εἶ τεχνι-
κός τε καὶ προορατικὸς τῆς φύσεως. ἡ δὲ καί τοι δι᾽ ὀλίγου μὲν ἀγαγοῦσα διαστήματος, ἀσφαλῶς δ᾽ ἐμφύσασα, τρί-
τον οὐκ † ὤνησεν αὐτοῖς ἐξευρεῖν σόφισμα δυσπαθείας, ἕνεκα λεπτούς τινας ὑμένας ἀνάλογον τῶν ἀγγείων τῇ σμι-   † ὤκνησεν
κρότητι περὶ ἕκαστον αὐτῶν ἑλίττουσα, καὶ κοινῇ διὰ τῶν αὐτῶν ἅπαντα ξυνδοῦσα. τὰ μὲν οὖν εἰς τὴν μικρὰν κύ-
στιν ἐμφυέντα δι᾽ ὅλης αὐτῆς κατασχιζόμενα, μέχρι τοῦ πυθμένος ἀφίκετο. τῶν δὲ εἰς τὸν αὐχένα τῆς μεγάλης κύστεως
εἰσβαλόντων ἀγγείων εὐθέως, μετὰ τὴν πρώτην ἐπίβασιν δίχα νεμηθέντων. ἡ μὲν ἑτέρα μοῖρα τὸν αὐτὸν τρόπον
τοῖς ἐπὶ τῆς μικρᾶς εἰς ὅλην τὴν κύστιν διεσπάρη. τὸ δὲ λοιπὸν ἀπετράπετο κάτω κατ᾽ αὐτὸν τὸν αὐχένα φέρεσθαι,
μικρὸν μὲν ἐπὶ θηλειῶν, ὡς ἂν αὐτόθι μέλλον καταχρησθήσεσθαι σύμπαν. μέγα δ᾽ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ὅτι πλεονεκτοῦσιν
οὗτοι περιττοτέρῳ τινὶ μορίῳ τῷ καλουμένῳ καυλῷ, † καὶ τὸ πέρας ἐπικειμένῳ τοῦ τῆς κύστεως αὐχένος. τὴν μὲν   † κατὰ
δὴ περὶ τὰ γεννητικὰ μόρια τέχνην τῆς φύσεως αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν ἐξηγησόμεθα προελθόντος τοῦ λόγου. τὰ δὲ τῶν
περιττωμάτων ὄργανα, περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λόγος ἐνέστηκε, διότι τὰ μὲν αὐτοῖς τοῖς διακριτικοῖς τῶν περιττωμάτων
ἀγγείοις τρέφεται, καθάπερ ὅ τε σπλὴν καὶ οἱ νεφροί, τὰ δ᾽ ἑτέρων ἐδεήθη θρεψόντων, ὥσπερ καὶ ἡ κύστις. καὶ γὰρ
ἡ σμικρότης ἑκάστου τῶν ἀγγείων, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐμφύσεως, καὶ τὸ χωρίον ὅθεν ἀφώρμηται, καὶ
ἡ ἀσφάλεια τῆς ὁδοῦ, καὶ πάνθ᾽ ἁπλῶς τὰ κατ᾽ αὐτὰ φαινόμενα, θαυμαστήν τινα ἐνδείκνυται τῆς φύσεως τὴν τέχνην,
ἤδη μοι δοκῶ πεπεράνθαι τῷ λόγῳ. πάλιν οὖν ὅσον ἐνδεῖ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἐπάνειμι. ἐνδεῖ δὲ πρῶτον μὲν,
ὑπὲρ τῶν νεύρων εἰπεῖν τι τῶν εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμβαλλόντων, ἔπειτα δὲ περὶ τῶν οὐρητικῶν πόρων, καὶ τρίτον ἐπὶ
τούτοις, αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐξηγήσασθαι τοῦ σώματος τῶν κύστεων, ὥσπερ τοῦ τε τῶν νεφρῶν, καὶ τοῦ σπληνός, καὶ τῶν ἄλ-
λων ἁπάντων, ὑπὲρ ὧν ἤδη τῆς ὅλης κατασκευῆς λόγον ἐποιησάμεθα. μέτεστι δὲ τοῖς νεφροῖς νεύρων εἰς ὅσον, καὶ
σπληνί, καὶ ἥπατι, καὶ κύστει τῇ καλουμένῃ χοληδόχῳ. πάντα γὰρ ταῦτα μικρὰ παντελῶς δέχεται νεῦρα, τοῖς
ἔξωθεν αὐτῶν ἐμφανιζόμενα χιτῶσι, τοσοῦτον αἰσθήσεως ἑκάστῳ μεταδούσης τῆς φύσεως, ὅσον ἔπρεπεν ἕνεκα τοῦ φυ-
τῶν ἀποχωρισθῆναι καὶ ζῷα γενέσθαι μορίοις. τρεῖς γὰρ δὴ σκοποὶ τῇ φύσει τῆς τῶν νεύρων εἰσὶ διανομῆς, ἡ μὲν αἰσθήσεως
ἕνεκα τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις, ἡ δὲ κινήσεως τοῖς κινητικοῖς, ἡ δ᾽ εἰς τὴν τῶν λυπησόντων διάγνωσιν ἅπασι τοῖς
ἄλλοις. αἰσθήσεως μὲν οὖν ἕνεκα γλώττῃ καὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ ὠσὶ μέγιστα δέδονται νεῦρα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν χει-
ρῶν τοῖς ἔνδον, καὶ τῷ στόματι τῆς κοιλίας. ἔστι γάρ πως καὶ ταῦτ᾽ αἰσθητήρια. διὰ μὲν γὰρ τῶν χειρῶν, ὡς οὐδὲ δι᾽ ἑνὸς
ἄλλου, καί τοι μυρίων μορίων αἰσθανομένων, ἡ τῆς ἁφῆς ἀκριβοῦται διάγνωσις. ἐν δὲ τῷ στόματι τῆς κοιλίας, αἴσθη-
σις ἐνδείας ἐστὶ τῶν θρεψόντων τὸ ζῷον, ἣν πεῖναν ὀνομάζομεν. ἐν μὲν δὴ τούτοις ἅπασι, ὡς ἂν αἰσθητικοῖς μορίοις
ἔστιν εὑρεῖν μέγιστα νεῦρα, δεύτερον δ᾽ ἐν τοῖς τῆς κατὰ προαίρεσιν κινήσεως ὀργάνοις τοῖς μυσίν, οἳ διότι μὲν
ὑπὲρ τοῦ κινεῖν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἐγένοντο, μέγιστα δέχονται νεῦρα. διότι δ᾽ ἐξ ἀνάγκης αἴσθησις ὑπάρχει
παντὶ νεύρῳ, διὰ τοῦτ᾽ αὐτοῖς ἠκολούθησε πλείω ἧς ἐδέοντο δυνάμεως, εἰς τὴν τῶν ἁπτῶν διάγνωσιν. ὁ δὲ τρίτος
σκοπὸς τῇ φύσει τῆς τῶν νεύρων διανομῆς, ἡ τῶν λυπησόντων ἐστὶν αἴσθησις, εἰς ἣν εἴ τις ἀποβλέψειεν ἐν ταῖς ἀνατο-
μαῖς, καὶ σκέψαιτο πότερον πλημμελῶς ἢ δικαίως, οὐκ ἴσα τοῖς μορίοις ἅπασι διένειμεν, ἀλλὰ τοῖς μὲν μείζω, τοῖς
δ᾽ ἐλάττω, τὰς αὐτὰς Ἱπποκράτει, κἂν εἰ μὴ βούλοιτο πάντως φθέγξαιτο φωνάς, ὡς οὐ παιδεύοντός τε καὶ δι-
καία, καὶ τεχνική, καὶ προνοητικὴ τῶν ζῴων ἡ φύσις ἐστίν. εἰ γὰρ δὴ τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ σκοπεῖσθαί τε καὶ
διανέμειν ἔργον δικαιοσύνης ἐστίν, πῶς οὐ δικαιοτάτη πάντων ἡ φύσις; ὅσα μὲν γὰρ τῶν ὀργάνων ὁμογενῆ, κα-
θάπερ τὰ τ᾽ αἰσθητήρια τοῖς αἰσθητηρίοις, καὶ οἱ μύες τοῖς μυσὶ † τύπους μὲν, εἰς τε τοὺς ὄγκους τῶν σωμάτων   † τόνους
ἀποβλέπουσα, καὶ τὰ τῶν ἐνεργειῶν ἀξιώματα, καὶ τὰς ἀμυδρότητας, καὶ τὰς σφοδρότητας τῶν κινήσεων. ἔτι
δὲ τὸ συνεχὲς τῆς χρείας ἢ διαλεῖπον εἰς ὅσον ἂν ἑκάτερον ἥκει, τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀκριβῶς ἐν ἑκάστῳ μετρήσασα,
τῷ μὲν μεῖζον ἀπένειμε, τῷ δὲ ἔλαττον τῶν νεύρων, ἑκάστῳ δὲ τηλικοῦτον, ἡλίκον ἦν δοθῆναι δικαιότατον. ἀλλὰ
ταῦτα μὲν αὖ σε καὶ πορρωτέρω ὁ λόγος ἐκδεδίδαξε. περὶ δὲ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων, χρὴ διελθεῖν ἐν τῷδε, καὶ δεῖξαι
τὴν ἐν αὐτοῖς δικαιοσύνην τῆς φύσεως. ἐπεὶ γὰρ οὔτ᾽ αἰσθητήριον τούτων οὐδέν ἐστιν, οὔτε κινήσεως ὄργανον, ἔχρην δή-
που σμικρὰ πᾶσιν αὐτοῖς δοθῆναι τὰ νεῦρα μετὰ μόνην ἔτι τὴν τρίτην χρείαν, ἵν᾽ ἦν διαγνωστικὰ τῶν λυπησόντων.
εἰ γὰρ μηδὲ τοῦθ᾽ ὑπῆρχεν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἦν ἀναίσθητα τῶν ἐν αὐτοῖς παθημάτων, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δια-
φθείρεσθαι τὰ ζῷα. νῦν μὲν γὰρ δήξεώς τινος ἐν τοῖς ἐντέροις αἰσθανόμενοι, παραχρῆμα τὸ λυποῦν ἐκκρίνασθαι σπεύδο-
μεν. εἰ δ᾽ ἦν ἀναίσθητα τελέως, ἡλκώθη θ᾽ ἂν οἶμαι ῥᾳδίως, καὶ διεβρώθη πάντα, καὶ διεσάπη πρὸς τῶν ὁσημέραι συρ-

ῥεόντων εἰς αὐτὰ περιττωμάτων, ὅπου καὶ νῦν οὕτως αἰσθητικὰ γινόμενα, καὶ μηδὲ τὸν ἐλάχιστον χρόνον ἐπιτρέποντα
τοῖς δριμέσι, καὶ δακνώδεσι περιττώμασιν ἔνδον ὑπομένειν, ὅμως ἑλκοῦται καὶ ξύεται, καὶ διαβιβρώσκεται, καὶ
διασήπεται κατὰ τὴν πάροδον αὐτῶν μόνον ἀκράτου χολῆς, ἢ ξανθῆς, ἢ μελαίνης. καί που φησὶν Ἱπποκράτης, ὅτι
„ δυσεντερίη, ἢν ἀπὸ μελαίνης χολῆς ἄρξηται, θανάσιμον. εἰ δ' ἄρχεταί τις ἀπὸ μελαίνης χολῆς δυσεντερία, τοσαύ-
την αἴσθησιν ἐχόντων τῶν ἐντέρων, ὡς παραχρῆμα τὸ λυποῦν ἀπωθεῖσθαι. τάχ' ἂν ἴσως τις ἡμᾶς ἔροιτο, πρὸς ὃν ἀπο-
κρίνασθαι δίκαιον, ὅτι μὲν οὖν ἄρχεται, σαφῶς φαίνεται. τὴν δ' αἰτίαν εἰ βούλει τοῦ γινομένου μαθεῖν, ἀναμνήσθητί μοι
τῶν ἑλίκων, ἃς ὑπὲρ τοῦ μὴ ταχὺ διέρχεσθαι τῶν ἐντέρων, τὴν τροφὴν ἐδείξαμεν γεγονυίας. κατὰ γὰρ τὰς τούτων
ἐπιστροφάς τε καὶ καμπὰς, ἰσχόμενον ἐνίοτε τὸ δριμὺ περίττωμα, πρῶτον μὲν ξύει τὸ ἔντερον, ἔπειτα δὲ καὶ διαβι-
βρώσκει, ὁπότε καὶ νῦν οὐχ ἱκανὴ γέγονεν αὐτοῖς, ἡ δυσαισθησία πρὸς τὸ μηδὲν πάσχειν, ἀλλ' ἑλκοῦται πολλάκις ὑπὸ
δριμύτητι διαβρωθέντα περιττωμάτων, ἢ πλήθεσιν ἀμέτροις, οἷον κατακλυσμῷ τινι βιασθέντα, τί ἂν οἰόμεθα
παθεῖν αὐτὰ δυσαίσθητα γινόμενα; διὰ ταύτην μὲν δὴ τὴν αἰτίαν, ἐν εἰς ἑκάστην τῶν ἑλίκων διασπείρεται νεῦρον,
ὥσπερ ἀρτηρία καὶ φλέψ. εἰς μέντοι τὸ ἧπαρ οὕτω μέγα τε καὶ κύριον σπλάγχνον ἐλάχιστον ἐμφύεται νεῦρον, ὡς ἂν
μήτε κινούμενον ὥσπερ οἱ μύες, μήτ' αἰσθήσεως περιττοτέρας δεόμενον, ὥσπερ τὰ ἔντερα. ταῦτα μὲν γὰρ, ἡ τῶν
†δίοδος περιττωμάτων †διέξοδος ἐνοχλεῖ. τὸ δ' ἧπαρ ὑπὸ τῶν τεττάρων ὀργάνων ἐκκαθαίρεται, δυοῖν μὲν νεφροῖν, τρίτου δὲ
σπληνὸς, τετάρτης δὲ τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ κύστεως, ὥστ' ἐπειδὴ μηδὲν ἔμελλε μένειν ἐν αὐτῷ ὑγρὸν κακόηθές τε
καὶ δριμὺ, περιττοτέρας αἰσθήσεως οὐκ ἐδεῖτο. καὶ ταῦτα δ' αὐτὰ τὰ τέτταρα μόρια, τὰ καθαίροντα τὸ ἧπαρ,
ὅτι μηδὲν ἔμελλεν ὑπὸ τῶν οἰκείων βεβλάψεσθαι περιττωμάτων, οὐκ ἐδεήθη πλείονος αἰσθήσεως. οὐδὲ γὰρ ἂν ἕλκειν
ἡδέως ἐδύνατο τὰ τοιαῦτα περιττώματα, χωρὶς τῆς κοινωνίας τινὰς αὐτοῖς εἶναι κατὰ τὴν ποιότητα. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοσούτοις
ἔτεσιν ἑκάστου τῶν ζώων διαρκοῦντος, ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῇ κύστει τῇ κατὰ τὸ ἧπαρ περιεχόμενόν τι τῆς ξανθῆς χολῆς, πο-
τὲ μὲν πλέον, ποτὲ δὲ ἔλαττον. ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντων αὐτῶν, ἀφαιρουμένων τοῦ ἥπατος τὰς κύστεις ἅμα ταῖς χολαῖς
ἐπὶ πλεῖστον φυλαττομένας, οὐδ' ἐν τῷ χρόνῳ πάσχουσιν αὐτῶν τοῦ σώματος. οὕτως ἑκάστῳ τὸ σύμφυτόν τε καὶ οἰκεῖον
ἄλυπόν ἐστι τελέως. τούτοις μὲν οὖν τοῖς ὀργάνοις, εὐλόγως οὐκ ἔδωκεν ἡ φύσις αἴσθησιν πλείονα, μὴ μέλλουσί ποτε
βεβλάψεσθαι πρὸς τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων περιττωμάτων. τῇ δέ γε μεγάλῃ κύστει, τῇ τὸ οὖρον ἐκδεχομένῃ, καὶ
βλαβερὸν ἂν ἐγένετο πολλάκις, εἰ μὴ ταχέως ἐξεκρίνετο τὸ δριμύτερόν τε καὶ χολωδέστερον οὖρον. οὐ γὰρ τῇ τῆς
χολῆς ποιότητι συγγενὴς ὑπῆρχεν ἡ τοῦ σώματος αὐτῆς οὐσία, καθάπερ τῆς χοληδόχου κύστεως, ἀλλὰ τῇ τῶν οὔρων
μόνον ὧν ἕνεκα πρὸς τῆς φύσεως ἐγεγένητο. καὶ διὰ τοῦτο καλῶς μὲν ἁπάντων ἐχόντων κατὰ τὸ ζῷον, οὔτ' ἄλλο τι
πλημμελεῖται καθ' ἕκαστον τῶν μορίων, οὔθ' ἡ τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων οὐσία, δριμεῖα καὶ ὀδυνηρὰ τῇ κύστει
καθίσταται. σφάλματος δέ τινος ἐν τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις προϋπάρξαντος, ὡς μηκέτι χρηστὸν γενέσθαι τὸ αἷμα,
τά τ' ἄλλα περιττώματα, καὶ τὸ οὖρον, οὕτω δριμύ τι γίνεται καὶ μοχθηρὸν, ὡς ξύειν τε καὶ διαβιβρώσκειν τὴν κύ-
στιν. οὐκουν ἀναμένει τὸ ζῷον, τηνικαῦτα τὴν κατὰ φύσιν ἔτι προθεσμίαν τῆς οὐρήσεως, ἀλλ' εὐθὺς ἐκκρίνειν αὐτὸ
καὶ πρὸ τοῦ πληρωθῆναι τὴν κύστιν ἐπείγεται, καὶ ταῦτα ἡ φύσις προορωμένη, μειζόνων καὶ πλειόνων αὐτῇ νεύ-
†πάχος ρων μετέδωκεν εἰς αἴσθησιν ἀκριβεστέραν. εὐλόγως δὲ καὶ τὸ †πάθος τῶν σκεπόντων ἔξωθεν ἅπαντα τὰ προειρη-
μένα χιτώνων, οὓς ἀπὸ τοῦ περιτοναίου τὴν γένεσιν ἔχειν ἐλέγομεν, οὐ τοῖς ἀξιώμασι τῶν ὀργάνων, οὐδὲ τοῖς μεγέθε-
σιν, ἀλλὰ ταῖς χρείαις ἀνάλογον ἡ φύσις ἔνειμεν. οὐ γὰρ ὅτι κυριώτερον ἁπάντων τούτων τὸ ἧπαρ, οὐδ' ἔτι μέγα,
διὰ τοῦτ' ἦν αὐτῷ δοτέον ἰσχυρότερον χιτῶνα τῆς κύστεως. ἀλλ' ἐκείνῃ μᾶλλον, ὡς ἂν πολλάκις ἐφ' ἑκάστης νυκτὶ καὶ
†διατείνεσθαι ἡμέρᾳ πληροῦσθαί τε μελλούσῃ καὶ †διακρίνεσθαι, καὶ αὖθις ἐκκενοῦσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι, βέλτιον ἦν δοθῆναι
ῥωμαλεώτερον σκέπασμα. τὸ γὰρ εἰς ἐσχάτην καλῶς ἀφιξόμενον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, διάστασίν τε καὶ σύμπτωσιν
ἰσχυρὸν ἐχρῆν εἶναι, καὶ φέρειν ἱκανὸν ἑκατέρας ἐν μέρει τὰς διαθέσεις ἐναντίας ἀλλήλαις ὑπαρχούσας. ταῦτ' οὖν δι-
καίως τῇ φύσει νενέμηται, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τὸ τῆς οὐσίας εἶδος αὐτῆς ἑκάστου τῶν χιτώνων. οἱ μὲν γὰρ ἔξωθεν
ἅπασι τοῖς εἰρημένοις ὀργάνοις περιβεβλημένοι παραπλήσιοι τοῖς ἀραχνίοις εἰσὶν, ἔνιοι μὲν καὶ αὐτὴν τὴν λεπτότη-
τα, σύμπαντες δὲ τὴν ἰδέαν. οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν εἰς ἶνας ἀναλύεται, καθάπερ οἱ ἔνδοθεν αὐτῶν τῶν ὀργάνων ἴδιοι καθ' οὓς
ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' εἰσὶν ἁπλοῖ παντάπασι, καὶ ὅμοιοι πάντη, καὶ ἀκριβῶς ὑμενώδεις. οἱ δ' ἐντὸς, οἱ τὰ σώματα συνι-
στῶντες αὐτὰ τῶν μορίων, ἐν μὲν τῇ κοιλίᾳ καὶ τῷ στομάχῳ, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, δύο περιφορεῖς μὲν τὰς ἶνας
ἔξωθεν, εὐθείας δ' ἔνδοθεν ἔχουσιν. οἱ δὲ τῶν ἐντέρων ἐγκαρσίας ἀμφοτέρας εἰς κύκλον ἀκριβῆ περιηγμένας, οἱ δὲ τῶν
κύστεων, εὐθείας τε καὶ περιφορεῖς, καὶ λοξὰς ἔχουσι τὰς ἶνας. εἰς γὰρ ὧν ἑκάτερος εἰς ἅπαν κινήσεως εἶδος, ἐπιτήδειον
ἐκτήσατο τὴν κατασκευήν. τὴν μὲν γὰρ διὰ τῶν εὐθειῶν ἰνῶν κίνησιν, ἵνα ἐπισπάσηταί τι, τὴν δὲ διὰ τῶν ἐγκαρσίων,
ἵν' ἐκκρίνῃ, τὴν δὲ διὰ τῶν λοξῶν, ἵνα κατάσχῃ περισταλέντα πανταχόθεν, εὔλογον ἦν ἔχειν αὐτά. μόνων μὲν γὰρ τῶν
ἐγκαρσίων ταθεισῶν, τὸ εὖρος συστέλλεται, μόνων δ' αὖ τῶν εὐθειῶν τὸ μῆκος βραχύνεται. ἁπασῶν δ' ἅμα καὶ τῶν
εὐθειῶν καὶ τῶν ἐγκαρσίων, καὶ τῶν λοξῶν εἰς ἑαυτὰς συναγομένων, ὅλον συστέλλεται τὸ μόριον, ὥσπερ γε καὶ
μακροτέρων ἁπασῶν γεννηθεισῶν, ἅπαν ἐκτείνεται. ταῖς μὲν οὖν κύστεσιν ἑκατέραις ἕνα μελλούσαις ἕξειν χιτῶνα,
δι' ἣν ὀλίγον ὕστερον αἰτίαν ἐρῶ, πᾶν εἶδος ἰνῶν ἐν αὐτῷ ἔχειν ἦν ἄμεινον, ἵνα καὶ πᾶν εἶδος κινήσεως ἐποιεῖτο. τοῖς
δ' ἐντέροις (ἐπεὶ μήθ' ἕλκειν μήτε κατέχειν ἦν ἔργον, ἀλλ' ὠθεῖν πρόσω περιστελλομένοις) ἁπλῆς μὲν ἐδεῖτο τῆς κινή-
†πεπτόντων σεως, ἁπλῆς δὲ καὶ τῆς τῶν ἰνῶν φύσεως, οὐ μὴν τῇ γαστρί. καὶ γὰρ ἕλκειν αὐτὴν καταπινόντων, καὶ κατέχειν †περιττόν-
των, καὶ πεψάντων ἐκκρίνειν ἐχρῆν, εὐλόγως οὖν ἁπάσας ἔχει τὰς ἶνας. ἀλλὰ διατί τῆς μὲν ἐκτὸς χιτὼν ἐγκάρσιος
μόνον ἐστὶ, τῆς δ' ἐντὸς, εὐθεῖαι μὲν αἱ πλεῖσται, παντελῶς δ' ὀλίγαι καὶ λοξαί; καὶ διατί δύο χιτῶνες ἐγένοντο, δυ-
ναμένης γε τῆς φύσεως, καὶ δι' ἑνὸς χιτῶνος τὰς τρεῖς ἐνεργείας τοῖς ὀργάνοις ἐκποιεῖν, ὡς ἐπί τε τῶν κύστεων ἐν-
δείξατο καὶ τῆς ὑστέρας; ἄμεινον δ' ἂν εἴη, προσθέντας ἔτι τῷ παρόντι λόγῳ καταπαύειν αὐτὸν ἐν τούτῳ. λέλεκται μὲν οὖν καὶ
πρόσθεν

πρόσθεν ἐπὶ τῶν ἐντέρων, ὡς δυσπαθείας ἕνεκα διπλοῦς αὐτοῖς ὁ χιτὼν ἐγένετο, καὶ ὡς πολλάκις ὁ μὲν ἕτερος ἐξε-
σάπη τελέως, ἐν τισι δυσεντερίαις οὐκ εὐήθεσιν, ὁ δ' ἕτερος ἐξήρκεσε τῷ ζώῳ μόνος. νυνὶ δ' ἔτι καὶ μᾶλλον οἶμαι
πιστὸν ἔσεσθαι τὸν λόγον, ἐπιδειξάντων ἡμῶν, ὡς τοῖς μὲν ἐντέροις ἐναντιώταται τὴν φύσιν εἰσὶν αἱ χολαί. τῶν κύστεων
δὲ, τῇ μὲν ἐπὶ τῷ ἥπατι τελέως οἰκεία καὶ ἄλυπος ἡ ξανθὴ, τῇ δ' ἑτέρᾳ τῇ τὸ οὖρον ὑποδεχομένῃ, σπάνιον ποτὲ γί-
νεται λυπηρὰ, πολλὴ καὶ κακοήθης ἀθροισθεῖσα, τὸ πάμπαν δ' αὐτῇ μετρίως τε καὶ ἀλύπως ὁμιλεῖ. προσκείσεται
δ' ἔτι τῷ λόγῳ καὶ τόδε. ἐπειδὴ μεταβάλλεσθαι μὲν ἐχρῆν τὴν τροφὴν ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα χω-
ρίοις, εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ ζώου ποιότητα τρεπομένην, εὔλογον ἦν αὐτοῖς παχὺν ἱκανῶς γενέσθαι τὸν χιτῶνα. μᾶλ-
λον γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀλλοιοῖ, καὶ θερμαίνει, καὶ μεταβάλλει τοῦ λεπτοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. οὕτω γοῦν καὶ οἷς ἰσχνὰ φύσει τὰ καθ'
ὅλην τὴν γαστέρα, χείρους πέπτειν εἰσὶ τῶν εὐσάρκων, ἐν δὲ τοῖς τῶν περιττωμάτων ὀργάνοις οὐδὲν ἔμελλε πέπτεσθαι,
καὶ διὰ τοῦτ' εὐλόγως ἰσχνὰ γέγονεν. οὔκουν οὐδὲ δύο χιτῶνας οἷόν τ' ἦν ποιεῖν ἐν λεπτοῖς σώμασι, κατὰ δὲ τὴν γα-
στέρα τριῶν ἕνεκα χρειῶν οἱ δύο χιτῶνες γεγόνασι, τῆς τε τῶν ἐνεργειῶν διαφορᾶς, καὶ τῆς δυσπαθείας, καὶ τοῦ πά-
χους. ἔστι δὲ καὶ ἡ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἰδέα διάφορος ἐστὶ ταῖς τε κύστεσι, καὶ τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις. αἱ μὲν γὰρ ὑμενώδεις
καὶ σκληραὶ, καὶ ὀλίγου δεῖν ἄναιμοι καὶ ψυχραί, τὰ δὲ σαρκοειδῆ τε καὶ θερμὰ γέγονεν. τὰς μὲν γὰρ εἰς τὸ διαστέλ-
λεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι μέχρι πλείστου, †συμπαθῶς ἐχρῆν παρεσκευάσθαι, τὰ δὲ εἰς τὴν πέψιν ἄρα τῶν σιτίων ἐδεῖτο †δυσπαθῆ
πλείονος θερμότητος, ὥστ' ἐκείναις μὲν ἡ σκληρότης, εἰς δυσπάθειαν ἐδόθη τῆς λεπτότητος ἐπίκουρος. τοῖς πεπτικοῖς
δ' ὀργάνοις ἡ παχύτης ἴαμα τῆς μαλακότητος ἐγένετο. οὕτω δὲ κἀν τῷ, τοὺς μὲν οὐρητῆρας ὁμοίους τὴν οὐσίαν τοῦ
†πράγματος ἐργάσασθαι τῇ μεγάλῃ κύστει τῇ τὸ οὖρον ὑποδεχομένῃ. τοὺς δὲ χοληδόχους πόρους τῇ μικρᾷ τῇ ἐπὶ τῷ †σώματος
ἥπατι, τὴν αὐτὴν δικαιοσύνην ἡ φύσις ἐνεδείξατο, παντὶ καὶ τοῦτο πρόδηλον. οὐ γὰρ ἐξ ἄλλης μὲν οὐσίας ἐχρῆν εἶναι
τὰς ὑποδοχὰς τῶν περιττωμάτων, ἐξ ἄλλης δὲ τὰς παραπόρους, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς τε καὶ ὡσαύτως ἀνεχομένης τοῦ πε-
ριττώματος. ὅ γε μὴν τρόπος ὁ τῆς ἐμφύσεως, εἰς μὲν τὴν κύστιν τῶν οὐρητήρων, εἰς δὲ τὸ ἔντερον τοῦ χοληδόχου πόρου,
πάντων θαυμάτων ἐπέκεινα. λοξοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ καταφυόμενοι, καὶ μέχρι τῆς ἐντὸς εὐρυχωρείας λοξοὶ καὶ παραμήκεις
διήκοντες, οἷον ὑμένα τινὰ τῶν ὀργάνων ἔνδοθεν ὑποτέμνονται, πρὸς μὲν τῆς ἔσω φορᾶς τῶν περιττωμάτων ἀναπτυσσόμενόν
τε καὶ ἀνοιγνύμενον. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ χρόνῳ παντὶ προσπεπτωκότα τε καὶ προσεσταλμένον, καὶ οὕτως ἀκριβὲς πῶμα
τῷ πόρῳ γιγνόμενον, ὥστε μὴ μόνον τοῖς ὑγροῖς ἀδύνατον εἶναι τὴν εἰς τοὔπισω φορὰν, ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύματι δηλοῦται
ἐπὶ τῶν κύστεων μάλιστα τῶν ἐμφυσωμένων τε καὶ πληρουμένων ἀέρος, ἔπειτα δεσμουμένων ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐχένα.
φαίνεται γὰρ ἅπας ἔνδον αὐτῶν ὁ ἀὴρ, ἀποστεγόμενός τε καὶ κατεχόμενος, εἰ καὶ πάνυ τις ἰσχυρῶς ἔξωθεν ἀποθλίβοι τὴν
κύστιν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν εἰσρεόντων ῥύμης ἀνατρέπεται πρὸς τοὐκτὸς, οὕτως ὑπὸ τῶν ἔσω αὐτῷ προσπιπτόν-
των, πιλεῖται καὶ προστέλλεται περὶ τῷ πόρῳ. καί μοι καὶ τοῦτο προνοίας ἅμα τῆς εἰς τὰ ζῶα, καί τινος περιττῆς σοφίας τοῦ
δημιουργοῦ γινέσθω τεκμήριον, οὕτω μὲν δὴ θαυμαστῶς ἅπαντα κεκόσμηται τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα. καὶ γὰρ τὰς τῶν
περιττωμάτων ὑποδοχὰς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς ἅμα τοῖς ἄλλοις ὀργάνοις καταριθμεῖσθαι τοῖς τῆς τροφῆς, καὶ διὰ
τοῦτο καὶ τὰς κύστεις ἀμφοτέρας καὶ τὰ παχέα τῶν ἐντέρων ὄργανα τροφῆς ὀνομάζουσι. περὶ δὲ δὴ τῶν μυῶν, ὅσοι τῶν
περιττωμάτων ἕνεκεν ἐγένοντο, δίκαιον ἂν εἴη λέγειν ἑξῆς. εἰσὶ γάρ πως καὶ οὗτοι τροφῆς ὄργανα. κυριώτατα μὲν γὰρ
καὶ πρῶτα τροφῆς ὄργανα τὰ πέττοντα, καὶ παραπέμποντα τὴν χρηστὴν, δεύτερα δὲ τὰ καθαίροντα, καὶ παραπέμ-
ποντα, καὶ τὰ ὑποδεχόμενα τὸ περίττωμα, τρίτα δ' ἂν εἴη τροφῆς ὄργανα, τὰ ταῖς ἐκροαῖς αὐτῶν ἀνακείμενα.
διττὴ δὲ καὶ τούτων ἡ διαφορά. τὰ μὲν γὰρ ἀκαίρως ἐκρεῖν κωλύει, τὰ δ' ἐν καιρῷ προτρέπει. ἀκαίρως μὲν οὖν ἐκρεῖν,
οἱ τὴν ἕδραν ἐργαζόμενοι μύες, οὐκ ἐπιτρέπουσιν, ἐν καιρῷ δὲ προτρέπουσιν, οἱ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον ἅπαντες. τῶν
μὲν δὴ κατὰ τὴν ἕδραν, ὁ μὲν εἷς ἄζυγός ἐστι, ἐγκάρσιος αὐτῇ περιβεβλημένος, ὑπὲρ τοῦ κλείειν ἀκριβῶς καὶ ἰσχυ-
ρῶς τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον. ἐπίκειται δ' αὐτῷ κατὰ τὸ ἔξω πέρας ἐγκάρσιον σῶμα, μεταξὺ μυὸς καὶ δέρματος
ὑπάρχον τὴν οὐσίαν, ὡς ἂν ἐξ ἀμφοῖν κεκραμένον, οἷόν τι καὶ τὸ τῶν χειλῶν ἐστι πέρας. ἡ χρεία δὲ, καὶ τούτου παραπλη-
σία τῷ μυΐ, πλὴν ὅσον ἰσχύϊ καὶ ῥώμῃ τῆς ἐνεργείας †ἀπολείπεται. δύο δ' οἱ λοιποὶ μύες οἱ λοξοὶ, τὴν ἕδραν ἀνατεί- †ἀπολείπεται
νουσιν, εἰς ἑκατέρωθεν ἀνωτέρω τοῦ στρογγύλου μυὸς ἔχοντες τὴν θέσιν. ἡ χρεία δὲ καὶ τούτων, ὅταν ἐπὶ πλεῖστον ἐκστρα-
φῆναι συμβῇ τὴν ἕδραν ἐν ἰσχυραῖς †προθύμως ἀνασπᾶν αὐτὴν αὖθις ἄνω, καὶ ὅταν γε παραλυθῶσιν ἢ ἀτονή- †προθυμίαις
σωσιν οἱ μύες οὗτοι, χαλεπῶς καὶ μόγις ἀνασπᾶσθαι συμβαίνει τὴν ἕδραν, ἢ καὶ παντάπασιν ἐκτεταμένην δια-
μένειν, ὡς τῶν χειρῶν δεῖσθαι βοηθῶν. οἱ μὲν δὴ κατὰ τὴν ἕδραν μύες, ἕνεκα τῶν εἰρημένων χρειῶν, τοσοῦτοί τε καὶ
τοιοῦτοι γεγόνασι. τῶν δ' ὀκτὼ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, εὐθεῖς μὲν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου δύο πεφύκασιν, ἀπὸ τῶν στέρ-
νων ἄχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκτεταμένοι, κατ' αὐτὸν μάλιστα τὸ μέσον τῆς ὅλης κοιλίας. ἐγκάρσιοι δ' ἕτεροι δύο κατὰ τὸ
πλάτος ὀρθὴν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐργαζόμενοι γωνίαν, ἅπαν ἐν κύκλῳ καλύπτουσι τὸ περιτόναιον. ἄλλοι δὲ τέττα-
ρες λοξοὶ, δύο μὲν ἀπὸ τῶν ὑποχονδρίων, ὡς ἐπὶ τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ τὰς ἶνας ἐκτεταμένας ἔχοντες. οἱ δὲ λοιποὶ δύο,
τούτους τέμνοντες ἐν σχήματι τοῦ χ γράμματος, ἀπὸ τῶν πλευρῶν ὡς ἐπὶ τὰ καθ' ὑπογάστριον ἐκτείνονται μέρη. ἔργον
μὲν οὖν ἁπάντων μυῶν κοινὸν, ἐπειδὰν τείνωσι τὰς ἶνας εἰς ἑαυτοὺς συνιζάνειν. ἕπεται δὲ τούτῳ κατὰ μὲν τὴν ἕδραν,
κλείεσθαι εἰς τοὔσχατον στόμα τὸ κάτω τοῦ παχέος ἐντέρου. κατὰ δὲ τὸ ἐπιγάστριον, εἴσω προστέλλεσθαι θλιβόμενα τὰ ὑπο-
κείμενα σύμπαντα. ἀλλὰ τῷ μὲν ἀποκλείεσθαι, τὰ κατὰ τὴν ἕδραν ἐξ ἀνάγκης ἔσται, μηδὲν ἐκπίπτειν ἀκαίρως
περίττωμα πρὸς τῆς τῶν ἐντέρων ἐνεργείας ὠθούμενον. τῷ δὲ θλίβεσθαι τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, κεχαλασμένων δηλο-
νότι τῶν κατὰ τὴν ἕδραν, ἐκκρίνεσθαι τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς μεγάλοις ἐντέροις. θαυμάσαι δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὴν
τέχνην τῆς φύσεως ἐφ' ἑκατέρου τοῦ γένους τῶν μυῶν. ἔνθα μὲν γὰρ ἐχρῆν κλείεσθαι τὸν ἐπὶ τῷ πέρατι τοῦ παχέος
ἐντέρου πόρον, ἐγκαρσίας ἐνταῦθα τὰς τοῦ μυὸς ἶνας ἐποίησεν. ἐλέγετο δὲ καὶ πρόσθεν ἐπί τε τῆς γαστρὸς, καὶ τῶν
ὑστερῶν καὶ τῶν κύστεων, ὡς αἱ τοιαῦται κλείειν ἐπιτηδειότατα τὰ στόματα τῶν ὀργάνων, ἔνθα δ' ἰσχυρῶς †ἀπωθεῖσθαι †ἀπῶσαι
τὰ ὑποκείμενα, καθάπερ ὑπὸ χειρῶν τινῶν θλιβόμενα τῶν ἐπικειμένων μυῶν, ἐνταῦθα οὐ μὴν οὐδεὶς μῦς τοῖς ἐγκαρ-

σίοις. τοὺς λοξοὺς δ' ἀλλήλοις ἐπέβαλε κατ' ὀρθὴν γωνίαν, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὰς χεῖρας ἀλλήλοις ἐπιβάλλομεν ἀντιστρόφως, ὅταν ἰσχυρῶς ἀπῶσαί τι καὶ θλῖψαι βουληθῶμεν. οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἑκάστου τῶν μυῶν αὐτῇ προμηθῶς ἐξεύρηται. τῶν μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν ἕδραν, ὡς ἤδη δέδεικται, τῶν δὲ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, καὶ νῦν δείξομεν. εἰ γὰρ δὴ κατὰ μὲν τὰς τῶν ἰνῶν θέσεις, αἱ τῶν ὀργάνων ἐνέργειαι γίνονται, τέτταρες δ' εἰσὶν αἱ πᾶσαι θέσεις αὐτῶν, εὐθεῖά τε καὶ ἐγκάρσιος, καὶ λοξαὶ διτταί, δῆλον ὡς ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τῶν τεττάρων, ἅπασαν ἰνῶν θέσιν ἐν αὐτῷ περιλαμβάνει. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ δίδυμόν ἐστιν, ἀριστεροῖς καὶ δεξιοῖς τὸ σῶμα, καὶ ἴσον ἀκριβῶς, ἑκατέρωθεν μὲν τέτταρες, οἱ σύμπαντες δ' ὀκτὼ γεγόνασιν, ἴσοι μὲν τὸ μέγεθος, ἴσοι δὲ τὸ πλῆθος. ὅμοιοι δὲ τῶν ἰνῶν ταῖς θέσεσιν, ὡς μηδὲν μήτ' ἐνδεῖν, μήτε πλεονεκτεῖν ἕτερον τὸν ἕτερον. οἱ μὲν γὰρ ὀρθοί, καὶ κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένοι, παρ' ἑκάτερα τὰ μέρη τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου, τὴν ἄνωθεν ἔκφυσιν ἔχοντες, ἄχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν καταφέρονται, ψαύοντες ἀλλήλων, εὐθείας μὲν τὰς ἶνας, ἄνωθεν κάτω φερομένας ὡσαύτως ἔχοντες. ἴσοι δ' ἀκριβῶς, οὐ τὸ μῆκος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος ἀλλήλοις ὑπάρχοντες. οἱ δ' ὑπ' αὐτοῖς ἐγκάρσιοι κατειληφότες, ὁ μὲν τὸ δεξιὸν ἅπαν τοῦ περιτοναίου μέρος, ὁ δὲ τὸ ἀριστερόν, ἴσοι καὶ αὐτοὶ καὶ ὅμοιοι κατὰ πάνθ' ὑπάρχοντες. ὑποβεβλήκασι τοῖς μὲν εἰρημένοις δύο μυσὶ τὸ νευρῶδες σφῶν αὐτῶν, τοῖς δ' ἄλλοις τὸ σαρκῶδες. ἐκεῖνοι δ' αὖ πάλιν τούτοις ἐπιβαίνοντες ἐκτείνονται καὶ αὐτοὶ ταῖς καλουμέναις ἀπονευρώσεσιν, ἄχρι τοὺς εὐθείς τε καὶ μέσους μῦς, οὐδαμῇ παραλλάττοντες οὐδὲν οἱ δεξιοὶ τῶν ἀριστερῶν, ἀλλ' ἴσοι τε καὶ ὅμοιοι πάντη τὰς ἶνας. οἱ μὲν ἀπὸ τῶν λαγόνων ἄχρι τὸ ὑποχόνδριον, ἑκάτερος τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀναφερόμενοι, οἱ δ' ἀπὸ τῶν πλευρῶν εἰς τὰ πρόσω καταφερομένας ἔχοντες, ὥστ' ἐπειδὴ τέτταρες αἱ πᾶσαι θέσεις εἰσὶν ἰνῶν, εὐλόγως καὶ οἱ μύες ἑκατέρωθεν τέσσαρες γεγόνασιν. οὐκοῦν οὐδ' ἄχρι λόγου δυνατόν ἐστιν αὐτοῖς ἐπινοῆσαι προστιθέμενον ἕτερον μῦν. ἤτοι γὰρ εὐθύς, ἢ ἐγκάρσιος, ἢ λοξὸς κείσεται, ὥστε καὶ ἐκ περιττοῦ προσκείσεται, οὐ μὴν οὐδὲ ἀφαιρούμενον ἄνευ μεγάλης ζημίας. εἰ μὲν γὰρ τῶν ἐγκαρσίων ἀφέλοις, ἡ τῶν εὐθειῶν μυῶν τάσις, οὐκ ἔχουσα τὴν ἀντιτεταγμένην, ἄνισόν τε καὶ ἄδικον ἐργάσεται τῶν ὑποκειμένων τὴν θλῖψιν, ὥστ' ἐπεί γε ἀναφερομένας

~~Haec in latino non habentur.~~

[οἱ δ' ἀπὸ τῶν πλευρῶν εἰς τὸ πρόσω καὶ ἰνῶν, εὐλόγως καὶ οἱ μύες ἑκατέρωθεν γεγόνασι. προσθεῖναι ἕτερον μῦν. ἤτοι γε εὐθύς, ἢ ἐγκάρσιος, ἢ οὐδ' ἀφαιρούμενον ἄνευ μεγάλης ζημίας. εἰ μὲν γὰρ ἐχούσης τὴν ἀντιτεταγμένην, ἄνισόν τε, καὶ ἄδικον ἐργάσεται τῶν ὑποκειμένων, τὴν θλῖψιν] ὡς ἐπὶ τὰς νόθας πλευράς, καὶ τὰς λαγόνας ἐξωθεῖσθαι πάντα. εἰ δ' αὖ τῶν εὐθειῶν ἀπολωλότων, νοήσαις τινὰ τῶν ἐγκαρσίων μενόντων, ἐπὶ τὰ μέσα τῆς γαστρός, τά τε τῶν λαγόνων ἅπαντα, καὶ τὰ ἐπὶ τὰς νόθας πλευρὰς ἀπωθήσεται, ὥσπερ γε καὶ τῶν λοξῶν, ὁπότερος ἂν ἐξέλης ἐπὶ τὴν τῶν ἀποδεομένων χώραν, οἱ μένοντες ἐκθλίβουσι τὰ ὑποκείμενα. χρὴ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πάντοθεν ἰσορρόπως αὐτὰ θλίβεσθαι, κἂν τῷδε δῆλον, ὡς οὐκ ἦν ἄμεινον ἐλάττους τὸ πλῆθος τῶν ὀκτὼ γενέσθαι. ἐδείχθη δ' ὅτι μηδὲ πλείους, ὥστ' οὐδ' ὑπερβάλλων, οὔτ' ἐλλείπων τῆς χρείας ὁ ἀριθμός, ἀλλ' ἀκριβῶς δίκαιος αὐτῶν τε τούτων, τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μυῶν ὀκτὼ γενομένων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν ἐπὶ τὴν ἕδραν. ἐμοὶ μὲν οὖν ἱκανὰ καὶ ταῦτα, τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἐνδείξασθαι. σὲ δ' εἴπερ οὐκ ἀρκεῖ, τάχα ἄν σε πείσαιμι διὰ τῶνδε. τὸ δεδειγμένον τῆς ἐνεργείας τῶν μυῶν, ἅπασι τοῖς μέρεσι τῆς γαστρὸς ἰσόρροπον ἐκ τοῦ θλίβειν αὐτὰ πανταχόθεν ὁμοίως, ἀναγκάζει τε καὶ βιάζεται πρὸς τοὺς εἴκοντας ὑποχωρεῖν τόπους τὰ περιεχόμενα. δυοῖν δ' ὄντοιν πόροιν, ἄνω μὲν τοῦ κατὰ τὸν στόμαχον, ἐν δὲ τοῖς κάτω τοῦ ἐπὶ τὸ ἀπηνευσμένον ἔντερον, ὃ κατὰ τὸ πέρας ἐπικεῖσθαι τὴν ἕδραν ἐλέγομεν. ἄμεινον ἦν δήπου, διὰ τοῦ κάτω πόρου, τὸ περίττωμα πᾶν ἐκκενοῦσθαι. τοῦτο δ' οὐδέπω τῶν ὀκτὼ μυῶν ἡ κατασκευὴ παρέχειν ἐστὶν ἱκανή, μηδὲν μᾶλλον εἰς τὴν ἕδραν, ἢ τὸν στόμαχον ἐνθλίβειν δυναμένη. τὸ γὰρ ἐξ ἅπαντος μέρους ἰσόρροπον τῆς θλίψεως, εἰς ἑκατέρους πόρους ὁμοίως ἔμελλε προωθεῖν ἅπαντα τὰ τοῖς θλιβομένοις ὀργάνοις περιεχόμενα, εἰ μὴ ἔξωθεν ἐπιτεχνηθείη τι τῇ φύσει σόφισμα, ὃ προτρέψει μὲν ἄχρι τὴν κάτω φοράν, ἀποτρέψει δὲ τῆς ἄνω. τί δὴ τοῦτ' ἐστι τὸ σόφισμα, καὶ διὰ τίνος ὀργάνου γίνεται, προσέχοντος ἀκροατοῦ δεῖται τὸν νοῦν. ἔστι τις μῦς μέγας στρογγύλος, ὃν ὀνομάζουσι μὲν ἐνδίκως διάφραγμα, διαφράττοντα τῶν τῆς τροφῆς ἀγγείων τὰ τοῦ πνεύμονος ὄργανα. τῶν μὲν γὰρ ὑπέρκειται πάντων, τοῖς δ' ὑποβέβληται. χρεία δ' αὐτοῦ τῇ φύσει περὶ τοῦ διαφράττειν, ἑτέρα μὲν μείζων ὡς ἀναπνοῆς ὀργάνου, δευτέρα δ' ἡ νῦν εἰρημένη, ἀπὸ τῶν ἐπὶ τὰ στέρνα περάτων, τῶν κάτω τὴν ἀρχὴν τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως ἔχον. ἵνα περ καὶ αἱ τῶν εὐθέων μυῶν τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον ἀνήρτηνται κεφαλαί, κἄπειτ' ἐντεῦθεν ἐφ' ἑκάτερα παρὰ τῶν νόθων πλευρῶν πέρατα, κατερχόμενον ὀπίσω τε ἅμα, καὶ κάτω λοξὸν ἱκανῶς γίνεται. καὶ τοῦτ' ἐστι τὸ σόφισμα τῶν ἱκανῶς θλιβόντων, ἐκ παντὸς μέρους ὁμοίως μυῶν, οὐκ εἰς τὸν στόμαχον, ἀλλ' εἰς τὴν ἕδραν ἐξωθεῖσθαι πάντα. νόησον γάρ μοι δύο χεῖρας ἐπιβεβλημένας ἀλλήλαις κατὰ τοὺς καρπούς, διεστώσας δ' ἀεί, καὶ μᾶλλον ἄχρι τῶν ἐπὶ τοὺς δακτύλους περάτων. ἔστω δ' αὐτῶν ἄχρι τῆς ὑποκειμένης, ἤτοι σπόγγος ἢ σάκος τις, ἤτοι τι οὖν ἕτερον ἐπικείμενον, οἷον τῆς ὑπερκειμένης προσθέσεώς τε καὶ περιστελλομένης ἐκθλίβεσθαι ῥᾳδίως. κἀμοὶ ταύτας ταῖς χερσὶν ἀνάλογον ἔχειν, τῇ μὲν ὑποκειμένῃ τὸ διάφραγμα, τῇ δ' ὑπερκειμένῃ, τοὺς ἐπὶ τὸ ἐπιγάστριον ἅπαντας ἐπινόησον μῦς, τῷ μὲν † ὑψηλῷ καὶ μέσῳ δακτύλῳ τοὺς εὐθεῖς τοῖς ἐφ' ἑκάτερα τοὺς ἄλλους. ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι περιλαμβάνοντες ἐκθλίβουσι τὸ σάκος, οὕτω τοὺς μῦς νόει θλίβοντας τὴν γαστέρα. τί δὴ οὖν ἐντεῦθεν εἰκὸς συμβαίνειν; ἆρ' οὐκ ὠθεῖσθαι πάντως κάτω, οἷον ὑπὸ δυεῖν πιεζόμενα χειρῶν, ἁπτομένων μὲν ἀλλήλων κατὰ τοὺς καρπούς, διεστηκυιῶν δ' ἄχρι πλεῖστον κάτω; εἴπερ οὖν κἂν ταῖς χερσὶ συνιούσαις τε καὶ θλιβούσαις, τὰ μεταξὺ πρὸς τὰ διεστῶτα αὐτῶν μέρη πάνθ' ἐκθλίβεται, δῆλον ὡς κἀνταῦθα πάντ' ὠθήσεται κάτω. ταύτῃ γοῦν ἄχρι πλεῖστον διεστήκασιν, οἱ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μύες τῶν φρενῶν. ἔστι γὰρ τοῦτ' ὄνομα τοῦ διαφράγματος, ἄνω δ' ἐπιβεβήκασί τε καὶ ψαύουσιν, ἐν μὲν τοῖς κατὰ τὰ στέρνα μέρεσιν οἱ μακροί, τούτων δ' ἑκατέρωθεν, οἱ λοιποὶ πάντες. ἆρ' οὖν ταῦτα μόνα θαυμαστῶς τῇ φύσει παρεσκεύασται πρὸς τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν. ἠμέληται δέ που, καὶ † παράπταί τι κἂν εἰ σμικρόν. ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ πάνυ θαυμάζειν αὐτὴν δίκαιον, ὅτι πρὸς τὸ κατορθοῦν οὕτω μεγάλα, καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθησάντων βλαβερῶν, οὐκ ἀμελεῖ τῆς ἐπανορθώσεως. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἤρκεσεν αὐτῇ τοὺς κατὰ τὸ ἐπιγάστριον ὀκτὼ μῦς, ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ ὑποκείμενα θλίβειν τε καὶ πιλεῖν ἔσω δυναμένους

ἀπεργάσασθαι

† λιχανῷ, forte λιχανῷ

† παρατέτακται

ἀπεργάσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς φρένας αὐτῆς ὑπέτεινε λοξὰς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἐπαναφέρεσθαί ποτε εἰς τὸ στόμαχον,
οὕτω δὲ αὐταῖς ταῖς φρεσὶ, βοηθοὺς κατεσκεύασε τοὺς περὶ τὰ μεσοπλεύρια καλουμένους μῦς. εἰς γὰρ δὴ διάφραγμα
τοῦτο μῦς, ὃν ὑπὸ τῶν ὀκτὼ τῶν περὶ τὸ ὑπογάστριον, μεγάλων τε καὶ πολλῶν ὑπαρχόντων, ἔμελλε δή που κινήσεσθαί
ποτε πάνυ ῥᾳδίως, εἴς τε δὴ τὴν τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαν ἀνατραπήσεσθαι, κᾂν τούτῳ τῆς θλίψεως ἐκλύσειν τὴν
ἰσχύν. ἵν' οὖν μὴ γίγνοιτο τοῦτο, τοὺς περὶ τὰς πλευρὰς τοῦ θώρακος ἅπαντας μῦς, οἵους τείνεσθαί τε καὶ προστέλλειν ἔσω τὸν
θώρακα παρεσκεύασεν, ὥστε τῆς ἄνω πάσης κοιλότητος, ἐκ παντὸς μέρους συσφιγγομένης, ἀποροῦν τὸ διάφραγμα, τῆς
ὑποδεχομένης αὐτὸ χώρας ἑδραῖον φυλάττεσθαι. καὶ μὴν αὖ πάλιν, εἰ πάντας ἐντείνοιτο τὸ ζῶον μῦς, τούς τε κατὰ
τὸν θώρακα, καὶ τὸ ὑπογάστριον, ἀνεῳγμένον δὲ φυλάττοι τὸν λάρυγγα, δῆλον ὡς † ἐκφύσησις γίνοιτο ἂν ἐν τῷδε, καὶ [† ἐκφυσήσεις]
οὕτως πάλιν ἀπολείπεται τὸ τῆς ἐκπατήσεως ἔργον. ἵνα οὖν ἀπνευστὶ τηνικαῦτ' ἔχοι τὸ ζῶον, οὐκ ὀλίγους μῦς περιέ-
στησε τῷ λάρυγγι, τοὺς μὲν κλείειν αὐτὸν, τοὺς δ' ἀνοιγνύναι πεφυκότας. ἀλλὰ τούτους μὲν ἐν τῇ τῶν κατὰ τὸν τρά-
χηλον ἐξηγήσει μορίων ἐροῦμεν, οἷοί τ' εἰσὶ καὶ ὅπως ἑκάτερον ὧν εἴπομεν ἐνεργοῦσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ
τὰς πλευρὰς ἐν τῇ τοῦ θώρακος ἐξηγήσει λελέξεται. πρὸς δὲ τὰ παρόντα, καὶ τοῦτ' ἀπόχρη γινώσκεσθαι μόνον, ὡς οὐδὲν
οὐδαμοῦ τῇ φύσει κατ' οὐδένα τρόπον ἠμέληται, προγινωσκούσῃ καὶ προορωμένῃ, τὰ κατ' ἀνάγκην ἀκολουθήσαντα
τοῖς ἕνεκά του γινομένοις, καὶ φθανούσῃ, πάντων ἐπανορθώματα παρασκευάζεσθαι. καὶ μὲν γε καὶ ταύτης τῆς παρα-
σκευῆς ἡ εὐπορία, θαυμαστῆς ἐστιν ἐπίδειγμα σοφίας. ὥσπερ γὰρ τὰς φρένας ἑτέρου τινὸς ἕνεκα γεγενημένας, ἐκ τῆς
περὶ τὴν θέσιν λοξότητος εἰς τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ὠφελίμως ἀπειργάσατο, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἑτέρων
χάριν ἔργων μεγάλων, τούς τε κατὰ τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν θώρακα μῦς ἐργασαμένη, συνεχρήσατο αὐτῶν καὶ πρὸς
τοῦτο. καὶ γὰρ οὖν καὶ αὐτοὺς τοὺς κατὰ τὸ ὑπογάστριον, ἅμα μὲν πρόβλημά τι, καὶ σκέπασμα τῶν ὑποβεβλημένων, ἅμα
δ' ἐκκρίσεως περιττωμάτων ὄργανα δημιουργήσασα, συγχρῆται καὶ τούτοις, πρός τε τὴν τῆς μεγάλης ἐκφυσήσεως
καὶ φωνῆς γένεσιν. ἤδη δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐμβρύων ἀποκύησιν, καὶ πρὸς τὴν ὑπὸ Πραξαγόρου, συνήθως ὀνομα-
ζομένην κατάληψιν πνεύματος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπως γίνεται, κατὰ τὸν οἰκεῖον ἕκαστα μνημονευθήσεται καιρόν. ἡ δὲ
τῶν περιττωμάτων ἔκκρισις (ἐν γὰρ τῷ παρόντι περὶ ταύτης προὐθέμεθα λέγειν) ἡ μὲν τῶν τῆς τροφῆς ὅπως γίνεται,
καὶ δὴ λέλεκται. ἡ δὲ τῶν τοῦ σώματος ἣν ὀνομάζουσιν οὖρον, ἑξῆς ἂν εἴη ῥητέον. δέδεικται μὲν οὖν ἐν ἑτέροις, ὅτι μὴ
τὸν αὐτὸν ἅπαντα λόγον, ὁ περὶ τὴν ἕδραν ἐγκάρσιος ἔχει μῦς, τῷ κατὰ τὸν τράχηλον τῆς κύστεως. ὁ μὲν γὰρ τοῦ κλείειν
τὸν πόρον ἕνεκα μόνου γέγονεν, ὁ δὲ πρότερον μὲν τοῦ προωθεῖν, περιστελλόμενος ὅτι ἂν ἐν αὐτῷ περιέχηται. δεύτερον
δὲ τοῦ κλείειν, νυνὶ δ' ὅτι βέλτιον οὕτως ἔχειν αὐτὸν κατασκευῆς ἐξηγήσομαι, τῇ κύστει πρὸς τῷ στενὸν ἔχειν τὸν πό-
ρον ἔτι παντὸς εἴδους ἰνῶν ὑπῆρχεν, ὥσπερ καὶ τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς μήτραις. ὡς οὖν ἐκείνων κλείεται τὰ στόματα, περιστελ-
λομένων τοῖς ἐνυπάρχουσιν, οὕτω καὶ τῆς κύστεως. οὐ μὴν ἐπί γε τῶν ἐντέρων ὧδ' ἔχει, τῶν μὲν ἰνῶν αὐτοῖς ἐγκαρσίων
γιγνομένων, τοῦ πόρου δ' ἱκανῶς εὐρέος ὑπάρχοντος. εὐλόγως οὖν ἐκεῖνα μὲν ἐδεήθη τοῦ κλείοντος αὐτὰ μυός. ἡ δὲ κύ-
στις, εἰς μὲν τοῦτο βοηθείας, οὐ πάνυ τι μεγάλης δεῖται, κλείεσθαί γε δυναμένη καὶ χωρὶς μυός. ἵνα δ' ὅτι ἂν ἐξ αὐτῆς ἐν
θλιβούσης εἰς τὸν οὐρητικὸν ἐμπίπτοι πόρον, ἱκανῶς λοξὸν ὑπάρχοντα, μὴ μένῃ τοῦτ' ἐπὶ πλέον αὐτόθι, τὸν μῦν τοῦτον
ἔξωθεν αὐτῷ περιέβαλλε τὸν ἐκ τῶν ἐγκαρσίων ἰνῶν. εὐθὺς δ' οὗτος ἔμελλεν ἄρα, καὶ τῇ κλείσει τοῦ τῆς κύστεως στόματος
ἐπίκουρος ἔσεσθαι, καὶ φαίνεται, καὶ πάντα ταῦτα θαυμαστῶς τῇ φύσει παρεσκευασμένα. τοῦ μὲν γὰρ μηδὲν ἐκ τῆς
κύστεως εἰς τοὺς νεφροὺς ἐπανέρχεσθαι, ἡ τῶν οὐρητήρων λοξὴ κατάφυσις ἡ εἰς αὐτὴν αἰτία, τοῦ δὲ μὴ συνεχῶς ἐκκρί-
νεσθαι, τὸ πολυειδὲς τῶν κατὰ τὴν κύστιν ἰνῶν, καὶ μάλιστα τῶν λοξῶν αἴτιον. ἐπειδὰν γὰρ πάσας τείνῃ περιστέλλεται
τοῖς ἐνυπάρχουσιν, ἄχρις ἂν ἱκανῶς πληρωθεῖσα πονήσῃ, βοηθοῦντός τε καὶ συνεπιλαμβάνοντος εἰς τοῦτο τοῦ προειρ-
ημένου μυός. ἐπειδὰν δ' † ἐκλίνειν ὁρμήσῃ, τὰς μὲν ἄλλας ἶνας χαλᾷ, μόνας δ' ἐντείνει τὰς ἐγκαρσίας. ἐν τούτῳ [† ἐκκρίνειν]
δέ τι καὶ οἱ μύες αὐτῇ συνεργοῦσιν οὐ σμικρὸν, χαλαρὸν μὲν περὶ τὸν οὐρητικὸν πόρον ἐργαζόμενος τὴν ἀρχὴν ἑαυ-
τοῦ, καθ' ἣν τῇ κύστει συνῆπται. τεινόμενοι δ' ἰσχυρῶς οἱ κατὰ τὸ ὑπογάστριον πάντες, ὥστ' εἴσω προστέλλειν καὶ θλί-
βειν τὴν κύστιν, περιστελλόμενος δὲ ὁ περὶ τὸν αὐχένα, καὶ θλίβων τε καὶ προωθῶν ἔξω τὸ παραγινόμενον οὖρον εἰς τὸν
πόρον. οὐ γὰρ οὔτε ταχέως οὕτως ὡς νῦν, οὔτ' ἀκριβῶς ἂν διήρχετο τὸν οὐρητικὸν πόρον ἅπαν τὸ οὖρον, ὑπὸ τῆς περὶ τὴν
κύστιν, καὶ τοὺς ἄνωθεν μῦς ὠθούμενον θλίψεως, εἰ μὴ καὶ τὸν μῦν τοῦτον ἔξωθεν ἅπαντι τῷ πόρῳ περιέβαλεν ἡ φύσις,
ἱκανῶς λοξῷ γιγνομένῳ. καὶ ἥ γε μετὰ τὴν οὔρησιν ἔκθλιψις τοῦ λοιποῦ κατὰ στράγγα, καὶ μάλισθ' ὅταν ὑπάρχει
δακνῶδες, οὐδενός ἐστιν ὀργάνου τῶν ἄνωθεν, ἀλλὰ μόνου τούτου τοῦ μυὸς, ὥστε πρώτην αὐτοῦ χρείαν, ταύτην εἶναι νο-
μιστέον, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ὑπολείπεσθαι κατὰ τὸν οὐρητικὸν πόρον. δευτέραν δὲ τὸ βοηθεῖν, καὶ κλειομένῳ τῷ τῆς κύ-
στεως στόματι, καὶ τρίτην τῆς εἰς τάχος ἐκκρίσεως συντελεῖν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ τοῖς ἕνεκά του γεγονόσιν
ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησεν, οὕτω καὶ ἡ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως, καὶ σύμπαντος τοῦ πόρου λοξότης. ἐπεὶ γὰρ ὑποπέφυκε
τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς, ὑποκειμένων αὐτῷ κάτωθεν τῶν περὶ τὸ ἀπευθυσμένον, ἔντερον καὶ τὸ ἱερὸν ὀνομαζόμενον ὀστοῦν.
ἐπὶ δὲ τῶν θηλειῶν, καὶ τοῦ τῆς μήτρας αὐχένος, κᾂν † οὕτω παντὶ τῷ χωρίῳ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου κάτω φέρεται, [† τούτῳ]
μέχρις ἂν ἔξω γένηται τῶν ὀστῶν. ἐντεῦθεν δὲ † καὶ τὸ περιτόναιον ἀναφέρεται, καὶ μέχρι τῆς κατὰ τὸν καυλὸν ἐκφύ- [† κατὰ]
σεως, εἶτ' ἐντεῦθεν αὖθις κάτω διὰ αὐτοῦ τοῦ καυλοῦ, δῆλον δ' ὡς ἱκανῶς λοξὸς γίνεται τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα παρα-
πλήσιος μάλιστα. τὴν τοσαύτην οὖν ἕλικα τοῦ πόρου ταχέως διεξέρχεσθαι τῷ οὔρῳ παντάπασιν ἦν ἀδύνατον, ὑπὸ
μόνης τῆς ἄνωθεν ὠθουμένῳ θλίψεως, εἰ μή τις αὐτῷ βοήθεια κατεσκευάσθη κἀνταῦθα. ταῖς μὲν οὖν γυναιξὶ, μίαν
καμπὴν ἔχει ὁ πόρος οὗτος, ἣν ἐν αὐτῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως ἐκτήσατο. τοῖς δ' ἀνδράσιν, ὡς ἂν καὶ τὸ αἰδοῖον ἔξω
ἤδη τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως ἐπιπεφυκὸς ἔχουσιν, ἐκ περιττοῦ προσῆλθεν ἑτέρα, καὶ δῆλον ὡς ἐξ ἀνάγκης ἠκολού-
θησε, τοῖς μὲν ἀνδράσι ἐπὶ πλέον, ἔλαττον δὲ ταῖς θηλείαις † λοξικὸν κτήσασθαι τὸν οὐρητικὸν πόρον. ὅπως οὖν μη- [† λοξὸν]
δὲν ἴσχοι τὸ κατ' αὐτὸν, ὁ μῦς οὗτος ἔξωθεν ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἔχων † ἱκανὰς αὐτῷ περιβέβληται, συμπαράγων ἀεὶ [† ἶνας]
τῆς κύστεως ἄχρι τοῦ αἰδοίου τὸ οὖρον.

Τῶν περὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς τροφῆς ὀργάνων τῇ φύσει παρεσκευασμένων, ἐξηγούμενοι τὴν κατασκευὴν, ἐν δυοῖν τοῖς πρὸ τούτου γράμμασιν, ἄχρι μὲν τοῦ διαφράγματος ἠγάγομεν τὸν λόγον τὴν κοίλην φλέβα. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, τῇ τῶν ἐν θώρακι μορίων ἐξηγήσει, συναναγράφειν ἄμεινον εἶναι νομίζοντες, εἰς τόνδε τὸν λόγον ἀνεβαλόμεθα. καὶ μέν γε καὶ περὶ τοῦ στομάχου τῆς κοιλίας, ὃν οἰσοφάγον ὀνομάζουσι, τὰ μὲν ἄλλα διεξῆλθεν ὁ πρόσθεν λόγος. οἵα δέ τις ἡ διὰ τοῦ θώρακος ὁδὸς αὐτῷ, καὶ ὡς οὐδ' ἐνταῦθά τι παραλέλειπται τῇ φύσει, μὴ ὅτι περιττῶς ἢ ἐλλιπῶς, ἢ ἀργῶς εἰργασμένη περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ μηδ' ἐπίνοιαν ἀπολείπουσα κατασκευῆς ἑτέρας ἀμείνονος, εἰς ταύτην ἡμῖν καὶ αὐτὰ τὴν διέξοδον ἐδέησε χρῆναι φυλάττειν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σαφὴς αὐτῶν ἡ ἐξήγησις ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῖς ἀγνοοῦσιν ἅπαντα τοῦ θώρακος τὰ μόρια. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ἐν ἀρχῇ περὶ αὐτῶν λεκτέον, ἀλλὰ τῆς κατασκευῆς ἐκεῖνο τοῦτον ἐξηγητέον ἐστὶ πρότερον, ὃ μὲν ἀγνοούμενον μὲν ἀσαφεστέραν, εἰς γνῶσιν δ' ἀφικνούμενον, εὐπετεστέραν ἐργάσεται τὴν διδασκαλίαν. τὸ τοίνυν ὑπὸ τῶν πλευρῶν ἀφοριζόμενον ἐφ' ἑκάτερον, πρόσω μὲν ἄχρι τὰ στέρνα τε καὶ τὰς φρένας ἐξικνούμενον, ὀπίσω δ' ἄχρι τὴν ῥάχιν κατακαμπτόμενον, ἅπαν τοῦτο τὸ κύτος ἔθος τοῖς ἰατροῖς ἐστιν ὀνομάζειν θώρακα, καί σοι τὸ μέγεθος αὐτῶν τῆς ἔνδον κοιλότητος ἡ ἔξωθεν ὁρωμένη, σαφῶς ἐπιδείκνυσι περίοδος. ὀλίγου γὰρ δεῖν, ἴση τῷ φαινομένῳ μεγέθει τοῦ θώρακος ἔξωθεν ἡ ἔνδον εὐρύτης ἐστὶ, μικράν τινα διάστασιν ἀποτεμνομένου τοῦ σώματος αὐτοῦ τῶν πλευρῶν, λεπτοῦ παντάπασιν ὑπάρχοντος. ἐν δὲ δὴ ταύτῃ τῇ κοιλότητι, τοῖς μὲν ἰχθύσιν, ἡ καρδία μόνη περιέχεται, καὶ διὰ τοῦτ' ἄφωνόν ἐστιν αὐτῶν ἅπαν τὸ γένος, ἑνὸς τῶν ἀναγκαίων εἰς φωνῆς γένεσιν ὀργάνων ἀποροῦν τοῦ πνεύμονος. ὅσα δ' αὖ ἐξ ἀέρος εἰσπνεῖ ζῶα, καὶ αὖθις εἰς τοῦτον ἐκπνεῖ διὰ στόματος, ἅπασι τούτοις ὁ πνεύμων ἐκπεπλήρωκε τοῦ θώρακος τὴν εὐρύτητα, φωνητικὸν ἅμα καὶ ἀναπνευστικὸν ὄργανον γενόμενος. ἡ δ' ἀρχὴ τῆς κινήσεως, αὐτῷ παρὰ τοῦ θώρακός ἐστιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς λογισμοῖς ἀποδέδεικται, καὶ μέν γε καὶ ὅσον εἰς φωνῆς γένεσιν συντελεῖ, καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται. νυνὶ δ' οὐκ ἐνεργείας ἀποδεικνύειν, ἀλλὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὀργάνων ἐξηγεῖσθαι πρόκειταί μοι. μὴ τοίνυν μηδ' ὅτου χάριν ἀναπνέομεν οἴου δεῖν ἡμᾶς ἀποδεικνύναι νῦν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένον, ὑπόθεσιν τῷδε τῷ λόγῳ ποιησάμενος ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὸν πνεύμονα, καὶ ὅλον τὸν θώρακα μορίων τῆς χρείας δίειμεν. σὺν αὐτοῖς δ' ὡς εἴρηται, καὶ τὴν θέσιν ἐξηγήσομαι, τοῦ τε τῆς γαστρὸς στομάχου καὶ τῆς κοίλης φλεβὸς, ἐνθένδε ποθὲν ἀρξάμενος. ἡ χρεία τῆς ἀναπνοῆς τοῖς ζώοις, ἐδείχθη διὰ τὴν καρδίαν γίγνεσθαι, τὸ μέν πού τι δεομένην καὶ αὐτὴν τῆς ἀέρος τῆς οὐσίας, τὸ δὲ τι πλεῖστον, ὑπὸ θερμότητος ζεούσης ἀναψύχεσθαι ποθοῦσαν. ἀναψύχει δ' αὐτὴν, ἡ μὲν εἰσπνοὴ χορηγία ποιότητος ψυχρᾶς, ἡ δ' ἐκπνοὴ, τοῦ ζέοντος ἐν αὐτῇ καὶ οἷον συγκεκαυμένου, καὶ λιγνυώδους ἀποχύσει. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ διπλῆν ἔχει τὴν κίνησιν, ἐξ ἐναντίων μορίων συγκειμένην, ἕλκουσα μὲν, ἐπειδὰν διαστέλληται, κενουμένη δ' ἐν τῷ συστέλλεσθαι. σκόπει δή μοι πρῶτον ἐνταῦθα τὴν πρόνοιαν τῆς φύσεως. ἐπειδὴ γὰρ ἄμεινον ἦν ἡμῖν ἔχειν φωνὴν, ἐδεῖτο δ' αὐτῆς ἡ γένεσις ἐξ ἀνάγκης ἀέρος, ὅθεν ἔμελλεν ἄλλως ἀργὸν καὶ ἄχρηστον ἐκπνεῖσθαι, τοῦθ' ὕλην φωνῆς ἐποιήσατο. τίνα μὲν οὖν ἐστι τὰ ταύτης ὄργανα, καὶ ὅστις αὐτοῖς ὁ τρόπος τῆς κινήσεως, ἐν μὲν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπομνήμασιν εἴρηται τελέως. ἐνταυθοῖ δ' ὅσον ἀναγκαῖον εἰς τὰ παρόντα, λεχθήσεται προελθόντος τοῦ λόγου. τὸ δέ γε νῦν εἶναι, τοῦτο πρῶτον ἄξιον ἐπαινεῖν τῆς φύσεως, ὅτι τὴν καρδίαν οὐ διὰ τῆς φάρυγγος εὐθὺς ἔξωθεν ἕλκειν ἐποίησε τὸν ἀέρα, μέσον δ' ἀμφοῖν ἔθηκε τὸν πνεύμονα, καθάπερ τι ταμιεῖον πνεύματος, ἀμφοτέραις ταῖς ἐνεργείαις ὑπηρετεῖν ἅμα δυνάμενον. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς φάρυγγος ἡ καρδία τὴν ὁλκὴν ἐποιεῖτο διαστελλομένη, καὶ αὖθις εἰς ἐκείνην ἐξέπεμπε τὸν ἀέρα συστελλομένη, τὸν αὐτὸν ἀναγκαῖον ἦν γίγνεσθαι ῥυθμὸν τῆς ἀναπνοῆς τῷ σφυγμῷ τῆς καρδίας, κἂν τούτῳ πολλὰ καὶ μεγάλα βλάπτεσθαι τὸ ζῶον ἔμελλεν, οὐκ εἰς τὸ καλῶς ζῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν διαφέροντα. τὸ μὲν γὰρ μὴ δύνασθαι φωνεῖν ἐπὶ πλέον, εἴπερ ταῦθ' οὕτως εἶχεν, οὐ σμικρὸν τοῦ καλῶς ζῆν ἐμπόδιον. οὕτω δὲ καὶ τὸ καθ' ὕδατος ἀδυνατεῖν διαδύεσθαι φόβῳ πνίξεως, τὸ δὲ μὴ διαδραμεῖν ποτε χωρὶς εἰσπνοῆς, οἷόν τε εἶναι διὰ καπνὸν, ἢ κονιορτόν, ἢ τινὰ μοχθηρὰν ἀέρος καὶ φαρμακώδη ποιότητα, σήψεσί τισι ζώων, ἢ ἄλλαις προφάσεσι μιανθέντα τὴν ζωὴν, αὖ αὐτὴν ἔβλαπτεν ἐν τάχει, καὶ τελέως τὸ ζῶον διέφθειρεν. ἐπεὶ δ' οὔτ' ἐκ τῆς φάρυγγος, οὔτ' ἔξωθεν εὐθὺς, ἀλλ' ἐκ τοῦ πνεύμονός τε καὶ εἰς τὸν πνεύμονα, τήν θ' ὁλκὴν τοῦ πνεύματος ἡ καρδία, καὶ αὖθις τὴν ἔκπεμψιν ποιεῖται, δυνατὸν ἡμῖν ἐγένετο πολλάκις μὲν ἄχρι πλείστου χρῆσθαι τῇ φωνῇ, πολλάκις δ' ἀπνευστὶ παντάπασιν ἔχειν, εἰς μηδὲν τῆς καρδίας ἐμποδιζομένης. εἰ δὲ διὰ τῆς φάρυγγος εὐθὺς ἔξωθεν εἷλκεν αὐτὴ, καὶ αὖθις εἰς τοὐκτὸς † ἀπέχει τὸ πνεῦμα, δυεῖν θάτερον, ἀναγκαῖον αὖ ἡμῖν ἐγίνετο πάσχειν, ἢ ἀκαίρως εἰσπνεῖν ἀέρα μοχθηρὸν, ἢ μηδὲν ὅλως εἰσπνέουσι πνίγεσθαι παραχρῆμα. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἡ φύσις, οὐκ αὐτὴν μόνην τὴν καρδίαν ἀναπνευστικὸν ἐποίησεν ὄργανον, ἀλλ' ἔξωθεν αὐτῇ περιέθηκε πνεύμονα, καὶ θώρακα, πνεῦμά τε ἅμα παρασκευάσαντας ἐκείνῃ, καὶ φωνὴν τῷ ζώῳ δημιουργήσαντας, ἤδη δ' ἐξ ἐπιμέτρου τὸν μὲν οἷον ἅλμα μαλακὸν αὐτῇ γενησόμενον, ὥσπερ καὶ ὁ Πλάτων ἔλεγε. τὸν δ' οἷον εὐερκῆ τινα περίβολον ἀσφαλείας εἵνεκα, οὐ τῇ καρδίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύμονι, μέσην δ' ἐν ἅπαντι τῷ κύτει τοῦ θώρακος αὐτὴν κατέθετο, χώραν αὐτὴν ἐπιτηδειοτάτην εἰς ἀσφάλειαν θ' ἅμα, καὶ τὴν ἐκ παντὸς τοῦ πνεύμονος ἰσόρροπον ἀνάψυξιν ἐξευροῦσα. νομίζουσι δ' οἱ πολλοὶ, μὴ μέσην ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μᾶλλόν πως τετάχθαι τὴν καρδίαν, ἀπατώμενοι τῷ διασημαίνοντι κατὰ τὸν ἀριστερὸν τιτθὸν σφυγμῷ, τῆς ἐνταῦθα τεταγμένης κοιλίας, † ὄντι τῆς ἁπασῶν τῶν ἀρτηριῶν ἀρχῆς. ἀλλ' ἔστιν ἑτέρα κοιλία, πρός τε τὴν κοίλην ἐστραμμένη φλέβα, καὶ τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, δι' ἣν οὐκ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τί τὸ σύμπαν ἡ καρδία τετάχθαι λέγεται. μέση δ' ἀκριβῶς ὑπάρχει, οὐ ταύτης μόνης τῆς διαστάσεως, τῆς κατὰ τὸ πλάτος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑτέρων δυεῖν τῶν εἰς τὸ βάθος τε καὶ μῆκος τοῦ θώρακος διηκουσῶν. ὅθεν γὰρ οἱ σπόνδυλοι τῆς καρδίας ἀφεστήκασιν

† ἀποχεῖ

† οὔσης

τὴν ὀπίσω, τοσοῦτον ἔμπροσθεν τὰ στέρνα. καὶ μὲν γε καὶ ὅσον αἱ κλεῖς ἄνω, τοσοῦτον κάτω τὸ διάφραγμα, καὶ διὰ ταῦτα μέση κατὰ πάσας τὰς διαστάσεις τοῦ θώρακος κειμένη, δικαίαν μὲν ἐξ ἁπάντων τῶν τοῦ πνεύμονος τῶν μερῶν ποιεῖται τὴν ὁλκήν. ἀσφαλέστατα δ' αὐτὴ τέτακται, πάντων τῶν διὰ τοῦ θώρακος αὐτῇ προσπεφυμένων ἔξωθεν, ἀποχθεῖσα πορρωτάτω. μέσος δ' ὁ θώραξ ὑμέσιν εὐρώστοις, διείργεταί τε καὶ διαφράττεται, κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ φερομένοις ἄνωθεν κάτω. καταφύονται δὲ ἀσφαλῶς ὀπίσω μὲν, εἰς τοὺς τῆς ῥάχεως σπονδύλους, ἔμπροσθεν δὲ εἰς τὸ κατὰ στέρνον μέσον ὀστοῦν, οὗ πέρας ἐστὶ τέλος, κάτω μὲν ὁ ξιφοειδὴς ὀνομαζόμενος χόνδρος, ὁ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ἄνω δὲ τῶν κλειδῶν ἡ σύνταξις. ἡ δὲ χρεία τῶν ὑμένων, ἡ πρώτη μὲν καὶ μεγίστη †δεύτερον κοιλίας ἐργάσασθαι τοῦ θώρακος, ἵν' εἴ ποτε μεγάλου τραύματος ἐν θατέρῳ μέρει γεννηθέντος (ὡς ἐν τοῖς περὶ θώρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως ἐλέγομεν) ἀπόληται τὸ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔργον τῆς ἀναπνοῆς, ἡ λοιπὴ κοιλία σωζομένη, τὸ γοῦν ἥμισυ τῆς ἐνεργείας διαφυλάττῃ. διὰ τοῦτο οὖν ἡμίφωνον μὲν καὶ ἡμίπνουν, ἐπὶ τοῖς εἴσω διασχοῦσι τραύμασι μεγάλοις ἐν θατέρῳ μέρει τοῦ θώρακος, εὐθὺς γίγνεται τὸ ζῶον. ἄφωνον δὲ τελέως καὶ ἄπνουν, εἰ ἀμφότεραι συντρηθεῖεν αἱ κοιλίαι. ταύτην τοίνυν οὕτω μεγάλην χρείαν παρεχομένων τῷ ζώῳ τῶν διαφραττόντων ὑμένων τὸν θώρακα, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα γεγονότων, εὐμήχανος ἡ φύσις ὑπάρχουσα, τὸ δι' ἕτερόν τι δημιουργηθὲν, καὶ πρὸς ἄλλο καταχρήσασθαι, τὴν ὡς ἀμφιεσμάτων τε ἅμα, καὶ συνδέσμων ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν, τοῖς ἐντὸς τοῦ θώρακος ὀργάνοις ἅπασιν ἐτεχνήσατο. καὶ γὰρ τὰς ἀρτηρίας τὰς ἐνταῦθα, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα, καὶ τὸν οἰσοφάγον, ἤδη δὲ καὶ αὐτὸν ὅλον τὸν πνεύμονα, συνδοῦσί τε τῷ παντὶ θώρακι, καὶ σκέπουσιν οἱ ὑμένες οἱ δὲ περιτεινόμενοι. τὴν μὲν οὖν ὡς δεσμῶν χρείαν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις παρέχονται ὁμότιμον. τὸ γὰρ ἀπλανὲς τῆς ἕδρας ὁμοίως ἅπασι τοῖς ὀργάνοις χρηστόν ἐστι, τὴν δ' ὡς χιτώνων τε καὶ περιβλημάτων ἀνόμοιόν τε καὶ πολὺ διαλλάττουσαν. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν οὐδ' ὅλως δεῖται σκεπασμάτων, ὅσα φύσει παχέα καὶ ἰσχυρὰ, καθάπερ αἱ ἀρτηρίαι, καὶ ἡ κοιλία, καὶ ὁ στόμαχος. ἔνια δὲ χρήζει μὲν, ἀλλὰ μετρίως, ὥσπερ ὁ πνεύμων. αἱ μέντοι φλέβες καθ' ὅλον τὸν θώρακα μεγίστης ὠφελείας ἀπολαύουσιν, ἐκ τῆς τῶν ὑμένων ἐκφύσεώς τε καὶ περιφύσεως, καὶ μάλιστα αὐτῶν † ἡ κοιλία, περὶ ἣν εὐθὺς λέγειν ἐν ἀρχῇ προθέμενοι, τοσοῦτον ἐδεήθημεν ἐξηγήσεως τῶν κατὰ τὸν θώρακα μορίων, ὡς γνῶναι τήν τε καρδίαν αὐτὴν τίνα θέσιν ἔχει, καὶ προσέτι τοὺς διαφράττοντας αὐτὸν ὑμένας, ὡς ἀπὸ μέσων τῶν στέρνων ἐπὶ τὴν ῥάχιν διήκουσιν, διχῇ τέμνοντες ὅλον τὸν θώρακα. καὶ τοίνυν, καὶ τὴν κοίλην φλέβα μεγίστην τῷ ζώῳ παρεχομένην χρείαν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο λόγοις. ἀναγκαῖον μὲν ἦν διὰ μέσων τῶν φρενῶν, ἢ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀναφέρεσθαι, καὶ αὖθις ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τῆς σφαγῆς καλουμένης ἀνιέναι χώραν, ὥστε καὶ τοῦτο δεδείξεται. κινουμένης δὲ διὰ παντὸς, τῆς τε καρδίας αὐτῆς, καὶ τοῦ πνεύμονος, καὶ τῶν φρενῶν, καὶ ὅλου τοῦ θώρακος, οὐκ ἦν ἀσφαλὴς ἡ διὰ μέσης αὐτοῦ τῆς εὐρυχωρίας ὁδὸς, εἰ μή τινας ἔξωθεν ἡ φύσις ἐπικουρίας ἐτεχνήσατο, δι' ἃς καί τοι σειομένη διὰ παντὸς ἡ κοίλη φλὲψ, καὶ οἷον κρεμαμένη, πρός τε ταῦτ' ἀντέχει. καὶ εἰ καταπίπτοι ποτὲ, ἐπὶ τὴν ῥάχιν, ἢ τὰ στέρνα σφοδρῶς τὸ ζῶον, ἢ πρός τινος τῶν ἔξωθεν πλήττοιτο, σῶά τε καὶ ὑγιὴς, οὐδὲν ἐκ τοῦ λεπτὸν ἕνα ἔχειν χιτῶνα, τῆς πολλαπλασίου τὸ πάχος ἀρτηρίας, εἰς ἀσφάλειαν ἀπολειπομένη. τίνες οὖν αἱ μηχαναὶ τῆς δυσπαθείας αὐτῇ πρὸς τῆς φύσεως ἐξεύρηνται, ἤδη λεκτέον. αἱ μὲν κοιναὶ πάντων αὐτῆς, οὐ μόνον τῶν μερῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκφύσεων, οἱ προειρημένοι χιτῶνες ὑπάρχουσι. συναποφυόμενοι μὲν, ἁπάσαις αὐταῖς, ἕνεκα τοῦ συνδεῖν τε ἅμα τοῖς τε παρακειμένοις ἑκάστοτε μορίοις, καὶ τὸν ὅλον ὄγκον τοῦ χιτῶνος ἐργάζεσθαι ῥωμαλεώτερον. αὐτὴν δὲ τὴν κοίλην ἀναφερόντων, ἀπὸ τῶν φρενῶν ἄχρι καὶ τῆς σφαγῆς. ἡ δὲ καθ' ἕκαστον αὐτῆς μέρος ἐπικουρία, τριχῇ νενέμηται. κατὰ μὲν τὰ μέσα τοῦ θώρακος, οἷον χεῖρά τινα τῆς καρδίας ὀρεγούσης αὐτῇ νευρώδη τε καὶ ἰσχυρὰν ἀπόφυσιν. ἐν δὲ τοῖς κατωτέρω μέρεσι τὸν πέμπτον λοβὸν τοῦ πνεύμονος ὑποτεταγμένον ἐχούσης, ἐν δὲ τοῖς ἄνω, μέγιστόν τε καὶ μαλακώτατον ἀδένα τὸν καλούμενον θυμόν. ἀλλ' ἡ μὲν τῆς καρδίας ἀπόφυσις, οὐκ εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλο τι μεγάλως χρήσιμον αὐτῇ τῇ καρδίᾳ γέγονεν, ὃ προϊόντος ἐξηγήσομαι τοῦ λόγου. τὸν δὲ πέμπτον λοβὸν, ὥσπερ οὖν καὶ τὸν θυμὸν, ἕνεκα τῆς μεγάλης φλεβὸς ἡ φύσις ἐδημιούργησε, καί σε θαυμάζειν οἶμαι μᾶλλον, οὐκ εἰ τῷ λόγῳ τὸ πᾶν ἐπιτρέποις, ἀλλ' εἰ βουληθείης διελὼν ζῶον ὁτιοῦν, αὐτόπτης γενέσθαι τοῦ θαύματος. οὐ μόνον γὰρ ὑποβεβλημένον ὄψει τῇ φλεβὶ τὸν λοβὸν, ἀλλὰ καὶ κοῖλον ἀτρέμα γιγνόμενον, ὡς μὴ σφαλερὰν εἶναι τὴν ἐπίβασιν αὐτῆς. οὐ μὴν οὐδ' ἀγγείοις διαπέπλεκται μεγάλοις, ἢ πολλοῖς ὁ λοβὸς οὗτος, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς οὐσίας, ἡ τοῦ πνεύμονος σὰρξ, ἣν ἔνιοι καλοῦσι παρέγχυμα, σαφῶς κἀν τούτῳ τῆς φύσεως ἐνδεικνυμένης, ὡς οὐκ ἀναπνευστικὸν ὄργανον, ἀλλ' ὡς ὑποστόρεσμά τι μαλθακὸν τῇ κοίλῃ φλεβὶ τὸν λοβὸν τοῦτον ἐδημιούργησε. πρέπειν γὰρ οἶμαι, τῷ μὲν ἀναπνευστικῷ πολλὰς καὶ μεγάλας ὑποδοχὰς ἔχειν πνεύματος, τῷ δ' ὀχήσειν ἀλύπως τε, καὶ ἀσφαλῶς μέλλοντι τὸ ἐπικείμενον ὄργανον, ἥκιστα μετέχειν τοῦ διαστέλλεσθαί τε καὶ ὅλως τοῦ κινεῖσθαι σφοδρῶς. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων χρεία, διὰ κινήσεως, ἡ δὲ τῶν ὑποστορεσμάτων, δι' ἡσυχίας ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο. καὶ τοίνυν κἀκ τοῦ δύο, μὲν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι τοῦ θώρακος ποιήσασθαι τοὺς λοβοὺς, τρεῖς δ' ἐν τοῖς δεξιοῖς, ἱκανῶς ἡ φύσις ἐνδείκνυται τὴν χρείαν αὐτοῦ. τῆς γὰρ κοίλης φλεβὸς, ἐκ μὲν τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ ζώου τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ὁρμωμένης, πρὸς δὲ τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ἀναφερομένης, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς δεξιοῖς τὴν θέσιν ἐχούσης, ἀναγκαῖον ἦν τὸν ἕνεκα ταύτης δημιουργηθέντα λοβὸν, ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ θώρακος τετάχθαι. καί μοι καὶ τοῦτο τῆς δικαίας φύσεως ἔργον, αἰσθήσει μὲν ἴσως ψιλῇ χωρὶς νοῦ φαντασθησόμενον ἄδικον, ἀληθείᾳ δ' εἴπερ τι καὶ ἄλλο δικαιότατον ὑπάρχον, ὑμνεῖσθαι προσήκει τὸ κατὰ δύναμιν, οὐ τὸ κατὰ φαντασίαν ἐκλεξαμένης ἴσον, ὅπερ ἦν ἀληθές τε, καὶ θείας ἔργον δικαιοσύνης. ἔνθα μὲν γὰρ ἑκατέρου τῶν ὀργάνων ὁμότιμος ἡ τῆς ἐνεργείας ὑπάρχει χρεία, καθάπερ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶ, καὶ χερσὶ, καὶ ποσὶν, ἐνταῦθ' ἀκριβῶς ἴσα τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς ἐποίησεν, ἔνθα δὲ κατά τι πλεονεκτεῖ θάτερον διά τινα χρείαν ἐξαίρετον, ἐνταῦθα μόριόν τι περιττότερον ἐδημιούργησεν, ὡς ἐπί τε τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς ἐπεδείξαμεν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ. καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον φαίνεται, τὰ κατὰ τὸν πέμπτον λοβὸν τοῦ πνεύμονος

† λύω

† κοίλη

ἔχειν, ὧν ἕνεκα τῆς κοίλης φλεβὸς ἡ φύσις ἐργασαμένη, καὶ μέγεθος αὐτοῦ καὶ πλοκὴν καὶ θέσιν, καὶ σχῆμα, καὶ τἆλλα πάντα, πρὸς τὴν χρείαν ἀποβλέπουσα, διεκόσμησεν. οὐδ᾽ ἔστιν εὑρεῖν οὐδὲν ζῶον, ὅτῳ μὴ πλεονεκτεῖν μονάδι μιᾷ τῶν ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ πνεύμονος λοβῶν, ὁ ἀριθμὸς παρὰ τοὺς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. καί τοι γε οὐ πάντα τὰ ζῶα δύο λοβοὺς καθ᾽ ἑκάτερον ἔχει τὸ μόριον, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἔστιν οἷς καὶ πλείους εἰσίν. ἅπασιν οὖν εἷς τις ἐξαίρετος ὑποβέβληνται τῇ κοίλῃ φλεβί. περὶ μὲν δὴ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἄλλων ζώων ἀριθμοῦ τῶν λοβῶν, οὐ πρόκειται λέγειν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἄλλου τινὸς αὐτῶν ὀργάνου τῆς κατασκευῆς ὁ λόγος ἐφήψατο, πλὴν εἴπου κατ᾽ ἀνάγκην τινὰ τῆς εἰς ἄνθρωπον ἐξηγήσεως ἀφορμὰς ποριζόμενος. εἰ δὲ μὴ φθάσαιμεν ἀποθανεῖν, ἐξηγησόμεθά ποτε καὶ τὴν ἐκείνων κατασκευὴν, ὡδὶ λεπτῶς οὕτω κατατέμνοντες, ὥσπερ καὶ τὴν ἀνθρώπων. νυνὶ δὲ ἀγαπῷημεν, εἰ εἰς τῆς παρούσης διεξόδου τὸ τέλος ἀφικώμεθα, πλέον ἔτι τὸ λειπόμενον ἐχούσης τῶν ἤδη διηνυσμένων, ὅθεν ἀρκείτω γε τοσοῦτον εἰπόντας ἀπαλλάττεσθαι πρὸς ἕτερα, διότι τοῦ θώρακος ἐν τῷ διαστέλλεσθαι, τὸ μὲν ἄλλο πᾶν κύτος ὁ ἄνωθεν ἐκπληροῖ λοβός. ὅσον δὲ αὐτοῦ μέρος, αἱ νόθαι πλευραὶ λοξὸν καὶ στενὸν ἀποτέμνονται κάτω, τοῦτ᾽ ἄλλο περὶ μήκους καταλαμβάνει. καὶ οὕτω δύο μὲν, καθ᾽ ἑκάτερον μέρος οἱ μεγάλοι λοβοὶ γίγνονται, πέμπτος δ᾽ ὁ μικρὸς ἐν τοῖς δεξιοῖς ἕνεκα τῆς κοίλης φλεβὸς ἀπὸ τοῦ διαφράγματος ἄχρι τοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς ἐκτεταμένος, ἐντεῦθεν δὲ τὸ μὲν τῆς κοίλης εἰς τὴν καρδίαν αὐτὴν ἐμφύεται. τὸ δὲ ἕτερον μέρος τὸ μεῖζον, ὄρθιον ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀναφέρεται, μέχρι μέν τινος ὑπὸ τῶν τῆς καρδίας ἀναφύσεων ἀποπεμπόμενον, ἐφεξῆς δ᾽ ἐπιβαῖνον τῷ θύμῳ καλουμένῳ. τοῦτον γὰρ δὴ τὸν ἀδένα μέγιστόν τε ἅμα καὶ μαλθακώτατον ὑπέτεινεν ἡ φύσις τοῖς ἄνω μέρεσι, τοῦ μέσου κατὰ τὸ στῆθος ὀστοῦ τοῦ στέρνου καλουμένου, ὡς μήτε ψαύειν αὐτὸ τῆς κοίλης φλεβὸς, τάς τε ἄλλας ἁπάσας ἐκφύσεις αὐτῆς τὰς ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ γινομένας παμπόλλους οὔσας στηρίζεσθαι, καθ᾽ ἃ πρῶτον ἐμφύονται. πανταχοῦ γὰρ ὅπου μετέωρον ἀγγεῖον ἡ φύσις σχίζει, πάντως ἐνταῦθα μέσον ἀδένα τὴν σχίσιν πληροῦντα κατατίθησιν. ἔστι δ᾽ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ φλεβῶν ἀποβλαστήματα μεγίστων εἰς ὠμοπλάτας, καὶ χεῖρας φερομένων, καὶ πρὸ τούτων ἔτι τῶν μετὰ τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ θώρακος διανεμομένων. τῶν δὲ εἰς τὰ πρόσω καὶ κάτω διασπειρομένων, ὧν ἡ μεγίστη μοῖρα κατὰ τοὺς τιτθοὺς ἐνεχθεῖσα μέχρι τῶν καθ᾽ ὑπογάστριον ἐκτείνεται χωρίων, ταύταις πάσαις ταῖς ἀπονεμήσεσι τῶν φλεβῶν, καὶ πρὸ τούτων αὐτῇ τῇ κοίλῃ τῶν προειρημένων ἀδένων, μέγιστον ὄφελος ἡ φύσις ἐτεχνήσατο, διάφραγμά τε ἅμα τῶν πλησίον ὀστῶν, καταθεῖσα τοῖς ἐν τοῖς πιλητικοῖς κτίσμασιν ὁμοιότατον ἕδραν τε παρέξοντα, καὶ πολλὴν ἅπασιν αὐτοῖς ἀσφάλειαν ἐκποριοῦντα. τὴν μὲν δὴ κοίλην φλέβα κατὰ τόνδε τὸν τρόπον ἀπὸ τοῦ διαφράγματος ἄχρι τοῦ τραχήλου μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἀνήγαγεν. ἔμπαλιν δ᾽ αὐτῇ φερόμενον ἄνωθεν κάτω τὸν οἰσοφάγον, ὡς ἂν ὁδὸν ὑπάρχοντα τῆς ἐκ τοῦ στόματος εἰς τὴν γαστέρα καταφερομένης τροφῆς, ἐν ᾧ μάλιστα καταθέσθαι τοῦ θώρακος ἐπιτηδειότατον ἦν, ἐν τούτῳ κατέθετο. καί μοι καὶ νῦν ἤδη προσέχειν ἀξιῶ τὸν νοῦν ἐπαγγελλομένῳ δείξειν, οὐκ αὖ τῷ μόνῳ τῷ στομάχῳ τὴν διὰ τοῦ θώρακος ὁδὸν ἄριστα παρεσκευασμένην, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοῦ πνεύμονος ὀργάνοις ἀλυποτάτην. τόν τε γὰρ πνεύμονα, καὶ τὴν καρδίαν, καὶ ὅλον τὸν θώρακα, σὺν ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις ταῖς κατ᾽ αὐτὸν ἐχρῆν δή που διαστελλόμενά τε καὶ συστελλόμενα, μηδὲν ἐμποδίζεσθαι πρὸς μηδετέραν τῶν κινήσεων ὑπὸ μηδενὸς, αὐτόν τε τὸν στόμαχον μὴ διὰ μέσης εὐρυχωρίας τοῦ θώρακος διεκπίπτειν οἷον κρεμάμενον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀσφαλοῦς τινος ἕδρας ἀναπαύεσθαι. ταῦτ᾽ οὖν ἀμφότερα, τά τε τοῖς τοῦ πνεύματος ὀργάνοις ἀλυπότατα, καὶ τὰ τοῦ στομάχου λυσιτελέστατα, διὰ τῆς ἐπικαίρου θέσεως αὐτοῦ θαυμαστῶς ἡ φύσις ἐξεποιήσατο. κατὰ γὰρ τῶν τῆς ῥάχεως σπονδύλων ἐπικείμενος καὶ συνδεδεμένος τούτοις, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διερχόμενος, ὅλον τὸν θώρακα σὺν τῷ τῆς θέσεως ἑδραίῳ τε καὶ πανταχόθεν ἀσφαλεῖ, καὶ τὸ μηδὲν ἐνοχλεῖν, μήτε τῇ καρδίᾳ, μήτε τῷ πνεύμονι, μήτ᾽ ἄλλῳ τινὶ τῶν κατὰ τὸν θώρακα μορίων ἐπεκτήσατο. καὶ γάρ τοι καὶ τὸ σκολιὸν αὐτῆς τῆς θέσεως, ἔτι μᾶλλον σε διδάξει, πρὸς δύο ταῦτα ἀποβλέπουσαν τὴν φύσιν, ὡς μήτ᾽ ἐνοχλοίη τι τοῖς τοῦ πνεύματος ὀργάνοις, μήτ᾽ αὐτός τι βλάπτοιτο τὴν ὁδὸν ταύτην αὐτῷ τεμέσθαι. κατὰ μέν γε τῆς μέσης χώρας τῶν πρώτων τοῦ νώτου τεττάρων σπονδύλων, ἀκριβῶς ἐκτέτακται μηδαμόσε, παρατρεπόμενος ὡς ἂν πρὸς τῷ μηδὲν μέλλειν στενοχωρεῖν τῶν κατὰ τὸν θώρακα, καὶ τὴν ἕδραν ἀσφαλῆ διὰ τῆς τοιαύτης θέσεως ἕξειν μάλιστα, καὶ πρὸς μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἑτοίμως ἀδικηθησόμενος. ὄπισθεν μὲν γὰρ αὐτοῦ προκειμένων ἅμα τοῖς σπονδύλοις τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν ἀποφύσεων, ἃς ἀκάνθας ὀνομάζουσιν, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ στέρνου, καὶ παντὸς τοῦ κατὰ τὸν θώρακα κύτους, εὔδηλον ὡς οὐδὲν τῶν ἔξωθεν ἐμπεσόν ποτ᾽ αὐτῷ, καὶ τρῶσαι καὶ θλάσαι δυνήσεται. τοσούτοις τε καὶ οὕτως ἰσχυροῖς προβλήμασι πανταχόθεν ὀχυρωθέντι, κατὰ δὲ τὸν πέμπτον σπόνδυλον, ἐκτρέπεται μὲν τῆς κατ᾽ εὐθὺ κάτω φορᾶς εἰς τὰ δεξιὰ μέρη μεθιστάμενος. ἑτέρῳ δὲ ὀργάνῳ κυριωτέρῳ παραχωρεῖ τῆς βελτίονος ἕδρας τῇ μεγίστῃ πασῶν ἀρτηρίᾳ. ταύτην γὰρ ἐκ μὲν τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφυομένην, εἰς ἅπαν δὲ τὸ σῶμα τοῦ ζώου διανεμομένην, δίκαιον ἦν δή που, πρῶτα μὲν διχῇ σχισθῆναι τμήμασιν ἀνίσοις, καὶ μεῖζον αὐτοῖς γενέσθαι πολλῷ τὸ κάτω φερόμενον, ὅτι καὶ τοῦ ζώου πάντες τὰ κάτω τῆς καρδίας μόρια, πολλῷ πλείω τε καὶ μείζω τῶν ἄνω, κατά τε τῆς ἀρίστης χώρας ἐπιβῆναι τῶν σπονδύλων, ἥτις ἦν ἡ μέση. διατί δ᾽ ὡδὶ τὸν πέμπτον σπόνδυλον ἥκει ἡ ἀρτηρία, καὶ ὡς οὔτ᾽ ἀνωτέρω βέλτιον ἦν, οὔτε κατωτέρω τῆς ῥάχεως ἐπιβαίνειν αὐτὴν, ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. τὸν περὶ τοῦ στομάχου λόγον ἅπαντα πρότερον ἡμῶν διεξελθόντων, ὃν ὅτι μὲν ἀποχωρῆσαι τῆς μέσης χώρας ἄμεινον ἦν, ὀρθῶς ἀποδέδεικται. διότι δ᾽ ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη μᾶλλον οὐκ ἐπὶ θατέρου, τοῦτ᾽ ἤδη μοι δεικνύντι προσέχετε τὸν νοῦν. ἐπιβαίνει μὲν ἡ ἀρτηρία τῇ μέσῃ χώρᾳ τῶν σπονδύλων, οὐ μὴν σφόδρα γε τυραννικῶς καὶ πλεονεκτικῶς ἀπελαύνει τὸν στόμαχον, ἀλλὰ βραχύ τι καὶ αὐτὴ παραχωροῦσα, δέχεται καὶ προσίεται κοινωνὸν τῆς κατὰ τῶν σπονδύλων ἕδρας αὐτόν. ὥστ᾽ εἴ μοι νοήσεις τινὰ γραμμὴν, ἄνωθεν κάτω διὰ μέσης τῆς ῥάχεως τεταμένην, ἐπιβεβηκυῖαν τε κατὰ ταύτης γραμμῆς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν οὕτως, ὥστε τὸ πλέον μὲν αὐτῆς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς εἶναι τοῦ ζώου μέρεσι, τὸ δὲ ἔλαττον ἐν τοῖς δεξιοῖς, οὐ σε δόξει διαφέρεσθαι πρὸς ἑαυτὸν ὁ λόγος, ἅμα μὲν τὴν μέσην χώραν τῶν σπονδύλων ὑπὸ τῆς ἀρτηρίας κατειλῆφθαι φάσκων.

φάσκων, ἅμα δ' οὐκ ἀκριβῶς εἶναι μέσην αὐτήν, ἀλλὰ πλέον ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἀριστερῶν. ὥσπερ γὰρ ὅτι κυριωτέραν αὐτὴν ὑπάρχουσαν τοῦ στομάχου, δίκαιον ἦν οἷον ἐν προεδρίᾳ τετάχθαι, καλῶς εἴρηται πρόσθεν. οὕτως ὅτι μηδὲ ὁ στόμαχος ἄκυρόν ἐστι μόριον, ὡς ἀμεληθῆναι παντάπασιν ἐννοεῖν ἡμᾶς προσήκει. συντεθέντων ἀμφοῖν τῶν λογισμῶν, οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέραν χώραν οὐδετέρων τῶν ὀργάνων ἐξευρεῖν ἀμείνονα τῆς νῦν ὑπαρχούσης. ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ τῆς μέσης γραμμῆς ἐπιβεβηκέναι πάντως ἐχρῆν τὴν ἀρτηρίαν, ἀποχωρεῖν τε βραχὺ πρὸς τὰ πλάγια, σκόπει πάλιν κἀνταῦθα τὴν πρόνοιάν θ' ἅμα, καὶ τὴν τέχνην τῆς φύσεως. ἐκ γὰρ τῶν ἀριστερῶν μερῶν τῆς καρδίας ἐκφυομένην τὴν ἀρτηρίαν, εὔλογον ἦν διὰ τῶν ἀριστερῶν ἐπιβῆναι μερῶν ἐνεχθεῖσαν κατ' εὐθύ. ἐὰν δή που τὸ ἐν μέσῳ πᾶν τῆς καρδίας καὶ τῆς ῥάχεως, οἷον κρεμαμένη τε καὶ ἀστήρικτος διέρχηται, οὐ μεῖζον οὐδὲν ἦν ὄφελος ἐν οὕτω σφαλερῷ χωρίῳ βραχέος διαστήματος. ἅπερ οὖν καὶ θαυμάζειν οἶμαί σε ταῖς ἀνατομαῖς ὁμιλήσαντα, καὶ θεασάμενον αὐτόν, ὡς τὸ πάντων ἐλάχιστον διάστημα, τῶν μεταξὺ ῥάχεώς τε καὶ καρδίας, ἡ ἀρτηρία κατείληφεν, ἐναργῶς ἐνδεικνυμένη τοῖς ὀφθαλμοῖς τε καὶ νοῦν ἔχουσιν, ὡς ἐπείγοιτο πρὸς τὴν ῥάχιν αὕτη, καὶ τοῦ κατὰ τὸν πέμπτον ἐπιβαίνειν τοῦ νώτου σπόνδυλον ἡ αἰτία. κατ' εὐθὺ γὰρ ἀκριβῶς τῆς ἀρχῆς τοῦδε τοῦ σπονδύλου τὴν ἐκ καρδίας ἔκφυσιν ἔχει. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοῦ πνεύματος ὀργάνων ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν. ὁ δὲ στόμαχος τῆς γαστρός, ἐπὶ μὲν τῶν τεττάρων τῶν πρώτων, τοῦ θώρακος σπονδύλων ἐπιβέβηκε, τοῖς δ' ὀκτὼ τοῖς λοιποῖς ἐκ τῶν δεξιῶν παρατέταται, δι' ἃς εἴπομεν αἰτίας. ὅταν δὲ δὴ πρῶτον ἅψηται τῶν φρενῶν, αἳ δὴ τὸ κάτω πέρας εἰσὶ τοῦ θώρακος, ὑμέσιν ἰσχυροῖς εἰς ἱκανὸν ὕψος ἐξαιρούμενος, ὑπερβαίνει τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν αὖθις ἐπὶ θάτερα μέρη, κἀνταῦθα τὰς φρένας διεξερχόμενος ἐμφύεται τῷ στόματι τῆς γαστρός. ὑψηλὸς μέν, ὅπως μὴ θλίβοι τὴν ἀρτηρίαν ἐν ταῖς τῶν σκληροτέρων σιτίων παρόδοις. εἰς ἀριστερὰ δέ, διότι τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἐν τούτῳ τετάχθαι βέλτιον ἦν, ὡς ὁ πρόσθεν ἐδίδαξε λόγος. ἥ τε τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, παρὰ τὸν στόμαχον εἰς τὴν γαστέρα φερομένων ὁδός, ἀσφαλεστέρα μακρῷ τῆς εὐθείας ἔμελλεν ἡ λοξὴ γενήσεσθαι. μαλακὰ γὰρ ὄντα ταῦτα καὶ λεπτά, καὶ διὰ μακροῦ κατ' εὐθὺ τεταμένα, καὶ μέγιστον μόριον ἐξηρτημένον αὐτῶν ἔχοντα, τὴν γαστέρα πληρωθεῖσαν σιτίων ἀνακείμενον, ὑπὸ τοῦ ταύτης ὄγκου τε καὶ βάρους ἀεὶ κατατεινόμενα ῥᾳδίως ἂν ἀπορρήγνυτο, τοῦ μηδὲν τοιοῦτον γίγνεσθαι χάριν ἡ φύσις, αὐτόν τε τὸν στόμαχον ᾧ παραπέφυκε, δι' ἄλλα τέ τινα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τῆς τῶν νεύρων ἀσφαλείας ἕνεκα λοξὸν τῇ θέσει, καὶ σκολιὸν ὅλον, ἐδημιουργήσατο. καὶ προσέτι καὶ αὐτὰ τὰ νεῦρα πλησίον τῆς γαστρὸς γιγνόμενα, περὶ αὐτὸν ἑλίττουσα πρότερον οὕτως ἐμφύει. περὶ μὲν δὴ τῶν νεύρων ἐπὶ πλέον αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δὲ τέλος γὰρ ἤδη ἡμῖν τὰ περὶ τῆς κοίλης φλεβός, καὶ τῆς τοῦ στομάχου θέσεως ἔχει, πάλιν ἐπὶ τὰ τοῦ πνεύματος ὄργανα μεταβάντες ἐπιδείξομεν εἰς ὅσον ἡ φύσις ἅπαντα διεκόσμησε, καὶ θέσιν ἀρίστην ἑκάστῳ, καὶ πλοκήν, καὶ διάπλασιν, ὄγκου τε ποσότητα καὶ σχῆμα περιθεῖσα. καὶ μαλακότητας δὲ καὶ σκληρότητας, καὶ βαρύτητας, καὶ κουφότητας, ἅπαντά τε τἄλλα ὅσα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, κατὰ τὸ δικαιότατον ἑκάστῳ νείμασα. καὶ μὲν δὴ καὶ πρὸς ἄλληλα κοινωνίας αὐτῶν εἰς ὅσον προὐνοήσατο, τὰ μὲν συμφύσασα, τὰ δὲ προσαρτῶσα, τὰ δὲ περιβάλλουσα, τὰ δὲ ἀμφιεννῦσα, καὶ πᾶν ἔτι τοιοῦτον, εἰς ἀσφάλειαν αὐτοῖς διέφερεν ἐπιτεχνωμένη, καὶ ταῦτ' ἐξηγησόμεθα σύμπαντα τὴν ἀρχὴν αὖθις ἀπὸ τῆς καρδίας ποιησάμενοι. ταύτην οὖν, ὅτι μὲν ἐν μέσῳ χρὴ τετάχθαι τῷ θώρακι, καὶ ὅτι περιβεβλῆσθαι μὲν ἐν κύκλῳ τὸν πνεύμονα, καθάπερ δακτύλοις τισὶ τοῖς λοβοῖς αὐτὴν περιλαμβάνοντα, περικεῖσθαι δ' ἔξωθεν ἀμφοτέροις τὸν θώρακα, σαφὲς ἐκ τῶν ἤδη λελεγμένων ἐστί. διατί δὲ οὐκ ἀκριβῶς ἐστι σφαιροειδές, ἀλλ' ἀπὸ πλατείας τε καὶ κυκλοτεροῦς τῆς ἀναβάσεως, ἣν κεφαλὴν αὐτῆς ὀνομάζουσιν ἀρξαμένη, κἄπειτα κατὰ βραχὺ μειουμένη τρόπον ὁμοιότατον κώνῳ στενοειδὴς καὶ λεπτὴ εἰς τὸ κάτω γίνεται πέρας, ὅπω μὲν εἴρηται πρόσθεν. ἀρκτέον δ' ἐντεῦθεν μοι μάλιστα τοῦ περὶ αὐτῆς λόγου παντός, οὐκ ἴσης ἀσφαλείας ἐδεῖτο πάντα αὐτῆς τὰ μόρια, διότι μηδὲ τὴν αὐτὴν ἅπαντα χρείαν πεπίστευται. τὰ μέν γε περὶ τὴν βάσιν ἀγγείων ἐκφύσει ἀνάκειται, τὰ δ' ἑκατέρωθεν ἀπὸ τοῦδε μέχρι τοῦ κάτω πέρατος, οἷον πλευρὰ ἕτερα ταῖς τῶν κοιλιῶν γενέσεσιν ἀνάκειται. αὐτὸ δὲ τὸ κάτω πέρας, ἀπόφυσίς ἐστιν ἰσχυρὰ καὶ πυκνή, ἅμα μὲν οἷον ἐπίθημα ταῖς κοιλίαις αὐτῆς γεγενημένον, ἅμα δὲ οἷον πρόβλημα τῆς ὅλης καρδίας, ὅπως μή ποτε ἐν ταῖς σφοδροτέραις κινήσεσιν ἐμπίπτουσα, βιαίως τοῖς προκειμένοις ὀστοῖς τοῦ θώρακος ἐμποδίζηται, καί πῃ καὶ πονῇ, καὶ διὰ ταῦτα ἀναγκάζηται συγχεῖν τε καὶ διαφθείρειν τὸν ῥυθμὸν τῆς κινήσεως. τοῦτο μὲν δὴ τὸ μέρος τῆς καρδίας, τὸ ἀκυρώτατόν ἐστι. τὸ δ' εἰς τὰς τῶν ἀγγείων ἐκφύσεις νενεμημένον, ἁπάντων κυριώτατον. ὅσα δ' ἐν τῷ μεταξὺ τοῖς τῶν γειτνιώντων ἀξιώμασιν ἀνάλογον ἔχει, τὰ μὲν γὰρ πλησίον τῆς βάσεως ὀλίγου δεῖν κυριώτατα, τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων, εἰς ὅσον ἀφέστηκεν ἑκατέρου τῶν ἄκρων, εἰς τοσοῦτον ἀπολείπεται καὶ πλεονεκτεῖ τῆς ἐκείνων ἀξίας. οὔκουν θαυμαστὸν οὐδέν, ἅμα μὲν κωνοειδῆ γίνεσθαι τὴν καρδίαν, ἅμα δὲ τὰ μὲν κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, ἅπερ ἦν κυριώτατα, τὴν ἀσφαλεστάτην χώραν καταλαβεῖν, τὰ δὲ κατὰ τὸν πυθμένα τὰ πάντων ἀκυρώτατα, τὴν εὐπαθεστέραν. ὅταν δ' ἀκυρώτατον ἐν καρδίᾳ λέγηταί τι μόριον, οὐκ οἶμαί τινα τοσοῦτον σφάλλεσθαι τῆς ἀληθείας, ὡς ἁπλῶς ἀκυρώτατον ἀκούειν. οὐ γὰρ ἂν εὕροις οὔτ' ἄλλο τοιοῦτον οὐδὲν ἐν καρδίᾳ μόριον, οὔτ' αὐτὸ τὸ κάτω πέρας, ὡς μὴ πάντων εἰ τύχοι τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἢ ταῖς χερσὶ κυριώτατον ὑπάρχειν, ἀλλ' ὡς κυρίων ἁπάντων ὄντων, εἶτ' ἀλλήλοις παραβαλλομένων, τὸ μὲν ἧττον αὐτῶν χρὴ νοεῖν, τὸ δὲ μᾶλλον εἶναι τοιοῦτον. ὅπως δέ μοι τῷ λόγῳ μὴ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ εἰσαῦθις ἕποιο παρακούων, μηδὲν ἐθέλω σοι διελθεῖν, ἐξ ὧν χρὴ διαγινώσκειν ἐν ζώου σώματι μόριον, ἄκυρόν τε καὶ κύριον. ἀπὸ μὲν δὴ τῆς χρείας ἄμφω κρίνειν, ἐπεὶ δ' ἐστὶν αὕτη τριττὴ κατὰ γένος, ἢ γὰρ εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν, ἢ εἰς τὸ καλῶς ζῆν, ἢ εἰς τὴν τούτων φυλακὴν διαφέρει. τὰ μὲν εἰς τὸ ζῆν αὐτὸ χρήσιμα μόρια κύρια πάντως ἡγεῖσθαι. τῶν λοιπῶν δ' ἑκατέρων γενῶν ἀκύρων ὑπαρχόντων, ὅσοις μὲν συμπάσχει ῥᾳδίως τὰ κύρια ταῦτα, ἧττον τῶν ἄλλων ἄκυρα νομίζειν, ὅσοις δ' οὐ συμπάσχει μᾶλλον. ἐπεὶ τοίνυν ἡ καρδία τῆς ἐμφύτου θερμασίας ᾗ διοικεῖται τὸ ζῷον, οἷον ἑστία τίς ἐστι καὶ πηγή, πᾶν μὲν ἂν οὕτω μόριον αὐτῆς εἴη κύριον, ἀλλὰ μᾶλλον ὅσον ἡ χρεία τῷ παντὶ ζώῳ διαφυλάττει τὴν ζωήν. ἔστι δὲ δὴ ταῦτα δυοῖν ἀγγείων

στόματα, κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς κοιλίαν, ἣν τοῖς ἰατροῖς ἔθος ὀνομάζειν ἐστὶ πνευματικήν. διὰ γοῦν δὴ τούτων τῶν στομάτων ἡ καρδία, διὰ μὲν τοῦ μικροτέρου, ταῖς κατὰ τὸν πνεύμονα, διὰ δὲ τοῦ μείζονος, ἁπάσαις ταῖς κατὰ τὸ ζῶον ἐστὶν ἀρτηρίαις συνεχές. ἧττον δ' ἂν εἴη τούτων κύρια, τὰ κατὰ τὴν ἑτέραν αὐτῆς κοιλίαν, ἣν αἱματικὴν ὀνομάζουσιν, ὅμως μὴν καὶ ταῦτα τῶν ἄλλων κυριώτερα, τὸ μὲν εἰσάγον εἰς αὐτὴν τὸ αἷμα, τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν πνεύμονα παράγον. ἐπεὶ δὲ ἀξιόλογόν ἐστιν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἀγγείων τε καὶ στομάτων, εὐλόγως καὶ ἡ καρδία, κατὰ ταῦτα τὰ μόρια, μεγίστη τε γέγονε καὶ τὸ μέσον ἐπέχει τοῦ παντὸς θώρακος, ἥτις ἦν ἀσφαλεστάτη χώρα, διὰ τὸ πλεῖστον ἁπάντων ἀποκεχωρηκέναι τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων αὐτῷ. τά τε γὰρ θλῶντα καὶ τὰ τέμνοντα, καὶ τὰ θερμαίνοντα, καὶ τὰ ψύχοντα, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο τοιοῦτον τοῖς ζώοις λυμαινόμενον, πολὺ πρότερον ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀδικῆσαί τε, καὶ διεξελθεῖν μόρια τοῦ τε θώρακος ὅλου καὶ τοῦ πνεύμονος, ἤπερ καὶ αὐτῆς τῆς καρδίας, πρὶν ἐπί τι τῶν εἰρημένων ἀφικέσθαι. τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ σχήματος αὐτῆς, καὶ τῶν μορίων ἑκάστου τῆς θέσεως, ὧδ' ἔχει, τὰ δὲ περὶ τῆς ὅλης 10 οὐσίας, ἐφεξῆς δίειμι. σὰρξ ἐστὶν ἡ καρδία, σκληρὰ καὶ δυσπαθὴς ἐξ ἰνῶν πολυειδῶν συγκειμένη, καὶ κατ' ἄμφω ταῦτα, κἂν εἰ παραπλήσιος εἶναι δοκεῖ τοῖς μυσίν, ἐναργῶς αὐτῶν διαφέρει. τοῖς μέν γε μονοειδής ἐστιν ἡ τῶν ἰνῶν φύσις. ἢ γὰρ εὐθείας μόνον ἔχουσιν ἐπὶ τὸ μῆκος ἑαυτῶν, ἢ ἐγκαρσίας κατὰ τὸ πλάτος, ἅμα δὲ ἑκατέρας οὐδείς. ἡ καρδία δὲ καὶ ταύτας ἀμφοτέρας ἔχει, καὶ τρίτας ἐπ' αὐταῖς τὰς λοξάς. ἀλλὰ καὶ σκληρότητι καὶ τόνῳ καὶ τῇ ξυμπάσῃ ῥώμῃ τε καὶ δυσπαθείᾳ, πολύ δή τι παραλλάττουσιν αἱ τῆς καρδίας ἶνες ἁπασῶν τῶν ἄλλων. οὐδενὸς γὰρ οὕτως ὀργάνου συνεχές, ἢ σφοδρόν ἐστι τὸ ἔργον, ὡς τῆς καρδίας, ὅθεν εὐλόγως εἰς ῥώμην ἅμα καὶ δυσπάθειαν, ἡ τοῦ σώματος αὐτῆς οὐσία παρεσκευάσθη. τὸ δὲ πολυειδὲς τῶν ἰνῶν, ὃ μηδενὶ μὲν ὑπάρχει μυΐ, πολλοῖς δ' ἄλλοις ὀργάνοις, οἷον μήτραις καὶ κύστεσι, καὶ γαστρί, ποικίλαις κινήσεσιν, ὁ πρόσθεν λόγος ἔδειξε, παρασκευάζειν τὴν φύσιν. ἕκαστος μὲν οὖν τῶν μυῶν ἁπλῆν καὶ μίαν ἔχει τὴν κίνησιν, ὡς καὶ τοῦτ' ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται. γαστὴρ δὲ καὶ αἱ μῆτραι, καὶ κύστεις, ἑκάτεραι ἕλκουσί τε καὶ κατέχουσι, καὶ ἐκκρίνουσιν ὥσπερ ἡ καρδία, καὶ διὰ τοῦτο πολυειδεῖς ἐν ἑκάστῳ τούτων αἱ ἶνες εἰσίν, ὡς ἐδείκνυτο. 20 ταῖς μὲν εὐθείαις αὐτῶν, ἵνα εἰς αὐτὰς συνιούσας ἕλκοιτό τι, ταῖς δ' ἐγκαρσίαις ἐκκρίνοιτο. πάσαις δ' ἅμα περιστελλομέναις τοῖς ἐνυπάρχουσι κατέχοιτο, καί σοι θεάσασθαι τὴν τοιαύτην αὐτῶν κίνησιν ἐπὶ τῆς καρδίας ἐστὶν ἐν διτταῖς καταστάσεσιν, ἢ ἐξῃρημένην ἄρτι τοῦ ζώου, καὶ σφύζουσαν ἔτι κατασκεψαμένῳ, ἢ τὸ περικείμενον αὐτῆς ὀστοῦν τὸ στέρνον ὀνομαζόμενον ἐκκόψαντι, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν. ὅταν μὲν γὰρ εἰς αὐτὰς συνιουσῶν, τῶν κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένων ἰνῶν, τῶν δ' ἄλλων ἁπασῶν χαλωμένων τε καὶ διισταμένων, ἔλαττον μὲν γίνηται τὸ μῆκος, αὐξηθῇ δὲ τὸ σύμπαν αὐτῆς εὖρος. ἐν τούτῳ μὲν, διαστελλομένην ὄψει τὴν ὅλην καρδίαν, ἔμπαλιν δὲ χαλωμένην μὲν ἐπὶ τὸ μῆκος, εἰς αὐτὰς δὲ συνιουσῶν τῶν κατὰ τὸ πλάτος, ἐν τούτῳ πάλιν συστελλομένην. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ τῶν κινήσεων, ἡσυχία τις γίνεται βραχεῖα, περιεσταλμένης μὲν ἀκριβῶς τῆς καρδίας τοῖς ἐνυπάρχουσιν. ἁπασῶν δὲ τῶν ἰνῶν ἐνεργουσῶν τηνικαῦτα, καὶ μάλιστα τῶν λοξῶν, μέγιστα δέ τι συνεπιλαμβάνουσι. μάλιστα δὲ τὸ πλεῖστον αὐτοὶ διαπράττονται τῆς συστολῆς, οἱ ἔνδον ἐν αὐταῖς ταῖς κοιλίαις τῆς καρδίας σύνδεσμοι 30 διατεταμένοι, ῥώμης μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἥκοντες, ἱκανοὶ δ' ὄντες ὁπότε συνιζάνοιεν ἔσω, συνεπισπᾶσθαι τῆς καρδίας τοὺς χιτῶνας. ἔστι γὰρ δή τι μέσον ἀμφοτέρων αὐτῆς τῶν κοιλιῶν, οἷον διάφραγμα, πρὸς ὃ περαίνουσιν οἱ διατεταμένοι σύνδεσμοι συνάπτοντες αὐτὰ, τοῖς σκέπουσιν ἔξωθεν ἑκατέρας τῆς κοιλίας σώμασιν, ἃ δὴ χιτῶνας αὐτῆς ὀνομάζουσιν. ὅταν μὲν οὖν ἐγγὺς ἥκωσιν οἱ χιτῶνες, ὅτοι τοῦ διαφράγματος, ἐκτείνεται μὲν τηνικαῦτα τὸ μῆκος τῆς καρδίας, συνιζάνει δὲ εἰς ἑαυτὸ τὸ πλάτος. ὅταν δ' ἐπὶ πλεῖστον ἀφιστῶνται, τὸ μὲν εὖρος αὐξάνεται, τὸ δὲ μῆκος ἔλαττον γίγνεται. καὶ μὴν εἴπερ οὐδέν ἐστιν ἄλλο τὸ διαστέλλεσθαι καὶ συστέλλεσθαι τὴν καρδίαν, ἢ τὸ τῶν κοιλιῶν αὐτῆς εὖρος ἐπὶ πλεῖστον διίστασθαί τε καὶ συμπίπτειν, εἴη ἂν ἡμῖν ἐξευρημένον ἑκάτερον αὐτῶν ὅπως γίγνεται. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τούς τε συνδέσμους ἰσχυροὺς ἡ καρδία κέκτηται, καὶ τὸ τῶν ἰνῶν εἶδος ἅπαν τοῖον, ἵν' ἀπόνως τε καὶ ἑτοίμως εἰς τὰς τρεῖς μεθίστηται καταστάσεις. διαστελλομένη μὲν ὁπότε ἕλκειν ὀρεχθῇ τι τῶν χρησίμων, περιστελλομένη δ' ὁπόταν ἀπολαύειν καιρὸς ᾖ τῶν ἑλχθέντων, συστελλομένη δὲ, ὁπόταν ἀποκρῖναί τι τῶν περιττωμάτων ὁρμήσῃ. λέλεκται 40 δ' ἐπιπλέον ὑπὲρ τούτων ἄλλοθί τε πολλαχόθι κἂν τοῖς περὶ χρείας ἀναπνοῆς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ νῦν, οὐ χρὴ νὴ Δία μηκύνειν ἔτι περὶ τῆς κινήσεως αὐτῆς διαλεγομένους. ἀλλ' ἤδη τόν τε ἀριθμὸν ἐξηγεῖσθαι τῶν ἀμφ' αὐτὴν ἀγγείων, καὶ τοῦ καθ' ἕκαστον στόματος ἐκδιδάσκειν τὴν ἰδέαν. ἐπεὶ δέ τι καὶ περὶ τοῦ πλήθους αὐτοῦ τῶν κοιλιῶν, ὅσα τἆλλα τούτοις ἕπεται διελθεῖν ἅπαντα, πλῆθος μὲν δὴ τῶν κοιλιῶν τῆς καρδίας. ἐντεῦθεν γὰρ ἄρξασθαι δίκαιον, οὐκ ἴσον ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶν, ἀλλ' ὅσα μὲν ἐξ ἀέρος εἰσπνεῖ διὰ φάρυγγος καὶ ῥινῶν καὶ στόματος, εὐθὺς μὲν καὶ πνεύμων τούτοις ἐστὶν, εὐθὺς δὲ καὶ τῆς καρδίας ἡ δεξιὰ κοιλία. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν, οὔτε πνεύμων ἐστὶν, οὔτ' ἐν τοῖς δεξιοῖς τῆς καρδίας εὐρύτης οὐδεμία. συναπόλλυται γὰρ ἀεὶ τῷ πνεύμονι δύο ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης, ἥ τε φωνὴ τοῦ ζώου, καὶ ἡ δεξιὰ τῆς καρδίας κοιλία, κἂν τῷδε δῆλον εἰς ὅσον ἑκάτερον αὐτῶν ἥκει χρείας. ἡ μὲν γὰρ δεξιὰ κοιλία, τοῦ πνεύμονος ἕνεκα γέγονεν. ὁ δὲ πνεύμων αὐτὸς, ἀναπνοῆς τε καὶ φωνῆς ἐστὶν ὄργανον. οὔκουν ὀρθῶς Ἀριστοτέλης διηρεῖτο περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλιῶν εἰς μέγεθος, καὶ μικρότητα τοῦ σώματος ἀνάγων αὐτῶν τὸν ἀριθμόν. οὔτε γὰρ τοῖς 50 μεγίστοις ζώοις ἅπασι τρεῖς, οὔτε τοῖς ἐλαχίστοις ἐστὶ μία. τὴν αὐτὴν γοῦν ἀκριβῶς ἔχει κατασκευὴν καρδίας ἵππος ὁ μέγιστος ἐλαχίστῳ στρουθῷ, κἂν εἰ μυῶν ἀνατέμοις κἂν εἰ βοῶν, κἂν εἴ τι τῶν ἄλλων ζώων, κἂν ἔτι μικρότερον εἴη μυὸς, ἢ μεῖζον βοὸς, ἅπασιν αὐτοῖς, ὅ τ' ἀριθμὸς ἴσος ὁ τῶν κοιλιῶν, ἥ τ' ἄλλη κατασκευὴ τῆς καρδίας ἡ αὐτή. οὐ γὰρ εἰς μέγεθος ἀποβλέπουσα, καὶ σμικρότητα σώματος ἡ φύσις ἐξαλλάττει τῶν ὀργάνων τὴν ἰδέαν. ἀλλ' ἡ τῆς ἐνεργείας διαφορὰ σκοπὸς αὐτῇ γίγνεται τῆς κατασκευῆς. αὐτὰς δ' αὖ πάλιν τὰς ἐνεργείας τῇ πρώτῃ χρείᾳ μετρεῖ, καὶ στοῖχός τις οὕτω θαυμαστὸς ἀποτελεῖται διαδεχομένων ἀλλήλας ἐνεργειῶν τε καὶ χρειῶν, ὡς ὅτε παρεληλυθὼς ὅλως ἐνεδείξατο λόγος. ὅτε νῦν ἐνεστηκὼς οὐδὲν ἧττον διδάξει τοὺς μὴ πάνυ τι ῥαθύμως ὁμιλοῦντας αὐτῷ. ἔχει γὰρ ὧδε. τὸ σύμπαν. χρεία τοῖς ἰχθύσιν οὐκ ἦν φωνῆς ἐν ὕδατι διαιτωμένοις, ἀλλ' οὐδ' ἀναπνεῖν αὐτοῖς ἐγχωρεῖ διὰ φάρυγγος, ὥσπερ οὐδ' ἡμῖν αὖ

τοῖς

τοῖς ὅταν ἐν τούτῳ τέχωμεν ὄντες. οὔκουν ἐν ᾧ μέγιστον πόρον ἀναπνοῆς καὶ φωνῆς, ὥσπερ τοῖς πτηνοῖς καὶ πεζοῖς ζώοις, οὕτω γενέσθαι κἀκείνοις βέλτιον ἦν, ἀλλ' ἡ τῶν βραγχίων ὀνομαζομένων κατασκευή, αὕτη πνεύμονος αὐτοῖς ὑπηρετεῖ. πολλοῖς γὰρ ταῦτα καὶ λεπτοῖς τρήμασι διειλημμένα, βασίμοις ἀέρι τε καὶ ἀτμῷ, λεπτοτέροις δ' ἢ καθ' ὕδατος ὄγκον, ἐκτὸς μὲν ἀποστέγει τοῦτο, διαπέμπει δ' ἑτοίμως ἐκεῖνα. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ ψυχρότεροι τὴν φύσιν εἰσὶν οἱ ἰχθύες, ὥστε μὴ δεῖσθαι τὴν καρδίαν αὐτῶν ἱκανῆς ἐμψύξεως. ἐνδείκνυται δὲ τὴν κρᾶσιν αὐτῶν ἐπ' ἄλλοις πολλοῖς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ ἄναιμον. ἢ γὰρ οὐδ' ὅλως, ἢ παντάπασιν ὀλίγον αἷμα κέκτηται, καὶ διὰ τοῦτο ὅσα πολύαιμα καὶ θερμὰ τῶν ἐνύδρων, οἷον δελφὶς καὶ φώκη καὶ φάλαινα, ταῦτα ἐξ ἀέρος ἀναπνεῖ πάντα, θαυμαστὸν ἵνα τρόπον ἀναπνοῆς. ὃν εἰσαῦθις ἂν ποτε διελθεῖν, ἐξηγουμένοις ἡμῖν τῶν ἄλλων ζώων τὴν κατασκευήν, ὥσπερ νῦν τὴν ἀνθρώπου. καιρὸς γὰρ αὖ πάλιν ἐπὶ τοῦτον ἐπανέρχεσθαι, τοσοῦτον ἐκείνων ἐπιμνησθέντας, ὅσον ἱκανὸν ἦν ἐνδείξασθαι τοῦ πνεύμονός τι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ δεξιᾶς κοιλίας τὴν χρείαν. ἀμοιβὴν γάρ τινα τῷ πνεύμονι, τὴν ἐκ τοῦ ἥπατος θρέψιν ἔοικεν αὐτῇ παρέχειν ἡ καρδία, καὶ τοῦτον ἀντεισφέρειν αὐτῷ τὸν ἔρανον, ἀνθ' οὗ λαμβάνει παρ' ἐκείνου πνεύματος. ἐδεῖτο μὲν γὰρ δήπου καὶ τῷ πνεύμονι τροφῆς. ἀλλ' οὐκ ἦν ἄμεινον εὐθὺς ἐκ τῆς κοίλης φλεβός, εἰς αὐτὸν ἰέναι τὸ αἷμα, καίτοι παρερχομένης γε ψαυούσης αὐτοῦ. διότι τε φύσιν ἐχρῆν ἑτέραν ἀγγείου κατασκευασθῆναι τοῦ θρέψοντος αὐτόν, οὐδὲν τῇ † κοιλίᾳ προσεοικότος, ἐπίφυσίν τε ἔχειν ὑμένων, οἵαν νῦν ἔχει. καὶ ταῦτα οὐδὲ παρ' ἑνὸς ἄλλου οὐδαμῶς ἦν δυνατόν, ὅτι μὴ παρὰ τῆς καρδίας αὐτῷ σχεῖν. οὐ γὰρ δὴ μάτην, οὐδ' ὡς ἔτυχεν ἡ πάντα σοφὴ φύσις, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἐποίησεν ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις, οὕτως οὐδ' ἐπὶ τοῦ πνεύμονος. ἐνήλλαξε γὰρ τῶν ἀγγείων τοὺς χιτῶνας, ἀρτηριώδη μὲν ἐργασαμένη τὴν φλέβα, φλεβώδη δὲ τὴν ἀρτηρίαν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις τῆς ἴσης ἀρτηρίας τῇ φλεβί, τὸ πάχος τῶν χιτώνων οὐκ ἴσον. ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἄρα διενήνοχεν, ὡς Ἡρόφιλος ὀρθῶς ἐστοχάσθαι δοκεῖ, τὴν ἀρτηρίαν τῆς φλεβός, ἑξαπλασίαν ἀποφηνάμενος εἶναι τῷ πάχει. κατὰ δὲ τὸν πνεύμονα ἁπάντων ὀργάνων τε καὶ μορίων ἡ μὲν ἀρτηρία φλεβός, ἡ δὲ φλέψ, ἀρτηρίας ἔχει χιτῶνας. τί δὴ τοῦτό ἐστι τὸ σόφισμα τῆς φύσεως ἐξηγήσασθαι χρὴ πρότερον, ἔπειτα περὶ τῶν ὑμένων τῆς ἐπιφύσεως εἰπεῖν, εἶθ' ἑξῆς ὡς οὐκ ἐνεδέχετο τῆς κοίλης φλεβός, οὔτ' ἀγγεῖον ἀρτηριῶδες, οὔθ' ὑμένας ἐκφῦναι τοιούτους. εἰ μὴ γὰρ ταῦτα τις ἅπαντα διέλθοι πρότερον, οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι τῆς δεξιᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλίας τὴν χρείαν τῆς γενέσεως. ἀρξώμεθα οὖν ἀπὸ τοῦ πρώτου πάντων, ἐπιδεικνύντες, ὡς ἄμεινον ἦν ἄρα τῷ πνεύμονι φλεβώδη μὲν ἔχειν τὴν ἀρτηρίαν, ἀρτηριώδη δὲ τὴν φλέβα. διττὸν δὲ καὶ τοῦτ' ἔοικεν εἶναι τὸ πρόβλημα, καὶ οἷον δίδυμον. οὐ γὰρ ὅτι τῷ πνεύμονι κάλλιον ἐστι, παχὺν μὲν ἱκανῶς εἶναι τὸν τῆς φλεβὸς τὸν χιτῶνα, λεπτὸν δ' ἐσχάτως τὸν τῆς ἀρτηρίας. ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις τοῦ ζώου, παχὺν μὲν τὸν τῆς ἀρτηρίας, ἰσχνὸν δὲ τὸν τῆς φλεβὸς ἄμεινον ὑπάρχειν, ἀποδεῖξαι προσήκει, τῷ γε μηδεμίαν ἔτ' ἀπορίαν ὑπολείπεσθαι προῃρημένῳ, μηδ' ἀσαφές τι καὶ ἄγνωστον τῶν ἔργων τῆς φύσεως. ὅτι μὲν δὴ καθ' ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα, τὸ μὲν αἷμα λεπτῷ καὶ μανῷ περιέχεσθαι χιτῶνι, τὸ δὲ πνεῦμα παχεῖ καὶ πυκνῷ βέλτιον ἦν, οὐ μακρῶν οἶμαι δεήσεσθαι λόγων. ἀρκεῖ γὰρ ὑπομνῆσαι τῆς οὐσίας ἑκατέρου τὴν ἰδέαν, ὡς τὸ μὲν αἷμα παχὺ καὶ βαρύ, καὶ δυσκίνητον, τὸ δὲ πνεῦμα λεπτὸν καὶ κοῦφον, καὶ ταχύ. καὶ κίνδυνος ἦν οἴχεσθαι διιπτάμενον αὐτὸ τοῦτο ῥᾳδίως, εἰ μὴ παχέσι καὶ πυκνοῖς, καὶ πάντῃ στεγανοῖς ἐφρουρήθη χιτῶσιν. ἔμπαλιν δ' ἐπὶ τοῦ αἵματος, εἰ μὴ λεπτὸς καὶ μανὸς ἦν ὁ περιέχων αὐτὸ χιτών, οὐκ ἂν ῥᾳδίως τοῖς περικειμένοις διεδίδοτο, καὶ οὕτως ἂν ἡ σύμπασα χρεία τελέως αὐτοῦ διεφθείρετο. ταῦτ' ἄρα προδήλως ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἔμπαλιν ἔχοντας ἐτεχνήσατο τῶν ὑλῶν ταῖς φύσεσι τοὺς χιτῶνας τῶν ἀγγείων, ὡς μήτ' ἐκκενῷτο πρὸ τοῦ καιροῦ τὸ πνεῦμα, μήτε ἴσχοιτο μέχρι πλείστου τὸ αἷμα. τί δὴ οὖν οὐχὶ καὶ κατὰ τὸν πνεύμονα, λεπτὴν μὲν ὡσαύτως τὴν φλέβα, παχεῖαν δὲ τὴν ἀρτηρίαν ἐδημιουργήσατο; πάντως που κἀνταῦθα, τὸ μὲν πνεῦμα λεπτὸν καὶ κοῦφον, καὶ στέγεσθαι δεόμενον. τὸ δ' αἷμα παχὺ καὶ βαρύ, καὶ διαπέμπεσθαι χρῆζον, εἰς ἅπαντα τοῦ πνεύμονος τὰ μόρια πλέον, ἢ κατὰ τὰ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια τρέφεσθαι δεόμενα. διά τε τὸ τῆς κινήσεως ἀκατάπαυστον, καὶ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας, ἣν ἔκ τε τῆς πρὸς τὴν καρδίαν γειτνιάσεως, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ διηνεκοῦς τῆς κινήσεως ὁ πνεύμων ἔχει, τάχα σε καὶ θαυμάσειν οἶμαι τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ. τοῦτο γοῦν, ἐπειδὴ μόνος ὁ πνεύμων, ὄργανον ἑαυτῷ πανταχόθεν περικείμενον, ἰσχυρὸν οὕτω καὶ σφοδρῶς κινούμενον ἐκέκτητο τὸν θώρακα, διὰ τοῦτο αὐτοῦ τὴν κατασκευὴν ἐξαίρετον ὑπὲρ τὰ λοιπὰ πάντα ποιῆσαι τοῦ ζώου μόρια. πῶς οὖν θαυμαστῆς προνοίας ἐστὶ δεῖγμα; δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ κινήσεως αὐτοῦ, ὡς οὐδεμίαν ἐξ αὐτοῦ κίνησιν ἔχων ὁ πνεύμων, ὑπὸ τοῦ θώρακος ἀεὶ κινοῖτο, συστελλομένου μέν, καὶ αὐτὸς συστελλόμενος ἐκ τοῦ θλίβεσθαι καὶ πιέζεσθαι πανταχόθεν, ὅπερ ἐκπνεόντων τε καὶ φωνούντων γίνεται. διαστελλομένου δ' αὐτοῦ πάλιν, ἑπόμενός τε καὶ πάντῃ διιστάμενος, ὁμοίως ἐκείνῳ κατὰ τὸν εἰσπνοῆς καιρόν. ἀλλ' οὔτε εἰσπνεόντων οὔτ' ἐκπνεόντων, ἐχρῆν ὡσαύτως διαστέλλεσθαι ταῖς ἀρτηρίαις τὰς φλέβας, ὅτι μηδὲ τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν πεπίστευνται. τὰς μὲν γὰρ ὑποδοχὰς τοῦ πνεύματος ἡ φύσις ἐτέμετο, ῥᾳδίως μὲν πληροῦσθαι δεομένας εἰσπνεόντων, ἑτοίμως δ' ἐκπνεόντων τε καὶ φωνούντων ἐκκενοῦσθαι. τὰς δ' αὖ φλέβας οἷον ταμιεῖα τῆς τροφῆς ἐδημιούργησεν, οὔτε διαστέλλεσθαι δεομένας εἰσπνεόντων, οὔτ' ἐκπνεόντων συστέλλεσθαι. καλῶς οὖν εἶχε, ταῖς μὲν μαλακὸν ἀπεργάσασθαι τὸ σῶμα, ταῖς δὲ σκληρόν, εἴ γε ταῖς μὲν ἑτοίμως ὑπακούειν ἑκατέραις τοῦ θώρακος ταῖς ἐνεργείαις ἦν ἄμεινον, ταῖς δὲ ὅλως μηδὲν αὐτῶν ἐπαΐειν. ἀλλ' εἴπερ ὀρθῶς ἡμῖν ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, τρέφεσθαι τὰ σώματα δι' αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος τῶν ἀγγείων ἐπισπώμενα τὸ αἷμα, κινδυνεύει πάλιν ὁ πνεύμων ἀπορεῖν τοῦ θρέψοντος, ἱκανῶς στεγανοῦ γενηθέντος αὐτῷ τοῦ τῆς φλεβὸς τοῦ χιτῶνος. ἀλλ' ἱκανὰ ταῦτα πάλιν ἑτέραν οἶμαί σε θαυμαστὴν ἐξευρήσειν πρόνοιαν τῆς φύσεως, ἀναμνησθέντα τῶν ἐν ἐκείνοις ἀποδεδειγμένων, ὡς τῶν τοῦ ζώου μορίων ἔνια μὲν ὑπὸ παχυτέρου, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἰλυώδους τρέφεσθαι χρῄζει τοῦ αἵματος, ἔνια δ' ἔμπαλιν ὑπὸ λεπτοτέρου καὶ ἀτμωδεστέρου. καὶ μήν γε καὶ ὡς πάντων πάντα μετέχει τἆλλα μόρια, καὶ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, καὶ αἱ μὲν ὀλίγου καὶ λεπτοῦ, καὶ ἀτμώδους αἵματος, αἱ δ' αὖ φλέβες, ἐλαχίστου καὶ αὗται πνεύματος ὁμιχλώδους τε καὶ παχέος. εἴπερ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει καθάπερ ἔχει, καὶ δεῖται τρέφεσθαι τὸ σῶμα τοῦ πνεύμονος, οὐκ ἰλυώδει τινὶ καὶ παχείᾳ τροφῇ, καθάπερ

† κοίλῃ

τὸ τοῦ ἥπατος, ἀλλὰ λεπτῆς καὶ κούφης, καὶ ἀτμώδους, ταῦτα φαίνεται θαυμαστῶς παρεσκευασμένα παρὰ τοῦ ζώων δημιουργοῦ. τρέφεται μὲν γὰρ ἕκαστον ἐκ τῆς ὁμοίως ἑαυτῷ τροφῆς, ὡς καὶ τοῦτο ἀποδέδεικται. κοῦφον δ' ἐστὶ καὶ μανὸν, καὶ οἷον ἐξ ἀφροῦ τινος αἱματώδους πεπηγότος τὸ τοῦ πνεύμονος σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο δεόμενον ἀτμώδους καὶ λεπτοῦ, καὶ καθαροῦ τοῦ αἵματος, οὐχ ὥσπερ τὸ ἧπαρ ἰλυώδους τε καὶ παχέος, ὅθεν ἔμπαλιν αὐτῷ τὰ τῶν ἀγγείων ἔχει μάλιστα μὲν τοῖς καθ' ἧπαρ, ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις. τοῖς μὲν γὰρ ἀραιός τε καὶ λεπτὸς ὁ χιτὼν ὑπάρχων, τοῦ χορηγοῦντος ἀγγείου τὸ αἷμα, πλεῖστον τοῦ παχέος ἑτοίμως τοῖς περιέχουσι διαδίδωσι. τῷ δὲ πνεύμονι, παχὺς καὶ πυκνὸς γενόμενος, οὐδὲν ὅτι μὴ τὸ λεπτότατον ἐπιτρέπει διεξέρχεσθαι, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις αἱ ἀρτηρίαι παχεῖαι, καὶ πυκναὶ γεννηθεῖσαι, παντάπασιν ὀλίγον ἀτμώδους αἵματος, τοῖς παρακειμένοις μορίοις ἕλκειν ἐπιτρέπουσι. τῷ δὲ πνεύμονι μόνῳ πάμπολύ τι τοιοῦτον μεθιᾶσιν, ὑπὸ μανότητός τε καὶ λεπτότητος ἀδυνατοῦσαι στέγειν, ὥστε πάντη τῷ πνεύμονι, τὰ περὶ τὴν τροφὴν ὑπεναντίως ἔχει τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῦ ζώου μορίοις, ὥσπερ καὶ τὰ τῆς τοῦ σώματος ἰδέας. οὔτε γὰρ οὕτω μανὸν καὶ κοῦφον, καὶ πνευματῶδες εὕροις ἂν ἕτερόν τι μόριον, ἀλλ' οὐδὲ ἐγγὺς οὕτως αἵματι καθαρῷ καὶ λεπτῷ, καὶ ἀτμώδει τρεφόμενον. ὅθεν ὧν ἔλαττον αἱ φλέβες αὐτῷ μεταδιδόασι τροφῆς, πυκναὶ καὶ παχεῖαι γενόμεναι, τοῦτο πᾶν πληροῦσιν αἱ ἀρτηρίαι, λεπτὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἀτμῶδες αἷμα δαψιλῶς αὐτῷ διαπέμπουσαι. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτ' ἱκανὸν οὕτω θερμῷ καὶ πολυκινήτῳ σπλάγχνῳ. τοῦτ' ἄρα μεγίστας ἐν αὐτῷ τὰς φλέβας ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, ἵν' ὅσον ἀπολείπεται τοῦ τρέφειν αὐτάρκως, διὰ τὴν τοῦ χιτῶνος πυκνότητα, τοῦτ' ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἀναπληρῶται. καὶ μήν γε καὶ ἄλλας τρεῖς ἐπικουρίας τῷ πνεύμονι πρὸς εὐπορίαν τροφῆς ἡ φύσις ἐγίνωσκεν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένας. μίαν μὲν τὸ πλῆθος τῆς ἐγχωρίου θερμότητος εἰς λεπτὰ καταθραυούσης, καὶ διαχεούσης ἅπασαν τὴν τροφὴν, ὡς ἀτμίζειν ἑτοιμότερον. ἑτέραν δὲ τὴν ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς τοῦ πνεύμονος διάστασιν, ἐξαρπάζουσάν τι βιαίως κἀκ τῶν πυκνοτάτων ὀργάνων, καὶ τρίτην ἣ καὶ μεγίστη πασῶν ἀπὸ καρδίας ἐπιπεμπομένου μόνῳ παρὰ πνεύμονι τοῦ αἵματος, ἀκριβῶς ἐν ἐκείνῃ κατειργασμένου τε καὶ λελεπτυσμένου. οὐ μὴν διὰ τοῦτό γε μόνον ἀπὸ καρδίας αὐτῷ τρέφεσθαι βέλτιον ἦν, ἀλλ' ὡς κατ' ἀρχὰς ὑπεσχόμεθα δεῖξαι, ὅτι τὰς ἐν αὐτῷ φλέβας ἀρτηριώδεις ἐχρῆν γενέσθαι τοῖς χιτῶσι, καί τινων ὑμένων ἔχειν ἐπιφύσεις, ὧν οὐδετέρων ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἐνεχώρει γεννηθῆναι. καὶ δὴ καὶ δέδεικται μὲν ἤδη τῶν προτεθέντων τὸ πρῶτον. ἐπεὶ δὲ τὸ δεύτερον ἰέναι καιρὸς, ὡς ἄμεινον ἦν ἐπὶ τῷ στόματι τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς ταύτης, ὑμένας ἐπικεῖσθαι τοιούτους τε καὶ τοσούτους, οἷοί περ καὶ ὅσοι νῦν εἰσιν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα παχὺ καὶ σκληρὸν ἐδημιουργήθη τὸ ἀγγεῖον, ὡς μήτε διαστέλλεσθαι ῥᾳδίως μήτε συστέλλεσθαι, ἀλλ' οὐκ εἰς τοσοῦτόν γε σκληρόν ἐστιν, ὡς μηδ' ὅλως νικᾶσθαι πρὸς οὕτως ἰσχυροῦ καὶ μεγάλου, καὶ σφοδρῶς ἐνεργοῦντος ὀργάνου τοῦ θώρακος, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀθρόως ἐκπνέωμεν, ἢ μέγα φωνῶμεν, ἢ πως ἄλλως ἔσω προσάγωμεν ἐκ παντὸς μέρους αὐτὸν, ἅπαντας ἰσχυρῶς ἐκτείνοντες τοὺς μῦς. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ καθ' ἕνα τῶν τοιούτων καιρῶν ἐγχωρεῖ παντάπασιν ἄθλιπτα, καὶ ἀσύμπτωτα φυλάττεσθαι τὰ τῆς φλεβὸς ταύτης ἀποβλαστήματα. καὶ μὴν εἰ θλίβοιτο καὶ συστέλλοιτο, παλινδρομήσει ῥᾳδίως ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἐπὶ τὸ πρῶτον στόμα τὸ αἷμα, καὶ μεταληφθήσεται πάλιν εἰς τοὐπίσω, κἂν τούτῳ γίγνοιτο ἤδη τὸ ἄτοπον, αὐτό τε τὸ αἷμα μάτην κινεῖσθαι δίαυλόν τινα τοιοῦτον ἀκατάπαυστον, ἐν μὲν ταῖς διαστολαῖς τοῦ πνεύμονος, ἐπιρρέον τε καὶ πληροῦν ἁπάσας τὰς κατ' αὐτὸν φλέβας. ἐν δὲ ταῖς συστολαῖς, οἷον ἄμπωτίν τινα κινούμενον εὐρίπου δίκην ἀεὶ, τῇδε κἀκεῖσε μεταβαλλόμενον οὐδαμῶς αἵματι πρέπουσαν φορὰν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως μικρὸν, τὸ δὲ καὶ τῆς ἀναπνοῆς αὐτῆς παραβλάπτειν τὴν χρείαν, οὐκέτι σμικρόν. εἰ μὲν γὰρ δὴ πλεῖστον ἀέρα διὰ μιᾶς ἐνεργείας ἕλκεσθαι μὲν εἰσπνεόντων, ἐκπέμπεσθαι δ' ἐκπνεόντων ἦν ἄμεινον, οὐκ ἐνδέχεται γίνεσθαι τοῦτο, μὴ διαστελλομένων καὶ συστελλομένων ἐπὶ πλεῖστον τῶν ἀρτηριῶν. εἰς ὅσον δ' αὖ αἱ φλέβες ὁμοίως αὐταῖς ἐνεργῶσιν, εἰς τοσοῦτον παραβλάψουσί τε καὶ καθαιρήσουσι τῆς ἐκείνων κινήσεως τὸ μέγεθος. εὔδηλον ἤδη πηλίκην ἡ βλάψει τὴν ὅλην ἀναπνοὴν, εἰ διαστέλλοιτο καὶ συστέλλοιτο τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα. χρὴ γὰρ ἡσυχάζειν ἀκριβῶς αὐτά. καθάπερ οὐδ' ὅλως ὄντα μηδεμίαν τεμνόμενα χώραν τοῦ θώρακος, ἐν ᾗ διαστέλλεται καὶ συστέλλεται τὰ τοῦ † πνεύματος ὄργανα. πᾶσαν γὰρ αὐτὴν ἐκείνοις σχολάζειν προσήκει μόνοις, ἵνα ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς ἐπὶ πλεῖστον διαστελλόμενα, πλεῖστον ἕλκῃ τὸν ἔξωθεν ἀέρα. κατὰ δ' αὖ τὰς ἐκπνοὰς ἐπὶ πλεῖστον συστελλόμενα, πλεῖστον προΐεται. καὶ μὲν δὴ καὶ τρίτον ἄτοπον οὐ σμικρὸν ἠκολούθησεν ἂν, ὀπίσω χωροῦντος ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς τοῦ αἵματος, εἰ μὴ τῶν ὑμένων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐτεχνήσατο τὴν ἐπίφυσιν. ἣν οἵα μέν τίς ἐστι, καὶ ὅπως ἀπείργει τὸ αἷμα τῆς εἰς τοὐπίσω φορᾶς, ὀλίγον ὕστερον ἀκούσῃ σαφῶς. ἥτις δ' αὖ ἦν ἡ βλάβη τῷ ζώῳ μὴ γενομένων αὐτῶν, ἤδη μοι λέγοντι πρόσεχε τὸν νοῦν, ὑπόθεσιν κἀνταῦθα τῷ λόγῳ ποιησαμένῳ τὰ δι' ἑτέρων ἀποδεδειγμένα, συναναστομοῦνται μὲν αἱ ἀρτηρίαι ταῖς φλεψὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ ἀλλήλων αἷμα, καὶ πνεῦμα διά τινων ἀοράτων τε καὶ στενῶν ἀκριβῶς ὁδῶν. εἰ δ' ἦν τὸ στόμα τὸ μέγα τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς ἀναπεπταμένον ὡσαύτως ἀεὶ, μηδὲν τῆς φύσεως ἐξευρούσης μηχάνημα κλείειν αὐτὸ, καὶ αὖθις ἀνοίγνυσθαι δυνάμενον ἐν τοῖς προσήκουσι καιροῖς, οὐκ ἄν ποτε διὰ τῶν ἀοράτων καὶ μικρῶν στομάτων εἰς τὰς ἀρτηρίας μετελήφθη τὸ αἷμα συστελλομένου τοῦ θώρακος. οὐ γὰρ δὴ ὁμοίως γε πᾶν ἐκ παντὸς, οὔθ' ἕλκεσθαι πέφυκεν, οὔτ' ἐκπέμπεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ τὸ κοῦφον τοῦ βαρυτέρου, ῥᾷον ἕλκεται μὲν ὑπὸ τῶν διαστελλομένων ὀργάνων. ἐκθλίβεται δ' ὑπὸ τῶν συστελλομένων, οὕτω καὶ τὸ δι' εὐρείας ὁδοῦ τοῦ διὰ στενῆς ἑτοιμότερον, ἕλκεταί τε καὶ αὖθις ἐκπέμπεται. συστελλομένου δὲ τοῦ θώρακος, ὠθούμεναί τε καὶ ἔσω πιλούμεναι πανταχόθεν, ἰσχυρῶς αἱ ἐν τῷ πνεύμονι φλεβώδεις ἀρτηρίαι, ἐκθλίβουσι μὲν αὐτίκα δὴ μάλα τὸ ἐν αὐταῖς πνεῦμα, μεταλαμβάνουσι δέ τι διὰ τῶν λεπτῶν ἐκείνων στομάτων τοῦ αἵματος, ὅπερ οὐκ ἄν μετελήφθη ποτὲ παλινδρομεῖν, εἴπερ οἷόν τ' ἦν εἰς τοὐπίσω διὰ τοῦ μεγίστου στόματος, ἡλίκον τῆς φλεβὸς ταύτης ἐστὶ τὸ πρὸς τῇ καρδίᾳ. νυνὶ δ' ἐν τῷ θλίβεσθαι μὲν πανταχόθεν, ἀποκεκλεῖσθαι δὲ τῆς διὰ τοῦ μεγάλου στόματος ἐπανόδου, στάζει τι διὰ τῶν λεπτῶν ἐκείνων στομάτων εἰς τὰς ἀρτηρίας. πηλίκον δὲ τοῦτ' ἔστιν ἀγαθὸν παρὰ πνεύμονι, τάχα μὲν ἤδη φαίνεται τῷ γε μεμνημένῳ τῶν ὑπὲρ τῆς θρέψεως αὐτοῦ λόγων. εἰ δέ γε μὴ, ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο δίειμι, συμπεραινόμενος ἅπαντα πρότερον τὸν νῦν ἡμῖν ἐνεστηκότα λόγον. ἐπειδὴ γὰρ ἡ χρεία τῶν ὑμένων τούτων

ἐλέχθη μεγίστη, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον, ἡ περὶ αὐτὸν τὸν πνεύμονα τρεφούσης φλεβός, ἱκανῶς παχείας τε καὶ σκληρᾶς
γενομένης, ἑξῆς ἂν εἴη λεκτέον, ὡς οὐχ οἷόν τ' ἦν ἐκφῦναι τῆς κοίλης φλεβός, οὔτ' ἀγγεῖον ἀρτηριῶδες, οὔθ' ὑμένας
τοιούτους. ὅτι μὲν οὖν ἀρτηριῶδες ἀγγεῖον ἐκ φλεβώδους οὐχ οἷόν τ' ἦν ἐκφῦναι, παντὶ τοῦτο πρόδηλον. εἷς μὲν γὰρ χι-
τὼν καὶ λεπτὸς ὁ τῆς φλεβός, οὔτε δ' εἷς, οὔτε λεπτὸς οὗτος ὁ τῆς ἀρτηρίας. ἀλλ' ἔστι γὰρ αὐτῆς δύο χιτῶνες, παχὺς μὲν
ἱκανῶς καὶ πυκνὸς καὶ σκληρός, ὁ ἔσωθεν εἰς ἶνας ἐγκαρσίας διαιρούμενος, ἁπαλὸς δὲ καὶ λεπτός, καὶ μανὸς ὁ ἔξωθεν,
οἷός περ καὶ ὁ τῆς φλεβός. οὔκουν οἷόν τ' ἦν ἐξ ἁπλοῦ καὶ λεπτοῦ χιτῶνος, οἷός περ ὁ τῆς κοίλης ἐστίν, ἐκφῦναι διπλοῦν καὶ
παχύν. οὐδὲ γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας, καί τοι παχείας οὔσης, ἐκ παντὸς ὁρμᾶται μέρους, οὔτε ἀρτηριῶδες ἀγγεῖον,
οὔτε φλεβῶδες. ἀλλ' ἐκ μὲν τῶν λεπτοτέρων θ' ἅμα καὶ μαλακωτέρων, ἁπλᾶ καὶ μαλακὰ καὶ λεπτά, διπλᾶ δὲ αὖ
καὶ παχέα καὶ σκληρά, τῶν στεγανωτέρων αὐτῆς ἐκφύεται μορίων. οὐ μὴν οὐδ' ὑμένας ἐκφῦναι τηλικούτους τε καὶ
τοσούτους, ἡλίκοι τε καὶ οἷοι νῦν εἰσιν ἐπὶ τῷ στόματι τῆς ἀρτηριώδους φλεβός, οἷόν τ' ἦν ἄνευ τῆς καρδίας. ἕδραν γὰρ
τινα αὐτοὺς ἔχειν ἀσφαλῆ προσήκειν, ἐφ' ἧς βεβήκασί τε ἅμα καὶ πεφύκασιν, ἵν' ὀρθοὶ καὶ ἀκλινεῖς μένοντες, ἀνθι-
στῶνται τοῖς εἰς τοὐπίσω τῶν ὑλῶν ῥεύμασιν, ὅταν ὁ θώραξ ἐνεργῶν ἰσχυρῶς, ὅλον μὲν ἔσω τὸν πνεύμονα συνάγῃ
καὶ συστέλλῃ, περιλαμβάνων ἐν κύκλῳ, θλίβῃ τε καὶ πιέζῃ τὰς φλέβας. εἰ γάρ τοι ὅτι μάλιστα παχὺς αὐταῖς ὁ χι-
τὼν ἐγένετο, καὶ δυσκίνητος, ἀλλ' οὐκ ἀκίνητός γε παντάπασίν ἐστιν, ὡς μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τοσούτων μὲν μυῶν,
οὕτως ἰσχυρῶν θ' ἅμα καὶ μεγάλων, τοσούτων δ' ὀστῶν ἀμυέλων τε καὶ σκληρῶν, ὧν ἁπάντων ἐν ταῖς σφοδρο-
τέραις εἰς ἑαυτὸν ὅλου τοῦ θώρακος συνόδοις, ἰσχυρῶς ἐμπιπτόντων καὶ βιαζομένων τὸν πνεύμονα, θλίβεσθαι μὲν
τι καὶ συστέλλεσθαι τὰς φλέβας ἀναγκαῖον, οὐ μὴν ἐκκενοῦσθαί γε αὖθις εἰς τοὐπίσω διὰ τοῦ στόματος, ὑπὸ τῶν ὑμέ-
νων κλείεσθαι φθάνοντος. ὅσον γὰρ ἂν ἐπωθῇ σφοδρότερον ὁ θώραξ, ἐκθλίβων τὸ αἷμα, τοσοῦτον μᾶλλον ἀκριβῶς
ἀποκλείουσι τὸ στόμα οἱ ὑμένες. ἔσωθεν γὰρ ἔξω πεφυκότες, ἐν κύκλῳ τε περιειληφότες ἅπαν τὸ στόμα, καὶ σχῆμα
καὶ μέγεθος ἀκριβὲς ἕκαστος οὕτως ἔχων, ὡς εἰ ταθεῖεν τε καὶ σταῖεν ὀρθοὶ σύμπαντες, εἷς γίνεσθαι μέγας ἅπαν ἐμφράτ-
των τὸ στόμα. πρὸς μὲν τῶν ἔσωθεν ἔξω φερομένων ἀνατρεπόμενοί τε καὶ καταπίπτοντες, εἰς τοὐκτὸς ἐπ' αὐτὸν
τῆς φλεβὸς τὸν χιτῶνα διεξέρχεσθαι ῥᾳδίως αὐτοῖς ἐπιτρέπουσιν, ἀνοιγνυμένου τε καὶ διοιγομένου τοῦ στόματος ἐπὶ
πλεῖστον, εἰ δ' ἔξωθεν εἴσω τι φέροιτο, τοῦτ' αὐτὸ συνάγει τοὺς ὑμένας εἰς ταὐτόν, ὡς ἐπιβαίνειν ἀλλήλοις, καί τινα
οἷον πύλην ἀκριβῶς κεκλεισμένην ἐξ αὐτῶν συνίστησι. πεφύκασι μὲν οὖν ἐφ' ἅπασι τοῖς στόμασι τῶν ἐκ τῆς καρ-
δίας ὁρμωμένων ἀγγείων ὑμένες ἐπιβαίνοντες ἀλλήλοις οὕτως ἀκριβῶς ἔχοντες, ὡς εἰ ταθεῖεν ἅμα καὶ ὀρθοὶ σταῖεν,
ἅπαν ἀποφράττειν τὸ στόμα. χρεία δ' αὐτῶν ἐστιν ἁπάντων μὲν κοινή, κωλῦσαι παλινδρομεῖν εἰς τοὐπίσω τὰς
ὕλας. ἰδία δ' ἑκατέρων, τῶν μὲν ἐξαγόντων αὐτὰς ἐκ τῆς καρδίας, ὥστε μηκέτ' εἰς ἐκείνην ἐπανέρχεσθαι, τῶν δ'
εἰσαγόντων, ὡς μηκέτ' αὖ ἐκρεῖν ἐξ αὐτῆς. οὐ γὰρ δὴ μάταιόν γε κάματον ἡ φύσις ἐβούλετο κάμνειν αὐτήν, ἐκπέμ-
πουσαν μὲν ἐνίοτε εἰς ἐκεῖνο τὸ μόριον, ὅθεν † ἐξελθεῖν ἦν ἄμεινον, ἑλκουσαν δ' ἐξ ἐκείνου πολλάκις οἷ πέμπειν ἐχρῆν. ἐξέλκειν
ἀλλ' ἔστι τέτταρα τὰ πάντα στόματα δύο καθ' ἑκατέραν κοιλίαν, εἰσάγον μὲν τὸ ἕτερον, ἐξάγον δὲ τὸ λοιπόν, ὑπὲρ
ὧν ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. τά τ' ἄλλα σύμπαντα κατ' αὐτὰ διηγουμένοις ἡμῖν ὡς ἔχει, καὶ τοὺς πεφυκότας ὑμέ-
νας, ὁπόσοι τε τὸν ἀριθμόν εἰσι, καὶ ὁποῖοι τὴν ἰδέαν. καὶ ὡς οὔτε πλείους οὔτ' ἐλάττους αὐτούς, ἀλλ' οὐδὲ μείζους ἢ μείους,
ἢ παχυτέρους, ἢ λεπτοτέρους, ἢ ἰσχυροτέρους, ἢ ἀσθενεστέρους ἄμεινον ἦν γεγονέναι. τὸ δέ γε νῦν εἶναι, τοσοῦτον ἤδη
λέλεκται. διότι καὶ τὴν χρείαν ἀναγκαίαν οἱ ὑμένες οἵδε κέκτηνται, καὶ τὴν γένεσιν, οὐκ ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς
ἐνεδέχετο σχεῖν αὐτούς, ἀλλ' ὡς νῦν ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας, καὶ μὴν εἰ πάντα συνθείης τοῦ λόγου τὰ κεφά-
λαια, τά τε νῦν εἰρημένα, καὶ τὰ πρὸ τούτων ἔτι γεγραμμένα, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς προκείμενον ἀποδεδεῖχθαί σοι δόξει.
οὔτε γὰρ ὁ πνεύμων ὑπ' ἄλλης φλεβὸς ἄμεινον ἂν ἐτρέφετο, οὔτε τῆς κοίλης ἀποβλάστημα τοιοῦτον, οὔτε χιτώνων,
οὔθ' ὑμένων οἷόν τ' ἦν γενέσθαι. ἐξ ὧν εὔδηλον, ὡς πολὺ βέλτιον ἐστὶν ἀπὸ καρδίας τρέφεσθαι τὸν πνεύμονα. εἰ μὴν
εἴπερ ἐμφύοιτο μὲν ἕτερον εἰς τὴν καρδίαν ἁπλοῦ ἀγγεῖον τῷ χιτῶνι, διπλοῦν δ' ἐξ αὐτῆς ἕτερον ἐκφύοιτο, κοι-
νὴν χώραν αὐτοῖς ἀναγκαῖον, οἷον δεξαμενήν τινα γίνεσθαι πρὸς ἣν ἀμφοῖν περαινόντων, ἕλκεται μὲν ἐκ θατέρου
τὸ αἷμα, πέμπεται δὲ τῷ λοιπῷ. καὶ τοῦτ' ἐστιν ἡ δεξιὰ κοιλία τῆς καρδίας τοῦ πνεύμονος ἕνεκεν, ὡς ὁ λόγος ἀπέ-
δειξε γεγονυῖα. καὶ διὰ τοῦτο ὅσοις οὐκ ἔστι πνεύμων ζῴοις, οὐδ' ἡ καρδία τούτοις ἔχει διττὰς κοιλίας. ἀλλ' ἡ τῶν ἀρτη-
ριῶν ἁπασῶν τῆς κινήσεως ἐξηγουμένη, μόνη τούτοις τοῖς ζῴοις ἐστίν. ὡς γὰρ δὴ φλέβες ἐξ ἥπατος ἄρχονται, κα-
θάπερ καὶ τοῦτο διὰ πλειόνων ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἀποδέδεικται, καὶ πάντ' ἀλ-
λήλοις ὁμολογεῖ καὶ μαρτυρεῖ τἀληθῆ. καὶ ἡμῖν ἤδη τὸ προσῆκον ἔχει τέλος, ὁ λόγος ὁ περὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς
καρδίας, ἀεὶ τῷ πνεύμονι συναπολλυμένης τε καὶ συγγεννωμένης, ἐν ἅπασι τῶν ζῴων τοῖς γένεσιν. εἰ γάρ τις ἐθέ-
λοι τὴν αἰτίαν ἐκμαθεῖν τῆς ἀγνοίας, τῶν οὐκ ὀρθῶς ἀποφηναμένων ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων, ὑπὲρ τοῦ πλήθους τῶν ἐν
τῇ καρδίᾳ κοιλιῶν, ἑτέρωθι δέδεικται τὰ τοιαῦτα σύμπαντα περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαφωνίας, καὶ
ὥσπερ αἱ περὶ τῶν ἐνεργειῶν ἀποδείξεις. τοῦ νῦν ἐνεστῶτος ἡμῖν προηγουμένως λόγου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον αὐτῶν
ἐκείνων, αἵ τε περὶ τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαφωνίας, καὶ αὐτῶν ἐγχειρήσεων. οὔκουν οὔτε περὶ τοῦ πλήθους, τῶν ἐν ταῖς
ἀρτηρίαις ἢ φλεψὶ χιτώνων, ἐν τούτῳ χρὴ τῷ λόγῳ μεμνῆσθαι τῆς διαφωνίας, οὔτ' ἄλλου τινὸς ὧν πρόσθεν εἴπομεν,
ἢ ἐφεξῆς ἐροῦμεν. ἰδίᾳ γὰρ ἅπαντα ταῦτα προαποδείξαντες, ὅπως ἡμῖν ἡ προὔργου διέξοδος καθ' αὑτὴν περαί-
νοιτο, μηδὲν τῶν ἄλλων ἐφαπτομένη ζητημάτων. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ πάντη τὰ δι' ἐκείνων ἀποδεδειγμένα τοῖς ἐν-
εστῶσιν ὑποθέσεις ποιούμενοι, τὰς χρείας μόνας ἐπέξιμεν ἑκάστου τῶν μορίων. οὐδ' ἐνταῦθα τῶν ἑτέροις εἰρημένων, οὐκ
ὀρθῶς ἐξελέγχοντες τὴν ἄγνοιαν, ὅτι μὴ πάρεργον ἱκανῶς ἀναγκαῖον ἢ πολλοῖς δόγμασιν, ἢ κοινῇ χρηστὸν ἔσεσθαι
μέλλοι τὸ ῥηθέν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἔγνωκα τῶν Ἀσκληπιάδου κακῶς εἰρημένων ὑπὲρ τῶν τοῦ πνεύμονος ἀγ-
γείων, μνημονεῦσαι καὶ δεῖξαι τὸν τῆς ἀδραστείας, ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται θεσμόν, οὐδ' ἂν ἱκανῶς ᾖ πανοῦργός τε
καὶ δεινὸς λέγειν, ἀλλ' ὁμολογεῖ ποτε καὶ αὐτὸς τὴν πανουργίαν, καὶ μάρτυς γίνεται τοῖς ἀληθέσι πολὺ πιστότερος

τῶν ἄλλων, ὡς μηδ᾽ ἑκὼν μαρτυρεῖ. πρώτη μὲν γὰρ αἰτία πᾶσι τοῖς γινομένοις, ὡς που καὶ Πλάτων ἐπιδείκνυσιν, ὁ σκοπὸς τῆς ἐνεργείας ἐστί. τοιγαροῦν οὐδ᾽ ἐπερωτωμένῳ τινὶ τὴν τοῦ εἰς τὴν ἀγορὰν ἀφίξεως αἰτίαν, ἑτέρως ἀποκρίνασθαι κάλλιον ἐγχωρεῖ ταύτην παραλιπόντι. γελοῖος γὰρ εἴ τις ἀντὶ τοῦ φάναι τόδε τι τὸ σκεῦος, ἢ ἀνδράποδον ὠνησάμενος ἥκειν, ἢ φίλῳ τῷδε συντυχεῖν, ἢ ἀποδόσθαι τόδε τι, ταῦτα μὲν παραλίποι. διότι δ᾽ εἶχεν αὐτῷ δύο πόδες, οἷοι κινεῖσθαί τι ῥᾳδίως, κατά τε τῆς γῆς ἀσφαλῶς στηρίζεσθαι τούτοις, ἐναλλὰξ ἑκατέρῳ τῶν εἰρημένων ποδῶν διαστάντων, εἰς τὴν ἀγορὰν ἀφῖχθαι λέγοι. εἴρηκε μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ἴσως αἰτίαν τινά, ἀλλ᾽ οὐ τὴν ὄντως αἰτίαν, οὐδὲ τὴν πρώτην, ἀλλ᾽ ὀργανικήν τε τινα, καὶ ὧν οὐκ ἄνευ μᾶλλον ἢ αἰτίαν. οὕτω μὲν ὀρθῶς ἐγίνωσκε περὶ φύσεως αἰτίας ὁ Πλάτων. ἡμεῖς δ᾽ ὅπως μὴ δόξωμεν ὑπὲρ ὀνομάτων διαφέρεσθαι, συγχωρήσαντες γένη πλείω τῶν αἰτίων ὑπάρχειν. πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα, δι᾽ ὃ γίγνεταί τι, δεύτερον δὲ ὑφ᾽ οὗ γίνεται, καὶ τρίτον ἐξ οὗ, καὶ τέταρτον δι᾽ οὗ, καὶ πέμπτον εἰ βούλει τὸ καθό, καὶ πρὸς ἕκαστον γένος ἀξιοῦμεν αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι περὶ πάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων, εἴπερ ὄντως εἰσὶ φυσικοί. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐρωτηθέντες διὰ τί τοῦ πνεύμονος ἐνήλλακται τῶν ἀγγείων ἡ φύσις, ἀρτηριώδους μὲν γὰρ τῆς φλεβὸς ἀποτελεσθείσης, φλεβώδους δὲ τῆς ἀρτηρίας, ἀποκρινόμεθα τὴν ὄντως τε καὶ πρώτην αἰτίαν. ὅτι βέλτιον ἦν ἐν τούτῳ μόνῳ τῷ σπλάγχνῳ, στεγανὴν μὲν τὴν φλέβα, μανὴν δ᾽ εἶναι τὴν ἀρτηρίαν. Ἐρασίστρατος δ᾽ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ οὕτω φησίν, ἡ μὲν φλὲψ ἐκπέφυκεν, ὅθεν περ εἰς ὅλον τὸ σῶμα διανεμόμεναι τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν ἀρτηρίαι. συντέτρηται δ᾽ εἰς τὴν τοῦ αἵματος κοιλίαν. ἡ δ᾽ ἀρτηρία πάλιν ὅθεν αἱ φλέβες ἄρχονται πεφυκυῖα, πρὸς τὴν πνευματικὴν τῆς καρδίας συντέτρηται κοιλίαν. Ἀσκληπιάδης δὲ ἀμφοτέρας ὑπερβὰς τὰς αἰτίας, τήν τε ἐκ προνοίας τοῦ δημιουργοῦ τὴν πρώτην ῥηθεῖσαν, καὶ τὴν οἷον ὑλικὴν τὴν δευτέραν, ἐπὶ τὸ πάντων ἀτιμότατον εἶδος τῆς αἰτίας ἀφικόμενος, ὃ μηδ᾽ ἁπλῶς αἰτίαν εἴποι τις ἂν οἶμαι διαλεκτικὸς ἀνήρ, ἀλλ᾽ ἤτοι κατὰ συμβεβηκός, ἢ ἐξ ἀκολουθίας αἰτίαν ὅλον τοῦτο καθάπερ ἀδόκιμον δραχμήν, οἴεται πιθανὸς εἶναι καὶ σοφός, οὐκ ἐννοήσας οἶμαι τὸν τῆς ἀδραστείας θεσμόν, ὡς οὐδεὶς οὕτω λόγος ἕτερος ἐξελέγχει τῶν δογμάτων αὐτοῦ τὴν ἀτοπίαν, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ σοφὸς ὑπ᾽ αὐτοῦ δοκῶν ἐξευρῆσθαι. διότι γάρ φησιν ἐν τῷ πνεύμονι μόνῳ τῶν ἁπάντων ὀργάνων, αἱ μὲν ἀρτηρίαι διπλῆν κινοῦνται κίνησιν, ἥν τ᾽ οἴκοθεν ἔχουσιν ἐκ τῆς σφετέρας αὐτῶν οὐσίας σφύζουσαι δηλονότι, καὶ ἣν ἐκ τοῦ τῆς ἀναπνοῆς ἔργου σφοδρῶς διὰ παντὸς τοῦ πνεύμονος ἐπικτῶνται, ἐπειδὴ ὑπερπονοῦσαι καταλεπτύνονται τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις ἀρτηριῶν αὐτάρκως κινουμένων τὴν οἰκείαν κίνησιν οὖσαν μίαν, καὶ διὰ τοῦτ᾽ εὐτραφῶν τε καὶ ἰσχυρῶν γινομένων. αἱ δ᾽ αὖ φλέβες φησίν, αἱ μὲν καθ᾽ ὅλον τὸ ζῶον ἀκίνητοι μένουσαι, δίκην ἀνδραπόδου τινὸς ἀργοῦ καὶ ἀγυμνάστου, δικαίως ἀτροφοῦσιν. αἱ δὲ κατὰ τὸν πνεύμονα τὴν τοῦ †σπληνὸς κίνησιν ἐπικρατησάμεναι, παχύνονται παραπλησίως τοῖς μέτρια γυμναζομένοις. ἀλλ᾽ ὦ σοφώτατε πάντων ἀνδρῶν Ἀσκληπιάδη, τὰ μὲν ἄλλα σου τῶν λόγων ἁμαρτήματα, μακροτέρας οὕτως ἐξελέγχεσθαι ἔργον σχολῆς. ἃ δ᾽ αὖ οὐδὲ παῖς ἀγνοήσειε, μήτι γε οὕτως ἀλαζὼν ἀνήρ. ἔστι μὲν διττὴ γένεσις δ᾽ αὐτῶν ἑκατέρων. τῶν μὲν ἐκ ῥᾳθυμίας τῆς περὶ τὰς ἀνατομάς, τῶν δ᾽ ἐξ ἀγνοίας λογικῆς θεωρίας. ἀνατομῆς μὲν γὰρ ἔμπειρος, εἴπερ ἦσθα τάχ᾽ ἂν ἡμῖν ἐγίνωσκες, ὡς οὐ πάχει μόνον, ἀλλὰ καὶ πλήθει καὶ ποιότητι χιτώνων ἀρτηρία φλεβὸς διαφέρει. ὁ γὰρ ἔσωθεν χιτών, ὁ παχὺς καὶ σκληρός, ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἔχων ἶνας, οὐδ᾽ ὅλως ἐστὶ ταῖς φλεψί. σὺ δ᾽ αὐτὸ εἴτ᾽ οὐκ εἶδες, εἴτ᾽ οὐκ ἔστι μὴ πολυπραγμονήσας, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν οἶσθα σαφὲς ἀποφαίνεσθαι τολμᾷς ὡς εἰδώς, ὁ τὰς Ἡροφίλου ἀναπτύων διατομάς, ὁ κατεγνωκὼς Ἐρασιστράτου, ὁ μικρὸν φροντίζων Ἱπποκράτους. ἆρ᾽ ἀγνοεῖς ὄντως οὐκ ἐχούσας τὸν ἔσωθεν χιτῶνα, τὸν σκληρὸν τὰς φλέβας τοῦ πνεύμονος; ἢ τοῦτο μὲν γινώσκεις, οἴει δ᾽ ὅταν ἰσχνὸν γίγνηταί τι μόριον, οὐ τὸ πάχος αὐτοῦ τῶν χιτώνων, ἀλλὰ τὸ πλῆθος διαφθείρεσθαι. καὶ τῆς γαστρὸς ἄρα τοῖς μὲν ἐσχάτως ἰσχνοῖς ἔσται χιτὼν εἷς, τοῖς δὲ εὐέκταις τέτταρες. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τρεῖς μὲν εἰ τύχοι τοῖς ὑπὸ φθόης ἐχομένοις, ἐσχάτως γὰρ τούτοις συντετήκασι. τέτταρες δὲ τοῖς ἄλλως νοσοῦσι, πέντε δ᾽ ἡμῖν τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἓξ δ᾽ εἰ τύχοι τοῖς εὐέκτοις ἡμῶν, καὶ τοῖς ἀθληταῖς ἑπτά, καὶ τούτων ἔτι πλείους τοῖς περὶ Μίλωνα καὶ Πολυδάμαντα. καλὸν δ᾽ ἦν εἰ καὶ τῶν χειρῶν δακτύλους, ἐν μὲν ταῖς εὐεξίαις πλείους, ἐν δὲ ταῖς καχεξίαις ἐλάττους εἴχομεν. ἦν γὰρ ἂν οὕτως ἄξιον τῆς Ἀσκληπιάδου σοφίας τὸ θέαμα. τρεῖς μὲν εἰ τύχοι δακτύλους ἔχων ὁ Θερσίτης, ὁ δ᾽ Αἴας τέτταρας, καὶ πλείους τούτων ὁ Ἀχιλλεύς. Ὠρείων δ᾽ οἶμαι καὶ Τάλως ὑπὲρ τοὺς τῶν ἴσλων πόδας. οὐκ ἔστιν ὦ γενναιότατε μοχθηραῖς δογμάτων ὑποθέσεσι χρησάμενόν τινα, μὴ οὐ καταγέλαστον εὑρίσκεσθαι πανταχόθεν. νοῦς δὲ ὁ πάντα διατάττων ταῦτα καὶ κοσμῶν, οὐκ ὄγκοι σωμάτων αὐτομάτως ἀλλήλοις περιπλεκόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο, τοῦ μὲν πνεύμονος αἱ ἀρτηρίαι φλεβώδεις, αἱ φλέβες δ᾽ ἀρτηριώδεις, ὅτι βέλτιον οὕτως. αἱ δὲ τῆς καρδίας κοιλίαι, δύο μὲν οἷς πνεύμων ἐστί, μία δ᾽ οἷς οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο βέλτιον. ὑμένες δ᾽ ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν στομάτων, ἵν᾽ ἡ καρδία μὴ μάτην πονῇ, καὶ †πέντε ὁ λοβὸς τοῦ πνεύμονος, ἵν᾽ ἡ κοίλη φλὲψ στηρίζηται, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν οὐδενὸς αἰτίαν εἰπὼν τῆς γενέσεως ὁ σοφὸς Ἀσκληπιάδης, ὅτι μηδ᾽ εἶχεν ἐνὸς ἐξ ἁπάντων ἀποδίδωσιν, εὐπορήσας ὡς ᾤετο πιθανοῦ συλλογισμοῦ. συγχωροῦμέν σοι καλῶς εἰρῆσθαι, περὶ τῶν τοῦ πνεύμονος ἀγγείων, ἐπιχείρησόν τι καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰπεῖν τοῦ ζώου μορίων. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἁπάντων οὐχ ἓν αἰτίας γένος, ἀλλὰ σύμπαντα λέγομεν, ἓν μὲν τὸ πρῶτόν τε καὶ τελεώτατον, ὅτι βέλτιον οὕτως. ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῷ τὰ ἐκ τῶν ὀργάνων, καὶ τῆς ὕλης, οἷς χρώμενος ὁ δημιουργός, εἰς τὸ βέλτιστον εἶδος ἕκαστον τῶν γινομένων ἄγει, τὰς μὲν ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος μανάς, τὰς δὲ φλέβας ἐργασάμενος στεγανάς, δι᾽ ἣν εἴπομεν αἰτίαν. ἐπεὶ δ᾽ οὕτως ἦν ἐργάσασθαι βέλτιον, ἐκ μὲν τῶν ἀρτηριωδῶν μορίων τῆς καρδίας, ἐκφύσας τὰς φλέβας, ἐκ δὲ τῶν φλεβωδῶν τὰς ἀρτηρίας. ἐπειδὴ γὰρ ὕλην ἑκατέραις χορηγεῖν ἐχρῆν ἐπιτήδειον, εἰς πνεύματος μὲν κοιλίαν τὰς ἀρτηρίας, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν τὰς φλέβας ἀνεστόμωσε, ἐπεὶ δ᾽ ἦν ἄμεινον, τὸ δυσπαθέστερον αὐταῖς σχῆμα περιθεῖναι στρογγύλας ἐργασάμενος. ἐπεὶ δ᾽ ἐξ ὕλης τε καὶ δι᾽ ὀργάνων ἐχρῆν αὐτὰς δημιουργῆσαι, τὸ μὲν ὑγρὸν ἀναμίξας τῷ ξηρῷ, καί τινα χυμὸν ἐξ ἀμφοῖν, οἷον κηρὸν εὐτύπωτον ἐργασάμενος, ὕλην ταύτην τοῖς ἐσομένοις ὑπεβάλλετο. τὸ δὲ θερμὸν τῷ ψυχρῷ κεράσας, ὄργανα ταῦτα δραστικὰ περὶ τὴν ὕλην παρεσκεύασε, κἀν τούτῳ ἤδη τὸ μέν τι ξηραῖνον τῆς ὕλης τῷ θερμῷ,

†σπλάγχνου

†πέμπτος

θερμοῦ. τὸ δέ τι πηγνύον τοῦ ψυχροῦ, τὸ δέ τι γεννῆσαν σύγκρατον πνεῦμα τῇ τούτων μίξει, κἄπειτ' αὐτὸ διαφυσήσας, καὶ διατείνας τὴν ὕλην ἀγγεῖον κοῖλον πρόμηκες ἐδημιούργησε, πλέον μὲν τῆς ὕλης ἐπάρδην, ᾧ βέλτιον ἦν γενέσθαι παχυτέρῳ, μεῖον δ' ᾧ λεπτοτέρῳ. ἔχεις ἅπαντας ἤδη τῷ λόγῳ τὰς αἰτίας, τὴν ἐκ τοῦ τέλους, τὴν ἐκ τοῦ δημιουργοῦ, τὴν ἐκ τῶν ὀργάνων, τὴν ἐκ τῆς ὕλης, τὴν κατὰ τὸ εἶδος. σὺ δὲ εἰ καὶ τὰς κυριωτάτας ἐθέλεις παραλείπειν, τήν τε δι' ὃ γίνεταί τι, καὶ τὴν ὑφ' οὗ, καὶ τὰς ἄλλας γοῦν εἰπὲ καθ' ἕκαστον τῶν μορίων, ἀλλ' οὐ πράττεις οὕτως. οὐ γὰρ οἶμαι δυνατὸν εὐπορεῖν πιθανῶν λογισμῶν, ἐν τοῖς κατὰ μέρος ἅπασιν ὑπὲρ μοχθηραῖς ὑποθέσεσιν. αὐτὸ δὴ τοῦτο ἦν, ὃ πρόσθεν ἐνιστάμην ἀμαθίας γίγνεσθαι τῆς λογικῆς θεωρίας. ἄμεινον γὰρ ἦν ἐν ἅπασι παραλείπειν ἑκάστου τῆς γενέσεως αἰτίαν, † ἣν ὑπονοήσει τις αὐτοὺς ἑκόντας σιωπᾶν, ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἀναισθησίας ἥκουσιν, ὡς μὴ γινώσκειν ὅτι τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις σιωπὴν ὕποπτον ἐργάζονται τῇ δι' ἑνὸς ἢ δυοῖν ἐξηγήσει. περὶ γοῦν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα λέγειν ἐπιχειροῦντες, οὐ τὸ θεῖον εἶδος τῆς αἰτίας, ὡς ὁ Πλάτων ὀνομάζει, ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον λέγουσι, ἅπαντα δὲ τἆλλα παραλιπόντες. οὔτε γὰρ ὡς ἦν ἀναγκαῖον ἐνταῦθα τετάχθαι τὴν καρδίαν, οὔθ' ὡς τοῖς μὲν δύο ἔχειν κοιλίας, τοῖς δὲ μίαν, οὔτε ὅσοις πνεύμων οὐκ ἔστιν, ἀπόλλυσθαι τὴν δεξιάν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν πάντων ἐξηγεῖσθαι τολμῶντες, ἐν οἷς αὖ τινα λῆρον ἐξευρῶσι πιθανόν, ἐν τούτοις ἡμῶν κατατρίβουσι τὸν χρόνον. εἰ μὲν γὰρ Ἀσκληπιάδης εἰς τοσοῦτον φλυαρίας ἐξέπεσεν, ὡς πρὸς τῷ μεγάλην ὑποψίαν ἑαυτῷ προστρίψασθαι, τῆς περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀχρείας, ἐξ ὧν εὐπορεῖν ἔδοξεν ἐφ' ἑνὸς ἔτι, καὶ τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν φαινόμενα, κατάφωρος ὢν μὴ γινώσκων, οὐκ αὖ ἐγὼ νῦν ἐξελέγχειν αὐτὸν ἐπιχειρῶν, ἀπώλλυον τὸν χρόνον. ἀλλ' εἰχόμην αὖ τοῦ προκειμένου μοι σκοποῦ, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ἐποίησα, τὰ κακῶς εἰρημένα παραλιπὼν ἀνεξέλεγκτα ἅπαντα. νυνὶ δὲ ἐπειδή τινες τῶν μεταχειριζομένων τὰς τοιαύτας αἱρέσεις, ἐφ' οἷς ἐχρῆν αὐτοὺς αἰδεῖσθαι κομῶσιν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐξελέγξαι τὸν λόγον, ὅπως μὴ πλείους ἀπατήσειεν. ὁ δ' ἔλεγχος, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, διττός, ὁ μὲν ἐκ τῆς ἀνατομῆς ὁρμώμενος, ὁ δ' ἐξ ἀκολουθίας λογικῆς. ὧν οὐδέτερον ἐφαίνετο γινώσκων ὁ σοφὸς Ἀσκληπιάδης, οὔθ' ὡς οὐ πάχει μόνον, ἀλλὰ καὶ πλήθει χιτώνων καὶ σκληρότητι, καὶ τῇ τῶν ἰνῶν θέσει διαλλάττουσιν ἀρτηρίαι φλεβῶν, οὔθ' ὡς ἐξ ὧν εὔπορός ἐστιν ἐν τοῖς δὲ κατάφωρος γίνεται, μηδὲν ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἔχων εἰπεῖν. ἵν' οὖν ἐναργῶς ἐξελεγχθῇ, τῶν ἐξ ἀνατομῆς τι φαινομένων αὖθις αὐτῷ λέγωμεν. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἀναπνεῖ τῶν ἐμβρύων, οὐδὲν αὐτὸς ὁμολογεῖ. ὅτι δ' εἰ καὶ τῶν ἄρτι γεγεννημένων ζώων ἢ καὶ κυουμένων ἔτι λαβὼν ἀνατέμοις, αἱ μὲν ἀρτηρίαι, φλεβώδεις, αἱ δὲ φλέβες ἀρτηριώδεις εἰσίν, αἱ τοῦ πνεύμονος. ἐγώ φημι, κἂν ἐκεῖνος μὴ λέγῃ, καὶ μὴν οὐ συμβαίνει ταῦτ' ἀλλήλοις. πῶς οὖν ἔτι διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς κίνησιν, ἢ τὰς ἀρτηρίας ὑπερπονεῖν, ἢ τὰς φλέβας συμμέτρως γυμνάζεσθαι λέγοι τις, ὁπότε γε φαίνονται τοιαῦται τοῖς ἐμβρύοις ὑπάρχουσαι, καὶ πρὸ τῆς ἀναπνοῆς. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τοῖς ἐμβρύοις, ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται, θαυμαστὰ θεάματα περὶ τὴν βάσιν ὅλην τῆς καρδίας, ὧν οὐδὲν οὔτ' ἐγίνωσκεν Ἀσκληπιάδης, οὔτ' εἴπερ ἔγνω, δυνατὸν ἦν αὐτῷ τὰς αἰτίας ἐξευρεῖν εἰς ὄγκους, καὶ κενὸν ἀνάγοντι τῶν γιγνομένων ἁπάντων τὰς ἀρχάς. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ, προσπαῖξαι γὰρ ἔγνων καὐτῷ, καὶ δεῖξαι τὴν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐμπειρίαν, ὁπόσην τινὰ καὶ ὁποίαν ἔχων, οὐ λέληθε καὶ τὴν τῶν ἀκολούθων καὶ μαχομένων ἐπιστήμην. ἔτι τοῦ θώρακος καὶ τῆς καρδίας ἀναμνήσω τὸν ἄνθρωπον. ἐγκεφάλου μὲν γὰρ ἴσως, ὅτι πο πόῤῥω τοῦ πνεύμονός ἐστι, διὰ τοῦτο ἐπελάθετο. διὰ παντὸς μὲν κινουμένου, μήτε δὲ ἀρτηριώδεις τὰς φλέβας ἔχοντος, μήτε φλεβώδεις τὰς ἀρτηρίας. ἀλλ' ὅ γε θώραξ ὅλος, κινεῖται μὲν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἀσκληπιάδην, πολὺ δήπου σφοδρότερον τοῦ πνεύμονος. εἴ γε σείεται μὲν ἐκεῖνος, ὑπὸ τῆς διόδου τοῦ πνεύματος, οἷον χλόη τις. ὁ δὲ θώραξ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ διαστέλλεται καὶ συστέλλεται μέχρι πλείστου. τὰς φλέβας δ' οὐκ ἔχει ἀρτηριώδεις, ὥσπερ οὐδὲ τὰς ἀρτηρίας φλεβώδεις. ἐχρῆν δ' οἶμαι τὰς μὲν εἰς μετριότητα κινήσεως ἀγομένας παχύνεσθαι, τὰς δ' ὑπερπονούσας, λεπτύνεσθαι. τί δεῖ λέγειν ἔτι περὶ τῆς καρδίας αὐτῆς, ἁπάντων μὲν σφοδρότατα κινουμένης, ὁμοίας δὲ ταῖς ἐν παντὶ † μορίῳ τὰς ἀρτηρίας ἐχούσης καὶ τὰς φλέβας, ὥσπερ ὅ τε θώραξ ὅλος, ὅ τ' ἐγκέφαλος ὡς εἴρηται. πάντ' οὖν τὰ μόρια τά θ' ὑπερβαλλόντως πονοῦντα, τά τε μετρίως, τά θ' ὅλως ἀργοῦντα, καὶ τὰς φλέβας ὁμοίως ἀλλήλαις ἔχει καὶ τὰς ἀρτηρίας, ὅτι βέλτιον τοῦτο. μόνος δ' ὁ πνεύμων, ὅτι κἀκεῖνο βέλτιον, ἐνηλλαγμένην ἐκτήσατο τῶν κατ' αὐτὰς χιτώνων τὴν ἰδέαν. οὕτως ἐν ἅπασιν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἕνα σκοπὸν ἔχει τῆς διαπλάσεως τῶν μορίων, τὴν ἔκλεξιν τοῦ κρείττονος. ἀλλὰ περὶ μὲν Ἀσκληπιάδου ταῦτα ἴσως πλείω τοῦ δέοντος, ὃ δ' ἐφεξῆς μὲν ἐστι τοῖς εἰρημένοις, ἀνεβαλλόμεθα δ' ἐρεῖν αὐτό, νῦν ἤδη λεγέσθω. τεττάρων ὄντων ἐν τῇ καρδίᾳ στομάτων, τρεῖς μὲν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ἄλλων ὑμένες εἰσί, δύο δ' ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους μόνης. ἐκφύονται μὲν οὖν ἅπαντες ἐξ αὐτῶν στομάτων. ἐντεῦθεν δ' ὁρμηθέντες, οἱ μὲν εἴσω προΐασιν εἰς τὰς τῆς καρδίας κοιλίας, ὥστε καὶ συνάπτονται πρὸς αὐτὰς ἰσχυροῖς δεσμοῖς, οἱ δ' ἐκτὸς ἀποκλίνουσιν, ἵνα πρῶτον ἀνίσχει τῆς καρδίας ἑκάτερον τῶν ἀγγείων. εἰσὶ δ' ἐπὶ μὲν τῆς φλεβὸς τῆς ἀρτηριώδους, ἣν τὸν πνεύμονα τρέφειν ἐλέγομεν, ἔσωθεν ἔξω νεύοντες ὑμένες τρεῖς, ἀπὸ τοῦ σχήματος ὑπὸ τῶν τὰς ἀνατομὰς ἐχόντων, ὀνομαζόμενοι σιγμοειδεῖς. ἐπὶ δὲ τῆς εἰσαγούσης τὸ αἷμα φλεβός, τρεῖς μὲν κἀπὶ ταύτης ἔξωθεν ἔσω νεύοντές εἰσιν, ἀλλὰ πολὺ καὶ πάχει καὶ ῥώμῃ καὶ μεγέθει διαφέρουσιν ἐκείνων. ἄλλο δὲ τρίτον οὐκ ἔστι κατὰ τὴν δεξιὰν κοιλίαν στόμα. καὶ γὰρ ἡ τὰ κάτω τοῦ θώρακος τρέφουσα, καὶ ἡ περιστεφανοῦσα τὴν καρδίαν. οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ ὀνομάζουσιν, ἔξω τῶν ὑμένων τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκφύσεως ἔχουσι, καὶ μέν γε καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν κοιλίαν τῆς καρδίας, ἓν μὲν στόμα τὸ μέγιστον ἁπάντων ἐστὶ τὸ τῆς ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀφ' ἧς ἅπασαι πεφύκασιν αἱ κατὰ τὸ ζῷον ἀρτηρίαι. τρεῖς δὲ καὶ τούτων σιγμοειδῶν ὑμένων ἐπιφύσεις ἔσωθεν, ἔξω φερομένων εἰσίν. ἕτερον δὲ † σῶμα τὸ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας, τῆς εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένης ἔξωθεν ἔσω πεφυκότων ὑμένων δυοῖν ἐπίφυσιν ἐχόντων, ὧν τὸ σχῆμα τῶν γινωσκομένων οὐδενὶ προσεικάσαι τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν, ἐπεχείρησεν οὐδείς, ὥσπερ καὶ τῶν σιγμοειδῶν. οὐδὲ γὰρ οἱ τριγλώχινας αὐτοὺς ὀνομάσαντες ἀπὸ τοῦ καθ' ἕκαστον σχήματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους συντάξεως ἐποιήσαντο τοὔνομα. καὶ γὰρ ἀκριβῶς ἡ σύνθεσις αὐτῶν ἔοικεν ἀκίδων γλωχῖσιν. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπὶ τῷ τῆς κοίλης φλεβὸς στόματι τρεῖς ὄντας, οὕτως ὀνομάζειν ἐγχωρεῖ. τοὺς δ' ἐπὶ τῷ τῆς φλεβώδους

† τινα

† σώματι

† στόμα

ἀρτηρίας, οὐκ ἔτ' ἂν ὀρθῶς τις ὀνομάζοι οὕτως δύο ὄντας. διατί μὲν οὖν ἐπὶ τούτῳ μόνῳ τῷ στόματι δύο γεγόνασιν ὑμένες, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἠμέληται τῇ φύσει, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. ὅτι δ' εὐλόγως ἐπὶ μὲν τοῖς εἰσάγουσι τὰς ὕλας ἀγγείοις, ἰσχυροί τε καὶ μεγάλοι πεφύκασιν ὑμένες, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξάγουσιν ἀσθενέστεροι, τά τε ἄλλα τὰ περὶ τὴν ὁλκὴν, καὶ τὴν ἔκπεμψιν τῶν ὑλῶν τῇ φύσει παρεσκευασμένα, λέγειν ἤδη πειράσομαι. ἔστι μὲν οὖν καὶ μετ' αὐτῆς τῶν μορίων τῆς θέας ἑρμηνεύεσθαι σαφῶς τὰ τοιαῦτα χαλεπὸν, ἀπούσης δ' ἐκείνης ἐγγὺς ἀδύνατον. πειρατέον δ' ὅμως εἰς ὅσον οἷόν τε σαφέστατα διεξελθεῖν αὐτά, τῶν ἔξωθεν ἔσω φερομένων ὑμένων, οὓς ἰσχυροὺς καὶ μεγάλους ὑπάρχειν ἔφαμεν ἁπάντων, εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν ἀνῆφθαι τὰ πέρατα, δεσμοῖς εὐρώστοις συνεχόμενα. διαστελλομένης οὖν αὐτῆς, ἕκαστος τῶν δεσμῶν τούτων τεινόμενος, ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν καρδίαν διαστάσεως ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκει, καὶ οἷον ἀνακλᾷ τὸν ὑμένα πρὸς τὸ σῶμα τῆς καρδίας αὐτό. πάντων οὖν ἀνακλωμένων ἐν κύκλῳ τῶν τριῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν, ἀνοίγνυταί τε τῶν ἀγγείων τὰ στόματα, τάς θ' ὕλας τὰς ἐν αὐτοῖς ἡ καρδία, ῥᾳδίως ἐπισπᾶται δι' εὐρείας ὁδοῦ. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ αὐτὸ τὸ ἀγγεῖον, νῦν ἐν τούτῳ πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται τείνουσα, καὶ προσαγομένη διὰ τῶν ὑμένων. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τούτους μὲν † ἕλκεσθαι πρὸς ἐκείνης. τὸ συνεχὲς δὲ αὐτοῖς ἀγγεῖον, ἀναίσθητον εἶναι τῆς ὁλκῆς, ὥσθ' ὑπὸ μιᾶς ἐνεργείας, ἣν ἡ καρδία ποιεῖται διαστελλομένη. τοὺς μὲν ὑμένας ἑλκομένους, ὑπὸ τῶν δεσμῶν, εἰς αὐτὴν τὴν κοιλίαν ἀνακλίνεσθαι τῆς καρδίας. ἐν κύκλῳ δὲ τούτων ἀναπτυσσομένων εἰς τοὐπίσω διοίγεσθαι τὸ στόμα, κἀν τούτῳ τά τε ἀγγεῖα, διὰ τῶν ὑμένων ἕλκεσθαι πρὸς τὴν καρδίαν, τάς τ' ἐν αὐτοῖς ὕλας εἰς τὰς κοιλίας αὐτῆς ἀκωλύτως εἰσρεῖν, ὡς ἂν μήτ' ἀντιπράττοντος ἔτι μηδενὸς ἁπάντων τε τῶν αἰτίων, ὑφ' ὧν ἂν γένοιτο ταχίστη μετάστασις ὑλῶν, εἰς ταυτὸ συντελούντων. ἢ γὰρ ἕλκεσθαι χρὴ τὸ μεθιστάμενον, ἢ βάλλεσθαι πρός τινος, ἢ παραπέμπεσθαι, καὶ ταῦτα σύμπαντα ταῖς ὕλαις ὑπάρχει διαστελλομένης τῆς καρδίας. ἕλκει μὲν γὰρ αὐτὴ, πέμπουσι δ' αἱ προκείμεναι κοιλότητες, αἱ κατὰ τὰ ὦτα, παραπέμπει δὲ τὰ ἀγγεῖα. καὶ τούτων ἁπάντων τῆς κινήσεως ἀρχὴ μία, τῆς καρδίας αὐτῆς ἡ διαστολή. τὰ μὲν γὰρ ὦτα νευρώδεις τε καὶ κοῖλαι πρὸς τῶν στομάτων ἐπιφύσεις ὑπάρχοντα, χαλαρὰ μὲν τέως ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο κοῖλα. διαστελλομένης δὲ τῆς καρδίας, ὁμοίως τοῖς ὑμέσι τεινόμενα τε καὶ στενούμενα, καὶ διὰ τοῦτο τὰς ὕλας ἐκθλίβοντα προπέμπει τῇ καρδίᾳ. τὰ δ' ἐφεξῆς αὐτῶν στόματα τῶν ἀγγείων, διὰ τὸ σφοδρῶς ὑπὸ τῆς καρδίας εἴσω τείνεσθαι, παραπέμπει τὰς ὑπὸ τῶν ὤτων ἐπωθουμένας ὕλας. αὐτὴ δὴ καρδία πάσας ὅσας ἄν τις ἐπινοήσῃ δυνάμεις ὁλκῶν ἔχουσα, διὰ ταχέων ὑποδέχεται κόλποις τῶν κοιλιῶν ἀναρπάζουσα καὶ οἷον ἐκροφοῦσα τὰς εἰσρεούσας ὕλας. εἴτε γὰρ ὡς αἱ τῶν χαλκέων φῦσαι διαστελλόμεναι, ἐπισπῶσιν εἴσω τὸν ἀέρα, παντὸς μᾶλλον ὑπάρχει τοῦτ' αὐτῇ, εἴτ' ὡς αἱ τῶν λύχνων φλόγες ἕλκουσι τοὔλαιον, οὐδὲ ταύτης ἀπορεῖ τῆς δυνάμεως, ἀρχὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ὑπάρχουσα, εἴθ' ὡς ἡ ἡρακλεία λίθος, ποιότητος οἰκειότητι τὸν σίδηρον ἐπάγεται. τί μὲν οἰκειότερον αὐτῇ πνεύματος εἰς ἀνάψυξιν; τί δ' αἵματος χρηστότερον εἰς θρέψιν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, κἂν διασπᾶσαί τι τῶν ἀγγείων, ἁπάσαις ἅμα χρωμένη τῆς ὁλκῆς ταῖς δυνάμεσιν, εἰ μή τι κἀνταῦθα θαυμαστὸν ἐπινόημα, τοῦ μηδὲν γίνεσθαι τοιοῦτον ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐτεχνήσατο, προσθεὶς ἔξωθεν ἑκατέρου τῶν εἰσαγόντων στομάτων τὰς ὕλας ἰδίαν κοιλότητα, καθάπερ τι ταμιεῖον τροφῆς, ὡς μὴ κινδυνεύσῃ ποτὲ ῥαγῆναι τὸ ἀγγεῖον, ἑλκούσης μὲν ἀθρόως τε καὶ σφοδρῶς ἐνίοτε τῆς καρδίας, αὐτὸ δ' οὐκ ἔχον ὑπὸ στενότητος ὅσον αἰτεῖ, παραχεῖν ἀφθόνως. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἀγγεῖον ἀέρος πλῆρες ἐκκενώσειε, διὰ τῆς ὀπῆς ἐκμυζήσας τῷ στόματι ῥήξειεν ἂν, εἰ ἐπὶ πλέον βιάζοιτο, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἡ καρδία πολλαπλασίαν ἑκατέρου τῶν ἀγγείων, τῆς εὐρύτητος ἀθρόως ἐκπληροῦσθαι δεομένη κοιλότητα, διέρρηξεν ἄν ποτε καὶ διέσπασεν αὐτὰ βιαίως ἕλκουσα, μηδεμιᾶς ἔξωθεν αὐτῇ προστεθείσης κοιλότητος, οἵα νῦν ἐστι καθ' ἑκάτερον τῶν ὤτων. οὔκουν μάτην τὰ τῆς καρδίας ὦτα γέγονεν, ἀλλ' ὠνόμασται μάτην. οὐ γὰρ σμικρά τις ἔοικεν αὐτῶν ἡ χρεία τοῖς ζώοις ὑπάρχειν. ἀλλ' εἴπερ τὸ μηδὲν παθεῖν, ἢ τὴν ἀρτηρίαν τὴν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένην, ἢ τὴν κοίλην φλέβα μέγιστόν ἐστι, καὶ ἡ τῶν ὤτων χρεία μεγίστη τοῖς ζώοις ὑπάρχει. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ λεπτὰ τοῖς χιτῶσιν ἄμφω ταῦτά ἐστι τὰ ἀγγεῖα, τὸ μὲν ὅτι φλέψ ἐστιν ἄντικρυς, τὸ δ' ὅτι τὴν ἀρτηρίαν τοῦ πνεύμονος ἄμεινον ἐδείκνυτο φλεβώδη γενέσθαι. λεπτὸν δ' ἀγγεῖον καὶ μαλακὸν, ὥσπερ εἰς τὸ συστέλλεσθαι ῥᾳδίως ἐπιτηδειότερον, οὕτως εἰς τὸ διασπασθῆναι γενόμενον, ἑτοιμότερον, ὥστε ῥᾳδίως ἂν ἄμφω διεσπάσθη τὰ παρέχοντα τῇ καρδίᾳ τὰς ὕλας ἀγγεῖα. λεπτὰ μὲν καὶ μαλακὰ τοῖς χιτῶσιν ὑπάρχοντα, βιαίως δ' ἑλκόμενα πρὸς ἐκείνης διαστελλομένης, εἰ μηδεμίαν ἐπικουρίαν ἡ φύσις ἐτεχνήσατο τοιαύτην, οἵα νῦν ἐστιν ἡ καθ' ἑκάτερον τῶν ὤτων κοιλότης. ἐπεὶ δ' αὗται προσεκευάσθησαν, οὐ μόνον ἔξω τοῦ κινδυνεύειν τι παθεῖν οἱ χιτῶνες τῶν ἀγγείων κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ συνεργοῦσιν εἰς τὸ ταχέως πληροῦσθαι τὴν καρδίαν. εἰς ὅσον γὰρ θᾶττον οἱ μαλακώτεροι συστέλλονται τῶν σκληροτέρων, εἰς τοσοῦτον καὶ τὴν καρδίαν εἰκὸς θᾶττον πληροῦσθαι. μόνοι μὲν οὖν ὄντες αὐτοὶ τῶν προκειμένων κοιλοτήτων, οὐκ ἂν ἱκανοὶ πληροῦν ἐγίγνοντο. κἂν τούτῳ γενόμενοι πρὸς αὐτῆς, ἐρρήγνυντ' ἂν ἑτοίμως. ἐπεὶ δὲ κἀκείνας προσέλαβον φθάνοντες, πρὶν ἐσχάτως ταθῆναι πληροῦν τὴν καρδίαν, οὐ μικρὸν ὄφελος εἰς τὸ μηδὲν πάσχειν τὴν μαλακότητα τοῦ σώματος ἐπεκτήσαντο. καί σοι καὶ διὰ τοῦτο ἀποδέδεικται τὴν τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίαν, γενέσθαι χρῆναι φλεβώδη. διὰ τοῦτο δὲ οἶμαι καὶ τῶν ὤτων ἑκάτερον, ἰσχνὸν ἅμα καὶ νευρῶδες ἐγένετο. πρὸς μὲν γὰρ τὸ συστέλλεσθαι ῥᾳδίως, ἡ λεπτότης αὐτῶν μέγιστον συντελεῖ. πρὸς δὲ τὸ μηδὲν πάσχειν, ἡ ῥώμη τοῦ σώματος, ἰσχυρότατον γὰρ τὸ νευρῶδες. ὠνόμασται δ' οὕτως, οὐκ ἀπὸ χρείας, ἢ ἐνεργείας τινὸς, ἀλλ' ἀπὸ μικρᾶς ὁμοιότητος, ὅτι τῆς καρδίας ἑκατέρωθεν, ὥσπερ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου πρόκειται τὰ ὦτα. καὶ μήν γε καὶ τῶν ὑμένων ἰσχυροτέρους θ' ἅμα καὶ μείζους γενέσθαι, βέλτιον ἦν εἰς τοσοῦτον τοὺς ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι τῶν ἐπὶ τοῖς ἐξάγουσιν, εἰς ὅσον καὶ ἡ τῆς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι κινήσεως ἰσχὺς ὑπερέχει τῆς ἐν τῷ συστέλλεσθαι. βιαιότερον γὰρ ἕλκειν ἀνάγκη τὴν καρδίαν διαστελλομένην, ἤπερ ἐκθλίβειν συστελλομένην. ἀλλὰ καὶ τὸ τρεῖς ἐφ' ἑκάστου γενέσθαι στόματος, ἵν' ἀκριβῶς καὶ ταχέως ἅπαν ἀνοιγνύηταί τε καὶ αὖθις κλείηται, θαυμαστῶς τῇ φύσει προεσκεύασται. δυοῖν μὲν γὰρ ὄντων, οὔτ' ἀκριβῶς, οὔτε ταχέως ἐπέτρεπον ἂν ἢ κλείεσθαι τοῖς στόμασιν, ἢ ἀνοίγνυσθαι τῶν ὑμένων οἱ κόλποι

μεγάλοι

μεγάλοι γινηθέντων. εἰ δέ γε πλείους ἢ τρεῖς ἐγεγόνεισαν, πολὺ μὲν αὖ θᾶττον τε καὶ μᾶλλον ἑκατέρων τῶν εἰρημέ-
νων διεπράττετο τῇ τῶν κόλπων βραχύτητι. τὸ δ' εὐανάτρεπτόν τε καὶ ἀσθενὲς, ἀναγκαίως ἂν αὐτοῖς ἐκ τῆς σμικρό-
τητος προσῆν. δεόντως οὖν ἵνα ταχέως θ' ἅμα καὶ ἰσχυρῶς, καὶ ἀκριβῶς ἀνοιγνύηται, καὶ κλείηται τὰ στόματα, τρεῖς καθ'
ἕκαστον αὐτῶν ὑμένες ἐγένοντο, μηδενὸς ἄλλου πλήθους ταῦθ' ἅμα σχεῖν δυναμένου. διὰ γὰρ τοὺς μὲν ἐλάττονας ἢ τρεῖς,
ἧττονας ἀκριβῆ τε καὶ βραδυτέραν, τοὺς δὲ πλείονας, ἀσθενεστέραν ἐργάζεσθαι τὴν ἐνέργειαν. εὐλόγως οὖν ἐφ' ἑνὸς
μόνου τοῦ στόματος τοῦ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας † δυεῖν ὑμένων ἐγένοντο. μόνῳ γὰρ τούτῳ βέλτιον ἦν οὐκ ἀκριβῶς κλείε-
σθαι, διότι καὶ μόνῳ συγχωρεῖν ἦν ἄμεινον εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας λιγνυώδεσι περιττώμασιν.
ἃ διὰ μὲν τὸ πλῆθος τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἀναγκαῖον ἴσχειν αὐτῇ, συνθεμωτέραν δ' ἑτέραν οὐκ εἶχεν ἔκροιαν, ὧν καὶ
δῆλον ὡς ὀρθῶς ἐλέχθησαν οἱ ὑμένες, ἅμα μὲν οἷον ἐπιθήματά τινα παρασκευάσθηναι τοῖς στόμασιν, ἅμα δ' ὁλκῆς
ὑπάρχειν ὄργανα. τεινόμενοι γὰρ ὑπὸ τῆς καρδίας, δι' αὐτῶν οἱ χιτῶνες τῶν ἀγγείων ὡς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἑτοι-
μότερόν τε συστέλλονται, καὶ ῥᾷον ἐπωθοῦσιν, ἑλκούσης τὰς ὕλας αὐτῆς. ἡ δ' αὖ τάσις αὐτῇ, τοὺς ἔσωθεν ἔξω πεφυκό-
τας ὑμένας ἐκ τῶν ῥιζῶν ἕλκουσα, καὶ πρὸς αὐτὴν εἴσω τὴν καρδίαν ἀνακλῶσα, καὶ πάντας ὀρθοὺς ἱστᾶσα, κλείει τὰ
στόματα τῶν ἀγγείων, ὥσθ' ἣν ἔμπροσθεν τῆς καρδίας ἐνέργειαν ἐν τῷ διαστέλλεσθαι πολλῶν αἰτίαν ἐπεδείκνυμεν, εἰς
ὁλκὴν τῶν ὑλῶν συντελούντων αὐτῇ, καὶ νῦν φαίνεται τοῦ κλείεσθαι, τότε τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς στόμα, καὶ τὸ τῆς μεγά-
λης ἀρτηρίας αἰτίαν ἔχειν, καὶ πάντα εἰς ἄκρον προνοίας τε ἅμα, καὶ τέχνης ἥκειν τὰ τῆς καρδίας μόρια. καὶ γὰρ οὖν
καὶ τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ ἐν ἀριστερᾷ μὲν πάνυ ἱκανῶς, παχύ τε καὶ σκληρόν ἐστιν, ὡς ἂν τῆς πνευματικῆς κοιλίας μέλλον
γενήσεσθαι σκέπασμα. τὸ δ' ἐν τοῖς δεξιοῖς, λεπτὸν καὶ μαλακὸν, ἵν' ἅμα μὲν οἰκείως ἑκάτερον ἔχοι ταῖς ὕλαις,
ἅμα δ' ἰσόρροπον ἐργάζοιτο τὴν καρδίαν. τότε γὰρ πνεῦμα παχυτέρῳ στέγεσθαι χιτῶνι βέλτιον ἦν, τότε τὸ κατὰ τὴν
δεξιὰν κοιλίαν αἵματος βάρος ἰσόρροπον ἔχειν τὸν ὄγκον τῆς ἀριστερᾶς. εἰ γὰρ τὴν αὐτὴν κοιλίαν, ἅμα μὲν παχεῖαν,
ἅμα δ' αἵματος μεστὴν ἡ φύσις ἀπειργάσατο, πάντως ἂν ἐπ' ἐκείνην ἡ καρδία πᾶσα περιετρέπετο. νυνὶ δ' ἐκ
τοῦ τῇ μὲν κουφοτέρᾳ τῶν ὑλῶν, παχύτερον ὄγκον περιτεθεῖσθαι σώματος, τῇ δὲ βαρυτέρᾳ κουφότερον, ἰσόρροπος ἐξ
ἀμφοτέρων ἡ καρδία τῶν μερῶν ἐγένετο. καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι μηδενὸς αὐτὴν δεσμοῦ τοῖς πέριξ κειμένοις συνάπτον-
τος, ὅμως ἀκλινής τε καὶ ἀρρεπὴς ἀεὶ διαμένει, κατὰ μέσον αἰωρουμένη τὸν σκληρὸν ἐκεῖνον χιτῶνα, τὸν περικάρδιον ὀνο-
μαζόμενον, ὃς ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐκφυόμενος ἱκανῶς πλατὺς, εἶτα κατὰ βραχὺ στενούμενος, ὁμοίως αὐτῇ τῇ καρ-
δίᾳ τελευτᾷ καὶ αὐτὸς εἴς τινα κώνου κορυφὴν, τῷ στέρνῳ † ἠυξημένην, οὐ χιτὼν δικαίως ἂν ὀνομασθησόμενος, ὅτῳ
φροντὶς ὀνομάτων ὀρθότητος, ἀλλ' οἷον οἶκός τις μᾶλλον, ἢ ἕρκος ἀσφαλὲς τῇ καρδίᾳ περιβεβλημένος. ἀφέστηκε γὰρ
αὐτῆς πανταχόσε πάμπολυ, τοσαύτην ἐντὸς εὐρυχωρίαν, ἑαυτοῦ τε μεταξὺ, καὶ τῆς καρδίας ἀποτεμόμενος, ὅση
διαστελλομένην αὐτὴν ἱκανῶς ὑποδέξεται. τὸ γὰρ ἔτι πλείονα ποιεῖν, βλάπτειν ἦν τοῦ θώρακος τὴν εὐρύτητα, ταῖς
κατὰ τὰς ἀναπνοὰς, εἴσω τε καὶ αὖθις ἔξω φοραῖς τοῦ πνεύματος ἀνακειμένην. ἐρῶ δή σοι πάλιν ἕτερον θαυμαστὸν ἔρ-
γον τῆς φύσεως. ὁ περικάρδιος οὗτος, εἴτε χιτὼν, εἴθ' ὑμὴν, εἴτ' οἶκος, εἴθ' ὅτι καὶ βούλει καλεῖν, οὕτω μὲν σχήματος ἔχων, ὡς
καὶ τὸ περιεχόμενον ὑπ' αὐτοῦ σπλάγχνον, οὕτω δὲ καὶ μεγέθους, ὡς μήτ' ἀδικεῖσθαί τι τὸν θώρακα, μήτε τὴν καρδίαν
στενοχωρεῖσθαι, τὸν μὲν ἀπολλύντα τι πλέον ἢ δεῖ τῆς εὐρύτητος, τὴν δὲ οὐκ ἔχουσαν ἀναστροφὴν ἱκανὴν ἐν ταῖς κινήσε-
σι. τὸ δὲ δὴ πάχος αὐτοῦ καὶ ἡ ῥώμη, πῶς οὐ θαυμαστῆς συμμετρίας εἰς ἄκρον ἥκοντα. ψαύειν μὲν γὰρ ἔμελλε τῶν τε τοῦ
θώρακος ὀστῶν, σκληρῶν δήπουθεν ὄντων, καὶ τοῦ πάντων μαλακωτάτου σπλάγχνου τοῦ πνεύμονος. καὶ ἦν κίνδυνος,
εἰ μὲν σκληρότερος ἐγένετο τοῦ νῦν ὄντος, ἀνιᾶσθαί τι πρὸς αὐτοῦ θλιβόμενόν τε καὶ θλώμενον τὸ σπλάγχνον. εἰ
δὲ μαλακώτερος, αὐτὸν πείσεσθαί τι πρὸς τῶν ὀστῶν. διὰ τοῦτ' οὖν ὥσπερ ἡ θέσις αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἐναντίων ἐστὶν,
οὕτω καὶ ἡ τοῦ σώματος οὐσία τῶν ἄκρων ἐν μέσῳ. τοσούτῳ γάρ ἐστιν ὀστοῦ μαλακώτερος, ὅσῳ πνεύμονος σκληρότερος.
καὶ διὰ τοῦτο ἄλυπος ἡ πρὸς ἑκάτερον αὐτῷ καθίσταται γειτνίασις, μήτ' αὐτοῦ τι πρὸς τῶν ὀστῶν ἐνοχλουμένου, μήτε
βλάπτοντος τὴν πνεύμονα. θαυμαστὸς μὲν δὴ καὶ ὁ περικάρδιος. ἡ δ' ἐν τοῖς στόμασι τῆς καρδίας τέχνη πολὺ μεί-
ζων, ὅσῳ καὶ μείζοσιν ἐνεργείαις ὑπηρετεῖ. σχεδὸν γὰρ ἅπαντα τὰ τῆς καρδίας ἔργα δι' ἐκείνων ἐπιτελεῖται. πάλιν
οὖν ἀναλαβόντες ὑπὲρ αὐτῶν εἴπωμεν, εἰ μέν τι τῶν ἔμπροσθεν ἀδιορίστως ἐλέχθη διορισάμενοι, προσθέντες δ' εἴ τι
μηδ' ὅλως ἐρρέθη. ὅτι μὲν οὖν ἡ καρδία κατὰ τὸν τοῦ διαστέλλεσθαι καιρὸν, ἕλκουσα τὰς ῥίζας τῶν ὑμένων, ἀνοίγνυσι μὲν
τὰ τῶν εἰσαγόντων τὰς ὕλας ἀγγείων στόματα, κλείει δὲ τὰ τῶν ἐξαγόντων, εἴρηταί τε καὶ δέδεικται πρόσθεν. εἴρη-
ται δὲ καὶ ὡς τοῖς ἕλκουσιν ἅπαντα ῥᾷον ὑπακούει τὰ κουφότερα, καὶ ὡς ἤδη μὲν τοῖς ἄλλοις στόμασιν ὑμένες ἐπίκειν-
ται τρεῖς, ἐν δὲ τῷ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας οὐκέτι. διότι μόνην αὐτὴν ἐπιτρέπειν δεῖ διεξέρχεσθαι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας
εἰς τὸν πνεύμονα φερομένοις αἰθαλώδεσι περιττώμασιν. ἐκ τούτων οὖν, ἴσως αὖτις ὑπονοήσεις, μηδὲν ὅλως εἰς τοὐ-
πίσω φέρεσθαι κατὰ τὰ λοιπὰ τρία στόματα τῶν ἀγγείων, ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει τἀληθές. ἐν ᾧ γὰρ χρόνῳ συμβαίνει κλείε-
σθαι τοὺς ὑμένας, ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ φθάνειν ἑλκόμενον εἰς τὴν καρδίαν αἷμα καὶ πνεῦμα, καὶ μέν γε κᾂν τῷ συ-
στέλλεσθαι πρὸ τοῦ κλεισθῆναι πάλιν ἀντιπέμπεσθαι, κατὰ τὸν τοῦ συγκλείεσθαι χρόνον. ἀλλὰ καὶ κεκλεισμένων ἤδη
τῶν ὑμένων, ἐνδέχεταί ποτε τῆς καρδίας σφοδρότερον κινουμένης παραρρυῆναί τι, μὴ μόνον † αὐτοῦ καὶ τοῦ πνεύ-
ματος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵματος. ὡς γὰρ ἤδη τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐπεδείκνυμεν, ἀδύνατον ἦν μηδὲν παρη-
θεῖσθαί τι τῶν καταπινόντων ὑγρῶν, οὕτως ἔχειν χρὴ νομίζειν κἀνταῦθα τοῦ πλήθους αὐτῶν, ἐξευρῆσθαι τῇ φύ-
σει κώλυμα. τοῦ δὲ ὅλως μηδὲν παραρρεῖν, μηδὲ τοὐλάχιστον, ἀδύνατον εὑρεθῆναί τι φυλακτήριον. ἐδείχθη
γὰρ οὖν ἡμῖν δι' ἑτέρων, ὡς ἐν ἅπασι πάντ' ἐστὶ, καθάπερ Ἱπποκράτης ἔλεγε, καὶ μετέχουσιν αἱ μὲν ἀρτηρίαι,
λεπτοῦ καὶ καθαροῦ, καὶ ἀτμώδους αἵματος, αἱ δὲ φλέβες, ὀλίγου καὶ ὁμιχλώδους ἀέρος. οὕτω δὲ καὶ διὰ τοῦ
στομάχου παραρρεῖν εἰς τὴν γαστέρα τὸ πνεῦμα, καταπινόντων τε καὶ εἰσπνεόντων ἐδείκνυτο. καὶ ὅλως μηδὲν
εἶναι τῶν ἐν τῷ σώματι καθαρὸν ἀκριβῶς, ἀλλὰ πάντα πάντων μετέχειν. οὐ μὴν ἐξ ἴσου γε κᾂν τούτῳ, τὸ μὲν αἵμα-
τος ἢ τινὸς ἄλλης τροφῆς εἶναι, τὸ δὲ πνεύματος ὄργανον. οὕτω τοίνυν καὶ τῆς καρδίας αὐτῆς κοιλίαι, σφύζουσαι μὲν

† δύο ἐπιφύσεις

† συνημμένῳ

† ἀτμοῦ

ἀμφότεραι φαίνονται διοιγομένου τοῦ θώρακος, οὐ μὴν ὡσαύτως γε ἐν ἀμφοῖν αἷμα, καὶ πνεῦμα περιέχεται.
πλεονεκτεῖ γὰρ οὐκ ὀλίγῳ, κατὰ μὲν τὴν δεξιὰν, ἡ τοῦ αἵματος οὐσία, κατὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν, ἡ τοῦ πνεύματος. ὅτι μὲν οὖν
ἀρτηρίας, εἴ τις ἐπικαίρους τε καὶ πολλὰς ἅμα τρώσειεν, ἐκκενοῦται δι᾽ αὐτῶν αἷμα, ὡμολόγηται σχεδὸν ἅπασι. καὶ
διὰ τοῦτο, καὶ ὅσοι ταῖς ἀρτηρίαις οὐδ᾽ ὅλως αἵματος μεταδιδόασιν, ὥσπερ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος, οὐδὲν ἧττον ὁμολογοῦ-
σιν αὐτὰς καὶ ὅτι συνανεστομῶσθαι ταῖς φλεψὶν, εἶτα καίτοι τεχνικῶς ὑπὸ τῆς φύσεως οἰόμενοι κατεσκευάσθαι πάν-
τα, καὶ μάτην μηδὲν οὐκ αἰσθάνονται τὰς ἀναστομώσεις ταύτας, ὁμολογοῦντες εἰκῇ γεγονέναι. καίτοι γε μικρὸν αὖ
ἦν μόνον τοῦτο μάτην αὐτὰς κατεσκευάσθαι, καὶ μηδὲν ἐκπορίζειν τῷ ζώῳ χρηστὸν, ἀλλὰ τὸ τούτου δεινότερον, ὅπερ
οὐκ αὖ ἔτι μικρὸν οἰηθείη τις εἶναι τῆς φύσεως ἁμάρτημα, τὸ πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν ἔτι καὶ βλάπτειν τὰ μέγιστα, καὶ τοῦτ᾽
ἐξ ἀκολουθίας προΐενται. διδάσκει γοῦν αὐτὸς Ἐρασίστρατος ἐπιμελῶς ἡμᾶς, ὡς οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι φλεγμονὴν,
ἄνευ τοῦ παρεμπεσεῖν ποτὲ ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας αἷμα. καὶ μὴν εἴπερ ἀδύνατον ἄλλως γενέσθαι φλεγμο-
νὴν, οὔτε πλευρῖτις ἂν ἔτι τοῖς ζώοις ἐνοχλήσειεν, οὔτε φρενῖτις, οὔτε περιπνευμονία τῶν ἀναστομώσεων τούτων ἀφ-
θεισῶν, ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ὀφθαλμία γένοιτ᾽ ἂν, οὐδὲ συνάγχη τις ἢ κυνάγχη, μὴ οὐσῶν τῶν ἀναστομώσεων, οὔθ᾽ ἥπατος δηλο-
νότι καὶ γαστρὸς καὶ σπληνὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου φλεγμονή. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν νοσημά-
των, οὐκ ἔτ᾽ ἂν ἔτι γίγνοιντο μὴ οὐσῶν τῶν ἀναστομώσεων, ἃς ἡ προνοητικὴ φύσις ἐδημιουργήσατο, μηδὲν μὲν τῷ ζώῳ
χρηστὸν † ἐκ περιουσίας, ὄργανα δὲ μόνον ἐσομένας ὀλεθρίων νοσημάτων τῆς γενέσεως. οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῖς τραύμασιν
ἐγίνοντ᾽ ἂν αἱ φλεγμοναὶ τούτων οὐκ οὐσῶν, οὔτ᾽ ἐπὶ πληθώραις ἐπῆρξεν αὖτις, οὔτε φλεγμονὴ τῇ ἐν ἥπατι ἢ κοι-
λίᾳ ἢ καρδίᾳ, ἤ τινι τῶν ἄλλων, ἐφ᾽ οἷς ἀεὶ θνήσκουσιν ἄνθρωποι τάχιστα. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἐρασιστράτου κατὰ τὰς ἀρ-
τηρίας ὑποθέσεως, εἰς ὅσον ἐναντιοῦταί τε καὶ μάχεται τοῖς ἐναργέσιν ἅπασιν, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πλεονάκις
ἤδη διειλεγμένοι πολλαχοῦ, περιττὸν ἡγοῦμαι νῦν ἐπεξιέναι. τὰς δὲ τῶν ἀρτηριῶν πρὸς τὰς φλέβας ἀναστομώσεις, ἡ
φύσις οὐκ ἀργῶς οὐδὲ μάτην ἐδημιούργησεν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ τὴν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς τε καὶ τῶν σφυγμῶν ὠφέλειαν μὴ
τῇ καρδίᾳ μόνῃ καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶ διαδίδοσθαι. γέγραπται δὲ ὑπὲρ τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας,
ἡλίκη τίς ἐστιν ἐν ἑτέροις. εἰς δὲ τὴν νῦν ἡμῖν προκειμένην διέξοδον, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα γινωσκόμενα. καὶ μήν γε καὶ
τὸ δεῖν, οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς ἅπαντα τρέφεσθαι τροφῆς τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὃ πρὸ πολλοῦ λεχθὲν, αὐτὸ τὴν χρείαν τῆς
διαφορᾶς τῶν ἀγγείων ἐνδείκνυται γενέσεως. εἴπερ γὰρ ἓν ἐγεγόνει, μόνον ἀγγεῖον αἵματος, ἐξ ὁμοίας αὖ ἅπαντα τὰ μόρια
τροφῆς ἐτρέφετο, καὶ μὴν ἀλογώτατον τοῦτο καὶ πάντων ἐστὶν ἀτοπώτατον, αἵματος ὁμοίου χρῄζειν εἰς θρέψιν ἧπαρ, εἰ τύ-
χοι, καὶ πνεύμονα, τὸ βαρύτατον καὶ πυκνότατον τῶν σπλάγχνων, τῷ κουφοτάτῳ τε καὶ μανοτάτῳ. διὰ ταῦτα μὲν δὴ
καλῶς οὐκ ἀρτηρίας μόνον, ἀλλὰ καὶ φλέβας ἡ φύσις ἐποίησεν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι. καὶ διὰ ταῦτα, τὸ μὲν ἧπαρ
ἐκ φλεβῶν δὴ μόνων τρέφεται, καὶ τούτων λεπτοτάτων τε καὶ μανοτάτων, ὁ δὲ πνεύμων ἐξ ἀρτηριῶν. καὶ γὰρ καὶ αἱ
φλέβες αὐτοῦ πρός γε τὸ τρέφειν ἀρτηρίαις ἐοίκασι, καθότι καὶ τοῦτο μικρῷ πρόσθεν ἐλέγετο. θαυμάζειν οὖν χρὴ κἀν-
ταῦθα τὴν πρόνοιαν τῆς φύσεως, ἀγγείων τε διττῶν εἶδος ἐργασαμένης, ἀναστομωσάσης τε πρὸς ἄλληλα τὰ γειτνιῶν-
τα αὐτῶν πέρατα, καὶ πρὸ τούτων αὐτὰς τῆς καρδίας τὰς κοιλίας, ὡς καὶ τοῦτ᾽ ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται. νυνὶ γὰρ οὐχ
ὅτι τόδε τι γίγνεται κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζώου πρόσκειται δεικνύειν, ἀλλὰ διότι τόδ᾽ ἐξ ἀνάγκης προηγεῖται, καθάπερ
καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγε, τοῦ διότι τὸ ὅτι πρὶν ἀναμνῆσαι, τῶν ἐνεργειῶν ἀδύνατον ἐξηγεῖσθαι τὰς χρείας. οἱ τοίνυν ἐν τῇ
καρδίᾳ φαινόμενοι βόθυνοι, κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς μάλιστα διάφραγμα τῆς εἰρημένης ἕνεκα κοινωνίας ἐγένοντο. τά τε
γὰρ ἄλλα, καὶ τὸ προκατειργασμένον ἐν ταῖς φλεψὶ τὸ αἷμα, μεταλαμβάνειν ταῖς ἀρτηρίαις ἦν ἄμεινον, ἵν᾽ ὅπερ ἡ γα-
στὴρ πρὸς τὰς φλέβας, τοῦτ᾽ ἐκεῖναι πρὸς τὰς ἀρτηρίας ὦσιν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ οὕτως ὁ λόγος ἀδύνατος, ὡς ἂν ἀναθυμιάσεώς
τε, εἴ γε ἐστὶν αἵματος χρηστοῦ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα. καὶ εἴρηται μὲν καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἑτέρωθι. πρὸς δὲ τὰ παρόντα,
τὴν χρείαν ἀρκεῖ μόνον εἰπεῖν τοῦ καθαρὸν καὶ λεπτὸν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις χρῆναι περιέχεσθαι τὸ αἷμα, μέλλον ὂν τρο-
φὴν παρέξειν τῷ ψυχικῷ πνεύματι. ταῦτα οὖν ἅπαντα μεγάλα τεκμήρια, τοῦ καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργάσθαι τὸ
διττὸν τοῦτο γένος τῶν ἀγγείων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τὸ δεῖσθαι μέν τινος ῥώμης καὶ χιτῶνος ἀεὶ μελλούσης κινεῖσθαι ταῖς ἀρ-
τηρίαις. ἀδύνατον δ᾽ εἶναι ῥωμαλέον ἅμα καὶ λεπτὸν τοῦτο. παχέος δ᾽ αὖ γινομένου, μὴ καλῶς ἂν τραφῆναι πολλὰ τοῦ
σώματος μόρια. ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα καθ᾽ ὅλον τε τοῦ ζώου τὸ σῶμα, καὶ πρὸ τούτων ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ, καλῶς ἡ φύσις
ἅπαντα παρεσκεύαζε, τὴν κοινωνίαν ἐξευροῦσα ταῖς φλεψὶ πρὸς τὰς ἀρτηρίας, διὰ τῶν λεπτῶν ἐκείνων στομάτων, καὶ
διὰ τοῦτο μείζων ἐστὶν ἡ εἰς αὐτὴν ἐμφυομένη φλὲψ τῆς ἐκφυομένης, καίτοι κεχυμένον γε τὸ αἷμα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ θερ-
μασίαν ὑποδεχομένης. ἀλλ᾽ ἐπεὶ πολὺ κατὰ τὸ μέσον διάφραγμα, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ διατρήσεις εἰς τὴν ἀριστερὰν με-
ταλαμβάνεται κοιλίαν, εὐλόγως ἡ εἰς τὸν πνεύμονα φλὲψ ἐμφυομένη, τῆς εἰσαγούσης εἰς τὴν καρδίαν τὸ αἷμα † μείων
ἐστί. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τὴν καρδίαν ἀρτηρία παράγουσα τὸ πνεῦμα, καὶ αὐτὴ πολὺ † μείων ἐστὶ τῆς
μεγάλης ἀρτηρίας, ἀφ᾽ ἧς αἱ κατὰ τὸ σῶμα πεφύκασιν ἅπασαι. διότι τε προσλαμβάνει τι τοῦ παρὰ τῆς δεξιᾶς κοιλίας
αἵματος ἡ μεγάλη ἀρτηρία, καὶ διότι πασῶν ἔμελλεν ἀρχὴ γενήσεσθαι τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηριῶν. ἐπεὶ δὲ παχὺ
καὶ στεγανὸν ἦν τὸ τῆς καρδίας σῶμα, καὶ τροφῆς αὐτῷ παχυτέρας ἔδει, διὰ τοῦτο τῷ παρὰ τῆς κοίλης αἵματι τρέφεται,
πρὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν καρδίαν. ἐνταυθοῖ γὰρ γενόμενον θερμὸν καὶ λεπτὸν, καὶ ἀτμῶδες ἔμελλεν ἀποδειχθήσεσθαι, κἂν τοῦτο
τὸ δοκοῦν τισὶν ἄλογον ὑπάρχειν, ἁπάντων εὐλογώτατον εὑρίσκεται, τὴν καρδίαν τῷ πνεύμονι παρασκευάζειν τὴν
τροφὴν, ἑαυτῇ δὲ μή. τῷ μὲν γὰρ ἔδει λεπτοῦ καὶ ἀτμώδους αἵματος, τῇ δ᾽ οὐκ ἔδει. ἡ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῆς κινουμένη, ῥωμα-
λέον ἐδεῖτο καὶ παχὺ, καὶ στεγανὸν ἔχειν τὸ σῶμα. τὸν πνεύμονα δ᾽ ὑπὸ τοῦ θώρακος κινούμενον, οὐ βαρὺν, οὐδὲ πυκνὸν, ἀλλὰ
κοῦφόν τε καὶ γυμνὸν εἶναι βέλτιον ἦν. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον οἷόν ἐστι τοιαύτης χρῄζει καὶ τροφῆς, εὐλόγως ἡ μὲν καρδία παχέος, ὁ
πνεύμων δ᾽ ἀτμώδους αἵματος ἐδεήθη, καὶ τοῦτ᾽ αἴτιον τοῦ μὴ τρέφεσθαι τὴν καρδίαν ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἐμφῦναι
τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ τὴν κοίλην φλέβα, μέρος αὐτῆς τηλικοῦτον, ἡλίκον μάλιστα τρέφειν ἱκανόν ἐστιν, εἰς ἅπαντα τὰ μέρη
διασπείρεσθαι. τούτῳ δ᾽ εὐλόγως ἀρτηρία συμπεριφέρεται καὶ συγκατασχίζεται, τῆς μεγάλης αὖ καὶ ἥδε τηλικοῦτον ἀπο-

βλάστημα

Margin notes: †ἐκπορίζουσας; †μείζων; †μείζων

βλάστημα γενόμενον, ἡλίκον ἔμελλε μάλιστα, τήν τε προειρημένην ἀναψύξειν φλέβα, καὶ τοῖς ἔξω μέρεσι τῆς καρ-
δίας τὴν εὐκρασίαν τῆς ἐμφύτου φυλάξειν θερμασίας. † εἰ γὰρ ἱκανὸν ἦν ἄρα τὸ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς αὐτὴν ἀγγεῖον
ἐμφυόμενον, ἅπαν αὐτῆς ἀναψύξειν τὸ σῶμα, παχὺ καὶ στεγανὸν ἱκανῶς ὑπάρχον, ὡς ἐν κἀν τοῖς περὶ τῶν φυσι-
κῶν δυνάμεων ἀποδέδεικται. μέχρι μὲν ὀλίγου τινὸς οἷόν τέ ἐστι διὰ αὐτῶν τῶν σωμάτων ἰέναι ταῖς ὕλαις, ἐπὶ πλέον
δ' οὐκέτι προϊέναι χωρὶς εὐρείας ὁδοῦ διαπέμπεσθαι ταῖς ὕλαις. ἀρτηρία μὲν οὖν καὶ φλέψ, ἅπαν ἐν κύκλῳ πε-
ριέχονται τῆς καρδίας τὸ σῶμα. νεῦρον δ' οὐδὲν φαίνεται καταχιζόμενον εἰς αὐτὴν, ὥσπερ οὐδ' εἰς ἧπαρ, ἢ νεφρὸς,
ἢ σπλῆνα. μόνον γὰρ δὴ τὸ περικάρδιον σκέπασμα λεπτῶν νεύρων, δεχόμενον φαίνεται ἀποβλαστήματα. καὶ τού-
των διασχιζομένων ἐμφύσεις μέν τινες αἰσθηταὶ καὶ σαφεῖς, ἐπί γοῦν τῶν μειζόνων ζώων, καὶ εἰς αὐτὴν ὁρῶνται τὴν
καρδίαν, οὐ μὴν ἔτι γε δυνατὸν αἰσθήσει διαγινώσκεσθαι σαφῶς, ὅπως ἔτι κατ' αὐτὴν σχίζεται. ἀλλ' ἔστιν ὁμοιότατος
ὁ τρόπος καὶ τῆς ἐκφύσεως, καὶ τοῦ μεγέθους τῶν νεύρων, καθ' ἧπαρ τε καὶ νεφρὸς, καὶ σπλῆνα. καὶ ἐν κἀκείνοις ὡς
εἴρηται πρόσθεν, εἰς μὲν τοὺς χιτῶνας αἰσθητὰ καταφύεται νεῦρα. μετὰ ταυτὰ δὲ αὐτῶν οὐκέτι σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν τὰ
σώματα αὐτὰ καταχιζόμενα. καὶ γέγραπται μετὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἱκανῶς ὑπὲρ τῆς τῶν νεύρων εἰς ἅπαντα τὰ
σπλάγχνα διανομῆς, ὡς εἴπερ ἐκείνοις προσέσχες τὸν νοῦν, οὐκ ἂν ἔτι δέῃ νῦν ἀκούειν, διατί τῇ καρδίᾳ φυσικὸν
ἐχούσῃ τὸ ἔργον, ὀλιγίστων ἐδέησε τῶν νεύρων. ὡς ἐν τοῖς μυσὶν ὅτι ψυχικῆς ἐνεργείας εἰσὶν ὄργανα, μεγάλων ἅπα-
σι νεύρων ἐδέησεν, οὕτω τῇ καρδίᾳ μηδεμίαν ἐνέργειαν ψυχικὴν πεπιστευμένῃ, τοσούτων ἦν χρεία νεύρων,
ὅσων τῶν εἰρημένων ἑκάστῳ τῶν σπλάγχνων, καὶ προσέτι τῷ πνεύμονι. κοινῇ μὲν γὰρ ἅπαντα ταῦτ' ἵν' αἰσθή-
σεως μετέχῃ, καὶ μὴ παντάπασιν ᾖ φυτὰ, διὰ τοῦτο νεύρων μετέλαβεν. ἰδίᾳ δ' αὐτῶν ἧπαρ τε καὶ καρδία
διότι καὶ αὐτὰ, δυνάμεών τινων ὑπάρχουσιν ἀρχαὶ, τὸ μὲν τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς, τὸ δὲ τῆς θυμικῆς. ἐλέχθη δὲ ἐν
τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπαΐειν ἀλλήλων χρῆναι τὰς ἀρχὰς, καὶ συνῆφθαι κατά τι
καὶ κοινωνεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὀστοῦν εὑρίσκεταί τι, κατὰ τὴν κεφαλὴν τῆς καρδίας ἐν τοῖς μεγάλοις ζώοις, εὔλογον ἂν
εἴη, καὶ τὴν ἐκείνου χρείαν μὴ παρελθεῖν. ἔστι μὲν οὖν ἴσως καὶ ἡ ὑπὸ Ἀριστοτέλους εἰρημένη λόγον ἔχουσα. στήριγμα
γάρ τι καὶ οἷον ἕδραν εἶναί φησι τῆς καρδίας αὐτὸ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς μεγάλοις ζώοις εὑρίσκεσθαι. δῆλον γὰρ ὡς ἐν
μεγάλῳ θώρακι μεγάλην καρδίαν αἰωρουμένην, εὔλογον ἦν δήπου καὶ τοιούτου δεηθῆναι μορίου. κάλλιον δ' ἂν,
ὧδε λέγοιτο, πανταχοῦ τῶν συνδέσμων τὰς ἀρχὰς ἡ φύσις, ἢ εἰς χόνδρον, ἢ εἰς ὀστοῦν ἀνῆπται χονδρῶδες, οὔκουν
οὐδὲ τῶν κατὰ τὴν καρδίαν συνδέσμων. ἐκ τούτου γὰρ τοῦ γένους εἰσὶν οἱ ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων ὑμένες. ἀλλ'
οὐδὲ τοῦ χιτῶνος τῶν ἀρτηριῶν, ὁμοίου συνδέσμῳ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν ὄντος ἔμελλεν ἀμελήσειν, ἀλλὰ καὶ τούτων
ἁπάντων εἰς τουτὶ τὸ χονδρῶδες ὀστοῦν ἀνῆψε τὰς ἀρχὰς, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐδείκνυμεν. ἐν μὲν
οὖν τοῖς μεγάλοις ζώοις ὀστοῦν ἐστι χονδρῶδες, ἐν δὲ τοῖς πάνυ μικροῖς, νευροχονδρῶδές τι σῶμα. πᾶσα γοῦν ἔχει
καρδία κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐσίαν τινὰ σκληρὰν, ἕνεκα τῶν αὐτῶν χρειῶν ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις γεγενημένην.
τὸ δὲ τὰς μείζονας, σκληροτέρας δεηθῆναι τῆς τοιαύτης οὐσίας οὐδὲν θαυμαστόν. εἴς τε γὰρ τὸ τὰς ἀρχὰς τῶν συνδέσ-
μων ἀσφαλέστερον ἀνῆφθαι, καὶ εἰς τὴν ἕδραν τῆς ὅλης καρδίας, ἐπιτηδειότερόν ἐστι τῇ μεγάλῃ τὸ σκληρότατον.
ταυτὶ μὲν οὖν, καὶ τὰ περὶ τὴν καρδίαν ἐστὶ μόρια τοῖς τετελειωμένοις ἤδη ζώοις. ἐπὶ γὰρ τῶν ἔτι κυουμένων ἀνα-
στομώσεις τινὲς ὁρῶνται τῶν περὶ αὐτὴν ἀγγείων, ὑπὲρ ὧν ἐπηγγειλάμην μὲν ἔμπροσθεν ἐρεῖν. εἶπον δ' οὐδέπω
κάλλιον εἶναι νομίσας ἅπαντα συμπληρῶσαι πρότερον τὸν ὑπὲρ τῶν ἤδη τετελειωμένων ζώων λόγον. ἐπεὶ τοίνυν
φαίνεται πέρας ἔχειν, ἀποδοτέον τὴν ὑπόσχεσιν, ἀρχὴν τοῦ λόγου τήνδε ποιησάμενοι. ὁ πνεύμων ἐδείκνυτο φλε-
βώδεις μὲν ἔχειν τὰς ἀρτηρίας, ἀρτηριώδεις δὲ τὰς φλέβας, ὑπέρ τε τοῦ τρέφεσθαι τροφῇ τῇ προσηκούσῃ καὶ προ-
σέτι, ῥᾳδίως μὲν ἔχειν συστελλομένας τὰς ἀρτηρίας, οὐ ῥᾳδίως δὲ τὰς φλέβας. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὑμένων τῶν καθ'
ἕκαστον στόμα τῆς καρδίας ἐπιπεφυκότων ἐδείχθη. τῶν μὲν ἔσωθεν ἔξω φερομένων, ὡς ὑπὲρ τοῦ μὴ παλινδρομεῖν
τὰς ὕλας ἐγγόνοτο, τῶν δ' ἔξωθεν ἔσω, καὶ τοῦτο μὲν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὁλκῆς εἰσιν ὄργανα. δοκεῖ δὴ ταῦτα πάντα κα-
λῶς ἐπὶ τῶν τελείων ζώων γεγονότα, κακῶς ἔχειν ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων, ὥστε καὶ ἀντιλέγουσιν ἡμῖν οἱ μηδὲν τὴν
φύσιν ὑπολαμβάνοντες ἐργάσασθαι τεχνικῶς, ἔν τι καὶ τοῦτο προχειρίζονται τῷ λόγῳ τελέως, ὡς οἴονται κατα-
βάλλειν ἡμῶν τὴν δόξαν. ἐπὶ γάρ τοι τῶν ἐμβρύων φασὶν οὐκ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνης εἰς τὸν
πνεύμονα φέρεσθαι τὸ πνεῦμα. μηδέπω γὰρ ἀναπνέοντος τοῦ ζώου διὰ στόματος, ἀλλ' ἔτι παρὰ τῆς μητρὸς ὥσπερ τὴν
τροφὴν, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα χορηγούμενον διὰ τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἀγγείων, οὔτ' εἰς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, τὴν
παρὰ ῥάχιν ἐκ τῆς καρδίας, ἀλλ' ἐξ ἐκείνης εἰς τὴν καρδίαν εἰκὸς ἔρχεσθαι τὸ πνεῦμα, τῷ τε πνεύμονι καὶ αὐτῷ πα-
ρὰ τῆς καρδίας εἶναι τὴν χορηγίαν, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ. καὶ μὴν † ἧπαρ φασὶν, ἡ τῶν ὑμένων ἐπίφυσις, ἐπὶ μὲν † εἴπερ
τοῦ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας στόματος οὕτως ἔχει κατασκευῆς, ὡς ἤτοι μηδὲν ἢ παντελῶς ὀλίγον ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν
καρδίαν ἰέναι. κατὰ δὲ τὸ τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους πάλιν αὖ κἀνταῦθα παντελῶς ὀλίγον ἐκ τῆς καρδίας εἰς
τὸν πνεύμονα παραγίνεσθαι, δῆλον ὡς οὔθ' ἡ καρδία μεταλήψεται πνεύματος οὔθ' ὁ πνεύμων. ὡσαύτως δὲ καὶ
τὰ περὶ τῶν ἀγγείων ἐν τῷ πνεύμονι ληρώδη φαίνεσθαι καὶ ψευδῆ φασί. τὴν αὐτὴν γὰρ ἔχειν αὐτὰ φύσιν ἔτι
κυουμένων τῶν ζώων, ἥνπερ καὶ ἀποτεχθέντων, καί τοι γε ἀναπνεόντων οὐδέπω διὰ στόματος. ὁ δὲ λόγος
φασὶν ὁ τὴν χρείαν αὐτῶν τῆς ὑπαλλάξεως ἐξηγούμενος, ὡς ἀναπνεόντων ἤδη διὰ τοῦ στόματος ἐπεραίνετο.
δῆλον οὖν ἐκ τούτων εἶναι νομίζουσιν, ὡς οὔτε προνοεῖται τῶν ζώων ἡ φύσις, ἡμεῖς τε σύμπαντα ταῦτα, πι-
θανῶς μὲν οὐκ ἀληθῶς δὲ λέγομεν. καὶ χρὴ τὸ μέν τι συγγινώσκειν τοῖς ἀνδράσιν, οὕτω κατέχουσιν ἡμῶν τε
καὶ τῶν ἔργων τῆς φύσεως, τὸ δέ τι καὶ συμμέμφεσθαι. συγγινώσκειν μὲν, ὅτι μὴ σοφίζονταί τι, μηδὲ ἁμαρτά-
νουσι, κατά γε τὸν λόγον αὐτὸν ὁ λόγος ἐστὶν, ὡς πολλαχόθεν γε καὶ τοῦτο ποιοῦσι. μέμφεσθαι δὲ τῆς περὶ τὴν ἀνατο-
μὴν ὀλιγωρίας, ἧς ἀγνοίᾳ τὰ τοιαῦτα λέγειν ἐτόλμησεν, ὅμοιόν τι παθόντες ἐπὶ τοὺς μὲν ἄλλους ὄνους ἀριθμοῦντι, παρα-
λείποντι δ' ἐφ' οὗπερ αὐτὸς ἐκάθητο, κᾆπειτ' ἐγκαλοῦντι τοῖς πέλας ὄνου κλοπῆς, ἢ τῷ ζητοῦντι τὸ ὑφ' ἑαυτοῦ τι

κεκρυμμένων. ὥσπερ μὲν γε κἀγώ ποτε θεασάμενος, ἐγέλασα θορυβούμενόν μέν τινα, καὶ πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν μεταβάλλοντα καὶ ταράττοντα, καὶ ἀναζητοῦντα χρυσοῦς, οὓς αὐτὸς ἐν τινι χαρτίῳ συνειλημμένους ἐν τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ κατεῖχεν. ὡς οὖν ἐκείνοις κεκραγόσι μέγα, μικρὸν οἶμαι φθεγξάμενος ἀνὴρ σωφρονῶν, τῷ μὲν ἂν ὑποδείξειε τὸν ὄνον ἐφ' οὗ κάθηται, τὸν δ' ἅψασθαι κελεύσειεν ἑαυτοῦ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῇ δεξιᾷ. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, κἀγὼ τοῖς οὕτω κατατρέχουσιν, εἰ μὲν ὀφθαλμοὺς ἔχοιεν, ὑποδείξω τὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀποβλάστημα, καὶ τὸ τῆς κοίλης φλεβὸς τὸ στόμα, τοῖς ἔτι κυουμένοις εἰς τὸν πνεύμονα φερόμενα. τυφλοῖς δ' οὖσιν εἰς τὰς χεῖρας ἐνθεὶς, ἅπτεσθαι κελεύσω τῶν ἀγγείων. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἑκάτερον αὐτῶν, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἐστιν, ἀλλ' ἱκανῶς εὐρὺ καὶ πόρον ἀξιόλογον ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον, ὃν οὐχ ὅπως ἄν τις ὀφθαλμοὺς ἔχων ἀγνοήσειεν, ἀλλ' οὐδ' ἅπτεσθαι δυνάμενος, εἰ μόνον θελήσειεν ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν ἀφικέσθαι, καὶ τοίνυν ἀργίας δίκην ὀφείλειν αὐτοὶ δικαιότεροι τῆς φύσεως. ἡ μὲν γὰρ οὔτ' ἀργῶς οὔτ' ἀπρονοήτως, ἀλλ' ἅπερ οὗτοι λέγουσι πρότερα λελογισμένη, καὶ γινώσκουσα μὲν τῆς αὐτῆς δεῖσθαι διοικήσεως τὸν ἔτι κυούμενον, καὶ διαπλαττόμενον, καὶ ἀκίνητον πνεύμονα τῷ τετελειωμένῳ καὶ ἤδη κινουμένῳ. τὸ μὲν ἰσχυρὸν καὶ παχὺ, καὶ στεγανὸν ἀγγεῖον ἀναστομῶσαι πρὸς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, τὸ δ' ἀσθενὲς καὶ μανὸν, καὶ λεπτὸν, εἰς τὴν κοίλην φλέβα. τελέως δ' ἀμαθεῖς εἰσιν οὗτοι καὶ ῥάθυμοι, περὶ τὴν τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἱστορίαν. χρὴ γὰρ ἰδεῖν αὐτὰ μόνον, ὡς τό γε θαυμάζειν τὴν τέχνην εὐθὺς ἕπεται. τίς γὰρ ἀκηκοὼς ἐκείνων μὲν τῶν λόγων, ὧν αὐτοὶ κατατρέχοντες αὐτῆς λέγουσι, θεασάμενος δὲ τῶν τοσούτων ἀτόπων τὸ ἴαμα διὰ μικρᾶς οὕτως ὑποτεχνήσεως ἐξευρηκυῖαν τὴν φύσιν, οὐκ ἂν θαυμάσειεν αὐτῆς τὴν τέχνην; οἱ μὲν γὰρ κεκράγασιν, ὡς ἀδικεῖται πάντως, ἢ ὁ κυούμενος ἔτι πνεύμων ὁμοίως τῷ τετελειωμένῳ διοικούμενος, ἢ ὁ τέλειος ὡσαύτως τῷ κυουμένῳ. χρῆναι γὰρ ἑτέρας μὲν ἀναπνέοντί τε καὶ κινουμένῳ πνεύμονι διοικήσεως, ἡσυχάζοντι δ' ἑτέρας. ἡ φύσις δ' ἄνευ θορύβου καὶ βοῆς αὐτοῖς τοῖς ἔργοις δείκνυσι τὴν δικαιοσύνην, ἣν οἴδαμεν, ὅτι τοῦ ἀκούων τις ἤδη τεθαύμακεν. οὐ μὴν ἴσον γε τὸ θαῦμα τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ ὦτα παρέχεται, καὶ χρὴ τούτων καὶ τῶν ἄλλως λεγομένων αὐτοπτικὴν πεῖραν γενέσθαι. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν πνεύμονα δικαίως οὕτω τῇ φύσει παρεσκεύασαι, τοῖς τ' ἀναπνέουσιν ἤδη, καὶ τοῖς ἔτι κυουμένοις. τὰ δὲ δὴ κατὰ τὴν καρδίαν ὅπως ἐκ ταὐτοῦ σοφίσματος ἐπηνωρθώσατο, καὶ δὴ φράσω. ἀναστομώσασα γὰρ, εἰς μὲν τὸ παχὺ καὶ στενὸν ἀγγεῖον τοῦ πνεύμονος τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, εἰς δὲ τὸ λεπτὸν καὶ μανὸν, τὴν κοίλην φλέβα, τοῦ τῷ πνεύμονι μὲν ὡς εἴρηται μετέδωκεν ἀμφοτέρων τῶν ὑλῶν δικαίως, καὶ τὴν καρδίαν δ' οὐδὲν ἧττον ἠλευθέρωσε τῆς περὶ αὐτὸν ὑπηρεσίας, ὥστ' οὐδὲν ἔτι θαυμαστὸν, εἰ μήθ' αἷμα μήτε πνεῦμα τῷ πνεύμονι πέμπουσα, μήτε ταῖς καθ' ὅλον τὸ ζῷον ἀρτηρίαις αὐτὴ χορηγοῦσα, καθάπερ ἐπὶ τῶν τελείων εἰς μόνην τὴν ἰδίαν ζωὴν ἐδεήθη † πνεύμονος ὀλίγου παντάπασιν, ὃ μάλιστα μὲν οἶμαι κἀξ αὐτῆς τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, οἷόν τ' ἦν αὐτῇ λαμβάνειν. ἡ γὰρ τῶν ὑμένων ἐπίφυσις, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, οὐκ εἰς τὸ μηδὲν ὅλως, ἀλλ' εἰς τὸ μήτε πολὺ, μήτ' ἀθρόως εἰς αὐτὴν παραγίγνεσθαί τι πρὸς τῆς φύσεως ἐξευρέθη. καὶ μέντοι κἀκ τοῦ πνεύμονος αἷμα, καὶ πνεῦμα μεμιγμένον οἷόν τε ἐστιν ἕλκειν αὐτῇ διὰ τοῦ στόματος, ἐφ' ᾧ μόνῳ δύο χιτῶνας ἐλέγομεν ἔξωθεν, ἔσω πεφυκότας ἐπικεῖσθαι. ὥσπερ γὰρ δὴ τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ τῶν κυουμένων, ἐκ μὲν τῆς κοίλης φλεβὸς αἷμα δέχεται διά τινος ἀναστομώσεως ἀξιολόγου τὸ μέγεθος. ἐκ δὲ τῶν ἐν μὲν τοῖς τελείοις αἱματικῶν, ἐν δὲ τοῖς ἔτι κυουμένοις πνευματικῶν ὀργάνων. ἐδείχθη δὲ ἔμπροσθεν αἷμα μεταλαμβάνον ἐπὶ τῶν τελείων ζῴων, κατὰ πολλὰς καὶ λεπτὰς ἀναστομώσεις ἐκφευγούσας τὴν ὄψιν, ἐρημότερον δ' αὖ ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων τὸ πνεῦμα μεταλαμβάνοι. τοῦ γὰρ δὴ τοῦ ὥσπερ ἔτι προσθεῖναι χρὴ φαινόμενον ἐπὶ τῶν ἐμβρύων οὐ σμικρὸν τεκμήριον, αὐτοῦ τε τοῦ συνανεστομῶσθαι πρὸς ἄλληλα τὰ δύο γένη τῶν ἀγγείων, καὶ τοῦ μετεῖναί τι καὶ ταῖς φλεψὶ πνεύματος. εἰ γὰρ ἔτι προσεχομένου τοῦ κυουμένου τῇ μητρὶ † διελὼν τὸ ὑπογάστριον αὐτῆς, καὶ τὰς ὑστέρας καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι, βρόχους ταῖς κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἀρτηρίαις περιβάλοις, αἱ κατὰ τὸ χορίον ἄσφυκτοι πᾶσαι γενήσονται, τῶν κατ' αὐτὸ τὸ ἔμβρυον ἔτι σφυζουσῶν. εἰ δὲ δὴ καὶ ταῖς φλεψὶ, ταῖς κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἐπιβάλοις τοὺς βρόχους, οὐκ ἂν οὐδὲ αἱ κατὰ τὸ ἔμβρυον ἀρτηρίαι σφύζοιεν ἂν ἔτι, κἀν τῷδε δῆλον. ἅμα μὲν ὡς ἡ κινοῦσα τὰς κατὰ τὸ χορίον ἀρτηρίας δύναμις ἀπὸ τῆς τοῦ κυουμένου καρδίας ὁρμᾶται, ἅμα δὲ καὶ ὡς διὰ τῶν φλεβῶν κατὰ τὰς ἀναστομώσεις εὐποροῦσαι αἱ ἀρτηρίαι πνεύματος, ὑφ' οὗ διασώζεσθαι δύναται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἄχρι γοῦν τινος. οὔκουν οὐδὲ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτὴν ἀδύνατον ἐκ τοῦ αἷμα περιέχοντος ἀγγείου γενέσθαι τινα ὠφέλειαν, τῆς κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς κοιλίαν ἐμφύτου θερμασίας, δι' ἣν καὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῶν σφυγμῶν ἐδείχθη τὰ ζῷα δεόμενα, κἀν τῷδε δῆλον. ἅμα μὲν ὡς προνοητικῶς ἡ φύσις ἅπαντα κατεσκεύασεν, ἅμα δ' ὡς † ὁ μὲν ἀληθῶς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ πανταχοῦ. τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου λεγόμενα, περὶ τοῦ μηδ' ὅλως ἐπιμίγνυσθαι τὰς ὕλας, οὔτε τοῖς φαινομένοις, οὔτ' ἀλλήλοις ὁμολογεῖ. δείκνυνται γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρτίως, ἅμα μὲν ὡς οὐ διότι πληροῦνται τοῦ περικαρδίου πνεύματος αἱ ἀρτηρίαι, διὰ τοῦτο διαστέλλονται, ἅμα δ' ὡς ἕλκουσί τι κἀκ τῶν φλεβῶν καθ' ἑκάστην διάστασιν, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀναγκαῖον ἐστιν ἐπὶ τῶν ἐμβρύων, αἷμα παρὰ τῆς κοίλης φλεβὸς δεχομένης τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους ἕλκεσθαι, δηλονότι διαστελλομένης τῆς καρδίας ἐξ αὐτῆς, οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, τῆς γε τῶν ὑμένων ἐπιφύσεως οὐδὲν κωλυούσης. ἔξωθεν γὰρ ἔσω φαίνονται πεφυκότες, ὥστε τῆς μὲν δυνάμεως ἡ καρδία ταῖς ἀρτηρίαις ἐναργῶς φαίνεται χορηγοῦσα τῆς κινούσης αὐτὰς, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν τελείων ἤδη ζῴων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων, οὐ μὴν ὥσπερ ἀσκούς τινας αὐτὰς διαφυσῶσά τε καὶ πληροῦσα. φαίνεται δὲ κἀκ τῶν νῦν εἰρημένων οὕτως ἔχειν, ὅτι δ' εἰ μὴ τῷ πληροῦσθαι διαστέλλεσθαι πεφύκασιν, ὁμοίως τοῖς ἀσκοῖς, ἀλλὰ τῷ διαστέλλεσθαι πληροῦσθαι, καθάπερ αἱ φῦσαι τῶν χαλκέων, ἀναγκαῖον ἕλκειν αὐτάς τι κἀκ τῶν φλεβῶν, ὁμολογουμένων γε δὴ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον, τῶν πρὸς ἀλλήλας αὐταῖς ἀναστομώσεων, οἶμαι γὰρ εἶναι παντὶ φανερὸν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐμοί, καὶ τοῦτο δι' ἑτέρων ἀποδέδεικται, ὥστ' οὐ χρὴ μηκύνειν, ἀλλὰ τὴν ἀναστόμωσιν τῶν περὶ τὴν καρδίαν ἀγγείων, ὧν εἴπομεν ἕνεκα χρειῶν ἡγουμένους γεγονέναι, μαρτύριον οὐ σμικρὸν κἀκ τούτου τῶν ἀποδεδειγμένων ἐν ἑτέροις ἔχειν. ὥσπερ γε ἄλλων

† πνεύματος

† διελὸν

† τὸ μὲν ἀληθὲς

πολλῶν

πολλῶν χρείας εἰπεῖν ἀμήχανον ἦν Ἐρασιστράτῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τούτων. εἴτε γὰρ οὐσῶν, εἴτ᾽ οὐκ οὐσῶν τῶν εἰρημένων ἀναστομώσεων, εὔπορος ὁ λόγος αὐτῷ. οὐσῶν μὲν γὰρ, ἐξ ἀνάγκης μίγνυνται κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας αἱ ὗλαι. μὴ οὐσῶν δὲ, πῶς μὲν ἡ καρδία μεταλήψεται πνεύματος, ἄπορον εἰπεῖν. πῶς δ᾽ οὐκ ἐν ἁλίκως ὁ πνεύμων ὡσαύτως τοῖς τελείοις τε καὶ τοῖς ἐμβρύοις διοικοῖτο, πολὺ τούτου ἀπορώτερον, ἀλλ᾽ ὅτε κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἄπορον, οὔτ᾽ ἄλλό τι τῶν κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζώου γεγονότων, οὔτε τοῦτο. ταῦτα δ᾽ ἱκανῶς εὔπορα καὶ σαφῆ, καὶ ὁμολογοῦντ᾽ ἀλλήλοις, τῷ γε παρὰ τὴν τῶν ἐνεργειῶν εὕρεσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὴ σφαλέντι. ταῦτα μὲν οὖν δὴ τρόπος ἄλλος λόγων. ἡ φύσις δ᾽ ὥσπερ τὴν ἐξ ὀμφαλοῦ παραγινομένην εἰς ἧπαρ φλέβα, καὶ τὰς ἀρτηρίας, τὰς ἐπὶ ῥάχιν ἀποξηραίνει τῷ χρόνῳ καὶ οἷον μυρίνθους τινὰς λεπτὰς ἀποφαίνει. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὰς εἰρημένας ἀναστομώσεις τῶν περὶ τὴν καρδίαν ἀγγείων, ἀφανίζει τοῖς γεννηθεῖσιν, ὅπερ οἶμαι, καὶ μέγιστόν ἐστι πάντων θαυμάτων. ἃ γὰρ οὐδ᾽ ὅλως ἔμελλεν ἔσεσθαι χρήσιμα τοῖς μηκέτι κυουμένοις, ταῦτ᾽ οὐδ᾽ εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀνέχεται, καί μοι δοκεῖ τοῦ ποιῆσαι περιττότερον τοῖς ἐμβρύοις περὶ τὰ τέλεια, πολὺ μεῖζον εἶναι τὸ ποιήσασαν, ὅτ᾽ οὐκ ἦν ἔτι χρεία διαφθεῖραι. περὶ μὲν δὴ τῶν κατὰ τὰ κυούμενα διαφερόντως ἐχόντων † περὶ τὰ τέλεια ζῶα, ταῖς χρείαις τῶν κατὰ τὰς μήτρας χωρίων, ἐφεξῆς ἅπαντα γράψομεν, ἐπειδὰν τελευτήσωντι πρότερον τῷ νῦν ἡμῖν προκειμένῳ λόγῳ παντί. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τούτων αὖ ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷδε μηδενὸς κατηγορήσοντες ὧν εἴπομεν, ὑπέρ τε τῶν κατὰ τὴν καρδίαν ὑμένων, καὶ τῶν ἀγγείων τοῦ πνεύμονος τῆς ὑπαλλάξεως. ἤδη δὲ τὰ προκείμενα πάλιν ἐπανελθόντες, ἐξηγησόμεθα τὰ λείποντα. λείπει δ᾽ ὡς οἶμαι τῶν μὲν κατ᾽ αὐτὴν τὴν καρδίαν, οὐδὲν ἔτι, τῶν δὲ τοῦ πνεύμονος καὶ τοῦ θώρακος, πολλά. περὶ ὧν ἁπάντων ὁ ἐφεξῆς τῷδε λόγος ἐξηγήσεται, προσθεὶς τῷ πνεύμονι, τά τε κατὰ τὸν λάρυγγα, τὸν ἄνω γε πέρας ὑπάρχοντα τῆς τραχείας ἀρτηρίας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ. ΛΟΓΟΣ ζʹ.

Ὁ δὲ πνεύμων, ὅτι μὲν ἀναπνοῆς τε καὶ φωνῆς ἐστιν ὄργανον, ἔμπροσθεν εἴρηται. διότι δὲ ἐκ τοσούτων, καὶ τοιούτων ἐγένετο μορίων, οἷάπερ καὶ ὅσα νῦν ἐστιν αὐτοῦ, καὶ ὡς οὔτε πλείω τούτων, οὔτ᾽ ἐλάττω βέλτιον ἦν ἔχειν αὐτόν. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῖς ὄγκοις τοῦ σώματος, ἢ τοῖς σχήμασιν, ἢ ταῖς συστάσεσιν, ἢ τῇ διαπλάσει παραλλάττοντα, κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον εἰρήσεται, τὴν ἀρχὴν κἀνταῦθα ποιησαμένοις ἡμῖν ὥσπερ εἰκὸς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τῶν τοῦ πνεύμονος μορίων, ἣν ὅτι μὲν ἀνατέμνοντα τὰ ζῶα θεάσασθαι χρὴ, καὶ μὴ δοκεῖν ἱκανὸν εἶναι λόγον μηδένα ταῖς αἰσθήσεσιν, ὁμοίως ἐνδιδάξειν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ σπλάγχνον φαινόμενα, παντί τοῦτό γε πρόδηλον. οὐ μὴν ἀποκνητέον γε τούτου χάριν ἐξηγήσασθαι τῷ λόγῳ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ, τοὺς μὲν ἀνατετμηκότας ἀναμιμνήσκοντες, τοὺς δ᾽ ὅλως ἀγνοοῦντας, προδιδάσκοντες. πλέγμα δ᾽ ὅτι καὶ τοῦτό ἐστι τὸ σπλάγχνον, ὥσπερ καὶ τὸ ἧπαρ ἀγγείων παμπόλλων, μαλακῇ σαρκὶ καθάπερ στοιβῇ τινι τὰς μεταξὺ χώρας ἀναπεπληρωμένον. ὁρμᾶται δὲ τῶν ἀγγείων, τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, τὸ δ᾽ ἐκ τῆς δεξιᾶς, τὸ δ᾽ ἐκ τοῦ φάρυγγος. ἔπειτ᾽ ἐντεῦθεν προϊόντα κατασχίζεται τρόπον ὁμοιότατον ἅπαντα, δίχα μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι καὶ τοῦ πνεύμονος αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς ἐστι, τὸ δ᾽ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τοῦ ζώου μέρεσιν, ὑμέσιν ἰσχυροῖς διειργόμενον. ἔπειτα δ᾽ ἑκάτερον αὐτῶν αὖθις, εἰς ἕτερα τμήματα δύο τέμνεται, διότι καὶ τοῦ πνεύμονος ἐν ἑκατέρῳ μέρει δύο ἔσον λοβοί. καὶ οὕτως ἤδη τέτταρα τὰ πάντα μόρια τῶν εἰρημένων ἀγγείων ἑκάστου γενόμενα, κατασχίζεται πολυειδῶς εἰς τοὺς τέτταρας λοβοὺς τοῦ πνεύμονος. πέμπτος δ᾽ ὄντος λοβοῦ μικροῦ, κατὰ τὴν δεξιὰν εὐρυχωρίαν τοῦ θώρακος, ὃν ἕδραν τέ τινα, καὶ οἷον ὑποστόρεσμα τῆς κοίλης φλεβὸς ἔφαμεν ὑπάρχειν, ἀπὸ τῶν εἰς τὸν παρακείμενον αὐτῷ λοβὸν τὸν μέγαν ἀγγείων νενεμημένων, ἀποβλαστήματα μικρὰ φερόμενα παντὶ κατασχίζεται. περιέχει δέ τις ἔξωθεν ὑμὴν λεπτὸς ἅπαντας τοὺς λοβοὺς, τῶν παρὰ τὸν στόμαχον εἰς τὴν γαστέρα καταφερομένων νεύρων, μόρια ἅττα δεχόμενος, καὶ ταῦτ᾽ ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ πνεύμονος. ὅτι μὲν οὖν ἄμεινον ἦν ἀρτηριώδη μὲν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν φλέβα, φλεβώδη δὲ τὴν ἀρτηρίαν, ἡνίκα περὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας διελεγόμεθα, σαφῶς ἐπιδέδεικται. διατί δὲ τρίτον αὐτοῖς ἀγγεῖον ἡ φύσις ἔζευξε, τὸ ἀπὸ τοῦ φάρυγγος ὁρμώμενον, ὃ τινὲς μὲν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἔνιοι δὲ βρόγχον ὀνομάζουσι, νῦν εἰρήσεται. πρότερόν γε τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ διηγησαμένοις ἡμῖν ἅπασαν, ἵν᾽ ὁ λόγος γένηται σαφής. ἔστι δή τι μόριον ἁπλοῦν ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι, περὶ οὗ καὶ πρόσθεν εἴρηται, κατὰ τὸν τῆς χειρὸς λόγον, ὃ τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων ἐστὶ σκληρότατον, μόνου δ᾽ ὀστοῦ μαλακώτερον, ᾧ τοὔνομα σχεδὸν ἅπαντες ἰατροὶ, χόνδρον ἐπέθεντο. τούτου τοῦ χόνδρου πλεῖστον ἡ φύσις, εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τραχείας ἀρτηρίας, παρασκευασαμένη † κατέπεμψεν ἅπαντας εἰς ἀκριβῆ κύκλου περιφέρειαν, ὡς ἔξωθεν μὲν εἶναι τὸ κυρτὸν, ὃ δὴ καὶ ψαύομεν, † κατέλαμψεν ἔσωθεν δὲ τὸ κοῖλον, εἶτ᾽ ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐν τῷ τοῦ τραχήλου μήκει θεῖσα, καὶ πᾶν τὸ μεταξὺ λάρυγγός τε καὶ πνεύμονος ἐν τούτῳ συμπληρώσασα, συνέφυσεν αὐτοὺς ἰσχυροῖς δεσμοῖς ὑμενώδεσιν, ὁμοιοτάτοις τοῖς τῶν κοράκων ὀστράκοις. ὅσον δ᾽ αὐτῶν μέρος ὑποκείμενον τοῦ στομάχου ψαύειν ἔμελλεν, τοῦτ᾽ οὐκέτι χόνδρον ἐποίησεν, ἀλλὰ λείπεται μέν τι τῷ κύκλῳ κατὰ ταῦτα τὰ μόρια, καὶ ἔστιν ὥσπερ σίγμα τῶν χόνδρων ἕκαστος, ὅθεν οἶμαι σιγμοειδεῖς αὐτοὺς ὀνομάζουσί τινες. κοινῇ δὲ κατά τε τούτων τῶν δεσμῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κυκλοτερῶν, καὶ προσέτι τῶν χόνδρων αὐτῶν, ἄλλος τις ἔσωθεν ὑποτέταται χιτὼν ἀκριβῶς κυκλοτερὴς ὑπαλείφων ἅπαντα, πυκνὸς μὲν καὶ στεγανὸς, εὐθείας δὲ κατὰ τὸ μῆκος ἔχων τὰς ἶνας, ὃς καὶ πρόσθεν οἶδά που μνημονεύσας ὡς ἔστι συνεχὴς, τότε στόμα πᾶν ἐπαλείφων καὶ τὸ τοῦ στομάχου τε καὶ ὅλης τῆς γαστρὸς ἔσωθεν, καὶ μέν γε καὶ πάντ᾽ ἔξωθεν αὐτὰ, περιλαμβάνει τις ὑμὴν, οἷον ἀμφίεσμά τι καὶ περίβλημα τῆς συμπάσης ἀρτηρίας. ὧδε μὲν ἔχει φύσεως, ἡ κατὰ τὸν τράχηλον ἀρτηρία, δι᾽ ἧς εἰσπνεῖ τε καὶ αὖθις ἐκπνεῖ, καὶ φωνεῖ γε καὶ ἐκφυσᾷ τὰ ζῶα. καθὸ δὲ πρῶτον ὑπερβᾶσα τὰς κλεῖς, ἐν τῇ τοῦ θώρακος εὐρυχωρίᾳ γίνεται, σχίζεται κατὰ τοῦτο καὶ πάντῃ τοῦ πνεύμονος φέρεται, μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς καρδίας ἀγγείων εἰς ἅπαντας αὐτοῦ τοὺς λοβοὺς διανεμομένη. οὐ μὴν ἐξίσταταί γε τῆς ἄνωθεν φύσεως, οὐδὲ παραλλάττει κατά τι τῶν

ἀποβλαστημάτων αὐτῆς οὐδὲν, ἀλλ᾽ ὁμοίως ἅπαντα χόνδροι πολλοὶ σιγμοειδεῖς, ὑμενώδεσι δεσμοῖς συνεχόμενοι,
μέχρι τῶν ἐσχάτων λοβῶν τοῦ σπλάγχνου διαφυλάττονται. ταύτῃ μόνον ἐν τῷ πνεύμονι τὸ ἀγγεῖον, ἀκριβῶς ἐστὶ καθα-
ρὸν αἵματος. Ἐρασίστρατος δὲ καὶ τὴν ἑτέραν ἀρτηρίαν οἴεται τὴν λείαν, οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνων, ὡς πολλάκις ἤδη λέ-
λεκται. ταύτῃ μὲν γὰρ ἀτμώδους αἵματος καὶ λεπτοῦ, καὶ καθαροῦ μέτεστιν οὐκ ὀλίγον. ἡ δὲ τραχεῖα τελέως ἐστὶν αἵματος
ἄμοιρος, ἔν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῶον. ἐπειδὰν δέ τις ἢ ῥῆξις, ἢ ἀναστόμωσις, ἢ διάβρωσις ἀγγείου κατὰ τὸν πνεύ-
μονα γένηται, τότ᾽ ἐκχεῖται μέν τι, καὶ εἰς τήνδε τὴν ἀρτηρίαν αἵματος. ἐνοχλεῖ δὲ τῷ πνεύμονι καταλαμβάνον αὐ-
τοῦ τὰς ὁδοὺς, καὶ οὕτως ἤδη βήττει μὲν τὸ ζῶον, ἀναφέρεται δὲ τὸ αἷμα διὰ τοῦ φάρυγγος εἰς τὸ στόμα. τί δὴ οὖν οὐκ ἀκρι-
βῶς, οὔτε χονδρώδη πᾶσαν, οὔθ᾽ ὑμενώδη τὴν ἀρτηρίαν ταύτην ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, ἀλλ᾽ ἐναλλὰξ ἔθηκεν χόν-
δρον ὑμένι, καὶ τί δή ποτε καὶ αὐτοὺς τοὺς χόνδρους οὐκ ἀκριβεῖς κύκλους ἐποίησεν, ἀλλ᾽ ἐνδεῖ τι μικρὸν ἑκάστῳ, ταῦ-
τα δίειμι. καὶ πρῶτόν γ᾽ ἐξ αὐτῶν, ὅτι χόνδρου πάντως ἔδει τῷ τῆς φωνῆς ὀργάνῳ. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ τῆς φω-
νῆς ὑπομνήμασιν, ὡς οὐχ ἅπασα πληγὴ τοῦ ἀέρος ἱκανὴ φωνὴν ἀπεργάσασθαι. χρὴ γὰρ δὴ συμμετρίαν ὑπάρ-
χειν τινὰ τῆς τοῦ πλήττοντος οὐσίας τε ἅμα καὶ ῥώμης, ὡς ἐπ᾽ ὀλίγον ἀνθίστασθαι τὸν ἀέρα, καὶ μὴ κατὰ τὴν πρώτην † ἐκ-
βολὴν ἀνατραπῆναι νικηθέντα, καὶ ταύτην τὴν συμμετρίαν ὁ χόνδρος ἐν τοῖς ζώοις κέκτηται, τῶν μὲν μαλακωτέ-
ρων, ἢ κατ᾽ αὐτὸν ἀμυδρὰν ὑπ᾽ ἀρρωστίαν τὴν περὶ τὸν ἀέρα πληγὴν ἀπεργαζομένων. τῶν δὲ σκληροτέρων ἑτοί-
μως αὐτὸν ἀνατρεπόντων, ὡς μηκέτι μένοντα, μήτ᾽ ἀνθιστάμενον ἐκδέχεσθαι τὴν πληγὴν, ἀλλ᾽ ὑποφεύγοντά τε
καὶ ἀποδιδράσκοντα, ῥύσει μᾶλλον ἢ πληγῇ παραπλήσιόν τι πάσχειν πάθημα. τούτων δὲ τὰς ἀποδείξεις, οὐ χρὴ νῦν
ἐπιζητεῖν ἀκούειν, ὥσπερ οὐδ᾽ ἄλλης ἐνεργείας οὐδεμιᾶς. ἰδίᾳ δὲ ὑπὲρ ἑκάστης γράψαντες, ἐπὶ ταύτην ὑστάτην
ἐτραπόμεθα τὴν περὶ χρείας μορίων διέξοδον ἁπασῶν δεομένην, ὡς κατ᾽ ἀρχὰς ἐδείκνυμεν, ἐγνωσμένων ἤδη τῶν
ἐνεργειῶν. ὁ μὲν δὴ χόνδρος ὁ κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, τὸ τῆς φωνῆς ἐστιν αὐτῆς ἴδιον ὄργανον, κἂν ἅπασα χόν-
δρος ἐγένετο μηδαμοῦ δεηθεῖσα, μήτε συνδέσμου, μήτε χιτῶνος, εἰ μηδεμίαν ἔμελλε κινηθήσεσθαι κίνησιν εἰσπνέον-
τος, ἢ ἐκφυσῶντος, ἢ ἐκφωνοῦντος τοῦ ζώου. νυνὶ δ᾽ ἐν ἁπάσαις ταύταις ταῖς ἐνεργείαις δεομένη μακροτέρα καὶ στε-
νοτέρα γίνεσθαι, καὶ αὖθις βραχυτέρα, κατὰ λόγον οὐκ ἐκ μόνης τῆς χονδρώδους οὐσίας ἐγένετο, μήτε διαστέλλεσθαι, μή-
τε συστέλλεσθαι δυναμένης, ἀλλὰ τὴν μὲν ὑμενώδη προσέλαβεν, ἵν᾽ εἰς τὰς εἰρημένας κινήσεις ἑτοίμως ἄγοιτο. διαστελ-
λομένου γὰρ ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς ἅπαντος τοῦ θώρακος, ὡς ἐν τοῖς περὶ κινήσεως αὐτοῦ δέδεικται λόγοις, εἶτα τῇ πρὸς τὸ
κινούμενον ἀκολουθίᾳ πάντῃ τὸν πνεύμονα διαστέλλοντος, ὅσον ἐστὶν ὑμενῶδες τῶν ἀρτηριῶν τούτων, εἰς εὖρος τε καὶ
μῆκος διΐσταται ῥᾳδίως. ἐν μὲν τοῖς τὸ σιγμοειδὲς τῶν χόνδρων ἀναπληροῦσι μέρεσιν εἰς εὖρος, ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς τοὺς
χόνδρους συνάπτουσιν εἰς μῆκος. ἔνεστι δέ σοι τοῦτο καὶ τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζώου θεάσασθαι σαφῶς, ἐμφυσῶντι διὰ τῆς
τραχείας ἀρτηρίας εἰς ἅπαντα τὸν πνεύμονα, κἄπειτ᾽ αὖθις ἐκθλίβοντί τε καὶ κενοῦντι. φανοῦνται γὰρ οἱ μὲν συν-
άπτοντες τοὺς χόνδρους δεσμοὶ, κατὰ μὲν τὰς εἰσπνοὰς καὶ πληρώσεις τοῦ πνεύμονος ὅλου, τεινόμενοι καὶ διϊστάν-
τες ἐπὶ τοσοῦτον ἀπ᾽ ἀλλήλων τοὺς χόνδρους, ἐφ᾽ ὅσον αὐτοὶ πεφύκασιν ἐκτείνεσθαι. κατὰ δ᾽ αὖ τὰς ἐκπνοὰς χαλώ-
μενοι, καὶ διπλούμενοι, καὶ συντρέχοντες εἰς ἑαυτοὺς, ὡς ἐπιτρέπειν τοῖς χόνδροις ψαύειν ἀλλήλων. οἱ δέ γε τὸ σιγ-
μοειδὲς αὐτῶν ἀναπληροῦντες, ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς, εὐρύνονται διαφυσώμενοι, καὶ κυρτοὶ πρὸς τοὐκτὸς γίνον-
ται. κατὰ δ᾽ αὖ τὰς ἐκπνοὰς, χαλῶνται καὶ καταπίπτουσιν εἴσω, κἀν τούτῳ δῆλον, ὡς ἡ μὲν εἰς τὸ μῆκος τε καὶ τὴν βρα-
χύτητα μετάπτωσις τοῦ σπλάγχνου, διὰ τῶν συναπτόντων τοὺς χόνδρους γίνεται μορίων. ἡ δ᾽ εἰς εὖρος ἐπίδοσίς τε
καὶ συνίζησις, ὑπὸ τῶν ἀναπληρούντων ἑκάστου τὸ σιγμοειδὲς, ὥστ᾽ οὐδὲν ἐνδεῖ τῷ πνεύμονι πρὸς τὸ μὴ οὐκ εἶναι φω-
νητικῷ τε ἅμα καὶ ἀναπνευστικῷ, διὰ τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὀργάνῳ, τῶν μὲν χόνδρων αὐταῖς, ὡς φωνητικοῖς, τῶν
δὲ συναπτόντων τούτους δεσμῶν, ὡς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ὑπαρχόντων. ὅτι δ᾽ ὁ χόνδρος οὗτός ἐστι τὸ πρῶτον
τῆς φωνῆς ὄργανον ὁ λάρυγξ, δεικνύσθω σοι μάλιστα. καλεῖται δ᾽ οὕτω τὸ συνάπτον τῷ φάρυγγι τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν
μόριον, ὃ δὴ καὶ προπετὲς φαίνεται κατὰ τὸν τράχηλον, καὶ ψαυόντων σκληρόν ἐστι καὶ ἀνατρέχει καταπινόντων. οὗ-
τος οὖν, ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ πρῶτόν τε καὶ κυριώτατόν ἐστι τῆς φωνῆς ὄργανον, ἐν τοῖς περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς δέδεικ-
ται γράμμασιν. ὅτι δὲ ὅλος χόνδρος ἐστὶν, οὐδὲν δεῖ λόγου, φαίνεται γάρ. ἐδείχθη δ᾽ ἐν ἐκείνοις, καὶ ὡς ἡ μὲν ἀρτηρία
προρρυθμίζει τε καὶ προπαρασκευάζει τὴν φωνὴν τῷ λάρυγγι, γεγεννημένην δ᾽ ἤδη κατ᾽ αὐτὸν, ἐπαύξουσιν, ὁ μὲν
οὐρανίσκος οἷον ἠχεῖόν τι προκείμενος, ὁ δὲ γαργαρεὼν, οἷον πλῆκτρον. καὶ μέν γε καὶ ὡς οὐχ ἁπλῶς ἐκπνεόντων
ἡ φωνὴ γίνεται, καὶ ὡς ἴδιος ὕλη τῆς φωνῆς, ἡ ἔκφυσις ἐστὶν, καὶ ὅπῃ διαφέρει τῆς ἐκπνοῆς αὐτῆς, καὶ ὡς οἱ τοῦ θώρα-
κος αὐτὴν μύες ἀπεργάζονται, καὶ ὅστις ὁ τρόπος αὐτῆς τε ταύτης τῆς γενέσεώς ἐστι καὶ πρόσεστι τῇ φωνῇ. νυνὶ δ᾽,
ὡς ἔφην, οὐδὲν μὲν τούτων ἀποδεικνύναι πρόκειται, χρώμενον δ᾽ ὡς ὑπάρχουσι δεικνύειν, ὡς οὐκ ἐνεδέχετο βελτίονα
κατασκευὴν ἑτέραν, ἀναπνευστικοῦ θ᾽ ἅμα, καὶ φωνητικοῦ γενέσθαι μορίου. μαρτυρία δ᾽ αὖ, ὡς τὸ εἰκὸς γίνοιτο καὶ ταῦ-
τα, τὰ νῦν ἀποδεικνύμενα περὶ τῆς χρείας αὐτῶν, ὡς ὀρθῶς κἀκεῖνα προαπεδείκνυτο τὰ περὶ τῶν ἐνεργειῶν, οἷον καὶ
ὅτι προπαρασκευάζεται μὲν ἡ φωνὴ τῷ λάρυγγι πρὸς τῆς ἀρτηρίας, οὐ μὴν ἤδη γέ πω καὶ κατ᾽ ἐκείνην ἐστὶν ἀκρι-
βὴς φωνή. δέδεικται μὲν ἐν ἐκείνοις τοῖς λόγοις. ἀλλὰ μὴν ὅτι χονδρῶδες αὐτῆς μέρος ἐστὶν, ὁ προρρυθμίζων τὴν φω-
νὴν ἐξηγούμενος, μαρτύριον ἐντεῦθεν ἐποιησάμεθα. τῷ μὲν λάρυγγι, διότι καλῶς ἀπεδείχθη τὸ πρῶτον τῆς φωνῆς
ὑπάρχειν ὄργανον, τῇ δὲ ἀρτηρίᾳ, διότι τὸ μὲν χονδρῶδες αὐτῆς, ὡς ὀργάνου φωνῆς ἐστι μόριον, τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν, ὡς
ἀναπνοῆς. καὶ δῆλον ὡς οὐκ ἐνεδέχετο βέλτιον ἓν ὄργανον ὑπηρετεῖν ἐνεργείαις διτταῖς, ἑτέρως κατασκευασθὲν
ἢ ὡς νῦν ἔχει. πάντως γὰρ ἐχρῆν αὐτὴν ἐξ ἀκινήτων τε καὶ κινουμένων συντεθῆναι μορίων. ἐπειδὴ τὸ μὲν τῆς φωνῆς
ὄργανον οὐκ ἠδύνατο διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι, σκληρότερον εἶναι δεόμενον, ἢ ὥστε ταῦθ᾽ ἑκάτερα πάσχειν ἐν
μέρει. τὸ δ᾽ αὖ τῆς ἀναπνοῆς οὐκ ἦν δυνατὸν εἰς τοσοῦτον γίγνεσθαι σκληρὸν, ὡς ῥυθμίζειν φωνὴν, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον
ἦν ἔργον αὐτοῦ κίνησις. ἀλλὰ νῦν γε τῶν κινουμένων μορίων, τοῖς ἀκινήτοις ἐναλλὰξ τεθέντων, ἡ μὲν φωνὴ διὰ τῶν ἀκι-
νήτων, ἡ δ᾽ ἀναπνοὴ διὰ τῶν κινουμένων γίνεται. συγκινεῖται δ᾽ ἤδη πως κατά τι συμβεβηκὸς τοῖς κινουμένοις, τὰ
μὴ κινού-

† ὑπερβολὴν

μὴ κινούμενα μεταφερόμενα πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ συνῆφθαι. καὶ τοίνυν τὸ τοῦ πνεύμονος ἴδιον μόριον, ἥδε ἡ ἀρτηρία ἐστὶ, καὶ δεόντως οἱ ἰχθύες οὔτε ταύτην ἔχουσιν, οὔτε τὸν πνεύμονα, διότι μηδὲ φωνῆς ὅλως ἐδέοντο καθ' ὕδατος διαιτώμενοι. πρὸς μέντοι τὴν ἀνάψυξιν τοῦ περὶ τὴν καρδίαν θερμοῦ, διὸ καὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐδεήθη μόνη τῶν βραγχίων αὐτοῖς, ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδεήθη κατασκευὴ, περὶ ἧς εἴρηται μέντοι καὶ πρόσθεν. εἰρήσεται δὲ καὶ αὖθις ἰδίᾳ τελεώτερον, ὅταν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ζώων ὁ λόγος ἡμῖν γίγνηται. νυνὶ δ' ὅτι πάντες ἀλλήλοις ὡμολόγηνται, καὶ μαρτυρεῖ τἀληθῆ τὰ περὶ τῶν χειρῶν, ἐν τῇδε τῇ διεξόδῳ λεγόμενα, καὶ τὰ πρόσθεν ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν εἰρημένα δείξαντες, ἤδη τὰ λοιπὰ τῶν τοῦ πνεύμονος ἴωμεν μορίων. φωνῆς μὲν ὄργανον ἔφαμεν ὑπάρχειν τὸν χόνδρον τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἀναπνοῆς δὲ τοὺς ὑμενώδεις δεσμούς. τὸ δ' ἐξ αὐτῶν σύνθετον τὴν ἀρτηρίαν, ἀναπνευστικόν θ' ἅμα καὶ φωνητικὸν εἶναι μόριον, ἑτέραν ἀμείνονα κατασκευὴν οὐδὲ μίαν ἔτι ἔχειν δυνάμενον, εἴ γε μήτε τὰ σκληρότερα χόνδρου, μήτε τὰ μαλακώτερα βελτίονα ὑπηρετῆσαι γενέσει φωνῆς. ἀλλὰ μηδ' ἑτέρως ἢ ὡς νῦν συνῆφθαι δεθέντα, βέλτιον ἂν εἰς εὖρος καὶ μῆκος ἐκινεῖτο, διαστελλόμενα μὲν ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς, συστελλόμενα δ' ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς. ἓν γὰρ αὐτῶν ὃ βούλει διαφθείρας τῷ λόγῳ, τὴν ἐνέργειαν εὐθὺς πᾶσαν ἅμ' αὐτῷ διαφθερεῖς. εἰ μὲν οὖν ἐξέλοις τοὺς χόνδρους, ἀπολεῖς τὴν φωνήν. ἡ γὰρ τῶν ὑμένων τε καὶ χιτώνων οὐσία, καὶ πάντων τῶν οὕτω μαλακῶν ὁμοίως ταῖς διαβρόχοις χορδαῖς ἀνεπιτήδειος εἰς γένεσιν φωνῆς. εἰ δ' αὖ τὸν δεσμὸν ἐξέλοις τῷ λόγῳ, διαφθερεῖς τὴν ἀναπνοήν, ἀκινήτοις ἀναθεὶς ὀργάνοις. εἰ δὲ τοὺς μὲν αὐτῶν ἐξέλοις, τοὺς δὲ φυλάσσοις, ἀπολεῖς τῆς ἐνεργείας τοσοῦτον ὅσον ὑπὸ τῶν ἐξαιρεθέντων ἐγίνετο. τῶν μὲν γὰρ ἀλλήλοις συναπτόντων τοὺς κύκλους δεσμῶν ἀφαιρουμένων, ἡ εἰς μῆκος ἐπίδοσις τῆς ἀρτηρίας διαφθαρήσεται, τῶν δὲ τὸ σιγμοειδὲς ἀναπληρούντων, ἡ εἰς εὖρος. ἆρ' οὖν ἡ φύσις, ταῦτα μὲν ἄκρας τέχνης ἐποίησεν ἔργα, τῆς θέσεως δ' αὐτῆς ἠμέλησε; τὸ μὲν κυκλοτερὲς τῆς ἔξωθεν θεῖσα, τοὺς δὲ τὸ λοιπὸν αὐτῆς ἐξυφαίνοντας δεσμοὺς, εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς περιφερείας ἔσωθεν, ἢ καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς τέχνης ἐπίδειγμα; καθὸ μὲν ψαύειν ἔμελλεν ἡ ἀρτηρία τοῦ στομάχου, τὸν συνάπτοντα τοὺς χόνδρους δεσμὸν ὑποθείσης. κατὰ δὲ τοὺς ἔξωθεν ἐμπίπτοντας ὁμιλεῖν αὐτοῦ τὸν χόνδρον περιβαλλομένης, ἵνα μήθ' ὁ στόμαχος ὑπὸ τῆς σκληρότητος αὐτῶν θλίβοιτο, μήθ' ἑτοίμως ἡ ἀρτηρία βλάπτοιτο, διὰ τῶν μαλακωτέρων αὐτοῦ μερῶν ὁμιλοῦσα τοῖς ἔξωθεν. ὡς γὰρ δὴ νῦν ἔχει, τῶν μὲν σκληρῶν αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσω τοῦ τραχήλου περαινόντων. τῶν δὲ μαλακῶν ἁπτομένων τοῦ στομάχου, θαυμαστῶς ἑκατέρων τῶν ὀργάνων ἡ φύσις ἐξεπορίσατο τὴν δυσπάθειαν, τῷ μὲν στομάχῳ τὴν ἐκ τῆς ἀρτηρίας, ἐκείνῃ δ' αὖ πάλιν τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. ἆρ' οὖν τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἐκ τῆς θέσεως τῶν χόνδρων, τῆς ἀρτηρίας ἡ φύσις ἐτεχνήσατο τοῖς ζώοις; ἢ καὶ τούτου τι μεῖζον ἕτερον εἰς τὰς τῶν ἀθροωτέρων σιτίων καὶ ποτῶν καταπόσεις; ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ τοῦτο θαυμαστῶς αὐτῇ δοκεῖ παρεσκευάσθαι. εἰ γὰρ δὴ κύκλος ἀκριβὴς ἕκαστος τῶν χόνδρων ἐγεγόνει, πρὸς τὸ θλίβειν τὸν στόμαχον, ἐμβαλὼν εἰς αὐτὴν τὴν κυρτότητα, στενοχωρίαν τινὰ οὐ σμικρὰν παρεῖχεν ἐν ταῖς τῶν μειζόνων ὄγκων καταπόσεσι. νῦν μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ὁ περὶ τοῦτο τεταγμένος χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, ὑπὸ τῶν καταπινομένων ἐξωθούμενός τε καὶ εἰς τὴν εὐρύτητα τῶν χόνδρων ἀνατρεπόμενος, ἅπαντα τῷ κύκλῳ τοῦ στομάχου παρέχει τῇ τῆς τροφῆς ὑπηρετεῖσθαι διόδῳ. τότε δ' αὖ ἡ κυρτότης τῶν χόνδρων περιεμπίπτουσα ταῖς διαστάσεσι τοῦ στομάχου, πολὺ μέρος τῆς εὐρύτητος αὐτοῦ ἀπέκλειεν, κἂν τούτῳ στενὴν ἀπειργάζετο τῶν σιτίων τὴν ὁδόν. ἀλλ' εἰ μὲν ἅμα καταπίνειν τε καὶ ἀναπνεῖν οἷόν τ' ἦν, οὐχ οὕτως ἄν τι χρηστὸν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἀπελαύομεν, ἀλλὰ καὶ προσεβλαπτόμεθα, εἰς ὅσον ἡ τοῦ στομάχου κυρτότης εἰς τὴν εὐρύτητα τῆς ἀρτηρίας ἀπέχειν, τὸ τοῦ πόρου τῆς ἀναπνοῆς, εἰς τοσοῦτον στενοτέρου γινομένου. νυνὶ δ' ἐπειδὴ καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν, ἡ τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργεια, καθ' ἕτερον δ' ἡ τῆς καταπόσεως ἐπιτελεῖται, συγχρῶνται ταῖς ἀλλήλων εὐρυχωρίαις ἥ τ' ἀρτηρία καὶ ὁ στόμαχος, ὡς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πλείστην δι' ἑκατέρων τῶν πόρων φέρεσθαι τὴν οἰκείαν ὕλην. ἀλλὰ καὶ τὸ κυκλοτερὲς ἑκάτερον γενέσθαι τῶν ὀργάνων, πρός τε τὸ πλείστην δι' ἐλαχίστου χωρίου διέρχεσθαι τὴν ὕλην, καὶ πρὸς τὴν δυσπάθειαν αὐτῆς ἄριστα παρεσκεύασται. δέδεικται γὰρ οὖν καὶ πρόσθεν, ὅτι τε δυσπαθέστατον τοῦτο τῶν σχημάτων, ὅτι τε μέγιστον ἁπάντων τῶν ἴσην ἐχόντων περίμετρον. εἰ δὲ τοῦτο δι' ἐλαχίστων τοῖς ὄγκοις ὀργάνων πλείστη ῥᾷον ὕλη δύναιτ' ἂν διέρχεσθαι, τὸ δὲ καὶ διὰ κοινοῦ τινος αὐτὰ συνάψαι χιτῶνα, ἀλλήλοις τε καὶ τῷ στόματι, πῶς οὐχ ἑαυτὸ θαυμαστόν; ὁ γάρ τοι χιτὼν οὗτος, ἐν μὲν τῷ στομάχῳ τῇ καταπόσει συνεργεῖν ἐδείκνυτο τὰ μέγιστα. περὶ δὲ τὴν ἀρτηρίαν, ἔνδοθεν τε τοὺς χόνδρους ὑπαλείφειν, καὶ αὐτὸς ἀναβαίνει μετὰ τοῦ λάρυγγος, εἰς τὸν φάρυγγα καταπίνοντος τοῦ ζώου, τρόπον ὁμοιότατον τῷ περὶ τὰ κηλώνεια καλούμενα. διατί δ' ὑπαλήλειφθαι τοῖς χόνδροις τῆς ἀρτηρίας; ἄμεινον ἦν τοιούτῳ χιτῶνι, διότι καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τις ἔμελλεν εἰς αὐτὸν ῥύεσθαι πολλάκις ὀρρὸς, οὐ χρηστὸς φλέγματος, ἔν τε τῷ καταπίνειν ἐμπίπτειν τῇδε συνεχῶς μετὰ τοῦ πόματος. ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν σιτίων, ἔν τε ταῖς εἰσπνοαῖς δριμεῖα πολλάκις ἑλχθήσεσθαι ποιότης, ἀέρος λιγνύος ἢ τέφρας, ἢ ἀνθράκων, ἢ τινὸς ἑτέρας δυνάμεως φαρμακώδους μετέχουσα, κατά τε τὰς βῆχας ἐκκενώσεσθαι πύον ἐνίοτε, κακόηθές τε καὶ διαβρωτικὸν, ἤ τις ἕτερος χυμὸς, ἤτοι χολῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης, ἢ φλέγματος ἁλμυροῦ σαπέντων ἔνδον, ὑφ' ὧν ἁπάντων ἀναγκαῖον ἦν ξύεσθαι, καὶ δάκνεσθαι καὶ ἑλκοῦσθαι τὸν χόνδρον. ὅτι δὲ ἀνίατα παντάπασιν, ἢ δεινῶς ἐστὶ δυσίατα τὰ τῶν χόνδρων παθήματα, παρὰ τῶν ἰατρῶν ἔνεστί σοι μανθάνειν, εἴπερ αὐτὸς μὴ ἐργάτης εἴης τῆς ἰατρικῆς. οὕτω μὲν γὰρ ἂν, οὐ δι' ἐκείνων ἔς γε τὰ τοιαῦτα δέοιτο, τὴν ἐμπειρίαν εἰς αὐτὰ φθάνων διδάσκαλον ἔχειν. ὁ δέ γε ὑποτεταγμένος τοῖς χόνδροις τῆς ἀρτηρίας χιτὼν, εὐιατότατός ἐστι, καὶ πᾶν ὅτι ἂν ἐν αὐτῷ γένηται πάθημα, καθίστα ῥᾳδίως, εἰ μὴ πότ' ἄρα διά τινα σηπεδόνα μεγάλην ἐκβρωθέντι μέρος αὐτοῦ, τελέως γυμνὸν ἀποφαίνει τὸν χόνδρον. οὐ γὰρ ἔτι τὸ τοιοῦτον ἰαθῆναι ῥᾴδιον, οὐ διὰ τὸν χιτῶνα δήπουθεν. ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸν χόνδρον ἐτελεύτησε τὸ πάθημα, ὅπερ οὖν σπανίως ἦν, τοῦτ' ἂν ἐγίνετο συνεχῶς, εἰ φύσεως γυμνὸς ἦν ὁ χόνδρος. διατί δὲ λεπτὸς ἅμα καὶ πυκνὸς ἐγένετο, καὶ μετρίως ξηρός; διότι παχύτερος μὲν γενόμενος, ἢ ὡς νῦν ἐστι, πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν, κατελάβομεν οὐκ ὀλίγα τῆς καθ' ὅλην τὴν ἀρτηρίαν εὐρύτητος. ἀραιὸς δ' εἴπερ ἐγένετο, τήν τε πρὸς τὸν ὑποκείμενον χόνδρον, οὐκ ἂν ἀπέκλειε τῶν διαρρεόντων ὑγρῶν ὁμιλίαν, αὐτός τ' ἂν ῥᾳδίως διαβρεχόμενος βραγχώδη τὴν φω-

νην ἀπειργάζετο, δι' αὐτὸ γάρ τοι τοῦτο καὶ ξηρὸς συμμέτρως ἐστίν. ἄμεινον γὰρ ἠχεῖ τὰ ξηρότερα τῶν διαβρόχων, ὥσπερ γε καὶ τὰ τελέως ξηρὰ, κακοφωνότερα τῶν συμμέτρως ξηρῶν. ἐν μέν γε τοῖς περικαέσιν ἅπασι πυρετοῖς, ἰσχυρῶς ἀναξηραινομένων τῶν κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ τὴν ἀρτηρίαν, τὰς ὑπὸ Ἱπποκράτους ὀνομαζομένας φωνὰς, κλαγγώδεις γίγνεσθαι συμβαίνει. οὕτω δὲ καὶ τοῖς ζώοις ὅσα μακρὸν ἱκανῶς ἔχει τὸν τράχηλον, καὶ ξηροὺς τοὺς χόνδρους, ὥσπερ καὶ αἱ γέρανοι. καὶ γὰρ περὶ τούτων διὰ τοῦθ' Ὅμηρος ἔγραψε, Κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων. τὸ μὲν δὴ ξηρὸν ὄργανον, εἰς τοσοῦτον κακόφωνον. ἐν δ' αὖ τοῖς κατάῤῥοις τε καὶ ταῖς κορύζαις, βραγχώδης ἡ φωνὴ γίνεται πλήθει περιττῆς ὑγρότητος. ἅπερ ἅπαντα προγινώσκων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, τὸν ὑποτεταγμένον τοῖς χόνδροις χιτῶνα συμμέτρως ξηρὸν ἀπειργάσατο, φυλαξάμενος ἑκατέρων τὴν ὑπερβολήν. ὧδε μὲν ἔχει φύσεως ἡ ἀρτηρία τοῦ πνεύμονος, ἡ ἐκ τῶν βρογχίων συγκειμένη. καλῶ γὰρ οὕτω τοῖς ἰατροῖς τοὺς χόνδρους αὐτοῦ, ὥσπερ γε καὶ ὅλην μὲν βρόγχον, καὶ τὸ ἄνω πέρας αὐτοῦ, ὥσπερ δὴ καὶ λάρυγξ ὄνομα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων κατασκευῆς ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν. ὁ δὲ πνεύμων, ὅσον ἐπὶ τῷ παρόντι λόγῳ τοῖς ἀμελέστερον τὰ τοιαῦτα σκοπουμένοις, ἴσως ἂν δόξειεν ὧν δεῖται πάντ' ἔχειν ἤδη διὰ γένος ὀργάνου τῆς τραχείας ἀρτηρίας. εἴ γε καὶ φωνεῖν δι' αὐτοῦ, καὶ ἐκφυσᾶν, καὶ ἐκπνεῖν, καὶ εἰσπνεῖν ἱκανῶς ἐστιν. ἀλλ' εἰ προσέχοις τὸν νοῦν, ὡς οὔτ' αὐτὸ τὸ ὄργανον ἔχει πω χορηγίαν αἵματος ὅθεν θρέψεται, πρὶν ζευχθῆναι τινὰς αὐτῷ φλέβας, οὔθ' ἡ καρδία πρὸς τῆς ἀναπνοῆς οὐδὲν ὀνίναται, πρὶν συναφθῆναι δι' ἑτέρας ἀρτηρίας πρὸς τήνδε. γνοίης ἂν ὡς καλῶς ἡ φύσις ἑτέρων ἀγγείων γένος διττὸν, ἀνέμιξέ τε καὶ διέπλεξε ταῖς τραχείαις ἀρτηρίαις. ἀλλὰ καὶ ὡς οὐκ ἐνδέχεται μετέωρον ἀγγεῖον ἀκίνδυνον μένειν σχιζόμενον, εἰ μή τις ἐς τὴν σχίσιν αὐτοῦ τεθείη μαλακή τε καὶ σπογγοειδὴς οὐσία καθάπερ στιβὴ, πληροῦσα γε τὸ μεταξὺ πάντων τῶν ἀγγείων κενὸν, ἔρεισμά τε καὶ ἔρυμα γινομένη τῆς κατὰ τοῦτ' ἀσθενείας. γνοίης δ' ἂν, ὡς ὀρθῶς τε καὶ προνοητικῶς ἡ σὰρξ τοῦ πνεύμονος ἐγένετο. ταύτης μέν γε καὶ ἄλλη τίς ἐστιν οὐ σμικρὰ χρεία, περὶ ἧς ὕστερον ὀλίγον ἐροῦμεν. ἀλλ' αἵ γε πρὸς τὴν καρδίαν μέλλουσι συνάπτειν αἱ λεῖαι, πολλάκις μὲν ἐδείχθησαν ἤδη λεπτὸν καὶ καθαρὸν, καὶ ἀτμῶδες αἷμα περιέχειν, καὶ μὴ μόνου πνεύμονος ὑπάρχειν ὄργανον. μαρτυρεῖ δ' οὐχ ἥκιστα καὶ ὁ παρὼν αὐτῷ λόγος. εἰ γὰρ δὴ κἀκεῖναι τελέως εἰσὶν αἵματος ἄμοιροι, καθάπερ αἱ τραχεῖαι ἀρτηρίαι (τοῦτο γὰρ Ἐρασίστρατος ὑπολαμβάνει) τί οὐκ εὐθὺς εἰς τὴν καρδίαν αἱ τραχεῖαι περαίνουσι; διατί δὲ φλεβῶν ἀποβλαστήματα μικρὰ, ταῖς μὲν τραχείαις ἐκφύεται, ταῖς λείαις δ' οὐκ ἐκφύεται; μάτην γὰρ οὕτως ἡ μηδὲν εἰκῇ δημιουργοῦσα φύσις, καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον, οὐ τὰς λείας μόνον ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος, ἀλλὰ καὶ τὰς φλέβας ἂν πεποιηκυῖα. τὰς μὲν ὅτι ταῖς τραχείαις ἄντικρυς ἡ καρδία συνάπτεσθαι δυναμένη, τῶν λείων οὐκ ἐδεῖτο. τὰς δ' αὖ φλέβας, ὅτι καὶ τὸν ἀρτηριῶν αὐτῶν τὸν χιτῶνα, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν ζώου τῶν μορίων, ἐκ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεύρου πεπλέχθαι φησὶ, καὶ τρέφεσθαί γε πρὸς τῆς ἐν αὐτῷ φλεβὸς ἕκαστον, τῆς ἁπλῆς ἐκείνης, καὶ λόγῳ θεωρητῆς, οὐδὲν τῆς μεγάλης φλεβὸς ταύτης καὶ συνθέτου δεόμενον. εἴπερ οὖν ἡ μὲν ἀριστερὰ τῆς καρδίας κοιλία πνεῦμα μόνον ἐν ἑαυτῇ περιέχει, καθάπερ ἡ ἀρτηρία ἡ τραχεῖα, καὶ διὰ τοῦτο τῶν λείων οὐδὲν δεῖ τῷ πνεύμονι. τροφῆς δὲ ἐπεισάκτου παρὰ φλεβὸς, οὐδεμία χρῄζει τῶν ἀρτηριῶν, εὔλογον ἦν ἐκ μόνων τῶν τραχειῶν τὸν πνεύμονα γεγονέναι. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, Ἐρασιστράτῳ βοηθεῖν ἐπιχειροῦντι, διότι τῇ καρδίᾳ συναφθῆναι τὰς τραχείας ἀρτηρίας, ἀδύνατον ἦν ἐκ χόνδρου συγκειμένας. ὡς γὰρ ἀλλήλων οὕτω διὰ μέσων τῶν ὑμενωδῶν σωμάτων συνάπτονται, καὶ τῇ καρδίᾳ δήπου δυνατὸν ἦν αὐτῷ συναφθῆναι. τί δή ποτε γοῦν οὐχ ἐν γένος ἀρτηριῶν ἐγένετο κατὰ τὸν πνεύμονα; διατί δὲ καὶ φλεβῶν αὐτῷ ἐδέησεν, Ἐρασιστράτῳ μὲν ἄπορον εἰπεῖν. ὥσπερ καὶ διατί φλεβώδης μὲν ὁ χιτὼν ταῖς ἀρτηρίαις, ἀρτηριώδης δὲ ταῖς φλεψὶν, ἡμῖν δ' οὐκ ἄπορον. ἀλλὰ καὶ μαρτυροῦσιν ἐναργῶς οἱ περὶ τῶν χρειῶν λογισμοὶ, ταῖς ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν ἀποδείξεσιν. ἐπειδὴ γὰρ αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίαι μετέχουσιν αἵματος, ὥσπερ καὶ ἡ ἀριστερὰ κοιλία τῆς καρδίας, αἱ τραχεῖαι δὲ μόναι καθαραὶ τυγχάνουσιν οὖσαι, διὰ μέσων τῶν λείων συνήφθησαν τῇ καρδίᾳ, πάντως που καὶ τὰ τούτων στόματα, πρὸς τὸ μηδὲν ἀλόγως ἐργαζομένης φύσεως, ἐς τοῦθ' ἥκει συμμετρίας, ὡς ἀτμῷ μὲν καὶ πνεύματι δίοδον ἔχειν, αἵματι δὲ καὶ ταῖς οὕτω παχείαις οὐσίαις ὑπάρχειν ἄβατον. καὶ εἴποτ' ἄρα τὴν κατὰ φύσιν ἀπολέσοι συμμετρίαν ἀναστομωθέντα, διαδίδοταί τι ταῖς τραχείαις ἀρτηρίαις ἐκ τῶν λείων αἷμα, καὶ βῆχά τε παραχρῆμα ποιεῖ, καὶ ἀναγωγὴν αἵματος. ἀλλ' ἔν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, αὐτό τε τὸ μεταλαμβανόμενον ἐκ τῶν τραχειῶν εἰς τὰς λείας πνεῦμα, παντελῶς ὀλίγον. ἥτε σὰρξ τοῦ πνεύμονος ἀφρώδης ὁρᾶται, καὶ πνεύματος μεστὴ σαφῶς εἰς πέψιν ἀέρος ἐνδεχομένη παρεσκευάσθαι, καθάπερ ἡ τοῦ ἥπατος, εἰς τὴν τῆς τροφῆς. εὔλογον γὰρ οὐκ ἀθρόον, οὐδ' ἐξαίφνης τὸν ἔξωθεν ἀέρα τοῦ κατὰ τὸ ζῶον πνεύματος γίνεσθαι τροφὴν, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ μὲν ἀλλοιούμενον, ὥσπερ γε καὶ τὰ σιτία. δεχόμενον δὲ τὴν οἰκείαν ποιότητα, τῷ συμφύτῳ πνεύματι † χρωμένῳ πλείονι. καὶ † ταῦτα τῆς ἀλλοιώσεως τὸ πρῶτον ὄργανον ὑπάρχον, τὴν τοῦ πνεύμονος σάρκα, καθάπερ γε καὶ τῆς εἰς αἷμα μεταβολῆς ἡ σὰρξ τοῦ ἥπατος ἐδείκνυτο τὴν αἰτίαν ἔχειν. Ἐρασίστρατον δὲ κἀνταῦθα δέον αἰτιᾶσθαι ποιότητος, οἰκειότητά τε καὶ ἀλλοτριότητα, λεπτότητα καὶ παχύτητα, οὐκ οἶδ' ὅπως † αἰτιᾶ γε τοῦ πνεύματος οἰόμενον ἀπόλλυσθαι διὰ τοῦτο. τούς τ' ἐν τοῖς Χαρωνίοις βαράθρους, καὶ τοὺς ἐν τῇ νεωστὶ κεχρισμένῃ οἰκίᾳ τιτάνῳ καί τινος ἐξ ἀνθράκων ὀσμῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀδυνατοῦντος ἐν τῷ σώματι στέγεσθαι τοῦ πνεύματος ὑπὸ λεπτότητος. ἄμεινον δ' ἦν ὥσπερ τῶν βρωμάτων, οἰκεία μὲν ἡ τῶν ὀσπρίων τε καὶ λαχάνων, καὶ ἄρτου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐστὶ ποιότης. ἀλλοτρία δ' ἥτε τῆς κανθαρίδος, καὶ ἡ τοῦ λαγωοῦ τοῦ θαλαττίου, καὶ ἡ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, οὕτω νομίζειν ἀέρος εἶναί τινα ποιότητα. τὴν μὲν οἰκείαν τε καὶ φίλην τῷ τοῦ ζώου πνεύματι, τὴν δ' ἀλλοτρίαν τε καὶ φθαρτικήν. εἰ γὰρ ἅπαξ εἰς ἔννοιαν ἀφίκετο τούτου, τήν τε τῶν ἀνθράκων λιγνὺν, οὐκ ἂν ἐτόλμησε λέγειν λεπτοτέραν ἀέρος καθαροῦ, σαφῶς ἅπασι φαινομένην παχυτέραν, ἐζήτησε τ' ἂν οἶμαι τὰ τῆς πέψεως αὐτοῦ παρεσκευασμένα τῇ φύσει μόρια. ἢ τοῦτο μὲν καὶ πάνυ γελοῖον, ᾧ μηδὲ περὶ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεως εἴρηταί τι, μηδὲ περὶ τῆς τῶν ἄλλων χυμῶν, τοῦτον ἀξιοῦν εἰς τοσοῦτον φυσιολογίας ἥκειν, ὡς καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἀλλοίωσίν τε καὶ πέψιν ἐπίστασθαι. περὶ μὲν δὴ

†χρόνῳ
†ταύτης
†αἰτιᾶται

μὲν δὴ τούτων ἑτέρωθι περὶ αὐτὸν ὑπὲρ πλεῖον εἴρηται. τὸ δ᾽ ἐκ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν πνεῦμα τὸ ἔξωθεν ἑλχθέν,
ἐν μὲν τῇ σαρκὶ τοῦ πνεύμονος τὴν πρώτην ἐργασίαν λαμβάνειν. μετὰ ταῦτα δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τε καὶ ταῖς ἀρτη-
ρίαις, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὴν δευτέραν * ἐπεὶ τὴν ὑστάτην καὶ τελεωτάτην ἐν ταῖς τοῦ ἐγ-
κεφάλου κοιλίαις τῆς καρδίας ἀφικέσθαι, δεόντως οὐκ ὤκνησε καταγαγεῖν ὑπὲρ πλεῖστον τὸ νεῦρον, εἰ καὶ πολλὴν αὖθις
ὁδὸν ἐπανάξειν ἔμελλεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐξ αὐτοῦ τούτου τὸ νεῦρον ἀρρωστότερον ἐγίνετο. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν, ἐν μὲν
ταῖς πρώταις ἐκφύσεσι μαλακά, καὶ αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ παραπλήσια πάντ᾽ ἐστὶ τὰ νεῦρα, προϊόντα δ᾽ ἀεὶ καὶ
μᾶλλον ἑαυτῶν γίνεται σκληρότερα. ῥώμην τοιγαροῦν οὐ σμικρὰν ἐκ τοῦ μήκους τῆς ὁδοιπορίας ἐκτήσατο ταυτὶ τὰ
νεῦρα, τοσαύτην ὀλίγου δεῖν αὖθις ὁδὸν ἀναφερόμενα μετὰ τὴν καμπὴν, ὅσην ἐνήνεκτο πρόσθεν κάτω. καιρὸς
οὖν ἤδη λέγειν τὴν θαυμαστὴν ταύτην τῶν νεύρων τοῦ λάρυγγος, εἴτε τροχιλίαν, εἴτε νύσσαν, εἴτε καμπτῆρα χρὴ
καλεῖν. οὐ γὰρ ὀνομάτων κάλλος θηρᾶσθαι πρόκειται νῦν, οὐδὲ τρίβειν τὸν χρόνον περὶ μικρὰ καὶ φαῦλα, τοσοῦτον
τε καὶ τοιοῦτον κάλλος ἐν τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις ἐξευρίσκοντας. εἰσὶ μὲν δήπου κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο φλέβες, καὶ
ἀρτηρίαι μεγάλαι πρὸς τὸν τράχηλον ἀπὸ τῆς καρδίας ἀναφερόμεναι. τινὲς μὲν εὐθεῖαν ἔχουσαι τὴν θέσιν, ἔνιαι
δὲ λοξήν, οὐδεμίαν δὲ ἐγκαρσίαν ὁποίας ἔδει τοῖς νεύροις τῆς καμπῆς. περὶ μὲν γὰρ τὴν τῶν ὀρθῶν οὐδὲ γένοιτο
ποτὲ καμπὴ τοῖς ἄνωθεν κάτω φερομένοις, ὡς ἂν ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι. περὶ δὲ τὴν λοξὴν ἑλιχθῆναι μὲν τινα
δύναται μετρίως, ἀλλ᾽ εὐαποκύλιστόν τε καὶ ἀστήρικτον ἔσται, καὶ μάλιστα ὅταν λοξὸν ἀφίστηται μὲν πολὺ τῆς ἐγκαρ-
σίας θέσεως, ἐγγὺς δ᾽ ἥκει τῆς ὀρθίας. ἐγὼ μὲν οὐδ᾽ ἐπαινεῖν ἔτι κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ δημιουργήσαντος τὰ ζῷα, τήν
τε σοφίαν καὶ τὴν δύναμιν ἱκανὸς εἶναι νομίζω. μείζονα γὰρ οὐκ ἐπαίνων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕμνων τὰ τοιαῦτα τῶν
ἔργων ἐστὶν, ὅσα πρὶν θεάσασθαι μὲν ἀδύνατα γενέσθαι πεπείσμεθα. θεασάμενοι δ᾽ ἔγνωμεν, οὐκ ὀρθῶς ὑπειληφό-
τες, καὶ μάλιστα ὅταν ἄνευ πολλῆς σκαιωρίας ὁ δημιουργὸς αὐτῶν ἑνὶ προσχρησάμενος ὀργάνῳ μικρῷ παντοίως
ἄμεμπτόν τε καὶ τέλειον ἀποφήνῃ τὸ ἔργον, οἷόν τι καὶ κατὰ τὴν καμπὴν τῶν νεύρων τούτων ἰδεῖν ἐστι. τὸ μὲν γὰρ
ἀριστερὸν οὐκ ὤκνησεν ἡ φύσις παραγαγοῦσα μέχρι πλείστου, περὶ τὴν μεγίστην ἀρτηρίαν ἑλίξαι κατ᾽ ἐκεῖνο μάλι-
στα τὸ μέρος, ἵνα πρῶτον ἐκφῦσα τῆς καρδίας ἐπὶ τὴν ῥάχιν κατακάμπτεται. πάντα γοῦν ἔμελλεν ἕξειν ὧν ἐδεῖ-
το, καὶ θέσιν ἐγκαρσίαν καὶ καμπὴν λείαν τε καὶ κυκλοτερῆ, καὶ τὴν νύσσαν αὐτὴν ἰσχυροτάτην τε καὶ ἀσφα-
λεστάτην. τὸ δεξιὸν δὲ οὐδεμίαν ἔχον ἐν τῷ καθ᾽ ἑαυτὸ μέρει τοῦ θώρακος ὁμοίαν ἐπίβασιν, ἠναγκάσθη μὲν ἑλίξαι πε-
ρὶ τὴν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀρτηρίαν. λοξὴν ἀπὸ τῆς καρδίας ὑπὲρ τὴν δεξιὰν μασχάλην ἀναφερομένην. ὅσον δὲ ἦν
χεῖρον, ἡ καμπὴ τῆς ἐν καρδίᾳ τοῦτ᾽ ἐπανορθώσατο, πλήθει τε τῶν ἑκατέρωθεν ἀποφύσεων τοῦ νεύρου, καὶ ῥώμῃ συνδέ-
σμων. ὅσα γὰρ εἰς τὰ δεξιὰ μόρια τοῦ θώρακος ἀποφύειν ἔμελλε νεῦρα, κατ᾽ ἐκεῖνο μάλιστα τὸ χωρίον, ἀπέφυσέ τε ἅμα,
καὶ τοῖς δεχομένοις ὀργάνοις ἐνέφυσεν οἷον ἐνερείδουσα τὸ νεῦρον ὡς εἰς γῆς τὰ μόρια. μέσον τε οὖν ἁπασῶν τῶν ῥι-
ζῶν ἐκεῖνο ἔταξε τὸ τοῦ λάρυγγος νεῦρον, ὅπως ἑκατέρωθεν ὑπ᾽ αὐτῶν φρουροῖτο, καὶ συνδέσμοις ὑμενώδεσι, τῇ
ἀρτηρίᾳ καὶ τοῖς παρακειμένοις σώμασι συνῆψεν, ἵν᾽ ὡς οἷόν τε διερειδόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν ἀσφαλῆ τὴν περὶ τῆς ἀρ-
τηρίας ποιήσηται καμπήν. οἷον περὶ κύκλον τινὰ τροχιλίας ἑλιχθὲν, ἀνατεινομένοις τε ὡς τὸ πολὺ τοῖς νεύροις τού-
τοις αὐτίκα, μετὰ τὴν καμπὴν οἷον χεῖρά τινα τὸ μέγα νεῦρον ὀρέξαν ἀπόφυσιν αὐτοῦ, δι᾽ ἐκείνης ἀνέλκει τε καὶ
μετεωρίζει. ἐντεῦθεν δ᾽ ἄμφω φέρεται ἄνω, πρὸς τὴν κεφαλὴν τῆς τραχείας ἀρτηρίας, τὴν αὐτὴν μὲν ὁδὸν ἰόντα
τῇ πρόσθεν. οὐδενὶ δ᾽ οὐκ ἔτι μεταδιδόντα μυὶ μόγις, οὐδὲ σμικρότατα ἑαυτοῦ, ὅτι μηδ᾽ ἐδεῖτο μηδεμίαν ἄλλην
ἀρχὴν κινήσεως ἐκ τῶν κάτω μερῶν λαμβάνειν, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς καὶ δικαίως ἑκάτερον αὐτῶν εἰς τοὺς καθ᾽ ἑαυτὸ διέσπαρ-
ται τοῦ λάρυγγος μῦς, τὸ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι, τὸ δὲ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς εἰς ὑπολοίπους τρεῖς. ἄμφω δὲ εἰς
τοὺς ἕξ, ὑφ᾽ ὧν ἀνοίγνυσθαί τε καὶ κλείεσθαι συμβαίνει τὸν λάρυγγα. καὶ μάλιστα δὲ ὡς ἐδείχθη τῶν ἐξ τούτων μυῶν ἰσχυρο-
τάτην ἐνέργειαν, οἱ δύο μύες ἔχουσιν οἱ κλείοντες αὐτὴν, ὡς μήτ᾽ ἐν ταῖς καταλήψεσι τοῦ πνεύματος, ὑπὸ τοσού-
των τε καὶ τηλικούτων μυῶν νικᾶσθαι, τῶν συστελλομένων τὸν θώρακα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν νεύρων τὸ πλεῖστον, εἰς αὐ-
τοὺς διασπείρεται. καὶ τοῖς πέρασιν αὐτῶν εἰς ταὐτὸν ἥκει νεῦρον στερεὸν, ἓν καθ᾽ ἑκάτερον μῦν ἄνωθεν κάτω φερό-
μενον, ἐξ οὗ λαμβάνει μέν τινα μόρια, καὶ τὰ περὶ τὸν λάρυγγα σώματα. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον αὐτῶν τῷ τοῦ μυὸς ἰδίῳ
νεύρῳ συναπτόμενον, εἰς ἰσχὺν καὶ ἀσφάλειαν αὐτῷ συντελεῖ. οὐκ ἔτ᾽ οὖν οἶμαί σε θαυμάσειν, οὐδὲ ζητήσειν, οἷα δὴ
θαυμάζουσί τε καὶ ζητοῦσιν οἱ πρὸ ἐμοῦ πάντες ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. τοῦτο μὲν ὅπως ἐν τῷ πίνειν τὸ ὑγρὸν, οὐκ εἰς
τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὸν στόμαχον ἐμπίπτει, τοῦτο δὲ τῶν κατὰ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης μυῶν τὴν κίνησιν αἰτιω-
μένων, οἰομένων τε διὰ τούτους ἀνατρέχειν τὸν λάρυγγα πρὸς τὴν ἐπιγλωττίδα. κλειομένου γὰρ ἀκριβῶς οὕτω τοῦ λά-
ρυγγος, ὡς μηδὲ τὸ βιαίως ἐκθλιβόμενον ὑπὸ τοῦ θώρακος πνεῦμα διοίγειν αὐτὸν, οὐκ ἐχρῆν ζητεῖν ἑτέραν αἰτίαν τοῦ
μὴ φέρεσθαι τὸ ποτὸν εἰς τὸν πνεύμονα. κάλλιον δ᾽ ἦν αὐτοὺς ἑωρακότας τοῦ λάρυγγος τὸ στόμιον ἀναγκαῖον ἔχον κοι-
λότητα, διὰ τὴν τῆς γλωττίδος ἰδέαν τε καὶ χρόαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς φωνῆς ἐπεδείξαμεν. ἐννοῆσαι κατὰ ταὐτὸν τήν
τε τροφὴν καὶ τὸ πόμα συρρυησόμενα, παρὰ τὸν τῆς καταπόσεως καιρὸν, ὥσθ᾽ ἑξῆς ἀνοιχθέντος τοῦ λάρυγγος ἐν
τῷ καιρῷ τῆς εἰσπνοῆς, εὐθὺς αὖ ἐμπίπτειν τῷ πόρῳ τοῦ πνεύματος, οὐ τὸ ποτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σιτία. καὶ διὰ
τοῦτο τὴν ἐπιγλωττίδα προμηθῶς ἡ φύσις, οἷον ἐπίθημά τι προὔθηκε τοῦ κατὰ τὸν λάρυγγα στόματος, ἑστηκυῖαν μὲν
ὀρθὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἅπαντι χρόνῳ, καθ᾽ ὃν ἀναπνεῖ τὰ ζῷα, καταπίπτουσαν δ᾽ ὑπὲρ τὸν λάρυγγα καταπινόντων
ἢ πινόντων. αὐτὸ γὰρ τὸ καταπινόμενον ἅτε πρῶτον μὲν ἐπιπῖπτον αὐτῆς τῇ ῥίζῃ, μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τοῦ νώτου φε-
ρόμενον, ἀναγκάζει κατακλίνεσθαί τε καὶ καταπίπτειν αὐτὴν, ὡς ἂν τῇ μὲν οὐσίᾳ χόνδρον οὖσαν, λεπτὴν δὲ ἱκα-
νῶς ὑπάρχουσαν. εἰ δ᾽ ἀκριβῶς κατασκέψαιο τὴν κατασκευὴν ἅπασαν τῆς ἐπιγλωττίδος, οἶδ᾽ ὅτι θαυμαστῶς
ἔχειν σοι δόξει. περιφερὴς γὰρ οὖσα καὶ χονδρώδης, καὶ τὸ μέγεθος ὀλίγῳ μείζων τοῦ κατὰ τὸν λάρυγγα στόματος,
εἰς τὰ πρὸς τὸν στόμαχον ἔστραπται μέρη τῷ τρίτῳ χόνδρῳ θέσιν ἀντίστροφον ἔχουσα τῷ ἀρυταινοειδεῖ. δῆλον δὲ ὡς οὐκ
ἂν οὕτω θέσεως εἶχεν, εἰ μὴ τῆς κατ᾽ ἀντικρὺ χώρας ἐξέφυ, καὶ μέν γε καὶ εἰ μὴ χονδρώδης ἦν, οὔτ᾽ ἂν ἀνεῴκτο

λείπει πολύ.

παρὰ τὸν τῆς ἀναπνοῆς καιρὸν, οὔθ' ὑπὸ τῶν σιτίων ἀνετρέπετο. τὰ μὲν γὰρ μαλακώτερα τοῦ δέοντος, καταπέπτω-
κεν ἀεὶ, τὰ δὲ σκληρότερα δυσανάστρεπτα μένει. χρὴ δ' οὐδέτερον ἔχειν αὐτὴν, ἀλλ' ὀρθὴν μὲν εἰσπνεόντων εἶναι,
καταπινόντων δὲ ἀνατρέπεσθαι. καὶ μὴν εἰ ταῦτα μὲν εἶχεν, ἐλάττων δ' ἦν τοῦ κατὰ τὸν λάρυγγα πόρου, πλέον οὐ-
δὲν ἐγίνετ' ἂν ἐκ τοῦ καταπίπτειν αὐτὴν, ὥσπερ οὐδ' εἰ πολὺ μείζων. ἐπέφρακτο γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ τὸν στόμαχον. ὃν
δὲ τρόπον ὑπὸ τῶν σιτίων, ἡ ἐπιγλωττὶς εἰς τὸν τοῦ λάρυγγος ἀνακλίνεται πόρον, οὕτως ὑπὸ τῶν ἐμουμένων ὁ ἀρυται-
νοειδὴς χόνδρος. ἔστραπται γὰρ κἀκεῖνος εἰς τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ λάρυγγος, ὥσθ' ἡ ῥύμη τῶν ἀναφερομένων ἐκ τοῦ στο-
μάχου τοῖς κατὰ τὸ νῶτον αὐτοῦ προσπίπτουσα ῥᾳδίως, εἰς τὴν εἴκουσαν ἀνατρέπει χώραν ὅλον τὸν χόνδρον. καὶ
σοι κἀνταῦθα πάλιν ἡ τοῦ χόνδρου τοῦδε τῆς κατασκευῆς ἐξέτασις ὁμοία γιγνέσθω, τῇ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένῃ
περὶ τῆς ἐπιγλωττίδος. εἰ μὴ γὰρ καὶ μέγεθος ἦν τηλικοῦτον, ἡλίκον νῦν ἐστι, καὶ σχῆμα τοιοῦτον, καὶ τοιαύτης οὐσίας,
καὶ ὧδέ πως κείμενον ὡς νῦν κεῖται, δῆλον ὡς ἐμουμένων ἂν εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν οὐκ ὀλίγα κατεφέρετο, σω-
ρευόμενα πρὸς τὴν τοῦ λάρυγγος κοιλότητα. νυνὶ δὲ δύο θαυμαστὰ ταῦτα τοῦ λάρυγγος ἡ φύσις ἐπιθήματα κατε-
σκεύασε, πρὸς αὐτῶν κλειόμενα τῶν εἰργομένων ἐμπίπτειν αὐτῷ, παραπλήσιόν τι κἀνταῦθα μηχανησαμένη τῷ πρό-
σθεν εἰρημένῳ, κατὰ τοὺς ἐπὶ τοῖς στόμασι τῆς καρδίας ὑμένας. ὥσπερ δ' ἐν ἐκείνοις ὑπεμνήσαμεν, ὡς οὐχ ὑπὲρ τοῦ
μηδ' ὅλως ἐμπίπτειν μηδὲν μηδέ ποτε τοῖς ἐναντίοις στόμασιν, ἡ φύσις ἐποιήσατο τὴν τοιαύτην ἐπίφυσιν, ἀλλ'
ὑπὲρ τοῦ μὴ πολὺ μηδ' ἀθρόαν, οὕτω κἀνταῦθα. χρὴ μεμνῆσθαι τῶν δεδειγμένων ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους, καὶ
Πλάτωνος δογμάτων, ὑπὲρ τοῦ καταφέρεσθαί τι τοῦ πόματος ὀλίγον εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἐν κύκλῳ περὶ
τοὺς χιτῶνας αὐτῆς θλιβόμενον, οὐ διὰ μέσης ὁδοιποροῦν τῆς εὐρυχωρίας, καὶ ὡς χρηστόν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ ὑγρὸν, ὅσον εὐ-
θὺς ἀναρπάζεσθαι διαβρέχον ὅλον τὸν πνεύμονα. καὶ γὰρ οὖν καὶ οἱ ἀδένες οἱ παρακείμενοι τῷ λάρυγγι τοῦτο τοὔργον
ἐνδείκνυνται, σπογγοειδέστεροι μένοντες, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀδένας. ὡμολογημένοι δὲ παρὰ πάντων σχεδόν τι τῶν ἀνα-
τομικῶν, ὑπὲρ τοῦ διαβρέχειν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν λάρυγγά τε καὶ τὴν φάρυγγα δεδημιουργημένα τῇ φύσει.
θαυμαστὸν οὖν εἰ τούτους μὲν ὑπὲρ τοῦ διαβρέχειν αὐτὰ κατεσκεύασε, τελέως δ' ἀπέκλεισε τὸ πόμα τῆς εἰς τὸν πνεύ-
μονα φορᾶς. καὶ γάρ τοι, καὶ τὰ λελεγμένα πάντα, τοῦ μὲν τὰ σιτία μὴ δύνασθαι τῷ πόρῳ τοῦ λάρυγγος ἐμπίπτειν
ἱκανὰ μαρτυρεῖν, τοῦ δὲ μηδὲ ἰκμάδα τινὰ παραρρεῖν ἐλαχίστην, οὐχ ἱκανά. τουτὶ μὲν οὖν ὑπεμνήσθω, καὶ νῦν
ὑποδεδειγμένων δι' ἑτέρων, ἵν' ἀκριβῶς ἀκούσωμεν τῶν λελεγμένων. ἐπὶ δὲ τὰς ὑπολοίπους χρείας τῶν κατὰ τὸν λά-
ρυγγα φαινομένων τε καὶ γιγνομένων, αὖθις ἐπανέλθωμεν. ἐλέγετο δὴ πρόσθεν, ὡς ὁ δεσμὸς ὑμενώδης ὁ τὰ σιγ-
μοειδῆ τῶν χόνδρων ἀναπληρῶν, κοινωνίαν παρέχετο, τῷ τε τοῦ στομάχου πόρῳ καὶ τῷ τῆς τραχείας ἀρτηρίας. ἐλέ-
γετο δὲ καὶ ὡς εἴπερ ἦν κἀνταῦθα περιφερὴς ἡ ἀρτηρία, στενοχωρίαν ἀπειργάζετο τῇ τῶν σιτίων ὁδῷ. ταύτην
οὖν τήν τε στενοχωρίαν, ἀναγκαῖον ἐστι γίνεσθαι τῷ στομάχῳ κατὰ τὸν λάρυγγα, πανταχόθεν ὑπάρχοντα χονδρώδη,
πῶς οὖν οὐ στενοχωρεῖται καταπινόντων τὰ σιτία; πῶς δ' ἄλλως οὐ πάνυ, ἢ κατασπώμενος μὲν αὐτὸς, ἀνατρέχον-
τος δὲ τοῦ λάρυγγος; ὑπαλλάττεται γὰρ οὕτως ἡ θέσις αὐτῶν, ὥστε τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ στομάχου κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρ-
τηρίαν γίγνεσθαι, τὸν λάρυγγα δ' ἀνατρέχειν εἰς τὴν φάρυγγα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα θαυμαστῶς ἀπείργασται τῇ φύσει,
καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ καλούμενον ὑοειδὲς ὀστοῦν, καίτοι σμικρότατον ὂν, μεγίστας καὶ πλείστας χρείας παρέχει. καὶ
γὰρ καὶ τῶν τῆς γλώττης μυῶν οἱ πλείους ἐξ αὐτοῦ πεφύκασι, καὶ τῶν τοῦ λάρυγγος ἡ πρόσθιος συζυγία, περὶ ὧν ἔμ-
προσθεν εἴρηται, καί τινες ἄλλοι πρὸς τὰς ὠμοπλάτας ἀνατεινόμενοι στενοὶ καὶ μακροί. καὶ πρὸς τούτοις ἕτερος
εὔρωστος διφυὴς, ὁ πρὸς τὸ στέρνον καταφερόμενος, εἶτ' ἄλλοι δύο μύες λοξοὶ πρὸς τὴν γένυν ἐξικόμενοι. ὑπόλοιποι
δ' οἱ σμικροὶ πρὸς τὰς ῥίζας τῶν ἐκφύσεων, ἃς οἱ μὲν ἀλεκτρυόνων πλήκτροις εἰκάζουσιν, οἱ δὲ γραφείων πέρασι,
καὶ προσαγορεύουσι βαρβαρίζοντες στυλοειδεῖς. ἔνεστι δ' εἰ βούλοιο γραφοειδεῖς τε καὶ βελονοειδεῖς ὀνομάζειν αὐ-
τάς. οὗτοι μὲν οὖν οἱ μύες, οἵ θ' ὕστατοι λεχθέντες, οἵ τε παρὰ τούτους ἔτι, καθ' οὓς τῇ κάτω γένυι συνάπτεται τὸ
ὑοειδὲς, ἴδιοί τέ εἰσι τούτου τοῦ μορίου, καὶ κινοῦσιν αὐτὸ λοξὰς κινήσεις ἀντιτεταγμένας ἀλλήλαις, οἷον διορί-
ζοντες ἐπὶ τἀναντία. τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς ἴδιός ἐστιν αὐτοῦ ὑοειδοῦς. ἀλλ' οἱ μὲν εἰς τὴν γλῶτταν ἐκφυόμενοι, χάριν
ἐκείνης γεγόνασιν, ὁ δὲ εἰς τὸ στέρνον καθήκων ὁ διφυὴς, ἀντιτέτακταί τε ἅμα τούτοις, ὡς ἀντισπᾶν κάτω τὸ ὑοει-
δὲς, εἴ ποτ' ἄρα βιαιότερον ὑπὸ τῶν ἄνω μυῶν ἀνατασθείη, καὶ τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου, πρόβλημα δ' ἐστὶν ὥσπερ καὶ
αὐτὸ τὸ ὑοειδὲς ὀστοῦν, ἔτι δὲ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, προστέλλει τε καὶ ἀπευθύνει. καὶ μήν γε καὶ οἱ πρὸς τὰς ὠμο-
πλάτας ἀνατεινόμενοι μύες, τὴν ὡς πρὸς τὸν τράχηλον αὐτῶν ἐργάζονται κίνησιν, ἐποχούμενον δὲ τοῖς κυρτοῖς τοῦ
λάρυγγος τὸ ὀστοῦν τοῦτο, καὶ πολλοῖς οἷς εἶπον εἰς πολλὰ μέρη διειλημμένον μυσὶν, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ἑρματίζεται,
τῆς ἐν ἅπασι δικαίας φύσεως ἰσοσθενεῖς ἀλλήλοις τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐργασαμένης. ἐπεὶ δὲ καὶ διατμηθῆναί
τινα, καὶ παραλυθῆναι τῶν μυῶν τούτων ἐνεδέχετο, καὶ μάλιστα τῶν προτεταγμένων τοῦ λάρυγγος, καὶ κίνδυνος
ἦν ἐν τοῖς τοιούτοις παθήμασιν ἐπὶ τὸν ἐρρωμένον ἐλθεῖν αὐτὸν, τῆς τε μέσης χώρας τοῦ λάρυγγος ἀποκυλισθῆναι,
περιτραπῆναί τ' ἔτι πλεῖον εἰς τὰ πλάγια, κάλλιον ἔγνω μὴ μόνοις τοῖς μυσὶν ἐπιτρέψαι τὴν ἰσορροπίαν αὐτοῦ,
κατασκευάσαι δέ τινας ἰσχυροὺς συνδέσμους, οὐ κατὰ τὸ πάρεργον, ἀλλὰ τὸ διὰ τούτων μόνον, ὡς ἔνεργον, οὐ μικρὸν
ἐργασαμένους χρηστόν. τούτων ἕνεκά μοι δοκεῖ τῶν δεσμῶν τῆς γενέσεως οὐκ ἀρκεσθῆναι ταῖς δύο πλευραῖς τοῦ ὑοει-
δοῦς, ἀλλ' ἑτέρους χονδρώδεις ἀποφῦσαι, συνδέσμους στρογγύλους ἑκάστου τῶν πλευρῶν συμφῦσαι. συνῆπται δ'
οὐδὲν ἧττον, καὶ δι' ὑμένων λεπτῶν πρός τε τὸν λάρυγγα, καὶ τὴν ἐπιγλωττίδα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν στόμαχον, ἐφ' ὧν
ἐστιν εὐθέως αὐτῷ καὶ στήριγμά τι συναπτόμενον πρὸς τὴν κεφαλὴν, ἐνίοις μὲν αὐτῶν ὀστώδη μᾶλλον, ἐνίοις δὲ χον-
δρώδη, διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐκφυομένων αὐτοῦ μυῶν γεγονότα. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸν λάρυγγά τε καὶ τὴν τραχεῖαν
ἀρτηρίαν ὧδ' ἔχει. περὶ δὲ τοῦ θώρακος, ἑξῆς ἂν εἴη ῥητέον, ἀναμνήσαντες κἀνταῦθα πρότερον, ὧν ἐν τοῖς περὶ τῆς
ἀναπνοῆς αἰτίων ὑπεδείξαμεν. ἀεὶ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις τῶν ὅλων ὀργάνων γινώσκεσθαι φθανούσαις, ὥς που καὶ
κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου πάντως ἐλέγετο, τὰς χρείας τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ἐξηγήσασθαι χρή. πᾶσαι γὰρ ἕνεκα τῆς κατα-

σκευῆς

σκολιῆς σκοπὸν ἔχουσι, τὴν τοῦ παντὸς ἐνέργειαν ὀργάνου. δῆλον οὖν ὡς ὅστις πρὶν ἐκείνην ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν, οἴεταί τι περὶ χρείας μορίων ἐξευρεῖν χρηστόν, ὅλῳ τῷ παντὶ σφάλλεται. δέδεικται δὴ δι' ἐκείνων πολλά, καὶ θαυμαστὰ τῆς φύσεως τεχνήματα περὶ τὴν τοῦ θώρακος ἐνέργειαν, ἔν τε ταῖς εἰσπνοαῖς τῶν μορίων αὐτοῦ, τὰ μὲν ἄνω φέρεσθαι, τὰ δὲ κάτω. καὶ αὖθις ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς, ὅσα μὲν ἐν ἐκείνῃ κάτω φερόμενα, πρότερον ἄνω πάλιν ἰόντα. τὰ δὲ ἄνω τέως ἐν ἐκείνῃ γενόμενα, νῦν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπανέρχεσθαι χώραν. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς πολλαὶ τῆς κινήσεως ὑπάρχουσιν ἀρχαὶ τῷ θώρακι, καὶ ὡς ἄλλη μέν ἐστιν ἡ ἀβίαστος, ἄλλη δ' ἡ βιαίως ἀναπνοή, καὶ ὡς ἑκατέρας αὐτῶν ἴδιοι μύες εἰσίν. ἐπεδείχθησαν δὲ ταῖς τούτων ἐνεργείαις καὶ αἱ χρεῖαι, περὶ ὧν αὐτὰ μόνον ἐρῶ τὰ κεφάλαια. τοῖς κατὰ μεσοπλεύρια μυσίν, οὐχ ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κατὰ τὸ μῆκος αἱ ἶνες, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἐκ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς εἰς τὴν ἑτέραν διήκουσιν, οὐ μὴν οὕτω γε ἁπλῶς, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοὶ νομίζουσιν, ἀλλὰ μετὰ βραχείας τῆς εἰς τὸ λοξὸν ἐγκλίσεως, οὐ μὴν οὐδὲ μονοειδεῖς, ὡς καὶ ταῦτα ἀγνοοῦντες οἴονται. πάρεστι γὰρ θεάσασθαι τὰς ἔνδον ταῖς ἔξωθεν ἐναντίως ἐχούσας, ὥσπερ γε καὶ τὰς ἐν τῷ στέρνῳ κατὰ τὰ χονδρώδη τῶν πλευρῶν, ταῖς ἐν τοῖς ὀστώδεσιν ἄχρι τῶν σπονδύλων, ὥσπερ οὐδ' ἐγίνωσκεν οὐδεὶς πρὸ ἡμῶν, μή τι γε τὴν χρείαν αὐτοῦ. λέλεκται δὲ καὶ ἡ τοῦδε χρεία κατ' ἐκείνην τὴν πραγματείαν, καὶ προσέτι τῶν ἄρθρων τῶν κατὰ τὰς πλευράς. εἴρηται δ' οὐδὲν ἧττον καὶ περὶ τῶν χονδρωδῶν ἐν αὐταῖς μορίων. διατί δὲ τοιαῦτα, καὶ τίνα κίνησιν ἔχει. συμπέπλεκται γὰρ καὶ ὁ περὶ τούτου λόγος τῇ συμπάσῃ τοῦ θώρακος ἐνεργείᾳ, καὶ μὲν δή, καὶ τὰ νεῦρα τὰ κινοῦντα τοὺς μῦς ἅπαντας ἐδημιουργήσαμεν, ἐνδειξάμενοι κατὰ τὸν λόγον εὐθέως, ὅτι μηδ' ἄμεινον ἦν ἑτέρωθεν ἔχειν αὐτὰ τὰς ἀρχάς. εἰρήσεται δὲ καὶ αὖθις ὑπὲρ ἁπάντων νεύρων ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις τε καὶ ταῖς φλεψί, κατὰ τὸν ἑκκαιδέκατον λόγον. ὅσα δ' οὐκ ἐνεργεῖ μὲν αὐτὰ τῶν τοῦ θώρακος μορίων, ὑπηρετεῖ δὲ τοῖς ἐνεργοῦσιν, ἑξῆς δίειμι. τῶν φρενῶν ἡ μὲν ἴδιος οὐσία μῦς ἐστιν, ἀμφιέσματα δὲ αὐτῷ γεγόνηται δύο, κάτω δὲ ἡ κορυφὴ τοῦ περιτοναίου χιτῶνος, ἄνωθεν δὲ ἡ βάσις τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος. ὑποτέτακται γὰρ οὗτος ἅπαντι τῷ κύτει τοῦ θώρακος ἔνδον, ἐν οἷς μὲν χωρίοις ὑπαλείφει τὰ τῶν πλευρῶν ὀστᾶ, καθάπερ τι πρόβλημα τῷ πνεύμονι προεσκευασμένος, ὑπὲρ τοῦ μὴ περιπίπτειν αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ἐνεργείᾳ γυμνοῖς ὀστοῖς. ἔνθα δ' ἐστὶ τὰ καλούμενα μεσοπλεύρια, τῶν τε μυῶν ἕνεκα, τῶν τῇδε, καὶ τῶν ἀγγείων γεγενημένος ἀμφίεσμα μὲν τοῖς μυσίν, οἷόν περ ταῖς φρεσίν, ὄχημα δέ τι καὶ οἷον στήριγμα τοῖς ἀγγείοις. ἡ δὲ τοῦ διαφράγματος λοξότης ἔμπροσθεν μὲν ἐδείκνυτο, κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν, ἀποκρίσει τῶν ξηρῶν περιττωμάτων συντελεῖν. ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς, ὅτι καὶ ταύτην ὠφελεῖ τὰ μέγιστα, δεδήλωται. διατί δὲ οὐκ ἐξ ἄκρων τῶν νόθων πλευρῶν ἐκπεφύκασιν αἱ † φλέβες, ἀλλ' ὑπερκύπτει τις αὐτῶν μοῖρα πρὸς ὑποχόνδριον, οἷον χάραξ, ἢ χάρακι προσεικάσαντες αὐτήν, εἰρήκαμεν ἤδη καὶ τὴν χρείαν. φρουρεῖ γὰρ οὗτος ὁ χάραξ αὐτάς τε τὰς φρένας καὶ τὸ ἧπαρ, ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολλὰ τῶν ἐνταῦθα. διότι δὲ χόνδρος ταῖς νόθαις πλευραῖς δαψιλὴς ἐφ' ἑκάστῳ πέρατι περικέχυται, ἢ καὶ τοῦτο δυσπαθείας ἕνεκα, ταῖς τε πλευραῖς αὐταῖς πρώταις μάλιστα, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς ὑποκειμένοις. ἥκιστα γὰρ ἀποθραύεταί τε καὶ κατάγνυται θλώμενος ὁ χόνδρος, ὡς ἄμεινον ἦν τὰ προπετέστερα μέρη τῶν ὀστῶν, ἐκ τῆς τοιαύτης οὐσίας γενέσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τῷ στέρνῳ κατὰ τὸ πέρας ὁ καλούμενος ξιφοειδὴς ἐπιπέφυκε χόνδρος. οὗτος μὲν γε σαφές ἐστι πρόβλημα, τοῦ τε τῆς γαστρὸς στόματος, καὶ τοῦ ταύτῃ μέρους τῶν φρενῶν, ἤδη δὲ καὶ τῆς καρδίας. διατί δὲ αἱ μὲν ἑπτὰ τῶν πλευρῶν πρὸς τὸ στέρνον, αἱ δὲ πέντε πρὸς τὸ διάφραγμα τελευτῶσιν, αἱ σύμπασαι δὲ δεκαδύο γεγόνασι, τηνικαῦτα ἐροῦμεν ὅταν ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸ μετάφρενον σπονδύλων ὁ λόγος ᾖ. τὸ μέντοι στέρνον αὐτό, διατί μὲν ἐκ πολλῶν ὀστῶν ἐγένετο, τοῦ περὶ τῆς ἄκρας χειρὸς ἀναμνήσθητι λόγου, ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων γεγραμμένου. διατί δ' ἐξ ἑπτὰ τὸ πλῆθος τῶν συναρθρουμένων πλευρῶν αἰτία; ἐν γὰρ ὅσονπερ ἐστὶ τοῦ στέρνου καθ' ἑκάστην αὐτῶν. τί δ' οὐ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν ἔργον ἐν τοῖς μάλιστα τῆς φύσεώς ἐστι, τὸ μήτε ὀστεῖνον ὅλον ἐργάσασθαι τὸν θώρακα, μήτε σαρκοειδῆ, θεῖναι δ' ἐναλλὰξ ὀστοῦν μυΐ, καίτοι τὸ μὲν ἐπιγάστριον ὅλον ἐκ μυῶν, τὸ δὲ κρανίον ὀστεῖνον ἐγένετο. καὶ χρὴ καὶ τοῦτο μὴ παρέργως σκοπεῖν, ὅτι τριῶν ἀρχῶν οὐσῶν τῶν διοικουσῶν τὸ ζῶον, ὀστοῦν μὲν ἀκίνητον ἄνευ μυῶν τῇ πρώτῃ περιέβαλε, μόνους δὲ μῦς τῇ τρίτῃ, τῇ μέσῃ δ' ἀμφοῖν ἑκάτερον. τῷ μὲν γὰρ ἐγκεφάλῳ μυῶν οὐδὲν δεῖ πρὸς οὐδέν. αὐτὸς γὰρ ἀρχὴ κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶ τοῖς ἄλλοις, ὥστ' ἀκίνητον οἷον τεῖχος αὐτῷ τὸ κρανίον εὐλόγως περιβέβληται. τοῖς δὲ κατὰ τὸ ἧπαρ καὶ τὴν γαστέρα, τοιοῦτος εἴπερ τις περίβολος ἐν κύκλῳ ἐγένετο, ποῦ μὲν αὖ ὑπεδέχετο τά τε σιτία, καὶ τὰ ποτά; ποῦ δ' αὖ ὁ τῶν κυουμένων ὄγκος ἀπέκειτο; πῶς δ' αὖ ἐξεκρίνετο τὰ περιττώματα, μηδενὸς ἐφεστῶτος αὐτοῖς μυός; ὁ δὲ τοῦ θώρακος, εἰ μὲν ἐξ ὀστῶν μόνων ἐγεγένητο, τὴν κίνησιν ἀπώλλυε τελέως. εἰ δ' ἐκ μυῶν αὖ μόνων, ἐνεπίπτον οὗτοι τῷ πνεύμονι, καὶ τῇ καρδίᾳ μηδενὸς αὐτοὺς ὀχλοῦντος. ἵν' οὖν ἅμα μὲν εὐρυχωρία γένηταί τις ἔνδον, ἅμα δὲ καὶ κινῆται τὸ πᾶν ὄργανον, οἱ μύες τοῖς ὀστοῖς ἐναλλὰξ κατετέθησαν, εὐθὺς δὴ τοῦτο καὶ πρὸς ἀσφάλειαν οὐ μικρὸν διήνεγκε, τῇ τε καρδίᾳ καὶ τῷ πνεύμονι. μᾶλλον γὰρ φρουρεῖται νῦν, ἢ εἰ μύες ἐγένοντο μόνοι. τὸ δὲ μηδ' ἀργὸν ἕκαστον γενέσθαι τῶν ὀστῶν, ἀλλ' ἑκατέρωθεν ἄρθρον ἔχειν, ἵνα δι' αὐτῶν ὁ πᾶς θώραξ κινῆται, πῶς οὐ προμηθές; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, τί οὖν χεῖρον ἦν οὕτως ἔχειν καὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα; θώρακος γὰρ αὐτῇ περιτεθέντος, οἷόσπερ καὶ τῇ καρδίᾳ περιβέβληται, τῷ τε διαστέλλεσθαι καὶ τῷ συστέλλεσθαι, πάντως ἂν ὁμοίως ἐφυλάττετο, καὶ πλείων ἀσφάλεια προσεγίνετο. τὸν δὴ τοιαῦτα ἀποροῦντα διδακτέον, ὡς οὐχ οἷόν τε ἦν τοῖς θήλεσιν. ἔπειτα δὲ οὐδ' εἰς κόρον ἅπαξ ἐσθίειν, ἀλλὰ συνεχῶς δεῖσθαι τῆς ἐδωδῆς, ὥσπερ καὶ τῆς ἀναπνοῆς. ταύτης μὲν οὖν οὕτω χρήζειν, οὐδὲν ἄτοπον ἐν ἀέρι διαιτωμένῳ ζώῳ. σιτίων δ' εἴπερ ὁμοίως ἐδεόμεθα, δεινῶς ἀφιλόσοφός τε καὶ ἄμουσος ἦν ἡμῶν ἡ ζωή, καὶ τῶν καλλίστων ἄσχολος. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς καλλίστοις, οὐδὲ παραμένειν εἰς μακρόν, ἡ ἐκ τῆς ἀναπνοῆς ὠφέλεια φύσιν ἔχει. σιτίων δὲ καὶ πόματος εἰσάπαξ ἐμπλησθέντες, ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀλύπως διαρκοῦμεν, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο θαυμάζειν ἄξιον τὴν φύσιν. ἀρκεῖν μοι δοκεῖ ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν εἰς ἐξήγησιν τῶν τοῦ θώρακος μορίων. εἰ γὰρ καὶ παραλέλειπταί τι σμικρόν, ἐκ τῶν εἰρημένων εὑρίσκεται ῥᾷστα, εἰ μόνον ἀναλέξαιτό τις ἀκριβῶς, τὴν περὶ τῆς

† φρενῶν

ἀναπνοῆς πραγματείαν. ἀλλὰ καὶ τιτθῶν ἔτι μνημονεύσαντες, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι τῷ θώρακι πρόσκεινται, καταπαύσομεν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ γάλα περίττωμα χρηστῆς ὑπάρχει τροφῆς, εὐλόγως οἷς μὲν ζώοις εἰς κέρατα, καὶ μέγεθος ὀδόντων, καὶ χαίτην, καί τι τοιοῦτον ἕτερον ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι πλῆθος ἀναλίσκεται περιττωμάτων, ἐν τούτοις γὰρ οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν ἐν τοῖς χωρίοις κατὰ τὸν θώρακα, ἀλλ᾽ ἀθροισθῆναι περίττωμα χρηστὸν, ὅθεν εἰς τὴν γαστέρα αὐτῶν τοὺς τιτθοὺς ἐκ τοῦ θώρακος ἡ φύσις κατήνεγκε. καὶ τισὶν οὕτω πάνυ σφόδρα κάτω τῆς ὅλης κοιλίας, ὥστ᾽ ἐγγὺς εἶναι τῶν ὀπισθίων σκελῶν, καὶ τοῖς μὲν πολυτόκοις πολλοὺς, τοῖς δὲ μὴ τοιούτοις διττοὺς ἐποίησεν. οἷς δὲ μηδὲν ἐν τοῖς ἄνω δαπανᾶται περίττωμα, τούτοις ἐπὶ τὸ στέρνον αὐτοὺς κατέθηκεν, εἰ μὲν ἓν ἢ δύο κυΐσκοι. εἰ δὲ πλείω, τοὺς διττοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς στέρνοις, τοὺς δ᾽ ἄλλους κάτω. ἀνθρώπῳ δὲ (τοῦτον γὰρ ἡμῖν ἐξηγεῖσθαι πρόκειται νυνὶ) οἱ τιτθοὶ τοῖς στέρνοις εὐλόγως πρόσκεινται. πρῶτον μὲν, ὅτι πάντων οἰκειότατος οὗτος ὁ τόπος ἐστὶν αὐτοῖς, εἰ μηδὲν ἄλλο διακωλύοι. δεύτερον δὲ ὅτι τῆς καρδίας ὑποκειμένης τῷ στέρνῳ καλουμένῳ, σκέπη τις αὐτῇ προσγίνεται, κἀκ τῶν τιτθῶν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τεθέντων. καὶ τρίτον ὅτι περίττωμα χρηστῆς τροφῆς, ἐνταυθοῖ πλεῖστον ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἀθροίζεσθαι δύναται. δεικτέον δὴ πρῶτον ἐξ αὐτῶν τὸ πρωτορρηθὲν, ὡς οὗτος ὁ τόπος οἰκειότατός ἐστι μαστῶν γενέσει. εἰ γὰρ δὴ γάλακτος ἕνεκα γεγόνασι, καὶ ταύτην πρώτην μεγίστην χρείαν τοῖς ζώοις παρέχονται. τὸ γάλα δέ ἐστιν ἀκριβῶς εἰργασμένη τροφὴ, καὶ κατ᾽ ἐκείνην μάλιστα ἔδει χώραν τιθέναι αὐτοὺς καθ᾽ ἣν ῥᾷστον ἅμα καὶ ὤκιστα πλῆθος τοῦ γάλακτος ἀκριβῶς εἰργασμένου συνίστασθαι δύναται. τί τοίνυν χωρίον ἕτερον ἱκανώτερον ἀπολαῦσαι τῆς ἐμφύτου τοῖς ζώοις θερμασίας, οἷς ἡ καρδία πηγὴ, τοῦ τοῖς τιτθοῖς ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἀνακειμένου; τί δὲ μᾶλλον μαστῶν προκατειργασμένον, ἐν ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶν αἷμα δέχεται; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι οἷόν τ᾽ ἦν τῇ φύσει ἀπὸ τῆς ἥπατος ἀναφερομένης διὰ τῶν φρενῶν φλεβὸς τῆς μεγίστης, ἣν κοίλην ὀνομάζουσι, ποιήσασθαί τινα ἀπόφυσιν, εἰς τοὺς τιτθοὺς οὐκ ἐποιήσατο, καίτοι πλησίον ὑπαρχούσης αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπί τε τὴν καρδίαν ἀνήγαγε πρότερον, καὶ σύμπαντα τὸν θώρακα διεβίβασε. κἄπειθ᾽ ὁπότε πλησίον ἦν ἤδη τῶν κλειδῶν, ἐντεῦθεν ἀποβλάστημα δυοῖν ποιησαμένη φλεβῶν ἀξιολόγων, ἅμα δ᾽ αὐταῖς ἀρτηριῶν, ἕτερα δύο κατήγαγε, σύμπαντα τέτταρα δι᾽ ὅλου τοῦ στέρνου κάτω, κἄπειθ᾽ οὕτως ἐνέφυσε δύο καθ᾽ ἑκάτερον τιτθὸν, οὐδὲν ἄλλο κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ὁδὸν, ἢ ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ἀγγείοις πεφθῇ, τὸ αἷμα περινοουμένη. ἀναφερόμενόν τε γὰρ, ἄνω παρέρχεται δήπου τὴν καρδίαν, καὶ αὖθις † ἄνω φερόμενον ἐντυγχάνει, καὶ σείεταί γε διὰ παντὸς ὑπὸ τῆς τοῦ θώρακος κινήσεως, καὶ θερμαίνεται κατὰ τὴν τοιαύτην πλάνην, ἐγχρονίζον ἀκινήτῳ μορίῳ, καὶ ταῦτα σύμπαντα πρὸς ἀκριβῆ πέψιν αὐτῷ συντελεῖ. πῶς οὖν οὐκ ἀρίστη, καὶ κυριωτάτη θέσις αὐτοῖς μαστοῖς; πῶς δ᾽ οὐ καὶ τοῦτο τῶν τῆς φύσεως ἔργων, ἐν τοῖς μάλιστα θαυμαστὸν, ἕκαστον τῶν ἕνεκά τινος χρείας τῷ ζώῳ γεγενημένων ὀργάνων, εὐθὺς καὶ πρὸς ἄλλο τι φιλοτεχνεῖν ὠφέλιμον ἀπεργάζεσθαι. τί τοίνυν ὠφελιμώτερον, ἢ τί δικαιότερον, εἰ τηλικούτων ἐκ καρδίας ἀπολαύοντες οἱ τιτθοὶ, παρέξουσιν ἀμοιβὴν αὐτῇ βραχεῖαν, ἥν γε δὴ δύνανται μόνην οἱ τιτθοὶ παρασχεῖν καρδίᾳ. δύνανται δὲ σκέπειν ἔξωθεν. ἡ γάρ τοι φύσις αὐτῶν ἀδενώδης ἐστὶν, ὁμοία τοῖς πιλητοῖς κτήμασιν, ὥσθ᾽ ἅμα μὲν οἷον πρόβλημά τι σκεπαστήριον εἶναι τῆς καρδίας, ἅμα δ᾽ ἀντιθερμαίνουσιν αὐτὴν ὁμοίως τοῖς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις ἡμῖν ἑτέροις ἐπιβλήμασιν, ἃ ψυχρὰ περιτεθέντα τῷ σώματι, κἄπειθ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ θερμανθέντα μικρὸν ὕστερον ἀντιθερμαίνει. κατὰ τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον, ἡ κατὰ τοὺς μαστοὺς ἀδενώδης οὐσία, σκέπασμά τε ἅμα τῆς καρδίας ἐστὶ, καὶ θερμαινομένη πρὸς αὐτῆς ἀντιθερμαίνει. ταῖς δὲ γυναιξὶν εἰς ὄγκον αἰρόμενοι μέγαν, ἄμφω τε ταῦτα μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ἀνδράσι τῇ καρδίᾳ παρέχουσι. καὶ προσέτι τὰ δ᾽ ὑποκείμενα σπλάγχνα κατὰ τὸ ὑποχόνδριον, ἐπωφελοῦσιν ἧττον ἐπὶ γυναικῶν ὄντα θερμά. δέδεικται γὰρ ἅπαν τὸ θῆλυ ψυχρότερον εἶναι τοῦ ἄρρενος. ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον ὧν εἴπομεν, ὅτι μήτε εἰς χαίτην, μήτε ὀδόντας ἢ κέρατα, μήτε εἰς ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐκδαπανωμένης τῆς ἄνω τοῦ θώρακος τροφῆς, ἔμελλε δήπουθεν ἐπὶ γυναικῶν περιττεύειν δαψιλῶς, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀρίστην θέσιν ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἔχουσιν οἱ μαστοί. κατὰ μέντοι τὰ πλεῖστα τῶν ζώων, τὴν ἀπορίαν τῆς τροφῆς ἡ φύσις εὐλαβηθεῖσα, μετέθηκεν αὐτοὺς ἀναγκαίως εἰς ὑπογάστριον. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας, τὴν καρδίαν ἧττον ἐν ἐκείνοις ἑώρα δεομένην. οὐ γὰρ ὀρθὰ, καθάπερ ἄνθρωπος ἐπὶ τοῖν δυοῖν ἕστηκε σκελοῖν, ἀλλὰ πρηνῆ βαδίζει πάντα, τοῖς ἕρπουσι ζώοις ὁμοίως. ἐδείχθη γάρ που καὶ τοῦτ᾽ ἐν τῇ τῶν σκελῶν ἐξηγήσει. διὰ τοῦτ᾽ οὖν τὰ κατὰ ῥάχιν ἅπαντ᾽ αὐτῶν ἔκκειται τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσι, τὰ δ᾽ ἀντικείμενα, τὰ κατὰ τὰ στέρνα τε καὶ τὴν κοιλίαν ὑπ᾽ ἐκείνων φρουρεῖται. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τούτων ζώων ὅσοις ἐπὶ τῶν στέρνων εἰσὶν οἱ μαστοὶ φυλάττονται καὶ τοῖς ἄρρεσιν. ὅσοις δ᾽ ἐπὶ τῆς γαστρὸς μόνον, οὐκέτι φυλάττονται, πλὴν εἰ πρὸς τὴν γειναμένην μᾶλλον, οὐ πρὸς τὸν πατέρα διασώζει τὰ ἔκγονα, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἐφ᾽ ἵππων παρεφύλαξε. διατί δὲ ἱκανῶς οἱ μαστοὶ τοῖς ἄρρεσιν οὐκ ἐξαίρονται καθάπερ καὶ τοῖς θήλεσι, τῶν φυσικῶν ἐστι προβλημάτων, ὥστ᾽ οὐ νῦν αὐτοῦ καιρός. ἀλλ᾽ ἔτι καὶ τοῦτο προνοητικῶς τῇ φύσει, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα παρεσκεύασται, τοῦ παρόντος ἐστὶν ὑπομιμνήσκειν λόγου. ῥηθήσεται δὲ περὶ τούτων ἁπάντων καὶ αὖθις, ὅταν τὰ γεννητικὰ διηγώμεθα μόρια. νυνὶ μὲν γὰρ ἐπειδή τε τῶν τοῦ πνεύμονος ὀργάνων ἦν ὁ λόγος, ἐν οἷς ἦν δήπου καὶ ὁ θώραξ, καὶ ἡ καρδία, διὰ τοῦτο καὶ τῶν σωμάτων ἐμνημονεύσαμεν, ὡς ἂν ἐπικειμένων μὲν τῷ θώρακι. σκεπόντων δὲ τὴν καρδίαν, αὖθις δ᾽ ἀναγκαῖον ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν μετὰ τῶν ἄλλων, ὅσα γυναικεῖα καλοῦσιν ἰδίως μόρια.

†κάτω

Ἐπεὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἑξῆς ἐστι περὶ τῶν κατὰ τόν τε τράχηλόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν μορίων ἁπάντων διελθεῖν, ἄμεινον ἂν εἴη πρὸ τῆς κατὰ μέρος ἐξηγήσεως, ὑπὲρ αὐτῶν ὅλων ἐπισκέψασθαι τῶν μελῶν, τίνος ἕνεκα γέγονε, καὶ μάλιστα ὅτι πολλοῖς τῶν ζώων, τοῖς μὲν οὐδέτερόν ἐστι, τοῖς δ' ἡ κεφαλὴ μόνη. καράβοις μὲν καὶ ἀστακοῖς καὶ παγούροις, καὶ καρκίνοις οὐδέτερον. τοῖς δ' ἰχθύσιν ἅπασι κεφαλὴ μὲν ἐστι, τράχηλος δ' οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοῦ τραχήλου γενέσεως, οὐ χαλεπῶς αὐτῆς ἐξεύροι. φαίνεται γὰρ ἀεὶ συναπολλύμενος τῷ πνεύμονι. ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς ἰχθύσιν ἅπασιν οὐκ ἔστι τράχηλος, ὅτι μὴ πνεύμων. καὶ οἷς πνεύμων ἐστὶ ζώοις, τούτοις πάντως καὶ τράχηλός ἐστιν. εἰ δὲ τῶν ἐν τραχήλῳ μορίων ἐπισκεψάμενοι τὸ τῷ πνεύμονι συγγενές, εἶθ' ἐν εἴτε πλείω φαίνοιτο, τὴν ἀνάγκην τῆς ὅλου τοῦ τραχήλου γενέσεως εὑρηκότες ἂν εἴημεν. ἀλλ' ἔστιν ἐν αὐτῷ μόρια, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως οἰκεῖα τῇ τοῦ πνεύμονος οὐσίᾳ, σπόνδυλοι μὲν ὀπίσω καὶ μυελὸς ἐν αὐτοῖς, καί τινες σύνδεσμοί τε καὶ τένοντες, ἐν ὅλῳ δὲ μύες τε πολλοί, καὶ νεῦρα καὶ ἀδένες, καὶ ὁ τῆς γαστρὸς στόμαχος, ὃν οἰσοφάγον καλοῦσι. τὰ δὲ οἰκεῖα μὲν ἐστι τῷ πνεύμονι, καθάπερ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, ἀλλὰ παρὰ καρδίας ἔχων αὐτάς, τί ἂν ἔτι τραχήλου δέοιτο; λοιπὸν οὖν ἔτι τὸ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν, γένος ἐστὶ κοινὸν τραχήλῳ καὶ πνεύμονι. τριῶν γὰρ ἀγγείων καταπλεκόντων † αὐτῶν, φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας λείας τε καὶ τρίτης τῆς τραχείας, τὰ μὲν πρότερα δύο, κοινὰ καὶ τοῦ σώματος ἅπαντός ἐστιν, ὥστε οὐκ ἂν εὕροις μόριον οὐδέν, ᾧ μὴ καὶ τούτων ἑκάτερον ὑπάρχει. τὸ δὲ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν γένος, ἐν τραχήλῳ τε καὶ πνεύμονι μόνοις ἐστί, μία μὲν ἐν τῷ τραχήλῳ μεγίστη, πάμπολλαι δ' ἐν τῷ πνεύμονι, νεμηθείσης εἰς αὐτὰς τῆς μεγίστης. καὶ ταύτῃ εἰσπνεῖ τὰ ζῷα πάντα, οἷς πνεύμων ἐστί, διὰ τῆς ἀρτηρίας ταύτης εἰς τὸν πνεύμονα, καὶ αὖθις ἐκπνεῖ διὰ τῆς αὐτῆς. καὶ ἡ ἐκφύσησις δὲ ἣν ὕλην τῆς φωνῆς ἐδείξαμεν, ἔργον ταύτης ἐστί. καὶ ἡ φωνὴ δὲ οὐκ ἄνευ ταύτης γίνεται, καὶ τό γε πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς, ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἣν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν, ὁμωνύμως τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος, ὥστε οὐδὲ φωνεῖ τῶν ζώων οὐδέν, ὅτῳ μὴ τράχηλός ἐστιν. ὥδε μὲν εἰ ἡ φάρυγξ τῷ πνεύμονι συγγενής, καὶ εἰς τοσήνδε τοῖς ζώοις χρῆσιν, καὶ διὰ ταύτην ὁ τράχηλος ἐγένετο. περιεχομένης γὰρ ἐν τῷ θώρακι τοῦ πνεύμονος, ἀνεχούσης δὲ ἐξ αὐτοῦ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, καὶ τελευτώσης ἀναγκαίως εἰς τὸ στόμα τῶν μεταξὺ πάντων τε τοῦ θώρακος περάτων, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ στόματος, ἐκείνης ἕνεκεν ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐχωρίσθησάν τε καὶ διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων ὁ θώραξ καὶ τὸ στόμα, τὸ ἐν μέσῳ πᾶν ἐγένετο ὁδὸς τῶν τε ἄνωθεν ἰόντων κάτω, καὶ τῶν κάτωθεν ἄνω. ἄνωθεν μὲν οὖν κάτω φέρεται νεῦρα, καὶ στόμαχος, καὶ μύες, καὶ μυελὸς ὁ νωτιαῖος. κάτωθεν δὲ ἄνω φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ αὐτὴ δηλονότι ἡ φάρυγξ. τῷ μὲν οὖν νωτιαίῳ φυλακὴ νῦν ἐκεῖ σπόνδυλοι περίκεινται. τὰς δὲ τῶν ἀγγείων σχίσεις ἀδένες ἀναπληροῦσιν, ὑμένες δ' αὖ τινες καὶ σύνδεσμοι, φρουροῦσί τε ἅμα καὶ ξυνάπτουσι τὰ εἰρημένα. κοινὸν δ' ἅπασι σκέπασμα τὸ δέρμα περιβέβληται, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὁ τράχηλος ἕνεκεν τῆς φάρυγγος, ὡς ὁ λόγος ἔδειξε γεγονώς, φωνητικοῦ τε ἅμα καὶ ἀναπνευστικοῦ μορίου. ἡ μέντοι φύσις εὐμήχανος οὖσα, περὶ τῷ δι' ἑτέρον γεγονότι, καὶ πρὸς ἄλλο τι συγχρήσασθαι πολλοῖς τῶν ζώων, τὰς χειρὸς χρείας παρέξοντα, τὸν τράχηλον ἀπειργάσατο. καὶ διὰ τοῦτο ὅσα τῷ στόματι τὴν τροφὴν ἐκ τῆς γῆς πορίζεται, μακρὸν εἰς τοσοῦτον ἔχει τὸν τράχηλον, εἰς ὅσον καὶ τὰ κῶλα. ἀλλ' ἄνθρωπός γε καὶ ὅσα τούτῳ παραπλήσια, τράχηλον μὲν διὰ φάρυγγα, ταύτην δὲ φωνῆς ἕνεκα καὶ ἀναπνοῆς ἔχει, ὥστε καὶ τὸ μέγεθος αὐτῷ τηλικοῦτον, ὅσον ἀναγκαῖον ἦν τῇ φάρυγγι, τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν ἕνεκα δοθῆναι. ἐχρῆν δὲ δήπου, καὶ τὰ περὶ τόν ὦμόν τε καὶ τὸν βραχίονα μόρια, καὶ προσέτι τὸν πῆχύν τε, καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα, παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου λαβεῖν νεῦρα. δειχθήσεται δ' ὕστερον, ὅτι καὶ τὸ διάφραγμα, ὥστε καὶ διὰ τὴν τούτων τῶν νεύρων γένεσιν, ἀναγκαῖον ἦν ἐν τῷ μεταξὺ κεφαλῆς τε ἅμα καὶ θώρακος ἑτέρους τεθῆναι σπονδύλους, ἐξ ὧν ὁ τράχηλος συμπέπηγεν. οἱ δέ γε ἰχθύες, ὥσπερ ἀρτηρίαν οὐκ ἔχουσι τραχεῖαν, οὕτως οὐδὲ τῶν εἰρημένων μορίων οὐδέν, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτοῖς, ἢ οὐδὲ ὅλως ἂν εἴποι τις εἶναι τράχηλον, ἢ βραχὺν παντάπασιν, ἐκ δυοῖν μόνων συγκείμενον τῶν πρώτων σπονδύλων. ὥσπερ δὲ τούτοις ἤτοι βραχύς ἐστιν, ἢ οὐδ' ὅλως οὕτως ἐκείνοις τοῖς ζώοις μακρός, οἷς τὰ χειρῶν ὑπηρετεῖ. σύμμετρος δ' ἐν οἷς ἕνεκα φωνῆς γενόμενος, ἐξ ἐπιμέτρου προσέλαβε καὶ τὴν εἰς τὰ πρόσθια κῶλα τῶν νεύρων γένεσιν, ὧν γέ τι καὶ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν, οὗ νῦν ἡμῖν μάλιστα πρόκειται τὴν κατασκευὴν ἐξηγεῖσθαι. περὶ μὲν οὖν τραχήλου χρείας, αὐτάρκως εἴρηται. ἡ δὲ δὴ κεφαλὴ τοῖς μὲν πλείστοις ἔδοξε διὰ τὸν ἐγκέφαλον γεγονέναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας ἔχειν ἐν αὐτῇ καθάπερ τινὰς ὑπηρέτας, καὶ δορυφόρους μεγάλου βασιλέως. ἀλλὰ καρκίνοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μαλακοστράκοις, κεφαλὴ μὲν οὐκ ἔστι. τὸ δὲ τῶν αἰσθήσεών τε καὶ τῶν κατὰ προαίρεσιν κινήσεων, ἐξηγούμενον μόριον ἐστί, δήπου πάντως αὐτόθι κατὰ τὸν θώρακα τεταγμένον, ἔνθαπερ αὐτοῖς ἐστιν ἅπαντα τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, ὥσθ' ὅπερ ἐν ἡμῖν ὁ ἐγκέφαλος, τοῦτ' ἐν ἐκείνοις εἴη ἂν τοῖς ζώοις τὸ μόριον, ἐς ὃ τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἀναφέρεται, ἢ εἰ μὴ ἐγκέφαλός ἐστιν, ἀλλὰ καρδία τούτων ἁπάντων ἀρχή. τοῖς μὲν ἀκεφάλοις ζώοις, ὀρθῶς ἂν εἴη περὶ τὰ στέρνα, τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, πρὸς τὴν καρδίαν πλησίον κειμένην περαινόντων. τοῖς δ' ἄλλοις οὐκ ὀρθῶς εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνῆπται, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μᾶλλον ἡ κεφαλὴ περιττῶς δόξει γεγονέναι τοῖς ὧδε δοξάζουσιν, ὅταν μήτ' ἐγκεφάλου χρείαν εἰπεῖν ἔχουσι, μήτε περιοικίζειν αὐτῷ τὰς αἰσθήσεις δύνωνται. τὸ γὰρ οἴεσθαι τῆς περὶ τὴν καρδίαν θερμασίας ἕνεκα γεγονέναι τὸν ἐγκέφαλον, ἀναψύχοντά τε αὐτὴν, καὶ εἰς μετριότητα κράσεως ἄγοντα, παντάπασιν ἄτοπον. οὔτε γὰρ ἂν οὕτω πόρρω τῆς καρδίας ἡ φύσις ἔταξεν αὐτόν, ἀλλ' ἤτοι πάντῃ περιέβαλεν ἂν ὥσπερ καὶ τὸν πνεύμονα, ἢ ἐν θώρακί γε πάντως κατέθετο. οὔτ' ἂν τῶν αἰσθήσεων ἁπασῶν τὰς ἀρχὰς εἰς αὐτὸν ἀνήρτησεν, ἀλλ' εἰ καὶ τοσοῦτον παρεῖδεν, ὡς καὶ πόρρω τάξαι, καὶ τὰς αἰσθήσεις συνάψαι μηδὲν δέον. ἀλλ' ὅτι γε διττοῖς ἂν περιβόλοις οὕτως ἀσφαλέσι, καὶ πυκνοῖς διετείχισε, τῷ μὲν τὸ κρανίον ὅλον, τῇ δὲ τὸν θώρακα περιθεῖσα, ἢ εἰ καὶ ταῦτα παρεῖδε. τὸν γοῦν τράχηλον, οὐκ ἂν εἰς τὸ μέσον ἀμφοῖν φέρουσα κατέθετο, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς θερμοτάτοις ζώοις, καὶ τοῖς καρχαρόδουσιν ὀνομαζομένοις ἱκανῶς μακρόν. ἐν δὲ δὴ τοῖς πλείοσιν ἔτι καὶ μᾶλλον, ὡς ἴσον ἀφεστάναι

† ἀρτηριῶν

τῆς καρδίας τοῖς ποσὶ τὸν ἐγκέφαλον. ὅμοιον γὰρ τοῦτό γε τὸ δόγμα τῷ φάσκειν, ἕνεκά γε τῆς καρδίας τὰς πτέρνας γεγονέναι. καὶ μή σοι δοκεῖν με τοῦ γελοίου χάριν οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ἂν ἀκριβῶς σκοποίης, θᾶττον ἐκ τῶν πτερνῶν, εἰς τὴν καρδίαν ἀφίξεταί τις ψύξις, ἢ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, εἰ γὰρ καὶ πορρωτέρω τετάχθαι δοκοῦσιν ἐπί γε ἀνθρώποις. οὐ γὰρ δὴ ἐν ἅπασί γε τοῖς ζώοις, ἀλλ᾽ ὅτι τῷ διείργεσθαι διττοῖς ὀστῶν περιβόλοις, οἷον ἀσφαλέσι τείχεσιν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς κάτω μέρεσι μόνοις, οὐκ ἔστιν ὀστεῖνος ὁ θώραξ, ἀλλ᾽ ὑμενῶδές τε καὶ μυῶδες σῶμα τὸ διάφραγμα καλούμενον, ἐνταυθοῖ τέτακται, διαπέμπειν ἑτοιμότατον ψύξιν, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἧττόν τι ψυχρὰς εὕροις ἂν τὰς πτέρνας τοῦ ἐγκεφάλου. τοῦτο γὰρ εἰ καὶ μηδὲν, ἄλλο τόγε διηνεκὲς τῆς κινήσεως ἱκανὸν ἐκθερμαίνειν, ἵνα παραλείπω τὸ πλῆθός τε καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐν αὐτῷ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, ὧν οὐδέν ἐστι θερμότερον ἐν ζώου σώματι μόριον. ἀλλὰ καὶ τὸ σκέπεσθαι διτταῖς μήνιγξι, καὶ μετὰ ταῦτα, σκληροτάτῳ τε ἅμα καὶ πυκνοτάτῳ καὶ παχυτάτῳ ὀστῷ. τοιοῦτον γὰρ τὸ κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ, δι᾽ οὗ πάντως ἡ ἐπὶ τὴν καρδίαν ὁδὸς τῆς ψύξεως. οὐ γὰρ δὴ διά γε τῆς κορυφῆς, καὶ ταῦτα τήν γε ἐν αὐτῷ θερμασίαν ἐξ ἀνάγκης ἐπαυξήσει, καὶ τῆς κατεψυγμένης ψυχρότητος, τὴν ἐπὶ τὴν καρδίαν ὁδὸν ἀμήχανόν τε καὶ παντελῶς ἄπορον ἐργάσεται. τί δὲ δεῖ παρ᾽ ἐγκεφάλου τὴν ἀνάψυξιν ἐκπορίζειν τῇ καρδίᾳ, τὴν ἀναπνοὴν ὁρῶντας οὕτως διηνεκές τε καὶ ἀκατάπαυστον ἔργον. ἕως ἂν περιῇ τὸ ζῶον, ἑκατέρως ἐμψύχειν δυναμένην, ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς, χορηγίᾳ ψυχρᾶς ποιότητος, ἐν δ᾽ αὖ ταῖς ἐκπνοαῖς, ἀποχύσει τοῦ ζέοντος, εἰ μή τι τὸν ἀέρα θερμότερον εἶναι νομίζουσιν ἐγκεφάλου, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐλλιπέστερον ἢ προσῆκεν ἐμψυχομένην τὴν καρδίαν, τῆς παρ᾽ ἐγκεφάλου ψυχροτέρου δήπουθεν ὄντος, ἐπικουρίας προσδεῖσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἢ ὑπερφθεγγομένων ἐστὶ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἀγνοούντων τὰ φαινόμενα. διὰ παντὸς γὰρ εὑρίσκεται μακρῷ θερμότερος ἀέρος ὁ ἐγκέφαλος, εἴτε κατεαγότα τινὰ τῆς κεφαλῆς χειρουργοίημεν, εἴτε καὶ πείρας ἕνεκα ζῶον ὁτιοῦν λαβόντες, ἐκκόψαντες αὐτοῦ τὸ κρανίον, εἶτα διατεμόντες τὰς μήνιγγας, ἅπτεσθαι βουληθείημεν. ἀλλὰ καὶ ὅτι περὶ παντὸς ποιούμεθα, διὰ ταχέων ἐν χειρουργιῶν ἐκκόπτοντες τὰ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ, τοῦ μὴ ψυγῆναι τὸν ἐγκέφαλον ἕνεκεν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, καὶ ὡς εἰ ψυγείη κακῶν ἔσχατόν ἐστι τῷ κατεαγότι. καὶ μὴν εἴπερ ἦν ὁ ἀὴρ ἐγκεφάλου θερμότερος, οὐκ ἂν ὑπ᾽ αὐτοῦ κατεψύχετο, νυνὶ δὲ κἂν θέρος ᾖ, ῥᾳδίως ψύχεται, καὶ δεῖται καὶ τότε θαλφθῆναι διὰ ταχέων, ὡς ἂν μὴ μόνον αὐτὸς οὐκ ὢν ψυχρὸς, ἀλλὰ μηδὲ ὁμιλίαν ἀλύπως φέρων οὐσίας ψυχρᾶς. ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὸν ἐγκέφαλόν φασιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ ταῖς μήνιγξι ψυγείσαις ἡ βλάβη γίνεται, καὶ μάλιστα τῇ λεπτῇ πλείστας ἐν αὐτῇ φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας ἐχούσῃ, καὶ διὰ παντὸς ὅλης σφυζούσης, ὥστε οὐκ ἀδύνατον ζεούσης θερμασίας γίνεται. εἶτ᾽ ὦ γενναιότατοι, τὴν λεπτὴν μήνιγγα θερμὴν εἶναι νομίζοντες, ἔτι τολμᾶτε τὸν ἐγκέφαλον ἀποφαίνειν ψυχρὸν, οὕτως ὑπ᾽ αὐτῆς πάντῃ διαπεπλεγμένον, ὡς μηδὲν εὑρίσκεσθαι μόριον ἐγκεφάλου ταύτης ἔρημον, ἢ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖτε καὶ νομίζετε περιέχεσθαι μόνον ὑπ᾽ αὐτῆς τὸν ἐγκέφαλον, οὐχὶ δέ γε καὶ διεζῶσθαι καὶ διαπεπλέχθαι πανταχόθεν, καίτοι κἂν εἰ περιέχοιτο μόνον, οὐ δήπου τὴν μὲν καρδίαν αὐτὸς ἱκανὸς ἦν ἀναψύχειν, οὕτω μὲν πόρρω διῳκισμένος, διττοῖς δ᾽ ὀστῶν διαφράγμασι διειργόμενος, ὑπὸ δὲ τῆς μήνιγγος, οὐκ ἂν ἔμελλεν ἐκθερμαίνεσθαι, διὰ παντὸς ὁμιλούσης ἐν χρόνῳ, εἰ μή τι τὸ μὲν ψυχρὸν μόριον ψύχειν πάντα, καὶ τὰ μὴ πλησιάζοντα δύναται. τὸ θερμὸν δὲ οὐδὲ τὰ πλησιάζοντα θερμαίνειν ἱκανόν ἐστι. ἀνάγκη γὰρ οἶμαι τοιαῦτα ληρεῖν, οἷς οὐκ ἀληθείας φροντὶς μᾶλλόν περ, ἢ ὧν ἔθεντο δογμάτων τῆς συνηγορίας, καὶ μήτ᾽ αἰσθήσεσι πιστεύειν, μήτ᾽ ἀκολουθίᾳ τῇ κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μηδὲ τὸ μαχόμενον αἰδεῖσθαι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἧττον ἄν τις θαυμάσειεν, Ἀριστοτέλους δ᾽ οὐκ ἔστιν, ὅπως οὐ μὴ πάνυ σφόδρα θαυμάζοιμ᾽ ἂν, εἰ ἐν τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων οὐκ ἀμελῶς ἔχων, καὶ τῆς χρείας αὐτῶν οὐκ ἀμελέτητος ὢν, αὐτός τε λέγων, ὡς τῶν προβλημάτων τὰ μὲν λύσεως δεῖται, τὰ δὲ κολάσεως, τὰ δ᾽ αἰσθήσεως. ἔπειθ᾽ εὑρίσκεται, μήτε τοῖς διὰ τῶν αἰσθήσεων φαινομένοις πιστεύων, μήθ᾽ ἑαυτοῦ μνημονεύων. ἡ μὲν γὰρ ἁφὴ θερμότερον ἀεὶ τὸν ἐγκέφαλον εὑρίσκει τοῦ περιέχοντος ἀέρος. ὁ δὲ ἐμψύξεως ἕνεκεν, τῆς περὶ τὴν καρδίαν θερμοῦ γεγονέναι φησὶν αὐτὸν, ἐπιλαθόμενος ἑαυτοῦ, τὴν ἀναπνοὴν ἕνεκεν ταύτης γεγονέναι φάντος. ἀλλὰ τούτου μὲν ἕνεκα δίκαιον ἐπαινεῖν αὐτὸν, Ἱπποκράτεώς τε ἅμα καὶ ἀληθῶς ἀποφαινόμενον περὶ χρείας ἀναπνοῆς. τὸν δ᾽ ἀέρα θερμὸν εἶναι φύσει λέγων αὐτὸς, ἐν ἑτέροις οὐκέτ᾽ ὀρθῶς, νῦν ἐπελάθετο, ἢ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ἐποίησε, τῶν ψευδῶς εἰρημένων ἐπιλαθόμενος. οὐκ ὀρθῶς δὲ τῷ μὴ διὰ μόνου τοῦ ἀέρος αὐτάρκως τὴν καρδίαν ἀναψύχεσθαι νομίζειν, ἀλλὰ προσδεῖσθαι τοῦ μήθ᾽ ὁμοίως ἀέρι ψυχροῦ σπλάγχνου, μήτ᾽ εἰ καὶ ψυχρότερον ἦν, ἀλλά γε διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως, καὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὴν πυκνότητα τῶν προαπαντώντων σωμάτων, ἀδυνατοῦν διαπέμπειν τὴν ψύξιν. ὡς πρὸς τῶν θεῶν αὐτὸν ἔχων τις τὸν ἀέρα, διὰ τοῦ πνεύμονος ἐπὶ τὴν καρδίαν ἐρχόμενον, εἰ μὴ αὐτὸν, ἀλλὰ τήν γε ποιότητα πάντως αὐτοῦ, καὶ τοῦτο συνεχῶς τε καὶ ἀδιαλείπτως ὁρῶν γινόμενον, ἑτέρας ἔτι βοηθείας οἴεται δεῖσθαι εἰς τὴν κατάψυξιν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ δεῖται, μακρῷ βέλτιον ἦν ἐκ τοῦ πνεύμονος αὐτὴν ἐκπορίζεσθαι λέγειν, ἤτοι τῇ μαλακότητι τοῦ σπλάγχνου προσάπτοντα, ὡς ὁ Πλάτων, ἢ τῇ ψυχρότητι. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ᾽ ἦν ἀδύνατον εἰπεῖν, ἅπαξ γε τῶν αἰσθήσεων ὑπερορᾶν τετολμηκότα. τούτῳ γοῦν αὖ ἔτι δείξειέ τις τὸ, θερμὸν τὸν πνεύμονα μὴ πιστεύων τῇ ἁφῇ, τῷ δ᾽ αὖ ἔτι καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν εἶναι πιστεύων, πῶς οὐχὶ καὶ ἐγκέφαλος θερμότερος ἀέρος, ὥστε καὶ θάνατός ἐστιν ὁμοίως ἀέρι γίνεσθαι ψυχρῷ; πῶς δὲ ὁ μὲν ἐγκέφαλος ἐμψύχειν ἱκανός ἐστι τὴν καρδίαν; ἡ καρδία δ᾽ οὐ πολὺ μᾶλλον ἐκθερμαίνειν τὸν ἐγκέφαλον ὑπερκείμενον. εἴ γε δὴ παντὶ θερμῷ πρὸς τὸ μετέωρον ἡ ὁρμὴ, διατί δ᾽ εἰς μὲν τὴν καρδίαν ἀμυδρά τις ἀπόφυσις αὐτοῦ καθήκει, τὰ δὲ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα πάντα παμπόλλην μοῖραν ἐγκεφάλου φαίνεται δεχόμενα. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὡς τὴν μὲν καρδίαν ἐμψύχειν πέφυκε, τοῖς δ᾽ αἰσθητηρίοις αὐτοῦ ἄλλου τινὸς χρειόν ἐστιν. οὗ γὰρ ἕνεκα τοῦ ψύχειν τὴν καρδίαν ἡ γένεσις, τούτῳ καθάπερ τινὶ πηγῇ ψύξεως ὑπάρχοντι, πάντα οἶμαι, τὰ πλησιάζοντα ψύχειν ἀναγκαῖον ἦν, καὶ ταύτῃ πέρας ἂν εἴη μόνος τῶν πάντων ὁ ἐγκέφαλος, τὰ μὲν πορρωτάτω καὶ θερμότερα, καὶ διὰ πολλῶν τῶν μεταξὺ προαπαντήσεων ἐμψύχειν δυνάμενος, τὰ δ᾽ ἐγγυτάτω τε καὶ ἧττον θερμὰ καὶ συμπεφυκότα, παντάπασιν ἀδυνατεῖ διατιθέναι. ἀλλ᾽ οὐχ ἅπαντά φησιν εἰς αὐτὸν περαίνει τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα. τί τοῦτο λέγεις Ἀριστότελες; ἐγὼ μὲν γοῦν καὶ νῦν αἰδοῦμαι μνημονεύων τοῦ λόγου, οὐκ εἰς ἑκάτερον μὲν τῶν ὤτων ἀξιόλογον ἐμβάλλειν νεῦρον αὐταῖς μήνιγξιν, εἰς ἑκάτερον δὲ μέρος τῆς ῥινὸς,

οὐ πολὺ μείζων ἐγκεφάλου μοῖρα τοῖς εἰς τὰ ὦτα παραγίνεται. εἰς ἑκάτερον δὲ τῶν ὀφθαλμῶν, οὐχ ἓν μὲν μαλακὸν νεῦ-
ρον, ἓν δὲ σκληρόν, τὸ μὲν εἰς τὴν ῥίζαν αὐτοῦ, τὸ δὲ εἰς τοὺς κινοῦντας ἐμφυόμενον μῦς. εἰς δέ γε τὴν γλῶτταν, οὐχὶ
τέτταρα, δύο μὲν μαλακὰ διὰ τῆς ὑπερῴας καθήκοντα, δύο δὲ σκληρὰ παρ᾽ ἑκάτερα τῶν ὤτων φερόμενα. ἅπαντ᾽ οὖν
ἐγκεφάλῳ κεκοινώνηκεν, εἰ χρὴ πιστεύειν ὀφθαλμοῖς ὁρῶσι καὶ χερσὶν ἁπτομένοις. τί δὲ τὰ ἄλλα τῆς ἐγκεφάλου κα-
τασκευῆς μόρια, τίνα χρείαν ἔχει τὰ χοροειδῆ σώματα, τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὸ κωνάριον, ἡ πύελος, ἡ χοάνη, τὸ
ψαλλιοειδὲς σῶμα, ἡ σκωληκοειδὴς ἐπίφυσις, τὸ πλῆθος τῶν κοιλιῶν, αἱ πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν συντρήσεις, ἡ ποικι-
λία τῆς διαπλάσεως, αἱ διτταὶ μήνιγγες, αἱ εἰς τὸ νώτιον ἐκφύσεις, αἱ τῶν νεύρων ἀποφύσεις, οὐκ εἰς τὰ τῆς αἰσθήσεως
ὄργανα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν φάρυγγα, καὶ τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν στόμαχον, καὶ τὴν γαστέρα, καὶ πάντα τὰ σπλάγχνα, καὶ
πάντα τὰ ἔντερα, καὶ τὰ περὶ τὸ πρόσωπον μόρια ἅπαντα. τούτων γὰρ οὐδενὸς τὴν χρείαν Ἀριστοτέλης ἐπεχείρησεν
εἰπεῖν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν περὶ τὴν καρδίαν ἐκείνων πάλιν, οἷς ἐγκέφαλος ἁπάντων ἀρχή. τὸν μὲν γὰρ εἴπερ ἐμψύξεως
ἕνεκα μόνης ἐγεγόνει, καθάπερ τινὰ σπόγγον ἀργὸν, καὶ ἀδιάπλαστον ἐχρῆν εἶναι, μηδεμίαν ἔχοντα τεχνικωτέραν
κατασκευήν. τὴν δ᾽ ἐκεῖ, μήτ᾽ ἀρτηριῶν, μήτε τῆς ἐμφύτου θερμασίας οὖσαν ἀρχὴν, μηδ᾽ ὅτι διαπέπλασται ποικίλως,
ἀλλὰ μηδ᾽ ἔχειν τὴν ἀρχήν. τὸ γάρ τοι θαυμαστὸν ἑκατέροις, τῆς περιττῆς σοφίας, ἐν τῷ δ᾽ αὖ τις μάλιστα φωράσειεν,
ὅτι μὴ μόνον ἀποστεροῦσιν, ἢ τὸν ἐγκέφαλον ἀρχὴν εἶναι νεύρων, ἢ τὴν καρδίαν ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ τελέως ἄχρηστον
ἀποφαίνουσι θάτερον. οἱ μὲν ὁμολογοῦντες φανερῶς, ὥσπερ καὶ Φιλότιμος, οἱ δὲ τὴν ἐν κύκλῳ περιερχόμενοι
καθάπερ Ἀριστοτέλης. ὁ γάρ τοι πάντων ἥκιστα πρὸς τὴν ἐγκεφάλῳ μόνον ὑπάρχειν αὐτῷ λέγων, ἑτέρων δ᾽ οὐδε-
νὸς ἕνεκα νομίζων γεγονέναι, δῆλός ἐστι κατεγνωκὼς μὲν αὐτοῦ τελέαν ἀχρηστίαν, φανερῶς δ᾽ ὁμολογεῖν αἰδούμε-
νος. ἀλλ᾽ οὐ νῦν καιρὸς ὑπὲρ ἐνεργειῶν λέγειν. ὅπερ δ᾽ ἐρρέθη περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου παντὸς, ἔργῳ δῆλον γίνεται,
τὸ μηδενὸς οἷόν τ᾽ εἶναι μορίου καλῶς ἐξηγήσασθαι τὴν χρείαν, ἄνευ τοῦ παντὸς ὀργάνου τὴν ἐνέργειαν εὑρεῖν. ἅπερ οὖν
ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, λαμβανέσθω καὶ νῦν εἰς τὸν παρόντα λόγον. ἀποδέδεικται δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκρά-
τους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ἀρχὴν μὲν νεύρων, καὶ συμπάσης αἰσθήσεώς τε καὶ τῆς κατὰ προαίρεσιν κινήσεως,
τὸν ἐγκέφαλον ὑπάρχειν, ἀρχὴν δὲ ἀρτηριῶν, καὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τὴν καρδίαν. ἐπὶ τούτοις οἷον ὑποθέσεσι
πᾶσι τοῦ λόγου, τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίων ἐξηγησόμεθα τὰς χρείας, καὶ πρῶτόν γε αὐτῆς ὅλης τῆς κεφαλῆς,
ὅπερ οἶμαι, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦδε τοῦ λόγου προθέμενοι ζητεῖν, τοσοῦτον εἰς τὸ πρόσθεν ἠδυνήθημεν προελθεῖν,
ὥστ᾽ εὑρεῖν ὅτι μὴ ἐγκεφάλου χάριν ἐγένετο, καὶ ἀρχὴν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως, τῆς κατὰ προαίρεσιν ὑπόθοιτό
τις αὐτὸν, οὐδ᾽ οἷόν γε μὴ οὐκ ἀσχημονεῖν μὲν ἐν παντὶ τῷ λόγῳ. περὶ δὲ τὴν ἑκάστου τῶν κατὰ μέρος μορίων τῆς χρείας
εὕρεσιν ἀπορεῖν, ἀποστερήσαντας τούτων τὸν ἐγκέφαλον, ἐξ ὧν συνέβαινεν ἀρχὴν εἶναι τῶν εἰρημένων, ὑποθεμένους
αὐτὸν οὕτω χρείαν, ζητεῖν τίνος ἕνεκεν γέγονεν ἡ κεφαλή. καρκίνος τε οὖν, καὶ σύμπαν τὸ τῶν μαλακοστράκων γέ-
νος, ἤδη δὲ καὶ φάλαιναι, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραπλησίων, τὰ μὲν οὐδ᾽ ὅλως ἔχει κεφαλὴν, τὰ δ᾽ οἷον ὑπογρα-
φήν τινα μόνην, καὶ οὐδὲν ἧττον. καὶ ταῦτα τὰ ζῶα τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας ἔχει περὶ τὰ στέρνα, δηλονότι τὴν ἀρ-
χὴν αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης ἐνταυθοῖ τεταγμένην. ἢ οὐκ ἀνάλογον ἐγκεφάλῳ χρὴ καλεῖν; ὥσπερ εἴωθεν ἐπὶ τῶν τοιού-
των ποιεῖν Ἀριστοτέλης, ἐξαπατώμενος ἔστιν ὅτε τοῖς ὀνόμασιν, οὐκ ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἀλλ᾽ ἀπό
τινων συμβεβηκότων κινούμενος, ὥσπερ οὖν ἔχει, κἀπὶ τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον προσηγορίας. τοῦτο μὲν γὰρ τοὔνο-
μα παρὰ τῆς θέσεως ἐκτήσατο. τὴν δ᾽ οὐσίαν αὐτοῦ βουλόμενος ὁ Πλάτων δηλῶσαι, ἥνπερ οἴεται κατ᾽ ἀλή-
θειαν εἶναι, μυελὸν ὀνομάζει. ἀλλ᾽ εἰ καὶ μυελός ἐστιν, ἔτι προσδεῖ τινὸς ἐν τῇ κατηγορίᾳ. καὶ γὰρ νωτιαῖος τίς ἐστι
μυελὸς, καὶ καθ᾽ ἕκαστον τῶν ὀστῶν ἄλλος, καὶ οὐκ εἰσὶν οὗτοι πάσης αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἀρχαί, καὶ διὰ τοῦτο
πολλοὶ μυελὸν ἐγκεφαλίτην ὁμοίως τῷ ῥαχίτῃ ὀνομάζουσιν αὐτὸν, ἕτεροι δ᾽ οὐκ ἐγκεφαλίτην. ἀλλ᾽ αὐτὸ δὴ
τοῦτο μυελὸν ἐγκεφάλου ὀνομάζειν ἀξιοῦσιν, ἀλλά τοι καὶ κατὰ τούτους λόγῳ δηλοῦται τὸ μόριον, οὐκ ὀνόματι, καὶ
μένει τὸ κατ᾽ ἀρχὰς ῥηθὲν ἔτι, τὸ μηδὲν ὄνομα τῆς οὐσίας † ἰδεῖν ὑπάρχειν αὐτῷ καθάπερ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶ, καὶ † ἴδιον
γλώττῃ, καὶ καρδίᾳ, καὶ πνεύμονι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀλίγου δεῖν ἅπασιν. ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἐπ᾽ αὐτῶν, ὡς τὸ μὲν ὀπτι-
κὸν ὄργανον, ὀφθαλμὸς ὀνομάζεται, τὸ δ᾽ ἀκουστικὸν οὖς, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔχομεν εἰπεῖν, ὅτι χρὴ καλεῖν. οὔτε γὰρ
μυελὸν ἁπλῶς, ὅτι μὴ πᾶς μυελὸς τοῦτο δύναται, οὔτ᾽ ἐγκέφαλον ἁπλῶς. οἷς γὰρ οὐκ ἔστι ζώοις κεφαλὴ, δηλονότι
οὐδ᾽ ἐγκέφαλός ἐστιν, οὐ μὴν τούτου γ᾽ ἕνεκεν τὸ ἀνάλογον ἐγκεφάλῳ χρὴ καλεῖν αὐτὸν, τὴν προσηγορίαν εὐλαβη-
θέντας. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καίτοι γ᾽ ἑτέρωθι τεταγμένους ἐν καρκίνοις, οὐδὲ τὰ ὦτα τὸ ἀνάλογον,
οὐκ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶν εἶναι φαμέν. οὐ γὰρ ἐκ τῆς θέσεως ἕκαστον τῶν ὀργάνων, τὸ δέ τι τὴν οὐσίαν ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τῆς
θέσεως ὀνομάζονται. καὶ τοίνυν καὶ τὸν ἐγκέφαλον, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τὴν προσηγορίαν ἐκ τῆς θέσεως ἐκτήσατο. τὸ
γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ κεῖσθαι διὰ τοῦτ᾽ ὠνόμασται, ἐπειδὰν ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα μέρεσιν εὑρίσκωμεν, ἐν τοῖς οὐκ
ἔχουσι ζώοις κεφαλὴν, οὐκ ἄλλο τι καὶ ἀνάλογον αὐτῷ φήσομεν ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ αὐτὸ μὲν † ἐκείνῳ μὴ πρέπειν δ᾽ αὖ † ἐκεῖνο
τῷ τὴν ἀρχαίαν προσηγορίαν. ἵνα δ᾽ ὃ λέγω σαφέστερόν τε καὶ ἐναργέστερον μάθῃς, τὸ τῶν Ῥωμαίων ὄνομα καλέ-
σας αὐτὸ, οὐκ ἀπὸ τῆς θέσεως, οὐδ᾽ ἀπ᾽ ἄλλου τινὸς τῶν συμβεβηκότων γεγονὸς, ἀλλ᾽ αὐτῆς τῆς οὐσίας δηλωτικὸν
ὑπάρχον εἴσῃ σαφῶς, ὅτι μηδὲν κωλύει σε λέγειν, ἀνθρώποις μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ † κελεβρὸν εἶναι (τοῦτο γὰρ αὐτὸ † κερεβρὸν
ὀνομάζουσι) καρκίνοις δ᾽ ἐν τῷ στέρνῳ. ἄγε δὴ μὴ κελεβρὸς, ἀλλὰ σκινδαψὸς καλείσθω. καὶ ὥσπερ ὅτι αὖ ὀπτικὸν
ὄργανον ᾖ, τοῦτο ὀφθαλμὸν ὀνομάζομεν, οὐκ ἐὰν ἐν τῇ κεφαλῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν στέρνων ᾖ τεταγμένον. οὕτως
ὅτι αὖ ἐν ζώῳ μόριον αἰσθήσεως καὶ κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν ἡγῆται τοῖς ἄλλοις, σκινδαψὸς καλεῖται. εἰ
γὰρ ὁ μὲν ἐγκέφαλος ἀρχὴ † προαιρέσεως καὶ κινήσεως † προαίρεσιν δὲ καὶ κίνησιν ἔχει τινὰ μὴ ἔχοντα κεφα- † αἰσθήσεως
λὴν, ἀλλ᾽ ἐγκέφαλον, ἢ τὸ ἀνάλογον ἐγκεφάλῳ, δῆλον ὅτι οὐ διὰ τὸν ἐγκέφαλον γέγονεν. ἆρ᾽ ἔτι δυνησόμεθα λέ- † αἴσθησιν
γειν τὸ ἀνάλογον τῷ σκινδαψῷ τοὺς καρκίνους ἔχειν, ἢ οὐδαμῶς δηλονότι; δεῖ γὰρ αὐτῷ ὀνόματι καλεῖν, ἅπαν-
τα τὰ τῆς ἐνεργείας ὄργανα προσήκει, τὰ μὲν ὁρῶντα πάντα (κἂν ταῖς κατὰ μέρος ἰδέαις ἐξαλλάττηταί τε καὶ

ποιεῖ λέγηται) δίκαιον ὀφθαλμοὺς ὀνομάζειν. τὰ δ᾽ ἀκούοντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὦτα, τὰ δ᾽ ὀσμώμενα ῥῖνας.
ὥσπερ οὖν καὶ τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως, ἓν καὶ ταυτὸν ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶ, κἂν ἐν διαφέρουσιν
εὑρίσκωνται τόποις. ὥσπερ οὖν καὶ τοῖς εἰρημένοις ζώοις ἐν τοῖς στέρνοις τέτακται, καὶ οὐκέτ᾽ ἀναγκαία φαίνεται
τῆς κεφαλῆς ἡ γένεσις διὰ τοῦτο τὸ μόριον, οὐ μὴν οὐδὲ διὰ τὸ στόμα. καὶ γὰρ αὖ τοῦτο τοῖς αὐτοῖς ζώοις, ἐν τοῖς στέρ-
νοις ἐστὶν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ διὰ τὰ ὦτα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν θέσιν ἔχει. οὕτω δὲ καὶ ῥῖνες, καὶ τῶν ἄλλων ἑκά-
στον ὀργάνων τοῖς οὐκ ἔχουσι κεφαλὴν ζώοις, ἀμφὶ τῷ στέρνῳ τέτακται. τί δ᾽ οὖν ἐστιν, οὗ χάριν ἐν τοῖς πλείστοις ζώ-
οις, ἡ φύσις ἐποίησε κεφαλήν; οὐκ ἂν μοι δοκοῦμεν εὑρεῖν ἄλλως γε ἢ ὡς δὴ νῦν γε ζητεῖν ἀπηρξάμεθα. τίνος γὰρ
ἀπολείπεται μορίου τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τεταγμένων τὰ στέρνα, τῶν οὐκ ἐχόντων ζώων κεφαλὴν, εἴπερ εὕροιμεν,
οὐκ ἂν ἀπὸ τρόπου φαίημεν ἐκείνου χάριν αὐτὴν γεγονέναι. μέθοδος μὲν αὕτη τῆς εὑρέσεως, ἤδη δὲ τὸ ζητού-
μενον, εὑρεθείη δ᾽ ἂν ὧδέ πως. ὀφθαλμοὶ καὶ καρκίνοις καὶ φαλαίναις, καὶ καράβοις, καὶ πᾶσι τοῖς ἀκεφάλοις ζώοις,
ἐπ᾽ αὐχέσι περιμήκεσιν ἔφυσαν. οὐ γὰρ ἐνεχώρει ταπεινοὺς εἶναι τούτους, ὥσπερ στόμα τε καὶ ῥῖνας καὶ ὦτα. τὸ γὰρ
ἔργον αὐτῶν, ὑψηλοῦ δεῖται χωρίου. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ ὅσοι πολεμίων ἔφοδον, ἢ λῃστῶν προσκοποῦνται, τείχεσί τε
καὶ πύργοις ὑψηλοῖς, ἢ καί τισιν ὄρεσιν ἐπαναβαίνουσιν. ἀλλὰ καὶ ὅσοι ταῖς κεραίαις τῶν πλοίων ἐπανιᾶσι, πρό-
τεροι τὴν γῆν καθορῶσι, τῶν ἐν τῇ νηῒ πλωτήρων. ὁ γὰρ ἄνω μετέωρος βεβηκὼς, πλείονα χωρία θεᾶται τῶν ἐκ ταπει-
νοτέρου. τοῖς οὖν εἰρημένοις ζώοις, ὀστρακῶδές τε καὶ σκληρὸν ἔχουσι τὸ δέρμα, δυνατὸν ἦν ὑψηλοῖς αὐχέσιν
ἀσφαλῶς ἐπιθεῖναι τοὺς ὀφθαλμοὺς, αὐτούς τε σκληροὺς ἔσεσθαι μέλλοντας, καὶ τὸν ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενον χι-
τῶνα τὸν ἀπὸ τοῦ δέρματος πεφυκότα, σκληρότατον ὁμοίως τῷ δέρματι δυναμένους ἔχειν. ἀνθρώποις δὲ καὶ
τοῖς ἄλλοις ζώοις ὅσα τούτοις παραπλήσια, μαλακοὺς ἐξ ἀνάγκης, τούς τε ὅλους ὀφθαλμοὺς ἕξειν μέλλουσι, διὰ τὴν
τοῦ σώματος οὐσίαν, καὶ προσέτι τὸν ἔξωθεν αὐτοῖς ἐπιφυόμενον μαλακὸν ὁμοίως ὅλῳ τῷ δέρματι, περιμήκεσιν
αὐχέσι προπετεῖς ὀφθαλμοὺς ἐπιθεῖναι, σφαλερώτερον ἦν. ὅπου γε αὐτοῖς τοῖς ὀστρακοδέρμοις, οὐκ ἀεὶ προπετεῖς
εἰσιν, ἀλλ᾽ εἰς τὸ κοῖλον ἰόντα, καὶ ἢν ἐπιφερόμενόν τινα κατ᾽ αὐτῶν δείσαντα τύχοι, καὶ ἢν ἄλλως ἐνεργεῖν μὴ
δέηται, κλίναντα κατὰ τοῦ στέρνου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσφαλῶς ἀναπαύει, χώραν κἀνταῦθα τῆς ἀποθέσεως αὐτοῖς
παρασκευακυίας τῆς φύσεως. ἐπεὶ τοίνυν, τὸ μὲν ἐν ταπεινῷ τεθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, οὐ κατὰ τὴν χρείαν
ἦν αὐτῶν. τὸ δ᾽ αὐχέσιν ἐπιτεθῆναι γυμνοῖς, οὐκ ἦν ἀσφαλές. ἐβούλετο δὲ ἡ φύσις μήτε τῆς χρείας κωλῦσαί τι, μή-
τε τὴν ἀσφάλειαν διαφθεῖραι, ἐξεῦρεν ἐργάσασθαι μόριον αὐτοῖς, ὑψηλόν τε ἅμα καὶ φρουρεῖν ἱκανὸν, ἄνωθεν μὲν
ὀφρῦς ὑπερθεῖσα, κάτωθεν τὸ δὲ καλούμενον μῆλον ὑψώσασα, τοῖς δ᾽ ἐντὸς μέρεσι τὴν ῥῖνα παραθεῖσα, τοῖς δ᾽
ἐκτὸς, τὴν τοῦ καλουμένου ζυγώματος ἔκφυσιν. ἀλλ᾽ οὔπω τὸ τούτων ἄθροισμα κεφαλὴ, οὐ μὴν οὐδὲ ἄνευ κεφα-
λῆς εἶναί που ταῦτα δύναται. τίς οὖν ἀνάγκη, καὶ τἄλλα ταύτῃ θεῖναι μόρια, ὧν ἡ σύνταξις ὀνομάζεται κεφα-
λὴ, τῶν αἰσθητηρίων ἓν ἕκαστον νεύρου δεῖται μαλακοῦ. νεύρου μὲν, ὅτι τοῦτ᾽ ἐστὶν αἰσθήσεων ὄργανον, μαλακοῦ δὲ,
ὅτι διατεθῆναι πως δεῖ, καὶ παθεῖν τι τὸ αἰσθητήριον ὑπὸ τοῦ προσπεσόντος ἔξωθεν ἵν᾽ αἴσθησις γένηται. ἔστι δὲ
πρὸς μὲν τὸ παθεῖν ἐπιτηδειότερον τὸ μαλακόν, πρὸς δὲ τὸ δρᾶσαι, τὸ σκληρόν. ταῦτ᾽ ἄρα τοῖς μὲν αἰσθητηρίοις
μαλακῶν, τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσι μορίοις, τῶν σκληρῶν νεύρων ἐδέησε, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς αἰσθητηρίοις ὅσα κινεῖται
κατὰ προαίρεσιν, οἷον ὀφθαλμοῖς καὶ γλώττῃ διττὸν γένος νεύρων ἐστὶν, οὐχ ὥσπερ ὠσὶ καὶ ῥισὶν ἓν μόνον τὸ μα-
λακόν. καὶ τοίνυν καὶ παθόν ποτε τὸ ἕτερον αὐτῶν, εἰς τὴν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ χρείαν μόνην ἔβλαψε τὸ μόριον. ἑωρᾶτο
γοῦν οὐκ ὀλιγάκις, ποτὲ μὲν εἰς τὴν κίνησιν ἡ γλῶττα, ποτὲ δ᾽ εἰς τὴν τῶν χυμῶν διάγνωσιν, καὶ ἀντίληψιν ἐμ-
ποδιζομένη, καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ἐμφύσεις τε τὰς ἄνωθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τὰς ἄχρι τῶν αἰσθητηρίων
ὁδοὺς, οὐ τὰς αὐτὰς ἔχει, τά τε μαλακὰ νεῦρα καὶ τὰ σκληρά. τὰ μὲν γὰρ τῶν μαλακῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ τῶν σκληρῶν
ἐκφύντα μορίων ἔρχεται. τὰ μὲν εὐθὺ τῶν αἰσθητηρίων, τὰ δὲ ἐν κύκλῳ ποι περιιόντα. τῶν γοῦν εἰς τὴν γλῶτταν
καθηκόντων νεύρων, τὰ μὲν ἐκ τῶν κάτω τε καὶ πρόσω, τὰ δὲ ἐκ τῶν ὀπίσω τε καὶ πλαγίων ἐκφύντα. τὰ μὲν εἰς
αὐτὴν εὐθέως ἐμφύεται, τὰ δ᾽ ἕτερα τὰ σκληρότερα περὶ τὸν τράχηλον ἑλίττεται πρότερον, ἀλλὰ καὶ διασπεί-
ρεται, τὰ μὲν εἰς τὴν ἐκτὸς αὐτῆς ἐπιφάνειαν τὰ μαλακά τὰ, δὲ εἰς τοὺς μῦς, τὰ σκληρά. διὰ μὲν γὰρ τὴν ἐκτὸς
ἑαυτῶν μερῶν, ὁμιλεῖ τοῖς χυμοῖς, ὑπὸ δὲ τῶν μυῶν κινεῖται. δεόντως οὖν τὰ μὲν αἰσθήσεσθαι μέλλοντα, τοῖς ἐπι-
τηδειοτέροις, εἰς τὴν διάγνωσιν ἐνέφυ μορίοις. θάτερα δὲ τὰ σκληρὰ, τοῖς τῆς κινήσεως ὀργάνοις τοῖς μυσίν. οὕτω
δὲ καὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς νεύρων, τὰ μὲν εἰς τοὺς μῦς αὐτῶν ἐμφύεται τὰ σκληρὰ, τὰ δ᾽ εἰς τὸ πρῶτόν τε καὶ κυ-
ριώτατον ὄργανον τῆς ὄψεως, τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν. ἀλλ᾽ οὔτε τούτων αὐτῶν τῶν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰόντων νεύ-
ρων τῶν μαλακῶν, οὔτε τῶν ἐπὶ τὴν γλῶτταν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν ἐπ᾽ ὦτα καὶ ῥῖνας, ἐστὶν ἰδεῖν τι μετὰ τὸ ἐκπεσεῖν τοῦ
κρανίου προσωτέρω χωροῦν, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν σκληρῶν. ἀπερράγη τε γὰρ ἂν εὐθέως, ἐθλάσθη τε ἂν
ῥᾳδίως, οὐχ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων,
τῶν ὁπωσοῦν ὁμιλούντων αὐτοῖς. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, πλησίον εἶναι χρὴ τῶν αἰσθητηρίων ἕκαστον αὐτῷ τῷ
ἐγκεφάλῳ. ὃ δὲ τοῦτο τὸ ἐξ ἀρχῆς ζητούμενον, ἤδη πέρας ἔχει. φαίνεται γὰρ ὁ μὲν ἐγκέφαλος ἐν τῇ κεφαλῇ τε-
τάχθαι διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἕκαστον δὲ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων διὰ τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ στόματος
ἤδη πρόδηλον, ὡς ἐχρῆν καὶ τοῦτο προσκεῖσθαι τῇ κεφαλῇ, μᾶλλον γε περιέξειν τὴν γλῶτταν. οὔτε γὰρ γυμνὴν,
καὶ τελέως ἀσκέπαστον ἄμεινον ἦν ὑπάρχειν αὐτὴν, οὔτ᾽ ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον, ἢ τῷ στόματι σκέπεσθαι. καὶ γὰρ
καὶ τοὺς χυμοὺς, ἐνθάδε ταχθεῖσαν κάλλιον ἔμελλε διαγνώσεσθαι, καὶ διαλεκτικὸν ὄργανον ἔσεσθαι, καὶ μασώσει τε
καὶ καταπόσει συνεργήσειν οὐ σμικρά. συμπεπλήρωται μὲν ἤδη τῷ λόγῳ τὸ πᾶν σῶμα τῆς κεφαλῆς. ἑκάστου
δ᾽ αὖ ἐφεξῆς καιρὸς ἂν εἴη τῶν μορίων σκοπεῖσθαι τὴν χρείαν, ἀρξαμένους ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου. οὗτος μὲν
οὖν, τὴν μὲν οὐσίαν ὁμοιότατός ἐστι τοῖς νεύροις, ὧν ἔμελλεν ἀρχὴ γενήσεσθαι, πλὴν ὅσῳ μαλακώτερος αὐτῶν
ὑπάρχει. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ᾽ ἔπρεπε, τῷ πάσας μὲν εἰς αὐτὸν τὰς αἰσθήσεις ἐκδεχομένῳ, πάσας δὲ φαντασίας

φαντασιουμένῳ

φαντασιούμενοι, καὶ πάσας νοήσεις νοοῦντι. τὸ γὰρ εὐαλλοίωτον ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις ἔργοις τε καὶ παθήμασιν ἐπι-
τηδειότατον, εὐαλλοιωτότερόν τε ἀεὶ τὸ μαλακώτερον τοῦ σκληροτέρου. διὰ ταῦτα μὲν δὴ μαλακώτερος τῶν νεύ-
ρων ὁ ἐγκέφαλός ἐστι. τῷ δ' εἶναι χρῆναι διττὴν ἐκείνων τὴν φύσιν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, διττὸς καὶ αὐτὸς ἐγένετο.
μαλακώτερος μὲν ὁ πρόσθιος, σκληρότερος δ' ὁ λοιπός, ὃν ἐγκεφαλίδα καλοῦσιν οἱ ἀνατομικοί. καὶ γὰρ οὖν καὶ διείρ-
γεσθον ἐν διπλουμένῃ τῇ σκληρᾷ μήνιγγι, καὶ κατὰ μόνον τὸν ὑπὸ τῇ κορυφῇ τῆς κεφαλῆς κείμενον πόρον, καὶ τὰ τοῦτον
περιέχοντα σώματα συνάπτεσθον. ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῆν μαλακώτερον εἶναι τὸν πρόσθιον, ἀρχὴν ἔσεσθαι μέλλοντα τῶν
ἐπὶ τὰς αἰσθήσεις ἰόντων νεύρων τῶν μαλακῶν, σκληρότερον δὲ τὸν ὀπίσθιον, ἀρχὴν καὶ τοῦτον ἐσόμενον τῶν εἰς ὅλον
τὸ σῶμα διασπειρομένων νεύρων τῶν σκληρῶν, καὶ οὐκ ἦν ἀσφαλὴς τοῦ μαλακοῦ πρὸς σκληρὸν ὁμιλία, διὰ τοῦτ'
ἑκάτερον ἀφώρισεν ἰδίᾳ, καὶ μέσην αὐτῶν ἔταξε τὴν σκληρὰν μήνιγγα, ἣ καὶ τὸν ὅλον ἐγκέφαλον, ἐκ τῶν νῦν εἰρη-
μένων μορίων συγκείμενον περιέχειν ἔμελλε. ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου, τὰ μὲν ἁπτόμενα τοῦ σκεπάσματος,
ὃ δὴ σκληρὰν καὶ παχεῖαν ὀνομάζουσι μήνιγγα, σκληρότερα καὶ ταῦτα κατὰ λόγον ἐγένετο, τὰ δ' ὑπὸ τούτων περιε-
χόμενα τὰ μέσα μαλακώτερα. τὰ μὲν γὰρ ἔξωθεν εἴς τε δυσπάθειαν ἐχρῆν παρεσκευάσθαι, καὶ εἰς τὴν τῶν σκληροτέρων
νεύρων ἀπόφυσιν. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τὴν μὲν δυσπάθειαν ἐξ αὐτῆς εἶχε τῆς θέσεως. ἀρχὴ δ' οὐδετέροις ἐγένετο τοῖς
νεύροις τοῖς μαλακοῖς. ἐκ μὲν γὰρ τῆς παρεγκεφαλίδος, οὐδὲν μαλακὸν νεῦρον ὅλως ἐκπέφυκεν, ἐκ δὲ τοῦ προσθίου
ἐγκεφάλου τῶν σκληρῶν νεύρων ἀναγκαῖον ἦν ἐκφῦναί τινα καθάπερ οἶμαι, τὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς κινήσοντα. διότι
καί τοι πλησίον ὄντα ταῦτα τοῖς νεύροις τοῖς μαλακοῖς, οὐκ ἐκ τῶν ἐν βάθει μερῶν, ἐξ ὧν περ ἐκεῖνα τὴν ἀρχὴν τῆς
ἐκφύσεως, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιπολῆς τῶν σκληρῶν ἐποιήσατο. πάντα μὲν οὖν τὰ νεῦρα σκληρότερα, τοῦ ἐγκεφάλου συ-
στάσεώς ἐστιν, οὐχ ὡς ἄλλό τι γένος οὐσίας ὄντα πάντῃ διάφορον, ἀλλ' ὡς τῆς μὲν αὐτῆς φύσεως ὑπάρχοντα, ξηρότητι
δὲ καὶ πυκνότητι διαφέροντα. τὰ δ' ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐχόμενα τὰ αἰσθητικά, πυκνότερα πάντως ἐστὶν ἐγκεφάλου,
σκληρότερα δ' οὐ πάντῃ φαίνεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἁπάντων νεύρων, οἷον πεπιλημένης μέν, οὐκ ἐξηραμμένης δὲ τῆς
οὐσίας αὐτοῦ δοκεῖ γεγονέναι. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται μόνα ταῦτα πόρους αἰσθητοὺς ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα, διὸ καὶ καλοῦ-
σιν οὕτως αὐτὰ πολλοὶ τῶν ἀνατομικῶν. εἰς μὲν τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν ἐμφύεσθαι λέγοντες, ἀπ' ἐγκεφάλου δύο
τινὰς πόρους καθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἕνα. ὧν λυθέντων τε καὶ πλατυνθέντων, τὸν ἀμφιβληστροειδῆ γεννᾶσθαι χι-
τῶνα, εἰς μὲν τοὺς μῦς αὐτῶν νεῦρά τε φέρεσθαί φασι. τεττάρων οὖν ὄντων κατὰ τὴν κεφαλὴν αἰσθητικῶν ὀργάνων,
ὀφθαλμῶν καὶ ὤτων, καὶ ῥινός, καὶ γλώττης, καὶ πάντων τῶν ἐξ ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν τῆς αἰσθήσεως ἐχόντων, καὶ
ταύτῃ γε δοκούντων ὁμοίως ὑπάρχειν, ἔστιν αὐτοῖς καθ' ἕτερον ἀνομοιότης, ἔν τε ταῖς αἰσθητικαῖς δυνάμεσιν αὐ-
ταῖς, καὶ τοῖς σώμασι δι' ὧν ἀφικνοῦνται. αἱ μὲν γὰρ δυνάμεις, ἡ μὲν ὀδμῶν, ἡ δὲ χυμῶν, ἡ δὲ φωνῶν, ἡ δὲ χρωμά-
των ἐστὶ διαγνωστική. τῶν δὲ † ὀδμῶν, ἡ μὲν ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἀφ' ἑκατέρας τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλιῶν ἀπόφυσις   † ὁδῶν
ἐστὶ προμήκης, οὐδὲν ἀλλοιοτέρα τῶν ἄλλων κοιλιῶν. ἡ δ' ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἤδη μὲν ἑτεροία πως ἐστίν, οὐ μὴν ἀκρι-
βῶς γέ πως νεῦρον, ἀλλὰ μαλακόν. ἡ δ' ἐπὶ τὴν γλῶτταν, ἀκριβῶς νεῦρον, ἀλλὰ μαλακόν. ἡ δ' ἐπὶ τὰ ὦτα οὐκ ἔθ'
ὁμοίως μαλακόν, οὐ μὴν ἤδη γέ πως σκληρόν. ἡ δὲ πέμπτη φύσις τῶν ὁδῶν, τῆς ὑπ' ἐγκεφάλου δυνάμεως ἰσχυρὸν
ἀκριβῶς καὶ σκληρόν ἐστι νεῦρον, ὅθεν εἰς μὲν τὰς κινήσεις καὶ τῶν αἰσθήσεων τὴν παχυμερεστέραν ἀφήν, ἐπιτή-
δειόν ἐστιν, εἰς ἀκριβεστέραν δέ τινα διάγνωσιν, οἵαι τοῖς ἄλλοις αἰσθητηρίοις ὑπάρχουσιν ἀδύνατον. ἕκαστον μὲν γὰρ
αὐτῶν ἀλλοιωθῆναι χρὴ πάντως, ἵν' αἴσθησις γένηται. ἀλλοιοῦται δ' οὐχ ὑπὸ παντὸς αἰσθητοῦ πᾶν, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐγοειδὲς
καὶ φωτοειδὲς ὑπὸ χρωμάτων, τὸ δ' ἀερῶδες, ὑπὸ φωνῶν, τὸ δ' ἀτμῶδες ὑπὸ τῶν ὀσφρητῶν. ἐνὶ δὲ λόγῳ τὸ
ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ γνώριμον. οὔτε δὲ τὸ ἀερῶδες αἰσθητήριον ἀλλοιωθῆναι δυνατόν ποτε ὑπὸ χρωμάτων. λαμπρὸν
γὰρ εἶναι χρή, καὶ καθαρόν, καὶ αὐγοειδές, εἰ καὶ μέλλει ῥᾳδίως τε καὶ εἰλικρινῶς ἐκδέξασθαι τὴν ἐκ τῶν χρωμάτων ἀλλοίω-
σιν, ὡς ἐν τοῖς ὀπτικοῖς δέδεικται λόγοις. οὐδ' αὖ τὸ θολερὸν καὶ ἀτμῶδες, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὑγρόν τε καὶ ὑδατῶδες, ὥσπερ
οὐδὲ τὸ σκληρόν τε καὶ γεῶδες, ὥστε οὐδὲ τῶν αἰσθητηρίων, ὅτι μὴ τὸ τῆς ὄψεως ὑπὸ χρωμάτων ἀλλοιωθήσεται. μόνον
γὰρ αὐτὸ λαμπρὸν καὶ καθαρόν, καὶ στιλβὸν αἰσθητήριον ἔχει, τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν, ὡς καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς ὀπτικοῖς ἀπο-
δέδεικται λόγοις. ἀλλ' οὐδὲν ἦν πλέον ἀλλοιωθῆναι, τὸ μὲν τοῦ μὴ γνῶναι αὐτὴν ἀλλοίωσιν, τὸ φαντασιούμενον καὶ
μεμνημένον, καὶ λογιζόμενον, ὅπερ ἦν τὸ ἡγεμονικόν. ἅπερ † ἥντινα γοῦν ἑαυτοῦ μοῖραν ὁ ἐγκέφαλος ἐπὶ τὸ κρυ-   † ἔτεινα
σταλλοειδὲς ὑγρὸν ἕνεκα τῆς γνώσεως τῶν κατ' αὐτὸ παθημάτων, καὶ μόνη κατὰ λόγον ἤδη ἡ παραβλάστησις, αἰσθητὸν ἔχει
τὸν πόρον, ὅτι μόνη πάμπολυ περιέχει πνεῦμα ψυχικόν. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦδε τοῦ πνεύματος, οὐσίας τε καὶ
δυνάμεως, καὶ γενέσεως, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ὅπερ ἐλέχθη μυριάκις ἤδη. περὶ
μὲν οὖν ἐνεργειῶν οὐδεμίαν ἀπόδειξιν ἐνταῦθα ποιούμεθα. τῷ δ' ἀδύνατον εἶναι τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων εὑρεῖν ἀγ-
νοουμένης ἔτι τῆς ἐνεργείας. ἐλέχθη γὰρ καὶ τοῦτ' εὐθὺς κατ' ἀρχάς, ἀναγκαῖον γίνεται μνημονεύειν τῶν ἐνεργειῶν.
ἐκ πολλοῦ γὰρ τὸ προκείμενον ἐπανιτέον, αὐγοειδεῖ καὶ λαμπροειδεῖ μέλλοντι τῷ κατὰ τὴν ὄψιν αἰσθητηρίῳ γενή-
σεσθαι, τὸ πνεῦμα δέοντος πλεῖστον ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐπιπέμπεσθαι, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου καθαρὰ καὶ εἰλικρινὴς παραβλά-
στησις παραγίνεται, ἥ τις ἄχρι μὲν τοῦ ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὁδοῦ, μέλλουσά γε διεκπεσεῖσθαι τοῦ κρανίου δυσπαθείας ἕνεκεν,
πυκνοτέρα τε ἅμα καὶ σκληροτέρα πιληθεῖσα γεγένηται. ἐπειδὰν δὲ πρῶτον ἐμπέσῃ ταῖς ὑπὸ τὰς ὀφρῦς κοιλό-
τησιν, ἃς δὴ χώρας ὀφθαλμῶν ὀνομάζουσιν, ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεται πλατυνθεῖσά τε καὶ παραλεπτυνθεῖσα, καὶ οὕτω τὴν
ἀρχαίαν ἀναλαμβάνει φύσιν, ὥστ' ἀκριβὴς ὁ ἐγκέφαλος φαίνεται, καὶ χροιᾷ, καὶ συστάσει, καὶ ἄλλοις τοῖς ἅπασιν, ὑπὲρ
ὧν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, ὅταν ἰδίᾳ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς μορίων τὰς χρείας ἐξηγώμεθα. τὸ δέ γε νῦν μό-
νον τῶν ὀφθαλμῶν κατασκευῆς ἐμνημονεύσαμεν, ὅσον ἀναγκαῖον ἐγένετο πρὸς τὸν ὑπὲρ ἐγκεφάλου μορίων λόγον.
εἰ μὴ γὰρ διὰ τούτου τε κἀπὶ τοῦτο, ἡ καθ' ἕκαστον αἰσθητήριον ἀλλοίωσις ἀφικνοῖτο, τὸ ζῷον ἀναίσθητον ἔτι μένει. μά-
θοις δ' ἂν ἐπὶ τῶν ἀπoπλήκτων, ἅπαντα μὲν ἀπαθῆ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα κεκτημένων. οὐδὲν δ' εἰς τὴν τῶν αἰσθη-
τῶν διάγνωσιν, ἔκ γε τούτου πλέον ἐχόντων, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν, κἂν ὅτι μάλιστα στεγανοὶ πανταχόθεν ὦσι,

ῥᾳδίως ἐπὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκεφάλου μοῖραν, ἡ παρὰ τῶν ἔξωθεν αὐτοῖς χρωμάτων ἀλλοίωσις ἀφικνεῖται. λεπτὸς μὲν γὰρ καὶ λευκὸς, καὶ καθαρὸς ὁ κερατοειδὴς, ὥστ᾽ οὔτ᾽ αὖ αὐτὴν, οὔτε τὴν δι᾽ αὐτῆς ὁδοιποροῦσαν ἀλλοίωσιν ἀποστέγει. μετ᾽ αὐτὸν δ᾽ εὐθέως τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν. κατὰ δὲ τὴν κόρην συμφυὴς οὖσιν ἡ ἐν ὀφθαλμοῖς ἐγκεφάλου μοῖρα, καὶ δῆλον ἤδη, διότι μὲν ἀποβλαστάνει εἰς ὀφθαλμοὺς ἐγκεφάλου τις εἰλικρινὴς οὐσία. διατί δ᾽ ἐν τῷ διικνεῖσθαι ἐπυκνώθη, διατί δὲ αὖθις ἐν ταῖς χώραις τῶν ὀφθαλμῶν ἐλύθη πλατυνθεῖσα, καὶ διατί μόνη πασῶν αἰσθητὸν κέκτηται τὸν πόρον· εἰ δὲ δὴ τὰς ἀκοὰς, ἐχρῆν μέν τινα κἀνταῦθα πάντως ἀποβλάστησιν ἐγκεφάλου κατεργάσασθαι, τὸ προσπεσούμενον ἔξωθεν αἰσθητὸν ἐκδεχομένην. ἀλλ᾽ ἐπεὶ ψόφος καὶ φωνὴ τοῦτ᾽ ἦν, εἴτ᾽ οὖν ἀὴρ πεπληγμένος, εἴ τε καὶ πλῆξίς τις ἀέρος ὑπάρχουσα (διαφέρει γὰρ οὐδὲν) εἰ μόνον τοῦτ᾽ ἐν ὁμολογοῖτο, τὴν ἐκ τῆς πληγῆς κίνησιν, οἷον κῦμα προϊοῦσαν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνιέναι δεῖν, οὐκέτ᾽ οὖν οἷόν τε καθάπερ ἐν ὀφθαλμοῖς, οὕτω κἀνταῦθα τι περιθεῖναι τῶν νεύρων σκέπασμα. αὐτὸ γὰρ ἂν δήπου τοῦτο κώλυμα μέγιστον ἐγίνετο, τοῦ μὴ προσπίπτειν αὐτοῖς τὸν κινούμενον ἀέρα, καὶ μάλιστ᾽ εἰ μικρά τις ἡ κίνησις ἦν, ὡς ἐν ταῖς μικραῖς ὑπάρχειν φωναῖς. οὐ μὴν οὐδὲ γυμνὰ τελέως ἐνεχώρει καταλειφθῆναι τὰ νεῦρα πρὸς ἕτοιμον βλάβην ἐκκείμενα πᾶσι τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσιν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅπερ ἔτι λοιπὸν ἦν, καὶ τρίτον ἀραιὸν, καὶ λεπτὸν οὕτως, ὥστ᾽ εἶναι βάσιμόν τε καὶ πόριμον ἀέρι δημιουργῆσαι τὸ σκέπασμα. καὶ γὰρ ἂν καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως, οὐ τὰ νεῦρα μόνον ἐβλάπτετο πολυειδῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλος ἐψύχετο. γνοῦσα τοίνυν ἡ φύσις τὴν μὲν σὺν ἰσχυρῷ περιβλήματι κατασκευὴν δυσπαθῆ μὲν, ἀλλὰ καὶ κωφὸν ἀποδείξουσαν τὸ αἰσθητήριον, τὴν δὲ ἄνευ σκεπάσματος ἐσχάτως εὐπαθῆ. τὴν τρίτην δ᾽ † εὗρεν ἄρα μόνην τινὰ εἰς ἀσφάλειαν ἔτι προσκτήσασθαι μετρίαν ἐπικουρίαν ἀποχρώντως ἔχειν, ὅσον οὖν πυκνὸν καὶ σκληρὸν προσθεῖσα, διατίτρησιν αὐτὸ λοξαῖς ἕλιξι δίκην λαβυρίνθου προμηθουμένη, τοῦ μὲν ψυχροῦ πνεύματος τὴν ἀκραιφνῆ βίαν, ἣν ἐκ τῆς κατ᾽ εὐθὺ φορᾶς ἔχειν, ἐκλῦσαι κατὰ βραχὺ τῷ ποικίλῳ τῆς κλάσεως, τῶν δ᾽ ἄλλων σωμάτων τῶν † σμικρῶν ἀνεῖρξε διὰ μακροῦ τὴν προσβολήν. τὰ μὲν γὰρ μείζω τῶν πόρων μὴ ὅτι βλάπτειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ψαύειν ἔμελλεν, τὰ δ᾽ ἐλάττω, τὰ μὲν ὠκέως τε καὶ σφοδρῶς, καὶ κατ᾽ εὐθὺ φερόμενα, ταῖς ἕλιξι πρότερον εἰκὸς ἦν ἐμπεσεῖσθαι. τὰ δ᾽ ἠρέμα φερόμενα, καὶ οἷον κυλινδούμενα δι᾽ αὐτῶν, ἀβιάστως τε καὶ πρᾴως ἅψασθαι τοῦ σκεπάσματος. οὐ μόνον δ᾽ ἐκ τούτων ὅσον οἷόν τ᾽ ἦν μάλιστα τὴν δυσπάθειαν ἐξεπορίσατο τοῖς ἀκουστικοῖς νεύροις, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας αὐτῶν κατασκευῆς οὐκ ἠμέλησε, σκληρότερον ἑκάτερον εἰς ὅσον ἐνεδέχετο δημιουργήσασα. τελέως μὲν γὰρ εἴπερ ἐγένετο σκληρὸν, ἧττον μὲν ἂν ἦν δυσπαθὲς, ἀλλ᾽ ἱκανῶς δυσαίσθητον. εἰ δ᾽ αὖ μαλακὸν οἷα τὰ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς, εὐαίσθητον τ᾽ ἂν ἦν καὶ ἅμα, καὶ τελέως εὐπαθές. ἀλλ᾽ οὐδὲν οὕτως ἡ φύσις ὡς εὐπάθειαν φεύγει συναπολλυμένην ταύτῃ καὶ τὴν ἐνέργειαν εἰδυῖα, καὶ εἴρηται πολλάκις ἤδη περί γε τούτου. διὰ ταῦτα μὲν δὴ σκληρότερον, ἢ ὡς ἐν τῇ ἐνεργείᾳ πρέπει, τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον ἐγένετο. διὰ δ᾽ αὖ τὴν ἐναντίαν, τὸ ἐπὶ τῆς γλώττης μαλακώτερον. εἶχε γὰρ ἐνταῦθα πρὸς ἀσφάλειαν ἡ φύσις περιθεῖναι τὸ στόμα, καί τι τέταρτόν γε τῇ τάξει τοῦτο τὸ αἰσθητήριον ἐλέγομεν, οὐ μόνον αὐγῆς ποιοτήτων ἢ ἀέρος κινήσεως, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀτμοῦ διαγνωστικὸν ὑπάρχον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἷον ἐχρῆν δοθῆναι τὸ νεῦρον, ἐδόθη διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς θέσεως. τὸ δ᾽ ἀκουστικὸν εἰς δυσπάθειαν μᾶλλον, ἢ εὐαισθησίαν παρεσκευάσθη, δι᾽ ἃς εἶπον αἰτίας. λοιπὸν δ᾽ ἔτι τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθητήριον ἔνδον ἐγένετο τοῦ κρανίου, μόνον ἁπάντων ἐν αὐταῖς τοῦ ἐγκεφάλου ταῖς προσθίοις κοιλίαις, ἀτμῶδές τε πνεῦμα περιεχούσαις. ἔδει μὲν γὰρ καὶ τὸ ταύτης τῆς αἰσθήσεως ἴδιον αἰσθητὸν ἀλλοιῶσαι τὴν ἐγκεφάλου μοῖραν. ἐχρῆν δ᾽ αὐτῆς καὶ στέγασμά τι περιβεβλῆσθαι τοιοῦτον, οἷον καὶ φρουρεῖν ἱκανὸν εἶναι, καὶ μὴ κωλύειν τὴν δίοδον τῶν αἰσθητῶν. ἀλλ᾽ εἴπερ ἔμελλε μὴ κωλύειν, ἀραιότερον ἐχρῆν αὐτὸ γενέσθαι, τοσούτῳ τοῦ τῆς ἀκοῆς, ὅσῳ καὶ τὸ αἰσθητὸν αὐτῆς τοῦ ἐκείνης αἰσθητοῦ παχυμερέστερον ἦν. σχεδὸν γὰρ ὅσον λείπεται πρὸς λεπτομέρειαν ὁ ἀὴρ αὐγῆς, τοσοῦτον καὶ ἀτμὸς ἀέρος. ἔνεστι δὲ κἀξ αὐτῶν τῶν φαινομένων ἐναργῶς ἡμῖν ὁρμωμένοις συνιδεῖν, εἰς ὅσον ἥκειν εὐρύτητος, ἀναγκαῖον οὖσι τοὺς πόρους τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ μέρη σκεπάσματος. ἀντιφραχθέντος γάρ τινος ἐνίοτε τῶν ῥινῶν, ὥς που καὶ Πλάτων φησὶν, ὀσμὴ μὲν οὐδεμία ξυνδιηθεῖται, τὸ δὲ πνεῦμα τῶν ὀσμῶν ἐρημωθὲν, αὐτὸ μόνον ἕπεται. ἀλλὰ μὴν πρόδηλόν γε, ὡς τὸ τοιοῦτον φαινόμενον, ἐνδείκνυται παχυμερέστερον εἶναι τὸν ἀτμὸν τῆς εὐρύτητος τῶν ἐν τοῖς περιφραττομένοις † πόροις, ἀραιότερόν τε χρῆναι τούτων γενέσθαι τὸ σκέπασμα τοῦ τῶν ὀσμῶν αἰσθητηρίου. καὶ μὲν δὴ καὶ φαίνεται τὸ τοιοῦτον ὑπάρχον, εἴ τις ἐπὶ τεθνεῶτος ζώου λαβὼν αὐτὸ, πάντῃ διατείνειεν, πρὸς αὐγὴν τρέψας καθορᾶν. τέως μὲν γὰρ ἂν ῥυσσὸν ᾖ καὶ χαλαρὸν, ἐμπιπτόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ τοὺς πόρους σωμάτων, ἀφανεῖς αἱ διατρήσεις γίνονται. διαστάντων δ᾽ αὖθις ἐν τῷ τείνεσθαι ῥᾳδίως ἀνακαλύπτονται, πλὴν εἰ διαψύξειν ἄμετρον, ἢ πλείω χρόνον ἤδη κατεσκληκότων, ἢ κατεξηραμμένων ἀπεψυγμένων τῶν σωμάτων. ἀλλ᾽ εἰ καὶ πρὸ βραχέος εἴη τεθνεὸς τὸ ζῶον, ἄμεινον ὕδατι θερμῷ καταβρέχοντα, τὴν βάσανον τοῦ λεγομένου ποιεῖσθαι. μεγάλη δὲ πίστις τῆς ἀραιότητος τοῦ κατ᾽ αὐτὰ τὰ μόρια σκεπάσματος, καὶ ἡ πολλάκις γινομένη τῶν αὐτόθεν περιττωμάτων ἀθρόα κένωσις, ἃ δὴ βλέννας μὲν οἱ παλαιοὶ καὶ κόρυζαν ὀνομάζουσι, μύξας δὲ οἱ νεώτεροι. τοῦτο γάρ τοι καὶ αὐτὸ σύνηθες ἐν τοῖς μάλιστα τῇ φύσει τὸ σόφισμα, μηδαμόθεν παραλιπεῖν ὀργάνου μηδεμίαν ἐνέργειαν, ἢ χρείαν, ὅταν οἷόν τ᾽ ᾖ πολλὰς ὑφ᾽ ἑνὸς ἀποτελέσαι καλῶς. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ὑπερκειμένων κοιλιῶν, καὶ δεχομένων ἐξ ἀνάγκης πολλάκις ἐκ τῶν περιεχομένων αὐτὸν σωμάτων συρρέοντα περιττώματα, συνεχῶς ἂν ἀποπληξίαις ἡλίσκετο τὸ ζῶον, εἰ μή τινα κἀνταῦθα ἡ φύσις ἔτεμεν, πρὸς ἔκρουν ἐπιτηδείαν ὁδόν. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἑτέραν ἀμείνω τῆς εὐρείας τε ἅμα καὶ κατάντους. ἔσωθεν μὲν οὖν ἔξω διὰ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας πόρων τὰ περιττώματα φέρεται, ἔξωθεν δ᾽ ἔσω, τὰ τῆς ὀσφρητικῆς δυνάμεως αἰσθητά, καὶ δυσὶ ταύταις χρείαις ἓν ὄργανον ὑπηρετεῖ, τῇ μὲν εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν ἀναγκαίας, τῇ δ᾽ εἰς τὸ βέλτιον ζῆν. εἰσὶ μὲν καὶ ἄλλοι δύο τινὲς ὀχετοὶ κατάντεις ἐξερευγόμενοι δι᾽ ὑπερῴας εἰς τὸ στόμα τὰ τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου περιττώματα, καὶ ὅταν γε τελέως εὐπραγῇ, καὶ καλῶς περιγίνηται τῆς τροφῆς, ἀρκοῦσιν οὗτοι μόνοι, ὥσθ᾽ ἡ πρώτη χρεία τῶν εἰς τὰς ῥῖνας ἐγκεφάλου † συντρήσεων, ἧς ἕνεκα μάλιστα γεγόνασιν, οὐχ ἡ τῶν περιττωμάτων οὖσιν ἔκκρισις, ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ἐξ ἐπιμέτρου κακοπραγοῦντι ἐγκεφάλῳ βοήθημα. προτέρα δ᾽ αὐτῶν, ἡ τῶν ὀσμῶν διάγνωσις, καὶ ταύτης ἔτι

πρεσβυτέρα

† ἧπερ

† σκληρῶν

† πόρων

† συντετρήσεων

περιττεύοντα καὶ πρὸς αὐτό γε τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, ἡ εἰς ἐγκέφαλον εἰσπνοή. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο, ὥσπερ οὐδ᾽ ἄλλο τι μάτην εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους. διά γε οὖν ταῦτα πάντα, καὶ διὰ τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μόνη τῶν αἰσθήσεων ἡ ὀσφρητικὴ κατ᾽ αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῆν εἶναι τὸ σκέπασμα αὐτῆς πολύτρητόν τε ἅμα καὶ ἀραιότερον, ἑτοίμως μὲν παραπέμψον εἰς ἐγκέφαλον ἀέρα μετ᾽ ἀναπνοῆς ἕνεκα, ἀτμὸν δὲ διαγνώσεως ὀσμῶν, ἐκκενῶσον δ᾽ ἂν ἀθρόως, εἴ ποτ᾽ ἄρα δεήσειε πλῆθος περιττωμάτων, ἐξ ἀνάγκης δ᾽ ἠκολούθει τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, μεγάλη μὲν αὐτοῦ τοῦ σκεπάσματος εὐπάθεια, μεγάλη δὲ καὶ ἡ τοῦ κυριωτάτου σπλάγχνου ἐγκεφάλου βλάβη, προσέθηκεν αὐτῷ ἡ φύσις ὀστοῦν ποικίλως κατατετρημένον ὥσπερ σπογγιάν, ὑπὲρ τοῦ μηδ᾽ ἄλλο τι προσπίπτειν ἔξωθεν σκληρὸν σῶμα, μήτ᾽ ἀκραιφνῆ τὴν ψύξιν εἰσπνεόντων ἡμῶν, εὐθὺ τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἰέναι κοιλιῶν. οὐ γὰρ δὴ διὰ παντός γε ἐμέλλομεν εἰσπνεύσειν ἀέρα μετρίως ἔχοντα ψυχρότητος, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ πάνυ σφόδρα ψυχρόν. οὗτος οὖν εἰ κατ᾽ εὐθὺ φερόμενος ἐνέπιπτεν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἔψυξε τ᾽ ἂν αὐτὸν ἀμέτρως καὶ κίνδυνον ὑπὲρ ἁπάσης ἐπῆγε τῆς ζωῆς. ἀλλὰ τὰ προκείμενα τῶν μηνίγγων ὀστᾶ ταῦτα τὰ πολύτρητα καὶ σηραγγώδη, τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἀνατομικῶν ἠθμοειδῆ, τῆς τοιαύτης βλάβης ἀλεξήματα γεγόνασι. βέλτιον δ᾽ ἦν οὐκ ἠθμοειδῆ καλεῖν αὐτὰ μᾶλλον ἤπερ ἢ σπογγοειδῆ, καθάπερ Ἱπποκράτης εἴκαζε. ποικίλως γοῦν ἐστι ταῖς κατατρήσεσιν, ὥσπερ αἱ σπογγιαί, καὶ οὐκ εὐθύτρητα καθάπερ οἱ ἠθμοί. αὕτη μὲν γὰρ ἡ σκληρὰ μῆνιγξ, ἡ σκέπουσα τὸν ἐγκέφαλον διατέτρηται δίκην ἠθμοῦ. τὰ προκείμενα δ᾽ αὐτῆς ὀστᾶ πολυειδέστερον ἔτι, καὶ ὥσπερ αἱ σπογγιαί, μήτε εὐθείας ἀλλήλοις τῶν προκειμένων, μήθ᾽ ὅλον εὐθέων ἁπάντων ὑπαρχόντων, ἀλλ᾽ ἔστιν ὧν καὶ τοιούτων τῶν πλείστων μέντοι σκολιῶν τε ἅμα καὶ περιφερῶν, ὥστ᾽ ἄλλην τέ τινα μακρὰν καὶ περίοδον συχνὴν ἐκπεριελθεῖν δεῖ πρότερον, εἴ τι μέλλει δι᾽ αὐτῶν ὁδοιπορῆσαν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἰέναι. καί μοι δοκεῖ τινὰ δείξειν ἑτέραν ἐνταῦθα σοφίαν, οὐ σμικρὰν ὁ τῶν ζώων δημιουργός. ἔμπροσθεν μὲν γὰρ ἐπῃνοῦμεν αὐτόν, ὅτι πολλάκις ἓν ὄργανον ἐπιτήδειον ἔργοις πολλοῖς παρασκευάζει, νυνὶ δὲ πλέον ἔτι δεικνύειν ἔχομεν, ὡς ἀλλήλων οὖσι τοῖς ἔργοις τούτοις οὐ σμικρὰ χρεία. ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἐγένετο ταῦτα δὴ τὰ τοῖς σπόγγοις ἐοικότα προβλήματα, τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀσφαλείας ἕνεκα, πηρὸν δ᾽ αὐτῶν ἐκινδύνευεν ἀποδειχθῆναι τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, εἰ μὴ καὶ τὴν ἀναπνοὴν προσεκτήσατο. διὰ γὰρ τῶν σπογγοειδῶν σωμάτων διεξέρχεσθαι ῥᾳδίως οὐδὲν δύναται, μόναις ταῖς σωματικαῖς ποδηγούμενον ῥοπαῖς. ἀλλ᾽ ὕδατός γε πολλάκις ἐν αὐτοῖς περιεχομένου, φύσιν ἔχοντος ἀεὶ κάτω ῥέπειν, καὶ ταύτην φέρεσθαι τὴν ὁδόν, ὅμως οὐδὲν ἐκρεῖ, καί τοι τῶν γε ἠθμοειδῶν ὀργάνων διεκπίπτειν διὰ ταχέων καὶ τοὐναντίον, εἰ οἱ ἀτμοὶ ὑποτίθενται, κωλύει διέρχεσθαι ἄνω τὰ σπογγοειδῆ, συγχωρεῖ δ᾽ ἀνιέναι τὰ ἠθμοειδῆ. τουτὶ γὰρ μόνην αὐτῶν σχίζει τὴν συνέχειαν. ὅσα δὲ σπογγοειδῆ, καὶ τῆς οἰκείας ἐπέχει φορᾶς, ὥστ᾽ εἰ μέλλει τι ταχέως ἐκπεσεῖσθαι τοιούτου σώματος, ἤτοι θλίβεσθαι πανταχόθεν, τὸ αὐτὸ χρή, καθάπερ ὑπὸ τῆς χειρὸς ἡ σπογγιά, ἢ ἕλκεσθαι βιαίως, ὥσπερ εἰ προσθεὶς τὰ χείλη ἐκμυζήσειας, ἢ ὑπὸ τοῦ προωθεῖσθαι †κατόπιν ἐπείγοντος, ὥσπερ ὅταν ἐμφυσῶντες τοῖς τοιούτοις ὀργάνοις ἐκφράττομεν αὐτά. τοῖς τοίνυν σπογγοειδέσιν ὀστοῖς ἐκείνοις, ἡ μὲν τῆς εἰσπνοῆς τε καὶ τῆς ἐκπνοῆς ἐνέργεια, καλῶς ἂν ἐπεραίνετο. ἡ μὲν γὰρ ἕλκοντος ἔσω τὸν ἀέρα τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ δὲ ὠθοῦντος ἔξω γίνεται. ὅτε γὰρ ἐκκαθαίρεσθαι ποτὶ τὰ περιττώματα δυνατὸν ἦν, ὅτι μὴ χρόνῳ πολλῷ κατὰ βραχὺ διηθούμενα, καὶ ἡ τῶν ἀτμῶν ἄνοδος οὐδ᾽ ὅλως ἂν ἐγίνετο, φθανόντων διὰ τὸ βραδὺ τῆς διεξόδου συνίστασθαί τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ περιπλέκεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι, καὶ αὖθις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανέρχεσθαι φύσιν, ἐξ ἧς λεπτυνθείσης ἐγεγόνεισαν. ἀλλὰ νῦν γε μιχθεισῶν τῶν ἐνεργειῶν παρεμπόρευμα, τῆς μὲν εἰσπνοῆς ἡ τῶν ὀσμῶν γίνεται διάγνωσις, τῆς δ᾽ ἐκπνοῆς, ἡ τῶν περιττωμάτων ἔκκρισις, ἡ δὲ ῥύμη τῆς ἐν ταύταις ταῖς ἐνεργείαις φορᾶς τοῦ πνεύματος συνεπισύρεται πολλὰ τῶν καταμόνας ἀδυνατούντων διελθεῖν. αὐτὴ δ᾽ αὖ πάλιν ἡ τῶν ὀσμῶν διάγνωσις, οὐ σμικρὰ προσωφελεῖ τὴν ὅλην ἀναπνοήν, οὐκ ἐῶσα διαλανθάνοντας τοὺς μοχθηροὺς ἀτμούς, συνεισέρχεσθαι τῷ καθαρῷ πνεύματι. λυπουμένη γὰρ ὑπ᾽ αὐτῶν ἡ αἴσθησις, ἀναγκάζει δυοῖν θάτερον, ἢ φεύγειν ὅτι τάχιστα ἀπ᾽ αὐτῶν, ἢ προσφέρειν τι ταῖς ῥισὶ τοιοῦτον, οἷον κωλύειν μὲν τοὺς ἀτμούς, διαπέμπειν δὲ τὸν ἀέρα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ καθαίρεσθαι τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους ὑπὸ γλίσχρων ἢ παχέων ἐνίοτε φραχθέντας περιττωμάτων, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν ἑτέρως ἄμεινον, ἢ ὡς νῦν ἔχει κατασκευασθῆναι. οὐ γὰρ ὀσφρητικοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναπνευστικοὶ γενηθέντες, ἑκατεράκις ἐκκαθαίρονται, ποτὲ μὲν ἔσω, ποτὲ δ᾽ ἔξω τοῦ πνεύματος ἰόντος. εἰ δὲ καὶ μειζόνως ποτὲ φραχθεῖεν, ἢ ὡς ταῖς μετρίαις τε καὶ συνήθεσι φοραῖς αὐτοὺς ἐκκαθαίρεσθαι, τὴν καλουμένην ἐκφύσησιν ἀθρόαν οὖσαν ἐκπνοὴν ἐργασάμενοι τῷ σφοδρῷ τῆς κινήσεως ἐκμοχλεύομεν ἅπαν ὅσον ἰσχυρῶς ἐνεσφήνωτο, ὥστ᾽ οὐ μικρὰν ταύτην ἀμοιβήν, οὐδὲ τυχόντα τινα ἔρανον ἀντεισφέρουσιν, ἀλλήλαις αἱ κατὰ τὰ πέρατα τῶν προσθίων κοιλιῶν, ἐνέργειαί τε καὶ χρεῖαι πλέονες ἅμα γεννηθεῖσαι. ἀλλ᾽ εἴς τε τὸ ζῆν τὸ ζῷον, καὶ εἰς τὸ κάλλιον ζῆν ἐξεῦρεν αὐτῶν ἡ φύσις τὴν κοινωνίαν, κέρδους οὐ σμικροῦ προσιόντος, καὶ τοῦ μὴ δεῖσθαι τοσούτων ὀργάνων κατασκευῆς ὅσων καὶ χρειῶν, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ πολλάκις ἓν ὄργανον ἐνεργείαις τε καὶ χρείαις πολλαῖς. ὥσπερ οὖν καὶ ἡ μῆνιγξ ἡ λεπτή, ἅμα μὲν στηρίζει τὸν ἐγκέφαλον, ἅμα δὲ καὶ σκέπει, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι σύνδεσμος γίνεται τῶν κατ᾽ αὐτὸν ἀγγείων ἁπάντων. ἔοικε μὲν γὰρ ἐμβρύου χορίῳ καὶ μεσαραίῳ ζώου. καὶ γὰρ ἐκείνων ἑκάτερον ἐκ πολλῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν ἐγγὺς ἀλλήλων κειμένων, ὑμένι λεπτῷ τὰ μεταξὺ διαστήματα συνυφασμένον ἐγένετο. καὶ ἡ μῆνιγξ ὡσαύτως ἁπάσας συνδεῖ τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας, ὅπως μὴ παραλλάττοιέν γε καὶ περιπλέκοιντο, καὶ τῆς θέσεως ἐξίσταιντο κατὰ τὰς κινήσεις, ἀστήρικτον ἔχουσαι τὴν βάσιν, ὡς ἂν ἐφ᾽ οὕτως ὑγροῦ καὶ μαλακοῦ, καὶ ὀλίγου δεῖν ῥυτοῦ σώματος ὀχούμεναι. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ περιέχει μόνον τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ βάθους αὐτοῦ διαδύεται, καὶ πάντη διεξέρχεται, καὶ ὅλον αὐτὸν διαπλέκει, πανταχόσε τοῖς ἀγγείοις παρεκτεινομένη, μέχρι τῆς ἔνδον εὐρύτητος τῶν κοιλιῶν. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μέν, οὐκ οἶδα πῶς οὐκ ἀποθέμενοι τὸν ὕπνον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνατομικῶν, χοροειδῆ πλέγματά τε καὶ συστρέμματα καλοῦσι τὸ μόριον τῆς λεπτῆς μήνιγγος, ὅσον ὑπέζωκε τὰς κοιλίας ἔνδοθεν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων μερῶν οὐκ ἐθέλουσιν οὔτε εἰκάζειν, οὔτε ὀνομάζειν ὡσαύτως, ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν χρείαν τὴν αὐτὴν χορίῳ

† κάτω

τε καὶ μεσεντερίῳ γνωρίζομέν τε καὶ ἀποφαινόμεθα, καὶ συνδεῖν φαμὲν ἐν ἐκείνοις τὰς ἀρτηρίας καὶ φλέβας,
† καὶ ἐν τούτοις δὲ † κατ᾽ αὐτὰς μὲν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐγκέφαλον αὐτόν. ἱκανὴ δὲ πίστις τοῦ συνέχεσθαί τε καὶ σφίγγεσθαι πρὸς
τῆς λεπτῆς μήνιγγος τὸν ἐγκέφαλον, ἡ νῦν μέλλουσα λεχθήσεσθαι. λαβὼν γὰρ ὁτουοῦν ζώου, κάλλιον δὲ ἢ τῶν μειζόνων
τούτων, γεγυμνωμένον μὲν πανταχόθεν ἤδη καὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἐπικείμενον δ᾽ ἔτι καὶ συνεχόμενον τοῖς κατὰ τὴν
βάσιν, ἀποδεῖραι αὐτοῦ πειρῶ τὴν λεπτὴν μήνιγγα, θεώμενος εὐθέως, ὡς καθ᾽ ἕκαστον τῶν γυμνουμένων μορίων
ἀποχεῖταί τε καὶ πλατύνεται πρὸς τοὐκτός. ἡνίκα δὲ ἤδη γυμνὸς ᾖ, πανταχόθεν ἀντὶ στρογγύλου τε τὴν περιφορὰν
πλατὺς γίνεται, καταπιπτόντων τε αὐτῶν καὶ περιρρεόντων τῶν ὑψηλῶν μερῶν εἰς τὰ πλάγια, καίτοι ταῦτα
σοῦ δρῶντος ἐπὶ τεθνεῶτος δηλονότι τοῦ ζώου, πολὺ μὲν ἤδη πνεῦμα, πάμπολυς δ᾽ ἀτμὸς ἐκκεκένωται. πᾶσα δ᾽ ἡ
σύμφυτος θερμασία, αὐτὸν ἐκλέλοιπεν, ὅσον τ᾽ αἵματος, ἢ φλέγματος, ἢ τινὸς ἄλλης ὑγρότητος ἐν αὐτῷ περιεί-
χετο, πέπηγεν ἅπαντα ὑπὸ τῆς ψύξεως, ὥστ᾽ ἐξ ἁπάντων τούτων σκληρὸς καὶ ψυχρὸς γέγονεν. ἀλλ᾽ ὅμως τὰ νῦν
ἔτι σαφῶς ἐνδείκνυται, σφίγγεσθαί τε καὶ συνέχεσθαι δεόμενον ὑπὸ τῆς χοροειδοῦς μήνιγγος, πῶς οὖν οὐχὶ πολὺ μᾶλ-
λον περιιόντος τοῦ ζώου τῶν αὐτῶν ἐδεῖτο; καὶ γὰρ οὖν καὶ σκέπασμα σύμφυτον ἔχων αὐτὴν πολὺ μᾶλλον, ὅθ᾽ ὑγρὸς
ἦν ἔτι καὶ μαλακὸς ἐδεῖτο, ἢ ὡς νῦν ἐπὶ τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζώου φαίνεται διακείμενος. ἔστι μὲν γὰρ αὖ τῷ καὶ ἡ πα-
χεῖα μῆνιγξ σκέπασμα, μᾶλλον δ᾽ οὐχ ἁπλῶς σκέπασμα χρὴ καλεῖν αὐτὴν, ἀλλ᾽ οἷον ἀμυντήριόν τι πρόβλημα
ταῖς τοῦ κρανίου προσβολαῖς ἐκκείμενον. ἀλλ᾽ ἥ γε λεπτὴ τὸ σύμφυτόν ἐστιν ὄντως αὐτοῖς σκέπασμα. καὶ γὰρ δὴ
καὶ ἀφέστηκεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ παχεῖα, τοῖς διεκπίπτουσιν ἀγγείοις μόνοις συνεχομένη, καὶ εἴπερ μὴ μέσην ἡ φύσις ἐτε-
τάχει τὴν λεπτὴν, οὐκ ἂν ἄλυπος ἡ πρὸς τὴν παχεῖαν μήνιγγα ἐγκεφάλου γειτνίασις ὑπῆρχεν. ὥσπερ οὖν ὁ Πλάτων
γῆς καὶ πυρὸς, ἐπειδὴ πόρρω τὴν φύσιν ἀλλήλων ἦσαν, ὕδωρ τε καὶ ἀέρα μεταξὺ θεῖναι φησὶ τὸν θεόν. οὕτω κἀγὼ
φαίην ἂν ἐγκεφάλου τε καὶ κρανίου πόρρω ταῖς οὐσίαις διεστηκότων, ἐν τῷ μεταξὺ θεῖναι τὴν φύσιν ἀμφοτέρας
τὰς μήνιγγας, οὐκ ἀρκεσθεῖσαν ἐνὶ δεσμῷ φιλίας συναγωγῷ. χρὴ γὰρ οὐ τῇ θέσει μόνον ἐν τῷ μέσῳ τετάχθαι τὸ μέ-
σον ὄντως, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει. τῇ φύσει δέ ἐστι μέσον, ὃ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἀφέστηκε τῶν ἄκρων. οὐδετέρα
δ᾽ ἀπέχει τῶν μηνίγγων ἀνάλογον ἐγκεφάλου τε καὶ κρανίου. ἀλλ᾽ ἡ μὲν λεπτὴ, πλεῖον τῆς ὀστοῦ σκληρότητος ἀπολεί-
πεται, ἤπερ αὖ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου μαλακότητος ἐπλεονέκτει. ἔμπαλιν δὲ ἡ παχεῖα, πάμπολυ μὲν ἐγκεφάλου σκλη-
ροτέρα, βραχὺ δ᾽ ἦν ὀστοῦ μαλακωτέρα, ὥστ᾽ εἰ μὲν τὴν λεπτὴν μόνην ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, οὐκ ἂν ἦν ἀζήμιος,
ἡ πρὸς τὸ κρανίον αὐτῆς ὁμιλία. εἰ δέ γε τὴν σκληρὰν αὐτὸς αὖ οὗτος ὁ ἐγκέφαλος ἐπόνει, ἵν᾽ οὖν μήτ᾽ ἐκεῖνος τι
πάσχῃ, μήτε τὸ σκέπασμα, προτέρα μὲν ἡ λεπτὴ μῆνιγξ, ἐπ᾽ αὐτῇ δ᾽ ἡ παχεῖα γέγονεν, ὅσον ὀστοῦ μαλακωτέρα,
τοσοῦτον τῆς λεπτῆς οὖσα σκληροτέρα. ὅσον δὲ ταύτης ἐστὶν ἡ λεπτὴ μαλακωτέρα, τοσοῦτον ἐκείνης ὁ ἐγκέφαλος. διτ-
ταῖς οὖν ἡ φύσις μεσότησι χρησαμένη, καίτοι πορρωτάτω ταῖς ποιότησιν ὑπάρχει, κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐγγὺς
ἀλλήλων ἀλύπως κατέθετο. ἡ μὲν οὖν χοροειδὴς μῆνιγξ, σύμφυτόν ἐστιν ἐγκεφάλου σκέπασμα, καθάπερ τι
δέρμα ζώου. ταύτης δ᾽ ἡ παχεῖα, σύμφυτον μὲν οὐκέτι, πολλαχόθεν μέν τι συμφυές. αὐτῇ δ᾽ αὖ πάλιν τῇ παχείᾳ
τὸ περικείμενον ἔξωθεν ὀστοῦν, ὃ δὴ καὶ κρανίον ὀνομάζουσι, καθάπερ τι κράνος ἐπίκειται. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τούτων ὠλι-
γώρηταί τι τῇ φύσει, ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοὶ, σύμφυτον μὲν οὐ δυνάμενοι τὸ κράνος ἀπεργάσασθαι, δεό-
μενοι δ᾽ ὅτι μάλιστα σφίγγεσθαι πανταχόθεν ὑπ᾽ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀσφαλῶς, δεσμοὺς ἐπιτηδείους προπαρα-
σκευάζουσιν, ἐν ταῖς εὐκαίροις περιβολαῖς, καὶ οὕτως αὐτὰς συναρμόζουσιν ἀκριβῶς, ὡς μηδὲν ἀπολείπεσθαι δο-
κεῖν τῶν συμφύτων. οὕτω καὶ ἡ φύσις, ἐπειδὴ διὰ τὴν τῆς οὐσίας ἀνομοιότητα σύμφυτον οὐκ ἠδύνατο πάντῃ τὴν
μήνιγγα τῷ κρανίῳ ποιῆσαι, καίτοι δεομένη, τὸ μένον ἔτι καὶ λοιπὸν εἰς ἀσφάλειαν ἐτεχνήσατο, δεσμοὺς ἐξευ-
ροῦσα πλείονας, ἢ κατὰ τοὺς ὑφ᾽ ἡφαίστου τεχνηθέντας. οἱ μὲν γὰρ συνδεῖν μόνον ἠδύναντο, τοῖς δὲ πρὸς τούτῳ καὶ
ἄλλα μείζω χρηστὰ πρόσεστι. τίνες οὖν οἱ δεσμοὶ, καὶ πῶς ἐλίττονται περὶ τὸ κρανίον, καὶ πῶς αὐτὸ ξυνδοῦσι τῇ
σκληρᾷ μήνιγγι, καὶ τίνες ἄλλαι παρ᾽ αὐτῶν ὠφέλειαι τοῖς ζώοις; οἱ μὲν δεσμοὶ τῆς μήνιγγος αὐτῆς ἀποφύονται λε-
πτοί τινες ὑμένες, ὁδοὶ δὲ αὐτοῖς, ὥστε μὴ διεκπίπτειν ἐκτὸς αἱ ῥαφαὶ τῆς κεφαλῆς εἰσι. περιτεινόμενοι γὰρ οὗτοι
περὶ τὸ καθ᾽ ἑαυτὸν ἕκαστον μέρος, ὅθεν ἀνέχον, ἐντεῦθέν τε προϊόντες ἀπαντῶσιν ἀλλήλοις, καὶ ξυνάπτονται καὶ
συμφύονται, καὶ τελέως ἑνοῦνται, καὶ κοινὸν ἐξ ἁπάντων ἑαυτῶν ἕνα γεννῶσιν ὑμένα, τὸν περικράνιον ὀνομα-
ζόμενον, οἷς ὅτι μὲν συνδεῖ τὴν σκληρὰν μήνιγγα τῷ κρανίῳ, καὶ πρὸ τοῦ θεάσασθαι διὰ τῆς ἀνατομῆς, ἤδη τῷ λόγῳ
φαίνεται. τίνας δὲ ἄλλας χρείας παρέχεται τοῖς ζώοις, καιρὸς νῦν οὐκ ἂν εἴη τοῦ λέγειν. ἤδη γὰρ καὶ ταῦτα περαι-
τέρω τοῦ δέοντος, ὥσπερ ἵππος τις ἔκφορος ὁ λόγος ἐπιλαθόμενος τῆς καμπῆς διεξῆλθεν. ἀναμιμνησκόμενος μὲν
οὖν αὖθις αὐτῶν, ἐπανάγω δέ γε πάλιν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων ἐξηνέχθην,
τῇ μὲν τῆς λεπτῆς μήνιγγος ἐξηγήσει τὴν τῆς παχείας συνάψας, ταύτῃ δ᾽ αὖθις τὴν τοῦ κρανίου τε καὶ περικρανίου.
ἀλλὰ νῦν γε πρῶτα μὲν ὑπὲρ τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ λεγέσθω, μεγέθους τε πέρι καὶ θέσεως ἑκάστης, καὶ σχήματος, καὶ
τῶν πρὸς ἄλληλα συντρήσεων, καὶ τοῦ παντὸς αὐτῶν ἀριθμοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων τε καὶ πα-
ρακειμένων αὐτοῖς μορίων. αἱ μὲν δὴ πρόσθιοι δύο, τήν τ᾽ εἰσπνοὴν, καὶ τὴν ἐκπνοὴν, καὶ τὴν ἐκφύσησιν ἐργά-
ζονται τὴν ἐξ ἐγκεφάλου. δέδεικται γὰρ ἑτέρωθι περὶ τούτων. ἀποδέδεικται δὲ, καὶ ὅτι προκατεργάζονταί γε
καὶ προπαρασκευάζουσιν αὐτῷ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι τοῖς κάτω μέρεσι σφῶν αὐτῶν, τοῖς
πρὸς τὰς ῥῖνας ἅμα μὲν ὀσφρητικόν ἐστιν ὄργανον, ἅμα δὲ οἷον ὀχετός τις, εἰς περιττωμάτων ἐκροὴν ἐπιτήδειος, ὀλί-
γῳ πρόσθεν εἴρηται. δύο δ᾽ ἦν ἄμεινον αὐτὰς οὐ μίαν ὑπάρχειν, ὡς αὖ τὰ τῆς κάτω συντρήσεως διττῆς γεγενημένης, καὶ
τῶν αἰσθητηρίων ἁπάντων διδύμων, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου διφυοῦς. ἔστι μὲν γάρ τις καὶ ἄλλη χρεία ταύτης τῆς δι-
δυμότητος, ἣν ὅταν ἐπὶ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, μεταβῶμεν ἐροῦμεν. ἀλλ᾽ ἥ γε πρώτη τε, καὶ κοινοτάτη πάντων
τῶν διφυῶν ὀργάνων ἤδη δ᾽ ἐστιν, ἵν᾽ εἰ καὶ θάτερον αὐτῶν πάθοι, τὸ λοιπὸν ὑπηρετοίη, καὶ ἡμεῖς ποτε τὸ παράδοξον ἐκεῖ-
νο θέαμα, τὸ ἐπὶ τοῦ ἰωνίας ἐν σμύρνῃ γενόμενον ἐθεασάμεθα, τοῦ ζωθέντος νεανίσκου εἰς τὴν ἑτέραν τῶν προσθίων κοι-
λιῶν

κιῶν, εἴτε περιγινόμενον, ὡς ἐδόκει βουλήσει θεοῦ, ἀλλ᾽ οὐκ ἂν οὐδ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον ἐξήρκεσεν ἀμφοτέρων ὁμοῦ τρωθει-
σῶν. οὕτως οὖν, εἰ καὶ χωρὶς τοῦ τρωθῆναι πάθημά τι περὶ τὴν ἑτέραν συμπέσοι, τῆς λοιπῆς μενούσης ὑγιοῦς, ἧττον εἰς
τὴν ζωὴν βεβλάψεται τὸ ζῶον, ἢ εἰ ἀμφότερα πάθοιεν ἅμα, καὶ μὴν ἴσον ἐστὶν, ἢ δυεῖν οὐσῶν ἀμφοτέρας ἅμα πα-
θεῖν, ἢ μιᾶς ἐξ ἀρχῆς γενομένης, μίαν εἶναι τὴν πάσχουσαν, ὥστ᾽ ἀσφαλέστερον ἐν οἷς ἐγχωρεῖ τὸ διφυὲς τοῦ μονοφυοῦς.
ἐγχωρεῖ δὲ οὐ πάντῃ οὕτως γενέσθαι, δύο γοῦν γενέσθαι ῥάχεις ἑνὸς ζώου, παντάπασιν ἦν ἀδύνατον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ
δύο μυελοὺς νωτιαίους. εἰ δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος κοιλίαν, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν γενέσθαι διττὴν, ἐξ αὐ-
τῆς γε τὸν νωτιαῖον μυελὸν βλαστάνειν. ἀλλ᾽ ὅτι πάντα τὰ κατὰ τὸ σῶμα νεῦρα, τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς, ἢ ἐκ τῆς
παρεγκεφαλίδος, ἢ ἐκ τοῦ νωτιαίου πεφυκέναι χρὴ, καὶ τὴν ταύτην κοιλίαν ἀξιόλογον εἶναι τὸ μέγεθος, καὶ τὸ προ-
κατειργασμένον ἐν ταῖς προσθίαις ψυχικὸν πνεῦμα μεταλαμβάνειν, ὥστε ἀναγκαῖον ἦν γίνεσθαι τὸν πόρον ἐξ
ἐκείνων εἰς ταύτην. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται μεγάλη μὲν αὕτη, μέγιστος δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν κοιλιῶν ἐμβάλ-
λων εἰς αὐτὴν πόρος, καὶ κατὰ τοῦτόν γε μόνον ἡ ἔμφυσίς ἐστι τῇ παρεγκεφαλίδι πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. οὕτω γὰρ
ἑκατέραν τὴν μοῖραν αὐτοῦ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς περὶ τὸν Ἡρόφιλον, τὴν μὲν ἔμπροσθεν ὑπὸ τοῦ παντὸς ὀνόματος διὰ
τὸ μέγεθος. ὄντος γὰρ αὐτοῦ διφυοῦς, ὡς εἴρηται, τῶν μορίων, ἑκάτερον πολὺ μεῖζόν ἐστιν ὅλης τῆς παρεγκεφαλίδος,
τὴν δ᾽ ὄπισθεν ὅτι τῆς πρώτης φθασάσης τὸ τοῦ παντὸς ὄνομα σφετερίσασθαι, δικαιότερον οὐκέτ᾽ ἦν εὑρεῖν ἕτερον
ὄνομα τῇ παρεγκεφαλίδι τοῦ νῦν ὄντος. ἄλλοι δ᾽ αὖ τινὲς οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ἐγκρανίδα τε καὶ ἔγκρανον ὀνομάζουσι, καὶ
οὐ χρὴ μέμφεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, εἰ σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας ἐποίουν ὄνομά τι, πολλῶν κἀν τῷ βίῳ παντὶ κατ᾽
ἐξοχὴν ὠνομασμένων, ἢ μεγέθους, ἢ δυνάμεως, ἢ ἀρετῆς, ἢ ἀξιώματος ἕνεκα. διειργόμενος νῦν ἀπὸ τῆς κεφαλίδος
ὁ ἐγκέφαλος, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τῆς τῆς παχείας μήνιγγος διπλώσεως δεόμενος, κἂν καθ᾽ ἕν τι συναφθῆναι μέ-
ρος, ἕνεκα τῆς τοῦ προειρημένου πόρου γενέσεως, εἰς μίαν πρότερον χώραν τὰς κοιλίας ἀμφοτέρας ἐπεράτωσεν. ἣν
δὴ τετάρτην ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ἀριθμοῦσι τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου κοιλίαν. εἰσὶ δ᾽ οἳ σύντρησιν μὲν αὐτὸ τοῦτο
καλοῦσι τῶν δύο κοιλιῶν, ἑτέραν δέ τινα χρῆναι νομίζειν οὐκ ἐπιτρέπουσιν. ἐγὼ δὲ, εἴ τε κοινὴν ἀμφοτέρων, εἴ τε καὶ
τρίτην τινὰ παρ᾽ αὐτὰς ἑτέραν κοιλίαν ἐθέλοι τις ὑπολαμβάνειν αὐτὴν, ἡγοῦμαι μὲν ἐκ τούτων, οὔτ᾽ ὠφελεῖσθαί τι
τοῦ λόγου τὴν προκειμένην διέξοδον, οὔτε βλάπτεσθαι. τὴν δ᾽ αἰτίαν τοῦ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, τὰς προσθίους κοιλίας
ἄξιον γινώσκειν. ἔστι δ᾽ αὕτη τις ἡ τοῦ συνάπτοντος αὐτὰς τῇ παρεγκεφαλίδι τοῦ πόρου γένεσις. ἐκ ταύτης γὰρ
ἐκεῖνος ὁρμώμενος τῆς κοιλότητος, ἐκδεχόμενός τε τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῇ πνεῦμα, διαπέμπει τῇ παρεγκεφα-
λίδι. τὸ δὲ ὑπὲρ τὴν κοινὴν κοιλότητα μόριον ἐγκεφάλου, καθάπερ οἰκίας τις ὄροφος εἰς κοίλην σφαίρας ἐπι-
φάνειαν περιαγόμενον, οὐκ ἂν ἀλόγως δόξειεν ὀνομάζεσθαι, καμάριόν τε καὶ ψαλλιοειδὲς, ὅτι καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν οἰκο-
δομημάτων, ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀρχιτεκτονικοῖς, καμάρας τε καὶ ψαλλίδας ὀνομάζειν. καὶ οἷς γε τετάρτη τις αὕτη κοι-
λία νενόμισται, κυριωτάτην εἶναι φασὶν αὐτὴν ἁπασῶν τῶν καθ᾽ ὅλον τὸν ἐγκέφαλον. Ἡρόφιλος μὲν οὐ ταύτην,
ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι, κυριωτέραν ἔοικεν ὑπολαμβάνειν. ἡμεῖς δ᾽ ἣν τινὰ μὲν ἔχειν χρὴ περὶ τούτων δό-
ξαν, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασιν αὐτάρκως εἰρήκαμεν. ἐνταυθοῖ δὲ
τὰς χρείας μόνας ἀρκεσθησόμεθα διεξιόντες, οὐδὲ ταύτας ἁπάσας μετ᾽ ἀποδείξεως, ἀλλ᾽ ὅσαι δόγμασιν ἐν ἐκείνῃ
τῇ πραγματείᾳ προαποδεδειγμένοις ἐξ ἀνάγκης ἕπονται, τῶν προηγουμένων μόνων ὑπομνήσαντες δογμάτων,
ἐξ ἑτοίμου ληψόμεθα. τὴν δὴ τοῦ ψαλλιοειδοῦς ἐκείνου σώματος χρείαν, οὐκ ἄλλην τινὰ, ἢ τὴν τῶν ψαλλίδων αὐτῶν
τῶν ἐν τοῖς οἰκοδομήμασιν ὑποληπτέον. ὡς γὰρ κἀκεῖναι βαστάζειν τὸ ἐπικείμενον ἄχθος ἐπιτηδειότεραι παντὸς
ἄλλου σχήματος, οὕτω καὶ τοῦτο τὴν ὑπερκειμένην ἐγκεφάλου μοῖραν ἅπασαν ἀλύπως ὀχεῖ. πάντῃ τε γὰρ ὁμοιότα-
τον ἑαυτῷ τὸ κυκλοτερές ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο πάντων σχημάτων δυσπαθέστερον, καὶ μὴν τοι καὶ μέγιστον ἁπάντων τῶν
ἴσον ἐχόντων περίμετρον. ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο σμικρὸν ἀγαθὸν ἀγγείοις, καὶ πόροις, καὶ κοιλίαις, καὶ πᾶσιν ὅσων ἡ γένε-
σις ἕνεκα τοῦ δέξασθαί τινας οὐσίας. ἄριστα γὰρ ἐν αὐτοῖς ὅσα πλεῖστον ὑποδέχεται, σμικρότατα τοῖς τοῦ σώματος
ὄγκοις ὑπάρχοντα, ὥστε καὶ περὶ τοῦ μεταξὺ πόρου ταύτης τε τῆς κοιλίας τῆς ὑποκειμένης τῷ ψαλλιοειδεῖ, καὶ
τῆς ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι τὰς αὐτὰς, ἔχοις ἂν λέγειν χρείας τοῦ σχήματος. καὶ γὰρ δυσπαθέστατον καὶ πολυχωρότα-
τον, καὶ βαστάζειν ἄχθος ἐπιτηδειότατον, τὸ περιφερές. οὕτω δὲ καὶ περὶ πάντων τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα πόρων, καὶ
περὶ πασῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ περὶ πασῶν κοιλιῶν. ἅπασαι μὲν γάρ εἰσι σφαιροειδεῖς, ἀλλὰ τὰς ἀπο-
φύσεις τε καὶ ἐπιφύσεις, καὶ συναναστομώσεις, ἡ μὲν τῆς σφαίρας ἀκρίβεια διαφθείρεται, τὸ περιφερὲς δ᾽ ἔτι μένει
σχῆμα. καὶ εἴγε τὸ μέσον αὐτὸ κοιλίας ᾑστινοσοῦν ἐπισκοποῖς, τίνος ἂν μᾶλλον εὕροις αὐτὸ σφαιροειδέστερον, ὡς ἂν
μήπω νενοθευμένον ταῖς ἀποφύσεσιν, ἀλλ᾽ ἔτι διασῶζον τὴν γνησίαν τοῦ σχήματος ἰδέαν, οὕτω τοι καὶ αὐτῶν τῶν
προσθίων κοιλιῶν, ἐὰν ἀφῃρημένην νοήσῃς, τήν τε τῆς κοίλης, καὶ μέσης χώρας ψαλλίδος, καὶ τὰς γ᾽ ὧδε τὰς ῥῖνας
καταφερομένας ἀποφύσεις, ἔτι τε τὰς εἰς τὰ πλάγιά τε ἅμα καὶ κάτω, περὶ ὧν τῆς χρείας αὖθις εἰρήσεται, σφαιροειδεῖς
ἀκριβῶς εὑρήσεις τὸ λοιπόν. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς ὀπίσω, τῆς κατὰ τὴν παρεγκεφαλίδα, τήν τε τοῦ προειρημένου πό-
ρου κατάφυσιν, καὶ τὴν εἰς τὸν νωτιαῖον ἔκφυσιν ἂν ἀφέλῃς, ἔσται σοι καὶ αὕτη σφαιροειδής. περὶ μὲν δὴ τοῦ σχήματος
αὐτῶν, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ τοῦ μεγέθους, οὐκ ἐνταυθοῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντῃ τοῦ σώματος. αἱ μὲν ὑλωδεστέρας
οὐσίας ὑποδεχόμεναι κοιλίαι, μείζους εὐλόγως εἰσὶν, αἱ δὲ τὰς ὡς ἄν τις εἴποι δυναμικωτέρας, ἐλάσσους. πολὺ γὰρ
ἐν ἑκάστῃ τῶν ὑλῶν τὸ περιττὸν, οὗ διακριθέντος τε καὶ ἀποκριθέντος, καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ χρηστοῦ τῇ προσηκούσῃ ποιότητι
κοσμηθέντος, ἤδη τὸ προκείμενον ἤδη τέλος ἀφῖχθαι, λέγοιτ᾽ ἂν ὀρθῶς ὁ δημιουργὸς, ὥστε καὶ ἡ τῆς παρεγκεφαλίδος
κοιλία κατὰ λόγον ἐλάττων ἐγένετο τῶν προσθίων. εἰ δὲ καὶ τὴν κοινὴν χώραν αὐτῶν ἐξετάζοι τις, ἰδίᾳ τετάρτην
ἀριθμῶν ἐγκεφάλου κοιλίαν, καὶ ταύτης ἐλάττων ἐστὶν ἡ τῆς παρεγκεφαλίδος. ἡ μέν τοι χοροειδὴς μῆνιγξ, ἣν ὑπεζωσ-
μένην τὰς κοιλίας ἔνδοθεν ἐλέγομεν, ἄχρι ταύτης προέρχεται τῆς κοιλότητος, τῆς ἐν τῷ ψαλλιοειδεῖ. τὰ γὰρ ἑξῆς τού-
των σώματα, περὶ τὸν πόρον ἤδη σκληρότερα τὴν σύστασίν ἐστιν, ἢ ὡς δεῖσθαι διαζώσματος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ

τὴν ὀπισθίαν κοιλίαν ἅπασαν. ἐλέχθη γοῦν οὖν καὶ πρόσθεν ὡς ἡ παρεγκεφαλὶς ὅλη, πολύ τι παραλλάττει σκληρότητι τῶν ἐγκεφάλων, ὥστε μοι θαυμάζειν ἐπέρχεται τῶν περὶ Πραξαγόραν καὶ Φιλότιμον, οὐ τῆς τῶν δογμάτων ἀτοπίας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐν ταῖς διαιρέσεσι φαινομένων τῆς ἀγνοίας. ὑπεραύξημα γάρ τι καὶ βλάστημα τοῦ νωτιαίου μυελοῦ νομίζουσιν εἶναι τὸν ἐγκέφαλον, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκ μακρῶν ἑλίκων συγκεῖσθαι φασίν, καίτοι τοῦ μὲν ὀπισθίου ἐγκεφάλου τοῦ περὶ νωτιαίῳ συνεχοῦς ἥκιστα μετέχοντος τῆς τοιαύτης συνθέσεως, ἐναργεστάτην δ' αὐτὴν καὶ πλείστην ἐπιδεικνυμένου τοῦ προσθίου. καὶ τὸ τούτου γ' ἔτι μεῖζον σφάλμα τῶν ἀνδρῶν οὐ γινώσκουσιν, ὅτι τοῖς κατὰ βάσιν μόνην ἐγκεφάλου μέρεσι συνεχές ἐστιν ὁ νωτιαῖος, ἃ μόνα τῶν κατ' αὐτὸν μορίων οὐχ ἑλίκωται. σκληρὰ γὰρ ὄντα παρ' ἑαυτῶν, ἔχει τὴν τῆς ἕδρας ἀσφάλειαν, οὐδὲν τῆς λεπτῆς μήνιγγος διαζωννούσης τε καὶ στηριζούσης δεόμενα. οὕτως ἄρα καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν, ὅταν ἀτιμάσαντες ἀλήθειαν, οἷς ἐξ ἀρχῆς ἔθεντο δόγμασιν ἀκολουθεῖν ἐθέλωσιν, ἀσχημονεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλὰ καὶ ὅσοι πρὸς τοῦ κρανίου διατετυπῶσθαι φασὶ τὸν ἐγκέφαλον, οὐδ' ὅτι τῆς σκληρᾶς μήνιγγος ἀφέστηκεν αὐτὸς, οὐδ' ὡς ἐκείνη τοῦ κρανίου ψαύει μὲν, οὐ συμπέφυκε δὲ γινώσκειν ἐοίκασιν. ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐκείνην ἐχρῆν ἐντετυπῶσθαι πρότερον, οὐδ' ὡς αὐτὸ τὸ κρανίον ἐστὶ τοιοῦτον, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου γεγόναμεν, οὐ χρὴ παραλιπεῖν ἀνεξήγητον οὐδὲ τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος ἰδέαν. οὐ γὰρ ἐξ ἑλίκων μεγάλων τῇ λεπτῇ μήνιγγι διειλημμένων, ὥσπερ ὁ ἐγκέφαλος, ἀλλ' ἐκ πολλῶν μὲν καὶ αὐτῶν πάνυ σμικρῶν σωμάτων, οὐ μὴν τὸν αὐτὸν ἐκείνων τρόπον σύγκειται. ἐπειδὴ γὰρ δι' ὅλου τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον σώματος, οὐκ ἐν ταῖς κοιλίαις αὐτοῦ μόναις, ὡς ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, περιέχεται πνεῦμα ψυχικὸν, ἡγεῖσθαι χρὴ καὶ κατὰ τὴν παρεγκεφαλίδα, μέλλουσάν γε τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα νεύρων ἀρχὴν γενήσεσθαι, πλεῖστον τοῦτο περιέχεσθαι πνεῦμα, καὶ τὰς μεταξὺ δὴ χώρας ἐκείνας τὰς συναπτούσας αὐτῆς τὰ μόρια τὰς ὁδοὺς εἶναι τοῦ πνεύματος. Ἐρασίστρατος δὲ ὅτι μὲν ἐγκεφάλου ἔγκειται ποικιλότερον ἡ ἐπεγκρανὶς (οὕτω γὰρ αὐτὴν ὀνομάζει) καλῶς ἀποφαίνεται, πολύπλοκόν γε εἶναι φάσκων ἐπ' ἀνθρώπων, μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ζώων, αὐτήν γε ταύτην καὶ σὺν αὐτῇ τὸν ἐγκέφαλον, ὅτι οὐ περίεστιν † αὐτῶν ἀνθρώπῳ τὸ νοεῖν, οὐκέτ' ὁμοίως ὀρθῶς μοι δοκεῖ γινώσκειν. ἐχόντων γε δὴ, καὶ τῶν ὄνων πολύπλοκον ἱκανῶς τὸν ἐγκέφαλον, οὓς ἐχρῆν ὅσον ἐπὶ τῇ σκαιότητι τοῦ τρόπου παντάπασιν ἁπλοῦν τε καὶ ἀποίκιλτον ἔχειν αὐτὸν, ἄμεινον δ' ἦν ἄρα τῇ τῆς οὐσίας εὐκρασίᾳ τοῦ νοοῦντος σώματος, ὅτι ποτ' ἂν ᾖ τοῦτο, τὴν σύνεσιν ἕπεσθαι νομίζειν, οὐ τῇ ποικιλίᾳ τῆς συνθέσεως. οὐδὲ γὰρ τῷ πλήθει τοῦ πνεύματος τοῦ ψυχικοῦ χρῆναι δοκεῖ μοι μᾶλλον περ, ἢ τῇ ποιότητι τὴν ἀκρίβειαν τῆς νοήσεως ἀναφέρειν. ἀλλὰ γὰρ καὶ νῦν εἰ μή τις οἷον χαλινῷ τινι τὸν λόγον ἐπιστρέψειε, μειζόνων ἢ κατὰ τὰ προκείμενα δογμάτων ἐφαπτόμενος, ἔκφορος ἂν οἴχοιτο, καίτοι τό γε παντελῶς φυλάσσεσθαι περὶ ψυχῆς οὐσίας εἰπεῖν τι, τὴν κατασκευὴν ἐξηγουμένους τοῦ περιέχοντος αὐτὴν σώματος ἀδύνατον. ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο ἀδύνατον, οὕτω τὸ ταχέως ἀναστρέφειν, ἔνθα μὴ χρονίζειν ἀνάγκη δυνατόν. αὖθις οὖν ἐπὶ τὰ μετὰ τὴν μέσην κοιλίαν μόρια παραγινόμενοι, τῷ λόγῳ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συνάπτοντος αὐτὴν πόρου πρὸς τὸν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον ἐπικείμενον σῶμα, τὸ πρὸς τῶν περὶ τὰς ἀνατομὰς ἐχόντων ὀνομαζόμενον κωνάριον, ἐπισκεψώμεθα τίνος ἕνεκα χρείας γέγονεν. ἔστι δὲ τοῦτο τὴν μὲν οὐσίαν ἀδὴν, τὸ δὲ σχῆμα κώνῳ μάλιστα παραπλήσιον, ὅθεν αὐτὸ τοὔνομα, καὶ τὴν χρείαν αὐτοῦ ταύτην εἶναι ἔνιοι νομίζουσι, ἥνπερ καὶ τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα πυλωροῦ. καὶ γὰρ οὖν κἀκεῖνον ἀδένα φασὶν ὑπάρχειν, καὶ κωλύειν ἐκ τῆς γαστρὸς, εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον μεταλαμβάνεσθαι, πρὶν πεφθῆναι τὴν τροφήν. καὶ τοῦτον δὴ τὸν ἀδένα τὸ κωνάριον, ἔνθα τῆς ἀρχῆς ἐστῶτα τοῦ πόρου, τοῦ διαπέμποντος ἐκ τῆς μέσης κοιλίας, εἰς τὴν ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι τὸ πνεῦμα, φύλακά τινα, καὶ οἷον ταμίαν ὑπάρχειν τοῦ ποσοῦ τῆς ἐπιπέμψεως. ἐγὼ δ' ἥντινα μὲν χρὴ γνώμην ἔχειν ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα πυλωροῦ, πρόσθεν εἴρηκα. τὸν δ' ἀδένα τοῦτον τῷ κώνῳ παραπλήσιον, ἀναπληροῦντα τῆς μεγάλης φλεβὸς τὴν σχίσιν, ἀφ' ἧς ἅπαντα σχεδὸν τὰ κατὰ τὰς προσθίους κοιλίας χοροειδῆ πλέγματα συνίσταται, τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκα τοῖς ἀδέσι, τοῖς στηρίζουσι τὰς σχιζομένας φλέβας ἡγοῦμαι γεγονέναι. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἡ θέσις ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ' ἐστὶν αὐτῶν τοῖς τοιούτοις ἀδέσι, τὴν μὲν κορυφὴν ἐκείνοις ἐνηδρακόσι τοῖς μέρεσι τῆς φλεβὸς, ἵνα πρῶτον σχίζηται. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀνάλογον τῇ διαστάσει τῶν ἐκ τῆς σχίσεως γεννωμένων ἀγγείων ἐπαυξανόμενον, καὶ μέχρι γε τοσούτου προϊὸν, μέχρι περ ἂν κἀκεῖνα μετέωρα φέρηται. ἡνίκα δ' ἂν πρῶτον ἐπίβασιν αἱ φλέβες αὗται τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν σώματος, ἀπολείπει μὲν αὐτὰς ἤδη τὸ κωνάριον, ἕδρα δ' αὐτῶν τε τούτῳ καὶ ταῖς φλεψὶν ἅμα γίνεται, τὸ ταύτης σῶμα τοῦ ἐγκεφάλου. τὸ δ' οἴεσθαι τῆς διόδου τοῦ πνεύματος ἐπιτροπεύειν αὐτὸ, καὶ τὴν τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύσεως ἐνέργειαν, ἀγνοούντων ἐστὶ, καὶ πλέον ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀδένι χαριζομένων. εἰ μὲν γὰρ αὐτοῦ γε τοῦ ἐγκεφάλου μόριον ἦν, ὥσπερ ὁ πυλωρὸς τῆς γαστρὸς, ἐνεδέχετο ἂν αὐτῷ ταῖς ἐκείνου συστολαῖς καὶ διαστολαῖς, συμμεταφερόμενον ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεως, ἀνοιγνύναι τε καὶ κλείειν ἐν μέρει τὸν πόρον. ἐπεὶ δ' οὐδ' ὅλως οὐδέν ἐστιν ἐγκεφάλου μόριον ὁ ἀδὴν οὗτος, οὔτ' ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τῆς κοιλίας, ἀλλ' ἔξωθεν αὐτῇ προσήρτηται, πῶς ἂν δύναιτο τηλικαῦτα περὶ τὸν πόρον διαπράττεσθαι μὴ αὐτοκίνητός γε ὤν; καὶ τί κωλύει φησί τις ἴσως, αὐτοκίνητον αὐτὸν ὑπάρχειν; τί δ' ἄλλως, ἢ οὕτως; ὁ μὲν ἀδὴν ἡμῖν ἔνθα ἐγκεφάλου τετάξεται. αὐτὸς δὲ ὁ ἐγκέφαλος πόροις μόνον ἔσται πολλοῖς διειλημμένον σῶμα, καθάπερ ὄργανον εἰς ὑπηρεσίαν ἐπιτήδειον τῷ κινεῖν πεφυκότι τε καὶ δυναμένῳ. ταῦτα δ' ὅτι ἀγνοίας τε καὶ ἀμαθίας ἔχεται, τί δεῖ λέγειν; οἳ γὰρ ὀκνέρωπτουσι μὲν ὡς εἶναι δέον αὐτοῦ που περὶ τὸν πόρον ἐγκεφάλου μόριον τοιοῦτον, οἷον ἐπιτροπεύειν τε καὶ ἄρχειν τῆς διόδου τοῦ πνεύματος, εὑρεῖν δὲ ἀδύνατον τὸ κωνάριόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ κατὰ παντὸς ἐκτεταμένη, τοῦ πόρου σκώληκι παραπλήσιος ἐπίφυσις. ὀνομάζουσι μὲν οὖν αὐτὴν ἀπὸ μόνου τοῦ σχήματος οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς δεινοὶ, σκωληκοειδῆ καλοῦντες ἐπίφυσιν. ἔχει δέ πως ὧδε θέσεώς τε καὶ φύσεως, καὶ τῆς πρὸς τὰ παρακείμενα μόρια κοινωνίας, ἑκατέρωθεν τοῦ πόρου, λεπταὶ καὶ προμήκεις εἰσὶν ἐξοχαὶ τοῦ ἐγκεφάλου, γλουτία καλούμενα, μικροῖς ἀνθρώπου μάλιστ' ἂν εἰκάσαις ἀλλήλων ἁπτομένοις τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν. εἰσὶ δὲ οἳ διδύμοις εἰκάσαντες αὐτὰ, δίδυμα καλεῖν εἵλοντο μᾶλλον ἢ γλουτία. τινὲς δὲ τὰ μὲν ὁμιλοῦντα τῷ κωναρίῳ σώματα, δίδυμα καλοῦσι, τὰ δ' ἐφεξῆς αὐτῶν

† ταῦτῃς ὁμοίως

αὐτῶν γλουτία. τὰ μὲν οὖν ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ μέρη τοῦ πόρου, τὰ τούτων αὐτῶν ἐστι σώματα. τὰ δ' ἄνωθεν ὑπὸ λεπτοῦ μέν τινος ὑμένος, οὐ μὴν ἀῤῥώστου γε σκέπεται, συναπτομένου τοῖς γλουτίοις ἑκατέρωθεν, ὅστις ὑμὴν ἄχρι τῆς ὀπίσω κοιλίας ἐκτεταμένος, τὸ κάτω πέρας ἐστὶ τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύσεως, οὐδὲν ὅμοιον ἐχούσης τοῖς διδύμοις τε καὶ γλουτίοις. ἡ μὲν γὰρ πολυειδῶς διήρθρωται, τὰ δ' ἐστὶν ὅμοιά τε πάντῃ καὶ οὐ † πάντῃ σύνθετα. πρὸς δὲ τῷ πολυειδῶς † πάνυ διηρθρῶσθαι, καὶ δοκεῖν ἐκ παμπόλλων συγκεῖσθαι μορίων, ὑμέσι λεπτοῖς συναπτομένων, ἔτι καὶ τοῦτ' ἡ σκωληκοειδὴς ἐπίφυσις ἐξαίρετον ἔχει, κυρτὸν μὲν καὶ λεπτὸν αὐτῆς ἐστι τὸ πρὸς τὴν ὀπίσω κοιλίαν πέρας, ἵνα περ εἰς τὸν ὑποκείμενον ὑμένα τελευτᾶν ἐλέγετο. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε προσαυξομένη τε καὶ πλατυνομένη, σχεδὸν ἴσχει τὸν νῶτον ἴσον τῇ τῶν γλουτῶν διαστάσει, καὶ διὰ τοῦτο μακρὰ μὲν ἐκταθεῖσα, ἐπὶ τοῦ πόρου τελέως αὐτὸν ὅλον ἐπιφράττει. ἀνακυκλουμένη δὲ εἰς τοὐπίσω, συναποσπᾷ μὲν οὕτως τὸν ὑμένα συμφυῆ τοῖς κυρτουμένοις ἑαυτῆς μορίοις ὑπάρχοντα. τὸν πόρον δὲ εἰς τοσοῦτον ἀνοίγνυσιν ὅλον, εἰς ὅσον ἂν ἀναχωρήσῃ πρὸς τοὐπίσω. σφαιρουμένης γὰρ αὐτῆς κατὰ τὴν ἀνάκλασιν, καὶ εἰς αὑτὴν συνιζανούσης, ὅσον ἀφαιρεῖται τοῦ μήκους, τοσοῦτον ἐπαύξεται τὸ πλάτος, ὥστ' εὔλογον ὡς ὀλίγον μὲν ἀνακυκλωθείσης, καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγῳ πλατυτέρας γενομένης, μόνοις τοῖς πρὸς τὴν βάσιν μέρεσι τοῦ πόρου, τοῖς στενοτάτοις τε μηκέτ' ἐμβαίνειν δύνασθαι τὰ κάτωθεν αὐτῆς πέρατα. πλείονος δὲ τῆς ἀνακλάσεως γενομένης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς πλατύτητος ἐπαυξηθείσης, πλέον ἐστὶ τοῦ πόρου διοίγεσθαι μέρος, ἀεὶ δὴ τοσούτῳ, ὅσῳ ἂν ἑκάστοτ' ἄκρῃ τῆς ἐμβαινομένης αὐτῷ κυρτότητος. ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδὲν τούτων, οἷόν τ' ἦν γίνεσθαι καλῶς, εἰ καὶ σμικρῷ τινι παχυτέραν, ἢ λεπτοτέραν τῆς νῦν οὔσης ἡ φύσις ἀπειργάσατο τὴν ἐπίφυσιν. ὑπὸ μὲν γὰρ τῆς παχυτέρας οὐδέ ποτ' ἂν τελέως ἐκλείσθη ὁ πόρος, ὡς ἂν μηδ' ἐξικέσθαι δυναμένοις ποτὲ τοῖς ἑαυτῆς λεπτοτάτοις εἰς τὰ ἐκείνου στενότατα. ὑπὸ δ' αὖ τῆς λεπτοτέρας, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἐκλείσθη τελέως, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἀνεῴχθη καλῶς. ἐν μὲν γὰρ τῷ κλείεσθαι παρέθει τ' ἄν τι τοῦ πνεύματος, ὡς ἂν μὴ πάσης τῆς εὐρύτητος αὐτοῦ κατειλημμένης διὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἐπιφύσεως, ἀνοιγομένου δὲ, πολλὴν ἐχρῆν πρότερον γενέσθαι τὴν ἀνάκλασιν, ἢ οὐκ ἂν οὐ μετεωρισθείη ποτὲ τὰ κυρτὰ πέρατα, καὶ ἀποχωρήσει τῆς ἐν τῷ πόρῳ βάσεως, καὶ μὴν εἰ βραχύ τινι παχυτέρας, ἢ λεπτοτέρας τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύσεως γενομένης, ἀμέτρως τε καὶ οὐ καλῶς ἀνοίγνυσθαι καὶ κλείεσθαι συνέβαινεν ἂν τῷ πόρῳ. τί χρὴ προσδοκεῖν εἰ παμπόλλῳ τινὶ τῆς νῦν οὔσης παρήλλαττον, ἆρ' οὐ παντάπασιν συγχυθήσεσθαί τε καὶ διαφθαρήσεσθαι τὸν νῦν ὑπάρχοντα κόσμον αὐτοῖς σύμπασι; καὶ μὴν οὐκ ἂν εὕροις ἀρετῆς κατασκευὴν, εἰς ἔργου συντέλειαν ἐπιδεῖξαι λαμπροτέραν, τῆς οὕτως ἀκριβῶς ἐχούσης, ὡς εἰ καὶ βραχὺ μετακοσμηθείη, διαφθείρεσθαι τὸ πᾶν. ἔνθα μὲν γὰρ ἐγχωρεῖ, καὶ προσθεῖναί τι, καὶ ἀφελεῖν τι πολλὰ τῶν ὑπαρχόντων, ἔτι μένειν τὸ δημιούργημα εὔχρηστον, ἐνταῦθα οὐκ ἂν δέοι σοφίας περιττῆς τῷ δημιουργῷ. ἐν οἷς δ' εἰ καὶ βραχύ τι παροφθείη, τὸ πᾶν συναπόλλυται, ἐν τούτοις ἐστὶν ἀκριβοῦς τέχνης ἐξέτασις. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν μόνῳ τῷ τῆς ἐπιφύσεως ὄγκῳ τὸ παρόραμα, τὴν ἀρετὴν τοῦ δημιουργήματος διέφθειρεν, ἀδιαφθόρου τῆς ἄλλης κατασκευῆς ὑπαρχούσης, καὶ μηδὲν μέγα μήτ' ὠφελεῖν, μήτε βλάπτειν δυναμένης, ἴσως ἄν τις οὐδὲν ἧττον εἰς τύχην, ἢ εἰς τέχνην ἀνέφερε τὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ ὅπερ ἐν τῷ μεγέθει τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύσεως, τοῦτο κἂν τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἅπασιν. ὅτι γὰρ ἂν μετακοσμήσειας, ἔβλαψεν τὴν ἐνέργειαν, ὡς αὐτίκα δὴ μάλα δεδείξεται, πῶς οὐκ ἄν τις ἄτοπος εἴη τῆς φύσεως ἀφαιρούμενος τὴν τέχνην; τά τε γὰρ γλουτία, τουτέστιν ὑψηλότερα τοῦ πόρου, ὥς τε ἀνακεκλιμένην ἐπ' αὐτῶν ὀχεῖσθαι τὴν ἐπίφυσιν. οὔτε γὰρ πόρος ὅλος ἐπὶ μήκους ἐγένετο δι' οὐδέν, ἀλλ' ἵν' ἡ κίνησις αὐτῆς πολλὴν ἔχει τὴν ἐν τῷ ποσῷ διαφορὰν, αἵ τ' ἐκ πολλῶν καὶ σμικρῶν πυκναὶ συνθέσεις, τὴν αὐτὴν παρέχουσι χρείαν. ἵνα γὰρ ἡ πρὸς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τῇ κινήσει διαφορὰ παμπόλλη τις ᾖ, πλείστας αὐτὴν κλάσεις τε καὶ καμπὰς ἴσχειν δυναμένην ἐδημιούργησεν. ἐπεὶ δὲ ἐκ τούτων πάντων, εὐκίνητός τε καὶ πολυκίνητος ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ κίνδυνος ἦν κυρτοῖς ἐποχουμένην αὐτὴν τοῖς τῶν γλουτίων νώτοις ἀποκυλισθήσεσθαί ποτε ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ καταλείψειν τὸν πόρον ἐτεχνήσατό τινας αὐτῇ πρὸς τὰ γλουτία συνδέσμους ἡ φύσις, οὓς οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς δεινοὶ τένοντας ὀνομάζουσιν, ὑφ' ὧν ἑκατέρωθεν εὐθυνομένη τε καὶ κατεχομένη, πλανᾶσθαι κωλύεται. καὶ μὲν δὴ καὶ σκληρὰν αὐτὴν ἀπειργάσατο δυσπαθείας ἕνεκα, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε σκληρὰν, ὡς μηκέτ' ἐγκεφάλου μέρος ὑπάρχειν, ἀλλὰ κἀνταῦθα ἀκριβῶς πάνυ μετρήσασα τὴν χρείαν, εἰς ὅσον τὴν ἐγκεφάλου ἔτι μένουσαν αὐτὴν γενέσθαι σκληρὰν εἰς τοσοῦτον προήγαγεν, ἀλλ' εἰ καὶ τούτων ἁπάντων ὑπαρχόντων αὐτῇ τὰς καμπὰς, τὰς ἐκ τῆς συνθέσεως λοξὰς ἔχειν, ἢ εὐθείας ἀπειργάσατο, καὶ μὴν καθ' ὃν νῦν εἰσι τρόπον ἐγκαρσίας, οὐδὲν ἂν αὐτῶν ὄφελος. οὔτε γὰρ ἂν εὐσφαιροῦτο καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, εἰ μὴ τὴν εἰς τοὐπίσω φορὰν ἀνακυλιομένην καμπαῖς ἐγκαρσίαις ἐποιεῖτο, οὔτ' ἂν ὡς ἐπιδέδεικται, πρὸς βραχὺ τὸν πόρον ἀνοιγνύναι τε καὶ κλείειν ἠδύνατο. ἀλλ' ἦν ἂν ἄχρηστος ἡ τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη κατασκευὴ πάντων τῶν περὶ τὸν πόρον σωμάτων, ἑνὸς τούτου παραλειφθέντος. δῆλον δ' ἤδη τοῖς γε προσεσχηκόσι τῷ λόγῳ τὸν νοῦν, ὡς εἰ καὶ τῶν ἄλλων τι τῶν εἰρημένων μετακοσμηθείη, πολλαχῆ μὲν βλαβῆναι μόνον ἐστίν. ὅπῃ δὲ καὶ τελέως ἀποκλεῖσθαι συμβήσεται τὴν ἐνέργειαν, ὥστ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, ὅτῳ τις ἂν ἐπιχειρήσειε τρόπῳ δεικνύναι ταῦτα, μὴ τῆς ἀκριβεστάτης τέχνης ὑπάρχειν ἔργα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ θ'

Ἐπεὶ δὲ τά τε κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐξηγησάμεθα μόρια σύμπαντα, καὶ πολλαχόθεν τῶν πέριξ ἠναγκάσθημεν ἐφάψασθαι τῷ λόγῳ φυσικῆς ἀκολουθίας ἐν αὐτοῖς εὑρισκομένης, ὀρθῶς ἂν ἔχοι τῶν ὑπολοίπων κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίων, ἐν τῷδε τῷ γράμματι τὴν χρείαν εἰπεῖν, ἀρξαμένους αὖθις ἐκεῖθεν, ἵνα περ ἐτελεύτησεν ὁ πρὸ τούτου λόγος. ἓν δέ τι τῆς φύσεως καὶ τοῦτ' ἔργον ἦν ἐν τοῖς μάλιστα διεσπουδασμένοις, ἐκκαθαίρειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς ἐξ ἁπάντων τῶν τοῦ σώματος μορίων, καὶ μᾶλλον εἰ κύρια καθάπερ ὁ ἐγκέφαλος ὑπάρχει. τοῦ γὰρ ἐπιῤῥέοντος αὐτοῖς χυμοῦ, τὸ μὲν οὕτως ἐστὶ χρηστὸν, ὡς ὁμοιοῦσθαι τῷ τρεφομένῳ σώματι, καὶ τοῦτο μὲν ἡ ὄντως ἐστὶ τροφή. τὸ δ' ἄλλο

παῦ, ὅσον μὲν ἄχρι τοῦ μέλλοντος ἀφίκετο σὺν τῷ χρηστῷ. προστιθεμένου δ' ἐκείνου διεκρίθη, πόρους ἐπιτηδείους εἰς ἔκκρισιν ἐπιζητεῖ. καὶ εἰ μὴ τυγχάνοι τούτων ἀθροιζόμενον αὐτόθι, τὰ μὲν πρῶτα βαρύνει δίκην φορτίου. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῖς αὖθις ἐπιρρέουσι χυμοῖς ἐμπόδιον ἵσταται, προκατειληφὼς αὐτῶν τὰς ὁδοὺς, ὥστε οὐδὲ τρέφεσθαι τὸ μέλος ἐπιτρέπει, καὶ ταῦτα μὲν ἔτι σμικρά. τὰ δὲ τούτων μείζω, καὶ ἤδη νόσων ὄργανα, δύο ταῦτ' ἐστίν. εἰς ἃ τελευτᾶν ἀνάγκη τοῖς ἀκαθάρτοις σώμασι, τὸ μὲν πολὺ παραπλησίως τοῖς λιμώττουσι ζώοις, ἕκαστον τῶν ἀπορούντων οἰκείας τροφῆς μορίων, ὥσπερ ἐκεῖνα βόρβορον, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὕτω καὶ ταῦτ' ὑπ' ἀνάγκης διὰ τὴν σύμφυτον ὄρεξιν, ἐπισπᾶται τι κἀξ αὐτῶν τῶν μοχθηρῶν χυμῶν. τὸ δέ που καὶ σήπεται τῷ χρόνῳ ταυτὶ τὰ συνεστῶτα περιττώματα, καὶ οὕτω δριμύτερά τε καὶ θερμότερα γινόμενα, φλεγμονὰς καὶ ἐρυσιπέλατα, καὶ ἕρπητας, καὶ ἄνθρακας, καὶ πυρετοὺς, καὶ μυρίων ἄλλων ὄχλον ἀποτίκτει νοσημάτων. ἵν' οὖν μηδὲν τοιοῦτο γίνηται, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κυρίοις μορίοις, ἱκανὴν ἡ φύσις ἐποιήσατο πρόνοιαν τῆς τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεως. ἀλλ' ἐπεὶ διττὰ τῷ γένει ταῦτ' ἐστὶν, τὰ μὲν οἷον ἀτμώδη τε καὶ καπνώδη σύμφυτον ἔχοντα φορὰν τὴν ἄνω, τὰ δ' οἷον ὑδατώδη τε καὶ ἰλυώδη κάτω, καὶ ταῦτ' ἐξ ἑαυτῶν ῥέποντα, διττοὺς καὶ τοὺς τῆς ἐκκρίσεως αὐτοῖς ἔτεμε πόρους, τοὺς μὲν τὰ κοῦφα κενώσαντας, ἐπὶ τὸ ὑψηλότατον ἄγουσα, τοὺς δὲ τὰ βαρέα τε καὶ κάτω ῥέποντα, κατάντεις ἐργασαμένη. ἀλλὰ τούτους μὲν πρὸς τῷ κατάντεις, εὐρεῖς ἱκανῶς ἐδημιούργησε, μέλλοντάς γε δὴ πολλῶν καὶ παχέων ὑγρῶν, οἷον ὀχετούς τινας ἔσεσθαι. τοὺς δ' ἑτέρους αὖ πάλιν, οἷον ὀπάς τινας λεπτὰς διετέτρηνε, τῇ λεπτότητι τῶν περιττωμάτων ἀναλόγως. ἀλλ' οἱ μὲν κατάντεις ἐγκεφάλου πόροι, διά τε τῆς ὑπερῴας εἰς τὸ στόμα, καὶ διὰ τοῦ τῶν ῥινῶν σώματος ἐξερεύγονται στόμασιν αἰσθητοῖς καὶ μεγάλοις αἰσθητὰ καὶ παχέα περιττώματα. τὰς δὲ τῆς ἀτμώδους περιττώσεως ἐκκρίσεις, οὐκ ἀεὶ σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν, ὅτε καθ' ὅλον τὸ σῶμα γινομένας, ὅτε διὰ τῆς κεφαλῆς, ὡς αὖ ὑπὸ λεπτότητος ἐνίοτε λανθανούσας. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὑγροῖς τε καὶ μαλακοῖς τοῦ σώματος μορίοις, οὐδ' ἀποτέτακταί τις ἐξαίρετος ὁδὸς οὐδεμία τῇ τοιαύτῃ κενώσει. πεφυκότος γε δὴ παντὸς ὑγροῦ καὶ μαλακοῦ σώματος, εἴκειν μὲν ἑτοίμως, καὶ διίστασθαι τοῖς μεθ' ὁρμῆς ὠκυτέρας δι' αὐτοῦ φερομένοις. ἀπελθόντων δ' αὖθις ἐκείνων, συνέρχεσθαί τε καὶ συμφύεσθαι παραχρῆμα τὴν ἀρχαίαν ἀπολαμβάνον φύσιν. ἐν δὲ τοῖς σκληροῖς σώμασιν, εἰ μὴ πρότερον ὁδός τις παρασκευασθείη, διεξελθεῖν οὐδὲν δύναται. ταῦτ' ἄρα κατὰ μὲν αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τὰς μήνιγγας, καὶ τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν δέρμα, πόρους ἀφωρισμένους εἰς ἀτμῶν κένωσιν, οὔτ' ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὔτ' εἴπερ ἦσαν ἦσαν, οἷόν τ' ἦν αὐτοὺς αἰσθήσει διαγνῶναι, φθάνοντάς γε δὴ συνιζάνειν εὐθὺς ἅμα τῷ κενωθῆναι, κατὰ μέν τοι τὸ κρανίον. οὕτω γὰρ ὀνομάζεται τὸ περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὀστοῦν, αἰσθητὰς ὁδοὺς ἡ φύσις ἔτεμε τοῖς ἀτμώδεσι τούτοις, καὶ λιγνυώδεσι περιττώμασιν. οὐ μόνον διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν τὴν κοινὴν ἁπάντων τῶν μορίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως ἰδίαν αὐτῷ προσερχομένην. ὑπέρκειται γὰρ ἁπάντων τῶν μορίων τῶν ἐν τῷ σώματι ἡ κεφαλὴ, καθάπερ τις ὄροφος οἴκου θερμοῦ. πάντ' οὖν ὅσα λιγνυώδη τε καὶ ἀτμώδη περιττώματα τῶν ὑποκειμένων ἀναθέει δεχομένη ταῦτα, δαψιλεστέρας χρήζει τῆς κενώσεως. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναγκαῖον ἦν ἀσφαλεῖ φρουρεῖσθαι περιβόλῳ, καὶ διὰ τοῦθ' ἡ φύσις οὐ δέρματι μόνῳ καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα τὴν φυλακὴν ἐπίστευσεν, ἀλλ' οἷον κράνος τι πρότερον αὐτῷ περιέβαλε τὸ πρὸ τοῦ δέρματος ὀστοῦν, οὐ μόνον τῆς δαψιλεστέρας παρὰ τὰ λοιπὰ μόρια κενώσεως, ἀλλ' οὐδὲ τῆς μετρίας εὐπορήσειν ἔμελλεν, εἰ μὴ πολλὰς ἀναπνοὰς αὐτῷ παρεσκεύασεν, ἅμα μὲν στεγανώδες ἐργασαμένη τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ἅμα δὲ καὶ συνηρθρωμένον ποικίλως ταῖς ὀνομαζομέναις ῥαφαῖς, εἰ μέν τις οἶδεν ὁποῖαί τινές εἰσιν, ἤδη γινώσκει τὸ πᾶν. εἰ δ' οὐκ οἶδεν, ἑπέσθω τῷ λόγῳ, τῶν συναπτομένων ὀστῶν εἰς γένεσιν ῥαφῆς, ἑκάτερον ἐναλλὰξ ἔχει κειμένην ἐξοχὴν κοιλότητι, καὶ ἔστιν ἡ μὲν ἐξοχὴ, παραπλησία μάλιστα τὸ σχῆμα τοῖς ἐπὶ τῶν δακτύλων ὄνυξιν. ἡ δ' αὖ κοιλότης, ἀκριβής ἐστιν ἕδρα τοῦ τοιούτου σχήματος. ἑκάτερον οὖν τῶν ὀστῶν ὑποδεχόμενον ταῖς κοιλότησι τὰς ἐξοχὰς θατέρου, τὸ σύμπαν σχῆμα τῆς διαρθρώσεως ὁμοιότατον ἀπεργάζεται, δυοῖν † περιόντων ἀντιβαινόντων ἀλλήλοις, κατὰ τοὺς ὀδόντας ἀκριβεῖ συνθέσει. καὶ δῆλον ὡς ὑπὲρ ἀσφαλείας τοῦ μή ποτε κινηθὲν σφοδρῶς διαστῆναι, τοῦτον ἐκτήσατο τῆς συνθέσεως τὸν τρόπον. οὕτω γοῦν καὶ οἱ τέκτονες συχνοῖς γόμφοις πολλάκις συμπηγνύντες ὄργανά τινα, δύσλυτον αὐτῶν ἀπεργάζονται τὴν ἁρμονίαν. καί τοι τοῦτο δεύτερον αὖ εἴη παράδειγμα τῆς συντάξεως αὐτῶν ἐπὶ πρότερον τῷ τῶν ἀντιβαινόντων ἀλλήλοις πριόνων. καὶ μὴν, καὶ τοῖς ἐκ πλειόνων ῥακῶν συνερραμμένοις ἱματίοις εἰκάζων τὴν σύνθεσιν, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις. ὅθεν οἶμαι καὶ ῥαφὰς αὐτὰς ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ, καὶ νῦν ἔτι μένει τοὔνομα. τί δὴ οὖν οὐχ ὥσπερ τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦν, οὕτω καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς λεπτοῖς τρήμασιν, οἷον ὀπαῖς τισι διέτρησεν ἡ φύσις; ἢ διατί ταῖς σήραγξιν αὐτοῦ μόναις οὐκ ἠρκέσθη, ὅτι ταύτας μὲν ἀναγκαῖον ἦν ἑκατέρωθεν εἰς λείαν καὶ πυκνὴν ὀστοῦ τελευτῆσαι λεπίδα, μελλούσας γε γειτνιάσειν, ἔνδοθεν μὲν ταῖς μήνιγξιν, ἔξωθεν δ' ὑμένι τῷ περικρανίῳ καλουμένῳ, διαιρεθῆναι δ' εἰς πλείω, τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν ἐχρῆν ἑτέρου τινὸς ἕνεκεν, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται γράμματι. εἴπερ οὖν αἱ μὲν σήραγγες ἀκάλυπτοι μένουσαι, κατεξύοντ' ἂν καὶ διετίτρωσκον ταῖς τραχύτησι τὰ γειτνιῶντα. τὸ δὲ τὴν ἔξωθεν αὐτῶν λεπίδα, κατατετρᾶναι περιττὸν ἦν, μέλλουσάν γε διαιρεῖσθαι εἰς πολλὰ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, εὐλόγως ταῖς ῥαφαῖς εἰς διαπνοὴν συνεχρήσατο. βέλτιον γάρ ἐστιν ὡς πολλάκις ἐπιδέδεικται δι' ἐλαττόνων ὀργάνων ἐνεργείας τε καὶ χρείας πλείους ἐπιτελεῖσθαι τοῦ διὰ πλειόνων ἐλάττους. ὁ μὲν οὖν πρὸ τούτου λόγος ἐπέδειξε συνῆφθαι δεῖν τὸν περικράνιον ὑμένα τῇ παχείᾳ μήνιγγι, καὶ διὰ τοῦτο χρῆναι γενέσθαι τὰς ῥαφάς. ὁ δὲ δὴ νῦν ἐνεστὼς ἑτέραν, δευτέραν αὐτῶν ἐξηγεῖται χρείαν. εἴη δ' ἂν καὶ τρίτη τις, καὶ ἡ τῶν διεκπιπτόντων ἀγγείων τῶν λεπτῶν, οἷς καὶ αὐτοῖς ἀνάλογον ἐπεποιήκει τρήματα, καθάπερ καὶ τοῖς παχέσιν, εἰ μὴ τὴν τῶν ῥαφῶν γένεσιν ἀναγκαίαν ἰδοῦσα συνεχρήσατο αὐτῇ. καὶ πρὸς τοῦτο τὰ μὲν οὖν παχύτερα τῶν αἰθαλωδῶν περιττωμάτων, διὰ τούτων κενοῦται μόνων. τοῖς λεπτοτέροις δὲ καὶ αὐτὸ τὸ κρανίον ἐστὶ βάσιμον. ἦν δὲ αὖ κἂν τοῖς παχυτέροις ὁδὸν ἐπὶ ταῖς σήραγξιν, εἰ μὴ λείαν ἐχρῆν αὐτοῦ καθάπερ εἴρηται τὴν ἑκατέρωθεν ἐπιφάνειαν γενέσθαι. καὶ μὴν δείξειεν ἂν ἴσως τινὶ μάλ-

τὴν

τὴν γεγονέναι σηραγγῶδες τὸ κρανίον, δέον δεομένων τῶν ῥαφῶν, διά τε τὸ πλῆθος σφῶν αὐτῶν καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι δ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου βοηθεῖσθαι πρὸς διαπνοήν. ἐνταῦθα οὖν πάλιν τὸ καὶ δι' ἄλλην τινὰ χρείαν τοιοῦτον αὐτὸν δεῖν γεγονέναι δεικνύειν ἀναγκαῖον, καίτοι γ' ἠπειγόμην ἤδη πρὸς τῶν παχέων περιττωμάτων ἐκκριτικοὺς πόρους ἤδη μεταβαίνειν, ἵνα μὴ μακρὸς ὁ προκείμενος γίγνοιτο λόγος ὑπὸ τῶν ἑκάστοτε παρεμπιπτόντων αὐτῷ. τοῦτ' οὖν ἔτι μόνον προσθεὶς, ἐπὶ τὸ προκείμενον αὖθις ἐπάνειμι. εἰ μὲν δὴ πυκνὸν ἅμα καὶ λεπτὸν ἐποίησε τὸ ἄνωθεν ὀστοῦν ἅπαν ἡ φύσις, οὐδὲν ἂν οὕτω πλέον εἰς ἀσφάλειαν ἦν τοῖς ὑποκειμένοις, τῶν τιτρωσκόντων αὐτὸ ῥᾳδίως, εἴσω διικνεῖσθαι δυναμένων διὰ τὴν τῆς ὁδοῦ βραχύτητα. εἰ δ' ἅμα πυκνὸν καὶ παχὺ, ἄχθος ἂν ἦν ἅπαντι τῷ ζώῳ, καθάπερ εἰ καὶ νῦν τις ἐπιδήσας τῇ κεφαλῇ βάρος ὁτιοῦν, ἀφαιροίη μηδέποτε. λοιπὸν οὖν ἔτι τὸ τρίτον, ἦν μήτε λεπτὸν, μήτε πυκνὸν, ἀλλὰ παχὺ μὲν, ἀραιὸν δὲ καὶ σηραγγῶδες ἐργάσασθαι. οὕτω γὰρ οὔτε βαρύνειν ἔμελλεν, οὔτε τὴν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ὁδὸν τῶν τιτρωσκόντων αὐτὸ βραχεῖαν ἀπεργάσασθαι, καὶ δὴ τοιοῦτον γέγονε διά τε ταῦτα τὰ νῦν λεχθέντα, καί τι καὶ τῆς διαπνοῆς ἕνεκα. πάλιν οὖν ὁ λόγος ἤδη τὸ λοιπὸν γένος τῶν ἐκκαθαιρόντων τὸν ἐγκέφαλον πόρων ἐπανελθὼν, ἐξηγείσθω τὴν ἐν τούτοις τέχνην τῆς φύσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν δύο τῶν εἰς τὰς ῥῖνας ἡκόντων, ἐν τῷ πρὸ τούτου δεδήλωται γράμματι. τῶν δ' ἄλλων δυεῖν, τῶν εἰς τὴν ὑπερῴαν καθηκόντων, ὁ μὲν ἐκ τοῦ πυθμένος τῆς μέσης κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας ὁρμηθεὶς, εἰς τὸ κάταντες φαίνεται. ὁ δ' ὑπόλοιπος ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ συνάπτοντος πόρου τὸν ἐγκέφαλον τῇ παρεγκεφαλίδι, φέρεται δ' ἐπὶ τὸν ἕτερον ἐγκέφαλον εἰς τὸ κάτω λοξός. ἡνίκα δὲ πρῶτον εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἀφίκωνται, δέχεταί τις ἀμφοτέρους χώρα κοινὴ, κοίλη καὶ καταντὴς, κύκλος μὲν ἀκριβὴς οὖσα αὐτῆς τὸ ἄνω χεῖλος. ἐντεῦθεν δ' ἀεὶ, καὶ μᾶλλον στενουμένη, καταφύεται εἰς ὑποκείμενον ἀδένα, πεπλασμένη σφαίρᾳ παραπλήσιον, αἰσθητὴν ἔχοντα καὶ αὐτὸν κοιλίαν. ἐκδέχεται δὲ τοῦτον ἠθμώδει τινὶ προσεοικὸς ὀστοῦν, εἰς τὴν ὑπερῴαν περαῖνον. αὕτη μὲν ἡ τῶν παχέων περιττωμάτων ὁδός. ἡ χρεία δ' ἑκάστου τῶν κατ' αὐτὴν ὀργάνων, δήλη μὲν ἤδη κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, ἀλλ' ὡς μηδὲν ἐνδεὲς ἔστω † τοῦ λόγου. ἡ μὲν οὖν ὑποδεχομένη τοὺς πόρους κοιλότης, ἣν οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ σχήματος πύελον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς χρείας χοάνην ὀνομάζουσιν, ἐκ μὲν τῶν ἄνω μερῶν, οἷον δεξαμενῆς τινὸς ἐπέχει χρείαν. ἐκ δὲ τῶν κάτω, καθάπερ αὐτὸ τοὔνομα ἐνδείκνυται, χοάνης. διατέτρηνται γὰρ εἰς τὸ κάταντες, μέχρι τῆς κατὰ τὸν ἀδένα κοιλίας. ἐπεὶ δ' ἄνωθεν μὲν ἐχρῆν αὐτὴν αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ συνῆφθαι, κάτωθεν δ' εἰς τὸν ἀδένα καταφύεσθαι, δεόντως ὑμενώδης ἐγένετο. περιέχοντος δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ὑμένος λεπτοῦ, τῆς χοροειδοῦς μήνιγγος, οὐκ ἦν εὔλογον ἄλλον τινὰ σύνδεσμον αὐτῇ ζητεῖν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. δεόντως οὖν μοῖρά τις ἀπὸ τῆς μήνιγγος ταύτης ἀποταθεῖσα, τὸ σῶμα τῆς πυέλου συνεστήσατο. περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν ἐκδεχόμενον αὐτὴν ἀδένα χρείας, ὅτι μὲν ἠθεῖ τὰ περιττώματα πρόδηλον, καὶ οὐδὲν τοῦτο μέγα τοῖς ἀνατομικοῖς ἔγνωσται. διατί δ' οὐκ εὐθὺς ἐκ τῆς χοάνης ἐκπίπτει τοῖς κατὰ τὴν ὑπερῴαν τρήμασιν, ἄξιον † ὂν ζητεῖσθαι παραλείπουσιν, ὥσπερ οὖν καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας ἠθμοειδῶν ὀστῶν. οὐ γὰρ οὖν οὐδ' ἐκεῖνα τίνος ἕνεκα γέγονεν, εἴρηται πρὸς αὐτῶν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ὡς ἠθεῖ τὰ περιττώματα λεγόντων, ἱκανὸν εἶναι νομίζουσιν. ὅτι δ' ἄμεινον ἦν αὐτοῖς ἠθεῖσθαι, καὶ οὐκ εὐθὺς ἐκπίπτειν, παντελῶς παραλελοίπασιν. ἀλλ' ἡμεῖς αὐτό γε τοῦτο προσθέντες ἐδείξαμεν. καὶ οὐκ ἠθμοειδῆ βέλτιον, ἀλλὰ σπογγοειδῆ καλεῖν αὐτὰ, καὶ ὡς Ἱπποκράτης οὕτως εἴκαζε. κατὰ μὲν οὖν τὰς ῥῖνας ἑτοιμοτέρας οὔσης τῆς βλάβης, μεγάλα τε γέγονε τὰ προβλήματα ταῦτα καὶ † ὀστινα, καὶ μέχρι πλείστου παρήκοντα. κατὰ δὲ τὴν ὑπερῴαν, ὡς ἂν εἰς τὸ στόμα περαινόντων τῶν τρημάτων, καὶ προσέτι καμφθησομένων ἔνδοθεν ὑμένι παχεῖ, μεγάλων οὐκ ἔδει τῶν στεγασμάτων. ἀλλ' ἤρκει τὰ τρία ταῦτα, ὅ τ' ἀδὴν, καὶ τὸ ὀστοῦν, καὶ ὁ ὑμήν. ὅτι δ' ἐκτὸς ἤδη τῆς παχείας μήνιγγος ἐστὶν ὁ ἀδὴν οὗτος, οἶμαι δῆλον εἶναι, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. καὶ ὡς τοσοῦτόν γε τὸ διάστημά ἐστι, τοῦ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦ, πρὸς τὴν μήνιγγα, ὅσον περ καὶ τὸ τοῦ ἀδένος βάθος, καίτοι γ' οὖν εὔλογον ἂν εἴη λέγειν ἤδη τινά ποτε ἡ φύσις ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατέθετο σώματα. ὅτι μὲν γὰρ ἡ πασῶν ἐστιν ἀσφαλεστάτη τῶν καθ' ὅλον τοῦ ζώου σῶμα, πρόδηλον, ἄνωθεν μὲν ὑποβεβλημένη τοῦ ἐγκεφάλου παντὸς, καὶ τοῦ κρανίου, κάτωθεν δὲ τοῦ τε κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦ, καὶ τοῦ στόματος, ὥστε φθάσειεν ἂν ἀποθανεῖν πολλάκις τὸ ζῶον, εἰ οἷόν τε, πρὶν ἀφικέσθαι τινὰ βλάβην, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων εἰς ταῦτα τὰ μόρια. τὸ δὴ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν δικτυοειδὲς πλέγμα, μέγιστον θαῦμα τῶν ἐνταυθοῖ τέτακται. περιλαμβάνον μὲν ἐν κύκλῳ καὶ αὐτὸν τὸν ἀδένα, παρῆκον δὲ καὶ εἰς τοὐπίσω μέχρι πλείστου. πᾶσα γὰρ ὀλίγου δεῖν ἡ τοῦ ἐγκεφάλου βάσις, ὑποτεταγμένον ἔχει τοῦτο τὸ πλέγμα. ἔστι δ' οὐχ ἁπλοῦν τὸ δίκτυον, ἀλλ' ὡς εἰ καὶ ταῦτα τὰ δίκτυα τῶν ἁλιέων πλείω λαβὼν, ἐπ' ἀλλήλοις ἐκτείναις. πρόσεστι δὲ τῷ τῆς φύσεως ἐκείνῳ δικτύῳ, τὸ τὰς περιβολὰς ἀεὶ θατέρου συνῆφθαι θατέρῳ, καὶ μὴ δύνασθαι μόνον ἓν ὁτιοῦν λαβεῖν ἐξ αὐτῶν. ἕπεται γὰρ καὶ τὰ ἄλλα τῷ ληφθέντι, κατὰ στοῖχον ἁπάντων ἑξῆς ἀλλήλοις συνημμένων, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ λεπτότητι τῶν συντεθέντων, οὐδὲ τῇ πυκνότητι τῆς συνθέσεως ἔχοις ἂν αὐτῷ παραβαλεῖν, οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων τούτων δικτύων, οὐ μὴν οὐδ' ἐξ ὕλης τῆς ἐπιτυχούσης γέγονεν, ἀλλὰ τῶν ἀπὸ τῆς καρδίας ἤδη τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένων ἀρτηριῶν, τὴν μὲν μεγίστην μοῖραν, ἡ φύσις ὑπεβάλετο τῷ θαυμαστῷ τούτῳ πλοκάμῳ. βραχεῖαι γάρ τινες αὐτῶν ἀποβλαστήσασαι, εἴς τε τὸν τράχηλον, καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ τἀκτὸς τῆς κεφαλῆς ἀπεχώρησε μόρια. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ὄρθιον ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, διά τε τοῦ θώρακος, καὶ τοῦ τραχήλου πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφερόμενον, ὑπεδέξατο μὲν εὐμενῶς ἡ ταύτης μοῖρα τοῦ κρανίου, καὶ διατρηθεῖσα παρέπεμψεν ἀλύπως εἴσω τῆς κεφαλῆς. ὑπεδέχετο δὲ καὶ ἡ μῆνιγξ ἡ παχεῖα, καὶ κατ' εὐθὺ τῆς ἐκείνων ὁρμῆς ἤδη διετέτρητο. καὶ δόκησις ἦν ἐκ τούτων ἁπάντων ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν ἐγκέφαλον αὐτάς, ἀλλ' οὐκ ἄρα τοῦθ' οὕτως ἔχει. ὑπερβᾶσαι γὰρ τὸ κρανίον ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ, τούτου γε καὶ τῆς παχείας μήνιγγος, πρῶτα μὲν ἐσχίσθησαν εἰς πολλὰς πάνυ σμικρὰς, καὶ λεπτὰς ἀρτηρίας. ἑξῆς δὲ τὸ μέν τι πρόσω τῆς κεφαλῆς, τὸ δ' ὀπίσω, τὸ δ' εἰς ἀριστερὰ, τὸ δ' εἰς δεξιὰ, δι' ἀλλήλων φερόμεναί τε καὶ περιπλεκόμεναι, πάλιν ἑτέραν δόκησιν ἐναντίαν παρέχον, ὡς ἐπελάθοντο τῆς ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ὁδοῦ. ἀλλ' οὐκ ἄρ' οὐδὲ τοῦτ' ἀληθὲς ἦν. αὖθις γὰρ

† τῷ λόγῳ λεγέσθω

† ἦν

† ὀστεινὰ

ἐκ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀρτηριῶν, ὥσπερ ἐκ ῥιζῶν εἰς πρέμνα τῆς συναγωγῆς γενηθείσης, ἐξέφυ ζεῦγος ἀρτηριῶν ἕτερον, ἴσον τῷ κατ᾽ ἀρχὰς ἀνιόντι, καὶ οὕτως ἤδη διὰ τῶν τῆς παχείας μήνιγγος τρημάτων, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἔδυ. τί δὴ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ θαῦμα, καὶ τίνος ἕνεκεν, πρὸς τῆς μηδὲν εἰκῇ δημιουργούσης ἐγένετο φύσεως, εἰ τῶν ὁπότε ἐξηγούμεθα τὰ θ᾽ Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δόγματα, λελεγμένων τε καὶ ἀποδεδειγμένων ἀναμνησθείης. ἐκείνοις τ᾽ ἂν κἀνθένδε πίστιν οὐ σμικρὰν ποιήσαιο, καὶ τὴν χρείαν ῥᾳδίως ἐξευρήσεις τούτου τοῦ πλέγματος. ἔνθα γὰρ ἀκριβῶς κατεργάσασθαι τὴν ὕλην ἡ φύσις βούλεται, πολυχρόνιον αὐτῆς διατριβὴν ἐν τοῖς τῆς πέψεως ὀργάνοις παρασκευάζει. δέδεικται μὲν οὖν καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ ἐν ἑτέροις ἤδη πλείοσιν. εἰς δὲ τὰ παρόντα, τῆς κιρσοειδοῦς ἕλικος, ἐν ᾗ τὸ πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος γένεσιν ἐπιτήδειον αἷμα, καὶ πνεῦμα παρασκευάζεται μνημονεύσασιν ἡμῖν, ἀποχρήσει παράδειγμα ποιῆσαί τι πρὸς τὰ παρόντα. φλέβες γὰρ ἐν ἐκείνῳ καὶ ἀρτηρίαι πολυειδῶς ἑλίττονται, κατὰ μὲν τὰ πρῶτα μέρη τῶν ἑλίκων εἰλικρινὲς αἷμα περιέχουσαι. ἐπὶ δ᾽ αὖ τὰ τελευταῖα τὰ πρὸς αὐτοῖς τοῖς ὄρχεσιν, οὐκέτ᾽ ἐρυθρὸς ἀκριβῶς, ἀλλ᾽ ἤδη λευκότερός πως ἐστὶν ὁ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενος χυμός, ὀλίγον ἔτι δεόμενος εἰς συμπλήρωσιν οὐσίας σπέρματος, ὃ παρὰ τῶν ὄρχεων αὐτῶν προσλαμβάνει. ἀλλ᾽ ὅσῳ τὸ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πνεῦμα ψυχικόν, ἀκριβεστέρας ἐδεῖτο κατεργασίας τοῦ σπέρματος, τοσούτῳ καὶ τὸ δικτυοειδὲς †σπέρμα τοῦ σκιροειδοῦς πολυπλοκώτερον ἐγένετο. καλῶς οὖν ἐν ἐκείνοις ἀπεδείκνυτο τοῖς ὑπομνήμασιν ἡ γένεσις τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πνεύματος ψυχικοῦ, τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἀναφερόμενον τὸ ζωτικὸν ὕλην οἰκείαν ἔχειν. ὅπερ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐλέχθη τῆς ὅλης πραγματείας, εἰρήσεται καὶ νῦν, ὡς οὐκ ἐνδέχεται καλῶς οὐδεμίαν εὑρεῖν χρείαν οὐδενὸς μορίου, μὴ πολὺ πρότερον ἀκριβῶς εἰδότα τὴν τοῦ παντὸς ἐνέργειαν ὀργάνου. τὰς μὲν οὖν ἀποδείξεις τοῦ τὴν λογιστικὴν ψυχὴν οἰκεῖν ἐν ἐγκεφάλῳ, ᾧ κατὰ τοῦτ᾽ ἡμᾶς τὸ μόριον λογίζεσθαι, καὶ πνεῦμα ψυχικὸν ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι πάμπολυ τὴν ἰδιότητα τῆς ποιότητος, ἐκ τῆς ἐν ἑαυτῷ κατεργασίας κτώμενον, ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπομνήμασιν εἰρήκαμεν. ἐνταυθοῖ δὲ τά τε ἄλλα τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα θαυμαστῶς ὁμολογεῖν φαίνεται τοῖς ὀρθῶς ἀποδεδειγμένοις. ὅτε γὰρ ὅλος ἐγκέφαλος ὑπὸ τούτων καὶ ἀρτηριῶν διαπλέκεται, πολυειδῶς σχισθεισῶν, καὶ πολλαὶ τῶν ἀποσχιδῶν εἰς τὰς κοιλίας αὐτοῦ τελευτῶσιν, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἐκ τῆς κορυφῆς καθηκουσῶν φλεβῶν. ἐξ ἐναντίων μὲν γὰρ τόπων ἐμβάλλουσι ταῖς ἀρτηρίαις, εἰς ἅπαντα δ᾽ ὡσαύτως αὐτοῦ τὰ μόρια διανέμονται, τά γε ἄλλα, καὶ κατ᾽ αὐτὰς τὰς κοιλίας, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα καθήκουσιν ἀρτηρίαι τε καὶ φλέβες παμπόλλαι, χολὴν μὲν καὶ φλέγμα, καί τινας ἑτέρας τοιαύτας ὑγρότητας, εἰς τὴν ἐκτὸς εὐρυχωρίαν ἀποχέουσαι, στέγουσαι τ᾽ ἐντὸς αὐτῶν τό θ᾽ αἷμα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ζωτικόν, οὕτως εἰς τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας, αἱ μὲν φλέβες ὡσαύτως ἐκκρίνουσι μὲν τὰ περιττώματα, τὸ δ᾽ αἷμα κατέχουσιν. αἱ δ᾽ ἀρτηρίαι τὸ πνεῦμα, καὶ μάλιστα πάντων ἀναπνέουσιν. αὗται μὲν γὰρ ἐκ τῶν κάτωθεν ἀναφέρονται μερῶν, αἱ φλέβες δ᾽ ἐκ τῆς κορυφῆς εἰς αὐτὸν καθήκουσι, προνοησαμένης καὶ τούτου θαυμαστῶς τῆς φύσεως, ἵν᾽ αἱ δι᾽ ἐκπίπτουσαι τῶν κατ᾽ αὐτὰς στομάτων οὐσίαι, διεξέρχωνται τὸν ὅλον ἐγκέφαλον. ἕως ἂν μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγγείοις ὦσι περιεχόμεναι, ταύτῃ τοῦ σώματος ἅμ᾽ ἐκείνοις ἴασιν. ἐπειδὰν δ᾽ ἅπαξ αὐτῶν ἐκπέσωσι, κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάτεραι φαίνεται ῥοπήν, ἄνω μὲν ἡ κούφη τε καὶ λεπτή, κάτω δὲ ἡ παχεῖα τε καὶ βαρεῖα. τῶν μὲν οὖν εἰς τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν μόρια περαινουσῶν ἀρτηριῶν, κατάντη τὴν θέσιν ἐχουσῶν, οὐδὲν εἰς τὴν ὑποδεχομένην εὐρυχωρίαν ἐμπίπτει πνεῦμα, πλὴν ὅσον ἂν ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀγγείων τῆς ἐνεργείας προωθῆται ποτέ, τῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνάντης μὲν ἡ θέσις, ἐκρεῖ δ᾽ ἀεὶ τὸ καλῶς κατειργασμένον ἐν τῷ δικτυοειδεῖ πλέγματι, τοῦτο τὸ ἑκάστοτε ἀναφερόμενον, ὅσον ἂν κατ᾽ αὐτὸ προπέμπωσιν ἀρτηρίαι. οὐ γὰρ δὴ καὶ ταύτας γε δύναται ταχέως διεξελθεῖν, ἀλλ᾽ ἴσχεται κατά γε τὰς ἄνωθεν κάτω, καὶ τὰς εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφάς τε καὶ καμπάς, πολλάς τε καὶ πολυειδεῖς οὔσας παντοίως ἀλώμενον, ὥστε ἐν ταύταις μὲν χρόνῳ παμπόλλῳ μένον κατεργάζεται, κατεργασθὲν δ᾽ εὐθέως ἐμπίπτει ταῖς κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου. ὅτε γὰρ τοῦτ᾽ ἔτι μένειν ἐχρῆν, οὔτε τὸ ἀκατέργαστον ἤδη φθάνειν, καὶ οὐχὶ κατὰ τὰς κοιλίας μὲν αὐτὰς μόνον, οὐχὶ δέ γε καὶ καθ᾽ ὅλον οὕτως συνέφερεν ἔχειν τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτον οὐδὲν ἧττον. ὅσα μὲν γὰρ αὐτοῦ μέρη τῆς διαζωννυούσης μήνιγγος ψαύει, ταῦτ᾽ ἐξ αὐτῶν τῶν κατ᾽ ἐκείνην ἀγγείων ἀρύεται τὴν οἰκείαν τροφήν. ὅσα δ᾽ αὖ ἀπωτέρω κείμενα τυγχάνει, ταῖς τῶν ὕλων βοηθεῖται ῥοπαῖς. ἔχει μὲν γὰρ καὶ δύναμιν ἅπαντα, τὰ ἐν τῷ σώματι μόρια τῆς οἰκείας ὕλης ἑλκτικήν, ἀλλ᾽ οὐ πόρρωθεν, οὐδὲ διὰ μακροῦ δύναται τοῦτο δρᾶν, εἰ μή τις αὐτοῖς ἑτέρα προσγίνοιτο παρὰ τῶν ἔξωθεν ἐπικουρία. ταύτης οὖν ἐν ἐγκεφάλῳ μάλιστα τῆς βοηθείας ἡ φύσις προὐνοήσατο, πρῶτον μέν, ὅτι κυριώτατος ἦν ἁπάντων, ἔπειτα δέ, ὅτι μεγάλα τὰ μεταξὺ τῶν ἀγγείων ἔχει διαστήματα, καὶ τρίτον, ὅτι διὰ μαλακότητα καὶ μετριότητα θερμασίας ἧττον ἕλκειν ἠδύνατο. καὶ γὰρ συντονίας πλείονος δεῖ τοῖς ἕλξουσι, καὶ θερμασίας. καλῶς οὖν ἂν ἔχοι κἀνταῦθα, βραχὺ τὸν λόγον ἐπιστήσαντας, ἀναμνησθῆναι πασῶν τῶν κατὰ τὸ σῶμα φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, ὅπως εἰς ἅπαντα τὰ μόρια, τὰ δεόμενα τῶν ἀγγείων ἀμφοτέρων ἐμφύονται, ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων, καὶ πλησίον οὕτω πολλάκις, ὥστε καὶ ψαύειν, τὰς εἰς κοιλίαν καὶ νῆστιν, καὶ πᾶν τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ τὸ κῶλον. ἀναμνησθῶμεν δ᾽ ἁπασῶν πρῶτον, ἑξῆς δ᾽ αὐτῶν τῶν καθ᾽ ἧπαρ καὶ πνεύμονα, καὶ νεφρούς, καὶ κύστιν, καὶ μήτραν, καὶ σπλῆνα, καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν, ἔπειτα τῶν κατ᾽ ὠμοπλάτας, καὶ θώρακα, καὶ χεῖρας, καὶ σκέλη μνημονεύσομεν, ὡς ἐν ἅπασι τούτοις. οὐκ ἐκ μὲν τῶν κάτωθεν μερῶν ἡ φλέψ, ἐκ δὲ τῶν ἄνωθεν ἡ ἀρτηρία, οὐδ᾽ ἐκ μὲν τῶν δεξιῶν θάτερον ἀγγεῖον, ἐκ δὲ τῶν ἀριστερῶν θάτερον ἔφυ. οὐδ᾽ αὖ τὸ μὲν ἔμπροσθεν, τὸ δ᾽ ὄπισθεν, οὐδ᾽ ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν μερῶν πάμπολυ διέστηκεν, ἀλλ᾽ ἐν ἅπασι τούτοις αὐτὸ πλησίον, ὥστε καὶ ψαύειν ἀλλήλων ἀεί, ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας ἐπικεῖσθαι τὴν φλέβα. κατὰ δέ γε τὸν ἐγκέφαλον, ὅτι βέλτιον ἦν ἐκ διαφερόντων χωρίων, μᾶλλον δ᾽ ἐναντίων πάντῃ, τὴν εἰς αὐτὸν ποιήσασθαι κατάφυσιν. οὐκ ἄρα θαυμάζομεν τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ, μέχρι μὲν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τῆς καρδίας διὰ τοῦ θώρακός τε καὶ παντὸς τοῦ τραχήλου τὰς φλέβας ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ἀναγαγόντος; ἐν-

†πλέγμα τοῦ κιρσοειδοῦς

τεῦθεν

ἐντεῦθεν δὲ τὰς μὲν ἀρτηρίας ἐπὶ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὰς φλέβας δ' ἐπ' ἄκραν τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς ἀναγαγόντες, καὶ οὐδὲ ταύτας ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας, ὡς αὖ εἰς μέγα διαφερούσας τῶν ζώων. καὶ γὰρ τὸ τῶν τρεφομένων μορίων ἀξίωμα, καὶ ἡ τῶν τρεφουσῶν αὐτὰ φλεβῶν ὑπεροχὴ κρίνεται. ταύτας οὖν τὰς φλέβας, εἰ μὲν ἔξωθεν τοῦ κρανίου μέχρι τῆς κορυφῆς ἤγαγεν, ὑπὸ τοῦ δέρματος μόνου καλυπτομένας, οὕτω μὲν οὐδ' ἂν γνωρίζειν αὐτῶν ἐδόκει τὴν ὑπεροχήν. εἰ δ' ἔνδοθεν μέν, ἀλλ' εὐθέως τὴν παχεῖαν μήνιγγα διεκπιπτούσας, ἀσφαλὴς μὲν ἂν οὕτω γε ἡ ὁδὸς αὐταῖς, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν λυπήσουσιν ἐγίνετο. καθ' ἕτερον δ' αὖ τρόπον, οὐκ ἀσφαλής. οὔτε γὰρ αὐτοῦ συνδέσμου ὑπ' αὐτοῦ μόνον ὀχουμένας τοῦ ἐγκεφάλου περιφεροῦς τὸ σχῆμα, καὶ μαλακοῦ τὴν σύστασιν ὑπάρχοντος, οἷόν τ' ἦν ἀβλαβῶς αὐτὰς ἀνιέναι, οὔθ' ἡ λεπτὴ μῆνιγξ ἱκανὸς ἦν δεσμὸς οὕτω μεγάλαις φλεψίν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ λοιπὸν ἔτι καὶ τρίτον, εἴσω μὲν ἐχρῆν τοῦ κρανίου παραγαγεῖν. διὰ δὲ τῆς ἐν τῷ μέσῳ χώρας τοῦ τ' ὀστοῦ καὶ τῆς παχείας μήνιγγος, ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀναγαγεῖν αὐτάς. ἐπόνουν γὰρ ἂν οὕτω γε κατὰ τὰς κινήσεις προσκόπτουσαι τῷ κρανίῳ, ἢ ἐχρῆν κἀνταῦθα προπαρασκευάσαι τινὰ χιτῶνα σκληρὸν ἐν τῷ μεταξύ, τῶν τε φλεβῶν καὶ τοῦ κρανίου, οἷός περ καὶ φαίνεται κατὰ πάσας τῶν ὀστῶν τὰς διατρήσεις, καὶ πάντως. εἴπερ μηδεμίαν ἄλλην εὐμηχανωτέραν αὐταῖς ἐξευρίσκειν ἀσφάλειαν, ἐπὶ τοῦτ' ἂν ἧκεν ἡ φύσις, ὡς ἐξ ὧν τεχνᾶται, καὶ κατὰ τὰς διὰ τῶν ὀστῶν ὁδοὺς ἐνδείκνυται. ἀλλὰ γὰρ εὐμηχάνου δημιουργοῦ μέγιστον δεῖγμα, καθάπερ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν εἴρηται, τὸ συγχρῆσθαι τοῖς ἑτέρου τινὸς ἕνεκα γεγονόσι, καὶ πρὸς ἄλλας χρείας, καὶ μὴ ζητεῖν καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἴδιον ἐργάζεσθαι μόριον. οὔσης οὖν αὐτόθεν τῆς παχείας μήνιγγος, οὐκ ᾤετο χρῆναι κατασκευάζειν ἕτερον χιτῶνα, δυναμένης γε ταύτης, διπλωθείσης τε, καὶ εἰς μέσην αὐτὴν ὑποδέξασθαι τὰς φλέβας. ἆρ' οὖν τοῦτο μόνον εὐμηχάνως; ἢ καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι τὸ μηδ' αὐτὴν τὴν διπλόην εἰς ἓν τοῦτο μόνον εἶναι χρηστήν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐχρῆν διορίζεσθαι τῆς παρεγκεφαλίδος, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται λόγῳ, κατ' αὐτὴν μάλιστα τεθεῖσαι τὴν χώραν, ἅμα μὲν ὁδὸν τοῖς ἀγγείοις ἀσφαλῆ γεννωμένην, ἅμα δ' ἑκατέρῳ τῷ μορίῳ, τῷ μὲν τὸν ἐγκέφαλον, τῷ δὲ τὴν παρεγκεφαλίδα περιλαμβανομένην. ἆρ' οὖν ἔτι καὶ τῆς τρίτης εὐμηχανίας ἡδέως ἂν ἐπακούσαις, ὁποίαν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐπὶ τῇ διπλώσει ταύτῃ προσεξεῦρεν. ἐπειδὴ γὰρ συνδεῖσθαι τὴν παχεῖαν ἐχρῆν μήνιγγα τῷ κρανίῳ, καθάπερ καὶ τοῦτ' ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται λόγῳ, πολὺ βέλτιον ἦν εἰς ἀσφάλειαν αὐτῇ τε τῇ μήνιγγι καὶ τοῖς ὑποκειμένοις μορίοις, ἔνθα παχυτέρα γίνεται διπλουμένη, τοὺς δεσμοὺς αὐτῆς ἐκφῦναι, ἀλλ' ἐπεὶ διὰ τῶν ῥαφῶν τούτους ἐχρῆν ἐκφύεσθαι. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο, κατὰ λόγον ἐπέθηκεν ἐνταυθοῖ τὴν λαμβδοειδῆ καλουμένην ῥαφήν. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐγεγόνει, παμπόλλας κατὰ τὴν ἐν τῇ παχείᾳ μήνιγγι δίοδον τοῦ αἵματος ὀπὰς ποιησαμένη, τὰς μὲν μικράς, τὰς δὲ μεγάλας φλέβας, ἐξ αὐτῶν ἐξέφυσεν, ἄνω μὲν εἴς τε τὴν διπλόην τοῦ κρανίου, καὶ τὸν κατ' αὐτῆς περικράνιον ὑμένα, κάτω δ' εἰς τὴν ὑποκειμένην μήνιγγα τὴν λεπτήν, οὐδὲ ταύτας μιᾶς χρείας ἕνεκεν, ἀλλὰ θρεψούσας μέν, ὅπερ ἴδιον ἐξαίρετον ἁπασῶν φλεβῶν ἔργον ἐστί, καὶ σύνδεσμον δ' ἐσομένας τοῖς περικειμένοις σώμασιν ἅπασι πρὸς τὴν σκληρὰν μήνιγγα. συμβάλλουσαι δὲ κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς, αἱ περιάγουσαι τὸ αἷμα διπλώσεις τῆς μήνιγγος, εἰς χώραν τινὰ κενήν, οἷον δεξαμενήν, ἣν δὴ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο προσαγορεύειν ἔθος ἐστὶν Ἡροφίλῳ ληνόν. ἐντεῦθεν δ' οἷον ἐξ ἀκροπόλεώς τινος ἅπασι τοῖς ὑποκειμένοις μορίοις ὀχετοὺς ἐπιπέμπουσιν, οὐδ' ἔστιν ἔτι τὸν ἀριθμὸν εἰπεῖν τῶν ἐκροῶν, ὅτι μηδὲ τὸ πλῆθος τῶν τρεφομένων ἀριθμῆσαι μορίων. ἐκρέουσι δέ τινες μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς μέσης χώρας εἰς τὴν παρεγκεφαλίδα πᾶσαν, ἐσχισμένοι τε καὶ κατατετμημένοι τρόπον ὁμοιότατον τοῖς κατὰ τὰς πρασιάς. τινὲς δ' ἐκ τοῦ πρόσω φερομένου, τοῦ τὴν ληνὸν ἐκδεχομένου φαίης ἂν ἀγωγοῦ τινος αἵματος, ὃν καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς παχείας μήνιγγος εὐμηχάνως ἐτεχνήσατο. συναψάντων γὰρ αὐτῆς κατὰ τὴν ληνὸν τῶν ἀγαγόντων τὸ αἷμα μορίων, καί τινος ἐπιπεμφθέντος αὐτόθι τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν, οὐδέπω φλεβὶ μιᾷ τὸ λοιπὸν ἐπέτρεψεν. ἀλλ' ἔτι διὰ τῶν τῆς παχείας μήνιγγος μερῶν ἀποταθέντων πρόσω, τὸν ἀγωγὸν ἐδημιουργήσατο, καὶ πρῶτον μὲν ἐξ αὐτοῦ παμπόλλας ἐκροὰς παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἐποιήσατο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἤδη πλησίον τῆς μέσης κοιλίας περιὼν ἐγεγόνει, καὶ μεγάλας φλέβας ἐχρῆν ἀποφύειν αὐτοῦ, τὰς εἰς τὰ χοροειδῆ πλέγματα νεμηθησομένας, οὐδέπω μὲν ἀπεπίστευσε τῇ λεπτῇ μήνιγγι μόνῃ ξυνδεῖν τηλικαύτας φλέβας. ἀδένα δέ τινα αὐτῇ βοηθὸν ἐδημιουργήσατο, καὶ μέσον ἐστήρισε ταῖς κατιούσαις φλεψὶν αὐτόν, οὕτω τήν τε λεπτὴν μήνιγγα περιέφυσε, καὶ τὰς φλέβας ἐν κύκλῳ περιέστησε συνεχομένας τῇ μήνιγγι, ὅπως μέχρις ἂν αὗται μετέωροι φέρονται, καὶ ὁ ἀδὴν αὐταῖς συμπαρεκτείνηται. ὅταν δ' εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἤδη καταφύωνται, τηνικαῦτα καὶ ὁ ἀδὴν τὴν ἑαυτοῦ βάσιν τὴν κυκλοτερῆ κατὰ τοῦ νώτου στηρίζει τοῦ ἐγκεφάλου. αἱ μὲν δὴ φλέβες, οὕτως αἱ περὶ τὸν ἀδένα σχισθεῖσαι, διὰ τῆς μέσης κοιλίας ἐπὶ τὰς ἔμπροσθεν ἔρχονται, συμπλεκόμεναί τε κατὰ ταύτας, ταῖς κάτωθεν ἀνιούσαις ἀρτηρίαις, καὶ τὰ χοροειδῆ συνιστᾶσαι πλέγματα. τὸ δ' ὑπόλοιπον μέρος τῆς παχείας μήνιγγος, ἣν οἷον ἀγωγόν τινα αἵματος εἶναι ἐλέχθη, τὸ μὲν ὀρθὸν κατὰ μῆκος, ὡς ἐξ ἀρχῆς ὥρμητο, φέρεται πρόσω μέχρι πλείστου πολλὰς ἀποφῦον φλέβας εἰς ὅλον διασπειρομένας τὸν ἐγκέφαλον. καὶ τοιαύτη μὲν ἡ περὶ τὴν ὁδὸν τῶν φλεβῶν τέχνη τῆς φύσεως. ἡ δὲ μῆνιγξ ἡ παχεῖα, ἡ τὸν προειρημένον ἀγωγὸν τοῦ αἵματος ἐργασαμένη, οὐκ ἄρ' ἔμελλεν οὐδ' αὐτὴ δι' ἓν τοῦτο μόνον ἐπὶ τοσοῦτον ἐκταθήσεσθαι. ἀλλὰ γὰρ ἑτέραν καὶ ταύτῃ ῥαφὴν ἐπέθηκεν ἡ φύσις, ἀπὸ τῆς κορυφῆς εὐθὺ τοῦ μετώπου, διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς φερομένην, καὶ μέν γε καὶ δέον ἦν διφυῆ γενέσθαι τὸν ἐγκέφαλον, καὶ πρὸς τοῦτο αὐτῇ κέχρηται, ὡς πρόσθεν εἴρηται, κτείνασα τινὰ μοῖραν αὐτῆς, ἕως τοῦ μετώπου διορίζουσαν τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλὰ τό γε πρὸ τούτου μέρος αὐτῆς, τὸ μεταξὺ τοῦ τ' ἀδένος καὶ τῆς ληνοῦ κατὰ κάθετον ἐπίκειται, τῷ τε συνάπτον τὸν ἐγκέφαλον τῷ παρεγκεφαλίδι πόρῳ, καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐπιφύσει τῇ σκωληκοειδεῖ, ὥστε ἀνατεῖνον ἐπ' αὐτὴν τὰ συνεχῆ σώματα, κωλύει βαρύνεσθαι πρὸς αὐτῶν τὴν ἐπίφυσιν τοῦ πόρου. τοῦτο δ' ἡλίκον ἀγαθόν ἐστιν, εἴ τις μνημονεύει τῶν περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λελεγμένων, οὐδεμιᾶς ἔτι δεῖται νεωτέρας πίστεως. οὕτως καὶ ἡ κατὰ τὴν λαμβδοειδῆ ῥαφήν, μῆνιγξ

ἀνατείνει τὰ κατὰ τὰς ὄπισθεν κοιλίας ἐπικείμενα σώματα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ τρίτη τῶν ῥαφῶν, ἡ στεφανιαία καλου-
μένη, κατὰ μέσον τῶν προσθίων κοιλιῶν ἐγκαρσία φερομένη, μετεωρίζουσα τὴν ἐν τῷ μεταξὺ χώραν ἐγκεφάλου,
παμπόλλην οὖσαν, ἀθλίπτους ἀπεργάζεται τὰς κοιλίας, πάντως ἂν θλιβείσας τε καὶ βαρυνθείσας, καὶ στενοχωρη-
θείσας, εἰ μὴ κατὰ τοῦτο τῆς κεφαλῆς ἐτέτακτο τὸ μέρος. οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ τῆς καρδίας διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ σώ-
ματος αὐτῆς ἄθλιπτοι μένουσιν, οὐδεμιᾶς εἰς τοῦτο βοηθείας ἔξωθεν δεόμεναι, οὕτως οἷόν τ' ἦν καὶ τὰς κατὰ τὸν ἐγ-
κέφαλον μαλακὸν ἱκανῶς ὑπάρχοντα, μένειν ἀθλίπτους ἄνευ τινὸς ἔξωθεν ἐπικουρίας. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ῥαφῶν,
ὅσον ἔτι λείπει τῷ λόγῳ διελθεῖν, ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ῥηθήσεται γράμμασιν. ἐπὶ δὲ τὸν ἐγκέφαλον αὖθις ἡμῖν ἰτέον,
τὰς ὑπολοίπους αὐτοῦ τῶν ἐκφύσεων ἐξηγησομένοις. ἀναλάβωμεν δὲ πρότερον ἐν κεφαλαίοις, ὅσα γ' ἔμπροσθεν
εἴπομεν. μέγισται μὲν οὖν αὐτῶν ἦσαν αἱ ἐπὶ τὰς ῥῖνας. ἑκατέρωθεν δὲ τούτων, οἱ τῶν ὀφθαλμῶν πόροι, καὶ τού-
των πλησίον, αἱ τοὺς μῦς αὐτῶν κινοῦσαι. τῶν πόρων δ' εἰς ταυτὸ συνιόντων πρὸ τοῦ διεκπεσεῖν τῆς παχείας
μήνιγγος, καὶ οὕτω πάλιν σχιζομένων ἐξόπισθεν αὐτῶν, τῆς γνώσεως ἡ πύελος ἐστιν, ἑκατέρωθεν δ' αὐτῆς, αἱ ἀρτη-
ρίαι ψαύουσι. ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τῆς σκληρᾶς μήνιγγος. οἷς δ' ἐπιβέβηκεν αὐτή τε καὶ ὁ κατ' αὐτὴν ἐγκέφαλος,
ὅτ' ἀδὴν ἐστι, καὶ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, καὶ ἡ εἰς τὴν ὑπερῴαν διάτρησις. ἐξ ὧν δῆλον ὡς οὐχ οὕτω μὲν σαφῶς
τοῖς ἀκούουσιν, ἐναργῶς δ' ἀεὶ τοῖς θεωμένοις ἂν γένοιτο, μήτε κατὰ τὸ πρόσω τῆς κεφαλῆς ἔτι καταλειπομένης
χώρας μηδεμιᾶς πρὸς τὴν εἰς τὴν γλῶτταν ἀπόφυσιν, τῶν αἰσθητικῶν νεύρων, μήτε περὶ τὴν βάσιν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς
αἰσθητικοῖς αἵ τ' ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἀποφύσεις εἰσί, καὶ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς. ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν βάσιν, ὅτ' ἀδὴν καὶ τὸ
δικτυοειδὲς πλέγμα, ὥστ' ἐπειδὴ πρόσθεν μὲν ὁ ἐγκέφαλος ὁ αὐτός, εἰς ἀποφύσεις ἔφθανε κατατετρῆσθαι, κάτω
δ' ὅλος οὐκ ἔτ' ἦν σχολάζουσα, τρίτης χώρας ἐδεῖτό τινος τοῖς γευστικοῖς νεύροις. ἐκ μὲν τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ ἐγκε-
φάλου σκληρῶν ὄντων, οὐχ οἷόν τ' ἦν γεννηθῆναι τοιούτοις νεύροις. ἐκ δὲ τῶν ἄνωθεν, ὥσπερ οὐδ' ἄλλό τι νεῦρον εἰς
οὐδὲν μέρος, οὕτως οὐδ' εἰς γλῶτταν ἀποφύσειν ἔμελλεν. ἀποδέδεικται γὰρ καὶ τοῦθ' ἡμῖν μυριάκις, ὅσην ἡ φύ-
σις ἀσφαλείας ἔχει πρόνοιαν ἐπὶ τῶν κυρίων μάλιστα μορίων. ὅταν δὲ δὴ καὶ διὰ μαλακότητος μέλλῃ ῥᾳδίως ὑπὸ
παντὸς βλάπτεσθαι, τότ' ἤδη καὶ μᾶλλον ἀποκρύπτει τε τὰ τοιαῦτα, καὶ φρουρεῖ πανταχόθεν. ἀλλ' εἰ κἀκ τῶν
πλαγίων κατὰ τὸν ἐγκέφαλον μερῶν, τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ τῆς γλώττης ἀπέφυσε νεῦρα, καὶ οὕτως ἂν
οὐκ ἦν αὐτοῖς ἀσφαλὴς ὁμοίως ἡ ὁδός, τῆς ἀπὸ τῆς βάσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἐκ μὲν τῆς βάσεως ἄμεινον ἦν ἀποφύειν
τὰ νεῦρα, διά τε τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ὅτι κατὰ τοῦτ' ἡ τῆς γλώττης θέσις ἐτύγχανεν οὖσα, τὸ δ' ἔμπροσθεν ἅπαν
προκατείληπτο τοῖς εἰρημένοις σώμασιν, ἀναγκαῖον ἦν ἐκ τῶν ὑπολοίπων τῶν ὀπίσω τὴν ἔκφυσιν αὐτῶν ἐργά-
σασθαι. καὶ δὴ καὶ γέγονεν οὕτως, ὡς μόνως ἐνεχώρει γενέσθαι καλῶς, διττὴ κἀνταῦθα ἡ ἀρχὴ τῶν αἰσθητικῶν τῆς γλώτ-
της νεύρων. ἦν γὰρ καὶ τοῦτο τὸ αἰσθητήριον, ὥσπερ καὶ τἆλλα διφυές, ἵν' ἅπαντα τὰ ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν τοῖς ἐκ τῶν
ἀριστερῶν ἔχοι. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ μασήσει καὶ καταπόσει † συλλήψεσθαι, καὶ διαλεκτικὸν ὄργανον ἔμελλεν ἔσεσθαι,
διὰ τοῦτ' αὐτοῦ ξυνέφυσε τὰ μέρη, καὶ σύμπαν ἐναπειργάσατο διφυές. εἰς ἑκάτερον οὖν τῶν μορίων, εἰκότως ἴδιον
εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεβλάστησε νεῦρον. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι μέρεσιν ἅπασιν ἄμεινον ἦν μεταδοῦναι ἀπὸ
τῶν αὐτῶν τόπων γευστικῆς αἰσθήσεως, καὶ τούτοις τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ποιησαμένη, καὶ συνάψασα πάνθ'
ἅμα. τὰ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν ἴδια, κατὰ τὰ δεξιὰ μέρη τῆς βάσεως, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἴδια κατὰ τὰ
† δεξιά, καὶ ταῦτα καθ' ἑκάτερα μέρη προήγαγεν οὕτως εἰς τοὔμπροσθεν, συναποφύσασα μὲν αὐτοῖς καὶ τὴν χο-
ροειδῆ μήνιγγα, τρέφειν τε ἅμα καὶ σκέπειν δυναμένην. ἐκτρήσασα δὲ καὶ κοίλην ἐργασαμένη τὴν παχεῖαν, ὥσθ'
ὑποδέξασθαι τὰς ἀποφύσεις. οὐ γὰρ δὴ διέτρησε ταύτην ὅπαις διαμπερέσιν, ἀλλὰ τρόπον αὐλοῦ διανευρώσασα, μέ-
χρι μὲν τῶν ἔμπροσθεν ὀστῶν, ὧν δὴ καὶ διεκπίπτειν καιρὸς ἦν τοῖς νεύροις προήγαγεν. ἐνταυθοῖ δὲ τά τ' ὀστᾶ διέ-
τρησε, καὶ μετ' ἀμφοτέρων τῶν μηνίγγων, τὰ μὲν εἰς τὴν γλῶτταν αὐτὴν ἐνέφυσε, τὰ δ' εἰς τὴν ἄνω, τὰ δ' εἰς τὴν
κάτω γένυν. πρὸ δὲ τῆς εἰς ταῦτα διανομῆς αὐτῶν, οἷον ὁδοῦ τι πάρεργον ἀποφύσασαν νεῦρον, εἶτα πιλήσασα, καὶ
πυκνώσασα, καὶ σκληρότερον ἐργασαμένη τῶν εἰς τὸ στόμα περαινόντων, ἐνέφυσε τῷ κροταφίτῃ μυΐ. κινήσεως
μὲν γὰρ τούτῳ, τοῖς δ' ἐν τῷ στόματι τῆς γευστικῆς αἰσθήσεως ἔδει. ἀλλ' ὅτι μὲν ὅσα τῇ τε κάτω γένυι, καὶ τῇ γλώττῃ
καταφύεται, κατάντεσιν ὁδοῖς εὐλόγως ἐχρήσατο, δῆλον ἐξ αὐτῆς τῶν δεχομένων αὐτὰ τῆς θέσεως. ὅσα δ' εἰς τὴν
ἄνω γένυν ἐφέρετο, τούτοις ἑτέραν ὁδὸν ἡ φύσις ἔτεμε προσήκουσαν, καὶ πρῶτον μὲν εἰς τοὔμπροσθεν ἔτι προ-
διεβίβασεν αὐτά, καὶ πλησίον τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χωρίων ἤγαγεν, ἐπειτ' ἐνταῦθα συνεχρήσατο θατέρῳ τῶν
κατ' αὐτοὺς τρημάτων, δι' οὗ τοῖς μυσὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐνέφυε τὰ νεῦρα. βελτίονα γὰρ ἑτέραν ὁδόν, οὐδ' ἐπινοῆσαι
δυνατόν ἐστιν, ὅτε κατ' αὐτὰς τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν, οὔτ' ἔξωθεν. τὰ μὲν γὰρ ἐπέκεινα τῶν μικρῶν κανθῶν μέρη,
τοῖς τε κροταφίταις ἐφυλάττετο μυσί, καὶ προσέτι μακρὰν εἶχε, καὶ οὐκ ἀσφαλῆ τὴν περίοδον. τὰ δ' ἐν τοῖς τῶν
μεγάλων κανθῶν, οἱ τῆς ῥινὸς πόροι κατειλήφασιν. ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς χώραις τῶν ὀφθαλμῶν, δυοῖν μὲν ὑπαρχόν-
των ἤδη τρημάτων, ἄλλου δὲ τρίτου κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν ἔσεσθαι μέλλοντος, ὡς δείξω τοῦ λόγου προϊόντος.
ἕτερον δ' ἐπὶ τούτοις ἐργάζεσθαι τέταρτον, ἀμελοῦντος ἦν ἁμάρτημα δημιουργοῦ τῆς δυσπαθείας τῶν ὀστῶν. εἰς
ὅσον γὰρ ὁ τῶν τρημάτων ἀριθμὸς ηὐξάνετο καταπυκνουμένων, εἰς τοσοῦτον εὐπαθὲς ὑπὸ λεπτότητος ἐγένετο τὸ
μεταξὺ πᾶν αὐτῶν ὀστοῦν. ὥστ' ἐκ τούτων τῶν λογισμῶν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἀπέστη μέν, τοῦ καὶ καθ' ἕτερόν τι μέρος
αὐτὸ διατιτρᾶναι. καταστὰς δ' εἰς τὴν ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων αἵρεσιν, ἐπὶ τὴν τῶν δυσπαθεστέρων νεύρων ὁδὸν ἀφί-
κετο, καὶ κατὰ ταύτην διεξέβαλε τὰ τῆς ἄνω γένυος. τὰ γὰρ αἰσθητικὰ νεῦρα τῶν ὀφθαλμῶν, οὐ μόνον μακρῷ μα-
λακώτερα τῶν κινητικῶν ἐστιν, ἀλλὰ ἔτι μακρῷ κυριώτερα. διὰ ταῦτα γοῦν ὅτι σύμπας ὀφθαλμὸς γέγονε, καὶ τὸ
κῦρος ἅπαν τῆς ὄψεως ἐν αὐτοῖς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τρήματα αὐτῶν ὁμοίως τοῖς νεύροις ἐστὶ μεγάλα. κατὰ λόγον
οὖν τούτων μὲν ἀπεχώρησεν, ὡς ἂν καὶ διὰ μεγάλων ἤδη τρημάτων φερομένων, καὶ κυριωτέρων πολὺ καὶ μα-
λακωτέρων ὑπαρχόντων. τοῖς δὲ σκληροτέροις τε ἅμα, καὶ ἀκυροτέροις, καὶ διὰ στενοτέρων τρημάτων διεξερχο-
μένοις,

† συναπεργάζεσθαι

† ἀριστερὰ

μύοις, συνεξέβαλε τὰ τῆς γένυος νεῦρα, τὴν τε γειτνίασιν αὐτῶν ἄλυπον εἰδὼς ἐσομένην, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ τρήματος οὐδέπω τῶν αἰσθητικῶν μεῖζον γενησόμενον. πρόμηκες μὲν γάρ ἐστι, καὶ οὐκ ἀκριβῶς στρογγύλον, ὥσπερ ἐκεῖνο, καὶ τάχα ἄν τῳ δόξειε τὸ μῆκος αὐτοῦ μεῖζον εἶναι τῆς ἐκείνου διαμέτρου. ὅλον δὲ ὅλῳ παραβαλλόμενον, οὐκ ἂν ἔτι φαίνοιτο μεῖζον, ἐξ ἀνάγκης δὲ πρόμηκες ἐγένετο, καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ τῶν αἰσθητικῶν στρογγύλον, ὅτι δύο ἔμελλεν ἑξῆς ἀλλήλων τεταγμένα νεῦρα περιέξειν, οὐχ ἕν. ἔστι μὲν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν κατά γε τὴν ἀλήθειαν πλείω, καὶ λεχθήσεται περὶ πάντων τῶν νεύρων τῆς φύσεως, ὀλίγον ὕστερον ἀκριβέστερον. ἀλλὰ νῦν γε οὐδὲν κωλύει σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας, ἓν μὲν εἶναι λέγειν, τὸ ἐπὶ τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν μῦς μεριζόμενον. ἕτερον δὲ τὸ πρὸς τὴν ἄνω γένυν ἀφικνούμενον, ὃ διεκπίπτει μὲν ἅμα θατέρῳ γενόμενον ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ὀφθαλμῶν, εὐθὺ τοῦ καλουμένου μήλου φέρεται, διατετρωμένων πάλιν ἐνταῦθα καὶ δίοδον αὐτῷ παρεχόντων τῶν ὑποκειμένων τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀστῶν. οὐ γὰρ δὴ ψαύοντά γε τῶν μυῶν ἔμελλε παρέρχεσθαι, βλάπτοντά τε καὶ βλαπτόμενα πρὸς αὐτῶν. ἄμεινον γὰρ ἦν κἀκείνων τὴν κίνησιν ἀβλαβῆ φυλάττεσθαι, καὶ ταῦτ' ἰέναι δι' ἡσυχίας πολλῆς, καὶ μὴ δι' ἀλλοτρίας, καὶ μηδὲν προσηκούσης αὐτοῖς κινήσεως μηδαμοῦ παραπολαύοντα. ταῦτ' οὖν προμηθούμενος ὁ δημιουργὸς, ἕτερον ἐφεξῆς ἔθηκεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τρῆμα, διαδεχόμενον τὸ πρότερον ἐκεῖνο τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν νεύρων, ὃ πρὸς αὐτὸν ἐπεραίνετο τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ὑπὸ λεπτῆς λεπίδος ὀστοῦ καλυπτόμενα τὰ νεῦρα, καὶ ὁ πόρος αὐτῶν, ἐν δὲ τοῖς μήλοις καλουμένοις, ὡς ἂν ὑψηλοῖς οὖσι, παχέσι μὲν ὀστοῖς καλύπτεται. διὰ βάθους δὲ φέρεται τοῦ ψαύοντος αὐτῶν ὀστοῦ, καθάπερ ἄλλου τινὸς αὐτῶν τῶν νεύρων ἕνεκα γεγονότος. οὐ γὰρ οὖν οὐδὲ τοῦτ' ἠμέληται τῇ φύσει, τὸ τοῖς διεκπίπτουσιν ἅπασιν ὀστῶν ἀγγείοις χιτῶνας περιφύειν σκληροὺς, καί τινας ἐξ αὐτῶν τῶν ὀστῶν λείους καὶ χαύνους ἀπεργάζεσθαι πόρους, καὶ μάλισθ' ὅταν σκληρὰ ταῖς οὐσίαις ᾖ, τὰ διατετραμμένα τῶν ὀστῶν. ἀλλ' ὅτι περὶ πάντων μὲν νεύρων, πασῶν δ' ἀρτηριῶν, πασῶν δὲ φλεβῶν οὕτως ἀκριβῶς φυλαττόμενον, ὡς μηδαμοῦ διαμαρτάνεσθαι, τοῖς μὲν ἀμελῶς καὶ ῥαθύμως ἀκούουσι, μᾶλλον δὲ παρακούουσι, μικρὸν ἂν ἴσως δόξειε, προσέχουσι δὲ τὸν νοῦν ἐπιμελέστερον τοῖς λεγομένοις, καὶ βάσανον ἀκριβῆ δι' αὐτῆς τῆς ἀνατομῆς λαμβάνουσι, καὶ μόνον ἱκανὸν ἐνδείξασθαι γένοιτο, πρόνοιάν τε ἅμα καὶ τέχνην θαυμαστὴν τοῦ δημιουργοῦ. τίνι δὲ τρόπῳ ταῦτά τε τὰ νεῦρα, τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τὰ τῶν μήλων ὀστᾶ φερόμενα, καὶ τὰ πρὸ αὐτῶν εἰρημένα, καὶ τὰ κάτω διεκπίπτοντα, τὴν τε γλῶτταν, καὶ τὸ στόμα, καὶ πάντα τοῦ προσώπου τὰ μόρια διαπέπλεχεν, ἐν τῷ μετὰ ταῦτα δηλωθήσεται λόγῳ, τὴν τῶν κατὰ τὸ στόμα, καὶ τὸ πρόσωπον μορίων ἐξηγουμένων ἡμῶν κατασκευήν. ὁ γὰρ ἐνεστηκὼς λόγος, αὐτῶν μόνον τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐκφύσεων ἐπηγγείλατο τὰς χρείας ἐρεῖν. ὧν ὅρος ἐστὶ, τὸ περιέχον ὀστοῦν αὐτῶν, ὥστε τοῦτον παραφυλάττοντες, ὅταν ἐκτὸς αὐτοῦ λόγῳ κατασταίησωμεν τὸ νεῦρον, ἐπανερχόμεθα πάλιν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, ὑπὲρ τοῦ μήτε τῶν ἐντός τινα τοῦ κρανίου παραλιπεῖν ἀποφύσεων, μήτ' ἐν ταῖς ἐκτὸς ἐπὶ πολὺ διατρίβειν. ἅπερ οὖν τοῦτον φυλάξομεν, ἐκεῖνο προσθέντες ἐπὶ τῷ προειρημένῳ λόγῳ, καὶ τὸ παρὰ τούτων τῶν νεύρων ἔρχεσθαι τὴν ἐπὶ τοὺς κροταφίτας μῦς ἀπόφυσιν, διὰ τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους ὀστῶν ἐκπίπτουσαν, ἐφ' ἑτέραν ἤδη μεταβῶμεν ἔκφυσιν ἐγκεφάλου. τετάρτην δὲ αὐτῶν ἀριθμοῦσι συζυγίαν οἱ ἀκριβεῖς τῶν ἀνατομικῶν, οὐ συναριθμοῦντες αὐταῖς δηλονότι τὴν ἐπὶ τὰς ῥῖνας, ὅτι μήτε νεύρων ἐκφύσεις ἔχει καθάπερ αἱ λοιπαί, μήτε διεκπίπτει τῶν ὀστῶν ἐκτός. ἀλλὰ πρώτη μὲν αὐτῷ ἀπόφυσις ἀριθμεῖται τὰ μαλακὰ νεῦρα τῶν ὀφθαλμῶν, δευτέρα δὲ τὰ κινητικὰ τῶν ἀμφ' † αὐτὸν ὁμοίων, τρίτη δὲ περὶ ἧς ἄρτι πέπαυμαι λέγων, ἀρχομένη μὲν, ἔνθα συνάπτει τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ ἐγκεφάλου τῷ ὄπισθεν, προϊοῦσα δὲ διὰ τῆς παχείας μήνιγγος, εἶτα δίχρους γινομένη, κἄπειτα διανεμομένη καθ' ὃν εἴρηται τρόπον. ἡ δὲ τετάρτη συζυγία τῶν νεύρων, ὀλίγον ἢ τούτων ὄπισθεν τέτακται, ἀρχομένη μὲν ἀπ' αὐτῆς τῆς βάσεως μᾶλλον, ἤπερ τὰ πρότερον, πλησίον δ' ἀλλήλαις κειμένων τῶν ἐκφύσεων, ἀναμιγνυμένη μὲν εὐθέως τοῖς κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν, καὶ μετὰ ταῦτα μέχρι τοῦ πλείστου φέρεται, ἔπειτα σχίζεται, καὶ παντὶ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ἐπιφύεται χιτῶνι. μικρὰ ἱκανῶς εἰσι ταῦτα τὰ νεῦρα, καὶ βραχὺ τῶν κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν σκληρότερα. διὰ τὸ καὶ αὐτὸν τὸν χιτῶνα τὸν ὑπαλείφοντα τὸ στόμα, σκληρότερον ὑπάρχειν, οὐ τῆς γλώττης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων, τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον μορίων. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ ἡ ἔκφυσις αὐτῶν, ἐκ βραχείας σκληροτέρων ἐστὶν ἐγκεφάλου μερῶν, ἤπερ τῶν κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν. εἰς ὅσον γὰρ ἂν προχωρῶμεν ἀεὶ, καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐπὶ τὸ σκληρότερον εὑρήσομεν τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ μέρη, τῶν ἄλλων ἐστὶ σκληρότερα. κατὰ λόγον οὖν ἡ τετάρτη συζυγία τῶν νεύρων, ἰσ' ἧττον μαλακὴ γίνεται τῆς τρίτης, οὐ μόνον ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ ἐγκεφάλου, μᾶλλον ἐκείνης ἀφωρμήθη. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἐκ πλαγίων μερῶν τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τὰ λιθοειδῆ τῶν ὀστῶν εἰσιν ἀποφύσεις, πέμπτη τις αὕτη συζυγία νεύρων, οὐδέπω σκληρῶν οὐδ' αὐτῶν, σχισθεῖσα δ' εἰς δύο μέρη κατ' αὐτὴν τὴν ἐν τοῖς ὀστοῖς δίοδον, εἰς μὲν τὸν ἀκουστικὸν πόρον θάτερον, εἰς δὲ τὸ τυφλὸν καλούμενον τρῆμα, τὸ λοιπὸν ἐμβάλλει μόριον. οὐ μὴν τυφλόν γε ὄντος ἐστὶν, ὥσπερ καὶ λέγεται, ἀλλ' οἶμαι τοὺς πρώτως αὐτῷ θεμένους τοὔνομα, καθιέντας ἢ σχοῖνον, ἢ ὑείαν τρίχα, κἄπειτα μὴ δυναμένους διεκβαλεῖν, αὐτόθί που τελευτᾶν ὑπολαβεῖν. ἔστι δ' οὐχ ἡ τυφλότης αἰτία τοῦ μὴ διεκπίπτειν, ἀλλ' ἡ σκολιότης τοῦ πόρου. περικόπτοντι δέ σοι κατ' ὀλίγον τὸ πᾶν ὀστοῦν, καὶ γυμνοῦντι τὸ νεῦρον, αἵθ' ἕλικες αἱ κατ' αὐτὸ φωραθήσονται, καὶ τὸ νεῦρον εἰς τὸ ἐκτὸς ἐμπίπτον φανεῖται παρὰ τὸ οὖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀκουστικῶν νεύρων τῆς φύσεως εἴρηται πρόσθεν. περὶ δὲ τῶν διὰ τοῦ τυφλοῦ τρήματος διεκπιπτόντων, ἐν τῇ τῶν ἐκτὸς τοῦ κρανίου διηγήσει ῥηθήσεται. νυνὶ δ' ἤδη καιρὸς ἕτερον ἀποβλάστημα τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων ὁρμωμένων, προχειρίζεσθαι τῷ λόγῳ. ἕκτη δέ τις ἐστὶν ἐπὶ τούτοις συζυγία νεύρων ἐκ τῆς βάσεως ἐγκεφάλου βεβλαστηκότων, οὐδέπω μὲν σκληρῶν ἀκριβῶς, οὐδ' αὐτῶν ἁπάντων μὴν τῶν προειρημένων, τοσούτῳ σκληροτέρων, ὅσῳ περ ἤδη πλησιαίτερον εἰσὶ τοῦ νωτιαίου μυελῷ. σκληρῶν γὰρ δὴ οὗτός γε νεύρων ἐστὶν ἀρχή, διότι καὶ αὐτὸς ἐγκέφαλος πολὺ σκληρότερος ἐγγύς, καὶ ὁ τῆς

† αὐτοὺς μυῶν

αἰτίας λογισμὸς ῥᾷστος ἀναμνησθέντι τῶν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λελεγμένων, ὡς εἰς μὲν ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, ἀποφύσεως ἐγκεφάλου δεῖ μαλακωτέρας. εἰς δὲ κινήσεως ῥώμην σκληροτέρας, καὶ ὡς δι' αὐτὸ τοῦτο τῶν ἐγκεφάλου μερῶν, τὰ μὲν σκληρότερα, τὰ δὲ μαλακώτερα γέγονε, καὶ ὡς ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν τῶν μαλακῶν ἀρξάμενος ἀεὶ, καὶ μᾶλλον ἑαυτοῦ γίνεται σκληρότερος, ἵνα δὴ συνάπτῃ τῷ νωτιαίῳ. ταὐτ' αὐτοῦ πάντων ἐστὶ μερῶν τὰ σκληρότερα, κατὰ βραχὺ δὴ καὶ οὗτος εἰς ὅσον ἀποχωρεῖ κάτω, σκληρότερος γίνεται. καὶ γάρ τοι καὶ ἡ γένεσις αὐτοῦ ταύτην παρέχει τῷ ζώῳ τὴν χρείαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ σώματι νεύρων σκληρῶν, ἐγκεφάλου μὴ δυναμένου τοσαύτην δέξασθαι σκληρότητα, δι' ἣν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν αἰτίαν. ἔδειξε δὲ σαφῶς ἡ φύσις οὐχ ἥκιστα κἀνταῦθα τῶν νεύρων τῷ ζεύγει, περὶ οὗ νῦν πρόκειται λέγειν, ὡς οὔτε διὰ τῶν σκληρῶν οἷόν τε γενέσθαι τινὰ ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, οὔτ' ἀποφῦσαι δυνατὸν, ἐγκεφάλου μὲν σκληρὰ, νωτιαίου δὲ μαλακά. καταφέρεται γὰρ ταῦτα μέχρι καὶ τοῦ πλατέος ὀστοῦ, σχεδὸν εἰς ἅπαντα τἄντερα, καὶ τὰ σπλάγχνα διασπειρόμενα, καί τοι τὰ πλεῖστα γε τούτων ἐπίκειται, κατὰ τῆς ῥάχεως, ἧς πέρας ἐστὶ τὸ πρός τινων μὲν ἱερὸν ὀστοῦν, πρὸς ἑτέρων δὲ πλατὺ καλούμενον, οἷ τελευτᾶν ἐλέχθη τὰ νεῦρα. καὶ βέλτιον ἦν εἴπερ ἐνεχώρει, παρὰ τοῦ νωτιαίου διὰ βραχείας ὁδοῦ σὺν ἀσφαλείᾳ πολλῇ διανέμεσθαι τοῖς ταύτῃ μορίοις αὐτά, ἀλλ' οὐκ ἐγχωρεῖ δηλονότι μαλακῶν νεύρων ἀρχὴν γενέσθαι τὸν νωτιαῖον σκληρὸν αὐτὸν ὑπάρχοντα, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐν τοῖς κώλοις τὸν ἐγκέφαλον, ἐπὶ πλεῖστον σκληρότητος προεληλυθότων, αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον ἥκοντα μαλακότητος. τοῖς μὲν οὖν κώλοις, ὅτι σκληροτάτων ἔδει νεύρων, ἰσχυραῖς καὶ βιαίοις ἐνεργείαις ὑπηρετοῦσιν ἀλλήλοις, ἄντικρυς δῆλον. οὐ μὴν οὐδ' ὅτι τοῖς σπλάγχνοις τῶν μαλακωτέρων ἀσφαλὲς, ἀλλ' ὅπως μηδὲν ἐνδεὲς γίνοιτο λόγου ῥητέον. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι κίνησιν οὐδεμίαν οὐδὲν αὐτῶν ἔχει καθ' ὁρμὴν τοῦ ζώου γινομένην, ἀλλ' αἰσθήσεως ἕνεκα μόνης ἐδεήθη νεύρων, ἄμεινον ἦν αὐτοῖς ἐπιπεμφθῆναι τὰ αἰσθητικά. δεύτερον δ' ὅτι καὶ ἡ τοῦ σώματος αὐτῶν οὐσία μαλακὴν τὴν σύστασιν ὑπάρχουσα, ῥᾷον ἔμελλεν ἑνωθήσεσθαί τε καὶ παραδέξασθαι πάντῃ διαπλεκόμενα τὰ τοιαῦτα. καὶ τρίτον, ὅτι σιτίων τε καὶ ποτῶν ἐνδείας ἀκριβεστάτην ἐχρῆν αἴσθησιν εἶναι τῇ γαστρί. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται τούτων τῶν νεύρων ἡ πλείστη μοῖρα διασπειρομένη, μάλιστα μὲν εἰς τὰ πρῶτα αὐτῆς τὰ περὶ τὸ στόμα καλούμενον. ἐφεξῆς δ' ἤδη, καὶ εἰς τὰ ἄλλα σύμπαντα, τὰ μέχρι τοῦ πυθμένος. ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἕνεκα τῆς γαστρὸς ἀπ' ἐγκεφάλου κατήχθη νεῦρα, τόσῳ δὴ μᾶλλον ἔτι καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὰ τοῖς τῇδε μορίοις ἅπασι διανεμηθῆναι βέλτιον ἦν, εἰ καὶ μὴ μεγάλη τις αὐτοῖς ἔμελλεν ὠφέλεια γενήσεσθαι. τῇ μὲν γὰρ γαστρὶ ἔδει πάντως δυνάμεως ὀρεκτικῆς, ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἧς ἀναγκαῖον ἦν προηγεῖσθαί τινα δύναμιν αἰσθητικὴν τῶν ἐλλιπόντων. τοῖς δ' ἄλλοις τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα, μετεῖναι μὲν καὶ τούτοις εἰς τοσοῦτον ἀκριβοῦς αἰσθήσεως ἐνίοις τῶν ἰατρῶν ἔδοξεν, ὥστε καὶ αὐτὰ τῆς γαστρὸς οὐδὲν ἧττον ὀρέγεσθαί φασιν. ἐμοὶ δὲ βραχὺ μέν τι καὶ αὐτὰ συνεπαισθάνεσθαι δοκεῖ, τὸ πλεῖστον δ' εἶναι τῆς κοιλίας, καὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ, οἷον δὴ καὶ τὰ νεῦρα ταῦτα φαίνεται μεγίστῳ μέρει σφῶν αὐτῶν ἐμβάλλοντα, καὶ διὰ τοῦτ' αἰσθητικώτατόν ἐστι τοῦτο τῆς γαστρὸς τὸ μέρος, καὶ οἱ σφόδρα πεινῶντες αἰσθάνονται τούτου μάλιστα συνελκομένου, καὶ οἱονεὶ σπωμένου καὶ ἀγανακτοῦντος. ἀλλ' οὐκ ἂν ἦν τοῦτο, εἰ μὴ τῶν μαλακῶν νεύρων μετέχειν, εὐαίσθητον εἰς τοσοῦτον. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν ἅπασι τοῖς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἐξαιρέτως δ' αὐτῇ τῇ γαστρὶ τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων ἔδει, καὶ πάρεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν ἀνατομῶν, ὅσην αὐτῶν τῆς ἀσφαλείας πρόνοιαν ἡ φύσις παρ' ὅλην τὴν ἄνωθεν ὁδὸν ἐποιήσατο, προορωμένη τὴν εὐπάθειαν, ἣν διά τε τὸ μαλακά τ' εἶναι, καὶ διὰ μακροῦ καταφέρεσθαι πάντως ἂν ἔσχεν. ὑμέσιν οὖν ἰσχυροῖς αὐτὰ περιλαμβάνουσα, συνάπτει τοῖς παρακειμένοις σώμασιν, ἅπαν ἑκάστοτε τύχῃ κατιοῦσιν αὐτοῖς ἐντυγχάνοντα. πολλαχόθι δὲ καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις οὐ μικρὸν ἀγαθὸν ἡ σύζευξις γίνεται, καθάπερ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἑβδόμην συζυγίαν ἐκπίπτουσι νεύροις. εἰς ταὐτὸν γὰρ αὐτὰ συναγαγοῦσα τοῖς κατὰ τὴν ἕκτην, εὐθὺς ἅμα τῷ διεξελθεῖν τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ὑμέσιν ἰσχυροῖς περιέβαλέ τε καὶ πανταχόθεν ἀκριβῶς ἐσκέπασε, κοινόν τι τοῦτ' ἀγαθὸν ἀμφοτέροις ἐξευροῦσα. καθάπερ γὰρ καὶ τὰ σχοινία, τὰ μὲν ἁπλᾶ καὶ λεπτὰ τελέως ἐστὶν εὐπαθῆ, τὰ δ' ἐκ πλειόνων τοιούτων συγκείμενα, τοσοῦτον δυσπαθείας, ὅσον καὶ πλήθους τῶν συντεθέντων αὐτὰ προσλαμβάνει. οὕτω καὶ τὰ συναγόμενα, καὶ περιπλεκόμενα, καὶ κοινοῖς δεσμοῖς σφιγγόμενα νεῦρα, πολὺ τῶν ἁπλῶν ἀποτελεῖται δυσπαθέστερα. καὶ διὰ τοῦτ' ὅταν εἰς πλείονα μόρια τοῦ σώματος ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντα, φέρεσθαι δέῃ νεῦρα πολλὰ τὴν μεταξὺ πᾶσαν, ἄχρι τῶν ληψομένων αὐτὰ μορίων ὁδὸν ἡ φύσις ἐζευγμένα παράγει. καὶ ὅσοι γε ἀμελέστερον ὁρῶσι τὰ τοιαῦτα, πάντ' αὐτοῖς ἓν εἶναι δοκεῖ, τὰ δ' οὐκ ἔστι μὲν ἕν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοσαῦτα, ὅσαπερ καὶ τὰ μόρια, οἷς ἐμφύεσθαι μέλλει. φαίνεται δ' ἓν ἕνεκεν τοῦ πεπλέχθαι περὶ ἄλληλα, κἀκ τοῦ σφίγγεσθαι κοινῇ πάνθ' ὑπὸ τῶν περιλαμβανόντων ὑμένων αὐτά, καὶ τοῦτ' ἐστὶν, ὃ μικρῷ πρόσθεν ἐπηγγειλάμεθα περὶ τῆς τῶν νεύρων φύσεως ἐρεῖν. ἀλλὰ γὰρ τὸν μὲν τῆς συνθέσεως αὐτῶν λόγον, ὕστερον ἅπαντα πληρώσομεν, ἰδίᾳ διεξελθόντες οὐχ ὁδοῦ τι πάρεργον, ὥσπερ νῦν ποιησάμενοι. περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τὸν στόμαχον ἰόντων νεύρων, ὑπὲρ ὧν τοῦ ὅλου λέγειν ἠρξάμεθα, συμπεράνωμεθα πρότερον. ἐπειδὴ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν τῇ φύσει αὐτῶν βραχὺ προελθόντων, ἀποχωρισθῆναι τὰ κατὰ τὴν ἑβδόμην συζυγίαν ἐπὶ γλῶτταν φερόμενα, πάλιν αὐτὰ ταῖς καρωτίσιν ἀρτηρίαις πλησίον οὔσαις συνήγαγε, καὶ μετ' ἐκείνων τὸν τράχηλον ὅλον διεβίβασε, κοινοῖς ὑμέσι πρὸς αὐτὰς συνδήσασα. κατὰ δὲ τὸν θώρακα τῶν ἀρτηριῶν ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν τῆς καρδίας κοιλίαν τεταγμένων, ἀπέσχισεν αὖθις αὐτά, καὶ συνῆψεν ἐνταῦθα πάλιν ἑκατέρωθεν τῷ στομάχῳ. καὶ ἡνίκα δὲ πρῶτον ἔμελλεν αὐτὰ σχίζειν εἰς τὴν γαστέρα, τὸν μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς ἀριστερά, τὸν δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ δεξιὰ περιήγαγε, λοξὰ κλῖναι πρότερον ἐργάσασθαι λογισαμένη, κἄπειθ' οὕτω κατασχίζειν. ἦν γὰρ δὴ καὶ τοῦτο μακρῷ δυσπαθέστερον, ἢ εἰ κατ' εὐθὺ φερομένων ὁ χωρισμὸς ἐγένετο. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, τοῖς ἀπ' αὐτῶν συλλαμβάνουσα, καὶ κατὰ τὰ παρακείμενα σώματα στηρίζουσα περιάγει πανταχοῦ, τὴν ἐκ τῆς μαλακότητος εὐπάθειαν ταῖς ἔξωθεν ἐπικου-

ρίαις

θείας ἐσομένη τε καὶ διασώζουσα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς διανομῆς αὐτῶν, τὸ μέν που κἂν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, τὸ δέ τι κἂν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθήσεται. περὶ δὲ τῆς ἑβδόμης συζυγίας τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, ἤδη ῥητέον, ἥ τις ὅτι μὲν εὐθέως ζεύγνυται τῇ πρὸ αὐτῆς, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται. καὶ ὅτι κοινὴν ἀμφοτέραις ταῖς ἀποφύσεσι ταύταις ἡ φύσις ἀσφάλειαν προνοουμένη, τὴν σύζευξιν αὐτῶν ἐξεῦρεν. ὅθεν δ' ὁρμᾶται, καὶ ποῖ καταφύεται, λεκτέον. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπει, τῷ περὶ αὐτῆς λόγῳ. ὁρμᾶται δὴ ταῦτα τὰ νεῦρα καθ' ἃ παύεται μὲν ὁ ἐγκέφαλος, ἄρχεται δ' ὁ νωτιαῖος, προελθόντα δὲ ὥς τινος ἅμα τοῖς κατὰ τὴν ἕκτην συζυγίαν, εἶτ' αὖθις αὐτῶν ἀποχωρισθέντα, μέρει μέν τινι σφῶν αὐτῶν ἐλαχίστῳ, τοὺς ὀρθίους τοῦ λάρυγγος μῦς ἐστιν ὅτε καταπλέκει, τῷ μείζονι δ' εἰς τὴν γλῶτταν ἐμφύεται, διὰ παντὸς ταῦτα πρῶτα τῶν νεύρων ἀκριβῶς ἐστὶν ἤδη σκληρά. τῶν γὰρ ἔμπροσθεν εἰρημένων ἁπάντων, τὰ μὲν ἧττόν ἐστι, τὰ δὲ μᾶλλον μαλακά, σκληρὸν δ' ὁμοίως τούτοις οὐδέν, ἀλλά τοι κἀκείνων, ὅσα μυσὶν ἐμφύεται σαφῶς, τῶν ἄλλων γίνεται σκληρότερα. μύες δὲ κατὰ πρόσωπον, οἵτε τοὺς ὀφθαλμοὺς κινοῦντές εἰσι, καὶ οἱ τὴν κάτω γένυν. ἔτι τε πρὸς τούτοις, οἱ τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια, καὶ τὰ χείλη, καὶ τὰς γνάθους, εἰς μὲν δὴ τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν μῦς, καίτοι σμικροὺς παντάπασιν ὄντας, μεγάλα τοῖς τοῦ σώματος ὄγκοις ἐμφυόμενα φαίνεται τὰ νεῦρα. δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι μαλακώτερα τὴν σύστασίν ἐστιν, ἢ ὡς ἔπρεπε τοῖς κινητικοῖς. ὅσον οὖν ἀπολείπεται τοῦ δέοντος διὰ μαλακότητα, τοῦτ' ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτοῖς ἡ φύσις ἀνεπλήρωσεν. ὡσαύτως δ' ἔχει κἀπὶ τῶν κροταφιτῶν μυῶν, ἑκατέρῳ γὰρ αὐτῶν ἐμφύεται τρία νεῦρα. δύο μὲν ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας, ὑπὲρ ὧν ἤδη προειρήκαμεν, ἄλλο δὲ τρίτον σκληρότερον, ὑπὲρ οὗ μετ' ὀλίγον εἰρήσεται, ὥστ' ἐνταῦθα πάλιν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν νεύρων τὴν πρὸς τὰς ἐνεργείας ἰσχὺν ἀπαρχὴν εἶναι τοῖς μυσίν. οἱ δ' αὖ κατὰ τὰς γνάθους τε καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ τὰ χείλη μύες, ὥσπερ συμμέτρους τοῖς ὄγκοις ἀποφύσεις νεύρων λαμβάνουσιν, οὕτω καὶ τῇ σκληρότητι. φερομένοις γὰρ αὐτοῖς ἤδη πλέον διὰ τῶν ὀστῶν, ἡ σκληρότης ἐκ τοῦ μήκους τῆς ὁδοῦ προσγίνεται. ἐγγὺς μὲν γὰρ τῆς ἀρχῆς μαλακῆς ὑπαρχούσης, οὐχ οἷόν τ' ἦν τῇ φύσει σκληρὸν ἐκφῦσαι νεῦρον, κατὰ βραχὺ μέντοι προσάγουσά τε καὶ ἀπάγουσα, καὶ μάλιστ' ὅταν δι' ὀστῶν τὴν ἀγωγὴν ποιῆται, τῷ τε τοῦ χρόνου μήκει, καὶ τῷ τῆς ἀποστάσεως σκληρὸν ἀπεργάζεται. οὕτω γὰρ καὶ τὸν νωτιαῖον καὶ αὐτόν γε τὸν ἐγκέφαλον, οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἑαυτοῦ σκληρότερον ἀπέδειξε. καὶ εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, πρόδηλον ἤδη παντί, τὸ μήθ' ἑτέρωθεν ἐγκαιρότερον αὖ ἐκφῦσαι, τὰ κινητικὰ τῆς γλώττης νεῦρα, μήθ' ὁδοιπορίᾳ βελτίονι χρήσασθαι, τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτοῖς. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἔμπροσθεν οὐκ ἦν οὐκέτ' οὐδεμία χώρα σχολάζουσα, καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο, τήν τρίτην τε καὶ τετάρτην συζυγίαν ἐκ τῶν ὄπισθεν ἀπέφυσεν. ἐξ αὐτῶν δ' αὖ πάλιν τούτων τῶν χωρίων, ἅμα μὲν οὐδ' ἠδύνατο μεγάλων ἄλλων ἔκφυσιν νεύρων ποιήσασθαι, ἅμα δ' εἰ καὶ δυνατὸν ἦν, ἠπόρει τῆς ὁδοῦ. διὰ μὲν γὰρ τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, εἴπερ αὐτὰ διεκόμισεν, ἀναμίξας αὐτοῖς κατὰ τὴν τρίτην τε καὶ τετάρτην, ὁμοίως ἂν ἐκείνοις ἔμεινε μαλακά. διὰ δ' αὐτῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς ἀγαγεῖν μὲν ἠδύνατο, καὶ σκληρά γε διὰ τῆς τοιαύτης ὁδοῦ ποιήσασθαι συμμέτρως. ἀλλ' ἅμα μὲν ἦν περιττόν, ἑτέρωθεν ἑτοιμότερον ἀναχθῆναι δυναμένων, ἅμα δ' οὐδὲ χώρα τις ἦν ἔτι τῷ κρανίῳ κατὰ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης πολλῶν τρημάτων ἐνταυθοῖ φθανόντων. δεόντως οὖν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκφύσεως τοῦ νωτιαίου, καθὸ μάλιστα σκληρότερός ἐστιν ὁ ἐγκέφαλος, ἐκφύσασα τὸ ζεῦγος τοῦτο τῶν νεύρων, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ἔτι, καὶ μᾶλλον ἀπεργασαμένη σκληρόν, εἰς ἅπασαν οὕτω διέσπειρε τὴν γλῶτταν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μὴ παρέργως ἀκούσῃς, τὸ παντὶ μορίῳ τῆς γλώττης αὐτὰ διανενεμῆσθαι, τεκμήριον μὲν ἱκανὸν ἐσόμενον τῆς τῶν εἰρημένων ἀληθείας, μεγίστην δὲ τέχνην ἐνδειξόμενον τοῦ δημιουργοῦ. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητικὰ νεῦρα μετὰ τὴν ἔκφυσιν εὐθέως πλατυνθέντα, τὸν ἔξωθεν αὐτῆς διέπλεξε χιτῶνα, μηδὲ προσαψάμενα τῶν ὑποτεταγμένων μυῶν. ταύτῃ δὲ τὰ κινητικά, τὰ κατὰ τὴν ἑβδόμην συζυγίαν εἰς πολλὰς ἶνας λυθέντα, πάντας αὐτῆς διυφαίνει τοὺς μῦς εὐλόγως. οὔτε γὰρ τῶν αἰσθητικῶν ἦν τις χρεία ἐν βάθει τῆς γλώττης μελλούσης γε, διὰ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς μερῶν ὁμιλήσειν τοῖς χυμοῖς, οὔτε τῶν κινητικῶν τοῖς ἐκτός, ἀδυνάτοις οὖσι διὰ σκληρότητα, τὰς τῶν χυμῶν διαγινώσκειν ἰδιότητας. οὔτ' οὖν τούτων οὐδὲν ἀργῶς ἡ φύσις ἐποίησεν, οὔτ' ἀλόγως. ἰσχνότερα μὲν εἰργάσατο τὰ κινητικὰ τῆς γλώττης νεῦρα, παχύτερα δὲ τὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καίτοι μικροτέρους μῦς κινοῦντα. τοῖς μὲν γὰρ ἡ σκληρότης ἱκανὴ πρὸς τὴν ἰσχύν. τὰ δ' εἰ μὴ πρὸς τοῦ μεγέθους ὠφελοῖτο, ἦν ἂν τελέως ἀδύνατα κινεῖν διὰ μαλακότητα. τοὺς δὲ δὴ κροταφίτας μῦς ἔτι καὶ μᾶλλον ἀδύνατα κινεῖν ἦν τὰ παρὰ τῆς τρίτης συζυγίας εἰς αὐτοὺς ἀφικνούμενα νεῦρα. αὐτοί τε γὰρ μεγάλοι, καὶ μέγιστον μέρος ἔχουσιν ὅλην τὴν κάτω γένυν, καὶ μεγίστοις τένουσιν εἰς αὐτὴν καταφύονται. τρίτον οὖν καὶ τούτων ἑκατέρωθεν σκληρὸν νεῦρον ἔπεμψεν ἀπὸ τῆς πέμπτης συζυγίας. ὥσθ' ὅπερ τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν μυσὶν ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν νεύρων, τοῦτο τοῖς κροταφίταις, ἐκ τοῦ πλήθους ὑπάρχει. ἐναργέστερον δὲ φαίνεται τὸ προειρημένον νεῦρον, ἐφ' ὧν ζώων ὁ κροταφίτης μῦς μέγας ἐστί. πόθεν οὖν τοῦτο τὸ σκληρὸν νεῦρον ἐπ' αὐτοὺς παραγίνεται, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. ἐπειδή γε καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐκφύσεων, ἁπάσας ἤδη συνεπερανάμεθα. πέμπτην δ' εἶναι συζυγίαν νεύρων, ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν τῆς κεφαλῆς βεβλαστηκυῖαν, ἐμπίπτειν τοῖς λιθώδεσιν ὀστοῖς ἐλέγομεν, ἐκδέχεσθαι δ' αὐτὴν δίκρουν γενομένην διττὰς διατρήσεις ἀνίσους, καὶ φέρεσθαι διὰ μὲν τῆς ἑτέρας τῆς εὐρυτέρας, εὐθὺ τῶν ἀκοῶν τὴν μείζω μοῖραν. εἰς δὲ τὴν ἑτέραν τὴν στενοτέραν, ἣν δὴ καὶ τυφλὸν τρῆμα καλεῖσθαι. τὸ λοιπὸν μέρος ἐμπεσόν, διεξέρχεσθαι διά τινος ὀπῆς πλησίον τῶν ὤτων τεταγμένης, τὴν τε μεταξὺ τῆς ἔσωθεν ἀρχῆς τοῦ νεύρου, καὶ τῆς ἔξωθεν τελευτῆς, ὁδὸν ἅπασαν ἐνειλίχθαι ποικίλως, οἷον λαβύρινθόν τινα. τοῦτον οὖν τὸν λαβύρινθον ἡ φύσις οὐ μάτην ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ τοῖς τε κροταφίταις μυσὶ προνοουμένη, τούτων σκληρὸν ἔπεμψε τὸ νεῦρον, οὐχ ἧττον δὲ τούτων ταῖς γνάθοις. ἀργὸν γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἀκατάτρητον ὀστοῦν ἔχουσα καὶ σκληρόν, ἐν τοῖς μάλιστα τούτῳ κατεχρήσατο πρὸς τὴν τοῦ σκληροῦ νεύρου γένεσιν. εἰ γὰρ ὅσον ἂν ἀφίστηται τῆς ἀρχῆς ἕκαστον τῶν νεύρων, εἰς τοσοῦτον ἐγχωρεῖ σκληρότερον αὐτὸ ποιεῖν, εὐμηχανώτατα φαίνεται τὴν μετὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ὁδὸν αὐτῷ παρασκευάσασα. τότε γὰρ μῆκος αὐτῆς, καὶ ἡ ξηρότης

τοῦ χωρίου, ῥᾳδίως ἔμελλε σκληρὸν, καὶ ξηρὸν ἀποφαίνειν αὐτό. ἔνθα μὲν καὶ ὑγρότησιν ἐπιτέγγεται πλείοσιν, οὐδὲν αὐτῷ τοῦ μήκους τῆς ὁδοιπορείας ὄφελος, ἔνθα δὲ ξηρὸν, καὶ ἄνικμον διεξέρχεται χωρίον, ἐνταῦθα ξηραινόμενον ῥᾷστα καὶ σκληρύνεται. προσέρχεται δ' ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεως τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ τοῦδε, καὶ ἡ τῆς ἀσφαλείας χρεία, καὶ ταῦτ' ἔοικεν ἅμα συλλαβεῖν ἡ φύσις, ὧν ἐδεῖτο τῷ νεύρῳ διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ἕλικος ἀσφάλειαν, μῆκος ὁδοῦ, χωρίου ξηρότητα. τοῦτο οὖν τὸ νεῦρον, τῷ πλείστῳ μὲν ἑαυτοῦ μέρει τὴν πλατὺν τῶν γνάθων διοίγει μῦν. ὀλίγον δ' αὐτοῦ τι βοηθεῖ τοῖς ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας ἥκουσιν εἰς τοὺς κροταφίτας, ὅσον ἐκείνοις ἧττον, ἢ προσήκει σκληροῖς οὖσιν εἰς ῥώμην κινήσεως, ἐνδεῖ τοσοῦτον αὐτοῖς παρ' ἑαυτοῦ προστιθέναι, καὶ μάλιστ' ἐν οἷς ζῴοις ὑπάρχουσιν οἱ κροταφῖται μεγάλοι. τί δὴ ποτ' οὖν οὐκ ἐξ ἑνὸς μεγάλου νεύρου τὴν ῥώμην αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκ τριῶν μικρῶν κατεσκεύασε; καὶ τί δή ποτε τοῖς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐξ ἑνὸς μεγάλου νεύρου; ὅτι κατὰ μὲν τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλογώτατον ἦν πολλὰς ποιεῖσθαι διατρήσεις ἀντὶ μιᾶς. ἀποδέδεικται γὰρ πρόσθεν, ὅτι καὶ τοῖς ἐπὶ τὴν ἄνω γένυν ἀφικνουμένοις νεύροις, οὐκ ἦν εὔλογον ἕτερον τρῆμα παρασκευάζειν, ἀλλὰ τῷ τῶν μυῶν συγχρήσασθαι, κατὰ δὲ τὰ τῶν κροτάφων ὀστᾶ, πολλῷ μὲν μείζονα τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπάρχοντα. διατρήσεις δὲ μὴ ὅτι πολλὰς καὶ πυκνὰς, ὥσπερ αἱ χῶραι τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ μηδ' ὀλίγας, μηδ' ἀραιὰς ἔχοντα, βέλτιον ἦν ὀπὰς στενὰς ἀπεργασαμένην ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας ἀποπέμψαι νεῦρα, τῆς γε δὴ κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ἐκτρήσεως, οὐ δυναμένης εὐρείας γενέσθαι. δῆλον γὰρ ὡς ἀπώλετ' ἂν αὐτῆς τὸ πολυέλικτον ὑπὸ ταῖς τῶν τρημάτων εὐρύτησι, καταδαπανηθείσας φθάσαντος τοῦ ὀστοῦ. εἰ τοίνυν οὔτε τὸ σκληρὸν νεῦρον οἷόν τ' ἦν παχὺ γενέσθαι, καὶ τῶν ἁπλῶν, οὐχ οἷόν τ' ἦν ἀποφύειν πλέον, εἰς πολλά γε δὴ καὶ αὐτῶν ἕτερα μόρια μελλόντων διανέμεσθαι, δῆλον ὡς εὐλόγως, οὐκ ἠρκέσθη μόνῳ θατέρῳ γένει τῶν νεύρων ἡ φύσις, ἀλλὰ καὶ τὸ πλείους αὐτὰς ἀρχὰς ἔχειν κινήσεως, οὕτως ἔμελλε μόνως ἀποτελεσθήσεσθαι καλῶς, ἵν' εἰ καί ποτε μία τις ἐξ αὐτῶν πάθοι, τὰς γοῦν λοιπὰς ὑπηρετούσας ἔχοι. ὀλίγον δ' ἐνταῦθα τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου διαναπαύσαντες, εἴπωμέν τι περὶ τῶν ὀνομάτων, οἷς ἤδη γε ἐχρησάμεθα κἂν τῷ μέλλοντι λόγῳ πάντως χρησόμεθα. δύο δή μοι νοήσας νεῦρα, τὸ μὲν σκληρότατον ἁπάντων τῶν ἐν τῷ σώματι, τὸ δὲ μαλακώτατον, αὖθις μοι νόει τρίτον ἐν τῷ μεταξὺ τούτοιν μέσον, ἀκριβῶς ἑκατέρων ἴσην ἀναλογίας διάστασιν ἀπέχον τῶν ἄκρων. τὰ μὲν οὖν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε μέσου καὶ τοῦ σκληροτάτου, σκληρὰ σύμπαντα καλεῖν, θάτερα δὲ τὰ λοιπὰ, τὰ μέχρι τοῦ μαλακωτάτου, μαλακὰ, καὶ τὰ μὲν σκληρὰ πρὸς μὲν τὰς κινήσεις ἄριστα παρεσκευάσθαι νομίζειν, εἰς δὲ τὰς αἰσθήσεις ἀφυέστατα. τοὐναντίον δ' ὑπάρχειν τοῖς μαλακοῖς, εὐφυΐαν μὲν εἰς ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, ἀρρωστίαν δὲ εἰς ἰσχὺν κινήσεως. ἀλλ' ὅσα μὲν ἀκριβῶς μαλακὰ, μηδ' ὅλως εἶναι κινητικά. τὰ δὲ τούτων ἧττον μαλακὰ, καὶ τοῖς μέσοις ἤδη προσιόντα, κινητικὰ μὲν εἶναι καὶ ταῦτα, πολὺ δ' ἀπολείπεσθαι τῆς τῶν σκληρῶν ἐνεργείας. τὴν μὲν οὖν τῶν σκληρῶν νεύρων ἀρχὴν ἁπάντων νόει μοι τὸν νωτιαῖον, καὶ τά γε κάτω πέρας αὐτοῦ τῶν ἐσχάτως σκληρῶν. τὴν δὲ τῶν μαλακῶν ἁπάντων τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τὰ μέσα γε τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ μορῶν, ἀνακεῖσθαι τοῖς μαλακωτάτοις. τῆς δὲ τῶν μέσων νεύρων οὐσίας, καθὰ συνάπτουσιν, ἐγκέφαλός τε καὶ νωτιαῖος ὑπάρχειν τὴν ἀρχήν. ὅταν οὖν τι νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου βλαστήσῃ μαλακὸν, εὐθὺς μὲν οὐχ οἷόν τε τοῦτο κινητικὸν ὑπάρχειν, ἀποτεινόμενον μέντοι, καὶ προϊὸν, εἰ ξηραίνοιτό τε καὶ σκληρότερον ἑαυτοῦ γίνοιτο, πάντως ἔσται ποτὲ κινητικόν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν, τὰ μὲν μᾶλλον ἐστὶ, τὰ δ' ἧττον αὐτῶν μαλακὰ, κἂν τῷ προϊέναι, τὰ μὲν θᾶττον ξηραίνεται, τὰ δὲ βραδύτερον, ἀνάγκη καὶ κινητικὰ γίνεσθαι, τὰ μὲν ὀλίγον ἀποχωρήσαντα τῆς ἀρχῆς, τὰ δὲ πλεῖον. ἔνια μέντοι νεῦρα διασώζειν φαίνεται μέχρι πλείστου τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς φύσιν. ὥσπερ καὶ τὰ ἐπὶ τὴν γαστέρα φερόμενα, σχεδὸν οἷάπερ ἐξέφυ, τοιαῦτα παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν φυλαττόμενα. μένειν γὰρ ἐχρῆν αὐτὰ διὰ παντὸς αἰσθητικά. τῶν τοίνυν ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας νεύρων εἰς τὸ στόμα παραγινομένων, ὅσον μὲν εἰς τὴν γλῶτταν εὐθὺς ἐνέφυ, μαλακὸν οὕτως ἦν, ὡς μηδέπω κινητικὸν ὑπάρχειν. ὅσον δ' εἰς τὰ τῆς κάτω γένυος ὀστᾶ παρερχόμενον, τοὺς ὀδόντας τοὺς μεγάλους, ἐξηράνθη τε κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτὴν καὶ σκληρότερον ἐγένετο. τοῦτο παρὰ τοὺς κυνόδοντας καλουμένους, καὶ ἔξω διεκπεσὸν, εἰς τοὺς τῶν χειλῶν μῦς διεσπάρη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὸ διὰ τῆς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χώρας, ἐπὶ τὰ τῶν μήλων ὀστᾶ παραγινόμενον, οὕτω σκληρότερον ἐν τῇ διόδῳ ταύτῃ γέγονεν, ὥστε καίτοι σμικρὸν ὂν, τούς τε μῦς, τοὺς κατὰ τὴν ἄνω γνάθον κινεῖ, καὶ τῶν ῥινῶν τὰ πτερύγια. ταῦτ' οὖν ἅπαντα, καὶ τοῖς προειρημένοις λόγοις, καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ, καὶ τήν τε τῶν σκληρῶν νεύρων ἰσχὺν ἐνδείκνυται, καὶ τὴν τῶν ἁπαλῶν ἀσθένειαν, καὶ ὡς τοῖς μὲν ἐν τῷ δρᾶν, τοῖς δ' ἐν τῷ πάσχειν ἡ χρεία, καὶ ὡς εὐλόγως ἐκ τῶν εἰρημένων κατὰ τὸν ἐγκέφαλον μερῶν, ἕκαστον ἀποπέφυκε, καὶ ὡς οὐδὲν οὐδαμοῦ μάτην ἐκπέφυκεν, ἀλλ' ἕνεκά τινος ὀργάνου, καὶ ὡς τηλικοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον, ἡλίκον τε καὶ οἷον εἶναι πρέπει τῇ φύσει, τοῦ μέλλοντος αὐτὸ δέξασθαι μορίου. συναποδέδεικται δ' ἐν τῷ λόγῳ, καὶ μικροῦ δεῖν ἤδη, καὶ ὡς οὐδὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ προσώπῳ μορίων ἄμοιρον νεύρων ἐστί. περί τε γὰρ ὀφθαλμῶν εἴρηται, καὶ ὤτων, καὶ γλώττης, καὶ τοῦ τὸ στόμα πᾶν ὑπεζωκότος ὑμένος, καὶ τῶν περὶ τὰ χείλη τε καὶ τὴν ἄνω γένυν ἁπάντων μορίων. εἰ δὲ δή τι σμικρὸν παραλέλειπται σαφεστέρας διηγήσεως δεόμενον, ἐν τῷ ἐφεξῆς λόγῳ δηλωθήσεται. αἱ μὲν περὶ τοὺς ὀδόντας σάρκες, ἃς ὀνομάζουσιν οὖλα, καὶ αὐτοὶ πάντες οἱ ὀδόντες, καὶ τὸ δέρμα πᾶν τὸ περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ὁ ἐν τῇ ῥινὶ χιτὼν, ὁ ἔνδοθεν ὑπαλείφων αὐτὴν, ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας τῶν νεύρων ἀποσχίσεις λαμβάνουσι. κατὰ μὲν τὴν διὰ τῆς γένυος ὁδὸν, ἣν ἐδηλώσαμεν ὀλίγῳ πρόσθεν, αἵ τε μύλαι σαφεῖς καὶ μεγάλας, καὶ τῶν οὔλων τὰ μὲν ἧττον, τὰ δὲ μᾶλλον. ἅπαντα δ' οὖν λεπτάς τε καὶ δυσθεωρήτους τά τ' οὖλα καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ὀδόντων. ἀπὸ δὲ τῶν ὡς ἐπὶ τοὺς κροταφίτας μῦς, ἐκ τῆς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀνιόντων, τά τε βλέφαρα, καὶ τὰ περὶ τὰς ὀφρῦς ἅπαντα, καὶ σύμπαν νενεύρωται τὸ μέτωπον. ἀπὸ δὲ τοῦ διεκπεσόντος τῶν τυφλῶν τρημάτων νεύρου, τοῦ τοῖς κροταφίταις ἀμυδρὰν ἀπονέμησιν πέμποντος, εἴς τε τοὺς ἀδένας, καὶ τὰ ἄλλα, τὰ περὶ τὰ ὦτα, καὶ εἰς τὰ λεπτὰ τῶν γνάθων φέρονταί τινες ἀποσχίδες. ἡ πλείστη δὲ αὐτοῦ μοῖρα τὴν εἰς τὰ πλάγια κίνησιν ἐργάζεται τῆς γνάθου, διὰ τοῦ πλατέος μυὸς, ὑπὲρ οὗ μετὰ ταῦτα λεχθήσεται. αὐ

τὸ δὲ τὸ τετριχωμένον δέρμα μόνης αἰσθήσεως ἕνεκα, ὥσπερ καὶ τὸ ἄλλο τὸ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῶον, ἀποσχίδας ὀλίγας καὶ λεπτὰς καὶ ἀραιὰς, καὶ δυσθεωρήτους, οἷον ἀράχνης τινὸς ἶνας, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἁπάντων λαμβάνειν. τὸ μέντοι κατὰ τὸ μέτωπον δέρμα, κινήσεως τῆς καθ᾽ ὁρμὴν μεταλαβὸν, εὐλόγως αἰσθητὰς καὶ σαφεῖς ἐκτήσατο τὰς τῶν νεύρων ἶνας. ὑποτέτακται γὰρ αὐτῷ μυώδης τις φύσις λεπτὴ, πολλὰς νεύρων ἶνας εἰς ἑαυτὴν δεχομένη. οὐδ᾽ ἔστιν αὐτῆς ἀποδεῖραι τὸ δέρμα, καθάπερ τὸ τοῦ λοιποῦ σώματος, ἀλλ᾽ ἥνωται ταύτῃ, καὶ κίνησις ἀμφοῖν ἐστι μία τὰς ὀφρῦς ἀνατείνειν δυναμένη. θαυμασιώτερον δέ τι τούτου μέμικται τὸ δέρμα τοῖς ἐπὶ τὸ χεῖλος μυσίν. οὐ γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ἐνταῦθα, τοὺς μὲν ὑποτετάχθαι, τοὺς δ᾽ ἐπιπεφυκέναι καθάπερ ἐπὶ μετώπου, καὶ πολλαχόθεν τῶν γενύων ἑκατέρων ἐστὶ, κἂν τοῖς ἐντὸς, τῶν χειρῶν τε καὶ τῶν ποδῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τούτων ἐγχωρεῖ διελεῖν τε καὶ χωρίσαι σαφέσιν ὅροις, ἵνα τελευτᾷ μὲν ὁ μῦς, ἄρχεται δὲ τὸ δέρμα. κατὰ δὲ τὰ χείλη δι᾽ ὅλων τις αὐτῶν κρᾶσις γέγονε, συνεφθαρμένων τε καὶ ἀναμεμιγμένων ἀλλήλοις, ὥστ᾽ οὐδὲ μὴν ἔχειν εἰπεῖν οὔτε δέρμα, τὸ κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν, οὔθ᾽ ὅλον, οὔτε κατὰ τὰ μόρια διελομένοις. ἀλλ᾽ ἤτοι μῦς δερματώδεις καλέσειας ἂν ἐνδίκως τὰ χείλη τῶν ζώων, ἢ δέρματα μυώδη, καὶ τὸ παράδοξόν τε καὶ ξένον ταύτης τῆς συνθέσεως, ἐν τῷ τῆς ἐνεργείας ἰδίῳ κατὰ λόγον ἐγένετο. συνάγεσθαί τε γὰρ ἀκριβῶς, καὶ διίστασθαι, καὶ πάντῃ περιάγεσθαι χρηστὸν ἦν τοῖς χείλεσιν, ὧν οὐδὲν ἂν ἰσχυρῶς τε ἅμα καὶ καλῶς ἐγένετο, καὶ ὡς νῦν γίνεται, μὴ τοιαύτης αὐτῶν ἀποτελεσθείσης τῆς οὐσίας. ἀλλ᾽ ἐπεὶ καὶ τὸν ὑπαλείφοντα τὰς ῥῖνας ἔνδον χιτῶνα, μετέχειν ἐλέγομεν τῆς ἐπὶ τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν φερομένης μοίρας τῶν νεύρων. οὐ μὴν τὴν ὁδὸν αὐτῶν εἴπομεν, εὔλογον ἂν εἴη, καὶ ταύτην προσθεῖναι νῦν, ἵνα μηδὲν ἐνδεὲς ᾖ τῷ λόγῳ. κατὰ δὲ τὸν μέγαν κανθὸν ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ἔστιν ἰδεῖν διατετρημένον, εἰς τὰς τῶν ῥινῶν εὐρυχωρίας τὸ κοινὸν ἐκείνων τε καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὀστοῦν, καὶ φερόμενον δι᾽ ἑκατέρου τῶν τρημάτων νεῦρον, οὐ σμικρὸν ἀποσχιζόμενον ἐκ τῶν χώρας τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπειδὰν πρῶτον ἐν ταύτῃ γένηται τὰ κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν νεῦρα. καὶ τοῦτο τὸ νεῦρον οὐκ εἰς τὸν ἐν τῇ ῥινὶ μόνον ὑμένα φαίνεται διασπειρόμενον, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ὑπερῴας προερχόμενον. κοινὸς γὰρ δὴ καὶ εἷς ἐστιν ὁ χιτὼν οὗτος τῇ ῥινὶ καὶ τῷ στόματι, διὰ τῶν εἰς τὸ αὐτὸ συντρήσεων, δι᾽ ὧν περ καὶ ἀναπνέομεν, τὴν κοινωνίαν τε καὶ συνέχειαν κτώμενος. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ γένεσις, αὐτῷ παρὰ τῆς παχείας μήνιγγος ἀποφυούσης, εἰς μὲν τὴν ῥῖνα διὰ τῶν ἐν τοῖς ἠθμοειδέσιν ὀστοῖς τρημάτων ὑμενώδεις ἀποφύσεις, εἰς δὲ τὸ στόμα, διὰ τῶν πλησίων τοῦ κατὰ τὴν χοάνην ἀδένος τρημάτων, ὥστε καὶ κατὰ ταῦτα τὰ μέρη δεσμοῖτ᾽ ἂν ἡ παχεῖα μῆνιγξ πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ὥσπερ καὶ διὰ τῶν κατὰ τὰς ῥαφὰς ἀναφερομένων ὑμένων τῶν τὸ περικράνιον γεννώντων, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. καὶ τάχ᾽ ἂν εἴη κατὰ καιρὸν ἤδη περὶ τῶν ὑπολοίπων αὐτῆς δεσμῶν εἰπεῖν, καὶ διδάξαι διατί, πολλαχόθεν μὲν ἰσχυρῶς, ἐνιαχοῦ δὲ ἀσθενῶς, ἐν τισὶ δὲ μέρεσι μετρίως, ἐν πολλοῖς δ᾽ οὐδ᾽ ὅλως συνῆπται τῷ κρανίῳ. τὸ γὰρ δὴ μυριάκις ἐπιδεδειγμένον ἤδη, τοῦτο καὶ νῦν δειχθήσεται, μηδὲν μήτε παραλιπέσθαι τῇ φύσει, μήτε ἐκ περιττοῦ παραλαμβάνεσθαι. φαίνεται γὰρ καὶ τὴν παχεῖαν μήνιγγα συνάπτουσα τοῖς ὀστοῖς, ἰσχυρῶς μὲν πάνυ, διά τε τῆς λαμβδοειδοῦς, καὶ τῆς εὐθείας κατὰ τὸ μῆκος ῥαφῆς, ἰσχυρῶς δ᾽ οὐκέτι, διὰ τῆς στεφανιαίας. ἤδη δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς συνδέσμους λεπτοὺς, οἷον ἶνάς τε ἐμφύει τοῦ κρανίου, τοῖς τ᾽ ἄνω μέρεσι, κἀκ τῶν πλαγίων, ὑφ᾽ ὧν ἁπάντων, καὶ προσέτι τῶν διεξερχομένων ἀγγείων, ἀνατείνεται καὶ πλησίον γίνεται ἀεὶ, καὶ ψαύει τῶν ὀστῶν ἡ μῆνιγξ ἡ παχεῖα. κατὰ δὲ τὰ πρόσω καὶ ὀπίσω, τοιοῦτος μὲν οὐδείς αὐτῆς ὑμὴν, οἷος ὁ ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ὁ περικράνιος ἀποφύεται. τὰ δ᾽ ἐπὶ ῥῖνα καὶ ὑπερῴαν ἀποβλαστήματα ταῦτα κέκτηται, βραχείας τινὰς καὶ ἀσθενεῖς τούτους δεσμούς. εὐλόγως οὖν τοὺς λεπτοὺς ἐκείνους, καὶ πολλοὺς συνδέσμους, ἰσχυροτέρους ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐκτήσατο, ἵν᾽ ἐξ αὐτῶν ἐπανισῶται τὸ λεῖπον. κατὰ δ᾽ αὐτὴν βάσιν, ὀλίγους τε καὶ ἀσθενεῖς, ὡς πολλαχόθι δοκεῖν μηδ᾽ ὅλως ὑπάρχειν αὐτούς. ἐνταυθοῖ μὲν γὰρ, περιττὸν ἦν ῥεπούσης ἀεὶ τῷ βάρει τῆς μήνιγγος εἰς τὸ κάτω, δεσμοῖς ἰσχυροῖς συνάπτειν αὐτὴν τοῖς ὀστοῖς. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μέρεσι, ἵν᾽ εὐρυχωρίαν ἄφθονον παρέχῃ διαστελλομένῳ καὶ συστελλομένῳ τῷ ἐγκεφάλῳ, κατὰ λόγον ἐπὶ πλεῖστον ἀφεῖκταί τε αὐτῆς καὶ ἀνατέταται πρὸς τὸ κρανίον. εὐλόγως δὲ καὶ παχυτέρα κάτωθεν γέγονεν, ἵν᾽ ἐπειδὴ πάντως ἔμελλε στηριχθήσεσθαι κατ᾽ αὐτῆς ὁ ἐγκέφαλος, ἄλυπος αὐτῷ καὶ τελέως ἀναίσθητος ἡ τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν σκληρότης. κατὰ μέντοι τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, καὶ σκληροτέραν αὐτὴν, οὐ μόνον παχυτέραν ἐδημιούργησεν, ἵν᾽ οἷον ὀστοῦν ὑποτεταγμένη τῷ ἐγκεφάλῳ, πλείστῳ κατὰ τοῦθ᾽ ὑπάρχοντι, μηδαμῶς βαρυνθεῖσα πρὸς τὸ κάτω στενοχωρήσῃ τε ταύτῃ, καὶ θλίψῃ τὰς ἀρτηρίας. καὶ οἱ μικροῦ δεῖν ἐπιλανθανόμενοι, παραλίπομεν εἰπεῖν, ὡς ἀποφύσασά τινα μοῖραν ἑαυτῆς ἡ σκληρὰ μῆνιγξ, περιεσώρευσε τῷ δικτυοειδεῖ πλέγματι χρήζοντι, μηδ᾽ αὐτῷ θλίβεσθαι πρὸς τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο προσκείσθω νῦν, οὐ μικρὸν δεῖγμα τῆς τοῦ δημιουργοῦ προνοίας. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ῥαφῶν, ὅσον ἔτι λείπει τῷ πρόσθεν λόγῳ, πάλιν ἐπαναλαβόντες, ἐπιθῶμεν ἤδη καὶ τούτῳ τῷ γράμματι τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ὅτι μὲν οὖν εἴς τε τὴν διαπνοὴν τῶν λιγνυωδῶν περιττωμάτων, καὶ εἰς τὸ δεθῆναι δι᾽ αὐτῶν τὴν παχεῖαν μήνιγγα, πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, καὶ εἰς τὸ διεκπίπτειν ἀγγεῖα, τὰ μὲν ἔσω, τὰ δὲ ἔξω, καὶ πρὸς τὴν τοῦ περικρανίου γένεσιν, αἱ ῥαφαὶ χρησίμως κατεσκευάσθησαν, ἔμπροσθεν εἴρηται. νυνὶ δ᾽ ὅπερ ἔτι λείπει περὶ τῆς χρείας αὐτῶν προσθέντες, ἑξῆς περί τε τῆς θέσεως, καὶ τοῦ πλήθους ἐροῦμεν. ἔστιν οὖν καὶ διὰ τοῦτο χρηστὸν, ἐκ πολλῶν ὀστῶν συντεθῆναι τὸ κρανίον, ἵν᾽ εἴπου πληγὰς ῥαγῇ. πολλὰ δὲ τοιαῦτα συμπίπτει, μὴ μέχρι παντὸς αἱ ῥήξεις αὐτοῦ προβαίνοιεν, ἀλλ᾽ ἴσχοιντό τε καὶ παύοιντο, καὶ ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθὸ καὶ αὐτὸ τὸ πληγὲν ὀστοῦν παύηται. τοσαῦται μὲν οὖν αἱ χρεῖαι τῶν ῥαφῶν. ὅτι δ᾽ εὐλόγως μία μὲν διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς εὐθεῖα, δύο δ᾽ ἐγκάρσιοι γεγόνασιν, εἰ τῶν ἔμπροσθεν ἀναμνησθείημεν, οὐ μακρῶν ἡμῖν δεήσει λόγων. οὔσης γὰρ οἷον σφαίρας προμήκους τῆς κεφαλῆς, εὐλόγως μία μὲν εὐθεῖα διὰ μέσης αὐτῆς, ἐκ τῶν ὄπισθεν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἐκτέταται. δύο δ᾽ ἐγκάρσιοι ταύτην ἐκδέχονται, καὶ γίνεται τὸ † τῶν τειχῶν σχῆμα παραπλήσιον τῷ Η γράμματι. μακροτέρας γὰρ οὔσης ἐπὶ τοῦτο τῆς ὅλης κεφαλῆς, καὶ οἷον τεθλιμμένης κατ᾽ ἄμφω τὰ ὦτα, δίκαιον ἄνισον εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν

† τριῶν ῥαφῶν

ῥαφῶν εἰς μῆκός τε καὶ πλάτος. ἢ μάτην αὖ ἡ φύσις ἐλέγετο πρὸς Ἱπποκράτην δικαία, τοῖς ἀνίσοις ἴσα νέμουσα. ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτως ἔχει. δικαιοτάτη δὲ οὖσα, τὴν μὲν κατὰ τὸ μῆκος τῆς κεφαλῆς ἐκτεταμένην ῥαφὴν, εὐθεῖαν μίαν ἀπειργάσατο, συμμέτρως οὔσῃ τῷ πλάτει, τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς μορίων, τῶν ἐν τοῖς δεξιοῖς, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἐσομένων. τὰς δ' ἐγκαρσίας, διπλασίας τὸν ἀριθμὸν ἐδημιούργησεν, ἑτέραν μὲν τὴν ὄπισθεν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὴν λαμβδοειδῆ καλουμένην, ἑτέραν δὲ τὴν ἔμπροσθεν τὴν στεφανιαίαν, ὥστ' ἴσον εἶναι, τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ῥαφῶν ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς, τοῖς τῆς μέσης ἐφ' ἑκάτερον. μεγίστη δ' ἀπόδειξις τῆς ἐν τῇ φύσει δικαιοσύνης, αἱ τῶν φοξῶν κεφαλῶν ῥαφαί. τρία μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστι τὰ πάντα σχήματα, τό τε τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι, τῷ νῦν ἤδη λελεγμένῳ τελέως ἀντικείμενον, ὅταν ἀμφοτέρας μὲν ἀπολέσῃ τὰς ἐξοχὰς ἡ κεφαλὴ, τήν τε κατ' ἰνίον, καὶ τὴν κατὰ τὸ μέτωπον, ἴση δὲ πανταχόθεν ᾖ καὶ οἷον ἀκριβὴς σφαῖρα. δύο δὲ ἄλλα, τὸ μὲν τὴν κατὰ τὸ μέτωπον μόνην, τὸ δ' αὖ τὴν κατ' ἰνίον οὐκ ἔχον ἐξοχήν. αἱ ῥαφαὶ δὲ τῆς μὲν σφαιροειδοῦς, ὅμοιαι τῷ † Χ γράμματι, δυοῖν μόνων

† Ψ

δίχα τεμνουσῶν ἀλλήλας, τῆς μὲν ἀπὸ θατέρου τῶν ὤτων ἐπὶ θάτερον ἐγκαρσίας, τῆς δὲ λοιπῆς, διὰ μέσης τῆς κορυφῆς ἐπὶ μέσον τὸ μέτωπον εὐθείας ἐκτεινομένης. ὡς γὰρ ὅτε πλεονεκτεῖ θάτερον μόριον τῆς κεφαλῆς, προμηκέστερον ὂν θατέρου, δίκαιον ἦν πλείους ἔχειν τὸ προμηκέστερον ῥαφάς. οὕτως ὅτ' ἴσον ἑκάτερον ἐγένετο, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἴσον αὐτοῖς ἡ φύσις ἔνειμε. τῆς δ' οὐκ ἐχούσης τὸν κατ' ἰνίον ὄγκον κεφαλῆς, ἡ μὲν εὐθεῖα καὶ ἡ στεφανιαία, ῥαφαὶ μένουσιν, ἀπόλλυται δ' ἡ λαμβδοειδής. αὕτη γὰρ ἦν πλησίον τῆς ἀπολλυμένης ὑπεροχῆς, ὥστε γίνεται τὸ τῶν δυοῖν σχημάτων τῷ Τ γράμματι παραπλήσιον, ὥσπερ γε καὶ ὅταν ἡ κατὰ μέτωπον ἐξοχὴ τῆς κεφαλῆς ἀπόληται, συναπόλλυται μὲν αὐτῇ καὶ ἡ στεφανιαία. λοιπὴ δ' ἡ κατὰ μῆκος ἐπιβαίνουσα μόνη τῇ λαμβδοειδεῖ, πάλιν αὖ καὶ αὐτὸ, τὸ σχῆμα τῆς συνθέσεως ὅμοιον ἀπεργάζεται τῷ Τ γράμματι. τέταρτον δ' εἶδος φοξῆς κεφαλῆς, ἐπινοεῖσθαι μὲν δύναται, γενέσθαι δ' οὐ δύναται, κατ' ἄμφω τὰ ὦτα προπετεστέρας ἀποτελεσθείσης, ἢ κατὰ μέτωπόν τε καὶ ἰνίον. καὶ εἴπερ οἷόν τε ἦν συστῆναι τοῦτο τὸ εἶδος, οὐκ ἂν τὸ σφαιροειδὲς ἐναντίον ἐλέγετο τῷ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ τοῦτο μεταπεπτωκότος γε δὴ τοῦ μήκους παντὸς εἰς τὸ πλάτος, νυνὶ δ' οὐχ οἷόν τ' ἦν τηλικαύτην ἐκτροπὴν γενέσθαι τοῦ κατὰ φύσιν. οὐ γὰρ ἔτι φοξὸν τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἤδη τέρας ἂν εἴη, μηδὲ ζῆσαι δυνάμενον, καὶ ἡ αἰτία δήλη τοῖς γε τῶν ἔμπροσθεν λόγων μὴ παντάπασιν ἀμελῶς ἀκηκοόσι. προτεθείσης γὰρ ὀπίσω μὲν τῆς ἐπεγκρανίδος, ἔμπροσθεν δὲ τῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ῥῖνας ἀποφύσεων, εὐλόγως προμήκει σφαίρᾳ παραπλήσιος, ἡ κατὰ φύσιν ἔχουσα γεγένηται κεφαλὴ, καὶ δύναται μὲν ἀπολέσθαι ποτὲ, ἢ τὴν ἔμπροσθεν, ἢ τὴν ὄπισθεν, ἢ ἀμφοτέρας ὁμοῦ τὰς ἐξοχάς. οὐ μὴν ἐπὶ τοσοῦτόν γε προκόψαι τὴν ἀπώλειαν, ὡς καὶ αὐτοῦ τι συναπολέσθαι τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ μὴν οὐχ οἷόν τε πλεονεκτῆσαι τὴν κατ' ὦτα διάστασιν τὴν κατὰ τὸ μῆκος, εἰ μὴ τοῦτο συμβαίνει. ἀλλὰ τοῦτό γε ἀδύνατον, ὥστε καὶ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τῆς κεφαλῆς ἀδύνατον, καὶ διὰ τοῦθ' Ἱπποκράτης τέτταρα τὰ πάντα σχήματα, καὶ τὰς ῥαφὰς ἑκάστου, καθ' ὃν ἡμεῖς ἄρτι τρόπον ἔφαμεν ἔχειν, ἀπεφήνατο μηδαμόθεν τῶν συγγραμμάτων πέμπτου κεφαλῆς μνημονεύσας σχήματος. ἀλλ' αἱ ῥαφαὶ μὲν αὗται μόναι τῆς κεφαλῆς εἰσι, καὶ τῇ θέσει καὶ τῷ πλήθει, δικαίως ὑπὸ τῆς φύσεως ἑκάστῳ σχήματι νεμηθεῖσαι. συνθέσεις δ' ὀστῶν οὐχ αὗται μόναι, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τινές εἰσιν, ἃς οὔθ' Ἱπποκράτης, οὔτ' ἄλλός τις τῶν ἀκριβῶς ἐπεσκεμμένων φύσιν σώματος, ὀνομάζειν ἠξίωσαν ῥαφάς. ἀλλ' αἱ μὲν παράλληλοι τῇ μέσῃ κατὰ τὸ μῆκος τῆς κεφαλῆς φερόμεναι, καθ' ἑκάτερον τῶν ὤτων τεταγμέναι, καλῶς μοι δοκοῦσι λεπιδοειδῆ προσκολλήματα κεκλῆσθαι. ἑκατέρου μὲν τῶν συνταττομένων ὀστῶν, κατὰ βραχύ πως ἀπολεπτυνθέντος, εἰς στενήν τινα καὶ βαθεῖαν λεπίδα κάμπτεται τοῦ μὲν ἄνωθεν κατιόντος, ἔνδοθεν ὑποβεβλημένου, τοῦ κάτωθεν δ' ἀνιόντος, ἔξωθεν ἐπικειμένου, τὴν μέντοι κατὰ τὰς ῥαφὰς ἀντίβασιν εἰς ἄλληλα μηκέτ' ἐχόντων ἐνταῦθα τῶν ὀστῶν. αἱ δέ γε κατὰ τὸν κρόταφον συντάξεις τῶν ὀστῶν, ἔτι μὲν εἰσὶ καὶ αὐταὶ ῥαφαί. μέρος δ' αὐτὰς ἐμοὶ δοκεῖν νομίζων Ἱπποκράτης εἶναι, τῆς στεφανιαίας οὐκ ἐμνημόνευσεν ἰδίᾳ. λοιπαὶ δὴ κατὰ τὴν ἄνω γένυν συνθέσεις, εἰ μὴ τελέως ἐοίκασι ταῖς κατὰ τὴν κεφαλήν. ἀλλά τοι καὶ αὐταὶ ῥαφαί τινές εἰσι, καὶ οὕτως ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀνατομικοῖς ὀνομάζειν αὐτάς. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἄνω γένυν εἰρήσεται. περὶ δὲ τῶν λεπιδοειδῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ δίειμεν. ἐπεὶ τοίνυν ἀραιὸν μὲν ἐχρῆν γενέσθαι, καὶ σηραγγῶδες, ὅσον ἄνωθέν γε, κἀκ τῶν πλαγίων τῇ παχείᾳ μήνιγγι περιβέβληται τοῦ κρανίου μέρος. σκληρὸν δὲ καὶ πυκνὸν οὕτως εἶναι τὸ λοιπὸν ἅπαν, καὶ μάλιστα τὰ καλούμενα κροτάφων ὀστᾶ, διὰ τοῦτο τὰ λεπιδοειδῆ ταῦτα πέρατα τοῖς ὀστοῖς ἐγένετο. τοῦ μὲν ἄνωθεν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κατιόντος, ἔνδοθεν ταθέντος, ἵν' ὁμιλῇ μέχρι πολλοῦ τῇ παχείᾳ μήνιγγι, δι' ἣν ἐρῶ χρείαν αὐτίκα δὴ μάλα. τοῦ δ' ἄλλου τοῦ κάτωθεν ἀνιόντος τοῦ σκληροῦ, καθάπερ τινὸς αὐτῷ προβλήματος γεγενημένου. πάντες γὰρ οἱ δεσμοὶ, τῆς παχείας μήνιγγος, οἱ πρὸς τὸ κρανίον εἰς τὰς ἔσω σήραγγας αὐτοῦ περαίνουσιν, ὥστ' εἴπερ ὅλον ὁμοίως ἦν τῷ κάτωθεν ὀστῷ σκληρὸν καὶ πυκνὸν, οὐκ ἂν οἷοί τ' ἦσαν ἐμφύεσθαι, καθάπερ οὐδ' εἰς τὸ κάτω μέρος. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οὐκ ἦν χρεία τῶν τοιούτων δεσμῶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν. ὅπου δὲ χρεία, κατά τε τὰ ἄνω καὶ τὰ πλάγια, δεόντως ἐνταῦθα χαῦνόν τε καὶ σηραγγῶδες ἐγένετο, καὶ μὲν γε καὶ ἐνωθῆναι τὸ τοιοῦτον ὀστοῦν τῷ σκληρῷ τε καὶ πυκνῷ παντάπασιν ἀδύνατον ἦν. εἰρήσεται δ' ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς, περὶ τῆς τοιαύτης, τῶν ὀστῶν συντάξεως. αὕτη μὲν καὶ ἡ τῶν λεπιδοειδῶν ὀστῶν αἰτία τῆς γενέσεως. αἱ δ' ἄλλαι ῥαφαὶ, καθ' ἃς ἡ κεφαλὴ συνάπτεται πρὸς τὴν ἄνω γένυν, καὶ ὅσαι ταύτης εἰσὶν ἴδιαι τῆς γένυος, ἐν τῷ μετὰ ταῦτα εἰρήσεται λόγῳ. νυνὶ δ' ἐνταῦθά που καταπαύσω τὸν παρόντα λόγον, αὐτάρκες ἤδη μέτρον ἔχοντα.

Τοὺς δ' ὀφθαλμούς, ὅτι μὲν ἐφ' ὑψηλοῦ τε κεῖσθαι, καὶ φρουρεῖσθαι πανταχόθεν ἄμεινον ἦν, ἔμπροσθεν εἴρηται. ὅτι δὲ κἀν τῷ πρόσω τετάχθαι τοῦ σώματος, ἐφ' ὃ καὶ ἡ κίνησις, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον, ὥσπερ οὖν, καὶ ὅτι δυοῖν βέλτιον ἤπερ ἕνα. περὶ γάρ τοι τοῦ χρῆναι διφυῆ καὶ συμφυῆ γίνεσθαι τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, τὸ μέν που τι καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ δὲ κἀν τοῖς ἑξῆς εἰρήσεται. καὶ μὴν εἴπερ ταῦτα πάντα μέλλοι φυλάττεσθαι, τὸ ἐφ' ὑψηλοῦ, τὸ ἀσφαλές, τὸ πρόσθεν, τὸ διττοῦς, κάλλιον οὐκ ἂν ἑτέρωθι τάξαις αὐτούς. εἰ δ' ἐγκαλεῖς, ὅτι μὴ κἀκ τοῦ ὄπισθεν ὀφθαλμοὶ γεγόνασιν, ἐπιλέλησαι τῶν προαποδεδειγμένων, ὡς ἅπασί γε τοῖς τῶν αἰσθήσεων ὀργάνοις ἔδει νεύρων μακρῶν, καὶ ὡς οὐχ οἷόν τ' ἦν ἐκφῦναι τῆς ἐπεγκρανίδος τὰ τοιαῦτα. καὶ μέν γε καὶ ὡς εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ἐκφύσεις ἐγκεφάλου καθήκουσι, πιλούμεναι μὲν κατὰ τὴν διὰ τῶν ὀστῶν ὁδὸν ἕνεκα δυσπαθείας. ἐπειδὰν δ' εἰς αὐτοὺς ἀφίκωνται τοὺς ὀφθαλμούς, αὖθις †λυμαίνονται, καὶ πλατυνόμεναι, καὶ περιλαμβάνουσαι μὲν ἐν κύκλῳ χιτῶνος δίκην τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρόν, ἐμφυόμεναι δὲ εἰς τὸ κρυσταλλοειδές. καὶ γὰρ καὶ ταῦτ' εἴρηται πρόσθεν, καὶ ὡς αὐτὸ τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν, τὸ πρῶτόν ἐστιν ὄργανον τῆς ὄψεως. τεκμήριοι δ' ἐναργῶς τὰ καλούμενα, πρὸς τῶν ἰατρῶν ὑποχύματα, μέσα μὲν ἱστάμενα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, καὶ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος. ἐμποδίζοντα δὲ τὰς ὄψεις, ἄχρι περ ἂν τύχῃ †παραδεχθέντα, λευκῷ δὲ καὶ λαμπρῷ καὶ στίλβοντι, καὶ καθαρῷ γενομένῳ τῷ κρυσταλλοειδεῖ. μόνος γὰρ οὕτως ὑπὸ χρωμάτων ἔμελλεν ἀλλοιώσεσθαι, τρέφεσθαι μὲν ἐξ αὐτοῦ ἄντικρυς τοῦ αἵματος ἀδύνατον ἦν, οὕτω πολὺ διεστῶτος ταῖς ποιότησιν, οἰκειοτέρας δέ τινος αὐτῷ τροφῆς ἔδει. καὶ τοίνυν καὶ γέγονε, καὶ παρεσκεύασαι πρὸς τῆς φύσεως ἐπιτήδειος αὐτῷ τροφή, τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρόν, καὶ ὅσῳ παχύτερον καὶ λευκότερον αἵματός ἐστι, τοσοῦτον τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ ἀπολειπόμενον ὑγρότητί τε καὶ φανότητι. τὸ μὲν γὰρ ἀκριβῶς ἐστι λευκόν, καὶ σκληρὸν συμμέτρως, τὸ δ' ὑαλοειδές, ὑγρὸν μὲν ὥσπερ τις ὕαλος, ὑπὸ θερμοῦ κεχυμένη. λευκὸν δ' ἐς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἂν ἐπινοήσειας ὀλίγου μέλανος λευκῷ πολλῷ κραθέντος, διόλου γενέσθαι τὴν ἀκρίβειαν λευκότητος. οὐκ ἔστι δ' ἐν οὐδετέρῳ τῶν λευκῶν τούτων φλὲψ οὐδεμία. δῆλον οὖν ὡς κατὰ διάδοσιν τρέφεται, τὸ μὲν κρυσταλλοειδὲς ἐκ τοῦ ὑαλοειδοῦς, τὸ δ' ὑαλοειδὲς ἐκ τοῦ περιέχοντος αὐτὸ σώματος, ὃ πλατυνθείσης τῆς ἄνωθεν κατιούσης, ἀπ' ἐγκεφάλου μοίρας ἐγένετο, καὶ καλοῦσιν αὐτὸ τινὲς κυρίως ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα. προσέοικε μὲν γὰρ ἀμφιβλήστρῳ τὸ σχῆμα, χιτὼν δ' οὐδαμῶς ἐστιν, οὔτε τὴν χροιάν, οὔτε τὴν οὐσίαν. ἀλλ' εἰ περιελὼν αὐτό, καθιεὶς μόνον ἀθροίσας εἰς ταὐτό, σαφῶς ἂν δόξαις ἐγκεφάλου τι μόριον ἀφῃρημένον ὁρᾶν. ἔστι μὲν οὖν αὐτοῦ χρεία, πρώτη μὲν καὶ μάλιστα δι' ἣν ἄνωθεν κατεπέμφθη, τῶν ἀλλοιώσεων αἰσθάνεσθαι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἤδη δὲ καὶ διαπορθμεύειν τε καὶ διαφέρειν τὴν τροφὴν τῷ ὑαλοειδεῖ. καὶ γάρ τοι καὶ φαίνεται μεστὸν ἀρτηριῶν τέ τινων, καὶ φλεβῶν, πολὺ πλειόνων γε καὶ μειζόνων, ἢ κατὰ τὸν ἴδιον ὄγκον. ἅπασι μὲν γὰρ τοῖς ἀπ' ἐγκεφάλου νεύροις, συναποφύεταί τις μοῖρα, τῆς χοροειδοῦς μήνιγγος, ἀρτηρίαν ἐπιφερομένη καὶ φλέβα. μεγάλα δ' οὕτως ἀγγεῖα τῶν ἄλλων οὐδενὶ συνεξέρχεται, προμηθουμένης ἄρα καὶ προπαρασκευαζούσης τῆς φύσεως, οὐ τοῖς νεύροις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑγροῖς τὴν τροφήν. καὶ μέν γε καὶ τοῦ χοροειδοῦς χιτῶνος, τοῦ περιέχοντος αὐτό, λεπταὶ καὶ ἀραχνώδεις διαφύσεις. κατὰ τοῦτο δὴ τὸ ἀμφιβληστροειδὲς σῶμα διατεταγμένον, σύνδεσμοί τε ἅμα γίνονται, καὶ τροφὴν αὐτῷ διαφέρουσι. πάμπολλα γὰρ οὖν καὶ οὗτος αὐτὸς ὁ χιτὼν ὁ χοροειδὴς ἀγγεῖα, φαίνεται καθ' ὅλον ἑαυτὸν ἔχων, ἢ τοῦτο μὲν δῆλον κἀξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. οὐ γὰρ ἂν οὔτ' ἐκάλεσαν αὐτὸν οὔτε ὠνόμασαν οὕτως, εἰ μὴ σύνδεσμός τις ἀγγείων ἦν παμπόλλων, ὥσπερ τὸ χορίον. αὐτήν τε οὖν ταύτην ὁ χιτὼν οὗτος τὴν χρείαν παρέχεται, καὶ προσέτι χιτὼν ὄντως ἐστί, καὶ σκέπη καὶ περίβλημα τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν. ἡ δ' ἀρχὴ καὶ τούτῳ τῷ χιτῶνι, ἡ λεπτὴ μῆνιγξ ἐστὶν ἡ τὸν ἐγκέφαλον περιέχουσα, περὶ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ὡς συναποφύοιτο τοῖς νεύροις ἅπασιν ἀρτηρίαν ἐπιφερομένη καὶ φλέβα. καὶ χρὴ θαυμάσαι κἀνταῦθα τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ. μηδαμόθεν γὰρ ἀλλαχόθι χωρίσαντος νεύρου μηδενὸς τὰς συναποφυομένας μήνιγγας, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τρέφεσθαί τε ἅμα, καὶ σκέπεσθαι πανταχόθεν, συνεπαγομένου αὐτοῖς ἐνταυθοῖ μόνον, ἡνίκα πρῶτον εἰς τὸν ὀφθαλμὸν κατέφυ τὸ νεῦρον, ἀμφοτέρας χωρίζας, καὶ ἀποστήσας αὐτοῦ παχείας, καὶ σκληρὰς ὁμοίως, τῇ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν περιεχούσῃ παχείᾳ μήνιγγι, ἢ καὶ μᾶλλον ἐκείνων ἐδημιούργησε. καὶ μὴ παρέργως ἐπισκοπεῖν ἐνταῦθα ποῦ μὲν ὡσαύτως ἐγκεφάλῳ προυνοήσατο, τούτου δὴ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς σώματος, ὅτι διαφέρον. ὅτι μὲν γὰρ ἐναντίως πάντη ταῖς ἄλλαις ἀποφύσεσιν, ἤδη πρόδηλον, εἴπερ κατὰ ἐκεῖνον μὲν οὐκ ἀπήγαγεν, οὐδ' ἀπέστησεν οὐδαμοῦ τῶν μηνίγγων οὐδ' ἑτέραν, ἐν ὀφθαλμοῖς δ' ἀμφοτέρας διεχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τε καὶ τῆς ἄνωθεν ἀποφύσεως. αὐτῷ δὲ δὴ τῷ ἐγκεφάλῳ ταύτης μὲν ὡσαύτως ἡ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μοῖρα διάκειται, καθὸ ἀρτηρίας ἔχει καὶ φλέβας, ὅλην αὐτὴν διαπλεκούσας. καὶ μήν γε καὶ ὅτι πάμπολυ διέστηκεν ἀπ' αὐτῆς, ἡ μὲν σκληρὰ μῆνιγξ, ἀεὶ ψαύουσά τε καὶ συνδεδεμένη τοῖς ὀστοῖς, ταύτης δὲ οὐκέτι ὡσαύτως ἡ σκληρὰ μῆνιγξ ἢ καταλέλοιπεν αὐτόν, ἣ ἄνωθεν ἐπεκόμισατο φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν ἐκείνῳ χαρισομένην, καὶ αὐτό γε τοῦτο τὸ φαινόμενον δεικνύσθω σοι τὴν χρείαν τοῦ χωρισμοῦ. μόνη γὰρ ἀχρεῖ, καὶ τελέως ἀγγείων ἔρημος. ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἀναφαίνεται χοροειδὲς οὐδὲν ἧττον τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἁπάντων τῶν ὑπερκειμένων χωρίων παμπόλλας ἀγγείων, καταφύσεις δεχομένην δόξεις ἂν αὐτήν, οἷον εἰς πορείαν τινὰ τροφῆς ἐκπεμφθεῖσαν ὀλίγην μέν τινα, καὶ πρὶν ἐπανελθεῖν ἀναπέμπειν, οἷον διὰ ὑπηρετῶν τῶν πρὶν ἀγγείων ἐκείνων, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν ἅμα ἑαυτῷ φέρειν. ἐπανέρχεται γὰρ ἐπιφερομένη πάμπολύ τι πλῆθος ἀγγείων λεπτῶν, ἐγγὺς ἀλλήλοις κειμένων, καὶ μετ' αὐτῶν ἁπάντων ἐμφύεται πάλιν εἰς τὴν ἄνωθεν ἀπόβλάστησιν, ὡς δοκεῖν ἐοικέναι τὴν κατάφυσιν αὐτῶν ταῖς ὑπὸ τῶν βλεφάρων θριξίν. εἰκάζουσι γὰρ οὕτως, οὐ κακῶς ἐμοὶ δοκεῖν, οἷς μέλει τι περὶ φύσεως ἱστορίας. ἵνα δ' ἐκφύεται πρῶτον, ἵστατό τε

†λυόμεναι

†παραλειφθέντα

καὶ παύεται τοῦ πρόσω χωρεῖν ἡ αὐτόθεν ἀπόφυσις. οὗ γὰρ ἕνεκα κατεπέμφθη, τοῦτ᾽ ἤδη πεπλήρωκεν, καὶ ἐνέφυ τῷ κρυσταλλοειδεῖ σώματι, καὶ δύναται τῶν κατ᾽ αὐτὸ παθημάτων ἄγγελος ἀγαθὸς ἐγκεφάλῳ γίγνεσθαι, κύκλος δὲ εὐλόγως ἀκριβὴς ἡ σύμφυσις αὐτῶν ἐγένετο. πανταχόθεν γὰρ εἰς μέσον τὸ κρυσταλλοειδὲς, περιφερὲς ὂν τῆς προειρημένης καταφύσεως γιγνομένης, ὁ κύκλος ἐξ ἀνάγκης ἐγεννήθη, καὶ μέγιστός γε οὗτός ἐστιν ἐν τῷ κρυσταλλοειδεῖ, καὶ διχῇ τέμνων αὐτό. πάντων γὰρ τῶν κυκλοτερέσι σώμασι συναπτομένων, ἡ κατὰ τὸ μέγιστον ἐν αὐτοῖς κύκλον ἀσφαλεστάτη σύμφυσις, ὡς ἂν πλείστας λαβὰς ἔχουσα τὰ συμφυόμενα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον κύκλον, εὔλογον ἦν ἐπέχειν τοῦ πρόσω τὸ ὑαλοειδὲς, ὥστε διὰ τοῦ μέσου ὀχεῖται κατ᾽ αὐτὸ τὸ κρυσταλλοειδὲς, οἷον σφαῖρά τις ἡμίτομος ἐν ὕδατι. καὶ τρίτον καὶ συνέφυσεν αὐτὰ, καθ᾽ ἕτερον μέρος τὸ ἔνδον, τὸ οἷον ἡμισφαίριον τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ἀσφαλείας ἕνεκα, κύκλος εἷς ὁ προειρημένος μέγιστος τῶν κατὰ τὸ κρυσταλλοειδές. ὅρος δὲ κοινὸς ἀμφοτέροις καὶ σύνδεσμος, αὐτοῖς τέτρασι γίνεται, καὶ προσέτι τῷ ἀμφιβληστροειδεῖ σώματι, καὶ τετάρτῳ τῷ χοροειδεῖ χιτῶνι. τὸ γὰρ ἰσχυρότατον ἐν αὐτοῖς, καὶ μάλιστα σφίγγειν αὐτὰ, καὶ σκέπειν δυνάμενον, ὁ χιτὼν οὗτός ἐστιν. ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰς τὴν ἐκείνων φυλακὴν, ἰσχυρὸν οὕτως ἦν εἰς τὴν ἰδίαν, ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος φέρειν ἀβλαβῶς τὴν σκληρότητα τῶν περικειμένων ὀστῶν. ὡς οὖν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, οὕτω κἀνταῦθα τὸν ἀπὸ τῆς παχείας μήνιγγος χιτῶνα περιβέβληται. καὶ δεσμός γε ὁ χιτὼν οὗτος ἀπ᾽ αὐτοῦ κατὰ πάντα τὰ μέρη, καὶ μόναις ταῖς τῶν ἀγγείων διαφύσεσι συναπτόμενος αὐτῷ, κατὰ τὸν προειρημένον ἐκεῖνον κύκλον τὸν ἐν τῷ κρυσταλλοειδεῖ συνέφυ. καὶ πέμπτη σύμφυσις ἐπὶ ταῖς προειρημέναις τέτταρσι, καθ᾽ ἕνα τοῦτον τόπον γιγνομένη, πᾶσι τοῖς ὑποκειμένοις ὄφελος οὐ σμικρόν ἐστι, πρὸς τὸ μήτε πάσχειν ὑπὸ τῶν περικειμένων ὀστῶν, μήτ᾽ ἐν ταῖς σφοδροτάταις κινήσεσιν ἀπορρήγνυσθαι ἀπ᾽ ἀλλήλων. ἡ μὲν οὖν σκληρὰ μῆνιγξ, ἀσφαλῶς τῷ χοροειδεῖ συμπέφυκεν. αὐτὴ δ᾽ αὐτῷ ἀμφιβληστροειδεῖ πάλιν, καὶ οὗτος τῷ ὑαλοειδεῖ τε καὶ κρυσταλλοειδεῖ, τὸ μὲν καθ᾽ ὅλον ἑαυτὸ, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἶριν μόνην, ὥστε διὰ τῶν μέσων σωμάτων τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν τῷ πάντων ἔξωθεν ἥνωται χιτῶνι, τὸ μαλακώτατον τῷ σκληροτάτῳ, καὶ τοῦτ᾽ ἡ φύσις ἐτεχνήσατο, διὰ τῆς οὕτως ἐπικαίρου μεταξὺ θέσεως. ἐπὶ δὲ τὸν αὐτὸν κύκλον, ἕκτος τις χιτὼν ἔξωθεν ἐγγὺς ἥκει, εἰς τὸν σκληρὸν χιτῶνα καταφυόμενος, κινούντων τοὺς ὀφθαλμοὺς μυῶν ἀπονεύρωσις. ἕβδομος δ᾽ ἐπὶ τούτοις ὅλως ἡ περιοστέου κατάφυσις, ἅμα μὲν συνδοῦντος ὅλον τὸν ὀφθαλμὸν τοῖς ὀστοῖς, ἅμα δὲ καὶ σκέποντος τοὺς κινοῦντας αὐτὸν μῦς, καί σοι τοῦτον ἤδη τὸν ὑμένα θεάσασθαι, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐστι, λευκὸν μὲν οἷός περ καὶ φαίνεται, τελευτῶν γε δ᾽ ὑπὲρ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ὑποβέβληται κύκλων, ἵνα συνάπτῃ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. καὶ καλεῖται ἶρις ὁ τόπος οὗτος, ὑπὸ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν, ἔνιοι δὲ στεφάνην ὀνομάζουσι. καὶ εἰ καλῶς προσέλθοις αὐτῶν τῇ διαιρέσει, καὶ μηδὲν συγχέας ἐπισκοποῖς, θεάσῃ κύκλους ἀλλήλοις ἐπιβάλλοντας ἓξ ἐνταῦθα, καὶ πάχει καὶ χροίᾳ διαφέροντας, ὥστε μηδ᾽ ἂν εἰ βουληθείης ἑτέρως ὀνομάσαι τὸ χωρίον δυνηθῆναι, πλὴν ἶριν. ἀλλὰ γὰρ οὐ ταῦτα μόνον ἔργα τῆς τοῦ δημιουργοῦ σοφίας, ἀλλ᾽ ἔτι μακρῷ μείζω τὰ λεχθησόμενα. μέχρι μὲν γὰρ τῆς μέσης χώρας τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἠγάγομεν ἤδη τῷ λόγῳ τοὺς ἐπιβάλλοντας ἀλλήλοις, καὶ συμφυομένους ἐνταῦθα κύκλους ἑπτά. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε μάλιστα θαυμάσεις, εἰ πρὶν ἀκοῦσαι παρ᾽ ἡμῶν, τὴν κατ᾽ αὐτὸ τέχνην πειραθείης αὐτὸς καταμόνας ἐπισκέψασθαι. τί ποτ᾽ ἄρ᾽ ἦν ἐργάσασθαι βέλτιον, ἵν᾽ ἅμα μὲν αἰσθάνηται τῶν ἰδίων αἰσθητῶν ἀκριβῶς τὸ κρυσταλλοειδὲς, ἅμα δ᾽ ἀσφαλῶς φρουρῆται, καὶ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς ἀδικῆται τῶν ἔξωθεν; ἆρα τελέως αὐτὸ γυμνὸν καὶ ἀσκέπαστον καταλιπεῖν; οὕτω μὲν οὐδὲ τὸν ἀκαριαῖον χρόνον ὑπέμεινεν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἂν ἀπώλετό τε καὶ διεφθάρη τελέως, ὑπὸ μαλακότητος συμφύτου πρὸς μηδὲν τῶν ἔξωθεν ὁμιλούντων ἀντέχειν δυνάμενον, ἢ προθεῖναί τι στεγανὸν αὐτοῦ πρόβλημα, φρουρεῖν ἀσφαλῶς ἱκανόν. ἀλλ᾽ ἦν κίνδυνος ὑπὸ τοῦ τοιούτου κατακρυφθῆναί τε καὶ παντάπασιν αὐτὸ κατασκοτωθῆναι, καὶ τελέως ἀναίσθητον γενέσθαι. εἰ τοίνυν ἡ μὲν τὴν ἀκρίβειαν αὐτῷ τῆς αἰσθήσεως φυλάττουσα κατασκευὴ, τὴν εὐπάθειαν ἐπέφερεν. ἡ δὲ τὴν † συμπάθειαν ἐκπορίζουσα, τὴν ἀκρίβειαν διέφθειρεν, εἰς ἄπορόν τι περιῆσαν τῇ κατασκευῇ τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν οὐδ᾽ ἐν τούτοις ἔμελλεν ἀπορήσειν ὁμοίως ἡμῖν ἡ φύσις. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐξευρήσειν τε καὶ προνοήσασθαι τὸ βέλτιον, ἔπειτα δὲ καὶ κατασκευάσειν αὐτὸ σὺν ἄκρᾳ τῇ τέχνῃ. τοῦ μὲν γὰρ παχέος καὶ σκληροῦ σκεπάσματος, εἰς αὐτὸ τὸ σφέτερον αὐτῶν ἔργον βλάψοντος τοὺς ὀφθαλμοὺς, τοῦ δὲ λεπτοῦ καὶ μαλακοῦ, παντάπασιν εὐπαθοῦς ἐσομένου. † τῶν σκληρῶν μὲν λεπτῶν δὲ μάλιστα, εἰ καὶ λευκὸν ἀποτελεσθείη, βέλτιον ἔγνω γενησόμενον. ἐπὶ δὲ τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ τραπομένη, πάντως μὲν ἔμελλεν, ἐξ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ κύκλων, τῶν κατὰ τὴν ἶριν ἀποφύσειν αὐτό. ἀλλ᾽ ἀπὸ μὲν τῶν μαλακῶν, τῶν τεττάρων οὐκ ἐνεδέχετο σκληρὸν ἀποφύειν χιτῶνα. λοιπῶν δὲ ὄντων τριῶν τῶν ἔξωθεν, ὁ μὲν ὕστατος ἁπάντων ὁ τοῦ περιοστέου κύκλος, εἰ καὶ τῶν ἔνδον τῶν τεττάρων πολὺ σκληρότερός ἐστιν, ἀλλὰ τῆς γε τοῦ σκεπάσματος χρείας ἐνδεέστερος. ὁ δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῷ δεύτερος, ἀπὸ τῶν μυῶν αὐτοῦ ἑτέρων ἐδεῖτο σκεπασμάτων, λοιπὸς οὖν ἦν ἀπὸ τῆς μήνιγγος ὁ σκληρὸς χιτὼν, ὁ τὸν χοροειδῆ περιέχων, ἀφ᾽ οὗ δυνατὸν ἦν γεννῆσαι τὸ σκέπασμα. σκόπει δὲ κἀνταῦθα, τὴν πρόνοιάν τε ἅμα, καὶ τέχνην τῆς φύσεως. παχὺν μὲν ἱκανῶς ὄντα τοῦτον τὸν χιτῶνα, καὶ ἧττον τῆς χρείας πυκνὸν, λεπτότερόν τε ἅμα καὶ πυκνότερον ἀποφύειν ἀπήρξατο, καὶ κατὰ βραχὺ προάγουσα τὸ μεσαίτατον αὐτοῦ, πάνυ σφόδρα λεπτὸν, καὶ πυκνὸν ἀπειργάσατο, καί σοι δόξει δεινῶς ἐοικέναι τοῖς κέρασι, τοῖς εἰς λεπτὰ τετμημένοις. ὅθεν αὐτοῦ καὶ τὴν προσηγορίαν πρέπειν ἡγησάμενοι τοῦ κερατοειδοῦς, οἱ περὶ τὰς ἀνατομικὰς δεινοὶ, αὐτοί τε οὕτως ἐκάλουν, καὶ μένει τοὔνομα μέχρι δεῦρο ἀεί. οὗτος οὖν ὁ κερατοειδὴς χιτὼν, λεπτὸς καὶ σκληρὸς, καὶ πυκνὸς γενόμενος, εὐθὺς ἄρ᾽ ἔμελλεν ἔσεσθαι καὶ λαμπρὸς, οἷος ἐπιπέμπειν αὐγὴν ἐπιτηδειότατος εἶναι, παραπλησίως τοῖς ἀκριβῶς διεξεσμένοις τε καὶ λελεπτυσμένοις κέρασιν. ἆρ᾽ οὖν εἰ καὶ προμηθεῖσθαι τὰ τοιαῦθ᾽ ὥσπερ ἡ φύσις, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἱκανοὶ τότε ἐπιμηθεῖσθαι, καὶ μέμψασθαί τινι τῶν γεγονότων, ὡς ἦν ἄμεινον ἑτέρως αὐτὸ κατασκευάσθαι δυνατοί. ἐγὼ δὲ νομίζω μηδὲ τοῦτον τούς γοῦν πολλοὺς ἡμῶν. ὅτε γ᾽ ἐξηγοῦνται τὴν τέχνην τῆς φύσεως, καὶ πάντως εὖ αὐτὴν ἐθαύμασεν, ὅτι εἰ καὶ μὴ τοῦτον, τό γ᾽ οὖν μὴ ψέγειν αὐτὴν ὑπάρχει. δίκαιον δ᾽ ἤδη δεῖξαι βελτίονα

κατα-

† δυσπάθειαν

† τὸ σκληρὸν

κατασκευὴν ἑτέραν τῆς νῦν οὔσης, ἢ τοῦτο μὴ δυναμένους ποιῆσαι ταύτην θαυμάζειν. ἐπειδὰ κύκλῳ περὶ τὴν ἶριν
ὑπαρχόντων, ὦ οὗτος ὁ λοιδορούμενος τῇ φύσει, δεῖξον ἡμῖν ἕτερον ἐπιτηδειότερον, εἰς τὴν τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶ-
νος γένεσιν. ἢ εἰ τοῦτ' ἀδυνατεῖς, καί σοι δοκεῖ οὐ καλῶς πως τοῦ σκληροτάτου πάντων πεφυκέναι, δεῖξον αὖ τι αὖ,
εἰ σὺ κατέστης ἐν τῇ τοῦ Προμηθέως χώρᾳ, βέλτιον ἂν ἀπειργάσω, περὶ αὐτὸν τὸν ἀποφύντα χιτῶνα. ἆρ' οὐ λεπτὸν
μὲν καὶ †μαλακόν, ἵν' ἀκωλύτως διαπέμπῃ τὰς ὄψεις; σκληρὸν δὲ ἵν' ἀσφαλῶς φρουρῇ τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν ††λευκὸν
ἐδημιούργησεν αὐτόν, οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ἑτέρως, καί τοι πολὺ ῥᾷον ἐξευρεῖν τι τῶν παροφθέντων, καὶ μέμψασθαι,
ἢ μεταθεῖναι, τοῦ πάντ' ἐξ ἀρχῆς ἀμέμπτως κατασκευάσαι. θέασαι δὴ πάλιν, ἤδη ποτὲ σωφρονήσας τὰ λοιπὰ
τῆς φύσεως ἔργα. ὁ γάρ τοι κερατοειδὴς χιτών, οὗτος λεπτὸς καὶ πυκνὸς γενόμενος, ἐπιτηδειότατον μὲν ἐστι πρό-
βλημα τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου, πρὸς τὸ μηδ' ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἀδικεῖσθαι τὰς ὄψεις. ἀλλὰ δ' ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενα τῇ τοι-
αύτῃ κατασκευῇ, τρία κέκτηται κακά, ἃ σὺ μὲν ὦ σοφώτατε κατήγορε, τὴν Προμηθέως ἐξουσίαν κτησάμενος,
ἴσως ἂν που παρεῖδες. οὐ μὴν αὐτός γε ὁ Προμηθεύς, ἀλλ' ἤδη σαφῶς, ὡς ἂν εἰδὼς προμηθεῖσθαι, πρῶτον μὲν ἀπ-
ορήσαντα τροφῆς τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα τοῦτον, ὡς ἂν μηδ' ἕλκειν διὰ τοῦ μακροῦ δυνάμενον, μήτ' εἰς ἑαυτὸν δέξα-
σθαι τὰς φλέβας, ὡς ἂν πυκνὸν καὶ σκληρὸν καὶ λεπτὸν ὑπάρχοντα. δεύτερον δέ, πρὸς μὲν τὰς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν βλά-
βας ἱκανὸν ἐσόμενον στέγασμα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. αὐτὸν δ' οὐδὲν ἧττον ἐκεῖνον λυπήσοντα τῇ σκληρότητι, καὶ τρί-
τον ἔτι πρὸς τούτοις, σκεδάσοντά τε καὶ διαφορήσοντα, τὴν ἐπιπεμπομένην ἄνωθεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀπτικὴν δύνα-
μιν, ἧς σὺ μὲν ἀγνοῶν τὴν οὐσίαν, ὡς αὐγοειδής ἐστιν. ἀγνοῶν δὲ καὶ ὅτι φθείρεται διαφορουμένη, περὶ τὴν πρὸς τὰς
λαμπροτέρας τε καὶ σφοδροτέρας αὐγὰς ἀθρόον ὁμιλίαν, οὐ καλῶς ἔγνως, οἰκεῖον αὐτῇ περιτιθεὶς κακὸν οὕτω λαμ-
πρὸν χιτῶνα, οὐ μὴν ὅ γε δημιουργὸς τῶν ζώων. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὅπως ὁ κερατοειδὴς θρέψεται, δεύτερον δέ, ὅπως
μηδέ ποτ' ἅψηται τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, τρίτον δὲ ὅπως μηδὲ διαφορήσῃ τὴν αὐγὴν αὐτοῦ προὐνοήσατο, καὶ δι'
ἑνός γε μηχανήματος ἅπαντα ταῦτα ἐπηνωρθώσατο. καί σοι καὶ τοῦτ' ἔλεγον, τάχα ἂν ὦ δεινότατε κατήγορε
τῆς φύσεως, εἰ μὴ πάνυ σαφῶς ἠπιστάμην ἀντεροῦντά σε τοῖς περὶ τῆς ὄψεως λόγοις. ἐκείνοις γὰρ μηδ' ἀκηκοέναι
δοκεῖ, μηδ' ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρῆσθαι πρὸς ἡμῶν, ὡς αὐγοειδής ἐστιν αὐτῆς ἡ οὐσία, ἀλλ' ἄρρητόν τε καὶ ἄγνωστον
αὐτὴν ὑποθέμενος, αὐτό γε τοῦτο δι' ἔργων ὑποδεικνύμενον, εἰ βούλει μάθε. μᾶλλον δ' ἀναμνήσθητι, πῶς ὑπὸ λαμ-
πρᾶς, καὶ σφοδρᾶς αὐγῆς τὰς ὄψεις βλαπτόμεθα. τοὺς μὲν δὴ διὰ πολλῆς χιόνος ὁδοιπορήσαντας στρατιώτας, τοὺς τοῦ
Ξενοφῶντος, εἰς ὅσον †ἐβλάστησαν, ἴσως ἀγνοεῖς. οὐδὲν γάρ μοι θαυμαστόν, ἀμελεῖν σε καὶ τῶν ἐκείνου γραμμάτων. οἶ- ††ἐβλέψαν
μαι δέ σε, μηδ' ὅτι Διονύσιος ὁ τῆς Σικελίας τύραννος, οἶκον ὑπὲρ τοῦ δεσμωτηρίου κατεσκευάσατο, τά τ' ἄλλα φα-
νότατον καὶ πάνυ λαμπρότατον, τιτάνῳ κεχρισμένον, ἀκηκοέναι ποτέ, μηδ' ὡς εἰς τοῦτον τὸν οἶκον ἐκ πολυχρο-
νίου τῆς κάτω διατριβῆς, ἀνῆγεν ἄνω τοὺς δεσμώτας, οὐδ' ὡς ἂν ἐκ πολλοῦ τε καὶ βαθέος σκότους, εἰς αὐγὴν λαμ-
πρὰν ἐλθόντες, ἔμελλον δήπουθεν ἀσμένως εἰς αὐγὴν ἀναβλέψαι, ἀναβλέψαντες δ' ἐτυφλοῦντο, μὴ φέρον-
τες ἐξαιφνίδιόν τε καὶ ἀθρόον αὐγῆς λαμπρᾶς προσβολήν. ἐάσαντες οὖν ταῦτα, τῶν ὁσημέραι φαινομένων, ἀνα-
μιμνήσκειν σε πειράσομαι. πρῶτον μὲν τῶν γραφέων, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν λευκαῖς διφθέραις γράφωσιν, ὡς κάμ-
νειν ῥᾳδίως αὐτῶν τὴν ὄψιν, εἰ παντάπασιν ἀβοήθητος εἴη. τοῦτ' ἄρα προμηθούμενοι, κυανᾶ τε καὶ φαιὰ παρατίθεν-
ται χρώματα, πρὸς ἃ συνεχῶς ἀποβλέποντες, ἀναπαύουσι τὰς ὄψεις. ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμιῶντας, ἐξελέγχει γὰρ καὶ
βλάπτει τὸ φῶς. ἄλυπα δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὰ φαιά, καὶ κυανᾶ θεάματα, καί σοι λαμπρᾶς αὐγῆς ἰδεῖν τι βούλονται
πόρρωθεν, ἤτοι τὰς χεῖρας ὑπὲρ τῶν ὀφθαλμῶν, κατ' αὐτὰς τὰς ὀφρῦς παρατείνουσι, ἢ τῶν χειρῶν ἄλλο τι μεῖζόν τε
καὶ στεγανώτερον. ἀλλὰ κἂν ταῖς ἡλιακαῖς ἐκλείψεσι, ταῖς μεγάλαις ἀστέρες φαίνονται, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὥσπερ
καὶ τοῦτο γενόμενον, ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν χρόνοις, ἔγραψε Θουκυδίδης. ἀλλὰ κἀκ τῶν βαθέων φρεάτων ἀστέρες ὁρῶνται,
μάλιστα ὅταν, μὴ περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἥλιος ἵστηται. καὶ μέν τοι καὶ αὐτόν, εἴ τις ἐθέλοι τὸν ἥλιον ἀσκαρδαμυκτὶ θεά-
σασθαι, ταχέως ἂν διαφθαρείη τὰς ὄψεις. καὶ πολλοὶ περὶ τὰς ἐκλείψεις ἀκριβεστέραν διάγνωσιν τοῦ γιγνομένου παθή-
ματος ποιήσασθαι βουληθέντες, εἶτ' ἀτενὲς ἀποβλέποντες εἰς τὸν ἥλιον, ἔλαθον ἑαυτοὺς τελέως τυφλωθέντες. ἀλλὰ δὲ
καὶ τὸ διὰ χιόνος ὁδοιπορεῖν, ἡλίκον ἐστὶ κακὸν ταῖς ὄψεσι, εἰ καὶ μὴ τῷ Ξενοφῶντι πιστεύεις, ἔνεστί σοι πείρᾳ μαθεῖν.
εἰ δ' ὑπομένεις τι καὶ φυσικώτερον ἀκοῦσαι, λύχνον καιόμενον, ἢ τινὰ ἑτέραν φλόγα καταθεὶς ἐν ἡλίῳ λαμπρῷ, μα-
ραινομένην αὐτίκα θεάσῃ. καὶ μέν γε καὶ φλογὸς ἡστινοσοῦν μεγάλης εἰ πλησίον θείης τὸν λύχνον, ἢ τινὰ ἑτέραν μι-
κροτέραν αὐτίκα σβέννυται, νικωμένης ἀεὶ καὶ διαφορουμένης τῆς ἐλάττονος αὐτῆς ὑπὸ τῆς μείζονος. οὕτως ἔμελλεν ἡ
φύσις εὐθέως ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς διαφορήσειν τὴν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς αὐγήν. ἀλλ' αὐτήν τε ταύτην, καὶ σὺν
αὐτῇ τὴν κατὰ τὸ ὑαλοειδές, ὡς ἂν ἀκριβῶς σώζοιτο συνεχομένη τε καὶ πανταχόθεν ἐπεσφιγμένη, προὐνοήσατο
τὸν ἀπὸ τῆς λεπτῆς μήνιγγος φῦσα χιτῶνα τὸν χοροειδῆ, πολλαχόθεν μὲν μέλανα, πολλαχόθεν δὲ φαιόν τε καὶ κυα-
νοῦν ἐργασαμένη. τοῦτον οὖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἴρεως ἅμα τῷ κερατοειδεῖ προήγαγε, τὰς προειρημένας τρεῖς χρείας πα-
ρέξοντα, θρέψοντα τῇ παραθέσει τὸν κερατοειδῆ κωλύοντα προσπίπτειν τῷ κρυσταλλοειδεῖ, καὶ βλαβερὸν θέαμα γε-
νησόμενον ἰατρεῖον πονούσης ὄψεως. ὅθεν οἶμαι καὶ φύσει πάντες ἐπειδὰν κάμνωμεν ἐν λαμπραῖς αὐγαῖς, αὐτίκα
τὰ βλέφαρα κλείομεν, ὥσπερ τὸ σύμφυτον ἴαμα ἀποδιδόντες. ἐγὼ γὰρ δὴ καὶ ταύτην θαυμάζω τὴν ἐπαληλιμμένην
τῷ χιτῶνι τούτῳ κυανῆν χρόαν. ὅταν γὰρ μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μορίῳ τοῦ σώματος, ἢ περὶ τοῦτο μόνον εὑρίσκηται, μήτ' ἄλλο τι
φαίνηται δεόμενον αὐτῆς ἢ τοῦτο, δῆλον ἤδη τὸ διὰ παντὸς ἀποδεδειγμένον τοῦ λόγου, τὸ μήτ' ἐλλιπῶς, μήτ' ἀργῶς ὑπὸ
τῆς φύσεως γεγονέναι μηδέν. οὐδὲν δ' ἧττον αὐτῆς θαυμάζω, καὶ τὴν ἐπιβαφεῖσαν ἐντὸς τραχύτητα τῷ περιέχοντι τὸ
ὑαλοειδὲς ὑγρὸν χιτῶνι. †ἑτέρα γὰρ αὕτη γε καὶ μαλακή, καθάπερ ἡ σπογγιά, τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ ψαύουσα, τὴν τοῦ χι- ††ὑγρὰ
τῶνος ὅλου γειτνίασιν ἄλυπον παρέχει. καὶ τοῦτο μᾶλλον ἔτι θαυμάζω, τὴν ἐκτὸς πυκνότητα, καθ' ἣν ὁμιλεῖ τῷ σκλη-
ρῷ χιτῶνι τῷ κερατοειδεῖ. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν ἔχρην ὑπὸ τοῦ κυανοῦ τούτου χιτῶνος λυπεῖσθαι τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν, ἀλλὰ
μηδ' αὐτόν τι πάσχειν, ὑπὸ τοῦ κερατοειδοῦς, ἔτι δὴ μεῖζον θαῦμα τὸ περὶ τὴν κόρην αὐτοῦ τρῆμα, πάντα γὰρ ἂν ἄρδην

ἀπώλετο τὰ καλῶς προπεπονημένα, μόνου τούτου παροφθέντος. ἀλλ᾽ οὐκ ἄρ᾽ ἔμελλεν ἡ φύσις αὐτοῦ, καθάπερ οὐδ᾽ ἄλλο τι
παρόψεσθαι. διέτρησε δ᾽ ἐνταῦθα τὸν κυανοῦν χιτῶνα τὸν ῥαγοειδῆ. καλοῦσι γὰρ οὕτως αὐτὸν, εἰκάσαντες οἶμαι ῥαγὶ
σταφυλῆς, τήν τ᾽ ἐκτὸς λειότητα, καὶ τὴν ἐντὸς δασύτητα, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον τὸ τρῆμα τοῦ κερατοειδοῦς τε καὶ τοῦ κρυ-
σταλλοειδοῦς, οὐδεὶς ἐν τῷ μέσῳ χιτὼν ἕτερός ἐστιν, ἀλλ᾽ οἷον διὰ λεπτοῦ πάνυ καὶ λευκοῦ κόρατος, ἡ τοῦ ἔνδον αὐγῆς
πρὸς τὴν ἔξω κοινωνία τε καὶ κρᾶσις γίγνεται. ὅπως οὖν μηδὲ κατὰ τοῦτο τὸ τρῆμα ψαύσῃ ποθ᾽ ὁ κερατοειδὴς χιτὼν
τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, προνοήσας ἡμῶν ὁ δημιουργὸς, ἅμα μὲν ἐπὶ πλέον ἐκτὸς ἀπάγων τὴν ταύτῃ μοῖραν τοῦ
κερατοειδοῦς, ἅμα δ᾽ ὑγρὸν λεπτὸν καὶ καθαρὸν, οἷόν περ τὸ ἐν τοῖς ᾠοῖς ἐστι, περιχέας τῷ κρυσταλλοειδεῖ, καὶ τρίτον ἐπὶ
τούτοις † αἰθερῶδές τε καὶ αὐγοειδοῦς πνεύματος πληρώσας τὴν χώραν ἅπασαν τῆς κόρης. ὧδε μὲν ἔχει τὸ ἀληθές. δεῖ
δὲ ἀποδείξεως ἔτι τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα διὰ τοὺς μήτ᾽ ἐνέργειαν, μήτε χρείαν μηδεμίαν εὑρίσκεσθαι βουλομένους, ἀλλ᾽
ἀποκεκρύφθαι πάντα, καὶ τελέως ἀγνοεῖσθαι συνᾴδοντας. ὁ τοίνυν κερατοειδὴς οὗτος χιτὼν, καθ᾽ ἃ μὲν ἐμφύεται
τῇ ἴρεως, ἐγγυτάτω φαίνεται εἶναι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, ὡς ἂν ἁπάντων κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον συμπεφυκότων, τῶν ἐν
τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑγρῶν τε καὶ χιτώνων, ἔξω τι δὲ γιγνόμενος ἀεὶ, καὶ μᾶλλον ἀποχωρεῖ, καὶ πλεῖστον ὅσον ἀφέστηκε κα-
τὰ τὴν κόρην, ὡς ἔν ταῖς ἀνατομαῖς ἐστι μαθεῖν, καὶ ταῖς τῶν ὑποκεχυμένων παρακεντήσεσιν. ἐν γὰρ τῇ μεταξὺ χώ-
ρᾳ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος, καὶ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, ὡς ἂν ἁπάντων συνισταμένων τῶν ὑποχυμάτων, τὸ καθιέμενον
ὄργανον ὑπὲρ τοῦ παράγειν αὐτὰ, διὰ πολλῆς εὐρυχωρίας ἄνω τε καὶ κάτω, καὶ τῇδε κἀκεῖσε, καὶ ὅλως ἐν κύκλῳ τε
καὶ πανταχόσε περιφερόμενα, οὐδέτερον ψαύει τῶν εἰρημένων σωμάτων, ὡς ἂν ἱκανῆς τὸ μέγεθος οὔσης αὐτῶν τῆς
διαστάσεως, ὅτι δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, καὶ τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος, ὑγρότης τις λεπτὴ περιέχεται, καὶ ὅτι
πνεύματος πλήρης ἐστὶν ὁ κατὰ τὴν κόρην τόπος. ἐκ τῶνδ᾽ ἂν μάλιστα γνοίης, πρῶτον μὲν ὅτι τεταμένον ἀκρι-
βῶς ὁρᾷς ἐπὶ τῶν ζώντων τὸν ὀφθαλμὸν καὶ πλήρη πανταχόθεν, καὶ οὐδαμῇ ῥυσσὸν, οὐδὲ χαλαρὸν αὐτοῦ μόριον οὐδέν.
εἰ δὲ τεθνεῶτος ἐθέλοις λαβὼν διαιρεῖν, ἤδη μέν πως ῥυσσότερον ὄψει τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ πρὸ τῆς διαιρέσεως. διελόν-
τι δέ σοι τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα, παραχρῆμα μὲν ἀπανθήσει τὸ λεπτὸν ὑγρὸν ἐκχεόμενον, ὃ κἂν ταῖς παρακεντή-
σεσι φαίνεται πολλάκις ἐκρέον διὰ τῆς τρώσεως. εὐθὺς δ᾽ ἂν ἅπας ὁ ὀφθαλμὸς ῥυσσὸς γένοιτο, καὶ προσεσταλμένος,
καὶ χαλαρὸς, καὶ διατείνοντι δὲ καὶ ἀφιστῶντι τοὺς χιτῶνας ἀπὸ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἡ μεταξὺ χώρα παμπόλλη κενὴ
φαίνεται. εἰ τοίνυν αὕτη, πρότερον μὲν ὅτ᾽ ἔζη τὸ ζῶον, ἐπεπλήρωτό τε καὶ διετετάκει τοὺς χιτῶνας, ἀποθανόντος
δὲ κενὴ μὲν αὕτη, χαλαροὶ δὲ οἱ περικείμενοι γίνονται χιτῶνες, δῆλον ὡς ἤτοι πνεύματός τινος, ἢ ὑγρότητος, ἢ
ἀμφοῖν πεπλήρωται. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν μύσαιμεν, ἀνεῳγότα φυλάττοντες τὸν ἕτερον,
εὐρυνομένην τε καὶ διεσταλμένην, ὡς ἂν ἐμφυσωμένην ὀψόμεθα τὴν κόρην, καὶ τοῦτο καὶ τῷ λόγῳ μὲν δῆλον, ὡς πλη-
ρουμένη μὲν πνεύματος, οὕτω διατίθεται, καὶ δι᾽ ἐπιτεχνήσεως δ᾽ ἂν οὐχ ἥκιστα πειραθείης τε καὶ βασανίσαις τὸν λό-
γον αὐτοῖς τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἐμφυσήσας γὰρ ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τὸν ῥαγοειδῆ χιτῶνα, διϊστάμενον ὄψει
τὸ τρῆμα, ὥστε μὲν τῇ πείρᾳ δῆλον, ὡς πληρουμένη πνεύματος ἡ κόρη διευρύνεται. αὐτὰρ οὐδὲ ὁ λόγος ἄλλο τι φη-
σὶν, ἢ ὡς μεστούμενος ἔνδοθεν ὁ ῥαγοειδὴς, ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεταί τε καὶ διατείνεται. καὶ οὕτω κἂν τὸ τρῆμα μεῖζον
ἴσχει γιγνόμενον, ὥσπερ καὶ τἆλλα πάνθ᾽ ὅσοις ὀπαί τινές εἰσι καὶ διατρήσεις, ὑμενώδεσί τε καὶ λεπτοῖς ὑπάρ-
χουσι, καὶ καταπίπτειν εἰς ἑαυτὰ δυναμένοις. οὕτως οὖν καὶ ταυτὶ τὰ κόσκινα τετάσθαι δεῖται τοὺς χιτῶνας, ἢ συμ-
πίπτουσιν αὐτῶν αἱ ὀπαί. εἰ τοίνυν ἔτι μὲν περιόντος τούς θ᾽ ὑμένας ἀμφοτέρους τεταμένους ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ μύσαντος
θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, εὐρυνομένην θατέρου τὴν κόρην. ἀποθανόντος δὲ, χαλαροὺς μὲν ἤδη, καὶ πρὸ τοῦ κενωθῆναι
τὸ λεπτὸν ὑγρὸν, χαλαροὺς δὲ ἐσχάτως ἐπὶ τῇ κενώσει γιγνομένους, δῆλον ὡς ὑπ᾽ ἀμφοῖν ὑγροῦ τε καὶ πνεύματος, ὁ-
πότ᾽ ἔζη τὸ ζῶον, ἐπεπλήρωντο. ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς ἂν λεπτότερόν τε καὶ κουφότερον ῥᾳδίως ἐκκενοῦται πρὸ τῆς διαιρέ-
σεως. τὸ δ᾽ ὑγρὸν ἔτι διαμένει, κενώσεως αἰσθητῆς δεόμενον. ἀλλὰ καὶ τοῖς πάνυ πρεσβύταις ῥυσσὸς εἰς τοσοῦτον
πολλάκις ὁ κερατοειδὴς γίνεται χιτὼν, ὥστε οἱ μὲν οὐδ᾽ ὅλως, οἱ δὲ φαύλως τε καὶ μόγις ἔτι βλέπουσιν. ἐπιπιπτου-
σῶν γὰρ ἀλλήλαις τῶν ῥυτίδων, καὶ διὰ τοῦτο διπλουμένου τοῦ χιτῶνος, καὶ πάχος ἐπίκτητον λαμβάνοντος, ἐλαττο-
νός τε παραγινομένου τοῦ ἄνωθεν πνεύματος εἰς τὴν κόρην, κατὰ λόγον ἐμποδίζονται τὰς ὄψεις. αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτο
τὸ ἔλαττον ἐπιρρεῖν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸ πνεῦμα μάλιστ᾽ αἴτιον γίνεται τοῦ ῥυσσοῦσθαι κατὰ τὴν κόρην. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆ-
λον, ὡς πεπλήρωται διὰ παντὸς ἡ μετὰ τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν χώρα σύμπασα, πνεύματός τε ἅμα καὶ λεπτῆς ὑγρό-
τητος, καὶ ὡς κατὰ μὲν τὰ ἄλλα μέρη τὸ ὑγρόν. ἐν αὐτῇ δὲ μάλιστα τῇ κόρῃ πλεῖστον τὸ πνεῦμά ἐστι. πρεσβύταις μὲν
οὖν ἡ ῥυσσότης τοῦ κερατοειδοῦς αὐτοῦ τ᾽ ἐστι τοῦ χιτῶνος, ἀρρωστίᾳ τῷ γήρᾳ προσήκουσα, καὶ τοῦ παραγινομένου πνεύμα-
τος ἄνωθεν ἐνδείᾳ. τὸ δὲ πάθημα τὸ καλούμενον φθίσις, αὐτῆς μόνης ἐστὶ τῆς κόρης μειουμένης, οὐδὲν πάσχοντος ἰδίᾳ
τοῦ κερατοειδοῦς. διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν γίνεται τὰ πολλὰ, ὥστε καὶ γνωρίζεσθαι αὐτὸ ῥᾳδίως,
καὶ οὐδένα λανθάνει τῶν ἰατρῶν. ὁ γὰρ ὑγιὴς παρακείμενος, ἐξελέγξει τὸ τοῦ πεπονθότος ἁμάρτημα. τοῖς γέρουσι δὲ
κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν γινόμενον τὸ σύμπτωμα, λανθάνει τοὺς πολλοὺς, ὡς οὐ μόνον ῥυσσότης ἐστὶ τοῦ κερα-
τοειδοῦς, ἀλλὰ καὶ τῆς κόρης στενότης. γίνεται δέ ποτε καὶ δι᾽ ἔνδειαν τῆς λεπτῆς ὑγρότητος χαλασθέντος ἐπὶ πλέον
τοῦ ῥαγοειδοῦς. ἀλλὰ τούτου γε τοῦ παθήματος, οὐδὲν εἰς τὸν παρόντα λόγον δεόμεθα. τὸ δὲ δι᾽ ἔνδειαν τοῦ πνεύμα-
τος ἐπ᾽ ἐμφράξεσί τε ταῖς κατὰ τὰς ἄνωθεν ὁδοὺς, καὶ ἀσθένειαν πρεσβυτικὴν, ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ πεπληρῶσθαι πνεύ-
ματος τὴν κόρην. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ μύσαντος θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, εὐρύνεσθαι τὴν θατέρου κόρην. ἆρ᾽ οὖν εἰς μό-
νον τοῦτο τὸ πλεῖστον ἀφίστασθαι, καὶ μηδέ ποτε ψαύειν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα, χρήσιμός ἐστιν
ἡ ὑγρότης, ἥδε ἡ λεπτὴ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ κατὰ τὴν κόρην, ἢ καὶ πρὸς ἄλλ᾽ ἕτερα διαφέρει. περὶ μὲν οὖν πνεύματος
ἐν τοῖς ὀπτικοῖς ἀποδέδεικται λόγοις, ὡς αὐγοειδές ἐστι, καὶ τὴν μεγίστην δύναμιν εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἐνέργειαν
εἰσφέρεται. περὶ δὲ τῆς ὑγρότητος ἐκ τῶνδ᾽ αὖ μάθοις, ὡς οὐκ εἰς τὸ πληροῦν μόνον τὴν κενὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ πρὸς
τὸ μὴ καταξηραίνεσθαι τὸ ὑγρὸν, τὸ κρυσταλλοειδὲς αὐτῶν, καὶ τὴν ἔνδον μοῖραν τοῦ ῥαγοειδοῦς, ἀναγκαιότατόν ἐστιν.

† ἀερώδους

ὃ πρῶτον

ᾗ πρῶτον μὲν γνοίης, ὅτι γίγνεται βλάβη ταῖς ὄψεσι, πλέονος αὐτοῦ κενωθέντος ἐν ταῖς παρακεντήσεσι, καὶ ὡς τὸ πάθημα, τὸ πρὸς τῶν ἰατρῶν ὀνομαζόμενον γλαύκωσις, ξηρότης μέν ἐστι, καὶ πῆξις ἄμετρος τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ. τυφλοῖ δ' εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς νοσημάτων, ἔπειτα διαλογίσαιο, καὶ σκέψαιο τὴν φύσιν τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος. ἔστι γὰρ αὐτοῦ τὸ ψαῦον μέρος τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, παραπλήσιον σπογγιᾷ διαβρόχῳ. πάντα δ' ὅσα τοιαῦτα σώματα ξηραινόμενα σκληρὰ γίγνεται. δηλοῦσι δὲ ταῦθ' αἵ τε σπογγιαὶ, καὶ οὐδὲν ἧττον αἱ ῥᾶγες καὶ τῶν ζώων αἱ γλῶτται. ἀλλ' εἰ ξηρὸν γένοιτο τουτὶ τὸ μέρος τοῦ ῥαγοειδοῦς, ἀπολέσειεν ἂν οὕτως ὅλην τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα τοιοῦτον ἀπετελέσθη. δεῖ τοίνυν αὐτὸ τέγγεσθαι διὰ παντὸς, ἵν' ᾖ μαλακόν. ἅπαντά γε οὖν ταῦτα θαυμαστῆς τινὸς ἔνδειξιν ἔχει, προνοίας τε ἅμα καὶ τέχνης, καὶ τούτων οὐχ ἥκιστα τὸ σύμφυτον ἀμφίεσμα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. ὁ μὲν γὰρ κερατοειδὴς, οἷον πρόβλημά τι καὶ τεῖχος αὐτῷ γέγονε, τὴν τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων βίαν ἐκδεχόμενος. ὁ δ' ἴδιος αὐτοῦ χιτὼν, οὐ μόνον οἷός τε κρομμύοιο λέπος κατὰ ἰσχαλέοιο, ἀλλὰ καὶ τῶν λεπτῶν ἀραχνίων λεπτότερός ἐστι, καὶ λευκότερος, καὶ τούτου μεῖζον ὅτι μηδὲ περὶ πᾶν ἐκτέταται τὸ κρυσταλλοειδὲς, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐνοχούμενον αὐτοῦ μέρος τῷ ὑαλοειδεῖ, τελέως ἀσκέπαστόν ἐστι καὶ γυμνὸν χιτῶνος. ἑνοῦσθαι γὰρ κατὰ τοῦτ' ἄμεινον ἦν ἀλλήλοις τὰ ὑγρὰ, τὸ δ' ὑπερκύπτον ἅπαν εἰς τοὐκτὸς, ψαῦον τοῦ ῥαγοειδοῦς, τὸν λεπτὸν τοῦτον καὶ λαμπρὸν περιβέβληται χιτῶνα, καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κόρης εἴδωλον, οἷον ἐν κατόπτρῳ τινὶ τούτῳ συνίσταται. καὶ γὰρ δὴ καὶ λεῖός ἐστι, καὶ στιλπνὸς, ὑπὲρ ἅπαντα τὰ κάτοπτρα, καὶ πανταχόθεν ἄρα τῇ φύσει τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον κεκόσμηται, καὶ τῷ τῆς μαλακότητος συμμέτρῳ καὶ τῷ τῆς θέσεως ἐπικαίρῳ, καὶ τῇ τῆς χρόας λαμπρότητι, καὶ τῇ τῶν σκεπασμάτων ἀρετῇ. τὸ μὲν γὰρ σύμφυτον αὐτῷ σκέπασμα λεῖον καὶ λαμπρὸν, καὶ στιλβόν ἐστιν οἷον κάτοπτρον. τὸ δ' ἐπὶ τῷδε φλεβῶδές τε καὶ μαλακὸν, καὶ μέλαν, καὶ διατετρημένον. φλεβῶδες μὲν ἵν' ἐκτενῶς τρέφῃ τὸν κερατοειδῆ, μαλακὸν δὲ ἵν' ἀλύπως ψαύῃ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, μέλαν δὲ ἵν' ἀθροίζῃ τε τὴν αὐγὴν, καὶ πρὸς τὴν κόρην παραπέμπῃ. διατετρημένον δὲ ἵν' ὃ παρέπεμψεν ὁ ἐγκέφαλος ἐκπέμπῃ πρὸς τοὐκτὸς, τὸ δ' ἔξωθεν ἁπάντων στέγασμά τε καὶ πρόβλημα λεπτὸν καὶ λευκὸν καὶ σκληρόν ἐστιν οἷον κέρας. λεπτὸν μὲν καὶ λευκὸν, ἵν' ἑτοίμως διαπέμπῃ τὰς αὐγὰς, σκληρὸν δὲ ἵν' ἀσφαλῶς φρουρῇ. ἆρ' οὖν ταῦτα μόνον, ἢ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ἐπαινεῖν δίκαιον; οὐ γὰρ ἀκριβής ἐστι σφαῖρα πανταχόθεν ἴση, καίτοι τοῦτό γε προσφιλέστατόν τε καὶ οἰκειότατόν ἐστι τῇ φύσει τὸ σχῆμα, δι' ἃς πολλάκις εἰρήκαμεν αἰτίας. ἀλλ' οὐκ ἦν ἀσφαλὲς ἀκριβῶς αὐτὸ ποιῆσαι σφαιροειδές. οὔτε γὰρ τὰς τῶν κύκλων ἐπιβολάς τε καὶ συμφύσεις τὰς περὶ τὴν χώραν τῆς ἴρεως ἐδέξατ' ἂν ὁμοίως, ἐκινδύνευσέ τ' ἂν ἐν σφοδρᾷ καὶ βιαίῳ κινήσει, καὶ πληγῇ ποτε γενομένῃ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐκκυλισθῆναι τοῦ ὑαλοειδοῦς ὑγροῦ. καὶ γὰρ αἱ συμφύσεις, καὶ αἱ ἕδραι σφαλερώτεραι τοῖς ἀκριβῶς σφαιροειδέσι τῶν πλατυτέρων εἰσὶν, ὡς ἂν ἐπὶ κυρτῆς, καὶ διὰ τοῦτ' εὐαποκυλίστου περιφερείας ὀχουμένοις. αὕτη μὲν καὶ ἡ τοῦ σχήματος αἰτία τῷ κρυσταλλοειδεῖ, καὶ πάντ' ἔοικεν ἀσφαλῶς ἔχειν ἤδη τὰ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν, πλὴν αὐτοῦ τοῦ σκέποντος αὐτὰ χιτῶνος τοῦ κερατοειδοῦς. αὐτὸς γὰρ δὴ πρὸ πάντων ἔκκειται μόνος εἰς ἅπαντας πόνους, καὶ καπνοῦ, καὶ κονιορτοῦ, καὶ κρύους, καὶ θάλπους, καὶ τῶν θλώντων, καὶ τῶν τεμνόντων ἐκδεχόμενος τὰς προσβολὰς, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς ἄνωθεν παχείας μήνιγγος γεγενημένος. ταῦτ' ἄρα καὶ γνωρίζων αὐτοῦ τὴν εὐτένειαν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, εἰ καὶ προὔταξε τῶν ἄλλων ἐξ ἀνάγκης, ὅτι μηδὲν ἐπιτηδειότερον εἶχεν, ἀλλὰ παντοίως ὠχύρωσε βλεφάροις τε καὶ βλεφαρίσι καὶ τοῖς πέριξ ὀστοῖς, καὶ τῷ δέρματι. τὰς μὲν βλεφαρίδας, οἷον χάρακά τινα τῶν μικρῶν ἕνεκα προτάξας σωμάτων, ὡς μὴ ῥᾳδίως ἐμπίπτειν, ἀνεῳγόσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὑπὸ τῶν τριχῶν τούτων ἀπειργόμενα. τὰ βλέφαρα δ' αὐτὰ, συμπτυσσόμενά τε καὶ κλείοντα τὸν ὀφθαλμὸν, εἴ τι τῶν μειζόνων ἐπιφέροιτο. πρὸς δὲ τὴν τῶν ἔτι μειζόνων ὄγκων προσβολὴν, ἄνωθεν μὲν τὰς ὀφρῦς προὔταξε, κάτωθεν δὲ τὰ μῆλα, περὶ τὸν μέγαν κανθὸν τὴν ῥῖνα, περὶ τὸν μικρὸν, τὴν τοῦ ζυγώματος ἔκφυσιν. ὑφ' ὧν ἁπάντων προτέρων ἐκδεχομένων τὰς προσβολὰς τῶν μειζόνων σωμάτων, αὐτὸς ἐν κύκλῳ τεταμένος ὁ ὀφθαλμὸς οὐδὲν πάσχει, προσιμωρούσης οὐ σμικρὸν πρὸς τὴν δυσπάθειαν αὐτῷ καὶ τῆς τοῦ δέρματος κινήσεως. πανταχόθεν γὰρ τοῦτο συναγόμενον ἔσω σφίγγει τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἐλαχίστην, ὡς οἷόν τε χώραν συνάγον. αὐτὸ δὲ πολύπτυχον ἐνταῦθα γινόμενον ἅμα τοῖς βλεφάροις, ἔτι καὶ τὴν τῶν ὀστῶν ὑπερβὰν κυρτότητα, περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔσω φέροιτο, πρῶτον τοῦτο τὴν βίαν ἐκδέχεται, καὶ πρῶτον πάσχει, καὶ προκινδυνεύει, καὶ προδιαφθείρεται. δεύτερα δὲ ὑπ' αὐτῷ τὰ βλέφαρα θλᾶται, καὶ τέμνεται, καὶ ῥήγνυται, καὶ παντοίως πάσχει καθάπερ τινὰ γέρρα προβεβλημένα τοῦ κερατοειδοῦς. ἐκ τίνος οὖν οὐσίας ἦν εὔλογον γεννῆσαι ταυτὶ τὰ γέρρα, πότερα μαλακῆς ἱκανῶς καὶ σαρκοειδοῦς. ἀλλ' ἦν ἂν οὕτως εὐπαθέστερα καὶ τοῦ κερατοειδοῦς, καὶ πᾶν μᾶλλον ἢ προβλήματα, ἢ σκληρᾶς ἀκριβῶς καὶ ὀστεΐνης. ἀλλ' οὔτ' ἂν ἐκινεῖτο ῥᾳδίως, οὔτ' ἀλύπως †ἔπαυε τοῦ κερατοειδοῦς, ὡς ἐκ σκληρᾶς μὲν πάντως. ἀλλὰ καὶ κινεῖσθαι ῥᾳδίως, καὶ γειτνιᾶν ἀβλαβῶς τῷ κερατοειδεῖ δυναμένης, εὔλογον ἦν οὐσίας γενήσεσθαι τὰ βλέφαρα. καὶ μὲν δὴ καὶ συμφῦναι ταῦτα τοῖς ὀστοῖς, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἦν ἄμεινον, ὥστ' ἐπειδὴ καὶ τούτου μὲν αὐτοῦ στοχάζεσθαι τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐχρῆν, καὶ πρὸ τούτου δὲ τῆς εὐκινησίας, καὶ τῆς δυσπαθείας, καὶ τῆς ἀλύπου τῷ κερατοειδεῖ κοινωνίας, ἄξιον ἤδη θαυμάσαι τὴν φύσιν ἅπαντα ταῦτ' ἀκριβῶς οὕτως ἐργασαμένην, ὡς μηδ' ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἑτέραν ἔτι βελτίω κατασκευήν. τὸν γάρ τοι περιόστιον ὑμένα καλούμενον, ἀπάγουσά τε καὶ προάγουσα τῆς περὶ τὴν ὀφρὺν ἴτυος, εἰς τοσοῦτον εἰς ὅσον ἐχρῆν μῆκος ἐκταθῆναι τὰ βλέφαρα, πάλιν αὐτὸν ἐπανήγαγε διὰ τῶν κάτω μερῶν τοῦ βλεφάρου, μήτε καθ' ἑαυτοῦ τιθεῖσα καθάπερ ἀσπίδα τινὰ δίπτυχον, ὡς ἔνιοι νομίζουσιν. ἀλλὰ μηδὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς, ὅθεν ἀπέφυσεν ἀνάγουσα, τοῖς δ' ὑποκειμένοις μὲν αὐτῷ, περιέχουσι δὲ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιφύσασα μυσὶν, ἐντεῦθέν τε προάγουσα μέχρι τῆς ἴρεως, ἔνθα καὶ κατέφυσεν αὐτὸν εἰς τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν δύο μοιρῶν τοῦ περιοστίου σώματος γλίσχρα, πιμελώδη, κατείληφε συνώδεσιν ὑμέσιν ἀπὸ τῶν μυῶν ἐκτεταμένοις. ἐν ᾧ καὶ τὰς καλουμένας ὑδατίδας συμβαίνει γίνεσθαι τῶν λιπαρῶν τούτων σωμάτων, ἃ χάριν τοῦ μαλάττειν λιπαίνοντα τὸ βλέφαρον ἡ φύσις εἰργάσατο, μειζόνων ἐστὶν ὅτε παρὰ φύσιν ἀπεργασθέντων. ἀνάλογον δὲ τῇδε τῇ κατασκευῇ, καὶ τὰ κάτω βλέφαρα γέγονεν, ἀπὸ τοῦ περὶ τὰ

†ἔψαυε

μῆλα περιοστίου μέχρι μέν τινος ἐκταθέντος, ὑποστρέψαντος δ' αὖθις ἐπὶ τὸν κερατοειδῆ. καθὸ δὲ παλινδρομεῖν τὸ περιόστιος ἀπήρξατο, σκληροτέρα τις ἡ καθ' ὑμένα φύσις ἐπιτέταται, ταρσὸς ὀνομαζομένη, κατακλείουσά τε καὶ περιλαμβάνουσα, καὶ σφίγγουσα τὸ κυρτούμενον ἐκ τῆς διπλώσεως αὐτοῦ, αὐτῆς τε ταύτης ἕνεκα τῆς χρείας γεγενημένη. καί τινων ἄλλων φύσεων ἐπὶ ταύτῃ δυοῖν, ὧν τὴν μὲν μείζονά τε καὶ σοφωτέραν ὀλίγον ὕστερον ἐξηγήσομαι. περὶ δὲ τῆς ἐλάττονος ἤδη δίειμι. κατατέτρηταί τισιν ὀπαῖς λεπταῖς ὁ ταρσὸς οὗτος, ἐξ ὧν αἱ τῶν βλεφάρων ἀνίσχουσι τρίχες, τήν θ' ἕδραν αὐταῖς, καὶ τὴν τῆς στάσεως ὀρθότητα παρέχοντος διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ ταρσοῦ. ὡς γὰρ τὰς τῶν ὀφρύων καταπίπτειν ἐπ' ἀλλήλας ἄμεινον ἦν, οὕτω ταύτας ὀρθὰς καὶ ἀποτεταμένας διὰ παντὸς φυλάττεσθαι. τὴν χρείαν γὰρ ἧς χάριν ἐγεγόνεισαν, ἑκατέραν πληρώσειν ἔμελλον, μάλιστα διὰ τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐταῖς κατασκευῆς. αἱ μὲν ἐν ταῖς ὀφρύσιν ἅπαν τὸ καταρρέον ἀπὸ τοῦ μετώπου τε καὶ τῆς κεφαλῆς ὑποδεχόμεναι, πρὶν ἐμπεσεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς. αἱ δὲ τῶν βλεφάρων, κωλύουσαι μὲν ἐμπίπτειν εἴσω ψάμμον τε καὶ κονίαν, καὶ τὰ σμικρὰ τῶν περιπετομένων ζώων, μηδὲν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδικοῦσαι. καὶ μέν γε καὶ τοῦτ' ἄν τις ἐν τοῖς μάλιστα θαυμάσειε τῆς φύσεως, ὅτι μήτ' ἀναυξηκυίας ὡς περὶ τὰς ὀφρῦς, ἢ τὰ μῆλα τὰς τῶν βλεφάρων ἐποιήσατο τρίχας, μήτ' ἐπαυξηκυίας, ἐν τοῖς ἔσω τοὺς ὀφθαλμούς. αἱ μὲν γὰρ πρότεραι τὴν χρείαν διέφθειρον, ἧς ἕνεκα γεγόνασιν. αἱ δὲ δεύτεραι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἂν αὐτοὺς ἐλυμαίνοντο, διακόπτουσαι τὸ συνεχὲς τῆς θέας τῶν ὁρατῶν. τί δὲ τὸ σύμμετρον αὐτῶν τοῦ διαστήματος, οὐ θαυμάσιον; εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ πλέον διεστήκεσαν, ἐνέπιπτεν ἂν πολλὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὧν ἀποστέγουσι νυνί. εἰ δ' ἔψαυον ἀλλήλων, ἐπεσκότουν ἄν πῃ ταῖς ὄψεσιν. οὐ μὴν οὔτ' ἐπισκοτεῖν αὐτὰς ἐχρῆν, οὔτ' ἀπολέσαι τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκεν ἐδημιουργήθησαν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὰ βλέφαρα γέγονεν ἤδη τῷ λόγῳ, καὶ ὁ σύμπας ὀφθαλμὸς ἀποτετέλεσται, πόθεν αὐτῷ τὴν κίνησιν ἐκποριούμεθα, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. τελέως μὲν γὰρ ἀργόν τε καὶ ἀκίνητον καταλιπεῖν, ἢ ἀγνοοῦντος ἐστὶ δημιουργοῦ ὀπτικὰς αἰτίας, ἢ μηδὲν φροντίζοντος τοῦ καθ' ἕκαστα βελτίονος. ἀλλ' οὔτ' ἀγνοεῖν αὐτῷ προσήκει, τοσαύτην γε σοφίαν τε ἅμα καὶ πρόνοιαν ἐπιδεδειγμένῳ καθ' ὅλην τῶν ζώων τὴν διάπλασιν. οὔτ' ἀμελεῖν. τίνας οὖν φαμὲν εἶναι τὰς ὀπτικὰς αἰτίας, ἃς χρὴ γινώσκειν αὐτόν, καὶ πῶς χρὴ προνοεῖσθαι τοῦ βελτίονος, οὐκ ἐξ ἁπάσης θέσεως ἅπαν ὁρατὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὥσπερ ἐξ ἁπάσης ἀκουστὸν τοῖς ὠσίν. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν πλαγίων, οὔτ' ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῶν ἄνωθεν ἢ κάτωθεν, οὐδ' ὅλως ἄλλο τι, πλὴν τὸ κατ' εὐθὺ ταῖς κόραις ἰδεῖν ἐστιν. εἰ τοίνυν ἀκίνητοι τελέως, καὶ κατ' εὐθὺ μόνον ὁρῶντες ἐγεγόνεισαν οἱ ὀφθαλμοί, παντάπασιν ἂν ἑωρῶμεν ὀλίγιστα. τούτου δὴ χάριν αὐτούς τε δυνατοὺς ἄχρι πλείστου περιάγεσθαι, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅλον εὐκίνητον ἀπειργάσατο τὸν τράχηλον. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ δύο γεγόνασι διεστῶτες ἀλλήλων ἀξιόλογον. οἱ γοῦν θατέρου τυφλοὶ τὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν ὀφθαλμὸν οὐχ ὁρῶσιν, οὐδ' εἰ πλησιάζοντα τύχοιεν. ἐπεὶ οὖν ἐχρῆν μὲν αὐτοὺς κινεῖσθαι κατὰ τὴν ἡμετέραν ὁρμήν, ἅπασαι δὲ αἱ τοιαῦται κινήσεις διὰ μυῶν γίνονται, δῆλον ὡς καὶ τῷ δημιουργῷ μὲν περιθεῖναι μῦς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἦν προσῆκον, καὶ ἡμῖν δ' οὐχ ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν αὐτῶν τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐξηγήσασθαι, καὶ τοῦ μεγέθους τε καὶ τῆς θέσεως μνημονεῦσαι. ἐπεὶ τοίνυν αἱ κινήσεις τῶν ὀφθαλμῶν τέτταρές εἰσιν, ἡ μὲν εἴσω πρὸς τὴν ῥῖνα προσαγομένων, ἡ δὲ πρὸς μικρὸν κανθὸν ἀπαγομένων, ἡ δὲ ὡς τὰς ὀφρῦς ἀνατεινομένων, ἡ δ' ὡς ἐπὶ τὰ μῆλα κατασπωμένων, εὔλογον ἦν καὶ τοὺς ἐξηγησομένους τῶν κινήσεων μῦς ἰσαρίθμους γενέσθαι. καὶ δὴ γεγόνασι, δύο μὲν ἐκ τῶν πλαγίων, εἷς καθ' ἑκάτερον κανθόν, ἄλλοι δὲ δύο κάτωθεν μὲν θάτερος, ἄνωθεν δ' ὁ λοιπός. ἀπονευρούμενοι δὲ πάντες ἕνα κύκλον γεννῶσι, τένοντος πλατέος εἰς τὴν ἶριν τελευτῶντος. ἐπεὶ δὲ καὶ περιστρέφεσθαι τὸν ὀφθαλμὸν ἄμεινον ἦν, ἑτέρους ἡ φύσις ἐδημιούργησε δύο μῦς λοξοὺς τὴν θέσιν, ἕνα καθ' ἑκάτερον τῶν βλεφάρων, ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν ἐπὶ τὸν μικρὸν κανθὸν ἐκτεινομένους, ὥστε καὶ διὰ τούτους οὐχ ἥκιστα πανταχόσε τὸν ὀφθαλμὸν ἑτοίμως ἐπιστρέφεσθαί τε καὶ περιάγεσθαι. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος τις μῦς μέγας περὶ τὴν ῥίζαν αὐτῶν, σφίγγων μὲν καὶ φρουρῶν τὴν τοῦ νεύρου τούτου μαλακοῦ κατάφυσιν, ἀνατείνων δὲ καὶ κουφίζων ἄνω, καί τι καὶ συνεπιστρέφων τὸν ὀφθαλμόν. ἀπερρήγνυτο γὰρ ἂν ἑτοίμως τὸ μαλακὸν ἐκεῖνο νεῦρον ἐν ταῖς σφοδραῖς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καταπτώσεσι, διασειόμενον βιαίως, εἰ μὴ πανταχόθεν ὡρμίζετο, καὶ διελαμβάνετο, καὶ παντοίως ἐφρουρεῖτο, καὶ εἴ τινος ἐθεάσω ποτὲ προπετέστερον ὅλον τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν. εἰ μὲν ἔτι βλέποι, καὶ χωρὶς πληγῆς εἴη τὸ πάθημα γεγονός, ἐκτεταμένον ἴσθι τοῦτο τὸ μαλακὸν ἐκεῖνο νεῦρον ἐπὶ παραλύσει τοῦ μυὸς οὐκέτ' ἀντέχειν, οὐδὲ κρατεῖν, οὐδὲ σφίγγειν αὐτὸ δυνάμενον, εἰ δὲ μηκέτι βλέποι, καὶ αὐτὸ τὸ νεῦρον ἤδη πεπονθέναι, εἰ δ' ἐπὶ πληγῇ σφοδρᾷ συμβαίη προπετῆ γενέσθαι τὸν ὀφθαλμόν, εἰ μὲν ἔτι βλέποι ὁ μῦς αὐτὸς μόνος, εἰ δὲ μηκέτι, καὶ τὸ νεῦρον ἀπέρρωγεν. εἰς οὖν ταύτην τὴν χρείαν ὁ μῦς οὗτος γεγονώς, ἐν κύκλῳ τε περιλαμβάνων ἅπασαν τὴν ῥίζαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τισὶ μὲν τῶν ἀνατομικῶν τριπλοῦς, ἐνίοις δὲ διπλοῦς εἶναι δοκεῖ. κατά τινας ἐπιβολὰς ἰνῶν καὶ διαφύσεις, οὕτως αὐτὸν χωρίζουσιν. ἀλλ' εἴθ' ἕνα τις αὐτὸν σύνθετον ἐκ πλειόνων, εἴτε δύο λέγειν, εἴτε τρεῖς ἐθέλει, μία χρεία πάντων αὐτῶν ἐστιν ἡ προειρημένη. ταῦτα μὲν δὴ τοσαῦτά τε καὶ τηλικαῦτα τῆς φύσεως ἔργα, περὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν κατασκευήν. ὃ δὲ καὶ τούτων, καὶ τῶν προειρημένων ἁπάντων, οὐδὲν ἧττον ἄν τις θαυμάσειεν, ἔτ' ἄρρητον ἀπολείπεται. κινεῖσθαι μὲν γὰρ ἐχρῆν πάντως δή που καὶ τὰ βλέφαρα κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν, ἢ οὐδὲν δ' αὐτῶν ὄφελος ἦν. ἁπάσαις δὲ ταῖς κατὰ προαίρεσιν κινήσεσιν ὄργανα παρεσκεύασεν ἡ φύσις τοὺς μῦς, καὶ κινοῦσιν οὗτοι τὰ μόρια διά τινων τενόντων εἰς αὐτὰ καταφερομένων. καὶ δέδεικται πρὸς ἡμῶν ἐν τοῖς περὶ κινήσεως αὐτῶν, ὡς πάντα τὰ κινούμενα κατὰ προαίρεσιν μόρια, δυοῖν δεῖται τοὐλάχιστον μυῶν ἀντιτεταγμένων ἀλλήλοις, τοῦ μὲν ἐκτείνειν, τοῦ δὲ κάμπτειν δυναμένου. ἀμφοτέρας μὲν δὴ τὰς κινήσεις μηδένα δύνασθαι μυῶν ἐργάσασθαι, διὰ τὸ πάντως ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκειν τὸ κινηθησόμενον μόριον. μίαν δὲ εἶναι θέσιν, ἑνός γε ὑπάρχοντος αὐτοῦ, ἀλλ' εἰ αὐτὸ οὕτως ἔχει, πῶς κινήσεται τὰ βλέφαρα. τὸ μὲν οὖν κάτω, καὶ παντάπασιν ἀκίνητόν ἐστι. τὸ δ' ἄνω φαίνεται μὲν κινούμενον, οὐ μὴν οὔτε τοὺς κινοῦντας αὐτὸ μῦς, οὔτε τῆς κινήσεως τὸν τρόπον εὑρίσκοντες, ἀναισχυντεῖν ἐτόλμησαν ἔνιοι τῶν σοφιστῶν, ὡς μηδὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν ἔθ' ὁμολογεῖν ὑπάρχειν αὐτῶν τὴν κίνησιν, ἀλλὰ φυσικήν, ὥσπερ τῇ τε γαστρί, καὶ τοῖς ἐντέροις καὶ ταῖς ἀρτηρίαις,

είαις, καὶ τῇ καρδίᾳ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὀργάνοις, ἀβούλητοί τε καὶ ἀπροαίρετοι κινήσεις εἰσίν. ἄμεινον γὰρ ἦν νομί-
ζουσι τὸ ψεύσασθαι, τὴν ἄγνοιαν ὁμολογῆσαι. ἀλλ' ὑπὲρ μέν τινων, κἂν λάθοι τις τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ψευδό-
μενος, εἰ δ' ἡλίου ὑπὲρ γῆς ὁρώντων ἁπάντων, μήτε φῶς εἶναι λέγοι, μήθ' ὅλως ἡμέραν, μαίνεσθαι δόξει. τί δ' εἴ τις λέ-
γοι βαδίζοντας ἡμᾶς, μὴ κατὰ προαίρεσιν τὰ σκέλη περιφέρειν, ἀλλ' ἀβουλήτως τε καὶ φυσικῶς, ἐμοὶ μὲν καὶ οὗτος
οὐδὲν ἧττον τοῦ προτέρου μαίνεσθαι δόξει. ὅπου γὰρ ἔνεστι καὶ θᾶττον αὐτὰ κινῆσαι, καὶ βραδύτερον καὶ πυκνότερον, καὶ
ἀραιότερον, ἢ καὶ παντάπασιν ἀποπαῦσαι τε καὶ αὖθις ἐπεγεῖραι πρὸς τὴν κίνησιν, πῶς οὐκ ἂν τις ἠλίθιος εἴη
φάσκων ἀπροαίρετόν τε καὶ φυσικὴν εἶναι τὴν ἐνέργειαν; εἰ μὲν οὖν ἀδύνατόν ἐστιν ἡμῖν μύσασι τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἰς
ὅσον ἂν ἐθέλωμεν οὕτως ἔχειν, καὶ αὖθις ἀνοῖξαι προελομένοις, ὡσαύτως τε καὶ αὖθις ἑξῆς μῦσαι, καὶ ταῦτ' ἐν μέρει
ποιεῖν ἑκάτερον εἰς ὅσον ἂν βουληθείημεν, οὐκ ἔστιν ἡ τῶν βλεφάρων κίνησις ἡμέτερον ἔργον. εἰ δὲ ταῦτα δρᾶν ὡς ἂν
ἐθέλωμέν τε, καὶ εἰς ὅσον ἐθέλωμεν ἀκωλύτως δυνάμεθα, μόνον εἰ κατὰ φύσιν ἔχει τὰ βλέφαρα, δῆλον ὡς κατὰ προαί-
ρεσιν ἡμετέραν, καὶ ἡ τῶν ἄνω βλεφάρων γίνεται κίνησις. καὶ γὰρ ἂν καὶ μάτην ἡμῖν ἐδέδοτο πρὸς τῆς φύσεως, εἴ τι-
νος ἐπιφερομένου κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἔξωθεν, ὃ πλήττειν τε καὶ βλάπτειν αὐτὸν ἔμελλε, βουληθέντες μύσαι μὴ δυνη-
θείημεν. ἀλλ' οὐδὲν θαυμαστὸν τοιαῦτα λέγειν τοὺς σοφιστὰς, οἷς οὐκ ἀληθείας φροντὶς, ἀλλὰ δόξης μόνης. ἔνδειξιν οὖν οὐ
σμικρὰν ἔχει τοῦτ' αὐτῶν τὸ ἀναισχύντημα τῶν τῆς φύσεως τεχνημάτων. ὅπου γὰρ ὁρωμένης ἐναργῶς τῆς τῶν ἄνω βλε-
φάρων κινήσεως, οὔτε τὸν τρόπον αὐτῆς ἔχομεν εἰπεῖν, οὔτε τοὺς μῦς ἐξευρεῖν, δι' ὧν γίνεται, τί ποτε εἰ διεπλάττομεν
αὐτοὶ τὰ ζῶα, καθάπερ ὁ ἐν τῷ μύθῳ προμηθεὺς, ἐπράξαμεν ἄν. ἢ πρόδηλον τοῦτό γε, ὡς ἀκίνητον ἡμῖν παντάπα-
σιν ἀπελέλειπτ' ἂν οἶμαι τὸ ἄνω βλέφαρον. ἀλλ' ἴσως ἐροῦσιν, ὡς ἀπὸ τῆς ὀφρύος ἐκφύσαντες μῦς, ἐνέφυσαν μὲν ἐν
ἅπαντι τῷ ταρσῷ τοῦ βλεφάρου. ἀλλ' οὕτω γε ὦ σοφώτατε, ἐξετράπετο ἂν καὶ ἐξεστρέφετο, καὶ πρὸς τὴν ὀφρὺν ἀνε-
κάμπτετο σύμπαν τὸ βλέφαρον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο συγχωρείσθω, καὶ καλῶς ἀνοιγνύσθω, πῶς κλεισθήσεται λεγέσθω-
σαν ἑξῆς. οὔτε γὰρ ἀπὸ τοῦ κάτω βλεφάρου μῦν ἕτερον ἀποφύσαντες ἐμφύειν τῷ ταρσῷ δυνήσονται. λῆρος γὰρ τοῦτο
γε μακρὸς, οὔτ' ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ὑποφύειν αὐτοῦ τῷ ἄνω βλεφάρῳ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ μένειν οὕτω γε ἀλλ' ἐντρέ-
πεσθαι καὶ διπλοῦσθαι, καὶ ὑποπτύσσεσθαι συμβήσεται τῷ βλεφάρῳ τεινομένῳ πρὸς τοῦ τοιούτου μυός. ἔπειτα δὲ καὶ
αὐτὸς ὁ μῦς ἀτοπωτάτην θέσιν ἕξει, θλιβόμενός τε καὶ θλίβων ὅλον ὀφθαλμὸν, καὶ στενοχωρούμενος, καὶ κινεῖσθαι κω-
λυόμενος. ἄξιον οὖν οἶμαι θαυμάσαι τῶν σοφιστῶν, εἰ μήτ' ἐξευρεῖν μηδέπω, μηδ' ἐξηγήσασθαι δυνάμενοι τὰ τῆς φύ-
σεως, ἔτι καταγινώσκουσιν ἀτεχνίαν αὐτῆς. ἦν γὰρ ἂν οἶμαι δίκαιον, ὡς οὐκ ἦν ἄμεινον γενέσθαι βλέφαρα τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς ἀποδεικνύειν αὐτοὺς, ἢ ὡς γενέσθαι μὲν, ἀλλ' ἀκίνητον, ἢ ὡς κινούμενον μὲν, ἀλλὰ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἢ κατὰ προαίρε-
σιν μὲν, ἀλλ' ὡδί πως ταχθέντων τῶν μυῶν. οἱ δέ γε σοφίας μὲν εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν, ὥστε κινουμένων ἐναργῶς τῶν βλε-
φάρων, οὐδ' ὅπως τοῦτο γίνεται συνιᾶσιν, οὔτ' ἄλλην τινὰ κίνησιν ἐξευρίσκουσιν. ἀπονοίας δ' εἰς τοσοῦτον, ὥστε τὸν δια-
πλάσαντα, καὶ συνθέντα, τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα μόρια, μηδέπω τεχνίτην ὁμολογεῖν. εἶτ' εἰ μὲν οἰκίας καὶ θύρας, ἢ
σκίμποδος, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου κατασκευῆς ζήτησις ἦν τοῖς δημιουργοῖς, ὅπως ἂν κάλλιστα παρασκευασθείη
πρὸς τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα γίνεται, κἄπειτα τοῖς μὲν ἄλλοις ἄπορον ἦν, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν εὐπορήσειεν, ἐθαυμάζετ' ἂν δι-
καίως, καὶ τεχνίτης γε καὶ σοφὸς ἐνομίζετο. τὰ δὲ τῆς φύσεως ἔργα, μὴ ὅτι προμηθεῖσθαι δυνατοὶ τυγχάνοντες; ἀλ-
λὰ μηδὲ γεγονότα θεασάμενοι γνωρίζειν, οὐκ ἄρα θαυμασόμεθα μειζόνων τῶν ἀνθρωπίνων δημιουργημάτων; τούτους
μὲν οὖν ἤδη καταλίπωμεν, ἐπισκεψώμεθα δ' αὐτὸ, τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο τὸ θαυμαστὸν περὶ τὴν τῶν ἄνω βλεφάρων κίνη-
σιν, ὅσα τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀρίστοις ἐπινγνόηται πρότερον διελθόντες. εἴρηται μὲν ἤδη που καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὡς ὑπὸ
τῷ δέρματι τῷ καλύπτοντι τὸ βλέφαρον, ὑμένες εἰσὶ λεπτοί. ἄρξομαι δὲ καὶ νῦν ἐντεῦθεν τοῦ λόγου. οἱ γὰρ δὴ ὑμέ-
νες οὗτοι, σκέπουσι μὲν καὶ αὐτοὶ τοὺς κινοῦντας τὸ βλέφαρον μῦς, μικροὺς παντελῶς ὑπάρχοντας, συνεκτείνονται
δ' αὐτοὶ ταῖς ἀπονευρώσεσιν εἰς τὸν ταρσὸν καταφυομέναις. ὅτι δὲ χονδρώδης ἐστὶν ὁ ταρσὸς, οἷον δεσμός τις
ἐπιβεβλημένος τῷ γεννῶντι τὸ βλέφαρον ὑμενώδει σώματι, πρόσθεν εἴρηται. ἀλλ' ὅτι γε δέχεται τὰς τῶν μικρῶν
μυῶν ἐκείνων ἀποβλαστήσεις, πλατυνθείσας τε καὶ λεπτυνθείσας, ἀκριβῶς οὐδέ πω κατ' ἐκεῖνον εἴρηται τὸν λόγον. νῦν
οὖν αὐτό τε τοῦτο γίνωσκε, καὶ ὡς ὁ μὲν ἕτερος τῶν μυῶν κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν, πρὸς τῇ ῥινὶ τεταγμένος πλάγιος,
εἰς τὸ ταυτὶ μέρος ἥμισυ καθήκει τοῦ ταρσοῦ. ὁ δ' ἕτερος † ὅλος μὲν καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ πρὸς τῷ μικρῷ κανθῷ παρατει- † πλάγιος
νόμενος, εἰς τὸ λοιπὸν τοῦ ταρσοῦ μέρος ἥμισυ, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐμβάλλει. καὶ τοίνυν ὅταν μὲν ὁ πρότερος εἰρημένος ἐνερ-
γῇ, καθέλκει τὸ συνεχὲς αὐτοῦ μέρος τοῦ βλεφάρου τὸ πρὸς τῇ ῥινί. ὅταν δ' ὁ ἕτερος, τὸ λοιπὸν ἀνέλκει. τεταγμένης † τάσεως
γὰρ δὴ τοῦ μὲν προτέρου τῆς κορυφῆς κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν, τοῦ δευτέρου δὲ κατὰ τὴν ὀφρὺν, καὶ τῆς † τάξεως ἅπασι
τοῖς μυσὶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν γινομένης, ἀναγκαῖον ἤδη τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει τοῦ βλεφάρου, τῷ πρὸς τῇ ῥινὶ τὴν κί-
νησιν κάτω γίνεσθαι, θατέρῳ δὲ τῷ κατὰ τὸν μικρὸν κανθὸν, ἄνω. εἰ μὲν οὖν ἑκάτερον, κατὰ τὸν αὐτὸν τείνοιεν χρό-
νον, ὁμοίως τὸ βλέφαρον, ἄνω μὲν αὐτοῦ τὸ κατὰ τὸν μικρὸν ἀνασπασθήσεται κανθὸν, κάτω δ' ἑλχθήσεται τὸ κατὰ
τὸν μέγαν, ὥστε μηδὲν μᾶλλον ἀνέῳχθαι τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ κεκλεῖσθαι. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ παρὰ Ἱπποκράτους καμπύλον
ὀνομαζόμενον βλέφαρον, ὃ δὴ καὶ κακοῦ μεγάλου σημεῖον ἐν τοῖς νοσήμασι τίθεται, καί που τὴν διαστροφὴν αὐτοῦ
ταύτην ἴλλωσιν ὀνομάζει. καὶ γίνεται δηλονότι τὸ πάθημα τῶν μυῶν, ἑκατέρου σπωμένου τε καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἕλκον-
τος τὸ συνεχὲς μέρος τοῦ ταρσοῦ. εἰ δ' ὁ μὲν ἕτερος ἐνεργεῖ μῦς, ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων τὸ βλέφαρον, ὁ δ' ἕτερος ἡσυχά-
ζει τελέως, ἀνοίγνυσθαι τηνικαῦτα, καὶ κλείεσθαι συμβαίνει τῷ παντὶ βλεφάρῳ. συνεφέλκεται γὰρ ἀεὶ θάτερον μέ-
ρος τοῦ ταρσοῦ, τὸ κινούμενον ἅμ' ἑαυτῷ καὶ τὸ † λυποῦν. αἰτία δ' ἡ σκληρότης αὐτοῦ, καὶ εἴπερ ἦν ὑμενῶδες, ἢ σαρ- † λοιπόν
κῶδες, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως μαλακὸν, οὐκ ἂν εἵπετο τῷ κινουμένῳ μέρει θάτερον. ἀλλὰ γὰρ αὐτὸ τοῦθ' ἡ φύσις προορω-
μένη, σκληρὸν καὶ χονδρώδη τὸν ταρσὸν τῷ βλεφάρῳ περιθεῖσα καθῆψεν εἰς ἑαυτὸν ἀμφοτέρων τῶν μυῶν τὰς
τελευτάς. ὥσπερ οὖν εἰ ῥάβδιον καμπύλην, καθ' ὁποτερονοῦν τῶν μερῶν λαβὼν ἕλκοις, ἕπεται πᾶσα, τὸν αὐτὸν τρό-
πον καὶ ὁ ταρσὸς ὅλος ἕπεται τῶν τεινόντων μυῶν ἑκατέρῳ. καὶ ἥδε τρίτη τε καὶ μεγίστη χρεία τῆς τοῦ ταρσοῦ γενέσεώς ἐστι.

ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν ὁρᾶν ἀνεβαλόμεθα. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸ ἄνω βλέφαρον ὧδ' ἔχει. διατί δ' οὐ καὶ τῷ κάτω βλεφάρῳ μέτεστι κινήσεως, ἕνεκά γε τῆς αὐτῆς χρείας γεγονότι, καὶ χώραν τοῖς μυσὶν οὐδὲν ἧττον τοῦ ἑτέρου ἔχοντι; δόξει γὰρ αὖ ἄδικος ἐν τούτῳ ἡ φύσις ὑπάρχειν, εἰ παρὸν ἐν ἑκατέρῳ τῶν βλεφάρων ἥμισυ νέμειν τῆς ὅλης, ἡ δὲ θατέρῳ πᾶσαν αὐτὴν ἐχαρίσατο, καὶ μὴ ὅτι ταύτῃ μόνον ἄδικος, ἀλλὰ καὶ μικρότερον ἐργασαμένη πολλῷ τὸ κάτωθεν, ἀδικεῖν ἂν οὐχ ἧττον καὶ κατὰ τοῦτο δόξειε. χρῆναι γὰρ δὴ καθάπερ καὶ τοῖς ὠσὶ, καὶ τοῖς χείλεσι καὶ τοῖς τῶν ῥινῶν πτερυγίοις, οὕτω δὴ καὶ τοῖς βλεφάροις, καὶ μεγέθους, καὶ κινήσεως ἴσον ἀμφοῖν μετεῖναι, ἀλλ' ἡ θέσις αἰτία τῆς διαφορᾶς. εἰ γὰρ δὴ μακρότερον ἐγεγόνει τὸ κάτω βλέφαρον ἢ νῦν ἐστιν, οὐκ ἂν ὁμοίως ἦν εὐσταθὲς, ἀλλ' εἰς ἑαυτὸ καταρρέον, ἐρυτιδοῦτ' ἂν καὶ χαλαρὸν ἐγίνετο, καὶ ἀφίστατο τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ τὸ τούτων ἔτι μεῖζον ἠθροίζετ' ἂν ἐν αὐτῷ δυσεκκρίτως, καὶ λήμη καὶ δάκρυον, καὶ πᾶν εἴ τι ῥευστὸν, ὅθεν ἄμεινον ἦν αὐτῷ μικρῷ γενέσθαι. τοιοῦτον γὰρ ἀποτελεσθὲν, ἀεί τε περὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔσφιγκται, προσεστυπωμένον αὐτῷ, καὶ περικείμενον ἀκριβῶς, καὶ ῥαδίως ἐκθλίβον πάντα τὰ περιττώματα. τοιούτῳ δ' αὖ γινομένῳ τῷ κάτω βλεφάρῳ, πρόδηλον ὡς οὐδὲν ἔτι κινήσεως ἔδει. τὴν μὲν δὴ περὶ τὰ βλέφαρα τέχνην τῆς φύσεως, ἐξευρηκέναι τε καὶ καλῶς ἐξηγήσασθαι δοκοῦσιν οἱ ἄριστοι τῶν ἀνατομικῶν, ὡς εἴρηται νῦν. ἐγὼ δ' ἐπειθόμην ἂν αὐτοῖς ἤδη τὸ σύμπαν, εἰ τὸν παρὰ τῷ μεγάλῳ κανθῷ μῦν ἐμαυτὸν ἔπειθον ἀκριβῶς ἑωρακέναι. νυνὶ δ' αὖ τε γὰρ ἐκεῖνον οὐδέ πω σαφῶς εἶδον ἔν γε ταῖς αἰγιλώπων χειρουργίαις, ἐν αἷς οὐ μόνον ἐκκόπτεται πολλάκις, ἀλλὰ καὶ καίεται σύμπαν ἐκεῖνο τὸ χωρίον, ὡς ἐνίοτε λεπίδας τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν ἀφίστασθαι, μηδὲν εἰς τὴν κίνησιν ἐμποδιζομένου τοῦ βλεφάρου, διὰ τοῦτό μοι δοκῶ προσδεῖσθαι σκέψεως. εἰ δ' ἐμαυτὸν πείσαιμί ποτε καλῶς ἐξευρηκέναι τὸ σύμπαν, ἐν τῷ περὶ τῶν ἀπόρων κινήσεων, ὅπερ ἔγνωκα γράψαι, δηλώσω. καὶ περὶ τοῦδε νυνὶ δ' ἀρκεῖ μοι τοῦτ' εἰπεῖν μόνον, ὡς εἰς τοσοῦτον ἥκει σοφίας ἡ τέχνη τῆς φύσεως, ὡς μὴ πᾶσαν αὐτὴν εὑρῆσθαι τοσούτῳ χρόνῳ, ζητουμένην ὑπὸ τηλικούτων ἀνδρῶν. ἑξῆς δ' ἂν εἴη, τὰ περὶ τοὺς κανθοὺς ζητητέον, εἰ μὲν χρήσιμόν ἐστι τὸ ἐπικείμενον τῷ μεγάλῳ σαρκῶδες σῶμα, βλάπτειν αὖ δόξει τὸν μικρὸν ἡ φύσις, ἀποστερήσασα χρηστοῦ σκεπάσματος. εἰ δ' ἄχρηστον ἀδικεῖ πάλιν αὖ τὸν μέγαν, ἐκ περιττοῦ βαρύνουσα. τί δ' οὖν ἐστι τοῦτο; καὶ πῶς οὐδέτερον ἀδικεῖ; σκέπασμα τῆς πρὸς τὰς ῥῖνας συντρήσεως, ἐπέθηκεν ἡ φύσις κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν τὸ σαρκῶδες σῶμα. χρεία δ' ἦν ἐκείνου τοῦ τρήματος τῷ ζώῳ διττή. μία μὲν ἣν ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἡνίκα περὶ τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων ὁ λόγος ἦν. ἑτέρα δ' ἂν ἡ νῦν ἐν καιρῷ ῥηθησομένη, συρρεῖ διὰ τῶν τρημάτων τούτων εἰς τὰς ῥῖνας, ἅπαντα τῶν ὀφθαλμῶν τὰ περιττώματα, καὶ τὰ φάρμακά γε τὰ ὀφθαλμικὰ πολλοῖς πολλάκις, οὐ μετὰ πολὺ τῆς ὑπαλείψεως οἱ μὲν ἔπτυσαν, οἱ δ' ἀπεμύξαντο. κατὰ τοῦτο γὰρ ὁ ἀπὸ τοῦ κανθοῦ πόρος εἰς τὴν ῥῖνα διατέτρηται, καθ' ὃ καὶ ἡ ῥὶς αὐτὴ πρὸς τὸ στόμα. τοῖς μὲν οὖν ἀπομυξαμένοις διὰ τῆς ῥινὸς ἐκπίπτει τὸ συρρέον, τοῖς δ' ἀναχρεμψαμένοις, διὰ τοῦ στόματος. ἵνα δὴ μὴ διὰ τῶν κανθῶν ἐκρέοι τὸ περίττωμα, καὶ διὰ παντὸς δακρύοιμεν, ἐπέφυ τοῖς εἰρημένοις πόροις ταῦτα τὰ σαρκώδη σώματα, ἀποτρέψαντα μὲν τῆς διὰ τῶν κανθῶν κενώσεως, τὸ τῶν ὀφθαλμῶν περίττωμα, προτρέψαντα δὲ ἐπὶ τοὺς οἰκείους πόρους. ἀπόδειξις δὲ τοῦ λεγομένου μεγίστη, τὰ πολλάκις γινόμενα σφάλματα πρὸς τῶν ὀφθαλμικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων ἰατρῶν. οἱ μὲν γάρ τινες αὐτῶν τά τε καλούμενα πτερύγια, καὶ τὰ μεγάλα τραχώματα, καὶ τὰς συκώσεις, καὶ τοὺς †τύλους τῶν βλεφάρων ἐκτήκοντες, φαρμάκοις δριμέσιν ἔλαθον ἑαυτοὺς συνεκτήξαντες, καὶ τοῦτο τὸ κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν νευρῶδες σαρκίον. οἱ δέ τινες ἐν ταῖς τῶν ἐγκανθίδων χειρουργίαις ἀποτέμνοντες, αὐτοῦ πλέον ἢ προσῆκεν ἐκρεῖν ἐπέτρεψαν ταύτῃ τοῖς περιττώμασι, καὶ καλοῦσι † μὲν τὸ πάθος μαρυάδη. τὴν ἀτοπίαν δ' αὐτοῦ τί αὖ ἐμὲ δέοι λέγειν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἱκανῶς τῇ φύσει προνενόηται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ κατ' αὐτὰ τὰ βλέφαρα λεπτὰ πάνυ τρήματα, μικρὸν ἐξωτέρου τοῦ μεγάλου κανθοῦ. περαίνονται γὰρ ἄχρι τῆς ῥινὸς, ὑγρότητα λεπτὴν ἐν μέρει διδῶσί τε καὶ λαμβάνει. χρεία δέ ἐστιν οὐ σμικρὰ, τοῦ δοῦναι μὲν ὁ περιττεύει, λαβεῖν δ' ἡνίκα ἐνδεῖ πρὸς τὸ διασώζεσθαι τὴν κατὰ φύσιν αὐτῶν συμμετρίαν εἰς τὸ τῶν κινήσεων εὔδρομον. ἡ μέν γε ξηρότης, ἡ ὑπερβάλλουσα διὰ σκληρότητα, δυσκαμπῆ τε καὶ δυσκίνητα πέφυκεν ἀποτελεῖν αὐτὰ, τὸ δὲ τῆς ὑγρότητος πλῆθος, ἀστήρικτα καὶ μαλακά. μόνη δὲ ἡ μέση κατάστασις ἀρίστη πρὸς πάσας ἐστὶ τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. εἰς δὲ τὴν εὐκολίαν τῶν κινήσεων, καὶ δύο ἀδένες ἐγένοντο καθ' ἑκάτερον ὀφθαλμόν. ὁ μὲν ἐκ τῶν κάτω μερῶν, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἄνω, πόροις αἰσθητοῖς εἰς αὐτοὺς ἐκχέοντες ὑγρὸν, οἷόν περ εἰς τὸ στόμα τὸ σίαλον ἐξοχετεύουσιν, οἱ παρὰ τῇ ῥίζῃ τῆς γλώττης ἀδένες. ὅτι δ' οὐδὲ τὴν περικειμένην τοῖς ὀφθαλμοῖς πιμελὴν, ἄλλου τινὸς ἕνεκεν ἡ φύσις παρεσκεύασε, καὶ ἡ σκληρότης αὐτῆς δῆλος. δύσεικτος γὰρ ἐκ τοῦδε γενομένου, διὰ παντὸς αὐτοὺς στέγει, ὅτι δὴ λιπαρά. σχεδὸν ἅπαντα ἡμῖν εἴρηται τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, πλὴν ἑνός. ὃ προὐθέμην μὲν παραλιπεῖν, ὅπως μὴ δυσχεραίνοιτο τοῖς πολλοῖς, ἥ τ' ἀσάφεια τῶν λόγων, καὶ τὸ μῆκος τῆς πραγματείας. ἐπεὶ γὰρ ἐχρῆν ἅψασθαι κατ' αὐτὸ θεωρίας γραμμικῆς, ἧς οὐ μόνον ἀμαθεῖς εἰσιν οἱ πολλοὶ τῶν πεπαιδεῦσθαι προσποιουμένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπισταμένους ἐκτρέπονταί τε καὶ δυσχεραίνουσι, διὰ τοῦθ' ἄμεινον ἔδοξεν εἶναί μοι παντάπασιν αὐτὸ παραλιπεῖν, ἐνύπνιον δέ τι μεταξὺ μεμψάμενον, ὡς εἰς μὲν τὸ θειότατον ὄργανον ἀδικοίην, περὶ δὲ τὸν δημιουργὸν ἀσεβοίην, παραλιπὼν ἀνεξήγητον ἔργον μέγα τῆς εἰς τὰ ζῷα προνοίας αὐτοῦ, προὔτρεψεν ἀναλαβόντα με τὸ παραλελειμμένον, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου προσθεῖναι. τῶν γὰρ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπ' ἐγκεφάλου κατιόντων νεύρων τῶν αἰσθητικῶν, ἃ δὴ καὶ πόρους ὠνόμαζεν Ἡρόφιλος, ὅτι μόνοις αὐτοῖς αἰσθηταὶ καὶ σαφεῖς εἰσιν αἱ τοῦ πνεύματος ὁδοί, ὥσπερ αὐτὸ τοῦτο τὸ παράδοξόν τε καὶ ὑπὲρ τὰ λοιπὰ τῶν νεύρων ἐστὶν, οὕτω καὶ τὸ φύεσθαι μὲν ἐκ διαφερόντων τόπων, προϊόντα δ' ἀλλήλοις ἑνοῦσθαι, κἄπειτα πάλιν ἀποχωρεῖν τε καὶ διασχίζεσθαι. τίνος οὖν ἕνεκεν οὔτε ἐκ ταὐτοῦ τόπου τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἡ φύσις ἐποιήσατο τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως, οὔτ' ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἀπέφυσε, τὸ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εὐθὺ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χώρων προήγαγεν, ἀλλ' εἴσω πρότερον ἐπικάμψασα, καὶ συνάψασα καὶ τοὺς πόρους αὐτῶν ἑνώσασα, μετὰ ταῦτα πάλιν ἑκάτερον ἐπὶ τὸν κατ' εὐθὺ τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως ὀφθαλμὸν προήγαγεν. οὐ γὰρ δὴ ἐνήλλαξέ γε αὐτὰ, τὸ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν ἀγαγοῦσα, τὸ δὲ

ἐκ τῶν

†τύλλους

†πάθημα ῥυώδη

ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὸν δεξιὸν, ἀλλ' ἔστι μὲν ὁμοιότατον τῷ Χ γράμματι τῶν νεύρων τούτων τὸ σχῆμα. καί τις οὐκ ἀκριβῶς ἀνατεμὼν, ἐπαλλάττεσθαι δόξειεν ἂν ἴσως αὐτὰ, καὶ ὑπερβαίνειν ἄλληλα. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. συντυχόντα γὰρ ἀλλήλοις ἐντὸς τοῦ κρανίου, καὶ τοὺς πόρους ἑνώσαντα, παραχρῆμα πάλιν ἀποχωρίζεται, δηλοῦντα σαφῶς ὅτι μηδενὸς ἑτέρου χάριν, ἀλλ' ἢ τοῦ συνάψαι τοὺς πόρους ἐπλησίασεν. εἰς ὅτι δὲ χρηστὸν τοῦτ' ἐστὶ, καὶ ὅσην παρέχει τοῖς τῆς ὄψεως ὀργάνοις τὴν χρείαν, ἐπειδή γέ τις ἐκέλευσε δαιμόνων, ἐκείνῳ πειθόμενος, ἐρῶ, παρακαλέσας πρότερον ὁμιλοῦντα τοῖσδε τοῖς γράμμασιν, ὡς οἱ νομίμως παιδευθέντες, ἔν τε τοῖς ἄλλοις μαθήμασιν, καὶ γεωμετρίᾳ, γινώσκουσί τί ποτέ ἐστιν ὁ κύκλος, καὶ κῶνος καὶ ἄξων, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν ὁμοίων ἀναμεῖναι βραχὺ, καὶ συγχωρῆσαι, διὰ τοὺς ἀγνοοῦντας πολλῷ πλείους ὄντας, ἐξηγήσασθαι τὰ σημαινόμενα πρὸς τῶν ὀνομάτων, εἰς ὅσον οἷόν τέ ἐστι, διὰ βραχυτάτων. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοῖς ἐκείνοις ὁ λόγος ἄχρηστος ἔσται παντάπασιν, ἀλλ' εἰ προσέχοιεν αὐτοῖς τὸν νοῦν, ὅπως χρὴ σαφῶς ἰδιώτας διδάσκειν, τὰ τοιαῦτα μαθήσονται. εὐθὺς δ' ἐγνωκότες τοὺς ὀπτικοὺς λόγους, αὐτοῖς συναπτεῖν ἕνεκα τοῦ θᾶττον περανθῆναι τὸ προκείμενον. ἔστω δή τις κύκλος ὁρώμενος ὑπὸ θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἔτι θατέρου συγκεκλεισμένου (κύκλον δὲ δηλονότι καλῶ, τὸ ἐκ μέσου πάντῃ ἴσον) ἀπὸ δὲ τῆς μέσης ταύτης στιγμῆς, τῆς κατὰ τὸν κύκλον, ἣν δὴ καὶ κέντρον αὐτῆς καλεῖται, μέχρι τῆς ὁρώσης αὐτὴν κόρης, ὁδός εὐθεῖα σοι νοείσθω μηδαμόσε παρεγκλίνουσα, μηδ' ἐκτρεπομένη τῆς κατ' εὐθὺ τάσεως, ἀλλ' ὥσπερ εἰ καὶ τρίχα λεπτὴν, ἢ ἀράχνην ἀκριβῶς διατεταμένην ἀπὸ τῆς κόρης, ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου νοήσεις, οὕτω καὶ τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν ἐκείνην. ἐπινόει μοι δὴ πάλιν ἀπὸ τῆς κόρης, ἐπὶ τὴν περιορίζουσαν τὸν κύκλον γραμμὴν, ἣν δὴ καὶ περιφέρειαν αὐτοῦ καλοῦσιν, ἄλλας εὐθείας γραμμὰς παμπόλλας, ὥσπερ ἀράχνας τινὰς λεπτὰς ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐκτεταμένας, καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τῶν εὐθειῶν τοῦ κύκλου, καὶ τούτων ἁπασῶν περιοριζόμενον σχῆμα, κῶνον ὀνόμαζε. κορυφὴν δ' αὐτῷ νόει τὴν κόρην, καὶ βάσιν τὸν κύκλον. τὴν δ' ἀπὸ τῆς κόρης ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου τεταμένην εὐθεῖαν, ἁπασῶν τε τῶν ἄλλων εὐθειῶν, καὶ παντὸς τοῦ κώνου μέσην ὑπάρχουσαν, ἄξονα κάλει. ἐπεὶ δὲ κυρτόν τι καὶ κοῖλον ἔδαφος ὀνομάζει τε καὶ νοεῖς, πάντως δήπου νοεῖς, καὶ τὸ μέσον ἀμφοῖν τὸ λεῖον, ᾧ μηδὲν, μήτε κυρτότητος ὑπάρχει μηδαμόθεν, μήτε κοιλότητος. ἐπίπεδον δή μοι κάλει ἐπιφάνειαν τὸ ἄνω πέρας τοῦτο τῆς χώρας. μετὰ δὲ δὴ ταῦτα τόδε μοι νόει κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ κώνου, τὸν ἀπὸ τῆς κόρης ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου διὰ τοῦ ἀέρος τεταμένον, αἰωρεῖσθαί τινα κέγχρον, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον μικρόν. ἐπισκοτήσει δὴ τῷ κέντρῳ τοῦ κύκλου, καὶ κωλύσει τὴν κόρην ὁρᾶν αὐτὸ, καὶ εἴπερ ἤδη καὶ τοῦτο νενόηκας, ἑξῆς ἂν σοι ῥᾷστον εἴη συνεῖναι πᾶν ὁτιοῦν σῶμα τεθὲν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τ' ἐκτὸς ὁρωμένου, καὶ τῆς ὁρώσης, ὄψεως ἐπισκοτήσειν τε καὶ κωλύσειν ἔτι βλέπεσθαι τὸ προτεταγμένον. ἀρθέντος δ' αὐτοῦ τελέως, ἢ καὶ παραχθέντος εἰς τὰ πλάγια, πάλιν ὁρᾶσθαι συμβαίνειν αὐτὸ, καὶ εἴπερ καὶ τοῦτ' ἤδη νενόηκας, ὥρα σοι συλλογίζεσθαι τὸ δεῖν ἀνεπισκότητον εἶναι τὸ μέλλον ὀφθήσεσθαι, μηδενὸς ἐν τῷ μεταξὺ τεταγμένου, κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐπ' αὐτοῦ τεταγμένην εὐθεῖαν. εἰ δὲ καὶ τοῦτ' ἤδη νενόηκας, οὐκ ἂν σοι δόξειεν ἀλόγως ὁ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀποφήνασθαι, κατ' εὐθείας γραμμὰς ὁρᾶσθαι τὰ ὁρώμενα. κάλει δή μοι τὰς εὐθείας ταύτας ὄψεις, καὶ τὰς λεπτὰς ἀράχνας ἐκείνας, τὰς ἀπὸ τῆς κόρης ἐπὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου τεταμένας, μηκέτ' ἀράχνας, ἀλλ' ὄψεις, καὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου δι' ἐκείνων τῶν ὄψεων ὁρᾶσθαι λέγε, καὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ δι' ἑτέρας ὄψεως, κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ κώνου τεταγμένης, καὶ τὸ σύμπαν ἐπίπεδον τοῦ κύκλου διὰ πολλῶν τινῶν ὄψεων ἐπ' αὐτὸ καθηκουσῶν. ὅσαι δ' αὖ τούτων τῶν ὄψεων ἴσον τε τοῦ ἄξονος ἀπέχωσι, καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν ἐπίπεδόν ὦσιν ὁμοταγεῖς ὀνόμαζε. ἰδεῖν σε οἶμαι ποτὲ καὶ δι' ὀπῆς στενῆς ἀκτῖνας ἡλίου, διεκπιπτούσας τε καὶ πρόσω φερομένας οὐδαμόθεν κλωμένας, ἀλλ' ἀκριβῶς εὐθεῖαν τε καὶ ἀκλινῆ βαδιζούσας ὁδόν. τοιαύτην μοι νόει, καὶ τὴν τῶν ὄψεων ὁδὸν ὑπάρχειν. ἐπὶ τούτοις δ' ἤδη σαφῶς γινωσκομένοις, εἴγε γινώσκεις αὐτά. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' αὖθις καὶ αὖθις ἐπαναλαμβάνων, ἐπειδὰν ἀκριβῶς ἐκμάθοις, ἐπὶ τὰ μετὰ ταῦτα γεγραμμένα παραγινόμενος, ἐν μὲν καὶ πρῶτον τόδε μοι προμανθανέτω, ὡς ἕκαστον τῶν ὁρωμένων οὐδὲ μόνον ὁρᾶται, οὐδὲ ψιλὸν, ἀλλὰ πάντως τι περιφαίνεται τῶν ὄψεων, τῶν περιλαμβανουσῶν αὐτό. προσαπτουσῶν ἐνίοτε μέν τινι τῶν ἐπέκεινα τοῦ βλεπομένου σώματος, ἐνίοτε δὲ τῶν ἐπὶ τάδε. δεύτερον δ' ὡς τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ μόνου βλεπόμενον ὀφθαλμοῦ, τὸ μὲν ἐγγύτερον μᾶλλον πως ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι κεῖσθαι φαντάζεται. τὸ δὲ πορρώτερον, μᾶλλον πως ἐν τοῖς δεξιοῖς. τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μόνου βλεπόμενον, ἐν μὲν τοῖς δεξιοῖς τὸ πλησιαίτερον, μᾶλλον δ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τὸ πορρώτερον. τὸ δ' ὑπ' ἀμφοῖν, ἐν τῷ μεταξύ. καὶ τρίτον ἐπὶ τούτῳ μαθεῖν, ὅπερ θλιφθείσης καὶ παραχθείσης, ἤτοι γ' ἄνω τῆς κόρης, ἢ κάτω θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, διπλᾶ φαίνεται τὰ τέως ἁπλᾶ φαινόμενα. ταῦτα δ' αὐτὰ πάλιν γινώσκοντες, αἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἕνεκα τῶν πολλῶν, συγχωρησάτω μοι διελθεῖν ὑπὲρ ἑκάστου βραχέα. καὶ πρῶτόν γε περὶ τοῦ α λεγόμενον, ὅτι πάντως τι περιφαίνεται, ὡς παρ' ἑτέροις ὁρᾶται πάντα. νοείσθω γὰρ κόρη μὲν ἡ πρὸς τῷ α. τὸ δ' ὁρώμενον μέγεθος ἔστω β γ, καὶ προσπιπτέτωσαν ἀπὸ τῆς α κόρης, πρὸς ἑκατέρων τῶν β γ. κείσθω δ' ἐπέκεινα τοῦ β γ, μέγεθος τὸ δ ε, καὶ προσεκβεβλήσθωσαν αἱ α β, α γ ὄψεις, καὶ περιπιπτέτωσαν τῷ δ ε κατὰ τὰ ζ η. δῆλον οὖν, ὡς τὸ β γ μέγεθος ὁραθήσεται, καὶ οὐ τὸ ζ η. καὶ διὰ τοῦτ' ἀποκρυβήσεται μὲν, ὡς μηδ' ὅλως ὁρᾶσθαι τὸ ζ η. τὰ δ' ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μεγέθη, τό τε δ ζ, καὶ τὸ η ε, παρὰ τὸ β γ φαίνεται βλεπόμενα, καὶ μέντοι καὶ αὐτὸ τὸ β γ, καθ' ἕτερον τρόπον ἐροῦμεν βλέπεσθαι παρ' ἐκείνων ἑκάτερον. ὁ μὲν δὴ περὶ τοῦ πρώτου τῶν προτεθέντων λόγος, τοιοῦτος. ὁ δὲ περὶ τοῦ δευτέρου τοῦ μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, μήτε τῷ ἑτέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὸν ἕτερον, μήτ' ἀμφοῖν ἅμα πρὸς τὸν ἕτερον βλέπεσθαι τὸ βλεπόμενον, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ μὲν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ, ἐν ἄλλῳ δ' ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ, ἐν ἄλλῳ δ' ὑπ' ἀμφοῖν, ὁ μέλλων νῦν ἐρεῖν ἐστιν. ἔστω γὰρ ἡ μὲν δεξιὰ κόρη πρὸς τὸ α, ἡ δ' ἀριστερὰ πρὸς τὸ ω. τὸ δ' ὁρώμενον μέγεθος, ἔστω τὸ γ δ, καὶ προσπιπτέτωσαν ὄψεις ἀφ' ἑκατέρας τῶν κορῶν πρὸς τὰ γ δ, καὶ προσπεσοῦσαι, προσεκβεβλήσθωσαν. ὁραθήσεται δὴ τὸ γ δ μέγεθος, ὑπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς κόρης, κατ' εὐθὺ τοῦ ε ζ μεγέθους. ὑπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς, κατ' εὐθὺ τοῦ η θ. ὑπὸ δ' ἀμφοτέρων ὁμοῦ, κατ' εὐθὺ τοῦ η ε θ, ὥστ' οὔθ' ἡ ἑτέρα ὁμοίως τῇ ἑτέρᾳ, οὔτε ἅμα ἀμφότεραι τῇ ἑτέρᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν αὖ ὄψονται τόπον τὸ

ὁρώμενον. εἰ δέ τις οὐχ ἕπεται ταῖς διὰ γραμμῶν ἀποδείξεσιν, ἐναργῶς αὖ πεισθείη διὰ τῆς ἑαυτοῦ πείρας βασανίσας τὸν λόγον. στὰς γὰρ παρά τινα κίονα, κἄπειτα τῶν ὀφθαλμῶν ἑκάτερον μύων ἐν μέρει, τινὰ μὲν τῶν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ βλεπομένων, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ κίονος οὐκ ὄψει θατέρου, τινὰ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ κατὰ θάτερα μέρη τοῦ κίονος, τὰ ἀριστερὰ πάλιν οὐκ ὄψει τῷ δεξιῷ. ἀμφοτέρους δ᾽ ἀνοίξας ὁμοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀμφότερα θεάσει. πλείονα γὰρ ἀποκρύπτεται μέρη τῷ ἑτέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρώντων ἡμῶν, ἤπερ ἀμφοτέροις ἅμα. κατ᾽ εὐθὺ δ᾽ ἐκείνων κεῖσθαι, φαντάζεται πᾶν τὸ βλεπόμενον, ὃ ἀποκρύπτει παντάπασιν, ὥς τά γε παραφαινόμενα πάντα, τὰ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς αὐτοῦ μέρεσι, τὰ δ᾽ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τετάχθαι δοκεῖ. μόνα τοίνυν τὰ μὴ βλεπόμενα κατ᾽ εὐθὺ τοῦ βλεπομένου κείσεται. ἀλλ᾽ ἦν ἕτερα μὲν ὁρατὰ τῷ δεξιῷ τῶν ὀφθαλμῶν, ἕτερα δὲ τῷ ἀριστερῷ, ὥστε καὶ ἡ θέσις τοῦ βλεπομένου μεγέθους, ἰδίᾳ ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν φαντασθήσεται. κοινῇ δ᾽ ἐν ἀμφοτέροις, ὅσα μηδ᾽ ἕτερος ἑώρα παντάπασιν ὁρατὰ γίνεται, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐλάττοσιν ἐπισκοτήσει τὸ πρὸς ἀμφοτέρων ὁμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρώμενον, ἢ καταμόνας, ὁπότερος οὖν ἦν αὐτῶν ὁ θεώμενος. ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἀποστὰς τοῦ κίονος, ἐπὶ πλεῖον ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἀνοιγνύναι τε καὶ μύειν ἐν μέρει, βουληθείης ἀποβλέπων εἰς τὸν κίονα, δόξει σοι μεταπηδᾶν ἀθρόως. εἰ μὲν τὸν δεξιὸν μύοις ἐπὶ τὰ κατ᾽ ἐκεῖνον, εἰ δὲ τὸν ἀριστερόν, ἐπὶ θάτερα μέρη. καὶ μέν γε καὶ ἀνοιγνύντι τὸν μὲν δεξιὸν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ μέρη, μεταπηδᾶν ὁ κίων δόξει, τὸν δ᾽ ἀριστερόν, ἐπὶ τὰ δεξιά. τῷ μὲν γὰρ δεξιῷ τῶν ὀφθαλμῶν, μᾶλλον ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν ὁ κίων κείμενος φαίνεται· τῷ ἀριστερῷ, μᾶλλον ἐν τοῖς δεξιοῖς. ἀμφοτέροις δ᾽ ἅμα θεωμένοις τὴν μέσην χώραν ἐπέχειν δοκεῖ τῆς ἑκατέρων καταμόνας φανταζομένης. ἀλλ᾽ εἰ καὶ τῶν ἀστέρων ἕνα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁρᾶν βουληθείης, ἢ καὶ τὴν σελήνην, καὶ μάλιστα ὅταν εἴη πλήρης τε καὶ ἴση πανταχόθεν, ἀθρόως σοι δόξει μεταπηδᾶν. εἰς μὲν τὰ δεξιὰ μέρη, τὸν ἀριστερὸν μὲν ὀφθαλμὸν ἀνοιγνύντι, κλείοντι δὲ τὸν δεξιόν, εἰς δὲ τὰ ἀριστερὰ τοὔμπαλιν δρῶντι. ταῦτ᾽ οὖν ὅτι μὲν φαίνεται, παντὶ τῷ πεπειραμένῳ δῆλον. τίνα δ᾽ ἔχει τὴν αἰτίαν τε καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς γενέσεως, ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο διὰ τῶν γραμμῶν. καὶ γὰρ οὖν καὶ ὅτι διαστρέψαντι τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν, εἰ μὲν εἰς τὰ κάτω, κατασπασθῆναι συμβαίη τὴν κόρην, ταπεινότερον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ βλεπόμενον. εἰ δ᾽ ἀνασπασθῆναι, τοὐναντίον ἔξεστί σοι τῇ πείρᾳ βασανίζειν. ἥτις δὲ καὶ ἡ τούτων αἰτία, χωρὶς τῶν προειρημένων λόγων οὐκ ἔνεστι μαθεῖν. εἰ μὴ γὰρ ἐν ἑνὶ καθεστηκότες εἶεν ἐπιπέδῳ τῶν ὀπτικῶν κώνων οἱ ἄξονες, ἀνάγκη πᾶσα θατέρῳ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ὑψηλότερον, θατέρῳ δὲ ταπεινότερον ὁρᾶσθαι τὸ βλεπόμενον. οὐ γὰρ αὖ ὁ ἄξων ὑψηλότερος ᾖ, τοῦ κώνου τούτου, καὶ αὐτὸς ὅλος ὁ κῶνος ὑψηλότερός ἐστιν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐκ ταπεινοτέρου τοῖς ὁρωμένοις προσβάλλων κῶνος, ἁπάσας ἔχει ταπεινοτέρας τὰς ὁμοταγεῖς ὄψεις, ὁ δ᾽ ἐξ ὑψηλοτέρου, τοὐναντίον. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ὑπὸ τῶν ὑψηλοτέρων ὁρώμενον ὄψεων ὑψηλότερον εἶναι φαντάζεται, τὸ δ᾽ ὑπὸ τῶν ταπεινοτέρων ταπεινότερον, εἰκότως ὑψηλότερον μὲν τῷ ὑψηλοτέρῳ, ταπεινότερον δὲ τῷ ταπεινοτέρῳ κώνῳ φανεῖται τὸ βλεπόμενον. ἐναργὲς δὲ τεκμήριον τοῦ λεγομένου λάβοις ἄν, εἰ τὸ παρατεθλιμμένου θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, διπλοῦν ψευδῶς φαινόμενον, ἐπιμύσας ἐκεῖνον τὸν ὀφθαλμὸν μετὰ θατέρου θεάσασθαι βούλοιο. μία μὲν γὰρ τελέως ἀπόλλυται φαντασία τῆς τοῦ βλεπομένου θέσεως, ἣν εἶχεν ὁ κεκλεισμένος νῦν ὀφθαλμὸς ὅτ᾽ ἀνέῳκτο. ἡ λοιπὴ δ᾽ ἀμετάπτωτος μένει, τὴν ἐξ ἀρχῆς φυλάττουσα χώραν, καίτοι ὁπότε κατὰ φύσιν ἐχόντων ἀμφοτέρων, ἐν ἑώρα τὸ προκείμενον ἐπὶ τῇ θατέρου μύσει, μετέπιπτεν εὐθέως ἡ φαντασία τῆς θέσεως αὐτοῦ, καὶ μεταπηδᾶν ἐδόκει τὸ βλεπόμενον, καὶ αὖθίς γε πάλιν ἀνοιγνύντων τῶν βλεπομένων τὸν ἕτερον, αὖθις μεθίστατο, καὶ οὐδέποτε ἔμενεν ἐν ταὐτῷ, κλειόντων τε καὶ ἀνοιγνύντων ὁποτερονοῦν. ἐπεὶ δὲ τῶν διὰ τὴν παράθλιψιν ὑψηλοτέραν, ἢ ταπεινοτέραν ποιησάντων τὴν κόρην, ἡ μὲν ἑτέρα φαντασία τῆς θέσεως, ἀπόλλυται τελέως, ἡ λοιπὴ δ᾽ ἀμετάπτωτος μένει, κλεισάντων τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ οὐ πᾶσα διαστροφὴ τῆς κόρης διπλοῦν ποιεῖ φαντάζεσθαι τὸ βλεπόμενον. ἀλλ᾽ ἥτις ἂν αὐτὴν ὑψηλοτέραν, ἢ ταπεινοτέραν ἐργάζηται τοῦ κατὰ φύσιν. αἱ δὲ πρὸς τὸν μέγαν κανθόν, ἢ πρὸς τὸν μικρὸν παραγωγαί, μᾶλλον μὲν ἀριστερὸν ἢ δεξιὸν ἀποφαίνουσι τὸ βλεπόμενον, οὐ μὴν διττόν γ᾽ ἐργάζεται. μένουσι γὰρ ἐφ᾽ ἑνὸς ἐπιπέδου τῶν κώνων οἱ ἄξονες, ὅσοι γε διεστράφησαν τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ ὕστερον, ἢ εὐθέως κατ᾽ ἀρχὰς ἐν τῇ κυήσει, μηδετέρας μὲν κόρης ὑψηλοτέρας γενομένης. ἀλλὰ τῷ προσαχθῆναι τῇ ῥινὶ τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν, ἢ ἀπαχθῆναι, βλαβέντες οὐδὲν ἐν τῇ τῶν ὁρωμένων διαγνώσει πλημμελοῦσιν. οἷς δ᾽ ἐπὶ τὸ ταπεινότερον, ἢ ὑψηλότερον μετήχθη, πάνδεινα πάσχουσιν, ἐκστρεφόμενοι, καὶ καθιστάντες εἰς ἴσον αὐτάς, ἵν᾽ ἀκριβῶς θεάσωνται. τὸ μὲν οὖν ἕκαστον ὁρᾶται κατὰ τὴν ἑαυτοῦ χώραν, ἐκ τοῦ τὴν ἀφὴν ὑπὸ τῆς ὄψεως προδηγουμένην, μὴ σφάλλεσθαι, μηδὲ ἐξαμαρτάνειν ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀποδείκνυται. τάδε γ᾽ ἄλλα, καὶ διὰ τῶν βελονῶν τῶν λεπτοτάτων διείρουσι ῥάμματα ῥᾳδίως, οἱ θάτεροι τῶν ὀφθαλμῶν πεπηρωμένοι, ἢ οἱ ἀμφοτέροις ἅμα βλεπόντων, μὴ ἂν τούτου δυναμένου γενέσθαι ποτέ, χωρὶς τῆς ἀκριβοῦς τῶν ὁρωμένων διαγνώσεως. ἐπεὶ δ᾽ ὡς ἐρρέθη πᾶν τὸ βλεπόμενον παρ᾽ ἕτερόν τι βλέπεται, κατὰ λόγον ἤδη τῶν πέριξ ἑαυτοῦ περιβαλλόμενον, ποτὲ μὲν δεξιὸν αὐτόν, ποτὲ δ᾽ ἀριστερόν, ποτὲ δὲ καὶ κατ᾽ εὐθὺ κεῖσθαι φαντάζεται, καὶ οὕτως οὐ διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους οἱ λόγοι. μυρία δὲ καὶ ἄλλα τεκμήρια τῶν ὀπτικῶν ὑποθέσεών ἐστιν, ἃ νῦν οὐκ ἐγχωρεῖ λέγειν, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ταῦθ᾽ ἑκόντες ἐγράψαμεν, ἀλλά τινος ὡς ἔφην κελεύσαντος δαίμονος. εἰ δὲ τοῦ μέτρου τῶν λόγων τοῦ πρέποντος τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ κρατοῦμεν, αὐτὸς ἂν ἐκεῖνος εἰδείη. ἡμεῖς δ᾽ οὖν ἐπιθῶμεν ἤδη τῷ λόγῳ κεφαλήν, ἀναμνήσαντες, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστι τοὺς ἄξονας τῶν ὀπτικῶν κώνων, ἐν ἑνὶ καὶ ταὐτῷ τὴν θέσιν ἔχειν ἐπιπέδῳ, πρὸς τὸ μὴ διπλοῦν φαίνεσθαι τὸ ἕν. οἱ δὲ δὴ ἄξονες ἡμῖν οὗτοι τὴν ἀρχὴν ἔχουσι τοὺς δ᾽ ἐξ ἐγκεφάλου πόρους, ἐχρῆν οὖν ἔτι κυουμένου τε καὶ διαπλαττομένου τοῦ ζώου κατὰ μιᾶς ἐπιπέδου τινὸς ἐπιφανείας αὐτοὺς τετάχθαι. τί δή ποτ᾽ οὖν ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦτο τὸ ἀκλινὲς ἐπίπεδον, ἐφ᾽ οὗ τοὺς πόρους ἡ φύσις ἐν τῷ διαπλάττειν τὰ ζῶα κατέθετο. ἆρ᾽ ὑμήν τις σκληρός, ἢ χιτών, ἢ χόνδρος, ἢ ὀστοῦν; οὐ γὰρ δὴ μαλακὸν ὄργανον, καὶ εἶκον τοῖς ψαύουσιν ἀκλινὲς ἐφυλάχθη. καὶ ποῦ ποτ᾽ ἄρα κατέθετ᾽ ἂν αὐτό, καὶ πῶς ὑπέτεινεν ἀσφαλῶς τε ἅμα, καὶ ἀθλίπτως ἀμφοτέροις τοῖς πόροις; ὅτι

ροις; ὅτι γὰρ οὐ ῥᾴδια ταῦτα κατ᾽ ἐκεῖνο γενέσθαι τὸ χωρίον, ὅσοι ταῖς ἀνατομαῖς ὡμιλήκασιν, ἴσασι σαφῶς. καὶ τοῦτό φημι νῦν, ὡς οὐκ ἂν ἐξεῦρέ τινα μηχανὴν ἡ φύσις, τῆς τε γενέσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς θέσεως, ὡς μήτε βλάπτειν τι τῶν παρακειμένων, μήτε βλάπτεσθαι, εἴπερ ὅλως ἀναγκαῖον ἦν αὐτὸ δημιουργῆσαι, καὶ μὴ δι᾽ ἑτέρου ῥᾷστου τε καὶ προχείρου, τὴν ἐν ἑνὶ τῶν δύο πόρων ἐπιπέδῳ θέσιν ἐκποιεῖσθαι δυνατὸν ἦν. τί οὖν τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ ῥᾷστόν τε καὶ πρόχειρον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς λέγειν προὔκειτο; τὸ συμβάλλειν ἀλλήλοις τοὺς πόρους. δύο γὰρ εὐθεῖαι γραμμαὶ συντυγχάνουσαι, κατά τινα κοινὴν στιγμήν, οἷον κορυφὴν αὐτῶν ἐν ἑνὶ πάντως εἰσὶν ἐπιπέδῳ, κἂν εἰ τύχοιεν ἐντεῦθεν εἰς ἄπειρόν τι μῆκος ἐφ᾽ ἑκάτερα τὰ μέρη προσεκβαλλόμεναι. καὶ αἱ ταύτας δὲ τὰς δύο εὐθείας, τὰς ἐκβαλλομένας ἐφ᾽ ὁσονοῦν, ἐπιζευγνύουσαι καθ᾽ ὁντινοῦν τόπον εὐθεῖαι, ταυτὸν ἐπίπεδον ἴσχουσι ταῖς δύο, καὶ διὸ πᾶν τρίγωνον ἐν ἑνὶ πάντως ὑπάρχειν ἐπιπέδῳ. εἰ δέ τις οὐ συνίησι τῶν λεγομένων, δῆλον μέν ἐστιν, οὐδὲ τὰ στοιχεῖα τῆς γεωμετρίας εἰδώς. ἐμοὶ δ᾽ ἂν εἴη μακρόν, εἰ καὶ τὰς τῶν τοιούτων ἀποδείξεις γράφοιμι. καὶ γὰρ οὐδὲ συνήσουσιν αὐτῶν, εἰ μὴ πολλὰ προμεμαθηκότες εἶεν. Εὐκλείδης γοῦν ἐν τῷ ια. τῶν στοιχείων ἀπέδειξεν αὐτὸ τοῦτο τὸ νῦν λεγόμενον, καὶ ἔστι δεύτερον ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ θεώρημα, καὶ ἡ πρότασις αὐτοῦ, τόνδε τὸν τρόπον ἔχει. ἐὰν δύο εὐθεῖαι τέμνωσιν ἀλλήλας, ἐν ἑνί „ εἰσιν ἐπιπέδῳ, καὶ πᾶν τρίγωνον ἐν ἑνί ἐστιν ἐπιπέδῳ. τὴν μὲν οὖν ἀπόδειξιν παρ᾽ Εὐκλείδου μανθάνειν. μαθὼν „ δ᾽ αὖθις, ἐπανήκειν ὡς ἡμᾶς, καὶ σοι δείξομεν ἐπὶ τοῦ ζώου τὰς δύο ταύτας εὐθείας, τοὺς ἐξ ἐγκεφάλου πόρους. ὧν ἑκάτερος εἰς τὸν καθ᾽ ἑαυτὸν ὀφθαλμὸν αὖ, ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἀμφιβληστροειδῆ δίκην ἑλίττεται κυκλοτερῶς, ἄχρι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, περιλαμβάνων ἔνδοθεν αὐτοῦ τὸ ὑαλοειδές, ὡς ἐπὶ μιᾶς εὐθείας εἶναι τὴν κόρην, καὶ τὴν ῥίζαν ὅλην τοῦ ὀφθαλμοῦ, καθ᾽ ἣν τὸ νεῦρον ἄρχεται † μύεσθαι. καὶ τρίτον ἐπὶ τοῖσδε τὴν ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι τοῦ ἐγκεφάλου, † λύεσθαι συμβολὴν τῶν ὀπτικῶν νεύρων, ἀφ᾽ ἧς ἀρξάμεναι διέρχεσθαι δι᾽ ἑνὸς ἐπιπέδου, τοὺς θ᾽ ὅλους ὀφθαλμοὺς ἐγγίνονται ἐν δικαίᾳ θέσει, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κορῶν οὐδετέραν ὑψηλοτέραν ἀπέφηνε. διὰ ταῦτα μὲν δὴ βέλτιον ἦν ἐξ ἀρχῆς μιᾶς ὁρμᾶσθαι, τὰ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν τοῖς ὀφθαλμοῖς παρέξοντα νεῦρα. διατί δ᾽ οὐκ εὐθέως ἄνωθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου μίαν τοῖς ἀμφοτέροις ἀρχὴν ἡ φύσις ἐποίησεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἀποφύσασα μερῶν αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, οὕτως ἀλλήλοις συνήγαγέ τε καὶ συνέφυσε κατὰ τὴν μέσην χώραν, ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. οὐκ ἦν ἐκ τούτου χωρίου δυνατὸν ἔκφυσιν γενέσθαι, μὴ ὅτι τηλικούτων νεύρων, ἡλίκον ἑκάτερον τούτων ἐστίν, ἀλλὰ μηδὲ πολλῶν μικροτέρων. ἡ γάρ τοι πύελος, ἣν ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος, ἡ τὸν ἐκκαθαίροντα τὸν ἐγκέφαλον ἐφ᾽ ἑαυτὴν περιέχουσα πόρον, ἐν τούτῳ τέτακται, καὶ ἣν ἀδύνατον ἑτέρωθι κάλλιον αὐτὴν μετατεθεῖναι, μέλλουσάν γε τὸ περίττωμα πᾶν εἰς ὑπερῴαν ἐξορεύγεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ τοὺς ἐπὶ ῥῖνα καθήκοντας ἐξ ἐγκεφάλου πόρους, οὔτ᾽ ἐν ἄλλῳ χώρῳ τετάχθαι δυνατὸν ἦν, οὔτ᾽ ἐξ ἄλλων μερῶν ἐγκεφάλου τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἔχειν. ἐν γὰρ τῷ μέσῳ τοῦ προσώπου κειμένης τῆς ῥινός, ἐχρῆν δή που καὶ τοὺς εἰς αὐτὴν ἰόντας πόρους, τὸ μέσον τῆς προσθίας ἐγκεφάλου χώρας κατειληφέναι. εἰ τοίνυν ἑτέρωθι μὲν οὐκ ἦν ἄμεινον, οὔτε τούτους τάττειν, οὔτε τὴν πύελον. ἐν ᾧ δ᾽ ὑπάρχουσι νῦν ὄντων αὐτῶν, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν, ἐκ τῆς μέσης χώρας ἐκφῦναι τὰ νεῦρα. δῆλον ἤδη τό γε λοιπὸν ὡς ἑκατέρωθεν μὲν ἀποφῦναι βέλτιον ἦν, προελθόντα δ᾽ ὀλίγον εἰς ταυτὸν ἀλλήλων ἀφικέσθαι. θαυμασιώτερον δέ τι μαθήσῃ περὶ τὴν ἔκφυσιν αὐτῶν, ἕτερον ἔργον τῆς φύσεως, ὃ κάλλιον ἔδοξέ μοι διελθεῖν ἐν τῇ τῶν νεύρων ἀνατομῇ κατὰ τὸν ις. λόγον. ἐμοὶ μὲν δὴ πεπλήρωται τὸ τοῦ δαίμονος πρόσταγμα, καὶ μὴ μάτην, ἀλλά τινι γενέσθαι τὸν λόγον χρήσιμον, ἀποθεμένων ἤδη ποτὲ τῶν ἀνθρώπων, κατέχουσαν αὐτοὺς περὶ τὰ κάλλιστα ῥᾳθυμίαν. εἴη δ᾽ ἂν ἴσως οὐδὲν χεῖρον, οὐδὲ τὰ πρὸς τῶν πρεσβυτέρων εἰρημένα περὶ τῆς τῶν νεύρων ἑνώσεως εἰπεῖν. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν πάσχειν αὐτὰ κατ᾽ εὐθὺ τεταγμένα τὴν ἔσω πρότερον ἐπιστροφήν, εἶτ᾽ αὖθις ἔξω γεγονέναι φασίν. οἱ δ᾽ ὑπὲρ τοῦ κοινωνεῖν † ἄλλοις τῶν παθημάτων, καὶ μερίζεσθαι τὸ θατέρου κακὸν εἰς ἀμφότερον. τινὲς δ᾽, ὅτι πρὸς μίαν ἀρχὴν ἀνῆχθαι † ἀλλήλοις δεῖν ἔφασκον πασῶν τῶν αἰσθήσεων τὰς ἀρχάς. ἀλλ᾽ οὗτοί γε, εἰ μὲν τὴν ὄψιν εἰς μίαν ἀρχὴν ἀνῆχθαι δεῖν ἔφασκον μόνον, ἀποδείξαντες τῆς βλάβης τὸ μέγεθος, εἰ μὴ τοῦτ᾽ ἐγεγόνει, δῆλον ὡς αὐτοί τ᾽ ἂν ἔλεγον οὕτω τὸ ἀληθές, ὅ τε προειρημένος λόγος οὐκ ἂν εἴη ἡμέτερον εὕρημα. νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ τὸ πρῶτον αἰσθητικὸν τὸ πάσας ἐκδεχόμενον τὰς αἰσθήσεις ἓν εἶναι φασί, χρῆναι καλῶς τοῦτο λέγοντες, ἔπειτα διὰ τοῦτο συνελθεῖν ἀλλήλοις τὰ μαλακὰ ταυτὶ νεῦρα νομίζουσιν, ἐν τούτῳ δὴ καὶ πάνυ μέγα σφάλλονται. τὸ γάρ τοι πάσας τὰς αἰσθήσεις ἐκδεχόμενον, ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν, ᾗ οὔτε τὰ τῶν ὤτων τε καὶ τῆς γλώττης νεῦρα, καὶ προσέτι τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦ ζώου μορίων, εἰς μίαν ἀρχὴν ἀνῆχθαι δόξει. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ νομίζειν ὑπὲρ τοῦ μερίζεσθαι τὰ παθήματα συνελθεῖν ἀλλήλοις τὰ νεῦρα, παρὰ τὴν τῆς φύσεως εἴρηται πρόνοιαν. αὐτὸ τοὐναντίον ἐπιτεχνωμένης αὐτῆς, ὡς ἤδη φθανόμεν ἐπὶ πολλῶν ἐνδειξάμενοι. βέλτιον γάρ, ἦν οἷόν τε μηδὲν ἕτερον ἑτέρῳ συμπονεῖν. εἰ δέ τῳ δόξει καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐπιεικὴς εἶναι, χρῆσθαι καὶ τούτῳ πάρεστιν, ὥσπερ γε καὶ τῷ φάσκοντι διαρραγῆναι ῥᾳδίως ἂν τὰ νεῦρα κατ᾽ εὐθὺ τεταγμένα. ἐμοὶ μὲν οὐδὲ ταῦτ᾽ ἀρέσκει. τὰ μὲν γὰρ εἰς τὴν γαστέρα καθήκοντα νεῦρα, πρὸς τοῦ βάρους αὐτῆς κατασπώμενα, πολλάκις ἐρρήγνυτο, εἰ μὴ περὶ τὸν στόμαχον εἵλικτο τὸ πρότερον. οἱ δ᾽ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἥκοντες πόροι, τοιοῦτον οὐδὲν ἔμελλον πείσεσθαι, μήτε βάρους τηλικούτου ποτὲ † προσγινομένου τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἵου καὶ τῇ γαστρί, πόματός τε καὶ σίτου πιμπλαμένῃ, μήτε † περισκηνομένου πλανώδη τὴν θέσιν ἔχουσι, μήτε πόρρω τῆς ἀρχῆς ἀφεστηκόσιν. εἰ δέ τι καὶ τούτων ἦν, ἀλλ᾽ οἵ γε μύες οἱ περιέχοντες τὰ νεῦρα, καὶ περὶ αὐτῶν ἡ τῆς παχείας μήνιγγος ἀπόφυσις, οὐδὲ ἐφ᾽ ἑνὸς ἄλλου νεύρου τοσοῦτον ἔχουσα πάχος, ἢ σκληρότητα φρουρεῖν ἦν ἱκανά. πρὶν μὲν γὰρ διεκπεσεῖν ἔξω τοῦ κρανίου, οὐδ᾽ ἂν ἐπαθέ τι τὰ νεῦρα, καθάπερ οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλος, καίτοι διὰ παντὸς σειόμενος. οὐδὲ μέχρι τῶν ῥινῶν ἀποφύσεις ἱκανῶς λεπταί, καὶ μαλακαί, καὶ προμήκεις ὑπάρχουσαι. χρῆσθαι δ᾽ οὖν ὡς ἔφην ἔξεστι τῷ βουλομένῳ καὶ τούτοις τοῖς λόγοις. ἐγὼ μέντοι, διὰ τὸ μὴ πάνυ τι θαρρεῖν αὐτοῖς πεπεῖσθαι μηδὲν εἰκῇ τὴν φύσιν ἐργάζεσθαι, μέχρι πλείστου ζητήσας τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης τῶν νεύρων θέσεως, ἐξευρηκέναι νομίζω, καὶ μᾶλλον ὁπότε τινὶ τῶν θεῶν ἔδοξεν εἶναι γραφῆς ἄξια, πρὸ τοῦ δ᾽ ἐκεῖνον κελεῦσαι. χρὴ γὰρ τἀληθῆ λέγειν, ὑπομοσάμενον αὐτοὺς τοὺς θεούς, ὅτι τοῦτον ἔμελλον ἐρεῖν τὸν λόγον, ὅπως μὴ μίσει θεῖεν τοῖς πολλοῖς, οἱ θᾶττον ἂν ὁτιοῦν

παθεῖν μᾶλλον, ἢ γεωμετρίας ἐφάψασθαι προέλοιντο. καὶ τῶν τριῶν τῶν εἰρημένων διεγνωκέναι μνημονεύσας, ἐπαινέσαι μὲν ὡς πιθανώτατον ἐξ αὐτῶν, τὸ ὑπὲρ τοῦ μὴ διαῤῥαγῆναι λοξοὺς γενέσθαι τοὺς πόρους ἀποφηναμένων. αὐτὸς δ᾽ ὡς ἀληθῆ προσθεῖναι τῷδε τὸ ἀπ᾽ ἐγκεφάλου παραγινόμενον εἰς ἑκάτερον τῶν ὀφθαλμῶν πνεῦμα βέλτιον ἦν, εἴ ποθ᾽ ἕτερος αὐτῶν ἢ μύσειεν, ἢ πηρωθείη τελέως ὅλον εἰς τὸν ὑπόλοιπον ἰέναι. διπλασιαζομένης γὰρ οὕτω τῆς ὀπτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἄμεινον ἔμελλεν ὄψεσθαι, καὶ μήν γε καὶ φαίνεται τοῦτο γινόμενον ἐναργῶς. εἰ γὰρ θελήσαις τι μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπὶ τῆς ῥινὸς ἐκτεῖναι κατὰ μῆκος, ἤτοι σανίδα, ἢ αὐτὴν τὴν χεῖρα τὴν σὴν, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο δυνάμενον ὑπ᾽ ἀμφοτέρων ὁρᾶσθαι, κωλῦσαι τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστον τῶν ἐκτὸς προκειμένων ἀμυδρῶς ἑκατέρῳ θεάσῃ. μύσαντος μέντοι θατέρου, πολὺ σαφέστερον, ὡς ἂν τῆς εἰς ἀμφοτέρους τέως μεριζομένης δυνάμεως, εἰς τὸν ἕτερον νῦν ἰούσης. ἐγὼ μὲν δὴ ταύτην ἔμελλον ἐρεῖν μόνην τὴν χρείαν τοῦ συνεχθῆναι τοὺς πόρους, οὖσαν μὲν ἀληθῆ καὶ αὐτήν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐπὶ μυρίων ἤδη δέδεικται, τὰ μὲν ἐπὶ πρῶτον λόγον ἡ φύσις ποιοῦσα, τὰ δ᾽ ἐκ περιουσίας, οὕτω κἀνταῦθα πρώτη μὲν καὶ ἀναγκαιοτάτη χρεία, τὸ μὴ θεάσασθαι διπλοῦν ἕκαστον τῶν ἐκτός. ἡ δὲ νῦν εἰρημένη δευτέρα, θεὸς δέ τις ὡς ἔφην ἐκέλευσε καὶ τὴν πρώτην γράφειν, καὶ τό γ᾽ ἀσαφὲς αὐτῆς, οἶδεν ἐκεῖνος αὐτὸς ὡς ἐξιστάμην. οἶδε δὲ καὶ ὡς οὐδ᾽ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλαχόθεν τῶν ὑπομνημάτων ἑκὼν ἐάσειν, παρέλιπον ἀποδείξεις τινὰς, ἢ ἀστρονομίας, ἢ γεωμετρίας, ἢ μουσικῆς, ἢ τινὸς ἄλλου θεωρίας λογικῆς, ὅπως μὴ μισηθείη τελέως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τὰ βιβλία. καὶ γὰρ δὴ, καὶ παρ᾽ ὅλον ἐμαυτοῦ τὸν βίον ἐπειράθην μυριάκις μοι τοῦδε συμβάντος, οὐδὲ ὡς ἡδέως ἐντυγχάνοντές μοι, διότι τῶν ἐπὶ τοῖς ἀῤῥώστοις ἔργων, ἐν οἷς ἐδόκουν αὐτοῖς ἱκανῶς γεγυμνάσθαι, γνόντες ὕστερον ὅτι κἀν τοῖς μαθήμασι γεγύμνασμαι, τὰ πολλὰ ἀπέστησάν τε, καὶ οὐ πάνυ τι χαίροντες, ἔτι συνεγίνοντο. ταῦτ᾽ οὖν ἀεὶ φυλαξάμενος ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων λόγων, ἐνταυθοῖ μόνον ὡς ἔφην ἀφοσιούμενος τῷ τοῦ δαίμονος προστάγματι, γραμμικοῖς ἐχρησάμην θεωρήμασιν. ἴσως ἂν οὖν τις ὑπολαβὼν ἐρωτήσειε, καὶ πῶς εἴπερ ἑκὼν παρέλιπον πολλὰ, πλήρης οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν, ὡς μηδενὸς μορίου παραλελεῖφθαι χρείαν. ἀλλ᾽ ἔστιν ὧν οὐδὲ μίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ πλείους εἰρῆσθαι, πρὸς ὃν ἡ ἀπόδειξις ταχεῖά τε ἅμα κἀξ αὐτῶν, ὧν ἐκεῖνος προὔβαλεν ἔχουσα τὴν πίστιν. ἐπειδὴ γὰρ οὕτως ἐστὶν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν σοφὸς, ὡς μὴ μίαν ἕκαστον τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότων ἔχειν τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ δύο καὶ τρεῖς, καὶ πλείους πολλάκις, ἐν τούτῳ ῥᾷστον ἤδη τῶν ἀσαφεστέρων τοῖς πολλοῖς παραλιπεῖν ἐνίας. ἐπεί τοι καὶ περὶ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἔγραψά τινα χρείαν τοῦ σχήματος, ἀλλὰ κἀκεῖ τὴν πρώτην τε καὶ κυριωτάτην παρέλιπον, ὅτι γραμμῶν ἐδεῖτο πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, καὶ ταύτην καὶ λεγέσθω νῦν. ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἠναγκάσθην εἰπεῖν τι περὶ τῶν ὀπτικῶν ἀρχῶν, οὐκ ἂν ἀσαφὴς ὁ λόγος ἔτι γίγνοιτο τοιός δέ τις ὑπάρχων, ἐπειδὴ τὰ μὲν ὁρώμενα, κατ᾽ εὐθείας ὁρᾶται γραμμάς. πρόκειται δὲ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ τὸ κατὰ τὸν ῥαγοειδῆ τρῆμα, δι᾽ οὗ κοινωνήσειν ἔμελλε τοῖς αἰσθητοῖς. εὔδηλον ἤδη τῷ γε μεμνημένῳ τῶν προειρημένων, ὡς τὸ μὲν ἀκριβῶς σφαιροειδὲς, ἐλάττοσιν ἑαυτοῦ μέρεσι, τὸ δὲ πλατὺ, πλέοσι κοινωνήσει τοῖς αἰσθητοῖς. εἰ δ᾽ οὐδέπω συνίης, ἀλλ᾽ ἐγὼ καὶ τοῦτο διὰ γραμμῶν ἐξηγήσομαι. ἔστω δὴ τοῦ μὲν κόρης ἀκριβοῦς ὑπαρχούσης κύκλου διάμετρος ἡ ΑΒ, τοῦ δὲ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, διάμετρος μὲν ἡ ΓΔ. τὸ δὲ πρὸς τὴν κόρην ἐστραμμένον αὐτοῦ μέρος, ἔστω τὸ ΓΕΖΔ, καὶ ἤχθωσαν ἀπὸ τῆς κόρης ἐφαπτόμεναι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ αἱ ΒΕ, ΑΖ. δῆλον οὖν ὡς τὸ ΕΖ μέρος αὐτοῦ, κοινωνήσει τοῖς αἰσθητοῖς. τὰ δ᾽ ἐφ᾽ ἑκάτερα τὰ ΓΕ, ΔΖ, οὐδὲ καθ᾽ ἓν αὐτῶν μέρος εἰς κοινωνίαν οὐδενὶ τῶν ὁρατῶν ἀφίξεται. εἰ δέ γε ἧττον ἦν κυρτὸν, τὸ πλέον ἂν αὐτοῦ μέρος ἐκοινώνησε, διὰ τὸ καὶ τὰς ἐφαπτομένας εὐθείας, ἧττον μὲν τῶν ἱκανῶς κυρτῶν, πλέον δὲ περιλαμβάνειν μέρος τῶν πεπλατυσμένων. ὑποκείσθω γὰρ δὴ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς πλατυτέρου γεγενημένου, τὸ πρὸς τὴν κόρην ἐστραμμένον μέρος τὸ ΓΔΗΘ, καὶ ἤχθωσαν πάλιν ἀπὸ τῶν τῆς κόρης περάτων ἐφαπτόμεναι αἱ ΒΗ, ΑΘ. τὸ ἄρα ΗΘ μέρος αὐτοῦ τὸ ὁμιλοῦν ἔσται τοῖς αἰσθητοῖς ὀλίγου παντελῶς ἐφ᾽ ἑκατέρου τῶν ἐφαπτομένων ἀποτεμνομένου μέρους, ὃ τοῦ κοινωνεῖν ἐστέρηται. εἰ μὲν γὰρ ἐπίπεδον ἀκριβῶς ἦν, ὅλον ἂν οὕτως ἐκοινώνει. νυνὶ δ᾽ ἐπιδέδεικται δεῖν περιφερὲς αὐτὸ ὑπάρχειν, ἵν᾽ ᾖ δυσπαθές. εἴη ἂν καὶ τοῦτο θαυμαστὸν ἔργον τῆς φύσεως, ἅμα μὲν περιφερὲς, ἅμα δὲ πλείοσιν ἑαυτοῦ μέρεσι δυνάμενον αὐτὸ κοινωνεῖν τοῖς αἰσθητοῖς, ἀπεργασαμένης. ὧδε μὲν ἔχει καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς. περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ πρόσωπον μορίων, ἐφεξῆς δίειμι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ια.

Ὅσον οὖν ἔθ᾽ ὑπόλοιπόν ἐστιν, ἁπάσης τῆς κεφαλῆς ἐξηγήσεως δεόμενον, ἐν τῷδε λελέξεται. λείπεται δ᾽ ὡς ἔοικεν, ὅλον μὲν ὀλίγου δεῖν τὸ πρόσωπον. ἔνια δὲ καὶ τῶν ὑπερκειμένων, ὥσπερ οἵ τε κροταφῖται καλούμενοι μύες, ἥ τε τῶν ὤτων φύσις ἡ ἔξωθεν ἐπικειμένη. περὶ μὲν γὰρ αὐτῆς τῆς ἔνδον βάσεως αὐτῶν, ἵνα πρώτη ἡ τῆς φωνῆς αἴσθησις γίνεται, πρότερον εἴρηται. καὶ μήν γε καὶ περὶ τῶν κροταφιτῶν μυῶν τόγε τοσοῦτον, ὡς εἰς ἑκατέρωθεν εἴς τινα κορώνην περὶ μήκη τῆς κάτω γένυος ἐμφύοιντο, καὶ ὡς ἀρχὰς νεύρων πλείονας ἑκάτερος αὐτῶν ἔχει διὰ τὸ τῆς χρείας ἀναγκαῖον, ἵν᾽ εἰ καί ποτε πάθοι, μία τις ἐξ αὐτῶν ἢ δύο, διά γ᾽ οὖν τῆς λοιπῆς ἡ κίνησις ἐκπορίζοιτο τῇ κάτω γένυι. διότι δὲ κατέκρυψεν ὅλους τούτους, ὀλίγου δεῖν τοὺς μῦς ἡ φύσις, ἐν τοῖς τῆς κεφαλῆς ὀστοῖς, ἐγγλύψασα μὲν εἰς ἱκανὸν βάθος τὰ ὀστᾶ οἷς ἐπιβεβλήκασιν, ὑψώσασα δ᾽ ἕκαστον ἄχρι πλείστου τῶν περικειμένων, καίτοι τούς γε ἄλλους ἁπλῶς ἐπιτιθεῖσα τοῖς ὀστοῖς, ὥσπερ τι πιλητὸν σκέπασμα, νῦν ἂν εἴη λέγειν καιρός. ὡσαύτως δὲ καὶ διότι τῶν μὲν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων μυῶν, τοὺς ὄγκους ἀνάλογον τοῖς τῶν ζώων μεγέθεσιν ἐδημιούργησε, τῶν δὲ κροταφιτῶν μυῶν μόνων οὐκέτι. πάμπολυ γὰρ ὑπὲρ τὴν ἀναλογίαν τοῦ παντὸς σώματος, εἰς μέγεθός τε καὶ μικρότητα παραλλάττουσιν, ἐν τοῖς τῶν ζώων γένεσιν. αὐτίκα γοῦν ἀνθρώποις μὲν σμικρότατοί εἰσι καὶ ἥκιστα νευρώδεις, μέγιστοι δὲ καὶ νευρωδέστατοι, λέουσί τε καὶ λύκοις, καὶ κυσὶ, καὶ ἁπλῶς ἅπασιν εἰπεῖν τοῖς καρχαρόδουσιν ὀνομαζομένοις, τῶν ἄλλων ζώων. ὑσὶ μὲν καὶ ὄνοις μέγιστοι μὲν, οὐ μὴν νευρώδεις ὁμοίως· ἐφεξῆς δὲ βουσὶν, εἶθ᾽ ἵπποις ἀῤῥώστους δὲ καὶ μικροὺς ἔχουσιν ὡσαύτως ἀνθρώποις πίθηκοι καὶ λυγγεῖς.

λυγγεῖς. τούτων δ᾽ ἑξῆς αἶγες, καὶ ὄϊες, καὶ ἔλαφοι, καὶ τῶν πιθήκων δ᾽ αὐτῶν οἱ μάλιστα ἀνθρώπῳ προσφερεῖς, ὁμοιοτάτους ἔχουσι κροταφίτας μῦς. ὅσοι δ᾽ ἀποκεχωρήκασιν ἐπὶ τὴν τῶν κυνοκεφάλων ἰδέαν, ῥωμαλεώτεροί τε καὶ μείζους εἰσὶ τούτοις, ὥσπερ γε καὶ αὐτῷ τῷ κυνοκεφάλῳ. μεταξὺ γάρ τοι τὴν φύσιν οὗτός ἐστι πιθήκου καὶ κυνὸς, ὥστε καὶ ὁ κροταφίτης αὐτῷ τοσούτῳ ῥωμαλεώτερός ἐστι, καὶ μείζων ἢ κατὰ τοὺς πιθήκους, ὅσῳ μικρότερός τε καὶ ἀρρωστότερος ἢ κατὰ τοὺς κύνας. ἔστι δ᾽ ὁμοιότατος ἀνθρώπῳ πίθηκος, ὃς ἂν στρογγύλον τε μάλιστ᾽ ἔχων τὸ πρόσωπον, καὶ τοὺς κυνόδοντας μικροὺς, τὸ στέρνον πλατὺ, καὶ τὰς κλεῖς μακροτέρας, καὶ ἥκιστα δασὺς, ἢ καὶ ὀρθὸς ἵσταται καλῶς, ὡς καὶ βαδίζειν ἀμέμπτως, καὶ θεῖν ὠκέως δύνασθαι. τούτῳ τοιγαροῦν τῷ πιθήκῳ καθάπερ ἀνθρώπῳ βραχύ τι τοῦ τε τριχωμένου τῆς κεφαλῆς ὁ κροταφίτης ἐπιλαμβάνει, τὸ δ᾽ ἄλλο καθάπερ τοῖς κυνοκεφάλοις ἐπὶ πλεῖστον ἀνατείνεται τῆς κεφαλῆς. ὑπερβαίνει δὲ τὰ ὦτα πρὸς τοὐπίσω, καθ᾽ ὅλης ἐκτεταμένος αὐτῆς ἐπὶ πάντων τῶν καρχαροδόντων. τούτοις μὲν οὖν, οὐ μέγιστος μόνον, ὡς πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀναλογίαν, ἀλλὰ καὶ ῥωμαλεώτερος ὑπάρχων. τοῖς δ᾽ ὄνοις, καὶ τοῖς βουσὶ, καὶ τοῖς ὑσὶ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν οἷς ἡ γένυς μεγάλη, μέγιστος μόνος ἐστὶν ὁ κροταφίτης μῦς, ἀνάλογον τῷ μεγέθει τῆς γένυος, οὐ μὴν ῥωμαλέως γε καθάπερ τοῖς ἀλκίμοις. ἕνεκα γὰρ τοῖν δυοῖν τούτοιν ἐργάζεται τοὺς κροταφίτας μῦς μεγάλους, ἐνεργείας ἰσχυρᾶς τῆς κατὰ τὸ δάκνειν, καὶ μεγέθους τῆς κάτω γένυος. ἐκείνης γὰρ ἕνεκα γεγονότες εἰκότως αὐτῆς, τῇ τ᾽ ἐνεργείᾳ καὶ τῇ κατασκευῇ συμβάλλονται. ἐπεὶ τοίνυν τοῖς καρχαρόδουσιν ἡ ῥώμη διὰ τὸ δάκνειν ἐστὶ, μέγιστός τε ἅμα καὶ ῥωμαλεώτατος ὁ μῦς αὐτοῖς ἐγένετο, μέγιστος δὲ μόνον, οὐ μὴν οὔτε νευρώδης, οὔτε σύντονος, οὔτε σφοδρὸς ταῖς ἐνεργείαις, ἐπί τε τῶν ὄνων ἐστὶ, καὶ μυῶν, καὶ συῶν, ὅσα τ᾽ ἄλλα ζῶα μεγάλην μὲν ἔχει τὴν κάτω γένυν, οὐ μὴν ἐν τῷ δάκνειν αὐτοῖς ἡ ἀλκή. βέλτιον γὰρ ἦν δήπου μεγάλην γένυν ὑπὸ μεγάλου κινεῖσθαι μυός. ἀνθρώπῳ δ᾽ ὡς ἂν τὴν γένυν ἔχοντι μικρὰν, ὀδόντας τε πρὸς μόνην τὴν ἐδωδὴν ἐπιτηδείους, ὁ κροταφίτης μῦς εἰκότως μικρὸς ἐγένετο. οὐδὲ γὰρ ἔδει μεγέθους περιττοῦ, τῷ μήτε γένυν ὀχήσοντι μεγάλην, μήτ᾽ ἐνέργειαν σφοδρὰν ἐνεργήσοντι, καθάπερ οἱ λέοντές τε καὶ οἱ κύνες ἐνεργοῦσιν. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ δάκνειν ἄνθρωπος ἄλκιμος, οὐδὲ ταύτῃ κρατεῖ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ᾽ ὡς καὶ κατ᾽ ἀρχὰς ἐδείχθη, λόγῳ καὶ χερσί. καὶ θαυμάσαι τῆς φύσεως ἄν τις τὴν τέχνην, ὥσπερ ὁ Ἱπποκράτης θαυμάζων, ἀεὶ δικαίαν ὠνόμαζεν, οὐ τὸ κατὰ τὴν προτέραν φαντασίαν, ἀλλὰ τὸ κατὰ δύναμίν τε καὶ χρείαν ἴσον αἱρουμένην, ὅπερ οἶμαι θείας ἔργον δικαιοσύνης ἐστὶν εἰσκεῖν, ἃ δὴ καὶ νέμειν ἑκάστῳ τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ μήτε περιττὸν, μήτ᾽ ἐλλιπὲς ἐργάζεσθαί τι τοῦ προσήκοντος. ἦν δ᾽ ἂν οἶμαι περιττὸν μὲν, εἰ μέγας ὁ κροταφίτης ἐγένετο μῦς, μικρὰν δ᾽ ἔμελλε κινήσειν γένυν. ἐλλιπὲς δὲ, εἰ μὴ μέγας ἔνθα μεγάλην κινεῖ, καὶ μὴν οὔτε μικροτέραν ἀνθρώπου γένυν ἄλλο τι ζῶον, οὔτ᾽ ὄνων, οὔθ᾽ ἵππων ἔχει τι μείζω. δεόντως οὖν καὶ οἱ κινήσοντες αὐτὰ μύες, ἀνθρώποις μὲν ἐλάχιστοι, μέγιστοι δ᾽ ἐκείνοις ἐγένοντο. διατί δ᾽ ὅλως μεγίστη μὲν ἡ κάτω γένυς ὑσὶ καὶ ὄνοις, καὶ βουσὶ, καὶ ἵπποις, ἐλαχίστη δ᾽ ἀνθρώποις καὶ πιθήκοις, καὶ κήβοις, καὶ λυγξίν. ἐν τῷ μέσῳ δ᾽ ἀμφοῖν, ἡ τῶν ἄλλων ζώων ἐγένετο, πρόσθεν εἴρηται δεικνύντων ἡμῶν, ὡς ὅσοις μὲν αὐτῶν, ἤτοι χεῖρές εἰσιν ὥσπερ τοῖς ἀνθρώποις, ἢ οἷον χεῖρες ὥσπερ τοῖς πιθήκοις, τούτοις οὐδὲν δεῖσθαι κύπτοντα λαμβάνειν τῷ στόματι τὴν τροφήν. ὅσοις δ᾽ οὐκ εἰσὶν, ὥσπερ τοῖς ἵπποις, ἔτι ταῦτα καὶ τράχηλον μείζω, καὶ δι᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ γένυν ἔχει μακροτέραν. καὶ τῶν ὀρνίθων τὰς μακροσκελεῖς διὰ τοῦτο καὶ τράχηλον μακρὸν, καὶ ῥάμφος πρόμηκες φῦσαι, μέλλοντάς γε τούτοις τοῖς μορίοις, ἀντὶ χειρῶν εἰς τὴν πορείαν χρήσασθαι τροφῆς. ἀλλ᾽ ἐπεὶ κατὰ βραχὺ τῶν ἄκρων ἡ φύσις ἀποχωρεῖν εἴωθεν, ἐν ταῖς τῶν ζώων γενέσεσιν, ὡς καὶ τοῦτ᾽ ὑπ᾽ Ἀριστοτέλους ὀρθῶς ἐπιδέδεικται, διὰ τοῦτο πρῶτοι μὲν οἱ πίθηκοι μετ᾽ ἀνθρώπους ἐπιμηκεστέραν ἔχουσι τὴν γένυν. ἐδείχθησαν γὰρ οὗτοι πολλάκις ἤδη καὶ πρόσθεν, ἀνθρώπου γελοῖον εἶναι μίμημα. δεύτερα δὲ καὶ τρίτα, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς ἅπαντα κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν, ὥστ᾽ εὐλόγως ὅσα μεταξὺ, τῶν τε χεῖρας ἐχόντων ἐστὶ, καὶ τῶν τελέως οὐκ ἐχόντων, ὥσπερ τὰ καρχαρόποδά τε καὶ σχιζόποδα καλούμενα. ταῦτα καὶ τοῖς μήκεσι τῶν κατὰ τὸν αὐχένα, καὶ τὰς γένυας ὀργάνων ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἐστί. χρῆται γάρ πως τοῖς ποσὶ παραπλησίως χερσὶ, διὰ ταῦτα μὲν δὴ μικρότατον ἄνθρωπος ἁπάντων ζώων ἔχει τὸν κροταφίτην μῦν, ὅτι καὶ τὴν γένυν ἣν οὗτος κινεῖ μικροτάτην τε ἅμα, καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἀσθενῆ. διατί δὲ μόνος ὁ μῦς οὗτος ἐν τοῖς ὀστοῖς κεφαλῆς κατακέκρυπται, τῶν μὲν ὑποδεξαμένων αὐτὸν, τῶν δ᾽ ἐν κύκλῳ περιλαμβανόντων ὡς βραχὺ μέρος † ὑποκρύπτειν αὐτὸ, κατὰ τὸ τοῦ μετώπου πέρας, ἢ οὐχ οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν χρεία κοινή. μάλιστα γὰρ οὗτοι πάντων μυῶν ἐπειδὰν πάθωσι, σπασμὸς καὶ πυρετὸς καὶ κάρους, καὶ παραφροσύνας ἐπιφέρουσιν. ἵν᾽ οὖν ἥκιστα πάσχωσιν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων αὐτοῖς, ὅσα θλᾶν καὶ τέμνειν πέφυκεν, ἔρυμα ἑκατέροις ἡ φύσις ἐν κύκλῳ περιέβαλε τὴν τῶν ὀστῶν σκληρότητα. διατί δὲ μάλιστα βλάπτουσι παθόντες, ὅτι τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων ἐγγυτάτω πεφύκασι, καὶ μόνον αὐτοὺς ὀστοῦν διείργει τοῦ μὴ οὐκ αὐτοῦ ψαύειν τοῦ ἐγκεφάλου. τοῖς δὲ δὴ κροταφίταις μυσὶ, καὶ διὰ τὸ μέγεθος μειζόνως, ἢ τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ὑπάρχει βλάπτειν τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλὰ καὶ διότι μία μὲν ἀρχὴ νεύρων εἰς τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν μῦς, πλείους δὲ εἰς τοὺς κροταφίτας ἐμβάλλουσιν, εἴπερ οὖν ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγε τά τε ἐγγὺς, καὶ τὰ κοινὰ, καὶ πρῶτα μάλιστα κακοῦται, οὔτε δὴ ἐγγυτέρω τῶν κροταφιτῶν μυῶν, οὔτε διὰ πλειόνων νεύρων ἐγκεφάλῳ μᾶλλον κεκοινώνηκεν ἕτερος μῦς, εὔλογον ἐπαΐειν τῶν κατ᾽ αὐτοὺς παθημάτων ὅτι τάχιστα τὴν ἀρχήν. διὰ τοῦτ᾽ οὖν καὶ Ἱπποκράτης μετ᾽ ὀρθῶς ἔλεγεν, ὡς πληγῇ καίριοι καὶ κάρους αἱ κροταφίτιδες γίνονται. καὶ πρὸ Ἱπποκράτους δὲ, ἡ φύσις ἐγίνωσκεν, ὡς μέγιστόν τι κακὸν ἐργάσεται τὸ ζῶον, ἀμελήσασα τῆς ἀσφαλείας τῶν κροταφιτῶν μυῶν. ὀχυρὸν οὖν ἐδημιούργησε τὸ χωρίον, ὡς οἷόν τ᾽ ἦν μάλιστα, κοίλην μὲν πρῶτον ὑποδοχὴν αὐτοῖς οἷον ἄντρον κατασκευασαμένη, τῶν δ᾽ ὀστῶν τῶν περικειμένων, τὰς ἔσωθεν ἐπιφανείας σιμὰς οἷον θαλάμους τινὰς ἐργασαμένη. τοῖς δ᾽ ἄνω πέρασιν αὐτῶν ἄμβωνας ἐπιθεῖσα, πρὸς τοὺς μῦς ἀπεστραμμένους, ἵν᾽ ἐκ πάντων ὡς οἷόν τε μάλιστα φρουροῖντο, καὶ βραχύ τι παντάπασιν αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ὀστῶν ἀνέχοι περίβολον. εἴασε δ᾽ οὐδὲ τοῦτο τελέως ἀσκέπαστον, ἀλλ᾽ ἔκ τε τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν τῆς κεφαλῆς, κἀκ τῶν ἐπὶ πέρασι τῆς ὀφρύος, ἀπόφυσιν ἑκατέρωθεν ὀστοῦ προμήκους, κυρτοῦ μὲν ἔξωθεν, κοίλου δ᾽ εἰς τὸν μῦν περιβέβληκεν

† ὑποφαίνειν

ἐργασαμένη. καὶ τὸ μὲν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, ὡς ἐπὶ τὴν ὀφρὺν κατάγουσα, τὸ δ' ἐκ τῶν κάτωθεν, εἰς ὕψος ἱκανὸν ἀνατείνασα, κἄπειτ' ἀλλήλοις κατὰ τὸ μέσον αὐτὰ συνάψασα, ψαλίδα τινὰ ταύτην ὀστείνην ἑκατέρου τῶν μυῶν προὐτάξατο. πρώτην ἐκείνων αὐτὴν τρωθησομένην τε καὶ θλασθησομένην, καὶ παντοίως πονήσουσαν, εἴ τι τῶν ἔξωθεν ἐμπίπτοι τοῖς μυσὶ βίαιον ἢ σκληρόν. οὐ γὰρ οὖν οὐδὲ τὸ τυχὸν ὀστοῦν ἐστι τουτὶ τὸ ζύγωμα (καλεῖται γὰρ οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν) ἀλλ' ἀμύελόν τε καὶ πυκνὸν, καὶ σκληρὸν, ὥσπερ λίθος, ἀπαθὲς ὡς οἷόν τε μάλιστα, πρόβλημα προτάξαι τῶν μυῶν τούτων ἐπιτεχνησαμένης τῆς φύσεως. αὕτη μὲν ἡ τῆς κατασκευῆς ἀσφάλεια τοῖς κροταφίταις μυσίν. τελευτῶν δ' ἑκάτερος εἰς ἕνα τένοντα μέγαν, ἐμφύεται τῇ κορώνῃ τῆς κάτω γένυος, ἣν ἀνασπῶν αὐτὴν εἰ ταθείη, κἂν τούτῳ κλείεται τοῦ ζώου τὸ στόμα. χρὴ τοίνυν εἶναι τινὰς αὐτὸ τοὺς διοίγοντας μῦς, ἀντισπῶντας ἐπὶ τἀναντία, καὶ τούτους ἐν τοῖς κάτω τετάχθαι τῆς γένυος. εἴ γε δὴ δέδεικται καλῶς ἡμῖν ἕκαστος τῶν μυῶν ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκειν τὸ μόριον εἰς ὃ καταφύεται. τίνες οὖν οὗτοι καὶ πόσοι καὶ πόθεν ἐκφυόμενοι, καὶ τίς αὐτοῖς ἀρχὴ τῆς κινήσεως; οἱ μὲν μύες αὐτοὶ, δύο τὸν ἀριθμόν εἰσιν, ὅσοι περ καὶ οἱ κροταφῖται, ἑκάτερος ἑκατέρῳ κατὰ θάτερον μέρος τῆς κάτω γένυος ἀντιτεταγμένοι, τὴν δ' ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχουσιν ἐκ τῶν ὀπισθίων μερῶν τῆς κεφαλῆς, ἵνα περ αἱ βελονοειδεῖς ἐκφύσεις (οὕτω γὰρ ἔθος ὀνομάζειν τοῖς ἀνατομικοῖς, τὰ κατὰ ταῦτα τὰ μέρη λεπτὰ τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς ἀποβλαστήματα) σοὶ δ' ἔξεστιν εἰ βούλοιο καλεῖν αὐτὰ, γραφιοειδῆ τε καὶ βελονοειδῆ. καταφύονται δὲ τῇ κάτω γένυι, μετὰ τὴν καμπὴν εὐθὺς ἄχρι τοῦ κατὰ τὸν ἀνθερεῶνα χωρίου, παραφυόμενος εἷς ἑκατέρωθεν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν. οὗτοι μὲν οὖν εἰ ταθεῖεν, ἀνοιγνύουσι τὸ στόμα, καθάπερ οἱ κροταφῖται κλείουσιν. ἄλλοι δέ τινες εἰς τὰς ἐν ταῖς μασήσεσι περιφορὰς τῆς γένυος ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένοντο δύο μύες, οἱ καὶ τῶν γνάθων τὸ σαρκῶδες ἐργαζόμενοι. τούτους τινὲς οὐχ ἕνα μῦν ἑκάτερον, ἀλλὰ τρεῖς εἶναι νομίζουσιν, ὅτι τρεῖς αὐτῶν οἷον ἀρχαί τινές εἰσιν ἀπονευρώσεις, ἢ τενόντων, ἢ καταφύσεις εἰς τὰς γένυας. ὀνομάζουσι γὰρ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ ἐκείνως, ἑρμηνεῦσαι μὴ σαφῶς ἕκαστος δεικνύμενοι τὴν ἰδέαν τῶν μυῶν, ἀνόμοιον οὖσαν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ὑποψίαν δ' αὖ τινι παρέξοντες, ὡς διαφέροιντο περὶ αὐτῶν. εἰ ὁ μὲν ἀρχὰς λέγει τρεῖς ἑκατέρῳ τῶν μυῶν ὑπάρχειν, ὁ δὲ τελευτὰς, ἢ κεφαλὰς, ἢ ἀπονευρώσεις, ἢ τένοντας, ἢ καταφύσεις. ἔστι δ' οὐκ ἐν τῷ πράγματι μάχη, κατά γε τοὺς τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν, ἀλλ' ἐν τῷ τρόπῳ τῆς διδασκαλίας. τρίγωνος μὲν γάρ πως ἐστὶν ἑκάτερος τῶν μυῶν, οἷον κορυφήν τινα τοῦ τριγώνου πρὸς τῷ καλουμένῳ μήλῳ κεκτημένος. ἐνταῦθα δὲ μία μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ τοῦ ζυγώματος πέρας, ἀποτείνεται πλευρὰ τοῦ τριγώνου, μία δ' ὡς ἐπὶ τὴν κάτω γένυν. ἡ λοιπὴ δὲ καὶ τρίτη καθάπερ τις βάσις ἀμφοτέρας ἐπιζευγνῦσα τὰς εἰρημένας πλευρὰς, ὅλοις τοῖς εἰρημένοις μέρεσι τῆς κάτω γένυος ἐπιτέταται κατὰ τὸ μῆκος † αὐτοῦ. ἔστι μὲν οὖν νευρωδέστατος ἑαυτοῦ κατὰ τὸν ὑπὸ τῶν μήλων τόπον ὁ μῦς οὗτος, ἔνθα τὴν οἷον κορυφὴν ἔχει. κινεῖται δὲ καὶ περιφέρει τὴν γένυν ἄλλοτ' ἄλλων τῶν ἰνῶν τε, καὶ καταφύσεως ἐργασαμένης ἀεὶ τῆς φύσεως, ἵν' ἀλλήλας διαδεχομένων τῶν κινήσεων ἡ ἐν ταῖς μασήσεσιν ἐνέργεια πολυειδὴς γίνοιτο. δεόντως οὖν ὀνομάζουσι τοὺς μῦς τούτους μασητῆρας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα καὶ αὐτοῖς τοῖς κροταφίταις μέτεστι τῆς προσηγορίας. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἓν τοῦτ' ἔργον μόνον ἐν ταῖς μασήσεσι παρέχονται, σφοδρῶς ἀλλήλοις συμβάλλειν τοὺς ὀδόντας, ὧν συμπίπτει θραύειν, εἴ τι μεταξὺ παρακέοιτο. τὸ δ' ὥσπερ ὑπὸ μύλων τῶν γομφίων λεαίνεσθαι τὴν τροφὴν, τῶν μασητήρων ἔργον μυῶν. οὗτοι δ' αὐτοὶ καὶ μεταβάλλουσι τὰ σιτία, καὶ τὰ τῶν ὀδόντων ἐκπίπτοντα παράγειν αὖ τοῖς ἐπιβάλλουσι, τεινόμενοί τε καὶ προστελλόμενοι, τῶν κροταφιτῶν μυῶν μηδὲν εἰς τοῦτο συμβαλλομένων. ἀλλ' ἡ γλῶττα μὲν οὐ σμικρὰ διαπράττεταί τε περὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, οἷα χεὶρ ἀεὶ μεταβάλλουσα καὶ στρέφουσα τὴν ἐν τῷ στόματι τροφὴν, ὑπὲρ τοῦ πᾶν ὁμοίως αὐτῆς καταθραύεσθαι μέρος. ἔξωθεν δ' εἷς ἑκατέρωθεν ὁ μασητὴρ οὗτος μῦς, οἷον ἑτέρα τις χεὶρ, ἐπίκουρος τῇ γλώττῃ παρεσκεύασται. μεγίστην δ' εἰς τοῦτο βοήθειαν αὐτῇ παρέχει τὰ κάτω πέρατα τῶν γνάθων, τὰ δερματώδη, τὰ πρὸς τοῖς χείλεσιν, εἰς ἃ καθήκουσιν οἱ λοιποὶ καὶ πλατεῖς μύες, εἷς καθ' ἑκάτερον μέρος ἅπαντι τῷ τραχήλῳ περιβεβλημένοι. κινοῦνται γὰρ ὑπὸ τούτων αἱ γνάθοι μετὰ τῶν χειλῶν, εἰ καὶ παντάπασιν ἀκίνητος ἡ γένυς εἴη, καὶ πῶς ἅπαντες οἱ μύες οἱ κινοῦντες αὐτὴν, ἴδιον ἕκαστος καὶ οἷον οὐκ ἄλλος μῦς ἐπεκτήσατο. περὶ μὲν γε τῶν μασητήρων πέπαυμαι λέγων. οἱ δὲ κροταφῖται καὶ οἱ ἀντιτεταγμένοι κάτωθεν αὐτοῖς οἱ διοίγοντες τὸ στόμα, τρόπον ἕτερον αὖ καὶ οἵδε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνόμοιοι μυσίν, ἐκ μέν γε τῶν κροταφιτῶν μέσων ὁ τένων ἐκπέφυκεν, ὃν εἰς τὴν ἀνατεινομένην ἄνω τῆς κάτω γένυος ἐλέγομεν ἐμβάλλειν κορώνην. οὐδὲ γὰρ αὖ εὕροις, οὐδὲ καθ' ἕνα μῦν ἕτερον ἔκφυσιν τοιαύτην τένοντος. ἑκάτερος δὲ τῶν ἀντιτεταγμένων αὐτοῖς ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐμφυόμενος, ἡνίκ' ἂν ἐπὶ τὰ καλούμενα παρίσθμια, καὶ τὴν καμπὴν ἀφίκηται τῆς κάτω γένυος, οὐκέτι μῦς ἐστιν ἀλλ' ἀκριβὴς γίνεται τένων, γυμνὸς ἁπάσης οὐσίας σαρκοειδοῦς. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἄλλοις ὑπάρχει μυσὶν, εἰς τένοντα τελευτᾶν. ὃ δ' ἐστὶν ἴδιον ἐξαίρετον ἑκατέρῳ τούτων, ὅτι μηδὲ καθ' ἕνα τῶν ἄλλων μυῶν ἐστι, καὶ δὴ φράσω, τῶν τενόντων ἑκάτερος τούτων ὀλίγον προελθὼν, οὐκέτι τένων ἐστὶν, ἀλλ' αὖθις μῦς γίνεται τῇ κάτω γένυι καταφυόμενος, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. δῆλον οὖν, ὡς τὰ μὲν σαρκώδη τούτων τῶν μυῶν ἐν ἀρχῇ τε καὶ πέρασι, τὰ νευρώδη δ' ἐν τοῖς μέσοις ἐστὶν, † οὐδὲ καθ' ἕνα τῶν ἄλλων ὑπάρχει μυῶν, ὥσπερ οὐδ' ἐκ τῶν μέσων ἐκφύεσθαι τῶν κροταφιτῶν τὸν τένοντα. τίς οὖν καὶ ἡ τούτων αἰτία; μάτην μὲν γὰρ οὐδὲν ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται, τὰ μὲν ἀναμνησθῆναί σε χρὴ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, τὰ δὲ νῦν ἐπιμαθεῖν. ἀναμνησθῆναι μὲν, ὅσα καθόλου περὶ μυῶν εἴρηται, δι' ἃς αἰτίας, οἱ μὲν εἰς τένοντας τελευτῶσιν, οἱ δ' οὔ. προσμαθεῖν δὲ νῦν ὅσα χρὴ περὶ τούτων ἀκοῦσαι. διότι μὲν οὖν ἐχρῆν εἰς ἕνα τένοντα μέγαν ἑκάτερον τῶν κροταφιτῶν τελευτήσαντα, δι' ἐκείνου συμφῦναι τῇ κορώνῃ τῆς γένυος, λεπτῇ μὲν καὶ σκληρᾷ τὴν φύσιν ὑπαρχούσῃ, προμήκει δὲ καὶ εἰς ὕψος ἀνατεταμένῃ, ῥᾷστον ἐξευρεῖν σοι καὶ χωρὶς ἡμῶν, εἰ μὴ παντάπασιν ἀργῶς ὑπήκουσας ἐκείνων τῶν λόγων. ὑπομνήσω δ' ὅμως κἀγὼ διὰ βραχέων, ὡς εἴπερ μὴ διὰ τενόντων οὕτω μεγάλων ἡ γένυς ἀνετείνετο, πρῶτον μὲν ἂν ἀπερρήγνυτο μυριάκις ἤδη βάρος τηλικούτων ἀχθεινῶν βαστάζειν ἐξηρτημένων σωμάτων. ἔπειτα δ' οὐδ' ἂν ἐκινεῖτο

ῥᾳδίως

† αὐτῆς τῆς γένυος

† ὁ δὲ καθ' ἕνα οὐδενί

ῥᾳδίως. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀνασπᾶν αὐτὴν, οὔτε μικρότερος ἄλλων τινῶν, ὅτ' οὐσίᾳ στερρὰ ἑδραίως ἠδύνατο. διὰ τίνα δ' αἰτίαν ἐκ μέσων τῶν μυῶν οὗτος ὁ τένων ἐκφύεται, καὶ δὴ φράσω, μικρόν τι πάλιν ἀναμνήσας σε, κἀνταῦθα τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἤδη μοι τοῦδε τοῦ λόγου προαποδεδειγμένον, ὃ τὸ κεφάλαιον ἦν, ἀσφαλείας δεομένους πολλῆς, τοὺς κροταφίτας μῦς ἐστεφανῶσθαι πανταχόθεν ὀστοῖς, ὡς βραχὺ μόνον ὑπερκύπτειν αὐτῶν τῆς κοιλότητος. εἰ γὰρ δὴ τούτου μὲν μνημονεύοις, εἰδείης δὲ καὶ τὰ μόρια τῆς κεφαλῆς, ἤδη σοι πάρεστι συλλογίζεσθαι, διότι μακροὺς κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς εὐθὺ τῶν κορωνῶν φερομένους, εἴπερ ἐπέθηκε τοὺς μῦς τούτους ἡ φύσις, οὐκ ἂν οὐδεμίαν αὐτοῖς ἐπιτεχνήσασθαι σκέπην ἐξῆν, πρὸς τὸ κἀκεῖ μὲν ὄγκον ἐξαίσιον ποιεῖν, κενὰ δὲ καὶ περιεσταλμένα τελέως ἀπολιπεῖν χωρία, ἐν οἷς νῦν εἰσιν. οὐ γὰρ δὴ λέγεται μόριον ἐνταυθοῖ † ταύτην ἔχειν εὐκαιροτέραν, οὔτ' οὖν ὀφθαλμοὺς, οὔτε ῥῖνας, οὔτε ὦτα. προείρηται γὰρ ἡ τούτων θέσεως αἰτία. ποῖον δ' αὖ ζύγωμα προὔταξεν αὐτῶν, οἷον νῦν ἐστιν, εἰ κατὰ τὸ μῆκος ἐξέτεινε τῆς κεφαλῆς, ἢ τίνας ὀφρῦς ἐπανέστησεν ὀστῶν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. εἰ τοίνυν ἡ μὲν κατὰ τὸ μῆκος αὐτῶν θέσις, αὐτούς τε προπετεῖς ἐποίει καὶ ἀφρουρήτους τοὺς μῦς, ἐξοχάς τε καὶ κοιλότητας ἀδίκους ὅλης τῆς κεφαλῆς. ἡ δ' ἐν τῷ νῦν χωρίῳ θέσις, αὐτοῖς τε ἀσφάλειαν ἐπορίζετο τοῖς μυσὶν, ἰσότητά τε καὶ τῆς ὅλης ἀπειργάζετο κεφαλῆς, οὐκ ἦν ἐγκαιρότερον ἑτέρωθεν τάττειν αὐτούς. ἀλλ' εἰ τοῦτο, δῆλον ὡς τὸ μέσον αὐτῶν ἐγίνετο κατ' εὐθὺ τῆς δεομένης κινήσεως κορώνης, ὥστ' ἐντεῦθεν ἀναγκαῖον ἦν ἐκφῦναι τὸν τένοντα. τὰ δὲ κατὰ τοὺς ἀντιτεταγμένους αὐτοῖς, τοὺς ἐν τῷ μέσῳ σφῶν αὐτῶν ἔχοντας τένοντας, πολὺ πλείονα τὴν τέχνην ἐνδείκνυται, καὶ μάλιστα χρὴ τούτοις προσέχειν τὸν νοῦν, ἔνθα παράδοξόν τι, καὶ οὐ πάνυ σύνηθες, οὐδὲ τοῖς ὁμογενέσιν ὡσαύτως ἔχον ὁρᾶται μόριον. ἤτοι γὰρ ἐπελάθετο τῆς ἀναλογίας ἐπὶ τούτων ἡ φύσις, ἢ πάνυ τι σοφὸν εὑρίσκουσα τὴν ἐξάλλαξιν ἐποιήσατο, τῆς πρὸς τὰ ἄλλα κοινότητος. ἐγὼ μὲν δή μοι δοκῶ, παρ' ὅλον ἤδη δεδεῖχθαι τὸν λόγον, ὡς οὐδαμόθεν μάτην ἀναχωρεῖ πολὺ τῆς ἀναλογίας, ἀλλ' ἤτοι διά τινα ἐξαίρετον χρείαν, ἰδιώτερον ἀπεργάζεται τῶν ἄλλων τὸ μόριον, ἢ διὰ μεγάλην ἀνάγκην ἀποστρεφομένη, τῆς πρώτης τε καὶ κυριωτάτης αὐτοῦ κατασκευῆς, ἐφ' ἑτέραν παραγίνεται δευτέραν, καθάπερ ἀμέλει κἀπὶ τούτων ἐποίησε τῶν μυῶν. ἡ μὲν γὰρ ἴδιος αὐτῶν χώρα τῆς ἐκφύσεως, οὐκ ὄπισθεν ἦν, ὅθεν ἐκπεφύκασι νῦν, ἀλλὰ τοῦ τραχήλου τὰ πρόσω. κατ' εὐθὺ γὰρ ἂν οὕτω μάλιστα τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ἑκάτερος ἐπεσπᾶτο κάτω τὴν γένυν. ἀλλ' εἴπερ ἐτάχθησαν ἐνταῦθα τῶν κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύλων, ἐκφυόμενοι στενοχωρίαν οὐ σμικρὰν, αὐτοί τ' ἂν ἔσχον πρῶτοι μάλιστα, τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασι μορίοις παρέσχον ὅσα ταύτῃ τέτακται. σχεδὸν γὰρ οὐδαμόθεν τοῦ σώματος ἑτέρωθεν κατὰ σμικρὸν οὕτω χωρίον ἔστιν ἰδεῖν τοσούτων ὀργάνων ἀριθμόν, καὶ οὐδὲ μεταθεῖναι μέν τι κάλλιον ἦν αὐτῶν, οὔτ' οὖν τὸν στόμαχον, οὔτε τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὔτε τὸν λάρυγγα. πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον, οὐδὲ τοὺς περικειμένους αὐτοῖς μῦς, οὐδὲ τὰς φλέβας, οὐδὲ τὰς ἀρτηρίας, οὐδὲ τοὺς ἀδένας, οὐδὲ τὰ νεῦρα. τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν κάτωθεν ἄνω, τὰ δ' ἄνωθεν ἐχρῆν φέρεσθαι κάτω, μήτ' ἀρτηριῶν, μήτε φλεβῶν μετεῖναι τῇ κεφαλῇ, μήτε νεύρων, μήτε μυῶν τοῖς κάτω. δῆλον δ' ὡς καὶ τὰ σιτία, καὶ τὸ πόμα, καὶ τὸ πνεῦμα, ταύτην ἐχρῆν ἰέναι τὴν ὁδὸν, ἀνιέναι δ' αὖ πάλιν ἐκφύσησίν τε καὶ φωνὴν, εἰς πολλὰ τῶν ζώων χρηστῶς. ἀλλὰ καὶ τὸ σχίζεσθαι κατὰ τοῦτο, καὶ διανέμεσθαι τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, εἴς τε τὰς γένυς ἑκατέρας, καὶ τὴν γλῶτταν, καὶ τὸ στόμα, καὶ τῆς κεφαλῆς, τά τ' ὀπίσω καὶ πρόσω, καὶ τὰ περὶ τὸν τράχηλον ὅλον, ἅμα τῷ κατ' αὐτὸν νωτιαίῳ, παντί δή που δῆλον, ὡς ἀναγκαῖον ἦν. ἀναγκαῖον δ' οὐδὲν ἧττον τῶν εἰρημένων, καὶ τοὺς ἀδένας ἐγκεῖσθαι ταῖς σχίσεσι τῶν ἀγγείων, ὅπως μή τι πάσχοιεν ἀστήρικτοι. καὶ μέν γε καὶ ἄλλας τινὰς ἀδένας αὐτόθι, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, αὐτῆς τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἕνεκεν ἡ φύσις ἐδημιουργήσατο. τοσούτων οὖν ὀργάνων πλῆθος οὐδαμῶς μετατιθέναι δυνάμενον, ἄνευ μεγίστης τοῦ ζώου βλάβης, ἔφθανεν ἅπαν τὸ τῇδε κατειληφέναι χωρίον, ὥστ' εὐλόγως οἱ τὴν κάτω γένυν ἀνοιγνύντες μύες, οὔτε τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ὀστῶν ἐξέφυσαν, ἀλλ' ὅθεν προείρηται, καὶ καθ' ὃ μάλιστα μεστὸν ἦν ὀργάνων πολλῶν τὸ χωρίον, ἐν τοῖς κατὰ τὰ παρίσθμια μέρεσιν οὐκ ἦν γυμνὸν σαρκῶν, ἑκάτερος αὐτῶν ἐλεπτύνθη τένων. παχύτεροι μὲν γὰρ ὄντες, οὐκ εἶχον δίοδον ὑπὸ στενοχωρίας. ἰσχνοὶ δ' εἴπερ, ὥσπερ καὶ νῦν εἰσι γενόμενοι μύες, ἔτ' ἦσαν, ἱκανῶς ἂν ὑπῆρχον ἀσθενεῖς, ὥστ' ἐπειδὴ καὶ δυσπαθεῖς ἐχρῆν αὐτοὺς γενέσθαι καὶ στενοὺς, εὐλόγως ἡ φύσις ἀπείληφε μὲν ἅπασαν αὐτῶν κατὰ τοῦτο τὴν σάρκα. μόνους δὲ καὶ ψιλοὺς προάγουσα τοὺς τένοντας, ὁπότε πρῶτον ἔξω τῆς στενοχωρίας κατέστησε, τηνικαῦτα ἤδη κατὰ βραχὺ περιτρέφουσα τὴν σάρκα, μῦς αὖθις αὐτοὺς ἀπειργάσατο. τρία μὲν δὴ ταῦτα γένη μυῶν, εἰς τὴν τοῦ στόματος κίνησιν ἡ φύσις ἐδημιουργήσατο, τῶν μὲν ἀνοιγνύντων αὐτὸ, τῶν δὲ κλειόντων, τῶν δὲ πολυειδῶς φερόντων, οὔτ' ἐν ταῖς θέσεσιν, οὔτ' ἐν ταῖς ἰδέαις, οὔτ' ἐν ταῖς ἐπικαίροις καταφύσεσι οὐδὲν παριδοῦσα. φαίνεται γὰρ ἕκαστος αὐτῶν, εἰς τοῦτο μάλιστα τὸ μέρος ἐμβάλλων τῆς γένυος, ἵν' ἔστιν εὐληπτοτάτη τε ἅμα καὶ πρὸς τὴν κίνησιν, ἧς ὁ μῦς ἕνεκα γέγονεν ἐπιτηδειοτάτη. τὴν δ' ἐν τοῖς μεγέθεσιν αὐτῶν διαφορὰν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν κινούντων νεύρων εἰ βούλοιο σκοπεῖσθαι, θαυμαστὴν κἀνταῦθα τὴν δικαιοσύνην εὑρήσεις τῆς φύσεως. εἴ γε δὴ τοὺς μὲν, οἷον ἐξηρτημένην τε, κρεμαμένην ἐξ αὐτῶν ὅλην τὴν κάτω γένυν, ἀνέχοντάς τε καὶ βαστάζοντας, εὔλογον εἶναι τῇ τάξει μεγίστους γενέσθαι, τοὺς δ' ἀντιτεταγμένους αὐτοῖς κάτωθεν ἐπέκεινα κινοῦντας, ἐφ' ἃ καὶ φύσει ῥέπει πᾶν βάρος, ἐλάττους πολλῷ. μέσους δ' εἶναι τὸ μέγεθος ἀμφοῖν τοὺς λοιποὺς, ὡς καὶ τὴν θέσιν μέσοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἄλλοι δὲ δύο μύες ἐκ τῶν ἔνδοθεν μερῶν τῆς κάτω γένυος, ἵν' ἐστὶν αὐτὴ κοιλοτάτη, τὴν θέσιν ἔχοντες, ἀνατεινόμενοι πρὸς τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστοῦν, ἐπίκουροι τοῖς κροταφίταις ἐδόθησαν, ἀνασπᾶν τε καὶ αὐτοὶ δυνάμενοι τὴν γένυν. ᾧ γὰρ λόγῳ πλέονες ἀρχαὶ τῶν κινούντων αὐτοὺς νεύρων ἐγένοντο, τούτῳ τῷ λόγῳ, καὶ ἡ παρὰ τῶν ἔνδοθεν ἐπικουρία μυῶν. ἡ δὲ τῶν νεύρων ἀρχὴ, πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ πρόσωπον μυσὶν, ἡ τρίτη συζυγία τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων ἐστὶ, καὶ μέν γε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς κατ' αὐτὸ μορίοις. ἐπί τε γὰρ τοὺς κροταφίτας, καὶ τοὺς μασητῆρας μῦς, καὶ τούτους δὴ τοὺς ἔνδον ἐν αὐτῷ τῷ στόματι, καὶ τοὺς ὀδόντας ἅπαντας, ἐπί τε τὰ χείλη καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ σύμπαν τὸ περὶ τὸ πρόσωπον δέρμα, τὰ προειρημένα νεῦρα νενέμηται,

† θέσιν

διατετραμμένων αὐτοῖς τῶν ὀστῶν, καὶ χώραν παρεχόντων, ὅπῃ περ ἂν ὁρμήσῃ φέρεσθαι τῶν ἀποβλαστημάτων ἕκαστον, φέρεται δὲ ἐπὶ τὸ δεόμενον ἀεὶ μόριον, ἢ αἰσθήσεως, ἢ κινήσεως, ὡς μήτ' ἐνδεῖν, μήτε περιττεύειν, μηδενὶ μηδὲ νεύρου μοῖραν, ἀλλ' ἴσον ἀεὶ τῷ τ' ὄγκῳ καὶ τῇ χρείᾳ τοῦ μέρους ἀκριβῶς ὑπάρχειν. ἐχρῆν δ' οἶμαι σκληρὸν οὕτως ὀστοῦν, εἴπερ μὴ κατὰ τέχνην, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἐγεγόνει, μάλιστα μὲν μηδὲ διατετρῆσθαι τὴν ἀρχὴν ὀπαῖς πολλαῖς καὶ πυκναῖς. εἰ δέ περ καὶ διετέτρητο, κατὰ δέ τινα τύχην εὑρίσκεσθαι τὸ τετρημένον οὐδενὸς ὀργάνου διεξιόντος οὕτω. καὶ μὲν γε καὶ τῶν μορίων τῶν τ' ἔνδον κατὰ τὸ σῶμα, καὶ τῶν ἐκτὸς κατὰ πρόσωπον, εἰς τίνα μὲν ἐχρῆν, μηδ' ὅλως ὀρέγεσθαι νεῦρα, τισὶ δ' οὐχ ἓν, ἀλλὰ πλείω διανέμεσθαι. τουτὶ μὲν γὰρ τύχης ἔργα. τὸ δὲ καὶ πᾶσιν ἐπιπέμπεσθαι, καὶ τηλικοῦτον ἕκαστον εἶναι τὸ μέγεθος, ἡλίκου δεῖται τὸ μόριον, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, εἰ σωφρονούντων ἐστὶν ἀνθρώπων εἰς τύχην δημιουργὸν ἀναφέρειν, ἢ τί ἂν ἔτι τὸ κατὰ πρόνοιαν εἴη καὶ τέχνην. πάντως γὰρ ἐναντίον τὸ κατὰ τύχην, ὥστε πρῶτον μὲν, ἢ ἔνδοθεν ἐχρῆν διὰ τοῦ στόματος, ἢ ἔξωθεν τῶν ὀστῶν τοῦ προσώπου φέρεσθαι τῶν νεύρων ἕκαστον. ἵνα δηλαδὴ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν σκληρῶν σιτίων, τὰ δ' ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐμπιπτόντων ἀδικοῖτο. δεύτερον δὲ τὰς ῥίζας τῶν ὀδόντων, τὰς μὲν ἔχειν νεῦρα, τὰς δὲ μὴ, καὶ τὰς μὲν τῶν γομφίων, ὅτι μεγάλοι σμικρὰ, τὰς δὲ τῶν ἄλλων ὀδόντων, ὅτι σμικροὶ μεγάλα. γενέσθαι δὲ δεῖ τι καὶ τῶν μασητήρων μυῶν μέρος ἄμοιρον νεύρου. τί γὰρ ἀναγκαῖον ἁπάσας αὐτῶν κινεῖσθαι τὰς ἶνας, καὶ τοῦ δέρματος, τὸ μέν τι ἔχειν ἐμφύσεις νεύρων, τὸ δὲ μή. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' οὐκ ἦν ἀναγκαῖον, ὅλον αἰσθητικὸν ἀπεργασθῆναι. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, δηλονότι τέχνης ἔργα καὶ σοφίας ὁρῶμεν, εἴπερ γε τύχης ἐστὶ τὰ ἐναντία, καὶ τὸ τῆς παροιμίας ἂν ἤδη γίγνοιτο, τὸ ἄνω ποταμῶν. εἰ τὰ μὲν ἄκοσμα καὶ ἄλογα, καὶ ἄδικα τέχνης ἔργα, τὰ δ' ἐναντία τύχης εἶναι νομιοῦμεν, ἐμοὶ μὲν οὐδὲ τῶν ὀνομάτων φροντὶς, ἀλλ' εἰ βούλει τύχην ὀνομάζειν τὸ διαπλάττον οὕτω, δικαίως ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, τοῦτ' αὐτὸ μόνον αἰσθανόμενός τε καὶ συγχωρῶν, ὅτι οὐ δικαίως ἐμπίπλασαι τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασι καινοτομίας. ἔξεστί σοι καὶ τὸν ἥλιον ὑπὲρ γῆς ὁρῶντι, τὴν τοιαύτην κατάστασιν ὀνομάζειν νύκτα, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἥλιον, μὴ φῶς, ἀλλ' εἰ βούλει σκότος. εἴη σοι μηδέ ποτε παύσασθαι τῆς τοιαύτης σοφίας, ὥσπερ γε μηδ' ἡμῖν τῆς ἡμετέρας ἀμαθίας, ἵν' ὅταν εὑρίσκωμεν ἅπαντα δικαίως ἔχοντα τῆς οἰκείας κατασκευῆς τὰ μόρια, τέχνην αὐτῶν ἀποφαινώμεθα, οὐ τύχην αἰτίαν, ὦ πρὸς τῶν θεῶν. ἐλεῆσαι γὰρ αὐτῶν ἐστι τὴν μανίαν. διατί τοῖς μὲν κατὰ πρόσωπον μορίοις ἅπασιν, ἀεὶ τῶν ὑπερκειμένων νεύρων ἀποβλαστήματα διατετραμμένων, ἐμφύεται τῶν ὀστῶν, τοῖς δ' ἀνοιγνῦσι τὸ στόμα τούτων τῶν νεύρων οὐδὲν ἀποπλανηθὲν ἐνέφυ, καί τοι πλησίον κειμένοις; ἀλλ' οὐδ' εἰς τοὺς κροταφίτας ἐκ τούτων ἀνῆλθεν, ὥσπερ οὐδ' ἐξ ἐκείνων εἰς τούτους τοὺς μῦς κατῆλθε. διατί δ' ὅλως ἐσχίσθη τὸ δέρμα πρὸς τὴν τοῦ στόματος γένεσιν; ἤδη γάρ μοι κἀπὶ τοῦτο μεταβῆναι καιρὸς, πῶς οὐ κατὰ τὸ νῶτον, ἢ τὴν κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος εὑρίσκεται διεσχισμένον; τύχης ταῦτ' ἔργα. πῶς δ' εἴπερ εἴη τὸ θερμὸν μὴ στεγόμενον, ἢ τὸ πνεῦμα; τοιαῦτα γὰρ ληροῦσιν, ἀνέρρηξε τὸ δέρμα τοῦ στόματος, ὃ καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦτ' ἔδρασεν, οὐδ' ἐνταῦθα διέρρηξεν οὐδ' ἀνέπνευσε ταύτῃ. καί τοι καὶ θερμῷ καὶ πνεύματι πρὸς τὸ μετέωρον ἡ φορά. πῶς δ' εἴπερ ἀτμοί τινες, ἀναπαλλόμεναί τε καὶ περιπλεκόμεναι τὰ σώματα ἡμῶν ἐδημιούργησαν, οὐ καὶ τὴν κεφαλὴν ἀνέρρηξαν μᾶλλον, ἢ ἄλλο τι τοῦ σώματος ὡς ἐνταυθοῖ γενέσθαι τὸ στόμα; πῶς δ' εἰ καὶ κατὰ τύχην ἀνερράγη τοὺς ὀδόντας εὐθὺς ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γλῶτταν ἔσχεν; ἢ πῶς οἱ πόροι τῆς ῥινὸς, εἰς ταὐτὸ συνετρήθησαν, οἱ κατὰ τὴν ὑπερῴαν, οἱ καθαίροντες τὸν ἐγκέφαλον; μήτ' ἄρ' ἀναγκαῖον οὐδ' ἐν τοῖς ἀναρρηγνυμένοις τοῦ σώματος μέρεσιν ὀδόντας ὑποφύεσθαι. καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν ἕδραν τε καὶ τὰ αἰδοῖα, καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν, οὐδὲν ἧττον ἔσχισται, ἀλλ' οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς ὀδούς ἐστιν, οὐδ' ὀστοῦν ὅλως, οὐδὲ μικρὸν ὑποκείμενον. βούλει καὶ ταῦτ' εὐτυχῶς ταῖς ἀτόμοις συμβῆσαι. διατί δύο καὶ τριάκοντα τοὺς πάντας ὀδόντας ἔχομεν, ἐφ' ἑνὸς στοίχου καθ' ἑκατέραν τὴν γένυν ἑκκαίδεκα τεταγμένους, ἐμπροσθεν μὲν, τοὺς τομεῖς ὀνομαζομένους, ὀξεῖς καὶ πλατεῖς, οἵους ἐνδακόντας ἀποτέμνειν. ἑξῆς δὲ τοὺς κυνόδοντας, πλατεῖς μὲν τὴν κάτω βάσιν, ὀξεῖς δὲ τὸ ἄνω πέρας, οἵους εἰ μὴ τέμνοιτό τι πρὸς ἐκείνων διὰ σκληρότητα, τοῦτ' αὐτοὺς θλᾶν δύνασθαι, καὶ τούτων ἑξῆς τοὺς γομφίους, οὓς δὴ καὶ μύλας ὀνομάζουσι, τραχεῖς καὶ πλατεῖς, καὶ σκληροὺς, καὶ μεγάλους, οἵους τὰ τμηθέντα πρὸς τῶν τομέων, ἢ θλασθέντα πρὸς τῶν κυνοδόντων αὐτοὺς λειοῦν ἀκριβῶς, ὧν εἴπερ ἓν ὑπαλλάξαις ὁτιοῦν, τῷ λόγῳ τὴν χρείαν εὐθὺς ὄψει διεφθαρμένην. οὔτε γὰρ ἀκριβῶς λεῖοι γεννηθέντες ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ σφέτερον ἔργον ὑπῆρχον ἄν. ὑπὸ γὰρ τῶν ἀνωμάλων τε καὶ τραχέων, ἄμεινον λεαίνεται πάντα, δι' αὐτό γέ τοι τοῦτο, καὶ τὰς μύλας, ἐφ' ὧν ἀλοῦσι τὸν σῖτον. ὅταν μὲν τῷ χρόνῳ καταστριβῶσι καὶ λεῖαι γένωνται, αὖθις ἐκκόπτουσι καὶ τραχύνουσιν, οὔτ' εἰ τραχεῖς μὲν ἦσαν μὴ σκληροὶ δὲ, τί πλέον ἂν ἦν αὐτῶν φθανόντων κατατρίβεσθαι πρότερον, ἢ λεαίνειν τὰ σιτία. καὶ μὴν εἰ τραχεῖς, καὶ σκληροὶ γενόμενοι, μὴ πλατεῖς ἦσαν, οὐδ' ἂν οὕτως ἦν τι πλέον. εἴ γε δὴ χρὴ τὰ λεανθησόμενα ἐπὶ πλατείας ἐστηρίχθαι βάσεως, ὥσπερ γοῦν τῶν τομέων τε, καὶ κυνοδόντων, οὐδὲν οἷόν τε λεαίνεσθαι διὰ στενότητα. τί δ' εἰ ταῦτα μὲν εἶχον, μικροὶ δ' ἦσαν, ἆρ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ καὶ τῶν ἄλλων ἡ χρεία συνδιεφθείρετο, παμπόλλου χρόνου δεομένων ἡμῶν εἰς τὴν λέασιν τῶν σιτίων. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν τομέων, καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς ὀξέων. ὥσπερ οὖν τῷ λόγῳ διαφθειρομένην εὑρήσεις τὴν χρείαν, ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ὑπαλλαγέντος. ἀλλ' ἔστω καὶ ταῦτα σύμπαντα σοφῶς, οὕτω κατά τινα τύχην ἀγαθὴν γεγονέναι, τὴν θέσιν μόνην ὑπαλλάξας αὐτῶν, θεάσαι τὸ γινόμενον. ἐπινόησον γάρ μοι, τοὺς μὲν γομφίους ἔξωθεν, ἔνδοθεν δὲ τοὺς τομέας τε καὶ τοὺς ὀξεῖς κεῖσθαι, καὶ σκέψαι, τίς μὲν ἂν ἔτι χρεία τούτων ἦν τῶν ὀδόντων, τίς δ' ἂν τῶν πλατέων. ἆρ' οὐ συνεχεῖτο πάντα τἆλλα, καί τοι κάλλιστα ταῖς προμηθεστάταις ἀτόμοις προεγνωσμένα, περὶ τὴν διάταξιν αὐτῶν σφαλείσαις μόνην; ἀλλ' εἰ μὲν χορόν τις ἔστησεν ἐν κόσμῳ δυοῖν καὶ τριάκοντα χορευτῶν, ἐπῄνει τ' ἂν ὡς τεχνικός. ἐπεὶ δ' ὀδόντων χορὸν οὕτω καλῶς διεκόσμησεν ἡ φύσις, οὐκ ἄρα καὶ ταύτην ἐπαινεσόμεθα; εἰ βούλει καὶ τοῦτο τῇ τύχῃ τῶν ἀτόμων ἀναφέρωμεν, ὡς μὴ μόνον τοὺς μὲν ὀξεῖς τῶν ὀδόντων, τοὺς δ' ἀμβλεῖς ἐργάσασθαι, καὶ τοὺς μὲν λείους, τοὺς δὲ τραχεῖς, καὶ τοὺς μὲν μικροὺς, τοὺς δὲ μεγάλους. ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς θέσεως αὐτῶν

οὕτως

οὕτως εὐτυχῶς ἀλλ' οὐ τέχνης ὑπολάβωμεν γεγονέναι, συγχωρείσθω καὶ τοῦτο. τί καὶ περὶ τῶν ῥιζῶν ἐροῦμεν; ὅτι τοῖς μὲν μικροῖς μία, δύο δὲ τοῖς μείζοσι, καὶ τρεῖς καὶ τέτταρες, τοῖς μεγίστοις εἰσί. πάλιν γὰρ ἐνταῦθα θαυμαστῶς ἔκ τινος τύχης, ἔργον τεχνικὸν ἡ τῶν ἀτόμων διεπράξατο σύνοδος, ὥσπερ εἰ καὶ δικαιότατός τις αὐταῖς ἐπεστάτει δημιουργός. τὸ δὲ καὶ τῶν μυλῶν, τὰς μέσας μὲν μεγίστας γενέσθαι, τὰς δ' ἑκατέρωθεν αὐτῶν ἐλάττους, πῶς οὐ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν τῶν ἀτόμων; οὐ γὰρ ἐχρῆν οἶμαι τὴν ἔνδον τοῦ στόματος εὐρυχωρίαν στενοτέραν οὖσαν, ὥσπερ οὖν καὶ τὴν πρόσω, τοῖς μέσοις τοῖς κατὰ τὰς γνάθους πλατυτάτοις οὖσιν, ὁμοίως μεγάλους ἔχειν τοὺς ὀδόντας. ἀδύνατον γὰρ ἦν καὶ τοῦτο, τοῖς μὲν στενοῖς τοῦ στόματος μέρεσι μεγάλους ἐνθεῖναι τοὺς ὀδόντας, τοῖς δ' εὐρέσι μικρούς, ἀλλὰ καὶ πλατυτέρας εἶναι δεομένης κατὰ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης, ὡς καὶ τοῦτο δή μοι δέδεικται. μεγάλους δ' ἐνταῦθα παρακεῖσθαι τοὺς ὀδόντας οὐκ ἦν ἄμεινον. ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ὀστῶν τῆς γένυος, ἑκατέρας ἀποφύσεις ποιήσασθαι λεπτάς, ἃς ὀνομάζουσι φατνία, διὰ τὴν πρὸς τὰς φάτνας ταύτας ἐμφέρειαν, αἷς χρῆται τὰ βοσκήματα, πῶς οὐ θαυμαστῆς τύχης καὶ αὐτό; καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν ὀδόντων αὗται περιπεφύκασι, καὶ σφίγγουσι, καὶ κατέχουσιν ἀκριβῶς αὐτούς, ὡς μὴ διασείεσθαι ῥᾳδίως. τὸ δὲ καὶ ταῖς ῥίζαις αὐτῶν ἐπιτηδείους χώρας ἐργάσασθαι, μεγάλαις μὲν μεγάλας, μικρὰς δὲ ταῖς μικραῖς, ἐμοὶ μὲν καὶ τοῦτο θαυμαστῆς τινος ἔργον φαίνεται δικαιοσύνης. οὐδεὶς γοῦν ἄνθρωπος τεχνίτης, οὔτε τῶν τὰ ξύλα πρὸς ἄλληλα γόμφοις συναρμοττόντων, οὔτε τῶν λίθους ἐργαζομένων οὕτως ἀκριβῶς ἴσας ἐποιήσατο ταῖς ἐξοχαῖς τῶν γεγομφωμένων τὰς ὑποδεχομένας κοιλότητας, ὡς ταῖς ῥίζαις τῶν ὀδόντων ἡ εὐτυχεστάτη τῶν ἀτόμων κίνησις παρεσκεύασεν. ᾔδει γὰρ οἶμαι, καίτοι νοῦν οὐκ ἔχουσα, τὰς μὲν εὐρυτέρας κοιλότητας, χαλαρὰν ἀποδείξειν τῶν ὀστῶν τὴν ἁρμονίαν, τὰς δὲ στενοτέρας, οὐκ ἐάσειν ἄχρι πέρατα ἐξικέσθαι τὰς ῥίζας τῶν ὀδόντων, ἀλλὰ καὶ τὸ δῆσαι συνδέσμοις ἰσχυροῖς αὐτοὺς πρὸς τὰ φατνία, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ῥίζας, ἵναπερ καὶ τὰ νεῦρα καταφύεται, πῶς οὐ καὶ τοῦτ' ἄν τις θαυμάζοι; καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ τύχης ἐστίν, ἀλλὰ μὴ τέχνης ἔργον. ὃ δὲ δὴ πάντων μάλιστ' ἄν τις θαυμάσειε, κἂν συγχωρήσας ἁπάσαις ταῖς ἐπικουρείοις ἀτόμοις, καὶ τοῖς ἀσκληπιαδείοις ὄγκοις τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην εὐτυχίαν, τοῦτ' οὐκ ἂν ἔτι συγχωρήσειεν, ἀλλ' ἐπιστήσειέ τε καί τινος ἐπιστάτου δικαίου, μᾶλλον ἢ κινήσεως εὐτυχοῦς ἔργον εἶναι φήσει τὴν τῶν ὀδόντων ἰσότητα. τὸ γὰρ ἴσους ἀκριβῶς γενέσθαι τοὺς κάτω τοῖς ἄνω, καίτοι γ' οὐχ οὕτως ὑπαρχουσῶν τῶν γενύων ἑκατέρων, ἄκρας ἐστὶ δικαιοσύνης ἐπίδειγμα. τὸ δὲ καὶ τοὺς δεξιοὺς τοῖς ἀριστεροῖς ἴσους, τὸ δὲ καὶ τὰ φατνία, τοῖς φατνίοις, τὸ δὲ καὶ τὰς ῥίζας, ταῖς ῥίζαις, καὶ τὰ νεῦρα δὲ τοῖς νεύροις, καὶ τοὺς συνδέσμους τοῖς συνδέσμοις, καὶ τὰς ἀρτηρίας, ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ τὰς φλέβας, ταῖς φλεψὶν ἴσας ἀποτελεσθῆναι, πῶς ἂν ἔτι πεισθείην τύχης οὐ τέχνης ἔργον εἶναι; τὸ δὲ καὶ τὸ πλῆθος, ἴσον ἑκατέρων, ἔκ τε τῶν δεξιῶν εἶναι, καὶ τῶν ἀριστερῶν ἑκατέρας τῆς γένυος, ἆρ' οὐ καὶ αὐτὸ δικαιοσύνης τινὸς ἐπίδειγμα; δεδόσθω δ' ὅμως καὶ ταῦτα ταῖς εὐτυχεστάταις ἀτόμοις, ἃς ἀλόγως μὲν ἐκεῖνοι κινεῖσθαι φασί, κινδυνεύουσι δὲ μᾶλλον Ἐπικούρου τε καὶ Ἀσκληπιάδου λελογισμένως πάντα διαπράττεσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοῦτ' αὐτῶν θαυμαστὸν μὴ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις, ἔσωθεν μὲν τοὺς γομφίους, ἔξωθεν δὲ ποιῆσαι τοὺς τομέας. ἐν μὲν γὰρ γένει ζώων ἐνδεχόμενον, ἦν αὐτὰς εὐτυχῶς κινηθῆναι. τὸ δ' ἐν ἅπασιν ὁμοίως ἤδη τοῦτο φρονίμως τε καὶ λελογισμένως ἐστί, τὸ δὲ καὶ τοῖς ἀλκίμοις ζώοις, πολλοὺς παρασκευάσαι τοὺς ὀξεῖς τε ἅμα καὶ ἰσχυροὺς ὀδόντας. ἐγὼ μὲν οὐδὲ τοῦτ' ἔχω συμβαλεῖν, ὅπως ἐστὶν ἀλόγου κινήσεως ἔργον. εἰ γοῦν εἶδές ποτε προβάτου καὶ λέοντος ὀδόντας, ἔγνως οἶμαι τὴν ἀνομοιότητα. τὸ δὲ καὶ ταῖς μὲν αἰξὶν ὁμοίους τοῖς προβάτοις, ταῖς δὲ παρδάλεσι καὶ τοῖς κυσὶ κατὰ τοὺς τῶν λεόντων γενέσθαι, πῶς οὐ θαῦμα; τὸ δὲ καὶ τοὺς ὄνυχας αὐτοῖς ὁμοίους εἶναι, τοῖς μὲν ἀλκίμοις ὀξεῖς καὶ ἰσχυρούς, ὥσπερ ξίφη τινὰ σύμφυτα, μηδενὶ δὲ τῶν δειλῶν τοιούτους γενέσθαι, μεῖζον ἔτι θαῦμα. τὰ μὲν γὰρ παρακείμενα, καὶ γειτνιῶντα μόρια, δικαίως διαπλάσαι τῇ θαυμαστῇ τῶν ἀτόμων εὐτυχίᾳ, τάχ' ἄν τις ἀναθείη. τὸ δὲ μηδενὶ γενέσθαι ζώῳ ῥωμαλέους μὲν ὄνυχας, ὀδόντας δὲ ἀσθενεῖς, ἀκριβῶς ἐστι μεμνημένου δημιουργοῦ τῆς χρείας ἑκάστου τῶν μορίων. τὸ δὲ τοῖς μὲν εἰς δακτύλους ἐσχισμένα τὰ κῶλα κεκτημένοις ζώοις, βραχυτέρους ἐργάσασθαι τοὺς τραχήλους, ὡς προσφέρεσθαί πως δι' αὐτῶν τὴν τροφὴν δύνασθαι τῷ στόματι. τοῖς δ' ὁπλὰς ἢ χηλὰς ἔχουσι, μακροτέρους † εἶναι ἐπικύπτοντα νέμοιντο, καὶ αὐτὸ μεμνημένου † ἵνα τινός ἐστι δημιουργοῦ τῆς χρείας τῶν μορίων. τὸ δὲ τὰς μὲν γεράνους, καὶ τοὺς πελαργούς, ἐπειδὴ τὰ κῶλα μακρότερα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ῥάμφος μέγα, καὶ τράχηλον ἔχειν μακρότερον. ἰχθύσι δὲ μηδ' ὅλως ἔχειν τράχηλον, μηδὲ κῶλα, πῶς οὐ θαῦμα; τί γὰρ δὴ καὶ ἔδει τοῖς ἰχθύσι τραχήλου καὶ ποδῶν, μήτε βαδίζειν δεομένοις, μηδὲ φωνεῖν; τὸ δὲ τοσούτου γένους ἰχθύων ὄντος, μηδὲ καθ' ἓν αὐτῶν ἐπιλαθομένας τὰς ἀτόμους, ἐργάσασθαί τινι πόδας ἢ τράχηλον, ἀκριβῶς μνήμης ἔργον. ἐπὶ μὲν γὰρ ἀνθρώπου μόνου, ἢ ἑνός τινος γένους ζώων, ἡ τῶν ἀτόμων εὐτυχὴς κίνησις, ἴσως ἂν πιστευθείη, τὸ δ' ἐν ἅπασιν ὁμοίως εὐτυχεῖν αὐτοῖς ἄπιστον, εἰ μὴ καὶ νοῦν ἔχοιεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ζώων, εἴη ποτὲ καὶ αὖθις ἡμῖν διελθεῖν. ὁ δ' ἄνθρωπος, ἐπὶ τοῦτον γὰρ ἰέναι χρὴ πάλιν, ἕνα καθ' ἑκάτερον μέρος ἔφυσε κυνόδοντα, καίτοι τῶν λεόντων καὶ λύκων, καὶ κυνῶν πολλοὺς ἑκατέρωθεν ἐχόντων. ἀλλὰ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν ἠπίστατο σαφῶς ἡ φύσις, ἥμερον καὶ πολιτικὸν ζῷον, διαπλάττουσα τὴν ἀλκήν, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ σώματος ῥώμης, ἀλλ' ἐκ τῆς σοφίας ἕξον. ὡς δ' οὖν ἀναγκαῖον ἦν, εἰς τὸ θλᾶσαί τι τῶν σκληροτέρων αὐτάρκως, αὐτὸ τοῦτο παρὰ τοῖν δυοῖν ἔμελλε γενήσεσθαι, ὥστ' εὐλόγως διπλασίους τὸν ἀριθμὸν ἐποίησε τοὺς τομέας, ὅτι καὶ ἡ χρεία πλείων αὐτῶν, καὶ τούτων ἔτι πλείους τοὺς γομφίους, ὅτι πλείους τούτων. οὐ κεχώρισται δ' ἀριθμὸς τῶν τοιούτων ὀδόντων, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐπιμηκεστέρας ἔχουσι τὰς γένυας, ἑκατέρωθεν πέντε γεγόνασι. τοῖς δὲ μικροτέρας, τέτταρες, τοῖς πλείστοις μὲν πέντε, καὶ οὐδέπω ποτὲ τέτταρες μὲν ἐκ τῶν ἀριστερῶν, πέντε δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, ἢ ἔμπαλιν ἐκ μὲν τῶν ἀριστερῶν πέντε, τέτταρες δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, ἢ κάτωθεν μὲν τέτταρες, ἄνωθεν δὲ πέντε, καίτοι γε ἐχρῆν, κἂν ἅπαξ ποτὲ τὰς ἀτόμους ἐπιλαθέσθαι τῆς κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἰσότητος. ἀλλ' ἐγὼ καίτοι μυρία χαριζόμενος αὐταῖς, ἀλλὰ τά γε τῆς μνήμης ἔργα πῶς ἂν δυναίμην χαρίζεσθαι; φρένας γὰρ αὐταῖς καὶ νοῦν, ἃς οὐδ' οἱ πα

τέρων αὐτῶν τολμῶσι χαρίζεσθαι; πῶς δ' ἐν τοιούτῳ πράγματι μνήμη τις ἰσότητος, ἢ ἀναλογίας ἐδείκνυτο; πῶς δ' ἂν ἄνθρωπος μικρὸν εἶχε τὸ στόμα, λέοντες δὲ καὶ λύκοι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ καρχαρόδοντα προσαγορευόμενα, μέχρι πλείστου διεσχισμένον; εἰ μὴ κἀνταῦθα τῆς χρείας τῶν μορίων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐμέμνητο. κατὰ γὰρ τοὺς ὄνυχάς τε καὶ τῶν ὀδόντων τὴν ῥώμην, εὔλογον ἦν εἶναι καὶ τὸ τοῦ στόματος μέγεθος. τί γὰρ ὄφελος ἐκείνων σὺν μικρῷ στόματι; τί δ' ἀνθρώπου πλέον, εἰ πολλοὺς μὲν εἶχε τοὺς γομφίους, ἀνέρρωγος δ' ἄχρι πλείστου τὸ στόμα; τὰ γὰρ περὶ τῶν μασητήρων μυῶν, οὐ πρὸ πολλοῦ λελεγμένα, διδάσκειν ἱκανά, πηλίκον εἰς ἀκρίβειαν λειώσεως, τὸ πρὸς τῇ τοῦ στόματος σχίσει μέρος αὐτὸ συντελεῖ. τοῦτ' οὖν, εἰ μὲν ἐπὶ πλέον ἔρρηκτο τοῖς ἀνθρώποις ὥσπερ καὶ τοῖς λύκοις, οὔτ' ἂν ἐλέαινον ἀκριβῶς τὰ σιτία. πλέον τ' ἂν οὐδὲν ἦν αὐτοῖς εἰς ἀλκὴν ἐκ τοῦ μεγέθους, οὐκ ἔχουσί γε τοὺς ἑξῆς ὀδόντας πολλούς. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐκείνοις τοῖς ζώοις εἰς ὀλίγιστον συνῆκτο, καθάπερ καὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἀπώλετ' ἂν αὐτῶν ἡ τῶν ὀξέων ἐνέργεια. καθόλου τοίνυν ἐπὶ πάντων τῶν ζώων ἐξετάζων εὑρήσεις, οἷς μὲν ἐν τῷ δάκνειν ἡ ἀλκή, τούτοις τὸ στόμα μέγιστον, καὶ μεστὸν τῶν τοιούτων ὀδόντων. οἷς δ' ἐν τῷ μασᾶσθαι τὰ σιτία, καὶ ἀκριβῶς λειοῦν ἡ χρεία τῶν ὀδόντων, εἰς ὀλίγον μὲν αὐτοῖς συνῆκται τὸ στόμα. πολλοὺς δ' ἐντὸς αὐτοῦ γομφίους ἔχει, καὶ τοὺς ὀξεῖς, ἢ οὐδ' ὅλον, ἢ καθ' ἑκάτερον μέρος τῆς γένυος ἕνα, ὃν δὴ τρόπον ἀνάλογον ἀλλήλοις κατεσκεύασται πάντα μόρια, τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς καὶ οἱ ὄνυχες. ἐπὶ μὲν τῶν ἡμέρων ἢ δειλῶν ζώων, πλατεῖς καὶ μαλακοί, καὶ ἀμβλεῖς, ἐπὶ δὲ τῶν ἀγρίων ἢ ἀλκίμων, ὀξεῖς καὶ μεγάλοι, καὶ ἰσχυροί, καὶ περιφερεῖς. ἔδει γὰρ καὶ τοῦτ' οἶμαι μὴ παροφθῆναι ταῖς ἀτόμοις, ἀλλὰ καὶ τέμνειν, καὶ κατέχειν ἐπιτηδείους ἀπεργάσασθαι τοῖς ἀλκίμοις ζώοις τοὺς ὄνυχας, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ τῆς γλώττης ὄγκος ἀκριβῶς ἁρμόττων τῷ στόματι. ταύτῃ μὲν γὰρ ἐξικνεῖται ῥᾳδίως, ὅπερ ἔλαττον εἴπερ ἦν, οὐκ ἂν εἶχεν. οὐδαμοῦ δ' ὑπὸ στενοχωρίας ἐμποδίζεται ῥᾷστα, καὶ τοῦτ' οἶμαι παθοῦσα μεγέθους ἀμετρίᾳ. τὸ δ' εἰς πᾶν μέρος αὐτὴν ἑτοίμως κινεῖσθαι, πῶς οὐ θαυμαστόν; τὸ δὲ καὶ κατὰ τὴν τοῦ ζώου προαίρεσιν, οὐκ ἀβουλήτως, ὥσπερ αἱ ἀρτηρίαι, πῶς οὐ καὶ τοῦτο θαυμαστόν; εἰ γὰρ ἂν μὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν ὁρμὴν αἱ κινήσεις αὐτῆς ἐγίγνοντο, πῶς ἂν ἡμέτερον ἦν ἔργον τὸ μασᾶσθαι; πῶς δ' αὖ τὸ καταπίνειν, ἢ τὸ διαλέγεσθαι; τὸ δ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὁρμὴν τοῦ ζώου ταύτην ἄμεινον γίνεσθαι, διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὑπὸ μυῶν κινεῖσθαι, πῶς ἂν καὶ αὐτὸ δικαίως ἐπαινοῖτο; τὸ δ' ἐπειδὴ πρός τε τὸν οὐρανίσκον ἐχρῆν αὐτὴν ἀναφέρεσθαι, καὶ εἰς τὰ πλάγια περιάγεσθαι, διὰ τοῦτο πολλοὺς ἔχει μῦς ἄλλον ἄλλην κίνησιν ἐκπορίζοντα, πῶς οὐ θαυμαστόν; εἰ γὰρ δὴ διφυής ἐστιν, ὥσπερ καὶ τἆλλα σύμπαντα τῶν αἰσθήσεων ὄργανα. λέλεκται γὰρ ἤδη περὶ τούτων, δεόντως δ' ἐξ ἑκατέρου μέρους αὐτῆς, ἴσοι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθός εἰσιν. οὕτως γὰρ καὶ δύο ἀρτηρίας ἔχειν, εἰς αὐτὴν ἐμφυομένας ἑκατέρωθεν μίαν, καὶ δύο ὡσαύτως φλέβας, καὶ διττὰ ζεύγη νεύρων, ἕτερον μὲν μαλακόν, ἕτερον δὲ σκληρόν, τὸ μὲν εἰς τὸν ἐκτὸς αὐτῆς χιτῶνα διανεμόμενον, τὸ δ' εἰς τοὺς μῦς διασπειρόμενον. ὅτι τῷ μὲν αἰσθάνεσθαι τῶν χυμῶν ἐχρῆν αὐτήν, τῷ δὲ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν, ὥς που καὶ πρόσθεν ἡμῖν εἴρηται, τὰς ἐξ ἐγκεφάλου τῶν νεύρων ἀποφύσεις ἐξηγουμένοις. τισὶ μὲν γε τῶν ζώων, ὥσπερ καὶ τοῖς ὄφεσιν ἔσχισται καὶ ἡ γλῶττα. τοῖς δ' ἀνθρώποις, οὐ γὰρ ἦν ἄμεινον, οὔτ' εἰς τὴν ἐδωδήν, οὔτ' εἰς τὴν διάλεκτον ἐσχισμένην εἶναι τὴν γλῶτταν, εὐλόγως ἡνώθη τε καὶ συνῆλθεν εἰς ταὐτὸν αὐτῆς τὰ μόρια. σαφῶς μὲν ἐστι καὶ τούτοις διπλῆ, μήτ' ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ διερχομένου τινὸς μυός, ἢ φλεβός, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεύρου, μήτ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ δεξιά. τὸ δ' ἰσχυρὰν μὲν αὐτήν, καὶ μεγάλην γενέσθαι, κατὰ τὴν βάσιν ἕδρας ἕνεκα, λεπτὴν δὲ κατὰ τὸ πέρας ὅπως κινοῖτο ταχέως, ἐμοὶ μὲν καὶ ταῦτα προνοίας οὐ τυχούσης εἶναι φαίνεται. τὸ δ' ἐπειδὴ τῶν μυῶν, τοὺς μὲν, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανίσκον ἀναφέρειν αὐτὴν ἐχρῆν, τοὺς δὲ κάτω καταφέρειν, τοὺς δ' εἰς τὰ πλάγια περιάγειν, διὰ τοῦτο τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, τοὺς δ' ἐκ τῶν κάτω, τοὺς δ' ἐκ τῶν πλαγίων εἰς αὐτὴν καταφύεσθαι, πῶς οὐ καὶ αὐτὸ θαυμαστῆς προμηθείας ἔργον; ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, ἕκαστον μὲν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἀναφέρειν τὸ μόριον, ὥστ' ἔμελλον ἐξ ἀνάγκης, οἱ μὲν ἄνωθεν ἐμφυόμενοι μύες, ἄνω κινήσειν αὐτήν, οἱ δὲ κάτωθεν ἀρχόμενοι, κάτω καὶ οὗτοι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ οἱ πλάγιοι τὰς ἐφ' ἑκάτερα κινήσεις ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ καταξηραινομένη, δυσκίνητος γίνεται, καὶ δηλοῦται δὴ τοῦτ' ἐπὶ τῶν ὑπερδιψησάντων, καὶ τῶν ἐν καυσώδεσι πυρετοῖς ἅπασαν ἐκφρυγομένων τοῦ σώματος τὴν ἰκμάδα, καὶ τούτου θαυμαστῶς ἡ φύσις προὐνοήσατο, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως αὐτὴν ἁλίσκεσθαι τοιούτῳ παθήματι. λέλεκται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν ἐπὶ τοῦ λάρυγγος, ὡς διὰ ταύτην αὐτῶν τὴν χρείαν, τούτοις σπόγγοις ἐοικότας ἀδένας ἕνα παρέθηκεν ἑκατέρωθεν. καὶ κατὰ τὴν γλῶτταν δ' ἐστὶ ταὐτὸν τοῦτο, καὶ ἀπ' αὐτῶν γε πόροι διὰ τῶν ἐν τοῖς πλαγίοις καὶ κάτω μέρεσιν αὐτῶν ἐξερεύγονται φλεγματῶδες ὑγρόν, ἐπιτέγγοντες τήν τε γλῶτταν αὐτήν, καὶ τὰ κάτω, καὶ τὰ πλάγια, καὶ τὰ ἐν κύκλῳ πάντα τοῦ στόματος. τὰ μὲν γὰρ ἄνω, τοὺς ἐξ ἐγκεφάλου καθήκοντας ἔχει πόρους, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, ὥστε πληρέστατα καὶ τελειότατα τῇ φύσει παρεσκεύασται τὰ κατὰ τὴν γλῶτταν σύμπαντα. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ κάτωθεν αὐτῆς δεσμός, οὐ σμικρὰν ἐνδείκνυται τὴν πρόνοιαν ἑκάστου τῶν μυῶν, ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἀνασπᾶσθαι φύσιν ἔχοντος, ἀναγκαῖον ἦν δήπου τὴν γλῶτταν ὑπὸ μυῶν ἑλκομένην τῶν ἐμφυομένων αὐτῇ κατὰ τὴν ῥίζαν, εἰς ἑαυτήν τε συνάγεσθαι, καὶ οἷον σφαιροῦσθαι πρὸς αὐτὰ τεινομένην, ὥστ' οὐκ ἂν ὁμοίως ἐξικνεῖτο πρός τε τοὺς ἔμπροσθεν ὀδόντας, καὶ τὰ χείλη, πρὸς τὸ μήθ' ἕδραν

† ἔχειν

† ἥκειν ἀσφαλῆ πανταχόθεν ἀπολελυμένη. εἰς ταῦτ' οὖν ἅπαντα θαυμαστὴν τηλικοῦτον ἡ φύσις παρεσκεύασε τὸν δεσμόν, ἡλίκος μάλιστα ἐπιτήδειος ἔμελλεν ἔσεσθαι. οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς γε οὐδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ θαυμαστῆς τινος ἐγένετο συμμετρίας. εἴτε γὰρ ἐπὶ πλέον ἐξικνεῖτο τῆς γλώττης, εἴτ' ἐσώτερον τοῦ δέοντος ἐπαύσατο, χείρων μὲν ἂν οὕτω γε, καὶ περὶ τὴν τῆς φωνῆς ἐγένετο διάρθρωσιν, οὐδὲν ἧττον δ' ἂν καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ μασᾶσθαι κίνησιν ἐνεποδίζετο. συμφέρει γὰρ εἰς ἄμφω ταῦτα, τήν τε βάσιν αὐτῆς ἑδραίαν εἶναι, καὶ τὸ πέρας εὐκόλως ἐξικνεῖσθαι πάντη. καὶ μὴν εἰ μὲν ἐπ' ὀλίγον ὁ δεσμὸς οὗτος προὔβαινεν, ἧττον μὲν ἄν, ἢ εἰ μηδ' ὅλως ἐγεγόνει. παραπλησίως δ' ἂν οὕτως ἐλυμαίνετο τῇ γλώττῃ, μέχρι πλείστου δ' ἐξικνούμενος, οὐκ ἂν οὔτε πρὸς τὸν οὐρανίσκον

οὔτε

οὔτε πρὸς τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας, οὔτε πρὸς ἄλλα μόρια τοῦ στόματος ἐπέτρεπεν ἐκτείνεσθαι. οὕτως οὖν ἀκριβής ἐστιν ἡ συμμετρία τῆς θέσεως, ὡς εἴτε προσθείης, εἴτε ἀφέλοις βραχὺ, βλαπτέσθαι τοῦ παντὸς ὀργάνου τὴν ἐνέργειαν. καὶ μάλιστα θαυμάζειν τὴν φύσιν ἐστὶν ἐν τοῖς οὕτω παραμικροῖς, εἰ μὲν κατορθοῖ. σπάνιον δὲ τὸ σφάλμα, καί τοι γε ὅσον, ἐπί τε τοῖς σπέρουσιν ἡμᾶς, καὶ ταῖς κυούσαις, οὐ τὸ σφάλμα σπανίζειν εὑρεῖν, ἀλλὰ τὸ κατόρθωμα γίγνεσθαι. μεθύοντες γὰρ μεθυούσαις συνέρχονται, καὶ οὐδ' ὅπου γῆς εἰσιν εἰδότες, ὑπὸ πλησμονῆς ἑτέραις οὕτω διακειμέναις, ὥστε ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς σποράς εὐθὺς οὕτω πλημμελής. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα τῆς κυούσης ἁμαρτήματα, περί τε τὰς τῶν συμμέτρων γυμνασίων ῥαθυμίας, καὶ σιτίων πλησμονὰς, καὶ θυμοὺς, καὶ μέθας, καὶ λουτρὰ, καὶ ἀφροδισίων ἀκαίρων χρήσεις, ἃς οὐδ' εἰπεῖν δυνατόν, ἀλλ' ὅμως καί τοι πρὸς τοσαύτας ὕβρεις ἡ φύσις ἀντέχει, καὶ κατορθοῖ τὰ πολλὰ, καὶ μὴν οὔτε πυρὸς, οὔτε κριθὰς, οὔτ' ἀμπέλους, οὔτ' ἐλαίας, οὕτω φυτεύουσί τε καὶ σπείρουσιν οἱ γεωργοὶ, ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ὅπως ἐχούσῃ τῇ γῇ πιστεύουσι τὰ σπέρματα, πολλὴν πρόνοιαν πεποίηνται. μετὰ ταῦτα δὲ ὅπως μήθ' ὑπὸ περιττῆς ὑγρότητος κατακλυζόμενα σαπείη, μήτ' αὐχμοῖς αὐανθείη, μήτ' ἀποσβεσθείη διὰ κρύος, ἀπαρέργως πεφροντίκασιν. ἄνθρωπον δ' οὐδεὶς οὕτως ἐπιμελῶς, οὔτ' ἔσπειρεν, οὔτ' ἀνεθρέψατο κυηθέντα, ἀλλ' ὥσπερ τἄλλα πάντα κατὰ τὸν βίον ὀλιγωροῦσιν αὐτῶν ἁπάντων. οἱ μὲν ἀπλήστοις καὶ λαιμάργοις ἡδοναῖς νενικημένοι, τινὲς δὲ χρήμασιν, ἢ δυνάμεσιν, ἢ ἀρχαῖς σχολάζοντες, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ αὐτῆς τῆς πρώτης γενέσεως ἠμελήκασιν. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἤδη καταλίπωμεν, αὖθις δὲ τὰ συνεχῆ μεταβῶμεν. ὅσα μὲν οὖν ἡ φύσις ἐμηχανήσατο, περί τε τὴν ἐπιγλωττίδα καὶ τὸν λάρυγγα, καὶ ὅλως τὸ καταπίνειν τε καὶ φωνεῖν, ἔμπροσθεν εἴρηται πάντα. καὶ εἴ τις ἀναμνησθείη κἀκείνων, θαυμάσειν αὐτὸν οἶμαι τὴν ὁμολογίαν τῆς χρείας τῶν μορίων, καὶ πεισθήσεσθαι σαφῶς, ὅτι μὴ θερμασία τις ἢ πνεῦμα κινούμενον, ὡς ἔτυχεν ἀνέρρηξε τὸ στόμα. πάντως γὰρ ἄν που, καὶ ἐν ὁτιοῦν τῶν ἔνδον αὐτοῦ μορίων, ἢ ἐλλιπῶς ἔχον, ἢ περιττῶς, ἢ πάντως ἀργὰς ἂν χρείας εὑρεθείη, ἀλλ' ἅπαντα πρὸς ἐδωδὴν καὶ τὴν κατάποσιν, καὶ τὴν φωνὴν, καὶ τὴν ἀναπνοὴν εὑρίσκεσθαι παρεσκευασμένα, καὶ μηδὲν ἀργὸν, ἢ ἐλλιπὲς, ἢ βέλτιον ἑτέρως ἔχειν δυνάμενον, ἱκανὸν οἶμαι γνώρισμα τοῦ τεχνικῶς, αὐτό τε τὸ στόμα, καὶ τὰ κατ' αὐτὸ πάντα κατασκευάσθαι. καὶ γὰρ οὖν, καὶ περὶ τοῦ πάντα ὑπαλείφοντα αὐτὰ χιτῶνος, εἴρηται πρόσθεν, ὡς τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων τῶν μαλακῶν, οὐ σμικρὰν δέχεται μοῖραν. ἵν' οἶμαι καὶ αὐτὸς αἰσθητικὸς ἦ χυμῶν, ὥσπερ καὶ ἡ γλῶττα, καὶ ὡς συμμέτρως ἔχει μαλακότητός τε καὶ σκληρότητος, ὑπὲρ τοῦ μήτ' ἀναίσθητος, ἢ δυσαίσθητος γενέσθαι ξηρανθεὶς καὶ σκληρωθεὶς αὖθις πλέον ὥσπερ τὰ ὀστᾶ, μήτ' ἑτοίμως πάσχειν τιτρωσκόμενος, ἢ θλώμενος ὑπὸ τῶν ὀξυτέρων τε καὶ σκληροτέρων βρωμάτων. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τοῦ γαργαρεῶνος, ἐν μὲν τοῖς περὶ φωνῆς, ὡς εἰς μέγεθος, καὶ κάλλος αὐτῇ συντελεῖ. καθ' ἑκάτερον δὲ εὔλογον, ὥσπερ σχίζοιτο † τοῦ πρότερον, ὁ εἰσιὼν ἀὴρ, καὶ θραύοιτο τῆς τε ῥύμης αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν, καὶ διὰ τοῦ καὶ τῆς ψύξεως, καὶ ὡς ἔνιοι τῶν ἐκτμηθέντων αὐτὸν ἄχρι βάσεως, οὐ μόνον εἰς τὴν φωνὴν ἐβλάβησαν ἐπιδήλως, ἀλλὰ καὶ ψυχροτέρας τῆς εἰσπνοῆς αἰσθάνονται, καὶ μέν τοι καὶ ὡς ψυχθέντων τὰ κατὰ τὸν πνεύμονα, καὶ τὸν θώρακα, πολλοὶ τῶν τοιούτων ἀπώλοντο, καὶ ὡς οὐ χρὴ παντελῶς ἀποτέμνειν αὐτὸν, οὐδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἀπολείπειν τι τῆς βάσεως μέρος, ὥστ' οὐδὲ περὶ τούτων ἔτι χρὴ λέγειν ἐπὶ πλέον, ἀλλ' ἀρκεῖ κἀνταῦθα μόνον εἰρῆσθαι τὰ κεφάλαια τῶν λόγων. γέγραπται καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ῥῖνα τρημάτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅπως μὲν θαυμαστῶς αὐτὰ διαδέχεται τὸ προτεταγμένον ὀστοῦν τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου, τῷ σπόγγῳ παραπλήσιον. ἥτ' εἰς τὸ στόμα συντρῆσις αὐτῶν, ἡ κατὰ τὴν ὑπερῴαν, ὅπως ἐγγὺς καὶ χρῆν τοῦ μὴ κατ' εὐθὺ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσπνοῆς, ἀλλὰ καὶ καμπήν τινα, καὶ οἷον ἕλικα γίνεσθαι πρότερον, εἰς αὐτὴν ἰόντος τοῦ πνεύματος. ἐκ τούτου γὰρ οἶμαι διττὸν ἀγαθὸν ἔμελλεν ἔσεσθαι, τό τε μὴ ψυχθῆναι ποτὲ τὰ περὶ τὸν πνεύμονα, ψυχροῦ πολλάκις ἱκανῶς γιγνομένου τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, καὶ τὸ τοὺς ἀναμεμιγμένους ὄγκους αὐτῷ πλειστάκις, ἢ κόνεως, ἢ τέφρας, καί τινος ἑτέρου τοιούτου, μὴ παραγίνεσθαι μέχρι τῆς ἀρτηρίας. ἐν ταύτῃ τῇ καμπῇ, τὸ μὲν πνεῦμα δύναται πρόσω φέρεσθαι, τὰ τοιαῦτα δ' ἴσχεται, φθάνοντα προσπίπτειν τοῖς περὶ τὰς καμπὰς σώμασιν ὑγροῖς καὶ μαλακοῖς ὑπάρχουσι, καί τι καὶ γλίσχρον ἔχουσι, καὶ διὰ ταῦτα πάντα κατέχειν δυναμένοις τὰ προσπίπτοντα. εἰ δὲ δὴ καὶ παρέλθοι μέχρι τοῦ στόματος, ἐνταῦθα σχεθήσεται, κατά τε τὴν ὑπερῴαν καὶ τὸν κίονα. καλεῖται γὰρ οὖν, καὶ οὕτως ὁ γαργαρεών. ἀπόδειξις δὲ μεγίστη τότε γιγνόμενον, ὅσημέραι τοῖς τε διαπαλαίουσιν ἐν κόνει πολλῇ, καὶ τοῖς ὁδὸν τοιαύτην διερχομένοις. ἀπομύττονται γὰρ ὀλίγον ὕστερον οὗτοι, καὶ ἀποπτύουσιν ἀναχρεμπτόμενοι τὴν κόνιν. ἀλλ' εἴπερ μὴ πρότερον μὲν, ὡς αὖθις τὴν κεφαλὴν εὐθεῖς οἱ κατὰ τὰς ῥῖνας ἀναφέρονται πόροι, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπεστρέφοντο λοξοὶ πρὸς τὴν ὑπερῴαν, ἐκδεχόμενόν τ' αὐτοὺς ἐνταῦθα, ἐκέκτητο τὸν γαργαρεῶνα. δῆλον ὡς οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν εἰς τὴν ἀρτηρίαν ἐμπίπτειν ἅπανθ' ὅσα τοιαῦτα. καὶ γὰρ οὖν καὶ γίγνεται τοῦτ' οὕτως εἴ τις ἀναπνεύσειε διὰ τοῦ στόματος. ἔγωγ' οὖν οἶδα καὶ ἀθλητὰς πολλοὺς κατ' αὐτὸ δὴ μάλιστα τοῦτο κινηθέντας, τὸ καὶ πνιγῆναι, καὶ κινδυνεύσαντος, ὅτι διὰ τοῦ στόματος εἰσέπνευσαν τὴν κόνιν. ἧκον δὲ δήπουθεν εἰς τοῦτο μεγάλης ἀθρόως εἰσπνοῆς δεηθέντες. κατὰ τοῦτον γοῦν μόνον τὸν καιρὸν εἰσπνεῖ διὰ στόματος τὰ ζῶα, τά γε κατὰ φύσιν ἔχοντα. φλεγμονῆς γὰρ ἢ σκίρρου γενηθέντος, ἢ τινος ἄλλης διαθέσεως ἀποφραττούσης τοὺς πόρους τῆς ῥινὸς, ἀναγκάζονται μὲν καὶ τότε διὰ τοῦ στόματος εἰσπνεῖν. ἀλλ' ὅτι μὴ κατὰ φύσιν ἔχουσιν οἱ πόροι τῆς ῥινὸς, ὑγιαινόντων δ' αὐτῶν ἀκριβῶς, οὐδὲν δεῖ τοῦ στόματος, εἰ μὴ κατεπείγοιτό τις ἄσθματι πολλῷ καὶ σφοδρῷ, κἀν τῷδε δῆλον, ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ τὴν μὲν ῥῖνα τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων εἶναι τὸ πρῶτον τῇ τάξει, τὸ στόμα δὲ μηδενὸς μὲν πω θέματος τὸ ζῶον βιαζομένου, μηδ' ὅλως ἀναπνευστικὸν ὑπάρχειν. ἐν δὲ τοῖς νῦν λελεγμένοις καιροῖς, ἐπικουρεῖν τι καὶ αὐτὸ τῷ ζώῳ πρὸς τὴν ἀναπνοήν. δῆλον δὲ καὶ ὡς ὁ κίων οὐ μικρὰ συντελεῖ, πρὸς τὸ μήτε κόνιν ἐμπίπτειν τῷ λάρυγγι, μήτ' ἄλλην τινα οὐσίαν τοιαύτην. καὶ εἴη καὶ ἥδε τρίτη χρεία τοῦ μορίου τοῦδε πρὸς ταῖς δύο ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημέναις γινωσκέσθω. τῶν μὲν δὴ κατὰ τὸ στόμα, δῆλον ἤδη γέγονεν, ὡς οὔτε μάταιον, οὔτ' ἐλλιπὲς οὐδέν ἐστι μόριον.

† ἀπὸ τούτου

ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄγκοις τοῦ σώματος ἅπαντα, καὶ ταῖς συστάσεσι, καὶ ταῖς διαπλάσεσι, καὶ ταῖς θέσεσιν, ἄριστα παρεσκεύασται. καὶ γὰρ εἴ τι τούτων οὐκ ἐξηγήμεθα, σαφὲς ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστίν. ἀρκεῖ γοῦν ἐφ' ἑνός, ἢ δυοῖν ὑπομνῆσαι μορίων ἑκάστου τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς τὴν χρείαν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς γλώττης ἐποιησάμεθα. ἃ γὰρ ἐπ' ἐκείνης εἴρηται, τὴν συμμετρίαν τοῦ μεγέθους ἡμῶν ἐπαινούντων, ἔχοις ἂν ἐπισκοπούμενος εὑρίσκειν ἐφ' ἁπάντων ὁμοίως. οὐδὲν γοῦν αὐτῶν οὔθ' οὕτω σμικρὸν ὡς ἐνδεῶς ὑπηρετεῖν, οὔτ' εἰς τοσοῦτον ἐκπεπτωκὸς μεγέθους, ὡς ἤτοι θλίβειν τι τῶν ἄλλων, ἢ αὐτὸ πρὸς ἐκείνων στενοχωρεῖσθαι. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τῆς ῥινὸς τρήματα, πρὸς τὴν εἰσπνοὴν ἱκανά. τὸ δὲ τοῦ κίονος μέγεθος, εἰς τὰς τρεῖς χρείας αὐταρκέστατον. ἡ δ' ἐπιγλωττίς, τηλικαύτη καὶ τοιαύτη τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ἡλίκον τὸ κλεισθησόμενον μόριον. οὕτω δὲ καὶ ὁ τοῦ λάρυγγος καὶ ὁ τοῦ στομάχου πόρος, ὁ μὲν ἀναπνοῆς καὶ φωνῆς, ὁ δὲ ταῖς τῶν σιτίων διόδοις, αὐταρκέστατον ἔχουσι μέγεθος. ὡσαύτως καὶ τῶν ὀδόντων ἕκαστος, καὶ τἆλλα σύμπαντα, θαυμαστήν τινα, ἀναλογίαν τε καὶ συμμετρίαν ἔχει πρὸς ἄλληλα, φανερῶς ἐνδεικνύμενα τὸ κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου παντὸς εἰρημένον, ὡς εἰς ἑνὸς ἔργου τέλος ἀποβλέπων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἅπαντα ταῦτα κατεσκεύασεν. ἠρξάμην μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κροταφιτῶν μυῶν, ὡς ἐφεξῆς ἐρῶν τι περί τε μετώπου καὶ ὤτων, ἐπειδὴ ταῦθ' ἀπελείπετο τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίων. ὁ δὲ λόγος ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας ἀγόμενος, ἑξῆς μὲν τοῖς κροταφίταις τῶν ἄλλων τῆς κάτω γένυος, ἐμνημόνευσε μυῶν, ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν κατ' αὐτὸ διῆλθε μορίων. ἐπάνειμι οὖν αὖθις ἐπὶ τὰ λείποντα, περὶ μὲν τῶν ὤτων τε, καὶ τῶν τῆς ῥινὸς πτερυγίων (οὕτω δὲ αὐτῆς ὀνομάζεται τὰ κάτω πέρατα κινούμενα) κοινὴν ποιούμενος τὴν διδασκαλίαν, συνάπτω δ' αὐτῇ τὴν ἰδέαν καὶ τούτων οὔπω λελεγμένων. ὅτι μὲν οὖν ὅσα περιπετῆ καὶ γυμνὰ μόρια, καὶ τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσιν ἐκκείμενα, τοιαύτης οὐσίας ἐχρῆζεν, οἵας μήτε θλᾶσθαι, μήτε θραύεσθαι ῥᾳδίως. εἴρηται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν, ἥκει δὲ καὶ νῦν καιρὸς τοῦ λόγου. ἐπὶ γὰρ τῇ κοινῇ χρείᾳ τῶν μορίων, ἀναγκαῖον οἶμαι καὶ τὸν λόγον γίγνεσθαι κοινόν, ὁρᾶται δὴ τὰ ὦτα ῥᾳδίως ἐπιπτυσσόμενα, καὶ μηδὲν ἐν τούτῳ πάσχοντα, καί που καὶ πῖλόν τις καὶ κράνος τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, οὐδὲν ἐκ τοῦ θλιβῆναι τὰ ὦτα βεβλαμμένος φαίνεται. μαλακὰ γὰρ ὑπάρχοντα μετρίως, καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως εἴκοντα τοῖς ἐμπίπτουσιν, ἐκλύει τὴν βίαν αὐτῶν. εἰ δέ γέ τοι σκληρὰ τελέως ἦν ὁμοίως τοῖς ὀστοῖς, ἢ μαλακὰ παραπλησίως ταῖς σαρξί, δυοῖν θάτερον ἂν ἦν, ἤτοι γ' ἀπεθραύετ' αὐτῶν τι ῥᾳδίως, ἢ ὅλα συνεθλᾶτο, διὰ τοῦτο μὲν δὴ χονδρώδη γέγονε. διατί δὲ ὅλως ἐκκείμενα, τοῦτ' ἤδη λέξω. σκέπην ἡ φύσις ἅπασι τοῖς τῶν αἰσθήσεων ὀργάνοις ἐπετεχνᾶτο, τοῖς μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν βλάπτεσθαι πλησιάζοντα τὸν ἐγκέφαλον, τοῖς δὲ καὶ τῆς οἰκείας ἀσφαλείας ἕνεκα. τοιοῦτον ἐδείκνυτο τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, τὸ προβεβλημένον ὀστοῦν, τὸ προσαγορευόμενον ἠθμοειδές, ἀλλὰ καὶ ἡ ῥὶς ὅλη, τοιοῦτον πρόβλημα. κατὰ δέ γε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδείκνυμεν, ὡς τὰ βλέφαρα, καὶ ἡ ῥίς, καὶ τὸ μῆλον ὀνομαζόμενον, αἵ τ' ὀφρύες, αὐτοῦ τε τοῦ περικειμένου δέρματος ἡ κίνησις, ὑπὲρ τοῦ σκέπειν αὐτοὺς ἐγένετο. περὶ δὲ τῆς γλώττης οὐδὲν οἶμαι δεῖν λέγειν, καθάπερ ἐν σπηλαίῳ τινὶ κατακλειομένης τῷ στόματι. λοιπὸν οὖν ἐστι τὸ τῆς ἀκοῆς αἰσθητικὸν ὄργανον, ἐν ᾧ καὶ αὐτῷ πρώτην μέν, τὴν κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ἕλικα τοῦ πόρου κατεσκεύασεν, πρὸς τὸ μηδὲν τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων λυμαίνεσθαι, καί σοι καὶ περὶ ταύτης ἱκανῶς ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος. δεύτερον δὲ καθάπερ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς τρίχας τῶν ὀφρύων ὑπερέθηκεν, ἐκδεχομένας προτέρας, εἴ τι τῆς κεφαλῆς εἰς αὐτοὺς καταρρέοι. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐβουλήθη τι καὶ τῶν ὤτων προθεῖναι, ἀλλὰ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐφ' ὑψηλοῦ δεομένοις κεῖσθαι. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο μέγα τὸ πρόβλημα ποιεῖν εἰς τοσοῦτον, ὡς ἐπισκοτεῖν αὐτοῖς οὐκ ἦν ἄμεινον. ἐπὶ δέ γε τῆς ἀκοῆς αὐτὸ τοὐναντίον, οὐ μόνον ἀποκωλύσειν ἔμελλε τὰ προτεταγμένα τὴν τῆς φωνῆς † ἔκπτωσιν, ἀλλὰ καὶ προσεπηχήσειν ἄν. μέγιστον δὲ τοῦ λόγου μαρτύριον. † Ἀειανὸς οὗτος ὁ ῥωμαίων ὕπατος, ἐπειδὴ ἐβέβλαπτο τὴν αἴσθησιν ταύτην, παρατείνων τοῖς ὠσὶν ἐξόπισθεν εἰς τὰ πρόσω νενευκυίας κοίλας τὰς χεῖρας, ὑπὲρ τοῦ ῥᾷον ἀκούειν. οὕτω δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν ἵππους καὶ ὄνους, καὶ κύνας, ὅσα τε ἄλλα ζῷα μεγάλα κέκτηται τὰ ὦτα, περιάγειν αὐτὰ καὶ στρέφειν ἀεί, πρός γε τοὺς ψόφους καὶ τὰς φωνάς, ὑπὸ τῆς φύσεως δεδιδαγμένα τὴν χρείαν τῶν μορίων. ἀλλ' ἀνθρώποις γε τὸ μὲν τηλικοῦτον μέγεθος, δύσχρηστον ἐν τῷ σκέπειν τὴν κεφαλήν, ἢ πίλοις, ἢ κράνεσιν, ἢ τισὶν ἑτέροις τοιούτοις, ἅπερ οὐκ ὀλιγάκις ἔμελλε ποιήσειν, ὅπου γε καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἵπποις, καί τοι γε πολὺ τῶν ὄνων μικρότερα ἔχουσι τὰ ὦτα, δύσχρηστόν τι μέγεθος, ἡνίκα που τοῦ σκέπεσθαι δέοι τὴν κεφαλήν, εἰς τοσοῦτον δ' ἀνατετάσθαι, καὶ προὔχειν αὐτὰ τῶν πόρων, εἰς ὅσον νῦν ἀνατέταται βέλτιον. οὕτω γὰρ ἅμα μὲν ἐπηχεῖ καὶ σκέπει τὸν πόρον, ἅμα δ' οὐδὲν ἐμποδίζει τοῖς ὅλοις τῆς κεφαλῆς ἐπιβλήμασιν. ὀλίγον, οὖν ἢ οὐδ' ὅλως κινεῖται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ βραχεῖαν τινα καὶ ἀμυδρὰν ἔχει τὴν κίνησιν. ἅτε γὰρ ὄντα σμικρά, βραχὺ παντελῶς, ἢ ὅλως οὐδὲν ἔμελλεν ὠφελήσειν ἡμᾶς ἐπιστρεφόμενα. τὸ δ' ἔξωθεν μὲν αὐτὰ κυρτά, κοῖλα δ' ἔνδοθεν ὑπάρχειν, ἕνεκα τοῦ μήτ' ἐμπίπτειν τι τῷ πόρῳ, μήτε αὐτὰ πάσχειν ἑτοίμως ἐγένετο. πολλάκις γὰρ ἤδη λέλεκται πάντων δυσπαθέστατον εἶναι τὸ περιφερές, ἀλλὰ καὶ πολυέλικον ἑκάτερον αὐτῶν ἐγένετο τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκεν. μᾶλλον γὰρ οὕτως ἐπιπτύσσεσθαι δύναται, καὶ διπλοῦσθαι καθ' αὑτό, ἢ εἰ ἁπλοῦν τε καὶ ὁμοειδὲς ὅλον ἑκάτερον ὑπῆρχεν. ὅπως δὲ καὶ τοῦ κάλλους αὐτῶν προὐνοήσατο, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας ἐργάζεσθαι πέφυκεν, οὐδὲν ἀδιάξεστον, οὐδ' ἀργὸν ἀπολιποῦσα μόριον, οὐδ' ἀνάριθμον, ἔνεστί σοι σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ οἱ ἀγαθοί, δημιουργοὶ πάρεργόν τι τῆς αὐτῶν τέχνης ἐπίδειγμα, κατά τε τῶν ἐπικλείθρων ποιοῦνται, καὶ τῶν ἀσπίδων, καὶ πολλάκις ἐν ταῖς λαβαῖς τῶν ξιφῶν, ἔν τε φιάλαις ἐνίοτε κόσμον τινα καὶ ἀγαλματῶδες δημιούργημά τι τῆς χρείας ἐπέκεινα, κιττούς τέ τινας ἢ ἀμπέλων ἕλικας, ἢ τινὰ κυπάριττον, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐκτυποῦντες, οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ περιουσίας ἅπαντα τὰ μέλη, καὶ μάλιστ' ἀνθρώπων ἐκόσμησε. φαίνεται δὲ πολλαχόθεν μὲν ἐναργὴς ὁ κόσμος. ἔστι δ' ὅτε καὶ κατακρύπτεται τῆς χρείας τῇ λαμπρότητι. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὤτων ἐναργὴς φαίνεται, καθάπερ οἶμαι κἀπὶ τοῦ κατ' ἄκρον τὸ αἰδοῖον δέρματος, ὃ πόσθην ὀνομάζουσιν, οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν κατὰ τὰς πυγὰς σαρκῶν. ἐναργῶς δὲ γνωρίζεις κἀνταῦθα τὴν τοῦ μέρους ἀσχημοσύνην, εἰ γυμνωθέντα πίθηκον θεασάμενος. ἐν ὀφθαλμοῖς δὲ καίτοι πολὺ καλ-

† ἔμπτωσιν

† Ἀδριανὸς

λίονι

ἀίονι μορίῳ τούτων ἁπάντων ὄντι, καταφρονεῖται τὸ κάλλος, ὅτι μεγάλως ἡ χρεία θαυμάζεται. καταφρονεῖται δὲ
καὶ ῥινός, καὶ χειλῶν, καὶ ἄλλων μορίων, ὅτι τὸ πρὸς τὴν χρείαν κάλλος ὑπερέχει πολὺ τοῦ πρὸς τὴν ὄψιν ἡδονῆς.
εἰ δ' ἀποτμηθείη τι βραχὺ τοῦ χείλους, ἢ τοῦ ῥινὸς πτερυγίων, εἰς ὅσον αἴσχους αὐτοῖς ἥκει τὸ πρόσωπον ἅπαν, οὐδ'
εἰπεῖν ῥᾴδιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἔφην ἅπαντα τῆς φύσεως, οὐ κατὰ τὸν πρῶτον λόγον, ἀλλ' οἷον πάρεργά τε καὶ
παίγνια γέγονεν. ὧν δ' ἔχεται μάλιστα καὶ πρὸς ἃ διὰ παντὸς ἀποβλέπει, τά τε τῶν ἐνεργειῶν ἐστὶ καὶ τὰ τῶν χρειῶν.
εἴρηται γὰρ ἔμπροσθεν ὅπῃ διήνεγκεν ἐνέργεια χρείας, καὶ ὡς τῇ μὲν κατασκευῇ καὶ γενέσει τοῦ κατὰ τὸ μόριον,
ἡ ἐνέργεια προτέρα, τῷ δ' ἀξιώματι, προτέρα μὲν ἡ χρεία, δευτέρα δὲ ἡ ἐνέργεια. δέδεικται δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀληθινὸν
κάλλος εἰς τὸ τῆς χρείας ἀναφέρεται κατόρθωμα, καὶ ὡς ὁ πρῶτος σκοπὸς ἁπάντων τῶν μορίων τῆς κατασκευῆς ἡ
χρεία. τὸ δ' οὐδ' ἐπὶ μέτρου ποτέ, καὶ τῆς εὐμορφίας στοχάζεσθαι ἀναγκαῖον ὑπάρχον, καὶ αὐτὸ δὴ γινώσκεται τοῖς
περὶ φύσιν ἔχουσιν, οὐδαμοῦ διὰ τῶν ἔμπροσθεν λόγων εἰρηκὸς νῦν ᾠήθην μάλιστα προσήκειν εἰπεῖν. καὶ γὰρ οὖν καὶ
αἱ κατὰ τὰ γένεια τρίχες, οὐ μόνον σκέπουσι τὰς γνάθους, ἀλλὰ καὶ πρὸς κόσμον συντελοῦσι. σεμνότερον γὰρ τὸ
ἄρρεν φαίνεται, καὶ μάλιστα ἐν τῷ προήκειν κατὰ τὴν ἡλικίαν, εἰ πανταχόθεν αὐτῷ καλῶς αὗται περικέοιντο,
καὶ διὰ τοῦτο τά τε μῆλα καλούμενα, καὶ τὴν ῥῖνα ψιλὰ καὶ γυμνὰ τριχῶν ἡ φύσις ἀπέλιπεν. ἄγριον γὰρ ἂν οὕτω
καὶ θηριῶδες ὅλον ἐγένετο τὸ πρόσωπον, οὐδαμῶς οἰκεῖον ἡμέρῳ καὶ πολιτικῷ ζώῳ, ἀλλ' εἴς γε τὴν σκέπην τῷ μὲν
μήλῳ τὸ πάχος αὐτὸ τῶν ὀστῶν ἐπήρκει. τῇ ῥινὶ δὲ τὸ τῆς ἐκπνοῆς θερμόν, ὥστ' οὐδὲ ταῦτα τελέως γυμνά, καὶ μέν τοι
καὶ ὀφθαλμῶν γένεσιν ἅψασθαι, καὶ μάλιστ' ἐν κρύει. τότε γὰρ ἂν ἐναργέστατα γνοίης ὅπως εἰσὶ θερμοί, ὅτ' οὖν οὐδ' αὖ
οἱ γυμνοὶ τελέως, οὐδ' ἄφρακτοι πρὸς τὸ κρύος, οἰκεῖον ἔχοντες ἀλέξημα τὸ ἔμφυτον θερμόν, οὐδὲν τῶν ἔξωθεν σκε-
πασμάτων δεόμενον, ἀλλὰ μὴν καὶ γυναικὶ τὸ σῶμα μαλακὸν ἐχούσῃ, καὶ παιδικὸν ἀεὶ καὶ γυμνὸν τριχῶν, οὐκ
ἔμελλεν οὐδ' ἡ τοῦ προσώπου ψιλότης ἄκοσμος ἔσεσθαι, καὶ ἄλλως οὐδ' ἔχει τοῦτο τὸ ζῷον οὕτω σεμνὸν ἦθος, ὥσπερ
τὸ ἄρρεν, ὥστ' οὐδ' εἴδους αὐτῷ σεμνοῦ δεῖ. δέδεικται γὰρ ἤδη πολλάκις, εἰ μὴ ἄρα καὶ διὰ παντὸς τοῦ λόγου τοῖς
τῆς ψυχῆς ἤθεσιν οἰκεῖον ἡ φύσις ἀπεργαζομένη τὸ τοῦ σώματος εἶδος. ἀλλ' οὐδὲ σκέπης μέν τοι τινὸς ἐδεῖτο περιττῆς
τὸ θῆλυ γένος ἀλεξητηρίου πρὸς κρύος, οἰκουροῦν τὰ πολλά, κεφαλῆς μέν τοι κομώσης ἐδεῖτο, καὶ σκέπης ἕνεκα,
καὶ κόσμου, καὶ τοῦτ' αὐταῖς ἤδη κοινὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας. ἀλλὰ μὴν καὶ δή τινα χρείαν ἀναγκαίαν, αἵ τε
τῶν γενείων τρίχες εἰσὶν ἡμῖν, αἵ τε τῆς κεφαλῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἐκ τῶν χυμῶν ἀναθυμίασις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέ-
ρεται, μάλιστα τοῖς παχυτέροις αὐτῆς περιττώμασιν, εἰς τροφὴν τῶν τριχῶν ἡ φύσις καταχρῆται. ἐπεὶ δ' ἀνδράσιν,
εἰς ὅσον θερμότεροι γυναικῶν, εἰς τοσοῦτον καὶ ταυτὶ τὰ περιττώματα πλείω. διττὴν καὶ τούτοις κένωσιν ἐξεῦρεν
ἡ φύσις, τήν τε ἐκ τῶν τῆς κεφαλῆς τριχῶν, καὶ τὴν ἐκ τῶν κατὰ τὰ γένεια. περὶ τούτων μὲν οὖν ἱκανὰ καὶ τὰ τοι-
αῦτα. διατί δὲ καὶ τὸ μέτωπον οὐκ ἔχει τρίχας, ὥσπερ καὶ ἡ ὅλη κεφαλή, καὶ διατί κατὰ προαίρεσιν τοῦ ζώου, μόνον
ἐνταῦθα κινεῖται τὸ δέρμα, λέγειν ἂν ἑπόμενον εἴη. σκέπεται μὲν δή που καὶ τοῦτ' ὑπὸ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς
εἰς ὅσον βουλόμεθα, ὥστε ταύτῃ γε οὐδὲν ἐδεῖ τριχῶν οἰκείων αὐτῷ. συνεχῶς δ' ἂν οἶμαι κουρᾶς ἐδεόμεθα, καὶ τούτου
φύσαντος τρίχας, ὡς ἂν ἐπικειμένου τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἀποδέδεικται δ' ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ τοῖς τῆς τροφῆς ὀργά-
νοις, ἱκανὴν ἡ φύσις ἔχουσα πρόνοιαν τοῦ μὴ πολλὰ πραγματεύεσθαι τὸν ἄνθρωπον περὶ τὸ σῶμα, μηδὲ ταῖς
ἀναγκαίαις ὑπηρεσίαις αὐτοῦ δουλεύειν ἀεί. σοφῷ γὰρ οἶμαι ζώῳ καὶ πολιτικῷ σώματος ἐπιμελεῖσθαι τὰ μέτρια
προσήκειν, οὐχ ὥσπερ νῦν οἱ πολλοὶ φιλοῦμεν, τινὸς δεομένου συμπρᾶξαι, φάντες ἀσχολίαν εἶναι σφίσιν ἀποδι-
δράσκουσιν, ὑποχωρήσαντες δέ πῃ, πιττοῦνταί τε καὶ κομμοῦνται, καὶ κατατρίβουσι τὸν βίον ὅλον εἰς οὐκ ἀναγκαίαν
τοῦ σώματος ὑπηρεσίαν, οὐδ' εἰ τὴν ἀρχὴν ἔχουσι κρεῖττόν τι σώματος ἐπιστάμενοι. τούτους μὲν οὖν ἐλεεῖσθαι προσήκει.
φιλοσοφεῖν δὲ ἡμᾶς περὶ τὰ προκείμενα καὶ δεικνύειν, ὅτι μὴ μόνον ἄμοιρον τριχὸς εὐλόγως ἐγένετο τὸ περὶ τὸ
πρόσωπον δέρμα διὰ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ καθ' ὁρμὴν κινούμενον αὐτῶν τούτων ἕνεκα. διοίγεσθαι γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἐχρῆν
αὐτούς, ἐν τῷ πολλὰ τῶν ἔξω καθ' ἕνα καιρὸν ἐγχειρεῖν ὁρᾶν, αὖθίς τε συνάγεσθαι, καὶ σφίγγεσθαι μύοντας ὑπὸ πάν-
των ἀκριβῶς τῶν περικειμένων, ὅταν ἐπιφερόμενόν τι κατ' αὐτῶν δείσαντες τύχωμεν. εἰ οὖν ἀμφοτέρας τὰς χρείας,
ἅπαν τὸ δέρμα τὸ περικείμενον αὐτοῖς, τό τ' ἄνω τὸ κατὰ μέτωπον, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κάτω τὸ ἐπὶ τὰ μῆλα κι-
νούμενον, ἑκουσίως ἡ φύσις ἐποίησεν, ἵν' ἐναλλὰξ ἐκτεινόμενόν τε καὶ αὖθις εἰς ἑαυτὸν ἐπιπτυσσόμενον ἀνοίγεσθαι, καὶ
κλείειν ἱκανὸν ᾖ τοὺς ὀφθαλμούς. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπὶ ταῖς ὀφρύσι τριχῶν ἠμέλησεν οὐδ' αὐτῶν, ἀλλὰ μόνας δὴ ταύ-
τας τε, καὶ τὰς ἐπὶ βλεφάροις ἴσον ἀεὶ διαφυλαττούσας, τὸ μέγεθος ἀπειργάσατο, καί τοι τάς γε τῆς κεφαλῆς, καὶ
τῶν γενείων ἐπὶ πλεῖστον αὐξανομένας ἐποίησεν. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ἅμα γε τὸ τῆς χρείας διττὸν ἦν, τὸ μὲν εἰς σκέ-
πην τῶν μορίων διάφορον, τὸ δ' εἰς δαπάνην παχυτέρων περιττωμάτων ἅμα τε τὸ τῆς ἑτέρας χρείας, πολυειδὲς
ὑπῆρχεν ἱκανῶς, οὐχ ὁμοίως σκέπης, οὔτε κατὰ τὰς ἡλικίας ἡμῶν δεομένων, οὔτε κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ἢ τὰς
χώρας, ἢ τὰς τοῦ σώματος διαθέσεις. οὐ γὰρ ὡσαύτως ἀνδρὶ καὶ παιδί, καὶ γέροντι, καὶ γυναικὶ προσήκει κομᾶν,
οὐδὲ θέρους καὶ χειμῶνος, οὐδ' ἐν θερμῷ χωρίῳ καὶ ψυχρῷ, καθάπερ οὐδ' ὀφθαλμιῶντι, καὶ κεφαλὴν ἀλγήσαντι,
καὶ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντι. πρὸς οὖν τῶν καιρῶν τὴν ἑτερότητα, βέλτιον ἦν ἡμᾶς ἁρμοττομένους, ἄλλο τε ἀλλοῖον
ποιεῖσθαι τῶν τριχῶν τὸ μέγεθος. ἐπὶ δέ γε τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὰς ὀφρῦς, εἴτε προσθῇς εἴτ' ἀφέλοις τι,
διαφθερεῖς τὴν χρείαν. αἱ μὲν γὰρ ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐμπίπτειν, τῶν μικρῶν σωμάτων ἀνεῳγόσι τοῖς ὀφθαλμοῖς οἷον
χάραξ τις αὐτῶν προβέβληνται, τὰς δὲ ἀποστέγειν ἐχρῆν, οἷον τεῖχός τι καὶ πρώτας ἐκδέχεσθαι πάντα τὰ ἐκ τῆς
κεφαλῆς καταρρέοντα. εἰ τοίνυν σμικροτέρας αὐτάς, ἢ ἀραιοτέρας ἐργάσαιο τοῦ προσήκοντος, εἰς τοσοῦτον καὶ
τὴν χρείαν διαφθερεῖς, αἱ μὲν ἐμπίπτειν εἰς αὐτούς, αἱ δ' εἰσρεῖν ἐπιτρέψουσιν, ἃ πρότερον εἶργον. εἰ δ' αὖ μείζους
ἢ πυκνοτέρας, οὐ χάραξ οὐδὲ τεῖχος ἔτι σοι τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' εἱρκτῇ τινι παραπλήσιον ἔσται τὸ ἔργασμα, κατακρύ-
πτουσαί τε καὶ σκοτίζουσαι τὰς κόρας, ἥκιστα πάντων ὀργάνων ἐπισκοτεῖσθαι δεομένας. ἆρ' οὖν προσέταξε ταύ-
ταις μόναις ταῖς θριξὶν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἴσον ἀεὶ φυλάττειν τὸ μέγεθος; δεδοικυῖαι τὴν ἐπίταξιν, ἢ αἰδούμεναι

τὸν προστάξαντα θεόν, ἢ αὐτὰς πεπεισμένας, βέλτιον εἶναι δρᾶν, οὕτω διαφυλάττουσιν ὡς ἐκελεύσθησαν, ἢ Μωσῆς μὲν οὕτως ἐφυσιολόγει, καὶ βέλτιον οὕτως, ἢ ὡς Ἐπίκουρος. ἄριστον μέν τοι μηδ᾽ ἑτέρως ἀλλὰ τὴν ἐκ τοῦ δημιουργοῦ φυλάττοντας ἀρχὴν γενέσεως, ἐν ἅπασι τοῖς γεννωμένοις τοῖς ὁμοίως Μωσεῖ, τὴν ἐκ τῆς ὕλης αὐτῇ προστεθεικέναι. διὰ τοῦτο μὲν γὰρ ἀεὶ ἴσον φυλάττειν αὐτὰς δεομένας τὸ μέγεθος ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἀπειργάσατο, διότι περ οὕτως ἦν τὸ βέλτιον. ἐπεὶ δ᾽ ἔγνω τοιαύτας δεῖν ἐργάζεσθαι, διὰ τοῦτο ταῖς μὲν οἷον χόνδρον τινὰ ὑπέτεινε σκληρὸν σῶμα, ταῖς δὲ σκληρὸν δέρμα συμφυὲς τῷ χόνδρῳ διὰ τῶν ὀφρύων. οὐ γὰρ δὴ τὸ βουληθῆναι τοιαύτας γενέσθαι μόνον ἦν αὐταρκές. οὐδὲ γὰρ εἰ τὴν πέτραν ἐξαίφνης ἐθελήσειεν ἄνθρωπον ποιῆσαι, δυνατὸν αὐτῷ, καὶ τοῦτ᾽ ἐστί, καθ᾽ ὃ τῆς Μωσέως δόξης, ἥ θ᾽ ἡμετέρα καὶ Πλάτωνος, καὶ ἡ τῶν ἄλλων τῶν παρ᾽ Ἕλλησιν ὀρθῶς μεταχειρισαμένων τοὺς περὶ φύσεως λόγους διαφέρει. τῷ μὲν γὰρ ἀρκεῖ, τὸ βουληθῆναι τὸν θεὸν κοσμῆσαι τὴν ὕλην, ἡ δ᾽ εὐθὺς κεκόσμηται. πάντα γὰρ εἶναι τῷ θεῷ δυνατὰ νομίζει, κἂν εἰ τὴν τέφραν ἵππον, ἢ βοῦν ἐθέλει ποιεῖν. ἡμεῖς δ᾽ οὐχ οὕτω γινώσκομεν, ἀλλ᾽ εἶναι γάρ τινα λέγομεν ἀδύνατα φύσει, καὶ τούτοις μηδ᾽ ἐπιχειρεῖν ὅλως τὸν θεόν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν δυνατῶν γενέσθαι τὸ βέλτιον αἱρεῖσθαι. καὶ τοίνυν καὶ τρίχας ἐπὶ τοῖς βλεφάροις, ἐπειδὴ βέλτιον ἦν ἴσας ἀεί, καὶ μέγεθος εἶναι καὶ ἀριθμόν, τὸν μὲν βουληθῆναι λέγομεν, τὰς δ᾽ εὐθὺς γεγονέναι. μὴ γὰρ ἄν, μήτε μυριάκις βουληθῇ γενέσθαι ποτ᾽ ἂν τοιαύτας αὐτάς, γένοιτο ἂν τοιαύτας ἐκ δέρματος μαλακοῦ πεφυκυίας. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ ὀρθὰς ἀνεστηκέναι παντάπασιν ἀδύνατον ἦν, μὴ κατὰ σκληρὰ πεπηγυίας. ἀμφοτέρων οὖν τὸν θεὸν αἴτιον εἶναι φαμέν, τῆς τε τοῦ βελτίονος ἐν αὐτοῖς τοῖς δημιουργουμένοις αἱρέσεως, καὶ τῆς περὶ τὴν ὕλην ἐκλέξεως. ἐπεὶ γὰρ ἅμα μὲν ὀρθὰς ἀνεστηκέναι τὰς ἐπὶ τῶν βλεφάρων τρίχας ἐχρῆν, ἅμα δ᾽ ἴσας ἀεὶ φυλάττεσθαι μέγεθός τε καὶ ἀριθμόν, εἰς χονδρῶδες αὐτὰς κατέπηξε σῶμα. εἰ δ᾽ εἰς μαλακὴν οὐσίαν καὶ σαρκοειδῆ κατεπήξατο, φαυλότερος ἂν ἦν, οὐ Μωσέως μόνον, ἀλλὰ καὶ στρατηγοῦ μοχθηροῦ, τεῖχος κατὰ τέλματος, ἢ χάρακα πηγνυμένου. τὸ δὲ καὶ τὰς τῶν ὀφρύων ὁμοίως ἐχούσας ἀεὶ διαφυλάττεσθαι, τῆς αὐτῆς ἔχεται περὶ τὴν ὕλην ἐκλέξεως. ὡς γὰρ καὶ πόαι καὶ φυτά, τὰ μὲν ἐξ ὑγρᾶς καὶ λιπαρᾶς γῆς ἀνίσχοντα, μέχρι μηκίστου τὴν αὔξησιν ἴσχει, τὰ δ᾽ ἐκ πετρώδους καὶ ξηρᾶς, σμικρὰ καὶ σκληρὰ, καὶ ἄναυξα διαμένει. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ αἱ τρίχες, αἱ μὲν ἐξ ὑγρῶν καὶ μαλακῶν ἀνίσχουσαι μορίων, εὐαυξέσταται γίνονται, καθάπερ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ταῖς μασχάλαις, καὶ τοῖς αἰδοίοις. ὅσαι δ᾽ ἐκ σκληρῶν, καὶ ξηρῶν, ἄναυξεις, καὶ σμικραί, διὰ τοῦτο καὶ ἡ γένεσις αὐταῖς διττή, καθάπερ ταῖς τε βοτάναις, καὶ τοῖς φυτοῖς. ἡ μὲν ἐκ τῆς τοῦ δημιουργοῦ προνοίας, ἡ δ᾽ ἐκ τῆς τοῦ χωρίου φύσεως ἀρχὴν. καὶ γὰρ ἔστι θεάσασθαι πολλάκις, ἢ πυρῶν, ἢ κριθῶν ἀνισχόντων, ἔτι καθάπερ τινὸς ἁπλῆς τε καὶ μακρᾶς πόας, καί τι χωρίον ἕτερον ὁμοίως αὐτῆς δασύ, τῆς ὄντως πόας μεστόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡ σύντροφος ἰκμὰς ἐβλάστανε, τὴν δ᾽ ἄρουραν ἡ τοῦ γεωργοῦ πρόνοια, καὶ τοῖς γε μὴ δυναμένοις διακρῖναι τὴν ἰδέαν ἀπὸ τῆς ἄλλης πόας τῶν ἄρτι τῆς γῆς ἀνιόντων σπερμάτων, ἡ τάξις αὐτὴ μόνη τῆς ἐκφύσεως ἱκανὴ γνωρίσαι. τό τε γὰρ ὁμαλὲς αὐτῶν τῆς γενέσεως, καὶ τὸ τῆς ἔξωθεν περιγραφῆς κατὰ γραμμὰς τεταμένας γινόμενον, ἱκανὸν ἐνδείξασθαι τὸ κατὰ τέχνην τινὰ καὶ πρόνοιαν τοῦ γεωργοῦ δεδασῦνθαι τὸ χωρίον. ἐν γὰρ δὴ τοῖς αὐτομάτοις δάσεσιν, ἅπαν τοὐναντίον † ὁμαλεῖ σὺν γένεσις, οὔθ᾽ ὅροις τισὶ τεταγμένοις ἀφωρισμένη. τοιαῦται μὲν οὖν αἱ κατὰ τὰς μασχάλας εἰσὶ τρίχες, αἵ τ᾽ ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν, οὐ γραμμαῖς ἀκριβέσιν ἀφωρισμέναι. καθάπερ αἵ τε κατὰ τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰ βλέφαρα, καὶ τὴν κεφαλήν, ἀλλ᾽ ἀνωμάλως μὲν ἔχουσαι τοὺς ὅρους, ἀτάκτως δὲ καὶ αὐταὶ διερριμμέναι. τῆς γὰρ τῶν χωρίων ἰκμάδος ἔκγονοι, καὶ οὐ τῆς τοῦ δημιουργοῦ προνοίας εἰσὶν ἔργα, καὶ διὰ τοῦτο θερμαῖς μὲν φύσεσι πάμπολλαι, ψυχραῖς δέ, ἢ οὐδ᾽ ὅλως, ἢ ἐλάχισται γίνονται. ὧν δ᾽ ὁ δημιουργὸς αὐτὸς προνοεῖται, καθάπερ ἀρούρας γεωργὸς ἐν ἁπάσαις φύσεσιν ὑπάρχουσιν αὗται, καὶ θερμαῖς, καὶ ψυχραῖς, καὶ ὑγραῖς, καὶ ξηραῖς, εἰ μὴ παντάπασίν ποτ᾽ εἰς ἀμετρίαν τινὰ δυσκρασίας ἥκοιεν, ὥσπερ ἡ πετρώδης τε καὶ ψαμμώδης γῆ. καθάπερ οὖν γεωργοῦ τέχνην ἅπασα δέχεται γῆ, πλὴν τῆς οὕτω φαύλης, οὕτω καὶ τὴν τοῦ δημιουργοῦ τῶν ζώων, ἅπασα κρᾶσις σώματος ὑγιεινὴ προσίεται, καὶ πάθος ἤδη τοῦ μορίου οὐ μικρὸν τὸ ξυρῆσαι τῶν βλεφάρων, ἢ τῶν ὀφρύων τὰς τρίχας. ὥσπερ οἶμαι καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς, πάθος μὲν ἀλλ᾽ οὐχ οὕτω μέγα. τὰ γὰρ ἐν σκληρᾷ, καὶ ξηρᾷ γῇ φυτά, καθάπερ τὴν γένεσιν δύσκολόν τε καὶ πολλῆς προνοίας δεομένην ἔχει, οὕτω καὶ τὴν ἀπώλειαν οὐ ῥᾳδίαν. ἰσχυρῶς γὰρ ἐνερρίζωται, καὶ κρατεῖται, καὶ σφίγγεται πανταχόθεν. οὕτω τοι καὶ τῶν αἰθιόπων αἱ κεφαλαί, σμικρὰς μὲν καὶ ἀναύξεις ἔχουσι τὰς τρίχας, ὑπὸ ξηρότητος τοῦ δέρματος, ἀλλ᾽ οὐ φαλακροῦνται ῥᾳδίως. ἅπαντ᾽ οὖν ταῦτα προγινώσκων ὁ δημιουργός, ἐπεὶ μὲν τοῖς βλεφάροις, καὶ ταῖς ὀφρύσιν ἄμεινον εἶναι γνοὺς μικρὰς μὲν καὶ ἀναύξεις, ἀλλὰ μονίμους ἐργάσασθαι τὰς τρίχας, εἰς σκληρὰ καὶ χονδρώδη δέρματα τὰς ῥίζας αὐτῶν ἐνέπηξε, καθάπερ εἰς ἀργιλώδη τινά, καὶ πετρώδη γῆν. εἰς μὲν γὰρ αὐτὴν πέτραν ἐνθεῖναι τὴν ἀρχὴν φυτοῦ, παντάπασιν ἀδύνατον, ὥσπερ οὖν καὶ εἰς ὀστοῦν ῥίζαν τριχός, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς. εὔκρατον γὰρ ἤδη τὸ χωρίον τοῦτ᾽ ἦν, οἷον ἄρουραν αὐτῶν ἐποιήσατο, τὸ μέν τι καὶ τοῦ περιττοῦ τῆς ἰκμάδος ἐκπίνουσαν, ὡς μὴ λυμαίνοιτο τοῖς ὑποκειμένοις, τὸ δ᾽ ἔτι καὶ σκέπουσαν αὐτὴν τὴν κεφαλήν. ἤδη δὲ καὶ περὶ τὴν τῶν αἰδοίων φύσιν, αἱ τρίχες ἅμα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐγένοντο. θερμὰ γὰρ καὶ ὑγρὰ τὰ χωρία, καὶ σκέπην δὲ καὶ κόσμον παρέχουσι τοῖς ταύτῃ χωρίοις, ὥσπερ αἱ πυγαὶ μὲν τοῖς κατὰ τὴν ἕδραν, ἡ πόσθη δὲ τῷ αἰδοίῳ. καὶ γὰρ καὶ τοῖς ἀναγκαίοις ἔχουσι τὴν γένεσιν, εἰς δέον ὁ δημιουργὸς ἡμῶν καταχρῆται πολλαχόθεν, περιττῶς ὢν ἐν ἅπασι, καὶ δεινὸς εὐμήχανος εἰς τὴν τοῦ βελτίονος αἵρεσίν τε καὶ δημιουργίαν. οὕτως οὖν ἅπαντα τὰ μόρια κοσμῶν, οὐ τῶν κατὰ τὰς ὀφρῦς ἠμέλησεν, οὔτ᾽ ἄλλου τινός, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἴρηται νῦν ἤδη, τὴν ἐπιτήδειον ἑκάστῳ τῶν ἐσομένων ὕλην ὑποβάλλεται πρότερον, ἔπειτ᾽ ἐξ αὐτῆς τὸ δέον ἐργάζεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ κατὰ τὸ μέτωπον δέρμα, διότι μὲν κινεῖσθαι βέλτιον ἦν, εἴρηται. διότι δ᾽ ἀμήχανον οὔσιν ἄνευ μυὸς ὑπάρξαι τινὶ μορίῳ τὴν καθ᾽ ὁρμὴν κίνησιν ἐπιστάμενος, ὑπέτεινεν αὐτῷ μυώδη τινὰ οὐσίαν λεπτήν. ἀνάλογον γὰρ ἀεὶ τοῖς μεγέθεσι τῶν κινουμένων μορίων, τοὺς ὄγκους τῶν μυῶν ἀπεργάζεται, καὶ μόνον ἐνταῦθ᾽ ἥνωται τὸ δέρμα τῇ μυώδει φύσει, καθάπερ τῷ τ᾽ ἔνδον τῶν χειρῶν, καὶ κάτω τῶν πο-

τοὔτε γὰρ ὁμαλὴ ἡ

δῶν συμπέφυκε τένοντι. ὅτι δ' οὐ μικρολογούμενος ὑπὸ τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ἐνδείξασθαι βουλόμενος αὐτῶν τὴν
διαφοράν, ἑνῶσθαι μὲν τὸ κατὰ τὸ μέτωπον ὠνόμασα. συμφυὲς δὲ τὸ κατὰ τὰς χεῖράς τε καὶ τοὺς πόδας ὑπάρ-
χειν, εἴσῃ σαφῶς, εἰ βουληθείης ἐπιμελῶς ἀνατέμνειν τὰ μόρια. τενόντων μὲν γὰρ ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν ἐλέγετο
λόγοις, ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων μυῶν, εἴς τε τὸ τῆς χειρὸς δέρμα τοιοῦτος, καὶ τὸ τοῦ ποδὸς τὸ κάτω καθήκοντος,
αἰσθητικώτερά τε ἅμα, καὶ τριχῶν ψιλά, καὶ δυσαποτρεπτότερα τῶν ἄλλων ἐργάζονται δερμάτων αὐτά. κατὰ
δὲ τὸ μέτωπον ἡ ἐπιπολῆς μοῖρα τῆς ὑποκειμένης οὐσίας τῆς μυώδους, αὐτὴ γίνεται δέρμα. τρίτη δ' ἄλλη διαφο-
ρὰ δέρματος ἡ καθ' ὅλον ἐστὶ τὸ ζῷον, προσαρτωμένου τοῖς ὑποκειμένοις οὐσίας τῆς μυώδους, οὐ συμφυομένου, καὶ
τετάρτη τῶν κατὰ τὰ χείλη μυῶν συμφθαρέντων, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ δι' ὅλου κραθέντων τῷ δέρματι, καὶ τούτων
οὐδὲν ἀργῶς οὐδὲ μάτην ἐγένετο. τὰ μὲν γὰρ ἐξηγησάμεθα διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ὡς βέλτιον οὐχ οἷόν τ' ἦν αὐτοῖς
ἑτέρως ἔχειν. ὑπὲρ δὲ τοῦ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δέρματος ἅπαντος ὁ ἐνεστηκὼς ἐπεραίνετο λόγος, ἐπιδεικνύντων
ἡμῶν, ὅτι τε τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς οὐκ ἀποδέρεται, καὶ ὅτι ταὐτὸν μὲν τοῦτ' ὑπάρχει, καὶ τοῖς ἔνδον τῶν χειρῶν,
καὶ τοῖς κάτω τῶν ποδῶν. ἀλλ' οὐ χαλαρὸν ἐκείνων οὐδέτερον, ὥσπερ τὸ κατὰ τὸ μέτωπον, οὐδ' αἰσθητὴν κίνησιν
ἔχον, ὡς ἂν μηδὲ τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας ἀπεργασθὲν τοιοῦτον. ἐνταυθοῖ δ' εἰ μὴ χαλαρὸν ἦν, οὐκ ἂν οἷόν τε ἦν κι-
νεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ὁπωσοῦν ὑπὲρ αὐτῷ, οὐθ' ὑπάρξειν, † καὶ δὴ φράσω. τῇ μὲν ὑποκειμένῃ τῇ φύσει μυώδει, ἐπὶ
πᾶν ἥνωται, καὶ μέρος αὐτῆς ἐστι τὸ ἐπιπολῆς. ἀπολέλυται μέν τοι τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν, ὑπὸ τοῦ περιοστίου δια-
φραττόμενον ὑμένος, ὃς καὶ αὐτὸς ὅλος χαλαρὸς ἐπιβέβληται τοῖς ὀστοῖς, οὐδ' ἑνὸς ὑμένος, οὔτε συμφυομένου αὐτοῖς.
ἀλλὰ διὰ λεπτῶν τινῶν ἰνῶν προσαρτωμένων. οὐκοῦν ἀλλαχόθεν τοιαύτη φύσις ἐγένετο δέρματος, ὅτι μηδὲ χρεία.
ἐπὶ δέ γε τῶν μήλων, † τὰ πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς † μέρη, μυῶν μὲν οὐκ ἂν εὕροις ὑποβεβλημένην οὐσίαν, ἀλλ' ὁμοίως
τῷ παντὶ δέρματι, χαλαρὸν ἔτι τὸν περιόστιον περιτεταμένον ὑμένα. ἐπεὶ δὲ τότε κάτωθεν αὐτοῦ μέρος ταῖς γνά-
θοις εἶναι συμφυές, τότε ἄνωθεν ἑνῶσθαι τῇ κατὰ τὸ μέτωπον ὑποβεβλημένῃ μυώδει φύσει, συγκινεῖσθαι τούτοις
ἠδυνήθη, καὶ τοῦτ' εἰ βούλει πέμπτον εἶδος ἀριθμείσθω δέρματος ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τέτταρσι. ἀλλὰ καὶ κατά γε
τὴν ἰδέαν † εἶδος αὖ οὐδὲν διαφέρει τοῦ καθ' ὅλον τὸ ζῷον. ἐπεὶ δὲ μόνον ὑπὸ δυοῖν δερμάτων περιέχεται κινου-
μένων, ἡνωμένων τε καὶ συμφυὲς ὑπάρχον αὐτοῖς, τῆς κατὰ προαίρεσιν ἐν τούτῳ μετέχει κινήσεως, καὶ ταύτῃ
διήνεγκε καὶ αὐτὸ τοῦ καθ' ὅλον τὸ ζῷον δέρματος. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ, καὶ ἡ τῶν χειλῶν οὐσία μόνη
τοιαύτη γέγονεν, ὡς ἤτοι μῦν αὐτὴν δέρματος ἤδη καλεῖν αὐτὴν ἐνδίκως, ἢ μυῶδες δέρμα. καὶ γὰρ καὶ κινεῖσθαι
κατὰ προαίρεσιν ἐδεῖτο, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων μυῶν γενέσθαι σκληροτέραν, ὅθεν ἐκ δέρματός τε καὶ μυὸς αὐτὴν
συνεκεράσατο. τέτταρες δ' εἰσὶν ἀρχαί, τῶν εἰς τὰ χείλη καθηκόντων μυῶν, ἐναργεῖς μὲν καὶ σαφεῖς πρὶν ἀναμίγνυσθαι
τῷ δέρματι. συγκερανύμεναι δ' αὐτῷ, παντελῶς ἀσαφεῖς εἰσι, καὶ ἀχώριστοι τῆς ἐκείνων φύσεως. ὅλη γὰρ ὡς
εἴρηται, τῇ μυώδει φύσει κραθείσης τῆς δερματώδους ὅλης, τὰ χείλη τοῖς ζῴοις ἐγένετο. διὰ τί δὲ τέτταρες οἱ ἐμβάλ-
λοντες εἰς αὐτὰ μύες εἰσί, καὶ διὰ τί δύο μὲν ἀπὸ τοῦ κάτω πέρατος ἀρχόμενοι τῆς κάτω γένυος. ἕτεροι δὲ δύο μι-
κρὸν ὑπὸ κάτω τῶν μήλων, καὶ ὡς οὔτε πλείους ἐχρῆν αὐτούς, οὔτ' ἐλάττους, οὔτε μείζους, οὔτε μείους, οὔθ' ἑτέρωθεν
ἀρχομένους γενέσθαι, ταύτῃ δίειμι. τέτταρες μὲν εἰσί, διότι καὶ τέτταρας ἐχρῆν ἀρχὰς εἶναι κινήσεως τοῖς χείλεσιν,
ἑκατέρῳ δύο, τὴν μὲν εἰς ἀριστερά, τὴν δ' εἰς δεξιὰ περιάγουσαν. ἀνάλογον δ' αὐτοῖς τὰ μεγέθη τῶν κινηθησο-
μένων ὀργάνων, αἱ κεφαλαὶ δ' ἀνήρτηνται, τοῖς μὲν ἄνωθεν ὡς ἐπὶ τὰ μῆλα. λοξῶν γὰρ ἔμελλον ἐξηγήσεσθαι κινή-
σεων, ἑκατέρῳ τοῦ χείλους τῷ μέρει, τῶν δ' αὖ κάτω, λοξὴ μὲν καὶ τούτων ἡ σύμπασα θέσις, λοξαὶ δ' αἱ κινήσεις. ἡ
δ' αὐτὴ σοφία κἀνταῦθα τοῦ δημιουργοῦ τῇ μυριάκις ἤδη δεδειγμένῃ. διὰ τί γὰρ τῶν τεττάρων μυῶν, ὀκτὼ κινήσεις
εἰργάσατο, τέτταρας μὲν τὰς λοξὰς ἐφ' ἑκατέρου χείλους δύο. πρὸς αὐτοῖς δ' ἑτέρας εὐθείας τέτταρας, δύο μὲν
τὰς ἀκριβῶς εὐθείας, ὅταν ἤτοι πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων διίστηται τὰ χείλη, τὸ μὲν ἀνατεινόμενον ὡς ἐπὶ τὴν ῥῖνα, τὸ
δὲ κατασπώμενον, ὡς ἐπὶ τὸ γένειον συνάγηται πρὸς ἄλληλα, τὸ μὲν ἄνωθεν κάτω, τὸ δ' αὖ κάτωθεν ἄνω φερό-
μενον. ὡς γὰρ ἐπί τε καρποῦ καὶ βραχίονος ἐδείκνυμεν, ἐκ τῶν λοξῶν κινήσεων τὰς εὐθείας γινομένας, οὕτως ἔχει
κἀπὶ τῶν χειλῶν, ἑνὸς μὲν ἐνεργοῦντος μυὸς καθ' ὁποτερονοῦν αὐτῶν, ἐπὶ τὸ πλάγιον ἡ κίνησις. εἰ δ' ἄμφω τα-
θεῖεν, οὕτως ἤδη σύμπαν τὸ χεῖλος ἀνασπᾶται μὲν ὑπὸ τῶν ἄνωθεν μυῶν, κατασπᾶται δ' ὑπὸ τῶν κάτωθεν. ἀλλὰ
καὶ τῶν μὲν ἔξωθεν ἰνῶν ἐκτεινομένων, ἐκτρέπεσθαι συμβαίνει τοῖς χείλεσιν, ἐντρέπεσθαι δὲ καὶ ὑποπτύσσεσθαι διὰ τῶν
ἔνδον, ὥστε καὶ τούτων τῶν δύο συναριθμουμένων ταῖς ἀκριβῶς εὐθείαις, τέτταρας μὲν τὰς ἐξ ἐπιμέτρου προσθεί-
σας, ὀκτὼ δὲ τὰς πάσας αὐτῶν γενέσθαι κινήσεις. αἱ μὲν γὰρ λοξαὶ τέτταρες τυγχάνουσι, τῶν δ' ἔξωθεν αὐταῖς
προσερχομένων. τῶν δὴ νῦν λελεγμένων, μία μὲν ἐν τῷ διίστασθαι τὰ χείλη γίνεται, δευτέρα δ' ἐν τῷ συνάγε-
σθαι, τρίτη δ' ἐκτρεπομένων, τετάρτη δ' ὑποπτυσσομένων. ὅπως δ' ἐπὶ πλεῖστον διίστασθαι, οὐχ αὗται μόναι, ἀλλὰ
καὶ σὺν αὐταῖς αἱ κατὰ τὰς γνάθους ἐπιτελοῦνται, μῦν πλατὺν καὶ λεπτὸν ἡ φύσις ἔξωθεν ἀπέτεινεν, ἵνα καθ' ἑκά-
τερον μέρος, ἄχρι τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον ἀκάνθης ἐκτεταμένον. ἀναφέρονται δ' αὐτῶν αἱ ἶνες, αἱ μὲν ἀπὸ στέρνου τε
καὶ τῶν κλειδῶν ἑκατέρας, καὶ ὅσον τῶν στέρνων συνεχές, ὄρθιαι πρὸς τὸ κάτω χεῖλος, αἱ δ' ὑπὸ τοῦ λοιποῦ τῶν κλει-
δῶν, ἤδη λοξαὶ πρὸς τὰ πλάγια τῶν κλειδῶν. λοξότεραι δὲ μᾶλλον τούτων, αἱ ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν ἀνερχόμεναι
πρός τε τὰ πλάγια τῶν χειλῶν, καὶ ὅσον τούτοις συνεχές ἐστι τῶν γνάθων, ὥς τό γε ὑπόλοιπον ἁπασῶν τῶν γνάθων,
ὀπίσω πᾶν, ὡς ἐπ' ὦτα τείνουσιν ἕτεραί τινες ἶνες. ἠγνοεῖτο δ' ὁ μῦς οὗτος τοῖς ἀνατομικοῖς, καί τοι πάμπολύ τι
νεύρων πλῆθος ἐξ ἁπάντων σχεδὸν τοῦ τραχήλου τῶν σπονδύλων δεχόμενος. ἀλλ' ἡ κίνησις αὐτοῦ φανεῖταί σοι σα-
φῶς, εἰ κλείσας τὴν γένυν ἀκριβῶς, ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγειν ἐθέλοις ἐφ' ἑκάτερον ὧν εἶπον μορίων, τὰ χείλη τε καὶ τὰς
γνάθους. εἰρημένης δὲ τῆς ἐνεργείας τούτου τοῦ μυός, εὐθὺς καὶ ἡ χρεία πρόδηλος, ὡς εἴς τε τὰς διαλέκτους, καὶ τὰς
μασήσεις ἱκανῶς συντελεῖν. ὅτι δὲ καὶ τὰ νεῦρα βέλτιον ἦν, εἰς μὲν τὸ κάτω χεῖλος, ἀπὸ τῶν διὰ τῆς κάτω γένυος

† ἤδη
† τοῖς
† μέρεσι
† ἰδίαν

ἰόντων ἀγαγεῖν, εἰς δὲ θάτερον ἀπὸ τῶν διὰ τοῦ ἄνω, καὶ τοῦτ᾽ οἶμαι πρόδηλον. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας ἀπὸ τῶν πλησίον κειμένων, εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ἀποφῦσαι, μακρῷ βέλτιον ἦν, ἢ πόρρωθέν ποθεν ἐπάγεσθαι, καὶ ζητεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων εἰς ἅπαντα τὰ μέλη δικαίας διανομῆς, ἐπὶ περαιτέρω τοῦ λόγου γεγράψεται. τὰ δὲ τῆς ῥινὸς πτερύγια, διότι μὲν ἐχρῆν εἶναι χονδρώδη τε ἅμα, καὶ κατὰ προαίρεσιν τοῦ ζώου κινούμενα, τὸ μέν πού τι καὶ πρόσθεν εἴρηται. τὸ δέ τι καὶ νῦν ὑπομνήσομεν. ἐπί τε γὰρ ταῖς ἀθροωτέραις εἰσπνοαῖς, ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς ἐκφυσήσεσιν, ἡ κίνησις αὐτῶν οὐ σμικρὰ συντελεῖ. διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἐγένετο κινούμενα, χονδρώδη δὲ, διότι δυσθλαστός τε ἅμα καὶ δύσθραυστος ἥδε ἡ οὐσία. κατὰ δὲ τὴν τοῦ ζώου βούλησιν, ἡ κίνησις αὐτῶν, ὅτι καλῶς γίνεται μᾶλλον, ἢ εἰ χωρὶς ὁρμῆς ἐκινεῖτο ταῖς ἀρτηρίαις ὁμοίως. εἰ μή τις ἤδη, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν λογίζεσθαι δύναται, ῥαθύμως ὁμιλῆσαι τοῖς ἔμπροσθεν ἅπασι λόγοις, καὶ μέν γε καὶ ὡς ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐμφύεσθαι † μυσὶν, εἰ μέλλοιεν οὕτω κινεῖσθαι, καὶ τοῦτ᾽ ἤδη χρὴ τινὰ συνιέναι, μυριάκις ἀκηκοότα περὶ κινήσεώς τε καὶ φύσεως μυῶν. ἀλλ᾽ ἴσως τίνες οἱ μύες οὗτοι, καὶ πηλίκοι, καὶ πῶς κείμενοι, καὶ πόθεν ὁρμώμενοι καθήκουσιν εἰς τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια, παρ᾽ ἡμῶν ἀξιοῦσι μαθεῖν. οὐ γὰρ ἔτι λόγου ταῦτά γε, ἀλλὰ τῆς ἀνατομῆς ὑπάρχειν εὑρήματα. διδάσκομεν οὖν ἤδη πρῶτον μὲν αὐτῶν τὴν ἔκφυσιν ὑποκάτω τῶν μήλων γινομένην ἐγγὺς ταῖς ἀρχαῖς, τῶν ἐπὶ τὰ χείλη καθηκόντων μυῶν. ἐφεξῆς δὲ τὴν θέσιν, ὅτι τούτοις ἄχρι τινὸς ὁμιλοῦντες ἀεὶ, καὶ μᾶλλον ἀποχωροῦσιν ἐπὶ τὴν ῥῖνα λοξοί. μικροὶ δὲ δήπουθεν εἰσὶν ἀνάλογον τοῖς κινουμένοις ὑπ᾽ αὐτῶν μορίοις, ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἐχρῆν ἔτι με λέγειν, ὡς ἤδη πεπεισμένοις τοῖς ἀναγινώσκουσι, ταυτὶ τὰ γράμματα περὶ τῆς προνοίας τοῦ δημιουργοῦ. καὶ γὰρ ὅτι παρὰ τῶν διὰ τοῦ ἄνω γένυος ἰόντων νεύρων ἐπ᾽ αὐτοὺς, ἀποβλαστήματα φέρεται μικρὰ, περιττὸν μὲν ἦν ἔτι λέγειν, ὅμως δ᾽ ἕνεκα τοῦ μηδὲν λιπεῖν τῷ λόγῳ λελέχθω. καὶ τοῦτο κατ᾽ αὐτὰ δὲ, καὶ περὶ τοῦ τοὺς πόρους τῆς ῥινὸς ὑπαλείφοντος χιτῶνος, † ἴσον μὲν οὐδὲν ἐχρῆν ἔτι λέγειν ἀκροατῇ μνήμονι. λεγέσθω δ᾽ οὖν καὶ ὅτου ἕνεκα διττῆς χρείας τοῖς ζώοις γεγονέναι. προτέρας μὲν ὥσπερ ὁ τὸν λάρυγγά τε, καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ὅλην ὑπεζωκὼς ἔνδοθεν, ἑτέραν δ᾽ ἵν᾽ αἰσθήσεως μεταλάβοι τὸ πᾶν ὄργανον. οὐ γὰρ δὴ τό γ᾽ ὀστοῦν τῆς ῥινὸς, ἢ ὁ χόνδρος οἷά τ᾽ ἦν αἰσθάνεσθαι. περὶ δὲ τῶν εἰς τὸν χιτῶνα τόνδε καταφυομένων νεύρων, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. εἴρηται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως, ἡνίκα τὰς κατὰ συζυγίαν ἐκφύσεις ἐξ ἐγκεφάλου διῄειν τῷ λόγῳ, καὶ μέν γε καὶ περὶ τῶν τρημάτων τῆς ῥινὸς, ἃ κοινὰ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστὶν αὐτῇ διήκοντα καθ᾽ ἑκάτερον μέρος ἄχρι τοῦ μεγάλου κανθοῦ, σὺν τῇ τῶν ἄλλων τῶν κατ᾽ ὀφθαλμοὺς ἐξηγήσει μορίων ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ χρὴ μήτε τῶν ἤδη προειρημένων αὖθις ἐθέλειν ἀκούειν, ὅσα τε παραλέλειπται σμικρὰ, ῥᾳδίως νοεῖσθαι δυνάμενα τοῖς ἐπιμελῶς ἀνεγνωκόσι τὰ γεγραμμένα, ταῦθ᾽ ἑκόντας ἡμᾶς ἡγεῖσθαι παραλελοιπέναι. τῶν γὰρ ἀνάλογον αὐτοῖς ἐχόντων, μυριάκις ἤδη τὴν ἐξήγησιν πεποιημένοι, ῥᾳστην ἡγούμεθα εἶναι τὴν τῶν παραλελειμμένων εὕρεσιν. ὅσον οὖν ἔθ᾽ ὑπόλοιπόν ἐστι τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξηγήσεως δεόμενον, αὖθις ἐπανίωμεν, ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων, ἀρξάμενοι πάλιν ἀπὸ τοῦ πλήθους τε καὶ τῆς θέσεως τῶν ὀστῶν. διατί γὰρ ἑπτὰ μὲν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς ἐστιν, ἐννέα δὲ τῆς ἄνω γένυος, δύο δὲ τῆς κάτω, δίκαιον ἐπίστασθαι, τόν γε μηδὲν τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἄγνωστον ἐθέλοντα καταλιπεῖν, ὥσπερ δὴ καὶ μόνος ἐστὶν ὁ δικαίως φυσικὸς ὀνομασθησόμενος. ἀναμνησθῆναι δὲ χρὴ πάλιν κἀνταῦθα τῶν πρόσθεν εἰρημένων ὑπὲρ ἁπάσης ὀστῶν συνθέσεως. ἤτοι γὰρ ἕνεκα κινήσεως, ἢ διαπνοῆς, ἢ διόδου τινὸς, ἢ τῆς τῶν μερῶν ἑτερότητος, ἢ ἀσφαλείας τε καὶ δυσπαθείας ἡ σύνταξις αὐτῶν ἐγένετο, κινήσεως μὲν ἕνεκεν ἐν δακτύλοις καὶ ἀγκῶσι, καὶ καρποῖς, καὶ ὤμοις, καὶ ἰσχίοις, καὶ γόνασι, καὶ ἀστραγάλοις, καὶ πλευραῖς, καὶ σπονδύλοις, καὶ ἁπάσαις ἁπλῶς ταῖς διαρθρώσεσιν. διαπνοῆς δὲ καθάπερ ἐπὶ τῶν ῥαφῶν ἐλέγετο, τοῦ τε τοῦ περικρανίου γενέσεώς τε ἅμα καὶ διόδου, καί τινων ἀγγείων, τῶν μὲν ἔσωθεν ἔξω, τῶν δ᾽ ἔξωθεν ἔσω διηκόντων, ἕνεκεν αἱ ῥαφαὶ τῆς κεφαλῆς ἐδείκνυντο γεγονέναι. καὶ μέν γε καὶ δυσπάθειάν τε τινὰ, καὶ ἀσφάλειαν ὑπάρχειν ἅπασι τοῖς ἐκ πολλῶν συγκειμένοις, ἐν αὐτοῖς τε τοῖς περὶ τῶν ῥαφῶν τῆς κεφαλῆς λόγοις ἐπεδείξαμεν, ἐπί τε τῶν χειρῶν οὐχ ἥκιστα. τῆς δὲ τῶν ἐν τοῖς ὀστοῖς μερῶν διαφορᾶς ἕνεκα, καὶ τὰς ἐν τοῖς λεπιδοειδέσιν ἐλέγομεν γεγονέναι συνθέσεις. ἀλλὰ καὶ τῶν κώλων αἱ κεφαλαὶ, ἅσπερ δὴ καὶ ἐπιφύσεις ὀνομάζουσι, καὶ κονδύλους, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν γεγόνασιν. ἔνθα γὰρ ἂν ὀστοῦν μυελὸν ἔχῃ, τούτῳ καθάπερ ἐπίθημα τοῖς πέρασιν ἑκατέρωθεν, ὡς τὰ πολλὰ κεφαλὴν ἰδεῖν ἐστιν ἐπιφυομένην. καί μοι δοκεῖ τοῦτον αὐτὸν ἤδη τὸν λόγον ἀρχὴν ποιήσασθαι τοῖς προκειμένοις, καὶ δεῖξαι πρότερον μὲν, διατί τῆς κάτω γένυος ἐχούσης μυελὸν, ἄμοιρός ἐστι τελέως οὐσίας τοιαύτης ἡ ἄνω. δεύτερον δὲ διατί καὶ τοι μυελὸν ἐχούσης τῆς κάτω, κατ᾽ οὐδέτερον αὐτῆς τῶν περάτων ἐπίφυσίς ἐστιν, οἷον βραχίονι καὶ πήχει, καὶ κερκίδι, καὶ μηρῷ, καὶ κνήμῃ, καὶ περόνῃ, καὶ ὅλως τοῖς μυελὸν ἔχουσι. δι᾽ εὐθὺς δὲ τούτοις συναποδειχθήσεται, καὶ διατί τὸ τῆς ἄνω γένυος ὀστοῦν οὐκ ἔχει μυελὸν, ὥσπερ τὸ τῆς κάτω κατά τινα γένη ζώων. ἢν δὲ δὴ ταῦτα δείξωμεν, οὕτως ἤδη καὶ τὸν περὶ πλήθους τε καὶ συνθέσεως αὐτῶν, ἐπανίωμεν λόγον. ἀρκτέον οὖν ἀπὸ τοῦ σαφεστάτου φαινομένου κατὰ πάντα τὰ ζῶα, τοῦ μηδὲν τῶν μικρῶν ὀστῶν μυελὸν ἔχειν, ὅτι μηδὲ κοιλίαν ἀξιόλογόν τινα καὶ μεγάλην μίαν. ἀλλὰ τὰς σηράγγας μόνον, καὶ ταύτας ὀλίγας τέ τινας καὶ στενάς. εἰ γὰρ δὴ πρὸς τῷ στενὸν εἶναι καὶ κοῖλον ἐγεγόνει, παντάπασιν ἂν ἦν ἀσθενὲς, ὥσπερ εἰ καὶ τῶν μεγάλων τι πλῆρες ἦν καὶ πυκνὸν, ἐσχάτως ἂν ἦν † βαθύ τε καὶ δύσφορον. ὅπου γὰρ καὶ νῦν μεγίστων τῶν κινησόντων ἐδεήθη μυῶν κνήμη, καὶ μηρὸς, καὶ βραχίων, καὶ πάνθ᾽ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τί χρὴ νομίζειν, εἰ μήτε κοιλίας εἶχεν οὕτω μεγάλας, μήτε ἀραιοτέρα ταῖς συστάσεσιν ἐγεγόνει, καὶ τούτου μέγιστον τεκμήριον, τὸ τοῖς μὲν ἀσθενέσιν ἅπασι ζώοις, χαυνότερα τε καὶ κοιλότερα. τοῖς δ᾽ ἰσχυροτέροις, πυκνότερα τε καὶ πληρέστατα τὰ ὀστᾶ γεγονέναι, φυλαττομένης οἶμαι τῆς φύσεως, ἀσθενεστέρων ὀργάνων ἐξάπτειν βάρη μεγάλα. οὕτω τοι καὶ κύων, καὶ λύκος, καὶ πάρδαλις, καὶ πάνθ᾽ ὅσα μυσὶ καὶ νεύροις σύντονα, συῶν καὶ οἴων, καὶ αἰγῶν, πυκνοτέραν τε πολὺ καὶ σκληροτέραν ἐκτήσατο τὴν τῶν ὀστῶν οὐσίαν, καὶ τόν γε πάντων

Margin notes: † μῦς; † ἴσως; † βαρὺ

τῶν σφοδρότατόν τε καὶ συντονώτατον ζῶον, ὁ λέων ἀμυέλα πάντ' ἔχειν πεπίστευται. τῷ γὰρ λέοντι, τὰ μὲν ἄλλα
σύμπαντ' αὐτοῦ μέλη, τοιαύτην ἔχει σαφέστατα τῶν ὀστῶν τὴν οὐσίαν. κατὰ δὲ τοὺς μηροὺς, καὶ ἤδη τι τοιοῦτον ἕτερον
κῶλον ἀμυδρὰ καὶ λεπτὴ διατέταται τις δόξα, κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν κοιλότης, ὥστε τοῦτο μὲν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο
τῶν ἐναργεστάτων ἐστὶν, εἰς τὴν τῶν μυῶν ἀσφάλειάν τε καὶ ῥώμην ἀποβλέπουσαν τὴν φύσιν, ἀνάλογον αὐτοῖς ἐρ-
γάζεσθαι τὰ βάρη τῶν ὀστῶν. ἐπεὶ γὰρ διττὸς ἦν αὐτῇ τῆς ὅλης κατασκευῆς αὐτῶν ὁ σκοπὸς, ὡς μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν
ἀσφάλειαν ἡ σκληρότης, ὡς δὲ πρὸς τὴν τοῦ ζώου κίνησιν ἡ κουφότης, καὶ ἦν οὐ ταυτὸν συνελθεῖν ἄμφω ταῦτα
οὐκ εὐπετές. ἡ μὲν γὰρ ἐκ πυκνότητος καὶ σκληρότητος, ἡ δ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἐγεννᾶτο, δῆλον ὡς τὸ χρηστότερον
αὐτῶν ἑλέσθαι βέλτιον ἦν. χρηστότερον δ' ἐστὶ τοῖς ζώοις ἡ κίνησις, ὡς ἂν καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὑπάρχουσα.
οὐ γὰρ ἦ ζῶον πάντων ἀπαθὲς, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον. ἐφ' ὧν μέν τοι διά τε τὸ σύντονον τῶν μυῶν, καὶ ὅλου
τοῦ ζώου τὴν ῥώμην οἷόν τ' ἦν ἄμφω παρεσκευάσθαι, τούτοις ἅπασι πυκνὰ καὶ σκληρὰ, καθάπερ τινὰς λίθους
ἀπειργάσατο τὰ ὀστᾶ, καὶ τοῦθ' οὕτως ἐπὶ πάντων φυλάττει τῶν ζώων, ὥστ' οὐ μόνον πεζὸν οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ πτηνὸν,
οὐδ' ἔνυδρον ἄλλως ἔχει. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῖς ἀετοῖς πυκνοτάτη τέ ἐστι, καὶ σκληροτάτη τῶν ὀστῶν ἡ σύγκρισις.
ἑξῆς δὲ αὐτῶν τοῖς ἀλκίμοις ἱέραξιν, ὥσπερ κίρκῳ καὶ φασσοφόνῳ, καὶ τοῖς ὁμοίοις. ἔπειτ' ἤδη καὶ τοῖς ἄλλοις ἀλε-
κτορσί τε καὶ νήτταις, καὶ χησὶ, χαύνη τε ἅμα καὶ κοίλη, καὶ κούφη τῶν ὀστῶν ἡ σύστασις. εἴπερ οὖν ὁ ἄνθρωπος, οὐ κα-
τὰ λέοντά ἐστι τὴν ῥώμην, οὔτε τῶν μυῶν, οὔθ' ὅλου τοῦ σώματος, εὐλόγως αὐτῷ τὰ μέγιστα τῶν ὀστῶν, οὐ κοῖλα μό-
νον, ἀλλὰ καὶ χαῦνα γέγονε, καὶ μὴν εἴπερ εὐλόγως ἐστὶ κοῖλα, καὶ δέδεικται μυριάκις ἤδη κατὰ τὸν ἔμπροσθεν
λόγον, ἅπασι τοῖς ἕνεκά του γεγονόσι, πρὸς ἄλλο τι συγχρωμένη καλῶς ἡ φύσις, οὐκ ἔμελλεν αὐτὰ περιόψεσθαι κενὰ,
δυναμένη γε δή τινα παρασκευὴν τροφῆς οἰκείας αὐτοῖς ἐναποθέσθαι. δέδεικται δ' ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνά-
μεων ὑπομνήμασιν, ὅτι μυελός ἐστιν ἡ οἰκεία τροφὴ τῶν ὀστῶν, ὅτι τε τοῖς οὐκ ἔχουσι κοιλίας ὀστοῖς, ἐν ταῖς σήραγξι
τοιοῦτόν τι περιέχεται. καὶ μήν γε καὶ ὡς οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ παχύτερος ὁ μυελός ἐστι τοῦ κατὰ τὰς σήραγγας χυμοῦ,
καί τοι τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας ἐκείνῳ γεγονὼς, διὰ ταῦτα μὲν δὴ μυελὸν ἔχουσιν, ὅσα κοῖλα τῶν ὀστῶν. ἐπίφυσιν δὲ
τῶν κεφαλῶν, οὐκ εὐθὺς ὅσα μυελὸν ἔχει σύμπαντα κέκτηται. καὶ γὰρ καὶ ἡ κάτω γένυς ἔχει μέν τινα μυελὸν
ἐντὸς ἑαυτῆς, ἐπίφυσιν δὲ οὐκ ἔχει. πυκνοτέρα γάρ ἐστιν, ἢ ὡς ἐπιφύσεως δεῖσθαι, συνελθουσῶν εἰς ταυτὸν ἀμφοῖν
ἅμα, χαυνότητός τε καὶ κοιλότητος, εὐθέως ἂν αὐτῷ κεφαλὴν τινα κατὰ πέρας ἐπιφυομένην ἰδεῖν ἐστιν. ὅτι τε
δεῖται τινὸς ἐπιθήματος, ὅτι τε τοῦτο πυκνὸν εἶναι χρὴ καὶ στερρὸν, καὶ μάλισθ' ὅταν εἰς διάρθρωσιν περαίνῃ. σκλη-
ρῶν γὰρ δεῖται τῶν διαρθρουμένων ὀστῶν, ὡς ἂν συνεχῶς μελλόντων κινεῖσθαί τε καὶ περὶ ἄλληλα τρίβεσθαι. πάλιν
οὖν ἀναμνησθῆναι χρὴ μιᾶς τῶν εἰρημένων, ὁποία τίς ἐστιν ὀλίγον ἔμπροσθεν, χρειῶν κατὰ τὰς συνθέσεις τῶν ὀστῶν.
οὐ γὰρ οἷόν τε καθ' ἓν αὐτῶν ἐναντία ταῖς φύσεσιν ἑνοῦσθαι καλῶς μόρια. πῶς γὰρ ἂν ἀραιῷ τὸ πυκνὸν, ἢ σκληρῷ
τὸ χαῦνον εἰς ἕνωσιν ἀφίκοιτο, φίλιόν τε καὶ δύσλυτον; οὕτως οὖν ἐλέγετο καὶ τὰ λεπιδοειδῆ κατὰ τὴν κεφα-
λὴν ὀστᾶ πάνυ σοφῶς ἐξευρῆσθαι τῇ φύσει, συνάπτοντα τοῖς τῶν κροτάφων ὀστοῖς πυκνοῖς καὶ σκληροῖς οὖσι χαῦνα
καὶ σηραγγώδη τὰ τοῦ βρέγματος. ὁμοίας δὴ χρείας ἕνεκα καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν κώλων ἅπασι γεγόνασι πυκναὶ καὶ
σκληραὶ, χαύνοις καὶ ἀραιοῖς ἐπιφυόμεναι. πῶς οὖν ἡ φύσις κἀνταῦθα, τὸ μὲν ἑνοῦν ἀλλήλοις τὰ ἐναντία κατέ-
γνω. φιλίαν δ' αὐτοῖς τινα, καὶ ἄλυπον ὁμιλίαν ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐμφύσεως ἐμηχανήσατο, χόνδρον ἑκατέροις
ἐπαλείψασα καθάπερ τινὰ κόλλαν, ἢ χαύνους μὲν τῶν ὀστῶν ἀναπληρώσασα τὰς ἐν τοῖς πέρασι σήραγγας, ἐκλεά-
νασά τε τὰς τραχύτητας. τῷ δὲ σκληρῷ περιχυθεὶς ἔξωθεν, ἔδησεν αὐτὰ πρὸς ἄλληλα, καὶ συνέφυσε δι' ἑαυτοῦ
μέσου καλῶς οὕτως, ὥστε εἰ μή τις ἢ καθεψήσειεν, ἢ ξηρανεῖ αὐτὰ λανθάνει τὴν σύνθεσιν. ἔνθα δ' ἂν μὴ πολὺ τὸ
διαλλάττον ᾖ τῶν ὀστῶν, ἀλλὰ βραχύ τι τοῦ περιέχοντος τὴν κοιλότητα, τὸ κατακλεῖον αὐτὴν πέρας ὑπάρχει πυκνό-
τερον, ἐνταῦθ' ἡ φύσις οὐδὲν δεῖται φιλοτεχνεῖν ἐπίφυσιν, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῆς κάτω γένυος. οὐ γὰρ μικρῷ τινι τοῦ
βραχίονός τε καὶ μηροῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὀστῶν ὑπάρχον πυκνότερον, ἀλλ' ὅλον τῷ παντὶ διαφέρον,
ἱκανὸν ἑαυτῷ γίγνεται κατακλείειν τὸν μυελὸν, ἄνευ τινὸς ἔξωθεν ἐπιφύσεως. ἡ δ' αἰτία, τοῦ μὴ πολὺ σκληρό-
τερον ἐκείνων γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο κοιλότητα σμικρὰν ἔχειν, ἡ γυμνότης ἐστίν. εἰ μὴ γὰρ καὶ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας
τὴν δυσπάθειαν ἐκτήσατο, ῥᾳδίως ἂν ἐβλάπτετό τε καὶ συνεθλίβετο, προπετὲς οὕτω καὶ ψιλὸν ἐγκείμενον. τοῦ δ'
ὅλως ἔχειν κοιλότητα, καί τοι δεόμενον εἶναι σκληρὸν, οἱ κροταφῖται μῦς ἔχουσι τὴν αἰτίαν, οὐκ ὄντες ἡμῖν οὕτως
ἰσχυροὶ, καθάπερ ἐπὶ λεόντων, ὡς πυκνὸν καὶ σκληρὸν, καὶ πλῆρες ἔχειν ἀλύπως ὀστοῦν. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐδεῖτό γε
πάντως ἐν τῷ δάκνειν ἔχων τὴν τῆς ῥώμης ἐνέργειαν ὁ λέων ἰσχυρᾶς γένυος. οὐδὲ γὰρ ὀδόντας ἰσχυροὺς ἐν αὐτῇ κα-
τέπηξεν ἡ φύσις, εἰ μὴ καὶ αὐτὴν πρότερον ἀπειργάσατο τοιαύτην. οὕτω δὲ καὶ τὸν αὐχένα σύμπαντα κρατερὸν
ἐδημιούργησεν αὐτῷ, συμφύσασα πρὸς ἀλλήλους διὰ συνδέσμων ἰσχυρῶν τοὺς ταύτῃ σπονδύλους. ἀλλ' ἄνθρωπος
πολιτικόν τε καὶ ἥμερον ὑπάρχων ζῶον, ἐρρωμένης μὲν οὕτω γένυος οὐκ ἐδεῖτο, δυσπαθεστέρας μέν τοι χρῄζων αὐ-
τῆς, ἢ κατὰ βραχίονα καὶ μηρὸν, ἀλλὰ καὶ κούφης ἅμα διὰ τοὺς κροταφίτας μῦς, ἀκριβῶς ἁρμόττουσαν ἑκατέρᾳ τῇ
χρείᾳ κέκτηται. διὰ τὴν αὐτὴν οὖν πρόνοιαν, οὐδ' ὅλως ἔχει μυελὸν ἡ ἄνω γένυς, ὅτι μηδὲ κινεῖται τὴν ἀρχήν.
ἀφαιρεθείσης γὰρ τῆς ἑτέρας χρείας, εἰς δυσπάθειαν μόνην παρεσκευάσθη. τοῦτο δ' ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὀστῶν ἐδείχθη
γινόμενον. ἀλλὰ καὶ τὸ τὰς ἀνομοιότητας αὐτῶν γραμμαῖς ἀπ' ἀλλήλων ὁρίζεσθαι, μὴ δυναμένας καλῶς ἑνω-
θῆναι, ἄμεινον ὑπάρχειν ἐδείκνυμεν. ἔστι δ' οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦτο τῇ † κάτω γένυϊ. σύγκειται γὰρ ἐξ ἀνομοίων ὀστῶν
ταῖς οὐσίαις, ὅτι καὶ ταῖς χρείαις, τὰ μὲν γὰρ τῶν μήλων παχύτατα, τὰ δὲ τῆς ῥινὸς λεπτότατα, τὰ δ' ἄλλα σκλη-
ρότατα. τὴν γὰρ δυσπάθειαν τοῖς μὲν μήλοις ἡ παχύτης, ἐκείνοις δ' ἡ σκληρότης ἐργάζεται. λοιπὸν δ' ἡ ῥὶς
ἀσθενεστέρα γέγονεν, διότι μηδὲν ἔμελλε μέγα βλάψεσθαι τὸ ζῶον, οἷον εἰ καὶ τῶν ἄλλων τι μορίων ἔπαθε τῆς ἄνω
γένυος. ἤτοι γὰρ εἰς τὰ δι' αὐτῆς φερόμενα νεῦρα τὴν βλάβην, ἢ εἰς τοὺς μῦς τοὺς μασητῆρας ἀναγκαῖον ἐστὶ

† ἄνω

τελευτᾶν ἐν τοῖς ἄλλοις παθοῦσι μορίοις. ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτῶν ἅπτεσθαι τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν, εἰ τὰ πλησίον ἐκείνου ἔπαθον, ἥκιστα οὖν ἐστὶ βλαβερὰ περὶ ζῶον τὰ κατὰ τὴν ῥῖνα πάσχοντα, καὶ διὰ τοῦτο ἀπολείπεται σκληρότητί τε καὶ παχύτητι τῶν κυριωτέρων. δεῖ οὖν ταύτην αὐτῶν τὴν ἀνομοιότητα, κατὰ λόγον ἰδίαν μὲν ἔχειν περιγραφὴν τὰ τῶν μήλων ὀστᾶ. τὰ δ' αὖ τῆς ῥινὸς, ἰδίαν ἄλλην, οὕτω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ, τά θ' ὑποβραχίω τῶν μήλων, καὶ τὸ κατ' ἄκραν τὴν γένυν, καὶ τὰ κατὰ τὴν εἰς τὸ στόμα τῆς ῥινὸς συντρησιν. ἡ δὲ κατὰ τὸ μῆκος ἐν ἑκατέρᾳ τῇ γένυι ῥαφὴ γέγονεν, ὅτι δίδυμόν ἐστι τὸ σῶμα, δεξιοῖς τε καὶ ἀριστεροῖς. ἐῤῥέθη οὖν πολλάκις ὑπὲρ τῆς τοῦδε χρείας, ὃ φαίνεται δ' αὕτη κατὰ τὰ πυκνότατα τῶν ὀστῶν, οἷον τό τε κατ' ἰνίον, καὶ μέτωπον, καὶ ὑπερῴαν, καὶ ἄκραν τὴν γένυν. ὅθεν οἶμαι καὶ ζήτησις ὑπὲρ αὐτῶν ἐγένετο, τοῖς ἀνατομικοῖς τισὶ μὲν ἄῤῥαφα τελέως ἀποφηναμένοις αὐτὰ, τοῖς δὲ δι' ἀκρίβειάν τε καὶ πυκνότητα συνθέσεως οὐ φαίνεσθαι τὰς ῥαφὰς, ἑψηθέντων μέντοι, καὶ καταξηρανθέντων ἐν χρόνῳ πλείονι, σαφεῖς γίγνεσθαι. περὶ μὲν τῶν οὕτω διαφωνουμένων, ἐν ἑτέροις ἐπὶ πλέον εἴρηται. τὸ δ' ὁμολογούμενον αὔταρκες ὑπ' ἀμφοῖν εἰς τὸν παρόντα λόγον, ὥς ἐστιν ἱκανῶς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὀστῶν σκληρόν. εἴπερ οὖν τούτου τὴν χρείαν εὕροιμεν, οὐδὲν αὖ ἔτι χαλεπὸν, οὐδὲ περὶ τοῦ πλήθους τῶν ὀστῶν εὑρεῖν τὴν αἰτίαν. ἔστι δὴ ταῦτα σκληρότατα, διότι τε πρὸς δυσπάθειαν παρεσκεύασται, πρὸ πάντων ἐκκείμενα, καὶ ὅτι τῆς αἰτίας ἀπήλλακται, δι' ἣν ἀραιὰ καὶ σηραγγώδη γέγονε τὰ κατὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ. πλεῖστον μὲν γὰρ ἐπέκεινα τῶν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἀτμῶν, ἄνωθεν μετεωρότατα κείμενα, καὶ διὰ τοῦτο καθὰ καὶ πρόσθεν ἐδείκνυτο, πολυειδῆ παρεσκεύασεν αὐτοῖς ἡ φύσις τὴν κένωσιν. ὅσα δ' ἐκ πλαγίων τέτακται πρὸς περὶ τῆς τοιαύτης ἀπολελύσθαι προφάσεως, ἔτι καὶ καταπιπτόντων, καὶ πληττομένων, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἔμελλεν ὀχλήσεσθαι πολλάκις. οὔτε γὰρ καταπίπτει τις ἐπὶ τὴν κορυφὴν ῥᾳδίως, οὔθ' ἑτοίμως πλήττεται κατὰ τοῦτο. τὰ δ' ἄλλα πάντα, τά τε κατ' ἰνίον καὶ μέτωπον, καὶ ὦτα, καὶ τὰς πληγὰς ἐκδέχεται συνεχῶς, καὶ πτώμασιν ἁλίσκεται πολλάκις. ὁπότ' οὖν ἐκεῖνα μὲν, οὔθ' ὁμοίως ἔμελλε πλήττεσθαι, καὶ κενώσεως ἐδεῖτο. ταῦτα δὲ καὶ πλήττεσθαι συνεχῶς, καὶ μὴ δεῖσθαι κενώσεως. εὐλόγως ἄρα ἀραιὰ μὲν ἐκεῖνα καὶ σηραγγώδη, πυκνὰ δὲ καὶ σκληρὰ ταῦτα γέγονεν. τὸ δ' αὖ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦν, οἷον σφὴν τὶς ἔγκειται μεταξὺ τῆς τε κεφαλῆς καὶ τῆς ἄνω γένυος, ἔχον ἤδη καὶ τὰ τῶν καθαιρόντων τὸν ἐγκέφαλον πόρων τρήματα. πρὸς δὲ καὶ κατὰ τὴν βάσιν ὑπόκειται τῆς ὅλης κεφαλῆς, ὥσπερ καὶ τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦ συνεχὲς αὐτοῦ μέρος. διὰ ταῦτ' οὖν ἅπαντα πυκνὸν καὶ σκληρὸν ἐγένετο, τάχ' ἂν εὐλόγως, καὶ δι' ἓν αὐτῶν τουτὶ ἀπειργάσθη. ὅτι τε γὰρ τῶν ἐκ τῆς βάσεώς ἐστι τῆς κεφαλῆς, σκληρῶν εἶναι δεομένων, καὶ ὅτι διαῤῥεόντων αὐτοῦ τῶν ἄνωθεν περιττωμάτων, εὐφακέλιστον ἂν που θ' ἑτοίμως καὶ δυσσαπὲς, χαῦνον εἴπερ ἐγένετο. διὰ τοῦτ' οὖν σκληρὸν, καὶ πυκνὸν ἀπείργασται, πρὸς τὸ καὶ μέσον ἐγκεῖσθαι τῆς ἄνω γένυος καὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἰσχυρὸν εἶναι δεόμενον. ἡ δὲ τῶν πτερυγίοις ὁμοίων ὀστῶν ἔκφυσις, ἐξ αὐτοῦ γέγονεν, ἕδραν τε ἅμα καὶ σκέπην τοῖς ἐν τῷ στόματι παρέξουσα μυσὶν ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν. εἰς γὰρ τὰς ὁριζομένας ὑπ' αὐτῶν κοιλότητας, ἀνήρτηνται τῶνδε τῶν μυῶν αἱ κεφαλαί. οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, εἴτ' ὄντως ἐστὶν ἄῤῥαφα τὰ προειρημένα μόρια τῶν ὀστῶν, εἴτε δι' ἀκρίβειαν συνθέσεως οὐχ ὁρᾶται, τό γε δεῖν αὐτὰ σκληρά τ' εἶναι καὶ πυκνὰ, δέδεικται σαφῶς. οὔκουν ἔμελλεν ἐνώσεσθαι καλῶς τοῖς παρακειμένοις, ἀραιοῖς οὖσι, καὶ διὰ τοῦτο σαφὴς αὐτῶν ἡ σύνθεσις ἐγένετο, πρὸς τὸ καὶ πολλαχῇ τὰς ἄλλας χρείας ἐκτελεῖν, ὅσας ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἢ καὶ διερχομένων τινῶν ὀργάνων δι' αὐτῶν, ἢ συνδουμένων, ἢ διαπνεόντων τῶν περιττωμάτων, ἢ δυσπαθείας ἕνεκα. τὰ μὲν οὖν τοῦ βρέγματος ὀνομαζόμενα δύο ὄντα, καὶ χαῦνα, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἄνωθεν ἐπικείμενα, καὶ περιεχόμενα πανταχόθεν ὑπὸ σκληρῶν ὀστῶν καὶ πυκνῶν, ὄπισθεν μὲν τοῦ κατ' ἰνίον, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ κατὰ μέτωπον, ἑκατέρωθεν δὲ τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους, εὐλογώτατα διωρίσθη γραμμαῖς. ἕβδομον δ' ἐπὶ τούτοις ἐστὶ, τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν, ὃ τινὲς μὲν τῆς ἄνω γένυος, ἔνιοι δὲ τῆς κεφαλῆς εἶναι νομίζουσιν, ἐγκείμενον ἀμφοτέροις δίκην σφηνός. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ τῆς ἄνω γένυος, ἐννέα τὸν ἀριθμόν ἐστι, δύο μὲν τὰ τῆς ῥινὸς, ἔμπροσθεν δ' αὐτῶν τρίτον, ἐν ᾧ περιέχεσθαι τοὺς τομέας ἐλέγομεν, ἑκατέρωθεν δὲ δύο τὰ τῶν μήλων, ἐν οἷς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ὀδόντες ἐγκεῖνται, καὶ τούτων ἄνωθεν μὲν, δύο τὰ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ἔκφυσιν τοῦ ζυγώματος, καὶ τῆς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν τὰ κάτω. δύο δὲ τὰ λοιπά τε κατὰ τοὺς εἰς τὸ στόμα πόρους τῆς ῥινός. τὰς δὲ περιορίζουσας γραμμὰς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὀστῶν, ἐν τοῖς ἀνατομικοῖς ὑπομνήμασι προειρηκότες, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα λέγειν. ὡς γὰρ προσειδότας ἤδη τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενα, ταύτην τοῦ λόγου τὴν διέξοδον ἅπασαν ἐποιησάμεθα. τὸ δὲ τῆς κάτω γένυος ὀστοῦν, μίαν μόνην ἔχει ἐν ἑαυτῷ διαίρεσιν, οὐκέτι πάντων σαφῆ κατ' ἄκρον τὸ γένειον, ἣν ὅτι δίδυμόν ἐστι τὸ σῶμα, διὰ τοῦτ' ἐλέγομεν αὐτὴν γεγονέναι. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς μέρος οὐδεμίαν ἔχει διάφυσιν, εὐλαβουμένης οἶμαι τῆς φύσεως εἰς πολλὰ καταθραύειν ὀστᾶ τὴν κάτω γένυν, ἕνεκα τοῦ μὴ ῥᾳδίως κατὰ τὰς σφοδροτάτας κινήσεις διαλύεσθαί τε καὶ συντρίβεσθαι. μεγάλαι δὲ δήπουθεν ἔμελλον ἔσεσθαι, καὶ ἰσχυραὶ ταύτης τῆς γένυος αἱ κινήσεις, ἐν τῷ δάκνειν τε καὶ καταθραύειν τὰ σκληρὰ, διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἄρθρων αὐτῆς, ἱκανὸς προὐνοήσατο. τῷ μὲν ἑτέρῳ τῇ κορώνῃ καλουμένῃ, τό τε ζύγωμα περιθεῖσα, καὶ μέγιστον ἐμφύσασα τοῦ κροταφίτου μυὸς τὸν τένοντα. περὶ δ' ἑτέρῳ τὰς μαστοειδῆς ὀνομαζομένας ἀποφύσεις τῆς κεφαλῆς, ἀσφαλῆ περιθεῖσα φρουρὰν, ὅπως μή ποτ' ἐν ταῖς βιαίοις κινήσεσιν ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὀλισθαίνοι κοιλότητος. εὐλόγως δὲ τοῦτ' ἡμῖν ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν, ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον ἡ κορώνη, ἤδ' ὄρθιος ἀνατέταται. τοῦ μὲν γὰρ κλείεσθαι τὸ στόμα τὴν αἰτίαν, αὐτή τε καὶ ὁ κροταφίτης μῦς ἔχει, ἀνατείνων ἅπασαν τὴν γένυν. τοῦ δὲ διοίγεσθαι τό τε ὄπισθεν ἄρθρον τὸ κατὰ τὰς μαστοειδεῖς ἀποφύσεις, καὶ οἱ κινοῦντες αὐτὸ μύες, οὓς ἀντιτετάχθαι τοῖς κροταφίταις ἐλέγομεν. ἔχει δὲ δήπου καὶ συνδέσμους τινὰς ἰσχυροὺς ἀμφ' αὐτὴν, ἔτι τὸν χόνδρον πολὺν ἐν κύκλῳ περικεχυμένον ἡ διάρθρωσις αὕτη, καὶ χρὴ τῶν κοινῶν

πᾶσιν

πᾶσιν ἄρθροις ὑπαρχόντων ἅπαξ ἀκούοντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν κατὰ μέρος. ἡμᾶς μὲν γὰρ οἶμαι φυλάττεσθαι χρὴ λέγειν ὑπὲρ τῶν ὁμοίων πολλάκις, οὐ μὴν τούς γ᾽ ἀναγινώσκοντας ὀκνεῖν ἐννοεῖν, ὥσπερ οὐδ᾽ ἡ φύσις. ποιεῖ μὲν γὰρ τοῖς ἔργοις, καὶ ταῖς ἐννοίαις οὐδὲν προσῆκε παραλιπεῖν. ἐν δὲ ταῖς ἐξηγήσεσιν, ἅπαξ εἰπεῖν ἀρκεῖ τὸ κοινόν. εἰρηκὼς οὖν ἤδη πόσα περὶ τὰς διαρθρώσεις ἁπάσας ἡ φύσις φιλοτεχνεῖ, τὰ δέ που καὶ μέλλων ἐρεῖν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ δίκαιον εἶναι νομίζω, τό γε νῦν εἶναι παραλιπεῖν, σοὶ δ᾽ ἂν εἴη προσῆκον, ἕκαστον αὐτῶν ἐπ᾽ αὐτῆς ἐξετάσειν τῆς ἀνατομῆς, εἰ πάνθ᾽ ὅσα περιέχειν εἴρηται χρῆναι, φαίνεται κεκτημένη. μάλιστα γὰρ ἂν οὕτω θαυμάσῃς τὴν φύσιν, εἰ μηδὲν τῶν ἔργων αὐτῆς ἄσκεπτον παραλίποις.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ιβ.

Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν ἰδίων μορίων τῆς κεφαλῆς ἁπάντων εἴρηται, δέον ἂν εἴη, καὶ περὶ τῶν κοινῶν αὐτῇ πρὸς τὸν τράχηλον ἐφεξῆς εἰπεῖν. ἔστι δὲ κοινὰ μόρια τραχήλου καὶ κεφαλῆς, δι᾽ ὧν ἐπινεύομέν τε καὶ ἀνανεύομεν, καὶ περιάγομεν αὐτὴν εἰς τὰ πλάγια. τῶν γὰρ τοιούτων οὐδὲν, οὔτε διαρθρώσεως οἷόν τε γενέσθαι χωρὶς, οὔτε συνδέσμων, οὔτε μυῶν. ἀλλ᾽ ἥ τε διάρθρωσις ὀστῶν ἐστι σύνθεσις, ἕνεκα τῆς καθ᾽ ὁρμὴν κινήσεως γεγενημένη, καὶ δῆλον ὡς πάντως οὐκ ἐλάττω χρὴ δυοῖν εἶναι τὰ συνταττόμενα, τῶν τε συνδέσμων ἕκαστος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν μυῶν ἐκ θατέρου τῶν ὀστῶν ἐκφυόμενος εἰς θάτερον καταφύεται, κἀν τῷδε δῆλον, ὡς καὶ διάρθρωσις ἅπασα, καὶ σύνδεσμος, καὶ μῦς, ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα τῶν ἄρθρων τέτακται συνθέσει, καὶ προσηκόντως ἐλέχθη τῶν κοινῶν εἶναι μορίων. ὅτι μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε κίνησιν οὐδεμίαν ὀστῶν γενέσθαι χωρὶς τοῦ διαρθροῦσθαί τε ἅμα καὶ διὰ μυῶν συνάπτεσθαι, δέδεικται πολλάκις, εἴ γε χρὴ πάντως εἶναι μέν τι τὸ κινοῦν, εἶναι δὲ καὶ τὸ κινούμενον, καὶ τούτων τὸ μὲν ὁ μῦς ἐστι, τὸ δὲ ἡ τῶν ὀστῶν σύνθεσις. ὅτι δὲ οὐδὲ ὁ σύνδεσμος ἄχρηστος, ἀλλ᾽ εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν γένεσιν αὐτὴν τῆς κινήσεως ἀναγκαῖος, εἰς γοῦν τὸ καλῶς κινεῖσθαι χρήσιμος, εἴρηται μὲν ἤδη, καὶ περὶ τοῦδε διὰ τῶν ἔμπροσθεν. ἀναμνήσωμεν δὲ καὶ νῦν αὐτὸ τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον, ὡς εἰ μὴ διὰ τῶν συνδέσμων ἐκρατεῖτο τὰ διαρθρούμενα τῶν ὀστῶν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν αὐτὰ καθ᾽ ἑκάστην κίνησιν ἐξίστασθαι τῆς σφετέρας ἕδρας, ἄλλο τ᾽ ἀλλαχῇ παραλλάττοντα. τοῦ δὴ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι χάριν, ἡ φύσις ἅπασαν ὀστῶν διάρθρωσιν ἐν κύκλῳ περιλαμβάνει δεσμοῖς μὲν, ἐπίδοσιν δ᾽ οὐ σμικρὰν ἐγχωροῦσιν. καὶ θαυμάσαι μάλιστ᾽ ἂν τις, αὐτὸ δὴ τοῦτο πρῶτον αὐτῆς τοὔργον, ὡς ἐξευρούσης οὐσίας σωμάτων, εἰς πολὺ διαφερούσας ἐπιτήδειον χρείας. ἵνα μὲν γὰρ ἀκριβῶς τε ἅμα δεσμοῖτο καὶ συνέχοιτο, καὶ οὐ ῥᾳδίως ἀπορρηγνύοιτο, κατὰ τὰς βιαίας κινήσεις ἀλλήλων τὰ διαρθρούμενα, σκληρὸν ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ δυσπαθέστατον ἐχρῆν γενέσθαι τὸν σύνδεσμον. ἵνα δ᾽ ὑπὸ τῶν μυῶν ἑλκομένοις τοῖς ὀστοῖς ἑτοίμως ἕποιτο, μαλακὸν αὖ πάλιν ἐχρῆν εἶναι, καὶ κατὰ τοῦτ᾽ ἀσθενῆ, καὶ μὴν ἐναντίον γέ ἐστιν, ἰσχυρὸν ἀσθενεῖ, καὶ σκληρὸν μαλακῷ. τίς οὖν καὶ περὶ ταῦτα τέχνη τῆς φύσεως ἐξευρούσης σῶμα, καὶ τὴν ὠφέλειαν ἑκατέραν ἱκανῶς κεκτημένον, καὶ πεφευγὸς τὴν βλάβην, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνατομῆς ἔνεστί σοι μαθεῖν. ὄψει γὰρ ἅπαντα σύνδεσμον, σκληρὸν μὲν εἰς τοσοῦτον, ὡς ἀσφαλῶς τε ἅμα συνδεῖν, καὶ μὴ κωλύειν † συνδεῖσθαι, μήτ᾽ ἀπορρήγνυσθαι ῥᾳδίως, καὶ μὴν καὶ τοῦτ᾽ ἀκούεις ὑφ᾽ Ἱπποκράτους λεγόμενον. » ὅσοις ἂν ὑγρότης ὑποτραφεῖσα » πλείων, διαβρέξῃ τὰ περὶ τοῖς ἄρθροις σώματα, ῥᾳδίως τούτοις ἐξίστανται τῶν κώλων αἱ κεφαλαί. τοὺς δ᾽ ὑπὸ σκληρότητος αὐτῶν αὖ κωλυθέντας, οὐκ οἶμαί σε λανθάνειν, ὁσημέραι θεώμενον, εἰς ὅσον ἐμποδίζονται τὴν κίνησιν. ἀλλ᾽ ἔν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν ἀκριβῶς σύμμετρα, τἆλλα τὰ περὶ τοῖς ἄρθροις ἐστὶ σώματα, καὶ μάλιστα οἱ τένοντες, καὶ σύνδεσμοι, πρός τε τὴν εὐκολίαν τῆς κινήσεως, καὶ πρὸς τὸ μηδὲν πάσχειν αὐτούς. ὅτι δ᾽ ἐν τούτοις χρὴ θαυμάζειν ἅπασαν τέχνην, ἐν οἷς οὕτως ἀκριβὲς ἐστι τὸ σύμμετρον, ὡς εἴτε προσθήσεις ἐλάχιστα, εἴτ᾽ ἀφέλοις, ἀνατρέπεσθαι τὸ πᾶν ἔργον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τὰ γοῦν ἱκανὸν ἔχοντα πλάτος, ἐν τῇ δημιουργίᾳ, καὶ τοῖς ἰδιώταις τολμητέον ἐπιχειρεῖν, στενὸν δή τι παντελῶς ἢ καὶ ἀπλατὲς, οὔτε σοφίας ἢ τύχης, οὔτ᾽ ἐμπειρίας δεῖται βραχείας. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν τέχνην μακρὰν εἰπὼν, Ἱπποκράτης ἐπήνεγκεν. ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ὥσπερ μὴ ὀξὺς ἦν, ἀλλ᾽ ἱκανὸν ἐκέκτητο πλάτος, οὐκ ἂν ὅσαν μακράν. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ δημιουργικῆς τέχνης ἁπάσης ἀκρίβειαν, ἡ τῆς συμμετρίας στενότης ἐνδείκνυται, καὶ ταύτην ἐστὶν ἐν τοῖς τῶν ζώων θεάσασθαι σώμασιν, οὐ κατὰ τοὺς συνδέσμους μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἄλλα σύμπαντα μόρια. τριῶν δὴ τούτων ὑπαρχόντων ἁπλῶν σωμάτων, ὧν εἰς τὸν παρόντα λόγον δεόμεθα, χόνδρου καὶ συνδέσμου καὶ νεύρου. καὶ τοῦ μὲν χόνδρου σκληροτέρου, τοῦ δὲ νεύρου μαλακωτέρου, μέσου δ᾽ ἀμφοῖν ὄντος τοῦ συνδέσμου, θαυμαστῶς ἡ φύσις ἑκάστῳ χρῆται, κατὰ πάντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, μήτ᾽ εἰς χόνδρου χώραν, ἢ νεῦρον, ἢ σύνδεσμον ποτὲ μεταθεῖσα, μήτ᾽ εἰς συνδέσμου χόνδρον, ἢ νεῦρον, ἀλλὰ μήτ᾽ εἰς νεύρου σύνδεσμον ἢ χόνδρον. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς οὔτε τὸ σκληρὸν εἰς αἴσθησιν, οὔτε τὸ μαλακὸν εἰς κίνησιν ἐπιτήδειον, οὐκοῦν οὔτε διὰ νεῦρον μόνον κινεῖταί τι μόριον, οὔτε διὰ χόνδρον ἢ σύνδεσμον. ὁ μὲν γὰρ χόνδρος ἀλοιφῆς μέν τινος χρείαν τοῖς ἄρθροις παρέχεται. συναφθεὶς δ᾽ ὀργάνοις κινητικοῖς, βάρος αὐτοῖς περιττὸν ἂν ἦν, ὥσπερ τις λίθος ἐκκρεμάμενος. τὸ δὲ νεῦρον, αἰσθητικὸν μὲν εἰς ὅσον ἐστὶ μαλακὸν, ἀρρωστότερον δὲ, ἢ ὥστε κινεῖν καὶ μεταφέρειν ὅλον κῶλον. ὁ δὲ δὴ σύνδεσμος, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ὑπάρχων, ἀσφαλῶς μὲν συνδεῖν, καὶ μὴ κωλύειν κινεῖσθαι τὰ μέλη δυνατὸς, οὐ μὴν αὐτός γε κινητικὸν ὄργανον οἷόν τ᾽ ἦν γενέσθαι, τὴν γένεσιν οὐκ ἐκ τῆς κινούσης ἀρχῆς τὸ ζῷον, ὁμοίως τοῖς νεύροις, ἀλλ᾽ ἐξ ὀστοῦ λαμβάνων. ἐδείχθη γὰρ ὡς μαλακὸν ἐχρῆν εἶναι τὸν τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ὄγκον, οὐδὲν δ᾽ οὔτ᾽ ἐκ μαλακοῦ

† συγκινεῖσθαι

τελέως σκληρὸν, οὔτ᾽ ἐκ σκληροῦ μαλακὸν οἷόν τε φῦναι. διὰ ταύτας οὖν τὰς ἀνάγκας ἡ φύσις, ὅτι τοῖς συνδέσμοις
μόνοις ἠδυνήθη χρήσασθαι πρὸς τὰς καθ᾽ ὁρμὴν κινήσεις, ὅτι μήτ᾽ αἰσθήσεως αὐτοῖς μήτε κινήσεως μετῆν, ὡς ἂν μή
τε συνημμένοις τῷ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν περιέχοντι τόπῳ, νεύροις τ᾽ οὐκ οἷόν τε χρῆσθαι μόνοις, ἀδυνάτοις οὖσι
διὰ μαλακότητα μεταφέρειν βάρη τηλικαῦτα. δεόντως οὖν ἔνθα μὲν δέσεως χρεία μόνης τὸ μέλος, ἐνταῦθα σύν-
δεσμός ἐστι μόνος, ἔνθα δ᾽ αἰσθήσεως μόνης νεῦρον. ἐν οἷς δ᾽ αὖ ἡ χρεία κινήσεως, τῆς κατὰ προαίρεσιν, ἐν τούτοις ἀμφο-
τέρων, τοῦ μὲν νεύρου τότε παρὰ τοῦ λογισμοῦ πρόσταγμα διακομίζοντος, καὶ τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν ἐνδιδόντος, τοῦ δὲ συν-
δέσμου τὴν εἰς τὸ βαστάζειν τὰ κινούμενα ῥώμην τῷ νεύρῳ παρέχοντος. μικτὸν οὖν ἐξ ἀμφοῖν ἐχρῆν τι δημιουργηθῆ-
ναι κινήσεως ὄργανον, ὃ πάντως ἔμελλεν νεύρου μὲν σκληρότερον, συνδέσμου δ᾽ ἔσεσθαι μαλακώτερον. ἀτὰρ οὖν καὶ
μεθέξειν αἰσθήσεως, ἧττον μὲν ἢ νεῦρον, μᾶλλον δ᾽ ἢ σύνδεσμος, καὶ ῥώμης δὴ καὶ ἀρρωστίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐναντίων,
ἃ καὶ συνδέσμοις ὑπάρχει καὶ νεύροις ἐν τῷ μέσῳ τετάχθαι, διὰ τὸ μετέχειν μὲν ἑκατέρων τῶν γεννώντων † αὐτῷ τῆς
οὐσίας, οὐ μὴν ἀκριβῶς οὔτε τὴν ἑτέραν, οὔτε μόνην, οὐδ᾽ ἀνεπίμικτον ἔχειν, ἀλλ᾽ ἐξ ἀμφοῖν κεκρᾶσθαι, καὶ μὴν οὐδὲν οὐδενὶ δι᾽ ὅλου
κεραννύσθαι δυνατὸν μὴ καταθραυσθὲν πρότερον εἰς μακρὰ μόρια. κατατέμνειν οὖν ἑκάτερον εἰς λεπτὰς ἶνας ἀναγ-
καῖον ἦν, κἄπειτ᾽ ἀλλήλαις ἐκείνας συνάπτειν εἰς γένεσιν τοῦ μέσου τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὀργάνου τοῦ κινητικοῦ. ἀλλ᾽ εἴπερ
τοῦτ᾽ ἐποίησε μόνον, ἄνευ τοῦ πληρῶσαι τὰς μεταξὺ χώρας οὐσίας μαλακῆς, οἷον στοιβῆς τέ τινος ὑπομένης αὐταῖς, καὶ
ἕδρας ἀσφαλοῦς, οὐδ᾽ ἂν ἐπ᾽ ὀλίγον, ἀθλάστους τε καὶ ἀρρήκτους τὰς ἶνας ἐκείνας φυλάττεσθαι δυνατὸν ἦν. τὴν οὖν
στοιβὴν ταύτην, οὐδ᾽ αὐτὴν ἄχρηστον ἡ πάντη σοφὴ φύσις, ἀλλὰ καὶ κρύους, καὶ θάλπους ἀλέξημα, καὶ τοῖς πι-
λητοῖς κτήμασιν ὁμοιότατον σκέπασμα, κατά τε τῶν ἰνῶν τῶν ἐν κύκλῳ περιεβάλετο, καὶ προσέτι ταῖς ἀρτη-
ρίαις, καὶ ταῖς φλεψὶν ὑποστόρεσμά τι, καὶ ἀμφίεσμα θαυμαστὸν ἐξεποιήσατο, καί τοι περὶ μὲν ταύτης ἐν τῷ πρώ-
τῳ πάντων εἴρηται λόγῳ, διότι τε σὰρξ ὀνομάζεται, τὸ τὰς χρείας τοιαύτας τοῖς ζώοις παρέχον. ὅπως τε καὶ
κρύους καὶ θάλπους ἐστὶν ἴαμα, καί τοι γ᾽ ἐναντία ἀλλήλοις ὑπάρχοντα. ἐν δ᾽ αὐτοῖς περὶ μυῶν κινήσεως προει-
ρηται, πῶς μὲν εἰς ἶνας νεῦρα, καὶ σύνδεσμοι λύονται, πῶς δ᾽ αὐτοῖς ἡ ἁπλῆ σὰρξ ἀναμίγνυται, πῶς δ᾽ αὖθις
ἀλλήλαις συνιουσῶν τε καὶ κεραννυμένων τῶν ἰνῶν, τὸ μὲν ἐκ τούτων συγκείμενον ὁ τένων γίνεται, τὸ δ᾽ ἐξ ἁπάν-
των ὁ μῦς. νυνὶ δ᾽ ἡ χρεία καὶ τένοντος γενέσεως εἴρηται καὶ μυός. ὁ μὲν γὰρ τένων, τὸ πρῶτον ἐστὶν αὐτὸ τῆς κι-
νήσεως ὄργανον. ὁ δ᾽ αὖ μῦς, τῆς γενέσεως αὐτοῦ χάριν ἐγένετο, καὶ τὰς τῆς συνθέτου σαρκὸς τῷ ζώῳ χρείας πα-
ρέχεται, πίπτοντος μὲν ἢ ἄλλως κατακλινομένου, μαλθακὸν ὑποστόρεσμα γινόμενος, πληττομένου δὲ σκέπασμα
τοῖς πιλητοῖς ὁμοιότατον κτήμασιν, ἀλλὰ καὶ τιτρωσκομένων πρόβλημα, καὶ θάλπων μὲν ἐν κρύει, σκιάζων δ᾽
ἐν θάλπει. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ περὶ πάντων τῶν κυρίων μορίων, εἰς ἅπασαν ἐκκεῖται βλάβην τὸ σαρκῶδες γένος,
οὕτως ἐξ ἁπάντων ἡ φύσις ὠφελεῖται, ἅμα καὶ κοσμεῖ, καὶ φρουρεῖ τὸ ζῶον. οὗτοι μὲν οἱ κοινοὶ λόγοι περὶ χρείας
συνδέσμων, καὶ τενόντων, καὶ μυῶν, ἐν τῷδε μάλιστα τῆς ὅλης διεξόδου γεγράφθαι φθάνοντες, ἡνίκα περὶ νεύ-
ρων φύσεώς τε ἅμα καὶ χρείας, καὶ ἀρχῆς ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτάρκως ἐξηγησάμεθα, καὶ μήν γε καὶ περὶ τοῦ κυριω-
τάτου τῶν ἄρθρων ἁπάντων ὁ λόγος ἐστὶν ἡμῖν ὁ νῦν περαινόμενος, οὐκοῦν οὐδὲ κατὰ τοῦτ᾽ ἄν τις ἐγκαλέσῃ τὸν
κοινὸν λόγον ὑπὲρ τούτου διελοῦσιν ἡμῖν. εἴρηται δ᾽ ἤδη πολλάκις, ὡς ἕκαστον τῶν κοινῶν ἅπαξ μέν που τελέως διέ-
ξιμεν, ὑπομιμνήσκομεν δ᾽ ἐν τοῖς κατὰ μέρος, ὡς ἂν μάλιστα διὰ βραχυτάτων ἡμῖν τὸ πᾶν περαίνηται. καὶ γὰρ
οὖν καὶ ὅτι τῶν μυῶν τινὲς μὲν εἰς ἕνα μέγαν τελευτῶντες τένοντα, τινὲς δὲ διὰ τῶν σαρκωδῶν μορίων καθή-
κουσιν εἰς τὰ κῶλα, πολλοῖς δηλονότι καὶ σμικροῖς τένουσι κινοῦντες αὐτά, διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως ἐξηγη-
σάμεθα, τότε κοινὸν καὶ καθόλου διδάσκοντες, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ μέρος ἔνια παραθέμενοι. πάλιν οὖν ἐπὶ τὸ
τῆς κεφαλῆς ἄρθρον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο, τὸν λόγον ἐπαναγαγόντες, ἐπισκεψώμεθα τὴν κατ᾽ αὐτὸ τέχνην
τῆς φύσεως. πρέπει γὰρ οἶμαι καὶ τούτῳ κατὰ τὴν ἀξίαν κεκοσμῆσθαι, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις σύμπασιν. ἐπί-
καιρον μὲν δὴ τοῦτο τὸ ἄρθρον, οὕτως ἐστὶ τοῖς ζώοις, ὥστε μόνον ἁπάντων, οὐδὲ τὸν ἀκαρῆ χρόνον ἀνέχει, μὴ ὅτι με-
γάλης ἐξαρθρήσεως, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῆς τυχούσης ἐγκλίσεως. εὐθέως γὰρ ἄπνουν καὶ ἄφωνον, ἀκίνητόν τε καὶ ἀναί-
σθητον ἅπαν γίνεται τὸ ζῶον, οἷα τῆς ῥίζης αὐτῆς πεπονθυίας τῶν νεύρων. ἀρχὴ μὲν γὰρ αὐτῶν ὁ ἐγκέφαλός ἐστι,
καὶ τὰς παρέσεις εἰς αὐτὸν φέρει, οἷον εἰς ἄρουράν τινα τῆς λογιστικῆς ψυχῆς. ἔκφυσις δ᾽ ἐντεῦθεν, οἷον πρέμνου
τινὸς, εἰς δένδρον ἀνήκοντος μετὰ τὸν νωτιαῖον μυελὸν, καὶ τούτου τοῦ πρέμνου δι᾽ ὅλης τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένου,
πάμπολλα μὲν ἀποσχίζεται νεῦρα, καθάπερ κλάδοι τινὲς, εἰς ἀποβλαστήματα μεριζόμενοι μυρία. σύμπαν δ᾽ οὕτω
τὸ σῶμα μεταλαμβάνει δι᾽ αὐτῶν, πρώτης μὲν καὶ μάλιστα κινήσεως, ἐπὶ ταύτῃ δ᾽ αἰσθήσεως. ἥτις μὲν οὖν ἐστὶν
αὐτῶν ἡ διανομὴ, προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται. τὸ δὲ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον, ὡς ἂν τὴν ῥίζαν ἁπάντων τῶν κινούν-
των τὰ κάτω τοῦ ζώου μόρια νεύρων ἐν ἑαυτῷ περιέχον, ἀσφαλεστάτην ἁπάντων ἄρθρων, εὐλόγως ἔχει τὴν κα-
τασκευήν. ἡ δ᾽ ἀσφάλεια, διά τε τοῦ πάχους τῶν συνδέσμων, καὶ τοῦ πλήθους τῶν μυῶν, καὶ αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν
σύνθεσιν τῶν ὀστῶν ἀκριβείας ἐγένετο. σύνδεσμοι μὲν γὰρ τρεῖς ἰσχυρότατοι συνάπτουσιν αὐτά, κατὰ κύκλον μὲν
εἷς μέγιστος, πλατὺς ὅλην περιλαμβάνων τὴν διάρθρωσιν, ἄλλοι δὲ δύο μετρίως στρογγύλοι, καθάπερ νεῦρα. συνά-
πτων ὁ μὲν τὸ πέρας τῆς προμήκους ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου σπονδύλου, τῷ τῆς κεφαλῆς ὀστῷ. τούτων δ᾽ ἕτερος
ἐγκάρσιος, ὡς πρὸς ὀρθὴν γωνίαν τέμνων, ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ πρώτου σπονδύλου διήκων ἐπὶ θάτερον. ὀκτὼ
δὲ μύες ἐξ αὐτῶν μόνων τῶν ὄπισθεν μερῶν, ἐπιβέβληνται τῇ διαρθρώσει, σκέποντές τε ἅμα καὶ κινοῦντες αὐτήν.
ἡ δὲ τῶν ὀστῶν αὐτῶν ἰδέα τε καὶ τῆς συνθέσεως ἀκρίβεια, θαυμαστὴ μὲν καὶ ἰδόντι μόνον. εἰ δὲ πρὸς τῷ θεάσασθαι
λογίζοιο τὴν ἑκάστου τῶν κατ᾽ αὐτὰ μορίων χρείαν, οὐ τὴν τέχνην μόνην θαυμάσῃς, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ δη-
μιουργήσαντος ἡμᾶς ὑμνήσεις. ἐπεὶ δὴ γὰρ ἐχρῆν δύο γενέσθαι κατὰ γένος τῆς ὅλης κεφαλῆς τὰς κινήσεις, ἑτέραν μὲν
ἐπινευόντων καὶ ἀνανευόντων, ἑτέραν δὲ εἰς τὰ πλάγια περιφερόντων αὐτήν, ἀναγκαῖον ἦν, ἤτοι διπλῆν ποιή-
σασθαι

† ταὐτὸ τῶν ὀστῶν

σθαι τὴν διάρθρωσιν, ἢ λοξαῖς κινήσεσιν ἁπλαῖς δύο συνθέτοιν, ἀπεργάσασθαι μίαν εὐθεῖαν, ὡς ἐπί τε τῶν χειρῶν ἐδείκνυτο, καὶ τῶν καρπῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν μορίων. ἐπ' ἐκείνων μὲν οὖν, ὅτι βέλτιον οὕτως ἦν, ἀποδέδεικται πρόσθεν. ἐπεὶ δέ γε τῆς κεφαλῆς, ὅτι μὴ βέλτιον, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ ῥηθήσεται. πάλιν αὖ κἀνταῦθα ἀναμνησαίτων ἡμῶν, κινήσεις τινῶν μορίων, ἐφ' ὧν οὐκ ἦν ἄμεινον, ἐκ τῶν λοξῶν τὴν εὐθεῖαν ἐργάσασθαι. μάλιστα γὰρ δὴ ταῦτα τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἐξηγεῖσθαι προσήκειν, ἐν οἷς φαίνεται μεμνημένη τῶν χρειῶν τῆς ὁμοιότητος, ὅταν μηδαμόθεν τὰ τῆς ὁμοίας δεόμενα κινήσεως, ἑτέρως φαίνηται κατασκευάζειν, ἀλλ' ὡσαύτως ἀεί, δῆλον ὡς ἀναλογίας τε καὶ δικαιοσύνης ἀκριβῶς προνενόηται. πότ' οὖν ἐστιν ἄμεινον, ἐκ λοξῶν κινήσεων δυεῖν εὐθεῖαν μίαν ἐργάσασθαι συνθέτων, ὅταν αἱ λοξαὶ βραχὺ τῆς εὐθείας παραλλάττωσι. ποτ' οὖν οὐκ ἄμεινον, ὅταν ἐπὶ πλέον ἀπάγεσθαι δέοι τὸ μόριον ἐφ' ἑκάτερον. τηνικαῦτα γὰρ ἄμεινον ἰσχυρὰν γενέσθαι τὴν εὐθεῖαν, ὡς εἴγε δυνατὸν ἦν τοῦτο, διὰ παντὸς αὖ ἡ φύσις ἐκ τῶν λοξῶν τὰς εὐθείας ἀπειργάζετο, βουλομένη γε δι' ἐλαχίστων ὀργάνων πλείστας ἐνεργείας τῷ ζώῳ παρασκευάζειν, ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται δύο λοξὰς ἀπὸ τῆς εὐθείας ἐγκεκλιμένας, ἰσχυρὰν ἐκείνην ἐργάσασθαι. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἄμεινον ἦν, ἐκ τῶν λοξῶν κινήσεων, τὰς εὐθείας παρασκευάζειν, ἀλλ' ἑκατέραις ἴδια, καὶ μῦς καὶ διαρθρώσεις ἀπεργάζεσθαι βέλτιον ἦν. καὶ τοίνυν καὶ γεγόνασιν, αἵ τε διαρθρώσεις αὐτοῖ διτταί, καὶ τῶν κινούντων αὐτὰς μυῶν γένη διττά, καὶ τῶν γενῶν ἑκατέρου διαφοραὶ δύο. λέγω δὲ γένη μὲν διττὰ κινήσεως, τὸ τῶν εὐθειῶν τε καὶ τῶν λοξῶν, διαφορὰς δ' αὖ ἑκατέρου τοῦ γένους, ἔκτασιν μὲν καὶ κάμψιν τῶν εὐθειῶν, εἰς ἀριστερὰ δὲ καὶ δεξιὰ περιαγωγὴν τῶν λοξῶν, ὥστε καὶ μυῶν ἐχρῆν γενέσθαι τῶν κινησόντων τὴν κεφαλὴν τέτταρας διαφοράς, οἱ μὲν ἀνανεύουσιν αὐτήν, οἱ δ' ἐπινεύουσιν, οἱ δ' ἐπὶ τὰ δεξιὰ περιάγουσιν, οἱ δ' ἐπὶ τὰ θάτερα. πῶς οὖν ἅπαντα ταῦτα θαυμασίως ἡ φύσις κατεσκεύασεν, ἤδη λέγομεν, ἀπὸ τῶν διαρθρώσεων ἀρξάμενοι. τῷ μὲν πρώτῳ σπονδύλῳ διττὰς ἐπέθηκεν κοιλότητας, ἀκριβῶς ἴσας ταῖς κατὰ ταῦτα κυρτότησι τῆς κεφαλῆς. κεῖται δ' αὐτῶν, ἡ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν, ἡ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ὥσπερ καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς αἱ ἀποφύσεις, ὥσθ' ὅτι μὲν ταύτας, εἴς τε τὰς κοιλότητας καὶ τὰς ἐξοχάς, εἰς τὰς ἐφ' ἑκάτερα κινήσεις παρεσκεύακεν ἡ φύσις, ἄντικρυς δῆλον. εἴπερ γὰρ τῶν εὐθειῶν ἕνεκεν ἡ φύσις αὐτὰς ἐδημιούργει, πάντως αὐτοῦ τὴν μὲν ἐκ τῶν πρόσω μερῶν ἔθηκε, τὴν δ' ἐκ τῶν ὀπίσω, λειπομένου δ' ἑνὸς ἔτι γένους διαρθρώσεως καὶ κινήσεως, πρὸς μὲν τὸν αὐτὸν σπόνδυλον, οὐχ οἷόν τ' ἦν καὶ τοῦτο ποιῆσαι, φθάνοντά γε δὴ τὰς εἰς τὰ πλάγια κινήσεις, πεπιστεῦσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ πήχεως, καὶ τῆς κερκίδος ἐδείκνυτο διττὴ κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσις, ἕνεκα διττοῦ γένους κινήσεως γεγονυῖα. διότι κἀκεῖ βέλτιον ἦν ἐπὶ πλεῖστον ἀφεστάναι τῆς εὐθείας, τὴν λοξὴν οὕτω κἀνταῦθα ἔχει. προσχὼν δ' αὖ ἐπιμελέστερον τῷ λόγῳ τὸν νοῦν, τὸ πᾶν ἐκμάθοις ὅταν ἄμεινον ᾖ, τὰς λοξὰς κινήσεις τῶν εὐθειῶν ἐπὶ πλεῖστον ἀφίστασθαι, δυεῖν θάτερον ἀναγκαῖον ἐστιν, ἢ διττὰς γίνεσθαι τὰς διαρθρώσεις, ἢ μίαν ἱκανῶς χώραν, ἐκ παντὸς μέρους περιφερῆ. πρὸς γὰρ τὸ ῥᾳδίως ἁπανταχόσε περιφέρεσθαι τὸ ἄρθρον, ὁμοίως ἐστὶν χρὴ κατὰ πᾶν μέρος αὐτοῦ τὴν ἰδέαν, ὡς εἴγε πλεονεκτήσει ἔν τι μόριον, ἐξοχαῖς ἢ κοιλότησιν ἀλλήλοις ἐφεξῆς ποτέ, καὶ παραπολεῖ τῶν ἐκ θατέρου γένους τινὰ κινήσεων, οὕτω τὸ κατ' ὦμόν τε καὶ τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον, ἅμα μὲν περιφερὲς ἀκριβῶς, ἅμα δὲ καὶ χαλαρὸν ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο πάντη περιάγεσθαι δύναται βραχίων, καὶ μηρὸς ὑπὸ τῶν περιλαμβανόντων τὰς διαρθρώσεις μυῶν, καὶ μᾶλλόν γε βραχίων μηροῦ. χεὶρ μὲν γὰρ ἐπὶ τούτῳ τῷ κώλῳ κατὰ πέρας, ἐπ' ἐκείνῳ δ' ὁ πούς ἐπιπέφυκε, τὸ μὲν ἀντιλήψεως ὄργανον, τὸ δὲ βαδίσεως, ὥστε τῷ μὲν ἡ ποικιλία τῆς κινήσεως οἰκειοτέρα, τῷ δ' ἡ τῆς βάσεως ἀσφάλεια. διὰ τοῦτ' οὖν, ὃ μόνον χαλαρώτερον ἐγένετο, τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον τοῦ κατ' ἰσχίον, ἀδενώδεσί τε καὶ λεπτοτέροις συνδέσμοις περιληφθέν, ἀλλὰ καὶ κοιλότητα τουτὶ μὲν ἐπιπολῆς, ἐκεῖνο δὲ βαθεῖαν ἐκτήσατο. καὶ σύνδεσμον δὲ στρογγύλον, ἰσχυρότατον ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ μέσῃ τῇ κοτύλῃ συναπτόμενον, ἐν μὲν τῷ κατ' ἰσχίον ἄρθρῳ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐποίησεν ἡ φύσις. ὃ μὴν οὖν γε τὸ κατ' ὦμον, εἰς ἑτοιμότητα κινήσεως πολυειδοῦς παντοίως αὐτὸ παρασκευάζουσα, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα πάντων ἄρθρων ἐκπτώσεσι συνεχῶς ἁλίσκεται τὸ κατ' ὦμον, οὐκ ἀγνοούσης τοῦτο τῆς φύσεως, ἀλλ' ὡς εἴρηται μυριάκις ἤδη καὶ πρόσθεν, ἐπειδὴ μάχεται τὸ τῆς κατασκευῆς ἀσφαλές, τῷ τῆς κινήσεως πολυειδεῖ, τὸ χρησιμώτερον ἐφ' ἑκάστου τῶν ἄρθρων αἱρουμένης. ἐπὶ μὲν οὖν χειρός, ἡ πρὸς τὴν ἑτοιμότητα τῆς κινήσεως κατασκευή, χρηστοτέρα. τὸ δὲ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον ἐκπτώσεως οὐκ ἀνέχεται, διότι κύριον ἱκανῶς ἐστι καὶ παραχρῆμα διαφθείρει τὸ ζῷον, ἢ οὐκ ἂν ἴσως οὐδὲ τούτῳ ποικίλης κινήσεως ἐφθόνησεν. οὐδὲ γὰρ ἦν δήπου χεῖρον ἐς τοσοῦτον ἑκατέρωσε τὴν κεφαλὴν περιφέρειν, ὡς μὴ μόνα τὰ πλάγια δύνασθαι βλέπειν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατόπιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται χωρὶς χαλαρᾶς διαρθρώσεως οὕτως εὔκολον ἐργάσασθαι κίνησιν. εἵλετο γοῦν ἡ φύσις ὀλίγης κεφαλῇ κινήσεως ἀσφαλοῦς μεταδοῦναι μᾶλλον, ἢ σφαλερᾶς ποικίλης, ὅθεν οὐδ' ἁπλοῦν, οὔτε χαλαρὸν αὐτῆς ἐδημιούργησε τὸ ἄρθρον, ἀλλὰ διττόν τε ἅμα καὶ σύντονον. ὥρα δή σοι σκοπεῖν, ἐπειδὴ τοῦθ' οὕτως ἔχει, καὶ δέδεικται διττὸν χρῆναι γενέσθαι τὸ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον, καὶ ἐρωτᾶν πότερον βέλτιον ἦν αὐτῇ πρὸς μὲν τὸν πρῶτον σπόνδυλον εἰς τὰ πλάγια κινήσεις ἔχειν, ὥσπερ νῦν ἔχει, πρὸς δὲ τὸν δεύτερον τὰς εὐθείας, ἢ κάλλιον ἦν ἔμπαλιν αὐτὰ κατασκευάσαι, καὶ τῷ μὲν πρὸς τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἄρθρῳ ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν αὐτήν, τῷ δὲ πρὸς τὸν δεύτερον εἰς τὰ πλάγια περιάγειν. ἐνταῦθα οὖν ἐβουλόμην αὖ τινα διαλέγεσθαί μοι τῶν δεινῶν κατηγόρων τῆς φύσεως, ἵν' ὡς πολλάκις ἐρωτώμενοι καθ' ἕκαστον μόριον, εἴ τινα βελτίονα κατασκευὴν ἐπινοῆσαι δύνανται, τὰ πολλὰ μὲν οὐδ' ἄχρι τοῦ σμικροῦ πιθανὸν ἐξευρεῖν εὐπορῶσιν. ἐνίοτε δέ τινα ἐπιχειρήσαντες λέγειν, ἐσχάτως γίνονται καταγέλαστοι. περὶ τοῦ αὐτοῦ οἶμαι καὶ νῦν ἐρωτώμενοι τρόπον, ἐκκρίνονταί τι περὶ τῆς προβεβλημένης αἱρέσεως. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἴσως δόξαιμεν ἂν ἑτέραν ἀμείνονα κατασκευὴν παραλιπεῖν, ὡς ἂν οἶμαι φιλίαν ἔχοντες πρὸς τὴν φύσιν, χρῆναι δ' οὐχ ἡμῶν εἰς ἔλεγχον, ἀλλὰ τῶν τῇ ἄσπονδον αὐτῇ πόλεμον πολεμούντων. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔστιν αὐτοὺς ἀποκρινομένους ποιῆσαι περὶ τὸ γράμμα, τῶν γοῦν ἀναγινωσκόντων ἕκαστος δυνατὸν ἀποστάς τι τοῦ βιβλίου, πυθέσθαι τε παρ' αὐτῶν ἃ λέγουσι, καὶ γνῶναι πότερον τοῦ σπονδύλου ἦν.

ἄμεινον ὑπετρέψαι τὴν εἰς τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς διάρθρωσίν τε καὶ κίνησιν. ἐγὼ δὲ γὰρ ὑποδείξω διότι τῷ πρώ-
τῳ καὶ λόγοις οὐ πιθανοῖς, οἷοις περ οὗτοι χρῶνται κατατρέχοντες τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐπιστημονικοῖς, καὶ μόνον οὐ γραμ-
μικοῖς, ἀναγκάσω καὶ τοὺς οὐ βουλομένους ἐπαινεῖν αὐτήν, ἤδη ποτὲ μεταστῆναι πρὸς τὰ βελτίω, εἰ μὴ μόνον σῶμα
ἀλλὰ ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἔχοιεν, καὶ εἴη τις αὐτοῖς νοῦς κἂν σμικρός. οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀκροατὴς ἐμοὶ βαρὺς, ὡς ὁ μὴ
παρακολουθῶν τοῖς λεγομένοις. ὑπὲρ τῶν γε συνιέντων οὐκ οἶδ' εἴ τις ἀπηλλάγη ποθ' ἡμῶν, εἴς τι κατεγνωκὼς ἀτε-
χνίαν τῆς φύσεως. ὥσπερ οὖν τοῖς ὠσὶν ἐπιθέσθαι θύρας τοὺς βεβήλους κελεύουσιν ἐν τοῖς μυστικοῖς λόγοις, οὕτω κἀ-
γὼ νῦν οὐκ ἀνθρωπίνοις νομοθετήμασιν, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς ἀληθεστάτοις τελῶν μυστηρίοις, θύρας ἐπιθέσθαι κελεύω
τοῖς ὠσὶ, τοὺς ἀποδεικτικῆς μεθόδου βεβήλους. ὄνοι γὰρ ἂν θᾶττον λύρας, ἢ ἐκεῖνοι τῆς ἀληθείας τῶν ἐνταυθοῖ λεγομέ-
νων αἴσθοιντο. καὶ μέντοι καὶ γινώσκων ὀλίγους παντάπασιν ἔσεσθαι τοὺς ἀκολουθήσαντας τοῖς λεγομένοις, ὅμως
οὐκ ὤκνησα δι' ἐκείνους ἐκφέρειν, καὶ τοῖς ἀμυήτοις λόγους μυστικούς. οὐ γὰρ δὴ κρινεῖ γε τὸ βιβλίον, οὐδὲ διαγνώ-
σεται τῶν σκαιῶν οὐδεὶς, κἂν εἰ οὐ διαδράσεται, ταῖς χερσὶ δ' ἑαυτὸ φέρων ἐνθήσει τῶν πεπαιδευμένων. καὶ
μέντοι καὶ ὁ δημιουργὸς ἡμῶν εἰδὼς ἀκριβῶς τῶν τοιούτων ἀνδρῶν τὴν ἀχαριστίαν, ὅμως δημιουργεῖ, καὶ τὰς ὥρας
τοῦ ἔτους ὁ ἥλιος ἀπεργάζεται, καὶ τοὺς καρποὺς τελειοῖ, μηδὲν φροντίζων οἶμαι, μήτε Διαγόρου, μήτ' Ἀναξαγόρου,
μήτ' Ἐπικούρου, μήτε τῶν ἄλλων τῶν εἰς αὐτὸν βλασφημησάντων. ἀγαθῷ γὰρ οὐδενὶ περὶ οὐδενὸς ἐγγίνεται φθό-
νος, ἀλλ' ὠφελεῖν πάντα, καὶ κοσμεῖν πέφυκεν. οὕτως οὖν, καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀγνοοῦντες ὡς ἐπηρεασθήσεται, καὶ προ-
πηλακισθήσεται μυριάκις ὅδε ὁ λόγος, οἷα παῖς ὀρφανὸς ἐκπεσὼν χορσὶ μεθυόντων, ὑπ' ἀφροσύνης τε καὶ ἀπαι-
δευσίας ἀνθρώπων, ὅμως ἐπιχειροῦμεν γράφειν τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἕνεκα, τῶν ἀκούειν ὀρθῶς καὶ κρίνειν δυναμέ-
νων τὰ λεγόμενα. καὶ δὴ καὶ διαλεγόμεθα ἤδη τούτοις, ἀναλαβόντες αὖθις τὸν λόγον, ὡς ἐπεί γε τῶν σπονδύ-
λων ἕκαστος ἐν κύκλῳ περιβέβληται τῷ νωτιαίῳ μυελῷ, τοιαύτην τε καὶ τηλικαύτην ἔχοντι δύναμιν, οἵαν καὶ
ὅσην πολλάκις εἰρήκαμεν, οὐκ ἐνεδέχετο χαλαρὰν ἐργάζεσθαι τὴν διάρθρωσιν, οὔτε τῆς κεφαλῆς πρὸς τοὺς πρώ-
τους σπονδύλους, οὔτε τῶν ἄλλων πρὸς ἀλλήλους. οὔκουν οὔτε κοιλότητας ἐχρῆν ζητεῖν αὐτόθι μεγάλας τε καὶ ἀκρι-
βῶς περιφερεῖς, οὔτε κεφαλὰς σφαιροειδεῖς, οὔτε συνδέσμους λεπτοὺς, οὔτε μῦς ἀσθενεῖς, οὐθ' ἁπλῆν διάρθρωσιν.
ἀλλ' εἴπερ διπλῆν εἶναι χρὴ τὴν διάρθρωσιν (ἐντεῦθεν γὰρ ὁ λόγος ἐξετράπετο) καλῶς ἔφαμεν ἀπειργάσθαι τῇ φύ-
σει, τοῦ μὲν πρώτου διττὴν κοιλότητα, τὰς κυρτότητας τῆς κεφαλῆς περιλαμβάνουσαν ἑκατέρωθεν μίαν ἀπόφυ-
σιν, ἀνάντη τε καὶ προμήκη τοῦ δευτέρου, διὰ ῥωμαλεωτάτου συνδέσμου συναπτομένην τῇ κεφαλῇ. διὰ ταύτης
μὲν γὰρ ἔμελλεν ἐπινεύσειν τε καὶ ἀνανεύσειν, ὑπὲρ δὲ τὰ πλάγια κινήσεσθαι διὰ τῆς πρὸς τὸν πρῶτον ἄρθρον. ἐν
ταῦθ' οὖν χρὴ φυσικὸν γενέσθαι σε, καὶ ἀνατομικὸν ἅμα, καὶ θεασάμενον ἃς εἴρηκα διαρθρώσεις, ἐπισκέψασθαι κα-
τὰ σεαυτὸν εἰ δυνατὸν ἦν, ἄνευ τοῦ ψαύειν ἀλλήλων, τάς τε τῆς κεφαλῆς ἐξοχὰς, καὶ τὰς ὑποκειμένας αὐταῖς κοι-
λότητας, εἰς τὰ πλάγια περιφέρεσθαι τὴν ὅλην κεφαλήν. εἰ γὰρ ἀδύνατον ἐστὶ καὶ πάντως ἐχρῆν ἐν ταῖς τοιαύ-
ταις διαρθρώσεσιν ὁμιλῆσαι τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν τοῖς ὑποκειμένοις, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται, τὸ πρὸς τὸν πρῶτον σπόν-
δυλον δεῖν αὐτὰ γενέσθαι. πῶς οὖν ἡ δευτέρα διάρθρωσις, ἡ τῶν εὐθειῶν ἐξηγουμένη κινήσεων, οὐδὲν ἧττον ταύ-
της ἀσφαλὴς κατασκευασθήσεται; πῶς δ' ἄλλως ἢ ὡς νῦν ἔχει, προμήκη τε καὶ ἰσχυρὰν ἀπόφυσιν τοῦ δευτέρου
σπονδύλου ἔχοντος, ἀνατεινομένην μὲν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, συνδέσμῳ δ' ἰσχυρῷ στρογγύλῳ συναπτομένην, πρὶν
ψαύοιεν αὐτῆς. ὀνομάζεται μὲν οὖν ἡ ἀπόφυσις αὕτη, πυρηνοειδὴς ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐπεὶ πρός γε τῶν
παλαιοτέρων ὀδοὺς ἐκαλεῖτο, καὶ Ἱπποκράτης οὕτως ὠνόμασεν. ἐπιβαίνει δὲ αὐτῆς τὸ ἄνω πέρας τοῖς ἔνδον τῶν
προσθίων μερῶν τοῦ πρώτου σπονδύλου, ἐπειδὴ ψαύειν ἔμελλε κατὰ τοῦτο τοῦ νωτιαίου, καὶ θλίβειν καὶ θλάσειν
αὐτὸν μάλιστα ἐν ταῖς κινήσεσι, διττὴν ὡς μηδὲν πάσχειν ἡ φύσις ἐτεχνήσατο βοήθειαν, ἐγγλύψασα μὲν τοῦ πρώ-
του σπονδύλου τὸ ταύτης μέρος, ἐπιθεῖσα δὲ κατ' αὐτὸ τὸν ὀδόντα, καὶ σύνδεσμον ἰσχυρὸν, ἐγκάρσιον ἔξωθεν
αὐτῷ περιβεβλῆσθαι, διείργοντά τε ἅμα τοῦ νωτιαίου, καὶ κατέχοντα πρὸς τῇ τοῦ πρώτου σπονδύλου κοιλότητι. καὶ
εἴπερ ἀπολωλότα τοῦτον ἐπινοήσεις, οὐδεμίαν ἐξευρήσεις ἑτέραν ἀμείνονα φυλακὴν τοῦ νωτιαίου. οὐδὲ γὰρ ἡ κοι-
λότης ἡ τοῦ πρώτου σπονδύλου μόνη, κατέχειν ἐφ' ἑαυτῆς ἐν ἁπάσαις ταῖς κινήσεσιν ἱκανὴ τὸν ὀδόντα χωρὶς τοῦ
περικειμένου συνδέσμου. καὶ εἰ τοῦτο καθ' ὑπόθεσιν συγχωρηθείη, τό γε θλίβεσθαί τε καὶ θλᾶσθαι τὸν νωτιαῖον, οὐκ
ἀνῄρηται. νυνὶ μὲν γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ κείμενος ὁ σύνδεσμος, ἐκλύει τε τὴν βίαν τῆς πυρηνοειδοῦς ἀποφύ-
σεως, καὶ πρόβλημα γίνεται τοῦ νωτιαίου. τό τε δ' ἂν οὐδὲν ἐκώλυε θλασθῆναι τελέως αὐτὸν, ἀσκεπάστῳ καὶ
πλανώδει περιπίπτοντα διὰ παντὸς ὀστῷ. τὸ δὲ κἀκ τῶν πρόσω μερῶν ἀποφῦναι τὸν ὀδόντα τοῦ δευτέρου
σπονδύλου, καὶ τῶν πρόσω μερῶν, τοῖς ἔνδον ἐπιβῆναι τοῦ πρώτου, πῶς οὐ καὶ αὐτὸ δίκαιον ἐπαινεῖν; ἀσφαλε-
στέρα γὰρ ἤδε ἡ χώρα τῆς ὄπισθεν, ὅτε νωτιαῖος ἧττον ἔμελλεν ὀχληθήσεσθαι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὡς οὐ μόνον τὸν
πρῶτον σπόνδυλον ἐχρῆν διηρθρῶσθαι, πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν δεύτερον πρὸς αὐτόν. εἰ γὰρ δὴ
συνεπιφύκεσαν, ἐνεπόδιζον ἂν δή που ταῖς ἀλλήλων κινήσεσιν, ἀντισπῶν ἀεὶ καὶ κατέχων ὁ ἡσυχάζων τὸν
ἐνεργοῦντα. νυνὶ δ' ἑκάτερος ἐν μέρει τὴν ἑαυτοῦ κίνησιν, οἷός τέ ἐστι κινεῖσθαι μόνος, θατέρου κατὰ χώραν μένον-
τος. εἴπερ οὖν ἄμεινον ἦν διηρθρῶσθαι τοὺς πρώτους σπονδύλους ἀπ' ἀλλήλων, πάντως δή που καὶ τὸ μάλιστα
πρέπον εἶδος αὐτοῖς τῆς διαρθρώσεως ἡ φύσις ἔδωκε. τί δὲ τὸ μάλιστα πρέπον ἐστὶν, ἐμοὶ μὲν οὐδὲ μαινόμενος αὖ-
τις ἕτερον ἐρεῖν τοῦ νῦν ὄντος δοκεῖ. ταῖς γὰρ ἐπικειμέναις ἄνω τοῦ πρώτου σπονδύλου κοιλότησιν, αἳ ὑποδέχεται
τὰς ἐξοχὰς τῆς κεφαλῆς, ἕτεραί τινες ἐκ τῶν κάτω μερῶν ὑπόκεινται παραπλήσιαι, τὰς κυρτότητας περιβεβλη-
κυῖαι τοῦ πρώτου σπονδύλου, καὶ διὰ ταύτας οὐθ' ἡ τοῦ δευτέρου σύμφυσις πρὸς τὴν κεφαλὴν, ἧς ἔργον ἦν ἀνα-
νεύειν τε καὶ ἐπινεύειν, ἐνοχλεῖταί τι πρὸς τοῦ πρώτου, καί τοι μεταξὺ τεταγμένη, οὔθ' ἡ λοιπὴ τῆς κινήσεως, ἡ ἐπὶ
τὰ πλάγια, διὰ τῆς πρὸς τὸν πρῶτον γινομένη διαρθρώσεως, ἐμποδίζεταί τι πρὸς τοῦ δευτέρου. τὸ δὲ δὴ γενέσθαι τῷ
πρώτῳ

πρώτου σπονδύλου κοιλότητας ἑτέρας, ἴσως οὐ θαυμαστὸν, οὐδὲ δύο μὲν ἐν τοῖς ἄνω τεθεῖναι μέρεσιν αὐτοῦ, δύο δ'
ἐν τοῖς κάτω. τάχα δ' ἄν τις οὐδὲ τὸ κατ' ἑκάτερον αὐτὰς εἶναι μέρος, τὰς μὲν ἐκ τοῦ δεξιῶν, τὰς δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν
θαυμάσειε, καίτοι ταῦτα πάντα χρηστῶς ἐγένετο. τάχα δ' αὖ οὐδ' ὅτι τὸ μέγεθος ἀκριβῶς ἴσαι καὶ ταῖς ἐξοχαῖς
εἰσὶν αἱ κοιλότητες, οὐδὲ τοῦτό φησι τεχνικῶς ἔχειν. αὐτομάτως γὰρ αὐτὸ, καὶ οὐ κατὰ πρόνοιάν τινα δημιουργοῦ γε-
γονέναι, καὶ μέντοι μείζους μὲν εἴπερ ἦσαν, χαλαρὸν ἂν ἤδη που καὶ πλανῶδες ἀπέδειξαν τὸ ἄρθρον. ἐλάττους
δ' εἴπερ ἐγένοντο, δυσκίνητον ὑπὸ στενοχωρίας. ἀλλὰ καὶ τὸ διεστάναι μὲν ἀπ' ἀλλήλων πλέον τὰς ἄνω κοιλότη-
τας, ἔλαττον δὲ τὰς κάτω, καὶ τοσοῦτον ἀκριβῶς εἶναι τὸ διάστημα καθ' ἑκατέραν, ὅσον καὶ ταῖς κυρτότησιν ἃς
ὑποδέχονται. καὶ τοῦτ' εἰ βούλει τύχης ἔργον ἔστω, τὸ μέντοι τὰς μὲν ἔξωθεν ὀφρῦς τῶν κοιλοτήτων, ὑψηλοτέρας
τε ἅμα, καὶ πρὸς τὴν ἔσω χώραν ἐπεστραμμένας γενέσθαι, τὰς δ' ἔσωθεν ταπεινὰς, καὶ οἷον ἔκρουν τινὰ πρὸς τὴν
ἐκτὸς ἐχούσας εὐρυχωρίαν. ἐγὼ μὲν οὐκέτ' ἂν τοῦτο συγχωρήσαιμι, θαυμαστῶς οὕτως κατά τινα τύχην ἀπειργάσθαι.
δῆλον γάρ ἐστιν ὡς ἡ προνοουμένη τῆς διαπλάσεως τῶν μορίων φύσις ὑπὲρ τοῦ τὰς ἐμβαινούσας αὐταῖς κυρτότητας
ἐν ταῖς σφοδροτέραις κινήσεσιν, εἰ καὶ παραλλάττοιεν ποτὲ βραχύ τι, μὴ πρὸς τοὐκτὸς ὑποχωρεῖν, ἀλλ' ἵνα περ
ἀσφαλέστατόν ἐστι τῇ συμπάσῃ διαρθρώσει, διὰ τοῦτ' ἐπετεχνήσατο τὴν τοιαύτην ἰδέαν ταῖς κοιλότησιν. ἀλλὰ
καὶ τὰ περὶ τὴν ἀπόφυσιν, τὴν κατὰ τὸν ὀδόντα, καὶ τὴν ὑποδεχομένην αὐτὸν χώραν τοῦ πρώτου σπονδύλου, πῶς
ἄν τις ὑπονοήσειεν αὐτομάτως γεγονέναι; εἰ δ' ἄρα καὶ ταῦτα, τό γε τῶν συνδέσμων, τοῦ τε τὸ πέρας τῆς ἀνα-
τοὺς ἀποφύσεως συνάπτοντος τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ σφίγγοντός τε ἅμα τὸν ὀδόντα, καὶ σκέποντος τὸν νωτιαῖον,
ἡγοῦμαι μηδένα σωφρονοῦντα, τύχης ἔργον οὐ τέχνης εἶναι νομίζειν. τὸ γὰρ δὴ τεττάρων καὶ εἴκοσιν ὄντων σπονδύ-
λων τῆς ὅλης ῥάχεως, μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ τούτους γενέσθαι συνδέσμους, ἀλλὰ μηδ' ἐν τούτῳ καθ' † ἑκάτερόν τι χω-
ρίον, ἢ τὸ χρῆζον μόριον, οὐκ ἂν οἶμαι τινὰ τολμήσειν ἐρεῖν αὐτομάτως γεγονέναι. τί δὲ τὰ τῶν ἀποφύσεών τε τῶν
κατὰ τοὺς σπονδύλους ἅπαντας, καὶ τὰ τῶν τρημάτων; ἐμοὶ μὲν γὰρ μὴ ὅτι καὶ ταῦτα τέχνης μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυ-
μαστῆς τινος ἔχεσθαι δοκεῖ προνοίας, οὐ μὴν ἤδη γέ πω περὶ αὐτῶν ἐξηγεῖσθαι καιρός. οὐ γὰρ ἁπλῶς περὶ ῥάχεως, καὶ
σπονδύλων ἐνεχείρησα λέγειν, ἀλλὰ τῆς κεφαλῆς κινήσεις διδάσκειν. ἐρρέθησαν δ' αὗται διὰ τῶν πρὸς τὸν πρῶ-
τον, καὶ δεύτερον διαρθρώσεων γιγνόμεναι. ταύτας οὖν χρὴ μόνας ἐξηγεῖσθαι, νυνὶ δὲ ἡ σοφίας ἐστὶ μείζονος ἐπί-
δειγμα περὶ τὴν ὅλην κατασκευὴν, ἢ τούτων τῶν σπονδύλων, ἢ καὶ ξυμπάσης τῆς ῥάχεως, εἰς τὸν ἑξῆς λόγον ἀνα-
βαλέσθαι. πάλιν οὖν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν, ἀναμνήσαντες πρῶτον, ὡς τὰς κινήσεις τῆς κεφαλῆς, διά τε τῶν συν-
δέσμων τὴν ἀρετὴν, καὶ τῶν ἄρθρων τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τῶν μυῶν τῶν κινούντων αὐτὰ, τήν τε ῥώμην, καὶ τὸ πλῆ-
θος οὕτω θαυμαστῶς ἔχειν ἐλέγομεν, ὡς οὔτε βέλτιον, οὔτ' ἀσφαλέστερον ἐπινοῆσαι δυνατόν. καὶ τοῦτ' ἔτι προσανα-
μνήσαντες, ὡς τὰ δύο τῶν προτεθέντων ἀποδέδεικται. περί τε γὰρ τῶν συνδέσμων καὶ τῶν ἄρθρων τῆς κεφαλῆς εἰρη-
κότες, ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι, καὶ τρίτον ἤδη μεταβησόμεθα, καὶ δείξομεν εἴ τις ἐστὶ, καὶ ἡ περὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὴν μῦς
τέχνη τῆς φύσεως. ἔστω δὲ μηδ' ἐνταῦθα παραλειπόμενον αὐτῶν τῆς κατασκευῆς μηδὲν, ἀλλὰ καὶ θέσεως ἕκαστον πῶς
ἔχει, καὶ μεγέθους καὶ ῥώμης, ὅτε σύμπας ἀριθμὸς αὐτῶν ὁπόσος ἐστὶν, ὁ λόγος ἐξηγείσθω καὶ δεικνύτω, μήτ' ἐνταῦ-
θα, μήτ' ἀργῶς, μήτ' ἐλλιπῶς, μήθ' ὅλως ἑτέρως ἔχειν τι βέλτιον, ἢ ὡς νῦν ἔχει δυνάμενον. κάλλιστον μὲν οὖν αὐτῶν
ἦν τῶν φαινομένων παρόντων γίνεσθαι, τήν τε δεῖξιν αὐτῶν καὶ τοὺς λόγους. οὐδὲ γὰρ ἱκανῶς ἐκτυπῶσαι λόγος
οὐδεὶς οὕτως ἀκριβῶς οὐδὲν τῶν φαινομένων, ὡς ἀφὴ καὶ ὄψις, ἀλλ' ἐπεὶ τὰ τῆς λέξεως ἄπεστι, μεῖζον μὲν τούτῳ τὸ
ἀγώνισμα τῷ λόγῳ. πειρατέον μὲν εἰς ὅσον οἷόν τε μηδὲν ἀπολιπεῖν ἀσαφὲς, ἀρξαμένους ἐνθένδε, πόθεν οἱ κινοῦν-
τες τὴν κεφαλὴν μύες τὸν ἀριθμὸν ὄντες † εἴκοσιν, ἢ πλείους οἷον χορός τις ἐν κύκλῳ περιεστῶτες αὐτὴν, ἄλλος ἄλ-
λην ἐνέργειαν πεπίστευνται. εἰσὶ δὲ αὐτῶν ὀκτὼ μὲν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μερῶν, τεσσαρεσκαίδεκα δὲ τῶν ὄπισθεν, ἀν-
τιτεταγμένοι κατὰ διάμετρον ἀλλήλοις. ἄλλοι δὲ δύο καθ' ἑκάτερον μέρος, οἱ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν, οἱ δ' ἐκ τῶν ἀριστε-
ρῶν. ἀντιτεταγμένοι δὲ καὶ οἵδε πρὸς ἀλλήλους, πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὸν τράχηλον ἐφ' ἑαυτοὺς ἕλκουσι, σὺν ἐκεί-
νῳ δὲ καὶ ὅλην τὴν κεφαλήν. ἐδείχθη γὰρ οὖν ἤδη μυριάκις τά τ' ἄλλα δικαίως ἡ φύσις διατάττουσα, καὶ παντὶ
τῷ κίνησίν τινα δημιουργοῦντι μυῒ, τὸν τὴν ἐναντίαν ἐκείνης ἐργασόμενον ἀντιτάττουσα. χωλὴν γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτ'
ἔπραξε, γενέσθαι τὴν κίνησιν, ἢ καὶ τελέως ἀπολέσθαι, διὰ τὸ μίαν ἑκάστου μυὸς ἐνέργειαν εἶναι, τὴν εἰς αὐτὸν συν-
οδον, αὐτίκα γέ τοι τῶν ἐπινευόντων τε καὶ ἀνανευόντων τὴν κεφαλὴν μυῶν, ὀκτὼ μὲν ὄπισθεν ἀμφὶ τὸ ἄρ-
θρον αὐτὸ τετάχαται μικροὶ, μείζους δ' αὐτῶν ἄλλοι κατὰ παντὸς ἐκτείνονται τοῦ τραχήλου. διὰ μὲν τῶν πρώτων
ἰνῶν ταῖς τῆς κεφαλῆς μόνης ὑπηρετοῦντες κινήσεσιν, ἃς πρὸς τὸν πρῶτόν τε καὶ δεύτερον σπόνδυλον ποιοῦνται.
διὰ δὲ τοὺς ἑξῆς τοὺς ὑπολοίπους σὺν τε τοῦ τραχήλου κινοῦντες σπονδύλους. ἀλλὰ τῶν μὲν ὀκτὼ τῶν μικρῶν οἱ τέτταρες
εὐθείας ἐξηγοῦνται κινήσεως, ἐκφυόμενοι μὲν ἐκ τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ, μικρὸν ὑπὲρ ἄνω τῆς διαρθρώσεως, ἐμφυόμενοι
δὲ εἴς τε τὴν ὀπίσθιον ἀπόφυσιν τοῦ δευτέρου σπονδύλου, καὶ τοῦ πρώτου τὸ ταυτὶ μέρος. τῶν δὲ ὑπολοίπων τεττά-
ρων, οἱ δύο μὲν ὁμοίως τοῖς προειρημένοις ἐκφυόμενοι τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ, λοξοί τε πρὸς τοὐκτὸς ἀποχωροῦντες, ἐμ-
φύονται ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι τοῦ πρώτου σπονδύλου, λοξὴν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ δημιουργοῦντες κίνησιν. οἱ λοιποὶ δὲ
δύο τὸν πρῶτον τῷ δευτέρῳ συνάπτοντες λοξῷ τὴν θέσιν ἐναντίαν ἔχουσι τοῖς προειρημένοις δύο μυσὶ, καὶ τὴν κίνη-
σιν ἀντιτεταγμένην. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὴν κεφαλὴν ἔχοντες λοξὴν, ἐπὶ τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἅμα αὐτῷ συνα-
πάγονται καὶ τὸν δεύτερον. οὗτοι δ' εἰς τὸ κατάφυσιν, ὅπερ ἦν εὐθὺς τὴν γινομένην αὐτοῦ παρέγκλισιν
ἐπανάγουσι. καὶ γὰρ ἡ θέσις αὐτῶν ἐστιν, ὡς τρίγωνον ἑκατέρωθεν ἐργάζεσθαι τὰς προειρημένας δύο τῶν μυῶν
συζυγίας ἐπιζευγνύντας. αἱ δὲ τῶν μεγάλων μυῶν τρεῖς συζυγίαι, δυνάμεναι δὲ καὶ τέτταρες λέγεσθαι
καὶ δύο, διὰ τὴν ἐπιπλοκὴν τῶν μυῶν ἣν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐδήλωσα, τὴν αὐτὴν μὲν ἔχουσι
τοῖς ῥαχίταις ὀνομαζομένοις κίνησιν, ἣν ὀλίγον ὕστερον ἐξηγήσομαι. κινοῦσι δὲ διὰ μὲν τῶν πρώτων ἰνῶν, αὐ-

† ἕτερον

† κη

εἰς τὸν πρῶτόν τε καὶ δεύτερον σπόνδυλον ἐμφυόμεναι μόνην τὴν κεφαλήν. διὰ δὲ τῶν ὑπολοίπων, πρώτους μὲν τοὺς ἄλλους πέντε τοῦ τραχήλου σπονδύλους, ἅμα δ' αὐτοῖς συγκινοῦσι τὴν κεφαλὴν ὀπίσω, καὶ λοξὰς ἀτρέμα ποιοῦνται κινήσεις οἱ λοξοί. τῶν δ' ἔμπροσθεν, οἱ μὲν ὑποκείμενοι τῷ στομάχῳ, κατὰ μὲν τὰς πρώτας ἶνας, αἳ εἰς τὸν πρῶτόν τε καὶ δεύτερον σπόνδυλον ἐμπεφύκασιν, αὐτὴν μόνην ἐπινεύουσι τὴν κεφαλήν, μετὰ τοῦ καὶ περιεγκλίνειν εἰς τὰ πλάγια ταῖς λοξαῖς ἰσί, καθ' ἃς καὶ μυῶν μικρῶν ἴσχουσιν ἰδίαν περιγραφήν. κατὰ δὲ τὰς ὑπολοίπους κάμπτοντες τὸν τράχηλον ἅμα ἐκείνῳ, συνεπινεύειν ἀναγκάζουσιν ὅλην τὴν κεφαλήν. οἱ λοιποὶ δὲ ἓξ οὐκ εὐθεῖαν ὡς οὗτοι τὴν ἐπίνευσιν, ἀλλὰ λοξὴν ἀτρέμα ἀπεργάζονται μετὰ τοῦ καὶ συνεπιστρέφειν εἰς τὰ πρόσω τὴν κεφαλήν. ἐκπεφυκότες γὰρ ὄπισθέν τε τῶν ὤτων, καὶ ἐπ' αὐτὰ καθήκουσιν, εἴς τε τὸ στέρνον καὶ τὴν κλεῖν ἀλλήλοις συνεχεῖς, ὥστ' εἰ καί τις ἕτερον αὐτῶν ἕνα φαίη διπλοῦν εἶναι, μὴ σφαλῆναι. λέλεκται δ' ὑπὲρ πάντων μυῶν, οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτερον βιβλίον ἐν οἷς πρώτοις, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς εἴρηταί μοι, προγεγυμνάσθαι προσήκει τὸν ἀκριβῶς ἕπεσθαι τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις ἐσπουδακότα. τέτταρες δ' ἄλλοι μύες, εὔρωστοί τε καὶ μεγάλοι δύο καθ' ἑκάτερον μέρος, ἐκ δεξιῶν τε καὶ ἀριστερῶν τεταγμένοι, κινοῦσι τὸν τράχηλον εἰς τὰ πλάγια μέρη μετὰ βραχείας ἐγκλίσεως. εἰς μὲν γὰρ τὸ πρόσθεν ἡ πρόσθιος αὐτῶν συζυγία βραχὺ περιεγκλίνουσα, εἰς τοὔπισθεν δ' ἡ λοιπή. τὴν δ' ἔκφυσιν ἐκ μὲν τῆς διατετρημένης ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου σπονδύλου, τὸ πρόσθιον ζεῦγος, ἐκ δὲ τῆς πλαγίας ἐξοχῆς τοῦ πρώτου θάτερον ἔχον, καί σοι σαφῶς ἤδη τότε πλῆθος ἐφάνη τῶν μυῶν, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἡ θέσις καὶ ὁ τῆς κινήσεως τρόπος. ὅτι τε γὰρ εἴκοσι πλείους εἰσίν, οὐδεὶς οὕτως ἀμαθὴς λογισμῶν, ὥστ' ἀγνοεῖν, ὅτι τε τινὲς μὲν αὐτῶν μείζους, τινὲς δ' ἐλάττους, τὸ μέν που καὶ λέλεκται σαφῶς. τὸ δὲ καὶ τοῖς εἰρημένοις ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον ἐπινοεῖν ἱκανῶς, ὅτῳ συνέσεως μέτεστι. τὸν γὰρ εἰς τὴν κλεῖν καταφυόμενον, ἢ εἰς τὸ στέρνον, οὐκ ἐνδέχεται μικρὸν εἶναι, καθάπερ οὐδὲ τοὺς ἐπικειμένους ὄπισθεν αὐτῇ τῇ διαρθρώσει μεγάλους. οὕτω δὲ καὶ ἡ πᾶσα θέσις αὐτῶν πρόδηλος ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τελευταῖς ἐγνωσμένη, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἐνέργεια· κατὰ γὰρ τὸν τῆς θέσεως τῶν ἰνῶν γίνεται τρόπον, ὡς ἤδη μυριάκις εἴρηται. τὰς ἶνας δ' ὅτι πάντως οἱ μύες ἔχουσι τοὐπίπαν ἐπὶ τὸ μῆκος ἑαυτῶν ἐκτεταμένας, εἴρηται καὶ τοῦτο, καὶ ὡς σπάνιόν ἐστιν, ἢ ἐγκαρσίας ἢ λοξὰς εὑρεῖν ἶνας, ὡς πρὸς τὸ μῆκος ὅλου τοῦ μυός, ὥστ' εἰ μηδὲν ἐπὶ τῇ ῥηθείσῃ θέσει τοῦ μυός, ὑπὲρ τῶν ἰνῶν διορίζομεθα, νοεῖν χρὴ κατὰ τὸ σύνηθες αὐτὰς διακεῖσθαι ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις. οὐκοῦν ἔτι λείπει τῆς κατασκευῆς τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν μυῶν οὐδέν, ἀλλ' ἱκανῶς λέλεκται πάντα, καὶ πλῆθος, καὶ θέσις καὶ μέγεθος καὶ κίνησις. ἑξῆς οὖν δεικνύσθω πάλιν ὧνπερ ἕνεκα πάντ' εἴρηται ταῦτα, τὸ μηδ' ἐπινοῆσαι δύνασθαι κατασκευὴν ἑτέραν ἀμείνω, τῶν κινησόντων τὴν κεφαλὴν μυῶν. ἐπεὶ δὴ γάρ, ἅμα μὲν ἀσφαλεστάτην ἐχρῆν εἶναι τὴν διάρθρωσιν, ἅμα δ' ἐπὶ πλεῖστόν τε καὶ πάντη κινεῖσθαι βέλτιον ἦν, ἐδείχθη δ' ἀλλήλοις ταῦτα μαχόμενα, καὶ τὸ μὲν ἀσφαλὲς τῆς κατασκευῆς ὀλίγας τε καὶ σμικρὰς ἐργαζόμενον τὰς κινήσεις, ἡ δ' ἐν ταύταις ἑτοιμότης τε καὶ ποικιλία, χαλαρᾶς διαρθρώσεως δεομένη, πρῶτον μὲν ἐπαινεῖν χρὴ τὴν φύσιν ἑλομένην τὸ ἀναγκαιότερον. ἔπειτα δ' ὅτι μηδὲ θατέρου τελέως ἠμέλησεν, ἀλλὰ πολλαῖς ἐπιτεχνήσεσιν ἐπηνωρθώσατο, θαυμάζειν ἤδη κατὰ τόδε τὸ ἔργον αὐτήν, οὐ μόνον ἁπλῶς ἐπαινεῖν. ἡ μὲν οὖν ἀσφάλεια τοῖς ἄρθροις τῆς κεφαλῆς, ἐξ ὧν εἰρήκαμεν, ἐγένετο, τὴν τ' ἐξ ἀνάγκης ἑπομένην αὐτῇ βλάβην τῶν κινήσεων ἐπηνωρθώσατο, τῷ τε πλήθει καὶ τῷ μεγέθει, καὶ τῷ πολυειδεῖ τῆς θέσεως τῶν μυῶν. ὅτι μὲν οὖν πολλοί τέ εἰσι καὶ μεγάλοι, πρόδηλον παντί, καὶ μήν γε καὶ ὅτι πολυειδὴς αὐτῶν ἡ θέσις, ἐκ τοῦ πανταχόθεν ἐστεφανωκέναι τὴν κεφαλὴν ἐναργῶς ἐπιδείκνυται, διὰ τοῦτ' οὐδὲ κινήσεως οὐδεμιᾶς ἀπορεῖ. πρὸς ὅτι γὰρ ἂν ἐθελήσῃς αὐτὴν ἀποκλίνειν, ἑτοίμως δυνήσῃ, τοῦ κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη μυὸς ἐνεργήσαντος. ὅτι δὲ καὶ τὰ μεγέθη πάμπολυ διαφέροντα κατὰ λόγον ἐκτήσατο, τοῦτ' ἤδη δίειμι. μικρότατοι μέν εἰσιν ἁπάντων οἱ ὄπισθεν οἱ ἀνανεύοντες αὐτήν, ὡς ἂν μόνοι κατειληφότες ἀκριβῶς τὴν διάρθρωσιν. ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις τοῖς περιέξ, ἐκ τοῦ μεγέθους, τοῦτ' ἐκείνοις ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεως γίνεται. μόνη γὰρ ἄλλη μία συζυγία μυῶν, ἐπίκαιρον ὁμοίως ἔχει τὴν θέσιν, ὥσπερ γε καὶ τὴν κίνησιν ἀντιτεταγμένην, ἡ πρώτη μοῖρα τῶν ὑποβεβλημένων τοῦ στομάχου μυῶν. καθάπερ γὰρ οἱ ὄπισθεν οἱ τὴν διάρθρωσιν κατειληφότες ἀνανεύουσι μόνην τὴν κεφαλήν, οὕτως ἡ πρώτη μοῖρα τῶν μυῶν τούτων ἐπινεύειν αὐτὴν πέφυκεν. ὅσον δ' ὑπόλοιπον αὐτῶν ἄχρι τοῦ πέμπτου τῶν κατὰ τὸν θώρακα σπονδύλων προέρχεται, καμπὴν εὐθεῖαν ἐργαζομένου, σύμπασί τε τοῖς σπονδύλοις οἷς ἐπιτέταται, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅλῃ τῇ κεφαλῇ. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ὀκτὼ μυῶν τῶν μικρῶν τῶν ὄπισθεν, ὅσοι πρὸς τὸ πλάγιον ἐγκλίνουσιν, εὐθεῖαν μὲν ἀνάνευσιν ἐργάζονται, κατὰ συζυγίαν ἐνεργοῦντες, λοξὴν δ' ὅταν ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν μόνος. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐπικείμενοι μείζονες, οἱ μέχρι τοῦ τραχήλου πάντως ἐκτεταμένοι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖον ἦν ἀντιτάξαι τινὰς αὐτοῖς ἔμπροσθεν μῦς, λοξὴν καμπὴν ἐργαζομένους, οἱ καθήκοντες εἰς τὴν κλεῖν, καὶ τὸ στέρνον ἐδημιουργήθησαν ἓξ μύες, ἅμα μὲν ἐπινεύειν τὴν κεφαλήν, ἅμα δ' εἰς τὸ πρόσω περιάγειν ἱκανοί. οὕτω δὲ καὶ τῶν τεττάρων μυῶν, τῶν εἰς τὰ πλάγια καμπτόντων τὸν τράχηλον, εἰ μὲν εἷς μόνος ἐνεργήσειεν πρὸς ἐκεῖνον, ἐγκλίνεται σύμπας ἡ πρόσθιος συζυγία, βραχύ τι νεύει πρόσω μηδαμῶς ἐπεγκλίνων εἰς τὸ πλάγιον, ὥσπερ γε καὶ τοῖς ὄπισθεν ἐνεργούσοις, ἀνανεύει μὲν ὀλίγον, οὐκ ἐγκλίνεται δὲ οὐδετέρωσε. πάντων δ' ἐνεργησάντων ἅμα τῶν τεττάρων, ἀρρεπὴς ἀκριβῶς διαμένει, καὶ φαίνεται κἀνταῦθ' ἡ φύσις, οὐκ ἐπιλελησμένη τοῦ μυριάκις ἤδη δεδειγμένου, τοῦ πολλὰ κατασκευάζειν ὄργανα μιᾶς ἐνεργείας ἕνεκεν, ἢ διὰ σφοδρότητα τῆς κινήσεως, ἢ δι' ὅτι μεγάλην τῷ ζώῳ τὴν χρείαν παρέχει. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἡ τῆς κεφαλῆς κίνησις, ὅτι τε χρησιμωτάτη τοῖς ζώοις ἐστίν, ἐν τοῖς μάλιστα τί ἂν ἐγὼ δεοίμην λέγειν, ὅτι τε διὰ τὸ τοῦ μέρους μέγεθος, εὐρώστων δεῖται τῶν ἐνεργούντων μυῶν, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον ὑπάρχει. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτ' αὐτῇ σχεδὸν ἐξαίρετόν τε καὶ οἷον οὐδὲ καθ' ἓν ἐστὶν ἄλλο τῶν διαρθρουμένων ὀστῶν. οὐδαμόθι γὰρ ἄλλοθι τοσαύτην ὑπεροχὴν ἐστὶ θεάσασθαι θατέρου παρὰ θάτερον, ὅσην ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τῶν πρώτων σπονδύλων. οὐ γὰρ δὴ διπλάσιόν γε ἢ τριπλάσιον τὸ

τῆς ἑτέρας

τῆς ἑτέρας τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὐδὲ τετραπλασίαν, ἢ πενταπλασίαν, καίτοι κἂν εἰ τοῦτ' ἦν, ὑπερεῖχεν ἂν οἶμαι πολλῷ
νῦν. εἰ δ' οὐχ οὕτως ἔχει τἀληθές, ἀλλ' ἕκαστον τῶν κατ' αὐτὴν ὀστῶν ἑκατέρου τῶν σπονδύλων πολλαπλάσιόν ἐστι,
καίτοι χωρὶς τῆς κάτω γένυος ἑξκαίδεκα τὰ πάντ' ἐστιν, ἐκείνης δὲ προστιθεμένης. ὥσπερ οὖν καὶ δίκαιον προστιθέ-
σθαι τῆς ὅλης κεφαλῆς ὑπάρχουσαν αὐτὴν μόριον, οὐδὲ λογίσασθαι δυνατόν, ὁσάκις ἑκάτερος τῶν πρώτων σπον-
δύλων ἀναμετρεῖ τὸ σύμπαν τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, οὔκουν οἷόν τ' ἦν μέγιστον ὀστοῦν ἔχειν τοὺς μῦς, εἰς ἑκάτερον ἐκεί-
νων ἐμφυομένους, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα τῆς μὲν κεφαλῆς αὐτοὺς ἐξῆφθαι πάντας. ἐμφύεσθαι δ' οὐ πάντας εἰς τοὺς πρώ-
τους σπονδύλους, ἀλλ' ἐκείνους μόνους ὅσοις ἦν δυνατόν. ἦν δ' οἶμαι δυνατόν, ἤτοι τὰς εὐθείας ἀκριβῶς ἐκποριζου-
σι τῇ κεφαλῇ κινήσεις, ἤ τινα τῶν ἐπ' ὀλίγον λοξῶν. εὐλόγως οὖν οὐδὲ σύμπαντες οἱ μύες οἱ κινοῦντες αὐτήν, εἰς
τοὺς πρώτους σπονδύλους ἐμπεφύκασιν, ἀλλ' ὄπισθεν μὲν οἱ μικροὶ μόνοι, ἔμπροσθεν δ' ἡ πρώτη μοῖρα τῶν ὑπο-
βεβλημένων τῷ στομάχῳ μυῶν. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων, οἱ τὸν πρῶτον σπόνδυλον τῇ κεφαλῇ συνάπτοντες μύες μι-
κροί, ὅθεν οὐδ' ἀξιώσειν οἶμαί τινα τῶν μεμνημένων, ὅσα κατὰ τὸν τράχηλον ἦν ἀναγκαῖα τεθῆναι μόρια, μείζους
χρῆναι γεγονέναι τοὺς πρώτους σπονδύλους ἢ νῦν εἰσιν. αὐτοὶ γὰρ ἂν μόνοι κατειλήφεισαν ἅπαν τὸ ταύτης χωρίον,
ὥς τε οὔτε τῷ στομάχῳ τινὰ θέσιν, οὔτε τοῖς κατὰ τὸν λάρυγγα, καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἀπολείπεσθαι. καίτοι πάμ-
πολλά γ' ἐστί, καὶ πρόσθεν αὐτὰ σύμπαντα κατέλεξα, θέσιν ἕκαστον ἀναγκαιοτάτην ἔχον, ἀπαλλαχθῆναι μὴ δυ-
ναμένην, οὐ μόνον δὲ διὰ τοῦτ' ἀδύνατον ἐργάσασθαι τοὺς πρώτους σπονδύλους μείζονας, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα μεγά-
λα καὶ πολλά, καί σοι καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἤδη δίειμι. δειχθέντων γὰρ ἐκείνων ἁπάντων, καὶ ὅλης τῆς κατὰ τὴν ἀρ-
χὴν ἐπιγνωσθείσης φύσεώς τε καὶ χρείας, ὃ μόνον ἔθ' ὑπόλοιπόν ἐστιν ἐξηγήσεως δεόμενον, ἐναργέστατον φανεῖται
καὶ αὐτό, θαυμαστῶς ὑπὸ τῆς φύσεως κατεσκευασμένον. ἔστι δὲ τοῦτο, τοὺς ῥαχίτας μῦς λοξὰς ἔχειν τὰς ἶνας, καίτοι
γ' εὐθὺς κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένους τῆς ῥάχεως, ὀλιγάκις τὸ τοιοῦτο τῆς φύσεως ἐργαζομένης, ἕνεκά τινος ἐξαιρέ-
του χρείας. ὡς τὸ πολὺ γὰρ ἑκάστῳ τῶν μυῶν ἶνες εἰσὶ μήκιστοι, καὶ κατ' ἐκείνους ἡ τῶν ἰνῶν ἐκτέταται θέσις. ἀρκτέον οὖν
πάλιν ἐντεῦθεν τοῦ λόγου, τὴν ῥάχιν ἡ φύσις τοῖς ζώοις οἷον τρόπιν τινὰ τοῦ πρὸς τὴν ζωὴν ἀναγκαίου σώματος ἐρ-
γαζομένη, διὰ ταύτην γὰρ ἡμεῖς μὲν ὀρθοὶ βαδίζειν δυνάμεθα. τῶν δ' ἄλλων ζῴων ἕκαστον, ἐν ᾧπερ ἦν ἄμεινον αὐ-
τοῖς σχήματι, καθάπερ καὶ διὰ τοῦ τρίτου δέδεικται γράμματος, οὐκ εἰς τοῦτο μόνον ἐβουλήθη χρήσιμον ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ
ἔθος αὐτῇ φιλοτεχνεῖν δὴ καὶ συγχρῆσθαι κατασκευῇ μιᾷ μορίου πρὸς ἄλλας ἅμα χρείας, οὕτω κἀνταῦθα πρῶτον
μὲν ἐξέγλυψεν ἔσωθεν ἅπαντας τοὺς σπονδύλους, ἐπιτήδειόν τινα ταύτην ὁδὸν τῇ μελλούσῃ κατέρχεσθαι δι' αὐ-
τῆς ἐγκεφάλου μοίρᾳ παρασκευάζουσα, δεύτερον δ' οὐχ ἐν ἅπασιν ἁπλοῦν ὀστοῦν ἀσύνθετον εἰργάσατο. καίτοι
γ' εἰς ἕδραν ἀσφαλῆ τοῦτ' ἦν ἄμεινον, οὔτ' ἐξαρθρῆσαί ποτ', ἢ παραρθρῆσαι δυνησομένης αὐτῆς, οὔτ' ἄλλό τι τοιοῦ-
τον ὑπομεῖναι πάθημα χωρὶς τοῦ ποικίλως οὕτω διηρθρῶσθαι. καὶ εἴγε πρὸς δυσπάθειαν μόνον ἀπέβλεψε, καὶ μὴ
πρότερός τις ἦν αὐτῇ τιμιώτερος ἕτερος σκοπός, ἐφ' ἑκάστου τῶν κατεσκευαζομένων ὀργάνων, οὐκ ἂν ἄλλως, ἢ
ἁπλῆν αὐτὴν ἐδημιούργησεν, ἢ παντάπασιν ἀσύνθετον. οὐδὲ γὰρ εἰ λίθινόν τις ἢ ξύλινον ἐργάσαιτο ζῷον, ἄλλως
ἂν ἢ οὕτω δημιουργήσειεν. ἄμεινον γὰρ ἐν ἐκείνῳ δι' ὅλης τῆς ῥάχεως διατεταμένον στήριγμα, τοῦ πάμπολλα σμικρά,
καὶ κατ' ἄρθρα διῃρημένα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ κῶλα πολὺ βέλτιον οἶμαι τοιαῦτ' εἶναι τοῖς ἐκ λίθου τινός, ἢ ξύλου κα-
τεσκευασμένοις ζῴοις. καὶ ὅλον γε τὸ σῶμα τῶν τοιούτων ἀγαλμάτων ἐξ ἑνὸς ὑπάρχειν λίθου, πολὺ δυσπαθέστερόν
ἐστιν, ἢ εἰ ἐκ πολλῶν συγκέοιτο. τῷ μέντοι χρήσεσθαι μέλλοντι ζῴῳ τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσι, καὶ βαδίσεσθαι μὲν τοῖς ποσίν,
ἀντιλήψεσθαι δὲ ταῖς χερσίν, ὑπονεύειν δὲ καὶ ἀνανεύειν κατὰ τὸν νῶτον, οὐκ ἦν ἄμεινον, οὔτ' ἐν ποσίν, ἢ χερσὶν ἓν ἔχειν
ὀστοῦν, οὔτε καθ' ὅλην τὴν ῥάχιν. ἀλλ' ἐν τούτῳ δὲ τῷ πολλὰς καὶ ποικίλας κινήσεις κινουμένῳ ζῴῳ, ἄμεινον κατε-
σκευάσθαι οὕτως διὰ τοῦτο δυσκινητότερος. καθότι γὰρ ἂν αὐτοῦ μόριον, ὃ ἡ κίνησις ἀπέλιπε, κατὰ τοῦτο πάντως οὐδὲν
ἀποδεῖν δόξει λιθίνου, καὶ οὕτως οὐδὲ τὸ ζῷον ἔθ' ὑπάρχει, ὥστ' ἐπειδή, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν τοῦ ζῴου τὸ κινεῖσθαι μάλιστά
ἐστι. τοῦτο δ' οὐχ οἷόν τε χωρὶς ἄρθρων γενέσθαι, διὰ τοῦτ' ἄμεινον ἦν ἐκ πολλῶν αὐτὸ συντεθῆναι μορίων. ἀλλ' ἐνταῦθα
σκόπει τοῦ πλήθους ἤδη τὸν ὅρον. οὐ γὰρ εἰ πολλῶν δεῖται τὸ σκέλος μορίων, εὐθὺς ἤδη καὶ χιλίων, ἀλλ' ἔστι τις δεύτε-
ρος τῇ φύσει σκοπός, ἐφ' ἑκάστου μορίου τὸν οἰκεῖον ἀριθμὸν ἐνδεικνύμενος. ἔστι δ' οὗτος ἡ δυσπάθεια τοῦ σύμπαντος
ὀργάνου. σὺ μὲν οὖν ἴσως ἑκάτερον τῶν σκοπῶν ἐν μέρει θεωρῶν, ὅταν μὲν ὑπὸ τὸ χρῆναι πάντα τοῦ ζῴου κινεῖσθαι τὰ
μόρια πολυειδῶς ἀποβλέψειας τῷ λογισμῷ, μέμψῃ τῇ φύσει, τηλικοῦτον μὲν ὀστοῦν τοῦ μηροῦ ποιησαμένῃ, τηλικοῦ-
τον δὲ τοῦ βραχίονος. ὅταν δ' αὖ πάλιν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν μόνον ἀπίδῃς, ἓν εἶναι χρῆναι νομίζεις ὀστοῦν τῆς ῥάχεως,
οὐχ ὡς νῦν ἐστι πλείονα ἢ εἴκοσιν. ἡ φύσις δ' οὐ κατὰ μέρος, ἀλλὰ διὰ παντὸς ἄμφω σκοπεῖ, προτέραν μὲν ἀξιώμασι τὴν
ἐνέργειαν. δευτέραν δ' ἐπ' αὐτῇ τὴν ἀσφάλειαν, εἰς δὲ τὸ τῆς ὑγιείας διαρκές, ἡγουμένην μὲν τὴν ἀσφάλειαν, ἑπο-
μένην δὲ τὴν ἐνέργειαν. εἰ δὴ καὶ σὺ βουληθείης οὕτω σκοπεῖσθαι, δοκῶ μοι δείξειν καὶ νῦν ἐπὶ τῶν τῆς ῥάχεως σπονδύ-
λων, ὡς ἐπί τε χειρῶν ἔδειξα πρότερον καὶ σκελῶν, ἀκριβεστέραν καὶ δικαιοτέραν μίξιν ἐνεργείας τε ἅμα, καὶ δυσπα-
θείας μηδ' ὑπονοηθῆναι δυναμένην. ὅτι μὲν οὖν ἓν ὀστοῦν, εἴπερ ἐγένετο τὸ τῆς ὅλης ῥάχεως, ἀκίνητον ἂν ἦν κατὰ ταῦτα
τὰ μέρη τὸ ζῷον, ὥσπερ ὀβελίσκῳ τινὶ διαπεπαρμένον, ἢ σταυρῷ προσηλωμένον, οὐδὲν δεῖ μακροτέρου λόγου. τοῦτο
μὲν γὰρ, οὐδ' ἡμᾶς οἶμαι καταστάντας ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Προμηθέως ἔλαθεν, ἀλλ' ὃ μήτ' ἂν ἐγώ, μήτε σύ, μήτ' ἄλλος τις
ἄνθρωπος ἔτι συνεῖδεν, οὐ μὴν αὐτόν γε τὸν Προμηθέα παρῆλθε. τοῦτ' ἤδη σοι φράσω τὸ μὴ δύο τινάς, ἢ τρεῖς,
ἢ τέτταρας, ἢ ὅλως ὀλίγους ἐργάσασθαι τῆς ῥάχεως τοὺς σπονδύλους, ἀλλ' οὕτω πολλούς γε ἅμα, καὶ πολυειδῶς ὁμι-
λοῦντας ἀλλήλοις, ὡς ἔχει νῦν. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα τὸ ἄριστον ἔχοντα μέτρον, ἁπά-
σας τε τὰς ἀποφύσεις, καὶ τὰς συνθέσεις τῶν ἄρθρων, καὶ τὰς συμφύσεις, καὶ τοὺς συνδέσμους, καὶ τὰ τρήματα
θαυμαστῶς ἅπαντα, πρός τε τὴν ἐνέργειαν ἅμα, καὶ τὴν δυσπάθειαν παρεσκευασμένα, καὶ εἴπερ τι μεταθείης
αὐτῶν, κἂν μικρόν, ἢ ὅλως ἀλλοῖον ὑπονοήσαις, ἢ προσκείμενον ἔξωθεν, ἤτοι πηρουμένην τινὰ τῶν ἐνεργειῶν εὐθέως,

ἢ ἀτρεκὲς ἀποδεικνύμενον τὸ μόριον. ἀρκτέον δή μοι τῆς ἐξηγήσεως ἀπὸ τοῦ κυριωτάτου τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν ἁπάντων μορίων, ὅπερ ὀνομάζουσι νωτιαῖον μυελόν. οὔτε γὰρ ὡς οὐκ ἐχρῆν γενέσθαι τοῦτον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, οὔθ' ὡς ἑτέραν θέσιν ἦν ἄμεινον αὐτὸν ἔχειν τῆς κατὰ τὴν ῥάχιν, οὔθ' ὡς ταύτην μὲν ἀλλὰ τῆς νῦν οὔσης ἀσφαλεστέραν. εἰ μὲν γὰρ μηδ' ὅλως ἐγένετο, δυοῖν θάτερον ἐποίει ἄν, ἢ ἀκίνητα τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς ἅπαντα μόρια τούτῳ τελέως ὑπῆρχεν, ἢ ἐξ ἐγκεφάλου πάντως ἐχρῆν εἰς † ἑκάτερον αὐτῶν ἰδίᾳ κατάγεσθαι νεῦρον. ἀλλ' εἰ τ' ἀκίνητά γε τελέως ἐγένετο, τοῦτ' ἂν ἐκεῖνο τὸ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένον, οὐ ζῶον ἔτι τὸ ζῶον, ἀλλ' οἷον λίθινον, ἢ πήλινον ἦν τὸ δημιούργημα. τὸ δ' ἐξ ἐγκεφάλου κατάγειν εἰς ἕκαστον τῶν μορίων νεῦρον μικρὸν, ἐσχάτως ἦν αὖ ἀμελοῦντος δημιουργοῦ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν. μὴ γὰρ ὅτι νεῦρον λεπτὸν ἀποῤῥαγῆναί τε καὶ θλασθῆναι δυνάμενον, ἐκ πολλοῦ κατάγειν οὐκ ἦν ἀσφαλὲς, ἀλλ' οὐδ' ἄλλό τι τῶν ἰσχυρῶν ὀργάνων οὐδὲν, οὔτ' οὖν σύνδεσμον, οὔτ' ἀρτηρίαν, οὔτε φλέβα. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταῦτα τὸν αὐτὸν τρόπον, τῷ νωτιαίῳ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἕκαστον ἐκφυόμενον μέγα, καθάπερ τι πρέμνον † ἔκτισε τῷ προϊέναι, καὶ πλησίον ἑκάστου γίνεσθαι τῶν μελῶν ἀποβλαστήματα ποιεῖται, χορηγοῦντα τοῖς μορίοις ἅπασιν, ὃ παρὰ τῆς ἀρχῆς ἐπιφέρεται, ὥστ' ἄμεινον ἦν καὶ τὸν νωτιαῖον, οἷον ποταμόν τινα ἐκ πηγῆς ἐκρέοντα τοῦ ἐγκεφάλου, καθ' ἕκαστον τῶν χωρίων, ἃ παρερχόμενος ἀεὶ νεῦρον τυγχάνει ἐπιπέμπειν, οἷον ὀχετὸν αἰσθήσεώς τε ἅμα καὶ κινήσεως, ὅπερ οὖν καὶ φαίνεται γινόμενον. ἀεὶ γὰρ ἑκάστῳ τῶν πλησιαζόντων μορίων ἐκ τοῦ παρακειμένου μέρους τοῦ νωτιαίου τὸ νεῦρον ἀποφυόμενον ἐμβάλλει. περὶ μὲν οὖν τούτου καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ οὐκ οἶδ' εἴ τις οὕτως ἀναίσθητός ἐστιν, ὃς οὐκ ἀσφαλέστερον ἡγεῖται μακρῷ, διὰ τοῦ νωτιαίου μέσου τοῖς κάτω πᾶσιν ἐπιπέμπεσθαι τὴν ἐκ τῆς λογιστικῆς ἀρχῆς κίνησιν, οὐκ ἄντικρυς εἰς ἕκαστον ἐξ ἐγκεφάλου διά τινος νεύρου λεπτοῦ. τὸ δ' ἑξῆς αὐτὸ σκοπεῖσθαι καιρός. ἐπειδὴ γὰρ οἷον δεύτερός τις ἐγκέφαλος ἅπασι τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς ὁ νωτιαῖος ἐγεγόνει μυελὸς, καὶ τοῦτον ἐχρῆν ὁμοίως ἐγκεφάλῳ σκληρῷ καὶ δυσπαθεῖ φρουρεῖσθαι περιβόλῳ, καὶ τίνα τοῦτον γενέσθαι τὸν περίβολον, καὶ πῶς κείμενον. ἆρ' οὐκ ἄμεινον τὴν οἷον τρόπιν ὑποβεβλημένην τοῦ ζώου τῷ σώματι, πάντως δήπουθεν οὖσαν ὑπάρχουσαν ἐγγλύψαι τε καὶ κοίλην ἐργάσασθαι ταυτὴν, ὥσθ' ὁδὸν ἅμα καὶ φρουρὰν ἀσφαλῆ γενέσθαι τῷ νωτιαίῳ; καί τοι τέτταρές ἤδη χρεῖαι τῆς ῥάχεως εἰσί. πρώτη μὲν οἷον ἕδρας τινὸς καὶ θεμελίου τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν ζωὴν ὀργάνων. δευτέρα δὲ οἷον ὁδοῦ τινος τῷ νωτιαίῳ, καὶ τρίτη φρουρᾶς ἀσφαλοῦς, καὶ τετάρτη κινήσεως ὀργάνου, τῆς κατὰ τὰ νῶτα τοῖς ζώοις γινομένης, πέμπτη δ' ἐξ ἐπιμέτρου τούτοις προσέρχεται, καὶ ἡ τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων αὐτῇ σπλάγχνων φυλακὴ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσειν ἔμελλεν. οἱ σκοποὶ δὲ πρὸς οὓς ἀποβλέπουσα τὴν κατασκευὴν αὐτῆς ὅλην ἡ φύσις ἐποιήσατο, τέτταρες ὑπάρχουσιν οἱ προειρημένοι, καὶ δὴ καὶ καθ' ἑκάστην ἴδιον αὐτῇ τι δέδοται. διότι μὲν γὰρ οἷον τρόπις ἐστὶ, καὶ ἕδρα τοῦ παντὸς ζώου, διὰ τοῦτο ἐξ ὀστῶν ἐγένετο, καὶ τούτων σκληρῶν. διότι δ' ὁδὸς τοῦ νωτιαίου, διὰ τοῦτ' ἔνδοθεν κοίλη, διὸ δὲ καὶ οἷον τεῖχος αὐτῇ διὰ τοῦτ' ὠχύρωται προβλήμασιν ἐν κύκλῳ πολλοῖς, ἃ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. διότι δὲ κινήσεως ὄργανον (ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἐπείγομαι πρότερον ἀφικέσθαι τῷ λόγῳ) διὰ τοῦτ' ἐκ πλειόνων ὀστῶν κατ' ἄρθρα συμβαλόντων ἐγένετο. διατί δ' οὐδ' ἐκ δυοῖν, ἢ τριῶν οὕτω μακρῶν ὡς ἐν χειρὶ μὲν ὁ βραχίων, καὶ ὁ πῆχυς, ἐν σκέλεσι δ' ἡ κνήμη καὶ ὁ μηρός. ἀλλ' ἐκ τεττάρων μὲν καὶ εἴκοσιν ἐν ἀνθρώπῳ, χωρὶς τοῦ κατὰ τὸ πέρας ὑποκειμένου πλατέος ὀστοῦ, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ ζῶα πλειόνων, ἐγὼ καὶ τοῦτο διδάξω, καὶ δείξω κἀνταῦθα τὴν τέχνην τῆς φύσεως, εἰς τρία κεφάλαια σύμπαντα τὸν λόγον ἀναγαγών. ἐν μὲν οὖν δὴ καὶ μάλιστα δοκῶ μοι δεῖσθαι πρὸς τὰ παρόντα, τὸ χρῆναι πάντως πολλοὺς καὶ μικροὺς γενέσθαι τῆς ῥάχεως τοὺς σπονδύλους. δεύτερον δὲ τὸ τέτταρα τὰ μέγιστ' αὐτῆς ἀπεργασθῆναι μόρια, καὶ τράχηλον, καὶ μετάφρενον, καὶ ὀσφῦν, καὶ τὸ καλούμενον ὑπὸ ἐνίων ἱερὸν ὀστοῦν, ὑπ' ἐνίων δὲ πλατύ. ὅτι κατὰ μὲν τὸν τράχηλον ἑπτὰ σπονδύλους ἐχρῆν εἶναι, κατὰ δὲ τὸ μετάφρενον δώδεκα, κατὰ δὲ τὴν ὀσφῦν πέντε. τὸ δ' ἱερὸν ὀστοῦν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐκ τεττάρων συντεθεῖναι βέλτιον ἦν, τὸ μὲν δὴ πρῶτον κεφάλαιον οὗ χρήζω μάλιστα πρὸς τὰ παρόντα, τὸ δεῖν ἐκ πολλῶν πάνυ μικρῶν ὀστῶν συντεθῆναι τὴν ῥάχιν, ἐναργῶς ἀποδέδεικται, τήν τε φύσιν ἀναμνησθεῖσιν ἡμῖν τοῦ νωτιαίου, καὶ τὰ συμπίπτοντα περὶ τὸ ζῶον παθήματα, μεθισταμένων τῆς σφετέρας ἕδρας τῶν σπονδύλων. ἥ τε γὰρ φύσις αὐτοῦ παραπλήσιος ἐγκεφάλῳ καὶ τὰ συμπτώματα τὰ καταλαμβάνοντα τὸ ζῶον, ὅμοια τοῖς ἐπ' ἐγκεφάλῳ πεπονθότι γινομένοις. κίνησίς τε γὰρ καὶ αἴσθησις ἁπάντων βλάπτεται τῶν κάτω τοῦ πεπονθότος σπονδύλου μορίων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τὸ δ' ὑφ' Ἱπποκράτους λεγόμενον, εἰ μὲν πολλοὶ σπόνδυλοι διακινηθεῖεν ἐξῆς ἀλλήλων, ὑπάρχει δεινόν. εἰ δέ τις εἷς ἐκπηδήσειε τῆς τῶν ἄλλων ἁρμονίας, ὀλέθριον. ὅτε δὲ γινώσκεται πᾶσιν ὁμοίως, ὡς αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν, οὗ μάλιστα δεόμεθα πρὸς τὰ παρόντα. γράφει τοιγάρουν αὐτὸς Ἱπποκράτης, τὴν αἰτίαν ἐκδιδάσκων ἡμᾶς τοῦ συμπτώματος, ὡς εἰ μὲν ἅμα πολλοὶ διακινηθεῖεν, ἕκαστος σμικρὸν παραλλάξας, τηνικαῦτα μὲν κυκλώδης ἀλλ' οὐ γωνιώδης ἡ διαστροφὴ γίνεται τοῦ νωτιαίου. εἰ δέ τις φησὶν, ἐξέλθοι τῶν σπονδύλων, ὅτε νωτιαῖος ἂν ἐξ ὀλίγου χωρίου τὴν περικαμπὴν ἔχων πονοίη, ὅ τ' ἐκπηδήσας πιέζοι ἂν αὐτὸν, εἰ μὴ καὶ ἀποῤῥήξειεν. εἴπερ οὖν καὶ ταῦτ' οὕτως ἔχει, καὶ ὁ νωτιαῖος οὐ δύναται μεγάλην καὶ ἀθρόαν κάμπτεσθαι καμπὴν, οὐκ ἐνεδέχετο δὲ διὰ μεγάλων τε ἅμα καὶ χαλαρῶν ἄρθρων ἱκανὴν τὴν μετάστασιν ἐχόντων ἀλύπως κινεῖσθαι τὴν ῥάχιν, ἄμεινον ἦν ἐκ πολλῶν σμικρῶν ἑκάστου βραχὺ συντελοῦντος, ἀθροίζεσθαι τὸ πᾶν. οὕτω γὰρ αὖ οὐ κατὰ γωνίαν ἡ κάμψις, ἀλλὰ κατὰ κύκλου περιφέρειαν ἀποτελουμένη, τὴν ἐκ τοῦ θλίβεσθαι, καὶ θλᾶσθαι, καὶ ἀποῤῥήγνυσθαι τὸν νωτιαῖον ἐκφεύγει βλάβην. ὅτι μὲν οὖν ἐκ πολλῶν ὀστῶν μικρὰς κινήσεις ἐχόντων, ἄμεινον ἦν γεγονέναι τὴν ῥάχιν, ἐναργῶς ἀποδέδεικται, καὶ τούτου μάλιστα χρήζειν ἐλέγομεν εἰς τὰ προκείμενα. καί μοι τὰ λοιπὰ δύο κεφάλαια, κατά γε τὸ παρὸν ἀναβεβλήσθω. σπεύδω γὰρ ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν ἤδη τῶν ῥαχιτῶν μυῶν, ἧς ἕνεκεν ἐδεήθην πάντων τούτων τῶν λόγων, ὄντων μὲν καθ' ἑαυτοὺς χρησίμων, ἀλλὰ κἀκείνοις τοῖς μυσὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς κατασκευῆς παρεχομένων. εἰ γὰρ ἀποδέδεικται πολλοὺς χρῆναι γενέσθαι τῆς ῥάχεως τοὺς σπονδύλους, εὔλογον δήπουθεν ἐστὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἰδίαν εἶναι τὴν κίνησιν.

† ἕκαστον

† ἔχισε

κίνησιν. ἀλλ' εἰ δύο μύες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄχρι τοῦ πλατέος ὀστοῦ παρατεταμένοι, μακρὰς εἶχον κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένας τὰς ἶνας, οὐκ ἂν οἷόν τ' ἦν ἕκαστον τῶν σπονδύλων ἰδίᾳ κινηθῆναι, πάντας γὰρ ἂν αὐτοὺς ὁμοίως ἐπεσπῶντο. νυνὶ δ' ἐκ τοῦ λοξὰς γενέσθαι καθ' ἕκαστον τῶν σπονδύλων τὰς ἶνας, ἅμα μὲν εἰς τὰ πλάγια περιάγεσθαι δυνατόν ἐστιν, ἅμα δ' ἐπινεύειν τε καὶ ἀνανεύειν ἄλλο τις ἄλλῳ μορίῳ τῆς ῥάχεως. ἐν μὲν οὖν τῷ κατὰ μέρος αὐτὴν δύνασθαι κινεῖν, ἔνεστι δὲ καὶ σύμπασαν, εἰ πάσας ἅμα κατατείνοι μὲν ἐνεργούσας τὰς ἶνας, οὐ μὴν ἐκείνῃ γε τῇ κατασκευῇ τῇ κινούσῃ τὴν ῥάχιν ὅλην ἅμα τὸ κατὰ μέρος ἕπεται. ἐν γοῦν τῷ κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκταθῆναι τὰς ἶνας τῶν μυῶν, ἅμα μὲν ὅλην ἐκινοῦμεν ἑτοίμως, ἰδίᾳ δ' ἕκαστον τῶν σπονδύλων οὐκέτι δυνάμεθα. βελτίων δ' ἡ ἀμφότερα δυναμένη καλῶς ἐργάζεσθαι κατασκευὴ τῆς τὸ ἕτερον μόνον. εἰ δὲ δὴ καὶ δύο ἄλλαι κινήσεις, ἐξ ἐπιμέτρου προσέρχοιντο τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, πῶς οὐχὶ πολλαπλασίῳ τινὶ, κρείττων ἂν εἴη τῆς ἑτέρας, ἀλλὰ μὴν προσέρχονται. τὰς γοῦν εἰς τὰ πλάγια ἐπιστροφὰς τῶν σπονδύλων ἑκατέρωσε, νυνὶ μὲν ἐκ τοῦ κατὰ μέρος ἐνεργεῖν ἑκάστην τῶν ἰνῶν ἐκτησάμεθα, τότε δ' ἂν ἐπινεύειν τε καὶ ἀνανεύειν ὑπῆρχεν ἡμῖν μόνον. ὀρθῶς οὖν ἐλέγετο πρόσθεν, ἁπάσης τῆς ῥάχεως κοινοὺς ὑπάρχοντας, τοὺς δὲ τοὺς μῦς τοῖς ἄνω μέρεσι σφῶν αὐτῶν, ὅσα συνῆπται τῇ κεφαλῇ, τὰ πρὸς τοὺς πρώτους αὐτῆς σπονδύλους ἄρθρα κινεῖν. οὐ γὰρ οἷόν τ' ἦν ἀθρόως αὐτῶν τὰς ἶνας, ἐν τοῖς πρώτοις σπονδύλοις μόνοις εὐθείας ἀπεργάζεσθαι, φυλάττειν γε καὶ δεόμενα τὸν αὐτῶν στίχον ἄχρι παντός. ἀλλὰ μὴν δὴ καὶ χεῖρον οὐδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἔμελλεν γενήσεσθαι, τήν τ' εὐθεῖαν ἐξ αὐτῶν κίνησιν ἴσχειν μελλούσης τῆς κεφαλῆς, καὶ σὺν αὐτῇ δύο ἄλλας πλαγίας. αὕτη μὲν καὶ ἡ τῆς τῶν ἰνῶν θέσεως αἰτία, κατά γε τοὺς ῥαχίτας μῦς. ἤδη δὲ τὰ λοιπὰ τῶν κατὰ τοὺς σπονδύλους ἰτέον, ἕκαστον τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντων ἐξηγησομένους κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν. ἦν δ' ἐξ αὐτῶν, ὡς οἶμαι, πρῶτον, ὑπὲρ τῆς σμικρότητος εἰπεῖν τῶν διαρθρουμένων τῇ κεφαλῇ σπονδύλων. ὅτι μὲν οὖν παμπόλλων ὀργάνων ἐξ ἀνάγκης ἐνταυθοῖ τετάχθαι δεομένων, οὐκ ἦν οἷόν τε μεγάλους ἐργάσασθαι τοὺς πρώτους σπονδύλους, οὐ πρὸ πολλοῦ λέλεκται. διότι δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων σύνταξιν ἄμεινον ἦν, ἐλάττους ἀεὶ γίνεσθαι τοὺς ἀνωτέρους καὶ τοῦτ' οἶμαι δῆλον, εἴ γε δὴ τὸ βασταζόμενον ὑπὸ τοῦ μικρότερον εἶναι χρὴ τοῦ βαστάζοντος, διὰ τοῦτο μέγιστον μὲν ἁπάντων ἡ φύσις ἐποίησε τῶν κατὰ ῥάχιν ὀστῶν τὸ κατωτάτω, καθάπερ τινὰ κρηπῖδα πᾶσι τοῖς σπονδύλοις ὑποβαλλομένη. δεύτερον δὲ τὸ μέγεθός ἐστιν, ὁ συνταττόμενος αὐτῷ σπόνδυλος, εἰκοστὸς μὲν, καὶ τέταρτος ἀπὸ τοῦ πρώτου κείμενος, αὐτῶν δὲ τῶν κατὰ τὴν ὀσφὺν τῇ τάξει πέμπτος. οὗτοι δ' αὐτοὶ πάλιν ὑποβεβλημένοι τοῖς ἄλλοις εἰκότως εἰσὶ μέγιστοι, καὶ τούτων αὐτῶν μέγιστος ὁ πέμπτος, ὡς νῦν ἤδη λέλεκται. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος ὅσον ἀποχωρεῖ τοῦδε τῇ θέσει, τοσοῦτον καὶ τῇ σμικρότητι, καὶ πάντων αὖ τῶν πέντε μικρότατος ὁ πρῶτος κατ' ὀσφὺν, καὶ τούτου πάλιν ὁ ὕστατος τῶν κατὰ τὸ μετάφρενον, ὁ συνταττόμενος αὐτῷ. κἀκείνου πάλιν ὁ πρὸ αὐτοῦ, καὶ τοῦτ' ἀεὶ μέχρι τῆς κεφαλῆς αὐτὸ γίνεται, πλὴν εἴπου τις παρεμπίπτει βραχὺ μείζων τῶν προκειμένων, οὐδ' αὐτὸς ἄνευ χρείας μεγάλης, ὡς καὶ τοῦτ' ἤδη προϊόντι τῷ λόγῳ δεδείξεται. τοῦ μὲν δὴ μικροὺς γενέσθαι τοὺς πρώτους σπονδύλους οὗτος ὁ λόγος, τοῦ δὲ μήτε τὰς ἄλλας ἀποφύσεις ἔχειν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ κέκτηνται, καὶ λεπτοτάτους μὲν αὐτοὺς τὸ σῶμα τῶν ἄλλων ἁπάντων, εὐρυτάτους δὲ τὴν ἐντὸς γενέσθαι κοιλότητα, λεκτέον ἂν ἐφεξῆς ἡ τὴν χρείαν. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἡ φύσις ἐργάζεται μάτην, καὶ ἐμοὶ γεγράφθαι τὰ πρόσθεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶμαί τινα περί γε τῆς φύσεως ἔτι ἀπορεῖν, ὅμως ἤδη γε τελέως εἶναι φυσικὸν, ἀλλ' ἔτ' ἀγνοεῖν ἔνια τῶν ἔργων αὐτῆς. ἴτω δὴ συντείνας ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος ἤδη τὰ λείποντα, καὶ πρῶτον μὲν μαθέτω περὶ πάσης τῆς κατὰ πάντας τοὺς σπονδύλους κοιλότητος, τὸν κοινὸν τῆς κατασκευῆς σκοπόν. ἑξῆς δὲ περὶ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ἐκ τοῦ κοινοῦ, τὸ ἴδιον ἐννοησάτω χωρὶς ἡμῶν. οὐ γάρ ἐστι ἀδύνατον ἀκούσαντα, ὡς τῷ τοῦ νωτιαίου πάχει σκοπῷ χρῆται τῆς ἐν τῇ ῥάχει κοιλότητος ἡ φύσις, αὐτὸν ἐξευρεῖν ὑπὲρ τῆς καθ' ἕκαστον τῶν σπονδύλων διαφορᾶς. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκεν, ὡς ὁ λόγος ἔμπροσθεν ἐλέγετο, τοὺς σπονδύλους οὕτως ἐξεγλύψεν ἡ φύσις, ἀλλ' ἢ τῷ νωτιαίῳ τινὰ ταύτην ὁδὸν ἀσφαλῆ παρασκευάζουσα, χρὴ δὴ πρόσθεν ἴσην τὸ μέγεθος, τὴν ἐντὸς αὐτῶν εὐρύτητα τῷ πάχει τοῦ νωτιαίου. τούτου δ' αὐτοῦ καθ' ἕκαστον τῶν σπονδύλων ὄντος ἀνίσου, καὶ μεγίστου κατὰ τοὺς πρώτους, εὐλόγως ἡ τούτων εὐρύτης μεγίστη τῶν ἄλλων ἐγένετο. καὶ μὴν εἴπερ εὐρεῖς μὲν αὐτοὺς διὰ τὸ πάχος τὸ ταύτῃ τοῦ νωτιαίου, κούφους δὲ, διότι πάντων ὑπόκεινται, δίκαιον ἦν ἀποτελεσθῆναι, δῆλον ὡς εὐθέως καὶ λεπτοὺς ἀναγκαῖον ἦν γεγονέναι. πῶς γὰρ ἂν ἔτι κοῦφοι τυγχάνοιεν ὄντες, εἰ εὐρεῖς ἅμα καὶ παχεῖς ἐδημιουργήθησαν; οἱ μὲν δὴ πρῶτοι σπόνδυλοι, διὰ τὴν δὲ τὴν χρείαν εὐρεῖς μὲν ταῖς ἐντὸς αὐτῶν κοιλότησι, λεπτοὶ δὲ τοῖς ὄγκοις τοῦ σώματος ἐγένοντο. τὸ δὲ πάχος αὐτὸ τοῦ νωτιαίου, τίνος ἕνεκεν ἄνισον ἡ φύσις ἀπειργάσατο, καὶ τί δή ποτε λεπτότερον ἀεὶ, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς κάτω μέρεσι. πάντως γάρ που κἀνταῦθα πρός τι μέτρον ἀποβλέπουσα δίκαιον, ἡλίκον ἐχρῆν αὐτὸν εἶναι, τηλικοῦτον ἐν ἑκάστῳ τῶν σπονδύλων ἐδημιούργησε. τάχα μὲν ἤδη τινὰ καὶ χωρισμὸν ἡμῶν ἐχρῆν ἐξευρίσκειν τὰ τοιαῦτα. προσεχέσθω δ' οὖν καὶ τὸ ἡμέτερον ἀναμιμνησκόντων τοῦ νωτιαίου τὴν χρείαν. οὗ γὰρ ἕνεκεν ὅλως ἐγένετο, δι' ἐκεῖνο τηλικοῦτον ἀποτελεσθῆναι βέλτιον ἦν αὐτὸν ἐν ἑκάστῳ τῶν σπονδύλων ἡλίκος νῦν ἐστιν. ἐλέχθη δὴ γεγονέναι τῆς τῶν νεύρων ἕνεκα νομῆς τῶν μελλόντων κινήσειν ἅπαντα τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου μόρια, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο χρὴ θαυμάζειν τὴν φύσιν, τηλικοῦτον ἐξ ἐγκεφάλου γεννήσασαν μυελὸν, ἡλίκος μάλιστα ἀρκέσειν ἔμελλεν ἅπασι τοῖς κάτω. φαίνεται γοῦν ὅλος εἰς τὰ τῶν νεύρων ἀποβλαστήματα καταναλισκόμενος, ὥς τι δένδρου πρέμνον εἰς κλάδους παμπόλλους. ἐχρῆν δ' οἶμαι μὴ κατὰ τέχνην τοῦ ζώου διαπεπλασμένου, μηδ' ὃν εἰρήκαμεν σκοπὸν τῷ πάχει τοῦ νωτιαίου τῆς φύσεως τεταγμένης, εὑρεθῆναί ποτε αὐτὸν, ἤτοι μὴ συμπαρεκτεινόμενον ὅλῳ τῷ μήκει τῆς ῥάχεως, ἢ καί τι περιττὸν ἴσχοντα μετὰ τὴν εἰς ἅπαντα τὰ μόρια νομήν. εἰ μὲν γὰρ ἐλάττονα τῆς χρείας αὐτῶν ἐποίησε τὴν ἄνωθεν ἐξ ἐγκεφάλου γένεσιν, εὐθὺς μὲν ἂν δή που τὸ πέρας εὑρίσκετο τοῦ νωτιαίου κενὸν, εὐθὺς δὲ καὶ τὰ κάτω τελέως ἀκίνητά τε καὶ ἀναίσθητα. μείζονος δ' αὖ γενομένου, περιττὸν ἂν ἦν τι μέρος αὐτοῦ κατὰ τὸ πέρας τῆς ῥάχεως, οἷον ὀχετός τις λιμνάζων ἀργὸς καὶ μάταιος. εἰ τοίνυν τούτων μὲν οὐδέτερον, οὐδὲ καθ' ἓν ὁρᾶται γένος ζώων, ἀεὶ δὲ συμπαυόμενος ὁ μυελὸς τῇ

ῥάχει, καθάπερ καὶ συνήρξατο, πῶς οὐκ ἄν τις ἅμα μὲν πεισθείη περὶ τῶν εἰρημένων, ἅμα δὲ θαυμάζοι τὴν φύσιν; εἰς γοῦν ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα νεῦρα τὸν ἐν ἀνθρώπων νωτιαῖον σχισθήσεσθαι μέλλοντα, τηλικοῦτον ἐξ ἐγκεφάλου βλαστάνει, ὡς ἀκριβῶς ἴσον εἶναι τῇ διανομῇ, καὶ μήτ᾽ ἐλλείπειν αὐτοῦ τι, μήτε περιττεύειν. ἐγὼ μὲν οὐδὲ κατ᾽ ἀξίαν ἔχω θαυμάζειν. εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν χώραν εἰδείης ἑκάστου τῶν νεύρων, ἵνα πρῶτον ἀφορμᾶται τοῦ νωτιαίου, καὶ τὸ μέγεθος ἡλίκον ἐστὶν, εἰς ὅτι τε φέρεται μόριον, οὐ μόνον τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπαινέσεις τῆς φύσεως. ἀσφαλεῖς μὲν γὰρ αἱ χῶραι τῶν ἐκφύσεων εἰς τοσοῦτον εἰσὶν, ὡς μηδαμοῦ θλίβεσθαι, μηδὲ θλᾶσθαι μηδ᾽ ἀπορρήγνυσθαι, μηδὲ πονεῖν ὅλως νεῦρον, ἐν τοσαύταις τε καὶ τοιαύταις κινήσεσι τῆς ῥάχεως, ὄγκος δ᾽ ἑκάστου τηλικοῦτος, ἡλίκου δεῖται τὸ ὑποδεχόμενον αὐτὸ μόριον. ἡ δὲ μεταξὺ τῆς τε πρώτης ἐκφύσεως, καὶ τῆς ἐσχάτης τελευτῆς ὁδὸς, ἅπασα θαυμαστῶς εἰς ἀσφάλειαν ἑκάστῳ παρεσκεύασται. ταυτὶ μὲν οὖν ἤδη προήκοντι τῷ λόγῳ παντὶ γεγράψεται. τῆς δὲ ῥάχεως μόνης, ὑπὲρ αὐτῆς γὰρ ἐν τῷδε τῷ γράμματι λέγειν προὐθέμην, ἐξηγήσομαι τὸ λεῖπον τῆς κατασκευῆς, ἀρξάμενος αὖθις ὅθεν λέγων ἀπέλιπον. ἐπειδὴ γὰρ ὅτε νωτιαῖος, οἷον δεύτερός τις ἐγκέφαλος ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς ἅπασι μορίοις, ἥ τε ῥάχις ἅμα μὲν εὐπρεπὴς ὁδὸς, ἅμα δ᾽ ἀσφαλὴς αὐτῷ φρουρὰ παρεσκεύαστο, διὰ τοῦθ᾽ ἡ φύσις ἄλλα τε πολλὰ καὶ θαυμαστὰ περὶ τοὺς σπονδύλους ἐτεχνήσατο, καὶ δὴ καὶ τὴν ὀνομαζομένην ἄκανθαν ἀπέφυσεν ἐκ μέσων τῶν ὄπισθεν μερῶν, οἷον χάρακά τινα πρὸ ἁπάσης τῆς ῥάχεως προβαλλομένη πρῶτον αὐτὸν θλασθησόμενον, καὶ συντριβησόμενον, καὶ παντοίως πονήσαντα, πρὶν ἐπί τινα τῶν σπονδύλων ἐξικέσθαι τὴν βλάβην. ἄχρι μὲν δὴ τῶν ὀπίσω περάτων ὅσουπερ ἐστὶν ἡ ἄκανθα, κατὰ ταῦτα δ᾽ αὐτῇ χόνδρος περίκειται πάμπολυς. δέδεικται γὰρ οὖν καὶ τοῦτ᾽ ἔμπροσθεν, ὡς εἰς σκεπάσματα καὶ προβλήματα τῶν ὑποκειμένων ὀργάνων ἡ τοῦ χόνδρου φύσις ἐστὶν ἐπιτηδειοτάτη, μήτ᾽ ἀποθραύεσθαι, μήτε κατάγνυσθαι τοῖς σκληροῖς καὶ κραύροις ὁμοίως. ἀλλὰ μηδὲ τέμνεσθαι μηδὲ θλᾶσθαι τοῖς μαλακοῖς καὶ σαρκώδεσιν ὡσαύτως δυναμένη. τούτῳ δ᾽ αὖ πάλιν τῷ χόνδρῳ συνδέσμους νευρώδεις, πλατεῖς, ἰσχυροὺς καὶ παχεῖς ἐπέφυσε, φυλάξοντάς τε καὶ συνδήσοντας ὅλην τὴν ἄκανθαν, ὥσθ᾽ ἕν τι σῶμα γεγονέναι, τὸ ἐξ ἁπασῶν τῶν ἀποφύσεων συνιστάμενον, καί τοι διεστήκασί γ᾽ ἀπ᾽ ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον. ἀλλ᾽ ὁ δεσμὸς ὁ νευρώδης αἴτιος, δι᾽ ὃν ἅμα μὲν οἷον ἕν τι γεγόνασιν αἱ ἀποφύσεις ἅπασαι τῶν σπονδύλων, ἅμα δὲ εἰς πολλὰ κινοῦνται. σκληρὸς μὲν γὰρ εἰς τοσοῦτόν ἐστιν ὁ δεσμὸς, ὡς ἐπεκτείνεσθαι ῥαδίως, καμπτομένης τῆς ῥάχεως, μαλακὸς δ᾽ εἰς τοσοῦτον, ὡς μήτ᾽ ἀπορρήγνυσθαι, μηθ᾽ ὅλως τι πάσχειν ἐκτεινόμενος, καίτοι γ᾽ εἰ μὲν βραχὺ σκληρὸν ἐπινοήσαις αὐτὸν γεγενημένον, ἀντιπράξεται ταῖς κινήσεσι καὶ καθέξει τοὺς σπονδύλους, ὑπὸ τῆς ἀρχαίας ἕδρας ἀδυνάτων αὐτοῖς ἕπεσθαι διισταμένοις. μαλακὸς δ᾽ εἴπερ ἤδη πλέον ἦν, εἰ καὶ μὴ τὴν κίνησιν ἔβλαψεν, ἀλλὰ τήν γ᾽ ἀσφάλειαν αὐτῶν τῆς συνθέσεως, οὐκ ἂν ἐφύλαξε. νυνὶ δὲ τὸ μέτρον αὐτοῦ τῆς σκληρότητος εἰς ἀμφοτέρας τὰς χρείας ἱκανῶς ἁρμόττει, οὕτω δὲ καὶ ὁ τὰ πρόσω τῶν σπονδύλων συνάπτων δεσμὸς, ἀκριβῆ συμμετρίαν ἐκτήσατο τοῖς ἐκείνοις τοῖς μέρεσι πρεπούσης σκληρότητος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὀλίγον ὕστερον. ἡ δ᾽ ἄκανθα, σὺν οἷς εἶπον εἰς ἀσφάλειαν αὐτῇ δεδόσθαι, προσέτι καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἀποφύσεων ἑκάστης ἱκανῶς ὁμολογοῦν ἐκτήσατο, κάτω μὲν τῶν ἄνωθεν, ἄνω δὲ τῶν κάτωθεν ῥεπουσῶν, ὥσθ᾽ ὁμοιοτάτην αὐτῆς γίνεσθαι τὴν ἰδέαν, τοῖς οἰκοδομήμασι τούτοις ἃς ψαλίδας ὀνομάζουσι. λέλεκται γὰρ οὖν πολλάκις ἤδη πάντων σχημάτων τοῦτ᾽ εἶναι τὸ δυσπαθέστατον, οὔκουν ἔτι θαυμαστὸν εἰ μόνῳ σπονδύλῳ τῷ κατὰ μέσον τῆς ῥάχεως, ἡ ὄπισθεν ἀπόφυσις, ἡ τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένη πρὸς οὐδέτερον ἐπινεύει μέρος. οὔτ᾽ οὖν τὸ κατὰ τὸν τράχηλον, οὔτε τῷ κατὰ τὴν ὀσφῦν, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἀκλινὴς ἐστὶν εἰς τοὐπίσω συντεταμένη. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς ἔχεται προμηθείας, ἢ πῶς ἂν ἐοικυῖαν αὐτὴν ὅλην ἀπεργάσαιτο ψαλίδι, πρότερον μὲν τὰς ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀποφύσεις ἁπάσας ἄνω προσάγουσα, καθάπερ οἶμαι καὶ τὰς ἐκ τῶν ἄνωθεν κάτω. δεύτερον δὲ συνάψασα πρός τινα κοινὸν ὅρον, ἀρρεπῆ τε καὶ ὀρθὸν, ὃς οἷον κορυφή τις ἔμελλεν ἔσεσθαι τῆς ψαλίδος. ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος ἑκάστης τῶν ἀποφύσεων, ἃς ἐλέγομεν ἐργάζεσθαι τὴν ἄκανθαν, ἄνισον ἐν ἅπασι τοῖς σπονδύλοις ἐστὶ, θαυμαστῶς καὶ τοῦτο προνοησαμένης τῆς φύσεως. οὔτε γὰρ ἐν οἷς χωρίοις εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἀφίκετο τῷ μυελῷ κύριον ἕτερον μόριον, ἐν τούτοις εὔλογον ἦν ἀμελῆσαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν, οὔτ᾽ ἐν οἷς ὁ μυελὸς ἦν μόνος, ἐν τούτοις ἐργάσασθαι προμήκεις ἦν δίκαιον, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν σμικρῶν σπονδύλων, μακρὰν ἀποφῦσαι τὴν ἄκανθαν, οὐδὲ τῶν μεγάλων βραχεῖαν. εὐλόγως οὖν ἐν μὲν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα μέρεσι, τῆς τε καρδίας προτεταμένης, καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἐπικειμένης τῇ ῥάχει, μακροτάτας ἡ φύσις ἐποίησε τὰς τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένας ἀποφύσεις. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μέρεσι βραχυτέρας, τὰ δ᾽ ἄλλα μέρη τοῖς ῥάχεως ὀσφῦς ἐστι καὶ ἱερὸν ὀστοῦν καὶ τράχηλος. ὀσφῦς μὲν γὰρ καὶ τράχηλος ἑκατέρωθεν, τῶν τοῦ θώρακος σπονδύλων. ἱερὸν δ᾽ ὀστοῦν, τὸ μέγιστόν τε καὶ κάτωθεν, ὃ δὴ οἷον κρηπῖδά τινα τῇ συμπήξει τῶν σπονδύλων ὑποθεῖναι τὴν † ὀσφῦν ἐλέγομεν. ἐν μὲν δὴ τοῖς κατὰ τὴν ὀσφῦν μέρεσιν, ὅτ᾽ ὄγκος τῶν σπονδύλων ἀξιόλογος, ἥ τε κοίλη φλὲψ ἔνδοθεν ἐπίκειται, καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία. κατὰ δὲ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὃ μὲν ὄγκος τοῦ σώματος ἀξιολογώτερος, οὐδὲν δ᾽ ὑπόκειται κύριον ὄργανον. εὐλόγως οὖν μετὰ τοὺς κατὰ τὸν θώρακα σπονδύλους, αἱ ὄπισθεν ἀποφύσεις μέγισται τοῖς κατὰ τὴν ὀσφῦν ἐδημιουργήθησαν. οἱ δ᾽ ἐν τῷ τραχήλῳ σπόνδυλοι λεπτότατοι πάντων ὑπάρχοντες, οὐχ οἷοί τ᾽ ἦσαν ἔχειν ἐκφύσεις μακράς τε ἅμα καὶ ἀσφαλεῖς. αὗται γὰρ ἂν ἐκεῖναι ῥαδίως ἀπεθραύοντο διὰ λεπτότητα. καλῶς οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, εἴς τε τοὺς ὄγκους τῶν σπονδύλων ἀποβλέπουσαν τὴν φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐπικειμένων κατὰ τῆς ῥάχεως ὀργάνων διαφορὰν, ἀνίσους ἀπεργάσασθαι τὰς κατὰ τὴν ἄκανθαν αὐτῶν ἀποφύσεις. οὐκοῦν ἔτ᾽ ἀπορήσομεν, πῶς οὐδὲ διατὶ τοῖς δώδεκα τοῖς κατὰ τὸ μετάφρενον σπονδύλοις, οὐκ ἴσαι πᾶσαι πᾶσιν αἱ ἀποφύσεις; εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα τοῦ θώρακός εἰσι πάντες, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγγύς γε τῆς καρδίας, οἱ κάτωθεν οἱ πλησίον τοῦ διαφράγματος, ἀλλ᾽ ἤδη πλέον ἀφεστήκασιν, ὥσπερ καὶ οἱ κατ᾽ ὀσφῦν. οὐ μὴν οὐδὲ διατὶ τέτταρα τὰ μέγιστα μέρη τῆς ῥάχεως ὅλης ὑπάρχειν ἐλέγομεν, ἄδηλον ἔτι. μέσου μὲν γὰρ τοῦ θώρακος κειμένου, περιεχόντων δ᾽ αὐτὸν ἑκατέρωθεν, ἄνωθεν μὲν τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ τῆς ὀσφύος. κοινῇ δ᾽ ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος εἰρημένοις ὑποβεβλημένου τοῦ πλατέος ὀστοῦ, τέτταρά τε μέγιστα μέρη τῆς ὅλης

† φύσιν

τῆς ὅλης ῥάχεως ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται. διὰ τί δὲ τὸ μὲν ἐξ ἑπτὰ σπονδύλων, τὸ δὲ ἐκ δώδεκα, τὸ δὲ ἐκ πέντε, τὸ δὲ ἐκ τεττάρων μερῶν (ἐπηγγειλάμην γὰρ οὖν καὶ τούτων τὴν χρείαν ἐρεῖν) ἑξῆς ἀκούσῃ, περανθέντος ἅπαντος πρότερον τοῦ παρόντος λόγου. διατὶ μὲν ἐννέα μὲν ἅπασαι ἐπὶ τοὺς τῆς ὀσφύος σπονδύλους ἀποφύσεις εἰσίν, ἕνδεκα δὲ ἐπὶ τοὺς τραχήλους, ἑξῆς τοῖς εἰρημένοις ἐχόμενον ἂν εἴη διελθεῖν. ὥσπερ οὖν ἡ ἀπόφυσις ἑκάστου τῶν σπονδύλων, ἡ τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένη, προβλήματος ἐδείκνυτο παρέχεσθαι χρείαν, οὕτω καὶ ἄλλαι ἀποφύσεις ἐγκάρσιαι τοῖς σπονδύλοις εἰσὶ δύο, ἅμα μὲν τὴν ὁμοίαν φυλακὴν ἐκπορίζουσαι τοῖς πλαγίοις αὐτῶν μέρεσιν, ἅμα δ' οἷον ἕδρα τις τοῖς τε ἔσωθεν τῆς ῥάχεως μυσὶ, καὶ τοῖς ἔξωθεν ὑποβεβλημέναι. ἐπὶ τούτων γὰρ ἁπάντων ἐπίκειται σὺν ἀρτηρίαις τε καὶ νεύροις καὶ φλεψὶν, εἰς ἑαυτούς τε καὶ δι' ἑαυτῶν φερομέναις. ἔστι δὲ καὶ τρίτη τις αὐτῶν ἑτέρα χρεία τοῖς τοῦ θώρακος σπονδύλοις εἰς τὴν τῶν πλευρῶν διάρθρωσιν, ἀναγκαιοτάτη πρὸς τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργειαν. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης αὖθις πλεῖον ἰδίᾳ λέλεκται. τῶν δ' εἰρημένων ἀποφύσεων ἀπέστραπται τὰ πέρατα, καθάπερ καὶ τῆς ἀκάνθης ὅλης ἐπὶ τὰ μέσα τῆς ῥάχεως, ὡς ἂν οἶμαι πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον, οἷον πρὸς δένδρα ἁπάντων τῶν σπονδύλων ἐχόντων τὴν ῥοπὴν, δι' ἣν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν αἰτίαν. διατὶ δὲ παχεῖαι μὲν τοῖς ἐπὶ τὸν θώρακα σπονδύλοις αἱ πλάγιαι, λεπταὶ δὲ τοῖς ἐπὶ τὴν ὀσφῦν τε, καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, τοῖς δ' ἐν τραχήλῳ παχεῖαι τε καὶ δίκροι; ἢ ὅτι κατὰ μὲν τὸν θώρακα τῶν πλευρῶν οὐ μόνον διαρθρουμένων αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον ἐπικειμένων, εὔλογον ἦν ἑδραίας τε καὶ ἰσχυρὰς ἀπεργασθῆναι. ταῖς δὲ ἐπὶ τὴν ὀσφῦν τε, καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἀγγείων, καὶ μυῶν ἐπιβαινόντων μόνον, οὐδὲν ἔδει περὶ τῆς ἰσχύος. αἱ δ' ἐν τραχήλῳ δίκροι τε ἅμα γεγόνασιν εὐλογώτατα, καὶ τῶν περάτων ἐπέστραπται, τὸ μὲν ἕτερον τὸ μεῖζον κάτω τοῖς ἄλλοις ἀνάλογον, τὸ δ' ἕτερον τὸ μεῖον ἄνω. τὸ δὲ καὶ μόνοις αὐτοῖς ἐκ περιττοῦ προσκείμενον ἐστὶν, ὅτι τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν ἁπασῶν μικροτάτην ἔχον, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, καίτοι τοῦ τοῦ γε κατὰ τοῦ νωτιαίου μεγίστην ἔχοντος δύναμιν. ἀπεδέχθη γὰρ αὐτοῦ τὰ πρῶτα μόρια τῶν ἄλλων εἶναι κυριώτερα, διά γε οὖν τοῦτο παχείας τε ἅμα τὰς ἐγκαρσίας αὐτοῖς ἀποφύσεις ἐποιήσατο καὶ δίκρους, ἵν' ὅσον διὰ τὴν τῆς ἀκάνθης βραχύτητα τοῖς ταύτης σπονδύλοις εἰς ἀσφάλειαν ἐνέδει, τοῦτ' ἐκ τῶν ἐγκαρσίων ἀναπληρῶται, μέχρι μὲν τοῦδε δικαίως ἅπαντα φαίνεται τὰ ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἔχοντα. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου σκεπτέον ἂν εἴη, προσέχοντί σοι τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις ἀκριβέστερον ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀποφύσεων ἁπασῶν, καὶ δὴ καὶ προσέτι τῶν ἐπὶ ταύτας διαρθρώσεων. ἐπεὶ γὰρ ἔδει τοὺς σπονδύλους ἅμα μὲν οἷον ἕν τι σῶμα τὴν ῥάχιν ἀποτελεῖν, ἑδραίαν τε καὶ ἰσχυρὰν, ἅμα δὲ καὶ κινούμενον εὐθέτως, τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἄξιον θαυμάσαι τῆς φύσεως εὐμηχανώτατα, πρὸς ἑκατέρας τὰς χρείας, καίτοι γ' ἐναντίας ὑπαρχούσας, ἐπιτήδειον ἐργαζομένης τὴν ῥάχιν. ἅπαντες γὰρ οἱ σπόνδυλοι, πλὴν τῶν πρώτων δυοῖν, ἐκ μὲν τῶν πρόσω μερῶν ἀσφαλῶς ἀλλήλοις συνδεδεμένοι, διηρθρωμένοι δ' ὀπίσω, τὸ μὲν ἑδραῖον ἐν τοῖς ὀπίσω σχήμασι διὰ τὴν ἔμπροσθεν ἁρμονίαν ἐκτήσαντο, κινεῖσθαι δ' οὐκ ἐκωλύθησαν, ὅτι μήτε συμπεφύκασι, κἀκ τῶν ὄπισθεν οὐ μικροῖς ἄρθροις διήρηνται. τοῦτ' ἄρα πρόσω μὲν κάμπτεσθαι δυνατὸν ἡμῖν ἐπὶ πλεῖστον, ὀπίσω δ' οὐκέτι. διαρρήξεις γὰρ εἰ βιάζοιο τὸν πρόσθιον δεσμὸν, οὕτω μὲν ἀκριβῶς αὐτοὺς συνάγοντα πρὸς ἀλλήλους, ὡς μηδὲν ἀποδεῖν συμφύσεως, ἐπίδοσιν δὲ βραχεῖαν ἐγχωροῦντα λαμβάνειν ἐπὶ τὰς εἰς τοὐπίσω τῆς ῥάχεως ἀνακλάσεις. οὐ γὰρ οἷόν τ' ἦν ἅμα μὲν ἰσχυρὸν ὑπάρχειν αὐτὸν, ἅμα δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεσθαι, καίτοι καὶ τοῦτο εἰς ὅσον οἷόν τε θαυμαστῶς παρεσκεύασαι τῇ φύσει, μυξώδη τὸν σύνδεσμον τοῦτον ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασεν ἐργασαμένῃ. ἀλλὰ περὶ μὲν ὅλης τῆς κατ' ἐκεῖνον οὐσίας, ἐν τοῖς ἑξῆς λόγοις εἰρήσεται. τῇ ῥάχει δ' ἐπεὶ μήθ' ὁμοίως κατ' ἄμφω τὰ μέρη κάμπτεσθαι βέλτιον ἦν (ἀστήρικτος γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ χαλαρὰ τελέως ὑπῆρχεν) ἑλέσθαι τε τὴν φύσιν ἔδει τὸ χρηστότερον, ἔνεστιν ἐπισκοπεῖσθαι σοι κἀνταῦθα ὡς † πρόσθεν, τὰς ἐπὶ τὸν βίον ἐνεργείας ἁπάσας, ἄμεινον ἦν † πρόσθε αὐτὴν εἰς τὰ πρόσω κάμπτεσθαι, καὶ τοῖς ἐπικειμένοις ἔμπροσθεν ἀγγείοις τῇ ἀρτηρίᾳ τῇ μεγάλῃ καὶ τῇ κοίλῃ φλεβὶ, μακρῷ τοῦτ' ἦν ἀλυπότερον. ἀπερράγησαν γὰρ ἂν ἐπὶ πλεῖστον, ἐκτεινόμεναί τε καὶ κλώμεναι περὶ τὴν εἰς τοὐπίσω τῆς ῥάχεως ὅλην καμπήν. εὐλόγως οὖν ἐπειδὴ κατὰ τοῦτ' ἐχρῆν ἀκριβῶς αὐτὴν ἐσφίγχθαι τοῖς σπονδύλοις ἅπασιν, αἱ διαρθρώσεις ὄπισθεν ἐγένοντο, καταπαύω καὶ τοῦτον ἤδη τὸν λόγον ἐνταῦθα. παμπόλλων γὰρ ἔτι λειπομένων εἰς τὴν ἐξήγησιν ὅλης τῆς ῥάχεως, καὶ μήτε πάντων ἐν τῷδε τῷ γράμματι λεχθῆναι δυναμένων, εἰς ἄμετρον γὰρ ἂν οὕτως ἐκπίπτοι μῆκος, ἀλλὰ μηδὲ τομὴν ἐπιτήδειον ἐγχωρούντων, ὡς τὰ μὲν αὐτῶν ἐν τῷδε δικαίως ἀναγεγράφθαι, τὰ δ' εἰς τὸν ἑξῆς λόγον ἀναβληθῆναι, κάλλιον ἔδοξέ μοι πάντα τὰ λείποντα, τῷ μετ' αὐτὸν φυλάξαι βιβλίῳ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ιγ.

Διαιρουμένης δὲ τῆς ὄπισθεν χώρας τῶν σπονδύλων εἰς τρεῖς μοίρας, τήν τ' ἀκριβῶς ὄπισθεν, ἵνα περ οὖσιν ἡ ἄκανθα, καὶ δύο τὰς ἐφ' ἑκάτερα ταύτης, ἃς ὁρίζουσιν αἱ ῥίζαι τῶν ἐγκαρσίων ἐκφύσεων, ὅτι μὲν αὖθις τῆς ἀκριβῶς μέσης, οὐ μόνον οὐκ ἦν ἄμεινον, ἀλλ' οὐδὲ δυνατὸν τὰς διαρθρώσεις αὐτῶν ἐργάσασθαι, φθανούσης γε δὴ τῆς ἀκάνθης αὐτὴν κατειληφέναι, πρόδηλον παντί. λοιπῶν δ' οὐσῶν δυεῖν χωρῶν, ἐπὶ μὲν τὴν ἑτέραν αὐτῶν, εἰ οἱ σπόνδυλοι πρὸς ἀλλήλους διηρθροῦντο, ἐπὶ δὲ τὴν ἑτέραν ἀσφαλῶς ξυνεδοῦντο, πρῶτον μὲν ἂν ἐπελέληστο τῆς δικαιοσύνης ἡ φύσις, ὁμοίαις χώραις ἄνισα νέμασα. δεύτερον δ' ἂν καὶ τὴν ῥάχιν αὐτὴν ὅλην ἑτερόρροπον ἀπειργάσατο, καὶ τρίτον ἐπὶ τοῖσδε τῶν ἐνυπαρχουσῶν αὐτῇ κινήσεων ἐκώλυσεν ἂν ἐξ ἀνάγκης, καὶ διέφθειρε τὸ ἥμισυ μέρος. οὔτε γὰρ ἑκατέρωσε περιάγειν αὐτὴν ὁμοίως ἂν ἠδυνάμεθα, χωλὴν κατὰ θάτερα γεγενημένην. ἐπικύψαι δὲ τὸ ἀδιάρθρωτον αὐτῆς μέρος, ἀδυνατοῦν ἕπεσθαι τῷ διηρθρωμένῳ, καὶ τὴν ἐκείνου κίνησιν ἔβλαπτεν ἄν, ὥστε ταύτῃ γε οὐ τὸ ἥμισυ μόνον, ἀλλ' ὀλίγου δεῖν ἅπασαν ἀπόλλυσθαι τὴν ἐνέργειαν. αὗται μὲν αἱ χρεῖαι τοῦ καθ' ἑκατέραν τὴν ὄπισθεν χώραν διαρθροῦσθαι, πρὸς ἀλλήλους ἅπαντας τοὺς σπονδύλους. τοῦ δὲ τοῖς μὲν παραμήκεις γενέσθαι τὰς ἀποφύσεις, καὶ

διπλᾶς, τοῖς δ' ἁπλᾶς τε καὶ βραχείας, ἡ κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀνισότης αἰτία. βέλτιον μὲν γὰρ τὸ διπλοῦν καὶ προμήκες εἰς ἀσφάλειάν τε ἅμα καὶ κινήσεως ὁμοιότητα. τὸ δ' ἁπλοῦν ἄρθρον καὶ βραχὺ, πρὸς τῷ ῥᾳδίως ὀλισθαίνειν, ἐλλιπῆ καὶ τὴν κίνησιν ἔχει, καὶ εἴπερ οἷόν τ' ἦν ἅπαντας τοὺς σπονδύλους ἀσφαλῶς συνταχθῆναι διπλαῖς τε ἅμα καὶ περιμήκεσιν ἀποφύσεσιν, οὐκ ἂν ἡμῖν ἡ φύσις οὐδὲ τοῦτ' ἐφθόνησεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐνεδέχετο, λεπτῶν τε ἅμα καὶ μικρῶν σπονδύλων, ἅμα μὲν διπλᾶς καὶ περιμήκεις, ἅμα δὲ δυσπαθεῖς ἐργάσασθαι τὰς ἀποφύσεις. ἰσχναὶ γοῦν ἂν ἐξ ἀνάγκης οὕτω γε καὶ στεναὶ παραπλησίως αὐτοῖς τοῖς σπονδύλοις γενόμεναι συνετρίβοντό θ' ἑτοίμως καὶ κατεθραύοντο. ἐπεὶ τοίνυν ἕκαστος αὐτῶν ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν ὁμιλεῖ τοῖς ἑκατέρωθεν, εὐλόγως ἀνάντεις μὲν ἀποφύσεις δύο, κατάντεις δ' ἕτεραι δύο γεγόνασιν, ἀλλ' οὐχ ἁπάντων σπονδύλων κοιναί. ἐξ ἐπιμέτρου δ' ὡς εἴρηται τοῖς μεγάλοις ἕτεραι δύο κατάντεις εἰσίν. ἐπειδὴ γὰρ ἐπιβαινουσῶν τῶν καταντῶν ἀποφύσεων, ταῖς ἀνάντεσι διαρθρώσεις ἐγίνοντο τοῖς σπονδύλοις, ἀσφαλείας ἕνεκα τὴν ἑτέραν τῶν καταντῶν ὑπέθηκεν ἡ φύσις ὅλην τῇ διαρθρώσει, καὶ σύνδεσμόν γε κατὰ τὸ πέρας αὐτῆς ἰσχυρὸν ἐκφύσασα, περιέτεινε καὶ τοῦτον ὑπὸ πᾶσαν τὴν ἀνάντη, πρὸς τὸ μηδέ ποτε βιαίας κινήσεως καταλαβούσης τὸ ζῷον, ἐξίστασθαι τῆς οἰκείας ἕδρας τὸ ἄρθρον. ἀλλ' εἰ πρὸς ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημέναις ἐκφύσεσι ταῖς τρισὶ, τῇ τε μεγίστῃ πασῶν ἣ τὴν ἄκανθαν ἐργάζεται, καὶ ταῖς ἐγκαρσίαις δύο προσθείης, ἀνάντεις μὲν δύο, κατάντεις δὲ τέτταρας, ἐννέα δηλονότι γίνονται σύμπασαι. καὶ δὴ φαίνονται τοσαῦταί τε καὶ τοιαῦται τοῖς κατ' ὀσφὺν ὑπάρχουσαι σπονδύλοις, ὥσπερ αὖ τοῖς ἐπὶ τράχηλον ἕνδεκα, χωρὶς τῆς πρώτης τῆς μεγάλης τῆς καταντοῦς. αὕτη γὰρ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ σπονδύλου ἐστίν. ἀλλ' αἵ γε σαφεῖς ἐκφύσεις αὐτῶν, ἥ τε τὴν ἄκανθαν ἐστὶν ἐργαζομένη, καὶ τῶν ἐγκαρσίων ἑκατέρα, δίκρος γινομένη καθάπερ εἴρηται, καὶ αἱ τοῖς ἄρθροις ἀνακείμεναι τέτταρες. ἐξ ἐπιμέτρου δ' ἕτεραι δύο προσέχονται τοῖς ἄνω πέρασιν αὐτῶν, ἑκατέρωθεν ὑποκείμεναι, τὴν ὑποδεχομένην τὸ κάταντες ἑκάστου τῶν σπονδύλων σῶμα συναυξοῦσαι κοιλότητα. καὶ χρὴ μόνον θεάσασθαι καὶ ταύτας, ὡς εἴγε χρεία πρόδηλος ἅμα τῇ θέᾳ. διατί δὲ προμήκεις εἰς τὸ κάτω μέρος, οἱ κατὰ τὸν τράχηλον ἐγένοντο σπόνδυλοι, ἐροῦμεν ἐπιτελεσθέντι τῷ νῦν ἐνεστηκότι λόγῳ. τοῖς γὰρ δὴ κατὰ τὸ μετάφρενον σπονδύλοις, ἀποφύσεις ἑπτὰ γεγόνασιν ἑκάστῳ, καίτοι γ' οὐχ ὁμοίαν ἔχουσιν ἅπασι τὴν ἰδέαν. ὅτι μὲν γοῦν ἄνωθεν οἱ ἐννέα μεγίστην τὴν ὀπίσθιον ἐκτήσαντο, καθότι προείρηται, καὶ τὰς ἐγκαρσίας παχυτάτας, καὶ ἀνάντεις τε καὶ κατάντεις, ὁμοίως ταῖς τραχήλου βραχείας τε ἅμα καὶ † πλαγίας. ὁ δ' ἐφεξῆς αὐτῶν † ἕκαστος, τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος, οὐ μὴν οὔτε τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἔχει, προμήκη τε καὶ κατάντη καὶ λεπτὴν, οὔτε τὰς τέτταρας, αἷς διαρθροῦται τοῖς ἑκατέρωθεν. ἀλλ' αἱ μὲν ἄνωθεν δύο, ταῖς τῶν προτεταγμένων ἐννέα σπονδύλων ἐοίκασιν ἀνάντεσιν, αἱ κάταντες δὲ λοιπαὶ δύο, ταῖς τῶν ὑπολειπομένων καταντέσι ἐοίκασι. μόνῳ γὰρ δὴ τούτῳ τῶν σπονδύλων ἁπάντων ἐξαίρετον ὑπάρχει τὸ κατ' ἀμφοτέρας διαρθρώσεις, ἐπιβαίνειν ἑκατέρῳ τῶν ὁμιλούντων σπονδύλων, ὡς τοῖς γε λοιποῖς ἅπασιν, ὅσοι μὲν ἐν τοῖς κάτω μέρεσι τοῦδε τετάχαται, κοίλας μὲν τὰς ἀνάντεις ἀποφύσεις, κυρτὰς δ' ἔχειν τὰς κατάντεις ὑπάρχει. καὶ διὰ τοῦτο, ταῖς μὲν κυρταῖς ἐπιβαίνουσι τοῖς ὑποτεταγμένοις σπονδύλοις, ταῖς δ' ἀνάντεσιν ὑποδέχονται τοὺς ὑπερκειμένους. ὅσοι δ' ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦδε κατὰ τὸ μετάφρενόν τ' εἰσὶ καὶ τὸν τράχηλον, οὗτοι πάντες ὑποδέχονταί τε ἅμα καὶ περιβαίνουσι ταῖς καταντέσιν ἀποφύσεσι, τὰς ἀνάντεις ἀτρέμα κυρτὰς γινομένας. ἀλλ' ὅγε δέκατος, ὁ κατὰ τὸ μετάφρενον ὡς εἴρηται, μόνος ἁπάντων σπονδύλων ἑκατέρων τῶν ἀποφύσεων τὰ πέρατα κυρτὰ μετρίως κτησάμενος, ἐπιβαίνει τοῖς παρακειμένοις, εἰς τινας ὀφρυώδεις κοιλότητας τελευτῶσιν, οἱ δ' ἐφεξῆς αὐτοῦ δύο, τάς γε τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένας ἀποφύσεις. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἀνάντεις καὶ κατάντεις, αἷς πρὸς ἀλλήλους διαρθροῦνται, τοῖς κατὰ τὴν ὀσφὺν σπονδύλοις ὁμοίας ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς λοιπὰς δύο τὰς κατάντεις, ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἕνεκα φρουρᾶς τῶν ἄρθρων ὑποβεβλημένας, ἀφ' ὧν συνδέσμους τινὰς ἰσχυροὺς ἔφην ἐκφύεσθαι κατ' αὐτὰς ἔχουσιν οἱ τοῦ μεταφρένου τελευταῖοι δύο σπόνδυλοι. τὰς μέντοι λοξὰς τὰς ἑκατέρωθεν, ἃς ἐγκαρσίας ἔμπροσθεν ὠνομάζομεν, οὗτοι μόνοι τῶν πάντων σπονδύλων οὐκ ἔχουσι. τίς οὖν καὶ ἡ τῆς τούτων ἀνομοιότητος αἰτία, λέγειν ἂν ἑπόμενον εἴη. μάτην μὲν γὰρ οὐδὲν ἡ φύσις ἐργάζεται. τὸν μέσον τῆς ῥάχεως ὅλης σπόνδυλον εἰς περιφερῆ τελευτῶντα ἄκανθαν, οἷον ψαλίδα μόνον, εὐλόγως ἐδείκνυμεν ὀρθὴν καὶ ἀρρεπῆ τὴν ὄπισθεν ἔχειν ἀπόφυσιν. ἀλλ' οὗτός γε ὁ μέσος, οὐκ ἄλλος τίς ἐστιν, ἢ ὁ δέκατος τοῦ μεταφρένου. διεῖλε γὰρ κἀνταῦθα τὴν ὅλην ῥάχιν ἡ φύσις ἀκριβῶς ἰσομερῆ τοὺς ὄγκους τῶν σπονδύλων, οὐ τὸν ἀριθμὸν ἐκλογισαμένη. πολλῷ μὲν γοῦν πλείους οἱ ἄνωθεν, ἀλλὰ τοσούτῳ μείζους αὐτῶν οἱ κάτωθεν ὑπάρχουσι κατὰ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ὅσῳ τὸ πλῆθος ἀπολείπονται. καὶ θαυμάζειν αὐτὴν ἄξιον ὡς ἀκριβῶς δικαίαν, οὐ τὸ κατὰ τὴν πρόχειρον φαντασίαν ἴσον, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἑλομένην. εἰκότως οὖν οὗτος ὁ σπόνδυλος, ὡς τὴν θέσιν ἐξαίρετον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἔχει, καὶ σὺν αὐτῇ τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν, οὕτω καὶ τὰς διαρθρώσεις. ἵνα γοῦν ἡ ῥάχις ὁμοίως ἁπάσαις κάμπτοιτο, μένειν μὲν ἐχρῆν δή που κατὰ σφετέραν χώραν τὸν μέσον. ἀφίστασθαι δ' ἀπ' ἀλλήλων τε καὶ τούτου τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀποχωροῦντας ἀτρέμα, τοὺς μὲν ὑπερκειμένους ἄνω, τοὺς δ' ὑποτεταγμένους κάτω. καὶ πρὸς ταύτην ἄρα τὴν κίνησιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἐπιτηδείους ἐργαζομένη τὰς διαρθρώσεις, τῶν μὲν ὑπερκειμένων τοῦ μέσου, τὰς μὲν ἀνάντεις ἀποφύσεις κυρτὰς, κοίλας δ' ἠρέμα τὰς κατάντεις ἐδημιούργησεν. ἔμπαλιν δὲ τῶν ὑποτεταγμένων, κοίλας μὲν τὰς ἀνάντεις, κατάντεις δὲ τὰς κυρτάς. ἐπειδὴ γοῦν ὡς ἐδείκνυτο πρόσθεν, ἐκ τῶν ἐπὶ βραχὺ λοξῶν κινήσεων ἡ ῥάχις ἐκτήσατο τὰς εὐθείας, αἱ δ' οὕτως ἀτρέμα λοξαὶ φύσιν εἶχον ἀμφὶ ταῖς κυρτότησι μενούσαις ἑδραίαις, τῶν κοιλοτήτων ἑκατέρωσε περιφερομένων, ἀποτελεῖσθαι, κατὰ λόγον ἀκίνητον μὲν ἐν ἑκατέραις ταῖς διαρθρώσεσι τὸν μέσον ἐδημιούργησε σπόνδυλον. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων τοὺς μὲν ὑποτεταγμένους ταῖς κάτω, τοὺς δ' ὑπερκειμένους ταῖς ἄνω. ἐχρῆν γὰρ δή που τοὺς μὲν ὑποκειμένους, εἰς τὰ κάτω μέρη μεθίστασθαι κυρτουμένης τῆς ῥάχεως, ἄνω δ' ἰέναι τοὺς ὑπερκειμένους. καὶ μέν γε καὶ ἀνακυπτόντων τε καὶ ὀρθουμένων, ἔμπαλιν ἐχρῆν κινεῖσθαι τοὺς σπονδύλους, κάτω μὲν ἰόντας τοὺς ὑπερκειμένους, ἄνω δὲ τοὺς ὑποτεταγμένους. ὅρος γοῦν ἑκατέρου τοῦ σχήματος, ἐπὶ καμπτόντων μὲν ἀποχωρεῖν ἀλλήλων τοὺς σπονδύλους,

† πλατεῖς

† δέκατος

δύλους, ὅσον οἷόν τε πλεῖστον, ὡς εἰ καὶ μείζονος δεομένης τηλικαῦτα γίνεσθαι τῆς ῥάχεως. ἀνακυπτόντων δ' ἔμπαλιν,
συνιζάνειν πάντας εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις τῷ μέσῳ σπονδύλῳ προσχωροῦντας, ὡς αὖ καὶ νῦν βραχείας ἀναγκαζο-
μένης γίνεσθαι τῆς ὅλης ῥάχεως. ὅτι δ' ἐπιτηδειότατόν ἐστι μέρος ταῖς λοξαῖς κινήσεσιν, αἱ τῶν διαρθρουμένων ἀλλήλαις
ὀστῶν κοιλότητες, ἀμφὶ ταῖς κυρτότησιν ἐπιστρεφόμεναι πρὸς ἑκάτερον, τήν τε τῆς κερκίδος ἀναμνησθέντι σοι, κί-
νησίν τε ἅμα καὶ διάρθρωσιν, ἣν πρὸς τὸν βραχίονα ποιεῖται, καὶ τὴν τοῦ καρποῦ πρὸς τὴν λεπτὴν τοῦ πήχεως ἀπό-
φυσιν, ἣν ὀνομάζουσιν ἔνιοι στυλοειδῆ, τρίτου παραδείγματος εἰς ἐνάργειαν νοήσεως, οὐκ ἔτ' οἶμαι δεήσειν. εἰ δ' ἄρα καὶ
δέοι, τήν τε τοῦ σκαφοειδοῦς αὖθις ἀναμιμνήσκου πρὸς ἀστράγαλον, καὶ ἀστραγάλου πρὸς ταρσόν, ὡς ἐν ἁπάσαις ταύ-
ταις περὶ τὰς κυρτότητας ἑδραίας μενούσας τῶν κοιλοτήτων ἑκατέρωσε περιφερομένων, αἱ λοξαὶ κινήσεις ἀποτε-
λοῦνται. μία μὲν οὖν κοιλότης περὶ μίαν ἐξοχὴν τρεφομένη, τῶν εἰς τὰ πλάγια κινήσεων τῶν λοξῶν μόνων δημιουρ-
γὸς γίνεται. δύο δ' εἰ συντεθεῖεν λοξαί, βραχὺ τῆς μέσης περιάγουσαι τὸ μόριον ἐφ' ἑκάτερα, ὅτι σύνθετον ἐξ αὐτῶν
ἀνάγκη γενέσθαι μίαν εὐθεῖαν, ἐπειδὰν ἐνεργῶσιν ἀμφότεραι, δέδεικται καὶ τοῦτ' ἤδη πολλάκις. ἀλλὰ καὶ ὅτι τῇ
ῥάχει ἄμεινον ἦν ἐκ τῶν λοξῶν τὰς εὐθείας γεννᾶσθαι, καὶ τοῦτ' ἔμπροσθεν δέδεικται, καὶ εἰ πάντων ἅμα μνημονεύοις,
οἶμαί σε μεγάλως ἤδη τεθαυμακέναι τῆς φύσεως τὴν τέχνην, καὶ σύνθεσιν ἀρίστην ἐξευροῦσαν τοῖς σπονδύλοις,
καὶ κίνησιν ἐπιτηδειοτάτην, καὶ πλῆθος ἀποφύσεων καὶ μέγεθος, καὶ συλλήβδην φάναι, πάντ' ἀλλήλοις τε καὶ
ταῖς χρείαις ἁπάσαις τῆς ῥάχεως ὁμολογοῦντα. καὶ γὰρ οὖν καὶ οἱ λοιποὶ δύο τῶν κατὰ τὸ μετάφρενον σπονδύλων,
οἱ κάτωθεν ἁπάντων οὐκ ἀλόγως τὰς ἀντὶ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων τὰς ὑποκειμένας τοῖς ἄρθροις, τὰς καταν-
τεῖς ἐκτήσαντο, τοῦ μὲν ἑτέρου τὴν ὑστάτην τῶν νόθων πλευρῶν ἔχοντος ἐπιβεβηκυῖαν, αὐτήν τε βραχεῖαν πάνυ καὶ
λεπτὴν ὑπάρχουσαν, ἀμυδρῶς τε καὶ σμικρὰ κινουμένην, θατέρου δὲ τὴν ἐπίφυσιν τῶν φρενῶν. οὔκουν ἐδέησεν αὐ-
τοῖς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις τοῦ θώρακος σπονδύλοις, ἐγκαρσίων ἀποφύσεων ἰσχυρῶν, ὑποστηριζομένων τε ἅμα καὶ διηρ-
θρωμένων ἀσφαλῶς τοῖς ταύτῃ μορίοις τῶν περὶ πλευρὰς ὀστῶν, ἀλλ' ἀντὶ τούτων τὰς καταντεῖς ἔχον τοῖς γειτνιῶσι
τῆς ὀσφύος σπονδύλοις ὁμοιωθέντες. ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μὲν ἅπασιν ἡ φύσις ἀκριβῶς δικαία, μόνῳ δὲ τῷ πρώτῳ
κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύλῳ τῆς ὄπισθεν ἀποφύσεως ἐφθόνησεν ἀδίκως; ἢ καὶ τοῦτο βέλτιον ἦν οὕτω κατασκευά-
σθαι (νομίζω σε τῶν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ προγεγραμμένων ἀναμνησθέντα) μηκέτ' ἀποδείξεως δεήσεσθαι μακροτέ-
ρας. ὅτι γὰρ οἱ ἀνανεύοντες ὅλην τὴν κεφαλὴν μύες οἱ εὐθεῖς καὶ βραχεῖς, ἅπασαν αὐτῆς κατειλήφασι τὴν διάρ-
θρωσιν, ἐν ἐκείνῳ λέλεκται. δεόντως οὖν καὶ ἡ περὶ τοῦτο τὸ μόριον ἀπόφυσις οὐκ ἐγγίνεται τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ, φθα-
σάντων αὐτὴν καταλαβεῖν τῶν μυῶν. οὔτε γὰρ ἀφελέσθαι τὰ ζῶα τὴν τοιαύτην κίνησιν εὔλογον ἦν, οὔτε φυλαττο-
μένης αὐτῆς, οἷόν τε προϋποτιθέναι τοῖς μυσὶν ὀξεῖαν ὀστῶν ἀπόφυσιν. οὐ μόνον γὰρ ἂν ἀπεστέρησεν αὐτοὺς τῆς ἕδρας,
ἀλλὰ καὶ κινουμένοις ἐμπόδιον ἐγίνετο, θλῶσα καὶ κεντοῦσα, καὶ τιτρώσκουσα, καὶ παντοίως ἀδικοῦσα. διὰ ταῦτα μὲν
δὴ τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν οὐκ ἐποίησε, καὶ μάλιστά σε τοῖς τοιούτοις ἔργοις τῆς φύσεως προ-
σέχειν ἀξιῶ τὸν νοῦν, ἐν οἷς ἀποχωροῦσα τῆς ὁμοίας κατασκευῆς τῶν ὁμοίων ὀργάνων, οὐχ ὡς ἔτυχεν ἐκτρέπεται τῆς
ὁμοιότητος, οὐδ' αὖ ταύτης αἱρεῖται τὸ τυχόν, ἀλλ' ὃ τοῖς δημιουργουμένοις ἔχειν προσήκει μόνοις. οὔτε γὰρ ὁ δέκατος τοῦ
μεταφρένου σπόνδυλος εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε μόνος ἐξ ἁπάντων σπονδύλων ὀρθήν τε τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν ἔχει, καὶ
τῶν † ἄρθρων ἕκαστος κυρτόν, οὔθ' οἱ μετ' αὐτὸν δύο μάτην ἀπολωλέκασι τὰς ἐγκαρσίας ὥσπερ οὐδ' ὁ περὶ τὸν τράχη- †ἄλλων
λον ὁ πρῶτος τὴν ὄπισθεν, ἀλλ' ἕκαστον τούτων ἡ φύσις φαίνεται, διότι βέλτιον ἦν, οὕτω κατεσκευάσθαι, διὰ τοῦθ' ἑλο-
μένη, ὥσπερ γε καὶ μόνῳ τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ τὰ τρήματα, δι' ὧν ἐκπίπτει τὰ παρὰ τοῦ νωτιαίου νεῦρα, μὴ κατὰ
τὸν αὐτὸν ἅπασι τοῖς ἄλλοις τοῦ τραχήλου σπονδύλοις ἐγγεγλύφθαι τρόπον. τοῖς μέν γε καθὰ συνάπτουσιν ἀλλή-
λοις, ἐκ τῶν πλαγίων † μορίων ἡμικυκλίῳ παραπλησίῳ ὑπάρχει τὸ τρῆμα πρόμηκες, εἴσω μέχρι τοῦ νωτιαίου διή- †μυῶν
κον, ὡς ἐξ ἀμφοῖν μίαν χώραν γεννᾶσθαι τηλικαύτην εὖρος, ἡλίκον ἦν μάλιστα τῷ πάχει, τὸ δι' αὐτῆς ὁδοιποροῦν ἔστι
νεῦρον. ὁ δὲ πρῶτος σπόνδυλος, οὔτ' ἐν τοῖς πρὸς τὸν δεύτερον αὐτοῦ διηρθρωμένοις μέρεσιν, οὔτε πολὺ μᾶλλον ἐν
τοῖς ἄνω, τοῖς πρὸς τὴν κεφαλήν, οὐδὲν ἔχει τρῆμα τοιοῦτον, προμηθῶς κἀνταῦθα τῆς διαπλαττούσης τέχνης τὰ ζῶα,
προειδομένης τε ἅμα, καὶ φυλαξαμένης ἐν ἅπασι τοῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύροις τὴν ἀκολουθοῦσαν, αὐτοῖς τε τοῖς
νεύροις, καὶ προσέτι τοῖς σπονδύλοις, εἰ κατ' ἄλλο τι χωρίον ἐκφύοιτο βλάβην. ἔνεστι γοῦν κἀνταῦθα θεασαμένῳ
σοι τὰ τρήματα λογίσασθαι, πῶς ἅμα τε τοῖς σπονδύλοις ἄμεινον ἦν ἐνταῦθα διατετρῆσθαι μόνον, ἅμα τε τοῖς
νεύροις ἀσφαλέστατον. ὑπὸ γὰρ δὴ ταῖς ῥίζαις κείμενα τῶν ἀναντῶν τε καὶ καταντῶν ἀποφύσεων, αὐτά τε τὰ τρή-
ματα καὶ τὰ δι' αὐτῶν ἐκφυόμενα νεῦρα φρουρεῖται πανταχόθεν, ἄμεινον ἑτέρωθεν ταχθῆναι μὴ δυνάμενα. τὸ μὲν γὰρ
ὀπίσω τῶν ἀποφύσεων ἀπαχθῆναι τοῖς νεύροις αὐτοῖς, οὐκ ἦν ἀσφαλές, ὡς ἂν διὰ μακροῦ τε μέλλουσιν ὁδοιπορήσειν
εἰς τὰ πρόσω τοῦ ζώου, καὶ πάσης φυλακῆς ἀφρουρήτοις ἔσεσθαι. τὸ δὲ μᾶλλον ἔμπροσθεν ἢ νῦν ἐστι μετατεθῆναι, καὶ τοὺς
σπονδύλους ἔβλαψεν ἂν βαθείαις ὀπαῖς ἐγγλυφθέντας, καὶ τὸν σύνδεσμον δ' αὐτῶν ἀσθενέστερον ἀπειργάσατο,
καὶ τοῖς ἐπικειμένοις ὀργάνοις κατὰ ταῦτα τὰ μόρια τῆς ῥάχεως ἐλυμήνατο. καίτοι τούτων οὐδὲν εὐκαταφρόνητόν
ἐστιν, οὐδ' ἄξιον ἅμα δὴ ἀληθινῷ σοφῷ δημιουργῷ. τὸ μὲν γὰρ τῶν νεύρων τι παραβλάπτεσθαι τῷ σφαλερῷ τῆς ὁδοῦ
τοῖς πρόσω μέρεσι τοῦ ζώου διέφερεν ἄν, εἴπερ αὐτῶν ἔμελλεν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἅμα μεταλήψεσθαι. τὸ δὲ τοὺς
σπονδύλους, ἵν' εἰσὶν αὐτοὶ σφῶν αὐτῶν παχύτατοι καὶ κατ' ἀλλήλων ἐπιβεβήκασι, περὶ τοῦτο διατετρᾶσθαι τὴν ἀσ-
φάλειαν αὐτῶν τῆς συνθέσεως, ἐξ ἀνάγκης ἄν τι παρέβλαψεν, ὡς εἰ καὶ τυχὸν ὀπαῖς εὐρείαις τε καὶ πολλαῖς διατρή-
σειας. ὁ δὲ συνάπτων αὐτοὺς σύνδεσμος ἰσχυρότερος εἶναι δεόμενος, ὡς ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, κἂν τοῖς μετὰ
ταῦτα λεχθήσεται, πάντως ἄν που καὶ αὐτὸς ἀσθενέστερος ἐγίνετο, μηκέτι συνεχὴς ὅλος ἑαυτοῦ φυλαττόμενος, ἀλλ'
οἷον διασπώμενός τε καὶ διαβιβρωσκόμενος πολλαχόθι πολλάκις, καθάπερ εἰ καὶ νῦν αὐτῷ τι τοιοῦτον συμβαίη. τὰ
δ' ἔμπροσθεν ἐπικείμενα τοῖς σπονδύλοις, ἐν μὲν τῷ μεταφρένῳ φλέβες τέ τινές εἰσιν, αἱ τὸν θώρακα τρέφουσαι,
καὶ ἡ μεγίστη πασῶν ἀρτηρία καὶ ὁ στόμαχος. ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν ὀσφῦν, αὐτῆς τε ἐρημωμένης ἀρτηρίας τὸ κάτω μέρος

καὶ τῆς κοίλης φλεβὸς ἡ ταύτῃ μοῖρα καὶ μέγιστοι μύες οὓς ψόας ὀνομάζουσιν. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τράχηλον, οἵ τ' ἐπινεύοντές εἰσι μύες τῆς κεφαλῆς, ἥ τε ἄνω μοῖρα τοῦ στομάχου, πάντα ταῦτα τὰ προειρημένα μόρια τὴν πρόσω χώραν ἐπέχοντα τῆς ῥάχεως, οὐδαμόσε μετατεθῆναι βέλτιον ἠδύναντο. καλῶς οὖν ἡ φύσις, ἵνα πρῶτον αὐτῶν παύσηται τὰ πλάγια, κατὰ ταῦτα τὴν ἔκφυσιν ἐποιήσατο τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ὡς ἂν μήτ' ἐνοχλοῖτό τι, μήτε τὴν σύνθεσιν ἀσθενεστέραν ἐργάζοιτο τῆς ῥάχεως, ἢ τῶν συνδέσμων διακόπτοιτο συνεχές, ἢ διὰ μακροῦ τε ἅμα καὶ ἀσφαλεστέρου χωρίου φερόμενα κινδυνεύοι τι πάσχειν. ἡ γὰρ δὴ νῦν αὐτοῖς δεδομένη χώρα παντοίως ἀσφαλής ἐστι, καὶ τὰς ἀνάντεις τε καὶ καταντεῖς ἀποφύσεις, οἷον χαρακά τινα προβεβλημένη. περὶ μέν γε τὴν ὀσφὺν (ἀπὸ ταύτης γὰρ ἀρκτέον τοῦ λόγου) διότι μεγίστους ἔχουσα τοὺς σπονδύλους, ἀξιολόγους ἐκτήσατο καὶ τὰς ἀποφύσεις, εἰ κατασκέπτοιο σαφῶς τὴν ἑτέραν τῶν καταντῶν, ἣν ἔμπροσθεν ἔλεγον εἰς ἰσχυρὸν σύνδεσμον τελευτῶσαν, ὄφελος οὐ σμικρὸν εὑρήσεις ταῖς τὰς διαρθρώσεις ἐργαζομέναις ἀποφύσεσι ταῖς ἀνάντεσιν. οὐκ εἰς τοῦτο δὲ μόνον εὑρήσεις χρησίμην, ἀλλὰ πολὺ δὴ μᾶλλον εἰς τὴν πρώτην ἔκφυσιν τοῦ νεύρου παρεσκευασμένην. ἐξόπισθεν γὰρ αὐτοῦ παρατεταμένη, τεῖχος ὄντως ἐστὶ καὶ πρόβλημα τῶν ὁπωσοῦν προσπιπτόντων αὐτῷ, πρώτη πάντων ἐκδεχομένη καὶ ἀποστέγουσα, κἂν εἰ θραυσθῆναί τε καὶ συντριβῆναι δέοι, καὶ ὁπωσοῦν ἄλλως πονῆσαι, πρὶν τὸ νεῦρον παθεῖν, αὐτὴ πάνθ' ὑπομένουσα. ταύτην οὖν τὴν ἀπόφυσιν, ἔν τε τοῖς τῆς ὀσφύος σπονδύλοις ἰδεῖν ἐστιν ἔτι μεγάλην, ὡς ἂν καὶ αὐτοῖς οὖσι μεγίστοις, καὶ τοῖς ἐσχάτοις δύο τοῦ θώρακος ὁμοίως ἔχουσαν. ἐν δὲ τοῖς † [ἄλλοις] δέκα, τὴν ταύτης χρείαν τοῖς νεύροις παρέχουσιν αἱ πλάγιαι τῶν ἀποφύσεων, αἷς ἐπιβέβηκέ τε καὶ διήρθρωται τὰ τῶν πλευρῶν ὀστᾶ. ἅτε γὰρ ἤδη μικρότεροι τῶν κάτω γεγενημένοι, καὶ δεόμενοι τὴν ἀπόφυσιν ταύτην ἀξιόλογον κεκτῆσθαι χώραν ἑτέραν, οὐκ ἔτ' εἶχον ἐκφύσεως καταντοῦς, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει συγχρήσασθαι τῷ δι' ἕτερόν τι κατεσκευασμένῳ καὶ πρὸς ἄλλο. καὶ ἔστι δή, καὶ μεγάλη τε ἦν καὶ ἰσχυρά, καὶ θέσεως ἐπικαιροτάτης, ὡς πρὸς τὴν τοῦ νεύρου φυλακὴν τετυχηκυῖα. λοιποὶ δ' οἱ περὶ τὸν τράχηλον σπόνδυλοι τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ὑπὸ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων, ἃς δικρόους ἔφαμεν εἶναι, σκεπομένας τε καὶ φρουρουμένας, ἀσφαλῶς ἐκτήσαντο. πᾶσι μὲν δὴ τούτοις, πλὴν τοῦ πρώτου σπονδύλου καθ' ἑκάτερον τῶν πλαγίων ἐν αὐτοῖς περάτων αἱ τῶν νεύρων ἐκφύσεις ἐγένοντο, περὶ μὲν τὸν τράχηλον, ἑκατέρου τῶν ὁμιλούντων ἀλλήλοις σπονδύλων, ὡς εἴρηται πρόσθεν ἴσως, ὡς ἐν ἴσῳ μάλιστα συντελούντων, εἰς τὴν τοῦ παραπέμποντος τὸ νεῦρον τρήματος γένεσιν. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὴν ὀσφὺν ὅλην ἐπιβαίνει σχεδὸν τῷ πέρατι τοῦ προτεταγμένου σπονδύλου τὸ νεῦρον, ὡς ἂν ἐντεῦθεν μὲν ἐκφυομένης τῆς φρουρούσης ἀποφύσεως αὐτό. μεγάλων δὲ καὶ αὐτῶν τῶν σπονδύλων ὑπαρχόντων, καὶ διὰ τοῦτο χώραν ἱκανὴν καὶ θατέρου μόνου τῷ νεύρῳ παρέχειν δυναμένου. περὶ δὲ τὸν τράχηλον ἡ μικρότης τῶν σπονδύλων, οὐκ ἦν ἱκανὴ μόνη τὴν ὁδὸν παρέχειν τῷ νεύρῳ. δι' αὐτὸ γάρ τοι τοῦτο, καὶ περὶ τὸ πέρας ἑκάστου περιέγλυψεν ἡ φύσις, οἷον ἡμικύκλιόν τι φυλαξαμένη, διατιτρᾶναι τοὺς σπονδύλους αὐτοὺς ὡσανεὶ τοῦτ' ἔπραξεν, ἐξελέγχουσά τε τὴν λεπτότητα αὐτῶν, καὶ αὐτοὺς ἀσθενεῖς ἐσχάτως ἀποφαίνουσα. ταῦτά τοι καὶ τὰ σώματα αὐτῶν αὐτὰ κατ' ἀλλήλων ἐπιβαίνοντα, προμήκη μὲν κάτω, κοῖλα δ' ἐκ τῶν ἄνωθεν ἐποιήσατο μερῶν, ἵν' αἱ τῶν ὑποτεταγμένων ἀνάντεις ἀποφύσεις αἵ τ' ἐν τῇ κοιλότητι αὐτῶν γεννῶσαι, καὶ περιλαμβάνουσαι τὸ πρόμηκες πέρας τοῦ προτεταγμένου, συντελῶσί τι καὶ αὐταὶ πρὸς τὴν τοῦ κοινοῦ τρήματος γένεσιν. ἔξωθεν γὰρ τούτων τὸ οἷον ἡμικύκλιόν ἐστι, καὶ μετ' αὐτὸ τὰ τῶν σπονδύλων ἄρθρα, μέσον δ' ἀμφοῖν ἀνίσχει τὸ νεῦρον, ἅμα μὲν ὑπὸ πασῶν τῶν περικειμένων ἐξοχῶν σκεπόμενον, ἅμα δ' ἑκατέρου τῶν σπονδύλων, ὀλίγον τι περιγλύψαν, ὃ διαστήσας σὺ καὶ χωρίσας ἀπ' ἀλλήλων τελέως τοὺς σπονδύλους, οὐδὲ περιγεγλύφθαι δόξαις, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἠκολουθηκέναι ταῖς ἑκατέρων ἀποφύσεσιν, οὕτως ἱκανῶς ἡ φύσις προενοήσατο τῆς δυσπαθείας, καὶ τῶν ἄλλων μὲν ἁπάντων σπονδύλων, μάλιστα δὲ τῶν περὶ τὸν τράχηλον, ὡς ἂν μικροτάτων ὑπαρχόντων, καὶ πάντ' ἐτεχνήσατο πρὸς τὸ μὴ διατρῆσαι τὰ σώματ' αὐτῶν, μηδ' ἀσθενεῖς ἀπεργάσασθαι αὐτούς, μηδ' ὅλως τῆς ῥάχεως τὴν σύνθεσιν, ὡς ἂν τρόπιν τέ τινα καὶ θεμέλιον ὑπάρχουσαν ἅπαντος τοῦ ζώου τῆς συμπήξεως. ἐν μὲν δὴ τοῖς κατὰ τὴν ὀσφὺν, ὡς εἴρηται πλαγίοις τῶν κάτω μερῶν, ἑκάστου σπονδύλου σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν, ἐπιβεβηκέναι τὸ νεῦρον. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸ μετάφρενον ἐπιβαίνει μὲν κἀνταῦθα τῷ πέρατι τοῦ προτεταγμένου σπονδύλου, σαφῶς μὲν οὐκέθ' ὁμοίως, ἄλλως τε καὶ τοῦ κάτωθεν ἐφάπτεσθαι δοκεῖ. ἐπὶ δὲ τῶν περὶ τὸν τράχηλον, ὅτι σμικρότατοι πάντων ἦσαν, ἕκαστος τῶν σπονδύλων ἴσον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ νεύρου συντέλεσεν, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἀποφύσεων ἑκατέρας κοιλότητά τινα τῆς φύσεως ἐργασαμένης οὕτως ἀσαφῶς, ὡς μηδὲ περιγεγλύφθαι τι δοκεῖν αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθηκέναι. πότερον οὖν εἰς μόνας τὰς τῶν εἰρημένων τρημάτων τὰς γενέσεις ἡ φύσις ἀποβλέπουσα, προμήκη μὲν κάτω, κοῖλα δ' ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἀπειργάσατο τὰ σώματα μόνων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύλων, ἢ καί τι χρηστότερον ἄλλο προορωμένη; καὶ τί δή ποτε τοὺς ἄλλους ἅπαντας σπονδύλους εἰς ὁμαλὸν καὶ λεῖον, ἴσον τε πανταχόθεν, καὶ ἀκριβῶς ἐπίπεδον κύκλον περατοῦσα, καὶ κατὰ τοῦτο πρὸς ἀλλήλους συνάπτουσα, μόνων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, οὐ τὴν αὐτὴν ἐποιήσατο σύνταξιν; ὅτι διττὸν ἑκάστου τῶν σπονδύλων ἔχοντος τὸν πρῶτον σκοπὸν τῆς κατασκευῆς, ἕδραν μὲν ἀσφαλῆ τῆς ὅλης ῥάχεως, ὡς ἂν τρόπεώς τε ὄντος οὔσης καὶ οἷον θεμελίου. κίνησιν δὲ ὡς ἂν ζώου μορίου τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι σπονδύλοις κάτω τοῦ τραχήλου, μείζων τῆς ἀσφαλείας ἐστὶ χρεία, τοῖς δ' ἄνω τῆς κινήσεως. ἐννοήσας γάρ, ὡς εἰς πλείους ἐνεργείας δεόμεθα, πολυειδῶς τε ἅμα καὶ ταχέως, καὶ μέχρι πλείονος ἐπινεύειν, καὶ ἀνανεύειν, καὶ περιφέρειν εἰς τὰ πλάγια τὸν τράχηλον, ἤπερ ὅλην κινεῖν τὴν ῥάχιν, ἐπαινέσεις οἶμαι τὴν φύσιν ἑλομένην ἑκατέρῳ τῷ μέρει τῆς ῥάχεως τὸ πρόσφορον, τῷ μὲν τραχήλῳ τὴν κίνησιν, τῷ δ' ἄλλῳ παντὶ τὴν ἕδραν, ἀλλ' οὔτ' ἀσφαλῶς ἐπ' ἀλλήλων βεβηκέναι, τοῖς κάτω σπονδύλοις, οἷόν τ' ἦν ἄνευ πλατείας τε βάσεως, καὶ δεσμοῦ συντόνου, οὔτε κινεῖσθαι τοῖς ἄνω ῥᾳδίως, ἄνευ περιμήκους ἀποφύσεως, ἢ συνδέσμου χαλαροῦ. πάντα γοῦν ὡς ἐδείχθη τὰ πολυειδῶς κινούμενα τῶν ἄρθρων, εἰς σφαιροειδεῖς τελευτᾷ κεφαλάς. καὶ εἴ γε μηδὲν ὅλως ἐφρόντισε τῆς ἀσφαλοῦς ἕδρας ἡ φύσις ἐν τοῖς κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύλοις, ἀλλ' εἰς ἑτοιμότητα κινήσεως μόνους αὐτοὺς παρεσκεύαζεν, ὥσπερ βραχίονα, καὶ μηρὸν εἰς σφαιροειδεῖς ἄν, ὥσπερ κἀκεῖνα τὰ κῶλα κεφαλὰς αὐτοὺς ἐπεράτωσεν. ἀλλὰ γὰρ ἀπ-

ἐπελέ-

λησό καὶ τῆς ἑτέρας χρείας αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτ' εἰς τοσοῦτον περιμήκεις ἐποίησεν, εἰς ὅσον ἔπρεπεν αὐτοῖς οὐ ῥᾳδίως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλῶς κινεῖσθαι. συλλαμβάνει δ' εἰς τὴν ἀσφάλειαν οὐ σμικρὰ καὶ τἆλλα, τὰ μὲν κοινὰ τῶν σπονδύλων ἁπάντων, τὰ δ' ἐξαίρετα, καὶ μόνων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ἴδια. οἱ μὲν δὴ σύνδεσμοι πάντες οἱ περικείμενοι πανταχόθεν αὐτοῖς, οἵ τ' ἐν ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐν τοῖς ὀπίσω κοινοὶ πάντων εἰσὶ τῶν σπονδύλων. ἡ δὲ τῶν μυῶν ἰσχὺς ἡ τῇδε, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ πλῆθος ἴδιον ἐξαίρετον ὑπάρχει τοῖς ἐν τραχήλῳ σπονδύλοις. μικροῖς γὰρ οὖσιν αὐτοῖς, πολλοὶ καὶ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ περίκεινται μύες. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ πέρατα αὐτῶν τὰ πλάγια, τὰ γεννῶντα τὴν ἄνωθεν ἅπασαν κοιλότητα, σφίγγει δή που καὶ αὐτὰ τὰς ἐμβαινούσας αὐτῶν τὰ πλάγια, τὰ γεννῶντα τὴν ἄνωθεν ἅπασαν κοιλότητα, σφίγγει δή που καὶ αὐτὰ τὰς ἐμβαινούσας αὐταῖς τῶν ὑπερκειμένων σπονδύλων ἐξοχάς, ἐξ ὧν ἁπάντων εἰς ἀσφάλειαν οὐδὲν ἧττον περιεσκεύασθησαν τῶν ἄλλων σπονδύλων, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα πολὺ χαλαρωτέραν αὐτῶν ἐκτήσαντο τὴν σύνθεσιν. οὕτω μὲν δὴ τά τ' ἄλλα τοὺς σπονδύλους τοῦ τραχήλου ὅλου ἡ φύσις ἀσφαλῶς ἐκόσμησεν, καὶ τῶν νεύρων τὰς ἐκφύσεις ἐποιήσατο, καθ' ὃν ἐχρῆν μάλιστα τρόπον. τὴν δέ γε τοῦ πρώτου σπονδύλου πολὺ τῶν ἄλλων διαλλάττουσαν, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν διαρθρώσεων αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον εἰρημένων, οὔτ' ἐκ τῶν ἄνω μορίων, οἷς διήρθρωται πρὸς τὴν κεφαλήν, οὔτ' ἐκ τῶν κάτω καθὰ τῷ δευτέρῳ περιβέβηκεν, ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῶν πλαγίων, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἀσφαλὲς ἦν ἐκφύεσθαι τὸ νεῦρον. ἰσχυρὰ γὰρ ἡ κίνησίς ἐστιν αὐτοῦ, καὶ πολὺ παραλλάττουσαν ἐργαζομένη τὴν θέσιν, ἐνίοτε μὲν ἀκριβῶς περιβαίνοντος, ἢ ταῖς τῆς κεφαλῆς ἐξοχαῖς, ἢ ταῖς τοῦ δευτέρου κυρτότησιν, ἐνίοτε δ' ἀποχωροῦντος ἐπὶ πλεῖστον. ἐκινδύνευσεν αὖν οὖν εἰ κατὰ τὰς διαρθρώσεις αὐτὰς τὸ νεῦρον ἐτέτακτο, θλᾶσθαι μὲν ὁπότ' ἀκριβῶς συνήχετο, διασπᾶσθαι δ' ὁπότ' ἐπὶ πλεῖστον ἀφίσταιτο, πρὸς τῷ μηδὲ τὸν σπόνδυλον αὐτὸν ἐγγλυφθῆναι δύνασθαι ταύτῃ λεπτὸν ὑπάρχοντα. διὰ τοῦτ' οὖν ἐπειδὴ μήτ' ἐκ τῶν πλαγίων μορίων, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις, μήτε καθ' ἃ περιβαίνει τὸν δεύτερον σπόνδυλον, ἢ τῆς κεφαλῆς † κορώνῃ ἀδύνατον ἦν ἀσφαλῶς ἐκφῦναι τοῖς νεύροις, ἔνθα παχύτατός ἐστιν ὁ πρῶτος σπόνδυλος, ἐνταῦθα διέτρησεν ἡ φύσις αὐτὸν ἐγγὺς τῶν ἄνω διαρθρώσεων ὀπαῖς λεπτοτάταις ἐκ πάντων, ὡς οἷόν τε τὴν δυσπάθειαν αὐτῷ τε τῷ σπονδύλῳ καὶ τῷ νεύρῳ παρασκευάζουσα. τὸ μὲν δὴ νεῦρον ὅτι τῶν ἄρθρων ἀπαχθὲν, ἀσφαλέστερον ἔμελλεν τετάξεσθαι, παντὶ δῆλον. ὁ δὲ σπόνδυλος, ἵν' ἐστὶ παχύτατος ἑαυτοῦ, διατρηθεὶς ὀπαῖς ἐσχάτως λεπταῖς, εὔδηλον ὡς οὐδ' αὐτὸς ἄν τι δεινὸν πάθοι, ὅθεν οὐδ' εἰ πάντα τις τἆλλα τοῖς σπονδύλοις ἅπασιν, ὅσα καθ' ὅλον εἴρηται τὸν λόγον ὑπάρχειν ἀγαθὰ, μὴ κατὰ πρόνοιάν τινα καὶ τέχνην, ἀλλ' ὑπὸ τύχης φαίη γεγονέναι, προσθεῖναι τοῖς ἄλλοις, οὐκ ἂν οἶμαι τολμῆσαι τοῦτο, ὡς καὶ τὰ τοῦ πρώτου σπονδύλου τρήματα κατὰ τύχην ἐγένετο. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς, ὅτι καθ' ἑκάτερον αὐτοῦ τῶν περάτων, οὐκ ἦν ἄμεινον ἐκφῦναί τινα νεῦρα. διὰ τοῦτο τρηθεὶς αὐτὸς, ὅτι τε κίνδυνος ἦν τρηθῆναι λεπτῷ σπονδύλῳ, διὰ τοῦτο καὶ στενότατα ἔχων αὐτὰ, καὶ κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθὰ μάλιστα παχύτατος ἦν ἑαυτοῦ. καὶ γάρ τοι καὶ αὐτὸ τοῦτο παχύτατον ἑαυτοῦ, κατ' ἐκεῖνα γενέσθαι τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἡ φύσις προπαρεσκεύασεν, οὐκ ἀργῶς, οὐδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ἵνα τρηθείη κατὰ τοῦτ' ἀσφαλῶς. ἔπειτα δ' ὑπὲρ τοῦ κάτωθεν μὲν τὰς τοῦ δευτέρου σπονδύλου κυρτότητας, ἄνωθεν δὲ τὰς ἐξοχὰς τῆς κεφαλῆς ὑποδέξασθαι. καθ' ἃ γὰρ ἔμελλε μάλιστα πονήσειν, κατὰ ταῦτα καὶ διαφερόντως αὐτὸν ἰσχυρὸν ἀποτελεσθῆναι βέλτιον ἦν. ἆρ' οὖν ἅπαντα μὲν ταῦτα καλῶς ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, ἑκάτερον δὲ τῶν ἐκπιπτόντων νεύρων, εἰς ἃ μὴ χρὴ μόρια διέσπειρεν, ἢ κἂν τούτῳ θαυμάζειν αὐτὴν προσήκεν, εἰς τοὺς ἐπικειμένους τε καὶ παρακειμένους τῷ σπονδύλῳ μῦς διανείμασαν ἀμφότερα. κινεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς δεομένους, εὔλογον ἦν ἐκ τῶν πλησιαζόντων μορίων τοῦ νωτιαίου δέχεσθαι νεῦρον. τί δὲ τοὺς ἄλλους ἅπαντας μῦς τοὺς περικειμένους τῷ τραχήλῳ, τοὺς κινοῦντας τὴν κεφαλὴν, οὐχὶ καὶ αὐτοὺς μέντοι βέλτιον ἦν αὐτόθι ποθὲν, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου, τὰς ἀρχὰς τῶν νεύρων λαμβάνειν. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ τῆς πρώτης συζυγίας λεπτῆς ὑπαρχούσης, ἀδύνατον ἦν ἀπονεῖμαί τινα τῇ κεφαλῇ μοῖραν, ἐκ τῆς δευτέρας ἐργάζεται τοῦτο, καὶ διεκπίπτει γε τῶν ἐπικειμένων μυῶν ἑκάτερον τῶν νεύρων. λοξὸν μὲν πρῶτον εἰς τοὐπίσω τε ἅμα καὶ ἄνω, λοξὸν δ' αὖθις ἐκ τῶνδε, πρός τε τὸ πρόσω καὶ ἄνω προερχόμενον εἰς ἅπαν οὕτω διασπείρεται τῆς κεφαλῆς, τά τε περὶ τὰ ὦτα μόρια, καὶ τὰ ὄπισθεν, ἄχρι τῆς κορυφῆς τε καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ βρέγματος, καὶ λεχθήσεταί γε περὶ αὐτῶν αὖθις ἐν τῇ τῶν νεύρων ἐξηγήσει, κατὰ τὸν ἑκκαιδέκατον λόγον. ὅσον δ' ὑπόλοιπον ἔμεινε κάτω τῆς δευτέρας συζυγίας τῶν νεύρων, εἰς τοὺς πλησίον ἅπαντας ἐνέμηθη μῦς, ἀφ' ὧν αἱ τῶν πρώτων σπονδύλων, πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τὴν κεφαλὴν γίνονται κινήσεις. ἔστι δ' ἡ τῶν νεύρων τούτων ἔκφυσις, οὔτ' ἐκ τῶν πλαγίων τρημάτων, ὥσπερ ἐπί τε τῆς τρίτης συζυγίας, καὶ τῆς μετ' αὐτὴν, οὔτ' αὐτοῦ διατετρημένου τοῦ δευτέρου σπονδύλου, καθάπερ ὁ πρῶτος. ἐκ μὲν γὰρ τῶν πλαγίων ἀδύνατον ἦν διὰ τὴν ἤδη τοῦ πρώτου λελεγμένην αἰτίαν. ἐπ' ἄλλου δ' οὐκέτ' οὐδενὸς αὐτοῦ μέρους ἐνεχώρει γενέσθαι, περιβεβληκότος αὐτὸν τοῦ πρώτου σπονδύλου, καθὸ ῥίνῳ † μόνῳ ἀδύνατον ἑκατέρωθεν τῆς ἀκάνθης ἐγένετο χώραν τινὰ τῆς φύσεως ἐργασαμένης, ἐνταῦθα μεταξὺ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου σπονδύλου, δι' ἧς ἡ δευτέρα συζυγία τῶν νεύρων ἐξέρχεται, μηδὲν ἐκ τῆς κινήσεως αὐτῶν βλαπτομένη. ἡ δὲ δὴ τρίτη συζυγία, τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἐκ τοῦ κοινοῦ τρήματος ἀνίσχει, δευτέρου καὶ τρίτου σπονδύλου διανεμομένη, τοῖς τε τὰς γνάθους κινοῦσι μυσὶ, καὶ τοῖς ἀνανεύουσιν ὅλον τὸν τράχηλον ὀπίσω, μετὰ τῆς συμπάσης κεφαλῆς. ἐπιμίγνυται δ' αὐτῆς τὸ πρόσω φερόμενον μέρος ἀμφοτέραις ταῖς συζυγίαις, τῇ τε πρόσθεν εἰρημένῃ τῇ δευτέρᾳ, καὶ τῇ μελλούσῃ λεχθήσεσθαι τῇ τετάρτῃ. καὶ τήν γ' ἀκριβῆ νομὴν, ἣν ἐν τοῖς πρόσω τοῦ τραχήλου μέρεσιν ἡ σύζευξις αὐτῶν ἴσχει, κατὰ τὸν ἑκκαιδέκατον ἐξηγήσομαι λόγον. ἐν δὲ τῷ παρόντι χρὴ γινώσκειν τοσοῦτον, ὡς ἡ τρίτη καὶ τετάρτη συζυγία τοῖς τε κοινοῖς τοῦ τραχήλου καὶ κεφαλῆς μυσὶν, αὐτὴ χορηγεῖ τὰ νεῦρα, καὶ τοῖς τὰς γνάθους κινοῦσι, ὥσπερ γε καὶ τοῖς ὀπίσω τῶν ὤτων ἅπασι μέρεσιν. ἡ δ' ἐφεξῆς τῶν εἰρημένων τεττάρων συζυγιῶν ἡ πέμπτη, τὴν μὲν ἔκφυσιν ἔχει, καθὸ συμβάλλουσιν ὁ τέταρτος σπόνδυλος τῷ πέμπτῳ, διανέμεται δ' εὐθὺς ἀνίσχουσα ταῖς προειρημέναις ὁμοίως. τὸ μὲν γάρ τι μέρος αὐτῆς, ὀπίσω φέρεται διὰ βάθους εἰς τοὺς κοινοὺς τραχήλου τε καὶ κεφαλῆς μῦς, ἕτερον δὲ πρόσω πρός τε τοὺς τὰς γνά-

† κορυφῇ

† ἰῶ

θους κινοῦντας, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπινεύοντας. ἄλλο δὲ τρίτον ἐν μέσῳ τῶν εἰρημένων ἐστὶ μορίων αὐτῆς, ἐπὶ τὸ τῆς ὠμοπλάτης ὑψηλὸν ἀνατεινόμενον. ἀλλὰ καὶ τοῖς ταύτῃ μυσὶν ἅμα τῷ περικειμένῳ διανέμεται δέρματι, καθάπερ γε καὶ τῶν προειρημένων ἕκαστον ἀποφύσει τινὶ καὶ πρὸς τὸ δέρμα. ἐπὶ δὲ τὴν ῥίζαν τῶν νεύρων ἐπιμίγνυταί τι μέρος αὐτῆς ἑκατέρας τῶν πλησίον συζυγιῶν ἕκτης καὶ τετάρτης, καὶ τό γε καταβαῖνον ἀπὸ τῆς τετάρτης, ὡς αὐτὴν ἰσχνὸν ὄν, ἐκείνῳ μάλιστα φαίνεται μιγνύμενον αὐτῆς τῷ μέρει, καθὸ τὴν μεγίστην μοῖραν ἐκ τῶν ταύτης σπονδύλων ἀθροιζομένην, ἴσχει τὸ τοῦ διαφράγματος νεῦρον ἐν ἑκατέρωθεν, καὶ διὰ τῶν διαφραττόντων ὑμένων τὸν θώρακα, φερόμενον κάτω. τῆς δὲ ἕκτης συζυγίας ἐφεξῆς τῆσδε, μετὰ τὴν πέμπτου σπονδύλου ἐκπτῶσιν, ἐπιμιξία μεγάλη γίνεται πρὸς τὰς περιεχούσας ἀμφοτέρας, ἀλλὰ τό γε πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἀποτείνεται πρὸς τὰ σιμὰ τῶν ὠμοπλατῶν. αὔξει δέ πως ἐκ τῶν πρόσω μερῶν καὶ τὸ τοῦ διαφράγματος νεῦρον, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς τῇδε σπονδύλοις, ἀποφύσεις τινὰς πέμπει σμικράς, ὁμοίως ταῖς ἄλλαις συζυγίαις τῶν νεύρων τῶν ἐπὶ τὸν τράχηλον, ὧν τὴν ἐπὶ μέρος ἅπασαν νομὴν ἐν τῷ τῶν νεύρων ἰδίῳ λόγῳ δηλώσω. κατὰ δὲ τὸ ἐνεστῶτα τόδε τὸ κεφάλαιον αὐτὸ μόνον, ἑκάστου τῶν συζυγιῶν διηγήσασθαι προὐθέμην, οἷον καὶ ὅτι τῆς ἑβδόμης ἀνισχούσης, μετὰ τὸν ἕκτον σπόνδυλον ἐκ τοῦ κοινοῦ τρήματος αὐτῷ πρὸς τὸν ἕβδομον ἐπιμιξία μεγάλη γίνεται, πρὸς ἀμφοτέρας τὰς περιεχούσας συζυγίας, ἀποτείνουσα τὸ πλεῖστον αὐτῆς ἐπὶ τὸν βραχίονα, καθάπερ γε καὶ τῆς ἑβδόμης συζυγίας ἐκφυομένης τοῦ νωτιαίου, μετὰ τὸν ἕβδομον σπόνδυλον εἰς τὸν † πῆχυν ἥκει τὸ πλεῖστον, ἀναμιγνυμένης καὶ τῆσδε, καὶ διαπλεκομένης ταῖς περιεχούσαις. οὕτω δὲ καὶ τῆς μετὰ τὸν ὄγδοον ἀναμιγνυμένης τῇ πρὸ αὐτῆς μέρος, οὐκ ὀλίγον κατ' ἄκρας ἔρχεται τὰς χεῖρας. ἔστι δὲ ταῦτα τὰ νεῦρα, κατὰ τὸ πρῶτον μεσοπλεύριον, ἐλαχίστην ἔχοντα χώραν, ὡς ἂν καὶ τῶν πλευρῶν τῶν πρώτων μικροτάτων οὐσῶν, καὶ διὰ τοῦτο γε μετὰ τὸν ἕβδομον σπόνδυλον ἡ φύσις ἀπήρξατο διαπλάττειν τὸν θώρακα, καίτοι μηδέ πω τῶν χειρῶν ἐχουσῶν τὸ σύμπαν, ὅτι τῇ μετὰ τὸν ὄγδοον συζυγίᾳ δυνατὸν ἦν αὐτῇ πρὸς ἄμφω χρήσασθαι, τό τε πρῶτον μεσοπλεύριον, καὶ τὴν χεῖρα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ διαφράγματι τὰ νεῦρα, θαυμαστῶς πάνυ κατήγαγεν ἐκ τοῦ ἐπὶ τὸν τράχηλον νωτιαίου, καὶ τοῖς γε μεσοπλευρίοις μυσίν, ἐκ τῶν ψαυόντων ἑκάστου σπονδύλων ἄγουσα. διαφερόντως γὰρ ἔχει ταῖς φρεσὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας μῦς, οὐ κατὰ τὸ σχῆμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνέργειαν. κυκλοτερὲς μὲν γὰρ αὐτῶν τὸ σχῆμα, λοξὴ δὲ ἡ θέσις, ἐν μὲν τοῖς πρόσω καὶ ἄνω μέρεσι πρὸς τὸ στέρνον ἀνήκουσα. τοὐντεῦθεν δ' ἀεί, πρός τε τοὐπίσω καὶ κάτω φερομένη, μέχρι τοῦ ψαῦσαι τῆς ῥάχεως, ᾗ καὶ συμφύεται τὸ διάφραγμα κατ' ὀσφύν. ἡ κεφαλὴ δὲ ἐφ' ἣν ἀναρτῶνται τοῖς μυσὶν ἅπασιν αἱ ἶνες, οὐχ ὡς ἂν οἰηθείη τις ἐν τοῖς κατὰ τὸ στέρνον ὑπάρχει χωρίοις, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς κατ' ὀσφύν, ἀλλ' ἐν τῷ παντὸς τοῦ διαφράγματος μεταξὺ τῷ νευρώδει. καὶ τοίνυν εἰς τοῦτο καθήκειν τὰ νεῦρα τὰ κινοῦντα αὐτὰς ἐξ ὑψηλοῦ τινος ἀναγκαῖον ἦν, ἵν' εἰς ἅπαν μέρος ἰσόρροπον ἐκτείνῃ τὴν ἐνέργειαν. οὕτω γὰρ ἔχοντος τοῦ διαφράγματος ὡς ἔχει νῦν ἀναγκαῖον ἦν, ἤτοι τὸ μέσον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἔχειν τοῦ μυός, ἢ τὰ ἀντικείμενα, τῷδε τὸν περιγράφοντα κύκλον ὅλον αὐτοῦ, καθὸ συμφύεται τοῖς πέριξ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἕνεκα τοῦ κινῆσαι τὸν θώρακα γέγονεν, ἀναγκαῖον ἦν ἔσχατα μὲν αὐτοῦ καθὰ συμφύεται, πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, τὴν κεφαλὴν δ' ἀντιτετάχθαι πᾶσιν, οὐκέτ' οὐδ' ἄλλην οὐδεμίαν ἔχουσα ἐπιτηδειοτέραν χώραν τοῦ μέσου τῶν φρενῶν, εἰς ὃ φαίνεται τὸ ζεῦγος τῶν νεύρων καθῆκον. εἰ δ' ἐξ ἐκείνων τῶν μερῶν ἐνέφυτο τῷ διαφράγματι τὰ νεῦρα καθ' ἃ συμφύεται τῷ θώρακι, τὴν τελευτὴν ἂν εἶχε περὶ τὸ νευρωδέστατόν τε καὶ μέσον αὐτοῦ. οὐ μὴν εἴς γε τὴν τελευτὴν τῶν μυῶν, ἀλλ' εἰς τὰ πρῶτ' αὐτῶν καταφύεσθαι χρὴ τὰ κινήσοντα νεῦρα. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τὸ διάφραγμα μόνον, τῶν μετὰ τὰς κλεῖς μορίων, ἐκ τοῦ κατὰ τράχηλον νωτιαίου λαμβάνει νεῦρα, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν ἔτι τῶν κάτω. διὰ μακροῦ γὰρ ἄγειν αὐτὰ πρὸν ἐκ τῶν πλησίον ἐπιπέμπειν μορίων, ἀγνοοῦντος ἦν τὸ βέλτιον δημιουργοῦ. διὰ ταύτην μὲν δὴ τὴν χρείαν εἰς τὸ διάφραγμα καθήκει νεῦρα μετέωρα, διερχόμενα τὸν θώρακα σύμπαντα, καὶ μέντοι διότι μετέωρα, πάντως ἐχρῆν αὐτὰ φέρεσθαι καὶ τῷ μετεώρῳ διὰ τοῦ φράγματος ἐμφύεσθαι μέλλοντα, διὰ τοῦθ' ἡ φύσις ἐχρήσατο τοῖς διαφράττουσιν ὑμέσι τὸν θώρακα πρὸς τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν τῆς φθορᾶς. τούτοις γὰρ παρατεταμένα, καὶ τούτοις παραφερόμενα, κρατεῖταί τε καὶ στηρίζεται παρ' αὐτῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ θώραξ αὐτὸς ἤρξατο συμπήγνυσθαι μετὰ τοὺς ἑπτὰ σπονδύλους, ἡνίκ' οὐκέτ' εἰς οὐδὲν οὔτε τῶν κάτω μορίων, οὔτε τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, ἢ τὰς χεῖρας ἐχρῆν ἐπιπεμφθῆναι μόρια. ἄμεινον γὰρ ἦν τῷ κατ' αὐτὸν νωτιαίῳ τὰς ἀποφύσεις ἐγγύθεν χορηγεῖν ἅπασι τοῖς τῇδε μορίοις, καὶ διὰ τοῦτο τῶν καθ' ἕκαστον μεσοπλεύριον νεύρων, ἐκπίπτει διὰ τῶν μυῶν εἰς τὰ ἐκτὸς οὐ σμικρὰ μοῖρα. παρὰ μὲν τὰς ῥίζας αὐτῶν τῶν πλευρῶν εἰς τὰ κατὰ ῥάχιν ὄργανα διασπειρόμενα. μετὰ δὲ ταῦτα παρὰ τὰ κυρτὰ μάλιστα καθ' ἑκάστην πλευρὰν εἰς τὰ περικείμενα τῷ θώρακι σώματα, καθάπερ γε καὶ πλησίον τοῦ στέρνου τοῖς ταύτῃ μέρεσι διασπειρόμενα. κατὰ λόγον οὖν, ἐπειδὴ τὰ μὲν περὶ τὸν θώρακα πάντα ἐχρῆν καὶ ταῦτ' ἐκ τοῦ πλησίον νωτιαίου, τοῦ κατὰ μετάφρενον ἴσχειν τὰ νεῦρα, ἐνὶ δὲ μόνῳ τῶν κάτω μορίων τῷ διαφράγματι, παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον ἐπιπέμπεσθαι, τὰ νεῦρα πάντα εἰλήφει τὰς ἀποφύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων σπονδύλων, ἐπαύσατο μὲν ὁ τράχηλος ἐνταῦθα. μετ' αὐτὸν δ' ἀπήρξατο τῆς τοῦ θώρακος δημιουργίας ἡ φύσις, ὥστ' εἰκότως ἀνθρώπῳ καὶ πιθήκῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις, ὅσα μὴ πόρρω τὴν φύσιν τούτων ἐστίν, ἐξ ἑπτὰ σπονδύλων ὁ τράχηλος ἐγένετο. δύο γὰρ ἐλέχθησαν αὐτοῦ χρεῖαι, πρώτη μὲν ἐφ' ἡμῶν, ἕνεκα τῆς τοῦ λάρυγγος δημιουργίας, ἑτέρα δ' ἐπὶ τῶν μακροσκελῶν, οἷς ἐκ τῆς γῆς ποριζομένοις τὴν τροφήν, ἀντὶ χειρῶν αὐτοῦ τὸ μῆκος ὑπάρχει. περὶ μὲν οὖν ἐκείνων οὐ πρόκειται νῦν. ἀνθρώπῳ δὲ καὶ τοῖς ὁμοίοις εἰκότως ἐξ ἑπτὰ σπονδύλων ὁ τράχηλος συμπέπηγε τοῦ λάρυγγος, ἐπὶ τῷ τηλικούτῳ μεγέθει συμμέτρως ἔχοντος ἁπάντων τε τῶν μορίων, οἷς βέλτιον ἦν ἐκ τοῦ κατὰ ῥάχιν νωτιαίου τὰ νεῦρα λαμβάνειν αὐτάρκως εἰληφότων. ὁ γάρ τοι λάρυγξ, ἐλέχθη μὲν ἐν τοῖς περὶ τῆς φωνῆς ὑπομνήμασι, τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄργανον, ἀναγκαίαν παρέχον τὴν θέσιν ἐν τῷ τραχήλῳ, παρ' ὃν μὲν χρόνον ἐκτέταται μακρότερος αὐτοῦ φαίνεται. καμφθέντος δ' εἰς τοὔσχατον ἴσος οὕτως ἀκριβῶς, ὡς μηδὲ ἀπολείπειν τινὰ χώραν κενήν, μήτε προσκρούειν τοῖς ἑκατέρωθεν ὀστοῖς ἄνωθεν μὲν τῇ γένυϊ, κάτωθεν δὲ τῇ κλειδί. πάντων οὖν τῶν μορίων τοῦ σώματος ἀνάλογον ἐχόντων ἀλλήλοις τὰ μεγέθη, χρὴ δή που καὶ τὸν θώρακα μέγεθος ἴσχειν, οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ

† Βραχίονα

μόνῳ προσῆκον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις. εἴπερ οὖν ὀρθῶς ἐλέχθη, μήτ᾽ ἀναπνοὴν, μήτε φωνὴν χωρὶς ἐκείνου γίνεσθαι, καὶ
μέντοι καὶ φρουρᾶς τῆς ἐξ αὐτοῦ. πρώτη μὲν ἡ καρδία, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ ὁ πνεύμων δεόμενος, εἰς τέτταρας τούτους σκο-
ποὺς ἀποβλέπειν, ἀναγκαῖον ἦν τῇ φύσει δημιουργούσῃ τὸν θώρακα, φωνὴν, ἀναπνοὴν, μέγεθος καρδίας, μέγεθος
πνεύμονος. ἔξεστι δέ σοι πρῶτον μὲν ἐπισκέψασθαι τὸ τοῦ πνεύμονος μέγεθος, ὃ οὔτε μείζω δυνατὸν ἦν οὔτ᾽ ἐλάττω γε-
νέσθαι, διὰ τὴν τῆς τραχείας ἀρτηρίας σχίσεως. ἄχρι γὰρ αὕτη σχιζομένη, μηδέπω τελευτὴν ἔχει περιφύεσθαι χρὴ τὴν
τοῦ πνεύμονος αὐτῇ σάρκα. καὶ ταύτην ἐκείνη μὲν ἔχειν εὐρύτητα καὶ μῆκος, εἰς ἀναπνοὴν καὶ φωνὴν ἱκανὸν, καθάπερ
αὐτὸ δείκνυσι τοὔργον. εἵπετο δ᾽ αὐτῇ τοῦ πνεύμονος ἡ γένεσις, καὶ τῷ τούτου μεγέθει τὸ τοῦ θώρακος, εἴγε πᾶσαν
αὐτοῦ τὴν εὐρυχωρίαν ἐκπληροῦσθαι βέλτιον ἦν ὑπὸ τοῦ πνεύμονος, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐλέχθη λόγοις,
ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ καρδία τήν τε θέσιν ἑαυτῆς πρέπουσαν ἔχειν ἐν τῷ θώρακι, καὶ τὸ μέγεθος, εἰ μέμνησαι τῶν ὑπὲρ αὐ-
τῆς εἰρημένων ἔμπροσθεν λόγων. ὅτι μὲν οὖν ὁ θώραξ τὸ προσῆκον ἔχει μέγεθος, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον. ὅτι δὲ καὶ
τῶν σπονδύλων τὰ μεγέθη, κατὰ βραχὺ χρὴ προσαυξάνεσθαι, καὶ τοῦτ᾽ ἔμπροσθεν δέδεικται, καὶ μέντοι καὶ φαίνεται τοῦτο
θαυμαστῶς τῇ φύσει πεφυλαγμένον. ἀεὶ γὰρ τῶν σπονδύλων οἱ κατωτέρω μείζους εἰσὶ τῶν ἐπικειμένων εἰς τοσοῦτον,
ὡς ἀλύπως τε ἅμα βαστάζειν ἐκείνους, αὐτοί τε ἀοχλήτως ὀχεῖσθαι ἐπὶ τῶν ὑποτεταγμένων. ἀλλὰ τηλικούτων αὐτῶν
γιγνομένων, ὁ θώραξ ὅλος ἐδεήθη δυοκαίδεκα. συνέβη γὰρ εἰς τοσοῦτον ὁμολογῆσαι τὸν ἀριθμὸν, τήν τε τῶν σπον-
δύλων κατὰ βραχὺ προσαύξησιν, καὶ τὴν ὅλου τοῦ θώρακος γένεσιν. οἱ δ᾽ ἐφεξῆς τῶνδε τῆς ῥάχεως σπόνδυλοι πέντε,
κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐγένοντο τοῖς ἐν τραχήλῳ. μεριζομένων γὰρ τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, εἴς τε τοὺς ῥαχίτας μῦς, καὶ
τοὺς καθ᾽ ὑπογάστριον, ὅσοι τ᾽ ἄλλοι ταύτῃ τετάχαται, πρώτας μὲν ἐχρῆν ἐκφύσεις ἐπὶ ταύτῃ γίνεσθαι. μετὰ δὲ ταῦ-
τα ἤδη τοῖς σκέλεσιν ἐπιπεμφθῆναι νεῦρα, καὶ τότ᾽ ἄρξασθαι γεννᾶσθαι τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. ἅμα μὲν ὥσπερ τινὰ κρηπῖ-
δα τῇ ῥάχει γενησόμενον, ἅμα δὲ ἕνεκα τοῦ δέξασθαι τὴν ἐπίβασιν τῶν κατ᾽ ἰσχία καὶ λαγόνας ὀστῶν. ὧν χωρὶς, οὔτε τὰ
τῆς ἥβης ὀστᾶ δυνατὸν ἦν δημιουργηθῆναι, χρείας ἀναγκαίας τῷ ζώῳ παρέξοντα, τῶν τε σκελῶν ἡ διάρθρωσις, ἡ πρὸς
ἰσχίον οὐκ ἂν ὅλως ἐγένετο. τούτων μὲν γὰρ πρώτων ἕνεκεν, ἤδη δὲ καὶ τῶν κατὰ κύστιν καὶ μήτραν, καὶ ἀπευθυσμένον ἡ φύ-
σις ἐδημιούργησε τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν, ὅπερ ἱερὸν ἔνιοι προσαγορεύουσι. καὶ ταύτην ὥσπερ ἐκ τοῦ πρώτου με-
σοπλευρίου τὸ φυόμενον νεῦρον ὀλίγου δεῖν ὅλον, ἐπὶ τὴν χεῖρα παραγίνεται. τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνταῦθα τὸ διὰ τοῦ
πρώτου τρήματος ἐκ τοῦ πλατέος ὀστοῦ νεῦρον ἐκπίπτον, ἀναμίγνυται τοῖς ἤδη τὸ σκέλος φερομένοις, ὥστε τὰς μετὰ
τὸ διάφραγμα συζυγίας, τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, εἴς τε τοὺς εἰρημένους μῦς, καὶ τὰ σκέλη φερομένας, πέντε
μὲν δεηθῆναι σπονδύλων. ἕκτης δ᾽ ἐπ᾽ αὐταῖς συζυγίας τῶν πρώτων καθ᾽ ἱερὸν ὀστοῦν τρημάτων. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι
τρεῖς συζυγίαι καθ᾽ αὐτὸ, τοῖς ἐπικειμένοις διασπειρόμεναι μορίοις. εὔλογον γὰρ ἦν κἀκείνοις, ἐκ τῶν πλησίον με-
ρῶν δοθῆναι νεῦρα. ῥηθήσεται δ᾽ ἡ νομὴ πᾶσα τῶν νεύρων ἰδίᾳ καθ᾽ ἑαυτήν. οὐ γὰρ τοῦτο πρόκειται νῦν, ἀλλὰ τῶν σπον-
δύλων ἐξηγήσασθαι τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα, σὺν τῷ καθ᾽ ἱερὸν ὀστοῦν μεγέθει, καὶ δὴ καὶ ὑπέφηνεν ἤδη δεόντως μὲν
ὁ τράχηλος, ἐξ ἑπτὰ σπονδύλων γεγονὼς, ἀκολούθως δ᾽ ὁ θώραξ ἐκ δυοῖν καὶ δέκα. καὶ μετὰ τοῦτον ἡ μὲν ὀσφῦς ἐκ
πέντε, τὸ δ᾽ ἱερὸν ὀστοῦν τηλικοῦτον ἡλίκον νῦν ἐστι. τὰ δ᾽ ἄλλα τὰ κατὰ ῥάχιν, αὐτὸ μέντοι τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἐπίφυσιν
ἔχει κατὰ τὸ πέρας χόνδρου τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας, ἧς τότε στέρνον ἔχει, καὶ ὅλης τῆς ῥάχεως ἡ ἄκανθα. καὶ τῶν νόθων πλευ-
ρῶν αἱ κεφαλαὶ, καὶ πάνθ᾽ ὅσα προπετῆ τέ ἐστι, καὶ γυμνὰ μόρια τοῦ σώματος. εἴρηται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἤδη πολλάκις.
διήρθρωται δὲ τῷ τελευταίῳ τῆς ὀσφύος σπονδύλῳ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν κἀκεῖνος τοῖς ἄλλοις. δεσμὸς δ᾽ ἰσχυρὸς οὕ-
τως ἀκριβῶς ἁπάντων αὐτῶν, τὰ πρόσω μέρη συνδεῖ, ὥς τε πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, οὐδὲ † συνεῖσθαι κατὰ ταῦτα δο-
κοῦσιν, ἀλλὰ συμφύεσθαι πρὸς ἀλλήλους οἱ σπόνδυλοι. τελευτᾷ δ᾽ ὁ σύνδεσμος οὗτος, ὀπίσω μὲν εἰς τὸν περιέχον-
τα χιτῶνα τὰς τοῦ νωτιαίου μήνιγγας. ἔμπροσθεν δὲ βραχὺ προελθὼν, ἐφ᾽ ἑκάτερα καταφύεται εἰς τὸν ἐπαλείφον-
τα τοὺς σπονδύλους χόνδρον. ἐκ δὲ τῆς κατὰ πρόσωπον συμφύσεως ἀποχωροῦντες ἅπαντες οἱ σπόνδυλοι, πρὸς
τοὐπίσω κατὰ βραχὺ διΐστανται, πλήρη τὴν μεταξὺ χώραν ἅπασαν ἔχοντες, ὑγρότητος λευκῆς καὶ γλίσχρου, παρα-
πλησίαν τῇ κἀν τοῖς ἄλλοις ἄρθροις σχεδὸν ἅπασι παρεσπαρμένῃ. διὸ καὶ ἡ χρεία κοινὴ τοῦ τοιούτου χυμοῦ τοῖς μέλλου-
σιν ἑτοίμως κινήσεσθαι μορίοις ἐστὶ σύμπασι, ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυτο. ταῦτα τε οὖν ἅπαντα θαυμαστὰ θεάματα τῶν
τῆς φύσεως ἔργων ἐστὶ, καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν νωτιαῖον μηνίγγων ἑκατέρας. ἡ μὲν ἰδέα σύμπασα τῇ τῶν ὅλον τὸν ἐγκέφαλον
ἐν κύκλῳ περιλαμβανουσῶν ἀκριβῶς ἔοικεν, διάστημα δ᾽ οὐδὲν ἔχουσαι μεταξὺ, καθάπερ ἤδη τῆς κεφαλῆς. ἀλλὰ κα-
τά γε τοῦτο διαλλάττουσι, καθόσον ἅπτεται καὶ περιλαμβάνει πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν λεπτὴν ἡ παχεῖα, καὶ καθότι τρί-
τος ἔξωθεν αὐτῆς ἐπιβέβληταί τις ἱκανῶς ἰσχυρὸς καὶ νευρώδης χιτών. τίς οὖν καὶ ἡ τούτων αἰτία; μάτην μὲν γὰρ ἡ
φύσις οὐδὲν ἐργάζεται. τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τὰ μὲν ἔχοντος κοινὰ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, τὰ δ᾽ ἴδια τοῖς μὲν κοινοῖς, κοι-
νὴ ἡ κατασκευή. τοῖς δ᾽ ἰδίοις ἰδίας τε καὶ διαφέρουσα. ἔστι δὲ τὰ μὲν κοινὰ, τήν τε τοῦ σώματος οὐσίαν ὁμοίαν ἔχειν,
καὶ νεύρων ἀρχὰς ὑπάρχειν. τὰ δ᾽ ἴδια κινεῖσθαι μὲν, σφύζοντα τὸν ἐγκέφαλον, ἀκινήτῳ περιλαμβανόμενον, μὴ κινεῖ-
σθαι δὲ τὸν νωτιαῖον ὑποκινουμένων τῶν σπονδύλων περιεχόμενον. εὐλόγως οὖν αὐτοῖς ὁμοίως μὲν αἵ τε δύο μή-
νιγγες ἐδόθησαν. ἡ μὲν ὑπὲρ τοῦ συνδεῖν τε ἅμα τὰ κατ᾽ αὐτοὺς ἀγγεῖα, καὶ σφίγγειν ὅλην αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἱκανῶς
μαλακὴν ὑπάρχουσαν. ἡ δ᾽ ὑπὲρ τοῦ σκέπειν τε καὶ φρουρεῖν, ἀπὸ τῶν περικειμένων ὀστῶν, αὐτά τε ταῦτα τὰ ἔξωθεν
ὀστᾶ, καθάπερ τι πρόβλημα καὶ τεῖχος ἱκανὸν, ἀλύπως ἐκδέχεσθαι τὰς τῶν τέμνειν τε καὶ θλᾶν, καὶ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀδι-
κεῖν δυναμένων ἐμβολὰς, ἰδίᾳ δ᾽ ἑκατέρῳ. διότι μὲν ἔσφυζεν ὁ ἐγκέφαλος, ἡ παχεῖα μῆνιγξ ἀφέστηκε τοσοῦτον
ὅσον ἱκανὸν ἦν ὑποδέχεσθαι διαστελλόμενον αὐτόν. ὅτι δ᾽ οὐκ ἔσφυζεν ὁ νωτιαῖος, διὰ τοῦτο ἀφίκετο τῇ λεπτῇ, μηδ᾽
ἤδη βραχὺ διεστῶσα. διότι δ᾽ αὖ πάλιν οὐδεμία μὲν ἐπιφανὴς ὑπάρχει κίνησις ἐν τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστοῖς, ἰσχυ-
ρὰ δ᾽ ἐν τοῖς κατὰ ῥάχιν, ἐγκεφάλῳ μὲν οὐδὲν ἔξωθεν τῆς παχείας μήνιγγος ἄλλο περιβέβληται σκέπασμα. τῷ νωτιαίῳ
δὲ ὁ τρίτος ἐκεῖνος χιτὼν, ὁ νευρώδης τε καὶ ἰσχυρὸς, οὗ μικρῷ πρόσθεν ἐμνημόνευον. ἐν γὰρ τῷ ποτὲ μὲν κάμπτεσθαι τὴν
ῥάχιν, ὁμοίως αὐτῇ καμπτόμενός γε καὶ τεινόμενος ὁ νωτιαῖος, ἑτοίμως ἂν ἐβλάπτετο, μὴ περιτεθέντος αὐτῷ τοιούτου στε-

† συνδεῖσθαι

γαλσματος. ἀλλὰ καὶ γλίσχρον ὑγρὸν τούτῳ τῷ χιτῶνι περικέχυται, καθάπερ τῷ τε συνδοῦντι τοὺς σπονδύλους, καὶ
τοῖς ἄρθροις ἅπασι καὶ γλώττῃ καὶ λάρυγγι καὶ οὐρητικῷ πόρῳ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ πιμελή, καὶ ξυλλήβδην φάναι τοῖ-
σιν, ὅσα κινεῖσθαι συνεχῶς δεόμενα φόβος ἦν καταξηρανθέντα, πονῆσαι μὲν αὐτά, διαφθεῖραι δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας,
οὕτω τοι καὶ τοὺς ἄξονας τῶν τε ἁμαξῶν, καὶ τῶν ἁρμάτων ὑπαλείφουσι πρότερον ὑγρῷ τινι καὶ γλίσχρῳ χυμῷ, τοῦ μήτ'
αὐτούς τι παθεῖν ἕνεκα, καὶ τῆς εἰς τὴν κίνησιν ἑτοιμότητος. ἆρ' οὖν ταῦτα μὲν οὕτως ἐπιμελῶς ἡ φύσις ἅπαντα, τὸ
εἴ τε τὸν νωτιαῖον μυελόν, καὶ πᾶσαν κατεσκεύασε τὴν ῥάχιν, φλέβας δὲ καὶ ἀρτηρίας αὐτοῖς ἢ οὐκ ἐπήγαγεν, ἢ
οὐχ ὅθεν ἐχρῆν, ἢ οὐχ ὁπόσας ἦν ἄμεινον, ἢ μείζους, ἢ ἐλάττους ὧν προσῆκεν; ἢ κἀνταῦθα δίκαιον αὐτὴν θαυμάζειν ἑκά-
ἔσω μόρια τῆς ῥάχεως ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων ἀγγείων, ἀποβλαστήματα παραγαγοῦσαν ἐν καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ζεῦγος. εἰς
τοσοῦτον ἧκον μεγέθους, ὥστ' εἰς ἅπαντα τὰ περὶ αὐτὸν σώματα κατασχιζόμενον ἀκριβῶς ἀρκεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ζεῦ-
γος νεύρων ἐν καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ἐκπέφυκε, δῆλον ὡς ἴσος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης ἔμελλεν ἔσεσθαι, τῷ τῶν
ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν νεύρων εἴρηται, τὴν χώραν τῆς ἐκφύσεως αὐτῶν ἐξηγουμένοις ἡμῖν,
ταῦτα κἀπὶ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν ἡγεῖσθαι χρὴ λελέχθαι, καὶ θαυμάζειν αὐτὴν πάλιν κἀνταῦθα τὴν ἀσ-
φαλεστάτην χώραν τῆς ἐκφύσεως, αὐτοῖς τε τοῖς ἀγγείοις, καὶ προσέτι τοῖς σπονδύλοις ἑλομένην. ἐν γάρ τοι τρή-
ματι τῶν πρόσθεν εἰρημένων, κατὰ τὴν τῶν νεύρων διήγησιν, εἰς τὴν τῶν τριῶν ὀργάνων ἐχρήσατο δίοδον, ἔσωθεν
μὲν ἔξω τὸ νεῦρον, ἔξωθεν δ' ἔσω τήν τ' ἀρτηρίαν, καὶ τὴν φλέβα παραγαγοῦσα. πάλιν οὖν ἀναμνησθεὶς κἀνταῦθα
τῶν ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένων, ὡς ἕκαστον τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἕλκει τὴν τροφὴν ἐκ τῶν πλησίον ἀγγείων εἰς ἑαυ-
τό, καὶ οὐχ ὡς οἷόν τε διὰ μακροτέρου τὴν ὁλκὴν αὐτῷ ποιεῖσθαι, καὶ ὡς διὰ τοῦτο συνεχὴς ἡ σχίσις γίνεται τῶν
ἀγγείων, ἐπίσκεψαι τὰ καθ' ἕκαστον τῶν μεγάλων σπονδύλων λεπτὰ τρήματα πρόσω, δι' ὧν ἐμφύεται εἰς αὐ-
τοὺς ἀγγεῖα τὰ τρέφοντα. τοῖς γὰρ μικροῖς οὐδὲν τούτων εὑρήσεις ὑπάρχον ἐπισταμένης τῆς φύσεως, ὡς ἡ τῆς ὁλκῆς δύνα-
μις ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων τοῖς ὀστοῖς, ἐπὶ μὲν τῶν μικροτέρων σπονδύλων, ἀκραιφνὴς ἔτι δύναται δια-
μένειν, ἐπὶ δὲ τῶν μεγάλων τῷ μήκει τοῦ διαστήματος ἐκλύεται. ταῦτ' ἄρα τοῖς μὲν μικροῖς σπονδύλοις ἱκανὰ τὰ
προειρημένα δύο τρήματα, δι' ὧν ἔσω μὲν ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, τὰ νεῦρα δ' εἰς τοὐκτὸς ἐφέρετο. τοῖς μεγάλοις δ'
οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς θρέψεσιν αἰτίοις ὑπηρετήσοντα, δεόντως ἡ φύσις ἐτεχνήσατο. κατὰ δὲ τὸν αὐ-
τὸν οἶμαι λόγον, εἰς ἅπαντα μὲν τὰ μεγάλα τῶν ὀστῶν, οἷον βραχίονα καὶ μηρὸν καὶ πῆχυν, καὶ κνήμην, ἀγγεῖα ἄττα κα-
ταφύεται λεπτά, τῶν μικρῶν τούτων δ' οὐδὲν ἐδέησεν. ὥσπερ οὖν ἀπὸ τῶν παρακειμένων ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, οὐ
πόῤῥωθεν, οὐδὲ διὰ μακροῦ, τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασι τοῦ ζῴου μέλεσι, καὶ τοῖς κατὰ ῥάχιν οὐχ ἥκιστα, τῶν λεπτῶν ἀγγείων ἀπο-
βλαστήματα παράγεται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὰ νεῦρα τοῖς ἐπικειμένοις ἑκάστῳ σπονδύλῳ μορίοις, ἐκ τοῦ
κατ' ἐκεῖνον τὸν σπόνδυλον νωτιαίου διανέμεται πανταχοῦ, τὸ διὰ μακροῦ παράγειν ἀγγεῖα λεπτὰ φυλαττομένης
τῆς φύσεως, ἔνθα μηδὲν ἄλλο μεῖζον ἐστὶ τὸ ἀναγκαζόμενον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῷ περὶ τῶν ἀγγείων
ἁπάντων λόγῳ κοινῷ λελέξεται. πολλάκις γὰρ οὖν οἶδα, καὶ πρόσθεν ἀναλαβόμενος αὐτόν, ἐν ἐκείνῳ δέ μοι τῷ λό-
γῳ καὶ περὶ τῶν ἐν τραχήλῳ σπονδύλων εἰρήσεται, διὰ τὸ μόνοις αὐτοῖς ὑπάρχειν τρήματα κατὰ τὰς ἐγκαρ-
σίας ἀποφύσεις. ὅτι μὲν γὰρ ἀγγεῖα τινά, δι' αὐτῶν διέρχεται, κἂν εἰ μὴ γινώσκωσι πολλοὶ τῶν ἀνατομικῶν, οὐ χα-
λεπὸν ἐξευρεῖν ἑκάστῳ βουληθέντι, μάλιστα εἰ καὶ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐντύχοι. τίς δ' ἡ χρεία τῆς τοιαύ-
της ὁδοῦ, κατὰ τὸ περὶ τῶν ἀγγείων εἰρήσεται γράμμα τὸ ἑκκαιδέκατον. νυνὶ δ' ἓν μόνον ἔτι προσθείς, ἐπὶ τὸν πε-
ρὶ τῶν ὠμοπλατῶν μεταβήσομαι λόγον. ἔστι δὲ τὸ ἓν τοῦτο, τὴν χρείαν εἰπεῖν, δι' ἣν ἐκ τῶν προειρημένων χωρίων ἐγέν-
νησεν ἡ φύσις τὰ τοῦ διαφράγματος νεῦρα. ὅτι μὲν γὰρ εἰς τὸ μέσον αὐτὰ τῶν φρενῶν ἐμφύεσθαι βέλτιόν ἐστι, καὶ
ὅτι διὰ τοῦτο κατ' αὐτὴν φέρεται, δέδεικται πρόσθεν. διατί δὲ πρῶτον μὲν οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου τὴν ἔκφυσιν αὐ-
τῶν ἐποιήσατο, μετέωρόν τε καὶ οὕτω φέρεσθαι δυναμένην, ἔπειτα ἐκ τοῦ τραχήλου βέλτιον ἦν, διότι τὰς πρώ-
τας ἐάσασα τρεῖς συζυγίας, ἐκ μὲν τῆς τετάρτης ἀραχνοειδῆ τινα μοῖραν αὐτοῖς ἔνειμεν, ἐκ δὲ τῆς πέμπτης ἀξιόλο-
γον, εἶτ' ἐκ τῆς ἕκτης ἐλάττω μὲν ταύτης, μείζω δὲ τῆς πρώτης. ἐνῆν γὰρ δή που κἀκ τῶν τριῶν τῶν πρώτων αὐτὰ γεν-
νῆσαι, κἀκ τῶν τριῶν αὖθις τῶν ὑστέρων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, εἴπερ ὅλως ἐκ πολλῶν ἀρχῶν ἀθροίζειν αὐτὰ βέλ-
τιον ἐνόμιζεν, ἵν' εἰ καί ποτε μία τις ἢ δύο πάθοι, τὴν γοῦν λοιπὴν ὑπηρετοῦσαν ἔχει τὸ διάφραγμα. ὅτι μὲν οὖν
ἐκ τοῦ κατὰ τράχηλον νωτιαίου φυόμενα, ῥωμαλεώτερά τε γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰς πρακτικὰς ἐνεργείας
ἐπιτηδειότερα, πρόδηλον δή που, πλησίον δὲ τοῦ θώρακος ἐφυλάξατο ποιήσασθαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ὅπως μὴ
καμπῆς τινος δεηθείη γωνιώδους ἐπὶ τοὺς διαφράττοντας ὑμένας τὸν θώρακα φερόμενα, καθ' ὃν ἐχρῆν αὐτὰ στηρι-
ζόμενα κατέρχεσθαι. μεμαθήκαμεν γάρ, ὡς οὐκ ἐκ τῶν πρόσω μερῶν τῆς ῥάχεως, ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων ἡ ἔκφυσις αὐ-
τῶν γίνεται, πρὸς οὖν τὴν μέσην χώραν. ἐν ταύτῃ γὰρ οἱ διαφράττοντες αὐτὴν ὑμένες ἰόντα, κατὰ βραχὺ μὲν ἐγκε-
κλιμένην ἔχει τὴν φοράν, ἐξ ὧν εἴρηται μερῶν, τοῦ νωτιαίου γεννώμενα. μετὰ καμπῆς δ' αὖ ἐποίησε ταύτην, ἐκ τῶν
κατωτέρω χωρίων φύντα. διὰ τοῦτ' οὖν τοῖς μακροτραχηλοτέροις ζῴοις, ἢ κατὰ πίθηκον οὐδὲν ὅλως, ἐκ τῆς τετάρτης
συζυγίας τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἐπὶ τὸ διάφραγμα φέρεται. καὶ τῶν γε σφόδρα μακρὸν ἐχόντων τὸν τρά-
χηλον, οὐδ' ἐκ τῆς πέμπτης. ἀεὶ γὰρ ἡ φύσις φαίνεται φυλαττομένη τὰς διὰ μακροῦ φοράς, οὐκ ἐν νεύροις μόνον, ἀλ-
λὰ καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψί, καὶ συνδέσμοις. ὅπερ οὖν ἐν πιθήκοις ὕψος ἡ τετάρτη συζυγία τῶν ἐκ τραχήλου
νεύρων ἔχει, τοῦθ' ἡ ἕκτη μὲν ἐπὶ τῶν ἱκανῶς μακρὸν ἐχόντων τὸν τράχηλον, ἡ πέμπτη δ' ἐπὶ τῶν μετρίως. καιρὸς
οὖν ἤδη τὰ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας, προχειρίζεσθαι μόρια, καὶ δεικνύναι, καὶ τὴν ἐν τούτοις τέχνην τῆς φύσεως. εἰ δὴ νοή-
σαις ἐξῃρημένας αὐτὰς τοῦ ζῴου, καὶ μηκέτ' οὔσας, οὐχ ἕξεις, ὅπως γεννήσῃς τῷ λόγῳ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον. ἡ γὰρ τοῦ βρα-
χίονος κεφαλή, δεῖται πάντως ἐπιβαίνειν κοιλότητι, πρὸς τὴν γένεσιν αὐτοῦ, καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς κοιλότητος, ὅτ'
αὐχὴν τῆς ὠμοπλάτης ἐμπέφυκε. καί τις ἐπ' αὐτῷ κατὰ τὸ πέρας ἐγγέγλυπται κοιλία τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ἡλίκη μά-
λιστ' ἐπιτήδειός ἐστι διαρθροῦσθαι τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος. αὕτη μὲν ἡ χρεία πρώτη τέ ἐστι καὶ μεγίστη, δι' ἣν ὠμοπλά-

τας ἡ

τῆς ἡ φύσις ἐποίησεν. ἐξ ὑπομέτρου δ' ἄλλη προσέρχεταί τις, οὐδ' αὐτὴ σμικρὰ τῶν ταύτῃ τοῦ θώρακος μορίων ἡ φρουρά. τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ φυλαττόμεθα ἐκ πολλοῦ προορώμενοι τὰ λυποῦντα, καὶ φθάνοντες ἢ μεταπηδᾶν, ὡς ἐκκλῖναι τελέως τὸ ἐπιφερόμενον, ἢ προβαλέσθαι τι τῶν στέρνων ἀλεξητήριον, ἢ ταῖς χερσὶν ἀμυντήριον ἔλεσθαι. πολλάκις δὲ καὶ μόναις αὐταῖς ταῖς γυμναῖς προκινδυνεύομεν ἄμεινον εἶναι, καὶ τρωθῆναί τι τῶν περὶ ταύτας, καὶ θλασθῆναι, καὶ συντριβῆναι, καὶ ἀποκοπῆναι νομίζοντες, ἢ συγχωρῆσαι προσπεσεῖν τοῖς στέρνοις τὸ λυπῆσον. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ θώραξ ἀναπνοῆς ἐστιν ὄργανον, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ περιεχόμενος ὑπ' αὐτοῦ πνεύμων. ἡ καρδία δ' ἀρχὴ τῆς συμπάσης ζωῆς, οὔκουν ἀκίνδυνον οὐδὲν † ὅσων τοιούτων ἡ βλάβη. ἐκ δὲ τῶν ὀπίσω μορίων, ὁ μὲν κίνδυνος ἴσος, ἡ δὲ πρόγνωσις τῶν ἀδικησόντων οὐκ ἴση, μὴ παρόντων ὀφθαλμῶν. ἐχρῆν γοῦν τι κἀνταῦθα τῇ δικαίᾳ φύσει σοφὸν ἐξευρεθῆναι μηχάνημα, καὶ μὴ παντάπασιν ἠμελῆσθαι τὰ χωρία, διὸ πρῶτον μὲν, οἷον χάρακά τινα προβλῆ τοῖς κατὰ ῥάχιν σπονδύλοις ἐνεπήξατο τὰς πολλὰς ἐκείνας ἀποφύσεις, ἃς ἔμπροσθεν εἶπον, αὐτὰς καὶ καθ' αὐτὰς ἐργασαμένη, καὶ λοξὰς εἰς τὰ πλάγια παραγαγοῦσα, καὶ κατὰ τὸ μῆκος ἅπαν ὀρθίας ἀνατείνασα, τὰ τῆς ῥάχεως ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέχρι τῶν πλευρῶν. αὐτὰς μὲν γὰρ πρῶτον, καὶ μάλιστα τὰς ὠμοπλάτας, ἤδη δὲ καὶ πλήθει σαρκῶν δαψιλεῖ σκεπάσασα. δι' αὐτὸ γάρ τοι τοῦτο, καὶ ῥάχιν ἰδίαν ἑκατέρᾳ τῶν ὠμοπλατῶν ἀπέφυσεν, ἕτερον τοῦτον χάρακα τῶν τῇδε τοῦ θώρακος μορίων προβαλλομένη. ταύτῃ δ' αὐτῇ πάλιν τῇ ῥάχει συγχρῆται καλῶς, καὶ πρὸς ἕτερον. βραχὺ γὰρ ἐπαυξήσασα τὸ ἄνω πέρας αὐτῆς, καὶ ὑπὲρ τὸ ὄρθιον ἀνατείνασα, κἀνταῦθα τῇ κλειδὶ συνάψασα, τὸ καλούμενον ἀκρώμιον ἐγέννησεν, ἅμα μὲν σκέπην τε καὶ φρουρὰν ἐσόμενον τῆς κατ' ὦμον διαρθρώσεως, ἅμα δὲ καὶ κωλύσον ἐκπίπτειν ἄνω τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. οὕτως δὲ καὶ τὴν ὠμοπλάτην αὖ τὴν ἀφεστηκυῖαν τοῦ θώρακος φυλάξον. εἴτε γὰρ μηδὲν ἐνταῦθα προτέτακτο τῆς διαρθρώσεως, ἑτοίμως μὲν ἂν ὑπὸ παντὸς τοῦ προσπίπτοντος ἔξωθεν ἐβλάπτετο, ῥᾳδίως δ' ἂν ὑπερέβαινεν, ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ὑπὲρ τὸν αὐχένα τῆς ὠμοπλάτης, ὡς ἂν μήτε κοτύλην ἐν ἑαυτῷ βαθεῖαν ἔχοντα, μήτε ἄμβωνας μεγάλους, εἴ γε μὴ συνῆπτο κατὰ τοῦτο ἡ κλείς, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν ἀστήρικτον οὖσαν ὅλην τὴν ὠμοπλάτην, ἐπιπίπτειν τε τῷ θώρακι καὶ στενοχωρεῖν ἐνταῦθα τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, καὶ πολλὰς τῶν τοῦ βραχίονος κινήσεων ἐμποδίζειν. ἐν γὰρ τῷ πλεῖστον ἀφεστάναι τοῦ θώρακος, τὸ πολυειδῶς αὐτὸ κινεῖσθαι μάλιστα ὑπάρχει. εἰ δέ γ' ἔψαυεν αὐτοῦ τῶν πλευρῶν, ἢ ὅλως ἐγγὺς ἐτέτακτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν τετραπόδων ἔχει τὰς παρὰ τὸ στέρνον τε, καὶ τὸν ἀντικείμενον ὦμον ἐπωμίδα τε καὶ τράχηλον, οὐκ ἂν οἷόν τ' ἦν ἡμῖν ποιεῖσθαι περιφορὰς τῶν χειρῶν, ὥσπερ οὐδὲ νῦν, ἐπειδὰν ἐξαρθρήσας ὁ βραχίων προσπέσῃ ταῖς πλευραῖς. πρὸς οὐδὲν γὰρ τῶν ἀντικειμένων μορίων, ἐν τοῖς τοιούτοις παθήμασιν ἀνατείναι δυνάμεθα τὰς χεῖρας, ὡς ἂν προσπιπτούσης μὲν τῷ βραχίονι τῆς τῶν πλευρῶν, ἐν τοῖς τοιούτοις παθήμασιν κυρτότητος, ἀπωθουμένης δ' αὐτὸν, εἴς τε τἀκτὸς καὶ τὰ πλάγια. ταῦτ' οὖν ἐγίνετ' ἂν ἡμῖν τὰ παθήματα, κἂν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν. πλεῖστον μὲν γὰρ ἀπήχθη τοῦ στέρνου τὸ ἀκρώμιον, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, καθάπερ στήριγμα τὴν κλεῖν ἡ φύσις κατέθετο. πάλιν οὖν μοι κἀνταῦθα σκόπει τὴν διαπλάττουσαν τὰ ζῷα τέχνην, ὡς ἔστιν ἐν ἅπασι δικαία, καί τοι γ' ἐπ' ἀνθρώπου μόνου ἠπειγόμην περαίνειν τὸν λόγον. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐγχωρεῖ πολλάκις, οὐδ' ἂν πάνυ φυλάττηταί τις ἀπέχεσθαι τῆς τῶν ἀλόγων ζῴων κατασκευῆς. οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ μάτην ἡ φύσις οὔτ' ἀνθρώπῳ πορρωτάτω τοῦ θώρακος ἀπήγαγε τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, οὔτε τοῖς τετράποσι ζῴοις ἐγγυτάτω κατέθετο, ἀλλ' ὅτι τῷ μὲν χερσὶ μέλλοντι χρῆσθαι πολυειδῶς, ἔδει τῆς κινήσεως, καὶ διὰ τοῦτ' εὐρυχώρου τῆς θέσεως. ἐν ἐκείνοις δ' οὔτε γὰρ χεῖρές εἰσι, τά τ' ἔμπροσθεν κῶλα παραπλησίως τοῖς ὄπισθεν εἰς βάδισιν μόνην ὑπηρετεῖ, διὰ τοῦτ' ὑπερηρεῖσθαι τῷ θώρακι βέλτιον ἦν τὰ σκέλη. ταῦτ' ἄρα καὶ τὰ στέρνα τοῖς μὲν πλατέα, τοῖς δ' ὀξέα καὶ στενὰ γεγένηται. καί τοι γ' ἅπερ ἔμπαλιν ἔχοντι κατεσκεύασθαι, τοῖς μὲν ἀνθρώποις, τὰς προειρημένας τῶν χειρῶν ἐνεργείας ἐμποδίζειν ἁπανταχῆ, καθάπερ εἰ καὶ νῦν ὑποθείης μέσῳ τῷ στέρνῳ πρόμηκες ξύλον ἀπὸ τοῦ τραχήλου, μέχρι τῶν ὑποχονδρίων διῆκον. τοῖς δ' ἄλλοις ζῴοις, εἴπερ ἦν πλατέα, διεκώλυεν ὑπερηρεῖσθαι καλῶς τῷ θώρακι τὰ πρόσθια κῶλα. φαίνεται γοῦν κἀνταῦθα καθάπερ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀκριβῶς ἡ φύσις δικαία, τῷ μὲν δίποδι καὶ ὀρθῷ ζῴῳ πλατὺν μὲν τὸν θώρακα ποιήσασα, τὸ κατ' ὦμον δ' ἄρθρον ἔξωθεν καταθεῖσα. τοῖς δ' αὖ τετράποσιν, ὀξὺν μὲν ἐργασαμένη τὸν θώρακα, συνάψασα δ' αὐτῷ τὰς ὠμοπλάτας, ὑπερείσασα δὲ τὰ σκέλη. τῆς δ' αὐτῆς ἔχεται προνοίας καὶ ἡ τῆς κλειδὸς γένεσις. ἐπεὶ γὰρ ἀνατρέπεσθαι πρὸς τοὐκτὸς ἔδει τὰς ὠμοπλάτας, ἑκατέραν αὐτῶν ἡ φύσις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε κατὰ τὸ στέρνον ὀστοῦ, καὶ τοῦ πέρατος τῆς ἐν ἐκείνης ῥάχεως κατέθετο. μακροῦ δ' ὄντος τοῦ στέρνου (διήκει γὰρ ἀπὸ τῶν σφαγῶν ἄχρι τῶν ὑποχονδρίων) οὐκ ἂν εὕροις ἐπιτηδειοτέραν χώραν, τῆς πρὸς τὰς κλεῖς διαρθρώσεως, ἑτέραν τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτῷ. καὶ γὰρ πλατύτατον ἐνταῦθ' ἐστὶ, καὶ ἰσχυρότατον, καὶ οὐκέτ' οὐδεμία τῶν πλευρῶν αὐτῷ διαρθροῦται. κατὰ δὲ ταῦτα, καὶ ἡ πρὸς τὰς ὠμοπλάτας αὐτῶν σύζευξις ἐν ἐπικαιροτάτῳ γεγένηται, πρός τε τὸ καλῶς ἀνατρέπειν ἐκτὸς, καὶ πρὸς τὸ φρουρεῖν, τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, καὶ πρὸς τὸ κωλύειν ἐκπίπτειν ἄνω. δεόντως οὖν ἄνθρωπος οὐδ' εἰ βουληθείη βαδίζειν ἐπὶ τῶν τεττάρων κώλων δύναιτ' ἂν, ἀπηγμένου αὐτῷ πόῤῥω τοῦ θώρακος τῶν κατὰ τὰς ὠμοπλάτας ἄρθρον. εὐλόγως δὲ καὶ πίθηκος, ὥσπερ τἄλλα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἐδείκνυτο, μίμημα γελοῖον ἀνθρώπου γεγενημένος, οὕτω κἀν τοῖς κώλοις διάκειται. τὰ μὲν γὰρ σκέλη πόσον ἀποδεῖ τῶν ἀνθρώπων σκελῶν, ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἐδείχθη λόγοις, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ τῆς ἄκρας χειρὸς κατασκευή. τὰ δὲ κατ' ὠμοπλάτας καὶ κλεῖς ἀνθρώπῳ, καὶ μάλιστα προσέοικεν, καί τοι γ' οὐ δεόμενος ἐοικέναι ταύτῃ τοῖς ἀνθρώποις, εἰς ὠκύτητα βαδίσεως ἀπαμφοτερίζει. τοιγαροῦν ἑκατέροις τοῖς γένεσιν, καὶ οὔτε δίπουν ἐστὶν ἀκριβῶς, οὔτε τετράπουν, ἀλλὰ καὶ ὡς δίπουν χωλόν. οὐ γὰρ ἀκριβῶς ὀρθὸν στῆναι δύναται, καὶ ὡς τετράπουν, ἀνάπηρόν τε ἅμα καὶ βραδὺ, διὰ τὸ πλεῖστον ἀπῆχθαι τοῦ θώρακος, αὐτὸ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, καθάπερ εἰ καὶ τῶν ἄλλων τινὸς ζῴων ἀποσπασθὲν τοῦ θώρακος ἐκτὸς ἀποχωρήσειεν. ὥσπερ δὲ πιθήκῳ, διότι γελοῖον ἐστὶ τὴν ψυχὴν, διὰ τοῦτο καὶ σῶμα πᾶν διάκειται γελοῖον, οὕτως ἀνθρώπῳ, διότι λογικόν ἐστι τὴν ψυχὴν

† τῶν

τὸ ζῶον, καὶ τὸ σῶμα, καὶ θεῖον μόνον τῶν ἐπὶ γῆς, διὰ τοῦτο ἄριστα κατεσκεύασται πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν. ὅτι μὲν γὰρ ὀρθὸν ἵσταται μόνον τοῦτο τῶν ζώων, πρόσθεν ἐδείξαμεν. ὅτι δὲ καὶ χερσὶ χρῆται μόνον, καλῶς δέδεικται μὲν καὶ τοῦτ' ἔμπροσθεν. ἀλλὰ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον φαίνεται, τότε κατ' ὦμον ἄρθρον ἐπιβλέψας, ἢ καὶ τὸ τοῦ σύμπαντος θώρακος σχῆμα, καὶ τὴν τῆς κλειδὸς γένεσιν. ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἐνδείξασθαι, πολὺ δ' αὐτῶν ἔτ' ἐναργέστερον δείξει τὰ λεχθησόμενα. τί δή ποτε γὰρ οὐκ ὀρθὴν ἀπὸ τοῦ στέρνου τὴν κλεῖν ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας ἐξέτεινεν; ἀλλὰ πρὸς αὐτῇ μὲν τῇ σφαγῇ κυρτὴν μετὰ τὰ ἐκτός, τὰ δ' ἔνδον κοίλην, ἐφεξῆς δ' ἔμπαλιν, ἔξωθεν μὲν ἀτρέμα κοίλην, ἔσωθεν δὲ κυρτοτέραν. οὐ γὰρ οὖν οὐδὲ τούτων οὐδὲν εἰκῇ καὶ μάτην ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο. ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τῇ σφαγῇ διὰ τὴν αὐτὴν τῷ στέρνῳ χρείαν ὁμοίως ἐκείνῳ κοίλη πρὸς τὴν τοῦ ἐντὸς ἐγένετο χώραν, ἐπιτήδειον παρέξουσαν εὐρυχωρίαν τοῖς ἄνωθεν κάτω, καὶ τοῖς κάτωθεν ἄνω, διὰ τοῦ τραχήλου φερομένοις ὀργάνοις. ὁπότε δ' ἀποχωρεῖν ἀπήρξατο τῆς σφαγῆς, ὑποστρέψασα κατὰ βραχὺ τοσοῦτον εἰς τὸ πρόσω μέρος, ἄχρι τῆς ἀκρωμίας, ὅσον ἀπεχώρησεν ὀπίσω τὸ πέρας τοῦ κυρτωθέντος μορίου καθ' αὑτήν, ὡς εἴγε ὀπίσω μόνον ὡδοιπόρησεν, εἰς τὰ πλάγια τοῦ τραχήλου φερομένη, τὴν πρὸς τὸν θώρακα διάστασιν ἀξιόλογον οὐκ ἂν εἶχε. συνδεῖ δ' αὐτὴν ἐνταῦθα τῇ ῥάχει τῆς ὠμοπλάτης μικρὸν ὀστοῦν χονδρῶδες, ὃ μηδ' αὐτὸ ζητεῖν ἐν πιθήκοις. ὥσπερ γὰρ ἐν ἄλλοις τισὶν, οὕτω κἂν τῷδε, τῆς ἀνθρωπείας κατασκευῆς ἀπολείπονται, ἀλλ' ἄνθρωπός γε καὶ ταῦτα πλεονεκτεῖ πρὸς ἀσφάλειαν, ὅτι μὴ διὰ συνδέσμων μόνον ὑμενωδῶν συνάπτεται τὰ δύο πέρατα τῶν ὀστῶν, ἀλλ' ἔστιν ἐπὶ μέσου τρίτον ἄλλο κατ' αὐτῶν ἐπικείμενον ὀστοῦν χονδρῶδες, ἑτέροις τισὶ συνδέσμοις ἰσχυροῖς ὑφ' ὧν κατακρύπτεται, συνάπτει τοῖς ὑποκειμένοις ὀστοῖς ἑαυτῷ. διότι δὲ χονδρῶδες ἐγένετο μᾶλλον ἐκκεῖσθαι, καὶ πρῶτον τῶν προσπιπτόντων ἔξωθεν ἐκδέξεσθαι τὴν βίαν, ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι, κοινῇ περὶ πάντων τῶν τοιούτων διεξιόντι. ἀλλὰ νῦν γε καιρὸς ἐπὶ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον αὖ τὸ μετιέναι τῷ λόγῳ, καὶ πρῶτον μὲν δεικνύναι, ὡς ἡ φύσις εὐλόγως αὐτήν τε τοῦ βραχίονος τὴν κεφαλὴν ἀκριβῶς ἀπειργάσατό τε περιφερῆ, τήν τε περικειμένην κοιλότητα τῷ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένι, σμικράν τε ἅμα καὶ ὑπτίαν. ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς κινοῦντας μῦς αὐτό, τίνες τέ εἰσι καὶ πόσοι, καὶ πηλίκοι, καὶ τίνα χρείαν ἕκαστος αὐτοῖς παρέχεται, καὶ ὡς οὔτε πλείους, οὔτ' ἐλάττους τὸν ἀριθμόν, ἀλλ' οὐδὲ μείζους, ἢ μείους, ἢ ἑτέραν τινὰ θέσιν ἔχοντας ἄμεινον ἦν αὐτοὺς γεγονέναι. τοῦ μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος γενέσθαι περιφερῆ, καὶ τὴν κοιλότητα τῆς ὠμοπλάτης, ἐπιπολῆς τε ἅμα καὶ ὑπτίαν, ἡ χρεία πρόδηλος, εἴ τις τῶν ἐν τοῖς πρώτοις γράμμασιν εἰρημένων μνημονεύει. πολλαῖς τε γὰρ ἅμα καὶ ποικίλαις κινήσεσιν ἡ σύμπασα χεὶρ παρασκευαζομένη, τὴν μὲν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐδεῖτο περιφερῆ κεκτῆσθαι, τούτου γὰρ οὐδὲν εὕροιμεν ἐπιτηδειότερον σχῆμα πρὸς ἑτοιμότητα κινήσεως. αὐτὴν δ' αὐτὴν ὑποτεταγμένην αὐτῇ κοιλότητα, μήτε βαθεῖαν ἱκανῶς, μήτ' εἰς ὀφρῦς μεγάλας τελευτῶσαν. εἰ γὰρ κατεκλείσθη μὲν βραχείᾳ κοιλότητι τὸ τοῦ βραχίονος ἄρθρον, εὐσφίγχθη δ' ἐν κύκλῳ μεγάλαις ἄμβωσιν, οὐκ ἂν πάντῃ περιφέρεσθαι ῥᾳδίως ἠδύνατο τοῦτο, οὐδ' ἦν αὐτῷ μᾶλλον ἡ τῆς ἀσφαλείας χρεία. τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ σύμπασα χεὶρ ἐγεγόνει. κινδυνεύει τοίνυν ὀλίγου δεῖν ἐξάρθρος ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος εἶναι διὰ παντός, ὡς ἂν ἐπὶ μακρᾶς οὕτως ὀχουμένη κοιλότητος, ὥσπερ ἐκπίπτον τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος, ἀστήρικτον αἰωρεῖσθαι. πῶς οὖν οὐκ ἐκπίπτει διὰ παντὸς ἐπὶ ταῖς σφοδραῖς κινήσεσιν. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ προειρημένῃ κατασκευῇ τοῦτ' ἐχρῆν αὐτῇ πάντως ἔσεσθαι, θαυμάσεις πάλιν ἐνταῦθα τῆς φύσεως μὲν τέχνην, εἰ τὰς τῆς ἀσφαλείας θεάσαιο μηχανάς, τρεῖς μὲν συνδέσμους ἰσχυροὺς τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, τῷ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένι ξυνάπτοντας ἐργασαμένης, ἐπί τε τῷ κοινῷ ξυμπάντων τῶν ἄρθρων τῷ περιφορεῖ. δύο δ' ἀποφύσεις καμπύλας τῆς ὠμοπλάτης φρουρούσας αὐτό, καὶ τούτων ἑκατέρωθεν μῦς μεγίστους σφίγγοντας. ὁ μὲν δὴ πλατὺς σύνδεσμος, ὁ ὑμενώδης ὁ πᾶσι τοῖς ἄρθροις ὑπάρχων, ἐκφύεται μὲν ἐκ τῶν χειλῶν τῆς ἐν ὠμοπλάτῃ κοιλότητος, ἅπασαν δ' ἀκριβῶς ἐν κύκλῳ περιερχόμενος τὴν διάρθρωσιν, εἰς τὴν ἀρχὴν καταφύεται τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος. τῶν δ' ἄλλων τῶν τριῶν, οἱ δύο μὲν ἀκριβῶς εἰσι στρογγύλοι, καθάπερ νεῦρα, πλατὺς δ' ἀτρέμας ὁ τρίτος. ἐκφύεται δ' ὁ μὲν πρῶτος, ἐκ τοῦ πέρατος τῆς ἀγκυροειδοῦς ἀποφύσεως. ὁ δὲ δεύτερος ὁ τούτου μείζων, ἐκ τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος, κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, ἔνθα τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ κοιλότητος ὀφρῦς ἐστιν ὑψηλοτάτη. τούτῳ μὲν οὖν ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἐπίβασιν ἀσφαλῆ παρέχει, τηλικαύτην ἐν τοῖς ἄνω τε καὶ πρόσω μέρεσιν ἑαυτῆς ἔχουσαν κοιλότητα κατ' αὐτήν, τομῇ πλατείᾳ παραπλησίαν, ἡλίκος περ καὶ αὐτὸς ὁ σύνδεσμός ἐστιν. ὁ δὲ ἕτερος ὁ πρότερος εἰρημένος, ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος παρατέταται. λοιπὸς δ' ὁ τρίτος ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς τῷ δευτέρῳ χώρας ἐκφύεται. λοξὸς δ' ὑποφυόμενος αὐτῷ καταφύεται, καὶ αὐτὸς εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ὁμοίως τῷ πλατεῖ τὸ πᾶν ἐν κύκλῳ περιλαμβάνοντι τὸ ἄρθρον. ἔστι γάρ πως ἐκείνου μέρος, οἱ δέ γε προειρημένοι δύο καθήκουσιν εἰς τὸν ἐπικείμενον τῷ βραχίονι μῦν, ὃν ἐν τοῖς περὶ τῆς χειρὸς λόγοις, εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κερκίδος ἔλεγον ἐμφύεσθαι. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα τὸ τῆς φύσεως εὐμήχανόν ἐστιν ἰδεῖν, ὅπερ ἤδη δέδεικται μυριάκις, τὸ ὡς ἐν ὄργανον ἐνίοτε, τῷ τῆς θέσεως ἐπικαίρῳ πολλαῖς ἐξαρκοῦν ἀπεργάζεται χρείας. δεομένων γὰρ ἁπάντων μυῶν, ὡς καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἀποδέδεικται λόγοις, μετέχειν τῆς τῶν συνδέσμων οὐσίας, ἅμα μὲν τῷ μυῒ χρησίμους αὐτούς, ἅμα δὲ καὶ τῷ κατ' ὦμον ἄρθρῳ κατεσκεύασε. τοῦτο μὲν γὰρ σφίγγοντές τε καὶ συνέχοντες ἐκπίπτειν κωλύουσιν. εἰς δὲ τὸν μῦν διασπειρόμενοι, καὶ τούτῳ παρέχουσιν αὐτάρκη τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν, ὑπὸ μὲν τῶν συνδέσμων οὕτω φρουρεῖται τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, ὑπὸ δὲ τῶν ἀποφύσεων τῆς ὠμοπλάτης ἄνωθεν, τῆς κατὰ τὸ ἀκρώμιον, ἣν ἐκεῖνοι κορακοειδῆ προσαγορεύουσιν, ἔσωθεν δὲ τῆς ἀγκυροειδοῦς τε καὶ σιγμοειδοῦς ὀνομαζομένης. ἐν κύκλῳ δὲ πανταχόθεν ὑπὸ μεγίστων μυῶν, καὶ τενόντων σφίγγεται τῶν κινούντων ὅλην τὴν διάρθρωσιν, ὑπὲρ ὧν λέγειν ἤδη καιρός. ἐμφύονται μὲν αὐτῶν αἱ τελευταὶ τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ, τινὲς μὲν ἀνατείνουσαι τὸ κῶλον, ἔνιαι δὲ κατασπῶσαι. προσάγουσαι δ' ἄλλαι πρὸς στῆθος, καί τινες ἀπάγουσαι πρὸς τοὐκτός, ἔνιαι δ' ἐξ αὐτῶν κυκλοτερῶς περιστρέφουσαι. πρὸς μὲν οὖν στῆθος προσάγουσιν, ὅ τ' ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τιτθὸν χωρίου πεφυκὼς μῦς, μέτριος τὸ μέγεθος οὗτος, καὶ κατασπῶν τὸν βραχίονα

πρὸς

πρὸς τὸ κάτω μέρος ἀτρέμα, ὡς εἶναι ταπεινοτέρας προσαγωγῆς αἴτιος. ἕτερος δ' ἔμπαλιν τῷδε τῶν ὑψηλῶν τοῦ στέρνου μερῶν ἐκπεφυκὼς, ὑψηλῆς προσαγωγῆς ἐστιν αἴτιος. ἄλλος δ' ἐπ' αὐτοῖς τρίτος διφυὴς, ἢ δύο συμφυεῖς (ἑκατέρως γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἔνεστιν ἀληθεύειν λέγοντας) ἐκφύονται μὲν ἐξ ὅλου τοῦ κατὰ τὸ στέρνον ὀστοῦ, προσάγουσι δὲ περὶ στήθει τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν ὅλον ἰσόρροπον, ἐπειδὰν ἀμφότεροι ταθῶσιν. εἰ δέ γ' ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐνεργήσει μόνος, ὁ μὲν ἐκ τῶν κάτω μερῶν τοῦ στέρνου πεφυκὼς, ταπεινὴν ἐργάζεται προσαγωγὴν, ὁ δ' ἕτερος ὑψηλοτέραν. οὔτε δ' οὗτος ὑψηλὴν οὕτως, ὡς ὁ δεύτερος τῶν εἰρημένων, οὔτε εἰς τοὐναντίον ταπεινὴν ὁ ἕτερος ὡς ὁ πρῶτος. διαδέχεται δὲ τὸν μὲν ταπεινότατον τῶν εἰρημένων τεττάρων μυῶν, ὁ ἀπὸ παρὰ τὸν τιτθὸν χωρίων ἀναφερόμενος μικρὸς μῦς. τὸν δὲ ὑψηλότατον, ἡ ἑτέρα μοῖρα τοῦ κατὰ τὴν ἐπωμίδα μυὸς, ἡ τῆς κλειδὸς ἐκπεφυκυῖα. δύο γὰρ ἔχει κεφαλὰς ὁ μῦς οὗτος, ἐκ μὲν τῶν ἔνδον μερῶν τῆς ἐπωμίδος, αὐτὸ δὴ τοῦτο τῆς κλειδὸς ἐκπεφυκὸς, ἐκ δὲ τῶν ἔξω παραπεφυκὸς τῇ ῥάχει τῆς ὠμοπλάτης, ἐν τοῖς ταπεινοτέροις αὐτῆς μέρεσιν. ἀλλ' ἡ μὲν τούτου μόνου ταθέντος ἐνέργεια, πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἀνατείνει τὸν βραχίονα, βραχὺ τῆς μέσης τε καὶ ἀκριβῶς θείας ἀνατάσεως ἐγκλίνουσα πρὸς τὸ πλάγιον. ἡ δὲ θατέρου τοῦ πρὸς τὴν κλεῖν, εἰκότως αὖ ἐπὶ τὴν ἐντὸς χώραν, ὁμοίως ἐγκλίνει. ταθέντων δ' ἀμφοτέρων ἰσοσθενῶς, τὴν ἀκριβῶς εὐθεῖαν τε καὶ μέσην ἀνάτασιν ὁ βραχίων λαμβάνει, μηδαμόσε παρεγκλίνων, ὥσπερ καὶ ἄλλοι δύο μύες ἑκατέρωθεν τῆς ἐν ὠμοπλάτῃ ῥάχεως, ὁμοίαν τῷ προειρημένῳ τὴν ἐνέργειαν ἔχουσιν, εἰ μὲν ἅμα ταθεῖεν ἐξαίροντες ὑψηλὸν ἀκριβῶς τὸν βραχίονα, καταμόνας δ' ἑκάτερος ἅμα βραχεῖ τινι πρὸς τὸ πλάγιον ἐγκλίσει. ὄγδοος δ' ἄλλος ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις μῦς ἐκπεφυκὼς, τοῦ πλείστου μέρους τῆς ταπεινῆς ἐν ὠμοπλάτῃ πλευρᾶς, ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν ἀπάγει τὸ κῶλον, ἀντιτεταγμένος τοῖς κατὰ στῆθος, οἳ προσαγωγῆς ὑψηλῆς ἦσαν δημιουργοί. δύο δ' ἐφεξῆς τῇδε μυῶν κινήσεις εἰσὶ, περιστρέφουσαι τὸν βραχίονα, πρός τε τὴν ἐκτὸς καὶ κάτω χώραν. ἀλλ' ἐπὶ πλέον μὲν ἀπάγει, πρὸς τὴν ἐκτὸς ὁ τοῦ κάτω πέρατος ἐκπεφυκὼς τῆς ταπεινῆς ἐν ὠμοπλάτῃ πλευρᾶς. ὁ δ' ἕτερος τὸ σιμὸν αὐτῆς ἅπαν κατειληφὼς, ἧττον μὲν ἐκτὸς, ἐπὶ πλέον δὲ κάτω, περιστρέφει τὸν βραχίονα. λοιπὸς δ' ἄλλος εἷς μῦς ἐστι κατασπῶν τὸν βραχίονα, μετὰ τῆς εἰς τοὐπίσω φορᾶς, ὃν ὁ προειρημένος ἐκδέχεται μῦς ὁ μικρὸς, ἀπαρεγκλίτους ἐργαζόμενος τὰς κάτω φορὰς τοῦ βραχίονος. ἠρκέσθη γὰρ ἡ φύσις τούτῳ καί τοι σμικροτάτῳ πάντων ὑπάρχοντι διὰ τὴν φυσικὴν τῆς χειρὸς εἰς τὰ κάτω ῥοπήν. ἰσχυρᾶς μὲν γὰρ δυνάμεως ἐστὶν ἀνατείνειν βάρος τηλικοῦτον, κάτω δὲ φέρεσθαι δύναται πᾶν σῶμα, καὶ χωρὶς ψυχικῆς ἐνεργείας. ταῦτά τοι θαυμάζειν ἄξιον τὴν φύσιν, ἕνεκα μὲν τῆς ἀνατάσεως τοῦ κώλου, τόν γε τῆς ἐπωμίδος μῦν εὔρωστόν τε καὶ διφυῆ κατασκευασαμένην, καὶ δύο ἄλλους ἑκατέρωθεν τῆς ἐν ὠμοπλάτῃ ῥάχεως, ἑνὶ δὲ σμικρῷ μυῒ τὴν ἀντιτεταγμένην αὐτοῖς κίνησιν ἀνατίθησι. συνεπιλαμβάνουσαι μὲν οὖν τι τοὐπίπαν τῷδε καὶ οἱ ταπεινοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ στήθους, ὡς ἂν καὶ συμφυῆ τὴν ἀπονεύρωσιν ἔχοντες αὐτῷ, συνεπιλαμβάνει δέ ποτε, καὶ ὁ ἀπὸ τῶν κάτω τοῦ μεταφρένου. ταθέντων γὰρ ἅμα τῶν τεττάρων, εἴς τινας τῶν σπονδύλων ἐνεργείας, ἡ χεὶρ κατασπᾶται βιαίως, ἔνθα δ' οὐδεμιᾶς ἐνεργείας σφοδρᾶς ἐστι χρεία, καὶ ὁ μικρὸς μῦς ἐξαρκεῖ μόνος, ὥσπερ δ' ἐν τούτοις τὰ μεγέθη τῶν μυῶν ἡ φύσις ἐμέτρησε δικαίως, οὕτω κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τὸν γοῦν ἀπὸ τοῦ στέρνου τὸν διφυῆ μέγιστον εἰργάσατο, καταφύεσθαι μέλλοντα περὶ τοῦ βραχίονος ὀστῷ, κατὰ μῆκος ὑπὲρ τοῦ παντὶ τῷ θώρακι προσάγειν τὸ κῶλον. εἰ δ' ὅπερ ἄμεινον, οὐχ ἕνα διφυῆ ὀνομάζεις τὸν μῦν τοῦτον, ἀλλὰ δύο συμφυεῖς, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἐπαινέσεις αὐτῆς τὴν δικαιοσύνην, τὸν ὑψηλότερον πολὺ μείζονα τοῦ ταπεινοτέρου κατασκευάσης, ἐπειδὴ σφοδροτέραν ἐνέργειαν ἐπετήδευε. λέλεκται γὰρ ἤδη καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν, ὡς οἱ μὲν ἀνατείνοντες τὰ κῶλα μύες, ἰσχυροτέρας ἐνεργείας δέονται, τὴν τῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ κάτω ῥοπὴν ἀντιπράττουσαν ἔχοντες. οἱ κατασπῶντες δ' οὐ μόνον ἀδικούμενοί τι πρὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ βοηθούμενοι τὰ μέγιστα συμπραττούσης ἐφ' ὃ σπεύδουσι, καὶ μετὰ βραχείας ἰσχύος ἱκανοὶ γίνονται τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ἐπιτελεῖν. διὰ τοῦτ' οὖν αὐτὸ καὶ οἱ περιστρέφοντες τὰ κῶλα μύες ἐν ἁπάσαις ταῖς διαρθρώσεσιν, αὐτοί τ' εἰσὶ ῥωμαλέοι, καὶ τοὺς τένοντας ἔχουσι νευρωδεστάτους, ὅτι βιαιοτάτη τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ τοιαύτη πολλαπλασία, κατὰ τὴν δύναμιν ὑπάρχουσα τῆς ἁπλῆς. ὡς γὰρ εἰ πολλὰς κινήσεις ἀλλήλας διαδεχομένας νοήσειας, ἕτοιμον ἦν συλλογίσασθαι πόσῳ πλεονεκτοῦσι τῆς μιᾶς, οὕτω μοι νόει τὴν ἑλίττουσαν τὸ κῶλον, ἀνάλογον ἔχειν πολλαῖς ἐφεξῆς τεταγμέναις. ἴσως δ' αὖ σοι δόξειε τῆς δικαιοσύνης ἡ φύσις ἐπιλελῆσθαι, θεασαμένῳ τὸν ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν τοῦ μεταφρένου μῦν ἀναφερόμενον. οὐ γὰρ ἐχρῆν μέγαν αὐτὸν γεγονέναι, κατασπᾶν μέλλοντα τὸν βραχίονα, καὶ δεόντως ἐγκαλέσεις, εἰ τοῦτο μόνον εἰργάσατο. νυνὶ δ' ἐπειδὴ πρὸς τούτῳ διττὰς ἄλλας κινήσεις ἐκπορίζει τῷ ζώῳ, περιστρέφων μὲν ὀπίσω τὸν βραχίονα, κατασπῶν δ' ὅλην μὲν ὠμοπλάτην, οὐκ ἂν ἔτι προσηκόντως ἐγκαλοίης. ἀλλὰ μεταβὰς ἤδη πρὸς τὸν περὶ τῆς ὠμοπλάτης λόγον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν κοινωνίαν τῶν πραγμάτων ἐμνημονεύσαμεν, ἑνὸς τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν, ἐπίσκεψαι περὶ ταύτης. ἀρξάμενος ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου μυὸς, ὃν μόνον ἡ φύσις ἀντέταξε παμπόλλοις τοῖς ἀνατείνουσιν αὐτήν, ἐκφύσασα μὲν ἐκ τοῦ κάτω τοῦ θώρακος σπονδύλου, περιφύσασα δ' αὐτίκα τοῖς ἐνταῦθα μέρεσι τῆς ὠμοπλάτης. ἐκ ταύτης γάρ τοι τῆς κοινωνίας, κατασπᾶν αὐτὴν πέφυκεν, ὥς τό γ' ἀναφερόμενον αὐτοῦ μέρος ἐπὶ τὸν βραχίονα, τὸ συνεχὲς, τῷ δὲ τῆς ἐκείνου κινήσεως ἕνεκα γέγονεν, ἣν ἀρτίως ἐξηγούμενος πέπαυμαι, ἀλλὰ τό γε κάτω τῆς ὠμοπλάτης πεφυκὸς αὐτοῦ μέρος ἐκείνην κατασπᾶν. βέλτιον γὰρ ἦν οὐ μόνον τὴν κατ' ὦμον διάρθρωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠμοπλάτην ὅλην ἐνίοτε κινεῖν, οὐκ ἀνασπῶντας μόνον, ἢ κατασπῶντας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ῥάχιν ἀπάγοντας ὀπίσω καὶ πρόσω, πρός τε τὸν τράχηλον ὅλον καὶ τὸ στῆθος. ἀνασπᾶ μὲν οὖν αὐτὴν, ὁ κατὰ τῆς ῥάχεως ἐκπεφυκὼς πλατὺς, καὶ μέγας μῦς εἰς τὸ κατινίον ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς ἀνατεταμένος, ἀνασπᾶ δὲ καὶ ὁ λεπτὸς μῦς, ὁ τῶν μὲν αὐτῶν ὀστῶν, τῆς κεφαλῆς ἐκπεφυκὼς ὄργανον. ἐμφυόμενος δ' αὐτῇ κατὰ τὴν ῥάχιν τῆς βάσεως, ὀπίσω δ' ἀπάγουσιν, ἐπὶ τὴν ὅλην τοῦ ζώου ῥάχιν ἕτεροι δύο μύες, ἐκκλίνων εἰς ὕψος ἐπὶ τοὺς τοῦ τραχήλου σπονδύλους ὁ ὑψηλότερος αὐτῶν, ἀπάγων δ' ὁ λοιπὸς ἐπὶ τοὺς τοῦ μεταφρένου. ταθέντων δ' ἀμφοῖν ἅμα κατ' εὐθὺ τῆς οἰκείας

θέσεως, ἡ πρὸς τὸν νῶτον αὐτῇ γίνεται φορά. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ ἐκ τῆς πλαγίας ἀποφύσεως, τοῦ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκφυσιν ἔχων μῦς, ἐμφυόμενος αὐτῆς τοῖς πρὸς ἀκρωμίῳ πέρασι, μάλιστα μὲν τοῦτ᾽ ἐπισπᾶται. σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὅλην τὴν ὠμοπλάτην, εἰς τὰ πλάγια τοῦ τραχήλου μέρη, καθάπερ γε καὶ πρὸς τὴν πρόσω χώραν, ὁ ἐκ τοῦ λαμβδοειδοῦς ἀρχόμενος ὁ λεπτὸς μῦς. καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἐμφύεται τῷ τῆς ὠμοπλάτης ὀστῷ πλησίον τῆς ἀκρωμίας, καὶ μέν γε καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῶν ἐπ᾽ αὐτὴν ἀναφερομένων ὁ ὑψηλότερος, οὐ μόνον μοι δοκεῖ τοῦ βραχίονος ἐπισπᾶσθαι τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠμοπλάτην, ὡς ἂν ἐμφυόμενος τῷ περιέχοντι τὴν διάρθρωσιν ὅλην συνδέσμῳ. συνεπισπῶνται γὰρ οἱ τοιοῦτοι τένοντες, οὐκ ἐκεῖνα μόνον τῶν ὀστῶν οἷς ἐμπεφύκασιν, ἀλλ᾽ ἐνίοτε καὶ τὰ κοινωνοῦντα καθ᾽ ὁντινοῦν τρόπον αὐτοῖς. φαίνεται δ᾽ ὁ μῦς οὗτος ἀπονευρώσει πλατείᾳ τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος ἐμφυόμενος, καὶ τοῦ τῆς διαρθρώσεως ὅλης συνδέσμου τῇ πρόσω χώρᾳ. τούτοις ἅπασι τοῖς μυσὶν εἷς μόνος ἀντιτέτακται κάτωθεν, ὁ πρῶτος ἁπάντων εἰρημένος, ὃν ἐχρῆν δήπου δι᾽ αὐτό γε τοῦτο, μὴ παντάπασιν εἶναι σμικρόν, ἔτι τε διὰ τὰς ὑπολοίπους δύο χρείας. καὶ γὰρ καὶ κατασπᾷ τὸν βραχίονα, καὶ περιστρέφειν πρὸς τοὐκτός. ὥρα δή μοι καταπαύειν ἤδη καὶ τόνδε τὸν λόγον. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὰ γεννητικὰ μόρια μεταβὰς, ἐξηγήσομαι καὶ τὴν ἐν τούτοις τέχνην τῆς φύσεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ιδ΄.

Τριῶν ὄντων σκοπῶν τῇ φύσει, τῶν πρώτων ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν τοῦ ζώου μορίων. ἢ γὰρ ἕνεκα τοῦ ζῆν ἐδημιούργησεν αὐτὰ, καθάπερ ἐγκέφαλον, καὶ καρδίαν καὶ ἧπαρ, ἢ τοῦ βέλτιον ζῆν, ὡς ὀφθαλμοὺς, καὶ ὦτα, καὶ ῥῖνας, ἢ τῆς τοῦ γένους διαδοχῆς, ὡς αἰδοῖα καὶ ὄρχεις, καὶ μήτρας. ὅτι μὲν δὴ οὐδὲν τῶν εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν εἰς τὸ κάλλιον ζῆν γεγονότων ἑτέρως ἠδύνατο βέλτιον, ἢ ὡς νῦν ἔχει κατεσκευάσθαι, διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως ἀποδέδεικται. λοιπὰ δ᾽ αὖ ἔτι τὰ τῆς τοῦ γένους ἕνεκα διαδοχῆς ἡμῖν ὑπάρχοντα μόρια διελθεῖν τῷ λόγῳ. μάλιστα μὲν οὖν ἀθάνατον ἡ φύσις, εἴπερ οἷόν τ᾽ ἦν, ἐσπούδασε τὸ ἑαυτῆς ἀπεργάζεσθαι δημιούργημα, μὴ συγχωρούσης δὲ τῆς ὕλης. οὐδὲ ἀρτηριῶν γὰρ καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων, καὶ σαρκῶν, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν τὸ συγκείμενον ἄφθαρτον γενέσθαι, τὴν ἐνδεχομένην αὐτῷ βοήθειαν εἰς ἀθανασίαν ἐμηχανήσατο, δίκην ἀγαθοῦ πόλεως οἰκιστοῦ, μὴ τῆς ἐν τῷ παραχρῆμα συνοικήσεως μόνης φροντίσαντος, ἀλλ᾽ ὅπως ἐπὶ τὸ πᾶν, ἢ τὸ πλεῖστόν γε ἡ πόλις αὐτοῦ διαφυλάττοιτο, προνοησαμένου. πόλις μὲν οὖν εὐτυχὴς εἰς τοσοῦτον, ὡς διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου μηκέτι μνημονεύεσθαι τὸν οἰκιστὴν αὐτῆς, οὐδεμία πω φαίνεται γεγενημένη. τὰ δὲ τῆς φύσεως ἔργα πολλαῖς μυριάσιν ἐτῶν, ἤδη τε διήρκεσε, καὶ εἰσαῦθις παραμενεῖ, θαυμαστήν τινα τέχνην ἐξευρούσης αὐτῆς, ὡς ἀεὶ τῷ διαφθειρομένῳ ζώῳ νέον ἕτερον ἀντικαθίστασθαι. τίς οὖν ἤδη ἡ τέχνη, κατά τε ἄλλα σύμπαντα, καὶ περὶ τὸν ἄνθρωπον, ὡς μηδὲν ζώου γένος ἀπόλοιτο, μένοι δ᾽ εἰς ἀεὶ σῶόν τε καὶ ἀθάνατον, ὁ λόγος ὅδε διδάσκειν ἐπαγγέλλεται, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ἅπασι τοῖς ζώοις ὄργανά τε κυήσεως ἡ φύσις ἔδωκε, καί τινα συνῆψεν αὐτοῖς μὲν τοῖς ὀργάνοις ἐξαίρετον δύναμιν εἰς γένεσιν ἡδονῆς. τῇ χρησομένῃ δ᾽ αὐτῆς ψυχῇ, θαυμαστήν τινα καὶ ἄρρητον ἐπιθυμίαν τῆς χρήσεως, ὑφ᾽ ἧς ἐπεγειρόμενα καὶ κεντριζόμενα, κἂν ἄφρονα, κἂν νέα, κἂν ἄλογα παντάπασιν ᾖ, προνοεῖται τῆς τοῦ γένους διαμονῆς, ὥσπερ εἰ καὶ τελέως ἦν σοφά. γινώσκουσα γὰρ ὡς οἶμαι τὴν οὐσίαν, ἐξ ἧς ἐδημιούργησεν αὐτὰ, μὴ προσιεμένην ἀκριβῆ σοφίαν, ἀντὶ ταύτης ἔδωκεν αὐτοῖς ὃ μόνον ἠδύνατο λαβεῖν δέλεαρ, εἰς σωτηρίαν τε καὶ φυλακὴν τοῦ γένους, ἡδονὴν σφοδροτάτην τῇ χρήσει τῶν μορίων συνάψασα. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτ᾽ αὐτῆς τὸ σόφισμα θαυμάζειν ἄξιον, ἐφεξῆς δὲ τῶν ὀργάνων τὴν κατασκευὴν, περὶ τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν ἑκάστῳ ζώῳ δοθεῖσαν. καίτοι περὶ μὲν τῶν ἄλλων εἴη ποτὲ καὶ παρ᾽ ἡμῶν ἀκοῦσαι, τὰ λείποντα τοῖς ὑπ᾽ Ἀριστοτέλους εἰρημένοις προστιθέντων. ἀνθρώπῳ δὲ (τούτου γὰρ ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐνεστήσατο τὴν κατασκευὴν ἐξηγεῖσθαι) πρώτη μὲν ἡ τῶν αἰδοίων φύσις πρόδηλος καὶ πᾶσι γνώριμος, εἰς ὅσον τῆς χρείας ἐστόχασται, καὶ θέσιν ἐπιτήδειον λαβοῦσα, καὶ μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ τὴν ὅλην διάπλασιν, ἑξῆς δὲ καὶ τῶν ἐν βάθει κατακεκρυμμένων ὀργάνων, ἃ διὰ τῆς ἀνατομῆς ἐφωράθη, μανθάνων ἑκάστου τὴν χρείαν, οἶδ᾽ ὅτι θαυμάσεις τὴν δημιουργὸν αὐτῶν τέχνην. ἐν μὲν γὰρ τῷ θήλει γένει τὰς ὑστέρας ὑπέθηκε τῇ γαστρὶ, χώραν ταύτην ἀρίστην ἐξευροῦσα, πρός τε τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν καὶ πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος ὑποδοχὴν, καὶ προσέτι τήν τε τοῦ κυήματος αὔξησιν, καὶ τὴν τοῦ τελεωθέντος ἀποκύησιν. οὐδὲ γὰρ ἂν εὕροις ἐπιτηδειότερον ἕτερον χωρίον ἐν ἅπαντι τοῦ ζώου τῷ σώματι, πρὸς οὐδὲν τῶν εἰρημένων. ἀλλ᾽ εἴς τε τὴν συνουσίαν ἄριστον ὑπάρχον, πόρρω τῶν περὶ τὸ πρόσωπον ὀργάνων ἀπῳκισμένον, καὶ πρὸς τὴν τοῦ κυήματος αὔξησιν ἐγκαιρότατον, ἐπὶ πλεῖστον ἀλύπως διαστέλλεσθαι πεφυκὸς, εἴς τε τοὺς τόκους χρηστότατον, ὡς ἂν εἰς τὰ κάτω τε καὶ πρὸς τὰ σκέλη τῆς ἐξόδου τῷ κυηθέντι ῥᾷον ἐσομένης. ὁ γάρ τοι τῶν ὑστερῶν αὐχὴν, ὃν ὁδὸν εἴσω μὲν τοῦ σπέρματος, ἔξωθεν δὲ τοῦ τελεωθέντος ἐμβρύου παρεσκεύασεν ἡ φύσις, εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον τελευτᾷ. μεμυκὼς μὲν ἐπειδὰν κύῃ τὸ ζῶον, οὕτως ἀκριβῶς, ὡς μηδὲ τοὐλάχιστον, ἢ ἔσωθεν ἔξω χαλᾶν, ἢ ἔξωθεν ἔσω παραδέχεσθαι. διοιγόμενος δὲ καὶ τεινόμενος ἐν ταῖς συνουσίαις εἰς τοσοῦτον, ὡς δι᾽ εὐρείας ὁδοῦ φερόμενον τὸ σπέρμα ῥᾳδίως ἐξικνεῖσθαι τοῦ κύτους τῶν ὑστερῶν. ἐν δὴ τοῖς τόκοις ἐπὶ πλεῖστον διϊστάμενος, ὡς ὅλον ταύτῃ διέρχεσθαι τὸ ἔμβρυον, εὐλόγως τε οὖν νευρώδης ἅμα, καὶ σκληρὸς ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο. νευρώδης μὲν, ἵνα ἐπὶ πλεῖστον ἐν μέρει διαστέλλοιτό τε καὶ συστέλλοιτο, σκληρὸς δὲ, ὅπως μήτ᾽ ἐν ταῖς τοιαύταις τι πάσχοι μεταβολαῖς, ἐξευθύνοιτό τε κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος ὑποδοχήν. εἰ γὰρ δὴ διὰ μαλακότητα, καταπίπτων ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλικάς τινας ἐποιεῖτο καὶ καμπὰς, ἐκωλύετο ἂν ὑπὸ τῶνδε ταχέως ἐξικνεῖσθαι πρὸς τοὺς κόλπους τῶν ὑστερῶν τὸ σπέρμα, κἂν τούτῳ διεκρίνετ᾽ ἂν ἀπ᾽ ἀλλήλων ἥ θ᾽ ὑγρότης καὶ τὸ πνεῦμα, καίτοι δεόμενα συνιέναι. τὸ μὲν ὡς ἀρχὴ κινητικὴ, τὸ δ᾽ ὡς ἐπιτήδειος ὕλη, πρὸς ἐμβρύων ζώων γένεσιν. οὐ γὰρ δὴ τό γ᾽ αἷμα τὸ καταμήνιον, ἡ πρώτη καὶ

οἰκεία

οἰκεία πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν ὕλη, καθάπερ ἐπιδέδεικται δι᾽ ἑτέρων. ἀλλ᾽ ὅταν ὑπὸ τοῦ συμφύτου πνεύματος ἡ τοῦ σπέρματος ὑγρότης φερομένη τοῖς τῶν ὑστερῶν ἐμπέσῃ χιτῶσιν, ὡς ἂν αὐτή τε γλίσχρος ὑπάρχουσα, καὶ τραχέσιν ὁμιλοῦσα σώμασι, δίκην ἀλοιφῆς κολλᾶται. κἀντεῦθεν ἤδη μιᾷ ῥοπῇ καιροῦ, πολλὰ γίνεται θαυμαστὰ τῆς φύσεως ἔργα, πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ ζώου γενέσεως, αὐτὰς μὲν συστέλλουσαι τὰς μήτρας, ὅτι τάχιστα περὶ τὸ σπέρμα συμβαίνει. μύουσι δὲ σύμπαντά τε τὸν αὐχένα, καὶ μάλιστα τὸ ἐντὸς στόμιον αὐτοῦ, τὴν δ᾽ ὑπαλείφουσαν ὑγρότητα τὰς τραχύτητας τῶν ὑστερῶν, ὑπὸ τὴν ἐντὸς ἅπασαν ἐπιφάνειαν αὐτῶν ταθεῖσαν, ὑμένα λεπτὸν γενέσθαι. ἐν τούτῳ δ᾽ ἤδη πανταχόθεν ἀκριβῶς φρουρούμενον τὸ πνεῦμα, μήτε διαπτάμενον οἴχεσθαι, καὶ τῶν κινήσεων ἀπάρξασθαι τῶν φυσικῶν. εἰ δέ γε μὴ διὰ ταχέων ἐνεπιπλῇ τοῖς κόλποις τῶν ὑστερῶν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξύ τις ἐγχρόνιος διατριβή, κενὸν ἔφθανεν ἅτε μικρὸν μέρος ὑπάρχον καὶ κοῦφον, ἐκπίπτειν τε τῆς ὑγρότητος, ἀπόλλυσθαί τε διαπνεόμενον. ὅπως δὲ μηδέν τι τοιοῦτον γίγνοιτο τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν, ἡ φύσις ἐδημιούργησε μετρίως σκληρόν, ὡς ἐν τῇ τοῦ σπέρματος εἴσω φορᾷ, τεινόμενόν τε ἅμα καὶ διαστελλόμενον ἐξευθύνεσθαι, καὶ εὐρύνεσθαι τοσοῦτον, ὅσον ἐπιτήδειον ἔμελλεν ἔσεσθαι. πρός τε τὴν ἀκώλυτον ὁδὸν τοῦ σπέρματος, καὶ τὴν ἐπὶ τῷδε σύμπτωσιν τοῦ στόματος. εἰ δέ γ᾽ ἀμετρότερον ἦν σκληρός, εὐθύνεσθαι μὲν ἂν ῥᾳδίως, οὐκ ἂν δὲ εὐκόλως τε καὶ ταχέως συνέπιπτεν, ὥσπερ εἰ καὶ μαλακώτερος ἢ δεῖν ὑπῆρχεν, ἑτοιμότερον μὲν ἂν εἰς αὑτὸν, ὅλως ἠδύνατο συνιζάνειν. εὐθύνεσθαι δὲ καὶ διατείνεσθαι καὶ διευρύνεσθαι χαλεπὸν ἦν αὐτῷ. πῶς οὖν ἀμφοτέρας τὰς χρείας ἐναντίας οὔσας ἐξ ἐναντίων ποιοτήτων αὐτὸν ἐκεράσατο δικαίῳ μέτρῳ, σκληρότητος μὲν νείμασα τοσοῦτον, ὅσον εὐρύτητά τε ἅμα καὶ εὐθύτητα παρέξειν αὐτῷ σύμμετρον ἔμελλεν ἔσεσθαι, ἐν ταῖς τοῦ σπέρματος ὑποδοχαῖς. μαλακότητα δ᾽ αὐτῇ κεράσασα τοσαύτην, ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἑτοίμως δύνασθαι διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι. μὴ τοίνυν ἔτι θαυμάζειν, ἢ ἐν ταῖς τῶν ζώων διαιρέσεσι θεώμενος, ἢ παρ᾽ Ἡροφίλῳ γεγραμμένον, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀνατομικῶν εὑρίσκων, ὡς ὁ τῶν ὑστερῶν αὐχὴν διέστραπταί τε καὶ σκολιός ἐστι κατὰ τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον, ἐν ᾧ μήτ᾽ εἴσω φέρεται τὸ σπέρμα, μήτ᾽ ἔξω τὸ ἔμβρυον. ἕπεται γὰρ τοῦτο τῇ προειρημένῃ κατασκευῇ συμμέτρως ἐχούσῃ, μαλακότητός τε καὶ σκληρότητος. εἰ μὲν γὰρ ἀμέτρως σκληρὸς ἦν ὁ τῶν μητρῶν αὐχήν, οὐκ ἂν ἐν τῷ συστέλλεσθαι διεστρέφετο. νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ βέλτιον ἦν αὐτὸν εἰς ἱκανὸν ἥκειν μαλακότητος, ὅταν ἀφεθεὶς τῆς τάσεως, εἰς αὑτὸν συνιζάνηται, ῥυτίδας τινὰς ἐξ ἀνάγκης καὶ καμπάς, καὶ διαστροφὰς ἐπικτᾶται, καὶ ταῦτ᾽ εἰς τὸ μὴ καταψύχεσθαι, τὰ κατὰ τὰς μήτρας μεγάλως συντελεῖ, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔν τε ταῖς ἐφ᾽ ἑκάστῳ μηνὶ καθάρσεσι, καὶ τοῖς τόκοις αἱ γυναῖκες μάλιστα ψύχονται. τηνικαῦτα γὰρ εὐθύνεταί τε καὶ ἀναπέπταμένος ὁ στόμαχος τῶν ὑστερῶν. εἴπερ οὖν διὰ παντὸς ὁμοίως εἶχε, διὰ παντὸς ἂν ὁμοίως κατεψύχοντο. τοῦτον μὲν οὖν ἕνα, τὸ δὲ κύτος τῶν ὑστερῶν, οὐχ ἓν ἡ φύσις ἐποίησεν. ἀλλ᾽ ἐν μὲν τοῖς ὑσὶ καὶ ἄλλοις τισί, πλείω κυΐσκεσθαι δεομένοις, παμπόλλους κόλπους ἐδημιούργησεν. ἀνθρώπῳ δὲ καὶ τοῖς ὁμοίοις, ὥσπερ ὅλον ἐστὶ τὸ σῶμα δίδυμον ἀριστεροῖς τε καὶ δεξιοῖς, οὕτω καὶ τῆς ὑστέρας κόλπος, ὁ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς, ὁ δ᾽ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τέτακται. προνοουμένη γὰρ ἡ φύσις, ὅπως ἂν μὴ ζώου τι γένος ἀφανισθείη μηδενός, ὅσα διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, ἤτοι βραχυχρόνια τελέως, ἢ βορὰ τοῖς ἰσχυροτέροις ἔμελλε γενήσεσθαι, τούτοις ἅπασιν ἴαμα τῆς συνεχοῦς φθορᾶς ἐξεῦρε τὴν πολυγονίαν. ἔστι δὲ δὴ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν ἔργον τῆς φύσεως. ἁπάντων δ᾽ αὖ εἶδ᾽ ὅτι θαυμάτων ἐπέκεινα δόξειεν ἔχειν τὸ πλῆθος τῶν κόλπων, ἰσάριθμον γιγνόμενον τοῖς τιτθοῖς. οὐ γὰρ ἔτ᾽ ἐγχωρεῖ λέγειν, ἐνταῦθα τοῖς σοφισταῖς, ὡς ἄλογος αἰτία καὶ τύχη τις ἄτεχνος ἀνθρώποις μὲν δύο τῶν μητρῶν τοὺς κόλπους ἐδημιούργησε, παμπόλλους δὲ ταῖς ὑσί. τὸ γὰρ ὅσος ἐκείνων ὁ ἀριθμός, τοσοῦτον γενέσθαι, καὶ τῶν τιτθῶν, ἀπό γε τὴν γνώμην τῆς αὐτομάτου γενέσεως. εἰ δὲ δὴ καὶ κατ᾽ ἄνθρωπον καὶ σῦν οὕτως ἔχει κατὰ τύχην, ἀλλὰ τό γε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ζώοις, τὸν ἀεὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κυουμένων τοῖς τιτθοῖς γίνεσθαι, τοῦτ᾽ οὐκέτ᾽ ἂν οὐδὲ τοῖς ἀναισχυντοτάτοις αὐτοῦ προνοίας ἀποτελεῖσθαι δόξειεν, εἰ μὴ καὶ τελέως ἀναίσχυντοι τύχοιεν ὑπάρχοντες. εἰ μήτε τὸ τηνικαῦτα τοῖς τιτθοῖς ἐπιγίνεσθαι τὸ γάλα, καθ᾽ ὃ μάλιστα τέλειον ἤδη τὸ κύημα ἐστί, καὶ δὴ καὶ τοῦτο τύχης τινὸς ἀλόγου νομίζουσιν ἔργον, ὃ τέχνης θαυμαστῆς ὑπάρχειν ἐπίδειγμα, καὶ μὴν εἰ μηδὲν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τοῦτό γε μόνον ἱκανόν ἐστιν ἐπιστρέψαι τὴν διάνοιαν, ὡς τεχνικῶς ἀπειργασμένον. μαλακὸν γὰρ ἔτι καὶ ἀσθενὲς ὂν ἕκαστον τῶν ἀρτικυηθέντων ζώων, ἀδύνατον ἦν δήπου πέττειν ἤδη σιτία στερεά. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἡ φύσις ὥσπερ ἔτι κυουμένῳ τὴν ἐκ τῆς μητρὸς αὐτῷ τροφὴν παρεσκεύασεν. ὁπόσοις δὲ τῶν ζώων ὑπὸ ξηρότητος τοῦ σώματος, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν ὑγρὸν ὑποθρέψαι περίττωμα, καθάπερ ἅπασι τοῖς πτηνοῖς, ἕτερον ἐν τούτοις τι τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἐκγόνων, ἀπετεχνήσατο σόφισμα, θαυμαστὴν κηδεμονίαν εἰς αὐτὰ τῶν γεννωμένων συνάψασα, δι᾽ ἣν ὑπερμαχεῖ τε αὐτὰ τῶν νεοττῶν, τῶν ἀνθίστασθαι τολμῶντα ζώοις ἀλκίμοις, ἃ πρότερον ὑπέφυγεν, καὶ τροφὰς ἐπιτηδείας αὐτοῖς ἐκποριεῖ. τὴν μὲν οὖν εἰς ἅπαντα τὰ μόρια πρόνοιαν τῆς φύσεως, ἄν ποτε καὶ αὖθις ἰδίᾳ καθ᾽ ἑαυτὴν διέλθω. ὁ δ᾽ ἄνθρωπος (ἐπὶ τοῦτον γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ὥρμηται) τά τ᾽ ἄλλα μόρια τοῦ σώματος ἅπαντα θαυμαστῶς ἐδείχθη κατεσκευασμένος. ἀτὰρ οὐδὲ τὰ πρὸς τὴν γένεσιν ἀπολείπεται τῶν ἄλλων. ὥσπερ γὰρ αἱ μῆτραι δύο γεγόνασι ταῖς γυναιξίν, εἰς ἓν ἀποπεραίνουσαι τράχηλον, οὕτω καὶ τιτθοὶ δύο, καθ᾽ ἑαυτὰς ἑκατέρας μήτρας, οἷόν περ ὑπηρέτης τις ἀγαθός. οὕτως γοῦν καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγε. » γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν ὁ ἕτερος μαζὸς ἰσχνὸς γένηται, δίδυμον ἐχούσῃ, θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν » μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν, ἢν δ᾽ ὁ ἀριστερός, τὸ θῆλυ. οὕτως γὰρ ὁ λόγος ἐκείνῳ συνᾴδει, ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρρενα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. οἶδα μὲν οὖν ἐφαπτόμενος οὐ σμικροῦ λόγου, γινώσκω δὲ καὶ ὡς οὐκ ἔστιν οἷόν τε καλῶς ἐξηγήσασθαι τῶν γεννητικῶν μορίων τὰς χρείας αὐτοῦ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν. ἐδείχθη γάρ μοι καὶ κατ᾽ ἀρχὰς τοῦδε τοῦ λόγου παντός, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὰς χρείας ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν καθ᾽ ἕκαστον ὀργάνων μορίων, αὐτοῦ τοῦ γνῶναι τὴν ἐνέργειαν. ὥσπερ οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ἔμπροσθεν ὑποθέσεσι τοῖς ἐνεστῶσι λόγοις τὰς δι᾽ ἑτέρων ἀποδεδειγμένα ποιούμενοι, τὰς χρείας τῶν μορίων ἐξηγησάμεθα, καὶ νῦν οὕτω δράσομεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐν τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ σπανίως εὑρίσκεταί ποτε θῆλυ προσεχόμενον ἔμβρυον, ἐν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ἐπὶ πλεῖον

εἴρηται. φαίνεται δ' ἐναργῶς ὁ συμφωνία καὶ ἡ τῶν τιτθῶν πρὸς τὰς μήτρας κοινωνία, κατά τε τὰς φθορὰς τῶν ἐμβρύων, περὶ ὧν Ἱπποκράτης ἡμᾶς ἐδίδασκε, καὶ πρὸ τούτων ἔτι κατὰ φύσιν ἔχοντος τοῦ ζώου. μικροὶ μὲν γὰρ αὐξανομένων ὁμοίως ταῖς μήτραις, τελειωθέντων δὲ καὶ τὴν τοῦ γεννᾶν ὥραν ἀποβαλόντων, συνεξαίρονται ταῖς ὑστέραις ἄχρι τοῦ προσήκοντος μεγέθους, ἐν ᾧ καταστάντων ἀμφοῖν τῶν ὀργάνων, ὑποδέξασθαι μὲν τὸ σπέρμα καὶ τελειῶσαι τὸ κύημα, τῶν ὑστερῶν ἔργον, ἐκθρέψαι δὲ τὸ γεγεννημένον, ἤδη τῶν τιτθῶν. εἰ γὰρ δὴ ταῖς διαιρέσεσι τῶν ζώων προσέχοις τὸν νοῦν, ἐπὶ μὲν τῶν ἔτι αὐξανομένων ὄψει τὰς κύστεις πολὺ μείζους τῶν μητρῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἤδη τετελειωμένων τὰς μήτρας τῶν κύστεων. ἡ μὲν γὰρ κύστις ἀνάλογον ἅπασι τοῖς ἄλλοις αὐξάνεται μορίοις, ὡς ἂν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις παρεχομένη. τὸ δὲ τῶν μητρῶν ἔργον, οὔτ' αὐξανομένων ἔτι τῶν ζώων, οὔτε ἤδη γεγηρακότων ἐγχωρεῖ γίνεσθαι καλῶς. εἴ γε δὴ τροφῆς χρηστῆς περιττευούσης, χρεία τοῖς κυουμένοις ἐστὶν, ἣν ἐν μόνοις τοῖς ἀκμάζουσι ζώοις οἷόν τε περιττεύειν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρηβῶσιν, ἀρρωστίᾳ τῆς δυνάμεως οὐκ ἐκπέπτεται καλῶς, ὥστε ἀγαπητὸν αὐτοῖς, εἰ πρὸς τὴν ἰδίαν χρείαν αὐτάρκως παρεσκεύασται. ἐν δ' αὐτοῖς αὐξομένοις, ἡ μὲν δύναμις ἰσχυρὰ, καὶ διὰ ταύτην ἡ πεπεμμένη τε καὶ χρηστὴ τροφὴ πλείστη. δεομένοις δ' εἰς δύο ἐνεργείας αὐτῇ καταχρῆσθαι, θρέψιν τε καὶ αὔξησιν, οὐδὲν ἀπολείπεται περιττόν. ἐν μόνοις οὖν τοῖς ἀκμάζουσιν, ὡς ἂν καὶ τῆς αὐξήσεως ἤδη πεπαυμένης, καὶ τῆς δυνάμεως ἔτι ἐρρωμένης, ἡ τῆς χρηστῆς τροφῆς περιουσία δαψιλής ἐστι, καὶ διὰ τοῦθ' ἡ φύσις ἐν μὲν τούτοις τοῖς ζώοις μεγίστας ἀπεργάζεται τὰς ὑστέρας. ἐν δὲ τοῖς ἀτελέσι καὶ γεγηρακόσι σμικρὰς, ὅτι τοῖς μὲν εἰς τὰς κυήσεις ἀξιολόγου δεῖ μεγέθους, ἐν οἷς δ' ἀργήσειν ἔμελλε, παντάπασι περιττὸν τὸ μέγεθος. ἆρ' οὖν ταῦτα πάντα περί τε τοὺς τιτθοὺς γίνεται, καὶ τὰς μήτρας αὐτῶν τῶν ὀργάνων, ἃ χρὴ πράττειν εἰδότων ἐκ λογισμοῦ τινος, ἢ οὕτω μὲν οὐδ' ὄργανα μείναιεν ἂν, ἀλλὰ λογικὰ γένοιτ' ἂν ζῶα, καιρὸν καὶ μέτρον κινήσεως ἐπιστάμενα; προστεθείσης δ' ἀνάγκης τινὸς αὐτοῖς ἐν τῇ κατασκευῇ φυσικῆς, εἰς τὰς εἰρημένας ἀγούσης κινήσεις. αὐτὰ μὲν ὄργανά τε καὶ ζώου μόρια φυλαχθήσεται, τέχνην δὲ θαυμαστὴν ἐνδείξεται τοῦ δημιουργοῦ. ὥσπερ γὰρ οἱ τὰς τῶν πλανωμένων ἀστέρων περιόδους μιμούμενοι, διά τινων ὀργάνων αὐτοῖς ἀρχὴν κινήσεως ἐνδόντες, αὐτοὶ μὲν ἀπαλλάττονται. τὰ δ' ὡς εἰ καὶ παρὼν ἔτυχε, καὶ διὰ παντὸς ἐπιστατῶν αὐτῶν ὁ δημιουργὸς οὕτως ἐνεργεῖ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἕκαστον τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων, ἀκολουθίᾳ τέ τινι καὶ διαδοχῇ κινήσεως ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐνεργεῖ, μέχρι παντὸς ἀδεοῦς ἐπιστάτου δεόμενον. ἡμεῖς δ' εἰ καὶ μὴ σαφῶς ἐξηγήσασθαι πάντα δυνάμεθα τὰ τῆς φύσεως ἔργα (δύσφραστα γὰρ ἱκανῶς ἐστι) νοῆσαι γοῦν αὐτὰ πειρατέον ἅπαντα. καὶ πρῶτον μὲν τῆς τῶν τιτθῶν κοινωνίας πρὸς τὰς μήτρας ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν, ἔπειτα δὲ, διατί τὰ μὲν ἄρρενα κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτῶν κύτος εὑρίσκεται, τὰ δὲ θήλεα κατὰ θάτερον ἐξηγήσασθαι, καὶ περὶ τῆς τοῦ γάλακτος γενέσεως, καὶ τοῦ συναύξεσθαί τε καὶ συμμειοῦσθαι τὰς μήτρας τοῖς τιτθοῖς, καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων, οἷον μέν τι τὸ ἄρρεν ἐστὶ τὴν φύσιν, οἷον δὲ τὸ θῆλυ. τοῦτο γὰρ ἔμοι γε δοκεῖ τὸ σκέμμα, καθάπερ τις ἀρχὴ καὶ πηγὴ γενήσεσθαι τῆς τῶν ἄλλων εὑρέσεως. ὅτι μὲν οὖν ἀτελέστερον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος, ὀρθῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐγίνωσκεν, οὐ μὴν ἐπὶ τὸ τέλος δ' ἐξίκετο τοῦ λόγου παντὸς, ἀλλ' αὐτὴν τὴν κεφαλὴν δοκεῖ μοι παραλιπεῖν, ἣν ἐγὼ νῦν προσθεῖναι πειράσομαι. τὰ μὲν ὑπ' ἐκείνου τε καλῶς ἀποδεδειγμένα, καὶ πρὸς Ἱπποκράτους ἔτι πρότερον ὑποθέσεις τοῦ λόγου ποιησάμενος. ὅσον δ' ἐνδεῖ πρὸς τὸ τέλειον, αὐτὸς τοῦτ' ἐξεργασάμενος. ἔστι δὲ τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος ἀτελέστερον, ἑνὶ μὲν καὶ πρώτῳ λόγῳ, διότι ψυχρότερον. εἴπερ γὰρ ἐν τοῖς ζώοις δραστικώτερόν ἐστι τὸ θερμὸν, ἀτελέστερον ἂν εἴη τὸ ψυχρότερον τοῦ θερμοτέρου. δευτέρῳ δὲ λόγῳ τῷ διὰ τῆς ἀνατομῆς φαινομένῳ, τοῦτον καὶ μάλιστα τὸν λόγον ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπειπόμην ἔσεσθαί μοι δύσφραστον. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ καλεῖ καιρὸς, ἐπιτολμητέον αὐτῷ, σὺ δὲ ὁ τοῖσδε τοῖς γράμμασιν ὁμιλῶν, μὴ πρότερον ἐξετάζειν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν, εἰ μὴ τῶν λεγομένων αὐτόπτης γένοιο. προσθήσει γὰρ οἶδ' ὅτι τὸ λεῖπον τοῦ λόγου τῶν μορίων ἡ θέα. πάντ' οὖν ὅσα τοῖς ἀνδράσιν ὑπάρχει μόρια, ταῦτα καὶ ταῖς γυναιξὶν ἰδεῖν ἐστιν, ἐν ἑνὶ μόνῳ τῆς διαφορᾶς οὔσης αὐτοῖς. οὗ παρὰ πάντα χρὴ μεμνῆσθαι τὸν λόγον, ὡς ἔνδον μὲν τὰ τῶν γυναικῶν ἐστι μόρια, τὰ δὲ τῶν ἀνδρῶν ἔξω, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ περίνεον ὀνομαζόμενον χωρίου. θάτερα γοῦν αὐτῶν, ὁπότερα βούλει νοῆσαι πρότερα, τὰ μὲν τῶν γυναικῶν ἐκτρέψας ἐκτὸς, τὰ δὲ τῶν ἀνδρῶν οἷον ἐντρέψας καὶ ἐνδιπλώσας ἔσω, πάντ' ἀλλήλοις εὑρήσεις τὰ αὐτά. νόησον δέ μοι πρότερον τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐντρεπόμενά τε ἅμα, καὶ εἴσω χωροῦντα μεταξὺ τοῦ τ' ἀπευθυσμένου καὶ τῆς κύστεως. ἀλλ' εἰ τοῦτο γένοιτο, τὴν μὲν τῶν μητρῶν χώραν ἀνάγκη καταλαβεῖν τὸ ὄσχεον, ἔξωθεν δ' ἑκατέρωθεν αὐτῷ παρακεῖσθαι τοὺς ὄρχεις, αὐχένα τε τοῦ γενομένου κόλπου, τὸν καυλὸν τοῦ ἄρρενος ἀπεργασθῆναι. τὸ δ' ἐπὶ πέρατι τοῦ καυλοῦ τὴν νῦν πόσθην ὀνομαζομένην, αὐτὸ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον γενέσθαι. νόησον δέ μοι πάλιν ἐκτρεπομένην τε ἅμα, καὶ προπίπτουσαν ἔξω τὴν μήτραν. ἆρ' οὐκ ἀνάγκη καὶ νῦν ἔσωθεν μὲν αὐτῆς γενέσθαι τοὺς ὄρχεις, αὐτὴν δ' ἔξωθεν αὐτοῖς, οἷον ὄσχεόν τινα περικεῖσθαι. τὸν δ' ἐντὸς τοῦ περινέου τέως κατακεκρυμμένον αὐχένα νῦν ἐκκρεμῆ γενόμενον, ἀνδρεῖον αἰδοῖον ἀποτελεσθῆναι, καὶ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον ἐπίφυσιν οὖσαν δερματώδη, τοῦδε τοῦ αὐχένος εἰς τὴν ὀνομαζομένην πόσθην μεταπεσεῖν. ἀκόλουθον δὲ τούτοις δηλονότι, καὶ τὰς τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν θέσεις, καὶ προσέτι τῶν σπερματικῶν ἀγγείων συμμεταπεσεῖν. ἐν γὰρ οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν μόριον ἐν τοῖς ἀνδράσι περιττεῦον, ἀλλ' ἢ τὴν θέσιν μόνην ἐξηλλαγμένην. ἃ γὰρ ἔνδον ταῖς γυναιξὶ, ταῦτ' ἔξω τοῖς ἀνδράσιν, οἷόν τι καὶ ἐπὶ τοὺς τῶν ἀσπαλάκων ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν ἐστι. καὶ γὰρ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν οὗτοί γε καὶ κρυσταλλοειδὲς ἔχουσι, καὶ τοὺς ἀμφὶ τούτοις χιτῶνας, οὓς ἀπὸ τῶν μηνίγγων ἐλέγομεν πεφυκέναι, καὶ τούτους οὐδὲν ἧττον ἔχουσι τῶν χρωμένων ὀφθαλμοῖς ζώων, ἀλλ' οὐκ ἠνεῴχθησαν αὐτοῖς, οὐδὲ προὔβησαν ἐκτὸς, ἀλλ' ἀτελεῖς ταύτῃ κατελείφθησαν, ὅμοιοι φυλαχθέντες τοῖς τῶν ἄλλων ἔτι κυουμένων. ἔστι γὰρ δὴ τῶν ἐν τοῖς ζώοις φύσεων, ὡς Ἀριστοτέλης ἐπὶ πλεῖστον ἐδείκνυεν, οὐ σμικρὰ διαφορὰ, τὰ μέν γε πρῶτον ἀποκεχώρηκε τῶν φυτῶν, καὶ ἔστιν ἁπάντων ζώων ἀτελέστατα, μίαν αἴσθησιν ἔχοντα τὴν ἁφὴν, οἷα δὴ τὰ πλεῖστα τῶν ὀστρέων ἐστὶν, οἷς οὐ μόνον αἰσθήσεως ὄργανον οὐδὲν, ἀλλ' ἔστιν ὀλίγου δεῖν φυτά. τούτων δ' ἐπὶ πλέον ἀφέστηκεν, ὅσα γεύεσθαι πέφυκε, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον οἷς καὶ τὸ

τῶν ὀσμῶν ὄργανον ἐγένετο, καὶ πολὺ δὴ τούτων ἔτι μᾶλλον, οἷς καὶ τὸ τῆς ἀκοῆς. ἐγγὺς δ' ἥκει τῶν τελέων, οἷς καὶ
ταῦτα καὶ τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον ὑπάρχει. τοιοῦτοι μὲν δὴ καὶ οἱ ἰχθύες, ἀλλ' οὔτε πόδες εἰσὶ τούτοις τε, οὔτε χεῖρες.
ἀλλὰ λέοντές τε καὶ κύνες, οὐ μόνον πόδας, ἀλλὰ καὶ οἷον χεῖρας ἐκτήσαντο καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον ἄρκτοι τε καὶ
πίθηκοι. τελέα δὲ χεὶρ ἤδη μόνοις τοῖς ἀνθρώποις ἐστίν, ὥσπερ γε καὶ ὁ χρησόμενος αὐτῇ λογισμὸς, οὗ θειότερον οὐδὲν
ἐγγίνεται ζώῳ θνητῷ. καθάπερ οὖν ἄνθρωπος ἁπάντων ζώων ἐστὶ τὸ τελεώτατον, οὕτως ἐν αὐτῷ τούτῳ πάλιν
ἀνὴρ γυναικός. ἡ δ' αἰτία τῆς τελειότητος, ἡ τῆς θερμότητος ὑπεροχή. τοῦτο γάρ ἐστι πρῶτον ὄργανον τῆς φύσεως. ἐν
οἷς οὖν ἐλλιπέστερον, ἐν τούτοις ἀναγκαῖον ἀτελέστερον εἶναι, καὶ τὸ δημιούργημα. ὥστ' οὐ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τὸ θῆλυ
τοῦ ἄρρενος εἰς τοσοῦτον ἀτελέστερον εἰς ὅσον ψυχρότερον. ὥσπερ οὖν ἀτελεῖς ἔχων ὀφθαλμοὺς ὁ ἀσπάλαξ, οὐ μὴν οὕτω
γε ἀτελεῖς, ὡς οἷς οὐδ' ὅλως ἐστὶ ζώοις, οὐδ' ὑπογραφή τις αὐτῶν. οὕτω καὶ γυνὴ τοῖς γεννητικοῖς μορίοις ἀνδρὸς ἀτε-
λεστέρα. διεπλάσθη μὲν γὰρ ἔνδον αὐτῆς ἔτι κυουμένης τὰ μόρια. προκύψαι δὲ καὶ ἀνατεῖλαι πρὸς τοὐκτὸς ἀρρω-
στίᾳ θερμότητος † οὐ δυνηθήσεται. τὸ μὲν διαπλαττόμενον αὐτὸ ζῶον, ἀτελέστερον ἀπειργάσατο τοῦ πάντῃ τελείου, † δυνάμενα
τῷ δ' ὅλῳ γένει χρείαν οὐ σμικρὰν παρέχον. ἔδει γὰρ εἶναί τι καὶ θῆλυ. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, ὡς ἑκὼν ἄν ποτε τὸ ἥμι-
συ μέρος ὅλου τοῦ γένους ἡμῶν ὁ δημιουργὸς ἀτελὲς ἀπειργάσατο, καὶ οἷον ἀνάπηρον, εἰ μή τις κἀκ τούτου τοῦ πη-
ρώματος ἔμελλεν ἔσεσθαι χρεία μεγάλη. τίς οὖν ἥδε, καὶ δὴ λέγομεν τὸ κυούμενον, εἴς τε τὴν πρώτην σύστασιν, εἴς
τε τὴν ἑξῆς ἅπασαν αὔξησιν, ὕλης δεῖται δαψιλοῦς, ὥστ' ἀναγκαῖον αὐτὸ δυοῖν θάτερον, ἢ ἁρπάζειν αὐτῆς τῆς
κυούσης τὴν τροφὴν, ἢ περιττεύουσαν λαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἁρπάζειν βέλτιον ἦν τὸ γεννώμενον. τὸ δὲ περιτ-
τεύουσαν λαμβάνειν ἀδύνατον, εἰ θερμὸν ἀκριβῶς ἦν τὸ θῆλυ. διεφόρησε γὰρ ἂν αὐτό τε καὶ ῥᾳδίως ἴκμασεν. ψυ-
χρότερον δ' ὂν αὐτὸ γενέσθαι βέλτιον ἦν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἦν ἔπεψε καὶ κατειργάσατο τροφὴν, μὴ πᾶσαν δύνασθαι
διαφορεῖν. τὸ γὰρ ἤδη πλέον ψυχρὸν, οὐδὲ πέττειν ἱκανόν. τὸ δ' αὖ τελέως θερμὸν, ὥσπερ πέττειν, οὕτω καὶ διαφο-
ρεῖν ἰσχυρόν. ὅπερ ἂν οὖν ἀπολείπηται, μὴ πάνυ πολλῷ τοῦ τελέως θερμοῦ, καὶ πέττειν ἱκανόν ἐστιν, ὡς ἂν μηκέτι
ψυχρὸν ὂν καὶ καταλείπειν τι περιττὸν, ὡς ἂν οὐχ οὕτω σφοδρῶς ὑπάρχον θερμόν. αὕτη μὲν ἡ χρεία τῆς τοῦ θήλεος ψυ-
χρότητος. εὐθὺς δ' ἀκολουθήσειν ἔμελλεν αὐτῇ, καὶ τὸ τῶν μορίων ἀτελὲς, ἀρρωστίᾳ θερμότητος ἀδυνατησάντων
ἀνακύψαι πρὸς τοὐκτὸς, ἕτερόν τι τούτων μέγιστον ἀγαθὸν εἰς τὴν τοῦ γένους διαδοχήν. ὃ γὰρ εἴπερ ἐκτὸς ἀνέσχεν,
ὄσχεος ἂν ἐγένετο τοῦτ'. ἔνδον μεῖναν, ἡ τῶν ὑστερῶν φύσις ἀπετελέσθη δέξασθαι, καὶ κατασχεῖν σπέρμα, καὶ θρέψαι,
καὶ τελειῶσαι τὸ κυούμενον ἐπιτήδειον ὄργανον. εὐθὺς δὲ δήπου, καὶ τοὺς ὄρχεις ἔμελλε τὸ θῆλυ μικροτέρους τε
καὶ ἀτελεστέρους ἔχειν, καὶ τὸ σπέρμα τὸ κατ' αὐτοὺς γεννηθησόμενον, ἔλαττόν τε καὶ ψυχρότερον, καὶ ὑγρότερον.
ἕπεται γὰρ οὖν καὶ ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης ἐνδείᾳ θερμότητος, ὥστ' οὐχ ἱκανὸν ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ τοιοῦτον σπέρμα γεν-
νᾶν ζῶον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐστὶ χρήσιμον. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸ μάτην ἐγένετο, καὶ τοῦτο προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται. τὸ
δ' ἄρρεν εἰς ὅσον ἐστὶ θερμότερον, εἰς τοσοῦτον καὶ οἱ ὄρχεις αὐτοῦ μείζους ἀπετελέσθησαν. ἡ δ' ἐν αὐτοῖς τοῦ σπέρμα-
τος γένεσις εἰς ἄκρον ἥκουσα πέψεως, ἀρχὴ δραστικὴ ζώου γέγονεν. ἐκ μιᾶς οὖν ἀρχῆς σοφῶς ἐξευρημένης τῷ δη-
μιουργῷ, καθ' ἣν ἀτελέστερον ἐγένετο τοῦ ἄρρενος τὸ θῆλυ, πάντ' ἐξεβλάστησε τὰ πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν χρηστὰ,
τότε μὴ δυνηθῆναι πρὸς τοὐκτὸς ἐκπεσεῖν τὰ τοῦ θήλεος μόρια. τότε περίττωμα τροφῆς χρηστῆς ἀθροίζειν αὐτὸ, καὶ
σπέρμα ἔχειν ἀτελὲς, καὶ κοῖλον ὄργανον εἰς ὑποδοχὴν τοῦ τελείου σπέρματος. τότε τοῖς ἄρρεσιν ἁπάντων τῶν
ἐναντίων γενομένων, αἰδοῖόν τε πρόμηκες ἀποτελεσθῆναι, πρός τε τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ
σπέρματος ἔκκρισιν ἐπιτηδειότατον. αὐτό τε τὸ σπέρμα, πολὺ καὶ παχὺ, καὶ θερμὸν ἀπεργασθῆναι. μὴ τοίνυν
νόμιζε κατ' ἄλλους μέν τινας λόγους κινεῖσθαι τὸ σπέρμα πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ζώων γένεσιν, κατ' ἄλλους δὲ πρὸς
τὴν τῶν θηλειῶν. οὕτως μὲν γὰρ οὐδ' ἂν ὁμογενοῦς τινος ἀρχὴ γίνοιτο ζώου, τοῖς λόγοις ὅλοις τῆς κινήσεως ὑπαλλαττό-
μενον. ἀλλ' ὡς εἴρηται νῦν, τὸ μὲν ἀτελέστερον ἐν τῇ κινήσει θῆλυ, τὸ δὲ τελεώτερον ἄρρεν γίνεται, τοῦ δ' ἀτελέ-
στερον, ἢ τελεώτερον κινεῖσθαι τὴν κατὰ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀνισότητα. δεόντως ἄν τις αἰτιάσαιτο, καὶ πρὸς μίαν
ἀρχὴν ταύτην, εἴπερ ἀκριβῶς ἐστι φυσικὸς, ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἀνάγοι. πῶς οὖν αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν
οἷόν τε τοῖς κυουμένοις ἐγγίνεσθαι; τοῖς μὲν γὰρ καὶ τὸ θῆλυ νομίζουσι γόνιμον σπερμαίνειν, ὅταν αἱ κατ' ἐκεῖνο κι-
νήσεις ἐγκρατέστεραι γένωνται τῶν κατὰ τὸ ἄρρεν οὐδὲν θαυμαστὸν εἶναι δοκεῖ θῆλυ γίνεσθαι τὸ κυούμενον. ἀλλὰ πρῶ-
τον μὲν οὐ συνίασιν ὅτι δύο κινήσεων ἀρχὰς ποιοῦσιν ἀλλήλαις μαχομένας. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα κινήσεως ἀρ-
χὴν ἔχει τὸ τοῦ θήλεος σπέρμα, πάντως δήπου τῆς αὐτῆς ἔχει τῷ ἄρρενι, καὶ δεῖται κεραννυσθαί τε πρὸς αὐτὰ,
καὶ ἐνεργεῖν τοῦ λοιποῦ ἢ εἴπερ μὴ δεῖται. τί κωλύσει τὸ θῆλυ μόνον εἰς αὐτὸ σπερμαῖνον, οὕτω τελεσφορεῖν τὸ
κύημα; καὶ μὴν οὐ φαίνεται τοῦτο. δῆλον οὖν ὡς χρῄζει πάντως τοῦ ἄρρενος, ἀλλ' εἰ χρῄζει, κεραννυταί γ' ἐξ ἀνάγκης
αὐτῷ καὶ μία σύμφυτος ἐξ ἀμφοῖν γίνεται κίνησις. οὐ γὰρ ἐνδέχεται, τὸ μὲν ἄλλως τὸ δὲ ἄλλως κινούμενον εἰς
ἑνὸς ζώου γένεσιν συντελεῖν. ὅλως δὲ τὸ νομίζειν ἄλλην τινὰ τοῦ θήλεος ὑπάρχειν σπέρματος ὁδὸν, καὶ τάξιν κι-
νήσεως, ἄλλην ἢ τοῦ ἄρρενος, ἀγυμνάστων ἐστὶν ἀνθρώπων, ἐν τοῖς περὶ φύσεως λογισμοῖς. εἴτε γὰρ αὐτὸ τὸ σπέρμα
τοῦ θήλεος, εἴτε καὶ τὸ κατιὸν εἰς τὰς μήτρας αἷμα, κινήσεως ἀρχήν τινα συνεισφέροιτο, τῆς αὐτῆς δήπουθεν ἀκρι-
βῶς ἧσπερ καὶ τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι μέτεστιν ἐξηγήσεως. ἔστι δὲ δὴ τοῦτο, κἀπὶ τῶν ἀλεκτορίδων εὔδηλον.
κυΐσκονται γὰρ αὗται τὰ ὑπηνέμια καλούμενα τῶν ᾠῶν, ἄνευ τῆς πρὸς τοὺς ἄρρενας ὁμιλίας, οἷς ὅτι μὲν ἐνδεῖ τι
πρὸς τὸ τέλεον, ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι ζῶα ἐξ αὐτῶν γεννηθῆναι δηλοῦται. τὴν γοῦν ἰδέαν, ὅτι σύμπασαν ἔχει κἀν-
ταῦθα οἵαν περ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ᾠῶν, ἐναργῶς φαίνεται. μόνη γὰρ ἡ παρὰ τοῦ ἄρσενος αὐτοῖς ἐνδεῖ θερμότης
εἰς τελειότητα, ἀλλὰ τοῦτό γε τοῖς πεζοῖς ζώοις ἀδύνατον ὑπάρξαι. πάντα γὰρ ὑγρότερα μακρῷ τῶν πτηνῶν ὄν-
τα, παντάπασιν ἀσθενὲς ἔχει τοῦ θήλεος τὸ σῶμα, καὶ ἀδύνατον εἰς τοσοῦτο προβῆναι κινήσεως, ὡς μορφὴν
τεχνικὴν ἐνθεῖναι τῷ κυήματι. μόνον δ' ἔτι ξηρὸν τὴν κρᾶσιν ἱκανῶς ἐστι γένος ζώου, τὸ περιττὸν τῆς ψυχρᾶς ἰκμά-
δος ἐν τῷ τοῦ θήλεος σπέρματι δαπανῆσαι δυνάμενον ἄχρι τινὸς, οἷόν τε τοῦτο χωρὶς τοῦ ἄρρενος ἐργάσασθαι κύημα.

τοιοῦτον, οἷον ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τοῖς ζώοις ᾠόν. ἀλλ' ἐν γε τοῖς πεζοῖς ζώοις ἀνάλογον ᾠῷ τι ἂν εὕρωμεν ἄλλο γε ἢ τὴν
ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κύησιν μὲν μύλης, ἣ δὴ σάρξ ἐστιν ἀργὴ καὶ ἀδιάπλαστος. εἰ τοίνυν ἄχρι τούτου
βούλονται προϊέναι τὸ τοῦ θήλεος σπέρμα, πρῶτον μὲν ὅτι βραχὺ νέμουσιν αὐτῷ τεχνικῆς ἐνεργείας, ὅπερ ἂν ἴσως
ὑπάρξειε καὶ μόνῳ τῷ καταμηνίῳ, πρόδηλον παντί. δεύτερον δ' ὅτι μηδ' ἀληθεύουσι περὶ τὴν τῶν γινομένων
ἱστορίαν. οὐ γὰρ ὥσπερ ὄρνιθες ἄνευ τῶν ἀρρένων ᾠὰ τίκτουσιν, οὕτως ὤφθη ποτὲ γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς κυήσασα. βέλ-
τιον οὖν ἀρχὴν μὲν κινητικὴν ὑποτίθεσθαι τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα, συντελεῖν δ' αὐτῷ τι πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν
ὑπολαμβάνειν τὸ τοῦ θήλεος. ὅσον δέ τι τοῦτ' ἐστὶν ὃ συντελεῖ, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ, πρότερόν τε συμπεράνάμενος
ἅπαντα τὸν ἐνεστηκότα λόγον. ἐκ γὰρ τῆς μιᾶς ἀρχῆς ταύτης, εὐθὺς μὲν ἅμα τῷ καταβληθῆναι τὸ σπέρμα καὶ μέ-
χρι παμπόλλου γε χρόνου, μάθοις ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνατομικῶν, ὡς οὔπω διαπέπλασται τῶν αἰδοίων οὐδέτερον, οὐδ' ἔστι
δῆλον, οὔτ' εἰ ἄρρεν ἐστὶν αὐτὸ τὸ κυούμενον, οὔθ' εἰ θῆλυ, χρόνῳ δ' ὕστερον φωρᾶταί τε καὶ κατάδηλον γίνεται. τὴν
δ' αἰτίαν τοῦ τοιοῦτον γίνεσθαι, τὴν μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σπέρματος ἔχον, τὴν δὲ ἐκ τῆς μητρὸς ἐπισπώμενον. ὅπως δ'
ἑκάτερον αὐτῶν, τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἴσχει, τὴν δ' ὕστερον λαμβάνει, δοκῶ μοι δείξειν οὐ λόγοις πιθανοῖς, ἀλλ'
ἐναργέσιν ἀποδείξεσιν ἐκ τῶν ἀνατομικῶν εὑρισκομέναις, ἐξ ὧν οἶδ' ὅτι θαυμαστή τις σοι φανεῖται τέχνη τῆς φύσεως,
εἰ προσέχοις τοῖς λόγοις τὸν νοῦν. ἡ γάρ τοι κοίλη φλέψ, ἵνα πρῶτον ἐκφυομένη τοῦ ἥπατος ἔτι μετέωρος ἐπὶ τὴν ῥά-
χιν κάμπτηται, τὸν δεξιὸν ἔχει νεφρὸν, ἐκ τῶν δεξιῶν ἑαυτῆς μερῶν παρακείμενον, εἶτ' ἐφεξῆς ὑποκάτω σμικρὸν,
ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὖ μερῶν τὸν ἀριστερόν. ἔκφυσις δ' ἐξ αὐτῆς εἰς ἑκάτερον τῶν νεφρῶν ἐστιν ἀγγείου μεγίστου φλε-
βώδους, καὶ μέν γε καὶ τούτων ἑκάτερον κάτωθεν, ἑτέρων ἀγγείων ὁρᾶται ζεῦγος ὁμοίως μεγάλων, ἐκ μὲν τῆς με-
γίστης ἀρτηρίας τῆς ἐπικειμένης τῇ ῥάχει φερόμενον, ὁμοίως δὲ ταῖς φλεψὶν εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυόμενον. ἅτε δὲ τοῦ
μὲν δεξιοῦ νεφροῦ πλησίον κειμένου τῷ ἥπατι, τοῦ δ' ἀριστεροῦ κατωτέρω μόνοις τοῖς εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυομένοις
ἀγγείοις, ἴδιόν τι συμβέβηκεν ἐξαίρετον, οἷον οὐκ ἄλλοις τισίν, οὔτε τῶν ἀπὸ τῆς φλεβὸς τῆς κοίλης ὁρμωμένων, οὔτε τῶν
ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἅπαντα κατὰ συζυγίαν ἐκφύεται τῶν αὐτῶν τόπων ἑκατέρου τῶν ἀγγείων. αἱ
δ' εἰς τοὺς νεφροὺς ἰοῦσαι φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, τὴν ἐκ τῶν μεγάλων ἀγγείων ἔκφυσιν, οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν πεποίηνται
τόπων, ἀλλ' ὅσον ὁ δεξιὸς νεφρὸς ὑψηλότερός ἐστι θατέρου, τοσοῦτον καὶ ἡ τῶν εἰς αὐτὸν ἀγγείων ἔκφυσις ὑψηλο-
τέρα τῆς εἰς τὸν ἕτερόν ἐστιν. ἐπεὶ τοίνυν ἐφεξῆς τούτων ἐστὶ τὰ γεννητικὰ μόρια, ζεῦγος ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν
φέρεται, τῶν αὐτῶν μερῶν ἀφορμᾶσθαι δυνάμενον. οὐ γὰρ ἔτι τὸ μὲν αὐτῶν εἰς ὑψηλὸν ἀφικνεῖται, τὸ δ' εἰς τα-
πεινὸν ὄργανον, ἀλλ' ἥτε ἀριστερὰ μήτρα, τὴν αὐτὴν ἔχει θέσιν τῇ δεξιᾷ. καὶ τῶν ὀρχέων ἑκάτερος ὡσαύτως τέτα-
κται, διὰ τὴν τῶν εἰς αὐτὰ φερομένων ἀγγείων, τὰ μὲν εἴς τε δεξιὰν μήτραν καὶ τὸν ταύτης ὄρχιν ἰόντα, τῶν μεγά-
λων ἀγγείων αὐτῶν ἀφώρμηται. τῶν ἐπὶ ῥάχιν φλὲψ μὲν ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς, ἀρτηρία δ' ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρ-
τηρίας. ὅσα δ' εἰς τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ἢ τὴν ταύτῃ μήτραν ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀφικνεῖται, δύο
δέ ἐστιν καὶ ταῦτα, μία μὲν ἀρτηρία, μία δὲ φλὲψ, οὐκέτ' ἐξ αὐτῶν τῶν μεγάλων ἀγγείων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς
φερομένων ἀφώρμηται. δῆλον οὖν ὡς ἀκάθαρτον ἔτι καὶ περιττωματικὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ ὀρρῶδες, ὅτε ἀριστερὸς
ὄρχις ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ἥτ' ἀριστερὰ μήτρα ταῖς γυναιξὶ δέχονται τὸ αἷμα, κἀκ τούτου συμβαίνει καὶ αὐτοῖς τοῖς
δεχομένοις ὀργάνοις, οὐχ ὁμοίοις γίνεσθαι τὴν κρᾶσιν. ὡς γὰρ τὸ καθαρὸν αἷμα θερμότερον τοῦ περιττωματικοῦ, οὕτω
καὶ τὰ πρὸς αὐτοῦ τρεφόμενα μόρια τὰ δεξιὰ θερμότερα τῶν ἀριστερῶν ἀποτελεῖται, καί τοι καὶ τῆς φύσεως ταῦτ' ἐξ ἀρ-
χῆς ἐπλεονέκτει. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦθ' ἡμῖν πολλάκις ὑφ' Ἱπποκράτους ὀρθῶς εἰρημένον, ὡς τὰ κατ' εὐθὺ κείμενα
μόρια, πλέον ἀλλήλων ἀπολαύειν ἀνάγκη. μὴ τοίνυν ἄρα θαυμάζειν, εἰ τῶν γε μητρῶν ἡ δεξιὰ, καὶ τῶν ὀρχέων ὁ ταύτῃ
κείμενος, οὐ μόνον τῷ τρέφεσθαι διαφερόντως, ἀλλὰ καὶ τῷ κατ' εὐθὺ τετάχθαι τοῦ ἥπατος, ἱκανῶς ἐστι τῶν ἀρι-
στερῶν θερμότερος, καὶ μὴν εἴπερ τοῦτ' ἀποδέδεικται συγχωρεῖ. τὸ δ' εἶναι τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος θερμότερον, οὐδὲν
ἄλογον, ἔτι τὰ μὲν δεξιὰ μόρια τῶν ἀρρένων εἶναι γεννητικὰ, τὰ δ' ἀριστερὰ τῶν θηλειῶν. οὕτως οὖν κἀκεῖνα πρὸς
Ἱπποκράτους ἐλέγετο. τράγος ὁπότερον ἂν φανῇ ἔξω ὄρχις δεξιὸς, ἄρρεν, ἀριστερὸς θῆλυ. ὁπόταν γὰρ πρῶτον
ἐξαίρηται τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ μεταβάλλῃ πως ἐπὶ τὸ τραχύτερόν τε καὶ βαρύτερον ἡ φωνὴ (τοῦτο γὰρ τὸ τρα-
γᾶν ἐστι) τότε παραφυλάττειν ὁ Ἱπποκράτης κελεύει, πότερον τῶν μορίων ἐστὶν ἰσχυρότερον. τὰ γὰρ ἀνοιδισκόμενα
πρότερον, καὶ πλεονεκτοῦντα κατὰ τὴν αὔξησιν, ἐκεῖνα δήπου θεν ἐστὶ τὰ ἰσχυρότερα. διορίσασθαι δὲ χρὴ κἀνταῦ-
θα πρὸς τὸ μηδὲν ἐν τῷ λόγῳ παρακούειν, ὡς διχῶς ἰσχυρότερόν τε καὶ ἀσθενέστερον, ἕτερον ἑτέρου μόριον εἶναι
λέγεται, τὸ μὲν ἁπλῶς καὶ φύσει καθ' ὅλον τὸ γένος, τὸ δ' ἐν τῇδε τοῦ ζώου ἀτόμου συμπήξει. καρδία μὲν γὰρ
ἥπατος καὶ ἀρτηρία φλεβῶν, καὶ νεῦρα σαρκῶν, ἅπαντά τε τὰ δεξιὰ τῶν ἀριστερῶν ἰσχυρότερα κατὰ πάντων
τῶν ζώων ἐστὶ τὰ γένη. Δίωνι δ' εἰ τύχοι καὶ Θέωνι δυνατὸν, ἤτοι τὸ δεξιὸν ἥμισυ τῆς κεφαλῆς, ἢ τὸν ταύτῃ τεταγ-
μένον ὀφθαλμὸν ἀσθενέστερον γενέσθαι θατέρου. κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τῶν ὀρχέων, ἁπλῶς μὲν ὁ δεξιὸς
ἰσχυρότερος, ἰδίως δὲ τῷ δέ τινι γένοιτ' ἂν ὁ ἀριστερός. καὶ γὰρ οὖν καὶ † κρατωδέστερος ὁ ἀριστερὸς τοῦ δεξιοῦ τὰ
πολλὰ, καὶ διὰ τοῦτο κεχάλασται μᾶλλον ὁ ἀμφ' αὐτὸν ὄσχεος. ἀλλ' εὕροις ἂν καὶ τοὐναντίον ἐν οὐκ ὀλίγοις, ἀρρωστήμα-
τός τινος ἐν τῇ πρώτῃ συμπήξει περὶ τὸν δεξιὸν ὄρχιν ὑπαντήσαντος. ἐν τούτοις οὖν ὁ ἀριστερὸς ἰσχυρότερος. ἀλλὰ
κἀπειδὰν ὁ δεξιὸς νεφρὸς ἐγγὺς ᾖ τῇ θέσει θατέρῳ (γίνεται γάρ ποτε καὶ τοῦτο σπανίως) εὑρίσκεται τηνικαῦτα
τῶν εἰς αὐτὸν ἐμφυομένων ἀγγείων ἀποβλαστήματα, τὰ μὲν εἰς τὸν δεξιὸν ὄρχιν ἐπὶ τῶν ἀρρένων, τὰ δ' εἰς τὴν ταύ-
τῃ μήτραν ἐπὶ τῶν θηλειῶν φερόμενα. καθ' ὅλου τοίνυν φαίναι πᾶν ὁτιοῦν ἐν τῷ ζώῳ μόριον, ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ
διαπλάσει βραχύ τι κατ' αὐτὸ πλημμεληθῇ, νοσωδέστερόν τε καὶ ἀσθενέστερον ἐν πάσῃ γίνεται τῇ ζωῇ. τῆς δὲ τοι-
αύτης πλημμελείας, ἥτε πρώτη συνουσία τοῦ ἄρρενος πρὸς τὸ θῆλυ, μὴ κατὰ τὸν προσήκοντα γενομένη καιρὸν,
ἥτε μετὰ ταῦτα τῆς κυούσης δίαιτα τὴν αἰτίαν ἔχει. ταῦτα μὲν οὖν δὴ τρόπος ἕτερος λόγος. ὁ δ' ὄρχις ὁ δεξιὸς,
ὅταν ἀσθενέστερος ἀπεργασθῇ θατέρου πρότερον, ἐπισημαίνει κατὰ τὸν καλούμενον τράγον ὁ ἀριστερὸς, κἂν τῷδε
τεκμαίρεσθαι

† ψυχρότερος

τεκμαίρεσθαι τὸ ζῶον τοῦτο θηλύγονον ὑπάρχειν, ὥσπερ εἰ καὶ κατὰ φύσιν αὐτὸς μένοι, πρότερον τ' αὖ ἐξαιροῖτο καὶ τὸν τράγον ὁ δεξιὸς, ἀῤῥενόγονον τ' αὖ ἐκεῖνο γίνοιτο τὸ ζῶον, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ. προϊούσης γὰρ δὴ τῆς ἀπὸ τοῦ θήλεος ἀρχῆς, ἐνδέχεταί ποτε, τὸ μὲν θηλύγονον σπέρμα θερμανθὲν ὑπὸ τῆς δεξιᾶς μήτρας, ἄῤῥεν ἀπεργάσασθαι τὸ κύημα, τὸ δ' ἀῤῥενόγονον ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς ἐμψυχθὲν, εἰς τοὐναντίον μεταπεσεῖν. ἀτρέμα μὲν γὰρ ψυχροτέρου τοῦ σπέρματος ὑπάρχοντος, ἐπὶ πλέον δὲ θερμῆς τῆς μήτρας, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐξ ἐκείνης αὐτῷ προστεθῆναι τὸ λεῖπον. εἰ δ' ἐπὶ πλέον εἴη κατεψυγμένον, εἶτ' εἰς παρηβῶντος ζώου μήτραν ἐμπέσοι δεξιὰν, οὐδὲν ὑπ' αὐτῆς ὠφεληθείη. τὸ τοίνυν δὴ τὴν μὲν ἀρχὴν εἶναι, τῆς τῶν ἀῤῥένων γενέσεως, ἐν μὲν ταῖς θήλεσι τὴν δεξιὰν μήτραν, ἐν δὲ τοῖς ἄῤῥεσι τὸν ὄρχιν, ἰσχυροτέραν δ' ὡς τὰ πολλὰ γίνεσθαι μὲν μήτραν, ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ τὸ κυούμενον, ὡς αὖ καὶ χρόνῳ πλέονι πλησιάζουσαν εὐλόγως, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὰ μὲν ἄῤῥενα τῶν ἐμβρύων ἐν ταύτῃ, τὰ δὲ θήλεα κατὰ τὴν ἀριστερὰν εὑρίσκεσθαι. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἤδη τὰ πολλὰ μὲν ἑαυτῇ συνεξομοιοῖ τὸ σπέρμα, δύναιτο δ' αὖ καὶ νικηθεῖσα ποτὲ τῇ ῥώμῃ τῆς ἐν ἐκείνῳ θερμότητος, ἄῤῥεν ἀντὶ θήλεος ἐπιτρέψαι γενέσθαι τὸ κύημα. ταῦτα μὲν δὴ σπάνια, μεγάλης δεῖ τῆς ὑπεροχῆς. ὡς τὰ πολλὰ δὲ τὸ μὲν ἄῤῥεν ἐν τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ, τὸ δὲ θῆλυ κατὰ τὴν ἀριστερὰν εὑρίσκεσθαι, καὶ τούτων αἰτία, τῶν τρεφουσῶν τὰς μήτρας φλεβῶν ἡ ἀρχή. διατί δὲ συμπάσχουσιν εἰς τοσοῦτον αὐταῖς οἱ τιτθοὶ, τοῦτ' ἤδη δίειμι. καὶ γὰρ οὖν καὶ αὐτὸ θαυμαστήν τινα τῆς φύσεως ἐνδείκνυται τὴν τέχνην. ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἑνὸς ὑπηρεσίαν ἔργου παρεσκεύασεν ἀμφότερα τὰ μόρια, συνῆψεν αὐτὰ διὰ τῶν ἀγγείων, ἃ ἐν τοῖς περὶ τοῦ θώρακος λόγοις ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς ἐλέγομεν ἰέναι φλέβας, καὶ ἀρτηρίας εἰς ὑποχόνδρια, καὶ τὸ σύμπαν ὑπογάστριον καταγαγοῦσα, κἄπειτα συνάψασα ταῖς ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομέναις, ἀφ' ὧν ἐπί τε μήτραν καὶ ὄσχεον ἀφικνοῦνται φλέβες. μόνα γὰρ δὴ ταῦτ' ἐν τοῖς ζώοις ἀγγεῖα, τὰ μὲν ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰς φρένας χωρίων ὁρμηθέντα, κάτω τοῦ σώματος φέρεται, τὰ δ' ἐκ τῶν κάτω ἄνω. μόνα γὰρ οὖν δὴ καὶ τὰ προειρημένα μόρια συνῆφθαι δι' ἀγγείων ἐχρῆν, ἵν' ὅταν μὲν ἐν ταῖς μήτραις αὐξάνηταί τε καὶ διαπλάττηται τὸ ἔμβρυον, ἐκείνῳ μόνῳ τὴν ἐξ ἀμφοτέρων, αἱ κοιναὶ φλέβες ἐπαρκῶσι τροφήν. ὅταν δ' ἀποκυηθὲν τύχοι, τοῖς τιτθοῖς αὖθις ἐπιῤῥέῃ σύμπασα, διὰ τοῦτο κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐκ ἐνδέχεται, τά τε καταμήνια φέρεσθαι καλῶς, καὶ θηλάζειν τὸ θῆλυ. ξηραίνεται γὰρ ἀεὶ τὸ ἕτερον μόριον ὑπὸ τῆς ἐπὶ θάτερον ῥοπῆς τοῦ αἵματος. ἐπειδὴ γὰρ τῷ πρὸ τῆς κυήσεως καιρῷ, καὶ ταῖς ἀκμαζούσαις τῶν γυναικῶν, ὅσον ἀθροίζεται, περιττὸν ἐκκενοῖ τοῦτο ἡ φύσις ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ διὰ τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων ἀγγείων. ἐπειδὰν δὲ κυῶσιν, ἕλκει τὸ ἔμβρυον ἐξ αὐτῶν τὴν τροφήν. αἱ δ' ἄρα φλέβες αἱ τῇδε τηλικαῦται τότ' εὖρος ὑπάρχουσι καὶ τὸ μῆκος, ὥστε κἀκεῖνα τρέφειν ἀφθόνως, καί τι περιττὸν ἀθροίζειν ἀεί. τοῦτ' οὖν ὅταν ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ τῆς κυήσεως ἀθροιζόμενον, οἷον ἐν ταμείοις τισὶ τροφῆς τοῖς κοινοῖς τούτοις ἀγγείοις, ἐξαίρῃ τε καὶ διατείνῃ τελέως αὐτὰ, καὶ οἷον πλημμυροῦν χώραν ἐπιζητεῖν μεταστάσεως. ἔχει δ' οὐδεμίαν ἄλλην ἢ τοῦ στήθους, εἰς ἣν ἅμα μὲν αἱ φλέβες αὐτῷ διατεινόμεναι καὶ βαρυνόμεναι, παραπέμπουσιν, ἅμα δ' ὁ τῆς γαστρὸς ὅλης ὄγκος, ὁ διὰ τὴν κύησιν ἐπιπέμπων τε καὶ θλίβων, ὠθεῖ πρὸς τὸ εἶκον. οὕτω μὲν δὴ τὰ γάλακτα τῶν ἐπιμηνίων ἀδελφὰ φησὶν Ἱπποκράτης, τῆς μὲν ἐκ ταμιείου ἀπαρτιζούσης, τῆς δὲ τροφῆς ὑπερβαλλούσης. οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἤδη κατὰ τὸ κυούμενον αὐτὸ γένηταί τι πάθος, ὡς μηκέτ' ἱκανὴν ἐπισπᾶσθαι τροφὴν, ἢ καί τι περὶ τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς ἁμάρτημα συμβῇ τοιοῦτον, ὡς μηκέτ' ἱκανὸν αὐτῷ παρασκευάζειν τὸ αἷμα. συγχεῖται μὲν ἐν τούτῳ καὶ ταράττεται τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἡ τάξις, ἐναντία δ' ἀνάγκη παθήματα καταλαμβάνειν τοὺς τιτθοὺς, πληρουμένους μὲν γάλακτος πρὸ ὥρας ἐπὶ ταῖς τῶν ἐμβρύων ἀῤῥωστίαις, ἰσχνοὺς δ' ἐφεξῆς ἐπὶ ταῖς τῶν ὑστέρων ἐνδείαις γινομένους. οὕτω τοι καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, γάλα ἐκ τῶν μαστῶν πολὺ ῥυὲν, ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον, ὡς αὖ εἰς τοὺς μαστοὺς δηλονότι τοῦ περιττοῦ παντὸς ἀνιόντος, ὃ κατέλιπεν ἐν ταῖς φλεψὶ τὸ κυούμενον, ἀδυνατοῦν ὑπ' ἀσθενείας τοῦ ἐμβρύου, ὅσον ἱκανὸν ἦν αὐτῷ πρὸς τὴν σύμμετρον θρέψιν, ἐπισπᾶσθαι. ὅταν δ' αὖ πάλιν εἴπῃ, γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν οἱ μαστοὶ ἰσχνοὶ γένωνται ἐκτρώσεται. τὸ μὲν ἔμβρυον ἰσχυρὸν εἶναι τηνικαῦτα νομίζειν χρὴ, τροφὴν δ' οὐκ ἔχειν ἄφθονον, ὅθεν πρῶτον μὲν ἐκ τῶν κοινῶν πρὸς τὰς ὑστέρας φλεβῶν ἐπισπᾶσθαι τὸ αἷμα, κᾆν τούτῳ τοὺς μαστοὺς ἰσχνοὺς γίνεσθαι, μικρὸν ὕστερον δὲ ἐκτιτρώσκεσθαι παντάπασιν ἐπιλειπούσης αὐτῷ τῆς τροφῆς. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα τῶν φυσικῶν ἐστι προβλημάτων ἀκόλουθα, τῇ πρὸς τὰ προκείμενα νῦν εἰρημένῃ. τὸ δ' ἴδιον αὐτῆς τῆς παρούσης διεξόδου ἦν τὴν χρείαν εἰπεῖν, τῆς τε πρὸς τοὺς τιτθοὺς κοινωνίας ταῖς ὑστέραις, καὶ τῶν εἴς τε τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν καὶ τὴν ἀριστερὰν μήτραν, ἰόντων ἀγγείων ἀπὸ τῶν εἰς τὸν κατ' εὐθὺ νεφρὸν ἐμπεφυκότων. ἅπαντα γὰρ ταῦθ' ἡ φύσις ἐμηχανήσατο, δὴ τὴν ἀρχὴν γενέσεως παρασκευάζουσα τοῖς ἐμβρύοις, ὡς τὸ μὲν ἄῤῥεν αὐτῶν, τὸ δὲ θῆλυ γίνοιτο. καὶ περὶ μὲν τούτων ὧδ' ἔχει. διατί δὲ μεγίστη μὲν ἡδονὴ τῇ χρήσει τῶν γεννητικῶν ἔζευκται μορίων, ἐπιθυμία δ' οἰστρώδης προηγεῖται τῆς χρήσεως ἐν ἅπασι τοῖς ἀκμάζουσι ζώοις, ἑξῆς αὖ εἴη λεκτέον, οὐ τὴν πρώτην ἔτι καὶ κυριωτάτην αἰτίαν ἐξιχνεύουσιν (εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, ὡς ὑπὲρ τοῦ διαμένειν ἄφθαρτον, εἰσαεὶ τὸ γένος ἐμηχανήσατο τὰ τοιαῦθ' ἡ φύσις) ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὕλης τε καὶ τῶν ὀργάνων. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ βουληθῆναι μόνον τοὺς διαπλάττοντας ἡμᾶς θεοὺς, ἢ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν ἐγγίνεσθαι τῶν ἀφροδισίων, ἢ σφοδρὰν ἡδονὴν ἐζεῦχθαι, τῷ τ' ἐπιθυμεῖν καὶ τῷ ἥδεσθαι τοῖς ζώοις ὑπῆρξεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὕλης τε καὶ τῶν ὀργάνων ἐπιτηδείων εἰς αὐτὰ παρασκευασθέντων. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς χωρίων ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, ἐπὶ τὰ γεννητικὰ μόρια φερόμεναι, παρέρχονται μὲν τῶν ὑστερῶν τὸν πυθμένα. τοῖς πλαγίοις δὲ αὐτῶν ἐπιβαίνουσαι μέρεσι διχάζονται, κἄπειτ' ἐντεῦθεν ἡ μὲν ἑτέρα μοῖρα πρὸς τοὺς ὄρχεις ἀποχωρεῖ τοῦ θήλεος ἐκ τῶν πλαγίων, καὶ αὐτὴ προκειμένη ταῖς μήτραις. ἡ δ' ἑτέρα πρὸς τὸν πυθμένα φερομένη, πολυειδῶς εἰς αὐτὸν ἅπασα καταχίζεται. συνάπτει δ' ἐνταῦθα τὰ πέρατα τῶν εἰς τὸν ἀριστερὸν κόλπον τῆς μήτρας ἀγγείων, πέρασι τῶν εἰς τὸν δεξιὸν αὐτῆς κόλπον κατεσχισμένων, ὥστε καὶ τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος ἡ μετάληψις ἀμυδρὰ μὲν, ἀλλ' ὅμως γίνεται τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ. χρεία γὰρ ἤδη καὶ ἔτι ἄλλη μεγίστη περὶ τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην ἔμελλεν ἔσεσθαι τῆς δὲ τῆς ὑγρότητος, ὡς αὖ δριμύ τι καὶ δάκνον ἐχούσης, ὃ μάλιστ' εἶδος ἔχει χυμὸν, ἐπὶ

γέρσιν τε πεφυκότος εἰς τὴν τῶν μορίων χρῆσιν, ἡδονήν τε παρέχοντος ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν. εἰ γὰρ δὴ μικρὰ καὶ φαῦλα, μεγάλων τε καὶ θαυμαστῶν ἔργων τῆς φύσεως παραδείγματα χρὴ ποιήσασθαι τῷ λόγῳ σαφηνείας ἕνεκα, τοιοῦτόν τι μοι νόει γινόμενον ἐπὶ τοῖς ἀσώδεσι τούτοις χυμοῖς θερμαινομένοις, οἷόν τι μάλιστα συμβαίνει πολλάκις ἀθροισθείσης ὑπὸ τῷ δέρματι τοῦ ζώου δριμύτητος χυμῶν, ἔπειτα γαργαλιζούσης καὶ κνῆσθαι προτρεπούσης ἡδυνούσης τε κατὰ τὴν † κίνησιν [† λύνσιν]. ὅταν οὖν μὴ μόνον ὑγρότης ἡ τοιαύτη κενοῦσθαι δεομένη, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπεγείρουσα καὶ κεντρίζουσα πρὸς τὴν ἔκκρισιν, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα πολὺ καὶ θερμὸν ἀναπνεῦσαι ποθοῖ, ἀμήχανόν τινα χρὴ νομίζειν τῆς ἡδονῆς εἶναι τὴν ὑπεροχήν. ὅταν δὲ δὴ καὶ τὰ μόρια ταῦτα, πολὺ τοῦ δέρματος αἰσθητικώτερα πρὸς τῆς φύσεως ᾖ κατεσκευασμένα διὰ τὴν αὐτὴν χρείαν, οὐ χρὴ θαυμάζειν ἔτι τὸ σφοδρότερον, οὔτε τῆς ἐγγινομένης αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἡδονῆς, οὔτε τῆς προηγουμένης ἐπιθυμίας αὐτῇ, καὶ τοῦ πολλάκις ἀπὸ τῶν εἰς τὸν δεξιὸν νεφρὸν ἐμφυομένων ἀγγείων, ἀποβλαστήματά τινα φέρεσθαι πρὸς τὴν κατ' ἰθὺ μήτραν ἡ αἰτία. διττῆς γὰρ μελλούσης ἔσεσθαι χρείας τῶν ἀρρώστων τούτων περιττωμάτων, προτέρας μὲν ὑπὲρ τοῦ τὴν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μορίοις ἐπαύξεσθαι ψυχρότητα. δευτέραν δ' ὑπὲρ τοῦ τήν τ' ἐπιθυμίαν ἰσχυρὰν, καὶ τὴν ἡδονὴν σφοδρὰν ἐγγίνεσθαι τῇ χρήσει τῶν ὀργάνων, ἡ μὲν προτέρα διὰ παντὸς τοῖς ἀριστεροῖς, ἡ δευτέρα δέ ἐστιν ὅτε τοῖς δεξιοῖς, διὰ μακρῶν ἀγγείων ὑπάρχων. προσέρχεται δ' εἰς ταῦτα καὶ ἄλλη τις οὐ σμικρὰ βοήθεια, παρὰ τῶν ἑκατέρωθεν τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως τεταγμένων ἀδενοειδῶν σωμάτων, ἐν οἷς ἐστιν αὐτοῖς ὅμοιον μέν τι σπέρματι, λεπτότερον δ' ἱκανῶς ὑγρὸν ὁρᾶται περιεχόμενον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου, μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. αὐτὸ δὲ τὸ σπέρμα πνεῦμά τι ἐστὶ καὶ οἷον ἀφρῶδες, ὥστ' εἰ ἐκτὸς ἐκχυθείη ποτὲ μικρὸν ὕστερον, ἔλαττόν τε πολλῷ φαίνεσθαι, τοῦ κατ' ἀρχὰς ἐκπεσόντος, ἀποξηραίνεσθαί τε διὰ ταχέων ὑπὸ γλισχρότητος, οὐχ ὥσπερ ἡ κόρυζα καὶ τὸ φλέγμα μέχρι πλείστου διαμένει, μήτ' ἀναξηραινόμενα, καὶ τὸν ἴσον ὄγκον φυλάττοντα. λεπτὴ μὲν γὰρ καὶ ὑδατώδης καὶ ἄπεπτος ἡ τούτων ὑγρότης ἐστὶ, παχεῖα δὲ καὶ γλίσχρος καὶ μεστὴ τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἡ τοῦ σπέρματος. ὅταν μὲν οὖν εἰς οἰκεῖον ἐμπέσῃ χωρίον, ἀρχὴ γίνεται ζώου γενέσεως. ὅταν δ' εἰς ἀλλότριον, ἐκπνεῖ μὲν ἐξ αὐτῆς τὸ πνεῦμα διὰ ταχέων, ὑπολείπεται δὲ τὸ γλίσχρον ὑγρὸν, εἰς ἑαυτὸ συνιζάνον. ἡ δ' αἰτία καὶ τῆς τούτου γενέσεως ἥδε, τῶν εἰς τὰς μήτρας ἰόντων ἀγγείων, ἃ πρὸς ταῖς πλευραῖς αὐταῖς ἐλέγομεν σχίζεσθαι, τὸ κάτω φερόμενον μέρος ἑλίττεται τρόπον ὁμοιότατον τοῖς εἰς τοὺς ὄρχεις τῶν ἀρρένων ἀγγείοις οὖσιν. ἐπίκειται γὰρ ἡ φλὲψ, ὑπόκειται δ' ἡ ἀρτηρία, καμπὰς πολλὰς ἴσας τὸ πλῆθος ἄμφω ποιούμεναι, δίκην ἑλίκων τινῶν πολυειδῶς πλανωμένων. ἐν δὲ τῇ πλάνῃ ταύτῃ πέπτεται μέχρι πλείστου τὸ φερόμενον ἐπὶ τοὺς ὄρχεις αἷμα καὶ πνεῦμα, καὶ σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἕλιξιν, αἱματῶδες ἔτι τὸ περιεχόμενον ὑγρόν. ἐν δὲ ταῖς ἑξῆς λευκότερον ἀεὶ, καὶ μᾶλλον γιγνόμενον, ἕως ἂν ἀκριβῶς ἅπαν ἀπεργασθῇ λευκὸν ἐν ταῖς ἁπασῶν ὑστάταις, αἳ δὴ περαίνουσιν εἰς τοὺς ὄρχεις. οὗτοι δ' αὖ διάκενοι καὶ σηραγγώδεις ὄντες, ὑποδέχονταί τε τὸ προπεμπόμενον ἐν τοῖς ἀγγείοις ὑγρὸν, ἐκπέττουσι δὲ καὶ αὐτοὶ πάλιν, τέλεον μὲν εἰς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἀπεργαζόμενοι, καὶ θερμότερον καὶ τὸ φαινόμενον εἰς αὐτοὺς ἀκριβέστερον ἤδη κατειργάσθαι, διά τε τὸ μῆκος τοῦ διαστήματος, καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν πεττόντων ἀγγείων. ἀτελέστερον δ' οἱ τῶν θηλειῶν, ὡς ἂν καὶ μικρότεροι, καὶ ψυχρότεροι, καὶ ἧττον ἀκριβῶς αὐτὸ κατειργασμένον ὑποδεχόμενοι. διὰ τί δ' ἐγχρονίζον τοῖς ἀγγείοις τὸ αἷμα λευκὸν γίνεται, τῶν ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀποδεδειγμένων ἀναμνησθέντα τινὰ, ῥᾳδίως ἐξευρήσειν νομίζω. δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις, ὡς πᾶν μόριον ἐν αὐτῷ τὴν τροφὴν ἐξομοιοῖ. τί δὴ οὖν θαυμαστὸν, εἰ λευκοὶ τῶν ἀγγείων οἱ χιτῶνες ὑπάρχοντες, εἰς τὴν ὁμοίαν ἑαυτοῖς ἰδέαν ἀλλοιοῦσι τὸ αἷμα. τάχ' οὖν τις ἔροιτο, διὰ τί τῶν ἄλλων ἀγγείων, οὐδὲ καθ' ἓν ὁρᾶται τοῦτο γινόμενον, ᾧ πρόχειρον ἀποκεῖσθαι, διότι μηδ' ἐπὶ πλεῖστον οὕτως ἐν ἄλλῳ χρονίζει. μηδὲ γὰρ ὑπάρχειν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀγγείων, μὴ ὅτι πολλὰς οὕτως ἕλικας ἐπ' ἀλλήλαις κειμένας, ἀλλὰ μηδεμίαν ἁπλῶς. εἰ δέ γ' ἐχρόνιζε καὶ μὴ διέῤῥει τε καὶ ἐξεκενοῦτο διὰ ταχέων, ἦν ἄν που καὶ ἄλλοθι τοῦ ζώου τοιοῦτον εὑρεῖν χυμὸν, καί τοι καὶ ἡ καθ' ἕκαστον τῶν ἀγγείων ὑγρότης σύμφυτος, ἡ κατ' αὐτῶν τοὺς χιτῶνας ἐξ ἧς τρέφεται τοιαύτη τίς ἐστιν, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ κατὰ τὰς προειρημένας ἕλικας, οἷον λιμνάζοντος τοῦ αἵματος, ὁ σπερματικὸς ἀθροίζεται χυμός. ὅταν οὖν ὑποδεξάμενοι τοῦτον οἱ ὄρχεις, τελέως μὲν οἱ τῶν ἀρρένων, ἐλλιπέστερον δ' οἱ τῶν θηλειῶν κατεργάσωνται, δῆλον ὡς ἑτέρου τινὸς ἀγγείου δεήσει τοῦ μεταληψομένου πάλιν αὐτὸν, καὶ παρέξοντος ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν. ἐνταῦθα οὖν εἴ τις ὁμιλήσειεν ἀκριβῶς ταῖς διαιρέσεσι τῶν μορίων, ἀδύνατον αὐτοῦ μὴ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως. ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῆν ἔξω μὲν τὸ ἄῤῥεν, εἰς ἑαυτὸ δὲ σπερμαίνειν τὸ θῆλυ, διὰ τοῦτο καὶ τὰ μεταλαμβάνοντα παρὰ τῶν ὄρχεων ἀγγεῖα τὸ σπέρμα, τὰ μὲν τῶν ἀῤῥένων ἐπί τε τὸ αἰδοῖον ἐξέτεινε, καὶ πρὸς τὸν ἐνταῦθα πόρον ἀνεστόμωσε, δι' οὗπερ καὶ τὸ οὖρον ἐκτὸς ἐφέρετο, τὰ δὲ τῶν θηλειῶν, εἰς αὐτάς τε τὰς μήτρας κατέφυσε, καὶ πρὸς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν ἐκκρίνειν τὸ σπέρμα παρεσκεύασε, θαυμαστὰ μὲν δὴ καὶ ταῦτα, πολὺ δ' ἔτι μείζω τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι. τῆς γὰρ δὴ χρείας οὐχ ὁμοίας ὑπαρχούσης ἑκατέρῳ τῷ σπέρματι, διότι μηδὲ τοῦ πλήθους τε καὶ τῆς δυνάμεως, ὅμοιον οὐδὲ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, οὔτ' εἶδος, οὔτ' εὖρος, οὔτε μῆκος ἐγένετο, ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν ἀῤῥένων εὐρὺ, καὶ μακρὸν, καί τινας οἷον κόλπους ἔχον, ὅταν ἤδη πλησίον γένηται τοῦ αἰδοίου, τὸ δ' αὐτῶν θηλειῶν, στενὸν καὶ βραχύ. τοῦτο μὲν γὰρ ἱκανὸν ἦν ὀλίγον καὶ λεπτὸν ὑποδέξασθαί τε καὶ παραπέμψαι σπέρμα. τὸ δὲ τῶν ἀῤῥένων, εἰ μὴ μακρόν τε ἅμα καὶ εὐρὺ, καὶ κιρσῶδες ἐγένετο, πῶς μὲν ἂν ἐδέξατο πολὺ καὶ παχὺ σπέρμα; πῶς δ' αὖ εὐκόλως παρέπεμψε; πῶς δ' αὖ ἀθρόως εἰς τὰς μήτρας κατέσπειρεν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν θαυμαστὰ τῆς φύσεως ἔργα, καὶ προσέτι τὸ τείνεσθαι πάντῃ τὰ γυναικεῖα μόρια κατὰ τὰς συνουσίας, ἵνα ἅμα μὲν ὁ τῶν ὑστερῶν αὐχὴν εὐθύνηταί τε καὶ διοίγηται, καθότι πρόσθεν ἐλέγετο, ἅμα δ' ἐκκρίνηται τὸ σπέρμα. τηλικαύτην γὰρ ἔχει δύναμιν, εἰς τὴν τῶν περιεχομένων ἔκκρισιν, ὁ οἷον σπασμὸς τῶν μορίων τοῖς ἀφροδισίοις ἑπόμενος, ἔνεστί σοι μαθεῖν ἔκ τε τῶν ἐπιληψιῶν τῶν μεγάλων, κἀκ τοῦ παθήματος, ὃ δὴ καλεῖται γονόῤῥοια. κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἰσχυρὰς ἐπιληψίας, ὅτι τὸ πᾶν σῶμα σπᾶται σφοδρῶς, καὶ σὺν αὐτῷ τὰ γεννητικὰ μόρια,

διὰ τοῦτ' ἐκκρίνεται τὸ σπέρμα. κατὰ δὲ τὰς γονοῤῥοίας αὐτῶν μόνων ἐστὶ τὸ πάθημα τῶν σπερματικῶν ἀγγείων. ὁποίαν οὖν τάσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις νοσήμασι πάσχει, τοιαύτην ἴσχονται κἂν ταῖς συνουσίαις ἐκκρίνοντες τὸ σπέρμα. τὴν δ' ἐπιθυμίαν τῶν ἀφροδισίων, καὶ τὴν ἐν τῇ χρήσει τῶν μορίων ἡδονήν, ὅπως ἡ φύσις ἢ τοῦ σπέρματος ἀναγκάζει γίνεσθαι, πρόσθεν εἴρηται. καὶ τοίνυν καὶ τὸ τοῦ θήλεος σπέρμα πρὸς τῷ συμβάλλεσθαι τῇ τοῦ ζώου γεννήσει, καὶ πρὸς ταῦτ' ἐστὶ χρήσιμον. ἵνα γὰρ ὁρμήσῃ τε καὶ πρὸς ἀφροδίσια τὸ θῆλυ, καὶ συγγινόμενον τῷ ἄῤῥενι τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν ἀναπετάσῃ, χρείαν οὐ σμικρὰν παρέχεται τὸ σπέρμα. πόσον οὖν ἐστιν ὃ πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν εἰσφέρει τὸ θῆλυ, λέγειν αὖ ἑπόμενον εἴη, τῶν ἐν τοῖς περὶ σπέρματος εἰρημένων ἀναμνησθέντας. ἐδείκνυτο γὰρ ἐν αὐτοῖς ὡς ἔνδον τε μένει κατὰ τὰς μήτρας τὸ τοῦ ἄῤῥενος σπέρμα, καθάπερ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἐπειδὰν μέλλῃ συλλήψεσθαι τὸ θῆλυ, τῶν θ' ὑμένων γενέσεως, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀγγείων ἁπάντων ἀρχὴν ἔχει τὸ τοῦ ἄῤῥενος σπέρμα. τοῦτ' οὖν ἐπιπέττεται καὶ τρέφεται κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ὑπὸ τοῦ θήλεος, ὡς ἂν ἐγγύτερον τὴν φύσιν ὑπάρχον, ἢ καθ' αἷμα, καὶ παρὰ τοῦ τρεφομένου ῥᾷον ἐκ τῶν ὁμοίων αὐξάνεσθαι δυνάμενον. γεννᾶσθαι δ' ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸν ἀλλαντοειδῆ χιτῶνα, κατὰ τὰ περὶ σπέρματος ὑπομνήματα δέδεικται. τὸ δ' ἐν τοῖς ἀδενοειδέσιν ἐκείνοις σώμασι γεννώμενον ὑγρόν, εἰς τὸν οὐρητικὸν ἐκχεῖται πόρον, ἐπὶ τῶν δ' ἀῤῥένων ἅμα τῷ σπέρματι. αἱ χρεῖαι δ' αὗται πρός τε τὴν ἀφροδίσιον ἐπεγείρειν συνουσίαν, ἥδειν τε καὶ κατὰ τὴν ὁμιλίαν, ἐπιτέγγειν τε καὶ τὸν οὐρητικὸν πόρον, ὅθεν οἶμαι καὶ τοὺς ἐκ τούτων τῶν σωμάτων ὁρμωμένους πόρους, οὐκ ὀκνοῦσιν ὀνομάζειν ἀγγεῖα σπερματικά, καὶ πρῶτός γε Ἡρόφιλος ἀδενοειδεῖς προστάτας ἐκάλεσεν, ὅτι κατὰ τῶν ὄρχεων ἐκφυομένους, κιρσοειδεῖς ἔφθανεν ὀνομάζειν παραστάτας. ὅτι δὲ ἐπιτέγγει τε καὶ μαλάττει τὸν πόρον, ἦν μέν που κἀξ αὐτοῦ τῆς φύσεως δῆλον. ἅτε γὰρ οἷον γλισχρότητά τινα, καὶ πάχος ἔχον ἐλαίου δίκην, ἐπαλείφει τὸν πόρον ὅπως μὴ καταξηρανθεὶς, συνιζήσειέ τε καὶ κωλύσειε φέρεσθαι ῥᾳδίως, διὰ τούτου τό τ' οὖρον καὶ τὸ σπέρμα. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι τινὲς ἀδένες ἐδείκνυντο τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας γεγονότες, ὥσπερ καὶ ὁ κατὰ τὴν φάρυγγα, καὶ τὴν γλῶτταν, ἔτι τε τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ τὰ ἔντερα, καὶ νυνί τις ἔναγχος ἰσχνὰ καὶ ἄτροφα, καὶ † ἱκανὰ, καὶ ξηρὰ, τὰ ταύτῃ σύμπαντα ἔχων μόρια. διὰ τοῦτ' ἡμῖν ἔδοξεν οὐρεῖν ἀδυνατεῖν, εἰ μὴ πάμπολυ πρότερον ἤθροισε κατὰ τὴν κύστιν ὑγρὸν, ὅτι ξηρὸς ἦν αὐτοῦ καὶ συνιζηκὼς ὁ πόρος. ἐδεῖτ' οὖν ἀθρόου τε καὶ πολλοῦ τοῦ αὐτόθεν ἐπιπεμπομένου σφοδρῶς οὔρου, τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς διοίγοντος αὐτὸν, ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἦν οὐρεῖν τῷ ἀνθρώπῳ. καὶ ἡ ἴασις δὲ τὴν δόξαν τῆς αἰτίας † ἐπιστώσατο. χρίσμασι γὰρ ἐλαιώδεσιν ἅπαν ἐπιτεγγόντων τὸ χωρίον, ἀνατρεφόντων τε τὸ ὅλον σῶμα. καὶ γὰρ ἐκεῖνο τελέως ἰσχνὸν ἦν, ἐξαιρέτως δὲ τὰ ταύτῃ μόρια, διὰ τούτων ὑγιᾶ τὸν ἄνθρωπον ἀπεδείξαμεν. ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς συνουσίαις ἀθρόον ἐκπίπτει τοῦτο μετὰ τοῦ σπέρματος, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ χρόνῳ παντὶ κατὰ βραχὺ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναίσθητον μέν ἐστιν, ὅθεν καὶ τὸν ἤδη πολλοῖς ἀφροδισίοις ὑπερξηρανθέντα, τοῦτο τὸ ὑγρὸν, ἐφ' ὁμοίως ὑπὸ πολυχρονίῳ μόγις οὐροῦντα ἱκανῶς ἐδείξαμεν, ἰάσασθαι κελεύσαντες ἐγκρατῶς διαιτᾶσθαι. ταῦτα γε οὖν ἅπαντα φαίνεται τῇ φύσει προμηθῶς παρεσκευασμένα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν ὀνομαζομένων κεραιῶν ἡ γένεσις. εἰ γὰρ δὴ καλῶς ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων δέδεικται λόγοις, ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις, καὶ ταῖς ὑστέραις οὐχ ἥκιστα δύναμις ὑπάρχειν ποιότητος οἰκείας ἑλκτική, χρὴ πάντως τινὰ καὶ στόμαχον αὐταῖς εἰς τὴν ὁλκὴν τοῦ τοιούτου χυμοῦ παρεσκευακέναι. ἀλλ' ἔστιν οἰκειότατος χυμὸς ταῖς ὑστέραις, οὗ καὶ τῆς ὑποδοχῆς ἕνεκα γεγόνασι, τὸ σπέρμα. δήλου τοίνυν ὑπάρχοντος τούτου, δῆλον αὐταῖς καὶ τὸ τῶν στομάχων εἶδος ἐγένετο, πρὸς μὲν τὴν τοῦ ἄῤῥενος ὁλκὴν, ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν αὐχὴν, ὃν εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον καθήκειν ἔφην. εἰς δὲ τὸν παρὰ τῶν ἰδίων ὄρχεων αἱ κεραῖαι, καὶ διὰ τοῦτ' ὡς πρὸς τὰς λαγόνας ἀνανενεύκασιν ἄνω καὶ κατὰ βραχὺ γινόμεναι στενότεραι, τελευτῶσιν εἰς ἀκριβῶς στενὰ πέρατα, συναπτόμενον ἑκάτερον αὐτῶν τῷ καθ' ἑαυτὰ διδύμῳ. καλεῖ γὰρ Ἡρόφιλος οὕτω τὸν ὄρχιν. τὸ δὲ συναπτόμενον ἀγγεῖον ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων κιρσοειδέσι παραστάταις ἐστὶ, τὸ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὀνομαζόμενον ἡμῖν σπερματικόν. ἔστι δ' αὐτῷ τὰ μυώδη σώματα καταφερόμενα πρὸς τοὺς ὄρχεις ἤδη τῶν ἀῤῥένων, ἐκ τῶν καθ' ὑπογάστριον μυῶν, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο πάντ' ἔχει τὰ μόρια τὸ θῆλυ ζῶον, ὅσα περ καὶ τὸ ἄῤῥεν. εἰ δὲ τὰ μὲν αὐτῶν ἐλάττω, τὰ δὲ μείζω, θαυμάζειν χρὴ κἀνταῦθα τὴν τέχνην τῆς φύσεως, εἰ μήτ' ἔλαττον ἐποίησε μηδ' ἐν τοῖς θήλεσι, τῶν μειζόνων εἶναι δεομένων, μήτ' αὖ μεῖζον οὐδὲν οὗ ἐχρῆν ὑπάρχειν ἔλαττον. ὅτι μὲν οὖν ὄρχεις τε καὶ πόρους σπερματικοὺς μείζους ἄμεινον ἦν εἶναι τοῖς ἄῤῥεσιν, ἔμπροσθεν εἴρηται. διότι δ' ἐπειδὴ τοῦτ' ἦν ἄμεινον, εὐλόγως ἡ φύσις ἀνατείνασα μὲν ἄνω τὰς κεραίας τῶν ὑστερῶν, ἐγγὺς τοῖς ὄρχεσιν ἀνήγαγεν, ἵνα καὶ τὸ συναπτὸν αὐταῖς ἀγγεῖον τὸ σπερματικὸν γένηται μικρόν. ἔμπαλιν δ' ἤδη τῶν ἀῤῥένων ἐποίησεν, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ λέλεκται. περικειμένων γὰρ τῶν ὄρχεων ἑκατέρωθεν τῇ ῥίζῃ τοῦ καυλοῦ (καλεῖται δ' οὕτω τὸ ἀνδρεῖον αἰδοῖον) εἰ μηδὲν ἐπετεχνήσατο σόφισμα, περὶ τὴν τῶν σπερματικῶν ἀγγείων διάπλασιν, οὐ μόνον οὐκ ἂν αὐτὰ μείζονα τῶν ἐν τοῖς θήλεσιν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ πολὺ μικρότερα. μακρὰν οὖν τινα περίοδον ἐξεῦρεν αὐτοῖς, ἀνάγουσα πρότερον ὡς ἐπὶ τὰς λαγόνας, αὖθις δὲ κατάγουσα διὰ τῶν ἔνδον ἄχρι τῆς ἐπὶ τὸ αἰδοῖον ἐκφύσεως, ἵνα περ ἔμελλον ἐξερεύγεσθαι τὸ σπέρμα. κατὰ τοῦτ' ἤδη καὶ κιρσώδεις αὐτοὺς ἀπειργάσατο, πλατύνασά γε καὶ διευρύνασα μέχρι πλείστου, πανταχόθεν ὡς οἷόν τ' ἦν, ὑποδοχὰς ἀφθόνους τῷ πλήθει τοῦ σπέρματος εὐτρεπίζουσα, καὶ εἴγε μὴ ῥαθύμως ἐθέλοις ἀκούειν τῶν λεγομένων, ἀλλ' ἐπὶ τὰς διαιρέσεις τῶν ζώων ἀφικόμενος, αὐτόπτης γίνεσθαι τῶν ἔργων τῆς φύσεως, οὐ μικρὰν ὄψει τῶν ἐν τοῖς ἄῤῥεσι σπερματικῶν ἀγγείων τὴν ὑπεροχὴν, ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει, καὶ τῷ βάθει, καὶ τῷ πλάτει, πολλαπλάσιον ἐν τοῖς θήλεσιν εὑρήσεις ὑπάρχοντα. δι' αὐτὰς οὖν ταύτας τὰς αἰτίας, οἱ μὲν τῶν γυναικῶν ὄρχεις, μικροί τε καὶ ὑγρότεροι γεγόνασι, καὶ ταῖς μήτραις ἑκατέρωθεν παρέφυσαν ἐν τοῖς τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον χωρίοις. οἱ δὲ τῶν ἀνδρῶν, μεγέθει τε ἅμα πολλαπλάσιοι, καὶ κάτω τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων ἀπήχθησαν, ὡς μηδὲ ψαύειν ὅλως αὐτῆς. εἰ γὰρ δὴ καὶ τούτους ἐνταῦθα κατέθετο πρὸς τὸ στενοχωρεῖσθαί τε ἅμα, καὶ στενοχωρεῖν τὰ ταύτῃ μόρια, καὶ τὸ μῆκος ἂν ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησε τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, νῦν μέν γε κάτωθεν ἀναφερόμενα, καὶ πάλιν αὖθις ἄνωθεν κα-

† λεπτὰ

† ἐπεστώσατο τὸ

τω μέγεθος ἀξιόλογον) ἐπεκτείνεται. τότε δ᾽ αὖ ἄνωθεν κάτω μόνον ἰόντα, τοῦ νῦν ὄντος αὐτοῖς μήκους, τὸ ἥμισυ μέρος ὅλον ἀπώλλυεν ἄν. οἱ δὲ τῶν γυναικῶν ὄρχεις, ὡς ἂν αὐτοί τε μικροὶ παντάπασιν ὑπάρχοντες, ἀγγεῖά τε μέλλοντες ἀπὸ φύειν μικρά, χώραν ἐπιτηδειοτάτην ἔχουσι, τὴν νῦν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς, ἑκατέρωθεν μὲν τῆς ὑστέρας ταθέντες, ἀνώτερον δὲ βραχὺ τῶν κεραιῶν ἀπαχθέντες. ὅτι δὲ τοῦ μεγέθους τῶν ἐν τοῖς ἄρρεσιν ἀγγείων σπερματικῶν, οὐ σμικρὰν πρόνοιαν ἡ φύσις ἐποιήσατο, μαθεῖν ἔστιν ἐπί τε τῶν ἰχθύων οὐχ ἥκιστα καὶ τῶν ὀρνίθων. ἐπειδὴ γὰρ ἕνεκα πολυγονίας ἀθροίζειν αὐτοὺς χρὴ πάμπολυ σπέρμα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐν θερμῷ χωρίῳ τετάχθαι βέλτιον ἦν, ὡς θᾶττον ἐκπέττοιέν τε καὶ ἐργάζοιντο τὸν ἐπιῤῥέοντα χυμὸν, εἰς σπέρματος χρηστοῦ γένεσιν, οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ φέρουσα κατέθετο πλησίον τῶν ἐκκρινόντων πόρων τὸ σπέρμα. βραχεῖς γὰρ ἂν οὕτω γεγένηντο, πορρωτάτω δ᾽ ἀπάγουσα, περὶ διαφράγματι συνῆψεν. ἔστιν ἄρα μὲν δὴ καὶ θερμότατον ἁπάντων τουτὶ τὸ χωρίον, ὡς ἂν ὑπὸ τεττάρων σπλάγχνων σκεπόμενον, ἄνωθεν μὲν καρδίας τε καὶ πνεύμονος, κάτωθεν δ᾽ ἥπατός τε καὶ σπληνός. ἀλλὰ καὶ τὸ διάστημα τὸ ἐν μέσῳ μέγιστον ἦν, ὃ καταλήψεσθαι πᾶν ἔμελλε τὰ τοῦ σπέρματος ἀγγεῖα, καὶ ταῦτα τ᾽ ἔοικεν ἐξευρῆσθαι τῇ φύσει θαυμαστῶς ἐν ἑκάστῳ γένει ζώου. περὶ μὲν δὴ τῶν ἄλλων τάχ᾽ ἄν ποτε καὶ αὖθις εἰπεῖν ἐγχωροίη. τῷ δὲ ἀνθρώπῳ (περὶ τούτου γὰρ ὁ λόγος ὅδε σπουδάζει) τότε μῆκος τῆς ῥάχεως, οὐκ ἰχθύων μόνον, οὐδ᾽ ὀρνίθων, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ζώων ἔχοντι βραχύτατον, ὥσπερ τὴν τῶν ἄλλων μορίων ἀναλογίαν, αὐτούς τε τοὺς ὄρχεις μεγάλους, οὐκ ἦν ἐπιτήδειος ἡ τοιαύτη θέσις. πρὸς γὰρ αὐτοῖς ἄλλοις, οὐδὲ πολύσπερμον εἶναι δεῖται καθάπερ ἐκεῖνα τὰ ζῶα. σύμμετρον δὲ σπέρμα, καὶ χωρεῖς τοῖς θερμοῖς πλησιάζειν ὀργάνοις οἱ τῶν ἀνδρῶν ὄρχεις ἱκανοὶ γεννᾶν εἰσι, διά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν θερμότητα. περὶ μὲν δὴ τῆς θέσεως αὐτῶν ἱκανὰ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ τοῦ μεγέθους τῶν σπερματικῶν ἀγγείων (ἐντεῦθεν γὰρ ὁ λόγος ἀπετράπετο) θαυμάζειν χρὴ τὴν φύσιν, ὅπως ἀνάγουσα πρότερον ἐκ τῶν ὄρχεων, εἰς τὰς λαγόνας αὐτὰ κατήγαγεν αὖθις ἐπὶ τὸ τοῦ ἄῤῥενος αἰδοῖον, εἶτ᾽ ἐνταῦθα πρὸς τὸν ἐκ τῆς κύστεως πόρον ἀνεστόμωσε, δι᾽ οὗ καὶ τὸ οὖρον ἐκκρίνεται. μὴ γὰρ ὅτι μεγέθους ἕνεκα μόνου τὴν τοσαύτην περίοδον ἐξευρεῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, ὅπως προὐνοήσατο, θαυμάζειν ἄξιον. ᾧ γὰρ ἀπὸ τοῦ περιτοναίου πόρῳ, καθάπερ αὐλῷ τινι τὰ τρέφοντα τοὺς ὄρχεις ἀγγεῖα κατήγαγε, τούτῳ συνεχρήσατο πρὸς τὴν ἄνοδον τοῦ σπερματικοῦ, κοινὴν ἀσφάλειαν ἐξευροῦσα τοῖς τρισὶ τῶν ἀγγείων γένεσιν, τὸν ἕνα τοῦτον πόρον. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν καταγαγοῦσα, τοῖς μὲν τῶν ἰσχίων ὀστοῖς ἐκ πλαγίων αὐτὰ φρουρεῖ, τῷ δὲ κατὰ τὸ ἐπίσχιον ἐκ τῶν πρόσω, τῷ πλατεῖ δ᾽ ἐκ τῶν ὄπισθεν. οἷον γὰρ δὴ καὶ τοῦτο θαῦμα περὶ τὴν τῶν εἰρημένων ὀστῶν ὑπάρχει σύνθεσιν, οὐδ᾽ ἑρμηνευθῆναι ῥᾴδιον. ὑποβέβληται μὲν ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς ῥάχεως τὸ πλατύ τε καὶ ἱερὸν ὀστοῦν ὀνομαζόμενον, ἑκατέρωθεν δὲ ἐκ τῶν πλαγίων αὐτῶν συμφύεται δύο, περὶ μέγεθος τοῦ δὲ πολλαπλάσια, καὶ τῷ σχήματι πολυειδέστατα, πρὸς μὲν τὰς λαγόνας ἀνατεινόμενα τῷ μεγίστῳ μέρει σφῶν αὐτῶν, εἰς δὲ τὰ πλάγια, καὶ τὰ κάτω βραχὺ προϊόντα, κατὰ δ᾽ αὖ πρόσω μέρη κυκλοτερέσιν ἀποφύσεσιν ἀξιολόγοις, τὸ μέγεθος εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἰόντα, καθὰ δὴ καὶ συμφύεται διὰ χόνδρου. πάντα ταῦτα τὰ εἰρημένα, εἰς τὰς ἔνδον αὐτῶν ἐπιφανείας, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον. ἅπαντα γοῦν σιμὰς καὶ κοίλας, καὶ λείας κεκτημένα, μεγάλην ἀπεργάζεται μίαν ὀστείνην ψαλίδα, καλύπτουσάν τε ἅμα καὶ φρουροῦσαν ἅπαντα τὰ κατειληφότα, καὶ τὴν ἐντὸς αὐτῆς κοιλότητα μόρια τοῦ ζώου, τά τ᾽ ἄλλα καὶ τὰ τοῦ σπέρματος ἀγγεῖα. πρώτη μὲν γὰρ ἡ κύστις ὑπόκειται τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς. ἔθος δ᾽ οὕτω καλεῖν τοῖς ἀνατομικοῖς, τὰς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένας ἀποφύσεις τῶν ὀστῶν τὰς κυκλοτερεῖς, ἃς καὶ συμφύεσθαι πρὸς ἀλλήλας ἔλεγον. ἐφεξῆς δὲ ταύταις αἱ μῆτραι ταῖς θήλεσιν, ἐπὶ δὲ τῇ μήτρᾳ, καὶ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον. ἐπὶ δ᾽ αὐτῶν ἀῤῥένων τὰ τοῦ σπέρματος ἀγγεῖα, διὰ τοῦτο μάλιστα κατέρχεται τοῦ χωρίου, διότι μακρά τε ἔστι, καὶ τείνεσθαι, καὶ σπᾶσθαι σφοδρῶς ἀναγκάζεται κατὰ τὰς συνουσίας, εὔρωστον ἱκανῶς ἡ φύσις αὐτῶν ἀπειργάσατο τὸν χιτῶνα, καὶ διότι ταῦτ᾽ αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων μᾶλλον, ἢ τῶν θηλειῶν ὑπάρχει, διὰ τοῦτο καὶ ὁ χιτὼν ἰσχυρότερος ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων τοῖς κιρσοειδέσι τούτοις παραστάταις ἐγένετο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἀσθενέστεροι πολὺ τούτων οἱ ἀδενώδεις ἀπετέθησαν, ὡς ἂν μικρότατοί θ᾽ ὑπάρχοντες, καὶ λεπτὸν τῇ συστάσει περιέχοντες ὑγρόν. οὕτως ἐν ἅπασιν ἡ φύσις δικαιοτάτη, τά τε ἄλλα σύμπαντα, καὶ ῥώμης τε καὶ ἀσθενείας καὶ πάχους, καὶ λεπτότητος, τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπονέμουσα. καὶ γὰρ οὖν καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων, τῶν εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια καθηκόντων, εἰ κατασκέψαιο διὰ τῶν ἀνατομῶν ὁπόσον τι τὸ μέγεθος ἑκάστου, θαυμάσῃς οἶδ᾽ ὅτι τὴν δικαιοσύνην τοῦ δημιουργοῦ. σύμμετρα μὲν γὰρ τὰ νεῦρα, φλέβες δὲ καὶ ἀρτηρίαι, μὴ ὅτι μέγισται μόνον, ἀλλὰ καὶ διτταὶ καθήκουσιν εἰς αὐτὸ, τὸ μὲν ἕτερον ζεῦγος, ἐκ τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς χωρίων ὁρμώμενον, ὅπερ εἴς τε τοὺς ὄρχεις ἐλέγετο, καὶ τῶν μητρῶν κατασχίζεσθαι τοὺς πυθμένας. ἕτερον δ᾽ ἐκ μὲν τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἀγγείων ἀπονεμόμενον, ἐμφυόμενον δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν, ὧν πρῶτον ἐπὶ μὲν τῶν θηλειῶν, ὁ τῆς ὑστέρας αὐχήν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀῤῥένων, ὁ καυλὸς ὀνομαζόμενος ἐκφύεται, καὶ δὴ καὶ τρέφεται τά τε κάτω τῶν μητρῶν ἅπαντα, καὶ ὁ στόμαχος αὐτῶν, καὶ προσέτι τὰ κατὰ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ ἀνδρεῖον ἐκ τούτων τῶν ἀγγείων. ἡ χρεία δ᾽ αὐτῶν ἑτέρα μὲν ὡς μεγάλων, ἑτέρα δ᾽ ὡς διττῶν, ὅτι μὲν οὐχ ἑαυταῖς μόναις αἱ μῆτραι τὴν τροφὴν, ἀλλὰ καὶ τοῖς κυουμένοις παρασκευάζουσι, διὰ τοῦτο μεγάλων ἀγγείων δέονται. μεγάλων δὲ καὶ οἱ ὄρχεις, ὅτι μηδ᾽ αὐτοὺς τρέφεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ σπέρμα γεννᾶν ἐχρῆν. ὅτι δὲ τὸ μὲν ἕνεκα τοῦ τρέφειν μόνον παραγινόμενον, εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια ζεῦγος ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, ἀκάθαρτον ἔτι καὶ περιττωματικὸν αἷμα περιέχει, οὐκ ἐδεῖτο δὲ πρὸς τὸ τρέφειν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας τινὰς χρείας παρέξειν, ἃς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν ὑπάρχειν τοῖς ἀπὸ νεφρῶν ἀγγείοις. ὀῤῥῶδες δὲ καὶ δριμὺ, καὶ οὐ παντάπασι χρηστὸν ἔχειν χρὴ τὸ αἷμα, πρόδηλον παντί. διὰ ταύτας οὖν τὰς αἰτίας, τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ πλατέος ὀστοῦ φερόμενα, τῶν πλησίον ἀγγείων κειμένων τῶν μεγάλων ἀφώρμηται, καὶ οὐκ ἂν εὕροις ἐγγυτέρω τι χωρίον ἕτερον, ὡς διὰ βραχυτέρου διαστήματος ἀγαγεῖν ἐπὶ τὰ γεννητικὰ μόρια, φλέβας τε καὶ νεῦρα καὶ ἀρτηρίας, καὶ φυλάττει καὶ τοῦτο τὸ χωρίον ἡ φύσις, ὅπερ ἤδη πολλάκις ἡμῖν προείρηται, διὰ βραχυτάτου τοῦ διαστήματος, ἐπάγειν τοῖς τρεφομένοις τὰ θρέψοντα. ἔτι δὲ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τὴν ἀπὸ νεφρῶν, ἐπιλε-

ἐπιλελῆσθαι δόξειεν αὑτῆς, εἰ μή τις εἰδείη τὰς προειρημένας χρείας τῶν ἄνωθεν καταφερομένων ἀγγείων. ἐπὶ
μὲν οὖν τῶν θηλειῶν ἧττόν ἐστι φανερὸν τὸ μῆκος τοῦ διαστήματος, ὡς ἂν ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα προκειμένων τῶν
ὑστερῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀρρένων ἅτε τῶν ὄρχεων ἐκκρεμῶν ὑπαρχόντων, αἱ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἰοῦσαι φλέβες τε
καὶ ἀρτηρίαι μακρότεραι φαίνονται. πάντ᾽ οὖν ἀλλήλοις μαρτυρεῖ τὰ καλῶς εἰρημένα, πρὸς τῷ καὶ τὴν φύσιν ἐν
ἅπασιν ἀποφαίνειν δικαίαν. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ τῶν νεύρων ζεῦγος, τοῖς μὲν ἀπὸ τῶν καθ᾽ ἱερὸν ὀστοῦν ὁρμωμένοις ἀγ
γείοις συμπαρεκτείνεταί τε καὶ συγκατασχίζεται, καθάπερ ταῖς εἰς τὰ ἄλλα μόρια καθηκούσαις ἀρτηρίαις τε καὶ
φλεψίν. εἴτε γὰρ ἐξ ἐλαχίστου διαστήματος, εἴτε διὰ ἀσφαλῶν χωρίων ἄγεσθαι χρὴ τὰ θρέψοντα, δῆλον ὡς καὶ τοῖς νεύ-
ροις ἀμφοτέρων μετεῖναι δίκαιον, ὥστ᾽ ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμῶνται τόπων, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παραχθήσονται. τὰς δ᾽
ἄνωθεν κατιούσας ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ἐκ περιουσίας λαβόντων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, εὐλόγως οὐδὲν ἐκ τοῦ
κατὰ φύσιν νωτιαίου νεῦρον ἐνταῦθα συγκαταφέρεται. διὰ μακροῦ γὰρ ἄγεσθαι, καὶ τοῦτ᾽ οὐκ ἦν ἄμεινον, ἀλλὰ καὶ τὸ
πάχος αὐτῶν ἀκριβῶς τῇ χρείᾳ μεμέτρηται. τριῶν γὰρ ὄντων σκοπῶν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, τῆς τῶν νεύρων εἰς
ἅπαντα τὰ μόρια νομῆς, αἰσθήσεως μὲν ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις, κινήσεως δὲ ἐν τοῖς κινητικοῖς, τῆς δὲ τῶν λυ-
πούντων διαγνώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι, ταῖς μὲν μήτραις ὅλαις, καὶ τῶν ἀρρένων σύμπασι κατὰ τοὺς ὄρχεις
καὶ ὄσχεον, βραχυτάτης ἔδει τῶν νεύρων εἰς ἅπαντα τὰ μόρια νομῆς, ὡς ἂν μήτ᾽ εἰς αἴσθησιν ἀκριβῆ, μήτ᾽ εἰς κίνη-
σίν τινα καθ᾽ ὁρμὴν ὑπηρετοῦσιν. ἀλλὰ μηδὲ πόροις οὖσι περιττωμάτων, ὥσπερ τοῖς ἐντέροις. ὁ δὲ καυλὸς ὁ τοῦ ἄρρε
νος, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τῶν μητρῶν στόμαχος, καὶ τἆλλα δὴ τὰ περὶ τὸ αἰδοῖον αὐτό, ὡς ἂν αἰσθήσεως περιττοτέρας δεό-
μενα διὰ τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν, εὐλόγως πλειόνων μετέχει τῶν νεύρων. εἴπερ οὖν ἀναμνησθείης ὡς ἐλαχίστων μὲν
ἐδεήθησαν, ἧπάρ τε καὶ σπλὴν, καὶ νεφροί, δεόμενοι τῶν νεύρων ἐλαχίστων τε καὶ κατ᾽ ἄλλα τὰ γεννητικὰ μόρια,
πλὴν τῶν περὶ τὸ αἰδοῖον, ἔπειτα θεάσαιο καὶ τὰς διαιρέσεις τῶν ζώων, οὕτω μὲν ὀλίγων νεύρων, ὥσπερ καὶ τὰ προει
ρημένα σπλάγχνα μετέχοντα τὰ γεννητικὰ μόρια. μόνα δὲ τὰ περὶ τὸ αἰδοῖον ἀξιολογωτέρων νεύρων, εὖ οἶδ᾽ ὅτι
θαυμάσεις τὴν δικαιοσύνην κἂν τούτῳ τῆς φύσεως. διὰ τοῦτ᾽ οὖν, ὅτι πάνυ λεπτὸν τὸ ζεῦγος τοῦτο τῶν νεύρων, ὥσπερ
τὸ καθ᾽ ἧπαρ καὶ σπλῆνα, καὶ νεφρούς ἐστιν, οὐθ᾽ οὕτως ἀξιόλογον, ὡς τὸ περὶ τὴν γαστέρα. μέσον δ᾽ ἀμφοῖν ὡς ἔνι μάλιστα
τῷ πάχει, διότι καὶ μικτή τις ἔμελλεν ἡ παρ᾽ αὐτοῦ χρεία γενήσεσθαι τοῖς ὀργάνοις, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν, οἵαπερ
ἦν ἡ καθ᾽ ἧπάρ τε καὶ νεφρούς, ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸ αἰδοῖον, οἵαπερ ἡ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα. διὰ τί δὲ τὰ μὲν ἔντερα
πάντα, καὶ ἡ γαστὴρ ἐκ δύο χιτώνων ἐγένοντο, ταῖς μήτραις δ᾽ εἷς ἤρκεσεν, ὥσπερ οὖν καὶ ταῖς κύστεσιν ἑκατέραις,
εἴρηται μὲν ἤδη τὸ κεφάλαιον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, ἡνίκα ἐξηγούμην τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς τὴν κατα-
σκευήν. ἀνάγκη δὲ καὶ νῦν ὅσον εἰς τὴν περὶ τῶν ὑστερῶν διδασκαλίαν διαφέρει, λεχθῆναι. τὰ μὲν τῶν κύστεων σώμα
τα σκληρὰ καὶ δυσπαθῆ κατεσκεύασεν ἡ φύσις, ὡς ἂν τοῦτ᾽ ἔργον ἕξοντα μόνον ὑποδέξασθαι περίττωμα. τὸ δ᾽
ἐν τοῖς ἐντέροις καὶ τῇ γαστρί, πέψεως μᾶλλον ὀργάνοις οὖσιν, ἢ περιττωμάτων ὑποδοχοῖς, τὸ σαρκῶδες τῆς οὐσίας
ἦν οἰκειότερον. οὐ γὰρ ἕνεκα τοῦ δέξασθαι χολὴν καὶ φλέγμα, καὶ τἆλλα δὴ τὰ καταρρέοντα, πολλάκις ἐξ ὅλου τοῦ σώ
ματος ἐρρώδη περιττώματα τὴν γένεσιν αὐτῶν ἡ φύσις ἐποιήσατο. γεγονόσι δ᾽ ἑτέρων ἔργων ἕνεκα συνεχρή-
σατο, καὶ ὡς πόροις περιττωμάτων, ὥστ᾽ εὐλόγως τὸ μὲν εἶδος αὐτοῖς τῆς τοῦ σώματος οὐσίας οἰκεῖον ταῖς σφετέραις
ἐνεργείαις ἐδημιουργήθη. τὸ δὲ πλῆθος τῶν χιτώνων διὰ τὴν ἐπίκτητον χρείαν προσετέθη. κίνδυνος γὰρ ἦν ὡς, ἐν
τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν δέδεικται λόγοις, ἀναβρωθῆναί τε καὶ παθεῖν ἐνίοτε τὸν ἕτερον τῶν χιτώνων τὸν ἐντός. ἵν᾽ οὖν ἐν
τούτῳ μόνῳ μένῃ τὸ κακόν, ἕτερον ἔξωθεν αὐτοῦ περιέβαλεν. ἐπὶ δέ γε τῶν ὑστερῶν, ὡς ἂν αἵματι καθαρῷ καὶ χρη-
στῷ τρεφομένων, εἷς αὐτάρκης χιτών. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ μὴ μόνον ἕλκειν αὐτὰς ἐχρῆν εἴσω τὸ σπέρμα κατὰ τὰς συνου-
σίας, ἀλλὰ καὶ κατέχειν ἐν τῷ τῆς κυήσεως χρόνῳ καὶ ἀποκρίνειν, ἐπειδὰν τελειωθῇ τὸ κύημα, διὰ τοῦτο πᾶν εἶδος
ἰνῶν ἐν αὐταῖς ἡ φύσις ἐτεχνήσατο. δέδεικται γὰρ οὖν δὴ καὶ περὶ τοῦδε πολλάκις, ὡς ἕκαστον τῶν ὀργάνων ἕλκει μὲν
εἰς ἑαυτὸ ταῖς εὐθείαις ἰσὶν ἐνεργοῦν, ἐκκρίνει δὲ ταῖς ἐγκαρσίαις, κατέχει δὲ συμπάσαις. ὁ δ᾽ ἔξωθεν τούτων πε-
ρικείμενος ὑμὴν, ἀμφοτέρας τε συνάπτει τὰς μήτρας εἰς ταὐτό, καὶ † κλείπτει συνδεῖ πρὸς τὰ παρακείμενα. καὶ μὲν
(margin: † καλύπτει)
δὴ καὶ ἄλλοι τινές εἰσιν αὐταῖς δεσμοί, πρός τε τὰ κατὰ ῥάχιν σώματα, καὶ τἆλλα τὰ περικείμενα χαλαροὶ σύμ
παντες ἱκανῶς, ὡς οὐδὲ καθ᾽ ἓν ἄλλο μόριόν ἐστιν ἰδεῖν. οὐ γὰρ οὖν οὐδ᾽ ἄλλο τι διαστέλλεσθαί τε καὶ μέχρι πλείστου, καὶ αὖθις
εἰς ἐλαχίστην συνέρχεσθαι φύσιν ἔχει. χρὴ τοίνυν καὶ τοὺς δεσμοὺς συνεπεκτείνεσθαι, καὶ συνέπεσθαι παντὶ τῷ σπλάγ-
χνῳ, καὶ μήτ᾽ αὐτοὺς ἀπορρήγνυσθαι, μήτ᾽ ἐκεῖνον περιορᾶν ἀλώμενον, ἢ ἀλλοτρίαις ἀμέτρως ἐπεμβαίνειν ἕδραις. ἡ δὲ
θέσις αὐτῆς, ὅτι μὲν ὁ στόμαχος εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον τελευτᾷ, δεόντως ταύτῃ τεταγμένον, ἔμπροσθεν εἴρηται.
καὶ ἅπερ ἐκεῖνον ἐστράφθαι χρὴ κάτω, δῆλον ὡς τὸ λοιπὸν ἅπαν κύτος ἐν τοῖς περὶ τὴν γαστέρα τετάχθαι χωρίοις
ἀναγκαῖον ὑπάρχει. διὰ τί δ᾽ ἔμπροσθεν μὲν ἡ κύστις, ὄπισθεν δὲ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον, ἐν μέσῳ δ᾽ ἀμφοῖν αἱ
μῆτραι; ἢ ὅτι βέλτιον ἦν ἐπὶ πλεῖστον ἐν ταῖς κυήσεσιν ἐκτεινομένας αὐτάς, ἐκ μὲν τῶν ὄπισθεν μερῶν οἷον ὑποστό
ρεσμά τι περὶ ῥάχιν ἔχειν, ἐκ δὲ τῶν ἔμπροσθεν οἷον πρόβλημα. λεπτόταται γὰρ ἱκανῶς γίνονται κατὰ † τῶν τῆς κύ-
σεως χορῶν, ὡς ἂν τοῦ βάθους εἰς τὸ μῆκος ἀναλισκομένου, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀσθενέσταται. καὶ μὲν δὴ καὶ προχωροῦσαι διὰ τὸν
(margin: † τὸν τῆς κυήσεως χρόνον)
ὄγκον εἰς τὰ περικείμενα σύμπαντα χωρία, οὔκουν ἄλυπος οὐδ᾽ ἀβλαβὴς αὐταῖς ἡ τῶν περικειμένων ὀστῶν ἐγί-
νετο γειτνίασις, εἰ μηδὲν ἐν τῷ μεταξὺ μόριον ἐτέτακτο. διὰ τί δ᾽ οὐκ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὄρχεις ἐνέφυσε τὸ σπερματικὸν
ἀγγεῖον ἡ φύσις, ἀλλὰ τὴν καλουμένην ἐπιδιδυμίδα μέσην ἀμφοῖν ἔταξεν; ὅτι χαύνους ἱκανῶς ὑπάρχοντας αὐ-
τοὺς, καὶ ἀδενώδεις, καὶ μαλακοὺς, πυκνοῖς καὶ ἰσχυροῖς, καὶ σκληροῖς, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν ἀσφαλέως συμφῦναι τοῖς σπερ
ματικοῖς ἀγγείοις, ὥστε κἀνταῦθα, ἅπερ ἤδη δέδεικται πολλάκις, ἡ φύσις ἀπεργάσασθαι φαίνεται, τὸ μηδὲν τῶν ἐναν
τίων ταῖς οὐσίαις εἰς ταὐτὸν ἀναγαγεῖν, ἀλλ᾽ ἀεὶ ζητεῖν ἐν μέσῳ τινὰ καταθέσθαι δεσμὸν αὐτοῖς φιλίας συναγω-
γόν. ὅσον γὰρ ἀπολείπεται τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἡ ἐπιδιδυμὶς ἰσχύϊ καὶ πυκνότητι, καὶ σκληρότητι, τοσοῦτον πλεο-
νεκτεῖ τῶν ὄρχεων, ἀλλὰ καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς, τὰ μὲν τοῖς σπερματικοῖς ἐμφυόμενα σκληρότατα. τὰ δὲ τοῖς ὄρχεσι

μαλακώτατα. τὰ δ' ἐν τῷ μεταξὺ πάντα ἀλλήλων ἀνάλογον ὑπάρχοντα, τὰ μὲν ἐγγυτέρω τῶν σπερματικῶν σκληρότητα, τὰ δ' αὖ τῶν ὄρχεων ἐγγύτερα, μαλακώτατα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐγένετο. διατί τοίνυν οὐκ εἰσὶν ἐπὶ τοῖς τῶν θηλειῶν ὄρχεσιν αἰσθηταὶ καὶ σαφεῖς αἱ ἐπιδιδυμίδες, ἀλλ' ἢ οὐδ' ὅλως σοι δόξουσιν ὑπάρχειν, ἢ σμικρὰ παντελῶς εἶναι, ἢ ὅτι πρῶτον μὲν καὶ ὁ δίδυμος αὐτὸς σμικρὸς ὁ τοῦ θήλεος, καὶ τὸ σπερματικὸν ὡσαύτως σμικρὸν, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, οὐδὲ τὸ συνάπτον αὐτὰ σμικρὸν ὑπάρχειν, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν διαφορὰ βραχεῖα, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων παμπόλλη. καὶ γὰρ οἱ ὄρχεις οἱ τοῦ ἄρρενος ὑγρότεροί τε καὶ μαλακώτεροι τῶν τοῦ θήλεος, καὶ τὰ ἀγγεῖα τὰ σπερματικὰ σκληρότερα. τὰ δ' ἐναντία τούτων ἐπὶ τοῦ θήλεος, αὐτὰ μὲν ἧττον σκληρὰ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, οἱ δ' ὄρχεις ἧττον ἀραιοὶ καὶ χαῦνοι καὶ ὑγρότεροι, διότι ψυχρότεροι τὴν οὐσίαν ὑπάρχουσιν. οὔκουν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, διεμφυσήθησάν τε, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἐζυμώθησαν. εὐλόγως οὖν ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγένοντο ταῖς οὐσίαις, αὐτῶν μὲν τῶν ὄρχεων σκληροτέρων ἀποτελεσθέντων. τῶν δ' εἰς αὐτοὺς ἐμφυομένων ἀγγείων τῶν σπερματικῶν μαλακωτέρων, ὥστ' οὐκ ἐδέοντο † μεγάλου τοῦ συνάψοντος, ὃ κατὰ βραχὺ τῆς θατέρου σκληρότητος, ἀποχωροῦν ἐπὶ τὴν μαλακότητα θατέρου παραγένοιτο. διότι δ' ἐκκρεμεῖς εἰσιν οἱ τοῦ ἄρρενος ὄρχεις, διὰ τοῦτο καὶ μῦς εἰς ἑκάτερον αὐτῶν εἷς, ἐκ τῶν κατὰ τὰς λαγόνας καθήκει χωρίων, ὅπως καὶ τούτοις μετείη τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως. τί δὲ τὸ παρὰ τοῦ θήλεος σπέρμα συμβάλλεται τῷ ἄρρενι, καὶ τίς ἡ φύσις ἑκατέρου, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, διὰ τῶν περὶ σπέρματος ὑπομνημάτων ἐδείχθη, χρὴ καὶ τοῦτον ἐνταῦθα καταπαύειν ἤδη τὸν λόγον. ἐν γὰρ τῷ μετ' αὐτὸν, ἡ περὶ τὰ κυούμενα σύμπασα τέχνη τῆς φύσεως ἐπιδειχθήσεται.

† μέσου

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ιε.

Οὕτω δὲ πολλῶν καὶ θαυμαστῶν τῇ φύσει τετεχνημένων ὀργάνων, εἰς τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν, ὧν ὁ πρὸ τούτου λόγος ἐξηγήσατο. δόξειεν ἂν σοι οἶδ' ὅτι θεασαμένῳ σοι διὰ τῶν ἀνατομῶν αἰδοίου κατασκευὴν, οὐδενὸς ἧττον ἐκείνων ἐμφαίνεσθαι θαυμαστή τις ἡ περὶ τὴν δημιουργίαν αὐτῆς σοφία. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ πρόχειρόν τε καὶ πᾶσι γνώριμον, ἐπειδὴ δύο τὰ γεννήσοντα ζῶα ποιῆσαι βέλτιον ἦν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, διὰ τοῦτο καὶ τὰ μόρια τῶν μὲν εἰς ὑποδοχὴν, τῶν δὲ εἰς ἔκκρισιν σπέρματος ἐπιτήδεια κατεσκεύασεν. δεύτερον δὲ τὸ καὶ δυνάμεις ἐνθεῖναι τὰς χρησομένας τοῖς ὀργάνοις εἰς δέον, καὶ τρίτον τὸ πάνθ' αὐτῶν καὶ τὰ σμικρότατα μέρη, θέσιν ἀρίστην ἕκαστον ἔχειν, καὶ μέγεθος, καὶ πλοκὴν, καὶ διάπλασιν, καὶ πάνθ' ἁπλῶς ὅσα μυριάκις εἴρηται τοῖς σώμασιν ὑπάρχειν. ἓν γοῦν οὐδ' ἐστιν εὑρεῖν ἐν αὐτοῖς μόριον, οὐ περιττὸν οὐκ ἐνδεὲς, οὐ μετατεθῆναι δεόμενον, οὐ μεταπλασθῆναι χρῆζον, οὐ πυκνότητος ἀποροῦν, εἰ πυκνότης αὐτοῦ σύμφορος, οὐ μανότητος, ὅτῳ τοῦτο χρηστὸν, οὐ πόρων οἷς ἐκκρίναι δεῖ, οὐ κοιλιῶν αἷς ὑποδέξασθαι, πάντα δ' εἰς ἄκρον κεκοσμημένα πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκάστου χρείαν. οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ τινὶ τοῦ παντὸς σώματος ἔχοις ἂν ἄμεινον ἐν χωρίῳ τῶν αἰδοίων ἑκάτερον ἐπινοῆσαι τεταγμένον, οὔτ' ἐνταυθοῖ μὲν, ἀλλ' ἤτοι βραχεῖ τινι τῆς νῦν χώρας ἐφ' ἑκάτερα παρηγμένον, ἢ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μερῶν, ἢ ἐκ τῶν ὄπισθεν ἀνωμαλιῶν, ἢ ἐκ τῶν κάτω. περὶ μὲν δὴ τοῦ χρῆναι τετάχθαι κατὰ τοῦτο μάλιστα τὸ χωρίον, ἵναπερ νῦν ἐστιν ὁ πρόσθεν λόγος αὐτάρκως ἐξηγεῖται. περὶ δὲ τοῦ μηδὲ τὸ βραχύτατον ἐν αὐτῷ τούτῳ πρὸς τὸ βέλτιον ἔτι μετακομισθῆναι δύνασθαι, τὸν νοῦν ἤδη μοι πρόσεχε, ποῦ δὴ καὶ βούλει μετατεθῆναι τὸ τοῦ ἄρρενος αἰδοῖον. ἀπὸ τούτου γὰρ ἄρξωμαι, πότερον ἐγγυτέρω τῆς ἕδρας ἢ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ κατ' αὐτῆς ἂν ἐκείνης ἐπέκειτο, καὶ ἦν ἀποπατοῦσι δύσχρηστον, εἰ μή τι σοι τοῦτο δόξειεν ἄρα βέλτιον ὑπάρχειν ἀεὶ πρόμηκες αὐτὸ καὶ τεταμένον ἔχειν, ἀλλ' οὕτω γε μεταθήσεις εἰς μακρότερον χρόνον τὴν δυσχρηστίαν. ἀποπατούντων μὲν γὰρ οὐκ ἐνοχλήσει, τῷ δ' ἄλλῳ βίῳ παντὶ δύσχρηστόν τε καὶ ῥᾳδίως πάσχον γενήσεται, καθάπερ εἰ καὶ τὴν χεῖρά τις ἀεὶ προτεταμένην περιφέροι. τάχ' οὖν ἀνώτερόν που τετάχθαι ἐπὶ τὸ ἐπίσχιον, ἢ τὸ ὑπογάστριον ἄμεινον ἦν. πρόσιθι πάλιν ἐνταῦθα, πότερον ἐντεταμένον, ἢ χαλαρὸν ὑπάρχον διὰ παντὸς, ἢ τούτων ἑκάτερον ἐν μέρει γίνεσθαι δυνάμενον, ἀλλ' ἐντεταμένον μὲν ἀεὶ πρός τε ῥᾳδίως αὐτὸ πάσχειν, ἔτι καὶ δύσχρηστον ἦν ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ καθ' ἕνα μόνον τὸν τῆς συνουσίας καιρὸν χρήσιμον γενόμενον, κεχαλασμένον δ' εἴπερ ἦν διὰ παντὸς, ἄχρηστον ἂν οὕτω γε παντάπασιν ὑπῆρχεν, οὐ χεῖρον ἐγένετο, μηδὲ πώποτε ἐργάσασθαι δυνάμενον. εἰ δ' ἐν μέρει μὲν χαλαρὸν, ἐν μέρει δ' ἐντεταμένον, πρῶτον μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο θαυμάζειν ἄξιον, εἰ οἷον ὁ λόγος ἐξεῦρεν αὐτὸ χρῆναι γεγονέναι, τοιοῦτο φαίνεται νῦν ὑπάρχον. ἑξῆς δ' ἐπισκέψασθαι τίς ἂν αὐτῆς μάλιστα κατασκευὴ πρὸς τὰς οὕτως ἐναντίας καταστάσεις ἐν τάχει δύναιτο μετακοσμεῖν. ἆρ' εἰ φλεβῶδες ἐγένετο, ῥᾳδίως μὲν ἂν ἐπληροῦτο, ῥᾳδίως δ' ἂν ἐξεκενοῦτο, καὶ τάσιν ἰσχυρὰν ἐν τῷ πληροῦσθαι προσεκτᾶτο, καὶ μὴν οὔτε καθ' αἵματος οὐσίαν ἦν τὸ τῆς τοσαύτης πληρώσεως, ἢ κενώσεως τάχος, ἀλλ' ἀέρος ἢ πνεύματος, ἢ τινὸς οὕτω πορίμου χρήματος, ἔν τε τῷ πληρωθῆναι τάσιν ἰσχυρὰν, οὐκ ἂν ὑπέμεινεν ὁ χιτὼν τῆς φλεβός. ἰσχυρᾶς γὰρ καὶ νευρώδους οὐσίας εἰς τὰς τοιαύτας ἐνεργείας ἡ χρεία. τάχ' οὖν ἀρτηριῶδες ἄμεινον ἦν αὐτὸ γεγονέναι, καὶ μὴν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἤδη περὶ τῶν φλεβῶν, ἔτι καὶ τὸ σφύζειν ὑπάρχει ταῖς ἀρτηρίαις οἰκείῳ τινὶ ῥυθμῷ, οὐδ' ἂν δύναιο πληρωθείσαις αὐταῖς προστάξαι μένειν ἐν τούτῳ, καθάπερ οὐδὲ συσταλείσαις, μηκέτ' αὖθις διαστέλλεσθαι. ἆρ' οὖν νευρῶδες ἄμεινον ἦν ἐργάσασθαι τὸ αἰδοῖον, ἀλλὰ κἀντεῦθεν ἄπορον ἐκ ποίου νεύρου τὴν γένεσιν ἕξει. τὰ μὲν γὰρ κυρίως ὀνομαζόμενα νεῦρα, τὰ ἐξ ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου πεφυκότα, πρὸς τῷ μηδεμίαν ἔχειν αἰσθητὴν κοιλότητα, μηδὲ διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι πεφυκέναι, καὶ τὸ τῆς μαλακότητος ἀντιπρᾶττον ἔχει τῇ κατὰ τὴν ἔντασιν ἐνεργείᾳ. τὰ δὲ Ἱπποκράτει μὲν ὀνομαζόμενα σύνδεσμοι, παρὰ δὲ τοῖς νεωτέροις νεῦρα συνδετικὰ, τῇ μὲν σκληρότητι πρὸς τὴν τῆς ἐντάσεως ἐνέργειαν οὐκ ἀνάρμοστα, κοιλίαι δ' οὐδὲ τούτοις εἰσί. τὰ δ' ἐκ τῶν μυῶν ἐκφυόμενα νευρώδη σώματα πρὸς Ἱπποκράτους ὀνομαζόμενα τένοντες, οὐ μόνον ὅτι κοιλίας οὐκ ἔχει τοῖς προειρημένοις ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ διότι τῶν συνδέσμων ἀπολεί-

πεται

πετοῦ σκληρότητι, παντάπασιν ἄχρηστα πρὸς αἰδοίου κατασκευήν, καὶ μὴν εἰ τρία μέν ἐστι τὰ πάντα γένη τῶν νευρωδῶν σωμάτων, εὕρηται δὲ τὸ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου τὴν ἀρχὴν ἔχον, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τῶν μυῶν ἐκφυόμενον, ἀνάρμοστον κατ' ἄμφω, καὶ ὡς μαλακώτερον ἢ πρέπει αἰδοίῳ, καὶ ὡς οὐκ ἔχον κοιλότητα. τὸ δ' ἐκ τῶν ὀστῶν βλαστάνον, ὡς μὲν σκληρὸν χρήσιμον, ὡς δ' ἀκοίλιον ἄχρηστον. οὐδὲν ἄρα γένος νεύρου πρὸς αἰδοίου κατασκευὴν ἀπολείπεται χρήσιμον. ἐδείχθη δ' ὅτι μηδ' ἀρτηρίαι, μηδὲ φλέβες, ὅτι δ' οὐδὲ σαρκῶδες οὐδ' ἀδενῶδες, οὐδ' ὀστοῦν ἢ χόνδρος, οὐδ' ἄλλό τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἄντικρυς δῆλον. ἆρ' οὖν οὐ θαυμάσαι μὲν χρὴ πρῶτον τὴν σοφίαν τε ἅμα καὶ πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ. πολὺ γὰρ εὐκολώτερον ὑπάρχον ἑκάστου τῶν γεγονότων λόγῳ τὴν γένεσιν διελθεῖν, ἢ ἔργῳ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ κατασκευάσαι, τοσοῦτον ὁ ἡμέτερος ἀπολείπεται λόγος τῆς τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς σοφίας, ὥστ' οὐδ' ἐξηγήσασθαι δυνάμεθα τὰ πρὸς ἐκείνου ῥᾳδίως γινόμενα. δεύτερον δὲ μετὰ τὸ θαυμάσαι τε καὶ ἀπορῆσαι τῷ λόγῳ, τί τὸ σόφισμά ἐστι τοῦτο, τὸ περὶ τὴν τῶν αἰδοίων κατασκευὴν ἤδη τὴν ἀνατομὴν ἀφικέσθαι χρὴ τοῦ μορίου, καὶ θεάσασθαι μή τινα φύσιν ἑτέραν σώματος ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐξευρὼν αἰδοίῳ πρέπουσαν. εἶτ' εἰ μὲν μηδὲν εὕροιμεν ὃ μὴ κατ' ἄλλό τι μόριον ἰδεῖν ἐστι, θαυμάσαι πῶς ἐκ τῶν αὐτῶν ὀργάνων, οὐ τὰς αὐτὰς ἐνεργείας ἐδημιούργησεν. εἰ δ' εὕροιμέν τινα σώματος οὐσίαν, οἵαν οὐδὲ καθ' ἓν μόριον ἐστὶν ἰδεῖν, ἐπαινέσαιμεν πάλιν αὖ κἀνταῦθα τῆς προνοίας τὸν δημιουργόν. ἀφίστασθαι δὲ μὴ πρὸ τοῦ ζητουμένου, πρὶν ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἀκριβῆ ποιήσασθαι τὴν βάσανον. εἰ δέ τις οὖν ἤδη ποτὲ δεικνύντος ἰατροῦ τινος, οἷς μέλλει τὰ τῶν ἔργων τῆς φύσεως. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ νῦν γε θεάσασθαι τῶν τῆς ἥβης ὀνομαζομένων ὀστῶν ἐκφυόμενον σῶμα νευρῶδες, κοῖλόν τε ἅμα καὶ κενὸν ἁπάσης ὑγρότητος. τοῦτ' οὖν ἐστιν, ὃ τῷ λόγῳ ζητοῦντες, ἀρτίως οὐχ εὑρίσκομεν, οὐδ' ἂν εὕροιμέν ποτε, μὴ πρὸς τῆς ἀνατομῆς διδαχθέντες. ὃ γὰρ οὐχ ἑωράκειμεν, οὐδὲ καθ' ἓν ἄλλο μέρος ὅλου τοῦ σώματος, ἐπινοεῖν οὐκ ἐτολμῶμεν. εἰ δέ γ' ἦμεν ὄντως φυσικοί, πάντως ἐνενοήσαμεν, ὡς ἐπειδὴ σκληρόν τε ἅμα καὶ κοῖλον εἶναι χρὴ τὸ τῶν αἰδοίων ἴδιον σῶμα. φύεται μὲν ἐξ ὀστοῦ, καθάπερ οἱ λοιποὶ πάντες σύνδεσμοι, κοῖλον δ' ἔσται μόνον ἐξ ἁπάντων, ὡς ἡ χρεία κελεύει. ταῦτ' οὖν ὁ μὲν δημιουργὸς ἡμῶν ἐβουλήθη γενέσθαι, ἐπειδὴ ἐγένετο μηδ' ἐπιχειρήσῃς ἔτι μηδὲ τολμήσῃς ὅπως ἐγένετο ζητεῖν. ὅσα μὲν γὰρ οὐδ' ὅτι γέγονεν ἐξεύρισκες, εἰ μὴ πρὸς τῆς ἀνατομῆς ἐδιδάχθης, πῶς ἂν εὐλόγως τολμᾷς ζητεῖν ὅπως ἐγένετο. ἀρκεῖ σοι τό γε τοσοῦτον εὑρῆσθαι, διότι πᾶν μόριον ὡς ἡ χρεία κελεύει, κατεσκεύασται, τὸ δ' ὅπως ἐγένετο τοσοῦτον, ἐὰν ἐπιχειρήσῃς ζητεῖν, ἀναίσθητος φωραθήσῃ, καὶ τῆς σῆς ἀσθενείας, καὶ τῆς τοῦ δημιουργοῦ δυνάμεως. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ ταῦτα ἐξεύρηταί σοι τὰ τῶν αἰδοίων, εἴτε χρὴ νεῦρα καλεῖν, εἴθ' ὅτι βούλει, πάντως μὲν ὀρθῶς ὀστῶν ἐκφύεσθαι δεόμενα, διά τε τὴν ἰδίαν οὐσίαν, οἵαν εἴρηται πρόσθεν ὑπάρχουσαν, ὅτι τε πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν οὕτως ἦν ἄμεινον, ἵν' ὄρθιόν τε καὶ ἀκλινὲς φυλάττοιτο τὸ σύμπαν αἰδοῖον, ἑδραίου σώματος ἐκφυόμενον, ἤδη γοῦν τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, ὅθεν ὁ λόγος ἀπῆλθε. περὶ τῆς θέσεως γὰρ τῶν αἰδοίων ἀρχόμενοι λέγειν ἐδείκνυμεν, δεῦρ' ἐξ ὀστῶν χρῆναι γεννᾶσθαι τὸν καυλὸν ὀνομαζόμενον. καὶ μὴν εἴπερ ἐξ ὀστῶν ἐγγυτέρω μὲν τῆς ἕδρας ἢ νῦν ἐστι, δυνατὸν μὲν ἀλλ' οὐκ ἄμεινον, ὡς ἔμπροσθεν ἐπεδείκνυμεν. κατὰ δὲ τὸ † ἐπείσιον, οὐδ' ὅλως δυνατόν, οὐκέτι γὰρ ἐνταῦθά ἐστιν ὀστοῦν οὐδέν, ὥστ' ἐκ τε τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκφύσεται πάντως, ἔκ τε τῶν ἄνω μερῶν αὐτῶν. οὕτω γὰρ ἤδη πλεῖστόν τε τῆς ἕδρας ἀφεστήσεται, πρός τε τὰς συνουσίας ἄμεινον κείσεται, ὅτι δ' οὐδ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἢ νῦν ἐστιν, οὐδ' ἐκ τῶν † ἀριστερῶν. εἴρηται πολλάκις ἤδη καὶ πρόσθεν, ὡς ὅταν μὲν ἕν τι μόριον ἀζυγὲς ὑπάρχῃ, τὴν ἐν τῷ μέσῳ θέσιν ἐπιζητεῖ, ζεῦγος δ' εἰ γένοιτο τῆς μέσης χώρας, ἴσον ἑκάτερον ἀπέχειν βούλεται, καὶ ὡς εἰ μὴ φυλάττοιτό πως τοῦτο κατὰ τὸ σπάνιον, ἐν ἐκείνῳ χρὴ ζητεῖν τῆς ἐξαλλάξεως τὴν αἰτίαν, ὡς ἐφ' ἥπατος ἐδείκνυτο, φυλαττομένου δὲ καὶ τὸ μεμνῆσθαι περιττόν. ἀλλ' ἐπειδὴ περί τε θέσεως αἰδοίων, καὶ τῆς τῶν κοίλων τε καὶ σηραγγωδῶν νεύρων ἐν αὐτῷ φύσεώς τε καὶ γενέσεως αὐτάρκως εἴρηται, τὸ λοιπὸν αὐτοῦ τῆς κατασκευῆς ἐξηγησόμεθα. παραλιπόντες κἀνταῦθα τάδ' οὕτω φανερὰ πᾶσιν, ὡς εἰ καὶ δεικνύει τις ἐν εἶναι χρῆναι τὸ αἰδοῖον, ἢ ἀρτηρίας ἔχειν, ἢ φλέβας, ἢ δέρμα. ταῦτ' οὐκέτι τῆς περὶ χρείας μορίων ὑπάρχει θεωρίας, ἀλλ' ἐκ τῶν φυσικῶν προβλημάτων, οἷον καί τινος γινομένου προελομένοις ἐντείνεται τὸ αἰδοῖον, ὅπως τ' ἐνίοτε χωρὶς προαιρέσεως τοῦτο πάσχει. τὸ μὲν γὰρ ὅτι τοῦ κοίλου νεύρου πληρουμένου πνεύματος, ἐκ τῆς νῦν προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐστί, τὸ δ' ὅπως τῆς φυσικῆς ἐχομένου, διὰ τῶν ὅρων τῶνδε τὰ λείποντα τῷ λόγῳ χρὴ προσθεῖναι. λείπει δὲ πρῶτον μὲν ἐπεξελθεῖν, οὗ ἐμνημονεύσαμεν ὀλίγον ἔμπροσθεν, τοῦ δεῖν ἀκριβῶς τείνεσθαι τὸ αἰδοῖον ἐν ταῖς συνουσίαις. οὐ γὰρ αὖ ὡς οἰηθείη τις ἴσως ἕνεκα τῆς συνουσίας μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ διίστασθαι καὶ εὐρύνεσθαι τὸν πόρον, ἵν' ἐπὶ πλεῖστον ἐξακοντίζηται τὸ σπέρμα, χρήσιμον ἀκριβῶς τετάσθαι τὸ αἰδοῖον. εἰ γὰρ μὴ κατ' εὐθὺ φέροιτο, διὰ τοῦ σκολιουμένου κατά τι καὶ συμπίπτοντος ἐνταῦθα σχεθήσεται. τοῖς γὰρ οὖν ὑποσπαδιαίοις ὀνομαζομένοις, ἐπειδὴ διὰ τὸν ἐν τῷ τέλει τοῦ καυλοῦ δεσμὸν ὁ πόρος διέστραπται, γεννᾶν ἀδύνατον, οὐχ ὡς οὐκ ἔχουσι δήπου τὸ σπέρμα γόνιμον, ἀλλ' ὡς ἰσχόμενον ἐν τῇ διαστροφῇ τοῦ καυλοῦ, πρόσω φέρεσθαι μὴ δυνάμενον. ὁμολογεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἡ ἴασις, εἴ γε διατμηθέντος τοῦ δεσμοῦ γεννῶσι. τοῦτο τοίνυν τὸ σφάλμα διὰ παντὸς ἐν ἅπασι συνέπιπτε, μὴ προειδομένης τῆς φύσεως, ὅπως εὐρύς τε ἅμα καὶ ἀκριβῶς ὁ πόρος ὀρθὸς ἐν ταῖς συνουσίαις γίνοιτο. δεύτερον δ' ἕτερον τέχνημα τῆς φύσεως εἰς ταυτὸν τοῦτο διαφέρον, ἥτε θέσις αὐτοῦ τοῦ νευρώδους σώματος, ἥτε τῶν ἑκατέρωθεν μυῶν παράθεσις. ἐν μὲν γὰρ τοῖς κάτω μέρεσι τοῦ αἰδοίου κατὰ τὸ μῆκος, ἐκτεταμένος μέσος ὁ πόρος ὁ τοῦ σπέρματος τέτακται. τούτῳ δ' ἐπίκειται τὸ κοῖλον νεῦρον, ἑκατέρωθεν δ' αὐτῶν δύο μύες, ἵν' ὥσπερ ὑπὸ χειρῶν τινων ἀντισπώμενος ὁ πόρος ἐφ' ἑκάτερα διευρύνοιτο, μενόντος ἀκλινοῦς τοῦ σύμπαντος αἰδοίου, ἔμελλε δὲ δήπου καὶ ἡ εὐρύτης τοῦ πόρου διὰ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς φυλάττεσθαι. χρήσιμον δ' ἐστὶ κατὰ τὰς ἀποκρίσεις τοῦ σπέρματος, εὐρυτατόν τε ἅμα καὶ εὐθύτατον ἀκριβῶς φυλάττεσθαι τὸν πόρον, ὑπὲρ τοῦ συνεχὲς ὅλον ἀθρόως, ὅτι τάχιστα πρὸς τοὺς κόλπους αὐτὸ τῶν μητρῶν ἐξικνεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ κύστις ἐτέτακτο πλησίον, ἕτερον οὐκ ἦν ἄμεινον ἐκκρίσεως οὔρου ἐργάζεσθαι πόρον ἄλλον, ἢ συγχρήσασθαι τῷ τοῦ σπέρματος. εὐλόγως οὖν καὶ ὁ ταύτης αὐχήν, ἅπαν κατείληφε τὸ τοῦ περινέου χωρίον, ἀναφερόμενος ἀπὸ τῆς ἕδρας ἐφ' ἧς ἐξ ἀρχῆς ἔκειτο, μέχρι τῆς κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐκφύσεως. ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἅτ' οὐκ ὄντος αἰδοίου

† ὑπογάστριον

† δεξιῶν ἐνταῦθα μαθήσῃ

περὶ μήκους, τὴν τοιαύτην ἀπόφυσιν, ὁ τῆς κύστεως αὐχὴν οὐκέτ' ἔχει. ἀλλὰ τὸ μὲν αἰδοῖον αὐτὸ τὸ γυναικεῖον ἐπίκειται
κατὰ τὰς ἕδρας. ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω πέρας αὐτοῦ τῆς κύστεως ὁ τράχηλος τελευτᾷ, κἀνταῦθα περιέχει τὸ οὖρον, οὔθ' ἱκα-
νῶς καμπύλος ὡς ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, οὔθ' οὕτω μακρὸς γενέσθαι δεηθείς. αἱ δὲ τοῦ δέρματος ἐπιφύσεις, ἐπὶ τοῖς πέρα-
σι τῶν αἰδοίων ἑκατέρων, ἐν μὲν ταῖς γυναιξὶ κόσμου τε χάριν ἐγένοντο, καὶ τοῦ μὴ ψύχεσθαι τὰς ὑστέρας, σκε-
πάσματα προβέβληνται. τοῖς δ' ἀνδράσι πρὸς τὸ κόσμον τινὰ φέρειν, ἔτι καὶ ἀδύνατον ἦν μηδ' ὅλως ἔχειν αὐ-
τάς, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων, ἐν οἷς ἐδείκνυτο πῶς ἄρρεν τε καὶ θῆλυ διαπλάττεται ζῶον, οἷον δέ τι
πρόβλημα τῆς φάρυγγος ὁ γαργαρεών ἐστι, τοιοῦτο τῶν μητρῶν, ἡ νύμφη προσαγορευομένη, σκέπουσά τε ἅμα, καὶ
ψύχεσθαι κωλύουσα τὸ καθῆκον αὐτῶν εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον στόμα τοῦ τραχήλου. ταύτῃ μὲν δὴ καὶ τὰ τῶν γεν-
νητικῶν ὀργάνων ἐστὶ μόρια, καὶ συνθέσεως, καὶ μεγέθους, καὶ διαπλάσεως, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἃ καὶ χωρὶς
ἐμοῦ δυνατὸν ἐξευρεῖν τινα θαυμαστῶς, ὅπως παρεσκευασμένα. ὅσα δὲ περὶ τὸ κυούμενον ἔτι ζῶον ἡ φύσις φι-
λοτεχνεῖ, διαπλάττουσά τε καὶ τροφὴν καὶ πνεῦμα παρὰ τῆς μητρὸς ἐπάγουσα, καὶ χώρας τοῖς περιττώμασιν
εὐτρεπίζουσα. χαλεπὸν μὲν ἑρμηνεῦσαι σαφῶς, ὀφθέντα γε μὴν ἀκριβῶς διὰ τῶν ἀνατομῶν, εὐθέως ἀναγκάζει
θαυμάζειν τὸν θεασάμενον. ὅλῳ μὲν γὰρ αὐτῷ πανταχόθεν ὑμὴν περιβέβληται λεπτός, ὃν ἄγνιον ὀνομάζουσιν,
ἐκδεχόμενος τὸν οἷον ἱδρῶτα τοῦ κυουμένου. τούτῳ δ' ἔξωθεν ἕτερος ἐπίκειται λεπτότερος, ὃν ἀλλαντοειδῆ προσα-
γορεύουσιν, εἰς τὴν κύστιν αὐτοῦ συντετρημένος, ἀθροίζων ἐν ἑαυτῷ καὶ οὗτος ἄχρι τῆς ἀποκυήσεως τὸ οἷον οὖρον τοῦ
κυουμένου. τούτοις δ' ἔξωθεν ἐν κύκλῳ περιβέβληται τὸ χορίον, ἅπασαν ὑπαλεῖφον ἔνδοθεν τὴν μήτραν, ὡς μηδα-
μόθεν ψαύειν αὐτῆς τὸ ὑποκείμενον, καὶ διὰ τούτου μέσου συνάπτεται τῇ μητρὶ τὸ κυούμενον. ἐφ' ἑκάστῳ δὴ στό-
† ἀφικόντων ματι, τῶν εἰς τοὐντὸς τῆς μήτρας † ἐχόντων ἀγγείων, δι' ὧν πέρ καὶ τὸ καταμήνιον εἰς αὐτὴν ἐφέρετο, γεννᾶται πα-
ρὰ τὸν τοῦ κύειν καιρὸν ἕτερον ἀγγεῖον. ἀρτηρία μὲν ἐπὶ τῷ τῆς ἀρτηρίας στόματι, φλὲψ δ' ἐπὶ τῷ τῆς φλεβός, ὥστ'
εἶναι τὸν ἀριθμὸν ἴσα τὰ γεννώμενα, τοῖς εἴσω τῆς μήτρας περαίνουσι στόμασι. συνδεῖ δὲ αὐτὰ πρὸς ἄλληλα, λε-
πτὸς μὲν ἰσχυρὸς δ' ὑμήν, ἔξωθέν τε περιφυόμενος ἅπασι τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν ὑστερῶν τοῖς ἐντὸς μέρεσιν ἐμφυό-
μενος οὗτος ὁ ὑμήν, καὶ τοῖς μεταξὺ τῶν στομάτων ἅπασι μέρεσι τῆς ὑστέρας, διπλοῦς ὑποτέταται καὶ συναπο-
φύεταί γε καὶ συμπεριέρχεται τοῖς εἰρημένοις ἀγγείοις ἅπασιν ἑκατέρῳ τῶν ἑαυτοῦ μερῶν, ἀμφιεννὺς ἑκάστου τὸ
ἥμισυ μέρος, ὥστε καὶ σκέπην αὐτοῖς εἶναι καὶ φρουράν, καὶ σύνδεσμον πρός ἀλλήλας τε καὶ τὰς ὑστέρας, τὸν
διπλοῦν τοῦτον ὑμένα. μικρὸν μὲν δὴ τῶν ἀγγείων ἕκαστόν ἐστιν, ἵνα πρῶτον ἐκφύεται τῆς μήτρας, οἷον δένδρον ῥί-
† συνδεσμόν ζων τῶν εἰς τὴν γῆν καθηκόντων περάτων. προελθόντα δ' ὀλίγον, εἰς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἔρχεται κατὰ † συνδυ-
ασμόν, κἄπειτ' ἐκ δυοῖν ἀμφοῖν γενόμενον πάλιν ἐκείνων ἕκαστον, ἑκατέρου τῶν ὁμογενῶν εἰς ταὐτὸν ἀφικνεῖται. καὶ
τοῦτ' οὐ παύεται γινόμενον, ἄχρις ἂν εἰς δύο μεγάλα συναχθῇ πάντα τὰ σμικρά, καθάπερ τινὰ πρέμνα ἐμφυό-
μενα τῷ κυουμένῳ διὰ τοῦ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίου. τέτταρα γὰρ οὖν ἐνταῦθα τὰ πάντ' ἐστὶν ἀγγεῖα, δύο μὲν
ἀρτηρίαι, δύο δὲ φλέβες, οὐδενὸς τῶν ἑτερογενῶν ἀλλήλοις συνελθόντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν μὲν φλεβῶν ταῖς φλεψί,
τῶν δ' ἀρτηριῶν ταῖς ἀρτηρίαις εἰς ταὐτὸν ἀφικνουμένων, ὥστε καὶ τοῦτ' ἔργον πρῶτον τῆς φύσεως ἤδη φαινέσθω,
κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. τὸ γὰρ ἐν τοσαύτῃ φορᾷ τῇ μεταξὺ παμπόλλων ἀγγείων ἀλλήλοις ἀναμιγνυμένων, μηδέ ποτε
τε φλέβα μὲν ἀρτηρίᾳ εὑρίσκεσθαι, ἀρτηρίαν δὲ φλεβὶ ἐμφύσασαν, ἀλλ' ἀεὶ γνωρίζειν τὸ οἰκεῖον, καὶ ἑνοῦσθαι, τού-
τῳ μόνης τέχνης θαυμαστῆς, οὐ τύχης ἀλόγου τεκμήριον. τὸ δὲ δὴ καὶ τοῖς ζώοις ἅπασι, τοῖς ἄλλεσθαι μέλλω πεφυ-
κόσιν, οἷον ἐλάφοις τε καὶ αἰξί, τὴν ἔκφυσιν τῶν ἀγγείων συνάψαι ταῖς μήτραις, οὐχ ὑμέσι μόνον λεπτοῖς, ἀλλὰ
σὺν τούτοις γλίσχραις σαρξίν, οἷον ἀλοιφῇ τινι, πῶς οὐ θαυμαστῆς προνοίας ἐπίδειγμα; τὸ δὲ μηδὲ καθ' ἕτερόν τι
μόριος συμφύεσθαι τῷ κυουμένῳ, μήτε φλέβα μήτ' ἀρτηρίαν, ἢ κατὰ μόνον τὸν ὀμφαλόν, ὅσπερ δὴ τὴν μέσην
χώραν τοῦ παντὸς ζώου κατείληφεν, οὐδ' αὐτὸ τὴν τυχοῦσαν ἐνδείκνυται τέχνην. τὸ δὲ μήτε τὰς φλέβας εἰς ἄλλό
τι καταφύεσθαι σπλάγχνον, ὑπερβαινούσας τὸ ἧπαρ, μήτε τὰς ἀρτηρίας ἀλλαχόσε ποῖ φέρεσθαι, πλὴν ἐπὶ τὴν
μεγάλην ἀρτηρίαν, ἥ τις ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας ἐκφύεται, πῶς οὐ θαυμαστόν; τὸ δὲ μηδ' ὡς ἔτυχεν εἶναι τοῦ ἐν μέ-
σῳ διαστήματος, μηδὲ εἰς τοὺς τυχόντας ἐμφύεσθαι τόπους τῶν εἰρημένων ὀργάνων, ἀλλὰ τὰς μὲν φλέβας εἰς τὰ τοῦ
ἥπατος σιμά, τὰς δ' ἀρτηρίας εἰς τὴν ἐπ' ὀσφύϊ μοῖραν τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, οὐ φαύλης οὐδ' αὐτὰ τέχνης γνω-
ρίσματα. τὰς μὲν γὰρ φλέβας ἔστιν ἰδεῖν εὐθέως μετὰ τὸν ὀμφαλὸν εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις ἰούσας, καὶ μίαν γενομένας,
ἔπειθ' ὑμέσιν ἰσχυροῖς ἀμφιεννυμένην τε ἅμα καὶ συνδουμένην τοῖς παρακειμένοις σώμασι τὴν μίαν ἐκείνην
φλέβα, μέχρι τῆς ἐπὶ τὸ σπλάγχνον πορείας. ἐπὶ γὰρ τὴν ἐν τῷ κυουμένῳ ζώῳ φλεβῶν ἀρχὴν αὐτὴν ἐξικνεῖσθαι πρό-
τερον, ἔπειτ' ἐντεῦθεν ἁπανταχόσε διανέμεσθαι. τὰς δ' ἀρτηρίας ἐχρῆν μὲν δήπου καὶ ταύτας εἰς τὴν τῶν ἀρτη-
ριῶν ἀρχὴν ἐμφῦναι τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας, ἀλλὰ πορρωτάτω τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων ἀνῳ-
κισμένης αὐτῆς, οὐκ ἦν ἀκίνδυνον οἷον κρεμαμένας ἀνάγεσθαι τοσαύτην ὁδόν. τί δὴ λοιπὸν ἦν ἄμεινον, ἢ δηλο-
νότι διὰ βραχύτατον διάστημα ἀγαγεῖν αὐτὰς ἐπὶ τὰς τῆς καρδίας ἐμφυομένας, ἀλλ' ἐκφύεται μὲν τῆς καρδίας
ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν, ἐπίκειται δὲ κατὰ μέσης τῆς ῥάχεως, ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος κατειληφυῖα. πρὸς ταύτην οὖν
ἐχρῆν συναναστομῶσαί τε καὶ συνάψαι τὰς ἐκ τῆς μήτρας ἰούσας ἐπὶ τὸ κυούμενον ἀρτηρίας, καὶ δὴ καὶ παραγί-
νονταί τε καὶ συνάπτονται ταύτῃ, καὶ φαίνεται κἀνταῦθα μηδὲν μάτην ἡ φύσις ἐργαζομένη. τί δή οὖν οὐ διὰ
βραχυτάτης ὁδοῦ παρήγαγεν αὐτὰς ἐπὶ τὴν ἀρτηρίαν τὴν μεγάλην; καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον τὸ δι' ὀλίγου καὶ
αὐτῇ τῇ φύσει συνηθέστερον, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιδέδεικται λόγοις, ἢ κἀνταῦθα θαυμάζειν αὐτῆς χρὴ τὴν
πρόνοιαν. ἔνθα μὲν γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐστι πλεονέκτημα, τὴν βραχυτάτην αἱρεῖται. προϊούσης δέ
τινος ἐν τῷ μήκει τῆς ὁδοιπορίας ἀσφαλείας μείζονος, ἤπερ ἐκ τῆς βραχύτητος ἐγίνετο, τὴν μακροτέραν περιά-
γειν οὐκ ὀκνεῖ. ταῦτα δὴ φαίνεται, καὶ νῦν ἑλομένη πρὸς τῆς ἐπιτόμου μέν, σφαλερᾶς δὲ τὴν μακροτέραν μὲν
ὁδόν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἀσφαλῆ. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν ῥάχιν ὀρθὰς κατάγειν τὰς ἀρτηρίας ἐξ ὀμφαλοῦ, εἶτ' οὖν δύο μὲν

οὔσας, εἴ τε καὶ μίαν γενομένας ἐπ᾽ οὐδενὸς ὀργάνου κατ᾽ οὐδὲν μόριον τῆς ὅλου δυναμένης ἀναπαύεσθαι πρὸς τῶν καὶ φθάνειν ὑπό τε τῶν ἐντέρων καὶ τῶν νεφρῶν κατειλῆφθαι, τὴν δὲ τὴν χώραν εὐλόγως ἐφυλάξατο, παρακειμένης δὲ τῆς κύστεως καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων ζώων. συμφύεται γὰρ ἐπὶ τούτῳ ὁ πυθμὴν αὐτῆς τοῖς κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίοις, ἕτοιμον ἦν ἐπιβῆναί τε ταύτῃ ταῖς ἀρτηρίαις καὶ καθ᾽ ὅλης αὐτῆς, οἷον ἐπιβάθρας τινὸς ὁδοιπορῆσαι, μέχρι τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπιβεβήκασιν ἁπλῶς, οὐδὲ γὰρ ἂν ἔμελλον ἀπλανεῖς κατὰ κυρτῆς ἕδρας ὀχούμεναι, μηδενὶ συναφθεῖσαι δεσμῷ. ταῦτ᾽ ἄρα συνέδησεν αὐτῶν ὑμέσιν ἰσχυροῖς ἑκατέραν τῶν καθ᾽ ἑαυτῆς μερῶν τῆς κύστεως, καὶ οὕτως ἤδη καθάπερ τινὰ τῆς κύστεως αὐτῆς οἶμαι μόρια μέχρι τῆς μεγάλης ἀρτηρίας παράγονται. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὰς ἀρτηρίας εἰς τοσοῦτον ἥκει προνοίας. διατί δ᾽ ἡ φλὲψ οὐκ εἰς τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος, ἀλλ᾽ εἰς τὰ σιμὰ καταφύεται; διότι τὸ τῆς χολῆς ἀγγεῖον ἐνταῦθα τέτακται, καὶ βέλτιον ἦν καθαρθῆναι τὸ αἷμα, πρὶν εἰς ὅλον τὸ ζῷον διανέμεσθαι. διατί δ᾽ αὕτη μὲν ἐγένετο μία, κατὰ τὸν ὀμφαλὸν εὐθύς, αἱ δ᾽ ἀρτηρίαι μέχρι πολλοῦ δύο μένουσιν; ἢ ὅτι ταῖς μὲν φλεψὶν ἀσφαλέστερον ἦν ἓν μεῖζον ἀγγεῖον συνελθούσαις ποιῆσαι. δυσπαθέστερον γὰρ ἀεὶ τὸ μεῖζον, ὡς ἔν τε μέρος ἐμφῦναι τοῦ ἥπατος ἀναγκαῖον ὑπῆρχεν. ταῖς δ᾽ ἀρτηρίαις ἐπί τε τῆς κύστεως ἀσφαλῶς ὀχεῖσθαι μελλούσαις, οὐκ εὐθύς γε πρὸς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ἐξικνουμέναις, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον γενέσθαι μίαν. πάντως δ᾽ ἂν εἴπερ καὶ τάσδε μετεώρους ἀνέφερεν ἐπὶ τὴν καρδίαν, ὥσπερ καὶ τὰς φλέβας ἐπὶ τὸ ἧπαρ, εὐθέως ἂν καὶ ταύτας μίαν ἀπειργάσατο. τέτταρα τοίνυν ὄντα τὰ προειρημένα κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἀγγεῖα, δύο μὲν ἀρτηρίαι, δύο δὲ φλέβες, μέσον ἑαυτῶν ἐχόντων τὸν οὐραχόν (οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος τοῖς ἀνατομικοῖς, τὸν ἐκ τοῦ πυθμένος τῆς κύστεως πόρον, ἐξοχετεύοντι τὸ οὖρον εἰς τὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένον ὑμένα, τὸν ἀλλαντοειδῆ) καλεῖται γὰρ οὕτως ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἀλλάντας ὁμοιότητος κατὰ σχῆμα. ἀλλὰ τῶν τεττάρων ἀγγείων τῶν περὶ τὸν οὐραχόν, ἐκ μὲν τῶν ἄνω μερῶν αἱ φλέβες εἰσίν. ἄνω γὰρ αὐτὰς εὐθέως ἰέναι βέλτιον ἦν, ὡς ἐπὶ τὸ ἧπαρ, ἐκ δὲ τῶν κάτωθεν αἱ ἀρτηρίαι. καὶ γὰρ καὶ κάτω ταύτας φέρεσθαι ταῖς πλευραῖς τῆς κύστεως ἐποχουμένας ἦν ἄμεινον, εὐθὺς οὖν ἑκατέρου τοῦ ζεύγους τῶν ἀγγείων ἡ φύσις ἐν ἐπιτηδείῳ χωρίῳ κατέθετο, καὶ διὰ τούτων οἷον πρέμνων τινῶν ἐκ τῆς μήτρας ἕλκει τὸ ἔμβρυον αἷμα, καὶ πνεῦμα. μεταξὺ δὲ πάντων τε τούτων, καὶ τῶν εἰς αὐτὴν τὴν μήτραν ἐμφυομένων ἀγγείων τῶν μικρῶν, οἷον ῥίζωσίς τις ἐστὶ τῶν πρέμνων. ὀνομάζεται δὲ χωρίον ἡ ῥίζωσις αὕτη, πλῆθος ἀγγείων ὅσα, μηδ᾽ ἀριθμηθῆναι ῥᾳδίως δυναμένων ὑμένι λεπτῷ συναπτομένων. ὅτι μὲν οὖν διπλοῦς ἐστιν ὁ ὑμὴν οὗτος, καὶ διότι, προείρηται. διὰ μέσης γὰρ αὐτοῦ φέρεται πάντα τὰ κατὰ τὸ χωρίον ἀγγεῖα, συνδούμενά τε ἅμα καὶ σκεπόμενα πρὸς αὐτοῦ. τὸν δ᾽ ἄλλον δεύτερον, ὁ μὲν ἀλλαντοειδὴς ὀνομαζόμενος, ὃν εἰς τὴν κύστιν ἔφαμεν συντετρῆσθαι κατὰ τὸν οὐραχὸν εἰς ὑποδοχὴν οὔρου προεσκευάσαι. βέλτιον οὖν μακρῷ μὴ κατὰ τὸ αἰδοῖον οὐρεῖν τὸ κυούμενον, ἀλλ᾽ ὡς νῦν ἔχει κατὰ τὸν ὀμφαλόν. ἐπειδὴ γὰρ ὅλον αὐτὸ περιείληφεν ὁ ἄμνιος ὀνομαζόμενος ὑμήν, ἕτερον εἶδος ὑγροῦ ἐκδεχόμενος, οὐκ ἦν εὔλογον ἀναμίγνυσθαι τὸ τοιοῦτον τῷ οὔρῳ. ἐναργῶς γὰρ φαίνεται τὸ κατὰ τὸν ἀλλαντοειδῆ, πρὸς τῷ λεπτότερον εἶναι, καὶ ξανθότερον, τοῦ κατὰ τὸν ἄμνιον ἔτι, καὶ δριμύτερον ὑπάρχει, ὡς καὶ τὴν ὄσφρησιν ἀνιᾶν, καὶ πλήττειν ἀνατεμνόντων τὸν ὑμένα. τὸ μὲν οὖν ἐν ἱδρῶτος λόγῳ κατὰ τὸν ἄμνιον ἀθροιζόμενον, ἐν κύκλῳ περικέχυται τῷ κυουμένῳ, μηδὲν βλάπτειν αὐτοῦ τὸ δέρμα δυνάμενον. ἰδίᾳ δ᾽ ἀπῆκται τοῦδε καὶ ἀποκεχώρισται τὸ οὖρον, οὔτε τοῦ δέρματος, οὔτε τῶν κατὰ τὸ χωρίον ἁπτόμενον φλεβῶν, ὅπως μηδὲν ὑπὸ τῆς δριμύτητος αὐτοῦ τὰ πλησιάζοντα βλάπτοιτο. χρεία δὲ οὐ μικρὰ καὶ ἥδε τοῦ κατὰ τὸν ἄμνιον ὑγροῦ. κουφίζεται γὰρ καὶ ἀνοχεῖ καθάπερ ἐννήχον ἑαυτὸν τὸ κυούμενον, ὅπως ἧττον εἴη βαρὺ τοῖς πρὸς τὴν μήτραν ἀρτήμασιν. ἀπὸ γοῦν τῆσδε τῆς γνώμης καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔλεγεν· ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι, ἐκτιτρώσκονται δίμηνα καὶ τρίμηνα ἄτερ φανερῶς προφάσιος, ταύ- »
τας αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσταί εἰσι, καὶ οὐ δύνανται κρατέειν ὑπὸ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ᾽ ἀπορρήγνυνται. »
κοτυληδόνας μὲν ὀνομάζων, τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων ἀγγείων τὰ στόματα. δέδεικται γὰρ τοῦτ᾽ ἐν ἑτέροις, οὐ δύνασθαι λέγων ὀχεῖν αὐτὰς καὶ βαστάζειν τὸ ἔμβρυον, ἐπειδὰν ὑπόμυξοι γένωνται, ἀλλ᾽ ἐπιτρέπειν ὑπὸ τοῦ βάρους ἀπορρήγνυσθαι. τοῦτ᾽ οὖν ἁπάσαις μὲν ἀεὶ συνέπιπτε ταῖς κυούσαις, εἰ μὴ νηχόμενον ἐν τῷ κατὰ τὸν ἄμνιον ὑγρῷ τὸ κύημα κουφότερον ἐγίνετο, καὶ ἧττον κατέσπα τὴν πρὸς τὴν μήτραν τῶν ἀγγείων ἡ σύμφυσις. ὅσοι δ᾽ αὐτῇ τῇ κυούσῃ κουφότερον φασὶ γίνεσθαι τὸ ἔμβρυον, ἐννήχον τῷ κατὰ τὸν ἄμνιον ὑγρῷ, γελοῖοι παντάπασιν ὑπάρχουσιν, οὐκ ἐννοοῦντες, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὑγρὸν ὑπ᾽ ἐκείνης βαστάζεται. προσέρχεται δὲ καὶ ἄλλη τις χρεία τοῖς ὑγροῖς τοῖσδε κοινὴ κατὰ τὴν ἀποκύησιν τοῦ ζώου γινομένη, ῥᾷον ἐκπίπτειν τῆς μήτρας αὐχένος τὸ κυούμενον, ὑγρότητι πολλῇ τεγγόμενον, καὶ ῥηγνυμένων ἐξ ἀνάγκης τηνικαῦτα τῶν ὑμένων. οὐ μόνον γὰρ εἰς ὄλισθον συμβάλλεται τοῖς ἐμβρύοις ἡ ὑγρότης, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν ἕτοιμον εἰς τὸ διαστέλλεσθαι μέχρι πλείστου παρασκευάζει. βρεχόμενος γὰρ ἀπὸ τῶν προειρημένων ὑγρῶν, μαλακώτερος γίνεται, καὶ ῥᾷον διαστέλλεται. μεγίστη δ᾽ ἀπόδειξις τοῦ λεγομένου τὸ κατὰ τὰς μαίας, ἐπειδὰν φθάσαν ἀθρόως ἐκρυῇ τὸ ὑγρόν, αὐτὰς ἀναγκάζεσθαι μιμουμένας τὴν φύσιν, ἔχειν τινὰς ὑγρότητας ὑπὲρ τοῦ διαβρέξαι τῶν μητρῶν τὸν αὐχένα. παντοίως γὰρ δὴ τά γε τῆς φύσεως εὔπορα, καὶ συγχεῖται καθάπερ δέδεικται πολλάκις ἐπὶ τὸ βέλτιον ἅπασι τοῖς καὶ ἄλλως ἐξ ἀνάγκης ἐσομένοις. οὕτω γοῦν καὶ τοῖς ὑγροῖς τούτοις, τοῖς περὶ τὸ ἔμβρυον ἀναγκαίαν ἔχουσι τὴν γένεσιν, εἴς τε τὴν ἄλυπον ὄχησιν ἔτι κυουμένου τοῦ ζώου κατεχρήσατο, καὶ τὴν ἐν τοῖς τόκοις ἑτοίμην ἔκπτωσιν. οὕτω δ᾽ εἰσὶ λεπτοὶ καὶ ἀραχνώδεις οἱ ὑμένες, ὥστ᾽ εἰ μὴ μετρίως τις αὐτῶν ψαύοι κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἀπορρήγνυσθαι ῥᾳδίως. πῶς οὖν οὐκ ἀπορρήγνυνται, καὶ θεούσης ἐνίοτε καὶ πηδώσης τῆς κυούσης, ἐν καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ μηχάνημα τῆς φύσεως σοφώτατον γινωσκούσης, ὡς λεπτοῖς σώμασιν εἰς δυσπάθειαν ἐπικουρία μεγίστη μία πᾶσιν, ἡ κατ᾽ ἀλλήλων ἐπιβολή. τὰ γοῦν ἐξ ἐρίων ἢ λίνων ἄλλων τριχῶν, ἢ ἰνῶν ὑφαινόμενά τε καὶ πλεκόμενα, παμπόλλην ἐκ τῆς συνθέσεως ἰσχὺν ἐπικτᾶται, καταμόνας ἑκάστου τῶν συνιόντων ἀσθενέστατα τὴν φύσιν ὑπαρχόντων. εἰ τοίνυν μὴ μόνον ὁμιλήσειεν ἀλλήλοις, ὥσπερ ταῦτα τὰ ὑφαινόμενά τε καὶ πλεκόμενα πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ σύμφυσιν ἀκριβῆ προσκτήσαιτο, πολλαπλασιάζοιτ᾽ ἂν αὐτοῖς, κἀκ τῆσδε τὰ τῆς ἰσχύος. οὐ

κοινὸν ἐστὶ θαυμαστὸν, εἰ τέτταρες ὑμένες περικείμενοι κατ' ἄλληλον, τὴν ἰσχὺν ἐκ τῆς συνθέσεως ἐκτήσαντο. ἀλλ' ἐκεῖνο
τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι μὴ μόνον περιβέβληνται κατ' ἀλλήλων, ἀλλὰ πολλαχόθεν μὲν συμφύονται, πολλαχόθεν δὲ
συναρτῶνται λεπταῖς ἰνῶν διαφύσεσιν, ἐν ὧσαι βουληθείσης αὐτοὺς ὡς οἷόν τε τῆς φύσεως, ἣν ἧς ἕκαστος ἰσχύος ἤπό-
ρει παρ' ἑαυτοῦ, ταύτην ἐξ ἀλλήλων ἅπαντες κτήσονται. τί δὴ οὖν ἴσως ὑπολήψεταί τις οὐκ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἕκα-
στον αὐτῶν ἡ φύσις ἰσχυρὸν ἀπειργάσατο, προνοουμένη γε δὴ τῆς † συμπαθείας ἁπάντων; ὅτι παχεῖς εἴπερ αὐτοὺς
ἐποίησε καὶ σκληροὺς. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἐξ ἄλλου γέ τινος τρόπου τὴν ἰσχὺν οἷόν τ' ἦν ἐκποριζεσθαι, βάρος ἄν τι σὺν ὄγκῳ
μεγίστῳ τῆς κυούσης ἐξήψεν, οὐκ ἐκείνῃ μόνῃ λυπηρὸν, ἀλλὰ καὶ στενοχωρίαν οὐκ ἀναγκαίαν παρέξον τῷ κυουμένῳ, καὶ
μέντοι καὶ δυσρηκτος ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἐγίνετο, κατὰ τὸν τοῦ τίκτειν καιρόν. ὅπως οὖν ἥτε τῆς μήτρας εὐρυχωρία τῷ
σχολάζοιτο κυουμένῳ, καὶ ἧττον ὑπὸ βάρους ἡ κύουσα δνόχλοιτο, καὶ ῥαδίως ἐν τῷ τόκῳ ῥηγνύοιτο, λεπτοὺς εὐλόγως
ἡ φύσις ἐργασαμένη τοὺς ὑμένας ἅπαντας, τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῖς ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμφύσεως ἐτεχνήσατο.
τί δὲ τὸ τέχνημα τῆς φύσεώς ἐστι (τοῦτο γὰρ ὑπόλοιπον εἰπεῖν) ἵνα καίτοι τὸν πόρον ἔχοντος ἤδη τοῦ τραχήλου τῆς κύ-
στεως, ἐν τῇ κυήσει οὐρεῖ διὰ τούτου τὸ ζῷον δὴ μηδὲν, ἅπαν δ' εἰς τὸν ὀμφαλόν τε καὶ τὸν οὐραχὸν ἐπανέρχεται τὸ οὖρον.
ἐχρῆν γὰρ ἕνεκα τοῦ ὄπισθεν τῆς κύστεως ἐκροὰς ἐχούσης, μηδὲν μᾶλλον αὐτὸ κατὰ τὸν οὐραχὸν, ἢ κατὰ τὸν αὐχένα κενοῦσθαι.
τὰ μὲν δὴ λελεγμένα τοῖς ἰατροῖς, ἱκανῶς ἐστὶν ἄτοπα, καίτοι κατά τε τὴν πρόχειρον φαντασίαν ἱκανῶς ὄντα πι-
θανά. δύο γὰρ δὴ ταῦθ' ὡς ὁμολογούμενα λαβόντες, τότε καθ' ὁρμὴν ἡμᾶς ἐκκρίνειν τὰ οὖρα, καὶ τότε μή πω χρῆσθαι
ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις τὸ κυούμενον, ἐξ αὐτῶν περαίνουσιν, ὥστ' εὐλόγως γίνοιτο κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἡ ἔκκρισις.
οὐ γὰρ δή γε καὶ κατ' αὐτὸν μῦς ἐφέστηκεν, ὑπηρετῶν τῇ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείᾳ τοῦ ζώου, καθάπερ ὁ κατὰ τὸν τρά-
χηλον τῆς κύστεως. λέληθε δ' αὐτοὺς τὰ μέγιστα, καὶ τοῦ παντὸς ἁμαρτάνουσιν, οὐκ εἰδότες οὔθ' ὅτι τοῦ σφίγγεσθαι τὸν τρά-
χηλον τῆς κύστεως ὁ μῦς οὗτος ἔχει τὴν ἐξουσίαν, οὔθ' ὅτι τὸ κυούμενον ἤδη χρῆται ταῖς καθ' ὁρμὴν ἐνεργείαις, οὔθ' ὅτι
τέλειον ζῷον, ἐπειδὰν οὐρῆσαι προέληται, τὸν μὲν ἐφεστῶτα τοῦτον μῦν τῷ πόρῳ τῆς ἐκροῆς, ἐκλύει τε καὶ χαλᾷ τῆς
τάσεως, ὥσπερ γε καὶ τοὺς περὶ τὴν ἕδραν, ὅταν ἀποπατῆσαι προέληται. περιστελλομένης δὲ φυσικῶς τῆς κύστεως
τοῖς ἔνδον ἑαυτοῖς ὑγροῖς, ἡ ἔκκρισις γίνεται, συνεργούντων τι καὶ τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μυῶν, ὅταν ἀθροώτε-
ρον ἐκκρῖναι προελώμεθα. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἔν τε τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι, καὶ τοῖς περὶ μυῶν
κινήσεως, κἂν τοῖς τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ ζῷον ἤδη τὸ κατὰ γαστρὸς ὑπάρχειν,
ὅταν γε διαπεπλασμένον ἅπασιν ᾖ τοῖς μορίοις, ἔν τε τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν, εἴρηται κἂν τοῖς περὶ τῶν
Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος δογμάτων. ἀλλὰ κἂν εἰ μὴ ζῷον εἴη τὸ κατὰ γαστρὸς ὁμοίως ἄπορον, ὁ μὲν δὴ τὸ στό-
μα τῆς κύστεως κλείων μῦς ἀργὸς ἔσται. περιστελλομένης δ' αὐτῆς περὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν ὑγρότητα, κατὰ τοὺς δύο
πόρους εὔλογον ἐκκρίνεσθαί τι, καὶ μὴ καθ' ἕνα μόνον τὸν ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν ἀνήκοντα. τοιαύτη μὲν ἡ κατὰ τὸν λόγον
ἀπορία. τὸ δ' ἔργον αὐτὸ δείκνυσι τὴν εἰς ἅπαν εὐμηχανίαν τῆς φύσεως, ἣν ἔστι σοι κἂν ταῖς διαιρέσεσι τῶν ἐμβρύ-
ων θεασαμένῳ πρότερον, οὕτως ἐξευρεῖν τῷ λόγῳ τὴν αἰτίαν. δηλῶν γὰρ τὸ προκείμενον τῆς κύστεως περιτόναιον ἅμα
ἄμφω ποίει, τὸν μὲν ὀμφαλὸν ἀνατεῖναι, τὸ δ' ἐν τῇ κύστει περιεχόμενον ἐκθλίβειν, περιλαμβάνων τῇ χειρί, θεάσῃ
δὲ τὸ οὖρον ἐκρέον εἰς τὸν ἀλλαντοειδῆ διὰ τοῦ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν πόρου. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ θλίψεις πάλιν αὐτὸν τὸν ἀλλαν-
τοειδῆ, πληρώσαις τὴν κύστιν, εἶτ' αὖθις τὴν κύστιν θλίβων, πληρώσαις τὸν ὑμένα, καί σε τὸ γινόμενον αὐτὸ διδά-
ξει, † τάς τε τὴν εὐθύτητα, καὶ τὸ μέγεθος, τοῦ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν πόρου φθάνον ἐκρεῖν ταύτῃ τὸ οὖρον. ἥτε γὰρ εὐρύτης
ἡ κατὰ τὸν οὐραχὸν πολλαπλάσιός ἐστι τῆς κατὰ τὸν αὐχένα, τάς τε τῆς εὐθύτητος οὐδὲ παραβάλλεσθαι δίκαια. σκολιὸς μὲν
γὰρ ἱκανῶς ὁ τῆς κύστεως αὐχὴν, εὐθὺς δ' ἀκριβῶς ὁ οὐραχὸς, ἀνατεταμένου δὴ τοῦ παντὸς ὀμφαλοῦ, καὶ οἷον κρεμαμένου
διὰ τοῦ κατὰ τὸ χωρίον ἀγγείων ἐκ τῆς ὑστέρας, μῦς δ' οὐδεὶς ἔξωθεν περιβέβληται τῷ οὐραχῷ φύλαξ τῆς ἀκαίρου τῶν περιττω-
μάτων ἐκροῆς, ὥσπερ ἤδη τῶν ἀποκυηθέντων ὁ περὶ τὸν τράχηλον ἔτι τῆς κύστεως. οὐδεὶς γὰρ καιρὸς ἀνεπιτήδειος τῷ κυου-
μένῳ πρὸς τὴν τοῦ τοιούτου περιττώματος ἔκκρισιν, ὥσπερ τοῖς ἤδη τελείοις. τοῦτων μὲν δὴ τούτων εὐλόγως ὁ μῦς ἐφέ-
στηκε μηδὲν ἔξωθεν παριείς, πρὶν κελεῦσαι τὸν λογισμόν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐμβρύων περιττὸς ἂν ἦν καὶ μάταιος. οὐδὲν δ' ἡ φύ-
σις ἐργάζεται μάτην, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, μεταβάντες ἤδη τὰ κατάλοιπα τῆς ἐν τοῖς ἐμ-
βρύοις κατασκευῆς, ᾗ διαλλάττει τῶν ἀποκυηθέντων, ἐξηγησώμεθα καὶ τὴν ἐν ἐκείνοις τέχνην. ἔσται δ' οὐδενὸς ἧττον
ἄξιον θαύματος ἐπ' αὐτῶν τὸ μέγεθος τοῦ ἥπατος, εὐθύς γε κατ' ἀρχὰς ἡνίκα πρῶτον ἐναργῶς ἐστιν ἰδεῖν ἕκαστον τῶν τοῦ
κυουμένου μορίων διαπεπλασμένον, ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα καὶ μέχρι τῆς τοῦ τόκου. πλείονι μὲν οὖν μέτρῳ τῆς τῶν ἄλλων ἀναλογίας
ὑπερέχει τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις, ὑπερέχει δ' οὐκ ὀλίγῳ καὶ μέχρι τῆς ἀποκυήσεως, ἐφεξῆς δ' ἐγκέφαλός τε καὶ
καρδία πλεονεκτοῦσι τῆς τῶν ἄλλων μορίων ἀναλογίας. καὶ γίνεται τοῦτο, διότι φλεβῶν μὲν ἀρχὴ τὸ ἧπαρ ἐστὶ, ἀρτηριῶν
δὲ ἡ καρδία, νεύρων δὲ ὁ ἐγκέφαλος. εὔλογον οὖν ὥσπερ οἰκίας θεμέλιον, καὶ νεῶν κρηπῖδα, καὶ πλοίου τρόπιν οἱ τούτων
δημιουργοὶ πρῶτα πηξάμενοι, μετὰ ταῦτ' ἀσφαλῶς ἐπ' αὐτοῖς ἀνίστησι τὰ δημιουργήματα. τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν
τοῖς ζώοις τὴν φύσιν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἀσφαλῶς ἤδη πεπηγυίας, ἕκαστον γένος τῶν ἀγγείων φύσασα, εἰς ἅπαν ἀπο-
τείνειν τὸ σῶμα. πλέονος δ' οὔσης τῷ κυουμένῳ ζώῳ, τῆς ἐκ τῶν φλεβῶν χρείας, ὡς ἂν ἄχρι πλείστου διοικουμένῳ δίκην φυ-
τοῦ, τὴν ἀρχὴν τούτων εὐθέως ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως, ἰσχυροτάτην εἰργάσατο. ἐν μὲν γὰρ ἐγκεφάλῳ καὶ τῇ καρδίᾳ, καὶ
τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἐκπεφυκόσιν ὀργάνοις, ἡ παρὰ τῶν φλεβῶν ἀναγκαία χρεία, χωρὶς αἵματος μήτε γεννηθῆναι μήτ' αὐξηθῆ-
ναι δυναμένοις ἥπατί τε καὶ φλεψίν, ἀρτηριῶν μὲν ὀλίγη χρεία, νεύρων δ' οὐδεμία πρὶν τελειωθῆναι. διὰ τοῦτ'
οὖν ἰσχυρὸν μὲν καὶ μέγα τὸ φλεβῶδες γένος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἀπειργάσατο, τῶν δ' ἄλλων ἑκάτερον ἐπὶ
τούτοις αὖθις αὐξάνειν ἤρξατο. διατί δὲ καὶ ὁ πνεύμων ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων ἐρυθρός ἐστιν, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν
τελείων ζώων ὑπόλευκος; ὅτι τρέφεται τηνικαῦτα καθάπερ τἆλλα σπλάγχνα διὰ ἀγγείων, ἕνα χιτῶνα λεπτὸν
ἐχόντων. εἰς ταῦτα γὰρ ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἀφικνεῖται τὸ αἷμα, κατὰ τὸν τῆς κυήσεως καιρὸν, ἀποκυηθέντων
δὲ τυφλοῦται μὲν ἡ τῶν ἀγγείων † συμμέτρησις. ἐμπίπτει δ' εἰς αὐτὰ πνεῦμα μὲν πλεῖστον, ὀλίγιστον δ' αἷμα, καὶ

† δυσπαθείας

† διὰ

† συντέτρησις

τοῦτ'

τοῦτ' ἀκριβῶς λεπτόν, ἀλλὰ καὶ κινεῖται τηνικαῦτα διττὴν κίνησιν ὁ πνεύμων ἀναπνέοντος τοῦ ζώου. κοπτόμενον δὲ οὖν ὑπὸ τοῦ πνεύματος τὸ αἷμα κατὰ διττὴν κίνησιν, ἥν τε ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἔχει, καὶ ἣν ἐξ ὅλου τοῦ πνεύμονος ἐπικτᾶται, λεπτότερόν τε καὶ μαλακώτερον ἑαυτοῦ, καὶ οἷον ἀφρῶδες γίνεται. καὶ διὰ τοῦτο μεταπίπτει τῆς σαρκὸς τοῦ πνεύμονος ἡ φύσις, ἐξ ἐρυθρᾶς καὶ βαρείας, καὶ πυκνῆς † εἰς λεπτὴν καὶ κούφην καὶ ἀραιάν, ὅπερ ἔφην οἶμαι χρησιμώτατον αὐτῷ κατὰ τὰς ἀναπνευστικὰς κινήσεις, ἑπομένῳ τῷ θώρακι. δυσκίνητος γὰρ ἂν ἦν ὑπὸ βάρους, ὁμοίαν σάρκα τοῖς ἄλλοις σπλάγχνοις λαβών. ἄξιον οὖν οὐκ ἐνταῦθα θαυμάζειν τὴν φύσιν, ἡνίκα μὲν ἐχρῆν αὐξάνεσθαι μόνον τὸ σπλάγχνον, ἀκραιφνὲς αἷμα χορηγοῦσαν αὐτῷ. μεταπεσόντος δ' εἰς τὸ κινεῖσθαι κούφην τὴν σάρκα καθάπερ τι πτέρωμα ποιήσασαν, ὅπως ἑτοίμως ἀπὸ τοῦ θώρακος διαστέλλοιτό τε καὶ συστέλλοιτο. διὰ ταῦτα τοιγαροῦν ἐγγίνετο καὶ ἡ τῆς κοίλης φλεβὸς πρὸς τὴν ἀρτηρίαν τὴν φλεβώδη σύντρησις ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων, ἅτε δ' οἶμαι τοῦ ἀγγείου τούτου τῆς φλεβὸς ὑπηρετοῦντος τῷ σπλάγχνῳ, θάτερον ἀναγκαῖον ἦν εἰς ἀρτηρίας χρείαν μεταπεσεῖν, καὶ διὰ τοῦτο συνέτρησε καὶ τοῦτο ἡ φύσις τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐπειδὴ διαστήματι μεταξὺ τῶν ἀγγείων ἦν ἕτερον τρίτον μικρὸν ἀγγεῖον ἄμφω συνάπτον, ἐδημιούργησεν. ἐπὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων τοῖν δυοῖν, ἐπειδὴ καὶ ταῦτ' ἔψαυεν ἀλλήλων, οἷον ὀπήν τινα κοινὴν ἀμφοῖν † ἐτρήσατο, καὶ ἵνα κατ' αὐτῆς ὑμένα δίκην ἐπιθήματος ἐτεχνήσατο, πρὸς τοῦ πνεύμονος ἀγγεῖον ἑτοίμως ἀνακλινόμενον, ὅπως εἴκει μὲν τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς τοῦ αἵματος ἐκ τῆς κοίλης ἐπιῤῥέοντος, ἀποκωλύοι δ' αὖθις εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι τὸ αἷμα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα θαυμαστὰ τῆς φύσεως ἔργα, παντὸς δ' ἐπέκεινα θαύματος ἡ μετὰ ταῦτα σύμφυσις τοῦ προειρημένου τρήματος. καὶ γὰρ τῶν ἄρτι γεγεννημένων ζώων, ἢ πρὸ μιᾶς ἢ δυεῖν ἡμερῶν, ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ τεττάρων καὶ πέντε καὶ πλειόνων ἐστίν, ὅτε συμφυόμενον ἐστὶν εὑρεῖν τὸν ἐπὶ τοῦ τρήματος ὑμένα. συμπεφυκότα δ' οὐδέπω. τελειωθέντος δέ, καὶ τὴν οἰκείαν ἀκμὴν ἀπολαβόντος τοῦ ζώου, θεασάμενος τὸ χωρίον ἅπαν ἀκριβῶς στεγανόν, ἀπιστήσεις γεγονέναι ποτὲ τὸν χρόνον ἡνίκα διετέτρητο, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων ἢ νεωστὶ γεγεννημένων ἰδὼν τὸν ὑμένα, κατὰ μόνην μὲν τὴν ῥίζαν ἐστηριγμένον. θεωρούμενον δ' ἐν τῇ τῶν ἀγγείων κοιλότητι τὸ σύμπαν αὐτοῦ σῶμα, νομιεῖς ἀδύνατον εἶναι σύμφυσιν ἀκριβῆ δέξασθαί ποτ' αὐτόν. ὁπόσα γοῦν νευρώδη τ' ἐστὶ καὶ λεπτά, κἂν ἐν τῷ παραχρῆμά τις ἐπιχειρήσῃ συμφῦσαι αὐτά, μετὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν οὐ τυγχάνει τοῦ σκοποῦ, μήτοι γε δὴ † τυφλωθέντα χρόνῳ πλέονι, καὶ μὴν ὁ ὑμὴν ἐκεῖνος εἰς ἀκριβῆ σύμφυσιν ἥκει τοῦ χρόνου προϊόντος, οὔθ' ὑπὸ τοῦ νευρώδης ἢ λεπτὸς ὑπάρχειν, οὔθ' ὑπὸ τοῦ κινεῖσθαί τε καὶ σείεσθαι διὰ παντὸς ἐμποδιζόμενος. οὕτω δὲ καὶ τὸ συνάπτον ἀγγεῖον τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τῇ κατὰ τὸν πνεύμονα φλεβί. τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦ ζώου μορίων αὐξανομένων, οὐ μόνον ἀναυξές, ἀλλὰ καὶ λεπτότερον ἀεὶ φαίνεται γινόμενον, ὡς ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι παντάπασιν ἀπομαραίνεσθαί τε καὶ ξηραίνεσθαι. τὸ μὲν οὖν τεχνικῶς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα διαπλάττεσθαι τὴν φύσιν, ἡ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐνδείκνυται χρεία. τὴν δύναμιν δ' αὐτῆς ἣ πράττει ταῦτ' ἐξευρεῖν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. εἰ οὐδὲ τὴν ἀρχήν, ὅτι δυνατόν τι πιστεύομεν, εἰ μὴ πολλάκις ἐναργῶς θεασαίμεθα. περὶ μὲν δὴ τούτων ἤδη παύσομαι γράφων. εἴρηται γὰρ οὐκ ὀλιγάκις κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὑπὲρ αὐτῶν, ἡνίκα καὶ περὶ τῶν τοῦ πνεύμονος ὀργάνων ὁ λόγος ἦν. μνημονεύσω δ' ἄλλου τινὸς ἔργου τῆς φύσεως, ὁμοίως μὲν θαυμαστοῦ γινωσκομένου δ' ἅπασι, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. οὐδεὶς οὖν ἀγνοεῖ περὶ τοῦ στόματος τῶν μητρῶν, οὔθ' ὅπως ἀκριβῶς ἔσφιγκταί τε καὶ κεκόλληται κατὰ τὸν τῆς κυήσεως χρόνον, οὔθ' ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ἀνοίγνυται, κατὰ τὴν τοῦ τόκου προθεσμίαν. γίνεται δ' ὁ τόκος τότε, ἡνίκ' ἂν ἤδη τὸ κυούμενον ᾖ τέλειον, ὡς διὰ στόματος δύνασθαι τρέφεσθαι. κατὰ μὲν οὖν τὸν ἄλλον ἅπαντα χρόνον, οὐδὲ μίαν πυρῆνα καθεῖναι δυνατόν, εἴσω τε τῶν μητρῶν αὐχένος. ἐν δὲ ταῖς ἀποκυήσεσιν ὅλον τὸ ζῶον ἐντεῦθεν διέρχεται, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένος ὑμήν. ὅτι μὲν οὖν συμφύεται τοῖς ἀγγείοις, ἐναργῶς ὁρῶμεν, ὅπως δὲ γίνεται τοῦτο, μεῖζόν ἐστιν ἀνθρωπίνης γνώσεως. οὕτω κἀπὶ τῶν ὑστερῶν, ὅτι μὲν οὖν ἀνοίγνυται τὸ στόμα τοσοῦτον, ὅσον ἱκανὸν εἶναι τοῖς ἐμβρύοις εὐπετῆ παρασχεῖν ἔξοδον, ἅπαντες ἴσασιν. ὅπως δὲ γίνεται τοῦτο, πλέον τοῦ θαυμάζειν οὐδὲν ἴσμεν, ἀλλ' ἡ φύσις καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα σύμπαντα περὶ τὴν ἀποκύησιν τοῦ ζώου, μηχανᾶται περιττὰ σοφίσματα. καὶ γὰρ ὅπως ἐνδέοντι σχήματι τῷ τῆς μήτρας αὐχένι πελάζοι, καὶ ὅπως διεξέρχοιτο χωρὶς τοῦ πληγῆναί τι μέλος ἢ παραβεῖσαι κῶλον, οὐ σμικρὰν ἐποιήσατο πρόνοιαν. τὴν κεφαλὴν τοῦ κυουμένου πρῶτον ἐντιθεῖσα τῷ τῆς μήτρας αὐχένι. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἄλλοις αὐτῶν μορίοις ὁδοποιοῦσα, καίτοι γε εἰ πλάγιον ἢ ἐγκάρσιον ἐπὶ τὴν ἔξοδον τὸ ἔμβρυον, ἢ ἐκπίπτοι κατὰ μῆκος μέν, ἀλλ' οὐχ ὡς νῦν, ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἂν ἐνήρμοττεν, ὥσπερ καὶ γίνεταί ποτε σπανιάκις, ἢ σκέλος ἐκπίπτον, ἢ χεὶρ πρὸ τῆς κεφαλῆς χαλεπὴν τοῖς ἄλλοις μέλεσι τὴν ἔξοδον ἀπεργάζεται. ἀλλ' εἰ μὲν ἢ τρὶς ἢ τετράκις οὐκ ἐπιτηδείως ἐκπίπτον ἅπαξ ἐκωλύετο, συνέβαινεν ἂν οὕτω γε σβεννύειν τετρακοσίων ἐμβρύων εἰ τύχοι ἑκατὸν ἐμποδίζεσθαι, ἐπὶ δὲ μυριάσι παμπόλλαις ἅπαξ που τοῦθ' ὁρᾶται γινόμενον. ἀνάμνησις μὲν ἡμῖν ἐντεῦθεν ὧν ἀπολαύομεν ἀγαθῶν ἐκ τοῦ διαπλάττοντος τεχνίτου, γνῶσις δ' ἐναργής, οὐ τῆς σοφίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. τί γὰρ ἢ Φειδίας, ἢ Πολύκλειτος ἀγαθὸς οὕτω δημιουργός, ὡς ἐν πολλαῖς μυριάσιν ἔργων δυσκατορθώτων ἁμαρτάνειν ἅπαξ; ἆρ' οὖν ταῦτα μόνον ἄξιον ἐπαινεῖν τὴν φύσιν, ἢ τὸ πάντων θαυμάτων μέγιστον θαῦμα τοῦτ' οὔπω λέλεκται, τὸ διδάξαι τὸ γεννώμενον ἁπάντων τῶν μορίων τὰς ἐνεργείας. οὐ γὰρ στόμα μόνον καὶ στόμαχον, καὶ γαστέρα τροφῆς ὄργανα παρεσκεύασεν, ἀλλ' εὐθὺς ὅπως χρήσαιτο τούτοις ἐπιστάμενον ἐγέννησε τὸ ζῶον, αὐτοδίδακτόν τινα σοφίας δύναμιν ἐνθεῖσα, καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ζώων, ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἑαυτοῦ τροφὴν ἀφικνεῖται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα σύμπαντα καιρὸς ἕτερος ἐξηγήσεται. τῷ δ' ἀνθρώπῳ τροφὴν μὲν τὸ γάλα παρεσκεύασεν, εἰς μίαν δὲ ἄμφω προθεσμίαν ἤγαγεν, ἐν μὲν τοῖς τιτθοῖς τῆς κυησάσης τροφήν, ἐν δὲ τοῖς μέλλουσι τρέφεσθαι τὴν πρὸς τὸν τοιοῦτον χυμὸν ὁρμήν. εἰ γὰρ ἐνθείη τις τὴν θηλὴν τοῦ τιτθοῦ τῷ στόματι τοῦ βρέφους, αὐτίκα μὲν σφίγγει τοῖς χείλεσιν, αὐτίκα δὲ διαστεῖλαν τὰς γνάθους ἐπισπᾶται, κἄπειτα κυρτῶσαν τὴν γλῶτταν ὠθεῖ κατὰ τῆς φάρυγγος, ὡς ἐκ πολλοῦ χρόνου μεμελετηκός. ἐνταῦθα δ' ὁ στόμαχος εἰς τὴν γαστέρα παραπέμπει, καὶ οὗτος ὥσπερ δεδιδαγμένος, εἶθ' ἡ μὲν ἀπολαύσασα, τὸ περιττὸν ἀποπέμπει τοῖς ἐντέροις, ταῦτα δ' ἐφεξῆς ἀλλήλοις μεταδίδωσιν ἄχρι τοῦ τελευταίου.

† λευκὴν

† ἐποιήσατο

† τελειωθέντα

γένεσις δ' ὀδόντων τοὐντεῦθεν ἐκδέχεται τὸ βρέφος, ὡς ἂν μὴ διὰ παντὸς ἐνοχλοίη τῇ μητρί, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐνεργεῖν μασήσεως, αὐτοδίδακτός τις ὁμοίως ταῖς ἄλλαις ἐνεργείαις ἀφικνεῖται, καὶ τἆλλα ἐφεξῆς ἅπαντα, περὶ ὧν ἑτέρου λόγου δέρχεσθαι. νυνὶ δ' ἐπειδή μοι τέλος ἔχει τὰ προτεθέντα, πλὴν ὀλίγων δή τινων, ἐπ' ἐκεῖνα μετιέναι καιρός. ἔστι δὲ τὰ λείποντα τῇ πάσῃ πραγματείᾳ, περί τε τῶν κινούντων μυῶν τὴν κατ' ἰσχίον διάρθρωσιν, ὑπὲρ ὧν ὅλως οὐδὲν εἶπον, ἔν τε λόγον ἀνατεῖναι τοῖς κοινοῖς τοῦ σώματος ὀργάνοις, ἀρτηρίᾳ, καὶ νεύρῳ καὶ φλεβί. ταυτὶ μὲν οὖν ὁ μετὰ τόδε τὸ γράμμα λόγος ις. ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐσόμενος ἐκδέχεται, περὶ δὲ τῶν κινούντων μυῶν τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον ἤδη λέγομεν. τί δήποτ' ἐχρῆν τοσαύταις ποικίλαις μὲν ἧττον, ἢ τὸ κατ' ὦμον, ἀσφαλεστέραις δ' ἐκείνου κινήσεσιν ἐπιτήδειον εἶναι, κατὰ τὸ ιγ. εἴρηται γράμμα, καὶ μέν γε καὶ περὶ τῶν ὀστῶν ὁποῖα ἄττα τὴν φύσιν ἐστί, καὶ ὡς ἄριστα κατεσκεύασται, καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἧς χάριν ἐγένετο, κατὰ τὸ γ'. εἴρηται βιβλίον. ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων ὁμοιότης εἰς κοινωνίαν ἤγαγε τοὺς λόγους αὐτῶν. ὅσον οὖν ἴδιόν ἐστι τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου μόνου μηδενὶ κοινωνοῦν ἑτέρῳ, διδασκαλίας ἐν τῷδε ῥηθήσεται. τὰ σκέλη τοῖς ζώοις ἡ φύσις ὄργανα βαδίσεως ἐδημιούργησεν, ἵππῳ μὲν καὶ κυνὶ καὶ ὄνῳ καὶ βοΐ, καὶ τοῖς τοιούτοις ἅπασι ζώοις, τέτταρα, μόνοις δ' ἀνθρώποις τῶν πεζῶν ζώων δύο. πιθήκῳ δ' οὕτως ἔχειν τὰ σκέλη, ὡς ἀνθρώπου βρέφει, νῦν πρῶτον αὐτοῖς ἐπιχειροῦντι χρῆσθαι. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῖς τέτταρσι κώλοις ὡς τετράποδα βαδίζει, καὶ τοῖς προσθίοις, ὥσπερ χερσὶ χρῆται. ἀλλ' ἄνθρωπος μὲν αὐξηθείς, οὐκέτ' ἐνεργεῖ τοῖς προσθίοις κώλοις ὡς ποσί, πίθηκος δ' ἐπαμφοτερίζει διὰ παντός, ἐπειδὴ πρὸς ἄμφω παρεσκεύασται, πρός τε τὸ ταχέως ἀναρριχᾶσθαι τοῖς ἑρπουσι ζώοις, ὁμοίως καὶ πρὸς τὸ τρέχειν σφαλερῶς οἷα παιδίον. ἀδύνατον γὰρ ἦν αὐτῷ πρὸς ἀμφότερα καλῶς παρασκευάσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους ἐπὶ πλεῖστον ἐσχισμένους ἔχειν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τίνας τῶν κινούντων μυῶν τὴν κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν, ἄχρι πολλοῦ τῆς κνήμης κατερχομένους. οὕτω μὲν οὖν αὐτῷ, καὶ τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον, ἐγγὺς μὲν ἥκει τῆς ἀνθρώπου φύσεως, οὐ μὴν ἀκριβῶς γ' ἐξήτασται καθάπερ ἡ σύμπασα χείρ. ἀτὰρ οὖν καὶ οἱ μύες οἱ σαρκώδεις, οἱ τὰς πυγὰς ἐργαζόμενοι, πιθήκοις μὲν ἔχουσι γελοίως, ὥσπερ καὶ τἆλλα πάντα μιμήματα γελοίως ἀνθρώπου ζῷον ἐδιδάξαμεν ὑπάρχον. ἀνθρώπῳ δὲ κάλλιστα διάκειται πρὸς εὐσχημοσύνην τε ἅμα τῶν ἀναγκαίων μορίων, ἀθλιπτόν τε καὶ ἄλυπον ἕδραν ἐν τῷ καθέζεσθαι. τούτους οὖν μόνους πίθηκος ἔχει κολοβωτέρους, τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα παραπλησίως ἀνθρώπῳ διάκειται. δοκιμάζει τοιγαροῦν ἐπὶ τούτου τὸν εἰρησόμενον λόγον, ὑπὲρ τῶν κινούντων τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον μυῶν. ἐπὶ τούτου γάρ τοι καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοί, τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἐποιοῦντο τῶν μυῶν. ἀλλ' ὅμως ὥσπερ ἄλλα πάμπολλα καθ' ὅλον τὸ σῶμα, παρεῖδον οὕτω κἀνταῦθα μῦς ὅλους, ὑφ' ἡμῶν δὲ καὶ αὐτὴ μὲν ἰδίᾳ γέγραπται μυῶν ἀνατομή. δεδήλωται δὲ καὶ διὰ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ὁπόσοι τε τὸ πλῆθος εἰσί, καὶ ὁποῖοι τὴν ἰδέαν οἱ ταύτῃ μύες, εὐθὺς καὶ τὰς αἰτίας ἡμῶν διδασκόντων, δι' ἃς ἐσφάλησαν οἱ πρόσθεν ἀμφ' αὐτούς. ἐπεὶ τοίνυν ἔδει τὸ ἄρθρον τοῦτο κάμπτεσθαι μὲν ἀναφερομένου τοῦ σκέλους, ἐκτείνεσθαι δὲ καταφερομένου, κἀν τούτοις μάλιστα ἦν αὐτοῦ τὸ κῦρος τῆς ἐνεργείας. ἐλάττων γὰρ ἡ χρεία τῆς γε εἴσω προσαγωγῆς ἐπὶ θάτερον σκέλος, καὶ τῆς ἐκτὸς ἀποστάσεως, ἔτι τε μᾶλλον τῆς ἐφ' ὁποτερονοῦν περιστροφῆς. ἀποδείξαιτ' αὖτις εὐθέως ἐν τῇ κατὰ τὸ μέγεθός τε καὶ πλῆθος διαφορᾷ τῶν μυῶν, τὴν τέχνην τῆς φύσεως, μεγίστους μὲν καὶ πλείστους, τοὺς ἐκτείνοντάς τε καὶ κάμπτοντας τὸ κῶλον ἐργασαμένην, ἐφεξῆς δ' αὐτῶν μεγέθει τε καὶ πλήθει, τοὺς ἐπὶ τὰ πλάγια κινοῦντας, εἶτα καὶ τούτων ἐλάττους ὅσοι περιστρέφουσι τὸ κῶλον. οὕτω μὲν εὐλόγως ἡ πρώτη διαφορὰ τῶν μυῶν τριχῇ νενέμηται τῇ χρείᾳ τῆς κινή-

† τριῶν

σεως μετρηθεῖσα. καθ' ἑκάστων δὲ τῶν εἰρημένων, † δύο αὖθις εἰς δύο μέρη διαιρουμένων, ὁποίαν ὑπεροχὴν ἔχουσιν, οἱ τοῦ χρησιμωτέρου μορίου μύες δεικνύμενοι. τῶν μὲν γὰρ ἐκτεινόντων ἐλάττους, οἱ κάμπτοντες ἐγένοντο καὶ μεγέθει καὶ ἀριθμῷ, τῶν δ' ἀπαγόντων ἐκτός, οἱ εἴσω προσάγοντες, οἱ δὲ περιστρέφοντες ἐν κύκλῳ τὸν μηρόν, ὁμότιμοί περ εἰσί. τὰ μὲν κεφάλαια τοῦ λόγου ταῦτα, τὰς δ' ἀποδείξεις αὐτῶν ἐφεξῆς διέλθωμεν. ἐνέργεια σκελῶν ὧν χάριν ἐγένετο, βάδισίς γε ἐστὶ καὶ δρόμος καὶ στάσις. ἀλλ' ἡ μὲν βάδισις καὶ ὁ δρόμος ἔμπαλιν ἀλλήλοις διατιθεμένων αὐτῶν, ἡ δὲ στάσις ὡσαύτως ἐχόντων ἐγγίνεται. κατὰ μὲν γὰρ τὴν στάσιν ἐστήρικται κατὰ τῆς γῆς ἑκάτερον ὁμοίως τεταγμένον, ἐν δὲ τῷ βαδίζειν ἢ θεῖν, τὸ μὲν ἐστήρικται, τὸ δὲ μεταφέρεται, καὶ μείζων γε ὁ κάματος τηνικαῦτα τῷ μένοντι. τὸ μὲν γὰρ μεταφερόμενον, ἑαυτὸ μόνον κινεῖ, τὸ δ' ἐστηριγμένον οὐχ ἑαυτὸ μόνον ἀπαρεγκλίτως ἐκτέταται, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν ὀχεῖ σῶμα, διπλοῦν βαστάζον πρὸς βάρος, οὗ πρότερον ἀμφοτέρων ἑστώτων ἐβάσταζεν. ἀλλ' ἐν μὲν τῷ μεταφέρειν τὸ σκέλος, οἱ κάμπτοντες αὐτὸ πλέον ἐνεργοῦσιν. ἑστώτων δὲ οἱ τῆς ἐκτάσεως δημιουργοὶ μύες, ἰσχυρῶς ἐντεταμένοι διαμένουσιν, ὡς εἴ γε καὶ σμικρὸν ὀκλάσειεν, εἰς κίνδυνον ἀφίξεται καταπτώσεως ὅλον τοῦ ζῴου τὸ σῶμα. κάμπτεται μὲν οὖν κατὰ βουβῶνα τὸ σκέλος ἀναφερόντων ἡμῶν αὐτό, καὶ εἰ διαφυλάττειν ἐθελήσαις, ἐν τῷδε τῷ σχήματι τὸ κῶλον, ἐντετάσθαι χρὴ τοὺς κάμπτοντας μῦς. ἐκτείνεται δὲ καταφερόντων ἐπὶ τοὔδαφος, ἄκραν δ' ἔκτασιν ἔχει, καὶ στάσιν ἑστώτων, ὥστ' εὐλόγως ἡ φύσις ἰσχυροῖς καὶ πολλοῖς καὶ μεγάλοις μυσὶν ἐπέτρεψε τοὔργον τοῦτο. πρῶτον μὲν τῷ σκέποντι τὸ ἄρθρον ὅλον, ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν ἀνάλογον ἔχοντι τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα. δεύτερον δὲ τῷ μετ' αὐτόν, ὃς ἐκ μὲν τῶν ἔξω μερῶν ἁπάντων ἄρχεται τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, καταφύεται δ' εἰς τὸ τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος ὑψηλότατον ὀλίγον καὶ τοῦ πρόσω συνεπιλαμβάνων. τρίτον δὲ τῷ μετὰ τοῦτον, ἐκ μὲν τῶν ἔξω τε καὶ κάτω μερῶν, τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχοντι, ἐμφυομένῳ δὲ πρώτοις μὲν τοῖς ἐντὸς μέρεσι τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, ἐφεξῆς δὲ καὶ τοῖς πρόσω περιφυομένῳ, καὶ τετάρτου πρὸς τούτοις τῷ ἐκφυομένῳ μὲν τοῦ πλατέος ὀστοῦ, καταφυομένῳ δ' ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν ὅλων, ἄχρι τῆς κορυφῆς τοῦ μεγάλου τροχαντῆρι. ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ἁπάντων εἰρημένος, ἀπαρέγκλιτον ἔκτασιν ἰσχυρὰν ἐργάζεται, διττοῖς πέρασιν ἀνασπῶν τὸν μηρόν, ὧν εἰ τὸ ἕτερον ἐντείναις μόνον, οὐκέτ' ἀπαρέγκλιτον, ἀλλ' ἐγκλίνουσαν εἰς τὰ πλάγια ποιεῖται τὴν ἀνάτασιν. ὁ δὲ δεύτερος ἀνατείνει τε ἅμα, καὶ πρὸς τοὐντὸς ἐπισπᾶται τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλήν. τῶν δ' ὑπολοίπων δυεῖν ἑκάτερος, ἀνατείνει μέν τι βραχύ, περιστρέφει δ' ὁ μὲν ἐκτός, ὁ δ' ἔσω τὸν μηρὸν ὀλίγῳ τείνει μᾶλλον ἤπερ ἀνατείνει, πολὺ δ' ἧττον τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἔργον ἐχόντων μυῶν, οὓς ὕστατος διηγήσομαι. νυνὶ γὰρ ὥσπερ ἀπηρξάμην ἁπάντων μὲν πρώτους ἐρῶ τοὺς ἐκτείνοντας, εἶθ' ἑξῆς τοὺς κάμπτοντας,

ἄγοντας, εἶτα καὶ εἰς τὰ πλάγια κινοῦντας. ἐπεὶ δὲ κινήσεις ἐπίμικτοι τῶν πλείστων εἰσὶ τῆς φύσεως, ὡς ἤδη πολλάκις εἴρηται, προμηθουμένης ἀεὶ δι' ὀλίγων ὀργάνων πολλὰς τοῖς ζώοις ἐνεργείας ἀπεργάζεσθαι, διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς ἐκτείνουσι τὸ σκέλος μυσί, καὶ τῶν ἄλλων τινὰ πρὸς ταύτῃ κίνησιν ἐργαζομένων μνημονεύσω. τῶν γὰρ εἰρημένων τεττάρων μυῶν, ὁ μὲν ἁπάντων πρῶτος, ὃν ἀνάλογον ἔχειν ἔφην τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα, διτταῖς καταφύσεσιν ἐκτείνων τὸ σκέλος, εὐθεῖαν μὲν ἀκριβῶς αὐτήν, ἀμφοτέραις ἐνεργήσας ἀπεργάζεται, βραχύ τι δέ τι παρεγκλίνουσαν εἰς τὰ πλάγια, διὰ μόνης ἑτέρας αὐτῶν. οὕτω δὲ καὶ ὁ δεύτερος εἰρημένος ἐκτείνει τε ἅμα, καὶ βραχύ τι πρὸς τοὐντὸς ἐπισπᾶται τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλήν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ γ'. καὶ ὁ δ'. ὀλίγιστον μέν, ὡς ἔλεγον ἐκτείνουσι, βραχὺ δ' αὐτοῦ περιστρέφουσι πλέον. ἄλλος ἐπὶ τοῖς δ. ε. μῦς ἐστιν μέγιστος ἁπάντων τῶν ἐν τῷ σώματι μυῶν, περιπεφυκὼς ἔσωθέν τε κἀκ τῶν ὀπίσω μερῶν, ὅλῳ τῷ κατὰ τὸν μηρὸν ὀστῷ μέχρι γόνατος· τοῦ μυὸς αἱ ὄπισθεν ἶνες, αἱ ἐξ ἰσχίου πεφυκυῖαι στηρίζουσιν ἑδραῖον τὸ σκέλος ἐκτείνουσαι τὴν διάρθρωσιν. ἐργάζονται δ' οὐχ ἥκιστα τοῦτο καὶ διὰ τῶν κάτω μερῶν, ἐκπεφυκυῖαι τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, μετὰ βραχυτάτης τινὸς εἴσω ῥοπῆς. αἱ δ' ὑψηλότεραι τούτων, ἔσω προσάγουσι τὸν μηρόν, ὥσπερ αἱ πασῶν ὑψηλόταται προσάγουσί τε ἅμα καὶ ἀνασπῶσιν. ἀντιτεταγμένοι δὲ τοῖς εἰρημένοις πέντε μυσίν, οἱ κάμπτοντες τὴν διάρθρωσιν, ἐλάττους τούτων εἰσὶ τόν τ' ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος, ὅ τ' ἄνωθεν ὄρθιος ἀπὸ διττῶν ἐκφύσεων ἑνὶ τένοντι καταφυόμενος, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μικροῦ τροχαντῆρος, ὅ τε σὺν αὐτῷ μὲν εἰς τὸν αὐτὸν τροχαντῆρα καταφυόμενος ἐμφύσει ταπεινοτέρᾳ. τὴν δ' ἔκφυσιν ἐκ τῶν προσθίων μερῶν, τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ πεποιημένος μῦς ἕτερος, οἷον μόριόν τι τοῦ μεγίστου παρατέταται λοξός, ὁμοίαν ἐνέργειαν ἔχων καὶ δ'. ὁ τὴν κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν ἐκτείνων, διὰ τῆς ὑπερβαινούσης τὴν μύλην ἀπονευρώσεως, ἀλλ' οὗτος μὲν κατὰ συμβεβηκὸς κάμπτει τὸν μηρόν. οἱ δ' ἄλλοι τρεῖς κατὰ πρώτην ἐνέργειαν, ὁ μὲν ἄνωθεν καταφερόμενος, ἐλάχιστόν τι παρεγκλίνων ἐντός. ὁ δ' ἀπὸ τῶν προσθίων τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, πολὺ μὲν ἔσωθεν παρεγκλίνοντες, ὀλίγον δ' ἀποσπῶντες. ὁ δὲ τέταρτος, ὃν δὴ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἔφην, ὁ πρῶτος ἕνεκα τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου γεγονέναι, πολλὴν μὲν ποιεῖται τὴν ἀνάτασίν τε καὶ κάμψιν, ὅμως δ' ἀπολείπεται συχνῷ τοῦ πρώτου ῥηθέντος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπό τε τῶν ψοῶν, καὶ τῶν ἔνδον μερῶν, τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχων, ἐπὶ τὸν μικρὸν ἀφικνεῖται τροχαντῆρα. ὁ δὲ τὴν κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν ἐκτείνων, ἧς περ ἕνεκα καὶ γέγονεν, ἐπειδὴ τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῆς ὀρθίας ῥάχεως ἔχει τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, διὰ τοῦτ' ἐντεινόμενος ἐφ' ἑαυτόν, οὐ μόνον τὴν κνήμην ἀνασπᾶν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τὸν μηρὸν κάμπτειν, ὡς εἴ γ' ἐκ τῶν κάτω μερῶν τῶν κατὰ τὸν βουβῶνα διαρθρώσεως ἐξεφύετο, μόνην ἂν οὕτω γε τὴν κνήμην ἐκίνει. ἀλλὰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο προμηθῶς ἡ φύσις ἐποίησεν, ἄνωθεν τῆς κατὰ τὸν βουβῶνα διαρθρώσεως ἐκφύσασα τὸν μῦν τοῦτον, ἵν' ἐν παρέργῳ τινὰ καὶ ἄλλην ἐργάζηται κίνησιν ἀναγκαίαν τῷ ζώῳ. οἱ δ' ἔσωθεν προσάγοντες τὸν μηρόν, οἱ δ' εἰσὶ δύο μὲν οἱ προειρημένοι ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μερῶν, τῶν κατὰ τῆς ἥβης ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχοντες, οὐκ ἔσω μόνον ἐπισπᾶσθαι τὸ κῶλον, ἀλλὰ καὶ κάμπτειν μετρίως δυνάμενοι. τρίτος δὲ ἄλλος οὐ κατὰ τοῦτο τὸ μῆκος, ἀλλ' ἱκανῶς μακρός. ἐκφυόμενος γὰρ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μερῶν τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, παντὶ παρατέταται τῷ κώλῳ μέχρι γόνατος, ἐπὶ τὴν ἔνδον αὐτοῦ κεφαλὴν τελευτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγίστου μυὸς ἡ ἔνδον μοῖρα τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχει, πρὸς τοὐκτὸς δ' ἀπάγουσι τὸν μηρόν, ἥ θ' ἑτέρα μοῖρα τοῦ πρώτου πάντων ῥηθέντος, ὅ τ' ἀπὸ τοῦ πλατέος ὀστοῦ πεφυκώς, ὃς καὶ περιστρέφειν αὐτὸν ἐλέχθη βραχύ τι. κατάλοιποι δ' ἄλλοι δύο μύες εἰσὶ τῶν κινούντων τὸν μηρόν, ὁ μὲν ἐκ τῶν ἔνδον, ὁ δ' ἐκ τῶν ἔξω μερῶν τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχοντες. ἑλιττόμενοι δ' ἀμφότεροι περὶ τὸ καλούμενον ἰσχίον, ἔνθα τοῦ τὸν ἀλλήλοις ἀφικνοῦνται, καταφυόμενοι μιᾷ κοιλότητι διὰ τενόντων εὐρώστων ἐν τοῖς ὀπίσω μέρεσι τοῦ μηροῦ, τεταγμένοι κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν πρώτην ἔκφυσιν τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, οὗτοι μόνοι πάντων τῶν εἰρημένων μυῶν ἑκάτερος ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ἐπιστρέφει τε καὶ περιστρέφει τὸν μηρόν. ὡς γὰρ κἀν τοῖς ἐκτείνουσι τὸ κῶλον ἐν τῷ πρώτῳ καταλόγῳ δῆλον, ὀλίγον τι περιστρέφοντας ἐν παρέργῳ, τοῦτο καὶ βραχέως ἐργάζονται, κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐκτάσεως ἕνεκα τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου γεγονότες. εἴρηνται μὲν πάντες οἱ κινοῦντες τὸν μηρὸν μύες, ἀνάλογον τῇ χρείᾳ τῶν κινήσεων ἡγεμονεύουσιν, ἀριθμόν τε καὶ μέγεθος ἔχοντες. ἐμφαίνεται δ' εὐθὺς ἅμα τοῖς εἰρημένοις, ἥ τε τῶν ἐκφύσεών τε καὶ καταφύσεων, ἔτι τε τῆς ἐν τῷ μεταξὺ θέσεως ἑκάστου μυὸς χρεία. ἐπεὶ γάρ τοι τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἀνασπωμένων αὐτῶν, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὸ πέρας ἑλκόμενον ἅμα ἑαυτῷ τὸ κῶλον ἐπισπᾶσθαι, ὥστ' ἀναγκαῖον ἐκ μὲν τῶν ἄνω μερῶν καταφέρεσθαι τὸν τὸ ἄνω κῶλον ἕλκοντα, τῶν δ' εἰς τὰ πλάγια κινούντων, ἔσωθεν μὲν εἶναι τὴν ἔκφυσιν, οἷς ἔσω προσάγειν ἐστὶ τοὔργον, ἔξωθεν δ' οἷς εἰς τοὐκτός, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περιφέρεσθαι καὶ περιστρέφεσθαι κατ' ἐνίας τῶν κινήσεων ἔδει τὸν μηρόν, ἑλίττει κυκλοτερῶς ἡ φύσις, ἤτοι γ' ὅλα τὰ σώματα τῶν τοιούτων μυῶν, ἢ μόνους τοὺς τένοντας, ὅσοι ταῦτ' ἐργάζεσθαι μέλλουσιν. οἱ μὲν γὰρ εὐθεῖς τῶν μυῶν ἁπλῆν κινοῦσι κίνησιν, τὰ κῶλα πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐπισπώμενοι, πρὸς ἅπερ αὐτῶν ἀνήκουσιν αἱ κεφαλαί. οἱ δ' ἤτοι τοῖς ὅλοις ἑαυτῶν σώμασιν, ἢ καὶ τοῖς τένουσιν ἑλιττόμενοι περί τι, κυκλοφορικὴν μᾶλλον οὐκ εὐθύπορον ἐργάζονται τὴν κίνησιν. οὕτω γοῦν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τοῖς ἐσχάτοις εἰρημένοις δύο μυσὶν ἐκφυομένοις τῷ μεγάλῳ τροχαντῆρι, λοξὴν οὐκ εὐθεῖαν ἴσχουσι τὴν ἐπὶ τὸ κινούμενον φοράν, ὁμοίας τῇ σφετέρᾳ θέσει κινήσεως ἐξηγεῖσθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ΙϚ'.

Περὶ τῶν κοινῶν ὀργάνων ἅπαντος τοῦ σώματος, ἀρτηρίας καὶ φλεβός, καὶ νεύρου λέλεκται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν οὐκ ὀλιγάκις ἐν ταῖς τῶν μορίων ἐξηγήσεσιν. ἄμεινον δ' ἔδοξέ μοι, μὴ διεσπασμένως μόνον εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' εἰς σύνοψίν τε μίαν ἀχθῆναι τὸ σύμπαν, ὅσον τ' ἐνδεῖ προστεθῆναι. πρόδηλον δ' ὅτι κἀνταῦθα ὁ λόγος ὑποθέσεις ἕξει τὰ προαποδεδειγμένα, νεύρων μὲν ἀρχὴν εἶναι τὸν ἐγκέφαλον, ἀρτηριῶν δὲ τὴν καρδίαν, τὸ δ' ἧπαρ τῶν φλε-

βῶν. ἐπεὶ τοίνυν ἐχρῆν εἰς ὅλον τὸ σῶμα νεμηθῆναι ταῦτα, πρόσεχέ μοι τὸν νοῦν ἐπιμελῶς, ἐξηγουμένῳ τὴν δικαιοσύνην τῆς νομῆς. ἐὰν γὰρ φαίνηται, τοῖς μὲν μείζω, τοῖς δ᾽ ἐλάττω δοθῆναι ταῦτα κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστου τῶν μορίων, ἐν ἅπαντί τε τῷ σώματι τοῦτο εὑρίσκηται σωζόμενον, ἐπαινέσομεν τὸν Ἱπποκράτην, δικαίαν ὀνομάζοντα τὴν φύσιν. ἐὰν δὲ καὶ σὺν ἀσφαλείᾳ πάσῃ θεωρῆτε ταῦτα φερόμενα πρὸς ἕκαστον μόριον, οὐ μόνον δικαίαν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τεχνικὴν, καὶ σοφὴν ἀποφανούμεθα. διαφέρει μὲν οὖν οὐδὲν, εἴτε ἀπ᾽ ἐγκεφάλου τις ἄρξαιτο τῆς ἐξηγήσεως, εἴτ᾽ ἀπὸ καρδίας, εἴτ᾽ ἀφ᾽ ἥπατος. οἵ τε γὰρ κοινοὶ λογισμοὶ περὶ τῶν τριῶν ἀρχῶν, ἐξ ἀνάγκης ἅμα λέγονται τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, οὐδ᾽ εἰ βουληθείημεν ἑτέρως, ἡμῖν ἐπιτρεπούσης πράττειν. ὅτι δ᾽ οἱ λογισμοὶ καθ᾽ ἑκάστην αὐτῶν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς προειρημένοις, ὅπως ἄν τις ἐθέλει, περαίνεσθαι δύνανται, πρόδηλον. τίνες οὖν οἱ περὶ τῶν τριῶν ἀρχῶν λογισμοί, ἐπειδὴ πρόκειται μὲν εἰς ἕκαστον μόριον ἀναγαγεῖν, ἀρτηρίαν, καὶ φλέβα, καὶ νεῦρον, ἔνια δ᾽ ἀφέστηκε τῶν ἀρχῶν πόρρω, πολὺ βέλτιον ἦν δή που, μήτε τοσαῦτα τὸν ἀριθμὸν ἐκφῦναι ὅσαπερ τὰ μόρια, μήθ᾽ ὅλως πολλὰ, μέγιστον δ᾽ ἓν ὄργανον ἐξ ἑκάστης ἀρχῆς ἐκφῦσαν, οἷον πρέμνον καὶ ἀπ᾽ ἐκείνου προϊόντος, εἰς τὰ πλησιάζοντα μόρια διανέμειν οἷον ὄζους τινάς. οὕτω γέτοι καὶ τῶν ποτίμων ὑδάτων τὴν ἀγωγήν τε καὶ νομὴν εἰς τὰς πόλεις, οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ πεποίηνται. μέγιστον μὲν ἕνα τῇ πηγῇ συνάψαντες ἀγωγὸν, ἐντεῦθεν δ᾽ ἐνίοτε μὲν καὶ ἄλλοις τισὶ χωρίοις, πρὸ τῆς πόλεως ἀπονέμοντες. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ ἐν τῇ πόλει πάσῃ, ἵν᾽ οὕτω τοῖς μέρεσιν αὐτῆς διανέμοιεν, ὡς μηδὲν ἀπορεῖν ὕδατος, ὥσπερ δι᾽ ἐκείνους ἀποδεχόμεθα μάλιστα, τοὺς μὴ μόνον εἰς ἅπαντα τὰ μέρη διανείμαντας τὸ ὕδωρ, ἀλλ᾽ ὅσοι πρὸς τούτῳ τὴν νομὴν ἐποιήσαντο δικαιοτάτην, οὕτω καὶ τὴν φύσιν ἐπαινέσομεν, εἰ ταύτῃ δικαίαν εὕροιμεν. εἰ δὲ καὶ διττῆς οὔσης δικαιοσύνης, ἑτέρας μὲν ἰδιώταις γνωρίμης, ἑτέρας δὲ καὶ τεχνίταις προσηκούσης, ἡ φύσις φαίνοιτο τὴν τεχνικωτέραν αἱρουμένη, πολὺ μᾶλλον ἐπαινεσόμεθα. μάθοις δ᾽ ἂν εἰ βούλοιο τὴν τοιαύτην δικαιοσύνην, ὁποία τίς ἐστι, τοῦ θειοτάτου Πλάτωνος ἀκούσας λέγοντος, εἰς τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἴσον ἀποβλέπειν χρῆναι, τὸν ὄντως δίκαιον ἄρχοντα καὶ τεχνίτην. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸ ὕδωρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἴσον ὄγκῳ καὶ σταθμῷ τοῖς χωρίοις ἅπασι νενέμηται. βαλανείῳ μέντοι δημοσίῳ καί τινι θεῶν ἄλσει πλείων ἡ μοῖρα, ταῖς δ᾽ ἐν ταῖς ἀμφόδοις κρήναις, καὶ τοῖς τῶν ἰδιωτῶν βαλανείοις, ἐλάττων. ὥρα τοίνυν σοι σκοπεῖσθαι τὴν αὐτὴν τέχνην τῆς νομῆς ἐν τοῖς ζώοις ὑπὸ προτέρας τῆς φύσεως εἰργασμένην. ἀρτηρία μὲν γὰρ μία μεγίστη τῆς καρδίας ἐκπέφυκεν, οἷον πρέμνον εἰς πολλοὺς κλῶνας καὶ κλάδους ἐσχισμένον. ἑτέρα δ᾽ ἡ δὴ φλὲψ, ἣν διὰ τὸ μέγεθος ὀνομάζουσι κοίλην, ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἄνω καὶ κάτω φερομένη, διφυεῖ τινι πρέμνῳ προσέοικεν. ἐπειδὴ καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν τὸ μὲν ὑψηλότερόν ἐστι, τὸ δὲ ταπεινότερον ἥπατος, οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐκ τῆς καρδίας ἐμφύσασαν ἀρτηρίαν, εὐθὺς ὄψει διχῇ σχισθεῖσαν ἀνίσοις τμήμασι, τῷ μὲν ἑτέρῳ τῷ μείζονι, κάτω φερομένην, ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα ταύτῃ μεῖζόν ἐστι, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῷ μείονι, τοῖς ὑψηλοτέροις τῆς καρδίας μέρεσι διασπειρομένην. ὅμοιον δ᾽ ἔτι τοῖς εἰρημένοις πρέμνον ἐξ ἐγκεφάλου πέφυκεν ὁ νωτιαῖος μυελὸς, ἅπασι τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς ἐπιπέμπων νεῦρα. θαυμαστὸν μὲν δὴ, καὶ τοῦτ᾽ ἂν ἦν, εἰ μήτε φλὲψ, μήτ᾽ ἀρτηρία, μήτε νεῦρον ἐφαίνοντο παλινδρομοῦντα πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς, ἔτι δὲ θαυμαστότερον εἰ παμπόλλων ὡς εἴρηται καθ᾽ ἕκαστον γένος, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς τὰ πρόσω κατασχιζομένων, ὀλίγοις δὲ νεύροις ὑπάρχει καμπὴν ποιησαμένοις, οἷόνπερ δίαυλόν τινα φέρεσθαι, μὴ μάτην, μηδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ θαυμαστῆς ἕνεκα χρείας. ὅταν γὰρ ἐν πολλοῖς ἕν τι ἰδίαν κέκτηται κατασκευὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἕνεκα τῆς χρείας ἐξηλλαγμένον ἐναργῶς, ἐν τούτῳ σοφή τε ἅμα καὶ μνήμων ἑκάστου, τῶν κατὰ μέρος ἡ φύσις, ἄκρα τε δικαιοσύνῃ, καὶ προνοίᾳ χρωμένη κατάδηλος γίνεται. τὸ δὲ καὶ παραβλαστήματι τῷ πρέμνῳ κατὰ μίαν μόνην τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν γεγονέναι, χρείας ἕνεκεν ἀναγκαίας. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μέγιστον καὶ τοῦτ᾽ ἐπίδειγμα τῆς κατὰ τὴν φύσιν εἶναι τέχνης, οὐ σμικρὸν δὲ οὐδὲ τοῦτο, καίτοι πάντῃ τοῦ σώματος ἰόντων τῶν νεύρων, μήτ᾽ εἰς ὀστοῦν ἐμφύεσθαί τι, μήτ᾽ εἰς χόνδρον, μήτ᾽ εἰς σύνδεσμον, ἀλλὰ μηδ᾽ εἰς ἅπαντας τοὺς ἀδένας, ἐπειδὴ καὶ τούτων διττή τις ὑπάρχει φύσις. ἡ μὲν γὰρ τῶν ὀστῶν οὐσία, πολλαχόθεν μὲν οἷον στήριγμα καὶ ἕδρα τοῖς ἄλλοις ὑποβέβληται, πολλαχόθεν δ᾽ οἷον πρόβλημά τι καὶ τεῖχος. αὗται γὰρ δύο χρεῖαι τῶν ὀστῶν, οἱ χόνδροι δ᾽ ὑπαλείφουσιν αὐτῶν, ἔνια μέρη λειότητος ἕνεκεν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄρθρων. χρῆται δ᾽ αὐτοῖς ἡ φύσις, ἔστιν ὅτε καὶ ὡς μετρίως εἴκουσι σώμασι. ταῦτ᾽ ἄρα περιττὸν ἦν ὀστοῖς, καὶ τοῖς χόνδροις μετεῖναί τινος αἰσθήσεως, ἢ καθ᾽ ὁρμὴν κινήσεως, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῖς συνδέσμοις αὐτοῖς οὐδέ τι τούτων ἐστὶ χρεία, καθάπερ σχοινίοις συνάπτουσί τινα τῶν ἄλλων μορίων τοῖς ὀστοῖς καὶ ἄλλοις ταῦτα. οὐ μὴν οὐδὲ πιμελή τι προσδεῖται νεύρων, ἐλαίου δίκην ταχέως ἐπιβεβλημένη τοῖς ὑμενώδεσι καὶ νευρώδεσι τοῦ ζώου μορίοις. αὕτη δ᾽ αὐτῆς ἥτε γένεσίς ἐστι καὶ ἡ χρεία, γεννωμένη μὲν ἐκ τοῦ πιμελοῦς ἐν αἵματι, παρεγχεομένη μὲν διὰ λεπτῶν φλεβῶν, ἐπιβεβλημένη δὲ τοῖς ξηροῖς καὶ λεπτοῖς σώμασιν, ἵν᾽ ἐπιτέγγῃ διὰ παντὸς αὐτὰ λίπει ξυμφύτῳ, ξηραινόμενα καὶ σκληρυνόμενα διὰ ταχέων ἐν ἀσιτίαις μακραῖς, καὶ πόνοις σφοδροῖς καὶ θάλπεσιν ἰσχυροῖς. ἡ δὲ τῶν ἀδένων φύσις, ἡ μὲν οἷον στήριγμα τῆς τῶν ἀγγείων ὑπάρχουσα σχίσεως, οὐδὲν δή που δεῖται πρὸς τοῦτο νεύρων, ὅτι μηδ᾽ αἰσθήσεως ἢ κινήσεως τῆς καθ᾽ ὁρμήν. ἡ δ᾽ εἰς γένεσιν ὑγρῶν χρησίμων τῷ ζώῳ παρεσκευασμένη, καθάπερ φλέβας καὶ ἀρτηρίας αἰσθητὰς, ἐνίοτε καὶ μεγάλας, οὕτω καὶ νεῦρα ταῦτα λαμβάνουσα, κατὰ τὸν κοινὸν λόγον ἁπάντων τῶν τοιούτων μορίων, ὧν ἤδη σοι δίειμι. πρὸς μὲν γὰρ τὴν καθ᾽ ὁρμὴν κίνησιν ἐν τοῖς ζώοις, ἡ φύσις ἓν γένος ὀργάνων κατεσκευάσατο τοὺς ὀνομαζομένους μῦς, διὸ καίτοι τῶν νεύρων ἁπάντων ἑκατέρας ἐχόντων τὰς δυνάμεις (λέγω δὲ αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν) οὐδὲν τῶν ἄλλων μορίων ὅσα δέχεται νεῦρα κινεῖται, ἀλλ᾽ αἰσθάνεται μόνον, οἷον τὸ δέρμα καὶ οἱ ὑμένες, καὶ οἱ χιτῶνες, καὶ ἡ ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ, ἔντερά τε καὶ μήτρα καὶ κύστις, καὶ γαστὴρ, καὶ τὰ σύμπαντα σπλάγχνα, καὶ τῶν ἀδένων τὸ ἕτερον εἶδος. ὅτι δὲ καὶ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα νεύρων εἰς τοῦτ᾽ ἐδεῖτο, τί δεῖ καὶ λέγειν; εἴρηται μὲν οὖν ἤδη καὶ πρόσθεν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἐν τοῖς

λίοις αὐτῶν λόγοις. ἀναμνῆσαι δὲ καὶ νῦν ἀναγκαῖον, ὡς οὔτε μάτην ἐνέφυσεν οὐδενὶ τῶν μορίων ἡ φύσις νεῦ-
ρον, ἀλλ' ὅσοις αἰσθήσεως ἔδει μόνης ἢ κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν, οὔτε τούτοις ὡς ἔτυχεν. ἀλλὰ τοῖς μὲν εἰς ἀκρίβειαν αἰ-
σθήσεως δεομένοις, τὰ μαλακὰ, τοῖς δὲ εἰς ὁρμὴν κινήσεως, τὰ σκληρὰ πάντα. τοῖς δὲ ἄμφω χρήζουσιν, ἀμφότερα
προμηθουμένης οἶμαι, καὶ προπαρασκευαζούσης κἀνταῦθα τῆς φύσεως, εἰς μὲν τὴν αἴσθησιν, τὸ παθεῖν ἑτοιμότερον,
ς δὲ τὴν κίνησιν, τὸ δρᾶσαι δυνατώτερον. ὅσα γοῦν τῶν ὀργάνων οὐ κινεῖται μόνον ἁπλῶς καθ' ὁρμὴν, ἀλλὰ καὶ τε-
λειοτέραν τὴν αἴσθησιν ἐκτήσατο τῆς κοινῆς ἁπάντων μορίων τῆς ἁπτικῆς, οἷον ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα καὶ γλῶττα, ταῦ-
τα καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει, καὶ τὸ σκληρὸν γένος τῶν νεύρων, καὶ καταφύεταί γε τὸ μὲν μαλακὸν ἐν αὐτοῖς, εἰς τὸ τῆς
αἰσθήσεως ἴδιον ὄργανον, τὸ δὲ σκληρὸν εἰς τοὺς μῦς. ὑπάρχει δὲ καὶ γαστρὶ καὶ ἥπατι, καὶ τοῖς ἐντέροις ἅπασι, καὶ τοῖς
σπλάγχνοις, θάτερον γένος τῶν νεύρων τὸ μαλακὸν, ὥσπερ γε καὶ τῶν ὀστῶν μόνοις τοῖς ὀδοῦσιν. ὅτι τε γυμνοὶ προ-
βέβληνται τοῖς ὁμιλοῦσι, καὶ ὅτι συναισθάνεσθαι, καὶ συνδιακρίνειν τῇ γλώττῃ τὰ γευστὰ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ἅπασι
τοῖς κατὰ τὸ στόμα μορίοις, ἐχρῆν αὐτούς. ἐδείχθη γὰρ ἡμῖν κἂν τοῖς πρόσθεν λόγοις, αἰσθήσεως τελειοτέρας ἡ φύ-
σις μεταδιδοῦσα, τοῖς μέλλουσι συνεχῶς ὁμιλήσειν, ἤτοι τέμνουσι τισὶν ἢ † ἀλοῦσιν, ἢ διαβιβρώσκουσιν, ἢ θερμαίνουσι
σφοδρῶς, ἢ ψύχουσιν, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως ἀλλοιοῦσιν, ἵν' ὑπὸ τῆς ὀδύνης ἀναμιμνησκόμενον τὸ ζῶον ἀρήγειν ἑαυ-
τῷ, καὶ τὸ λυποῦν ἀποτρίβεσθαι, πρὶν κακωθῆναι τὸ μόριον. οὕτως οὖν καὶ τοῖς ὀδοῦσιν ἐνέφυ νεῦρα † μεγάλα καὶ
τῷ δέρματι σύμπαντι, τῶν καθ' ἕκαστον μόριον νεύρων, ἀποφυόμεναί τινες ἶνες ἐμβάλλουσιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐφ' ἑκά-
στου τῶν μυῶν ἀφικνεῖται νεῦρον, οὕτω καὶ τοῦ δέρματος ἴδιον, ἢ ἀφωρισμένον ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑποκειμένων μορίων,
ἶνές τινες εἰς αὐτὸ διήκουσιν, ἅμα μὲν σύνδεσμος τοῖς ὑποκειμένοις, ἅμα δ' αἰσθήσεως ὄργανα γενησόμεναι. κοι-
νοὶ μὲν δὴ λόγοι περὶ πάντων τῶν νεύρων. σοὶ δὲ καιρὸς ἂν εἴη, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐπελθεῖν, αὐτίκα γέ τοι πολ-
λῆς ὑπαρχούσης διαφορᾶς ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ θέσει, καὶ ταῖς ἐνεργείαις τῶν μορίων. ἄμεινον ἦν ὅσα μὲν † αἰσθητά τε
τῶν ἄλλων ἐχρῆν γεγονέναι, τούτοις ἐπιπεμφθῆναι νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου, μεῖζόν τε ἅμα καὶ μαλακώτερον. ὅσα δ'
ς πολλάς τε ἅμα καὶ σφοδρὰς κινήσεις παρεσκευάζετο, μεῖζον μὲν καὶ τούτοις νεῦρον, ἀλλὰ σκληρότερον δοθῆναι.
ῃ τοίνυν φαίνεται ταῦτ' ἀκριβῶς οὕτως ἡ φύσις φυλάττουσα διὰ πάντων τῶν μορίων, ὡς μηδαμόθεν μήτε μικρὸν νεῦ-
ρον ἢ σκληρὸν εἰς τὸ δεόμενον αἰσθήσεως τελειοτέρας ἰέναι, μήτε μέγα τοῖς οὐδὲν δεομένοις αἰσθάνεσθαι μᾶλλον, ἢ
κινεῖσθαι σφοδρότερον, ὥσπερ μηδὲ μαλακὸν, οἷς ἐν τῇ ῥώμῃ τῆς κινήσεως ἡ χρεία. τηλικοῦτον γέ τοι νεῦρον εἰς ἑκά-
τερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐμπέφυκεν, ἡλίκον εἰς οὐδὲν ἄλλο τῶν μεγίστων μορίων. οὐ μὴν οὐδὲ μαλακώτερον αὐτοῦ ἀλλαχόθεν
νεῦρον ἰδεῖν ἐστιν, ἀλλ' ὀφθαλμοῖς μόνοις, καίτοι γε σμικροτάτοις οὖσι μορίοις, διὰ τὸ τῆς χρείας ἀξίωμα, μεγίστων τε
ἅμα καὶ † μαλακωτέρων ἔτυχον τῶν νεύρων. ἀκριβεστάτη γὰρ ἁπασῶν ἐστι τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἥδε, τὰ μέγιστά τε καὶ
πλεῖστα τῶν ὑπαρχόντων τοῖς σώμασι, διαγινώσκουσα πόρρωθεν χροιὰν καὶ μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ κίνησιν, καὶ θέσιν,
καὶ πρὸς τοὺς ὁρῶντας διάστημα. εἰ γάρ μοι νοήσαις ἐπὶ τῆς γῆς ἐρριμμένους κέγχρους πολλοὺς, ἤτι τούτων μικρότερον,
ον ἀκριβῶς ἕκαστον διαγινώσκει, τὴν θέσιν μὲν πρῶτον, εἶτα καὶ τἄλλα τὰ προειρημένα, θαυμάσειν οἶμαί σε τὴν
τε ἀκρίβειαν αὐτῆς, καὶ τὸ πλῆθος ὧν ὑπηρετεῖται τοῖς ζώοις. χωρὶς γὰρ ταύτης, οὐδ' ἀριθμῆσαι τοὺς κέγχρους οἷόν τέ
ἐστι, μήτε διαγνῶναι τὴν χρόαν ἢ τὴν οὐσίαν αὐτῶν. αὕτη καὶ τὰ πόρρω † διαστέλλει, τὰ μὲν ὅτι κινεῖται, τὰ δ' ὅτι μέ-
νει, τὰ δ' ὅπως ἀλλήλοις συμπλέκεται, τὰ δ' ὅπως ἀποχωρίζεται. ἐπεὶ τοίνυν ἡ μὲν αἴσθησις ἐν τῷ πάσχειν ἐστὶν, ἡ δὲ
κίνησις ἡ κινεῖ νεῦρα ἢ † τοὺς μῦς, ἐν τῷ ποιεῖν εἰκότως αὐτῷ μὲν τῷ πρώτῳ τῆς ὄψεως ὀργάνῳ κατὰ τὸν ὀφθαλ-
μὸν ἐνέφυ τὸ μαλακὸν νεῦρον, τοῖς κινοῦσι δ' αὐτὸν μυσὶ, τὸ σκληρόν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῇ γλώττῃ, μι-
κρῷ καὶ τούτῳ μορίῳ τὰ δύο γένη τῶν νεύρων ἡ φύσις ἔδωκεν, τὸ μὲν μαλακὸν, ὡς χυμῶν αἰσθησομένῳ, τὸ σκλη-
ρὸν δ', ὡς κινεῖσθαι μέλλοντι πολλὰς καὶ ποικίλας κινήσεις. ἐφ' ἑκατέραν δὲ τὴν ἀκοὴν, ἐνήγαγε νεῦρον μαλακὸν,
καὶ τοῖς κινεῖσθαι μέλλουσιν ὠσὶν ἐπιπέμψας σκληρά. μαλακῶν δὲ νεύρων ἡ ῥὶς μετέσχεν καὶ οἱ ὀδόντες, ἥτε ὑπε-
ρῴα πᾶσα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐδεῖτο τελειοτέρας αἰσθήσεως. ἀλλ' εἰ τοῖς κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτὰ † παραβάλλοις, ἱκανῶς
ἂν δόξει σκληρά τινα καὶ μικρά. πρὸς γὰρ αὐτοῖς εἰρημένοις, ἔτι καὶ πόρους αἰσθητοὺς † ἔχοντα τὰ τῆς ὄψεως νεῦρα, καὶ δι'
ἐκείνους ἐγένετο παχέα. θαυμάσαι δ' ἀξίως οὐ δύνασαι τὴν φύσιν, ἐπὶ τῇ κατασκευῇ τῶνδε τῶν νεύρων, ἀγνοῶν
ὅπως ὁρῶμεν, ὥστ' εἰ βουληθείης ἐπὶ σχολῆς πολλῆς βασανίσαι τὰς ἀποδείξεις, ἃς εἴπομεν ἐν ἄλλοις τέ τισι καὶ τῷ
η'. περὶ ἀποδείξεως, ὑπὲρ τοῦ τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον αὐγοειδὲς ἔχειν πνεῦμα διὰ παντὸς ἐπιρρέον ἐξ ἐγκεφάλου.
θαυμάσεις τῶν ὀπτικῶν νεύρων τὴν κατασκευὴν, κοίλων ταυθοῖ γενομένων ὑπὲρ τοῦ δέχεσθαι τὸ πνεῦμα, μέ-
χρι δ' αὐτῆς ἀνατεινομένων τῆς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἔνθα γὰρ ἑκάτερον τῶν προσθίων κοι-
λιῶν τελευτᾷ, πρὸς τὰ πλάγια τῶν ὀπτικῶν νεύρων ἐστὶν ἡ ἔκφυσις, καὶ αὕτη γε τῶν κοιλιῶν ἡ οἷον θαλάμου δι' ἐκεῖ-
να τὰ νεῦρα γέγονεν. ἠγνόηται δὲ τοῖς ἀνατομικοῖς ἔργον τοῦτο θαυμαστὸν τῆς φύσεως, οὔτ' ἀκολουθησάντων αὐτῶν
τοῖς πέρασι τῶν κοιλιῶν, οὔτ' ἐπισκεψαμένων ὅτου χάριν οὕτω διεπλάσθησαν, οὔτε τῶν ὀπτικῶν νεύρων θεασα-
μένων τὰς ἄνωθεν ἐκφύσεις, συνημμένας τοῖς πέρασι τῶν κοιλιῶν. διὰ ταύτας μὲν αὖ τὰς αἰτίας τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς τὰ νεῦρα, κοῖλά τε ἅμα καὶ μέγιστα καὶ μαλακώτατα γέγονεν, ἐχουσῶν καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων καὶ μεγάλα
καὶ μαλακὰ νεῦρα, τοῖς δ' εἰρημένοις ἅπασι μορίοις ἐναντιώτατα διάκειται, κατά γε τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν οὐσίαν, καὶ
τὴν διάθεσιν, ἄκραι χεῖρες καὶ πόδες. αἵ τε γὰρ ἐνέργειαι μετὰ † συμφωνίας καὶ σφοδρότητός εἰσιν αὐτοῖς, ἥτ' οὐσία
σκληρὰ, καὶ ἡ θέσις ὑποτάτω τῆς κεφαλῆς. διὰ τοῦτ' οὖν, οὐδ' ἐξ ἐγκεφάλου τοῖς εἰρημένοις μορίοις ἐπιπέμπεται νεῦ-
ρον, ὥσπερ οὐδ' ὅλοις τοῖς κώλοις, ἀλλ' ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ μόνως νεῦρα σκληρὰ, καὶ χεῖρες καὶ σκέλη λαμβάνου-
σι, εἰς τἄλλα δὲ σύμπαντα τὰ κάτω τοῦ προσώπου, παρὰ τοῦ νωτιαίου χορηγεῖται νεῦρα, πλὴν ἐντέρων καὶ σπλάγ-
χνων, ἔτι τε πρὸς τούτοις τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ὅτι καὶ τούτων ἔνια μὲν ἐγκεφάλῳ συνῆφθαι, πάντως ἐδεῖτο. ἵνα δ'
ὅτι πλησίον αὐτοῖς ἐτέτακτο μόνης αἰσθήσεως δεόμενα, τῶν αὐτῶν νεύρων ἐκοινώνησεν. εἰς μὲν γὰρ καρδίαν καὶ ἧ-
παρ ἐχρῆν ἰέναι νεῦρα, διότι συνῆφθαι, πάντως ἔδει τὰς ἀρχὰς τῶν διοικουσῶν τὸ ζῶον δυνάμεων, ὡς ἐν τοῖς περὶ

† ἄλλοι θλῶσιν
† μαλακά
† αἰσθητικώτερα
† μαλακωτάτων
† διαγγέλλει
† καὶ οἱ μύες
† παραβάλλοις
† ἔχουσι
† συντονίας

τῶν Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπιδέδεικται. εἰς δὲ τὴν γαστέρα καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ στόμα, διότι περιττοτέρας ἐδείχθη καὶ τοῦ δεόμενον αἰσθήσεως. ἡ φωνὴ δὲ ὅτι ἡ κυριωτάτη ἁπάντων ἐστὶ τῶν ψυχικῶν † ὀργάνων, ἀγγέλλουσα τὰς τοῦ λογισμοῦ νοήσεις, ἐχρῆν δή που καὶ ταύτην δημιουργεῖσθαι δι᾽ ὀργάνων ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρα δεχομένων. τούτων μὲν οὖν ἕνεκα πρώτως ἐξ ἐγκεφάλου, νεῦρα δὲ πόρρω τῆς ἀρχῆς ἀποτείνεται, σὺν αὐτοῖς δ᾽ ὡς εἴρηται σμικραί τινες ἀποφύσεις ἐντέροις καὶ νεφροῖς καὶ σπληνὶ καὶ πνεύμονι, καὶ στομάχῳ διανέμονται. περὶ μὲν οὖν τούτων ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. ὧν δ᾽ ἕνεκα μάλιστα μορίων κατῆλθεν ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρα ταῦτα, ἤδη λέγομεν ἀπὸ τῶν φωνητικῶν ἀρξάμενοι. ἔστι δὲ κἀνταῦθα λόγος ὑπὸ τοῖς ἀποδεδειγμένοις περὶ φωνῆς. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἐδείχθη μηδεμίαν δύνασθαι χρείαν μορίου γνωσθῆναι, πρὸ τοῦ τὸ παντὸς ἐνεργείας ὀργάνου. ἐπεὶ τοίνυν ὁ λάρυγξ ἐστὶ τὸ πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ὄργανον φωνῆς, ἐκ τριῶν μὲν συγκείμενον χόνδρων, ἔχων δ᾽ ἐν αὐτῷ μέσῳ τὴν ἐπιγλωττίδα, καὶ μῦς εἴκοσί που σχεδὸν ὑπηρετοῦντας εἰς τοῦτο, πάρεστί σοι σκοπεῖν, ὅπως αὐτοῖς ἅπασιν ἡ φύσις ἔνειμεν ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρα. τῶν γάρτοι μυῶν τούτων, ἔνιοι μὲν ἐγκαρσίαν πως μᾶλλον, ἔνιοι δὲ λοξὴν ἔχουσι τὴν θέσιν, ὀρθίαν δ᾽ ἄλλοι, τινὲς δ᾽ οὐχ ὁμοίαν, οὐδ᾽ οὗτοι τὸ πάμπαν ἀλλήλοις. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἄνωθεν ἀρχομένοις τοῖς κάτω πέρασι κινοῦσιν ἔνια τῶν τοῦ λάρυγγος μορίων, ἕτεροι δ᾽ ἔμπαλιν ἄρχονται μὲν ἐκ τῶν κάτω, ταῖς δ᾽ ἄνω τελευταῖς ἐνεργοῦσι. δίκαιον δ᾽ ἦν οἶμαι τοῖς μὲν ἄνωθεν κάτω φερομένοις, ἄνωθεν ἐκπεμφθῆναι τὸ νεῦρον. ὅσοι δὲ ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀναφέρονται, καὶ τούτοις ἐντεῦθεν γενέσθαι τὴν τῶν νεύρων ἀρχήν. ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἐγκαρσίοις ἢ λοξοῖς, κατὰ τὸ τῆς θέσεως σχῆμα, καὶ τούτοις τὴν πρέπουσαν ἀρχὴν δοθῆναι τῶν νεύρων. ἄνωθεν μὲν οὖν κάτω φερομένους, ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ἐδείξαμεν, τούς τ᾽ ἐκ τοῦ ὑοειδοῦς ὀστοῦ καθήκοντας εἰς τὸν θυρεοειδῆ χόνδρον, τούς τ᾽ ἐπὶ τὸ στέρνον ἐξ ἀμφοῖν, κάτωθεν δ᾽ ἄνω τοὺς κινοῦντας τὸν ἀρυταινοειδῆ χόνδρον. ὀρθίους μὲν οὖν ἀκριβῶς τέτταρας, ἐγκεκλιμμένους δ᾽ ἐπὶ τὸ λοξὸν δύο, τοὺς δὲ τὰ κάτω πέρατα συνάπτοντας τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου πρὸς τὸν ἀνώνυμον, ἀτρέμα λοξοὺς ὑπάρχειν. ἀλλὰ καὶ τοὺς τῷ στομάχῳ συνάπτοντας τὸ μέγιστον τῶν τριῶν χόνδρων, ἐγκαρσίας ἔχειν τὰς ἶνας ἐγκλινούσας ἐπὶ τὸ λοξόν, τὰς μὲν μᾶλλον, τὰς δ᾽ ἧττον. ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν ἡ φύσις (οὐδὲν γὰρ χεῖρον ἐντεῦθεν ἄρξασθαι) παρὰ τῆς ἕκτης συζυγίας ἐπιπέμπειν νεῦρα διττὰς ἀποφύσεις, τοῦ μὲν ἑτέρου κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ θυρεοειδοῦς εἰς αὐτὸν ἔσω τὸν λάρυγγα καθήκοντος, τοῦ δ᾽ ἑτέρου πρὸς τοὺς ἐγκαρσίους μῦς ἰόντος, ἀφ᾽ οὗ καὶ τοῖς ἐπὶ τὸ στέρνον ἐκτεινομένοις ἐμβάλλει τὰ πέρατα. δύο μὲν αὗται συζυγίαι νεύρων ἐγκεκλιμμένων εἰς θέσιν λοξήν, τρίτη δ᾽ ἄλλη τῶν καθηκόντων εἰς τοὺς ἀνατείνοντας μῦς τὸν θυρεοειδῆ χόνδρον, ἣν ἀρχῆς ὑψηλοτέρας δεομένην, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν ἀπὸ τῆς ἕκτης συζυγίας ποιήσασθαι τὰ ἐπὶ τὴν γαστέρα φερόμενα, ἀλλ᾽ ἐξεῦρεν ἡ φύσις καὶ τούτοις ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρον ὄρθιον, ἄνωθεν κάτω φερόμενον, ἐμφῦσαι, καὶ καθ᾽ ὅλον τοῦ λάρυγγος ἐκτείνεται ταῦτα. δύο ὄντα καθ᾽ ἑκάτερον μέρος, ἓν ἐξ ἀριστερῶν, καὶ ἓν ἐκ δεξιῶν, καὶ μέντοι καὶ τούτων ἡ τελευτή, τοῖς ἐπὶ τὸ στέρνον ἀπὸ τοῦ ὑοειδοῦς καταφερομένοις ἐμφύεται μυσίν. ἔστιν ὅτε γε μὴν ἐπεκτείνεται τοῖς ταπεινοῖς, οὓς ἀπὸ τοῦ θυρεοειδοῦς ἔφην ἄρχεσθαι, καθάπερ γε καὶ τοῖς ὑψηλοτέροις, ἔστιν ὅτε παρὰ τῆς ἕκτης συζυγίας ἐμφύεται νεῦρα. τὸ δ᾽ οὖν ἀπὸ τούτων μόνων τῶν συζυγιῶν αὐτοὺς λαμβάνειν νεῦρα, κοινὸν ἐπὶ πάντων ζῴων ἐστίν. ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἐγκεφάλου κατιόντων ἔδει νεύρων αὐτοῖς, ὡς ἂν κατ᾽ ἀντίθεσιν ἔχουσιν, ὑπηρετοῦσί τε τῇ φωνῇ. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ φύσει, δικαίως τε ἅμα καὶ τεχνικῶς διατέτακται. λοιπῶν δ᾽ οὐσῶν τριῶν συζυγιῶν τῶν ἐν τῷ λάρυγγι μυῶν, ἀναγκαιοτάτων μὲν ὡς ἐδείξαμεν εἰς φωνῆς γένεσιν, ὀρθίαν μέντοι τὴν θέσιν ἐχόντων, ὡς τὰς μὲν κεφαλὰς κάτω, τὰς τελευτὰς δ᾽ αὐτῶν ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὑπάρχειν, ἀναγκαῖον μὲν ἦν δή που κάτωθεν αὐτοῖς ἐπιπέμπειν τὰ νεῦρα. κάτω δ᾽ οὐκ ἦν ἐγκέφαλος, ἀλλ᾽ ἐκ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ τούτου τῶν κάτω μερῶν ἐχρῆν ἀχθῆναι τὰ νεῦρα, κἂν τούτῳ τὴν δικαιοτάτην φύσιν ἄδικα νεῖμαι κἂν τοῖς κυριωτάτοις τῆς φωνῆς ὀργάνοις μόνοις, μήτ᾽ ἐξ ἐγκεφάλου μήτ᾽ ἐκ τῶν πρώτων μερῶν τοῦ νωτιαίου παραγαγοῦσαι νεῦρα. θεασώμεθα οὖν πῶς ἀμφοῖν ἄκρως προυνοήσατο, τοῦ τ᾽ ἀναγκαίου πρὸς τὴν ἐνέργειαν, τοῦ τε μηδὲν ἀδικῆσαι τοὺς μῦς, ἀτιμοτέρων αὐτοῖς μεταδοῦσα νεύρων. ἔγνω τοίνυν ἐξ ἐγκεφάλου μὲν αὐτὰ κατάγειν, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ προειρημένα, παρὰ τὴν ἕκτην συζυγίαν, ἀφ᾽ ἧς ἐχρῆν καὶ καρδίᾳ καὶ γαστρὶ καὶ ἥπατι δοθῆναι νεῦρα, δίαυλον δέ τινα τῆς φορᾶς ἐργάσασθαι, πρότερον μὲν εἰς τὰ κάτω τοῦ λάρυγγος ἄγουσα, τοὐντεῦθεν δ᾽ αὖθις ἀναφέρουσα πρὸς τοὺς κυριωτάτους ἑαυτῶν μῦς, ἀλλ᾽ οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν αὐτὰ παλινδρομῆσαι χωρὶς καμπῆς, ὥστ᾽ ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει ζητῆσαι τοῖς νεύροις, οἷον νύσσαν τινὰ περὶ ἣν ἐξελίξασα, τῆς μὲν ἐπὶ τὰ κάτω φορᾶς αὐτὰ παύσειεν, ἀναγαγεῖν δ᾽ ἄρξαιτο πρὸς τὸν λάρυγγα ταύτην τὴν νύσσαν. ἐχρῆν δή που στερεόν τι σῶμα εἶναι, καὶ θέσιν ἐγκαρσίαν ἢ πάντως γε πλαγίαν ἔχειν. οὐ γὰρ οἷόν τ᾽ ἦν ἐκ καταντοῦς φορᾶς παλινδρομῆσαι τοῖς νεύροις, ἄνευ τοῦ περὶ τοιοῦτόν τι καμφθῆναι σῶμα. τοιοῦτον δ᾽ οὐδὲν ἦν καθ᾽ ὅλον τὸν τράχηλον, ἀλλ᾽ εἰς τὸν θώρακα κατάγειν ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει τὸ ζεῦγος τῶν νεύρων, κἀκεῖ ζητῆσαι τὴν καμπήν, ἔνθα τοίνυν εὗρε πρῶτον, ἐνταῦθα κάμψασα διὰ τοῦ τραχήλου πάλιν ἐπανήγαγεν εἰς τὸν λάρυγγα τὸ ζεῦγος τῶν νεύρων, ἀλλ᾽ οὐχ ὁμότιμόν γε τὴν καμπὴν αὐτοῖς ἐποιήσατο, καὶ ταύτῃ γε ἂν δόξειεν ἐπιλελῆσθαι τῆς δικαιοσύνης, ὁμοτίμοις νεύροις ἄνισα νέμουσα. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῦ διὰ τοῦ θώρακος ἤγαγε κάτω, τὸ δ᾽ οὐ μετὰ πολὺ πρὸς τὸν τράχηλον ἐπανήγαγε. τίς οὖν καὶ ἡ τούτων αἰτία; οὐχ ἡ τῶν νεύρων διαφορά. πάντῃ γὰρ ὁμότιμά ἐστιν, ἀλλ᾽ ἡ τῶν χωρίων ἃ διεξέρχεται κατασκευή. κατὰ μέν γε τὴν ἀριστερὰν εὐρυχωρίαν τοῦ θώρακος, ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν, ἣν οἷον πρέμνον τι τῆς καρδίας ἔλεγον ἐκφύεσθαι, πρῶτον μὲν ἀνίσχει λοξή, μετὰ ταῦτα δ᾽ αὐτίκα σχισθεῖσα, τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει τῷ μείζονι κατὰ τῆς ῥάχεως στηρίζεται, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῷ μείονι πρὸς τὴν κλεῖν ἀναφέρεται, κἀνταῦθα τὸ μὲν ἕτερον μέρος αὐτοῦ, πρὸς ὠμοπλάτην καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἀριστερὸν μέρος τοῦ τραχήλου, ὅσα τἄλλα ταύτῃ τέτακται μόρια διανέμει. τὸ δ᾽ ἕτερον ἐπὶ τὸ στέρνον ἀνατείνασα, σχίζει πάλιν, καὶ τοῦτο διχῇ τμήμασιν ἀνίσοις, τὸ μὲν ἐκ τῶν ἀριστερῶν μέρος, ὅπερ ἔλαττόν ἐστιν, ἀρτηρίαν ἐργαζόμενοι καρωτὴν, τὸ δ᾽ ἐκ τῶν δεξιῶν τὸ μεῖζον ἀνατείνασα λοξόν, ἀφ᾽ οὗ βραχὺ προελθόντος ἀποφύσεις γίνονται πολλαί. καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ τοῦ θώρακος ὑψηλὰ μόρια φέρεταί τις ἀρτηρία, καὶ πρὸς τὴν δεξιὰν

† ἐνεργειῶν

πρόσθεν ἕτερα διὰ τοῦ στέρνου καταφέρεται. καὶ περὶ αὐτῶν γε ἡ δεξιὰ καρωτὶς ἀπ' αὐτῆς ἀποφύεται, κἄπειτα τὸ λοιπὸν
τῆς ἀρτηρίας λοξὸν, ὡς πρὸς τὴν ἔκφυσιν ἀφικνούμενον τῆς πρώτης πλευρᾶς, εἰς ὠμοπλάτην καὶ χεῖρα, καὶ τοῦ τραχή-
λου τὰ δεξιὰ μέρη διασπείρεται. τοιαύτης οὖν οὔσης διαφορᾶς τῷ δεξιῷ θώρακι πρὸς τὸν ἀριστερὸν, ἀναμνησθῶμεν
ὅτι ταῖς ἀρτηρίαις ταῖς καρωτίσιν †ἑκάτερον τῶν ἀπὸ τῆς ς΄. συζυγίας νεύρων, εἰς τὸ κάτω παραφέρεται, στηριζό-
μενόν τε τῇ γειτνιάσει καὶ κοινοῖς σκεπάσμασι φρουρούμενον. ἔνθα τοίνυν ἡ πρώτη γένεσις ἑκατέρων τῶν ἀρτηριῶν
ἐστιν, ἣν ἀρτίως ἐδήλωσα, πρὸς τοῦτ' ἀναγκαῖον ἦν τὸ χωρίον ἑκατέρου τῶν νεύρων ἀπενεχθῆναι, κἄπειτ' ἐντεῦθεν
ἀποτεῖναί τι μόριον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸν λάρυγγα κομισθησόμενον. ἀλλ' ἐπεὶ μεταβάλλειν ἐνταῦθ' ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῖς
νεύροις ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ φορᾶς ἐπὶ τὴν ἀνάντη, καμπῆς αὐτοῖς ἐξ ἀνάγκης ἐδέησε. τίς οὖν ἑκατέρῳ τῶν νεύρων ἀρί-
στη καμπὴ, τῷ μὲν ἀριστερῷ κατὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν τῆς καρωτίδος οὐχ οἷόν τε καμφθῆναι. τὸ γὰρ ὑπὸ τὸ στέρνον ἀνα-
φερόμενον τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἧς ἡ καρωτὶς ἀπέσχισται, μικροῦ δεῖν ὄρθιον ὑπάρχειν, βραχεῖαν ἔγκλισιν ἔχον, ἐπὶ
τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ θώρακος ὅλου. τὸ δ' ἕτερον τῆς ἄνω φερομένης ἀρτηρίας ἀποβλάστημα, τὸ πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὠμο-
πλάτην τε καὶ χεῖρα φερόμενον, ὁμοίαν σχεδόν τι καὶ αὐτὸ τὴν θέσιν ἔχει. μικροῦ γὰρ δεῖν, καὶ τοῦτ' ὄρθιόν ἐστιν ὅλον, ἐγ-
κλινόμενον ἀτρέμα πρὸς τὴν ὁμώνυμον χώραν. λοιπὴ τοίνυν αὐτοῦ καταλείπεται καμπὴ τὸ στέλεχος αὐτὸ τῆς μεγί-
στης ἀρτηρίας, οὐ μεγέθει μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥώμῃ, καὶ θέσει θαυμαστῶς παρεσκευασμένον εἰς τὴν τοῦ νεύρου χρείαν. ταύτην
οὖν αὐτὴν εἵλετο καὶ ἡ φύσις περὶ τὴν ταύτης βάσιν ἀποβλάστημα τῆς ς΄. συζυγίας ἑλίξασα παλινδρομοῦν ἄνω,
κατὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐπέθηκεν, ὥστ' ἐπὶ ταύτης ὀχούμενον ἀσφαλῶς ἀνελθεῖν ἐπὶ τὸν λάρυγγα, ἀλλ' ἐν τοῖς δε-
ξιοῖς τοῦ θώρακος, οὐκ ἦν οὐδεμία τοιαύτη καμπή. μὴ τοίνυν ζήτει τὴν οὐκ οὖσαν, μήτ' ἐγκαλέσῃς τῇ φύσει, καμπὰς
διαφόρους ἑκατέρῳ τῶν νεύρων εὑρούσῃ, ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει εἴ τινα βελτίον κατὰ τὸν ἀριστερὸν θώρακα τῆς εἰρημένης
καμπῆς, οἷόν τ' ἦν ἐξευρεῖν. οὐ γὰρ εὑρήσεις ἑτέραν ἀμείνονα, καθάπερ οὐδ' ἐν τῷ δεξιῷ τῆς εὑρημένης τῇ φύσει. τίς
οὖν ἐστιν αὕτη, χαλεπὸν μὲν ἑρμηνεῦσαι λόγῳ τοσαύτην τέχνην. ἄπιστος γὰρ ἡ τῆς φύσεως εὐμηχανία περὶ τὴν τῆς
καμπῆς εὕρεσιν, ὥστ' εἰ μή τις θεάσαιτο, τραγῳδεῖν ἂν δόξειε μᾶλλον, ἢ ἀληθεύειν τὸν ἐξηγητὴν αὐτῆς. ὅμως μὲν
ἐπειδὴ καὶ τἆλλα λόγῳ διῆλθον, οὐδὲ τὴν τούτου διήγησιν ὀκνητέον. ἀναμνήσθητι δέ μοι τῆς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρη-
μένης ἀρτηρίας ἐν τῷ δεξιῷ θώρακι, λοξῆς μὲν τὴν θέσιν, ἀποφυσάσης δὲ πρώτην μὲν ἀνάντη τὴν καρωτίδα, ἔπει-
τα τῷ λοιπῷ μέρει πρὸς τὴν πρώτην πλευρὰν ἀφικνουμένης λοξῆς, καὶ σκέψαι τοῦ δεξιοῦ νεύρου δι' ὅλου τοῦ τραχή-
λου κατελθόντος ἐγχῶντος τῇ καρωτίδι, μέχρι τῆς πρώτης αὐτῆς γενέσεως, εἴ τινα βελτίονα χώραν ἔχεις εἰπεῖν, ἧς ἡ
φύσις ἐξεῦρεν εἰς καμπὴν τῷ νεύρῳ. καθὰ γὰρ ἀποσχίζεται πρῶτον, ἡ μετὰ τὴν καρωτίδα ἀρτηρία λοξὴ, κατὰ τοῦτο μό-
νον εὖ καὶ ἀσφαλῶς, ἀλλ' ἀναγκαῖόν τε κάμπτειν ἦν τὸ νεῦρον. εἰ μὲν γὰρ ἑτέρα τις ἀμείνων χώρα ταύτης ἐστὶν, ἐπ'
ἐκείνην ἀφικέσθαι τῇ φύσει βέλτιον ἦν ἀποστάσῃ τῆσδε. νῦν δ' ἐπειδήπερ ἑτέρα μὲν ἐστὶν οὐδεμία, μόνη δὲ ἡ νῦν
εἰρημένη κατὰ τὸν δεξιὸν θώρακα καμπὴ, γνωρίζει μὲν αὐτῆς τὸ σφαλερὸν ἡ φύσις. καταστήσασα δ' εἰς ἀναγκαί-
αν χρῆσιν, ἐξ ὧν ἂν μάλιστα τὴν ἀσφάλειαν ἐνδεχομένην ἐποιήσατο, ταῦτ' εἰργάσατο σύμπαντα. πρῶτον μὲν γὰρ
ἀπὸ τοῦ μεγάλου νεύρου τὸ παλινδρομῆσον ἀπέσχισεν, ἔνθα πρῶτον ἔψαυε τῆς δεξιᾶς ἀρτηρίας, εἶτ' ἐπὶ τὸν νῶτον
αὐτῆς ἐπιθεῖσα, κατὰ ταύτην ἔκαμψε τὴν γινομένην ἐν τῇ τῆς καρωτίδος ἀποφύσει γωνίαν. ἔξωθεν μὲν γὰρ τῆς κα-
ρωτίδος αὐτὸ κατήγαγεν, ἑλίξασα δὲ περὶ τὴν μείζονα διὰ τῆς ἐξ ἀμφοῖν γινομένας γωνίας, ὑπανάγειν τοὐντεῦ-
θεν ἀπήρξατο, διὰ τῶν ἔνδον μερῶν τῆς καρωτίδος ἐπιθεῖσα τῷ δεξιῷ μέχρι τῆς τραχείας ἀρτηρίας. ἀνατεινομένῳ δὲ
αὐτῷ μετὰ τὴν καμπὴν, ὀρέγει τινὰ καθάπερ χεῖρα τῆς ἕκτης συζυγίας ἀπόφυσιν, ἥτις αὐτὴ συνδοῦσα πρὸς τὸ
μέγα νεῦρον ἀσφαλῆ, τήν τε καμπὴν ἅμα καὶ τὴν ἐπάνοδον ἐργάζεται. τὰ δ' ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τῆς καμπῆς, ἐξ ἀρι-
στερῶν τε καὶ δεξιῶν μερῶν ἀποφύσεσιν ἑρματίζει τῆς ς΄. συζυγίας αὐτῆς, ἣν ποιεῖται πρὸς τὰ ταύτῃ χωρία. καὶ
μὲν δὴ κατ' αὐτὸν τὸν λάρυγγα τοῖς παλινδρομοῦσι τούτοις νεύροις, ὑπὲρ ὧν ὁ σύμπας μοι λόγος οὗτος ἤνυσται,
γίνεταί τις ἐπιμιξία, πρὸς τὰ προειρημένα νεῦρα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἃ τῆς ἕκτης συζυγίας ἔφην ἀπο-
φυόμενα, πρὸς τὸ βάθος ἰέναι τοῦ λάρυγγος. εἰς ταὐτὸν γὰρ ἥκει μόρια τῶν παλινδρομούντων, ἐκείνοις ἐπὶ παν-
των μὲν ὧν οἶδα ζώων. ἀλλ' ἐναργέστατά γε καὶ τοῦτ' ἐπ' ἄρκτων καὶ κυνῶν καὶ βοῶν, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα θεάσασθαι πά-
ρεστιν ἰσχὺν καὶ ῥώμην ἀμφοτέροις τοῖς νεύροις τῆς φύσεως, ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας ἐπιτεχνωμένης. εἴρηται γὰρ
ἤδη μοι καὶ πρόσθεν, ὅτι αἱ ἀποφύσεις τῶν ἀσθενῶν σωμάτων πρὸς τὴν ἰσχὺν συμφέρει. περὶ δὲ τῶν εἰς τὰ σπλάγχνα
καὶ ἔντερα ἀφικνουμένων, εἴρηται μέν τι καὶ πρόσθεν ὅσον, δ' ἐλλείποι, προσθεῖναι χρή. ἀφικνεῖται μέν τις κἀνταῦ-
θα τῆς ἐξ ἐγκεφάλου μοῖρα, μικρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀξιόλογος δ' εἰς τὸ τῆς κοιλίας στόμα, διότι τοῦτο τὸ μέρος
ὀρέξεως σιτίων ὄργανον ἡ φύσις ἐποίησεν, ἐπὶ τῆς πύλης, ὡς ἂν εἴποι τις, κείμενον ἁπάντων περὶ τὴν τῆς τροφῆς οἰ-
κονομίαν αὐτῇ παρεσκευασμένον ὄργανον. εἰλικρινὲς οὖν αὐτὸ καὶ ἀμιγὲς ἑτέρου νεύρου σκληροῦ κατήγαγεν ἄνωθεν,
ἐν τῇ παρόδῳ δοῦσά τι μόριον ἐξ αὐτοῦ βραχὺ στομάχῳ καὶ πνεύμονι, καὶ ἀρτηρίᾳ τραχείᾳ. τῆς δ' αὐτῆς συζυγίας,
εἰλικρινὲς νεῦρον ἔδωκεν, ἥπατί τε καὶ καρδίᾳ, διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων μοι λόγων. εἰς δὲ τἆλλα σύμπαντα
τὰ κάτω φρενῶν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου τῶν νεύρων τούτων ἀφικνεῖται μέρος, οὐκέτ' εἰλικρινὲς, ἀλλὰ τοῖς ἐκ νωτιαίου μικ-
τόν. τοῖς γὰρ εἰς τὰς ῥίζας τῶν πλευρῶν παραφερομένοις νεύροις, κἀξ αὐτοῦ μὲν τοῦ κατὰ θώρακα νωτιαίου προέρχεται, καὶ
μετὰ τὸν θώρακα δέ τι δυοῖν ἢ τριῶν σπονδύλων. ἀναμίγνυται δὲ ταῦτα προϊόντα λειψάνοις, τοῖς ἐπὶ τὰ στέρνα
κατελθόντων, οἷς καὶ αὐτοῖς ἐπιμιξία τίς ἰδία γίνεται τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων. ἐκ δὲ τῆς μίξεως ἁπάντων σχεδὸν,
ἅπαντα νευροῦται τἄνδον τοῦ περιτοναίου, τὴν μὲν ἰσχὺν καὶ τὴν ῥώμην ἐκ τῆς ἀπὸ νωτιαίου μίξεως λαμβανόντων, τὸ δὲ
τῆς αἰσθήσεως ἀκριβὲς, ὥσπερ τὰ ἄλλα παρὰ τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου. ἔστι δὲ δή που καὶ ἄλλο θαυμαστὸν ἔργον τῆς φύσεως
ἠγνοημένον τοῖς ἀνατομικοῖς. ἔνθα γὰρ ἤτοι μακρὰν ὁδὸν ἄξειν μέλλει νεῦρον μικρὸν, ἢ σφοδρᾷ κινήσει μυὸς ὑπη-
ρετῆσον, ἐνταῦθα διαλαμβάνει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ σώματος, παχύτερος μὲν ὁμοίῳ δὲ τὰ ἄλλα, δόξει γάρ σοι νεῦ-
ρον ἐξαιρουμένον ὑπάρχειν, κατὰ μὲν τὴν πρώτην φαντασίαν τῆς ὄψεως, ἐπιπεφυκός τε καὶ περιπεφυκὸς αὐτοῖς,

† ἕτερον

ἀνατέμνοντι δὲ σαφῶς ὁρώμενον, ὅτι μήτ᾽ ἐπίφυσίς ἐστι μήτε περίφυσις, ἀλλ᾽ ὁμοία τις οὐσία τῶν νεύρων συνεχής τε καὶ κατὰ πᾶν ἡνωμένη, καὶ ὁμοία παντοίως οὖσα τῷ τ᾽ εἰς αὐτὴν ἰόντι, καὶ τῷ πάλιν ἐξ αὐτῆς ἀποτεινομένῳ νεύρῳ, κατ᾽ αὐτὴν μόνην τὴν οὐσίαν ὁμοίαν οὖσαν τοῖς καλουμένοις γαγγλίοις παχύνεσθαι συμβαίνει τοῖς νεύροις, ὥστ᾽ ἐναργῶς ὁρᾶσθαι μεῖζον τῷ κύκλῳ τὸ μετ᾽ αὐτὴν νεῦρον τοῦ πρὸ αὐτῆς. ὄψει δ᾽ αὐτὴν καὶ κατ᾽ ἄλλα μέν τινα μέρη, καὶ μέντοι κἀν τοῖσδε τοῖς νεύροις τοῖς ἐξ ἐγκεφάλου κατερχομένοις, οὐχ ἅπαξ ἢ δίς, ἀλλ᾽ ἑξάκις ὑπάρχουσαν, πρῶτον μὲν ἐν τῷ τραχήλῳ μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ λάρυγγος. δεύτερον δ᾽ ὅταν ἐμπίπτοι τῷ θώρακι, πρὸς τὰς ῥίζας τῶν πλευρῶν φερόμενα, καὶ τρίτον ὅταν πρόσθεν ἐξέλθῃ τοῦ θώρακος. ἐν ἑκατέρῳ τοίνυν τῷ μέρει τοῦ ζώου, τῷ τ᾽ ἀριστερῷ καὶ τῷ δεξιῷ τρὶς τοιούτου σώματος ὄντος, εἰκότως ἔφαμεν ἑξάκις ἐν αὐτοῖς εὑρίσκεσθαι. περὶ μὲν δὴ τῶνδε τῶν νεύρων αὐτάρκως εἴρηται, τῶν δ᾽ ἄλλων τῶν ἐξ ἐγκεφάλου μὲν ἐκπεφυκότων, ἐπὶ δὲ τὸν τράχηλόν τε καὶ τὰς ὠμοπλάτας κατιόντων, ἐφεξῆς ἂν εἴη διελθεῖν τὴν νομήν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐπὶ τούτων ἡ φύσις, ἐνὸν αὐτῇ τῷ κατὰ τράχηλον νωτιαίῳ χρήσασθαι πρὸς τὴν τῶν ἐνταῦθα νεύρων ἁπάντων γένεσιν, ἐπιλαθομένη τοῦδε πόρρωθεν αὐτὰ κατάγει μάτην, ἀλλ᾽ εἰς ἐκείνους ἐμφύει τῶν μυῶν, ὅσοι μετέωρον ἅμα τὴν θέσιν ἔχουσιν, ἀνασπῶσί τε τὴν ὠμοπλάτην ἐπὶ τὴν κεφαλήν. εἰς γοῦν τοὺς πρώτους αὐτῆς εἰρημένους μῦς τοὺς πλατεῖς, ὧν ἀρχὴ μὲν τὸ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς, τελευτὴ δὲ τῆς ὠμοπλάτης ἡ ῥάχις, ἀξιόλογον ἐμφύεται νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου βλαστάνον ἅμα τοῖς ἄλλοις, ὅσα κατὰ τὴν ἕκτην συζυγίαν ἐμφύεσθαι λέλεκται, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν εὐθὺ τοῦ κάταντες φέρεται, δι᾽ ἃς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηκα χρείας. ἐγκλίνειν δ᾽ εἰς τὰ πλάγια μέρη τοῦ τραχήλου, ταύτῃ μετέωρα φερόμενα μέχρι τοῦ μυός, εἰς ὃν ἐξ ἀρχῆς ὡρμήθη. μέγιστον γὰρ οἱ μύες οἵδε κατειλήφασι νεῦρον, οὐ διὰ τὸ μέγεθος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἐνεργείας σφοδρόν, ὅλην ἀνέλκοντες ἄνω τὴν ὠμοπλάτην, ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῶν ἀξιόλογα νεῦρα, τοῖς ἀπὸ τοῦ πρώτου μὲν ἀρχομένοις σπονδύλου, καταφυομένοις δὲ τῷ μετεώρῳ μέρει τῆς ὠμοπλάτης ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδόθη. καὶ γὰρ καὶ τούτων τῶν μυῶν ἡ κίνησις ἰσχυρά, πολλὰς δ᾽ ἀρχὰς ἐσχήκασι νεύρων οἱ περιστρέφοντες τὴν κεφαλὴν μύες, ὧν εἰς τὸ στέρνον καὶ τὴν κλεῖν καθήκει τὰ πέρατα, διότι καὶ ἡ κίνησις αὐτῶν ἐστι σύνθετος ἐξ εὐθειῶν, ἐφεξῆς ἀλλήλαις κειμένων ἐπιτελουμένη. ταῦτ᾽ ἄρα κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔκφυσιν, ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς μεγάλους μῦς ἑκατέρας τῆς ὠμοπλάτης ἰόντων νεύρων, ἀποβλάστημά τι καταφύεται τοῖς μυσίν, ἐφεξῆς δὲ τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σπονδύλων, ἵν᾽ ἑκάστη τῶν ἀρχῶν ἐφ᾽ ἑαυτὴν ἕλκουσα τὸν μῦν, ποικίλην τῇ διαδοχῇ τὴν κίνησιν ἐργάζηται. συμβαίνει γὰρ οὕτως ἀνάγκη, τοῖς λοξὴν μὲν ἔχουσι τὴν θέσιν, ἀρχὰς δὲ κινήσεων ἐν διαφερούσαις χώραις ἱδρυμένας. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τοῖς πρώτοις μέρεσι τῶνδε τῶν μυῶν ἐδόθη τι τῶν ἄνωθεν νεύρων, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τὰ παρίσθμια δυσί, καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν μεγαλοφώνων ζώων, ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν ταπεινὴν πλευρὰν τοῦ ὑοειδοῦς μυός, καὶ τοῖς μυσὶν οἳ τοῖς ἄνω μέρεσι τῶν πλευρῶν τοῦ πρώτου χόνδρου, κατ᾽ ἔνια τῶν ζώων συνάπτονται, νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου δέδοται διότι φωνητικοί. καί τις ἄλλη νεύρων λεπτῶν συζυγία, πρὸς τὴν ῥίζαν ἀφικνεῖται τῆς γλώττης, ἐν ἐκείνοις μάλιστα σαφῶς τοῖς ζώοις, ἐν οἷς οἱ προειρημένοι μύες εἰσίν. ἐκφύεται δ᾽ αὐτὴ τῶν νεύρων ἡ συζυγία, κατὰ τὴν ἕκτην ὀνομαζομένην ὑπὸ Μαρίνου, πᾶσι μὲν ὑπάρχουσα τοῖς ζώοις, ὅσα παραπλήσιά πως ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ, διαφέρουσα δ᾽ ὡς εἴρηται. τοῖς μὲν γὰρ ἤτοι μεγαλοφώνοις, ἢ πρὸς τὸ δάκνειν παρεσκευασμένοις διὰ τὸ μέγεθος τῶν συνημμένων μυῶν τῷ ὑοειδεῖ, πρὸς ἐκείνους μᾶλλον ἀναλίσκεται τὰ προειρημένα νεῦρα. τοῖς δ᾽ ἄλλοις ἐπί τε τὴν φάρυγγα καὶ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης μᾶλλον ἐξικνεῖται. νεῦρον δ᾽ οὐδὲν ἄλλο κατωτέρω τοῦ προσώπου κατέρχεται τῶν ἐξ ἐγκεφάλου φυομένων, ἀλλ᾽ εἰς τοὺς περὶ τοῦτο μῦς ἅμα τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις διανέμεται πάντα. λέλεκται δ᾽ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἡ νομή, καὶ νῦν ἀναμιμνήσκειν μὲν αὖθις αὐτῆς περιττόν. ἐπὶ δὲ τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ νωτιαῖον ἰέναι βέλτιον, ἐπιδεικνύντας ὅπως κἀν τούτῳ τὴν νομὴν τῶν νεύρων ἡ φύσις ἐποιήσατο δικαιοτάτην. εὐθὺς γοῦν ὥσπερ ἐξ ἐγκεφάλου πολλοῖς τῶν κάτω τοῦ προσώπου μορίοις ἔνειμέ τινα νεύρου μοῖραν, οὐ μάτην οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ δι᾽ ἃς εἴρηκα χρείας, οὕτως ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐκ τραχήλου τῶν ἐκ νωτιαίου νεύρων ἀνάγειν, οὐκ ὀκνεῖ. μεγάλη μὲν ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, οἷς ὅ τε κροταφίτης μῦς μέγιστος, ἥ τε τῶν ὤτων φύσις εὐκίνητός τε καὶ πολυκίνητος, καὶ μεγάλη, παντελῶς δὲ σμικρὰ τοῖς ζώοις ἐκείνοις, οἷς οὐδὲν τούτων ὥσπερ ἀνθρώπῳ καὶ πιθήκῳ. καὶ γὰρ ὁ κροταφίτης μῦς μικρὸς τούτοις, καὶ ἡ τῶν ὤτων οὐσία σχεδὸν ἀκίνητος, ὅτι μὴ παντάπασιν ἐλαχίστη τισὶν αὐτῶν ἐστι. διὰ τοῦτ᾽ οὖν καὶ τὰ νεῦρα τούτοις τοῖς ζώοις μικρὰ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται, δύο μὲν ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν, δύο δ᾽ ἐκ τῶν πλαγίων, εἴς τε τὸ δέρμα διανεμόμενα, καὶ τῶν ὤτων ἕκαστον. ὥσπερ δ᾽ ὑπογραφαί τινές εἰσι μυῶν, ἀμφὶ τὸ οὖς αὐτοῖς, οὕτω καὶ νεῦρα σμικρότατα πρὸς τοῦτ᾽ ἥκει τὸ χωρίον. ἐπὶ δέ γε τῶν εὐκίνητά τε καὶ μεγάλα κεκτημένων ὦτα, καθάπερ ἐν κύκλῳ πολλοῖς μυσὶν ἐστεφάνωται τὸ οὖς, οὕτω καὶ νεύροις μεγάλοις εἰς αὐτοὺς διανεμομένοις. ἀποσχίζεται δὲ ταῦτα τῆς δευτέρας τῶν ἐν τραχήλῳ συζυγίας. ἐπὶ γάρ τοι τὰς κεφαλὰς τῶν μυῶν ἰέναι, ἅπασι τοῖς νεύροις ἀναγκαῖον ἦν ἀνέρχεσθαι κάτωθεν, ἀλλὰ καὶ τῷ κροταφίτῃ μυΐ. καὶ γὰρ καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν ἐγγὺς τῶν κατ᾽ ἰνίον ἡ φύσις ἔταξε χωρίων, ἐν οἷς ζώοις ὑπάρχει μέγιστος, εὐλόγως κἀκ τραχήλου τις ἐμφύεται μοῖρα νεύρου, διὰ τῶν κατ᾽ ἰνίον ἀναφερομένη μερῶν. τὴν δ᾽ εἰρημένην θέσιν ἡ κεφαλὴ τοῦ κροταφίτου μυός, μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καρχαροδόντων καλουμένων ἔχει, μετὰ ταῦτα κἀπὶ τῶν μεγάλην ἐχόντων τὴν γένυν. ἐπὶ τούτων γάρ τοι τῶν ζώων ὁ κροταφίτης μῦς μέγας ὑπὸ τῆς φύσεως κατεσκευάσθη, τῶν μὲν εἰς τὸ δακνεῖν εὐρώστως, τῶν δ᾽ εἰς τὸ βαστάζειν τὴν γένυν, ἰσχυροῦ δεομένων μυός. ὁ δὲ δὴ λεπτὸς καὶ πλατὺς μῦς, ὁ κινῶν τὴν γνάθον ἅμα τοῖς πλαγίοις μέρεσι τοῦ στόματος, ὃν ἀποδέροντες ὁμοῦ τῷ δέρματι διέφθειρον οἱ πρὸ ἐμοῦ, θαυμαστήν τινα τέχνην ἐνδείκνυται τῆς φύσεως. ἐπειδὴ γὰρ αἱ μὲν ἀρχαὶ πολλαὶ τοῦ μυὸς τοῦδε, τελευτᾷ δ᾽ εἰς τὰς γνάθους, καὶ τὰ χείλη διοίγει εἰς τὰ πλάγια τὸ στόμα, διὰ τοῦτο τάς τ᾽ ἶνας ἔχει πάσας ἐπὶ ταῦτα φερομένας τὰ μέρη, καὶ σὺν αὐταῖς τὰ νεῦρα. ταῖς μὲν οὖν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν τῶν ἐν τραχήλῳ σπονδύλων ἀρχομέναις ἰσί, συμπαρέρχονται νεῦρα διὰ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν ἔμπροσθεν ἐγκάρσια μέγιστά τε καὶ πλεῖστα, διότι καὶ ὁ σύνδεσμος ὁ ὑμενώδης ὁ τὰς ἶνας ἔχων, ἀπὸ τῆς ἀκάνθης ἐκπέφυκεν, ἥ τε κυριωτάτη τοῦ μυὸς ἀρχὴ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὑπάρχει. ταῖς δὲ ἀπὸ τῆς ὠμοπλάτης καὶ κλειδὸς ἀναφερομέναις ἰσίν, ἐλάττω καὶ τὰ νεῦρα ἐστί, κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν φο-

ρὰν καὶ

ρᾶν, καὶ ταῦτα συμπροερχόμενα. μιᾶς δ' οὔσης ἐκφύσεως ἑκατέρωθεν ἐν ἑκάστῳ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύ-
λων, καὶ ταύτην ἐγκαρσίαν ἐχούσης τὴν ῥίζαν τοῦ νεύρου, θαυμαστὸν, ὅπως ὅσαι μὲν ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι τῆς ἐκφύσεως
ὑπάρχει τοῦ μυὸς ἶνες, εἰς ταύτας ἐμφύεται τὰ νεῦρα, πρὸς τὴν ἄνω φορὰν ἐπιστρεφόμενα, κατά τινας καμπὰς εὐ-
μηχάνως ὑπὸ τῆς φύσεως εὑρημένας. τὰς μὲν περὶ μῦς τινὰς ἢ ἀρτηρίας ἢ φλέβας, ἐνίας δὲ καὶ δι' ὑμένων εἰς αὐτὴν
διατέτρησιν ὀπαῖς λεπταῖς ἴσαις τοῖς νεύροις. ὅσαι δ' αὖ λοξαὶ τῶν ἰνῶν, ἐντιμότερον ταύταις ἐμφύεται τὸ νεῦρον λο-
ξὸν, ἐπεί τε τῶν ὄπισθεν μορίων ἐκ τῆς ἀκάνθης φερομένων μεῖζον τὸ θαῦμα τοῦ †ὀργάνων τῆς φύσεώς ἐστιν. ἔδει μὲν γὰρ †ἔργων
καὶ ταύταις, ἀπὸ τῆς ἀκάνθης συμπροέρχεσθαι νεῦρα, καθάπερ καὶ φαίνεται. θεασάμενος δ' αὐτά τις, οἰήσεται τὸ ὀστῶν αὐ-
τῶν τῆς ἀκάνθης ἐκπεφυκέναι. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. καὶ γὰρ καὶ τούτοις τοῖς νεύροις ὁ ἐν τῷ τραχήλῳ νωτιαῖος ἀρχὴ διὰ
τῶν κοινῶν ἐν τοῖς σπονδύλοις τρημάτων, ἅπερ ἐν τοῖς πλαγίοις αὐτῶν ἐστι, τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἔχει. αὕτη γάρ
τοι μία καθ' †ἕτερον μέρος ἑκάστου σπονδύλου, τοῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρου ἀρχή. διανέμει δ' αὐτὰ θαυμασίως, ὅπως ἡ †ἑκάτερον
φύσις εὐθὺς ἀνίσχοντα παρὰ τὰς ἐκφύσεις τῶν σπονδύλων, ἔνια μὲν ἐγκάρσια πρὸς τοὐπίσω καὶ πρόσω τοῦ τραχή-
λου προσάγουσα, τινὰ δ' ἐγκλίνουσα, περὶ δή τινας καμπὰς ὄρθιά τε καὶ κατ' αὐτὴν καὶ λοξά. ταύτης οὖν τῆς ποικι-
λίας φαινομένης κατὰ τὰς τῶν †ζώων ἐκφύσεις, ἥν γε τις ἀκριβῶς ἀνατέμνει, θαυμασιώτερον ἔτι καὶ ἀπορώτερον γί- †νεύρων
νεται τὸ περὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀκάνθης φερομένων νεύρων. καὶ διὰ τοῦτ' ἀγνοεῖται, καὶ τοῖς ἀνατομικωτάτοις εἶναι δοκοῦσι,
μέγιστόν τι καὶ τοῦτο τῶν ἔργων τῆς φύσεως. ὅπου γὰρ ὅλον οὐκ ἴσασι τὸν μῦν τοῦτον, πολὺ μᾶλλον οὐδὲ τῶν νεύρων ἄν τι
γνοῖεν τῶν κατ' αὐτόν. ἀλλ' ἡ φύσις ἀποβλάστημα καθ' ἑκάστην ἔκφυσιν νεύρου πάντων τῶν ἐν τραχήλῳ, κατὰ τὸν β'.
ἐπὶ τὴν ὀπίσω χώραν, ἐγκαρσίαν ἄγουσα διὰ βάθους, ἕως τῆς κατὰ τὴν ἄκανθαν ῥίζης, ἐντεῦθεν ἀνάγει μετὰ τῆς ἀκάν-
θης, ἄχρι τοῦ προειρημένου συνδέσμου λεπτοῦ, καὶ πλατέος ὄντος οἷόν περ ὑμένος, εἶτ' αὐτὸν τοῦτον διαβᾶσα λεπτοτάτοις
ὀπαῖς ἴσαις τοῖς νεύροις, ἐπανάγει πάλιν αὐτὰ διὰ τοῦ τραχήλου πρόσω. καὶ εἰ τοὺς μεταξὺ μῦς ἐθέλοις, θεάσῃ με-
τὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν, ἣν ἐκ τοῦ νωτιαίου ποιεῖται τῶν νεύρων ἕκαστον, ὀπίσω μὲν πρότερον ἐγκάρσιον, ἐπὶ τοῦ
διὰ βάθους μυῶν τοῦ τραχήλου φερόμενον, αὖθις δ' ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι πρόσω παραγινόμενον ὁμοίως ἐγκάρ-
σιον, ἐπὶ τοῦ πλατέος ὀχούμενον συνδέσμου (τούτῳ γὰρ εἰς πάντα χρῆται) παλινδρομεῖν ἀπαρξάμενον, ἐν μέν γε ταῖς
ὀπαῖς αὐτοῦ κάμπτεται, μετὰ ταῦτα δ' ἐπιφύεται καὶ βαστάζεται, καὶ προσάγεται δι' αὐτοῦ. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα τοῦ
πλατέος ἐκείνου καὶ λεπτοῦ μυὸς ἑνὸς ἑκατέρωθεν ὄντος, οὕτω τοῖς νεύροις διαπέπλεκται. τὰ δ' ἀπὸ τῆς ῥίζης τῶν ὤτων
διὰ τῶν γνάθων αὐτοῦ, κατὰ τοῦ μασητῆρος ἐποχούμενα τοῖς κατὰ τὸ τυφλὸν τρῆμα διεκπίπτουσι, χρῆται, τὴν θέσιν
ὁμοίαν ἔχουσι ταῖς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἰσὶ, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐγγυτέρω. τοῦτο τοιοῦτον ἔργον τε καὶ θαῦμα τῆς φύσεως ἠγνοή-
θη τοῖς ἀνατομικοῖς, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ περιττὰ μηχανήματα περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ζώου. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τρεῖς
μὲν συζυγίαι μυῶν ἀνανεύουσιν εἰς τοὐπίσω τράχηλόν τε καὶ κεφαλήν. ἕτεραι δὲ τέτταρες περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἄρ-
θρον αὐτό, κατὰ τὸν α'. τε καὶ β'. σπόνδυλον αὐτοῦ τοῦ τραχήλου τὴν κεφαλὴν μόνην κινοῦσιν ὀπίσω, καί τινες ἄλλαι
πρὸς ἑκάτερον τῶν πλαγίων ἠγνόηνται μὲν ἰατροῖς, ἡ φύσις δ' οὐδὲ ταύτην οὐδὲν ἀργῶς ἐποίησεν ὡς ἔδειξα. καὶ
τῶν κινούντων νεύρων ἅπαντας τοὺς εἰρημένους μῦς, ἀρχὴν τὸν νωτιαῖον ἐδημιούργησε, κατὰ τὰς κινήσεις τῶν μυῶν,
ἑκάστου νεύρου †φορὰν ἐργασαμένη, τοῦτο δ' οὐχ ἥκιστα καὶ καθ' ὅλον ἔπραξε τὸ ζῷον. ὡς γὰρ τοῖς ἐν τραχήλῳ μυσὶν ἡ †διαφορὰν
φορὰ τῶν νεύρων ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν ἄνω γίνεται, διότι τὴν κεφαλὴν κινοῦσιν πρόσω, οὕτω τοῖς ἀπάγουσι πρὸς
τὸν νῶτον ὀπίσω τὴν ὠμοπλάτην δύο μυσὶν, ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἄκανθαν μορίων, ἡ τῶν νεύρων ἀρχὴ ταχθεῖσα, συμ-
περιέρχεταί τε καὶ συγκατασχίζεται μέχρι τῆς ὠμοπλάτης. ἄγει μὲν γὰρ καὶ πρὸς τούτους τοὺς μῦς ἡ φύσις τὰ νεῦρα διὰ
†βαθέος οὐκ ὀλίγου, ταῖς κεφαλαῖς δ' αὐτῶν ἐμφύουσα τὴν αὐτὴν μὲν ὁδὸν, ὑψηλοτέραν δ' ἐπανάγει δι' ἐγκαρ-
σίας θέσεως. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸν ἐφεξῆς αὐτοῖς μῦν τὸν μέγαν, ὃς καὶ τοῖς κάτω πέρασι τῆς ὠμοπλάτης ἐπιπεφυ- †βάθους
κὼς, αὐτήν τε ταύτην κατασπᾷ διὰ τῶν ἐνθάδε λαβῶν, καὶ μετὰ ταύτην τὸν βραχίονα διὰ τῆς μασχάλης ἀναφερό-
μενος, εὕροις ἂν τὰ νεῦρα πάντα διακείμενα τῇ θέσει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς ἰσὶ, καὶ μάλιστά γε ὅταν ἀνατεί-
νηται παρὰ τὰς πλευρὰς ἐπὶ τὴν μασχάλην. ἐὰν ἀποδείρας ἅπαν τὸ περὶ τὸν θώρακα δέρμα, σκοπεῖν ἐθελήσαις τὴν
νεύρων τὴν φορὰν, οὐχ ἁπλῆν ἢ μίαν, ἀλλ' ἱκανῶς πολυειδῆ θεάσῃ. τῷ μέν γε δέρματι καὶ τοῖς ὑμέσιν ἄνωθεν κατα-
φερόμενα διασπείρεται νεῦρα, τοῖς δ' ὑποτεταγμένοις αὐτοῖς μυσὶ, τούτῳ τε τῷ προκειμένῳ κατὰ τὸν λόγον,
ἐκ τῶν μεγίστων †ὄντι καὶ τῶν λεπτῶν τῶν μετ' αὐτοὺς, μὴ γινωσκομένῳ, μηδ' αὐτῷ τοῖς ἀνατομικοῖς, οὐδὲν ἐκ τούτων †ἐνόντι
τῶν νεύρων ἀποπλανηθὲν ἐνέφυ, ἀλλ' ἔστι θεάσασθαι προερχόμενα μὲν ἄλληλα τὰ νεῦρα, τοῖς δ' οἰκείοις ἑκατέρας δια-
σπειρόμενα μορίοις. ὄψει δὲ καὶ ἄλλους μῦς, πολλοὺς περὶ τὸν θώρακα, καθάπερ ἐν τραχήλῳ τοὺς μὲν ἄνωθεν κατα-
φερόμενα δεχομένους νεῦρα, τοὺς δ' ἔμπαλιν κάτωθεν ἄνω. πρὸς γὰρ τὰς τελευτὰς τῶν μυῶν ἔνθα κινοῦσι τὰ μό-
ρια, καὶ τὰ νεῦρα φερόμενα διασπείρεται. τὸν γοῦν ἀπὸ τῶν νόθων πλευρῶν, καὶ τοῦ τιτθοῦ μῦν ἀναφερόμενον, ἐπὶ
τὴν κατ' ὦμον διάρθρωσιν, ἐγγύτατον κείμενον ἰδεῖν ἐστι τῷ καταφερομένῳ μὲν ἐκ τοῦ τραχήλου, κατὰ τὰ πρόσω δὲ
τοῦ θώρακος διαστέλλοντι, καὶ †τοῦτο γ' αὐτὸ τῶν κατὰ σιμὰ τῶν ὠμοπλατῶν, ὥσπερ γε καὶ τῷ πρόσω λεχθέντι τούτων †τῷ γ' αὐτῷ
ἀπὸ τοῦ στέρνου φερομένους ἐπὶ βραχίονα. τούτοις μὲν οὖν τοῖς ἄνω φερομένοις, ἔκ τε τοῦ τοῦ θώρακος μεσοπλευρίων
ἔξω διεκπίπτοντα νεῦρα διανέμεται, καί τινα κατὰ λοξὰς καμπὰς ἐκ τῶν ὑστάτων τοῦ τραχήλου πλησίον τῶν ἀπονευ-
ρώσεων. τοῖς δ' ἐκ τοῦ τραχήλου καταφερομένοις εἰς τὸν θώρακα νωτιαῖος, ὁ κατὰ τράχηλον ἐπιπέμπει νεῦρα. περὶ
δὲ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς μεσοπλευρίοις μυσὶ φορᾶς τῶν νεύρων ἐπὶ πλέον εἰρηκὼς, ἔν τε τοῖς τῆς ἀναπνοῆς αἰτίοις, καὶ
ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, οὐδὲν ἔτι δέομαι καὶ νῦν ἐξηγεῖσθαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ὥσπερ γε οὐδὲ περὶ τῆς
πρὸς τὸ διάφραγμα, κατὰ τὸ ιγ'. εἰρημένης γράμμα. τὸ δ' οὐκ ἔμπροσθεν τῶν γεγραμμένων, οὐδ' οἷς ἄρτι διῆλθον
ὁμοίαν ἔχον τὴν κατασκευὴν, ἀναγκαῖον ἴσως μὴ παρελθεῖν. οἱ γάρ τοι κατὰ τὴν ἐπωμίδα μύες, ἀνατείνουσι μὲν ὅλον
τὸν βραχίονα, δέονται δ' ἰσχυροῦ νεύρου, μέγιστον μόριον εἰς ὕψος ἀναφέροντες, καὶ χρὴ δή που τὸ νεῦρον ἐκεῖνο κατὰ τὴν
ἄνω χώραν ἐμφύεσθαι τῷ μυΐ. πόθεν οὖν ἀνάγωμεν αὐτῷ νεῦρον οὕτως ὑψηλόν; ὅτι γὰρ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέ-

ρος, οὔτ᾽ ἐκ τῆς κεφαλῆς διὰ τῶν ἐπιπολῆς τοῦ τραχήλου μυῶν, σφαλερὰν ἱκανῶς ἔχον τὴν πορείαν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ τρα-
χήλου, λοξόν τε ἅμα καὶ διὰ τῶν ἐπιπολῆς χωρίων ἀνάγειν, οἷόν τε ἐστὶν εἰς ὑψηλὸν μῦν ὑπὸ τῷ δέρματι κείμε-
νον νεῦρον. ἡμεῖς μὲν οὖν ὡς ἐοίκαμεν, οὐδ᾽ ἄχρι λόγου δυνάμενοι νεῦρον ἐπιτήδειον ἐξευρεῖν, τῷ κατὰ τὴν ἐπωμί-
δα μυΐ· τῇ φύσει δ᾽ ἔργῳ πέπρακται ῥᾳστα καὶ τοῦτο, κατὰ μὲν τὸν δ΄. καὶ ε΄. ἐν τῷ τραχήλῳ σπόνδυλον ἐκ τοῦ νωτιαίου
μυελοῦ γεννησαμένῃ τὸ νεῦρον, ἀγαγούσῃ δ᾽ αὐτὸ τὴν ἐκτός τε ἅμα καὶ ἄνω χώραν τῆς ἐπωμίδος, οὕτω διὰ βάθους ὡς
μηδὲ φαίνεσθαι περὶ τὸν τῆς ὠμοπλάτης αὐχένα, καὶ τὴν κατ᾽ ὦμον διάρθρωσιν ἐν τῷ βαθυτάτῳ τούτῳ ἤδη χωρίῳ τὴν
πορείαν αὐτοῖς παρεσκεύασε, τὸ μὲν ἕτερον ἐπὶ τὴν ἄνω χώραν ἀγαγοῦσα τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος, τὸ δ᾽ ἕτερον
ὑπ᾽ αὐτὴν διεκβαλοῦσα, κἄπειτα διὰ καμπῆς ἑκάτερον εἰς τοὺς ἀνατείνοντας τὸν βραχίονα μῦς διανείμασα. κατὰ
δὲ τὴν πρόνοιάν τε καὶ τέχνην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς κατ᾽ ὠμοπλάτην μυσὶν ἡ φύσις ἔνειμε νεῦρα. περὶ δὲ τῶν
εἰς τὰς χεῖρας ἰόντων, εἴρηται μὲν ἔμπροσθεν, ὅπως τε φύεται καὶ ὅπως ἐπιπλέκεται. λέλεκται δὲ καὶ ὅτι τὰς τοιαύτας
μίξεις τῶν νεύρων ἡ φύσις ἀσφαλείας ἕνεκα δημιουργεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα αὐτὰς ἐν τοῖς ἀστηρίκτοις νεύροις, ἢ διὰ
μακρᾶς ὁδοῦ φέρεσθαι μέλλουσι περιμηχανᾶται. λέλεκται δὲ καὶ ὡς ἀσφαλέστερον ἦν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ τοῖς νεύροις,
καὶ ταῖς φλεψὶ ταῖς καταχιζομέναις εἰς τὰ κῶλα, διὰ τῆς ἔνδον ἰέναι χώρας. ὑπὲρ οὖν τῆς ἐν ὅλαις ταῖς χερσὶ φο-
ρᾶς αὐτῶν ἐπὶ βραχὺ διελθὼν, αὖθις τὰ συνεχῆ τοῦ λόγου μεταβήσομαι. κατακέκρυπται γὰρ οὕτω σοφῶς ἕκαστον τῶν ἐπ᾽
ἄκραν τὴν χεῖρα φερομένων νεύρων, ὥστε μηδὲ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν αὐτά. διὰ μὲν γὰρ τῆς ἔνδον χώ-
ρας τοῦ βραχίονος ἐπὶ τὸν πῆχυν ἔρχεται βύθια, πλησίον ἀφικομένης τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἀλλ᾽ ἀσάρκου καὶ
ὀστώδους ὅλης οὔσης, ἐκινδύνευσεν ἂν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι γυμνῶν σαρκῶν τοῖς ὀστοῖς ἐπεχομένων σφαλερω-
τάτην χρήσασθαι πορείᾳ, εἴπερ μηδὲν ἡ φύσις εὗρεν εἰς ἀσφάλειαν σόφισμα τοιοῦτον, οἷον νῦν ἐστιν. τὸ γὰρ ἐπὶ τοὺς μι-
κροὺς ἀφικνούμενον δακτύλους αὐξήσασα, τὴν ἔνδον κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ ταύτης τε καὶ ἀγ-
κῶνος ἔκρυψε, τὸ δ᾽ ἐπὶ τοὺς μεγάλους κατὰ μέσην τὴν διάρθρωσιν ἐν αὐτῷ τῷ βαθυτάτῳ τοῦ τῇδε χωρίου, μεταξὺ
πήχεώς τε καὶ κερκίδος ἀκριβῶς διεξέβαλεν, εἶτ᾽ ἄμφω καλύψασα τοῖς ἔνδον τοῦ πήχεως μυσὶ μεγίστοις οὖσιν, ἐπὶ τὸν
καρπὸν διεβίβασε, κἀνταῦθα ἤδη σχίζει ταῖς ἐξοχαῖς τῶν ὀστῶν οἷον προβλήμασι χρωμένη κατακρύπτουσά τε ἅμα, καὶ πε-
ρὶ τὰς βάσεις αὐτῶν ἑλίττουσα τὰ νεῦρα, τρίτον δ᾽ ἄλλο νεῦρον ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν τοῦ πήχεως ἤγαγε, προβλήμα-
σι χρησαμένη κἀνθάδε τῷ σαρκωδεστάτῳ μυΐ. μείζω δ᾽ εἰκότως ἔνειμε νεῦρα τοῖς ἔνδον τῆς χειρός, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐνερ-
γείας ἁπάσας ἡ χεὶρ διὰ τούτων ποιεῖται. τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην ἐπεδείξατο κἀν τοῖς σκέλεσιν, ἐνιαχοῦ μὲν ὀστῶν ἐξο-
χαῖς, ἐνιαχοῦ δὲ μεγάλοις μυσὶ κατακρύψασα τὰ νεῦρα, διανείμασά τε πλέον ἐξ αὐτῶν, τοῖς ἤτοι μεγάλοις ἢ πρὸς
ἰσχυρὰς ἐνεργείας παρεσκευασμένοις, ἔλαττον δὲ τοῖς μικροτέροις, ἢ μηδεμίαν ἐνέργειαν ἐπιτελοῦσι σφοδράν. οὗτοι
μὲν οὖν οἱ κοινοὶ σκοποὶ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων, οὐκ ἐν χερσὶ μόνον ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῶον, ὑπὸ τῆς φύσεως φυ-
λαττόμενοι. διαφέρει δ᾽ ἐν τῷδε τὰ κατὰ τὸ σκέλος τῶν κατὰ χεῖρας νεύρων φορᾶς ἕνεκα, περὶ ἧς νῦν διέρχομαι,
τῷ πάντα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν χειρῶν νεῦρα, διὰ τῶν ἔνδον τοῦ βραχίονος χωρεῖν, οὐ μὴν ἐπὶ τὸ σκέλος πάντῃ. πλὴν γὰρ
ἐλαχίστων τινῶν, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ, σύμπαντα διὰ τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ μηροῦ καταφέρεται, καὶ τοῦτ᾽ ἐξ ἀνάγ-
κης ἠκολούθησε τῇ διαφορᾷ τοῦ κατ᾽ ὦμόν τε καὶ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρου. τὸ μὲν γὰρ κατ᾽ ὦμον ἀφέστηκε τῶν κατὰ τράχηλον
σπονδύλων, ὅθεν ἡ τῶν νεύρων ἔκφυσις· τὸ δὲ κατ᾽ ἰσχίον ἔζευκται τοῖς κατ᾽ ὀσφὺν τε ἅμα, καὶ τὸ καλούμενον ἱερὸν
ὀστοῦν, ἐξ ὧν ἀθροιζόμενα τὰ νεῦρα καθ᾽ ὃν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν εἴρηται τρόπον, ἐπὶ τὰ σκέλη κατα-
βαίνει. μηδεμιᾶς οὖν οὔσης μεταξὺ χώρας τοιαύτης, οἷα κατὰ τὰς μασχάλας ἐπὶ τῶν χειρῶν ἐστιν, ἀναγκαῖον ἐγένετο
τῇ φύσει τῶν πλαγίων μερῶν ἑκάστου τῶν σπονδύλων ἐκφερόμενα τὰ νεῦρα, διὰ τῶν ὀπίσω τοῦ μηροῦ χωρίων ἐπὶ
τὰ σκέλη καταφέρειν. ἐχούσης δ᾽ ἐν ταῦθα μέγιστον μῦν ὑφ᾽ ᾧ κρύψειεν αὐτὰ, πρὶν δ᾽ ἐπ᾽ ἐκεῖνον ἀγαγεῖν, θαυμα-
στῶς ὅπως κἀνθάδε μεταξὺ τῆς τε τοῦ μηροῦ κεφαλῆς, καὶ τοῦ πλατέος ὀστοῦ διακομίζει τὰ νεῦρα. κατακρύψασα μὲν καὶ
τούτοις τοῖς ὀστοῖς αὐτὰ, κατακρύψασα δὲ καὶ τῷ καλύπτοντι τὴν διάρθρωσιν ὄπισθεν μυΐ, καὶ θέσιν καὶ χρείαν ὁμοίαν
ἔχοντι τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα. τοὐντεῦθεν δ᾽ ἀσφαλῶς ἤδη διὰ τῶν βαθυτάτων τοῦ μηροῦ, μέχρι τῆς ἰγνύος ἤγαγεν ἀπονέ-
μουσα κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν ἐν μηρῷ μυῶν νεῦρον. ἀπὸ δὲ τῆς ἰγνύος διὰ τῆς γαστροκνημίας, ὅλης σαρκώδους οὔσης,
τὰ μὲν εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν τῆς κνήμης, τὰ δ᾽ εἰς τὴν ἐντὸς ἤγαγε, τὰ δὲ καὶ διὰ μέσης αὐτῆς κατήνεγκε τοῖς ταύτῃ δια-
νείμασα μυσί. τὰ μὲν οὖν ἔσω τῆς γαστροκνημίας ἐνεχθέντα, παρὰ τόν ἀστράγαλόν τι καὶ τὴν κνήμην, κατακρύψασα πρὸς
τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἤγαγε. τὰ δ᾽ ἔξω καὶ ταῦτα παρὰ τὸν ἀστράγαλόν τε καὶ τὴν περόνην, ἐπὶ τὰ πρόσω τε ἅμα καὶ ἄνω
τοῦ ποδός. εἰ βουληθείης ἀκριβῶς κατασκέψασθαι τὸ λεγόμενον ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀνατομῆς, ἡ διὰ τῆς ὄψεως θέα μᾶλλόν σε
πείσει, καὶ θαυμάζειν ἀναγκάσει τὰ τῆς φύσεως ἔργα. διατί γὰρ οὐδαμόθεν κἂν ἅπαξ ἀποπλανηθὲν νεῦρον, ἢ ταῖς τῆς
κνήμης ἢ ταῖς τῆς περόνης ὀφρύσιν ἐπανῆλθεν, ἢ κατὰ τῆς κυρτότητος ἀστραγάλου, καὶ πτέρνης ἠνέχθη, ἀλλ᾽ ἀεὶ παρά
τε τοὺς ἄμβωνας τῶν ὀστῶν κατακρυπτόμενον, περὶ τὰς τῶν αὐχένων ἑλισσόμενον βάσεις, ἀσφαλῆ ποιεῖται τὴν πο-
ρείαν. οὐδὲν οὖν οὔτε κατ᾽ ἀγκῶνα διὰ τὸ γυμνὸν εἶναι σαρκῶν ἰδεῖν ἐστι νεῦρον ἐκκείμενον, οὔτε κατὰ γόνυ καὶ τῆς κνήμης
τὰ πρόσω, πανταχόθεν δ᾽ ἐν βάθει μεταξὺ προβλημάτων ὀστῶν, ἢ χόνδρων, ἢ συνδέσμων ἢ σαρκῶν, ἅπερ εἰ καθ᾽
ἕκαστον νεῦρον ἐξηγοίμην, ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἄγων τὸν λόγον, εἰς μῆκος ἄμετρον ἐκταθῆναι κινδυνεύσει τὸ γράμ-
μα. διὰ κεφαλαίων οὖν ἀρκείτω τὰ λεγόμενα, καὶ μάλιστ᾽ ὅταν κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις τὴν ἑκάστου τῶν εἰρημέ-
νων ἐξηγῶμαι κατασκευὴν, ἐφ᾽ ἃς οὐ μόνον οὐ κωλύω τὸν ἀληθείας ἐραστὴν ἰόντα καθ᾽ ἕκαστον μῦν καὶ νεῦρον ἐξετά-
ζειν τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ παρακαλῶ. μᾶλλον γὰρ ἂν οὕτως ὑπὸ τῶν εἰρημένων πεισθείη, νυνὶ δ᾽ ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἤδη τοῦ λό-
γου μετιέναι καιρός. ἐπειδὴ γὰρ οἱ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκφυόμενοι μύες ἔχρῃζον νεύρων, ἀναγκαῖον ἦν ἐνεχθῆναί τινα καὶ
διὰ τῶν ἔνδον μερῶν. ἅπαντα μὲν γὰρ ἀδύνατον, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, διά τε τὴν χώραν τῆς τῶν νεύρων ἐκφύσεως
ἔξω ῥέπουσαν, ἔτι δὲ μᾶλλον τόδε, καὶ διὰ στενοχωρίαν. ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ, καὶ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν, τοῖς
ἄνωθεν καταφερομένοις νεύροις ἀνάγκη γενέσθαι τὴν ὁδοιπορίαν. ταύτην δὲ τὴν χώραν ἕτερα μόρια κατείληφεν

ἀλλαχόθε

ἀλλαχόθι μετατεθῆναι μὴ δυνάμενα. καὶ γὰρ καὶ τὴν ἀρτηρίαν, καὶ τὴν φλέβα τῶν κατ᾽ ὀσφὺν ἀγγείων ἀποσχισμέ-
νων τῶν μεγάλων, ἀδύνατον ἦν ἑτέραν ὁδὸν ἐπὶ τὰ σκέλη τραπέσθαι, καὶ ὅτι εἰς τὸν μικρὸν τροχαντῆρα μῦς, ἐμ-
φυόμενος ὁ κάμπτων τὴν διάρθρωσιν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐπὶ τῶν ἀρρένων ὁ καθήκων ἐκ περιτοναίου τόνος ἅμα τοῖς
ἑαυτοῦ περιεχομένοις ἀγγείοις, ἀναγκαιοτάτην ἔχουσι διὰ τοῦδε τοῦ χωρίου τὴν πορείαν. ἐπὶ τούτοις ἀδύνατον μὲν ἦν
ἅπαντα διὰ τῆς χώρας ταύτης ἐπὶ τὰ σκέλη κατέρχεσθαι τὰ νεῦρα, χρεία δ᾽ ἦν αὐτῶν ἀναγκαία τοῖς εἰρημένοις μυ-
σίν, ὅσον ἐκείνοις μόνοις ἦν αὔταρκες, ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀφικνεῖται, διερχόμενον τὸ μέγα τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης
ὀστοῦ. συμπαραφύεται δέ τι καὶ τοῖς ἀγγεῖον οὐ μικρόν, αὐτῶν τε τούτων ἕνεκα, καὶ τῶν χωρίων ἃ διεξέρχεται μέχρι γόνα-
τος, ἀφεστώτων πολὺ τῆς τῶν ὄπισθεν νεύρων φορᾶς. ἀπὸ τούτου τοῦ νεύρου καὶ τὸ δέρμα σύμπαν τὸ τῇδε τὰς ἀποφύ-
σεις λαμβάνει, καθάπερ γε κἀκ τῶν κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν τρημάτων, οἵ τε μικροὶ μύες οἱ περὶ τὸν ἄρ-
χον καὶ τὴν κύστιν καὶ τὸ αἰδοῖον, οἵ θ᾽ ὑμένες οἱ τῇδε, καὶ κύστις καὶ μήτρα καὶ περιτόναιον. φιλεῖ γὰρ ἀεὶ τῶν πλησίον ἡ φύ-
σις ἔνθα μή τις ἑτέρα χρεία κωλύῃ, καὶ νεῦρα καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας ἐπιπέμπειν τοῖς μέρεσιν, ὅπερ οὐχ ἥκιστα καὶ οὕ-
τω θαυμάζειν αὐτῆς προσήκει. ὅτε γὰρ ὁπότε χρεία, πόρρωθεν ἐπάγειν ὀκνεῖ δίκην ἀγαθοῦ δημιουργοῦ, κἀκ τοῦ ἐγ-
γυτάτω διανέμει πᾶσιν ὅταν ἕτερον κωλύῃ μηδέν. ὁμοίως γοῦν αὐτῇ μέλλει τοῦ μηδὲν μήτ᾽ ἐνδεῶς ἐργάζεσθαι, μήτ᾽
ἐκ περιττοῦ. δι᾽ ἃς γὰρ οὖν ἀρτηρίας καὶ φλέβας μόνας, δι᾽ ἀφ᾽ ἑτέρων χωρίων ἐφ᾽ ἑτέραν ὁδὸν μακρὰν ἤγαγεν, ἀναγ-
καιοτάτων ἕνεκα χρειῶν, ἃς ἐξηγησάμην μετ᾽ ἤδη, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων. ἀναμνήσω δὲ καὶ νῦν ἐπ᾽ ἀρ-
χὴν ἀναγαγὼν τὸν λόγον. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν νεύρων ἐξήγησις αὐτάρκως μοι λέλεκται, μεταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ
τὴν τῶν ἀγγείων νομήν, καὶ πρῶτόν γε περὶ τῶν ἀρτηριῶν λεκτέον. ἦν δή τι μέγιστον ἀγγεῖον ὡς ἔμπροσθεν ἔφην ἐκ
πεφυκὸς τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, οἷα στέλεχος νενεμημένον. τοῦτ᾽ οὖν τὸ μέγιστον αὐτίκα μετὰ τὴν ἐκ τῆς καρ-
δίας ἔκφυσιν, εἰς δύο τέμνεται μοίρας, καὶ τούτων τὸ μὲν ἕτερον ἐπὶ τὴν ῥάχιν κατακάμπτεται, πᾶσι τοῖς κάτω μορίοις
ἐπιπέμψον ἀρτηρίας. τὸ δ᾽ ἕτερον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται, παρέξον καὶ αὐτὸ τοῖς ἄνω καρδίας ἅπασιν ἀπονεμή-
σεις ἀγγείων. γέγονεν οὖν, ὡς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ἄνισος αὐτῶν ἡ νομή, διὰ τὸ πλείω τοῦ κάτω καρδίας ὑπάρχειν τοῦ
ζώου μόρια τῶν ἄνω, καὶ τοσούτῳ γε ἡ κάτω φερομένη μοῖρα τῆς ἀρτηρίας μείζων ἐστὶ, τῆς ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀνιούσης,
ὅσον γε καὶ τὸ πλῆθος τῶν κάτω μορίων ὑπερέχει τῶν ἄνω. ταῦτά τε οὖν εὐθέως οὐ σμικρᾶς δικαιοσύνης τε καὶ τέ-
χνης ἔργα, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, ὅτι τε μετεώρας τῆς ἀρτηρίας ἐκφυομένης, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀστηρίκτως μελλούσης ἄνω τε
καὶ κάτω δι᾽ ὅλου τοῦ θώρακος φέρεσθαι, προὐνοήσατο τῆς ἀσφαλείας ἡ φύσις, αὐτὸν μὲν ὑποθεῖσα τὸν πνεύμονα καθά-
περ τι στήριγμα. περιλαβοῦσα δ᾽ ὑμέσιν, οἷον δεσμοῖς τισι τὴν συντομωτάτην ὁδὸν ἀγαγοῦσα, πρὸς †ἰσχυρότατα †ἀσφαλέστατα
τε ἅμα καὶ ἑδραῖα μόρια. τὸ μὲν γοῦν κάτω φερόμενον αὐτῆς μέρος ἐπὶ τὸ κατ᾽ ἀντικρὺ τῆς ἐκφύσεως ἵσταται χωρίον,
οὐδαμόσε παρεγκλῖνον, ἀλλὰ τὴν εὐθυτάτην τε καὶ συντομωτάτην ὁδὸν ἰόν, ἐπιβαίνει τε τῷ ε΄ θώρακος σπονδύ-
λῳ, θάτερον δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν. εὐθὺς οὖν ἀποπέμπει τινὰ μοῖραν ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὠμο-
πλάτην τε καὶ μασχάλην ἀνατεινομένην, ἥ τις ἐπί τε τοῦ πνεύμονος ὀχουμένη, καὶ δι᾽ ὑμένων στηριζομένη, μέχρι τῆς
α΄ ἀναφέρεται πλευρᾶς ἄσχιστος. οὐ γὰρ ἀσφαλὲς ἦν σχίζειν αὐτὴν μετέωρον. ἐνταῦθα οὖν ἤδη πρὸς τὰ πρῶτα με-
σοπλεύρια πέμπει τι μόριον ἑαυτοῦ, εἰς ὑποχόνδριόν τε καὶ τιτθὸν ἕτερον ὑποτεταγμένον ἅπαντι τῷ στέρνῳ, καὶ
γ΄ ἐπὶ τὸν ἐν τραχήλῳ νωτιαῖον διεξέρχεται, τὰ τῶν ς΄ σπονδύλων τρήματα, μετὰ τοῦ καὶ τοῖς πλησιάζουσι περὶ τὴν
ὁδοιπορίαν μυσὶ πέμπειν ἀποβλαστήματα. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον τῆς ἀρτηρίας ταύτης ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὅλην χεῖρα,
καὶ τὴν ὠμοπλάτην διανέμεται. τό γε μὴν ἕτερον μέρος τῆς ὅλης ἄνω φερομένης ἀρτηρίας τὸ μεῖζον, ὅθεν καὶ τοῦτ᾽
ἀπεβλάστανεν, ἐπὶ τὴν σφαγὴν ὄρθιον ἀναφέρεται συναπτόμενον, ὅτι τάχιστα καὶ αὐτῷ τῷ κατὰ μέσον τὸ στέρνον ὀστῷ.
μὴ τοίνυν αὐτὸ μόνον ἴδῃς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ χωρίον ἐπίσκεψαι σαφῶς, ἔνθα πρῶτον ἐπιβαίνει τοῖς ὀστοῖς ἑκατέ-
ρου τῆς ἀρτηρίας τὸ μέρος. ὄψει γοῦν οὐ βλάστημα μόνον, οὐδ᾽ ἕδραν ἑκάτερον παρεσκευασμένον ὀστοῦν, ἀλλ᾽ ἔτι πρὸς τοῖσ-
δε, τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν ἀγγείων ὑποβεβλημένον ὑμένα τε καὶ χόνδρον, ὃς ὑπαλείφει τὰ τῶν σπονδύλων ἔνδον, οἷον
ὑποστόρεσμά τι μαλθακὸν αὐτῇ παρεσκευασμένον, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῷ πρὸς τὴν σφαγὴν ἀνιόντι, μέγιστόν τε καὶ μα-
λακώτατον ἀδένα, δίκην στρωμνῆς περὶ αὐτὸν ὑποβεβλημένον. εἰ μὲν δὴ μηδὲν ἄλλο μήτ᾽ ἀγγεῖον ἐν θώρακι, μήτε
μόριον ἦν ἄνωθεν κάτω φερόμενον, ἢ κάτωθεν ἄνω, ἢ τῆς αὐτῆς ἐπικουρίας ἐδεῖτο, μόνοις ἂν τοῖς μέρεσι τῆς μεγά-
λης ἀρτηρίας, ὄπισθεν μὲν ἡ ῥάχις, ἔμπροσθεν δὲ τὸ στέρνον, ἃς εἰρήκαμεν ὑπηρεσίας τε καὶ χρείας παρεῖχεν. νυνὶ δὲ
κάτωθεν μὲν ἄνω τῆς κοίλης φλεβὸς ἀναφερομένης, ἄνωθεν δὲ κάτω, τοῦ τε στομάχου, καὶ τῆς τὸν θώρακα τρεφούσης
φλεβός, οὐκ ἦν προσῆκον, οὐδὲ τῆς ἐκείνων ἀσφαλείας ὑπεριδεῖν, ἀλλὰ σκεπάσαι καὶ συνδῆσαι, καὶ ὑποστορέσαι, καὶ
φρουρὰν καὶ πρόβλημα ποιήσασθαι τῶν ὀστῶν αὐτοῖς ἑκάτερον. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται ταῦθ᾽ οὕτως ἔχοντα, καὶ μηδὲν
μήτε τοὐλάχιστον ἐρραθυμημένον τῷ τῶν ζώων δημιουργῷ. πρῶτον γὰρ ἔνδον αὐτῷ τὸν μὲν στόμαχον τῷ στέρνῳ συνά-
ψαι, τὴν κοίλην δὲ φλέβα τῇ ῥάχει τοὐναντίον ἀπειργάσατο. τῷ μὲν γοῦν στομάχῳ πλησιαίτερον ἡ ῥάχις τοῦ στέρνου,
τῇ δ᾽ αὖ κοίλῃ φλεβί, τὸ στέρνον ἐγγυτέρω τῆς ῥάχεως. εἴ γε δὴ ὅλου μὲν ἐξ ἀρχῆς τοῦ τραχήλου τοῖς σπονδύλοις ἐπιβεβη-
κὼς ὁ στόμαχος ἐφέρετο, τὸ δ᾽ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς ἀναφερόμενον ἀγγεῖον, ὃ συνεχές τέ ἐστι τῇ κοίλῃ, καὶ
διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸ κοίλην φλέβα προσαγορεύουσιν, ὃ ἐγγὺς ἦν τῷ στέρνῳ, καὶ βέλτιον ἦν †ἑκάτερον †ἑκατέρῳ
τὸ πλησίον ὀστοῦν πρόβλημα ποιήσασθαι τοῦ πόρρωθεν, καὶ πρὸς τὴν ἐναντίαν ἐπαναγαγεῖν χώρας δι᾽ ὅλης τοῦ θώρα-
κος, τῆς δ᾽ εὐρυχωρίας αἰωρούμενον ἀγγεῖον. ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλο τι χρηστὸν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως, †ἑκάτερον παρεσκευά- †ἑκατέρῳ
ζετο, τῷ μὲν στομάχῳ τὸ κατ᾽ εὐθὺ τῆς ὑποδεξαμένης αὐτὸν ἰέναι γαστρός, ἐπικείμενον τῇ ῥάχει, καὶ τὸ μὴ διεκπί-
πτειν ἀναγκάζεσθαι μέσον τοῦ διαφράγματος ἤδη φθάνοντος, ἀναγκαῖον ἔχειν τρῆμα, τὴν τῆς κοίλης φλεβὸς ὁδόν.
τῇ δέ γε φλεβὶ περὶ τὴν σφαγὴν ἐπειδὰν γένηται καὶ συντύχῃ τῇ ἀπὸ καρδίας ἀρτηρίᾳ τὴν οἰκείαν θέσιν ὑπάρ-
χειν ἑτοίμην. εὐθὺς δὲ αὐτὴν καὶ τὴν τῆς ἀρτηρίας ἐφύλαττε θέσιν, ὡς ἐπειδὰν τοῦ τραχήλου σχισθεῖσαι φέρωνται, διὰ
βάθους μὲν εἶναι τὰς ἀρτηρίας, ἐπικεῖσθαι δ᾽ αὐταῖς τὰς φλέβας. οὐ μόνον τοίνυν ἐκ τοῦ τῇ ῥάχει ἐπιβεῖναι τόν τε

στόμαχον καὶ τὴν ἀρτηρίαν, καὶ τὴν κάτω τοῦ θώρακος τρέφουσαν φλέβα, τῷ στέρνῳ δ᾽ ὑποτεῖναι τὴν κοίλην, ἀλλὰ καὶ
τὸ μήτε κατ᾽ ἀλλήλων ἐπιθεῖναι τόν στόμαχόν τε καὶ τὴν ἀρτηρίαν καὶ τὴν φλέβα, μήτε μὴν ἐν τῷ μέσῳ τάξαι τὸν στόμα-
χον, ἐν πλαγίοις δὲ τὴν ἀρτηρίαν. ἀλλὰ τὸ ταύτην μὲν ἐπὶ τῆς μέσης τῶν σπονδύλων ἐκτεῖναι χώρας, συμπαρατεῖναι
δ᾽ αὐτῇ κατὰ τὰ πλάγια τὸν στόμαχον, ἄριστα διατέτακται τῇ φύσει. καθόσον γάρ ἐστιν ἡ ἀρτηρία τοῦ στομάχου πρὸς τὴν
ζωὴν κυριωτάτη, κατὰ τοσοῦτο καὶ τῆς ἀσφαλεστέρας ἔτυχεν ἕδρας. ἀπόδειξις δ᾽ οὐ σμικρὰ τῶν λεγομένων, τὸ καὶ τοὺς
τοῦ τραχήλου σπονδύλους ἅπαντας, καὶ τῶν τοῦ θώρακος τοὺς πρώτους διὰ μέσους διεξέρχεσθαι τὸν στόμαχον. ὅτε γὰρ ἡνί-
κα μόνος ἐπὶ τῶν σπονδύλων ἐφέρετο, βέλτιον ἦν αὐτῷ καταλιπόντι τὴν ἀσφαλεστέραν ὁδὸν, ἑτέραν ἰέναι σφα-
λερωτέραν. οὐδ᾽ ὅταν ἔτυχεν ὀργάνῳ κυριωτέρῳ, μὴ οὐ παραχωρῆσαι τούτῳ τῆς προεδρίας. ἡ δὲ τὰς κάτω τοῦ θώρακος
ὀκτὼ πλευρὰς ἑκατέρωθεν τρέφουσα φλὲψ, ὡς ἂν μικροτέρα τῆς ἀρτηρίας οὖσα, παρ᾽ αὐτὴν ἐκτέταται, ἀλλὰ περὶ
μὲν ταύτης ὀλίγον ὕστερον ἐν τῷ τῶν φλεβῶν εἰρήσεται λόγῳ, πρὸς δὲ τὴν ἀρτηρίαν αὖθις ἐπανίωμεν. διερχομένη γὰρ
τὰ κάτω τοῦ θώρακος ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν, ὑπὲρ ἧς ἐποιούμην τὸν λόγον, ἀποφύσεις ἑκατέρωσε πέμπει, κατὰ τὰς
τῶν μεσοπλευρίων μυῶν χώρας. καὶ ἐν οὖν καὶ καταχίζεται τὸ πλεῖστον αὐτῶν, εἰς τοὺς μῦς τούσδε, διεκπίπτει δ᾽ οὐκ ὀλί-
γον καὶ εἰς τοὺς ἔξω τοῦ θώρακος. ὅτε γὰρ ἀσφαλέστερον, ὅτε συντομώτερον ἑτέρωθεν ἦν ἄγειν αὐταῖς ἀρτηρίας, ὥσ-
περ οὐδὲ ταῖς φρεσὶν, οὔτ᾽ ἀπ᾽ ἄλλης τινὸς, οὔτ᾽ ἐξ ἄλλου μέρους, ἀλλ᾽ ἀπό τε τῆς αὐτῆς ἀρτηρίας, καὶ τοῦ μέρους αὐτῆς ἐκεί-
νου καθὸ διεξέρχεται τὰς φρένας. οὐ μὴν οὐδὲ γαστρὶ, καὶ σπληνὶ καὶ ἥπατι, βέλτιον ἦν ἑτέρωθεν ἀρτηρίας λαβεῖν,
ἀλλὰ παρὰ μόνης ταύτης τῆς μεγίστης, ἡνίκα πρῶτον ἐν τοῖς κάτω γίνεται τῶν φρενῶν. ἀλλὰ δὲ τῆς αὐτῆς χώρας τῆσδε, καὶ
ἡ τοῖς ἐντέροις διανεμομένη παραγίνεται, διότι καὶ ἡ κορυφὴ τοῦ μεσεντερίου πλησίον ἐτέτακτο, καὶ ἦν ἀναγκαῖον
ἐντεῦθεν ἀρξαμένην, οὐ τὴν ἀρτηρίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν φλέβα, καὶ τὸ νεῦρον εἰς ἁπάσας καταχισθῆναι τῶν ἐντέ-
ρων τὰς ἕλικας. ἐφεξῆς δὲ τεταγμένων τῶν νεφρῶν, εἰς τούτους αὖ μέγιστον ζεῦγος ἀρτηριῶν ἐμβέβληκεν. ἀλλὰ περὶ
μὲν τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ἐν τοῖς τῶν νεφρῶν εἴρηται λόγοις. διότι δ᾽ οὐκ ἐξ ἄλλου μέρους τῆς ἀρτηρίας ἐξέφυσεν, ἐν τῷδε ῥηθή-
σεται. φαίνεται τοίνυν ἡ φύσις αὐταῖς μεγίστοις τῶν ἀγγείων ὁμοίως τοῖς ἀγωγοῖς τῶν ὑδάτων χρωμένη. καθ᾽ ἕκαστον δὲ
τῶν χωρίων ὧν διεξέρχεται ταῦτα τοῖς πλησίον ἅπασιν, οἷον ὀχετούς τινας, ἢ σωλῆνας, ἐπιπέμπουσα διαφόρους τῷ με-
γέθει, κατὰ τὴν ἀξίαν τε καὶ χρείαν τῶν ληψομένων. ἅπαντας γοῦν ἐκ βραχυτάτου διαστήματος ἐπάγουσα κατὰ τοῦτο, καὶ
ἡ εἰς τὸν δεξιὸν ἐμβάλλουσα νεφρὸν, ἀπονέμησις τῆς ἀρτηρίας ἀνωτέραν τὴν ἔκφυσιν ἔχει, τῆς εἰς τὸν ἀριστερὸν ἰούσης.
ὅτι καὶ τῶν νεφρῶν αὐτῶν ἡ θέσις ἄνισος ἦν, ὡς ἐδείχθη πρόσθεν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ τὰς μὲν εἰς τὸν θώρακα φε-
ρομένας ἀρτηρίας, ἐκ ταὐτοῦ τόπου τὴν ἔκφυσιν ἔχειν συμβέβηκε ταῖς δεξιαῖς τὰς ἀριστεράς. ἡ δ᾽ εἰς τὸν δεξιὸν νε-
φρὸν ἀπόφυσις ὑψηλοτέρα, τῆς εἰς τὸν ἀριστερὸν ἐγγύτερον κατὰ τὴν θέσιν ἑκατέρου, τῶν ὑποδεξαμένων αὐτὰς ὀργά-
νων. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μᾶλλον ἐπισημαίνεσθαι προσήκει, ὡς ἐφεξῆς τῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰουσῶν, αἱ εἰς τοὺς ὄρχεις εἰσίν. ἡ μὲν ἐκ
τῶν ἀριστερῶν ὁρμωμένη μερῶν, ἀεὶ μέν τι πάντως, ἐκ τῆς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰούσης λαμβάνουσα, ποτὲ δὲ καὶ τούτῳ
μόνῳ χρωμένη. ἡ δ᾽ ἐκ τῶν δεξιῶν ἀεὶ μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ὁρμωμένη, προσλαμβάνουσα δέ ποτε καὶ
τῆς ἐπὶ τὸν νεφρὸν ἰούσης. ὅτι μὲν δὴ μεταλαμβάνειν πως ἐχρῆν αὐτὰς, ἀκαθάρτου τε καὶ ὀρρώδους ὕλης, ἐν τῷ ἰδ᾽
δέδεικται βιβλίῳ. τὸ δ᾽ ἐπειδὰν ἀφίκωνται πλησίον τῶν ὄρχεων ἑλίττεσθαι πολυειδῶς, εἰρημένον ἤδη καὶ τοῦτο
δι᾽ ἐκείνου τοῦ γράμματος, οὐ χεῖρον ἀναμνῆσαι νῦν, †εἴπερ ἀρτίως τέ μοι λέλεκται, καὶ καθόλου καὶ τῇ φύσει κατὰ
πάντα τοῦ ζώου τὰ μόρια διαφυλάττειν δοκοῦν ποτε καὶ διαφθείρεσθαι, ἣν μὴ τῆς προσηκούσης ἐξηγήσεως τύ-
χοι. ἅπασι γὰρ ὡς εἴρηται τοῖς μορίοις ἐκ βραχυτάτου διαστήματος, ἡ φύσις ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ἐπάγουσα, μό-
νοις ἐξ ἁπάντων ὄρχεσί τε καὶ τιτθοῖς, οὐκ ἐκ τῶν πλησίον ἀγγείων, ἀλλὰ πόρρωθεν ἤγαγεν, οὐκ ἐπιλαθομένη τοῦ
πρώτου σκοποῦ, βελτίω δ᾽ ἕτερον ἑλομένη. γένεσις μὲν γὰρ ἐξ αἵματός ἐστιν ἀκριβῶς πεπεμμένου, καὶ γάλακτι
καὶ σπέρματι. τὴν δ᾽ ἀκρίβειαν τῆς πέψεως αὐτοῖς, ὁ χρόνος τῆς πρὸς τὸ φέρον ἀγγεῖον ὁμιλίας προσδίδωσι. χρονίζειν
δ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἐν τοῖς μακροτέροις, μακρότερα δ᾽ ἀεὶ γίνεται τὰ πόρρωθεν ἥκοντα. δεόντως οὖν ὄρχεσί τε καὶ τιτ-
θοῖς, οὐκ ἐκ τῶν πλησίον ἀγγείων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ μακροτάτου διαστήματος, ἡ φύσις αἷμά τε καὶ πνεῦμα παράγει. καὶ
μὴν εἴπερ ἀκριβεστέρας κατεργασίας χρήζει τὸ σπέρμα, τὸ μῆκος τοῦ διαστήματος αὐτῷ μόνον οὐκ ἤρκει καθάπερ
τῷ γάλακτι. ἢ οὕτως ἂν ἡ φύσις ἄδικος ἦν ἀνίσοις τε καὶ ἀνομοίοις πράγμασιν, ἴσα τε καὶ ὅμοια πάντῃ νεμου-
μένη. διὰ τοῦτ᾽ οὖν οὐ πόρρωθεν μόνον ἐπὶ τοὺς ὄρχεις κατήγαγε τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας, ὥσπερ ἐπὶ τοὺς τιτ-
θοὺς, ἀλλὰ καὶ πολυειδῶς ἑλίττει πρὸ τῆς ἐμφύσεως, πολυχρόνιον οἶμαι κᾀκ τούτου τὴν πρὸς τὸ φέρον ἀγγεῖον ὁμι-
λίαν ταῖς ὕλαις παρασκευάζουσα. φλέβες μὲν οὖν ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ μόνον ἑλίττονται, ἀρτηρίαι δὲ κᾀνταῦθα, αἱ
μὲν ὁμοίως ταῖς φλεψὶν, ἐπὶ πλεῖστον δὲ κατὰ τὸ δικτυοειδὲς ὀνομαζόμενον πλέγμα τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκα. τρέφου-
σι γὰρ αὗται τὸ ψυχικὸν ἐν ἐγκεφάλῳ πνεῦμα, πολὺ δή τι παραλλάττον τῇ φύσει πάντων τῶν ἄλλων πνευμάτων,
ὥστ᾽ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐπὶ πλεῖστον προπεμπομένης, καὶ προκατεργασμένης, καὶ παντὰ τρόπον ἠλλοιωμένης χρή-
ζειν αὐτὸ τροφῆς. ἄλλας δ᾽ οὐκέτ᾽ ἂν εὕροις, οὔτ᾽ ἀρτηρίας, οὔτε φλέβας ἰούσας πόρρωθεν εἰς οὐδὲν μόριον, ἀλλ᾽ ἐκ
βραχυτάτου διαστήματος, πάσας ἀπὸ τῶν μεγάλων ἀγγείων ἀποσχιζομένας. περὶ μὲν δὴ τῶν φλεβῶν ὀλίγον ὕστερον
ἐροῦμεν. ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἐφεξῆς ταῖς εἰρημέναις εἰς τοὺς κατ᾽ ἐπιγάστριον μῦς ἀποφύσεις εἰσίν. οὐ γὰρ
οὖν οὐδὲ τούτοις ἑτέρωθεν οἷόν τ᾽ ἦν ἐκ βραχυτάτου διαστήματος ἄγειν ἀγγεῖα. καὶ μέν γε καὶ παρ᾽ ὅλην τὴν ὁδὸν
τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἣν ἀπὸ τοῦ ε σπονδύλου τοῦ θώρακος ἀρξαμένης, διὰ πάσης ποιεῖται τῆς ῥάχεως τὸν ὁδὸν,
ἕτεραί τινες ἀπονεμήσεις εἰσὶν ἀγγείων σμικρῶν, εἰς τὸν νωτιαῖον ἐμβάλλουσαι, διχιδαὶς τοὐπίπαν γινόμεναι,
καὶ μέρος γε αὐτῶν οὐ σμικρὸν ὀπίσω πέμπουσι τοῖς ῥαχίταις μυσί. διήκουσι δ᾽ εἴσω τῶν ὀστῶν κατὰ τὰς συμ-
βολὰς αὐτῶν, ἵναπερ ἔσωθεν ἔξω φέρεται τὰ νεῦρα, καὶ διττὴ καθ᾽ ἑκάστην συμβολήν ἐστιν ἀπόφυσις, ὅτι καὶ τρῆμα
διττὸν, τὸ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν τῆς ῥάχεως μυῶν, τὸ δ᾽ ἐκ τῶν ἀριστερῶν. αὗται πᾶσαι πάμπολλαι συζυγίαι μικρῶν ἀρτη-
ριῶν εἰσι καθ᾽ ὅλην τὴν ῥάχιν, ἰσάριθμοι τοῖς ἐκφυομένοις τοῦ νωτιαίου νεύροις, καὶ διήκουσιν εἴσω μετὰ τῶν φλεβῶν εἰς τὴν

Marginal note: †ἵνα μὴ δ

περὶ τῷ νωτιαίῳ λεπτὴν μήνιγγα. καὶ δὴ καὶ καθ' ἑκάστην ἀποβλάστησιν ἀρτηρίας ἡ οἷον στέλεχος αὐτῶν, ἡ κατὰ μέσης τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένη μείων ἑαυτῆς γίνεται, καθάπερ καὶ τῶν δένδρων τὰ πρέμνα, μετὰ τὰς τῶν κλάδων ἐκφύσεις, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ ῥεύματα, μετὰ τὰς τῶν ὀχετῶν ἐκροάς, ὥστ' εἰ παραβάλλοις αὐτῆς τὸ μέγεθος κατὰ τὸν ε' τοῦ θώρακος σπόνδυλον τῷ κατὰ τὴν ὕστατον τοῦ νωτιαίου, πολλῷ τινι δόξει σοι γεγονέναι μικρότερον. καὶ μὲν γε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ †χωρίον ἅπερ ἡ κοίλη φλέψ, κατὰ ῥάχιν ὑψηλοτέρα τῆς ἀρτηρίας ἄνωθεν κάτω φέρεται μετ' αὐτῆς (φυλάττειν γὰρ ἑκατέραν ἣν ἐξ ἀρχῆς εἶχε θέσιν) ἑτέρου γε μηδενὸς αὐτὴν ὑπαλλάττειν ἀναγκάζοντος, ὀχεῖσθαί τε προσῆκον ἦν κατὰ τοῦ παχυτέρου τὸ λεπτότερον ἀγγεῖον. ἀλλ' ἡνίκα διεξελθοῦσαι, τὸν νωτιαῖον ἔμελλον εἰς τὰ σκέλη σχισθήσεσθαι, βέλτιον ἦν ἐκείνοις, ὥσπερ καὶ καθ' ὅλον τὸ ζῶον, ἐπικεῖσθαι ταῖς ἀρτηρίαις τὰς φλέβας, καὶ †μὴ ὑπαλλάξαι τὴν θέσιν αὐτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, προπαρασκευάζουσα τῇ διὰ τῶν σκελῶν φορᾷ, οὐ μὴν οὐδὲ τῶν κατὰ τοῦ πλάτους ὅσου κειμένων σωμάτων ἐπελάθετο. διφυῆ μὲν δὲ καὶ τούτων ἀρτηρίας, καὶ φλέβας ἀνάλογον, τοῖς τε μεγέθεσι καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν. σμικρὰ μὲν γὰρ ἀγγεῖα τῇ κύστει, μεγάλα δὲ καὶ διπλᾶ ταῖς μήτραις ἐνέφυσεν, ὡς αὖ οὐ μόνας αὐτὰς τὰς μήτρας, ἀλλὰ καὶ τὸ κυηθησόμενον ἐν αὐταῖς θρέψοντα. τὰ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς χωρίων εἰς τοὺς ὄρχεις ἀφικνούμενα μέχρι τοῦ πυθμένος αὐτῶν διασπείρεται, τὰ δ' εἴς τε κατὰ τὸν αὐχένα μέρη, καὶ τὰ μετὰ τοὺς ὄρχεις κάτω τῶν ἐπὶ σκέλη φερομένων ἀγγείων ἀποφύεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὅθεν τοῖς ἄρρεσιν ἐπὶ τὸν καυλὸν ἥκει, τουτέστιν ἐκ τῶν κατ' ὀσφύν. ἐκ τούτων δὲ τῶν χωρίων ἀναφέρεται πάλιν ἀγγεῖα φλεβώδη, τοῖς ἀπὸ τῶν τιτθῶν καταφερομένοις, συναπτόμενα τοῖς ἔν τε τῷ ιδ'. λόγῳ προειρημένοις, ἕνεκα κοινωνίας. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες διὰ βάθους ἀλλήλαις ἀπαντῶσιν, ἕτεραι δ' ἐπιπολῆς ἔξωθεν ἤδη τῆς τελευτῆς τῶν καθ' ὑπογάστριον μυῶν, πλησίον τοῦ βουβῶνος, ἀπὸ τῶν αὐτῶν χωρίων εἰς δὲ τὰ περὶ τὸ αἰδοῖον ἡ μία συζυγία σμικρῶν ἀγγείων ἥκει. ταῖς δ' ἀπὸ τῶν τιτθῶν ἐπιπολῆς καταφερομέναις ἀπαντῶσιν, ἡ λοιπὴ συζυγία τῶν κοινῶν τιτθοῖς τε καὶ θώρακι, πρὸς τὰ γεννητικὰ μόρια φλεβῶν. εἴρηται δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη μοι, καὶ περὶ τῆς εἰς τὰ σκέλη φορᾶς τῶν ἀγγείων, ὡς διὰ τῆς ἀσφαλεστάτης ὁδοῦ γίνεται τοῖς ἔνδον μέρεσιν ἐπιτεταμένων αὐτῶν. διὰ ταύτης γὰρ φερομένης, κατὰ μὲν τὰ πρόσω τε κἀκτὸς μέρη, τὸ σύμπαν κῶλον ἔμελλε πρόβλημα ποιῆσαι. κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἔνδον χώραν, δι' ἧς φέρεται εἰς τοὺς μεγίστους μῦς ἐν αὐτοῖς. ὑπὸ τούτους τε γὰρ καὶ διὰ τούτων διέρχεται, κατὰ δὲ τὸν βουβῶνα καὶ μεγάλους ἀδένας ἡ φύσις, εἴς τε τὰς σχίσεις αὐτῶν ἐντίθησιν οἷον στήριγμά τι, καὶ μέντοι καὶ πρὸς τὰ ἔξωθεν ἐπιβάλλει σκέπης ἕνεκα. τὰ δὲ οὖν μεγάλα τῶν ἀγγείων οὐδαμόθεν τῶν κώλων, οὔτ' ἐν ποσὶν οὔτ' ἐν χερσὶν ἐπιπολῆς ἐστιν, ἀλλὰ διὰ βάθους ὡς εἴρηται κεκρυμμένα φέρεται, καὶ μᾶλλον αἱ ἀρτηρίαι τῶν φλεβῶν ὅσῳ καὶ κυριώτεραι, καὶ κινδύνους μείζονας ἐξ αἱμορραγιῶν ἢν τμηθῶσι παρέχουσι, τῶν μικρῶν δ' ἐξ ἀνάγκης ἔνια, καὶ πρὸς τὸ δέρμα διεξέρχεται, τροφὴν τοῖς ἐνθάδε μορίοις παρέξοντα. περὶ δὲ τῆς εἰς ἕκαστον μυῶν νομῆς αὐτῶν, ἐβουλόμην μὲν εἰρῆσθαί τί μοι καὶ νῦν, ἀλλ' ὁρῶ πάνυ μακρὸν ἐσόμενον τὸν λόγον. ἄμεινον οὖν μοι δοκεῖ τοὺς σκοποὺς τῆς κατασκευῆς εἰρηκότι, τὴν κατὰ μέρος ἐξέτασιν αὐτῶν ἐπὶ τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων ἀναπέμψαι πραγματείαν, ἐν ᾗ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραλελειμμένων ἐνθάδε τελέως ἐξεργασθήσεται. πάλαι μὲν γὰρ ἐπεποιήκειν αὐτὰς ἐν δυσὶν ὑπομνήμασιν, ἔοικα δὲ νῦν ἑτέραν ποιήσασθαι μακροτέραν διέξοδον, ἁπάντων τῶν κατὰ μέρος ἔχουσαν ἐξεργασίαν. ἐπάνειμι τοίνυν ἤδη πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν ἀρτηριῶν, ἣν ἀπὸ τῆς καρδίας ἐπὶ τὸν τράχηλόν τε καὶ τὰς ὠμοπλάτας, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸ πρόσωπον, ἅπασάν τε τὴν κεφαλὴν ἰδεῖν ἔστι διανεμομένην. αὕτη γὰρ ἐν μὲν τῷ διεξέρχεσθαι τὸν θώρακα, παραπλησίως τῇ κάτω φερομένῃ, τοῖς τε μεσοπλευρίοις μυσὶ, καὶ τῷ νωτιαίῳ, καὶ τοῖς ἐκτὸς τοῦ θώρακος ἀποφύσεις πέμπει, καὶ πρὸς ταύταις γε τὰς ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς ἰούσας, ὑπὲρ ὧν τῆς χρείας εἴρηται πρόσθεν, ἐπί τε τοῖς κατὰ τὰς ὠμοπλάτας καὶ τὰς χεῖρας. ὅσον δ' ὑπόλοιπον ἐξ αὐτῶν ἐστιν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται καθ' ἑκάτερον μέρος ἀρτηρία μία. τούτων μὲν οὖν τῶν ἀγγείων ἀπονεμήσεις ἅπαντα τὰ μέρη προσώπῳ τε καὶ τραχήλῳ διαπλέκουσιν. ἐκ δὲ τῶν ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας ἀποσχιζομένων οἱ ῥαχῖται μύες ἀποφύσεις λαμβάνουσιν, ἀπὸ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων, εὐθὺς ἅμα τὸ πρῶτον ἀνασχεῖν εἰς τὸν τράχηλον, ἔξω τοῦ θώρακος ἀποβλαστήματα φέρεται διὰ τῶν πλαγίων τρημάτων, τῶν ἐξ ἑκάστου σπονδύλου ἄχρι τῆς κεφαλῆς. οὐ γὰρ ἔτ' ὁμοίως ἐπιτέταται τοῖς σπονδύλοις αὐτοῖς ἡ ἀρτηρία, καθάπερ ἐφ' ὅλης τῆς ῥάχεως. οἱ γὰρ εἰς τὸ πρόσω κατασπῶντες τὴν κεφαλὴν μύες, ἀναγκαιοτάτην ἐνταῦθα τὴν θέσιν ἔχοντες, οὐδαμόσε μετατεθῆναι δυνάμενοι. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ στόμαχος ἐπ' αὐτοῖς, ἔτι τε τούτου πρόσθεν ἡ ἀρτηρία ἡ τραχεῖα θέσιν ἀναγκαίαν ἔχειν, ὡς ἐν τοῖς ἰδίοις ὑπὲρ αὐτῶν δέδεικται λόγοις. οὔκουν ὁμοίαν ποιήσασθαι τὴν εἰς τὸν νωτιαῖον ἔμφυσιν οἷόν τ' ἦν ἐνθάδε. θαυμαστόν τι δή μοι καὶ τοῦτο δοκεῖ γεγονέναι τῇ φύσει τοὔργον, οἷόνπερ ὑπὸ τῶν δημιουργῶν γίνεται πολλάκις, ἀναγλυψάντων τε καὶ ἀνατιτρανάντων, καὶ περιξεόντων εἰς κάλλος, ἢ περιττὴν ἀκρίβειαν κατασκευάζουσιν. ἐνδον γὰρ κἀνταῦθα τῇ φύσει ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι τῶν σπονδύλων χρησαμένῃ, οἷον προβλῆμά τι περὶ ταύτας ἄχρι τῆς κεφαλῆς ἀναφέρειν τὰς εἰς τὸν νωτιαῖον ἰέναι μελλούσας ἀρτηρίας, οὐκ ἔπραξεν οὕτως, οὐδ' ἠρκέσθη μόνῃ τῇ λεγομένῃ φρουρᾷ, διατρήσασα δ' ἑκάστην ἀπόφυσιν εὐρύθμως τε ἅμα καὶ κυκλοτερῶς, ὁδὸν τοῖς ἀγγείοις εἰργάσατο τὸν στοῖχον τῶν τρημάτων, ἅτε δ' ἐφεξῆς ἀλλήλαις τεταγμένων τῶν ἀποφύσεων, οὕτως μετὰ τοῦ μέσου τῶν τρημάτων, καθὸ καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύροις ἀνίσχον ὑπάρχει. κατὰ γοῦν αὐτὸ, καὶ τῆς ἀρτηρίας ἀποβλάστημά τι μικρὸν, εἰς τὸν νωτιαῖον ἀφικνεῖται. συνεχρήσατο γὰρ κἀνταῦθα ἡ φύσις τῷ τρήματι τοῦ νεύρου πρὸς τὴν τῶν ἀγγείων ἔνδοθεν φορὰν, οὐκ ἀρτηρίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ φλέβα σὺν αὐτῇ διαβιβάζουσα. τὸ δὲ δὴ πέρας ἄχρι τῶν τῆς κεφαλῆς ἀναφερομένων ἀγγείων, ἐπειδὰν δ' ἐξέλθῃ τὸν πρῶτον σπόνδυλον διχῇ νεμηθέν. τῷ μὲν ἑτέρῳ μορίῳ πρὸς τὸν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον ἔσω φέρεται, θατέρῳ δ' εἰς τοὺς περικειμένους μῦς τῷ τῆς κεφαλῆς ἄρθρῳ διασπείρεται, συνάπτον τοῖς πέρασι τῶν ἀγγείων, ὅσα κατὰ τὴν λεπτὴν ἐτέτακτο μήνιγγα. τοὺς δ' ἐπιπολῆς τῶν μυῶν, καὶ τὸ δέρμα τῶν κατὰ τὰς ὠμοπλάτας ἀγγείων ἀποφύσεις διαπλέκουσιν. οὐ γάρ ἐστιν οὐδαμόθεν τοῦ σώματος οὐδέν' ἂν μυῶν εὕροις

†χωρίον ὅλον

†ὑπάλλαξε

ἀποροῦντα φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας, ἀλλ' εἰς ἅπαντας αὐτοὺς ἐμβάλλουσιν ἐκ τῶν πλησίον χωρίων, ἀσφαλέστατά τε καὶ διὰ βραχύτητα φερόμεναι. τὴν γὰρ οὖν καὶ τὴν τῶν ἐπὶ τὰς χεῖρας ἰουσῶν ἀρτηριῶν συζυγίαν, οὐ γυμνὴν οὐδ' ἐπιπολῆς, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα διὰ βαθυτάτου κατακρύψασα, προήγαγεν ἡ φύσις, ἐν μὲν ταῖς μασχάλαις ἵνα σχίζονται πρῶτον εἰς τοὺς παρακειμένους μῦς, ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν ἀδένας ἰσχυροὺς, ταῖς μὲν σχίσεσιν ἐνθεῖσα, καθάπερ τι στίγμα. κατ' αὐτῶν δ' ἔξωθεν ἐπιβαλοῦσα τῶν ἀγγείων οἷον ἐπίβλημα, τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἐν βυθῶσι προήγαγεν, οὕτω διὰ τοῦ ἐντὸς μερῶν τοῦ βραχίονος, εἰς τοὺς μῦς διανείμασα πάντας, ἐντεῦθέν τε πάλιν ἀσφαλῶς διά τε τῶν ἔνδον, καὶ τῶν μέσων τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἐπὶ τὸν πῆχυν ἀγαγοῦσα πάντῃ διέσπειρεν, οὐδενὸς ἐπιλαθομένη μυὸς, ἀλλὰ κατ' ἀξίαν ἅπασι νείμασα τὸ προσῆκον ἀγγεῖον τῷ μεγέθει, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐροῦμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοῦ λοιποῦ ζεύγους τῶν ἀρτηριῶν ἐπιμνησθῆναι διὰ βραχέων, ὃ καλοῦσιν ἐκ παλαιῶν μὲν καρωτίδας, ἀναφέρεται δ' ὄρθιον ὡς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, ἐν τοῖς βαθυτάτοις τοῦ τραχήλου κατακεκρυμμένον. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ παρέρχεσθαι, καὶ τοῖς μυσὶ τοῖς τῇδε, καὶ τοῖς ἀδέσι, καὶ ταῖς φλεψὶν ἀμυδραί τινες ἀπονεμήσεις αὐτῶν ἐκφύονται, καθάπερ γε καὶ αὐτῷ τῷ νωτιαίῳ, κατασχιζομένων μὲν οὐ μόνον ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς διὰ βάθους φλεβῶν, ἔνθα συμβάλλουσιν ἀλλήλοις ϛ' τε καὶ ζ' σπόνδυλος. παραφερομένης δὲ τῆς μὲν ἑτέρας μοίρας αὐτῶν ὀρθίας, διὰ τῶν κατὰ τὰς πλαγίας ἀποφύσεις τρημάτων, ἑκάστου τῶν πρώτων ϛ' σπονδύλων, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέλεκται. τῆς δ' ἑτέρας λοξῆς ἐποχουμένης μόνῳ τῷ ϛ', διὸ καὶ μείζων τῶν ἄλλων σπονδύλων οὗτος ἐγένετο. τῶν δ' οὖν καρωτίδων ἀρτηριῶν, ἑκατέρων δίχα σχίζεται, καὶ τὸ μὲν ὀπίσω μᾶλλον ἔρχεται μόριον αὐτῆς, τὸ δὲ πρόσω, καὶ αὖθις ἑκάτερον τῶνδε διχῇ σχίζεται, κἄπειτα τοῦ μὲν πρόσω θάτερον μόριον, εἴς τε τὴν γλῶτταν ἀφικνεῖται, καὶ τοὺς κάτω γένυος ἔνδοθεν μῦς. τὸ δ' ἕτερον ἐπιπολῆς μὲν μᾶλλον τοῦδε τεταγμένον, ὅμως δὲ καὶ αὐτὸ μεγάλοις ἀδέσιν ἐσκεπασμένον, εἴς τε τὰ πρόσω τῶν ὤτων ἄχρι τοῦ κροταφίτου μυὸς ἀναφέρεται, κἀνταῦθα κατασχίζεται, κἀκ τῶν ὄπισθεν δὲ μέχρι τῆς κορυφῆς ἀνέρχεται, καὶ συνάπτει γε ἀλλήλοις πολλαχόθι, τὰ περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τῆς κεφαλῆς ἀγγείων, πρὸς τὰ κατὰ θάτερον, καὶ τῶν ἐντὸς πρὸς τὰ ἐκτός. ἡ δὲ λοιπὴ μοῖρα τῆς καρωτίδος ἀρτηρίας, ἣν ὀπίσω μᾶλλον ἔλεγον φέρεσθαι. σχίζεται μὲν καὶ ἥδε εἰς τὰ μέγιστα μόρια διχῇ, τὸ πρῶτον ἀνίσοις μέρεσιν, ἀνέρχεται δὲ τὸ μὲν ἔλαττον ὄπισθεν μᾶλλον, εἰς τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος βάσιν, ὑποδεχομένου μεγάλου τε καὶ περιμήκους αὐτὸ τρήματος, ἐν τῷ κάτω πέρατι τῆς λαμβδοειδοῦς ῥαφῆς ὑπάρχοντος. λοιπὸν δ' ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μορίων διὰ τοῦ τρήματος, ὃ δή ἐστι κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ἀναφέρεται, καὶ αὐτὸ πρὸς τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, περὶ οὗ λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν, ὡς ὑπόκειται σχεδὸν ἁπάσῃ τῇ βάσει τοῦ ἐγκεφάλου, γεννώμενον ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν, χρείαν οὐ σμικρὰν παρέχον. ἀλλ' εἴπερ τι καὶ ἄλλο μόριον ἀξιολογωτάτην, διὰ τοῦτο καὶ ἐν πάντων ἀσφαλεστάτῳ χωρίῳ κατέθηκεν ἡ φύσις αὐτὸ, καὶ οὐδὲν δέομαι νῦν ἔτι πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ διεξέρχεσθαι. λέλεκται γάρ μοι πρόσθεν ἐν τῇ τῶν ἐγκεφάλου μορίων ἐξηγήσει. τοῦτον δ' ἀρκεῖ μόνον προσθέντι πέρας ἐπιθεῖναι τῇ παρούσῃ διηγήσει τοῦ δικτυοειδοῦς πλέγματος, εἰς μὲν τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἀναφέρεται ζεῦγος, οὐ μικρὸν ἀρτηριῶν, ἐξ οὗ τό τε χοροειδὲς ἐν ταῖς κοιλίαις αὐτοῦ γεννᾶται πλέγμα, ταῖς ἐνταῦθα φλεψὶν ἀναμιγνυμέναις τῇ λεπτῇ μήνιγγι διαπλέκεται. ἕτεραι δ' ὀπίσω τε καὶ πρόσω φέρονται σμικραί τινες, αἱ μὲν εἰς τὴν παρεγκεφαλίδα καὶ τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, αἱ δ' εἰς τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἅμα τοῖς ἐπ' αὐτοὺς φερομένοις νεύροις, καὶ συνάπτει γε τὰ πέρατα τῶν μὲν ὄπισθεν ἀγγείων τοῖς κατὰ τρήματα τῶν τοῦ τραχήλου σπονδύλων ἀναφερομένοις, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται. τῶν δ' εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰόντων πρόσω, κατά τε τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ῥῖνα. συνελόντι γὰρ εἰπεῖν, ἐν προσώπῳ τε καὶ ὅλῃ τῇ κεφαλῇ συνάπτει παμπόλλας ἡ φύσις ἀρτηρίας μὲν ἀρτηρίαις, φλέβας δὲ φλεψὶν, ἐκ δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ, καὶ ἐξ ἀριστερῶν εἰς δεξιὰ, καὶ πρόσθεν καὶ ὀπίσω, καὶ αὖθις ὄπισθεν καὶ πρόσω, κἀκ τῶν ἔξωθεν μερῶν εἴσω, κἀκ τῶν ἔσωθεν ἔξω παράγουσα. καὶ γὰρ καὶ διὰ τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς, ἰδεῖν ἔστι παμπόλλας μικρὰς, οἷον ἶνάς τινας, ἀπό τε τῶν ἐκ τῆς παχείας μήνιγγος ἔξω φερομένας, ἀπό τε τῶν ἔξωθεν εἴσω δυομένας, καὶ συναπτούσας ἀλλήλαις ἀμφοτέρας κατὰ τὰς διπλόας τῶν ὀστῶν. ἐπιμίγνυνται δὲ καὶ ἀρτηρίαι φλεψὶ, καὶ φλέβες ἀρτηρίαις, καὶ νεύροις ἀμφότερα, καὶ ταύταις τὰ νεῦρα παρ' ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα, καὶ φαίνεται τοῦτ' ἐναργῶς πολλαχόθι τοῖς ἀκριβῶς ἀνατέμνουσιν. ἡ γὰρ σμικρότης τῶν ἀγγείων οὐκ εὐφώρατος, εἰ μὴ πάνυ τε προσέχοις τὸν νοῦν, τρίβων τε εἴης ἀνατομῶν. καὶ μήν τοι καὶ ἡ χρεία πρόδηλος ἀνάγκης τῆς τοιαύτης ἐπιπλοκῆς, εἴ γε καὶ τρέφεσθαι, καὶ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας φυλάττειν ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις χρηστόν ἐστιν. οὕτω γοῦν καὶ αἱ καθ' ἕκαστον μέρος ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, ἀναίσθητοι γίνονται παντάπασιν, εἴτε καίοις, εἴτε τέμνοις, εἴτε καὶ θλᾶν ἐθέλοις αὐτὰς, εἴτε βρόχοις διαλαμβάνοις τὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον νεῦρα, καὶ αὐτὸ χρὴ τοῦτο γινώσκειν, ἁπάσαις σχεδὸν ὑπάρχον ἀρτηρίαις, καὶ φλεψὶν, ὡς ἐπειδὰν ἢ εἰς μῦν, ἢ εἰς σπλάγχνον, ἢ εἴς τι μόριον ἕτερον ἐμφύηται, πέμπουσί τινας ἀεὶ, καὶ τοῖς περικειμένοις σώμασιν ἀποβλαστήσεις λεπτάς. αἱ φλέβες μὲν καὶ πάνυ παμπόλλας ἐνίοτε τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος οὐκ ἀγεννεῖς, αἱ δ' ἀρτηρίαι καὶ πλήθει μὲν ἐλάττους ἐκείνων, ὡς τὰ πολλὰ, καὶ τὸ μέγεθος ἀποδέουσαι, ὅμως δ' οὖν καὶ αὗται πέμπουσιν. αἴτιον δ' ὅτι τροφῆς μὲν πάντα δεῖται τὰ μόρια, καὶ τὰ θερμὰ, καὶ τὰ ψυχρὰ, καὶ τὰ σκληρὰ, καὶ τὰ μαλακά. τοῦ φυλάττεσθαι δ' ἀκριβῶς τὸ μέτρον τῆς ἐμφύτου θερμασίας, οὐκέθ' ὁμοίως ἅπαντα. τὰ γὰρ ψυχρὰ τῇ φυσικῇ κράσει μόρια, κἂν εἰς ἔσχατον ἀφίκηταί ποτε ψύξεως, ὅμως ἀνέχεταί τε καὶ ζῇ, καὶ αὖθις ἀλύπως ἀναθερμαίνεται. δέδεικται δὲ περὶ τούτων ἁπάντων ἑτέρωθι, κἀν τοῖς περὶ χρείας ἀναπνοῆς τε καὶ σφυγμῶν, καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν ὡς εἴρηται κατ' ἀρχὰς, εὐθὺς οὐδενὸς ἀπόδειξιν ἔργου φυσικοῦ, κατὰ τὴν πραγματείαν τήνδε. προηγεῖται γὰρ ἡ γνῶσις τῶν ἐνεργειῶν, τῆς τῶν χρειῶν εὑρέσεως, ὅθεν ἐπ' ἐκείνῃ συμπληρωθείσῃ, ταυτὶ τὰ νῦν ἐνεστῶτα γράφεται, χρώμενα μὲν ὑποθέσεσιν ἐκείναις, μαρτυροῦντα δ' ἐν μέρει καὶ αὐτὰ τοῖς ὀρθῶς ἀποδεδειγμένοις. εὑρήσεις οὖν φλέβας μέν τινας

ἀρτηριῶν

ἀρτηριῶν χωρὶς, ἀρτηρίαν δ' οὐδεμίαν ἄνευ τῆς συζύγου αὐτῇ φλεβός. ἀκούειν δὲ χρὴ σύζυγον ἀρτηρίαν, οὐ τὴν ψαύουσαν, ἢ δι' ὑμένων συναπτομένην (ὑπάρχει μὲν γὰρ καὶ τοῦτο ταῖς πλείσταις) ἀλλὰ τὴν ἕνεκα τῆς αὐτῆς χρείας γεγενημένην, ἤδη δὲ σαφέστερον ὃ λέγω κατ' αὐτὴν τοῦ λόγου τὴν διέξοδον. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἀρτηρία φυομένη, πρέμνον τῶν καθ' ὅλον ἐστὶ τὸ ζῶον ἀρτηριῶν. ἅπασαι γοῦν ἀρτηρίαι, ὡς ἐδείχθησαν ἐπ' ἐκείνης πεφυκέναι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς, αἱ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀποπεφύκασι φλέβες, οἷον κλάδοι τινὲς ὡς ἀπὸ στελέχους, ταῖς δ' οἷον ῥίζαις τῶν ἀρτηριῶν, ταῖς εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομέναις, ἐκ τῆς καρδίας ἀνάλογον αὖ πάλιν αἱ ἐπὶ τὴν γαστέρα τε καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ μεσεντέριον ἔχουσι φλέβες. αὐταῖς δὲ ταῖς ἐπὶ τὴν καρδίαν αἱ κατὰ τὸ ἧπαρ, καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τῆς κοίλης φλεβὸς μερῶν, τὸ μὲν ἐπὶ τὴν ῥάχιν καταφερόμενον, ἀνάλογόν μοι νόει τῇ μείζονι μοίρᾳ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας τῇ κάτω φερομένῃ, τὸ δ' ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφερόμενον τῇ μικροτέρᾳ, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν νομὴν τὴν ἀπὸ τῶνδε, τὴν μὲν ταῖς ἀρτηρίαις παραφυομένην, ὁμοίας ἔχεσθαι τέχνης ἧς ἐπ' ἐκείνων ἐξήγημαι· τὴν δὲ καταμόνας ποτὲ γινομένην, ἐν μὲν τῷ γένει τῆς τέχνης γε καὶ τοῦ σκοποῦ περιέχεσθαι τῷ κατὰ τὰς ἀρτηρίας, ὑπαλλάττεσθαι δὲ διά τινας ἰδίας ἐξαιρέτους χρείας, ἃς ἐγὼ νῦν ἐξηγήσομαι. διένειμε τὰς φλέβας ἡ φύσις ἑκάστῳ τῶν μορίων ἄκρᾳ δικαιοσύνῃ, τοῖς μὲν ὁμογενέσι κατὰ μόνην τὴν τοῦ γένους διαφοράν, τοῖς δ' ἑτερογενέσιν ἀνάλογον τῷ πλήθει τῆς ἀπορρεούσης αὐτῶν οὐσίας, δι' ἥνπερ καὶ τρέφεσθαι δεῖται τὰ τῶν ζώων σώματα, ὡς εἴγε μηδὲν ἀπέρρει μηδ' ἐκενοῦτο, διὰ παντὸς δ' ἔμενεν ἡ ἕξις αὐτῶν ἡ αὐτή. τίς μὲν ἂν ἦν τροφῆς χρεία, τίς δὲ γήρως ἢ θανάτου φόβος, ἐπεὶ τοίνυν τρέφεσθαι δεόμεθα, διότι κενούμεθα τῷ πλήθει τῆς ἀπορρεούσης οὐσίας, ἴσην εἶναι χρὴ τὴν τροφήν. ἀπορρεῖ δὲ πλεῖστον μὲν τῶν θερμῶν, καὶ μαλακῶν σωμάτων, καὶ κινουμένων συνεχῶς ἢ σφοδρῶς, ἐλάχιστον δὲ τῶν ψυχρῶν, καὶ σκληρῶν, καὶ μετρίαις ἐνεργείαις ὑπηρετουμένων. ἡ μὲν γὰρ ψύξις πυκνοῖ καὶ συνάγει, καὶ σφίγγει τὰ σώματα, καὶ κωλύει τὰς ἀπορροίας, ἡ θερμασία δ' ἔμπαλιν ἀραιοῖ, καὶ διαχεῖ λεπτύνει τε καὶ διαφορεῖ. καὶ μὲν δὴ τῆς οὐσίας αὐτῆς, ἡ μὲν σκληροτέρα καὶ λιθώδης, μόνιμός ἐστι καὶ δυσκίνητος, ἡ δ' ὑγρὰ καὶ μαλακὴ, ταχὺ μὲν ὑπὸ τῆς θερμασίας εἰς ἀτμοὺς ἀναλύεται, ταχὺ δ' ἐξαπόλλυταί τε καὶ διαπνεῖται. πνεύμονι μὲν οὖν ἅπανθ' ὑπάρχει τὰ πρὸς τὴν κένωσιν ἕτοιμα, μαλακώτατός τε γάρ ἐστι καὶ θερμότατος, ἐν κινήσει τε διηνεκεῖ, τοῖς δ' ὀστοῖς ὥσπερ ἐκ διαμέτρου τἀναντία. καὶ γὰρ σκληρὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ τὸν πλείω τοῦ βίου χρόνον ἡσυχάζοντα. ταῦτ' ἄρα μόνιμός ἐστιν αὐτῶν, καὶ δύσλυτος ἡ οὐσία. μὴ τοίνυν θαυμάζειν, εἰ τούτοις μὲν ἡ φύσις μικρὰς ἐνέβαλε φλέβας, ὡς μηδὲ φαίνεσθαι σαφῶς, μηδ' εἰ τὸ ζῶον ὑπάρχει μέγα, πνεύμονι δὲ μεγίστη φλὲψ ἐκ καρδίας ἐκπέφυκεν. ὥσπερ γὰρ τἆλλα δικαίως, οὕτω καὶ τοῦτ' εἰργάσατο, τοσαύτην ἑκατέροις ἐπιπέμψασα τροφὴν, ὅσης ἐτύγχανε χρῄζοντα. νυνὶ μὲν οὖν παρέβαλον ἀλλήλοις δύο μόρια, τὸ μὲν πλείστης, τὸ δ' ἐλαχίστης τροφῆς δεόμενον. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτων ἐστὶ τἆλλα σύμπαντα, τὰ μὲν μᾶλλον αὐτῶν, τὰ δ' ἧττον ἐκκενούμενά τε καὶ τρέφεσθαι δεόμενα. τινὰ μὲν γὰρ εἰ καὶ τὴν οὐσίαν ἐστὶ σκληρότερα ὥσπερ καὶ ἡ καρδία, διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἀναλίσκει πλείονα τροφήν. ἔνια δ' εἰ καὶ μαλακώτερα, καθάπερ ἐγκέφαλος, ἧττον διαφορεῖται διὰ τὴν τῆς θερμασίας ἔνδειαν. ἡ μὲν οὖν μεγίστη φλὲψ, ἁπασῶν τῶν κατὰ τὸ ζῶον ἐκπέφυκε τοῦ ἥπατος ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη, τό τε ἄνω τοῦ σώματος ἡμῶν, καὶ τὸ κάτω. πλησίον δὲ αὐτοῦ φλέβες εὐρεῖαι καὶ βραχεῖαι, πρὸς τοὺς νεφροὺς ἀποσχίζονται, οὐ μὰ Δία πολλῆς τροφῆς δεομένους. ἀλλ' ὡς ἐδείξαμεν, ἀνάλογόν εἰσιν αἱ φλέβες, αἱ δὴ στομάχοις ἑλκτικοῖς ὑπηρετούμεναι τοῖς νεφροῖς εἰς ὁλκὴν τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων, ἥθ' ἡ λοιπὴ πᾶσα νομὴ, κατά γε τὴν ῥάχιν ὅλην καὶ τὰ σκέλη, παραπλησίως ἔχει τῇ κατὰ τὰς ἀρτηρίας. οὐδαμόθι γὰρ ἀπολείπεται φλὲψ ἀρτηρίας, ἀλλ' ἔνθα αὖ ἰδίας ἀρτηριώδους ἀγγεῖον, ἐνταῦθ' ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ φλὲψ, ὀλίγων ἀποσχιζομένων εἰς τὰ περὶ τὸ δέρμα σώματα χωρὶς ἀρτηριῶν. καὶ γίνεται τοῦτο κατὰ μὲν τὰ σκέλη, καὶ τὰς χεῖρας ἔξω τε καὶ πρόσω μᾶλλον, ὅτι ταῦτα τῶν ἔνδον ἀκυρωτέραν ἔχει τὴν θέσιν, ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις μορίοις ἀνάλογον. ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς τὰ ἔντερα νομὴ πᾶσα τῶν φλεβῶν, ἣν ἀπὸ πυλῶν ἥπατος ἴσχουσι ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις, ἐστὶ καὶ ἡ εἰς ἐπίπλοον, καὶ σπλῆνα, καὶ γαστέρα μιᾶς εἰς ταῦτα πάντα κατασχιζομένης φλεβὸς, ἥτις ἀνίσχει μὲν ἐξ ἥπατος, ἀρξαμένη δὲ κατασχίζεσθαι, τῶν συγκατασχισθησομένων ἀρτηριῶν, ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀποπεφυκυίας, ἐπειδὰν πρῶτον ἔξω τοῦ διαφράγματος γένηται. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα φαίνεται προνοητικῶς ἡ φύσις ἐργασαμένη, καὶ ἐν θώρακι τὰς φλέβας ἀπὸ τῆς κοίλης ἄριστα διανείμασα. καθὸ μὲν γὰρ ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος, εἰς τὸ διάφραγμα πέμπει μεγάλας ἀποφύσεις. ἔνθα δ' ἤδη ψαύει τῆς καρδίας, ἐνταῦθα τὴν τὰς ὀκτὼ πλευρὰς ἑκατέρωθεν τρέφουσαν, ἣν εἴπερ θεάσαιο πῶς ἐκ τῶν ὑψηλῶν οἷον κρεμαμένην διεβίβασεν ἄχρι τῆς ῥάχεως, ἀσφαλῶς στηρίζουσα ἐπὶ τῶν πλησίον σωμάτων, οἶδ' ὅτι φανεῖταί σοι κἀν τούτῳ τέχνη τε καὶ πρόνοια τῆς φύσεως οὐ μικρά. λέλεκται δ' ἐν τούτοις ἔμπροσθεν, ὑπέρ τε τῶν κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὸν πνεύμονα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπὶ τοὺς τιτθούς τε καὶ τοὺς ὄρχεις ἀγγείων ἐν τῷ κοινῷ λόγῳ, περὶ δὲ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, ὅτι καὶ κοινὴν ἄμφω τὴν χρείαν ἔχει, οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς τὰς χεῖρας ἀφικνουμένων φλεβῶν ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις, ὁ λόγος κοινός. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς σκέλεσιν, οὕτω κἀνταῦθα τοῖς ἔξω τε καὶ πρόσω μέρεσι τοῦ βραχίονος, ἰδίας ἡ φύσις ἐπιπέμπει φλέβας ἐπιπολῆς χωρὶς ἀρτηριῶν, ὑπὲρ ὧν τῆς εἰς ἕκαστον μόριον νομῆς, ἔτι καὶ τῆς δι' ὅλου τοῦ κώλου φορᾶς, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐπηγγειλάμην ἐρεῖν. ὥσπερ δ' ἐνταῦθα μιᾷ φλεβὶ πλεονεκτεῖ τὸ κῶλον, οὕτω καὶ κατὰ τράχηλον ἐπιπολῆς ἐστιν ἑτέρα φλὲψ σφαγίτης ἄζυγος, ἀρτηρία δὲ μία καθ' ἕτερον μέρος ἀριστερόν τε καὶ δεξιὸν, διὰ βάθους δ' ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ταῖς καρωτίσιν ὀνομαζομέναις, αἱ ταύτῃ κείμεναι σφαγίτιδες ὁμοίαν σχίσιν σχιζόμεναι, πλὴν ὅσα πρὸς μὲν τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ τούτων εἴρηται λόγοις, ἀρτηρία μεγάλη τοῦ κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ἀναφέρεται τρήματος. ἐπὶ δὲ τὸν ἐγκέφαλον ὅσον ὑπόλοιπόν ἐστι τῶν διὰ βάθους σφαγιτίδων ἑτέρῳ τρήματι χρώμενον ἀναφέρεσθαι ἑκάστῳ ἐπὶ τὴν ς΄. συζυγίαν τῶν νεύρων. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ἀγγείων, ἡνίκ' ἐξηγούμενοι τῶν ἐν αὐτῷ μορίων τὰς χρείας, καιρὸς ἂν ἤδη καταπαῦσαι τὸν λόγον.

Υστάτος οὗτος μοι λόγος ἐστὶν ὁ περὶ τῆς χρείας ἔτι τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων. οὐδὲ γὰρ ὑπολείπεται κατ᾽ εἶδος ἄρρητον, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ χρήσιμον, οὐ τὸ ἴσον ἐν ἅπασιν οὔτε ταυτὸν, ἄμεινον ἂν εἴη διορίσασθαί γε ταῦτα, καὶ τὸ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον εἰπεῖν. ἐνέργεια μὲν οὖν μορίου τῆς χρείας αὐτοῦ διαφέρει, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, τῷ τὴν μὲν ἐνέργειαν κίνησιν εἶναι δραστικὴν, τὴν δὲ χρείαν ταὐτὸν τῇ πρὸς τῶν πολλῶν εὐχρηστία καλουμένῃ. δραστικὴν δ᾽ εἶπον κίνησιν τὴν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ πολλαὶ τῶν κινήσεων γίνονται κατὰ πάθος, ἃς δὴ καὶ παθητικὰς ὀνομάζουσιν, ὅσαι κινούντων ἑτέρων ἐγγίνονταί τισιν. οὕτω γὰρ καὶ τῶν ἐν τοῖς κώλοις ὀστῶν ἔστι τις κίνησις ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς μυῶν γινομένη, ποτὲ μὲν ἔξω, ποτὲ δ᾽ εἴσω κινούντων τὰ κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ. πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον κινοῦν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἡγεμονικὸν, ὀργάνου λόγον οἱ μύες ἔχουσι. πρὸς δὲ τὸ κινούμενον ὀστοῦν ὑφ᾽ ἑαυτῶν, οὐ τοῦτον μὲν, ἀλλὰ καὶ τοῦ δημιουργοῦ. πρώτη μὲν οὖν ἡ χρεία τοῖς ζώοις, ἡ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν ἐστι, δευτέρα δ᾽ ἡ ἐκ τῶν μορίων. οὐ γὰρ δὴ αὐτὸ τῶν μορίων οὐδὲν ἔχειν βουλόμεθα. περιττὸν γὰρ ἂν οὕτως ἦν ἐνεργείας ἐρημωθὲν, ὡς ἀποκόπτεσθαι μᾶλλον ἢ ποθεῖσθαι, καὶ εἴπερ ἦν τι τοιοῦτον ἐν ζώου σώματι μόριον, οὐκ ἂν ἁπάντων ἐλέγομεν εἶναί τινα χρείαν. ἐπεὶ δ᾽ οὔτ᾽ ἐν ἀνθρώπῳ τι τοιοῦτόν ἐστιν, οὔτ᾽ ἐν ἄλλῳ ζώῳ, διὰ τοῦτο τεχνικὴν τὴν φύσιν εἶναι φαμέν. ἐγὼ γοῦν ὅπερ ἔπαθον ὅτε πρῶτον ἐθεασάμην ἐλέφαντα διηγήσομαι. τοῖς μὲν ἑωρακόσι τὸ ζῶον ἑτοίμως νοηθησόμενον, ὅσοι δ᾽ οὐκ εἶδον εἰ προσέχοιεν τὸν νοῦν τοῖς λεχθησομένοις, οὐ πάνυ χαλεπῶς. ὑπάρχει γὰρ τούτῳ τῷ ζώῳ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἐν ᾧ τοῖς ἄλλοις ἡ ῥίς ἐστιν, ἀπηρτημένον τι στενὸν καὶ μακρὸν μόριον, ὡς ἐξικνεῖσθαι πρὸς τὴν γῆν. τοῦτ᾽ ἐμοὶ θεασαμένῳ, τὸ πρῶτον ἔδοξεν εἶναι περιττόν τε καὶ ἄχρηστον. ἐπεὶ δ᾽ ἐνεργοῦν αὐτῷ τὸ ζῶον εἶδον ὥσπερ χειρὶ, τοῦτ᾽ οὐκ ἄχρηστον ἐφάνη, συναφθείσης τῆς ἐνεργείας χρησίμῳ τῆς χρείας τοῦ μορίου. διὰ μέσου γὰρ τοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν χρησίμου τὸ τοῦ μορίου χρήσιμον φαίνεται. ὁ γοῦν ἐλέφας ἐκείνῳ τῷ μορίῳ κατὰ τὸ πέρας ἅπαντα μεταχειρίζεται, περιελισσομένῳ τοῖς λαμβανομένοις ἄχρι τῶν σμικροτάτων νομισμάτων, ἃ καὶ τοῖς ἐπικαθεζομένοις αὐτῷ δίδωσιν, ἀνατείνων τὴν προνομίαν ἐπ᾽ αὐτοὺς, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὸ προκείμενον, ἐν τῷ λόγῳ μόριον. ὥσπερ οὖν εἰ μηδὲν ἔχρητο τῷ μορίῳ τούτῳ τὸ ζῶον, αὐτό τ᾽ ἂν ἦν περιττὸν, ἥ τε διαπλάσασα φύσις, οὐ πάντη τεχνική. οὕτω τοίνυν ἐπειδὴ χρησιμωτάτας ἐνεργείας ἐνεργεῖ δι᾽ αὐτοῦ, χρήσιμον μὲν αὐτὸ, τεχνικὴν δ᾽ ἐνδείκνυται τὴν φύσιν, ὕστερον δὲ καὶ ὡς τέτρηται κατὰ τὸ πέρας ἰδὼν, ἐπιμαθών τε διὰ τῶν τρημάτων τούτων, οἷα μυκτήρων ἀναπνεῖν τὸ ζῶον, ἔγνων δηλονότι καὶ κατὰ τοῦτο χρήσιμον ὑπάρχειν τὸ μόριον. ἐπειδὴ δὲ καὶ τεθνεῶτος ἐλέφαντος ἀνέτεμον ἄχρι τῆς ῥίζης τοῦ μορίου, τοὺς ἐκ τῶν τρημάτων ἀνατεινομένους πόρους εὗρον ὁμοίως τὴν ἐν ἡμῖν διττὴν τελευτὴν, μίαν μὲν εἰς αὐτὴν ἀνήκουσαν τὸν ἐγκέφαλον, ἑτέραν δὲ εἰς τὸ στόμα συντετρημένην, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐθαύμασα τῆς φύσεως τὴν τέχνην. ἐπεὶ δὲ προσεπυθόμην, ὅτι κἀπειδὰν διὰ ποταμοῦ βαθέος, ἢ λίμνης ὁδοιπορῇ τὸ ζῶον, ὡς ἤδη κατακρύπτεσθαι πᾶν αὐτῆς τὸ σῶμα, τὴν προνομίαν ταύτην ἀνατείνον εἰς ὕψος, ἀναπνεῖ διὰ ταύτης, ἔγνων οὐ μόνον τῷ κατασκευάζειν ἅπαντα καλῶς τὰ μόρια τοῦ ζώου προνοητικὴν τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ διδάσκειν αὐτὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν, ὅπερ ἐδείχθη μοι κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅλης τῆς πραγματείας. εἰς μὲν δὴ τὸ γνῶναι τῆς φύσεως τὴν τέχνην, αὐταρκές ἐστιν ἔξωθεν τεθεάσασθαι τὸ πᾶν σῶμα τοῦ ζώου, τάς τ᾽ ἐνεργείας ἑκάστου μορίου κατασκέψασθαι. τοῖς γε δὴ δικαίως ἐπισκοπεῖσθαί τε καὶ κρίνειν αὐτὰ †προῃρημένοις, οὐχ ὡς ἐχθρῶς τῆς φύσεως ἐπηρεάζειν. ἐπεὶ δ᾽ ἔφθασαν ἔνιοι στοιχεῖα τῶν σωμάτων ὑποθέσθαι τὰ τοιαῦτα ταῖς οὐσίαις, ὡς συναφθῆναι μὴ δύνασθαι τέχνῃ φύσεως, ἠναγκάσθησαν αὐτῇ πολεμεῖν. ὅτι δ᾽ οὐ δύναται συναφθῆναι, μαθεῖν ἐστιν ἐνθένδε, τὸ διαπλάττειν μέλλον, †ὅτι οὐ τεχνικῶς, ἤτοι γ᾽ ἔξωθεν αὐτοῦ ψαύειν, ἢ δι᾽ ὅλου τοῦ διαπλαττομένου διεληλυθέναι χρή. ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἔξωθέν τι ψαυόντων ἀτόμων, ἢ †ἀναίμων σωμάτων, ἅπερ ἔνιοι τίθενται στοιχεῖα, διαπλάττειν αὐτοῖς πεφυκέναι φασὶν, οὐδ᾽ αὐτοὶ, οὔτε δι᾽ ὅλων ἐκτετάσθαι. λείπεται οὖν ὡς ἔτυχεν ἀλλήλοις περιπλεκόμενα τὴν τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ἐργάσασθαι σύστασιν. ὡς ἔτυχε δὲ περιπλεκόμενα, σπανίως μέν ποτε χρήσιμον ἐργάζεται τὸ δημιούργημα, πολλάκις δ᾽ ἄχρηστόν τε καὶ μάταιον. αὕτη τοιγαροῦν αἰτία τοῦ μὴ βούλεσθαι τὴν φύσιν εἶναι τεχνικὴν ἐκείνους, τοὺς ἄνδρας ὅσοι τὰ πρῶτα σώματα τοιαῦτα εἶναι φασὶν, οἷα περ οἱ τὰς ἀτόμους εἰσάγοντες λέγουσιν. ὁρωμένων γὰρ ἐναργῶς ἁπάντων τῶν ζώων, οὐδὲν ἔξωθεν οὐδὲν ἄχρηστον ἐχόντων μόριον, ἐπιχειροῦσι καὶ μὴν ἑνὸς εὐπορῆσαι τινὸς εἰς ἀντιλογίαν, ἤτοι γ᾽ εὐθὺς, ἢ ἐξ ἀνατομῶν φαινομένου τοιούτου, κατὰ τοῦτο τοιγαροῦν, καὶ ἡμῖν ἀναγκαίαν εἰργάσαντο τὴν ἁπάντων ἐξήγησιν, ὥστε καὶ μέχρι τῶν οὐδὲν ἐχόντων χρήσιμον εἰς θεραπείαν, ἢ πρόγνωσιν, ἢ διάγνωσιν παθῶν ἐκτείνεσθαι τὸν λόγον. ὥσπερ ὅταν ἐπισκοπώμεθα τίνες τέ εἰσι, καὶ πόσοι μύες, οἱ τὴν γλῶτταν κινοῦντες. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο γε θαυμάσαι τῶν ἀνδρῶν ἐστιν, ὅσοι τὴν φύσιν ἄτεχνον εἶναι λέγουσιν, εἰ τοὺς μὲν πλάστας ἐπαινοῦσιν, ὅταν ἴσα τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς ἀκριβῶς ἐργάζωνται, τὴν φύσιν δ᾽ οὐκ ἐπαινοῦσι, πρὸς τὴν τῶν μορίων ἰσότητα, καὶ τὰς ἐνεργείας παρασχοῦσαν, ἔτι τε πρὸς τούτοις τὴν χρῆσιν αὐτῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἅμα τῷ γεννηθῆναι διδαξαμένην τὸ ζῶον. ἢ Πολύκλειτον μὲν ἐστὶ θαυμάζειν ἐπὶ τῇ τῶν μορίων ἀναλογίᾳ, τοῦ καλουμένου κανόνος ἀνδριάντος, τὴν φύσιν δ᾽ οὐκ ἐπαινεῖν, ἀλλὰ καὶ τέχνης ἁπάσης ἀποστερεῖν χρὴ τὴν ἀναλογίαν τῶν μορίων, οὐκ ἔξωθεν ὡς οἱ πλάσται μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βάθους ἐπιδειξαμένην. ἢ οὐ καὶ ὁ Πολύκλειτος αὐτὸς ἐκείνης ἐστὶ μιμητὴς, ἐν οἷς γε δυνηθῇ γενέσθαι μιμητής; ἠδυνήθη δ᾽ ἐν τοῖς ἔξωθεν μόνοις, ὧν ἐπίσκεπται τὴν τέχνην, ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν προχειροτάτων ἀρξάμενος, οἷον περ καὶ ἡ χείρ ἐστιν ὄργανον ἰδιώτατον ἀνθρώπου, δακτύλους μὲν ἔχον πέντε τελευτῶντας εἰς ὄνυχας πλατεῖς, ἄρθρα δὲ καθ᾽ ἕκαστον τρία, καὶ κινήσεις ὁπόσας τε καὶ ποίας ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ διῆλθον, εἰς ἄκραν ἥκοντα τέχνην ἅπαντα, καί τοι καὶ χωρὶς τούτων ἡ ἰσότης αὐτὴ θαυμαστῆς τέχνης ἐστὶν ἐνδεικτική. μετὰ γοῦν ὀργάνων παμπόλλων οἱ τοὺς ἀνδριάντας ἐργαζόμενοι, τὴν ἰσότητα μόγις αὐτῶν διαφυλάττουσι, καὶ οὔπω τι λέγω τὴν ἀναλογίαν τοῦ καθ᾽ ἕκαστον

Marginal notes: †περιφλομένοις †ὅτι οὖν †ἀμερίστων

μόριον μέγεθος οἷον τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἣν ὅτι μὲν ἀντιληπτικὸν ὄργανον ἐποίησεν ἡ φύσις, ὥσπερ τὸ σκέλος βαδιστικόν, ἐν τῷ α. δέδεικται λόγῳ. θέασαι δ' ὅπως ἄκρας συμμετρίας τετύχηται περὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς. ἐπεὶ δὴ γὰρ ἐξῆπται τῆς ὠμοπλάτης τὸ κῶλον ὅλον, δύσφορον τ' ἂν ἤδη δηλονότι, καὶ πρὸς τὰς ἐνεργείας ἀνεπιτήδειον, εἰ μέχρι τῶν †πολλῶν ἐξετέτατο, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ κατὰ τῆς γῆς ἐπεσύρετο μεθιέμενον, ὥσπερ καὶ πρὸς τὸ πόρρωθέν τι λαμβάνειν εἰς τοσοῦτον ἐπιτηδειότερον, εἰς ὅσον μακρότερον. ἡ δὲ σμικρὰ χεὶρ ὅσον εὐφορωτάτη, τοσοῦτον χείρων ἐστὶν εἰς τὰς τῶν πόρρωθεν ἀντιλαβάς. ἡ δ' εἰς ταύτας χρησίμη, δύσφορος ἔμελλεν ἔσεσθαι μέχρι τοσούτου, τὸ μέγεθος αὐτῆς ηὔξησεν, ὡς μηδέπω δύσφορον ὑπάρχειν. ἀνδρὶ μὲν οὖν ἀληθῶς ἐξετάζοντι τὰ τῆς φύσεως ἔργα, καὶ χεὶρ ἀρκεῖ μόνη θεωρηθεῖσα πρὸ τῆς ἀνατομῆς. ὅστις δ' ὡς ἔφην ἐχθρὸς τῇ φύσει, κἂν τὴν ἔνδον αὐτῆς θεάσηται τέχνην, ἣν ἐν τοῖς πρώτοις δύο γράμμασιν ἐξηγησάμην, †ἀγρυπνίας ζητῶν, ὅπως ἐπηρεάσῃ τι τῶν ὀφθέντων. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὰ σκέλη τήν τε τοῦ μεγέθους συμμετρίαν, καὶ τῶν κινήσεων ἑκάστης τὴν χρείαν ἀληθῶς ἐξετάσας, τίς οὐκ ἐπαινέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυμάσει τῆς φύσεως τὴν τέχνην. ἐὰν γοῦν ἐπινοήσῃς τινὸς ἀνθρώπου τῆς προσηκούσης ἀναλογίας ἡμίσεα τὰ σκέλη, συνήσεις οἶμαι πρῶτον μὲν, ὅπως αὐτὸ δύσφορόν τε ἔσται, καὶ βαρὺ τὸ ὑπερκείμενον σῶμα, δεύτερον δὲ ὅπως βαδίζειν ἐπιχειροῦντι σφαλερόν, καὶ τρίτον ὅπως ἀδύνατον θεῖν. οὕτω δὲ καὶ μηρὸς πρὸς κνήμην, καὶ κνήμης πρὸς πόδα τὴν ἀναλογίαν σκοπούμενος, ἄκραν τινὰ τέχνην εὑρήσεις τῆς φύσεως, ὥσπερ γε καὶ τῶν κατ' αὐτὸν πάλιν τὸν πόδα μορίων, ἢ τὴν ἄκραν χεῖρα. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταύτης μόρια θαυμαστῶς ὅπως ἀλλήλοις ὁμολογεῖ καθάπερ γε καὶ βραχίονος πρὸς πῆχυν, καὶ τούτου πρὸς ἄκραν χεῖρα καὶ τῶν ἐκείνης μορίων πρὸς ἄλληλα, θαυμαστή τις ἐστὶν ἀναλογία. καὶ ταῦτα μὲν πάντα τὴν τέχνην ἐνδείκνυνται τοῦ δημιουργοῦ. καὶ τῶν δακτύλων δὲ μόνων ἡ ἀναλογία, τῷ γε μὴ δυσμενεῖ τῇ φύσει, τὴν αὐτὴν ἱκανὴ τέχνην ἐνδείξασθαι. διότι γὰρ οὐδεὶς ἄνθρωπος οὐδέποτε τριπλασίους ἔσχε τὸ μέγεθος, ἢ νῦν εἰσι τοὺς δακτύλους; ἢ διότι πάλιν οὐδ' αὐτοὺς μακρούς, ἡλίκη καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐστὶν ἡ πρώτη φάλαγξ; ἐγὼ μὲν γάρ φημι, διότι τὴν χρείαν αὐτῶν διέφθειρε τὰ τηλικαῦτα μεγέθη. σὺ δ' ὦ γενναιότατε κατηγορεῖ τῶν ἔργων τῆς φύσεως, οὐδὲ μὲν τούτων βλέπεις, ὅτι δ' ἐν μυρίοις μυριάκις ἀνθρώποις ἅπαξ που ἕνα ἐποίησεν ἓξ δακτύλους ἔχοντα, τοῦτο μόνον ὁρᾷς. εἰ δὲ πολύκλειτος οὐ τι μικρὸν οὕτως ἥμαρτεν ἐν χιλίοις ἀνδριᾶσιν, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἐμέμψω, καὶ τοὺς ἐγκαλοῦντας ἀγνώμονας ἐκάλεις. ἀντίστρεψον οὖν αὐτό, καὶ σκέψαι τί ποτ' ἂν εἴποις εἰ κατὰ μὲν τοὺς χιλίους ἥμαρτεν ἡ φύσις, ἐν ἑνὶ δὲ μόνῳ κατώρθωσεν. ἆρ' οὐκ ἂν τύχης ἔφασκες, οὐ τέχνης ἔργον εἶναι τὸ κατορθούμενον; εἰ δ' ἐν μυρίοις ἔτι δὴ μᾶλλον, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἐν χιλίοις ἢ μυρίοις ἀνθρώποις, ἐν μυριάκις δὲ μυρίοις ὁρῶμεν τι διημαρτημένον, εἰς τύχην ἀναφέρειν τολμᾷς τὰ κατορθώματα, θαυμαστῇ τινι δικαιοσύνῃ περὶ τὴν φύσιν χρώμενος. ἆρά γε κἂν εἰ τραγῳδιῶν, ἢ κωμῳδιῶν ἀγῶνι προεγένου, τὸν ἐν τοῖς μυρίοις ἐν ἁμαρτόντα διέβαλες ἂν ὡς ἄτεχνον, ἐπῄνεις δ' ὡς τεχνίτην, τὸν ἐν κατορθώσαντα. λῆρος μακρὸς ταῦτα, καὶ φανερῶς ἀνθρώπων ἔργα διαστρέφειν αἰσχρῶς ἐπιχειρούντων, ἃ καθ' ὅλους ἀρχὰς ἔθεντο στοιχεῖα. ταῦτα γὰρ ὁρῶντες αὐτοὶ ᾑρημένοι, καὶ συγχωρηθείσης εἶναι τεχνικῆς τῆς φύσεως, ἀναιρεῖσθαι ἀναγκάζονται. καίτοι γ' ὡς ἔφην οὐδὲ ἔδει πάντ' ἐπισκέπτεσθαι τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀνατέμνοντας. τῶν γὰρ ἔξωθεν ὁτιοῦν ὀφθὲν ἱκανὸν ἐνδείξασθαι τὴν τέχνην τοῦ δημιουργήσαντος αὐτό. οὐκ ἄρα μὲν δεῖ λέγειν, ὀφρύων ἢ ὤτων, ἰσότητά τε καὶ χρείαν, †ἢ φλεβῶν, ἢ βλεφαρίδων, ἢ κόρης πρὸς κόρην, ἢ τινος τῶν τοιούτων, ὅσα θαυμαστὴν ἐνδείκνυται σοφίαν τε ἅμα καὶ δύναμιν τῆς φύσεως, ὅπου καὶ τοῦτο τὸ ἐπιτυχὸν ὃ καλοῦμεν δέρμα, τὴν τέχνην αὐτῆς ἱκανὸν ἐνδείξασθαι. εἰ γοῦν ἀφῃρημένον αὐτὸ θεάσαιτό τις, ἐν μὲν τοῖς πλείοσι μέρεσιν ἑαυτοῦ, συνεχὲς ἐν ὀλίγοις δὲ τισὶν ἔχον τρήματα ἐπισκέψεται, πότερον εἰκῇ τέτρηται κατ' ἐκεῖνα μηδενὸς μήτ' εἰσιόντος εἰς τὸ σῶμα, μήτ' ἐξιόντος ὠφελίμως, ἢ πάντων ἐστὶν ἀξιόλογος ἡ χρεία. τὸ μὲν γάρ τι τῶν ῥημάτων ἕνεκα σιτίων τε καὶ ποτῶν, ἔτι τε τοῦ πνεύματος εἴσοδος γέγονε, τὸ δ' ἕνεκα τῶν ὑγρῶν, ἢ ξηρῶν περιττωμάτων ἐξόδου. συντέτρηται δ' εἰς μὲν τὸ πρότερον, ἡ διὰ τῶν μυκτήρων ὁδὸς τοῦ πνεύματος, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἡ τοῦ πνεύματος ἔκκρισις. ἀνήκουσι δὲ διὰ τῶν μυκτήρων, καὶ πρὸς αὐτὸν ἄνω τὸν ἐγκέφαλον, ἕτεροι πόροι τῶν περιττωμάτων ἕνεκα ἐκροῆς. ἀλλαχόθι δὲ τέτρηται τὸ σῶμα χάριν τῆς δυνάμεως τὸ ζῶον ἀκούειν δι' αὐτῶν, ἑτέρωθεν δ' ἔσχισται τοῦ βλέπειν ἕνεκεν. ἀλλαχόθι δ' οὐδὲν οὐδαμόθι μάταιον τρῆμά ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ τριχῶν ἀναγκαία γένεσις, ἢ παντελὴς ἀπώλεσις, πλὴν καθ' ἃ μάλιστα ἔχειν ὡς ἐδείξαμεν, ἐν κεφαλῇ μὲν ὀφρύσι τε καὶ βλεφάροις ἡ γένεσις. ἀπώλεσεν δ' ἐν τοῖς ἔνδον τῆς χειρὸς, καὶ κάτω τοῦ ποδός, οὐ μὴν οὐδὲ μῦς ἐστι συμφυὴς τῷ δέρματι μάτην, ἀλλ' ἐν οἷς ἐστι μορίοις ἕνεκα χρείας ἀναγκαίας, ὡς δέδεικται. τίς οὖν οὕτως ἔμπληκτος ἐχθρὸς ἐστὶ καὶ πολέμιος τοῖς ἔργοις τῆς φύσεως, ὃς οὐκ ἐκ τοῦ δέρματος εὐθέως ἁπάντων πρῶτον συνῆκε τῆς τέχνης τοῦ δημιουργοῦ; τίς δ' οὐκ ἂν εὐθὺς ἐνθυμηθείη νοῦν τινα δύναμιν ἔχοντα θαυμαστήν, ἐπιβάντα τῆς γῆς ἐκτετάσθαι κατὰ τὰ μόρια; πανταχόθεν γοῦν ὁρᾶται γινόμενα ζῶα θαυμαστὴν ἅπαντα κατασκευὴν ἔχοντα, καίτοι τί ἂν εἴη τῶν τοῦ κόσμου μορίων ἀτιμότερον τῶν περὶ τὴν γῆν, ἀλλ' ὅμως ἐνταῦθα φαίνεταί νοῦς τις ἀφικνούμενος, καὶ ἐκ τῶν ἄνω σωμάτων, ἃ καὶ θεασαμένῳ τινὶ παραχρῆμα θαυμάζειν ἐπέρχεται τὸ κάλλος τῆς οὐσίας, ἡλίου πρῶτον καὶ μάλιστα, μετ' αὐτὸν δὲ σελήνης, εἶτα τῶν ἀστέρων, ἐν οἷς εἰκὸς ὅσῳ περ ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ σώματος οὐσία καθαρωτέρα, τοσούτῳ καὶ τὸν νοῦν ἐνοικεῖν πολὺ τοῦ κατὰ τὰ γήϊνα σώματα βελτίω τε καὶ ἀκριβέστερον. ὅπου γὰρ ἐν ἰλύϊ καὶ βορβόρῳ, καὶ τέλμασι, καὶ φυτοῖς, καὶ καρποῖς σηπομένοις, ὅμως γίνεται ζῶα θαυμαστὴν ἔχοντα τὴν ἔνδειξιν τοῦ κατασκευάσαντος δημιουργοῦ, τί χρὴ νομίζειν ἐπὶ τῶν ἄνω σωμάτων; ἰδεῖν δὲ ἐστι νοῦ φύσιν λογικήν, καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἐννοήσαντα πλάτωνα, καὶ ἀριστοτέλη, καὶ ἵππαρχον, καὶ ἀρχιμήδην, καὶ πολλοὺς τοιούτους. ὁπότ' οὖν ἐν βορβόρῳ τοσούτῳ (τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι τὸ συγκείμενον ἐκ σαρκὸς αἵματός τε καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς ξανθῆς, καὶ μελαίνης) ἐπιγίνεται νοῦς περιττός, ὁπόσον τινὰ χρὴ νομίζειν αὐτοῦ τὴν ὑπεροχὴν εἶναι καθ' ἥλιον, ἢ σελήνην, ἤ τινα τῶν ἀστέρων. ἐμοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ἐννοοῦντι, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, οὐκ ὀλίγος τις ἐκτετάσθαι δοκεῖ νοῦς. οὐ γὰρ δὴ αὐτὸς τῆς μὲν αὐγῆς τῆς ἡλιακῆς μεταλαμβάνειν

†πολλῶν †ἀγρυπνεῖ †βλεφάρων

πέφυκεν, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, οἶδ' ὅτι καὶ σοὶ δόξει ταῦτα, τὴν ἐν τοῖς ζώοις τέχνην ἀκριβῶς τε καὶ δικαίως ἐπεσκεμμένῳ, πλὴν εἰ καθάπερ εἶπον, ἀντιπέσοι τις δόξα περὶ τῶν στοιχείων τοῦ παντὸς ἣν ἔθεντο προπετῶς, ὡς ὅς τις γε ἐλευθέρᾳ γνώμῃ σκοπεῖται τὰ πράγματα, θεασάμενος ἐν τοσούτῳ βορβόρῳ σαρκῶν τε καὶ χυμῶν ὅμως ἐνοικοῦντα νοῦν, ἰδὼν δὲ καὶ ζώου κατασκευὴν ὅτου δὴ (πάντα γὰρ ἔνδειξιν ἔχει σοφοῦ δημιουργοῦ) τὴν ὑπεροχὴν ἐννοήσει τοῦ κατὰ τὸν οὐρανὸν νοῦ. καὶ τὸ δοκοῦν αὐτῷ σμικρὸν εἶναι πρότερον, ἡ περὶ χρείας μορίων πραγματεία θεολογίας † ἀκριβοῦς ἀληθῶς ἀρχὴ καταστήσεται, πολὺ μείζονός τε καὶ πολὺ τιμιωτέρου πράγματος ὅλης τῆς ἰατρικῆς. οὕτως ἰατρῷ μόνον ἡ περὶ χρείας μορίων ἐστὶ πραγματεία χρησίμη, πολὺ δὴ μᾶλλον ἰατρῷ φιλοσόφῳ, τῆς ὅλης φύσεως ἐπιστήμην κτήσασθαι σπουδάζοντι, καὶ κατ' αὐτὴν χρὴ τελεῖσθαι τὴν τελευτήν. ἅπαντας γὰρ ὡς οἶμαι, καὶ κατ' ἔθνος, καὶ κατ' ἀριθμὸν ἀνθρώπους, ὅσοι τιμῶσι † ἑαυτοὺς, οὐδὲν ὅμοιον ἔχουσι ἐλευσινίοις τε καὶ σαμοθρακίοις ὀργίοις. ἀμυδρὰ μὲν γὰρ ἐκεῖνα πρὸς ἔνδειξιν ὧν σπουδάζει διδάσκειν, ἐναργῆ δὲ τὰ τῆς φύσεως ἐστὶ κατὰ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ κατ' ἄνθρωπον ὑπολάβῃς μόνον εἶναι τοσαύτην τέχνην, ὅσην ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος, ἀλλ' ὅτι περ ἂν ἐθέλῃς ἕτερον ζῶον, ἴσην ἐνδείξεταί σοι σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ. καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μεῖζον παρέξει τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνουσιν ἐν μικραῖς οὐσίαις οἱ δημιουργοί. τοιοῦτοι νῦν τινές εἰσι καὶ ὧν ἔναγχος εἷς τις ἐν δακτυλίῳ φαέθοντα ἔγλυψεν, ἐπὶ τεττάρων ἵππων ὀχούμενον, ὧν ἑκάστου καὶ χαλινοὶ καὶ στόματα, καὶ πρόσθιοι τῶν ὀδόντων καὶ ποδῶν. ἐμοὶ μὲν οὐδ' ἑωρῶντο τὴν ἀρχὴν ὑπὸ σμικρότητος, εἰ μὴ περιστρέψαιμι τὸ θέαμα πρὸς αὐγὴν λαμπράν. οὕτω οὐδ' ἐνταῦθα ἑωρῶντό μοι πάντα τὰ μόρια καθάπερ οὐδ' ἄλλοις πολλοῖς. εἰ δέ τις ἠδυνήθη τι θεάσασθαί ποτε σαφῶς αὐτῶν, εἰς ἄκραν εὐρυθμίαν ἥκειν ὡμολόγει. καὶ γὰρ οὖν καὶ οἱ πόδες οἱ ιϛ. τῶν δ΄. ἵππων, μυρίοις μὲν ὑφ' ἡμῶν ἠριθμοῦντο. θαυμαστῶς δὲ ἑκάστῳ διηρθρωμένοι τὰ μόρια τοῖς ὁρᾶν αὐτὰ δυναμένοις ἐφαίνετο, καί τοι καὶ τούτων αὐτῶν, οὐδὲν ψύλλης σκέλος ἀκριβεστέραν ἔχειν ἐργασίαν, πρὸς τῷ καὶ διόλου τοῦ σκέλους τῆς ψύλλης δείκνυσθαι τὴν τέχνην ζῶντός τε αὐτοῦ, καὶ τρεφομένου, καὶ αὐξανομένου. ἀλλὰ τοσαύτη τις ἔοικεν ἥ τε σοφία καὶ ἡ δύναμις εἶναι τῆς δημιουργούσης τὴν ψύλλαν τέχνης, ὥστ' ἀπόνως διαφυλάττειν τε καὶ αὐξάνειν, καὶ τρέφειν αὐτήν. ὁπότ' οὖν περὶ τὰ τυχόντα τῶν ζώων, τοσαύτη φαίνεται τέχνη κατὰ τὸ πάρεργον, ὡς ἂν εἰκάσῃ τις γινομένη τῷ δημιουργῷ, πηλίκην αὐτοῦ τήν τε σοφίαν χρὴ νομίζειν εἶναι, καὶ τὴν δύναμιν ἐν τοῖς ἀξιολόγοις. ἓν μὲν δὴ τοῦτο μέγιστον κέρδος ἐκ τῆσδε τῆς πραγματείας, οὐχ ὡς ἰατροῖς ἡμῖν ἐστιν, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ βέλτιον, ὡς δεομένοις ἐπίστασθαί τι περὶ χρείας δυνάμεως, ἣν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, οὐδ' ἂν φασὶν ὅλως μή τι γε δὴ προνοεῖσθαι τῶν ζώων, ἄλλο δὲ β΄. εἰς διάγνωσιν τῶν πεπονθότων μορίων ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς ἐνεργείας γνῶσις ἐστὶν ὠφέλιμος. ὡς γὰρ ὁ γινώσκων, ὅτι τὸ μὲν βαδίζειν σκελῶν ἐστιν ἔργον, ἡ δὲ τῶν σιτίων πέψις γαστρὸς, ἐπὶ μὲν τοῦ μὴ δυναμένου βαδίζειν, εὐθὺς οἶδεν ὅτι τῶν σκελῶν μόριόν τι πέπονθεν. ἐπὶ δὲ τοῦ μὴ πέττοντος, ἢ κακῶς πέττοντος, ὅτι γαστρὸς· οὕτως ὁ γινώσκων, ὅτι τὸ λογιζόμενόν ἐστιν ἐν ἐγκεφάλῳ, παραφροσύνας καὶ φρενίτιδας, καὶ ληθάργους, καὶ μανίας, καὶ μελαγχολίας ἐγκεφάλου πάσχοντος, ἤτοι κατὰ πρῶτον λόγον, ἢ κατὰ συμπάθειαν ἔσεσθαι γινώσκει. καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν, οὕτω κἀπὶ τῶν χρειῶν ἔχει. τὸ γάρ τοι βαδίζειν, ὥσπερ διὰ τὰ νεῦρα καὶ μῦς ἀπόλλυται τοὺς κατὰ σκέλη πάσχοντας, οὕτω καὶ διὰ τῶν ὀστῶν καταγνυμένων, ἢ τῆς οἰκείας διαρθρώσεως ἐξισταμένων. εἰ δ' ὅτι τὸ στηρίζεσθαι τοῖς σκέλεσι γίνεται διὰ ὀστῶν, ἠγνοοῦμεν, οὐδ' ἂν ὅτι πασχόντων αὐτῶν βλάπτεται τὸ ζῶον ἐγνώκαμεν. οὕτω μὲν εἰς τὸ διαγνῶναι μόριον πεπονθὸς ἡ τῶν χρειῶν γνῶσις ὑπάρχει χρήσιμος, οὐδὲν ἧττον τῆς τῶν ἐνεργειῶν. ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον προγνώσεως. ὥσπερ γὰρ εἰς τὸ βαδίζειν ἡ τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν ὀστῶν οὐσία χρήσιμός ἐστιν, † ὅσα πάθη κατὰ ταῦτα γίνεται τῶν ἀνιάτων, ὥσπερ ἐπὶ τῶν μεθ' ἕλκους ἐξαρθρησάντων ἐνδείξεται, τὴν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον ἀνίατον βλάβην τοῦ γε βαδίζειν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἕλκους ἀνίατον ἐξάρθρημα μένῃ, καθάπερ ἐπὶ τῶν κατ' ἰσχίον γίνεται, πρὸς τῷ χωλείαν τοῦ σκέλους προδηλῶσαι γενησομένην. ἐξ ἀνάγκης ἄρα, καὶ τὸν τρόπον αὐτῆς ἐνδείξεται τοιοῦτον ἐσόμενον, οἷον Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων βιβλίῳ. τρίτη πρὸς τοῖς εἰρημένοις χρεία τῆς πραγματείας ταύτης ἐστὶ πρὸς τοὺς σοφιστὰς, οἳ τάς τε χρείας ἡμῖν, οὐ συγχωροῦσιν ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεσθαι, τήν τ' εἰς τὰ ζῶα πρόνοιαν αὐτῆς ἀφαιροῦνται. προβαλλόντων γὰρ οὗτοι πολλάκις ὧν ἀγνοοῦσιν αὐτοὶ μορίων τὰς χρείας, ὥσπερ οὐκ οὔσας † ἀναιροῦσιν, ἐν τῷδε δοκοῦσιν τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ἔπειτα καταγελῶσιν Ἱπποκράτους, ὅσα κριτικῶς ἡ φύσις εἴωθεν ἐργάζεσθαι ταῦτ' ἀξιοῦντος μιμεῖσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν ἀναγκαζόμεθα καὶ ἡμεῖς ἁπάντων ἐπισκοπεῖσθαι τὰς χρείας τῶν μορίων, εἰ καὶ μηδὲν εἰς διάγνωσιν πάθους, ἢ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων συντελεῖ. μέγιστα δ' ἰατρὸς ἐκ τῆς πραγματείας τῆσδε, καὶ πρὸς τὰς ἰάσεις ὀνήσεται, καθάπερ γε κἂν τῇ περὶ τῶν ἐνεργειῶν. ἐν γὰρ τῷ τέμνειν γέ τινα μόρια, καὶ περιτέμνειν ἢ ἐκκόπτειν, ἤτοι διεφθαρμένα πως, ἢ διὰ βελῶν, ἢ διὰ σκολόπων ἐξαίρεσιν, ἐπιστάμενος τῶν μορίων τὴν χρείαν, εἴσεται τίνα μὲν ἀφειδῶς τέμνειν χρὴ, τίνα δὲ φείδεσθαι. ταῦτα τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα χρηστὰ τῆς διηνυσμένης ἡμῖν πραγματείας, ὁ λόγος οὗτος ὥσπερ ἀγαθός τις ἐπῳδὸς ἐξηγεῖται. λέγω δ' ἐπῳδὸν, οὐ τὸν ἐπῳδαῖς χρώμενον.

† ἄλις μὲν γὰρ ὡς ὁ παρὰ τοῖς μελικοῖς ποιηταῖς, ὃς ἔνιοι λυρικὸς ὀνομάζουσιν, ὥσπερ στροφή τις ἐστὶ καὶ ἀντίστροφος, οὕτω καὶ τρίτος ἐπῳδὸς, ὃς ἱστάμενος πρὸ τῶν βωμῶν ᾖδον, ὥς φασιν, † ὑμνοῦντες τοὺς θεούς. ἐκείνῳ τοίνυν εἰκάσας τὸν λόγον τόνδε, τὴν προσηγορίαν αὐτοῦ μετήνεγκα.

†φύσεως †θεοὺς †οὕτως †ἀναιροῦν †ἀλλὰ †ὑμνόων

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

Ὄργανα κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν οἱ μύες εἰσίν, οὕτω δή τι πολὺ πλῆθος ὄντες ὡς οὐδ' ἀριθμῆσαι ῥᾴδιον αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ συμφύονταί τινες ἀλλήλοις ὡς δοκεῖν εἷς εἶναι, καί τις εἷς ὢν εἰς πολλοὺς τελευτήσας τένοντας, οὐχ εἷς ἔτι μόνος, ἀλλ' ὅσοι περ οἱ τένοντες εἶναι δοκεῖ. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ ὅτι πολυειδεῖς εἰσι τοῖς σχήμασιν, εἰς ἀνόμοιά τε καταφύονται μόρια, δυσφώρατον ἔχουσι τὸν τῆς κινήσεως τρόπον. εἴη δ' ἂν οὐ μικρὸν οὐδὲ τὸ πρὸς διαφέροντας τόπους, καὶ πολλάκις ἐναντίους ἐμφύεσθαι τοῖς κινουμένοις μορίοις αὐτούς. οἱ μὲν γὰρ ἄνωθεν, οἱ δὲ κάτωθεν, οἱ δ' ἐκ τοῦ πρόσθεν, ἢ ὄπισθεν, ἢ ἔνθεν, ἢ ἔνθεν ἐμβάλλουσιν. ἀλλὰ καὶ τμηθεὶς ἅπας μῦς ἐγκάρσιος, μὴ πάνυ λεπτῇ, μηδ' ὑπὸ πολλῆς τῇ τομῇ, βλάπτει μέν τινα πάντως τῶν τοῦ μορίου κινήσεων εἰς ὃ κατεφύετο. τῷ δ' εἶναι πολυειδεῖς τὰς βλάβας καὶ ταύτῃ δυσφώρατος αὐτῶν ὁ τῆς κινήσεως τρόπος, αὐτίκα τῶν κατὰ σκέλη μυῶν ἄλλοτ' ἄλλου τμηθέντος, ἢ κάμπτειν, ἢ ἐκτείνειν, ἢ ἐπαίρειν, ἢ καθιέναι, ἢ περιστρέφειν ἀδυνατοῦσι τὸ κῶλον. τὰ δ' αὐτὰ καὶ φλεγμοναί, καὶ σκίρροι, καὶ σήψεις, καὶ θλάσεις αὐτῶν, καὶ σκληρότητες ὅλων ἐργάζονται, κατά τε τὰ σκέλη καὶ τὰς χεῖρας οὐχ ἥκιστα. καὶ γὰρ τῶν ἐν αὐταῖς μυῶν παθόντων τινὲς μὲν ἐπαίρειν, ἢ ἐκτείνειν, ἢ κάμπτειν, ἢ καθιέναι τὰς χεῖρας οὐκ ἔτι δύνανται, τινὲς δ' ἑκατέρωσε περιάγειν, ἢ περιστρέφειν ὀπίσω. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τῶν τενόντων παθόντων γίνεται. καλοῦσι δ' αὐτοὺς ἀπονευρώσεις μυῶν οἱ νεώτεροι, ὅτι οἶμαι τοὺς μῦς εἰς αὐτοὺς ὁρῶσι τελευτῶντας, μικτὴ δέ τις ἡ φύσις αὐτῶν ἐστι καὶ μέση συνδέσμου τε καὶ νεύρου. σύνδεσμος γάρ ἐστιν ὁ γοῦν ἰδίως οὐ κοινῶς ὀνομαζόμενος, σῶμα νευρῶδες ἐξ ὀστοῦ μὲν ὁρμώμενον πάντως, διαπεφυκὸς δὲ ἢ εἰς ὀστοῦν, ἢ εἰς μῦν. καὶ δῆλον ὡς ἀπὸ τῆς χρείας αὐτῷ τοὔνομα, νεῦρον δὲ καὶ τόνος ἐξ ἐγκεφάλου, ἢ νωτιαίου φύεται. κέκληται δ' ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν, δυοῖν ὀνόμασιν ἓν ὄργανον, ὅτι νεύειν καὶ τείνειν πέφυκεν. ἡ δ' οὐσία τοῦ σώματος αὐτῶν, ὡς εἰ νοήσαις πεπιλημένον τε καὶ πεπυκνωμένον, καὶ διὰ τοῦτο σκληρότερον γεγονότα τὸν ἐγκέφαλον. ἔστι δὲ καὶ τὸ τοῦ νωτιαίου σῶμα παραπλήσιον ἐγκεφάλῳ πεπιλημένῳ τε καὶ διὰ τοῦτο σκληρῷ γεγονότι. καὶ γὰρ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ ὀπίσω μέρος τὸ τῷ νωτιαίῳ συνεχὲς σκληρότερον τοῦ πρόσω, καὶ ὅσα τῶν νεύρων ἐστὶ μαλακώτερα, ταῦτα οὐδὲν δόξει σοι νωτιαίου διαφέρειν. οὐ μὴν οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς μυελὸς τοιοῦτος, ἀλλ' ὑγρὸς καὶ ῥυτὸς ὀλίγου δεῖν. μάλιστα δ' αὖ αὐτοῦ τὸ μαλακὸν εἰκάσαις πιμελῇ. οὔκουν οὐδ' ἐκφυόμενον εὑρήσεις τοῦ μυελοῦ τούτου νεῦρον οὐδέν, οὔτ' οὖν μαλακόν, οὔτε σκληρόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου σκεπάσμασιν ἐσκέπασται, οὐδ' ἀρτηρίαι καὶ φλέβες διαπλέκουσιν αὐτόν, ὥστε κατ' οὐδὲν ἐγκεφάλῳ καὶ νωτιαίῳ προσέοικεν, οὐδ' ἐστὶν αὐτῷ κοινωνία πρὸς μῦς οὐδεμία. πρὸς ἐγκέφαλον δὲ καὶ νωτιαῖον, ἅπασι μυσὶν οὐ σμικρὰ κοινωνία. δέονται γὰρ ἢ παρ' ἐγκεφάλου νεῦρον, ἢ παρὰ νωτιαίου λαβεῖν. καὶ τοῦτο τὸ νεῦρον, ἰδέσθαι μὲν μικρόν, οὐ μὴν τὴν δύναμιν μικρόν, ὑπογνῶσαι δὲ τοῖς παθήμασι. καὶ γὰρ καὶ τεμνόμενον, καὶ θλιβόμενον, καὶ θλώμενον, καὶ βρόχῳ διαλαμβανόμενον, καὶ σκιρρούμενον, καὶ σηπόμενον, ἀφαιρεῖται τοῦ μυὸς ἅπασαν κίνησίν τε καὶ αἴσθησιν, ἀλλὰ καὶ φλεγμαίνοντος ἐσπάσθησάν τε καὶ παρέπαισαν οὐκ ὀλίγοι. καί τινες τῶν οὕτως ἐχόντων, ἰατροῦ σοφωτέρου τυχόντες τεμόντος τὸ νεῦρον, αὐτίκα μὲν ἐπαύσαντο τοῦ σπᾶσθαί τε καὶ παραπαίειν. ὕστερον δὲ τὸν μῦν εἰς ὃν ἐνέβαλε τὸ νεῦρον, ἀναίσθητόν τε καὶ ἀργὸν εἰς τὰς κινήσεις ἔσχον. οὕτως ἄρα μεγάλη τις δύναμις ἐν τοῖς νεύροις ἐστίν, ἄνωθεν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς ἐπιρρέουσα. οὐ γὰρ δὴ ἐξ αὐτῶν γε οὐδὲ σύμφυτον αὐτὴν ἔχει. γνοίης δ' ἂν τῷδε μάλιστα, εἰ τέμοις τῶν νεύρων τούτων ὁτιοῦν, ἢ τὸν νωτιαῖον αὐτόν. ὅσον μὲν γὰρ ἀνωτέρω τῆς τομῆς συνεχὲς ἐγκεφάλῳ, τοῦτο μὲν ἔτι διασώζει τὰς τῆς ἀρχῆς δυνάμεις. τὸ κατωτέρω δὲ πᾶν, οὔτ' αἴσθησιν οὔτε κίνησιν οὐδενὶ χορηγεῖν δυνήσεται. λόγον οὖν ὀχετῶν ἔχοντα τὰ νεῦρα, καθάπερ ἔκ τινος πηγῆς τοῦ ἐγκεφάλου τοῖς μυσὶ παράγοντα τὰς δυνάμεις, ἐπειδὰν πρῶτον αὐτοῖς ὁμιλήσῃ, σχίζεται πολυειδῶς, ἄλλην ἐπ' ἄλλῃ σχίσιν, καὶ τέλος εἰς λεπτὰς καὶ ὑμενώδεις ἶνας ὅλα λυθέντα, πᾶν οὕτω τοῦ μυὸς σῶμα διαπλέκει. οἱ δ' αὖ σύνδεσμοι καθ' οὓς τοῖς ὀστοῖς οἱ μύες συνδοῦνται καὶ συμφύονται, τούς θ' ὑμένας τοὺς ἀμφ' αὐτοὺς γεννῶσι, καί τινας εἴσω διαφύσεις εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα τῶν μυῶν πέμπουσιν, ἣν ὥσπερ τινὰ χώραν μοι νόει πολλοῖς ὀχετοῖς ἀρδευομένην. ἑνὶ μὲν τῷ πρόσθεν εἰρημένῳ τῷ νεύρῳ, δύο δ' ἄλλοις, τῷ μὲν αἵματος θερμοῦ καὶ λεπτοῦ, καὶ ἀτμώδους, τῷ δὲ ψυχροτέρου τε καὶ παχυτέρου. καλεῖται δ' αὐτῶν, τὸ μὲν ἀρτηρία, τὸ δὲ φλέψ. οὗτοι μὲν οὖν οἱ ὀχετοὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ καρδίας καὶ ἥπατος ἔχοντες, τὸ σῶμα τῶν μυῶν ἄρδουσι, καὶ διὰ τούτους οὐκέτι χώρα τις ἁπλῶς, ἀλλ' οἷον φυτὸν ὁ μῦς γίνεται. διὰ δὲ τὸν τρίτον ὀχετὸν τὸν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς, οὐ φυτόν, ἀλλ' ἤδη κρεῖττον φυτοῦ, προσλαβὼν αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν τὴν καθ' ὁρμήν, οἷς τὸ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου διαφέρει. διὰ ταύτας οὖν τὰς δυνάμεις ὄργανον ψυχικὸν ὁ μῦς ἐγένετο, καθάπερ δι' ἀρτηρίαν καὶ φλέβα φυσικόν. καὶ γὰρ οὖν καὶ τῶν κινήσεων, αἱ μὲν ἀρτηρίας τε καὶ φλεβὸς φυσικαί τε καὶ χωρὶς ὁρμῆς, αἱ δὲ τῶν μυῶν ψυχικαί τε καὶ μεθ' ὁρμῆς. εἴτε δὲ μετὰ προαιρέσεως λέγοις τὰς τῶν μυῶν γίνεσθαι κινήσεις, ἢ ἑκουσίως, ἢ μετὰ βουλήσεως, οὐδὲν διοίσει. ἑνὸς γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις ἐστοχάσθαι χρή, τοῦ διορίσασθαι τὴν κίνησιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν κινήσεως, ὥστ' εἰ καὶ μὴ ἱκανὸς εἴης ἐν ὀνόμασιν ἐνδείξασθαι τὴν διαφοράν, αὐτάρκως ὁ βούλει δηλώσεις. τί δή ποτε δ' οὐκ αἰσθήσεως ὄργανον εἴπωμεν εἶναι τὸν μῦν, ἀλλὰ κινήσεως μόνης, καί τοι γ' ἀμφοτέρων ὁμοίως αὐτῷ μέτεστι; ἢ ὅτι κίνησις μὲν οὐκ ἂν γένοιτο τοῖς ζῴοις οὐδεμία καθ' ὁρμὴν ἄνευ τῶν μυῶν, ὥστ' ἴδιον αὐτῆς ὄργανον ὁ μῦς. αἴσθησις δὲ ὑπάρχει τοῖς αἰσθητικοῖς μορίοις ἅπασι, καὶ χωρὶς μυῶν. ὅτι γὰρ ἂν αὐτῶν μετάσχοι νεύρου, τοῦτο πάντως αἰσθάνεται. τί μὲν οὖν ὁ μῦς ἐστιν, εἴρηται σαφῶς ὅτι τῆς κινήσεως καθ' ὁρμὴν ὄργανον. εἴρηται δὲ καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως αὐτῷ, καὶ δι' ὧν, ὡς ἐπ' ἐγκεφάλου τε καὶ διὰ νεύρων. εἴρηται δὲ καὶ ὅπως εἰς αὐτὸν ταῦτα σχίζεται, καὶ ὅπως οἱ σύνδεσμοι. λείπει δ' αὖ ἔτι περὶ τῆς τῶν τενόντων φύσεως εἰπεῖν, πρὸς τὸ μηδὲν ἀσαφὲς ὑπολείπεσθαι τοῖς ἑξῆς λόγοις. ὅτι μὲν οὖν οἷον μικτή τις ἡ φύσις ἐστὶ τῶν τενόντων, ἔκ τε τῶν συνδέσμων

καὶ τῶν νεύρων. εἴρηται μὲν οὖν καὶ τοῦτο πρόσθεν, ἀλλ' ὁ λογισμὸς αὐτοῦ παραλέλειπται, νυνὶ δὲ προσκείσεται. σκληρότερος οὖν ὁ τένων νεύρου τοσοῦτον, ὅσον συνδέσμου μαλακώτερος, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος τηλικοῦτος, οἷος ἐξ ἀμφοῖν μάλιστα γεγονέναι, καὶ σύνδεσμος μὲν ἅπας ἀναίσθητος, νεῦρον δὲ ἅπαν αἰσθητικόν. ὁ δὲ τένων, οὔτ' ἀναίσθητος ὅτι καὶ νεύρου μετέχει, οὔθ' οὕτως αἰσθητικὸς ὡς τὸ νεῦρον, οὐ γάρ ἐστι νεῦρον μόνον, εἰς ὅσον οὖν μέτεστιν αὐτῷ συνδέσμου φύσεως, εἰς τοσοῦτον ἠμβλυνται τὸ τῆς αἰσθήσεως ἀκριβές. ἀλλὰ κἀκ τοῦ φύεσθαι μὲν ἐκ τῆς τελευτῆς τοῦ μυὸς τὸν τένοντα, καταφύεσθαι δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τό τε νεῦρον καὶ τὸν σύνδεσμον, εἶτ' εἰς ὅλον διασπείρεσθαι τὸν μῦν, εὔλογον ἐξ ἀμφοῖν γεγονέναι τὸν τένοντα. σαφέστερον δ' αὖ μάθοις αὐτό, διὰ τῆς ἀνατομῆς. ἐναργῶς γὰρ ὄψει, τὴν μὲν ἀρχήν, ἣν καλοῦσι κεφαλὴν μυὸς νευρωδεστέραν, τὰ δὲ μέσα σαρκωδέστερα, ἵνα περ αἱ καλούμεναι κοιλίαι, τῶν μυῶν εἰσιν. ἐντεῦθεν δ' αὖθις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἔτι νευρωδέστερος γίνεται, κατὰ τὴν αὐτὴν τῇ πρόσθεν ἀναλογίαν. καὶ τέλος εἰς τοσοῦτον μᾶλλον νευρώδης φαίνεται τὸ κάτω πέρας, εἰς ὅσον περ καὶ κατὰ τὴν κεφαλήν. τὸ δὲ νεῦρον τὸ καθῆκον εἰς αὐτὸν κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔμφυσιν, εἰς ὀλίγας νενέμηται μοίρας. ἐκείνων δ' αὖθις εἰς ἑτέρας τεμνομένων, καὶ τούτων τεμνομένων αὖθις εἰς ἄλλας, καὶ μέχρι τοσούτου τῆς σχίσεως προϊούσης, ὥστ' εἰς ὑμενώδεις καὶ πάνυ λεπτὰς ἶνας τελευτῆσαι, καὶ πάλιν ἐκ τούτων τῶν μορίων συνιόντων πρὸς ἄλληλα καὶ ποιούντων νεῦρα, μείζονα μὲν τῷ ὄγκῳ τῶν ἔμπροσθεν, ἐλάττονα δὲ τὸ πλῆθος, ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ μυός, ἴσα τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος ταῦτα τοῖς κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν γίνεται. ἐπεὶ δ' αὖθις ὁ τένων φύεται, πολὺ μείζων τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν μῦν νεύρου, δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐκ τοῦ νεύρου μόνου ἐγένετο, ἀλλά τι καὶ τῆς συνδέσμων τῆς φύσεως προσέλαβε, καὶ οὐκ ὀλίγον γε τοῦτο. πολλαχόθεν μὲν γὰρ ἑξαπλάσιος, πολλαχόθεν δὲ καὶ δεκαπλάσιος τῷ πάχει τοῦ νεύρου φαίνεται. καὶ προσηκόντως ἄρα τοιοῦτός τε καὶ τηλικοῦτος ἐγένετο, μέλλων γε καὶ τὴν τοῦ νεύρου, καὶ τὴν τοῦ συνδέσμου χρείαν παρέξειν. συνδεῖ μὲν γὰρ τὸν μῦν, τοῖς ὑποκειμένοις ὀστοῖς εἰς ἃ καταφύεται, καὶ ταύτῃ μὲν οὐδὲν διαφέρει συνδέσμου. αἰσθάνεται δὲ καὶ κινεῖται, καὶ ταύτῃ πάλιν νεύρου μετέχει, μεῖζον δὲ ἐγένετο τοῦ νεύρου, μέλλων γε κινήσειν αὐτὸς τὸ ὀστοῦν. καταφύεται γοῦν ὡς τὸ πολὺ πᾶς τένων, εἰς ὀστοῦ μὲν πέρας παρειλημμένον χόνδρῳ, οὐ μὴν τὸ τυχόν γε τοῦτο πέρας, οὐδ' ὡς ἔτυχεν αὐτός, ἀλλ' αὐτὸς μὲν πλατυνθείς, ἑλίττεται περὶ τοῦ ὀστοῦ τὸ ἄνω, ὃ καλεῖται κεφαλή. οὕτως γὰρ ἔμελλεν ὑπὸ τοῦ μυὸς ἑλκόμενος ὁ τένων αὐτῷ συμφυὲς ὄν, αὐτῷ τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν συνεφέλκεσθαι. δεόμενος δὴ γὰρ ἀσφαλοῦς τινὸς ἐδεῖ τῷ μυΐ, πρὸς τὸ κινηθησόμενον ὀστοῦν ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ οὐδὲν ἦν ἐπιτηδειότερον συνδέσμου εἰς τοῦτο. τὸ δὲ νεῦρον τὸ ἀπ' ἐγκεφάλου, ὁδός τις ὂν δυνάμεως κινητικῆς, ἕνεκα τοῦ μεταδοῦναι ταύτης συμπαρεξετάθη τε καὶ συμμεμίχθη τῷ συνδέσμῳ. καὶ οὕτως ἐξ ἀμφοῖν ὁ τένων ἐγένετο. ἅπας μὲν οὖν τένων εἰς ὀστοῦν καταφύεται τοὐπίπαν, οὐ μὴν ἅπας γε μῦς εἰς τένοντα τελευτᾷ. τῶν γοῦν τὴν γλῶτταν κινούντων μυῶν, οὐδεὶς ἐν τένων φύεται, οὐδὲ γὰρ ἐδεῖτο κινεῖν οὐδὲν ὀστοῦν ἡ γλῶττα, μέλλουσά γε καὶ φωνὴν διαρθρώσειν καὶ χυμοὺς διακρίνειν, καὶ τῇ μασήσει τε καὶ τῇ καταπόσει συνεργήσειν. εἰ δέ τῳ δοκεῖ καὶ ἡ καρδία παραπλησίως ἔχειν, οὐκ ἀκριβῶς οὗτος κατεσκέψατο σῶμα μυός, ἢ πάντως ἂν ἔγνω πολὺ διαφέρουσαν αὐτὴν καὶ πάχει, καὶ διαπλάσει, καὶ πλοκῇ, καὶ σκληρότητι μυός. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς ἔργοις οὐδὲν ἐοίκασιν. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῇ διπλῇ, καὶ συνθέτῳ κινήσει διὰ παντὸς ἐκ διαστολῆς καὶ συστολῆς συγκειμένη, μηδὲν τῆς ὁρμῆς τοῦ ζώου πρὸς τὸ γενέσθαι δεομένη. τοῖς μυσὶ δ' οὔθ' αἱ κινήσεις ὅμοιαι, καὶ χωρὶς ὁρμῆς οὐκ ἂν γένοιντο. σύνδεσμοι μὲν γάρ τινες εἰσὶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἀκριβῶς ἐοικότες τένουσιν, ὑπὲρ ὧν τῆς χρείας ἑτέρωθι λέγομεν. ἀκουέτω δὲ νῦν τοὔνομα, κατὰ τὸ κοινὸν τοῦ συνδέσμου σημαινόμενον. ἀλλὰ τά γε χείλη τοῦ στόματος, ἀκριβεῖ συμφύσει δέρματος καὶ μυὸς γεγονότα, χωρὶς ὀστοῦ κινεῖται. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ὀφθαλμοί, κινοῦνται μὲν καθ' ὁρμὴν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ μυῶν, οὐδὲν δ' αὐτοῖς ὀστοῦν συγκινεῖται. καὶ μὴν καὶ τὸ δέρμα τὸ κατὰ τὸ μέτωπόν τε καὶ τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ προσώπου, τῶν ὀστῶν ἀτρεμούντων κινεῖται καθ' ὁρμήν. τοσόνδε μέντοι τὸ διάφορόν ἐστι τῷ δέρματι τούτῳ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς χείλεσιν, ὅτι τῷ μὲν αὐτίκα τοῦτο ὑποτέτακται μυώδης φύσις λεπτή, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς μᾶλλον οἱ μύες κινοῦσιν. ἡ δὲ τῶν χειλῶν φύσις, δέρματος κραθέντος μυῒ γίνεται. εἰ δὲ καὶ ὁ στόμαχος τῆς γαστρός, ὃν οἰσοφάγον ἐκάλουν οἱ παλαιοί, αὐτός τε μῦς ἐστι καὶ τὰ τοῦ μυὸς ἔργα τοῖς ζώοις ὑπηρετεῖ, εἴη ἂν καὶ οὗτος ὁ μῦς, οὔτε εἰς τένοντα τελευτῶν, οὔτε ὀστοῦν συγκινῶν. ὁ μέντοι κατὰ τὸν τράχηλον τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης κύστεως, τήν τε οὐσίαν τοῦ σώματος ἀκριβῶς ἔοικε μυΐ, καὶ τοὔργον αὐτῷ μυός. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕδραν, εἴτ' οὖν ἕνα μόνον ἐκεῖνον τὸν μῦν, εἴτε πλείους συμφυεῖς χρὴ νομίζειν. κινεῖται δ' οὐδ' ὑπὸ τούτων οὐδὲν ὀστοῦν, ὥσπερ οὐδ' ὑπὸ τῶν εἰς τοὺς ὄρχεις, καὶ τὸ αἰδοῖον καθηκόντων. ἐν κεφαλαίῳ δὲ κατὰ πάντων τῶν μυῶν λεκτέον, ὅτι κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν ὄντες ὄργανα, ποτὲ μὲν ἑαυτοὺς μόνους κινοῦσι συστελλόμενοι, ὡς οἱ τῆς ἕδρας τε καὶ τῆς κύστεως. ποτὲ δὲ καὶ τὸ δέρμα πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ἑλκόμενοι συνεπισπῶνται, καθάπερ οἱ κατὰ τὰ χείλη, καὶ τὸ μέτωπον, καὶ ὅλως οἱ κατὰ τὸ πρόσωπον. ἐκ τούτων δὴ οὖν οὐδεὶς ἀποφύεται τένων. οἱ δ' ἄλλοι πάντες μύες, ὅσοι δὴ ὀστᾶ κινοῦσιν εἰς τένοντας τελευτῶσι τοὐπίπαν, ἢ μείζους, ἢ ἐλάττους. ὅσοι δ' ἄλλο τι, τούτων τοῖς μὲν εἰσὶ τένοντες, τοῖς δ' οὔ. κινοῦσι δὲ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ὀστοῦν, οἵ τε τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ οἱ τῆς γλώττης, καὶ οἱ τῶν ὄρχεων τε καὶ τοῦ αἰδοίου, καὶ οἱ τῆς φάρυγγος, καὶ οἱ κατὰ τὸν λάρυγγα μάλιστα. καλεῖται δ' οὕτω τὸ ἄνω πέρας τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὅπερ καὶ κεφαλὴν ὀνομάζουσι βρόγχου τε καὶ φάρυγγος. οἱ μὲν οὖν τῶν ὀφθαλμῶν, ὑμενώδεσι μέν, ἀλλὰ ἰσχυραῖς ἀπονευρώσεσιν, εἰς τὸν σκληρὸν καὶ νευρώδη χιτῶνα τὸν περικείμενον τῷ ῥαγοειδεῖ καθήκουσιν. οἱ δὲ τοῦ αἰδοίου τε καὶ τῶν ὄρχεων, οὐδεμίαν ἀπονεύρωσιν ποιησάμενοι, τοῖς σαρκώδεσι σφῶν αὐτῶν μορίοις ἐμφύονται. τῶν δὲ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα μυῶν, τοῖς μὲν ἀμυδραί τινες ἀπονευρώσεις, τοῖς δὲ οὐδ' ὅλως εἰσίν. κινήσεως δὲ τρόπος ἄλλος ἄλλοθι φαίνεται. κατὰ μέν γε τὴν γλῶτταν, οὐκ ἔστιν ἥν τινα κίνησιν οὐκ ἂν ἴδοις. ἄνω τε γὰρ καὶ κάτω, καὶ πρόσω, καὶ ὀπίσω, καὶ τῇδε κἀκεῖσε φαίνεται περιφερομένη, καὶ τὰ μὲν οἷον ἀνακλωμένη τε καὶ ἀναπτυσσομένη, τὰ δὲ καὶ κυκλοτερῶς πάντῃ περιφερομένη, κατὰ δὲ τοὺς ὀφθαλμούς, τέτταρες

μὲν ἐστὶν εὐθεῖαι κινήσεις ἄνω καὶ κάτω, καὶ εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερά. δύο δ' ἄλλαι περιστρεφομένων ἐν κύκλῳ, δύο δὲ τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους μυῶν. ἐρειδόντων μὲν γὰρ ἀλλήλοις τοὺς ὀδόντας, τείνονταί τε καὶ κυρτοῦνται, κεχηνότων δὲ χαλῶνται καὶ προστέλλονται. καὶ μὴν καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα μυὸς μεγάλη κίνησις ἱκανῶς ἐπιφανής, ἐν μὲν τῷ κάμπτειν κατ' ἀγκῶνα, κυρτουμένου τε καὶ εἰς ταὐτὸν συνιόντος, ἐν δὲ ταῖς ἐκτάσεσι, χαλωμένου τε καὶ προστελλομένου. τὰς δ' αὐτὰς κινήσεις ὁ τοῦ πήχεως μῦς ὁ μέγας ἐναργῶς ἐντὸς ἔχει φαινόμενος, ἐν δὲ τῷ κατακάμπτειν τοὺς δακτύλους κυρτούμενός τε καὶ συντεινόμενος, ἐκτεινόντων δὲ καὶ αὐτὸς ἐκτεινόμενός τε καὶ χαλώμενος, καὶ προστελλόμενος. οὕτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μύες ὀλίγου δεῖν ἅπαντες, οἱ κατὰ τὰ κῶλα, δήλας ἔχοντες φαίνονται κινήσεις, εἰ γυμνώσεις αὐτοὺς τοῦ δέρματος. οἱ δὲ γὰρ εἰρημένοι, καὶ χωρὶς τοῦ γυμνῶσαι διὰ μέγεθος. ἐν τοῖς ἰσχνοῖς γὰρ καὶ μυώδεσι σώμασιν, οἱ πλεῖστοι τῶν μυῶν ἐναργῶς φαίνονται κινούμενοι, πρὶν γυμνωθῆναι τοῦ δέρματος. ἰδίαν δέ τινα κίνησιν, ὅτι καὶ τὸ σχῆμα διάφορον, ὁ κατὰ τὴν ἕδραν ἐκτήσατο μῦς τοῖς συσπαστοῖς βαλαντίοις. ἀνάλογον ἅτερ ὂν καὶ τὸ διάφραγμα τοιούτῳ τινὶ προσέοικε, πλὴν ὅτι μὴ διατέτρηται. τούτου δ' οὖν τὴν κίνησιν ἐναργῶς κατόψει, διελὼν μὲν τὸ περιτόναιον, παραστείλας δὲ τὰ ὑποκείμενα σπλάγχνα. τῶν δ' ἄλλων τῶν κατά τε τὸν θώρακα καὶ τὸ σύμπαν ἐπιγάστριον μυῶν, ἀρκεῖ τὸ δέρμα μόνον ἀφελεῖν. συμβέβηκε δ' αὐτοῖς κατ' ἐπιγάστριον ἐναντίον παρὰ τοὺς ἐν τοῖς κώλοις τε καὶ κατὰ τὸ πρόσωπον μῦς. ἐκεῖνοι δὲ γὰρ ἡνίκα ἐκτείνονταί τε καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀνασπῶνται, κυρτοῦνται. οὗτοι δὲ τεινόμενοι δὲ προστέλλονται, κυρτοῦνται δὲ χαλώμενοι. πότερον οὖν (τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο σκοπεῖσθαι) τοσοῦτοι τρόποι κινήσεως ὑπάρχουσι τοῖς μυσίν, ὅσοι περ καὶ φαίνονται κατά τε τὰς διαιρέσεις, καὶ πρὶν γυμνῶσαι τὰ μόρια, ἢ πολὺ δὲ ἐλάττους εἰσί, φαίνονται δὲ πολλοί. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ μηδεμίαν πᾶσι τοῖς μυσὶν ὑπάρχειν κίνησιν ἄτοπον, ὥσπερ εἰ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἄλλην ἄλλης κίνησιν ἔφασκέ τις ὑπάρχειν. ἀεὶ γὰρ φαίνεται διὰ τῶν ὁμοίων ὀργάνων ὁμοίως ἐνεργεῖν ἡ φύσις. τὸ δ' οὖν ἓξ ὑπάρχειν κινήσεις ἅπασι τοῖς μυσίν, ὅπερ ἤδη τινὲς ἔφασαν, ἐναργῶς ἐξελέγχεται. τῶν γὰρ κατὰ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλη μυῶν, οὐδεὶς ἐκτάσεως καὶ συστολῆς τρίτην τινὰ ἴσχει κίνησιν ἑτέραν, ὥσπερ οὐδ' οἱ κροταφῖται μύες. ἐναργῶς γὰρ καὶ τούτων ἑκατέρου δύο κινήσεις εἰσίν. εἰ δὲ τὸ κῶλον ὅλον εἰς ἓξ τόπους μεταφέρουσιν οἱ μύες, οὐδὲν τοῦτό γε ἀπόρημα πρὸς τὸ μὴ οὐ καθ' ἕκαστον αὐτῶν διπλῆν εἶναι τὴν κίνησιν. εἰ μὲν γὰρ εἷς μῦς ἐκίνει τὸ κῶλον ὅλον, ἀναγκαῖον ἂν ἦν ὅσαι περ αἱ τοῦ κώλου, τοσαύτας εἶναι καὶ τὰς τοῦ μυὸς κινήσεις. ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἕξ, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείους εἰσὶν ἑκάστῳ τῶν κώλων οἱ μύες, οὐδὲν ἔτι θαυμαστὸν ἄλλην ὑπ' ἄλλου τῷ κώλῳ γίνεσθαι κίνησιν, ἀλλ' οἶμαι τὴν γλῶτταν ἐξαπατῆσαι τοὺς τὰ τοιαῦτα ἀποφαινομένους, οἰηθέντας ἕνα μῦν αὐτὴν ὑπάρχειν. καὶ εἰ ὄντως εἷς ἦν μῦς, ἐναργῶς ἂν ἀπεδείκνυτο πολλὰς εἶναι κινήσεις ἑνὸς μυός. νυνὶ δὲ οὐ γάρ ἐστιν εἷς, ἀλλὰ πολλοὶ κινοῦσι μύες αὐτήν, τοὐναντίον οἶμαι περανθήσεσθαι τὸ μὴ πολλὰς ἑκάστου μυὸς εἶναι τὰς κινήσεις. ἢ μάταιον ἂν εἴη τὸ πλῆθος αὐτῶν, εἰ δι' ἑνὸς ἁπάσας ἀποτελεῖσθαι δυνατὸν ἦν. ἀλλ' ἑκάτερος φασὶ τῶν ὀφθαλμῶν τέτταρας εὐθείας κινεῖται κινήσεις, ὀρθῶς ὥς γ' ἄν. καὶ γὰρ καὶ μύες εὐθεῖς τέτταρες. ἦν δ' ἂν εἷς καθ' ἑκάτερον, εἰ πάσας κινεῖν ἐπεφύκει. ὡς οὖν εἴπερ ἦν εἷς ἐπέραινεν τέτταρας εἶναι τὰς κινήσεις, οὕτως ἐπειδὴ τοσοῦτοι τὸν ἀριθμόν εἰσιν, ὅσαι περ αἱ κινήσεις, ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν μίαν γίνεσθαι περανθήσεται, καθάπερ καὶ τῶν περιστρεφόντων αὐτὸν ἑκατέρου μίαν. καὶ μὴν καὶ πρὸς ἡμῶν αὐτῶν φασὶν ὁμολογεῖται, κἂν εἰ μὴ πλείους. δύο γοῦν καθ' ἕκαστον μυῶν φαίνεσθαι κινήσεις, πῶς οὖν ὁ λόγος μίαν εἶναι βούλεται; ἔστι δὲ τοῦτο οὐδὲν ἄτοπον. ἡ μὲν γὰρ ὡς ἐνέργεια κίνησις μία καθ' ἕκαστον. ἡ δ' ἐναντία κατὰ συμβεβηκός. ἐνεργεῖ μὲν γὰρ ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν τὸ κινούμενον μόριον. οὐκ ἐνεργεῖ δ' ὅταν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον ὑπ' ἄλλου μυὸς ἐπάγηται, καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲν τῶν κινουμένων μορίων ἑνὶ κέχρηται μυΐ, ἀλλ' εἰ μὲν ἄνωθεν τις ἐμφύοιτο, πάντως ἄλλος ἀντεμφύεται κάτωθεν. εἰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, πάντως ἄλλος ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ἕκαστον γὰρ τῶν κινουμένων μορίων, οἷον ὑφ' ἡνιῶν τινῶν τῶν μυῶν εἰς τἀναντία διειλημμένων, ἐναλλὰξ ἔχει τὸν μὲν ἐκτεινόμενον αὐτῶν, τὸν δὲ χαλώμενον. ὁ μὲν οὖν ἐκταθείς, ἕλκει πρὸς ἑαυτόν, ὁ δὲ χαλασθείς, ἕλκεται σὺν τῷ μορίῳ, καὶ διὰ τοῦτο κινοῦνται μὲν κατ' ἀμφοτέρας τὰς κινήσεις ἀμφότεροι. τὸ δ' ἐνεργεῖν, τείνεσθαι τὸν κινούμενόν ἐστιν, οὐχ ἕπεσθαι. ἕπεται δὲ ὅταν αὐτὸς ἀργῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι τῶν τοῦ κώλου μορίων μεταφέρεται. ἆρ' οὖν ἤδη τολμῶμεν ἀποφαίνεσθαι δέ, μίαν ἁπάντων μυῶν ξύμφυτον κίνησιν εἶναι, ἢ μηδέπω, πρὶν ἂν ἡμῖν ὁμολογήσῃ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς φαινόμενα; ἐμοὶ μὲν οὖν τοῦτο μακρῷ δοκεῖ βέλτιον ὑπάρχειν. τίνα τοίνυν τὰ κατ' αὐτοὺς φαινομένων, λέγομεν ἑξῆς μηδὲν παραλιπόντες. ἐν δὲ δὴ καὶ πρῶτον, ὃ μέρος εἴρηται πως ἤδη κατ' ἀρχάς, ὅτι διατεμνομένων αὐτῶν ὅλων ἐγκαρσίων, ἀπόλλυται τελέως κίνησίς τις ἐν τοῖς ὑποτεταγμένοις μορίοις, ἐντεμνομένων δὲ παραβλάπτεται. τὸ δὲ τῆς βλάβης ποσὸν τῷ ποσῷ τῆς τομῆς ἕπεται, μᾶλλον μὲν ἀπολλυμένης τῆς κινήσεως ἐν ταῖς μείζοσι διαιρέσεσιν, ἧττον δὲ ἐπ' ἐλάττοσι. τὰ δ' αὐτὰ νομίζω μοι πάντα, καὶ τῶν τενόντων εἰρῆσθαι. καὶ γὰρ οὖν καὶ τούτους, εἰ μὲν ὅλους διατέμοις, παράλυσις τῆς κινήσεως τῶν μορίων. εἰ δὲ ἐντέμοις, παραβλάψεις τοσοῦτον, ὅσον ἐνέτεμες. εἰ μὲν οὖν ἅπασα κίνησις ἀπόλοιτο τοῦ μέρους, ἑνὸς τμηθέντος μυός, ἐπέραινετ' ἂν οἶμαι πασῶν τῶν κινήσεων ἐξηγεῖσθαι τὸν ἕνα τοῦτον μῦν. εἰ δ' αὖθις μία μόνη κίνησις ἀπόλοιτο, ἑνὸς τμηθέντος μυός, ἐπέραινετ' ἂν οἶμαι ταύτης μιᾶς μόνης ἦν ὁ τμηθεὶς ἡγεμών. ἐπεὶ δὲ οὔτε μίαν μόνην, οὔτε πάσας ἀπόλλυσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ πάντως δύο περαίνεσθαι δόξειεν ἂν ὑφ' ἑνὸς μυὸς γίνεσθαι κινήσεις δύο. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐναντίων μερῶν τεταγμένος μῦς, ἢ τένων τμηθείς, τὰς αὐτὰς δύο κινήσεις ἀπόλλυσιν, αὖθις ἂν κἀκεῖνον ἴσως κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον κύριον φαῖμεν τῶν αὐτῶν δυεῖν κινήσεων, ὧν ἀπολλύουσιν, ἢ βλάπτουσιν ὁμοίως, ὥστε κἂν εἷς ὁστισοῦν τῶν μυῶν ἀπόλλυται τῶν ἐναντίων κίνησιν συναπόλλυσθαι, ποιεῖν δὲ οὐχ ὁμοίως πεφύκασιν, ἀλλ' ἑκάτερος τὴν ἑτέραν μόνην. ἀνάγκη γὰρ τούτων θάτερον ἀληθὲς ὑπάρχειν, ὁπότερον δέ, πειρατέον ἀποδεῖξαι, πρότερον γε σαφὲς ὄντος εἰ πάντες, ὅτι τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας κινήσεων, ἀναγκαίως τῆς ἑτέρας ἀπολλυμένης, καὶ τὴν λοιπὴν συναπόλλυσθαι. ἔστω γὰρ ἀπολωλέναι τὴν ἐκτείνειν πεφυκυῖαν τὸ μόριον κίνησιν, οὐκοῦν καμφθήσεται μὲν τὴν πρώτην. μενεῖ δὲ ἐν τούτῳ διὰ παντός, ἐκταθῆναι μὲν οὐκ ἔτι δυνά-

μένον, ὅτι τῆς ἐκτεινούσης ἐστέρηται κινήσεως. ὅτι δ' ἐκταθῆναι μηκέτι δύναται, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔτι καμφθῆναι. κάμπτεται γὰρ τὸ φθάνον ἐκτετάσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὴν κάμπτειν πεφυκυῖαν τὸ μόριον κίνησιν, εἴπερ ἀπολέσθαι συμβῇ, ἐκταθήσεται μὲν τήν γε πρώτην, ἀκίνητον δὲ τὸ λοιπὸν γενήσεται, μηκέτι δυνηθὲν ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν κάμψιν, ἧς προηγουμένης ἕπεται τὸ ἐκτείνεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ παντὸς ἀληθὲς μᾶλλον εἶναι φαίνεται, τὸ συναπόλλυσθαι τὰς διαδεχομένας ἀλλήλας ἐναντίας κινήσεις. καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἔχει ζητῆσαι, πότερον δύο κινήσεις ὑπ' ἀμφοτέρων γίνονται μυῶν, ἢ μία μὲν ὑφ' ἑκατέρου, συναπόλλυται δὲ ἡ λοιπὴ τῇ ἑτέρᾳ. πῶς οὖν τοῦτο διορισθήσεται; τοῖς διαφόροις συμπτώμασιν. ὡς γὰρ τὰ κοινὰ κοινοῦ τινός ἐστιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἐνδεικτικά, καὶ διὰ τοῦτο ἄδηλον ἐγγύς τὸ καθ' ἑκάτερον ἴδιον, οὕτω τὰ διαφέροντα τήν τε ἔνδειξιν ἰδίαν ἑκατέρου τῶν μυῶν τῆς ἐνεργείας ποιήσεται, καὶ δῆλον τὸ ἀληθές, ἴδια δ' ἐφ' ἑκατέρου τῶν μυῶν, τάδε γίνεται. τοῦ μὲν ἔνδοθεν διακοπέντος, ἐκταθὲν τὸ μέρος, ἐν τούτῳ τῷ σχήματι διὰ παντὸς μένει. τοῦ δ' ἐκτὸς καμφθὲν, οὐκ ἔτι ἐκτείνεται. καὶ εἰ λαβόμενος ταῖς χερσὶν σαυτοῦ, κάμπτοις τὸ ἐκτεταμένον, ἢ ἐκτείνοις τὸ κεκαμμένον, ἑκάτερον μὲν αὐτῶν ῥᾳδίως ἐργάσῃ. ἐαθὲν δὲ παραχρῆμα τὸ μόριον, εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν ἀχθήσεται. τί τοίνυν ἐκ τούτων ἀποδείκνυται; τὸ κάμπτεσθαι μὲν ὑπὸ τῶν ἔνδον μυῶν, ἐκτείνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτός. καὶ διὰ τοῦτο εἰ μὲν ὁ ἐκτὸς τρωθεὶς, ἀπολέσει τὴν ἐνέργειαν. ὁ δ' ἔνδον ἐνεργῶν ἔτι μένει, κάμπτεται τὸ μόριον, ὡς ἂν τοῦ κάμπτειν αὐτὸ πεφυκότος ἀβλαβοῦς ὑπάρχοντος. εἰ δ' ὁ ἔνδον διακοπείη, τὸ ἔμπαλιν γίνεται. ἐκτείνεται μὲν τὸ κῶλον, κάμπτεται δ' οὐκέτι. διὰ τί δ' ἐν ἑκατέρῳ τῷ σχήματι, καταμένει τὸ μόριον ἀκίνητον; ἢ ὅτι ἀπόλλυσθαι συμβέβηκε τὰς διαδεχομένας ἀλλήλας κινήσεις. ὅτε γὰρ κάμπτειν πεφυκὼς μῦς ὑγιὴς μὲν ὤν, τὸ μὲν πρῶτον ἔκαμψε, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον οὐκέτι κάμπτειν δύναται, μὴ παραλαβὼν αὖθις ἐκτεινόμενον τὸ κῶλον. τοῦ γὰρ ἐκτεταμένου ἡ κάμψις ὅτ' ἐκτείνειν πεφυκὼς, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἅπαξ μὲν ἐκτείνει. δεύτερον δὲ ἢ τρίτον, οὐκέτι δυνήσεται μὴ παραλαβὼν αὖθις κεκαμμένον τὸ μόριον, τοῦ γὰρ κεκαμμένου ἡ ἔκτασις. εἰ δὲ σὺ ἡνίκα ταῦτα τὴν ἀπολωλυῖαν τοῦ τετρωμένου μυὸς ἐνέργειαν μιμησάμενος, ἐκτείναις ταῖς σαυτοῦ χερσὶ τὸ κεκαμμένον, ὄψει σωζομένην τὴν κάμπτειν αὐτὸ πεφυκυῖαν κίνησιν. οὐδὲ γὰρ ἔτι σοῦ δεηθὲν, αὐτόματον καμφθήσεται ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰ ἔνδον μέρη, τεταγμένου μυὸς ἐνεργοῦντος ἑλκόμενον. οὐ μὴν ἐκταθήσεταί γε οὐδέποτε ὑπ' οὐδενὸς μυὸς, ἀλλ' ἀεὶ σου πρὸς τοῦτο δεηθήσεται. καθάπερ εἰ τὸν ἔνδον τρώσεις, ἐκταθήσεται μὲν ἀεὶ χωρίς σου τὸ μόριον, οὐ μὴν καμφθήσεταί γε ὑπ' οὐδενὸς μυὸς, ἀλλ' εἰς τοῦτο τῆς παρὰ σου δεηθήσεται κινήσεως. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς τὸ μὲν κάμπτειν, τῶν ἔνδον ἔργον ἐστὶ μυῶν, τὸ δὲ ἐκτείνειν τῶν ἐκτός. οὐκ ἄδηλον δ' ὅτι τὸ μὲν τείνεσθαί τε καὶ εἰς ἑαυτοὺς συνέλκεσθαι, σύμφυτος ἐνέργεια τοῖς μυσὶ, τὸ δ' ἐκτείνεσθαι καὶ χαλᾶσθαι τῶν ἀντιτεταγμένων ἐνταθέντων τε καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκυσάντων γίνεται. μάθοις δ' ἂν αὐτὸς καὶ δι' ἑτέρων φαινομένων, οὐκ ὀλίγων οἷα ἔμαθον, καὶ τοῦδε πρώτου. τῶν ὀρνιθείων μεταχειρισάμενος σκελῶν, ἀφῃρημένων δηλονότι τοῦ ζώου, τείνειν τοῖς αὐτοῦ δακτύλοις ἐπιχείρει τοὺς ἐν αὐτῷ τένοντας, πρότερον μὲν τοὺς ἔνδον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἐκτός. ὄψει γὰρ ἐπὶ μὲν τοῖς καμπτόμενον τὸ κῶλον, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐκτεινόμενον. ἀλλὰ καὶ εἰ προσκείμενον ὅλῳ τῷ σώματι τὸ σκέλος ἐπὶ τοῦ τεθνεῶτος τούτου τοῦ ζώου λαβὼν, ἑκατέρους τῶν τενόντων, ἢ τῶν μυῶν ἐθέλοις τείνειν, ἐν μέρει καὶ οὕτως αὖ ἴδοις, ἐπὶ μὲν τοῖς ἔνδον καμπτόμενον τὸ κῶλον, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐκτὸς ἐκτεινόμενον. ἀλλὰ καὶ εἰ μῦν ὅλον ἐγκάρσιον ἐθέλοις διατεμεῖν, εἴτ' ἐπὶ τεθνεῶτος, εἴτε καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, τῶν μερῶν αὐτοῦ, τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω φερόμενον, ἐναργῶς ὄψει πρὸς τὸ ἴδιον πέρας ἑκάτερον ἑλκόμενον. καὶ τοῦτο καθ' ὁτιοῦν ἂν μέρος τὸν μῦν ὅλον ἐγκάρσιον διατέμοις, ἐναργῶς ὄψει γιγνόμενον, ᾧ δῆλον, ὅτι πᾶν μόριον αὐτοῦ, σύμφυτον ἔχει τὴν κίνησιν τὴν εἰς ἑαυτὸ σύνοδον. καὶ γὰρ οὖν καὶ εἰ τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν μόνην ἀποτέμοις τοῦ μυὸς, ὅλος ἐπὶ τὸ πέρας ἐνεχθήσεται, καὶ εἰ τὴν κάτω τελευτὴν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνασπασθήσεται. καὶ εἰ ἑκατέρωθεν ἀποτέμοις αὐτὸν, οἷον σφαιρούμενον, ὄψει καὶ συντρέχοντα πρὸς τὸ μέσον ἐξ ἀμφοῖν τῶν περάτων. οἶδα μὲν οὖν ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἱκανῶς ἀποδείκνυται τὸ προκείμενον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἔργον πεποιημένους ἰατρούς τε καὶ φιλοσόφους περὶ ἅπασαν ἀκριβῆ ἐνεργείας εὕρεσιν. οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα λεχθησόμενα σύμπαντα προσκείσεται. σκιρρωθέντος δὴ μυὸς ἢ τένοντος οὑτινοσοῦν τῶν μὲν ἔνδον τοῦ κώλου τεταγμένων, καμφθὲν τὸ μέρος οὐκ ἔτι ἐκτείνεται. τῶν δὲ ἐκτὸς ἐκταθὲν, οὐκ ἔτι κάμπτεται ἔμπαλιν, ἢ κατὰ τὰς τρώσεις εἶχεν. ἐπὶ μὲν γὰρ ἐκείνων εἰς τἀναντία τοῦ τρωθέντος ἀνεσπᾶτο τὸ μέρος, ἐνταῦθα δὲ ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ἕλκεται. φαίνεται δὲ δὴ καὶ τοῦτο μὲν, οὐχ ὅτι μαχόμενον τοῖς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως μαρτυροῦν. τὸ γὰρ σκιρρωθὲν ἅπαν ἀεὶ τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τείνεται. τοῦτ' οὖν αὐτῷ πρὸς τοῦ παθήματος φαίνεται γινόμενον ὅπερ ἐρρωμένῳ πρὸς τῆς ὁρμῆς, πλὴν ὅτι πρὸς τῆς ὁρμῆς μὲν ἑκούσιος ἡ κίνησις, πρὸς δὲ τοῦ παθήματος ἀκούσιος. οὔκουν οὐδ' ὑπὸ τῶν σῶν χειρῶν οὐδὲν τῶν οὕτω πεπονθότων ἀντισπασθῆναι πρὸς τἀναντία δύναται, καθάπερ ἐπὶ τῶν τρώσεων εἶχεν. ἀντιτείνει γὰρ ὁ σκίρρος, ἀντὶ δεσμοῦ τῷ μυῒ γινόμενος. ὡς εἴπερ ἦν δυνατὸν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χειρῶν εἰς τὸν ἀντικείμενον τόπον ἀχθῆναι τὸ μόριον, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν αὐτὸ καὶ πρὸς τῶν ἀντιτεταγμένων ἀπάγεσθαι μυῶν, ὡς κινεῖσθαι τε κἀκείνοις τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν ἱκανοῖς. ἅπερ δ' ἐπὶ τῶν σκίρρων, ταῦτα κἀπὶ τῶν φλεγμονῶν ὁρᾶται γιγνόμενα. καὶ γὰρ καὶ μύες καὶ τένοντες φλεγμήναντες πολλάκις, ἐφ' ἑαυτοὺς τείναντες τὸ κῶλον, ἀκίνητον εἰργάσαντο. καὶ σκληρότης δ' οὐλῶν, οὐδὲν ἧττον τῶν προκειμένων παθῶν, πολλάκις ἐπέδησεν αὐτό. φαίνεται γοῦν ταῦτ' αὐτῷ συμβαίνειν ἅπαντα, καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον τὰ λεχθησόμενα, μετὰ τοῦ καὶ πολλὰς ἄλλας ἀπορίας διαλύεσθαι. θαυμαστὸν γὰρ ἐδόκει καὶ σχεδὸν ἀδύνατον ἕνα τρόπον κινήσεως ἐχόντων ἁπάντων τῶν μυῶν, ἐν κῶλον τὴν χεῖρα. ποτὲ μὲν ἐκτείνεσθαι, ποτὲ δὲ κάμπτεσθαι, ποτὲ δ' ἑκατέρωσε περιάγεσθαι, καὶ ποτὲ μὲν ἀνατείνεσθαι, ποτὲ δὲ κάτω καθίεσθαι, ποτὲ δ' εἰς τοὐπίσω πρὸς τὴν ῥάχιν ἐπιστρέφεσθαι. ἀλλ' οὐκέτι θαυμαστὸν οὐδὲν τῶν τοιούτων φαίνεται, γνόντων ἡμῶν τὸ μὲν ἀνατείνεσθαι, καὶ καθίεσθαι τὴν χεῖρα, τοῦ κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρου καὶ τῶν κινούντων αὐτὸν μυῶν, ἐνέργειαν εἶναι, τὸ δ' ἐκτείνεσθαι καὶ κάμπτεσθαι τοῦ κατ' ἀγκῶνα πήχεως. τὸ δ' ἐπὶ τὸ πρηνὲς, ἢ τὸ ὕπτιον στρέφεσθαι, τοῦ βραχίονος πρὸς τὴν κερκίδα. τὸ δὲ.

τῆς ῥάχεως ἅπτεσθαι, καὶ ἡ κατὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν κίνησις τῆς χειρὸς, ὑπὸ τῶν τεττάρων ἄρθρων ὁμοῦ κινουμένων
γίνεται. οὕτως καθιεμένου μὲν τοῦ βραχίονος, καμπτομένου δὲ τοῦ πήχεως, περιαγομένης δὲ τῆς κερκίδος ἐπὶ τὸ πρη-
νὲς, ἐπιστρεφομένου δὲ τοῦ καρποῦ πάλιν. ἀλλὰ πᾶσαι γε διὰ μυῶν ἐνεργούντων γίνονται, καὶ οὐ νῦν καιρὸς λέγειν
ὑπό τινος τίς. ἔν τε γὰρ τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ, κἂν τῇ περὶ τῆς χρείας μορίων, ἔτι δὲ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι
λεχθήσεται, τό τε πλῆθος ἁπάντων καὶ ἡ δι᾽ ἕκαστον αὐτῶν τοῖς μορίοις ὑπάρχουσα κίνησις. ὅπερ δ᾽ εἰς τὰ προκεί-
μενα συντελεῖ, τοῦτ᾽ ὑπέμνησεν ὁ λόγος, τὸ μηδὲν θαυμάζειν πῶς εἷς τρόπος κινήσεως τοῖς μυσὶν ὑπάρχων, οὕτως
πολυειδῶς σχηματίζει τὰ κῶλα. τῷ γὰρ ἕκαστον ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκειν τὸ μόριον, εἰς ὃ καταφύεται, ὁ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν
ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ περιάγειν, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ἐπὶ τἀναντία δυνήσεται. οὕτω δὲ καὶ κάμπτει μὲν ἕτερος, ἐκτείνει δὲ
ἄλλος, ὅταν δὲ καὶ οἱ πολλοὶ μύες κατὰ πολλὰ τῶν ἄρθρων ἐνεργῶσιν ἅμα, τί θαυμαστόν ἐστι καὶ διὰ τοῦτο, πολλὴν
ποικιλίαν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς κώλοις σχημάτων. οἱ γὰρ οἶμαι εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐμβάλλοντες, ἀνατεί-
νουσιν αὐτόν, τὸν πῆχυν δὲ ἐκτείνουσιν οἱ κατὰ τὸν πῆχυν, ἐκτὸς εἰς αὐτὸν τελευτῶντες τὸν ἀγκῶνα. τὴν κερ-
κίδα δὲ ἐπὶ τὸ πρηνὲς, οἱ κατὰ τὸν πῆχυν ἐντὸς, οἷον λοξὴν περιάγουσι. τὸν καρπὸν δ᾽ ἐκτείνουσιν οἱ κατὰ τὸν
πῆχυν, εἰς αὐτὸν ἐκτὸς τελευτῶντες. ἕκαστος δὲ τῶν δακτύλων, ὑπὸ τῶν ἐντὸς τενόντων κάμπτεται. εἰ δ᾽ ἕκαστος
τῶν δακτύλων καμφθῇ, τὸ σχῆμα τῆς χειρὸς γένοιτο μάλιστα, τοῖς ἐν παγκρατίῳ προτετακῶσιν αὐτὴν ὅμοιον. εἰ
δὲ ὁ μὲν βραχίων ἀνατεθείη συμμέτρως, ὁ δὲ πῆχυς ἀκριβῶς ἐκταθείη ἐπὶ τὸ ὕπτιον, τὴν κερκίδα δὲ οἱ κατὰ τὸν
πῆχυν ἐκτὸς τεταγμένοι μύες ἀνακλάσωσιν, ὁ δὲ καρπὸς ἅμα τοῖς δακτύλοις ἐκταθείη τὸ σχῆμα τῆς ὅλης χει-
ρὸς οἷον τοῖς ἐκτείνουσιν αὐτὴν, ἕνεκα τοῦ δέξασθαί τι, γένοιτ᾽ ἄν. τοιούτου δ᾽ ὄντος αὐτοῦ, τὰ μὲν ἄλλα φυλάξας, μό-
νον δὲ ὑπαλλάξας τὸ ὕπτιον καὶ καταστήσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦτ᾽ ἀκριβῶς, ὑπτίου τε καὶ πρανοῦς, τὸ σύμπαν εἶδος τῆς
χειρὸς ἐργάσῃ τοιοῦτον, οἷον μάλιστα γίνεται τοῖς τοξεύουσιν ἐπὴν τὸν ἰὸν βάλωσιν ὥς φησιν Ἱπποκράτης. οὕτω δὲ
καὶ καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἄλλων τῆς ὅλης χειρὸς σχημάτων, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν ἄρθρων τὴν κατάστασιν, εἰ μόνον
ἐκείνου μνημονεύοις, ὅτι τεινόμενος ἕκαστος τῶν μυῶν ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκει τὸ μόριον εἰς ὃ καταφύεται. πάντα γὰρ οὕτως
εὑρήσεις τὰ τῆς χειρὸς ἔργα, τῶν παλαιόντων καὶ τοξευόντων, καὶ τεκταινομένων, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο πραττόν-
των, ὑπὸ τῶν κατ᾽ αὐτὴν μυῶν ἐπιτελούμενα. τοῦτο μὲν οὖν ἤδη μοι δοκεῖ σαφὲς ὑπάρχειν, καὶ μηκέτι λόγου πλείονος
δεῖσθαι. ὃ δ᾽ οὔτ᾽ εἴρηταί πω, καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφές ἐστιν ἔτι, λεκτέον ἐφεξῆς, τὸ μήτε πᾶσαν κίνησιν τῆς χειρὸς ἐνερ-
γείᾳ γίνεσθαι μυῶν, μήτε πᾶσαν ἀκινησίαν ἡσυχίᾳ. καὶ γὰρ κίνησίν τινα δυνατὸν εὑρεῖν ἀργούντων ἁπάντων τῶν
κατ᾽ αὐτὴν μυῶν, καί τιν᾽ ἡσυχίαν ἐνεργούντων πάνυ πολλῶν. λεγέσθω δὲ πρότερον ὑπὲρ τῆς κινήσεως. ἵνα δὲ ᾖ
σαφὴς ὁ λόγος, ἀναμνησθῶμεν πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ παντὸς σώματος. δυεῖν οὖν τούτοιν κινήσεων ἀλλήλαις μὲν πα-
ρακειμένων, οὐχ ὁμοίως δὲ γινομένων, καλεῖται δ᾽ αὐτῶν ἡ μὲν κατάκλισις, ἡ δὲ κατάπτωσις. καὶ γίνεται δηλο-
νότι καθ᾽ ὁρμὴν μὲν τὸ κατακλίνεσθαι, τὸ καταπίπτειν δ᾽ ἀκουσίως. τὸ μὲν οὖν κατακλίνεσθαι, μυῶν ἐνεργείᾳ συντε-
λεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἔργον ἑκούσιον ἐστὶ τοῦ ζώου. τὸ δὲ καταπίπτειν, οὐκ ἔργον, ἀλλ᾽ ἀκούσιον πάθημα. καὶ μυὸς
οὐδενὸς ἐνεργοῦντος δεῖται. μόνον γὰρ ἀρκεῖ πάντας †ἑλκῦσαι τοὺς μῦς τῆς τάσεως, ἐπιτρέψαντας τῷ βάρει τοῦ σώ-
†ἐκλῦσαι
ματος, ᾗ ῥέπει φέρεσθαι. ταύτῃ μὲν τὸ καταπίπτειν τοῦ κατακλίνεσθαι διήνεγκε, ταύτῃ δὲ καὶ τὸ καταφέρεσθαι, τὴν
χεῖρα τοῦ καθίεσθαι. καταφέρεται μὲν γὰρ ἁπάντων ἀργούντων τῶν ἐν αὐτῇ μυῶν, ὑπὸ τοῦ συμφύτου τοῖς σώμασι
βάρους κατασπωμένη, καθίεται δὲ τῶν κατὰ μασχάλην μυῶν πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκόντων τὸν βραχίονα. τρίτη τοίνυν
αὕτη κίνησις εὑρέθη τῶν μυῶν, παρὰ τὰς δύο τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας. ἐκείνων γὰρ ἡ μὲν ἑτέρα καθ᾽ ἣν ἐνεργοῦ-
σιν, εἰς ἑαυτοὺς ἦν σύνοδος. ἡ δ᾽ ἑτέρα καθ᾽ ἣν ἀργοῦσιν, ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἐκτεινόμενοι μυῶν, οὐκ ἦν μὲν αὐ-
τοῖς σύμφυτος, κατὰ δέ τι συμβεβηκὸς ἐγίνετο. ἡ δὲ νῦν προστεθεῖσα, κατ᾽ οὐδὲν ἐκείναις ἔοικεν. οὔτε γὰρ συστέλλεται
κατ᾽ αὐτὴν, οὔτ᾽ ἐκτείνεται μῦς οὐδείς. τί γὰρ οὖν οὐδὲ κινεῖται τὸ παράπαν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται τοῦ κώλου παν-
τὸς κάτω φερομένου, μόρια ὄντα τοῦ κώλου, τὸν μῦν ἀκίνητον μένειν. ἀλλὰ κινεῖται μὲν, οὐ μὴν ἐκτείνεταί γε, οὐδὲ
συστέλλεται τηνικαῦτα. τίς οὖν ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς κινήσεως; οἷος καὶ τοῖς ὀστοῖς δηλονότι. οὐδὲ γὰρ ταῦτ᾽ ἐκτεινόμενα
καὶ συστελλόμενα, συμπεριφέρεται τοῖς κώλοις, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰ καὶ τῶν ἀψύχων τι σωμάτων προσδήσας αὐτοῖς ἔτυ-
χες. ἐπεὶ τοίνυν τῶν κινήσεων ἡ μὲν σύστασις, ἐνέργεια τοῦ μυός ἐστιν, ὡς ἂν ὀργάνου ψυχῆς. ἡ δ᾽ ἔκτασις, ὡς ὀργά-
νου μὲν, οὐ μὴν ἐνέργεια γε, ἀλλ᾽ ἁπλῶς κίνησις. ἡ δὲ νῦν προστεθεῖσα τρίτη κίνησις, οὐδ᾽ ὡς ζώοισιν ὑπάρχει τοῖς μυ-
σὶν, ἀλλ᾽ ὡς τοῖς ἀψύχοις τε καὶ τελέως ἐξ ἑαυτῶν ἀκινήτοις ἐπὶ τὴν λοιπὴν καὶ τετάρτην μεταβάντες κίνησιν,
ἐπισκεψώμεθα καὶ τὸν ταύτης τρόπον. ἀντίστροφος τις γὰρ ἔοικεν ὑπάρχειν τῇ τρίτῃ. κατὰ μὲν γὰρ τὸν τρίτον
τρόπον τῆς κινήσεως, ἀργεῖν οἱ μύες ἀπεδείχθησαν, καί τοι κινούμενοι. κατὰ δὲ τὸν τέταρτον, ἐνεργεῖν ἀποδειχθή-
σονται, καί τοι μηδαμῶς κινεῖσθαι φαινόμενοι. ἐννοήσωμεν γὰρ ἀνατεταμένην τὴν χεῖρα, κἄπειτ᾽ ἐν τούτῳ τῷ σχή-
ματι φυλαττομένην, εἶτ᾽ ἐρώμεθα ἑξῆς ἡμᾶς αὐτούς. τί δή ποτ᾽ οὐ καταφέρεται τῷ βάρει ῥέπουσα, κἄπειτ᾽ ἀποκρινώ-
μεθα, διότι τῶν ἀνατεινόντων αὐτὴν μυῶν, ἡ τάσις διαμένει. πρὶν οὖν ταύτης ἐκλυθῆναι τελέως, οὐχ οἷόν τε μετα-
κινηθῆναι τὴν χεῖρα. παυσαμένων μέν τοι τῆς τάσεως, εἰ μὲν μηδεὶς ἄλλος ταθείη μῦς, ἀλλ᾽ ἀργοὶ μένοιεν ἅπαντες,
ᾗ τὸ βάρος αὐτὴν ἄγει, ταύτῃ κατενεχθήσεται. εἰ δέ τις ἄλλος ταθείη μῦς, ἵνα περ ἐκεῖνος ἕλκει, ταύτῃ κινηθήσεται.
δῆλον οὖν ὡς ἐν τῷ τεταμένην φυλάττειν τὴν χεῖρα, τῶν εἰς τοῦτο αὐτὴν καταστησάντων μυῶν ἡ τάσις διασώ-
ζεται. ἆρ᾽ οὖν ἐνεργεῖν μὲν καὶ τείνεσθαι, κινεῖσθαι δ᾽ αὐτοὺς οὐ λεκτέον; καὶ μὴν εἰ τοῦτ᾽ εὐλαβησόμεθα λέγειν, οὐδ᾽
ἐνεργεῖν αὐτοὺς ῥητέον. ἄτοπον γὰρ ὅτι μὲν ἐνεργοῦσιν ὁμολογεῖν κατὰ τὴν σύμφυτόν τε καὶ οἰκειοτάτην ἐνέρ-
γειαν. ὅτι δὲ κινοῦνται, οὐκέτι ὁμολογεῖν, καὶ μὴν οὐ φαίνονται κινούμενοι. τί γὰρ καὶ οὐ χρὴ τὰ ἐναντία τιθέναι, καὶ ὅτι
μάλιστα χαλεπὴ καὶ δυσδιαίρετος αὐτῶν ἡ μάχη γίνεται; εἰ μὲν γὰρ ἀπορίας δρῶντες, ἐπιχειροῦμεν εἰς τἀναντία,
κακῶς ἂν ἐδρῶμεν. ἐπεὶ δὲ οὐ τῶν ἵνα μηδὲν εὑρεθῇ διὰ τοῦτο ἀκριβείας ἐσμὲν κινούντων, ἀλλὰ τῶν ἵν᾽ ἀκριβῶς εὑρεθῇ,
διὰ τοῦ πανταχόσε περισκεπτομένων ἑτοίμως, χρὴ πᾶν τὸ ἀντιπίπτον εἰς τὸ μέσον ἐκφέρειν μηδὲν ὑποστελλο-

μένας. διότι μὲν γὰρ ἐνεργοῦσιν οἱ μύες, διὰ τοῦτ' αὐτοὺς κινεῖσθαι λέγομεν. διότι δ' οὐ τὸ ὅλον τὸ κῶλον, οὗ μόριοί εἰσιν, οὔτ' αὐτοὶ κατὰ μόνας φαίνονται κινούμενοι, διὰ τοῦτ' αὐτοὺς πάλιν οὐ τολμῶμεν ὁμολογεῖν κινεῖσθαι. τίνα οὖν ἄν τις λύσιν ἐφεύροι τῆς ἀπορίας; πότερον ἣν οἱ τὰς τονικὰς καλουμένας ὑποθέμενοι κινήσεις, ἤ τινα ἑτέραν βελτίονα; ἢ μὴ δὲ περὶ τούτου προπετῶς ἀποφαινόμεθα, πρὶν ἀκριβῶς διασκέψασθαί τι ποτε καὶ λέγουσιν. ἐμοὶ μὲν πολὺ τοῦτο δοκεῖ βέλτιον εἶναι, καὶ δὴ ποιῶμεν οὕτως. καὶ πρῶτον μὲν, ὥσπερ ἐκεῖνοι διδάσκουσιν ὁ λόγος προΐτω. νοήσωμεν ἕλκεσθαί τι σῶμα τῶν ἀψύχων, οἷον ξύλον, ἢ λίθον ὑπό του, αὖθις δ' αὖ νοήσωμεν ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἐπὶ τἀναντία τοῦτο τουτὶ πάλιν ἀντισπᾶσθαι, κρατεῖν μέντοι τῇ ῥώμῃ τὴν προτέραν ὁλκὴν, καὶ διὰ τοῦτ' ἕπεσθαι μὲν ἐκείνῃ τὸ σῶμα, πολὺ δ' ἧττον, ἢ εἰ πρὸς μηδενὸς ἀνθείλκετο, τρίτην δὴ κατάστασιν τῷ αὐτῷ σώματι προσφέρωμεν, ὅταν ἰσοσθενῶς εἰς τἀναντία τείνηται. οὐκοῦν ἡ μὲν πρώτη κατάστασις ἐκίνησεν αὐτὸ μίαν κίνησιν, ὅσην ἡ τοῦ κινοῦντος ἰσχὺς ἠδύνατο, καὶ εἰς τοσαύτην ἠνάγκασε προελθεῖν διάστασιν, εἰς ὅσην οἷόν τ' ἦν ἄγειν τὸ κινοῦν. ἡ δὲ δευτέρα, τοσοῦτον ἐλάττονα τῆς προόδου τὴν διάστασιν ἀπέδειξεν, ὅσον θάτερον τῶν κινούντων εἰς τὸ ἐναντίον ἀπέσπασε τὸ κινούμενον. ἡ δὲ τρίτη κατάστασις, ὅσον ἡ ἑτέρα τῶν κινήσεων εἷλκε πρόσω, τοσοῦτον ἀντισπώσης εἰς τοὐπίσω τῆς ἑτέρας ἐν ταυτῷ τόπῳ τὸ σῶμα μένειν ἠνάγκασεν, οὐχ ὡς τὸ παντελῶς ἀκίνητον. μένει γὰρ καὶ τοῦτ' ἐν ταυτῷ διὰ παντὸς, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐκείνῳ. τὸ μὲν γὰρ ὅτι μηδ' ὅλως κινεῖται, τὸ δὲ ὅτι διττῶς, ὥσπερ καὶ ὁ πρὸς ῥοῦν ποταμῶν νήχων ἐναντίως. καὶ γὰρ οὗτος, ἐὰν ἰσοσθενὴς ᾖ τῇ τοῦ ῥοῦ σφοδρότητι, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀεὶ διαμένει τόπον. οὐχ ὡς μηδ' ὅλως κινούμενος, ἀλλ' ὅτι πρόσω τοσοῦτον, ὑπὸ τῆς οἰκείας διαφέρεται κινήσεως, ὅσον ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ὀπίσω φέρεται. οὐδὲν δὲ χεῖρον οὕτω σαφὲς πρᾶγμα διὰ πλειόνων ἐξετάζεσθαι παραδειγμάτων. ἔστω τις ὑψηλὸς ὄρνις ἐν ταυτῷ τόπῳ φαινόμενος μένειν, πότερον ἀκίνητον εἶναι τοῦτον λεκτέον, ὥσπερ εἰ καὶ κρεμάμενος ἄνωθεν ἐτύγχανεν, ἢ κινεῖσθαι τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω κίνησιν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἦγεν αὐτὸν κάτω τὸ τοῦ σώματος βάρος. ἐμοὶ μὲν τοῦτο ἀληθέστερον εἶναι δοκεῖ. στερήσας γοῦν αὐτὸν τῆς ψυχῆς, ἢ τοῦ τῶν μυῶν τόνου, ταχέως ἐπὶ τὴν γῆν ὄψει καταφερόμενον. ᾧ δῆλον ὅτι τὴν σύμφυτον τοῦ σώματος βάρει κάτω ῥοπὴν, εἰς ἴσον ἀντεσήκου τῇ κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἄνω φορᾷ. πότερον οὖν ἐν ταῖς τοιαύταις ἁπάσαις καταστάσεσι, ποτὲ μὲν κάτω, ποτὲ δὲ ἄνω τὸ σῶμα φέρεται τἀναντία πάσχον ἐν μέρει, διὰ δὲ τὸ ταχείας τε καὶ ὀξυρρόπους γίνεσθαι τὰς μεταβολὰς, καὶ κατὰ βραχυτάτων διαστημάτων φέρεσθαι τὰς κινήσεις, ἐν ταυτῷ φαίνεται τόπῳ μένειν, ἢ ὄντως ἕνα διὰ παντὸς τοῦ χρόνου κατέχει τόπον, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ διελθεῖν. ἐν γὰρ τοῖς φυσικοῖς περὶ κινήσεως λόγοις, τὰ τοιαῦτα ἐρευνᾶσθαι δικαιότερον. ἀλλ' ἀρκεῖ πρός γε τὰ παρόντα τοῦτο ἐξευρῆσθαι, τὸ γίνεσθαί τι καὶ τοιοῦτον εἶδος ἐνεργείας, ὃ καλεῖν μὲν, εἴτε τονικὸν, εἴτ' ἄλλως ὡς ἂν ἐθέλῃς, οὐ διοίσει. γινώσκειν δ' οἷον ἐστὶ κάλλιον ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀργοὺς εἶναι τοὺς μῦς, ἀνατεταμένης τῆς χειρός. τέτταρες οὖν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ τῶν κατὰ τοὺς μῦς εἰσι κινήσεων. ἢ γὰρ συστέλλονται, ἢ ἐπεκτείνονται, ἢ μεταφέρονται, ἢ τεταμένοι μένουσιν. ἔστι δὲ τοῦ αὐτοῦ γένους ἡ τετάρτη διαφορὰ τῇ πρώτῃ, ἀμφότεραι γὰρ ἐνέργειαι μυός. ἐπεὶ δὲ τὸν νεκρὸν μῦν, ᾧ μηκέτι μέτεστι τοῦ ψυχικοῦ τόνου, διατεμόντες ἐγκάρσιον ὅλον, ἐπὶ τὰ πέρατα συνελκόμενον ὁρῶμεν, δόξειεν ἂν οὐκ ἀλόγως ἔργον εἶναι τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατασκευῆς τοῦθ' ὑπάρχειν. καὶ μὴν εἰ τὸ σῶμα τοῦ μυὸς εἰς αὐτὸ συνέλκεσθαι πέφυκε, τίς ἔτι χρεία τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κινούσης αὐτὸν, εἰ μή τι πρὸς τὸ παραχωρεῖν ἀλλήλοις τῶν κινήσεων τοὺς μῦς, ἡ παρὰ τῆς ψυχῆς δύναμις χρήσιμος. εἰ γὰρ ὃ ποιεῖν ἑκάτερος ἐπεφύκει, τοῦτ' ἔδρα διὰ παντὸς, οὐδὲν ἂν ἐκώλυε παθήματι τῷ καλουμένῳ τετάνῳ συνέχεσθαι τὸ σῶμα. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τέτανος, ἢ ὅταν εἰς τἀναντία πρὸς τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν ἀκουσίως ἀντισπᾶται τὰ μόρια; τοῦ δὲ μὴ γίνεσθαι τοῦτο, τὴν τῆς ψυχῆς ἴσως ἄν τις αἰτιάσαιτο δύναμιν. καὶ φαίη κελεῦσαι τοῖς μυσὶν ἄγειν σχολὴν, ὅταν τοὺς ἀντικειμένους αὐτῷ δέῃ κινεῖσθαι, ἀλλ' εἰ τοῦθ' ὁμολογήσαιμεν πρῶτον μὲν τἀναντία τοῖς πρόσθεν ἐροῦμεν. οὐ γὰρ ἔτι τὸ κινεῖσθαι τοῖς μυσὶ παρὰ τοῦ ψυχικοῦ τόνου δώσομεν, ἀλλὰ τὸ μὴ κινεῖσθαι. πολλά τε τῶν φαινομένων κατ' αὐτοὺς ἕξομεν ἐναντιούμενα. καὶ πρῶτόν γε καὶ μέγιστον τὸ τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν ἐντὸς μῦν νεύρου τμηθέντος, ἐκτεινόμενον αὐτίκα τὸν μῦν ἐκεῖνον ὁρᾶσθαι, καὶ διὰ παντὸς ἐν τούτῳ μένοντα. χρῆν γὰρ εἴπερ ἡ μὲν συστολὴ σύμφυτος αὐτῷ τῷ σώματι, τὸ δὲ ἐκτείνεσθαι τῆς ψυχῆς κελευούσης ἐγίνετο, τὴν ἔκτασιν ἀπόλλυσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν συστολὴν, ἡνίκα πρὸς τὴν ἀρχὴν κοινωνίας ἀπέσχισται μῦν τμηθέντα. νυνὶ δ' ἔμπαλιν ἔχει, συστέλλεται μὲν, οὗ τὸ νεῦρον ἄτμητον, ὁ δ' ἐναντίως ἐκτείνεται. ἐχρῆν δὲ οὐ μόνον τοῦ τμηθέντος τὸ νεῦρον ἀπόλλυσθαι τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ τμηθέντος ἄμφω διασώζεσθαι τήν τ' ἔκτασιν καὶ τὴν συστολήν. εἴπερ γε τὸ μὲν ἐκτείνεσθαι παρὰ τοῦ νεύρου, τὸ δὲ συστέλλεσθαι παρ' ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ μύες. τίνα οὖν καὶ ταύτης τῆς ἀπορίας ἕξομεν λύσιν; ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς διαφορᾶς χρὴ κἀνταῦθα τὸ διάφορον εὑρεῖν, τῆς τε τοῦ σώματος τῶν μυῶν κινήσεως, καὶ τῆς χρωμένης αὐτῇ δυνάμεως. τίς οὖν ἡ διαφορὰ, τμηθέντος τοῦ ἔξω μυὸς ἢ τένοντος, κάμπτεσθαι παραχρῆμα τὸ μόριον, κἂν μὴ προαιρώμεθα κάμπτειν αὐτὸ ὑπό τινος καμφθέν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο χρὴ παραδραμεῖν, ὑπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ δηλονότι τῶν ἐντὸς μυῶν εἰς ἑαυτοὺς πεφυκότων συντρέχειν. εἰ γὰρ οὐ τῆς ἡμετέρας ὁρμῆς ἡ κάμψις τοῦ μορίου, πῶς ἂν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς γίνεσθαι λέγοιτ' ἂν δυνάμεως; ἵν' οὖν γνῷς, τίς ἐστιν ἡ τῆς δυνάμεως ἴδιος κίνησις, κάμπτειν ἐπὶ πλέον τὸν ἄνθρωπον πειρᾶσθαι, κέλευσον τὸ κεκοιλωμένον μόριον. ὄψει γὰρ ἐναργῶς αὐτὸ καμπτόμενον. αὖθις οὖν ἐκλῦσαι τὴν τοῦ κάμπτειν ὁρμὴν κέλευσον, ὄψει γὰρ αὐτὸ πάλιν ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ τὴν πρότερον ἀπολαβεῖν καμπὴν, εἰς ἣν ἠνέχθη χωρὶς ὁρμῆς. ἐκ γὰρ τούτων τῶν φαινομένων ἐναργῶς ἐστι μαθεῖν, ὡς εἰς ἀκριβῆ καὶ τελείαν καμπὴν, οὐκ ἄν ποτε ἀφίκοιτ' ἐξ αὐτοῦ σῶμα τοῦ μυὸς, μὴ βοηθούμενον ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως. μάτην οὖν φήσει τις ἴσως, τὸ φύσιν ἔχον συστέλλεσθαι τὸ σῶμα τῶν μυῶν ἐγένετο, ἀρχῆς τῆς ψυχῆς τελειότερον αὐτὸ καὶ κάλλιον ἐργαζομένης. ὃ δὴ τοῦτ' ἐρῶ, εἴ τις ἐστὶ τῆς τ' ἀπορίας τε καὶ ἀοριστίας ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν ἐραστῶν, ὃν ἡδέως ἂν ἐροίμην, εἰ τὸ πεφυκὸς ἐκτείνεσθαι ἂν μόριον, ἐπιτηδειότατον ὄργανον ἡγεῖται τῆς συνάγειν ἔργον ἐχούσης δυνάμεως, ἢ τὸ ἐναντίον. ἐγὼ μὲν γὰρ, οὐδ' ἐπινοῶ εὑρεῖν πῶς ἀφυέστερον εἰς κίνησιν ὄργανόν τις κατεσκεύασεν, ἢ εἰ πρὸς τἀναντία

ῥέπον

ῥέπον αὐτὸ τῆς τοῦ κινοῦντος ὁρμῆς ἐποίησεν. εἰ δὲ τοῦτ' ἀφυὲς, τοὐναντίον ἅπαν τὸ νεῦρον ἐξ ἑαυτοῦ, πρὸς ὃ τὸ κινοῦν βούλεται. τῆς οὖν ψυχικῆς δυνάμεως ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τὸν μῦν συνδούσης, ἡ κατασκευὴ πρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειος αὐτῷ γέγονε; τοῦτο μὲν τοιοῦτον ἐστίν. ἐκεῖνο δ' ἄν τις εὐλογώτερον ζητήσειέ τε καὶ ἀπορήσειε, τί δή ποτ' ὅλως ἰδίαν ἔφαμεν εἶναι κίνησιν τῷ σώματι τοῦ μυὸς, ἐσχάτην τὴν συστολήν, εἴγε καὶ μετὰ τὴν τελείαν ἔκτασιν συστέλλεται, καὶ μετὰ τὴν τελείαν συστολὴν ἐκτείνεται; ἢ γὰρ οὐδ' ἑτέραν αὐτῷ κίνησιν οἰκείαν εἶναι λεκτέον, ἀλλὰ κατά τι σύμπτωμα γίνεσθαι, ἢ ἀμφοτέρας ὁμοίως οἰκείας ὑπάρχειν ἡγητέον, ἢ ὅτι πλεῖστον μὲν ἀποχωρεῖ τῆς τελείας ἐκτάσεως, ὀλίγον δὲ τῆς τελείας συστολῆς, διὰ τοῦτο οἰκειοτέραν αὐτοῦ τὴν συστολὴν ἡγητέον. ὄντων γὰρ δυοῖν ὑπερβολικῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, σχημάτων ἄκρας ἐκτάσεως καὶ τελείας συστολῆς, εἰ μηδὲν μᾶλλον οἰκεῖον ἦν τῷ σώματι τοῦ μυὸς τὸ συστέλλεσθαι τοῦ ἐκτείνεσθαι, τὸ μέσον ἀκριβῶς ἀμφοῖν ἐλάμβανε σχῆμα. καὶ διὰ παντὸς εἰς τοῦτ' ἤρχετ' ἂν ἀφεθείς, νυνὶ δ' οὐ φαίνεται. προσέρχεται γὰρ ἐγγύτερον τῆς τελείας τοῦ κώλου κάμψεως, ἤπερ τῆς ἐκτάσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δοθῆ τε καὶ ῥηθῆ, ὥσπερ οὖν δίκαιον δίδοσθαι τουτὸ καὶ λέγεσθαι. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχον, ἔτι μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι, τί δή ποτε τῆς ἐσχάτης καμπῆς τοῦ κώλου γινομένης καθ' ὁρμήν, ἐπειδὰν ἐκλύσωμεν ταύτην, ὀλίγον ἀποχωρῶν ὁ μῦς φαίνεται, καὶ πρὸς βραχύ πως ἐκτεινόμενος. ἐχρῆν γὰρ μηδ' ὅλως, εἴπερ ἡ τοῦ σώματος αὐτοῦ φύσις ἐπὶ τῷ συστέλλεσθαι ῥέπει. τινῶν οὖν εἰς τοῦτο λογισμῶν εὐπορήσομεν, ἐν μέσῳ κείσθω σκοπεῖν τῆς ἀληθείας ἐρασταῖς. ἵν' εἰ μὲν ἀποδεικνύντες, ὀρθῶς καὶ μηδαμῶς σφαλλόμενοι φαινοίμεθα, πᾶν ἤδη τὸ προτεθὲν εὑρῆσθαι λέγοιμεν. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τῶν γε πλείστων, τῶν μὲν εὑρημένων ἤδη, τῶν δ' ἐμμελῶς ἠπορημένων, ἄλλος τις καὶ ἄλλος τὸ λεῖπον ἐξεύρῃ. ἵνα δὲ ὁ μέλλων λόγος ᾖ μοι σαφής, δέομαί τινος εἰκόνος, ἣν οὐ μόνον ἐννοῆσαι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ κατασκευάσαι βουληθέντι. δύο γὰρ ὀστᾶ λαβὼν οἷον βούλει ζώου κατ' ἄρθρον ἀλλήλοις συμβάλλοντα, δύο σειρὰς ἐκ νεύρων πλειόνων πλεξάμενος, ἤτοι κατακόλλησον ἀκριβῶς, πρὸς οἷς ἂν ἐγὼ κελεύσω μέρεσι τῶν ὀστῶν, ἢ πρόσδησον. κελεύω δὲ κολλᾶν ἢ προσδεῖν, ἵνα περ οἱ μύες τοῖς ὀστοῖς ἐνεφύοντο. δήλου δὲ ὄντος τρόπου τῆς ἐμφύσεως ἅπασι τοῖς μυσίν, οὐδὲν χεῖρον, ἑκάτερον αὐτῶν μιμήσασθαι διὰ τῆς εἰκόνος. ἐγχειρητέον οὖν σαφῶς ἑρμηνεῦσαι τὸν δηλούμενον τρόπον. οὐδὲ γὰρ ὀρθῶς ἄν τις αὐτὸν μιμήσαιτο, μὴ ἀκριβῶς ἐκμαθών. ἀρχὴ δ' ἂν ἥδε γίγνοιτο τοῦ λόγου δικαιοτάτη, τῶν συμβαλλόντων ἀλλήλοις ὀστῶν ἵν' ἄρθρον γίγνηται. τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν, ἐστὶ τὸ κινούμενον, θάτερον δὲ οἷον ἕδρα τις ὑπερείδεται τῷ κινουμένῳ, καθάπερ ὁρᾷς τοὺς τῶν θυρῶν στρόφιγγας ἔχοντας, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης τῷ μένοντι μὲν ἡ κοιλότης, τῷ κινουμένῳ δ' ἡ κυρτότης ὑπῆρξε. καλεῖται δ' ἡ μὲν κοιλότης, κοτύλη τε καὶ γλήνη. ἡ δ' αὖ κυρτότης, κεφαλή τε καὶ κόνδυλος. τούτων δ' ἡ κοτύλη τῆς γλήνης βαθυτέρα, ὥσπερ ἡ κεφαλὴ τοῦ κονδύλου προμηκεστέρα. ἑκατέρου γὰρ ἑκατέρῳ καθάπερ στρόφιγγι χώραν ἐπιτηδείαν ἡ φύσις παρεσκεύασεν. ἐπειδὴ δὲ οὕτω καλῶς εἶχε τὰ κινησόμενα, πολὺ κάλλιον αὐτῆς ἔτι καὶ τεχνικώτερον συνῆψε τὰ κινήσοντα. τὰ γὰρ τῶν κινήσεων ὄργανα, τοὺς μῦς ἐξέφυσε μὲν τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν, ἐν οἷς αἱ κοτύλαι. κατέφυσε δὲ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ὑποκειμένων, ἅπερ ἔμελλε κινεῖσθαι. καὶ διὰ τούτων ἐκτεινομένων ἀνασπωμένων τῶν κεφαλῶν, συνανασπᾶται πᾶν τὸ κῶλον. ἐπεὶ δὲ ὃ μὲν αὐτῶν μεῖζον, ὃ δὲ ἔλαττον ὀστοῦν ἔμελλε κινήσειν, ἀνάλογον τοῖς ὄγκοις τῶν κινηθησομένων ὀστῶν, τὸ μέγεθος τῶν κινησόντων ἐδημιούργησε μυῶν, ὥστε εὐλόγως, οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν κεφαλῶν ἢ κονδύλων τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν ἐξέφυσαν. οἱ δὲ μικρῶν τούτων κατωτέρω, πλησίον τῆς κοτύλης ἢ γλήνης, οὐ πάνυ τι. μικροὶ γὰρ ἂν οὕτω παντάπασιν ἐγένοντο, καὶ ἀδύνατοι κινεῖν τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν. αὕτη μὲν ἡ φύσις τῶν τ' ἀλλήλοις συνταττομένων ὀστῶν κατ' ἄρθρα, καὶ τῶν κινούντων αὐτὰ μυῶν. μιμήσαιο δ' ἂν αὐτὴν ὀρθῶς εἰ τὴν σειρὰν ἐξάψας θατέρου τῶν ὀστῶν, καθὸ μέρος ὁ μῦς ἐξεφύετο, καθάψεις αὐτῆς τὸ λοιπὸν πέρας εἰς τὴν κεφαλὴν θατέρου τῶν ὀστῶν. ἵνα περ ὁ μῦς κατεφύετο, δυοῖν τούτοιν στοχαζόμενος. ἑτέρου μὲν, τοῦ τὸ πάχος τῆς σειρᾶς ἱκανὸν εἶναι κινεῖν, καὶ ὀχεῖν τὸ ὑποτεταγμένον ὀστοῦν, ἑτέρου δὲ τοῦ περὶ τὰς ὑπερβολὰς τῶν σχημάτων μηδ' ὅλως τετάσθαι τὴν σειράν. ἀλλ' οὕτως ἔχειν, ὡς εἰ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔρριπτο μηδενὸς ἐξημμένη. δύο οὖν ἔστωσαν αἱ σειραὶ τὰς χώρας τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν, τῶν ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν τὸ κῶλον πεφυκότων κατειληφυῖαι, τηνικαῦθ' ἑκατέρας παντελῶς, ἐλευθερουμένης τῆς ἐντάσεως, ἡνίκα ἔσχατον ἔχει τὸ κῶλον σχῆμα. ἡ μὲν ἐκτὸς ὅταν ἀκριβῶς ἐκτεταμένον ᾖ, ἡ δ' ἐντὸς ἐπειδὰν κεκαμμένον. τούτων ὧδε κατασκευασθέντων, πρόδηλον ὅτι τῶν σειρῶν ἑκατέρα, πρὸς μὲν τῆς ἡμετέρας ἑλκομένη χειρὸς εἰς ἐσχάτην ἔκτασιν, ἢ καμπὴν ἄγει τὴν τῶν ὀστῶν σύνταξιν. αὗται δὲ καθ' ἑαυτὰς ἀφεθεῖσαι, μέσον σχῆμα τῆς τῶν ὀστῶν συνθέσεως ἐνεργήσασαι, τοῦ λοιποῦ μένουσιν ἡσυχάζουσαι. προσέχειν δὲ δεῖ τὸν νοῦν μὴ παρέργως αὐτῷ τῷ σχήματι. τὸ μέσον γὰρ ἀκριβῶς, τοῦτ' ἐστὶν ἐσχάτης ἐκτάσεως καὶ συστολῆς. εἰ μέντοι τὴν ἑτέραν τῶν σειρῶν ἐπιτέμοις μὲν κατά τι, μὴ διατέμοις δ' ὅλην, βραχὺ παντελῶς ἐπὶ θάτερα τοῦ μέσου σχήματος, μεταστήσει τῶν ὀστῶν τὴν σύνταξιν. εἰ δὲ καὶ διατέμοις ἅπασαν ἐπὶ πλέον μὲν, οὐ μὴν ὥστ' εἰς ἔσχατον ἐλθεῖν σχῆμα. τὰ γὰρ δὴ ἔσχατα σχήματα, μετὰ τοῦ ταῖς χερσὶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἕλκειν τὰς σειράς, οὐκ ἄλλως φαίνεται γινόμενα. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα συμπτώματα, κἀπὶ τῶν μυῶν ἐναργῶς ὁρᾶται, ἀνάλογον μὲν ἐχόντων τῇ σειρᾷ τοῦ μυὸς, τῇ κινούσῃ δ' αὐτὴν χειρὶ τῆς ψυχῆς. οὔτε γὰρ ἄνευ τῆς χειρὸς οὐδετέρα τῶν σειρῶν εἰς ἔσχατον σχῆμα τὴν τῶν ὀστῶν ἀγαγεῖν δύναται σύνταξιν, οὔτ' ἄνευ τῆς ψυχῆς ὁρμῆς οὐδέτερος τῶν μυῶν, οὔτ' ἐσχάτην καμπήν, οὔτ' ἔκτασιν ἄκραν ἐργάσασθαι τοῦ μορίου. στερήσας δὲ τοὺς μὲν μῦς τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς. τὰς δὲ σειρὰς τῆς χειρός, τὸ μέσον ὄψει σχῆμα τῶν ὀστῶν πρὸς ἄλληλα γιγνόμενον. εἰ δὲ τέμοις τὸν ἐκτὸς μῦν, καμπτόμενον ἐπὶ πλέον, τοῦ μέσου σχήματος ὄψει τὸ κῶλον, ὥσπερ εἰ τὴν ἐκτὸς σειρὰν ἔτεμες. οὕτω δὲ καὶ εἰ τὸν ἐντὸς μῦν τέμοις ἐκτεινόμενον ἐπὶ πλέον τοῦ μέσου, θεάσῃ τὸ μόριον. τίνες οὖν αἰτίαι καὶ τούτων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν περὶ τοὺς μῦς παθημάτων. ἀρχὴ μὲν ἁπασῶν μία, τὸ τοὺς μῦς τελείαν ἔχειν συστολὴν ἐν τοῖς ὑπερβολικοῖς σχήμασιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν σειρῶν εἶχεν. αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι, ταύτῃ ἀκόλουθοι, τὴν οὖν ἀρχὴν αὐτόθεν ἀποδείξομεν. οὐ γὰρ ἐξ ὑποθέσεως τινὸς ἡμῖν ἀδήλου ληπτέον αὐτήν, ἀλλ' ἐκ τινος ἐναργῶς φαινομένου περὶ τοὺς μῦς ἅπαντας συμπτώματος. τίνος τούτου τοῦ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένου τοῦ συστέλλεσθαι τὸν μῦν εἰς τοὐναντίον, ὅταν ὁ τείνων ἀποτμηθῇ τοῦ κώλου τῆς κεφα-

φαλῆς, εἰς ὅσον ὅταν ὑπὸ τῆς προαιρέσεως κινούμενος εἰς τὴν ἐσχάτην καμπὴν ἄγῃ τὸ κῶλον. ἐνδείκνυται γὰρ ἐναργῶς τὸ τοιοῦτον φαινόμενον, εἰς ἐσχάτην πεφυκότα συστολὴν ἔρχεσθαι τὸν μῦν, ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος. ὅταν γὰρ ἀφαιρεθῇ τῆς πρὸς τὸ ἀντιτεῖνον ὁσονοῦν συνεχείας, τόθ' οἷον ἐκ δεσμοῦ λυθείς, καὶ τελέως ἐλεύθερος γενόμενος, ἐνεδείξατο τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἕως δὲ ὑπὸ τοῦ κατ' ἀντικρὺ τεταγμένου μυὸς ἀντεσπᾶτο τὸ μόριον, ἔχοντος δηλονότι κἀκείνου τὴν αὐτὴν φύσιν, ὡς δὴ πάσχειν ὑπὸ τὴν ἐσχάτην συστολὴν τὸ ἴσον, ὁ ἕτερος μῦς ὑπὸ θατέρου, τῆς εἰς ἑαυτὸν ἀπεστερεῖτο συνόδου, καὶ οὕτως συνέβαινε τῶν ἀντιτεταγμένων ἐν τοῖς κώλοις μυῶν ἑκάτερον, τὸ τῆς συστολῆς ἥμισυ βλάπτεσθαι. τὸ γὰρ πεφυκέναι μὲν ἀμφοτέρους εἰς ἐσχάτην ἀεὶ συστολὴν ἐπείγεσθαι, προσδεδέχθαι δ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων μερῶν ἑνὸς ὀστοῦ κεφαλῆς, πάντως ἀναγκαῖον ἦν ἰσοσθενέσι κινήσεσι διειλημμένον τὸ κῶλον, ἕπεσθαι μηδετέρᾳ. τὸ μηδετέρᾳ δ' ἕπεσθαι, ταυτὸν ἦν τὸ μέσον ἔχειν σχῆμα τῶν ἐσχάτων. ἐκείνων γὰρ ἑκάτερον ἐγίνετο τῆς ἑτέρας αὐτῶν κρατούσης. ἡ μὲν ἔκτασις, τῆς ἐκτός, ἡ δὲ κάμψις, τῆς ἐντός. ἰσοσθενὴς μὲν οὖν ἡ τοῦ 10 σώματος αὐτῶν τῶν μυῶν γίνεται κίνησις, ὅταν μηδετέρα σύμμαχον ἔχῃ τὸν ψυχικὸν τόνον. οὐκ ἰσοσθενὴς δέ, ὅταν ἡ ἑτέρα μόνη κρατῇ, ὥστε ἀναγκαῖον νικᾶν ἐκείνου τοῦ μυὸς τὴν συστολήν, ὁπότερος ἂν ὑπὸ ψυχικῆς βοηθῆται δυνάμεως. τριῶν μὲν δὴ φαινομένων αἰτίας εὑρήκαμεν, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὁρμηθέντες, ἣν οὐδ' αὐτὴν ἐξ ὑποθέσεως ἡμετέρας, ἀλλ' ἐξ ἐναργοῦς ἐλάβομεν φαινομένου. διὰ γὰρ τὸ φαίνεσθαι τὴν ἐσχάτην συστολὴν λαμβάνοντας τοὺς μῦς, ὅταν ἀπολυθῶσι τοῦ πρὸς τὰς κεφαλὰς τῶν κώλων δεσμοῦ, δῆλον ἡμῖν ἐγένετο πεφυκέναι μὲν αὐτοὺς ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ, συστέλλεσθαι τελέως, δι' ἄλλο δέ τι κωλύεσθαι. τί δ' ἦν κωλῦον ζητοῦντες, προσεχὲς μὲν τὸν δεσμὸν εὕρομεν. οὗ γὰρ ἀποκοπέντος εἰς ἔσχατον συνεστέλλοντο, τοῦτον τοῦ μὴ συστέλλεσθαι πρότερον αἴτιον ἐπιθέμεθα. τὸν δεσμὸν δ' οὐχ ἁπλῶς ὅτι δεσμός ἐστι, διὰ τοῦτο κωλῦον θ' εὕρομεν συστέλλεσθαι τοὺς μῦς, ἀλλ' ὅτι καταφύεται εἰς ὀστοῦ κεφαλὴν εἰς τἀναντία μέρη τεινομένην. καὶ διὰ τοῦτο εὐπορήσαμεν αἰτίας δευτέρου φαινομένου, τοῦ τὸ μέσον σχῆμα λαμβάνειν τὰ κῶλα, μηδετέρου τῶν μυῶν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κινουμένου. τρίτον δ' ἦν ἐπὶ τούτοις φαινόμενον 20 τὸ κάμπτεσθαι καὶ συστέλλεσθαι, ἢ ἐκτείνεσθαι τηνικαῦτα τὸ κῶλον, ὅταν τὸν μῦν τὸν ἕτερον μόνον ἡ προαίρεσις κινῇ. νικᾶσθαι γὰρ ἐν τούτῳ τὸν ἕτερον, καὶ συνεκτείνεσθαι βιαίως ἀναγκάζεσθαι τῷ σύμπαντι κώλῳ. φέρε δὴ πρὸς τούτοις καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων φαινομένων εἴπωμεν τὰς αἰτίας, ἵν' εἰ μὲν ὁμολογεῖν ἀλλήλαις πιστεύωμεν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν λογισμοῖς. εἰ δέ πῃ καὶ διαφέροιντο καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν, πάντας ὁμοίως ὑποπτεύοιμεν. ἔστω δὴ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, πρῶτον μὲν τόδε τὸ φαινόμενον, τμηθέντος μὲν τοῦ ἔξω μυός, ἐπέκεινα μὲν τοῦ μέσου σχήματος κάμπτεται τὸ κῶλον, οὐ μὴν εἰς ἔσχατόν γε, καίτοι τάχ' ἂν ἴσως δόξειεν εὔλογον εἶναι μηκέτι ἀντισπῶντος εἰς τἀναντία τὸν ἐντὸς μῦν μηδενός, εἰς ἐσχάτην ἰέναι δεῖν αὐτὸν συστολήν, ἀλλ' ὁ γινώσκων οὕτως ἐπιλέλησται τοῦ κατὰ τὸ κῶλον βάρους ἀντιβαίνοντος τῇ παντελεῖ τοῦ μυὸς συστολῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν σφεδῶν εἰκόνος, ὁμοίως ἐμφαίνεται γινόμενον. οὐδὲ γὰρ ἐκείνων τῆς ἐκτὸς τμηθείσης εἰς ἐσχάτην ἠδύνατο ἐλθεῖν ἡ λοιπὴ συστολήν, πρὶν ἀποτμηθῆναι τὸ κινούμενον ὑπ' αὐτῆς ὁσονοῦν. ἕως δ' ἦν συνεχές, ἀντέσπα πρὸς ἑαυτὸ τὴν σειράν. οὐκοῦν κἀπειδὰν τὸν ἐντὸς μῦν 30 διατέμοι τις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μέσου σχήματος, καὶ τῆς ἐσχάτης ἐκτάσεως, τὸ κῶλον καθίσταται. τελέως γὰρ ἐκτείνειν αὐτὸ χωρὶς τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς ἀδύνατος ὁ ἐκτὸς μῦς, ὥστε καὶ ταῦτα τὰ φαινόμενα τοῖς τε ἔμπροσθεν εἰρημένοις, καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ. ἔτι δὲ ὅσα περὶ πάντων τῶν κατὰ τὰ μόρια σχημάτων Ἱπποκράτει γέγραπται πάλαι, καὶ νῦν οὕτως ἔχειν φαίνεται. ἆρ' οὖν θαυμαστῶς ὁμολογεῖ καὶ ταῦτα; πρῶτον μὲν ὅτι κάμψαντες τελέως ὁτιοῦν μόριον, ἢ ἐκτείναντες ἐσχάτως ὀδυνώμεθα. δεύτερον δὲ ὅτι τὸ μέσον τούτων σχῆμα τὸ ἀνωδυνώτατόν ἐστι. τρίτον δ' ὅτι μεταβολῆς ταχείας ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις σχήμασιν ὀρεγόμεθα. τέταρτον δὲ, ὅτι μέχρι πλείστου τὸ μέσον σχῆμα φυλάττομεν, οὐδεμιᾶς ἐπιθυμοῦντες μεταβολῆς. πέμπτον δὲ, ὅτι καὶ τοῦτο ποτὲ μεταβάλλειν ἐπιθυμοῦμεν. ἕκτον δὲ, ὅτι πᾶν σχῆμα δύσφορον τοῖς ἐσχάτως ἀσθενέσιν. αἱ μὲν γὰρ ὑπερβολαὶ τῶν σχημάτων, εὐλόγως ὀδυνηραί, τῶν μὲν ἑτέρων τῶν μυῶν ἐνεργούντων, τῶν δ' ἑτέρων παρὰ φύσιν ἐκτεινομένων. τὸ μέσον δὲ τούτων σχῆμα καὶ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς ἀμέτρου τάσεως ἀμφοτέρους ἀναπαῦον, εἰκότως ἥδιστον, ὥστε καὶ τῆς μεταβολῆς, τῶν μὲν ὀδυνηρῶν σχημάτων ταχείας δεό- 40 μεθα, τῶν δ' ἀνωδύνων βραδείας. διότι δ' ὅλως μεταβάλλειν αὐτὸ δεόμεθα, καίτοι γε ἀνώδυνον ὄν, ὅτι κἂν τούτῳ τάσιν τινὰ ὑπομένουσιν οἱ μύες, ἀλλ' ἧττον μὲν ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ἀνώδυνον δ' οὖν αὐτὸ λέγομεν, οὐχ ὡς οὐδ' ὅλως ὀδύνης μετέχον, ἀλλ' ὡς ἐλαχίστης τε ταύτης καὶ σχεδὸν ἀναισθήτου διὰ βραχύτητα, καὶ τότ' αὐτὸ μεταβάλλειν ἐπιθυμοῦμεν, ὅταν ἀθροισθεῖσα κατὰ βραχύ, γένηται ποτὲ αἰσθητή. τὸ δ' ὅτι κἂν τούτῳ τῷ σχήματι τάσιν τινὰ ἔχωσιν οἱ μύες, εἰ μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων, οὐκέτ' ἀποδείξεως χρῄζομεν. τείνεσθαι γὰρ ἔφαμεν αὐτοὺς πρὸς τῶν κώλων εἰς ἃ καταφύονται, καὶ διὰ τοῦτο ἐλευθερωθέντας ἐκείνης τῆς τάσεως, ἐν τῷ τμηθῆναι τὸν τείνοντα, τὴν κατὰ φύσιν συστολὴν ἑτοίμως ἀπολαμβάνειν. οὐδέποτ' οὖν ἔξω τάσεως οὐδεὶς μῦς, ὅτι οὐδ' ἐν τοῖς μέσοις σχήμασιν, ἀλλὰ τὸ ταύτης μὲν καταφρονεῖν ὡς βραχείας, τὰς δ' ἄλλας ὡς σφοδρὰς, καὶ βιαίους μὴ φέρειν. τοῦτο μὲν αἱρούμεθα, τὰ δ' ἄλλα φεύγομεν. ὅταν δ' ἀσθενεῖς ἐσχάτως γενηθῶμεν ὥσπερ ἐν στομαχικαῖς καὶ καρδιακαῖς συγκοπαῖς, τότ' οὐδὲ τὴν βραχεῖαν φέρομεν τάσιν, οὐδὲ τοῦ μέσου σχήματος ἀνεχόμεθα, καὶ διὰ τοῦτο καίτοι ἀδύνατοι πρὸς τὰς κινήσεις ὄντες, 50 ὅμως ἄλλοτ' ἄλλῃ διαρρίπτομεν τὰ μόρια, ποθοῦντες μέν τινος ἀνωδύνου σχήματος ἐπιτυχεῖν, οὐδὲν δὲ τελέως τοιοῦτον εὑρεῖν δυνάμενοι. ὡς οὖν ἄν τις ἡμῶν ἀνάγκην ἔχων ἐξηρτημένον τοῦ τραχήλου λίθον τινὰ μὴ μέγαν περιφέρειν, ἐρρωμένος μὲν ὢν ἀλύπως ἔφερεν, ἄρρωστος δὲ γενόμενος εὐθύς, αὖ ὡς ἄχθος ἀποθέσθαι προὐθυμεῖτο, κατὰ ταῦτα, καὶ τῶν μυῶν ἕκαστον, οἷόν τινα λίθον βαστάζων τὸ ἐξηρτημένον ὁτιοῦν, ἕως ἂν μὲν ἐρρωμένος ᾖ καταφρονεῖ, μηδ' αἰσθανόμενος τὰ πολλὰ μηδ' ἐπὶ βραχὺ τοῦ βάρους. ὅταν δ' ἀρρωστήσῃ, τηνικαῦτ' αἰσθάνεται, καὶ δυσφορεῖ, καὶ οἷόν τι ἀποσείσασθαι ἄχθος ἐπιθυμῶν, ἄλλοτ' ἄλλου σχήματος ὀρέγεται. πάντ' οὖν πᾶσιν ὁμολογεῖν φαίνεται τὰ περὶ τοὺς μῦς συμπτώματα, καὶ τῆς κοινῆς ἀρχῆς ἔχεσθαι πάντα, καθ' ἣν ἀπεδείχθησαν ἐξ ἑαυτῶν μὲν εἰς ἐσχάτην ἀεὶ συστολὴν ἐπειγόμενοι, μὴ δυνάμενοι δὲ ταύτης τυχεῖν, ὅτι τοὺς ἀντιτεταγμένους ἀντισπῶντας ἔχουσι, καὶ τὸ τῶν ὀστῶν βάρος ἐξηρτημένον.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐπεὶ δὲ τὰ πρῶτα ἡμῖν καὶ οἷον στοιχεῖα τῆς τῶν μυῶν κινήσεως ἀποδέδεικται, προσθῶμεν αὐτοῖς ἤδη τὰ λείποντα, ὥστε μηδὲν ἔτ' ἐνδεῖν, ἀλλ' ἱκανὸν γενέσθαι τὸν ἅπαντα ταῦτα ἀναλεξάμενον ἀκριβῶς, πᾶν ὅτι ἂν περὶ μυὸς προβληθῇ, ῥᾳδίως ἐξευρίσκειν. ἀρξώμεθα οὖν αὖθις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰ μόρια σχημάτων, εἰς ἅπερ ἐτελεύτησεν ὁ πρότερος λόγος, καὶ πρῶτόν γε τὸ μέσον σχῆμα προχειρισάμενοι λέγωμεν, ὡς ἐν τούτῳ διττὴν ἀνάγκη κατάστασιν ὑπάρχειν τοῖς μυσίν. ἑτέραν μὲν τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην, ἣ μηδέτερος τῶν ἀντιτεταγμένων ἐνεργεῖ μυῶν. ἑτέραν δὲ τὴν νῦν ῥηθησομένην, καθ' ἣν ὁμοίως ἐνεργοῦσιν ἀμφότεροι. ὑπάρχει δ' ἡ μὲν προτέρα, τοῖς ἐλινύουσιν ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασεν. ἡ λοιπὴ δέ, ὅταν μήτ' ἐκτείνειν μήτε κάμπτειν τὸ κῶλον ἐπιτρέπωμεν τινί, μηδ' εἰ πάνυ σφόδρα βιάζοιτο. γίνεται δ' αὕτη τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν τὴν τονικὴν καλουμένην ἐχόντων ἐνέργειαν, οὕτω δὲ κἂν εἰ τοῦ μέσου σχήματος ἑκατέρωθεν καταστήσαις τὸ κῶλον, ὁμοίως ἀμφοτέροις ἐνεργεῖν δυνήσῃ τοῖς μυσίν. ὅταν δ' εἴς τι τῶν ὑπερβολικῶν σχημάτων ἀγάγοις αὐτό, οἱ ἕτεροι μύες ἱκανοὶ εἰς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν. οὐκ ἄδηλον οὐδ' ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων σχημάτων, ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δ' ἧττον τῇ τονικῇ ἐνεργείᾳ ἐνεργήσουσιν οἱ μύες, καὶ ὡς τὸ μετὰ τοιαύτης ἐνεργείας μέσον σχῆμα, τῶν ὑπερβολικῶν οὐδετέρου λείπεται. μὴ τοίνυν ἁπλῶς τὸ μέσον ἀνώδυνον εἶναι λέγωμεν, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ ἐλινύειν. τὸ γὰρ μετὰ τῆς ἑκατέρων τῶν μυῶν τάσεως μέσον σχῆμα, τοῖς ἐσχάτοις ὁμοίως ὀδυνηρόν. ἐπεὶ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἐλινύειν μέσον σχῆμα, τὸ μὲν ἁπλῶς ἐστι, τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς. ἁπλῶς μὲν τὸ πάντων τῶν ὑπερβολικῶν τοῦ κώλου σχημάτων μέσον, οὐχ ἁπλῶς δὲ τὸ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως μόνης. τὸ μὲν ἁπλῶς μέσον, ἀκάματον ἂν ὡς Ἱπποκράτης ἐκάλεσεν εἴη μόνον, οὐ μὴν τῶν γε ἄλλων οὐδὲν ἀκριβὲς ἀκάματον. ἀπόδειξις δὲ τοῦ λεγομένου γένοιτ' ἂν σαφής, δηλουμένων πρότερον ἡμῖν, τό θ' ἁπλῶς μέσον σχῆμα, καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα. γενήσεται δ' ὁ λόγος ἵν' ᾖ σαφής, ἐπὶ χειρὸς ὡς ἐπὶ παραδείγματος. ὄντων οὖν ἐν αὐτῇ σχημάτων ἐσχάτων τεττάρων, πρηνοῦς, ὑπτίου, τοῦ κατ' ἔκτασιν ἄκρου, τοῦ κατὰ κάμψιν, τὸ μὲν ἁπλῶς μέσον, ἁπάντων ἐστὶ τούτων μέσον, τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς μέσον, ὁποτέρας οὖν τῶν ἀντιθέσεων. ἄλλο μὲν γὰρ ἐκτάσεως ἄκρας καὶ καμπῆς, ἄλλο δὲ ὑπτίου, καὶ πρηνοῦς τὸ μέσον. ὕπτιον μὲν οὖν ἐστι σχῆμα χειρός, ὅταν τὸ κοῖλον μὲν αὐτῆς μέρος ἄνωθεν ᾖ, τὸ δὲ κυρτὸν κάτωθεν. πρηνὲς δὲ τὸ ἐναντίον τούτῳ. μέσον δ' ἀμφοῖν ὅταν ἔσωθεν μὲν ᾖ τὸ κοῖλον, ἔξωθεν δὲ τὸ κυρτόν. ὑποκείμενος δ' ὁ μὲν μικρὸς δάκτυλος τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ τοῦ πήχεως ὀστοῦν, τῷ τῆς κερκίδος. τοῦτ' οὖν τὸ μέσον σχῆμα, δύναται μὲν ἐκτεταμένης τελέως τῆς χειρός, δύναται δὲ καὶ κεκαμμένης γίνεσθαι. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως μέσον σχῆμα δύναται μὲν ὑπτίας τῆς χειρός, δύναται δὲ καὶ πρηνοῦς οὔσης ὑπάρχειν. ὅρος δὲ ἐκείνου τοῦ σχήματός ἐστιν, ὁ πῆχυς ὀρθὴν ἐργαζόμενος γωνίαν πρὸς βραχίονα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ καλοῦσιν ἐγγώνιον. τὸ τοίνυν ἁπλῶς μέσον, ἐκ τῆς ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων μέσων σχημάτων συνόδου γίνεται, τὰ δ' ἄλλα μέσα, τέτταρα μὲν ἔσται τὰ σύμπαντα. γενήσεται δ' αὐτῶν οὐδὲν ἁπλῶς ὅλου τοῦ κώλου μέσον, ἀλλὰ μιᾶς ἀντιθέσεως μόνης. ἢ γὰρ ἐκτάσεως καὶ συστολῆς μόνον ἔσται μέσον, ἢ ὑπτίου τε καὶ πρηνοῦς. ἐπεὶ δὲ ἑκάτερον αὐτῶν διττὸν γίνεται ζευγνύμενον ἐν μέρει, ταῖς ἐκ τῆς λοιπῆς ἀντιθέσεως ὑπερβολαῖς, ἀναγκαῖον οὕτως τὰ πάντα γίνεσθαι τέτταρα. καθ' ἕκαστον δ' αὐτῶν τὸ μέν τι κοινόν ἐστιν ἁπάντων, τὸ δ' ἴδιον ἑκάστου. κοινὸν μὲν τὸ πάντως ἐνεργεῖν ἕν γέ τι γένος μυῶν. τὰ δ' ἄλλα τρία, τείνεσθαι μὲν κατὰ συμβεβηκός, ἐνεργεῖν δὲ μή. τὸ δ' ἴδιον ἑκάστου, τοῦ μὲν ἐγγωνίου τε καὶ πρηνοῦς, ἐνεργεῖν μὲν τοὺς ἐπιστρέφοντας ἔσω τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν. τοὺς δ' ἄλλους πάντας ἀργοῦντας τείνεσθαι. τοῦ δ' ἐγγωνίου μὲν ὑπτίου δέ, τοὺς μὲν ἔξω περιάγοντας ἐνεργεῖν, τοὺς δὲ ἄλλους ἀργοῦντας τείνεσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ κἂν τῷ μέσῳ πρηνοῦς τε καὶ ὑπτίου. μετὰ μὲν ἄκρας ἐκτάσεως, τοὺς ἐκτείνοντας μόνους ἐνεργεῖν, μετὰ δὲ κάμψεως, τοὺς κάμπτοντας μόνον. τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀργούντων μέν, τεινομένων δέ. δεῖται δ' ὁ λόγος ἵν' ᾖ σαφής, ἐγνῶσθαι πρότερον ὑπὸ τίνων τε μυῶν, καὶ τίνα τρόπον ἐχόντων καὶ ποῖον ἄρθρον κινούντων, αἱ τέτταρες αὗται τῆς χειρὸς ἐπιτελοῦνται κινήσεις. ἔστιν οὖν βραχίων μόριον τῆς ὅλης χειρὸς τὸ μέγιστον. ὅροι δ' αὐτοῦ, κάτωθεν μὲν τὸ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἄρθρον, ἀγκῶνα δὲ καλοῦμεν ᾧ προσστηριζόμεθα, φησὶν Ἱπποκράτης. ἄνωθεν δ' αὖ πάλιν, τὸ κατ' ὦμον. ἕτερον δὲ μόριον τῆς ὅλης χειρὸς οὐ σμικρότατον ἐφεξῆς τοῦ βραχίονος ὁ πῆχυς καλούμενος. ὁρίζεται δὲ καθ' ὃ μὲν τῷ βραχίονι συνεχής ἐστιν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἄρθρου, καθ' ὃ δὲ τῷ καρπῷ, πρὸς τοῦτο πάλιν. ἓν μὲν οὖν τῷ βραχίονι μέγα καὶ περιφερὲς ἓν ὀστοῦν ἐστιν ὀνομαζόμενον ὡσαύτως τῷ μορίῳ. κατὰ δὲ τὸν πῆχυν δυοῖν ὀστῶν ὄντων, τὸ μὲν ὁμώνυμόν ἐστι τῷ παντὶ μορίῳ, τὸ δ' ἕτερον κερκὶς ὀνομάζεται. διαρθροῦται δὲ ἄμφω πρὸς τὸ τοῦ βραχίονος πέρας τὸ κάτω, πῆχυς μὲν ἵναπερ ἡ μέση τῶν κονδύλων τοῦ βραχίονος ἐστὶ χώρα, κερκὶς δὲ τῷ ἔξω κονδύλῳ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ περιβέβηκεν εἰς γλήνην τελευτῶσα. καὶ δῆτα περὶ τοῦτον, οἷον ἄξονά τινα στρεφομένην, τὰς τῆς χειρὸς ἐπιστροφὰς οἰακίζει, ἔσω μὲν αὐτῆς περιαγομένης τὸ πρηνὲς σχῆμα τῆς χειρός, ἔξω δὲ τὸ ὕπτιον ἕπεται. τὸ δ' ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν τὴν χεῖρα τῆς τοῦ πήχεως πρὸς τὸν βραχίονα, διαρθρώσεως ἔργον ἐστίν. ἀκρίβεια δὲ συνθέσεως ὀστῶν, οὐκ οἶδ' εἴ τινι τῶν ἄλλων ἄρθρων ὑπάρχει τοσαύτη. τοῦ μὲν γὰρ βραχίονος τὸ κάτω πέρας πλατυνθέν, ὁρίζεται κονδύλοις, ὁ δ' αὖ πῆχυς, ἀποφύσεις δύο καμπύλας ποιησάμενος ἀντιτεταγμένας ἀλλήλαις, καὶ μέσην αὐτῶν κοιλότητα τῷ σίγμα γράμματι παραπλησίαν ἐργασάμενος, ταύτῃ τῇ κοιλότητι περιλαμβάνει τὴν μέσην τῶν κονδύλων τοῦ βραχίονος χώραν ἐοικυῖαν ἀκριβῶς ταῖς κατὰ τὰς τροχιλίας καλουμέναις. περιφερομένης οὖν τῆς κοιλότητος τοῦ πήχεως, περὶ τὴν κυρτότητα τοῦ βραχίονος ἐκτείνεσθαί τε καὶ κάμπτεσθαι τῷ παντὶ κώλῳ συμβαίνει. τοῦ δὲ μηδ' ἑτέρωσε παραχωρεῖν, ἀλλ' ἀεὶ μένειν ἀκριβῆ τὴν διάρθρωσιν αἱ τῆς μέσης κοιλότητος ὀφρύες αἴτιαι, σφίγγουσαι τὰς ἀποφύσεις τοῦ πήχεως. ὅταν μὲν οὖν ἡ πρόσθιος ἀπόφυσις τῆς κινήσεως ἐξηγῆται, κάμπτεται τὸ κῶλον, ἐκτείνεται δὲ ὅταν ἡ ὄπισθεν. ὅρος δὲ τῆς μὲν καμπῆς, τὴν πρόσθεν ἀπόφυσιν ἑδρασθῆναι πρὸς τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ, τῆς δ' ἐκτάσεως τὴν ὀπίσθιον. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν κυρτὸν ἦν, καὶ τῆς τοῦ πήχεως τῶν ἀποφύσεων ἑκατέρα περιμήκης, καὶ διὰ τοῦτο κίνδυνος ἦν βάθιον ἢ δεῖ, συμβαλλόντων ἀλλήλοις τῶν ὀστῶν κωλυ-

θῆναι τὴν τοῦ κώλου κίνησιν ἐξέγλυψεν ἡ φύσις ἑκατέρωθεν τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, εἰς τοσοῦτον ἐγκαταβαινόντων ταῖς κοιλότησιν αὐτοῦ τῶν κορωνῶν τοῦ πήχεως, εἰς ὅσον ἐσχάτην ἔκτασίν τε καὶ κάμψιν ἡ χεὶρ ἕξειν ἔμελλεν. ἐπεὶ δὲ μεῖζον ἦν τὸ ὄπισθεν κορωνὸν τοῦ πήχεως, πολὺ βαθυτέραν τὴν ταύτῃ κοιλότητα τοῦ βραχίονος ἐποίησεν, ὥστε διὰ τὸ ταύτῃ βάθος, λεπτὸν ἱκανῶς γενέσθαι τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τῶν κοιλοτήτων. οὐ μὴν διέτρησέ γε αὐτὸ καίτοι λεπτὸν ὄν, ἵνα μὴ χαλαρὸν πάντῃ καὶ ἀστήρικτον ᾖ τὸ ἄρθρον, μήτε τῶν μυῶν αἱ κινήσεις ἄμετροι. εἰ δέ γε διετρήθη, κάμπτειν μὲν αὖ εἰς τοὔπισω τὴν χεῖρα δυνατὸν ἦν. ὅσα δὲ ἐκτεταμένης αὐτῆς ἑδραίως ἐνεργοῦμεν, ταῦτά τε σύμπαντα χεῖρον ἂν ἐγίνετο μακρῷ, καὶ τῶν μυῶν ἀμφοτέρων αἱ τάσεις, ἧττον ἂν ὀδυνηραὶ κομιδῇ. τῶν μὲν ὄπισθεν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως τεινομένων, ὡς διασπασθῆναι πλέον ἢ πεφύκασι συστέλλεσθαι, τῶν δ' ἔμπροσθεν εἰς τοσοῦτον ἐκτεινομένων, ὡς κινδυνεῦσαι διασπασθῆναι. τοιαύτη μὲν ἡ τῆς φύσεως τέχνη περὶ τὴν τῆς διαρθρώσεως ἀκρίβειαν, οἵα δέ τις ἡ τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν θέσις, ὧν ἕνεκα καὶ τῆς διαρθρώσεως ἐμνημονεύσαμεν, ἑξῆς λεγέσθω. δύο μὲν ἐν τοῖς πρόσω τοῦ βραχίονος, δύο δ' ἐν τοῖς ὄπισθεν πεφύκασιν, ἰσχυραῖς ἀπονευρώσεσιν ἐμφυόμενοι τῷ πήχει. ἄρχονται δὲ οἱ μὲν μείζους αὐτῶν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, οἱ δ' ἐλάττους πολὺ κατωτέρω, καὶ φέρονται πάντες οἱ τέτταρες εὐθὺ τοῦ πήχεως, ἐμφύονταί τε κατὰ τοῦτον αὐτὸν μάλιστα τὸν τόπον, ὅθεν ἄρχεται φύεσθαι τὰ κορωνά. τὸ μὲν οὖν ὀπίσω μέρος, αὐτὸς ὁ ἀγκών ἐστιν, ὃν οἱ ἀθηναῖοι μὲν ὀλέκρανον, οἱ δωριεῖς δὲ κύβιτον ὀνομάζουσι. τὸ πρόσω δ' ὥσπερ εἴρηται, καθὸ τοῦ ἔμπροσθέν ἐστι κορώνης ἡ ἔκφυσις. ὑπὸ τούτων μὲν οὖν τῶν μυῶν, ὀπίσω τε καὶ πρόσω βραχίονος τὸν πῆχυν ἐπισπωμένων, ἔκτασίς τε καὶ κάμψις γίνεται. τέτταρες δ' ἄλλοι τὰς μὲν ἀρχὰς ἔχουσιν ἐκ τοῦ πήχεως ἑκατέρωθεν τῆς εἰς τὸν ἀγκῶνα κυρτότητος. δύο μὲν ἔξωθεν, δύο δ' ἔσωθεν, ἅπαντες δ' ὄντες λοξοί, τῷ τῆς κερκίδος ὀστῷ καταφύονται. κατὰ μὲν τὸ κάτω πέρας αὐτῆς, ἵναπερ ἡ πρὸς τὸν καρπὸν διάρθρωσις, οἱ μεγάλοι, κατὰ δὲ τὸ μέσον, οἱ μικροί. τεινόμενοι δὲ καὶ οὗτοι πρὸς τὰς ἀρχὰς, συνεπισπῶνται τὴν κερκίδα, καὶ διὰ ταύτης ὅλην τὴν χεῖρα, πρανῆ μὲν οἱ ἐντὸς, ὑπτίαν δ' οἱ ἐκτὸς ἐργάζονται. οὕτως οὖν ἐχούσης τῆς φύσεως τῶν κινούντων τὰς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεις μυῶν, ἀποδείξωμεν ἤδη τὸ προκείμενον, ὡς ἐν ταῖς τέτταρσι διαφοραῖς τῶν οὐχ ἁπλῶς μέσων σχημάτων. ἐν μὲν ἑκάστοτε γένος ἐνεργεῖ μυῶν, τὸ δ' ἄλλο πᾶν, ἀργεῖ μὲν, ἐκτείνεται δέ. πρῶτον οὖν προχειρισόμεθα τὸ καὶ πρότερον ῥηθὲν, ὅπερ ἐγγώνιόν τε καὶ πρανὲς ἐκαλοῦμεν. ἐν ᾧ περὶ μὲν τῶν τὴν κερκίδα κινούντων μυῶν, οὐδὲν δεῖ λόγου πλείονος, ὡς οἱ μὲν ἐντὸς ἐνεργοῦσιν, οἱ δ' ἐκτὸς ἀργοῦντες ἐκταθήσονται. περὶ δὲ τῶν τὸν πῆχυν κινούντων μυῶν, ἀνάγκη πλείονος δεηθῆναι λόγου. κατὰ μὲν γὰρ τὴν πρόχειρον φαντασίαν δόξουσιν ἔχειν τὴν μέσην κατάστασιν ἀκριβῶς, ὅτι καὶ τὸ μέσον σχῆμα τὸ ἐγγώνιον, οὐ μὴν τό γ' ἀληθὲς οὕτως ἔχει. εἰ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐγγώνιον, οὕτω καὶ μέσον ὑπτίας καὶ πρανοῦς ἡ σύμπασα χεὶρ εἶχε σχῆμα, τότ' ἂν ὄντως ἡ μέση κατάστασις αὐτοῖς ὑπῆρχεν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔχει τοῦτον, ἀνάγκη διαστρέφεσθαι, καὶ τούτους τοὺς μῦς καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσον ἐξίσταται τοῦ κατὰ φύσιν σχήματος ἡ σύμπασα χείρ. ὅσον δ' οἱ μύες διαστρέφονται, εἰς τοσοῦτον οἶμαι περὶ τὰς κυρτότητας τῶν ὀστῶν οἷον κλώμενοί τε καὶ καμπτόμενοι, τείνονταί τε καὶ πονοῦσι. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς μέσον σχῆμα πρὸς τὸ μηδεμίαν μῦν ἔχειν μήτ' ἐνεργοῦντα, μήτε κινούμενον βιαίως. οὐδὲ διαστρέφειν τι τῶν κατὰ τὸ κῶλον, ὅθεν αὐτῷ καὶ τοῦθ' ὡς μέγιστον τῶν ἄλλων ἐμαρτύρησεν Ἱπποκράτης. τὰ δ' ἄλλα πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον διεστραμμένους ἔχει καὶ τοὺς μῦς ἅπαντας, καὶ τοὺς τένοντας καὶ τὰ νεῦρα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς φλέβας, καὶ τὰς ἀρτηρίας. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, τὰ μὲν ἔξωθεν τῶν κώλων, τὰ δ' ἔσωθεν πέφυκεν. ὡς οὖν πέφυκεν, οὕτως ἔχοντα ταῦτα φυλάττει τὸ μέσον ὑπτίου καὶ πρηνοῦς σχῆμα. τούτων δ' ἑκάτερον ἱκανῶς ἅπαντα διαστρέφει. τὸ μὲν γὰρ πρηνὲς, ὑπὲρ οὗ πρώτου πρόκειται λέγειν, τῶν ἐκτὸς τοῦ πήχεως μυῶν τῶν ὑπτίαν ὅταν ἐνεργῶσιν ἐργαζομένων, αὐτὴν τοσαύτην ποιεῖται τὴν διαστροφὴν, ὥστε τὰς μὲν κεφαλὰς αὐτῶν ἔξωθεν εἶναι τοῦ κώλου, τὰς δὲ κοιλίας ὀνομαζομένας, ἄνωθεν, τὰς δ' ἐμφύσεις ἐντός. εἰ δὲ καὶ βεβαιότερον ἔτι περιστρέφοις τὴν χεῖρα, τὸν ἕτερον αὐτῶν μῦν τὸν μείζονα τὸν εἰς τὴν τελευτὴν τῆς κερκίδος ἐμφυόμενον, οὕτως ὄψει κεκαμμένον περὶ τὸν κῶλον, ὥστε τῶν μορίων αὐτοῦ, τὰ μὲν ἐκτὸς, τὰ δ' ἐντὸς, τὰ δ' ἄνωθεν, τὰ δ' ἐν τοῖς κάτω φαίνεσθαι τὴν μὲν κεφαλὴν ἐκτὸς, τὴν δὲ κοιλίαν ὀνομαζομένην, ἄνωθεν. τὸ δ' ἐπέκεινα ταύτην ἐντὸς, κάτωθεν δὲ τὴν ἔμφυσιν. οὕτως ἄρα βιαίως κέκλασαί τε καὶ κέκαμπται. οἱ δ' ἄλλοι μύες οἱ κατὰ τὸν βραχίονα, δι' ὧν ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν τὴν χεῖρα δυνάμεθα, πολὺ μὲν ἧττον τούτων τε καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸν πῆχυν. ἀπολαύουσι δ' οὖν τι καὶ αὐτοὶ τῆς διαστροφῆς. τὰ δ' αὐτὰ κἀν τοῖς ὑπτίοις σχήμασι γίγνεται. καὶ γὰρ οὖν κἀν τούτοις, οἱ μὲν ἐν τῷ πήχει μύες εἰς ἔσχατον πονοῦσιν, οἱ δ' ἐν τῷ βραχίονι συμπονοῦσιν. ὅταν δὲ τὸ μέσον ὑπτίου καὶ πρηνοῦς ἐργασάμενοι σχῆμα, τελέως ἐκτείνωμεν, ἢ κάμπτωμεν τὴν χεῖρα, τότε πονοῦσι μὲν ἱκανῶς οἱ κατὰ τὸν βραχίονα μύες, συμπονοῦσι δ' αὐτοῖς οἱ κατὰ τὸν πῆχυν. μόνον οὖν σχημάτων τὸ μέσον ἁπλῶς, ᾧ μηδὲν ὑπερβολῆς μέτεστι, κατὰ μηδ' ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἀνώδυνον ἀκριβῶς ἐστι. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ τέτταρα, τὰ μὲν ἧττον, τὰ δὲ μᾶλλον. ἅπαντα δ' οὖν ὀδυνηρά. καθ' ἕκαστον δ' αὐτῶν πάλιν εἰς ὅσον ἀποχωρῶν τῆς ἐσχάτης καταστάσεως ἄγεις ἐπὶ τὴν μέσην τὸ κῶλον, εἰς τοσοῦτον ἧττον ὀδυνηρὸν ἐργάσῃ τὸ σχῆμα. τελέως δὲ ἀνώδυνον, οὐδὲν πρὶν ἐπὶ τὸ μέσον ἀκριβῶς ἐλθεῖν, ὥστε ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτ' ἤδη πρόδηλον, ὡς ἐν τῷ μέσῳ τούτῳ σχήματι μόνῳ πάντων σχημάτων ὑπάρχει τελέως ἀναπαύειν τοὺς μύας ἅπαντας. τὰ δ' ἄλλα πάντα, τὰ μὲν ἧττον τὰ δὲ μᾶλλον, ἕν γέ τι γένος ἐνεργοῦν ἔχει μυῶν. οὔκουν οὐδ' οἱ κοιμώμενοι πάντες ἀργοὺς παντάπασιν ἔχουσι ἅπαντας τοὺς μῦς, ἀλλ' ὅσοι διὰ μέθην, ἢ κάματον, ἢ ἀῤῥωστίαν δυνάμεως ἅπαντα τοῦ σώματος τὰ μόρια τελέως ἐκλύσαντες, εἰς τὸ μέσον αὐτὰ σχῆμα τοῖς μυσὶν ἀγαγεῖν ἐπέτρεψαν, οὗτοι μόνοι τελέως ἡσυχάζοντας ἔχουσι τοὺς μῦς. οὐ μὴν οὐδ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις σχήμασιν οὐδὲν μόριον ἔχειν οὐδεὶς δύναται κοιμώμενος. ἰσχυρᾶς γὰρ σφόδρα καὶ συντόνου τῆς τῶν μυῶν ἐνεργείας εἰς τὰ τοιαῦτα χρῄζομεν. ὅσα δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἐσχάτων τε καὶ τοῦ μέσου σχήματος, ἐν τούτοις τοὐπίπαν ὑπνοῦμεν. ἐν

ὧν γὰρ αὖ τῶν τοιούτων κατασείσας τὸ κῶλον τοῖς τονικῶς ἐνεργοῦσιν ἀμφ' αὐτὸ μυσίν, ἐπιτρέψας τῇ φυλακῇ τοῦ
σχήματος, ὧδε φυλάττουσιν, ὥστε καὶ καθήμενοι πολλάκις ἐκοιμήθησαν τινὲς καὶ παντάπασιν οὕτως ἔνιοι. καὶ ταῦτ' ἐγὼ μὲν
ἀκούων, ἔμπροσθεν οὐκ ἐπίστευον. ὡς δὲ δεῆσαί ποτε δι' ὅλης νυκτὸς ὁδοιπορῆσαι, τῇ πείρᾳ τἀληθὲς ἔμαθον, ἠναγ-
κάσθην πιστεύειν. σχεδὸν γὰρ τι στάδιον ὅλον διῆλθον κοιμώμενος τε καὶ ὄναρ θεωρῶν, καὶ οὐ πρότερον ἐπηγέρθην, πρὶν
προσπταῖσαι λίθῳ. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἄρα τὸ μέχρι πλείονος οὐκ ἐπιτρέπον ὁδοιπορεῖν τοῖς ὑπνώττουσι, τὸ μὴ δύνασθαι
λείας ἀκριβῶς ἐπιτυχεῖν τῆς ὁδοῦ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖς πειραθεῖσι μόνοις πιστόν, τὰ δ' ἄλλα πᾶσιν ἐναργῶς ὁσημέραι
φαίνεται, τὰ κατὰ τοὺς ἐν τῷ καθῆσθαι κοιμωμένους. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κατακεκλιμένων, ὀλίγοι παντελῶς τὸ μέσον
ἀκριβῶς σχῆμα καθ' ἕκαστον τῶν μορίων ἔχουσιν, ὅσοι δ' ἐν ταῖς χερσί τι φυλάττουσιν, οὗτοι μὲν καὶ πάνυ τὴν τονι-
κὴν ἐνέργειαν ἐπιδείκνυνται. μένουσι γοῦν ἀκριβῶς αὐτῶν οἱ δάκτυλοι κεκαμμένοι περὶ σμικρὸν πολλάκις σῶμα
χρυσίον ἢ λίθον ἢ νόμισμά τι. τὸ δὲ τῆς κάτω γένυος, ἆρ' οὐ καὶ αὐτὸ πρόδηλον; οὐ γοῦν ἀφίσταται τῆς ἄνω, πλὴν εἰ μεθύων
τις, ἢ πάνυ ῥαθύμως ἢ κεκμηκὼς ἐσχάτως κοιμᾶται. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ῥέγχειν διὰ τὰ τοιαῦτα φιλεῖ γίγνεσθαι. χαλασθείσης
μὲν τῆς κάτω γένυος, ὑπτίου δὲ κατακειμένου τοῦ ἀνθρώπου. καὶ γὰρ οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὕπτιον κατακεῖσθαι, σημεῖόν ἐστιν
ἐκλύσεως. ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἄμφω μέμφεται, τό θ' ὕπτιον κατακεῖσθαι καὶ τὸ χάσκειν κοιμώμενον. τὰς δ'
ἐπὶ θάτερον τῶν πλευρῶν κατακλίσεις, ἐπαινεῖ. γνοίης δ' ἂν μάλιστα πόση τις ἐνέργεια ταῖς τοιαύταις κατα-
κλίσεσιν ὑπάρχει, νεκρὸν ἀνθρώπου σῶμα κατακλίνας οὕτως. οὐδὲ γὰρ τὸν ἀκαρῆ μένει χρόνον, ἀλλὰ καὶ ὕπτιον, ἢ πρη-
νὲς αὐτίκα γενήσεται, καθότι ἂν τύχῃ τῷ βάρει ῥέψαν. οὐκοῦν καὶ τὸ ὕπτιον κατακεῖσθαι καὶ τὸ χάσκειν οὐκ ἄλλου τοῦ
ῥέγχειν, ἢ ἐκλύσεως, ἢ μέθης, ἢ ῥαθυμίας σημεῖα. διὰ ταῦτα πάλιν ὁ Ἱπποκράτης ἅπαντα τὰ μόρια κελεύων ἐν τοῖς
ἀνωδύνοις σχήμασιν ἐξαρθρήσαντα τε καὶ συντριβέντα χειρουργεῖν, ἐπὶ τῆς κάτω γένυος φησίν, ὅσον μετρίως χά-
σκοντος τοῦ ἀνθρώπου. οἷον γὰρ ἐπὶ χειρὸς σχῆμα τὸ ἐγγώνιον, τοιοῦτον ἐπὶ τῆς κάτω γένυος τὸ μετρίως χάσκειν. τοῦτο
γοῦν τῶν ἐσχάτων τὸ μέσον. ἔσχατα μὲν οὖν ἐστι τῆς κάτω γένυος σχήματα, τότε μέγιστον χαινόντων γιγνόμενον, καὶ
τοὺς ὀδόντας ἐρειδόντων ἀλλήλοις. ὧν τὸ μὲν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν ἀνθερεῶνα καὶ τὸν τράχηλον μυῶν ἑλκόντων τὸ κάτω,
θάτερον δ' ὑπό τε τῶν ἔνδον τῆς γένυος τῶν ἐκ τῆς ὑπερῴας φυομένων, καὶ τῶν κροταφιτῶν καλουμένων ἀποτελεῖται.
εἰ μή τι ἄρα καὶ οἱ μασητῆρες καλούμενοι μύες, οἱ κατὰ τὰ πλάγια τῆς κάτω γνάθου συνεπιλαμβάνονται τοῦ ἔργου.
ταῦτα μὲν γὰρ ἑτέρωθι διαιρήσομεν. ἀλλὰ τό γε μετρίως χάσκειν, μέσον τῶν σχημάτων γίνεται πάντων τῶν εἰρημέ-
νων ἀργούντων μυῶν. ἀτὰρ οὖν καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσιν αὐτομάτως εἰς τοῦτ' ἡ γένυς ἔρχεται κατὰ λόγον, ἁπάντων
γὰρ αὐτοῖς οἱ μύες τῆς ἐνεργείας στερίσκονται. δῆλον οὖν ὡς ἐν τῷ κοιμᾶσθαι μὴ κεχηνότας, διασώζεται τῶν ἀνασπών-
των τὴν γένυν μυῶν ἡ ἐνέργεια. πολλὴ δ' ἀνατεταμένας ἢ κεκαμμένας, ἢ ἀκριβῶς τὰς χεῖρας ἔχοντες καὶ τὰ σκέ-
λη κοιμῶνται, σώζοντες κἂν τούτοις τὴν τονικὴν ἐνέργειαν. μακρολογῶ δ' ἴσως, ἐνὸν ὑπομνῆσαι τὰ προχειρότατα.
τίς γὰρ ἀντιλέξει τὸ μὴ οὐχ ἡμέτερον ἔργον ὑπάρχειν, τὸ διὰ μυῶν φρουρεῖσθαι τὰς τῶν περιττωμάτων ἐκροάς; ἐφεστήκα-
σι γὰρ ἐπὶ τοῖς πέρασι τῶν κατ' αὐτὰς ὀχετῶν, οἷον ἐπὶ πύλαις τισὶ φρουροὶ μύες θυρωροί, μηδὲν ἐπιτρέποντες ἔξω
φέρεσθαι, πρὶν κελεῦσαι τὸν λογισμόν. ἀλλὰ καὶ τούτους ἐπὶ τῶν κοιμωμένων ὁρῶμεν τὸ σφέτερον ἔργον ἀμέμπτως
ἐκτελοῦντας, καὶ τὸ μεθεῖναί τι τῶν περιττωμάτων ἀκουσίως, ἢ παραλυθέντων γίνεται τῶν μυῶν τούτων, ἢ τοῦ λο-
γισμοῦ κακοπραγοῦντος ὡς ἐν φρενίτισιν, ἢ καὶ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῶν μυῶν βαρυνομένων ὡς ἐν μέθαις. δεῖ γὰρ
ἤτοι τὸν λογισμὸν μὴ προστάττειν, ἢ τοὺς μῦς ἐνεργεῖν μὴ δύνασθαι, ἢ ἀμφοτέρους ἅμα βεβλάφθαι. προπετὴς οὖν
ἀπόφασις ἐστιν ἠρεμεῖν τοῖς κοιμωμένοις τὴν ψυχήν, πλὴν εἰ τὴν ἠρεμίαν οὐ τὴν τελέαν ἡσυχίαν, ἀλλ' οἷον παῦλαν
τινὰ τῆς συντονίας λέγοιεν. εἰ γὰρ τοῦτο καλῶς τε λέγουσι καὶ ὁμολογοῦμεν αὐτοῖς, οὐ γὰρ ἀναίσθητοι παντάπασιν
εἰσὶν οἱ ὑπνώττοντες, ἀλλὰ δυσαίσθητοι. ἢ διατί καλεσάντων ὑπακούσι, καὶ φωτὸς εἰσκομισθέντος ἐξανίστανται, καὶ
ἐψαυμένων αἰσθάνονται; εἰ δέ μοι τὸν μεθύοντα λέγεις, καὶ μηδ' ὅπου γῆς ἐστιν εἰδότα, καὶ τὸν ὑπὸ ῥαθυμίας ἐπιμελεί-
δου βαθύτερον κοιμώμενον, οὗτοι καὶ πρὶν κοιμᾶσθαι πλησίον ἀναισθησίας ἦσαν. καὶ μᾶλλον ἂν ἐπιτρέψαιο φυ-
λακὴν ὁτῳοῦν ἀνδρὶ δραστηρίῳ κοιμωμένῳ, ἢ τοῖς τοιούτοις ἐγρηγορόσιν. ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτοι διασώζουσι πολ-
λὰς τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, οὐκοῦν πιστὸς ὁ λόγος, ὁ τὰς τοῖς κοιμωμένοις τε καὶ καρουμένοις γινομένας ἐνεργείας
φυσικὰς ἁπάσας εἶναι λέγων. οὐ γοῦν ἀληθὲς ἐν τῷ καθόλου τὸ τοιοῦτο. τί γοῦν αὖ ὅτι μεταφέρουσι καὶ κινοῦσι παντοί-
ως τὰ κῶλα; τί δ' ὅτι φθέγγονται κοιμώμενοι, μὴ καὶ ταῦτα φύσεως ἔργα φήσουσιν; ἀλλ' οὐ παρακολουθοῦμεν αὐ-
τοῖς τῇ διανοίᾳ γιγνομένοις ἐρεῖ τις ἴσως. οὐδὲ γὰρ τῇ τῶν βλεφάρων κινήσει διὰ παντός, οὐδ' ὅταν δημηγορῇς, ἢ
ῥητορεύῃς, ἢ διαλέγῃ προσέχεις τῇ διανοίᾳ ταῖς τῶν μορίων ἁπάντων κινήσεσιν, οὐδ' ὅταν ἀθλῶν ἅμα βαδίζεις ἐκ
Πειραιοῦ πάσαις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις τῶν σκελῶν, οἱ μὲν γε φροντισταὶ πολλάκις ἔλαθον αὐτοὺς τὴν ὁδὸν δια-
νύσαντες, ἢ καὶ παρελθόντες τὸ χωρίον, ἐφ' ὃ τὴν ἀρχὴν ὥρμησαν. ἆρ' οὖν τὸ βαδίζειν, οὔτε ψυχῆς ἔργον, οὔτε καθ' ὁρ-
μὴν γίνεται; ὁμοίως γὰρ ἡμᾶς ἔοικεν ἥτε νῦν διαλανθάνειν βάδισις, ἥτ' ἐν τοῖς ὕπνοις, κίνησις μὲν τῶν κινουμένων μο-
ρίων. ἐνέργεια δὲ τονικὴ τῶν μὴ κινουμένων, ὥσθ' ἣν ἂν αἰτίαν ἐπὶ τῶν ἐγρηγορότων εἴπῃς τοῦ μὴ παρακολουθεῖν πολλάκις
ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις, ταύτην ἐπὶ τοὺς κοιμωμένους τε καὶ καρουμένους μεταφέρειν, καὶ μηκέτι θαυμάζειν πῶς
πολλὰ τῶν καθ' ὁρμὴν ἔργων καὶ τούτοις γίνεται. τὸ δ' ἀγνοουμένης τῆς αἰτίας ἑτοίμως ἀποφαίνεσθαι μηδὲν τῶν τοιούτων ἔργων
γίγνεσθαι καθ' ὁρμήν, ὅρα μὴ προπετὲς ᾖ. εἰ μὲν οὖν μηδὲν κριτήριον σαφέστερον τὰ τοιαῦτα κρίνεσθαι δύναται, πότε-
ρα προαιρέσεως ἢ φύσεως ἐστὶν ἔργα; τί δ' ἄλλο ἢ τὸ μηδὲν δεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι περαίνεται. καὶ δίκαιον ἀπο-
ρητικὸς γίνεσθαι μᾶλλον ἐπί γε τῶν τοιούτων, ἢ προπετῶς δογματίζειν. εἰ δ' ἔχομεν ἐνεργείας αὐτὸν κριτήριον τῶν καθ' ὁρ-
μὴν ἔργων, ὥσπερ οὖν ἔχομεν, ἀποφαινόμεθα θαρροῦντες, οὐ μόνον ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναπνοὴν αὐτὴν γί-
νεσθαι καθ' ὁρμήν, ἄχρι γοῦν ἂν ὑποπίπτειν καὶ αὐτὴ φαίνεται τῷ κριτηρίῳ. τί τοίνυν ἐστὶν ᾧ κρίνομεν τὰ καθ' ὁρμὴν ἔργα
πολλά τοι νομίζω δεῖσθαι, οὐχ ἓν κριτήριον, ἅπαντα ἀλλήλοις ὁμολογοῦντα. καὶ γοῦν ἃ γινόμενα παῦσαι προελόμενος
δύναιο, καὶ ἃ μὴ γινόμενα ποιῆσαι, καθ' ὁρμήν ἐστιν. εἰ τοίνυν πρὸς τούτοις καὶ τὸ θᾶττον ἢ βραδύτερον αὐτὰ γίνεσθαι,

καὶ τοῦ πυκνοτέρου ἢ ἀραιοτέρου ἐξουσίαν ἔχοις, ἆρ᾽ οὐ παντοίως φανερὸν δηλοῦσαι τοὔργον τῆς προαιρέσεως; ἀρτηρίας μὲν οὖν κίνησιν καὶ καρδίας, οὔτε παύειν, οὔτ᾽ ἐπεγείρειν, οὔτε πυκνοτέραν, οὔτ᾽ ἀραιοτέραν, οὔτε θάττονα ποιῆσαι ἡ προαίρεσις δύναται, διὰ τοῦτο οὐδὲ ψυχῆς ἔργα τά γε τοιαῦτα εἶναί φασιν, ἀλλὰ φύσεως ὑπάρχειν. τὴν δὲ τῶν σκελῶν κίνησιν, εἰς πάντα ταῦτα ὁ λογισμὸς ῥυθμίζει. καὶ γὰρ καὶ καταπαύειν γιγνομένην, καὶ πάλιν ἐπεγείρειν ἠρεμοῦσαν, καὶ θάττονα καὶ βραδυτέραν καὶ ἀραιοτέραν ἐργάζεσθαι δύναται. τὰ δ᾽ αὐτὰ ταῦτα καὶ περὶ τὴν τῆς ἀναπνοῆς γίνεται κίνησιν, ἐνέργειαν μὲν οὖσαν τῶν φρενῶν, καὶ τῶν τοῦ θώρακος μυῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἀποδείκνυται. ψυχῆς δὲ ἔργον οὐ φύσεως ὑπάρχουσαν, εἴπερ τὸ κινεῖν τοὺς μῦς ψυχῆς ἔργον ἐστίν. οὐ δίκαιον δ᾽ ἐν οἷς ἀποροῦμεν αἰτίας ἀφίστασθαι τῶν ἐναργῶς γιγνωσκομένων. ἐναργῶς μὲν οὖν γιγνώσκεται τὰ κριτήρια τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργειῶν. ἀποροῦμεν δὲ αἰτίας ἐν οἷς οὐ παρακολουθοῦμεν τοῖς κατὰ μέρος ἔργοις. ὁ μὲν οὖν τοῖς ἐναργέσιν ἀπιστῶν, ἀναίσθητος, ὁ δ᾽ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων ἑτοίμως ἀποφαινόμενος, προπετής. ὁ δὲ διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀσάφειαν ὑποπτεύων, καὶ τὰ σαφῆ τῆς ἀπορίας ἐραστῶν ἐστιν. ὁ δ᾽ οὐ μόνον ὑποπτεύων, ἀλλὰ καὶ ἀνατρέπειν ἀξιῶν τὰ σαφῆ, διὰ τὸ τῶν ἀπόρων ἀσαφές, ἀβέλτερος ἐσχάτως. μὴ τοίνυν ἡμεῖς ἑκόντες μήτ᾽ ἀναίσθητοι γιγνώμεθα, μήτ᾽ ἀπορίας ζηλωταί, μήτ᾽ ἀβέλτεροι, μήτ᾽ ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων, ἀλλ᾽ ὅπερ ὀρθῶς τε ἔχει καὶ μετρίοις ἀνθρώποις προσήκει. τὸ μὲν ἐναργὲς ἑτοίμως λαμβανόμεν, τὸ δ᾽ ἄπορον κατὰ σχολὴν ζητῶμεν. ἐναργὲς μὲν οὖν τὸ τῆς ἀναπνοῆς δεσπόζειν τὴν προαίρεσιν. ἄπορον δὲ τὸ διά τινα αἰτίαν οὐ παρακολουθοῦμεν τῇ διανοίᾳ, πολλαῖς τῶν καθ᾽ ὁρμὴν ἐνεργειῶν. θέντες οὖν ἤδη τὸ ἐναργές, ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν μεταβῶμεν, μηκέτ᾽ ἐν αὐτῇ πάντως διατεινόμενοι μηδὲ τὴν ἀλήθειαν φάσκοντες εὑρηκέναι πω κἂν ὅτι μάλιστα τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ᾖ πιθανωτέρα. καί τοι οὐδὲ εἴρηκέ τις, ὡς ἐγὼ νομίζω τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τὴν ζήτησιν μόνον τῆς ἀπορίας γράφοντες, ἣν ἐγὼ νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων, αἰτίαν ᾠήθησαν εὑρηκέναι. χρὴ μὲν οὖν ἀποδέχεσθαι κἀκείνους, εἴθ᾽ εὗρον, εἴθ᾽ εὑρεῖν ἔσπευσαν. χρὴ δὲ μηδ᾽ αὐτοὺς ὀκνεῖν ἐξευρίσκειν τὰ λείποντα. τοῦ δὲ εὑρεῖν αὐτά, τήνδε τὴν ἀρχὴν ποιησόμεθα, τὸ πολλοὺς ἀνθρώπους ἐνίοτε πράξεις τινὰς πράξαντας, ὀλίγον ὕστερον ἐπιλελῆσθαι τελέως αὐτῶν, οἷον ὅσοι διὰ φόβον ἢ μέθην, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐδὲν ὧν ἐν ἐκείναις ταῖς καταστάσεσιν ὄντες ἔπραξαν ἔτι γινώσκουσιν. αἴτιον δέ μοι δοκεῖν, ἐστὶ τὸ μὴ προσεκτικῶς παντὶ τῷ νῷ περὶ τὰς πράξεις αὐτοὺς ἐσχηκέναι. τὸ γάρ τοι φανταζόμενον τῆς ψυχῆς ὅτι ποτ᾽ ἂν ᾖ, ταυτὸ τοῦτο καὶ μνημονεύειν ἔοικεν. ἂν μὲν οὖν ἐναργεῖς τοὺς τύπους τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς φαντασίαις λάβῃ, διασώζει μέχρι παντός, καὶ τοῦτο μὲν τὸ μνημονεύειν ἐστίν. ἂν δ᾽ ἀμυδροὺς καὶ παντάπασιν ἐπιπολῆς, οὐ διασώζει, καὶ τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ἐπιλελῆσθαι. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐν θυμοῖς καὶ φροντίσι καὶ μέθαις καὶ φρενίτισι, καὶ φόβοις, καὶ ὅλως τοῖς ἰσχυροῖς τῆς ψυχῆς παθήμασιν, οὐδενὸς ὧν ἂν πράξωσιν εἰς ὕστερον ἔτι μέμνηνται. τί δή ποτε οὖν θαυμαστόν, κἂν τοῖς ὕπνοις ἀμυδρῶς ἐνεργούσης τῆς ψυχῆς ἀμυδρὰς καὶ τὰς φαντασίας γίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτ᾽ οὐδὲ μονίμους; τί δὲ θαυμαστόν, εἰ καὶ κατὰ τὰς ἐγρηγόρσεις, ἢ φροντίζοντός τι τοῦ λογισμοῦ, καὶ παντὸς ὀλίγου δεῖν περὶ τὸ φρόντισμα τεταμένου παντελῶς μικρά τις αὐτοῦ μοῖρα περὶ τὴν βάδισιν ἔχουσα, τὸν τῆς πράξεως τύπον ἀμυδρῶς ἀπομάττεται, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐπιλαθομένη παραχρῆμα, μηδ᾽ εἰ καθ᾽ ὁρμὴν ἐπράχθη τοὔργον ἔτι μέμνηται; ὡς γὰρ εἰ μηδ᾽ ὅλως ἐμνημονεύομεν, οὐκ ἂν οἷοί τ᾽ ἦμεν ὑπὲρ οὐδενὸς διασκέψασθαι τῶν γεγονότων, οὕτως ἐν οἷς μὴ μνημονεύομεν, οὐκ ἴσμεν ὁποῖα ποτ᾽ ἦν. φυλάττεσθαι γὰρ αὐτὰ τῇ μνήμῃ χρὴ πρότερον, ἵν᾽ ὁποῖ᾽ ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν, ἑξῆς ἐπισκεψώμεθα. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν ἐμοὶ γοῦν φαίνεται τὸ τῆς ὁρμῆς ἐνεργούσης περὶ τὴν ἀναπνοὴν ἐν τοῖς ὕπνοις, ἐπειδὰν ἐξαναστῶμεν οὐκ ἔχειν ἡμᾶς εἰπεῖν εἰ κατὰ προαίρεσιν ἀναπνέομεν, ἀλλ᾽ ὅμοιον τῷ καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας ἐν τοῖς ὕπνοις κινῆσαί τι καὶ φθεγξαμένῳ τί, κἄπειτα ἐπιλελησμένῳ αὐτοῦ προαιρέσεως λέγειν γίνεσθαι, τήν τε τῶν κώλων κίνησιν καὶ τὴν φωνήν. καὶ γὰρ δὴ καὶ οἱ παραπαίοντες λαλοῦσί τε καὶ βαδίζουσι, καὶ πάσας τὰς καθ᾽ ὁρμὴν κινοῦνται κινήσεις. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ οὗτοι παυσάμενοι τῆς παρανοίας, ὧν ἔπραξαν ἔτι μέμνηνται. τρισκαίδεκα γοῦν ἡμέρας οἶδά τινα παραπαίσαντα τόνδε τὸν τρόπον, ὥστε μὲν ἀθλίωσιν οὐκ ἐν ῥώμῃ κατακεῖσθαι. συνεχῶς δὲ τὸν συνήθη παῖδα καλῶν, ἐκέλευε οἱ τὰ πρὸς τὸ γυμνάσιον ἐπιτήδεια κομίζειν, καὶ μικρὸν διαλιπών, ὦ οὗτος ἔφη, πρὸς τὸν Πτολεμαῖον λέγω. βούλομαι γὰρ ἐν αὐτῷ διὰ μακροῦ λούσασθαι, καί που καὶ ἀνεπήδα μεταξύ, καὶ ἀμφιεσάμενος ἂν εὐθὺς τῆς αὐλίου θύρας ᾔει. καὶ κατεχόντων δὲ τῶν ἔνδον καὶ κωλυόντων ἐξιέναι, διατί κωλύετε πρὸς αὐτῶν, ἀνεπυνθάνετο. οἱ δὲ (οὐδὲ γὰρ ἦν ἕτερον λέγειν, ἢ αὐτὰ τἀληθῆ) πεπυρέχθαι τε αὖ ἔφασαν αὐτὸν καὶ πυρέττειν ἔτι. ὁ δὲ καὶ πρὸς ταῦτα πάνυ κοσμίως ἀπεκρίνατο. γινώσκειν γὰρ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, ὡς ἔτι λείψανον αὐτῷ πυρετοῦ, παντελῶς δ᾽ εἴη μικρὸν τοῦτο, καὶ μηδὲν ὕποπτον βαλανείῳ βλαβῆναι. γεγονέναι γὰρ ὅλον αὐτῷ τὸν πυρέττοντα πυρετὸν ἐξ ὁδοιπορίας. ἢ οὐ μνημονεύεις, ἐπιστραφεὶς ἔλεγε πρὸς τὸν παῖδα, ὡς συντόνως ὁδοιπορήσαμεν χθὲς ἀπὸ μεγάρων ἀθήναζε. τοιαῦτα λέγων καὶ τοιαῦτα ποιῶν αἱμορραγίας διὰ ῥινῶν ἀθρόας αὐτῷ γενομένης, καὶ μετ᾽ αὐτὴν ἱδρῶτος ὑγίαινε μὲν αὐτίκα μάλα, τῶν δ᾽ ἔμπροσθεν οὐδενὸς ἔτ᾽ ἐμέμνητο. πότερον οὖν (τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα δεῖξαι) τὸ διαναστῆναι καὶ περιφθέγξασθαι καὶ ἀποπατῆσαι καὶ οὐρῆσαι; ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐν ταῖς ἔπραττεν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι τῶν κατὰ προαίρεσιν ἔργων, ἢ τοῦτο μὲν ἄτοπον. εἰ γὰρ μὴ ταῦτα κατὰ προαίρεσιν, οὐδ᾽ ἄλλο οὐδέν. οὐκ ἐμέμνητο δ᾽ αὐτῶν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐν ταῖς μέθαις πραχθέντων οἱ νήψαντες ἔτι μέμνηνται. τί δὴ θαυμαστὸν οὕτως ἔχειν καὶ ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς; γίνεσθαι μὲν αὐτὴν κατὰ προαίρεσιν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν προσεχόντων τὸν νοῦν ἐπιμελέστερον, ποτὲ δὲ ἀργότερόν τε καὶ ῥαθυμότερον. διὰ τοῦτο μεμνῆσθαι μὲν ἡμᾶς τῶν μετὰ τοῦ προσέχειν τὸν νοῦν γιγνομένων ἐνεργειῶν, ἐπιλανθάνεσθαι δὲ τῶν ἑτέρως. ἐπεὶ δ᾽ ὅπερ ἂν ἐπιλαθώμεθα τελέως, τοῦτ᾽ οὐδ᾽ ἐπεπρᾶχθαί ποτε νομίζομεν, ἀκόλουθόν ἐστι, μηδ᾽ εἰ μετὰ προαιρέσεως πραχθῇ μνημονεύειν. ὅτι δ᾽ ὅλον ὑπὸ ψυχῆς γίνεται καθ᾽ ὁρμὴν τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἔργον, ἔδειξεν οἰκέτης βάρβαρος, ὃς ἐπειδὴ θυμωθείς, εἵλετο τεθνάναι, καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ γῆς, καὶ τὴν ἀναπνοὴν ἐπισχών, μέχρι πολλοῦ μὲν ἀκίνητος ἦν, ὕστερον δὲ βραχὺ κυλινδηθείς, οὕτως ἀπέ-

θανεν

θανεῖν. εἰ δὲ καὶ μὴ δύναιτό τις μέχρι παντὸς ἐπισχεῖν τὴν ἀναπνοήν, οὐκ αὖ οὐδὲ διὰ τοῦτό τις ἀπέγνω, τὸ μὴ κατὰ προαίρεσιν αὐτὴν γίγνεσθαι. φαίνεται γὰρ τῶν καθ' ὁρμὴν ἔργων, τὰ μὲν ἐλεύθερα πάντα, τὰ δὲ τοῖς τοῦ σώματος παθήμασι δουλεύοντα. τὰ μὲν οὖν πρότερα, διὰ παντὸς ἀκωλύτως ὑφ' ἡμῶν γίγνεται, τὰ δεύτερα δ' οὐ διὰ παντός, ἀλλ' ἐν χρόνῳ τινὶ καὶ μετὰ μέτρου. τὸ μὲν γὰρ βαδίσαι πρός τινα καὶ διαλεχθῆναι, καὶ λαβεῖν τι καὶ δέξασθαι, τελέως ἐλεύθερα. τὸ δ' ἀποπατῆσαι καὶ οὐρῆσαι, τῶν τοῦ σώματος παθημάτων ἐστὶν ἰάματα. καὶ τοίνυν ἐσιώπησαν μέν τινες ἐνιαυτὸν ὅλον ἢ πλείονα χρόνον, οὕτω προελόμενοι. ἀποπάτημα δ' ἢ οὖρον ἐπισχεῖν, οὐχ ὅπως ἔτεσιν, ἀλλ' οὐδὲ μησίν, οὐδ' ἡμέραις ὀλίγαις οὐδεὶς δύναται. οὕτω γὰρ ἐπείγει καὶ ἀνιᾷ πολλάκις, ἢ τῷ πλήθει βαρύνοντα, ἢ τῇ δριμύτητι δάκνοντα, ὥστε οὐδ' εἰς τὸν εἰθισμένον τόπον ἐξαρκέσαι τινὲς ἀπελθεῖν ἠδυνήθησαν. ὁμοίαν δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπεῖγον καὶ συντομώτερον ἔχον τὴν χρείαν. καὶ γὰρ ἀποθανεῖν κίνδυνος μὴ ἀναπνεύσαντα, καὶ ἀνιαρὸν ἐσχάτως τὸ ἀποπνίγεσθαι. θαυμαστὸν οὐδὲν οὖν τελέως αὐτὴν ἐπισχεῖν, χαλεπόν. οὔτε γὰρ ἀποθνήσκειν ἕτοιμοι πάντες, οὐδ' αὖ μορίοις συνέχονται κακοῖς, ὅτ' αὖ ἐπὶ τοῦτ' ὁρμήσασιν ἀνιαρῶς ἐξιέναι βούλονται. μὴ τοίνυν τις ἐκ τοῦ σιωπᾶν μὲν ἡμᾶς προελομένους ἕως παντὸς δύνασθαι, τὴν δ' ἀναπνοὴν ἀδυνατεῖν ἐπισχεῖν, προαιρέσεως μὲν ἔργον εἶναι τὴν φωνήν, ἀπροαίρετον δὲ καὶ φυσικὸν τὴν ἀναπνοὴν νομιζέτω. ταῦτα μὲν δή μοι δοκῶ σαφῶς ἀποδεδεῖχθαι. τὸ δὲ λοιπὸν τῷ παντὶ λόγῳ περὶ τῶν μέσων σχημάτων ἑξῆς προσθεῖναι δίκαιον. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν χειρῶν τὸ καλούμενον ἐγγώνιον μέσον, ἀκριβῶς ἄκρας ἐκτάσεως καὶ καμπῆς ὄν, ἀνωδυνώτατόν ἐστιν, οὕτω δόξειεν ἂν ἔχειν καὶ τὸ ἐπὶ τῶν σκελῶν, τὸ μὴν ἔχει γ' οὕτως, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μέσου σχήματος καὶ τῆς ἄκρας ἐκτάσεως, τὸ ἐν τούτοις ἀνώδυνον. αἴτιον δὲ τὸ ἔθος, τὰ πολλὰ γὰρ ἐκτεταμένοις τοῖς σκέλεσι χρώμεθα. καὶ γὰρ τούτου χάριν ἐγένετο, τοῦ πᾶν ὀχεῖσθαι τὸ σῶμα πρὸς αὐτῶν ἑστώτων τε ἡμῶν καὶ βαδιζόντων. καὶ πρὶν δὴ ἐνεργεῖν δι' αὐτῶν, ἐν τοῖς σπαργάνοις ἐκτεταμένα διεπλάσθη. ταῦτ' ἄρα κἂν τοῖς ὕπνοις καὶ ἄλλως κατακειμένοις ἐκτέταται μᾶλλον ἢ κέκαμπται, ἀλλὰ καὶ πονοῦμεν πολὺ μᾶλλον ἐν ταῖς ἐσχάταις κάμψεσιν ἢ ταῖς ἐκτάσεσιν. οἱ πολλοὶ δὲ ἄγειν ὅλως εἰς ἐσχάτην καμπὴν δυνάμεθα τὸ σκέλος, μὴ ταῖς χερσὶ συνεργήσαντες, ἀλλ' οἷον χωλὸν εἰς ταύτην τὴν ἐνέργειαν ἔχομεν ὑπὸ ἀηθείας, καὶ μόνοις γε ῥαδίως κάμπτεται τοῖς ὀρχηστικοῖς, ἢ παλαιστικοῖς, οἷς περ καὶ μόνοις εἴθισται τελέως κάμπτεσθαι. τοῦτον οὖν τοῦ μέσου σχήματος ἐπὶ τὴν ἔκτασιν προέβη τὸ τελέως ἀνώδυνον, ὅσον ὑπὸ τοῦ πολυχρονίου τῶν κώλων ἔθους ἠναγκάσθη. ταῦτ' οὖν τὰ δύο σκοπῶν ἐφ' ἁπάντων τῶν ἄρθρων, τήν τε φύσιν καὶ τὸ ἔθος, ἐξευρήσεις οὕτως τὸ μέσον τε καὶ ἀνώδυνον. ἔοικε δ' οὖν ταὐτὸ συμβαίνειν πανταχῇ τὸ μὲν ἔθος τῇ φύσει. καὶ καλῶς εἴρηται φύσις ἐπίκτητος, τὸ δ' ἀνώδυνον σχῆμα, τῷ μέσῳ. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν σκελῶν ταὐτὸν τὸ ἀνώδυνον καὶ μέσον, ἄν γε τὸ μέσον τῶν ὑπαρχουσῶν τοῖς κώλοις κινήσεων καὶ μὴ τελέας ἐκτάσεως καὶ καμπῆς μέσον ποιήσῃς. εὑρήσεις γὰρ ὅσον ἀπολειπόμεθα τοῦ κάμπτειν ἐσχάτως, τοσοῦτον ἀποχωροῦν ἀνώδυνον σχῆμα πρὸς τὴν ἔκτασιν. ἐν τῷ καθόλου τοίνυν ἐφ' ἁπάντων τῶν ἄρθρων τὰς ἐσχάτας κινήσεις ἐπισκεψάμενος, ἐξευρήσεις τὸ μέσον τε καὶ ἀνώδυνον σχῆμα. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ κατ' ὀλέκρανον ἄρθρου τὸ καλούμενον ἀγκώνιον, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ γόνυ τὸ πλησιαίτερον τῆς ἐκτάσεως, οὕτως ἐπὶ τῆς ῥάχεως τὸ πλησιαίτερον τῆς καμπῆς, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ καρπὸν ἄρθρου τὸ ἀκριβῶς εὐθύ. κατὰ λόγον οὖν τοῦτο μὲν τὸ ἀκριβῶς εὐθύ, μέσον ἀκριβῶς ὑπάρχον τῶν ἐσχάτων κινήσεων, ἀνωδυνώτατόν ἐστι. τῇ ῥάχει δ' οὐκέτι τὸ εὐθὺ μέσον, ἀλλὰ τὸ κυρτὸν ἐπ' ὀλίγον. ἐπλεονέκτει γὰρ ἡ εἰς τοῦτο κίνησις, ὅθεν ὀρθοὶ μᾶλλον πονοῦμεν τοῖς κατὰ ῥάχιν μορίοις, ἢ καθεζόμενοί τε καὶ κατακείμενοι, δεῖται γὰρ ἑστώτων μὲν τετάσθαι, κατακειμένων δὲ καὶ καθεζομένων, οὐδὲν κωλύει κεκυρτῶσθαι. ταῦτ' ἐφ' ἁπάντων τῶν ἄρθρων διασκεψάμενος, εὑρήσεις ὁμολογοῦντα πάντα τὸν λόγον ἑαυτῷ. καὶ γὰρ ὅσοι μύες χωρὶς ἄρθρων εἰσίν, κἂν τούτοις ἡ μέση κατάστασις ἀνώδυνος, ὥσπερ ἐφ' ἕδρας ἔχει καὶ κύστεως καὶ γλώττης. τότε γὰρ εἰς ἔσχατον σφίγγειν τὴν ἕδραν καὶ τὸ διοίγειν ἐπὶ μέγιστον, ὀδυνηρά. τό τε ἐκτείνειν ἐπὶ μήκιστον τὴν γλῶτταν καὶ κάμπτειν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀμέτρως περιάγειν. ῥᾷστον οὖν καὶ τούτοις ἐξὸν εἴσκειν τὸ μέσον ὑπερβολῶν, ὅπερ καὶ ἀνώδυνόν ἐστι. καὶ πάντες ἄνθρωποι παρ' ὃν ἀναπαύονται χρόνον τῶν κατὰ τὸν βίον ἐνεργειῶν, τὸ μέσον τε καὶ ἀνώδυνον ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις ἴσχουσι σχῆμα, οὕτως ὑπὸ τῆς δικαίας φύσεως ἀναγκαζόμενοι φησὶν Ἱπποκράτης. ἐν μὲν δὴ τῇ γλώττῃ κατὰ συζυγίαν, ἅπαντες οἱ μύες πεφύκασιν ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν, κἀκ τῶν δεξιῶν, κἀκ τῶν ἀριστερῶν, ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν εἰς τὰς ἐναντίας ἀπάγεσθαι τὸ μόριον κινήσεις ὑπὸ τῶν ἀντιτεταγμένων. ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ τὴν ἕδραν μυός, καὶ τοῦ κατὰ τὴν κύστιν, καὶ τῶν κατὰ τὰς φρένας (εἷς γάρ ἐστι καθ' ἕκαστον τούτων κυκλοτερής, οὐδενὸς ἀντιτεταγμένου μυός) ὅθεν εἰς τὰς ἐναντίας ἄγεται τὰ μόρια κινήσεις, οὐκέθ' ὁμοίως εὔπορον, οὐδὲ ἐκ τοῦ προχείρου δῆλον, ἀλλ' ὧδε σκόπει. τοῦ μὲν κατὰ τὴν κύστιν τε καὶ τὴν ἕδραν μυὸς ἔργον ἐστίν, οὐ τὸ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς, ἀλλὰ τὸ κατέχειν. ἐσφάλησαν δ' εὐθὺς ἐν αὐτῷ τούτῳ πολλοί, νομίζοντες ἐκκρίσεως ἕνεκα περιττωμάτων τοὺς μῦς τούτους γεγονέναι, μηδ' ὅτι παραλυθέντων αὐτῶν ἐκκρίνεται μὲν ἀλλ' ἀκουσίως, νοῆσαι δυνηθέντες. ἀτὰρ καὶ διὰ μοχθηρὰν χειρουργίαν ἐκτμηθέντος, πολλάκις ἀμέτρως τοῦ κατὰ τὴν ἕδραν μυὸς ἀκουσίως ἐκρεῖ ταύτῃ κόπρος, ὡς ἂν οἶμαι τῶν ἐκρεῖν κωλυόντων ὀργάνων μὴ μενόντων. οὐκοῦν ἁπλῶς οὐδὲ πρώτου ἐκκρίσεως ὄργανον ὁ μῦς οὗτος, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦθ' ὅπερ ὅταν ἐκτμηθῇ τε καὶ παραλυθῇ γίνεται, διὰ παντὸς συμβαίνῃ, τῷ ζώῳ φύλακα τῆς ἀκαίρου τῶν περιττωμάτων ἐξόδου τὸν μῦν τοῦτον ἡ φύσις ἐπέστησεν, ὡς οὐχ ὅπως οὐκ ἐνεργεῖ τι πρὸς τὴν ἔκκρισιν αὐτός, ἀλλ' οὐδ' ἐπιτρέπει τοῖς ἐνεργοῦσι. τίνα τοίνυν ἐστὶ τὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης ὄργανα; πλείω μὲν κατὰ μέρος, διττὰ δὲ τῷ γένει. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ψυχῆς, τὰ δὲ φύσεως ἐστί. καὶ τοίνυν ἐνεργεῖ τὰ μὲν τῆς ψυχῆς ὄργανα, καθ' ὁρμὴν ἀεί, τὰ δὲ τῆς φύσεως, χωρὶς ὁρμῆς. αἱ μὲν δὴ φρένες καὶ οἱ κατ' ἐπιγάστριον ἅπαντες μύες, τὰ τῆς ψυχῆς ὄργανα. τὰ δ' ἐντέρων ἁπάντων ἡ σύνταξις ἅμα τῇ γαστρί, τὰ τῆς φύσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων ἐνεργείας, ἐν ἑτέροις εἴρηται. περὶ δὲ τῆς μυῶν νῦν ἐροῦμεν, ἐπειδὴ τῆς τούτων κινήσεως ὁ παρὼν λόγος ἐξήγησίς ἐστιν. οἱ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μύες ἅπαντες ὅταν ἐνεργοῦντες τείνωνται, θλίβουσιν εἴσω τὰ τῆς φύσεως ὄργανα. τὰ δὲ ἢν μὲν εἴκωσιν αἱ φρένες, εἰς τὸν ἐκείνων ἀναχωροῦντα τόπον, ἐκλύει τὴν βίαν τῶν μυῶν, ἢν δ' ἀνθιστῶνται, καθάπερ ὑπὸ δυεῖν πιεζόμενα χειρῶν, ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τῶν

μυῶν, ἔσωθεν δὲ τῶν φρενῶν, ἐκθλίβοιντ' ἂν τὰ ἐν ταῖς κοιλότησιν αὐτῶν περιεχόμενα, προσιμορεῖ δὲ εἰς τοῦτο μεγά-
λως ἡ λοξότης τῶν φρενῶν. τὸ μὲν ἕτερον τῶν περάτων, πρὸς τῷ κατὰ τὸ ἕτερον χόνδρῳ πρόσω κείμενον ἐχουσῶν,
τὸ δ' ἕτερον ὀπίσω κατὰ τὴν ῥάχιν καὶ ὀσφύος. τὸ μὲν ἐκθλίβεσθαι τὰ τῶν ἐντέρων περιττώματα, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν
ἐνεργούντων γίνεται μυῶν, ἔξωθεν μὲν τῶν κατ' ἐπιγάστριον, ἔσωθεν δὲ τῶν φρενῶν. τοῦ δ' ὑπιέναι κάτω τὸ θλιβόμε-
νον, ἡ λοξότης αἰτία τοῦ διαφράγματος. ἀργεῖ δὲ ὁ κατὰ τὴν ἕδραν μῦς τηνικαῦτα. πλειόνων δὲ ὄντων κατὰ τὴν γα-
στέρα μυῶν, καὶ πάντων τεινομένων ἐν ταῖς ἀναπατήσεσι, μᾶλλον μὲν οἱ πρὸς τοῖς ὑποχονδρίοις, ἧττον δὲ οἱ κάτω
τείνονται, ἔμπαλιν ἢ ἐν ταῖς οὐρήσεσιν ἔχει. μᾶλλον γὰρ ἐπ' ἐκείνων, οἱ κάτω, ἧττον δὲ οἱ ὑπὸ τοῖς ὑποχονδρίοις ἐνερ-
γοῦσι. συνεκτείνοντες δὲ ἀμφοτέροις, οἱ κατὰ τὰς ἀναπνοὰς μύες, οὐκ οὐρήσεως ἢ ἀποπατήσεως ὄργανα. τοῦτο μὲν γὰρ ἐσχά-
τως ἄλογον. ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν φρενῶν τὴν τάσιν ἴσην ἐχρῆν εἶναι τῇ τάσει τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μυῶν, ἣν δ' ἀδύνα-
τον ἦν μιᾶ οὔσας αὐτὰς πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἁμιλλᾶσθαι, καὶ κίνδυνος ἐν τούτοις κινηθείσας εἰς τὴν εὐρυχωρίαν
ἀναστραπῆναι τοῦ θώρακος, διὰ τοῦτο οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς συντείνοντες μύες, σφίγγοντες πανταχόθεν αὐτόν. χαλα-
ρὸς γὰρ ὁ θώραξ ἑτοίμως εἶκε ταῖς φρεσὶν ὠθουμέναις ὡς ἔνεστι γνῶναι, τείνοντες μὲν τοὺς κατὰ τὴν γαστέρα μῦς καὶ μά-
λιστα αὐτῶν τοὺς κάτωθεν, ἐκλύσαντες δὲ τοῦ τόνου τοὺς κατ' αὐτὸν ἅπαντας. ὅλη γὰρ ὀλίγου δεῖν ἡ γαστὴρ ταῖς τοιαύ-
ταις καταστάσεσιν εἰς τὴν τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαν ὠθεῖται σὺν αὐταῖς ταῖς φρεσίν. ἵν' οὖν μὴ γίγνοιτο τοῦτο καὶ ἡ τῆς
διαχωρήσεως ἐνέργεια διαφθείροιτο, πᾶς ὁ θώραξ πανταχόθεν ἰσχυρῶς σφίγγεται. καὶ δῆλον ἐξ ἁπάντων ἤδη τῶν
εἰρημένων, ὡς οἱ ταῖς ἐκροαῖς τῶν περιττωμάτων ἐφεστῶτες μύες, εἴργειν μὲν αὐτὰ πεφύκασι, καὶ τοῦτ' ἔρ-
γον αὐτῶν ἴδιον. ἐκκρίνειν δ' οὐ δύνανται, πλὴν εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ὅταν ἐνεργοῦντες παύσωνται. ὥσπερ οὖν
ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις τῶν ἐναντίων κινήσεων ἐναντίοι τινὲς ἐξηγοῦνται μύες, οὕτως ἔχει κἀνταῦθα. τὸ μὲν
γὰρ κατέχειν τὰ περιττώματα, διὰ τούτων τῶν μυῶν ἐνεργείας γίγνεται. τὸ δ' ἐκκρίνεσθαι, τῇ τε τῶν κατ' ἐπιγάστριον καὶ
τοῦ διαφράγματος. οὗτοι μὲν ἀνάλογον ἔχουσι τοῖς ἐπὶ τῶν ἄλλων μορίων ἀντιτεταγμένοις μυσίν. ἐπὶ δὲ τοῦ διαφράγ-
ματος, οὐκ ἔσθ' ἁπλῶς εἰπεῖν οἷόν τε τοὺς ἀντιτεταγμένους μῦς. ὡς μὲν γὰρ ἐκκρίσεως περιττωμάτων ὄργανον, τοὺς
τε ἐπέχοντας αὐτὰ πρώτους, καὶ μάλιστα καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ἀντιθέσεως τοὺς κατ' ἐπιγάστριον ἔχει. ὡς δ'
ἀναπνευστικόν, πῇ μὲν ἔχει, πῇ δ' οὐδ' ὅλως ἔχει. τῆς μὲν γὰρ ἐκπνοῆς, οὐδείς ἐστιν ὅλως δημιουργὸς μῦς, ἀλλ' ἔοικε τοῦτ' ἔρ-
γον τοῦ θώρακος. μᾶλλον δὲ τὸ πάθημα τῇ πρόσθεν ὑφ' ἡμῶν ὀνομασθείσῃ καταπτώσει. ἔκφυσις ἐστὶν ἀθρόα τοῦ πνεύ-
ματος ἔξω φορά, κατὰ τὴν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνέργειαν γιγνομένη. τῆς δ' ἐκφυσήσεως οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς μύες
ἔνδον ἅπαντες δημιουργοί. καὶ τοῦτ' αὖ πάλιν ἔοικε τοὔργον τοῦ θώρακος, τῇ πρόσθεν ὀνομασθείσῃ κατακλίσει μὲν
ἐπὶ τοῦ παντὸς σώματος, καταθέσει δ' ἐφ' ἑκάστου τῶν μορίων, ἐναντίας δ' οὔσης τῇ μὲν ἐκπνοῇ τῆς εἰσπνοῆς. τῇ δ'
ἐκφυσήσει, τῆς σφοδρᾶς εἰσπνοῆς (ὄνομα γὰρ ἴδιον οὐκ ἔχει) τὴν μὲν προτέραν ἀντίθεσιν, αἱ φρένες μόναι δημιουργοῦ-
σι. τὴν δ' ἑτέραν οἱ μεσοπλεύριοι, σὺν τοῖς ἐπὶ τὸν θώρακα καθήκουσι μυσίν, ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν τε καὶ τοῦ τρα-
χήλου. δέονται δ' αὐτῆς, μάλιστα μὲν αὐληταὶ καὶ σαλπισταί, καὶ κήρυκες, ὅταν τὸ καλούμενον πόδια μέλλουσιν ἐρεῖν,
οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς ἀσκοὺς ἐμφυσῶντες, ἢ τοιοῦτον ἕτερον ὄργανον. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ὅσοι μέχρι πλείστου τὸν θώρακα
μεταστῆσαι διαστεῖλαί τε καὶ συστεῖλαι βούλονται, ὥστε δικαιότερον ἄν τις τοὺς ἔξωθεν τοῦ θώρακος μῦς τοῖς ἐν τοῖς με-
σοπλευρίοις ἔνδον ἀντιτετάχθαι φήσειεν ἄν, ἢ ταῖς φρεσίν. εἴ γε δὴ μεγίστη μὲν ἡ εἰσπνοή, διὰ τοὺς ἐκτός, μεγίστη
δὲ ἐκπνοή, διὰ τοὺς ἐντὸς μεσοπλευρίους γίγνεται. ἀποδείκνυνται δὲ καὶ τούτων καὶ τῶν ἑξῆς μελλόντων ῥηθήσεσθαι περὶ
τῶν κατὰ τὸν θώρακα μυῶν, τὰ μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, τὰ δ' ἐν τοῖς περὶ φωνῆς, τὰ δ' ἐν τοῖς περὶ
χρείας. ἀλλὰ τό γε νῦν εἶναι τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου περαντέον. ἴδιον γάρ τι τῷ διαφράγματι τοὺς ἄλλους μῦς συμβέβη-
κεν, ἐκ τῆς θέσεώς τε καὶ τοῦ σχήματος προσγινόμενον, ἐπειδὰν ἐνεργοῦν παύσηται καὶ γένηται χαλαρώτερον. ἔστιν
ὅτε μὲν ὡς ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἀνακλίνειν τὸ κυρτόν. ἔστιν ὅτε δ' ὡς ἐπὶ τὴν γαστέρα, πολὺ μὲν ἐρημότερον ὡς ἐπὶ τὴν ῥά-
χιν. ἔστι δὲ κατὰ πάντα τὰ σχήματα τοῦ ἀνθρώπου, πλὴν ἑνὸς τοῦ πρηνοῦς, ἄνωθεν μὲν τὸ διάφραγμα. κάτωθεν δ' ἐρ-
γάζεται τὴν ῥάχιν, ὥστ' εὐλόγως ἐπὶ ταύτην ῥέπει, καὶ ὅτι βαρύνεται μὲν πρὸς τῶν ἔμπροσθεν ἐπικειμένων. ἐκ δὲ
τῶν ὀπίσω μερῶν τὸ μαλακώτατόν τε καὶ κουφότατον ἁπάντων ἔχει τῶν σπλάγχνων τὸν πνεύμονα, ὅμως μὴν ἐκπί-
πτει ποτ' αὐτοῦ τὸ κυρτὸν τοῖς πρόσω κατά τε τὸ πρηνὲς σχῆμα, κἀπειδὰν ἐνεργῶσι μὲν οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς μύες,
ἀργῶσι δ' οἱ κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ δῆλον ὡς ἐξαίρεσθαι συμβαίνει τηνικαῦτα τὴν κοιλίαν. ἐπιτηδεύουσιν αὐτὸ
ποιεῖν συνεχῶς οἱ γυμναστικοὶ μετὰ τοὺς πόνους. ἂν δ' ὥσπερ οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς οὕτως ἐνεργήσωσι, καὶ οἱ κατὰ τὴν γα-
στέρα τὸ τοιοῦτον ὀνομάζουσι πνεύμονος κατάληψιν, ἀνάγκη δ' ἐν τούτῳ κεκλεῖσθαι τὸ ἄνω πέρας τοῦ λάρυγγος. εἰ γὰρ
ἀνοιχθείη τῶν εἰρημένων ἐνεργούντων μυῶν, ἔκφυσις ἐστίν. εἰ δ' αὖ σὺν αὐτοῖς καὶ οἱ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ λάρυγγα τα-
θεῖεν, οὐκ ἔτ' ἔκφυσις τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἤδη φωνὴ γίγνεται. διττῆς οὖν ὑπαρχούσης τάσεως ἅπασι τοῖς μυσί, τῆς μὲν ὅταν
ἐνεργοῦντες εἰς ἑαυτοὺς συντρέχωσι, τῆς δ' ὅταν ὑπὸ τῶν μυῶν ἀντιτεταγμένων ἐκτείνονται. τὴν μὲν προτέραν αἱ φρέ-
νες ἐν ταῖς ἀβιάστοις εἰσπνοαῖς ἴσχουσι, τὴν δ' ἑτέραν διττῶς γιγνομένην, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, ποτὲ μὲν τῶν κατὰ τὴν γα-
στέρα ἐνεργούντων τῶν μυῶν, ποτὲ δὲ τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς μόνων καὶ τούτων, ὥστε ταῖς ἀβιάστοις ἐκπνοαῖς, ἃς δὴ καὶ
μάλιστα καλοῦμεν ἐκπνοάς, ἀφορίζοντας αὐτὰς τῶν ἐκφυσήσεων οὐδετέραν αὐτῶν ἴσχουσιν, ἀλλ' οἵαν τοῖς ἄλλοις ἅπασι
τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐσχάτων κινήσεων ἔφαμεν γίνεσθαι κατάστασιν, τοιαύτην δηλονότι αἱ φρένες μόνον λαμβάνουσιν. ἐπὶ
μὲν τὴν ῥάχιν ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν, ἐν δὲ τοῖς πρηνέσι μόνοις, ἐπὶ τὴν γαστέρα ῥέπουσαι. τοῖς μέντοι κατὰ τὰς πλευ-
ράς τε καὶ τὴν γαστέρα μυσί, κυρτοῖς μὲν εἶναι διὰ παντὸς ὑπάρχει, τοῖς τῶν ὑποκειμένων ὀργάνων κινουμένοις σχήμασιν.
ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν ἀργῶσιν, ἱκανῶς εἰσὶ τοιοῦτοι. ἐνεργοῦντες δὲ προστέλλονταί τε καὶ ἧττον γίγνονται κυρτοὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν
ἁπάντων μυῶν, ὅσοι τὰ μόρια κινοῦσιν ἔμπαλιν ἐχόντων. εὐθὺς μὲν γὰρ ἀργοῦντες, ἐνεργοῦντες δὲ γίνονται κυρτοί. ἡ
δ' αἰτία τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, οὐκ ἄδηλος. ἐπειδὴ γὰρ ὑποβέβληνται τοῖς μέν τισιν αὐτῶν σκληρὰ καὶ ἀντίτυπος ἡ τῶν ὀστῶν
οὐσία, ταῖς δ' εὐρυχωρίαις τις εἴκουσα, κατὰ λόγον οἱ μὲν ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς πεφυκότες ἅπαντες, ἐν τῷ συστέλλεσθαι τοῦ-

τον εἰς

τὴν εἰς βάθος τε καὶ πλάτος ἐπιδιδόντες, ὅσον ἀφαιροῦσι τοῦ μήκους, περιπετῆ τὴν ἅπαντα τοῦ σώματος ἔχουσιν. ὅσοις δ' ἐν τῷ τείνεσθαι πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ μαλακὸν τῆς ἕδρας ὑπείκει, τούτοις κατακρύπτεται τὸ πλέον αὐτῶν τοῦ σώματος. οὐκοῦν ἔτι θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ πάντων σχεδὸν τῶν ἐν τοῖς κώλοις μυῶν κυρτουμένων ὅταν ἐνεργῶσιν, οἱ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ τὸ ἐπιγάστριον μόνοι προστέλλονται. μόνοι γὰρ εἰκούσας ἔχουσι τὰς ὑποκειμένας εὐρυχωρίας, ἀμέλει πληρωθείσης εἰς τοσοῦτον τῆς γαστρὸς ὡς τείνεσθαι μετ' ὀδύνης, οὐκέτι προστέλλονται. ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις διὰ παντὸς ὑπάρχει τὸ τῆς ὑποκειμένης ἕδρας ἀντίτυπον, τοῦτ' ἐν τῷ πεπληρῶσθαι τὴν γαστέρα τοῖς κατ' ἐπιγάστριον προσγίνεται. πληροῦται δὲ δηλονότι τοῖς τε ὑπερεμπλησθεῖσι καὶ ὑδεριῶσι καὶ ὅσαι κύουσιν. οἷς δ' ἡ γαστὴρ κενή, τούτοις πρὶν ἐνεργεῖν κυρτοί, παραπλησίως τοῖς ὑποκειμένοις ὀργάνοις οἱ μύες. παρὰ γὰρ τὰς ἐκείνων ἐκτείνονται κυρτότητας, ἐνεργοῦντες δὲ προστέλλονται. πιέζονται γὰρ ῥᾳδίως τὰς ὑποκειμένας κοιλότητας, καὶ τοίνυν καὶ οἱ κατὰ τὸν θώρακα μύες ἐν ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν ὀστῶν πεφυκότες, πρὶν μὲν ἐνεργεῖν ὅμοιον ταῖς ὅλαις πλευραῖς ἔχουσι σχῆμα. κυρτοὶ μὲν ἔξωθεν, κοῖλοι δ' ἔνδοθεν ὑπάρχοντες. ὅταν δὲ ἐνεργῶσι θλίβοντες, πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὸν ὑποκείμενον ἐν αὐτοῖς ὑμένα τὸν ὑπεζωκότα καλούμενον. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸν πνεύμονα μαλακὸν καὶ χαῦνον ὑπάρχοντα, τοσοῦτον εἴσω χωροῦσιν, ὅσον εἴκουσαν ἔχουσι τὴν οὐσίαν τῶν ὑποκειμένων ὀργάνων. ταῦτ' ἐν τῷ καθόλου τις ἐγνωκὼς περὶ μυῶν κινήσεως, ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκειν δυνήσεται.

Ἐτυπώθη ἐν Βασιλείᾳ τῆς Γερμανίας παρ' Ἀνδρέᾳ τῷ Κρατάνδρῳ,
ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας ,αφλζ.



ΓΑΛΗΝΟΥ Β.

GALENI LIBRORVM PARS SECVNDA.

Catalogum eorum proximè ſequens pagina monſtrabit.



Cum Cæſareæ Maieſt. & Regis Galliarum priuilegijs.

BASILEAE
D. M. XXXVIII.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΑ ΕΝ ΤΩ ΔΕΥΤΕΡΩ.

Περὶ κράσεων τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, βιβλία ια.
Περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους, βιβλία ι.
Περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ γένη, βιβλία ζ'.
Περὶ ἀντιδότων, βιβλία β'.
Περὶ θηριακῆς πρὸς Πίσωνα.
Περὶ θηριακῆς πρὸς Παμφιλιανόν.
Περὶ εὐπορίστων, ἄνευ ἀρχῆς βιβλίον.
Περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως.
Τίνας δεῖ καθαίρειν, καὶ ποίοις καθαρτηρίοις, καὶ πότε, βιβλίον.
Περὶ πτισάνης, βιβλίον.

GALENI QVAE IN SECVNDO.

De temperatura medicaminũ simpliciũ, lib. XI
De compositione medicaminum per singulas corporis partes. lib. X
De compositione medicaminum per genera, lib. VII
De antidotis. lib. II
De Theriaca ad Pisonem.
De Theriaca ad Pamphilianũ.
De paratu facilibus, liber sine principio.
De purgantium medicaminum ui.
Quos nam oporteat purgare, & qualibus medicamentis purgantibus, & quando, liber.
De ptissana liber.

LEONARDI FVCHSII AD LECTOREM PRAEFATIO.

QVANTAM curam, laborem & ſtudium reges ac principes in conquirendis bonorum autorum monumentis, ĳſdemꝗ ſubinde in multa exemplaria deſcribendis adhibuerint, neminem ignorare puto. Ex plurimis autem aliquot ſaltem cõmemorare libet, inter quos ſtatim Ptolemæus Philadelphus inſignis ille Aegyptiorum rex occurrit, ut quem comparandorū librorū ſtudioſiſſimū fuiſſe conſtat. Is enim ut bibliothecam ex omni genere literaturæ inſtructiſſimã haberet, quoſcunꝗ codices per uniuerſum terræ orbem inuenire potuit, per Demetriū Phaleræum, quem huic rei præfecerat, colligi iuſſit: quo nimirū ſtudio tantū effecit, ut ultra quinquaginta millia librorū comparauerit. Simili, imò maiore ſtudio et amore conquirendorum librorum Gordianus optimus Imperator arſiſſe dicitur, ut qui ad ſexagintaduo millia codicum in bibliotheca ſua coaceruauerit. Hinc eſt quod illius hæc præcipua laus fuerit, quod pluris fecerit librorū quàm auri uel argenti parare ſibi theſaurum. His meritò coniungendus uenit Matthias Coruinus inuictiſſimus ille Hungariæ rex, & ſummus ſtudioſorū omniū patronus, qui non dicendis ſumptibus optimis quibuſꝗ, græcis potiſſimum libris refertã bibliothecam poſteris tanquam ſuarum & uerè regiarū uirtutū egregium monumentū reliquit. Quàm utinam talem haberemus hodie, qualem hic adhuc uiuens adornauerat, ſic enim ſtudĳs & literis probè conſultum eſſet. Meritò itaꝗ ſtudioſi omnes immenſam iſtam optimorū librorū cladem, quam efferata militum ac Turcarum rabies attulit, deplorant, quando ſic uaſtatam & direptã eſſe ornatiſſimam hanc bibliothecam uideant, ut nullum hodie ueteris faciei ſuperſit ueſtigiū. Cæterū ſi noſtræ ætatis reges & principes cladem illam nuper in Budæ expugnatione acceptam diligenter aliquando expenderẽt, haud dubie ab honeſto & laudabili cõparandorū librorū ſtudio tantopere nõ abhorrerent, ſed in extruendis paſſim bibliothecis plus operæ ſtudĳꝗ ponerent, quàm in uenationibus & id genus alĳs rebus exercendis, unde illis præter exiguam quandã ſtatimꝗ interiturã uoluptatem nihil ſperare licet. Sentiet certe aliquando Chriſtianus orbis, quantū hæc principum in cogendis libris negligẽtia, & literis & ueræ pietati ſit offutura. Hoc tempore, quandoquidẽ longiſſime à ſtudio conquirendorū codicū abſint, ſumptus ſaltem in excudendis optimis autoribus neceſſarios ſuppeditare deberẽt: ſic enim fieret, ne tantopere ſuas ęditiones, ſumptuū magnitudinẽ euitantes, nõnunꝗ accelerarẽt typographi. Verū etſi hoc ipſum ad eos maxime ſpectare nemo nõ intelligat, nihilominus tamẽ diuerſum ſectari ſtudiū illis perpetuò placet, adeò ut ex omnibus ne unus quidem, idꝗ clariſſima noſtri temporis luce, repertus ſit qui Galenū, ſine cõtrouerſia optimū rei medices ſcriptorem, abhinc annos propè duodecim ſatis infeliciter excuſum, mẽdiſꝗ innumeris refertū, ab illata ſibi iniuria uindicare uoluerit: quod tamen facile potuiſſent, ſi conquiſitis hinc inde multis exemplaribus, doctiſſimiſꝗ uiris qui illa accurata diligentia cõtuliſſent adhibitis, ſumptibus ſuppeditatis emendationem inſtituiſſent. Quapropter his in ſuo officio ceſſantibus, reperti ſunt tandem priuati quidam uiri Baſilienſes, qui humanã ſortem miſerati, tam inſignẽ medicinæ ſcriptorem diutius neglectum iacere non paſſi ſunt, ſed uulnera, quæ ſanè multa et horrenda illi inflicta eſſe animaduertebant, ſanare quacunꝗ id potuere ratione uoluerunt, utꝗ deinceps emendatiores, multiſꝗ locis auctiores Galeni libros haberemus, ſummo ſtudio conati ſunt. Neꝗ enim contenti fuere exemplari illo quod ex Anglia tranſmiſſum erat, quamuis priori multo caſtigatius eſſet, ſed adhibitis denuò eruditis uiris, ſinguliſꝗ tomis à capite, quod dici ſolet, ad calcem uſꝗ re

cognitis, ut noua hæc æditio esset quamemendatissima, prioremq́ πολλοῖς παρασάγγαις superaret, manibus pedibusq́ contenderunt. Neq; ut hoc assequerentur uel labori uel sumptui pepercere, non sanè, ut quiuis æquus rerum ęstimator facile conijcere potest, ulla spe quæstus ducti, sed duntaxat ut de literis & studiosis medicinæ quamoptime mererētur. Debet itaq; hoc nomine pulcherrimus ac propè dixerim diuinus hic bonorum uirorum conatus tibi gratissimus esse, ut qui nihil aliud studuerint, quàm ut tibi mirificè prodessent. Pręterea quod ad me attinet, qui tomum hunc partim typographorū cohortatione atq; impulsu, partim etiā ut publico bono inseruirem, emendandū suscepi, ingenuè fateor primū quod res est, me nō quantum cupiebam perpetuò præstitisse, sed quantum res ipsa nōnunquam ferret: in quibusdam enim, quod exemplaria uetera aliquando ad manū nō essent, in angustum contrahere copias adactus sum, & quod unum potui, græca cum latina uersione, quæ dudum extabat, diligenter conferre: qua tamen et ipsa ratione effectū sanè est, ut multa loca antea mirum in modū deprauata, aut penitus omissa, à nobis emendata ac restituta sint: id quod uerum esse comperies, si quam nunc damus ęditionem cum priore cōtuleris. Quanquam uero diuinatrices interdū coniecturę nō parū arriderent, summa tamen nobis religio fuit in hoc scriptore quicquam temerè immutare: quare cōiecturas has nostras qualescunq;, signo notatas margini potius asscribere, quàm cōtextui uerborū inserere placuit, ut scilicet cuiuis integrum esset, quod sibi maxime probaretur sequi, & utraq; lectione ob oculos posita, utra melior esset iudicare. Et ut semel uniuersa dicam, in toto hoc negocio ancipiti profectò ac perquā difficili, ita nos gessimus, ut neq; studium neq; diligentia in nobis desiderari possit. Quare non est cur operam nostram tibi pluribus commendem, si hoc unū abs te impetrauero, nempe ut æditionem hanc secundā cum priore accurato studio cōferas, sic enim statim ex teipso, quàm immanes multæq; mendæ, quæ priorē æditionem antea passim occupabant, à nobis sublatæ sint, intelliges. Tuū iam erit ut nostrā hanc qualemcunq; operam boni consulas. Vale. Tubingæ, VIII Non. Iulij, anno M. D. XXXVII.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Τας τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεις ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, πηλίκον ὄφελός ἐστιν εἴς τε τὴν τῶν ποικίλων σύνθεσιν, καὶ τὴν τῶν εὑρημένων ἤδη χρῆσιν εὔκαιρον, οὐ νῦν δέομαι δεικνύναι. τὸ μὲν γὰρ ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων συνθέσεως ἀποδειχθήσεται, τὸ δὲ ἐν τοῖς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ἀλλ' ὅπερ ἐστὶν ἐφεξῆς τῆς περὶ κράσεων πραγματείας, τοῦτ' ἐνταῦθα λεχθήσεται, πρότερόν γε διαστειλαμένων ἡμῶν, τὰ σημαινόμενα τῶν λέξεων τῶν ὀνομάτων οἷς χρησόμεθα κατὰ τόνδε τὸν λόγον. φάρμακον μὲν δὴ πᾶν ὅ, τί περ ἂν ἀλλοιωτικὸν ᾖ τῆς φύσεως, ὀνομάζομεν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τροφὴν ὅ, τί περ ἂν αὐξητικὸν ᾖ τῆς οὐσίας, ἄμφω γὰρ ἐν τῷ πρός τι. τὸ δὲ ἁπλοῦν φάρμακον, ὠνόμασται μὲν καὶ αὐτὸ κατὰ τὴν πρὸς τὸ σύνθετον ἀντίθεσιν. ἔστι δὲ τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχον εἰλικρινῶς. ἡ δὲ δύναμις, αἰτία τίς ἐστι δραστική. ταύτης δὲ δὴ ἡ μὲν, κατ' ἐνέργειαν, ἡ δὲ ἐν τῷ μέλλειν ἐστίν. κατ' ἐνέργειαν μὲν, ἡ τοῦ θερμαίνειν ἐν πυρὶ καὶ τοῦ ψύχειν ἐν κρυστάλλῳ. ἐν τῷ μέλλειν δὲ, ἡ τοῦ μὲν θερμαίνειν, ἐν πυρέθρῳ καὶ καστορίῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις. τοῦ δὲ ψύχειν, ἐν ὑοσκυάμῳ καὶ μανδραγόρᾳ καὶ τοῖς παραπλησίοις. τὸ μὲν οὖν εἶναί τινα δύναμιν, ἔν τε τοῖς καθαρτικοῖς φαρμάκοις καθαρτικὴν, καὶ τοῖς ἐμετικοῖς ἐμετικὴν, καὶ τοῖς πταρμικοῖς πταρμικὴν, καὶ τοῖς βηχικοῖς βηχικὴν, καὶ καθ' ἕκαστον δὴ τῶν ἔργων παρώνυμον τῷ γιγνομένῳ πρὸς αὐτῶν, σχεδὸν οὐδεὶς ἀμφισβητήσει. τίς δέ ἐστιν ἡ οὐσία τῆς δυνάμεως ταύτης, ἔνιοι μὲν ἄγνωστον ὑπέλαβον, ὥσπερ οἵ τε σκεπτικοὶ φιλόσοφοι, καὶ τῶν ἰατρῶν οἱ κληθέντες ἐμπειρικοί. διηνέχθησαν δὲ πρὸς ἀλλήλους, καὶ οἱ γνωστὴν εἶναι φάντες. τινὲς μὲν γὰρ εἴς τε τὰ μεγέθη καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὰς θέσεις τῶν ὄγκων τε καὶ πόρων ἀναφέρουσιν. ἔνιοι δὲ εἰς θερμότητα, καὶ ψυχρότητα, καὶ ὑγρότητα, καὶ ξηρότητα, κατὰ τὴν στοιχείωσιν ἑκάτεροι τὴν ἑαυτῶν, ὥς τε καὶ ἡμεῖς, διὰ τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐδείξαμεν, ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ, τά τε τῶν ἄλλων ἁπάντων σώματα, καὶ τὰ τῶν ζώων γεγονέναι. ταύτας οὐσίας θησόμεθα τῶν δραστικῶν δυνάμεων, ἔν τε τοῖς ἄλλοις ἅπασι κἂν τοῖς φαρμάκοις. οὕτω γὰρ κἀν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων ἐδέδεικτο, καὶ χρή γε τὸν βουλόμενον ἕπεσθαι τοῖς νῦν λεγομένοις, ἐν ἐκείνῃ γεγυμνάσθαι τῇ πραγματείᾳ, καὶ γὰρ δὴ καὶ λέλεκται πάνθ' ὅσα χρὴ καθόλου περὶ φαρμάκων ἐπίστασθαι, δι' ἐκείνου τοῦ συγγράμματος. καὶ νῦν μὲν οὐδὲν ὁρῶμεν ἐν ὅλῳ τῷ γένει καινότερον. ὅσα δ' ἐν ἐκείνῳ γέγραπται γενικῶς, ταῦτα ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασιν ἰδικῶς ἐξεργασόμεθα. Πρῶτον μὲν δὴ καὶ μάλιστα τὴν βάσανον τῆς κρινομένης δυνάμεως, ἀπ' αὐτοῦ χρὴ ποιεῖσθαι τοῦ πράγματος πρὸς ὃ λέγεται. οὐδὲ γὰρ εἰ ἀνθρώπῳ ψυκτικὸν τὸ κώνειον, ἤδη καὶ ψαρός, οὐδ' εἰ ψαρὶ τρόφιμον, ἤδη καὶ ἀνθρώπῳ. κατὰ ταῦτα δὲ, οὐδ' εἰ καθαρτικὸς ἀνθρώπων ὁ ἐλλέβορος, ἤδη καὶ ὀρτύγων, οὐδ' εἰ τρόφιμος ἐκείνοις, ἤδη καὶ ἀνθρώποις. ἐφεξῆς δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς διορίζεσθαι τοῦ πρώτως τε καὶ καθ' ἑαυτό. τὸ μὲν γὰρ ψυχρὸν ὕδωρ, θερμῆς ἐπανάκλησιν ποτὲ ποιεῖται, τῷ ψύχειν τὸ δέρμα καὶ συνάγειν καὶ πυκνοῦν. ἕπεται γὰρ τούτῳ θερμῆς ἐπανάκλησις, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεως ἐδείκνυτο. τὸ δὲ αὖ θερμὸν, ψύχει πολλάκις τῷ διαφορεῖν τὸν θερμαίνοντα χυμόν. εἰ γὰρ ταῦτά τις διορισάμενος ἀκριβῶς, οὕτω τὴν ἐξέτασιν ἀφίκοιτο τῆς ζητουμένης δυνάμεως, οὐκ ἄν μοι δοκῇ σφαλῆναι ῥᾳδίως. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπὸ μηδενὸς ἄλλου ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν, ἢ τοῦ πρὸς ὃ λέγεται, καὶ πάνυ ῥᾴδιον. οὔτ' εἰ φθαρτικόν ἐστι τῶν ἐντόμων ζώων τοὔλαιον, οὔτ' εἰ λιπαρὸν ἢ γλίσχρον, ἢ κοῦφον, ὧδε σκοποῦντας, ὁπότε ζητοῦμεν εἰ θερμαίνειν πέφυκεν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν τὸ ἀνθρώπειον σῶμα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔτ' εἰ τὴν χροιὰν ἐρυθρόν ἐστι τὸ ῥόδον, οὔτ' εἰ λευκὸν τὸ ψιμμύθιον. οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης, οὔτε τὸ ἐρυθρὸν θερμὸν, οὔτε τὸ λευκὸν ψυχρόν ἐστιν. ἀλλ' εἰ προσφερόμενα τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐκθερμαίνει πρώτως καὶ καθ' ἑαυτά, καὶ μήτε διὰ μέσου τινὸς ἑτέρου, μήτε κατὰ συμβεβηκὸς εἴη, κἂν οὕτω γε θερμὰ τὴν δύναμιν, ὥσπερ εἰ καὶ ψύχει, ψυχρά. ἐπεὶ πόθεν ὦ πρὸς θεῶν ἔχομεν εἰπεῖν, εἰ θερμόν ἐστι τὴν δύναμιν τὸ λευκὸν πέπερι, καὶ ὁ κόκκος ὁ κνίδιος, καὶ ὁ κνῖκος, καὶ ἡ τίτανος, καὶ ὁ λευκὸς ἐλλέβορος; ἢ πόθεν ὅτι ψυχρὸς ὁ σάμιος ἀστήρ. καὶ γῆ σελινουσία, καὶ ψιμμύθι, καὶ χιὼν καὶ γάλα, λευκὰ μὲν τὴν χρόαν ἐστὶ σύμπαντα τὰ εἰρημένα, κατὰ μέντοι τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐναντιώτατα, ἀλλὰ τὴν ἐναντίωσιν ἡ αἴσθησις κρίνει. τῆς μὲν γὰρ χιόνος προσαγομένης, εὐθύς τε κατὰ πρώτην προσβολὴν ψυχρᾶς αἰσθανόμεθα, καὶ μέχρι περ ἂν ἅπτηται, ψυχούσης ἀεὶ καὶ μᾶλλον. ὁρῶμεν δὲ, μήθ' ὑπομενούσας ἔτι, μήτε σωζομένην, εἰ βραχείας ἐπιλάβηται θερμότητος. ἡ δὲ τίτανος, οὔτε κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν φαίνεται ψύχουσα, καὶ μέχρι περ ἂν ἡμῖν πλησιάζῃ, θερμαίνει σαφῶς ἀεὶ καὶ μᾶλλον. ᾧ καὶ δῆλον, ὡς τῷ διαπαντὸς ἐν τῷ ποιεῖν, ἄχρι περ ἂν ἡμῶν ἅπτηται τὸ φάρμακον, ἡ οἰκεία αὐτοῦ δύναμις κριθήσεται. Τὸ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐς τ' ἂν ὁμιλῇ, θερμαῖνον ἀεὶ καὶ μᾶλλον, οὐ κατά τι συμβεβηκός, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἐστὶ τοιοῦτον. οὕτω δὲ καὶ τὸ ψυχρὸν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ψυχρόν ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, οὐ κατὰ συμβεβηκός. εἰ δὲ μήτε ἀναμεῖναι χρόνον, ἐξ ὑστέρου τε μετὰ τὴν ἄρσιν ἐξετάσεις τὴν δύναμιν αὐτοῦ, σφαλήσῃ πολλαχόθεν. καὶ ἴσως δέ ποτε καὶ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, οὐ ψυχρὸν μόνον ἐρεῖς τὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ θερμόν. ὅτε μὲν ψυχρὸν φαίνεται, διὰ παντὸς ἐς ἂν ἡμῖν πλησιάζῃ, ψυχρὸν, ὅτε δὲ πολλάκις ἐπανάκλησιν θερμότητος ἤνεγκεν, θερμόν. οὐκοῦν χρὴ ταῦτα παραλιπεῖν ἀδιόριστα, καὶ τῶν κρινομένων ἕκαστον φαρμάκων, ὡς κἀν τοῖς περὶ κράσεως ἐλέγετο. μὴ δὲ μιᾶς ἐπικτήτου ψύξεως ἢ θερμότητος ἔσω μετέχον, ἵνα μὴ νοθεύσῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἡ ἐπίκτητος ποιότης. ἔτι τε πρὸς τούτοις ὡς καὶ τοῦτ' ἐλέ-

γεται, δυνείσθω σοι καὶ τροφὴ φαρμάκου, καὶ μνημονευέσθω πρός τι μὲν ἄμφω λεγόμενα, πολλαχόθι δὲ περὶ μίαν οὐσίαν συνιστάμενα, καθ' ὅτι καὶ τοῦτο ἐπεδείξαμεν. οὐδὲν δὲ ἧττον, ὅτι τὰ μὲν ὅλαις ταῖς οὐσίαις εἰς ἄλληλα δρᾷ καὶ πάσχει, τὰ δὲ κατὰ μίαν, ἢ δύο ποιότητας. καὶ πρὸς τούτοις, τὰ μὲν εἶναι λεπτομερῆ, τὰ δὲ παχυμερῆ. λεπτομερῆ μὲν, ὅσα ῥᾳδίως εἰς λεπτὰ καταθραύεται. παχυμερῆ δὲ τἀναντία. ἁπλῶς δὲ εἰπεῖν, ἁπάντων χρὴ μεμνῆσθαι τῶν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων εἰρημένων διορισμῶν, ἵνα κατ' ἐκείνους ἐξετάζηται τῶν ἐν τοῖς φαρμάκων ἡ δύναμις.

Ἔστω δὴ πρῶτον ὑμῖν ὕδωρ εἰς σκέψιν προβεβλημένον, ὅτι καὶ κοινότατον † ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶν, ὑγιαίνουσί τε καὶ νοσοῦσιν, καὶ ἀναγκαιότατον εἰς τὴν ζωήν. καὶ πρῶτον μὲν εὐκράτῳ σώματι προσφερέσθω, μήτε ψυχρὸν ἐπισήμως, μήτε θερμόν. ἐφεξῆς δὲ καὶ τοῖς δυσκράτοις φύσει, καὶ τρίτοις τοῖς κατὰ πάθος. οὕτω γὰρ ἀκριβῶς ἂν ἐπὶ πάντων ἐξετάσαιμεν αὖ αὐτοῦ τὴν οἰκείαν δύναμιν. τῷ μὲν οὖν εὐκράτῳ προσφερόμενον ἐν χρόνῳ πλείονι καταψύξει πάντως αὐτό. τῷ δὲ δυσκράτῳ, θᾶττον μὲν τὸ ψυχρότερον ψύξει, βραδύτερον δὲ τὸ θερμότερον. ἀεὶ δὲ πάντα ψύξει, κἂν εἰ μὴ πολλαῖς ἐφεξῆς ἡμέραις, ἀλλὰ μιᾷ τις αὐτῷ χρήσαιτο ἢ πλείοσιν ὥραις. οὐδὲ γὰρ ἐπανάκλησιν ἐπ' οὐδενὸς αὐτῶν, τόγε τοιοῦτον ποιήσεται θερμότητος. ἀκραιφνὲς γὰρ ψυχρὸν εὐσάρκῳ καὶ νέᾳ φύσει σώματος ὀλιγοχρονίως ὁμιλῆσαι, ἀνακαλεῖται θερμασίαν. ἄλλως δὲ χρωμένων, ἀεὶ καταψύξει. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ τοῖς ἁπλῷ τινὶ νοσήματι νοσοῦσιν, ἤτοι θερμῷ τὴν κρᾶσιν, ἢ ψυχρῷ προσαχθείη τὸ τοιοῦτον ὕδωρ, ἐμψύξει καὶ τούτους σαφῶς. ἁπλοῦν γὰρ εἶναι χρὴ τὸ πάθος, ὡς κἀν περὶ τοῦ τρίτου κράσεων διώριστο. χάριν τοῦ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἐμψύχειν τὸ προσαγόμενον. ἐπεί τοι πολλάκις συνθέτου τῆς διαθέσεως οὔσης, πρώτως μὲν ἄλλο τι γίνεται πρὸς τοῦ φαρμάκου, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἄλλο, καθάπερ ἐν ταῖς φλεγμοναῖς. ἔγγονον μὲν γάρ ἐστι θερμοῦ ῥεύματος καὶ πολλοῦ τὸ πάθος. ὅσα δὲ θερμαίνει μετρίως φάρμακα κενοῦντα τὸ περιττὸν εὐθὺς οἶμαι καὶ ψυχρότερον τὸ πεπονθὸς ἐργάζεται. ἀλλ' ὅταν ἁπλῆ καὶ μία διάθεσις ᾖ, τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἐπ' αὐτῆς, οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι. οὕτω γοῦν ἐξετάζοντί σοι πανταχόθεν, φανεῖται τὸ πότιμον ὕδωρ ψυχρόν. οὐ μὴν τῶν ἄλλων γε ὑδάτων τῶν αὐτοφυῶν, ὅσα δὴ θειώδη τε καὶ ἀσφαλτώδη καὶ νιτρώδη ταῖς ποιότησιν ἐστὶν ἡ αὐτὴ δύναμις. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ὅταν ἐπικτήτου θερμότητος ἢ ψυχρότητος χωρὶς ἐν προσφέρηται, ψύχειν φαίνεται. καὶ μήν γε καὶ ἡ θάλαττα καὶ αὐτὴ πρὶν ἐπίκτητον ψύξιν ἀκραιφνῆ προσλάβῃ, οὐ πάνυ τι φαίνεται ψύχουσα. κατὰ μὲν γὰρ τὸ πότιμον ὕδωρ, εἴ τις δι' ὅλης ἡμέρας ἐννήχοιτο μὴ πάνυ ψυχρὸν ὑπάρχον, ἀλλ' ὡς ἐξ ἡλίου χλιαρὸν, ἐξ ἀνάγκης ψυγήσεται. θάλατταν δὲ ἀλύπως ἤνεγκαν, οὐ δι' ὅλης ἡμέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νυκτὸς ἐνίοτε πάμπολλοι τῶν νέων. ᾧ δῆλον, ὡς τὸ μὲν ὕδωρ τὸ γοῦν πότιμον καὶ γλυκὺ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἀεὶ ψυχρόν ἐστιν, ἡ θάλαττα δ' οὐχ ὁμοίως. εἰ δὲ καὶ μὴ προσθείη μέν ποτε ἐν τῷ λόγῳ τὸ πότιμον, ἀλλ' ἁπλῶς εἴποιμεν ὕδωρ ἐφ' ἑαυτοῦ ψυχρὸν εἶναι τὸ ὕδωρ, οὐ χρὴ συκοφαντεῖν ὡς ἐλλιπῶς ἢ ἀδιορίστως εἰρηκότας. ὅτι γὰρ αὖ ἀκριβῶς τε καὶ εἰλικρινῶς ὕδωρ ᾖ πάσης ἑτέρας οὐσίας ἄμικτον, ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖνο ψυχρόν ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. εἰ δή τοι δὴ ἀσφαλτῶδες, ἢ θειῶδες, ἢ νιτρῶδες, ἢ στυπτηριῶδους χωρίου διηθούμενον, † ῥύπτοι τότι τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ ἅμα ἑαυτῷ παρασύροι, μικτὸν ἤδη τὸ τοιοῦτον ἐστὶ καὶ οὐκ ἀκριβῶς ὕδωρ. ὥσπερ εἰ καὶ σὺ βουληθείης αὐτὸς, ἢ ἁλῶν, ἢ στυπτηρίας, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου μῖξαι συχνὸν ὕδατι ποτίμῳ, καθάπερ καὶ ποιοῦμεν πολλάκις, ὅταν ἀπορῶντες θαλάττης ἅλμην σκευάσαι βουληθῶμεν. ἐμβάλλομεν γὰρ τηνικαῦτα τῶν ἁλῶν τῷ ὕδατι, καὶ τοσοῦτον ἄρα τὸ διαλλάττον ἐστὶ τῆς δυνάμεως, ὥστε τὸ μὲν ὕδωρ, αὐτὸ τὸ γλυκὺ δηλονότι, τὸ μήτε ψυχρὸν ἐπιφανῶς μήτε θερμὸν, ἀλλ' οἷον τὸ καλούμενον εἰληθερές, εἰ προσφέροις ἐρυσιπέλατι, βλάβην οὐδεμίαν ἐργάσῃ περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. θάλατταν δὲ ἢ ἅλμην, ἢ τι τοιοῦτον ὕδωρ ἐπίμικτον ἀσφαλτῶδες, ἢ θειῶδες εἰ προσενέγκῃς, οὕτως βλάψεις τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἐπικαῦσαι τὸ μέλος. ὕδωρ μὲν οὖν αὐτὸ, καθ' ἑαυτὸ ψυχρὸν τὴν δύναμιν ἐστίν. εἰ δ' ἐπίκτητον αὐτῷ θερμότητα προσάψας ἐθέλοις καταντλεῖν ἀνθρώπου σῶμα, νομιεῖς μὲν ἴσως ἁπλοῦν τι καὶ φυσικὸν προσενηνοχέναι. τὸ δ' ἄρα σύνθετον πῶς ἐστὶ, ἤτοι μοῖραν τινὰ τῆς οὐσίας τοῦ πυρὸς, ἢ τήν γε ποιότητα πάντως προσειληφός. ὡς γὰρ εἰ καὶ τῶν ἁλῶν ἐμεμίχεις αὐτῷ, σύνθετον ἂν ἦν ὁμολογουμένως, οὕτω καὶ μᾶλλον ἐπειδὴ πυρὸς ἔμιξας. εἴτ' οὖν ποιότητος, εἴτ' οὐσίας εἰργάσω πως καὶ νῦν σύνθετον. ἔστι δὲ δήπου καὶ τὸ ἰλυῶδες ὕδωρ, σύνθετον ὡς καὶ τὸ τοῦ Νείλου κατ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ διὰ τῶν κεραμίων ἀγγείων διηθούμενον, ἀκριβῶς γίνεται καθαρόν. χρὴ δὲ μὴ ἅπαξ, καὶ δὶς ἢ τρὶς διηθεῖν αὐτὸ, καίτοι καὶ οὕτως ἴσως ἀδύνατον ἀκριβῶς ἐργάσασθαι καθαρὸν, ἀλλ' ὅταν ἐκφύγῃ πᾶσαν αἴσθησιν ἡ ἐπιφερομένη τοῖς ὕδασιν ἰλὺς, ἀρκεῖ πρός γε τὴν τοιαύτην χρείαν τὰ τοιαῦτα καθαρὰ καὶ εἰλικρινῆ λέγειν ὕδατα. τρισὶ δ' αἰσθήσεσιν κρίνεται ταῦτα, γεύσει, καὶ ὄψει, καὶ ὀσφρήσει. γεύσει μὲν, εἰ μηδεμιᾶς † προσβάλλοι ποιότητος, ἀλλ' ἀκριβῶς ἄποιον φαίνοιτο. τῇ δ' ὄψει καθαρὸν, ὅταν εἰλικρινὲς ᾖ καὶ διαυγὲς ἀκριβῶς. οὕτω δὲ καὶ πρὸς τὴν ὀσμὴν, οὐδεμίαν ἐμφαίνειν αὐτῷ χρὴ ποιότητα, καθάπερ ἔνια τῶν ἐσχάτως μοχθηρῶν ὀξύτητος ἢ δριμύτητος, ἢ ἅλμης, ἢ σηπεδόνος, ἢ τινὸς ἄλλης κακίας ἀρρήτου προσβάλλει. τὸ τοίνυν ἐκτὸς ἁπάντων τούτων ὕδωρ, ἔστι μὲν οὐδ' αὐτὸ πρός γε τὴν φύσιν εἰλικρινὲς ἀκριβῶς, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν τεττάρων στοιχείων τῶν αἰσθητῶν, ὡς μέντοι πρὸς αἴσθησίν τε καὶ χρείαν, εἰλικρινὲς ὑπάρχει. τὸ γοῦν τοιοῦτον ἐστὶ καὶ ψυχρὸν ὡς εἴρηται κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἐπεί τοι θερμήνας σφοδρῶς, οὐχ ὕδωρ μόνον, ἀλλὰ καὶ μανδραγόραν καὶ ὑοσκύαμον, καὶ κώνειον, καὶ μηκώνιον, οὐ μόνον ἂν ἐκθερμήναις προσφόρων, ἀλλὰ καὶ καύσειας ἀνθρώπειον σῶμα. πάντ' οὖν τὰ δοκιμαζόμενα φάρμακα, πάσης ἐπικτήτου τε καὶ σφοδρᾶς θερμότητός τε καὶ ψύξεως ἐκτὸς ἔστησαν, μὴ μόνον ὕδωρ.

Ὅτι δὲ ψύχει σαφῶς ἅπαν ὕδωρ γλυκὺ, μάθοις ἂν κἀνθένδε. κηρωτὴν ὑγρὰν εἰ δι' ὕδατος ψυχροῦ μαλάξας καὶ ἀναδεύσας ἐπιμελῶς, ἐπιθείης θερμῷ τινὶ παθήματι, παραχρῆμα καταψύξεις αὐτό. χρὴ δ' ὡς ὅτι πλεῖστον μιγνύναι τοῦ ὕδατος. γένοιτο δ' ἂν ἡ μῖξις ὧδέ πως ἀρίστη. καθαρὸν ὡς ἔνι μάλιστα κηρὸν ἐλαίῳ χρὴ τήξαντας, ὑγρὰν ποιῆσαι κηρωτὴν, ἔπειτα ψύξαντάς τε καὶ ξύσαντας, ἐν θυίᾳ μαλάττειν διὰ τῶν χειρῶν ὕδωρ ψυχρὸν παραχέοντας, εἰς ὅσον ἂν ἡ κηρωτὴ δύνηται δέχεσθαι, καὶ μήπως περιρρέῃ τὸ ὕδωρ. ἐμψύχει τοῦτο καὶ τοὺς ἐν πυρετῷ καυσουμένους, εἰ κατὰ τῶν ὑπο-

χονδρίων

Marginal notes: † πάντων — † ῥύποι — † προσλάβοι

χονδρίων ἐπιτεθέν, καὶ φλεγμονὴν ἅπασαν. ὡσαύτως ἕρπητάς τε καὶ ἄνθρακας, ἐρυσιπέλατα καὶ φύγεθλα, καὶ πάντα ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ θερμὰ νοσήματα. μὴ τοίνυν ὕδωρ, ἀλλὰ καὶ θάλατταν, ἢ ἅλμην αὐτῷ παραμίξας ἐφ' ἑνὸς τῶν εἰρημένων, ὅτου βούλει χρῆσθαι. θεάσῃ γὰρ αὐτίκα διαφορὰν οὐ σμικράν, οὐ μόνον οὐκ ἐμψύχοντος ἔτι τοῦ γινομένου φαρμάκου τῶν εἰρημένων διαθέσεων οὐδεμίαν, ἀλλὰ καὶ προσεκκαίοντος. οὕτως ἄρα πολλὴ διαφορὰ τῶν ποτίμων ὑδάτων ἐστὶ πρὸς ἅλμην τε, καὶ νιτρώδη, καὶ χαλκάνθου, καὶ μίσυος, καὶ χαλκίτεως, ἤ τινος ἁπλῶς τῶν φύσει θερμῶν φαρμάκων ἐμφαίνοντος τῇ γεύσει. πολέμια πάντα ταῖς θερμαῖς τοῦ σώματος ἡμῶν διαθέσεσιν ὑπάρχει, ὡς δῆλον, ὡς ταυτὶ μὲν ἅπαντα θερμὰ ταῖς δυνάμεσίν ἐστι. τὸ δὲ πότιμον ὕδωρ μόνον ψυχρόν. ὅτι δὲ καὶ ὑγρὸν τοῦτο μόνον τῶν εἰρημένων ὑδάτων, ἀκριβῶς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιγνώσῃ μεθόδου. τά τε γὰρ ἕλκη τὰ πόρρω τοῦ δέοντος αὐχμώδη καὶ ξηρὰ τούτῳ τέγγων, αὐτίκα μάλα ποιήσεις ὑγρὰ καὶ πλαδαρά, τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑδάτων ξηραινόντων τὰ ἕλκη, τά τε τῶν ἁλιέων ξηρά τε καὶ τεταριχευμένα φαίνεται, τά τε τῶν βαλανέων, ὑγρὰ καὶ πλαδαρά. κἂν εἰ βουληθείης δὲ βρέχων μόνον ἐπιθεωρῆσαι τοῖς ἕλκεσιν, ὑγρὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ποτίμου, ξηρὰ δὲ ὑφ' ἅλμης τε καὶ θαλάττης εὑρήσεις γινόμενα, τὰ μέντοι στυπτηριώδη τῶν ὑδάτων, οἷον τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Ἄλβουλα προσαγορευόμενα, καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν ἕλκεσιν ἐστὶν ἐπιτήδεια, καὶ τὰ ῥευματικὰ δὲ πάντα ξηραίνει ῥᾳδίως. οὕτως ἄρα τῶν ἄλλων ὑδάτων, οὐδὲν ὑγραίνειν πέφυκεν, ὅτι μηδ' ὕδωρ ἐστὶν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐπίμικτόν τε καὶ νόθον, ἤτοι στυπτηρίας τε καὶ χαλκίτεως, ἢ ἁλῶν, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου προσειληφός. ὅθεν αὐτῶν ἔνια παροξυντικὰ τῶν ἑλκῶν ἐστιν, ὅσα τε δριμέα ἱκανῶς ὑπάρχει καὶ δακνώδη. καὶ μὲν δὴ καὶ διψῶντι, τὸ μὲν ὕδωρ ἴαμα, τὰ δ' ἄλλα πάντα παροξυντικά, καὶ τοῖς ὑδερικοῖς, ἐναντιώτατον μὲν καὶ πόμα καὶ λουτρὸν τὸ ὕδωρ τὸ γλυκύ. τὰ δ' ἁλμυρώδη καὶ νιτρώδη καὶ θειώδη καὶ ἀσφαλτώδη πάντα χρηστά. καὶ μιμήσασθαι δ' ἂν δύναιο, καθάπερ θάλατταν, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἐπιμιξίᾳ τῆς οὐσίας, ἥτις ἂν ἐν ἑκάστῳ φαίνηται κρατεῖν. θεῖον μὲν γὰρ ἐμβαλὼν ὕδατι γλυκεῖ, θειῶδες ὕδωρ ἐργάσῃ, στυπτηρίαν δέ, στυπτηριῶδες, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Αὕτη μὲν οὖν ἡ οἰκεία φύσις τοῦ ὕδατος, ὑγρά τε ἐστὶ καὶ ψυχρά. προσλαμβάνον δ' ἐπίκτητον θερμότητα, θερμαίνει μὲν καὶ ὑγραίνει τὰ πλησιάζοντα, πλὴν οὐχ ὁμοίως ἄμφω πέφυκε δρᾶν ἅμα, ἀλλ' ὑγραίνει μὲν ἄκρως, ἄν τε χλιαρόν, ἄν τ' εὔκρατον, ἄν τε καὶ θερμότερον ὑπάρχῃ. θερμαίνει δ' οὐκ ἄκρως, τό γε μὴ ζέον ἐσχάτως. ἐξεταζέσθω δ' ὁ λόγος ἐπὶ τῆς εὐκράτου φύσεως πρῶτον. ἂν τοίνυν ταύτῃ προσφέρῃς ὕδωρ εὐκράτως θερμόν, εἴτε λούων, εἴτε καταντλῶν, ὅτι δήποτε μέρος, ὑγρότερον ἀποδείξεις αὐτὸ καὶ θερμότερον ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ τῆς καταντλήσεως. εἰ δ' ἐπὶ τούτῳ παύσαιο μὴ συναγαγών, καὶ πιλήσας καὶ πυκνώσας τὸ σῶμα ψυχροῦ χρήσει, μικρὸν ὕστερον εὑρήσεις αὐτὸ ψυχρότερον ἑαυτοῦ γεγονέναι. ἀραιούμενον γάρ τι τὸ σῶμα, ψυχρότερον γίνεται, διαπνεομένης ἀμετρότερον τῆς ἐμφύτου θερμασίας. οὐ μὴν ὥσπερ ψυχρότερον οὖν ὕστερον ἡ τοῦ θερμοῦ χρῆσις, οὕτω καὶ ξηρότερον ἀποδείκνυσι τὸ σῶμα. καίτοι καὶ τοῦτ' ἂν δόξῃ γίγνεσθαι, διά τε τὴν ἀραίωσιν τῶν πόρων, καὶ μαλακότητα τοῦ σώματος καὶ χύσιν τῆς οὐσίας. ἀτμίζειν γὰρ ἀνάγκη πλέον ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν. ὁ δ' ἀτμός, ὑγρόν ἐστι λελεπτυσμένον. ἀλλὰ γάρ, οὐχ ὧδ' ἔχει τἀληθές. ἥ τε γὰρ μαλακότης, ἣν ἐπὶ ταῖς θερμολουσίαις ἐπικτᾶται τὰ σώματα, μόνης ὑγρότητος ἴδιον, ἀχώριστον σημεῖον ἐν ζώου σώματι, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ κράσεων ἐδείξαμεν. ἥ τ' ἐν τοῖς ἡλκωμένοις μορίοις σάρξ, ἐναργῶς τὸ τοιοῦτον ἐμφαίνει, πλαδαρά τε καὶ ῥυπώδης ἐπὶ ταύταις ταῖς δι' ὕδατος θερμοῦ καταντλήσεσιν ἀποτελουμένη. κενοῦται μέντοι τὸ σῶμα κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ὡς ἔλαττον ἴσχειν ὑγρότητος ἐν ἑαυτῷ νῦν ἢ πρόσθεν. καὶ συγγνοίη τις ἂν τοῖς οἰομένοις ἐπί τε ταῖς θερμολουσίαις καὶ ταῖς καταντλήσεσι τοῦ συμμέτρου θερμοῦ ξηραίνεσθαι τὸ σῶμα. παραπλήσιον γάρ τι σφάλλονται, τοῖς ὑπολαμβάνουσι τοὺς γέροντας τῶν νεανίσκων ὑγροτέρους εἶναι. περιττώματα μὲν γὰρ ὑγρὰ πλείω τοῖς γέρουσιν, αὐτὰ δὲ τὰ πεφυκότα καὶ ὀργανικὰ μόρια τοῖς νεανίσκοις ὑγρότερα, καθ' ὅτι δέδεικται καὶ διὰ τοῦ δευτέρου περὶ κράσεων. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν καταιονήσεών τε καὶ λουτρῶν ἔχει, καὶ πάσης ἁπλῶς τῆς δι' ὕδατος θερμοῦ τέγξεως. αἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀγγείοις καὶ ταῖς ἄλλαις χώραις ταῖς κεναῖς ὑγρότητες, ἐκκενοῦνται πᾶσαι. τὰ σώματα δ' αὐτὰ τῶν ἀγγείων, καὶ σύμπαν τὸ σαρκῶδες γένος, ὑγρότερον ἑαυτοῦ γίνεται. καὶ ταύτην μόνην ὡς ἔοικεν οὐδέποτε ἀποβάλλει τὴν δύναμιν τὸ ὕδωρ. οὐδὲ γὰρ ὅταν ζέον κατακαύσῃ τὰ σώματα, ξηρὰ τὰ καυθέντα γίνεται, ὡς ἐν τοῖς ὑπὸ πυρὸς ὀπτηθεῖσιν. ὡσαύτως οὐδ' ἐπειδὰν ἄκρως ψυχρὸν γενόμενον δι' ὅλης ἡμέρας ἢ καὶ πλείονι χρόνῳ καταντλῆται τινὸς μορίου, ξηρότερον ἀπεργάζεται τοῦτο, καίτοι ῥυσσόν γε φαίνεται, καὶ πάνυ μικρόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὐτὸ διὰ τὸ κεκενῶσθαι τὴν ἐκ τῶν ἀγγείων τε καὶ τῶν ἄλλων χωρίων ὑγρότητα συμβαίνει, τὰ πεφυκότα δ' αὐτά, κατ' οὐδὲν ἑαυτῶν γίνεται ξηρότερα. καὶ χρὴ μεμνῆσθαι καὶ τούτου, καὶ παρ' ὅλον ἀεὶ φυλάττειν τὸν λόγον, ὡς ἔκ τε τῶν ἐναργῶς φαινομένων συλλογίζεσθαι τὴν δύναμιν ἑκάστου τῶν φαρμάκων, ἀεί τε πρὸς ὃ λέγεται θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ ὑγρὸν εἶναι πρὸς τοῦτο δοκιμάζειν. ἐξ ἐπιμέτρου δ' εἰ βούλοιτό τις ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπάγειν τὰς πίστεις, οὐ κωλύω μὲν οὐδὲ τοῦτο. προσέχειν δ' ἀκριβῶς τὸν νοῦν αὐτῷ συμβουλεύω. παραλογισμοὺς γὰρ ἴσχει συχνούς. ἀλλὰ τούτους μὲν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐρῶ. ὃ δὲ μόνον ἄν τις ἀπὸ τῶν ἔξωθεν εἰς πίστιν τοῦ θερμαίνειν ἢ ψύχειν τὸ κρινόμενον φάρμακον λαμβάνοι, τὸ κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς ὁμιλίαν ἐστίν. οὐ γὰρ ἀπὸ τρόπου τὸ ῥᾳδίως ἐκπυρούμενον ὑπολαμβάνειν θερμὸν εἶναι δυνάμει. μεμνήμεθα γὰρ οἶμαι τῶν τῷ δυνάμει σημαινομένων ἁπάντων ἐν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων διῃρημένων. ἓν οὖν ἐξ αὐτῶν ἦν, καὶ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν ὕλην τοῦ λεγομένου, τὸ δέ τι κατὰ δύναμιν ὑπάρχειν. εἰ δ' ἔτι ῥᾳδίως εἰς πῦρ μεταβάλλοι, δυνάμει τοῦτο πῦρ ἐστιν, οὐκ ἐνεργείᾳ δηλονότι. τουτὶ μὲν γὰρ τὸ δυνάμει τῷ κατ' ἐνέργειαν ἀντιδιαιρεῖται, τὸ καθ' αὑτὸ θάτερον δέ, τῷ κατὰ συμβεβηκός. ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ τρόπῳ τῆς κρίσεως, ἐπισκέπτεσθαί τε καὶ διορίζεσθαι προσήκει. Μεταβαίνειν δὲ ἀσφαλῶς βουλόμενον ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπὶ τὰ τῶν ζώων σώματα, σκοπεῖσθαι πρῶτον μὲν εἰ λεπτομερές ἐστιν, ἢ παχυμερὲς τὸ δοκιμαζόμενον φάρμακον. δεύτερον δέ, εἰ συνεχὲς αὐτῷ καὶ πυκνὸν ὅλον, ἢ διαλείμματ' ἔχον, καὶ ἀραιόν. καὶ διὰ

τῶν χρὴ πλείονα καὶ περὶ τούτου ποιήσασθαι λόγον. ἀρχὴ γάρ τις ἔοικεν εἶναι καὶ αὐτό, καὶ οἷον στοιχεῖόν τι παμπόλλης θεωρίας δεόμενον. φαίνεται τοίνυν οὐδὲν τῶν ὁμολογουμένων θερμῶν ταῖς δυνάμεσιν ἡμᾶς θερμαῖνον, πρὶν εἰς λεπτὰ καταθραυσθῆναι. πέπερι οὖν ἁδρομερὲς εἴ τις ἐπιπάττοι τῷ δέρματι, θερμότητος οὐκ ἂν οὐδὲ μιᾶς αἴσθοιτο. κατὰ ταὐτὰ δέ, κἂν εἰ κατὰ γλώττης ἐπιθείη, κἂν εἰ καταπίοι, κἂν ὁπωσοῦν ἄλλως ἁδρομερεῖ χρήσαιτο, μὴ λειώσας ἀκριβῶς καὶ διασείσας, καὶ πάνυ λειώσας ὡς χνοώδες γενέσθαι. τὸ μὲν γὰρ ὡς χνοῦς λεπτὸν κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιπαττόμενον, θερμαίνει, καὶ μᾶλλον εἰ ἀνατρίψαις αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὴν γλῶτταν ἐπιβαλλόμενον, καὶ εἰς τὴν γαστέρα καταπινόμενον. ὁλόκληρον δὲ καὶ ἁδρομερὲς ἐπιτιθέμενον, οὔτε δέρμα θερμαίνει, καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τῇ γαστρὶ βραχεῖαν θερμότητος αἴσθησιν ἐπιφέρει. ἐπεὶ τοίνυν λεπτομερὲς μὲν καλεῖται τὸ ῥᾳδίως εἰς λεπτὰ καταθραυόμενον, ἁδρομερὲς δέ, τὸ ἐναντίον. ὑπάρχει δὲ τοῖς μὲν σκληροῖς καὶ γλίσχροις, ἢ μόγις καὶ χαλεπῶς, ἢ οὐδ' ὅλως εἰς λεπτὰ καταθραύεσθαι. τοῖς δὲ κραύροις καὶ μαλακοῖς αὖθις γλισχρότητος, ἑτοίμως εἰς λεπτότητα λύεσθαι. πρόδηλον οἶμαι τοὐντεῦθεν, ὡς πολλὰ δυνάμει μὲν ἐστι θερμά, καὶ ῥᾳδίως ἐκπυροῦται, θερμαίνει δὲ οὐ ῥᾳδίως ἡμᾶς. τὸ μὲν γὰρ πῦρ ἁπάντων λεπτομερέστατόν τε ἅμα καὶ θερμότατον ὑπάρχον, εἴς τε τὸ βάθος αὐτὸ διικνεῖται ῥᾳδίως, καὶ καταθραύει καὶ λεπτύνει, καὶ μεταβάλλει, καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μεθίστησι φύσιν, ὁμιλοῦν πάντῃ καὶ κραθὲν τῷ πλησιάζοντι. ἡ δ' ἡμετέρα θερμασία πρὸς τῷ παχυμερὴς εἶναι καὶ ἀτμώδης, ἔτι καὶ ἀσθενής ἐστιν, ὡς μὴ ῥᾳδίως μεταβάλλειν τὸ πλησιάζον. ἐλέχθη δὲ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων, οὗ χωρὶς ἐπεσθαι τοῖς ἐν τῷδε λεγομένοις ἀδύνατον, ὡς οὐδὲν τῶν θερμαίνειν ἡμᾶς φαινομένων, ὁμοίως τῷ πυρὶ θερμαίνειν πέφυκεν, ἀλλ' ὡς εὐέξαπτος ὕλη. τὴν γὰρ ἀρχὴν τῆς μεταβολῆς ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν θερμότητος λαμβάνοντα, καθάπερ οἱ ξηροὶ κάλαμοι παρὰ τοῦ πυρός, ἀντιθερμαίνει τε ἡμᾶς, καὶ οἷον μόρια ἄττα τῆς ἐμφύτου γίνεται θερμασίας, ὡς ἐκεῖνοι τοῦ πυρός. ὁ γὰρ ἦν πρότερον κάλαμος, τοῦτο νῦν γίνεται πῦρ, ὥστε καὶ τὴν οὐσίαν αὐξάνειν τοῦ μεταβάλλοντος αὐτὸ πυρός. ἐλέχθη δὲ καὶ ὡς ἔνια βραχείας μεταβολῆς ἔξωθεν τυχόντα, ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν ἤδη φύσιν, ἐπὶ πλεῖστον ἀλλοιώσεως προέρχεται. ὥστ' οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ τὴν μὲν ἀρχὴν τι τῶν φαρμάκων τῆς πρώτης μεταβολῆς, ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν ἴσχει θερμασίας, ἐπὶ πλέον δ' ἐντεῦθεν καὶ αὐτοῦ τοῦ μεταβάλλοντος προέρχεται. ἡ γὰρ ἰδιότης ἑκάστου τῶν σωμάτων ἡ μὲν εὐφυής, ἡ δ' ἀφυὴς εἰς θερμασίαν ὑπάρχουσα, ταῖς ἴσαις ἀρχαῖς, οὐκ ἴσην τὴν αὔξησιν ἑπομένην ἴσχει. καὶ μὴν, ὅτι γε τὸ μὲν σμικρὸν πάνυ σῶμα, ῥᾳδίως ἀλλοιοῦταί τε καὶ μεταβάλλεται πρὸς τοῦ πλησιάζοντος, τὸ δὲ μεῖζον ἐν χρόνῳ τε καὶ μόλις αἰσθητὴν ἴσχει τὴν ἀλλοίωσιν, οὐ τοῖς φυσικοῖς μόνοις ἀνδράσιν ἀποδεδειγμένον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ γινομένου πείρας πεπιστευμένον, ἱκανῶς μαρτυρεῖ τοῖς νῦν λεγομένοις. εἰ γὰρ τὰ τῆς πεπέρεως μόρια δεῖται ἀρχὴν τινὰ μεταβολῆς λαβεῖν ἐξ ἡμῶν, λαμβάνειν δὲ ῥᾷον ὅσωπερ ἂν ᾖ σμικρότερα, θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ θᾶττον αὐτῶν αἰσθανώμεθα θερμαινόντων, ὅσωπερ ἂν ἐπιμελέστερον εἰς ἐλάχιστα καταθραύσωμεν. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε τὸ μὲν ἐκτὸς πέρας τοῦ δέρματος, τυλῶδές ἐστι καὶ σκληρὸν καὶ ψυχρόν, τὸ δ' ὑπ' αὐτὸ βάθος ἅπαν ὅσωπερ ἂν εἴσω προερχώμεθα, τοσούτῳ θερμότερον, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ. προσθεὶς δ' ἢ τούτῳ τῷ λόγῳ δύο ἑτέρας ἀρχάς, ἐν ἄλλαις ἡμῖν πραγματείαις ἀποδεδειγμένας, οὕτως ἤδη συλλογίζεσθαι δυνήσῃ τὸ πᾶν. ἡ μὲν ἑτέρα τῶν εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἀρχῶν, ἢ λημμάτων, ἢ ἀξιωμάτων, ἢ προτάσεων, ἢ ὅπως ἂν ἐθελήσῃς ὀνομάζειν, ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἀποδέδεικται, συνεχὲς μὲν ἑαυτῷ τὸ πᾶν εἶναι δέρμα, κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς γένεσιν, ἐν χρόνῳ δὲ κατατιτρᾶσθαί τε, καὶ πόρους ἔχον παμπόλλους ὁμοίως τοῖς κοσκίνοις. ἡ δ' ἑτέρα τῶν εἰς τὸν συλλογισμὸν χρησίμων προτάσεων ἐστι, τὸ ἔκπνουν εἶναι καὶ εἴσπνουν τὸ σῶμα πᾶν ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν. εἴρηται δὲ καὶ περὶ ταύτης ἐπὶ πλέον ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν, ἐπιδεικνύντων ἡμῶν, ὡς ἐπειδὰν εἰς ἑαυτὰς ἕλκωσιν αἱ ἀρτηρίαι διαστελλόμεναι πανταχόθεν, καὶ διὰ πάντων ἐπισπώμεναι τῶν †περάτων, οὐκ ἀέρα μόνον ἢ ἀτμὸν ἕλκωσιν, ἀλλὰ καὶ πᾶν, ὅ, τι ἂν εὔελκτόν τε καὶ λεπτομερὲς ὑπάρχον, τῇ ῥύμῃ τῆς πνευματικῆς οὐσίας ἑτοίμως ἕπεται. τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλαὶ φλέβες καὶ ἀρτηρίαι ἀναστομοῦνται, εἴς τε τὰ πέρατα τοῦ δέρματος, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, εἴς τε τὰς τῶν πόρων κατατρήσεις, οὐκ ὀλίγα στόματα διήκειν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν ὑποληπτέον, οὐχ ἧττόν τε πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν ὡς περαίνειν τοῖς στόμασιν. ὅσον δὲ ἀκριβῶς χνοῦς ἐγγίγνεται τοῦ πεπέρεως, ἐπισπᾶσθαι τὰς ἀρτηρίας ἅμα τῷ περιέχοντι ἀέρι, εὐθὺς δὲ καὶ τοῦτο, καὶ μεταβάλλειν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, διά τε σμικρότητα, καὶ σύμφυτον ἐπιτηδειότητα, πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς θερμασίας ἀλλοίωσιν. οὐ γὰρ ἄλλο γέ τι ἦν αὐτῷ τὸ θερμῷ κατὰ δύναμιν ὑπάρχειν, ἔξω τοῦ πεφυκέναι θερμαίνεσθαι ῥᾳδίως. εἰ δ' ἅπαξ ὑπάρξει τοῦτ' αὐτῷ, θαυμαστὸν οὐδὲν ἐστιν πάντῃ τοῦ σώματος ἐν τῷ χρόνῳ φερόμενον, ἀντιθερμαίνειν αὐτό, καὶ διὰ τοῦτο πρῶτα μὲν καὶ μάλιστα, πρὸς τῶν τοιούτων φαρμάκων θερμαίνεσθαι τὰ πρώτως ψαύσαντα μόρια. δεύτερα δὲ τὰ τούτοις συνεχῆ, καὶ οὕτως ἐφεξῆς ἤδη, τρίτα τε καὶ τέταρτα κατὰ τὴν τῆς θέσεως ἐγγύτητα συνεκθερμαίνεσθαι τῷ πρώτως θερμανθέντι. ταῦτα ἐπιστημονικὴν μὲν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν, οὐ μὴν πιστήν γε τοῖς ἀγυμνάστοις περὶ τὰ πρῶτα. χρὴ γὰρ κἂν τοῖς περὶ στοιχείων λογισμοῖς γεγυμνάσθαι, κἂν τοῖς περὶ κράσεών τε καὶ περὶ χρείας σφυγμῶν ὑπομνήμασιν, καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἠσκῆσθαι μεθόδοις. ὀλίγοι μὲν εἰσιν οἱ διὰ πάντων ἰέναι δυνάμενοι. πλὴν καὶ τούτοις ἀρκέσει κατά γε τὴν ἐμὴν γνώμην ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐνεργέσιν ἀναστρέφεσθαι, βραχέων ἐπιλογισμῶν ἁπτομένοις, ὥς τε τὴν μὲν αἰτίαν δι' ἣν οὐ θερμαίνει τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα τὰ παχυμερῆ προσαγόμενα, κἂν θερμὰ τὴν φύσιν ὑπάρχῃ, μόνοις τοῖς ἕπεσθαι δυναμένοις εἰρῆσθαι νομιζέτωσαν, αὐτοὶ δὲ διαρκείσθωσαν τῷ φαινομένῳ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐναργῶς. φαίνεται δὲ ἐναργῶς μηδὲν τῶν παχυμερῶν πρὶν ἀκριβῶς καταθραυσθῆναί τε καὶ λεπτυνθῆναι, μήτ' αὐτὸ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν, μήτ' ἀντιδρᾶσαί τι δυνάμενον. οὐ γὰρ μόνον ἐπὶ πεπέρεως, ἢ νάπυος, ἢ κάγχρυος, ἢ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν θερμαινόντων ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ψυχρῶν ταῖς δυνάμεσιν ὡσαύτως ἔχει. μανδραγόρου γοῦν ῥίζης φλοιὸν εἴ τις εἰς μεγάλα καταθραύσας ἐπιθείη κατὰ τοῦ δέρματος, ἢ καταπλάττοι παντελῶς, οὐδὲν ἀνύσει,

† πόρων

αὔσῃ, λεπτουργηθεὶς δ' ἱκανῶς, ψύχειν πέφυκεν. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς μήκωνος σπέρμα, καὶ τὸ τοῦ κωνείου, καίτοι τῶν γε σφοδροτάτων ὑπάρχει ψυχόντων, πρὶν ἀκριβῶς καταθραυσθῆναι, πλησιάζον ἡμῶν τῷ δέρματι, παντάπασιν ἀδρανὲς ὑπάρχει. μὴ τοίνυν θαυμάζῃς, εἰ κάλαμοι ξηροί, καὶ τρίχες εὐέκκαυστα μέν, οὐ μὴν ἡμᾶς γε θερμαίνει πλησιάζοντα. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδὲ μεταβάλλεται πρὸς τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, ἵνα ἀντιθερμαίνῃ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι καταθραυσθῆναι χνοωδῶς. ἐπεί τοι γε κάλαμος ὁ ἐξ Ἰνδίας, ὃν καὶ ἀρωματίτην ὀνομάζουσιν, τῷ κόπτεσθαί τε καὶ διασᾶσθαι, καὶ ὅλως τῷ καταθραύεσθαι, μᾶλλον τοῦ παρ' ἡμῖν ἐναργῶς φαίνεται θερμαίνων, ὡς καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἡμῶν ἰατροῖς ὡμολόγηται πᾶσιν. ἐπισκέπτεσθαι δ' ὡς εἴρηται μὴ μόνον εἰ παχυμερὴς ἐστὶν ἢ λεπτομερὴς ἡ τῶν ἐξεταζομένων φαρμάκων οὐσία, ἀλλ' εἰ καὶ ἀραιὰ καὶ πυκνή. λέγω δὴ ἀραιάν, ἧς τὰ μόρια διαλαμβάνεται χώραις κεναῖς. ἐπισταμένων ἡμῶν δηλονότι καὶ μεμνημένων ἀεὶ πῶς λέγεται χώρα κενή, πρὸς τῶν κωλύεσθαι φασκόντων τὴν οὐσίαν, ὅτι μὴ καθάπερ Ἐπικούρῳ καὶ Ἀσκληπιάδῃ δοκεῖ, ἀλλ' ἔστιν ἀέρος πλήρης ἐν ἅπασι τοῖς ἀραιοῖς σώμασιν ἡ κενὴ χώρα. τοιαύταις οὖν εὐρυχωρίαις πολλαῖς, ὅταν ᾖ διειλημμένον τὸ σῶμα, ῥᾷον ἐκπυροῦται τῶν πυκνῶν, κἂν ὁμοίως αὐτοῖς τῆς κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ἔχει κράσεως. ὁ γὰρ ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις ἀὴρ εὐπαθέστατος ὑπάρχων, ἐκφλογοῦται μὲν αὐτὸς εὐθέως ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ πυρὸς προσβολήν, συνεκκαίει δ' αὐτῷ, καὶ τὸ πᾶν σῶμα πανταχόθεν ἕκαστον αὐτοῦ μόριον προσλαμβάνον. ἅπερ οὖν τὰ σμικρὰ σώματα περιεχομένης αὐτοῖς ἐν κύκλῳ φλογὸς ἐξάπτεται ἑτοίμως, φαίνεται γὰρ τοῦτ' ἐναργῶς, εὐλόγως τὸ ἀραιὸν σῶμα ταχέως ἐκπυροῦται, τῶν ἐν τῷ βάθει μορίων ἁπάντων αὐτοῦ ψαυούσης τῆς φλογός. οὕτως οὖν καὶ τοὺς ξηροὺς καλάμους τὸ πῦρ ἐκκαίει ταχέως, κἂν ἧττον ἑτέρας οὐσίας ὦσι θερμοί, διὰ τὸ πλῆθος τῶν πόρων, οὓς πρότερον μὲν ἀὴρ κατειλήφει. ψαύσαντος δὲ τοῦ πυρὸς ἡ φλὸξ ἐπινέμεται. ἀὴρ μὲν γὰρ ἐκπυρωθείς, φλόξ ἐστι, γῆ δὲ ἄνθραξ. ὅτι δ' ἀθρόως πόρους παμπόλλους ὁ ξηρὸς κάλαμος ἔχει, μέγιστον τεκμήριον ἡ κουφότης αὐτοῦ. ξηρὸν γὰρ φύσει σῶμα, κοῦφον ἄλλως οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κίσσηρις, καὶ σπογγιὰ ξηρά, καὶ πάνθ' ὅσα σηραγγώδη καὶ πολύκενα, κοῦφα τοῖς σταθμοῖς ἐστιν. οὕτω μὲν καὶ ὁ κάλαμος, οὐχὶ τῷ ξηρὸν εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πλεῖστον μετέχειν ἀέρος ἑτοίμως ἐκφλογοῦται. τῷ δ' ἡμετέρῳ σώματι, δυσθέρμαντός ἐστιν, διὰ τὸ παχυμερὲς τῆς οὐσίας. ὅταν οὖν τινὸς τῶν φαρμάκων ἐκ τῆς πρὸς τὸ πῦρ ὁμιλίας τεκμαιρόμενοι τὴν κρᾶσιν, εἰ καὶ πρὸς ἡμᾶς φαίνεται τοιοῦτον ἐθέλομεν ἐξευρεῖν, εἰς τὴν τῆς οὐσίας αὐτοῦ σύστασιν ἀποβλεπτέον. εἰ μὲν γὰρ λεπτομερής ἐστιν καὶ συνεχὴς ἑαυτῇ, τὴν αὐτὴν καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδείξεται φύσιν, ἥνπερ καὶ πρὸς τὸ πῦρ. εἰ δὲ ἀραιά τε καὶ παχυμερὴς ἐνδέχεται πρὸς μὲν τοῦ πυρός, ἀλλοιοῦσθαι ῥᾳδίως αὐτήν, οὐ μὴν πρός γε τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δὲ ἀντιθερμαίνειν ἡμᾶς.

Ὅτε τοίνυν ταῦθ' οὕτω διώρισται, πάλιν ἐπανέλθωμεν ἤδη ἐπὶ τὸν περὶ τοῦ ὕδατος λόγον. ὅτι μὲν γὰρ λεπτομερές ἐστι, ἐκ τοῦ διαρρεῖν ἑτοιμότατα, καὶ πλοκάμων καὶ ὑφασμάτων ἔνεστι τεκμήρασθαι. διά τε γὰρ ὑγρότητα καὶ μαλακότητα, καὶ τὸ μηδὲν ἔχειν γλίσχρον, εὔθραυστα κέκτηται τὰ μόρια, καὶ μέχρι σμικροτάτου ῥᾳδίως διαιρούμενα. τοιοῦτον δὲ ὄν, ὅμως οὐδ' ἡμᾶς θερμαίνει κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὅτ' ἔστιν οἰκεία τροφὴ πυρός, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον ἀντίκειταί τε καὶ στασιάζει, καὶ κατασβέννυσιν, ὡς ἐναντιωτάτην ὑπάρχον αὐτοῦ. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ θερμοτάτῳ καὶ ξηροτάτῳ τὴν φύσιν ὑπάρχοντι τῷ πυρί, ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ὄν, ἀντιτέτακται τὸ ὕδωρ. στοχάζεται τοίνυν ὡς εἴρηται κἀκ τῆς πρὸς τὸ πῦρ ὁμιλίας, ὅπως ἔχει θερμότητος ἢ ψύξεως ἕκαστον τῶν φαρμάκων. οὐ μὴν εὐθύς γε καὶ πρὸς ἡμᾶς νομίζειν φαίνεσθαι τοιοῦτον, εἰ καὶ μὴ λεπτομερὲς εἴη καὶ πυκνόν. οὕτω γοῦν καὶ τοὔλαιον, καίτοι ῥᾳδίως ἐκφλογούμενον, οὐ πάνυ τοι ταχέως, οὐδ' ἐναργῶς ἡμᾶς θερμαίνει, τῷ γλίσχρῳ καὶ παχυμερεῖ τῆς οὐσίας, δυσαπολύτως ἐμπλαττόμενον οἷς ἂν ὁμιλήσῃ πρώτοις. καὶ διὰ τοῦτο μέχρι πλείστου παραμένει πᾶσιν οἷς ἂν ἐπαλείφηται, μήθ' ὑπὸ τοῦ περιέχοντος λεπτυνθῆναί τε καὶ διαφορηθῆναι ῥᾳδίως δυνάμενον, ἀλλὰ μηδ' εἴσω τοῦ σώματος ἑτοίμως μεταληφθῆναι. τὸ ὕδωρ τοὐναντίον εἰς ἀτμοὺς τάχιστα διαλυόμενον, ἑτοίμως διαφορεῖται. καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἕψῃς, εἰς ταὐτὸν ἀγγεῖον ἐμβάλλων ἔλαιον ὕδατι, πρῶτον ἐκδαπανᾶται τὸ ὕδωρ. οὕτω κἂν λιθάργυρον, ἢ ψιμμύθιον, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο μίξας ἀκριβῶς ἀμφοτέροις ἕψειν ἐθελήσῃς, πρῶτον ὄψει διαφορούμενον τὸ ὕδωρ. οὔκουν ἁπλῶς ὅτιπερ ἂν ἐκπυροῦται θᾶττον, εὐθὺς τοῦτο καὶ πρὸς ἡμᾶς φαίνεται θερμότερον. ἐλέχθη γὰρ καὶ πρόσθεν ὡς τῶν θερμαινόντων, τὸ μὲν ἁπλῶς ἐστὶ θερμόν, ὥσπερ τὸ πῦρ. τὸ δ' ἐπικρατείᾳ θερμόν, ὥσπερ τὸ ἐν ἡμῖν. οὕτω καὶ τῶν δυνάμει θερμῶν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὸ πρῶτόν τε καὶ ἁπλῶς θερμὸν εἶναι τοιοῦτον, τὸ δ' ὡς πρὸς τὸ κατ' ἐπικράτειαν λεγόμενον. ὥστ' οὐχ ἁπλῶς ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ πῦρ σχέσεως τῶν κρινομένων φαρμάκων προσήκει μεταβαίνειν ἐφ' ἡμᾶς, ἀλλὰ μετὰ τὸ διορίσασθαι τὸν εἰρημένον διορισμόν. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος διορισμός, ἀναγκαῖος ἐστὶ κἀπειδὰν ἐκ τοῦ πήγνυσθαί τι ῥᾳδίως, ψυχρὸν εἶναι συλλογιζώμεθα. τῶν γὰρ ὡσαύτως ἐχόντων κατὰ τὸ λεπτομερὲς ἢ παχυμερὲς τῆς συστάσεως, τὸ θᾶττον ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ πηγνύμενον, ψυχρότερον ἐστὶ τὴν κρᾶσιν. ὡς εἴη τὸ μὲν λεπτομερέστερον, ὡς † οἶνος εἰ τύχοι. τὸ δὲ παχυμερέστερον ὡς ἔλαιον, οὐκ ἀναγκαῖον ἐστὶ θᾶττον ἢ μᾶλλον πήγνυσθαι τὸ ψυχρότερον. ἀλλ' εἰ μὲν ὅσῳ θάτερον ἐστὶ ψυχρότερον, τοσούτῳ θάτερον εἴη παχυμερέστερον, ἅμα μὲν ἄμφω παγήσεται. μᾶλλον δ' αὖ δόξει πεπῆχθαι τῇ σκληρότητι τῆς συστάσεως τὸ παχυμερέστερον. εὔλογον γὰρ οἶμαι τῶν ὁμοίως πεπηγότων τὸ παχυμερέστερον καὶ σκληρότερον γίνεσθαι. εἰ δ' ἔτι πλέον ψυχρότερον εἴη θάτερον, ἢ παχυμερέστερον τὸ λοιπόν, ἢ ἔμπαλιν ἧττον ψυχρότερον τὸ ἕτερον αὐτῶν, παχυμερέστερον δὲ τὸ λοιπόν, οὐκ ἔτ' ἐν ἴσῳ χρόνῳ πήγνυσθαι τούτοις δυνατόν, ἀλλὰ τὸ μὲν πλέον ψυχρότερον ἢ παχυμερέστερον, θάτερον ἐν ἐλάττονι χρόνῳ, τὸ δ' ἧττον ψυχρότερον ἢ παχυμερέστερον, τὸ λοιπὸν ἐν πλείονι. οὕτω δὲ καὶ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φαίνεσθαι σκληρόν, ὁποτέρου αὐτῶν ἀνάλογον τῷ μεγέθει τῆς ὑπεροχῆς, ἀναγκαῖον ἀποβαίνειν. τούτων οὖν μεμνῆσθαι χρή, καὶ ὡς οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ ψύχεσθαι τῷ πήγνυσθαι, κἂν ὅτι μάλιστα διὰ τὸ ψύχεσθαι γίγνηται. τὸ μὲν γὰρ ψύχεσθαι, ψυχρὰν ἐστὶν ἐπιδέχεσθαι ποιότητα, τὸ δὲ πήγνυσθαι, σκληρύνεσθαι διὰ ψύξιν. ὅσα τοίνυν ἐστὶ λεπτομερῆ σώματα, τῷ πάσχειν ῥᾳδίως, ἑτοίμως μὲν θερμαίνεταί τε καὶ

† ὕδωρ

ψύχεται, πήγνυται δὲ οὐκ εὐθ' ἑτοίμως, ὥσπερ ἀήρ τε καὶ πῦρ. τὸ μὲν γὰρ ὅλως οὐ πήγνυται, ὁ δ' οὐχ ὁμοίως ὑάλῳ καὶ πίττῃ, καὶ κηρῷ, καὶ ῥητίνῃ, καὶ ἀσφάλτῳ, καίτοι θερμοτάτη γε ἡ ἄσφαλτος, ἀλλὰ τὸ παχυμερὲς αὐτῆς καὶ γεῶδες, εἰς τὸ τάχος τῆς πήξεως συντελεῖ. καὶ ἄψαμμος ἂν εὕροις ἔτι θερμὴν, ἤδη πεπηγότα τελέως, ὥσπερ οἶμαι καὶ ὁ μόλυβδος, καὶ ὁ κασσίτερος, ἔτι ζέοντα πέπηγεν ὁμοίως. οὕτω τοι καὶ τὸ ὕδωρ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, τὸ ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψυχόμενον, ἀεὶ κουφότατον. ὅσῳ γὰρ ἂν ᾖ λεπτομερέστερον, τοσούτῳ ῥᾷον πάσχει. λεπτομερέστερον δὲ τὸ γεώδους ἰλύος ἥκιστα μετέχον. οὐχ ἁπλῶς οὖν οὐδ' ὡς ἔτυχεν ἐκ τῶν πρὸς τὸ πῦρ παθῶν τῆς ὕλης τεκμαίρεσθαι χρὴ τὴν πρὸς ἡμᾶς δύναμιν αὐτῆς, ἀλλὰ μετὰ τῶν εἰρημένων διορισμῶν. ὅθεν οὐδ' ἀσφαλὴς ἡ κρίσις ὁμοίως, τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. ἡ δὲ καὶ ταύτης ἔτι προσωτέρω μετάβασις, παντάπασιν σφαλερὰ, καίτοι γε χρῶνται ταύτῃ πάμπολλοι τῶν ἰατρῶν. οἱ μὲν πᾶν τὸ γλίσχρον θερμὸν εἶναι λέγοντες, οἱ δὲ πᾶν τὸ στύφον, οἱ δὲ πᾶν τὸ γλυκὺ, τὸ δ' αὐστηρὸν ἢ τὸ στρυφνὸν ἕτεροι. τινὲς δὲ καθ' ἕκαστον αὐτῶν τἀναντία τιθέμενοι περὶ μὲν δὴ τῶν ἐν τούτοις σφαλμάτων, ἐφεξῆς ἐρῶ. νυνὶ δὲ συντελέσαι βούλομαι τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὡς εἰ κἂν τῆς πρὸς τὸ πῦρ κοινωνίας ἐθέλοι τις κρίνειν τὴν ὕλην, οὐχ ἁπλῶς οὐδ' ἀορίστως προσήκει κρίνειν, οὐδ' ὡσαύτως ἔχειν ἡγεῖσθαι τῶν κρινομένων ἕκαστον, πρὸς ἄνθρωπόν τε καὶ πῦρ. ὕδωρ μὲν οὖν ἐναντιώτατόν ἐστιν πυρὶ, ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ὑπάρχον τὴν δύναμιν. ἅλμη δὲ καὶ θάλαττα, καὶ τὸ ἀσφαλτῶδες ὕδωρ καὶ τὸ θειῶδες, οὐκ εὐθ' ὡσαύτως. ἀποκεχώρηκε γὰρ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τοῦ ὕδατος, ἐπὶ τὸ θερμότερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν φαρμάκων, ὧν τὰς ποιότητας αὐτὸ τὸ ὕδωρ δέδεκται τὸν λόγον ποιούμενοι, κἂν ἔτι νῦν ὑπὲρ αὐτῶν ἀσαφέστερον ἢ ἐλλιπέστερον εἴρηται, προσθήσομεν. Ἐπὶ δὲ τὰ λοιπὰ τῶν ὑγρῶν φαρμάκων ἤδη μεταβαίνωμεν, ὧν ἐν τοῖς μάλιστα περὶ ὄξους ἠμφισβήτηται, τῶν μὲν ψυχρὸν εἶναι λεγόντων αὐτὸ, τῶν δὲ θερμὸν, ἐνίων δὲ τινὰ μὲν θερμότητα διδόντων αὐτῷ, τινὰ δ' ἀφαιρουμένων, ὥσπερ οἱ λέγοντες οἶνον τεθνεῶτα καὶ νεκρὸν εἶναι τὸ ὄξος. οὗτοι γὰρ ἀπολωλεκέναι μὲν αὐτὸ φασὶ τὴν οἰκείαν οἴνου θερμότητα, σηπεδονώδη δέ τινα προσειληφέναι. καὶ ἔγωγ' ἂν ἐπῄνεσα τὴν γνώμην αὐτῶν, κἀξ ἑτοίμου προσηκάμην, καὶ συνεκινδύνευσα περὶ τὴν ἀπόφασίν τε καὶ δόξαν, εἴ τινα μηχανὴν ἐξευρεῖν ἦν δυνάμην, ὥσπερ ἐν γάλακτι τῶν ἐναντίων μορίων τῆς διακρίσεως, οὕτω κἀνταῦθα. νυνὶ δ' ὅτι μὲν τὸ γάλα μὴ σύμπαν ὁμοιομερές ἐστι, μηδὲ ταὐτὸν ἑαυτῷ πάντῃ, σαφῶς ἐπιδείκνυσιν ἡ σχίσις αὐτοῦ, πολλῶν τοῖς ἀνθρώποις ἐξευρημένων τρόπων εἰς τὴν διάκρισιν τῶν τυρωδῶν μορίων ἀπὸ τῶν ὀῤῥωδῶν. οὐ μὴν ἐπί γε τοῦ ὄξους, οὐθ' εὕρηταί τοι τοιοῦτον, οὔτ' ἐναργῶς ἀποδεῖξαι δυνατὸν, ὡς ὅσον μὲν αὐτοῦ λεπτὸν καὶ ὑγρὸν ἀκριβῶς ἐστιν, τοῦτο μὲν ψύχει, τὸ δὲ κατὰ τὴν τρυγὸς οὐσίαν ἐμφερόμενον αὐτῷ, καθάπερ κἂν τοῖς οἴνοις θερμαίνει. μόνος γὰρ ἂν οὕτως ἐναργῶς ἐπέδειξέ τις ἐξ ἐναντίων ταῖς δυνάμεσιν συγκείμενον αὐτὸ μορίων ὥσπερ τὸ γάλα. πᾶσι μὲν οὖν τοῖς ἐκ καρπῶν ἀποθλιβομένων γιγνομένοις ὑγροῖς, ἐμφέρεταί τι παχυμερὲς, ὃ δὴ καὶ ὑφιζάνει τῷ χρόνῳ. τρὺξ μὲν ἐπὶ τῶν οἴνων, ἀμόργη δ' ἐπ' ἐλαίου καλούμενον. ἀνάλογον δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπάρχει, κἂν εἰ μὴ τέτευχεν ἰδίων ὀνομάτων, ἢ οἷον τρὺξ ἐν αὐτοῖς. ἔστι δή τι τοιοῦτον κἀν τῷ ὄξει, καὶ τάχα τὸ μὲν τῆς θερμότητος μετέχον, ἐστὶ τοῦτο, τὸ δὲ τῆς ψύξεως τὸ λεπτόν. ἴσως δὲ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ λεπτὸν, ἐμφέρεταί τι σμικρὸν ἐν πολλῷ παρεσκευασμένον τῆς ἑτέρας φύσεως, ἢ τὸ ὅλον ἐστίν. ὅτι μὲν γὰρ πλείονι μοίρᾳ ψυχρὸν ἢ θερμόν ἐστιν, ἐναργῶς οἶμαι φαίνεσθαι τοῖς ἀληθῶς ἐξετάζουσιν τὴν αὐτοῦ δύναμιν. καὶ θαυμάζω γε ὅπως εἰς τοῦτον τινὲς ἀπεφήναντο θερμὸν εἶναι τὸ ὄξος, ὡς καυστικοῦ προσεοικέναι. ταύτῃ γοῦν φασὶ, καὶ τὰς αἱμοῤῥαγίας ἐπέχειν αὐτὸ, πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἐλάνθανε τὴν αἴσθησιν ἡμῶν ἡ τοσαύτη θερμότης. ἔπειτα δὲ καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν ἐκείνων τῶν θερμῶν εἰκόνα πάντως ἄν που τοιοῦτον ὑπάρχον, ἐσχάραν εἰργάζετο τοῖς θερμοῖς φαρμάκοις ὁμοίως. ὁρῶμεν γὰρ ἐπὶ φυτῶν ἐναργῶς, ὅταν αἷμα δι' αὐτῶν ἐπισχεῖν βουληθῶμεν, ἐσχάραν τε μικρὰν γενομένην, ὡς εἴ γε μὴ ποιήσεις ἐσχάραν, οὐδ' ἐπέχει τὸ αἷμα. γίγνεται γὰρ οἷον ἐπίθεμά τι τῶν αἱμοῤῥαγούντων σωμάτων αὕτη. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ καυτήρια προσφέρομεν αὐτοῖς ἀκριβῶς ἐκπεπυρωμένα, γινώσκοντες οἶμαι τὰ μὴ τοιαῦτα πρὸς τῷ μηδὲν ἀνύειν, ἔτι καὶ βλάπτοντα, καὶ παροξύνοντα τὰς αἱμοῤῥαγίας. ὃ γὰρ δὴ κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον οὐδὲ τῷ θερμαίνειν τὸ πῦρ ἐφίστησιν αὐτὰς, ἀλλὰ τῷ κατακαῦσαι, οἷς ἂν ἐπιπέσοι τὸ οἷον ὑπόλειμμα τῆς καύσεως ἀπεργάζεσθαι πῶμα τῶν ὑποκειμένων, ὅπερ ἔθος ὀνομάζειν ἐστὶ τοῖς Ἕλλησιν ἐσχάραν. ἀλλὰ τό γε ὄξος, οὐ δὴ κατὰ τῶν ἐσχαρούντων φαρμάκων ὁμοίως, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς τὰ στύφοντα χωρὶς ἐσχάρας ἐπέχει τὰς αἱμοῤῥαγίας, ὥστε ταύτῃ μὲν οὖν οὐ θερμαίνειν ἄκρως, ἀλλὰ ψύχειν ὑποληφθείη. κάλλιον μέν τοι καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται τῶν τοιούτων ἀποχωρῆσαι τεκμηρίων. οὐ γὰρ ἐπὶ τὴν αἴσθησιν ἀνάγει τὴν κρίσιν, οὐδ' ἐκ τῶν παρακειμένων, οὐδ' ἐγγύθεν, ἀλλὰ πόῤῥωθέν τε καὶ διὰ μακρῶν λημμάτων συλλογίζεται. καὶ δείξω τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν ἐπὶ πλέον, ἐν τοῖς ἑξῆς λόγοις. ἡμεῖς μὲν οὖν κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς μέθοδον, ἐπί τε τῶν ἀμέμπτως ὑγιαινόντων, πειρασόμεθα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, κἄπειτ' ἐφεξῆς ἐπὶ τῶν δυσκράτων, εἶτα καὶ τῶν νοσούντων. σπόγγον οὖν ἢ ῥάκιον ὄξει βρέξαντες, ἐπιθήσομεν ὁτῳδήποτε μορίῳ τῶν ὑγιεινῶν σωμάτων, εἶθ' ὥσπερ εἴρηται ἔμπροσθεν, ἐν τῷ παραχρῆμα πευσόμεθα τῶν ἰδιωτῶν. ἀδεκάστως γὰρ ἐκεῖνοι τὰ τοιαῦτα κρινοῦσιν, τῷ μὴ δουλεύειν δόγματι, πότερα ψύξεως ἢ θερμασίας αἰσθάνονται. δῆλον δ' ὡς οὔτε ψυχρὸν ἄκρως, οὔτε θερμὸν αὐτὸ προσοισόμεθα. εἴρηται γὰρ ἤδη καὶ περὶ τούτου πρόσθεν. εἰ δὴ τοιοῦτον εἴη τὸ προσφερόμενον ὄξος, καὶ μάλιστα εἰ μὴ παλαιὸν σφόδρα, μὴ δ' ἐσχάτως δριμὺ, σαφοῦς αἰσθήσονται ψύξεως, ἔκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ μετὰ μίαν ὥραν καὶ δύο καὶ τρεῖς, καὶ τέτταρας, ἐξ ὑστέρου μέντοι καὶ θερμασίας τινὸς ἤδη κατὰ βραχὺ γιγνομένης ἐν τῷ μορίῳ φαντασίαν τινὰ ἕξουσιν. δριμέως δ' ἰσχυρῶς ὄντος τοῦ ὄξους, κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν, κἀπὶ τούτῳ ψύχεσθαι φήσουσιν, ταχέως μέντοι τῆς ὑποστρεφομένης αἰσθήσονται θερμασίας, καὶ ὃ μετὰ πολὺν χρόνον ὡς ἐπὶ τοῦ νεωτέρου τε καὶ μὴ πάνυ δριμέος ὄξους. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ἔστι ψυχρὸν μὲν πάντως, ἤδη δὲ καὶ θερμασίας τινὸς

ὀλίγης

ὀλίγης μετέχον, ἢ διὰ λόγου τῆς δριμύτητος κατά τι συμβεβηκὸς ἐν τῷ χρόνῳ μετρίως ὑποθερμαίνει τὰ σώμα-
τα, καίτοι γ' οὐδὲ τοῦτο διαπαντός, ἀλλ' ἐπ' ἐνίων πέφυκε δρᾶν. ὅσα οὖν χαῦνα καὶ ἀνώδυνα τῶν οἰδημάτων, οὔτ' ἐν
τῷ παραχρῆμα θερμασίας αἴσθησις, οὔτ' εἰς ὕστερον ἔχει χρωμένων ὄξει. κνῆσις μέντοι ἐπ' αὐτῶν γίνεται, διὸ καὶ
πολλάκις τοῖς ἄκρως χρωμένοις ὁ ὄροβος ἐπιτρέχει λεπτόν, ὡς οὐδὲ πρώτως, οὐδὲ κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν ὑποθερ-
μαίνειν δόξειεν ἄν, ἀλλ' ἐρεθίζειν τῇ δήξει τῆς δριμύτητος. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ τὰ παθήματα μετέβημεν ἀπὸ τῶν ὑγιαι-
νόντων σωμάτων, ἀναμνήσωμεν, ὅσα πέφυκε δρᾶν ἐπὶ ταῖς θερμοτάταις τε καὶ ψυχροτάταις διαθέσεσιν. ὅταν
οὖν τις ὑπὸ θαψίας ἐπαλειφθείσης, διακαίηται, κατασβέννυσιν ὄξος τὸ καῦμα. καὶ τοῦτ' ἔξεστι τῷ βουλομένῳ
πεῖραν μαθεῖν, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἐποιησάμεθα ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ τῷ βάσανον ἀκριβῆ λαβεῖν τῆς τοῦ φαρμάκου δυ-
νάμεως, ἐπαλείψαντες πολλαχόθεν τὰς κνήμας, ἡνίκα μετὰ τέτταρας ὥρας ἢ πέντε διακαίεσθαί τε καὶ φλεγ-
μαίνειν ὑπήρξαντο, τῷ μὲν ὄξους, τῷ δ' ὕδατος προσεραίνομεν, ἑτέρῳ δ' ἔλαιον, ἄλλῳ δὲ ῥοδίνῳ ἐπηλείφομεν,
ἄλλῳ δ' ἄλλο τι τῶν, ἢ δριμύτητας ἀμβλύνειν, ἢ θερμότητας ἐμψύχειν πεπιστευμένων, καὶ πάντων αὐτῶν ἐνερ-
γέστερον τὸ ὄξος εὑρίσκετο. δῆλον οὖν ὡς οὐχὶ τῷ τὰς δριμύτητάς τε καὶ δήξεις ἀμβλύνειν ὁμοίως ἐλαίῳ τε καὶ
ῥοδίνῳ. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ πέφυκε ποιεῖν ταῦτα, ἀλλὰ τῷ ψύχειν. εἰ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται μὲν ἄλλως ἰᾶσθαι τὰς ἀπὸ τῆς
θαψίας φλεγμονὰς αὐτό, πλὴν ἢ τῷ ψύχειν, ἢ τῷ τὰς δήξεις τε καὶ δριμύτητας ἀμβλύνειν, οὐχ ὑπάρχει δ' αὐ-
τῷ θάτερον, ἀνάγκη ἄρα κατὰ τὸ λοιπὸν ἰᾶσθαι. καὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν θερμῶν ἁπάντων παθημάτων, τῶν μὲν
μᾶλλον, τῶν δ' ἧττον ἐμψυκτικὸν ὑπάρχει φλεγμονῶν, ἑρπήτων, φυγέθλων, ἐρυσιπελάτων, ἀνθράκων, ὥστε εἰ
μὴ τὸ σφοδρὸν καὶ τραχὺ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ λυπηρὸν ἦν, οὐκ ἂν ἄλλῳ τινὶ πρὸς ἔμψυξιν ἐχρώμεθα. καίτοι τι-
νὲς αὐτοῦ δὴ τοῦτο μέγιστον γνώρισμα τίθενται τῆς θερμότητος αὐτοῦ. μὴ γὰρ ἂν φασιν, μήτε δριμὺ μήτε δακνῶδες
εἶναι, μήτε διαβρωτικόν, μήτε τραχυντικόν, εἰ μή γε θερμότητος αὐτῷ μέτεστι δαψιλοῦς. ὡς γὰρ τοῦ ψυχροῦ τὸ συνά-
γειν τε καὶ πυκνοῦν, οὕτω τοῦ θερμοῦ τὸ τέμνειν τε καὶ διαιρεῖν ὑπάρχον ἴδιον, ὅπερ οὐχ ἥκιστα πρόσεστι τῷ ὄξει.
τέμνειν γὰρ αὐτὸ καὶ διαβιβρώσκειν, οὐ τὰ τῶν ζώων σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ θρόμβους, καὶ πώρους, καὶ λίθους,
καὶ κέραμον, καὶ χαλκόν, καὶ σίδηρον, καὶ μόλυβδον, καὶ σχεδὸν ὥσπερ τῷ πυρί, καὶ τούτῳ πάντ' εἶναι βάσιμά τε
καὶ πόριμα, μὴ δὲ μιᾶς οὐσίας ὑπομενούσης αὐτὸ μηδ' ἀντιστῆναι ἢ ἀντισχεῖν τῇ βιαίῳ τῆς διεξόδου δυναμένης. εἶναι
γὰρ δὴ καὶ λεπτομερὲς αὐτὸ παραπλησίως τῷ πυρί, καὶ τούτου μαρτύριον, οὐ σμικρὸν μέν, οὐδὲ τὴν ἀφὴν ὑπάρ-
χειν, ἀλλὰ γευομένοις τοιοῦτον φαίνεσθαι, καὶ διηθεῖσθαι τῶν λεπτοτάτων ὑφασμάτων, ἑτοιμότερον ὕδατος καὶ
πάντα διαβιβρώσκειν, ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηται. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ πῦρ τῷ λόγῳ τὸ ὄξος ἀποφαίνουσιν; ὥσπερ
ἀμέλει καὶ οἱ τῇ ψύξει φάσκοντες αὐτὸ διαλύειν τοὺς θρόμβους, ἐκ τοῦ θλίβειν τε καὶ πιλεῖν, καὶ σφίγγειν ἅπαντα
πανταχόθεν, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ τοῖς δακτύλοις τις τοῖς ἑαυτοῦ † ἔθλασε λαμβάνων. ὑπερεκπίπτουσι δὲ καὶ αὐτοὶ
πάλιν εἰς τοσοῦτον, ὡς καὶ τῆς χιόνος ἀποφαίνειν αὐτὸ ψυχρότερον, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀμετρίας ἑκατέροις ἐπιτιμῆσαι
δίκαιον. οὔτε γὰρ εἰ ψυχρὸν ἤδη, καὶ χιόνος ἀποφαίνειν αὐτὸ ψυχρότερον. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἂν ἠμφισβητεῖτο περὶ τῆς δυ-
νάμεως αὐτοῦ, μὴ παρὰ τὸ μέσον πως τεταγμένου, καὶ πολὺ τῶν ἄκρων ἑκατέρων ἀποκεχωρηκότος. οὔτε γὰρ
περὶ κωνείου τις ἢ μανδραγόρου τῆς δυνάμεως ἠμφισβήτησεν, οὔθ' ὑπὲρ † καρδαμώμου καὶ κάγχρυος, ἀλλὰ τὰ μὲν
ἅπασι τοῖς ἰατροῖς ὡμολόγηται ψυχρά, τὰ δὲ θερμά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑοσκύαμος μὲν καὶ μηκώνιον, ψυ-
χρά, πέπερι δὲ καὶ νᾶπυ θερμά. καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία, τὰ μὲν δυνάμει θερμά, τὰ δὲ ψυχρά, πᾶσι τοῖς ἰα-
τροῖς συμπεφώνηται. περὶ δ' ὄξους ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ῥόδινον, ὅτι μὲν οὔτ' ἄκρως ψυχρὸν οὔτε θερμόν ἐστιν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ
διστάζεσθαι πρόδηλον. οὐδέτερον δέ πως ἑκάτερον αὐτῶν ἀναγκαῖον εἶναι. τριχῶς δὲ τῶν οὐδετέρων λεγομένων,
ὥσπερ καὶ Ἡρόφιλος διῃρεῖτο, τῶν μὲν τῷ μετέχειν ἴσον ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων. τῶν δὲ τῷ μηδ' ἑτέρου, τῶν δὲ νῦν
μὲν τοῦδε, νῦν δὲ τοῦδε, πάντως που καὶ ταῦτα ἤ κατά τι τῶν σημαινομένων, ἤ τινα τῆς τῶν οὐδετέρων ἐστὶ φύσεως.
ἐμοὶ μὲν δὴ μᾶλλον δοκεῖ, τῷ μετέχειν ἑκατέρων τῶν ἄκρων, καὶ τῷ νῦν μὲν θερμαίνειν αἰσθητῶς δοκεῖν, αὖθις δὲ
ψύχειν. οὕτως οὖν οὐδέτερα λεχθείη ἂν καὶ ὄξος καὶ ῥόδινον. εἰ δέ τις καὶ τῷ μηδ' ἑτέρου τῶν ἄκρων μετέχειν ἐπι-
χειρήσειεν οὐδέτερα δεικνύειν, εὐπορήσει μὲν ἴσως καὶ οὗτος τινῶν λόγων πιθανῶν, οὐ μὴν ἀποδεικτικῶν τε καὶ
ἐπιστημονικῶν, ἀκριβῶς τοῦτο γινώσκειν μοι δοκῶ, καὶ μάλιστα περὶ ὄξους. τὸ μὲν γὰρ ἑκατέρους εὐπορεῖν ἐπιχειρη-
μάτων πιθανῶν, τούς τε ψυχρότατον ἀποδεικνῦντας αὐτό, καὶ τοὺς θερμότατον, οὐ σμικρὸν τεκμήριον ἐστὶ τοῦ μετέ-
χειν ἀμφοτέρων αὐτό. χαλεπὸν μὴν ἱκανῶς πιστώσασθαι τῷ λόγῳ, τὴν τῶν ἐναντίων μέθεξιν, οὐκ ἔχοντας λῦσαι καὶ
κρῖναι τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, καθάπερ ἐπί τε γάλακτος ἐργαζόμεθα, καὶ ἄλλων παμπόλλων, ἃ προϊὼν ὁ λόγος ἐπιδείξει
πάντα. καὶ διὰ τοῦτ' ἐναργεστέρας καὶ ἀκινδυνοτέρας ἀρχῆς ἐπιλαβέσθαι ποθοῦμεν. ἔστι δὲ ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τὴν ἀρ-
χὴν ἐκείνην θηρατέον, ἐκ τῆς λεπτομεροῦς τε καὶ παχυμεροῦς φύσεως, ὑπὲρ ἧς εἴρηται μέντοι μοι καὶ πρόσθεν, ἀλλὰ
καὶ νῦν ἄμεινον ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῆς διελθεῖν. ἐπειδὴ καὶ Πλάτων φησί, περὶ τῶν ἀρχῶν χρή, τοὺς πλείστους γίγνεσθαι
λόγους. Τὸν ἀέρα τοίνυν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ εἶπε λεπτομερῆ, τῷ καταθραύεσθαι δηλονότι ῥᾳδίως εἰς λεπτὰ μόρια,
καὶ διὰ πυκνοτάτων σωμάτων ἑτοίμως διέρχεσθαι, ἢ εἴπερ ἐξ ἄλλου τινὸς ἐπιφέρουσιν αὐτῷ τὸ λεπτομερὲς ὄνομα,
διδασκόντων ἡμᾶς σαφῶς. οὐ γὰρ δὴ ἐξ ὄγκων γε λεπτῶν, ὡς οἱ τῆς ἑτέρας αἱρέσεως εἴποιεν ἂν ἡγεμόνες, ἐροῦμεν
καὶ ἡμεῖς συγκεῖσθαι τὸν ἀέρα. συνεχὴς γάρ ἐστιν καὶ εἷς ὅλος, οὐδαμόθι κενὸν ἐν ἑαυτῷ περιέχων οὐδέν. ἐν δὲ τοιαύ-
τῃ φύσει σώματος ἡ λεπτομέρεια τῷ τάχει τῆς εἰς μικρὰ διαιρέσεως ἐπινοεῖται μόνῳ. ἀλλ' εἴπερ διὰ τοῦτο λεπτο-
μερὴς ὁ ἀήρ, οὐχ ἅπαν πῦρ ἔσται λεπτομερές. ἔστι μὲν γὰρ δήπου, καὶ χαλκός, καὶ σίδηρος, καὶ λίθος, καὶ ξύλον,
καὶ πᾶν ὅπερ ἀνθρακωθῇ, πῦρ, οὐ μὴν λεπτομερέστερον νῦν, ἢ πρόσθεν. αἱ μέντοι φλόγες ἕτερόν τι γένος πυ-
ρός, ὄντως εἰσὶ λεπτομερεῖς. οὔτ' οὖν πᾶν πῦρ λεπτομερές, οὔτε λεπτομερὲς ἅπαν, πῦρ. οὔτε γὰρ ἄνθραξ πῦρ μέν, οὐ
λεπτομερὲς δέ, οὔτε ἀὴρ λεπτομερὴς μέν, οὐ πῦρ δέ. τί ποτε ἐξ ἑτοίμου λαμβάνουσιν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἰατροί τε καὶ
φιλόσοφοι τὰς προτάσεις πάσας, τήν τε τὸ πῦρ ἅπαν ἀποφαινούσας λεπτομερές, τήν τε τὸ λεπτομερὲς ἅπαν πυ-

† ἔθλιψε

† καρδάμου

ρεσθαι; εἰ γὰρ ἐπιστήσειέ τις ἀκριβῶς καὶ προσέχει τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐκ ἂν εἴποι τὸν ἄνθρακα λεπτομερέστερον ἀέρος. ἀναμνησθῶμεν γὰρ ἐν κρυεῖ σφοδρῷ καὶ βορείῳ καταστάσει τὸ καθαρὸν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, καὶ παραβάλλωμεν αὐτὸν εἰ βούλει σιδήρῳ διαπύρῳ. γνωσόμεθα γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων, ὡς ἔστι τι καὶ ψυχρὸν, ἀκριβῶς λεπτομερὲς, καὶ θερμὸν, παχυμερές. ὥσθ' ὅταν ἐκ τοῦ δακνώδους εἶναι τὸ ὄξος, ὅτι λεπτομερές ἐστι, καὶ ὅτι θερμὸν ἀναλογίζονταί τινες, οὐ συγχωρητέον αὐτοῖς. οὐ γὰρ ἅπαν τὸ λεπτομερὲς θερμὸν, ἴσως μὲν οὖν, οὐδὲ τὸ δακνῶδες ἅπαν λεπτομερές. ἀλλ' ἔν γε τῷ παρόντι συγκεχωρήσθω, καίτοι γ' ἔχομεν λέγειν, καὶ χιὼν, καὶ Βορρᾶς, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν, οὐκ ὀφθαλμοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἕλκεσι καὶ πᾶσι τοῖς ἀραιοῖς σώμασιν ὑπάρχει δακνώδη, καθότι καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν, δακνῶδες. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο τις ὡς ἔφην συγχωρήσειε τὸ πᾶν δακνῶδες εἶναι καὶ λεπτομερὲς, οὐκ εὐθὺς καὶ θερμὸν εἶναι συγχωρήσει. οὔκουν τὸ ὄξος ὅτι δακνῶδες, διὰ τοῦτο καὶ θερμὸν, ἀλλὰ λεπτομερὲς μὲν ὥσπερ ἀὴρ βόρειος, οὐ μὴν θερμόν γε. πόθεν οὖν ἐνίοις αἴσθησις γίνεται θερμότητος ἀμυδρᾶς, τάχα μὲν ὡς ἔφην καὶ πρόσθεν, ἐξ ἐναντίων σύγκειται δυνάμεων ὁμοίως τῷ γάλακτι, τάχα δὲ καὶ τῆς θερμότητος ἐπανάκλησιν ποιεῖσθαι. δύναιτο δ' ἂν καὶ τὸ τραχεῖαν τε καὶ ἀνιαρὰν ἔχον τὴν διέξοδον ἄλγημα ποιεῖν, ἐπισπᾶσθαί τε ῥεῦμα θερμὸν τῷ τόπῳ. καὶ γὰρ, καὶ τοῦτ' ἐναργές ἐστι, ὡς ἐπιρρεῖ τι τοῖς ὀδυνωμένοις μορίοις. ἀλλὰ πολὺ μὲν οὐκ ἂν ἐπιρρυῆ, τῷ ψυχρὸν εἶναι τὸ ὄξος, ἀποκρούεσθαι τὸ ἐπιφερόμενον. ὅτον δ' ἀκριβῶς λεπτόν ἐστι, διαφεύγον τοῦτο τὰς λαβὰς τοῦ φαρμάκου, παραρρεῖ τε καὶ στηρίζεται κατὰ τὸ μόριον, οὐκέτι παλινδρομοῦν, ὥσπερ τὸ παχύτερον ὀπίσω. φαίνεται γὰρ οὖν δὴ καὶ λεπτὸν ἀκριβῶς, ἐπανθοῦν ἔρευθος, τοῖς ὑπὸ ὄξους ἐρεθισθεῖσι μορίοις. ἴσως δὲ καὶ ἄλλη τίς ἐστιν αἰτία γνωσθῆναι μὴ δυναμένη. δι' αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο, καὶ πόρρωθεν ἄρχεσθαι τῆς τῶν δυνάμεων ἐξετάσεως ἐκώλυον, ὅτι περιπίπτειν ἀναγκαῖον ἐστὶ φυσικοῖς προβλήμασιν, οὐ σμικρὰς ἔχουσιν ἀπορίας. ἡμῖν δὲ νῦν, οὐχ ὡς φυσικοῖς ἀνδράσιν πρόκειται πάντων τῶν πραγμάτων τὰς αἰτίας ἐξευρίσκειν, ἀλλὰ τὰς δυνάμεις τῶν φαρμάκων ἐπιγνῶναι, πρὸς τὸ χρήσασθαί τε δεξιῶς αὐτοῖς, ἀγαθός τε δημιουργὸς γίνεσθαι τῶν συνθέτων. ὅτι γὰρ οὐχ οἷόν τε καλῶς οὔτ' αὐτὸν συνθεῖναι φάρμακον, οὔθ' ὑπ' ἄλλου συγκειμένῳ χρήσασθαι, πρὸ τοῦ τὰς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεις εἰδέναι, διά τε τῆς περὶ θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων, ἱκανῶς ἐπιδείκνυται. τοῦτον οὖν τὸν σκοπὸν ἐχούσης τῆς ἐνεστώσης πραγματείας, ἐπειδὰν πρῶτον εὕρωμεν τὸ πρὸς αὐτῶν χρηστὸν, ἀποχωρεῖν δεῖ προβλημάτων φυσικῶν, ἀπορίας ἐχόντων συχνάς. ὑπὸ τίνος γὰρ κράσεως ἐν τῷ καθόλου πέφυκεν, ὀξύτης, ἢ γλυκύτης, καὶ πικρότης, ἁλυκότης τε καὶ αὐστηρότης, καὶ δριμύτης, ἑκάστη τε τῶν ἄλλων ποιοτήτων γίνεσθαι, ἢ αὐτοῖς τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσι ζητοῦσιν ἀπορίαι μέγισταί τε καὶ πάμπολλαι κατὰ τοὺς λόγους ἀναφαίνονται. ταύτας οὖν ἐγὼ φυλάττεσθαι παραινῶ, καθάπερ τινὰ κρημνὸν, ἔχοντάς τε λεωφόρον ὁδὸν, ᾗ κρίνειν ἐγχωρεῖ τὰ φάρμακα, καὶ πρῶτον μὲν ὅπερ ἤδη μοι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται, λογίζεσθαι τὸ μηδεμίαν ἀμφισβητεῖσθαι δύναμιν τῶν ἰσχυρῶς θερμαινόντων, ἢ ψυχόντων φαρμάκων, ἀλλ' οἷς τοῦτο συμβέβηκεν οὐδετέρας ὑπάρχειν. ἔπειτα δὲ ὡς ἐξ ἐναντίων δυνάμεων σύγκειται πολλὰ τῶν ἁπλῶν ὡς πρὸς αἴσθησιν. οὐ γὰρ τὸ γάλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ θειώδη καὶ τὰ ἀσφαλτώδη καὶ τὰ νιτρώδη, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων ἐστὶν, ἐξ ἐπιμιξίας ἐγένετο τῶν ἐναντίων δυνάμεων. εἴ γε ψυχρὸν μὲν καὶ ὑγρόν ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν τὸ ὕδωρ, ἄσφαλτος δὲ καὶ θεῖον, καὶ μίσυ, καὶ χαλκῖτις, καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα, θερμά. μεμνῆσθαι δὲ καὶ τοῦ πολλὰ μὲν τῶν θερμῶν εἶναι παχυμερῆ, πολλὰ δὲ τῶν ψυχρῶν λεπτομερῆ, καὶ κατὰ ταύτας τὰς ἀρχὰς, ἀσφαλῶς ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως. αὐτίκα γὰρ ἀρκεῖ λεπτομερὲς εἰπεῖν, καὶ ψυκτικὸν, καὶ ξηραντικὸν τὸ ὄξος, ἀποχωρήσαντα τῶν φυσικωτέρων ὑπὲρ αὐτοῦ λογισμῶν. ἐκ γὰρ τοῦ ταῦτα γινώσκειν, εἴσεταί τις ὅπως χρὴ μιγνύναι τοῖς ἄλλοις φαρμάκοις αὐτό.

Ταῦτα μὲν οὖν μέμφομαι τοῖς ἀδολεσχήσασι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μακρὰ, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον ὀλίγου δεῖν ἅπασι τοῖς ἰατροῖς, ὅτι μὴ διωρίσαντο κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἁπάντων τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἤρκεσεν αὐτοῖς, ταυτὶ μὲν, εἰ τύχοι θερμαίνειν φάναι, ταυτὶ δὲ ψύχειν, καὶ ταυτὶ μὲν ξηραίνειν, ταυτὶ δὲ ὑγραίνειν. οὐ γὰρ τοῦτο χρήσιμον ἁπλῶς οὑτωσὶ γνωσθὲν, ἀλλὰ μέχρι πόσου μὲν ψύλλιον ψύχει, μέχρι πόσου καὶ στρύχνος, ἢ σκάνδιξ, ἢ ψιμμύθιον, ἀνδράχνη τε καὶ θριδακίνη, καὶ μέχρι πόσου μὲν κασία θερμαίνει, μέχρι δὲ πόσου κινάμωμον, ἢ ἄμωμον, ἢ καρδάμωμον, ἢ ἀμάρακον. οὕτω δὲ ἢ ἐπὶ τῶν ξηραινόντων τε καὶ ὑγραινόντων ταῖς δυνάμεσι φαρμάκων, οὐ τὸ καθόλου μόνον ἐπίστασθαι χρὴ, ἀλλὰ τί μὲν πρῶτον ἀποκεχώρηκε τοῦ συμμέτρου τε ἢ μέσου τῶν ἐναντίων ταῖς δυνάμεσιν. τί δ' ἐφεξῆς ἐκείνῳ, καὶ τρίτην δὴ καὶ τετάρτην ἢ πέμπτην εἰ δυνατὸν ἀπόστασιν, οὕτω διαιρεῖσθαι, σαφέσιν ὅροις ὁρισάμενος. ἐν γὰρ τῇ τοιαύτῃ τῶν δυνάμεων ἐπιγνώσει, τότε τοῖς ἁπλοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι τεχνικῶς, καὶ τὸ συνθεῖναι δύνασθαι κατὰ μέθοδον ἡμῖν ὑπάρξει. καὶ πρὸς τούτοις, καὶ αὐτοῖς ἤδη συγκειμένοις, ὀρθῶς χρήσασθαι. ἔστι μὲν οὖν χαλεπώτατον τοῦτο, καὶ πολλῆς ἀκριβείας τε καὶ τριβῆς δεόμενον, ἄρχεσθαι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς πείρας ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις. ἀναγκαῖον ἐστὶν ὥσπερ ἤδη † πέφυκεν, ἀσφαλῶς δὲ συλλογίσασθαι φυλαττόμενον ἐμπλέκειν ἑαυτὸν ἀπόροις ζητήμασιν. ᾧ καὶ θαυμάσειεν ἄν τις τῶν τὰ τοιαῦτα ζητησάντων, ὁρῶν περιπίπτοντας ἑαυτοὺς ἑαυταῖς χερσὶ ἐν τοῖς πλείστοις, οἷς ζητοῦσί τε καὶ γράφουσιν ὥσπερ Ἡρόδοτον. † ἐξ ἁπάσης γὰρ τῆς παλαιοτάτης ἱστορίας ἀρχόμενοι τῶν συνθέτων φαρμάκων, ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν ἔρχονται τῶν ἐν αὐτοῖς ἁπλῶν. ἐπειδὴ τοῖσδε τισὶ τῶν φαρμάκων θερμαίνουσιν, εἰ τύχοι, μέμικται τὸ ὄξος, οὕτως ἤδη καὶ αὐτὸ θερμὸν ἀποφαίνονται. οὔτε γὰρ εἰ καλῶς μέμικται, δῆλον τῷ πρὶν ἐξευρεῖν αὐτοῦ μόνου τὴν δύναμιν. οὔτ' εἰ καὶ συγχωρηθείη, γινώσκομεν ἤδη τὴν μέθοδον τῆς συνθέσεως τῶν φαρμάκων, ἢ κρίνοντες ἐξευρήσομεν ᾧ τινι μέμικται λόγῳ θερμαίνουσιν πολλοῖς φαρμάκοις ἓν ἐμψύχον, ἢ μὴ διαψύχουσιν θερμαῖνον. ὅτε δὲ καὶ διαθέσεων ἀδήλων μνημονεύωσιν, πρὸς ἃς ἁρμόττειν δοκεῖ, κἄπειτα δογματικαῖς ὑπολήψεσιν συνάπτωσιν παραλογισμοὺς ἑτέρους ἐκζητουμένων ζητούμενα καὶ ἐξ ἀδήλων ἄδηλα δι' ἀλλήλων συλλογιζόμενοι, τότε δὴ καὶ μάλιστα, καταμαθεῖν ἐστιν αὐτῶν τὴν ἀδολεσχίαν. πῶς γὰρ λέγειν ὅτι καὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς ἀφορμὴν ἀντιλογίας παρασκευάζουσιν,

† εἴρηται

† μόνου

ερασκευάζουσιν, ἐξ ὧν ἑτοίμως πιστεύουσιν ἁπάσαις ταῖς συνθέτοις δυνάμεσιν, ὥσπερ οὐκ ἐγχωρεῖν ἡμαρτῆσθαί γε πολλὰς αὐτῶν καὶ μοχθηρῶς συγκεῖσθαι. φήσουσι γὰρ οἶμαι καθάπερ καὶ λέγουσιν μάτην ἡμῖν ζητεῖσθαι τὰς πρώτας τε καὶ δραστικὰς δυνάμεις, ἑκάστου τῶν φαρμάκων, φθανούσης τῆς ἐμπειρίας, ἀναρίθμητόν τι πλῆθος φαρμάκων ἁπλῶν καὶ συνθέτων, ἃ καὶ παρ' αὐτοῖς πεπίστευται τοῖς μάτην ζητοῦσι τὰς πρώτας δυνάμεις. εἰ γοῦν ἅπασαι μὲν αἱ κατὰ μέρος χρήσεις αὐτῶν γινώσκονταί τε καὶ συμφωνοῦνται πᾶσιν, αἱ δ' αἰτίαι καθ' ἃς ἐνεργεῖ μήπω συμπεφώνηνται, δῆλον ὡς οὐκ ἐκ τῆς τῶν πρώτων δυνάμεων γνώσεως, οὔθ' ἡ σύνθεσις, οὔθ' ἡ χρῆσις εὕρηται τῶν φαρμάκων, ἀλλ' ἡ μὲν ἐμπειρία ταῦτα συνέθηκεν, ὁ λόγος δ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ πρόερχεται μόνον. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τοιαῦθ' ἕτερα πολλὰ, καλῶς δόξουσι λέγειν οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροί, πρὸς τοὺς ἅπασι τοῖς ὁπωσοῦν γεγραμμένοις φαρμάκοις πιστεύοντας, αἰτίας τε πιθανὰς ἐφαρμόττειν ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτῶν προαιρουμένους. ἐγὼ δὲ πρὸς τούτοις ἔτι κἀκεῖνο εἴποιμ' ἂν, ὡς Ἡρόδοτος μὲν ἁπάσας τὰς ἄλλας αἱρέσεις μοχθηρὰς ὑπολαμβάνων, πλὴν τῆς πνευματικῆς. Μητρόδωρος δὲ πλὴν τῆς Ἀσκληπιάδου, καὶ Ζήνων, πλὴν τῆς Ἡροφίλου, καὶ Ἑρμογένης, πλὴν τῆς Ἐρασιστράτου, καὶ ἄλλος τις καὶ ἄλλος ἁπάσας, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ, περὶ τῶν συνθέτων φαρμάκων μόνων ἀβασανίστως πιστεύουσιν ἅπασι τοῖς συγγράμμασιν, εἴθ' ὁμοδόξων, εἴθ' ἑτεροδόξων, εἴτε καὶ τῶν ἐπιτυχόντων εἴη, καὶ πολλάκις γε αἰτίας ἀποδιδόναι πειρῶνται πιθανὰς, κάκιστα συγκειμένων φαρμάκων, καὶ τὸ τούτου θαυμασιώτερον, ὅτι μηδεμίαν ἔχοντες ὧν ἐπαινοῦσι πεῖραν, ἀλλ' ἑτέροις πεπιστευκότες, ὥσπερ τις ἔναγχος, ἐπαινοῦς μὲν διῄει πολλοὺς, καὶ μεγάλους φαρμάκου ποδαγρικοῦ, μεταξὺ δ' αὐτοῦ λέγοντος, ἐπιστάντος τινὸς ποδαγρικοῦ μετρίως οὕτως ἔχοντος, ὡς βαδίζειν δύνασθαι, καὶ ἡμῶν κελευσάντων ἐπ' ἐκείνου πρώτου πεῖραν αὐτοῦ παρασχεῖν. ὁ μὲν ἐπέθηκε τῷ παιδὶ τὸ φάρμακον, ὁ δ' ἄνθρωπος ἄγρυπνός τε τῆς νυκτὸς ὅλης ἐγένετο, καὶ κατὰ τὴν ὑστεραίαν οὐ μόνον οὐ βαδίζειν ὡς πρόσθεν, ἀλλ' οὐδὲ φέρεσθαι δυνατὸς ἦν. οὕτως ἀβασανίστως τε καὶ προπετῶς, οἱ μὲν ἑτέροις πιστεύουσιν, οἱ δ' ἑκόντες ἄλλους ἐξαπατῶσιν. εἰ δὲ καὶ πᾶσαι καλῶς εἶχον αἱ συνθέσεις τῶν φαρμάκων ὧν μνημονεύουσιν, ἀλλὰ τήν γε χρείαν τῆς θεωρίας αὐτῶν ἀνατρέπουσιν ἐξ ὧν πράττουσιν. φασὶ γὰρ ἕνεκα τῆς τῶν συνθέτων φαρμάκων κατασκευῆς τε καὶ χρήσεως, ἐπισκέπτεσθαι τῶν ἁπλῶν τὰς δυνάμεις, καὶ τούτων μάρτυρας ἐπικαλοῦνται σχεδὸν ἅπαντας τοὺς παλαιοὺς, Ἐρασίστρατον, Ἡρόφιλον, Φιλότιμον, Διοκλέα, Πραξαγόραν, καὶ αὐτὸν Ἱπποκράτην. παραγενόμενοι δ' ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν, ὡς γινώσκουσιν ἡμῖν ἤδη τὰς συνθέτους δυνάμεις ἁπάσας, οὕτω διαλέγονται. καὶ πῶς οὐ μάτην ζητεῖτε τὰς τῶν ἁπλῶν, εἴποι τις οἶμαι πρὸς αὐτοὺς, εἰ τὰς τῶν συνθέτων ἤδη γινώσκετε; εἰ γὰρ ὧν ἕνεκα τὴν ζήτησιν τῶν ἁπλῶν ἐνεστήσασθε, ταύτας ἤδη γινώσκετε, περιττὸν τὸ ζητεῖν ἐκείνας. εἰ καὶ τοῦτό τις αὐτοῖς συγχωρήσειεν, ἀλλὰ τό γε καὶ πρόσθεν ἤδη λελεγμένον, οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνάσχοιτ' ἄν τις, ὅταν ἐναντία τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ἐκ λόγων μακρῶν ἐπιχειρῶσιν κατασκευάζειν. Ἤδη γάρ τινος εἰς τοσοῦτον ἐμπληξίας ἥκοντος ἐπειράθην, ὡς καταφρονεῖν ἀξιοῦντος τῶν αἰσθήσεων, ὃν εὐθὺς μὲν ἤρετό τις, εἰ τὸ λευκὸν αὐτῷ πέπερι δοκοίη θερμὸν ὑπάρχειν. ὁ δ' ὡς τὸ εἰκὸς ὡμολόγησεν, εἶτ' αὖθις ἐρωτηθεὶς ὁπόθεν γινώσκει τοῦτο, καὶ τοσοῦτον φαίνεσθαι φήσας, εἰκότως ὑπὸ τῶν παρόντων κατεγελάσθη, μὴ συνιεὶς ὅπερ ἐφθέγγετο, τοῦτ' αὐτὸ τὸ φαίνεσθαι, πιστὴν αὐτῷ τὴν αἴσθησιν ἀπέφαινεν, ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν ὡς ἀπίστου κατεγίνωσκεν. ἐπεὶ πόθεν ὦ πρὸς θεῶν, ὅτι θερμόν ἐστι τὸ πῦρ ἴσμεν, ἐκ τίνος συλλογισμοῦ μαθόντες; ἢ διὰ ποίας ἀποδείξεως πιστωσάμενοι; πόθεν δ' ὅτι ψυχρὸς ὁ κρύσταλλος, ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐμάθομεν; εἶτά τις ταύτην ἐάσας, ἀναπίμπλησι τὰ βιβλία προβλημάτων φυσικῶν, ἢ οὐκ ἐξ ἐκείνων ἐστὶ, καὶ τὸ διὰ τίνα αἰτίαν ἀναζυμοῖ τὴν γῆν τὸ ὄξος; ἐνεστι γοῦν οἶμαι λέγειν ἡμῖν ὡς ἀγνοοῦμεν, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων προβλημάτων. ἢν δέ τις ἐκ προχείρου λαμβάνῃ, διότι θερμὸν ἢ διότι ψυχρὸν, ἑκάτερα γὰρ λέγουσιν, εἰς ἀμφισβητουμένους καὶ εἰς ἀσαφεῖς ἑαυτὸν ἐμβάλλει λόγους. ἐγὼ δὲ ἀγαπήσαιμ' ἂν, εἰ καὶ τὰ παρακείμενα τοῖς διὰ τῶν αἰσθήσεων φαινομένοις ἐξευρεῖν ἀκριβῶς δυναίμην, ἀφορίζων ἐν αὐτοῖς καὶ διακρίνων τὸ καθ' ἑαυτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς, οἷον αὐτίκα θέρους ὥρᾳ πιόντες ὀξύκρατον, ἔνιοι σαφῶς ἐμψύχονταί τε καὶ ἄδιψοι διατελοῦσιν, ἀλλ' οὔπω δῆλον εἰ διὰ τὸ ὄξος, ὀλίγον γὰρ πολλῷ τῷ ὕδατι κεραννῦντες αὐτὸ, καὶ οὐδὲ θερμὸν, ἀλλὰ ψυχρὸν ὡς ἔνι μάλιστα προσφέρονται. τάχα οὖν τις φαίη, διότι βραδύτερόν ἐστιν τὸ ὕδωρ, καὶ πλεῖστον χρόνον ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις διαμένει, μήθ' ὑποβιβαζόμενον, μήτ' ἀναδιδόμενον, διὰ τοῦτ' αὐτῷ μίγνυσθαι τὸ ὄξος, οἷον ὄχημά τι τῆς πάντη φορᾶς γενησόμενον. οὕτω δὲ κἂν μετ' οἴνου ποθῇ τὸ ὕδωρ, ἀδιψότερον ὑπάρχειν, ἤπερ καθ' αὐτὸ, προηγουμένου αὐτὸ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν τοῦ οἴνου. τὴν μὲν οὖν ἐμψυξίν τε καὶ τὴν τοῦ δίψους ἴασιν ὑπὸ τῷ ὕδατι γίγνεσθαι, ψυχρῷ καὶ ὑγρῷ τὴν φύσιν ὑπάρχοντι. βοήθημα δ' αὐτὸ καὶ οἷον πτέρωμα τῆς εἰς πάντα τὰ μόρια τοῦ ζώου φορᾶς, τὸν οἶνόν τε γίγνεσθαι καὶ ὄξος, οὐκ αὐτὰ ψύχοντά τε καὶ ὑγραίνοντα. μόνα γὰρ ἂν οὕτω γε δίδοσθαι μᾶλλον ἢ μετὰ ὕδατος, ὅτι ῥᾳδίως ὑπὸ λεπτότητος ἀναδίδοται καὶ ἀποχωρεῖ τῶν ὑποχονδρίων. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ εἰς τοῦτον ἀφικόμεθα τὸν λόγον, οὐ χεῖρον ἀκριβῶς ἅπαντα διελθεῖν αὐτόν. ὅτι μὲν γὰρ ἐγχωρεῖ καὶ προηγεῖν τῷ ὕδατι τὸ ὄξος, οὐκ ἐμψύχειν αὐτὸ, καὶ μὴ προηγεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ψύχειν, ἄντικρυς δῆλον. ὁπότερον δ' ἀληθές ἐστιν, ἐπισκέψεως δεῖται. διορισθείη δ' αὐτό γε τοιοῦτον, εἰ δοίη μέν τινι καὶ οἶνον καὶ ὄξος ἑκάτερον ἰδίᾳ καθ' αὐτό, φαίνεται γὰρ ἐπὶ μὲν τῷ οἴνῳ διψωδέστερος ἀεὶ γιγνόμενος ὁ ἄνθρωπος, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ ὄξους πόσει, ποτὲ μὲν διψωδέστερος ἐστὶν, ποτὲ δὲ ἀδιψότερος, ὅτι καὶ τὸ δίψος αὐτὸ διττῶς γίνεται. τὸ μὲν ὑγρότητος ἐνδείᾳ, τὸ δὲ πλεονεξίᾳ θερμότητος, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ τὸ μὲν πρότερον οὐκ ἰᾶται, θάτερον δ' ἰᾶται. ὑγραίνειν μὲν γὰρ οὐ δύναται, ψύχει δὲ οὐκ ἀγεννῶς. οὔκουν οὔτε τὴν ἐπὶ ξηρᾷ διαθέσει δίψαν, οὔτε τὴν ἐπὶ θερμῇ καὶ ξηρᾷ δύναιτ' ἄν ποτε ἰᾶσθαι πινόμενον ὄξος. εἰ δὲ συνδράμῃ ποτὲ εἰς ταὐτὸν ὑγρότης θερμότητι, τῆς τοιαύτης δίψης ἄριστον ἴαμα τὸ ὄξος ἔσται. σπανία δὴ τοιαύτη διάθεσις, ἐν ὑδερικαῖς ἐνίοτε παρεγγίνεται γε-

γινομένη, πλῆθος ὑγροῦ ἁλμώδους ἠθροισμένου κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ ὅσοις ἁλμυρὸν φλέγμα κατ' αὐτὴν ἐμπέπλασαι. τοῖς δ' ἄλλως διψώδεσιν, ἔν τε καύσοις πυρετοῖς, καὶ τοῖς περικαέσιν ἅπασιν, καὶ τοῖς ἐν θέρει καὶ θάλπει σφοδρῷ, συνάθροος ἡ διάθεσις ἐστὶν, ἐκ θερμότητός τε καὶ ξηρότητος, ὡς εἰκότως αὐτοῖς ἐστι συνάθροον, καὶ τὸ ἴαμα τὸ μὲν ὄξος, οὐκ ἀγεννῶς γε ψύχει, καὶ ταύτῃ ῥᾳδίως δίιον. τὸ ὕδωρ δὲ πρὸς τῷ ψύχειν ἐστὶ καὶ ὑγρότατον ἁπάντων ὑπάρχον, οὐδὲν γάρ ἐστιν ὑγρότερον ὕδατος. Ὥσπερ οὖν οὐκ ἀσφαλής ἐστιν ὁ πόῤῥω τῆς αἰσθήσεως τοῦ δοκιμαζομένου φαρμάκου συλλογισμὸς, οὕτως οὐδ' ἡ τοῦ μιχθέντος ἑτέρῳ χρῆσις. αὐτὸ γὰρ χρὴ καθ' αὑτὸ μόνον ἐξετάζεσθαι τὸ κρινόμενον, ἐπί τε τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων εὐκράτων τε καὶ δυσκράτων, ἐπί τε τῶν νοσούντων. εὐκράτων μὲν οὖν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται, δυσκράτων δὲ ὥσπερ Ἱπποκράτης ἔλεγε. πικροχόλοις μὲν φύσεσιν, χρηστότατον ὑπάρχει ὄξος, ἐναντιώτατον δ' εἶναι μελαγχολικοῖς τὴν κρᾶσιν. ἐπὶ δ' αὐτῶν νοσούντων, εἰ ἁπλοῦν ἐξ ἁπλῆς ἐξετάζοιτο διαθέσεως. εἰ δὲ καὶ μίγνυτό ποτε μετ' ἄλλου, χρὴ τὸ μιγνύμενον αὐτῷ μέσον εἶναι τὴν κρᾶσιν, ὡς ἐφ' ὕδατός τε καὶ κηρωτῆς ὁ πρόσθεν λόγος ἀπέδειξεν. εὐλόγως γὰρ οἶμαι τὸ τῷ μηδ' ἑτέρῳ τῶν ἄκρων κατὰ τὴν κρᾶσιν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μέσῳ συμπεπλεγμένον αὐτὸ τῶν ἀποτελουμένων αἴτιον γίγνεσθαι. τῇ γοῦν ἁπλῇ κηρωτῇ μήτε θερμαινούσῃ μήτε ψυχούσῃ, τὸ ψυχρὸν ὕδωρ μιχθὲν, ἔψυξεν, ὅτι ψυχρὸν ἦν τῇ κράσει, εἰ δέ γε τῶν θερμαινόντων ἔμιξάς τι τῇ τοιαύτῃ κηρωτῇ, θερμαῖνον ἂν σοι τὸ φάρμακον ἐγένετο, καθάπερ πολλάκις εὐφόρβιον, ἢ καστόριον ἐπιμίξαμεν ἐπὶ πολλῶν διαθέσεων. οὕτως οὖν εἴπερ ὄξος ἀναμίξαις ἀκριβῶς ἁπλῇ κηρωτῇ, ψυχρότερον ἐργάσῃ πολλῷ τῆς κηρωτῆς τὸ φάρμακον, ὡς ἂν ψυχροῦ τοῦ μιχθέντος ὑπάρχοντος. καί σοι τοῦτο πρὸς ἐρυσιπέλατα καὶ φλεγμονὰς ἐρπυστάς τε καὶ ἄνθρακας, ἀγαθὸν ἔσται φάρμακον. εἰ δέ γε τὸ μικτὸν ὡς ἁπλοῦν ἐξετάζοις, καὶ γὰρ ἂν καὶ τοῦτο ποιοῦσιν, ἁμαρτήσεις τὰ μέγιστα. κολλητικὸν γὰρ ἑλκῶν, οὐκ ὄξος χρὴ λέγειν, ἀλλ' ὀξύκρατον, ἕτερόν τι παρὰ πολὺ τὴν φύσιν ὄξους ὑπάρχον. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ σαρκωτικὸν ἑλκῶν ἰὸς, ἀλλ' ἡ κηρωτὴ προσλαβοῦσα βραχὺ μόριον ἰοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδ' ὄξος κολλητικὸν, ἀλλ' ὕδωρ, ὄξους ἐλάχιστον προσλαβὼν, αὐτὸ δὲ καθ' ἑαυτὸ μόνον καὶ ψιλὸν ὄξος, ἱκανῶς παροξύνει τὰ κολλήσεως δεόμενα τῶν ἑλκῶν, ὡς ἂν τῇ λεπτομερείᾳ, διαβρωτικόν τε καὶ ὀδυνηρὸν ὑπάρχον. οὔτ' οὖν τὰ τοιαῦτα δεόντως λέγουσιν, οὔθ' ὅταν ἀγνώστοις ἄγνωστα συνάπτωσιν. οὐδὲν γὰρ ἀποδείξαντες ἰδίᾳ περὶ τῶν κολληθησομένων, ἢ σαρκωθησομένων, ἢ ἐπουλωθησομένων ἑλκῶν, ἐξ ἐπαγωγῆς συλλογίζονται, τὰ στύφοντα πάντα φάσκοντες ἑλκῶν εἶναι κολλητικά. χρὴ δ' οὐκ ἐξ ἐπαγωγῆς, ἀλλὰ δι' ἀποδείξεως ἐν τῷ καθόλου τὰ τοιαῦτα λαμβάνεσθαι, καθάπερ ἡμεῖς ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου ποιησόμεθα ὑπομνήμασιν, ἀλλ' ἁπλῶς γε οὕτως ῥηθὲν ὁτιοῦν τῶν τοιούτων, οὐ μόνον ἀναπόδεικτον, ἀλλὰ καὶ ψεῦδός ἐστιν. οὔτε γὰρ χαλκῖτις, οὔτε κηκὶς, οὔτε αὐτὰ τὰ λέμματα τῶν ῥοιῶν, οὔτε ὀμφάκιον, οὔτε στυπτηρία, πολὺ δὲ μᾶλλον, οὔτε χαλκὸς κεκαυμένος, οὔτε χαλκοῦ λεπὶς, οὔτε μίσυ κολλᾶν ἕλκη πέφυκεν, ἕτερά τε μυρία τῶν στυφόντων ἐστὶν ἀδύνατα κολλᾶν. εἰ δ' ἄρα καὶ μὴ τοῦτό τις, ἀλλὰ τὰ κολλητικὰ πάντα στυπτικὰ λέγοι, δειχθήσεται κἀνταῦθα πολλὰ κολλῶντα χωρὶς τοῦ στύφειν. οὐδέτερος οὖν ἀληθὴς λόγος ἁπλῶς καὶ ἀδιορίστως λεχθεὶς, οὔθ' ὅταν ἅπαντα φάσκωσι τὰ στύφοντα κολλᾶν ἕλκος, οὔθ' ὅταν πάντα τὰ κολλώμενα διὰ τῶν στυφόντων κολλᾶσθαι. πολὺ δὲ δὴ καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον ἄτοπά τε καὶ ψευδῆ λέγουσιν ἤδη καὶ περὶ τὴν αἴσθησιν, ὅταν καὶ τὰ δακνώδη καὶ τὰ δριμέα καὶ τὰ πικρὰ, καὶ τὰ ἁλυκὰ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ μαλακώτατα, καὶ ἥδιστα ταῖς ποιότησι στύφειν λέγουσιν, ὥσπερ οὐ τῆς γεύσεως αἰσθητὸν τὸ στύφον ὑπάρχον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκείνων νομοθεσίας λαμβανόμενον. ἡ μὲν γὰρ ῥοιὰ, καὶ τὸ μῆλον, εἰ τύχοι, τὸ μέσπιλον, ἀπίων τέ τινα γένη, καὶ μύρτα καὶ οὖα, καὶ οἶνος ἀμιναῖος, καὶ μάρσος, ἐναργῶς ἡμᾶς στύφει. πυροὶ δὲ καὶ ζειαὶ καὶ κέγχροι, Ἡρόδοτον μὲν ἴσως ἔστυφον, τῶν δ' ἄλλων ἀνθρώπων οὐδένα. μυρίων γοῦν ἐπυθόμην ἐγὼ καὶ περὶ τούτων, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι περὶ ἀμύλου, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο στύφειν Ἡρόδοτος φησίν. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ πέπερι στῦφον μηδ' αὐτὸ, μηδένα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὅσοι καθαρῶς καὶ ἀδεκάστως ἐξετάζουσι τὰς ποιότητας, ἀλλ' Ἡρόδοτος μὲν συνέχειν εἰς ταὐτὸν ἅπαντα καὶ τὰ δριμύτατα ταῖς δυνάμεσιν, καὶ τὰ ἄκρως διαβρωτικὰ, καὶ τὰ μαλακώτατα, καὶ τὰ προσηνέστατα πάντα στύφειν ἔφησεν, ὡς ἐν τῷ καταψεύδεσθαί τισι τῆς αἰσθήσεως τὸ τοῦ νικᾶν ὑπάρχοντος. ἀλλ' οὐκ αὐτὸ δὴ τοῦτο μέγιστον δεῖγμα τῆς τῶν λόγων αὐτοῦ μοχθηρίας ἐσόμενον. ὥσπερ δὲ ὑπερβάλλεσθαι βουλόμενος αὐτὸν τοῖς κατὰ τῶν αἰσθήσεων ψεύσμασιν ὁ Ἀσκληπιάδης Μητρόδωρος, ἄλλα τε καὶ ῥητίνην καὶ ἄσφαλτον, οὐχ ὁμολογεῖ θερμαίνειν ἡμᾶς, ἅπαντά τε τὰ στύφοντα, καὶ ψύχειν φησὶν, εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου, χαλκίτεώς τε, καὶ χαλκάνθης, καὶ μύσιος ἱκανῶς μὲν στυφόντων, εἰς τοσοῦτον δ' ἡκόντων θερμότητος, ὥστε καίειν ἡμᾶς. οὔκουν ἔτι θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ ληροῦσί τε πολλὰ, καὶ παραλογίζονται σφᾶς αὐτοὺς οἱ ἄνθρωποι, μηδὲ περὶ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὁμολογῆσαι τἀληθὲς τολμῶντες. εἶτα τινὲς ἐξ αὐτῶν ὥσπερ Ἡρόδοτος, καὶ Διοσκουρίδης ἐκ τοῦ φάρμακα ἄττα διαῤῥοίας τε καὶ δυσεντερίας ὠφελεῖν, συλλογίζονται στύφειν αὐτὰ, καίτοι μηδ' ἐλαχίστης μετέχοντα στύψεως, ἀλλ' αὐτὸ τοὐναντίον, ἀραιότερα καὶ χαλαστικὰ ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχοντα, τῶν στυφόντων συναγόντων τε καὶ πιλούντων, καὶ πυκνούντων, καὶ σφιγγόντων τὰ σώματα. καταφρονήσαντες γὰρ ἅπαξ τῆς αἰσθήσεως, ἀνέτρεψαν ἅπαντα καὶ συνέχεαν, ἃ σαφῶς ἐστιν αἰσθήσει διαγνῶναι, ταῦτα μοχθηρῷ λόγῳ πιστούμενοι. τὸ γοῦν αἴγειον στέαρ ἐναντιώτατον ἐστὶ τοῖς στύφουσιν ἅπασι, καὶ γεύσει καὶ δυνάμει, καθάπερ καὶ τὸ τῶν πυρῶν ἄλευρον, ἄμυλόν τε καὶ ἄλλα μυρία τῶν ἐμπλασσόντων τε καὶ παρηγορούντων, καὶ δριμύτητας ἀμβλυνόντων, καὶ ταύτῃ τοῖς δακνώδη τε καὶ δριμέα διαχωροῦσιν ἀρηγόντων. καὶ εἰ διὰ ταῦτα στύφει, ἔστω δὴ καὶ τὸ ἔλαιον ἡμῖν τῶν στυφόντων, ὅτι δὴ καὶ πολλάκις ὠφέλησεν τοὺς σφοδρῶς δακνομένους ἔντερα. ἔσται δὲ καὶ κηρὸς, καὶ στέαρ χοίρειον, ὀρνίθειόν τε καὶ χήνειον, καὶ χόνδρου καὶ τράγου χυλός. ἐνίεμεν γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ κηρωτὴν ἐντέροις δακνομένοις ἰσχυρῶς, ὥσπερ καὶ τὸ αἴγειον στέαρ. ἐναργεστέραν δὲ τὴν ὠφέλειαν τὸ αἴγειον ἐπιδείκνυται, τῷ ῥᾳδίως πήγνυσθαι ἐπαλείφεσθαί τε τοῖς ἐντέροις, καὶ περιμένειν ἐπὶ πλεῖστον. εἴτε δὲ διὰ πάχος, εἴτε δι'

ἄλλην τινὰ αἰτίαν πήγνυται ταχέως, ὅθεν δέομαι τάδε νῦν ζητεῖν, ἐναργῶς φαινομένου τοῦ πράγματος. ἀλλ'
ὥσπερ ὅτι καὶ πήγνυται τάχιστα, καὶ τὰς δήξεις τῶν ἐντέρων ἀμβλύνει, τῷ φαίνεσθαι πιστόν ἐστιν, οὕτω δὴ καὶ
ὅτι μηδεμιᾶς αὐτῷ μέτεστι ψύξεως, ἢ σήψεως, οὗτοι μὲν οὖν ἐξ ἀδήλων ὑπὲρ τῶν φαινομένων συλλογίζονται. μᾶλ-
λον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, παραλογίζονται σφᾶς αὐτοὺς, ἡμᾶς δὲ τοσῷδε μᾶλλον ἐπὶ τὴν αἴσθησιν ἀνέρχεσθαι
προσήκει, ἐπιμελῶς τε προσέχειν αὐτῇ διὰ παντὸς, ὅσῳ καὶ μᾶλλον οὐκ ὀλίγα καταψεύδονται, πάντες αὐτῆς
οἱ σοφισταί. πάλιν οὖν ἀναμνήσαντες αὐτοὺς, ἃ τοῖς μὲν ἰδιώταις ἐστὶ δῆλα, καὶ τούτοις δὲ, ὅτ' οὔπω διὰ φιλονει-
κίαν ὑπερεφρόνουν τῶν αἰσθήσεων, ὕστερον δ' ἀπώλεσαν διὰ περιττὴν σοφίαν, ἐπὶ τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου μεταβήσο-
μαι. Ἑκάστῃ τις φύσις τῶν αἰσθητῶν ἰδία ὑποβέβληται. θερμότης μὲν καὶ ψυχρότης, καὶ σκληρότης καὶ μαλακό-
της ἁφῇ, λευκότης δὲ καὶ μελανότης καὶ ξανθότης, ἐρυθρότης τε καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἅπαν τὸ τῶν χρωμάτων
γένος ὄψει. πικρότης τε καὶ γλυκύτης, αὐστηρότης τε καὶ στρυφνότης, ὀξύτης τε καὶ ἁλυκότης, καὶ δριμύτης, γεύ-
σει, καὶ μαίνεσθαι δόξει σαφῶς εἴ τις ἢ τὰς χροιὰς τῇ γεύσει κρίνειν ἐπιχειρήσειεν, ἢ τοὺς χυμοὺς τῇ ὄψει. κατὰ ταυτὰ
δὲ καὶ περὶ τῆς ἁφῆς χρὴ γινώσκειν, καὶ περὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, ὡς τὰς μὲν ἁπτὰς διαφορὰς ἁφῇ κριτέον ἐστὶ,
τὰς δ' ἀκουστὰς ἀκοῇ, τὰς δ' ἐν ἀτμοῖς, ὀσφρήσει. τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ἀκούσωμεν εἰ βούλεσθε καὶ Πλάτωνος
ὑπὲρ τῶν γευστῶν διαφορῶν ἐξηγουμένου. χρὴ δὲ οὐ τῇ φυσιολογίᾳ προσέχειν αὐτοῦ τὸν νοῦν. οὐ γὰρ ἂν ἐν καιρῷ μοι
νῦν εἴη μνημονεύειν αὐτῆς, οὐδ' εἰς τοῦτο καλῶ μάρτυρα τὸν ἄνδρα, μόνον δ' ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι, κατὰ τίνος πράγ-
ματος ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἔθος ἐστὶν ἐπιφέρειν τοῖς Ἕλλησιν. ἄκουε τοίνυν τοῦ Πλάτωνος λέγοντος. Ὅσα μὲν γὰρ
εἰσιόντα περὶ τὰ φλέβια οἷόνπερ δοκίμια τῆς γλώττης, τεταμένα δ' ἐπὶ τὴν καρδίαν εἰς τὰ †μανότερα τῆς σαρκὸς, †νοτερὰ
καὶ ἁπαλὰ ἐμπίπτοντα γήϊνα τινὰ μέρη κατατηκόμενα, ξυνάγει τὰ φλέβια καὶ ἀποξηραίνει. τραχύτερα μὲν ὄν-
τα, στρυφνὰ, ἧττον δὲ τραχύνοντα, αὐστηρὰ †λέγεται. τὰ δὲ τούτων ῥυπτικά. καὶ πᾶν τὸ περὶ τὴν γλῶτταν ἀποπλύ- †φαίνεται
νοντα, πέρα μὲν τοῦ μετρίου τοῦτο δρῶντα, καὶ προσεπιλαμβανόμενα, ὥστε ἀποτήκειν αὐτῆς τι τῆς φύσεως, οἷον ἡ τῶν
νίτρων δύναμις, πικρὰ πάνθ' οὕτως ὠνόμασαι. τὰ δὲ ὑποδεέστερα τῆς νιτρώδους ἕξεως ἐπὶ τὸ μέτριόν τε τῇ ῥύψει
χρώμενα, ἁλυκὰ ἄνευ πικρότητος τραχείας, καὶ φίλα μᾶλλον ἡμῖν φαντάζεται. τὰ δὲ τῇ τοῦ στόματος θερμότητι
κοινωνήσαντα καὶ λεαινόμενα ὑπ' αὐτοῦ συνεκπυρούμενα, καὶ πάλιν αὐτὰ ἀντικάοντα τὸ διαθερμῆναν, φερόμε-
νά τε καὶ ὑπὸ κουφότητος ἄνω πρὸς τὰς τῆς κεφαλῆς αἰσθήσεις, τέμνοντά τε πάνθ' †ὁπόσα ἂν προσπίπτῃ διὰ ταύ- †ὅσοις
τας τὰς δυνάμεις, δριμέα πάντα τὰ τοιαῦτα ἐλέχθη. τῶν δὲ αὐτῶν προλελεπτυσμένων μὲν ὑπὸ σηπεδόνος, εἰς δὲ
τὰς στενὰς φλέβας ἐνδυομένων, καὶ ἐνοῦσιν αὐτόθι μέρεσι γεώδεσιν, καὶ ὅσα ἀέρος συμμετρίαν ἔχοντα, ὥστε κινήσαν-
τα περὶ ἄλληλα ποιεῖν κυκᾶσθαι, κυκώμενα δὲ περιπίπτειν τε καὶ εἰς ἕτερα ἐνδυόμενα, ἕτερα κοῖλα ἀπεργάζεσθαι
περιτεινόμενα τοῖς εἰσιοῦσιν, ἃ δὴ νοτίδος περὶ ἀέρα κοίλης περιταθείσης, ποτὲ μὲν γεώδους, ποτὲ δὲ καὶ καθα-
ρᾶς, νοτερὰ ἀγγεῖα ἀέρος ὕδατα κοῖλα περιφερῆ τε γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν τῆς καθαρᾶς εἰς διαφανεῖς περιστῆναι, κλη-
θείσας ὄνομα πομφόλυγας. τὰ δὲ τῆς γεώδους ὁμοῦ κινουμένης τε καὶ αἰρομένης, ζέσιν τε καὶ ζύμωσιν ἐπίκλην
†λεχθῆναι. τὸ τούτων αἴτιον τῶν παθημάτων ὀξὺ προσρηθῆναι. ξύμπασι δὲ τοῖς περὶ ταῦτα εἰρημένοις, πάθος †κληθῆναι
ἐναντίον ἀπ' ἐναντίας ἐστὶ προφάσεως. ὁπόταν ἡ τῶν εἰσιόντων ξύστασις ἐν ὑγροῖς οἰκεία τῇ τῆς γλώττης ἕξει πεφυ-
κυῖα, λεαίνει μὲν ἐπαλείφουσα τὰ τραχυνθέντα. τὰ δὲ παρὰ φύσιν συνεστῶτα ἢ κεχυμένα, τὰ μὲν συνάγει, τὰ δὲ
χαλᾷ. καὶ πάνθ' ὅτι μάλιστα ἱδρύει κατὰ φύσιν, ἡδὺ καὶ προσφιλὲς παντὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἴαμα τῶν βιαίων παθη-
μάτων γιγνόμενον, κέκληται γλυκύ. Διὰ ταύτης ἁπάσης τῆς ῥήσεως ὁ Πλάτων ἐξηγήσατο, τίνα μὲν ἔθος ἐστὶν
ἡμῖν ὀνομάζειν αὐστηρὰ, τίνα δὲ στρυφνὰ, καὶ τίνα μὲν ἁλυκὰ καὶ νιτρώδη, τίνα δὲ πικρὰ, καὶ τίνα μὲν δριμέα, τίνα δὲ ὀξέα,
τίνα δὲ γλυκέα. τὸ δὲ πρὸς ἡμῶν στῦφον, αὐστηρὸν δηλονότι προσαγορεύων, οὕτω γὰρ ὠνόμαζετο παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλη-
σιν, οὐ μὴν εἰς ταὐτόν γε συγχεῖ πάντα καθάπερ οὗτοι, καὶ τὸ πέπερι στύφειν φάσκοντες, ἐκ τῆς τῶν δριμέων
φύσεως ὑπάρχον, καὶ τὸ ὄξος ἐκ τῆς τῶν ὀξέων. οὐκ αἰδούμενοι δὲ καὶ τῶν γλυκυτάτων ἔνια τοῖς στύφουσι προσνέμειν.
ἅτ' οὖν ἁπάντων αὐτοῖς συγκεχυμένων, εὐθὺς κατ' ἀρχὰς οὐδὲ δυνάμεις εὑρεθῆναι δύνανται. πάσης γὰρ εὑρέσεως
τε καὶ ἀποδείξεως ἀρχαὶ, τὰ πρὸς αἴσθησίν τε καὶ νόησίν ἐστιν ἐναργῆ. ταράττουσι δὲ οὗτοι ταῦτα ἀμφότερα καὶ
συγχέουσιν εἰς ταὐτὸν ἅπαντα, τά τε τῶν αἰσθήσεων ἔργα τε καὶ πάθη, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τὰ τῆς νοήσεως, ἅτε
μὴ γεγυμνασμένοι κατὰ λογικὴν θεωρίαν, ὥστ' ἔργον εἶναι φυλάξασθαι τὴν ἀδολεσχίαν αὐτῶν, καὶ μὴ συναπολαῦσαί τι
τῆς αὐτῶν οὕτω πολλῆς καὶ ματαίας φλυαρίας. ἔργον δ' οὐ σμικρὸν, καὶ τὸ μεταδιδάξαι καὶ μεταλλάξαι τοὺς διεστραμμέ-
νους ὑπ' αὐτῶν εἰς τοσοῦτον ὡς καταφρονεῖν τε τῶν αἰσθήσεων, ἀγυμνάστους τε κατὰ λογικὴν εἶναι θεωρίαν, ἀνηκόους δὲ
καὶ τῶν περὶ φύσεως λογισμῶν, οὓς οἱ φιλόσοφοι διασκέπτονται. πάντως γὰρ ἄν που τό γε τοσοῦτον ἐπεγίνωσκον. ὡς δὲ
διαγνῶναι χρὴ καὶ φυλάττεσθαι τὰς ἐν αὐτοῖς ἀχρείας, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπιτρέπειν, μᾶλλον ἢ λόγοις κιβδήλοις, ὑπὲρ τῆς
τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. ἀλλὰ τοὺς μὲν τοιούτους, οὐκ ἐγχωρεῖ μεταδιδάξαι. τῶν δ' ἄλλων ἕνεκα τῶν ὠφεληθῆναι
δυναμένων, ἀναληπτέον ἐστὶν καὶ διοριστέον ἀκριβῶς τὸν περὶ τῶν ἰδίων τῆς γλώττης αἰσθητῶν λόγον. ὀνομάζεται μὲν οὖν
ὑπὸ τῶν περὶ Θεόφραστόν τε καὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Μνησίθεον τὸν ἰατρὸν ἡ γευστὴ δύναμις χυμὸς, ἀπὸ τοῦ μ στοιχείου τῆς
δευτέρας συλλαβῆς ἀρχομένης. ἡ δ' ἐξ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σύστασις, ὑπὸ θερμότητος πεφθέντων, χυλὸς, ἀπὸ τοῦ λ τῆς
δευτέρας ἀρχομένης συλλαβῆς. παρὰ μέντοι τοῖς παλαιοτέροις αὐτῶν, οὐκ Ἀττικοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἴωσιν ἑκάτε-
ρα διὰ τοῦ μ γέγραπται. καὶ γὰρ καὶ παρὰ Πλάτωνι τῷ φιλοσόφῳ, καὶ παρ' Ἱπποκράτει, καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς κω-
μικοῖς οὕτως εὑρίσκεται. λελέχθω δ' ἔν γε τῷ παρόντι λόγῳ πρὸς ἡμῶν, ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας, ἡ μὲν
γευστὴ δύναμις, ἢ ποιότης, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, διὰ τοῦ μ στοιχείου χυμός. ἡ δ' ἔν τε τοῖς ζώοις καὶ φυ-
τοῖς ὑγρότης πεπαχυσμένη, χυλὸς, ἀπὸ τοῦ λ τῆς δευτέρας ἀρχομένης συλλαβῆς. ἰστέον οὖν ὡς οἱ μὲν καθ' ἕκα-
στον φυτόν τε καὶ ζῶον, ἤδη δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν γῆν εὑρισκόμενοι χυμοὶ, πάμπολλοί τινές εἰσι, καὶ οὐκ εὐαρίθμη-
τοι ταῖς ἰδέαις. αἱ δ' ἐν αὐτοῖς γευσταὶ διαφοραὶ, τοῖς μὲν ὀκτὼ τὸν ἀριθμὸν ἔδοξαν εἶναι, τοῖς δὲ ἑπτὰ, τοῖς δὲ καὶ

τούτων ἐλάττους. ὁ μὲν οὖν Πλάτων ἐν Τιμαίῳ διὰ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως, πρῶτον τῶν δυοῖν μέμνηται χυμῶν,
ὁμοειδῶν μὲν, ἀλλὰ τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον διαφερόντων. ὀνομάζει δ' αὐτῶν τὸν μὲν αὐστηρὸν, τὸν δὲ στρυφνόν. εἴη
δ' ἂν ὁ μὲν αὐστηρὸς, κατὰ τὸν ὑφ' ἡμῶν στύφοντα προσαγορευόμενος, ὁ δὲ στρυφνὸς ἐπιτάσει τούτου γιγνόμενος.
ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐδήλωσεν, τούτους μὲν οὖν ὡς ἓν εἶδος ἀριθμητέον. ἕτερον δὲ τὸ τῶν ἀντικειμένων
αὐτοῖς τῶν νιτρωδῶν τε καὶ ἁλυκῶν καὶ πικρῶν. ἔστι δὲ κᾀν τούτοις ὁ μὲν πικρὸς, ἐξ ἐπιτάσεως τοῦ νιτρώδους γιγνό-
μενος, ὁ δὲ ἁλυκὸς, ἤτοι τοῦ νιτρώδους ἀσθενέστερος, ἢ καὶ στύψεώς τι προσλαμβάνων. ἑξῆς δὲ ὑπὸ Πλάτωνος μὲν ὁ
δριμὺς εἴρηται, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ὀξὺς, καὶ τελευταῖος, ὁ γλυκύς. ὑπὸ Θεοφράστου δὲ καὶ ὁ λιπαρὸς πρόσκειται, παραλε-
λειμμένος μὲν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ περὶ τῶν τῆς γλώττης ἰδίων αἰσθητῶν λόγῳ, γεγραμμένος δ' ἐν τοῖς τῶν φυ-
τῶν χυλοῖς ἔμπροσθεν εὐθὺς, ἐν οἷς διῃρεῖτο τὸν οἰνώδη τοῦ ἐλαιώδους τε καὶ μελιτώδους. ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ λό-
γῳ πρὸς τοῖς τρισὶν οἷς εἴρηκα, νῦν τέταρτον ἐτίθει γένος χυμοῦ περιλαμβάνων ἑνὶ προσρήματι, καὶ καλῶν ὀπόν.
ἐν οἷς δὲ ἐπὶ τὰ τῇ γεύσει αἰσθητὰ μετέβη, τοῦ μὲν γλυκέος εὐθὺς ἐν αὐτοῖς ἐμνημόνευσεν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει δή-
που γλυκὺ ἢ μελιτῶδες φάναι, καθάπερ οὐδὲ λιπαρὸν ἢ ἐλαιῶδες. παραλέλοιπε δὲ τὸν λιπαρὸν ὡς οὐδὲν προσή-
κοντα τῇ γεύσει. ἑρμηνεῦσαι δὲ ἀκριβῶς οὐχ οἷόν τε, διότι μηδ' ἄλλό τι τῶν αἰσθητῶν παθῶν, ἀναμνῆσαι μέν-
τοι τὸν τῆς αὐτῆς αἰσθήσεως κεκοινωνηκότα δυνατόν. εἰ δέ τις ἐγεύσατο ποτὲ κυδωνίων ἢ μήλων, ἢ μύρτων, ἢ με-
σπίλων, οἶδε μὲν σαφῶς ἑτέραν μὲν τὴν ἀπὸ τούτων αἴσθησιν ἡμῖν ἐν τῇ γλώττῃ γιγνομένην, ἑτέραν δὲ τὴν ἀπὸ
τῶν στυφόντων σωμάτων. τὰ μὲν γὰρ στύφοντα ἢ ψύχοντα, συνωθεῖν ἔσω φαίνεται τὸ ψαῦον ἡμῶν μόριον ἐκ παν-
τὸς μέρους ὁμαλῶς, οἷον ὠθοῦντά τε καὶ πιλοῦντα, καὶ συνάγοντα. τὰ δ' αὐστηρὰ καὶ τὸ βάθος τε διαδύεσθαι δοκεῖ,
καὶ τινὰ τραχεῖάν τε καὶ ἀνώμαλον αἴσθησιν ἐπάγειν, ὡς ἀναξηραίνοντα, καὶ πάσης ἐκβοσκόμενα τὴν ἰκμάδα
τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων, ὥσθ' ἑτέραν εἶναι τὴν τῶν παθῶν ἰδιότητα, μηδὲ ῥηθῆναι σαφῶς δυναμένην, ἀπό τε τῶν
στυφόντων ἡμᾶς σωμάτων, καὶ τῶν αὐστηρῶν χυμῶν, ἀλλ' ὅς τις γε ἄνθρωπος νοῦν ἔχει, οἶδεν ὃ λέγω. ὅταν δὲ τὸ πλη-
σιάζον τῇ γλώττῃ σῶμα σφοδρῶς ξηραίνῃ, καὶ ξυνάγῃ, καὶ τραχύνῃ μέχρι βάθους πλείονος αὐτὴν, ὥσπερ ἀχρά-
δες ἄωροι καὶ κρανίες, στρυφνὸν ἅπαν τὸ τοιοῦτον ὀνομάζεται, τῶν αὐστηρῶν ἐπιτάσει διαφέρον. ὁ δὲ καλοῦμεν ἡμεῖς
στῦφον, οὐ πάνυ μέντοι πρὸς τῷ περὶ τὸν Θεόφραστον εὑρεῖν ἐστιν εἰρημένον. ἔοικε δή τι τοῦτον δηλοῦν τῷ αὐστηρῷ,
ἢ κοινὸν εἶναί τι γένος, τούτου τε καὶ τοῦ στρυφνοῦ. ὅσα δ' ἐν τῷ ψαύειν τῆς γλώττης οὐ συνάγει μὲν αὐτὴν, οὐδὲ
σφίγγει καθάπερ τὰ στύφοντα, τὸ δ' ἐναντίον ἅπαν φαίνεται ποιοῦντα, ῥύπτοντα καὶ ἀποπλύνοντα, κᾂν εἴ
τι τῶν στυφόντων παρακέοιτο, ταῦτα σύμπαντα προσαγορεύομεν ἁλυκά. τὰ δ' ἔτι μᾶλλον τούτων ῥύπτοντα μέ-
χρι τοῦ καὶ τραχύνειν ἀνιαρῶς, πικρὰ προσαγορεύεται. τὰ δέ γε δάκνοντά τε καὶ διαβιβρώσκοντα μετὰ θερμό-
τητος ἰσχυρᾶς, δριμέα. τὰ δ' ἄνευ αὐτῆς δάκνοντα, καλεῖται μὲν ὀξέα, πρόσεστι δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ ζυμοῦν. ὅσα δ'
οἷον ἐπαλείφει τε καὶ ἀναπληροῖ καὶ καθίστησι τὰ τετραχυμένα τε καὶ οἷον διαβεβρωμένα τῆς γλώττης μόρια, ταῦ-
τα μετὰ μὲν ἡδονῆς ἐναργοῦς ψαύοντα, γλυκέα, χωρὶς δὲ ταύτης, λιπαρὰ προσαγορεύεται. ἐγὼ μὲν οὖν ὡς οἷόν
τέ μοι μάλιστα λόγῳ διελθεῖν, ἐπεχείρησα δυσερμήνευτα πράγματα. θαυμάζω δὲ τῶν ἑτοίμως ἅπαντα στύφον-
τα προσαγορευόντων, καὶ τὰ δριμέα καὶ τὰ πικρὰ, καὶ τὰ γλυκέα καὶ τὰ λιπαρὰ, καὶ τὰ ὀξέα. καὶ γὰρ ὀνό-
ματα διαφέροντα κεῖται τοῖς πράγμασιν εὐθὺς ἐκ παλαιοῦ, καὶ τῶν αἰσθητῶν παθῶν, οὐ σμικρά τις ἡμῖν
ἐστιν ἡ διαφορά. βέλτιον δ' ἦν ἴσως εἴπερ ἐβούλοντο φυσιολογεῖν, οὐκ ἀνατρέπειν τὰ φαινόμενα, καὶ συγχεῖν
τὰς προσηγορίας, ἀλλὰ ζητῆσαι, τίνος μὲν κράσεως ἢ διαθέσεως, ἢ κατασκευῆς σώματος, ἢ ὅπως ὀνομάζειν ἐθέ-
λουσιν, ἔγγονος γίνεται στύψις, τίνος δ' ἁλυκότης, καὶ πικρότης, ὀξύτης τε καὶ δριμύτης, καὶ γλυκύτης, καὶ λι-
παρότης, ἅπερ οἱ περὶ Πλάτωνά τε καὶ Ἀριστοτέλην καὶ Θεόφραστον ἐπειράθησαν διορίσασθαι. δῆλον γοῦν ὡς εἴ-
περ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ συνιόντων κέκραται πάντα, καὶ τῶν εἰρημένων ἑκάστη ποιότης ἐκ τῆς
τούτων κράσεώς ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ὅπως τῶν εἰρημένων ἕκαστος γίνεται χυμῶν ἐπιχειροῖεν ἐξηγεῖσθαι, κᾂν ἡδέως
ἐπακούσαιμι, καὶ χάριν γνοίην αὐτοῖς οὐ μικράν. εἰ δὲ οὐδὲ τοῦτο ποιοῦσιν, ἔτι τε συγχέουσιν εἰς ταυτὸν ἁπά-
σας τὰς αἰσθητὰς διαφορὰς, ὡς κινδυνεύειν ἅπαντα τὰ σώματα στύφοντα προσαγορεύειν, οὔτ' ἂν αὐτοὺς ἐπαι-
νεῖν ἐθέλοιμι, κᾀκείνους ἂν εὐξαίμην παύσασθαι ματαίας φιλονεικίας. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα πει-
ρασόμεθα δεῖξαι, τίνος ἕκαστος τῶν χυμῶν ἐστι κράσεως ἔκγονος. ἐν δὲ τῷ παρόντι τὸ χρήσιμον εἰς τὴν τέχνην, αὐ-
τὸ μόνον ἐθίσαι βούλομαι, πρότερον ἐκλέγειν τοὺς μανθάνοντας ἐπὶ τὴν πεῖραν ἐρχομένους, ἐπειδὰν κρῖναι
βουληθῶσιν, ὅπως ἡμᾶς ἕκαστον τῶν φαρμάκων διατίθησιν. οὐ γὰρ δὴ καθ' αὑτό γε καὶ πρὸς τὴν ὅλην φύσιν
ὁποῖόν ἐστιν ἐπισκεπτόμεθα. δῆλον γὰρ ὡς οὕτω μὲν οὔτ' ἂν ὄξος, οὔτε θάλαττα λέγοιτο ξηραῖνον ἡμᾶς, ἢ ξη-
ρὸν εἶναι τὴν δύναμιν. ἐνεργείᾳ γάρ ἐστιν ἑκάτερον αὐτῶν ὑγρὸν, ἀλλ' ἐὰν ξηραίνειν ἡμᾶς φαίνηται, ξηρὰ λεχθή-
σεται πρὸς ἡμᾶς δηλονότι καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἐν ἴσῳ τῷ ξηραντικά. καὶ δὴ καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ
ὑγρὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅταν ἡμᾶς θερμαίνῃ καὶ ψύχῃ καὶ ὑγραίνῃ, λεχθήσεται πρὸς ἡμᾶς, οὐ πρὸς τὴν
ὅλην οὐσίαν, οὐδὲ καθ' ἑαυτά, καὶ μὴν εἴπερ τούτου μόνου μνημονεύοιμεν, ἡ πεῖρα μόνη κριτήριον ἁπάντων
ἔσται βεβαιότατον, ὥσθ' ὅσοι ταύτην καταλιπόντες ἑτέρωθεν ἐπιχειροῦσιν, οὐ ψεύδονται μόνον, ἀλλὰ καὶ
τὸ χρήσιμον ἀνατρέπουσι τῆς πραγματείας. ἡμῖν γὰρ οὐχ οἷόν τι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἕκαστον τῶν φαρμά-
κων ἐστὶ, πρόκειται ζητεῖν, ἀλλ' οἷόν τι δρᾶν πέφυκεν εἰς ἡμᾶς. ὁ μὲν δὴ πρῶτός μοι λόγος ἐνταυθοῖ τελευ-
τάτω. κατὰ δὲ τὸν ἐφεξῆς ἔτι τὸν δεύτερον, ἔλαιόν τε καὶ ῥόδινον ἐν παραδείγματι τοῦ λόγου προχειρι-
σάμενος, ἐπιδείξω κᾀνταῦθα τὰς μοχθηρὰς ὁδοὺς τῶν ἐπιχειρημάτων, αἷς οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν χρώμενοι
παραλογίζονται σφᾶς μὲν αὐτοὺς πρῶτον, σὺν ἑαυτοῖς δ' ἤδη καὶ ἄλλους πολλούς. ἐπειδὰν δὲ τοῦτο
περανθῇ, μεταβὰς ἐπὶ τὸ τρίτον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ὅσα λογικὰ ζητήματα προηγεῖται τῆς περὶ
τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἁπάσης διεξόδου, ταῦτα πειράσομαι διελθεῖν, ὥστε κατὰ τὸ τέταρτον αὐτὰς ἤδη

τὰς

τὰς δυνάμεις ἁπάντων διορίζειν, ὧν οὐδ᾽ ἂν ἀπαρχῆς ἡψάμην, εἰ μὴ μεστὰ παραλογισμῶν ἦν σχεδὸν ἅπαντα τὰ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν βιβλία. τούτους οὖν ἐκκαθᾶραί τε καὶ ἀποσκευάσασθαι χρὴ πρῶτον ἐκ τῆς τοῦ μανθάνοντος ψυχῆς, ὅπως μηδὲν ἐμποδίζοιεν τοῖς ἀληθέσιν. ὡς γὰρ Ἱπποκράτης φησὶν, οὕτω καὶ Πλάτων ἔλεγεν. οὐ μόνον τὰ μὴ καθαρὰ σώματα, ὁπόσῳ ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀκαθάρτοις ψυχαῖς, εἰ τροφίμους προσφέροις λόγους, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελήσεις ἂν, ἀλλὰ καὶ βλάψεις οὐ σμικρά. διὰ ταῦτα μὲν οὖν αὐτὰ καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ἑταίρων ἐξελεγχθῆναι τοὺς παραλογισμοὺς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἠβουλήθησαν, οὐκ ἐν ταῖς συνουσίαις μόνον, ἃς ἑκάστοτε ποιούμεθα συνδιατρίβοντες αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ἀνάγκην ἔχων ἐπὶ πλέον ἐγχρονίσαι τοῖς πρώτοις δύο βιβλίοις, ἵνα ἐν τῷ τρίτῳ καθαρὸν ἤδη τὴν ψυχὴν τὸν ἀκροατὴν ἔχων, καὶ δυνάμενον ἕπεσθαι τοῖς ἀληθέσι λόγοις, ὅσα τε χρὴ περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς προκειμένης ἡμῖν θεωρίας ἐγνωκέναι, διέλθω, μετὰ ταῦτά τε τῶν φαρμάκων ἑκάστου πάσας ἐπέλθω τὰς δυνάμεις. ἔσται δὲ τοῦτο διὰ βιβλίων ὡς οἶμαι τῶν πάντων ἕνδεκα, τηλικούτων μάλιστα τὸ μέγεθος, ἡλίκον καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ πάντων πρῶτον. ᾧ μέτρον ἤδη τὸ δέον ἔχοντι, τελευτὴν ἐπιτίθημι ταύτην αὐτῷ τὴν ῥῆσιν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

ΕΙ τοὺς οἰκείους ὅρους ὑπερβαίνοντες σοφισταὶ, μακρὸν ἡμῖν ποιοῦσι τὸν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως λόγον. πόῤῥωθεν γὰρ ἀρχόμενοι, καὶ τὴν αἴσθησιν ἀτιμάζοντες, ἐμβάλλοντές τε σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὰ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἠπορημένα, προσαπολύουσιν οἷς ἀγνοοῦσι, καὶ τὰ σαφῶς γινωσκόμενα. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ πλείους αὐτῶν ἀμαθεῖς ὑπάρχοντες, οὐ τῆς φυσικῆς θεωρίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν λογικῶν μεθόδων, αἷς ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι τὸν ὁτιοῦν ἀποδείξαντα, ὥστε μήθ᾽ ὅσα καλῶς εὕρηται τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσιν, μήθ᾽ ὑπὲρ ὧν αὐτῶν οὐκ εὐλόγως ἠπόρηται γινώσκοντες, ἑκατέροις πολλάκις ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι τἀναντία. φέρε δὲ ὦ πρὸς θεῶν, εἴπερ ἐγὼ νῦν ἀρξάμενος, ὧδέ πως λέγοιμι, ὡς τεττάρων ὄντων στοιχείων, ἀέρος καὶ γῆς, ὕδατός τε καὶ πυρὸς, ὡς οὐδενὸς ἄλλου ξύμφυτόν ἐστι τὸ λευκὸν καὶ λαμπρὸν χρῶμα, πλὴν αὐγῆς καὶ πυρὸς, εἶτα καὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα, καὶ τοὺς ἄλλους τινὰς τῶν φυσικῶν ἐπὶ τῷ λόγῳ καλέσας μάρτυρας, ἅπαντα τὰ λαμπρὰ σώματα πυρὸς πλείστου μετέχειν, ἀποφήναιμι, ἀμελήσας ἐμβλέψαι χιόνι καὶ ψιμμυθίῳ, καὶ κρυστάλλῳ, ἑτέροις τε μυρίοις τῶν λαμπροτάτων τε ἅμα καὶ ψυχροτάτων, εἶτα τινὸς αὐτὰ προχειριζομένου, τὸν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως ἔλεγχον ἀποδιδράσκων, ἀξιοίην ἐπὶ τὸν λόγον ἰέναι, καὶ τούτῳ σκοπεῖσθαι περὶ φύσεως πραγμάτων, οὐκ αἰσθήσεσιν ἀλόγοις ἐπιτρέπειν τὸ πᾶν. ἆρ᾽ οὐκ ἂν τοῖς νοῦν ἔχουσι μαίνεσθαι δόξαιμι, μηδ᾽ ἀφ᾽ ὧν ἄρχομαι τοῦ λόγου γινώσκων; ἐξ αἰσθήσεως γὰρ οἶμαι, καὶ δι᾽ αἰσθήσεως ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἀξιωμάτων ἐμάθομεν. ὡς ὁ μὲν ἥλιος λαμπρός ἐστιν, αἱ δὲ φλόγες ὑπόξανθοι, τῶν δ᾽ ἀνθράκων οἱ πλεῖστοι ξανθοί. εἰ μὲν οὖν ἀπιστητέον ἐστὶ ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐδεμίαν ἕξομεν ἀπόδειξιν, οὐθ᾽ ἡμεῖς ὧν νῦν εἰρήκαμεν, οὔτε Ἐμπεδοκλῆς ὧδέ γράφων. Ἠέλιον μὲν θερμὸν ὁρᾶν, καὶ λαμπρὸν ἁπάντῃ. Εἰ δὲ ἐστὶν ἀληθῆ ταῦτα, δῆλον ὡς πολὺ πρότερον αὐτῶν, τὴν αἴσθησιν εἶναι χρὴ πιστήν. ἀλλ᾽ ἄρχεσθαι μὲν φασὶν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀνθρώπους γε ὄντας, οὐ μὴν ἐπ᾽ αὐτήν γε προσήκει καταμένειν διὰ παντὸς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ θειότερον ἰέναι τὸν λόγον. αἰσθήσεως μὲν γὰρ καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις μετεῖναι, λόγου δὲ μόνον τοῖς θεοῖς, κἀντεῦθεν ἀρξάμενοι, δολιχὸν ἀποτείνουσι τὸν λόγον. καί τινες ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα, περὶ τῆς χιόνος ἀποφηνάμενον, ὡς οὐκ εἴη λευκή. οὗτος ἄρα φασὶ φυσικὸς ἀνὴρ ὑπὲρ τὴν αἴσθησίν ἐστι, καὶ καταφρονεῖ μὲν τῶν ταύτης φαντασμάτων, ἐπὶ δὲ τὸν λόγον ἀνέρχεται, καὶ τούτῳ τὴν τῶν ὄντων θηρᾶται φύσιν. ἐμὲ δ᾽ εἰ χρὴ τὸ παριστάμενον εἰπεῖν, ὡς ἐλευθέριόν τε καὶ παρ᾽ ὅλον τὸν βίον ἀλήθειαν ἀσπάσαντα, μελαγχολίας ἐπέκεινα προεληλυθέναι νομίζω τοὺς τὰ τοιαῦτα ληροῦντας. εἰ μὲν γὰρ ἀνατρέψουσι τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐναργῶς φαινόμενα, πόθεν ἄρξονται τῶν ἀποδείξεων, οὐχ ἕξουσιν. εἰ δ᾽ ὡς ἀπὸ πιστῶν ἄρξονται, πῶς ὕστερον εὐλόγως ἀπιστήσουσιν; αἱ γὰρ τῶν ἀποδείξεων ἀρχαὶ πιστότεραι τῶν ἀποδεικνυμένων, ἃ τῆς ἐξ ἑτέρων δεῖται πίστεως. αἱ δ᾽ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, οὐ μόνον αὐταὶ καθ᾽ ἑαυτὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν ὑπάρχουσι πισταί. καὶ ἔγωγ᾽ ἂν ηὐξάμην ἅπαντα τὰ πράγματα ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν ἐναργῶς ὑποπίπτειν, καὶ μηδὲν εἶναι τὸ διαφεῦγον αὐτὰς, ὡς οὕτως ἂν οὔτ᾽ ἄπορον, οὔτ᾽ ἀμφισβητούμενον ἦν οὐδέν. ἐπεὶ δ᾽ ἐκφεύγει τινὰ, περατέον ἐπάγειν αὐτοῖς τὸν λόγον, ἀλλ᾽ οὔτε πόῤῥωθεν ὡς ἐκεῖνοι ποιοῦσιν, οὔτ᾽ ἀπέραντα συλλογιζομένους, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων ἀκριβῶς διαιρουμένους, ἵνα μή τις παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἀπάτη γίγνηται. δεύτερον δὲ τὸ καθ᾽ αὑτό τι δρῶν, τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ἀφορίζοντας. εἴρηται δ᾽ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ ἀμφοῖν ἀκριβῶς. καὶ τὰ σημαινόμενα τῶν δυνάμει θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο λεγομένων εἶναι διῄρηται. καὶ ὅπως ἄν τις εὑρίσκοι τὴν οἰκείαν ἑκάστου φαρμάκου δύναμιν ἀφορίζων τῆς κατὰ συμβεβηκὸς, ἔν τε τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων βιβλίῳ καθόλου διεληλύθαμεν, ἔν τε τῇ νῦν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ διὰ τῶν κατὰ μέρος ἐπεξίωμεν, ὡς ἤδη κἀν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ πεποιήκαμεν ἐφ᾽ ὕδατος καὶ ὄξους, ἐνταυθοῖ δὲ πάλιν, ἐπ᾽ ἐλαίου τε καὶ ῥοδίνου πράξομεν, ἐνδειξάμενοι πρότερον ἡλίκον ἁμαρτάνουσιν, οἱ πόῤῥωθεν τῶν ἰατρῶν ἀποδείξεων ἀρχόμενοι. τί γὰρ ἔδει τὴν χρόαν ἐλαίου σκοπεῖν, ἢ ῥόδων ἔχοντάς γε αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πράγμασι πολυειδῶς, οὐκ ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν νοσούντων σωμάτων. καὶ γὰρ αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ ῥόδα, καὶ τὸν χυλὸν αὐτῶν ἔνεστι λαμβάνοντας ἐπιτιθέναι τῷ σώματι καὶ ὑγιαίνοντι καὶ νοσοῦντι, νόσον ἁπλῆν, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ μιγνῦντας ἐλαίῳ γλυκεῖ, κατά τε τῶν ἰσχυρῶς ἐψυγμένων, ἢ τεθερ-

μασμένων σωμάτων ἐπιφέρειν, ἀνατρίβοντάς τε καὶ καταπλοῦντας καὶ καταβρέχοντας, εἴσω τε τοῦ σώματος λαμβάνειν, ἢ ἄνωθεν διὰ τοῦ στόματος, ἢ κάτωθεν διὰ τῆς ἕδρας, εἶθ' ὁρᾶν τὸ γιγνόμενον ἐφ' ἑκάστῃ χρήσει. καὶ γὰρ δὴ τούτου χάριν ἐπισκεπτόμεθα τὴν δύναμιν πάντων τῶν φαρμάκων, ἵνα ἔχωμεν οἷς δεῖ χρῆσθαι διακαιομένων ὑποχονδρίων καὶ κεφαλῆς, ἢ κατεψυγμένων, ἢ ἡλκωμένων, ἢ φλεγμαινόντων, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον πασχόντων, αὐτῶν τε τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μελῶν τοῦ σώματος. εἶθ' οὕτως ἐναργῆ τε ἅμα καὶ σύντομον ὁδὸν ἐχόντων ἐφ' ἃ ζητοῦμεν, ἔτι χρόας ἐξετάζομεν, ἢ ὀσμάς, ἢ συστάσεις, ἢ ψόφους ἑκάστου τῶν φαρμάκων, ὅμοιόν τι δρῶντες, τοῖς ἐξ εἰκόνος, ἢ τοι πλαστικῆς ἢ γραφικῆς, ἄνθρωπόν τινα διαγνῶναι βουλομένοις ἐνὸν αὐτὸν θεάσασθαι τὸν γνωριζόμενον. Ταύτῃ τοίνυν ἁμαρτάνειν μοι δοκοῦσιν οὐ σμικρά, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, ἐν οἷς ἀπέραντα καὶ ἀναπόδεικτα φλυαροῦσιν, ἀμαθεῖς ὑπάρχοντες ἀποδεικτικῆς μεθόδου. ὑποκείσθω γὰρ τὸ πῦρ, εἴτε ξανθὸν εἴτε ἐρυθρόν, ἢ ὡς ἂν ἐθέλωσιν, οὐ γάρ μοι διαφέρει, τί οὖν τοῦτο πρὸς τό, πᾶν ἐρυθρὸν θερμὸν εἶναι; πᾶν μὲν γὰρ πῦρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν ἐρυθρὸν εἶναι, λεκτέον ἐστίν. πᾶν δὲ τὸ ἐρυθρόν, πῦρ εἶναι φάναι, καταγέλαστον, ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ πᾶν τὸ ἐρυθρὸν θερμὸν εἶναι λέγοι τις. εἰ μὲν ἐξ ἀρχῆς εἴληπτο κατὰ τὸν λόγον, ὡς πᾶν τὸ θερμὸν ἐρυθρόν ἐστιν, ἦν ἴσως διαστρέψαντα τὸ ἀξίωμα, τὸ ἐρυθρὸν ἅπαν ἀποφῆναι θερμόν, ἁμαρτάνοντα μὲν κἂν τούτῳ περιφανῶς. οἱ γὰρ ἀντιστρέφοντες ἀλλήλοις λόγοι συναληθεύονται, ἀλλ' ὅμως ἦν ἂν οἶμαι πλησίον ὁ παραλογισμός. ἐπεὶ δὲ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο κατ' ἀρχὰς εἴληπται, λέγω δὴ τὸ πᾶν εἶναι τὸ θερμὸν ἐρυθρόν, οὐδ' ἀνατρέψαντα δυνατὸν εἰπεῖν ἅπαν εἶναι τὸ ἐρυθρὸν θερμόν. τριχῶς οὖν ἁμαρτάνουσι κατὰ τὸν λόγον, οἱ φάσκοντες τὰ ῥόδα θερμὰ τὴν κρᾶσιν ὑπάρχειν, ὅτι καὶ ἐρυθρά. πρῶτον μέν, ὅτι μὴ δείξαντες ὅτι πᾶν πῦρ ἐρυθρὸν ἀντιστρέφειν αὐτῷ, ὅτι πᾶν ἐρυθρὸν πῦρ, πειρῶνται λόγον ἕτερον ὡς ἀληθῆ. δεύτερον δ', ὅτι μὴ γινώσκουσι τοὺς ἀντιστρέφοντας, οὐ τοὺς ἀναστρέφοντας τοῖς ἀληθέσι λόγοις ἀληθεῖς εἶναι τοὺς αὐτούς. καὶ τρίτον ὅτι κἂν ἀντιστρέφωσιν, οὐ τὸ πᾶν εἶναι τὸ τῇ χρόᾳ ἐρυθρὸν θερμὸν ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς περανθήσεται, ἀλλὰ ἕτερον αὐτοῦ τι τοιοῦτον ἀξίωμα, τὸ ἐρυθρὸν ἅπαν πῦρ ἐστιν. ὅτι δ' οὐ μόνον ἄχρηστον εἰς τὰ προκείμενα τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ προφανῶς ψεῦδός ἐστιν, δῆλον παντί. δεόμεθα γάρ, οὐκ εἰ τὸ ἐρυθρὸν ἅπαν πῦρ ἐστιν, ἀλλ' ὅτι θερμὸν ἀποδειχθῆναι. ὡς εἴγε πῦρ ἐστι πᾶν τὸ ἐρυθρόν, ἔσται δηλονότι καὶ τὸ ῥόδον ἡμῖν πῦρ. ἀλλ' οἱ μὴ γινώσκοντες οἶμαι τὰς λογικὰς μεθόδους ἰατροί, πρῶτον μὲν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ μέγιστα σφάλλονται, τῷ τοὺς οἰκείους ὅρους ὑπερβαίνειν. ἱκανὴ γὰρ ἡ πεῖρα μετὰ βραχέων ἐπιλογισμῶν, ἐξευρίσκειν τὰς δυνάμεις τῶν φαρμάκων, εἶτα καὶ κατὰ τοὺς λόγους ἁμαρτάνουσιν ὅμοια τοῖς ἀμαθέσι λογικῆς θεωρίας παισί. τῆς δ' αὐτῆς πλημμελείας ἔχονται, καὶ ὅσοι ταῖς ὀδμαῖς τεκμαίρονταί τι περὶ δυνάμεως φαρμάκων. οὐδὲ γὰρ ἅπαν εὐῶδες θερμόν, ὡς λέγουσί τινες, ἀγνοοῦντες ὅπως ἀκούειν χρὴ τῶν ὑπ' Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου περὶ τούτων εἰρημένων, ἃ κατὰ τὸ τέταρτον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἡμεῖς διορίσομεν, οὔθ' ἅπαν θερμὸν εὐῶδες, οὐ μὴν οὐδὲ δυσῶδες ἅπαν θερμόν, οὐδ' ἔτι θερμὸν ὑπάρχει δυσῶδες. οὕτω κἂν εἰ τὸ δυσῶδες ἅπαν φαίη τις ψυχρόν, ἢ τὸ ψυχρὸν δυσῶδες, οὐκ ἀληθεύει. καὶ γὰρ καὶ τῶν θερμῶν μυρία, τὰ μὲν εὐώδη, τὰ δὲ δυσώδη, τὰ δ' οὐδέτερα, καὶ τῶν ψυχρῶν ὡσαύτως. καίτοι τί λέγω ψυχρὰ καὶ θερμά, δέον θερμαίνοντα καὶ ψύχοντα λέγειν ἡμᾶς, ἅπερ ἐστὶ ζητοῦμεν. οὐ γὰρ δὴ τό γε ἁπλῶς θερμόν, ἢ τὸ πρὸς τοῦτ' ἐξεταζόμενον ἐπισκέπτεσθαι πρόκειται νῦν, ἀλλὰ τὸ θερμαῖνον ἀνθρώπειον σῶμα. καὶ δὴ καὶ ψυχρὸν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι περ ἂν ἄνθρωπον ψύχῃ. πάλιν οὖν ἐνταῦθα, μὴ διελόμενοι τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων, σφάλλονται παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν. ὥσπερ εἰ καὶ περὶ χερσαίου τις κυνὸς διαλεγόμενος, ἐπὶ τὸν θαλάττιον μεταβαίνοι τῷ λόγῳ, νομίζων ὥσπερ τοὔνομα τῶν ζώων ἀμφοτέρων ἕν ἐστιν, οὕτω καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν μίαν ὑπάρχειν. ἀλλ' ἡμῖν δέδεικται σαφῶς ἐν τοῖς περὶ κράσεως ὑπομνήμασιν, ἃ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἡγεῖσθαι τῆσδε τῆς πραγματείας ἔφαμεν, ἄλλο μὲν εἶναι τὸ δυνάμει θερμόν, ἄλλο δὲ τὸ ἐνεργείᾳ. καὶ τούτου τοῦ ἐνεργείᾳ θερμοῦ, τὸ μὲν ἁπλῶς λέγεσθαι θερμόν, τὸ δέ, κατ' ἐπικράτησιν, τὸ δὲ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές, τὸ δὲ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν. καὶ δὴ καὶ τὸν ἄνθρωπον, οὐχ ἁπλῶς θερμόν, ὥσπερ τὸ πῦρ, ἀλλ' ἐπικρατήσει θερμὸν ὑπάρχειν ἐλέγομεν. ἔχειν γὰρ ἐν αὐτῷ πλείονα τοῦ θερμοῦ μοῖραν, ἢ τοῦ ψυχροῦ. καὶ τοίνυν καὶ ὅσα πρὸς τοῦτον λέγεται θερμὸν δυνάμει, τῷ τοῦτον θερμαίνειν λεχθήσεται. καὶ ἡ κρίσις αὐτῶν, ῥᾴστη τέ ἐστι καὶ διὰ τῆς ἐμπειρίας ἐξετασθήσεται, βραχέων ὡς εἴρηται καὶ προσέτι ἐπιλογισμῶν δεομένη. τούτους οὖν ὑπερβαίνοντες οἱ σοφισταί, τόν τε χρόνον ἀναλίσκουσι τῶν μειρακίων, καὶ σοφίσμασι παράγοντες ἀνθρώπους ἀγυμνάστους λύσεως σοφισμάτων, ἀναπιμπλᾶσι ψευδῶν δογμάτων. ἐχρῆν γὰρ μήτε χρόας μνημονεύειν αὐτούς, μήτ' ὀδμῆς, ἀλλὰ μὴν δὲ συστάσεως, ἢ λειότητος, ἢ τραχύτητος, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου. τί γὰρ ὅτι γλίσχρον τοὔλαιον, ἢ ὅτι λεῖον, ἢ ὅτι στίλβον, ἢ ὑγρόν, ἢ ὠχρόν, ἢ λιπαρόν, ἢ ὀλισθηρόν, ἢ δυσξήραντον ἐπαλειφόμενον τοῖς σώμασιν; οὔτε γὰρ εἰ θερμόν, οὔτε εἰ ψυχρόν, οὔτ' εἰ ξηρόν, οὔτ' εἰ ὑγρόν ἐστιν τὴν δύναμιν, ἐξ οὐδενὸς ἔνεστι τῶν τοιούτων συλλογίσασθαι. καὶ γὰρ τῶν γλίσχρων, καὶ τῶν λείων καὶ τῶν στιλβόντων, τὰ μὲν θερμαίνει φανερῶς ἡμᾶς, τὰ δὲ ψύχει, καὶ τὰ μὲν ξηραίνει, τὰ δὲ ὑγραίνει. καὶ καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων, οὐκ ἐλαίῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν πάγιον, οὐδὲ διηνεκές, ὡς ἐπ' αὐτῷ συστήσασθαί τινα καθόλου πρότασιν. ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅτι οὐδὲ ἐπιστημονικοῖς ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις λόγοις οἱ σοφισταὶ χρῶνται πρὸς τὴν τῶν λημμάτων εὕρεσιν, ἀλλ' ἐξ ἐπαγωγῆς, καὶ τὸ χεῖρον ἁπάντων, ὅτι μηδ' ἐπισκεψάμενοί ποτε περὶ φύσεως ἐπαγωγῆς. μηδ' ἄν τις αὐτοὺς εἰς τοῦτο προκαλεῖται, τολμῶντες ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπὲρ ἀποδείξεως τι πραγματευομένοις, ἐπιτιμῶντες. ἔτι δὲ χεῖρον, ὅτι μηδ' ἐξ ἐπαγωγῆς μόνον, ἀλλ' ἐκ παραδειγμάτων ἐνίοτε συλλογίζονται, καθάπερ οἱ ῥήτορες. ὅ, τε γὰρ φάσκων ψυχρὸν εἶναι τοὔλαιον, ὅτι καὶ γλίσχρον, ὥσπερ καὶ τὸ φλέγμα, διὰ παραδείγματος συλλογίζεται, τὴν ἴσην ἰσχὺν τῆς ἀποδείξεως παρέχων, ὁμοίως τῷ λέγοντι θερμὸν ὑπάρχειν αὐτό, διότι γλίσχρον ἐστὶν ὡς ὁ ἰξός. ὅ, τε φάσκων θερμὸν εἶναι, ὅτι ῥᾳδίως ἐκφλογοῦται καθάπερ ἄσφαλτος, τῷ λέγοντι ψυχρὸν εἶναι, διότι ῥᾳδίως πήγνυται καθάπερ ὕδωρ. τὸ γὰρ ἐκ παραδείγματος ἢ ἐκ παραδειγμάτων πιστοῦσθαί τι, διαφέρει τοῦ διὰ ἐπαγωγῆς πιστουμένου. τῷ τὸν μὲν ἐκ παραδειγμάτων πιστούμενον, ἓν μὲν ἢ δύο τῶν ὁμογενῶν λέγειν,

λέγειν, ἢ πάντως γε ὀλίγα, τὰ πλείω παραλείποντα. τὴν δ' ἐξ ἐπαγωγῆς ἅπαντα περιλαμβάνειν πειρᾶσθαι, τά
διὰ τῆς ἐμπειρίας ἐγνωσμένα, καὶ μηδὲν ὡς οἷόν τε παραλιπεῖν, ὃ προφανές τε καὶ δῆλον τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ
ἀποκεκρυμμένον τε καὶ ὀλίγοις γνωστόν. ὅθεν καὶ βίαιός ἐστιν, καὶ † πάθει σφοδρῶς, ἡ διὰ πάντων τῶν ἐξ ἐμπειρίας
γινωσκομένων ἐπαγωγή, καὶ μόνοις αὐτοῖς ἡ ἀλαζονεία κατάφορος γίνεται τοῖς γεγυμνασμένοις ἐν ἀποδεικτι-
καῖς μεθόδοις. καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν διήλθομεν. ἴσως
δ' ἂν ποτε καὶ ἐπὶ μόνας ἐν ὑπὲρ αὐτῆς ἰδίᾳ συνθείημεν γράμμασι. φανεῖται δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον ἡ φύσις αὐτῆς
τε τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἢ τοῦ παραδείγματος. ἅπαντα γὰρ ἐπελθεῖν ἔγνωκα διὰ κεφαλαίων, ὅσα
τοῖς ἰατροῖς εἴρηται περὶ δυνάμεως ἐλαίου, πιθανῶς μὲν ὑπὲρ δοκεῖν, οὐ μὴν ἀληθῶς γε, καὶ πρῶτον τὸ ὑπὸ Διοκλέους
ἐν Ἀρχιδάμῳ λελεγμένον, ὡς σκληρύνεσθαι καὶ ἐπικαίεσθαι τὸ δέρμα τοῖς ἐν ἐλαίῳ τριβομένοις ὑπελάμβανεν ὁ Ἀρ-
χίδαμος, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ξηροτριβίαν προὔκρινε. συνεκπυροῦσθαί τε γάρ φησι καὶ ἐπικαίειν τὸ ἔλαιον ὑπὸ τῆς
τρίψεως θερμαινόμενον νομίζων, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐξικμάζειν καὶ ξηραίνειν ἱκανῶς, ὥσπερ τῶν ὀπτωμένων τὰ χριόμενα.
καὶ γὰρ καὶ ταῦτα σκληρύνεσθαι μᾶλλον, ἢ εἰ χωρὶς ἐλαίου τις ὀπτήσειεν. αὐτὴν δὲ ἴσως ἄμεινον ὅλην παραγράψαι
τοῦ Διοκλέους τὴν ῥῆσιν. ἔχει δὲ ὧδε. τὸ δὲ μετ' ἐλαίου τρίβειν, οὐχ ὁμοίως ἐδοκίμαζε. πρῶτον μὲν γὰρ ἀνώμαλον ὥσπερ
γίνεσθαι τὴν τοιαύτην τρῖψιν, παρὰ τὸ τὰς χεῖρας ὀλισθαίνειν, καὶ μὴ δύνασθαι τῆς σαρκὸς ὁμοίως ἀντιλαμβάνεσθαι
διὰ τὸ λίπος. ἔτι δὲ καὶ σκληρύνεσθαι καὶ ἐπικαίεσθαι τὸ δέρμα, τοῖς οὕτω τριβομένοις ἔφη μᾶλλον ἢ τοῖς ξηροῖς.
συνεκπυροῦσθαι γὰρ καὶ ἐπικαίειν τὸ ἔλαιον θερμαινόμενον ὑπὸ τῆς τρίψεως, καθάπερ τῶν ὀπτωμένων τὰ χριό-
μενα τῶν μὴ χριομένων, ἐκπυρουμένου τοῦ ἐλαίου, θερμαινόμενα καὶ ἐξικμαζόμενα λίαν σκληρύνεσθαι μᾶλλον. ὁμοίως
δὲ καὶ τὰ ἐν ὑπὲρ ἐλαίῳ ἑψόμενα κραῦρα καὶ κάπυρα γίνεσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. πρὸς δὲ τούτοις, ὥσπερ τὰ
ξύλα καὶ τὰ δέρματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μετ' ἐλαίου τριβόμενα, συνδιαδίδωσιν εἴσω τὸ ἔλαιον, οὕτως ὥσπερ καὶ τὰ
σώματα. τούτου δὲ γιγνομένου, πολλὰ τῶν εἰθισμένων διὰ τῆς σαρκὸς μετὰ τοῦ πνεύματος ῥεῖν, καὶ ἔξω διαπί-
πτειν ἀποστέγεσθαι, ὥσπερ καὶ διὰ τῶν ἠθμῶν καὶ τῶν ὀθονίων καὶ ἐρίων, καὶ πάντων δι' ὧν ἠθεῖταί τι ἐγχεόμενον,
καὶ χριόμενον, οὐ δύνασθαι τὰ ὑγρὰ ῥεῖν ὁμοίως. ἀπολαμβανομένης δὲ τῆς τοιαύτης ἐκκρίσεως, τὰ μὲν παλιρροεῖν
εἴσω, συμπληροῦν ἀθροιζόμενα τοὺς πόρους ἀλλήλοις πλεκόμενα, καὶ ὑπὸ τοῦ ἐλαίου περιλαμβανόμενα διὰ τὸ ἔχειν
τι ἐξωδέστερον τὸ ἔλαιον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαίνεται † τὸ λιπαρὸν τοὺς κονιορτοὺς καὶ τὰ κάρφη, καὶ τὰ ἄλλα τὰ
τοιαῦτα συνθηρεύειν. ἐμφραττομένων δὲ τῶν πόρων ἀεὶ καὶ ἐπὶ μικρόν, ἀναγκαῖον εἶναι πολλὰ χεῖρον ἀποτελεῖσθαι
τῶν εἰθισμένων γίγνεσθαι κατὰ φύσιν. ὑπελάμβανε δέ τι καὶ δηκτικὸν ἔχειν αὐτό, περὶ ὃ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δα-
κρύειν, καὶ τὴν φάρυγγα κέρχνειν, καὶ τὴν κοιλίαν ξύειν, καὶ αἱματώδεις ποιεῖν διαχωρήσεις πινόμενον. αὐτοῦ μὲν
οὖν τρίψεως ἀλειφομένους, οὐδὲν λυπεῖν. ἀσθενεστέραν γὰρ εἶναι τὴν δῆξιν, ἢ ὥστε ποιεῖν τινα αἴσθησιν. μετὰ δὲ τῆς τρί-
ψεως εἰσδυόμενον εἰς τὴν σάρκα, κακουργεῖν μᾶλλον τῇ δήξει, καθάπερ πολλὰ τῶν φαρμάκων, οὕτω μὲν ἐπιχρι-
σθέντα ἧττον ἰσχύειν, προσπιεζόμενα δὲ καὶ εἰσδυόμενα εἴσω, μᾶλλον ἐνεργεῖν. καὶ δὴ καὶ ταῖς ἀκαλήφαις καὶ
ἄλλοις πολλοῖς ἡσυχῇ μὲν ψαύοντας, οὐδὲν ἐνοχλεῖν, τύπτοντας δὲ καὶ προσπιέζοντας λυπεῖν. ἃ μὲν οὖν ὁ Διο-
κλῆς ἐν Ἀρχιδάμῳ λέγει, ταῦτ' ἐστίν. πάρεστι δὲ σκοπεῖν ἅμα τότε πιθανὸν αὐτῶν, καὶ μοχθηρόν. ὅτι μὲν γὰρ ἐν
ἐλαίῳ πᾶν ὁτιοῦν ἑψόμενον, ἀπόλλυσι τὴν οἰκείαν ὑγρότητα, καὶ ψαθυρὸν καὶ κραῦρον γίγνεται ταχέως, οὐδὲν
τοιοῦτον πάσχον ἐν ὕδατι, πρὸς τῆς ἐμπειρίας ἐδιδάχθημεν, ὥστε ταύτῃ μὲν οὐδὲν ὁ Ἀρχίδαμος ἐψεύσατο. δέον δὲ
ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος, ἕτεροί τε τινὲς ἄνδρες φιλόσοφοι τὰ τοιαῦτα τῶν προβλημάτων ἐν τοῖς φυ-
σικοῖς ζητήμασιν προβάλλουσί τε καὶ λύουσι, καὶ αὐτὸς εἴπερ ἐβούλετο, τὰς αἰτίας ἁπάντων τῶν γιγνομένων
ζητεῖν, ὁμοίως ἐκείνοις προβάλλειν τε καὶ λύειν. εἰ δ' οὐ φαίνεται τοῦτο ποιῶν, ἐν τούτῳ καὶ μάλιστα δοκεῖ μοι σφάλ-
λεσθαι. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ἐναργῶς, ἀεὶ χρὴ τίθεσθαι πρῶτον, ἐπισκέπτεσθαι δὲ ἐφεξῆς, εἴ τις ἐθέλοι τὴν αἰτίαν
αὐτοῦ φυσικὰ προβλήματα συντιθέντα τρόπῳ τοιῷδε. διὰ τί τὸ μὲν ἔλαιον ξηρὰ καὶ ψαθυρά, καὶ κραῦρα τὰ ἐν
αὐτῷ καθεψόμενα ποιεῖ, τὸ δὲ ὕδωρ, ὑγρὰ καὶ μαλακά; ἢ διὰ τί τὰ μὲν ἑψόμενα ἐπὶ τοὔλαιον ἀποξηραίνεται,
τὰ δ' ἄλλως ἐν αὐτῷ βρεχόμενα, φυλάττει τὴν οἰκείαν ὑγρότητα μᾶλλον, ἢ εἰ μηδ' ὅλως ἐβρέχετο; διὰ τί δὲ τὰς
ἀπὸ σκίλλης καὶ ἀκαλήφης δήξεις ἰᾶται; διὰ τί δὲ τούτων μὲν † ἰατρικόν ἐστιν, αὐτὸ δὲ δάκνει τοὺς ὀφθαλμούς; διὰ τί
τὸ μὲν ἄλλο σῶμα πᾶν οὐ δάκνει, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ δάκνει; διὰ τί τὴν μὲν φάρυγγα τραχύνει, τὰ δὲ ἕλκη παρηγορεῖ;
διὰ τί γαστρὸς ὑπαγωγόν ἐστι; διὰ τί κόπων ἰατικόν; διὰ τί τοὺς ἀλειφομένους ἀπεψύκτους τηρεῖ; διὰ τί τῶν ἐντόμων
ζώων ἀναιρετικόν ἐστι; διὰ τί τῶν ἱμάντων καὶ βυρσῶν μαλακτικὸν ὑπάρχει, τῶν δ' ἑψομένων ἐν αὐτῷ σχεδὸν
ἁπάντων σκληρυντικόν; ἓν μὲν εἶδος τοῦτο προβλημάτων τοῖς φυσικοῖς προσῆκον μόνοις. τὸ δ' ἕτερον ὃ κοινὸν ἤδη
καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν τεχνῶν, ἐστὶ τοιόνδε. διὰ τίνα αἰτίαν ἐπαλείφουσιν ἐλαίῳ πρότερον ὀπτῶντες οἱ μάγειροι τοὺς ἰχθῦς
καὶ τὰ κρέα; διὰ τί τρίβουσιν ἐλαίῳ τοὺς ἀθλητὰς οἱ γυμνασταί; διὰ τί δὲ καὶ οἱ παιδοτρίβαι τοὺς παῖδας; ἔνεστι γὰρ
ἑκάστου τῶν τοιούτων προβλημάτων, ἐμπειρικὴν ἀποδοῦναι. τοὺς μὲν ἰχθῦς καὶ τὰ κρέα, διὰ τοῦτ' ἐπαλείφειν τῶν μα-
γείρων φάντων ἄν, ὅτι ξηρὰ καὶ περικεκαυμένα τὰ ἐκτὸς αὐτῶν γίγνεται χωρὶς τοῦ λίπους ὀπτωμένων. τοὺς δ'
ἀθλητὰς ἐν ἐλαίῳ τρίβειν, τῶν γυμναστῶν φησάντων ἄν, ὅτι καὶ τοὺς προϋπάρχοντας κόπους λύει τοῦτο, καὶ τοὺς
μέλλοντας πραΰνει, καὶ αὐτὴν τὴν τρῖψιν ὁμαλὴν καὶ πραεῖαν τελέως ἀπεργάζεται, καὶ πρὸς τὰς μελλούσας
κινήσεις παρασκευάζει τὸ σῶμα. διὰ τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα, καὶ οἱ παιδοτρίβαι τοὺς παῖδας ἀλείφειν ἐροῦσι, καὶ πρὸ
τῶν γυμνασίων, καὶ μετὰ τὰ γυμνάσια. διὰ τί μέντοι τὸ ἔλαιον ἴαμα κόπων ἐστίν, οὐκ ἔτι οὔτε γυμναστής, οὔτε παι-
δοτρίβης, οὔτ' ἰατρὸς ἐμπειρικὸς ἐπίσταται. οὐ μὴν οὐδ' ὅτι μὴ γινώσκουσιν, ἀφίστανται τῶν ἐναργῶς φαινομένων.
οὐδὲ γὰρ διὰ τί λευκὸς μὲν ἐλλέβορος ἄνω καθαίρει, μέλας δὲ κάτω γινώσκοντες, οὐδὲ διὰ τί κνῆκος μὲν φλέγμα-
τος ἀγωγόν ἐστιν, ἐπίθυμον δὲ μελαίνης ἀκ εἰδότες, ὅμως χρῶνται τοῖς φαρμάκοις εἰς ἅπερ ἐδίδαξεν ἡ πεῖρα, καὶ
θεραπεύουσιν τοὺς δεομένους, καὶ πιστεύουσι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, καὶ καταγελῶσι τῶν ὑπὲρ λόγῳ τἀναντία

† πλαῖα

† τῷ λιπαρῷ

† ἰατικόν

κατασκευαζόντων. ἀλλ' Ἀρχίδαμος μὲν πρὸς τῷ καταφρονεῖν ἐν πολλοῖς τῶν ἐναργῶς φαινομένων, ἔτι μοι δο-
κεῖ καὶ ταύτῃ δικαίως ἂν ψέγεσθαι. λέγει μὲν γὰρ ἀμείνω τὴν ξηρὰν τρῖψιν εἶναι τῆς μετ' ἐλαίου, διότι τὸ σῶμα
σκληρότερόν τε καὶ ξηρότερον τοῖς ἀλειφομένοις ἐργάζεται, μαλακώτερον δὲ τοῖς ξηροῖς τριβομένοις γίνεται.
λέγει δ' οὐδὲν ἧττον ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ τούτῳ προσελθὼν βραχύ, καὶ τὰ ξύλα καὶ τὰ δέρματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ
μετ' ἐλαίου τριβόμενα, διαδύναι μέχρι τοῦ βάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦτ' εἶναι μέγιστον μαρτύριον ὅτι κἂν τοῖς ἡμετέροις
σώμασιν εἴσω χωροῦν, ἐμπλάττει τε τοὺς πόρους καὶ κωλύει τὰς τῶν ὑγρῶν ἐκροάς. κἀγὼ μὲν οἶδα πῶς ταῦτα συμ-
φωνεῖ. εἰ γὰρ τοὔλαιον κωλύει τὰς τῶν ὑγρῶν ἐκροάς, οὐκ ἂν δήπου λέγοιτο ξηραίνειν, ὥστε μάτην ὡς ξηραῖνον αὐτὸ
κατὰ τὰς τρίψεις φυλάττεται. σφάλλεσθαι δ' ἐμοὶ δοκεῖ, κἂν τῷ τοῖς ἑψομένοις ἐν ἐλαίῳ παραπλησίως διατίθεσθαι νο-
μίζειν τοὺς ἐν αὐτῷ τριβομένους. οὐ γὰρ δὴ ταῦτά γε φησὶ ποιεῖν θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ εὔκρατον, ἢ χλιαρόν, ἢ ζέον
ἔλαιον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὕδωρ αὐτό. φαίνεται γὰρ καὶ τοῦτο ψυχρὸν μὲν εἴπερ προσφέροιτο, πυκνοῦν καὶ πιλοῦν, καὶ
συστέλλον, καὶ σφίγγον τὸ [illegible], ὥσπερ εἰ καὶ ζέον ἐσχάτως καῖον. εἰ δ' εὔκρατόν τε καὶ συμμέτρως θερ-
μὸν προσενεχθείη, χαλᾷ, καὶ ἀραιοῖ, καὶ χέον, καὶ διαφορεῖ. εἰ δὲ μήτε ψυχρὸν ἐπισήμως εἴη, μήτε θερμόν, ἀλλ'
οἷον τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν κρηναῖον, οὐδὲν μὲν τῶν εἰρημένων ποιεῖν τηνικαῦτα, διαδείκνυσθαι δὲ τὴν
οἰκείαν ἑαυτοῦ δύναμιν. οὕτως οὖν καὶ τοὔλαιον εἴ τις ἐξετάσειν ἐθέλοι, πάσης ἐπικτήτου ψύξεώς τε καὶ θερμότητος
ἐλεύθερον ἐργασάμενος αὐτὸ πρότερον, οὕτω τὴν βάσανον ποιείσθω. τὸ μὲν γὰρ ἄκρως ψυχρόν, οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ
μόνον ἔτι δύναμιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τῆς ὀθνείας ποιότητος ἐπικράτησιν, ἐνεργήσει τι περὶ τοῖς πλησιάζουσιν.
οὕτως δὲ καὶ τὸ θερμὸν ἱκανῶς. εἰ δ' ἀμφοτέρων ἔξω καταστήσας αὐτὸ βασανίζειν ἐθέλοις, εὑρήσεις ἂν οὕτως μόνως
τὴν οἰκείαν ἐλαίου δύναμιν. ὥσθ' ὅτε μὲν ἐλαίῳ συνήθως τρίβεταί τις, ὥσπερ οἱ γυμναστικοὶ πάντες, ἐν ἐλαίῳ
μόνῳ τρίβεται, πάσης ἄνευθεν τῆς ποιότητος ἔξωθεν. ὅταν δ' ἤτοι ζέον, ἢ θερμὸν ἱκανῶς ἐργασάμενος, ἢ καὶ ψυ-
χρὸν ἐσχάτως αὐτό, χρῷτο τηνικαῦτα, σύνθετον ἀνάγκη γίνεσθαι τὴν ἐνέργειαν, ἔκ τε τῆς οἰκείας ἐλαίου δυνάμεως,
καὶ τῆς ἐπικτήτου ποιότητος. καὶ πολλάκις δὲ κατακρύπτεσθαι τελέως ἀναγκαῖον οὖσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν ἑκά-
στου τῶν φαρμάκων, ὅταν ἰσχυρὰν πάνυ προσλάβῃ τὴν ἔξωθεν ποιότητα. τί τοίνυν ὅμοιον, ἢ ἕψειν ἐν ἐλαίῳ ζέοντι
βοτάνας, ἢ τὰ τῶν γυμναζομένων ἀνατρίβειν σώματα; μάλιστα μὲν γὰρ ὡς καὶ πρόσθεν ἐπιδέδεικται, φεύγειν
χρὴ τὰς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πίστεις, ἔχοντάς γε τὴν οἰκείαν ἑκάστῳ προσφέρειν πεῖραν. εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ τοῦτο πράττειν
ἐθελήσειέ τις, ἀλλ' ὅμοιά γε παραβάλλειν πειρᾶσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν βυρσῶν ἐποίησεν καὶ τῶν ἱμάντων. οὔτε γὰρ
προθερμήνας ἔλαιον, οὔτ' ἐν χιόνι προψύξας οὐδείς, ἀλλὰ τὸ ἐπιτυχὸν ἕκαστος λαμβάνων, ἱμάντας ἀνατρίβει καὶ
βύρσας. ὥσπερ οἶμαι καὶ τοὺς παῖδας οἱ παιδοτρίβαι κατὰ τὸ ἐπιτυχὸν ἔλαιον ἀνατρίβουσιν, οὔτε προθερμήναντες
ἐπὶ πυρός, οὔτε προψύξαντες ἐπὶ χιόνος. ἐπεί τοι καὶ ἡμεῖς οὐκ ὀλιγάκις ἐγκαιομένην κεφαλὴν ἐλαίῳ πάνυ ψυ-
χρῷ καταντλήσαντες, ἐνεψύξαμεν. εἰ δὲ μηδ' ἁλῶν ἔχοι τοὔλαιον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐμψύξει. εἰ δὲ καὶ ὠμοτριβὲς εἴη,
πολὺ δὴ καὶ μᾶλλον ἔτι. σκευάζομεν δὲ καὶ τοῦτο παραπλησίως τῷ ὕδατι, θερμήναντες γὰρ αὐτὸ πρότερον, οὕτως
ἐνιστῶμεν ἀκραιφνεῖ ψυχρῷ. εἰ δὲ καὶ κρουνὸς ὑπερκείμενος ἐπ' αὐτῷ καταρράττων εἴη, προεστεγνωμένου δηλονότι
τοῦ περιέχοντος ἀγγείου τοὔλαιον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἂν οὕτω ψυχρότερον ἐργασθείη. ψυχρὸν δ' ἱκανῶς γίνεται, κἂν ἐπειδ'
ἂν προθερμανθὲν ἐν φρέατι κρεμασθῇ ψαῦον τοῦ ὕδατος. γίνεται μὲν γὰρ καὶ τὸ μὴ ψαῦον ψυχρόν, ἀλλ' ἧττον. αἱ
μὲν δὴ τοιαῦται παρασκευαί, ψυχρὸν ἀποδεικνύουσι τοὔλαιον, αἱ δ' ἐναντίαι θερμόν. χρώμεθα δὲ κἀκείναις, ἐπὶ
τῶν κατεψυγμένων σωμάτων, εἰς δεξαμενὴν ἐμβιβάζοντες ἐλαίου θερμοῦ τοὺς ἀπονεναρκωμένους τι μόριον, ἢ τρο-
μώδεις, ἢ σπασμώδεις, ἢ παλμώδεις, ἢ ἀκινήτους, ἢ ἀναισθήτους, ἢ δυσαισθήτους, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον πάσχοντας.
εἴ τις τοίνυν ἐξ ἁπάσης χρήσεως ἀποφαίνοιτο περὶ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως, οὐκ ἂν φθάνοι καὶ θερμαντικὸν
ἡμῶν καὶ ψυκτικὸν οἰόμενος εἶναι τοὔλαιον, ὑγραντικόν τε καὶ ξηραντικόν, ὥσπερ καὶ ὁ τοῦ Διοκλέους Ἀρχίδαμος,
εἰ καὶ μὴ παρακολουθεῖ ταῖς ἐναντιολογίαις. ὅταν μὲν γὰρ ξηραίνεσθαι, καὶ κραῦρα γίνεσθαι λέγῃ τὰ ἐν τῷ ἐλαίῳ
ἑψόμενα, ξηραντικήν τινα καὶ διαφορητικὴν ἐπιδείκνυσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. ὅταν δ' εἴσω τῶν βυρσῶν δύεσθαι,
καὶ τοὺς ἡμετέρους ἐμπλάττειν πόρους, καὶ κωλύειν τὰς φυσικὰς τῶν ὑγρῶν ἐκροάς, ἐναντιωτάτην δήπου πάλιν
ἐκ τούτων ἐπιδείκνυσι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τῆς διαφορούσης τε καὶ ξηραινούσης. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν ἔτι, τὰ γοῦν φαι-
νόμενα λέγων, οὐκ ὀρθῶς ὑπὲρ αὐτῶν συλλογίζεται. κατὰ δὲ τὸν περὶ τῆς δήξεως αὐτοῦ λόγον, οὐδὲ ταῦτα διέρχεται
πάντα. τὸ μὲν γὰρ τοὺς ὀφθαλμοὺς δάκνειν, καὶ κερχνώδη τὴν φάρυγγα ποιεῖν, καὶ καταξύειν τὴν γαστέρα, καὶ
τὰς διαχωρήσεις αἱματώδεις ἐπιφέρειν, ἱκανὰ μαρτύρια τοῦ δακνώδη δύναμιν ὑπάρχειν αὐτῷ. τὸ δὲ καὶ τοῖς
ἕλκεσιν ἀνώδυνον εἶναι, καὶ τὰς τῆς γαστρὸς δήξεις ἐπιβρεχόμενόν τε καὶ ἐνιέμενον πάντως ἰᾶσθαι, καὶ τοὺς ἀπὸ
τῶν ὀδαξισμῶν ἐρεθισμοὺς πραΰνειν, οὐ σμικρὰ πάλιν, οὐδ' αὐτὰ τῆς ἐναντίας αὐτοῦ δυνάμεως γνωρίσματα, πα-
ραλέλειπται τελέως. εἰ δ' ἀμφοτέρων λεχθέντων ἐφεξῆς ἐθέλοι τις συλλογίσασθαι δυοῖν θάτερον, ἢ ὡς ἐμπειρικὸς
ἐν τῷ πρόσθεν φήσει τὴν δύναμιν ἑκάστου τῶν φαρμάκων ἐξ ἐμπειρίας γινώσκειν, αὐτοῦ δὲ καθ' ἑαυτὸ τὴν οἰκείαν
φύσιν ἀγνοεῖν, ἢ ὡς λογικὸς τὰς ἐναντίας δυνάμεις ὑπάρχειν ταὐτῷ φαρμάκῳ, δακνώδη τε καὶ πραϋντικήν,
εἶτ' οἶμαι μεγίστην ἀπορίαν ἕξει τὴν αἰτίαν ἀποδιδούς, τοῦ ποτὲ μὲν τὴν ἑτέραν αὐτῶν ἐνεργεῖν αἰσθητῶς, ποτὲ
δὲ τὴν ἑτέραν, ἢ ἀπολωλυίας, ἢ μὴ σαφῶς γε φαινομένης τῆς ἑτέρας. εἰσὶ δὲ τῶν τοιούτων ἁπασῶν ἀποριῶν αἱ λύ-
σεις, εἰ μὲν ὡς φυσικὰ προβλήματα προβάλλοιντο, πάγχαλεποί τινες. εἰ δ' ὡς πρὸς τὴν χρείαν τῆς τέχνης ἀναφέ-
ροιντο, πείρας μὲν πολλῆς, ἐπιλογισμῶν δέ, οὐ πολλῶν μέν, ἀκριβῶν δὲ καὶ διωρισμένων δεόμεναι. πρῶτον μὲν
γὰρ εἰ πᾶν ἔλαιον τοῖς ὀφθαλμοῖς δακνῶδες ὄν, ἢ μή, τῇ πείρᾳ διορίσασθαι βέλτιον, οὐκ αὐτοσχεδιάζειν, ὥσπερ
ῥήτορας ἐπιχειροῦντας εἰς ἑκάτερον. εἶθ' ἑξῆς, εἰ πᾶν ὁμοίως κερχνῶδες, ἢ γαστρὸς ὑπαγωγόν, ἢ καταξῦον αὐ-
τήν, ὡς αἱματώδεις ἐνίοτε κινεῖν ἐκκρίσεις, ἢ τὸ μέν τι ποιεῖ τῶν ἐλαίων ταῦτα, τὸ δ' οὐ ποιεῖ, καὶ τὸ μὲν μᾶλλον,
τὸ δ' ἧττον. ἐλαίου δὲ διαφορὰς λέγω νῦν, οὐχ ὡς ἄν τις ὑπονοήσῃ τὰς ἑτερογενεῖς, οἷον τὸ κίκινόν τε, καὶ ῥαφάνι-

τοῦ, καὶ καρυΐνου, καὶ βαλανίνου καὶ τῶν ὁμοίων. εἰδέναι μὲν γὰρ χρὴ, καὶ τὰς τούτων δυνάμεις τὸν ἰατρόν. ἀλλ' οὐκ ἔν γε τῷ παρόντι προσήκει μνημονεύειν αὐτῶν. ἀρκεῖ γὰρ οἶμαι τήν γε πρώτην, αὐτὸ τὸ κυριώτατον καὶ μάλιστα τὸ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ὀνομαζόμενον ἔλαιον ἐπισκέψασθαι. καὶ γὰρ ὁ καρπὸς ἐξ οὗ γίγνεται τοῦτο, μόνος τῶν ἄλλων ἐλαία, καὶ τὸ δένδρον ἐλαία προσαγορεύεται. καὶ τοῦτο μὲν ἔλαιον ἁπλῶς γε καὶ πρώτως ὀνομάζεται· τὰ δ' ἄλλα πάντα, κατὰ μεταφοράν τινα καὶ κατάχρησιν. Αὐτοῦ δὴ φημὶ τοῦ κυρίως προσαγορευομένου ἐλαίου, περὶ οὗ τὸν σύμπαντα λόγον ἐν τῷ παρόντι ποιούμεθα, πλείους εἶναι τὰς διαφορὰς, κατὰ μὲν τὴν ἡλικίαν, ὅταν ἤτοι πρόσφατόν ἐστιν καὶ οἷον γλεῦκος, ἢ ἀκμάζον, ἢ παλαιὸν ὑπάρχει. κατὰ δὲ τὸν τρόπον τῆς σκευασίας, ὅταν ἤτοι ψιλὸν ᾖ, καὶ ἁπλοῦν καὶ μόνον, ἢ μεθ' ἁλῶν γεγονός. κατὰ δὲ τὴν ἐν αὐτῷ τῶν καρπῶν διαφορὰν, ὅταν ἤτοι πέπειρος, ἢ ὠμὸς ὑπάρχῃ. κατὰ δὲ τὴν ἐξ ἐπιτεχνήσεως ἀλλοίωσιν, ὅταν ἤτοι φυλάττηται τοιοῦτον, οἷον ἐξ ἀρχῆς ἔτυχε σκευασθέν, ἢ ἐλευκάνθῃ. γέγραπται δὲ ὑπὲρ τῆς λευκάνσεως αὐτοῦ, καὶ ἄλλοις μὲν οὐκ ὀλίγοις, εἰρήσεται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. τούτων ἁπάντων τῶν ἐλαίων, αὐτὸς ἐγὼ ἐσπούδασα πειραθῆναι τῆς δυνάμεως. καὶ τί μὲν ἐφ' ἑκάστῳ ἐφώρασα, μετὰ ταῦτα διηγήσομαι. νυνὶ δὲ τέλος ἐπιθεῖναι βούλομαι πρῶτον, οἷς ἐνεστησάμην. οὐκ ὀρθῶς γὰρ δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν, οὔτε πειραθῆναι φαρμάκων, οὔτε συλλογίζεσθαι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν. πειραθῆναι μὲν γὰρ χρὴ μόνων τῶν ἀμίκτων, καὶ ἔξω πάσης ἐπικτήτου ποιότητος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ κἀπὶ τῶν δυσκράτων, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τῶν ἁπλῶν νοσημάτων, ὡς ἔν τε τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, κἀν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεως διήρηται. συλλογίζεσθαι δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀεὶ διορίζοντας, τοῦ πρώτως τε καὶ καθ' αὑτό. σφάλλονται δ' ἔνιοι τῶν ἰατρῶν οὐ περὶ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς περὶ τῶν παθημάτων δόξαις. αὐτίκα τοὔλαιον, ὅτι μὲν ἴαμα κόπων ἐστὶν, ἅπαντες σχεδὸν ὁμολογοῦσιν. ὁποῖον δέ τι πάθος ὁ κόπος ἐστὶν, οὐκέτι ὁμοδοξοῦσιν. ὁ μὲν γάρ τις ξηρότητα τῶν ἄρθρων εἶναι φησὶν ἐξικμασθέντων ἐν ταῖς κινήσεσιν, ὁ δέ τις, καὶ τῶν μυῶν, προστίθησιν. ἕτερος δέ τις, ἔμπαλιν τούτοις ὑγρότητα πολλὴν καὶ τάσιν καὶ θερμασίαν, ἐπελθόντος γε ῥεύματος τοῖς σφοδρῶς κινηθεῖσι μορίοις. ἄλλος δὲ, οὐ πλῆθος ὑγρῶν ἀλλὰ ποιότητα μόνην αἰτιᾶται, συντήξεις τινὰς φάμενος ἐν ταῖς ἀμετροτέραις κινήσεσιν γίγνεσθαι, πιμελῆς τε ἅμα καὶ σαρκὸς ἁπαλῆς, ὧν μόριον μέντοι διαπνεῖσθαι εἰς τοὐκτός, μέρος δ' ἴσχεσθαι κατὰ τὸ σῶμα, καὶ τοῦτο δριμὺ καὶ δακνῶδες ὑπάρχον, τὴν οἷον ἑλκώδη διάθεσιν ἐργάζεσθαι. ὡς εἰ καὶ τὸ θεραπεύεσθαι τοὺς κόπους ὑπὸ τοῦ ἐλαίου συμφωνεῖται, τό γε τῆς διαθέσεως τοῦ σώματος ἀμφισβητούμενον, οὐδὲν ἐᾷ συλλογίζεσθαι βέβαιον ὑπὲρ ἐλαίου δυνάμεως. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ κόπου τοῦτο συμβέβηκεν, ἀλλὰ κἀπειδὰν ἀλγήματος ἕνεκεν, ἢ δήξεως ἢ φλεγμονῆς ἔλαιον ποτίζωμεν, ἢ δι' ἕδρας ἐγχέωμεν, ἢ καταντλῶμεν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν φλεγμαινόντων ἑλκῶν, οὐ μόνον ἀλλὰ μεθ' ὕδατος αὐτὸ συμμέτρως θερμοῦ καταχέομεν, ὥσπερ ἐν τοῖς κόποις ἅμα τοῖς διὰ τῶν γλυκέων ὑδάτων λουτροῖς. ὁμολογεῖται δ' οὐδ' ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς ἡ διάθεσις ὁποία τίς ἐστιν. ἐνιέντων δὲ διὰ τῆς ἕδρας ἢ ποτιζόντων, οὐδ' οὕτως οὐδὲ τότε γινώσκομεν ἐναργῶς ὁποίῳ τινὶ σώματι προσάγομεν αὐτὸ, πότερα φλέγματος, ἢ χολῆς, ἢ τινῶν ἄλλων περιττωμάτων μεστῷ. δῆλον γὰρ ὡς οὐχ ὁμοίως διαθήσει τὸν ἄνθρωπον, ἐπειδὰν φλέγματος γλίσχρου μεστὸν εὕρῃ τὸ ἔντερον ἅπαν, ἅμα τῇ γαστρὶ, κἀπειδὰν χολωδῶν περιττωμάτων, ἢ τινῶν ἄλλων δριμέων χυμῶν, ἢ κόπρου πολλῆς, ἢ τούτων μὲν μηδενὸς, καθαρᾶς δ' ἀκριβῶς ἐπιτύχῃ, τῆς τε γαστρὸς ἁπάσης καὶ τῶν ἐντέρων, ἢ πρὸς τῷ καθαρὸν εἶναι τοῦτο, καὶ τετραχυσμένον ὑπάρχῃ. ἀμελῶς οὖν πάνυ καὶ ῥαθύμως ὑπὲρ ἁπάντων τούτων οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν συλλογίζονται, μηδ' ὅπως ἔχοντι τῷ ἀνθρώπῳ δίδοται τοὔλαιον εἰπόντες, ἀλλὰ μηδ' ὁποῖον αὐτὸ, κἄπειτα φάσκοντες, οἱ μὲν δακνηρὸν ξύειν πάντως τὰ ἐντὸς, οἱ δὲ καὶ εἴ τις αὖ εἴη δῆξις ἤδη προϋπάρχουσα, καὶ ταύτην πραΰνειν. οὐ γὰρ σμικρὸν δήπου διενήνοχεν, ἢ τὸ παντάπασιν ἄναλον ὀνομαζόμενόν τε, καὶ ὄντως ὑπάρχον ἔλαιον εἰς φλεγματώδη κοιλίαν ἐμβαλεῖν, ἢ τὸ πλείστων ἁλῶν μετέχον, εἰς καθαράν. ἄμφω μὲν γὰρ λαπάξει τὴν γαστέρα, διαφερούσαις μέντοι ταῖς δυνάμεσιν. τὸ μὲν γὰρ ἄναλον, ἐν φλεγματώδει διὰ τὸν ὄλισθον, ὁμοίως μαλάχαις τε, καὶ βλίτοις, καὶ μόροις. τὸ δὲ ἡλισμένον ἐν καθαρᾷ, διὰ τὴν δριμύτητα παραπλησίως ἅλμῃ καὶ θαλάττῃ. καὶ δὴ καὶ ξύσει μὲν τοῦτο, θάτερον δ' οὐ ξύσει. μὴ τοίνυν μήτε ξύειν ἁπλῶς λέγωμεν τοὔλαιον πάντως ταὐτό, ἢ διαχωρήματα ποιοῦν αἱματώδη, μήτε πραΰνειν δήξεις, ἀλλὰ τὸ μὲν ἁλῶδες, ἐν καθαρᾷ ξύειν, τὸ δ' ἄναλον ἐν φλεγματώδει μὴ ξύειν. Ἐνίοτε δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἰᾶσαι τὰς δήξεις τὸ ἁλμῶδες, ὥσπερ καὶ τὸ μελίκρατον, καὶ ἅλμη, καὶ γάλακτος ὀῤῥός. συνεξάγουσι γὰρ σὺν αὐτοῖς ἐνίοτε ταῦτα τὸν τὴν δῆξιν ἐργαζόμενον χυμὸν, ἰάματά τε γίγνεται δήξεως, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, τοῖς ἀποπλύνουσί τε καὶ ῥύπτουσιν. ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔνεσιν, οὐχ ὅπως παύει τὰ τοιαῦτα φάρμακα τὴν δῆξιν εὐθὺς, ἀλλὰ καὶ παροξύνει. τῷ γὰρ τῆς κενώσεως λόγῳ τὴν ἴασιν, οὐ τῷ τῆς ἐπικράσεως ἐργάζεται. κηρωτὴ μέντοι πολλάκις ἐνεθεῖσα διὰ ῥοδίνου καὶ στέατος, ἢ πιμελῆς, ἐν τῷ παραχρῆμα τὰς δήξεις ἰᾶται τῷ τῆς ἐπικράσεως λόγῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ ἔλαιον αὐτὸ μόνον γλυκύτατον, τοῦτο πολλάκις ἔδρασεν, ὥσπερ οὖν καὶ στέαρ τράγου, ἢ χόνδρου χυλὸς, ἢ κηρωτὴ δι' ἐλαίου γλυκέος. ἡμεῖς δὲ καὶ τοῖς διά τινα ψύξιν ἀλγοῦσι ταὐτό, ἐνιέντες ἐλαίου θερμοῦ παραχρῆμα πολλάκις ἀνωδύνους εἰργασάμεθα. καὶ εἰ μείζονα δὲ τὴν ψύξιν εἶναι στοχαζόμεθα, προσεπιβάλλομεν ἄνηθον θερμαίνοντες τοὔλαιον, εἰ δ' ἔτι μείζονα, καὶ πήγανον καὶ ἄσφαλτον. τὰ τοιαῦτα οὖν ἅπαντα τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, οὐκ εἰδόσιν, οὔτε τὴν ὑπὸ δυσκρασίας γινομένην ὀδύνην διορίσασθαι τῆς ὑπὸ κακοχυμίας, οὐδ' ὅτι τῶν ἐνιεμένων φαρμάκων ὀδύνης ἕνεκα, τὸ μὲν τῷ θερμαίνειν, τὸ κατεψυγμένον μόριον ἰᾶται. τὸ δὲ, τῷ κενοῦν τὸν δάκνοντα χυμὸν, τὸ δὲ τῷ κατακεραννύναι. πολλάκις δὲ καὶ μικταὶ γίνονται διαθέσεις, ἐκ δυσκρασίας τε ἅμα καὶ δήξεως, ἐφ' ὧν ἡμεῖς εἰώθαμεν ἀνήθινον, ἢ πηγάνινον ἔλαιον ἐγχεῖν, ἐναποτήξαντες αὐτῷ χήνειον στέαρ. εἰ δὲ μὴ παρείη τοῦτο, τὸ γοῦν ὀρνίθειον. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτο, τῶν ἄλλων τι. μηδενὸς δὲ παρόντος τούτων, ἀδήκτου μίγνυμεν κηροῦ, καλῶ δ' οὕτως τὸν πεπλυμένον, ἢ καὶ νὴ Δία τοὔλαιον, αὐτὸ τὸ λελευκασμένον ἐγχεόμενον. ἀνάλογον γάρ ἐστιν ἀδήκτῳ κηρῷ καὶ τοῦτο. προπετὴς οὖν ἀπόφασίς ἐστι καὶ ἀδιόριστος, ἥτε τοῦ δακνώδους

ἐν παντὶ καιρῷ πᾶν ἔλαιον, ἤτε τῶν παρηγορικῶν ἀποφαινομένων. τὸ μὲν γὰρ ἁλμῶδες, δακνῶδες, τὸ δ᾽ ἄναλον καὶ γλυκὺ, παρηγορικὸν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ. δόξει γὰρ ἄν ποτε καὶ τοῦτο παρὰ τὰς διαθέσεις αἷς προσφέρεται, μηκέτι εἶναι τοιοῦτον. ἕκαστον γὰρ τῶν ὑποκεραννύντων φαρμάκων, ἰσχυρότερον γιγνόμενον τῶν δακνόντων χυμῶν, ἀμβλύνει τὴν δῆξιν αὐτῶν, ἀλλ᾽ αὖ ἰσχυροτέραις ταῖς δυνάμεσιν, ἢ πολλαῖς ὀλίγον ἀναμιχθὲν συνδιαφθείρεταί τε καὶ τρέφει τὴν κακοχυμίαν, ὅθεν καὶ γνῶναι δεῖ παραχρῆμα τοὺς ἐκ τῶν ὑποκεραστικῶν παροξυνομένους, ὡς ἂν πολλῆς καὶ δυσκινήτου διαφθορᾶς πεπληρωμένους. οὕτως οὖν καὶ τὸ γάλα, πολλάκις ἅμα τῷ προσενεχθῆναι, τοῖς μὲν ὀξύνεται, τοῖς δὲ κνισοῦται πρὶν καλῶς πεφθὲν, ὑποκεράσαι τὴν διαφθοράν. καὶ χρὴ τούτων πρότερον ἐκκενώσαντας τὸ πολὺ τῆς κακοχυμίας, οὕτω προσφέρειν καὶ χόνδρον, καὶ πτισάνην, καὶ γάλα, καὶ τἄλλα ὅσα καλῶς πεφθέντα πρὸς εὐχυμίαν συντελεῖ. μὴ μέντοι μήτε τὰς χείρους, μήτε τὰς ἐναντίας ἔχειν δυνάμεις ὅσον ἐπὶ τούτῳ νομίζειν ἅπαντα, μήτε παραλιπεῖν ἐν τοῖς λόγοις ἑκόντα τῶν γιγνομένων θάτερα, καθάπερ Ἀρχίδαμος ἐπ᾽ ἐλαίου. τῶν μὲν δακνομένων ὀφθαλμῶν ἐμνημόνευσεν, καὶ τῆς κερχνώδους φάρυγγος, καὶ τῆς ξυομένης γαστρός. ὅτι δὲ πολλάκις τὸν στόμαχον ἰσχυρῶς δακνόμενον, ἔλαιον γλυκὺ πινόμενον ἰάσατο παραχρῆμα, καὶ τὰς καθ᾽ ὅλην τὴν γαστέρα δήξεις ἐνεθὲν ἐπράϋνε, καὶ τὰς ἀπὸ θαψίας τε καὶ ἀκαλήφης, καὶ σκίλλης καὶ τὸ δέρμα γιγνομένας ἐπαλειφθὲν, ἔπαυσεν, οὐκ ἔτ᾽ ἐμνημόνευσεν. ἐγὼ δ᾽ οὐκ ἀμφισβητῶ μὲν οὐδ᾽ αὐτὸς, οὐδ᾽ ἀπιστῶ τοῖς φάσκουσιν ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς οὖσι, πολλὰς καὶ διαφερούσας περιέχεσθαι δυνάμεις, ἀλλὰ τὸ δεῖξαι ἐπαγγέλλομαι τοῦτο κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκα καὶ τὴν ἐν ἑκάστῳ κρατοῦσαν, ἄγνωστον εἶναί φημι. διοριζομένῳ δέ σοι τὸ καθ᾽ αὑτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς, ἐπιγνωσθήσεται σαφῶς ἅπαντα. θέασαι γὰρ ὡδί πως ἑκάτερον ἐπὶ παραδειγμάτων, ὑπόδειγμα θέμενος ἐν τῷ λόγῳ, δύο τινὰς ἀνθρώπους δακνομένους μὲν ὁμοίως τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, προσφερομένους δὲ χυλὸν πτισάνης, ἢ χόνδρον, ἢ ἄρτον πλυτὸν, εἶτα τῷ μὲν ἑτέρῳ παυομένην τὴν δῆξιν, αὐξανομένην δὲ θατέρῳ, πότερον οὖν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ δακνώδης ἐστὶν ὁ χυλὸς τῆς πτισάνης, ἢ ὁ χόνδρος, ἢ ὁ ἄρτος, κατὰ δέ τι συμβεβηκὸς ἐπὶ θατέρου τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ὅπως ηὔξησεν, ἀλλὰ παρηγόρησεν τὴν δῆξιν; ἢ παρηγόρησεν μὲν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ, κατὰ δέ τι συμβεβηκὸς ἐπὶ θατέρου παρώξυνεν; ἐγὼ μὲν ὑποκεραστικὸν ὑπάρχοντα κατά γε τὴν ἑαυτοῦ φύσιν φημὶ τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης, ἢ τὸν χόνδρον, ἢ τὸν ἄρτον, ἢ νὴ Δία τὸ γάλα, παροξύνεσθαι δὲ θατέρῳ τῶν ἀνθρώπων τὴν δῆξιν, τῷ φθάσαι νικηθῆναι πρὸς τῆς διαφθορᾶς. οὕτω δὲ καὶ τοὺς παλαιοὺς ἰατροὺς σχεδὸν ἅπαντας οἶδα γινώσκοντας, ὥσπερ γε καὶ τῶν νεωτέρων τοὺς ἀρίστους, εἴη δ᾽ ἄν τις ἴσως ἐμὲ λανθάνων. οὐδὲν γὰρ ἀτόλμητόν ἐστιν ἐνίοις τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ὡς ἀποφῆναι τῇ μὲν αὐτοῦ φύσει τὰς διαφορὰς αὐξάνειν τὸν χόνδρον, ἢ τὸν ἄρτον, ἢ τὴν πτισάνην, ἐπ᾽ ἐνίων μέντοι κατά τι συμβεβηκὸς πραΰνειν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν ταῦτα λέγων, οὐδεμίαν ἀπόδειξιν εἰπεῖν ἔχει τῆς ἀποφάσεως. ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὡς εἴπερ ἡ πτισάνη φύσει κακόχυμος ἦν, οὔποτ᾽ ἂν ἐπράϋνε δήξεις. ἀλλὰ μὴν ὁρᾶται καὶ ἄνωθεν λαμβανομένη, καὶ διὰ τῆς ἕδρας ἐνιεμένη πραΰνουσα πολλάκις, ᾧ δῆλον, ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἑαυτῆς φύσιν εὔχυμός ἐστι. συνδιαφθειρομένη δ᾽ ἐνίοτε τοῖς τὰς δήξεις ἐργαζομένοις χυμοῖς, αὐξάνει τὸ σύμπτωμα. τάχ᾽ οὖν ἔροιτό τις ἡμᾶς, εἰ μηδὲν τῶν κακοχύμων ἰᾶταί ποτε δῆξιν; ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οἶδα οὐκ ὀλιγάκις γιγνόμενον, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπικρατοῦντα φημὶ, ἀλλὰ τὸ δάκνον ἅμ᾽ ἑαυτοῖς συνεξάγοντα τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων ἰᾶσθαι τὰς δήξεις. καὶ διὰ τοῦτο παραχρῆμά τε καὶ μέχρι περ ἂν ἐκκενωθῇ, δάκνειν τε τὸν ἄνθρωπον, ἀπολιπεῖν τέ τινα τραχεῖαν αἴσθησιν ἐν τοῖς μορίοις, ἑτέρου φαρμάκου δεομένην, οὐ μὴν τά γε εὔχυμα καὶ γλυκύχυμα. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ παραχρῆμα πραΰνει, καὶ χωρὶς τοῦ κενῶσαι ἐργάζεσθαι, καὶ τραχεῖαν οὐδεμίαν αἴσθησιν ἐπάγει, τοὐναντίον δ᾽ ἅπαν αὐτὰ τῶν τραχειῶν ἐστιν αἰσθήσεων ἰατικά. τὸν γοῦν χόνδρον καὶ τὸ γάλα, καὶ τὴν πτισάνην ἐπὶ τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἐσθίειν τε δίδομεν, ἐνιεμέν τε διὰ τῆς ἕδρας, ἐπειδὰν ἤτοι διὰ μέλιτος, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων ἀπορρύψωμεν τὸ λυποῦν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ καιρῷ καὶ στέαρ ἡμῖν γίγνεται χρήσιμον, καὶ κηρωτὴ γλυκεῖα, καὶ ἔλαιον γλυκύ. λέγειν δέ με νόμιζε καὶ νῦν, καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, ἅπαντα γλυκέα, καὶ χωρὶς ἁλῶν σκευαζόμενα, καὶ τὰ πεπλυμένα. τέσσαρσι τοίνυν γνωρίσμασιν ἔχων διορίσασθαι τὸ καθ᾽ ἑαυτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς πραϋντικοῦ, ῥᾳδίως ἐξευρήσεις ἑκάστου τῶν τοιούτων φαρμάκων τὴν δύναμιν. ἔστι δὲ τὰ τέσσαρα γνωρίσματα ταῦτα. πρῶτον μὲν, τὸ παραχρῆμα πραΰνειν ἢ μή. καὶ δεύτερον, τὸ συνεκκενοῦσθαι τὰ λυποῦντα, ἢ μή. καὶ τρίτον, τὸ καταλιπεῖν τινὰ τραχύτητα περὶ τοῖς σώμασιν ἢ μή. καὶ τέταρτον, εἰ μὴ τοῖς οὕτως ἔχουσι χρηστὸν φαίνοιτο. τὸ μὲν γὰρ, μήτ᾽ ἐν τῷ παραχρῆμα πραΰνειν τὰς δήξεις, ἀλλὰ μετὰ πλείονός γε σφοδρότητος ἐκκενούμενον, μήτε μένειν ἔνδον ἰώμενον, ἀπολεῖπόν τέ τινα περὶ τοῖς σώμασιν ἀνιαρὰν τραχύτητα, παροξῦνόν τε ταύτην εἰ προσαχθείη δεύτερον, ἀναβρωτικὸν μέν ἐστι καὶ δακνῶδες τῇ φύσει, κατὰ συμβεβηκὸς δέ ποτε δήξεις ἰᾶται, τὸ δὲ κἂν τῷ παραχρῆμα πραϋντικὸν, ἐκκενοῦν τε μηδεμίαν ἐρεθίζον, ἀλλὰ μηδὲ τραχῦνον ἐν τῷ μένειν, ἴαμά τε τῶν τετραχυμένων γιγνόμενον, αὐτὸ μὲν φύσει χρηστόν ἐστι, δακνῶδες δ᾽ ὑπὸ τῆς ἀλλοιώσης αὐτὸ καὶ διαφθειρούσης κακοχυμίας, ἔστιν ὅτε γίγνεται. ταῦτ᾽ εἴρηταί μοι, καὶ ἅμα τε τὴν καιρὸν, ἢ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως ἑκατέρου τοῦ γένους τῶν φαρμάκων, ἅμα τε τὴν τῆς δυνάμεως εὕρεσιν ὁ λόγος ἐδίδαξεν. ἀπέδειξέ τε καὶ πτισάνης χυλὸν, καὶ χόνδρον, καὶ τράγον, καὶ γάλα, καὶ ἄρτον πλυτὸν, ἐκ τῶν εὐχύμων ὑπάρχοντα, καὶ μὲν δὴ καὶ πιμελὴν, καὶ στέαρ, ἔλαιόν τε γλυκὺ, καὶ κηρὸν γλυκὺν, ἐκ τῆς τῶν παρηγορικῶν ὄντα φύσεως. εἴη δ᾽ ἂν καὶ γλυκὺς κηρὸς, ὁ τῇ φύσει τοιοῦτος, ὡς ἔνιοί γε πικροὶ γενομένοις εἰσὶ, καὶ ὁ πρὸς τῷ τοιοῦτος εἶναι, καὶ πεπλυμένος ἐν ὕδατι χρηστῷ.

Χρὴ δὲ πλύνειν οὐ κηρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πίτταν, καὶ ῥητίνην, ἔλαιόν τε, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο τοιοῦτον τὸ μὴ κεραννύμενον ὕδατι, προθερμαίνοντας συμμέτρως, εἶτα καταρρέοντας εἰς ἀγγεῖον πλατὺ καὶ μέγα, πλῆθος ὕδατος ἔχον ἐν ἑαυτῷ καθαρωτάτου τε ἅμα καὶ ἀποιοτάτου. τούτῳ γὰρ ἐναποτίθεται τὸ πλυνόμενον ὅ, τι περ ἂν ἔχῃ, τὴν ἑαυτοῦ δριμύτητα. χρὴ δὲ καὶ ἐντρίβειν αὐτὸ καὶ κόπτειν καὶ θλᾶν, καὶ μαλάττειν ταῖς χερσὶν ἱκανῶς, ἵνα πᾶν μόριον ὁμιλήσῃ τοῦ πλυνομένου φαρμάκου τῷ ὕδατι, καὶ τοῦτο ποιήσαντας ἀποχεῖν

μὲν τὸ πρότερον ὕδωρ. αὖθις δὲ θερμαίνοντας τὸ πλυνόμενον, εἰς ἕτερον ὕδωρ ἐμβάλλειν ὁμοίως καθαρὸν, ἀνα-
κόπτειν δὲ χρὴ μέχρι πλείστου πάλιν, ἄχρις ἂν ἐναποθῆται τῷ ὕδατι τὴν ἑαυτοῦ ποιότητα. πάρεστι δέ σοι τοῦτο καὶ
γευομένῳ διαγινώσκειν, εἶτα καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον καὶ πολλάκις ἐφεξῆς τοῦτο ποιεῖν, ἄχρις περ ἂν μηκέτι μη-
δεμίαν ἐκ τοῦ πλυνομένου φαρμακώδη ποιότητα δέχηται τὸ ὕδωρ. οὕτω μὲν οὖν ἅπαντα τὰ θερμαίνεσθαί τε καὶ
χεῖσθαι δυνάμενα πλύνειν. εἰ δέ τι λιθῶδες εἴη καὶ σκληρὸν, ὡς ἡ καδμεία καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς, ὅ, τε κεκαυ-
μένος χαλκὸς, ἀκριβῶς ἐκεῖνα καταθραύσαντας εἰς λεπτὰ τρίβειν ἐπὶ πλεῖστον ἐν ὕδατι πηγαίῳ τε καὶ καθαρω-
τάτῳ πολλάκις ἀποχέοντας τὸ πρότερον, ἔστ' ἂν μήτ' ἐφίστηται μηδὲν, εἰ κατασταίη τὸ ὕδωρ. ἄποιόν τε τοῦ τριβο-
μένου φαρμάκου γίγνηται, μέχρι δ' ἂν ἤτοι τῆς ποιότητος αὐτοῦ τι φαίνοιτο γευομένοις, ἢ ἐφίστηταί τι, μέχρι τοσοῦδε
καὶ τρίβειν καὶ ἀποχεῖν. ἂν γὰρ οὕτω πλυνῇ τις ὁτιοῦν τῶν πλυθῆναι δυναμένων, ἄδηκτον γίγνεται. καὶ δὴ καὶ
τοὔλαιον, οὐκ ἄδηκτον μόνον, ἀλλὰ καὶ λευκότερον ἐν τῷδε φαίνεται γιγνόμενον. χρὴ δὲ μὴ ἀνακόπτειν ὁμοίως
αὐτὸ πίττῃ καὶ κηρῷ ἢ ῥητίνῃ σφοδρῶς, ἵνα μὴ δύσλυτος ἡ πρὸς τὸ ὕδωρ αὐτοῦ γένηται μίξις, ἀλλ' ἐασάντων
ἀτρεμῆσαι ῥᾳδίως λαβεῖν ἐποχούμενον. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι τρόποι λευκάνσεως ἐλαίου, παρὰ τοῖς τὰ περὶ τῶν σκευασιῶν
βιβλία γεγραφόσι, καὶ τὰ περὶ τῆς ὕλης, ὥσπερ καὶ τὰ παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ κατὰ τὸ πρῶτον. ἀλλ' ἐκείνων μὲν οἱ
πλείους ἐκδαπανῶντες τὸ ὑδατῶδες, καὶ τὸ πυῤῥὸν τοῦ ἐλαίου, τὸ ὑπόλοιπον ἀποφαίνουσι λευκὸν, ὁ δὲ διὰ τῆς
πλύσεως οἷον ἀποῤῥύπτων αὐτὸ καὶ ἀπομάττων. Περὶ μὲν δὴ τῆς τῶν πλυτῶν φαρμάκων καὶ λευκαινομένων
διαθέσεως, καὶ αὖθις εἰρήσεται. νῦν δὲ τὸ προκείμενον ἐπάνειμι. ἔλαιον εἰ μήτε τὸ καλούμενον, ὀμφάκινον εἴη, στυπτι-
κὸν γὰρ τοῦτό γε, μήτε μεθ' ἄλλων συνεσκευασμένον, ἀλλὰ μηδὲ πρόσφατόν τε, καὶ οἷον ζέον ἔτι, καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν
ἐπιμελῶς εἴη πεπλυμένον, οὔτε πινόμενον, οὔτε ἐνιέμενον ἐργάσεται δῆξιν. εἰ δὲ κερχνῶδές ἐστιν τῆς φάρυγγος, οὐδὲν ἂν
εἴη τοῦτό γε πρὸς τὸ δακνῶδες ὑπάρχειν αὐτό. πᾶν μὲν γὰρ τὸ δάκνον, καὶ δριμὺ, καὶ κερχνῶδες, οὐ μὴν ἅπαν τὸ κερ-
χνῶδες δάκνον καὶ δριμύ. μόνως γὰρ οὕτως ἂν ἀπεδείχθη τοὔλαιον δακνῶδες, εἰ πᾶν τὸ κερχνῶδες ὡμολόγητο
δακνῶδες ὑπάρχειν. ἥκει τοίνυν πάλιν ἐνταῦθα τὸ παρὰ τὴν ἀναστροφὴν τοῦ συνημμένου σφάλματος μι-
κρὸν τοῦτο καὶ φαῦλον. ἅπαν μὲν γὰρ ὡμολόγηται τὸ δάκνον εἶναι κερχνῶδες. ὡμολόγηται δὲ καὶ τοὔλαιον ὑπάρ-
χειν κερχνῶδες. ἀλλ' ἐκ τῶν ὑποκειμένων τούτων, οὐ περαίνεται δακνῶδες εἶναι τοὔλαιον, οὔτε κατηγορικὰς,
οὔτε ὑποθετικὰς ἡμῶν ποιησάντων τὰς προτάσεις, τῷ μήτ' ἐκ δύο καθόλου καταφατικῶν ἐν δευτέρῳ σχή-
ματι περαίνεσθαί τι, μήτε τὸ συνημμένον ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύεσθαι. γενήσονται δ' ἐν μὲν τῷ κατηγορικῷ συλλο-
γισμῷ, δύο προτάσεις αἵδε, πᾶν τὸ δάκνον, κερχνῶδες, πᾶν ἔλαιον κερχνῶδες. ἐξ ὧν ὁμολογηθέντων, οὐδὲν
περανθήσεται. τὴν δ' ὑποθετικὴν πρότασιν, ἣν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον ἀξίωμα συνημμένον ὀνομάζουσιν, οὐκ ἔχο-
μεν ἀληθῆ λαβεῖν, οὔτ' ἐξ αἰσθήσεως, οὔτ' ἐξ ἀκολουθίας λογικῆς. οὐ μὲν γὰρ, ἢ δι' αἰσθήσεως, ἢ ἀπ' αἰσθήσεως, ἢ ὅπως
ἄν τις ὀνομάζειν ἐθελήσῃ, τὰ τοιαῦτα τῶν ἀξιωμάτων εἴληπται. πᾶν τὸ δακνῶδες καὶ κερχνῶδές ἐστι. καὶ εἴ τι
δακνῶδες, τοῦτο καὶ κερχνῶδές ἐστιν. οὔτ' εἰ πᾶν τὸ δακνῶδες καὶ κερχνῶδές ἐστιν, ἤδη καὶ τὸ κερχνῶδες ἅπαν
ὑπάρχει δακνῶδες, οὔτε πᾶν εἴ τι δακνῶδές ἐστιν, τοῦτο καὶ κερχνῶδες ὑπάρχει, ἐπειδὴ τὸ πᾶν εἴ τι κερχνῶδές ἐστιν,
καὶ δακνῶδες ὑπάρχει. ἀλλὰ τὸ μὲν εἰ μὴ κερχνῶδες, οὐδὲ δακνῶδες ἀληθές. ἀντιστρέφει γὰρ τῷ μὴν εἴ τι κερχνῶδες,
εὐθὺς καὶ δακνῶδες, ἀναστρέφει γὰρ τοῦτο. δέδεικται δ' ἐν ταῖς λογικαῖς μεθόδοις, ὡς οἱ μὲν ἀντιστρέφοντες τοῖς
ἀληθέσι λόγοις ἀληθεῖς εἰσίν. οἱ δὲ ἀναστρέφοντες, οὐκέτι πάντως ἀληθεῖς. εἴπερ οὖν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀληθές ἐστιν, τὸ εἴ τι
κερχνῶδές ἐστιν, τοῦτ' εἶναι εὐθὺς καὶ δακνῶδες, οὐδ' ἂν τὸ ἔλαιον ἐκ τοῦ κερχνῶδες εἶναι, καὶ δακνῶδες δείκνυιτο.
μόνως γὰρ ἂν εἴπερ ὡμολόγητο, πᾶν τὸ κερχνῶδες δακνῶδες ὑπάρχειν, ἀληθῶς ἂν εὑρέθη τὸ τοιοῦτον συνημμένον,
εἰ κερχνῶδές ἐστι τὸ ἔλαιον, καὶ δακνῶδές ἐστιν, ἵνα ἕπηται τούτῳ τῷ λόγῳ προσλήψεως τοιᾶσδε γενομένης. ἀλ-
λὰ μὴν κερχνῶδές ἐστι τὸ ἔλαιον, ἕπεται τὸ συμπέρασμα κατὰ τὸν πρῶτον ἀναπόδεικτον τοιοῦτον, δακνῶδες
ἄρα ἐστὶ τὸ ἔλαιον. ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτως ἐπιχειρητέον ἦν αὐτοῖς, ὡς εἴ τι δακνῶδες εὐθὺς ἐστὶ τοῦτο καὶ κερχνῶδες, ἀλλ'
ὅτι μόνα τὰ δακνώδη, κερχνώδη, εἴη γὰρ ἂν οὕτω τὰ κερχνώδη πάντα δακνώδη. τοῦτο δ' αὐτὸ, τὸ, μόνα τὰ
δακνώδη κερχνώδη φαίνεσθαι, παρά τε τὴν αἴσθησιν εἴρηται. φαίνεται γὰρ καὶ τὰ λιπαρὰ κερχνώδη, καὶ τὸ
ζητούμενον ἑτοίμως εἴληπται, μήτ' ἐξ αἰσθήσεως μήτ' ἐξ ἀποδείξεως πιστωθέν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ἀγνοούντων
ἐστὶν ἀνθρώπων, ὁποία τίς ἡ τοῦ κέρχνειν ἐστὶ διάθεσις ἣν ἴσως ἄμεινον αὐτοῖς ἐξηγήσασθαι. Συμβαίνει δὲ τὸ κέρχνειν,
ἀνωμαλίας τινὸς ἐν τῇ φάρυγγι συνισταμένης παρὰ φύσιν. εἰθισμένον γὰρ τὸ πνεῦμα διὰ καθαρᾶς καὶ λείας ἀεὶ
φέρεσθαι τῆς ὁδοῦ, ἐπειδὰν προσκόπτῃ τισὶν ἐξοχαῖς κατ' αὐτὴν, κλόνον τέ τινα καὶ οἷον ἀνώμαλον σεισμὸν ἐργά-
ζεται κατὰ τὴν φάρυγγα, καὶ οὕτως ἐρεθίζεται πρὸς βῆχα τὸ ζῶον. ὥσπερ γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ σωτηρίας ἕνεκα τοῖς
ζώοις ἡ φύσις ἐναπειργάσατο σύμφυτα πάθη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ πταρμὸν, καὶ βῆχα. πταρμὸν μὲν, ὑπὲρ
τοῦ διώσασθαι τὰ κατὰ τὰς ῥῖνας ἐρεθίζοντά τε καὶ λυποῦντα. βῆχα δ' ὑπὲρ τοῦ τὰ κατὰ τὴν φάρυγγα. διττὴ δ'
ἐστὶν ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἢ αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀρτηρίαν ὑμένος ἀναξηραινομένου τε, καὶ τραχυνομένου, ἢ τινὸς
ἀνωμάλου ἐν αὐτῷ φερομένου σώματος, εἴτ' οὖν ὑγροῦ τὴν φύσιν, εἴτε καὶ στερεοῦ. διὰ τοῦτο κἂν ἄρτου τι μόριον
σμικρὸν, ἤ τινος ἄλλου τῶν ἐδεσμάτων ἐσθιόντων ἡμῶν παραδράμῃ ποτ' εἰς τὸν τοῦ πνεύματος πόρον, ἀναγκα-
ζόμεθα βήττειν, κἂν πινόντων ἡμῶν ἀθρόον τι παραῤῥυῇ τοῦ πόματος, ὁμοίως ἐρεθίζεται καὶ βῆχα προσκαλεῖ-
ται. παρηθεῖται μὲν γὰρ ἀεί τι κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν εἰς τὸν πνεύμονα τοῦ πινομένου σμικρὸν οὕτως, ὡς
ἀναρπάζεσθαί τε πρὸς τῶν ὀργάνων αὐτίκα καὶ διαδίδοσθαι πάντῃ ῥᾳδίως. οὐ μὴν οὐ δύναταί γε ἀθρόον οὐδα-
μόθι κατὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ πνεύματος, οὐδ' ἐρεθίζεται πρὸς βῆχα τὸ ζῶον. ἐπειδὰν δ' ἤτοι τοῦτο πλέον, ἢ ἄλλο τι
τοιοῦτον, ὑγρὸν ἢ στερεὸν σῶμα κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἐμφέρηται, βήττειν ἀναγκαῖον ἤδη τοὐντεῦθεν, ἄχρις
περ ἂν ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τοῦ πνεύματος ἐκβρασθῇ τὸ λυποῦν. ἀνάλογον δέ τι τῷδε συμβαίνει, κἀπειδὰν
αὐτῷ τῷ κατὰ τὴν ἀρτηρίαν ἔνδον ὑμένι τραχυνθέντι, προσκόπτῃ τὸ πνεῦμα, πλὴν ἀλλ' ἥ γε διάθεσις αὐτὴ,

τῆς προειρημένης ἐστὶν ἑτέρα. αὕτη μὲν γὰρ ἀφαιρεῖταί τι καὶ ἀποξύεται τοῦ τῆς ἀρτηρίας ὑμένος, ἔσωθεν δὲ προσπίπτει κατὰ τὴν προτέραν διάθεσιν. τὸ κοινὸν δ' ἀμφοῖν ἐστιν, ἡ ἀνωμαλία τῆς τοῦ πνεύματος ὁδοῦ. λέλεκται δ' ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις. ἀλλ' εἴς γε τὸ παρὸν ἀπόχρη γινώσκειν, ὡς τὰ μὲν δακνώδη πάντα, διὰ τὸ τραχύνειν τὴν φάρυγγα, τὰ δ' ἐλαιώδη καὶ λιπαρά, διὰ τὸ περιπλάττεσθαι τὴν ἀνωμαλίαν τε καὶ τὴν κέρχνον ἐργάζεται. πᾶν γὰρ ὅ,τι περ ἂν ἔξω τῆς φύσεως ἐπιπίπτῃ τῷ χιτῶνι τῆς ἀρτηρίας, ἐμπλάσσεταί τε δυσαπολύτως, ἄηθες μὲν τοῖς ὀργάνοις, καὶ τῷ δι' αὐτῶν φερομένῳ πνεύματι, λυπηρὸν δὲ τῷ ζώῳ γίγνεται. καὶ οὐ τοῦτο φημὶ νῦν, ὡς οὐχὶ καὶ τῇ ποιότητι δακνώδη τὰ πλεῖστα τῶν ἐλαίων ἐστί. τά τε γὰρ ἁλῶν μετέχοντα, καὶ τὰ παντάπασι νέα δακνώδη πάντως ἐστίν, οὐ διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν οὐσίαν, ἀλλ' ὅτι πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν φυτῶν χυλοῖς, ἐμφέρεται περίττωμα διττόν, ὡς καὶ Θεόφραστος μὲν ἱκανῶς ἐπέδειξε, καὶ ἡμεῖς δ' ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπιδείξομεν, ἕτερον μὲν τὸ παχύτερον καὶ οἷον γεωδέστερον, ἕτερον δὲ τὸ λεπτότερον καὶ ὑδατωδέστερον. ἔστι δὲ καὶ κατὰ τοὔλαιον ταῦτ' ἄμφω, χρόνου δεόμενα πρὸς σύμπεψίν τε καὶ διάκρισιν, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ, τὸ μὲν ὑφίσταται, τὸ δ' ἐκδαπανᾶται. καὶ πρότερόν γε τὸ γεῶδες καὶ παχύτερον ὑφίσταται τὸ καλούμενον ἀμόργη, θάτερον δὲ τὸ λεπτότερον, καὶ οἷον ὑδατωδέστερον, ἔστι πῶς καὶ τοῦτο σύνθετον, ἐξ ἀερώδους τέ τινος οὐσίας καὶ λεπτῆς ὀῤῥώδους. τὸ δ' ὀῤῥῶδες τοῦτο πυῤῥὸν μὲν τὴν χρόαν ἐστί, τοῦ δ' ὑφισταμένου καὶ παχέος καὶ γεώδους, ἀπομέμακται τὴν ποιότητα. αὐτὸ δὲ τοὔλαιον, ἄδηκτόν τε καὶ λευκόν ἐστι κατά γε τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ὅθεν ἐπειδὰν ἀποχωρισθῇ τὸ λεπτὸν τοῦτο περίττωμα, λευκότερόν τε καὶ γλυκύτερον ἑαυτοῦ γίγνεται. ἀποχωρίζεται δὲ τρόποις πολλοῖς. ἢ γὰρ ἐν ἡλίῳ θερμῷ θέντες ἀγγεῖον εὐρύστομον ἐλαίου μεστόν, αἴροντες κόγχαις ἐξ αὐτοῦ πολλάκις ἄνωθεν καταράττουσιν, ἢ θερμὴν ὑποτιθέασιν τέφραν τοῖς περιέχουσιν ἀγγείοις τοὔλαιον, ἡλιοειδῆ θερμασίαν ὡς ἔνι μάλιστα μιμούμενοι. φυλάττονται γὰρ τὴν πλείονα μεταβάλλουσαν αὐτὸ κατὰ ποιότητα, καὶ κνισσοῦσαν ἑτοίμως, ἢ πυρῆνας ἐλαιῶν, ἢ σῖτον ἐν κύκλῳ περιτιθέασιν, ἢ ἐπεμβάλλουσιν τινὰ φάρμακα τοῖς ἀγγείοις αὐτοῖς, ἑνὶ δὲ λόγῳ, τὸ μὲν ὑδατῶδες ἐξάγουσι καὶ δαπανῶσι, τὸ λοιπὸν δὲ φυλάττουσιν. ἐὰν οὖν οὕτω γλυκὺ καὶ λευκὸν ἔλαιον λαβών, ᾧ μηδ' ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρχε μετέχειν ἁλῶν, ἔτι δὲ καὶ πλυνεῖς, ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἀδηκτότατον ἐστί σοι τοῦτο πάντων φαρμάκων. καὶ ἡμεῖς τοι πολλάκις τοιοῦτόν τισιν ἔλαιον ἐδώκαμεν πιεῖν, καὶ αὐτοί τε προσηνεγκάμεθα πείρας ἕνεκα, καὶ ἦν ἄδηκτόν τε κατ' ἔντερον ἀκριβῶς, καὶ τῆς φάρυγγος ἥκιστα κερχνῶδες, ἐγχεόμενόν τε τοῖς ὀφθαλμοῖς, βραχεῖαν αἴσθησιν ἔφερεν, αὐτῷ μόνῳ τῷ ξένῳ, καὶ ἀήθει μᾶλλον ἢ τῇ δριμύτητι ἐνοχλοῦν. τὸ μὲν δὴ τοιοῦτον ἔλαιον, ἀκριβῶς ὑπάρχον ἔλαιον, ὑγραίνει τε πάντα καὶ μαλάττει, μήτε ψυχρὸν ἄκρως, ὡς εἴρηται, μήτε θερμὸν προσφερόμενον. ᾧ δὲ καὶ τῶν ἁλῶν μέτεστιν, ἔχει τι καὶ δήξεως ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ θαυμάσαιμ' ἄν, εἴ τις οὕτω πολλοὺς ἐμβάλλει τοὺς ἅλας, ὡς ἰσχυρότερον γενέσθαι, τῆς ἐλαιώδους τε καὶ λιπαρᾶς οὐσίας, καὶ ἵνα τις ἀποδέξηται τὸν Ἀρχίδαμον, ἐπαιτιᾶσθαι λέγοντα τὸ δέρμα τοῖς ἐν ἐλαίῳ τριβομένοις, ἐπεί τοι καὶ τοῦτο γιγνόμενον οἶδα πολλάκις, ἄλλων τε τινῶν ἕνεκα, καὶ ποδάγρας καὶ ἀρθρίτιδος. ἀνατρίβουσι γὰρ ἔνιοι τὰ πεπονθότα μόρια σὺν ἐλαίῳ βραχεῖ λείοις ἁλσὶν ἐν τοῖς διαλείμμασιν δηλονότι, καὶ οὐκ ἐν τοῖς παροξυσμοῖς, ὑπὲρ τοῦ ξηράναι καὶ διαφορῆσαι τὸ περιττὸν ἅπαν, εὐεξίαν τέ τινα καὶ ῥώμην ἐνθεῖναι τοῖς ἀσθενέσι μορίοις. ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν οἱ ἅλες κρατοῦσιν, ἐν ἐλαίῳ δὲ κρατοῦνται. καὶ χρὴ τὸν ἐπαλειφόμενον καὶ ἀνατριβόμενον πρὸς τὰ βρεχόμενα μᾶλλον ἐν ἐλαίῳ παραβάλλειν, εἴπερ τὰ ἑψόμενα, μὴ μέλλοντάς γε καθεψήσειν ἐν ἐλαίῳ ζέοντι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐπαλείφειν εὐκράτῳ. κάλλιον γὰρ ἦν ὡς πολλάκις εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν, αὐτὸ τὸ γιγνόμενον ὁρᾶν, αἰσθητόν τε ὂν καὶ σαφὲς ἀκριβῶς. οὐ γὰρ δήπου δεῖ τῶν ἔξωθεν παραδειγμάτων, ἐν τοῖς οὕτω γνωσθῆναι δυναμένοις. εἰ δ' ἄρα ποτὲ καὶ ἄδηλον εἴη τὸ ζητούμενον, ὡς τῆς ἐξ ἑτέρων δεῖσθαι πίστεως. οὐδ' οὖν οὐδ' ἐνταῦθα ποῤῥωτάτω τε καὶ ἀνομοιότατα τίθεσθαι μαρτύρια τῆς τοῦ ζητουμένου δυνάμεως, ὑπερβαίνοντας τὸ πλησιάζον. ἐναργὲς δήπου καὶ σαφὲς πᾶσιν ἐστίν, ὡς ἡ μετ' ἐλαίου τρίψις, ἀκοπωτέρα γε πολὺ τῆς ξηρᾶς ἐστιν, καὶ μαλάττει τὰ σώματα συνέχουσα, καὶ ἀποστέγουσα μᾶλλον, ὅσον ἀποῤῥεῖν πέφυκεν ἡμῶν ἐκτός, οὐ διαφοροῦσα καὶ ξηραίνουσα. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Διοκλῆς αὐτὸς ὡμολόγησεν, ἐμπλαστικόν τε τῶν πόρων τοὔλαιον ἀποφηνάμενος εἶναι, καὶ τῶν ἀποῤῥεόντων ἐφεκτικόν, καὶ βυρσῶν μαλακτικόν. εἰ δ' οὐκ ἤρκει τὸ φαινόμενον αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἔξωθέν τι τεκμηρίων ἐπάγειν τῷ λόγῳ βέλτιον ἐνόμιζε, τῶν ἐν ἐλαίῳ ψυχρῷ διαβρεχομένων ἐχρῆν αὐτὸν μνημονεύειν, οὐ τῶν ἐν τῷ ζέοντι καθεψομένων, ὥσπερ ἐν τοῖς τοιούτοις ὑπερβαίνει τὸ φαινόμενον, οὕτω κἂν τῷ φάσκειν ἀνώμαλον γίγνεσθαι τὴν ἐν ἐλαίῳ τρίψιν, ὀλισθαινουσῶν τῶν χειρῶν. αὐτὸ γὰρ δὴ τοὐναντίον ἅπαντες ἐναργῶς αἰσθανόμεθα, τῆς μὲν δι' ἐλαίου τρίψεως ὁμαλοῦς γιγνομένης, ἀνωμάλου δὲ τῆς ξηρᾶς. συνεπάγονται γὰρ ἐν ταῖς ξηραῖς τρίψεσιν αἱ χεῖρες τὸ δέρμα, καὶ οἷον διπλοῦσί τε καὶ ἐπιπτύσσουσιν ἐν αὐτῷ, βιαίως τε καὶ παρὰ φύσιν. εἶθ' ὅταν μηκέτι τὸ πρότερον οἷον ἐνδίπλωμα παραπεμπομέναις ταῖς χερσὶν ἕπεσθαι δύνηται, τοτὲ μὲν ἀνατρέχει καὶ ἀνασπᾶται πρὸς τὸ συνεχές, αἱ χεῖρες δ' ἀθρόως ἐφ' ἕτερον τοῦ δέρματος μετέρχονται μόριον, ὑπερβαίνουσαι τὸ κάτωθεν μέρος τῆς ἐνδιπλώσεως, καὶ διὰ τοῦτο καὶ σκληρᾶς καὶ ἀνωμάλου καὶ κοπώδους τῆς τοιαύτης τρίψεως αἰσθανόμεθα. σκληρᾶς μέν, ὅτι τετένεται βιαίως καὶ θλᾶται τὸ δέρμα. διὰ δὲ τὰ αὐτὰ καὶ κοπώδους, ἀνωμάλου μέν, διότι μὴ παντὶ μορίῳ τοῦ δέρματος αἱ τρίβουσαι χεῖρες ἐπιπίπτουσιν, ἀλλ' ὑπερβαίνουσιν ἀεὶ τὸ κάτωθεν μέρος τῆς ἐνδιπλώσεως, καὶ γίνεται τοῦτο, διά τε τὰς φυσικὰς τοῦ δέρματος τραχύτητας, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς παραβῶσι σώμασιν, καὶ ὅτι χαλαρόν ἐστι τοῖς ἄλλοις σχεδὸν ἅπασι, τοῖς τε ἰσχνοῖς καὶ πρεσβύταις μάλιστα. λεῖον μὲν γάρ, εἴπερ ἦν ὅλον ὁμαλῶς τὸ δέρμα καὶ τεταμένον ἀκριβῶς, οὐκ ἂν ἐπεπτύσσετο ῥαδίως, οὔτ' ἀνωμάλους εἰργάζετο τὰς τῶν χειρῶν ἐπ' αὐτοῦ φοράς, ἀλλ' ἔθεον ἂν οἶμαι ῥαδίως εἰς τὸ πρόσθεν αἱ τῶν πρώτων ἑτοίμως ὀλισθαίνουσαι πρὸς ἕτερα, τῷ μηδ' ἐν ἅμ' ἑαυταῖς συνεπάγεσθαι τοῦ δέρματος μόριον. ἐπεὶ δὲ χαλαρόν τε ἐστὶν καὶ ῥαχύ, δεῖται τινὸς ἔξωθεν φαρμάκου, τάς τε ῥυτίδας ἀναπληροῦντος αὐτοῦ, καὶ τὸν ὄλισθον ταῖς τριβούσαις χερσὶ παρέξοντος, εἰς ταῦτα δὲ οὐδὲν ἂν εὕροις ἐπιτηδειότερον ἐλαίου, καὶ θαυμά-

σειεν

σιν ἂν τις Ἀρχιδάμῳ, μήτε τὸ φαινόμενον ἐναργῶς αἰσθανομένῳ, μήτε τὸν ἐπ' αὐτῷ λόγον ἐξευρόντος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἀποφηναμένου τἀναντία. φαίνεται γὰρ ἀνώμαλος μὲν ἡ ξηρὰ τρίψις, ὁμαλὴ δὲ, ἡ σὺν τῷ ἐλαίῳ, μαρτυρεῖ τε τούτοις ὁ λόγος, οὐχ ἥκιστα τὴν αἰτίαν ἐξηγούμενος. Ἀλλὰ περὶ μὲν Ἀρχιδάμου τε καὶ Διοκλέους, ἅλις εἰς γε τὰ παρόντα. Βούλομαι γὰρ, ἐπειδήπερ ἅπαξ ἤδη τῷ δεικνύναι τὴν μοχθηρὰν ὁδὸν τῆς τῶν δυνάμεων εὑρέσεως ἥκον ἐλαίῳ παραδείγματι χρώμενος, ἐπεξελθεῖν τάχιστα τὸν λόγον ἅπαντα. λεγόντων οὖν τῶν φιλοσόφων θερμὸν εἶναι τοὔλαιον, καὶ τεκμήριον τούτου τιθεμένων οὐ σμικρὸν ὡς οἴονται, τὸ τάχος τῆς εἰς τὴν φλόγα μεταβολῆς, ἀντιλέγοντες ἔνιοι, τουτὶ μὲν ὑπάρχειν αὐτῷ φασιν, ὅτι λεπτόν ἐστι καὶ ἀερῶδες. ἐκ δὲ τοῦ πήγνυσθαι ταχέως ἐν τῷ χειμῶνι, σαφῶς ἐνδείκνυσθαι τὴν ψύξιν. οὐ μόνον γὰρ οἴνου καὶ ὄξους, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος, ἑτοιμότερον ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ νικᾶσθαι. πρὸς ταῦτα δὲ ἀντιλέγοντες ἕτεροι, τὸ μὲν ἀερῶδες ὑπάρχειν αὐτῷ συγχωροῦσιν, καὶ φαίνεσθαί γε σαφῶς τοῦτό φασιν ἐκ τῆς κουφότητος, οὐ μὴν καὶ ψυχρόν γε εἶναι τὴν δύναμιν ὁμολογοῦσιν. ἀέρα γὰρ ἅπαντα θερμὸν ὑπάρχειν τὴν φύσιν, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ γένεσις αὐτοῦ. λεπτυνθὲν οὖν, καὶ λυθὲν ὑπὸ θερμότητος ὕδωρ, ἀέρα γίγνεσθαι. καὶ δῆλον ὡς ἐντεῦθεν αὐτοῖς διαλέγεται μέγιστον ζήτημα, τὸ καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις φιλοσόφοις ἠμφισβητημένον. Ἀριστοτέλους μὲν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ, θερμὸν ὑπολαμβανόντων εἶναι τὸν ἀέρα, τῶν δ' ἀπὸ τῆς στοᾶς, ψυχρόν. ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πήγνυσθαι ταχὺ τὸ ἔλαιον, ὅπερ ἐδόκει τοῖς ψυχρὸν ἀποφαίνουσιν αὐτὸ, τὸ μὴ σφοδρῶς πήγνυσθαι καθάπερ τὸ ὕδωρ, ἀντιπροτείνουσιν οἱ θερμὸν ὑπάρχειν αὐτὸ φάσκοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πῆξιν εἶναι τὸ γινόμενον ἐπ' αὐτοῦ φασιν, ἂν ἀκριβῶς ἐξετάζωμεν, ἀλλ' οἷον σύστασίν τινα καὶ πάχυνσιν, καὶ γίγνεσθαι τοῦτο λέγουσιν, ὅτι παχὺ καὶ γλίσχρον ἐστὶν, οὐχ ὅτι ψυχρὸν, ὥστε κἀνταῦθα πάλιν ὁ λόγος ἑκατέρωθεν εἰς ἀπορίαν ἀφικνεῖται. τῶν μὲν ἐκ τοῦ θᾶττον ὕδατος ὑπὸ τῆς ψύξεως νικᾶσθαι τοὔλαιον, τῶν δ' ἐκ τοῦ μᾶλλον ὕδωρ ἐλαίου πήγνυσθαι κατασκευαζόντων τἀναντία, πρὸς τῷ τοίνυν ἐν τούτοις ἀμφισβητεῖν, οὐδ' ὡς ἀερῶδές ἐστιν ὁμολογοῦσιν ἅπαντες. ἡ μὲν γὰρ κουφότης τούτου, φασὶ σύμβολον, ἡ μέντοι παχύτης οὐ σμικρὸν τεκμήριον τοῦ γεῶδες ὑπάρχειν αὐτό. συνθέντες δ' ἄμφω τινὲς ἀερῶδές τε ἅμα, καὶ γεῶδες εἶναι φασίν. εἰσὶ δ' οἳ καταγελῶσι τούτων, ὡς τὸ μάλιστα ὑπάρχον ἐλαίῳ, τὴν ὑγρότητα τελέως ἀφαιρουμένων τοῦ λόγου. πρὸς τοίνυν τούτοις ἐκ τοῦ γλίσχρον ὑπάρχειν αὐτὸ, τινὲς μὲν ψυχρὸν ἀποδεικνύουσιν, τινὲς δὲ θερμὸν, καὶ τινὲς μὲν ξηρὸν, ἔνιοι δ' ὑγρόν. εἰ μὴ γὰρ συνῆκτο, καὶ πεπύκνωτο τὰ μόρια, καὶ ἀλλήλων ἀκριβῶς εἴχετο, μὴ ἂν γενέσθαι γλίσχρον, ἔργα δ' εἶναι ταῦτα σύμπαντα ψυχροῦ. διαχεῖν γὰρ καὶ λύειν καὶ λεπτύνειν, καὶ ἀπ' ἀλλήλων χωρίζειν τὰ μόρια τὴν τοῦ θερμοῦ φύσιν. οἱ δ' αὖ τοὐναντίον οὐδ' ἂν γενέσθαι τι γλίσχρον φασὶν, ἄνευ θερμότητος κρατούσης, ὡς κἀν ταῖς ἑψήσεσιν δηλοῦσθαι τῶν χυλῶν ἁπάντων, ὅσοι τε βοτανῶν ἐκθλίβονται, καὶ ὅσοι καρπῶν. ὑδατώδεις γὰρ ὄντας τὰ πρῶτα καὶ λεπτοὺς ταῖς συστάσεσιν, καὶ διαρρέοντας ἐπειδὰν ἑψηθῶσιν, παχεῖς καὶ γλίσχρους γίνεσθαι. καὶ μὲν δὴ κἀκ τῶν κατὰ μέρος παραδειγμάτων ἑκάτεροι τἀναντία πιθανῶς κατασκευάζουσιν, οἱ μὲν ἰξὸν, καὶ μέλι, καὶ πίτταν ὑγρὰν, καὶ ῥητίνην, ἕτερά τε τοιαῦτα τῶν ὁμολογουμένων, γλίσχρων τε ἅμα καὶ θερμῶν προτεινόντες. οἱ δὲ κωνείου, καὶ ψυλλίου, καὶ ἀνδράφαξυος, καὶ βλίτου χυλοῦ μνημονεύοντες, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οἷον κολοφῶνά τινα τοῦ λόγου τὸ φλέγμα προχειριζόμενοι, σαφῶς γὰρ αὐτοῖς τοῦτο, καὶ γλίσχρον εἶναι δοκεῖ καὶ ψυχρόν. ἀλλὰ κἀκ τοῦ τοῖς φλεβοτομουμένοις ἐπιστάζομενον ἔλαιον εὔρουν ἐργάζεσθαι τὸ αἷμα, τἀναντία κατασκευάζοντας ἔστιν ἰδεῖν ἑκατέρους. οἱ μὲν γὰρ ὡς τῇ θερμότητι χέον, οἱ δ' ὡς τῇ ψυχρότητι τὸν ὄλισθον παρέχον, ὁμοίως κρυστάλλῳ τὴν εὔροιαν ἐργάζεσθαι φασὶν αὐτό. κἄπειτ' ἐντεῦθεν ἐκτραπόμενοι περὶ τῆς τῶν ὅλων σχεδὸν ἁπάντων φύσεως διαλέγονται, μέχρι τῆς ἐσχάτης φιλολογίας ἀνιόντες τῷ λόγῳ. † καταγινώσκοντες δὲ τῆς τούτων, ἕλκης ὥς φασιν ἕτεροι, τὴν πιμελὴν τῷ λόγῳ προχειρίζονται, πλησιαίτατα μὲν ἐλαίῳ τὴν φύσιν ὑπάρχουσαν. ἐναργῶς δ' εὑρεθῆναι δυναμένην, ὁποία τίς ἐστι τὴν κρᾶσιν, ἐν αὐτοῖς γὰρ ἡμῖν συνισταμένην, οὐκ ἂν δύνασθαι λαθεῖν. αὐτίκα γέ τοι φασὶν ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς καὶ εὐτραφέσι σώμασιν γεννᾶσθαι πιμελὴν πολλὴν, ἃ μηδὲ μανέντα τινὰ φάναι ψυχρά. γίνεσθαι γὰρ τοιαῦτα τῆς φύσεως ἐρρωμένης, ἣν δὴ θερμόν τι χρῆμα πάντες ὡμολογήκασιν οἱ φυσικοὶ φιλόσοφοι. τούτοις δ' ἀντιλέγοντές τινες, ἐν ψυχροτέραις κράσεσιν γεννᾶσθαι πιμελὴν φασὶν, ὡς δηλοῦν τάς τε γυναῖκας, καὶ τοὺς ἀργῶς διαιτωμένους. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν, ἔνθα μὲν τὸ ψυχρὸν κρατεῖ, πιμελώδεις, ἔνθα δὲ τὸ θερμὸν, ἰσχνοὺς φασὶ γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προχειρίζονται παράδειγμα τῷ λόγῳ, κελτοὺς μὲν καὶ θρᾷκας, καὶ βιθυνοὺς, καὶ ποντικοὺς, καὶ γαλάτας, ἅμα μὲν ψυχρὰς χώρας οἰκοῦντας, εὐθὺς δὲ καὶ πιμελώδεις τοὔμπαν. ἄραβας δὲ καὶ λίβυας, αἰγυπτίους τε καὶ αἰθίοπας, ὅσοι τ' ἄλλοι θερμὴν ἐποικοῦσι γῆν, ἰσχνοὺς καὶ ξηροὺς ἅπαντας. εἰσὶ δ' οἳ καὶ χωρὶς κατὰ μέρος παραδειγμάτων αὐτῷ τῷ καθόλου λόγῳ πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν. οἱ μὲν μηδ' ἂν γενέσθαι τὸν λιπαρὸν ἐν ἡμῖν χυμὸν, εἰ μὴ καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως αἱ τροφαὶ κατεργασθεῖεν. οἱ δὲ τοῦτον μὲν ἐν ταῖς τροφαῖς περιέχεσθαι, καταναλίσκεσθαι δ' ὑπὸ τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, ὥσπερ τοὔλαιον ὑπὸ τῆς φλογὸς, ἧς ἀρρώστου γινομένης, ἀθροίζεσθαι κατὰ τὸ σῶμα. τινὲς δὲ αὐτῶν, καὶ τὰ ζῶα παρατίθενται τῷ λόγῳ, τὰ μὲν φύσει ψυχρότερα, πιμελωδέστερα πάντα ὑπάρχοντα, καθάπερ ἄρκτοι, καὶ οἶες, καὶ σύες. τὰ δ' αὖ θερμότερα, ξηρότερά τε καὶ ἰσχνότερα, καὶ ἀπίμελα, καθάπερ λέοντές τε καὶ παρδάλεις καὶ κύνες. ἔτι τοίνυν ἀπὸ τοῦ διαφθείρεσθαι βρεχομένας ἐλαίῳ μελίττας τε καὶ μυίας, καὶ σφῆκας, καὶ μύρμηκας, οἱ μὲν ψυχρὸν, οἱ δὲ θερμὸν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται τοὔλαιον, καὶ τινὲς μὲν ὑγρὸν, τινὲς δὲ ξηρόν. ἄναιμα γὰρ ὄντα τὰ εἰρημένα ζῶα, καὶ διὰ τοῦτο ψυχρὰ, τινὲς μὲν ἑτοίμως ὑπὸ ἐλαίου καταψύχεσθαι φασὶν, καὶ διὰ ταῦτ' ἀποθνήσκειν. ἔνιοι δ' ἐκθερμαινόμενα, μὴ φέρειν τὴν εἰς τοὐναντίον μεταβολήν. καὶ δὴ καὶ ξηραινόμενα ἀμέτρως ἕτεροι, διὰ τὸ φύσει προεξηράνθαι, τῷ τῆς ἀμετρίας βλάπτεσθαι λόγῳ. ὑγραινόμενα δ' ἕτεροι τῇ πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν ἐναντιότητι. τὸ μὲν οὖν ἤδη τῶν ἐντόμων ζώων εἰς τοὐναντίον ἀλλήλοις ἐπιχειρεῖν αὐτοὺς, οὐδέν γ' ἂν ἴσως εἶναι θαυμαστόν, ὅτι δὲ κἀκ τῶν ἡμῖν αὐτοῖς συμβαινόντων εἰς ἑκάτερον

ἐπιχειροῦσιν, ἄξιον ἤδη θαυμάζειν. οἱ μὲν γὰρ μᾶλλον, οἱ δ' ἧττον ἱδροῦν φάσκοντες, εἴ τις ἀλείψαιτο λουόμενος.
οὔθ' οἱ μᾶλλον εἰπόντες ὁμολογοῦσιν ἀλλήλοις ὑπὲρ τῆς καθόλου δυνάμεως, οὔθ' οἱ ἧττον. ἀλλὰ τῶν μὲν μᾶλλον
ἱδροῦν φασκόντων ἡμᾶς, ἔνιοι μὲν εἰς θερμότητα τὴν αἰτίαν ἀναφέρουσιν, ἔνιοι δ' εἰς γλισχρότητα. τὸ μὲν θερ-
μὸν τῇ φύσει προκλητικὸν ἱδρώτων φάσκοντες ὑπάρχειν οἱ πρότεροι. τὸ δὲ γλίσχρον, οἱ δεύτεροι, θηρατι-
κόν τε καὶ ἀθροιστικὸν γιγνόμενον τῶν τέως ἀπορρεόντων ἐν τάχει καὶ διὰ τοῦτο λανθανόντων τὴν αἴσθησιν, ἐπί-
δηλον οὕτως ἐργάζεσθαι τὸ πλῆθος τῶν ἱδρώτων. οἱ δ' ἧττον ἱδροῦν φάσκοντες τοὺς ἀλειψαμένους ἐν λουτροῖς
καὶ γυμνασίοις, οἱ μὲν ἐμπλαστικὴν, οἱ δὲ ψυκτικὴν αὐτῷ δύναμιν ἀνατιθέασιν. καὶ μὲν δὴ κἀκ τῶν φαινομένων,
οἱ μὲν ξηραίνειν, οἱ δ' ὑγραίνειν αὐτό φασιν. ὑγραίνειν μὲν ὅσοι πλέον ἱδροῦν ὑπολαμβάνουσι τοὺς ἠλειμμένους,
ξηραίνειν δὲ καὶ ἕτεροι, καὶ δὴ καὶ ἀποψύκτους διαφυλάττειν τοὺς ἀλειψαμένους. οἱ μὲν ὑπὸ πάχει τε καὶ τῇ
γλισχρότητι, δίκην ἀμφιέσματός τινος, ἢ προβλήματος ἔργον τὸ κρύος, οἱ δὲ τῇ φυσικῇ θερμότητι καὶ τὰ πλη-
σιάζοντα συνεκθερμαῖνον. ἔτι τοίνυν ἐκ τοῦ μὴ βλάπτειν, μὴ δ' ἐξαλείφειν αὐτὸ τὰ διὰ τοῦ μέλανος ἐν τοῖς βι-
βλίοις γραφόμενα, καίτοι τῶν γε ἄλλων ὑγρῶν ἁπάντων ἐξαλειφόντων, οἱ μὲν ξηρόν τε, καὶ οἷον ἄνικμον αὐτοῦ
τὴν φύσιν εἶναι φασὶν, ὁμοίως ψάμμῳ τε καὶ σποδιᾷ, τινὲς δὲ καὶ παχυμερέστερον καὶ ἀκατέργαστον, οὕτω δὲ καὶ
τὸ μὴ μίγνυσθαι τοῖς ἄλλοις, οἱ μὲν εἰς κουφότητα καὶ λεπτομέρειαν, οἱ δὲ εἰς γλισχρότητα καὶ πάχος ἀναφέρου-
σιν, ἐπεὶ τοῖς γε ὁμοίως χυλοῖς μίγνυσθαι, καθάπερ καὶ τῷ τῆς μαλάχης ἀφεψήματι. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ κα-
λῶς ἐλαίῳ δεύεσθαι τὴν γῆν, καίτοι τοῖς ἄλλοις ὑγροῖς βρεχομένην, οἷον ὕδατι ἢ οἴνῳ καὶ ὄξει. τινὲς μὲν κἀνταῦθα
τὸ ξηρὸν τῆς οὐσίας, ἔνιοι δὲ τὸ λεπτομερὲς, εἰσὶ δ' οἳ τὸ παχυμερὲς αἰτιῶνται. διεξέρχεσθαι μὲν τοὺς πόρους τῆς γῆς
ἀψαυστὶ φάσκοντες οἱ τὴν λεπτομέρειαν αἰτιώμενοι. τὴν ἀρχὴν δὲ μηδ' ἐμπίπτειν εἰς αὐτοὺς, οἱ τὴν παχυμέρειαν.
ἔστι δ' οὐδετέρους ἐλέγξαι κατ' ἀμφοτέρας τὰς αἰτίας δυναμένων τινῶν, καὶ μὴ μίγνυσθαι τοῖς πέλας. εἴγε καὶ
τῶν φυσικῶν ἐνίοις ἡ συμμετρία τῶν πόρων, αἰτία τῆς μίξεως εἶναι δοκεῖ. κἀγὼ μὲν νῦν ὑπὲρ κεφαλαίων αὐτὰ διέρ-
χομαι, τὰς ἀφορμὰς τῶν ἐπιχειρημάτων ἀναμιμνήσκων μόνας. εἰ δέ τις ἐκτείνειν ἕκαστον ἐθέλοι, καὶ κατασκευά-
σειν ἑκατέρωθεν, οὐ μίαν οὕτω γε βίβλον, ἀλλὰ παμπόλλας ἂν οἶμαι πληρώσειν αὐτόν. πάρεστι δὲ ἤδη σκοπεῖν,
ὡς οὐ μακρὰ μόνον, ἡ τοιαύτη πλάνη τῶν λόγων, ἀνεκτὸν γὰρ ἂν ἦν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ἄκρας ἀνερχομένη φυσιο-
λογίας, ἔνιοτε δὲ καὶ δύσκριτον. εἰ δ' ὅτι καὶ παντάπασιν ἄχρηστος ἰατροῖς εἰδείη τις, ἔτι καὶ μᾶλλον οἶμαι
φεύξεται τὴν τοιαύτην ὁδὸν τῶν λόγων. οὔτε γὰρ ἁπλῶς εἰ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρόν ἐστιν ἕκαστον τῶν
φαρμάκων, ζητοῦμεν. οὔτ' εἰ μυρμήκων, ἢ σφηκῶν, ἢ μελιττῶν, ἢ τινὸς ἄλλου τῶν ζώων ὑγραντικὸν, ἢ ξηραντικὸν,
ἢ θερμαντικὸν, ἢ ψυκτικὸν ἐστιν, ἀλλ' ὅπως ἔχει πρὸς ἀνθρώπινον σῶμα. παρὸν οὖν ἐπ' ἀνθρώπων ποιεῖσθαι τὴν
βάσανον, οὐ καλῶς ἐκτρέπονται πρὸς ἕτερα. Βάσανος δ' ὀρθὴ πρῶτον μὲν, ἡ ἐπὶ τῶν εὐκράτων σωμάτων,
ἐφεξῆς δ' ἡ ἐπὶ τῶν δυσκράτων, εἶθ' ὡς εἴρηται πολλάκις ἡμῖν καὶ πρόσθεν, ἡ ἐπὶ τῶν θερμῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ ξη-
ρῶν, καὶ ὑγρῶν νοσημάτων. ἐν οἷς προσέχειν τὸν νοῦν ἠξιοῦμεν, καὶ ὡς διορίζεσθαι τὸ καθ' ἑαυτὸ τι δρῶν, τοῦ κα-
τὰ συμβεβηκός. ἔσεσθαι δὲ τοῦτο πρῶτον μὲν, εἰ ἁπλοῖς ὡς ἔνι μάλιστα προσφέροιτο πάθεσιν. δεύτερον δὲ εἰ εὐ-
θὺς τοῦτο ἐξ ἀρχῆς αἰσθητῶς ἐμφαίνοι τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἢ μετὰ χρόνον, ἢ καὶ τελέως ἀρθέν, ὥσπερ τὸ τῆς θερ-
μασίας ἐπανάκλησιν ἐργαζόμενον ὕδωρ ψυχρόν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ἄμικτον ἑτέρας ποιότητος, εἰς ὅσον οἷόν τε
δυνατὸν ἐργάσασθαι τὸ τοιοῦτον. πῶς μὲν οὖν ἄν τις ἔλαιον ἐργάσεται τοιοῦτον, λέλεκται καὶ πρόσθεν. πῶς δ'
ἄν τις ἁπλῷ νοσήματι προσφέροι, νῦν εἰρήσεται. τοῦτον ἀναμνησάντων ἡμῶν πρότερον, ὡς ἐν ταῖς τῶν νοση-
μάτων διαφοραῖς ἐδείκνυτο, τινὰ μὲν ὑπὲρ τὸ θερμότερον ἐκτετράφθαι σώματα, χωρὶς κακοχυμίας τινὸς, ἢ στή-
θους, ἢ σπλάγχνου φλεγμονῆς, ὥσπερ ἐν ταῖς σφοδραῖς ἐγκαύσεσιν εἴωθε γίγνεσθαι. τινὰ δὲ ὑπὲρ τὸ ψυχρότερον,
ὡς ἐν τοῖς καλουμένοις ἤδη συνήθως ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, ψυγμοῖς. ἐν δὴ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἔλαιον
προσφέρων, ἐξευρήσεις ἐναργῶς, εἴτε θερμαίνειν ἡμᾶς πέφυκεν, εἴτε καὶ ψύχειν. ἔστω δὲ δηλονότι πάσης ἐπικτή-
του ποιότητος ἰσχυρᾶς ἀπηλλαγμένον. ἀεὶ γὰρ ἐπὶ παντὸς φαρμάκου, μεμνῆσθαι χρὴ τούτου. τὸ μὲν κεφάλαιον τοῦ
λόγου τουτί. τὸ δ' ἔργον αὐτὸ τὸ γιγνόμενον, ἡ πεῖρα δείκνυσιν. οἱ μὲν ἐγκεκαυμένοι πρὸς τὸ μὴ παύεσθαι τῆς
θέρμης, ἔτι καὶ ἀσωδέστεροι γίγνονται, καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος θερμότεροι. τοῖς ἐψυγμένοις δέ, σαφῶς οὐδὲν
εἰς ὠφέλειαν, ἢ βλάβος ἐξ ἐλαίου χρίσεως ἀποβαίνει. ᾧ καὶ δῆλον, ὡς εἰ καὶ θερμαίνειν ἡμᾶς πέφυκεν, ἀλλ' οὐκ
ἔτι γε σφοδρῶς, ἢ ἐναργῶς, ὥσπερ ῥητίνη, καὶ πίττα, καὶ ἄσφαλτος. ἀκούειν δέ σε χρὴ νῦν, ὅτε ξηρὰν ῥητίνην,
ἢ πίτταν, ἢ ἄσφαλτον, οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ ἀλείψαιτό τις αὐταῖς. οὐ μὴν οὐδὲ τὰς ἐν ἡλίῳ τετηκυίας, οὐ γὰρ ἁπλοῦν ἔτι
τό γε τοιοῦτον, οὐδ' αὐτοφυὲς ἂν εἴη φάρμακον, ἀλλὰ ῥητίνην μὲν, ἤτοι τὴν αὐτόρρυτον ὀνομαζομένην, ἢ τὴν τερ-
μινθίνην τε καὶ σχινίνην, ὑγρὰν ἔτι καὶ πρόσφατον, ἢ τῆς πεύκης τὴν ἐφισταμένην ἄνωθεν τοῖς κεραμίοις
ἐλαιώδη, πίττης δὲ, τὴν ὑγράν. καὶ μᾶλλον ἔτι τὸ κατ' αὐτῆς ἐποχούμενον ἐλαιῶδες, ὃ δὴ πίσσανθον ὀνομάζουσιν.
ἔστι γὰρ ὄντως, οἷον ἄνθος τι πίττης, οὕτω δὲ καὶ ἄσφαλτον τὴν ὑγρὰν ἔτι τὴν ἐκ μηδείας. ἅπαντα γὰρ ταῦτα,
λιπαρὰ μὲν ἐστιν, καὶ πλεῖστον τῆς ἐλαιώδους ἔχοντα φύσεως, ἐναργῶς μέντοι θερμαίνει, καθάπερ ἥτε στακτὴ, σμύρ-
να, καὶ τὸ πεύκινον, ἢ ἀρκεύθινον, ἢ τὸ κέδρινον, καὶ τὸ δάφνινον ἔλαιον, ἕτερά τε τοιαῦτα, σαφῶς μὲν ἐκθερ-
μαίνει τοὺς ἐψυγμένους, ἐσχάτως δ' ἀνιᾷ τοὺς ἐγκεκαυμένους. ταῦτα μὲν οὖν, ἑκατέρωθεν ὁμολογεῖται θερ-
μαίνειν. ἔλαιον δὲ, οὐδ' ἑτέρωθεν ἰσχυρῶς, οὔτε τοὺς κατεψυγμένους ἐκθερμαίνειν, οὔτε βλάπτειν τοὺς ἐγκε-
καυμένους. οὐ μὴν οὐδ' ἀσαφῶς γε τοῖς ἐπ' ἐγκαύσει πυρέξασιν, ἄσης γέ τινος αἴτιον γίγνεται, καὶ τὴν θερ-
μότητα παραύξειν φαίνεται, καθάπερ κἀν τοῖς ἀκριβέσιν ἐρυσιπέλασιν. ἔστι δὲ δήπου ταῦτα, χολώδη ῥεύ-
ματα, σαφῶς γὰρ δήπου καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις αὐξάνειν τὴν θερμασίαν, εἰ καὶ ψυχρὸν ἐσχάτως αὐτὸ προσάγοις.
ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐγκαύσεων, εἰ χωρὶς ἄλλων εἴη, καὶ ἄλλως λελευκασμένον, ἔχει τινὰ παραμυθίαν ψυχρὸν κα-
ταντλούμενον. ἐπὶ δὲ τῶν ἐρυσιπελάτων, ὅπως ἂν ᾖ ψυχρὸν, οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλλὰ καὶ βλάπτειν πέφυκε, τὰ

μὲν

μὲν ἐκ χολώδους ῥεύματος ἀκριβῶς ἅπαντα, μεγίστας βλάβας. τὰ δ' ἐξ αἵματος αὐτῷ μεμιγμένου, μικροτέρας μὲν, οὐ μὴν τὰς ἐπιτυχούσας γε, οὐδὲ ταύτας. ἧττον δὲ τούτων, ἐναργῶς δ' οὖν ἔτι καὶ τὰς ζεούσας ἀνιᾷ φλεγμονὰς, ἐξ ὧν ἁπάντων τεκμαιρομένῳ μοι, θερμότητα παραπλησίαν ἀνάπτειν ἔδοξεν, οἷς περ ἂν ὁμιλήσαν τύχῃ. φαίνεται γοῦν τοῖς μὲν μετρίως θερμοῖς σώμασι προσφερόμενον μετρίως θερμαίνειν αὐτὰ, τοῖς δ' ἰσχυρῶς ἰσχυρὰν τὴν θερμασίαν ἀνάπτον. Εἴρηται μὲν οὖν ἤδη κἀν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν, ὡς ἕκαστα τῶν προσφερομένων τῷ σώματι φαρμάκων, ἃ δὴ καὶ θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχειν ἔφαμεν, ἀρχὴν τοῦ θερμαίνεσθαι παρ' ἡμῶν λαμβάνοντα, τὰ μὲν ὡσαύτως ἡμᾶς ἀντιθερμαίνει, τὰ δὲ σφοδρότερον. ἐκ δὴ τῶν εἰς ἴσον ἀντιθερμαινόντων, ἐφάνη μοι τοὔλαιον ἐπισκοποῦντι τὰς κατὰ μέρος αὐτοῦ δυνάμεις. εὕρισκον γὰρ ἀεὶ χλιαρὰν μὲν ἐν τοῖς μετρίως θερμοῖς σώμασιν ἀπεργαζόμενον αὐτοῦ θερμότητα, ζέουσαν δ' ἐν τοῖς ζέουσιν. ἐφαίνετο δέ μοι διὰ τοῦτο, καὶ σπασμοὺς καὶ τρόμους, ἀναισθησίας τε καὶ δυσαισθησίας, μήτ' ὠφελεῖν μηδὲν ἀξιόλογον, μήτε βλάπτειν. ὠφελεῖν μὲν γὰρ οὐκ ἠδύνατο, τῷ μὴ θερμαίνειν ἰσχυρῶς, βλάπτειν δ' οὐκ ἦν ἱκανὸν, ὅτι μηδ' ὅλως ἔψυχεν, ἐπικτήτου μὲν θερμότητος ἰσχυρᾶς λαβόμενον, ἱκανῶς ὠφελεῖν. ἐπειδὰν εἰς πυέλους ἐλαίου θερμοῦ ῥίζας τινὰς, ἢ πόας θερμαντικὰς ἐναφεψημένας ἔχοντας, τοὺς οὕτω πεπονθότας ἐμβιβάζοιμεν, ὅθεν εὐλόγως οἷον ὕλη τίς ἐστι τῶν ἄλλων φαρμάκων. ἄν τε γὰρ ψυχρὰ μίξῃς αὐτῷ, ψυχρὸν ἔσται τὸ μικτόν. ἄν τε θερμὰ, θερμόν. ὃ γὰρ ἂν ἐκ τῆς μέσης ὑπάρχῃ κράσεως, ὑπηρετεῖ τοῖς ἄκροις ἑκατέροις, ὡς μήτ' εἰ θερμῷ μιχθείη ψυχρὸν, τὸ μιχθὲν ἐξ ἀμφοῖν ἀπεργάσασθαι δυνάμενον, ὅτι μηδ' αὐτὸ ψυχρόν ἐστι, μήτ' εἰ ψυχρῷ θερμὸν, οὐδὲ γὰρ θερμὸν ὑπάρχει. καὶ κατὰ τοῦτ' εὐλόγως οἱ μὲν θερμαίνειν αὐτὸ φάσκουσιν ἡμᾶς, οἱ δὲ οὐ θερμαίνειν. θερμαίνειν μὲν γὰρ ἂν δόξειεν, εἰς ἴσην τῷ θερμαίνοντι σώματι θερμασίαν ἀφικνούμενον, ἀντιθερμαίνειν γοῦν δύναται ταύτῃ. τῷ δὲ μὴ προσαυξάνειν ἣν κατέλαβεν, οὐκ ἂν δόξειε θερμαίνειν. οὐ γὰρ τὸ φυλάττειν ἣν εὗρεν, ἀλλὰ τὸ παραύξειν ἔργον εἶναι τοῦ θερμαίνοντος. Ἀρχαὶ δὲ τῆς τοιαύτης ἀμφισβητήσεως, τρεῖς εἰσι. τό τε μὴ διορίσασθαι τὰ γένη τῶν θερμαίνειν ἡμᾶς λεγομένων, καὶ τὸ ταῖς ὁμωνυμίαις χρῆσθαι συγκεχυμένως, καὶ τὸ μηδεμίαν ἀπολιπεῖν μεσότητα. θερμαίνειν μὲν οὖν ἡμᾶς λέγεται, τά τ' ἐνεργείᾳ θερμὰ, καθάπερ τὸ πῦρ αὐτὸ, καὶ τὰ δυνάμει, καὶ τῶν δυνάμει θερμῶν, τὰ μὲν, ὡς τροφαὶ, τὰ δ' ὡς φάρμακα, τὰ δ' ὡς σκεπάσματα. τὸ θερμὸν δ' αὐτὸ, τό τε κατ' ἐνέργειαν ἤδη τοιοῦτον, οὕτως ὀνομάζειν εἰθίσμεθα, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν, ὡς πολλάκις εἴρηται καὶ πρόσθεν. ἀλλὰ τὸ μὲν κατ' ἐνέργειαν, τό θ' ἁπλῶς θερμὸν, οἷον τὸ πῦρ, καὶ τὸ κατ' ἐπικράτησιν, οἷον τὸ ζῷον, καὶ τὸ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβαλλόμενον, καὶ τὸ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν. τὸ δὲ κατὰ δύναμιν, πρῶτον μὲν ἀντιδιαιρεῖται τῷ κατὰ συμβεβηκὸς, εἶθ' ἑξῆς τοσαύτας ἔχει σημαινομένων διαφορὰς, ὅσας περ καὶ τὸ κατ' ἐνέργειαν θερμόν. οἷον γὰρ ὕλη τίς ἐπιτήδειος ὑπάρχουσα τῷ κατ' ἐνέργειαν θερμῷ, τὸ μέν τι τοῖς ἁπλῶς ὀνομαζομένοις θερμοῖς, τὸ δέ τι τοῖς κατ' ἐπικράτησιν. ἄλλο δέ τι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ ὁμοειδὲς, ἢ ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχὸν παραβαλλομένοις, οἰκεία γίνοιτ' ἂν ὕλη. διὸ καὶ τὰ πρὸς ἄνθρωπον σκοπουμένους, ἠξιοῦμεν ἀποχωρῆσαι τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἐν τούτοις τε οὖν ἅπασιν ἁμαρτάνουσιν οἱ περὶ φαρμάκων δυνάμεως ἐπισκεψάμενοι, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι παρερχόμενοι τὰς μεσότητας, ἔν τε ταῖς κατὰ φύσιν ἡμῶν κράσεσιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐδείξαμεν, ἔν τε ταῖς τῶν φαρμάκων ἐξετάσεσιν. ὡς γὰρ ἤτοι θερμὸν εἶναι δέον, ἐξ ἀνάγκης τὸ δοκιμαζόμενον φάρμακον, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ψυχρόν. οὕτω ποιοῦνται τοὺς λόγους, ὥσπερ οὐκ ἐνδεχόμενον ἐν τῷ μεταξύ τι τῶν θερμαινόντων τε, καὶ ψυχόντων ἡμᾶς τετάχθαι, καί τι ἕτερον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ξηραινόντων τε καὶ ὑγραινόντων. οὕτω δ' εἰσὶν ἠλίθιοι τινὲς, ὡς μηδ' ἀκούσαντες τἀληθὲς ἀκολουθῆσαι δύνασθαι. τινὰς γοῦν οἶδα, καὶ ἀντιλέγειν ἐπιχειροῦντας, ὡς οὐδὲν εἴη μέσον τὴν κρᾶσιν.

Ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους, ἔν τε τῷ περὶ κράσεων εἴρηται τὰ προσήκοντα, κἀν τοῖς ἐφεξῆς οὐδὲν ἧττον εἰρήσεται. τέλος δ' ἐπιθεῖναι σπεύδων τῷ παρόντι λόγῳ, πάλιν ἐπὶ τοὔλαιον ἐπάνειμι. συμβέβηκεν γὰρ αὐτῷ, καὶ ὡς τροφὴ μὲν ἴσως θερμαίνειν ἡμᾶς, ἐπειδὰν εἴσω τοῦ σώματος λαμβάνηται. δοκεῖ γάρ τισιν οὐκ ἀδοκίμοις ἰατροῖς καὶ φιλοσόφοις γίγνεσθαί τις, ὥσπερ ἐκ τῶν σιτίων, οὕτω καὶ ἐξ ἐλαίου πρόσθεσις τοῦ σώματος. συμβέβηκε δὲ καὶ ὡς φαρμάκῳ μέσῳ πως εἶναι τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων ἡμᾶς, ὑπάρχει δ' αὐτῷ καὶ ὡς σκεπάσματι θερμαίνειν ἡμᾶς, καὶ ἥ γε κυριωτάτη μάλιστα εἰκὼν τῆς φύσεως αὐτοῦ, τοιαύτη τίς εἶναι μοι δοκεῖ. ὡς γὰρ καὶ τῶν ἀμφιεσμάτων ἕκαστον ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν θερμαινόμενον ἀντιθερμαίνειν ἡμᾶς πέφυκεν, οὕτω καὶ τοὔλαιον. ἀλλ' ὥσπερ ἐκείνων, οὐδὲν αὐτοῦ τοῦ θερμαίνοντος σώματος γίγνεται θερμότερον, οὕτως οὐδὲ τοὔλαιον. ὅλον δ' ἄν σοι τὸ πρᾶγμα νοηθείη καλῶς, οὐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μέλλοντα σύμπαντα χρήσιμον ἐσόμενον, εἰ ἀναμνησθείης αὐτοῦ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, ποτὲ μὲν ψυχροτέρου γιγνομένου τῆς ἐν ἡμῖν θερμότητος εἰς τοσοῦτον, ὡς προβλημάτων τε τινῶν καὶ σκεπασμάτων δεῖσθαι πρὸς αὐτόν. ἐνίοτε δὲ θερμοτέρου πάλιν εἰς τοσοῦτον, ὡς μὴ δύνασθαι φέρειν, ἀλλ' ὑποφεύγειν εἰς σκέπην τέ τινα καὶ σκιάν. ἔστι δ' ὅτε οὕτως ἔχοντος συμμέτρως, ὡς μήτε τῶν θαλπόντων ἡμᾶς, μήτε τῶν ψυχόντων ἐπιθυμεῖν, ἀλλ' ἄλυπόν τε καὶ ἀναίσθητον εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ. τὴν μὲν δὴ τρίτην κρᾶσιν τὴν δὲ τὴν νῦν εἰρημένην, σύμμετρον καλῶ, καὶ μέσην εἶναι τῶν ἄλλων φημὶ, καὶ μήτε θερμαίνουσαν ἡμῶν τὸ σῶμα, μήτε ψύχουσαν. τῶν δ' ἄλλων δυοῖν, τὴν μὲν θερμαίνειν ἡμᾶς, τὴν δὲ ψύχειν. ἐοικέναι δέ φημι τῇ μέσῃ τε καὶ συμμέτρῳ κράσει τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, τήν τ' ἐκ τῶν ἀμφιεσμάτων, καὶ τὴν ἐξ ἐλαίου γινομένην θερμασίαν. εἰ δὲ μηδ' οὕτω σαφές ἐστιν ὃ βούλομαι δηλοῦν, ἐκείνως ἄν σε μᾶλλον οἶμαι συνήσειν. δύο μοι νόησον ἀνθρώπους, ὁμοίως μὲν κεκραμένους τὸ σῶμα, ψαύοντας δ' ἀλλήλων, ἢ τοῖς στέρνοις τε καὶ τῇ γαστρὶ μόνοις, ἢ καὶ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς σκέλεσιν. εἰ μὲν δὴ τὴν αὐτὴν ἔχοι τοῖς δύο τούτοις ἀνθρώποις ὁ περιέχων αὐτοὺς ἀὴρ κρᾶσιν, ὡς εἶναι τὴν ἐν τοῖς τρισὶ σώμασιν ἴσην θερμασίαν, οὐδὲν ἂν ὑπ' οὐδενὸς οὕτω γε θερμαίνεσθαι λέγοιτο. τὰ γὰρ ὅμοια πάντῃ σώματα, πρὸς ἄλληλα οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν ἴσχει. ψυχροῦ δ' ὄντος τοῦ περιέχοντος, ἀλλήλους ἂν οἱ ἄνθρωποι θερμαίνειν λέγοιντο, καίτοι γε οὐ θερμαίνοντες ἀλλ' εἴργοντες

τὸ ψυχρόν. ἐθικώτερον οὖν οἱ πολλοὶ καταχρῆσθαι τοῖς ὀνόμασιν, τὸ κωλυτικὸν τοῦ ψύχεσθαι, θερμαῖνον ὀνομάζουσιν οὐκ ὀρθῶς. ὀνομάζειν μὲν οὖν αὐτοῖς συγχωρητέον ὡς ἂν ἐθέλωσιν, ταὐτὸν δὲ σημαίνειν ἐκ τοῦ θερμαίνειν ῥήματος ἐν ἑκατέρᾳ τῇ ῥήσει, κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἔτι συγχωρητέον. οὐ γὰρ δὴ ταὐτόν γε ἐστὶν ἐξ αὐτοῦ τινὶ παρέχειν θερμασίαν, ἢ κωλύειν τὸ ψυχρόν. οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, ὅσαπερ ἂν ἡμῖν ἔξωθεν προσπίπτοντα, τὴν αὐτὴν ἔχει τῷ σώματι θερμασίαν, εἴτε ἐξ ἑαυτῶν, εἴτε παρ᾽ ἄλλων, εἴτε καὶ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν εἰληφότα ταῦτα, κατὰ μὲν τὸν ἀκριβῆ λόγον, οὔτε θερμαίνειν ἡμᾶς, οὔτε ψύχειν λεκτέον. εἰ δὲ καταχρῆσθαί τις βούλοιτο, συγχωρητέον, ἀναμιμνήσκοντα μόνον ἐν τῇ ῥήσει τὴν διαφορὰν τῶν σημαινομένων. ἄλλως μὲν γὰρ ὁ θερμότερος ἀὴρ θερμαίνειν ἡμᾶς λέγεται, κατ᾽ ἄλλον δὲ τρόπον ὁ σύμμετρος. ἀνάλογον δ᾽ ἔχει τῷ μὲν θερμοτέρῳ, πύρεθρόν τε καὶ νᾶπυ, καὶ πέπερι, τῷ δὲ συμμέτρῳ δέ, πιμελή τε καὶ ἔλαιον. ἐνεργείᾳ μὲν γὰρ οἱ ἀέρες θερμοί, δυνάμει δὲ τὰ φάρμακα. τὸν μὲν γὰρ ἀέρα θερμόν, οὐχ ἡμεῖς αὐτὸν ποιοῦμεν, ἀλλ᾽ ὅτι τοιούτῳ πλησιάζομεν. τὰ φάρμακα δὲ ὡς κἂν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεων ἐδείκνυμεν, τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπὶ τὸ θερμαίνεσθαι μεταβολῆς, ἐξ ἡμῶν λαμβάνοντα, τὰ μὲν εἰς ἴσον ἡμᾶς ἀντιθερμαίνειν πέφυκεν, τὰ δὲ μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον. ἐκ δὴ τῶν ἴσως ἀντιθερμαινόντων, ἐστὶ τὸ ἔλαιον. ὑπάρχει δ᾽ αὐτῷ, κἀκ τοῦ γλίσχρῳ τε εἶναι καὶ δυσαπορρύτῳ καὶ τῶν πόρων ἐμφρακτικῷ, κατὰ δεύτερον τρόπον ἐπαύξειν ὡς δοκεῖν τὴν θερμασίαν. ἐκ μὲν δὴ τοῦ περιπλάττεσθαι δίκην ἀμφιέσματος ἢ περιβλήματος, ἐκ δὲ τοῦ τοὺς πόρους ἐμφράττειν, τὸ κωλύειν ἀπορρεῖν ἔνδοθεν τὸ πολὺ τῆς ἀτμώδους θερμότητος. κατὰ ταῦτ᾽ οὖν οὐδὲ ξηραίνεσθαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐπιτρέπει, πλὴν εἰ θερμόν τε προσάγοιτο, καὶ χρόνῳ πλείονι, καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἅπαντες ἄνθρωποι τῇ πείρᾳ μεμαθηκότες, οὓς ἂν ἱδρῶσαι δαψιλέστερον ἐθέλωσιν, ἢ λελουμένους ἢ ἀλούτους, οὐ προσφέρουσιν αὐτοῖς εὐθὺς κατ᾽ ἀρχὰς ἔλαιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τῶν νενοσηκότων, ἐπειδὰν ἱδροῦν ὑπάρξωνται, θερμὸν αὐτοῖς περιχέουσιν. ἐπὶ δὲ τῶν νοσούντων, ἐπειδὰν αὐτάρκως ἱδρώσωσιν, ἐπὶ δὲ τῶν ὑγιαινόντων ὅσοι μὲν ἐξ ὁδοιπορίας μακρᾶς εἰσί, καὶ γυμνασίων πλειόνων, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἐξηραμμένοι τὸ σῶμα, τούτοις μὲν ἀλείφεσθαι, καὶ πρὶν ἱδρῶσαι συγχωροῦσιν. ὅσοι δ᾽ ἢ πεπληκότες, ἢ πληθωρικὸν τὸ σῶμα ἔχοντες, τούτοις οὐδὲ λουομένοις ἐπιτρέπουσιν ἐλαίῳ χρῆσθαι.

Καί μοι δοκεῖ κἀνταῦθα μέσον τῶν ὑγραινόντων, καὶ ξηραινόντων ἡμᾶς εἶναι τοὔλαιον, ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείχθη τῶν θερμαινόντων καὶ ψυχόντων. ὑγραίνει μὲν γὰρ ὕδωρ, ξηραίνει δὲ δάφνινόν τε καὶ κέδρινον ἔλαιον. τὸ γ᾽ οὖν ἔλαιον ἁπλῶς οὑτωσὶ προσαγόμενον, αὐτό γε τῆς προθερμανθείσης πρὸς ἡμῶν αὐτῶν ἐξ ἐπιτεχνήσεως, ἢ ψυγείσης. τούτου γὰρ ἐπὶ πάντων ἀεὶ χρὴ μεμνῆσθαι, τοιαύτην φυλάττει τὴν κρᾶσιν ἡμῶν, οἵανπερ παρέλαβεν, ἔργον ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ κωλύον κενοῦσθαι τοῦ σώματος ἁπάσας τὰς ἀτμώδεις διαπνοάς. εἰ δ᾽ ἀνατρίβειεν ἐπιπλέον ἐλαίῳ τὰ μέλη, θερμότητά τε τινὰ γεννήσεις ἐκ τῆς τρίψεως ἐπίκτητον, ὠφελήσεις τε τοὺς κεκοπωμένους ἐν τῷδε, τοῦτο μὲν εἴσω τοῦ σώματος εἰς τοὺς κατὰ λεπτὸν πόρους εἰσδυομένου τοῦ λίπους, ὡς μαλάττειν τὰ κατεσκληρυμμένα. τοῦτο δὲ τῇ θερμότητι διαφοροῦντος, ὅτι δριμὺ καὶ λεπτόν, ὑγρὸν ἐν τοῖς κόποις ἐκ συντήξεως γεννηθὲν ὑπὸ τοῦ δέρματος ἐστέγετο. φαίνονται γὰρ κἀκ τούτους ἀπορρέοντες ἱδρῶτες τοῖς γυμναζομένοις, φαίνονται δ᾽ οὐκ ὀλίγα κἀν τοῖς εἰς τὴν γαστέρα συρρέοντα περιττώματα, καὶ οἷον συντήγματα. λογίζεσθαι δ᾽ ἐκ τούτων χρή, κἂν μὴ φαίνηται, καταλείπεσθαι τινά, καὶ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα πολλὰ τοιαῦτα κενώσεως δεόμενα. διττὴ γὰρ ἐν τοῖς κόποις γίγνεται διάθεσις, ὡς ἐν ἑτέροις ἐπιδέδεικται. ξηραινομένων μὲν τῶν ὁμοιομερῶν τοῦ ζώου μορίων, ὑγραινομένων δὲ τῶν κενῶν χωρῶν, οὐ χρηστῇ καὶ κατὰ φύσιν ὑγρότητι (πληθώρα γὰρ ἦν) ἀλλὰ λεπτῇ καὶ δριμείᾳ, καὶ δακνώδει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἰωμένων δέονται διττῶν, τῶν τε τὴν ξηρότητα τεγγόντων, καὶ τῶν τὴν δριμεῖαν ὑγρότητα κενούντων. καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἄμφω ταῦτα, τὰ διὰ τῶν γλυκέων ὑδάτων λουτρὰ χρησιμώτατα τετύχηκεν ὄντα, τῇ μὲν ὑγρότητι τὴν ξηρότητα τῶν ὀργάνων ἐπανορθούμενα, τῇ δ᾽ αὖ θερμότητι, τὸ λεπτὸν καὶ δριμὺ διαφοροῦντα. καὶ εἴγε παραμένειν τοῖς σώμασιν ἐδύνατο, καὶ μὴ ῥαδίως ἀπορρεῖν τὸ ὕδωρ, αὔταρκες ἂν ὑπῆρχε μόνον. ἐπεὶ δὲ τό, τε † περιεχόμενον ἔξωθεν ἀπορρεῖν ῥαδίως, τό τ᾽ εἰς τοὺς πόρους τοῦ σώματος εἰσδυόμενον ἐκρεῖ, λαβεῖν οὐδεμίαν ἔχον, εἰς τοῦτ᾽ αὐτὸ χρησίμως ἔλαιον μίγνυται, καὶ μᾶλλόν γε ἢν ἐπιπλέον ἐξ ἀμφοῖν ἀνατρίψηταί τις, ὅπερ ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ χυτλοῦσθαι, καὶ ἀντετίθεσαν γε αὐτῷ τὸ ξηραλειφεῖν. ἔστι μὲν καὶ τοῦτο πως αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ κόπων ἰατρικόν, ἀλλ᾽ ἀπολείπεται πάμπολυ τοῦ χυτλώσασθαι. τότε γὰρ ἅμα καὶ ἐπειδὰν ἀνακόπτηται καὶ ἀνατρίβηται μετ᾽ ἐλαίου τὸ ὕδωρ, δύσλυτον ἱκανῶς ἔχει τὴν μίξιν, ὥσθ᾽ ὅσοις ἂν ἐπαλείφηταί τε καὶ περιπλάττηται σώμασι τὸ ἔλαιον, ἀναγκάζεσθαι τούτοις ἐπιπλέον ὁμιλεῖν καὶ τὸ ὕδωρ. ἔστι τοίνυν κἀνταῦθα ὥσπερ τις ὕλη, τῶν ὑγραινόντων τε καὶ ξηραινόντων τὸ ἔλαιον, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείχθη, τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων. αὐτῷ τε γὰρ ξηραίνοντι μιχθέν, ξηραῖνον τὸ σύμπαν ἀπετέλεσεν, αὖθ᾽ ὑγραίνοντι, καὶ τοῦθ᾽ ὑγραῖνον εἰργάσατο, καὶ πολλάκις, καὶ μᾶλλον ὑγραῖνον ἀπετελέσθη τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν αὐτοῦ τοῦ πρώτως ὑγραίνοντος, ὥσπερ ἐφ᾽ ὕδατος ἔχει. τοῦτο γάρ, ὑγραίνει μὲν πρώτως, ἀλλὰ τὸ μὴ παραμένειν ἐπιπλέον, ὀλιγοχρόνιον ἴσχον τὴν ἐνέργειαν, ἀσθενῶς ὠφελεῖ. δεσμὸς οὖν αὐτῷ τοὔλαιον γιγνόμενον, ἀναγκάζον τε τοῖς χρήζουσιν τῆς ἀπ᾽ αὐτοῦ βοηθείας ἐπιπλεῖστον ὁμιλεῖν, ἄριστον ἰαμάτων πάντων ἀπετελέσθη, τοῖς ἐξηραμμένοις τε αὐχμώδεσι σώμασιν. οὕτω δὲ κἂν ξηραῖνον ἐλαίῳ μίξῃς φάρμακον, οἷον χαλκῖτιν, ἢ πύρεθρον, ἢ κικίδα, ἢ στρούθιον, ξηραῖνον ἔσται τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν. ἅπασιν οὖν ὑπηρετοῦν τοῖς ἑαυτῷ μιγνυμένοις τὸ ἔλαιον, εὐλόγως οἷον ὕλη τις ἁπάντων ἐστί. τὴν μὲν οὖν οἰκείαν αὐτῶν ἐνέργειαν ἐξ ἀνάγκης μειοῦν, οὐ μὴν τήν γε ὠφέλειαν, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ προσαυξάνον. οὐ γὰρ δὴ ταὐτόν γ᾽ ἐστίν, εἰ καὶ δόξει τισὶν ἐνέργειαν τέ τινος αὐξῆσαι, καὶ ὠφέλειαν. ἡ μὲν γὰρ ἐνέργεια, κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάστου δύναμιν, ἡ δ᾽ ὠφέλεια καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἐνίοτε. λεχθήσεται μὲν οὖν ἐπιπλέον ἐν τοῖς ἑξῆς, ὑπὲρ τῆς κατὰ συμβεβηκὸς ὠφελείας. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον δεῖ τοῖς παροῦσιν. ἐλαίῳ γὰρ ἀνακοπτόμενον ὕδωρ, ὡς τὸ καλούμενον ὑδρέλαιον ἐργάσασθαι, τοῖς κεκοπωμένοις ἀρήγει μᾶλλον, ἢ εἰ μόνον ὑπῆρχεν, οὐ τῷ τὴν οἰκείαν ἐπιτείνεσθαι δύναμιν, ἀλλὰ τὸ παραμένειν ἐπιπολὺ τοῖς δεομένοις. ἔτι δ᾽ εἰ μὴ μέσον εἴη τῇ κράσει τὸ ξυνιδοῦν, τὰ πρώτως βοηθοῦντα

† περιχεόμενον

θοῦσι τοῖς δεομένοις, ἐναντιώσεται πολλάκις αὐτῶν ταῖς ἐνεργείαις, ἐξ αὐτῆς γε τῆς τῶν φαρμάκων φύσεως ἐν ἑτέροις καθόλου διδαχθῆναι, κἀκ τῶν κατ' εἶδος τῶν φαρμάκων ἱστορίας ἀπὸ μετὰ τῆς καθόλου, διότι τὸ μιγνύμενον αὖ ἐπὶ τοὐναντίον ἀπάγει τὴν δύναμιν τοῦ κραθέντος αὐτῷ φαρμάκου, δύναται ποτὲ καὶ νικῆσαι, καὶ τελέως εἰς ἕτερον εἶδος μεταστῆσαι τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν. οὐδεμίαν γὰρ οὔτε ἰδέαν ἐπίσημον, οὔτε δύναμιν ἐμφαίνεσθαι χρὴ, τοῦ λόγον ὕλης ἔχοντος ἐν τῇ μίξει. κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐν μέρει πεῖραν, ὧδ' ἂν μάθοις, ὡς οὐ χρὴ τὸν λόγον ὕλης ἔχον οὔτε θερμαίνειν, οὔτε ψύχειν, οὔτε ξηραίνειν, οὔθ' ὑγραίνειν, εἰ πρῶτον μὲν ἀναμνησθείης ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα ἐπὶ πίττης ὑγρᾶς καὶ ῥητίνης, καὶ σμύρνης, ἀσφάλτου τε καὶ κεδρίνου, καὶ δαφνίνου, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα θερμαίνει. ταῦτα γὰρ ἅπαντα μεθ' ὕδατος ἀνατριβόμενα, παραπλησίως ἐλαίῳ θερμαίνει μᾶλλον ἢ ψύχει, καὶ ξηραίνει μᾶλλον ἢ ὑγραίνει, διὸ καὶ τὰς κοπώδεις αἰσθήσεις, οὐ πάνυ τι λύειν πέφυκεν. οὔτε γὰρ τῆς αὐτῆς ἐστιν ὕδατι δυνάμεως, ὡς συνεργάζεσθαί τι μᾶλλον ἢ ἀντιπράττειν, οὔτε τῆς μέσης τῶν ἄκρων, ἵν' ὡς ὕλη τις ὑπηρετῇ τῷ πρώτως ἐνεργοῦντι. ξηραίνει γὰρ καὶ θερμαίνει μᾶλλον, οὐχ ὑγραίνει καὶ ψύχει καθάπερ ὕδωρ, εἰ δέ τινι τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων τε καὶ θερμαινόντων ἀναμίξαις ὕδωρ, οὐ μόνον οὐδὲν ὧν πέφυκε δρᾶν ὄψει γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ τελέως ἀμαυρούμενον, ὡς εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐμέμικτο. χαλκῖτις οὖν καὶ σανδαράχη, καὶ μίσυ, καὶ τἄλλ' ὅσα θερμαίνει τε σφοδρῶς ἡμᾶς καὶ ξηραίνει, φυλάττει τὴν ἑαυτῶν ἔτι δύναμιν ἰσχυρὰν ὕδατι μιχθέντα. πανταχόθεν οὖν δῆλον, ὡς μέσον εἶναι χρὴ τὴν κρᾶσιν, ὅ, τι περ ἂν ἑκατέροις τοῖς ἄκροις ὑπηρετήσειν μέλλῃ, καθάπερ ὕλη τις, ὥσπερ καὶ τοὔλαιον ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ τιθεὶς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. ὁμολογήσει γὰρ ἅπαντά σοι τὰ κατὰ μέρος ἔργα, καὶ μέμψῃ τοῦ μήκους τῶν λόγων οὐχ ἡμᾶς, ἀλλ' ὅσοι τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ὑπερβαίνοντες, ἐπὶ μοχθηράς τε καὶ μακρὰς ἐκτρέπονται. διὸ καὶ τούτων ἠναγκάσθην ἐγὼ μηκῦναι τὸν λόγον, ἐπεὶ τό γ' ἀληθὲς αὐτὸ, ταχίστην ἔχει τὴν εὕρεσιν, ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὁρμώμενον. οὐ μὴν οὐδ' εἰς τοσοῦτον ἐμήκυνα τὸν λόγον εἰς ὅσον ἐγχωρεῖ, περὶ καὶ πάντα τὰ κακῶς ὑπ' αὐτῶν εἰρημένα γράψαι προειρημένῳ, καὶ τὰς αἰτίας τῶν σφαλμάτων ἐκδιδάξαι. καίτοι γε τὰς αἰτίας εἰπεῖν ἴσως ἀναγκαῖον ἐστὶν, ὑπὲρ τοῦ φυλάττεσθαί τε τοὺς ἐξ αὐτῶν παραλογισμοὺς ἐν ἁπάσῃ τῇ κρίσει τῶν κατὰ μέρος φαρμάκων, ἔχεσθαί τε τῆς ἀληθοῦς διδασκαλίας ἐπιστημονικώτερον. αὐξάνονται γὰρ ἡμῖν αἱ περὶ τῶν πραγμάτων πίστεις, ὅταν μὴ μόνον αὐτὸ γιγνώσκωμεν τἀληθὲς, ἀλλὰ καὶ τῶν παραλογισμῶν ἁπάντων τὰς αἰτίας ἐκμάθωμεν. τοῦτο μὲν οὖν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐργασόμεθα. Νυνὶ δὲ περὶ ῥοδίνου βραχέα προσθεὶς, ἐπὶ τοῖς κατ' ἀρχὰς εἰρημένοις, ἐν τῷδε καταπαύσω τὸν λόγον. εἴρηται μὲν οὖν, ὡς οὔτ' ὀσμαῖς, οὔτε χρόαις, οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν συμβεβηκότων εὔλογόν ἐστι προσέχειν τὸν νοῦν ἐν ταῖς τῶν δυνάμεων ἐξετάσεσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐπί τε τῶν ὑγιαινόντων καὶ νοσούντων σωμάτων. ἀποδέδεικται δὲ καὶ ὡς τοὔλαιον ὅταν ἄναλον ᾖ καὶ καθαρὸν ἀκριβῶς, ἐκ τῆς μέσης ὕλης ἐστὶν, ὥς τε καὶ τὸ ῥόδινον χρὴ τὸ ἀκριβὲς, καὶ ἁπλοῦν καὶ ὄντως ῥόδινον, ἐξ ἐλαίου τε τούτου κατασκευάζεσθαι, καὶ μηδὲν ἐν ἑαυτῷ φαρμακωδέστερον ἔχειν, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ μυρεψοὶ σκευάζειν, ὑπὲρ τοῦ μόνιμόν τε καὶ εὐωδέστερον γενέσθαι, προστύφοντες ἀρώμασι τοὔλαιον πρὶν ἐμβαλεῖν τὰ ῥόδα. κάλλιον δὲ ἴσως ἐστὶ, καὶ τοῖς ὀνόμασι διαστέλλειν αὐτὰ, καθότι καὶ τοὺς παλαιοὺς οἶδα ποιοῦντας. ἔλαιον μὲν γὰρ ῥόδινον ὀνομάζουσι, τὸ χωρὶς τῶν ἀρωμάτων σκευασθέν. ὅτῳ δ' ἐπεμβέβληταί τι καὶ τούτων, οὐκ ἔλαιον ἔτι τοῦτο, ἀλλὰ μύρον ἤδη προσαγορεύουσιν. ὥστ' ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔλαιον οἷον ὕλη τίς ἐστι, τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων φαρμάκων ἐκ τῆς μέσης κράσεως ὑπάρχον, ἐξ ἐλαίου δὲ καὶ ῥόδων χυλῶν σύγκειται τὸ ῥόδινον, ἔστι δήπου καὶ αὐτὸ τοιοῦτον τὴν κρᾶσιν, οἷός περ καὶ ὁ τῶν ῥόδων χυλός. ἔστι δὲ δήπου ῥᾷστον, οὐ ῥόδων χυλοῦ μόνον αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλὰ καὶ συντεθέντος ἐλαίου ῥοδίνου, ἐπί τε τῶν ὑγιαινόντων, καὶ νοσούντων, ὡς ἤδη πολλάκις εἴρηται, τὴν βάσανον αὐτοῦ ποιήσασθαι τῆς δυνάμεως. εὑρήσεις οὖν ἐμψυχομένους μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοὺς ἔτι κεκαυμένους καὶ παραχρῆμα τινὸς ὠφελείας αἰσθανομένους, βλαπτομένους δ' ἐναργῶς ἅπαντας τοὺς ἐψυγμένους, ὥστε σε σαφῶς ἑκατέρωθεν συνιέναι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ψυχούσης μᾶλλον ἢ θερμαινούσης. οὐ μὴν ἰσχυρά γε ἡ ἀπὸ ῥοδίνου φαίνεταί σοι ψύξις, ἀλλ' ἐγγυτάτω πως εἶναι δόξει τῆς μέσης κράσεως. ὀνομάζω δὲ τὰ τοιαῦτα φάρμακα, σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας, ἐκ τῆς πρώτης φύσεώς τε καὶ τάξεως τῶν ψυχόντων. ὥσπερ αὖ καὶ ὅσα βραχὺ τῆς μέσης κράσεως ἐπὶ τὸ θερμότερον ἀποκεχώρηκεν, ἐκ τῆς πρώτης ἀποστάσεώς τε καὶ τάξεως τῶν θερμαινόντων. ταυτὶ μὲν ἐν τῷ παρόντι περὶ ῥοδίνου χρὴ γινώσκειν. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι μοι καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, ἔτι μνημονεῦσαί τε τοῦ φαρμάκου, καὶ προσθεῖναι τὰ λείποντα ὧν εἴπομεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

Ἐγὼ μὲν ὅτι χρήσιμον αὐτὸ πρὸς τὰς ἰάσεις μόνον ἐν τῇδε τῇ νῦν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ γράφειν ἔγνωκειν, πρώτους καὶ μάλιστα τοὺς θεοὺς ἔχω μάρτυρας, εἶτα καὶ τοὺς παρακαλέσαντας ἑταίρους, ἐπιμνησθῆναί με καθ' ὅσον ἐγχωρεῖ τῶν οὐκ ὀρθῶς ἀποφηναμένων περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. εἰ δέ τις ἄχθεται περὶ μήκει τῶν λόγων, οὐχ ἡμῖν χρὴ μέμφεσθαι τοῦτον, ἀλλὰ τοῖς τὰ πιθανὰ μὲν, οὐκ ἀληθῆ δὲ γράψασιν ἰατροῖς. ὡς ἔγωγε καὶ νῦν ἔτι δέδοικα, μὴ διὰ τὸ τάχος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀντιλογίας ἔνια τῶν σοφισμάτων παρακρούσηται τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτοῖς νέους. εἰ μὲν γὰρ γεγυμνασμένοι κατὰ τὰς λογικὰς μεθόδους, καὶ γιγνώσκοντες ὡς χρὴ λύειν σοφίσματα προσεῖχον ταῖς τῶν βιβλίων ἀναγνώσεσιν, οὐκ ἂν ἔλαθον αὐτοὺς, οὔθ' οἱ παραλογιζόμενοί τι κατὰ τὰς ἀποδείξεις, οὔθ' ἡμεῖς συντόμως αὐτὸ τἀληθὲς ἐκδιδάσκοντες. ἐπεὶ δ' ἀγύμναστοί εἰσιν οἱ πλείους τῶν ἰατρῶν αὐτῶν ἐν τοῖσδε, καί τινες πρὸς τούτῳ καὶ ἀργότεροι φύσει τὸν λογισμὸν, εἰ μὴ τῆς παρ' ἡμῶν ἐπιτύχοιεν οὗτοι βοη-

θείας ἐλεγχόντων τὰ σοφίσματα, πεισθήσονται ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν σοφιστῶν, ὥστε ὅσον μὲν ἐπὶ τοῖσδε, κἂν λείπειν τι δόξαι τῇ πραγματείᾳ. ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ μὴ δυνατόν ἐστιν ἁπάντων στοχάζεσθαι τῶν ἀναγνωσομένων ἀνομοίων ὑπαρχόντων, οὐ ταῖς φύσεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς ἕξεσιν, ὃ μάλιστα τοῖς πλείστοις ἐδόκει χρήσιμον ἔσεσθαι λόγων εἶδος, ἐν τοῖς πρὸ τούτου δυοῖν ὑπομνήμασιν ἐποιησάμην. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ περὶ ὄξους καὶ ὕδατος δυνάμεως ἀποσκεψάμενος. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὰ πλεῖστα μὲν ὑπὲρ ἐλαίου διῆλθον, ὀλίγα δέ τινα καὶ περὶ ῥοδίνου προσθείς. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῷδε ποιήσομαι τοιοῦτον τὸν λόγον, ὁποῖον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγνώκειν μεταχειρίσασθαι, διελόμενος μὲν τὰ σημαινόμενα πρῶτον ἑκάστου τῶν ὀνομάτων. ἐφεξῆς δὲ τὰ οἷον στοιχεῖα τῆς πραγματείας ἁπάσης διελθών, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὰς οἷον συλλαβὰς ἀφικόμενος, ἐξ ὧν ἤδη τὸ τέλος αὐτὸ τῆς πραγματείας, ἐφ' ὃ σπεύδομεν, ἑτοίμως ἕψεται. Ἡ μὲν δὴ τῶν ὀνομάτων ἡ διαίρεσις, οὐδὲν περιττότερον ἐκδιδάσκει, τῆς ἐν τῷ τρίτῳ περὶ κράσεως εἰρημένης, κἂν τῷ πρώτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ἀναμνήσω δ' αὐτῆς καὶ νῦν. Ἕκαστον τῶν σωμάτων, ἤτοι θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ ξηρόν, ἢ ὑγρὸν λέγεταί τε καὶ φαίνεται, ποτὲ μὲν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ὄν, ποτὲ δὲ ἐπίκτητόν τινα ποιότητα προσειληφός. ἔθος δ' ἐστὶν ἡμῖν λέγειν, τὸ μὲν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, πρώτως τε καὶ καθ' ἑαυτό, καὶ δι' ἑαυτὸ δυνάμει τοιοῦτον ὑπάρχειν τε καὶ φαίνεσθαι. τὸ δὲ τὴν ἐπίκτητον προσειληφὸς ποιότητα, κατά τι συμβεβηκὸς εἶναι καὶ φαίνεσθαι τοιοῦτον. αὐτῶν δὲ τῶν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἤτοι θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν εἶναι λεγομένων, τὰ μὲν ἐνεργείᾳ τοιαῦτα ὑπάρχει, τὰ δὲ δυνάμει. διαφέροντος τοῦδε τοῦ νῦν εἰρημένου δυνάμει, παρὰ τὸ μικρῷ πρόσθεν ῥηθέν, ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῷ κατὰ συμβεβηκὸς ἀντιδιῄρηται, τουτὶ δὲ, τῷ κατ' ἐνέργειαν. αὐτῶν δὲ τῶν κατ' ἐνέργειαν, τὸ μὲν ἁπλῶς λέγεται θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ ὑγρόν, ἢ ξηρόν, ὥσπερ τὰ στοιχεῖα. τὸ δὲ κατ' ἐπικράτειαν, ὥσπερ ἄνθρωπος καὶ ἵππος, καὶ βοῦς, καὶ κύων, καὶ ὅλα τὰ ζῷα. τὸ δέ τι πρὸς τὸ σύμμετρον, ὁμογενές, ἢ ὁμοειδές, ὥσπερ εἰ τύχοι λέων μὲν ἀνθρώπῳ παραβαλλόμενος, ἄνθρωπος δ' ἀκμάζων παιδί. τὸ δὲ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν, οἷον ὁ Δίων πρὸς τὸν Θέωνα. καὶ δὴ καὶ τῶν δυνάμει λεγομένων σωμάτων εἶναι τοίων ἢ τοίων, ἀναγκαῖον ἔφαμεν ἕκαστον ὡς πρὸς τὸ κατ' ἐνέργειαν ἀναφερόμενον λέγεσθαι. τὸ μέν, ὅτι ῥᾳδίως ἐκπυροῦται πρὸς τὸ κατ' ἐνέργειαν ἁπλῶς θερμόν. τὸ δ' ὅτι τὰ ζῷα θερμαίνει πρὸς τὸ κατ' ἐπικράτειαν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ἄνθρωπον θερμαῖνον, ὡς πρὸς ἄνθρωπον εἶναι δυνάμει θερμόν. τὸ δὲ βοῦν, ἢ ἵππον, ὡς πρὸς βοῦν ἢ ἵππον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέν, τῷδέ τινι τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ δὲ θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ ὑγρὸν ὑπάρχον, ἐκείνῳ μόνον τῇ φύσει παραβαλλόμενον. Ἐκ τῆς διαιρέσεως ταύτης τῶν ὀνομάτων, ὠφελήθημεν εἰς τὴν τῆς κρίσεως αὐτῶν ἐπίγνωσιν. εἰ μέν τι πρὸς ἄνθρωπον λέγοιτο θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ ξηρόν, ἢ ὑγρόν, ἀποχωρεῖν μὲν ἀξιοῦντες τῶν ἄλλων ἁπάντων ζῴων, ἐπ' αὐτοῦ δὲ μόνου τὴν πεῖραν τε καὶ τὴν βάσανον τοῦ ἀνθρώπου ποιεῖσθαι. εἰ δέ τι πρὸς βοῦν, ἢ ἵππον, ἢ ἔλαφον, ἢ τι τῶν ἄλλων τινῶν ζῴων, ἐπ' ἐκείνου πάλιν αὖ μόνου γίγνεσθαι τὴν πεῖραν. ἐν τούτοις δέ, καὶ τοὺς ἀπὸ συστάσεως, ἢ χροιᾶς, ἢ βάρους, ἢ κουφότητος, ἢ τῆς πρὸς γεῦσιν, ἢ τὴν ὀσμὴν ἑκάστου τῶν φαρμάκων ποιότητος ἐξευρίσκειν πειρωμένους αὐτῶν τὰς δυνάμεις ἐμεμψάμεθα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα, τῇ τῶν ὀνομάτων ὀρθῇ διαιρέσει φαίνεται συνακολουθήσαντα, τὰ δ' οἷον στοιχεῖα τῆς προκειμένης θεωρίας, ἐν τῇ γνώσει τῶν πρώτων εἶναι ποιοτήτων ἐδείκνυμεν, ἃς ἐν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἀπεδείξαμεν, ὑγρότητα, καὶ ξηρότητα, θερμότητα καὶ ψυχρότητα, σχεδὸν δὲ καὶ ἡ τούτων εὕρεσις, ὑπάρχειν ἡμῖν ἐκ τοῦ τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων ὀρθῶς διαστείλασθαι. φάρμακον γὰρ τροφῆς διορίσασθαι, τῷ, τὸ μὲν ἀλλοιοῦν κατὰ ποιότητα, τὴν δ' ἐξομοιοῦσθαι τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ, κατὰ τὸν λόγον ἐντεῦθεν ἐποδηγήθημεν, εἰς τὴν τῶν ἀλλοιουσῶν ἡμᾶς ποιοτήτων εὕρεσιν. Διττῶν δ' οὐσῶν τῶν ἀλλοιώσεων κατὰ γένος, τῶν μὲν εἰδοποιῶν, αἳ δὴ καὶ κυρίως καὶ πρώτως ἀλλοιώσεις ὀνομάζονται, τῶν δὲ καταθραυουσῶν τε καὶ συναγουσῶν τὰ μόρια τοῦ σώματος ἡμῶν, ἃς καταχρώμενοι μᾶλλον ἢ κυρίως ὀνομάζοντες, ἀλλοιώσεις καλοῦσιν, τὰς τῶν φαρμάκων δυνάμεις ἐν ταῖς πρώταις φαμὲν περιέχεσθαι. μηδενὶ γὰρ δύνασθαι μεταβάλλειν ἐξ εἴδους εἰς εἶδος, ἄνευ τοῦ θερμανθῆναί τε καὶ ψυχρανθῆναι, καὶ ξηρανθῆναι καὶ ὑγρανθῆναι. λέγω δὲ ἐξ εἴδους εἰς εἶδος, ὅταν ἐξ ἄρτου, καὶ πτισάνης, καὶ φακῆς, αἷμα καὶ φλέγμα καὶ χολὴ γίγνηται, ξανθή τε καὶ μέλαινα, κἀκ τούτων πάλιν ὀστοῦν καὶ πιμελή, καὶ νεῦρον, καὶ σάρξ, ἀρτηρία τε καὶ φλέψ, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων τοῦ ζῴου μορίων. εἰ δέ τι τέμνον ἡμᾶς, ὥσπερ ὕαλος ἢ ξίφος, ἢ θλῶν, ὡς λίθος καὶ μόλυβδος, ἢ συνάγον τὰ κεχωρισμένα, καθάπερ ἐπίδεσις, ἀλλοιοῖ πως τὰ μόρια ταῦτα, οὐκ εἶναι φάρμακα, μηδὲ γὰρ τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν ἐξιστάναι τῆς οἰκείας φύσεως ἕκαστον τῶν ὄντων. ἄν τε γὰρ θραύσῃς εἰς πολλὰ καὶ κατατεμεῖς ἄρτον, ἄν τε ἐκ πολλῶν καὶ σμικρῶν ἀθροίσῃς εἰς ἕν, οὐκ ἐξίσταται τῆς οἰκείας ἰδέας, οὐδὲ σὰρξ μὲν ἀντ' ἄρτου γίγνεται καταθραυόμενος, ὀστοῦν δ' εἰ οὕτως ἔτυχε συναγόμενος, ἀλλ' ἐν τῷ πέττεσθαι κατά τε τὴν γαστέρα καὶ τὰς φλέβας εἰς αἷμα καὶ φλέγμα μεταβάλλων, εἶτ' ἐκ τούτων, εἰς ὀστοῦν καὶ σάρκα, καὶ τἆλλα τοῦ σώματος μόρια, κατὰ τὴν οὐσίαν ὅλην ἀλλοιοῦται, καὶ τῆς ἀρχαίας ἐξίσταται φύσεως, εἰς ἕτερον εἶδος μεθιστάμενος. οὐ μὴν ἐξ ἄλλου τινός, ἢ ἐκ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὰς εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας ἀλλοιώσεις τε καὶ μεταβολὰς ἐδείχθη δεχόμενα τὰ πάθη τοῦ σώματος σύμπαντα. καὶ κατὰ τοῦτο τὰς πρώτας τε καὶ στοιχειώδεις εἰδοποιοὺς ποιότητας ἔφαμεν εἶναι τέτταρας, ὑγρότητα, ξηρότητα, θερμότητα, ψυχρότητα, καὶ ζητοῦμεν ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἥν τινα ποτὲ καὶ τούτων ἐν τῇ κράσει κέκτηται πλεονεκτοῦσαν. εὐθέως οὖν ἐν τούτῳ πρώτῳ οἱ πλεῖστοι τῶν ζητησάντων αὐτὰς σφάλλεσθαί μοι δοκοῦσιν, ἐν τῷ τὴν πλεονεκτοῦσαν ἁπλῶς ἐπισκέπτεσθαι, καθάπερ τινὲς φυσικοὶ φιλόσοφοι. καὶ δὴ καὶ παραλογίζεσθαί τε πολλοὺς αὐτῶν ἀμεθόδως ἀναγινώσκοντας, τὰ Θεοφράστου καὶ Ἀριστοτέλους συγγράμματα. καίτοι πάμπολυ τὸ διάφορόν ἐστιν, ἢ ὡς πρὸς τὴν ὅλην φύσιν ἀποβλέποντας, ἢ ὡς πρὸς ἀνθρώπους μόνον ὑπὲρ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, διαιρεῖσθαι. πρὸς μὲν γὰρ τὴν ὅλην φύσιν ἀποβλεπόντων, διχῶς ἕκαστον τούτων λέγεται, τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ δ' ἐπικρατείᾳ. τῶν μὲν στοιχείων ἕκαστον, ἁπλῶς, ἄνθρωπος δὲ καὶ ἵππος καὶ βοῦς κατ' ἐπικράτησιν. ἐν δὲ τῷ πρός τι γιγνομένης τῆς ἐξετάσεως, ἐκεῖνο χρὴ μόνον ἐπισκέπτεσθαι, πρὸς ὃ λέγεται. ζητοῦμεν δ' ἡμεῖς, οὐκ εἰ πλέον ἁπλῶς ἐστὶν ἐν θαλάττῃ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, τοῦτο μὲν γὰρ ἐναργῶς ὁρῶμεν, ἀλλ' εἰ πρὸς ἄνθρωπον

ἄνθρωπον. οὐδ᾽ οὖν οὐδὲ πρὸς τοῦτον ἁπλῶς οὑτωσὶ παραβαλλόμενον, ὡς εἰ καὶ λέοντα παραβάλλοις αὐτῷ, καὶ γὰρ καὶ οὕτως, ὑγροτέρα ἀνθρώπου θάλαττα. πῶς οὖν ἔτι ζητοῦμεν, εἰ ξηρὰ τὴν δύναμιν ἐστὶν ἡ θάλασσα; πῶς δ᾽ ἄλλως ἢ ἐν ἴσῳ περὶ ξηραντικὴ σώματος ἀνθρωπείου. εἰς τοῦτ᾽ οὖν ἀποβλέπειν χρὴ μόνον ἐάσαντας τἄλλα. ποιοῦσι δ᾽ ἔμπαλιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν, ἀποβλέπουσι γὰρ εἰς πάντα τἄλλα μᾶλλον, ἢ εἰς τοῦτο. πῶς οὖν εἰς ἄνθρωπον ἐπιστραφέντες, ἀποχωρήσαντές τε τῶν λοιπῶν, ὅπως ἔχει πρὸς τοῦτον ἐνεργείας ἡ θάλαττα γνωσόμεθα; ἢ δηλονότι προσφερόντων περὶ σώματι, καὶ πεῖραν τοῦ γιγνομένου λαμβανόντων, ἔν τε περὶ λούειν ἐν θαλάττῃ, καὶ καταβρέχειν ἢ καταντλεῖν, ἐπιλιθοῦν τε πολλάκις μορίοις ἔριά τε καὶ σπόγγους θαλάττῃ διαβρέξαντας, ἐπιπλάσμασί τε μιγνῦντας καὶ κηρωταῖς, κἂν τούτοις ἅπασιν διορίσασθαι τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποβαίνοντος ποτέ, τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἀποτελούμενον; ἐν τούτῳ γάρ ἐστι τὸ πᾶν κῦρος τῆς εὑρέσεως, οὗ μόνου σχεδὸν οὐδεὶς αὐτῶν ἅπτεται. ἀλλ᾽ αἱ τῶν φιλοσόφων ἀποφάσεις, ἐξαπατῶσιν αὐτούς, οὐ δυναμένους αἰσθάνεσθαι τῆς ὁμωνυμίας. οὐ μόνον γὰρ ὡς ἀρτίως εἴρηται, τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ δ᾽ ἐπικρατείᾳ λέγεται πρὸς αὐτῶν. ἁπλῶς μὲν γὰρ τὸ πῦρ θερμόν, ἐπικρατείᾳ δ᾽ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ τὸ κατ᾽ ἐπικράτειαν αὐτὸ διχῶς λέγεσθαι νομίζουσιν. τὸ μὲν κατὰ τοὺς ὄγκους τῆς οὐσίας, ὡς κἀν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἡμεῖς διῃροῦμεν, οἷον εἰ δύο χοᾶς ὕδατος ἄκρως ζέοντος ἀναμίξαις ἑνὶ χοῒ ψυχροῦ παντάπασιν ὕδατος, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ τὴν τῶν ποιοτήτων ἐνέργειαν. τοῦτο δ᾽ ἤδη δόγματος ἐχόμενον λέγουσιν, οὐκέτ᾽ ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων λαμβανόντων. ὑποθέμενοι γὰρ τὸ μὲν ψυχρὸν συνάγειν καὶ πιλεῖν, καὶ ἀκίνητον ἐργάζεσθαι τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ θερμὸν, ἀραιοῦν καὶ διαχεῖν καὶ πέττειν, καὶ κινεῖν, εὐλόγως ἐν ἅπασι τοῖς φυτοῖς κρατεῖν ἀποφαίνονται τὸ θερμόν. μηδὲ γὰρ ἂν μήτε τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀνάδοσιν τῆς τροφῆς ἐπὶ μήκιστον ἄλλως γενέσθαι, μήτ᾽ ἀλλοίωσιν αὐτοῦ, μήτε πέψιν, ἀλλὰ μὴ δὲ τὴν αὔξησιν ὅλως τῶν φυτῶν, ἢ τὴν βλάστησιν, ἢ τῶν καρπῶν τὴν γένεσιν, εἰ μὴ τὸ θερμὸν ἐκράτει. καὶ οὕτως ἤδη πάλιν ἐν αὐτοῖς τοῖς φυτοῖς, τὸ μὲν θερμότερον ἀποφαίνουσιν, τὸ δὲ ψυχρότερον. ἐκ ταύτης οὖν τῆς ὑποθέσεως ἤρτηται καὶ ὁ περὶ τῶν ῥόδων αὐτῶν λόγος, ὅτι θερμά. κρατεῖ γὰρ ἐπὶ πλέον ἐν αὐτοῖς τὸ θερμόν, ἢ ἐν ἄλλοις τισὶ φυτοῖς. ἐξ ἑτέρας δ᾽ αὖ πάλιν ὑποθέσεως, ὁ περὶ ἐλαίου τε καὶ πιμελῆς. ὅτι γὰρ αὖ ἐκφλογοῦται τάχιστα, διὰ τοῦτο θερμὰ τὴν δύναμιν εἶναι φασὶν αὐτά. καὶ καθ᾽ ἕτερον δ᾽ αὖ τρόπον ὅσα γλυκέα, διότι γὰρ οἰκειότητα καὶ ὁμοιότητα ταῖς κράσεσιν ἡμῶν φύσει θερμῶν ὑπαρχόντων, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα θερμὰ εἶναι φασί. τοῖς μὲν οὖν φιλοσόφοις, ὡς ἂν περὶ τῆς ὅλης φύσεως ἀποφαινομένοις, ὀρθῶς τὰ τοιαῦτα ζητεῖται καὶ λέγεται. τοῖς δ᾽ ἰατροῖς ἕτερον ἔχουσι σκοπόν, οὐκ ὀρθῶς, οὔτε γὰρ ὅτι ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἐπικρατεῖ τὸ θερμὸν ἐν τοῖς ῥόδοις, οὔθ᾽ ὅλως, ὅτι περὶ γένει φυτὸν ὑπάρχει, θερμὸν ἤδη διά τι τούτων ἐστίν. οὐ γὰρ οὕτως ἐζητοῦμεν ἡμεῖς τὸ θερμόν, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς ἄνθρωπον. ἐπεὶ κατά γε τὸ κρατεῖν ἐν ταῖς ἐνεργείαις τὸ θερμόν, ἅπαν φυτὸν ἔσται θερμόν, ἔτι δὲ μᾶλλον τὰ ζῷα πάντα. καὶ μήκωνα τοίνυν καὶ μανδραγόραν καὶ κώνειον καὶ σαλαμάνδραν θερμὰ λεγόντων ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ οὐ λέγουσιν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος ἅπαντες ἀποφαίνονται ψυχρὰ ταῦτ᾽ εἶναι πάντα. καίτοι ζῷόν τι ἐστὶν ἡ σαλαμάνδρα, τρεφόμενον δήπου καὶ αὐξόμενον καὶ κινούμενον, ἅπερ δὴ τοῦ θερμοῦ κρατοῦντος ἐν τῇ κράσει γίνεσθαι φασί. πῶς οὖν ἐν τούτοις μὲν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ἀποβλέπουσιν, ἐν ἄλλοις δ᾽ ὡς πρὸς τὴν ὅλην φύσιν, ἢ τὰς τῶν πρώτων ποιοτήτων ἐνεργείας; ἐγὼ μὲν οὖν φημί, μὴ σαλαμάνδραν μόνην, ἢ κώνειον ἀποφαίνεσθαι χρῆναι ψυχρὰ ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχειν ὡς πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τἄλλα πάντα κρίνειν ὡσαύτως. ἐπεὶ τό γε κώνειον οὐ μόνον οὐ καταψύχει τοὺς ψᾶρας, οὐδ᾽ ἀναιρεῖ καθάπερ ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τρέφει καὶ θερμαίνει δηλονότι. πᾶν γὰρ τὸ τρέφον οὐσίαν θερμήν, ἐπαύξει δήπου τὸ θερμὸν αὐτῆς καὶ φυλάττει. θερμὴ δ᾽ ἐστὶν ἡ τοῦ σώματος οὐσία τῶν ψαρῶν, οὐχ ὡς ζῴων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐναίμων. ἐμοὶ μὲν οὖν ἐπιδέδεικται πολλάκις, ἐν πολλαῖς ἤδη πραγματείαις, ὡς οἰκειότητές τινές εἰσι καὶ μάχαι ποιοτήτων ἐν ἅπασι τοῖς οὖσι, καὶ τὸ μὲν οἰκεῖον, ἑτοίμως ἐξομοιοῦται, τὸ δ᾽ ἐναντίον, εἰς φθορὰν ἐνίοτε μεταβάλλει, τά τε φυτὰ καὶ τὰ ζῷα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς αἱ οἰκειότητες αὐτῶν, κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας γίνονται, καὶ τοῦτ᾽ εἴρηταί μοι καὶ δέδεικται πολλάκις. οἱ δὲ οὐ δύνανται κατιδεῖν αὐτό, καὶ διὰ τοῦτο ῥαθύμως τε ἅμα καὶ ψευδῶς περὶ τῶν πλείστων ἀποφαίνονται φαρμάκων. ἓν γάρ ἐστι μόνον ἀσφαλὲς κριτήριον ἐν αὐτοῖς, ἡ πρὸς ἄνθρωπον πεῖρα, διοριζομένων ἡμῶν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦ καθ᾽ αὑτό. καὶ ταύτῃ προσέχων τὸν νοῦν, οὔτ᾽ ὄξος, οὔτε ῥόδινον ἐρεῖς θερμόν, ψύχει γὰρ ἡμᾶς ἀμφότερα πρώτως καὶ καθ᾽ ἑαυτά, τὸ μὲν ὄξος, ἰσχυρῶς, ἐπ᾽ ὀλίγον δὲ τὸ ῥόδινον. οἷον δέ τι τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ ἐπ᾽ ὀλίγον, ἐγὼ διηγήσομαι. συγκαταφθήσεται γὰρ αὐτῷ, καὶ ὁ περὶ τῆς μέσης κράσεως ἁπάντων τῶν φαρμάκων λόγος, οὗ κἀν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ μνήμην ἐποιησάμην ὑπὲρ ἐλαίου διαλεγόμενος.

Εἰ δή τι τῶν ὁμιλούντων ἡμῖν σωμάτων ἢ φαρμάκων ἐνεργείᾳ θερμὸν οὕτως ἐστὶν ὡς ἡμεῖς, ἢ γίγνεται πλησιάζον ὁμοίως ἡμῖν θερμόν, ἐκ τῆς μέσης τὸ τοιοῦτον ὑπάρχει κράσεως, ὥς γε ἡμῖν παραβάλλειν, ἐπείτοι καθ᾽ ἑαυτὸ δύναιτ᾽ ἂν κατ᾽ ἐπικράτειαν λέγεσθαι θερμόν, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς. εἰ δ᾽ ἔτι μήτε ἤδη θερμὸν οὕτως ἐστὶν ὡς ἡμεῖς, μήτε ἐν τῷ πλησιάζειν γίνεται τοιοῦτον, ψυχρότερον ἐστὶν ἀνθρώπου κράσεως τοῦτο, κἂν ὁπωσοῦν ἐν αὐτῷ κρατῇ τὸ θερμόν. καὶ δὴ κἂν τῷ πλησιάζειν ἡμῖν, ἀφαιρήσει τι, καὶ καθαιρήσει τῆς ἐνυπαρχούσης ἡμῖν θερμότητος. ὥσπερ γὰρ εἰ δυοῖν μὲν ὑδάτοιν ἀμφοῖν μὲν θερμοῖν, ἀλλὰ τοῦ μὲν μᾶλλον, τοῦ δ᾽ ἧττον ἐπιμίξαις τῷ μᾶλλον θερμῷ, τὸ ἧττον ἐκλύσει αὐτοῦ τὴν θερμασίαν. οὕτως εἰ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥοδίνου θερμότητα χλιαρὰν ὑπάρχουσαν, καὶ πρὸς τὴν ἀνθρώπου κρᾶσιν ἀναμίξαις ἀνθρωπείαν θερμότητα, καθαιρήσει τι πάντως αὐτῆς καὶ καταψύξει. μὴ τοίνυν θαυμάζειν ἔτι τῶν ἰδίᾳ τε καὶ καθ᾽ αὑτὸ θερμῶν, ἑτέρῳ θερμοτέρῳ προσαγόμενον, ἐμψύχειν αὐτὸ δύνασθαι. φύσις γὰρ αὕτη κοινὴ πάντων ἐστὶ τῶν ἀλλοιωτῶν σωμάτων, ὡς εἰς ἄλληλα δρᾶν καὶ πάσχειν πλησιάζοντα, τὸ μὲν ἧττον θερμὸν ὑπὸ τοῦ μᾶλλον θερμοῦ, θερμότερον γιγνόμενον, τὸ δὲ μᾶλλον θερμὸν ὑπὸ τοῦ ἧττον ἔμπαλιν διαψυχόμενον. ἐναργῶς γὰρ αὐτὸ καὶ δι᾽ αὐτῆς καταμάθοις τῆς ἁφῆς. φαίνεται γὰρ αὐτῇ πολλάκις τὰ αὐτά, ποτὲ μὲν θερμά, ποτὲ δὲ ψυχρά, θερμότερα μὲν γιγνομένη ψυχρά, ψυχρότερα δὲ θερμά. καί τις ἐναγχος ἡμῖν προὔβαλε, διά τι ψυχρὸν μὲν ἐν τοῖς βαλανείοις εὑροῦμεν, ἔξω δὲ θερμόν, οὐ παρακολουθῶν, ὅτι τὸ μὲν

ὕδωρ αὐτὸ χλιαρὸν ὁμοίως ἐστίν, ἔν τε τοῖς βαλανείοις κἀκτός. ἡμεῖς δὲ οὐχ ὡσαύτως διακείμεθα τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, ἔν τε τῷ λούεσθαι καὶ πρὸ τούτου. λουόμενοι μὲν γάρ, θερμοτέραν ἔχομεν αὐτὴν ἢ κατὰ τὸ ὕδωρ, ἔξω δὲ ψυχροτέραν, ὥστ᾽ εὐλόγως αὐτῇ καὶ τὸ ὕδωρ ἔξω μὲν τοῦ βαλανείου θερμόν, ἔνδον δὲ ψυχρὸν φαίνεται. τοῦ μὲν γὰρ ἧττον ἑαυτῆς θερμοῦ τὴν αἴσθησιν, ὡς ἀποκαταψύχοντος ἴσχει, τοῦ δὲ μᾶλλον ἢ καθ᾽ ἑαυτήν, ὡς ἐκθερμαίνοντος. ἔξεστι δέ σοι πείρας ἕνεκα τοῦ λελεγμένου, κάδισκον τινὰ χλιαροῦ μετρίως ὕδατος, ἐπειδὴ ἱκανῶς ἤδη τεθερμασμένος ᾖς, λουόμενος εἰσενεχθῆναι κελεύσαντα, ἐνθεῖναι τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας εἰς αὐτό. φανεῖται γάρ σοι τὸ ὕδωρ οὐ χλιαρόν, ἀλλ᾽ ἱκανῶς ψυχρόν. εἰ δὲ εὐθὺς εἰσελθὼν εἰς τὸ βαλανεῖον, ἅψαιο τοῦ ἐπὶ τὸν κάδισκον ὕδατος, ἧττόν σοι φανεῖται ψυχρόν. ἀεὶ γὰρ εἰς ὅσον ἂν ᾖς προτεθερμασμένος, εἰς τοσοῦτον ψυχρὸν φανεῖται. καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, εἴγε καὶ τὰ πολλὰ τῶν φρεατιαίων ὑδάτων, ὅσα βαθείας ἔχει τὰς πηγάς, ἐν τῷ χειμῶνι ψαυόμενα, χλιαρὰ φαίνεται. ἀλλ᾽ εἰ λελουμένος ἅψαι θερμαῖς ταῖς χερσίν, οὐκ ἄν σοι φανείη χλιαρά, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ λουόμενος ἔτι. γνώμονα τοίνυν ἔχοντες τὴν ἁφὴν ἐν ταῖς τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν διαγνώσεσι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνης διάθεσιν ἀναφέροντες αὐτῶν τὰς κρίσεις, εὐλόγως παραλογιζόμεθα πολλάκις, ὡς τὸ μὴ ψυχρόν, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ ψυχρὸν εἰπεῖν, καὶ τὸ μὴ θερμόν, ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ θερμόν. καὶ διὰ τοῦτο λουόμενοι μέν, ψυχρὸν τὸ ὕδωρ, ἐρριγωκότες δ᾽ ἐν κρύει, τὸ φρεατιαῖον ὕδωρ θερμὸν εἶναι νομίζομεν. καὶ εἴπερ τῶν διαθέσεων, ἐν αἷς ὄντες ἀμφοτέρων ἐψαύσαμεν ἐπιλαθοίμεθα, μόνης τε τῆς γεγενημένης ἡμῖν αἰσθήσεως μεμνημένοι, τάχ᾽ ἀποφηναίμεθα ἄν ποτε τὸ μὲν ὕδωρ, ἁπλῶς θερμὸν εἶναι, τὸ δ᾽ ὕδωρ, ψυχρόν. ἔστι δ᾽ οὐδέτερον ἁπλῶς, οὔτε θερμόν, οὔτε ψυχρόν, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς αὖ πάλιν ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὡδί πως ἔχοντας. ἁπλῶς δ᾽ αὖ πρὸς ἡμᾶς, ὁποῖον ἐστὶν ἑκάτερον λέγοιτο, πρὸς τὴν μέσην καὶ ἀρίστην ἡμῶν κρᾶσιν ἐξεταζόμενον, ὥσπερ εἰ καὶ πρὸς ἄνθρωπον ἁπλῶς ἐδοκιμάζετο, πάντως ἄν που πρός τε τὸν εὔκρατον ἡ ἐξέτασις ἐγίγνετο. ἤρτηται τοίνυν καὶ ταῦτα πάντα τὰ σφάλματα τῆς τῶν ὀνομάτων διαιρέσεως, ἧς ὀλίγου δεῖν ἅπαντες καταφρονοῦσιν. ἐπεὶ γὰρ ψυχρόν τε καὶ θερμόν, τὸ μὲν ἁπλῶς λέγεται, τὸ δ᾽ ἐπικρατείᾳ, τὸ δὲ τῇ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβολῇ, τὸ δὲ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν, εὐλόγως ἐν ταῖς ὁμωνυμίαις σφαλλόμεθα πολλάκις, ἐπιλανθανόμενοι μέν, ὁποῖόν τι θερμὸν κρίνομεν, ἐφ᾽ ἕτερον δὲ μεταβαίνοντες. ἀλλὰ μυριάκις ἤδη λέλεκταί τε καὶ λεχθήσεται, κατὰ τὸ τέταρτόν τε καὶ ὕστατον τῶν εἰρημένων ἄρτι σημαινομένων, ἐπισκέπτεσθαι χρῆναι περὶ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως. οὔτε γὰρ ἁπλῶς θερμὸν ἕκαστον αὐτῶν ἐστὶν ὥσπερ τὸ πῦρ. τοῦτο μὲν γὰρ αὖ καὶ ἀδύνατον, οὔτ᾽ εἰ κατ᾽ ἐπικράτησιν, ὥσπερ τὸ αἷμα πρόκειται σκοπεῖν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἰ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές, ἢ ὁμοειδὲς λέγεται θερμόν. ὥσπερ λέων μὲν ἐν ζώοις, τὸ δ᾽ ἀκμάζον ἐν ἑκάστῳ τῶν εἰδῶν πρὸς τὸ γεγηρακός. ἀλλ᾽ εἰ πρὸς ἄνθρωπον ἐστὶν θερμόν, ἢ ψυχρόν, ἢ ξηρόν, ἢ ὑγρὸν ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἡ ζήτησις ἐστίν. καὶ οὐδὲ πρὸς τοῦτον, ὡς τὸ πρός τι παραβαλλόμενον. ἀλλ᾽ εἰ τῇ δυνάμει, τοῦτο δ᾽ ἐστὶν εἰ πλησιάζον αὐτῷ θερμότερον ἀπεργάζεται τὸ μόριον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ ξηρότερον ὅπερ καὶ ψαύει. ὥστ᾽ ἐν τῇ πείρᾳ καὶ τὰ τῆς κρίσεως ἔσται καὶ τὰ τῆς διαγνώσεως, ἣν ἀφέντες οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, εἰ ἐρυθρόν ἐστιν τὸ ῥόδον, ἢ εὐῶδες ἐπισκοποῦνται, παρέντες ὅταν ἐγκαυθῶσι τὴν κεφαλήν, ἐπιθέντες αὐτῇ ῥόδων στεφάνους, ἢ τὸν χυλὸν αὐτῶν, ἢ ῥόδινον ἔλαιον οὕτω τῇ πείρᾳ μαθεῖν τὸ γιγνόμενον. εἰ μὲν γὰρ ἐκθερμαίνοιτο, μᾶλλον ἂν εἴη θερμόν, εἰ δὲ ψύχοιτο, ψυχρόν. ἐν ἴσῳ τὸ ψυκτικὸν εἶναι ἀνθρώπου φύσεως, ἀεὶ γὰρ τοῦτο χρὴ μεμνῆσθαι, καίτοι μυριάκις μὲν ἐγὼ διατελῶ λέγων αὐτό, παρακούουσιν δ᾽ οἱ πολλοί, καὶ συγγνώμην αὐτοῖς χρὴ διεστραμμένοις ὑπὸ τῶν σοφιστῶν ληρούντων μακρά. τὰ μὲν δὴ τῆς πείρας οὕτω ῥᾴδια, καὶ περὶ ῥόδων δυνάμεως ἐστί, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων φαρμάκων. ἔξεστι γὰρ δήπου καὶ στεφανώσασθαι ῥόδοις, καὶ τρίψαντα ποτὲ καταπλάσαι τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἀνθρώπου καυσουμένου, καὶ ἀποθλίψαντα τὸν χυλὸν αὐτῶν ἐκροφῆσαι, καὶ μίξαντα μεθ᾽ ὕδατος ἢ ἐλαίου, τῶν τοῦ σώματός τι μορίων ἀνατρίψαι. καίτοι τί λέγω τούτοις, ὁπότε ὀποβαλσάμῳ μιγνύντες, ἔνιοι ῥόδων χυλὸν ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν ἀνατρίβονται τὰ σώματα χάριν ἐμψύξεως, αὐτῇ τῇ πείρᾳ μεμαθηκότες, ὡς ἱκανῶς ἀναψύχουσιν. ἀλλ᾽ ὑπὸ περιττῆς σοφίας Ἡρόδοτος ὁ ἰατρός, οὐδὲ τὸ ξὺν ὄξει ῥόδινον, ὃ δὴ καλοῦσιν ἰδίως ὀξυρόδινον, ὁμολογεῖ ψύχειν ἡμᾶς, εἶτ᾽ ἀναμνησθεὶς τό γε τοσοῦτον, ὡς ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν φρενιτικῶν νοσημάτων, αὐτὸς αὐτῷ χρῆται, καὶ συνεὶς τῆς ἐναντιολογίας. ὡμολόγηται γὰρ ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν ἰατρῶν, ἄχρι καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν ἀναισθητότατον Θεσσαλόν, ὡς ἀποκρούεσθαι χρή, καὶ ψύχειν ἐν ἀρχῇ μᾶλλον, ἢ θερμαίνειν καὶ χαλᾶν, οὐ ψύχειν φησίν, ἀλλὰ στύφειν αὐτό. καίτοι χαλεπὸν οὐδὲν ἦν ἐγκαυθέντα ποτὲ καὶ αὐτὸν (ἄνθρωπος γὰρ ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν) ὀξυροδίνῳ τὴν κεφαλὴν ἐπιβρέξασθαι, καὶ γνῶναι τῇ πείρᾳ τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου. ῥᾷστον δ᾽ ἦν οἶμαι καὶ ψυγέντα χρῆσθαι ποτ᾽ αὐτῷ, κατά τε τῆς κεφαλῆς ἐπιχέοντα, καὶ τοῖς ὠσὶν ἐνστάξαντα, καὶ ταῖς ῥισὶν ἐγχέοντα, καὶ τὸ μέτωπον ὅλον ἀνατρίψαντα, καθάπερ ἀμαρακίνῳ, καὶ ἰρίνῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀλείμμασιν τοῖς θερμαίνουσι χρώμεθα. καίτοι γὰρ οὐδὲ μετρίως θερμαίνει κατ᾽ αὐτὸν ὀξυρόδινον, ἐκ δυοῖν θερμοτάτων φαρμάκων συγκείμενον. ἀλλ᾽ εἴπερ Ἡρόδοτος οὐκ ἐτόλμησε χρήσασθαι, δίκαιον οἶμαι τοὺς νῦν ἐστὶ πειραθῆναι τῆς τοῦ φαρμάκου δυνάμεως ἐφ᾽ ἑαυτῶν, ὅταν ἤτοι ψυγῶσιν, ἢ ἐγκαυθῶσιν, ὥσπερ ἐγὼ πολλάκις ἐπειράθην ἐπ᾽ ἐμαυτοῦ, καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων ἐγκεκαυμένων ἐπιβρέξας τὴν κεφαλήν. ἄμεινον γὰρ ἐστὶν αὐτοὺς πρώτως ὧν λέγουσι πειραθέντας, οὕτως ἡμῖν τε συμβουλεύειν, ἔν τε ταῖς βίβλοις ἀναγράφειν. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως καίτοι φυλαττόμενος ἀντιλογίας ἅψασθαι, πρὸς τῆς ἀναισχυντίας αὐτῶν ἠναγκάσθην. αὖθις οὖν ἐπάνειμι πάλιν ἐφ᾽ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην, ὡς τῇ πείρᾳ κριτέον ἐστὶ τὰς τῶν φαρμάκων δυνάμεις, ἐπί τε τῶν ὑγιαινόντων ἀμέμπτως χρωμένων, ἐπί τε τῶν νοσούντων ἁπλᾶς, ὡς ἔνι μάλιστα νόσους, ἤτοι θερμάς, ἢ ψυχράς, ἢ ξηράς, ἢ ὑγράς. οὕτω γάρ σοι κρίνοντι, τὸ μὲν ἔλαιον, οὔτε θερμόν, οὔτε ψυχρόν, ὡς πρὸς ἄνθρωπον εὔκρατον εὑρεθήσεται. τὸ δὲ ῥόδινον, ἤδη μέν που ψυχρότερον, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε ψυχρόν, ἀλλ᾽ ὡς ὀνομάζειν εἴωθα τῆς πρώτης τῶν ψυχόντων ἀποστάσεώς τε καὶ τάξεως. ὥσπερ γὰρ ὕδωρ εἰ τύχοι, τὸ μὲν ἀκριβῶς ἐστὶν εὔκρατον, τὸ δ᾽ ἤτοι θερμότερον, ἢ ψυχρότερον, οὐ μὴν ἤδη γέ πως θερμόν, ἢ ψυχρόν,

χρὴ ἀπολελυμένως εἰπεῖν, οὕτω κἀν τοῖς φαρμάκοις ἔλαιον μὲν ἐκ τῆς μέσης ὑπάρχει κράσεως. ὁ δὲ τῶν ῥόδων χυ-
λὸς, ἐκ τῆς ψυχροτέρας μὲν, ἀλλ' οὐ πολλῷ τινὶ μετὰ τῆς χλιαρᾶς ὡς εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὑπάρχων θερμασίας. ἐκ δὲ
τῆς αὐτῆς ἐστιν αὐτῷ τάξεως τὸ καλούμενον λινόσπερμον, ὅσον ἐπὶ τῷ χλιαρῷ τῆς θερμασίας, ἀλλὰ τῷ παχυμερὲς ὑπάρ-
χειν, οὐκ ὀλίγῳ δή τινι παραλλάττεται. λεπτομερὴς γὰρ ἀκριβῶς ἐστιν ὁ τῶν ῥόδων χυλὸς, ὡς δηλοῖ, τότε ξηραίνεσθαι ῥα-
δίως αὐτὸν, καὶ τὸ μηδεμιᾶς μετέχειν γλισχρότητος, καὶ τὸ τὰς τῶν ἄλλων μύρων ἐκλύειν ὀσμάς. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο
ἑτέρῳ τινὶ φαίνεται ποιεῖν, ἢ τῷ φθάνειν ἐμπιπλάναι τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους. ἐπειδὴ γὰρ μελλόντων διϊέναι
καὶ διαδύεσθαι τῶν ἄλλων αὐτοὺς, προκαταλαμβάνει τε καὶ πληροῖ. ἔστι δὲ καὶ τὸ χαμαίμηλον ὅσον μὲν ἐπὶ λεπτομε-
ρείᾳ ῥόδῳ παραπλήσιον, ὅσον δ' ἐπὶ θερμότητι, τῷ ἐλαίῳ μᾶλλον δυνάμεως, οἰκείας τε τῷ ζώῳ καὶ συμμέτρου, διὸ
καὶ κόπων ἀρωγόν ἐστιν εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ ἀλγημάτων πραϋντικὸν, ἀνίησί τε καὶ χαλᾷ τὰ τεταμένα, καὶ μαλάττει
τὰ μετρίως σκληρὰ, καὶ ἀραιοῖ τὰ πεπυκνωμένα. καὶ πυρετῶν ὁπόσοι χωρὶς σπλάγχνου φλεγμονῆς ἐνοχλοῦσι,
λυτικὸν ὑπάρχει, καὶ τούτων μάλιστα τῶν ἐπὶ χολώδεσι χυμοῖς ἢ πυκνώσει δέρματος συνισταμένων. ταύτῃ τοι καὶ
τῶν αἰγυπτίων τοῖς σοφωτάτοις, ἡλίῳ τε καθιερῶσθαι, καὶ πυρετῶν ἁπάντων ἴαμα νενόμισται. ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν οὐκ
ἀληθεύουσιν. μόνων γὰρ ὧν εἴρηκα πυρετῶν ἐστὶν ἴαμα, καὶ τούτων ἤδη πεπεμμένων. ὀνίνησι μέντοι καλῶς καὶ τοὺς
ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι τε μελαγχολικοὶ, καὶ ὅσοι φλεγματώδεις εἰσὶ, καὶ σπλάγχνου φλεγμονῆς ἔκγονοι. καὶ γὰρ
καὶ τούτων ἴαμα γενναιότατόν ἐστι τὸ χαμαίμηλον, ὅταν ἤδη πεπεμμένοις προσφέρηται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπο-
χονδρίοις εὐμενὲς εἴπερ τι ἄλλο. καὶ τὸ λινόσπερμον γοῦν τοιοῦτον ὁ παλαιὸς λόγος εἶναί φησι. καὶ γὰρ ἔστιν ὄντως
κἀκεῖνο τοῖς καθ' ὑποχόνδρια σπλάγχνοις εὐμενὲς, ἀλλ' ἧττον χαμαιμήλου. καὶ γὰρ καὶ θερμὸν ἧττον ἐστὶν ὡς εἴρηται,
καὶ πρὸς τούτῳ καὶ παχυμερὲς ὑπάρχει, οὐ μὴν τό γε ῥόδινον ἐγγὺς αὐτοῖς εἰς ταῦτα, καίτοι γ' ὅσον ἐπί τε τὸ χλια-
ρὸν τῆς θερμότητος, καὶ τῷ λεπτομερεῖ χρήσιμον ἂν ἦν ἱκανῶς καὶ τοῦτο, ταῖς καθ' ὑποχόνδρια φλεγμοναῖς, ἀλλ' ἡ
συνοῦσα στύψις αὐτῷ πολλαχῇ παραβλάπτει, καὶ μάλιστ' ἐν οἷς εὐδόκιμόν ἐστι χαμαίμηλον, ἢ τὰ πεπυκνωμένα τῶν
σωμάτων ἀραιοῦν, ἢ τὰ κατεσκληρυμένα μαλάττειν, ἢ τὰ τεταμένα χαλᾶν. εἰς γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα, πολέ-
μιον ἡ στύψις. εἰς μέντοι τὰς ἀναβάσεις τε καὶ αὐξήσεις τῶν φλεγμονῶν, καὶ μάλιστα τῶν προχείρων, ἄμεινον χαμαι-
μήλου τὸ ῥόδινον, ὅτι καὶ χλιαρᾶς αὗται δέονται θερμασίας καὶ βραχείας στύψεως. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ τὰ ψύχοντα, καὶ
στύφοντα, κατὰ δὲ τὰς ἐπιδόσεις, ὅσα χλιαρά τ' ἐστὶ καὶ μετρίως στύφοντα. μετὰ δὲ τὰς ἀκμὰς τῶν φλεγμονῶν, ὅσα
συμμέτρως θερμαίνειν τε μᾶλλον, καὶ ἰσχυρῶς διαφορεῖν χρηστά. λεχθήσεται δ' ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἐπὶ πλέον,
ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. νῦν δ' ἐπὶ τὸ προκείμενον αὖθις ἐπάνειμι. Τὰ γάρ τοι τῆς μέσης
κράσεως, καὶ τὰ ἐφ' ἑκάτερα βραχὺ παραλλάττοντα φάρμακα, καὶ θερμαίνειν ἂν δόξειε ποτὲ, καὶ ψύχειν αὖθις, ἐνίο-
τε δὲ μήτε θερμαίνειν μήτε ψύχειν, ἀλλ' οἷα παρέλαβε τὰ σώματα, διαφυλάττειν, καὶ τοῦτ' εὐλόγως πέπονθεν. εἴ-
γε τὸ χλιαρὸν ὕδωρ καὶ τὸ οὖρον, ἐν μὲν τοῖς βαλανείοις ψυχρὰ, τοῖς δ' ἐψυγμένοις θερμὰ φαίνεται. εἴπερ οὖν παρὰ
τὸ πῶς ἔχειν τὰ διατιθέμενα, καὶ τὸ διατιθὲν οὐχ ὁμοίως ἐνεργεῖν φαίνεται, δῆλον ὡς οὔτε τὸ ῥόδινον οὔτε τοὔλαιον,
οὔτε τὸ χαμαίμηλον, οὔτε τὸ λινόσπερμον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἄνηθον, οὔτε τὸ τήλινον ἄλευρον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πύρινον, οὐδ' ἄλ-
λα μυρία, τά τε ἀκριβῶς μέσα ταῖς κράσεσιν, τά τε βραχὺ παραλλάττοντα, τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἐπιδείξεται διὰ
παντός. οὔτε γὰρ ὑγιαίνοντες ὁμοίως κεκράμεθα πάντες, οὔτε τὰς αὐτὰς νοσοῦμεν νόσους. αὐτίκα γέ τοι τὸ ῥόδινον ἐν
τῷ μεταξὺ τὴν κρᾶσιν κεκραμένον, ἐλαίου τε καὶ τοῦ τῶν ῥόδων χυλοῦ. τοῦ μὲν γὰρ ἧττον ὑπάρχει θερμὸν, τοῦ δὲ μᾶλ-
λον. ἀναψύχει μὲν γὰρ τοὺς ἐγκεκαυμένους τῷ χλιαρῷ δηλονότι τῆς θερμότητος, ὀλίγον δέ τι καὶ τοὺς κατεψυγμένους
θερμαίνει. διότι καὶ τοῦτο ἔργον ἐστὶ χλιαρᾶς θερμασίας, ὥσπερ γε καὶ τὰ βαλανεῖα, καὶ τοὺς ῥιγῶντας θερμαίνει, καὶ τοὺς
ἐγκεκαυμένους ἀναψύχει. Καὶ διὰ τοῦτο κἀν τοῖς ψύχειν, ἢ θερμαίνειν πεφυκόσι φαρμάκοις, ἐὰν ἀναμίξῃς τὸ
ῥόδινον, οὐδὲν ἐργάσῃ μέγα κακὸν, ὥσπερ δ' ἀξιόλογον ἀγαθὸν οὐδέν. ἡ γὰρ χλιαρὰ θερμασία, βλάπτειν μὲν οὐκ ἔστιν
ἱκανὴ τὰ κατεψυγμένα, θεραπεύειν δ' οὐ δύναται. δεῖται γὰρ τὸ θεραπευόμενον ἅπαν, ὡς ἂν ἐξ ἀμετρίας τινὸς εἰς
συμμετρίαν ἀγόμενον, οὐκ αὐτοῦ τοῦ συμμέτρου τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας. εἰ γοῦν τὸ ψυχρὸν ὕδωρ
βουληθείης εὔκρατον ποιῆσαι, τὸ μὲν εὔκρατον ἤδη μιγνύειν οὐ χρή, χλιαρὸν γὰρ οὕτως ἔσται τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν. ἐρ-
γάσασθαι δ' ἐπεὶ τὸ ζέον προσήκει, καὶ τοῦτο μιγνύναι τῷ ψυχρῷ. καὶ τοσούτῳ γε θερμότερον εἶναι χρή, τοῦ συμμέτρου τὸ
τῷ ψυχρῷ μιγνύμενον, ὅσῳ περ ἂν καὶ τὸ ψυχρὸν αὐτὸ ψυχρότερον ᾖ τοῦ συμμέτρου. οὔτε γὰρ τὸ βραχὺ τοῦ συμμέ-
τρου ψυχρότερον ὑπὸ τοῦ πολὺ θερμοτέρου, τὴν μέσην ἀπολήψεται κρᾶσιν, οὔτε τὸ πολλῷ ψυχρότερον ὑπὸ τοῦ
βραχὺ θερμοτέρου. ἀλλ' εἴτε πολλῷ ψυχρότερον ἐστὶ τὸ τῆς θεραπείας δεόμενον, ἀνάγκη καὶ τὸ θεραπεῦσον αὐτὸ, πολ-
λῷ θερμότερον ὑπάρχειν. εἴτ' ὀλίγῳ ψυχρότερον, ὀλίγῳ χρὴ καὶ τὸ θεραπεῦον εἶναι θερμότερον. ἐνὶ δὲ λόγῳ τοσοῦτον
ἀπέχειν χρὴ τοῦ μέσου τὸ θεραπεῦσον, ὅσον περ καὶ τὸ θεραπευθησόμενον, ἐπὶ τἀναντία δηλονότι τῆς ἀποστάσεως
ὑπαρχούσης ἑκατέρῳ. τὸ γὰρ ἐπὶ τὰ αὐτὰ παραπλησίως ἀφεστηκὸς, ὅμοιον τῇ κράσει τῷ θεραπευομένῳ καθεστηκὸς,
οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν ἐπιφέρειν ἱκανὸν, ὥστε οὔτε βλάψει τι τὸ πάθος, οὔτ' ὠφελήσει. τὸ δ' ἔλαττον, ὠφελήσει μὲν
οὐ μὴν ἰάσεταί γε πάντως. εἰ τοίνυν τὸ μὲν πάθος εἴη ψυχρὸν, ἡ δὲ τοῦ φαρμάκου θερμότης χλιαρὰ, πάντως μὲν
προσωφελήσει τὸ πάθος, οὐ μὴν εἰς τὴν κατὰ φύσιν γε πάντως ἐπανήξει συμμετρίαν, ὥστ' οὐδὲν ἐξιάσεται.
πάλιν δὲ εἰ μὲν τὸ πάθος εἴη μικρὸν, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς συμμέτρου θερμασίας τῆς κατὰ φύσιν, εἰς οἷον χλιαράν τινα μετα-
πεπτωκέναι, τὸ δὲ φάρμακον εἴη ψυχρὸν, ἀνάγκη ἐπιψυχθῆναί τε καὶ βλαβῆναι τὸ πάθος ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. τὸ δ'
αὐτὸ κἂν θερμότερον ᾖ τῆς συμμετρίας τὸ πάθος, ὑπὸ μὲν τῶν ὁμοίων αὐτῷ φαρμάκων, ἐν ταὐτῷ φυλαχθήσεται,
βλαβήσεται δὲ ὑπὸ τῶν θερμοτέρων. ὠφεληθήσεται δ' ὑπὸ τῶν ἧττον ἑαυτῶν θερμῶν, οὐ μὴν ἐκθεραπευθήσεται
γε πάντως. ἥκει δὴ κἀνταῦθα πάλιν ὁμωνυμία τις εἰς ὅλον ἐκτεταμένη τὸν βίον, καὶ πολλαχόθι σφάλλουσα.
καὶ γὰρ τὸ συμμέτρως κεκραμένον, ὀνομάζομεν ἐνίοτε θερμὸν, ὥσπερ καὶ τὸ βαλανεῖον τὸ τοιοῦτον, καὶ τὸ πό-
μα, καὶ τὸ τούτου λειπόμενον οὐ πολλῷ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ θερμότερον ἅπαν. εἰ δέ γε τοῖς ὀνόμασιν ἀκριβῶς ἐχρῶ-

μεθα, τὸ μὲν σύμμετρον οὐ θερμὸν ἀλλ' εὔκρατον ἂν ἐκαλοῦμεν. ὅσον δ' αὖ ἀμετρότερον τούτου, τὸ μὲν ἐπὶ τὸ θερμότερον ἄμετρον, ἧττόν τε καὶ μᾶλλον θερμόν. τὸ δ' αὖθις τὸ ψυχρότερον, ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ψυχρόν. οὕτω δ' αὖ οἶμαι καὶ περὶ τῶν φαρμάκων ἀκριβῶς ὀνομάζοντες, εὔκρατον ἂν ἐκαλέσαμεν τι καὶ μέσον, ὥσπερ τοὔλαιον. εἰ δέ τι θερμότερον αὐτοῦ, θερμόν, ὥσπερ τὴν τῆλιν. εἰ δέ τι ψυχρότερον αὐτοῦ, ψυχρόν, ὥσπερ τὸ ῥόδον. ἀλλὰ τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ὀνόμασιν τοῦτον τὸν τρόπον, αἴτιον ὑπάρχει τοῦ μὴ ψύχεσθαι πάντα τὰ σώματα πρὸς τῶν τοιούτων φαρμάκων, οἷον καὶ τὸ ῥόδινον ἐστίν. τά τε γὰρ ὁμοίως αὐτῷ ψυχρὰ, καὶ μᾶλλον ψυχρὰ, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἀλλοιοῖ, τὰ δὲ καὶ θερμαίνει. δόξειεν ἂν οὖν ἄλογον ὑπάρχειν, εἴ τι θερμαίνειν ὁμολογοῦντες, εἶτα ψυχρὸν προσαγορεύομεν, ὥσπερ εἰ καὶ τὸ φρεατιαῖον ὕδωρ ἐν χειμῶνι, τὸ ταῖς κατεψυγμέναις χερσὶ χλιαρὸν φαινόμενον, ὀνομάζοι τις ψυχρόν. ἐξ οὖν τούτων τῶν προφάσεων ἡ τῶν ὀνομάτων χρῆσις ταραχθεῖσα, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιταράττει γνῶσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τῶν ὀνομάτων συγχυθέντων, καὶ ἡ τῶν πραγμάτων γνῶσις συνεχύθη. καίτοι σμικρὸν εἶναι δοκοῦν τὸ διελέσθαι καλῶς τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων, τὴν μεγίστην ἔχον εὑρίσκεται δύναμιν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν ὑγροῦ, καὶ ξηροῦ μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, ἐπειδὰν τὸν περὶ τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ συμπεράνωμεθα λόγον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ λείπειν ἔοικέ τι πολὺ τῶν ἐν αὐτῷ διορισμῶν, ἅπαξ γε σαφῶς πεφηνότος, ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν ὑφ' ἑνὸς φαρμάκου διαφέροντα σώματα, τὰ μὲν θερμαίνεσθαι τὰ δὲ ψύχεσθαι, τὰ δὲ μηδ' ἕτερον αὐτῶν πάσχειν. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρός τι, ῥᾷστον ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἐλθόντα λέγειν, ὡς τοιούτῳ μὲν σώματι προσαγόμενον ῥόδινον, ἐν ᾗ παρέλαβεν αὐτὸ κράσει, φυλάττειν πέφυκεν, ἑτέρῳ δέ τινι τοιῷδε θερμαίνειν προσφερόμενον, ἄλλῳ δὲ ψύχει. καθόλου δ' ἀποφήνασθαι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, χαλεπὸν, ἄνευ τοῦ διασείλασθαί τε καὶ συνθέσθαι περὶ τῶν ὀνομάτων. εἴη δ' ἂν ὅ, τε διορισμὸς ἥ τε συνθήκη τοιάδε, ἐπειδὴ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῖς ἐξ ἀρχῆς κράσεσιν, καὶ ταῖς κατὰ τὰς ἡλικίας αὐτοῖς προσγινομέναις, καὶ ταῖς κατὰ τοὺς ἐθισμοὺς τοῦ βίου πάμπολυ διενήνοχεν, ἀνάγκη δήπου πρὸς τῶν αὐτῶν φαρμάκων, αὐτὰ διαφόρως ἀλλοιοῦσθαι. νέον γοῦν τινὰ φύσιν θερμόν, ἐργάτην τῷ βίῳ, πρεσβύτιδι γυναικὶ, καὶ φύσει ψυχροτέρᾳ παραβάλλων, οὐκ ἂν ἐλάττονα τὴν ὑπεροχὴν εὕροις, ἤ τινος τῶν θερμαινόντων ἱκανῶς φαρμάκων πρὸς τὰ ψύχοντα.

Μέσον οὖν τινα νόησόν μοι τῶνδε, τήν τε φύσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εὔκρατον, ἔθεσί τε προσήκουσιν τὴν εὐκρασίαν ταύτην διαφυλάττοντα, καὶ ἕξεις τοῦτον ὥσπερ σκοπὸν κράσεως ἐν τῇ διανοίᾳ παραθέμενος, ἐπισκέψαι τὸ καθόλου θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν φάρμακον, ὡς πρὸς ποίαν ἐξ αὐτῶν κράσιν ἀποβλέποντα, προσαγορεύειν ἐστὶ βέλτιον. ἆρά γε πρὸς τὴν εὐκρατοτάτην, ἥπερ δὴ καὶ μία τίς ἐστι, καὶ μέση τῶν ἄλλων ἁπασῶν; ἢ πρὸς τὰς ἀμέτρους καὶ δυσκράτους, καὶ ἀορίστους, καὶ σχεδὸν ἀπείρους τὸ πλῆθος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ παραβλητέον εἶναι δοκεῖ τὸ τῆς διαιρέσεως, οὐδὲ σκέψεώς τινος ἐνδεές. ἀλλ' ἄντικρυς φαίνεσθαι τῷ καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντι τὸ κατορθώμενον σῶμα, καὶ ἁπλοῦν καὶ ἕν, οἷον κανόνα τινὰ καὶ σκοπὸν ὑποθέμενον ἀπευθύνειν, οὕτω κρίναι καὶ τἆλλα πρὸς τοῦτο. κείσθω τοίνυν ἡμῖν τὸ τοιοῦτον σῶμα τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως, κανών. καὶ τὸ μὲν ὁμοίαν τῇ τούτου κράσει θερμασίαν ἀνάπτον, εὔκρατον ὀνομαζέσθω, κἂν ὅτι μάλιστα θερμαίνειν ἐπιφανῶς δοκῇ πρεσβύτην κατεψυγμένον. τὸ δ' ἤτοι θερμαῖνον, ἢ ψῦχον τὸ τοιοῦτον σῶμα, καλείσθω τὸ μὲν θερμαῖνον, θερμόν, τὸ δὲ ψῦχον, ψυχρόν. γινέσθω δὲ τούτων αὐτῶν εὐσήμου διδασκαλίας ἕνεκα, τάξεις τῶν ἀποστάσεων, ἐπὶ μὲν τὸ ψυχρὸν ἡ πρώτη μὲν, ἐξ ἧς αὖτις θέμεν τὸ ῥόδινον. ἡ δευτέρα δ' ἐξ ἧς ἔσται τὸ ῥόδον αὐτό, καὶ τρίτη τις ἐπὶ ταύτῃ, καὶ τετάρτη μέχριπερ ἂν ἐπὶ τὰ ψυχρότατα τῷ λόγῳ παραγενώμεθα, κώνειόν τε καὶ μηκώνειον, καὶ μανδραγόραν, καὶ ὑοσκύαμον, ἐπὶ δ' αὖ τὸ θερμὸν, ἄνηθον μὲν καὶ τῆλιν πρῶτα. δεύτερα δ' ἐφεξῆς ἅττα ἂν φανῆται δεύτερα, καὶ τρίτα δὴ καὶ τέταρτα, μέχριπερ ἂν ἐπὶ τὰ καίοντα παραγενώμεθα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπί τε τῶν ὑγραινόντων φαρμάκων, ἀρξάμενοι πάλιν ἀπὸ τοῦ συμμέτρου, τάξεις ἐφεξῆς ἄχρι τῶν ἄκρων ποιησώμεθα. τῆς γὰρ τοιαύτης γνώσεως εἰς τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, οὐ σμικρά τις ἡ χρεία. μᾶλλον δ', εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, εἰ μή τις οὕτω διορίσειε, βλάψει μᾶλλον, ἢ ὠφελήσει τοὺς ἀναγινώσκοντας. ὡς νῦν γε καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς ἁμαρτάνουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, τὰς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεις ἐξηγούμενοι, καὶ τοῦτ' ἔστιν εὑρεῖν τὸ βλαβερώτερον. ἐν μὲν τοῖς θερμαίνουσιν εἰ τύχοι γεγραμμένον, ἄνηθόν τε καὶ τῆλιν, καὶ μίσυ καὶ τίτανον, ἐν δὲ τοῖς ψύχουσιν, ῥόδινόν τε καὶ μανδραγόραν, καὶ κώνειον, ὥσπερ ἐγγὺς ὑπαρχόντων, ἢ τῆς τιτάνου τὴν τῆλιν, ἢ τοῦ κωνείου τὸ ῥόδινον, ἀλλ' οὐ πολλαῖς ταῖς μεταξὺ τῶν φαρμάκων τάξεσι διωρισμένα. ἀλλ' ἡμεῖς γε πειρασόμεθα καθάπερ οἷοί τε ἐσμὲν, οὕτω μέγα καὶ χαλεπὸν ἔργον εἰς τάξιν τινὰ καταστήσεσθαι, καὶ γράψαι τά τε πλησίον ἀλλήλων ταῖς δυνάμεσι, καὶ τὰ πόρρω. καὶ τοῦτο ποιήσωμεν, οὐ λόγοις πιθανοῖς ἐπιτρέψοντες αὐτῶν τὴν κρίσιν, ἀλλὰ τῇ διωρισμένῃ πείρᾳ, καθότι καὶ τοῦτο πολλάκις εἴρηται διὰ τῶν ἔμπροσθεν. ἔστι δὲ δή που πρόδηλον, ὡς ἡ τοιαύτη κρίσις, ἀσφαλὴς μὲν ἐστιν, ἀλλὰ μακρά τε, ἅμα καὶ πόνον ἔχουσα πολὺν ἡμῖν, τοῖς μέλλουσι δι' αὐτῆς ἐπὶ τὸ τέλος ἀφικέσθαι τοῦ προκειμένου, τοῖς μέντοι βουλομένοις ἀναλέγεσθαι ταυτὶ τὰ γράμματα, μόνη τεχνῶσαι δυναμένη, καὶ παρασχεῖν οἷον ὀφθαλμόν τινα διαγνωστικὸν τῆς ἀληθείας. ὅσα τοίνυν ἔτι λείπει πρὸς τὴν ὅλην στοιχείωσιν, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ προσθέντες, ἐν μὲν τῷ τετάρτῳ, περὶ τῆς τῶν χυλῶν δυνάμεως ἐροῦμεν. ἐπειδὴ καὶ τοῦτο τοῖς ἑταίροις ἔδοξεν, ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ, περὶ τῶν ἐν ἅπασι καθόλου τοῖς ἁπλοῖς φαρμάκοις, δευτέρων τε καὶ συνθέτων δυνάμεων, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὑπομνήμασι μεταβησόμεθα.

Λείπει δὴ πρότερον μὲν, οὗ πολλάκις ἤδη καὶ πρόσθεν ὁ λόγος ἠναγκάσθη μνημονεῦσαι, τελέως δ' οὐκ ἐπεξῆλθεν. ἔστι δὴ τοῦτο χεδὸν ἅπαντα τὰ φάρμακα, κἂν ἁπλᾶ πρὸς αἴσθησιν φαίνηται, τῇ φύσει γοῦν ὑπάρχει σύνθετα, καὶ πολλάκις γε, καὶ τὰς ἐναντιωτάτας ἐν αὐτοῖς ἔχει δυνάμεις, οἷον ἐκκριτικήν τε καὶ σταλτικὴν, παχυντικήν τε καὶ λεπτυντικὴν, ἀραιωτικήν τε καὶ πυκνωτικὴν, ἐμπλαστικήν τε καὶ διαρρυπτικήν, συστατικήν τε καὶ χαλαστικήν, ἁπάσας τε τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις, ὡς ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ δείξομεν. οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, εἰ ἐπὶ τῶν πρώτων δυνάμεων, ἐν ἑνὶ καὶ ταὐτῷ φαρμάκῳ, θερμαντική τε καὶ ψυκτικὴ φαίνοιτο, ἢ ξηραντική τε καὶ ὑγραντική

λεπτο-

λεπτομερής τε καὶ παχυμερής. εἰ μὲν γὰρ αἱ πρῶται, καὶ δραστικώταται τὴν τοιαύτην εἶχον συμπλοκήν, οὐδ' ἂν αἱ μετὰ ταύτας ὁμοίως συνεπλάκησαν. ἀλλ' ἢ ἐὰν αὐτοὶ μίξωμεν, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ῥοῦ χυλὸν μέλιτι, τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν συγχωροῦμεν, οὐ στυπτικὴν μόνην, ἀλλὰ καὶ ῥυπτικὴν ἔχειν δύναμιν, οὐδ' ἐφεκτικὴν γαστρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ κενωτικήν. ἐν δὲ τῷ γάλακτι τὰς δύο περιέχεσθαι δυνάμεις, ἐκκριτικήν τε ἅμα καὶ σταλτικὴν γαστρὸς, οὐκ ἔθ' ὁμοίως συγχωροῦμεν. καίτοι τοῦτο μὲν καὶ διακρίνεται ῥᾳδίως, εἰς ὀῤῥὸν καὶ τυρὸν, καὶ πᾶσιν ὁμολογεῖται, τὸ μὲν ἐπάγειν τὴν γαστέρα, τὸ δὲ ἐπέχειν. τοῦτ' οὐκ ἔτι συγχωροῦμεν ἑτοίμως καὶ ἐν τῇ κράμβῃ. ἐκθλίβοντες μὲν γὰρ αὐτῆς τὸν χυλὸν, καὶ μόνον ἢ μετὰ μέλιτος καταῤῥοφοῦντες, ὁρῶμεν καθαρτικὸν, οὐ μὴν ἐσθίειν γε δυνάμενοι τὸ λοιπὸν, ἀπιστοῦμεν ὅτι σταλτικόν ἐστιν. ἀλλ' ἄν τις ὅλην ἑψήσας αὐτὴν, ἀποχέῃ τὸ πρότερον ὕδωρ ἐν ᾧ τὸν χυλὸν ἐναπέθετο, κἄπειτα αὖθις ἐμβαλὼν ἑτέρῳ καθαρῷ, καὶ πάλιν ἑψήσας ἀποχέῃ, καὶ τοῦτο, τὸν μὲν χυλὸν εὑρήσει καθαίροντα, τὴν δὲ κράμβην αὐτὴν ἐπέχουσαν τὴν γαστέρα, καὶ πολὺ μᾶλλον, εἰ μὴ δὶς, ἀλλὰ τρὶς, ἢ τετράκις ἀποχέῃ τις τὸ ὕδωρ. ὅσῳ γὰρ ἂν ἀκριβέστερον ἐναπόθηται τὸν χυλὸν αὐτῷ, καθαρτικώτερον μὲν ἐκεῖνο ποιήσει, τὴν δὲ ὑπόλοιπον αὐτῆς οὐσίαν τὴν οἷον σάρκα τοῦ λαχάνου σταλτικὴν ἐπιδείξεται. οὕτω δὲ καὶ ὧδε τῶν τεύτλων ἔχει, καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἄλλων, ὧν ἤτοι δριμὺς ἢ νιτρώδης, ἢ ἁλυκὸς ὁ χυλός ἐστιν. ἐπεί τοι καὶ τοῖς φακοῖς καίτοι στύψιν ἱκανὴν ἔχουσιν κατὰ τὴν γεῦσιν, ὅμως ὑπάρχει τι ῥυπτικόν. ἔστι γὰρ καὶ τὸ τούτων ἀφέψημα, λαπακτικὸν τῆς γαστρὸς, ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ χυλὸς ἐπίμικτος, σαφῶς ἐστιν κατὰ τὴν γεῦσιν, ὡς εἰ καὶ νιτρῶδές τι μίξειας αὐστηρῷ. ὁ δὲ τῶν θαλαττίων κογχαρίων, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων ὀστρέων χυμὸς, ἁπλῶς ἁλυκός ἐστι καὶ λαπακτικός. αὐτὴ μέντοι γε, καὶ τούτων ἡ σὰρξ ἐπέχει γαστέρα, καὶ πειραθήσῃ δὲ ἀληθοῦς τοῦ λεγομένου, σκευάσας ὁμοίως ταῖς κράμβαις αὐτά. καὶ γάρ τοι καὶ ὁ τῶν πρεσβυτέρων ἀλεκτρυόνων ζωμὸς, ὑπάγει τὴν γαστέρα, καίτοι τῆς σαρκὸς σταλτικῆς οὔσης. ἔστι δὲ κἂν τῇ λεπίδι τοῦ χαλκοῦ δύναμις διττὴ, καθάπερ καὶ ποιότης, καὶ γὰρ στύφει καὶ δάκνει. καὶ διὰ τοῦτο, τῷ μὲν στύφειν ἐπουλοῖ τὰς ξηρὰς τῶν ἑλκουμένων σαρκῶν, τῷ δ' αὖ δάκνειν τὰς πλαδαρὰς συντήκει. εἰ δ' ἔσω τοῦ σώματος ληφθείη, καθαίρει μὲν, οὐκ ἐπέχει δὲ τὴν γαστέρα. νικᾶται γὰρ ἡ στυπτικὴ δύναμις, ὑπό τε τῆς δριμείας καὶ καθαρτικῆς, ὥσπερ εἰ καὶ ῥοῦ χυλὸν ἀναμίξαις σκαμμωνίᾳ. καθαρτικὸν γὰρ ἔσται τὸ ἐξ ἀμφοῖν, οὐκ ἐφεκτικὸν τῆς γαστρὸς, καίτοι γε πρὸς τὴν γεῦσιν ὁ αὐστηρὸς χυλὸς ἐπικρατήσει μᾶλλον. οὕτω δὲ καὶ μετὰ μήλου κυδωνίου σαρκὸς, οὐκ ὀλίγα τῶν καθαιρόντων διδόμενα, τῇ μὲν γεύσει λανθάνει, τῇ δ' ἐνεργείᾳ μόνον φαίνεται. δίδοται δὲ καὶ διὰ φοίνικος ἔνια σαρκὸς, ἄλλα δὲ διὰ μύρτων, ἢ μετὰ χίας μαστίχης, ἢ μετ' ἄλλου τινὸς τῶν εὐστομάχων τε καὶ στυπτικῶν, ὡς καὶ τὴν γεῦσιν λαθεῖν, καὶ τὸν στόμαχον ἧττον ἀνατρέψαι. ἀλλ' εἰ καὶ τῇ πρὸς τὴν γεῦσιν ποιότητι κρατοίη τὰ στύφοντα τῶν καθαιρόντων, τῇ γε ἄλλῃ δυνάμει κρατεῖται. πολλάκις γὰρ ἡ μὲν γλῶττα κατὰ τὸ πλεονάζον ἐνεκρίθη τῆς οὐσίας. ἡ δὲ ἐνέργεια κατὰ τὴν ἰσχὺν γίνεται τῆς δυνάμεως. ὅταν οὖν οὐσία σμικρὰ, σφοδρὰν ἔχουσα δύναμιν, ἀναμιχθεῖσα μεθ' ἑτέρας οὐσίας πολλῆς, ἀσθενῆ δύναμιν ἐχούσης ἔσω τοῦ σώματος ἀφίκηται, τὴν μὲν γεῦσιν λανθάνει, τὸ δὲ ἔργον ἐνεργέστερον ἐκείνης διαπράττεται. θαυμάζεται δὲ καὶ ταῦτα πρὸς τῶν πολλῶν καὶ νομίζουσιν ἄπορον ὑπάρχειν, εἰ στύφον τι σῶμα καθαίρειν πέφυκεν, οἷον ἀλόη καὶ λεπὶς χαλκοῦ, καὶ χαλκὸς κεκαυμένος. ἐχρῆν γὰρ φασὶν τοὐναντίον μᾶλλον ἐπέχειν αὐτὰ, ἢ προτρέπειν τὴν γαστέρα. ὅτι δὲ τὸ μῆλον, εἰ οὕτως ἔτυχεν, τὸ μετὰ τῆς σκαμμωνίας στύφον καθαίρει, τοῦτο γε οὐδεὶς θαυμάζει, καίτοι γε ἐντεῦθεν ὁρμηθέντα, ῥᾷστον ἦν οἶμαι κἀπὶ τῆς ἀλόης συλλογίσασθαι μικτήν τινα δύναμιν ὑπάρχειν. καὶ εἴπερ ἦν οἷόν τε διακρῖναι τὸ καθαῖρον ἐν αὐτῇ τοῦ μὴ καθαίροντος, ὥσπερ ἐπὶ γάλακτος ἐργαζόμεθα καὶ κράμβης, ἑωρῶντε παμπόλλων, οὐκ ἔτ' ἂν ἐθαύμαζον. καὶ μὴν δὴ καὶ ποιῆσαι τοῦτό πως δυνατόν. ἐπιμελῶς γὰρ ἀλόη πλυθεῖσα, παντάπασιν ἀσθενῶς, ἢ οὐδ' ὅλως ὑπάγει γαστέρα. ταυτὸ δὲ τοῦτο καὶ λεπὶς χαλκοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ κεκαυμένος χαλκὸς πέπονθεν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς πλυνάντων ἐπειράθημεν, ἀμυδρῶς αὐτῶν καθαιρόντων. ἀλλ' οὖν καὶ τὸ τῆς ποιότητος εὐθὺς ἅμα τῷ γεύσασθαι φαρμακῶδες, ἐμφαίνει τὸ μικτὸν τῆς δυνάμεως. εἴπερ γὰρ ἦν ἀεὶ μία ποιότης ἐν ἑκάστῳ, τῶν τὴν γεῦσιν στυφόντων φαρμάκων, οὐκ ἂν ἦν ποτε αὐτῶν, τὰ μὲν ἐδώδιμα, τὰ δὲ φαρμακώδη, ἀλλὰ μόνον ἐν τῷ μᾶλλον, ἢ ἧττον στύφειν ἀλλήλων διέφερον. νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. φαίνεται γὰρ ἡ μέν τις, ἡδεῖα καὶ προσηνὴς στύψις, ἡ δέ τις, ἀηδής τε καὶ φαρμακώδης, ἀπίου μὲν καὶ μήλου, καὶ ῥοιᾶς, ἡδεῖα. λεπίδος δὲ χαλκοῦ καὶ ἀλόης, ἀηδής τε καὶ φαρμακώδης. καίτοι γε ἧττον στύφει κυδωνίου μήλου λεπὶς χαλκοῦ, ὥστε μηδὲ τῷ σφοδρῷ τῆς στύψεως ἔχειν ἂν ἐνεγκεῖν, τὸ τῆς ποιότητος ἀλλόκοτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἐδωδίμων, ἀλόης καὶ λεπίδος χαλκοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ κεκαυμένου χαλκοῦ στύφει μᾶλλον. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν τοιούτων ἄντικρυς φαίνεται τὸ μικτὸν τῆς οὐσίας. ἐπ' ἄλλων δὲ κἂν μὴ φαίνηται, συλλογίζεσθαι χρὴ, καὶ μὴ νομίζειν ἄλλο μέν τι κατὰ τὴν ἀλόην ἐργάζεσθαι τὴν στύψιν, ἄλλο δέ τι κατὰ τὸ μῆλον. ἓν γὰρ ἐν ἅπασι ποιεῖν εὔλογόν ἐστι κατά γε τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, οὐ τὴν στύψιν μόνην, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ποιοτήτων ἑκάστην. τῷ δὲ μηδὲν εὑρίσκεσθαι καθαρὸν ἀκριβῶς μηδὲ ἄμικτον ἑτέρων ποιοτήτων, αἱ διαφοραὶ τῶν ἐνεργειῶν ἄλλαι κατ' ἄλλο τῶν στυφόντων εἰσίν. ἄλλο μὲν γὰρ μεσπίλου τοὔργον ἐστὶν, ἄλλο δὲ λεπίδος, ἄλλο δὲ ἀλόης, ἕτερον δὲ μόρων, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἢ κηκῖδος, ἢ σιδίων, ἢ στυπτηρίας, ἢ ῥοῦ, καὶ βέλτιον ἦν, ὅσοι τι περὶ τῶν στυφόντων φαρμάκων τῆς ἐνεργείας ἐτόλμησαν ἀποφήνασθαι, καθόλου περὶ τῆς στύψεως αὐτῆς μᾶλλον, ἢ περὶ τῶν στυφόντων εἰρῆσθαι. τὸ μὲν γὰρ στῦφον οὐ στύφει μόνον, ἀλλ' ἤτοι δριμὺ πρὸς τὸ στύφειν ἐστὶν, ἢ λιπαρὸν, ἢ γλυκὺ, ἢ πικρὸν, ἢ ἁλυκὸν, ἢ ὀξῶδες. ἡ δὲ στύψις ἓν τοῦτο μόνον ἐστὶ διὰ παντὸς ὅπερ ἐστὶ, ὥσπερ καὶ ἡ γλυκύτης, καὶ ἡ ἁλυκότης, ἑκάστη τε τῶν ἄλλων ποιοτήτων. εἰ δ' ὥσπερ ἡ στύψις μία, καὶ τὸ στῦφον ἓν ὑπῆρχεν, ἓν ἂν ἦν αὐτοῦ διὰ παντὸς τοὔργον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ στύφειν, ἔτι καὶ ἄλλας δέδεκται ποιότητας οὐκ ὀλίγας, ἀεὶ μὲν ἐνεργήσει κατὰ πάσας, ἀλλ' ἐπιφανῶς ἄλλο τε κατ' ἄλλην τὴν ἐπικρατοῦσαν, ὡς πρὸς τὴν τοῦ πλησιάζοντος σώματος διάθεσιν. φαίνεται γοῦν, καὶ τὸ γάλα, καὶ ἡ φακὴ, καὶ ἡ κράμβη, τῶν μὲν ὑπάγοντα, τῶν δὲ ἴσχοντα τὴν γαστέρα. τὴν μὲν οὖν αἰτίαν τοῦ μὴ διὰ παντὸς ἐνεργεῖν ἐπιφανῶς, καὶ

καθ' ἕκαστον τῶν σωμάτων μίαν ἡντιναοῦν ποιότητα καὶ δύναμιν τοῦ φαρμάκου, κατὰ τὸν ἑξῆς ἐρῶ λόγον. νυνὶ δὲ ἀναμνῆσαι τοῦ γινομένου πρόκειταί μοι, μόνον ἵνα μή τις ἀπιστήσῃ κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν φαρμάκων, ἐναντίας εἶν ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο πολλῆς ἐπισκέψεως ἔχεται, καὶ διορισμῶν οὐκ ὀλίγων, εἰ καὶ πᾶσιν ἔδοξε ῥᾴδιον εἶναι τὰς ἐναντίας ἀλλήλοις, ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις ἐξευρεῖν. ἐξ ἑτοίμου γοῦν ἅπαντες σχεδὸν, ἐναντίον εἶναι τίθενται τὸ στύφειν τῷ καθαίρειν. ἔστι δὲ οὐδαμῶς ἐναντίον, ὡς ἐγὼ προϊόντος ἐπιδείξω τοῦ λόγου. κατὰ μέντοι τὸ παρὸν ἐκ περιουσίας ὁ λόγος ἐπεραίνθη μοι δεικνῦντι, κἂν ἐναντίαν τις ὑπάρχειν αὐτὰ τίθεται, μηδὲν συμβαίνειν ἄτοπον, ἐνδεχομένου γε ὄντος εἰς μίαν οὐσίαν, ἐνίοτε ἐναντιότητας συνέρχεσθαι ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις. ἤδη μέν γε τῶν χυλῶν ἐλέχθη καὶ πρόσθεν, ἕτερον μὲν εἶναι τὸ βαρύτατον ἐν αὐτοῖς, ἕτερον δὲ τὸ κουφότατον, ἄλλο δὲ τρίτον ἀναμεμιγμένον τῷ χυλῷ ὅλῳ. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ κἂν τῷ τοῦ ῥόδου χυλῷ τὸ μὲν ἐστι βαρύτατον ἀνάλογον ἀμόργῃ, καὶ τρυγί. τὸ δὲ κουφότατον ἀνάλογον, καὶ τοῖς ἐποχουμένοις ἄνθεσιν ἑκάστῳ τῶν χυλῶν. ἄλλο δὲ τρίτον, οἷον ἐν τῷ γλεύκει τὸ ζέον, ἐφ' οἷς τέταρτον, αὐτὸ τὸ εἰλικρινέστατον καὶ καθαρώτατον, οὗ ταῦτα ἐστὶ τὰ τρία περιττώματα. συμβαίνει δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἅπαντας χυλοὺς, ὀξύνεσθαί τε καὶ σήπεσθαι διαφθειρομένους, μόνα δὲ τοὔλαιον καὶ τὸ μέλι, καὶ τὸν οἶνον, ἐξαρκεῖν εἰς μακρόν. ὥστε οὐδὲ τῇ ζέσει, καὶ διακρίσει τῶν ἄλλων χυλῶν ἐναργῶς ἐστιν ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν περιττωμάτων τὴν ἰδέαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἑψήσεώς τε τινὸς αὐτοῖς δεῖ, καὶ μίξεως τῆς πρὸς ἕτερον τινὰ τῶν διαμενόντων χυλῶν. οὕτως οὖν καὶ τὸν τοῦ ῥόδου χυλὸν ἀποτιθέμεθα μέλιτι μιγνῦντες, ἢ ἐλαίῳ συνέψοντες, ἢ ἐναποβρέχοντες ὅλα τὰ ῥόδα. ἀλλ' ὅτι γε κἂν τούτῳ πιθανὸν ἐνυπάρχει τὰ τέτταρα γένη, τό τε οἰκεῖον αὐτοῦ τοῦ χυλοῦ, καὶ τὰ τρία περιττώματα, πρόδηλον συνιδεῖν. καὶ μάλιστα ὅτι τὸ τῆς ποιότητος αὐτῶν οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν, ἀλλὰ ἔχειν μέν τινά σοι δόξει καὶ στύψιν τὸ ῥόδον, εἰ διαμασήσασθαι βουληθείης αὐτό. ἔχει δὲ καὶ γλυκύτητά τινα καὶ πικρότητα, καὶ οἷον δῆξιν βραχεῖαν. ἤρκει δὲ κἂν μηδὲν τούτων ἐφαίνετο γινομένοις ἐκ τοῦ μὴ τελέως εἶναι στύφον αὐτὸ, τὰς τῶν ἄλλων χυλῶν ἐννοῆσαι μίξεις. εἴπερ γὰρ ὁ αὐστηρὸς μόνος ἄκρως ἂν ἦν, ὥστε εἴπερ οὐκ ἔστιν ἄκρως οὐδὲ μόνος ἐστίν. ἣν γὰρ αὖ ὑπέθου τῆς στύψεως γένεσιν, αὐτὴν μόνην τῶν ἄλλων ἐγγίγνεσθαι νοήσαις, ἄκραν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀπεργάσασθαι ταύτην, ὥσπερ εἰ καὶ μόνη θερμότης ἐγγίνοιτο σώματί τινι, τελέως ἔσται τὸ τοιοῦτον πῦρ. αἱ γὰρ τῶν ἐναντίων ἐπιμιξίαι τὰς ἀκρότητας θραύουσιν.

Ἐν μὲν δὴ τοῖς ὁμοιομερέσι σώμασι θερμότης γε ἐστὶ καὶ ψυχρότης, ὑγρότης τε καὶ ξηρότης, αἱ δημιουργοῦσαι τὰς κατὰ μέρος ἁπάσας διαφοράς. ἐν δὲ τοῖς ἀνομοιομερέσιν δριμύτητές τε καὶ ὀξύτητες, αὐστηρότητές τε καὶ στρυφνότητες, καὶ γλυκύτητες, καὶ πικρότητες, ἁλυκότητες καὶ γλυκύτητες, καὶ λιπαρότητες, ὧν ἕκαστον μὲν τῶν ὁμοιομερῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς μορίοις μὴ πολλὰς, ἀλλὰ μίαν ἔχειν ποιότητα. τὸ δὲ ὅλον ἀνομοιομερὲς, παμπόλλας. χιλίων γὰρ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐν τῷ κυάθῳ τοῦδέ τινος τοῦ χυλοῦ περιεχομένων ὁμοιομερῶν σωμάτων, ἑκατὸν μὲν ἐξ αὐτῶν ἐγχωρεῖ στύφειν, ἑξήκοντα δὲ δάκνειν, ἑξακόσια δὲ εἶναι τὰ γλυκέα, διακόσια δὲ τὰ πικρὰ, τεσσαράκοντα δὲ τὰ ἁλυκὰ, πάντα δὲ ἀλλήλοις ἀναμεμῖχθαι ταῦτα, καὶ μηδὲν δύνασθαι λαμβάνειν αἰσθητὸν μόριον οὕτω μικρὸν, ὅτῳ μὴ πάντων μέτεστι. ὥστε ἐν τῷ ψαύειν τῆς γλώττης ἐνεργεῖν μὲν ἅπαντα, κατὰ τὸ διάφορον ἕκαστον αὐτῶν μόριον, ᾧπερ ἂν ὁμιλῆσαν τύχῃ, διαδίδοσθαι δὲ τὴν διάθεσιν ἐκ τοῦ πρώτου παθόντος, εἰς ὅλην αὐτήν, ὥσπερ ὅταν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν ἕνα δάκτυλον ἀθρόως καθέντες ἐν ψύχει σφοδρῷ, φρίξωμεν ὅλην τὴν χεῖρα, πολλάκις δὲ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα. ταχεῖα γὰρ ἡ διάδοσις ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς σώμασιν ἐκ τοῦ πρώτου παθόντος εἰς ὅλον γίνεται τὸ ζῷον, ὥστε καὶ θερμαινομένῳ συνθερμαίνεσθαι, καὶ ψυχομένῳ συμψύχεσθαι, καὶ ξηραινομένῳ συγξηραίνεσθαι, καὶ ὑγραινομένῳ συνυγραίνεσθαι, καὶ πολλάκις τἀναντία πάσχειν ὅλον ὑφ' ἕνα καιρόν. ἵνα δὲ μᾶλλον εἰς ἔννοιαν ἀφίκῃ τοῦ λεγομένου, βέλτιον ἴσως ἐστὶ καὶ παραδείγματι προσέχειν ἑτέρῳ τὸν νοῦν. εἶδες οὖν οἶμαί ποτε λίθου τινὸς ἐμβληθέντος εἰς ὕδωρ ἀτρεμίζον, ἀρξάμενον μὲν ἐκ τούτου κινεῖσθαι τὸ ὕδωρ, ἐν κύκλῳ δὲ τὴν κίνησιν ἐκτεῖνον, ὥσπερ εἰς κέντρον τὴν πλῆξιν. ὅταν οὖν ὑφ' ἕνα καιρὸν εἰς διαφέροντας τόπους ἀτρεμίζοντος ὕδατος, ἐμβληθέντες δύο λίθοι, γεννήσωσιν δύο κύκλους δι' ἀλλήλων φερομένους, ἐναντίας ὄψει κινήσεις ἐν ἅπαντι μορίῳ τοῦ ὕδατος, ὅθεν καὶ ἀπορίαν παρέχει τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ αὐτοῖς τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσιν, εἴθ' ἕτερα μόρια πρὸς ἑκατέρας τῶν κινήσεων, εἴτε καὶ ταὐτὰ κινεῖται πρὸς ἀμφοτέρων. ὅτι μὲν γὰρ οὐχ ἵστησιν ὁ κύκλος τὸν κύκλον, οὔτε κωλύει φέρεσθαι πρόσω, προδήλως ὁρᾶται. τοιοῦτον δὴ τούτῳ νόει μοι, ὅταν ὑφ' ἕνα καιρὸν ἐμβάλλωμεν εἰς μὲν ψυχρὸν ὕδωρ τοὺς πόδας, εἰς δὲ θερμὸν τὰς χεῖρας. εἰς ὅλον μὲν γὰρ τὸ σῶμα τοῦ πάθους ἑκατέρου διέρχεται ἡ κίνησις, ἀπαντῶσι δὲ ἀλλήλαις ὑπεναντίαι. διαφέρει δὲ ἴσως οὐδὲν, οὐδ' εἰ μὴ τὴν ἐναντίαν ἴοιεν, ἀλλ' ἡ μὲν ἀπὸ θατέρου τῶν ποδῶν, ἡ δ' ἀπὸ θατέρου τὴν ὁρμὴν λαβοῦσα, προσέρχοιντο. τηνικαῦτα γὰρ, οὔτε μηδὲν πάσχειν ὅλον τὸ σῶμα δυνατὸν εἰπεῖν, οὔθ' ὑπὸ θατέρου μόνου πάσχειν. καὶ γὰρ πάσχει σαφῶς, καὶ ὑπ' ἀμφοῖν πάσχει θερμαινόμενόν τε ἅμα καὶ ψυχόμενον, ὥσπερ οἶμαι κἂν ταῖς λειπυρίαις, καὶ τοῖς ἠπιάλοις συμπίπτει πυρετοῖς, πλὴν οὐκ ἔξωθέν γε ἐν ἐκείνοις, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος, ἥ τε τῆς ψύξεως καὶ ἡ τῆς θέρμης ὁρμᾶται διάθεσις. εἰ δὲ μηδὲ νῦν ἕπεταί τις τῷ λεγομένῳ, ἀλλ' ἐκ τοῦ λεχθησομένου ῥᾷστον αὐτῷ τὴν πεῖραν λαβεῖν. καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω τῶν ζητουμένων ἐστὶν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τι τῶν τῆς γλώττης ὑπάρχει παθῶν. εἰ γὰρ ἀναμίξας ἀκριβῶς ἴσον ἀψινθίου καὶ μέλιτος ὄγκον, ἐπιθείης τῇ γλώττῃ, γλυκύπικρον, ὥσπερ οἱ ποιηταὶ τὸν ἔρωτα προσαγορεύουσι, φανεῖταί σοι τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν, οὐκ ἐν ἄλλῳ μέν τινι χρόνῳ μέλιτος αἰσθανομένης τῆς γλώττης, ἐν ἄλλῳ δὲ ἀψινθίου, οὔτε θατέρου μόνου, ἀλλὰ διὰ παντὸς ἀμφοῖν ἀήθη τινὰ μίξιν μεμιγμένην. τοιόνδε τι γίγνεται κἂν τῷ συνελθεῖν εἰς ἕνα χυμὸν αὐστηρὸν καὶ νιτρώδη δύναμιν, ἤτοι τῆς φύσεως αὐτῆς ἀναμιξάσης, ἤ τινος ἰατροῦ συνθέντος. ἥ τε γὰρ γλῶττα τῆς ἑκατέρου τῶν †χυλῶν ποιότητος ὑφ' ἕνα χρόνον αἰσθάνεται. καὶ εἴπερ αἰσθάνεται, δηλονότι καὶ διατίθεται κατὰ τὰς οἰκείας αὐτῶν δυνάμεις. ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων τοῦ σώματος μορίων, ἀνάγκη πάσχειν ὡσαύτως, εἰ καὶ μὴ τῶν ποιοτήτων αἰσθάνηται. οὐ γὰρ δὴ τῷ γε πάσχειν ἢ μὴ, διαφέρειν τῶν ἄλλων ὑποληπτέον τὴν γλῶτταν, ἀλλὰ

†χυμῶν

τῷ μὴ λανθάνειν αὐτὴν μηδὲν τῶν οἰκείων παθῶν, ἀκριβείᾳ δυνάμεως αἰσθητικῆς. συντελεῖ μὲν οὖν εἰς τοῦτο καὶ ἡ μανότης αὐτῆς. ῥᾷον γὰρ εἰς τὸ βάθος οἱ χυλοὶ κατιόντες, ἐνεργοῦντές τε περὶ τὰ μαλακὰ τῶν μορίων, ἰσχυρὰν μὲν τὴν διάθεσιν, ἐναργεστέραν δὲ καὶ τὴν αἴσθησιν αὐτῆς ἀπεργάζονται. ἀλλ' ἡ μείζων δύναμις, ἐν τῷ τῆς αἰσθήσεώς ἐστιν ἀκριβεῖ μᾶλλον, οὐκ ἐν τῷ τῆς διαθέσεως ἰσχυρῷ. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαθέσεως ἰσχυρὸν, οὐδὲν ἧττον κᾂν τοῖς ἡλκωμένοις γίγνεται μορίοις, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς αἰσθήσεως ἀπεῖναι, λανθάνουσιν αἱ τῶν χυλῶν ποιότητες. ἔνεστι μέντοι καὶ κατ' ἐκεῖνα καὶ πρὸ ἐκείνων ἔτι, μήπω τοῦ δέρματος ἡλκωμένου, συλλογίσασθαι τὴν μικτὴν ἐνέργειαν ἐκ τῶν ἐναντίων δυνάμεων, ἅμα τοῖς σώμασιν ἐγγινομένην. εἰ γὰρ ἐπιθείης φλεγμαίνοντι μορίῳ στρύχνου χυλὸν, ὄψει πυκνούμενον αὐτὸ καὶ πιλούμενον, καὶ τὰς διαπνοὰς ἐπεχομένας. ὥστ' εἰ καὶ μέχρι πλείονος οὕτω ποιήσαις, οὐδ' ἐρυθρὸν ἔτι φυλάξαις τὸ μόριον, ἀλλ' ἤτοι πελιδνὸν, ἢ μέλαν ἐργάσῃ, ὁποῖόν τι κᾂν ἐν τοῖς ἐρυσιπέλασι ποιοῦσι συνεχῶς οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα μελαίνουσι, καὶ σκληροῦσιν ἐν τῷ χρόνῳ, καταψύχοντες ἀμέτρως. εἰ τοίνυν μὴ στρύχνον, ἀλλ' ἀνθεμίδα κατὰ τοῦ φλεγμαίνοντος ἐπιθείης μέρους, ὄψει πάντα τἀναντία πάσχον αὐτό. καὶ γὰρ ἀραιὸν, καὶ κεχυμένον, καὶ μαλακὸν, καὶ χλιαρὸν ἔσται, καὶ διαπνευσθήσεται πολὺ τοῦ κατ' αὐτὸ περιττοῦ, καὶ πελιδνὸν, καὶ μέλαν οὐδέ ποτ' ἔσται, κᾂν πολλαῖς ἐφεξῆς ἡμέραις χρήσῃ τῷ χαμαιμήλῳ. χεῖν γὰρ τοῦτο πέφυκε καὶ διαφορεῖν, οὐ συνάγειν, οὐδὲ πυκνοῦν, οὐδ' εἴργειν τὰς διαπνοάς. ὅτι μὲν οὖν ἐστιν ἐναντίας δυνάμεως τῷ στρύχνῳ τὸ χαμαίμηλον, ἐκ τῶνδε δῆλον. ὅτι δ' εἰ κᾂν μίξαις ἄμφω, σαφῶς τὰς ἑκατέρου θεάσῃ δυνάμεις, ἐγὼ μὲν πειραθεὶς σοι λέγω. βουλοίμην δ' αὖ καὶ σὲ διὰ τῆς πείρας αὐτῆς εἰς γνῶσιν ἀφικέσθαι, τῷ γιγνομένῳ μᾶλλον ἢ διηγουμένῳ μοι πιστεῦσαι. τοῦτο μὲν οὖν οἶδα ὅτι ποιήσει, πᾶς ὃς ἂν ἀληθείας ὑπάρχει ἐραστής. χρὴ δὲ ὡς ἤδη πεφηνότα τὸν ἐφεξῆς λόγον ἐμὲ περαίνειν. εἰ γὰρ ἐπιτεθέντων ὁμοῦ στρύχνου τε καὶ ἀνθεμίδος, οὔθ' οὕτως πυκνὸν καὶ σκληρὸν, καὶ περιτεταμένον, καὶ πελιδνὸν, ὡς εἰ καὶ στρύχνῳ μόνον ἐχρῆτό τις, οὔθ' οὕτως ἀραιὸν, καὶ μαλακὸν, καὶ χλιαρὸν, καὶ ἐρυθρὸν, ὡς εἰ καὶ χαμαιμήλῳ μόνον ἐχρῆτό τις, ἀλλὰ τὴν μέσην ἑκατέρων τῶν εἰρημένων διάθεσιν ὁρᾶται λαμβάνον τὸ μόριον, εὔλογόν ἐστιν ἀμφότερα τὰ φάρμακα κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἐνεργῆσαι δύναμιν. εἴτε γὰρ μηδέτερον ἔδρασεν, ἀλλ' ἡσύχασεν ἄμφω, τὴν ἐξ ἀρχῆς ἂν ἐφύλαττε τὸ μέρος διάθεσιν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ὅλως ἐπεθήκαμεν. εἴ τε τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν ἐνήργησε, τὸ δὲ ἕτερον ἐνικήθη τελέως, οὐκ ἂν τὴν μέσην διάθεσιν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν τῶν ἄκρων ἐπεπόνθει τὸ μέρος. καὶ μὴν εἴπερ ἑκάτερον ἐνήργησεν, ἦν δὲ ταῦτα ἐναντία ταῖς δυνάμεσιν, ἔπασχε δὴ τἀναντία κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸ σῶμα. οὐ γὰρ δὴ μερισάμενά γε τοὺς χρόνους ἐνήργησεν, ὥστε εἰ τύχοι, δι' ὅλης ἡμέρας ἐπιτεθέντων ἀμφοῖν, ἓξ μὲν ταῖς πρώταις ὥραις θάτερον τῶν φαρμάκων, ἓξ δὲ ταῖς ὑπολοίποις θάτερον ἐνεργῆσαι. ληρώδης γὰρ ἡ ὑπόθεσις αὕτη, καὶ πάσης οὐκ ἀποδείξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ πιθανότητος ἔρημος. οὔκουν οὐχ οὕτως συνέβη χυθῆναί τε καὶ συναχθῆναι τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν, ὡς τοῖς λουσαμένοις μὲν ἐν βαλανείῳ, μετὰ ταῦτα δὲ εἰς ψυχρὸν ὕδωρ ἐμβᾶσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς εἰ τῷ λουομένῳ προσραίνοις ὕδατος ψυχροῦ. οὕτω γὰρ οὐκ ἐν διαφόροις χρόνοις, ἀλλὰ καθ' ἕνα τἀναντία πείσεται. ὡς οὖν ἐπὶ τῶν συνθέτων φαρμάκων οὐδὲν ἐστι θαυμαστὸν ἐναντίας ἅμα διαθέσεις ἐγγίγνεσθαι τοῖς σώμασιν, οὕτως οὐδ' ἐπὶ τῶν ἁπλῶν, ὅταν καὶ ταῦτα πρὸς μὲν τὴν ἄλλην αἴσθησίν τε καὶ διάγνωσιν ἁπλᾶ φαίνηται, πρὸς δὲ τὴν φύσιν αὐτὴν ὑπάρχῃ σύνθετα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἐφ' ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ συντιθέμενοί τε καὶ μίγνυμεν, ἐνίοτε μὲν, εἰ οὕτως ἔτυχε, πλείονα μὲν τὸν στύφοντα χυλὸν ἐμβάλλοντες, ἐνίοτε δὲ τὸν γλυκὺν, ἢ πικρὸν, ἢ ἁλυκὸν, ἢ δριμὺν, ἤ τινα ἕτερον τῶν ἐναντίων, ἐνίοτε δ' ἴσους ἀμφοτέρους, οὕτως ἐγχωρεῖ καὶ τὴν φύσιν ἐν δένδροις, καὶ θάμνοις, καὶ πόαις, καὶ ζώοις, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν γῆν μιγνύναι τοὺς ἐναντίους χυμοὺς, ἢ τοῖς ὄγκοις, ἢ ταῖς δυνάμεσιν. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸν ἕτερον ἐπικρατέστερον, ὥστε καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ἐν μὲν ταῖς ἴσαις μίξεσιν ὁμοίας ὑπάρχειν, ἐν δὲ ταῖς ἀνίσοις διαφερούσας. μὴ τοίνυν ὥσπερ εἴρηται καὶ πρόσθεν ἤδη ταὐτὸν εἶναί τις ὑπολαμβανέτω, περί τε στύφοντος χυλοῦ διαλέγεσθαι καὶ περὶ στύψεως αὐτῆς. ἡ μὲν γὰρ στύψις ἐν ἁπλοῦν νοεῖται πρᾶγμα, τὸ δὲ στῦφον σῶμα δηλόν ἐστιν, ὥσπερ καὶ θερμαῖνον, τὸ μὲν ἁπλοῦν καὶ ἄκρον, οἷον περ τὸ πῦρ, τὸ δ' ἐπικρατείᾳ θερμότητι, οἷον τὸ αἷμα. καὶ στῦφον ἤδη τὸ μὲν ἐστιν ἄκρον, οἷον εἰ τύχοι στυπτηρία καὶ μελαντηρία, καὶ κηκὶς, καὶ ῥοῦς, τὸ δὲ τῷ μετέχειν τι, καὶ τῆς στυφούσης ποιότητος, οἷον ἄπιόν τε καὶ οἶνος, καὶ μῆλον, καὶ ῥόδον. ὀλίγιστον γὰρ τὸ στῦφον ἐν πολλαπλασίῳ τῷ μὴ τοιούτῳ μέμικται κατὰ τὸ ῥόδον, ὥστε καὶ τῆς στύψεως ἔργα βραχέα κατὰ λόγον ἐστὶν, ἄχρι τοῦ μὴ διαλύεσθαι τῶν ὁμιλούντων αὐτῷ σωμάτων τὸν τόνον, ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ῥόδῳ χαλαστικῆς δυνάμεως. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, ἄκος αὐτὸ φλεγμονῶν ὑπάρχειν, καὶ μάλιστα ἐν ἐπιδόσει τε καὶ αὐξήσει, μᾶλλον δὲ καὶ ἀρχομένων ἔτι. Τὸ δὲ ῥόδινον, ὡς ἂν ἐλαίου τε καὶ ῥόδου μεταξὺ τὴν φύσιν ὑπάρχον ἐν ταῖς αὐξήσεσι τῶν φλεγμονῶν, ἄριστον εἶναι φάρμακον. αὐτὸ μὲν γὰρ τοὔλαιον ἐν ταῖς ἀκμαῖς τῶν φλεγμονῶν χρηστὸν, ὡς ἥ τε πεῖρα δείκνυσι, κᾂν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν εἴρηται ἡ αἰτία. τὸ δὲ ῥόδινον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἁπλῶν, ἐξ ὧν ἐγένετο κερασθὲν, ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ τὴν ὠφέλειαν ἐπιδείκνυται. κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς, ἀποκρούεσθαι χρὴ μᾶλλον, καὶ στέλλειν τὰς ἐπιῤῥοὰς, κατὰ δὲ τὰς ἀκμὰς ἀδήκτως διαφορεῖν, κατὰ δὲ τὰς ἐπιδόσεις ἀποκρούεσθαί τε ἅμα καὶ διαφορεῖν, ὃ χωρὶς μὲν τῶν προειρημένων λογισμῶν ἀκούσας τις, ἴσως ἀπιστήσειεν. νυνὶ δ' οὐκ οἶδα εἴ τις οὕτως ἐστὶν ἐνεὸς, ὡς μήπω πεπεῖσθαι ὧν λέγω. καὶ γὰρ τὰς ἐνδείξεις ἐν ταῖς ἀναβάσεσι τῶν φλεγμονῶν, ἀναγκαῖον ἐναντίας ὑπάρχειν. ἀθρόως γὰρ ἀπὸ τῶν στυφόντων καὶ συναγόντων τὴν οὐσίαν, ἐπὶ τὰ χαλῶντα καὶ χέοντα μεταβαίνειν ἄτοπον, ἔν τε τῷ μεταξὺ τῆς ἀκμῆς τε καὶ ἀρχῆς αὐξανομένων ἔτι τῶν νοσημάτων, οὔθ' ἁπλῶς ἀποκρούεσθαι δίκαιον ὡς ἐν ἀρχαῖς, οὔτ' ἤδη διαφορεῖν ὡς ἐν ἀκμαῖς, ἀλλ' ὥσπερ ἡ κατάστασις τοῦ πάθους μέση τῶν ἐναντίων ἐστὶν, οὕτως χρὴ καὶ τὴν ἴασιν μέσην εἶναι, μήτε στύφουσαν ὡς ἐν ταῖς ἀρχαῖς, μήτε διαφοροῦσαν, ὡς ἐν ταῖς ἀκμαῖς. καὶ δὴ ἅπαν τὸ μέσον ἐκ τῶν ἐναντίων μικτόν ἐστιν, ἤτοι δι' ὅλων ἀλλήλοις κεραννυμένων αὐτῶν, ἢ κατὰ σμικρὰ μόρια καὶ τὴν αἴσθησιν ἐκφεύγοντα τῶν παρακειμένων. εἴτ' οὖν οὕτως εἴτ' ἐκείνως βούλει κεκρᾶσθαι τὸ ῥόδινον ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐμοὶ μὲν οὐδὲν διαφέρει. δείκνυται γὰρ ἑκατέρως

τὸ προκείμενον. οἶδα δὲ ὅτι τοῖς περὶ τούτων λογισμοῖς ἅπασιν, οἷς τε ὁ Θεόφραστος ἔγραψε, καὶ οἷς ἡμεῖς ἐν ὅλῃ τῇ-
δε τῇ πραγματείᾳ λέγομεν, ἐπὶ πλέον ὁμιλήσας, εὑρήσεις τὸν δεύτερον τρόπον τῆς μίξεως. καὶ μὴν καὶ τὸ δύε-
σθαι κατὰ τὸ βάθος, καὶ μᾶλλον ὑγραίνειν ἐλαίου τὰ ξηρὰ τῶν σωμάτων, ὑπάρχει τῷ ῥοδίνῳ. καί τινας οἶμαι τεθεᾶ-
σθαί σε πολλάκις ἀνατρίβοντας ῥοδίνῳ τὰς πυκνὰς τῶν δερματίνων ἐφεστρίδων. ἔλαιον γὰρ καὶ ὑδρέλαιον οὐ τέγ-
γει καλῶς αὐτὰς ἁδρομερέστερον ὑπάρχον, ἢ ὡς εἴσω δύεσθαι δύνασθαι. τῷ δὲ ῥοδίνῳ συμβέβηκεν πρὸς τοῖς ἄλλοις
οἷς ἔχει, καὶ τὴν στύψιν ὀλίγην οὖσαν, οὐ σμικρὰ συντελεῖν εἰς τοῦτο. τὰ μὲν γὰρ σφοδρῶς αὐστηρὰ καὶ στρυφνὰ, πυκνοῦντα
τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν, εὐθὺς ἅμα τῷ προσπίπτειν αὐτῇ, κωλύει τὰς ὑγρότητας εἴσω φέρεσθαι. τὰ δ' ἐπ' ὀλίγον μὲν
στύφοντα, τὸ πλεῖστον δ' ἐν αὐτοῖς, ἔχοντα λεπτομεροῦς τε ἅμα καὶ χλιαρᾶς οὐσίας, οὐχ ὅπως οὐ κωλύεται πρὸς τῆς
στύψεως ἐγκαταβαίνειν τῷ βάθει τῶν πλησιαζόντων σωμάτων, ἀλλὰ καὶ συνεργεῖται μᾶλλον ἐπωθούμενα πρὸς
αὐτῆς. ὅσα μὲν γὰρ ἁπλῶς ἐστι λεπτομερῆ καὶ θερμὰ, διαφορεῖ μᾶλλον ἐκ τῶν σωμάτων οἷς πλησιάζει τὰς ὑγρότητας,
καὶ οὐ προστίθησιν ἑτέρας. ὅσα δὲ παχυμερῆ τε ἅμα καὶ ψυχρὰ, τὴν ἀρχὴν οὐδ' εἰσάγειν οὐδεμίαν ὑγρότητα πέ-
φυκεν. ἐν οἷς δ' ἐστὶν ὑγρότης, χλιαρά τε ἅμα καὶ λεπτομερῆ, ταῦτ' οὐδὲν κωλύει, διὰ μὲν τὸ λεπτομερές τε ἅμα καὶ
χλιαρὸν τῆς οὐσίας ἑτοίμως κινούμενα διεξέρχεσθαι τοὺς πόρους τῶν κινουμένων σωμάτων. ὅτι δὲ οὐχ ἱκανῶς θερμαί-
νει, δῆλον ἐκ τοῦ τὴν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς ὑγρότητα μὴ διαφορεῖν. εἰ δὲ πρὸς τῷ τοιαῦτα τυγχάνειν ὄντα, καὶ βρα-
χείας τινὸς μετέχει στύψεως, οἵας ἐπωθεῖν τε καὶ πρὸς τὸ βάθος ὅσον ἔφθασεν εἰσδῦναι τοῖς πόροις λεπτομερὲς, σφίγ-
γειν τέ πως καὶ πυκνοῦν τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν, πάντων ταῦτα τῶν ὑγραινόντων ἄριστα δραστήρια. ἡ μὲν γὰρ
στύψις ἀποκλείειν φθάνουσα τοὺς πόρους, εἰς ἑαυτήν τε συνάγουσα καὶ πιλοῦσα τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν, ἐμποδὼν
ἵσταται τοῖς τέγγειν πεφυκόσιν. ἡ δὲ οὕτως ἀσθενὴς, ὡς ἐν τῷ ῥοδίνῳ νικωμένη μᾶλλον ἢ νικῶσα, φθάσαι μὲν οὐχ οἵα
τέ ἐστιν τὰ λεπτομερῆ καὶ λεπτὰ τοῦ ῥοδίνου μόρια, δυνάντων δ' εἰς τὸ βάθος ἐκείνων, ἐνεργεῖν ἄρχεται περὶ τὴν ἐκ-
τὸς ἐπιφάνειαν, πιλοῦσα καὶ συνάγουσα καὶ πυκνοῦσα καθ' ὅσον οἵα τέ ἐστιν. ἐξ ὧν ἀνάγκη προωθεῖσθαι μὲν εἴσω τὰ
φθάσαντα τοῖς πόροις εἰσδῦναι σμικρομερῆ σώματα, κωλύεσθαι δὲ ἔξω παλινδρομεῖν ἀποκλεισθέντων τῶν πό-
ρων. Εἰς δὲ δὴ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων, καὶ ἡ τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἔμφυτος θερμότης, οὐ σμικρὰ συνεργάζεται.
καὶ γὰρ εἴσω τε πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται, καὶ λεπτύνει καταθραύουσα. ταύτῃ καὶ τὰ φύσει ψυχρὰ φάρμακα, τὰ δη-
λητήρια καλούμενα, κώνειον, καὶ μήκων, καὶ ὑοσκυάμου σπέρμα, καὶ μανδραγόρας, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, θᾶττόν
τε καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς θερμαῖς φύσεσιν ἐνεργεῖ. καί σοι καὶ τοῦτο τῶν ἀπόρων ὑποληφθὲν ἓν εἶναι προβλημάτων,
εἰ μὴ ῥαθύμως προσέχοις τοῖς λεγομένοις, ἑτοίμως ἕξει τὴν λύσιν. εἰ γὰρ δὴ τὸ μὲν ἀποκτεῖναι τοῖς τοιούτοις ἀδύνατ-
ον, εἰ μὴ καὶ τὴν καρδίαν αὐτὴν καταψύξαιεν, εἴσω δήπου βαδίζειν αὐτὰ χρὴ καταθραυόμενα καὶ λεπτυνόμε-
να. τοῦτο δ' ἐκ μὲν τῆς οἰκείας οὐκ ἔχει φύσεως, ἁδρομερῆ τε γάρ ἐστι καὶ δυσκίνητα, καὶ τὴν εἰς λεπτὰ τομὴν, καὶ
πρόσω φορὰν, ἐξ αὐτῶν οὐκ ἄν ποτε σχόντα, ἐπικτήτου τέ τινος δεῖται θερμότητος, τεμνούσης καὶ λεπτυνούσης,
καὶ καταθραυούσης εἰς μικρὰ, καὶ οἷον ποδηγούσης τε καὶ παραγούσης, εἰς τοὺς κατὰ λεπτὸν πόρους ἁπάντων τῶν
μορίων. ἔστ' ἂν οὖν ἀπορῇ τοιαύτης, μέλλει, καὶ βραδύνει τοῖς τε μεγάλοις τῶν πόρων ἰσχόμενα, καὶ ταῖς φλεψὶ, καὶ
ταῖς ἀρτηρίαις οἷον ἐνισχόμενα, καί που τί κἂν τῷ χρόνῳ κατὰ τὴν πολλὴν ἄλλην, ὑπὸ τῶν ἐν αὐταῖς χυμῶν ἀντι-
πάσχοντα. δέδεικται γὰρ ἤδη πολλάκις, ὡς εἰς ἀλλήλας αἱ ποιότητες πᾶσαι δρῶσι κατά τι, καὶ λίθος ἔπαθεν ὑπὸ
συνεχοῦς πληγῆς ὕδατος σταλαγμοῦ, καὶ ξίφος ἠμβλύνθη, τέμνον κηρὸν, ἐπιδέδεικταί τε τὰς ἐν τοῖς ζώοις ἐνέρ-
γείας, ὑπὸ τῶν στερεῶν σωμάτων ἐν αὐτοῖς γίγνεσθαι, ἐπειδὰν μηδέπω ταύτῃ κατεψυγμένα πρὸς τῶν ψυχόν-
των φαρμάκων, ἀναγκαῖον ἐστὶ περιεῖναι τῷ ζώῳ, οὐ καταψύχεται δὲ πρὶν εἰς τοὺς οἰκείους αὐτῶν πόρους ἐνδῦναι.
τοῦτο δ' ἐξ αὐτῶν οὐχ ὑπάρχει τοῖς ἁδρομερέσι καὶ ψυχροῖς φαρμάκοις, εἰ μὴ τύχῃ τοῦ ποδηγοῦντος. ποδηγεῖ δὲ ὡς
τὸ μὲν πρῶτον αἴτιον, ἡ ὁλκὴ τῶν ἀρτηριῶν. ἐδείχθησαν γὰρ ἐν τῷ διαστέλλεσθαι πᾶν ἕλκουσαι τὸ πλησιάζον, ὡς δὲ
τὸ δεύτερόν τε καὶ ὑλικὸν, ἡ λεπτομέρεια τῆς οὐσίας, ἣν ἐξ ἑαυτῶν οὐκ ἔχοντα τὰ ψυχρότερα, καὶ παχυμερέστερα φάρ-
μακα, δεῖται τῶν παρεξόντων. ὅσα τοίνυν ἐστὶ τῶν σωμάτων ψυχρὰ ταῖς κράσεσι, τὴν τε ὁλκὴν τῶν ἀρτηριῶν ἀσθε-
νεστέραν ἔχει ταῦτα τῶν θερμῶν. ἐδείχθη γὰρ καὶ τοῦτο, καταθραύειν ταχέως εἰς μικρὰ τὰς τῶν φαρμάκων οὐσίας
ἀδυνατεῖ, κἀκ τούτου βραδύνον τὸ φάρμακον, ἐν τῷ χρόνῳ τι καὶ αὐτὸ πάσχειν εἰκὸς, ὥσπερ ἐστὶν ὅτε καὶ πεφθῆναι,
καθάπερ καὶ ὁ τῆς θριδακίνης χυλός. ἐν γὰρ τῷ χρόνῳ καὶ οὗτος πέττεται. φθάσας δὲ εἰς τὴν καρδίαν ἀκραιφνὴς ἐξι-
κέσθαι, παραπλησίως ἀναιρεῖ κωνείῳ. πάσχουσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ ἄλλοι πάντες σφοδρῶς ψύχοντες χυλοί. εἰ γὰρ μὴ δυνη-
θεῖεν ταχὺ διαφθεῖραι, τοὐντεῦθεν ἤδη παντάπασιν ἄπρακτοι καθίστανται. τοῖς δὲ κατὰ διάβρωσίν τε καὶ σῆψιν ἀναι-
ροῦσιν, ἰσχυροῖς ὑπάρχει γίγνεσθαι χρονίζουσι. σήπεται γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ πάντα, καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐν ὑγρῷ καὶ θερμῷ χωρίῳ.
δεόντως οὖν, οἷς μὲν ἐκ τοῦ ψύχειν ἡ βλάβη, τὸ τάχος τῆς ἐνεργείας εἰς ὄλεθρον συντελεῖ. θερμαινόμενα γὰρ τῷ χρόνῳ
τὴν δύναμιν ἣν τὸ δρᾶν εἶχεν ἀπόλλυσιν. οἷς δ' ἐκ τοῦ σήπεσθαι τὸ δρᾶν ἐστὶν, αὐξάνει τὴν ἐνέργειαν ὁ χρόνος, ὅτι καὶ τὴν
σῆψιν. ἀπολέσθαι μὲν γὰρ ζῷον οὐκ ἐγχωρεῖ οὐδὲν, ἄνευ τοῦ παύσασθαι τὴν καρδίαν ἐνεργοῦσαν, οὐκ ἐνδέχεται δὲ παύσασθαι
ταύτην ἄνευ μεγίστης τινὸς δυσκρασίας. οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς θερμοτέρα τοῦ δέοντος εἰς ὅσον ἔτυχεν, ἢ ψυχροτέρα γενη-
θεῖσα, παύσεται κινουμένη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' εἰ ξηρὰ μετρίως, ἢ ὑγρὰ γένοιτο. χεῖρον μὲν γὰρ ἐνεργήσει διὰ τὰς
τοιαύτας δυσκρασίας, ἀκίνητος δ' οὐκ ἔσται πρὶν ἐξαίσιόν τινα θερμασίαν, ἢ ψύξιν, ἢ τῶν ἄλλων τινὰ τῶν δραστικῶν
ποιοτήτων ἀναδέξασθαι. παραπλήσιον δέ τι συμβαίνει τοῖς κατὰ ψύξιν ἀναιροῦσι φαρμάκοις, ὅταν ἐν τῷ πρὸς μὲν καρ-
δίαν ἔρχεσθαι βραδύνῃ, τῷ πολλάκις ἐπὶ τῶν ὑγρῶν τε καὶ χλωρῶν ξύλων γινομένῳ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, πολλὰ μὲν ἀθρό-
ως ἐπιτεθέντα τῷ πυρὶ, κατασβέννυσιν ἐν τάχει, περιτεθέντα δ' ἐν κύκλῳ πάντα καὶ προξηρανθέντα καὶ προθερμαν-
θέντα, κἄπειτα τιθέμενα κατ' ὀλίγον, οὐ μόνον οὐ κατασβέννυσιν, ἀλλὰ καὶ τροφὴ γίνεται τοῦ πυρός. οὕτως οὖν καὶ τὸ κώνειον,
ἄνθρωπον μὲν ἀναιρεῖ, τῇ τε τῶν πόρων εὐρύτητι καὶ τῷ πλήθει τῆς θερμότητος, καὶ τῇ ῥώμῃ τῆς τῶν ἀρτηριῶν ὁλκῆς, ἰσχυ-
ρὸν ἔτι πρὸς τὴν καρδίαν ἀφικνούμενον. οὐκ ἀναιρεῖ δὲ τοὺς ψᾶρας ὑπὸ τοῖς ἐναντίοις αἰτίοις, ἐπεχόμενόν τε καὶ βρα-
δῦνον, καὶ

δυνατὸν, καὶ φθάνον ἐν τῷ χρόνῳ προεπέτεσθαι καὶ προπαρασκευάζεσθαι, καθάπερ ἑστίᾳ τινὶ τῇ καρδίᾳ προθερμαινόμενον, ὡς ἔξω τὸ ξύλον, ὥστε οὐδὲ τοῦτο θαυμαστὸν οὐδὲ ἄπορον, ἀλλ' οἷόν τι καὶ ταῖς θριδακίναις ὑπάρχει. τρέφουσι γὰρ αὗται τοὺς ἀνθρώπους ἐσθιόμεναι συμμέτρως. εἰ δὲ καὶ θλίψας αὐτῶν τὸν χυλὸν καταρροφήσειέ τις δαψιλῆ, τὸν αὐτὸν τρόπον τεθνήξεται τοῖς τὸ κώνειον, ἢ μηκώνειον προσενηνεγμένοις. ὡς οὖν ἡ θριδακίνη, φθάσασα μὲν ἀποψύξαι τὴν καρδίαν ἀναιρεῖ, πεφθεῖσα δὲ τροφὴ γίνεται τοῦ ζώου, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, καὶ τὸ κώνειον, ἄνθρωπον μὲν ἀναιρεῖ τῷ φθάνειν, ψᾶρας δὲ τρέφει τῷ βραδύνειν. ἀναιρήσει δὲ οὐδὲ ἄνθρωπον, ἂν ὀλίγον ληφθείη. καὶ τοῦτο καὶ ἡ ἀττικὴ γραῦς ἔδειξεν, ἧς ἅπαντες μνημονεύουσιν, ἀπ' ἐλαχίστου μὲν ἀρξαμένη κωνείου, προελθοῦσα δὲ ἀλύπως ἐπὶ πλῆθος ἱκανόν. ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ ἐνικήθη τὸ βραχὺ διὰ αὐτὴν τὴν ὀλιγότητα, τῷ δὲ ἐθισμῷ σύμφυτον ἐγένετο. καὶ οὐ νῦν καιρὸς ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν τοῦ πλεῖστον δύνασθαι τὰ ἔθη, καὶ φύσεις ἐπικτήτους, ὥσπερ οὖν εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν, ὑπάρχειν. οὕτω γὰρ ἄν μοι τὸ πάρεργον μεῖζον τοῦ ἔργου γένοιτο, πρὸς τῷ καὶ γεγράφθαι κατὰ μόνας ὑπὲρ αὐτοῦ. συνάπτειν δὲ χρὴ καὶ περαίνειν τὸν ἐνεστῶτα λόγον.

Τῶν τοίνυν ἀναιρούντων κατὰ ψύξιν φαρμάκων, οὐδὲν ὑπάρχει τῷ γένει δηλητήριον, ἀλλὰ τῷ ποσῷ μόνον. αὖθις δέ γε τῶν διαβιβρωσκόντων τε καὶ σηπόντων καὶ θερμαινόντων, οὐχ ὡσαύτως ἔχει. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν. ὅσα δὲ τῷ ψύχειν ἀναιρεῖ, ταῦτα οὐκ ἀναιρήσει, σμικρὰ τῷ πλήθει ληφθέντα, καθάπερ οὐδ' εἰ πολλῇ φλογὶ βραχὺ καταχέαις ὕδωρ, ἢ ξύλον ἐπιθείης ὑγρόν τε καὶ χλωρόν. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ θερμασίαν ἔχοι δαψιλῆ, καταθραῦσαί τε καὶ ποδηγοῦσαν αὐτὸ μέχρι τῆς καρδίας, ἀδύνατον ἀναιρεῖν ἐστιν, οὕτως εἰ τὸ καταθραῦον αὐτὸ καὶ ποδηγοῦν, ἰσχυρότερον εἴη πολλῷ, τελέως ἐκνικήσει καὶ μεταβαλεῖ, καὶ τροφὴν ποιήσει αὐτῷ τὸ φάρμακον.

Εὐθὺς δὲ οὖν ἐν τῷδε κἀκείνου μεμνῆσθαι χρή, τοῦ καὶ τὰ ψυχρὰ τῇ φύσει φάρμακα, δεόντως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰρῆσθαι δυνάμει ψυχρά. λαμβάνει γάρ πως καὶ ταῦτα τὸ ψύχειν ἐξ ἡμῶν, ὥσπερ καὶ τὸ θερμαίνειν, τὰ θερμά. εἰ δὲ καθ' ἕτερον μὲν ἐκεῖνα, καθ' ἕτερον δὲ καὶ ταῦτα τρόπον, οὐδὲν διαφέρει. τὸ γὰρ καθόλου καὶ κοινὸν ἐν ἀμφοτέροις ταὐτόν, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀλλοιώσεως ἐκ τοῦ μέλλοντος πάσχειν σώματος, εἰς τὸ μέλλον δρᾶσαι φάρμακον. ἀλλοιοῦται δὲ τὰ μὲν τῇ δυνάμει θερμά, τῷ θερμαίνεσθαι μόνον ὑφ' ἡμῶν, τὰ δὲ τῇ φύσει ψυχρά, τῷ καταθραύεσθαί τε καὶ κίνησιν προσλαμβάνειν ἐπίκτητον. ἐπεὶ τοίνυν ὡς ψυχροῖς αὐτοῖς δρᾶν, οὐκ αὐτοῦ τοῦ πάσχοντος σώματος ὑπάρχει, δεόντως εἴρηται δυνάμει ψυχρά. τὸ γὰρ ἐνεργείᾳ ψύχειν ἡμᾶς, οὐκ ἔχει τελέως ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ πρότερον ὑφ' ἡμῶν δεῖται παθεῖν ἵνα ψύξῃ. τότε γὰρ εἰς μικρὰ καταθραυσθῆναι, καὶ τὸ κίνησιν ἐπίκτητον προσλαβεῖν πάθη τῶν φαρμάκων ἐστίν.

Τῷ μέντοι βουλομένῳ καλεῖν ἐνεργείᾳ ψυχρά, καὶ τὰ τοιαῦτα συγχωρητέον, ἐν ὀνόματι λοιπὸν ἐσομένης τῆς διαφωνίας, ἐὰν ὁμολογῆται τὸ πρᾶγμα. δεῖται γὰρ ὡς ἄρτι δέδεικταί μοι τὰ τοιαῦτα πάντα, θερμοῦ σώματος εἰς τὸ δρᾶσαι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ μηκώνειον καὶ τὸ κώνειον οἴνῳ μιχθέντα, θᾶττον ἀναιρεῖν πέφυκεν, ἀλλ' οὐκ ἐν ἁπάσῃ συμμετρίᾳ. παμπόλλῳ μὲν γὰρ ἐλάχιστα κραθέντα, κἂν νικηθείη τελέως. ὀλίγῳ δὲ πολλά, ποδηγεῖται μὲν ἐπὶ τὴν καρδίαν, νικᾶσθαι δὲ οὐ δύναται. εἰ δὲ καὶ φθάνοι μέν τις ἤδη πεπωκὼς ὀπὸν μήκωνος ὃς ἀναιρεῖν μὲν πέφυκεν, ἔτι δ' εἴη ζῶν, εὐλόγως καὶ τοῦτον ἰᾶται ὁ παλαιὸς καὶ πολὺς οἶνος πινόμενος, καὶ μᾶλλον εἰ τῶν εὐγενῶν εἴη, καὶ γὰρ καὶ θερμαίνει μᾶλλον. ὅτι μὲν γὰρ οὔπω κατέψυκται σφοδρῶς ἡ καρδία, δῆλον ἐκ τοῦ ζῆν ἔτι τὸν ἄνθρωπον. ὅτι δὲ πάντως ἐν τῷ βραδεῖ τῆς ὁδοιπορίας, προμεταβέβληταί πως ἤδη τὸ φάρμακον ὑπὸ τοῦ σώματος ὥσπερ τὸ χλωρὸν ξύλον ὅταν ἐγγὺς εἴη κείμενον τοῦ πυρός, οὐδὲ τοῦτο ἄδηλον. οἶνος οὖν ἐν τούτῳ θερμὸς πινόμενος, ἄριστον ἴαμα, καὶ ἡμεῖς ἤδη τινὰ κατεψυγμένον ἐσχάτως ἀνεσώσαμεν οἴνῳ λεσβίῳ. δύναιτο δ' ἄν, καὶ φαλερῖνος, καὶ σουρρεντῖνος, ἀριούσιός τε καὶ τμωλίτης ὁ αὐστηρός, οἵ τε ἄλλοι πάντες θερμοὶ καὶ ἀκριβῶς οἰνώδεις οἶνοι τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἐπιδείξασθαι τῷ λεσβίῳ. καθόλου γὰρ ὅστις ἂν ᾖ λεπτὸς μὲν καὶ διαυγὴς τὴν σύστασιν, κιρρὸς δὲ ἢ ξανθὸς τὴν χρόαν, εὐώδης τε κατὰ τὴν ὀσμήν, κἂν τῷ κεράννυσθαι πλείστου δεόμενος ὕδατος, ἱκανῶς θερμαίνειν πέφυκε, καὶ πάντῃ τοῦ σώματος ῥᾳδίως φέρεσθαι. τοιοῦτος οὖν οἶνος τῇ φύσει καὶ παλαιὸς τὴν ἡλικίαν, ἀκρατέστερος κεραννύμενος, ἰᾶται καὶ τοὺς ἤδη κατεψυγμένους, οὐχ ὑπὸ μήκωνος ὀποῦ μόνον, ἢ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων ψυχόντων φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤτοι στομαχικῶς ἢ καρδιακῶς ἐν νόσοις συγκοπτομένους. ὁ δὲ σὺν αὐτοῖς τοῖς ψύχουσι φαρμάκοις πινόμενος, ὑπὲρ τοῦ θᾶττον ἀναιρεῖν, ὅτε πολὺς οὐκ ἔστιν οὔτ' εὐγενής, ἀλλ' ὅσον εἰς τὸ καταθραῦσαί τε καὶ παραπέμψαι μόνον ἄχρι τὴν καρδίαν αὐτὰ τῇ ῥύμῃ τῆς ἀναδόσεως. καὶ περὶ μὲν τούτων ἀρκείτω ταῦτα.

Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ σηπεδόνα καὶ διάβρωσιν ἀναιρούντων φαρμάκων ἐρεῖν ὑπεσχόμην, ὡς ἐν τῷ χρόνῳ χείρω γίγνεται, καὶ τῷ γένει φθαρτικὰ τῆς ἡμετέρας ὑπάρχει φύσεως, οὐχ ὡς τὰ ψύχοντα τῷ πλήθει μόνον, ἤδη μοι καιρὸς ἂν εἴη, καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. καὶ γάρ πως καὶ συνῆπται κατά τι, τοῖς περὶ τῶν δυνάμει θερμαινόντων φαρμάκων ὁ λόγος αὐτῶν. εἰκὸς μὲν γὰρ οὖν τά γε πλεῖστα τῶν τοιούτων ἤδη θερμὰ καὶ κατ' ἐνέργειαν, ἀλλ' ἡμᾶς λανθάνειν, ἢ ὅτι πλείονος αὐτοὶ μετέχομεν θερμασίας, ἢ ὅτι παχυμερὴς αὐτῶν ἐστιν ἡ οὐσία. πάλιν γὰρ τῶν αὐτῶν ἀναμνησθῶμεν, ὡς ἐν τῷ βαλανείῳ ψυχρὸν ἡμῖν φαίνεται τὸ ὕδωρ. ἀναμνησθῶμεν δὲ καὶ ὡς εἰς δεξαμενὴν θερμὴν ἐνίοτε καταβῆναι μὴ δυνάμενοι, πρὸ καταβάντες εἰς ἑτέραν ἧττον αὐτῆς θερμήν, ἀλύπως ἐχρησάμεθα τῇ τέως ἀφορήτῳ φαινομένῃ. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ πηγαῖον ὕδωρ ἐν χειμῶνι, τοῖς μὲν ψυχρὰς ἔχουσι τὰς χεῖρας φαίνεται χλιαρόν, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐ φαίνεται τοιοῦτον. καθόλου γὰρ ὡς καὶ πρότερον ἐλέγετο, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ διάθεσιν ἕκαστον τῶν σωμάτων αἰσθάνεται τῶν πλησιαζόντων. οὕτω γοῦν ἐὰν μὲν ψυχρὰν ἔχων τὴν χεῖρα καθήσῃ εἰς σωρὸν πυρῶν, αἰσθήσῃ σαφῶς θερμότητος, ἐὰν δὲ θερμήν, οὐκ αἰσθήσῃ. σωρῷ μέντοι κόπρου περιστερῶν, καὶ μάλιστα τῶν ἀγρίων, κἂν θερμὴν ἐνθῇς τὴν χεῖρα, σαφοῦς αἰσθήσῃ θερμασίας. οὕτω δὲ καὶ μίσυ, καὶ σῶρυ, καὶ χαλκῖτις, ἰός τε καὶ τίτανος, καὶ ἕτερα μυρία τῶν τοιούτων, εἰ σεσωρευμένοις αὐτοῖς ἐμβάλῃς τὴν χεῖρα, παραχρῆμα σοι φανεῖται θερμά. βῶλον μέντοι λαβὼν ἐξ αὐτῶν τινα, τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν ὑπὸ τοῦ ἐκτὸς καὶ πέριξ ἀέρος κατεψυγμένην, εὐλόγως οὐδεμιᾶς αἰσθήσῃ θερμότητος. καὶ γὰρ τῶν κατεψυγμένων αὐτῆς ἅπτῃ μορίων, καὶ πρὶν εἰς λεπτὰ καταθραῦσαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν χειμῶνι πολλάκις, ἢ φρεατιαῖον ὕδωρ, ἢ ἄλλως πηγαῖον, ἐφάνη θερμὸν τοῖς ἁπτομένοις, ἀλλ' εἰ προθερμήνας τις τὰς χεῖρας ἅπτοιτο, φανεῖται ψυχρόν, ἕτερά τε μυρία τοιαῦτα

δυνατὸν ἀναμιμνήσκειν ἐστὶν, ἐξ ὧν οὐκ ἄν τις ἀπιστήσειεν, ὡς τὰ δυνάμει θερμὰ τῶν φαρμάκων ὡς πρὸς ἡμᾶς, ἑτέρῳ γένει ζώων ἐστὶν ἐνεργείᾳ θερμά. Τοῦτο μὲν οὖν, οἷον ὁδοῦ τι πάρεργον λελέχθω. τὰ δ' ἐν τῷ πλησιάζειν ἡμῖν, ἤτοι κατὰ διάβρωσιν ἢ κατὰ σῆψιν ἀναιροῦντα (περὶ τούτων γὰρ ἦν ὁ λόγος) εὐλόγως ὑπείληπται τῷ γένει δηλητήρια τῆς ἀνθρώπου συστάσεως ὑπάρχειν, οὐχ ὥσπερ τὰ ψύχοντα τῷ ποσῷ μόνον. ταῦτα μὲν γὰρ καὶ νικᾶται ποτὲ καὶ τροφὴ γίγνεται τοῦ ζώου, τὰ δὲ σηπόμενα κἂν ἐλάχιστα τοῖς ὄγκοις ληφθῇ, πάντως διαφθείρεται. τῷ σήπεσθαι μὲν ἅπαντα τὰ σηπτὰ, θερμαινόμενά τε καὶ ὑγραινόμενα, θερμὸν δὲ ἐστὶν καὶ ὑγρὸν τὸ αἷμα. παύσασθαι τοίνυν οὐδέποτε δύναται σηπόμενά τε καὶ ἀντισήποντα, τὰ σηπεδονώδη φάρμακα. καὶ διὰ τοῦτο μετὰ πάμπολυν ἔνια χρόνον ἀναιρεῖ τῷ λειφθῆναι, καὶ μάλιστα ὅσα παχυμερῆ καὶ γεώδη ταῖς οὐσίαις ἐστίν. ἐνιζάνοντα γὰρ ταῦτα τοῖς σώμασιν ἡμῶν, εἶτα ἐν τῷ χρόνῳ σηπόμενα, διαβιβρώσκει τε καὶ συνδιαφθείρει τὰ πλησιάζοντα τοῦ ζώου μόρια. Τὰ μὲν γὰρ λεπτομερέστερα, κἂν ἐκκριθείη ποτὲ μετὰ τῶν περιττωμάτων, καὶ σχεδὸν διὰ δύο ταύτας αἰτίας οὐκ ἀνεῖλε ποτὲ τῶν κατὰ σηπεδόνα, καὶ διάβρωσιν ἀναιρούντων ἔνια. μίαν μὲν ἣν νῦν πέπαυμαι λέγων, ὅταν ἅμα τοῖς περιττώμασιν ἐκκριθέντα τύχῃ, πρὶν ἀδικῆσαι τὸ σῶμα. τὴν δ' ἑτέραν ὅταν εὐτυχήσῃ πως ὁ λαβὼν αὐτὰ, χρώμενος ἐδέσμασιν, ἢ τοῖς ἄλλως αὖ ὠφελήσασιν, ἢ τινος ἐπιστάντος, εἰ οὕτως ἔτυχεν ἰατροῦ. μεγάλης μὲν γὰρ οὔσης τῆς βλάβης ἀπ' αὐτῶν, οὐκ ἐγχωρεῖ καταστῆναι, διαίτῃ καὶ χρείᾳ γενναίων τε φαρμάκων, καὶ ἰατροῦ βοηθοῦντος. εἰ δὲ παντελῶς ὀλίγον εἴη τὸ δηλητήριον, ἐνδέχεται καὶ τοῦτο μηδὲν ἀνύσαι, τό γε μετὰ τῶν περιττωμάτων ἐκκριθῆναι, καὶ τῇ δεούσῃ διαίτῃ χρήσασθαι τὸν ἄνθρωπον, οἷον εἰ κανθαρίδος εἴη μέρος ἑκατοστὸν τῆς δραχμῆς. ἐκκριθήσεται γὰρ ἅμα τοῖς οὔροις τοῦτο, πρὶν ἀδικῆσαι τὸ ζῶον. ἀμέλει καὶ μίγνυται κανθαρίδος οὐρητικοῖς φαρμάκοις, ὥσπερ καὶ πλείστων ἄλλων θανασίμων τοῖς ἀλεξιφαρμάκοις. καὶ τά γε τοιαῦτα τῶν συνθέτων φαρμάκων ὅταν ἐπιτηδείως μιχθῇ, δραστικώτατα γίνεται, καθάπερ καὶ τὸ διὰ τῆς κανθαρίδος οὐρητικόν. ἔστι μὲν γάρ πως καὶ ἄλλως ἡ ὁρμὴ ταῖς κανθαρίσιν ἐπὶ κύστιν διὰ οὔρων, οὕτω γοῦν αὐτὴν ἕλκωσιν ἀναβιβρώσκουσαι. ἀλλ' ὅταν ὀλίγον αὐτῶν πολλοῖς χρηστοῖς μίγνυται, προηγεῖ μὲν ἐκεῖνα, διαβιβρώσκειν δὲ οὐ δύναται. δεῖ γὰρ οἶμαι παντὶ τῷ δράσοντι κἂν ἰσχυρότατον ᾖ ποσοῦ τινος μεγέθους, ὅπου γε καὶ τὸ πῦρ εἰ παντελῶς ἐλάχιστον εἴη, πρὸς τῷ μὴ καίειν, οὐδὲ θερμαίνειν δύναται. τὸ γοῦν ἑκατοστὸν μέρος τοῦ σπινθῆρος, ἀναίσθητον ἡμῖν ἐστιν. ἐξ ὧν ἁπάντων εὔδηλον, ὡς ὅσα μὲν τῷ ψύχειν ἀναιρεῖ, βραχέα ληφθέντα, δύναται αὖ θρέψαι τὸ σῶμα, καθάπερ καὶ ὁ τῆς θριδακίνης χυλός. ὅσα τε τῷ διαβιβρώσκειν ἢ σήπειν, οὐχ οἷά τε τρέφειν ἐστὶν, οὐδ' ἂν ὑπὸ σμικρότητος ἀλύπως διεξέλθῃ τὸ σῶμα. τῷ γένει γάρ ἐστι τὰ τοιαῦτα τῆς ἀνθρώπου συστάσεως ἐναντία. Καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν χυλῶν ἔμπροσθεν εἴπομεν, ὡς σχεδὸν οὐδεὶς αὐτῶν ἐστιν ἄμικτος ἀλλοτρίας ποιότητος, ἀλλὰ κἂν δένδροις κἂν ταῖς πόαις κἂν τοῖς καρποῖς ἀναμεμιγμένοι τοῖς ἑτερογενέσιν εἰσὶν, οὕτω χρὴ νοῆσαι κἂν τοῖς φαρμάκοις ἀναμεμίχθαι πολλῶν ἑτερογενῶν οὐσίας. εὕροις γὰρ ἂν εἰ λογίζοιο, κόκκον κνίδιον διαφέροντα κνίκου, τῷ πλείστης μετέχειν θερμότητος. τὴν μὲν γὰρ ὁμοιότητα τῶν οὐσιῶν ἀμφοτέρων, ἔνεστί σοι καὶ διὰ τῆς ἁφῆς καὶ τῆς ὄψεως καταμαθεῖν. καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, ὡς ἐστὶν ἀμφότερον φλέγματος ἀγωγά. δέδεικται γὰρ ἡμῖν ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ὡς οἰκειότητι τῶν ἐν ταῖς οὐσίαις ποιοτήτων, αἱ ὁλκαὶ συντελοῦνται. μέμικται μὲν γὰρ θερμότητος ἱκανῆς τῷ κόκκῳ, καὶ ταύτῃ τοῦ κνίκου διαφέρει. καὶ διὰ τοῦτο ἔνια τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων ὅταν ἀποτύχῃ καθαίροντα, τὰ μὲν πρὸς τῷ μηδὲν βλάπτειν τὸ σῶμα, καὶ τροφὴ γίνεται τοῦ ζώου, τὰ δὲ εἰς τὸ φθαρτικόν τε καὶ δηλητήριον ἐκτρέπεται. πάντως μὲν γὰρ ὁμοιότητά τινα ἔχει τὸ καθαῖρον φάρμακον ἑνί γε τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν, οὐκ ἐξ ἅπαντος δὲ ἐπιμέμικταί τις αὐτῷ δηλητήριος δύναμις, ὥστ' οὐδ' ἐξ ἅπαντος ἀδικήσει μὴ καθᾶραν, ἀλλὰ πεφθήσεταί τε, καὶ γεννήσει τοιοῦτον χυμὸν, οἷόν περ ἦν ἑλκτικόν. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ ὅτι τοῖς τοιούτοις λόγοις ἱκανῶς ἀκολουθεῖν οὐκ ἐγχωρεῖ, μὴ προγεγυμνασμένους ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν. ἐδείχθησαν γὰρ ἐν ἐκείνοις, ὡς ἐν οἰκειότητι ποιότητος ὁλκαὶ πλεῖσται γίνονται, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἕκαστον εἰς ἑαυτὸν τὴν οἰκείαν ἐπισπᾶται τροφήν. ἕπεται δὲ τῷ δόγματι τούτῳ, καὶ τὰ καθαίροντα φάρμακα τοῖς μὲν ἑλκομένοις χυμοῖς ὑπάρχειν οἰκεῖα, δραστικώτερα δέ πως εἶναι τὰ ἕλκοντα, καθάπερ καὶ ἡ μαγνῆτις λίθος τοῦ σιδήρου. σιδηρίζει μὲν γὰρ καὶ αὐτὴ κἂν τοῖς τοῦ σιδήρου μετάλλοις εὑρίσκεται, καὶ δεινῶς αὐτῷ προσέοικεν τὴν ἰδέαν, ἀλλ' ἰσχυροτέρα πώς ἐστιν, ὡς ἕλκειν μᾶλλον ἢ ἕλκεσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν κνίκον οὐκ ἀπελπιστέον εἶναι φλεγματώδη, ὡς ἐν τῇ χροιᾷ δείκνυσιν, ἀλλ' ὑπὸ θερμότητος ἰσχυροτέρας φλέγματος, ὡς ἕλκειν μᾶλλον ἢ ἕλκεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ κνίδιος κόκκος, ἀλλ' ἐάν ποτε νικηθείη ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν (συμβαίνει δὲ κνίκῳ μὲν συνεχῶς τοῦτο, τῷ κόκκῳ δ' οὐ πάνυ τι, διὰ τὴν ἰσχὺν) ἀντὶ τοῦ καθαίρειν γίνεται τροφή, καθάπερ ὁ ἐλλέβορος, ὀρτύγων ἀεί. Βούλομαι δὲ ἐπεὶ κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου γέγονα, καί τινος θεωρήματος ἀναμνῆσαι λογικοῦ, δεδειγμένου κἂν τοῖς περὶ ἀποδείξεων ὑπομνήμασιν, εἰς τὰ παρόντα χρησίμου. ἔστι δὲ τὸ θεώρημα τοιόνδε. τῶν ἀποδείξεων αἱ μὲν ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τόδε, τῷδε περαίνουσιν, αἱ δὲ ὡς ὑπάρχειν ἐνδέχεται. τούτων δὲ αὐτῶν μεταπίπτουσί τινες εἰς τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ὅταν ἀναγκαίαις ἀρχαῖς ἕπωνται, καθάπερ καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῶν νῦν ἡμῖν ἀποδεδειγμένων. ἐν γὰρ τῷ κόκκῳ καὶ τῷ κνίκῳ, τὸν φλεγματώδη περιεχόμενον χυμὸν, ἐναργῶς μὲν οὐκ ἔστι δεῖξαι, τὸ δυνατὸν δὲ καὶ εἰκὸς καὶ ἐνδεχόμενον ὑπάρχει τῷ λόγῳ. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ὁλκὰς ταῖς τῶν οὐσιῶν ὁμοιότησιν ἐδείξαμεν γίγνεσθαι (δέδεικται γὰρ πολλάκις ὡς ἐν ταῖς καθάρσεσιν ὁλκὴ τῶν οἰκείων τοῖς καθαίρουσι φαρμάκοις ἐστὶν, οὐ πάντων ὁμοῦ τῶν χυμῶν ἀλλοίωσις) ἀναγκαῖον ὁμοιότητά τινα ταῖς οὐσίαις ὑπάρχειν ἀμφοτέραις, τῇ τε τοῦ καθαίροντος, καὶ τῇ τοῦ καθαιρομένου. ἐπεὶ τοίνυν τὸ καθαιρόμενόν ἐστι φλέγμα, πάντως δήπου καὶ τὸ ἕλκον ἀνάγκη φλεγματῶδες ὑπάρχειν. φλεγματῶδες δ' εἶπον χρῆναι ὑπάρχειν τὸ ἕλκον, οὐκ ἄντικρυς αὐτὸ φλέγμα. καὶ γὰρ ὁμοιότητα ταῖς οὐσίαις ὑπάρχειν ἔφαμεν, οὐ ταυτότητα. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν, οὔτε σίδηρος σίδηρον, οὔτε σὰρξ ἕλκει σάρκα, ἀλλ' ἡ μὲν σιδηρῖτις λίθος τὸν σίδηρον, ἡ δὲ σὰρξ τὸ αἷμα. διαφέρει γὰρ οἶμαι τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ὅμοιον. φλέγμα μὲν γὰρ φλέγματι ταυτὸν, καὶ κνίκος κνίκῳ, φλέγματι δὲ ὅμοιον, κνίκος, οὐ μὴν ταυτόν γε. οὐδὲ γὰρ ὅσα χολώδη τῶν ἐδεσμάτων ἢ φλεγματώδη λέγομεν, ὡς ἤδη χολὴν, ἢ φλέγ-

ἢ φλέγμα περιέχοντα, τοιαῦτα προσαγορεύομεν. ἐδείχθη γὰρ ἡ τῆσδε τῆς λέξεως ἀτοπία, κατά τε τὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήματα, καὶ ἀλλαχόθι πολλαχόθι. Ταυτὶ μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα παρετέον, ἐκεῖνο δ' αὖθις ἀναληπτέον, ὡς αὐτῶν τῶν καθαιρόντων φαρμάκων, ἔνια μὲν ἤδη κέκτηται τὴν εἰς ὅλην ἐντελέχειαν ὁμοιότητα, τινὰ δ' οὔπω μὲν ἔχει τελέως, ἐν δὲ τῷ τοῦ ζώου σώματι προσλαμβάνει, τοῖς καυστικοῖς ὁμοίως φαρμάκοις, ὥστε καὶ ἐπὶ τούτων διττὴν εἶναι τὴν ὁμοιότητα, τὴν μὲν ἐνεργείᾳ, τὴν δὲ δυνάμει, καθάπερ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ δὴ μεμῖχθαι τοῖς ὁμοίοις ἐν ἑκάστῳ χυμοῖς ἑτέρους ἀνομοίους, τοὺς μὲν φαρμακώδεις, τοὺς δὲ μή. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἀποτυχίαις τῶν καθάρσεων, τὰ μὲν τὸ κακόν τι δρᾷν εἰς ἡμᾶς τῶν καθαιρόντων, τὰ δὲ τροφὴν γίνεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ ἅπαξ εἰς τὸν περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἀφικόμεθα λόγον, οὐ χεῖρον ἴσως εἰπεῖν τι, καὶ περὶ τῶν καλουμένων ὑπερκαθάρσεων. αὗται τοίνυν γίγνονται μὲν ἐπειδὰν ἱκανῶς κατισχύσαν τὸ καθαρτικὸν φάρμακον, εἰς τὰ στόματα τῶν εἰς τὴν γαστέρα καθηκόντων ἀγγείων, δῆξίν τε ἅμα καὶ ἀναστόμωσιν ἐργάσηταί τε πλείονα, καὶ συνεχῶς ἐρεθίζον καὶ ἀπαράτιλον τὰ σώματα, καταλύσῃ τὴν ἐν τοῖς ἀγγείοις δύναμιν. οἷον γάρ τοι κἀπὶ τῆς γαστρὸς ὁρᾶται συμβαῖνον, ὅταν εἰς ἐσχάτην ἀρρωστίαν ἡ δύναμις αὐτῆς καταπέσῃ, τοιοῦτον ἡγητέον γίνεσθαι κἀν ταῖς φλεψί. τὸ δὴ συμβαῖνον ἐπὶ τῆς γαστρός ἐστιν, ἐμετοὶ μὲν ἁπάντων τῶν καταποθέντων, ἐπειδὰν ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν αὐτῆς ἡ ἀρρωστία συμπέσῃ, λειεντερίαι δὲ, ἐπειδὰν ἐν τῷ κάτω. δείκνυται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν ταῖς τῶν κενουμένων αἰτίαις. τοιοῦτον τὸ πάθος ἡγητέον γίνεσθαι ταῖς φλεψὶν ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν. οὔσης δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔτι, καὶ τῆς ἀναστομώσεως, καὶ τῆς ἀρρωστίας μετρίας, τὸ λεπτότατόν τε καὶ ἧττον οἰκεῖον ἐκκρίνεται, ἐπὶ πλέον δὲ προηκόντων ἀμφοτέρων ἤδη, καὶ τὰ παχέα, καὶ τὰ οἰκειότατα τῷ ζώῳ κενοῦται. διὰ τοῦτο οὖν, ἡ μὲν ξανθὴ χολὴ πρώτη, τὸ δὲ φλέγμα δεύτερον, ἡ δὲ μέλαινα τρίτη, καὶ τούτων ὕστατον ἁπάντων ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν ἐκκρίνεται τὸ αἷμα. τοῦτο μὲν ὡς οἰκειότατος τῇ φύσει χυμὸς, ἔμπροσθεν δὲ αὐτοῦ, πρῶτος μὲν ὁ λεπτότατος, ὕστατος δὲ ὁ παχύτατος. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρὸς Ἱπποκράτους ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, περὶ τῆς κατὰ τὴν κένωσιν αὐτῶν τάξεως, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν, ὡς μηδὲν λείπειν τῷ λόγῳ. φλέγματος μὲν γὰρ ἀγωγὸν εἰ δοίης φάρμακον, ἡ ξανθὴ μὲν πρῶτον κατὰ τὰς ὑπερκαθάρσεις, δευτέρα δὲ ἡ μέλαινα, τελευταῖον δ' ἐκκενοῦται τὸ αἷμα. χολῆς δὲ ξανθῆς ἀγωγὸν εἴπερ εἴη τὸ φάρμακον, ἕψεται μὲν τὸ φλέγμα, τρίτη δὲ ἡ μέλαινα καὶ τέταρτον τὸ αἷμα. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ μελαίνης χολῆς εἴη καθαρτικὸν, ἐκείνην μὲν πρώτην ἐκκενώσει, μετὰ ταύτην δὲ τὴν ξανθὴν, εἶθ' οὕτως τὸ φλέγμα, καὶ πάντων ὕστατον ἀκολουθήσει τὸ αἷμα, καθάπερ ἐξ ἀψύχων ἤδη ἀγγείων ἐκρέον, ἀρρωστίας τε μεγάλης αὐτὰ καταλαβούσης, καὶ τῶν στομάτων εἰς ἐσχάτην διάτασιν ἀφικομένων. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ὕστατος μὲν ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν, ὁ τοῖς ἀνθρώποις οἰκειότατος κενοῦται χυμός. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος, ὡς ἂν αὐτῷ συμβαίνῃ λεπτότητος ἢ πάχους. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ μὲν ὅλως ἐκκρίνεσθαι καὶ τοὺς ἀνοικείους τῷ καθαίροντι φαρμάκῳ χυμοὺς, ἐν τρισὶ τούτοις κεῖται, τῇ τε ἀρρωστίᾳ τῶν ἀγγείων, καὶ τῇ τῶν στομάτων εὐρύτητι, καὶ τῇ δήξει τοῦ καθαίροντος. ὅταν γὰρ τὰ μὲν ἀγγεῖα μηκέτι κατασχεῖν ἐν ἑαυτοῖς δύνηται τοὺς χυμοὺς, ἀναπεπταμένα δὲ αὐτῶν ᾖ τὰ στόματα, μένει δ' ἐρεθίζον τὸ φάρμακον, ἕλκειν δὲ μηκέτι τὸν οἰκεῖον ἔχοι χυμὸν, ἀνάγκη πάντας τοὺς ἄλλους ἐκκρίνεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην τάξιν. ἤρκει μὲν γὰρ ἴσως καὶ ἡ δῆξις μόνη, πρὸς τὴν ἔκκρισιν ἐπεγείρειν τὰ ὄργανα. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, ὅτ' ἂν ἀναστόμωσίς τε ἅμα καὶ ἀρρωστία τῶν ἀγγείων συνδράμῃ. γίνεται δὲ ἡ μὲν ἀναστόμωσις ὡς εἴρηται, διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ φαρμάκου, δι' ἥνπερ καὶ ἡ δῆξις. ἡ δὲ τῶν ἀγγείων ἀρρωστία, διά τε τὸν σφοδρὸν κάματον, ὃν ἐν τῷ δάκνεσθαί τε καὶ οἷον βλάπτεσθαι πρὸς τοῦ καθαίροντος φαρμάκου γίνεσθαι συμβαίνει, καὶ προσέτι διὰ τὴν καταλαμβάνουσαν αὐτὰ δυσκρασίαν ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν. ὅταν γὰρ αὖ τῶν χυμῶν ὅλον ἐκκενώσῃς, ἀνάγκη πᾶσα δυσκρασίαν ἀκολουθεῖν. τοῦ μὲν δὴ κενοῦσθαι καὶ τοὺς ἀνοικείους τῷ καθαίροντι, ταῦτα τὰ αἴτια. τοῦ δὲ ἐν τῇ προειρημένῃ τάξει, λεπτότης τε καὶ παχύτης αὐτῶν ἐστι τῶν κενουμένων χυμῶν αἰτία, καὶ πρὸς τούτοις ἡ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον οἰκειότης ἑκάστου τῶν χυμῶν, τῇ τοῦ ζώου συστάσει.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, Η ΠΕΡΙ ΧΥΜΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ὅπως μὲν οὖν λέγεται ψυχρὸν, ἢ θερμὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν τῇ δυνάμει φάρμακον, ᾧ τινί τε τρόπῳ δεῖ δοκιμάζειν αὐτὸ, δείρηται πρόσθεν. ἐπειδὴ δὲ καὶ μαλακτικόν τι λέγεται καὶ χαλαστικὸν, ἀραιωτικόν τε καὶ πυκνωτικὸν, ἐμπλαστικόν τε καὶ διαφορητικὸν ἕτερά τε πάμπολλα παραπλήσια τούτοις, κάλλιον ἂν εἴη καὶ περὶ τῶν τοιούτων διελθεῖν. ἅμα δὲ αὐτοῖς, ἢ καὶ τὸ πρὸ αὐτῶν ἔτι, καὶ περὶ τῆς τῶν χυμῶν ἁπάντων οὐσίας τε ἅμα καὶ δυνάμεως ὑπὲρ ἧς εἴρηται μὲν, κἀν τῷ πρώτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἐπὶ τῆς τελευτῆς, ὁπότε καὶ τὴν τοῦ Πλάτωνος ἐκ Τιμαίου παραθέμενοι ῥῆσιν, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἕνεκα τοῦ τῶν αἰσθητῶν ἀναμνῆσαι παθῶν, ὧν ἡ γλῶττα πέφυκε καθ' ἕκαστον αὐτῶν πάσχειν, ἐνταυθοῖ δὲ περὶ τῆς οὐσίας τε καὶ δυνάμεως ὁ λόγος ἔσται μοι. πάσχει μὲν γὰρ δήπου καὶ τἄλλα τοῦ ζώου μόρια τῇ γλώττῃ παραπλησίως, οὐ μὴν ἀκριβῶς αἰσθάνεται τῶν παθῶν. ἡ δέ γε πρὸς τῷ πάσχειν, ἔτι καὶ τὸ τῆς αἰσθήσεως ἀκριβὲς κεκτημένη, διαγνωστικὴ τῆς φύσεως ἁπάντων τούτων ἐστίν. οὐ γὰρ δὴ τότε θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, τὴν μὲν γλῶτταν ἤτοι ψύχειν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν, οὐχὶ δέ γε καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον πέφυκεν, ἀλλ' ὥσπερ ταύτην, οὕτω καὶ τἄλλα διατίθησί τε καὶ ἀλλοιοῖ, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς γιγνομένης τῆς διαφορᾶς, οὐ κατὰ τὸ πάσχειν ἢ μὴ πάσχειν. ὅτι μὲν γὰρ καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ σώματος, οὐδὲν ἧττον ἁπάντων τῶν ἄλλων τοῦ ζώου μορίων ἡ γλῶττα πέφυκεν εἶναι διαγνωστικὴ, πρόδηλον παντί, πικρότητας δὲ καὶ γλυκύτητας, ἁλυκότητας τε καὶ ὀξύτητας, αὐστηρότητάς τε καὶ στρυφνότητας, καὶ δριμύτητας, αὕτη μόνη διακρίνειν πεπίστευται, καί τοι τήν γε ὁμοιότητα τῶν παθῶν ἐστιν εὑρεῖν κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν μορίοις, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἡλκωμένοις. ἡ γάρ τοι τοῦ δέρματος σκληρότης, καὶ πυκνότης ἀποστέγει, καὶ ἀπομάχεται, καὶ κωλύει διέρχεσθαι πρὸς τὴν σάρκα τὰς τῶν ἔξωθεν αὐτῇ προσπιπτόντων δυνάμεις. Οὕτω γὰρ εἴρηται

κἀκεῖνο πρὸς Ἱπποκράτους, ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, καί τοι γε τῷ δέρματι πρὶν ἑλκωθῆναι δακνῶδες οὐκ ἦν. ἔτι δὲ καὶ ὀφθαλμοῖσι καὶ μυκτῆρσι, καὶ ἐν τῷ στόματι μέρεσι τοῦ ζώου, δακνῶδες τὸ ψυχρόν. οὐχ ἥκιστα δὲ γαστρός τε καὶ ἐντέρων τοῖς ἔνδον, ὥστε καὶ χαλεπὸν εἶναι διακρῖναι πολλάκις, εἴτε κατεψυγμένος τις, εἴτε καὶ διὰ χυμοῦ δριμύτητα δάκνοιτο. συμβαίνει δὲ ταῦτα εὐλόγως. ἐπειδὴ γὰρ τὸ ψυχρὸν ὂν αὖ ψαῦσαν, συνάγει τε τὴν οὐσίαν αὐτῶν, καὶ πυκνοῖ καὶ σφίγγει, πρῶτον μὲν ἀναγκαῖον ἐν τῷδε τὰς λεπτὰς ὑγρότητας ἐκκρίνεσθαι, καθάπερ ἐξ ὀφθαλμῶν μὲν τὸ δάκρυον, ἐκ δὲ τῶν ῥινῶν τὴν κόρυζαν. ἔπειτα δὲ καὶ δακνῶδες αὐτοῖς φαίνεται, καθ' ἕτερον μὲν τρόπον τοῦ θερμοῦ. οὐ γὰρ τῷ διαβιβρώσκειν τὸ συνεχὲς, ἀλλὰ τῷ διασπᾶν, ἀνιαρὸν θ' ἅμα καὶ δακνῶδες ὑπάρχει τὸ ψυχρὸν, ὅθεν οὐδὲ τοῖς σκληροῖς σώμασι φαίνεται τοιοῦτον. ἐν γὰρ τῷ συνάγεσθαι, καὶ θλίβεσθαι τὰ μαλακὰ, τό θ' ὑγρὸν αὐτῶν ἐκπιέζεσθαι συμβαίνει, καὶ διασπᾶσθαι τὰ μόρια, τὸ μὲν ὑγρὸν ὡς ἐν τῇ συναγομένῃ τε καὶ πρὸς ἡμετέρων χειρῶν θλιβομένῃ σπογγιᾷ, τὸ διασπᾶσθαι δὲ ὡς ἐν τοῖς διαιρουμένοις, καὶ διασπωμένοις, εἴτ' οὖν ὑφ' ἡμῶν ἑλκόντων ταῖς χερσὶν, εἴθ' ὑπό τινος ἑτέρου. τοιοῦτον γάρ τι καὶ τοῖς ἀραιοῖς τε καὶ μαλακοῖς σώμασιν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ πάσχειν ἀναγκαῖον, ὑποδεχομένοις μὲν εἴσω τὴν ψύξιν διὰ τῆς ἀραιότητος ἑτοίμως, ἔτι δὲ ἑτοιμοτέρως τῶν ἐν τῷ βάθει μορίων τῶν μαλακῶν ὑπ' αὐτῆς πηγνυμένων. καθ' ἕκαστον οὖν τῶν πόρων εἰσιὸν τὸ ψυχρὸν ἐν τοῖς ἀραιοῖς σώμασιν, οἷά περ τά θ' ἡλκωμένα πάντα ἐστὶ, καὶ ὀφθαλμοὶ, καὶ μυκτῆρες, καὶ στόμα, καὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, ἐπιλαμβάνει πάντα τῶν ψυχομένων σωμάτων τὰ μόρια, καὶ τρόπον τινὰ πολλαῖς ἐν κύκλῳ λαβαῖς, αὐτὰ συνάγον καὶ πιλοῦν, † τῶν συνεχῶν ἀποσπᾷ. χώρας οὖν ἀναγκαῖον ἐν τῷδε περὶ τὸ πάθει γίνεσθαι κενὰς οὐκ ὀλίγας, οὐ μόνον τῷ τὰς λεπτὰς ὑγρότητας ἐκκρίνεσθαι πιεζομένας, ἀλλὰ καὶ τῷ τὴν μαλακὴν οὐσίαν εἰς ἐλάττονα τόπον συνάγεσθαι. χώραν δὲ κενὴν ἐν συνεχέσι σώμασιν, οὐκ ἐγχωρεῖ συστῆναι φυλαττομένης τῆς συνεχείας. εἴπερ οὖν συνίσταται, δῆλον ὡς φθείρεται μὲν αὕτη, διασπᾶται δὲ τὸ συνεχὲς σῶμα, κἂν τούτῳ τὸ τῆς αἰσθήσεως ἀνιαρόν τε ἅμα καὶ δακνῶδες ὑπαντᾷ πάθος, οὐ μὴν ἡ γε ποιότης ἀμφοῖν ἡ αὐτὴ, τῶν τε διὰ τὸ ψύχειν δακνόντων ἐστὶν, καὶ τῶν διὰ τὸ θερμαίνειν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν προτέρων εὐθέως, καὶ τὸ συνάγεσθαί τε καὶ σφίγγεσθαι τὴν οὐσίαν, αἴσθησις ἡμῖν ἐστιν, ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων ἡ τοῦ διαλύεσθαί τε καὶ χεῖσθαι. καὶ δὴ καὶ τὸ τάχος οὐχ ὅμοιον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν παθῶν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ψυχόντων βραδυτέρως μᾶλλον ἡ δῆξις, ἐπὶ δὲ τῶν θερμαινόντων ὠκύτατα διεξέρχεται. ὁπότ' οὖν αὐτάρκως ἤδη δέδεικται, καὶ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων αὐτῇ καὶ τῇ πρὸς ἡμᾶς αἰσθήσει, καὶ λέλεκται σαφῶς, ὅπως μὲν τὸ θερμὸν, ὅπως δὲ τὸ ψυχρὸν δακνῶδες φαίνεται. χρὴ μὲν δήπου καὶ λογίζεσθαι τινὰ, καὶ πρὶν ἀκοῦσαι παρ' ἡμῶν, ὡς τῶν δακνόντων φαρμάκων, τὰ μὲν θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν ἀναγκαῖον εἶναι, τὰ δὲ ψυχρά. καὶ παρ' ἡμῶν δὲ ἐπιμαθεῖν ἐστι τοὺς διορισμοὺς αὐτῶν ἀκριβῶς, ἀναμνησθέντας πρότερον, ὡς καὶ τὸ πόμα, καὶ τὸ βαλανεῖον ὅταν εὐκράτως ἔχῃ, θερμὰ λέγομεν ἐνίοτε καταχρώμενοι τῇ προσηγορίᾳ. εὔκρατα γὰρ ἐχρῆν αὐτὰ λέγεσθαι, καὶ σύμμετρα μᾶλλον, ἢ θερμά. τὰ μὲν οὖν οὕτω θερμὰ προσηνῆ τ' ἐστὶν, καὶ φίλια. διαχεῖται γὰρ ἡμῶν τὸ συνεστός τε καὶ πεπηγὸς ἐν τοῖς σώμασι, ἐν ᾧ μάλιστα πάθει τὸ ἥδεσθαι τοῖς ζώοις ἐστίν. χρονίζοντα δὲ καὶ ταῦτα, κατ' ὀλίγον ἀνιαρὰ γίνονται. μεταπίπτει γὰρ εἰς ἀμετρίαν οὕτω γε χύσεως, ὡς καὶ διαφορεῖσθαι, καὶ διαλύεσθαι, καὶ σκεδάννυσθαι τὴν οὐσίαν ἡμῶν. ἀλλὰ κἂν τούτῳ χωρὶς τοῦ δάκνειν ἀνιᾷ, λιποψυχίαν τε ἐμποιοῦντα καὶ κατάπτωσιν δυνάμεως, ὥστε καὶ τὸν θάνατον ἕπεσθαι. τὰ δ' ἔτι μᾶλλον τῶνδε θερμὰ τέμνει καὶ διαιρεῖ, καὶ διΐστησι τὴν οὐσίαν, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης δακνώδη φαίνεσθαι, καθάπερ καὶ τὸ ζέον ὕδωρ, καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ, καὶ τῶν ψυχρῶν δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅσα † μὲν, οὔπω δὲ διασπᾷ τὸ συνεχὲς τοῦ πλησιάζοντος σώματος, ψυχρὰ μόνον ἐστὶν, οὐ μὴν ἤδη γέ πως δακνώδη. τὰ δὲ πρὸς τῷ συνάγειν διασπῶντα (βιαίως δὲ δηλονότι πάντα τὰ τοιαῦτα κέχρηται τῇ πιλήσει) δακνώδη φαντάζεται. τὸ μὲν οὖν συνάγειν τε καὶ πηγνύειν τὴν ὑποβεβλημένην ὕλην, ἴδιον ἀεὶ τοῦ ψυχροῦ. τὸ δὲ διαχεῖν τε καὶ τήκειν τοῦ θερμοῦ, κοινὸν δ' ἀμφοῖν ἀμετρότερα αὐξηθέντων, τὸ δάκνειν. ὅσα μὲν οὖν ἀκριβῶς ἐστι ψυχρὰ καὶ θερμὰ, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἔμπροσθεν εἴπομεν ἀραιοῖς τε καὶ μαλακοῖς μέλεσιν, ἤδη καὶ τοῦ δέρματος ἡμῶν ἅπτεται. μέμνημαι δ' ἐγώ ποτε διὰ χιόνος ὁδοιπορήσας οὕτω πολλῆς, ὡς μηδὲν τῆς γῆς φαίνεσθαι γυμνόν. ἦν δὲ καθαρὸς ὁ ἀὴρ ἀκριβῶς φαινόμενος, καί τι πνεῦμα τῆς χιόνος ἀπέπνει, ψυχρότατον οὕτως, ὡς οὐ τοὺς ὀφθαλμοὺς μόνους δάκνειν, ἢ καὶ τοὺς μυκτῆρας, ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσωπον ὅλον. εἰ δὲ καὶ χεῖρα τις ἔξω προὔβαλε, καὶ ταύτης ὁμοίως ἁπτόμενον. ὅσα δ' ἀπολείπεται τῆς ἄκρας ψύξεως, ἢ θερμότητος, οὐ δάκνει τὸ δέρμα, τὰ μὲν ψύχοντα μήτε διασπᾶσθαι τι τῆς συνεχείας αὐτοῦ δυνάμενα διὰ τὴν σκληρότητα, μήτ' εἰς τὸ βάθος ἐνδῦναι φθάνοντα τῇ πυκνώσει τῆς ἐπιφανείας. τὰ δὲ θερμαίνοντα, τῷ τε μὴ διαβιβρώσκειν, ἀλλὰ διαχεῖν μόνον, τῶν τε διεξέρχεσθαι τοὺς πόρους ἐνίοτε ἑτοίμως. μέγιστον δ' εἰς τὰ τοιαῦτα παθήματα συμβάλλεται τὸ τῆς οὐσίας τῶν φαρμάκων, ἤτοι παχυμερὲς ἢ λεπτομερές. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ψυχόντων, τὰ λεπτομερῆ μᾶλλον ἐξικνεῖται πρὸς τὸ βάθος, καὶ διὰ τοῦτο δάκνει σφοδρότερον. ἐπὶ δὲ τῶν θερμαινόντων τὰ παχυμερῆ μᾶλλον ἑλκοῖ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνιᾷ βιαιότερον. λεπτομερέστερον μὲν οὖν ὁ ἀὴρ, παχυμερέστερον δὲ γῆ, μεταξὺ δ' ἀμφοῖν, τὸ ὕδωρ. ἀλλ' ἀὴρ μὲν ἐκπυρωθεὶς, φλὸξ γίγνεται, γῆ δὲ ἄνθραξ, τὸ δ' ὕδωρ δέχεται μὲν ἰσχυρὰν θερμασίαν, ἀλλ' οὔτε φλὸξ, οὔτ' ἄνθραξ γίνεται, διὰ τὴν σύμφυτον ὑγρότητα. φλὸξ μὲν γὰρ καὶ ἄνθραξ, εἴδη πυρός. ἅπαν δὲ πῦρ ἐστιν θερμὸν καὶ ξηρὸν, οὐκ ἐγχωρεῖ δὲ τῷ ὕδατι γενέσθαι ξηρῷ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δέχεται τὴν τοῦ πυρὸς ἀκριβῶς ποιότητα, καθάπερ ἡ γῆ τε καὶ ὁ ἀήρ. φάρμακον μὲν οὖν οὐδὲν οὕτω θερμόν ἐστιν ὡς φλὸξ, ἢ ἄνθραξ, ἢ ζέον ὕδωρ, ἀλλὰ κἂν θερμότατον ᾖ, πάντως πού γε οὖν τούτων ἀπολείπεται πάμπολυ. μέχρι μέν τοι τοῦ καίειν, ἡ θερμότης αὐτῶν προέρχεται, ὅταν ἐν οὐσίᾳ περιέχηται παχυμερεῖ. τὰ δ' ἐν ταῖς λεπτομερέσιν ἐνίοτε μὲν οὐδὲ δάκνει τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ θερμαίνει μόνον. ἔστι δ' ὅτε δακνώδη μὲν ἐστιν, οὐ μὴν ἤδη καὶ καίει. Μεμνῆσθαι δὲ χρὴ τῆς ἐννοίας τῶν λεπτομερῶν τε καὶ παχυμερῶν, ὡς τὰ μὲν εἰς λεπτὰ μόρια ταχέως διαλυόμενα, λεπτομερῆ προσαγορεύομεν. ὅσα δ' οὐ δύναται πάσχειν τοῦτο παχυμερῆ. τὸ μὲν οὖν διαλῦον αὐτὰ, τό τε τοῦ ζώου θερμόν ἐστιν, ὥσπερ αὖ ἑκάστοτε τύχῃ προσφερόμενα. τὸ δ' εἰς λεπτὰ καὶ παχέα μόρια θραύεσθαι παρὰ τῆς ἑαυτῶν ἔχει φύσεως, ὥστε καὶ τῶν ψυχόντων φαρμάκων, ὅσα

μὲν

μὲν ἐστὶ παχυμερῆ διακνεῖν οὐ δύναται, μὴ φθάνοντά γε διαλύεσθαι τὴν ἔξωθεν τοῦ δέρματος ἐπιφάνειαν. ὅσα δὲ λεπτομερῆ, καὶ διαλύεται ῥᾳδίως, καὶ πρὸς τὸ βάθος ἐξικνεῖται, καὶ διακνεῖ τὰ μαλακὰ τοῦ ζώου μόρια, μᾶλλον δ᾽ ἔτι διακνεῖ τὸ λεπτομερῆ τε, ἅμα καὶ ταῖς κράσεσιν ἀνώμαλα. δέδεικται δ᾽ ἐν τοῖς πρόσθεν, ὡς σχεδὸν ἅπαντα ἐστὶν ἀνώμαλα. ἢ γὰρ ἀδύνατον, ἢ πάνυ χαλεπὸν ἐξευρεῖν οὐσίαν ἡντινοῦν ἀκριβῶς ὁμοιομερῆ. τὸν γοῦν οἶνον ἐλέγομεν ἓν μὲν ἔχειν ἐν αὐτῷ περίττωμα παχυμερὲς, ἐξ οὗ τῷ χρόνῳ διακρινομένου τε καὶ καταφερομένου, συνίστασθαι τὴν τρύγα. ἕτερον δ᾽ ὅπερ ἄνθος ὀνομάζεται κατὰ μὲν τὸν τῆς ζέσεως χρόνον, ἐπιπολάζον, ὕστερον δ᾽ εἰς τὴν τρύγα καταφερόμενον. ἄλλο δὲ τρίτον ὑδατῶδες ἀναμεμιγμένον ἅπαντι τῷ οἴνῳ, ὃ καὶ τῇ ζέσει τὴν πρώτην καὶ μάλιστα. τέταρτον δ᾽ ἐπὶ τούτοις ἐστὶν, αὐτὸς ὁ ὄντως οἶνος. δέδεικται δ᾽ ὡς καὶ κατὰ τοὔλαιον, καὶ τὸ γάλα, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας χυλοὺς, ὁμοία φύσις ἐστὶ περιττωμάτων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ὅλοις τοῖς φυτοῖς τε, καὶ τοῖς μεταλλευομένοις ἅπασιν, ὧν ἀναμνησθέντας χρὴ νῦν ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν φαρμάκων ἁπάντων, καὶ πρῶτον μὲν φυλάξασθαι παθεῖν, ὅπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τὰ τοιαῦτα ζητησάντων ἔπαθον. ὡς γὰρ ὁμοιομερῶν ἁπάντων ὄντων, οὕτω ποιοῦνται τὸν λόγον, οὐ συγχωροῦντες, οὔτε τὸν οἶνον, οὔτε τοὔλαιον, οὔτε τῶν ἄλλων οὐδὲν, ἐκ διαφερόντων ταῖς δυνάμεσι συγκεῖσθαι μορίων, ἔτι δὲ τούτων μᾶλλον ἐπὶ ὄξους θαυμάζουσιν, εἰ τολμῶμεν αὐτὸ λέγειν, ἀπολωλεκέναι μὲν τὴν ἔμφυτον τοῦ οἴνου θερμότητα, τὴν δ᾽ ἐκ σήψεως ἔχειν, ὅπερ δὴ καὶ Ἀριστοτέλει, καὶ Θεοφράστῳ δοκεῖ. τὰ μὲν γὰρ οἰνώδη μόρια τοῦ οἴνου, κατὰ τὴν εἰς ὄξος μεταβολὴν ἀποψύχεσθαι, τὸ δ᾽ ὑδατῶδες περίττωμα σηπόμενον, ἐπίκτητόν τινα ἴσχειν θερμότητα, ὥσπερ καὶ τἆλλα πάντα τὰ σηπόμενα. καὶ γίγνεσθαι σύνθετόν τι τὸ ὄξος, ἐξ ἐναντιωτάτων ταῖς δυνάμεσι μορίων, τῶν μὲν ἀπεψυγμένων, τῶν δὲ θερμῶν ὥσπερ αἱ τῶν καυθέντων ξύλων τέφραι πᾶσαι. καὶ γὰρ ἐν ἐκείναις, τὸ μὲν οἷον ἐμπύρευμα κατὰ μικρὰ μόρια περιέσπαρται, καὶ τοῦτο μὲν ἱκανῶς ἐστι θερμὸν, τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν γεῶδές τε καὶ ψυχρόν. καὶ διὰ τοῦτο ἐπειδὰν ὕδατι βραχεῖσα τέφρα, διά τινων σωμάτων ἀραιῶν συμμέτρως ἠθῆται, συναποφέρεται μὲν ἐν τῷδε τὰ θερμὰ καὶ δριμέα μόρια, τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον οὐκέτι θερμόν ἐστιν, ἐναποθέμενον τῷ ὕδατι τὰ πυρώδη μόρια. καλοῦσι δὲ τὸ τοιοῦτον ὕδωρ οἱ ἄνθρωποι κονίαν, ἀνάλογον τῇ θαλάττῃ καὶ ἅλμῃ διαθέσεως, καὶ γενέσεως ἕνεκα, καὶ δυνάμεως. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐξ ὕδατος, καὶ ἁλῶν σύγκειται, τὸ δὲ περιπλῶον ὕδωρ τὴν τέφραν, σύνθετον ἐξ αὐτοῦ καὶ ὧν ἐπηνέγκατο μορίων γενόμενον, οὕτως ἀπειργάσατο τὴν ὀνομαζομένην κονίαν, ἣν εἰ μὴ φθάνοντες ἐγινώσκομεν, ὡς ἐξ ὕδατός τε καὶ τῶν αἰθαλωδῶν μορίων τῆς τέφρας ἐγένετο, τάχ᾽ ἂν ὑπελαμβάνομεν ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον ὑπάρχειν σῶμα. τοιοῦτον γάρ τι κἀπὶ τοῦ ὄξους πεπόνθαμεν, οὐ δυνάμενοι δι᾽ αἰσθήσεως ἰδεῖν αὐτοῦ τὴν γένεσιν, ἀπιστοῦμεν τῷ λόγῳ. ἀλλ᾽ εἰ μηδὲν ἄλλο τὴν γοῦν τῆς ὄμφακος διαφορὰν πρὸς αὐτὸ κατανοήσαντες, δίκαιοι πιστεύειν ἐσόμεθα, ὡς οὐκ ὀξὺς μόνον, ἀλλὰ δριμύς τις ἕτερος ἀναμέμικται χυμὸς αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο τελέως ὁ τῆς ὄμφακος ἐμψύχει χυλὸς, ὥστε καὶ πρὸς καῦσον ἄκρως ἁρμόττειν, κατὰ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς, ἢ τῶν ὑποχονδρίων ὅλων ἐπιτιθέμενος, καὶ πρὸς ἅπαν, ὅτι περ ἂν ἐμψύξαι βουληθῶμεν, οὐχ ὁμοίως δ᾽ ὄξος. οὐ γὰρ ἀκριβῶς ἓν, οὐδ᾽ ὀξὺ μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ δριμύ. τὸ μὲν οὖν ὀξὺ μόνον, ὅτι περ ἂν ᾖ, ψυχρὸν πάντως ἐστὶν, εἴγουν ἄπιος, εἴτε μῆλον, εἴτε ῥοῦς, εἴθ᾽ ὁ ἀπὸ τῶν βάτων καρπὸς, εἴθ᾽ ὁ ἀπὸ τῆς μορέας, εἴθ᾽ ὁ ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, εἴθ᾽ ὅστις οὖν ἄλλος, ἢ καρπὸς, ἢ χυλὸς, ἢ φυτὸν ὡς ὀξυλάπαθον, καὶ ὀξαλὶς, ἣν δὴ καὶ ὀξύδα προσαγορεύουσιν. ἂν γάρ σοι γευομένῳ, σφοδρὰ μὲν καὶ σαφὴς ἡ ὀξύτης ἐν αὐτῷ καταφαίνηται, μηδὲν δ᾽ ἐμφαίνηται δριμύτητος, πάντως τοῦτον εὑρήσεις ἐμψύχοντα τὸν χυμὸν, καὶ χρῶ θαρρῶν, εἴτε πρὸς καῦσον ἐθέλοις χρῆσθαι καθ᾽ ὑποχονδρίων ἐπιτιθεὶς, εἴτε πρὸς ἐρυσιπέλας, εἴτε πρὸς ἄλλο τι πάθος θερμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ψυχρὰ πάντα νοσήματα, βλαπτόμενα πρὸς αὐτοῦ σαφῶς εὑρήσεις. ὅταν δ᾽ ἐπίμικτος ἡ ποιότης φαίνηταί σοι μετὰ μὲν δριμύτητος, καὶ ὑποπτεύεσθαι χρὴ θερμότητα. μετὰ δὲ στύψεως, ἕτερόν τι γένος ψυχρότητος. ἡ μὲν γὰρ ὀξεῖα ψυχρότης, λεπτομερὴς, ἡ δὲ στυφοῦσα παχυμερής. Ἀλλὰ τούτων μὲν ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν τὰς πίστεις. ὃ δὲ χρὴ πρότερον συμβουλεῦσαι τοῖς τὰ τοιαῦτα, χωρὶς ἀλαζονείας σοφιστικῆς, αὐτῆς ἕνεκεν τῆς ἀληθείας ἐπισκοπουμένοις, ἤδη μοι καιρὸς εἰπεῖν, ὡς οὐ χρὴ μόνῳ τῷ λόγῳ γεγυμνάσθαι, δι᾽ ὧν ἀεὶ παρακελεύομαι μεθόδων λογικῶν, ἃς ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀποδείξεων ὑπομνήμασιν εἶπον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἴσθησιν τὴν γευστικὴν ἐπὶ τῶν χυμῶν γυμνάζειν, ἐπιμελῶς ἀρχομένους ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτην ἐχόντων ἡντινοῦν ποιότητα μίαν. εἰ μὲν τὴν δριμύτητα κατανοῆσαι σαφῶς ἐθέλοις, ἐπὶ σκορόδου καὶ κρομμύου, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς, ἀρχόμενόν τε συνεχῶς, καὶ διαμασσώμενον ἐπὶ πλεῖστον, καὶ τὴν μνήμην πειρώμενον ἀκριβῶς παρατίθεσθαι τοῦ γιγνομένου πάθους τὴν αἴσθησιν. εἰ δὲ τὴν στύψιν, ἐπὶ κηκῖδός τε καὶ ῥοῦ, καὶ τῶν ὁμοίων. εἰ δὲ τὴν πικρότητα, νίτρου καὶ χολῆς γευόμενον. εἰ δὲ τὴν γλυκύτητα, σιραίου καὶ μέλιτος. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εἴθ᾽ οὖν ἄποιον ἐθέλοις, εἴτε μέσον ἐν ποιότητι τῇ πρὸς τὴν γεῦσιν ὑπολαμβάνειν, τὸ ὕδωρ ἀξιῶ σε, καὶ τούτου γευσάμενον ἀκριβῶς ἔχειν ἐν τῇ μνήμῃ, καὶ μάλιστά γε τοῦ μηδεμίαν ὧν νῦν εἴρηκα ἐμφαίνοντος ποιότητα, μήτε γλυκύτητα, μήτε δριμύτητα, μήτ᾽ ὀξύτητα, μήτε πικρότητα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μήθ᾽ ἱκανῶς θερμοῦ, μήθ᾽ ὑπερβαλλόντως ψυχροῦ. ἐντεῦθεν γὰρ ὁρμώμενος, ἑτοιμότερον ἐπί τε τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀμυδρῶν χυμῶν ἀφίξῃ διάγνωσιν, ἐπί τε τὴν τοῦ, ὡς ἐγὼ μὲν φημὶ γλυκέος, ὡς δ᾽ ἄλλοι τινὲς ὑδατώδους, οἷος ὅτε τοῦ καλάμου ἐστὶ τοῦ χλωροῦ, καὶ ἀγρώστεως, καὶ πρόσετι πυρῶν, καὶ κριθῶν, καὶ ζειῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν, ὧν καὶ Θεόφραστος μέμνηται, ζητῶν εἴθ᾽ εἴδη πλείονα θετέον ἐστὶ τῶν γλυκέων χυμῶν, εἴτε τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον αὐτοὺς ὑποληπτέον διαφέρειν ἀλλήλων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις διαιρήσομαι. Ὁποίαν δ᾽ αὖ σοι τὸ ἀποιότατον ὕδωρ αἴσθησιν παρέχει, τοιαύτην ὅταν ἔν τινι τῶν ξηρῶν εὕρῃς, ἔξω δηλονότι πάσης τὸ τοιοῦτον θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος ἐπιφανοῦς ἐστι μέσην, ὡς οἷόν τε μάλιστα κατάστασιν ἔχον, ἢ καὶ μικρόν τι ῥέπον ἐπὶ τὸ ψυχρόν. ἀλλ᾽ εἴπερ οὕτως ἔχον, ἐν τῇ κατὰ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ ξηρὸν εἴη τὴν σύστασιν, ἀνάγκη γεῶδες ὑπάρχειν αὐτὸ, καὶ ξηραίνειν ἀδήκτως. ὀνομάζεται δὲ πρὸς τῶν ἰατρῶν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων ἐμπλαστικὰ, καθάπερ τὰ πλεῖστα τῶν ἀκριβῶς πεπλυμένων †ἄμυλος, πομφόλυξ καὶ ψιμμύθιον, καὶ τίτανος, καὶ καδμεία, καὶ γῆ ἡ κρητικὴ, καὶ κιμωλία, καὶ χόνδρος, καὶ σάμιος ἀστὴρ, καὶ ἡ τῶν γναφέων γῆ τῶν ἐμπλαστικῶν ἐστι φαρμάκων. τινὰ δ᾽ ἐξ αὐτῶν οὐ γεώδη μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑδατώδη τὴν

†αἱματίτης

φύσιν ἐστὶ, ἔνια δὲ καὶ ἀέρα οὐκ ὀλίγον ἐν αὐτοῖς περιέχει, γλίσχρα μὲν ἔστι πάντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐμπλαστικά. Διττὴ γοῦν ἡ τῶν ἐμπλαστικῶν ἐστι φύσις, ἡ μὲν ἑτέρα γεώδης ἀκριβῶς, καὶ ξηρὰ, ἡ δ' ἑτέρα γλίσχρα μὲν πάντως, μικτὴ δ' ἐξ ὕδατος καὶ γῆς, καὶ τὰ πολλὰ καὶ ἀέρος, ὥσπερ καὶ τοὔλαιον τὸ γλυκύ. λέλεκται δ' ἔμπροσθεν ὁποῖον λέγω τὸ γλυκύ. τοῦτο μὲν οὖν ἐξ ἀερώδους τε ἅμα καὶ γεώδους, καὶ ὑδατώδους οὐσίας μέμικται. τὸ δὲ τοῦ ὠοῦ λευκὸν ἐκ τῶν αὐτῶν μὲν ὡς, γεωδέστερον δέ ἐστιν ἐλαίου, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ τυρῶδες τοῦ γάλακτος ἐμπλαστικόν ἐστιν, καὶ ἡ τοῦ ὑὸς πιμελή. ταύρου μὲν γὰρ καὶ τράγου πιμελὴ, δριμύτητα πολλὴν ἔχει, καὶ πυρώδη. Βοὸς δὲ καὶ αἰγὸς ἧττον μὲν, ἤδη δὲ πως καὶ τούτων τὸ στέαρ δριμύ. καὶ γὰρ δὴ καὶ στέαρ ὀνομάζεται τῶν τοιούτων ζώων ἡ πιμελὴ, διὰ τὸ πάχος. ἔστι γὰρ οὐ θερμοτέρα μόνον, ἀλλὰ καὶ γεωδεστέρα τῆς τῶν ὑῶν. χηνὸς δὲ καὶ ἀλεκτρυόνος ἐστὶ μὲν καὶ θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα τῆς τῶν ὑῶν, ἀλλὰ καὶ λεπτομερής τε καὶ ἥκιστα γεώδης. οὕτω δὲ καὶ πάντων τῶν πτηνῶν, ὅτι καὶ ἡ οὐσία τοῦ σώματος αὐτῶν, οὐκ ὀλίγον ἔχει τὸ ἀερῶδες. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕτερος λόγος. ὅσαι δ' οὖν πιμελαὶ, μήπω δριμύτητά τινα ἔχουσιν, ἐμπλαστικαὶ τῶν πόρων εἰσὶν, καὶ μᾶλλον αἱ ξηρότεραι καὶ γεωδέστεραι. τοιοῦτος δ' ἐστὶν, καὶ ὁ πεπλυμένος κηρός. ἀποτίθεται γὰρ καὶ αὐτὸς τὴν ἐκ τοῦ μέλιτος δριμύτητα. πρόδηλον δ' ὡς οὐ περὶ τοῦ πικροῦ τῇ φύσει κηροῦ λέγεται ταῦτα, καθάπερ ὁ ποντικός ἐστιν. ἐξ ἀψινθίου γὰρ ἐκεῖνος ἔχει τὴν πικρότητα, καὶ εἰ πλύναις αὐτὸν μυριάκις, οὐκ ἂν ἐκνίψαις τελέως τὴν πικρότητα. φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὸν ἐκ δριμέος καὶ θυμώδους μέλιτος κηρὸν, ὅταν ἄδηκτον ἀκριβῶς ἐθέλοις σκευάσαι φάρμακον. ἐπιτήδειος οὖν ὁ ἐξ ὑδατωδεστέρου καὶ ἥκιστα δριμέος μέλιτος εἰς τὸ πλύνεσθαι. Τὰ μὲν οὖν ἐμπλαστικὰ φάρμακα τοιαῦτα. περὶ δὲ τῶν στυφόντων τε καὶ ὀξέων αὖθις ἐπάνειμι. τὰ μὲν στύφοντα γεώδη μέν ἐστι, καὶ παχυμερῆ ταῖς τῶν ὄγκων συστάσεσι, ψυχρὰ δὲ ταῖς ποιότησι. τὰ δ' ὀξέα λεπτομερῆ μέν ἐστι τοῖς σώμασιν, ψυχρὰ δ' ὡσαύτως τοῖς στύφουσι. πίστις δ' ὑπὲρ ἀμφοῖν διττὴ, κατὰ μὲν τὴν αἴσθησιν ἐξ ἐπαγωγῆς, κατὰ δὲ τὸν λόγον, ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν. εἰρήσεται δὲ προτέρα τῶν πίστεων, ἡ σαφεστέρα μὲν τοῖς πολλοῖς, ἀσθενεστέρα δ' ὡς πρὸς ἀπόδειξιν ἐπιστημονικήν. οἱ ἀπὸ τῶν δένδρων καρποὶ πάντες, ὅσοι γλυκεῖς ἡμῖν φαίνονται πεπανθέντες, ἄρτι γεννώμενοι, στρυφνοί τε εἰσὶ καὶ ξηροὶ ταῖς συστάσεσι, καὶ κατὰ τὴν τοῦ γεννῶντος δένδρου φύσιν ἕκαστος, ὥς που
» καὶ Θεόφραστος ἔλεγεν. ἐλαῖαι, σταφυλαὶ, μῆλα, ῥοιαὶ, μόρα, φοινικες, ἄπιοι. προϊόντες δὲ τῷ χρόνῳ, γίγνονται μὲν
» ὑγρότεροι, προσλαμβάνουσι δὲ ὀξύτητα τῇ στρυφνότητι, καὶ ταύτην ἀποτιθέμενοι, μετὰ βραχὺ γλυκεῖς αὖθις γίνονται
» τελειούμενοι. τινὲς δ' οὐδ' ὅλως ἐπὶ τοῖς δένδροις, ἀλλ' ἀφαιρούμενοι μετὰ χρόνον ἀπολαμβάνουσι τὴν γλυκύτητα. ἄλλοι δέ τινες, οὐδὲ διὰ μέσης τῆς ὀξύτητος, ἀλλ' ἄντικρυς ἀπὸ τῆς στρυφνότητος ἐπὶ τὴν γλυκύτητα παραγίνονται, καθάπερ καὶ ὁ τῆς ἐλαίας. καὶ μὴν ὅτι γε τῷ θερμῷ πέττονται πάντες, δῆλον. ὅτι τε διττόν ἐστι τοῦτο, τὸ μὲν ἴδιον ἔμφυτον ἑκάστου, τὸ δ' ἔξωθεν μὲν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, σύμφυτον δὲ καὶ οἰκεῖον αὐτοῖς, εἴπερ μεμνήμεθα τῶν ὑποκειμένων ἡμῖν ἀεὶ στοιχείων, ἴσμεν δήπου σαφῶς. ἀλλ' εἴπερ στρυφνότεροι μέν εἰσι κατ' ἀρχὰς, πεπαινόμενοι δὲ γίνονται γλυκεῖς, ἐκ θερμασίας ἡ γλυκύτης αὐτοῖς, ἐκ ψύξεως δ' ἡ ὀξύτης τε καὶ στρυφνότης ὑπῆρξεν. ἐπεὶ δὲ καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔτι ξυλώδεις ὄντες, ὡς καὶ Θεόφραστος ἔλεγε, ξηροί τε εἰσὶν ἅμα καὶ στρυφνοί. τὸ πλῆθος δ' αὐτοὺς τῆς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος ὀξεῖς ἐργάζεται, πρόδηλον ὡς γεωδέστερος μέν ἐστιν ὁ στρυφνὸς χυμὸς, ὑγρότερος δ' ὁ ὀξὺς, ὥστε καὶ Πλάτων ὁρίζων ὀρθῶς ἔλεγεν. ὅσα τοιαῦτα τοῖς χυλοῖς ἐμφέρεται γεώδη μόρια, κατατηκόμενα ταῦτα καὶ συνάγοντα, καὶ ἀποξηραίνοντα τὰ †νοτερὰ τῶν τῆς γλώττης αἰσθητικῶν μορίων, τραχύτερα μὲν ὄντα στρυφνὰ, ἧττον δὲ τραχύνοντα, αὐστηρὰ φαίνεται. καὶ ἡμεῖς δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ ψυχρός ἐστιν τὴν κρᾶσιν ὁ τοιοῦτος χυμὸς, ὀρθῶς ἐροῦμεν. οὐ γὰρ γεώδης ὢν μόνον, ἐμπλαστικὸς ὁ στρυφνὸς ἔσται, καί πως ὁ λόγος ἐπὶ τὴν οὐσίαν αὐτὴν ἤδη μεταβὰς τῶν †χυμῶν, ἐπιστημονικῆς ἀποδείξεως ἅπτεται. εἰ γοῦν τῷ στρυφνῷ χυλῷ συνάγειν καὶ ξηραίνειν καὶ τραχύνειν τὴν γλῶτταν ὑπάρχει σαφῶς, ἐδείχθη δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ὑπὸ ψυχροῦ μόνου συνάγεσθαι καὶ σφίγγεσθαι, καὶ πιλεῖσθαι τὰ σώματα, πρόδηλον ὡς πάντως ψυχρός ἐστιν ὁ στρυφνὸς χυμός. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀνωμάλως ξηραίνει (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ τραχύνον) εἴη ἂν πάντως καὶ γεώδης. ὁμαλῶς γοῦν ἅπαντα ὁ ὑδατώδης διεξέρχεται. ὑπάρχει γὰρ ἀχώριστον αὐτῷ, καὶ διαπαλθῆναι, τὸ πάλιν ἑνοῦσθαι, τῷ δὲ γεώδει σώματι τῷ κατὰ τοὺς χυμοὺς ἐμφερομένῳ, καὶ τὸ διαπαλθῆναι μὲν ἤδη πάρεστιν, καὶ τὸ μηκέτι δὲ συνιζάνειν ῥᾳδίως ὑπάρχει. καὶ μήν τοι καὶ τὸ τῆς αἰσθήσεως ἴδιον ἑκατέρου πάθος ἀναμνησθέντι σοι, τοῖς αὐτοῖς μαρτυρήσει. ταχεῖα μὲν γὰρ ἡ τῶν ὀξέων χυμῶν διέξοδος, ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς σώμασι φαίνεται γιγνομένη, βραδεῖα δ' ἡ τῶν στρυφνῶν. καὶ τὰ μὲν ὀξέα διὰ βάθους ἐνεργεῖν φαίνεται μᾶλλον, ἐπιπολῆς δὲ τὰ στρυφνά. ταῦτ' οὖν ἅπαντα παχυμερῆ μὲν εἶναι ἐνδείκνυνται τὰ στρυφνὰ σώματα, λεπτομερῆ δὲ ὑπάρχειν τὰ ὀξέα. ταυτὶ μὲν οὖν ἱκανῶς ἀλλήλοις ὁμολογεῖται, τά τ' ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτῆς τῶν πραγμάτων εἰρημένα, καὶ τὰ διὰ τῆς τῶν εὑρημένων κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐπαγωγῆς. οὐδὲν δ' ἂν εἴη χεῖρον, ἔτι καὶ ταῦτα προσθεῖναι, μεμνημένους πάλιν κἀνταῦθα τῆς τῶν ὀνομάτων χρήσεως, ὡς στύφειν μὲν ἄμφω λέγεται, τό τ' αὐστηρὸν καὶ τὸ στρυφνὸν, ἐν δὲ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφέρει. καὶ μὴν καὶ ὅτι πολλαὶ τοῖς φαρμάκοις ὑπάρχουσι ποιότητες, οὐ διάφοροι μόνον, ἀλλὰ καὶ μαχόμεναι πρὸς ἀλλήλας, ἐνίοτε δὲ καὶ παντάπασιν ὑπεναντίαι. δέδεικται μὲν ἔμπροσθεν αὐτάρκως, ἀρξασθαι δ' ἀπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἀναγκαῖον. εἰ μὲν γάρ σοι φαίνοιτο γευομένῳ, καὶ στρυφνὸν ἅμα καὶ δάκνον ταυτὸ, τοῦτο μὲν ἀπολιπεῖν σε κελεύσω τὸ φάρμακον, ἔρχεσθαι δ' ἐπὶ τὸ στρυφνὸν αὐτοῦ τοῦ δάκνειν. εἰ δὲ μηδ' ὀξὺ φαίνοιτο μηδὲ γλυκὺ, μηδὲ πικρὸν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα μίαν ἔχον ἄμικτον ποιότητα τὴν τῆς στύψεως, οὕτως ἤδη βασανίζειν αὐτὸ τῇ πείρᾳ, καθ' ὃν πολλάκις ἔμπροσθεν ὑπεθέμην σοι τρόπον. ἐὰν γὰρ ἅμα τότε στύφειν ἔχῃ, καὶ τὸ δάκνειν ἤ τινα ἄλλην ἐναργῆ ποιότητα καὶ δύναμιν ἐπιμεμιγμένην τῇ στύψει, περιττὸν καὶ μάταιον εἰς πεῖραν ἄγειν τὸ τοιοῦτον φάρμακον, ἐπειδὰν δοκιμάζῃς ἐνέργειαν στύψεως. ἄδηλον γὰρ, εἴτε διὰ τὴν στύψιν, εἴτε διά τινα τῶν ἀναμεμιγμένων αὐτῇ ποιοτήτων, εἴτε καὶ δι' ἀμφοτέρας ἐνήργησεν ὡδί πως περὶ τὸ πλησιάζον αὐτῷ σῶμα, χαλκῖτις οὖν καὶ μίσυ, καὶ χάλκανθος, καὶ λεπὶς χαλκοῦ, καὶ σῶρι, στύφοντά τε ἅμα καὶ δάκνοντα, δρᾷ μὲν κατ' ἀμφοτέρας τὰς ποιότητας εἰς ἕκαστον τῶν ὁμιλούντων σωμάτων. οὐ μὴν διδάξαι γε ἡμᾶς δύναται σαφῶς, εἴτε διὰ τὴν στύψιν ἔχει

Marginal notes: †φλέβια; †χυμῶν

τὸ καίειν, εἴτε διὰ τὴν δριμύτητα. καταλιπεῖν οὖν ἄμεινον αὐτά, καὶ γίνεσθαι πολλῶν ἐφεξῆς ἄλλων ἐπισκεπτόμενον εἰλικρινῆ στῦψιν ἰδίᾳ, καὶ καθ' ἑαυτὴν ὡς οἷόν τ' ἐστὶ μάλιστα, ἐπειδὰν τοιαύτην εὕρῃς, οὕτως ἤδη κρίνειν τὸ φάρμακον, αἷς πολλάκις ἔμπροσθεν ἤκουσας μεθόδοις, οἷον εἰ τύχοι γευομένῳ φαίνοιτο βαλαύστιον, ἢ κηκὶς, ἢ κύτινος, ἢ ὑποκυστὶς, ἢ στρύχνος, ἢ γλαύκιον, ἢ ἀκακία, ἢ ῥοῦ χυλὸς, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, ἀκριβῶς μὲν εἶναι στρυφνὸν, ἔκδηλον δ' ἑτέραν ποιότητα μηδεμίαν ἔχον, ἐξετάζειν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἤδη, καὶ βασανίζειν ἀκριβῶς ἐνέργειαν στύψεως. ἡ δὲ ἐξέτασις, ὡς εἴρηται πολλάκις, ἐπί τε τῶν ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ σωμάτων ἀκριβῶς ὑγιαινόντων, ἐπί τε τῶν ἁπλῶν γινέσθω σοι παθῶν, ἤτοι θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν. εἰ μὲν γὰρ αὐτό τε τὸ ὑγιαῖνον σῶμα φαίνοιτο σαφῶς ἐμψῦχον, ἐπί τε τῶν θερμῶν ἁρμόττει παθῶν, ἐναργῶς δὲ καὶ αὐτῷ τῷ κάμνοντι τὴν ψυχρὰν προσβάλλει ποιότητα, τολμᾶν ἤδη τι περὶ τῆς στύψεως ὡς ψυχούσης ἀποφαίνεσθαι. εἰ δ' ἔμπαλιν ἔχον εὑρίσκοιτο, καὶ τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ὑπ' αὐτοῦ θερμαινομένων, καὶ τῶν θερμῶν νοσημάτων παροξυνομένων, καὶ τῶν ψυχρῶν ὠφελουμένων, οὐ ψύχειν, ἀλλὰ θερμαίνειν ἡγεῖσθαι χρὴ τὸ τοιοῦτον φάρμακον. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν δριμέων αὐτῶν καθ' ἑαυτὰ ποιεῖσθαι τὴν βάσανον, ἐπί τε κρόμμυον ἰόντα, καὶ σκόροδον, καὶ πέπερι, καὶ πύρεθρον, καὶ ζιγγίβερι, καὶ στρούθιον, ὀλγνιόν τε καὶ τίτανον. ὥσπερ γὰρ ὁ μίξας στρύχνου χυλῷ πέπερι, δοκιμάζειν οὐδέτερον αὐτῶν ἱκανός ἐστιν, οὕτως οὐδ' ὁ τὰ παρὰ τῆς φύσεως μεμιγμένα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀξιῶ σε καὶ τὴν ὀξεῖαν ποιότητα, καὶ τὴν πικρὰν, καὶ τὴν γλυκεῖαν ἐπισκέπτεσθαι, σφοδρὰς καὶ μόνας, ὡς οἷόν τ' ἐστὶν εἰς τὴν δοκιμασίαν ἄγοντα, καὶ τῇ πείρᾳ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐξευρίσκοντα. τὸ δὲ πᾶν ὅτι περ ἂν ᾖ στρυφνὸν, ἢ αὐστηρὸν, ἢ πικρὸν, ἄγειν εἰς πεῖραν, ὡς ἤτοι στρυφνότητος, ἢ αὐστηρότητος, ἢ πικρότητος ἐν αὐτῷ βάσανον ληψόμενον, ἄτοπον δεινῶς. εἰ γὰρ μιᾶς μόνης μετέχει ποιότητος, τὴν αὐτὴν τοῦ φαρμάκου πεῖραν ἕξεις, καὶ τῆς ποιότητος. εἰ δὲ πλειόνων, ἐξ ἁπασῶν ἤδη δηλονότι μικτὴν ἐνέργειαν ἐνεργήσει τὸ φάρμακον, ὥσθ' ἡ τῆς μιᾶς τῆς κρινομένης, ἔτ' ἄδηλος μένει. εἴπερ οὖν ὡς προείρηται χρὴ κρίνειν, οὐκ ὀρθῶς ὑπέλαβον, οἵτε μηδ' ὅλως ἀποφήνασθαί τι δυνατὸν εἶναι νομίσαντες, ὑπὲρ τῆς τῶν χυμῶν δυνάμεως, οἵθ' ἑτέρως τὴν κρίσιν ποιησάμενοι. καὶ γὰρ ἀποφήνασθαί τι δυνατὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἐστιν, καὶ τὴν κρίσιν οὐκ ἄλλως, ἢ ὡς εἴρηται νῦν προσήκει ποιεῖσθαι. εἰ μὲν οὖν ὅλως μηδὲν δεῖσθαι τῆς κατὰ τοὺς χυμοὺς ἐπισκέψεως εἰρήκεσαν, ἐπειδὰν τὰς δυνάμεις τῶν φαρμάκων ἐξετάζωμεν, ἐγχωρεῖ γοῦν καὶ χωρὶς τούτων ἐξευρίσκειν τῇ πείρᾳ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐπῄνουν ἂν μᾶλλον ἢ ἐμεμφόμην αὐτούς. ἐπεὶ δ' ὡς ὑπὲρ ἀναγκαίου μὲν, ἀγνώστου δὲ διέρχονται, διχῇ μέμψασθαι τοὺς ἄνδρας δίκαιον, ὅτι τε τὸ μὴ ἀναγκαῖον ὑπέλαβον ὡς ἀναγκαῖον, ὅτι τε προαπέγνωσαν αὐτοῦ τῆς εὑρέσεως. ἡ γάρ τοι κρίσις ἑκάστου τῶν φαρμάκων τῆς δυνάμεως, ἄνευ τῆς τῶν χυμῶν διαγνώσεως αὐτάρκως εὑρίσκεται τῇ πείρᾳ μόνῃ βασανιζομένη, καθ' ὃν εἴρηκα μυριάκις ἤδη τρόπον. κἀγὼ νῦν, οὐχ ὡς οὐκ ἐνὸν ἄλλως ἐξευρεῖν τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ διά τε τὸ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀκόλουθον, ἵν' ἐπιδείξαιμι πάντα τοῖς τῶν στοιχείων λογισμοῖς ἑπόμενα, καὶ μηδὲν μηδαμόθι μαχόμενον, ἐξελέγξαιμί τε τοὺς ἅπαντα τὰ στύφοντα θερμαίνειν εἰπόντας, ἐπὶ τὸν περὶ τῶν χυμῶν ἀφικόμην λόγον. εὑρεθείη δ' ἄν τις αὐτοῦ καὶ χρεία πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν ἡμῖν πραγματείαν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐπιδεῖξαι πειράσομαι. νυνὶ δ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπάνειμι, παρακελεύομαί τε τῆς ἀληθείας ὀρεγομένοις, αὐτοῖς γευομένοις ἁπάντων τῶν στυφόντων ὥσπερ ἡμεῖς ἐποιησάμεθα, ὅταν εὕρωσιν ἀκριβῶς κατά τι σῶμα τὴν στῦψιν, ἄμικτον ὡς οἷόν τε μάλιστα τῶν ἄλλων ποιοτήτων, τηνικαῦτα διὰ τῆς πείρας ἐξετάζειν, εἴτε θερμὸν, εἴτε ψυχρὸν, εἴτε ξηρὸν, εἴτε ὑγρὸν ὑπάρχει τὸ τοιοῦτον σῶμα. τουτὶ μὲν οὖν ἕκαστος, εἴπερ σωφρονεῖ, ποιήσει καταμόνας αὐτός. ἐμοὶ δ' ἀναγκαῖον ἴσως ἀποφαίνεσθαί τι περὶ τῆς ἐμαυτοῦ πείρας, ἐν μὲν τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ καθόλου, κατὰ μέρος δὲ διὰ τῶν ἑξῆς ὑπομνημάτων. εἴη δ' ἂν ὁ μὲν καθόλου λόγος, ὑπὲρ ἁπάντων τοιόσδε. Πᾶν στῦφον σῶμα, τό γε τῶν ἄλλων καθαρεῦον, ὥσπερ πρὸς τὴν αἴσθησιν ποιοτήτων, εὗρον ἀεὶ πειρώμενος ψυχρόν. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἐπιμίκτων ταῖς ποιότησιν ἔνια, τά τε μετρίως γλυκέα, καὶ πικρὰ, καὶ δριμέα σαφῶς εὑρέθη ψύχοντα. κρατούσης γοῦν ἐν αὐτοῖς δηλονότι τῆς τοῦ στύφειν τε καὶ ψύχειν δυνάμεως, ὡς ἀμαυροῦσθαι τὰς ἄλλας. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὰ ὀξέα πάντα, τά θ' ἁπλῶς ὀξέα καθάπερ ὀξαλίδα καὶ ὀξυλάπαθον, ἔνιά τε τῶν ἐπιμίκτων ἑτέραις ποιότησιν, ἤτοι γλυκείαις, ἢ δριμείαις, ἢ πικραῖς, οὐδὲν ἧττον εὑρίσκεται ψύχοντα. καὶ ῥοιαὶ, καὶ μῆλα, καὶ κοκκύμηλα, καὶ σταφυλαὶ, καὶ σῦκα, καὶ συκάμινα, καὶ κεράσια, καὶ αὐτὸ τὸ ὄξος. ἀλλὰ τούτῳ μὲν, ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἐπιμέμικταί τις δριμύτης, ταῖς δ' ὀπώραις γλυκύτητές τε καὶ στρυφνότητες, καί τισιν αὐτῶν, καὶ πικρότητες ἀμυδραί. καὶ μέν τοι καὶ ὅσα στύφει τε ἅμα, καὶ ὀξέα ταῖς ποιότησίν ἐστιν, ἅπαντα καὶ ταῦτα μοι εὑρέθη πειρωμένῳ, σαφῶς ψύχοντα. τὰ δὲ γλυκέα μόνον ἅπαντα κατὰ τὸ ποσὸν τῆς γλυκύτητος, εὐθὺς καὶ τῆς θερμότητος μετέχει, ὥστ' οὐδὲν μὲν τῶν λίαν γλυκέων ψυχρόν. εἴη δ' ἂν τι καὶ μετρίως γλυκὺ ψυχρὸν, ἐπειδὰν τὸ πλεῖστον αὐτοῦ τῆς τοῦ σώματος οὐσίας ὑδατῶδες ᾖ, οὐ μὴν οὕτω γε ψυχρὸν ὡς τὸ στρυφνὸν ἱκανῶς, ἢ τὸ ὀξὺ, ἀλλ' ὡς καὶ πρόσθεν που λέλεκται περὶ τῶν χλιαρᾶς θερμασίας μετεχόντων. καὶ τὰ πικρά γε δὲ πάντα θερμὰ, καθάπερ ἥ τε χολὴ καὶ τὸ νίτρον, καὶ οἱ πάνυ παλαιοὶ τῶν οἴνων, καὶ τῶν σπερμάτων μυρία. καὶ γὰρ τὸ τοῦ πηγάνου, καὶ μάλιστα τὸ τοῦ ἀγρίου, καὶ τὸ τοῦ τορδύλου, καὶ τὸ τοῦ σπονδύλου, καὶ τὸ τοῦ μελανθίου, καὶ οἱ θέρμοι, καὶ μᾶλλον οἱ ἄγριοι, καὶ οἱ ὄροβοι, καὶ τούτων οἱ ἄγριοι μᾶλλον, ὅτε προσαγορευόμενος πελεκῖνος, εὑρίσκεται δὲ ἐν τοῖς πυροῖς, ἀμυγδάλαι τέ τινες, αἳ δὴ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο προσαγορεύονται πικραὶ, καὶ συκίων ἄγρια σπέρματα, καὶ τὸ τοῦ μήλου τοῦ μηδικοῦ, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία πικρὰ φαίνεται τοῖς γευομένοις.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν πικρῶν, αὖθις πλέον ἐφεξῆς εἰρήσεται. τὸν δὲ περὶ τῶν στυφόντων, καὶ ὀξέων αὖθις ἀναλαβόντες λόγον, ἐπιθῶμεν ἤδη τὴν προσήκουσαν αὐτῷ τελευτήν. τὸ τοίνυν αὐστηρὸν, ὅτι μὲν ἐκλελυμένον ἐστὶ στρυφνόν. ἀναμνησθῆναι χρὴ τῆς αἰσθήσεως. ἥ τις δ' ἡ γένεσις αὐτοῦ νῦν εἰρήσεται. ἐπειδὴ τὸ στρυφνὸν σῶμα γεῶδές τε καὶ ψυχρόν ἐστιν, ἐκλυθήσεται κατ' ἀνάγκην τριχῶς, ἢ θερμαινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ συναμφότερον ἅμα πάσχον. ἂν μὲν οὖν θερμαίνηται μόνον, οὐκέτι μὲν οὐδ' ὑγρότερον οὔτε μαλακώτερον, ἀλλὰ σκληρὸν †μόνον, ἐπικτήσεται γλυκύτητος, καθάπερ αἱ τῶν δρυῶν βάλανοι, καὶ μάλιστα αἱ ὀνομαζόμεναι καστάνεαι. ἐὰν δ' ὑγραίνηται μόνον, ἐὰν μὲν παχυμερὲς,

†μένον

καὶ ὑδατώδης ἡ ὑγρότης, αὐστηρὸν ἀποτελεσθήσεται. παντὸς γὰρ χυμοῦ δύναμιν, ἡ ὑδατώδης ὑγρότης ἀμβλύνει. ἐὰν δὲ λεπτομερής τε καὶ ἀερώδης, ὀξύνει. δέδεικται γὰρ ὡς τὸ λεπτομερὲς ψυχρὸν, ὀξεῖαν ἀπεργάζεται ποιότητα. αὖ δὲ ὑγραίνηταί τε ἅμα καὶ θερμαίνηται, μετὰ μὲν ὑδατώδους ὑγρότητος εἰς γλυκύτητα τὴν μετάπτωσιν ἔχει, μετὰ δ' ἀερώδους, εἰς λιπαρότητα. καὶ πρόδηλον ἤδη γέγονεν, ὅπως οἱ καρποὶ κατ' ἀρχὰς ὄντες στρυφνοὶ, προϊόντος τοῦ χρόνου, τινὲς μὲν ἀκριβῶς γίνονται γλυκεῖς, τινὲς δὲ ὀξεῖς, τινὲς δ' αὐστηροὶ, τινὲς δ' ἀεὶ μένουσι στρυφνοὶ, τινὲς δ' ἀποτελοῦνται λιπαροί. καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰς τῶν εἰρημένων ποιοτήτων ἐπιμιξίας, παμπόλλην ἔχουσι τὴν ποικιλίαν. στρυφνὸς μὲν οὖν ἄχρι τέλους ἐστὶν, ὁ τῆς πρίνου καὶ κομάρου, καὶ φηγοῦ, καὶ κρανίας, ὅτι καὶ ψυχρὸς, καὶ ξηρὸς οἷός περ ἦν ἐξ ἀρχῆς παραμένει, μόνον μὲν αὐξανόμενος, οὐδεμίαν δὲ μεγάλην ἀλλοίωσιν ἑτέραν ἐπικτώμενος. ἔστι γὰρ καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ δένδρα πυκνότερα τε ἅμα καὶ ξηρότερα, καὶ ψυχρότερα. στρυφνὸς δὲ ἅμα καὶ γλυκὺς, ὅ τε τῆς μυρσίνης, καὶ ὁ τῆς ἀχράδος, καὶ ὁ τῆς δρυὸς, καὶ πλέον μὲν γλυκὺς, ἢ στρυφνὸς ὁ τῆς καστανείας ὀνομαζόμενος. αὐστηρὸς δὲ μόνον ὁ τῶν ἀμιναίων ἀμπέλων, καὶ καρπὸς, καὶ οἶνος, ὅσοι τε παραπλήσιοι τούτοις. αὐστηρὸς δὲ ἅμα καὶ γλυκὺς ὁ τῆς φοίνικος καρπὸς, καὶ τῶν οἴνων ὁ σουρρεντῖνος, καὶ ὁ σαβῖνος, καὶ ὁ ἀλβάτης ὀνομαζόμενος, ὅσοι τε ἄλλοι τοιοῦτοι. γλυκὺς δὲ μόνον ὁ θηραῖός τε, καὶ ὁ φυγελλίτης, καὶ τὸ σύραιον, ὅσα τἆλλα τούτοις ἔοικεν. λιπαρὸς δ' ἅμα καρπὸς καὶ χυλὸς ἀκριβῶς μὲν ὁ τῆς ἐλαίας ἐστὶν, ἤδη δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐξ ὧν ἔλαιον σκευάζεται, οἷον ὅ τε τοῦ κίκεως, καὶ ὁ τῆς ῥαφανίδος, καὶ τὰ σήσαμα δὲ αὐτὰ, καὶ τὰ κάρυα, καὶ τὰ ἀμύγδαλα. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα παλαιούμενα, τελέως γίνεται λιπαρὰ, τῆς μὲν ὑδατώδους καὶ περιττωματικῆς ὑγρότητος ἐν αὐτοῖς ἀποπνεούσης, τῆς δ' οἰκείας ὑπὸ τοῦ συμφύτου θερμοῦ κατεργαζομένης τε καὶ ἀκριβῶς ἐκπεπτομένης. Ὅσοι μὲν οὖν τῶν καρπῶν ἐλαιώδεις γίγνονται μόνον, ἐδώδιμοί τε εἰσὶ καὶ γλυκεῖς. ὅσοις δ' ἐν τῇ μεταβολῇ προσγίνεταί τις πικρότης, ἄβρωτοι καθίστανται. τὸ γὰρ πικρὸν ἅπαν, ἄβρωτόν ἐστιν· γίγνεται δι' ὑπερβολὴν θερμασίας, ὡς ἐφεξῆς ἀποδείξομεν. ἀλλὰ τὸ μὲν γλυκὺ πᾶν θερμόν τέ ἐστιν, καὶ οὐκ ἀμέτρως ὑπερβάλλει τὴν ἐν ἡμῖν θερμότητα, ἀλλ' ὥσπερ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν, οὗ ψαύοντες ἡδόμεθα, καὶ μάλιστα ὅταν ὦμεν ἐῤῥιγωκότες. ἄχρι μὲν τοῦ διαχεῖν τὰ πεπηγότα πρὸς τοῦ ψυχροῦ μόρια τοῦ σώματος, ἐκθερμαῖνον ἡμᾶς, οὐ μὴν διαλῦόν γε οὐδὲ τέμνον αὐτῶν τὸ συνεχὲς, καὶ διϊστὼν, ἡδιστόν ἐστιν καὶ ὠφελιμώτατον. οὕτω καὶ πᾶν ἔδεσμα γλυκὺ, θερμὸν μὲν ὑπάρχει πάντως, οὐ μὴν ἐπὶ πλέον γε ἥκει θερμότητος ὡς αὐτὸ ἂν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅροις μένει τοῦ διαχέοντος, καὶ ὁμαλύνοντος, καὶ μαλάττοντος. ἀναμνήσθητι δὲ πάλιν κἀνταῦθα τῶν πολλάκις ἡμῖν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ὡς τινὰ μὲν, ἤτοι κατὰ μίαν ἢ δύο ποιότητας, ἐνεργεῖ τε καὶ πάσχει πρὸς ἄλληλα, τινὰ δὲ καθ' ὅλας ἑαυτῶν τὰς οὐσίας, ἐν οἷς καὶ φάρμακα μὲν οὐκ ὀλίγα, καὶ τὰς τροφὰς δὲ πάσας ὑπάρχειν ἔφαμεν. ἔοικε δὲ δῆλον εἶναι τὸ γένος αὐτῶν, ὡς καὶ Θεόφραστος ἐπεσημήνατο. τινὲς μὲν γάρ εἰσι λιπαραὶ καθάπερ ὑπομελή. τινὲς δὲ γλυκεῖαι μᾶλλον ἢ ἧττον, ὥσπερ οἵ τε καρποὶ πάντες οὓς ἐσθίομεν, αἵ τε τῶν ζώων σάρκες, ἤδη δὲ καὶ βοτάναι πολλαὶ, καὶ ῥίζαι, καὶ ἄνθη, καὶ βλαστοί. καὶ γὰρ εἴ τι τῶν τοιούτων στρυφνόν ἐστιν, ὥσπερ αἱ ἀχράδες καὶ κράνια. πάντως μέντοι καὶ αὐτὸ μετέχει γλυκύτητος, εἴπερ γε μὴ ἀκριβῶς ἐστι στρυφνὰ, καθάπερ ἡ κηκίς τε, καὶ ὁ ῥοῦς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ ταῦτα ἤδη, καὶ ὡς φαρμάκων μᾶλλον, ἢ τροφῆς αὐτῶν ἡ χρεία. φαίνονται γοῦν αἵ τε κιττῶσαι, καὶ οἱ πεπληρωμένοι, καὶ οἷς ὁ στόμαχος ἔκλυτος, ἀπογευέσθαι τῶν τοιούτων ὀρεγόμενοι, πεινῶντες δ' ἔμπαλιν ἀποστρέφονται μὲν καὶ τὰ στρυφνὰ, καὶ τὰ ὀξέα. προσίενται δὲ τά τε γλυκέα, καὶ τὰ λιπαρὰ, καὶ τούτων ἐπιπλησθῆναι ποθοῦσιν.

Ἔστι δὲ δήπου καὶ τὸ λιπαρὸν αὐτὸ γλυκὺ, καὶ τὸ τρέφον δὲ πᾶν ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ τῶν γλυκέων. καὶ τοῦτ' εὐλόγως αὐτοῖς ὑπάρχει, καὶ κατ' αὐτὴν ὡς οἷόν τε ἐστὶν τὴν οὐσίαν τῆς τροφῆς. ἀναπλήρωσις γάρ ἐστι τοῦ κενωθέντος ἡ θρέψις. οἰκεῖον δ' ἦν τὸ κενωθὲν, ὥστε καὶ τὸ θρέψον οἰκεῖον ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. εἰ δ' οἰκεῖον ἐξ ἀνάγκης ἡδὺ καὶ φίλιον, εὐθὺς δὲ καὶ συμμέτρως θερμὸν ὡς πρὸς τὸ τρεφόμενον. ἀλλ' ἐν τούτῳ τε, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον οὐκ ὀλίγον, ὅτι μηδ' ἀκριβῶς κατὰ φύσιν ἔχοντες ἐπὶ τὰς τροφὰς ἀφικνούμεθα. μόνον μὲν γὰρ χρὴ κεκενῶσθαι τὸ σῶμα τῶν τῆς τροφῆς δεομένων, εἰ μέλλοιεν εὐγνώμονες ἀκριβεῖς ἔσεσθαι τῆς οἰκείας αὐτῶν ποιότητος. αὖ δὲ πρὸς τούτῳ θερμότεροι τοῦ δέοντος, ἢ ψυχρότεροι γένωνται, ἢ τὸ σύμπαν σῶμα, ἢ τοὺς περὶ τὴν γλῶτταν, ἢ τὴν γαστέρα τόπους, οὐ τῶν θρεψόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἤτοι ψυχόντων, ἢ θερμαινόντων δέονται. καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τῶν σιτίων ἄλλο τε ἄλλο τοῖς τοιούτοις ἥδιον φαίνεται. διττοῦ γὰρ ὄντος τοῦ γένους τοῦ ἡδέος, ἑτέρου μὲν τοῦ τὸ κεκενωμένον ἀναπληροῦντος, ὅπερ ἦν ἡ τροφὴ, ἑτέρου δὲ τοῦ τὸ ἠλλοιωμένον ἐξιωμένου. φάρμακον δ' ἤδη τοῦτο συμβαίνει τοῖς ἐδέσμασιν, ὅταν μὴ μόνον τοῖς σώμασι κεκενωμένοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποιότητα μεταβεβλημένοις προσφέρηται κατὰ διττὸν ἡδύνεσθαι ἤδη τρόπον, ὡς τροφαῖς τε ἅμα καὶ φαρμάκοις. ἀλλ' ὡς μὲν φάρμακα ψύχοντά τινα, καὶ θερμαίνοντα, καὶ ξηραίνοντα, καὶ ὑγραίνοντα, κατὰ λόγον ὀνήσει τε ἅμα καὶ ὠφελήσει. ὡς τροφαὶ δὲ μόνα τὰ σύμφυλα, καὶ οἰκεῖα ταῖς ὅλαις τῶν τρεφομένων οὐσίαις, εὐθὺς τούτοις ὑπάρχει δηλονότι συμμέτρως εἶναι θερμοῖς, ὡς πρὸς τὰ τρεφόμενα. καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τῶν ἐδεσμάτων, καὶ τῶν φαρμάκων, οὐκ ἓν εἶδος ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστίν. κατὰ γὰρ τὴν οἰκείαν ἕκαστον αὐτῶν οὐσίαν τε, ἅμα καὶ διάθεσιν, ἥδεταί τε καὶ ὠφελεῖται πρὸς ἀμφοῖν. ἀλλ' εἴπερ οὕτω ταῦτ' ἔχει, τὸ μὲν ἧττον γλυκὺ τῶν ἐδεσμάτων, ἧττον ἔσται καὶ θερμόν. τὸ δὲ μᾶλλον γλυκὺ, τοσούτῳ θερμότερον, ὅσῳπερ καὶ γλυκύτερον. εἰ δ' εἰς ἀμετρίαν ἐμπέσοι θερμότητα, οὐδὲ γλυκὺ τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἤδη φαίνεται πικρὸν, ὥσπερ τό τε μέλι παλαιούμενον, καὶ καθεψόμενον, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων γλυκέων. Ὡς γὰρ ὑπὸ συμμετρίας θερμοῦ, δῆλον ἑκάστῳ τῶν σωμάτων ἡ γλυκύτης ἐγγίνεται. τὰ μὲν γὰρ οἰκείῳ τε καὶ συμφύτῳ θερμῷ γλυκέα, τὰ δὲ ἐπικτήτῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὰ πικρὰ, τὰ μὲν ἀμέτρως ὑφ' ἑαυτῶν ἐκθερμαινόμενα κατὰ τὰς ἐν τῷ χρόνῳ μεταβολὰς, ἔνια δ' ὑπὸ τῆς ἐπικτήτου θερμασίας ἐκπυρούμενα πάσχει τοῦτο. περὶ μὲν δὴ τῶν πικρῶν, ἐφεξῆς ἐροῦμεν. ἅπαντα δὲ τὰ γλυκέα, τῇ μὲν θερμότητι πλησίον ἥκει τῶν σωμάτων οἷς φαίνεται γλυκέα, κατὰ διττὸν δὲ τρόπον, ὡς εἴρηται γίνεται τοιαῦτα. τινὰ μὲν οἰκείῳ θερμῷ καθάπερ τὸ μέλι, τινὰ δὲ ἐπικτήτῳ, καθάπερ

ἅπαντα

ἅπαντα τὰ διὰ πυρὸς σκευαζόμενα. διὰ τοῦτο γὰρ ἄχρις ἂν ἡ θερμὰ, μέχρι τοσοῦδε καὶ ἡδίω φαίνεται τοῖς ἀνα-θρέψεως δεομένοις. ἔοικε δὲ καὶ τὸ γλυκὺ οὐκ οἰκείας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπικτήτου θερμασίας φαίνεσθαι γλυκύ. πολὺ γὰρ ὡς καὶ Θεόφραστος, καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγε, τὸ ἐκ τῆς ἡλιακῆς θερμασίας, οἷον ἐμπύρευμά τι ταῖς τε ῥαξὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καρποῖς, ὑφ' οὗ τὸ ὑδατῶδες ἐν αὐτοῖς ἔτι, καὶ οἷον ἡμίπεπτον εἰς πέψιν ἄγεται, καὶ κατεργάζεται τῷ μεταβάλλοντι συνεξομοιούμενον, ὥστε κἂν ἀποθλίψῃς τὸν χυλὸν ὀπώρας ἡστινοσοῦν, εὑρήσεις μὲν εὐθέως ζέοντα καθάπερ τὸ γλεῦκος. ἐν δὲ τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον διαφέρουσαν τὴν ζέσιν, εἰς ὅσον αὖ καὶ ὁ καρπὸς τοῦ καρποῦ διαφέρει θερμότητος. μεταβληθέντος δὲ καὶ κατεργασθέντος τοῦ ὑδατώδους τε καὶ ἡμιπέπτου, καὶ διὰ τὴν ζέσιν ἐργαζομένης θερμασίας διαπνευσάσης, αἱ τῶν χυλῶν οἰκεῖαι φαίνονται ποιότητες εἰλικρινεῖς, ὥστε καὶ τοὺς οἴνους τηνικαῦτα διαγινώσκομεν ὁποῖοί τινές εἰσι κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν φύσιν. ἐν ᾧ δὴ καὶ προσέχειν σε μάλιστα τὸν νοῦν ἀξιῶ, τῷ παύεσθαι τοὺς αὐστηροὺς κατὰ βραχὺ παύεσθαι τοιούτους ὄντας. ἀεὶ γὰρ παλαιούμενοι δριμύτητα μέν τινα, καὶ γλυκύτητα ἐπικτῶνται, τὴν δ' ἔμπροσθεν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς στύψιν, ἀποβάλλουσι τῷ χρόνῳ. ἔστι μὲν δὴ μετὰ τὴν ζέσιν ἔν τισι τῶν οἴνων γλυκύτης εἰλικρινὴς, ἡδεῖα τε ἅμα καὶ οἰκεία διὰ αὐτοῦ τοῦ χυλοῦ φύσεως, οὐχ ὥσπερ ἡ πρόσθεν μικτή τις, ἔκ τε τῆς οἰκείας, καὶ διὰ κατὰ τὸ ἡμίπεπτόν τε καὶ ὑδατῶδες περίττωμα ζέσεως, ὡς εἴπερ ὁμολογεῖται μὲν ἅπαντας τοὺς οἴνους χρονίζοντας γίγνεσθαι θερμοτέρους, συμβαίνει δὲ τοῖς αὐστηροῖς αὐτῶν ἐν τῷ παλαιοῦσθαι πρῶτον μὲν γλυκύτητά τινα, καὶ δριμύτητα προσλαμβάνειν ἀποτιθεμένοις τὴν στύψιν, ἐφεξῆς δὲ παραύξεσθαι μὲν τῇ δριμύτητι, παύεσθαι δὲ κατὰ βραχὺ τῆς γλυκύτητος, κἄπειτ' αὖθις ἐν πλείονι χρόνῳ δριμεῖς οὐχ ἱκανῶς γίγνεσθαι, καὶ πικρότητα ἀεὶ προσλαμβάνειν, καὶ τελευτῶντας ἤδη καὶ παχυνομένους παντελῶς ἐκπικροῦσθαι. καὶ πρόδηλον ὡς τὸ μὲν γλυκὺ, θερμότερόν ἐστι τοῦ στρυφνοῦ, τὸ δὲ πικρὸν τοῦ γλυκέος. ἀλλ' εἴπερ ἡ γλυκύτης ὑπὸ συμμετρίας θερμοῦ γίγνεται, δῆλον ὡς ἡ στρυφνότης ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ κρατοῦντος ἀποτελεσθήσεται. ὅτι δὲ καὶ ἡ ὀξύτης ὑπὸ ψύξεως δημιουργεῖται, δέδεικται μὲν καὶ πρόσθεν ἡμῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸν παρόντα λόγον ὑπὲρ τῆς κατὰ φύσιν ἐν χρόνῳ μεταβολῆς τῶν οἴνων ἐδηλώσαμεν, εἴ πω μέν τι καὶ περὶ τῆς παρὰ φύσιν. ὡς οὖν ὁ στρυφνὸς οἶνος ἐν τῷ χρόνῳ γλυκύτερος μὲν πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ δριμύτερός τε καὶ πικρότερος ἀποτελεῖται, καὶ τελευτῶν ἐκπικροῦται, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅ, τε ῥιγώσας, ὀξύτερος εὐθὺς γίγνεται, κἂν εἰ τελέως ἀποψυγείη, τελέως ὀξοῦται. ὅτε εὐθέως ἐν τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν ὑετοῦ καταχυθέντος, ὀθνείας ὑγρότητος ἀναπλησθείς, ὅτε ἄλλως ὕδατος προσλαβὼν, ὀξεῖς ἑτοίμως οἱ τοιοῦτοι πάντων ἐπὶ μικραῖς προφάσεσιν ἀποτελοῦνται. ἔμπαλιν δ' αὐτοῖς οἱ πυρὶ πλησιάζοντες, ἔν τε τῷ παραχρῆμα, καὶ εἰς ὕστερον ἀεὶ, καὶ μᾶλλον γίνονται γλυκεῖς. εἰς χρόνον δὲ πάμπολυν ἐκπίπτοντες, καὶ οὗτοι μεταπίπτουσιν, οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων εἰς πικρότητα, καί πως ἔοικε τοῦτο καὶ κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον ὁμολογεῖν ἑαυτῷ. εἰ γὰρ ἡ ὄμφαξ μὲν ὀξεῖα, γλυκεῖα δὲ ἡ σταφυλὴ, καὶ τὸ πεπαίνεσθαι τοῖς καρποῖς ἅπασι παρὰ τῆς ἡλιακῆς ἐγγίνεται θερμότητος, εὔδηλον ὡς τὸ μὲν ἀτελέστερον καὶ ψυχρότερον ὀξὺ, τὸ δὲ τελεώτερον, καὶ θερμότερον ὑπάρχει γλυκύ. ὅταν οὖν ὁ οἶνος ἐν τῷ ψύχεσθαι πάλιν ἀποξοῦται, πρόδηλον ὡς εἰς τὸν αὐτὸν πάλιν ἐπανέρχεται χυλὸν ἐξ οὗ περ ἐγένετο. διήνεγκε μέντοι τὴν δύναμιν κατὰ τοσὸν δὲ ὄμφακος χυλὸς ὄξους, ὅτι τῷ μὲν ὄξει προσέρχεταί τις ἐκ σηπεδονώδους θερμότητος δριμύτης. καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ἔλεγεν Ἀριστοτέλης αὐτὸ, τὸ μὲν οἰκεῖον τοῦ οἴνου θερμὸν ψυχρὸν ὑπάρχειν, τὸ δ' ἐπίκτητον θερμόν. ὁ δὲ διὰ ὄμφακος χυλὸς, οὐκ ἔχει τὴν θερμότητα, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν δριμύτητα. προσέρχεται δή τις αὐτοῖς κἀκ τοῦ μᾶλλόν τε, καὶ ἧττον ἐν τῷ λεπτομερεῖ διὰ οὐσίας διαφορά. λεπτομερέστερον γάρ ἐστι τὸ ὄξος, ὄμφακος χυλοῦ, καὶ δὴ καὶ ἡ αἴσθησις τῷ λόγῳ μαρτυρεῖ. διήνεγκε γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ ὄξους ἔμψυξις τῆς ἀπὸ τοῦ χυλοῦ τῶν ὀμφάκων, τῷ σφοδρῷ καὶ ἐπιμίκτῳ. ἀσθενεστέρα μὲν γὰρ ἡ ἀπὸ διὰ ὄμφακος ψύξις, οὐ μὴν μετέχουσά γε θερμότητος ἀλλοτρίας, οὐδ' ὀλίγον. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ὄξους ἰσχυροτέρα μὲν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον καὶ λεπτομερεστέρα. μέτεστι δ' αὐτῷ καὶ δριμύτητος θερμαινούσης, οὐχ ἱκανῆς μὲν ἐκνικῆσαι τὴν ἀπὸ διὰ ὀξύτητος ψύξιν, εἰς δὲ τὸ τῆς διεξόδου τάχος ὑπηρετούσης. εἰς ὅσον γάρ ἐστι τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ ποριμώτερον, εἰς τοσοῦτον καὶ ὁ δριμὺς χυμὸς τοῦ ὀξέος ἑτοιμότερον διέρχεται τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων τοὺς πόρους. ὥσθ' ὁ μὲν οἷον ὁδοποιεῖ φθάνων, ὁ δ' οὐκ εἰς μακρὰν ἕπεται, κἂν τούτῳ τὸ τῆς αἰσθήσεως ἐπίμικτόν τε καὶ δυσερμήνευτον ἀποτελεῖται, οὐθ' ἁπλῶς ψυχρὸν ἀποφαίνεσθαι τὸ ὄξος δυναμένης. αἰσθάνεται γὰρ ἐν αὐτῷ πυρώδους τινὸς δριμύτητος, οὐθ' ἁπλῶς θερμόν. ἐπικαταλαμβάνουσα γὰρ ἀεὶ τὴν ἐκ τῆς προηγούσης δριμύτητος θάλψιν, ἡ ἐκ διὰ ἑπομένης ὀξύτητος ψύξις, ἀμαυροῖ καὶ κατασβέννυσι παραχρῆμα. καὶ διὰ τοῦτο πολὺ πλείων ἐστὶν ἡ ἐκ τῆς ψύξεως αἴσθησίς τε καὶ διάθεσις, ἤπερ ἡ ἐκ τῆς θερμότητος. εἰ δέ γε τῷ μέλιτι πλείονι μίξαις ὄξος ὀλίγον, αἰσθήσῃ σαφῶς αὐτίκα ψύξεως καὶ θερμότητος. εἰ μὲν γὰρ ὀλίγον τὸ μέλι, πολλῷ τῷ ὄξει κεράσαις, πλείονι μέτρῳ ψυχρὸν, ἢ θερμὸν φανεῖταί σοι τὸ μιχθέν. εἰ δὲ πολλῷ τῷ μέλιτι ὀλίγον τὸ ὄξος, μᾶλλον θερμαῖνον ἢ ψυχρὸν, κἂν τοῖς ὄγκοις δ' εἰ μίξαις ἴσα, τῇ γοῦν δυνάμει κρατοῦν εὑρήσεις τὸ ὄξος ἔτι. εἰ δ' ὡς εἴρηται πλέον εἴη πολλῷ τὸ μέλι, πάλιν ἰσάζουσαν εὑρήσεις ἐν τῇ τοιᾷδε κράσει τὴν ψύξιν τῇ θερμότητι. πολλαπλασίῳ γάρ τινι τῶν συμμέτρως θερμῶν, ἐπὶ τὴν ψύξιν ἀποκεχώρηκε τὸ ὄξος, ἤπερ ἐπὶ τὴν θερμότητα τὸ μέλι. δέδεικται γοῦν καὶ πρόσθεν, ὡς οὐκ ἐγχωρεῖ βιαίαν θερμότητα συνεῖναι γλυκύτητι. καὶ καλῶς εἴρηται πάλαι, τὸ πάντ' ἀλλήλοις ὁμολογεῖν τἀληθῆ. καὶ γὰρ οὖν καὶ καθ' ὑποχονδρίων ἐγκαιομένων ἀμείνων ὁ διὰ ὄμφακος χυλὸς ὄξους αὐτοῦ, τῷ μήτε βίαιον καὶ πληκτικὴν ἔχειν τὴν ψύξιν, μήτ' ἐπίμικτον δακνώδει θερμότητι. δέονται δὲ οἱ πάσχοντες ὧδε, παρηγορηθῆναι μὲν ἀβιάστως ὡς εἴρηται, ἔξωθεν δὲ μηδεμίαν ἐπικτήσασθαι δακνώδη θερμότητα, ἢ δριμύτητα. τουτὶ μὲν οὖν ἤδη πως ἅπτεται θεραπευτικῆς μεθόδου, κοινωνούσης πολλαχόθι τῇ νῦν ἐνεστώσῃ πραγματείᾳ, καὶ διὰ τοῦτο καταλιπόντες αὐτὰ, πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ὁ τοίνυν διὰ ὄμφακος χυλὸς, οὐκ ὀξὺς μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ στρυφνός. ὡς γὰρ καὶ πρόσθεν εἴρηται, σχεδὸν ἅπαντες οἱ τῶν δένδρων καρποὶ κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν, ὡς καὶ Θεόφραστος ἔλεγε, στρυφνοὶ γινομένοις εἰσὶν, εἶτ' ἐπειδὰν ὑγρότητος πληρῶνται,

προσλαμβάνουσιν μὲν ὀξύτητος, ἀφαιροῦσι δὲ τῆς στρυφνότητος. ἔστι δ' οὔτε τὸ προσγινόμενον, οὔτε τὸ ἀφαιρούμενον ἴσον ἐν ἅπασι τοῖς καρποῖς, οὔτε κατ' εἶδος αὐτῶν, οὔτε κατὰ γένος οὐδέν. αὐτίκα γέ τοι τῶν ὀμφάκων, ἔνιαι μὲν τῆς στρυφνότητος πλέον, ἔνιαι δὲ τῆς ὀξύτητος † ἔλαττον, ἔνιαι δὲ ἀμφοτέρων ἰσαζουσῶν μετέχουσιν. ἀλλὰ πρός γε τὸ καῦσος ἐμψύχειν, εὐλόγως ἁρμόττουσιν ἅπασαι. οὐ μόνον γὰρ τὸ ὀξὺ ψυχρόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ στρυφνὸν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν. Ἀποχωρεῖ δὴ κἀνταῦθα πάλιν ὁ λόγος ἐπὶ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, αὖθις οὖν αὐτὸν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀναγάγωμεν. ἦν δ' ἐξ ἀρχῆς ὡς οἶμαι προκείμενον ἐν τῷδε τῷ γράμματι, περὶ τῶν χυμῶν ἁπάντων διελθεῖν, καὶ σχεδὸν μὲν ἤδη περὶ τῶν πλείστων εἴρηται. κατὰ δὲ τὴν τοῦ λόγου κοινωνίαν, ἐφάψασθαι καὶ τῶν ἄλλων ἡμῶν ἀναγκασθέντων. οὐ γὰρ περὶ στρυφνοῦ, καὶ αὐστηροῦ, καὶ ὀξέος εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ γλυκέος ἤδη πολλάκις, καὶ πικροῦ, καὶ δριμέος. προσθεῖναι δ' ἀναγκαῖον ἐστὶ τὰ λείποντα πρὸς τὴν τοῦ παντὸς λόγου τελειότητα. λείπεται δ' ἐπὶ μὲν τῶν στυφόντων, οὐδέν τι μέγα καὶ ἀξιόλογον, ὃ καὶ μὴ διὰ τῶν ἤδη λελεγμένων ἔσται δῆλον. Ἐπεὶ δὲ τῶν ὀξέων ἴσως ἂν τῷ δόξειε λιπεῖν, ὃ τινὰς καὶ τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν ἐξηπάτησεν. ὑπὸ γὰρ τοὺς οἴνους τοὺς ἀσθενεῖς, ἔν τε τῷ ἦρι τε, καὶ ὑπὸ θέρει μεταβάλλειν τε καὶ ὀξύνεσθαι, χειμῶνος δ' ἐν ταῖς οἰκείαις φυλάττεσθαι ποιότησιν, ὑπὸ θερμοῦ τισιν ἔδοξεν ἡ ὀξύτης γεννᾶσθαι. συναύξει δ' αὐτῶν τὴν ὑπόληψιν, ὅτι κινηθεὶς σφοδρότερον οἶνος, ὅτ' ἐν τοῖς πλοίοις μετακομισθεὶς πορρώτερον. καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάντες ὅταν ἀσθενεῖς ὦσιν, ὀξύνονται τάχιστα. καὶ μέντοι καὶ τοὺς πίθους ἔνιοι τῶν τὰ γεωργικὰ γραψάντων, ἀξιοῦσιν ἐν οἴκοις κατορύττεσθαι, πρὸς ἄρκτον ἐστραμμένοις, ὡς τῆς μὲν ψύξεως φυλαττούσης αὐτῶν τὴν ποιότητα, τῆς δὲ θερμότητος μεταβαλλούσης. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται τοῦτο πολλαχόθι γιγνόμενον, αὐτῇ τῇ πείρᾳ βασανιζόμενον. ὀξύνονται γὰρ ἔνιοι τῶν οἴνων ἑτοίμως, ὅταν ἐν μεσημβρινοῖς, καὶ προσηλίοις χωρίοις ἀπόκεινται, καί μοι δοκεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν εἰρημένων λύσεως ἐντεῦθεν ποιήσασθαι. τὸ γὰρ μήτε πάντας ὀξύνεσθαι θερμαινομένους, ἀλλ' ὅσοι ψυχρότεροι κατ' ἀρχὰς εὐθέως εἰσὶ, μήτε τῶν παλαιωθέντων τινὶ συμπίπτειν τοῦτο, τὴν ἐπὶ τἀληθὲς ὁδὸν ἡμῖν εὑρήσει. Ζητήσει γὰρ ὁ λόγος τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὑπὸ τῆς ἔξωθεν θερμότητος, ὁ φύσει ψυχρὸς καὶ ἀσθενὴς οἶνος ἐλέγχεται. καί τοι τοῦτό γε αὐτὸ τὸ ῥῆμα τὸ ἐξελέγχεται ῥηθὲν, ἁπάσας τὰς εἰρημένας ἀπορίας ἐπιλύεται. παραπλήσιον γάρ τοι συμβαίνει τοῖς οἴνοις, ὅσοι φύσει ψυχρότεροι, καὶ ὑδατωδέστεροι τυγχάνουσιν ὄντες, οἷόν τι καὶ ταῖς μικραῖς, καὶ ἀσθενέσι φλόξι. καὶ γὰρ καὶ ταύτας ἐν ἡλίῳ καταθεὶς ἰσχυρῷ, τελέως ἀμυδρὰς ὄψει γιγνομένας, ἢ καὶ παντάπασιν ἀποσβεννυμένας. οὕτω δὲ καὶ λύχνον καιόμενον, εἴ που ἄλλῃ φλογὶ σφοδρᾷ καὶ μεγάλῃ παραθείης, εἴτ' ἐν ἡλίῳ καταθείης ἰσχυρῷ, μαραινόμενόν τε καὶ διαφορούμενον αὐτίκα θεάσῃ. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ ῥιπίζοις ἰσχυρῶς ἀσθενῆ καὶ μικρὰν φλόγα, θᾶττον ἀποσβέσεις αὐτὴν, ἢ αὐξήσεις. οὔτε γὰρ κίνησιν, οὔτε θερμασίαν ἰσχυρὰν ἀσθενὴς ὑπομένει φύσις, ἀλλὰ διαφορεῖται πρὸς αὐτῆς μᾶλλον, ἢ αὐξάνεται. ἐπεί τοι κἂν ἐξ ἐπιτηδείου ἐν πολλοῖς χωρίοις κινοῦσί τε καὶ μεταφέρουσι τοὺς οἴνους. ὥσπερ οὖν καὶ ἡλιοῦσί γε καὶ θερμαίνουσιν, ὡς ἐνίους αὐτῶν ἀηδεῖς γίγνεσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ καπνοῦ δεχομένους ποιότητα. καὶ παρ' ἡμῖν γε κατὰ τὴν ἀσίαν ἐπὶ τοὺς κεράμους τῶν οἰκιῶν ὅταν ἥκει θέρους ὥρα, λαγήνοις ἐγχεόμενοι σχεδὸν ἅπαντες ἐπιτίθενται, καὶ μετὰ ταῦτα καθαιρούμενοι ἐν ὑπερῴοις οἰκήμασι, ὧν ἐν τοῖς κατωγέοις μέλλει καυθήσεσθαι φλὸξ πολλὴ κατατίθενται, καὶ ὅλως πρὸς μεσημβρίαν τε καὶ πρὸς ἥλιον ἀεὶ στρέφουσι τὰς ἀποθήκας, οἷς μέλλει θᾶττον αὐτοὺς ἐκπέψαι τε καὶ ποτίμους ἐργάσασθαι. ὃ γὰρ ἐν χρόνῳ πολλῷ τοῖς ἄλλοις, τοῦτο τοῖς οὕτω θερμανθεῖσιν ἐν ἐλαχίστῳ περιγίγνεται. τῶν δὲ τὰ γεωργικὰ συγγραψάντων, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐνίους ὑπὸ τῆς περὶ τὰ σφέτερα χωρία πείρας, ὑπὲρ ἁπάντων οἴνων ἀποφήνασθαι προπετέστερον. ἀλλ' οἵ γε περὶ Θεόφραστον καὶ Ἀριστοτέλην τήν τ' ἐμπειρίαν ἐπὶ πλέον ἐκτείναντες, καὶ διὰ τὴν ἐν φυσιολογίᾳ γυμνασίαν ἀκριβέστερον ἅπαντα διαρθρωσάμενοι, ἄλλα τε τοιαῦτα πολλὰ, καὶ περὶ τῶν οἴνων ἡμᾶς ἐδίδαξαν, ὡς ὅμοιόν τι τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν πάσχειν σώμασιν. ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ ταῦτα θεώμεθα παρὰ τὸ πῶς ἔχειν ἀσθενείας ἢ ῥώμης, ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὀνινάμενα καὶ βλαπτόμενα; καὶ γὰρ καὶ γυμνάσια σφοδρὰ, καὶ ἥλιος ἰσχυρότερα μὲν ἐργάζεται τὰ θερμὰ, καὶ ῥωμαλέα σώματα. καταβάλλει δὲ καὶ διαφορεῖ, καὶ καταψύχει τὰ μὴ τοιαῦτα, καὶ τῶν οἴνων τοὺς μὲν θερμοὺς φύσει, καὶ κίνησις ῥιπίζουσα, καὶ ἥλιος ἐκθερμαίνων, καὶ φλόγες πλησίον καιόμεναι, πεπαίνουσι θᾶττον. ὅσοι δὲ ψυχρότεροί τε εἰσὶ, καὶ ὑδατωδέστεροι, τούτους ἐξελέγχει τε τὰ τοιαῦτα πάντα, καὶ θᾶττον ἀναγκάζει πάσχειν, ἃ μικρὸν ὕστερον ἔμελλε πείσεσθαι. φυλάττεται μὲν γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως, οἰκείῳ θερμῷ, διαφθείρεται δὲ πρὸς τῆς ἔξωθεν ἀμετρίας, ἤτοι θερμότητος ὀθνείας, ἢ ψύξεως πλεονεξίᾳ. καὶ τὸ μὲν ἀποτελούμενον ὑπ' ἀμφοῖν ἕν, ὁ δὲ τρόπος αὐτοῦ τῆς γενέσεως, οὐχ εἷς. ὅθεν οὐδ' ὁμοίως ἅπασι τοῖς ἰδιώταις εὐφώρατος ὁ τρόπος οὐδὲ τῆς διαφορᾶς. ἐπειδὰν μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ νικηθῇ τὸ καθέκαστον τῶν ὄντων θερμὸν, εὔδηλον ἐστὶν καὶ τοῖς ἐπιτυχοῦσιν. ἐπειδὰν δ' ὑπὸ τοῦ σφοδροτέρου θερμοῦ περιστάντος ἔξωθεν διαφορηθῇ, λανθάνει τοὺς ἀγυμνάστους περὶ φύσιν, οὐκ εἰδότας, ὡς τὸ μὲν σύμμετρον θερμὸν, ἅπασιν ὠφέλιμον ὑπάρχει, τὸ δ' ἄμετρον, οὐχ ἧττον τοῦ ψυχροῦ βλαβερόν. Ἀλλὰ καθόλου μὲν τοῦτο γιγνώσκειν καλὸν, ὡς ἡ ἐν τοῖς χυμοῖς ὀξύτης ἐν τῷ μεταβάλλεσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, μὴ κρατεῖσθαι δὲ τελέως μάλιστα ἔοικε γίνεσθαι. τεκμήραιτο δ' ἄν τις οὐχ ἥκιστα κἀκ ταῖς ὀξυρεγμίαις, ὡς αὗταί γε ταῖς μὲν μηδ' ὅλως ἐν τῇ γαστρὶ μεταβαλλομέναις τροφαῖς, οὐχ ἕπονται, καθάπερ οὐδὲ ταῖς ἀκριβῶς πεφθείσαις, μόναις δὲ ταῖς ἡμιπέπτοις, ὡς ἂν οὕτω τις εἴποι. καλῶ δ' ἡμιπέπτους, ὅσαι δεξάμεναι τὴν ὑπὸ ἐν τῇ γαστρὶ θερμότητος ἀλλοίωσιν, οὐκέτι εἰς τέλος ὑπ' αὐτῆς ἐκρατήθησαν. οὕτως δὲ καὶ γάλα, καὶ πτισάνης χυλὸς, καὶ τἆλλα πάντα τὰ τοιαῦτα, κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν ὀξύνεται θᾶττον ἢ ἐν χειμῶνι, καὶ δεῖται ψυχρῶν οἰκημάτων, ἐν οἷς ἀποκείσεται πρὸς τὸ διαμεῖναι μέχρι πλείονος. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον, ὡς ἐν τῷ μεταβάλλεσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, μηδέπω μέντοι κεκρατῆσθαι τελέως ἡ γένεσις ἐστὶ τῆς ὀξείας ποιότητος. διὰ τοῦτο καὶ τῶν καρπῶν τοῖς πλείστοις ὑπάρχει, πρὶν πεπανθῆναι. καὶ πῶς ἔοικεν καὶ τοῦθ' ὁμολογεῖν τοῖς ἐξ ἀρχῆς εἰρημένοις περὶ τῶν ὀξέων χυμῶν. εἴπερ γὰρ ὅμοιόν τι πεπόνθασι ταῖς βορείαις καταστάσεσιν, ὡς λεπτομερεῖς ὑπάρχειν ἅμα καὶ ψυχροὺς, πρόδηλον ὡς ἡ γένεσις αὐτῶν, οὐκ ἄνευ θερμότητος, ὥσπερ οὐδὲ τῷ ἀέρι. καὶ διὰ τοῦτο τελέως ἡμᾶς καταψύχοντα καὶ νεκροῦντα,

τα, καθάπερ κώνειόν τε καὶ μηκώνειον, ὑοσκύαμος, καὶ μανδραγόρα, ἥκιστά ἐστιν ὀξέα. ψυχροὶ μὲν ἅπαντες οἱ ὀξεῖς χυμοί, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε ψύχουσιν ὡς ἀναιρεῖν. οὐδὲ γὰρ αὖ οὐδὲ λεπτομερεῖς ὑπῆρχον, †οἱ ἥσσον ἄκρως ψυχροί, ὥστε οὐ μόνον ὅτι ψυχρὸς ὁ ὀξὺς χυμός, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅσα ψυχρὸς ἤδη πέφανται. βασανίζει δ' αὐτὴν ὁποῖός τις ἐστὶν τὴν φύσιν ἡ τοῦ ὀξυλαπάθου, καὶ ὀξαλίδος, ἣν δὴ καὶ ὀξύδια προσαγορεύουσιν. ἔστι δ' αὕτη λάχανον ἄγριον, ἐν τούτοις γὰρ ἐφάνη μοι μάλιστά πως εἰλικρινὴς καὶ μόνος, οὐδεμιᾶς μετέχων στρυφνότητος, ὥσπερ οἱ τῶν δένδρων καρποί. φανερῶς γὰρ οὗτοι μετὰ στρυφνότητός τινος ἐπίμικτον ἔχουσι τὴν ὀξύτητα, καθάπερ μετὰ δριμύτητος τὸ ὄξος. τὸ μὲν οὖν ἰδίως ὀνομαζόμενον ἐν τοῖς χυμοῖς ὀξύ, μόνης τῆς γλώττης ἐστὶν αἰσθητόν, ὥσπερ καὶ τὸ δριμύ. τὸ δὲ κοινὸν ἀμφοῖν τὸ δακνῶδες, ἤδη καὶ τῆς ἁφῆς. ἑκατέρων δ' ἐστὶν ἡ γλῶττα διαγνωστική. τῶν μὲν γὰρ κοινῶν ὡς καὶ ἄλλο τι τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων, τῶν δ' ἰδίων, ὡς γεύσεως ὄργανον. καί μοι δοκεῖ τοῦτ' αὐτῇ τὸ ἐξαίρετον ὑπάρχειν, περὶ τὴν οἰκειότητά τε καὶ τὴν ἀλλοτριότητα τῶν ὅλων οὐσιῶν. εἴρηται γὰρ ἤδη καὶ δέδεικται πολλάκις, οὐδὲν δ' ἧττον εἰρήσεται καὶ αὖθις, οἷόν τι τὸ καθ' ὅλας τὰς οὐσίας ἐνεργεῖν, ἢ πάσχειν ἐστίν. ἔοικα δὲ καὶ νῦν αὐτοῦ μνημονεῦσαι εἰς ὅσον ἀρκεῖ τοῖς παροῦσιν, ἐνθένδε ποθὲν ἀρξάμενος. Ἐκ τῶν δὲ στοιχείων αἱ γενέσεις ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος σώμασιν ὑπάρχουσιν, ἄνισοί τε καὶ διαφέρουσαι ταῖς μίξεσιν. ἔνια μὲν γὰρ πυρὸς ἔχει πλέον, ἢ τῶν ἄλλων στοιχείων, ἔνια δὲ ὕδατος, ἄλλα δ' εἰ οὕτως ἔτυχε, γῆς, ἔνια δὲ ἀέρος. ἐξ οὖν τῆς τοιαύτης ἀνισότητος, αἱ τῶν κατὰ μέρος σωμάτων ἰδιότητες ἀπετελέσθησαν. ἐκ μὲν τῶν στοιχείων αὐτῶν αἱ τῶν φυτῶν, ἐκ τούτων δὲ αἱ τῶν ζώων, ὡς ἐν τοῖς περὶ στοιχείων δέδεικται λόγοις. μεταβάλλει δὲ τὰ μὲν εὐθὺς εἰς ἄλληλα, τὰ δὲ διὰ μέσων ἑτέρων, οἷον αὐτίκα ἡ γῆ μὲν εἰς πυροὺς καὶ κριθάς, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα. τούτων δ' αὖ πάλιν ἕκαστον εἰς ἀνθρώπου σάρκα, οὐ μὴν αὐτῇ γε τῇ γῇ, σαρκὶ γίνεσθαι δυνατόν, ὑπερβάσῃ τὴν ἐν τῷ μέσῳ μεταβολήν. καὶ μέντοι καὶ τῶν εἰς ἄλληλα μεταβαλλόντων ἔνια μὲν ἑτοίμην τε καὶ διὰ ταχέων, ἔνια δὲ καὶ χαλεπήν, καὶ χρόνιον ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν. ὅσα μὲν ἐστὶν ἐγγὺς ταῖς ὁμοιότησι, ταχεῖαν ἔχει, ὅσα δὲ πορρωτέρω, βραδυτέραν. ἐχρῆν οὖν οἶμαι γενέσθαι τι τοῖς ζώοις οὕτω τῆς φύσεως ὄργανον ὁμοιότητος, καὶ ἀνομοιότητος τῶν οὐσιῶν διακριτικόν, ὃ διαγιγνῶσκον τὰς φύσεις, τὸ μὲν οἰκεῖον αἱρήσεται, τὸ δ' ἀλλότριον φεύξεται. τοῦτ' οὖν ἐστιν ἡ γλῶττα, τῷ περιττῷ τῆς αἰσθήσεως, οὐ ψυχρῶν μόνον, ἢ θερμῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ὑγρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων τε καὶ οὐκ οἰκείων ἔχον διάγνωσιν. εἰς τοῦτο γὰρ μόνον τὸ μόριον ἐξ ἐμφύονται νεῦρα. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ἢ ἑνός, ἢ δυοῖν μετείληφεν, οὐδ' οὖν οὐδὲ τούτων αὐτῶν οὕτω μεγάλων. ἐπειδὴ δὲ τὰ μὲν μᾶλλον ἐστὶν οἰκεῖα τῇ τοῦ σώματος ἡμῶν φύσει, τὰ δ' ἧττον, καὶ τὰ μὲν ἐν τῇδε τῇ συζυγίᾳ τῆς κράσεως, τὰ δὲ ἐν τῇδε πλεονεξίᾳ ἐξ ἀνάγκης αἱ γευσταὶ ποιότητες ἀπετελέσθησαν. ἀλλὰ τῶν μὲν τρεφόντων ἁπάντων κοινὸν τὸ γλυκύ. πᾶν γὰρ τὸ τρέφον, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον ἐστὶν γλυκύ. τῶν δὲ μὴ τρεφόντων, κοινὸν μὲν τὸ κατ' ἀπόφασιν τοῦ γλυκέος, ἢ στερητικῶς ὀνομαζόμενον, οἷον οὐ γλυκύ, καὶ ἀλυκόν. αἱ κατὰ μέρος δέ, πλείους αἱ διαφοραὶ κατὰ λόγον ἐγένοντο, τὸ τῷ μὲν οἰκεῖον ἑκάστῳ τῶν ὄντων ἐν ὑπάρχειν, ὅτι καὶ μία φύσις ἡ ἴδιος αὐτοῦ, τὰ δ' ἀλλότρια πάμπολλα. τὰ μὲν μᾶλλον ἀποκεχωρισμένα, τῆς οὐσίας αὐτοῦ, τὰ δὲ ἧττον. ὅσα μὲν οὖν ἐστὶν ἀκριβῶς ὀξέα, καὶ στρυφνά, καὶ πικρά, καὶ ἁπλῶς ἥντινοῦν ἄλλην ἔχοντα ποιότητα παρὰ τὴν γλυκεῖαν, ἄτροφα πάντ' ἐστίν, ὥσπερ ὅσα γλυκέα μόνον τρόφιμα πάντα. τῶν δ' ἐπιμίκτων ταῖς ποιότησιν, ὅσα μὲν ἅμα γλυκέα τέ ἐστι καὶ στρυφνά, παχυμερέστερα ταῖς οὐσίαις ἐστί, καὶ ψυχρὰ ταῖς κράσεσιν, ὥσπερ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐνδείκνυμεν. ὅσα δ' ὀξέα τε ἅμα καὶ γλυκέα, λεπτομερέστερα μέν, ἢ τὰ στρυφνά, ψύχει δ' αὖ καὶ αὐτά. καὶ δὴ καὶ τὰ μὲν πικρὰ θερμά, τὰ δὲ δριμέα, καὶ τούτων ἔτι θερμότερα. τρέφει δ' οὖν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα μετὰ γλυκύτητος. αὐτὸ δὲ καθ' αὑτὸ τῶν εἰρημένων οὐδὲν ἱκανὸν τρέφειν ἐστίν. ἐπίμικτα δὲ γίγνεται κατὰ τρόπον διττόν, ἢ ἀνομοιομερῆ ταῖς οὐσίαις ὑπάρχοντα καὶ διαφερούσας κατὰ τὰ μόρια ποιότητας ἔχοντα, ἢ ἁπλᾶ μὲν ὄντα καὶ ὁμοιομερῆ, κατὰ δὲ τὴν εἰς ἄλληλα τῶν πολὺ διαφερόντων γιγνόμενα μεταβολήν. οὔτε γὰρ τὸ μέλι ἐξαίφνης γίγνεται πικρόν, ἀλλ' εἴθ' ἑψόμενον ἐπὶ πλέον, εἴτε παλαιούμενον εἰς πικρότητα μεταβάλλει, κατὰ βραχὺ πάσχον τὸ τοιοῦτον. οὔθ' ὅσοι τῶν καρπῶν ἀποτελοῦνται γλυκεῖς, ὥσπερ ἔνιοι τῶν σικύων τε καὶ μηλοπεπόνων, οὐδ' αὐτοὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς †ἀθρόου μεταβάλλουσι ποιότητα. κατὰ βραχὺ γὰρ ἅπασι τοῖς ὑπὸ φύσεως ἀλλοιουμένοις, αἱ μεταβολαὶ συμπίπτουσι, καὶ μάλισθ' ὅταν εἰς πολὺ διαφερούσας, ἢ καὶ παντάπασιν ἐναντίας ποιότητας, ἡ ἀλλοίωσίς τε καὶ μετάστασις αὐτῶν ἀποτελῆται. ὥσπερ οὖν τὸ μὲν ἀκριβῶς γλυκύ, τρόφιμόν ἐστιν, τὸ δ' εἰλικρινῶς πικρὸν ἄτροφον, οὕτως τὸ μεταξύ, τρέφει μέν, ἀλλ' ἧττον τοῦ γλυκέος. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἔχει ποιότητας. ἄτροφοι γάρ εἰσι, πλὴν τῆς γλυκείας ἅπασαι. καὶ μὴν δὴ καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα πολὺ μᾶλλον ἄτροφά τε καὶ ἄποια πρὸς τὴν γεῦσιν εἰσίν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ γῆ, καὶ τὸ ὕδωρ (ἄμφω γὰρ καὶ ταῦτα ἄποια πρὸς τὴν γεῦσιν εἰσίν) καὶ ἄτροφα καθάπερ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πῦρ, ὥστε καὶ κατὰ τῶν ποιοτήτων ἐπιμιξίαν, ἐκλύεται πολλάκις ἡ τῶν γλυκέων ποιότης, ὑδατώδους μὲν οὐσίας ἐπικρατούσης ἐν τοῖς τῶν ἐπιγείων σχεδὸν ἁπάντων καρποῖς. καὶ γὰρ πυροί, καὶ κριθαί, καὶ κύαμοι, καὶ ἐρέβινθοι, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα διὰ ὑγρότητα κατ' ἀρχὰς ἐγγὺς ἀποίων ὄντα τὴν γεῦσιν, ἐν τῷ χρόνῳ πεπαινόμενά τε καὶ ξηραινόμενα, γίνεται γλυκύτερα. γεώδους δὲ καὶ ξηρᾶς ἐν ἀχύροις, καὶ χόρτῳ, καὶ ἀγρώστει, καὶ καλάμοις ξηροῖς, καὶ ξύλοις, ὧν ἔνια πρὶν ἀποξηρανθῆναι, γλυκέα τε ἡμῖν ἐστι, καὶ τροφὴν τῷ σώματι δίδωσιν ἐνίοτε, οἷον ὅτε τοῦ φοίνικος ἐγκέφαλος (οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὸ ἀνώτατον μόριον αὐτοῦ) καὶ τῆς ἀγρώστεώς τε καὶ τῶν καλάμων αἱ μαλακαὶ ῥίζαι, καὶ μάλιστα τῶν κατ' Αἴγυπτον, ἤδη δὲ καὶ τῶν πλείστων δένδρων αἱ βλάσται. ὁμοιότητι μὲν γὰρ ἀεὶ τῇ πρὸς τὸ τρεφόμενον, γλυκὺ φαίνεται τὸ τρέφον, ἀνομοιότητι δ' οὐ γλυκύ. πολλῶν δ' οὐσῶν ἀνομοιοτήτων, πολλὰς ἀναγκαῖον ἐν τῷδε καὶ τὰς μὴ γλυκείας γίγνεσθαι ποιότητας, ἃς ἑρμηνεῦσαι μὲν ἀμήχανον. ἀναμνῆσαι δ' ἐγχωρεῖ, πάντων ἀνθρώπων ἀκριβῶς εἰδότων, ἑτέραν μὲν τὴν ἐκ τῶν στρυφνῶν, αἴσθησίν τε καὶ διάθεσιν ἐν τῇ γλώττῃ γιγνομένην, ἑτέραν δὲ τὴν ἐκ τῶν ὀξέων, καὶ ἄλλην μὲν τὴν ἐκ τῶν ἁλμυρῶν, ἄλλην δὲ τὴν ἐκ τῶν πικρῶν. Ὥσπερ οὖν ὅσα τῶν ἐδεσμάτων ὁμοιότητα ταῖς τῶν τρεφομένων ὑπάρχει φύσεσιν γλυκύτατ' ἐμφαίνεται, καὶ σκευασίας οὐδεμιᾶς προσδεῖται, κατὰ τὴν αὐτὴν

†ἀθρόως

τρόπον ὄντα πορρωτέρω τὴν κρᾶσιν ἐστίν, τὰ μὲν ἡδυσμάτων, τὰ δ' ἑψήσεως, τὰ δὲ καὶ συναμφοτέρων προσδεῖται. καὶ οὐδέν γε θαυμαστὸν αὐτῶν τῶν ἡδυσμάτων μηδὲν ἐδώδιμον ὑπάρχον, εἰς ἡδονὴν συντελεῖν τῷ δι' ἑαυτοῦ σκευασθέντι. δυοῖν γὰρ ἀμέτροιν συνελθόντοιν, ἐγχωρεῖ τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν σύμμετρον ἀποτελεσθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο γλυκὺ φανῆναι, τῶν ἀμέτρων οὐκ ὄντων τοιούτων. ὅταν δὲ δὴ καὶ δι' ἑψήσεως, ἢ ὀπτήσεως, ἢ ὅλως ὑπὸ θερμοῦ τινὸς ἡ σκευασία γίνεται τῶν ἐδεσμάτων, οὐδὲν οὔτ' ἄπορον οὔτ' ἄλογον, ἃ πρότερον οὐκ ἦν ἡδέα γενέσθαι, νῦν ἡδέστα. φαίνεται γὰρ ἡ τοῦ θερμοῦ φύσις οἷς ἂν ὁμιλήσῃ, ταχέως ἀλλοιοῦν αὐτά, καὶ μεταβάλλειν εἰς ἕτερον εἶδος, ὥστ' οὐκέτι οὐδὲ τοῦτ' ἄπορον, εἰ τινὰ μὲν ἡδίω, τινὰ δὲ ἀηδέστερα γίνεται τῷ πυρὶ πλησιάζοντα, καὶ τινὰ μὲν ἐλαχίστῳ χρόνῳ, τινὰ δ' ἐπὶ πλεῖστον ἑψηθῆναι χρῄζει. τὰ μὲν γὰρ ὁμοιότατα ταῖς κράσεσι τῶν τρεφομένων σωμάτων, χωρὶς ἑψήσεώς τε καὶ σκευασίας, ἤδη φαίνεται γλυκέα. τὰ δ' ἀνόμοια πάντα μὲν ἀηδῆ, πρὶν σκευασθῆναι. δεῖται δὲ τὰ μὲν ὑπέρθερμα, τῷ ψυχρῷ κολασθῆναι, τὰ δ' ἱκανῶς ψυχρά, τοῖς τε τῶν θερμῶν ἐδεσμάτων μίξεσιν καὶ πυρί. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὑγρότητι μὲν ὅσα γεώδη καὶ ξηρά, ξηρότητι δὲ τὰ πλέον ἢ προσῆκεν, ὑδατώδη τε καὶ ὑγρά. τὰς μὲν οὖν ξηρότητας αἱ τῶν ὑγρῶν ἐπιμιξίαι, τὰς δ' ὑγρότητας αἱ τῶν ξηρῶν, καὶ τὸ πῦρ ἐπανορθοῦται. μεγίστη δὲ τοῦ λεγομένου πίστις, ἡ κατὰ τὸ σῶμα γιγνομένη μεταβολή. τοῖς γοῦν ἐπὶ πλέον ἀσιτήσασιν, ἁλυκὸν φαίνεται τὸ πτύελον, εἰ δ' ἐπὶ πλεῖστον, οὐχ ἁλυκὸν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ πικρόν. οὕτω δὲ καὶ πᾶν ἐγχολοῦται τὸ σῶμα, καὶ εἴπερ ἦν αἰσθητικὸν ἅπαν ὁμοίως τῇ γλώττῃ, καὶ τῆς ἁλυκότητος ἂν οἶμαι τῆς ἐν αὐτῷ ῥᾳδίως ᾐσθάνετο, καὶ τῆς πικρότητος, ἔτι τε πρὸς τούτῳ καὶ αὐτῆς τῆς γλυκύτητος, ὑπαρχούσης γε ἀεὶ τῷ κατὰ φύσιν αἵματι. νυνὶ δὲ ἐπειδὰν ἤτοι ῥαγέντος, ἢ ἀναστομωθέντος ἀγγείου τινὸς ἀθρόον τε καὶ θερμὸν αἷμα κατὰ τῆς γλώττης ἐκχυθῇ, φαίνεται γλυκύτατον, ὅταν ὡς εἴρηται κατὰ φύσιν ἔχῃ. ἐπεὶ τό γε νενοσηκὸς πικρόν, ἢ ἁλυκόν ἐστιν, ἤ τινα τοιαύτην ἑτέραν ἐμφαίνει ποιότητα, τὸ μέντοι καθ' ὅλον τοῦ ζῴου τὸ σῶμα λανθάνει, καθάπερ αἱ χολαὶ καὶ τὸ φλέγμα. καίτοι τῶν χολῶν, ἡ μὲν ἀεὶ πικρὰ φαίνεται κἂν μικρῷ μορίῳ ψαύσῃ τῆς γλώττης, ἡ μέλαινα δ' ὀξεῖα. καὶ τοῦ φλέγματος καὶ τῇ γλώττῃ πλησιάζοντος, τὸ μὲν γλυκύ, τὸ δὲ ὀξύ, τὸ ἁλμυρὸν ἐναργῶς ἐφάνη πολλάκις, ἄδηλον ὑπάρχον καὶ τοῦτο καθ' ὅλον τὸ ζῷον.

Οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, οὐδὲ διότι τὸ γλυκύτατον ἁπάντων μέλι, τὸν πικρότατον γεννᾷ χυμόν, καὶ διότι μάλιστα τοῖς ἀκμάζουσί τε καὶ φύσει θερμοῖς, καὶ πυρέττουσιν. ὡς γὰρ κἀκτὸς ἐπὶ πλέον ὁμιλῆσαν τῷ πυρὶ πικρὸν ἀποτελεῖται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κἂν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν ὅταν ἀκραιφνεῖ πλησιάζῃ θερμότητι, χολώδη γεννᾷ χυμόν. ἐν δὲ ταῖς ψυχροτέραις κράσεσιν, ἢ διὰ ἡλικίαν, ἢ διὰ φύσιν σώματος, ἢ διὰ νόσον εἰς χρηστὸν καὶ σύμμετρον αἷμα μεταβάλλει ῥᾳδίως. οὐ γὰρ ὑπερθερμαινόμενον, οὐδ' ἀλλοιούμενον ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ἀλλ' ὅμοιόν τι τῷ μετρίως ἑψηθέντι πάσχον, ἐξομοιοῦται τελέως αὐτοῖς, καὶ διαφυλάττει τὴν γλυκύτητα, καὶ τί θαυμαστὸν ὑπὸ τῆς σφοδροτέρας ἐν τοῖς ζῴοις θερμότητος, ἢ πλείονος ἑψήσεως, ἐξίστασθαι τῆς ἀρχαίας γλυκύτητος τὸ μέλι, καὶ χωρὶς τούτων ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ θερμότητος, ἐν χρόνῳ πλέονι πικρὸν ἀποτελούμενον. ἐν γὰρ τῷ τάχει τῆς μεταβολῆς ἡ διαφορὰ μόνον, οὐκ ἐν τῷ πάσχειν ἕτερον πάθος ὑφ' ἑτέρας αἰτίας. καὶ γὰρ τὸ πάθος αὐτό, καὶ τὸ μεταβάλλον αἴτιον ὄν, τὸ πάθος μὲν ἡ πικρότης, τὸ δ' αἴτιον ἡ ἀμετρία τῆς θερμότητος. ἀμετρίας δὲ τῆς εἰς ἀλλοίωσιν ἀγούσης, διττῆς ὑπαρχούσης τῷ γένει, ῥώμης τοῦ πλησιάζοντος, ἢ μήκους τοῦ χρόνου. τὴν μὲν ἑτέραν ἐξ ἡμῶν τε καὶ τοῦ πυρός, τὴν δ' ἑτέραν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνει τὸ μέλι. καὶ δεόντως ἐν χρόνῳ πλέονι γίγνεται τοῦτο τὴν ἐξ αὐτοῦ, ὅτι καὶ τὸ μεταβάλλον ἀσθενέστερον. ὅπερ οὖν ὑπ' ἐλάττονος αἰτίας ἐν χρόνῳ πλείονι γίγνεται, τοῦθ' ὑπὸ μείζονος ἐν ἐλάττονι γίγνεσθαί τι θαυμαστόν. ἀλλ' οὐ τό γε γάλα, καίτοι γλυκὺ πρὸς τὴν γεῦσιν ὑπάρχον, ἐξ αὐτοῦ ποτε γίνεται πικρόν. κρατεῖται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ μᾶλλον ἢ κρατεῖ, καὶ διὰ τοῦτο ὀξύνεται κείμενον. ἐκ τριῶν μὲν γὰρ οὐσιῶν διαφερουσῶν ταῖς ποιότησι σύγκειται, καθότι καὶ πρόσθεν ἔλεγον, πρώτης μὲν τῆς παχείας ἐξ ἧς ὁ τυρὸς γίνεται, δευτέρας δὲ τῆς λιπαρᾶς, ἐξ ἧς ὁ βούτυρος, καὶ τρίτης τῆς ὑδατώδους, ἣν ὀρρὸν ἐπονομάζομεν. ἀλλὰ τούτων ἡ μὲν λιπαρά, μάλιστα εὔκρατος, ἡ δὲ παχεῖα, μικρὸν ταύτης ἀποδέουσα. τὸ δ' ὀρρῶδες περίττωμα ψυχρόν τ' ἐστὶ καὶ ὑγρόν, ὥστε τὸ μὲν σύμπαν γάλα τοῦ συμμέτρου τῇ θερμότητι σώματος ἀπολείπεσθαι συχνῷ, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ὀξύτητα μεταβάλλει ἐξ ἑαυτοῦ μᾶλλον, ἢ πικρότητα. καὶ εἴπερ οἷόν τε ἦν ἑαυτοῦ γεύσασθαι πεφθέντος, ἔν τε τῇ γαστρὶ καὶ κατὰ τὰς φλέβας, εὑρίσκετο ἂν οἶμαι γλυκύτερον μέλιτος. ὃ γὰρ ἔξωθεν ἔχει καὶ παρ' ἑαυτοῦ τὸ μέλι, τοῦτ' ἐν τῷ πέττεσθαι λαμβάνει τὸ γάλα. καὶ ὅταν γε θερμὸν ἱκανῶς ὑπάρχει τὸ τοῦ ζῴου σῶμα, τοσοῦτον ἐπικτᾶται τὸ γάλα γλυκύτητος, ὅσον ἀπόλλυσι τὸ μέλι. καὶ τοῦτ' εὐλόγως γίνεται. τῷ μὲν γὰρ ἄκρως γλυκεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτ' ἐγχωροῦντι προσθήκην γλυκύτητος, εἰς τὴν ἐφεξῆς ἀνάγκη μεταβάλλειν ποιότητα. τῷ δέ γε ἐνδεεῖ, τὸ τέλεον ἐκ τῆς πέψεως προσγίνεται. ταῦτ' ἄρα καὶ διττὰς ἀπεπτούμενον ἐν τῇ γαστρὶ τὸ γάλα, τὰς ἀλλοιώσεις ἐπιδέχεται. κατὰ μὲν τὴν ψυχροτέραν κοιλίαν ὀξυνόμενον, ἐν δὲ τῇ θερμοτέρᾳ κνισσῶδές τε καὶ πικρὸν ἀποτελούμενον. οὐ μὴν τό γε μέλι τὴν εἰς ὀξύτητα ποτὲ μεταβολὴν δέχεται ἐν τῷ πέττεσθαι, θερμότερον γὰρ ἐστὶν ἢ ὥστε μὴ κρατούμενον ὀξυνθῆναι. δακνώδη μὲν γὰρ ἄμφω τῇ γλώττῃ, τό τε ὀξὺ καὶ τὸ πικρόν, οὐ μὴν ὡς γλώττης αἴσθησις τοῦτο κέκτηται. καὶ γὰρ εἰ καὶ κατ' ἄλλης σαρκὸς ἧστινος οὖν γυμνῆς τοῦ δέρματος ἐπιβάλλοις αὐτά, δάκνει κἀκείνην, ὡς δῆλον ὡς τὸ δακνῶδες, τῆς ἁφῆς ἴδιον αἰσθητόν, οὐ γεύσεώς ἐστιν. καὶ μὴν καὶ τοῖς δριμέσιν ὀνομαζομένοις, οἷον πυρέθρῳ τε καὶ σκορόδῳ, καὶ κρομμύῳ ὑπάρχει τὸ δάκνειν, οὐ τὴν γλῶτταν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν ἡμῶν σάρκα. καὶ κοινὸν ἄρα τοῦτο τὸ δάκνειν τριῶν ἐστι χυμῶν, ὀξέος, πικροῦ, δριμέος, ἀλλὰ τοῦ μὲν ὀξέος, ὡς ψυχροῦ τε ἅμα καὶ λεπτομεροῦς (ἐδείχθη γὰρ τοῦτο πρόσθεν) τοῦ πικροῦ δὲ καὶ δριμέος ὡς θερμῶν.

Ὅτι μὲν οὖν ὁ πικρὸς χυμὸς θερμός ἐστιν, ἀρτίως μοι δέδεικται. περὶ δὲ τοῦ δριμέος ἰδίως ὀνομαζομένου τὴν ἀρχήν, οὐδ' ἀποδείξεως ἐστὶ χρεία. φθάνει μὲν γὰρ ἡ ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐνέργεια, τὴν ἐκ τοῦ λόγου πίστιν, ὥστ' οὐδ' ἠμφισβήτησεν οὐδεὶς ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ Πλάτων ὡς περὶ θερμοτάτου πάντων ἀποφαίνεται, καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος, καὶ τῶν ἰατρῶν οὐδείς ἐστιν, οὔτε τῶν παλαιῶν, οὔτε τῶν νεωτέρων, ὃς ἕτερόν τι γιγνώσκει. ἐπεὶ γὰρ τὸν τῆς οὐσίας αὐτοῦ λόγον ἐστὶ τὸ θερμαί-

νειν

νῳ, ὡς εἰ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ὅντινα οὖν ἔροιο, τί καλεῖ δριμὺ βρῶμα, φαίη ἂν οἶμαι, τὸ θερμαῖνον ἰσχυρῶς ἐν τῷ γεύεσθαι, καθάπερ τὸ πέπερι, καὶ τὸ πύρεθρον, καὶ τὸ κάρδαμον, καὶ τὰ σκόροδα, καὶ τὰ κρόμμυα, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα. καί μοι δοκεῖ μόνον τοῦτο τὸ γένος τῶν χυμῶν ἰδίας ἀπορῆσαι προσηγορίας, τῇ κοινῇ συγκεχύσθαι καθ' ὑπεροχήν. ὄντος γὰρ καὶ τοῦ πικροῦ χυμοῦ, καὶ τοῦ ὀξέος δριμέων ἀμφοῖν, ἐν ᾧ περ ἂν σώματι σφοδρὰν εὑρίσκομεν τὴν δριμύτητα, κἂν μήτε πικρὸν ᾖ, κἂν μήτε ὀξύ, δριμὺ προσαγορεύειν εἰθίσμεθα, καί τοι πολλῶν ὄντων κατ' εἶδος τῶν τοιούτων σωμάτων. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστιν ἐδώδιμα, τὰ δ' οὔ. τὰ μὲν οὖν ἐδώδιμα γλυκεῖαν ἐξ ἀνάγκης ἔχει τινὰ μεμιγμένην ἀμυδρὰν ποιότητα. καὶ διὰ τοῦτο πολλοῖς ἐξ αὐτῶν ὡς ὄψῳ χρώμεθα, πολλοῖς δ' ὡς ἡδύσματι μόνῳ. ὡς σιτίοις μὲν γάρ, αὐτῷ τούτῳ μόνον οὐδενί, διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως. τῶν δ' οὐκ ἐσθιομένων, τὰ μέν ἐστι θανάσιμα, τὰ δ' ἁπλῶς φάρμακα. πάντα δ' οὖν ἐπιτιθέμενα κατὰ τοῦ δέρματος ἡμῶν, ἕλκος ἐργάζεται ῥᾳδίως. ἐμφαίνει δὲ καὶ τούτων ἔνια πικρὰν ποιότητα, ὥσπερ τῶν ἐδωδίμων οὐκ ὀλίγα γλυκεῖαν, οὐ μὴν ὀνομάζεταί γε πικρά. διότι βραχεῖα μὲν αὕτη, καὶ ἀσθενής ἐστιν ἐν αὐτοῖς, ἰσχυρὰ δὲ ἡ τῆς δριμύτητος. ἐνίων δ' οὐδὲ γεύσασθαι τολμῶμεν, οἷον ἤτοι θαψίας, ἢ κανθαρίδων, ἢ τινὸς ἑτέρου τῶν ἐπὶ διάβρωσιν, ἢ σῆψιν ἀναιρούντων. ἀλλ' ἔστι καὶ τούτων εἰκάσαι δριμεῖαν εἶναι τὴν γεῦσιν, ἐξ ὧν ἐργάζεται περὶ τὸ σύμπαν σῶμα. πολλὰ δὲ καὶ ταῖς ὀσμαῖς εὐθύς ἐστιν ἀλλόκοτα, καὶ σαφῶς ἐνδεικνύμενα τὴν πρὸς ἄνθρωπον ἐναντιότητα, καθάπερ αὐτά γε ταῦτα τὰ προειρημένα, καὶ ὁ τοῦ κωνείου, καὶ ὁ τῆς μήκωνος, ἔτι τε μανδραγόρας, καὶ ὑοσκυάμου χυλός. καὶ γὰρ δὴ νῦν ἐθεασάμεθα ἔναγχος βοτάνης χυλόν, ὃν ἑκατόνταρχός τις ἐκ τῆς πρὸς Αἴγυπτον βαρβάρου χώρας ἐκόμισεν, οὕτω δ' ἦν βαρύς, καὶ ἀηδὴς τὴν ὀσμήν, ὡς μήτε γεύεσθαι τολμᾶν, ἀλλ' εἰκάζειν θανάσιμον ὑπάρχειν. ἐχρῆτο δ' αὐτῷ πρὸς τὰς ἀρθριτικὰς ὀδύνας ἀκμαζούσας, καὶ σαφῶς ἐδόκει, καὶ αὐτοῖς τοῖς κάμνουσι ψυκτικὴν ἔχειν τὴν δύναμιν. ἦν δ' ὑπόξανθος μὲν τὴν χρόαν, οὕτως δὲ βαρὺς κατὰ τὴν ὀσμὴν ὡς τὸ κωνείου, πλὴν ὅσα βραχείας ἀρωματιζούσης τινὸς εὐωδίας προσέβαλλε. τὸ δ' ὄνομα τῆς βοτάνης ἐξ ἧς ὁ χυλὸς γίγνεται, λυκοπέρσιον ἔφασκεν εἶναι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν δηλητηρίων φαρμάκων, αὖθις εἰρήσεται. τοὺς δὲ δριμεῖς ἅπαντας χυμοὺς (περὶ τούτων γὰρ ἦν ὁ λόγος) ἄκρως θερμοὺς χρὴ γινώσκειν ὄντας. ἐφεξῆς δ' αὐτῶν τοὺς πικρούς, εἶτα τούτων ἑξῆς τοὺς γλυκεῖς. ἐν ἅπασι δ' αὐτοῖς ἱκανοῦ τοῦ πλάτους ὑπάρχοντος, ὁ μὲν μᾶλλον δριμύς, καὶ πικρός, καὶ γλυκύς, μᾶλλον δηλονότι καὶ θερμός ἐστιν. ὁ δ' ἧττον, εἰς τοσοῦτον ἀπολείπεται θερμότητος, εἰς ὅσον καὶ τῆς ἀκριβοῦς κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότητος. ὅρος δὲ τοῦ μὲν πικροῦ χυμοῦ τὸ ῥύπτειν ἐστί, τοῦ δὲ δριμέος τὸ καίειν, τοῦ δὲ γλυκέος τὸ τρέφειν. ὅταν γε τελέως ἔχωσι κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἕκαστον φύσιν, τουτέστιν, ὅταν ὡς οἷόν τε μάλιστα ὑπάρχωσι ταῖς ἑτέραις ποιότησιν ἄμικτοι, οἷον ὁ πικρός. ἔστι μὲν πάντως θερμός, ἀλλ' ὁ μὲν ἄρτι γενόμενος, ἐκ τῆς γλυκέος μεταβολῆς, ἧττόν τε πικρός ἐστι καὶ ἧττον θερμός. ὁ δὲ ἤδη πλεῖστον ἐξηλλαγμένος, ἐσχάτως τε πικρός ἐστι, καὶ ἤδη πλησίον ἥκει τοῦ δριμέος, ὡς μὴ ῥύπτειν ἔτι μόνον, ἀλλὰ καὶ διαβιβρώσκειν, καὶ δάκνειν. οἷον ἀριστολοχία μέν, καὶ ἶρις, καὶ πάναξ, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἀπορρύπτουσί τε καὶ καθαροποιοῦσι τὰ ἕλκη. ἀγρία δὲ σταφίς, οὐδὲν μὲν ἧττον τούτων δριμεῖά ἐστιν, εἰ μὴ ἄρα, καὶ μᾶλλον ἐστὶ πικρά. δριμεῖα γὰρ ἤδη καὶ μάλα, καὶ θερμὴ σφοδρῶς, ὅθεν οὐδὲ τὸν ῥύπον ἀφαιρεῖ τῶν ἑλκῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν κατατήκειν πέφυκε τὴν σάρκα. τοιοῦτον δέ τι, καὶ τοῦ σώματος εἴσω λαμβανόμενοι, πεφύκασι δρᾶν οἱ πικροὶ χυμοὶ πάντες, οἷόν τι καὶ κατὰ τὰ ἕλκη. ῥύπτουσί τε γὰρ καὶ διακαθαίρουσιν αὐτά, καὶ τὴν ἐν ταῖς φλεψὶ τῶν χυμῶν παχύτητα τέμνουσιν, ὅθεν ἐπιμήνιά τε κινοῦσι, καὶ ταῖς ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἀναγωγαῖς τοῦ πύου συναίρονται, καὶ ὅλως, εἴτε παχὺ φλέγμα περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς, εἴτε πύον, ἤτ' ἄλλο τοιοῦτον εἴη διακαθαίρουσιν, ἐπιληψίαις τε κατὰ τοῦτο βοηθοῦσιν, ὅσοι γε μὴ δηλητήριοι τὴν φύσιν ὑπάρχουσιν. ἐκεῖνοι γὰρ ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν εἰσίν. οὕτως δὲ καὶ τοὺς πτύοντας αἷμα βλάπτειν πεφύκασιν. τῶν στυφόντων γὰρ ἐκεῖνοι, καὶ γλισχρῶν, οὐ τῶν τεμνόντων, καὶ διαιρούντων δέονται. ταυτὶ μὲν οὖν ἤδη πως ἅπτεται τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου.

Περὶ δὲ τῶν πικρῶν χυμῶν τῆς δυνάμεως ἀφορισάμενοι, καὶ τμητικοὺς αὐτοὺς εἰπόντες εἶναι, καὶ λεπτυντικούς, καὶ ῥυπτικούς, καὶ δηλονότι θερμοὺς εἰς τοσοῦτον, ὡς μήπω καίειν, ἐπὶ τοὺς δριμεῖς αὖθις ἴωμεν τῷ λόγῳ, καὶ πρῶτον μὲν θερμοὺς ἀκριβῶς αὐτοὺς εἴπωμεν, εἶτα διαβρωτικούς τε καὶ καυστικούς, καὶ ἐσχαρωτικούς, καὶ συντηκτικούς. ἐπὶ μὲν τοῦ δέρματος ἐπιτιθεμένους ἅπαντας τοὺς τοιούτους εἶναι, εἴσω δὲ τοῦ σώματος λαμβανομένους, ὅσοι μὲν ὅλαις ταῖς οὐσίαις ἐναντιώτατα διάκεινται πρός τινα ζῷα, σηπτικούς τε πάντας εἶναι καὶ δηλητηρίους ἐκείνων τῶν ζῴων. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν ἀμετρίαν τῆς θερμότητος μόνον, εἰ μὲν παχυμερεῖς, καὶ γεώδεις εἶεν, ἑλκωτικοὺς τῶν ἐντός. εἰ δὲ λεπτομερεῖς, διουρητικούς τε καὶ ἱδρωτικούς, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τμητικούς τε καὶ διαφορητικούς. συναίρονται δέ τινες αὐτῶν, ταῖς τε ἐκ τοῦ θώρακος ἀναπτύσεσι, καὶ ταῖς τῶν καταμηνίων φοραῖς. ἀλλὰ πότε καὶ πῶς, καὶ τίνι μεθόδῳ χρωμένων, οὐ τῆς νῦν ἐνεστώσης πραγματείας διελθεῖν. ὑπὲρ ἁπάντων γὰρ τῶν τοιούτων ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ λεχθήσεται, ὥστε καὶ περὶ τῶν δριμέων χυμῶν τῆς φύσεως ἤδη παύομαι τὰ πλείω γράφων. ἀρκεῖ δὲ μόνον ἔτι διορισμοὺς ἀκριβεστέρους αὐτοῖς προσθεῖναι, καθ' οὓς διαφέρουσι τῶν πικρῶν. οὐ μόνον γὰρ ἰσχυρᾷ θερμότητι διαλλάττειν αὐτῶν πεφύκασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ τοὺς πικροὺς μὲν ἅπαντας ὑπάρχειν, οὐ θερμοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηροὺς τὴν δύναμιν, ὡς ἄν τις μάλιστα σαφῶς εἰκάσειε τέφρᾳ παραπλησίως. ἐν δὲ τοῖς δριμέσιν, ὅσοι γε οὐκ εἰσὶ πικροί, πολλὴν ἐνίοτε μεμῖχθαι τὴν ὑγρότητα, καὶ διὰ τοῦτ' ἐσθίειν ἡμᾶς, οὐκ ὀλίγα τῶν τοιούτων σωμάτων. ὅτι δ' οὐ θερμὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηρός ἐστι τὴν κρᾶσιν ὁ πικρὸς ἅπας χυμός, ἥ τε διωρισμένη πεῖρα, πρώτως καὶ μάλιστα διδάσκει, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι πολλάκις, ἔτι τε πρὸς τῇ πείρᾳ τῷ λόγῳ σκοπουμένοις, ὡσαύτως συμβαίνει. θερμαινομένων γοῦν ἐπὶ πλέον τῶν γλυκέων, εἴθ' ὑπὸ πυρός, εἴθ' ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ἡ τῶν πικρῶν σωμάτων ἐδείκνυτο γένεσις. εὐθὺς δὲ ταῦτα καὶ τῇ συστάσει μὲν ξηρότερα φαίνεται, καὶ τῷ δαπανᾶσθαι δ' ἀεί, καὶ ἀπορρεῖν αὐτῶν τὸ ὑγρὸν ἐξατμιζόμενον ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ καταλειπόμενον ἀποδείκνυσθαι γεωδέστερόν τε καὶ ξηρότερον. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ γλυκὺ πρὸς τὸ θερμὸν ὑπάρχειν, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον, ἐξ ἀνάγκης δήπου καὶ ὑγρόν, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον ἐστιν. εἰ δέ γε τῇ τοῦ σώματος ἡμῶν φύσει μάλιστα οἰκεῖον ὑπάρχει, αὕτη δ' ἦν εὔκρατος ὑγρά, καὶ θερμή, τὸ δ' οἷον ὑπεροπτηθέντος τούτου γιγνόμενον,

ὅμοιον τιτάνῳ καὶ τέφρᾳ, ξηρὸν καὶ θερμὸν ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται. καὶ μέν τοι καὶ διὰ αὐτὸ τοῦτο ῥυπτικὸν τε πέφυκε
καὶ καταθραύειν, καὶ τέμνειν τοὺς γλίσχρους καὶ παχεῖς χυμοὺς, ὥσπερ ἡ τέφρα, καὶ τὸ νίτρον. οὐδὲ γὰρ ἀερώδης αὐτῶν
ἐστιν, οὐδὲ λεπτομερὴς, ἀλλὰ οὐδὲ ὑδατώδης ἡ σύστασις, ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ μικρῷ πρόσθεν εἴρηται γεωδεστέρα, κατὰ ἐρ-
γασμένη ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καὶ οἷον ὑπεροπτημένης αὐτῆς τῆς οὐσίας. ὡς μὲν οὖν τοῖς στύφουσι παραβαλεῖν εἴη
ἂν, οὐκ ὀλίγῳ τινὶ λεπτομερέστερα τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων, ὡς δὲ τοῖς δριμέσι παχυμερέστερα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ οὔτε
διεξέρχεται ῥᾳδίως τῶν γλίσχρων τε καὶ παχέων χυμῶν, ὥσπερ ὅσα λεπτομερέστερα ταῖς οὐσίαις ἐστὶν, οὔτ᾽ ἀδυνατεῖ
τέμνειν ὁμοίως τοῖς παχυμερέσιν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ χρὴ τετάχθαι τὸ μέλλον τέμνειν ἑκατέρας τῶν ὑπερβολῶν, ἵνα
μήθ᾽ ἑτοίμως τετάχθαι ὡς αὐτὴ ἡ φλὸξ διεξέρχηται, μήτ᾽ ἐν τῷ μέλλειν καὶ βραδύνειν ἀδυνατῇ διαιρεῖν. ἀλλὰ περὶ
μὲν τούτων κἀν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ ῥηθήσεται τῷ πέμπτῳ. νυνὶ δ᾽ ἀρκεῖ γινώσκειν τό γε τοσοῦτον, ὡς ἡ πικρὰ
ποιότης ἅπασα, θερμαῖς τε ἅμα καὶ ξηραῖς οὐσίαις συμβέβηκε, καὶ πρὸς τούτοις γ᾽ ἔτι λεπτομερέσι, καὶ γεώδεσιν.
ἀκούειν δ᾽ ὅλου χρὴ τοῦ λεγομένου συνάπτοντας εἰς ταυτὸ, καὶ μὴ κατὰ μόνας ἑκάτερον ἀναγινώσκοντας. καὶ γὰρ ἂν
μάχεσθαι δόξειεν οὕτω γε τῷ γεώδει τὸ λεπτομερὲς, ἀλλ᾽ οὐχ ἁπλῶς λεπτομερὲς, ἀλλ᾽ ὡς ἐν γεώδει συστάσει τοιοῦτον εἶναι
φημὶ τὸ πικρὸν, οἷον τίτανος καὶ τέφρα, καὶ πᾶν ὅτι περ ἂν ἀκριβῶς κατοπτηθῇ, καὶ γίνηται σποδιά, μᾶλλον δ᾽
ἂν ἴσως ἀληθέστερον εἰκάζοιτο λιγνύϊ τινὶ καὶ αἰθάλῃ φλογὸς, ὥστε καὶ γευομένοις πικρὰ φαίνεται. παχυμερὲς
μὲν οὖν σῶμα γεῶδες, ὅτε σίδηρος ἐστὶν καὶ ὁ λίθος, αἰθάλη δὲ καὶ τέφρα λεπτομερές. ὁ μέν τοι διὰ πυρὸς ἤτ᾽ οὖν λίθος,
ἢ σίδηρος, παχυμερέστερος ἐστὶν τιτάνου καὶ τέφρας, καὶ πολὺ μᾶλλον αἰθάλης, καὶ πρὸς τούτοις γε θερμότερος, ἀλ-
λὰ διαπύρῳ μὲν σιδήρῳ, καὶ λίθῳ, τὰ περὶ διάβρωσιν ἀναιροῦντα, φάρμακα προσέοικεν ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ σώματι
θερμασίας, εἰς τοῦτ᾽ ἀγόμενα δηλονότι, καθάπερ ἥ τε χαλκῖτις, καὶ τὸ μίσυ, καὶ τὸ σῶρι, καὶ πρὸς τούτοις ἀρσενι-
κὸν, ὑδράργυρος, καὶ ἕτερα μυρία. παχυμερῆ μὲν γάρ ἐστιν τὰ τοιαῦτα πάντα, καὶ δυνάμει θερμὰ, καὶ διὰ τοῦτ᾽
ἐκπυρούμενα τῷ χρόνῳ κατὰ τὴν ἐν τῷ ζώῳ μεταβολὴν, ὁμοίως διαπύροις λίθοις ἢ σιδήροις, ἑλκοῖ καὶ καίει τὰ περὶ
τὴν γαστέρα, μηδ᾽ ἀναδοθῆναι δυνάμενα διὰ τὸ βάρος. τούτων δέ τι λεπτομερέστερα, καίτοι γεώδη ταῖς συστάσε-
σιν ὑπάρχοντα, τίτανός τε καὶ κανθαρὶς, καὶ ὁ θαλάττιος λαγωός. ὧν τινὰ μὲν ἄχρι τῶν καθ᾽ ἧπαρ ἀνέρχεται χω-
ρίων, ἔνια δὲ καὶ μέχρι κύστεως καὶ θώρακος ἐν τῷ τοσούτῳ διαστήματι τῆς φορᾶς τὸ πυρῶδες προσκτώμενα, ἀεὶ
στολχία δὲ καὶ ἰξεὶς, ἔτι καὶ τούτων αὐτῶν λεπτομερέστερα ἐστίν. καὶ γὰρ καὶ ὑγρᾶς οὐσίας μᾶλλον τούτων μετέχει, καὶ ἀερώ-
δους, δῆλον δ᾽ ἐκ τοῦ μήθ᾽ οὕτως εἶναι ξηρὰ, καὶ κραῦρα, μήθ᾽ οὕτως βαρέα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐξέφυγε τὸ γένος τῶν δηλη-
τηρίων. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ κανθαρὶς ὀλίγη ποτὲ ληφθεῖσα, καὶ οἷς προσήκει μιχθεῖσα πρὸς τὸ μηδὲν ἀδικεῖν τὴν κύ-
στιν, ἔτι καὶ διακαθαίρει νεφροὺς, καὶ τά γε δραστικώτερα τῶν οὐρητικῶν φαρμάκων ἔχει τι καὶ κανθαρίδος. ἀλλὰ περὶ
μὲν τῶν τοιούτων ἕτερος λόγος. Ὁ δὲ πικρὸς χυμὸς ὅτι τοῖς ξηροῖς τῇ κράσει σώμασιν συνυπάρχει, κἀκ τοῦ δυ-
σηπτότατα πάντων εἶναι τὰ πικρὰ, καὶ ἥκιστα σκώληκάς τε καὶ ἀλλ᾽ ἄττα ζῶα γεννᾶν, οἷα δὴ πέφυκεν ἐν ῥίζαις
καὶ βοτάναις, καὶ καρποῖς σηπομένοις ἐγγίνεσθαι, πάρεστι συλλογίσασθαι. μάλιστα γὰρ ὁρῶμεν ἐν τοῖς ὑγροῖς σώμασι,
καὶ σκώληκας, καὶ σηπεδόνας ἐγγιγνομένας. τὰ δ᾽ ἀκριβῶς πικρὰ (καλῶ δ᾽ οὕτως ὅσα μηδεμιᾶς ἑτέρας ποιότητος
αἰσθητῆς μετέσχηκεν) ἅπασι σχεδὸν τοῖς ζώοις οὐκ ἀνθρώποις μόνοις ἐστὶν ἄβρωτα, διότι πᾶν μὲν ζῶον ὑγρὸν, ἢ μᾶλ-
λον, ἢ ἧττον ὑπάρχειν, ξηρὰ δ᾽ εἶναι τὰ πικρὰ, τέφρᾳ καὶ κονίᾳ παραπλήσια. οὔτ᾽ οὖν τέφραν, ἢ κονίαν, ἢ αἴθαλον,
ἢ τίτανον ἐσθίει ζῶον οὐδὲν, οὔτε τῶν ἀκριβῶς πικρῶν. ἀψίνθιον μὲν γὰρ οὐ πικρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ στρυφνόν ἐστιν, ἡ θά-
λαττά τε ἁλμυρὰ μᾶλλον ἢ πικρὰ, καὶ πλεῖστον μετέχουσα τοῦ ποτίμου, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλει πάλαι τοῦτ᾽ ἱκα-
νῶς ἀποδέδεικται. τὸ δὲ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Συρίᾳ λίμνης ὕδωρ, ἣν ὀνομάζουσιν, οἱ μὲν θάλασσαν νεκρὰν, οἱ δὲ λίμ-
νην ἀσφαλτῖτιν. ἐστὶ μὲν καὶ γευομένοις οὐχ ἁλυκὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ πικρόν. ἔχει καὶ τοὺς ἐξ ἑαυτοῦ γεννωμένους
ἅλας, ὑποπίκρους ὁμοίως, καὶ κατὰ τὴν ὄψιν εὐθὺς ἅμα πάσης θαλάσσης λευκότερόν τε καὶ παχύτερον φαί-
νεται, ἁλμῇ κατακορεῖ προσεοικὸς, εἰς ἣν οὐδ᾽ ἂν ἐμβάλῃς ἅλας ἔτι τακήσονται, πλεῖστον γὰρ τούτων μετέχει. καὶ εἴ τις ἐς
αὐτὴν καταδὺς ἀνακύψειεν, ἄχνη ἁλῶν εὐθέως ἐν κύκλῳ περὶ πᾶν ἴσχει τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτό τε καὶ βαρύτερον ἐστι
τῆς ἄλλης θαλάττης τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τοσοῦτον, ὅσον ἡ θάλαττα τῶν ποταμῶν, ὥστ᾽ οὐδ᾽ εἰ βούλοιο κατὰ τοῦ βάθους κα-
θεὶς ἑαυτὸν φέρεσθαι κάτω, δυνηθείης ἂν οὕτως, ἐξαίρεταί τε καὶ κουφίζει τὸ ὕδωρ, οὐχ ὡς φύσει κοῦφον ὑπάρχον, ὅπερ
ἤδη τις εἶπε τῶν παλαιῶν σοφιστῶν, ἀλλ᾽ ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγε διὰ βαρύτητα, δύναμιν ἔχον βαστάζειν τὰ κουφό-
τερα. καὶ κατὰ τοῦτό γέ τοι καὶ εἰ συνδήσας ἀνθρώπου τὼ χεῖρε, καὶ τὼ πόδε, μεθείης ἐς τὸ τῆς λίμνης ἐκείνης ὕδωρ,
οὐκ οἰχήσεται κάτω. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἐν τῇ θαλάττῃ πλείονα φορτία τῶν ἐν ταῖς λίμναις τε καὶ ποταμοῖς, βαστάζει
τὰ πλοῖα μὴ βυθιζόμενα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῇ νεκρᾷ λίμνῃ πολλαπλάσια τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ. τοσούτῳ
γάρ ἐστιν τὸ κατ᾽ αὐτὴν ὕδωρ τοῦ θαλαττίου βαρύτερον, ὅσον τὸ θαλάττιον τοῦ λιμναίου τε καὶ ποταμίου. πρόσεστι γὰρ
ἡ τῶν ἁλῶν οὐσία, γεώδης τε καὶ βαρεῖα. καί σοι καὶ αὐτῷ γεννῆσαι θάλατταν ἔξεστιν, ἅλας ὕδατι ποτίμῳ διατή-
ξαντι, καὶ γνῶναι πόσῳ βαρύτερον ἀποτελεῖται τὸ τοιοῦτον ὕδωρ τοῦ γλυκέος. ἀλλὰ καὶ μέτρον ἤδη τι πεποίηνται τῆς
τῆς ἅλμης σύμμετρον ὑπάρχειν εἰς τὰς ταριχείας, εἰ φαίνοιτο κατ᾽ αὐτὴν ἐπιπλέον ᾠὸν, ὡς ἔτι γε καταφερομένου καὶ
μήπω περὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἅλμης ἐνηχομένου, μᾶλλον ὑδατώδης ἐστὶν καὶ γλυκεῖα. δεινῶς δ᾽ ἁλμυρὰ γίνεται
τοσοῦτον ἐμβληθέντων ἁλῶν, ὡς μηκέτ᾽ ἐγχωρεῖν ἐπιτήκεσθαι τοὺς ἐπεμβαλλομένους. καὶ τοῦτό σοι στῆσαν τὸ ὕδωρ,
ἁπάντων ὑδάτων εὑρεθήσεται βαρύτερον. ὥστ᾽ ἔγωγε ποτὲ μάταιον ἀπέδειξα τοῦ πλουσίου τὴν φιλοτιμίαν ἐκ
τῆς νεκρᾶς θαλάττης, τοσοῦτον ὕδωρ κομίσαντος εἰς Ἰταλίαν, ὡς πληρῶσαι δεξαμενήν. ἑτοίμως γὰρ ἐποίησα τοιοῦ-
τον, ἅλας παμπόλλους ἐμβαλὼν ὕδατι ποτίμῳ. μᾶλλον δ᾽ ἂν ἔτι βαρύτερον ἐργάσαιο τὸ τοιοῦτον ὕδωρ, εἰ τήξας
τοὺς ἅλας ὡς πλείστους ὑπὸ κυνὸς ἐπιτολὴν, ἡνίκα μάλιστα θάλπος ἐστὶ σφοδρότατον, ἐάσαις ἐξοπτηθῆναι, παρα-
πλησίως τῷ περὶ τὴν ἀσφαλτῖτιν λίμνην. οὕτω γὰρ ἔσται, καὶ τοῦτο βαρὺ τὸ ὕδωρ, ὡς ἐκεῖνο. καὶ εἰ ἐνδήσειας, ἢ ἄν-
θρωπον, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο ἐμβάλλοις ζῶον ἐς αὐτὸ, παραπλησίως τοῖς πλοίοις ἐποχήσεται τῷ ὕδατι. καὶ μὲν δὴ

Marginal notes (handwritten, faint): Absinthium habet ... · In mari mortuo ... · Aqua salsa dulci longe gravior

καὶ πικρότερον εὐθὺς ἔσται τὸ τοιοῦτον ὕδωρ, ὡς εἰ καὶ καθεψεῖν ὑπὸ πυρὸς αὐτὸ βουληθείης. ὅτι γὰρ αὖ ἁλυκὸν ἐπὶ πλέον ἐκθερμανθὲν, ἔσται σοι πικρόν. οὕτω γοῦν καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ἀσφαλτίτιδος λίμνης ὕδωρ, ἐν κοίλῳ καὶ θερμῷ χωρίῳ περιεχόμενον, ἐξοπτώμενόν τε ὑπὸ τοῦ ἡλίου γίγνεται πικρόν. διά τοί γέ τοι, καὶ τοῦ θέρους μᾶλλον ἢ χειμῶνος ἐστὶ πικρόν. καὶ εἰ ἀρυσάμενος αὐτοῦ τι καταθείης ἐν ἀγγείῳ κοίλῳ, καὶ προσηλίῳ χωρίῳ, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν ὥρᾳ θέρους, αὐτίκα μάλα πικρότερον αὐτοῦ φαίνεταί σοι γεγονός. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντα τοῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῆς τοῦ πικροῦ γενέσεως εἰρημένοις ἱκανῶς μαρτυρεῖ. οὗ δ' ἕνεκεν ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ἀσφαλτίτιν ἐξετράπετο λίμνην, ὅπω μοι πάλιν λέλεκται. φαίνεται γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ ὕδατι, μήτε ζῶον ἐγγιγνόμενόν τι, μήτε φυτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἐμβαλλόντων ποταμῶν ἀμφοτέρων, μεγίστους καὶ πλείστους ἐχόντων ἰχθύας, καὶ μάλιστα τοῦ πλησίον ἱεριχοῦντος, ὃν ἰορδάνην ὀνομάζουσιν, οὐδ' εἷς τῶν ἰχθύων ὑπερβαίνει τὰ στόματα τῶν ποταμῶν. καὶ εἰ συλλαβών δέ τις αὐτοὺς ἐμβάλλει τῇ λίμνῃ, διαφθειρομένους ὄψεται ταχέως. οὕτως τ' ἀκριβῶς πικρὸν ἅπασιν ἐστὶ, καὶ ζώοις καὶ φυτοῖς πολέμιον, αὐχμῶδές τε καὶ ξηρὸν, καὶ τὴν φύσιν οἷον περ αἴθαλος ὑπὸ τῆς κατοπτήσεως γεγενημένον. καί τοι γε οὐδὲ τὸ τῆς λίμνης ἐκείνης ὕδωρ ἀκριβῶς ἐστὶ πικρὸν, ὅτι μηδ' οἱ ἅλες αὐτοί. προσαγορεύουσι δ' αὐτοὺς σοδομηνοὺς ἀπὸ τῶν περιεχόντων τὴν λίμνην ὀρῶν, ἃ καλεῖται σόδομα, καὶ χρῶνται πολλοὶ τῶν περιοίκων, εἰς ὅσα περ ἡμεῖς τοῖς ἄλλοις ἁλσί. δύναμις δ' αὐτῶν οὐ ξηραντικὴ μόνον ἐπὶ μᾶλλον ἐστὶ τῶν ἄλλων ἁλῶν, ἀλλὰ καὶ λεπτυντικὴ, διότι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐξώπτηνται. πᾶσι μὲν γὰρ τοῖς ἁλσὶν, ὑπάρχει τι καὶ στυπτικὸν ἀμυδρὸν, ᾧ δὴ καὶ σφίγγουσι καὶ πιλοῦσι τὰ ταριχευόμενα τῶν κρεῶν, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι χονδροί τε καὶ δυσθραυστοι. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν ἀκριβέστατοι μὲν οἱ πλεῖστοι τῶν ὀρυκτῶν, ἧττον δ' αὐτῶν, οἵ τ' ἐκ τῆς θαλάττης καὶ πολλαχόθι τῆς γῆς ἐξ ὑδάτων ἐλαφρῶν ἁλμυρῶν ἀναξηρανθέντων γεννώμενοι. τρίτοι δ' ἐπὶ τούτοις ὑπάρχουσιν οἱ ὀρυκτοὶ, ῥύπτειν μᾶλλον, ἢ στύφειν τε καὶ συνάγειν πεφυκότες. ἐγγὺς δὲ τούτων εἰσὶ κατὰ τὴν δύναμιν οἱ σοδομηνοὶ χόνδροι μὲν ὄντες ὁμοίως τοῖς θαλαττίοις, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀναμεμιγμένην αὐτοῖς πικρότητα, ῥυπτικώτεροί τε καὶ διαφορητικώτεροι τῶν ἐκ τῆς θαλάττης ὑπάρχοντες. οὕτω δὲ δὴ καὶ τὸ νίτρον αὐτὸ καὶ ἀφρὸς αὐτοῦ, καὶ τῷ συνθέτῳ προσηγορίᾳ καλούμενον ἀφρόνιτρον, ἔτι μᾶλλον τῶν ἄλλων πέφυκε ῥύπτειν, ὡς ἂν ἥκιστα μὲν στύφοντα, πικρὰ δ' ἀκριβῶς ὑπάρχοντα. Πλησίον μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἁλυκὸς χυμὸς τοῦ πικροῦ, καὶ γὰρ γεώδεις ἀμφότεροι καὶ θερμοί. διαφέρουσι δ' ὅμως οὐκ ἀσαφεῖ διαφορᾷ, ἐν τῷ λεπτύνεσθαί τε καὶ κατεργάσθαι μᾶλλον ὑπὸ θερμότητος ξηρᾶς τὸν πικρόν. οὕτω δὲ δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἁλῶν, ὅσοι σκληρότεροί τε εἰσὶ καὶ πυκνότεροι, καὶ γεωδέστεροι, τοιοῦτοι δ' ὑπάρχουσιν ὀλίγου δεῖν οἱ ὀρυκτοὶ πάντες, ἧττον θερμοί τ' εἰσὶ καὶ λεπτομερεῖς, ὅσοι δ' εὔθρυπτοι καὶ χαῦνοι, λεπτομερέστεροι τε ἅμα καὶ θερμότεροι τὴν δύναμιν εἰσὶ, καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν ὑπόπικροι μεταξύ πως ὑπάρχοντες, ἁλῶν τε τῶν σκληρῶν καὶ ἀφρονίτρου. ἔστιν μὲν οὖν δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ἀφρονίτρων ἔνια σκληρὰ καὶ παχυμερῆ, καὶ οὐδὲ τήκεται ῥᾳδίως ἐφ' ὕδατος. ἀλλ' οὐ περὶ τῶν μοχθηρῶν ὁ λόγος μοι νῦν, ἀλλ' ὅσα καὶ κατὰ τοὔνομα πέφυκεν ἀφρώδη τὴν οὐσίαν, οἷός περ ἐστὶν, καὶ αὐτὸς ὁ ἀφρὸς τοῦ νίτρου. λεπτομερέστατος γὰρ οὗτος ἁπάντων τῶν εἰρημένων, ὥσπερ γε καὶ τὸ τῆς ἀσίας πέτρας ἄνθος. ἱκανῶς γὰρ καὶ τοῦτο λεπτομερὲς, ἀλλ' ἧττον θερμὸν ἀφρονίτρου. διὸ καὶ τὰς ὑπεραυξανομένας σάρκας ἀλυπότερον ἀποτήκει, δάκνει δ' αὐτὰς ἤδη τὸ ἄνθος τοῦ νίτρου, δάκνει δὲ καὶ τὸ ἀφρόνιτρον, οὐδὲν δὲ ἧττον, καὶ τὸ νίτρον αὐτὸ, καί τοι γε ἧττον ἐκείνων ὑπάρχον θερμόν. ἀλλ' εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὡς ἡ παχυμερὴς οὐσία διαβιβρώσκει μᾶλλον, ὅταν γε μετέχῃ δηλονότι θερμότητος τινός. οὐδὲν γὰρ αὐτῆς μόριον ἀλύπως, καὶ ταχέως διεξέρχεται, καθάπερ τῆς λεπτομεροῦς, ἀλλ' ἰσχόμενον καὶ μέλλον ἀεὶ καὶ βραδύνον ἐν χρόνῳ τε πλείονι προσεδρεῦον ἐνὶ τόπῳ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀνιαρὸν εἰκότως γίγνεται δίκην σκόλοπος ἐμπεπηγότος τῇ σαρκί. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν χυμῶν ἁπάντων εἴρηται τὰ εἰκότα, λείποι τ' ἂν ἔτι καὶ περὶ τῶν ἀτμῶν εἰπεῖν. ἐπὶ τούτῳ γὰρ τῷ γένει τῶν αἰσθητικῶν, τὴν τῆς ὀσμῆς αἴσθησιν ἡ φύσις ἐδημιούργησεν. οἱ μὲν δὴ πλεῖστοι τοῖς χυμοῖς αὐτοῖς ὁμοίως ἡμᾶς διατιθέασιν. τά γε γὰρ ὀξέα πάντα, καὶ πρὸ τούτων ὄξος αὐτὸ, τὴν ὄσφρησίν τε καὶ τὴν γεῦσιν ὡσαύτως κινεῖ. τά τε δριμέα καθάπερ σκόροδα, καὶ κρόμμυα, καὶ ταῦτ' οὐδὲν ἧττον τῆς γεύσεως ἀνιᾷ τε καὶ δάκνει τὴν ὄσφρησιν. οὕτω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ὁμοία σχεδὸν ἡ τῆς ὀσμῆς αἴσθησίς ἐστιν τῇ τῆς γεύσεως, ὥστε ἐνίων σωμάτων, οὐδὲ γευσάμενοι ποτὲ καθάπερ τῆς κόπρου, γιγνώσκομεν τὴν ποιότητα, καὶ κατά γε τοι τὴν ἀρχὴν, οὐδ' ἀνεχόμεθα γεύεσθαι, τῷ πάνυ σφόδρα πιστεύειν τῇ ὀσφρήσει. καὶ μέν τοι καὶ τῶν εὐωδῶν ἐδεσμάτων, ὅσα διασαπέντα κατὰ τὴν ὀσμὴν ἡμᾶς ἀνιᾷ, καὶ ταῦτ' εὐθέως ἀπορρίπτομεν, οὐδ' ἀνεχόμενοι γεύεσθαι, καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων ὁμολογοῦσιν ἀλλήλαις, ὄσφρησίς τε καὶ γεῦσις. ἐπὶ μέν τοι τῶν ἡδίστων, οἷα περ καὶ τὰ ῥόδα διαφέρουσί τε καὶ πάμπολυ διεστήκασιν. οὐ μόνον γὰρ οὐχ ἡδέα γευομένοις ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ πικρότητος οὐκ ὀλίγον ἐμφαίνει. καί τοι τό γε πικρὸν, οὐδέποτ' ἦν εὐῶδες, οὐδ' ὡς φάρμακον, οὐδ' ὡς τροφὴ ἡμῖν ἡδύ. τίς οὖν ἡ τῆς διαφωνίας ταύτης αἰτία, διὸ καὶ Θεόφραστος μὲν ἐζήτησεν, ἄμεινον δ' ἴσως καὶ ἡμᾶς ὅσα γιγνώσκομεν ὑπὲρ αὐτῆς εἰπεῖν. ἡ τοῦ πικροῦ γένεσις χυμοῦ ἐκ τῶν γλυκέων ὑπὸ θερμότητος λεπτυνομένων ἐφαίνετο συνίστασθαι, καὶ εἶναι δηλονότι θερμότερά τε καὶ λεπτομερέστερα τῇ κράσει τὰ πικρὰ τῶν γλυκέων, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς ὀσμῆς αἴσθησις, ἐν ταῖς κοιλίαις αὐταῖς γίγνεται τοῦ ἐγκεφάλου, καθότι καὶ δέδεικταί μοι περὶ τούτων ἑτέρωθι, καὶ ἡ οὐσία τῶν ὀσφρητῶν ἀτμώδης ἐστί. τὰ γὰρ ἀπορρέοντα τῶν σωμάτων, ἀναμιγνύμενα τῷ περιέχοντι, κἄπειτα διὰ τῆς κατὰ τὰς ῥῖνας εἰσπνοῆς εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἐνεχθέντα, κινεῖ τὴν αἴσθησιν. εὐλόγως οὖν ὅσα μὲν ὀσμώδη πάντα, καὶ θερμά. τὸ γὰρ τῶν ἀτμῶν πλῆθος ἐπὶ θερμότητι. οὐ μὴν εὐθὺς καὶ πᾶν ὀσμῶδες ἡδὺ, διότι μηδ' οἰκεῖον ἐστὶν ἅπαν τοῦ κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου πνεύματος. ὥσπερ γὰρ τῶν προσπιπτόντων τῇ γλώττῃ χυμῶν, οἱ μὲν οἰκειότατοι γλυκεῖς ἦσαν, οἱ δ' οὐκ οἰκεῖοι, πολλὰς ἐκέκτηντο διαφοράς. οὕτως καὶ τῶν ἀτμῶν οἱ μὲν οἰκεῖοι τῷ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πνεύματι φίλιοί τ' εἰσὶ καὶ ἡδεῖς, οἱ δ' οὐκ οἰκεῖοι, διαφέρουσι μὲν ἀλλήλων, οὐκ ὀλίγαις διαφοραῖς. ὀνόματα δ' αὐταῖς ἅπασι οὐ κεῖται καθάπερ ἐπὶ τῶν χυμῶν. ὀξεῖαν μὲν γάρ τινα, καὶ δριμεῖαν ὀσμὴν ἔχειν. τὸ δ' ἔτι φαμὲν, αὐστηρὰν δὲ ἢ στρυφνὴν, ἢ ἁλυκὴν, ἢ πικρὰν, οὐκέτι λέγομεν, ἀλλ' εἰς δύο

ταύτας ἀνάγομεν προσηγορίας τὰ πλεῖστα τῶν ὀσφρητῶν, εὐώδη τε καὶ δυσώδη προσαγορεύονται. εὐώδη μὲν ἀνάλογον τοῖς πρὸς τὴν γλῶτταν γλυκέσι, δυσώδη δὲ τοῖς μὴ γλυκέσιν. ἀνώνυμον γὰρ, ὅσον ἐπί γε τῶν χυμῶν ἐστὶν ἐνὶ προσρήματι τὸ τούτων γένος. ἔοικε δὲ τῶν οὐκ ὀσμωδῶν σωμάτων, ἤτοι παντελῶς ὀλίγον ἀποῤῥεῖν, ἢ τοῖς ὄγκοις ἀσύμμετρον ὡς ἐπὶ τῶν ἀκριβῶς ἁλυκῶν καὶ στρυφνῶν. ἀκριβῶς δ' ὅταν εἴπω τι, τοῖον, ἢ τοῖον ὑπάρχειν εἰλικρινὲς, καὶ ἄμικτον αὐτὸ, καθόσον οἷόν τε ποιότητος ἑτέρας εἶναι φημί. παχυμερής τε γὰρ ἀμφοῖν ἡ οὐσία, καὶ πρὸς τοῦτο ψυχρὰ τῶν στρυφνῶν, ὥστ' εἰκὸς καὶ τὸ ἀποῤῥέον αὐτῶν ὀλίγον τε εἶναι καὶ παχὺ, καὶ οἷον γεῶδες τοῖς ὄγκοις, καὶ διὰ τοῦτο μηδ' ἐμπίπτειν ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν οὐδ' ἀσφαλὲς ἐξ ὀσμῆς τεκμαίρεσθαι περὶ τῆς κράσεως τῶν αἰσθητῶν ὥσπερ ἐκ τῆς γεύσεως. τὰ μὲν γὰρ ἄοσμα παχυμερῆ ταῖς οὐσίαις, ἀλλ' οὔπω δῆλον ὅπως ἔχει θερμότητος καὶ ψύξεως. τὰ δ' ὀσμώδη λεπτομερῆ τε πάντως ἐστὶ καὶ θερμά. τὸ μέντοι ποσὸν τῆς λεπτομερείας, ἢ τῆς θερμότητος, οὐκέτ' ἐνδείκνυται. τὸ δὲ δὴ μέγιστον ἅπασι τοῖς ὀσμώδεσιν, εἰς τὸ μηδὲν ἐνδείκνυσθαι σαφὲς ὑπὲρ τῆς κράσεως, ἡ ἀνωμαλία τῆς οὐσίας ἐστὶν, ὑπὲρ ἧς εἴρηταί μοι πολλάκις ἤδη, δεικνύντι τὰ πλεῖστα τῶν σωμάτων ἀνομοιομερῆ ταῖς ὑποστάσεσιν ὑπάρχοντα. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ἕνεκα σαφηνείας ἕν τι παράδειγμα. τὸ ῥόδον τοίνυν οὐ ταύτῃ μόνον ἀνομοιομερές ἐστιν, ᾗ τὸ μέν τι περιέχον ἐν αὐτῷ, τὸ δέ τι περιεχόμενόν ἐστι, περιέχον μὲν τὸ σκληρὸν καὶ γεῶδες, ἐν τούτῳ δὲ περιεχόμενος ὑγρός τις χυλός. ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ χυλοῦ τρία περιττώματα, καθότι καὶ πρόσθεν ἐδείκνυμεν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ἓν μὲν γεῶδες οἷόνπερ ἐν τοῖς οἴνοις ἡ τρύξ, ἕτερον δὲ ἀερῶδες, ἀνάλογον δὲ καὶ τοῦτο, τῷ κατὰ τοὺς οἴνους ἄνθει, τὸ τρίτον ὑδατῶδες, ὅπερ ἐν ἅπασι ταῖς ζέσεσιν αὐτῶν ἔφαμεν ἐργάζεσθαι, καὶ τὴν φθορὰν, ἐπειδὰν μὲν μὴ κρατηθῇ μηδ' ἀλλοιωθῇ τελέως ἐν τῷ χρόνῳ τῆς ζέσεως. ἕνεκα γε τοιούτου τοῦ περιττώματος, ἔνιοι μὲν ἑψήσαντες ἀποτίθενται τοὺς χυλοὺς, ἔνιοι δ' ἐν ἡλίῳ σφοδρῷ προξηραίνοντες. ἕνεκα μὲν γὰρ τοῦ γεώδους τε καὶ ἀερώδους, οὐ πάνυ τι δεδίασι φθαρῆναι τοὺς χυλοὺς, ὁρῶντες αὐτὰ καὶ διακρινόμενα, καὶ δύσηπτα ταῖς οὐσίαις ὑπάρχοντα, διότι καὶ ξηρὰ ταῖς κράσεσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἱκανῶς εἴρηται πρόσθεν. ἐν δὲ τῇ τοῦ ῥόδου φύσει, τὸ μέν ἐστι στρυφνὸν γευομένοις, ὅπερ ἀναγκαῖον εἶναι γεῶδές τε καὶ παχυμερὲς καὶ ψυχρὸν, ἕτερον δὲ πικρὸν, ὃ δὴ λεπτομερές τ' ἐστὶ καὶ θερμὸν, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις τὸ ὑδατῶδες, ψυχρὸν μὲν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς τὸ λεπτομερὲς καὶ παχυμερὲς ἀντιθέσει, μέσον πως ὑπάρχον τῶν ἄκρων, οὗ τῇ μίξει, καὶ τὸ στρυφνὸν, καὶ τὸ πικρὸν, οὐκ ἔστιν ἄκρως τοιοῦτον ἑκάτερον οἷόνπερ λέγεται. πάσας γὰρ ἐκλύει τὰς ποιότητας ἡ τοῦ ὕδατος ἐπιμιξία. τοῦτ' οὖν αὐτὸ τὸ ὑδατῶδες ἔοικέ πως ἤδη τε καὶ κατειργάσθαι καὶ λελεπτύνθαι καὶ τεθερμάνθαι, καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως εἰς ἀτμοὺς ἄγεσθαι, καὶ ταύτῃ τὸ ῥόδον ὀσμῶδές τε εἶναι καὶ ξηραίνεσθαι τάχιστα. καὶ ταῦθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πάντα, διὰ μὲν τῆς γεύσεως ἔνεστι τεκμήρασθαι. διὰ δὲ τῆς ὀσμῆς οὐχ οἷόν τε, τῷ μήθ' ὁμοίως ἀτμίζειν, ἅπανθ' αὐτοῦ τὰ μόρια, μήθ' ὁμοίως κινεῖν τὴν αἴσθησιν. ἐπὶ δὲ τῆς γεύσεως ἅπανθ' ὁμοίως τὰ μόρια τῶν γευστῶν σωμάτων προσπίπτει τῇ γλώττῃ, καὶ κινεῖ τὴν αἴσθησιν ἕκαστον αὐτῶν κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, ὥστ' οὐκ ἀσφαλὲς ὡς εἴρηται περὶ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως ἁπάσης ἐξ ὀσμῆς τεκμαίρεσθαι. ταυτὶ γὰρ μόνα διαγνῶναι δυνατὸν, ὅσαπερ εἴρηται νῦν. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδ' ἐκ τῶν χρωμάτων ἔνεστι στοχάσασθαί τι περὶ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως. καθ' ἑκάστην γὰρ χρόαν, εὑρίσκεται καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ, καθότι κἀν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι τῆσδε τῆς πραγματείας ἀποδέδεικταί μοι. καθ' ἕκαστον μέντοι γένος, ἢ σπέρματος, ἢ ῥίζης, ἢ χυλοῦ, δυνατόν ἐστι κἀκ τῆς χρόας ἔνδειξίν τινα λαβεῖν τῆς κράσεως, οἷον αὐτίκα καὶ κρόμμυον, καὶ σκίλλα, καὶ οἶνος, εἰς ὅσον ἂν ᾖ λευκότερα, καὶ ἧττόν ἐστι θερμά. τὰ δ' ὑπόξανθά τε καὶ κιῤῥὰ, θερμότερα, καὶ πυροὶ δὲ καὶ κέγχροι, καὶ ὦχροι, καὶ φάσηλοι, καὶ ἐρέβινθοι, καὶ ἡ τῆς ἴρεως ῥίζα, καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου, καὶ πολλῶν ἄλλων ὅμοιόν τι πεπόνθασιν. ἐν ἑκάστῳ γὰρ γένει τοὐπίπαν, ὅσα κιῤῥὰ, καὶ ξανθὰ, καὶ ἐρυθρὰ, θερμότερα τῶν λευκῶν ἐστιν, ὥστ' ἔτι κἀντεῦθεν ἐγχωρεῖ περὶ φαρμάκων δυνάμεως τεκμαίρεσθαι, προσκείσθω τῷ λόγῳ κάλλιστον μὲν ὡς εἴρηταί τε καὶ λέλεκται πολλάκις, ἐκ τῆς διωρισμένης πείρας ἐξευρίσκειν τὰς δυνάμεις. οὐ γὰρ ἂν σφαλείης οὐδὲ ἐν τῇδε, πρὶν μέντοι τῇ πείρᾳ διαγνῶναι τὴν δύναμιν, ἡ γεῦσις ἐνδείκνυται τὰ πολλὰ συνεπιμαρτυρούσης, ὡς εἴρηται βραχέα, καὶ τῆς ὀσμῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Πέμπτον τοῦτον ἐνστησάμενος λόγον, ὑπὲρ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, ἀναμνήσω πρῶτον, ὧν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπέδειξα χρησίμων εἰς τὰ παρόντα, ποιησάμενος τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν στοιχείων, ὕδατός τε καὶ πυρὸς, ἀέρος τε καὶ γῆς, ἅπερ ἔνιοι παρονομάζοντες ἀπὸ τῶν ποιοτήτων, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν εἶναι φασίν. αὗται μὲν οὖν αἱ ποιότητες, ὑγρότης τε καὶ ξηρότης, θερμότης τε καὶ ψυχρότης εἰσί. τὰ δ' ἀπ' αὐτῶν παρονομαζόμενα σώματα, τά τε κοινὰ πάντων ἐστὶν στοιχεῖα, καὶ τὰ κατ' ἐπικράτησιν τινὸς τούτων, ὑγρὰ καὶ ξηρὰ, καὶ ψυχρὰ, καὶ θερμὰ προσαγορευόμενα, καὶ τὰ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ ὁμοειδὲς παραβαλλόμενα, καὶ τὰ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν. περὶ μὲν δὴ τῆς ἐν τούτοις διαφορᾶς εἴρηται πολλάκις, εἴρηται δ' οὐδὲν ἧττον καὶ ὅπῃ διαφέρει τροφὴ φαρμάκου, καὶ ὡς ἡ μὲν τροφὴ κρατεῖταί τε καὶ νικᾶται πρὸς τοῦ τρεφομένου. τὸ φάρμακον δὲ, ἔμπαλιν αὐτὸ νικᾷ καὶ κρατεῖ τοῦ σώματος, οὗπερ ἂν ὑπάρχῃ φάρμακον, ἐν τῷ πρός τι γὰρ ἑκατέρων εἶναι τὴν νόησιν. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς ἤτοι κατὰ μίαν ἡντιναοῦν ποιότητα τὸ φάρμακον ἀλλοιοῦν πέφυκεν, ἢ θερμαῖνον, ἢ ψῦχον, ἢ ξηραῖνον, ἢ ὑγραῖνον, ἢ κατὰ συζυγίαν τινὰ τῶν εἰρημένων, ἢ καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ὥσπερ τῶν τε δηλητηρίων ἔνια, καὶ τῶν ἀλεξιτηρίων οὐκ ὀλίγα, καὶ τὰ καθαίροντα πάντα, καὶ τῶν ἐπισπαστικῶν ὀνομαζομένων πολλά. περὶ δὲ τούτων ἔτι μοι δεήσει προσθήσειν ἐν τοῖς ἑξῆς τὰ λείποντα. τὰ δὲ κατὰ μίαν ἢ δύο ποιότητας ἐνεργοῦντα περὶ τὸ σύμπαν ἡμῶν σῶμα, κατὰ τόδε τὸ γράμμα δίειμι, λαβὼν κἀνταῦθα πάλιν ὑπόθεσιν ἀποδε-

δειγμένην

δεδειγμένην ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἀνομοιομερῆ τε καὶ σύνθετα, κατά γε τὴν ἀλή-
θειαν. ὀνομάζεται δὲ ἁπλᾶ, τῷ φύσει τοιαῦτα ὑπάρχειν οἷάπερ ἐστὶν, οὐδεμιᾶς ἐπιτεχνήσεως ἢ μετ[illegible]ας προσειλη-
φότα. καὶ μὲν δὴ, καὶ ὡς τὰ μέν τινα παχυμερῆ καὶ γεώδη ταῖς οὐσίαις ἐστὶν, τὰ δὲ λεπτομερῆ καὶ ἀερώδη, τὰ δ᾽
οἷον ὑδατώδη τε καὶ μέσα τῶν εἰρημένων, ἀποδεδειγμένα καὶ ταῦτ᾽ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, ὑποθέσεις ἔσονταί μοι
πρὸς τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι. τούτων οὖν ὑποκειμένων, ἀρκτέον ἤδη τοῦ λόγου. Ἡ χρεία τῶν φαρμάκων τοῖς ἀν-
θρώποις γίγνεται, πολλάκις μὲν ὡς αὐτὸ τοῦτο μόνον, ἤτοι θερμαινόντων, ἢ ψυχόντων, ἢ ὑγραινόντων, ἢ ξηραινόν-
των, ἢ κατὰ συζυγίαν τινὰ τούτων, ἐνίοτε δὲ ὡς ἤδη τὸ πέρας τοῦ μετρίου κεχαλασμένον, ἐπιτεινόντων τε καὶ
συναγόντων, ἢ τὸ συντεταμένον χαλώντων, ἢ ἀραιούντων τὸ πεπυκνωμένον, ἢ πυκνούντων τὸ μανὸν, ἢ μα-
λαττόντων τὸ σκληρὸν, ἢ σκληρυνόντων ἀμέτρους μαλακότητας, ἢ κενούντων τὸ πλῆθος, ἢ πληρούντων τὸ κενὸν,
ἤ τι τοιούτων ἐργαζομένων. ὁ μὲν γὰρ ἐψυγμένος οὐκ ἰατρὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδιώτης, ὁστισοῦν ὑπ᾽ αὐτῆς τοῦ πράγμα-
τος τῆς φύσεως ἀγόμενος, ἐξευρεῖν ἐπιθυμεῖ θερμαῖνον φάρμακον, οὕτω ὑπὸ καυσώδους πυρετοῦ διακαιόμενος ἐμ-
ψύχον. οὕτω δὲ καὶ πλαδαρὸν ἕλκος ἔχων ἰδιώτης ὁστισοῦν, ξηρᾶναι κελεύει τὸν ἰατρὸν αὐτὸ, καὶ εἰ ξηρὸν εἴη, καὶ
ἄνικμον ὑγρᾶναι. καὶ δὴ καὶ ξηρότητος ἅμα θερμότητος καθ᾽ ὅλον αἰσθανόμενοι τὸ σῶμα, ὥσπερ καὶ οἵ τε ἐγκαυθέντες,
καὶ κοπωθέντες, λούεσθαί τε ποθοῦσι, καὶ πίνουσιν ὕδατος ψυχροῦ, καὶ πᾶν ὅ τι περ ἂν ὑγραίνειν τε ἅμα καὶ ψύχειν ἱκα-
νὸν ᾖ, τοῦτ᾽ ἐξευρίσκειν μηχανῶνται, καὶ πορίζονταί γε πολλάκις ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς φύσεως ἀγόμενοι πολλοὶ, τῶν ἰδιω-
τῶν τὰ τούτων ἰάματα. φλεγμονῆς μέντοι, καὶ σκίρρου, καὶ οἰδήματος, ἐρυσιπέλατός τε καὶ σηπεδόνος, ἕρπητός τε
καὶ γαγγραίνης, οὐκέτ᾽ οὐδεὶς αὐτῶν ἐπιχειρεῖ ζητεῖν τὴν ἴασιν ἑαυτῷ, ὡς μείζονος ἤδη τῶν τοιούτων ἑκάστου ὑπάρχον-
τος, ἢ κατὰ γνώμην ἰδιώτου, καί τινος ἐπιστήμης σεμνοτέρας δεομένου. ὀνομάζουσι δὲ τὴν τοιαύτην ἐπιστήμην, ἰα-
τρικὴν, καὶ τὸν ἐργαζόμενον αὐτὴν ἰατρόν. καὶ μέχρι μὲν τοσούτου, καὶ αὐτοὶ προΐασιν ὡς γινώσκειν, ὅτι τὸ μὲν κοῖ-
λον ἕλκος δεῖται σαρκώσεως, τὸ δὲ ῥυπαρὸν καθάρσεως, τὸ δ᾽ ὁμαλὸν ἐπουλώσεως. οὐ μὴν τό γε σαρκοῦν, ἢ κα-
θαῖρον, ἢ ἐπουλοῦν φάρμακον ἴσασιν. οὕτω δὲ κἂν εἰ μῦν, ἢ τένοντα σκληρὸν, ἢ τεταμένον, ἢ χαλαρὸν ἔχοιεν, ὅτι
τῷ μὲν σκληρῷ χρεία τῶν μαλαττόντων ἐστὶν, τῷ δὲ τεταμένῳ τῶν χαλώντων, τῷ δὲ χαλαρῷ τῶν συντεινόντων, ἀκρι-
βῶς ἴσασιν, οὐ μὴν τό γε μαλάττον, ἢ χαλῶν, ἢ συντεῖνον ἐπίστανται φάρμακον, ἀλλ᾽ ἰατροῦ μόνου τὰ τοιαῦτα εὑρί-
σκειν ἔργον. ἄχρι μὲν γὰρ τῶν θερμαινόντων, καὶ ψυχόντων, ὑγραινόντων τε καὶ ξηραινόντων ἐστὶν εὑρεῖν, ἐνίους τῶν
ἰδιωτῶν κοινωνοῦντας τῆς τῶν φαρμάκων εὑρέσεως τοῖς ἰατροῖς, ἐν οἷς δ᾽ εἴρηται νῦν, ἤδη πάντας ἀπείρως ἔχον-
τας. ἔστι μὲν οὖν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυτο, καὶ αὐτῶν τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων, ὑγραινόντων τε καὶ ξη-
ραινόντων ἡ εὕρεσις, οὐχ ὡσαύτως ἁπάντων ἑτοίμη. νάπυ μὲν γὰρ καὶ πύρεθρον ὅτι θερμαίνει, καὶ ἀνδράχνη, καὶ
στρύχνον ὅτι ἐμψύχει, καὶ τὸ μὲν ὕδωρ, καὶ τοὔλαιον ὑγραίνει. τὸ δ᾽ ὄξος καὶ ἡ θάλαττα ξηραίνει, σχεδὸν ἅπασιν οὐχ
ἰατροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδιώταις ὁμολογεῖται. τὸ μέντοι ῥόδινον, ἤτε θερμαίνειν ἤτε ψύχειν φατέον, ὡσαύτως
δὲ καὶ ὄξος καὶ ἔλαιον, ἕτερά τε πολλὰ τοιαῦτα συχνὴν ἀμφισβήτησιν ἔσχηκεν. ὑπὲρ μὲν δὴ τῶν τοιούτων τῆς δυ-
νάμεως ἐν τοῖς πρὸ τούτου τέσσαρσιν ὑπομνήμασι διῆλθον. ἐν μὲν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ, τὰ τῶν σοφιστῶν ἐξε-
λέγχων ἐπιχειρήματα, καὶ δεικνὺς τὴν ἀληθῆ μέθοδον, ᾗ χρώμενος ἄν τις εὑρίσκοι τὰς τῶν φαρμάκων δυνάμεις,
ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῶν σοφιστῶν ἀποχωρήσας, ἅπαντα διῆλθον ἐξ ἀρχῆς τὰ λογικὰ ζητήματα δι᾽ ὧν ἄν τις μάλιστα
διελθὼν, καὶ ὡς ἄν τις εἴποι τεχνωθεὶς, ἱκανὸς ἔσται πάντων τῶν φαρμάκων εὑρίσκειν τὰς δυνάμεις. ἐν δὲ τῷ δ᾽ πρὸς
τῶν τῆς γλώττης ἰδίων αἰσθητῶν ἐποιησάμην τὸν λόγον, ἃ δὴ χυμοὺς ὀνομάζουσιν, ἐπιδεικνύων, ὡς ἄν τις ἐντεῦ-
θεν ὁρμώμενος, εὑρίσκοι τὰς πρώτας ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις. ἡψάμην δ᾽ εἰς ὅσον ἡ χρεία προὐκαλεῖτο, καὶ τῶν
ὀσφρητῶν ποιοτήτων ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βιβλίου, δεικνύων ὁπόσον τι κἀντεῦθεν ἐγχωρεῖ λαβεῖν εἰς τὴν τῶν πρώτων
δυνάμεων εὕρεσιν. ἐν δὲ δὴ τῷδε τῷ λόγῳ τῷ ε, γένος ἄλλο μοι πρόκειται δυνάμεων ἐξηγήσασθαι, δευτέρων ὡς
ἂν εἴποι τις, καὶ τρίτων, ἐπὶ ταῖς πρώταις τε καὶ κοιναῖς ἁπάντων. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος οὐχ ὡσαύ-
τως ἐξ ἐκείνων κέκραται, τὸ μὲν οἶμαι, χαλαστικὸν αὐτῶν ἐγένετο, τὸ δὲ συντατικὸν, ἢ μαλακτικὸν, ἢ σκληρυ-
ντικὸν, ἢ ἀραιωτικὸν, ἢ πυκνωτικόν. ἔτι δὲ ἐκ τῶν ἔργων ἃ πέφυκε δρᾶν, ἐλέχθη δυνάμεις ἔχειν ἐν αὐτοῖς ἀραιωτι-
κὰς, καὶ πυκνωτικὰς, καὶ μαλακτικάς τε καὶ σκληρυντικὰς, ἐμπλαστικάς τε καὶ ῥυπτικὰς, ἑλκτικάς τε καὶ ἀποκρου-
στικὰς, ἔτι τε πρὸς τούτοις χαλαστικὰς, συντατικὰς, ἀναστομωτικὰς, συνακτικὰς, παχυντικὰς, λεπτυντικὰς, ἀνωδύ-
νους, ὀδυνηρὰς, πεπτικὰς, ἐκπυητικὰς, διαφορητικὰς, ἱδρωτικὰς, καρωτικὰς, ναρκωτικὰς, ὑπνωτικὰς, ἐκστατικὰς, ση-
πτικὰς, καυστικὰς, διαβρωτικὰς, ἐσχαρωτικὰς, χυτικὰς, πιλητικὰς, κακοχύμους ἐπικεραστικὰς, καθαρτικὰς, σταλτικὰς,
τραχυνούσας, λεαινούσας, ἐκφρακτικὰς, καὶ ἐμφρακτικάς. καὶ πορρωτέρω προϊόντων ἔτι, καὶ οἷον κατὰ μέρος ἐφ᾽ ἑκά-
στῳ τῶν ἔργων ὀνομαζόντων, οὐρητικὰς, ἐμετικὰς, ὑπακτικὰς, λαπακτικὰς, ἐῤῥίνους, ἀποφλεγματικὰς, ἐμμηνίων
ἀγωγοὺς, ἢ ἐπισχετικάς. ὡσαύτως δὲ καὶ γάλακτος, καὶ σπέρματος, ἤτοι γεννητικὰς, ἢ σβεστικὰς, ἢ προκλητικὰς,
ἢ ἐπισχετικάς. ἔτι δὲ μᾶλλον ὅταν ἡπατικάς τινας, ἢ σπληνικὰς, ἢ ὠτικὰς, ἢ ὀφθαλμικὰς, ἢ ὀδοντικὰς, ἢ ἰσχιαδι-
κὰς, ἢ νεφριτικὰς, ἢ ποδαγρικὰς, ἢ ἀρθριτικὰς, ἢ πλευριτικὰς, ἢ βηχικὰς, ἢ λίθων θρυπτικὰς ὀνομάζωσι δυνά-
μεις, ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ἀφικνοῦνται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴρηται, καὶ σαρκωτική τις ἕλκους εἶναι δύνα-
μις, καὶ ἐπουλωτικὴ, καὶ κολλητικὴ, καθαρτική τε καὶ καθαιρετικὴ, καὶ σχεδὸν οὐδ᾽ ἀριθμεῖσθαι δυνατὸν ἁπάσας
τὰς κατὰ μέρος δυνάμεις, ἐὰν ἑκάστου τῶν ἀποτελουμένων ἐπιχειρῶμεν αὐτὰς παρονομάζειν. ἀλλὰ καὶ κάλλιον
οἶμαι, καὶ μεθοδικώτερον ἀποχωρήσαντα τοῦ μακροῦ λόγου, καὶ ἀτάκτου, χρησίμοις εἴδεσιν ἀφορίζεσθαι τὰς συν-
θέτους τῶν φαρμάκων δυνάμεις, οὐ διαπυητικὴν λέγοντας, ἢ παρηγορικὴν, ἢ ἀνώδυνον, ἢ διαφορητικὴν, ἢ χαλαστι-
κὴν, ἐν τῷ δι᾽ ἀλεύρου πυρίνου καταπλάσματι δύναμιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ συμμέτρως ὑγρὰν καὶ θερμήν. ἐῤῥέθη
γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐπί τινος σημαινομένου, τὴν τοιαύτην ἐπιφερομένην λέξιν. οὕτω δὲ καὶ ἶριν οὐκ οὔρων, οὐκ ἐμμηνίων
κινητικὸν, ἢ βηχικὸν εἶναι φάρμακον, ἢ πλευριτικοῖς, ἢ περιπνευμονικοῖς, ἢ ἐμπύοις ἁρμόττειν, ἢ ἐπιληψίαις καὶ

σπασμοῖς, καὶ παλμοῖς, καὶ τρόμοις, καὶ ῥήγμασι, καὶ σπάσμασι ἀρήγειν. οὐδὲ στερεοῦ, καὶ καθαίρειν ἕλκη, καὶ κόλ-
πους, καὶ πλευρᾶς, καὶ ἥπατος, καὶ σπληνὸς ἀλγήματα παύειν, οὐδὲ χοιράδας διαφορεῖν, ἢ τὰς ὀστῶν ἄγειν σάρκας.
κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ᾽ ἐπὶ γονοῤῥοίας ἁρμόττειν, ἢ εἰς ὑδρώπων πυρίας ὠφελίμως μίγνυσθαι μαλάττουσάν τε
καὶ ἀναστομοῦσαν, οὐ μὴν οὐδ᾽ ὅτι φακοὺς ἢ ἐφήλεις ἀποκαθαίρει, καὶ κεφαλαλγίαν ἰᾶται χρονίαν, ἢ διαφθείρειν ἔμ-
βρυα, καὶ καταπασσόμενα πέφυκεν. ἀλλ᾽ ἀρκεῖ θερμὴν εἰς τοσόνδε, καὶ ξηρὰν εἰς τοσόνδε, καὶ λεπτομερῆ μέχρι τοῦδε
τὴν κρᾶσιν αὐτῆς εἰπόντα, τά τε νῦν εἰρημένα πάντα ἐνδεδεῖχθαι, καὶ τούτων ἄλλα πλείω. καθ᾽ ἕτερον δ᾽ αὖ τρό-
πον ἀρκεῖ περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ὡς πικρὰ μέν ἐστιν, οὐ μὴν ἐσχάτως, ἀλλ᾽ ὥστε δοκεῖν ἐπιμεμῖχθαι τινὰ γλυκύτητα.
ὁ μὲν οὖν πρῶτος τρόπος τῆς διδασκαλίας, ἐμπειρικῶν ἴδιος ἐστίν. ὁ δὲ δεύτερος, ἀνδρὶ λογικῷ προσήκει μάλιστα,
καὶ τοῦτον ἡμῖν πρόκειται νῦν διελθεῖν. Ἔστι δὲ τὰ μὲν ἄλλα σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα, διὰ τῶν ὑπομνη-
μάτων αὐτῆς τῆς περὶ τῶν φαρμάκων θεωρίας ἴδια, πλὴν εἴ που κατὰ κοινωνίαν ὁ λόγος ἥψατο μεθόδου θεραπευ-
τικῆς. ὁ δὲ νῦν ἐνεστώς, ἐκείνης μᾶλλον οἰκεῖος ἐστίν, ὥστ᾽ ἐγὼ πολλάκις ἐβουλευσάμην ὑπερβῆναι τελέως αὐτόν.
ἀλλ᾽ ὅτι τε προγυμνάζειν ἔδοξέ μοι τοὺς μέλλοντας, ἀκολουθήσειν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου λογισμοῖς, οἵ τε πλεῖ-
στοι τῶν ἑταίρων, καὶ μάλιστα οἷς χαριζόμενος ἐπὶ τήνδε τὴν πραγματείαν ἧκον, οὕτως ἠξίωσάν με διαπρᾶξαι,
διὰ τοῦτο μεταχειριοῦμαι τὸν λόγον ἐν τῷδε τῷ γράμματι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν διαπυϊσκόντων τε καὶ μαλαττόντων
ποιησάμενος. ἐπειδὴ θερμὰ μέν εἰσιν ἄμφω καὶ ὑγρά, καθ᾽ ἕτερον μὴν ἑκάτερον τρόπον. τὰ μὲν γὰρ ὡς ὁμοιοτά-
την τῷ διαπυϊσκομένῳ σώματι θερμότητα γεννῶντα, πρὸς τῷ μήτ᾽ ἀφαιρεῖν τι τῆς οὔσης ἐν αὐτῷ ὑγρότητος,
μήτε προστιθέναι, τὰ δ᾽ ὡς καὶ πλέονα τῆς κατὰ φύσιν ἀνάπτοντα, καὶ συνάγοντά τι τῆς ὑγρότητος. ἀλλ᾽ ἡ μὲν τῶν
διαπυϊσκόντων ἔννοια, σαφής τε ἅμα καὶ γνώριμος ὑπάρχει πᾶσιν. εἰς πῦον γάρ ἐστιν ἡ διαπύησις μεταβολή.

De emollientibus

Περὶ δὲ τῶν μαλαττόντων φαρμάκων, καὶ αὐτῆς τῆς διαμαλάξεως, οὐκέθ᾽ ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν ἐγχωρεῖ, διότι μηδὲ
περὶ τοῦ σκληροῦ, καὶ μαλακοῦ σώματος. λέγε δὴ τὸ μὲν ἁπλῶς σκληρὸν λέγεται καθάπερ ἡ γῆ, τὸ δὲ κατ᾽ ἐπικρά-
τειαν, ὡς ὄνυξ, καὶ πλῆκτρον, καὶ κέρας. τὸ δὲ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδές, ὡς τόδε τι ζῶον, οἷον ἐλέφας, ἢ ὅδε
τις ὁ ἄνθρωπος, οἷον ὁ Ἡρακλῆς, τὸ δὲ πρὸς ὁτιοῦν παραβαλλόμενον, ὡς ὁ Διογένης πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη. κατὰ δὲ
τὸν αὐτὸν τρόπον λέγεται καὶ τὸ μαλακόν, ἢ ὡς ἄκρως τοιοῦτον, ἢ κατ᾽ ἐπικράτειαν, ἢ πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές,
ἢ ὁμοειδές, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν. ὅτι δὲ καὶ τριχῶς ἐγχωρεῖ λέγειν τὰ τοιαῦτα πάντα, τὰ μὲν ὡς ἀμίκτους τε
καὶ ἄκρας ἔχοντα τὰς ποιότητας, ἀφ᾽ ὧν παρονομάζεται, τὰ δὲ ὡς πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενές, ἢ ὁμοειδές, τὰ δ᾽ ὡς
πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχὸν παραβαλλόμενα, καὶ ὡς οὐδὲν διήνεγκεν, ἢ ἐκείνως ἢ οὕτως εἰπεῖν, ἔτι ἐπιδέδεικταί μοι
πολλάκις. ἐάσαντες οὖν τὰ λοιπὰ πάντα σημαινόμενα, περὶ τῶν πρὸς τὸν ἄριστα κατεσκευασμένον ἄνθρωπον
ἐπισκεψώμεθα μαλακῶν καὶ σκληρῶν, ὃν δὴ κανόνα καὶ μέτρον ἐποιησάμεθα τῶν οὕτω λεγομένων ἁπάντων, οὐδὲ
τούτου πρὸς τὸ ἐπιτυχὸν μόριον, οἷον ὀστοῦν ἢ πιμελήν, ἀλλὰ τὸ μέσον τῇ κράσει, τὸ δέρμα καὶ τούτου μάλιστα τὸ κατὰ
τὰς χεῖρας, ἵνα περ ἡ ἁπτικὴ δύναμις ἀκριβοῦται. συμβαίνει δ᾽ εἰς ταυτὸ καὶ τὸ κατ᾽ ἐπικράτησιν ὡς πρὸς τὴν ὅλην
οὐσίαν οὕτως, ὀνομάζεσθαι μαλακὸν ἢ σκληρόν, ἐπειδὴ μεσότης τις ἐστὶν ἡμῶν ἡ ἁφή, καθ᾽ ὃ καὶ Ἀριστοτέλης ἐδίδα-
σκεν. οὕτω δέ πως καὶ ὁ Πλάτων ἔοικε γιγνώσκειν ὅταν ἔφη. σκληρὰ μὲν ὅσοις ἂν ἡμῶν σὰρξ ὑπείκει, μαλακὰ δ᾽ ὅσα
ἂν ὑπείκει τῇ σαρκί. τὸ γὰρ δέρμα τοῦ ἀνθρώπου, κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο τὸ σύγγραμμα τὸν Τίμαιον, ἐδείκνυεν εἶναι τῷ γένει
σάρκα. καὶ μὲν δὴ καὶ Ἀριστοτέλης, ὅταν εἴπῃ μαλακὸν μὲν εἶναι τὸ ὑπεῖκον εἰς αὐτό, σκληρὸν δὲ τὸ μὴ ὑπεῖκον, ὡσαύ-
τως ἔοικεν ἀποφαίνεσθαι τῷ Πλάτωνι, καὶ μάλιστα ὅτι πρὸς τὴν ἁφὴν τὰ τοιαῦτα κρίνεσθαι φησὶν ὡς πρὸς μεσότητα.
τὸ δὲ ἐν τῇ πρὸς ὁτιοῦν παραβολῇ σκληρὸν, ἢ μαλακὸν, ἐν τῷ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑπείκειν ἢ μὴ ὑπείκειν φαίνεται κρίνεσθαι.
καὶ δὴ καὶ αὐτὸ τὸ δέρμα τὸ ἡμέτερον, ἢ τὸ μυῶν, ἤ τι μόριον ἕτερον ὅταν εἴπωμεν ἐσκληρῶσθαι, τῇ κατὰ φύσιν αὐτοῦ
κατασκευῇ, τὴν ἐπίκτητον διάθεσιν παραβάλλοντες οὕτως ὀνομάζομεν. ἔστι δὲ δήπου τῶν οὕτως ἐχόντων σωμάτων,
ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδος μάλαξις. Ἐπεὶ δὲ πολυειδῶς ἕκαστον γίνεται σκληρότερον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ πη-
γνύμενον, ἢ ὑπερπληρούμενον, ὡς διατετάσθαι σφοδρῶς, ἢ κατὰ συζυγίαν τινὰ πάσχον, κατ᾽ αὐτὰ καὶ τὸ μα-
λάττεσθαι καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον ἔσται. δηλώμεθα οὖν ὑπὲρ ἁπάντων ἐξῆς, ἀναμνήσαντες πρότερον, ὡς τὸ τῶν
ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων εὐχερές, τὰ μὲν πολλὰ οὐκ ἀγεννές, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τούτου ἐναντίον ἀνελεύθερον ἐστίν,
ὅτε μὴ ἀναγκαῖον γίγνεται διαστέλλεσθαι περὶ αὐτῶν. οὕτω γὰρ ὅτε Πλάτων ἔλεγεν, ἡμῖν τε νῦν εἰς τὸν παρόντα
διελέσθαι, περὶ τῶν τοῦ σκληροῦ σημαινομένων ἀναγκαῖον ἐστὶν αὖθις ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ὧν ἀρτίως εἰρήκαμεν ἐπαρξα-
μένοις. τὸ μὲν γὰρ ὑπεῖκον εἰς ἑαυτό, μαλακόν ἐστιν, ἐάν γε ἁπλοῦν ὑπάρχει σῶμα. τὸ δ᾽ ἐκ πλειόνων συγκείμενον,
ἤτοι ψαυόντων, ὡς ὁ τῶν πυρῶν σωρὸς, ἢ ἐπιπεπλεγμένων πως, ὡς ὁ πόκος ἢ τὰ πλόκαμα, δύναιτ᾽ ἂν ὑπείκειν
τε ἅμα καὶ μὴ εἶναι μαλακόν. ἔμπαλιν δ᾽ ἐπὶ τῶν πεπληρωμένων ἀκριβῶς, οἷον ἀσκῶν ἢ κύστεων, οὐχ ὑπείκει μὲν εἰς
αὐτὸ τὸ συναμφότερον, οὐ μὴν σκληρόν γε ἐστὶ τὸ περιεχόμενον, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ περιέχον ὁπότε πεπλήρωται, σκληρότερον
ἑαυτοῦ γέγονεν, ἤ τινα ἐπίκτητον ἑτέραν εἴληφε διάθεσιν, ὅτι μὴ τέταται μόνον ἐκ τοῦ τέως κεχαλασμένου. τὸ μὲν οὖν
τοιοῦτον ἀντίτυπον ἔγωγε καλῶ, καὶ οὐ σκληρόν, ὅταν ἀκριβολογεῖσθαι προέλωμαι. συγχωρῶ μήν, εἴ τις ἐθέλοι καὶ
σκληρὸν ὀνομάζειν, καὶ αὐτὸς οὕτω καλῶ πολλάκις, ἐκεῖνο μόνον ἀναμιμνήσκων, ὅτι μήτε μία φύσις ἐστὶ τῶν ἐσκλη-
ρυμμένων, μήτε ἓν ἴαμα. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ ξηρότητος σκληρυνθὲν, ὑγρανθῆναι δεῖται, τὸ δ᾽ ὑπὸ πήξεως θερμανθῆναι,
τὸ δ᾽ ὑπὸ πληρώσεως κενωθῆναι, τὸ δ᾽ ὑπὸ ξηρότητος ἅμα καὶ πήξεως ὑγρανθῆναί τε καὶ θερμανθῆναι. τὸ δ᾽ ὑπὸ
πήξεως ἅμα καὶ πληρώσεως, θερμανθῆναί τε καὶ κενωθῆναι. ξηραίνεται μὲν οὖν ἄνευ πήξεως ἔν τε γυμνασίοις
ἀμέτροις τὰ σώματα, καὶ ἡλίῳ σφοδρῷ καὶ ἐνδείαις ἰσχυραῖς, καὶ πυρετῷ καυσώδει, καὶ φαρμάκοις τισίν, ὅσα ξη-
ραίνει μὴ ψύχοντα. πήγνυται δὲ ὑπὸ μόνης ψύξεως ἰσχυρᾶς, ὥσπερ καὶ πληροῦται δι᾽ ἐπιῤῥοὴν ὑγρότητος δα-
ψιλοῦς. ξηραίνεται δὲ ἅμα καὶ πήγνυται, συνδραμόντων εἰς ταυτὸ τῶν συνυπάρξαι δυναμένων αἰτίων, οἷον
εἴ τις ὑπερπονήσειεν ἐν κρύει. οὕτω δὲ καὶ πληροῦται, καὶ πήγνυται διὰ ῥεῦμα ψυχρόν, ἤ τινα ψύξιν τοῦ μορίου. τῆς ψύξεως
δ᾽ αὖ

δ᾽ αὖ πάλιν αἰτία τριττή, μία μὲν ἐκ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, οἷον ἀέρος, ὕδατος ἢ φαρμάκου, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐρυσιπελάτων ἐργάζονται πολλάκις. ἑτέρα δὲ ἡ τοῦ πάσχοντος μέρους οἰκεία κρᾶσις. ἄλλη δ᾽ ἐπ᾽ αὐταῖς τρίτη παρὰ τοῦ ῥυέντος εἰς αὐτὸ χυμοῦ γιγνομένη. πολλάκις γὰρ ἐκεῖνος μὲν ἤδη θερμότερος ἑαυτοῦ γέγονεν, ἤτοι σηπόμενος, ἢ ἐκ τῶν ψαυόντων αὐτοῦ μορίων τῶν φύσει θερμῶν μεταβαλλόμενος, ἣν δὲ προσετρίψατο τινὶ μορίῳ τῶν φύσει ψυχροτέρων ψύξιν, ἕως πολλοῦ παραμένει, κατὰ τοσούτους μὲν τρόπους σκληρύνεταί τε καὶ μαλάττεται τὰ σώματα. τὸ μέντοι μαλακτικὸν φάρμακον, οὐκ ἐπὶ πάντας ἔοικε φέρειν τοὺς τρόπους, ἀλλ᾽ ἐξαιρέτως ἐπὶ τοὺς διὰ πῆξιν ἐσκληρυμμένους, ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ καὶ περιεχομένη τις ὑγρότης ἐν αὐτοῖς εἴη παρὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσκιρρωμένων. εἰ γὰρ διὰ ξηρότητα σκληρὸν εἴη γεγονός, ὑγραίνειν μᾶλλον, οὐ μαλάττειν τὸ τοιοῦτον κελεύουσιν, ὥσπερ γε καὶ τὰ πεπληρωμένα, κενοῦν οὐ μαλάττειν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ὀνομάτων οὔτ᾽ ἐρίζειν καλόν, οὔτ᾽ ἀκριβοῦν ἀναγκαῖον. ἐπὶ δὲ τὰς ἐν τοῖς πράγμασι διαφορὰς ἰέναι βέλτιον, ἐν αἷς καὶ τὸ σφάλμα μεγάλην τοῖς ἀρρωστοῦσι φέρει τὴν βλάβην. τὸ μὲν οὖν ἐξηρασμένον, τῶν ὑγραινόντων δεῖται φαρμάκων, ὑπὲρ ὧν καὶ ἤδη μοι πρόσθεν αὐτάρκως εἴρηται, τὸ δὲ πεπηγὸς ὑπὸ ψύξεως, θερμαινόντων. οὐκ ἀγνοεῖται δὲ οὐδὲ ταῦτα, τὸ μέντοι γε πεπληρωμένον, ἢ ψυχόντων, ἢ θερμαινόντων, ἢ τῶν ἰδίως ὀνομαζομένων ξηραινόντων. ἐκκενοῖ γὰρ τὴν περιττὴν ὑγρότητα ταῦτα σύμπαντα, κατ᾽ ἴδιον ἕκαστον λόγον. ὅσα μὲν ψύχει κατὰ δεύτερον τρόπον ἀποκρινόμενά τε ἅμα καὶ συνεξάγοντα τῷ θερμῷ νοτίδα πολλήν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν. ὅσα δὲ θερμαίνει, τῷ λύειν εἰς ἀτμοὺς μὲν τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν ἐν τοῖς θερμαινομένοις σώμασιν, ὅσα δὲ ξηραίνει καθάπερ τὰ διαφορητικὰ προσαγορευόμενα. κατὰ δεύτερον καὶ ταῦτα τρόπον, ἢ ἀναπίνοντα τὰς ὑγρότητας ὅταν ἐν πόροις τισὶν ὑπάρχωσιν, ἢ ὅλον ἀλλοιοῦντα τὸ μόριον. ὅστις δ᾽ ἑκάστου ὁ καιρὸς τῆς χρήσεως, οὐ τῆς ἐνεστώσης πραγματείας, ἀλλὰ τῆς θεραπευτικῆς ἐστι μεθόδου. ὅσα δ᾽ ὑπὸ ψύξεώς τε ἅμα καὶ ξηρότητος ἐσκληρύνθαι, θερμαίνειν ὁμοῦ ταῦτα καὶ ὑγραίνειν προσήκει, οὐχ οἷάπερ τὰ διαπυήσαντα θερμότητι ἅμα καὶ ὑγρότητι συμμέτρῳ κατὰ φύσιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοσοῦτον μὲν εἶναι χρὴ τὸ φάρμακον θερμότερον, ἐφ᾽ ὅσον ἡ ψύξις ἐκράτησεν, ἐπὶ τοσοῦτον δ᾽ ὑγρότερον, ἐφ᾽ ὅσον ἡ ξηρότης. ἔστι δὲ καὶ τούτων μέτρον ὁρίσαι τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. τύπον δ᾽ ἀρκέσει τινὰ τῆς τῶν φαρμάκων ἰδέας ἐνταυθοῖ διελθεῖν ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων. ὑγραίνει τοίνυν καὶ θερμαίνει τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν καὶ τοὔλαιον. εἰ δὲ καὶ μιχθεῖεν εἰς ταὐτὸ ἀμφότερα, πολὺ δὴ μᾶλλον ὑγραῖνον ἅμα καὶ θερμαῖνον ἔσται τὸ μικτὸν ἐξ αὐτῶν, ὥσπερ καὶ λουτρὰ τῶν ποτίμων ὑδάτων σὺν ἐλαίῳ δαψιλεῖ. ταὐτὸ δὲ τοῦτο ἐργάζεται, καὶ ἡ τῶν ἐδεσμάτων ποιότης ὡσαύτως ἔχουσα, διὰ τοῦτο καὶ τῶν βουλιμιώντων ἰάματα τοιαῦτα τετύχηκεν ὄντα. ψύξιν γὰρ ἅμα ξηρότητι τὸ πάθος ἔχει καὶ ἡ ἴασις αὐτῶν, διὰ τῶν ἐναντίων. τὸ μέντοι δι᾽ ἀλεύρου πυρίνου κατάπλασμα τὰς εὐκράτους φύσεις διαπυΐσκον, οὔτ᾽ ἀπάγει τι τῶν κατὰ φύσιν ἐν τοῖς μορίοις ὑγροτήτων, ὅτι καὶ ἄξιον λόγου, καὶ πολὺ μᾶλλον οὐδὲ προστίθησιν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν θερμασίαν, οὔτε ἐπιτείνειν πέφυκεν, οὔτ᾽ ἀμβλύνειν, ἀλλὰ κατὰ μόνην αὐξάνειν τὴν οὐσίαν. ἔστι δὲ οὐ ταὐτὸ ἐπιτεῖναι τὴν ποιότητα, καὶ τὴν οὐσίαν αὐξῆσαι. δειχθήσεται δὲ καὶ ταῦτα ἀκριβέστερον ὀλίγον ὕστερον. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων, ὑγρὰ καὶ θερμὰ λέγομεν, οὐχ ὡς ὑγρότερα καὶ θερμότερα τῆς ἡμετέρας οὐσίας, ἀλλ᾽ ὡς παραπλησίας ἡμῖν ὑπάρχοντα κράσεως, ὑγρᾶς καὶ θερμῆς οὔσης κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, ὡς ἐν τῷ περὶ κράσεων εἴπομεν. οὐ μὴν οὕτως, ἢ τὸ ὕδωρ ὑγρόν, ἢ τὴν χαλβάνην θερμὴν εἶναι φαμέν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς τέγγον τε καὶ διαβρέχον ἡμῶν τὴν σάρκα, τὴν δὲ ὡς θερμαίνουσαν. εἰ γὰρ καὶ θερμὸν εἴη τὸ ὕδωρ, ὡς κενοῦν ἐνίοτε δύνασθαι τὰ καθ᾽ ὑπερβολὴν ὑγρῶν εἰς ὄγκον ἐξηρμένα, τά γ᾽ οὖν ὁμοιομερῆ πάντως ὑγραίνει, καθότι κἂν τῷ πρώτῳ μοι δέδεικται λόγῳ. Τὰ τοίνυν ἐκπυΐσκοντα φάρμακα, τῷ μὲν θερμαίνειν ὁμοίως ὕδατι θερμῷ, διαφορεῖ τὴν περιττὴν ὑγρότητα, τὴν ἐν ταῖς κεναῖς χώραις περιεχομένην, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας ἐπιδέδεικται γράμματι. τοῖς μέντοι κατὰ φύσιν ἔχουσι σώμασιν αὐτοῖς τοῖς ὁμοιομερέσι, οὐδὲν προστίθησιν ὑγρότητος, ὥσπερ οὐδ᾽ ἀφαιρεῖ τι σαφὲς οὐδ᾽ αἰσθητόν. ἴσα γὰρ ὑπάρχοντα ταῖς κράσεσι, φυλακτικὰ τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐστιν, ὡς κατὰ μηδὲν ἀλλοιοῦν. ἐν γοῦν ταῖς ἐκπυήσεσιν ἡ μὲν ὑγρότης ἀλλοιοῦται, κἂν εἴ πού τις εἴη σὰρξ τεθλασμένη, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα, διασώζει τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν. τριῶν γὰρ γινομένων ἀλλοιώσεων ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἡ μέν τις ἀκριβῶς ἐστιν κατὰ φύσιν ἔχουσα, ὅταν ἐν τῇ γαστρὶ πέττηται τὸ σιτίον, ἢ ἐν τοῖς σπλάγχνοις καὶ ἀγγείοις ὁ γεννηθεὶς ἐνταῦθα χυλός, ἵνα ἐκ τούτου πάλιν τρέφηται ἕκαστον μέλος. ἡ δέ τις ἀκριβῶς παρὰ φύσιν ἐν ἅπασι τοῖς σηπομένοις. αὗται μὲν οὖν ἐναντίαι πως ἀλλήλαις εἰσίν. ἡ τρίτη δ᾽ ἐπίμικτος ἐξ ἀμφοῖν καὶ μέση, τὸ μέντοι τῆς πρώτης τε καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσα, τὸ δὲ τῆς ἐναντίας αὐτῆς τῆς παρὰ φύσιν. ὑπάρχει γὰρ τῇ μὲν κατὰ φύσιν δύο ταῦτα, τό τε ἐξ οἰκείας ὕλης τῷ ζῴῳ τὴν ἀλλοίωσιν γίγνεσθαι, τό θ᾽ ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἀκριβῶς κρατεῖσθαι. τῇ δὲ παρὰ φύσιν ὑπ᾽ ἀλλοτρίας τε θερμότητος ἡ μεταβολή, καὶ εἰς οὐδὲν χρηστόν. ἡ μέση δ᾽ αὐτῶν ἡ κατὰ τὰς ἐμπυήσεις ἐπομένη, ὑπὸ μὲν τῆς ἐμφύτου γίνεται θερμότητος, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε κρατούσης. οὐδὲ γὰρ ἐξ ὕλης ἀκριβῶς χρηστῆς οὔσης ἐπιτελεῖται, ὥσπερ οὐδὲ παντάπασιν ἀλλοτρίας. ὡς οὖν αἱ κατὰ φύσιν ἀλλοιώσεις ὑπὸ τῆς ἐμφύτου γιγνόμεναι θερμότητος, ὑπὸ τῆς ὁμοίας ἔξωθεν ἐπικουροῦνται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ περὶ τὰς διαπυήσεις. ἴσμεν γοῦν οὐδὲν οὕτως τῇ κατὰ γαστέρα πέψει συντελοῦν, ὡς ἀνθρώπου σῶμα ψαῦον αὐτῆς. καί τινες παιδία προστιθέμενοι νύκτωρ, ἐναργεστάτης ὠφελείας αἰσθάνονται ἀναπαυόμενοι. συμφυλότερα γὰρ ἤδη καὶ οἰκειότερα πολὺ τῶν διὰ τῶν πυριάσεων ἐστίν. ἔνιοι δὲ καὶ κυνίδια σμικρὰ τῆς αὐτῆς ἕνεκεν ὠφελείας ἀναπαυόμενοι προστίθενται τῇ γαστρί, τὸ πλῆθος αὔξοντες τῆς πεττούσης τὰ σιτία θερμότητος, οὐ τὴν ποιότητα. τοιοῦτον οὖν εἶναι χρὴ καὶ τὸ τῇ διαπυήσει συλληψόμενον φάρμακον, οἷόν περ καὶ αὐτὸ τὸ ἔμφυτον ὑπάρχει θερμὸν ἐν ταῖς εὐκράτοις φύσεσιν. εἰ δὲ θερμοτέρα τοῦ δέοντος ἡ φύσις ὑπάρχει, τὸ διαπυΐσκον φάρμακον ἐν ἐκείνῳ τῷ σώματι, θερμότερον εἶναι δεήσει, καὶ τοσούτῳ γε τοῦ συμμέτρου θερμότερον, ὅσῳ καὶ ἡ φύσις ἐστὶ τοῦ εὐκράτου θερμοτέρα, ὥστε καὶ τοῦτο μὲν ἤδη πρόδηλον ἐκ τῆς θεραπευτικῆς ὑπάρχει μεθόδου, τὸ καθ᾽ ἕκαστον ἄνθρωπον ἴδιον εἶναι τὸ διαπυΐσκον φάρμακον. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ πολλάκις ἡμῖν ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τούτων μαρτυρεῖται, τὸ κρῖναι πάσας τῶν φαρμάκων τὰς δυνάμεις, ὡς πρὸς τὸν ἄριστα

De suppurantibus

κεκραμένον ἄνθρωπον ἐξετάζεσθαι. μηδὲ γὰρ συστῆναι δύνασθαι τέχνην μηδεμίαν, εἰ μὴ πρότερον οἷόν περ κανόνα τινὰ καὶ σκοπὸν ἐν τῷ γένει τῆς ὕλης ἐν ᾗ καταγίνεται θέμενος, πρὸς ἐκεῖνον ἤδη τὰ κατὰ μέρος ἀπευθύνοι πάντα. πάλιν οὖν ὑποθέμενοι τῷ λόγῳ, τὸν ἄριστα κεκραμένον ἄνθρωπον, οἷόν περ σκοπόν τινα πρὸς ἐκεῖνον ἀναφερόντων, ἐκπυΐσκον τε λεγόμενον εἶναι φάρμακον ἕτερον τοῦ μαλάττοντος τὰ σκιρρούμενα, τάς τε κράσεις αὐτῶν ὑπάρχειν οἵας ἔμπροσθεν ἔφαμεν εἶναι, τοῦ μὲν εἰς πύου γένεσιν συντελοῦντος τῇ φύσει, σύμμετρόν τε καὶ ὁμοίαν ᾧ προσάγεται σώματι. τῷ δ᾽ εἶναι τὴν φύσιν ἡμῶν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ὑγρὰ καὶ θερμὰ τὰ τοιαῦτα πολλάκις ὀνομάζεσθαι φάρμακα. τοῦ δὲ μαλάττοντος τὸ σκιρρούμενον, πολὺ μὲν θερμότερον τῆς εὐκράτου φύσεως, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε ἤδη θερμήν. Ἄρχεται μὲν γὰρ ἡ τῶν σκιρρουμένων διάθεσις, ἐκ ῥεύματος γλίσχρου τε καὶ παχέος ἐν μικροῖς πόροις τοῦ μορίου σφηνωθέντος. διαφορηθείσης δὲ τῆς ἐν αὐτῷ λεπτομεροῦς ὑγρότητος, εἶτα τῆς ὑπολοίπου ψυχθείσης τε καὶ οἷον πῆξίν τινα λαβούσης, ἡ καλουμένη σκίρρωσις ἕπεται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸ πάθος φασὶν, καὶ ἴασιν αὐτοῦ διὰ τῶν θερμαινόντων. ἀλλ᾽ ἐπεὶ μετὰ ψύξεως ἡ ὑγρότης περιττὴ, σύνθετον ἔσται καὶ τὸ ἴαμα, διὰ μὲν τὴν ψύξιν τῶν θερμαινόντων δεομένης τῆς διαθέσεως, διὰ δὲ τὴν ἀλλοτρίαν τε καὶ περιττὴν ὑγρότητα, τῶν ἐκκενούντων. ὅθεν οὐδὲ θεραπεύεται τῶν σκιρρουμένων οὐδὲν, οὔθ᾽ ὑπὸ τῶν σφοδρῶς ξηραινόντων, οὔθ᾽ ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶς θερμαινόντων, οὔθ᾽ ὑπὸ τῶν ταῦτ᾽ ἄμφω δυναμένων. τὰ μὲν γὰρ σφοδρῶς θερμαίνοντα διαφορήσαντα βιαίως τὸ παρακείμενον, καὶ περιεχόμενον ἐν τοῖς μορίοις ὑγρὸν, ἀποξηραίνει τὸ ὑπόλοιπον ὡς ἀνίατον γενέσθαι. τὰ δὲ σφοδρῶς ξηραίνοντα κἂν μὴ θερμαίνῃ. ταῦτα δ᾽ οὐδὲ διὰ μέσου τοῦ κενοῦντος τὸ λεπτομερὲς, ἀλλ᾽ αὐτίκα γε καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, εἰς ἄκραν ξηρότητος προσάγει τὸ ἐσφηνωμένον ἐν τοῖς σκιρρουμένοις ῥεῦμα. μόνα τοίνυν ὅσα θερμαίνει μὲν, οὐ μὴν σφοδρῶς ἅμα τῷ μηδὲ ξηραίνειν ἰσχυρῶς, ἰᾶται τὰς τοιαύτας διαθέσεις, καὶ καλεῖται τὰ τοιαῦτα φάρμακα μαλακτικὰ καθ᾽ ἕνα καιρὸν ἄμφω δρῶντα, καὶ χέοντα τὸ πεπηγὸς, καὶ κατὰ βραχὺ διαφοροῦντα. Θερμὰ τοίνυν ἐστὶν, καὶ οὐ πάνυ τι ξηρὰ πάντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα, διαφέροντα τῶν ἐκπυϊσκόντων τῷ θερμότερα ὑπάρχειν αὐτῶν καὶ ξηρότερα. τὰ μὲν γὰρ σύμφυλόν τε καὶ ὁμοιοτάτην ἔχει τοῖς σώμασιν ἡμῶν τὴν θερμότητα, τὰ δὲ μαλάττοντα σφοδροτέραν μὲν, οὐ μὴν ὥστε διὰ βιαίου τῆς ὁλκῆς καταξηραίνειν τὸ ὑπόλοιπον. ἔτι δὲ τὰ μὲν ἐκπυΐσκοντα τὴν προϋπάρχουσαν ἐν τοῖς σκιρρουμένοις μορίοις ὑγρότητα φυλάττει, τὰ δὲ μαλακτικὰ, βραχύ τι μέρος αὐτῆς ἀναλίσκει. καὶ διὰ τοῦτο μυρίων ὄντων τῶν θερμαινόντων, καὶ ξηραινόντων φαρμάκων, ὅσα συμμέτρου τε ἅμα θερμότητος μετέχει, ἀνάλογόν τε ταύτῃ ξηρότητος ἐτύχησε, ταῦτα μόνα μαλακτικὰ τῶν σκιρρουμένων ἐστὶν, οἷον βδέλλιον, καὶ στύραξ, καὶ χαλβάνη, καὶ ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, καὶ μυελὸς ἐλάφειός τε καὶ μόσχειος, καὶ στέαρ αἴγειόν τε καὶ ταύρειον, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα. νῦν γὰρ οὐ πρόκειται τὴν ὕλην ἐπεξιέναι πᾶσαν, ἀλλὰ καθόλου μίαν ὑπὲρ ἁπασῶν τῶν τοιούτων δυνάμεων ποιήσασθαι διδασκαλίαν. τί δὴ τὸ καθόλου, ὃ περί τε τῶν ἐκπυϊσκόντων καὶ μαλαττόντων ἐστὶ γνῶναι βέλτιον, ὡς τὰ μὲν ἴσην ἀνάπτει θερμότητα τῇ τοῦ ζώου κατὰ φύσιν. ὅσα δὲ μαλάττει πολὺ πλέονα, καὶ ὡς τὰ μὲν οὐ τῷ ποιῷ τῆς θερμότητος, ἀλλὰ περὶ τὸ ποσὸν μᾶλλον, ἐνεργεῖν πέφυκεν, ὅσα δὲ τῶν σκιρρουμένων ἐστὶν μαλακτικὰ, περὶ τὸ ποιὸν μᾶλλον. ὥσπερ γὰρ εἰ κατὰ τοῦ τῆς ἐκπυήσεως δεομένου μορίου δυνατὸν ἦν ἐπιβεβλημένας ἔχειν ἀεὶ τὰς χεῖρας ἤτοι μέλος ἄλλο, τάχιστα ἂν οὕτως διεπύησε. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ τὸ φάρμακον ὁμοιότατον εἴη τῇ κράσει τοῦ ἀνθρώπου, τάχιστα συμπέψει τὸ δεόμενον εἰς πύον μεταβληθῆναι. δεῖται δὲ ποτὲ μὲν ἡ σὰρξ ὅταν θλασθῇ, ποτὲ δὲ ὁ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενος χυμός. Καὶ μήν γε ὡς ἐμπλαστικὸν εἶναι χρὴ τὸ τοιοῦτον φάρμακον, ἵν᾽ ἀκριβῶς ᾖ διαπυητικὸν, ἤδη μοι καὶ τοῦτο δοκῶ φαίνεσθαι σαφῶς. εἰ γὰρ τὴν οὐσίαν αὐξῆσαι τῆς ἐμφύτου θερμότητος, οὐκ ἐπιτεῖναι προσήκει τὴν ποιότητα, πεφράχθαι χρὴ τοὺς πόρους τοῦ σώματος, ἵν᾽ ἔνδον ἀποστέγωσι τὰς ἀτμώδεις διαπνοάς. ὡς ὅσα γε τῶν καταπλασμάτων, ἢ τῷ ῥύπτειν, ἢ τῷ θερμαίνειν σφοδρότερον ἐπιτρέπει διαφορεῖσθαι τοὺς ἀτμοὺς, ξηραίνει μὲν, οὐ μὴν ἐμπυΐσκει γε. τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶ τό τε τῶν κριθῶν, καὶ τῶν ἐρεβίνθων, καὶ τὸ τῆς τήλεως, καὶ τὸ τῶν κυάμων ἄλευρον. ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ τῶν αἰρῶν, ὀρόβων, ἐλύμου, θέρμων, κέγχρου, καὶ πάντων τῶν ξηραινόντων. ὑπό τε γὰρ τῶν ῥυπτόντων, εἰ καὶ μὴ θερμαίνῃ σφοδρῶς, ἐκφραττομένων τε καὶ ἀνοιγνυμένων τῶν πόρων, συναπέρχεται καὶ τὸ τοῦ μορίου θερμὸν, ὥστε μὴ σώζεσθαι τὴν κατὰ φύσιν αὐτῷ συμμετρίαν. ὑπό τε τῶν σφοδρῶς θερμαινόντων ἐκκενοῦται μέντοι καὶ ταύτης οὐκ ὀλίγον, ὑποθερμαίνεται δὲ ἡ λοιπὴ, καὶ οὕτω συμβαίνει τὴν μὲν οὐσίαν τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἐλάττονα γίγνεσθαι, τὴν ποιότητα δ᾽ ἐπιτείνεσθαι. χρὴ δὲ οὐδέτερον εἶναι τούτων, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀτμῶδες, καὶ θερμὸν πνεῦμα περιέχεσθαι πλεῖστον, ἀκριβῶς δ᾽ εἶναι σύμμετρον τῇ θερμότητι, τοῦτο γάρ τοι κἂν τοῖς παισὶ ὑπάρχον πλεῖστον, ἅπαντα συναύξει τὰ φυσικὰ τῶν ἔργων. εἰσὶ μὲν οὖν οἱ μηδ᾽ αὐτὸ τοῦτο γιγνώσκουσιν, καὶ πρὸς τὸ μὴ γιγνώσκειν ἐγκαλοῦσιν Ἱπποκράτει τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχειν εἰπόντι τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ᾽ ἡμᾶς χρὴ μήτε παρακούειν αὐτοῦ, καὶ γιγνώσκειν ἔμφυτον εἰρῆσθαι θερμὸν, ὅπερ καὶ πνεῦμα ἑκάστου τῶν ζώων ὀνομάζομεν, ὥσπερ οὖν καὶ Ἀριστοτέλης ἔγραψε. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ τὴν αἱματικὴν οὐσίαν καὶ ἀερώδη θερμὸν ἔμφυτον ἀκούειν ἅμα τῷ πνεύματι. οἱ μὲν οὖν στωϊκοὶ ταυτὸν τοῦτο τὸ πνεῦμα τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς εἶναι δοξάζουσιν. ἡμεῖς δὲ περὶ οὐσίας ψυχῆς, ὅτι πάνυ τι τολμῶμεν ἀποφαίνεσθαι, καὶ πρὸς τὰ προόντα περιττὸν ὑπολαμβάνομεν. ὅτι μέντοι τὸ σύμφυτον πνεῦμα, κἂν εἰ μὴ τῆς ψυχῆς ἐστιν ἡ οὐσία, ἀλλὰ τὸ πρῶτόν γε αὐτῆς ὄργανον ὑπάρχει, φθάνομεν ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασιν ἀποδεδειχέναι. καὶ δὴ καὶ περιέχεσθαι μὲν ἐν ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μέλεσι φυσικὸν τὸ πνεῦμα φαμὲν, οὐχ ὅμοιον δ᾽ εἶναι πανταχόθι, καθάπερ οὐδὲ τὸ αἷμα ἀναγκαῖον. περιέχεσθαι δὲ κἂν ταῖς κεναῖς χώραις οὐκ ὀλίγην οὐσίαν αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ οἷον ὕλην τινὰ βραχείας μὲν ἔτι μεταβολῆς δεομένην εἰς γένεσιν ἐμφύτου πνεύματος ἠκριβωμένου κατὰ τὰς οἰκείας ποιότητας, ἤδη μέντοι πρός γε τὰ φυσικὰ τῶν ἔργων ἱκανῶς συντελοῦσαν. ἔστι δὲ δήπου τῶν φυσικῶν ἔργων ἕν τι, καὶ ἡ εἰς τὸ πύον μεταβολή. πέψις γάρ τις ἐστὶ καὶ κατὰ τόδε. χρὴ δ᾽ οἶμαι τὸ πνεῦμα φυλάττειν ἔνδον, ὡς ὅτι πλεῖστον ὁπότε πέττειν τι πρόκειται. διαφορεῖται δὲ ὑπό τε τῶν ῥυπτόντων οἷά περ ἐστὶ τό τε τῶν κριθῶν, καὶ τὸ τῶν κυάμων ἄλευ-

ρον

Spiritus Naturalis.

ρον, ὁπότε τῶν ξηραινόντων, οἷον ἐλύμου τε καὶ κέγχρου, καὶ θερμῶν, ὁπότε τῶν θερμαινόντων οἷάπερ ἡ τῆλις ἐστίν. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ὁπότε τῶν θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν ἅμα πεφυκότων, οἷον αἰρῶν, καὶ ὀρόβων, ἐρεβίνθων τε καὶ ὤχρων, ἐπιτηδειότατον δὲ εἰς πύου γένεσίν ἐστιν, τῶν μὲν καταντλουμένων ὕδωρ εὔκρατον, ἢ ὑδρέλαιον, τῶν δ' ἐπιβρεχομένων, ἔλαιον εὔκρατον. καταπλασμάτων δὲ, τότε πύρινον ἄλευρον δι' ὑδρελαίου καὶ ὁ ἄρτος αὐτός, ἕψεσθαι δὲ καὶ τοῦτο χρὴ συμμέτρως. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἡψημένον ξηραντικώτερον πῶς ἐστιν, καὶ ταῖς δυσπεπτοτέραις ἁρμόττει φλεγμοναῖς. τὸ δ' ἔλαττον ἐπὶ τῶν πάνυ θερμῶν, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ζεουσῶν. καὶ τὸ μὲν ἐλαίου πλέον ἔχον, ἐπὶ τῶν δυσπεπτοτέρων, τὸ δ' ἧττον, ἐπὶ τῶν ζεουσῶν. καὶ δὴ καὶ τὸ μὲν ἐξ ἄρτου κατάπλασμα, ταῖς δυσπεπτοτέραις ἁρμόττει φλεγμοναῖς. ἔχει γάρ τοι καὶ ἅλας, καὶ ζύμης ὁ ἄρτος. τὸ δ' ἐξ ἀλεύρου πυρίνου ταῖς θερμοτέραις. αὐτοῦ δ' αὖ πάλιν τοῦ πυρίνου ἀλεύρου, μᾶλλον τὸ καθαρὸν καὶ ἄρτου μᾶλλον ὁ καθαρὸς ἐκπυΐσκει. τὸ μὲν γὰρ πίτυρον ἧττον τέ ἐστιν θερμὸν, καὶ μᾶλλον ξηρόν. τὸ δὲ καθαρόν τε καὶ τρόφιμον ἄλευρον, ὑγρόν τέ ἐστι καὶ θερμόν. ἐδείχθη δὲ τὰ τοιαῦτα συνεργοῦντα πρὸς τὴν τοῦ πύου γένεσιν. οὕτως οὖν καὶ τῶν φαρμάκων τῶν ἐπιτιθεμένων τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, ὅσα θερμά τέ ἐστι καὶ ὑγρὰ, συντελεῖ καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ἐκπύησιν, οἷον τότε χοίρειον στέαρ, καὶ τὸ μόσχειον. τὸ μὲν γὰρ ταύρου καὶ τῆς αἰγὸς, ἐδείχθη δριμύτερα, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς ψυχροτέραις, καὶ σκιρρωδεστέραις φλεγμοναῖς ἐπιτήδεια. τὸ δὲ χοίρειον καὶ μόσχειον αὐταῖς ταῖς ὀνομαζομέναις κυρίως φλεγμοναῖς, οἰκειότατον. ἔστι δὲ καὶ τὸ τῶν ἀλεκτρυόνων στέαρ οἰκειότατον, ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ τοῦ χηνὸς ἤδη πως διαφορητικώτερον. λεπτομερέστερα γάρ ἐστι ταῖς οὐσίαις, ὥσπερ καὶ τὸ τῶν βοῶν καὶ αἰγῶν παχυμερέστερά τε καὶ γεωδέστερα. καὶ μὲν δὴ, καὶ τὸ τῶν ἀγρίων ζώων πάντων στέαρ δριμύτερόν τε ἐστὶν καὶ ξηραντικώτερον, πολὺ τῶν ἡμέρων, καὶ μάλιστα τὸ τῶν παρδαλέων τε καὶ λεόντων, ὥστ' οὐδὲν τούτων ἐκπυΐσκειν ἐπιτήδειον, ἀλλ' ὡς εἴρηται τὸ χοίρειόν τε καὶ μόσχειον. ἐκπυΐσκει δὲ πίττα καὶ ῥητίνη, δευθεῖσαι δηλονότι μετ' ἐλαίου τινὸς, ἢ ῥοδίνου. χρὴ δὲ κἀνταῦθα πρὸς τὰς ζεούσας φλεγμονὰς, διὰ ῥοδίνου τήκειν αὐτάς. πρὸς δὲ τὰς ψυχροτέρας, διά τινος τῶν θερμαινόντων, οἷον ἐστὶ τὸ κίκινον, καὶ τὸ ῥαφάνινον, καὶ τὸ παλαιὸν, καὶ τὸ σικυώνιον. εἰ δὲ καὶ κηρῷ ποτὲ μόνῳ χρῷο διαπυήσεως ἕνεκα τῶν ἄλλων μὴ παρόντων, ἔν τινι τῶν θερμαινόντων ἐλαίων καὶ τοῦτον τήκειν. αὐτὸς μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὸν ἧττον ἐστὶ θερμὸς, ἢ ὥστε διαπυΐσκειν, ἐπεί τοι γε ἔμπλαστον ἔχει. μόναις οὖν ταῖς ζεούσαις φλεγμοναῖς ἐπιτήδειος ἔν τινι τῶν θερμαινόντων ἐλαίων δευθείς. ὥσπερ δ' οὗτος ἐνδεῖ τῆς συμμετρίας ὡς πρὸς τὰς μέσας τῇ κράσει φλεγμονὰς, καὶ φύσεις ἀνθρώπων τε καὶ μορίων, οὕτως ὑπερβάλλουσι βραχύ τι ῥητίνη καὶ πίττα. καὶ διὰ τοῦτο μιγνύμενα ταυτὶ πάντα τὰ νῦν εἰρημένα, διαπυΐσκει συμμέτρως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη τῆς περὶ φαρμάκων συνθέσεώς ἐστιν πραγματείας, ἧς ἐφάψασθαί πως ἠνάγκασεν ἡμᾶς, ἡ τῆς θεωρίας ἀκολουθία. πάλιν δ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπάνειμι. πρόκειται δὲ ἀφορίσαι τὴν καθόλου φύσιν, ὁποία τίς ἐστι τῶν ἐκπυϊσκόντων. ἐρρέθη δ' ὅτι συμμέτρως εἶναι χρὴ θερμαίνουσάν τε καὶ ὑγραίνουσαν αὐτήν, ὅπερ ἑτέρως ἑρμηνευόμενον ἐστὶ, μήθ' ὑπερβάλλειν μήτ' ἐνδεῖν τῆς τοῦ μεταβάλλοντος αὐτὸ σώματος κράσεως, ἀλλ' ὡς οἷόν τε μάλιστα παραπλήσιον ὑπάρχειν. τὸ δ' ὅτι δυνάμει μὲν τοιοῦτον ἐστὶ τὸ διαπυΐσκον φάρμακον. ἐνεργείᾳ δὲ γίγνεται τοιοῦτον ἐν τῷ πλησιάζειν ἡμῖν, εἴρηται πολλάκις ἔμπροσθεν, ἀναμνησόμεθά τε καὶ νῦν, ὥστε μνημονεύειν αὐτοῦ διὰ παντός. ἡ μὲν δὴ κρᾶσις τοιαύτη τις ὑπάρχει τοῦ διαπυΐσκοντος, ἡ δὲ σώματος αὐτοῦ σύστασις ἐμπλαστική τίς ἐστιν. μάλιστα δὲ τοῦτο τοῖς γλίσχροις συμβέβηκεν, ὥσπερ τῷ στέατι τῷ χοιρείῳ, καὶ βουτύρῳ, καὶ λιβανωτῷ, καὶ τῷ δι' ἀλεύρου πυρίνου καταπλάσματι. καὶ γὰρ συμμέτρως θερμὰ ταῦτά ἐστιν, καὶ συμμέτρως ὑγρὰ καὶ γλίσχρα, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰς ἐκπυήσεις ἐπιτήδεια. χόνδρος μέντοι, ξηραντικώτερος μέν ἐστιν ἀλεύρου πυρίνου, γλίσχρος δ' οὐδὲν ἧττον ἐστὶν, εἰ μή τι ἄρα καὶ μᾶλλον, ὅθεν ἐπὶ μὲν τῶν μέσων φλεγμονῶν ἧττον ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς ἐκπύησιν. ἐπὶ δὲ τῶν ὑγροτέρων ἀμείνων ἀλεύρου πυρίνου. προέρχεται δ' οὖν ἐπὶ πλέον ἤδη, καὶ ταῦτα τῆς ἐνεστώσης πραγματείας. ἐπανέλθωμεν οὖν αὖθις ἐπὶ τὰ μαλακτικὰ τῶν σκιρρουμένων φάρμακα, τοσοῦτον πάλιν κἀνταῦθα τῆς θεραπευτικῆς ἐφαψάμενοι πραγματείας, ὅσον εἰς τὸ σαφῆ γενέσθαι τὰ λεχθησόμενα συντελεῖ. σκίρρον μὲν οὖν ὀνομάζουσι τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον ἀνώδυνόν τε καὶ σκληρόν. ἔνιοι δ' αὐτῶν ὅταν ἐπὶ πλεῖστον αὐξηθῶσί τε καὶ σκληρυνθῶσιν, οὐκ ἀνώδυνοι μόνον, ἀλλὰ καὶ δυσαίσθητοι, καὶ ἀναίσθητοι γίγνονται. γένεσις δ' αὐτῶν ἐκ παχέος, καὶ ψυχροῦ χυλοῦ. τοιοῦτοι δ' εἰσὶν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι δύο μόνοι, χολὴ μέλαινα, καὶ τὸ ὑπερξηρανθὲν φλέγμα. καὶ διὰ τοῦτο, καὶ οἱ σκιρρώδεις ὄγκοι πάντως, ἢ φλεγματικοὶ τὴν οὐσίαν εἰσὶν, ἢ μελαγχολικοὶ, ἢ ἐξ ἀμφοῖν μικτοί. περὶ μὲν δὴ τῆς διαγνώσεως αὐτῶν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ διελθεῖν. περὶ δὲ τῶν μαλακτικῶν φαρμάκων ἤδη μοι λέγειν καιρὸς, ὡς ἰδίως ὀνομάζουσι μαλακτικὰ τὰ τῶν γεγονότων ὑπὸ φλέγματος ἐξηρασμένου, καὶ παχέος χυλοῦ ὄγκων σκιρρωδῶν ἰατικά. συνίστανται δ' οὗτοι μάλιστα περί τε τὰς κεφαλὰς τῶν μυῶν, καὶ τοὺς ἐκφυομένους αὐτῶν τένοντας. ὅσα μὲν γὰρ ὑπὸ μελαγχολικοῦ σκιρροῦνται χυλοῦ, καρκινώδη τε πάντα ἐστὶν, καὶ παροξύνονται ὑπὸ τῶν μαλακτικῶν φαρμάκων. ἀλλὰ τούτων μὲν ὅπως χρὴ μεμνῆσθαι, διὰ τῶν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου λεχθήσεται γραμμάτων. ὅσα δ' ὑπὸ γλίσχρου, καὶ παχέος χυμοῦ παγέντες ἐσκιρρώθη, θερμαινόντων μὲν δεῖται, καὶ ξηραινόντων φαρμάκων, οὐ μὴν ἰσχυρῶν τε καὶ βιαίων, ἀλλ' ἀρκεῖ τῶν δευτέρας μὲν, ἢ καὶ τῆς τρίτης ἐνίοτε τάξεως τῶν θερμαινόντων, τῆς πρώτης δ' εἶναι τῶν ξηραινόντων αὐτά. πλάτους δ' ὑπάρχοντος οὐ μικροῦ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τοῖς ἐσκληρυμμένοις σώμασιν, ἀνάγκη δή που, καὶ τῶν ἰωμένων αὐτὰ φαρμάκων οὐκ ὀλίγον εἶναι τὸ πλάτος, οἷον αὐτίκα καὶ τὸ αἴγειον ποτὲ στέαρ, ὠφέλησε τὰ οὕτως ἐσκληρυμμένα, καὶ τὸ τῶν ἀλεκτορίδων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀσθενέστερα ἐστὶ, καὶ τὰς μετρίας μαλάττει σκληρότητας. ἰσχυρότερον μέντοι τῶν ἀλεκτορίδων τε καὶ ἀλεκτρυόνων, τὸ χήνειον ἐστὶν, τοῦ δὲ τῶν αἰγῶν τὸ τράγειον, ἰσχυρότερόν τε καὶ τὸ ταύρειον, ἀλλ' ἧττον τοῦ τραγείου. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ ἐλάφειος μυελὸς ἱκανῶς μαλάττει, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ μόσχειος. θερμὰ γὰρ ἐστὶν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα, καὶ μετρίως ξηρὰ, καὶ πολύγε μᾶλλον θερμαίνειν πέφυκεν ἢ ξηραίνειν. ὅθεν εἰ καί τις αὐτὰ θερμὰ, καὶ ὑγρὰ ταῖς δυνάμεσιν εἴποι ποτὲ, συγχωρητέον. ὀλίγον γὰρ ἀφέστηκε μήτε ξηραινόντων

μηδ' ὑγραινόντων. ἐκ ταὐτοῦ δὲ γένους ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις, ἀλλ' ἰσχυρότερα, τό τ' ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, καὶ ὁ στύραξ, καὶ ἡ χαλβάνη, καὶ τὸ βδέλλιον τὸ σκυθικόν. καλλίω δ' ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ μαλάττειν τὰ νέα, παλαιούμενα γὰρ ἰσχυροτέρως ἢ χρὴ ξηραίνει. τοῦτο μέν γε καὶ μυελὸς καὶ στέαρ ἔχουσι. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα παλαιούμενα δριμύτερα γίγνεται σφῶν αὐτῶν, καὶ ξηρότερα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ σικυώνιον ἔλαιον ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ τούτου, καὶ τὸ παλαιὸν οὐχ ἥκιστα, καὶ τῶν σκευαζομένων τὸ σούσινον. ἀλλὰ γὰρ ὁ περὶ τῶν συνθέτων λέγειν ἐν τῷδε γε πρόκειται. ἔπειτα καὶ ἀλθαίας ῥίζα, καὶ ἀγρίου σικύου, καὶ ἄλλα ἄττα φυτὰ καθεψηθέντα, τὰ μὲν ἐν ἐλαίῳ, τὰ δὲ ἐν ὕδατι, τῆς τῶν φαρμάκων γίγνεται τῶν μαλακτικῶν δυνάμεως, ὥσπερ οὖν καὶ τῆς ἀγρίας μαλάχης τὰ φύλλα, καὶ ὠμὰ καὶ ἑφθά. τοῦτο μὲν οὖν ἐστιν ἁπλοῦν φάρμακον, ὥσπερ τὸ στέαρ τὸ χοίρειον τὸ παλαιωθέν. οὐ χρὴ δὲ ἔχειν ἅλων οὐδὲ τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ τἆλλα ὅσα μαλάττει, ξηραίνουσι γὰρ σφοδρῶς οἱ ἅλες. ὅσα δ' ἄλλα μαλάττειν πέφυκεν ἁπλᾶ τε καὶ σύνθετα φάρμακα, λεχθήσεται γὰρ αὖθις κἀκεῖνα. θερμὰ μέν ἐστιν ἐκ τῆς δευτέρας, ἢ τρίτης ἐνίοτε τάξεως, ἀτρέμα δὲ ξηρά. χρὴ μέν τι καὶ τούτοις ἐμπλαστικὸν ὑπάρχειν, ὥσπερ καὶ τοῖς διαπυητικοῖς, ἀλλ' ὅσῳ κενωτικώτερα προσήκειν ὑπάρχειν αὐτά, τοσούτῳ καὶ ἧττον ἐμπλάττεσθαι τοῖς πόροις.

Ἡ μὲν δὴ τῶν μαλαττόντων φαρμάκων δύναμις, αὐτάρκως μοι δεδήλωται, περὶ δὲ τῶν σκληρυνόντων ἐφεξῆς δίειμι. χρὴ τοίνυν εἶναι ταῦτα ψυχρὰ καὶ ὑγρά, καθάπερ ἀείζωόν τέ ἐστι καὶ ἀνδράχνη, καὶ ψύλλιον, ὅ τ' ἐπὶ τῶν τελμάτων φακός, ἢ τὸ στρύχνον. ἢ τοῦ τὸ μὲν οὐδὲ ὑγρόν ἐστι τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ μέσον ὑγραίνοντός τε ἁπλῶς, καὶ ξηραίνοντος ἐξ ἐναντίων συγκείμενον δυνάμεων, ὑγραινούσης τε καὶ ξηραινούσης, ὅτι καὶ διττῆς οὐσίας μετέχει, γεώδους τε καὶ ὑδατώδους. ἀλλ' οὐ πρόκειταί μοι νῦν ἐπὶ τὴν κατὰ μέρος ὕλην ἀπάγειν τὸν λόγον, ἀλλὰ τὰς γενικὰς μόνον ἀφορίσασθαι δυνάμεις. εἰ μὲν δή τι καὶ ψύχει καὶ ξηραίνει, σκληρυνεῖ μὲν καὶ τοῦτο πάντως, ἀλλ' οὐκ ἔστι τῶν ἰδίως σκληρυντικῶν. πήξει γὰρ μᾶλλον ἢ κενώσει τὸ σκληρὸν γίγνεται σῶμα, καθότι καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν. εἰ δέ τι ἐκ τοῦ τὴν σύμφυτον ὑγρότητα μὴ κατέχειν σκληρυνθῇ, ξηρὸν μᾶλλον τοῦτο προσαγορεύομεν ἢ σκληρόν, καὶ ἡ ἴασις αὐτοῦ, δίαινσίς τε καὶ ὕγρανσις ἐστίν, καὶ οὐ μάλαξις. ὥσπερ καὶ τοῦ συντεταμένου μὲν ἡ ἴασις, χάλασις ἐστί, τοῦ κεχαλασμένου δὲ σύντασις. Ταῦτα δὲ ὁρᾶται σαφῶς πῶς ἐστι, καὶ ἐπὶ τοῦ δέρματος μέν, ὥσπερ καὶ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται. δέρματος σκληροῦ, μάλθαξις, συντεταμένου δὲ χάλασις, οὐ μὴν ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἄρθρων πολλάκις. ἡ μὲν οὖν χάλασις ὑγρανθέντων ἀμέτρως τῶν ἀμφ' αὐτὰ συνδέσμων ἀποτελεῖται, καὶ τῶν τενόντων. ἡ δὲ σύντασις, οὐκέθ' ἁπλῶς, ἀλλ' εἴ τι ξηραινομένων ἐπιπλέον, ἢ ψυχομένων, ἢ φλεγμαινόντων, ἢ σκιρρουμένων κατ' ἄρθρα μὲν οὕτως. ἐπὶ δὲ τοῦ δέρματος, οὐχ οὕτω μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐντὸς αὐτοῦ μυῶν, καθ' ὁντινοῦν τρόπον εἰς ὄγκον αὐξανομένων, ὥστε καὶ διὰ πολυσαρκίαν τισὶν ἐκτείνεται πολλάκις. ὅτι δὲ κἀν ταῖς φλεγμοναῖς ταυτὸ τοῦτο πάσχει, λέλεκται πρόσθεν, ὅθεν οὐδ' ἁπλῶς ἕν τι τῶν χαλαστικῶν ἐστιν εἶδος βοηθημάτων, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑγραίνοντα χαλᾷ, τὰ δὲ θερμαίνοντα, τὰ δὲ μαλάττοντα, τὰ δὲ κενοῦντα, τὰ δὲ τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους καθαιροῦντα, τὰ δὲ κοινῇ τούτων κατὰ συζυγίαν ἐργαζόμενα. Θεσσαλὸς δὲ καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ σχεδὸν ἅπαντες, ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, οὕτω κἀν τούτοις συγχέουσι, καὶ τὰς προσηγορίας, καὶ τὰ πράγματα, τὸ ἐπελθὸν ἀβασανίστως γράφοντες. ὅθεν καὶ ἡμῖν ἐπειδὰν τὰ προκείμενα συντελέσωμεν, ἀναγκαῖον ἴσως γράψαι ποτὲ πρὸς αὐτούς. ἐν δὲ τῷ παρόντι τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις διερχόμεθα, τὴν ἀρχὴν αὖθις ἀπὸ τῶν ἐμπλαστικῶν ὀνομαζομένων ποιησάμενοι φαρμάκων. ἐπειδὴ καὶ περὶ αὐτῶν εἴρηται συχνάκις, συνελόντα μὲν εἰπεῖν, ἐμπλαστικόν ἐστι φάρμακον, ὅπερ ἂν ἐμπλάσσηται δυσαπολύτως τοῖς κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου πόροις. εἴρηται δέ μοι περὶ τῆς φύσεως, ὧν ἡμεῖς ὑποτιθέμεθα πόρων αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν. ἀπεδείχθη δὲ ἐν τῷ πρὸ τοῦδε, ὡς καὶ ἄδηκτον εἶναι χρὴ πάντως τὸ ἐμπλαστικὸν φάρμακον. εἰ γάρ τι προσείη δακνῶδες αὐτῷ, μένειν οὐ δυνήσεται κατὰ τοὺς πόρους, ἀλλ' ἐκκριθήσεται ῥᾳδίως, ἢ περιτῆξαν τι τῶν μορίων, ἢ πάντως ἐπισπασάμενον ἐκ τοῦ βάθους ὑγρότητα. δῆλον δὲ ὡς καὶ τῇ συστάσει γεῶδες, ἢ γλίσχρον γε πάντως εἶναι χρὴ τὸ ἐμπλαστικόν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ πρόσθεν αὐτάρκως εἴρηται. τὸ δ' ἐναντίον αὐτῷ, λέγοιτο μὲν ἂν ἐκκαθαρτικόν, ἢ ἐκφρακτικὸν τῶν πόρων, ὥσπερ γε καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπλαστικόν, οὐκ ἐμπλαστικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμφρακτικόν. εἴη δ' ἂν ὥσπερ τοῖς ἔργοις ἐναντίον, οὕτω καὶ τῇ φύσει τοῦ σώματος, οὔτε γλίσχρον, οὔτε ἄδηκτον, ἀλλὰ λιτρῶδές τε καὶ λεπτομερές. ἐν γὰρ δὴ τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀλλήλων διαφέρει, τῷ γένει τῆς οὐσίας οὐ διαφέροντα, τά τ' ἐμπλαστικὰ καὶ τῶν ῥύπων ἐπιτρεφόντων, καὶ τὰ τῶν πόρων ἀνακαθαρτικὰ τῶν ῥυπτικῶν. ὅσα μὲν γὰρ τὸν ἐπιπολῆς ἀφαιρεῖ ῥύπον, εἴτ' οὖν ἑλκῶν, εἴτε καὶ τοῦ δέρματος αὐτοῦ, ῥυπτικὰ προσαγορεύεται. τὰ δὲ καὶ τοὺς πόρους ἐκκαθαίροντα, λεπτομερέστερά τέ ἐστιν τούτων, καὶ τοῖς ἐμπλαστικοῖς ἐναντία, καὶ διὰ τοῦτο ἐκφρακτικά τε καὶ καθαρτικὰ τῶν πόρων ὀνομάζεται. ἔστι δὲ ταῦτα λιτρώδη τε καὶ πικρά, καὶ κατὰ μὲν τοῦ δέρματος ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα, τὴν λιτρώδη ποιότητα μόνον ἀκριβῆ κεκτῆσθαι, δεῖται πρὸς τὸ δύνασθαι δρᾶν ἅπερ εἴρηται. εἴσω δὲ τοῦ σώματος λαμβανόμενα, κἂν εἰ στύψεώς τι μετέχῃ, δύναιτ' ἂν εἶναι καὶ οὕτως ἔτι, καθαρτικά τε καὶ διαρρυπτικὰ τῶν μειζόνων πόρων, οἷοίπερ κἀν τοῖς ἀγγείοις εἰσίν. ἔξωθεν μὲν γὰρ ἡ σμικρότης τῶν πόρων ὑπὸ τῆς στύψεως τυφλοῦσθαι φθάνουσα, πρὶν ἐκκαθαρθῆναι καλῶς, οὔτε παραδέχεται τοὐντεῦθεν ἔτι τὴν ῥυπτικὴν οὐσίαν εἰς τὸ βάθος, οὔτ' ἐκκαθαίρεται. τὰ δὲ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια πάντα, καὶ τὰ καθ' ἧπαρ καὶ σπλῆνα, καὶ τἆλλα πάντα σπλάγχνα μεγίστους ἔχοντα πόρους, ἐν αὐτοῖς εἰς ῥώμην τῶν ἀγγείων ὠφελεῖται πλέον, ἢ εἰς τὴν τῶν στομάτων σμικρότητα βλάπτεται. καὶ διὰ τοῦτο ἔνδοθεν μὲν ἀψίνθιον διακαθαίρειν πέφυκεν, ἔξωθεν δ' οὔ. σύνθετον δὲ ὑπάρχει ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκ πικρᾶς, καὶ στρυφνῆς δυνάμεως. οὐκοῦν οὐδὲ τὰ κατὰ μέρος δέομαι προσγράφειν, οὐδὲν τῶν τοιούτων φαρμάκων. ὅσα γὰρ ἂν εὑρίσκῃς λιτρώδη, καὶ πικρά, ταῦτ' ἐκκαθαίρειν ἴσθι δυνάμενα τοὺς πόρους πάντας. ῥύπον δὲ ἑλκῶν, ἢ καὶ τοῦ †δέρματος, οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μετριώτερα ταῖς δυνάμεσιν ἀφαιρεῖν πέφυκεν, οἷάπερ ἐστὶ τὰ λεπτομερῆ γλυκέα, καθάπερ τὸ μέλι καὶ τῶν σιτηρῶν σπερμάτων ἔνια, καθάπερ ὄροβοι καὶ κύαμοι, καὶ κριθαί, καὶ θέρμοι. καί τοι κἀν τούτοις αὐτοῖς, τὸ μὲν τῶν κυάμων, καὶ τῶν κριθῶν ἄλευρον ἀπορρύπτει μόνον, οὐ μὴν ἐκφράττει γε τοὺς πόρους. τὸ δὲ

†σώματος

τῶν

τῶν ὀρόβων τε καὶ θέρμων, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι πικροί, πρὸς τὸ ῥύπτειν ἤδη τι, καὶ τῶν πόρων ἐκκαθαρτικὸν ἔχει. παραπλήσιον δὲ καὶ τοῖς ἀμυγδάλοις συμβέβηκεν. καὶ γὰρ καὶ τούτων ὅσα μὲν ἐστὶ πικρὰ, καὶ ῥύπτει, καὶ διακαθαίρει πόρους, ὅσα δὲ ἐδώδιμα, ῥύπτει μὲν οὐκ ἐκφράττει δέ. τὸ μέντοι τῆς ἀκαλήφης σπέρμα, καθαίρει τοὺς πόρους ὁμοίως τοῖς πικροῖς ὀρόβοις τε καὶ ἀμυγδάλοις. ἐκ ταὐτοῦ δ' ἐστὶ γένους δηλονότι, καὶ ἡ σκίλλα, καὶ ἡ ἶρις, ὅσα τἆλλα καθάπερ εἴρηται κρατοῦσαν ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τὴν πικρὰν ποιότητα. καὶ γὰρ καὶ τὸ νίτρον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, καὶ τὸ ἀφρόνιτρον, ὅτ' ἀφρὸς τοῦ νίτρου, καὶ τὸ στρούθιον, καὶ τὸ ἀβρότονον, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα σὺν ἐκλείγμασί τε καὶ πόμασι λαμβανόμενα τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυνάμεως. εὐθὺς δὲ τούτοις ὑπάρχει πᾶσι καὶ λεπτυντικοῖς εἶναι, παχέων τε καὶ γλίσχρων χυμῶν, ὥσπερ τοῖς ἐμπλαστικοῖς ἅπασι παχεῖς, καὶ γλίσχρους ἐργάζεσθαι τοὺς κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου χυμούς. ὥστε οὐδὲ τῶν ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος, ἤτοι φλεγματωδῶν, ἢ γλίσχρων, ἢ τινὸς τμητικώτερα, καὶ λεπτυντικώτερα, καὶ πρὸς τὴν ἀναγωγὴν ἐπιτηδειότερα δύναιο ἂν εὑρεῖν ἕτερα τῶν τούτων φάρμακα. τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις καὶ τὰς καθ' ἧπαρ ἐμφράξεις ἐκκαθαίρειν ὑπάρχει, καὶ τὰς κατὰ σπλῆνα τὰς μετρίας. αἱ δ' ἰσχυρότεραι, σφοδροτέρων φαρμάκων προσδέονται. καππάρεως φλοιοῦ, καὶ μυρίκης ῥιζῶν, σκολοπενδρίου τε καὶ σκίλλης, καὶ τῆς δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο προσαγορευομένης ἀσπληνίου πόας. διαφόρως δὲ καὶ αὐτοῖς τούτοις ἐστὶ χρηστέον ἐφ' ἑκάστου τῶν σπλάγχνων. ἐπὶ μὲν ἥπατος, αὐτοῖς καθ' ἑαυτὰ μόνοις, ἐπὶ δὲ σπληνὸς ὄξει μιγνῦντας, ἢ ἐναφεψοῦντας. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα, καὶ μελικράτῳ, καὶ πτισάνῃ, καὶ ὀξυμέλιτι, καὶ τῶν οἴνων τοῖς γλυκέσιν. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα τῆς θεραπευτικῆς ἤδη μεθόδου, διὸ καὶ παρίημι τόγε νῦν ἔχον τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν λογισμούς. ἔν τε γὰρ ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ, κἂν τῇ περὶ συνθέσεως φαρμάκων εἰρήσονται. Ἅπερ δ' ἐστὶν ἀναγκαῖον ἔτι προσεπισημήνασθαί με τοῖς λεγομένοις, εἰρήσεται μόνον, ὡς ἐπειδὰν πλέονα οὔρησιν κινῆσαι βουληθῶμεν, οὐ πάνυ τι τοῖς εἰρημένοις φαρμάκοις χρηστέον ἐστὶν, ἀλλὰ τοῖς δριμυτέροις τε ἅμα καὶ μᾶλλον θερμαίνουσιν. εἴρηται γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς τὸ δριμὺ πᾶν θερμόν ἐστιν. ἔστι δὲ τοιαῦτα σελίνου σπέρμα, καὶ πετροσελίνου, καὶ μαράθρου, καὶ δαύκου, καὶ ἀγριοσελίνου, καὶ σμυρνίου καὶ δὴ καὶ τὸ σέσελι, καὶ τὸ ἄμμι, καὶ τὸ φοῦ, καὶ τὸ μῆον, ἄσαρόν τε καὶ ἄκορον, ὑφ' ὧν οὐ λεπτύνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ χεῖται, καὶ διακρίνεται τὸ αἷμα παραπλησίως τῷ γάλακτι. τοῦ μὲν ὀρρώδους, καὶ λεπτοῦ ἀποχωριζομένου καθ' ἑαυτὸ, τοῦ δ' αὖ παχυτέρου συνισταμένου τε πρὸς ἑαυτὸ καὶ ἀκριβῶς ἑνουμένου. πρὸς γὰρ δὴ τὸ ῥᾳδίως ἐπισπᾶσθαι τοὺς νεφροὺς, ὅσον ὑδατῶδές τ' ἐστὶν καὶ λεπτὸν, καὶ ὀρρῶδες ἐν αἵματι, ταῦτ' ἄμφω συντελεῖ. χύσις μὲν αὐτοῦ τοῦ αἵματος ὅλου τὸ πρῶτον, ἐφεξῆς δ' αὐτῇ διάκρισις, ὧν οὐδὲν ἄνευ θερμότητος ἰσχυρᾶς ἐνδέχεται γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς ἐκ τοῦ θώρακος ἀναπτύσεσιν τοῦ πύου τὰ τοιαῦτα πάντα ἀντιπράττει. φύσις γὰρ αὐτῶν ὡς εἴρηται νυνὶ θερμαντική τε καὶ ξηραντικὴ, καὶ προσέτι συνακτική τε καὶ διακριτική. συναγομένου μὲν εἰς ταὐτὸ τοῦ παχέος, ἀποκρινομένου δὲ καὶ διακρινομένου κατὰ τὴν τοῦδε σύνοδον, ὅσον αὖ ὀρρῶδές τε καὶ λεπτὸν ἐμφέρεται τῷ αἵματι. τοῦτο μὲν οὖν οἱ νεφροὶ φθάνουσιν ἐφ' ἑαυτοὺς ἕλκοντες, τὸ δὲ συνιστάμενόν τε καὶ ἀποξηραινόμενον, οὐκέτι εὐπετῶς ἀναπτύεται. καὶ διὰ τοῦτο καθάπερ ἀρτίως ἐλέχθη, τμητικὸν μὲν εἶναι χρὴ τὸ τοιοῦτον φάρμακον, οὐ μὴν ἐπιφανῶς γε θερμὸν, ἵνα μὴ ξηραίνῃ σφοδρῶς, δίδοσθαί τε σὺν τοῖς ὑγραίνουσι, ῥοφήμασί τε καὶ πόμασι τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκα. τὰ μέντοι τοὺς νεφροὺς ἐκκαθαίροντα, τμητικὰ μὲν ὁμοίως ἐστὶν, δεῖ δ' εἰς οὐδὲν ὑγρότητος δαψιλοῦς. ὅσα δὲ τὰς ἐν αὐτοῖς πωρώδεις συστάσεις ἐπιτήδεια τέμνειν ἐστὶν, τμητικὰ μὲν ἱκανῶς ὑπάρχειν καὶ ταῦτα, θερμότητος δ' ἥκιστα μετέχει. συνίστησι γὰρ ἀποξηραίνουσα τὸν πῶρον ἡ θερμότης, οὐ τέμνει καὶ διαιρεῖ. τὰ δ' ἧττον θερμὰ μετὰ τοῦ τέμνειν δύνασθαι βελτίω, καθάπερ αἵ τε ῥίζαι τῶν βασιλικῶν ὀνομαζομένων ἀσπαράγων, αἵ τε τοῦ βάτου, καὶ τὸ κέστρον, καὶ τὸ πόλιον, ὤχρα τε καὶ ὕαλος ἡ κεκαυμένη, καὶ τὸ διὰ τῆς σκίλλης ὄξος. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. Θεσσαλὸς δ' ὁ σκαιότατος ὥσπερ εἰς τἆλλα τῆς τέχνης ὕβριζε πλημμελῶς, οὕτω καὶ ταῦτα διασύρειν ἐπιχειρεῖ, μηδὲν εἶναι νομίζων φάρμακον ἰδίως ἡπατικὸν, ἢ νεφριτικὸν, ἢ σπληνιτικόν. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνου πλημμελήματα, δι' ἑτέρων γραμμάτων ἐπεδείξαμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ, τὰς ὑπολοίπους τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐξηγησόμεθα δυνάμεις, ἀπὸ τῶν ἀραιωτικῶν τε καὶ ἀναστομωτικῶν αὖθις ἀρξάμενοι. δοκεῖ γὰρ δὴ καὶ ταῦτα πλησιάζειν μέν πως τοῖς προειρημένοις, ὅσα ῥύπτειν, καὶ τέμνειν, ἐκφράττειν, καὶ διαιρεῖν ἔφαμεν, οὐ μὴν πάντῃ γε ὁμοιοῦσθαι. πρῶτον μὲν οὖν καὶ τούτων τὰς ἐννοίας διοριστέον, εἶθ' οὕτως τὰς οὐσίας ζητητέον. ὅσα μὲν δὴ τοὺς κατὰ τὸ δέρμα πόρους ἀνοίγνυσιν, ἀραιωτικὰ προσαγορεύουσιν. ὅσα δὲ τὰ στόματα τῶν ἀγγείων, ἀναστομωτικά. καὶ δὴ καὶ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς, εἰ μέν τι συνάγει τοὺς πόρους πυκνωτικὸν ὀνομάζουσιν. εἰ δέ τι κλείει τὸ στόμιον, ἰδίῳ μὲν οὐκέτι προσαγορεύουσιν ὀνόματι, γενικωτέροις δέ τισι συνάγοντες, καὶ κλεῖον καὶ σφίγγον, καὶ στεγνοῦν ὀνομάζοντες. ἡ δὲ φύσις ἑκατέρων ἐστὶν, τῶν μὲν ἀραιωτικῶν μετρίως θερμὴ, καὶ ἥκιστα ξηραίνουσα, καὶ λεπτομερὴς, τῶν δ' ἀναστομωτικῶν, παχυμερὴς, δριμεῖα καὶ δηκτική. τῶν δ' ἐναντίων αὐτοῖς, ἡ μὲν πυκνωτικὴ, ψυκτικὴ μὲν οὐ μὴν οὔτε γεώδης, οὔτε ἀερώδης, ἀλλ' ὑδατώδης μᾶλλον, ἡ δὲ τὰς ἀναστομώσεις κλείουσα, παχυμερὴς ψυχρά. παράδειγμα δὲ τούτων, ἀραιωτικῆς μὲν φύσεως, χαμαίμηλόν τε καὶ ἀλθαία, καὶ τὸ δι' αὐτῆς ἔλαιον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ διὰ τῶν ἀγρίων σικύων. ἀλλὰ καὶ τὸ παλαιὸν, καὶ τὸ κίκινον καὶ τὸ ῥαφάνινον ἔλαιον ἐκ τῆς αὐτῆς ἐστὶν ἰδέας. ἀναστομωτικῆς δὲ δυνάμεως ὅσα δριμέα τε ἐστὶν, καὶ γεώδη πάντα, κυκλάμινος, σκόροδα, κρόμμυα, τῶν ταύρων αἱ χολαί. τῶν μύρων ἁπάντων παχυμερῶν τε ἅμα καὶ θερμῶν αἱ ὑποστάθμαι, οἷόν περ καὶ τὸ ἴρινόν ἐστιν, καὶ τὸ ἀμαράκινον, ἃ δὴ καὶ τὰς τυφλωθείσας αἱμορροΐδας ἀναστομοῖ. τὰ δέ γε τὸ τῆς μήτρας στόμιον ὑπὸ φλεγμονῆς τινος, ἢ ξηρότητος, ἢ σκίρρου μεμυκὸς, ἀναστομοῦν λεγόμενα, κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ πράττει, οὐδὲ καθ' ἑαυτὰ τοιαῦτα ἂν εἴη τινὸς δυνάμεως. ὥσπερ οὐδ' ὅσα μεμυκότων ὑπὸ φλεγμονῆς, ἤτοι χειλῶν, ἢ βλεφάρων, ἢ μυκτήρων, ἢ φάρυγγος, ἢ ποσθῆς, ἢ ἕδρας, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου στόματος ὀργάνου τὴν φλεγμονὴν ἰασάμενα καὶ τὴν μύσιν ἐπανορθώσαντο. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα φλεγμονῆς εἶναι λυτικὰ λέγοιντ' ἂν, ἀναστομωτικὰ δ' οὐδαμῶς. ἁμαρτάνει δ' ἐν αὐτοῖς ὁ Διοσκουρίδης, ἀναστομωτικῆς ἐνίοτε λέγων εἶναι δυνάμεως, ἤτοι χαλαστικόν τι φάρμακον, ἢ μαλακτικὸν, ἢ ὑγραντικὸν, ἢ φλεγμονῆς λυτικόν. αἱ μὲν δὴ τῶν ἀραιωτικῶν τε καὶ τῶν ἀναστομωτικῶν οὐσίαι τοιαίδε.

τῶν ἐναντίων αὐταῖς. ἡ μὲν τῶν πυκνωτικῶν ὕλη τός τε ἐστὶ τοῦ ψυχροῦ, καὶ ἀειζώου, καὶ ἀνδράχνης, καὶ τριβόλου χλωροῦ, καὶ ψυλλίου, καὶ τῆς πόας ἣν μυὸς ὦτα προσαγορεύουσιν, καὶ φακοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν τελμάτων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅσα ψύχει μὴ στύφοντα. διὸ καὶ μανδραγόρας καὶ κώνειον, ὑοσκύαμός τε καὶ μήκων, αὐτὰς δὲ λέγω τὰς πόας, εἰ μὲν μετρίως τις χρήσαιτο, πυκνωτικαὶ ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχουσιν. εἰ δ᾽ ἐπιπλέον, οὐ πυκνωτικαὶ μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ναρκωτικαί. εἰ δ᾽ ἐπιπλεῖστον, οὐκέτι ναρκωτικαὶ μόνον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ νεκρωτικαί. ἡ δὲ τῶν ἐναντίων τοῖς ἀναστομωτικοῖς οὐσία, παχυμερὴς οὖσα καὶ ψυχρά, τῶν στυφόντων ἁπάντων ἐστὶ χωρὶς τοῦ μικροῦ δριμύτητος. εἴρηται δὲ τῆς ὕλης αὐτῶν ἱκανὰ παραδείγματα κατὰ τὸ δ᾽ γράμμα, δι᾽ οὗ καὶ τὴν οὐσίαν ἐξήγημαι τῶν τοιούτων φαρμάκων γεώδη, καὶ ψυχρὰν οὖσαν. οὐκοῦν ἔτι θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ μόνη συνάγειν καὶ κλείειν πέφυκε, τὰ παρὰ φύσιν ἀναπεπταμένα τῶν ἀγγείων στόματα. μόνη γὰρ αὐτή, πάνθ᾽ ὅσα δεῖται τὰ συναχθησόμενα πάρεστιν, διὰ μὲν τὸ παχυμερὲς τῆς συστάσεως, ἔξωθεν μὲν περιπίπτουσι, διεξέρχεσθαι δὲ τοὺς λεπτοὺς πόρους ἀδυνατοῦσι, διά τε τὴν ψύξιν εἴσω τε πιλοῦσι, καὶ συνάγουσι πανταχόθεν εἰς ἑαυτὰ τὰ πλησιάζοντα. διότι δὲ ξηραίνει (τοῦτο μὲν γὰρ ἐδείχθη πᾶν τὸ στύφον) ἐκβοσκομένη τε τὴν ἰκμάδα, καὶ τονοῦσα τὸ μόριον. ἀλλ᾽ εἴπερ ἅπαντα συνέλθῃ ταῦτα, κλεισθήσεται τὸ στόμιον, ὡς ὑπὸ δακτύλων τινῶν ἔξωθεν τῶν μορίων τῆς στυφούσης οὐσίας συναγόμενον. ὅσα δὲ τῶν φαρμάκων ψυχρὰ μέν ἐστιν, ἢ ὁμοίως ἢ μᾶλλον, ὑδατώδη δ᾽ ἐστὶ ταῖς οὐσίαις, ἀσθενῶς ταῦτα συνάγει τε καὶ σφίγγει διὰ μαλακότητα. δεῖται γάρ τινος ἰσχύος ἀντιβατικῆς, καὶ σκληρᾶς ἅπαν τὸ μέλλον πιλήσειν τε καὶ συνάξειν ὁτιοῦν ἰσχυρῶς, ἣν οὐκ ἔχοντα τὰ ὑδατωδέστερα ταῖς οὐσίαις φάρμακα, τοὺς μὲν λεπτοὺς πόρους ἐν ἑκάστῳ σώματι συνάγει καὶ πυκνοῖ, τὸ δ᾽ ὅλον ὄργανον ἀδυνατεῖ σφίγξαι πανταχόθεν, ὥστ᾽ εὐλόγως τὰ τοιαῦτα πυκνωτικὰ μέν ἐστιν, στεγνωτικὰ δὲ οὐκ ἔστιν. ἀκούε δέ μου νῦν στεγνωτικὰ λέγοντος, ὅσα τὰς αἰσθητικὰς ἐκκρίσεις ἐπέχει. καὶ γὰρ τὸ στεγνωτικὸν σῶμα τὸ στέγον ἐν αὐτῷ, καὶ μηδὲν ἔξω μεθιέναι αἰσθητῶς, ὑπὸ τῶν ἑλλήνων προσηγόρευται στεγνόν. ταυτὶ μὲν οὖν τοιαῦτα ταῖς κράσεσί τ᾽ ἐστί, καὶ ταῖς δυνάμεσιν. τὰ δ᾽ ἀραιωτικὰ θερμαίνει μὲν πάντως. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως δύναιτο διαχέαι τε ἅμα καὶ χαλάσαι τὴν οὐσίαν, οἷς ἕπεται τὸ καὶ τοὺς πόρους εὐρυνθῆναι. χρὴ μέντοι μήτ᾽ ἄγαν αὐτὰ θερμὰ ταῖς κράσεσιν εἶναι, δριμέα γὰρ ἤδη ταῦτα, καὶ φρίττειν ἀναγκάζει, μήτε ξηραντικά. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα συντηκτικά τ᾽ ἐστί, καὶ ὀδυνηρὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων. Ὅσα τοίνυν ἀλύπως θερμαίνει, ταῦτα ἀραιωτικὰ μόνον ὑπάρχει τῶν πάντων. εἰ δὲ μὴ θερμὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ παχυμερῆ ταῖς συστάσεσιν εἴη, σφόδρα δὲ ὑπάρχοντα, καὶ καυστικά, συντήκει τε τὰ σώματα δίκην πυρός, ἐσχάρας τε πολλάκις ὁμοίας ταῖς ἀπὸ τῶν καυστήρων ἐργάζεται. ἧττον δ᾽, ἢ ὥστε καίειν θερμαίνοντα τῆς ἀναστομωτικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥσθ᾽ εἶναι πᾶν ἀναστομωτικὸν φάρμακον, τῇ μὲν οὐσίᾳ γεῶδές τε ἅμα καὶ πυρῶδες, εἰς τοσοῦτον δ᾽ ἧκον θερμότητος, ὡς μήπω καίειν. εἰ δὲ καυστικόν τε ἅμα καὶ μὴ μέντοι σφοδρῶς εἴη, καὶ προσέτι λεπτομερές, ἤτοι παντάπασιν ἄδηκτον ἔσται τοῦτο, ἢ μετ᾽ ὀλίγης δήξεως καὶ ὀδύνης, ἀποτήξει τι τῶν σαρκωδῶν μορίων, τῷ γὰρ μήτ᾽ ἀλλοιοῦν ἀθρόως, ὥσπερ τὰ σφόδρα θερμά, μήτε μόλις διεξέρχεσθαι καθάπερ τὰ παχυμερῆ, λανθάνουσαν ἔχει τὴν ἐνέργειαν. εἴγε τῶν ἀλλοιώσεων αἱ ἀθρόαι μεταβολαὶ μάλιστα αἰσθητικαί, καὶ τῶν διεξόδων αἱ βίαιοι. τὸ γὰρ παχυμερὲς καυστικόν, ὥσπερ ἂν ἐνίζῃ μορίῳ, σκόλοπος δίκην ἐμπεπαρμένον ἀνιᾷ. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μὲν ἐσχαρωτικόν ἐστιν ὁμοίως τοῖς καυστικοῖς. ὑπὲρ ὧν δὲ νῦν ὁ λόγος ἐνέστηκεν, οὔτε ἐσχάραν ἐργάζεται, καὶ καλεῖται σηπτικά, οὐκ οἰκείας μὲν τῆς προσηγορίας τετυχηκότα. τὰ γὰρ ὄντως σηπτικά, ὑγραίνοντα μετὰ τοῦ θερμαίνειν ἐστίν. ὅμως δ᾽ οὖν, οὕτω καλοῦμεν τῇ τῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι, φθορὰ γὰρ ἀνώδυνος ὑπ᾽ ἀμφοτέρων γίγνεται. πλείους μὲν οὖν εἰσὶν οἱ τῶν φθειρομένων τρόποι. τά τε γὰρ ὑπερψυχθέντα, καὶ ὑπερθερμανθέντα, καὶ ὑπερυγρανθέντα, καὶ ὑπερξηρανθέντα, φθείρεται. ἀλλ᾽ οὐ πάντα γε τὰ φθειρόμενα σήπεσθαι φαμέν, ἀλλ᾽ ὅσα μετὰ δυσωδίας τοῦτο πάσχει. περὶ μὲν δὴ τῶν ὀνομάτων οὐ πάνυ χρὴ σπουδάζειν. χρὴ δ᾽ εἰδέναι τὰ καλούμενα φάρμακα σηπτά, καὶ σηπτικά, καθάπερ ἀρσενικόν, καὶ σανδαράκη καὶ χρυσοκόλλα, δρυόπτερίς τε καὶ πιτυοκάμπη, καὶ ἀκόνιτον, τήκειν τε καὶ συντήκειν ἅπαντα, καὶ μάλιστα τῆς μαλακῆς σαρκὸς ὀδύνης χωρίς. Ἔνια δ᾽ ἐξ αὐτῶν ἰδίως ὀνομάζουσι καθαιρετικά, καὶ χρῶνταί γε πρὸς τὰς ἐπουλώσεις τῶν ὑπερσαρκούντων ἑλκῶν. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα τῆς μὲν αὐτῆς τῷ γένει τῆς σηπτικῆς ὀνομαζομένης δυνάμεως, ἀσθενέστερας δ᾽ εἰς τοσοῦτον, ὡς τὸ μὲν ἐπιπολῆς μόνον ᾧ προσπίπτει καθαιρεῖν, εἰς βάθος δ᾽ ἀδυνατεῖν προσέρχεσθαι, καθάπερ καὶ τὸ τῆς ἀσίας πέτρας ἄνθος, οὐ μὴν τῆς γε αὐτῆς τῆς ὄντως ἐπουλωτικῆς δυνάμεως ἐστὶ τὰ τοιαῦτα. ἐκεῖνα γὰρ οὐ καθαιρεῖν, οὐδ᾽ ἀποτήκειν τι τῆς σαρκός, ἀλλὰ σκληρύνειν τε καὶ ξηραίνειν πέφυκεν, ἥτε στυπτηρία καὶ ἡ κηκίς, ἣν ὀμφακῖτιν ὀνομάζουσιν, ὅτε κεκαυμένος χαλκός, καὶ μάλιστα ὁ πεπλυμένος. ὁ μὲν γὰρ ἄπλυτος, ἔχει τι καθαιρετικόν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπίς. ὁ πεπλυμένος δὲ τὸ κάλλιστον τῶν ἐπουλωτικῶν φαρμάκων ἐστίν. χρὴ γὰρ καὶ στύφειν μετρίως καὶ ξηραίνειν, τὸ μέλλον ἐπουλώσειν καλῶς. ὅθεν καὶ ὁ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης καρπὸς καὶ τὰ τῆς ῥοιᾶς λέμματα ξηρά, καὶ πάνθ᾽ ὅσα τοιαῦτα τῶν ἐπουλωτικῶν φαρμάκων ἐστίν. Συγκέχυται δὲ παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν οὐχ ἡ προσηγορία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς δυνάμεως γνῶσις ἁπάντων τῶν τοιούτων φαρμάκων. ἐπουλωτικὰ γὰρ ὀνομάζουσιν ἐνίοτε καὶ τὰ καθαιρετικά, καὶ συντηκτικὰ τῆς σαρκός, ὅτι χρωμένων ἡμῶν καὶ τούτοις πολλάκις, εἰς οὐλὴν ἀφικνεῖται τὰ ἕλκη, ἀλλ᾽ οὔτε πρώτως οὔτε κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν δύναμιν, οὔτ᾽ ἐν πάσῃ χρήσει τοῦτο γίνεται. χνοώδη γὰρ ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα φάρμακα διὰ τοῦ τῆς μύλης πυρῆνος ἐπικυλιομένου ταῖς σαρξίν, εἰς οὐλὴν ἄγει τὰ ἕλκη. εἰ δὲ βραχεῖ πλείονι χρήσαιο, καὶ δάκνει, καὶ συντήκει τὴν σάρκα, καὶ κοῖλον ἐργάζεται τὸ ἕλκος ἐναντίον τοῖς ὄντως ἐπουλωτικοῖς. εἰ μὴ γὰρ ἀξιόλογον ἐκείνων ἐπιθείης, οὐδὲν ἀνύσει. πρόκειται μὲν γὰρ ἐν ταῖς τῶν ἰσοπέδων ἑλκῶν ἐπουλώσεσιν, ἀλλοιῶσαι τε τὴν σάρκα, καὶ δέρμα ποιῆσαι. γίνεται δὲ τοῦτο διὰ τῶν συνάγειν αὐτήν, καὶ σφίγγειν καὶ πιλεῖν, καὶ πυκνοῦν, καὶ ξηραίνειν, καὶ τυλοῦν δυναμένων. οἷον γὰρ τετυλωμένη τις σὰρξ ἐστὶ τὸ δέρμα. τὰ μὲν οὕτως ἐνεργεῖν δυνάμενα φάρμακα, πρώτως τε καὶ κυρίως ἐπουλωτικὰ λέγεται. τὰ δ᾽ ἄλλα τὰ καθαιρετικά, δευτέρως τε καὶ κατὰ συμβεβηκός, ὥσπερ καὶ ὅσα χωρὶς τοῦ στύφειν ἀδήκτως ξηραίνει.

καὶ γὰρ

καὶ γὰρ ταῦτα εἰς οὐλὴν ἄγει κατὰ συμβεβηκός, οἷόν τι φάρμακόν ἐστιν, καὶ ἡ σμύρνα, καὶ ἡ λιθάργυρος. καὶ εἰ καυθείη ποτὲ ὄστρεον, καὶ τὸ διφρυγές, ἐπιπαττόμενα γὰρ καὶ ταῦτα ξηρά, πολλάκις ἐπούλωσεν. εἰδέναι δὲ χρὴ κἂν τούτοις τοῖς λόγοις κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασι, ἔνθα τὸ πολλάκις προστίθημι, τοῦτό με δηλοῦν ἐθέλειν, ὅτι καὶ ἀποτυγχάνει τῆς ἐπαγγελίας ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα, διὰ τὸ μὴ πρώτως αὐτὴν μηδὲ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἐργάζεσθαι, τὰ δ' ἐπουλωτικὰ φάρμακα, ὅταν μὲν ἕλκος ἰσόπεδον, ἐπιτελεῖν τι, καθάπερ καὶ τὰ ῥυπτικὰ μετρίως, καὶ ἀδήκτως τὰ κοῖλα δὲ πληρωτικά. λεχθήσεται δ' ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ τῶν τοιούτων δυνάμεων ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, ἧς κεκοινώνηκε πολλαχόθι τουτὶ τὸ βιβλίον, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ προείρηται. διό μοι δοκῶ καταπαύσας ἤδη τὸν περὶ τούτων λόγον, ἐφ' ἕτερόν τι γένος δυνάμεων μεταβήσεσθαι τῶν ἑλκτικῶν τε καὶ ἀποκρουστικῶν ὀνομαζομένων.

Ἑλκτικαὶ μὲν οὖν εἰσιν, ὅσαι τὰ κατὰ βάθος ἐπισπῶνται σφοδρότερον. ἀποκρουστικαὶ δέ, ὅσαι πρὸς τὸ βάθος ἀπελαύνουσι τοὺς πλησιάζοντας ἐν αὐταῖς χυμούς. ἡ δ' οὐσία τῶν μὲν θερμή τ' ἐστιν, καὶ λεπτομερής, τῶν δ' ἔμπαλιν ψυχρά τε καὶ παχυμερής. ἕλκει μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ θερμόν, ἀποκρούεται δὲ τὸ ψυχρόν. ἀλλὰ τὸ μὲν λεπτομερὲς θερμόν, ἕλκει σφοδρότερον, τὸ δὲ παχυμερὲς ψυχρόν, οἷόνπερ τὸ στῦφον ὠθεῖ βιαιότερον. ἐξ οὖν τοῦ σφοδροῦ τῆς ἐνεργείας ἑκατέρῳ τοὔνομα. ἡ μὲν δὴ τῶν στυφόντων ὕλη πρόδηλος, ἡ δὲ τῶν ἑλκτικῶν, ἡ μέν τις αὐτοφυής ἐστιν, ἡ δ' ἐκ σηπεδόνος ὀξυνούσης ἔχει τὴν γένεσιν, αὐτοφυὴς μὲν ἥτε τοῦ δικτάμνου, καὶ ἡ τῆς περιπόλεως, καὶ θαψίας, καὶ ἡ τοῦ σαγαπηνοῦ, καὶ ἡ τῶν ὀπῶν τοῦ κυρηναίου τε καὶ μηδικοῦ, καὶ εἰ δή τις ἄλλος ὅμοιος τούτοις ἐστίν. ἐκ σηπεδόνος δέ, ἥτε τῆς ζύμης, καὶ ἡ τοῦ ψωρικοῦ καλουμένου. ἤδη δὲ καὶ ἡ κόπρος ἡ ἐκ σηπεδόνος, ἅπασι μὲν αὐτῶν γε τῆς ἑλκτικῆς εἶεν δυνάμεως, οὐ σμικρὰ δ' ἐν αὐταῖς ἡ διαφορά. ἡ μὲν γὰρ τῆς περιστερᾶς †ἱκανῶς ἑλκτική, τὸ δ' ἴσον ἐφ' ἑκατέρας ταύτης ἐφεστήκασι, ἐπὶ μὲν τὸ θερμότερον ἡ τῆς χηνός, ἐπὶ δὲ τὸ ψυχρότερον ἡ τῆς ἀλεκτρυόνος. ἀπολείπεται δὲ ταύτης ἔτι μᾶλλον, ἥτε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ὑῶν. ἡ δὲ τῶν κυνῶν οἷάπερ τὰ ῥυπτικὰ φάρμακα, καὶ μᾶλλον ὅταν ὀστᾶ κατεσθίωσιν. καὶ ἡ τῶν κροκοδείλων δὲ τῶν χερσαίων, ἔτι καὶ μᾶλλον ἀκριβοῖ τοῦτο. ἔστι δὲ καὶ ἕτερόν τι γένος ἑλκτικῶν φαρμάκων, οἰκειότητι ποιότητος ἐπισπώμενον, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ὁμοιότητι τῆς ὅλης οὐσίας, ὥσπερ καὶ τὰ τρεφόμενα τὰς οἰκείας τροφὰς ἐπισπᾶται. τῶν τοιούτων δ' ἐστὶ φαρμάκων, καὶ τὰ καθαίροντα μὲν πάντα, καὶ τῶν ἀλεξιτηρίων δ' ἔνια. θερμὰ δ' εἶναι χρὴ πάντα τὰ τοιαῦτα. τῶν γὰρ ὁμοίων ταῖς οὐσίαις, τὸ θερμότερον ἑλκτικώτερον ὑπάρχει, καὶ ὡς ἂν προσειληφὸς σύμμαχον τῇ ὁμοιότητι τὴν θερμότητα. δυσὶ γὰρ αἰτίαις ἕλκον τὸ τοιοῦτον, πλεονεκτήσει τοῦ κατὰ τὴν ἑτέραν μόνην ἐπισπωμένου. διοίσει δ' οὐδὲν ἐπισπαστικὴν λέγειν, ἢ ἑλκτικήν, ἢ ἑλκυστικὴν δύναμιν.

Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰς ἀλεξητηρίους τε καὶ ἀλεξιφαρμάκους ὀνομαζομένας δυνάμεις. ἔστι δὲ καὶ τούτων ἡ φύσις διττή. τῶν μὲν ἀλλοιούντων, τῶν δ' ἐκκενούντων τοῦ πεπονθότος σώματος, ἢ τὸν φθαρτικὸν ἰόν, ἢ τὸ δηλητήριον φάρμακον. ἀλλοιοῖ μὲν οὖν, ἤτοι κατά τινα ποιότητα μίαν, ἢ συζυγίαν ἐκ δυοῖν, ἢ κατὰ τὰς ὅλας οὐσίας. ἐκκενοῖ δὲ τῇ τῆς ὅλης οὐσίας ὁμοιότητι, καὶ τῇ λεπτομερεῖ θερμότητι. τέτταρες οὖν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ γενήσονται τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας, δύο μὲν ἀλλοιωτικαί, καὶ δύο κενωτικαί. ἡ μὲν δὴ τῇ τῆς ποιότητος ἐναντιώσει βοηθοῦσα, πρόδηλος. εἰ μὲν γὰρ ψυχρὸν εἴη τὸ δηλητήριον φάρμακον, ἢ ὁ ἰὸς ὁ τοῦ ζώου, πρὸς τῶν θερμαινόντων ὠφεληθήσονται φαρμάκων, εἰ δὲ θερμὸν ὑπὸ τῶν ψυχόντων, καὶ εἰ μὲν ξηρὸν ὑπὸ τῶν ὑγραινόντων, εἰ δὲ ὑγρὸν ὑπὸ τῶν ξηραινόντων. οὕτω δὲ καὶ εἰ μὲν ψυχρὸν ἅμα καὶ ὑγρόν, ὑπὸ τῶν ξηραινόντων, καὶ θερμαινόντων. εἰ δὲ θερμὸν καὶ ξηρόν, ὑπὸ τῶν ὑγραινόντων, καὶ ψυχόντων, καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς δύο συζυγίας ἀνάλογον. οὐκ ἄδηλος δὲ οὐδὲ ἡ διὰ τῆς καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν τῶν δυνάμεων ἀλλοίωσις ἐστίν, τοῖς μεμνημένοις τῶν προαποδεδειγμένων. ἔντε τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, καὶ προσέτι τοῖς περὶ κράσεων, αἱ γὰρ ἀλλοιοῦσαι τὰ δηλητήρια φάρμακα δυνάμεις, ἐν τῷ μέσῳ τὴν φύσιν εἰσί, τῶν τε πασχόντων σωμάτων, καὶ ἀδικούντων αὐτὰ φαρμάκων ὥστ' ἀνάλογον ἔχειν, ὡς τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἀλεξητήριον δύναμιν, οὕτως ἐκείνην πρὸς τὸ δηλητήριον, ὡσαύτως δὲ καὶ ὡς τὸ δηλητήριον πρὸς τὸ ἀλεξητήριον, οὕτως καὶ τὸ ἀλεξητήριον πρὸς τὸ σῶμα. καὶ διὰ τοῦτο τὰ τοῖς δηλητηρίοις ἐναντιούμενα σχεδὸν ἅπαντα πλείω ληφθέντα, μεγάλως ἀδικεῖ τὸ τοῦ ζώου σῶμα. χρὴ τοίνυν ἐν τοσαύτῃ δίδοσθαι συμμετρίᾳ ποσότητος, πάσας τὰς τοιαύτας δυνάμεις, ὡς μήτε τῷ πλήθει βλάπτειν τὸ σῶμα, μήτε δι' ὀλιγότητα νικᾶσθαι πρὸς τῶν δηλητηρίων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἤδη τῆς θεραπευτικῆς ἐστι μεθόδου, νυνὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. πᾶς δηλητήριος ἰὸς ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων ἐκκενοῦται φαρμάκων, οἷον ἤτοι θερμότητι τὴν ὁλκὴν ποιουμένων, ἢ τῇ τῆς ὅλης οὐσίας ὁμοιότητι. χρὴ δὲ κἀνταῦθα μέσον, ὡς ἔνι μάλιστα, τῇ φύσει τὸ ἀλεξητήριον ὑπάρχειν, τοῦ τε σώματος οὗ θεραπεύει, καὶ τοῦ βλάπτοντος ἰοῦ. εἰ γὰρ ἐναντιώτατον ἢ τοῦ σώματος, δράσει μᾶλλον εἰς αὐτό, καθάπερ τι δηλητήριον, ἢ κενώσει τὸν ἰόν. ἵνα γὰρ ἀναλάβωμεν ἕνεκα σαφηνείας αὖθις τὸ σύμπαν, εἰδέναι χρὴ τὰς δηλητηρίας ἁπάσας δυνάμεις ἐναντιωτάτας οὔσας τῇ κράσει, τοῖς βλαπτομένοις ὑπ' αὐτῶν σώμασιν. εἴπερ οὖν ὑπὸ τῶν ὁμοίων τῇ κράσει κενοῦνται φαρμάκων, εἴη ἂν δήπου, καὶ ταῦτα ταῖς τῶν σωμάτων φύσεσιν ἐναντία. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐστὶν ἐναντία πως, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε ὡς ἀναιρεῖν, ἀλλ' ἐπαμφοτερίζειν μᾶλλον ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκότα, τῶν τε βλαπτόντων ἄντικρυς τὸ τοῦ ζώου σῶμα, καὶ τῶν ὠφελούντων. εἴτε δὲ δηλητηρίους δυνάμεις, εἴτε φθαρτικάς, εἴτε φθοροποιούς, εἴτε ὁποσοῦν ἐθέλοις ἄλλως καλεῖν, οὐ διοίσει. κατὰ ταῦτα δὲ κἂν ἀλεξιτηρίους, ἢ ἀλεξιφαρμάκους. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τὰς μετὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων ἰατικάς, ἀλεξιτηρίους ἐθέλοι τις ὀνομάζειν, τὰς δὲ τῶν δηλητηρίων ἀλεξιφαρμάκους, ὥσπερ ἤδη τινὲς ἠξίωσαν, οὐδὲ πρὸς τούτους ἀμφισβητέον ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων. οὐ γὰρ ἐκ τούτων τὸ προσηκόντως ἰᾶσθαι τὰς νόσους, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων περιγίγνεται ἐπιστήμης.

Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων, ὅσον εἰς τὰ παρόντα συμμέτρως εἴρηται, ἤδη μεταβῶμεν ἐξῆς ἐπὶ τὸν τῶν ἀνωδύνων τε καὶ παρηγορικῶν, ἢ πραϋντικῶν, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι δυνάμεων, λόγον. ἀνώδυνος οὖν δύναμις, ἡ μέν τις ὄντως ἐστίν, ἡ δὲ λέγεται μόνον, ὡς εἰ καὶ τὸν νεκρὸν ἄνθρωπον ἀνώδυνον εἴποι τις. ἡ μὲν οὖν ὄντως ἀνώδυνος, ἡ τῶν θερμαινόντων ἐστὶ κατὰ τὴν πρώτην τάξιν, ὅταν ἐν οὐσίᾳ λεπτομερεῖ περιέχεται. ἡ δὲ τῶν λεγομένων ψυχρῶν, ὅταν ἀκραιφνεῖ ψύξει χρώμενα, ναρκώσῃ τὸ μόριον. ἔστι

δ' ἡ νάρκη μικροῦ δεῖν ἀναισθησία. τὰ δὲ τῷ τὴν διάθεσιν ἰᾶσθαι παύοντα τὰς ὀδύνας, οὐκ ἂν εὐλόγως ἀνώδυνα λέγοιτο. κοινὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι τοῖς θεραπεύουσιν ὑπάρχει. τὰ τοίνυν ὄντως ἀνώδυνα, λεπτομερῆ τε εἶναι χρή, καὶ οὐ πολλῷ θερμότερα τῶν συμμέτρων, ἕνεκα τοῦ κενῶσαί τε καὶ διαφορεῖν, καὶ ἀραιῶσαι, καὶ λεπτῦναι, καὶ συμπέψαι, καὶ ὁμαλῦναι πᾶν ὅσον ἐν τοῖς ὀδυνωμένοις μορίοις, ἢ χυμῶν δριμέων, ἢ γλίσχρων, ἢ παχέων, ἢ πολλῶν ἐμπεφραγμένων ἐν πόροις λεπτοῖς, ἢ καί τινος ἀτμώδους τε, καὶ παχέος, ἢ ἱκανῶς ψυχροῦ πνεύματος ἐναπείληπταί τε καὶ κατακέκλειται, διέξοδον οὐκ ἐπιτήδειαν ἔχοντος. οὐδὲν οὖν αὐτοῖς ὅλως χρὴ προσεῖναι στυφούσης δυνάμεως, οὐδ' ἂν ὁ τόπος, ἢ τὸ πάθος προσδέηται. ἐξ ὧν δῆλον ὡς ἐνίοτε μὲν οὐδὲν ὠφελήσει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ τὴν ὀδύνην παρηγορήσει μόνον, ἡνίκα καὶ ὄντως ἀνώδυνα λεχθήσεται. ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν διάθεσιν αὐτὴν ἐπωφελήσει τι, καὶ δύναμιν ἕξει διττήν, ἀνώδυνόν τε ἅμα καὶ ἰώμενον φάρμακον. ἐπιπλέον δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου λεχθήσεται γράμμασιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τοσοῦτον ἐπαρκεῖ διελθεῖν, ὡς τούτων τῶν ἀνωδύνων ἰδίως ὀνομαζομένων φαρμάκων, ἔνια μέν, ὥσπερ εἴρηται, τῆς πρώτης ἐστὶ τῶν θερμαινόντων τάξεως, ἅπερ δὴ καὶ ὄντως ἐστὶν ἀνώδυνα, καθάπερ τὸ ἀνήθινον ἔλαιον. ἔνια δὲ παραπλησίως αὐτῷ τῷ ἡμετέρῳ σώματι, καθάπερ τὰ διαπυητικὰ προσαγορευόμενα, περὶ ὧν τῆς ὕλης ἔμπροσθεν εἴρηται. διορισθήσεται δὲ ὑπὲρ τῆς χρήσεως αὐτῶν ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. τὰ δὲ καταφορὰν ἐργαζόμενα ποθέντα, καὶ διὰ τοῦτο ἀνώδυνά τε, καὶ ὑπνωτικὰ πρὸς τῶν πολλῶν προσαγορευόμενα, τῆς ἐναντιωτάτης ἐστὶ κράσεως τοῖς ὄντως ἀνωδύνοις. ψύχει γὰρ ἅπαντα τὸ σῶμα, καὶ ναρκοῖ τὴν αἴσθησιν εἰς τοσοῦτον, ὥστ' εἰ βραχεῖ πλείω ποθείη, θάνατον ἐπιφέρει. ἄριστα δ' αὐτῶν εἰσὶν εἰς τὴν προκειμένην χρείαν, ὅσα ξηραίνει. καὶ ὅσα γε πλῆθος ὑγρότητος ἔχει ψυχρᾶς ὥσπερ καὶ τὸ κώνειον, οὐκ ἀγαθὰ πινόμενα. τοιοῦτος δ' ἐστὶ, καὶ ὁ μανδραγόρας, πλὴν τοῦ φλοιοῦ τῆς ῥίζης ξηροῦ, καὶ ὑοσκύαμος πλὴν τοῦ σπέρματος. ἄμεινον δὲ ἐν τούτοις τὸ λευκὸν σπέρμα τοῦ μέλανος. ἔνια δὲ ὅλαις ταῖς οὐσίαις ἐστὶν ἡμῖν ἐναντία, καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἐλάχιστα ληφθῇ, βλάπτει πάντως, οἷον ἥ τε δρυόπτερις, καὶ ἡ πιτυοκάμπη, καὶ ἡ θαψία, καὶ τὸ στρύχνον τὸ μανικόν, καὶ ὑδράργυρος, ἔνιοί τε τῶν μυκήτων, καὶ τὸ σίαλον, καὶ χολαὶ τῶν ἰοβόλων ζώων. τὰ γὰρ τοιαῦτα πάντα τῷ γένει δηλητήρια καθέστηκεν, οὐ τῷ ποσῷ. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς ἀλεξιτηρίους ἀντιδότους ἐμβάλλεται, καθάπερ ὁ τοῦ μήκωνος ὀπός, καὶ ἡ σμύρνα, καὶ ὁ στύραξ, καὶ ὁ κρόκος. ταῦτα γάρ, εἰ μὲν πλείω ποθείη, τὰ μὲν ἐκμαίνει, τὰ δὲ θάνατον ἐπιφέρει. μετὰ συμμετρίας δέ τινος ἐπιμιγνύμενα τοῖς ἄλλοις, ἀρήγει. ὅσα δ' ἐξ αὐτῶν βλάπτοι τὴν διάνοιαν, εὐθὺς μὲν ἐστὶν τὰ πλεῖστα καρηβαρικά, πλῆθος ἀτμῶν μοχθηρῶν ἐμπιπλῶντα τὴν κεφαλήν. ἅπτεται δ' ἔνια καὶ τοῦ στόματος τῆς γαστρός, ὡς συμπάσχειν τὰ περὶ τὴν κεφαλήν. κοινῇ δὲ σύμπαντα κατὰ διττὸν τρόπον ἀδικεῖ τὸν ἐγκέφαλον, ἢ ταῖς ὅλαις οὐσίαις ἐναντία καθεστῶτα, ἢ κατὰ μίαν ἢ δύο ποιότητας ὑπαλλάττοντα τὴν κρᾶσιν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται πρός γε τὰ παρόντα, καιρὸς ἂν εἴη τὰ κεφάλαια τῶν εἰρημένων ἀναλαβόντα προσθεῖναι τὰ δοκοῦντα λείπειν τῷ λόγῳ. περὶ μὲν γὰρ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲν ὑπόλοιπόν ἐστιν, πασῶν μὲν ἤδη τῶν δευτέρων δυνάμεων εἰρημένων, ὁποῖαί τινες εἰσὶ κατὰ γένος, οὐκ ὀλίγων δὲ καὶ τῶν κατ' εἶδος αὐταῖς προκειμένων ὥσπερ παραδειγμάτια, ἀφ' ὧν ἄν τις ὁρμώμενος, ἐπέρχεσθαι δύναιτο τὰς ὑπολοίπους. ἀλλ' ἕνεκα σαφηνείας οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἐν κεφαλαίοις βραχέσιν ἀναλαβεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. αὐτίκα γέ τι, καὶ καθαρτικήν τινα δύναμιν ὀνομάζουσιν ἅπαντες, οὐ μὴν παρακολουθοῦσί γε πάντες ὁμοίως, ὅτι δύο σημαίνει τοὔνομα. τὸ μέντοι κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὁπωσοῦν ἐκκαθαίρουσι τὰ τοῦ ζώου περιττώματα. τὸ δ' ἔτι κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τοῖς δι' ἐμέτων ἢ ὑπαγωγῆς γαστρός. οὐδ' ὡς ὁμογενής ἐστιν ταῖς τοιαύταις καθάρσεσιν, ἤτοι διὰ ῥινῶν, καὶ στόματος γιγνομένη. καλοῦσι δὲ τὰ μὲν διὰ τῶν ῥινῶν ἐγχεόμενα φάρμακα τοῦ καθῆραι τὴν κεφαλὴν ἕνεκεν ἔρρινα. τὰ δ' ἀνακογχυλιζόμενα, καὶ μασσώμενα, πάνθ' ἑνὶ περιλαβόντες ὀνόματι, προσαγορεύουσιν ἀποφλεγματίζοντα, καὶ τὰς δυνάμεις δ' αὐτῶν ἀποφλεγματικὰς ὀνομάζουσιν. ὁμογενῆ δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ ὅσα ταῖς μήτραις προστιθέμενα καθαίρει. πάντα γὰρ ὅσα καθαίρειν κατέλεξα, δύναμιν ἑλκτικὴν ἔχει. τὰ μὲν ἑνός τινος χυμοῦ, τὰ δὲ δυοῖν, ἢ καὶ πλειόνων, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς κοινόν. ὡς ὅσα γε τῷ λεπτύνειν τοὺς παχεῖς, καὶ γλίσχρους χυμούς, ἢ οὖρα κινεῖν πέφυκεν, ἢ ταῖς ἐκ θώρακος, καὶ πνεύμονος ἀναπτύσεσιν ἀρήγειν, ἐκκαθαίρει μὲν καὶ αὐτά. καλεῖται δ' οὐχ ὁμοίως τοῖς προειρημένοις. ἀλλὰ τὰ μὲν οὐρητικά, καὶ βηχικά, τὰ δ' ἐμμηνίων ἀγωγά, διαλλάττοντα τῶν προειρημένων, ὅτι δύναμιν ἑλκτικὴν οἰκείων χυμῶν οὐκ ἔχει καθάπερ ἐκεῖνα. δεῖται δὲ οὖν κἀν τούτοις ὁ λόγος ἑτέρου διορισμοῦ τοιοῦδε. τὰ μὲν ἐν πεσσοῖς, ἢ πυρίαις, ἢ τινὶ τοιούτῳ τρόπῳ ταῖς μήτραις προστιθέμενα, κατὰ διττὴν αἰτίαν ἐνεργεῖ. τὰ μὲν τῷ θερμαίνειν μόνον προκαλούμενα, τὰ δὲ ταῖς ὀνομαζομέναις ἑλκτικαῖς τε καὶ καθαρτικαῖς δυνάμεσιν, ἃς ἐπεδείξαμεν οἰκειότητι τῶν ἑλκομένων τὰς κενώσεις ἐργάζεσθαι. ὅσα δὲ πίνεται, τῷ λεπτύνειν μὲν τὸ αἷμα, τοὺς πόρους δ' ἐκφράττειν τε καὶ ἀναστομοῦν, οὐ μὴν ἑλκτικῇ γέ τινι δυνάμει τὰς κενώσεις ποιεῖται. τὰ μὲν δὴ πρότερα τοῖς καθαίρουσιν ἐστὶν ὁμογενῆ, τὰ δὲ δεύτερα τοῖς γάλα καὶ σπέρμα γεννῶσιν, περὶ ὧν ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται, διελθόντων ἡμῶν πρότερον περὶ τῶν βηχικῶν. ἐπεὶ δὴ καὶ ταῦτα διττῶς ὠνόμασται, τὰ μὲν τῷ ποιεῖν βῆχας, τὰ δὲ τῷ παύειν μόνον. δυνάμεις δ' αὐτῶν ἐναντιώταται. τὰ μὲν γὰρ τῆς λεπτυντικῆς ἐστι φύσεως, τὰ δὲ τῆς παχυντικῆς. ἡ μὲν οὖν λεπτυντικὴ δύναμις, ἐν θερμαῖς καὶ λεπτομερέσιν οὐσίαις, ἡ παχυντικὴ δὲ ψυχραῖς, καὶ παχυμερέσιν ἐγγίγνεται. οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ἐνταῦθα τελευτάτω. μεταβαίνειν δὲ προσήκει ἐπὶ τὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀναβληθέντα. κοινωνία γάρ τις ἐστὶ καὶ ὁμοιότης ἔργων τε καὶ δυνάμεων, ἔν τε τοῖς προτρέπουσι, καὶ παύουσι καταμήνιά τε καὶ γάλα, καὶ σπέρμα. παράκειται δέ πως αὐτοῖς τά τ' οὐρητικά, καὶ τὰ βηχικά. διὸ καὶ λεκτέον ὑπὲρ ἑκάστων ἐν μέρει.

Γάλακτος καὶ σπέρματος ποιητικαὶ δυνάμεις εἰσίν, αἱ μὲν ἐν φαρμάκοις μόνον, αἱ δὲ καὶ ἐν τροφαῖς. ἐν φαρμάκοις μέν, ἐπειδὰν τοὺς φλεγματικοὺς χυμοὺς ἐκθερμαίνοντες εἰς αἷμα μεταβάλλωμεν, ἐν τροφαῖς δὲ κατὰ τὴν τῆς ὅλης οὐσίας ὁμοιότητα. κἀπειδὰν εὔχυμοί τε καὶ ὑγραὶ μετρίως ὦσι, καὶ θερμότητος χλιαρᾶς, οἵας περ ἐστὶ καὶ τὸ γάλα. συμμέτρου μὲν γὰρ τῷ ζώῳ θερμότητος τὸ αἷμα μετέχει, πλείονος δὲ ἢ κατὰ τὸ μέτρον ἡ ξανθὴ χολή, καθάπερ τὸ φλέγμα ψυχρότητος. ἐν τῷ μέσῳ δ'

ἐστὶν φλέγματός τε καὶ αἵματος ὅσον ἐστὶ τῇ θερμότητι τὸ γάλα. οὐ μὴν ἴσον γε ἀφέστηκεν ἑκατέρου, ἀλλ᾽ ἐστὶν πορ-
ρώτερον μὲν τοῦ φλέγματος, ἐγγύτερον δὲ τοῦ αἵματος. ὅταν οὖν ἐνδεῶς ἀθροίζηται τὸ γάλα κατὰ τοὺς μαστοὺς, ἐθέ-
λῃς δὲ πλέον γενέσθαι, διασκέψαι περὶ τοῦ αἵματος, ἤτοι γὰρ ἔλασσον ἐστὶν τοῦ προσήκοντος, ἢ μοχθηρότερον. τὸ μὲν
οὖν ἔλαττον ὑγραινούσης τε καὶ θερμαινούσης, δεῖται τῆς συμπάσης διαίτης. τὸ δὲ μοχθηρότερον, εἰ μὲν χολῶδες
ὑπάρχει, καθάρσεως πρῶτον, εἶθ᾽ οἵας εἴρηται διαίτης. εἰ δὲ φλεγματικὸν, φαρμάκων θερμαινόντων μὲν, ἤτοι κα-
τὰ τὴν πρώτην, ἢ δευτέραν τάξιν, οὐ μὴν ξηραινόντων. καλλίω δ᾽ αὐτῶν ὅσα μὴ φάρμακα μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ
τροφαὶ, ζύζωμα, καὶ μάραθρα, καὶ ἄνηθα. λέγω δὲ καὶ τὰς πόας αὐτὰς χλωρὰς ἔτι καὶ ὑγράς. καὶ γὰρ ξηρὰ, ξηραίνου-
σί τε καὶ θερμαίνουσι πλέον ἢ δεῖ. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ, καὶ σμύρνιον, καὶ σέλινον, καὶ σίον, καὶ πόλιον, καὶ ταῦ-
τα χλωρὰ πρὶν ξηρανθῆναι. τὰ γάρτοι ξηραίνοντα πάντα τὴν ἰκμάδα τοῦ αἵματος ἐκβοσκόμενα, ταχύτερον ἅμα
καὶ ἔλαττον αὐτὸ καθίστησι. καὶ θερμότερον μὲν τοῦ δέοντος, εἰ θερμὰ τὴν φύσιν ὑπάρχει, ψυχρότερον δ᾽ εἰ ψυχρά.
δεῖται δὲ δήπου συμμέτρως τε εἶναι θερμὸν, καὶ οὐδαμῶς παχὺ πρὸς τὴν τοῦ γάλακτος γένεσιν, ὅθεν ὅσα μὲν τοιαῦ-
τα, σβεννύουσι μᾶλλον, ἢ γεννᾷ τὸ γάλα. τὰ δὲ θερμαίνοντα μὲν ὡς εἴρηται, ξηρότητος δ᾽ ἐπιφανοῦς μηδεμιᾶς μετέ-
χοντα, γάλακτος ἔχειν γεννητικὰς δυνάμεις εἰκότως ἐλέχθη. ταυτὶ μὲν οὖν ὀλίγα τὸν ἀριθμὸν, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ῥᾳδίως
ἐστὶν τῆς προειρημένης ἐν τῇ κράσει συμμετρίας ἐπιτυχεῖν. ἄπειρα δὲ ὡς ἂν οὕτω τις εἴπῃ, καὶ ἀπερίληπτα ὅσα βλά-
πτει γάλα. καὶ γὰρ ὅσα πλέον ἢ χρὴ θερμαίνει, καὶ ὅσα ξηραίνει, καὶ ὅσα ψύχει, τὰ μὲν τῇ ποιότητι τοῦ αἵματος λυ-
μαινόμενα, τὰ δὲ τὴν οὐσίαν ὅλην ἐλάττονα ποιοῦντα, κωλύει γενέσθαι τὸ γάλα. Παραπλησίαν δὲ τοῖς εἰρη-
μένοις ἔχει δύναμιν, ὅσα προτρέπειν ἢ παύειν ἐπιμήνια πέφυκεν. ὕλη γὰρ ἀμφοῖν κοινὴ, τὸ ἐν ταῖς φλεψὶν αἷ-
μα. τοῦτο οὖν ὅταν εὔρουν τε ἅμα, καὶ τῇ ποσότητι σύμμετρον ὑπάρχει, χορηγίαν ἄφθονον ἑκατέρῳ παρέχει. καὶ
μὲν δὴ καὶ διότι κοιναὶ μαστοῖς τε καὶ ὑστέραις οὐ μικραὶ φλέβες εἰσὶν, καὶ τίνες αὗται τυγχάνουσαι οὖσαι λέλεκται
δι᾽ ἑτέρων. ταῦτά τοι κἀπειδὰν ἐπὶ θάτερα τῶν μορίων φέρηται τὸ αἷμα, ξηραίνεται θάτερα. καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὅσαις τὰ
καταμήνια φέρεται συμμέτρως, οὐκ ἀθροίζουσι ἐν μαστοῖς τὸ γάλα. καὶ ὅσαις ἄφθονον τοῦτο, τὰ καταμήνια τελέως
ἴσχεται. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν, εἰ τὰ διαιτήματα καὶ τὰ φάρμακα παραπλήσια, τά τε γεννῶντα, καὶ τὰ παύοντα
τὴν ἐφ᾽ ἑκάστῳ μίαν κάθαρσιν τῶν ὑστερῶν, καὶ τὴν ἐν μαστοῖς τοῦ γάλακτος γένεσιν. τοσὸν δὲ μέντοι διαφέρουσιν,
καθ᾽ ὅσον θερμοτέρων τε καὶ τμητικωτέρων ἐνίοτε τὰ κατὰ τὰς μήτρας χρῄζει. καὶ γὰρ αἱ εἰς τὸ σῶμα δέοντα μᾶλλον αἱ
τῇδε φλέβες, ἤπερ αἱ κατὰ τοὺς μαστοὺς, καὶ τοῦ αἵματος εὐρυτέρου χρῄζουσιν, ὡς ἂν μηδὲν αὐτῆς τῆς μήτρας συντελού-
σης εἰς τὴν φορὰν αὐτοῦ. πέμπεται γὰρ εἰς τὰς ἐν αὐτῇ φλέβας, οὐχ ἕλκεται τὰ καταμήνια. εἰς μαστοὺς δ᾽ οὐ πέμ-
πεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕλκεται, καὶ διὰ τοῦτο βραχυτέρας ἐπικουρίας ἐκ φαρμάκων προσδεῖται τὸ μὴ παραγινό-
μενον αὐτάρκως εἰς μαστοὺς αἷμα. καὶ ὅσα γε τὸ αἷμα ὑπέρχεσθαι προτρέπει, ταῦτα καὶ τὰς ἐλλιπεῖς καθάρσεις ὠφε-
λεῖ. τὰς δ᾽ ἐπιπλέον βεβλαμμένας, ἢ καὶ παντάπασιν ἰσχομένας, οὐκέτ᾽ οὐδὲν τῶν τοιούτων ἰᾶται, ἀλλὰ βράθυ, καὶ μῆον,
ἴρεις τε καὶ καλαμίνθη. καὶ γλήχων, καὶ δίκταμον, ἄσαρόν τε καὶ κόστος, ἥτε κασία, καὶ τὸ κιννάμωμον, ἄμωμόν τε
καὶ ἀριστολοχία, καὶ τὸ βούνιον, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα τὰς παντελεῖς ἐπισχέσεις τῶν κατὰ μήτρας καθάρσεων ἰᾶται. τὰ
γὰρ τοιαῦτα, καὶ τοῖς οὔροις ποδηγεῖ. ἀλλὰ τῶν αὐτῶν δὴ τούτων μόνον οὐρητικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων, διαλλάτ-
τει τῷ μὴ ξηραίνειν ἰσχυρῶς. τὸ μὲν γὰρ θερμαίνειν ἐν τρισὶ γένεσι τῶν φαρμάκων κοινὸν, ὅσα γε τῇ τοῦ γάλακ-
τος γενέσει συνεργεῖ, καὶ ὅσα ταῖς τῶν καταμηνίων τε καὶ οὔρων φοραῖς. διαφέρει δὲ τῷ τε ποσῷ τῆς θερμότητος,
καὶ τῷ τὰ μὲν ξηραίνειν, τὰ δὲ μή. ὅσα μὲν γὰρ οὔτε ξηραίνει καὶ θερμαίνει μετρίως, εἰς γάλακτος γένεσιν χρηστά. τὰ
δ᾽ ἐπιπλέον θερμαίνοντα, μὴ μέντοι γε ἰσχυρῶς ξηραίνοντα, ταῖς τῶν καταμηνίων φοραῖς ἀγαθά. οὔρησιν δὲ καὶ ταῦ-
τα μὲν ἀμφότερα προτρέπει, καὶ πρὸς τούτοις δὲ οὐδὲν ἧττον ὅσα θερμαίνει ξηραίνοντα. καὶ διὰ τοῦτο ἐξαιρέτως οὐρη-
τικὰ τὰ τοιαῦτα κέκληται, οὐ διὰ τὸ μόνα κινεῖν οὔρησιν, ἀλλὰ τὸ μόνην αὐτὴν οὐ καταμήνια καὶ γάλα. πρὸς γὰρ
τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ ταῖς ἐκ θώρακος, καὶ πνεύμονος ἀναπτύσεσιν ἐπιτήδεια τὰ ξηραίνοντα. δεῖται γὰρ κἀκεῖνα
τέμνεσθαι μὲν μὴ ξηραίνεσθαι δὲ, καθάπερ γε οἱ κατὰ νεφροὺς καὶ κύστιν λίθοι. λέλεκται δὲ ὑπὲρ τῶν τοιούτων φαρμά-
κων ἔμπροσθεν. Ὥσπερ δὲ γάλακτος, οὕτω καὶ σπέρματος εἰώθασιν ὀνομάζειν ἔνια μὲν γεννητικὰ, καὶ τούτοις
ἐναντία τὰ σβεστικὰ, προκλητικὰ δ᾽ ἕτερα, καὶ τούτοις ἐναντία τὰ ἐπισχετικά. γεννητικὰ μὲν οὖν ἐστι τὰ γεννῶντα
τὸ μὴ πρότερον ὑπάρχον, σβεστικὰ δὲ τὰ φθείροντα. προκλητικὰ δὲ τὰ τῶν συνηθροισμένων ἐν βάθει πρὸς τοὐμ-
φανὲς ἄγοντα, καὶ τούτοις ἐναντία τὰ ἐπισχετικά. γεννητικὰ μὲν οὖν σπέρματος ἐστὶν ἐδέσματα, ὅσα τρόφιμά
τε ἅμα καὶ φυσώδη, καὶ ταῖς ὅλαις οὐσίαις ἐστὶν οἰκεῖα. φάρμακα δ᾽ ὅσα πνευματώδη καὶ θερμά. σβεστικὰ δὲ τὰ
ξηραίνοντα πάντα, καὶ τὰ ψύχοντα πάντα, καὶ ταῖς οὐσίαις ἐναντία. καὶ μὲν δὴ καὶ προκλητικὰ μὲν ὅσα φυσώδη
τ᾽ ἐστὶ, καὶ θερμὰ χωρὶς τοῦ ξηραίνειν, ἐπισχετικὰ δὲ τὰ ἐναντία. τῆς γὰρ τοῦ σπέρματος οὐσίας ἐκ χρηστοῦ περιττώματος
ἐχούσης τὴν γένεσιν, οὔσης δὲ καὶ πνευματώδους, τρόφιμά τε ἅμα, καὶ πνευματώδη χρὴ πάνθ᾽ ὑπάρχειν ὅσα γεν-
νᾶν, καὶ προκαλεῖσθαι δύνανται σπέρμα. βολβοὶ μὲν οὖν, ἐρέβινθοί τε καὶ κύαμοι, καὶ πολύποδες, καὶ κῶνος, ἐδέσματα
πολύσπερμα λέγεται, καί ἐστι. σκίγκος δὲ καὶ σατύριον, φάρμακα. τροφαὶ δ᾽ ἅμα καὶ φάρμακα πολύσπερμα, τό
τε τῆς λίνου σπέρμα, καὶ τὸ ζύζωμον. ὅσα δὲ ψύχειν πέφυκεν ἐδέσματά τε καὶ φάρμακα, παχύνοντά τε καὶ πη-
γνύντα, καὶ στάσιμον ἐργαζόμενα τὸ σπέρμα, τὴν τῶν ἐπεχόντων αὐτὰ δύναμιν, οὐ τὴν τῶν φθειρόντων ἔχει. θριδα-
κίναι μὲν γὰρ καὶ βλῖτα, καὶ ἀτραφάξεις, καὶ κολοκύνθις, καὶ μόρα, καὶ μηλοπέπονές τε καὶ σικύοι, ἥτε καὶ πέπονες,
ἥτε καὶ μὴ πέπονες ὦσιν. ὅσα δὲ ξηραίνει τὴν ἀρχὴν οὐδ᾽ ἐπιτρέπει γενέσθαι τὸ σπέρμα, κἂν θερμὰ τὴν φύσιν
ὑπάρχῃ καθάπερ τὸ πήγανον. εἰ δὲ καὶ μὴ θερμαίνει, πολὺ μᾶλλον, ὡς ἡ νυμφαία. ταῦτα μέν γε, καὶ κατὰ τὴν ἰδιό-
τητα τῆς οὐσίας, εὔλογον ἐναντίως ἔχειν σπέρματι. τὴν δ᾽ αὐτὴν ἀναλογίαν ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων, ἐπί
τε γάλακτος ἐστὶν εὑρεῖν, καὶ καταμηνίων. καθ᾽ ἕτερον δὲ τρόπον ὑπὸ ταυτὸ πέπτωκεν γένος αὐτοῖς, ὅσα ταῖς ἐκ
τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἀναπτύσεσι τιμωρεῖται, καὶ ὅσα κινεῖν οὔρησιν πέφυκεν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα λεπτύν-

τικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ὥσπερ οὖν τὰ ἐναντία παχυντικῆς. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς λεπτυντικῆς διαίτης ἰδίᾳ γέγραπται, δεδηλωμένων οὐδὲν ἧττον ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ, καὶ τῶν παχυνόντων. τὰ δὲ λεπτύνοντα καὶ παχύνοντα φάρμακα τῶν ἐφεξῆς τῶνδε τριῶν βιβλίων ἐκλέγου, ἐπὶ μὲν τῶν λεπτυνόντων σκοπὸν ἔχων, τὰ θερμότητα καὶ λεπτομέρειαν ἔχοντα, ἐπὶ δὲ τῶν παχυνόντων, τὰ ἐναντία. δέδεικται γὰρ ἡμῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡς ἰδία τίς ἐστιν ἡ τῶν λεπτομερῶν φαρμάκων φύσις, οὐ μόνον τοῖς θερμαίνουσιν ὑπάρχουσαν. κατ' αὐτὰ δὲ καὶ ἡ τῶν παχυμερῶν οὐ μόνον τοῖς ψύχουσιν, ὥσπερ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀναλογία τίς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ πάντων ζητεῖν, εἰ καὶ μὴ κείμενον ὄνομα τύχῃ. λέγονται γοῦν τινὲς ὀξυδορκικαὶ δυνάμεις, αἳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπειδὰν μηδὲν ἔχοντες αἰσθητὸν πάθημα φαύλως ἐνεργῶσιν, ἐπανορθούμεναι. καὶ χρὴ δηλονότι, καὶ κατὰ τὰ ὦτα καὶ τὰς ῥῖνας ἑκάστην τε τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἀνάλογον ὑπάρχειν τινὰ τοιαύτην δύναμιν. οὐ μὴν ὠνόμασαι γε ὀξυηκοΐας δύναμις, ὥσπερ οὐδὲ κατὰ τὴν ὄσφρησιν, ἢ τὴν γεῦσιν, ἢ τὴν ἀφήν, καίτοι γε ἐν αὐτοῖς τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν ἀναλόγως ὑπαρχούσης. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ἐκτείνοι τις τὴν ὁμοιότητα, καὶ καθ' ἕκαστον ἡμῶν μόριον ἀναγκαῖον ἐστὶ τοιαύτην τινὰ δύναμιν φαρμάκων, ὑφ' ἧς δηλονότι βέλτιον γίγνεται τὸ τοῦ μέρους ἔργον, ὥσπερ, εἰ οὕτως ἔτυχε, τὸ τῆς γαστρός. ἔστι γὰρ οὖν κἀνταῦθα πολλάκις εὑρεῖν ἀτονίαν τινὰ τοιαύτην αὐτῆς, οἵα κατ' ὀφθαλμούς ἐστιν ἡ ἀμβλυωπία, μήτε φλεγμαίνοντας, μήτε ῥευματιζομένους, μήθ' ἡλκωμένους, μήτ' ἄλλο τι φανερὸν ἔχοντας κακόν. καὶ δὴ καὶ τὰ φάρμακα τὴν τοιαύτην διάθεσιν τῆς γαστρὸς ἐπανορθούμενα κέκληται πεπτικά, τῷ μὲν σχήματι τῆς προσηγορίας, οὐκ ἀνάλογον ἔχοντα τοῖς ὀξυδορκικοῖς, τῷ δ' ἔργῳ καὶ τῇ δυνάμει παραπλήσια. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπὸ μορίων τοῦ σώματος τινὰς ἐλέγομεν ὀνομάζεσθαι δυνάμεις, οὐ χεῖρον αὖ εἴη, καὶ περὶ τούτων διελθεῖν. οὔτε γὰρ ὡς ἂν οἰηθείη τις ἐπὶ πάντων ἁρμόττουσι τῶν παθῶν τοῦ μέρους, οὔτ' ἐφ' ἑνὸς οὕτω τινὸς ὡς ἕτερον ὀνῆσαι μηδέν, ἀλλ' ἤτοι τὸ πλειστάκις, ἢ τῷ μάλιστα ἐνεργεῖν ἐπὶ τοῦ δέ τινος τοῦ μορίου ἀπ' αὐτοῦ τὴν προσηγορίαν ἔχον. ὀφθαλμικαὶ μὲν ἐπειδὴ καὶ μάλιστα, καὶ πλειστάκις ἐπ' ὀφθαλμῶν αὐταῖς χρώμεθα, καθάπερ τῷ γε διὰ ῥόδων κολλυρίῳ, καὶ τῷ διὰ πομφόλυγος, καὶ τῷ κυκνῷ προσαγορευομένῳ, καὶ τῷ λιβιανῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷς ἔνεστι μὲν χρήσασθαι, καὶ ὤτων πασχόντων, καὶ στομάτων, καὶ ῥινός, αἰδοίου τε καὶ ἕδρας, οὐ μὴν οὔθ' οὕτως πολλάκις, οὔθ' οὕτως ὠφελίμως. ἡπατικὰς δ' αὖ καὶ σπληνικάς, καὶ πλευριτικάς, καὶ στομαχικάς, ἐπειδὴ καὶ ταύτας ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὠφελούσας, ὁρῶμεν μάλιστά τε καὶ πλειστάκις. ἡ τις δ' αἰτία τῆς ὠφελείας ἐστίν, ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ ῥηθήσεται, καθ' ἣν καὶ τἆλλα πάντα περὶ τῆς τῶν φαρμάκων †ῥήσεως ἐπέξειμεν, ὥστ' οὐδὲν ἔτι μηκύνειν ἐνταῦθα, πλὴν εἴπερ ἄρα περὶ τῆς τῶν ὀνομάτων βραχὺ ἐπισημήνασθαι χρήσεως, ἣν ἄλλοι τέ τινες τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἐποιήσαντο καινοτομοῦντες, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ οἱ καλούμενοι μεθοδικοί. Τὸ μὲν γὰρ σταλτικάς τινας ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι δυνάμεις, ἢ σφιγγούσας, ἢ συναγούσας, ἢ ἀπωθουμένας, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὔτ' ἄτοπον οὔτ' ἀσαφές. ὅταν δὲ μετασυγκριτικάς τινας εἶναι λέγωσιν ὕλας ἢ δυνάμεις, οὔτε σαφές ἐστι τὸ λεγόμενον, οὔθ' ἀληθές, οὔτε τῆς αἱρέσεως αὐτῶν οἰκεῖον, οἵ γε φεύγειν φασὶ τὴν ἀπὸ τῶν δογματικῶν ὑπολήψεων ἔνδειξιν. ἀρκεῖν γὰρ αὐτοῖς τὰς φαινομένας κοινότητας. τὸ δ' ἐκτρεπομένων τῶν πόρων τοῦ σώματος ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἐν ἰδιότητι τῆς τροπῆς αὐτῶν συνίστασθαι τινὰ πάθη, δογματική τις ὑπόληψίς ἐστιν. ἕπεται δὲ ταύτῃ, καὶ τὸ τῶν τοιούτων παθῶν μετασυγκριτικάς τινας εἶναι δυνάμεις, ἀλλοιούσας δηλονότι τὴν παρὰ φύσιν τῆς συγκρίσεως ἡμῶν ποροποιΐαν. οὕτως γὰρ δὴ καὶ χρῶνται τοῖς ὀνόμασιν οἱ περὶ τὸν Θεσσαλόν, εἴτ' ἐπὶ τῶν χρονίως ῥευματιζομένων παραλαμβάνουσιν τὰς τοιαύτας δυνάμεις, οὔθ' ὅτι τῶν πόρων ἀλλοιώσεις ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεται πάθεσιν ἀποδείξαντες, οὔθ' ὅτι τάδε τὰ φάρμακα μετασυγκρίνειν πέφυκεν, τὴν ἡμαρτημένην ποροποιΐαν ἐπιδεῖξαι δυνάμενοι. διὰ τί γὰρ ὦ πρὸς θεῶν, τὸ νᾶπυ, καὶ ἡ θαψία, καὶ τὸ πύρεθρον, ἥ τε τῆς καππάρεως ῥίζα, καὶ ἁπλῶς ὅσα καίειν πέφυκεν, ἐν χρονίσει γ' ὁμιλοῦντα τῷ σώματι μετασυγκρίνειν τὴν ποροποιΐαν. ὅτι μὲν γὰρ ὠφελεῖται τὰ ῥευματικὰ μόρια πρὸς τῶν τοιούτων φαρμάκων, ἐναργῶς φαίνεται. διὰ τί δ' ὠφελεῖται, πρόβλημα ἐστὶ τῆς φυσικῆς θεωρίας. ἡμεῖς μὲν οὖν φαμὲν ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν εἶναι τὴν κρᾶσιν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο δεῖσθαι τῶν θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων. ἄλλοι δ' ἄλλην τὴν αἰτίαν ἐροῦσιν, ὡς ἂν καὶ τύχωσι περὶ τῶν στοιχείων τοῦ σώματος ὑπολαμβάνοντες. οὐ μὴν προσήκει γε τὸ φθέγγεσθαι τὸ τῆς μετασυγκρίσεως ὄνομα τῶν ἀφ' ἑτέρας αἱρέσεως ἀγομένων οὐδενί, πλὴν ὅσοι τὰ τῶν ζώων σώματα συγκρίματα νομίζουσιν, καὶ ὀνομάζουσιν ἐξ ὄγκων ἀτόμων, ἢ ἐλαχίστων, ἢ ἀμερῶν, ἢ ὁμοιομερῶν, καὶ οὐδὲ τούτοις ἅπασι, ἀλλ' ὅσοι καθάπερ ὁ Θεσσαλὸς ἐν τῷ κανόνι τῆς τῶν πόρων ἀλλοιώσεως τὰ τοιαῦτα τῶν νοσημάτων ἀνατιθέασιν, οὐ γὰρ ἡ μεθοδικός ἐστι τοῦτο λέγων ὁ Θεσσαλός. ἀποχωρεῖ γὰρ ὅταν ὡς μεθοδικὸς ἡμῖν διαλέγηται τῆς ἀπὸ τῶν ἀδήλων ἐνδείξεων, ἀλλ' ἡ δογματικός, ἀπὸ μὲν τῶν αὐτῶν Ἀσκληπιάδῃ στοιχείων ἀρχόμενος, οὐ μὴν ἀκολουθῶν γε πάντῃ, ἀλλ' οὐ νῦν γε καιρὸς ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἐπὶ πλέον διεξέρχεσθαι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν οἰκειότερα τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ, τὰ δ' ἐν τοῖς περὶ τῆς κατὰ Θεμίσωνα, καὶ Θεσσαλὸν αἱρέσεως ἀκριβέστερον εἰρήσεται. καιρὸς οὖν ἤδη καταπαύειν ἐνταῦθα καὶ τόνδε τὸν λόγον, ἔτι δύο προσθέντες αὐτῷ κεφάλαια, τὸ μὲν ἕτερον ἐν τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντων, ὑπὲρ τῶν ἐναντίων δυνάμεων, τὸ δ' ἕτερον ἀναγκαῖον μὲν εἰς τὸν ἐφεξῆς λόγον, ὁρίζειν δὲ τὴν τάξιν ἑκάστου τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων ὑγραινόντων τε καὶ ξηραινόντων φαρμάκων. Τὰς μὲν οὖν ἐναντίας δυνάμεις ἐκ τῶν ἔργων κριτέον, ὥσπερ ἐν ὅλῳ τῷδε τῷ γράμματι πολλάκις ἐδείξαμεν, ἐμπλαστικάς τε τινας εἰπόντες εἶναι δυνάμεις ἐναντίας ταῖς ῥυπτικαῖς, ἐκφρακτικάς τε ταῖς ἐμφρακτικαῖς, καὶ μαλακτικὰς ταῖς σκληρυνούσαις, καὶ χαλαστικὰς ταῖς συντεινούσαις. στυπτικὰς γὰρ ἢ δριμείας, ἢ πικράς, ἢ γλυκείας, ἢ ὀξείας οὐ δυνάμεις φαρμάκων, ἀλλὰ γευστὰς ποιότητας ἐδείκνυμεν οὔσας, ὥστε ἢ οὐ ζητητέον ὅλως ἐν ταύταις τὴν ἐναντίωσιν, ἢ οὐχ ὡς ἐν δυνάμεσι ζητητέον. ὁ σκοπὸς δὲ κἂν ταύταις διττός, αἵ τ' ἐνέργειαι, καὶ αἱ κράσεις αὐτῶν. ἐνέργειαι μὲν ἐν τῷ πυκνοῦν καὶ ἀραιοῦν, ἢ ἐπισπᾶσθαί τι τῶν ἐκ τοῦ βάθους, ἢ ἀπωθεῖσθαι παχύνειν τε τὰς ὕλας, ἢ λεπτύνειν, ἢ φράττειν τε τοὺς πόρους, ἢ ἐκφράττειν. αἱ κράσεις δὲ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ὑγρόν τε καὶ ξηρόν,

ὑπὲρ ὧν

†χρήσεως

ὑπὲρ ὧν αὐτάρκως ἁπάντων ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ διῄρηται, δεικνύντων ἡμῶν, ὡς τὸ μὲν στύφον γεῶδές τε ἐστὶ καὶ ψυχρὸν, τὸ δὲ ὀξὺ λεπτομερὲς ψυχρὸν, τὸ δὲ πικρὸν γεῶδες λεπτομερὲς, τὸ δ' ἄνευ τινὸς ἐπισήμου ποιότητος ψυχρὸν, ὑδατῶδες. οὕτω μὲν καὶ τὸ μὲν δριμὺ πυρῶδες ἐδείκνυτο, τὸ δ' ἁλυκὸν γεῶδες θερμὸν, οὐ μὴν ἤδη γε πω πυρῶδες. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γλυκὺ θερμὸν μὲν, ἀλλ' οὐδέ πω καυστικόν. ὅσα δ' ἐλαιώδη, ταῦθ' ὑδατώδη τε ἐστὶ καὶ ἀερώδη, ἕπεται δὲ δή που καὶ τὰ ἔργα ταῖς κράσεσιν αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ στύφον συνάγειν, καὶ πιλεῖν, καὶ πυκνοῦν, καὶ ἀποκρούεσθαι, καὶ παχύνειν, ἔτι τε πρὸ τούτων πάντων ψύχειν καὶ ξηραίνειν πέφυκεν. τὸ δ' ὀξὺ τέμνειν, καὶ διαιρεῖν, καὶ λεπτύνειν, ἐκφράττειν τε καὶ διακαθαίρειν ἄνευ τοῦ θερμαίνειν. τὸ δὲ δριμὺ, παραπλησίως μὲν ὀξεῖ δρᾶν, κατά γε τὸ διαλεπτύνειν τε καὶ διακαθαίρειν. διαφέρει δὲ τῷ, τὸ μὲν ὀξὺ ψύχειν, τὸ δὲ δριμὺ θερμαίνειν, καὶ προσέτι τῷ τὸ μὲν ἀποκρούεσθαι, τὸ δ' ἐπισπᾶσθαι καὶ διαφορεῖν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν πικρὸν διακαθαίρει τε τοὺς πόρους, καὶ διαῤῥύπτει, καὶ λεπτύνει, καὶ τέμνει τὸ πάχος τῶν χυμῶν, ἄνευ φανερᾶς θερμότητος. τὸ δ' ὑδατῶδες ψυχρὸν παχύνει, καὶ συνίστησι, καὶ συνάγει, καὶ πιλεῖ, καὶ νεκροῖ, καὶ ναρκοῖ. τὸ δὲ δριμὺ, λεπτύνει, διακαθαίρει, διαφορεῖ, ἐκρήγνυσι καὶ ἐπισπᾶται, καὶ ἐσχαροῖ. τὸ δὲ ἁλυκὸν συνάγει καὶ σφίγγει, ταριχεύει, ξηραίνει, χωρὶς ἐπισήμου θερμότητος ἢ ψύξεως. τὸ δὲ γλυκὺ, πέττει, χαλᾷ, ἀραιοῖ. τὸ δ' ἐλαιῶδες ὑγραίνει, μαλάττει, χαλᾷ. ῥᾴδιον οὖν ἤδη τοῖς εἰρημένοις σταθμωμένων, ἐξευρίσκειν τῶν χυμῶν, ὅσοι τε ταῖς κράσεσιν, καὶ ὅσοι τοῖς ἔργοις εἰσὶν ἐναντίοι. Ἐμοὶ δὲ καιρὸς ἂν εἴη πρέπων ἀφορισαμένῳ τὰς τάξεις, τῆς ἐν τοῖς φαρμάκοις κράσεώς τε καὶ δυνάμεων, ἐνταῦθα καταπαύειν ἤδη τὸν λόγον. τὸ μὲν δὴ σύμμετρον φάρμακον ὡς ὁμοίας εἶναι κράσεως ᾧ προσάγεται, ἤτοι τὸ μήτε ξηραίνειν μήθ' ὑγραίνειν, μήτε ψύχειν, μήτε θερμαίνειν, οὔτε ξηρὸν οὔθ' ὑγρὸν, οὔτε ψυχρὸν, οὔτε θερμὸν ὀνομάζειν προσήκει. τὸ δ' ἤτοι ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ ψυχρότερον, ἀπὸ τῆς ἐπικρατούσης καλεῖται δυνάμεως. ἀρκεῖ δὲ καθ' ἑκάστην ἐπικράτειαν, τέτταρας ὡς πρὸς τὴν χρείαν ποιήσασθαι τάξεις, θερμὸν μὲν ὀνομάζοντας κατὰ τὴν πρώτην τάξιν, ὅτι ἂν ἡμᾶς θερμαίνει, μὴ μέντοι γε ἐναργῶς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ προσδεῖσθαι τινὸς ἀποδείξεως λογικῆς. οὕτω καὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, καὶ ξηρὸν, ὅτιπερ ἂν ἀποδείξεως δέηται μηδέπω τὴν ἐνέργειαν ἰσχυρὰν, μηδ' ἐναργῆ κεκτημένον. ὅσα μέντοι σαφῶς ἤδη θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν πέφυκε, δευτέρας τὰ τοιαῦτα τάξεως εἶναι λεχθήσεται. τὰ δ' ἤδη μὲν σφοδρῶς, οὐ μὴν εἰς ἄκρον γε, τῆς τρίτης. ὅσα δ' οὕτω θερμαίνειν πέφυκεν, ὡς ἐσχαροῦν τε καὶ καίειν, τετάρτης. οὕτω δὴ καὶ ὅσα σφοδρότερον ψύχειν πέφυκεν, ὡς ἤδη νεκροῦν, τετάρτης καὶ ταῦτα. ξηραῖνον δ' οὐδὲν ἐστὶν εὑρεῖν τετάρτης τάξεως ἄνευ τοῦ καίειν, ὅτι γὰρ ἄκρως ξηραίνει πάντως τοῦτο, καὶ καίει. τῆς τρίτης μέντοι τάξεως τῶν ξηραινόντων, δύναταί τι καὶ μὴ καῖον εἶναι, καθάπερ ὅσα στύφει σφοδρῶς ἅπαντα, ἐξ ὧν ἐστὶν ὀμφάκιον, καὶ ῥοῦς, καὶ στυπτηρία, καὶ βαλαύστιον, καὶ κηκὶς ὀμφακῖτις. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις τὰ μὲν ἐγγύς ἐστι τῶν καιόντων, οἷον ἥ τε λεπὶς τοῦ χαλκοῦ, καὶ ὁ κεκαυμένος χαλκὸς, ὡς ἐν τῷ ἀσαφεῖ που κεῖσθαι τῆς τρίτης τε καὶ τετάρτης τάξεως. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ καθάπερ ὁ κεκαυμένος χαλκὸς, εἰ πλυθείη, τὰ δ' ἐν ἀρχῇ, καθάπερ ὑποκιστίς. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν τε καὶ τετάρτην τάξιν ἔνεστιν διαφορὰς ποιεῖσθαι τριττάς. οὐ γὰρ ὡσαύτως δή που τὸ καυστήριον ξηραίνει τῷ νάπυϊ, καίτοι γε ἄμφω τῆς τετάρτης τάξεως ἐστίν. ὑπὲρ ἁπάντων δὴ τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς διορισθήσεται καθ' ἕκαστον ἁπλοῦν φάρμακον ἰδίᾳ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ. ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἰδέας καὶ δυνάμεως ἐγχειρήσαντες γράφειν, ἐν μὲν τοῖς πρώτοις δύο βιβλίοις ἐπιδεῖξαι προειλόμεθα τοὺς μοχθηροὺς τρόπους τῶν ἐπιχειρημάτων, οἷς οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν χρώμενοι, σφάλλονται μέγιστα. κατὰ δὲ τὸ τρίτον οἷον στοιχείωσίν τινα, τῆς συμπάσης ἐποιησάμεθα διδασκαλίας, εἶτα ἑξῆς κατὰ τὸ τέταρτον ὑπὲρ τῆς τῶν χυμῶν φύσεως ἐζητήσαμεν, ἐξευρεῖν σπουδάσαντες ἅπαν ὅσον οἷόν τ' ἐστὶν, ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν τῶν δυνάμεων γνῶσιν ὠφεληθῆναι. διελέχθη μὲν δὲ ἤδη τῆς τελευτῆς τοῦ βιβλίου, καὶ περὶ τῶν πρὸς τὴν ὄσφρησιν ἐν τοῖς ἁπλοῖς φαρμάκοις ποιοτήτων. ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ μεταβάντες ἐπὶ τὸ λοιπὸν γένος τῶν δυνάμεων, ὃ παρονομάζεται ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν ἃ πεφύκασι δρᾶν, ἐπεδείξαμεν δὲ κἀνταῦθα †ἑκάστην οὐσίαν. οἱ μὲν δὴ καθόλου λόγοι παντὸς ὑπὲρ τῆς τῶν ἁπλῶν δυνάμεως ἐοίκασιν ἤδη τέλος ἔχειν, ἐπεὶ δὲ τοῦ κατὰ μόριος, ἢ κατ' εἶδος, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, μετιέναι καιρός. εἶεν δ' ἂν οὗτοι καθ' ἕκαστον φάρμακον ἰδίᾳ περαινόμενοι, καθάπερ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἐποιησάμεθα, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ὑπὲρ ὕδατος καὶ ὄξους ἐπισκεψάμενοι. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ὑπὲρ ἐλαίου, καὶ ῥοδίνου, πλὴν ἐν ἐκείνοις μὲν ἐπὶ παραδειγμάτων ὁ λόγος ἡμῖν ἐγίγνετο πρὸς τοὺς οὐκ ὀρθῶς ὑπὲρ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἀποφηναμένους. ἐνταῦθα δὲ διὰ βραχέων ὑπὲρ ἑκάστου δίειμι, μηκέτι φροντίζων, εἴ τις μὴ καλῶς ἀπεφήνατο περὶ τινὸς αὐτῶν, ἀλλ' ὅπερ ἀληθέστατόν μοι φαίνεται γράφων, ἄνευ τῆς πρὸς τοὺς διαμαρτάνοντας ἀντιλογίας. ὅτι δὲ οὐ μόνον ἀσαφὴς ὁ λόγος ἔσται τοῖς ἐπιλανθανομένοις τῶν ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἀποδείξεως πιστὸν οὐχ ἕξει, δῆλον μὲν οἶμαι κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. κάλλιον δ' ἐστὶν ἴσως ἀναμνῆσαι κἀμὲ, πρῶτον μὲν ὡς ἐπὶ τῆς εὐκρατοτάτης φύσεως τὴν πεῖραν χρὴ ποιεῖσθαι τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως, εἶθ' ἑξῆς ὡς ἐπὶ τῶν ἁπλῶν νοσημάτων. εἰ δὲ δὴ κἀκ τῶν πρὸς τὴν γεῦσιν ποιοτήτων ἐθέλοι τις ἐνδεικτικῶς τεκμαίρεσθαι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, ἐδείξαμεν ἐν τῷ τετάρτῳ, καὶ τὴν ἐν τούτοις μέθοδον. ἐὰν οὖν τις ἤτοι ῥαθύμως ἀναγνοὺς τὰ πρόσθεν, ἢ καὶ μηδ' ὅλως ἀναγνοὺς, ἐπὶ τουτὶ τὸ βιβλίον εὐθέως ἀφίκηται σπεύδων, ὅτι τάχιστα ἐπιστήμων γενέσθαι τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως, οὐχ ἕξει βεβαίαν τὴν γνῶσιν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ τὰ φάρμακα πάντα, τὰ μὲν ἐστὶ μόρια ζώων, ἢ φυτῶν, ἢ καρπῶν, ἢ τινὸς ὀποὶ τούτων, ἢ χυλοὶ, τὰ δ' ἐκ τῶν μετάλλων λαμβάνεται, κάλλιον ἔδοξέ μοι περὶ τῶν φυτῶν πρῶτον διελθεῖν, ὅτι τε πλεῖστον αὐτῶν ἐστὶ τὸ γένος ἰσχυρότα-

†ἑκάστου τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν

τόν τε τὴν δύναμιν, εἶθ᾽ ἑξῆς περὶ τῶν μεταλλευόντων εἰπεῖν, ἔπειθ᾽ οὕτως ἤδη τὰ τῶν ζώων ἀφικέσθαι μόρια. καὶ μέντοι καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν τῆς γραφῆς ἔγνων χρῆναι κατὰ στοιχεῖον ποιήσασθαι, πρῶτα μὲν ἐκεῖνα γράψας τῶν φυτῶν, ὧν αἱ προσηγορίαι τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν ἀπὸ τοῦ ἄλφα στοιχείου, δεύτερα δὲ ὅσα ἀπὸ τοῦ β, καὶ οὕτως ἤδη τρίτα τε καὶ τέταρτα, καὶ πέμπτα, καὶ τἆλλα ἐφεξῆς ἅπαντα κατὰ τὴν τῶν γραμμάτων τάξιν. οὕτω δὲ καὶ Πάμφιλος ἐποιήσατο τὴν περὶ τῶν βοτανῶν πραγματείαν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν εἴς τε μύθους γραῶν τινὰς ἐξετράπετο, καί τινας γοητείας ἅμα τισὶν ἐπῳδαῖς, ἃς ἀναιρούμενοι τὰς βοτάνας ἐπιλέγουσιν. καὶ δὴ κέχρηται πρὸς περίαπτα, καὶ ἄλλας μαγγανείας, οὐ περιέργους μόνον, οὐδ᾽ ἔξω τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ ψευδεῖς ἁπάσας. ἡμεῖς δὲ οὔτε τούτων οὐδὲν, οὔτε τὰς τούτων ἔτι ληρώδεις μεταμορφώσεις ἐροῦμεν. οὐδὲ γὰρ τοῖς μικροῖς παισὶ κομιδῆ χρησίμους ὑπολαμβάνομεν εἶναι τοὺς τοιούτους μύθους, μήτι γε δὴ τοῖς μετιέναι σπεύδουσι τὰ τῆς ἰατρικῆς ἔργα. καί μοι δοκεῖ πρὸς Ἱπποκράτους εὐθέως ἐν ἀρχῇ τῶν ἀφορισμῶν εἰρῆσθαι, ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὰ, χάριν τοῦ μὴ καταναλίσκειν τοὺς χρόνους εἰς ἄχρηστα, σπεύδειν δὲ ὡς οἷόν τε τὴν ἐπιθυμοτάτην ἰέναι δι᾽ αὐτῶν τῶν χρησιμωτάτων τῆς τέχνης. ἃ μὲν δὴ καὶ τὰ πολλὰ τῶν βοτανῶν ὀνόματα ταῦτα, αἰγυπτιακά τε καὶ Βαβυλώνια, καὶ ὅσα τινὲς ἰδίως, ἢ συμβολικῶς ἐπ᾽ αὐταῖς ἔθετο, περιττὸν ἔδοξέ μοι προσγράφειν ἐνταῦθα. κάλλιον γὰρ, εἴ τις ἐθέλοι καὶ ταῦτα πολυπραγμονεῖν, ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν ἀναγινώσκειν τὰς τῶν ἀντιφραζόντων βίβλους. οὕτως γὰρ καὶ αὐτὰς ἐπιγράφουσιν, οἱ συντιθέντες αὐτὰ, καθάπερ καὶ Ξενοκράτης ὁ ἀφροδισιεὺς ἐποίησεν, ἄνθρωπος τἆλλα περίεργος ἱκανῶς, καὶ γοητείας οὐκ ἀπηλλαγμένος. ὁ δέ γε Πάμφιλος ὁ τὰ περὶ τῶν βοτανῶν συνθεὶς, εὔδηλός ἐστιν κἀξ αὐτῶν ὧν γράφει γραμματικὸς ὢν, καὶ μήθ᾽ ἑωρακὼς τὰς βοτάνας ὑπὲρ ὧν διηγεῖται, μήτε τῆς δυνάμεως αὐτῶν πεπειραμένος, ἀλλὰ τοῖς πρὸ αὐτοῦ γεγραφόσιν ἅπασιν ἄνευ βασάνου πεπιστευκώς. †οὕτως μὲν ἐξέγραψε βιβλία, πλῆθος ὀνομάτων ἐφ᾽ ἑκάστῃ βοτάνῃ μάτην προστιθεὶς, εἶθ᾽ ἑξῆς, εἴ τις αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπου μετεμορφώθη διηγούμενος, εἶτα ἐπῳδὰς, καὶ σπονδάς δή τινας, καὶ θυμιάματα ταῖς ἐπὶ τούτων ἐκ τῆς γῆς ἀναιρέσεσιν προσγράφων, ἑτέρας γε γοητείας τοιαύτας ληρώδεις. ὁ δὲ ἀναζαρβεὺς Διοσκουρίδης ἐν πέντε βιβλίοις, τὴν χρήσιμον ἅπασιν ὕλην ἔγραψεν, οὐ βοτανῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ δένδρων, καὶ καρπῶν, καὶ χυλῶν, καὶ ὀπῶν, ἔτι τε τῶν μεταλλευομένων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων μνημονεύσας. καί μοι δοκεῖ τελεώτατα πάντων οὗτος τὴν περὶ τῆς ὕλης τῶν φαρμάκων πραγματείαν ποιήσασθαι. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ αὐτῶν γέγραπται καλῶς, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἁπάντων οὕτως οὐδενὶ, πλὴν εἰ Ταῦρόν τις ἐπαινέσει τοῦ Ἀσκληπιάδου. καὶ γὰρ καὶ τούτῳ τἆλλα τε καλῶς εἴρηται, χωρὶς τῶν κατὰ τὰς αἰτίας λογισμῶν. ταῦτά τε οὖν ἀναγινώσκειν χρὴ, τὸν ἔμπειρον γενέσθαι ὕλης βουλόμενον, ἔτι τε πρὸς τούτοις, τά θ᾽ Ἡρακλείδου τοῦ ταραντίνου, καὶ Κρατεύα, καὶ Μαντείου. γέγραπται δὲ οὐχ ὁμοίως οὕτως ἐκείνοις, οὐδ᾽ εἰς ἓν ἤθροισται πάντα καθάπερ τῷ Διοσκουρίδῃ, περὶ ὕλης γε ἐπιγράψαντι τὰς πέντε βίβλους, ἀλλ᾽ ἰδίᾳ μὲν, εἰ οὕτως ἔτυχε, περὶ σκευασίας τε καὶ δοκιμασίας φαρμάκων ἔγραψαν, ὥσπερ Ἡρακλείδης ὁ ταραντῖνος, ἰδίως δὲ περὶ καθαρτικῆς, ἢ προποτισμῶν, ἢ κλυσμῶν, ὥσπερ ὁ Μαντείας ἐποίησεν. ἰδίᾳ δ᾽ εὐπορίστων βοηθημάτων, ὡς Ἀπολλώνιος, ἢ τῶν κατὰ τόπους, ὡς Μαντείας. ἡ δὲ πλείστη τῶν φαρμάκων χρῆσις, ἐν αὐταῖς ταῖς θεραπευτικαῖς πραγματείαις ὑπό τε τῶν παλαιῶν γέγραπται, καὶ προσέτι τῶν νεωτέρων ἁπάντων σχεδόν. καὶ γὰρ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται πολλὰ, καὶ πρὸς Εὐρυφῶντος, καὶ Διεύχους, καὶ Διοκλέους, καὶ Πλειστονίκου, καὶ Πραξαγόρου, καὶ Ἡροφίλου, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ἀνὴρ παλαιὸς, ὃς οὐ συνεβάλλετό τι τῇ τέχνῃ, μεῖζον ἢ μεῖον εἰς ἐπιστήμην φαρμάκων, ἄνευ γοητείας τε καὶ ἀλαζονείας, ἣν ὕστερον Ἀνδρέας ἐπεδείξατο, ὥσθ᾽ ὅτῳ σχολὴ χρησίμοις ὁμιλεῖν βιβλίοις περὶ φαρμάκων γεγραμμένοις, ἔχει πολλὰ καὶ τῶν παλαιῶν μὲν ὡς εἴρηται, καὶ τῶν νεωτέρων δὲ οὐκ ὀλίγα, μέχρι καὶ τῶν περὶ †Φίλιππόν τε καὶ Ἀρχιγένην. καὶ μὲν δὴ καὶ Ῥούφῳ τῷ ἐφεσίῳ, πολλὰ μὲν κἀν τοῖς θεραπευτικοῖς βιβλίοις γέγραπται φάρμακα, καὶ περὶ βοτανῶν δὲ δι᾽ ἑξαμέτρων ἐπῶν σύγκειται τέτταρα, καὶ οὐδεὶς φόβος ἐπιλιπεῖν χρήσιμα βιβλία, κἂν ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ βούληταί τις ἄλλο μηδὲν, ἢ περὶ φαρμάκων ἀναγινώσκειν. Ἀνδρέου δὲ καὶ τῶν ὁμοίως ἀλαζόνων ἀφίστασθαι χρὴ, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι Παμφίλου τοῦ μηδ᾽ ὄναρ ἑωρακότος ποτὲ τὰς βοτάνας, ὧν τὰς ἰδέας ἐπιχειρεῖ γράφειν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ ταραντῖνος Ἡρακλείδης εἴκαζεν αὐτοὺς, ὁμοιότατοι τοῖς κήρυξιν εἰσὶν, ὅσοι τὰ τῶν ἰδέας γνωρίσματα κηρύττουσιν, ἀποδεδρακότος ἀνδραπόδου, αὐτοὶ μηδεπώποτε θεασάμενοι. λαμβάνουσι μὲν γὰρ τὰ γνωρίσματα περὶ τῶν εἰδότων, λέγουσι δὲ ὡς ἐπῳδὴν αὐτὰ, ἃ μηδὲ εἰ παρεστὼς ὁ κηρυττόμενος τύχῃ, διαγνῶναι δυνάμενοι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐμεμφόμην τοῖς πρώτως γράψασι τὰς ἰδέας τῶν βοτανῶν, ἄμεινον ἡγούμενος αὐτόπτην γενέσθαι παρ᾽ αὐτῷ τῷ διδάσκοντι τὸν μανθάνοντα, καὶ μὴ τοῖς ἐκ τοῦ βιβλίου κυβερνήταις ὁμοιωθῆναι. καὶ γὰρ ἀληθέστερον οὕτω καὶ σαφέστερον ἡ διδασκαλία περαίνοιτο ὑπὸ διδασκάλων, οὐ βοτανῶν μόνων, ἢ θάμνων, ἢ δένδρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων φαρμάκων. εἰ δὲ ἄρα καὶ δέοιτο τοῦ βιβλίου, τίς οὕτως ἄθλιος ὡς παρελθεῖν τὰ Διοσκουρίδου, καὶ †Νίγρου, καὶ Ἡρακλείδου, καὶ Κρατεύα, καὶ ἄλλων μυρίων ἐν τῇ τέχνῃ καταγηρασάντων, βιβλία γραμματικὰ γράφοντος ἐπῳδὰς, καὶ μεταμορφώσεις, καὶ δεκανῶν, καὶ δαιμόνων ἱερὰς βοτάνας ἀνάσχοιτ᾽ ἄν; ὅτι γὰρ γοητεῖς ἄνθρωποι ἐκπλήττειν τὸν πολὺν ὄχλον ἔργον πεποιημένοι, τὰ τοιαῦτα συνέθεσαν, ἐξ αὐτῶν ἔστι σοι γνῶναι τοῦ Παμφίλου βιβλίων, ὃς πρῶτος μὲν ἐν ταῖς βοτάναις ἔγραψεν, ἀβρότονον ἅπασιν ἡμῖν γνώριμον τυγχάνουσαν, εἶθ᾽ ἑξῆς ἄγνον, ἱκανῶς καὶ τοῦτον γνώριμον θάμνον, εἶτ᾽ ἄγρωστιν, οὐδὲ τοῖς †ἰδιώταις ἄγνωστον πόαν, εἶτ᾽ ἄγχουσαν, ἣν οὐδὲ αὐτὴν ἀγνοεῖ τις, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ ἀδίαντον ἐφεξῆς αὐτῇ γεγραμμένον. ἐν δὴ τούτοις οὐδὲν, ὧν ἴσμεν, περιττότερον γράφει. μετὰ δὲ ταῦτα, βοτάνης μέμνηται καλουμένης, ὡς αὐτός φησιν, ἀετοῦ, περὶ ἧς ὁμολογεῖ μηδένα τῶν ἑλλήνων εἰρηκέναι μηδὲν, ἀλλ᾽ ἔν τινι τῶν εἰς Ἑρμῆν τὸν αἰγύπτιον ἀναφερομένων βιβλίων ἐγγεγράφθαι, περιέχοντι τὰς λϛ. τῶν ὡροσκόπων ἱερὰς βοτάνας. αἳ εὔδηλον, ὅτι πᾶσαι λῆρος εἰσὶ, καὶ πλάσματα τοῦ συνθέντος ὁμοιότατα τοῖς ὀφιονίκοις τοῖς κόγχλας. οὔτε γὰρ ὅλως ἐγίνετό τις κόγχλας, ἀλλ᾽ εἰς γέλω

†τοῦτο

†Πάμφιλον

†Νίγρου

†Βοτρύφοις

εἰς γέλωτα σύγκειται τοὔνομα, καθάπερ καὶ τἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸ βιβλίον αὐτῷ γεγραμμένα. καὶ αἱ λς'. αὗται βοτάναι, μέχρι τῶν ὀνομάτων προέρχονται, μηδενὸς αὐτοῖς ὑποκειμένου πράγματος. ἀλλὰ Πάμφιλος μὲν ὥσπερ ἄλλοι πολλοί, σχολὴν ἴσως ἦγεν, ἀχρήστους μύθους ἐγγράφειν βιβλίοις. ἡμεῖς δὲ καὶ νῦν ἡγούμεθα τὸν χρόνον ἀπολλύναι, μνημονεύοντες αὐτῶν ἐπὶ πλέον. ἀρξώμεθα οὖν ἤδη τῶν χρησίμων.

Περὶ Ἀβροτόνου.

Ταύτης τῆς πόας, οὔτε τὴν ἰδέαν χρὴ γράφειν ἐπὶ τοσούτοις τε καὶ τοιούτοις ἀνδράσιν, οὔτε τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας ὡς ἐκεῖνοι, κἂν εἰ μὴ διωρισμένως ἀλλὰ σαφῶς γοῦν ἐδήλωσαν. εἰρήσεται δὲ καὶ ἡμῖν ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείᾳ, καὶ τῇ τῶν εὐπορίστων. ἔστι δὲ ὅτε κἂν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, ὅταν ἡ χρεία καλῇ. μόνον δὲ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς πρόκειται, τὰς καθόλου δυνάμεις ἁπάντων τῶν φαρμάκων ἐπισκέψασθαι, τοῦτο κἀπὶ τῶν ἄλλων μὲν ἕπεται, καὶ νῦν δὲ ἤδη ποιητέον αὐτό, καὶ λεκτέον ὡς θερμόν τε ἐστὶ, καὶ ξηρὸν τὴν δύναμιν τὸ ἀβρότονον ἐν τῇ τρίτῃ που τάξει, καὶ ἀποστάσει μετὰ τὰς μετρίας τεταγμένον. ὅτι δὲ καὶ ὡς πρὸς τὴν εὔκρατον φύσιν ἡ τοιαύτη τάξις ἐξετάζεται, πρόσθεν εἴρηται πολλάκις. ἐξευρομεν δ᾽ αὐτοῦ τὴν κρᾶσιν, οὐχ ἥκιστα μὲν καὶ τῇ γεύσει τεκμηράμενοι, πικρὸν γὰρ ἱκανῶς ἐστιν. ὁ δὲ τοιοῦτος χυμός, ἐδείκνυτο γεώδης μὲν ὢν τὴν οὐσίαν, ὑπὸ θερμότητος δαψιλοῦς λεπτυνθεῖσαν, ὥστε καὶ θερμαίνειν, καὶ ξηραίνειν οὐκ ἀγεννῶς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ διωρισμένῃ πείρᾳ, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἴρηται πολλάκις ἀκριβῶς βασανίσαντες, ἐκ τῆς αὐτῆς εὑρομεν τὸ φάρμακον τοῦτο κράσεως. εἴτε γὰρ κόψας τὴν κόμην ἅμα τοῖς ἄνθεσιν (ἄχρηστον γὰρ αὐτοῦ τὸ λοιπὸν κάρφος) ἐπιπάττοις ἕλκει καθαρῷ, δακνῶδές τε καὶ ἐρεθιστικὸν φαίνεται. εἴτε ἀποβρέξας ἐν ἐλαίῳ καταντλεῖν ἐθελήσαις, ἤτοι κεφαλὴν, ἢ γαστέρα, θερμαῖνον σφοδρῶς εὑρεθήσεται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσοι κατὰ περιόδους ἁλίσκονται ῥίγεσιν, εἰ καὶ τούτοις ἀνατρίβοις πρὸ τῆς εἰσβολῆς, ἧττον ῥιγῶσιν, ἀλλ᾽ ὁ δὲ τὴν αἴσθησιν εὐθὺς ἅμα τῷ προσφέρεσθαι, λανθάνει θερμαῖνον. ὅτι δὲ ἕλμινθας ἀναιρεῖ, εἰκός ἐστι, πικρὸν ὑπάρχον αὐτό, καὶ πρὸ τῆς πείρας εὔδηλον, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων εἰρημένων, ὑπὸ τοῦ πικροῦ χυμοῦ τῆς φύσεως. ἐδήσαις δ᾽ εὐθὺς ὡς καὶ διαφορητικήν τινα, καὶ τμητικὴν ἔχει δύναμιν, ἀλλὰ καὶ ὡς μᾶλλον ἀψινθίου τοῦτο ὑπάρχει ἀναγκαῖον αὐτῷ, συλλογίσασθαί σοι πάρεστι. πρῶτον μὲν ἐκ τῆς γεύσεως (ἐλαχίστης γάρ τινος μετέχει στρυφνότητος τὸ ἀβρότονον, ἀψίνθιον δὲ οὐκ ὀλίγης) ἔπειτα δὲ κἀκ τοῦ κακοστόμαχον εἶναι τὸ ἀβρότονον, ὥσπερ οὖν καὶ τὸ σέριφον, εὐστόμαχον δὲ τὸ ἀψίνθιον. ἐδείχθη γὰρ καὶ περὶ τούτων πρόσθεν, ὡς τὸ μὲν πικρὸν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ παντελῶς εἴη κακοστόμαχον, τὸ δὲ αὐστηρὸν, ἢ στρυφνὸν, ἢ ὅλως στῦφον, εὐστόμαχον. ἐπιμιγνυμένων δὲ τῶν ποιοτήτων ἀλλήλαις, ἡ σφοδροτέρα αὐτῶν ἐπικρατοίη. τοῦτ᾽ οὖν ἀρκεῖ σοι γινώσκειν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ. δειχθήσεται γὰρ ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, ὡς αὐτοῖς τοιούτοις φαρμάκοις χρηστέον. καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι ἐπιζητεῖν ἀκούειν, μηθ᾽ ὅτι σὺν ἑφθῷ μήλῳ κυδωνίῳ καταπλασθὲν, ἢ ἄρτῳ φλεγμονὰς ὀφθαλμῶν ἰᾶται, μηθ᾽ ὅτι διαφορεῖ φύματα σὺν ὠμῇ λύσει λείον ἑψηθέν. οὐδὲ γὰρ τούτων οὐδέτερον, οὔτε τῶν ἄλλων οὐδὲν τῆς νῦν πραγματείας ἴδιον ἐστιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐμπειρικὴν διδασκαλίαν ποιουμένοις, ἐν τοῖς εὐπορίστοις γράφεται φαρμάκοις. ὅσοι δὲ λογικῶς ἀσκῆσαι τὴν τέχνην βούλονται, τῆς τέχνης τῆς θεραπευτικῆς ἐστι χρεία τούτοις μεθόδου. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ βλαβείη τις ἂν μᾶλλον, ἢ ὠφεληθείη πρὸς τῆς τοιαύτης ἱστορίας. Ἱπποκράτει μὲν οὖν ἐν ἀφορισμοῖς γράφοντι, ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρατοποσίη, ἢ λουτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη, λύει. μὴ μέντοι προστιθέντι, ποίας μὲν οὖν ὀδύνας ἀκρατοποσία, ποίας δὲ λουτρὸν, καὶ τίνας μὲν πυρία, τίνας δὲ φλεβοτομία, τίνας δὲ φαρμακεία, συγχωρήσειεν ἄν τις οἶμαι, διὰ τρεῖς αἰτίας. καὶ γὰρ ἀφοριστικὴν ἐποιεῖτο διδασκαλίαν, ἐν ᾗ διὰ τὸ σύντομον οὕτω λέγεσθαι συγκεχώρηκε τὰ πολλὰ, καὶ πάντα τὰ ἰατικὰ τῶν ὀδυνῶν ἔγραψεν, εἰ καὶ μὴ διωρίσατο πρὸς ὁποίαν ὀδύνην ποῖον αὐτῶν ἁρμόττει, ἢ καὶ πολλαχόθι τῶν ἄλλων συγγραμμάτων, ἀφορμὰς ἡμῖν ἔδωκε, τῶν ἐν τοῖς οὕτω ῥηθεῖσι διορισμῶν. ὅσοι δὲ μήτ᾽ ἐν ἑτέροις βιβλίοις ἔγραψαν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀφορισμῶν, μήτε ἐν διεξοδικῇ τε καὶ μακρᾷ πραγματείᾳ, γράφουσι ἀφοριστικῶς τε καὶ βραχέως, εἴτε τὸ πρὸς τούτοις ἐν ἐκ πολλῶν δηλοῦσιν, εἰς πλείω δὲ βλάπτουσιν ἡμᾶς ἢ ὠφελοῦσιν. πολλῶν γὰρ οὐσῶν διαφορῶν ἐν ταῖς ὀφθαλμίαις, καὶ μιᾶς μὲν ἐξ αὐτῶν χρῃζούσης τοῦ προκειμένου καταπλάσματος, τῶν δ᾽ ἄλλων βλαπτομένων, ὁ χρώμενος ἐπὶ πασῶν ἀδιορίστως, πολὺ πλείους βλάψει, ἢ ὠφελήσει. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον, οὐ περὶ ἀβροτόνου μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων γραπτέον ἡμῖν ἐστιν, τὰς μὲν κατὰ τὸ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν, ἢ ὑγραίνειν, ἢ ξηραίνειν δυνάμεις, ἐξ ὧν πολλάκις εἴρηκα μεθόδων εὑρίσκουσιν. ὅσα δὲ κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας ἀποτελοῦνται τῇ πείρᾳ μόνῃ. δέδεικται καὶ περὶ τῶν τοιούτων ὡς δηλητήριοί τέ εἰσιν καὶ δηλητηρίων ἀλεξητήριοι, καὶ καθαρτικοί. τούτων γὰρ οὐχ οἷόν τε λογικὴν ποιήσασθαι τὴν εὕρεσιν, ἀλλ᾽ ἢ μόνον ὑπόνοιάν τινα πιθανὴν ἐστιν εὑρεῖν ἐπί τινων. οὐ γὰρ δὴ ἐπὶ πάντων γε, καθάπερ καὶ αὐτὸ τοῦτο δεδήλωται διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν οὕτως εὑρισκομένων δυνάμεων ἰδίᾳ ποιήσομαι τὸν λόγον ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ἐπειδὰν πρότερον ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸ θερμαίνειν καὶ ψύχειν, ὑγραίνειν τε καὶ ξηραίνειν, καὶ ὅσα ταύταις ἕπονται, διέλθω καθ᾽ ἕκαστον εἶδος φαρμάκου. τοσόνδε μέντοι προσθεὶς ἔτι περὶ ἀβροτόνου καταπαύσω τὸν λόγον, ὡς ὁ θαυμασιώτατος Πάμφιλος, καίτοι ταύτην πρώτην πόαν γράφων, καὶ τάχ᾽ ἂν εἰ μηδενὸς τῶν ἐφεξῆς. ἀλλὰ ταύτης γοῦν ἐθελήσας αὐτόπτης γενέσθαι, ὅμως ἔσφαλται μέγιστα, νομίζων ὑπὸ Ῥωμαίων σαντόνικον ὀνομάζεσθαι τὴν βοτάνην, διαφέρει γὰρ ἀβρότονον σαντονικοῦ, καθότι καὶ Διοσκουρίδης ἔγραψεν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ ὕλης ἀκριβέστατα, καὶ πάντες ἴσασιν οὗτοί γε ἰατροί, καὶ ῥωποπῶλαι. τοῦ μὲν γὰρ ἀβροτόνου δύο ἐστὶν εἴδη, τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ νομιζόμενον, ὡς καὶ τοῦτο διώρισται παρὰ τῷ Διοσκουρίδῃ, καὶ τῷ Παμφίλῳ, καὶ ἄλλοις μυρίοις. ἕτερον δ᾽ ἐστὶν αὐτοῦ τὸ ἀψίνθιον, οὗ πάλιν εἴδη χρὴ τίθεσθαι τριττὰ, ὧν τὸ μὲν τῷ γένει ὁμωνύμως προσαγορεύοντες ἀψίνθιον, ὁποῖον μάλιστα ἐστὶ τὸ ποντικὸν, τὸ δὲ σέριφον, τὸ δὲ σαντόνικον. εἰ

δ' ἄλλο μὲν ἀψίνθιον, ἄλλο δὲ σέριφον, ἄλλο δὲ σαντόνικον λέγοι, οὐδὲν εἰς τὰ παρόντα διαφέρει. οὐδὲ γὰρ ὀνόματα διαιρήσοντος ἤκομεν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν τῶν πραγμάτων σπουδάζομεν. ἐπεὶ τοίνυν καὶ ταῦτα, καὶ ταῖς ἰδέαις, καὶ ταῖς γεύσεσι, καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἕτερα σαφῶς ἀλλήλων ἐστίν, ὀνομαζέτω μὲν εἰ βούλοιτό τις ἅπαντα διὰ μιᾶς προσηγορίας, ἐκδιδασκέτω δὲ ἀκριβῶς τὰς δυνάμεις. ἡμεῖς οὖν τὰς μὲν ἰδέας αὐτάρκως ἔφαμεν εἰρῆσθαι Διοσκουρίδῃ τε καὶ ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις, ὥστ' οὐ χρὴ γράφειν αὖθις ὅσα τοῖς πρόσθεν ὀρθῶς εἴρηται. εἰ δέ τι ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἀδιόριστον ἐκεῖνοι παρέλειπον, οὗ δὴ χάριν καὶ τήνδε τὴν ἔξοδον ἀφικόμην, ἐγὼ προσθεῖναι πειράσομαι.

Περὶ ἀψινθίου.

Τὸ μὲν ἀψίνθιον ἐστὶν ἧττον τῶν εἰρημένων θερμόν, ὡς ἂν πλείστης μετέχον τῆς στύψεως. εἰ δὲ καὶ τοῦτο λεπτομερὲς ἧττον ἐκείνων, καὶ λεπτυντικὸν δὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἧττον ἐκείνων, οὐ μὴν ἧττον γε ξηραντικόν.

Περὶ σαντονικοῦ.

Τῶν δ' ἄλλων τὸ μὲν σαντόνικον, ἀπὸ σαντονείας χώρας ᾗ φύεται τὴν προσηγορίαν ἔχον, ἐγγυτάτω τὴν δύναμιν ἐστὶ τοῦ σερίφου, βραχεῖ τινι λειπόμενον ἐν τῷ λεπτύνειν τε καὶ θερμαίνειν, καὶ ξηραίνειν.

Περὶ σερίφου.

Αὐτὸ δὲ τὸ σέριφον ἧττον μὲν θερμὸν τοῦ ἀβροτόνου, θερμότερον δὲ ἀψινθίου, κακοστόμαχον δὲ ἱκανῶς, καὶ ὡς ἂν ἀλμυρίδα τινὰ σὺν πικρότητι ἀποφαῖνον, ἔτι τε τῆς στρυφνότητος ὀλίγον μετέχον. οὕτω δὲ καὶ ἀβρότονον, καὶ σαντόνικον ἱκανῶς ἐστὶ κακοστόμαχον. μόνον γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀψίνθιον, καὶ μάλιστα τὸ ποντικόν, εὐστόμαχόν ἐστιν, ὅτι πλείστης μετέχει στύψεως.

Ἀβρότονον κεκαυμένον.

Ἀβρότονον δὲ κεκαυμένον, θερμὸν καὶ ξηρόν ἐστι τὴν δύναμιν, ἔτι μᾶλλον κολοκυνθης ξηρᾶς κεκαυμένης, καὶ ἀνθηρίζης. ἐκεῖνα γὰρ ἕλκεσιν ὑγροῖς τε ἅμα καὶ χωρὶς φλεγμονῆς τετυλωμένοις ἁρμόττει, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα τοῖς ἐπὶ πόσθαις αἰδοίων συμπεφωνηκέναι δοκεῖ. τοῦ δὲ ἀβροτόνου ἡ τέφρα, δακνώδης ἅπασιν ἕλκεσιν ὑπάρχει. καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἀλωπεκίας ἁρμόττει σὺν ἐλαίῳ λεπτομερεῖ, κικίνῳ δηλονότι, ἢ ῥαφανίνῳ, ἢ σικυωνίῳ παλαιῷ, καὶ μάλιστα τῷ σαβίνῳ. καὶ γένεια δὲ βραδέως ἀνιόντα προκαλεῖται μετά τινος τῶν εἰρημένων ἐλαίων, ὅπου δή, καὶ οὐδὲν ἧττον ἐκείνων κικίνῳ δεδευμένον. ἀραιωτικὸν γάρ ἐστιν τὸ λεπτομερὲς εἶναι, καὶ δακνῶδες, καὶ θερμόν, ἃς δὴ καὶ μάλιστα χρὴ γινώσκειν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ἔτι τῶν κατὰ μέρος ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ λέγεσθαι.

Περὶ ἄγνου.

Ἄγνος δὲ ἢ λύγος, τὸ θαμνῶδες φυτόν, θερμὸς μέν ἐστι καὶ ξηραντικὸς κατὰ τὴν τρίτην που ἀπόστασιν. λεπτομερὴς δὲ ἱκανῶς, καὶ γευόμενος δριμύς τε ἅμα καὶ στύφων ἄγνος, ἢ λύγος. αὐτὰς μὲν δὴ τὰς λύγους ἀχρήστους ἔχει πρὸς ἰατρείαν. τὰ δὲ φύλλα, καὶ τὸ σπέρμα ξηρά, καὶ θερμὰ τὴν δύναμιν ἐστίν, καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν λεπτομερῆ. καὶ γὰρ χρωμένων οὕτω φαίνεται, καὶ γευομένων, δριμύ τε ἅμα καὶ ὑπόστυφόν ἐστιν καὶ τὸ φύλλον, καὶ τὸ ἄνθος, καὶ ὁ καρπός. ἔστι δὲ καὶ ἐδώδιμος ὁ καρπός, καὶ θερμαίνει σαφῶς μετὰ τοῦ κεφαλαλγὴς ὑπάρχειν. εἰ δὲ φρυχθείη (καὶ γὰρ καὶ οὕτως ἐσθίεται μετὰ τραγημάτων) ἧττον ἅπτεται τῆς κεφαλῆς. ἄφυσος δὲ κατὰ γαστέρα, καὶ ὁ ἄφρυκτος μέν ἐστι, μᾶλλον δὲ πεφρυγμένος. ἐπέχει δὲ καὶ τὰς πρὸς ἀφροδίσια ὁρμάς, ὅτε πεφρυγμένος, καὶ ὁ ἄφρυκτος καρπός, καὶ τὰ φύλλα, καὶ τὰ ἄνθη τοῦ θάμνου ταὐτὸ τοῦτο δύναται δρᾶν, ὥστε οὐ μόνον ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα πρὸς ἁγνείαν πεπίστευται συντελεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑποστρωννύμενα. ταῦτα ἄρα καὶ τοῖς θεσμοφορίοις αἱ γυναῖκες, ἀθηνῆσιν ὑποστρωννύουσιν ἑαυταῖς ὅλον τὸν θάμνον, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοὔνομα αὐτῷ. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον, εἴ γε τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπομνήμασιν εἰρημένων μεμνήμεθα, θερμαίνειν τε ἅμα, καὶ ξηραίνειν, καὶ ἀφυσότατον ὑπάρχειν ἄγνον. ὅτι δὲ λεπτομερὴς ἀκριβῶς ἐστιν, ἡ δύναμις αὐτοῦ τεκμήριον. καὶ γὰρ τὸ πρὸς κεφαλὴν ἅπτειν, οὐ διὰ πλῆθος ἀτμώδους πνεύματος ὑπ' αὐτοῦ γεννωμένου μᾶλλον, ἢ περ διὰ θερμότητα, καὶ λεπτομέρειαν εὔλογον γίνεται. εἴ περ γὰρ ἦν φυσώδους πνεύματος γεννητικόν, ἐνεφύσησέ τε ἂν τὴν γαστέρα, καὶ τὰς πρὸς ἀφροδίσια παρώξυνεν ὁρμάς, ὥσπερ εὔζωμον. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον οὐ παροξύνειν, ἀλλὰ καὶ καταστέλλειν πέφυκεν, εἴη ἂν κατὰ τὴν πηγάνου μάλιστα δύναμιν ἐν τῷ θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν, οὐ μὴν ἴσον γε ἐστὶν αὐτῷ. βραχὺ γὰρ ἀπολείπεται κατ' ἄμφω, καὶ γὰρ θερμαντικώτερον αὐτοῦ, καὶ ξηραντικώτερόν ἐστι τὸ πήγανον. διενήνοχε δὲ καὶ τῷ τῆς ποιότητος, καὶ δυνάμεως ἐπιμίκτῳ. τὸ γὰρ τοῦ ἄγνου σπέρμα, καὶ οἱ βλαστοί, στύψιν τινὰ μετρίαν ἐπεισφέρουσι. τὸ δὲ πήγανον ὅταν μὲν ξηρὸν ᾖ, πικρὸν ἀκριβῶς ἐστι, καὶ δριμύ, ὅταν δὲ ὑγρόν, ὑπόπικρον. οὐ μὴν αὐστηρόν τε ἢ στρυφνόν τι πρόσεστιν αὐτῷ, ἢ εἰ καὶ προσεῖναι τῷ δόξειεν, ἀμυδρὸν παντάπασιν οἶδ' ὅτι δόξει, καὶ οὐδαμῶς ἴσον τῷ τοῦ ἄγνου. ταῦτ' ἄρα καὶ πρὸς ἧπαρ, καὶ σπλῆνα σκληρούμενά τε καὶ ἐμφραττόμενα, τὸ τοῦ ἄγνου σπέρμα, μᾶλλον ἢ πήγανον ἁρμόττει. τῆς θεραπευτικῆς δέ ἐστιν ἤδη ταῦτα μεθόδου, ἧς τὸ μὲν μηδ' ὅλως προσάπτεσθαι φαρμάκων δυνάμεως ἀποφαινόμενον, ἀδύνατόν ἐστιν. τὸ δὲ ταχέως ἀπολείποντα, πάλιν ἐπανέρχεσθαι πρὸς τὸ προκείμενον, ἀνδρὸς ἔργον ἂν εἴη σώφρονος. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἑξῆς φαρμάκων αὐτὸ δὴ τοῦτο πρᾶξαι πειράσομαι. λέγω δὴ τὸ τὴν καθόλου δύναμιν ἔκ τινων ὀλίγων ἐναργῶν ἐπιλογισάμενος, ἀποχωρεῖν τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν. ἀρκεῖ γὰρ τοῦτο μόνον εἰς τὸν παρόντα γινώσκειν, ὡς θερμὸς μὲν καὶ ξηρὸς ἄγνος τὴν δύναμιν ἐστὶν οὐ μετρίως, ἀλλὰ κατὰ τὴν τρίτην που τῶν ἀποστάσεων, λεπτομερὴς δὲ ἱκανῶς. ὁ γὰρ ταῦτα εἰδώς, εἶτα προσμαθὼν τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, αὐτὸς ἐξευρήσει, πῶς μὲν καταμήνια κινήσει δι' αὐτοῦ, πῶς δὲ τὰ σκληρυνόμενα μόρια διαφορήσει, πῶς δὲ ἄκοπον, ἢ θερμαντικὸν ἄλειμμα δι' αὐτοῦ κατασκευάσει.

Περὶ ἀγρώστεως

Τῆς δὲ ἀγρώστεως, ἡ μὲν ῥίζα συμμέτρως ἐστὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ, ἔχουσα τι ὀλίγον δακνῶδες, καὶ λεπτομερές. ἡ δὲ πόα ψύχει μὲν κατὰ τὴν πρώτην ἀπόστασιν, σύμμετρος δ᾽ ἐστὶ κατὰ ὑγρότητα, καὶ ξηρότητα. τὸ δὲ σπέρμα τῆς μὲν ἄλλης ἀηδὲς ὑπάρχει, τῆς δ᾽ ἐν τῷ παρνασσῷ ξηραντικόν τε καὶ λεπτομερὲς, καὶ ὑπόστρυφνον.

Περὶ ἀγρώστεως ἐδωδίμου.

Ἄγρωστις, ἐδώδιμον ἔχει τὴν ῥίζαν ἐς αὖθις μαλακὴν, γλυκεῖα μὲν ὑδατωδῶς, δριμὺ δέ τι καὶ ὑπόστρυφνον ὀλίγον ἔχουσα. αὕτη δὲ ἡ πόα τελέως ἐστὶν ὑδατώδης γευομένοις. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς μετρίως μέν ἐστιν ἡ ῥίζα ψυχρὰ, καὶ ξηρὰ, καὶ διὰ τοῦτο κολλητικὸν τῶν ἐναίμων ἑλκῶν. αὐτὴ δὲ ἡ πόα καταπλασσομένη, ψύχει μὲν οὐκ ἰσχυρῶς, ὑγρότητος καὶ ξηρότητος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν. τὸ δ᾽ ἐν τῇ ῥίζῃ δακνῶδες, καὶ λεπτομερές ἐστι μὲν ὀλίγον. εἴωθε δ᾽ οὖν, ὅτι καὶ λίθους θρύπτειν, εἴ τις αὐτὴν ἀφεψήσας πίνοι. τὸ δὲ σπέρμα τῆς μὲν ἄλλης ἀηδές ἐστιν, τῆς δ᾽ ἐν τῷ παρνασσῷ, διουρητικόν τέ ἐστιν, καὶ ῥεύματα ξηραίνει γαστρὸς καὶ στομάχου. δύναμις γάρ ἐστιν αὐτοῦ ξηραντική τε καὶ λεπτομερὴς, καὶ ὑπόστρυφνος.

Περὶ ἀγχούσης.

Τῆς δὲ ἀγχούσης τέταρτον ἐστὶν εἶδος, ὧν ἡ μὲν ὀνοκλεία ψύχουσαν ἱκανῶς, καὶ ξηραίνουσαν ἔχει τὴν ῥίζαν, στύφουσαν τε ἅμα καὶ ὑπόπικρον, ἱκανὴν καὶ λεπτύναι, καὶ ἀπορρύψαι τοὺς χολώδεις χυμοὺς, καὶ πυκνῶσαι τὰ σώματα. τὰ δὲ φύλλα ἀσθενέστερα μὲν ἔχει τῆς ῥίζης, στύφει δὲ αὐτὰ καὶ ξηραίνει. καὶ ἡ λύκοψις δὲ προσαγορευομένη, ψύχει μὲν καὶ ξηραίνει, ῥίζαν δ᾽ ἔχει στυπτικωτέραν τῆς ὀνοκλείας. ἡ δὲ ὀνόχειλος θερμοτέρα τε ἐστὶ, καὶ φαρμακωδεστέρα. πλέον γὰρ ἔχει, καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν εὐθὺς τὸ δριμύ. ταύτης δ᾽ ἔτι θερμοτέρα ἡ δὴ μικρὰ καὶ πικροτέρα, καὶ πλέον ἔτι φαρμακωδεστέρα τυγχάνει.

Περὶ τεττάρων ἀγχουσῶν.

Ἄγχουσαι δὲ, οὐ τῆς αὐτῆς ἅπασαι δυνάμεως. ἡ μὲν γὰρ ὀνοκλεία προσαγορευομένη, στύφουσάν τε ἅμα καὶ ὑπόπικρον ἔχει τὴν ῥίζαν, ἱκανὴν καὶ πυκνῶσαι τὰ σώματα, καὶ μετρίως λεπτύναι, καὶ ἀπορρύψαι, καὶ ἀποπλῦναι τοὺς χολώδεις, καὶ ἁλμυρώδεις χυμούς. ἐρρέθη γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἡ στρυφνὴ ποιότης ἡ μεμιγμένη τῇ πικρᾷ, ταῦτα ἐργάζεσθαι πέφυκεν. οὕτω τοι καὶ ἰκτερικοῖς, καὶ σπληνικοῖς ὠφέλιμος ὑπάρχει. ἔστι δὲ καὶ ψύχειν μὲν ἱκανὴ, καὶ καταπλασσομένη γε σὺν ἀλφίτοις, ἐρυσιπέλατα ὠφελεῖ, καὶ ἀπορρύπτει δὲ οὐ πινομένη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη, καὶ διὰ τοῦτο ἀλφοὺς, καὶ λέπρας ἰᾶται σὺν ὄξει. τὰ μὲν τῆς ῥίζης ἔργα ταῦτα, καὶ αἱ τῶν ἔργων δυνάμεις αἱ εἰρημέναι. τὰ δὲ φύλλα τῆς βοτάνης ἐστὶ μὲν ἀσθενέστερα τῆς ῥίζης. οὐκ ἀπήλλακται δὲ τοῦ ξηραίνειν τε καὶ στύφειν, ὥστε καὶ διάῤῥοιαν ἰᾶται σὺν οἴνῳ πινόμενα. καὶ ἡ λύκοψις δὲ προσαγορευομένη, τοῖς ἐρυσιπέλασιν ὁμοίως ἁρμόζει, καὶ ῥίζαν ἔχει στυπτικωτέραν τῆς ὀνοκλείας. τῆς δὲ ὀνοκλείας τε καὶ ἀλκιβιαδίου καλουμένης, ἡ μὲν δύναμις ἐστὶ φαρμακωδεστέρα. πλέον γοῦν ἔχει καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν εὐθὺς τὸ δριμὺ, καὶ ἐχιοδήκτοις ἱκανῶς ἁρμόττει καταπλαττομένη, καὶ προσαπτομένη, καὶ ἐσθιομένη. ἡ λοιπὴ δὲ τετάρτη, καὶ μικρὰ, καὶ σχεδὸν ἀνώνυμος ἐξ αὐτῶν μόνη, παραπλησία μέν ἐστι τῇ ἀλκιβιαδίῳ, πικροτέρα δὲ καὶ πλέον ἐστὶ φαρμακωδεστέρα, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰς πλατείας ἕλμινθας ἐπιτήδεια, πλῆθος ὀξυβάφου σὺν ὑσσώπῳ τε καὶ καρδάμῳ πινομένη.

Περὶ ῥίζης ἀγαρικοῦ.

Ἀγαρικοῦ ῥίζα τοῦτ᾽ ἔστιν ἐπιφυομένη πρέμνῳ, κατὰ μὲν τὴν πρώτην γεῦσιν γλυκεῖα τις, ὑπόπικρος δὲ ὀλίγον ὕστερον φαινομένη, καί τινος ἐν τῷ χρόνῳ δριμύτητος ἔμφασιν ἐπάγουσα, καὶ βραχείας στύψεως. ἔστι δὲ καὶ χαύνη τὴν σύστασιν. ἐξ ὧν ἁπάντων εὔδηλον, εἴπερ τῶν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπομνήμασιν εἰρημένων μνημονεύομεν, ὡς σύνθετόν ἐστι τὸ φάρμακον, ἐξ οὐσίας ἀερώδους τε καὶ γεώδους, ὑπὸ θερμότητος λελεπτυσμένης, ἥκιστα δὲ τῆς ὑδατώδους μετέχει. ταῦτ᾽ ἄρα διαφορητικήν τε καὶ θερμαντικὴν τὴν δύναμιν ἔχει, καὶ πάχους τμητικὴν, καὶ διακαθαίρει τὰς ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἐμφράξεις, καὶ διὰ τοῦτο ἰκτεριῶντας ἰᾶται, τοὺς ἐπ᾽ ἐμφράξει τῶν καθ᾽ ἧπαρ οὕτω κάμνοντας. ὀνίνησι δὲ καὶ τοὺς ἐπιλήπτους διὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν, καὶ ῥίγη τὰ κατὰ περίοδον, ὅσα παχέων ἢ γλίσχρων ἐστὶ χυμῶν ἔκγονα, καὶ ταῦτα ἰᾶται. ὠφελεῖ δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ καταψύξιν ἀδήκτων θηρίων δηχθέντας, ἢ νυγέντας, ἔξωθέν τε κατὰ τοῦ πεπονθότος ἐπιτιθέμενον, ἔσωθέν τε τοῦ σώματος λαμβανόμενον ὁλκῆς δραχμῆς μιᾶς μετ᾽ οἴνου κεκραμένου. ἔστι δὲ καὶ καθαρτικόν.

Περὶ ἀγηράτου.

Ἀγήρατόν ἐστι δυνάμεως διαφορητικῆς τε, καὶ ἀτρέμα πως ἀφλεγμάντου.

Περὶ ἀδιάντου.

Τὸ δὲ ἀδίαντον, κατὰ μὲν θερμότητα, καὶ ψυχρότητα σύμμετρον ἐστὶ, ξηραίνει δὲ καὶ λεπτύνει, καὶ διαφορεῖ. καὶ γὰρ καὶ ἀλωπεκίας δασύνει, καὶ χοιράδας, καὶ ἀποστήματα διαφορεῖ, καὶ λίθους θρύπτει πινόμενον, καὶ ταῖς ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἀναγωγαῖς, τῶν γλίσχρων καὶ παχέων οὐ σμικρὰ συντελεῖ, καὶ ῥεύματα κοιλίας ἵστησιν. οὐ μὴν θερμότητα γέ τινα προβάλλει σαφῆ, καθάπερ οὐδὲ ψύξιν. ἀλλὰ θείη τις ἂν αὐτὸ κατὰ τὴν ἐν τούτοις αὐτὴν θέσιν τε καὶ κρᾶσιν ἐν τῇ μέσῃ τάξει.

Περὶ ἀειζώου.

Ἀείζωον ἑκάτερον καὶ τὸ μικρὸν, καὶ τὸ μέγα, ξηραίνει μὲν ἐπ᾽ ὀλίγον, ὅτι καὶ στύφει μετρίως ἀπηλλαγμένον ἁπάσης ἄλλης ἰσχυρᾶς ποιότητος, ὡς ἐπικρατεῖν ἐν αὐτῷ τὴν ὑδατώδη μᾶλλον οὐσίαν. ἐμψύχει δὲ οὐ μετρίως. ἔστι γὰρ τῆς τρίτης ἀποστάσεώς τε καὶ τάξεως τῶν ψυχόντων. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα μὲν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕρπητας, καὶ πρὸς τὰς ἐκ ῥευμάτων φλεγμονὰς ἁρμόττει.

Περὶ αἰγίλωπος.

Αἰγίλωψ διαφορητικὴν ἔχει δύναμιν, δῆλον δ' ἐκ τῆς γεύσεως, ἠρέμα γάρ πως ἐστὶ δριμύς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς σκληρυνομένας φλεγμονὰς, καὶ τοὺς αἰγίλωπας ἰᾶσθαι.

Περὶ αἴρας.

Αἶρα ξηραίνει καὶ θερμαίνει δραστικῶς, ὡς ἐγγὺς εἶναι τῶν δριμέων, ἴρεως μᾶλλον. οὐκ ἔστι δὲ ὡς ἐκείνη λεπτομερὴς, ἀλλὰ ἀπολείπεται συχνῷ, κατὰ τοῦτο καὶ θείη ἄν τις αὐτὴν ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς τρίτης τάξεως τῶν θερμαινόντων, ἐν τελευτῇ δὲ δευτέρας τῶν ξηραινόντων.

Περὶ αἰγείρου.

Αἰγείρου τὰ μὲν ἄνθη θερμὰ τὴν δύναμιν ἐστὶν, ἐκ τῆς πρώτης ἀποστάσεως ἀπὸ τῶν εὐκράτων. ἐν δὲ τῇ κατὰ τὸ ξηραίνειν τε καὶ ὑγραίνειν διαφορᾷ, βραχὺ τῶν εὐκράτων καὶ μέσων ἀποκεχώρηκεν ἐπὶ τὸ ξηρότερον. ἔστι δὲ καὶ λεπτομερὴς μᾶλλον, ἢ παχυμερής. καὶ τὰ φύλλα αὐτῆς ὅμοια μέν πως ἐστὶ τοῖς ἄνθεσι, πλὴν εἰς ἅπαν ἀσθενέστερά τε καὶ ἀπρακτότερα. καὶ ἡ ῥητίνη δὲ αὐτῆς, ὁμοία τοῖς ἄνθεσι δυνάμεως ἐστὶ, καὶ θερμότερα ἔτι. τὸ δὲ σπέρμα λεπτομερέστερόν ἐστι, καὶ ξηραντικώτερον τῆς ῥητίνης, καὶ τῶν ἀνθῶν. θερμοὶ δὲ οὐ πάνυ τι.

Περὶ ἀκακίας.

Ἀκακίας καὶ τὸ φυτὸν μὲν αὐτὸ στρυφνόν ἐστι, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ὁ χυλὸς, ὅς εἰς καὶ πλυθεὶς, ἀσθενέστερός τε ἅμα, καὶ ἀδηκτότερος γίγνεται, ὡς τινὰ δριμύτητα περὶ τὴν πλύσιν ἀποτιθέμενος. εἰ δὲ καὶ ἐπαλειφθείη κατά τινος ὑγιοῦς μέρους, εὐθὺς τοῦτο ξηρότερόν τε καὶ συντεταμένον ἀποφαίνει, καὶ θερμασίας μὲν αἴσθησιν οὐδέ ποτε, ψύξιν δὲ οὐκ ἄγαν ἰσχυρὰν ἔχει. δῆλον οὖν ὅτι ψυχρόν γε καὶ γεῶδές ἐστι τὸ φάρμακον, ἀναμεμιγμένης αὐτῷ τινὸς καὶ ὑδατώδους οὐσίας. εἰκάσειεν δ' ἄν οὐδ' ὁμοιομερὲς ὑπάρχειν, ἀλλ' ἔχειν τινὰ μόρια διεσπαρμένα λεπτομερῆ θερμὰ, περὶ τὴν πλύσιν ἀποχωροῦντα. καὶ κεῖσθω, καὶ τοῦτο τῆς τρίτης μὲν τάξεως τῶν ξηραινόντων, τῆς δευτέρας δὲ τῶν ψυχόντων ἐπειδὰν πλυθῇ, τὸ δὲ ἄπλυτον τῆς πρώτης.

Περὶ ἀκαλήφης.

Ἀκαλήφη, καὶ ταύτης τῆς πόας, ὅ τε καρπὸς καὶ τὰ φύλλα. ταῦτα γὰρ καὶ εἰς χρείαν ἥκει μάλιστα, διαφορητικῆς δυνάμεως, ὥστε καὶ φύματα, καὶ παρωτίδας ἰᾶται. ἔχει δέ τι καὶ φυσῶδες, ᾧ καὶ πρὸς τὰς συνουσίας ὁρμὰς ἐπεγείρει, καὶ μάλιστα ὅταν μετὰ γλυκέος πίνηται τὸ σπέρμα. ὅτι δ' οὐ θερμαίνει μὲν σφοδρῶς, λεπτομερὲς δὲ ἱκανῶς ἐστιν, ἥ τε τῶν ἐν θώρακί τε καὶ πνεύμονι παχέων καὶ γλίσχρων χυμῶν ἀναγωγὴ μαρτυρεῖ, καὶ τὸ κινεῖσθαι τὰ μόρια τοῦ σώματος ὧν προσψαύσει. τὸ πνευματῶδες, οὐ μετέχειν εἴρηται, πεττομένης αὐτῆς γίνεται. οὐ γάρ ἐστιν ἐνεργείᾳ πνευματῶδες, ἀλλὰ δυνάμει. κοιλίαν δὲ ὑπάγει μετρίως, αὐτῷ μόνῳ τῷ ῥύπτειν, καὶ οἷον γαργαλίζειν, οὐ τῷ καθαίρειν. καὶ τὰ γαγγραινώδη, καὶ τὰ καρκινώδη, καὶ ὅλως ὅσα ξηραινθῆναι δεῖται χωρὶς τοῦ δάκνεσθαι, προσηκόντως ἰᾶται. λεπτομερὴς μὲν ὑπάρχουσα, καὶ ξηρὰ τὴν κρᾶσιν, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε μετέχουσα θερμότητος ὡς ἤδη δάκνειν.

Περὶ ἀκάνθου.

Ἄκανθος, οἱ μὲν μελάμφυλλον, οἱ δὲ παιδέρωτα. τὰ μὲν φύλλα, διαφορητικὴν μετρίως ἔχει τὴν δύναμιν. ἡ ῥίζα ξηραντική τε καὶ τμητικὴ ἀτρέμα, καὶ λεπτομερής.

Περὶ ἀκανθίου.

Ἀκάνθιον, ἡ ῥίζα τούτου καὶ τὰ φύλλα, λεπτομεροῦς τε καὶ θερμῆς ἐστι δυνάμεως, ὥστε καὶ σπωμένοις βοηθεῖν.

Περὶ ἀκάνθου λευκῆς.

Ἄκανθος λευκή. ταύτην ἔνιοι, λευκάκανθον ὀνομάζουσιν. ἔστι μὲν αὐτῆς ἡ μὲν ῥίζα ξηραντικὴ, καὶ μετρίως στύφουσα, διὸ καὶ κοιλιακοὺς, καὶ στομαχικοὺς ὠφελεῖ. καὶ τὰς τοῦ αἵματος ἀγωγὰς ἐπέχει, καὶ τὰ οἰδήματα καταπλαττομένη, συστέλλει, καὶ ὀδόντας ἀλγοῦντας, εἰ διακλύζοιτο τῷ ἀφεψήματι. τὸ δὲ σπέρμα λεπτομεροῦς, καὶ θερμῆς ἐστι δυνάμεως, ὥστε καὶ τοῖς σπωμένοις ἁρμόττειν πινόμενον.

Περὶ ἀκάνθου αἰγυπτίας.

Ἄκανθος αἰγυπτία, ἔνιοι δὲ ἀραβικὴν ὀνομάζουσιν. ἔοικε δὲ καὶ τῇ παρ' ἡμῖν ἀκάνθῃ τῇ λευκῇ. στυπτικωτέρα δὲ καὶ ξηραντικωτέρα τὴν δύναμιν ἐστὶν, ὥστε καὶ ῥοῦν γυναικεῖον ὀνίνησιν αὐτῆς ἡ ῥίζα. καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ὅσα περ ἡ παρ' ἡμῖν ἅπαντα βοηθεῖ σφοδροτέρως, ἥ τε ῥίζα καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ. οὕτως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν σταφυλὴν, καὶ τὰ κατ' ἕδραν ἐμφυσώμενα, καὶ εἰς οὐλὴν ἄγει τὰ ἕλκη, μετρίαν ἔχουσα καὶ οὐκ ἀηδῆ τὴν στύψιν.

Περὶ ἀκόρου.

Ἄκορον. τούτου τῇ ῥίζῃ χρώμεθα, δριμεῖα μὲν οὔσῃ, καὶ ὑποπίκρῳ μετρίως κατὰ γεῦσιν. οὐκ ἀηδεῖ δὲ κατὰ τὴν ὀσμὴν, ὅθεν δῆλον, ὡς θερμὴ τὴν δύναμιν ἐστὶν, καὶ λεπτομερὴς τὴν σύστασιν. ὁμολογεῖ δὲ τούτῳ, καὶ τὸ κινεῖν οὖρα, καὶ σκιῤῥουμένους τοὺς σπλῆνας ὠφελεῖν, ἀπορύπτειν τε καὶ λεπτύνειν τὰ πάχη τοῦ κερατοειδοῦς. ἀμείνων δὲ ὁ χυλὸς αὐτῆς εἰς τοῦτο. δῆλον δὲ, ὅτι ξηραντικὸν πάντως ἐστίν. καὶ δὴ καὶ κεῖσθω τρίτης τάξεως ἐν ἀμφοῖν, ἔν τε τῷ θερμαίνειν, κἂν τῷ ξηραίνειν.

Περὶ ἀκονίτου, ἢ παρδαλιαγχοῦς.

Ἀκόνιτον, ἢ παρδαλιαγχὲς, σηπτικῆς τοῦτο, καὶ δηλητηρίου δυνάμεως ἐστὶν, ὅθεν αὐτὸ φυλακτέον ἐν ἐδέσματι λαβεῖν ἢ ποτῷ. πρὸς μέντοι τὸ ἀποσῆψαί τινα ἐκ τοῦ σώματος, ἢ περὶ τὴν καθέδραν, ἐπιτήδειον ἐστί. χρήσιμος δὲ ἡ ῥίζα τῆς πόας εἰς ταῦτα.

Περὶ ἀκονίτου, ἢ λυκοκτόνου.

Ἀκόνιτον ἢ λυκόκτονον. ἔστι μὲν καὶ τοῦτο παραπλησίας θατέρῳ δυνάμεως ἰδιαιτέρου, λύκους ἀναιρεῖν πέφυκεν, ὥσπερ ἐκεῖνο παρδάλεις.

Περὶ ἀκτῆς.

Ἀκτῆ, ἥτε μεγάλη καὶ δενδρώδης καὶ ἡ βοτανωδεστέρα, ἣν περ δὴ καὶ χαμαιάκτην ὀνομάζουσιν. ξηραντικῆς ἀμφότεραι δυνάμεώς εἰσι, κολλητικῆς τε καὶ μετρίως διαφορητικῆς.

Περὶ ἀλίμου.

Ἄλιμον. θάμνος τίς ἐστι τὸ φυτὸν, ἐν Κιλικίᾳ μάλιστα πλεῖστον γεννώμενον, ἵνα καὶ τοὺς βλαστοὺς αὐτοῦ ἐσθίουσι πρόσφατους τε καὶ εἰς ἀπόθεσιν θησαυρίζοντες. ἔστι δὲ καὶ σπέρματος καὶ γάλακτος γεννητικὸν τὸ φυτὸν, καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἁλυκόν τε ἐστι, καὶ ὑπόστυφον ἔχον. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον, ὡς ἀνομοιομερὲς μέν ἐστιν, τὸ δὲ πλεῖον αὐτοῦ τῆς οὐσίας, θερμὸν εὐκράτως ὑπάρχει μεθ' ὑγρότητος, ἀκατεργάστου τε καὶ φυσώδους ἀτρέμα.

Περὶ ἀλόης.

Ἀλόη. αὕτη μὲν ἡ πόα παρ' ἡμῖν οὐ πάνυ τι φύεται, καὶ ἡ φυομένη δὲ κατὰ Συρίαν τὴν μεγάλην, ὑδατωδεστέρα τε καὶ ἀσθενεστέρα τὴν δύναμίν ἐστιν. ἄχρι μέντοι τοσούτου ξηραίνειν πέφυκεν, ὡς κολλᾷν τραύματα. κατὰ δὲ τὰς θερμοτέρας χώρας, ὧν ἐστιν ἡ κοίλη Συρία, καὶ Ἀραβία, πολὺ βελτίων ἐστίν. ἀρίστη δὲ καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἰνδίαν, ἧς ὀπός ἐστι τὸ κομιζόμενον ἐνταυθοῖ, τοῦτο φάρμακον ἡ ἀλόη προσαγορευομένη, χρείαν † παμπόλλων παρεχόμενον ἐκ τοῦ ξηραίνειν ἀδήκτως. ἔστι δὲ οὐχ ἁπλῆς φύσεως, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἡ γεῦσις μαρτυρεῖ, στύφει τε ἅμα καὶ πικράζει. στύφει μὲν οὖν μετρίως, πικρὰ δὲ ἰσχυρῶς ἐστιν. ὑπάγει δὲ καὶ γαστέρα, τῶν ἐκκοπροτικῶν καλουμένων οὖσα φαρμάκων, ὥστε ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον, εἴπερ μεμνήμεθα τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ δεδειγμένων, ὡς τῶν μὲν ξηραινόντων φαρμάκων τῆς τρίτης ἐστὶν ἀποστάσεως, τῶν θερμαινόντων δὲ ἤτοι τῆς πρώτης ἐπιτεταμένης, ἢ τῆς δευτέρας ἐκλελυμένης. τῷ δὲ μικτῷ τῆς δυνάμεως αὐτῆς μαρτυρεῖ, καὶ τὰ κατὰ μέρος ἔργα. καὶ γὰρ εὐστόμαχόν ἐστι τὸ φάρμακον, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ κόλπων κολλητικόν. ἰᾶται δὲ τὰ δυσεπούλωτα τῶν ἑλκῶν, καὶ μάλιστα τὰ καθ' ἕδραν τε καὶ αἰδοῖον. ὠφελεῖ δὲ καὶ τὰς φλεγμονὰς αὐτῶν ὕδατι διεθεῖσα, καὶ κολλᾷ τραῦμα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἁρμόζει δὲ ὡσαύτως χρωμένῳ, καὶ πρὸς τὰς ἐν στόματι καὶ ῥισὶ, καὶ ὀφθαλμοῖς φλεγμονάς. καὶ ὅλως ἀποκρούεσθαί τε καὶ διαφορεῖν ἅμα πέφυκεν, μετὰ καὶ τοῦ ῥύπτειν ἀπ' ὀλίγου, εἰς ὅσον ἕλκεσι καθαροῖς ἄλυπον.

Περὶ ἀλύσσου.

Ἄλυσσον, ὠνόμασται μὲν ἄλυσσον ἡ πόα, διὰ τὸ θαυμαστῶς ὀνινάναι τοὺς ὑπὸ λυττῶντος κυνὸς δεδηγμένους. ἀλλὰ καὶ ἤδη λυττῶντι δοθεῖσα, πολλάκις ἐξιάσατο. τοῦτο μὲν ἐκ τῆς καθ' ὅλην οὐσίαν ὁμοιότητος δύναται, καὶ λέλεκται πρόσθεν ὡς ἡ τοιαύτη δύναμις ἐκ πείρας τε μόνης λαμβάνεται, καὶ παντάπασιν ἀμέθοδός ἐστιν. εἰ δὲ αὖ τις καὶ χρήσαιτο πρὸς πολλὰ, δυνάμεως γνώσεται ὡς μετρίως ἐστὶ ξηραντικῆς, καὶ διαφορητικῆς, πρὸς τῷ καὶ ῥυπτικόν τι ἔχειν. ταύτῃ γέ τοι καὶ ἀλφοὺς, καὶ ἐφήλιν ἀποκαθαίρει.

Περὶ ἀλσίνης.

Ἀλσίνη, ἢ μυὸς ὦτα, ὁμοίαν ἔχει καὶ αὕτη τὴν δύναμιν τῇ ἑλξίνῃ, ψύχουσάν τε καὶ ὑγραίνουσαν. ἔστι γὰρ οὐσίας ὑδατώδους ψυχρᾶς, διὸ καὶ χωρὶς στύψεως ἐμψύχει. ταῦτ' ἄρα πρὸς τὰς ζεούσας ἁρμόττει φλεγμονὰς, καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα μέτρια.

Περὶ ἀμαράκου.

Ἀμάρακον, θερμαίνει μὲν οὐκ ἀγεννῶς, ξηραίνει δὲ οὐ σφοδρῶς. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ θερμότητι, τῆς τρίτης ἐστὶ τάξεως, ἐν τῷ ξηραίνειν δὲ τῆς δευτέρας.

Περὶ ἀμβροσίας.

Ἀμβροσία καταπλαττομένη, δύναμιν ἔχει στύφουσάν τε καὶ ἀποκρουστικήν.

Περὶ ἄμεως.

Ἄμι. τῆς πόας ἣν ἄμιν καλοῦσιν, τὸ σπέρμα μάλιστά ἐστι χρήσιμον, θερμαντικῆς καὶ ξηραντικῆς, καὶ λεπτομεροῦς ὑπάρχει δυνάμεως. ἔστι δὲ καὶ γευομένοις ὑπόπικρόν τε καὶ δριμὺ, καὶ δῆλον ὅτι καὶ διουρητικόν τε καὶ διαφορητικόν. εἴποιτο δ' ἂν καὶ τὸ θερμαίνειν, καὶ τὸ ξηραίνειν ἐκ τρίτης τάξεως ἐπιτεταμένης.

Περὶ ἀμαράνθου.

Ἀμάρανθον δυνάμεώς ἐστι τμητικῆς τε καὶ λεπτυντικῆς. ἔμμηνα οὖν ἄγει σὺν οἴνῳ ποθεῖσα ἡ κόμη, καὶ θρόμβους αἵματος τήκει πεπηγότας αὐτοὺς, οὐ τοὺς ἐν γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν κύστει. χρὴ δὲ μᾶλλον τηνικαῦτα σὺν οἰνομέλιτος πίνειν, καὶ πάντων δ' ἐστὶν ἁπλῶς ῥευμάτων ξηραντικὴ πινομένη, κακοστόμαχος ὑπάρχουσα.

Περὶ ἀμόργης.

Ἀμόργη γεώδους ἐστὶν οὐσίας θερμῆς, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτον μετέχει θερμότητος, ὡς δάκνειν ἐπιφανῶς. εἰ δὲ καὶ ἑψηθείη, πολὺ μᾶλλον ἔτι παχυμερής τε γίνεται, καὶ ξηρά. καὶ εἴη ἂν ἐκ τῆς δευτέρας τάξεως τῶν θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων ἐπιτεταμένης πως μᾶλλον. οὕτω γέ τοι καὶ τὰ τῶν ξηρῶν τῇ κράσει σωμάτων ἕλκη θεραπεύει, τὰ δ' ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν παροξύνει. συντατικὴ γάρ ἐστιν ὥσπερ ῥητίνη, καὶ πίττα ξηρὰ, καὶ ἄσφαλτος, ἅπερ καὶ αὐτὰ τῶν σκληρῶν μὲν πάνυ σωμάτων, ἤτοι τραῦμα ἐχόντων, ἢ κόλπων ἐστὶ κολλητικά. τὰ δὲ ἄλλα πάντα, συντείνει τε καὶ παροξύνει.

Περὶ ἀμπελοπράσου.

Ἀμπελόπρασον, εἰ μεταξὺ σκορόδου τι καὶ πράσου νοήσας, εὕροις ἂν ἀμπελοπράσου τὴν δύναμιν. ἔστι γὰρ ἄγριον ὡς ἂν εἴποι τις πράσον, ὅθεν καὶ δριμύτερον αὐτοῦ, καὶ ξηρότερον ὑπάρχει, καθάπερ καὶ τἆλλα πάντα ἄγρια τῶν ἡμέρων, καὶ διὰ τοῦτο κακοστομαχώτερόν τε ἐστὶν, καὶ παχέων καὶ γλίσχρων χυμῶν τμητικώτερον, ἐκφρακτικώτερον τῶν ἐμπεφραγμένων ὀργάνων. ταύτῃ τοι καὶ οὖρα, καὶ καταμήνια πολλάκις ἐκίνησεν, ὅταν ὑπὸ παχέος, καὶ γλίσχρου ἴσχηται χυμοῦ. θερμὸν δὲ οὕτως ἐστὶν, ὡς ἑλκοῦν ἤδη δύνασθαι καταπλαττόμενον. ἐρρέθη δ᾽ ἔμπροσθεν, ὡς τῆς ἐσχάτης ἐστὶ τάξεως, ἅπαντα τὰ οὕτως θερμά.

Περὶ ἀμπέλου ἀγρίας.

Ἀμπέλου ἀγρίας οἱ βότρυες ῥυπτικῆς εἰσι δυνάμεως, ὡς ἐφήλεις τε καὶ σπίλους, καὶ ὅσα τοιαῦτα κατὰ τὸ δέρμα τοὺς ἐπιπολῆς γίγνεται θεραπεύειν. ἔχουσι δέ τι καὶ στυπτικὸν αὐτοί τε καὶ οἱ ἀκρέμονες, οἵπερ δὴ καὶ ταριχεύονται.

Περὶ ἀμπέλου ἡμέρου.

Ἀμπέλου τῆς ἡμέρου, παραπλησία μὲν ἡ δύναμις ἐστὶ τῇ τῆς ἀγρίας, ἀσθενεστέρα δὲ τὰ πάντα.

Περὶ ἀμπέλου λευκῆς.

Ἀμπέλου λευκῆς, ἣν δὴ βρυωνίαν καὶ ψίλωθρον καλοῦσιν, οἱ μὲν πρῶτοι βλαστοὶ, συνήθως ὑπὸ πάντων ἐσθίονται κατὰ τὸ ἔαρ, ὡς εὐστόμαχον ἔδεσμα διὰ τὸ στύφειν. καὶ ὑπόπικρον δὲ καὶ ἀτρέμα δριμεῖαν ἔχουσι τὴν γεῦσιν, διὸ καὶ τὴν οὔρησιν κινοῦσι μετρίως. ἡ δὲ ῥίζα ῥυπτικήν τε τινὰ καὶ ξηραντικὴν, καὶ λεπτομερῆ δύναμιν ἔχει, καὶ συμμέτρως θερμήν. διὸ καὶ σπλῆνας τήκει σκιρρουμένους, πινομένη τε καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη μετὰ σύκων, καὶ ψώραν, καὶ λέπραν ἰᾶται. ὁ δὲ βοτρυώδης αὐτῆς καρπὸς, τοῖς σκυτοδέψαις ἐστὶ χρήσιμος.

Περὶ ἀμπέλου μελαίνης.

Ἄμπελος μέλαινα, καλεῖται δὲ ἰδίως αὕτη βρυωνία, παραπλήσιος ἐστὶν τὰ πάντα τῇ προειρημένῃ, πλὴν ἀσθενεστέρα.

Περὶ ἀμυγδάλων.

Ἀμύγδαλα, τὰ μὲν πικρὰ φανερῶς, τῆς λεπτυνούσης παντελῶς ἐστι δυνάμεως, καὶ τῇ ποιότητι τεκμαιρομένῳ, καὶ τῇ πείρᾳ κρίνοντι. περὶ μὲν οὖν τῆς πικρᾶς ποιότητος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων εἴρηται. τῶνδε τῆς πείρας ἀρκεῖ δύο ταῦτα προχειρισαμένων, ἐξ αὐτῶν τούτων διδαχθῆναι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν. ἐφηλίν τε οὖν ἀποκαθαίρει, καὶ ταῖς ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἀναπτύσεσι τῶν γλίσχρων τε καὶ παχέων χυμῶν ἱκανῶς συντελεῖ. ταῦτα δὲ ἡμῖν ἐδείκνυτο, κατὰ γένος μὲν τῆς λεπτυντικῆς, κατ᾽ εἶδος δὲ τῆς ῥυπτικῆς ἔχεσθαι δυνάμεως. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι τῆς ἐκφρακτικῆς κατὰ συμβεβηκὸς εἴη ἂν δυνάμεως, ἐπιδέδεικται καὶ τοῦτο πρόσθεν. ἀλλὰ ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ τὰς γοῦν ἐν ἥπατι παχέων τε καὶ γλίσχρων χυμῶν, ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἀγγείων σφηνώσεις ἱκανῶς ἐκκαθαίρειν. καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν πλευρῶν ἀλγήματα τὰ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν γιγνόμενα, καὶ κατὰ σπλῆνος, καὶ κώλου καὶ νεφρῶν ἰᾶται. καὶ τὸ δένδρον αὐτὸ σύμπαν ὁμοίαν ἔχει τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ τούτου τὰς ῥίζας ἑψθὰς ἐπιπάττοντες, ἀποκαθαίρουσιν ἐφήλεις. ὅσα δὲ γλυκέα τῶν ἀμυγδάλων, μετέχει μὲν καὶ ταῦτα βραχείας πικρότητος. ἀλλ᾽ ἐπικρατούσης τῆς γλυκύτητος, ἀποκρύπτεται, κατάδηλος δ᾽ ἐναργῶς γίνεται, χρονιζόντων αὐτῶν. ἐπιδέδεικται δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἡ γλυκεῖα ποιότης, θερμὴ συμμέτρως ἐστίν.

Περὶ ἀμμωνιακοῦ.

Ἀμμωνιακὸν ὀπός ἐστι νάρθηκός τινος. τοῦτο μαλακτικῆς ἐστι δυνάμεως ἐπιτεταμένης, ὥστε καὶ τοὺς περὶ τὰ ἄρθρα πώρους διαλύειν, καὶ σπλῆνας ἐσκιρρωμένους ἰᾶσθαι, καὶ χοιράδια διαφορεῖν.

Περὶ ἀμώμου.

Ἄμωμον ἔοικε κατὰ τὴν δύναμιν ἀκόρῳ, πλὴν ὅτι ξηρότερον ἐστὶ τὸ ἄκορον, πεπτικώτερον δὲ τὸ ἄμωμον.

Περὶ ἀναγαλλίδος.

Ἀναγαλλὶς ἑκατέρα, ἥτε τὸ κυανοῦν ἄνθος ἔχουσα, καὶ φοινικοῦν, ῥυπτικῆς ἱκανῶς εἰσι δυνάμεως, ἔχουσαί τι καὶ ὑπόθερμον ἑλκτικὸν, ὥστε καὶ σκόλοπας ἐπισπᾶσθαι. ὁ δὲ χυλὸς αὐτῶν, ἐκ ῥινῶν καθαίρει, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ καθόλου φάναι, ξηραντικὴν ἔχουσι δύναμιν ἄδηκτον, ὅθεν καὶ τραύματα κολλῶσιν, καὶ τοῖς σηπομένοις βοηθοῦσιν.

Περὶ ἀναγύρου.

Ἀνάγυρος θάμνος ἐστὶν δυσώδης καὶ δριμὺς, διαφορητικῆς καὶ θερμαινούσης δυνάμεως. ἀλλὰ τὰ μὲν φύλλα τὰ χλωρὰ, διὰ τὴν τῆς ὑγρότητος ἐπιμιξίαν ἧττον ὄντα δριμέα, καταπλαστικὰ τῶν οἰδούντων ἐστίν. ξηρανθέντα δὲ τμητικῆς, καὶ ξηραινούσης ἰσχυρῶς δυνάμεως, ὁμοίας δέ πως ἐστὶ φύσεως, καὶ ὁ τῆς ῥίζης αὐτῶν φλοιός. τὸ δὲ σπέρμα, πλέον ἐστὶ λεπτομερεστέρας, ἀλλὰ καὶ ἐμετικόν ἐστιν.

Περὶ ἀνδροσαίμου.

Ἀνδρόσαιμον θαμνῶδες φυτὸν, διττὸν τὴν φύσιν. τὸ μὲν ἕτερον ἄσκυρον, ἢ ἀσκυροειδὲς ὀνομαζόμενον, εἶδος ὑπάρχον ὑπερικοῦ. τὸ δ᾽ ἕτερον ὅπερ ὀνομάζεται πρός τινων διονυσίας. ἔστι δὲ ὁ μὲν καρπὸς αὐτῶν, καθαρτικός. ἡ δὲ τῶν φύλλων δύναμις ξηραντική τε καὶ ῥυπτικὴ μετρίως, ὥστε καὶ πυρίκαυστα θεραπεύειν πεπιστεύεται. καθεψηθέντα δὲ ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ, κολλητικὸν τραυμάτων μεγάλων τὸν οἶνον ἀποφαίνει.

Περὶ ἀνδροσάκους.

Ἀνδρόσακες ὑγρὰ, καὶ δριμεῖα πόα. δύναται δὲ ξηρανθεῖσα καὶ πινομένη, αὐτή γε καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς, οὖρα κινεῖν ἱκανῶς, καὶ δηλονότι διαφορεῖν καὶ ξηραίνειν.

Περὶ

Περὶ ἀνδράχνης.

Ἀνδράχνη ψυχρά ἐστι, καὶ ὑδατώδης τὴν κρᾶσιν, ὀλίγου δέ τινος αὐστηροῦ μετέχει. διὸ καὶ ἀποκρούεται ῥεύματα, καὶ μάλιστα χολώδη καὶ θερμά, μετὰ τοῦ μεταβάλλειν αὐτὰ καὶ ἀλλοιοῦν κατὰ τὴν ποιότητα, ἱκανὸς ἐμψύχειν. καὶ εἴη ἂν ἐν μὲν τῇ τοῦ ψύχειν δυνάμει τρίτης ἀποστάσεως ἀπὸ τῶν συμμέτρων τε καὶ μέσων, ἐν δὲ τῇ τοῦ ὑγραίνειν δευτέρας. ταῦτά τοι καὶ τοὺς καυσουμένους ὀνίνησι, εἴπερ τι ἄλλο, κατά τε τοῦ στόματος τῆς κοιλίας ἐπιτιθεμένη, καὶ ὅλων τῶν ὑποχονδρίων, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐκτικῶν πυρετῶν, αἱμωδίας τε ἐστὶν ἴαμα, ἐκτραχυνθεῖσαν ταχέως ὑπὸ τῶν ὀξέων χυμῶν ὁμιλίας αὕτη λεαίνουσά τε καὶ ἀναπληροῦσα, τῷ γλίσχρον ἔχειν τὴν ὑγρότητα. καὶ ὁ χυμὸς δὲ αὐτῆς ὁμοίως, ὥστε οὐ μόνον ἔξωθεν ἐπιτιθέμενος, ἀλλὰ καὶ πινόμενος ἐμψύχει. τοῦτο μέν γε καὶ αὐτῇ τῇ βοτάνῃ συμβέβηκεν ὅλῃ βρωθείσῃ. διὰ δὲ τὸ ὑποστύφειν καὶ δυσεντερικοῖς ἐστιν ἐπιτήδειον ἔδεσμα, καὶ γυναικείῳ ῥῷ, καὶ αἵματος ἀναγωγαῖς. εἰς ταῦτα μέντοι πολὺ δραστικώτερος αὐτῆς τῆς πόας ὁ χυλός ἐστιν.

Περὶ ἀνεμώνης.

Ἀνεμῶναι πᾶσαι δριμείας ῥυπτικῆς εἰσιν, ἐπισπαστικῆς τε καὶ ἀναστομωτικῆς δυνάμεως. ὅθεν ἥ τε ῥίζα διαμασσωμένη, φλέγμα προκαλεῖται, καὶ ὁ χυλὸς ἐκ ῥινῶν καθαίρει, καὶ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλὰς λεπτύνει. καὶ τὰ ῥυπαρὰ δὲ τῶν ἑλκῶν καθαίρουσιν αἱ ἀνεμῶναι, καὶ λέπρας ἀφιστῶσιν. ἔμμηνά τε προκαλοῦνται προστιθέμεναι, καὶ γάλα ἀνασπῶσιν.

Περὶ ἀνήθου.

Ἄνηθον θερμαίνει μὲν εἰς τοσοῦτον, ὡς ἤτοι τῆς δευτέρας αὐτὸ τάξεως ἐπιτεταμένης, ἢ τῆς τρίτης ἐκλελυμένης ὑπολαβεῖν. τῶν ξηραινόντων δὲ τῆς δευτέρας ἐστὶ τάξεως ἀρχομένης, ἢ τῆς πρώτης ἐπιτεταμένης, ὥστε εἰκότως ἐναφεψόμενον ἐλαίῳ, διαφορητικόν τε καὶ ἀνώδυνον, καὶ ὑπνοποιόν, καὶ πεπτικὸν ὠμῶν, καὶ ἀπέπτων ὄγκων ὑπάρχει. γίγνεται γὰρ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἔλαιον ἐγγύς τι τῆς κράσεως τοῖς πυοποιοῖς τε καὶ πεπτικοῖς ὀνομαζομένοις φαρμάκοις. πλὴν ὅτι θερμότερον αὐτῶν βραχεῖ, καὶ λεπτομερές ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διαφορητικόν. καυθὲν δὲ τῆς τρίτης τάξεως γίνεται τῶν θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων, καὶ διὰ τοῦτο πλαδαροῖς ἕλκεσιν ἐπιπλαττόμενον ὀνίνησι, καὶ μάλιστα τοῖς ἐν αἰδοίῳ. τὰ δὲ ἐπὶ τῆς πόσθης χρόνια, καὶ ἐπουλοῖ καλῶς. ὑγρότερον δὲ δηλονότι, καὶ ἧττον θερμόν ἐστι τὸ χλωρόν, ἔτι καὶ ἔγχυμον, ὥστε πεπτικώτερον μὲν καὶ ὑπνοποιὸν ἔσται μᾶλλον τοῦ ξηροῦ, διαφορητικὸν δὲ ἧττον. διὰ τοῦτό μοι δοκοῦσι καὶ οἱ παλαιοὶ ἐξ αὐτοῦ στεφάνοις χρῆσθαι παρὰ τὰ συμπόσια.

Περὶ ἀνθυλλίδος.

Ἀνθυλλὶς διττὴ μέν ἐστιν. ἀμφότεραι δὲ ξηραίνουσι μετρίως, ὥστε καὶ ἕλκη κολλᾶν. ἡ δ' ἑτέρα αὐτῶν ἡ τῇ χαμαιπίτυϊ ἐοικυῖα, λεπτομερεστέρα πώς ἐστι τῆς ἑτέρας, ὡς καὶ τοῖς ἐπιληπτοῖς ἁρμόττειν. αὕτη δὲ καὶ ῥυπτικωτέρα τῆς ἑτέρας ὑπάρχει.

Περὶ ἀνθεμίδος.

Ἀνθεμὶς ἢ χαμαίμηλον. εἴρηται μὲν κἀν τῷ τρίτῳ γράμματι περὶ ταύτης τῆς πόας ἐπὶ πλέον. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἐν κεφαλαίῳ, ὡς ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν πρώτην τάξιν. ἔστι δὲ καὶ λεπτομερής, καὶ διὰ ταῦτα διαφορητική, καὶ ἀραιωτικὴ καὶ χαλαστικὴ τὴν δύναμιν ὑπάρχει.

Περὶ ἀνίσου.

Ἀνίσου τὸ σπέρμα μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμον, δριμὺ καὶ ὑπόπικρον ὑπάρχον, ὡς ἐγγὺς ἥκειν θερμότητος τῶν καυστικῶν. ἔστι δὲ κἀν τῷ ξηραίνειν, ἐκ τῆς τρίτης ἀποστάσεως, ὥσπερ κἀν τῷ θερμαίνειν. ταῦτ' ἄρα καὶ οὐρητικόν ἐστι, καὶ διαφορητικόν. ἐμπνευματώσεις τε τὰς κατὰ γαστέρα καθίστησιν.

Περὶ ἀντιρρίνου.

Ἀντίρρινον ἢ ἀνάρρινον, ὅμοιον μόσχου ῥισὶν ἔχει τὸν καρπόν, ἄχρηστον εἰς τὰς ἰάσεις. αὐτὸ δὲ παραπλησίας ἐστὶ τῇ βρυωνίας δυνάμεως, ἀλλὰ πολὺ καταδεέστερον, ὥστε ἐξ ἐκείνων καὶ περὶ τούτου μαθήσῃ.

Περὶ ἀπαρίνης.

Ἀπαρίνη, οἱ μὲν φιλάνθρωπον, οἱ δὲ ὀμφακόκαρπον, μετρίως ῥύπτει καὶ ξηραίνει. ἔχει δὲ καί τι λεπτομερές.

Περὶ ἀπίου.

Ἀπίου τὰ μὲν φύλλα, καὶ οἱ ἀκρέμονες αὐστηροί. ὁ δὲ καρπὸς ἔχει καὶ γλυκύτητος ὑδατώδους, ἐξ ὧν δήλη καὶ ἡ κρᾶσις ἐστὶν, ἀνώμαλός τις ὑπάρχουσα κατὰ μόρια. καὶ τὸ μέν τι γεῶδες ἔχουσα, τὸ δ' ὑδατῶδες. καὶ καθ' ἑκάτερον, τὸ μέν τι ψυχρόν, τὸ δ' εὔκρατον. καὶ διὰ τοῦτ' ἐσθιόμενοι μὲν, εὐστόμαχοί τ' εἰσὶ καὶ ἄδιψοι. καταπλαττόμενοι δὲ ξηραίνουσί τε καὶ μετρίως ψύχουσιν, ὡς ἔγωγε κολλήσας αὐτοῖς οἶδα τραῦμα, μηδενὸς ἄλλου φαρμάκου παρόντος.

Περὶ ἀχράδων.

Ἀχράδες ὀνομαζόμεναι, καὶ στύφουσι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἀπίων, καὶ ξηραίνουσιν, καὶ διὰ τοῦτο δηλονότι καὶ κολλῶσι τραύματα μείζονα, καὶ ἀποτρέπουσι ῥεύματα.

Περὶ ἀποκύνου.

Ἀπόκυνον ἢ κυνοκράμβη. καλοῦσι δ' ἔνιοι καὶ κυνόμορον αὐτήν, ἐπειδὴ τάχιστα τοὺς κύνας ἀναιρεῖ, καθάπερ τὸ λυκοκτόνον, τοὺς λύκους. ἔστι δὲ ἀνθρώπων δηλητήριον, ἱκανῶς δυσώδης πόα, διὸ καὶ θερμὴ πάντως ἐστὶν οὐκ ἀγεννῶς, οὐ μὴν ἀνάλογόν τε ξηρά. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ καταπλασσόμενον ἱκανῶς, διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως.

Περὶ ἀργεμώνης.

Ἀργεμώνη, καὶ ταύτης τῆς πόας ἡ δύναμις, ῥυπτική τε ἐστὶν καὶ διαφορητική.

Περὶ ἀειστάρου.

Ἀείσαρον, τοῦτο καὶ μικρότερον ἐστὶ πολλῷ τοῦ ἄρου, καὶ ῥίζαν ἐλαίας ἔχει τὸ μέγεθος. ἔστι δ' αὐτοῦ πολὺ δριμύτερον.

Περὶ ἀριστολοχίας.

Ἀριστολοχία ἡ ῥίζα χρησιμωτάτη πρὸς τὰς ἰάσεις, πικρὰ καὶ ὑπόδριμυς ὑπάρχουσα. λεπτομερεστέρα δ' ἐξ αὐτῶν ἐστὶν ἡ στρογγύλη κατὰ πάντα δραστικωτέρα. τῶν δ' ἄλλων δυοῖν ἡ μὲν κληματῖτις εὐωδεστέρα μὲν, ὥστε καὶ πρὸς τὰ μύρα χρῆσθαι τοὺς μυρεψοὺς αὐτῇ, πρὸς τὰς ἰάσεις δ' ἀσθενεστέρα. ἡ μακρὰ δ' ἧττον μὲν λεπτομερής ἐστι τῆς στρογγύλης. οὐ μὴν οὐδ' αὐτή γε ἄπρακτος, ἀλλ' ἔστι καὶ ῥυπτικῆς τε καὶ θερμαντικῆς δυνάμεως, καὶ τῆς στρογγύλης, ἧττον μὲν ῥύπτει, καὶ διαφορεῖ, θερμαίνει δ' οὐχ ἧττον, ἀλλ' ἴσως καὶ μᾶλλον. ὅθεν ἐφ' ὧν μὲν ἐστὶ χρεία τοῦ μετρίως ῥύπτειν, ἡ μακρὰ χρησιμωτέρα, καθάπερ ἔν τε ταῖς τῶν σαρκῶν ἑλκώσεσι, καὶ ταῖς τῶν ὑστερῶν πυρίαις. ἐφ' ὧν δὲ παχὺν χυμὸν ἰσχυρότερον λεπτῦναι, τῆς στρογγύλης ἡ χρεία. διὰ τοῦτο καὶ τὰ δι' ἔμφραξιν ἤτοι πάχος ἀπέπτων πνευμάτων ἀλγήματα, θεραπεύει μᾶλλον ἡ στρογγύλη, καὶ σκόλοπας ἀνάγει, καὶ σηπεδόνας ἰᾶται, καὶ τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν καθαίρει, καὶ ὀδόντας, καὶ οὖλα λαμπρύνει. βοηθεῖ δὲ καὶ ἀσθματικοῖς, καὶ λυγμοῖς, ἐπιληπτικοῖς τε καὶ ποδαγρικοῖς, μεθ' ὕδατος πινομένη, καὶ ῥήγμασι δὲ καὶ σπάσμασιν, εἴπερ τι ἄλλο φάρμακον ἐπιτήδειος ἐστίν.

Περὶ ἀρκεύθου.

Ἄρκευθος θερμὴ, καὶ ξηρὰ τῆς τρίτης τάξεως κατ' ἄμφω. ὁ δὲ καρπὸς αὐτῆς θερμὸς μὲν ὁμοίως, ξηραίνει δ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' εἴη ἂν ἐν τῷδε τῆς πρώτης τάξεως.

Περὶ ἀρκτίου.

Ἄρκτιον, τὸ μὲν τῷ φλόμῳ παραπλήσιον, τὴν ῥίζαν ἁπαλὴν, καὶ λευκὴν, καὶ γλυκεῖαν ἔχον, καὶ τὸν καυλὸν μακρὸν, καὶ μαλακὸν, καὶ τὸν καρπὸν ὅμοιον κυμίνῳ, λεπτομεροῦς μὲν ἱκανῶς ἐστι δυνάμεως. καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ξηραντικῆς μέντοι καὶ ῥυπτικῆς μετρίως, ὅθεν καὶ ἡ ῥίζα, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἀφεψόμενοι σὺν οἴνῳ, πραΰνει τὰ τῶν ὀδόντων ἀλγήματα. πυρικαύτων τε καὶ χιμέθλων, καὶ τὸ τούτων μὲν ἀφέψημα καταντλώμενον, ἀλλὰ καὶ οἱ κλῶνες εἰσὶν ἰάματα.

Περὶ ἑτέρου ἀρκτίου.

Τὸ δ' ἕτερον ἄρκτιον, ὃ δὲ καὶ προσωπίδα καλοῦσιν, οὗ τὰ φύλλα τοῖς τῆς κολοκύνθης ἐστὶν ὁμοιότατα, πλὴν ὅσῳ μείζω τε καὶ σκληρότερα, διαφορητικὸν μὲν ἐστιν, καὶ ξηραντικόν. ἔχει δέ τι καὶ στυπτικὸν μετρίως, διὰ τοῦτο αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα παλαιῶν ἑλκῶν ἐστὶν ἰατικά.

Περὶ ἀρνογλώσσου.

Ἀρνόγλωσσον, μικτῆς καὶ τοῦτο κράσεως. ἔχει μὲν γάρ τι καὶ ὑδατῶδες ψυχρὸν, ἔχει δέ τι καὶ αὐστηρὸν, ὅπερ ἐστὶ γεῶδες, ξηρὸν, ψυχρὸν, ὥστε ψύχει τε ἅμα καὶ ξηραίνει, καὶ κατ' ἄμφω τῆς δευτέρας ἐστὶν ἀποστάσεως τῶν μέσων. ὅσα δὲ μετὰ ψύξεως ξηρά ἐστι φάρμακα, καὶ πρὸς ἕλκη κακοήθη πάντα, καὶ πρὸς ῥεύματα καὶ σηπεδόνας ἁρμόττει. καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς δυσεντερίας, καὶ γὰρ καὶ τὰς αἱμορραγίας ἵστησι, καὶ εἴ τι διακαὲς ἐμψύχει, καὶ κολλητικὰ κόλπων ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων ἑλκῶν, προσφάτων τε ἅμα καὶ παλαιῶν. ἐν ἅπασι δὲ σχεδὸν τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἢ πρῶτον, ἢ οὐδενὸς δεύτερον ἀρνόγλωσσον ὑπάρχει τῇ συμμετρίᾳ τῆς κράσεως. καὶ γὰρ ξηρότητος ἀδήκτου μετέχει, καὶ ψύξεως μηδέπω ναρκώσης, καὶ ὁ καρπὸς δ' αὐτοῦ καὶ αἱ ῥίζαι παραπλησίας εἰσὶ δυνάμεως, πλήν γε ὅτι ξηροτέρας τε καὶ ἧττον ψυχρᾶς. ἀλλ' ὁ μὲν καρπὸς λεπτομερέστερος, αἱ δὲ ῥίζαι παχυμερέστεραι. καὶ αὐτὰ δὲ τὰ φύλλα τῆς πόας ξηρανθέντα, λεπτομερεστέρας τε καὶ ἧττον ψυχρᾶς γίγνεται δυνάμεως, ὡς ἀποπνεύσαντος αὐτῶν, καὶ διαφορηθέντος τοῦ ὑδατώδους περιττώματος. ταῦτ' ἄρα ταῖς μὲν ῥίζαις, καὶ πρὸς ὀδόντων ἀλγήματα χρῶνται, διαμασσωμέναις τε καὶ τοῖς διακλύσμασιν αὐτῶν ἐναφεψομέναις. πρὸς δὲ τὰς καθ' ἧπαρ καὶ νεφροὺς ἐμφράξεις καὶ ταύταις μὲν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φύλλοις, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τῷ καρπῷ. μετέχει γάρ τινος ταῦτα δυνάμεως ῥυπτικῆς, ἣν εἰκὸς εἶναι κἂν τῇ πόᾳ μὲν χλωρᾷ, νικᾶσθαι δ' ὑπὸ τοῦ πλήθους ὑγρότητος.

Περὶ ἄρου.

Ἄρον ἐκ γεώδους καὶ τοῦτο γέγονεν οὐσίας θερμῆς, καὶ διὰ τοῦτο ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, ἀλλ' οὐκ ἰσχυρᾶς ὥσπερ τὸ δρακόντιον. ἔστιν οὖν ἔν τε τῷ ξηραίνειν, καὶ τῷ θερμαίνειν τῆς πρώτης κατ' ἄμφω τάξεως. αἱ ῥίζαι δ' αὐτοῦ μάλιστ' εἰσὶ χρήσιμοι. καὶ δὴ καὶ ἐσθιόμεναι, τέμνουσιν πάχος χυμῶν μετρίως, ὥστε καὶ ταῖς ἐκ θώρακος ἀναπτύσεσιν εἰσὶν ἐπιτήδειοι. τὸ δὲ δρακόντιον εἰς ταῦτα ἐπιτηδειότερον.

Περὶ ἀρτεμισίας.

Ἀρτεμισία. διττὴ μὲν ἐστὶ καὶ ἡ ἀρτεμισία πόα. θερμαίνουσι δ' ἀμφότεραι, καὶ μετρίως ξηραίνουσι, καὶ κεῖσθωσαν ἐν μὲν τῷ θερμαίνειν δευτέρας ἀποστάσεως, ἐν δὲ τῷ ξηραίνειν, ἢ πρώτης ἐπιτεταμένης, ἢ δευτέρας ἀρχομένης. εἰσὶ δὲ καὶ λεπτομερεῖς μετρίως, ὥστε καὶ πρὸς ἐν νεφροῖς λίθους ἁρμόττειν μετρίως, καὶ εἰς πυρίας ὑστερῶν.

Περὶ ἀσάρου.

Ἄσαρον. ταύτης τῆς πόας αἱ ῥίζαι χρήσιμοι, παραπλήσιαι μὲν ταῖς ἀκόρου τὴν δύναμιν, ἐπιτεταμέναι δὲ μᾶλλον, ὥστ' ἐξ ὧν ὑπὲρ ἐκείνου προείρηται, καὶ περὶ τούτου χρὴ γνωρίζειν.

Περὶ ἀσκληπιάδος.

Ἀσκληπιὰς, ἐν τῷ τρίτῳ Διοσκουρίδης περὶ ταύτης τῆς πόας ἔγραψεν. ἡμεῖς δὲ οὐδέπω πεῖραν αὐτῆς ἔχομεν.

Περὶ ἀσπαλάθου.

Ἀσπάλαθος, καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἐστὶ δριμὺς ἅμα καὶ στυπτικός, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἐξ ἀνομοιομερῶν, δηλονότι σύγκειται. μέρεσι μὲν ἑαυτοῦ τοῖς δριμέσι θερμαίνων, μέρεσι δ' ἑτέροις τοῖς αὐστηροῖς ψύχων, ὥστε ξηραίνει κατ' ἄμφω καὶ ψύχει, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς σηπεδόνας, καὶ ῥεύματα χρήσιμος ὑπάρχει.

Περὶ

Περὶ ἀσπαράγου.

Ἀσπάραγος πετραῖος ἢ μυακάνθινος, ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, οὐ μὴν οὔτε θερμαίνει σαφῶς, οὔτε ψύχει. ταῦτά τοι καὶ νεφρῶν, καὶ ἥπατος ἐκφρακτικὸς ὑπάρχει, καὶ μάλιστα αἱ ῥίζαι τῆς βοτάνης, καὶ τὸ σπέρμα. καὶ μὴν δὴ καὶ ὀδονταλγίας ἰᾶται τῷ ξηραίνειν, ὧν δὴ καὶ μάλιστα χρήζουσιν οἱ ὀδόντες. Ἀθηναῖοι δὲ διὰ τοῦ φ λέγουσιν ἀσφάραγον.

Περὶ ἀσπλήνου.

Ἄσπληνον λεπτομερὲς μέν, οὐ μὴν θερμήν γε τὴν δύναμιν ἡ πόα. ταῦτ' ἄρα καὶ λίθους θρύπτει καὶ σπλῆνας τήκει.

Περὶ ἀστραγάλου.

Ἀστράγαλος θαμνίσκος ἐστὶ μικρὸς ἔχων ῥίζας στυπτικάς, διὸ καὶ τῶν ξηραινόντων ἐστὶν οὐκ ἀγεννῶς. ἐπουλοῖ γοῦν ἕλκη παλαιά, καὶ κοιλίαν δ' ἵστησι ῥευματιζομένην, εἴ τις ἀφεψήσας ἐν οἴνῳ τὴν ῥίζαν, πίνοι. πλεῖστος ὁ θάμνος ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκαδίας γεννᾶται.

Περὶ ἀστέρος ἀττικοῦ.

Ἀστὴρ ἀττικός, οἱ δὲ βουβώνιον ὀνομάζουσιν, ὅτι μὴ μόνον ἐπιπλαττόμενον, ἀλλὰ καὶ περιαπτόμενον ἰᾶσθαι πεπίστευται βουβῶνας. ἔχει μέν τι καὶ διαφορητικόν, ὥστε καὶ μικτῆς εἶναι δυνάμεως, ὥσπερ καὶ τὸ ῥόδιον, ἀλλ' οὐ στύφει γε τοσοῦτον.

Περὶ ἀσταφίδος.

Ἀσταφίς, ἡ μὲν ἥμερος πεπτικῆς τε ἅμα καὶ στυπτικῆς, καὶ διαφορητικῆς ἀτρέμα μετέχει δυνάμεως. ἡ δ' ἀγρία δριμείας ἰσχυρῶς, ὡς ἀποφλεγματίζειν τε καὶ ῥύπτειν σφοδρῶς, ὥστε καὶ πρὸς ψώραν ἁρμόττει. μετέχει δὲ καὶ καυστικῆς τινὸς δυνάμεως.

Περὶ ἀσφοδέλου.

Ἀσφόδελος, καὶ τούτου ἡ ῥίζα χρήσιμος ὥσπερ ἄρου, καὶ ἀσάρου, καὶ δρακοντίου, ῥυπτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς ὑπάρχουσα δυνάμεως. καυθείσης δ' αὐτῆς ἡ τέφρα θερμοτέρα, καὶ ξηραντικωτέρα, καὶ λεπτομερεστέρα, καὶ διαφορητικωτέρα γίγνεται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀλωπεκίας ἰᾶται.

Περὶ ἀτρακτυλίδος.

Ἀτρακτυλίς, ἡ κνῆκος ἄγριος ἐκ τῶν ἀκανθῶν ἐστιν. τὸ φυτὸν τοῦτο ξηραντικῆς τε καὶ μετρίως θερμῆς ὑπάρχει δυνάμεως.

Περὶ ἀτραφάξεως.

Ἀτράφαξις, ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τὴν κρᾶσιν ἐστίν. ὑγρὰ μὲν δευτέρας τάξεως ἀπὸ τῶν μέσων. ψυχρὰ δὲ πρώτης, ἥνπερ δὴ χλιαρὰν ἐλέγομεν εἶναι θερμασίαν, οἵαπερ καὶ τοῖς ῥόδοις ἐστίν, πλὴν οὐ μετέχει στύψεως. ἀλλ' ἔστιν ὑδατώδης, καὶ ἥκιστα γλοιώδης, ὁμοίως τῇ μαλάχῃ. καὶ δὴ καὶ κατὰ γαστέρα διεξέρχεται ταχέως, ὥσπερ ἐκείνη διὰ γλισχρότητα. βραχὺ δέ τι παντάπασιν ὑπάρχει διαφορητικὸν αὐτῆς. εἰσὶ δ' αἱ κηπευόμεναι μαλάχαι καὶ ἀτραφάξεις, ὑγρότεραί τε πολὺ καὶ ψυχρότεραι τῶν ἀγρίων. διὸ καὶ φλεγμοναῖς καὶ φυγέθλοις, τοῖς μὲν ἀρχομένοις τε καὶ αὐξανομένοις, καὶ μαλακοῖς ἔτι καὶ οἷον ζέουσιν αἱ κηπευόμεναι. ἀκμάζουσιν δὲ καὶ παρακμάζουσι, καὶ σκληρυνομένοις αἱ ἄγριαι συμφορώτεραι. ὁ δὲ καρπὸς αὐτῆς ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, ὅθεν καὶ πρὸς ἰκτέρους τοὺς διὰ φλέγματος ἔμφραξιν χρήσιμος ὑπάρχει.

Περὶ ἀφάκης.

Ἀφάκη δυνάμεώς ἐστι στυπτικῆς, ὥσπερ καὶ ὁ φακός, ἀλλὰ καὶ τοῖς φακοῖς ὁμοίως ἐσθίεται. καὶ δυσπεπτοτέρα μέν ἐστιν αὐτῶν, ἰσχυροτέρως δὲ ξηραίνει, θερμότητος μετέχει συμμέτρου.

Περὶ ἀψινθίου.

Ἀψίνθιον στυπτικήν, καὶ πικράν, καὶ δριμεῖαν ἅμα ποιότητα κέκτηται, θερμαῖνόν τε ἅμα καὶ ῥύπτον, καὶ τονοῦν, καὶ ξηραῖνον. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐν τῇ κοιλίᾳ χολώδεις χυμούς, ἐπί τε τὴν κάτω διαχώρησιν ἀπάγει, καὶ δι' οὔρων ἐκκενοῖ. μᾶλλον δ' ἔτι τὸ ἐν ταῖς φλεψὶ χολῶδες ἐκκαθαίρει δι' οὔρων. διὰ ταῦτα δὲ ταῦτα, καὶ φλέγματα ἐν τῇ κοιλίᾳ περιεχόμενα, προσφερόμενον οὐδὲν ὀνίνησιν. οὕτω δὲ καὶ εἰ κατὰ θώρακα, καὶ πνεύμονα τύχοι. ἡ γὰρ στυπτικὴ δύναμις ἐν αὐτῷ, τῆς πικρᾶς ἐστιν ἰσχυροτέρα. ὅτι δὲ καὶ δριμύτητός τινος μετέχειν πλείονι μέτρῳ θερμόν ἐστιν ἤπερ ψυχρόν. εἰ δὲ δέοι καθόλου περιλαμβάνοντα τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ κατὰ τὰς πρώτας ἀφορίσαι δυνάμεις, καίτοι γ' ἀνομοιομεροῦς ὄντος, θερμὸν μὲν ἂν ὑπάρχειν αὐτὸ τῆς πρώτης ἀποστάσεως εἴποιμεν, ξηρὸν δὲ τῆς τρίτης. ὁ δὲ χυλὸς αὐτοῦ, πολὺ τῆς πόας θερμότερος.

Περὶ βαλάνου μυρεψικῆς.

Βάλανος μυρεψική. κομίζεται μὲν ἐκ τῆς βαρβάρου, χρῶνται δ' οἱ μυρεψοὶ τῷ τῆς σαρκὸς αὐτῆς χυλῷ, θερμῷ τὴν δύναμιν ὄντι. τὸ δ' ὑπόλοιπον ἀπόθλιμμα τὸ γεῶδες, καὶ σκληρόν, ἐπικρατοῦσαν μὲν ἔχει τὴν πικρὰν ποιότητα. μέμικται δέ τι καὶ στύψεως αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο ῥυπτικήν τε ἅμα καὶ τμητικήν, καὶ συνακτικήν τε καὶ πιλητικὴν ἔχει τὴν ἐνέργειαν, ὥστε καὶ πρὸς ἴονθους, καὶ φακούς, ἔφηλίν τε καὶ κνῆσιν, ἤδη δὲ καὶ πρὸς ψώραν, καὶ λέπραν ἁρμόττειν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ σπλῆνας τήκει καὶ ἧπαρ σκιρρούμενον. εἰ δέ τις τῆς σαρκὸς αὐτῆς πίοι δραχμῆς ὁλκὴν μετὰ μελικράτου, ἐμετικοῦ πειράσεται τοῦ φαρμάκου. πολλάκις δὲ καὶ διὰ τῆς κάτω κοιλίας ὑπάγει δαψιλές. ὅθεν ἐπειδὴ ὑπὲρ τοῦ διακαθῆραί τι τῶν σπλάγχνων, καὶ μάλιστα ἧπαρ ἢ σπλῆνα τῷ φαρμάκῳ χρώμεθα, μετ' ὀξυκράτους δίδομεν αὐτό. καὶ πρὸς τὰς ἄλλας δὲ τὰς ἐκτὸς ἐνεργείας ὄξει χαίρει μάλιστα. γίγνεται γὰρ δραστικὸν ὄντως, ὡς καὶ ψώρας, καὶ λέπρας ἀπορύπτειν, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τὰ τούτων ἐλάττω, φακούς, ἀλφούς, ἴονθους, ἐφήλιν, ἀχῶρας, ἐξανθήματα τὰ ἑλκώδη, καὶ πάχυσμα πάντα. λαμπρυνεῖ δὲ καὶ οὖλας, ὅτι κἂν τῷ καταπλάττειν αὐτῇ τὸν σπλῆνα, κάλλιόν ἐστιν μιγνύναι τι τῶν ξηραντικῶν ἀλεύρων, οἷόν ἐστιν ὀρόβινόν τε καὶ αἴρινον ἄλευρον, καὶ τῆς περὶ συνθέσεως ἤδη φαρμάκων, εἴη ἂν τοῦτο πραγματείας μᾶλλον, οὐ τῆς νῦν ἐνεστώσης, εὑρήσεται δὲ κἂν τοῖς [illegible]. ἀρκεῖ δ' ἐν τῷ παρόντι ῥυπτικήν τε καὶ τμητικὴν ἅμα στύψει τινὶ τὴν δύναμιν εἰπόντα τοῦ προειρη-

μένου φαρμάκου μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον. ὁ μέντοι φλοιὸς αὐτοῦ πάνυ στυπτικός ἐστιν, ὥστε καὶ τούτῳ δύναιτ' ἄν τις εἰς ὅσα περ ἰσχυρᾶς ἐστι χρεία στύψεως, εἰς ταῦτα χρῆσθαι.

Περὶ Βαλσάμου.

Βάλσαμον ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν. ἔστι δὲ καὶ λεπτομερὲς, ὡς ἀρωματίζειν. ὁ δὲ ὀπὸς αὐτοῦ λεπτομερεστέρας ἐστὶ δυνάμεως, ἢ καὶ αὐτὸ τὸ φυτόν. οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε θερμὸς, ὡς οἴονταί τινες ὑπὸ τῆς λεπτομερείας ἐξαπατώμενοι. ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ παραπλησίας μὲν ἐστὶ κατὰ τὸ γένος δυνάμεως, ἀπολείπεται δὲ μακρὸν κατὰ τὸ λεπτομερές.

Περὶ Βαλαυστίου.

Βαλαύστιον μὲν ἄνθος, ἀγρίας ῥοιᾶς οἷόν περ τῶν ἡμέρων ὁ κύτινος. ἰσχυρῶς δὲ στύφει τὴν γεῦσιν, καὶ δὴ καὶ ξηραντικῆς καὶ στυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, καὶ δηλονότι καὶ παχυμεροῦς, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ, τῶν δὲ τῶν ὑπο-
μνημάτων εἰρημένων, ἡνίκα ἐδείκνυμεν ἅπαν τὸ στύφον γεῶδες εἶναι ψυχρόν. οὐδεμιᾶς δ' ἔμφασιν ἔχει ποιότητος
ἑτέρας. καὶ διὰ τοῦτ' ἄν τις αὐτὸ θείη ξηραίνειν καὶ ψύχειν, οὐκ ἀγεννῶς. εἴγε δὴ μὴ κακῶς ἡμῖν ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν δὲ
τῶν ὑπομνημάτων ἐδείκνυτο, τοῖς γεώδεσι ψυχροῖς σώμασιν ὑπάρχειν ἡ στύφουσα ποιότης. ἀτὰρ οὖν καὶ τὰ φαινό-
μενα μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ ἐν παρατρίμμασι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἕλκεσιν ἐπιπάττοις αὐτὸ, τάχιστ' ἂν ἴδοις εἰς οὐλὴν ἰόντα,
ταῦτά τοι κἀπὶ τῶν ἀναγόντων αἷμα, δυσεντερικῶν ἔτι τε τῶν κατὰ γαστέρα καὶ μήτραν ῥευμάτων, οὐκ ἔστιν ὅς
τις οὐ χρῆται τῷ φαρμάκῳ τούτῳ, τῶν τὰς θεραπευτικὰς πραγματείας γραψάντων ἰατρῶν.

Περὶ Βάτου.

Βάτου καὶ τὰ φύλλα μὲν, καὶ οἱ βλαστοὶ, καὶ τὸ ἄνθος, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ἡ ῥίζα στυπτικῆς μετέχουσι ποιότητος οὐκ ἀσθενῶς. ἀλλήλων δὲ διαφέρουσιν ἐν τῷδε, τῷ τὰ μὲν φύλλα, καὶ μάλιστα τὰ μαλακὰ καὶ νέα, πλεῖστον τοῦ ὕδατος μετέχοντα, βραχέως ἐστὶ στυπτικά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ οἱ βλαστοὶ, ὥστε καὶ διαμασωμένοις ἄφθας τε καὶ τἄλλα τὰ ἐν τῷ στόματι θεραπεύειν ἕλκη, καὶ μέντοι καὶ τἄλλα τραύματα δύνασθαι κολλᾶν. ἔστι γὰρ ἡ κρᾶσις αὐτῶν, ἐκ γεώδους ψυχρᾶς οὐσίας, καὶ ὑδατώδους χλιαρᾶς. ὁ δὲ καρπὸς, εἰ μὲν εἴη πέπειρος, οὐκ ὀλίγου μετέχει καὶ τοῦ συμμέτρως θερμοῦ χυμοῦ γλυκέος ὑπάρχοντος, ὡς ἐδείξαμεν, ὥστε καὶ διὰ τοῦτό τε καὶ τὴν μετρίαν στύψιν, ἐδώδιμος οὐκ ἀηδής ἐστιν. ὁ δ' ἄωρος ὑπὸ ψυχρᾶς γεώδους οὐσίας ἐπικρατεῖται, καὶ διὰ τοῦτο στρυφνός τε ἐστὶ καὶ ξηραντικὸς, καὶ μὲν δὴ καὶ ξηρανθεὶς ἑκάτερος ἀποτίθεται, ξηραντικώτερος ὢν τοῦ προσφάτου. καὶ τὸ ἄνθος δὲ ἐγγὺς αὐτῆς ἐστιν τοῦ ἀώρου καρποῦ δυνάμεως, εἰς δυσεντερίας καὶ ῥεύματα γαστρὸς, καὶ ἀτονίας, καὶ τὰς τοῦ αἵματος πτύσεις ἐπιτήδεια φάρμακα. ἡ δὲ ῥίζα πρὸς τὸ στύφειν ἔτι, καὶ λεπτομεροῦς οὐσίας οὐκ ὀλίγης μετείληφε, δι' ἣν καὶ τοὺς ἐν τοῖς νεφροῖς διαθρύπτει λίθους.

Περὶ Βατραχίου.

Βατράχιον τέσσαρας μὲν ἔχει τὰς κατ' εἶδος διαφοράς. πάντα δὲ δριμείας ἰσχυρῶς ἐστι δυνάμεως, ὡς ἑλκοῦν μετὰ πόνου. ταῦτ' ἄρα συμμέτρως χρωμένῳ, καὶ ψώρας καὶ λέπρας ἀποδέρει, καὶ ὄνυχας ἀφίστησι, τοὺς λεπροὺς καὶ στίγματα διαφορεῖ, καὶ ἀκροχορδόνας, καὶ μυρμηκίας ἀφαιρεῖ. καὶ μέντοι καὶ ἀλωπεκίας ὠφελεῖ πρὸς ὀλίγον χρόνον ἐπιτεθέντα. χρονιζόντων γὰρ οὐκ ἐκδέρεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐσχαροῦται τὸ δέρμα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα τοῦ καυλοῦ, καὶ τῶν φύλλων ἔργα χλωρῶν καταπλαττομένων. ἡ δὲ ῥίζα ξηρανθεῖσα πταρμικόν ἐστι φάρμακον, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς ἰσχυρῶς ξηραίνουσι. καὶ ὀδόντων δὲ ὀδύνας ὠφελεῖ μετὰ τοῦ θραύειν αὐτοὺς, τῷ ξηραίνειν ἰσχυρῶς δηλονότι. καὶ συνελόντι φάναι, θερμὴ καὶ ξηρὰ σφοδρῶς ἐστιν, ἥ τε ῥίζα, καὶ ἡ σύμπασα πόα.

Περὶ Βδελλίου.

Βδέλλιον τὸ μὲν σκυθικὸν ὀνομαζόμενον, ὃ δὴ καὶ μελάντερόν ἐστιν καὶ ῥητινωδέστερον, μαλακτικῆς ἐστιν ἱκανῶς καὶ δραστικῆς δυνάμεως. τὸ δ' ἕτερον τὸ ἀραβικὸν, ὃ δὴ καὶ διαυγέστερόν ἐστιν, μᾶλλον ξηραίνει τῶν μαλακτικῶν. ὅσον οὖν ἐστι νέον αὐτοῦ, καὶ ὑγρόν ἐστιν, καὶ κοπτόμενον μαλάττεται ῥᾳδίως ἐπιτήδειον, εἰς ὅσα περ καὶ τὸ σκυθικόν. ὅσον δὲ παλαιότερόν τε ἐστὶ καὶ πικρὸν ἱκανῶς ἐν τῇ γεύσει, καὶ δριμὺ, καὶ ξηρὸν, ἐκπέπτωκεν ἤδη τοῦτο τὴν τῶν μαλαττόντων τὰ σκιρρούμενα συμμετρίαν. χρῶνται δ' αὐτοῖς τινὲς, καὶ μάλιστα τῷ ἀραβικῷ, ἐπί τε βρογχοκήλων καὶ ὑδροκήλων, ἀσίτῳ πτυέλῳ δεύοντες ὡς ἐμπλαστρώδη σύστασιν ἔχειν. τὸ δὲ ἀραβικὸν, καὶ τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους δοκεῖ θρύπτειν πινόμενον, οὖρά τε προτρέπειν, καὶ τὰς τῶν ἀπέπτων πνευμάτων διαδρομὰς ἐξιᾶσθαι, καὶ πόνους πλευρῶν, καὶ ῥήγματα.

Περὶ Βηχίου.

Βηχίον ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ πεπιστεῦσθαι βῆχάς τε καὶ ὀρθοπνοίας ὠφελεῖν. εἴ τις ἤτοι τὰ φύλλα ξηρὰ λαβὼν, ἢ τὴν ῥίζαν ἐπ' ἀνθράκων θυμιάσας, εἰσπνέοι τὴν ἀναφερομένην λιγνύν. ἔστι δὲ δριμεῖα συμμέτρως, ὥστε καὶ ῥήσσειν ἀλύπως πεπιστεῦσθαι, τὰ κατὰ τὸν θώρακα πάντ' ἀποστήματα. τὰ μὲν δὴ χλωρὰ φύλλα, καὶ τὰ φλεγμαίνοντα μόρια δυσπέπτως ὀνίνησιν ἔξωθεν καταπλασσόμενα, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῆς ὑδατώδους ὑγρότητος, ἧς ἅπαντα τὰ χλωρὰ, καὶ ἁπαλὰ, τὰ μὲν μᾶλλον. τὰ δ' ἧττον μετέχει. τὰ γὰρ ἤδη ξηρὰ φύλλα τοῦ βηχίου, δριμυτέρας ἐστὶν, ἢ κατὰ τὰ φλεγμαίνοντα δυνάμεως.

Περὶ Βλίτου.

Βλίτον ἐδώδιμον ἐστὶ λάχανον, ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν τῇ κράσει, ἐν τῇ δευτέρᾳ μάλιστα τῶν ἀποστάσεων.

Περὶ Βολβοῦ.

Βολβὸς ἐσθιόμενος μὲν, ψυχρότερος τέ ἐστιν καὶ παχύτερος, καὶ γλίσχρου χυμοῦ γεννητικός. καὶ γὰρ δύσπεπτός τε ἐστὶ καὶ φυσώδης, καὶ ἀφροδισιακός. ἐπιπλαττόμενός γε διὰ τὸ πικρότητός τε ἅμα καὶ στύψεως μετέχειν, στυπτικός τε καὶ κολλητικὸς γίνεται, καὶ δηλονότι ξηραντικός. ἐδείχθη γὰρ ὡς ἡ μὲν πικρότης ἐν ταῖς ῥυπτικαῖς οὐσίαις ἐστίν. ἡ δὲ στύψις, ἐν ταῖς κολλητικαῖς, ἡ δὲ ξηρότης ἀμφοτέραις ἠκολούθηκεν.

Περὶ

Περὶ βολβοῦ ἐμετικοῦ.

Βολβὸς ἐμετικὸς, θερμότερός ἐστι πολὺ τῆς τοῦ προειρημένου βολβοῦ κράσεως.

Περὶ βουβωνίου.

Βουβώνιον ἢ ἀστὴρ ἀττικὸς, ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ πεπιστεῦσθαι βουβῶνας ἰᾶσθαι, καταπλαττόμενόν τε καὶ προσαπτόμενον. ἔστι δὲ διαφορητικῆς μετρίως δυνάμεως, ὅτι καὶ θερμόν ἐστι μετρίως, καὶ οὐ σφοδρῶς οὐδὲ συντατικῶς ξηραίνει, καὶ μάλιστα ὅταν ἔτι μαλακὸν ᾖ καὶ νέον.

Περὶ βουγλώσσου.

Βούγλωσσον, ὑγρὸν καὶ θερμόν ἐστι τὴν κρᾶσιν, ὅθεν καὶ τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον, εὐφροσύνης αἴτιον εἶναι πεπίστευται. ἁρμόζει δὲ καὶ τοῖς διὰ τραχύτητα φάρυγγος βήττουσιν, ἐν μελικράτῳ ἀφεψόμενον.

Περὶ βουνίου.

Βούνιον, οἱ δὲ ἀρκτικὸν, τῶν θερμαινόντων ἐστὶν εἰς τοσοῦτον, ὡς οὐρητικόν τε εἶναι, καὶ καταμηνίων ἀγωγόν. καὶ ψευδοβούνιον δὲ παραπλησίως αὐτῷ θερμόν ἐστιν.

Περὶ βουφθάλμου.

Βούφθαλμον ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τῶν ἀνθῶν, ἐοικέναι δοκούντων κατὰ τὸ σχῆμα βοὸς ὀφθαλμῷ, ἐπί τε τὴν γε χρόαν τοῖς τῆς ἀνθεμίδος ἐστὶν ὁμοιότητα. μείζω δ' ἐστὶν αὐτῶν συχνῷ καὶ δριμύτερα, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διαφορητικώτερα, μέχρι τοῦ καὶ σκληρίας ἰᾶσθαι μιγνύμενα κηρωτῇ.

Περὶ βράθυος.

Βράθυ τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων ἐστὶ κατά γε τὰς τρεῖς ποιότητας, ἃς καὶ διὰ γεύσεως διασημαίνει παραπλησίως κυπαρίσσῳ, πλὴν ὅτι δριμύτερον αὐτῆς ἐστι, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἀρωματικώτερον. αὐτῆς τε οὖν ταύτης μετέχει τῆς ποιότητος ἧς εἴρηκα νῦν τῆς δριμείας, ἀπὸ θερμῆς κράσεως συνισταμένης, ἔτι τε πικρότητός τε καὶ στύψεως ἀμυδροτέρας, ἢ κατὰ κυπάρισσον. ὅσον γὰρ ἐν δριμύτητι πλεονεκτεῖ κυπαρίσσου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διαφορητικώτερον. κολλῆσαι μὲν οὖν οὐ δύναται διὰ ῥώμην ξηρότητος καὶ θερμότητος. εἰς τοσοῦτον γὰρ ἀμφοῖν τούτων μετείληφεν, ὡς ἤδη συντατικόν, καὶ φλογῶδες ὑπάρχει. εἰς δὲ τὰς σηπεδόνας ὁμοίως ἁρμόττει κυπαρίσσῳ, καὶ μάλισθ' ὅσαι καὶ κακοηθέστεραί τ' εἰσὶ καὶ χρονιώτεραι. φέρουσι γὰρ ἀλύπως αὗται τὴν ἰσχὺν τοῦ φαρμάκου. καὶ τοίνυν καὶ τὰ μεμελασμένα, καὶ τὰ λίαν ῥυπαρὰ μετὰ μέλιτος ἐκκαθαίρει, καὶ ἄνθρακας ἀπολύει. διὰ δὲ τὴν λεπτομέρειαν, καὶ καταμηνίων ἐστὶν ἀγωγὸν, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ δι' οὔρων αἷμα κινεῖ, καὶ τὰ ζῶντα τῶν ἐμβρύων διαφθείρει, τὰ νεκρὰ δ' ἐκβάλλει. κείσθω δὴ καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἀποστάσεων, κατά τε τὸ θερμαίνειν, καὶ τὸ ξηραίνειν, ἐν τοῖς μάλιστα λεπτομερέσιν ὑπάρχον. τοῦτ' ἄρα καὶ μύροις μίγνυται, καὶ μάλιστα τῷ γλευκίνῳ, καὶ εἰς ἀντιδότους ἐμβάλλεται παμπόλλας. ἔνιοι καὶ ἀντὶ κινναμώμου διπλάσιον αὐτὸ βάλλουσι, λεπτυντικῆς τε γάρ ἐστι καὶ διαφορητικῆς, εἰ ποθέν, δυνάμεως.

Περὶ βρεττανικῆς.

Βρεττανικῆς τῆς πόας ἐστὶ μὲν, καὶ τὰ φύλλα στυπτικά τε καὶ κολλητικὰ τραυμάτων, ὅμοια τοῖς τῶν ἀγρίων ὄντα λαπάθων, πλὴν ὅσον μελάντερά τε καὶ δασύτερα φαίνεται. ἔστι δὲ ὁ ἐξ αὐτῶν χυλὸς ὁμοίως στυπτικὸς, ὥστε καὶ ἕψοντες αὐτὸν ἀποτίθενται τινὲς, ὡς δραστικώτατον τῶν στοματικῶν φαρμάκων. ἰᾶσθαι γὰρ δοκεῖ καὶ τὰ ἤδη σηπόμενα.

Περὶ βρόμου.

Βρόμος ἐστὶ μὲν ἐν τι τῶν ὀσπρίων, ἀλλ' ὡς φάρμακον ὁμοίαν ἔχει δύναμιν κριθῇ. καταπλασσόμενον γὰρ ξηραίνει, καὶ διαφορεῖ μετρίως τε καὶ ἀδήκτως. ἔστι δὲ καὶ ψυχρότερον ἀτρέμα τῇ κράσει, καί τι καὶ στύψεως ἔχον, ὥστε καὶ τὰς κατὰ γαστέρα διαρροίας ὠφελεῖν.

Περὶ βρύου.

Βρύον θαλάττιον σύνθετόν ἐστιν, ἐκ γεώδους τε ἅμα καὶ ὑδατώδους οὐσίας ἀμφοτέρων ψυχρῶν. στύφει τε γὰρ γευόμενον, καὶ πάνθ' ὅσα θερμὰ καταπλασσόμενον, ἐναργῶς ἐμψύχει τε καὶ ὠφελεῖ.

Περὶ βρύου, ἢ καὶ σπλάγχνου.

Βρύον, ἔνιοι δὲ σπλάγχνον. εὑρίσκεται μὲν ἐπὶ δρυσὶ, καὶ πεύκαις, καὶ λεύκαις. ἔχει δὲ καὶ δύναμιν στυπτικὴν οὐκ ἰσχυράν. οὐδὲ γὰρ ψυχρὸν ἱκανῶς ἐστιν, ἀλλ' ἐγγύς πως τοῖς μέσοις, ὅτι καὶ διαφορητικῆς τε καὶ μαλακτικῆς μετείληφε δυνάμεως, καὶ μάλιστα τὸ ἐπὶ κεδρίνων εὑρισκόμενον ξύλων.

Περὶ γαλλίου.

Γάλλιον, ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ τὸ γάλα πηγνύναι. παραπλήσιον δ' ἐστὶν ἀπαρίνῃ, δύναμιν ἔχον ξηραντικὴν, καὶ ὑπόδριμυν. τὸ δὲ ἄνθος αὐτοῦ, πρὸς αἱμοῤῥαγίας ἁρμόττειν δοκεῖ, καὶ πυρίκαυστα ἰᾶται. ἔστι δὲ ξανθόν τε καὶ τῇ χροιᾷ μήλινον.

Περὶ γεντιανῆς.

Γεντιανὴ, ταύτης τῆς πόας ἡ ῥίζα δραστήριος ἱκανῶς ἐστιν, ἵνα χρὴ λεπτῦναι τε καὶ διακαθῆραι, καὶ ἀποῤῥύψαι, καὶ ἐκφράξαι, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ ταῦτα δύναται, πικρὰ σφοδρῶς ὑπάρχουσα.

Περὶ γιγάρτων.

Γίγαρτα, ξηρὰ μέν ἐστι κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, ψυχρὰ δὲ κατὰ τὴν πρώτην. ἡ δ' οὐσία παχυμερὴς, αὐτῶν ἐστι καὶ γεώδης, ὡς τῇ γεύσει δηλοῦται, στρυφνὰ γὰρ φαίνεται, καὶ ἡ πεῖρα διδάσκει. πᾶσι γὰρ τοῖς κατὰ γαστέρα πάθεσι τοῖς ῥοώδεσιν ἱκανῶς ἁρμόττει.

Περὶ γιγγιδίου.

Γιγγίδιον, ὥσπερ τῇ γεύσει πικρότητος καὶ στύψεως μετέχει, οὕτως καὶ τῇ κράσει θερμότητός τε καὶ ψύξεως. ξηραντικὸν δ' ἐστὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς ποιότητας. καὶ μέντοι καὶ εὐστόμαχον, ὅτι στύψεως οὐκ ὀλίγης μετείληφε. θερμασίαν μὲν οὖν οὐ πάνυ τι σαφῆ κέκτηται. ξηραίνει δὲ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν.

Περὶ γλαυκίου.

Γλαύκιον, στύφει μετά τινος ἀηδίας, ἀλλὰ καὶ ψύχει σαφῶς οὕτως, ὥστε θεραπεύειν μόνον ἐρυσιπέλατα πολλάκις, ὅσα γε μὴ ἰσχυρά. καί ἐστιν ἡ κρᾶσις αὐτοῦ σύνθετος ἐξ ὑδατώδους καὶ γεώδους οὐσίας, ψυχρῶν μὲν ἀμφοῖν οὐ μὴν ἄκρως, ἀλλ' οὕτως ὡς ὕδωρ κρηναῖον.

Περὶ γλαυκός.

Γλαὺξ ἡ πόα, καὶ αὐτὴ γάλακτος εἶναι δοκεῖ γεννητική. καὶ εἴπερ τοῦτο οὕτως ἔχει, θερμὴ ἂν πως εἴη, καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν.

Περὶ γλήχωνος.

Γλήχων καὶ αὐτὴ ἡ πόα ὡς ἂν δριμεῖά τε καὶ ὑπόπικρος οὖσα, θερμαίνει τε καὶ λεπτύνει σφοδρῶς. ἱκανὸν δὲ τεκμήριον τοῦ μὲν θερμαίνειν, ὅ, τι καταπλαττομένη, φοινίσσει. καὶ εἰ ἐπιμένοι τις ἐπὶ πλέον, ἑλκοῖ. τοῦ δὲ λεπτύνειν, ὅτι τά τ' ἐκ θώρακος, καὶ πνεύμονος ὑγρὰ παχέα καὶ γλίσχρα, ῥᾳδίως ἀναπτύεσθαι ποιεῖ, καὶ καταμήνια προτρέπει.

Περὶ γλοιοῦ.

Γλοιὸς μετρίως ἐστὶ καὶ μαλακτικός.

Περὶ γλυκυρρίζης.

Γλυκύρριζα. τούτου τοῦ θάμνου τῶν ῥιζῶν ὁ χυλὸς μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμος, ὁμοίως ταῖς ῥίζαις αὐτοῦ γλυκὺς ὑπάρχων, ἅμα βραχείᾳ τινὶ στύψει. διὸ καὶ τραχύτητας ἐκλεαίνειν πέφυκεν, οὐκ ἐν ἀρτηρίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ψωρώδει κύστει τῷ μετρίῳ τῆς κράσεως. εἴη ἂν οὖν ἡ φύσις αὐτοῦ οἰκεία τῆς ἡμετέρας κράσεως, τοιοῦτον γὰρ ἐδείχθη τὸ γλυκύ. προσούσης δέ τινος καὶ στύψεως, ἡ σύμπασα κρᾶσις αὐτῆς ὅσον ἐπὶ θερμότητι καὶ στύψει, κατὰ τὴν χλιαρὰν μάλιστα ἂν εἴη θερμασίαν, ἐγγυτάτω τῆς συμμέτρου. ἐπεὶ δὲ καὶ ὑγρόν ἐστι τῇ κράσει τὸ μετρίως γλυκύ, δεόντως ἄδιψόν ἐστι τὸ φάρμακον, ὑγρόν τε ἅμα μετρίως, καὶ ψυχρότερον ὑπάρχον τῆς ἀνθρώπου φύσεως. φησὶ δ' ὁ Διοσκουρίδης τὴν ῥίζαν ξηρὰν λεανθεῖσαν, πτερυγίων ἐπιτήδειον γίνεσθαι καταπαστὸν φάρμακον.

Περὶ γλυκυσίδης.

Γλυκυσίδην, ἣν καὶ πεντόροβον ὀνομάζουσι καὶ παιονίαν, ῥίζαν ἀτρέμα στύφουσαν ἔχει μετά τινος γλυκύτητος, ἐπὶ πλέον δὲ μασσωμένη, καὶ δριμύτητος ὑποπίκρου. ταῦτ' ἄρα καταμήνιά τε κινεῖ, μέγεθος ἀμυγδάλου σὺν μελικράτῳ πινομένη. κόπτειν δὲ δηλονότι χρή, καὶ διαττᾶν αὐτήν, καὶ οὕτως ἐπιπάττειν. ἐκκαθαίρει δὲ καὶ ἧπαρ ἐμπεφραγμένον, καὶ νεφρούς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ᾗ δριμεῖά τε ἐστὶ καὶ ὑπόπικρος, ἐργάζεσθαι πέφυκεν, ᾗ δ' ἔχει τι καὶ στυπτικόν, ἵστησι τὰ κατὰ τὴν γαστέρα ῥεύματα. χρὴ δ' αὐτὴν ἐν οἴνῳ τηνικαῦτα τῶν αὐστηρῶν τινὶ καθεψήσαντα πίνειν. ὅλως δὲ ξηραντικὴ τὴν δύναμίν ἐστιν ἰσχυρῶς, ὥστ' οὐκ ἂν ἀπελπίσαιμι καὶ περιαπτομένην αὐτὴν εὐλόγως πεπιστεῦσθαι παιδίων ἐπιληψίας ἰᾶσθαι. καὶ οἶδά γε ποτὲ παιδίον ὀκτὼ μησὶ μηδ' ὅλως ἐπιληφθέν, ἐξ ὅτου τὴν ῥίζαν ἐφόρει, ὡς ἀπερρύη πως ἀπὸ τοῦ τραχήλου τὸ περίαπτον, εὐθὺς ἐπιλήφθη. καὶ αὖθίς τε περιαφθέντος ἑτέρου, πάλιν ἀμέμπτως εἶχεν. ἔδοξε δέ μοι κάλλιον εἶναι, καὶ αὖθις ἀφελεῖν αὐτὸ πείρας ἕνεκα, καὶ οὕτω πραξάντων ἐπειδὴ πάλιν ἐσπάσθη, μέγα τε καὶ πρόσφατον μέρος τῆς ῥίζης ἐξηρτησάμην αὐτοῦ τοῦ τραχήλου, κἀντεῦθεν ἤδη τοῦ λοιποῦ τελέως ὑγιὴς ἐγένετο ὁ παῖς, καὶ οὐκέτ' ἐπελήφθη. εὔλογον οὖν ἦν, ἢ ἀπορρέοντά τινα τῆς ῥίζης μόρια, κἄπειτα διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκόμενα, θεραπεύειν οὕτως τοὺς πεπονθότας τόπους, ἢ καὶ τὸν ἀέρα αὐτὸν τρεπόμενον, καὶ ἀλλοιούμενον πρὸς τῆς ῥίζης. οὕτω γάρ τοι καὶ ὁ κυρηναῖος ὀπὸς ὀνίνησι γαργαρεῶνα φλεγμαίνοντα, καὶ τὸ πεφρυγμένον μελάνθιον ἐναργῶς ξηραίνει κατάρρους, καὶ κορύζας, εἴ τις δήσας αὐτὸ θερμὸν εἰς ὀθόνιον ἀραιόν, ἐπισπῷτο συνεχῶς τὴν ἐξ αὐτοῦ θερμότητα διὰ τῆς κατὰ τὰς ῥῖνας εἰσπνοῆς. καὶ μὲν δὴ εἰ λίνα πλείονα, καὶ μάλιστα ἀπὸ θαλασσίας πορφύρας περιβαλὼν ἐχίδνης τραχήλῳ, πνίξειας αὐτοῖς τὴν ἔχιδναν, εἶτα περιάπτοις ἕκαστον τῶν λίνων τῷ τραχήλῳ, θαυμαστῶς ὀνίνησι παρίσθμιά τε καὶ ὅσα περὶ τράχηλον ἐκβλαστάνει. περὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων, κἂν ἰδίᾳ ποτὲ διέλθοιμι. τῆς δὲ παιονίας τὴν κρᾶσιν ἰστέον εἶναι λεπτομερῆ τε καὶ ξηραντικήν, οὐ μὴν ἐπιφανῶς γε θερμήν, ἀλλ' ἤτοι σύμμετρον, ἢ βραχεῖ τινὶ θερμοτέραν.

Περὶ γναφαλίου.

Γναφάλιον. ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τοῦ τοῖς φύλλοις αὐτοῦ μαλακοῖς οὖσιν ἀντὶ γναφάλου χρῆσθαι. ἔστι δὲ λευκά, καὶ μετρίως στύφοντα, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς αὐτὸ διδόασι δυσεντερικοῖς, μετά τινος τῶν αὐστηρῶν οἴνων.

Περὶ γογγυλίδος.

Γογγυλίδος τὸ σπέρμα, πρὸς ἀφροδίσια παροξύνει. φυσώδους πνεύματος ὑπάρχον γεννητικόν. οὕτω δὲ καὶ ἡ ῥίζα δυσπεπτός τε καὶ φυσώδης ἐστί, καὶ σπέρματος γεννητική.

Περὶ δαμασωνίου.

Δαμασώνιον, ἢ ἄλισμα. περὶ ταύτης τῆς πόας ἐν τῷ τρίτῳ Διοσκουρίδης λέγει, ὡς τῆς ῥίζης εἰ ποθείη, δυσεντερίας ἰωμένης, καὶ κοιλίαν ἱστάσης, καὶ οἰδήματα πραϋνούσης. ἡμεῖς δὲ τούτων μὲν οὐκ ἐπειράθημεν. ὅτι δὲ τοὺς ἐν νεφροῖς συνισταμένους λίθους θρύπτει τὸ ὕδωρ πινόμενον, ἐν ᾧπερ ἂν ἑψηθεῖσα τύχῃ πεπειράμεθα. δῆλον οὖν, ὅτι ῥυπτικήν τινα δύναμιν ἔχει.

Περὶ δαύκου.

Δαῦκος, ὃν δή τινες σταφυλῖνον ὀνομάζουσιν. ὁ μὲν ἄγριος, ἧττον ἐδώδιμος τοῦ ἡμέρου, σφοδρότερος δ' ἐν πᾶσιν. ὁ δὲ ἥμερος, ἐδώδιμος μέν, ἀσθενέστερος δέ, δριμείας δέ ἐστι, καὶ θερμαντικῆς δυνάμεως, καὶ διὰ τοῦτο καὶ λεπτυντικῆς. ἡ μὲν οὖν ῥίζα πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ φυσῶδές τι κέκτηται, καὶ ἀφροδισιαστικόν. τὸ δὲ σπέρμα τὸ μὲν τοῦ ἡμέρου, ἔχει μέν τι καὶ αὐτὸ παροξυντικὸν εἰς ἀφροδίσια. τὸ δὲ τοῦ ἀγρίου, τελέως ἐστὶν ἄφυσον, καὶ διὰ τοῦτο διουρητικόν τε καὶ καταμηνίων ἐστὶ κινητικόν.

Περὶ τοῦ δαύκου σπέρματος.

Δαύκου τῆς πόας τὸ σπέρμα θερμαντικὸν ἱκανῶς ἐστίν, ὡς οὐρητικόν τε φάρμακον ὑπάρχειν ἐν τοῖς μάλιστα δραστήριον, ἐμμήνων τε κινητικόν. ἔστι δὲ καὶ διαφορητικὸν ἱκανῶς, ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον. καὶ ἡ πόα δ' αὐτῆς παραπλησίας μέν ἐστι δυνάμεως, ἀσθενεστέρας δὲ ἢ κατὰ τὸ σπέρμα, διὰ τὴν τῆς ὑδατώδους ὑγρότητος ἐπιμιξίαν. ἔστι γε μήν, καὶ αὕτη θερμὴ τὴν κρᾶσιν.

Περὶ δάφνης.

Δάφνης τοῦ δένδρου καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὁ καρπὸς ξηραίνει, καὶ θερμαίνει σφοδρῶς, καὶ μᾶλλον ὁ καρπὸς αὐτῆς τῶν φύλλων. ὁ δὲ φλοιὸς τῆς ῥίζης, ἧττον μέν ἐστι δριμὺς καὶ θερμός, μᾶλλον δὲ πικρός, καί τι καὶ στύψεως ἔχει. τοῦτ' ἄρα καὶ λίθους θρύπτει, καὶ ἥπατι ὠφελεῖ. πίνεται δὲ σὺν οἴνῳ εὐώδει τριωβόλου σταθμός.

Περὶ δάφνης. Ἀλεξανδρείας.

Δάφνης τῆς πόας, ἣν καὶ ἀλεξανδρείαν ὀνομάζουσιν, ἡ κρᾶσις ἐναργῶς ἐστι θερμή. καὶ γευομένοις ἐστὶ δριμεῖά τε καὶ ὑπόπικρος καὶ πινομένοις, ἔμμηνά τε καὶ οὖρα προτρέπει. τῆς δὲ χαμαιδάφνης, καὶ ἐσθίονται οἱ ἁπαλοὶ κλῶνες. παραπλησία δὲ καὶ ἥδε τὴν δύναμιν ἐστὶ τῇ ἀλεξανδρείᾳ δάφνῃ, καθάπερ καὶ δαφνοειδὲς ὀνομαζόμενον.

Περὶ δικτάμνου.

Δίκταμνον ἐκ λεπτομερεστέρας ἐστὶν οὐσίας, ἢ κατὰ γλήχωνα. τὰ δ' ἄλλα παραπλήσιον αὐτῇ. τὸ δὲ καλούμενον ψευδοδίκταμνον, ἀσθενέστερον εἰς ἅπαντα τοῦ δικτάμνου.

Περὶ διψάκου.

Διψάκου τῆς ἀκάνθης ἡ ῥίζα ξηραντική, τάξεως δευτέρας ἐστίν. ἔχει δέ τι καὶ ῥυπτικόν.

Περὶ δορυκνιδίου.

Δορυκνίδιον ὅμοιον τῇ κράσει μήκωνι, καὶ μανδραγόρᾳ, καὶ τοῖς οὕτω ψυκτικοῖς ἐστιν, ἐπικρατούμενον ὑδατώδει ψυχρότητι πάνυ δραστηρίῳ. καροῖ μὲν γὰρ ὀλίγον, ἀναιρεῖ δὲ πλέον συλληφθέν.

Περὶ δρακοντίου.

Δρακόντιον ἔχει μέν τι παραπλήσιον ἄρῳ, καὶ τοῖς φύλλοις, καὶ τῇ ῥίζῃ. δριμύτερον δέ ἐστιν αὐτοῦ, καὶ πικρότερον, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ θερμαντικώτερόν τε καὶ λεπτομερέστερον. ἔχει δέ τινα καὶ στύψιν βραχεῖαν, ἧς συνιούσης ταῖς προειρημέναις δύο ποιότησι, τῇ τε δριμείᾳ καὶ τῇ πικρᾷ, δραστήριον γίγνεται τὸ φάρμακον ἐν τοῖς μάλιστα. καὶ γὰρ ἡ ῥίζα διακαθαίρει τὰ σπλάγχνα πάντα, τοὺς παχεῖς μάλιστα, καὶ γλίσχρους λεπτύνουσα χυμούς, καὶ τῶν κακοήθων ἑλκῶν ἄριστόν ἐστι φάρμακον, ἀποκαθαίρει τε καὶ ἀπορύπτει γεννικῶς τὰ τ' ἄλλα τὰ ῥύψεως δεόμενα, καὶ ἀλφοὺς σὺν ὄξει. τά τε φύλλα παραπλήσιον ἔχοντα δύναμιν, ἕλκεσί τε καὶ τραύμασι νεοτρώτοις, καὶ ὅσῳ ἂν ἧττον ᾖ ξηρά, τοσούτῳ μᾶλλον κολλᾷ. τὰ γὰρ ξηρότερα, δριμύτερα τὴν δύναμιν ἐστίν, ἢ ὡς τραύμασι πρέπει. πεπίστευται δὲ καὶ τυρὸν ὑγρὸν ἄσηπτον διαφυλάττειν, ἔξωθεν αὐτῷ περιτιθέμενον, διὰ τὴν τῆς κράσεως ξηρότητα. ὁ δὲ καρπὸς ἰσχυρότερος, οὐ τῶν φύλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ῥίζης ἐστίν, ὥστε καὶ καρκίνους, καὶ πολύποδας ἐκτήκειν πεπίστευται. καὶ ὁ χυλὸς δ' αὐτοῦ, τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀποκαθαίρει.

Περὶ δρυοπτερίδος.

Δρυοπτερίς, μικτῆς ἐστι γευομένῳ ποιότητος γλυκείας, δριμείας, ὑποπίκρου. κατὰ δὲ τὴν ῥίζαν, καὶ στρυφνῆς. δύναμιν δ' ἔχει σηπτικήν, ὅθεν καὶ τρίχας ψιλοῖ.

Περὶ δρυός.

Δρυὸς ἅπαντα μὲν τὰ μόρια στύψεως μετέχει ποιότητος. ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ἐν τῷ φλοιῷ τοῦ πρέμνου τὸ ὑμενῶδες, καὶ τὸ ὑπὸ τῷ κελύφει τῆς βαλάνου τὸ ἐπὶ τῇ σαρκὶ τοῦ καρποῦ. διὸ καὶ πρὸς ῥοῦν γυναικεῖον, αἵματός τε πτύσεις, καὶ γαστρὸς ῥεύματα χρόνια, χρήσιμον εἶναι πεπίστευται, μάλιστα δ' ἀφέψοντες αὐτῷ χρῶνται. σφοδρότερον δ' ἔτι σὺν φηγός, καὶ πρῖνος. εἴτ' οὖν εἴδη δρυὸς ὀνομάζειν αὐτά τις, εἴτε καὶ διαφέρειν ὅλῳ τῷ γένει βούλοιτο. καὶ δὴ καὶ τὰ φύλλα τὰ μὲν τούτων τῶν φυτῶν ἁπαλὰ καταπλασσόμενα, ξηραίνειν οὐκ ἀγεννῶς πέφυκε. τὰ δὲ τῆς ἑτέρας δρυὸς ἧττον, εἰς ὅσον καὶ στύψεως ἧττον μετείληφεν. ἔγωγ' οὖν οἶδα, καὶ κολλήσας ποτὲ τραῦμα δρεπάνῳ γεγονὸς, ἀπορῶν ἑτέρου παρόντος φαρμάκου τοῖς φύλλοις τῆς δρυός. ἔτριψα δ' ὑπὸ πέτρας λείας αὐτά, καὶ τὸ τραῦμα μετὰ τοῦ πέριξ χωρίου παντὸς κατέπλασα. ἔστι δὲ τῆς αὐτῆς τοῖς φύλλοις δυνάμεως, καὶ ὁ καρπὸς τῆς δρυός. καὶ κέχρηνταί γε τούτῳ τινὲς τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τῶν ἀρχομένων, ἔτι καὶ αὐξανομένων φλεγμονῶν, ὅσαι γε ἤδη σφοδραί, τῶν στυφόντων οὐ δέονται. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα, θεραπευτικῆς μᾶλλον, ἢ τῆς ἐνεστώσης ἐστὶ πραγματείας. ἀπόχρη δ' εἴς γε τὰ παρόντα γιγνώσκειν, ὡς στυπτικῆς μὲν εἰς ὅσον εἴρηται μετείληφε δυνάμεως δρῦς, καὶ διὰ τοῦτο ξηραντικῆς τε καὶ στυπτικῆς, θερμῆς δ' ἐπ' ὀλίγον ἐστὶ κατωτέρω τῶν μέσων, ἐν τοῖς ὡς ἂν οὕτω τις εἴποι χλιαροῖς.

Περὶ ἐβίσκου. Ἀλθαία

Ἐβίσκος, ἢ ἀλθαία. ἔστι δὲ μαλάχη ἡ ἀγρία διαφορητική, χαλαστική, ἀφλέγμαντος, πραϋντική, πεπτική, φυμάτων δυσπέπτων. καὶ ἡ ῥίζα δὲ αὐτῆς καὶ τὸ σπέρμα, τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως ἐνεργεῖ τῇ πόᾳ χλωρᾷ, λεπτομερεστέραν δ' ἐκείνης, καὶ ξηραντικωτέραν, καὶ προσέτι ῥυπτικωτέραν ἐπιδείκνυνται τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ ἀλφοὺς ἀπορύπτειν, καὶ τὸ σπέρμα τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους διαιρεῖν. τὸ δὲ τῆς ῥίζης ἀφέψημα, καὶ πρὸς δυσεντερίαν, καὶ διάρροιαν, καὶ πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν ὠφέλιμόν ἐστιν, ἐχούσης τινὰ δύναμιν στυπτικήν.

Περὶ ἐβένου.

Ἔβενος, τῶν εἰς χυλὸν ἀναλυομένων ἐστὶ ξύλων, εἰ παρατρίβοιτο μεθ' ὕδατος, ὥσπερ ἔνιοι τῶν λίθων. ἡ δὲ δύναμις θερμαντική τε ἐστί, καὶ ῥυπτική, καὶ λεπτομερής, ὅθεν καὶ τὰ ταῖς κόραις ἐπισκοτοῦντα πεπίστευται ῥύπτειν. ταῖς τε ἄλλαις ὀφθαλμικαῖς μίσγεται δυνάμεσιν, ὅσαι πρὸς ἕλκη παλαιὰ καὶ ῥεύματα, καὶ φλυκταίνας ἁρμόττουσιν.

Περὶ ἐλαίας.

Ἐλαίας οἱ μὲν θαλλοὶ, τοσοῦτον μετέχουσι ψύξεως ὅσον καὶ στύψεως. ὁ δὲ καρπὸς ὁ μὲν ἀκριβῶς πέπειρος, θερμὸς συμμέτρως ἐστὶν, ὁ δ᾽ ἄωρος, στυπτικώτερος ἐστὶ καὶ ψυχρότερος.

Περὶ ἐλαίου.

Ἔλαιον τὸ μὲν ἐκ τῆς ἐλαίας, ὅπερ καὶ κυριώτατον καλοῦμεν ἔλαιον, ὁποῖον τε τὴν κρᾶσίν ἐστιν, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις δέδεικται. ὑγραντικόν τε γὰρ ἐδείκνυτο, καὶ συμμέτρως θερμόν. τοιοῦτον δ᾽ ἐστὶν τὸ γλυκύτατον, ἐκ δρυπετοῦς μάλιστα τοῦ καρποῦ γινόμενον. τὸ δ᾽ ὠμοτριβὲς καὶ ὀμφάκινον ὀνομαζόμενον, εἰς ὅσον στύψεως μετείληφεν, εἰς τοσοῦτον καὶ ψύξεως. τὸ δὲ παλαιὸν ἔλαιον, τὸ μὲν ἐκ τοῦ γλυκέος παλαιούμενον γιγνόμενον, θερμότερόν τε καὶ διαφορητικώτερόν ἐστι. τὸ δ᾽ ἐξ ὠμοτριβοῦς, ἄχρι μὲν ἀποσώζει τι τῆς στύψεως, μικτῆς ὑπάρχει δυνάμεως. ἐπειδὰν δ᾽ ἀποβάλλει τελέως αὐτὴν, ὅμοιον ἐστὶ τῷ ἄλλῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσοι κατὰ τὴν σκευασίαν ἐπεμβάλλουσι θαλλὸν, καὶ οὗτοι παραπλήσιον ὀμφακίνῳ τὸ ἔλαιον ἀπεργάζονται. χρὴ δ᾽ οὐχ ὅπως ἐσκεύασται πυνθανόμενον, ἀλλ᾽ αὐτοῦ γευόμενον, εἰ μὲν ἐμφαίνοι τι στύψεως εἰς ὅσον ταύτης μετείληφεν, εἰς τοσοῦτον καὶ ψύξεως αὐτὸ μετέχειν ὑπολαμβάνειν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἰβηρίας κομιζόμενον, ὅπερ ἰσπανὸν ὀνομάζουσιν. εἰ δὲ μηδ᾽ ὅλως γευόμενον φαίνοιτο στύφειν, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς εἴη γλυκὺ, θερμὸν ἡγεῖσθαι τοῦτο ὑπάρχειν συμμέτρως. εἰ δὲ καὶ λεπτομερὲς φαίνοιτο, τοιοῦτον δ᾽ ἐστὶ τότε καθαρὸν, καὶ διαυγὲς ὁρᾶται, κἀπειδὰν ὀλίγον ληφθὲν ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνηται, τοῦ σώματος ἑαυτῷ μὲν ἢ συνεχὲς, ἀναπίνηταί τε πρὸς τοῦ χρωτὸς, ἡγεῖσθαι τοῦτο κάλλιστόν τε εἶναι τὴν ἐλαίου μάλιστα κεκτῆσθαι ἀρετὴν, οἷον περ ἐστὶ τὸ σαβῖνον, ὅτι δὲ τὸ πεπλυμμένον ἔλαιον ἀδηκτότατόν ἐστιν, εἴρηται καὶ πρόσθεν. ὅπως δ᾽ ἄν τις κάλλιστα πλύνοι διὰ τῆς ἐφεξῆς ἐρῶ πραγματείας, τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων. ἔνθα καὶ περὶ σικυωνίου, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἐστὶν ἔλαιον, εἰρήσεται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἁπλῶν διέξειμι, καὶ προσθήσω ἤδη τὸν περὶ τῶν ἄλλων ἐλαίων λόγον. ὀνομάζεται γὰρ δή τι καὶ κίκινον ἔλαιον, ἐν αἰγύπτῳ μάλιστα γιγνόμενον, ἐκ τοῦ καρποῦ τοῦ κίκεως, καὶ ῥαφάνινον δὴ καὶ σησάμινον, ἀμυγδάλινόν τε καὶ καρύϊνον, ἔτι τε σινάπινον, σχίνινον, δάφνινον, μελάνθινον, τερμίνθινον, μαστίχινον, μύρσινον, βαλάνινον, ὑοσκυάμινον, ἄλλα τε πρὸς τούτοις οὐκ ὀλίγα τῶν καρπῶν ἐκθλιβόμενα πάντα. διαφέρει δ᾽ ἀλλήλων ταῦτα τὰς αὐτὰς διαφορὰς ὥσπερ εἰσὶν οἱ καρποί. τὸ μὲν γὰρ κίκινον λεπτομερέστερόν τε καὶ διαφορητικώτερόν ἐστιν, ὅμοιον μάλιστα τῷ ἐκ τῆς ἐλαίας ἐλαίῳ τῷ παλαιῷ. διὸ καὶ χρηστέον ἐνθ᾽ ἂν ᾖ κίκινον ἔλαιον γεγραμμένον ἔν τινι συνθέσει φαρμάκου μὴ παρόντος αὐτοῦ, τῷ κοινῷ ἐλαίῳ, καὶ μάλιστ᾽ εἰ σαβῖνον εἴη. τὸ δὲ ῥαφάνινον ὅμοιον μὲν τἆλλα τῷδε, θερμότερον δὲ καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι τὸ σινάπινον. ὅμοιον δὲ αὐτῷ τὸ ἐκ τοῦ μελανθίου. ἔμπαλιν δὲ τούτοις τὸ μύρσινόν τε καὶ σησάμινον, τὸ μὲν τῷ στύφειν, τὸ δ᾽ ὅτι παχυμερῆ. μικτῆς δέ ἐστι δυνάμεως τό τε σχίνινον, καὶ τὸ τερμίνθινον, καὶ τὸ μαστίχινον, οὐ γὰρ μαλάττει μόνον ἀλλὰ καὶ στύφει. τὸ δ᾽ ἀμυγδάλινον, ἐπικρατοῦσαν μὲν ἔχει τὴν πικρότητα. μετέχει δέ τινος καὶ στύψεως, οὐ μὴν τό γε καρύϊνον, ἀλλ᾽ ἁπλῆς μάλιστα δυνάμεως ἐστὶ τοῦτο τῆς διαφορητικῆς. θερμότερον δ᾽ αὐτοῦ καὶ διαφορητικώτερον ὑπάρχει τὸ δάφνινον, καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι τὸ κέδρινον. ἐγγὺς δ᾽ αὐτῷ τὸ ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς πίττης τὸ δάδινον, ἧττον μὲν τοῦ δαφνίνου θερμὸν, ξηραίνει δὲ μᾶλλον. τὸ δ᾽ ὑοσκυάμινον μικτῆς ἐστι δυνάμεως, μαλακτικῆς τε ἅμα καὶ ψυκτικῆς. τὸ δὲ κίκινον ἔλαιον ὑπάγει γαστέρα. τούτου δ᾽ ἔτι μᾶλλον τὸ ἐκ τοῦ κνιδίου κόκκου, εἰς τοσοῦτόν γε μᾶλλον ὅσῳ ὁ κόκκος αὐτοῦ τοῦ κίκεως καθαρτικώτερος ὑπάρχει. ἔστι δὲ καὶ τὸ ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίας ἔλαιον, οὐχ ἁπλῆς κράσεως, ἀλλὰ ῥυπτικόν τε ἅμα καὶ στυπτικόν. αὐχμηρότερον δ᾽ ὡς ἐν ἐλαίοις τοῦτο, καὶ μετὰ τὸ ἰστρικόν. ἐφεξῆς δ᾽ αὐτοῖς τὸ ἰσπανόν. λιπαρώτατον δὲ τό τε λυβικόν ἐστι, καὶ τὸ κιλίκιον, ἅμα δὲ λιπαρόν τε λεπτομερὲς τὸ σαβῖνον. ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν εἰρημένων ἁπάντων, τό τε κατὰ τὰς κυκλάδας νήσους ἐστὶ, καὶ τὴν ἑλλάδα καὶ τὴν ἀσίαν. κρίνεται δὲ τὸ μὲν λιπαρὸν ἔλαιον τῇ γλισχρότητι, τὸ δὲ λεπτομερὲς, τῷ τε διαυγεῖ καὶ καθαρῷ, καὶ τῷ πλεῖστον ἀλείφεσθαι ὑπὸ ἐλαχίστου, καὶ τῷ πρὸς τοῦ χρωτὸς ἀναπίνεσθαι ῥᾳδίως. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων, ἔνεστιν ἐστὶ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐλαίων ὁπόσα τοῖς μύροις ὁμωνύμως λέγεται, γιγνώσκειν ἤδη. λέγω δὲ ῥοδίνου τε καὶ μηλίνου, καὶ κρινίνου, καὶ ὅσα τοιαῦτα καρπῶν, ἢ ἀνθῶν, ἢ βλαστῶν, ἢ φύλλων ἐναποβρεχομένων ἐν ἐλαίῳ γίγνεται. τούτων γὰρ ἕκαστον ὅταν ἅμα τοῖς ἀρώμασι σκευασθῇ, μύρον ἀποτελεῖται. λεχθήσεται δ᾽ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείᾳ. τὸ δ᾽ εἰς τὸν παρόντα χρήσιμον εἰπεῖν, ἀπαλλάξομαι κατὰ φύσιν ἑκάστου τῶν ἐμβληθέντων, ἀλλοιωθήσεται τὸ ἔλαιον. ἐξ ὧν οὖν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν ἐμβαλλομένων ἐν τῷδε τῷ λόγῳ παντὶ καθόλου μανθάνειν, ἐκ τούτων ἂν εἴη σοι, καὶ περὶ τοῦ καθέκαστον αὐτῶν ἐλαίου γιγνώσκειν.

Περὶ ἐλατίνης.

Ἐλατίνη, μετρίως ἐστὶ ψυκτική τε καὶ στυπτική.

Περὶ ἐλαφοβόσκου.

Ἐλαφοβόσκος, θερμῆς καὶ λεπτομεροῦς ἐστι δυνάμεως, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ξηραντικῆς κατὰ τὴν δευτέραν που μάλιστα τῶν ἀποστάσεων.

Περὶ ἐλενίου.

Ἐλενίου τῆς πόας ἡ ῥίζα ἐστὶ μάλιστα χρήσιμος, οὐκ εὐθὺς κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν θερμαίνουσα, καὶ διὰ τοῦτο λεκτέον αὐτὴν οὐ θερμὴν καὶ ξηρὰν ἀκριβῶς, ὥσπερ τὸ μέλαν ἐστὶ λευκὸν πέπερι, ἀλλὰ σὺν ὑγρότητι περιττωματικῇ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἐκλείγμασι τοῖς εἰς τὰς ἀναγωγὰς τῶν γλίσχρων, καὶ τῶν παχέων ἐν θώρακι, καὶ πνεύμονι χυμῶν ἐπιτηδείως μίγνυται. καὶ φοινίσσουσιν αὐτῇ τὰ μόρια, ψυχροῖς καὶ χρονίοις ἐνοχλούμενα πάθεσιν, ὥσπερ ἰσχιάδες τέ τινές εἰσι, καὶ ἡμικρανίαι, καὶ συνεχεῖς ἄρθρων τινῶν ἐκπτώσεις δι᾽ ὑγρότητας.

Περὶ ἐλελισφάκου.

Ἐλελίσφακος θερμαντικῆς ἐναργῶς ἐστι κράσεως, ὑποστύφουσης ἀτρέμα.

Περὶ ἐλλεβόρου.

Ἐλλέβορος ἑκάτερος, ὅ τε λευκὸς καὶ ὁ μέλας, ῥυπτικῆς τε ἅμα καὶ θερμαντικῆς εἰσι δυνάμεως. διὸ καὶ πρὸς ἀλφοὺς, λειχῆνας, καὶ ψώρας, καὶ λέπρας ἁρμόττουσι, καὶ μὲν δὴ καὶ εἰς σύριγγα τετυλωμένην ὁ μέλας καθιέμενος ἐν δύο που καὶ τρισὶν ἡμέραις ἀφίστησι τὸν τύλον, καὶ ὀδόντας δὲ σὺν ὄξει διακλυζόμενος, ὀνίνησι. καὶ κείσθωσαν ἐν τῇ τρίτῃ τάξει τῶν θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων. ἔστι δὲ τῇ γεύσει θερμότερος μὲν ὁ μέλας, ὑπόπικρος δὲ ὁ λευκός.

Περὶ ἑλξίνης.

Ἑλξίνη, ἔνιοι δὲ περδίκιον ὀνομάζουσιν, ἄλλοι δὲ παρθένιον, ἄλλοι δὲ σιδηρῖτιν, εἰσὶ δ' οἳ ἡρακλείαν. δύναμις δ' αὐτῆς ῥυπτική τε καὶ ἀτρέμα συνακτική, μεθ' ὑγρότητός τινος ὑποψύχρου. ὅθεν ἰᾶται φλεγμονὰς ἁπάσας, ἔν τ' ἀρχῇ τε καὶ ἐν ἀναβάσει μέχρι τῆς ἀκμῆς, καὶ μάλιστα τὰς θερμὰς, καὶ μὲν δὴ καὶ ἀρχομένοις φυγέθλοις ἐπιπλάττεται. καὶ ὁ χυλὸς δ' αὐτῆς μετὰ ῥοδίνου πρὸς ὤτων ἀλγήματα φλεγμαινόντων, μετρίως ἥρμοττεν. ἀνακογχυλίζοντες δ' αὐτὴν ἔνιοι καὶ πρὸς παρίσθμια, καί τινες τῶν ἰατρῶν τοῖς χρονίως βήττουσιν ἔδοσαν αὐτήν. τὸ ῥύπτειν δ' ἐναργῆ πεῖραν παρέχεται, καὶ ἐπὶ τῶν ὑαλίνων σκευῶν.

Περὶ ἑλξίνης.

Ἑλξίνη, ἡ καὶ κισσάμπελος ὀνομαζομένη, δυνάμεως ἐστὶ διαφορητικῆς.

Περὶ ἐλύμου.

Ἔλυμος, καλεῖται δὲ καὶ μελίνη. ἔστι μὲν ἐκ τῶν ὀσπρείων, ὅμοιον κέγχρῳ, τήν τε ἰδέαν καὶ τὴν δύναμιν ὀλιγότροφόν τε καὶ ξηραντικόν. ἵστησι τέ τι καὶ τὰ κατὰ γαστέρα ῥεύματα, καθάπερ καὶ ὁ κέγχρος. εἰ δ' ἔξωθεν ἐπιπλασθείη, ξηραίνει τε καὶ ψύχει.

Περὶ ἐμπέτρου.

Ἔμπετρον εἰς καθάρσεις μόνας δοκεῖ χρήσιμον ὑπάρχειν, ἄγον φλέγμα καὶ χολήν. ἔστι δὲ ἁλυκὸν τῇ γεύσει, ὥστε καὶ εἰς ἄλλας χρήσαιτ' ἄν τις αὐτῷ, εἰς ἅπερ καὶ τὴν ἁλυκὴν οὐσίαν ἐδείκνυμεν δυναμένην, ὀνομάζεται δὲ καὶ πρασοειδές.

Περὶ ἐπιθύμου.

Ἐπίθυμον τοῦ θύμου δυνάμεως ἐστὶν, ἰσχυρότερον τὰ πάντα, ξηραινούσης τε καὶ θερμαινούσης κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν.

Περὶ ἐπιμηδίου.

Ἐπιμηδίου ἡ δύναμις ψυκτικὴ μετρίως ἐστὶ, μεθ' ὑγρότητος ὑδατώδους. οὐδεμίαν γοῦν ἐπίσημον ἔχει ποιότητα, δύναται δὲ καταπλαττομένη μαστοὺς ὀρθίους διαφυλάττειν, φασὶ δὲ καὶ ἀτόκιον εἶναι πινομένην.

Περὶ ἐπιμηλίδος.

Ἐπιμηλὶς, στρυφνὸν ἱκανῶς τὸ φυτόν ἐστι, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἀγρία μηλέα. καλεῖται δ' ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἀγροίκων οὐνέδων, πλεῖστον δὲ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ γίγνεται. ὁ καρπὸς δ' αὐτῆς στρυφνὸς μὲν καὶ κακοστόμαχος δὲ, καὶ κεφαλαλγής. ἀναμέμικται γὰρ αὐτῷ τις ἀλλόκοτος ποιότης.

Περὶ ἐρεβίνθου.

Ἐρέβινθος, ὄσπριον φυσῶδες, τρόφιμον, εὐκοίλιον, οὐρητικόν, γάλακτος καὶ σπέρματος γεννητικόν, προτρέπει δὲ καὶ καταμήνια. εἰσὶ δ' οἱ κριοὶ καλούμενοι, τῶν ἄλλων οὐρητικώτεροι. τὸ δ' ἀφέψημα αὐτῶν, τοὺς λίθους τοὺς ἐν νεφροῖς θρύπτει. τὸ δ' ἕτερον γένος τῶν ἐρεβίνθων, καλοῦνται μὲν ὀροβιαῖοι, τῆς δ' αὐτῆς ἐστὶ δυνάμεως ἐπισπαστικῆς διαφορητικῆς, τμητικῆς, ῥυπτικῆς. εἰσὶ γὰρ θερμοὶ μὲν καὶ μετρίως ὑγροί. μετέχουσι δέ τι καὶ τῆς πικρότητος, δι' ἣν καὶ σπλῆνα, καὶ ἧπαρ, καὶ νεφροὺς ἐκκαθαίρουσι, καὶ ψώρας, καὶ λειχῆνας ἀπορρύπτουσι, καὶ παρωτίδας, καὶ διδύμους σκιρρουμένους διαφοροῦσι, καὶ τὰ κακοήθη δὲ τῶν ἑλκῶν ἰῶνται μετὰ μέλιτος.

Περὶ ἐρεβίνθου ἀγρίου.

Ἐρέβινθος ἄγριος, ἰσχυρότερος εἰς πάντα τοῦ ἡμέρου, τουτέστι θερμότερός τε καὶ ξηραντικώτερος, ὅσον καὶ δριμύτερός τε ἐστὶ καὶ πικρότερος.

Περὶ ἐρείκης.

Ἐρείκη διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως. τῷ δ' ἄνθει μάλιστα καὶ τοῖς φύλλοις αὐτῆς χρηστέον.

Περὶ ἑρπύλλου.

Ἕρπυλλος θερμαντικῆς εἰς τοσοῦτον ἐστὶ δυνάμεως, ὡς καταμήνιά τε καὶ οὖρα κινεῖν. ἔστι δὲ καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν ἱκανῶς δριμύς.

Περὶ ἐρυσίμου.

Ἐρυσίμου τὸ σπέρμα καθάπερ τῇ γεύσει παραπλήσιον φαίνεται καρδάμῳ, οὕτω καὶ τῇ δυνάμει πυρῶδές τε καὶ θερμαντικὸν ὑπάρχει. ἐπειδὰν δὲ ἐλλείγματι δέῃ χρῆσθαι αὐτῷ, βέλτιον ἐστὶν ὕδατι προβρέξαντα φῶξαι, ἢ εἰς ὀθόνιον ἐνδήσαντα εἶτα στατὶ περιπλάσαντα, ὀπτῆσαι. χρήσιμον δ' ἐστὶ μετὰ τῶν ἐκλειγμάτων εἰς τὰς τῶν κατὰ θώρακα, καὶ πνεύμονα γλίσχρων τε καὶ παχέων χυμῶν ἀναπτύσεις. ἀλλὰ καὶ παρωτίδας σκιρρουμένας, καὶ σκληρίας παλαιὰς ἐν μαστοῖς, καὶ διδύμοις ὠφελεῖ. φησὶ δὲ Διοσκουρίδης, ὡς καταπλαττόμενον μεθ' ὕδατος, ἢ μέλιτος, ὀνίνησι τοὺς κρυπτοὺς καρκίνους.

Περὶ ἐρυθροδάνου.

Ἐρυθρόδανον. ἔστι δὲ ἡ τῶν βαφέων ἐρυθρὰ ῥίζα στρυφνὴ καὶ πικρὰ τὴν γεῦσιν, ὅθεν ὅσα περ εἴρηται κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα ποιεῖν τὰς τοιαύτας ἀλλήλαις αἱ τοιαῦται συνελθοῦσαι δυνάμεις, ἅπαντα σαφῶς ἐν τῇδε τῇ ῥίζῃ θεάσῃ. καὶ γὰρ καὶ σπλῆνα, καὶ ἧπαρ διακαθαίρει, καὶ οὖρα παχέα, καὶ πολλὰ, καὶ ποτὲ, καὶ αἱματώδη κενοῖ, καὶ δὴ καὶ καταμήνια προτρέπει, καὶ ἀκριβῶς συμμέτρως ὅσα δεῖται ῥύψεως. ἀλφοὺς γοῦν λευκοὺς ὠφελεῖ μετ' ὄξους ἐπαλειφόμενον. διδόασι δ' αὐτὴν τινὲς καὶ τοῖς ἰσχιαδικοῖς, καὶ τοῖς παραλελυμένοις πίνειν μετὰ μελικράτου.

Περὶ εὐπατορίου.

Εὐπατόριον ἡ πόα, λεπτομεροῦς ἐστὶ τμητικῆς, καὶ ῥυπτικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ἄνευ θερμότητος ἐπιφανοῦς, ὅθεν καὶ τὰς καθ᾽ ἧπαρ ἐμφράξεις ἐκκαθαίρει. μετέχει δὲ καὶ στύψεως βραχείας, δι᾽ ἣν καὶ τόνον ἐντίθησι τῷ σπλάγχνῳ.

Περὶ εὐφορβίου.

Εὐφόρβιον καυστικῆς ἐστὶ, καὶ λεπτομεροῦς δυνάμεως ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ὀποῖς.

Περὶ ἐφημέρου.

Ἐφήμερον οὐ τὸ δηλητήριον, ὃ καὶ κολχικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τὸ ἕτερον, ὃ δὴ καὶ ἶρις ἀγρία καλεῖται. φύλλα μὲν καὶ καυλὸν ἔχει ὅμοιον κρίνῳ, ῥίζαν δὲ μακρὰν οὐ στρογγύλην ὥσπερ τὸ κολχικόν. ἔστι δὲ δακτύλου μὲν μάλιστα τὸ πάχος, στύφουσα δὲ καὶ εὐώδης. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς μικτῆς ἐστὶ δυνάμεώς τε καὶ κράσεως, ἀποκρουστικῆς τε καὶ διαφορητικῆς. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὰ περὶ μέρος ἔργα. καὶ γὰρ ὀδονταλγίας ἐστὶν οὐκ ἄπρακτον ἡ τῆς ῥίζης διάκλυσμα, καὶ φυμάτων ἀναβάσεσί τε καὶ ἀκμαῖς ἁρμόζει τὰ φύλλα. χρὴ δ᾽ ἕψοντας ἐν οἴνῳ, πρὶν ἐκπυῆσαι καταπλάττειν.

Περὶ ἐχίνου.

Ἐχίνου τῆς πόας ὁ καρπὸς στρυφνὸς, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκρουστικῆς καὶ ξηραντικῆς. χρῶνται δ᾽ αὐτῷ πρός τε τὰ τῶν ὀφθαλμῶν ῥεύματα, καὶ πρὸς ὦτα.

Περὶ ζειᾶς.

Ζειὰ, μεταξύ πως ἐστὶ τὴν δύναμιν ἅπασαν, πυρῶν τε καὶ κριθῶν, ὡς ἐξ ἐκείνων γινωσκέσθω.

Περὶ ζιγγιβέρεως.

Ζιγγιβέρεως ἡ ῥίζα χρήσιμος ἐστὶν ἣν περ δὴ κομίζουσιν, ὡς ἡμᾶς ἐκ τῆς Βαρβαρίας. θερμαίνει μὲν οὖν ἰσχυρῶς, ἀλλ᾽ οὐ κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν ὡς τὸ πέπερι. ταύτῃ τοι καὶ λεπτομερέστερον ἧττον αὐτὸ πεπέρεως ὑπολειπτέον ὑπάρχειν. ἐλύετο γὰρ ἂν εἰς λεπτὰ μόρια, καὶ διὰ ταχέων ἐνεργείᾳ θερμὸν ἐγίγνετο καθάπερ ἐκεῖνο. φαίνεται γοῦν ἀκατέργαστου τινὸς ἔτι, καὶ παχυμερεστέρας οὐσίας μετέχον, καὶ ταύτης οὐ ξηρᾶς καὶ γεώδους, ἀλλ᾽ ὑγρᾶς καὶ ὑδατώδους μᾶλλον. διὰ τοῦτο γέ τοι καὶ τιτρᾶται ῥᾳδίως, ὅτι μέτεστιν αὐτῆς περιττωματικῆς ὑγρότητος. οὐδὲν γοῦν τοῦτο πάσχει τῶν ἤτοι ξηρῶν ἀκριβῶς, ἢ ὑγρῶν μὲν, ἀλλὰ κατειργασμένην τε καὶ οἰκείαν ἐχόντων ὑγρότητα. ταὐτὸν τούτῳ καὶ τὸ μακροπέπερι πέπονθος, καὶ διὰ τοῦτο παραμένει μέχρι πλείονος, ἡ ἀπὸ ζιγγιβέρεως, καὶ μακροπεπέρεως θερμότης, ἤπερ ἡ ἀπὸ λευκοῦ τε καὶ μέλανος. ὡς γὰρ ἡ ἀπὸ τῶν ξηρῶν καλάμων φλὸξ ἀνάπτεται μὲν ἅμα καὶ παύεται σκίδναται τάχιστα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἀπὸ τῶν ξηρῶν τῇ δυνάμει φαρμάκων. ἡ δ᾽ ἀπὸ τῶν ὑγροτέρων ἀνάλογον τοῖς χλωροῖς ξύλοις, καὶ βραδύτερον ἐξάπτεται, καὶ παραμένει μέχρι πλείονος, ὅθεν καὶ ἡ χρεία διάφορος ἑκατέρου τῶν φαρμάκων. ὅταν μὲν γὰρ τὸ πᾶν σῶμα ἐκθερμῆναι βουλώμεθα διὰ ταχέων, ὅσα ταχέως μὲν ἐκθερμαίνει πλησιάζοντα τῷ τοῦ ζώου θερμῷ, ταχέως δὲ παύεται φερέται δοτέον. ἐπειδὰν δὲ ἔτι μόριον ἐψυγμένον ἐκθερμῆναι βουληθῶμεν, ἔμπαλιν πρακτέον, ὅσα βραδέως θερμαινόμενα μέχρι πλείστου παραμένει, ταῦτα προσφέροντα. τὸ μὲν οὖν ζιγγίβερι, καὶ τὸ μακροπέπερι, κἂν εἰ διαφέρει ταύτῃ τοῦ μέλανος πεπέρεως, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον. κάρδαμον δὲ καὶ νάπυ, καὶ θαψία, καὶ ὁ τῶν ἀγρίων περιστερῶν ἀπόπατος, ἐν χρόνῳ τε πλείονι τελέως ἐκπυροῦται, καὶ μέχρι πλείστου παραμένει.

Περὶ ζύθου.

Ζύθος δριμύτερος ἐστὶ τῶν κριθῶν οὐ σμικρῷ, κακόχυμος ὡς ἂν ἐκ σηπεδόνος γεγενημένος. ἔστι δὲ καὶ φυσώδης, καὶ τὸ μέν τι δριμὺ καὶ θερμαῖνον ἔχον. τὸ πλεῖστον δὲ ψυχρὸν ὑδατῶδες ὀξύ.

Περὶ ζύμης.

Ζύμη λεπτομερὴς μέν ἐστι, καὶ μετρίως θερμή. διὰ τοῦτο τοίνυν ἀλύπως τε καὶ ἀδήκτως ἐπισπᾶται τε ἅμα τὰ ἐκ τοῦ βάθους, καὶ διαφορεῖ. μέμικται δὲ ἐξ ἐναντίων καὶ ἥδε δυνάμεων, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλά. καὶ γὰρ ὀξύτητος μετέχει ψυχρᾶς, καὶ σηπεδονώδους θερμότητος, καὶ προσέτι τῆς ἀπὸ τῶν ἁλῶν, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἀλεύρου κατὰ φύσιν.

Περὶ ἡδυόσμου.

Ἡδύοσμον, ἔνιοι δὲ μίνθην προσαγορεύουσιν. ἔστι γὰρ ἑτέρα τις οὐκ εὐώδης μίνθη, ἣν καὶ καλαμίνθην καλοῦσι. δριμεῖαι δ᾽ εἰσὶ γευομένοις ἀμφότεραι, καὶ θερμαὶ τὴν δύναμιν ἐκ τῆς τρίτης που τάξεως τῶν θερμαινόντων. ἀσθενεστέρα μὴν ἡ εὐώδης μίνθη τῆς καλαμίνθης, ἐστὶ καὶ ἧττον θερμαντική. καθόλου γὰρ εἰπεῖν, ἡ μὲν ὥσπερ ἀγρία τίς ἐστιν, ἡ δ᾽ ἥμερος, ὥστε διὰ τὴν ἐκ τοῦ κηπεύεσθαι προσοῦσαν ὑγρότητα, καὶ πρὸς ἀφροδίσια παρορμᾷ μετρίως. ὑπάρχει δὲ τοῦτο κοινὸν ἅπασιν οἷς μέτεστιν ὑγρότητος ἡμιπέπτου τε καὶ φυσώδους. διὰ δὲ τὴν τοιαύτην τῆς πόας κρᾶσιν, καὶ κατὰ τῶν ἀποστημάτων ἐπιτιθέασιν ἔνιοι μετ᾽ ἀλφίτων αὐτὴν, ὅπερ ἡ καλαμίνθη ποιεῖν οὐ δύναται διὰ σφοδροτέραν, ἢ τὰ τοιαῦτα θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν. ἔχει δὲ ἔτι καὶ πικρὸν καὶ στρυφνὸν ἐν ἑαυτῇ, καὶ τῷ μὲν πικρῷ τὰς ἕλμινθας ἀναιρεῖ. τῷ δὲ στρυφνῷ μεθ᾽ ὀξυκράτους πινομένη τὰς προσφάτους αἵματος ἀναγωγὰς ἐπέχει. λεπτομερὴς δ᾽ ἐστὶ τὴν οὐσίαν εἴπερ τις καὶ ἄλλη πόα.

Περὶ ἡδυσάρου.

Ἡδύσαρον ἢ πελεκῖνος. τούτου τοῦ θάμνου τὸ σπέρμα πυῤῥὸν μὲν τὴν χρόαν, ἀμφίστομον καθάπερ οἱ πελέκεις, πικρὸν καὶ ὑπόστρυφνον φαίνεται, ὅθεν εὐστόμαχον τέ ἐστι πινόμενον. ἐκκαθαίρει τε τὰς ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἐμφράξεις. οὕτω καὶ οἱ κλῶνες ὅλου τοῦ θάμνου δρῶσιν.

Περὶ ἡμεροκάλλους.

Ἡμεροκάλλους ἡ ῥίζα παραπλησία τῇ τοῦ κρίνου, κατά τε τὴν ἰδέαν οὖσα, καὶ περὶ τὴν δύναμιν, ὠφελεῖ παραπλησίως ἐκείνῃ τὰ πυρίκαυστα. καὶ γὰρ διαφορητικῆς ἀτρέμα δυνάμεως ἐστὶ, μετὰ τοῦ καὶ ἀποκρουστικόν ἔχειν τι.

Περὶ

Περὶ ἡμιονίτιδος.

Ἡμιονῖτις σύψεως ἅμα σὺν πικρότητι μετέχει, διὸ καὶ σπληνικοὺς ὠφελεῖ σὺν ὄξει πινομένη.

Περὶ ἡρυγγίου.

Ἤρυγγιον θερμότητι μὲν, ἢ βραχὺ τῶν συμμέτρων, ἢ οὐδὲν ὑπερέχει, ξηρότητος δὲ λεπτομεροῦς οὐκ ὀλίγης μετέχει.

Περὶ θαλικτροῦ.

Θαλίκτρον κοριάννῳ μὲν ἔχει τὰ φύλλα παραπλήσια, τὸν καυλὸν δὲ πηγάνου τὸ πάχος. ἡ δύναμις δ' αὐτοῦ ξηραντικὴ χωρὶς δήξεως, ἐπουλοῖ γοῦν τὰ χρόνια τῶν ἑλκῶν.

Περὶ θαψίας.

Θαψία δριμείας ἐστὶ, καὶ ἰσχυρῶς θερμαντικῆς δυνάμεως σὺν ὑγρότητι. ἕλκεται γὰρ οὖν ἐκ βάθους βιαίως, καὶ αὐτὸ διαφορεῖ τὸ ἑλχθέν. χρόνῳ δὲ ἐργάζεται πλείονι ταῦτα, διὰ τὸ περιττωματικῆς ὑγρότητος ἐμπεπλῆσθαι δαψιλοῦς, δι' ἣν καὶ ταχέως διαφθείρεται.

Περὶ θέρμου.

Θέρμος, ἐσθίεται μὲν ἑψηθείς τε καὶ πολλαῖς ἡμέραις ἐναποθέμενος ὕδατι τὴν πικρότητα, καὶ γίνεται τηνικαῦτα τροφὴ παχύχυμος. ὡς φάρμακον δὲ, ὁ μὲν οὕτως ἐκ τῶν ἐμπλαστικῶν ἐστιν, ὁ δὲ τὴν σύμφυτον πικρότητα ἔχων, ῥυπτικός τε καὶ διαφορητικὸς ὑπάρχειν. ἀναιρεῖ δὲ καὶ ἕλμινθας ἐπιπλαττόμενός τε καὶ μετὰ μέλιτος ἐκλειχόμενος, ἢ μετ' ὀξυκράτου πινόμενος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτοῦ τὰς ἕλμινθας ἐκβάλλειν πέφυκε. καὶ μέν γε καὶ καταντλούμενον ἔξωθεν, ὀνίνησιν ἀλφοὺς, ἀχῶρας, ἐξανθήματα, ψώρας, γαγγραίνας, ἕλκη κακοήθη, τὰ μὲν τῷ ῥύπτειν, τὰ δὲ τῷ διαφορεῖν, καὶ ξηραίνειν ἀδήκτως. ἐκκαθαίρει δὲ καὶ ἧπαρ, καὶ σπλῆνα μετὰ πηγάνου, καὶ πεπέρεως, ἡδονῆς ἕνεκα λαμβανόμενον. ἐπισπᾶται δὲ καὶ καταμήνια, καὶ ἔμβρυα σὺν σμύρνῃ, καὶ μέλιτος προστιθέμενον. ἔστι δὲ καὶ τὸ ἄλευρον τῶν θέρμων ἀδήκτως διαφορητικόν. οὐ γὰρ τὰ πελιδνὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ χοιράδας, καὶ φύματα σκληρὰ θεραπεύει, ἐν ὄξει δὲ ἕψειν αὐτὸ χρὴ τηνικαῦτα, ἢ ὀξυμέλιτι, ἢ ὀξυκράτῳ, κατά τε τὰς κράσεις δηλονότι τῶν καμνόντων, καὶ τοῦ πάθους τὴν διαφορὰν ἐξευρίσκοντα τὸ δέον. οὐκ ἔστι δὲ τῆς προκειμένης νῦν ἡμῖν πραγματείας τὰ τοιαῦτα διαιρεῖσθαι. διαφορεῖ δὲ καὶ τὰ πελιδνὰ, καὶ τἄλλα ὅσα πρόσθεν εἴρηται τὸ ἀφέψημα δρᾶν πάντα, καὶ τὸ ἄλευρον ἐργάζεσθαι πέφυκε. καταπλάσσουσι δ' ἔνιοι καὶ τοὺς ἰσχιαδικοὺς αὐτῷ.

Περὶ θέρμου.

Θέρμος ἄγριος πικρότερος, καὶ ἰσχυρότερος εἰς ἅπαντα τοῦ ἡμέρου ἐστὶ, τοῦ αὐτῆς ὑπάρχων αὐτῷ κατὰ γένος δυνάμεως.

Περὶ θλάσπεως.

Θλάσπι σπέρμα δριμὺ καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ τὰ ἐντὸς ἀποστήματα ῥήσσει ποτιζόμενον, καὶ καταμήνια κινεῖ, καὶ ἔμβρυα κτείνει, καὶ δι' ἕδραν ἐνιέμενον, ἰσχιάδας ὀνίνησιν αἱματώδη κενοῦν. ἔστι γὰρ καὶ ἄλλως καθαρτικὸν ἄνω τε καὶ κάτω χολωδῶν, ὀξυβάφου πλῆθος πινόμενον.

Περὶ θρίδακος.

Θρίδαξ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν λάχανον, οὐ μὴν ἐσχάτως γε, οὐδὲ γὰρ ἂν ἐδώδιμον ἦν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν κρηναίων ὑδάτων, ὡς ἂν εἴποι τις μάλιστα ψυχρότητα. διὰ τοῦτο πρὸς μὲν τὰς θερμὰς φλεγμονὰς ἁρμόττει, καὶ πρὸς τὰ μικρὰ, καὶ κοῦφα τῶν ἐρυσιπελάτων, οὐ μὴν τοῖς γε μείζοσιν ἐπαρκεῖν ἱκανή. ἔστι δὲ καὶ ἄδηψον ἔδεσμα. τὸ δὲ σπέρμα πινόμενον ἐπέχει γονοῤῥοίας, ὅθεν καὶ τοῖς ὀνειρώττουσι δίδοται. οὕτω καὶ τὸ τῆς ἀγρίας, ἧς καὶ τὸν ὀπὸν ἀθροίζουσιν, ἄργεμά τε καὶ ἀχλῦς ἀποκαθαῖρον τε, καὶ πρὸς ἐπικαύματα μετὰ γυναικείου γάλακτος ὑπαλειφόμενον.

Περὶ θύμου.

Θύμος τέμνει καὶ θερμαίνει σαφῶς, διὰ τοῦτο καὶ οὖρα, καὶ καταμήνια κινεῖ, καὶ ἔμβρυα κατασπᾷ, καὶ τὰ σπλάγχνα διακαθαίρει πινομένη, ταῖς τε ἐκ θώρακος καὶ πνεύμονος ἀναγωγαῖς συναίρεται. καὶ τοίνυν ἔν τε τῷ ξηραίνειν καὶ θερμαίνειν, ἐν τῇ τρίτῃ τάξει θετέον αὐτήν.

Περὶ ἰδαίας ῥίζης.

Ἰδαία ῥίζα, καὶ γευομένη μὲν ἐστὶ σφόδρα στρυφνὴ, καὶ τοῖς ἔργοις δὲ πειρωμένοις τὴν αὐτὴν ἐπιδείκνυται δύναμιν, αἱμοῤῥαγίας τε καὶ κοιλίας ῥεύματα, καὶ δυσεντερίας, καὶ ῥοῦν γυναικεῖον, καὶ ὅσα τἄλλα τοιαῦτα θεραπεύουσα, πινομένη τε καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη.

Περὶ ἰξοῦ.

Ἰξὸς ἐκ πλείστης μὲν ἀερώδους τε καὶ ὑδατώδους οὐσίας θερμῆς, ἐλαχίστης δὲ γεώδους σύγκειται. τὸ γοῦν δριμὺ πλέον ἐστὶν ἐν αὐτῷ τοῦ πικροῦ, καὶ τοίνυν καὶ τὰ ἔργα κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτῷ. ἕλκει γὰρ ἐκ τοῦ βάθους ἰσχυρῶς ὑγρότητας, οὐ τὰς λεπτὰς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς παχυτέρας, καὶ ταύτας διαχεῖ τε καὶ διαφορεῖ. ἔστι δὲ τῶν οὐκ εὐθὺς θερμαινόντων φαρμάκων μετὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν, ἀλλὰ χρόνου δεομένων ὥσπερ ἡ θαψία. τοῦτο δ' εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὡς τοῖς θερμοῖς κατὰ δύναμιν ὑπάρχει φαρμάκοις, ὅταν ὑγρότητα περιττωματικὴν ἔχῃ δαψιλῆ.

Περὶ ἴου.

Ἴου τὰ φύλλα τὴν ὑδατώδη, καὶ ὑπόψυχρον οὐσίαν ἐπικρατοῦσαν κέκτηται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ καθ' ἑαυτὰ, καὶ μετὰ ἀλφίτων ἐπιπλαττόμενα, τὰς θερμὰς φλεγμονὰς παρηγορεῖ. ἐπιτίθεται καὶ κατὰ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς ἐκκαιομένου, καὶ κατ' ὀφθαλμῶν.

Περὶ ἱππούριδος.

Ἵππουρις στυπτικὴν μετὰ πικρότητος ἔχει ποιότητα, καὶ διὰ τοῦτο ξηραντικὴν ἰσχυρῶς τε ἅμα καὶ ἀδήκτως. τραυ-

ματα οὖν τὰ μέγιστα καταπλαττομένη κολλᾷ, κἂν νεῦρα διατετμημένα τύχῃ, καὶ τὰς καλουμένας ἐντεροκήλας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀναγωγὰς τοῦ αἵματος, καὶ πρὸς ῥοῦν τὸν γυναικεῖον, καὶ μάλιστα τὸν ἐρυθρόν, ἔτι τε δυσεντερίας καὶ τἆλλα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα ῥεύματα, γενναῖον ἐστὶ φάρμακον ἡ πόα πινομένη δι᾽ ὕδατος, ἢ οἴνου. γράφουσι δ᾽ ὑπὲρ αὐτῆς τινες, ὡς καὶ λύσσης ἰάσατό ποτε, καὶ τῶν λεπτῶν ἐντέρων τραύματα ὁ χυλὸς αὐτῆς. αἱμορραγίας τε τὰς ἐκ ῥινῶν ὠφελεῖ, καὶ κατὰ τὴν γαστέρα ῥοιώδη πάθη, σὺν τινὶ τῶν αὐστηρῶν οἴνων πινόμενος, καὶ δι᾽ ὕδατος ἂν πυρέττοντες τύχωσιν.

Περὶ ἱππομαράθου.

Ἱππομάραθον, ἅμα τῷ μαράθῳ περὶ τούτου ῥηθήσεται.

Περὶ ἰσάτιδος.

Ἰσάτις ἡ μὲν ἥμερος ᾗ οἱ βαφεῖς χρῶνται, ξηραντικῆς ἰσχυρῶς ἐστι δυνάμεως, οὐδέπω δακνούσης. ἔστι γὰρ πικρά τε ἅμα καὶ στυπτική. ταῦτά τοι καὶ τὰ μεγάλα τραύματα τῶν σκληρῶν σωμάτων κολλᾷ, κἂν ἐν ταῖς τῶν μυῶν ἢ κεφαλαῖς, καὶ κατὰ τῶν αἱμορραγούντων ὠφελίμως ἐπιπλάττεται, καὶ τοὺς οἰδηματώδεις ὄγκους θαυμαστῶς διαφορεῖ τε ἅμα καὶ προστέλλει, καὶ πρὸς πάντα τὰ κακοήθη ἕλκη θαυμαστῶς ἀνθίσταται, κἂν σήπηται κἂν διαβιβρώσκηται. εἰ δέποτε διὰ τὴν τοῦ κάμνοντος φύσεως ἰσχυρότερος φαίνοιτο, μιγνύναι χρὴ τοῖς φύλλοις αὐτῆς λειαινομένοις, ἢ ἄρτον, ἢ κρίθινον ἄλευρον, ἢ πύρινον, ἢ ἄλφιτα κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ἐν ἑκάστῳ διάθεσιν. ἡ δὲ ἀγρία ἰσάτις ἔχει τι δριμὺ σαφὲς ἤδη, κατά τε τὴν γεῦσιν καὶ πρὸς τὴν ἐνέργειαν, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἡμέρου ξηραντικωτέρα γενομένη, πρὸς τὰς ὑγρὰς σηπεδόνας ἰσχυροτέρως ἀνθίσταται. τὰ δ᾽ ἄλλα τὰ προειρημένα χείρων ἐστὶν, ἀμετροτέρως γὰρ ἤδη, καὶ μετὰ τοῦ δάκνειν ξηραίνει. τὰ τοιαῦτα δ᾽ ἐρεθίζεται, καὶ φλεγμονώδη γίνεται. διὰ δὲ τὸ ἰσχυρὸν τῆς δυνάμεως, καὶ τοῖς σπληνικοῖς ὑπάρχει χρήσιμος, ὥσπερ καὶ ἑτέρας ὠφελοῦσης.

Περὶ ἰσοπύρου.

Ἰσόπυρον ἢ φασίολον, σπέρμα πικρὸν καὶ ὑπόστρυφνον ἔχει. ῥύπτει τοιγαροῦν καὶ τέμνει τοὺς παχεῖς χυμοὺς, μετὰ τοῦ συνάγειν καὶ σφίγγειν τὰ σώματα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ταῖς ἐκ θώρακος ἀναπτύσεσι συναίρεται, καὶ ἧπαρ ἐκκαθαίρει, καὶ αἱμοπτυϊκοῖς οὐκ ἀντιπράττειν, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ προσωφελεῖν πεπίστευται. διὰ γὰρ τὸ μικτὸν τῆς κράσεως, ἁρμόττειν δοκεῖ, καὶ πρὸς τὰ ἐναντία.

Περὶ ἰτέας.

Ἰτέας χρήσαιτο μὲν αὐτῆς, καὶ τοῖς φύλλοις εἰς τραυμάτων ἐναίμων κόλλησιν, οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ ἄνθει μάλιστα αὐτῆς ἁπάντων σχεδὸν οἱ ἰατροὶ χρῶνται πρὸς ἐμπλάστρου ξηραινούσης σκευασίαν. ἔστι γὰρ ἡ δύναμις αὐτῶν ξηραντικὴ καὶ ἄδηκτος, ἔχει δὲ καὶ στύψιν. ἔνιοι δὲ καὶ χυλὸν ἐξ αὐτῶν ποιοῦντες, ἄδηκτον καὶ ξηραίνον ἔχουσι φάρμακον εἰς πολλὰ χρήσιμον. οὐδὲν γὰρ ἐστι πολυχρηστότερον ἀδήκτου, καὶ ξηραίνοντος φαρμάκου σύφοντος ὀλίγον, ὡς κἀν τοῖς περὶ συνθέσεως τῶν φαρμάκων ἀκριβέστερον λεχθήσεται. καὶ ὁ φλοιὸς δὲ τοῦ δένδρου παραπλήσιος ὑπάρχει, τῇ τε τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν φύλλων δυνάμει. πλὴν ὅσα ξηρότερος ἐστὶ τὴν κρᾶσιν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ πάντες οἱ φλοιοί. ἀλλὰ τοῦτον γε καίουσιν ἔνιοι, καὶ χρῶνται τῇ τέφρᾳ πρὸς ὅσα περ ἂν ἰσχυρῶς δέωνται ξηραίνειν. τοὺς γοῦν καλουμένους ἥλους καὶ τύλους, ἔτι μυρμηκίας, ἐξαίρουσιν αὐτὴν διαλύοντες ὄξει δριμεῖ. ἔνιοι δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνθήσεως ἐντέμνοντες τὸν φλοιὸν, ὀπὸν ἀθροίζουσί τινα, καὶ χρῶνται πρὸς τὰ ταῖς κόραις ἐπισκοτοῦντα, ῥυπτικῷ τε ἅμα καὶ λεπτομερεῖ φαρμάκῳ. χρήσαιτο δ᾽ αὐτῆς καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ τοιούτῳ γε ὄντι αὐτῷ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Ἐβδόμου τοῦδε περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπόμνημα γράφοντες, ἀναγκαῖον ἡγούμεθα προειπεῖν, ὡς μόνοις ἔσοιτο σαφὲς ὅσοι τοῖς ἔμπροσθεν ὡμίλησαν, οὐκ ἐν παρέργῳ τοὺς δ᾽ ἄλλους ἡγοῦμαι παρακούσεσθαι μᾶλλον, ἢ μαθήσεσθαί τι τῶν ἐν αὐτῷ λεχθησομένων, καὶ αὐτούς τε σφαλήσεσθαι, καὶ ἡμᾶς ἴσως ἐπηρεάσειν, ὡς οὐκ ὀρθῶς τινὰ γράφοντας. ὅσοι μὲν οὖν σώφρονές εἰσιν, οἶδ᾽ ὅτι πείθονται, καὶ εἴπερ ὅλως πεφροντίκασι τῆς προκειμένης θεωρίας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀναλέξονται τὴν ὅλην πραγματείαν. ὅσοι δὲ περίεργοι μᾶλλον, ἢ φιλομαθεῖς ὑπάρχουσιν, ἀπειθήσουσι τῇ προρρήσει. καὶ οὐδὲν ἴσως θαυμαστὸν, εἴγε καὶ μυστηρίων βίβλους ἐτόλμησαν ἔνιοι τῶν ἀμυήτων ἀναγινώσκειν, ἀλλ᾽ ὅτι ἐκείνας ἔγραψαν οἱ γράψαντες τοῖς βεβήλοις, ὅτ᾽ ἐγὼ ταῦτα τοῖς μήπω περὶ τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις. εἰρήσονται ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ, καὶ τῷ μετ᾽ αὐτὸ τῶν ὑπολοίπων φυτῶν αἱ πρῶται δυνάμεις, τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας κἀνταῦθα κατὰ τὴν τάξιν τῶν γραμμάτων ποιησαμένων ἡμῶν ἀφ᾽ ὧν ἄρχονται. ἐν μὲν οὖν τῷ πρὸ τοῦδε μέχρι τοῦ ι, προήλθομεν. ἐνταυθοῖ δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ κ ποιησόμεθα, τοῦτον ἔτι προαναμνήσαντες, ὡς εἰς τὰς προαποδεδειγμένας ἀρχὰς ἀνάξομεν ἅπαντα. τῷ γὰρ ἤδη τοσόνδε θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ λεπτομερὲς, ἢ παχυμερὲς ὑπάρχειν ἕκαστον τῶν φαρμάκων, αἱ διαφοραὶ τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν αὐτῶν γίγνονται. τὸ δ᾽ ἐπὶ τοσόνδε προήκειν ἐν ἑκάστῳ τῶν προειρημένων ἄρρητόν ἐστι, πρός γε τὴν ἀκριβεστάτην ἀλήθειαν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς καὶ τοῦτο περιλαβεῖν ἐπειράθημεν ὅροις σαφέσιν, ἱκανοῖς εἰς τὴν χρείαν τῆς τέχνης, ἐν μὲν γένος φαρμάκων ὑποδείξαντες, εἰς ὁμοίαν τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἀφικνούμενον κρᾶσιν, ἐπειδὰν ὑπὸ τῆς ἐν αὐτοῖς θερμότητος ἀρχήν τινα δέξηται μεταβολῆς τε καὶ ἀλλοιώσεως. ἕτερον δὲ θερμότερον ἢ καθ᾽ ἡμᾶς γιγνόμενον, οὗ τέτταρας ἔδοξε ποιήσασθαι τάξεις. πρώτην μὲν τὴν ἀσαφῆ πρὸς αἴσθησιν, ὡς λόγου δεῖσθαι τοῦ φωράσοντος, ἑτέραν δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῇ δευτέραν ἤδη πως σαφῆ πρὸς αἴσθησιν, ἄλλην δὲ τρίτην θερμαίνουσαν μὲν ἰσχυρῶς, οὐ μὴν ἤδη γέ πως καίουσαν, ἐφ᾽ ᾗ τετάρτην τε καὶ ὑστάτην, τὴν καυστικήν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ψυχόντων πρώτην μὲν τὴν

τάξιν

τάξιν τῶν λόγου δεομένων εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ψύχειν, δευτέραν δὲ τῶν αἰσθητῶς ψυχόντων, καὶ τρίτην τῶν ἰσχυρῶς, καὶ τετάρτην τῶν νεκρούντων. ἀνάλογον δὲ ταύταις, καὶ περὶ τῶν ὑγραινόντων καὶ ξηραινόντων.

Περὶ καλαμίνθης.

Καλαμίνθη λεπτομερὴς τὴν οὐσίαν ἐστὶ, καὶ θερμὴ καὶ ξηρὰ τὴν κρᾶσιν, ἐκ τῆς τρίτης που τάξεως κατ' ἀμφοτέρας τὰς ποιότητας. ἐναργῆ τούτων τὰ γνωρίσματα, τά τε τῇ γεύσει φαινόμενα, καὶ τὰ διὰ τῆς πείρας γινωσκόμενα. τῇ μὲν γὰρ γεύσει, δριμεῖά τε καὶ θερμὴ σαφῶς ἐστὶ, καὶ βραχύ τι παντελῶς ὑπόπικρον ἔχει. χρωμένοις δ' αὐτῆς, καὶ προσάγουσι τῷ σώματι, πρῶτον μὲν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη, λίαν θερμαίνει τε καὶ δάκνει, καὶ ἀμύττει τὸ δέρμα, καὶ τελευτῶσα καὶ ἕλκος ἐργάζεται. λαμβανομένη δὲ εἴσω τοῦ σώματος, αὐτή τε καθ' ἑαυτὴν ξηρὰ, καὶ διὰ μελικράτου θερμαίνει τε σαφῶς καὶ ἱδρῶτας κινεῖ, καὶ διαφορεῖ καὶ ξηραίνει τὸ πᾶν σῶμα. διὰ τοῦτο γοῦν αὐτῇ τινὲς ἐχρήσαντο, καὶ πρὸς τὰ κατὰ περίοδον ῥίγη, ἔξωθεν μὲν ἐναφεψοῦντες ἐλαίῳ καὶ συναλείφοντες ὅλον τὸ σῶμα μετὰ τρίψεως γενναίως, ἔσωθεν δὲ λαμβάνοντες ὡς εἴρηται. καὶ μέν γε καὶ κατὰ τῶν ἰσχίων καταπλάττουσιν τινὲς αὐτὴν, ἐπὶ τῶν ἰσχιαδικῶν ἀρρωστημάτων, ὡς γενναῖον βοήθημα. καὶ γὰρ ἕλκει τὰ ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, καὶ θερμαίνει σύμπαν τὸ ἄρθρον, ἐπικαίει τε σαφῶς τὸ δέρμα καὶ καταμήνιά τε πινομένη καὶ προστιθεμένη προκαλεῖται πάνυ δραστικῶς. ἀγαθὸν δὲ καὶ τῶν ἐλεφαντιώντων φάρμακον, οὐ μόνον τῷ γενναίως διαφορεῖν τοὺς λεπτοὺς χυμοὺς, ἀλλὰ καὶ τῷ λεπτύνειν καὶ τέμνειν ἰσχυρῶς τοὺς παχεῖς, οἷόν περ ἐστὶν οἱ τὸ τοιοῦτον νόσημα γεννῶντες, οὕτω δὲ καὶ οὐλὰς μελαίνας λαμπρύνει, καὶ ὑπώπια διαφορεῖ. κάλλιον δ' ἐπὶ τῶν τοιούτων χλωρὰν ἐν οἴνῳ ἑψηθεῖσαν, καταπλάττειν αὐτὴν μᾶλλον ἢ ξηράν. ἰσχυροτέρα γὰρ ξηρανθεῖσα γίνεται, καὶ καίει ἑτοιμοτέρα. τῷ δ' εἶναι τοιαύτη καὶ πρὸς τὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων δήγματα παραλαμβάνεται, καθάπερ τά τε καυτήρια, καὶ ὅσα τῶν φαρμάκων ἐστὶ θερμὰ καὶ δριμέα καὶ λεπτομερῆ, καὶ ῥᾳδίως ἐκ τοῦ βάθους ἐπισπώμενα πρὸς ἑαυτὰ τὴν παρακειμένην ἅπασαν ὑγρότητα. ἡ δὲ συνοῦσα πικρότης αὐτῇ, βραχεῖα μὲν ἐστὶ παντελῶς. δρᾷ δ' ἅπερ ἡ ἰσχυροτάτη πρὸς ἔνια, διὰ τὸ συνεῖναι σφοδρᾷ θερμότητι μετὰ λεπτομεροῦς οὐσίας. οὕτω γοῦν ἀσκαρίδας τε καὶ ἕλμινθας ὁ χυλὸς αὐτῆς ἐνιέμενός τε καὶ πινόμενος ἀναιρεῖν πέφυκε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοὺς ἐν ὠσὶ σκώληκας, ἢ εἴπου καθ' ἕλκος σηπεδονώδους ἑτέρωθι τοῦ σώματος ἡ τοιαύτη γένοιτο διάθεσις. οὕτω δὲ καὶ τὰ κυόμενα πινομένη τε καὶ προστιθεμένη, διαφθείρει τε καὶ ἐκβάλλει. ἡ μὲν οὖν τμητικὴ δύναμις ὑπάρχει, διά τε τὸ θερμὸν αὐτῆς καὶ λεπτομερὲς καὶ πικρὸν, ἡ δὲ ῥυπτικὴ διὰ τὸ πικρὸν μόνον. καὶ τοίνυν ὀνίνησι τοὺς μὲν ἀσθματικοὺς διὰ πάντα τὰ εἰρημένα. τοὺς δ' ἰκτεριώδεις, διὰ τὴν πικρότητα μάλιστα, καθάπερ καὶ τἄλλα σχεδὸν ἅπαντα τὰ πικρὰ τῷ ῥύπτειν τε καὶ καθαίρειν τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἐμφράξεις. ἔστι δ' εἰς ἅπαντα τὰ εἰρημένα πρακτικωτέρα ἡ ὄρειος.

Ischiadi, Elephantiasi.

Περὶ καλάμου ἀρωματικοῦ.

Κάλαμος ἀρωματικὸς, καὶ στύψεως βραχείας, καὶ δριμύτητος ἐλαχίστης μετέχει. τὸ δὲ πλεῖστον αὐτοῦ γεώδους οὐσίας ἐστὶ καὶ ἀερώδους, εὔκρατον ἐν τῇ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα συζυγίᾳ. ὅθεν οὐρητικός τε μετρίως ἐστὶν, καὶ ταῖς πρὸς ἧπαρ καὶ στόμαχον ἐπιτιθεμέναις μίγνυται δυνάμεσιν. εἴς τε τὰς τῆς ὑστέρας πυρίας ὅσαι φλεγμονῆς ἕνεκεν, ἢ καταμηνίων ἐρεθισμοῦ παραλαμβάνονται χρησίμως μίγνυται. κείσθω τοίνυν δευτέρας τάξεως τῶν θερμαινόντων, καὶ ξηραινόντων, καὶ σφοδρότερόν γε ξηραινόντων ἢ θερμαινόντων. ἔχει δέ τι καὶ λεπτομερὲς, ὥσπερ καὶ τἄλλα σύμπαντα ἀρώματα. ἀλλ' ἐκείνων μὲν τοῖς πλείστοις πάμπολυ τὸ λεπτομερὲς ὑπάρχει, τῷ καλάμῳ δ' οὐ πολύ.

Περὶ καλάμου φραγμίτου.

Καλάμου φραγμίτου τὴν ῥίζαν σὺν βολβοῖς ἀκίδας καὶ σκόλοπας ἐκ βάθους ἐπισπᾶσθαι τινὲς ἔγραψαν, ὡς ἂν ἑλκτικῆς τινὸς ὑπαρχούσης αὐτῇ δυνάμεως. οὐ μὴν ἡμεῖς γε ἐπειράθημεν, ὅσον μέντοι τῇ γεύσει τεκμήρασθαι, ῥυπτικῆς ἔχει δυνάμεως οὐκ ὀλίγης, ἥκιστα δριμείας. τὰ μέντοι φύλλα τῆς ῥυπτικῆς καὶ ταῦτα δυνάμεως. ὁ φλοιὸς δὲ αὐτοῦ καυθεὶς, λεπτομεροῦς ἱκανῶς καὶ διαφορητικῆς γίνεται δυνάμεως, ἔχων τι καὶ ῥυπτικὸν, ὥστε καὶ ξηραίνειν καὶ θερμαίνειν κατὰ τὴν τρίτην που τάξιν, καὶ πλέον γε ξηραίνειν ἢ θερμαίνειν. φυλάττεσθαι δ' αὐτοῦ προσήκει τὴν καλουμένην ἀνθήλην. ἐμπίπτουσα γὰρ τοῖς ὠσὶν ἐμπλάττεται ἀπολύτως, καὶ κακοῖ τὴν ἀκοὴν, ὥστε κωφώσεις ἐργάζεσθαι πολλάκις.

Περὶ καγκάνου.

Καγκάνου ἡ ῥίζα δυνάμεως μέν ἐστιν ἀδήκτου τε καὶ μετρίως ξηραντικῆς οὐσίας, καὶ παχυμεροῦς ἐμπλαστικῆς. ὅθεν οἴνῳ βρεχομένη, καθάπερ ἡ τραγάκανθα καὶ ἐκλειχομένη, τὰς τῆς ἀρτηρίας ἰᾶται τραχύτητας, οὐδὲν δ' ἧττον εἰ καὶ διαμασήσαιτό τις αὐτὴν, ὁ παραρρέων χυλὸς ὀνίνησι τὴν ἀρτηρίαν ὁμοίως τῷ τῆς γλυκυρρίζης.

Περὶ καννάβεως.

Καννάβεως ὁ καρπὸς ἄφυσός τε καὶ ξηραντικὸς εἰς τοσοῦτον ἐστὶν, ὡς εἰ πλείων βρωθείη, ξηραίνειν τὴν γονήν. ἔνιοι δὲ χλωρὸν αὐτὸν χυλίζοντες, εἰς ὤτων ἀλγήματα χρῶνται τὰ κατ' ἔμφραξιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ γινόμενα.

Περὶ καπνίου.

Κάπνιον οἱ δὲ καπνὸν ὀνομάζουσι, δριμείας ἅμα καὶ πικρᾶς μετέχει ποιότητος, οὐκ ἀπήλλακται δὲ παντάπασιν οὐδὲ τῆς στρυφνῆς, ὅθεν οὖρα τε χολώδη προτρέπει πολλὰ, καὶ τὰς καθ' ἧπαρ ἐμφράξεις τε καὶ ἀτονίας ἰᾶται, καὶ ὁ χυλὸς δ' αὐτῆς ὀξυδερκής ἐστιν, καὶ ἐπισπώμενος, οὐκ ὀλίγον δάκρυον ὥσπερ ὁ καπνὸς, ἐντεῦθεν δ' αὐτῇ καὶ τοὔνομα. ἐχρῆτο δ' αὐτῇ τις ἰδιώτης καὶ ὡς στόμαχον ῥωννυούσῃ μετὰ τοῦ καὶ γαστέρα λαπάσσειν. ξηραίνων γὰρ τὴν πόαν πρότερον, καὶ ἀπετίθετο, καὶ οὕτως ἀπέπασσεν ὑπαγωγῆς μὲν ἕνεκα μελικράτῳ, ῥωννύναι δὲ βουλόμενος τὸν στόμαχον, οἴνῳ κεκραμένῳ.

Περὶ καππάρεως.

Καππάρεως ὁ μὲν τῆς ῥίζης φλοιὸς ἐπικρατοῦσαν ἔχει τὴν πικρὰν ποιότητα, δευτέραν δὲ τὴν δριμεῖαν, ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ τὴν στρυφνήν. ᾧ καὶ δῆλον, ὡς ἐκ διαφόρων τε καὶ μαχομένων σύγκειται δυνάμεων. ῥύπτειν μὲν γὰρ δύναται καὶ διακαθαίρειν τε καὶ τέμνειν τῇ συνούσῃ πικρότητι, θερμαίνειν δὲ καὶ τέμνειν καὶ διαφορεῖν τῇ δριμύτητι, συνάγειν δὲ καὶ πιλεῖν καὶ σφίγγειν τῇ στρυφνότητι, καὶ διὰ τοῦτο σπλῆνας μὲν σκιῤῥώδεις, εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ὀνίνησιν, ἔξωθεν δὲ τοῖς ἐπιτηδείοις πλάσμασιν μιγνύμενον, ἔσω δὲ τοῦ σώματος λαμβανόμενον, ἤτοι ἀφεψημένον ἐν ὄξει καὶ ὀξυμέλιτι καὶ τοῖς τοιούτοις, ἢ ξηρὸν κεκομμένον ἀναμιγνύμενον αὐτοῖς. καὶ γὰρ δὴ καὶ κενοῖ φανερῶς τοὺς γλίσχρους καὶ παχεῖς χυμοὺς οὕτω ληφθέν, οὐ δι' οὔρων μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ γαστέρα. πολλάκις δὲ καὶ αἱματώδη διαχωροῦσιν, ἐφ' οἷς οἵ τε σπλῆνες ὀνίνανται, καὶ αἱ κατ' ἰσχίον ὀδύναι. καὶ μὲν δὴ καὶ καταμήνια κινεῖ, καὶ ἀποφλεγματίζει, καὶ ῥήγμασι καὶ σπάσμασι βοηθεῖ. τὸ δ' ὅπως χρὴ πόματι μιγνύειν αὐτὴν ἐφ' ἑκάστου τῶν παθῶν, οὐ τῆς προκειμένης πραγματείας ἐστίν, ἀλλ' ἤτοι τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων, ἢ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. καὶ καταπλαττόμενος δὲ τοῖς κακοήθεσιν ἕλκεσι τῆς ῥίζης ὁ φλοιός, ἀγαθὸν φάρμακον, ὡς ἂν ἀποῤῥύπτειν τε δυνάμενος αὐτὰ καὶ ξηραίνειν ἰσχυρῶς, καὶ τοὺς τῶν ὀδόντων τε πόνους κατὰ τὰς προειρημένας ὠφελεῖ ποιότητας. ἐνίοτε μὲν ὄξει συνεψηθείς, ἐνίοτε δ' οἴνῳ, πολλάκις δ' αὐτὸς μόνος ἐνδακνόμενος. ἔστι δὲ οὐδὲ τούτων τοὺς καιροὺς διορίσαι τῆς ἐνεστώσης πραγματείας. οὐ γὰρ τοῦτο πρόκειται νῦν, ἀλλ' ἐξ ἑκάστου τῶν κατὰ μέρος ἔργων ἔνδειξίν τινα λαβεῖν τῶν δυνάμεων αὐτῆς, ἀναγαγόντα τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένας ἀρχάς. εὔδηλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς τμητική τις ἐν αὐτῇ δύναμίς ἐστι καὶ ῥυπτική, καὶ διαφορητική, καὶ συναγωγική. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀλφοὺς ἀφαιρεῖ σὺν ὄξει καὶ χοιράδας, καὶ ὄγκους σκληροὺς διαφορεῖ τοῖς ἐπιτηδείοις πρὸς ταῦτα φαρμάκοις μιγνυμένη. τῷ δὲ φλοιῷ τῆς ῥίζης ὁ καρπὸς ἀνάλογον ἔχει δυνάμεως, πλὴν ὅσον ἀσθενέστερός ἐστιν εἰς ἅπαντα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὁ καυλὸς αὐτῶν, ὁμοίας εἰσὶ δυνάμεως, καὶ ἔγωγέ ποτε τοῖς φύλλοις οἶδα, διαφορήσας ἐν ὀλίγαις ἡμέραις χοιραδώδη σκληρότητα. μιγνυμένων δ' αὐτοῖς δηλονότι τῶν ἀμβλυνόντων τι τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως. οὐδὲν δὲ θαυμαστόν, εἰ καὶ τοὺς ἐν ὠσὶ σκώληκας ὁ χυλὸς ἀναιρεῖ διὰ τὴν πικρότητα. ἡ δ' ἐν τοῖς θερμοῖς πάνυ χωρίοις γεννωμένη κάππαρις, ὥσπερ καὶ ἡ ἐν Ἀραβίᾳ πολὺ τῆς παρ' ἡμῖν ἐστι δριμυτέρα, ὥστε καὶ τῆς καυστικῆς ἐπὶ πλέον μετέχει δυνάμεως.

Περὶ καρδάμου.

Καρδάμου τὸ σπέρμα καυστικῆς μετέχει δυνάμεως ὥσπερ τὸ νᾶπυ, καὶ διὰ τοῦτο ἰσχιάδας, κεφαλαλγίας, καὶ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν δεομένων φοινίξεως ἐκθερμαίνουσιν αὐτῷ καθάπερ τῷ νάπυϊ. μίγνυται δὲ καὶ τοῖς πρὸς τοὺς ἀσθματικοὺς διδομένοις φαρμάκοις, ὡς ἂν δηλονότι τέμνειν ἰσχυρῶς τοὺς παχεῖς χυμοὺς δυνάμενον, ὥσπερ καὶ τὸ νᾶπυ. προσέοικε γὰρ ἐκείνῳ τὰ πάντα. καὶ ἡ πόα δὲ ξηρὰ μὲν γενομένη, παραπλησίας ἐστὶ τῷ σπέρματι δυνάμεως. ὑγρὰ δὲ ἔτι καὶ χλωρά, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῆς ὑδατώδους ὑγρότητος ἀπολείπεται πάμπολυ, καὶ οὕτως ἐστὶ μέτριος ἐν τῷ τοιῷδε τὴν δῆξιν, ὥστε καὶ μετ' ἄρτου δυνατὸν αὐτῇ χρῆσθαι καθάπερ ὄψῳ.

Περὶ καρδαμώμου.

Καρδάμωμον. ἔστι μὲν ἀμέλει καὶ τοῦτο θερμῆς ἱκανῶς δυνάμεως, οὐ μὴν οὕτως ἰσχυρῶς ὡς τὸ κάρδαμον, ἀλλ' ἡδύτερόν τε καὶ ἀρωματικώτερον ὑπάρχει καρδάμου, τοῦτο καὶ τῆς θερμῆς δυνάμεως ἀσθενεστέρας μετείληφεν. οὐ μὴν ἐλκοῦν ἱκανόν ἐστι καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ καταπλαττόμενον, ἔχει δέ τι καὶ πικρότητος ἐμφερόμενον ἑαυτῷ, δι' ἣν καὶ τὰς ἕλμινθας ἀναιρεῖ, καὶ ψώρας ἰσχυρῶς ἀποῤῥύπτει καὶ σὺν ὄξει.

Περὶ κάρου.

Κάρου τὸ σπέρμα θερμαίνει καὶ ξηραίνει κατὰ τὴν τρίτην που τάξιν. δριμεῖαν, μετρίως ἔχον τὴν ποιότητα. ταῦτά τοι καὶ ἄφυσόν ἐστι καὶ οὐρητικόν, οὐ τὸ σπέρμα μόνον, ἀλλὰ τὸ φυτόν.

Περὶ κασίας.

Κασία ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν τρίτην που τάξιν. ἔστι δὲ καὶ λεπτομερὴς ἱκανῶς. ἐν δὲ τῇ γεύσει, πλεῖστον μὲν ἐν αὐτῇ τὸ δριμύ, βραχὺ δέ τι καὶ στῦφον, ὥστε καὶ διὰ πάντα ταῦτα τέμνει τε ἅμα καὶ διαφορεῖ τὰ κατὰ τὸ σῶμα, περιττά, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ῥώμην αὐτίθησι τοῖς ὀργάνοις. ἐπιτήδειος δὲ καὶ πρὸς τὰς τῶν καταμηνίων ἐπισχέσεις ἐστίν, ὅταν ὑπὸ πλῆθος τε ἅμα καὶ πάχος τῶν περιττωμάτων, αὐτάρκως κενοῦσθαι κωλύεται.

Περὶ καρύων.

Κάρυα. τὸ δένδρον ἔχει μέν τι κἂν τοῖς βλαστοῖς κἂν τοῖς φύλλοις στυπτικόν. ἐναργὲς δὲ καὶ πλεῖστον ἐν τῷ τοῦ καρύου λέμματι προσφάτῳ τε καὶ ξηρῷ, χρῶνται γοῦν αὐτῷ διὰ τοῦτο καὶ οἱ βαφεῖς. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐκθλίβοντες αὐτὰ καὶ τὸν χυλόν, ὁμοίως τῷ τῶν μόρων τε καὶ βάτων ἕψοντες σὺν μέλιτι, στοματικῷ χρώμεθα φαρμάκῳ, καὶ πρὸς τἄλλα πάντα πρὸς ἅπερ ἁρμόττουσιν οἱ προειρημένοι χυλοί. τοῦ καρύου δ' αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐδώδιμον, ἐλαιῶδές τ' ἐστὶ καὶ λεπτομερές, ὥστε διὰ τοῦτο καὶ ἐκχυλοῦται ῥᾳδίως, καὶ μᾶλλον ὅσῳπερ ἂν ἀποκείμενον χρονίζῃ τοιοῦτον γίνεται. ἔλαιον γοῦν ἐκθλῖψαι δυνατόν ἐστιν ἐξ αὐτοῦ παλαιουμένου. τηνικαῦτα δὲ καὶ διαφορητικὸν ἱκανῶς γίγνεται, ὥστε τινὲς καὶ γαγγραίνας αὐτῷ καὶ ἄνθρακας καὶ αἰγίλωπας ἰῶνται. τινὲς δὲ καὶ πρὸς τὰ νευρότρωτα χρῶνται. πρόσφατον δ' ὑπάρχον, ἔχει τι καὶ τῆς στυφούσης ποιότητος. τὸ δ' ἀτελὲς ἔτι καὶ μηδέπω ξηρόν, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις καρποῖς ὅσοι χλωροί, πλῆρές ἐστιν ὑγρότητος ἡμιπέπτου. τὸ μέντοι λέπος αὐτοῦ τὸ ξηρὸν καὶ καυθέν, λεπτομερές τε γίνεται καὶ ξηραντικόν, καὶ ἄδηκτον φάρμακον. ἔστι δὲ καὶ ἕτερόν τι γένος καρύων μικροτέρων, ἃ δὴ ποντικὰ προσαγορεύεται, πλείονος μετέχον τῆς γεώδους οὐσίας ψυχρᾶς, ὥστε καὶ αὐστηρότερον γευομένῳ, τό τε φυτὸν αὐτό, καὶ ὁ καρπός, καὶ ὁ φλοιὸς φαίνεται. τὰ δ' ἄλλα παραπλήσια ὑπάρχει τῷ μεγάλῳ καρύῳ τῷ καλουμένῳ πρός τινων βασιλικῷ. προσαγορεύεται δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο κάρυον ὑπὸ τῶν πολλῶν, λεπτοκάρυον.

Περὶ

Περὶ καυκαλίδος.

Καυκαλίς, ἔνιοι δὲ τοῦτο δαῦκον ἄγριον ὀνομάζουσιν. ἔστι γὰρ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν καὶ κατὰ τὴν δύναμιν. θερμαίνει τε γὰρ ὡς ἐκεῖνο καὶ ξηραίνει καὶ διουρεῖ, καὶ ταριχεύεταί γε εἰς ἀπόθεσιν.

Περὶ καρπησίου.

Καρπήσιον ὅμοιον μὲν ὑπάρχει τῷ καλουμένῳ φοῦ, κατά τε τὴν γεῦσιν καὶ τὴν δύναμιν. ἐπιπλέον δ' ἐστὶ λεπτομερές, διὸ καὶ μᾶλλον ἐκείνου ῥύπτει τὰς τῶν σπλάγχνων ἐμφράξεις, καὶ οὖρα κινεῖ καὶ νεφροὺς ἐκκαθαίρει λιθιῶντας. οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε λεπτομερές ἐστιν, ὡς αὐτῷ κινναμώμου χρῆσθαι μὴ παρόντος, ὥσπερ ὁ Κόϊντος ἔπραττεν. ἄμεινον μὲν οὖν ἐστι, τὸ ποντικὸν καρπήσιον τοῦ λαερτικοῦ, οὐ μὴν οὐδ' αὐτὸ πλησίον κινναμώμου τὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρίστης κασίας οὐκ ὀλίγῳ λειπόμενον. ὠνόμασται δ' ἑκάτερον ἀπό τινων ὀρῶν τῆς Παμφυλίας ἐν οἷς γεννᾶται, καὶ πλείστων αὐτῶν εὐπορήσαις ἂν ἐν Συείῃ.

Περὶ κέγχρου.

Κέγχρος ψύχει μὲν κατὰ τὴν πρώτην τάξιν, ξηραίνει δὲ ἤτοι κατὰ τὴν τρίτην ἐκλελυμένην, ἢ τὴν δευτέραν ἐπιτεταμένην. ἔστι δέ πως καὶ λεπτομερὴς ἐπ' ὀλίγον. ἐξ οὖν τῆς τοιαύτης συστάσεώς τε καὶ κράσεως, ἐσθιόμενος μὲν ὡς ἔδεσμα, παντελῶς ὀλιγότροφόν ἐστιν ἁπάντων σχεδόν τι τῶν σιτηρῶν ἐδεσμάτων. ἀτὰρ οὖν καὶ τὴν κοιλίαν ἀποξηραίνει, ἔξωθεν δὲ ἐπιτιθέμενος διά τε μαρσύππων ἀποτήδειός ἐστιν πυρίᾳ τοῖς ἀδήκτοις ξηρανθῆναι δεομένοις, καὶ καταπλασσόμενος δὲ ξηραίνειν πέφυκεν, ἱκανῶς μέντοι ψαθυρόν, καὶ διὰ τοῦτο δύσχρηστον γίγνεται τὸ δι' αὐτοῦ κατάπλασμα.

Περὶ κέδρου.

Κέδρος ἐστὶ μὲν διττὴ κατ' εἶδος. ἡ μὲν ἑτέρα θαμνώδης ὁμοίως ταῖς ἀρκεύθοις, ἡ δ' ἑτέρα δένδρον οὐ μικρόν. εἰσὶ δ' ἀμφότεραι, θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως, ἐκ τῆς τρίτης που τάξεως κατ' ἄμφω, ἡ μέντοι κεδρία (καλεῖται δ' οὕτω τὸ ἔλαιον τὸ ἐκ τῆς κέδρου) καὶ τῆς τετάρτης ἂν ἤδη δόξειεν ἐφάπτεσθαι τάξεως, ἱκανῶς θερμή τε ἅμα καὶ λεπτομερὴς ὑπάρχουσα. τὰς μὲν οὖν ἁπαλὰς σάρκας ἐσχάρωσέ τε ἅμα καὶ ἀνωδύνως σήπει καθάπερ καὶ τἄλλα, τὰ τῆς μὲν αὐτῆς τάξεως ὑπάρχοντα κατὰ τὸ θερμαίνειν, λεπτομερῆ δὲ ταῖς οὐσίαις ὄντα. ἐπὶ δὲ τῶν σκληρῶν, ἐν χρόνῳ τε πλείονι καὶ μόγις ἐνεργεῖ. καλεῖται μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα φάρμακα πάντα σηπτικά τε καὶ σηπτά. διαφέρει δ' ἀλλήλων, κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ἔστι δὲ καὶ αὐτῶν τῶν τοιούτων φαρμάκων ἐκ τῆς πρώτης τε καὶ ἀσθενεστάτης τάξεως ἡ κεδρία. τὰ πλεῖστα γὰρ αὐτῶν ἐστιν ἱκανῶς δραστήρια. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα καὶ τὰς τῶν νεκρῶν σωμάτων διαφθείρει σάρκας. ἡ μέντοι κεδρία ξηραίνει τε καὶ ἄσηπτα διαφυλάττει τὰ τεθνεῶτα σώματα, τὰς μὲν ὑγρότητας αὐτῶν ἐκβοσκομένη τὰς περιττάς, τῶν στερεῶν δ' οὐχ ἁπτομένη σωμάτων. ἐπὶ δὲ τῶν ζώντων ἡ θερμότης ἡ ἐν τοῖς σώμασι συναυξάνουσα τὴν δύναμιν τῆς κεδρίας, αἰτία γίγνεται τοῦ τὰς ἁπαλὰς σάρκας ὑπ' αὐτῆς διακαίεσθαι. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν εἰς τοσαύτην τὴν δύναμιν καὶ φθεῖρας καὶ κονίδας καὶ ἀσκαρίδας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὠσὶ σκώληκας ἀναιρεῖν πέφυκεν, ἔμβρυά τε προστιθεμένη, τὰ μὲν ζῶντα κτείνει, τὰ δὲ νεκρὰ ἐκβάλλει. καθάπερ οὖν καὶ αὐτὸ τὸ κατὰ συνουσίαν σπέρμα προδιαλειφομένη τῷ αἰδοίῳ, καὶ διὰ ταῦτ' ἀτόκιόν ἐστι φάρμακον, οὕτω χρωμένοις οὐδενὸς δεύτερον, ἄλλα τε πολλὰ κατὰ μέρος ἐργάζεται τοιαῦτα. τεκμήριον γοῦν τοῦ θερμαίνειν ἰσχυρῶς, ὥσπερ καὶ ἀπειλεῖν τοῖς τῶν ὀδόντων ἐνσταχθὲν τρήμασι, τὸ μὲν γὰρ ἄλγημα πραΰνει, θραύει δ' αὐτούς. λεπτύνει δὲ καὶ τὰς τῶν ὀφθαλμῶν οὐλάς, καὶ τὰς διὰ πάχος ὑγρῶν ἀμβλυωπίας ἰᾶται. τὸ δὲ λιπαρώτατον ἐξ αὐτῆς καὶ ἀκριβῶς ἐλαιωδέστατον, ὃ διὰ τῶν ὑπεραιωρουμένων ἐρίων ἑψομένης ἀθροίζεται, λεπτομερέστερον μὲν γίγνεται τῆς ὅλης κεδρίας, ἧττον δὲ δριμύ, καίτοι θερμαῖνον οὐχ ἧττον. ἔχει γὰρ ὡς πρὸς τὸ ὑπολειπόμενον τῆς κεδρίας τὸ παχυμερέστερον τὸν αὐτὸν λόγον, ὅνπερ καὶ τὸ ἔλαιον πρὸς τὴν ἀμόργην. ὅθεν ἐκεῖνο μὲν ὡς ἂν παχυμερὲς ὑπάρχον δακνῶδές τ' ἐστὶ καὶ ἀνιαρότερον, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἑλκῶν ἐρεθιστικόν τε ἅμα καὶ φλεγμονῶδες. ἡ δ' ἐλαιώδης κεδρία πραεῖα τὴν δύναμιν ἐστὶν εἰς τοσοῦτον, ὥστε τῇ πείρᾳ μαθόντες οἱ ἰδιῶται τὰ γιγνόμενα τραύματα τοῖς κειρομένοις προβάτοις ὑπὸ τῶν ψαλίδων ἐπαλείφοντες αὐτὴν θεραπεύουσιν, ὥσπερ καὶ τὴν ὑγρὰν πίσσαν. χρῶνται δ' αὐτῇ, καὶ πρὸς τὰς ψώρας τῶν προβάτων καὶ τοὺς κρότωνας. αἱ δὲ κεδρίδες (οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὸν καρπὸν τῆς κέδρου) μετριωτέραν ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ ἐσθίεσθαι δύνασθαι. πλείους μέντοι καὶ τούτων εἴ τις προσενέγκαιτο, τήν τε κεφαλὴν ἀλγεῖ καὶ θερμαίνεται καὶ δάκνεται κατὰ τὴν γαστέρα.

Περὶ κενταυρείου τοῦ μεγάλου.

Κενταυρείου τοῦ μεγάλου ἡ ῥίζα, ὥσπερ ἐν τῇ γεύσει ποιότητας ἐναντίας, οὕτω κἀν τῇ χρείᾳ τὰς ἐνεργείας ἐπιδείκνυται. κατὰ μὲν οὖν γεῦσιν δριμεῖά τε ἅμα καὶ στύφουσα φαίνεται μετά τινος βραχείας γλυκύτητος. κατὰ δὲ τὰς ἐνεργείας, ἡ μὲν δριμύτης τὰ τῆς θερμότητος ἔργα διαδείκνυσι, προτρέπουσα καταμήνια, καὶ ἔμβρυα νεκρὰ καταπαύουσα, καὶ ζῶντα διαφθείρουσά τε καὶ ἐκβάλλουσα. ἡ δὲ στύψις τὰ τῆς παχυμεροῦς καὶ γεώδους ψυχρότητος, ἔν τε τῷ κολλᾶν τὰ τραύματα, καὶ τοὺς αἱμαπτύοντας ὠφελεῖν. δίδονται δ' αὐτοῖς δραχμαὶ δύο, τοῖς μὲν πυρέττουσι μεθ' ὕδατος, τοῖς δὲ ἀπυρέτοις μετ' οἴνου. κατὰ δὲ τὴν ἐξ ἁπασῶν τῶν ποιοτήτων ἐνέργειαν, καὶ ῥήγμασιν καὶ σπάσμασιν καὶ δυσπνοίᾳ, καὶ ταῖς πεπαλαιωμέναις ἁρμόττει βηξίν. οὐ γὰρ ἐκκενῶσαι χρὴ μόνον ἐπὶ τούτων τὸ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ ῥῶσαι καὶ ἑνῶσαι τὰ ἐκκαθαρθέντα. εἰς μὲν οὖν τὸ κενῶσαι χρήσιμος ἡ δριμύτης, ὅταν μὴ μόνη μηδ' εἰλικρινὴς ὑπάρχει, ἀλλ' ἤτοι γλυκύτητι τινὶ μίγνυται, ἢ οὐ πάντως γε πικρότητι. τὸ γὰρ ἰσχυρόν, οὕτω γε καὶ τὸ βίαιον οὐχ ἕξει μεμιγμένης αὐτῇ τινὸς οὐσίας εὐκράτου. τοιαύτη γὰρ ἡ γλυκεῖα. εἰς δὲ τὸ ῥῶσαι καὶ τὸ συναγαγεῖν τὰ κενωθέντα, τῆς στύψεως ἡ χρεία. τὰ δ' αὐτὰ τῇ ῥίζῃ, καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς ἐργάζεται, καί τινες ἀντὶ λυκίου χρῶνται τῷ φαρμάκῳ.

Περὶ κενταυρίου μικροῦ.

Κενταυρίου τοῦ μικροῦ μὲν ἡ ῥίζα παντάπασιν ἄπρακτος. οἱ δὲ κλῶνες γε καὶ μᾶλλον τὰ φύλλα τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν καὶ τὰ ἄνθη χρησιμώτατα. κρατεῖ δ᾽ ἐν αὐτοῖς ἡ πικρὰ ποιότης, ὀλίγον τι καὶ στύψεως μετέχουσα, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην κρᾶσιν, ἰσχυρῶς ξηραντικόν ἐστι τὸ φάρμακον ἄνευ δήξεως. ὅτι δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα χρησιμώτερα, καὶ πρόσθεν μὲν εἴρηται, καὶ νῦν δ᾽ οὐδὲν ἧττον ἀναμνῆσαι καιρὸς, ἁπάσας αὐτοῦ τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας διελθόντος. τά τε οὖν μεγάλα τραύματα κολλᾶται καταπλαττόμενα, τῆς πόας αὐτῆς ἔτι προσφάτου, καὶ τὰ παλαιὰ δὲ καὶ τὰ δυσκατούλωτα τῶν ἑλκῶν ἐπουλοῦται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον χρωμένων. καὶ ξηρανθεῖσα δὲ, ταῖς κολλητικαῖς τε καὶ ξηραντικαῖς μίγνυται δυνάμεσιν, ὅσαι κόλπους καὶ σύριγγας ἰᾶσθαι πεφύκασιν. καὶ τὰς παλαιὰς σκληρότητας μαλάσσειν, καὶ τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ἰᾶσθαι. μίγνυται δὲ τοῖς τὰς ῥευματικὰς διαθέσεις ἰωμένοις, ἐφ᾽ ὧν ἄριστα φάρμακα ἐστὶν, ὅσα ξηραίνοντα σφοδρῶς, ἅμα τινὶ στύψει μηδεμίαν ἔχει δῆξιν. τὸ δ᾽ ἀφέψημα τῆς πόας ἐνιᾶσι τινὲς ἰσχιαδικοῖς, ὡς ἄγον χολώδη τε καὶ πάχεα, καὶ γὰρ καθαίρει τοιαῦτα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅταν ἐνεργήσῃ σφοδρῶς ὡς αἱματώδη κενοῦν, ὠφελεῖ μᾶλλον. ὁ δὲ χυλὸς αὐτοῦ πλησίας ὑπάρχων δυνάμεως, τουτέστι τῆς ξηραντικῆς τε καὶ ῥυπτικῆς, τά τε ἄλλα τὰ προειρημένα καλῶς ἐργάζεσθαι πέφυκε, καὶ μετὰ μέλιτος ὑπαλείφεται τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἔμμηνά τε προστιθέμενος ἄγει καὶ ἔμβρυα. διδόασι δ᾽ αὐτοῦ πίνειν ἔνιοι καὶ τοῖς τὰ νεῦρα πεπονθόσιν, ὡς κενοῦντος τε καὶ ξηραίνοντος ἀλύπως τὰ ἐμπεπλασμένα. καὶ γὰρ οὖν καὶ τῶν καθ᾽ ἧπαρ ἐμφράξεων, ἄριστον φάρμακον. ἀγαθὸν δὲ καὶ σπληνὶ σκιῤῥουμένῳ, καὶ ἔξωθεν μὲν ἐπιτιθέμενον, οὐδὲν δὲ ἧττον εἰ καὶ πίνειν τις ἐθέλοι.

Περὶ κεράσου.

Κέρασος τὸ δένδρον καρπὸν φέρει στύψεως οὐκ ἴσης ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος φυτοῖς μετέχον. καὶ γὰρ καὶ τούτων ὥσπερ καὶ τῶν ῥοιῶν καὶ τῶν μήλων, ἐν τισὶ μὲν ἡ αὐστηρὰ ποιότης, ἐν τισὶ δὲ ἡ γλυκεῖα, ἐν τισὶ δὲ ἡ ὀξεῖα κρατεῖ. καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτῶν τῶν γλυκέων ὅσα μήπω πέπειρα, τὰ μὲν ἱκανῶς στρυφνὰ τετύχηκεν ὄντα, τὰ δὲ ὀξέα τοῖς μόροις ὡσαύτως. ἀλλ᾽ ἐν μὲν τοῖς μόροις τοῖς ἀώροις ἡ ὀξεῖα ποιότης ἐπικρατεῖ τῆς στρυφνῆς, ἐν δὲ τοῖς κερασίοις οὐκ ἀεί. τὰ μὲν οὖν γλυκύτερα, μᾶλλον μὲν ὑπάγει τὰ κατὰ τὸ ἔντερον, ἧττον δ᾽ ἐστὶν εὐστόμαχα. τὰ δ᾽ αὐστηρὰ, τοὔμπαλιν. ὅσα δὲ ὀξέα, φλεγματώδεσι καὶ περιττωματικοῖς στομάχοις ἁρμόττει. ξηραίνει τε γὰρ μᾶλλον τῶν αὐστηρῶν, καί τι καὶ τμητικὸν ἔχει. τὸ δὲ κόμμι τοῦ δένδρου, τὴν μέν τινα κοινὴν ἔχει δύναμιν ἅπασι τοῖς γλίσχροις τε ἅμα καὶ ἀδήκτοις φαρμάκοις, ἣ καὶ πρὸς τὰς τετραχυσμένας ἀρτηρίας ἁρμόττει. τὴν δ᾽ ἰδίαν, εἴ γε ἀληθές ἐστιν ὃ γράφουσι τινὲς, ὡς μετ᾽ οἴνου πινόμενον, ὀνίνησι λιθιῶντας. ὑπάρχει γὰρ οὕτω γέ τις αὐτῷ λεπτομερὴς δύναμις.

Περὶ κερατωνίας.

Κερατωνία ξηραντικῆς ἐστι καὶ στυπτικῆς δυνάμεως, ὥσπερ καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς τὰ κεράτια καλούμενα, μετέχων δηλονότι καὶ γλυκύτητος τινός. πέπονθε δέ τι καὶ ταῦτα τοῖς κερασίοις παραπλήσιον. ὑγρὰ μὲν γὰρ μᾶλλον ὑπάγει τὴν γαστέρα, ξηρὰ δ᾽ ἴστησι μᾶλλον, ὡς ἂν ἀποπνέοντα μὲν τὴν ὑγρότητα, τὸ γεωδέστερον δὲ τῆς οὐσίας ὑπολειπόμενον ἔχοντας.

Περὶ κέστρου.

Κέστρον ἢ ψυχότροφον, ῥωμαῖοι δὲ βεττονίκην, δύναμιν ἔχει τμητικὴν, ὡς ἡ γεῦσις δηλοῖ. πικροτέρα γάρ ἐστι καὶ ὑπόδριμυς ἡ πόα, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ κατὰ μέρος ἐνέργεια. καὶ γὰρ τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους διαιρεῖ, καὶ πνεύμονα, καὶ θώρακα, καὶ ἧπαρ καθαίρει τε καὶ διαῤῥύπτει, καὶ καταμήνια κινεῖ, καὶ ἐπιλήπτους ὠφελεῖ, καὶ ῥήγματα, καὶ σπάσματα θεραπεύει. καὶ πᾶσι τοῖς τῶν θηρίων δήγμασιν ἐπιπλαττομένη τῷ ἕλκει βοηθεῖ, καὶ ὀξυρεγμιῶντας τε καὶ ἰσχιαδικοὺς ὀνίνησι πινόμενον.

Περὶ κηκίδος.

Κηκὶς ἡ μὲν ὀμφακῖτις ὀνομαζομένη, στρυφνὸν ἱκανῶς ἐστι φάρμακον, οὐσίας γεώδους ψυχρᾶς τὸ πλεῖστον μετέχουσα, δι᾽ ἣν ξηραίνει, καὶ ἀποκρούεται ῥεύματα, καὶ συνάγει καὶ σφίγγει τὰ χαλαρὰ, καὶ ἄῤῥωστα μόρια, καὶ πᾶσι τοῖς ῥοώδεσι πάθεσι γενναίως ἀνθίσταται. καὶ κείσθω τῆς τρίτης μὲν ἐν τῷ ξηραίνειν, τῆς δευτέρας δὲ ἐν τῷ ψύχειν τάξεως. ἡ δ᾽ ἑτέρα κηκὶς ἡ ξανθὴ καὶ χαύνη καὶ μεγάλη, ξηραίνει μὲν καὶ αὐτὴ, ἀλλ᾽ εἰς τοσοῦτον ἧττον, εἰς ὅσον καὶ τῆς στρυφνῆς ποιότητος ἧττον μετείληφεν. ἑψομένη τοιγαροῦν αὐτὴ καθ᾽ αὑτὴν, εἶτα λειουμένη, κατάπλασμα τῶν ἐν ἕδρᾳ φλεγμονῶν ἐστι, καὶ προπτώσεων οὐκ ἀγεννές. ἕψειν δὲ χρὴ, μετρίας μὲν τῆς στύψεως δεόμενον ἐν ὕδατι, σφοδροτέρας δ᾽ ἐν οἴνῳ. καὶ εἰ μᾶλλον ἔτι δέοιτο παραυξῆσαι τὴν στύψιν, ἔστω σοι καὶ οἶνος αὐστηρότερος, οἰνοκηκίδα ταύτην ὀνομάζουσιν οἱ παρ᾽ ἡμῖν ἀγροῖκοι. καυθεῖσαι δ᾽ αἱ κηκίδες ἰσχαίμου δυνάμεως γίγνονται, καὶ δηλονότι θερμότητος καὶ δριμύτητος ἐκ τῆς καύσεως μεταλαμβάνουσι. καὶ λεπτομερέστεραι τῶν ἀκαύστων εἰσὶ καὶ ξηραντικώτεραι. χρὴ δὲ ὅταν ἰσχαίμους αὐτὰς ποιῆσαι βουληθῇς, διαπύρους ἐπ᾽ ἀνθράκων ἐργασαμένους, ἐν οἴνῳ ἢ ὄξει σβεννύναι.

Περὶ κηροῦ.

Κηρὸς ἐν τῷ μέσῳ πώς ἐστι τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων, ὑγραινόντων τε καὶ ξηραινόντων. ἔχει δέ τι καὶ παχυμερὲς καὶ ἐμπλαστικόν. διὸ οὐ μόνον ξηραίνειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὑγραίνειν ἂν ἴσως δόξειε, κωλύων τὰς διαπνοὰς, ὅθεν καὶ ὕλη τῶν ἄλλων ἐστὶ φαρμάκων τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων. αὐτὸς δὲ καθ᾽ ἑαυτὸν ἐκ τῶν πεπτικῶν ἂν εἴη τῶν ἀσθενῶν, οὐκ εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενον, ἀλλὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων. ἔχει γάρ τι βραχὺ διαφορητικῆς τε καὶ θερμῆς δυνάμεως, ἧς πλείστης τὸ μέλι μετείληφε.

Περὶ κίκεως.

Κίκεως ὁ καρπὸς ὥσπερ καὶ καθαίρει, ῥυπτικήν τε καὶ διαφορητικὴν ἔχει δύναμιν. οὕτω δὲ καὶ τὸ φύλλον, ἀλλὰ πάντῃ ἀσθενέστερον. τό γ᾽ ἔλαιον τὸ ἐκ τοῦ καρποῦ θερμότερόν τε καὶ λεπτομερέστερον ἐστὶ τοῦ κοινοῦ ἐλαίου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διαφορητικόν.

Περὶ κινναμώμου.

Κιννάμωμον ἄκρως ἐστὶ λεπτομερὲς, οὐ μὴν ἄκρως γε θερμὸν, ἀλλ' ἐκ τῆς τρίτης τάξεως. οὐδὲν δ' οὕτω ξηραίνει τῶν ἐξ ἴσου θερμαινόντων αὐτῷ, διὰ τὸ λεπτομερὲς τῆς οὐσίας. ἡ μέντοι κινναμωμὶς οἷον περ ἀσθενές τι ἐστὶ κιννάμωμον, ἔνιοι δ' αὐτὴν ψευδοκιννάμωμον ὀνομάζουσιν.

Περὶ κιρκαίας.

Κιρκαίας τῆς πόας τὴν μὲν ῥίζαν φησὶ Διοσκορίδης σὺν οἴνῳ γλυκεῖ πινομένην ὑστέρας ἐκκαθαίρειν, οὖσαν θερμαντικήν τε καὶ πνευματωτικήν. τὸν δὲ καρπὸν ἐν ῥοφήματι διδόμενον εἰς γένεσιν γάλακτος συνεργεῖν.

Περὶ κίσθου.

Κίσθος ἢ κίσθαρος, στυπτικὸς θάμνος ἐν τῇ γεύσει καὶ ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος ἔργοις. τὰ μέντοι φύλλα καὶ οἱ μικροὶ βλαστοὶ λειωθέντες, εἰς τοσοῦτον ξηραίνουσι καὶ στύφουσιν, ὡς κολλᾶν τραύματα. τὰ δ' ἄνθη δραστικώτερα, ὡς μετ' οἴνου πινόμενα δυσεντερίας καὶ γαστρὸς ἀτονίας, καὶ ῥεύματα καὶ ὑγρότητας ἰᾶσθαι. καταπλαττόμενα δὲ, τὰ ἑρπηδονώδη τῶν ἑλκῶν ὀνίνησιν. ἔστι γὰρ ἡ δύναμις αὐτῶν οὐκ ἀγεννῶς ξηραντικὴ, σχεδόν που κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν συμμέτρων ἤδη πως συμπληρουμένων. ἔστι δὲ ψυχρὸς εἰς τοσοῦτον ὁ θάμνος, ὡς χλιαρᾶς μετέχειν θερμότητος. ἡ δὲ ὑποκιστὶς ὀνομαζομένη, πολὺ δή τι κατὰ τῶν φύλλων ἐστὶ στυπτικωτέρα, δραστικὸν ἱκανῶς φάρμακον εἰς ἅπαντα τὰ ῥοώδη πάθη, οἷον αἵματος ἀναγωγὰς, ῥοῦς γυναικείους, κοιλιακάς τε καὶ δυσεντερικὰς διαθέσεις. ἀλλὰ καὶ ῥωννύναι τι μόριον εἰ βουληθείης μὲν, ἔκλυτον ὑγρότητι πλείονι γεγενημένον, ἐντίθησιν αὐτῷ τόνον οὐκ ἀγεννῶς. οὕτω τοι καὶ στομαχικοῖς ἐπιθέμασι καὶ ἡπατικοῖς μίγνυται, καὶ εἰς τὴν διὰ τῶν ἐχιδνῶν ἀντίδοτον, ἐμβάλλεται ῥώσεως ἕνεκα καὶ τόνου τῶν σωμάτων.

Περὶ κίσθου.

Κίσθος ἢ λάδανον ἐν μὲν τοῖς θερμοτέροις χωρίοις οὗτος ὁ κίσθος γεννώμενος, οὐχ ἕτερος ὢν τῷ γένει τοῦ παρ' ἡμῖν, ἐξαίρετον ἐκτήσατο διὰ τὸ χωρίον ἰδίαν καὶ διαφορητικὴν θερμότητα, καὶ κατ' ἄμφω τοῦ παρ' ἡμῖν διήλλαξε, τῷ τε τὴν ψύξιν ἀποθέσθαι, καὶ τῷ προσλαβεῖν θερμότητα. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τοῦ κίσθου παραπλήσια τοῖς ἐπὶ τοῦ παρ' ἡμῖν. τὸ δὲ καλούμενον λάδανον, ἐξ αὐτοῦ γίγνεται, φάρμακον θερμὸν μὲν κατὰ τὴν πρώτην ἀπόστασιν ἤδη πως συμπληρουμένην, ὡς καὶ τῆς δευτέρας ἅπτεσθαι. μετέχον δὲ καὶ στύψεως τινὸς βραχείας, ἔτι δὲ καὶ λεπτομερὲς τὴν οὐσίαν, καὶ διὰ ταῦτα μαλακτικόν τε ἐστὶ μετρίως καὶ διαφορητικὸν ὡσαύτως, καὶ δηλονότι καὶ συμπεπτικόν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν τοῖς κατὰ μήτραν ἐξαιρέτως ἁρμόττειν αὐτῷ. διότι πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔχει τι καὶ στυπτικὸν βραχὺ, διὸ καὶ τὰς ῥεούσας κρατύνει τρίχας. ὅσα μὲν γὰρ ὑγρὰ μοχθηρὰ κατὰ τὰς ῥίζας αὐτῶν εἰσιν, ἐκδαπανᾷ. συνάγει δὲ καὶ σφίγγει τῇ στύψει τοὺς πόρους οἷς ἐμπεπήγασιν. ἀλωπεκίας δὲ καὶ ὀφιάσεις δυνατὸν οὐκ ἔστιν ἰᾶσθαι, καὶ διαφορητικωτέρας δυνάμεως ἢ κατὰ λάδανον χρῄζοντα παθήματα. γίγνεται γὰρ ταῦτα διὰ μοχθηροὺς χυμοὺς γλίσχρους καὶ παχεῖς, οὓς τὰ τέμνοντα καὶ διαφοροῦντα φάρμακα μάλιστα ἐξάγει καὶ κενοῖ. λεπτομεροῦς δ' ἐστὶ χρὴ δυνάμεως αὐτὰ καὶ ἥκιστα στυπτικῆς. οὐ μὴν εἰς τοσοῦτον λεπτομεροῦς καὶ ξηραντικῆς, ὡς ὑπερξηραίνειν τε καὶ συνεκβόσκεσθαι τοῖς παρὰ φύσιν ἠθροισμένοις αὐτόθι χυμοῖς, τὴν φυσικὴν ὑγρότητα αὐξάνουσαν τὰς τρίχας. οὕτω γὰρ οὐκ ἀλωπεκίας ἰάσεται μᾶλλον περ ἢ φαλάκρωσιν ἐργάσεται. τῆς θεραπευτικῆς δέ ἐστιν ἤδη ταῦτα μεθόδου.

Περὶ κισσοῦ.

Κισσὸς ἐξ ἐναντίων σύγκειται δυνάμεων, ἔχει μὲν γάρ τι καὶ στυπτικῆς οὐσίας, ἣν δὴ γεώδη ψυχρὰν ἐδείκνυμεν ὑπάρχειν. ἔχει δὲ καὶ δριμείας, ἣν θερμὴν εἶναι καὶ ἡ γεῦσις μαρτυρεῖ. καὶ τρίτην δ' ἐπὶ ταύταις ὑδατώδους οὐσίας μετέχει χλιαρᾶς, ὅ γε χλωρός. ἐν γὰρ τῷ ξηραίνεσθαι ταύτην μὲν ἀνάγκη διαφορεῖσθαι πρώτην, ὑπολείπεσθαι δὲ τὴν γεωδεστέραν, τήν τε ψυχρὰν καὶ τὴν στύφουσαν, καὶ τὴν θερμὴν τὴν δριμεῖαν. ἀλλ' ὅ γε χλωρὸς, ἑψηθέντων τῶν φύλλων σὺν οἴνῳ, καὶ τῶν μεγάλων τραυμάτων ἐστὶ κολλητικὸς, καὶ τῶν κακοηθῶν μὲν ὢν ἰατικός. ἐπουλοῖ δὲ καὶ τὰς ἐκ πυρὸς ἑλκώσεις. σὺν ὄξει δ' ἑψηθέντα τὰ φύλλα, σπληνικοὺς ὠφελεῖ. τὰ δὲ ἄνθη αὐτοῦ ἰσχυρότερα πώς ἐστιν, ὡς μετὰ κηρωτῆς λειούμενα, τοῖς πυρικαύτοις ἁρμόττειν. ὁ δὲ χυλὸς, ἐστὶ μὲν καὶ ἔρρινον φάρμακον, καὶ τὰ χρόνια δὲ τῶν ὤτων ἰᾶται ῥεύματα, καὶ τῶν ἑλκῶν τὰ παλαιὰ κατά τε τὰ ὦτα, καὶ τὰς ῥῖνας. ὡς ἂν δὲ δριμύτερος φαίνηται ῥοδίνῳ ἢ ἐλαίῳ γλυκεῖ μίγνυται. τὸ δὲ δάκρυον αὐτοῦ φθεῖρας κτείνει, καὶ τρίχας ψιλοῖ, θερμῆς εἰς τοσοῦτον ὑπάρχον δυνάμεως, ὡς καίειν ἀμυδρῶς. ἔστι γὰρ οἷον ὑδατώδης τις ὀπὸς ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα δάκρυα.

Περὶ κλινοποδίου.

Κλινοπόδιον θερμαντικῆς ὑπάρχει δυνάμεως, οὐδέ πω καυστικῆς. ἔστι δὲ καὶ λεπτομερὲς τὴν οὐσίαν, καὶ θείη ἄν τις αὐτὸ τῆς τρίτης τάξεως ἐν τῷ θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν.

Περὶ κληματίδος.

Κληματίδος τὰ φύλλα δριμείας τε καὶ καυστικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥστε καὶ λέπρας ἀποδέρειν. εἴη ἂν οὖν ἐκ τῆς τετάρτης τάξεως τῶν θερμαινόντων ἀρχομένης. ὀνομάζεται δὲ κληματὶς καὶ τὸ δαφνοειδὲς, ὅπερ ἔνιοι μυρσινοειδὲς, ἔνιοι δὲ πολυγονοειδὲς καλοῦσιν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἑλκωτικὸν, οὐδὲ δριμὺ καθάπερ τὸ προειρημένον, ἀλλὰ διαῤῥοίας καὶ δυσεντερείας ὠφελεῖ μετ' οἴνου πινόμενον. ὀδόντων τε ἀλγήματα διαμασώμενον πραΰνει, καὶ τὰς τῶν ὑστερῶν ὀδύνας ἐν πεσσῷ προστιθέμενον, ὠφελεῖ, τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ καίειν ἢ ἑλκοῦν ὡς τὸ πρότερον. ἀλλ' ὅ γε θαυμασιώτατος Πάμφιλος ὥσπερ τὰ ἄλλα πάντα ληρεῖ, περὶ ὧν οὐκ οἶδε γράφων, οὕτω καὶ ταῦτα ἄμφω συνέχεεν εἰς ταυτόν. Διοσκορίδης δ' ἀμφοῖν ἐν τῷ τετάρτῳ μέμνηται, τοῦ μὲν ἁπλῶς ὀνομαζομένου κληματίδος, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βιβλίου, θατέρου δὲ κατὰ τὴν ἀρχήν. ὅθεν οὐδ' ἐμὲ χρὴ γράφειν ἔτι τὰς ἰδέας ἀμφοῖν, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐποίησα.

Περὶ κνίκου.

Κνίκου τῷ σπέρματι πρὸς τὰς καθάρσεις μόνον χρώμεθα. τῆς τρίτης γάρ ἐστι τάξεως τῶν θερμαινόντων, εἴ τις ἔξωθεν αὐτῷ χρῆσθαι βούλοιτο.

Περὶ κόκκου κνιδίου.

Κόκκος κνίδιος, καθαίρει μὲν καὶ αὐτὸς, δριμείας δ' ἐστὶ καὶ καυστικῆς δυνάμεως.

Περὶ κόκκου βαφικοῦ.

Κόκκος βαφικὸς, στυπτικὴν μὲν ἔχει καὶ πικρὰν ἅμα τὴν ποιότητα, ξηραίνει δ' ἀμφοτέραις ἀδήκτως, καὶ διὰ τοῦτο πρός τε τὰ μεγάλα τῶν τραυμάτων ἁρμόττει, καὶ πρὸς τὰς τῶν νεύρων τρώσεις. λειοῦσι δ' αὐτὴν ἔνιοι μὲν σὺν ὄξει τηνικαῦτα, σὺν ὀξυμέλιτι δ' ἄλλοι.

Περὶ κοκκυμηλέας.

Κοκκυμηλέας ὁ καρπὸς ὑπάγει γαστέρα, καὶ πρόσφατος μὲν ὑπάρχων μᾶλλον, ξηρανθεὶς δ' ἧττον. Διοσκουρίδης δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τὰ δαμασκηνὰ κοκκύμηλα ξηρανθέντα φησὶν ἐπέχειν γαστέρα. ὑπάγει μὲν γὰρ καὶ ταῦτα σαφῶς, ἀλλ' ἧττον τῶν ἐκ τῆς ἰβηρείας. ἔστι δὲ τὰ μὲν δαμασκηνὰ στυπτικώτερα, τὰ δ' ἐκ τῆς ἰβηρείας γλυκύτερα, καὶ δὴ τὰ δένδρα τοῖς καρποῖς ἀνάλογον. ἧττον μὲν στυπτικὰ τὰ κατὰ τὴν ἰβηρίαν, μᾶλλον δὲ τὰ κατὰ τὴν δαμασκόν. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ὧν ἐν τοῖς φύλλοις ἢ τοῖς βλαστοῖς ἐμφαίνεταί τις στύψις σαφὴς, ταῦτα ἀφεψόμενα, διάκλυσμα γίγνεται τῶν περὶ γαργαρεῶνα καὶ παρίσθμια φλεγμονῶν. ὁ δὲ τῶν ἀγρίων καρπὸς, στυπτικὸς ἐναργῶς ἐστὶ καὶ σταλτικὸς γαστρός. ὀνομάζεται δὲ τὸ φυτὸν τοῦτο κατὰ τὴν ἀσίαν προῦμνον. τὸ δὲ κόμμι τοῦ δένδρου, φασὶν ἔνιοι μετ' οἴνου πινόμενον, λίθων εἶναι θρυπτικὸν, σὺν ὄξει δὲ λειχῆνας ἰᾶσθαι παίδων. καὶ εἴπερ αὐτὸ ποιεῖ, δῆλον ὡς τμητικῆς τε καὶ λεπτομεροῦς μετέχει δυνάμεως.

Περὶ κόλλας.

Κόλλα ἣν εἰς τὰ βιβλία σκευάζουσιν ἐκ σεμιδάλεως τε καὶ ὕδατος, ἐμπλαστικῆς τε καὶ πεπτικῆς ἐστι δυνάμεως οἷς ἂν καταπλασθῇ μορίοις.

Περὶ κολοκύνθης.

Κολοκύνθη ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς ἐστι κράσεως κατὰ τὴν δευτέραν ἐν ἀμφοῖν τάξιν, ὅθεν καὶ τῶν ξυσμάτων αὐτοῦ ὁ χυλὸς πρὸς ὠταλγίας τὰς κατὰ φλεγμονὴν ἁρμόττει σὺν ῥοδίνῳ χρωμένοις. οὕτω δὲ καὶ ὅλη καταπλαττομένη, τὰς θερμὰς φλεγμονὰς ἐμψύχει μετρίως. ἔστι δὲ καὶ ἐσθιομένη πλαδώδης καὶ ἄδιψος.

Περὶ κολοκυνθίδος.

Κολοκυνθὶς πικρὰ μὲν ἐστι τὴν γεῦσιν, ἀλλ' ὅσα πικροτάτῳ ἔργα πρόσεστι πινομένῳ φαρμάκῳ, τοῦτ' οὐ δύναται δρᾶν ἐναργῶς ἀπὸ τῆς καθαρτικῆς δυνάμεως ἣν ἰσχυρὰν ἐν αὐτῇ κέκτηται, φθάνουσα μεθ' ὧν καθαίρει διὰ τῆς γαστρὸς ἐκκρίνεσθαι. χλωρᾶς δ' αὐτῆς ὁ χυλὸς ἀνατριβόμενος, ἰσχιάδας ὀνίνησι.

Περὶ κομάρου.

Κόμαρος στρυφνὸς τῇ ποιότητι τὸ δένδρον ἅμα τῷ καρπῷ, μιμαίκυλον ὀνομάζουσιν αὐτόν. ἔστι δὲ καὶ κακοστόμαχος οὗτος καὶ κεφαλαλγής.

Περὶ κόμμεως.

Κόμμι δάκρυον ἐστὶν ἐπιπηγνύμενον τοῖς στελέχεσι τῶν γεννώντων αὐτὸ δένδρων, ὥσπερ καὶ ἡ ῥητίνη πολλῶν ὅσα ῥητίνην πέφυκε γεννᾶν, ὅτι δὲ ξηραντικῆς τε καὶ ἐμπλαστικῆς δυνάμεως, καὶ δῆλον ὅτι καὶ τραχυτήτων ἰατική.

Περὶ κονίας.

Κονία τὸ οἷον πλύμα τῆς τέφρας οὕτως ὀνομάζεται. ῥυπτικωτάτη δ' ἐστὶ καὶ ξηραντικωτάτη πασῶν ἡ ἐκ τῆς συκίνης τέφρας, καὶ τῶν τιθυμάλλων, καὶ σχεδὸν ἤδη τῆς καλουμένης σηπτικῆς δυνάμεως, ἣν οἵα τίς ἐστιν, ἐν τῷ πέμπτῳ λόγῳ διῆλθον.

Περὶ κονύζης.

Κόνυζα καὶ ἡ μείζων καὶ ἡ μικρὰ, παραπλησίας εἰσὶ κράσεως τε καὶ δυνάμεως. ἐν μὲν τῇ γεύσει δριμεῖαι καὶ πικραὶ φαινόμεναι, θερμαίνουσί τε πάνυ σαφῶς, ἄν γέ τις λειώσας τὰ φύλλα σὺν τοῖς ἁπαλοῖς κλαδίσκοις. θαμνῶδες γὰρ τὸ φυτὸν, ἐπιπλάσει τι μέρος, ἄν τε καὶ ἀφεψήσας ἐν ἐλαίῳ χρήσαιτο τούτῳ. δοκεῖ γοῦν καὶ τῶν κατὰ περίοδον ῥιγῶν, ἀλεξητήριον εἶναι τὸ τοιοῦτον ἔλαιον. καὶ τὰ ἄνθη δ' αὐτῶν παραπλησίας ἐστὶ δυνάμεως, ὥστε τινὲς καὶ ταῦτα σὺν τοῖς φύλλοις τρίψαντες σὺν οἴνῳ ποτίζουσιν ὑπὲρ τοῦ καταμήνια κινῆσαι βιαίως, καὶ ἔμβρυα ἐκβαλεῖν. ἔστι δὲ καὶ τρίτον εἶδος κονύζης ἐν ὑγροτέροις χωρίοις φυόμενον, ἀμφοῖν δυσωδέστερον καὶ ἀσθενέστερον. ἀλλ' αἵ γε πρῶται ῥηθεῖσαι, τῆς τρίτης εἰσὶ τάξεως ἐν τῷ ξηραίνειν καὶ θερμαίνειν.

Περὶ κορίαννου.

Κορίανον ἢ κόριον ἢ ὅπως ἂν ἐθέλεις ὀνομάζειν. οἱ μὲν γὰρ ἕλληνες οἱ παλαιοὶ κορίαννον καλοῦσιν, οἱ νεώτεροι δ' ἰατροὶ πάντες ὀνομάζουσιν κόριον, ὥσπερ καὶ Διοσκουρίδης ψυκτικὴν λέγων εἶναι τὴν πόαν, οὐκ ὀρθῶς. σύγκειται γὰρ ἐξ ἐναντίων δυνάμεων, πολὺ μὲν ἔχουσα πικρᾶς οὐσίας, ἥ τις ἐδείκνυτο λεπτομερὴς ὑπάρχουσα καὶ γεώδης. οὐκ ὀλίγον δὲ καὶ ὑδατώδους ὑγρότητος χλιαρᾶς κατὰ δύναμιν, ἔχει δέ τι καὶ στύψεως ὀλίγης. ἐξ ὧν ἁπάντων ἐνεργεῖ μὲν ποικίλως ὅσα περ ὁ Διοσκουρίδης ἔγραψεν, οὐ μὴν διὰ τὸ ψύχειν γε μόνον. ἀλλ' ἐγὼ τὴν αἰτίαν ἑκάστης τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν διηγήσομαι, καίτοι προὔκειτό μοι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην ἐν τῷ παρόντι λόγῳ διέρχεσθαι μόνην. ἀλλ' ἴσως οὐδὲν κωλύσει, μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὠφελήσει τέ τι καὶ ἀναμνῆσαι τῶν ἔμπροσθεν μεθόδων τὰ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπ' ὀλίγων φαρμάκων λεγόμενα. πρῶτον μὲν οὖν οὐχ ὁ Διοσκουρίδης μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἀδιορίστως ἀποφαίνονται περὶ τῶν νοσημάτων, ὥσπερ ἀμέλει καὶ

τῶν νῦν ἐστιν εὑρεῖν οὐκ ὀλίγους ἰατροὺς εὐδοκίμους, παρὰ τὰ ἄλλα ταύτῃ μέγιστα σφαλλομένους. ἐνίοτε μὲν γὰρ μέλα-
ος καὶ πελιδνοῦ καὶ ψυχροῦ γεγενημένου τοῦ τὸ ἐρυσίπελας ἐσχηκότος μορίου, καὶ δεομένου μηκέτι τῶν ψυχόντων φαρ-
μάκων ὡς πρόσθεν, ἀλλ' ἤδη τῶν ἐκθερμαινόντων τὸν παρὰ φύσιν ἐμπεπλασμένον ἐν τῷ χωρίῳ χυμόν, οἱ δὲ ψύχουσιν
τι. ἐνίοτε δὲ μεταβαίνουσιν ἐπὶ τὰ διαφοροῦντα, λέγουσι δὲ ἐρυσίπελας ἰᾶσθαι. καὶ δὴ καὶ γράφουσιν ἀρχομένων μὲν
τι καὶ αὐξανομένων τῶν ἐρυσιπελάτων, ἕτερα φάρμακα, παρακμαζόντων δ' ἕτερα. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. οὔτε γὰρ ἐρυ-
σίπελας ἔτι κλητέον ὅταν οἴχεται τὸ φλογῶδες αὐτοῦ καὶ ζέον καὶ χολῶδες, οὔτε ψυχρὰ ταῖς δυνάμεσιν, οὔτε τὰ τῶν
τοιούτων διαθέσεων ἰάματα νομιστέον, ἀλλ' ὥσπερ εἰ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθύς, ἢ πληγέντων, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ὄγκος ἐν
μορίῳ τινὶ πελιδνός, ἢ μέλας ἐγεγόνει, καὶ ψυχρὸν ἂν ἐνομίζετο πάθος εἶναι, καὶ δεῖσθαι τῶν διαφορούντων τε καὶ θερ-
μαινόντων φαρμάκων, κατὰ τὸν αὐτὸν εἶναι τρόπον, εἰ μεταπέσοι ποτὲ θερμὴ διάθεσις εἰς ψυχράν, ἐπιλαθέσθαι μὲν
τῆς προτέρας, ὀνομάζειν δ' ἑτέρῳ τὴν δευτέραν ὀνόματι, ἢ εἰ μὴ τό γε ὄνομα μεταβάλλειν ἐθέλοις, ἀλλ' ὥσπερ ἔνιοι
τῆς μὲν ἀρχῆς ἕτερα, τῆς παρακμῆς δ' ἄλλα γράφουσι βοηθήματα, μήτοι γε καὶ ψυχρὰ νομίζειν εἶναι τὰ τῆς παρακμῆς
φάρμακα, συγχωρητέον μὲν ἐρυσίπελας ὀνομάζειν εἴ τις βούλοιτο τὴν τοιαύτην διάθεσιν, οὐ μὴν θερμήν γ' ἔτι και-
λεῖν αὐτήν, συγχωρητέον ὁπότε κατέψυκται. μὴ τοίνυν μηδὲ τὸ τηνικαῦτα βοηθοῦν αὐτῇ ψυκτικὸν εἶναι νομίζο-
μεν, ὥσπερ ὁ Διοσκουρίδης τὸ κορίανον, ὅτι καταπλαττόμενον, ὡς αὐτός φησι μετ' ἄρτου ἢ ἀλφίτων ἰᾶται τὸ ἐρυσί-
πελας. ἀκριβὲς γὰρ ἐρυσίπελας, ὃ δὴ φλογῶδές τε καὶ ξανθόν ἐστιν, οὐκ ἂν ποτε ἰάσαιτο σὺν ἄρτῳ κορίανον, ἀλλὰ
τὸ ἀποψυχόμενον ἤδη. διὰ τοῦθ' ἡμεῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, ὁπότε τῇ διωρισμένῃ πείρᾳ δοκιμάζειν ἑκάστου
τῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν ἠξιοῦμεν, ἁπλοῦν ὡς ἔνι μάλιστα τὸ πάθος ἐκλέγεσθαι συνεβουλεύομεν. οἱ πολλοὶ δὲ τῶν
ἰατρῶν, οὐδ' ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν νοσημάτων εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς εἰσβάλλει σύνθετα γιγνώσκουσιν, οὐδὲ ὡς ἄλλο μέν τι
πάθος ἐρυσίπελας ἐστὶν ἀκριβές, ἄλλο δ' ἡ καλουμένη πρὸς ἁπάντων ἡμῶν ἤδη συνήθως, ἢ πρός γε τῶν παλαιῶν
φλεγμονή. ἄλλα δ' ἐν τῷ μεταξὺ πάμπολλα, τὰ μὲν ὡς ἂν εἴποι τις ἐρυσιπέλατα φλεγμονώδη, τὰ δ' οἷον φλεγ-
μοναί τινες ἐρυσιπελατώδεις. εὕροις δ' ἂν ποτε καὶ μηδέτερον ἐπικρατοῦν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἰσάζοντα. καίτοι καὶ οἰδη-
ματῶδες ἐνίοτε φαίνεται γιγνόμενον ἐρυσίπελας, ὥσπερ ἕτερον σκιρρῶδες, ὥστε καὶ τῶν συνθέτων νοσημάτων οὐκ
ὀλίγον ἀθροίζεσθαι πλῆθος. ὑπὲρ ὧν ἐπιπλέον μὲν ἐν ἄλλοις τέ τισιν εἴρηται, καὶ τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμ-
μασι. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν, τό γε τοσοῦτον ἀναγκαῖον αὐτῶν μνημονεῦσαι, ὡς ἀκριβὲς ἐρυσίπελας, οὐκ ἂν ποτε τὸ
προειρημένον ἰάσαιτο κατάπλασμα. καλῶ δ' ἀκριβὲς, ἐπειδὰν ὑπὸ χολώδους ῥεύματος ἐμπλησθῇ τὸ μόριον. ὅτι
δὲ πόρρω τοῦ ψύχειν ἐστὶ κορίανον, ἔνεστί σοι κἀξ αὐτῶν ὧν Διοσκουρίδης ἔγραψε καταμαθεῖν. χοιράδας γοῦν φη-
σι διαλύειν αὐτὸ μετ' ἐρεγμοῦ. ὅτι δ' οὐδὲν τῶν ψυχόντων φαρμάκων ἱκανόν ἐστι διαλύειν χοιράδας, οὐδ' αὐτὸν οἶ-
μαι τὸν Διοσκουρίδην ἀμφισβητήσειν, μυρία μὲν ἀναγράψαντα φάρμακα χοιράδων ἰατικά, πάντα δ' ὁμολο-
γοῦντα, καὶ θερμὰ ταῖς κράσεσι, καὶ διαφορητικὰ ταῖς ἐνεργείαις ὑπάρχειν.

Περὶ κορωνόποδος.

Κορωνόποδος ἡ ῥίζα πέπτεται κοιλιακοὺς ὠφελεῖν ἐσθιομένη.

Περὶ κόστου.

Κόστος βραχείας μὲν πάνυ τῆς πικρᾶς, πλείστης δὲ τῆς δριμείας καὶ θερμῆς μετέχει ποιότητός τε καὶ δυνάμεως,
ὡς ἤδη καὶ ἑλκοῦν, ὅθεν ἀνατρίβουσιν αὐτῷ μετ' ἐλαίου τὸ σῶμα πρὸ τῆς καταβολῆς ἐπὶ τῶν κατὰ περίοδον ῥιγούν-
των. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἰσχιαδικῶν καὶ παραλελυμένων τε, καὶ ὅλως ἐφ' ὧν ἤτοι θερμῆναι τι πρόκειται μόριον, ἢ ἐκ τοῦ
βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἕλξαι τινὰ χυμὸν ἐνταῦθα τὸν κόστον ἔχοντα. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐρητικός τ' ἐστὶ καὶ ἐμ-
μηνίων ἀγωγόν, καὶ πρὸς ῥήγματά τε καὶ σπάσματα, καὶ πόνους πλευρῶν ἁρμόττει. διὰ δὲ τὴν συνοῦσαν πικρότη-
τα καὶ πλατείας ἕλμινθας ἀναιρεῖ, δι' ἥνπερ καὶ πρὸς τὰς ἐφήλεις αὐτῷ χρῶνται μεθ' ὕδατος ἢ μέλιτος. ἐνυπάρχει δ'
αὐτῷ τις τῇ κράσει φυσώδης ὑγρότης, δι' ἣν καὶ πρὸς ἀφροδίσια παρορμᾷ μετ' οἰνομέλιτος.

Περὶ κοτυληδόνος.

Κοτυληδὼν μικτῆς ἐστι δυνάμεως ὑγρᾶς, ὑποψύχου, καὶ τινὸς ἀμυδρῶς ὑποστυφούσης, καὶ σὺν αὐτῇ βραχείας πι-
κρᾶς, ὅθεν ἐμψύχει καὶ ἀποκρούεται, καὶ ῥύπτει, καὶ διαφορεῖ. φλεγμονάς τε οὖν τὰς ἐρυσιπελατώδεις, καὶ ἐρυσιπέλα-
τα φλεγμονώδη θεραπεύει, καὶ μάλιστα στομάχου καυσουμένου χρήσιμον ἱκανῶς ἐστιν ἐπίπλασμα. πέπτεται δὲ τὰ
φύλλα σὺν τῇ ῥίζῃ ἐσθιόμενα, λίθους τε θρύπτειν, καὶ οὖρα κινεῖν.

Περὶ κρανίας.

Κρανίας τοῦ δένδρου καὶ ὁ καρπὸς στρυφνὸς ἱκανῶς ἐστιν ἐδώδιμος ὑπάρχων, ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν ἕλκειν καὶ ἰσχυρῶς
ἐπέχειν αὐτὸν τὴν γαστέρα, καθάπερ καὶ τὰ μέσπιλα. καὶ τὰ φύλλα δὲ καὶ οἱ βλαστοὶ στρυφνοὶ γινόμενοι εἰσί, καὶ ξη-
ραίνουσιν ἰσχυρῶς, ὥστε καὶ τὰ μέγιστα τραύματα κολλᾶν δύνανται, καὶ μάλιστα τῶν σκληρῶν σωμάτων. μικροῖς δὲ τραύ-
μασιν ἢ μαλακοῖς σώμασιν ἐναντίοι μᾶλλον εἰσίν, συντείνουσι γὰρ ταῦτα ξηραίνοντα ἐπιπλέον τοῦ δέοντος.

Περὶ κράμβης.

Κράμβη ἐδώδιμος ξηραντικῆς ἐστι δυνάμεως, ἐσθιομένη τε καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη. οὐ μὴν ἤδη γέ πως δριμείας
ἱκανῶς, ἄλλως τε καὶ τραύματα κολλᾶν καὶ τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ἰᾶσθαι, καὶ τὰς φλεγμονὰς τὰς ἤδη σκιρρουμένας τε
καὶ δυσλύτους καὶ τῶν ἐρυσιπελάτων τὰ τοιαῦτα. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐπινυκτίδας καὶ ἕρπητας ἰᾶται. ἔχει δὲ
τι καὶ ῥυπτικὸν ἐν αὐτῇ, καθ' ὃ καὶ λέπρας θεραπεύει. τὸ δὲ σπέρμα πινόμενον, ἕλμινθας ἀναιρεῖ, καὶ μάλιστα τῆς αἰγυ-
πτίας κράμβης, ὅσωπερ καὶ ξηροτέρα τὴν κράσιν ἐστί. καὶ δηλονότι πικρᾶς μετέχει ποιότητος τὸ σπέρμα, ὥσπερ
καὶ τἆλλα πάντα φάρμακα τὰ πρὸς ἕλμινθας ἁρμόττοντα, κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν. ἐφηλίδας τε καὶ φακοὺς
ὅσα τε ἄλλα μετρίας δεῖται ῥύψεως, ὀνίνησιν. οἵ τε καυλοὶ τῆς κράμβης καυθέντες, ἰσχυρῶς ξηραίνουσαν ποιοῦ-
σι τέφραν, ὡς ἤδη τι καὶ τῆς καυστικῆς μετέχειν δυνάμεως. κατὰ τοῦτ' οὖν αὐτῇ καὶ μιγνῦντες στέαρ παλαιόν, εἰς

τε τὰ τῶν πλευρῶν ἀλγήματα χρόνια, κἂν εἴπου τι τοιοῦτον ἕτερον εἴη, χρῶνται. διαφορητικὸν γὰρ ἰσχυρῶς ἀποτελεῖται τὸ φάρμακον.

Περὶ κράμβης ἀγρίας.

Κράμβη ἀγρία, θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα τῆς ἡμέρου τὴν κρᾶσιν ἐστίν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα σχεδόν τι τὰ ἄγρια τῶν ὁμογενῶν ἡμέρων ἰσχυρότερα κατ᾽ ἀμφοτέρας ἐστὶ τὰς δυνάμεις, ὅθεν οὐδ᾽ εἰς τὸ τοῦ σώματος ἀλύπως λαμβάνεται, πορρωτέρω τῆς ἀνθρωπίνης κράσεως ἀποκεχωρηκυῖα. διὰ τοῦτο δὲ καὶ πικροτέρα γευομένοις ἐστὶ τῆς ἡμέρου. ἔχει μὲν γάρ τι καὶ ἡ ἥμερος ὑπόπικρον καὶ δριμύ, ἀλλ᾽ ἰσχυρὸν ἑκάτερον ἡ ἀγρία, διὸ καὶ διαφορεῖ καὶ ἀπορρύπτει τῆς ἡμέρου σφοδρότερον.

Περὶ κράμβης θαλαττίας.

Κράμβη θαλαττία πρὸς τὸ τὴν γαστέρα λαπάττειν, ὑφαλμυρός τε καὶ ὑπόπικρος οὖσα τὴν γεῦσιν, εἴη ἂν καὶ εἰς τὰς ἔξωθεν τοῦ σώματος χρείας, εἰς ὅσα περ αἱ τοιαῦται ποιότητες ἁρμόττουσιν, ἐπιτήδειος.

Περὶ κραταιογόνου.

Κραταιογόνου τῆς πόας ὁ καρπὸς, καὶ δριμὺς γευομένοις ἐστὶ, καὶ σφοδρῶς χρωμένοις κέγχρῳ παραπλήσιος ὑπάρχων.

Περὶ κρήθμου.

Κρῆθμον, ἁλμυρόν πως ἐστὶ γευομένοις ἅμα βραχείᾳ πικρότητι, διὸ καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ῥυπτική τε ἅμα καὶ ξηραντική. ἀσθενέστερον δ᾽ ἐστὶν κατ᾽ ἄμφω τῶν πικρῶν.

Περὶ κριθῶν.

Κριθαὶ τῆς πρώτης εἰσὶ τάξεως ἐν τῷ ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν, ἔχουσι δέ τι καὶ ῥυπτικὸν ὀλίγον. εἰσὶ δὲ τοῦ τῶν κυάμων ἀλεύρου τοῦ χωρὶς τοῦ λέμματος βραχεῖ τινὶ ξηραντικώτεραι. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα παραπλήσια χρωμένοις ἔξωθεν. ἐσθιόμεναι δὲ ταύτῃ πλεονεκτοῦσι κυάμων, ὅτι τὸ φυσῶδες ἀποτίθενται. κυάμῳ δὲ ὅπως ἂν ἑψηθῇ, παραμένει τὸ φυσῶδες. παχυμερεστέρας γάρ ἐστιν οὐσίας ἢ κατὰ κριθήν, διὰ τοῦτο καὶ τροφιμώτερος αὐτῆς ἐστίν. ἐπεὶ δ᾽ ὀλίγον ἀμφοτέρων τῆς μεσότητος ἀποκεχωρήκασιν, διὰ τοῦτο εἰσὶν πολύχρηστοι. τὰ γὰρ τοιαῦτα φάρμακα πολλὰ ἑτέροις μίγνυται, καθάπερ τινὲς ὗλαι, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ὁ κηρὸς καὶ τὸ ἔλαιον, οὐκ ὀλίγοις ἐπιπλέκεται φαρμάκοις. τὰ δ᾽ ἄλφιτα πολὺ, καὶ τῶν κριθῶν, αὐτῶν ἐστὶ ξηραντικώτερα.

Περὶ κρίμνου.

Κρίμνον τὸ παχυμερὲς, οὕτως ὀνομάζεται, τοῦ τε πυρίνου, καὶ τοῦ ἐκ τῶν ζειῶν ἀλεύρου. ἔστι δὲ τροφιμώτερον μὲν ἀλφίτου, δυσπεπτότερον δέ. καλεῖται δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ ῥόφημα πολτὸς, καὶ ἔστιν ὁ ἀπὸ τῆς ζειᾶς σταλτικὸς ἠρέμα τῆς κοιλίας, καὶ μᾶλλον εἰ φρυχθείη.

Περὶ κρίνου.

Κρίνου τὸ μὲν ἄνθος κράσεώς ἐστι μικτῆς, ἐκ λεπτομεροῦς τέ τινος καὶ γεώδους οὐσίας, ἐξ ἧς περ ἔχει, καὶ τὴν ἐν τῇ γεύσει πικρότητα, καί τινος ὑδατώδους εὐκράτου. ὅθεν καὶ τὸ ἔλαιον τὸ ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὸ μύρον ἀδήκτου διαφορητικῆς τε καὶ μαλακτικῆς ἐστὶν δυνάμεως, ἐξ ὧν περ καὶ ταῖς ἐν μήτραις σκληρότησιν ἐπιτηδειότατόν ἐστιν. καὶ ἡ ῥίζα δὲ καὶ τὰ φύλλα καθ᾽ ἑαυτὰ λειούμενα, ξηραίνει καὶ ῥύπτει, καὶ διαφορεῖ μετρίως. οὕτω γοῦν κἀπὶ τῶν κατακαυμάτων ἁρμόττει. δεῖται γὰρ καὶ ταῦτα μετρίως ξηραντικῆς τε ἅμα καὶ ῥυπτικῆς δυνάμεως. τὴν μὲν οὖν ῥίζαν ὀπτήσαντες, εἶθ᾽ ἅμα ῥοδίνῳ λειώσαντες, ἐπιτιθέασιν τοῖς κατακαύμασιν ἄχρι συνουλώσεως. ἔστι γοῦν καὶ ἄλλως ἁπάντων ἑλκῶν εἰς ἐπούλωσιν ἀγαθὸν φάρμακον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑστέρας μαλάττει, καὶ καταμήνια προκαλεῖται. τὰ δὲ φύλλα προσέψοντες, ἐπιτιθέασιν καὶ αὐτὰ μέχρι κατουλώσεως, οὐ τοῖς καύμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἕλκεσιν, καὶ ταριχεύουσι δέ τινες ἐν ὄξει, καὶ χρῶνται τραυματικοῖς. πλεῖον δ᾽ ἐν τῇ ῥίζῃ τῆς ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, ἤπερ ἐν τοῖς φύλλοις, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐν ταύτῃ πολὺ, καθὰ προείρηται. τῆς πρώτης γάρ εἰσι τάξεως τῶν ῥυπτικῶν φαρμάκων, ὅθεν ὅταν ἀλφὸς, ἢ ψώραν, ἢ λέπραν, ἢ ἀχῶρας, ἢ τι τοιοῦτον ἀποκρύψαι βουληθῶμεν, ἐπιμίγνυμεν αὐτῇ τῶν ἄλλων τι τῶν ἰσχυροτέρων φαρμάκων, οἷόν περ ἐστὶν καὶ τὸ μέλι. συμμέτρως δ᾽ αὐτῇ τοῦτο μιχθὲν καὶ πρὸς τὰς τῶν νεύρων ἁρμόττει διαιρέσεις, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα σύμπαντα, ὅσα δεῖται ξηραίνεσθαι σφοδρῶς ἄνευ δήξεως. ἀπεθέμεθα δέ ποτε καὶ τὸν τῶν φύλλων χυλὸν ἑψήσαντες σὺν ὄξει καὶ μέλιτι. πενταπλάσιος δ᾽ ἦν ὁ χυλὸς ἑκατέρου, καὶ ἦν εὐδόκιμον τὸ φάρμακον εἰς πάντα τὰ ξηραίνεσθαι σφοδρῶς δεόμενα χωρὶς τοῦ δάκνεσθαι, καθάπερ ὅσα τε τραύματα μεγάλα, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς κεφαλὰς γίγνεται τῶν μυῶν, ὅσα τε πλαδαρὰ καὶ χρόνια, καὶ δυσεπούλωτα τῶν ἑλκῶν ἐστι. ταυτὶ μὲν οὖν ἤδη τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείας ἐστὶ, ἧς ἀπέχεσθαι μὲν ὡς οἷόν τε πειρῶμαι. τό γε νῦν εἶναι, πολλάκις δ᾽ αὐτῆς τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἀναγκάζει προσάπτεσθαι, καὶ ἀναχωρεῖν τε χρὴ ταχέως, αὖθις αὐτῶν ἐπανέρχεσθαί τε πρὸς τὰ νῦν ἡμῖν προκείμενα.

Περὶ κροκοδειλίου.

Κροκοδειλίου τὸ σπέρμα δριμὺ μὲν ἐστὶν καὶ ἀρωματίζον, οὐρητικόν τε καὶ καταμηνίων κινητικόν, ὥστε καὶ θερμῆς ἂν εἴη δυνάμεως, καὶ διαφορητικῆς, καὶ ξηραντικῆς. καὶ ὁ χυλὸς δὲ τοῦ τε καυλοῦ, καὶ τοῦ σπέρματος ὁμοίας ὢν δυνάμεως μὲν, ὠφελεῖ τοὺς νεφρικούς. ἡ δὲ ῥίζα ταῖς τοῦ θώρακος ἀναπτύσεσιν ἰσχυρῶς συνεργεῖ, δριμεῖα μὲν ἧττον ὑπάρχουσα τοῦ σπέρματος, πικρὰ δ᾽ οὐχ ἧττον οὖσα. ἄγει δὲ καὶ διὰ ῥινῶν αἷμα.

Περὶ κρόκου

Κρόκος ἔχει μέντι καὶ στύφον ὀλίγον, ὅ, περ ἐδείχθη γεῶδες, ψυχρόν. ἐπικρατεῖ δ᾽ ἐν αὐτῷ θερμαίνουσα ποιότης τε καὶ δύναμις, ὥστε τὴν ὅλην οὐσίαν αὐτοῦ τῆς δευτέρας μὲν εἶναι τῶν θερμαινόντων τάξεως. τῆς πρώτης δὲ τῶν ξηραινόντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πεπτικὸν ἔχει τι συμμαρτυρούσης εἰς τοῦτο, καὶ τῆς βραχείας στύψεως. οἷς γὰρ ἂν μὴ σφοδρῶς θερμαίνουσι φαρμάκοις ὀλίγη προσῇ στύψις, ἴσον δύναται ταῖς ἐμπλαστικαῖς καλουμέναις οὐσίαις, ἃς, ὅταν θερμότητι συνυπάρχωσι, μὴ σφοδρᾷ [illegible] πεπτικὰς ἐδείκνυμεν ὑπάρχειν.

Περὶ κρομμύου.

Κρόμμυον ἐκ τῆς τετάρτης ἐστὶ τάξεως τῶν θερμαινόντων. ἡ δ' οὐσία παχυμερὴς ἐστὶν αὐτοῦ μᾶλλον, ὅθεν καὶ τὰς αἱμορροΐδας ἀναστομοῖ προστιθέμενον, καὶ σὺν ὄξει καταχριόμενον ἐν ἡλίῳ, τοὺς ἀλφοὺς ἀπορρύπτει, καὶ παρατριβόμενον ἀλωπεκίαις, θᾶττον ἀνακαλεῖται τῆς ὁρμῆς τὰς τρίχας. εἰ δ' ἀποχωρισθέντος αὐτοῦ τις τὸν χυλὸν, ὅσον μὲν ὑπόλοιπον ἱκανῶς ἐστι γεώδους οὐσίας θερμῆς. αὐτὸς δ' ὁ χυλὸς, ὑδατώδους τε καὶ ἀερώδους θερμότητος. οὕτω οὖν, καὶ τοὺς ὑποχεομένους, καὶ ἀμβλυώττοντας ἐπὶ πάχει χυμῶν, ὀνίνησιν ὑπαλειφόμενος. ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης κράσεως, ὅλον τὸ κρόμμυον φυσῶδές ἐστιν ἐσθιόμενον, καὶ διὰ τοῦτο ὅσα ξηρότερα τὴν κρᾶσιν, ἀφυσότερα.

Περὶ κυάμου.

Κύαμος καθ' ἑκάτερα τῆς μέσης κράσεως ἐστὶν, ἐγγυτάτω ἤδη τὸ ξηραίνειν, καὶ ἤδη τὸ ψύχειν. μετέχει δέ τινος ἐπ' ὀλίγον, καὶ ῥυπτικῆς δυνάμεως ἡ σὰρξ αὐτοῦ, καθάπερ τὸ λέμμα τῆς στυπτικῆς, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἰατρῶν ἔνιοι τὸν κύαμον ὅλον ἑψήσαντες σὺν ὀξυκράτῳ, τοῖς δυσεντερικοῖς, καὶ τοῖς κοιλιακοῖς, καὶ τοῖς ἐμετικοῖς ἔδωσαν. ἔστι δὲ ὡς ἔδεσμα εἴπερ τι καὶ ἄλλο, φυσῶδές τε καὶ δυσπεπτόν, ἀναπτύσεσι μέντοι ταῖς ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἐπιτήδειον. ὡς φάρμακον δ' ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον, ἀλύπως ξηραίνει. ἐπὶ μέντοι ποδαγρικοῖς ἐχρησάμεθα πολλάκις αὐτῷ, δι' ὕδατος ἑψήσαντες, εἶτα μίξαντες ὕειον στέαρ. ἐπὶ δὲ τῶν νεύρων θλασμάτων τε καὶ ἑλκῶν, δι' ὀξυμέλιτος τὸ ἄλευρον ἐπεθήκαμεν. ὄρχεων δὲ τῶν ἤδη φλεγμαινόντων ἐκ πληγῆς, σὺν ἀλφίτοις, καὶ διδύμων δ' ἐστὶ, καὶ μαστῶν ἀγαθὸν κατάπλασμα. φιλεῖ γὰρ ταῦτα τὰ μόρια μετρίως ψύχεσθαι φλεγμαίνοντα, καὶ μάλιστα, ὅταν ἐκ γάλακτος ἐν αὐτοῖς τυρωθέντος οἱ μαστοὶ φλεγμαίνωσι. τοιγαροῦν καὶ τὸ γάλα σβέννυται πρὸς τῶν τοιούτων καταπλασμάτων, ὥσπερ καὶ τὸ τῶν παίδων ἐφήβαιον ἐπιπλαττόμενον ἀλεύρῳ κυαμίνῳ, μέχρι πλείονος ἄνηβον διαμένει.

Περὶ κυκλαμίνου.

Κυκλάμινος ποικίλος τὴν δύναμιν ἐστίν. καὶ γὰρ καὶ ῥύπτει, καὶ τέμνει, καὶ ἀναστομοῖ, καὶ ἐπισπᾶται, καὶ διαφορεῖ, δῆλον δ' ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἔργων. ὁ μὲν γὰρ χυλὸς αὐτῆς αἱμορροΐδας ἀναστομοῖ, καὶ προκαλεῖται βιαίως εἰς ἀπόκατω, ἐν κροκύδι προστιθέμενος. οὕτω δὲ καὶ ταῖς τὰ φύματα, καὶ τὰς χοιράδας, ἁπάσας τε τὰς ἄλλας σκληρότητας διαφορούσαις δυνάμεσι μίγνυται, καὶ τοῖς ὑποχεομένοις ἁρμόττει μετὰ μέλιτος ὑπαλειφόμενος, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι διὰ ῥινῶν καθαίρει. σφοδρὰ δ' οὕτως ἐστὶν ἡ δύναμις αὐτοῦ, ὥστε καὶ τοῦ ἐπιγαστρίου καταχριομένου, κοιλίαν ὑπάγει, καὶ ἔμβρυα διαφθείρει. καὶ γὰρ, καὶ ἄλλως φθόριον ἰσχυρὸν ἐν πεσσῷ προστιθέμενος. ἡ δ' ὅλη ῥίζα, τοῦ χυλοῦ μὲν ἐστιν ἀσθενεστέρα, σφοδρὰ δ' ἐστὶν καὶ αὐτή. καὶ γὰρ ἔμμηνα κινεῖ πινομένη τε καὶ προστιθεμένη, καὶ ἰκτεριῶντας ὀνίνησιν, οὐ μόνον ἐκκαθαίρουσα τὸ σπλάγχνον, ἀλλὰ τὴν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι χολὴν ἐκκενοῦσα δι' ἱδρώτων. ὅθεν ἐπὶ τῇ πόσει συνεργεῖν δεῖ παντὶ τρόπῳ, τῇ τῶν ἱδρώτων γενέσει. χρὴ δ' εἶναι τὸ πινόμενον πλῆθος αὐτῆς ἄχρι τριῶν δραχμῶν, ἤτοι μετὰ γλυκέος, ἢ μελικράτου. ῥύπτει δὲ καὶ τὸ δέρμα κατά τε τὰ ἄλλα κἀν τῷ τὰς ἀλωπεκίας, καὶ τὰς ἐφηλίδας, ἅπαντά τε τὰ ἐξανθήματα θεραπεύειν. ὀνίνησι δὲ καὶ τοὺς σκληροὺς σπλῆνας, ἐπιπλαττομένη πρόσφατός τε καὶ ξηρά. διδόασι δ' ἔνιοι τὴν ξηρὰν ῥίζαν καὶ τοῖς ἀσθματικοῖς. ἡ δ' ἑτέρα κυκλάμινος, ἣν ἔνιοι κισσάνθεμον ὀνομάζουσιν, διὰ τὸ κισσῷ κατὰ τὸ ἄνθος ἐοικέναι, τὴν ῥίζαν ἄχρηστον ἔχουσα. τὸν καρπὸν ἔχει δραστικὸν ἱκανῶς, ὥστε καὶ μετ' οἴνου λευκοῦ κυάθων δυοῖν πινόμενος ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ἰᾶται σπλῆνας, κινεῖν οὖρα, καὶ τὴν κοιλίαν ὑπάγειν, ἐκβάλλει δὲ καὶ τὰ χόρια, καὶ τοῖς ἀσθματικοῖς ἀρήγει. ἡ ποιότης δ' αὐτοῦ γευομένῳ δριμεῖά τε καὶ ὑπόγλισχρός ἐστι.

Περὶ κυμίνου.

Κυμίνου τοῦ σπέρματι μάλιστα χρώμεθα, καθάπερ ἀνίσου τε καὶ λιβυστικοῦ καὶ κάρου καὶ πετροσελίνου. ἔστι δὲ καὶ θερμαντικῆς δυνάμεως, ὥσπερ κἀκείνων ἕκαστον οὐρητικῆς τε καὶ ἀφύσου, κατὰ τὴν τρίτην τάξιν ὑπάρχον τῶν θερμαινόντων.

Περὶ κυνοσβάτου.

Κυνοσβάτου. τούτου τοῦ θάμνου ὁ μὲν καρπὸς οὐκ ἀγεννῶς στυπτικός ἐστι, τὰ δὲ φύλλα μετρίως, ὥστε καὶ ἡ κατὰ μέρος αὐτῶν χρῆσις πρόδηλος. φυλάττεσθαι δὲ τὸ ἐν τῷ καρπῷ ἐριῶδες, ὡς ἀρτηρίας κακωτικόν.

Περὶ κυπαρίσσου.

Κυπαρίσσου τὰ φύλλα καὶ οἱ βλαστοὶ, καὶ τὰ σφαιρία τὰ νέα, καὶ μαλακὰ, μεγάλων τραυμάτων ἐν σκληροῖς σώμασιν ἐστὶ κολλητικά. ἐξ οὗ δῆλον, ὡς ξηραντικῆς ἐστι δυνάμεως, οὐδὲν ἐπιφανὲς ἐχούσης δριμὺ καὶ θερμὸν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ γεῦσις μαρτυρεῖ. φαίνεται γὰρ ἐν αὐτῇ βραχὺ μέν τι τὸ δριμὺ, πλεῖστον δὲ τὸ πικρόν, καὶ πολὺ πλέον ἔτι τὸ στρυφνὸν ἐν ὅλῳ τῷ φυτῷ. τοσοῦτον δ' ἐστὶν ἐν αὐτῇ τὸ δριμὺ καὶ τὸ θερμὸν, ὅσον ποδηγεῖν μὲν τὴν στρυφνότητα πρὸς τὸ βάθος, οὐδεμίαν δ' αὐτὸ θερμότητα καὶ δῆξιν ἐργάζεσθαι τοῖς σώμασιν. διὰ τοῦτο τὰς κατὰ τὸ βάθος ὑγρότητας ἐν ταῖς πλαδαραῖς καὶ σηπεδονώδεσι διαθέσεσιν, ἀλύπως τε ἅμα καὶ ἀσφαλῶς ἐκβόσκεται, τῶν θερμαινόντων καὶ ξηραινόντων ἐκδαπανᾶν μὲν τὰς περιεχομένας δυναμένων, ἑτέρας δ' ἐπισπωμένων τῇ δριμύτητι καὶ θερμότητι. οὕτω δὲ καὶ ἐντεροκηλικοὺς ὠφελεῖ. καὶ γὰρ ξηραίνει, καὶ τόνον ἐντίθησι τοῖς δι' ὑγρότητα χαλαροῖς σώμασιν, ὡς ἂν τῆς στύψεως εἰς βάθος καταδυομένης, τῷ ποδηγεῖσθαι πρὸς τῆς μεμιγμένης αὐτῇ θερμότητος, εἰς τοσοῦτον ἡκούσης μέτρον, ὡς ποδηγεῖν μὲν δύνασθαι, δάκνειν δ' οὐδέ πω δύνασθαι. χρῶνται δ' αὐτῇ τινὲς καὶ ἐπ' ἀνθράκων, καὶ ἑρπήτων ἀλφίτοις μιγνῦντες ὡς ἐκδαπανῶσι, χωρὶς τοῦ θερμαίνειν τὰς ἐργαζομένας ὑγρότητας τὰ τοιαῦτα νοσήματα. ἔνιοι δὲ καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα χρῶνται, μιγνῦντες ἀλφίτου μεθ' ὕδατος, ἢ ὀξυκράτου ὑδαροῦς.

Περὶ κυπέρου.

Κυπέρου χρήσιμοι μάλιστ' εἰσὶν αἱ ῥίζαι, θερμαίνουσαι καὶ ξηραίνουσαι χωρὶς δήξεως. ὅθεν τὰ δι' ὑγρότητα πολλὴν ἕλκη δυσεπούλωτα θαυμαστικῶς ὀνίνησιν. ἔχουσι γάρ τι καὶ στυπτικὸν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἐν στόμασιν ἕλκεσιν εἰσὶν ἐπιτήδειοι, καὶ μὴν, καὶ τμητικήν τινα δύναμιν αὐταῖς μαρτυρητέον ἐστὶν, ᾗ καὶ λιθιῶσιν ἁρμόττουσιν, καὶ οὖρα καὶ καταμήνια κινοῦσι.

Περὶ κύπρου.

Κύπρος τούτου τοῦ δένδρου τὰ φύλλα, καὶ οἱ ἀκρέμονες εἰς χρείαν ἥκουσι, μάλιστα μικτῆς ὄντα δυνάμεως τε καὶ κράσεως. ἔχει μὲν γάρ τι καὶ διαφορητικὸν ἐξ ὑδατώδους οὐσίας θερμῆς συμμέτρως, ἔχει δέ τι στυπτικὸν ἐκ τῆς ψυχούσης γεώδους, ὅθεν ἀφεψοῦντες μὲν αὐτά, καταντλοῦσι τῷ ὕδατι τὰ πυρίκαυστα. χρῶνται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πυρωδῶν φλεγμονῶν καὶ ἀνθράκων. ἔστιν γὰρ ἀλύπως τε καὶ ἀδήκτως ξηραντικά. καὶ μὲν καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι γιγνομένοις ἕλκεσιν αὐτόματα προσφέρεται, καὶ μάλιστα τοῖς ἀφθώδεσι, αὐταῖς τε ταῖς τῶν παιδίων ταῖς ἄφθαις ἁρμόττει διαμασσώμενα.

Περὶ κυτίσου.

Κυτίσου τὰ φύλλα διαφορητικῆς τ' ἐστὶν δυνάμεως ἐπιμεμιγμένης ὑδατώδει χλιαρᾷ, καθάπερ καὶ τὰ τῆς μαλάχης.

Περὶ κωνείου.

Κώνειον ὅτι τῆς ἄκρως ψυκτικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ἅπαντες ἴσασι.

Περὶ κώνου.

Κώνου καρπὸς ὃν δὴ καὶ κόκκαλον ὀνομάζουσι καὶ στρόβιλον, ὅλος μὲν χλωρός, ἔχει τι μεθ' ὑγρότητος πικρόν, καὶ δριμύ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἐμπύοις, ὅσοι τ' ἄλλοι δέονται τὰ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα ῥᾳδίως ἀναβήττειν τε καὶ ἀναπτύειν ἐπιτήδειος ἐστίν. ὁ δ' ἐδώδιμος ἐξ αὐτοῦ καρπός ἐστι μὲν τροφή, δύσπεπτος τε καὶ ἰσχυρά. ἔστι δὲ καὶ ὡς φάρμακον ἐκλεαίνειν τραχύτητας ἐπιτήδειον, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν ὕδατι βρεχθείς, ἀπόθηται κατ' αὐτὸν πᾶν ὅσον ἔχει δριμύ. τὸ γὰρ λοιπὸν ἅπαν ἀδηκτότερόν τε καὶ ἐμπλαστικώτερον γίνεται, θερμῆς μὲν καὶ ψυχρᾶς ποιότητος ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκός, ἐξ ὑδατώδους τε καὶ γεώδους οὐσίας κεκραμένον, ἀερώδους δ' ἥκιστα μετέχον.

Περὶ λαγώποδος.

Λαγώπους ξηραντικῆς δυνάμεως ἐστὶν ὡς τὰ περὶ γαστέρα ῥεύματα καλῶς ἐπιξηραίνειν.

Περὶ λαθυρίδος.

Λαθυρίς, καὶ ταύτην τινὲς εἶδος τιθυμάλλου φασίν, ὅτι τε παραπλησίως ἐκείνοις ὀπὸν ἔχει, καὶ ὅτι καθαίρει τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον, ὁμοία τε τὴν ὅλην δύναμιν ἐκείνοις ἐστί, πλὴν ὅσον τὸ σπέρμα γλυκὺ γευομένοις φαίνεται, ὃ δὴ καὶ μάλιστα τὴν καθαρτικὴν ἔχει δύναμιν.

Περὶ Λαμψάνης

Λαμψάνη ἐσθιομένη μὲν κακόχυμος ἐστί, καταπλασσομένη δέ, ῥυπτικὸν ἔχει τι καὶ διαφορητικόν.

Περὶ λαπάθου.

Λάπαθον διαφορητικῆς μετρίως ἐστὶ δυνάμεως, τὸ δὲ ὀξυλάπαθον μικτῆς. ἅμα γὰρ τῇ διαφορητικῇ καὶ ἀποκρουστικῆς τι μετέχει. τὸ δὲ σπέρμα αὐτῶν ἔχει τι σαφῶς, καὶ στυπτικόν, ὡς καὶ δυσεντερίας, καὶ διαρροίας ἰᾶσθαι, καὶ μάλιστα τὸ τοῦ ὀξυλαπάθου. τὸ δ' ἱππολάπαθον ἐν ἕλεσι μὲν γεννᾶται πάμπαν. ἔστι δὲ τῆς αὐτῆς μὲν τοῖς εἰρημένοις, ἀσθενεστέρας δὲ δυνάμεως.

Περὶ λειμωνίου.

Λειμωνίου τὸν καρπὸν αὐστηρὸν ὑπάρχοντα μετ' οἴνου διδόασι κοιλιακοῖς τε καὶ δυσεντερικοῖς, καὶ αἱμοπτυικοῖς. ὀνίνησι δὲ καὶ ῥοῦν γυναικεῖον. ἀρκεῖ δὲ πλῆθος ὀξυβάφου.

Περὶ λειχῆνος.

Λειχὴν ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν, ἔστι μὲν οἷον βρύον τι. τοῦ γένους δ' ἂν ὀρθῶς ὀνομάζοιτο τῶν φυτῶν. ὠνομάσθαι δ' οὕτω δοκεῖ διὰ τὸ λειχῆνας θεραπεύειν. ἔστι δὲ ῥυπτικῆς τε ἅμα καὶ μετρίως ψυχούσης δυνάμεως, ξηραντικῆς μέντοι κατ' ἄμφω. τὸ μὲν δὴ ῥυπτικόν τε καὶ ξηραντικὸν ἀπὸ τῆς πέτρας ἔχει, τὸ δὲ ψυκτικὸν ἀπὸ τοῦ ὑδατώδους. ἐπὶ γὰρ ταῖς ὑγραῖς καὶ δυσώδεσι πέτραις φύεται. τὸ δ' ἐκ τῶν τοιούτων οὐσιῶν συγκείμενον ἀφλέγμαντον ὑπάρχειν οὐδὲν θαυμαστόν. εἰ δὲ καὶ αἱμορραγίας ἵστησιν, ὡς Διοσκορίδης φησίν, οὐκ ἔχω φάναι.

Περὶ λεοντοπετάλου.

Λεοντοπετάλου τῇ ῥίζῃ μάλιστα χρώμεθα, διαφορητικῇ καὶ ξηραντικῇ, καὶ θερμαντικῇ κατὰ τὴν τρίτην ὑπαρχούσῃ τάξιν.

Περὶ λεπιδίου.

Λεπίδιον ἐκ τῆς τετάρτης ἐστὶ τάξεως τῶν θερμαινόντων, ὅμοιον τῷ καρδάμῳ κατὰ τὴν ὀσμήν, καὶ τὴν γεῦσιν, καὶ τὴν δύναμιν ὑπάρχον, ἧττον δ' αὐτοῦ ξηραίνει.

Περὶ λευκάδος.

Λευκὰς δριμείας ἐστὶ ποιότητος ἐπικρατούσης, κράσεως δὲ θερμῆς καὶ ξηρᾶς κατὰ τὴν τρίτην που τάξιν.

Περὶ λευκακάνθου.

Λευκάκανθον οἱ δὲ πολυγόνατον, οἱ δ' ἰσχιάδα καλοῦσι, πικρὰ ταύτης ἡ ῥίζα, καὶ διὰ τοῦτο τέμνει τε καὶ ξηραίνει κατὰ τὴν τρίτην τάξιν. ἐν δὲ τῷ θερμαίνειν ἐκ τῆς πρώτης ἐστὶ τάξεως.

Περὶ λευκοΐου.

Λευκοΐου καὶ σύμπας μὲν ὁ θάμνος, ῥυπτικῆς ἐστὶ καὶ λεπτομεροῦς δυνάμεως. ἐπὶ μᾶλλον δ' αὐτῆς μετέχει τὰ ἄνθη, καὶ τούτων τὰ ξηρότερα τῶν χλωρῶν μᾶλλον, ὥστε καὶ τὰς ἐπ' ὀφθαλμοῖς οὐλὰς τὰς παχείας λεπτύνει, καὶ καταμήνιά τε τὸ ἀφέψημα αὐτῶν προτρέπει, καὶ χόρια, καὶ ἔμβρυα τεθνεῶτα προκαλεῖται, καὶ εἰ ποθείη δὲ φθόριον ἐστὶ φάρμακον. καὶ γὰρ οὖν, καὶ πικρόν ἐστιν εἴπερ τι καὶ ἄλλο, καὶ εἴ τις αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως ὕδατος ἐπιμιξίᾳ πολλοῦ πραΰνειεν, ἤ τινι τῶν τοιούτων, ἕξει καὶ πρὸς φλεγμονὴν ἀγαθὸν φάρμακον. οὕτω γοῦν καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτοῦ εἰ μὴ ἄκρατον εἴη, τὰς ἐν μήτρᾳ φλεγμονὰς ἰᾶται προσαντλούμενον, καὶ μάλιστα ὅσαι κεχρονίκασι σκιρρωδῶς. οὕτω δὲ καὶ μετὰ κηρωτῆς ἕλκη δυσεπούλωτα θεραπεύει. χρῶνται δ' αὐτῷ τινες σὺν μέλιτι καὶ πρὸς ἄφθας. ὁ δὲ καρπὸς τῆς αὐτῆς ὢν δυνάμεως ἐπιτηδειότητος ἐστί, πινόμενος ὅσον δυοῖν δραγμῶν πλῆθος. ἢ προστιθέμενος

μένος σὺν μέλιτι, καταμήνια τε κινεῖν πέπισται, καὶ ἔμβρυα τὰ μὲν ζῶντα διαφθείρειν, τὰ νεκρὰ δ' ἐκβάλλειν. αἱ δὲ ῥίζαι παραπλησίας εἰσὶ δυνάμεως, πλὴν ὅσον παχυμερέστεραι τέ εἰσι καὶ γεωδέστεραι, μετ' ὄξους ἰῶνται σπλῆνας σκιρρουμένους. ἔνιοι δὲ καὶ τὰς σκιρρουμένας φλεγμονὰς ἰῶνται δι' αὐτοῦ.

Περὶ λεύκης.

Λεύκη τὸ δένδρον μικτόν πως ἐστὶ τὴν κρᾶσιν, ἐξ ὑδατώδους τε χλιαρᾶς καὶ γεώδους λελεπτυσμένης οὐσίας, ὅθεν καὶ τῆς ῥυπτικῆς μετέχει δυνάμεως.

Περὶ λιβανωτοῦ.

Λιβανωτὸς, θερμαντικὸς μέν ἐστι κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, ξηραντικὸς δὲ κατὰ τὴν πρώτην. ἔχει δέ τι ὑπόστυφον ὀλίγον, ἥκιστα δὲ σαφὴς ἡ στύψις ἐστὶν ἐν τῷ λευκῷ κατὰ τὴν χρόαν. ὁ δὲ φλοιὸς αὐτοῦ τὴν στυπτικὴν δύναμιν ἐναργῶς κέκτηται, διὸ καὶ ξηραίνει γενναίως, ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει τῶν ξηραινόντων ὑπάρχων. ἔστι δὲ καὶ παχυμερέστερος τοῦ λιβανωτοῦ καὶ ἥκιστα δριμύτητος μετέχων. διὰ ταύτας γοῦν αὐτοῦ τὰς ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, ἱκανὴ χρῆσις ἐστὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς ἐπί τε τῶν αἱμοπτυϊκῶν, καὶ στομαχικῶν, καὶ κοιλιακῶν, καὶ δυσεντερικῶν, οὐ τοῖς ἔξωθεν μόνοις ἐπιτιθεμένοις μιγνύντων αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοῖς εἴσω τοῦ σώματος μεταλαμβανομένοις. ὁ δὲ θαλλὸς αὐτοῦ, ξηροτέρας ἐστὶ καὶ θερμοτέρας ἢ κατὰ αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν δυνάμεως, ὡς εἰς τὴν τρίτην ἀπόστασιν ἀφικνεῖσθαι. ἔχει δέ τι καὶ ῥυπτικὸν, ὥστε διὰ τοῦτο καὶ ἀνακαθαίρειν δοκεῖ, καὶ πληροῦν τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἕλκη, καθάπερ καὶ ὁ ἐκ τῆς σμύρνης, καὶ ὁ ἐκ τοῦ στύρακος.

Περὶ λιβανωτίδων.

Λιβανωτίδες τρεῖς εἰσι. μία μὲν ἄκαρπος, αἱ δὲ δύο φέρουσαι καρπὸν, ὁμοίας ἅπασαι δυνάμεως μαλακτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς. ὁ δὲ χυλὸς ὅ, τε τῆς ῥίζης, καὶ ὁ τῆς πόας μέλιτι μιγνύμενος, ἀμβλυωπίας ὅσαι διὰ πάχος ὑγρῶν γίνονται θεραπεύει. τῆς δὲ εἰς τοὺς στεφάνους χρησίμης λιβανωτίδος ἣν ῥωμαῖοι καλοῦσι ῥοσμαρῖνον, τὸ ἀφέψημα τοὺς ἰκτεριῶντας ὀνίνησι πινόμενον. μετέχουσι γὰρ αἱ λιβανωτίδες ἅπασαι, ῥυπτικῆς τε καὶ τμητικῆς δυνάμεως.

Περὶ λιγνύος.

Λιγνὺς ἅπασα μέν ἐστι ξηραντικὴ, διὸ καὶ γεώδους ὑπάρχει τῆς οὐσίας, ἔχουσά τι καὶ τοῦ καταλαύσαντος τὴν ὕλην πυρὸς λείψανον, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὀλίγον. ἡ δ' ὅλη φύσις αὐτῆς γεώδης ἐστὶ λεπτομερής. αἱ κατ' εἶδος δ' ἐν αὐτῇ διαφοραὶ παρὰ τὴν καυθεῖσαν ὕλην γίγνονται, ἐκ μὲν τῆς δριμυτέρας καὶ θερμοτέρας, τοιαύτης καὶ τῆς λιγνύος ἀποτελουμένης. ἐκ δὲ τῆς γλυκυτέρας ὁμοίας κἀνταῦθα τῆς λιγνύος γιγνομένης, αὐτίκα γέ τοι τοῦ λιβανωτοῦ τῇ λιγνύϊ χρῶνται μιγνῦντες εἰς τὰς ὀφθαλμικὰς δυνάμεις, ἔτι τὰς ἤδη φλεγμαινόντων ἔτι τῶν ὀφθαλμῶν ἁρμοττούσας, καὶ ῥευματιζομένων, καὶ ἕλκη ἐχόντων. καὶ γὰρ ἀνακαθαίρεται ταῦτα, καὶ σαρκοῦται πρὸς αὐτῶν, ἔτι τε καὶ εἰς τὰς καλλιβλεφάρους ὀνομαζομένας δυνάμεις αὐτῷ χρῶνται, καὶ ἡ τῆς τερμίνθου τε καὶ ἡ τῆς σμύρνης ἄλυπος ἐστὶ παραπλησίως τῇ τοῦ λιβανωτοῦ. ἡ δὲ τοῦ στύρακος ἰσχυροτέρα τούτων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ τῆς ὑγρᾶς πίττης, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον ἡ τῆς κέδρου. χρῶνται δὲ ταῖς δριμυτέραις μὲν ἐπί τε τῶν ψίλων ὀνομαζομένων βλεφάρων, καὶ τῶν περιβεβρωμένων κανθῶν, καὶ ὑγρῶν ὀφθαλμῶν ἄνευ φλεγμονῆς. ταῖς μαλακωτέραις δὲ καὶ πρὸς ταῦτα μὲν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἃ μικρῷ πρόσθεν εἴρηται, ἁρμόττειν τοῦ λιβανωτοῦ τὴν λιγνύν.

Περὶ λιβυστικοῦ.

Λιβυστικοῦ καὶ ἡ ῥίζα καὶ τὸ σπέρμα θερμαινόντων εἰς τοσοῦτόν ἐστιν, ὡς ἔμμηνα τε κινεῖν καὶ οὖρα προτρέπειν, ἔτι δὲ καὶ ἄφυσα.

Περὶ λινοσπέρμου.

Λινόσπερμον ἐσθιόμενον φυσῶδές ἐστι, κἂν φρυχθῇ, οὕτως ἄρα περιττωματικῆς ὑγρότητος ὑπάρχει μεστόν. ἔστι δὲ καὶ θερμὸν ἐν τῇ πρώτῃ που τάξει, καὶ ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος ἐν τῷ μέσῳ που τέτακται.

Περὶ λινοζώστιδος.

Λινοζώστιδι χρῶνται μὲν ἅπαντες εἰς τὰς τῆς γαστρὸς καθάρσεις μόνον. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ πειραθῆναι τις βούλοιτο καταπλάττων αὐτὴν, εὑρήσει διαφορητικῆς ἱκανῶς δυνάμεως.

Περὶ λογχίτιδος.

Λογχίτιδος τῆς μὲν τὸ σπέρμα τρίγωνον ἐχούσης, ἐοικὸς λόγχῃ κατὰ τὸ σχῆμα, παραπλησία μάλιστα πως ἡ ῥίζα τῇ τοῦ σατυρίου τετύχηκεν οὖσα, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ὀρεκτικόν ἐστι φάρμακον. τῆς δὲ τῷ σκολοπενδρίῳ παραπλησίας τὰ φύλλα, χλωρὰ μὲν εἰς κόλλησιν τραύματος ἐπιτήδεια, ξηρὰ δὲ μετ' ὄξους πινόμενα, σπλῆνας ἰᾶται σκιρρουμένους.

Περὶ λυκίου.

Λύκιον ἢ πυξάκανθον ἀκανθῶδες δένδρον, ἐξ οὗ καὶ τὸ καλούμενον γίγνεται λύκιον. τοῦτο δὴ τὸ ὑγρὸν φάρμακον πρὸς ὑπώπιά τε χρῶνται, καὶ τὰς ἐν ἕδρᾳ καὶ στόματι φλεγμονὰς, καὶ ἑλκώσεις, ἕρπητάς τε καὶ σηπεδόνας, καὶ τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν, καὶ ὦτα πυορροοῦντα, καὶ παρατρίμματα, καὶ παρωνυχίας. ἔστι γὰρ ξηραντικῆς δυνάμεως ἐξ ἑτερογενῶν οὐσιῶν συγκείμενον, τῆς μὲν ἑτέρας λεπτομεροῦς τε καὶ διαφορητικῆς, καὶ θερμῆς, τῆς δ' ἑτέρας γεώδους ψυχρᾶς, ἐξ ἧς ἔχει τὴν στύψιν. ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ ποιότης ὀλίγη παντάπασιν ὑπάρχει τῷ φαρμάκῳ, τὸ διαφορεῖν δὲ καὶ ξηραίνειν οὐκ ὀλίγον, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν, ἐν θερμότητι δὲ περὶ τὰ μέσα πως τέτακται καὶ σύμμετρα. διὸ καὶ πρὸς διαφέροντα πάθη χρῶνται τῷ φαρμάκῳ, ὡς ῥυπτικῷ μὲν πρὸς τὰ ἐπισκοτοῦντα τῶν κορῶν, ὡς στυπτικῷ δὲ κοιλιακοῖς τε καὶ δυσεντερικοῖς, καὶ ῥῷ γυναικείῳ προσφέροντες. τοῦτο μὲν οὖν τὸ λύκιον ἐν Λυκίᾳ τε καὶ Καππαδοκίᾳ πλεῖστον γίγνεται. τὸ δ' ἕτερον τὸ ἰνδικὸν, ἰσχυρότερον ἐστὶν εἰς ἅπαν.

Περὶ λυσιμαχίου.

Λυσιμάχιος ἐπικρατοῦσαν ἔχει τὴν στυπτικὴν ποιότητα, δι' ἣν καὶ τραύματα κολλᾷ, καὶ τὰς ἐκ μυκτήρων αἱμορραγίας ἵστησιν ἐμπλασσομένη, καὶ τῶν ἄλλων δὲ αἱμορραγιῶν ἴσχαιμον ἐστὶ φάρμακον, αὐτή τε καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς ἔτι καὶ μᾶλλον, καὶ πινομένη δυσεντερίας τε καὶ αἵματος ἀναγωγὰς, καὶ ῥοῦν γυναικεῖον ἰᾶται.

Περὶ λυχνίδος.

Λυχνίδος τῆς εἰς τοὺς στεφάνους τὸ σπέρμα θερμόν ἐστι, κατὰ τὴν δευτέραν πως τάξιν, ἢ καὶ τρίτην ἤδη, καὶ δὴ καὶ ξη-
ρὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Περὶ λωτοῦ.

Λωτὸς ὁ ἥμερος ὃν ἔνιοι τρίφυλλον ὀνομάζουσιν, στυπτικῆς μετρίως ἐστὶ δυνάμεως, οὕτως δὲ καὶ ξηραντικῆς. ἐν δὲ
τῇ κατὰ θερμότητα καὶ ψύξιν συζυγίᾳ, μέσος πως ἐστὶ καὶ εὔκρατος. ὁ δ᾽ ἄγριος λωτὸς ἐν λιβύῃ μὲν πλεῖστος γεν-
νᾶται. τὸ σπέρμα δ᾽ αὐτοῦ, τῆς δευτέρας τάξεως ἐστὶ τῶν θερμαινόντων, ἔχει δέ τι καὶ ῥυπτικόν. τοῦ δ᾽ αἰγυπτίου
τὸ σπέρμα ἐν ἀρτοποιοῦσι.

Περὶ λωτός.

Λωτὸς τὸ δένδρον στυπτικῆς μὲν οὐ πολλῆς μετέχει ποιότητος, ἐστὶ δὲ καὶ λεπτομερὲς καὶ ξηραντικόν. τὰ γοῦν ῥι-
νήματα τῶν ξύλων αὐτῶν, πρός τε ῥοῦν γυναικεῖον ἁρμόττει, καὶ δυσεντερίας, καὶ κοιλιακὰς διαθέσεις. ἐναφεψεῖται
δὲ ποτὲ μὲν ὕδατι, ποτὲ δὲ οἴνῳ, ὡς ἂν καὶ ἡ χρεία κελεύῃ, καὶ οὐκ ἐνίεται μόνον ἀλλὰ καὶ πίνεται. καὶ μὴν καὶ τὸ
τὰς ῥεούσας τρίχας ἐπέχειν αὐτὸν, ὅτι στυπτικῆς τινὸς ἅμα τῷ μετρίως ξηραίνειν ἐστὶ δυνάμεως, οὐ μικρὸν σημεῖον.
ἐρρέθη γὰρ κἀν τῷ περὶ λαδάνου λόγῳ, τοιᾶσδε δεῖν εἶναι δυνάμεως τὸ μέλλον ἐφέξειν ῥεούσας τρίχας.

Περὶ μάκερος.

Μάκερ φλοιός ἐστιν ἐκ τῆς ἰνδικῆς κομιζόμενος, ἐν μὲν τῷ γεύεσθαι στρυφνὸς ἱκανῶς, μετά τινος βραχείας δριμύτη-
τος ἀρωματιζούσης. ὀσμώμενος δὲ ἡδὺς ὁμοίως τοῖς πλείστοις ἀρώμασι τοῖς ἰνδικοῖς. ἔοικεν οὖν καὶ αὐτὸς ἐκ μι-
τῆς οὐσίας συνεστάναι, τῆς πλείστης μὲν γεώδους ψυχρᾶς, ὀλίγης δέ τινος θερμῆς τε καὶ λεπτομεροῦς, ὅθεν ἰσχυρῶς ξηραί-
νει καὶ στύφει, καὶ διὰ τοῦτο κοιλιακαῖς τε καὶ δυσεντερικαῖς μίγνυται δυνάμεσιν. ἐν μὲν τῇ τρίτῃ τάξει τῶν ξηραι-
νόντων ὑπάρχων, ἐν δὲ τῇ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ μηδ᾽ ἕτερον ἐπιφανῶς ἐργαζόμενος.

Περὶ μαλαβάθρου.

Μαλαβάθρου φύλλον, νάρδου στάχυϊ παραπλήσιον ἐστὶ τὴν δύναμιν.

Περὶ μαλάχης.

Μαλάχη ἡ μὲν ἀγρία, διαφορητικῆς ἀτρέμα καὶ μαλακτικῆς ἐπὶ βραχὺ μετέχει δυνάμεως. ἡ δὲ κηπευομένη
καθ᾽ ὅσον ὑδατώδους ὑγρότητος μετείληφε, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἀσθενεστέραν τὴν δύναμιν ὑπάρχει. ὁ δὲ καρπὸς αὐ-
τῆς εἰς τοσοῦτον ἰσχυρότερος ἐστὶν, εἰς ὅσον καὶ ξηρότερος. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀναδενδρομαλάχη καλουμένη τούτου τοῦ γένους,
ἀλλὰ διαφορητικωτάτη τῶν εἰρημένων. ὀνομάζεται δὲ καὶ ἀλθαία.

Περὶ μανδραγόρας.

Μανδραγόρας ἐπικρατοῦσαν μὲν ἔχει τὴν ψυκτικὴν δύναμιν, ὡς τῆς γ᾽ εἶναι τῶν ψυχόντων τάξεως. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
θερμότητος τινὸς μετέχει, καὶ κατά γε τὰ μῆλα, καὶ ὑγρότητος, ὅθεν καὶ κωματώδη τὴν δύναμιν ἐστὶ ταῦτα. τῆς ῥί-
ζης δ᾽ ὁ φλοιὸς ἰσχυρότατος ὢν, οὐ ψύχει μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηραίνει. τὸ δ᾽ ἄλλο τὸ ἔνδον, ἀσθενὲς ὑπάρχει.

Περὶ μαράθρου.

Μάραθρον θερμαίνει μὲν ἰσχυρῶς, ὡς ἐκ τῆς τρίτης ἤδη δύνασθαι τάξεως εἶναι. ξηραίνει δ᾽ οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ κατὰ τὴν
πρώτην ἄν τις αὐτὸ θείη ἐν τῷδε τάξιν, καὶ διὰ τοῦτο γάλακτος γεννητικόν ἐστιν, οὐκ ἂν γεννῆσαν εἴπερ ἐξήραινεν
ἰσχυρῶς, ὑποχεομένοις τε βοηθεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. ἔστι δὲ καὶ οὐρητικὸν, καὶ καταμηνίων ἀγωγόν. ἔστι δὲ καὶ ἕτε-
ρον μάραθρον ἄγριον, ὃ καλοῦσι διὰ τὸ μέγεθος ἱππομάραθρον, οὗ ἡ ῥίζα καὶ τὸ σπέρμα, ξηραντικωτέρας ἐστὶ δυνά-

†ἡμερόν μεως, ἢ κατὰ τὸ †ἡμέτερον, ὥστε μοι δοκοῦσι καὶ τὴν γαστέρα κατὰ τοῦθ᾽ ἱστάναι. οὐ γὰρ δὲ σύψεώς γε σαφοῦς αὐτοῖς
μέτεστιν. τοῦτο μὲν οὖν οὐχ ἡ ῥίζα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον τὸ σπέρμα κάχρυϊ παραπλήσιον ὑπάρχει, καὶ δύναται
καὶ λίθον θρύπτειν, καὶ ἰκτεριῶντας ἰᾶσθαι, καὶ καταμήνια κινεῖν, καὶ οὔρησιν προτρέπειν, οὐ μὴν ἀθροίζειν γά-
λα καθάπερ τὸ πρότερον. ἕτερον δ᾽ ἐστὶν ἱππομάραθρον, οὗ τὸ σπέρμα στρογγύλον ἐστὶ καὶ δριμὺ, τοῦ κοριάνου
παραπλήσιον, ὅμοιον μὲν τῇ δυνάμει τῷ ἱππομαράθρῳ, ἀσθενέστερον δέ.

Περὶ μαστίχης.

Μαστίχη ἡ μὲν λευκὴ καὶ χία συνήθως ὀνομαζομένη, σύνθετος πως ἐστὶν ἐξ ἐναντίων δυνάμεων, στυπτικῆς καὶ μα-
λακτικῆς. διὸ καὶ στομάχου, καὶ κοιλίας, καὶ ἐντέρων, καὶ ἥπατος φλεγμοναῖς ἁρμόττει, κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστα-
σιν θερμαίνουσα καὶ ξηραίνουσα. ἡ δὲ μέλαινα, ἡ αἰγυπτία προσαγορευομένη, ξηραίνει τε μᾶλλον αὐτῆς, καὶ ἧττον τῆς
στυπτικῆς μετέχει δυνάμεως, ὅθεν ἐπιτηδειοτέρα πως ἐστὶ πρὸς τὰς τῆς διαφορήσεως ἰσχυροτέρας δεόμενα. ταύτῃ
γοῦν καὶ τῶν δοθιήνων ἀγαθόν ἐστι φάρμακον. τὸ μέντοι μαστίχινον ἔλαιόν τε καὶ μύρον, ἐκ μὲν τῆς χίας σκευάζουσιν,
ἐκ δὲ τῆς αἰγυπτίας οὐ πάνυ τι. παραπλησίας δ᾽ ἐστὶ, καὶ αὐτὸ δηλονότι τῇ μαστίχῃ δυνάμεως.

Περὶ μελανθίου.

Μελάνθιον θερμαίνει καὶ ξηραίνει κατὰ τὴν τρίτην τάξιν. ἔοικε δὲ καὶ λεπτομερὲς ὑπάρχειν, οὕτω γοῦν καὶ κατάῤ-
ῥους ἰᾶται θερμὸν ἐν ὀθονίῳ προσφερόμενον, ὡς ὀσμᾶσθαι συνεχῶς. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀφυσότατόν ἐστιν, εἴσω τοῦ σώματος
λαμβανόμενον, ὡς δῆλον ὡς λεπτομερές τε ἐστὶ, καὶ ἀκριβῶς ὑπὸ θερμότητος εἰργασμένον οὐσίας, διὰ τοῦτο γέ τοι
καὶ πικρόν ἐστιν. ἐδείκνυτο δ᾽ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ὡς εἰς ἐσχάτην λεπτότητα καὶ κατεργα-
σίαν ἀφικνουμένης τῆς γεώδους οὐσίας ἡ πικρὰ γεννᾶται ποιότης. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰς ἕλμινθας ἀναιρεῖν πέ-
φυκεν, οὐ μόνον ἐσθιόμενον ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς γαστρὸς ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον. ἐδείχθη γὰρ ὡς καὶ τοῦτο πέφυκε δρᾶν ὁ πικρὸς
χυμός. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὅτι λέπρας καὶ ἥλους καὶ μυρμηκίας ἐκβάλλει, θαυμαστόν ἐστι τῷ μεμνημένῳ τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
εἰρημένων. οὕτω δὲ καὶ ὀρθόπνοιαν ὀνίνησι, καὶ καταμήνια προτρέπει, τὰ διὰ πάχος ἢ γλισχρότητα χυμῶν ἐπεχο-
μένα, καὶ ὅλως ἔνθα τεμεῖν, καὶ ῥύψαι, καὶ ξηρᾶναι, καὶ θερμῆναι δεόμεθα, χρηστότατον ὑπάρχει τὸ φάρμακον.

Περὶ

Περὶ μελιλώτου.

Μελίλωτον μικτῆς ἐστι δυνάμεως. ἔχει μὲν γάρ τι καὶ στυπτικόν, ἀλλὰ καὶ διαφορεῖ καὶ συμπέττει. πλέον γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ τῆς θερμῆς οὐσίας ἐστὶν, ἤπερ τὸ τῆς ψυχρᾶς.

Περὶ μέλιτος.

Μέλι καὶ ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν. ἔστι δ' ἁπλῆς ὡς ἐνὶ μάλιστα δυνάμεως τε καὶ κράσεως, τῆς ῥυπτικῆς ὀνομαζομένης ἡμῖν συνήθως ἰδέας ὑπάρχων τῶν φαρμάκων. ἑψηθὲν δὲ ἧττον γίνεται δριμὺ καὶ ῥυπτικόν, ὅθεν εἰς τὰς τῶν κόλπων κολλήσεις αὐτῷ χρῶνται. εἰ δέ τι μέλι πικρόν ἐστιν ὥσπερ καὶ τὸ ἐν σαρδόνι, πρόδηλον ὅτι καὶ τοῦτο μικτῆς ἐστι δυνάμεως, ὡς εἰ καὶ ἡμῶν τις ἀψίνθιον ἔμιξεν αὐτῷ. καὶ τὸ σάκχαρ δὲ καλούμενον, ὅπερ ἐξ ἰνδίας τε καὶ τῆς εὐδαίμονος ἀραβίας κομίζεται. περιπήγνυται μὲν ὥς φασι καλάμοις, ἔστι δέ τι καὶ αὐτὸ μέλιτος εἶδος. ἧττον μὲν οὖν ἐστιν ἢ τὸ παρ' ἡμῖν γλυκύ. τὴν δύναμιν δὲ παραπλήσιον αὐτῷ καθ' ὅσον ἀποῤῥύπτει καὶ ξηραίνει καὶ διαφορεῖ, καθ' ὅσον οὔτε κακοστόμαχον ἐστὶν ὡς τὸ παρ' ἡμῖν, οὔτε διψῶδες ἀποκεχώρηκε τῆς οὐσίας αὐτοῦ.

Περὶ μελισσοφύλλου.

Μελισσόφυλλον πρασίῳ μὲν ἐστὶ παραπλήσιον τὴν δύναμιν, ἀπολείπεται δ' αὐτοῦ πάμπολυ. διὰ τοῦτο οὐδὲ κέχρηνται τις αὐτῷ. περιττὸν γὰρ πρασίου παρόντος οὕτως ἀφθόνου πανταχόθεν τῆς γῆς, μελισσοφύλλῳ χρῆσθαι. εἰ μέντοι ποτὲ μὴ παρείη πράσιον, ἐν χρεῖᾳ εἰς ὅσαπερ ἐκείνῳ χρῆσθαι, γινώσκοντι τὸ τῆς ἐνεργείας ἐλλιπές.

Περὶ μεσπίλου.

Μέσπιλον ἔνιοι τρίκοκκον ὀνομάζουσιν, ὅτι τρεῖς ἔχει τοὺς πάντας κόκκους ἔνδον αὐτοῦ. σπέρμα δέ ἐστιν ἕκαστος αὐτῶν τοῦ δένδρου, καθάπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς μήλοις εὑρισκόμενα τῆς μηλέας, καὶ τὰ γίγαρτα τῆς ἀμπέλου, καὶ κεγχραμίδες τῆς συκῆς. στρυφνὸς ἱκανῶς ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου, καὶ μόγις ἐδώδιμος, ἐφεκτικὸς ἱκανῶς τῆς γαστρός. ἔστι δὲ κἂν τοῖς βλαστοῖς αὐτοῦ κἂν τοῖς φύλλοις ἡ στρυφνὴ ποιότης οὐκ ὀλίγη.

Περὶ μηδίου.

Μηδίου τῆς ῥίζης πρὸς τὸν καρπὸν ὑπεναντίως κεκρᾶσθαι συμβέβηκεν. ἡ μὲν γὰρ αὐστηρά τ' ἐστὶ καὶ ῥευμάτων ἐφεκτική, τῶν τε ἄλλων καὶ δὴ καὶ τοῦ καλουμένου ῥοῦ γυναικείου. τὸ δὲ σπέρμα, τοσοῦτον δεῖται τοιοῦτον τι ποιεῖν, ὥστε καὶ προτρέπει καταμήνια λεπτομεροῦς καὶ τμητικῆς ὑπάρχον δυνάμεως.

Περὶ μήκωνος.

Μήκων, ἡ μέν τις ῥοιὰς ὀνομάζεται, διότι ταχέως αὐτῆς ἀποῤῥεῖ τὸ ἄνθος. ἡ δέ τις ἥμερος, ἐπειδὴ κηπεύεται, καὶ μὴν καὶ δύο ἐπ' αὐταῖς εἰσιν ἕτεραι μήκωνες ἄγριαι, ἡ μὲν οἷον ἐγκαθειμένην ἔχουσα τὴν κωδίαν, ἡ δὲ ἐπιμηκεστέραν μὲν ταύτης, ὅλη δ' αὐξανεστέρα καὶ αὐχμηροτέρα. ταύτης τῆς μήκωνος ὁ ὀπὸς ἀποῤῥεῖ, διὸ δὴ καί τινες ὀνομάζουσιν αὐτὴν ῥοιάδα. ἡ δὲ δύναμις ἁπασῶν, ψυκτική. ἀλλὰ τῆς μὲν κηπευομένης, ἣν δὴ καὶ θυλακῖτιν προσαγορεύουσιν, μετρίως ἐστὶν ὑπνῶδες τὸ σπέρμα λευκὸν ὀφθῆναι. ταῦτα ἄρα καὶ τοῖς ἄρτοισιν ἐπιπάττουσιν αὐτῶν, καὶ τὼ μέλιτος δεύσαντες ἐσθίουσιν. τῆς δὲ πρώτης ῥηθείσης, ἧς ταχέως ἀποῤῥεῖν φαμὲν τὸ ἄνθος, ἰσχυρότερον ψύχει τὸ σπέρμα, ὥστε οὐκ ἂν αὐτῷ μόνῳ χρήσαιτό τις ἀλύπως, ὥσπερ τῆς κηπευομένης μέλιτι μιγνύων. ὑπνῶδες δ' ἐστὶν ἱκανῶς οὕτω ληφθέν, ἀλλ' ὀλίγον ἐπιπάττουσιν αὐτὴν, τοῖς τε διὰ μέλιτος πέμμασι, καὶ ἰτρίοις καὶ τοῖς ἄρτοις. τῆς δὲ τρίτης ῥηθείσης τὸ σπέρμα μέλαν ὑπάρχον, ἤδη φαρμακῶδες ἐστὶν ἱκανῶς ψύχον. ἡ δὲ τετάρτη ῥηθεῖσα φαρμακωδεστάτη πασῶν ἐστι καὶ κατὰ τὸ σπέρμα καὶ κατὰ τὰς κωδίας, καὶ κατὰ τὰ φύλλα, καὶ κατὰ τὸν ὀπόν. ἰσχυρῶς γὰρ ψύχει μέχρι νάρκης ἄγουσα καὶ νεκρώσεως, ὅθεν ἰατροὶ τὸ χρήσασθαι καλῶς αὐτῇ μιγνύουσι φαρμάκοις ἀμβλύνουσι τὸ τῆς ψύξεως ἰσχυρόν. ἔστι γὰρ ἐκ τῆς τετάρτης ἐσχάτης τε τάξεως τῶν ψυχόντων, ὡς δ' αὐτις μάλιστα μεθόδῳ ποιεῖν τὴν μίξιν οὐ τῆς ἐνεστώσης πραγματείας ἴδιον, ἀλλὰ τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων, ἣν ἐφεξῆς τῇδε γράφομεν.

Περὶ μήκωνος κερατίτιδος.

Μήκων κερατῖτις ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ καρποῦ βραχεῖαν ἐπιστροφὴν ἔχοντος, ὥσπερ καὶ ἡ τῆλις ὡς ἐοικέναι βοὸς κέρατι. καλεῖται δὲ ὑπό τινων παραλία μήκων, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ πλησίον τῆς θαλάττης φύεται. δύναμιν δ' ἔχει τμητικὴν καὶ ῥυπτικὴν, ὥστε ἡ μὲν ῥίζα τῆς πόας ἐν ὕδατι καθεψηθεῖσα μέχρι ἡμίσεος, ἡπατικὰς ὠφελεῖ διαθέσεις. τὰ δὲ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη, τὰ ῥυπαρὰ σφόδρα καὶ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ὀνίνησιν. ἀφίστασθαι δὲ αὐτῶν χρὴ καθαρῶν γενομένων τῶν ἑλκῶν. εἰς τοσοῦτον γὰρ ῥύπτειν πέφυκε, ὥστε καὶ αὐτῆς τῆς καθαρᾶς σαρκὸς ἀποτήκειν τι. διὰ ταύτην γέ τοι τὴν ἰσχὺν, οὐ τὸν ῥύπον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐσχάρας ἀφαιρεῖ τῶν ἑλκῶν.

Περὶ μήκωνος ἡρακλείας.

Μήκων ἡρακλεία, καλεῖται δὲ καὶ ἀφρώδης, ὅτι σύμπασα λευκή τ' ἐστὶν καὶ ἀφρώδης οὖσα σμικρά. καθαρτικὸν δ' ἔχει φλέγματος τὸ σπέρμα.

Περὶ μηλέας.

Μηλέα οὐ πᾶσα ἐστὶ μιᾶς φύσεως, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ καρποῦ. τὰ μὲν γάρ ἐστι γλυκέα τῶν μήλων, τὰ δ' αὐστηρά, τὰ δὲ στρυφνά, τὰ δ' ὀξέα, τὰ δὲ τελέως ἔκλυτα καὶ ὑδατώδη, καὶ δὴ καὶ κρατεῖ τὸ μὲν ὑδατῶδες ἐν τούτοις, ὡς εὖ τὴν κρᾶσιν αὐτῶν ὑγροτέραν τε καὶ ψυχροτέραν. τὸ γεῶδες ψυχρὸν ἐν τοῖς στρυφνοῖς. ἐν δὲ τοῖς αὐστηροῖς τοῦτό τε καὶ τὸ ὑδατῶδες ψυχρὸν, ὥσπερ ἐν τοῖς γλυκέσι τὸ ὑδατῶδες εὔκρατον. οὕτω δὲ καὶ τὰ φύλλα, καὶ οἱ χυλοί, καὶ οἱ φλοιοὶ τῶν δένδρων ἀλλήλων διαφέρουσιν, ὥστ' ἔχοις αὐτοῖς μὲν αὐστηροτέροις τε καὶ ὀξυτέροις, τραύματά τε κολλᾶν, καὶ τῶν ἐν γενέσει φλεγμονῶν ἀναστέλλειν τὸ ἐπιῤῥέον, καὶ στόμαχον ἔκλυτον, καὶ γαστέρα ῥωννύναι. τοῖς δ' ὑδατωδεστέροις τὰς μετρίας φλεγμονὰς ἀρχομένας τε καὶ ἐπιδιδούσας ἀνιέναι. τῆς θεραπευτικῆς δ' ἐστὶν ἤδη ταῦτα μεθόδου, διὸ καὶ θᾶττον ἀπολειπτέον αὐτούς. ὅτι δὲ παμπόλλη τις ἅπασι τοῖς μήλοις ὑγρότης ἐμφέρεται περιττωματικὴ καὶ ψυχρά, δῆλον κἀκ τοῦ μηδενὸς αὐτῶν τὸν χυλὸν διαμένειν, ἀλλ' ὀξύνεσθαί τε καὶ φθείρεσθαι πάντας. μόνον γὰρ τῶν κυδωνίων καὶ στρουθίων, ἃ δὴ διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν στύψιν ἧττον ἐστὶν ὑγρὰ τῶν ἄλλων, ὁ χυλὸς ἑψηθεὶς μετὰ μέλιτος οἷός τε διαμένειν ἐστίν. αὐτὸς δὲ καθ' ἑαυτὸν, οὐδ' οὕτως μόνιμος.

Περὶ μηλέας περσικῆς.

Μηλέα περσικὴ καλεῖται συνήθως ὑπὸ πάντων ἤδη περσικὴ μόνον, αὐτὸ δὴ τοῦτο παραλιπόντων τὸ μῆλον. τὸ δένδρον ἐν τε τοῖς βλαστοῖς καὶ τοῖς φύλλοις, ἐπικρατοῦσαν ἔχει τὴν πικρὰν ποιότητα, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτοῦ τὰ φύλλα τὰς ἕλμινθας ἀποκτείνει λειωθέντα, καὶ κατὰ τοῦ ὀμφαλοῦ ἐπιτεθέντα. καὶ ἄλλως δὲ διαφορητικόν ἐστι φάρμακον. ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ, τοῦτο δὴ ἐδώδιμον περσικόν, ὑγρότερόν τ' ἐστὶ καὶ ψυχρότερον τὴν κρᾶσιν.

Περὶ μηλέας ἀρμενικῆς.

Μηλέα ἀρμενική. ταύτης ἐκλέλειπται τὸ παλαιὸν ὄνομα. καλοῦσι γὰρ ἅπαντες καὶ τὸν καρπὸν καὶ τὸ δένδρον πρεκόκκιον. ἔστι δὲ ὑγρός τε καὶ ψυχρὸς ὁ καρπὸς ἄμφω, κατὰ δευτέραν που τάξιν πεπονθὼς ἀπόστασιν.

Περὶ μηλέας μηδικῆς.

Μηλέα μηδική. ταύτης ὁ καρπὸς οὐκέτι μῆλον μηδικόν, ἀλλὰ κιτρίον ὑπὸ πάντων ὀνομάζεται, κατὰ μὲν τὸ σπέρμα, τὴν ὀξεῖαν ποιότητα καὶ ξηραντικὴν δύναμιν ἐπικρατοῦσαν ἔχον, ὡς τῆς τρίτης εἶναι τάξεως ἀπὸ τῶν ξηραινόντων τε καὶ ψυχόντων. κατὰ δὲ τὸν φλοιὸν ξηραινούσης, κἀνταῦθα μετείληφε κράσεως, ἀλλ' οὐκ ὀλίγον ἐχούσης τὸ δριμύ, διὸ καὶ ξηραίνει τοῦτο κατὰ δευτέραν ἀπόστασιν. οὐ μὴν ψυχρόν γ' ἐστὶν, ἀλλ' ἤτοι σύμμετρον, ἢ βραχύ τι κατωτέρω. ἡ δὲ σὰρξ αὐτοῦ παχύχυμός τέ ἐστιν καὶ φλεγματικὴ, καὶ ψυχρά. αὐτὴ μὲν γὰρ ἐσθίεται καθάπερ καὶ ὁ φλοιός. τὸ δὲ σπέρμα πᾶν ἄβρωτον, τὸ δ' ὑγρὸν καὶ ὀξῶδες, ὑπὲρ οὗ πρώτου διείλεγμαι, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ πυρὴν ἐνειστηκόμενος, ὅπερ ὄντως ἐστὶ σπέρμα. πικρὸς δ' οὗτος ἐστὶν, καὶ δηλονότι διαφορητικὸς καὶ ξηραντικὸς κατὰ τὴν δευτέραν που τάξιν ἀφεστηκὼς τῶν συμμέτρων. καὶ τὰ φύλλα δὲ ξηραντικῆς τε ἐστὶν καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως.

Περὶ μήου.

Μῆον. αἱ ῥίζαι τούτου χρήσιμοι, θερμαὶ μὲν κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν ὑπάρχουσαι, ξηραὶ δὲ κατὰ τὴν δευτέραν. διὰ τοῦτο γοῦν οὖρα τε κινῆσαι βουλόμενοι, καὶ καταμήνια προκαλέσασθαι, χρῶνται τῷ φαρμάκῳ. κεφαλαλγὲς τ' ἐστὶν πλεῖον λαμβανόμενον, ὡς ἂν ἐπιπλέον ὑπάρχον θερμὸν ἢ ξηρόν. ὑγρότητα γὰρ ἀπεπτοτέραν τε ἔτι καὶ φυσωδεστέραν ἡ ἐν αὐτῷ θερμότης ἀναφέρουσα πρὸς τὴν κεφαλὴν, οὕτως αὐτὴν ἀδικεῖ.

Περὶ μίλακος τραχείας.

Μίλαξ ἡ τραχεῖα, κληματώδης ἐστὶν ὡς ἑλίττεσθαι περὶ τὰ δένδρα πολυειδῶς ἄνω καὶ κάτω. τὰ δὲ φύλλα καὶ γευσάμενα, δριμύ τι ἔχει, καὶ ἄλλως χρώμενα θερμαίνει.

Περὶ μίλακος λείας.

Μίλαξ ἡ λεία, παραπλησία πώς ἐστιν τῇ προειρημένῃ κατὰ τὴν δύναμιν.

Περὶ μορέας.

Μορέας ὁ καρπὸς, ὁ μὲν πέπειρος ὑπάγει γαστέρα, ὁ δ' ἄωρος ξηρανθεὶς, στυπτικὸν ἱκανῶς γίνεται φάρμακον, ὥς τε καὶ πρὸς δυσεντερίας ἁρμόττει, καὶ κοιλιακὰς διαθέσεις, καὶ τὰς ἄλλας ὅσαι ῥοώδεις. κόπτεται δὲ, καὶ τοῖς ὄψοις μίγνυται, καθάπερ καὶ ὁ τῆς ῥοῦ καρπὸς, ἢ εἴ τις ἐθέλει δι' ὕδατος ἢ οἴνου πίνεται. ὅτι δὲ ὁ τῶν πεπείρων χυλὸς εἰς τὰ στοματικὰ φάρμακα χρήσιμος ὑπάρχει, διὰ τὴν συνοῦσαν αὐτῷ στύψιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. καὶ πρὸς ἄλλα δὲ δηλονότι πολλὰ τῶν κατὰ μέρος, ὅσα μετρίας δεῖται στύψεως ἁρμόττει. τὰ δ' ἄωρα πρὸς τῇ στρυφνότητι καὶ ὀξύτητος μετέχει. καὶ τὸ σύμπαν δένδρον ἐν ἅπασιν τοῖς αὐτοῦ μέρεσι μικτήν τινα δύναμιν ἔοικεν ἔχειν, ἔκ τε ἐφεκτικῆς τε καὶ καθαρτικῆς συγκειμένην. ἐπικρατεῖ δὲ ἐν μὲν τῷ φλοιῷ τῆς ῥίζης, ἡ καθαρτικὴ μετά τινος πικρότητος, ὥστε καὶ πλατεῖαν ἕλμινθα κτείνει. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μορίοις ἡ ἐφεκτική. κατὰ δὲ τὰ φύλλα καὶ τοὺς βλαστοὺς, μέση πως ἀμφοῖν ἐστὶν ἡ κρᾶσις.

Περὶ μυάγρου.

Μυάγρου τὸ σπέρμα λιπαρόν ἐστιν, ὥστ' εἰ καὶ θλασθὲν †μεθείη ἐλαιῶδές τι, δυνάμεως ἐμπλαστικῆς ὑπάρχον.

†μέθησιν

Περὶ μύκητος.

Μύκης ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ἱκανῶς φυτόν, ὅθεν καὶ δηλητηρίου δυνάμεως ἐγγὺς ἥκουσι. καί τινές γε ἐξ αὐτῶν καὶ ἀναιροῦσι καὶ μάλιστα ὅσοι τὴν φύσιν ἐπίμικτον ἔχουσιν σηπεδονώδη τινὰ ποιότητα.

Περὶ μύλης.

Μύλης ἡ ῥίζα μικρῷ βολβῷ παραπλήσιος ὑπάρχουσα, συνακτικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥστε καὶ μετὰ αἰρίνου ἀλεύρου προστιθεμένη, αὐτὴν ἀνεστομωμένην μήτραν ἰᾶσθαι φησὶ Διοσκουρίδης.

Περὶ μυὸς ὠτός.

Μυὸς ὠτίς. ἔνιοι δὲ μυὸς ὦτα. ξηραίνει μὲν κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν. θερμότητα δ' οὐδεμίαν ἐπιφανῆ κέκτηται.

Περὶ μυρίκης.

Μυρίκη ῥυπτικῆς καὶ τμητικῆς ἐστι δυνάμεως, ἄνευ τοῦ ξηραίνειν ἐπιφανῶς, ἔχει δέ τινα καὶ στύψιν. καὶ διὰ ταύτας τὰς ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, σπλῆνα μὲν ἱκανῶς ὀνίνησιν, ἀφεψώμενον σὺν ὄξει, ἢ οἴνῳ τῶν ῥιζῶν, ἢ τῶν ἀκρεμόνων, ἢ τῶν φύλλων ἀφεψομένων. ἰᾶται δὲ καὶ ὀδονταλγίας. ὁ καρπὸς δὲ καὶ ὁ φλοιὸς οὐ βραχεῖαν στύψιν προσείληφασιν, ὥστε καὶ κικίδος ὀμφακίτιδος ἐγγὺς ἥκειν, πλὴν ὅσῳ γε ἡ στρυφνότης ἐναργής ἐστιν ἐν τῇ κικίδι. τῷ δὲ καρπῷ τῆς μυρίκης ἡ κρᾶσις ἀνώμαλος. ἀναμέμικται γὰρ αὐτοῦ τῇ φύσει πολὺ τὸ ῥυπτικόν τε καὶ λεπτομερὲς, ὃ μὴ ὑπάρχει τῇ κικίδι. χρήσασθαι μέντοι τις αὐτῷ δύναται, μὴ παρούσης κικίδος εἰς ὅσα περ ἐκείνη, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ τῷ φλοιῷ. καὶ ἡ τέφρα δὲ καυθείσης τῆς μυρίκης, ξηραντικῆς ἱκανῶς γίνεται δυνάμεως, ἐχούσης πλεῖστον μὲν τὸ ῥυπτικόν, ὀλίγον δὲ τὸ στυπτικόν.

Περὶ μυριοφύλλου.

Μυριόφυλλον ξηραντικῆς ἐστὶν εἰς τοσοῦτον δυνάμεως, ὡς κολλᾶν τραύματα.

Περὶ μυῤῥίδος.

Μυῤῥίς, ἔνιοι δὲ μύῤῥαν ὀνομάζουσιν, εὐώδη καὶ γλυκεῖαν ἔχει τὴν ῥίζαν, καταμηνίων τε κινητικὴ, καὶ τῶν ἐκ θώρακος καὶ

τος καὶ πνεύμονος ἀνακαθαρτική, ὥστ' εἴη ἂν ἐκ τῆς δευτέρας τῶν θερμαινόντων τάξεως, ἔχουσα τι καὶ λεπτομερές.

Περὶ μυῤῥίνης.

Μυῤῥίνη δ' ἐξ ἐναντίων ἱκανῶς τὴν φύσιν οὐσιῶν σύγκειται. ἐπικρατεῖ δ' ὅμως ἐν αὐτῇ γεῶδες ψυχρόν, ἔχει δὲ καὶ λεπτομερὲς θερμόν, ὅθεν ἰσχυρῶς ξηραίνει. ἔστι δὲ καὶ τὰ φύλλα καὶ οἱ βλαστοὶ καὶ ὁ καρπός, καὶ ὁ χυλὸς οὐ πολλῷ τινι διαφέροντα κατὰ τὴν στύψιν. ἡ μέντοι τῷ στελέχει τε καὶ τοῖς κλάδοις αὐτοῖς ἐπίφυσις ὀχθώδης, ἣν ἔνιοι μυρτίδανον ὀνομάζουσιν, εἰς ὅσον δ' ἐστὶν ξηροτέρα τῶν εἰρημένων, εἰς τοσοῦτον καὶ ξηραίνει καὶ στύφει σφοδρότερον. ἀποτίθενται δ' αὐτὴν ἔνιοι κόπτοντες, κἄπειτ' ἀναλαμβάνοντες οἴνῳ, καὶ τροχίσκους ἀναπλάττοντες. ἔστι δὲ καὶ τὰ ξηρὰ φύλλα τῶν χλωρῶν ξηραντικώτερα, μέμικται γάρ τις ὑγρότης δηλονότι τοῖς χλωροῖς. ὁ δὲ χυλὸς οὐκ ἐκ τῶν φύλλων μόνον ἐκθλίβεται τῶν χλωρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ. στυπτικῆς δ' ἐστὶν ἅπαντα ταῦτα δυνάμεως, ἔξωθέν τε τοῦ σώματος ἐπιτιθέμενα καὶ εἴσω λαμβανόμενα, διὰ τὸ μηδεμίαν ἀναμεμιγμένην ἔχειν ἤδη δηλητήριον, ἢ καθαρτικὴν οὐσίαν.

Περὶ μώλυος.

Μῶλυ τινὲς τὸ πήγανον ἄγριον ὀνομάζουσιν, ἔνιοι δὲ ἅρμολαν, σύροι δὲ βησασάν, ὥσπερ οἱ καππαδόκαι μῶλυ, διότι τὴν ῥίζαν μέν ἐστι μέλαν, ἄνθος δ' ἔχει γαλακτῶδες. ἡ δύναμις δ' αὐτοῦ λεπτομερής τ' ἐστὶν καὶ θερμὴ κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν, ὅθεν καὶ τέμνει τοὺς παχεῖς χυμοὺς καὶ διαφορεῖ, καὶ ἐπ' οὔρησιν προτρέπει.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

Οσον μὲν οὖν ὑπόλοιπόν ἐστιν τῆς κατὰ φύσιν δυνάμεως ἐν τῷδε λεχθήσεται, οὐδὲ τοῦτο ἅπαν, ἀλλ' αἱ τῶν δραστικῶν ποιοτήτων ἐνέργειαι μόναι. τὰ γὰρ ὅλης ἔργα τῆς οὐσίας τῶν φυτῶν, ὕστερον αὐτὰ καθ' αὐτὰ δίειμεν. ἀναμνήσαντες οὖν πάλιν κατ' αὐτὰ τοὺς ἀνεγνωκότας τὰ πρόσθεν, ὡς καθ' ἑκάστην δύναμιν ἁπλῆν εἰς τάξεις τέτταρας ἐποιησάμεθα τὴν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον διαίρεσιν, ὅτι τε σαφέσιν ὅροις ἑκάστης τάξεως τὸ πλάτος ἀφωρισάμεθα, καὶ αὐτῆς τῶν δυνάμεων εὑρέσεως ἐδιδάξαμέν τινα μέθοδον, ἁπάντων τε τούτων ἀποδείξεις ἐποιησάμεθα, καὶ σκοποὺς ἐθέμεθα, καὶ κριτήρια καθ' ἑκάστην δύναμιν ἴδια τε καὶ κοινά, προσθήσομεν οὕτως ἤδη τὰ λείποντα, παρακαλέσαντες εἴ τις οὐχ ὡμίλησεν τοῖς ἔμπροσθεν, ἤτοι καὶ τούτων ἀφίστασθαι παντάπασιν, ἢ εἴπερ ἐστὶ φιλόπονος, ἐξ ἀρχῆς πρότερον ἀναλέξασθαι τὴν πραγματείαν. ἀσαφῆ τε γὰρ ἅμα καὶ ἀναπόδεικτα πάντ' αὐτῷ φανεῖται τὰ λεχθησόμενα, πρὶν ἐν ἐκείνοις γυμνάσασθαι.

Περὶ νάρδου στάχυος.

Νάρδου στάχυς, θερμαίνει μὲν κατὰ τὴν πρώτην ἀπόστασιν, ξηραίνει δὲ κατὰ τὴν δευτέραν συμπληρουμένην. σύγκειται δὲ ἔκ τε στυφούσης αὐτάρκως οὐσίας, καὶ δριμείας θερμῆς οὐ πολλῆς, καί τινος ὑποπίκρου βραχείας. ἐκ τοιούτων δ' ἡ ῥίζα συγκειμένη δυνάμεων, καὶ πρὸς ἧπαρ, καὶ στόμαχον εὐλόγως ἁρμόζει, πινομένη τε καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη, καὶ οὖρα κινεῖ, καὶ δήξεις ἰᾶται στομάχου, καὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα ῥεύματα ξηραίνει, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ κατὰ τὴν κεφαλήν, καὶ τὸν θώρακα. ἰσχυροτέρα δ' ἐστὶν ἡ ἰνδικὴ προσαγορευομένη, μελαντέρα τῆς συριακῆς καλουμένης ὑπάρχουσα.

Περὶ νάρδου κελτικῆς.

Νάρδος κελτική, παραπλησίας πώς ἐστι κατὰ γένος δυνάμεως ταῖς προειρημέναις, ἀσθενεστέρα δ' εἰς ἅπαντα, πλὴν εἰς οὖρα. θερμοτέρα μὲν γὰρ ἐκείνων ἐστίν, ἧττον δὲ στύφει.

Περὶ νάρδου ὀρείας.

Νάρδος ὀρεία, ἥτις καὶ θυλακῖτις καὶ πυρεῖτις ὀνομάζεται, γεννᾶται μὲν ἐν κιλικίᾳ πλείστη. ἔστι δ' ἀσθενεστέρα τῶν προειρημένων.

Περὶ ναρθηκος.

Νάρθηκος τὸ μὲν σπέρμα θερμαίνει, καὶ λεπτύνει. τὸ δ' ἔνδον ἔτι χλωροῦ τὸ λεγόμενον ἐντεριώνη, στυπτικῆς τινος μετέχει ποιότητος, δι' ἣν αἱμοπτυϊκοῖς τε καὶ κοιλιακοῖς ἁρμόττει.

Περὶ νάπυος.

Νάπυ θερμαίνει καὶ ξηραίνει κατὰ τὴν τετάρτην τάξιν.

Περὶ ναρκίσσου.

Ναρκίσσου ἡ ῥίζα ξηραντικῆς ἐστιν δυνάμεως εἰς τοσοῦτον, ὡς κολλᾶν τραύματα μέγιστα, μέχρι καὶ τῶν περὶ τοὺς τένοντας διακοπῶν. ἔχει δέ τι καὶ ῥυπτικόν, καὶ ἐπισπαστικόν.

Περὶ νευράδος.

Νευράς, ἔνιοι δὲ ποτήριον ὀνομάζουσιν, ξηραντικῆς ἀδήκτου δυνάμεως ἐστίν, ὡς καὶ νεῦρα διακοπέντα πιστεύεσθαι κολλᾶν. αἱ ῥίζαι δ' αὐτῆς μάλιστα τοιαῦται. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἀφέψημα τινὲς αὐτῶν διδόασιν τοῖς τὰ νεῦρα πεπονθόσιν.

Περὶ νηρίου.

Νήριον ἢ ῥοδοδάφνη, γνώριμος ἅπασιν θάμνος. ἔξωθεν μὲν τοῦ σώματος εἰ καταπλασθείη, διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως, εἴσω δὲ λαμβανομένη, ὀλέθριός τε καὶ δηλητήριος οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις τῶν βοσκημάτων.

Περὶ νυμφαίας.

Νυμφαίας ἥ τε ῥίζα, καὶ τὸ σπέρμα δύναμιν ἔχει ξηραντικὴν ἄδηκτον. ἐπέχει τοιγαροῦν καὶ τὰ τῆς γαστρὸς ῥεύματα, καὶ σπέρμα κατά τε τοὺς ὀνειρωγμούς, καὶ ἄλλως ἀμετρότερον φερόμενον, ὀνίνησι δὲ καὶ δυσεντερικούς. ἡ δὲ τὴν λευκὴν ἔχουσα ῥίζαν νυμφαία, σφοδροτέρας ἐστὶ δυνάμεως, ὥστε ῥοῦν γυναικεῖον ἰᾶσθαι. πίνεται δὲ καὶ αὕτη, καὶ ἡ τὴν μέλαιναν ἔχουσα ῥίζαν ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ. μετέχουσι δέ τι καὶ ῥυπτικῆς δυνάμεως, ὥστε καὶ ἀλφοὺς ἰῶνται, καὶ ἀλωπεκίας. ἀναδεύονται δὲ πρὸς μὲν τοὺς ἀλφοὺς ὕδατι, πρὸς δὲ τὰς ἀλωπεκίας ὑγρᾷ πίττῃ κρατ-

τέρων δ' εἰς ταῦτα ἡ τὴν μέλαιναν ἔχουσα ῥίζαν, ὥσπερ ἐστὶν ἡ ἑτέρα ἡ τὴν λευκήν.

Περὶ ξανθίου.

Ξάνθιον. καλεῖται δὲ καὶ φασγάνιον, ὁ καρπὸς διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως.

Περὶ ξυρίδος.

Ξυρὶς, ἔνιοι δὲ ξυρίδα, λεπτομεροῦς, ἑλκτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς, καὶ δηλονότι καὶ ξηραντικῆς ἐστι δυνάμεως, ἥ τε ῥίζα, καὶ πολὺ μᾶλλον αὐτῆς ὁ καρπὸς, ὅς γε καὶ οὐρητικός τε καὶ σπλήνων σκιῤῥουμένων ἐστὶν ἰατικός.

Περὶ ξιφίου.

Ξιφίου ἡ ῥίζα, καὶ μάλιστα ἡ ἑτέρα ἡ ἄνωθεν, ἑλκτικῆς τ' ἐστὶ, καὶ διαφορητικῆς, καὶ δηλονότι, καὶ ξηραντικῆς δυνάμεως.

Περὶ οἴης.

Ὄη τὸ δένδρον ἧς ὁ καρπὸς ὂα καλεῖται, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν οὖα, μετὰ τοῦ υ στυπτικῆς μετέχει ποιότητος, ἀλλ' ἀθηρεστέρας πολὺ μεσπίλου. διὸ δὴ καὶ ἡδίους ἐσθιομένη ἐστὶ, καὶ ἧττον, ἢ κατὰ μέσπιλον στεγνωτικὸς τῆς γαστρός.

Περὶ οἴνου.

Οἶνος ἐκ τῆς δευτέρας τάξεώς ἐστι τῶν θερμαινόντων. ὁ δ' ἱκανῶς παλαιὸς, τῆς τρίτης, ὥσπερ ὁ γλεῦκος ὀνομαζόμενος τῆς πρώτης τάξεως. ἀνάλογον δὲ ταῖς θερμότησιν, καὶ αἱ ξηρότητες αὐτοῦ.

Περὶ ὀλύνθων.

Ὄλυνθοι δριμείας εἰσὶ καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως, διὰ τὸν ἐμφερόμενον αὐτοῖς ὀπὸν παντὸς τοῦ δένδρου κοινόν. ἑψηθέντες μὲν οὖν τοὺς σκληροὺς ὄγκους διαφοροῦσιν, ὠμοὶ δὲ μυρμηκίας, καὶ θύμους ἐκβάλλουσιν.

Περὶ ὁλοστίου.

Ὁλόστιον ξηραντικῆς ἐστὶ δυνάμεως μετὰ τοῦ στύφειν, ὅθεν αὐτὸ καὶ πρὸς τὰ ῥήγματα ποτίζουσιν.

Περὶ ὀλύρων.

Ὄλυρα μεταξὺ πυροῦ τε καὶ κριθῆς φύσεώς ἐστιν, καὶ ὡς τροφὴ, καὶ ὡς φάρμακον. ἐξ ἐκείνων οὖν καὶ περὶ τῆσδε λογίζου.

Περὶ ὀνάγρου.

Ὄναγρον, ἢ ὀνόθηρα, ἢ ὀνοθουρίς. ταύτης ἡ ῥίζα ξηραινομένη οἰνῶδές τι ὄζει. ἔστι δὲ καὶ τῇ δυνάμει κατ' οἶνον μάλιστα.

Περὶ ὀνόσματος.

Ὄνοσμα, ἢ ὀσμὰς, ἢ φλονῖτις, ἢ ὄνωνις, ἐκ δριμείας καὶ πικρᾶς οὐσίας σύγκειται. διὸ καὶ πεπίστευται κτείνειν τε καὶ ἐκβάλλειν ἔμβρυα τῶν φύλλων αὐτοῦ σὺν οἴνῳ πινομένων.

Περὶ ὀνοβρυχίδος.

Ὀνοβρυχὶς ἀραιωτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως. ταῦτ' ἄρα καὶ χλωρᾶς μὲν αὐτῆς τὰ φύλλα καταπλασσόμενα, διαφορεῖ φύματα. ξηρᾶς δὲ μετ' οἴνου πινόμενα, στραγγουρίας ἰᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ ἱδρῶτας προκαλεῖται σὺν ἐλαίῳ ἀλειφομένη.

Περὶ ὀνώνιδος.

Ὄνωνις ῥίζαν ἔχει θερμαντικὴν ἤδη πως ἐπὶ τὴν τρίτην τάξιν. ὁ δὲ φλοιὸς αὐτῆς μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμος, ἔχων τι καὶ ῥυπτικὸν, καὶ τμητικὸν, ὅθεν οὐκ οὐρητικὸς μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ λίθων θρυπτικός. τῇ δ' αὐτῇ δυνάμει, καὶ τὰς ἐσχάρας ταχέως ἀφίστησιν. χρῶνται δ' αὐτῷ, καὶ πρὸς ὀδόντων ἀλγήματα καθεψοῦντες ἐν ὀξυκράτῳ, καὶ διακλύζεσθαι κελεύοντες.

Περὶ ὄξους.

Ὄξος ἐν τῷ πρώτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων δέδεικται μικτῆς οὐσίας ὑπάρχον ψυχρᾶς καὶ θερμῆς, ἀμφοῖν λεπτομερῶν. ἐπικρατεῖ δὲ τῆς θερμῆς ἡ ψυχρά. ξηραντικὸν δ' ἱκανῶς ἐστι τὸ φάρμακον, ὡς τρίτης εἶναι τάξεως ἤδη συμπληρουμένης, ὅτ' αὖ δ' ἰσχυρὸν ὑπάρχει.

Περὶ ὀξυακάνθου.

Ὀξυάκανθος. τοῦτο γὰρ τὸ δένδρον ὥσπερ ἀχράδι παραπλήσιον ἐστὶ τὴν ἰδέαν, οὕτω καὶ τὴν δύναμιν, καὶ μέν γε καὶ οἱ καρποί. ὁ μὲν τῆς ἀχράδος, ἁπλῶς στρυφνὸς, ὁ δὲ τῆς ὀξυακάνθης, καὶ λεπτομερής ἐστι, καὶ τμητικὸν ὀλίγον ἔχει. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ δένδρου, τῷ μὲν τῆς ἀχράδος οὐκ ἔοικεν, ὅμοιος δ' ἐστὶ τοῖς μύρτοις, ἐρυθρός τε καὶ ἀραιὸς ὑπάρχων. ἔχει δὲ καὶ πυρῆνας. οὐ μόνον δ' ἐσθιόμενος, ἀλλὰ καὶ πινόμενος ἐφεκτικός ἐστιν ἁπάντων τῶν ῥοωδῶν παθῶν.

Περὶ ὀποῦ.

Ὀπὸς ὁ μὲν κυρηναῖος ἁπάντων ἐστὶ θερμότατός τε καὶ λεπτομερέστατος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διαφορητικώτατος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι θερμοί τ' εἰσὶν ἱκανῶς, καὶ πνευματώδεις. τὸ πλεῖστον γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀερώδους τε καὶ πυρώδους οὐσίας ἐστίν. εἰσὶ δὲ παμπόλλοι μὲν ὀποί. ῥίζης γάρ τινος οὖν, ἢ καυλοῦ τμηθέντος, τὸ ῥέον ἐκ τῆς τομῆς, παχὺ καὶ γλίσχρον, ὀπός ἐστιν. ἰδικώτερον δὲ οἷον καθ' ὑπεροχήν τινα τὸν κυρηναῖον οὕτως ὀνομάζουσιν, καὶ τὸν μηδικὸν, καὶ τὸν συριακόν.

Περὶ ὀριγάνου.

κοχύλην

Ὀρίγανος, ἡ μὲν ἡρακλεωτικὴ δραστικωτέρα τῆς ὀνίτιδος. ἀμφοῖν δὲ ἀγρία, ἣν πάνακες ἡράκλειον, οἱ δὲ †κονύλην καλοῦσιν. ἅπασαι δὲ τμητικῆς τε καὶ λεπτυντικῆς, καὶ θερμαντικῆς εἰσὶ δυνάμεως, κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν ἔχουσαι ταῦτα. ἡ δὲ τραγορίγανος ὀνομαζομένη, προσείληφέ τι καὶ στύψεως.

Περὶ ὀρόβου.

Ὄροβος ξηραίνει μὲν κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν ἐπιτεταμένην, θερμαίνει δὲ κατὰ τὴν πρώτην. εἰς ὅσον δὲ πικρότητος μετείληφεν, εἰς τοσοῦτον τέμνει καὶ ῥύπτει, καὶ ἐκφράττει. πλέον δὲ ληφθεὶς, αἷμα διὰ οὔρων ἄγει.

Περὶ ὀροβάγχης.

Ὀροβάγχη ξηρᾶς καὶ ψυχρᾶς ἐστι κράσεως ἐπὶ τὴν πρώτην κρᾶσιν.

Περὶ ὀρύζης.

Ὄρυζα ἔχει τι συπτικὸν, διὸ καὶ τὴν γαστέρα μετρίως ἐπέχει.

Περὶ ὄρχεως τοῦ κυνός.

Ὄρχις ὀνομάζεται, καὶ κυνὸς ὄρχις ἡ αὐτὴ βοτάνη. δύναμις δὲ τῆς ῥίζης αὐτοῦ βολβοειδοῦς οὔσης, καὶ διπλῆς, ὑγρὰ καὶ θερμὴ, καὶ γευομένοις γλυκύτερος φαίνεται. ἀλλ' ἡ μὲν μείζων ῥίζα, πολλὴν ἔοικεν ἔχειν ὑγρότητα περιττωματικήν τε καὶ φυσώδη, διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἀφροδίσια πινομένη προτρέπει. ἡ δ' ἑτέρα ἡ ἐλάττων, ἔμπαλιν κατειργασμένη ἱκανῶς, ὡς εἶναι τὴν κρᾶσιν αὐτῆς ἐπὶ τὸ θερμότερον, καὶ ξηρότερον ῥέπουσαν, ὅθεν οὐ μόνον οὐ προτρέπει τὰς πρὸς συνουσίας ὁρμὰς ἥδε ἡ ῥίζα, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν ἐπέχει τε καὶ καταστέλλει. ἐσθίονται δὲ δίκην βολβῶν ὀπτώμεναι.

Περὶ ὄρχεως τοῦ σεραπιάδος.

Ὄρχις ὃν καὶ σεραπιάδα καλοῦσιν, ξηροτέρας δυνάμεως ἐστὶν, ἢ κατὰ τὴν προτέραν, ὅθεν εἰς τὰ ἀφροδίσια μὲν οὐχ ὁμοίως ἐπιτήδειος ἐστίν. οἰδήματα δὲ καταπλασσόμενος διαφορεῖ, καὶ ἕλκη ῥυπαρὰ καθαίρει, καὶ ἕρπητας ἰᾶται. ξηρανθεῖσα δὲ, πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι ξηραίνει, ὥστε καὶ τὰ σηπεδονώδη, καὶ τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ἰᾶται. καὶ γάρ τι καὶ ὑπόστυφον ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο κοιλίαν ἐπέχει μετ' οἴνου πινομένη.

Περὶ ὀσιειδοῦς.

Οσιειδοῦς τῆς πόας ἐξ ἧς καὶ τὰ †κανορήματα γίνεται, πικρὰ μὲν ἡ ποιότης, ἐκφρακτικὴ δὲ ἡ δύναμις, ὅθεν καὶ τὰς καθ' ἧπαρ ἐμφράξεις ὠφελεῖ. †κορήματα

Περὶ παγκρατίου.

Παγκράτιον, ἡ ῥίζα τοῦ φυτοῦ σκίλλῃ κατά τε τὴν γεῦσιν ἔοικεν, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ χρῶνται τινὲς αὐτῷ μὴ παρούσης σκίλλης. ἐνεργεῖ γὰρ ἅπαντα, κατὰ γένος μὲν ὡσαύτως, ἀδρανεστέρα δὲ μακρῷ.

Περὶ παλιούρου.

Παλιούρου τὰ φύλλα καὶ ἡ ῥίζα, συπτικῆς μὲν οὐκ ἀσαφῶς μετείληφε δυνάμεως, ὡς καὶ τὴν ῥέουσαν ἐπέχειν γαστέρα. διαφορητικῆς δ' εἰς τοσοῦτον, ὡς καὶ τὰ φύματα θεραπεύειν, ὅσα γε μὴ λίαν ὑπάρχει φλεγμονώδη τε καὶ θερμά. ὁ δὲ καρπὸς τμητικῆς ἐπὶ τοσοῦτον μετέχει δυνάμεως, ὡς καὶ τοὺς ἐν κύστει λίθους θρύπτειν, καὶ ταῖς ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἀναπτύσεσι βοηθεῖν.

Περὶ παπύρου.

Πάπυρος αὐτὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν, οὐδ' εἰς χρείαν ἰατρικὴν ἥκει. βρεχεῖσα δὲ ἢ καυθεῖσα, χρησίμη γίνεται. ὀξυκράτῳ μὲν οὖν, ἢ οἴνῳ βρεχεῖσα, κολλᾷ τὰ πρόσφατα τῶν ἑλκῶν, καὶ μάλιστα ἐν κύκλῳ περιειλημένη. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οἷον ὕλη τις ἐστὶν, δεκτικὴ τῶν ἰωμένων φαρμάκων. ἐπειδὰν δὲ καυθῇ, φάρμακον ἤδη γίνεται ξηραντικὸν, ὥσπερ καὶ ἡ τέφρα τοῦ κεκαυμένου χάρτου, πλὴν ὅσον ἀδρανεστέρα ἐστὶν ἡ τῆς παπύρου.

Περὶ πάνακος τοῦ ἡρακλείου.

Πάνακες ἡράκλειον, ἐκ τούτου καὶ ὁ καλούμενος ὀποπάναξ γίνεται τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν καυλῶν ἐκτεμνομένων. ἔστι δὲ ὁ μὲν ὀποπάναξ αὐτὸς πολυχρηστότατος, θερμαίνων καὶ μαλάττων, καὶ διαφορῶν. καὶ θείη ἄν τις αὐτὸν, κατὰ μὲν τὸ θερμαίνειν ἐκ τῆς τρίτης τάξεως, κατὰ δὲ τὸ ξηραίνειν ἐκ τῆς δευτέρας. ὁ δὲ φλοιὸς τῆς ῥίζης ξηραντικόν τε ἅμα καὶ θερμαντικόν ἐστι φάρμακον, ἀλλ' ἧττον τοῦ ὀποῦ. καὶ μέντοι τι καὶ ῥυπτικὸν ἔχει. διὸ καὶ χρώμεθ' αὐτῷ πρός τε τὰ γυμνὰ τῶν ὀστῶν, καὶ τὰ κακοηθευόμενα τῶν ἑλκῶν. ἱκανῶς γάρ ἐστι τὰ τοιαῦτα σαρκοῦν, κἂν τῷ ῥύπτειν τε ἅμα καὶ ξηραίνειν, καὶ μὴ πάνυ σφοδρῶς θερμαίνειν, ὧν ἁπάντων δεῖ τῷ μέλλοντι σαρκοῦν, ὡς ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν ἐπιδείκνυμεν. ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ θερμὸς ὢν, καὶ αὐτὸς ἐμμηνίων ἀγωγόν ἐστι φάρμακον. †ἐθισμὸς δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἤδη σχεδὸν ἅπασιν, οὐ πάνακες ἀλλὰ πάνακα προσαγορεύειν τὴν πόαν ταύτην. †ἔθισαι

Περὶ πάνακος τοῦ ἀσκληπείου.

Πάνακες ἀσκληπειον ἧττον ἐστὶ τοῦ θερμὸν τοῦ προγεγραμμένου πάνακος, ὅθεν αὐτῷ καὶ τοῖς ἄνθεσι, καὶ τῷ καρπῷ πρὸς ἕλκη, καὶ φύματα, καὶ φαγεδαίνας χρῶνται μέλιτι μιγνύντες.

Περὶ πάνακος τοῦ χειρωνίου.

Πάνακες χειρώνιον, καὶ τοῦτο παραπλησίας ἐστὶ τῷ προγεγραμμένῳ δυνάμεως.

Περὶ παρωνυχίας.

Παρωνυχία ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, ἰᾶται γὰρ παρωνυχίας. ὡς δὲ Διοσκουρίδης φησὶ, καὶ κηρία. δύναμις δ' αὐτοῦ λεπτομερής τε ἐστὶν, καὶ ξηραντικὴ, καὶ ἄδηκτος. τοιαῦτα γὰρ εἶναι χρὴ καὶ τὰ τῆς παρωνυχίας φάρμακα. δῆλον δ' ὅτι τό γε τοιοῦτον καὶ διαφορεῖν ἱκανόν ἐστιν ἅπανθ' ὅσα παθήματα διαφορεῖσθαι δεῖται. τοιαῦτα γάρ ἐστιν, ὅσα τῆς τρίτης τάξεως ὑπάρχοντα κατά τε τὸ θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦτο λεπτομεροῦς οὐσίας ἐστίν.

Περὶ πενταφύλλου.

Πεντάφυλλον ἡ ῥίζα ξηραίνει μὲν ἰσχυρῶς, ἥκιστα δ' ἐστὶ δριμεῖα. διὸ καὶ πολύχρηστος ὑπάρχει, καθάπερ καὶ τἄλλα πάνθ' ὅσα λεπτομεροῦς ὄντα ξηραίνει χωρὶς δήξεως. ἔστι γὰρ καὶ ἥδε ἡ ῥίζα ξηραντικὴ μὲν ἐκ τῆς τρίτης ἤδη που τάξεως, ἥκιστα δὲ θερμότητος ἐπιφανοῦς μετέχουσα.

Περὶ πέπλου.

Πέπλος, ἔνιοι δὲ μήκωνα ἀφρώδη. καὶ οὗτος ὁ θαμνίσκος ὀπὸν ἔχει παραπλησίως τοῖς τιθυμάλλοις, τῇ τε ἄλλῃ, καὶ ὅτι καθαίρει καθάπερ ἐκεῖνοι.

Περὶ πεπλίου.

Πέπλιον ὀπὸν ἔχει καὶ οὗτος ὁ θαμνίσκος ὥσπερ καὶ οἱ τιθύμαλλοι, καὶ φύεται τὰ πολλὰ παρὰ θαλάττην, τὴν μὲν ῥίζαν

ἄχρηστον ἔχων ὥσπερ καὶ ἡ πέπλος. ὀπὸν δὲ ἰσχυρὸν οὐ πάνυ τι χρήσιμον ἐστιν αὐτόν. ἀλλὰ τό γε σπέρμα χρήσιμον, καὶ φυσῶδες ὁμοίως τῷ τοῦ πέπλου σπέρματι καθαῖρον.

Περὶ πεπέρεως.

Πεπέρεως ἡ μὲν ῥίζα κόστῳ μάλιστα κατὰ τὴν δύναμιν ἔοικεν. ὁ δὲ καρπὸς ὁ μὲν ἄρτι βλαστάνοντος αὐτοῦ, τὸ μακρὸν ἐστὶ τῷ πεπέρει, διὸ καὶ ὑγρότερον ὑπάρχει τοῦ πεπέρεως. σημεῖον δὲ τῆς ὑγρότητος αὐτοῦ, τό τε ῥᾳδίως ἀποτιθέμενον πιτροῦσθαι, καὶ τὸ μὴ παραχρῆμα δάκνειν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μὲν ἄρχεσθαι, παραμένειν δὲ ἐπιπλέον. ὁ δ' οἷον ὄμφαξ καρπὸς τὸ λευκόν ἐστι πέπερι, δριμύτερον ὑπάρχον τοῦ μέλανος. ἐκεῖνο γὰρ οἷον ὑπερωπτημένον ἐστὶν ἤδη καὶ ὑπερεξηραμμένον. ἀμφότερα δὲ ἰσχυρῶς θερμαίνει τε καὶ ξηραίνει.

Περὶ πορσέας.

Πορσέας τὰ φύλλα στυπτικῆς μετείληφε συμμέτρως δυνάμεως, ὡς δύνασθαι ποτὲ καὶ τοῖς αἱμορραγοῦσι μορίοις ἐπιτίθεσθαι συμφερόντως.

Περὶ περικλυμένου.

Περικλυμένου χρήσιμος ὅτε καρπός ἐστι, καὶ τὰ φύλλα, τμητικῆς τε ἅμα καὶ θερμαινούσης ὑπάρχοντα δυνάμεως εἰς τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὸ οὖρον αἱματῶδες ἐργάζεσθαι πινόμενα μέχρι πλείονος. ἐν ἀρχῇ μέντοι οὐρητικὸν μόνον ἐστίν, ἔξωθεν δὲ μετ' ἐλαίου συναλειφόμενον, θερμαίνει. ὠφελεῖ δὲ καὶ σπληνώδεις καὶ δυσπνοοῦντας. ἡ δὲ συμμετρία τῆς πόσεως, δραχμῆς μιᾶς πλῆθος σὺν οἴνῳ. ξηραίνει δὲ καὶ σπέρμα. καί τινές φασιν εἰ ἐπιπλέον πίνοιτο, παντάπασιν ἀγόνους γίνεσθαι τοὺς πίνοντας. ὁρίζουσι δ' ἔνιοι, καὶ προθεσμίαν ἡμερῶν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πόσει, καθάπερ καὶ Διοσκουρίδης ἑπτὰ καὶ τριάκοντα λέγων ἱστορεῖσθαι αὐτάς. οὕτως δὲ καὶ τὸ οὖρον αἱματῶδες γίνεσθαι φησὶν ἀπὸ τῆς ἕκτης τῶν

Περὶ περιστερεῶνος.

ἡμερῶν.

Περιστερεὼν ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ τὰς περιστερὰς διατρίβειν ἐν αὐτῷ. δύναμιν δ' εἰς τοσοῦτον ἔχειν ξηραντικήν, ὡς κολλᾶν τραύματα.

Περὶ πετασίτου.

Πετασίτης ἐκ τῆς τρίτης τάξεώς ἐστι τῶν ξηραινόντων, ὅθεν ἐπί τε τῶν κακοήθων, καὶ φαγεδαινικῶν ἑλκῶν αὐτῷ

Περὶ πετροσελίνου.

χρῶνται.

Πετροσελίνου τὸ σπέρμα μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμον, οὔσης καὶ ὅλης τῆς πόας, ἅμα ταῖς ῥίζαις ὁμοίας μὲν ἀσθενεστέρας δὲ δυνάμεως, ἔστι δ' ὥσπερ ἐν τῇ γεύσει δριμὺ μετὰ πικρότητος, οὕτω κἂν τοῖς ἔργοις θερμὸν ἅμα τῷ τέμνειν, καὶ διὰ ταῦτα καταμήνιά τε καὶ οὖρα προτρέπει δαψιλῶς. ἔστι δὲ καὶ ἄφυσον. εἴη ἂν οὖν καὶ αὐτὸ τῆς τρίτης τάξεως τῶν θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων. οἱ δ' ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον μόνον ὀνομάζουσι τὸ ἐν τῷ Ἀμανῷ γεννώμενον. ἔστι δὲ σμύρνιον μᾶλλον ἢ πετροσέλινον, οὐ μὴν παραλλάττει γε πολὺ τὴν πετροσελίνου δύναμιν.

Περὶ πευκεδανοῦ.

Πευκεδανοῦ τῇ ῥίζῃ μὲν μάλιστα, χρώμεθα δὲ καὶ τῷ ὀπῷ, καὶ τῷ χυλῷ. ἔστι δὲ πάντα μὲν ταῦτα τῆς αὐτῆς τῷ εἴδει δυνάμεως. ἰσχυρότερος δ' αὐτῶν ὁ ὀπὸς ἱκανῶς θερμαίνων, καὶ διαφορῶν, ὅθεν καὶ τοῖς κατὰ τὰ νεῦρα πάθεσιν ἅπασιν ἁρμόττειν πεπίστευται. καὶ τὰ περὶ πνεύμονά τε καὶ θώρακα, καὶ νοσήματα τὰ διὰ πάχος, ἢ γλισχρότητα χυμῶν γινόμενα. καὶ ἔσω μὲν τοῦ σώματος λαμβανόμενος, ἀλλὰ καὶ ὀσμώμενος ὠφελεῖ. τῷ δὲ λεπτύνειν καὶ τέμνειν, καὶ ὀδόντων τετρημένων ἐνίοτε παραχρῆμα τὰς ὀδύνας ἔπαυσεν ἐντεθεὶς τῷ βρώματι, διότι λεπτομερής τ' ἐστί, καὶ θερμαντικός. καὶ μέντοι δὴ καὶ σπλῆνας ἐσκιρρωμένους ὠφελεῖ, τῷ τέμνειν καὶ διαφορεῖν, καὶ λεπτύνειν τοὺς παχεῖς χυμούς. τῇ δὲ ῥίζῃ πρὸς ταῦτα μέν ἐστι χρῆσθαι. καὶ λεπίδας δὲ ὀστῶν ἀφίστησι τάχιστα, διότι ξηραίνει σφοδρῶς, ἔλαττον δὲ ἢ κατὰ τὸν ὀπὸν θερμαίνουσα. καὶ τοῖς κακοήθεσιν ἕλκεσιν ἄριστον ἐστὶ φάρμακον ἐπιπλαττομένη ξηρά. αὐτὴ γὰρ καθαίρει, καὶ σαρκοῖ, καὶ μέχρι τῶν ἐπουλώσεων ἄγει. θερμαίνουσα μὲν κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν ἤδη που συμπληρουμένην, ξηραίνουσα δὲ κατὰ τὴν τρίτην ἀρχομένην.

Περὶ πηγάνου.

Πήγανον τὸ μὲν ἄγριον ἐκ τῆς τετάρτης ἐστὶν ἤδη τάξεως τῶν θερμαινόντων. τὸ δ' ἥμερον ἐκ τῆς τρίτης, ἔστι δ' οὐ μόνον δριμὺ γευόμενον, ἀλλὰ καὶ πικρόν, ᾧ καὶ τὸ τέμνειν τε καὶ διαφορεῖν ἔχει τοὺς παχεῖς, καὶ γλίσχρους χυμούς. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ δι' οὔρων κινεῖ, καὶ μὴν δὴ καὶ λεπτομερές ἐστι, καὶ ἄφυσον, καὶ διὰ τοῦτο πρός τε τὰς ἐμπνευματώσεις ἁρμόττει, καὶ τὰς πρὸς ἀφροδίσια προθυμίας ἐπέχει, καὶ διαφορεῖ καὶ ξηραίνει γενναίως. ἔστι γὰρ τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων φαρμάκων. ὃ δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις μῶλυ, καὶ βυσσαῖον ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι, εἴη ἂν καὶ αὐτὸ πήγανον ἄγριον.

Περὶ πίσσης.

Πίσσα ἡ μὲν ξηρὰ ξηραίνει, καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν συμμέτρων, καὶ πλέον γε ξηραίνειν πέφυκεν ἢ θερμαίνειν. ἡ δ' ὑγρά, τοὔμπαλιν θερμαίνει πλέον, ἢ ξηραίνει. ἔχει δέ τι καὶ λεπτομερές, ᾧ καὶ τοὺς ἀσθματικούς, καὶ τοὺς ἐμπυϊκοὺς ὠφελεῖ. πλῆθος δ' ἐκλαβεῖν ἀρκεῖ κύαθον μέλιτος μιγνύντας, ἀλλὰ καὶ ῥυπτικὸν ἔχουσίν τι, καὶ συμπεπτικόν, καὶ διαφορητικόν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ὑπόπικρόν τε καὶ δριμύ, οὕτως γέ τοι, καὶ λεπροὺς ὄνυχας ἐξάγουσιν μιγνύμεναι κηρῷ, καὶ λειχῆνας ἀπορρύπτουσι. συμπέττουσι δὲ καὶ τοὺς σκληρούς, καὶ ἀπέπτους ὄγκους πάντας ἐπεμβαλλόμεναι τοῖς καταπλάσμασιν, ἰσχυρότερα δ' εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἡ ὑγρά. ἡ δὲ ξηρὰ πίττα πρὸς μὲν ταῦτα χείρων, εἰς δὲ τὰς κολλήσεις τῶν τραυμάτων ἐπιτηδειοτέρα. δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὡς ὑγρότητος θερμῆς ἀναμέμικταί τι δαψιλὲς τῇ ὑγρᾷ πίττῃ.

Περὶ πισσελαίου.

Πισσέλαιον ἐκ τῆς ὑγρᾶς γίνεται πίττης, ὅμοιον μὲν ὑπάρχον αὐτῇ τῷ γένει, λεπτομερέστερον δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν.

Περὶ

Περὶ πιστακίου.

Πιστάκιον ἐν Συρίᾳ πλεῖστον γεννᾶται, τοῦτο τὸ φυτόν. ὁ καρπὸς δ᾽ αὐτοῦ λεπτομερεστέρας πώς ἐστιν οὐσίας, ὑπόπικρόν τι καὶ ἀρωματίζον ἐχούσης. ἐκφράττει τοιγαροῦν, καὶ διακαθαίρει μάλιστα μὲν τὰ καθ᾽ ἧπαρ. ἤδη δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακα καὶ πνεύμονα.

Περὶ πιτυΐδων.

Πιτυΐδες, ὀνομάζεται δὲ οὕτως ὁ καρπὸς τῶν πιτύων. ἔνιοι δὲ καταχρώμενοι, καὶ τὸν τῆς πεύκης ὡσαύτως προσαγορεύουσιν, μικτῆς εἰσι δυνάμεως, ὡς ἂν καὶ στύφουσαι, καὶ δριμύτητά τινα κεκτημέναι μετὰ πικρότητος. ὅθεν καὶ ταῖς ἐκ θώρακος, καὶ πνεύμονος ἀναπτύσεσιν συναίρονται.

Περὶ πίτυος.

Πίτυος ὁ φλοιὸς, ἐπικρατοῦσαν ἔχει τὴν στυπτικὴν δύναμιν εἰς τοσοῦτον, ὡς παρατρίμματά τε καταπλαττόμενα ἰᾶσθαι κάλλιστα, καὶ κοιλίαν ἐπέχειν εἰ ποθείη, καὶ τὰ κατακαύματα δὲ ἐπουλοῖ. καὶ ὁ τῆς πεύκης δὲ φλοιὸς ὅμοιός ἐστιν αὐτῷ, μετριώτερος δὲ κατὰ τὴν δύναμιν. ἐν δὲ τοῖς φύλλοις ἀμφοτέρων τῶν δένδρων, ὡς ἂν ὑγροτέροις οὖσιν πολὺ τοῦ φλοιοῦ, δύναμίς ἐστι κολλητικὴ τραυμάτων. ἐν μέντοι τῷ κώνῳ, καὶ εἰ παραπλησία τούτοις, ἀλλ᾽ ἰσχυροτέρα τε ἡ δύναμίς ἐστιν, ἔν τε τῷ φλοιῷ, καὶ τοῖς φύλλοις, ὡς μηδὲν ἔτι τῶν προειρημένων καλῶς δύνασθαι ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἤδη τι δακνῶδες ἔχειν αὐτὸν. ἡ δὲ λιγνὺς ἡ ἐκ τῶν εἰρημένων πρὸς ψίλα βλέφαρα, καὶ μυδῶντας κανθοὺς καὶ περιβεβρωμένους, καὶ δακρύοντας ἐστὶ χρήσιμος.

Περὶ πιτυούσης.

Πιτυοῦσαν, καὶ ταύτην τινὲς εἶδος εἶναι τιθυμάλλου νομίζουσιν, ὅτι τὸν ὀπὸν ἔχει καθάπερ ἐκεῖνοι, καὶ ὅτι καθαίρει παραπλησίως ἐκείνοις, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τὴν δύναμιν ἔοικεν αὐτοῖς.

Περὶ πλατάνου.

Πλάτανος ὑγροτέρας ἐστὶ, καὶ ψυχροτέρας οὐσίας, οὐ πολλῷ τινι τῶν συμμέτρων. διὰ τοῦτο καὶ τὰ φύλλα τὰ χλωρὰ λεανθέντα, καὶ καταπλασθέντα, τὰς ἐν γενέσει φλεγμονὰς ὀνίνησιν οὐκ ἀσαφῶς. ὁ δὲ φλοιὸς αὐτοῦ, καὶ τὰ σφαιρία ξηραντικωτέρας ἤδη δυνάμεώς ἐστιν, ὡς τὸν μὲν ἐν ὄξει καθεψόμενον, εἰς ὀδόντων ἀλγήματα παραλαμβάνεσθαι. τὰ δὲ σφαιρία, μετὰ στέατος ἐπὶ τῶν πυρικαύτων ἑλκῶν. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ καύσαντες τὸν φλοιὸν, ξηραντικόν τε καὶ ῥυπτικὸν ἀπεργάζονται φάρμακον, ὡς μεθ᾽ ὕδατος μὲν ἰᾶσθαι λέπρας. αὐτὸ δὲ καθ᾽ ἑαυτὸν ἐπιπλαττόμενον, τὰ δὲ ὑγρότητα πολλὴν, παλαιὰ καὶ ῥυπαρά. φυλάττεσθαι δὲ τὰ ἐπὶ τοῖς φύλλοις τοῦ δένδρου χνοῦν, καὶ γὰρ τὴν ἀρτηρίαν εἰσπνευσθεὶς ἀδικεῖ, ξηραίνων τε καὶ τραχύνων σφοδρῶς, καὶ κακοῖ τὴν φωνὴν, ὥσπερ γε καὶ τὴν ὄψιν, καὶ τὴν ἀκοὴν ὀφθαλμοῖς, καὶ ὠσὶν ἐμπεσών.

Περὶ πολυγόνου.

Πολύγονον ἔχει μέν τι καὶ στῦφον. ἐπικρατεῖ δ᾽ ἐν αὐτῷ τὸ ὑδατῶδες ψυχρὸν, ὡς εἶναι κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν ἐν τοῖς ψύχουσι φαρμάκοις, ἢ καὶ τῆς τρίτης που κατὰ τὴν ἀρχήν. ὀνίνησι γοῦν τοὺς ἐγκαιομένους τὸν στόμαχον ἔξωθεν ἐπιπλαττόμενον ψυχρὸν, ὥσπερ καὶ τὰ ἐρυσιπέλατα, καὶ τὰς θερμὰς φλεγμονάς. ἅτε δὲ τοιοῦτον ὑπάρχον, καὶ ἀνακρούεται ῥεύματα, καὶ ταύτῃ δοκεῖ ξηραντικὸν ὑπάρχειν. διὸ καὶ τῶν ἑρπήτων ἀγαθόν ἐστι φάρμακον, ἑλκῶν τε καὶ τῶν ἄλλων, ἐναργέστατα δὲ τῶν φλεγμονωδῶν τε καὶ ῥευματικῶν. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐναίμων τραυμάτων κολλητικόν. ὀνίνησι δὲ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν ἕλκη, κἂν πῦον ἱκανὸν ἐν αὐτοῖς ᾖ, καὶ τοῦτο ξηραίνει. διὰ δὲ τὰς αὐτὰς δυνάμεις, καὶ ῥοῦν γυναικεῖον ἵστησι, καὶ δυσεντερίαν, καὶ τὰς τοῦ αἵματος ἀναγωγὰς, καὶ ὁπόθεν ἂν ἑτέρωθεν ἀμετροτέρας φοράς. φησὶ δὲ Διοσκουρίδης καὶ οὖρα προκαλεῖσθαι αὐτὸ τοῖς στραγγουριῶσιν διδόμενον, ὃ μὴν διαιρεῖταί γε τὴν διάθεσιν ἀκριβῶς ἐφ᾽ ἧς χρὴ διδόναι. ἔστι δὲ εἰς ἅπαντα τὰ εἰρημένα, τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος ἰσχυρότερον.

Περὶ πολυγάλου.

Πολύγαλον αὐστηρὰ μετρίως ἔχει τὰ φύλλα. δοκεῖ δὲ πινόμενα γάλα γεννᾶν, ὡς ἐπικρατοίη ἂν ἐν αὐτῷ τὸ θερμὸν καὶ ὑγρόν.

Περὶ πολυγονάτου.

Πολυγόνατον, μικτῆς ἐστι δυνάμεώς τε καὶ ποιότητος. ἔχει γάρ τι καὶ στύψεως, καὶ δριμύτητος, καὶ πικρότητος, καί τινος ἀηδίας ἀρρήτου. τοιγάρτοι οὐδὲ πολὺ χρηστόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἢ μόνον ὅτι τὴν ῥίζαν ἐπιπλάττουσιν τραύμασιν, ἔνιοι, εἰσὶ δ᾽ οἳ τοὺς ἐν προσώπῳ σπίλους ἀποκρύπτουσιν δι᾽ αὐτοῦ.

Περὶ πολεμωνίου.

Πολεμώνιον, οἱ δὲ φιλεταίριον, ἔνιοι δὲ ὥσπερ καὶ Καππαδόκαι, χιλιοδύναμον, λεπτομεροῦς τέ ἐστι, καὶ ξηραντικῆς δυνάμεως, ὅθεν ἔνιοι πρὸς ἰσχιάδας, καὶ δυσεντερίαν, καὶ σκιρρουμένῳ σπληνὶ διδόασι πίνειν, τὴν ῥίζαν αὐτοῦ μετ᾽ οἴνου.

Περὶ πολίου.

Πόλιον πικρὸν γευομένοις ἐστὶ, καὶ μετρίως δριμύ. ἐκφράττει τοιγαροῦν ἅπαντα τὰ σπλάγχνα, καὶ οὖρα, καὶ ἔμμηνα κινεῖ, καὶ χλωρὸν μὲν ὑπάρχον ἔτι κολλᾷ τὰ μεγάλα τραύματα, καὶ μάλιστα τὸ θαμνῶδες εἶδος αὐτοῦ. ξηρὸν δὲ γενόμενον, ἰᾶται τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ἐπιπαττόμενον, καὶ μᾶλλον τοῦτο διὰ τὸ μακρότερον.

Περὶ πολίου.

Πόλιον, ᾧ καὶ εἰς τὰς ἀντιδότους χρώμεθα. καὶ γὰρ καὶ δριμύτερον, καὶ πικρότερόν ἐστι τοῦ μείζονος, ὡς ἐκ μὲν τῆς τρίτης τάξεως εἶναι τῶν ξηραινόντων, ἐκ δὲ τῆς δευτέρας συμπεπληρωμένων τῶν θερμαινόντων.

Περὶ πολυκνήμου.

Πολύκνημον ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τραυμάτων ἐστὶ κολλητικόν.

Περὶ ποταμογείτονος.

Ποταμογείτων στύφει καὶ ψύχει παραπλησίως πολυγόνῳ. †παχυμερεστέρα δ᾽ ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτοῦ τῆς πολυγόνου. †παχυτέρα

Περὶ πολυποδίου.

Πολυπόδιον τὴν γλυκεῖαν ἅμα καὶ αὐστηρὰν ἐπικρατοῦσαν ἔχει ποιότητα, ὡς εἶναι δυνάμεως ξηραντικῆς ἱκανῶς ἀδήκτου.

Περὶ πρασίου.

Πράσιον ὥσπερ τῇ γεύσει πικρόν ἐστιν, οὕτω καὶ χρωμένοις ὁμολογοῦσαν ἔχει τῷ τοιούτῳ χυμῷ τὴν ἐνέργειαν, ἐκφράττον καὶ ἧπαρ, καὶ σπλῆνα, καὶ τὰ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα διακαθαῖρον, ἐμμήνιά τε προτρέπον. ἀλλὰ καὶ καταπλασσόμενον ῥύπτει τε καὶ διαφορεῖ. καὶ θείη αὖτις αὐτό, κατὰ μὲν τὴν θερμότητα τῆς δευτέρας που τάξεως ἤδη συμπληρουμένης, κατὰ δὲ τὴν ξηρότητα τῆς τρίτης ἤτοι μεσούσης, καὶ συμπληρουμένης. τῷ χυλῷ δ' αὐτοῦ καὶ πρὸς ὀξυδερκίαν μὲν χρῶνται μετὰ μέλιτος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ ῥινῶν ἰκτέρους καθαίρουσι, καὶ πρὸς ὤτων ὀδύνας ἤδη κεχρονισμένας αὐτὸ παραλαμβάνουσι, ἐφ' ὅσον ἐκφράξαι, καὶ διακαθῆραι τόν τε πόρον αὐτὸν, καὶ τὰς τῶν μηνίγγων ἀποφύσεις ἐστὶ χρεία.

Περὶ προπόλεως.

Πρόπολις ῥυπτικῆς μὲν ἐστὶν οὐκ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, ἑλκτικῆς δ' ἱκανῶς ἰσχυρᾶς. ἔστι γὰρ λεπτομερὴς τὴν οὐσίαν. θερμαίνει δὲ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν ἤδη συμπληρουμένην, καὶ τρίτην ἀρχομένην.

Περὶ πταρμικῆς.

Πταρμικῆς τὰ μὲν ἄνθη, πταρμικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ὅθεν περ καὶ τῇ πόᾳ τοὔνομα. ὅλον τὸ θαμνίον ὑπώπιά τε καὶ τὰς ἄλλας ἐκχυμώσεις διαφορεῖ. ἔστι γὰρ ἡ κρᾶσις αὐτοῦ θερμὴ καὶ ξηρά. χλωρὰ μὲν ἔτι κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, εἰ δὲ ξηρανθείη, κατὰ τὴν τρίτην.

Περὶ πτελέας.

Πτελέας τοῖς φύλλοις ἐκολλήσαμέν ποτε πρόσφατον τραῦμα, θαῤῥήσαντες τῷ στυπτικῷ τε ἅμα καὶ ῥυπτικῷ δύναμιν ἐμφέρεσθαι αὐτοῖς. ὁ δὲ φλοιὸς ἔτι, καὶ μᾶλλον ὑπόπικρος τέ ἐστι, καὶ στυπτικὸς, ὥστε καὶ λέπραν ἰᾶται σὺν ὄξει, καὶ χλωρὸς δὲ ὢν ἔτι καὶ πρόσφατος, ἐὰν ὡς ἐπίδεσμος περιελιχθῇ τοῖς τραύμασιν, κολλᾷ αὐτὰ δυνατῶς. καὶ αἱ ῥίζαι δὲ τῆς αὐτῆς εἰσὶ δυνάμεως, ὥστε καὶ τῷ ἀφεψήματι καταντλοῦσίν τινες ὅσα πωρώσεως δεῖται κατάγματα.

Περὶ πτέριδος, καὶ θηλυπτερίδος.

Πτέριδος ῥίζαν μάλιστ' ἔχει χρήσιμον. ἀναιρεῖ γὰρ ἕλμινθα πλατεῖαν, εἰ τεσσάρων δραχμῶν ὁλκὴν τις αὐτῆς ἐν μελικράτῳ λάβοι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔμβρυα τὰ μὲν ζῶντα διαφθείρει, τὰ νεκρὰ δ' ἐκβάλλει, οὐδὲν θαυμαστόν. ἔστι γὰρ πικρὰ βραχύ τι, στύψεως μετέχουσα. διὸ καὶ κατὰ τῶν ἑλκῶν ἐπιτιθεμένη δυνάμεως ἐστὶν ἰσχυρῶς ξηραντικῆς, οὐ μέντοι δακνώδης. ὁμοίαν δ' αὐτῇ καὶ ἡ θηλυπτερὶς ὀνομαζομένη, τὴν δύναμιν ἔχει.

Περὶ πυκνοκόμου.

Πυκνοκόμου καὶ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καρπὸς, καὶ τὰ φύλλα, διαφορητικῆς ἐστὶν καὶ ἑλκτικῆς δυνάμεως, ὄντα καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν δριμέα. τὰ μὲν οὖν φύλλα φύματά τε καὶ δοθιῆνας διαφορεῖ. ὁ δὲ καρπὸς ἰσχυρότερος ὑπάρχει, καὶ ταῦτα μὲν ἐργάζεσθαι πέφυκε μιγνύμενος τινὶ τῶν διαφορητικῶν καταπλασμάτων, οἷόν περ ἐστὶν καὶ τὸ διὰ τοῦ κριθίνου, καὶ σκόλοπας δὲ καὶ ὅσα τοιαῦτα πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν ἐπισπᾶται. ἡ δὲ ῥίζα πρὸς τὰ μὲν προειρημένα, χείρων ἐστὶν καὶ ἀσθενεστέρα, χολῆς μέντοι τῆς ξανθῆς καθαρτική.

Περὶ πυρέθρου.

Πυρέθρου τῇ ῥίζῃ χρώμεθα μάλιστα καυστικὴν ἐχούσῃ δύναμιν, καθ' ἣν ὀδόντων τε ἐψυγμένων ὀδύνας πραΰνει, καὶ πρὸ τῶν κατὰ περίοδον ῥιγῶν ἀνατρίβεται μετ' ἐλαίου, καὶ τοὺς ναρκώδεις, καὶ παρειμένους ὠφελεῖ.

Περὶ πυροῦ.

Πυρὸς ὡς τροφὴ μὲν ὁποίας ἐστὶ φύσεως, οὐ τῆς νῦν ἐνεστώσης πραγματείας. ὡς φάρμακον δ' ἔξωθεν ἐπιτιθέμενος, ἐκ τῆς πρώτης ἐστὶ τάξεως τῶν θερμαινόντων, οὐ μὴν οὔτε ξηραίνειν, οὔθ' ὑγραίνειν ἐπιφανῶς πέφυκεν. ἔχει δέ τι, καὶ γλίσχρον, καὶ ἐμφρακτικόν. τὸ δ' ἐξ αὐτοῦ σκευαζόμενον ἄμυλον, ψυχρότερόν τε καὶ ξηραντικώτερον αὐτοῦ γίνεται, καὶ τὸ ἐξ ἄρτου δὲ κατάπλασμα διαφορητικωτέρας ἐστὶ δυνάμεως, ἤπερ τὸ ἐκ τῶν πυρῶν, ὡς αὖ καὶ ἁλῶν ζύμης προσφερόμενος τοῦ ἄρτου. δυνάμεως γὰρ ἐπισπαστικῆς τε καὶ διαφορητικῆς τῶν ἐκ τοῦ βάθους ἐστὶν ἡ ζύμη.

Περὶ ῥάμνου.

Ῥάμνος ξηραίνει μὲν καὶ διαφορεῖ κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν. ψύχει δὲ κατὰ τὴν πρώτην συμπληρουμένην, ἢ τὴν δευτέραν ἀρχομένην. διὰ τοῦτο καὶ ἕρπητας ἰᾶται, καὶ ἐρυσιπέλατα μὴ σφόδρα θερμά. χρηστέον δ' αὐτοῖς τοῖς ἁπαλοῖς φύλλοις εἰς ταῦτα.

Περὶ ῥαφανίδος.

Ῥαφανὶς θερμαίνει μὲν κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν, ξηραίνει δὲ κατὰ τὴν δευτέραν. ἡ δ' ἀγρία δραστικωτέρα κατ' ἄμφω, καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ σπέρμα, δραστικώτερον αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ. διαφορητικὴ δ' ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις, ὥστε καὶ πρὸς ὑπώπια, καὶ τἆλλα τὰ πελιδνὰ διὰ τὴν τοιαύτην δύναμιν ὠφέλιμα τετύχηκεν ὄντα.

Περὶ ῥοῦ.

Ῥοῦν ἔνιοι δὲ προσαγορεύουσιν αὐτὸ ῥᾶ, μικτῆς ἐστι κράσεώς τε καὶ δυνάμεως. ἔχει μὲν γάρ τι καὶ γεῶδες ψυχρὸν, ὡς ἡ στύψις δηλοῖ. σύνεστι δέ τις αὐτῷ καὶ θερμότης, ὑπόδριμυ γὰρ ἐπὶ πλέον διαμασώμενον φαίνεται, καὶ μὴν ὡς ἀερώδους τινὸς οὐσίας μετέχει λεπτομεροῦς, δηλοῖ μὲν καὶ ἡ χαυνότης τε καὶ ἡ κουφότης, ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα καὶ τὰ ἔργα. δι' αὐτὸ γάρ τοι τοῦτο, καίτοι στύφον ὅμως, οὐ σπάσματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥήγματα, καὶ ὀρθόπνοιαν ὠφελεῖ. οὕτω δὴ καὶ πελιώματα, καὶ λειχῆνας ἰᾶται μετ' ὄξους ἐπαλειφόμενον. ὅτι δὲ καὶ τὰ τῆς στύψεως ἔργα γενναῖα, καταμαθεῖν ἐστὶν ἐξ ὧν ὀνίνησιν αἱμοπτυϊκοὺς, καὶ κοιλιακοὺς, καὶ δυσεντερικούς. οὐ γὰρ αὐτὶ πράττει τῷ γεώδει ψυχρῷ, τὸ λεπτομερὲς ἀερῶδες. ἀλλ' οὖν τὸ προσήκον αὐτῷ, καὶ πρὸς βάθος ἄγον, αἴτιον ἰσχυροτέρας ἐνεργείας γίνεται.

Περὶ

Περὶ ῥητινῶν.

Ῥητίναι πᾶσαι ξηραίνουσιν καὶ θερμαίνουσιν. διαφέρουσι δ᾽ ἀλλήλων τῷ τε πλέον, ἢ ἔλαττον ἔχειν ἔν τε τῇ γεύ-
σει δριμὺ, κἀν τῇ δυνάμει θερμαῖνον, καὶ τῷ τὰς μὲν ἧττον αὐτῶν εἶναι λεπτομερεῖς, τὰς δὲ μᾶλλον, καὶ τῷ τὰς μὲν
ύψεως μετέχειν, τὰς δ᾽ οὔ. προκέκειται δ᾽ εἰκότως ἁπασῶν ἡ σχινίνη, μαστίχην δ᾽ αὐτὴν ὀνομάζουσιν. πρὸς γὰρ
τῷ στύψεως ὀλίγης μετέχειν, ὡς καὶ ταῖς κατὰ τὸν στόμαχον, καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ ἧπαρ ἀτονίαις, καὶ φλεγμοναῖς
ἁρμόττειν, ἔτι καὶ τὸ ξηραίνειν καὶ ἀλύπως, αὐτῇ πάρεστιν. ἥκιστα γάρ ἐστιν δριμὺ, καὶ μάλιστα λεπτομερής. τῶν δ᾽
ἄλλων ἡ τερμινθίνη πρωτεύει. σαφῆ μὲν οὐχ ὁμοίως τῇ μαστίχῃ τὴν στύψιν ἔχουσα. πικρότητα δέ τινα κεκτημένη, δι᾽
ἣν καὶ μᾶλλον τῆς μαστίχης διαφορεῖ. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ποιότητα, καὶ τὸ ῥύπτειν αὐτῇ πάρεστιν ὑπὲρ το-
σοῦτον, ὥστε καὶ ψώρας ἰᾶσθαι. καὶ μὴν δὴ καὶ τὰ ἐκ βάθους ἕλκει μᾶλλον τῶν ἄλλων ῥητινῶν, ὅτι καὶ λεπτομερὴς
κείνων μᾶλλον ἐστί. ἥ γέ τοι πευκίνη, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον ἡ στροβιλίνη, δριμύτεραι μὲν αὐτῆς εἰσιν, οὐ μὴν οὔτε
διαφοροῦσιν μᾶλλον, οὔτ᾽ ἐπισπῶνται. μέσαι δ᾽ αὐτῶν εἰσι, ἡ πιτύνη, καὶ ἐλατίνη, δριμύτεραι μὲν οὖσαι τῆς τερ-
μινθίνης, ἧττον δὲ δριμεῖαι τῆς πευκίνης τε καὶ στροβιλίνης. ἔχει δὲ καὶ μαλακτικὸν ἡ τερμινθίνη ῥητίνη. δευτέρα δ᾽
ἐστὶν ἐν τῷ μαλάσσειν ἡ σχινίνη, καθάπερ ἡ κυπαριττίνη δριμεῖα.

Περὶ ῥόδου.

Ῥόδων ἡ δύναμις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται διὰ πλειόνων, ὡς ἐξ ὑδατώδους οὐσίας θερμῆς ἀναμεμιγμένης δυο
ποιότησιν ἑτέραις, τῇ τε στυφούσῃ καὶ τῇ πικρᾷ σύγκειται. καὶ μὴν δὴ καὶ ὁποία τίς ἑκατέρα τὴν φύσιν ἐστὶν, ἥ τε πι-
κρὰ καὶ ἡ στύφουσα, λέλεκταί μοι κατὰ τὸ τέταρτον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων. τὸ δὲ ἄνθος αὐτῶν ἔτι, καὶ μᾶλλον
αὐτῶν τῶν ῥόδων, στυπτικόν ἐστι καὶ δηλονότι διὰ τοῦτο ξηραντικόν.

Περὶ ῥοδίας ῥίζης.

Ῥοδία ῥίζα ἡ ἐν μακεδονίᾳ γεννωμένη, λεπτομεροῦς ἐστι καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως. ἐν δὲ τῷ θερμαίνειν κατὰ
τὴν δευτέραν που θετέον ἀπόστασιν αὐτὴν, ἢ καὶ τὴν τρίτην ἀρχομένην.

Περὶ ῥοδοδάφνης.

Ῥοδοδάφνη, ἔξωθεν μὲν τὴν ὅλην οὐσίαν δηλητήριος ἐστὶν, οὐκ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων βοσκημάτων,
κατὰ δὲ τὴν κρᾶσιν τῆς τρίτης μέν ἐστι κράσεως τῶν θερμαινόντων ἀρχομένης, τῆς πρώτης δὲ τῶν ξηραινόντων.

Περὶ ῥοιῶν.

Ῥοιὰ πᾶσα τῆς στυφούσης μετέχει ποιότητος, οὐ μὴν ἐπικρατούσης γε πάντων. ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν ὀξεῖαι, τινὲς
δὲ γλυκεῖαι πλέον ἢ αὐστηραὶ, καὶ δὴ καὶ τὰς ὠφελείας ἑκάστης αὐτῶν, ἐπὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνάγκη γίνεσθαι ποιό-
τητα. λέλεκται δ᾽ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ὑπὲρ τοῦ γλυκέος χυμοῦ, καὶ αὐστηροῦ, καὶ ὀξέος, ὡς ἐξ ἐκεί-
νων ἐστὶ σοι περὶ τῆς τῶν ῥοιῶν διαφορᾶς συλλογίσασθαι. ἔστι δὲ τὰ μὲν γίγαρτα τοῦ χυλοῦ, στυπτικώτερα, καὶ ξηραντικώ-
τερα. τούτων δ᾽ ἔτι τὰ λέμματα, καλεῖται δὲ σίδια. παραπλησίας δ᾽ αὐτοῖς εἰσι δυνάμεως οἱ κυτῖνοι.

Περὶ ῥοός.

Ῥοῦς τὸ θαμνῶδες φυτὸν στύφει, καὶ ξηραίνει, ὥσπερ καὶ οἱ βυρσοδέψαι, πρὸς τὸ ξηρᾶναι καὶ στύψαι τὰ δέρματα
χρῶνται τῷ φυτῷ, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ὀνομάζεται βυρσοδεψικὸν τοῖς ἰατροῖς. ὅτι καρπὸς αὐτῆς μάλιστα, καὶ ὁ χυλὸς εἰς
χρείαν ἥκουσιν ἱκανῶς αὐστηρᾶς ὄντος ποιότητος. ὁμολογεῖ δὲ καὶ ἡ κατὰ μέρος ἅπασα χρῆσις τῇ κατὰ τὴν γεῦσιν
αἰσθήσει. εἴη ἂν οὖν καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, ξηραντικὸν μὲν ἐκ τῆς τρίτης τάξεως, ψυκτικὸν δὲ ἐκ τῆς δευτέρας.

Περὶ ῥύπου.

Ῥύπος, ὁ μὲν ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀνδριάντων, ἐν οἷς αὖ ἄφθονον ἔλαιον κεῖται, διαφορητικός τε ἐστὶν καὶ
μαλακτικός. ὁ δ᾽ ἐν ταῖς παλαίστραις ἐφ᾽ ὅσον τῆς κόνεως μετείληφε, ἐπὶ τοσοῦτον διηνεγκεν. ὀνομάζουσι δὲ τοῦτον
τὸν ῥύπον πάτον. ὁ μὲν δὴ πρότερος ἀπέπτων φυμάτων ἐστὶ διαφορητικός. ὁ δὲ δεύτερος ἄριστον ἴαμα φλεγμο-
νῆς τιτθῶν ἐστιν. καὶ γὰρ τὸ πυρῶδες αὐτῶν σβέννυσι, καὶ τὸ ἐπιρρέον ἀναστέλλει, καὶ τὸ περιεχόμενον διαφορεῖ.
σύγκειται γὰρ ἐκ κόνεως, καὶ ἐλαίου, καὶ ἀνθρωπείου ῥύπου, καὶ ἱδρῶτος. ἡ μὲν οὖν κόνις ἐμπλαστικόν τε ἐστὶ, καὶ ψυ-
κτικὸν, καὶ ἀποκρουστικόν, τὸ δ᾽ ἔλαιον, μαλακτικόν. ὁ δ᾽ ἱδρὼς καὶ ὁ ῥύπος διαφορητικά. ὁ δ᾽ ἀπὸ τῶν ἀνδριάν-
των, ὅτε τὴν κόνιν ἔχον, καὶ τοῦ χαλκοῦ τινὰ προσειληφὸς ἰὸν εἰκότως, δριμύτερός ἐστιν. ἐμνημονεύσαμεν δὲ τούτου
καὶ νῦν, ὅτι τὸ πλεῖστον ἐν ἑαυτῷ τῆς ἐλαιώδους οὐσίας ἐστὶν ἐκ φυτοῦ τὴν γένεσιν ἐχούσης. ἀναγκαῖον δ᾽ ἔσται κἀν
τοῖς ἀπὸ ζώων αὐτοῦ μνημονεῦσαι διὰ τὸν ἱδρῶτα.

Περὶ σαγαπηνοῦ.

Σαγαπηνὸν, ὀπός ἐστιν θερμὸς, καὶ λεπτομερὴς ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις ὀποῖς. ἔχει δέ τι καὶ ῥυπτικὸν, ᾧ καὶ τὰς ἐν
ὀφθαλμοῖς οὐλὰς ἀποκαθαίρει τε καὶ λεπτύνει. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑποχύσεσιν, καὶ ἀμβλυωπίαις ταῖς διὰ πα-
χος ὑγρῶν γινομέναις ἀγαθόν ἐστι φάρμακον. αὐτὸ δὲ τὸ φυτὸν ἐξ οὗ γίνεται, νάρθηκι παραπλήσιον ὑπάρχον,
ἀσθενές τε καὶ ἄχρηστόν ἐστιν, ὀνομάζεται δὲ δηλονότι πρότερον ἐκεῖνο σαγαπηνόν. ὁ γὰρ ὀπὸς αὐτοῦ καταχρώμενος
ὥστω προσαγορεύεται, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ δι᾽ ἐλλιποῦς λέξεως ὀνομάζομεν ἐκ καταχρήσεως. τελεώτερον γὰρ
ἦν λέγειν αὐτὸν οὐ σαγαπηνὸν, ἀλλ᾽ ὀπὸν σαγαπηνοῦ.

Περὶ σαμψύχου.

Σάμψυχον λεπτομεροῦς ἐστι καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως. ξηραίνει τε γὰρ καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν τρίτην τάξιν.

Περὶ σαπρότητος τῶν ξύλων.

Σαπρότης ξύλων, καὶ μάλιστα ὅσα μετέχει στύψεως τε ἅμα καὶ ῥύψεως, ὥσπερ καὶ ἡ πτελέα, καθαίρει καὶ ἀνα-
πληροῖ τὰ ὑγρὰ τῶν ἑλκῶν.

Περὶ σαρκοκόλλης.

Σαρκοκόλλα δάκρυόν ἐστι δένδρου περσικοῦ, μικτὴν ἔχουσα δύναμιν ἔκ τε ἐμπλαστικῆς τινὸς οὐσίας, καὶ βραχείας πικρᾶς, ὅθεν ἀδήκτως ξηραίνει, καὶ διὰ τοῦτο τραύματα δύναται κολλᾶν.

Περὶ σατυρίου.

Σατύριον ἢ τρίφυλλον, ὑγρόν ἐστι καὶ θερμὸν τὴν κρᾶσιν, διὸ καὶ γευόμενον φαίνεται γλυκύ. περιττωματικὴν μέντοι καὶ φυσώδη τὴν ὑγρότητα κέκτηται, καὶ διὰ τοῦτο παρορμᾷ πρὸς ἀφροδίσια. ταῦτα δὲ καὶ ἡ ῥίζα τῆς βοτάνης δρᾶν πέφυκεν. ὡς δέ τινες γράφουσι, καὶ ὀπισθότονον ἰᾶται μετ' οἴνου μέλανος αὐστηροῦ πινόμενον.

Περὶ σελίνου.

Σέλινον εἰς τοσοῦτον θερμόν ἐστιν, ὡς οὖρά τε καὶ καταμήνια κινεῖν. ἔστι δὲ καὶ ἄφυσον, καὶ μᾶλλον τῆς πόας τὸ σπέρμα, καὶ τοῦ ὀρεοσελίνου δὲ καὶ τοῦ ἱπποσελίνου παραπλήσιος ἡ δύναμις. ἀσθενέστερον δὲ τὸ ἱπποσέλινον, ὥσπερ ἰσχυρότερον τὸ ὀρεοσέλινον.

Περὶ σέρεως.

Σέρις ὑπόπικρον ἐστι λάχανον, καὶ μᾶλλον τὸ ἄγριον, ὅπερ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο πικρίδα προσαγορεύουσιν ἔνιοι, τινὲς δὲ κιχώριον ὀνομάζουσιν. ἔστι δ' αὐτὴ ξηρᾶς μὲν καὶ ψυχρᾶς κράσεως ἀμφότερα κατὰ τὴν πρώτην ἀπόστασιν ἔχουσα. ἡ δ' ἥμερος ἐστὶ μᾶλλον μὲν ψυχρὰ τῆς ἀγρίας. ἐστὶ μιξία δὲ πολλῆς ὑγρότητος, ἀπόλλυσι τὸ ξηραίνειν. ἀμφότεραι δὲ μετέχουσι τῆς στυφούσης ποιότητος, ὥσπερ καὶ ἡ χονδρίλη, καὶ γὰρ αὐτὸ σέρεως εἶδός ἐστι.

Περὶ σερίφου.

Σέριφον. εἴρηται μὲν περὶ τούτου κατὰ τὸ ἕκτον βιβλίον, ἐν τῷ περὶ ἀψινθίου λόγῳ. παραπλήσιον μὲν γάρ ἐστι ἀψινθίῳ κατὰ τὴν ἰδέαν καὶ τὴν γεῦσιν, ὅμως μὴν διαλλάττει. κατὰ μὲν τὴν γεῦσιν, τῷ μήθ' ὁμοίως ἐκείνῳ στύφειν, καὶ μᾶλλον θερμαίνειν τε καὶ πικράζειν μετά τινος ἁλυκότητος. ἐν δὲ τῇ δυνάμει τὸ κακοστόμαχον εἶναι, καὶ μᾶλλον ἀψινθίου κτείνειν ἕλμινθας ἔξωθέν τε ἐπιτιθέμενον, καὶ εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενον. καὶ δὴ καὶ θερμαίνειν μὲν ἐκ τῆς δευτέρας τάξεως ἐπιτεταμένης θετέον αὐτό, ξηραίνειν δὲ κατὰ τὴν τρίτην.

Περὶ σεσέλεως.

Σέσελι καὶ ἡ ῥίζα μέν, ἔτι δὲ καὶ ὁ καρπὸς τῶν θερμαινόντων εἰς τοσοῦτον ἐστίν, ὡς ἱκανῶς οὐρητικὸς ὑπάρχειν φάρμακον ἐστὶ δὲ καὶ λεπτομερές, ὡς καὶ πρὸς ἐπιληψίας τε καὶ ὀρθοπνοίας ἁρμόττειν.

Περὶ σησάμου.

Σήσαμον οὐκ ὀλίγον ἔχει τὸ γλίσχρον ἐν αὐτῷ καὶ λιπαρόν, ὅθεν ἐμπλαστικόν τ' ἐστὶν ἅμα τε μαλακτικὸν καὶ μετρίως θερμόν. τῆς δ' αὐτῆς δυνάμεως ἐστί, καὶ τὸ ἔλαιον τὸ ἐξ αὐτοῦ. καὶ τῆς πόας δὲ τὸ ἀφέψημα, παραπλησίας ἐστὶ δυνάμεως.

Περὶ σησαμοειδοῦς.

Σησαμοειδὲς τὸ μέγα, ὅπερ καὶ ἀντικυρικὸς ἐλλέβορος ὠνόμασται, διὰ τὸ καθαίρειν αὐτοῦ τὸ σπέρμα παραπλησίως ἐλλεβόρῳ. τοῦτο καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει παραπλήσιον ἐστὶν ἐλλεβόρῳ. καὶ μέντοι, ἐστι κατά τὸ ῥύπτειν τε καὶ θερμαίνειν, καὶ ξηραίνειν, ὅμοιον ἐκείνῳ τὴν δύναμιν ἐστίν.

Περὶ σησαμοειδοῦς τοῦ λευκοῦ.

Σησαμοειδοῦς τοῦ λευκοῦ, τὸ σπέρμα μετέχει μέν τινος καὶ δριμείας ποιότητος. πικρὸν δ' ἱκανῶς ἐστίν. θερμαίνει τοιγαροῦν, καὶ ῥήσσει καὶ ῥύπτει.

Περὶ σιδηρίτιδος.

Σιδηρίτις ἔχει μέν τι καὶ ῥυπτικόν, ἀλλὰ τό γε πλέον αὐτῆς ὑγρόν τ' ἐστίν, καὶ μετρίως ψυχρόν, ὀλίγης δέ τινος μετείληφε στύψεως, ὅθεν ἀφλέγμαντός τ' ἐστί, καὶ κολλητικός. καλοῦσι δ' ἔνιοι καὶ τὴν ἀχίλλειον σιδηρίτιν, ἐμφερῆ μὲν τῇ προειρημένῃ κατὰ τὴν δύναμιν ὅσαπερ εἴς γε τὰ νῦν εἰρημένα, πλεονεκτοῦσης δ' αὐτῆς τῇ στύψει. διὸ ἐστι πρὸς αἱμοῤῥαγίας τε καὶ δυσεντερίας, καὶ τοὺς γυναικείους ἁρμόττει ῥοῦς.

Περὶ σικύου.

Σίκυος ἐδώδιμος, ὁ μὲν ἤδη πέπων λεπτομερεστέρας ἐστὶν οὐσίας, ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος παχυμερεστέρας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ῥυπτικῆς τε καὶ τμητικῆς μετειλήφασι δυνάμεως, ὅθεν οὐρητικοί τ' εἰσὶ καὶ λαμπρύνουσι τὸ σῶμα, καὶ μᾶλλον εἰ ξηράνας τις τὸ σπέρμα, κἄπειτα κόψας τε καὶ σήσας ῥύμματι χρῷτο. κρατεῖ δ' ἐν αὐτοῖς ὑγρά, καὶ ψυχρὰ κρᾶσις, οὐ μὴν ἰσχυρῶς, ἀλλ' ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ που τάξει τίθεται. εἰ μέντοι τις τὸ σπέρμα ξηραίνοιεν, ἢ τὴν ῥίζαν, οὐκέτ' οὐδὲ τῆς ὑγρᾶς ἐστι φύσεως, ἀλλ' ἤδη τῆς ξηραινούσης κατὰ τὴν πρώτην που τάξιν, ἢ καὶ τὴν δευτέραν ἀρχομένην. ἔστι δὲ ἐστι τὸ ῥυπτικὸν ἐν τούτοις πλέον, ἢ ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ καρποῦ.

Περὶ σικύου ἀγρίου.

Σικύου ἀγρίου, καὶ ὁ τοῦ καρποῦ χυλὸς ὃν ἐλατήριον ὀνομάζουσιν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐστι ὁ τῆς ῥίζης τε καὶ τῶν φύλλων, ἐπιτήδειοι τυγχάνουσιν ὄντες εἰς τὰς ἰάσεις. τὸ μὲν οὖν ἐλατήριον, ἔμμηνα προκαλεῖται, καὶ τὰ κυόμενα διαφθείρει προστιθέμενον, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πικρά τε ἅμα καὶ λεπτομερῆ, μάλιστα εἰ καὶ θερμότητος τινὸς μετέχει, καθάπερ οὖν καὶ τὸ ἐλατήριον. ἄκρως μὲν γάρ ἐστι πικρόν, ἐπ' ὀλίγον δὲ θερμόν, ὡς ἐκ τῆς δευτέρας τάξεως εἶναι κατὰ θερμότητα, εὐθὺς δὲ τὸ τοιοῦτον, καὶ διαφορητικῆς ἐστιν δυνάμεως. οὕτω γοῦν αὐτῷ, καὶ συναγχικοὺς διαχρίουσιν ἔνιοι μετὰ μέλιτος, ἢ ἐλαίου παλαιοῦ. ἀγαθὸν δὲ ἐστι τοῖς ἰκτερικοῖς ἐγχεόμενον μετὰ γάλακτος ταῖς ῥισίν. οὕτω † δὲ χρώμενον, καὶ κεφαλαλγίας ἰᾶται. τὸ μὲν οὖν ἐλατήριον τοιοῦτον. ὁ δὲ τῆς ῥίζης χυλός, ὥσπερ γε καὶ ὁ τῶν φύλλων, ὅμοιοι μὲν ἐλατηρίῳ τὴν δύναμιν, ἀσθενέστεροι καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ῥίζα παραπλησίας ἐστὶ δυνάμεως. καὶ γὰρ ῥύπτει, καὶ διαφορεῖ, ἐστι μαλάττει, ξηραντικώτερος δ' αὐτῆς ἐστιν ὁ φλοιός.

† τὰς χρονίας

Περὶ

Περὶ σιλφίου.

Σιλφίου θερμότατος μέν ἐστιν ὁ ὀπὸς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὁ καυλὸς, καὶ ἡ ῥίζα θερμαίνει γενναίως. ἔστι δὲ φυσωδεστέρας οὐσίας ἅπαντα, καὶ κατὰ τοῦτο δύσπεπτα. ἔξωθεν μέντοι κατὰ τοῦ σώματος ἐπιτιθέμενα, δραστικώτερα, καὶ μάλιστα πάντων ὁ ὀπὸς, ἑλκτικῆς ἱκανῶς ὑπάρχων δυνάμεως. καὶ μὲν δὴ καὶ καθαιρετικόν τι καὶ ἀποτηκτικόν τι ἔχει διὰ τὴν προειρημένην αὐτοῦ κρᾶσιν.

Περὶ σίσωνος.

Σίσων θερμὸς καὶ ὑπόπικρος ἐστὶ τὴν γεῦσιν. ὅθεν οὐρητικός τ᾽ ἐστὶν καὶ πεπτικὸς, ἐμμηνίων τε προκλητικὸς, ἐκφρακτικός τε τῶν κατὰ τὰ σπλάγχνα πασῶν ἐμφράξεων.

Περὶ σίου.

Σίον εἰς ὅσον ἀρωματίζει πως κατὰ τὴν γεῦσιν, εἰς τοσοῦτον καὶ θερμαινούσης πως μετείληφε δυνάμεως. ἔστι δὲ διαφορητικόν τε καὶ διουρητικὸν, καὶ λίθων τῶν ἐν νεφροῖς θρυπτικὸν, καὶ ἐμμηνίων ἀγωγόν.

Περὶ σισάρου.

Σισάρου ἡ ῥίζα ἑφθεῖσα εὐστόμαχός τε ἐστὶ καὶ οὐρητικὴ, θερμαίνουσα κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, ἔχουσα δέ τι καὶ πικρότητος, καί τι στύψεως βραχείας.

Περὶ σισυμβρίου.

Σισύμβριον λεπτομεροῦς, διαφορητικῆς, θερμαινούσης, καὶ ξηραινούσης κατὰ τὴν τρίτην τάξιν ἐστὶν δυνάμεώς τε καὶ κράσεως. καὶ τὸ σπέρμα δ᾽ αὐτοῦ λεπτομερές τε καὶ θερμόν ἐστιν, ὅθεν σὺν οἴνῳ τινὲς αὐτὴν διδόασιν τοῖς τε λύζουσιν, καὶ τοῖς στροφουμένοις.

Περὶ σισυμβρίου.

Σισύμβριον ὅπερ ἔνιοι καρδαμίνην ὀνομάζουσιν, ἐπειδὴ καρδάμῳ τι παραπλήσιον ἔχει κατὰ τὴν γεῦσιν, ὅταν μὲν ξηρὸν ᾖ, τῆς τρίτης ἐστὶ τάξεως τῶν ξηραινόντων τε ἅμα καὶ θερμαινόντων. ὅταν δ᾽ ὑγρόν τε καὶ χλωρὸν, τῆς δευτέρας.

Περὶ σκάνδικος.

Σκάνδιξ τῶν ἀγρίων ἐστὶ λαχάνων, ὑπόδριμύ τε καὶ πικρὸν, ὡς εἶναι ἐν τῷ ξηραίνειν τε καὶ τῷ θερμαίνειν ἤτοι τῆς δευτέρας τάξεως ἐπιτεταμένης, οὐρητικὸν δ᾽ ἱκανῶς ἐστιν, καὶ τῶν σπλάγχνων ἐκφρακτικὸν ἐκ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων συγκείμενον.

Περὶ σκίλλας.

Σκίλλα τμητικῆς ἱκανῶς ἐστι δυνάμεως, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε θερμῆς, ἀλλὰ κατά γε τοῦτο θείη αὐτῆς αὐτὴν ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει τῶν θερμαινόντων. ἄμεινον δ᾽ ὀπτῶντας, ἢ ἕψοντας λαμβάνειν. ἐκλύεται γὰρ οὕτως αὐτῆς τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως.

Περὶ σκολύμου.

Σκολύμου ἡ ῥίζα πλῆθος οὔρων ἄγει δυσωδῶν, εἴ τις αὐτὴν ἐν οἴνῳ καθεψήσας πίνοι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς δυσωδίας ἰᾶται τῶν τε μασχαλῶν, καὶ ὅλου τοῦ σώματος. τοῦτο μὲν οὖν ὡς καθαρτικῷ τοιούτου χυμοῦ τῷ φαρμάκῳ καθ᾽ ὅλην ὑπάρχει τὴν οὐσίαν. ἡ δὲ κατὰ τὰς ποιότητας ἐνέργεια θερμὸν μὲν κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν ἤδη πληρουμένην, ἢ τρίτην ἀρχομένην, ἐνδείκνυται τὸ φάρμακον, ξηρὸν δὲ κατὰ τὴν δευτέραν.

Περὶ σκορδίου.

Σκόρδιον ἐκ πολυειδῶν τοῦτο, καὶ χυμῶν καὶ δυνάμεως σύγκειται. καὶ γὰρ καὶ πικρὸν ἔχει τι καὶ στρυφνὸν, καὶ δριμὺ, καὶ μάλιστά γε σκορόδῳ προσέοικεν αὐτοῦ τὸ δριμὺ, ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν προσηγορίαν ἀπηνέγκατο. διακαθαίρει τοιγαροῦν ἅμα καὶ θερμαίνει τὰ σπλάγχνα, καὶ καταμήνια, καὶ οὖρα κινεῖ, καὶ σπάσματα, καὶ ῥήγματα, καὶ πλευρῶν ἀλγήματα κατ᾽ ἔμφραξιν, καὶ ψύξιν ἰᾶται πινόμενον, κολλᾷ μὲν τὰ μεγάλα τραύματα χλωρὸν ἐπιπλασσόμενον. ἀνακαθαίρει δὲ τὰ ῥυπαρὰ, καὶ εἰς οὐλὴν ἄγει τὰ κακοήθη, ξηρὸν ἐπιπλασσόμενον.

Περὶ σκορόδου.

Σκόροδον ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν τετάρτην ἀπόστασιν. τὸ δ᾽ ὀφιοσκόροδον ὀνομαζόμενον, ἄγριον ὂν σκόροδον ἰσχυρότερόν ἐστι τοῦ ἡμέρου, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἄγρια.

Περὶ σκοροδοπράσου.

Σκοροδόπρασον, ὥσπερ ἐν τῇ γεύσει τε καὶ τῇ ὀσμῇ μικτὴν σκορόδου τε καὶ πράσου κέκτηται ποιότητα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κἂν τῇ δυνάμει.

Περὶ σκορπιοειδοῦς.

Σκορπιοειδὲς θερμαίνει μὲν κατὰ τὴν τρίτην τάξιν, ξηραίνει δὲ κατὰ τὴν δευτέραν.

Περὶ σμίλακος.

Σμῖλαξ ἡ τραχεῖα, δένδρον ἐστὶ δηλητηρίου δυνάμεως.

Περὶ σμύρνας.

Σμύρνα τῆς δευτέρας ἐστὶ τάξεως, τῶν θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων. ἐπιπλαττομένη γοῦν τοῖς ἐν κεφαλῇ τραύμασιν, κολλᾶν αὐτὰ δύναται. μετέχει δὲ καὶ πικρότητος οὐκ ὀλίγης, δι᾽ ἣν ἔμβρυα, καὶ ἕλμινθας κτείνει τε καὶ ἐκβάλλει. ὑπάρχει δ᾽ αὐτῇ, καὶ τὸ ῥυπτικὸν ἐντεῦθεν. οὕτω γοῦν καὶ ταῖς ὀφθαλμικαῖς μίγνυται δυνάμεσιν, ὅσαι πρὸς ἕλκη καὶ οὐλὰς παχείας συντίθενται. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπιμίγνυται τοῖς πρὸς βῆχα χρονίαν καὶ ἆσθμα διδομένοις φαρμάκοις. οὐ μὴν τραχύνει γε τὴν ἀρτηρίαν, ὡς ἔνια τῶν ῥυπτόντων, ἀλλ᾽ οὕτως ἔχει μετρίαν τὴν ῥύψιν, ὥστ᾽ ἔνιοι καὶ τοῖς ἀρτηριακοῖς ὀνομαζομένοις φαρμάκοις μιγνύουσιν αὐτὴν, ὡς θερμαῖνον τε καὶ ξηραῖνον αὐτάρκως φάρμακον, οὐδὲν ὑπολαβόμενοι τὴν ἐκ τῆς πικρότητος ῥύψιν.

Περὶ σμύρνας Βοΐκῆς.

Σμύρνα † Βοΐκὴ, δύναμιν ἔχει θερμαντικὴν, διαχυτικὴν, μαλακτικήν.

† Βοιωτική.

Περὶ σμυρνίου.

Σμύρνιον, οἱ δ' ἱπποσέλινον ὀνομάζουσιν ἄγριον, ἐκ ταὐτοῦ γένους ἐστί, τοῦ τε σελίνου τε καὶ πετροσελίνου, καὶ ἔστιν αὖ σελίνου μὲν ἰσχυρότερον, πετροσελίνου δ' ἀσθενέστερον. ἐμμήνων τε οὖν ἀγωγόν ἐστι, καὶ οὐρητικόν, καὶ θερμόν, καὶ ξηρὸν κατὰ τὴν τρίτην τάξιν. οἱ δ' ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον ὀνομάζουσιν ἐν τῷ Ἀμανῷ γεννώμενον. ἔστι μέντοι καὶ αὐτὸ τὸ σμύρνιον, ἧττον δ' ἐστὶν δριμὺ πετροσελίνου, καὶ σμυρνίου, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ἐπὶ τραυμάτων ἐπιτίθεσθαι δύναται τῷ ξηραίνειν ἀλύπως. ἀλλὰ καὶ διαφορητικόν ἐστι τῶν σκληρυσμένων. ἡ δ' ἄλλη δύναμις αὐτοῦ, παραπλησία σελίνου τ' ἐστὶ καὶ πετροσελίνου, διὸ καὶ τῷ σπέρματι χρώμεθα πρὸς τὰ καταμήνια τε καὶ οὖρα, καὶ ἄσθματα.

Περὶ σόγχου.

Σόγχος ἐπειδὰν μὲν τελεωθῇ, τῶν ἀκανθωδῶν ἐστιν φυτῶν. χλωρὸς δ' ἔτι καὶ ἁπαλός, ἐσθίεται τοῖς ἄλλοις ἀγρίοις λαχάνοις ὡσαύτως. ἡ κρᾶσις δ' αὐτοῦ μικτή πώς ἐστιν, σύγκειται γὰρ ἐξ ὑδατώδους καὶ γεώδους οὐσίας, ἀμφοῖν ἀτρέμα ψυχρῶν. καὶ γὰρ στύψεώς τι μετέχει, καὶ σαφῶς ἐμψύχει καταπλασσόμενός τε καὶ ἐσθιόμενος. ἐπειδὰν δὲ τελέως ξηρανθῇ, γεώδης ἡ κρᾶσις αὐτοῦ γίνεται, μετρίως θερμότητα ἔχουσα.

Περὶ σπαργανίου.

Σπαργάνιον, ξηραντικῆς καὶ διὰ τοῦτο δυνάμεώς ἐστιν.

Περὶ σπαρτῆς.

Σπάρτῳ ᾧ τὰς ἀμπέλους παρ' ἡμῖν δεσμοῦσιν, ὅ τε καρπός, καὶ ὁ τῶν ῥάβδων χυλός, ἑλκτικῆς οὐκ ἀγεννῶς ἐστι δυνάμεως.

Περὶ σταφυλίνου.

Σταφυλῖνος ὁ μὲν ἥμερος ἀσθενέστερος, ὁ δ' ἄγριος ἰσχυρότερος εἰς ἅπαντα. οὖρα δὲ κινεῖ, καὶ καταμήνια προτρέπει. καὶ σύμπασα μὲν ἡ πόα, μάλιστα δὲ τὸ σπέρμα, καὶ ἡ ῥίζα. ἔχει δέ τι καὶ ῥυπτικὸν ἐν ἑαυτῷ, διὸ καὶ τὰ φαγεδαινικὰ τῶν ἑλκῶν, ἔνιοι τοῖς φύλλοις αὐτοῦ χλωροῖς μετὰ μέλιτος καταπλάττουσιν ὑπὲρ τοῦ καθαρὰ ποιῆσαι.

Περὶ στάχυος.

Στάχυς ὁ παραπλήσιος τῷ πρασίῳ θάμνος, δριμὺς γευόμενός ἐστι, καὶ πικρὸς τῆς τρίτης τάξεως ὑπάρχων τῶν θερμαινόντων, ὥστ' εὐλόγως οὐ καταμήνια κινεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμβλωθρίδιόν ἐστι φάρμακον, ἐκβάλλει τε χόρια.

Περὶ στοιβῆς.

Στοιβῆς ὁ καρπός, καὶ τὰ φύλλα μάλιστ' ἐστὶν χρήσιμα, στυπτικὴν ἔχοντα δύναμιν ἀδηκτον. ἔστι δὲ κἂν τῷ ξηραίνειν ἐναργῶς κατὰ τὴν τρίτην που τάξιν ἀρχομένην, ὅθεν αὐτῶν τὸ ἀφέψημα, καὶ δυσεντερικοῖς ἐνίεται, καὶ ὠσὶ πυορροοῦσιν, καὶ κολλητικὸς ὑπάρχων μεγάλων τραυμάτων. ἐνεργέστερον δὲ ταῦτα ποιεῖ μετ' οἴνου μέλανος αὐστηροῦ, ξηραίνει γὰρ ἰσχυρῶς ἁπάσας τὰς παρὰ φύσιν ὑγρότητας. ἔτι δὲ χλωρὰ τὰ φύλλα καταπλασσόμενα, δύναμιν ἐφεκτικὴν αἱμορραγίας ἔχει, καὶ τὰς ἐκ πληγῆς δὲ συγχύσεις τῶν ὀφθαλμῶν, ὀνίνησι καταπλασσόμενος.

Περὶ στοιχάδος.

Στοιχάδος ἡ μὲν πρὸς τὴν γεῦσιν ποιότης, πικρά τ' ἐστὶν καὶ ὑποστύφουσα μετρίως. ἡ δὲ κρᾶσις σύνθετος ἔκ τε ψυχρᾶς γεώδους οὐσίας ὀλίγης ἀφ' ἧς στύφει, καὶ λελεπτυσμένης, ἑτέρας γεώδους πλείονος, ἀφ' ἧς πικράζει. διὰ δὲ τὴν ἀμφοτέρων σύνοδον ἐκφράττειν, καὶ λεπτύνειν, καὶ ἀποῤῥύπτειν, καὶ ῥωννύναι πέφυκε, τά τε σπλάγχνα πάντα, καὶ ὅλου τοῦ ζώου τὴν ἕξιν. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ὅσα σύγκειται φάρμακα πρὸς τῶν τοιούτων οὐσιῶν, τὰς εἰρημένας ἐνεργείας ἐνεργεῖ.

Περὶ στρατιώτου.

Στρατιώτης ὁ μὲν ἔνυδρος, ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς τὴν δύναμιν. ὁ δὲ χερσαῖος ἔχει τι καὶ στύψεως, ὥστε διὰ τοῦτο καὶ τραύματα δύναται κολλᾶν, καὶ τοῖς ἕλκεσιν εἶναι χρήσιμος. ἔνιοι δ' αὐτῷ καὶ πρὸς αἱμορραγίαν χρῶνται, καὶ πρὸς σύριγγας.

Περὶ στρουθίου.

Στρουθίου τῇ ῥίζῃ μάλιστα χρώμεθα, δριμείᾳ μὲν οὔσῃ κατὰ τὴν γεῦσιν, θερμῇ δὲ καὶ ξηρᾷ κατὰ τὴν κρᾶσιν, ἐκ τῆς τετάρτης δήπου τάξεως. ἔστι δὲ καὶ ῥυπτική, καὶ ἐρεθιστική, διὰ τοῦτο καὶ πταρμοὺς κινεῖ τοῖς ἄλλοις ὡσαύτως, ὅσα δριμέα τ' ἐστὶν γευόμενα, καὶ θερμὰ ταῖς κράσεσιν.

Περὶ στύρακος.

Στύραξ θερμαίνει, μαλάττει, συμπέττει, διὸ καὶ βῆχας, καὶ καταῤῥοῦς, καὶ κορύζας, καὶ βράγχους ὀνίνησιν, ἔμμηνά τε προτρέπει πινόμενόν τε καὶ προστιθέμενον. ἡ δὲ λιγνὺς καυθέντος αὐτοῦ, παραπλησία πώς ἐστιν τῇ τοῦ λιβάνου.

Περὶ σύκων.

Σύκα τὰ μὲν ξηρὰ θερμὰ τὴν δύναμίν ἐστι κατὰ τὴν πρώτην που τάξιν ἤδη συμπληρουμένην, ἢ τὴν δευτέραν ἀρχομένην, ἔχει δέ τι καὶ λεπτομερές. ἐξ ἀμφοῖν τούτων, ἱκανὰ συμπέττειν ἐστὶν τοὺς σκληροὺς τῶν ὄγκων, εὐθὺς δ' αὐτοὺς διαφορεῖ. καὶ αὐτὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ καταπλασσόμενα, τοιαύτης ἐστὶ δυνάμεως. καὶ τὸ ἀφέψημα δ' αὐτῶν, ὁμοίας ὑπάρχει φύσεως. χρὴ δὲ ὅπου καὶ συμπέψαι βούλει μᾶλλον, πύρινον ἄλευρον μιγνύειν, ὅπου δὲ διαφορῆσαι, κρίθινον. ὁ δὲ ἄρτος ἐν τῷ μέσῳ τούτων ἐστίν. ἀλλὰ μὲν τοιαῦτα τῆς περὶ φαρμάκων συνθέσεως ἐστί, καὶ τῆς θεραπευτικῆς οἰκειότερα μεθόδου. πρὸς δὲ τὸ παρὸν ἀρκεῖ, καὶ ταῦτα γινώσκειν ὑπὲρ ἰσχάδων. εἰδέναι δὲ καὶ ὡς αἱ μὲν ῥυπαρώτεραι, πέττειν μᾶλλον, αἱ δριμύτεραι δ' ἐν τῷ γεύεσθαι, ῥύπτειν τε καὶ διαφορεῖν πεφύκασιν, τὸ δ' ἐπὶ πλεῖστον αὐτῶν ἑψηθεισῶν ἐν ὕδατι γιγνόμενον, ὅμοιον ἐστὶν, οὐ τὴν σύστασιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν μέλιτι. τὰ δὲ χλωρὰ σύκα ἐσθιόμενα, διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῆς ὑγρότητος, ἀσθενεστέρας ἐστὶ δυνάμεως. ὑπάγει μέντοι κοιλίαν ἄμφω, καὶ τὰ ὑγρὰ καὶ τὰ ξηρά. τὰ δὲ τῶν ἐρινεῶν σύκα δριμείας ἐστὶ, καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως. οὕτως δὲ καὶ τῶν ἡμέρων οἱ ὄλυνθοι, μετέχουσι γὰρ ἔτι τοῦ τῆς συκῆς ὀποῦ.

Περὶ συκῆς.

Συκῆ θερμῆς καὶ λεπτομεροῦς ἐστι κράσεως, ὡς ὅ, τε ὀπὸς αὐτῆς δηλοῖ, καὶ τῶν φύλλων ὁ χυλός. ἰσχυρῶς γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐστιν θερμὸν, ὥστε οὐ δάκνει μόνον, ἢ ῥύπτει σφοδρῶς, ἀλλὰ καὶ ἑλκοῖ καὶ ἀναστομοῖ, καὶ μυρμηκίας ἐκβάλλει. ἔστι δὲ καὶ καθαρτικόν. ὁ δὲ τῆς ἀγρίας συκῆς, ἣν ἐρινεὸν ὀνομάζουσιν, ὀπός τε καὶ χυλὸς, ἰσχυρότερος εἰς ἅπαντα τοῦ τῆς ἡμέρου. καὶ αἱ κράδαι δ' αὐτῶν οὕτως εἰσὶ θερμαὶ, καὶ λεπτομερεῖς τὴν κρᾶσιν, ὥστε καὶ τοῖς βοείοις κρέασιν τοῖς σκληροῖς ἑψομένοις ἐμβαλλόμεναι, τακερὰ ποιοῦσιν αὐτά.

Περὶ συμφύτου πετραίου.

Σύμφυτον πετραῖον, ἐξ ἐναντίων σύγκειται δυνάμεων. ἔχει μὲν γάρ τι καὶ τμητικόν, ᾧ καὶ τὸ περιεχόμενον ἐν θώρακι, καὶ πνεύμονι πῦον ἐκκαθαίρειν πέφυκεν. ἔχει δέ τι καὶ συνακτικόν, ᾧ καὶ πρὸς τὰς τοῦ αἵματος ἀναγωγὰς ἐπιβοηθεῖ, καὶ τρίτην ἐπ' αὐτοῖς ὑγρότητα τινὰ θερμὴν οὐκ ἀμέτρως, δι' ἣν καὶ γλυκὺ φαίνεται γευομένοις, καὶ ἡδὺ πρὸς τὴν ὄσφρησιν. ἄδηκτον δ' ἐστὶν διαμασωμένων, καὶ τὰς ἐν ἀρτηρίᾳ τραχύτητας ἰᾶται. κατὰ δὲ τὴν ἐξ ἁπασῶν τῶν εἰρημένων δυνάμεων μῖξιν ἅμα τε καὶ διαφορεῖν ἱκανόν ἐστιν, καὶ συνάγειν καὶ σφίγγειν τὰ σώματα. καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ταῖς ἐντεροκηλίαις ἐπιτίθεται, καὶ πρὸς σπάσματα, καὶ ῥήγματα σὺν ὀξυμέλιτι πίνεται. ἔνιοι δ' αὐτὸ καὶ πρὸς δυσεντερίαν, καὶ ῥοῦν ἐρυθρὸν, ἕψοντες ἐν οἴνῳ διδόασιν, ὡς ξηραίνοντά τε καὶ συνάγοντα χρῶνται. καὶ ἔνιοι πρὸς νεφρῖτιν, ὡς ἐκκαθαίροντα καὶ τέμνοντα.

Περὶ συμφύτου τοῦ μεγάλου.

Σύμφυτον ἕτερον τὸ μέγα παραπλησίας ἐστὶ τῷ προειρημένῳ δυνάμεως, οὐ μὴν γλυκὺ γευομένοις, οὐδὲ εὐῶδες ὀσμωμένοις φαίνεται, ἀλλὰ κατὰ ταῦτα μὲν ἀποκεχώρηκεν τοῦ προγεγραμμένου. καθὸ δὲ γλίσχρον τι καὶ δακνῶδες ἔχει, σκίλλῃ παραπλήσιον ὑπάρχει. χρῶνται δ' αὐτῷ πρὸς ὅσα τῷ προειρημένῳ.

Περὶ σφονδυλίου.

Σφονδυλίου ὁ μὲν καρπὸς δριμείας ἐστὶ, καὶ τμητικῆς δυνάμεως, ὥστε καὶ πρὸς ἆσθμα, καὶ πρὸς ἐπίληψιν ἀγαθόν ἐστιν φάρμακον. ὀνίνησι δὲ καὶ τοὺς ἰκτερικούς. καὶ ἡ ῥίζα δὲ παραπλησίας ὑπάρχουσα δυνάμεως ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἁρμόττει, προσέτι δὲ καὶ τοὺς ἐκ συρίγγων τύλους ἀφαιρεῖ. χρὴ δὲ περιξύσαντας ἐντιθέναι. καὶ τοῦ ἄνθους δὲ ὁ χυλὸς ἐντίθεται τοῖς κατὰ τὰ ὦτα χρονιωτέροις ἕλκεσιν ἁρμόττων.

Περὶ σχίνου.

Σχῖνος ὁ θάμνος, οὗτος ἐξ ὑδατώδους οὐσίας ἀτρέμα θερμῆς τῇ δυνάμει καὶ γεώδους ψυχρᾶς, οὐ πολλῆς σύγκειται, δι' ἣν καὶ στύφει μετρίως. ξηραίνει μὲν οὖν κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν ἤδη συμπληρουμένην, ἢ τὴν τρίτην ἀρχομένην. ἐν δὲ τῇ κατὰ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ, μέσος πως ἐστὶν καὶ σύμμετρος. ὁμοίαν δὲ ἐν ἅπασιν ἔχει τοῖς ἑαυτοῦ μορίοις τὴν στύψιν, ἐν ῥίζαις, ἐν κλάδοις, ἐν ἀκρέμοσιν, ἐν βλαστοῖς, ἐν φύλλοις, ἔτι δὲ καρπῷ τε καὶ φλοιῷ. καὶ εἰ χυλὸν δ' ἐκ τῶν φύλλων αὐτοῦ χλωρῶν ἐκθλίψαις, ὁμοίας καὶ οὗτος ἐστὶν τάξεως, στύφων μετρίως, ὅθεν καὶ πίνεται καθ' ἑαυτόν τε, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις φαρμάκοις, ὅσα δυσεντερίας τε καὶ κοιλίας διαθέσεις ἰᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ πρὸς τὰς τοῦ αἵματος πτύσεις, καὶ τὰς ἐκ μήτρας αἱμοῤῥαγίας, καὶ προπτώσεις ἕδρας τε καὶ ὑστέρας, ἐπιτήδειος ἐστὶν ἐγγύς τι τῆς ὑποκυστίδος ὑπάρχων.

Περὶ σχίνου ἄνθους.

Σχίνου ἄνθος θερμαίνει μετρίως, καὶ στύφει μετρίως ἔτι, καὶ τῆς λεπτομεροῦς φύσεως οὐκ ἀπήλλακται. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα, καὶ οὐρητικόν ἐστι τὸ φάρμακον, καὶ καταμηνίων ἀγωγὸν, ἐν πυρίαις τε καὶ πόμασιν παραλαμβανόμενον. ὠφελεῖ δὲ καὶ τὰς καθ' ἧπαρ καὶ στόμαχον, καὶ κοιλίαν φλεγμονάς. ἔστι δ' αὐτοῦ στυπτικωτέρα μὲν ἡ ῥίζα, τὸ δὲ καλούμενον ἄνθος θερμότερον. ἐν ἅπασι δὲ τοῖς μορίοις αὐτοῦ, τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς δ' ἧττον ἐμφαίνεταί τι γευόμενον στύψεως, δι' ἣν καὶ πρὸς τοῖς αἱμοπτυϊκοῖς διδομένοις μίγνυται φαρμάκοις.

Περὶ σχοίνου λείας.

Σχοίνου λείας, ἡ μὲν ὀξύσχοινος, ἡ δ' ὀλιγόσχοινος ὀνομάζεται. ἰσχνοτέρα μὲν καὶ σκληροτέρα ἡ ὀξύσχοινος. παχυτέρα δὲ καὶ χαυνοτέρα, ἡ ὀλιγόσχοινος. ὁ καρπὸς δὲ τῆς ὀλιγοσχοίνου μὲν ὑπνωτικός. τῆς δ' ὀξυσχοίνου δύο εἰσὶν εἴδη. τὸ μὲν ἄκαρπον, οὗ χρῆσις οὐδεμία πρὸς τὰς ἰάσεις. τὸ δ' ἕτερον καρποφόρον, ὑπνώδης καὶ ταύτης ὁ καρπὸς, ἀλλ' ἧττον ἢ τῆς ὀλιγοσχοίνου. ἔστι μὴν οὗτος, καὶ κεφαλαλγής. ἀμφότεροι δὲ εἰ φρυγέντες μετ' οἴνου πίνοιντο, τὰ κατὰ τὴν γαστέρα ξηραίνουσιν ῥεύματα, καὶ ῥοῦν τὸν ἐρυθρὸν ἐπέχουσιν. ἐξ ὧν δῆλον, ὡς ἡ κρᾶσις αὐτῶν ἐστιν σύνθετος ἐκ γεώδους οὐσίας, ἀτρέμα ψυχρᾶς καὶ ὑδατώδους ἀτρέμα θερμῆς, ἵνα ξηραίνειν τε τὰ κάτω δύνωνται, καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀτμοὺς ἀναπέμπειν ἠρέμα ψυχρούς, οἳ καὶ ὑπνώδεις ἐργάζονται.

Περὶ τερμίνθου.

Τερμίνθου, καὶ ὁ φλοιὸς, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὁ καρπὸς ἔχουσί τι στυπτικόν. ἀλλὰ καὶ θερμαίνουσι κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, ὡς ἤδη δῆλον, ὡς καὶ ξηραίνουσιν. πρόσφατοι μὲν ὑπάρχοντες, ἔτι καὶ ὑγροὶ μετρίως, ξηρανθέντες δὲ κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν. ὁ δὲ καρπὸς ὁ ξηρὸς, ἐγγὺς καὶ τῆς τρίτης ἐστὶ τάξεως τῶν ξηραινόντων. ἔστι γὰρ οὕτως θερμὸς, ὡς καὶ τοῖς διαμασωμένοις εὐθὺς εὔδηλον γίνεσθαι τὴν θερμότητα. τοῦτ' ἄρα καὶ οὐρητικά ἐστιν, καὶ σπλῆνας ὀνίνησιν.

Περὶ τεύτλου.

Τεῦτλον νιτρώδους τινὸς μετείληφε δυνάμεως, ᾗ καὶ ῥύπτει καὶ διαφορεῖ, καὶ διὰ ῥινῶν καθαίρει. ἑψηθὲν δὲ, τὸ μὲν νιτρῶδές τε καὶ δριμὺ πᾶν ἀποτίθεται. γίνεται δ' ἀφλεγμάντου δυνάμεως καὶ ἀτρέμα διαφορητικῆς. ἰσχυρότερον δ' εἴς τε τὸ ῥύπτειν καὶ διαφορεῖν ἐστὶ τὸ λευκὸν τεῦτλον, ὡς τό γε μέλαν ἔχει τι καὶ στύψεως, καὶ μᾶλλον κατὰ τὴν ῥίζαν, ἤπερ τὰ ἄλλα μόρια.

Περὶ τευκρίου.

Τεύκριον τμητικῆς καὶ λεπτομεροῦς ἐστι δυνάμεως, ὅθεν καὶ σπλῆνας ἰᾶται. καὶ θείη ἄν τις αὐτὴν ἐν τρίτῃ μὲν τάξει τῶν ξηραινόντων, τῇ δευτέρᾳ δὲ τῶν θερμαινόντων.

Περὶ τέφρας.

Τέφρα τῶν κεκαυμένων ξύλων τὸ λείψανον οὕτω προσαγορεύεται, σύνθετον ὑπάρχον ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν τε καὶ ποιοτήτων. ἔχει γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ μέν τι γεῶδες, τὸ δ᾽ οἷον αἰθαλῶδες, ἢ λιγνυῶδες, ἢ ὅπως ἄν ἐθέλῃ τις καλεῖν. τουτὶ μὲν οὖν τὰ μόρια λεπτομερῆ τ᾽ ἐστὶ, καὶ βρεχομένης ὕδατι τῆς τέφρας, καὶ δηθουμένης, συναποφέρεται. ὅθεν δ᾽ ὑπολείπεται γεῶδες, ἀσθενὲς, καὶ ἄδηκτον γίγνεται τῇ κονίᾳ τὴν θερμὴν δύναμιν ἀποτιθέμενον. οὐχ ἅπασα δὲ τέφρα τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἔχει κρᾶσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς καυθείσης ὕλης διαφορὰν ὑπαλλάττεται. Διοσκουρίδης δὲ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως στυπτικὴν αὐτὴν ἔχειν φησὶ τὴν δύναμιν. καί τοι γε ἡ συκίνη πάσης ἀπήλλακται τοιαύτης ποιότητος, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον οὐχ ὥσπερ δρῦς, καὶ πρῖνος, καὶ κόμαρος, καὶ φηγὸς, καὶ σχῖνος, καὶ κισσὸς, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα τὴν στρυφνὴν ἐπιφαίνει ποιότητα, κατ᾽ οὐδὲν ἑαυτοῦ μέρος, ἀλλ᾽ ἔστιν ὀποῦ πλῆρες ὅλον ἰσχυροῦ, καὶ θερμοῦ καὶ δριμέος. ἐκ μὲν δὴ τῶν στρυφνῶν ξύλων, ἡ τέφρα στυπτικὸν οὐκ ὀλίγον ἔχει, καὶ ἔγωγέ ποτε δι᾽ αὐτῆς ἐπισχὼν αἱμορραγίας οἶδα, μηδενὸς ἑτέρου παρόντος φαρμάκου. τῇ συκίνῃ δ᾽ οὐκ ἄν τις εἰς τοῦτο χρήσαιτό ποτε, πολὺ γὰρ αὕτη γε τὸ δριμὺ, καὶ τὸ καυστικὸν ἔχει τῷ ῥυπτικῷ μεμιγμένον, καὶ κατ᾽ ἄμφω διενήνοχε τῆς ἐκ τῶν δρυίνων ξύλων, ὅτι τε τὸ αἰθαλῶδες ἐν αὐτῇ πολλῷ δριμύτερόν ἐστι, καὶ ὅτι τὸ οἷον γεῶδες, ἐν ἐκείναις μὲν ὑπόστυφον πῶς ἐστιν, ἐν ταύτῃ δὲ ῥυπτικὸν ὥσπερ ἐν τῇ τῶν τιθυμάλλων. ἔστι δὲ καὶ ἡ τίτανος εἶδός τι τέφρας, λεπτομερεστέρα μὲν οὖσα τῆς ἐκ τῶν ξύλων, παρ᾽ ὅσον ἀκριβέστερον οἱ λίθοι κατοπτᾶσθαι δέονται πρὸς τὸ γενέσθαι τέφραν, ὅμως μὴν ἔχουσα καὶ αὐτὴ τὸ οἷον ἐμπύρευμα πολύ. καὶ διὰ τοῦτο πλυθεῖσα, ξηραντικὸν ἀδήκτως γίνεται φάρμακον, καὶ μᾶλλον, εἰ δὶς ἢ τρὶς πλυθείη. διαφορητικὴ δ᾽ ἱκανῶς γίνεται θαλάσσῃ πλυθεῖσα. λεχθήσεται δὲ ὑπὲρ αὐτῆς, κἀπειδὰν περὶ τῶν μεταλλευομένων ὁ λόγος ἡμῖν γίγνηται.

Περὶ τηλεφίου.

Τηλέφιον ξηραντικῆς ἐστὶ καὶ ῥυπτικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν ἐπιφανῶς γε θερμῆς, ἀλλὰ κατὰ τοῦτ᾽ αὖθις ἴσως αὐτὸ θείη τις πρώτης τάξεως. ξηραίνει μέντοι κατὰ τὴν δευτέραν ἐπιτεταμένην, ἢ τὰ πρῶτα τῆς τρίτης. καὶ διὰ τοῦτο πρός τε τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν ἁρμόττει, καὶ λεύκας, καὶ ἀλφοὺς ἰᾶται σὺν ὄξει.

Περὶ τήλεως.

Τῆλις θερμὴ μέν ἐστιν ἐκ τῆς δευτέρας τάξεως, ξηρὰ δ᾽ ἐκ τῆς πρώτης, καὶ διὰ τοῦτο τὰς μὲν ζεούσας φλεγμονὰς παροξύνει, τὰς δ᾽ ἧττον θερμὰς, καὶ ὅσαι σκιρρωδέστεραι διαφοροῦσα, θεραπεύει.

Περὶ τιθυμάλλων.

Τιθύμαλλοι πάντες ἐπικρατοῦσαν μὲν ἔχουσι τὴν δριμεῖαν, καὶ θερμὴν δύναμιν. ὑπάρχει δ᾽ αὐτοῖς, καὶ πικρότης. ἰσχυρότατος μὲν οὖν αὐτῆς ὁ ὀπὸς, ἐφεξῆς δὲ ὅ, τε καρπὸς καὶ τὰ φύλλα. μετέχει δὲ καὶ ἡ ῥίζα τῶν εἰρημένων δυνάμεων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπίσης. αὐτὴ μὲν οὖν ἑψομένη σὺν ὄξει, τὰ τῶν ὀδόντων ἀλγήματα, καὶ μάλιστα ὅσα βεβρωμένοις αὐτοῖς γίνεται θεραπεύει. οἱ δὲ ὀποὶ σφοδροτέραν ἔχοντες δύναμιν, εἰς μὲν τὸ τρῆμα τῶν ὀδόντων ἐντίθενται. τῶν δ᾽ ἄλλων τοῦ σώματος εἰ ἅψαιντο μορίων, εὐθὺς ἐπικαίουσί τε καὶ ἑλκοῦσι, διόπερ ἔξωθεν αὐτοῖς περιπλάσσεται κηρός. εἰσὶ γὰρ ἐκ τῆς τετάρτης τάξεως τῶν θερμαινόντων, ἣν δὴ τῶν καυστικῶν ἔφαμεν ὑπάρχειν. οὕτως δὲ καὶ τὰς τρίχας ἀφαιρεῖ περιχριόμενος ὁ ὀπός. ἐπεὶ δὲ σφοδρότερός ἐστιν, ἐλαίῳ μίγνυται. καὶ εἰ πολλάκις τοῦτο γένοιτο, τελέως αἱ ῥίζαι τῶν τριχῶν ἀπόλλυνται καυθεῖσαι, καὶ ψιλὸν αὐτῶν γίγνεται τὸ σῶμα. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἀκροχορδόνας, καὶ μυρμηκίας, καὶ πτερύγια, καὶ θύμους ἀφαιροῦσιν. ἀπορρύπτουσι δὲ καὶ λειχῆνας, καὶ ψώρας, ὅτι καὶ τῆς ῥυπτικῆς αὐτοῖς μέτεστι δυνάμεως διὰ τὴν πικρότητα, καὶ τὰ φαγεδαινικά τε τῶν ἑλκῶν, καὶ τὰ ἀνθρακώδη, καὶ τὰ γαγγραινώδη, διότι θερμαίνουσί τε σφοδρῶς, καὶ ῥύπτουσιν, ὠφελεῖν πεφύκασιν αὐτίς ἐν καιρῷ, καὶ μέτρῳ χρώμενος αὐτοῖς τύχῃ. καὶ γὰρ οὖν καὶ συρίγγων τοὺς τύλους κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐξαίρουσιν. ἅπαντα δὲ ταῦτα κατὰ γένος μὲν ὁμοίως, ἀσθενέστερον δὲ καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὁ καρπὸς ἐργάζεσθαι πεφύκασιν. οἷς δὴ καὶ πρὸς τὰς ἐν τοῖς στασίμοις ὕδασιν ἰχθύας εἰώθασι χρῆσθαι. τάχιστα γὰρ ὑπ᾽ αὐτῶν σκοτωθέντες, καὶ ἡμίθνητοι γενόμενοι, πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἀναφέρονται τοῦ ὕδατος. ἑπτὰ δὲ ὄντων αὐτῶν, ἰσχυρότατος μὲν ὅ, τε χαρακίας ὀνομαζόμενος, ὃν δὴ καὶ ἄρρενα προσαγορεύουσιν ἔνιοι, καὶ ὁ τῆλις ὁ μυρσινίτης καλούμενος, καὶ ὁ ἐν ταῖς πέτραις ὁ δενδροειδής. ἐφεξῆς δὲ ὅ, τε τῇ φλόμῳ προσεοικὼς, καὶ ὁ κυπαρισσίας, εἶθ᾽ οὕτως ὁ παράλιος, εἶτα ὁ ἡλιοσκόπιος. κατ᾽ ἀναλογίαν δὲ τῆς εἰρημένης αὐτῶν δυνάμεως ἡ τέφρα, καὶ ἡ ἀπ᾽ αὐτῆς κονία.

Περὶ τραγακάνθας.

Τραγάκανθα παραπλησίαν ἔχει τῷ κόμμι δύναμιν, ἐμπλαστικήν τε τινὰ καὶ δριμύτητα ἀμβλυτέραν, καὶ δὴ καὶ ξηραίνει παραπλησίως ἐκείνῳ.

Περὶ τραγίου.

Τράγιου καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ τὸ δάκρυον, ἑλκτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως. ἔστι δὲ καὶ λεπτομερὲς, καὶ θερμὸν τὴν δύναμιν ἐκ τῆς τρίτης ἤδη που τάξεως κατ᾽ ἀρχάς. σκόλοπάς τε συνάγει, καὶ λίθους θρύπτει, καὶ καταμήνια κινεῖ δραχμῆς ὁλκῇ πινόμενον. γεννᾶται δ᾽ ἐν Κρήτῃ μόνῃ τοῦτο τὸ τράγιον ἐοικὸς σχίνῳ. τὸ δ᾽ ἕτερον τράγιον τὸ τούτου μικρότερον, οὗ τὰ φύλλα τῷ σκολοπενδρίῳ προσέοικε, φαίνεται μὲν πολλαχόθεν. στυπτικῆς δ᾽ οὐκ ὀλίγης μετέχον δυνάμεως, ὡς καὶ πρὸς τὰ ῥοώδη τῶν παθημάτων ἁρμόττειν.

Περὶ τραγοριγάνου.

Τραγορίγανος. ἐν τῷ περὶ ὀριγάνου λόγῳ πρόσθεν εἴρηται.

Περὶ τριβόλου.

Τρίβολος ἐξ ὑγρᾶς οὐσίας μετρίως ψυχρᾶς, καὶ ξηρᾶς οὐ μετρίως, καὶ ταύτης ψυχρᾶς συνέστηκεν. ἐπικρατεῖ δ᾽ ἐν μὲν τῷ χερσαίῳ τὸ γεῶδες ψυχρὸν, ὅπερ καὶ στῦφον ἐδείξαμεν. ἐν δὲ τῷ ἐνύδρῳ, τὸ ὑδατῶδες, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερον, καὶ πρὸς τὰς γενέσεις τῶν φλεγμονῶν, καὶ ὅλως πρὸς ἁπάσας τὰς ἐπιρροὰς ἁρμόττουσι. τοῦ δὲ χερσαίου λεπτομερὴς ὁ καρπὸς ὑπάρχων, τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους θρύπτει πινόμενος.

Περὶ τριπολίου.

Τριπόλιον ἡ ῥίζα δριμεῖα γευομένῳ, καὶ θερμὴ τὴν δύναμιν ἐστὶ κατὰ τὴν τρίτην ἀπόστασιν.

Περὶ τριφύλλου.

Τρίφυλλον, οἱ δὲ ἀσφάλτιον, οἱ δ' ὀξύφυλλον, ἔνιοι δὲ μηνυανθὲς. εἰσὶ δ' οἳ κνίκιον ὀνομάζουσιν, ἀπὸ μὲν τῶν συμβεβηκότων τῷ θάμνῳ τὰ πρῶτα τρία. τὰ δὲ ὑπόλοιπα δύο οὐκ οἶδ' ὁπόθεν. ἔστι δὲ ἡ δύναμις τοῦ φυτοῦ θερμὴ, καὶ ξηρὰ κατὰ τὴν ἄσφαλτον, ἣ παραπλήσιόν ἐστι κατὰ τὴν ὀσμὴν, τῆς τρίτης τάξεως κατ' ἄμφω. καὶ διὰ τοῦτο πινόμενον, καὶ πλευρῶν ἀλγήματα ἐπ' ἐμφράξεσιν ὀνίνησιν, καὶ οὖρα κινεῖ, καὶ καταμήνια.

Περὶ τριχομανοῦς.

Τριχομανὲς ὅσα περ ἀδίαντον δύναται.

Περὶ τρύχνου.

Τρύχνον, ἔνιοι δὲ μετὰ τοῦ σίγμα, στρύχνον ὀνομάζουσιν. τὸ μὲν ἐδώδιμον ἐν τοῖς κήποις φυόμενον ἅπαντες γινώσκουσιν, καὶ χρῶνται πρὸς ὅσα ψύξαι καὶ στύψαι δέοντα. δύναται γὰρ ἄμφω ταῦτα κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν. τῶν δ' ἄλλων τῶν οὐκ ἐδωδίμων, τὸ μὲν ἁλικάκκαβον ὀνομάζεται, πυῤῥὸν ἔχον τὸν καρπὸν, ἐοικότα ῥαγὶ σταφυλῆς κατά τὸ σχῆμα, καὶ τὸ μέγεθος, ᾧ καὶ πρὸς τοὺς στεφάνους χρῶνται. τὸ δ' ἕτερον τὸ θαμνῶδες, τὸ ὑπνωτικὸν, καὶ τρίτον ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς, τὸ μανικόν. τὸ μὲν οὖν ἁλικάκκαβον ἐν τῇ τῶν φύλλων δυνάμει παραπλήσιον ὑπάρχει τῷ κηπευομένῳ τρύχνῳ, τὸν καρπὸν οὐρητικὸν ἔχον. διὸ καὶ πολλῶν τῶν συνθέτων δυνάμεων, ὅσαι πρὸς ἧπαρ, ἢ κύστιν, ἢ νεφροὺς ἁρμόττουσι μίγνυται. τοῦ δ' ὑπνωτικοῦ στρύχνου τῆς ῥίζης ὁ φλοιὸς μετ' οἴνου πινόμενος ὑπνωτικὸς ὑπάρχων, δραχμῆς σταθμῷ λαμβανόμενος. ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰ ἄλλα τῷ τῆς μήκωνος ὀπῷ παραπλήσιος. ἀσθενέστερος δ' εἰς τοσοῦτον, ὡς τῆς τρίτης εἶναι τάξεως τῶν ψυχόντων, ἐκείνου κατὰ τὴν τετάρτην τεταγμένου. τὸ σπέρμα τούτου τοῦ τρύχνου δύναμιν οὐρητικὴν ἔχει. μανιῶδες δ' ἐστὶν πλέον τῶν δώδεκα κορύμβων πινόμενον. τὸ δ' ὑπόλοιπον τῶν εἰρημένων τρύχνων, ἄχρηστον ἐστὶν εἰς τὰς τῶν ἔνδον ἰάσεις. εἰ μὲν γὰρ τέτταρες δραχμαὶ ληφθεῖεν αὐτῶν, θάνατον ἐπιφέρουσιν, εἰ δ' ἐλάττους, μανίαν. ἄλυπος δ' ἡ μία, πλὴν οὐδ' αὐτὴ τὶ χρηστὸν ἔχουσα. ἔξωθεν δὲ τοῦ σώματος ἐπιπλαττομένου, ἕλκη κακοήθη, καὶ νομώδη θεραπεύει. ἄριστος δ' εἰς τοῦτο ὁ τῆς ῥίζης ὁ φλοιὸς, ξηραίνων μὲν κατὰ τὴν δευτέραν που τάξιν ἤδη συμπληρουμένην, καὶ τρίτην ἀρχομένην, ψύχων δὲ κατὰ τὴν δευτέραν ἀρχομένην.

Περὶ ὑακίνθου.

Ὑακίνθου ἡ μὲν ῥίζα βολβοειδὴς ὑπάρχουσα, τάξεως ἐστὶ τῆς πρώτης μὲν ἐν τῷ ξηραίνειν, δευτέρας δ' ἐν τῷ ψύχειν, ἤδη που συμπληρουμένης, ἢ καὶ τρίτης ἀρχομένης. ἀνήβους γοῦν ἐπὶ πλεῖστον πεπίστευται διαφυλάττειν τοὺς παῖδας ἐν οἴνῳ καταπλαττομένη. ὁ δὲ καρπὸς ἀτρέμα τε ῥύπτει καὶ στύφει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἰκτερικοῖς δίδοται σὺν οἴνῳ, ξηραίνων μὲν ἤδη που κατὰ τὴν τρίτην τάξιν. θερμότητος δὲ καὶ ψύξεως ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκεν.

Περὶ ὕδνου.

Ὕδνα πᾶσι γνώριμα γεωδεστέραν οὐσίαν ἐπικρατοῦσαν, ἐν τῇ συστάσει κέκτηται, βραχέος τινὸς αὐτοῖς μεμιγμένου τοῦ λεπτομεροῦς.

Περὶ ὑδροπεπέρεως.

Ὑδροπέπερι κέκληται μὲν ἀπὸ τῶν χωρίων ἐν οἷς φύεται, καὶ τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν ὁμοιότητος πρὸς τὸ πέπερι. ἔστι δὲ θερμὸν, ἀλλ' οὐκ εἰς ὅσον πέπερι, καὶ μέντοι καὶ χλωρὸν ἔτι τὸ βοτάνιον, ἅμα τῷ καρπῷ καταπλασθὲν, ὑπώπιά τε καὶ τοὺς σκιῤῥουμένους ὄγκους διαφορεῖ.

Περὶ ὑοσκυάμου.

Ὑοσκύαμος ὁ μὲν τὸ μέλαν ἔχων σπέρμα, μανιώδης τε καὶ καρωτικὸς ὑπάρχων. πλησίον δ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐστὶν, καὶ οὗ τὸ σπέρμα μετρίως ξανθόν ἐστιν, φεύγειν δ' ἀμφοτέρους ὡς ἀχρήστους τε καὶ δηλητηρίους. ἐπιτηδειότατος δὲ πρὸς τὰς ἰάσεις, οὗ καὶ τὸ σπέρμα, καὶ τὸ ἄνθος λευκόν. ἐκ τῆς τρίτης που τάξεως ὑπάρχων τῶν ψυχόντων. ἄνθος δὲ τοῦ μὲν τὸ μέλαν ἔχοντος σπέρμα μετρίως πορφυρίζον, τοῦ δὲ τὸ ὑπόξανθον, ἀτρέμα μηλίζον.

Περὶ ὑπερικοῦ.

Ὑπερικὸν θερμαίνει καὶ ξηραίνει, λεπτομεροῦς οὐσίας ὑπάρχον, ὡς καταμήνιά τε καὶ οὖρα προκαλεῖσθαι. χρὴ δὲ ὅλον εἰς ταῦτα λαμβάνειν τὸν καρπὸν, οὐ τὸ σπέρμα μόνον, ἀλλὰ μετὰ τῶν φύλλων ἐπιπαττόμενος χλωρὸς, εἰς οὐλὴν ἄγειν δύναται, τά τ' ἄλλα καὶ τὰ πυρίκαυστα. ξηρανθέντα δ' εἰ κόψας ἐπιπάττοις, ἰᾶσαι τὰ πλαδαρὰ, καὶ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν. ἔνιοι δὲ καὶ τοῖς ἰσχιαδικοῖς πίνειν αὐτὴν διδόασιν.

Περὶ ὑπηκόου.

Ὑπήκοον ψυκτικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ἐκ τῆς τρίτης που τάξεως τῶν ψυχόντων, ὡς μήκωνος ὀλίγον ἀπολείπειν.

Περὶ ὑπογλώσσου.

Ὑπόγλωσσον, ὠνόμασται μὲν οὕτως, ὅτι παραφύσεις ὑπ' ἄκροις τοῖς κορύμβοις ποιεῖται γλωσσαρίων. ἔστι δ' ἡ ῥίζα καὶ ὁ χυλὸς τοῦ θαμνίσκου μαλακτικῆς δυνάμεως.

Περὶ ὑσσώπου.

Ὕσσωπον θερμαίνει καὶ ξηραίνει κατὰ τὴν τρίτην τάξιν, ἔστι δὲ καὶ λεπτομερές.

Περὶ φακῶν.

Φακοὶ στύφουσι μὲν ἰσχυρῶς, θερμότητος δὲ καὶ ψύξεως ἐν τῷ μέσῳ καθεστήκασι. καὶ μέντοι καὶ ξηραίνουσιν κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν. αὐτὸ μὲν οὖν αὐτῶν τὸ σῶμα, ξηραίνει καὶ ἵστησι γαστέρα. τὸ δ' ἀφέψημα προτρέπει, διὸ καὶ ἀπολεῖται τὸ πρότερον ὕδωρ ὅταν ἐπισχέσεως ἕνεκα λαμβάνονται.

Περὶ φακοῦ.

Φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων, ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς ἐστὶ κράσεως, ἐκ τῆς δευτέρας που τάξεως ὑπάρχων κατ' ἄμφω.

Περὶ φαληρίδος.

Φαληρίδος ἡ πόα, καὶ ὁ χυλὸς, καὶ τὸ σπέρμα, καὶ τὰ φύλλα πινόμενα πρὸς τὰ τῆς κύστεως ἀλγήματα πεπίστευται βοηθεῖν, ὡς ἐχούσης τι λεπτομερὲς καὶ θερμόν.

Περὶ φαλαγγίτου.

Φαλαγγίτου. ὠνόμασται μὲν οὕτως, ἐκ τοῦ βοηθεῖν τοῖς ὑπὸ φαλαγγίων δακνομένοις. ἔστι δὲ λεπτομεροῦς δυνάμεως ξηραντικῆς, ὅθεν καὶ στροφουμένοις ἀρήγειν δοκεῖ.

Περὶ φλόμου.

Φλόμος, ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ π γράφουσί τε καὶ λέγουσιν. ἡ μέν τις ἐστὶν τοῖς φύλλοις λευκὴ, ἡ δὲ μέλαινα. καὶ τῆς λευκῆς ἡ μὲν ἄρρην, ἧς τὰ φύλλα στενότερα, ἡ δὲ θῆλυς, ἧς μείζω. καὶ πρὸς ταύταις ἑτέρα φλόμος ἀγρία προσαγορευομένη, χρυσοειδὴς δ' ἐστὶ, καὶ μηλίζουσα τοῖς ἄνθεσιν. ἄλλη δέ τις ἐπὶ ταύταις, ἣν ἰδίως φλομίδα, καὶ θρυαλλίδα προσαγορεύουσιν. τῶν μὲν οὖν πρώτων δυοῖν, ἡ ῥίζα στρυφνὴ γευομένη οὖσα, τοῖς ῥοώδεσι πάθεσιν ἀρήγει. διακλύζονται δ' αὐτὴν ἔνιοι, καὶ πρὸς ὀδόντων ἀλγήματα. τὰ μέντοι φύλλα διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως. οὕτω δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων φύλλα, καὶ μάλιστα τῆς χρυσιζούσης τοῖς ἄνθεσιν, ἣ καὶ τὰς τρίχας ξανθίζουσιν. ἁπασῶν γὰρ τὰ φύλλα ξηραντικῆς τε καὶ μετρίως ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως.

Περὶ φοίνικος.

Φοῖνιξ τὸ δένδρον στυπτικῆς μετέχει δυνάμεως ἐν ἅπασι τοῖς ἑαυτοῦ μορίοις. ὁ μὲν οὖν τῶν κλάδων χυλὸς αὐστηρός ἐστιν ἐξ ὑδατώδους οὐσίας χλιαρᾶς, καὶ γεώδους ψυχρᾶς συγκείμενος. ὁμοίας δὲ τούτου φύσεως ἐστὶ, καὶ ὁ καλούμενος ἐγκέφαλος ἐδώδιμος ὑπάρχων. ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ὁ γλυκὺς οὐκ ὀλίγης μετείληφε θερμότητος. ἐδώδιμος δ' ὢν εἰς πολλὴν ἔρχεται χρῆσιν. οὐ μόνον ἔξωθεν ἐπιτιθέμενος ἵνα στυψαί τι, καὶ ξηρᾶναι, καὶ συναγαγεῖν, καὶ πιλῆσαι, καὶ πυκνῶσαι χρήζομεν, ἀλλὰ καὶ ὡς σιτίον λαμβανόμενος ἅμα τε τοῖς ἄλλοις, καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτόν. ὃ δὲ καλοῦσιν ἐλάτην, τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος τὴν αὐτὴν ἐστὶ κατ' αὐτὴν ἐγκεφάλου δύναμιν ἔχει. τὸ δ' οἷον ἀφέψημα αὐτοῦ, στυπτικὴν μὲν καὶ αὐτὸ κέκτηται ποιότητα. ξηραίνει δ' ἐπὶ πλέον ἁπάντων τῶν εἰρημένων, ὡς ἂν καὶ τῇ τῆς οὐσίας συστάσει ξηρότερον αὐτῶν ὑπάρχον, καὶ ἥκιστα μετέχον ὑγρότητος, ὥστε δεόντως ἐπὶ τῶν σηπεδονωδῶν ἑλκῶν αὐτῷ χρῶνται. καὶ τοῖς συνάγουσι τὰ κεχαλασμένα τῶν ἄρθρων φαρμάκοις μιγνύουσιν, καὶ ταῖς ἡπατικαῖς τε καὶ στομαχικαῖς δυνάμεσιν ἔξωθέν τε καὶ ἔσωθεν. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ φυτοῦ ξηραντικῆς ἀδήκτως δυνάμεως, ἔχουσά τι καὶ αὐτὴ στύψεως.

Περὶ φορμίου.

Φορμίου τῷ σπέρματι πρὸς λευκώματα χρῶνται μετὰ μέλιτος, ἀλλὰ καὶ σκόλοπας ἐξάγειν πεπίστευται. καὶ ἡ πόα δὲ ταυτὸν τούτῳ δοκεῖ δύνασθαι, ἐξ ὧν δῆλον ὡς λεπτομεροῦς τε καὶ ἑλκτικῆς, καὶ ῥυπτικῆς μετέχει δυνάμεως.

Περὶ φοῦ.

Φοῦ ἀρωματώδης πώς ἐστιν. ἡ τῆς δὲ τῆς πόας ῥίζα νάρδῳ παραπλησία τὴν δύναμιν, ἀλλ' εἰς μὲν τὰ πλεῖστα καταδεεστέρα. προφέρει δ' οὖν, τῆς μὲν ἰνδικῆς, καὶ συριακῆς νάρδου μᾶλλον, ὁμοίως δὲ τῇ κελτικῇ.

Περὶ φύκους.

Φῦκος ὑγρὸν ἔτι καὶ χλωρὸν ἐξαιρούμενον τῆς θαλάττης, καὶ ψύχει καὶ ξηραίνει κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, ἔχει γάρ τι καὶ στρυφνὸν μετρίως.

Περὶ φυλλίτιδος.

Φυλλίτις στρυφνῆς ἐστὶ ποιότητος, οὐκ ἀπὸ τρόπου διαρροίας τε καὶ δυσεντερίας ὀνίνησιν πινομένη.

Περὶ φύλλου μαλαβάθρου.

Φύλλον μαλαβάθρου νάρδῳ παραπλήσιον ἐστὶ τὴν δύναμιν.

Περὶ χαλβάνης.

Χαλβάνη, ὀπός ἐστι ναρθηκώδους φυτοῦ μαλακτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς ὑπάρχουσα δυνάμεως. καὶ εἴη ἂν ἐν μὲν τῷ θερμαίνειν ἐκ τῆς τρίτης που τάξεως ἀρχομένης, ἢ τῆς δευτέρας συμπληρουμένης. ἐν δὲ τῷ ξηραίνειν ἐκ τῆς δευτέρας ἀρχομένης.

Περὶ χαμαίδρυος.

Χαμαίδρυς ἐπικρατοῦσαν ἔχει τὴν πικρὰν ποιότητα, ἔστι δὲ καὶ δριμεῖά πως. ἐξ ὧν δηλονότι δεόντως σπλῆνα τήκει, καὶ οὖρα, καὶ καταμήνια κινεῖ, καὶ πάχος χυμῶν τέμνει, καὶ τὰς ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἐμφράξεις ἐκκαθαίρει. καὶ θείης αὐτὴν ἐν τῇ τρίτῃ τάξει κατά τε τὸ ξηραίνειν καὶ θερμαίνειν, καὶ πλέον γε κατά γε τὸ ξηραίνειν ἢ θερμαίνειν.

Περὶ χαμαικισσοῦ.

Χαμαικισσοῦ τὸ ἄνθος πικρὸν ἱκανῶς ὑπάρχον, ἐκφράττει τὰ καθ' ἧπαρ. ἔνιοι δὲ καὶ τοῖς ἰσχιαδικοῖς αὐτὸ διδόασιν.

Περὶ χαμαιλέας.

Χαμαιλέα τὴν πικρὰν ἐπικρατοῦσαν ἔχει ποιότητα. διὸ καὶ τὰ ῥυπαρὰ λίαν ἕλκη, καὶ ὅσα μεγίστας ἐσχάρας ἔχει, μετὰ μέλιτος ἀνακαθαίρειν δύναται.

Περὶ χαμαιλεύκης.

Χαμαιλεύκη θερμὴ τὴν δύναμιν ἐστὶ κατὰ τὴν τρίτην που τάξιν, καὶ ξηρὰ κατὰ τὴν πρώτην.

Περὶ χαμαιλέοντος.

Χαμαιλέοντος ἡ ῥίζα, τοῦ μὲν μέλανος ἔχει τι δηλητήριον, ὅθεν ἔξωθεν ἡ χρῆσις αὐτοῦ πρὸς ψώρας, καὶ λειχῆνας, καὶ ἀλφοὺς, καὶ ὅλως ὅσα ῥύψεως δεῖται, καὶ τοῖς μαλακτικοῖς, καὶ διαφορητικοῖς μίγνυται φαρμάκοις. καὶ τὰ φαγεδαινικὰ τῶν ἑλκῶν ἰᾶται καταπλασθεῖσα. ἔστι γὰρ ξηρὰ κατὰ τὴν τρίτην ἤδη που τάξιν. ἐν δὲ τῷ θερμαίνειν, ἐκ τῆς δευτέρας συμπληρουμένης. ἡ δὲ τοῦ λευκοῦ χαμαιλέοντος ῥίζα πρὸς ἕλμινθας πλατείας δίδοται, πλῆ-

θος

θος ὀξυβάφου μετ' οἴνου αὐστηροῦ. προσφέρουσι δ' αὐτὴν, καὶ τοῖς ὑδερικοῖς παραπλησίαν οὖσαν, καὶ αὐτὴν τῇ κράσει τῇ τοῦ μέλανος ῥίζῃ, πλὴν ὅσα πικρότερα ἐκείνης ἐστίν.

Περὶ χαμαιπίτυος.

Χαμαιπίτυς κατὰ τὴν γεῦσιν μὲν ἰσχυρότερον ἔχει τὸν πικρὸν χυμὸν τοῦ δριμέος. κατὰ τὴν ἐνέργειαν δὲ διακαθαίρει, καὶ ῥύπτει τὰ σπλάγχνα πλέον ἢ θερμαίνει. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἰκτεριῶσι, καὶ ὅλως οἷς ἐμφράττεται ῥαδίως τὸ ἧπαρ, ἀγαθόν ἐστι φάρμακον. ἄγει δὲ καὶ καταμήνια πινομένη τε καὶ μετὰ μέλιτος προστιθεμένη. ἔστι δὲ καὶ οὐρητικὸν φάρμακον. ἔνιοι δὲ καὶ ἰσχιαδικοῖς αὐτὴν διδόασιν ἀφέψοντες ἐν μελικράτῳ. χλωρὰ δ' ἡ πόα, καὶ τὰ μεγάλα τραύματα κολλᾶν δύναται, καὶ τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν ἰᾶται, καὶ τὰς ἐν μαστοῖς σκληρότητας διαφορεῖ. ἔστι γὰρ ἐν τῷ ξηραίνειν τῆς τρίτης τάξεως, ἐν δὲ τῷ θερμαίνειν τῆς δευτέρας.

Περὶ χαμαισύκης.

Χαμαισύκη, ῥυπτικήν τε ἅμα καὶ δριμεῖαν ἔχει δύναμιν, ὥστε καὶ ἀκροχορδόνας, καὶ μυρμηκίας οἵ τε κλῶνες αὐτῆς καταπλαττόμενοι, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν ὀπὸς ἀφαιροῦσιν. ἀπορρύπτουσι δὲ σὺν μέλιτι, καὶ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς παχείας οὐλάς. ὠφελοῦσι δὲ καὶ τὰς διὰ πάχος ἀμβλυωπίας, ὥσπερ οὖν καὶ ἀρχὰς ὑποχύσεων.

Περὶ χελιδονίου.

Χελιδόνιον ῥυπτικῆς ἰσχυρῶς ἐστι καὶ θερμῆς δυνάμεως. καὶ μέντοι καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς εἰς ὀξυωπίας ἐστὶν χρήσιμος. ἐφ' ὧν ἀθροίζεται παχύ τι κατὰ τὴν κόρην διαφορεῖσθαι δεόμενον. ἐχρήσαντο δ' ἔνιοι τῇ ῥίζῃ, καὶ πρὸς τοὺς ὑπ' ἐμφράξεως ἥπατος ἰκτεριῶντας ἐν οἴνῳ λευκῷ διδόντες πίνειν. ἐν αὐτῷ ἴσως διαμασώμενος, καὶ χρήσιμος ἐστὶν ὀδόντων ἀλγήμασι. τὸ δὲ μικρότερον χελιδόνιον δριμύτερον ὑπάρχον τοῦ μείζονος ἑλκοῖ ταχέως τὸ δέρμα καταπλασσόμενον, ὄνυχάς τε λεπροὺς ἐκβάλλει. καθαίρει δ' ὁ χυλὸς αὐτοῦ, διὰ ῥινῶν ἰσχυρῶς ὑπάρχων δριμὺς, ὥστε εἴη ἂν καὶ ἥδε ἡ πόα τῆς τετάρτης ἤδη που τάξεως συμπληρουμένη ἤδη, καὶ κατὰ τὸ θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν.

Περὶ χονδρίλης.

Χονδρίλη καὶ ταύτην ἔνιοι σέριν ὀνομάζουσιν. ἔστι γάρ πως τῆς αὐτῆς ἐκείνης δυνάμεως, πλὴν ὅσον πλέον ἔχει τὸ ὑπόπικρον ἐν τῇ γεύσει, καὶ διὰ τοῦτο ξηροτέραν τὴν δύναμιν ἐστίν.

Περὶ χόνδρου.

Χόνδρος ἔστι μὲν δήπου καὶ τροφὴ βελτίστη καθάπερ καὶ πυρός. ἀλλ' οὐ τῆς νῦν πραγματείας ἐστὶν περὶ τροφῆς διαιρεῖσθαι, ὡς φάρμακον δὲ τῆς ἐμπλαστικῆς ἐστι δυνάμεως. ἐν δὲ τῇ κράσει παραπλήσιος ἐστὶν πυρῷ, πλέον ἐκείνου τὸ γλίσχρον ἔχων, ὃ καὶ τρόφιμος αὐτοῦ μᾶλλον ἐστὶ, καὶ οἷον ὕλη τις εἰς ὑποδοχὴν ἐπιτήδειος ὄξους τε γίγνεται, καὶ θαλάττης, καὶ ἅλμης, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα σφοδρῶς ξηραίνοντα, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς ἐκ τῶν ἱκανῶς ξηραινόντων ἐνόμισαν εἶναι καὶ τοῦτο τὸ σπέρμα. ἔστι δ' αὐτὸς ὁ χόνδρος ἐκ τῶν συμπέττειν δυναμένων μᾶλλον, ὥσπερ καὶ ὁ πυρὸς, ἅπερ ἥκιστα ξηραίνει. διὰ δὲ τὴν τῶν ξηραινόντων φαρμάκων μῖξιν, τὸ σύνθετον ἐξ αὐτῶν ξηραντικὸν γινόμενον, ἐξαπατᾷ τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ὡς αὐτῷ τῷ χόνδρῳ τὴν τοῦ ξηραίνειν αἰτίαν ἀνατιθέναι, παριέντας τὰ μιγνύμενα.

Περὶ χρυσοκόμης.

Χρυσοκόμη, καλεῖται δὲ καὶ χρυσίτης, τὴν δριμεῖαν ἅμα καὶ στύφουσαν ἐπικρατούσας ἔχει ποιότητας ἡ ῥίζα, διὸ μηδὲ πολύχρηστος ἐστίν. ἥγε μὴν χρῆσις αὐτῆς ἐν μελικράτῳ καθεψηθείσης ἐν περιπνευμονίαις τε καὶ ὑπατικοῖς νοσήμασιν. ἔχει δέ τι καὶ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως προτρεπτικόν.

Περὶ ψευδοδικτάμνου.

Ψευδοδίκταμνον ἀσθενοῦς δικτάμνου δύναμιν ἔχει.

Περὶ ψυλλίου.

Ψυλλίου τὸ σπέρμα μάλιστ' ἐστὶν χρήσιμον ἐκ τῆς δευτέρας ὑπάρχον τάξεως τῶν ψυχόντων, ἐκ τῆς κατὰ τὸ ξηραίνειν, καὶ ὑγραίνειν συζυγίας μέσον πως ἐστὶ καὶ σύμμετρον.

Περὶ ὠκίμου.

Ὤκιμον ἐκ τῆς δευτέρας μέν ἐστι τάξεως τῶν θερμαινόντων, ἔχει δ' ὑγρότητα περιττωματικήν. ὅθεν οὔτε χρήσιμόν ἐστιν εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενον, καταπλασσόμενον δ' ἔξωθεν, εἰς τὸ διαφορεῖν καὶ συμπέττειν ἐστὶ χρήσιμον.

Περὶ ὠκιμοειδοῦς.

Ὠκιμοειδὲς, ἔνιοι δὲ φιλεταίρειον ὀνομάζουσιν, ἄχρηστος μὲν ἡ ῥίζα. τὸ δὲ σπέρμα λεπτομεροῦς τε καὶ ξηραντικῆς ἀδήκτως ὑπάρχει δυνάμεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ θ. ΤΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ὅσα μὲν τῶν φυτῶν ἐστι μόρια, καὶ καρποὶ, καὶ χυλοὶ, καὶ ὀποὶ, πρόσθεν εἴρηται. νυνὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων φαρμάκων ὅσα μεταλλεύεται, καὶ ὅσα τῆς γῆς αὐτῆς ἐστιν εἴδη, πρόκειται διελθεῖν, ἐφεξῆς δ' αὐτῷ εἰρήσεταί τι καὶ περὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, οἷς ἐν λόγῳ φαρμάκων χρώμεθα πρὸς τὰς ἰάσεις. κοινὸν δέ τινα περὶ πάντων αὐτῶν λόγον ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ προτάξαι σαφηνείας τε ἅμα καὶ τοῦ διηρθρωμένως ἀκούειν ἕνεκα τῶν εἰρημένων. ἐὰν γὰρ ἕπηται τις τὰ πάντα τοῖς γεγραφόσιν, ἤτοι τὰς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείας, ἢ τὰς περὶ ὕλης, ἢ τὰς περὶ σκευασίας αὐτῶν, ἐν πολλοῖς σφαλήσεται μέγιστα, καὶ παρακούσει τῶν ὑπ' ἐμοῦ διωρισμένως λεγομένων. δυοῖν δ' ὄντων κεφαλαίων, τοῦ μέλλοντος λεχθήσεσθαι λόγου κοινοῦ, τὸ μὲν ἕτερον ἐστὶν εἰ τῶν αὐτοφυῶν φαρμάκων τὰ κεκαυμένα θερμότερα χρὴ νομίζειν, ἢ ψυχρότερα. τὸ δ' ἕτερον ὑπὲρ τῶν συμφύτων φαρμάκων, ὧν ἐν εἴδει πρόσθεν

ἐλέχθη τὰ αὐστηρὰ, καὶ τὰ στρυφνά. λέλεκται μὲν οὖν ἤδη περὶ τούτων ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν βιβλίων, ἀναμνῆσαι δὲ καὶ νῦν ἄμεινον, ὡς ἐναντιωτάτη φαίνεται ποιότης, καὶ δύναμις εἶναι τοῖς στύφουσι φαρμάκοις πρὸς τὰ δριμέα. στύφει μὲν γὰρ ἀκακία, καὶ βαλαύστιον, ὑποκυστίς τε καὶ κυτῖνοι, καὶ κηκὶς, καὶ ῥοῦν, καὶ ῥοῦς, ὀμφάκιόν τε καὶ μέσπιλα, καὶ κράνια, καὶ ῥοιᾶς λέμματα, καὶ μύρτα. δριμέα δ᾽ ἐστὶν εὐφόρβιον, καὶ σκόροδα, καὶ κρόμμυα, καὶ πράσα, καὶ νάπυ, καὶ πέπερι, καὶ ζιγγίβερι, καὶ σμύρνιον, ὀρίγανόν τε καὶ γλήχων, καὶ καλαμίνθη, καὶ θύμος. χρὴ τοίνυν ἀναμνησθῆναι μόνον ἡμᾶς ὁποίαν αἴσθησιν ἔχομεν ἑκάστου τῶν εἰρημένων. ἀκολουθήσει γὰρ εὐθέως ἡ διαφορὰ τῆς ποιότητος αὐτῶν, ἣν ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ διῆλθον ἅμα ταῖς ἄλλαις γευσταῖς ἁπάσαις διαφοραῖς. συνάγει μὲν οὖν καὶ σφίγγει, καὶ πιλεῖ τὴν οὐσίαν ἡμῶν τὰ στύφοντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτιθέμενα, καθότι ἂν ἐθελήσῃς μέλος ἔξωθεν, εὐθέως ἀποδείκνυσιν αὐτὸ ῥυσσόν τε καὶ προσεσταλμένον. ἔμπαλιν δὲ τούτοις τὰ δριμέα κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιτεθέμενα, θερμαίνει τε σαφῶς αὐτὸ, καὶ εἰς ὄγκον συναίρει σὺν ἐρυθρῷ χρώματι, καὶ εἰ χρονίσειεν, ἑλκοῖ. ταῦτα μὲν οὖν ἐναργῶς φαίνεται, τέμνοντά τε καὶ θερμαίνοντα, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἕλκοντα πρὸς ἑαυτὰ τὸ ἐκ τῶν πλησιαζόντων μορίων αἷμα. τὰ στύφοντα δ᾽ ἀποκρούμενα τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς, περιψύχειν τε καὶ συνάγειν, καὶ πιλεῖν πέφυκεν. ἡ δύναμίς τε οὖν ἐναντιωτάτη τοῖς στύφουσίν ἐστι πρὸς τὰ δριμέα, καὶ ἡ κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότης, οὐδὲν ὅμοιον ἔχουσα. πῶς οὖν ἔνιοι καὶ τὸ πέπερι, καὶ τὰ σκόροδα, καὶ πάντα τὰ δριμέα στύφειν λέγουσιν, οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι δυνατόν. εἰ μὲν γὰρ ὥσπερ ταῦτα στύφειν, οὕτω καὶ ῥοῦν, καὶ βαλαύστιον ὀμφάκιόν τε καὶ μέσπιλον ὅσα τἄλλα τοιαῦτα δριμέα προσηγόρευον, ὑπαλλάττοντες τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἀγνοεῖν μὲν ἂν αὐτοὺς ὑπολάβωμεν τὰς φωνὰς τῶν Ἑλλήνων, ἅμα τοῖς ὑπ᾽ αὐτῶν σημαινομένοις, οὐ μὴν ἀναισθήτους τε κατὰ τὴν γευστικὴν εἶναι δύναμιν ἢ τὴν ὀσφρητικήν, ἐπεὶ δ᾽ ἑνὶ προσαγορεύουσιν ὀνόματι πράγματα δύο, καὶ τῇ κατὰ τὴν ὄσφρησιν αἰσθήσει, καὶ τῇ κατὰ τὴν γεῦσιν, οἷς τε φαίνονται πράττοντα φύσιν ἐναντιωτάτην ἀλλήλοις ἔχοντα, θαυμάσαι προσήκει τοὺς ἀνθρώπους, ἢ ἕνεκεν τῆς ἀναισθησίας, ἢ τῆς ἀνοίας, ἢ καὶ ἀμφοτέρου ἅμα. παραπλήσιον γάρ τοι ποιοῦσιν τοῖς λέγουσι τὴν χιόνα τῷ πυρὶ τὴν αὐτὴν αἴσθησιν ἐργάζεσθαι, καί τις ὑπὸ συνηθείας τῆς εἰς τοὐναντίον ἀλλοκότου χρήσεως τῶν ὀνομάτων, ἔφη μοί ποτε μηδὲν κωλύειν φάναι τὴν αὐτὴν ἔχειν ποιότητά τε καὶ δύναμιν τῷ πυρὶ τὴν χιόνα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ὦφθαι πολλάκις ἀποκαίουσαν τοὺς πόδας τῶν δι᾽ αὐτῆς ἐπὶ πολὺ βαδισάντων. τῶν μὲν δὴ τοιούτων ἀνθρώπων οὐ σμικροῦ χρόνου χρεία τὸν ῥύπον ἀποκαθῆραι τῆς ψυχῆς. ὅσοι δ᾽ οὐχ οὕτως ἠτύχησαν, ὡς ἐν ἀμαθίᾳ τελέᾳ διαβιῶναι, προανεγνωκόσι τὸ τέταρτον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ἀρκεῖ τούτοις ἀναμνήσεως ἕνεκα τὰ μέχρι δεῦρο λελεγμένα χάριν τοῦ διηρθρωμένου ἀκούειν τῶν ὀνομάτων ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν οἰκείων πραγμάτων, ὡς ἅπαντες Ἕλληνες εἰώθασι χρῆσθαι. μεταβήσομαι δ᾽ ἤδη τὸ δεύτερον ἤδη σκέμμα, μηκέτι ὑπὲρ ὀνόματός τε καὶ τοῦ κατ᾽ αὐτὸ σημαινομένου γιγνόμενον, ἀλλὰ περὶ φύσεως πράγματος. οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι νομίζουσι τὰ καυθέντα πάντα ψυχρότερα γίγνεσθαι σφῶν αὐτῶν, ἔνιοι δ᾽ ἔμπαλιν αὐξάνεσθαι τὴν θερμασίαν οἴονται τῶν καυθέντων ἁπάντων, ἁμαρτάνοντες ἑκάτεροι. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς ἔνια μὲν θερμότερα γινόμενα, κατά τε τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ἁφὴν, καὶ τὴν ἐν τῇ χρήσει θεωρουμένην δύναμιν, ὡς ἔμπροσθεν εἶπον ἐπί τε τῶν δριμέων, καὶ τῶν στυφόντων. ἔνια δ᾽ ἔμπαλιν ἧττον θερμὰ φαινόμενα μετὰ τὸ καυθῆναι, καὶ τοῦτο διαγινώσκομεν σαφῶς, τῇ τε αἰσθήσει καὶ τῇ χρήσει. λέγω δὲ χρῆσιν ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν εἶπον, ὅταν ἐπιτεθέντα τῷ δέρματι, τὰ μὲν ἐρυθρότερά τε καὶ θερμότερα αὐτὰ ποιῇ, τὰ δὲ ἄναιμά τε καὶ ψυχρὰ, καὶ τὰ μὲν εἰς ὄγκον ἐξαίρει, τὰ δὲ προστέλλει. τὰ μὲν οὖν δριμέα, πολὺ τῆς θερμότητος ἀπόλλυσι καυθέντα, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα, προσλαμβάνει, τελέως δὲ ψυχρὸν οὐδὲν τῶν καυθέντων ἐστίν. ἐγκαταλείπεται γὰρ αὐτοῖς, οἷον ἐμπύρευμά τι, καὶ γὰρ προσηγόρευεν οὕτως Ἀριστοτέλης αὐτὸ, καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς πλύσεις ἀπορρυπτόμενον. ἔστι δὲ τὸ λεπτομερέστατον τῆς τῶν καυθέντων οὐσίας, ὃ συναπελθόντος τῷ ὕδατι, τὸ λοιπὸν τοῦ καυθέντος οὐσία γεώδης ἐστί. τὸ μὲν γὰρ ὑγρὸν ἅπαν ἡ καῦσις ἐκδαπανᾷ, τὸ δ᾽ ὑπολειπόμενον γεῶδές ἐστιν ἅμα τῷ πρὸς Ἀριστοτέλους ἐμπυρεύματι κληθέντι. τοῦτ᾽ οὖν ὅταν τις ἀφελῆται, καὶ χωρίσῃ τῇ πλύσει, τὸ μὲν ὕδωρ ᾧ τὸ φάρμακον ἐπλύθη, θερμὴν δύναμιν ἐπεκτήσατο λεπτομερῆ, τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον γίνεται γεῶδες, ξηραίνειν ἀδήκτως δυνάμενον. εἴρηται μὲν οὖν μοι καὶ περὶ τούτων ἔμπροσθεν, ἀλλ᾽ οὐδὲν χεῖρον ἀναμνῆσαι, καὶ νῦν ἵνα τις ὑπόγυιον ἔχων τὴν ἀνάμνησιν αὐτῶν, ἕπηται τοῖς λεχθησομένοις ἀκριβέστερον.

Περὶ τῶν τῆς γῆς διαφορῶν.

Δυοῖν σημαινομένων πραγμάτων ἐκ τοῦ τῆς γῆς ὀνόματος, ἀναγκαῖον ἐστὶν διαστείλαι πρότερον αὐτὰ, σαφηνείας ἕνεκα τῶν λεχθησομένων. τὸ μὲν οὖν ἕτερον αὐτῶν σύνηθές ἐστιν ἅπασι τοῖς Ἕλλησι. ὅταν τε γὰρ σπείρουσι πυροὺς, ἢ κριθὰς, ἢ τι τῶν ἄλλων σπερμάτων ἃ δημήτρια καλεῖται, μετρίως ὑγρὰν εἶναι χρῆναι φασὶ τὴν γῆν. ὅταν τε φυτεύουσιν ἀμπέλους, ἢ συκᾶς, ἢ ἐλαίας, ἢ τι τῶν ἄλλων δένδρων, φυλάττεσθαι κελεύουσι τὴν τ᾽ ἀνικμον ἐσχάτως, καὶ ξηρὰν, τὴν θ᾽ ὑγρὰν καὶ πηλώδη. καὶ γὰρ οὖν ὀνομάζουσι πηλὸν τὴν γῆν ὑγρῷ φυραθεῖσαν, οἵ τε τὰ γεωργικὰ γράψαντες ἐν ταῖς τῶν χωρίων διαφοραῖς, τά τε μελάγγαια, καὶ ἀργιλώδη, καὶ ψαμμώδη διαστελλόμενα λέγουσιν. καλοῦσι δὲ καὶ λιπαρὰν γῆν, ἐξ ἧς ὁ πηλὸς γίνεται γλίσχρος. ἑτέραν τε κατὰ τοὐναντίον τῇδε διακειμένην ἀλιπῆ, καὶ ψαθυρὰν, ὡς ἂν εἴποι τις ἐργαζομένην τὸν πηλόν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο σημαινόμενόν ἐστι τοῦ τῆς γῆς ὀνόματος ἅπασι σύνηθες. ἕτερον δὲ μόνον τοῖς φιλοσόφοις, ἐπειδὴ λέγουσι τῶν σωμάτων στοιχεῖα γῆν, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ πῦρ. τὸ γὰρ ξηρὸν ἐσχάτως σῶμα, καὶ ψυχρὸν, ὀνομάζουσι γῆν. κατὰ τούτους οὖν οὐδ᾽ ἐν μὲν τῶν συνθέτων τούτων σωμάτων ἐστὶν ἡ στοιχειώδης γῆ. πλεῖστον μέντοι τῆς γῆς ἔχειν αὐτὰ φασίν, οἷον τόν τε ἀδάμαντα, καὶ τὰς πέτρας, καὶ ὅσῳ γ᾽ ἂν ὦσι σκληρότερα τὸ σῶμα, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὰ εἶναι φασὶ γεωδέστερα ἔμπαλιν τοῖς γεωργοῖς. οὐ γὰρ τὴν σκληροτέραν σύστασιν τῶν σωμάτων ὀνομάζουσιν οὗτοι γεωδεστέραν, ἀλλὰ λίθους μὲν καὶ πέτρας τὰ τοιαῦτα καλοῦσιν, ἀνεπιτηδειότατα πρὸς γεωργίαν. ἀκριβεστάτην δὲ γῆν εἶναι φασὶ τὴν πορρωτάτην τῇ συ-

στερεᾶς τῆς πέτρας, ὅπου γε καὶ τὴν ἀργιλώδη τε καὶ τὴν ψαμμώδη μέμφονται πρὸς τὰ πλεῖστα. κατὰ μὲν οὖν τὸ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις σημαινόμενον, αἱ τῆς γῆς διαφοραί, τρισὶν ὁρισθήσονται γένεσιν. ἔστι γὰρ τὸ μέν τι λίθος αὐτῆς, τὸ δὲ μεταλλευτόν τι σῶμα, τὸ δὲ τρίτον, ἡ γεωργουμένη γῆ, διαφωνίας γεγονυίας παρ' αὐτοῖς περὶ τῶν χεομένων μεταλλευτῶν σωμάτων, οἷον χαλκοῦ, καὶ κασσιτέρου, καὶ μολύβδου. ταῦτα γὰρ ἔνιοι φασὶν οὐ γῆς, ἀλλ' ὕδατος ἔχειν τὸ πλέον. οἵ γε μὴν ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι γῆν ὀνομάζουσιν, ἐκείνην μόνην τὴν οὐσίαν, ἥ τις ὑγρῷ φυραθεῖσα, πηλὸν γίνεται. περὶ ἧς κἀγὼ νῦν ἔγνωκα τὰς διαφορὰς εἰπεῖν, ἐκεῖνο μόνον ἔτι προσθείς, ὡς ἡ προειρημένη τομὴ τῶν γεωδῶν σωμάτων, εἴς τε λίθους καὶ τὰ μεταλλευόμενα, καὶ τὴν γεωργουμένην γῆν, αὐτῶν τῶν φυσικῶν ἰδίως ὀνομαζομένων σωμάτων εἴρηται. τούτων δὲ προσιόντων, καὶ τὰ ξύλα πάντα, καὶ καρπῶν μόρια πολλά, καθάπερ καὶ ζώων, ὀνομασθήσεται γεώδη τὴν οὐσίαν εἶναι, καρπῶν μὲν μόρια, πυρῆνες ἐλαιῶν, καὶ γίγαρτα σταφυλῶν, καὶ καρύων λέμματα, καὶ κώνων, ἕτερά τε πολλὰ τοιαῦτα. τῶν ζώων δὲ τά τε ὀστέα, καὶ τὰ κέρατα, καὶ οἱ ὀδόντες. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν τοῖς φυτοῖς μορίων ὅσα γεώδη καὶ σκληρά, τὸ μὲν ἔστι τι καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ δ' αὖ καὶ νῦν ῥηθέν. περὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ἐφεξῆς εἰρήσεται, πρότερον διελθόντος μου τὰ κατὰ τὴν γῆν εἴδη. καλεῖν μὲν γὰρ ἔξεστί σοι καὶ διαφορὰς αὐτά, καὶ εἴδη καὶ γένη. λέγω δὴ ταῦτα λίθους τε καὶ τὰ μεταλλευτὰ σώματα, καὶ τὴν εἰς πηλὸν λυομένην γῆν, καὶ πρῶτόν γε τὰς διαφορὰς ἐρῶ τῆς ὑπὸ πάντων ἑλλήνων ὀνομαζομένης γῆς, ἥ τις ἔχει κοινὸν ὕδατι πλησιάσασα, διαλύεσθαι παραχρῆμα, καὶ πηλὸν γίνεσθαι. τὸ γὰρ τοῦ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις οὕτω καλούμενον, οὐ κοινὸν ἅπασιν, ἀλλ' ἐκείνοις μόνοις συνήθως ἔχει τὸ σημαινόμενον.

Περὶ τῶν διαφορῶν τῆς συνήθως ὀνομαζομένης γῆς.

Γῆν ἔφην ὀνομάζεσθαι συνήθως ἅπασιν ἕλλησιν, ἥ τις ἂν εἰς τὸ ὑγρὸν ἐμβληθεῖσα, παραχρῆμα διαλύεταί τε καὶ πηλὸς γίνεται. ταύτης οὖν ἡ μέν τις οὖσιν ἣν γεωργοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, διαφορὰς ἔχουσα τινὰς μὲν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐν τῷ λιπαρά τε εἶναι καὶ γλίσχρος, ἥ τις πάντων ἐστὶ καὶ μέλαινα τὴν χρόαν. ἡ δὲ ψαθυρωτέρα τε καὶ ἀλιπής, ἣν καλοῦσιν ἄργιλον, οὖσα καὶ ἥδε λευκοτέρα πως, ἐναντιώταται μὲν αὗται διαφοραί. αἱ δ' ἄλλαι μεταξὺ τούτων, ἤτοι τῇ ἑτέρᾳ πλησιάζουσαι μᾶλλον, ἢ τῇ ἑτέρᾳ. τινὲς δὲ κἂν τῷ μέσῳ δοκεῖν ἀκριβῶς εἶναι τὴν ἴσην ἀμφοῖν ἀφεστηκυῖαι διάστασιν. αἱ δ' ἐξ ἐπιμιξίας ἑτερογενῶν σωμάτων διαφοραὶ τῆς γῆς εἰσι, καθὸ λιθώδεις τε καὶ ψαμμώδεις ὑπάρχουσιν, καὶ χωρίζουσί γε τῶν τοιούτων τὴν μεμιγμένην οὐσίαν, ἀναδεύσαντες καὶ ἀναφυράσαντες ὕδατι πολλῷ μέχρι τοῦ πᾶν ὑγρὸν ἐργάσασθαι. καθισταμένου γὰρ τούτου τὸ μὲν τοῦ λιθώδους τε καὶ ψαμμώδους ἐμφερόμενον ὑφιζάνει πᾶν, ἐποχεῖται δὲ ἡ ἀκριβὴς γῆ. τοιοῦτον γάρ τι καὶ περὶ τὴν λημνίαν γίνεται γῆν, ἣν μίλτον ὀνομάζουσιν, ἔνιοι λημνίαν, καί τινες ἄλλοι σφραγῖδα λημνίαν, διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῇ σφραγῖδα τῆς ἀρτέμιδος ἱερᾶς. ταύτην γάρ τοι τὴν γῆν ἡ ἱέρεια λαμβάνουσα μετά τινος ἐπιχωρίου τιμῆς, οὐ ζώων θυομένων, ἀλλὰ πυρῶν, καὶ κριθῶν ἀντιδιδομένων τῷ χωρίῳ, κομίζει μὲν εἰς τὴν πόλιν ἀναφυράσασα ὕδατι, καὶ πηλὸν ὑγρὸν ἐργασαμένη, καὶ σφόδρα ταράξασα σφοδρῶς, εἶτ' ἐάσασα καταστῆναι, πρῶτον μὲν ἀφαιρεῖ τὸ ἐπιπολῆς ὕδωρ, εἶθ' ὑπ' αὐτῷ τὸ λιπαρὸν τῆς γῆς λαβοῦσα, καὶ μόνον ἀπολιποῦσα τὸ ὑφιζηκὸς λιθῶδές τε καὶ ψαμμῶδες, ὅπερ καὶ ἄχρηστόν ἐστιν, ἄχρι τοσούτου ξηραίνει τὸν λιπαρὸν πηλόν, ἄχρις ἂν εἰς σύστασιν ἀφίκηται μαλακοῦ κηροῦ, καὶ τούτου λαμβάνουσα μόρια σμικρὰ τὴν ἱερὰν τῆς ἀρτέμιδος ἐπιβάλλει σφραγῖδα, κἄπειτα πάλιν ἐν σκιᾷ ξηραίνει, μέχρις ἂν ἀκριβῶς ἄνικμος ἀποτελεσθῇ, καὶ γένηται τοῦτο δὴ τὸ γινωσκόμενον ἰατροῖς ἅπασι φάρμακον ἡ λημνία σφραγίς. οὕτω γὰρ αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ὡς ἔφην, ἔνιοι διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῇ σφραγῖδα, καθάπερ γε καὶ διὰ τὴν χρόαν ἔνιοι λημνίαν μίλτον. ἔχει μὲν οὖν τὴν χρόαν τὴν αὐτὴν τῇ μίλτῳ. διαφέρει δ' αὐτῆς τῷ μὴ μολύνειν ἁπτομένην, καθάπερ ἐκείνην, καὶ κατά γε τὸν λόφον ἐν τῇ λήμνῳ τὸν ὅλον ὄντα κιρρὸν τῇ χρόᾳ, καθ' ὃν οὔτε δένδρον ἐστίν, οὔτε πέτρα, οὔτε φυτόν, μόνη δ' ἡ τοιαύτη γῆ. τρεῖς δ' αὐτῆς εὑρίσκονται διαφοραί. μία μὲν ἡ προειρημένη τῆς ἱερᾶς γῆς, ἧς οὐδεὶς ἄλλος ἅπτεται πλὴν τῆς ἱερείας. δευτέρα δ' ἑτέρα τῆς ὄντως μίλτου, χρῶνται δ' οἱ τέκτονες αὐτῇ μάλιστα. τρίτη δ' ἡ τῆς ῥυπτούσης, ᾗ χρῶνται τῶν πλυνόντων ὀθόνας τε καὶ ἐσθῆτας οἱ βουληθέντες. ἀνεγνωκὼς δὲ ἐγὼ παρά τε Διοσκουρίδῃ, καὶ ἄλλοις τισὶ μίγνυσθαι τράγειον αἷμα τῇ λημνίᾳ γῇ, κἀκ τοῦ διὰ μίξεως ταύτης γινομένου πηλοῦ τὴν ἱέρειαν ἀναπλάττειν τε καὶ σφραγίζειν, ἃς ὀνομάζουσι λημνίας σφραγῖδας, ὀρέχθην αὐτὸς ἱστορῆσαι τὴν συμμετρίαν τῆς μίξεως. ὥσπερ οὖν εἰς κύπρον ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ μετάλλων, εἴς τε τὴν κοίλην συρίαν μόριον οὖσαν τῆς παλαιστίνης, ἕνεκεν ἀσφάλτου, καί τινων ἄλλων, κατ' αὐτὴν ἀξίων ἱστορίας ἐπορεύθην, οὕτως καὶ εἰς λῆμνον οὐκ ὤκνησα πλεῦσαι, θεασόμενος ὁπόσον μίγνυται τοῦ αἵματος τῇ γῇ. καὶ τό γε δεύτερον ἐξ ἀσίας εἰς ῥώμην ἀφικέσθαι πεζῇ πορευόμενος διὰ θράκης τε καὶ μακεδονίας, ἔπλευσα πρότερον ἀπὸ τρωάδος ἀλεξανδρείας εἰς λῆμνον ἐπιτυχὼν εἰς θεσσαλονίκην ἀναγομένου πλοίου, συνθεμένῳ τῷ ναυκλήρῳ παραβάλλειν πρότερον τῇ λήμνῳ ὁ δὲ προσέσχε μέν, οὐ μὴν εἰς ἣν ἐχρῆν πόλιν. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' ἠπιστάμην δύο πόλεις εἶναι κατὰ τὴν νῆσον, ἀλλ' ᾤμην ὡς σάμον, καὶ χίον καὶ κῶ, ἄνδρον τε καὶ τῆνον, καὶ πάσας τὰς κατὰ τὸ αἰγαῖον, οὕτω καὶ τὴν λῆμνον ὁμώνυμον ἔχειν πόλιν ὅλῃ τῇ νήσῳ μίαν. ὡς δὲ ἀποβὰς τῆς νεὼς, ἔγνων μυρίναν μὲν ὀνομάζεσθαι τὴν πόλιν, εἶναι δ' οὔτε κατὰ φιλοκτήτην, οὔτε κατὰ τὸ ἱερὸν τοῦ ἡφαίστου λόφον ἐν τῇ χώρᾳ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ τῇ ἡφαιστιάδι καλουμένῃ, καὶ οὐδ' ἐγγὺς εἶναι τὴν πόλιν ἐκείνην τῆς μυρίνης. ὅτι ναύκληρος οὐκ ἠδύνατό με περιμένειν, ἀναβαλλόμην εἰσαῦθις ὅταν ἀπὸ ῥώμης εἰς ἀσίαν ἀφίκωμαι, θεάσασθαι τὴν ἡφαιστιάδα, καί μοι τοῦτ' ἐπράχθη, καθάπερ ἤλπισά τε καὶ προὐθέμην. ὡς γὰρ ἀπὸ τῆς ἰταλίας διαβαλὼν εἰς τὴν μακεδονίαν, καὶ σχεδὸν ὅλην αὐτὴν ὁδοιπορήσας ἐν φιλίπποις ἐγενόμην, ἥπερ ἐστὶν ὅμορος τῇ θράκῃ πόλις, ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν πλησίον θάλατταν εἴκοσιν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἀπέχουσαν στάδια κατελθών, ἔπλευσα πρότερον μὲν εἰς θάσον ἐγγύς που διακοσίους σταδίους. ἐκεῖθεν δὲ εἰς λῆμνον ἑπτακοσίους, εἶτ' αὖθις ἀπὸ λήμνου τοὺς ἴσους ἑπτακοσίους εἰς ἀλεξάνδρειαν τρωάδα, καὶ διὰ τοῦτ' ἐξεπίτηδες ἔγραψα περί τε τοῦ πλοῦ, καὶ τῶν σταδίων, ὅπως εἴ τις ἐθέλει θεάσασθαι, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἐμοὶ τὴν

ἡφαιστιάδα διαγινώσκων τὴν θέσιν αὐτῆς, ὅπως παρασκευάζοιτο πρὸς τὸν πλοῦν. ἐν γάρ τοι τῇ ὅλῃ νήσῳ τῇ
λήμνῳ κατὰ μὲν τὸ πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς μέρος αὐτῆς ἐστιν ἡφαιστιάς. κατὰ δὲ τὸ πρὸς ταῖς δυσμαῖς ἡ μυρίνα,
καὶ τόγε ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενον ἤδη τοῦ ἡφαίστου, κάππεσεν ἐν λήμνῳ, διὰ τὴν φύσιν τοῦ λόφου δοκεῖ μοι τὸν
μῦθον ἐπίστασθαι. φαίνεται γὰρ ὁμοιότατος κεκαυμένῳ κατά γε τὴν χρόαν, καὶ διὰ τὸ μηδὲν ἐν αὐτῷ φύεσθαι. εἰς
τοῦτον οὖν τὸν λόφον ἥ τε ἱέρεια παραγινομένη, καθ' ὃν ἐγὼ καιρὸν ἐπέβην τῆς νήσου, καί τινα πυρῶν τε καὶ κριθῶν
ἀριθμὸν ἐμβάλλουσα τῇ γῇ, καὶ ἄλλα τινὰ ποιήσασα κατὰ τὸν ἐπιχώριον σεβασμὸν, ἐπλήρωσεν μὲν ὅλην ἅμαξαν
τῆς γῆς. κομίσασα δ' εἰς τὴν πόλιν, ὡς εἶπον ἀρτίως, διεσκεύασε τὰς πολυθρυλλήτους λημνίας σφραγῖδας. ἔδοξεν
οὖν μοι πύθεσθαι μή τι πρότερον ποτὲ τράγειον, ἢ αἴγειον αἷμα τῇ γῇ ταύτῃ μιγνύμενον ἐν ἱστορίᾳ παρειλήφασιν.
ἐφ' ᾧ πεύσει πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐγέλασαν, οὐχ οἱ τυχόντες ἄνδρες ὄντες, ἀλλὰ καὶ πάνυ πεπαιδευμένοι τά
τ' ἄλλα, καὶ τὴν ἐπιχώριον ἱστορίαν ἅπασαν. ἀλλὰ καὶ βιβλίον ἔλαβον παρά τινος αὐτῶν γεγραμμένον ὑπό τινος
τῶν ἐπιχωρίων ἀνδρῶν ἔμπροσθεν, ἐν ᾧ τὴν χρῆσιν ἅπασαν ἐδίδασκε τῆς λημνίας γῆς, ὅθεν οὐκ ὤκνησα κἀγὼ πει-
ραθῆναι τοῦ φαρμάκου, δισμυρίας λαβὼν σφραγῖδας. ἐχρῆτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ δοὺς τὸ βιβλίον ἐν τοῖς πρώτοις
ἀριθμούμενος τῆς ἡφαιστιάδος εἰς πολλὰ τῷ φαρμάκῳ. καὶ γὰρ ἤδη τραυμάτων, καὶ παλαιῶν, καὶ δυσεπουλώτων
ἑρπετοδήκτων τε καὶ ὅλως θηριοδήκτων, ἐπί τε τῶν θανασίμων φαρμάκων, οὐ προδιδοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιδοὺς
ἐχρῆτο τῇ σφραγῖδι. ἔφασκε δὲ καὶ τοῦ διὰ τῶν ἀρκευθίδων φαρμάκου πεῖραν ἔχειν, εἰς ὃ καὶ τῆς λημνίας ἐμβάλλεται,
κινοῦντος ἔμετον, εἴ τις ἔτι κατὰ τὴν κοιλίαν ὄντος τοῦ θανασίμου φαρμάκου πίοι τὸ ἀλεξιτήριον. ἀλλὰ τούτου μὲν
καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πεῖραν ἐπί τε λαγωοῦ θαλαττίου, καὶ κανθαρίδων ὑποπτευσάντων μὲν εἰληφέναι τι τοιοῦτον τῶν
ἀνθρώπων, ἐμεσάντων δ' αὐτίκα πιόντων ἤδη τῷ διὰ τῆς λημνίας σφραγῖδος φαρμάκῳ, καὶ μηδὲν μετὰ ταῦτα πα-
θόντων σύμπτωμα τῶν ἑπομένων λαγωῷ τε καὶ κανθαρίσι, καίτοι τῆς δόσεως τῶν ὀλεθρίων φαρμάκων ἐλεγχθεί-
σης. εἰ δὲ καὶ πρὸς τἆλλα θανάσιμα φάρμακα ταῦτα δὴ τὰ δηλητήρια καλούμενα, τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει τὸ
διὰ τῶν ἀρκευθίδων, καὶ τῆς λημνίας φάρμακον, ἐμοὶ μὲν ἄδηλον. ὁ δ' ἐκ τῆς ἡφαιστιάδος ἐπηγγέλλετο μέχρι τοῦ
καὶ λυττῶντος κυνὸς ἰᾶσθαι δῆγμα φάσκειν αὐτὴν πινομένην δι' οἴνου κεκραμένου, κατὰ δὲ τοῦ ἕλκους ἐπιτιθε-
μένην δι' ὄξους πάνυ δριμέος. ἀλλὰ δι' ὄξους μὲν καὶ περὶ τῶν ἄλλων θηρίων ἔλεγεν αὐτὴν ἰᾶσθαι δήγματα, φύλλων
βοτανῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων, ἃς ἐμάθομεν ἀντιπεπονθέναι σηπεδόσιν. μάλιστα δ' ἐπίκειται σκόρδιον, εἶτα κεν-
ταύρειον τὸ λεπτὸν, εἶτα πράσιον. ἐπί γε μὴν κακοήθων καὶ σηπεδονωδῶν ἑλκῶν, εἴ ποτ' ἐχρησάμην τῇ λημνίᾳ,
μεγάλως ὠφέλησε. ἡ δὲ χρῆσις γίνεται κατὰ τὸ μέγεθος τῆς τοῦ ἕλκους κακίας. τὸ μὲν γὰρ δυσῶδες, καὶ λίαν
πλαδαρόν τε καὶ ῥυπαρὸν, ἀνέχεται δι' ὄξους δριμυτάτου τῆς λημνίας λελυμένης εἰς πηλώδη σύστασιν ὁμοίως
τοῖς τροχίσκοις, ὧν ἄλλος ἄλλῳ χρῆται, πολυείδου λέγω, καὶ πασίωνος, καὶ ἀνδρωνος, καὶ τούτῳ τῷ νῦν εἰρημένῳ,
προσαγορευομένῳ δὲ βηκινῷ. καὶ γὰρ οὗτοι πάντες ἰσχυρῶς ξηραίνοντες, ὠφελοῦσι τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν, ἀνιέ-
μενοι ποτὲ μὲν οἴνῳ γλυκεῖ, ποτὲ δὲ σιραίῳ, ποτὲ δ' οἰνομέλιτι, ποτὲ δὲ τῶν λευκῶν οἴνων ἐνίοις, ἢ τῶν κιρρῶν,
ἢ ξανθῶν, ὡς ἂν ἡ χρεία κελεύῃ. διορισθήσεται γὰρ ὑπὲρ τούτων ἐν ἑτέροις. ὡσαύτως δὲ καὶ δι' ὄξους ἀνίενται ποτὲ,
καὶ δι' οἴνου, ἢ ὕδατος, ἢ ὀξυμέλιτος, ἢ ὀξυκράτου τε καὶ μελικράτου. καὶ ἡ λημνία δὲ γῆ δι' ἑκάστου τῶν εἰρημένων
ἀνιεμένη, φάρμακον ἐπιτήδειόν ἐστιν εἴς τε τὴν τῶν προσφάτων τραυμάτων κόλλησιν, εἴς τε τὴν τῶν χρονίων, ἢ δυ-
σεπουλώτων, ἢ κακοήθων ἴασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα φαρμακώδης γῆ. δηλοῦσθαι γὰρ δέησει καθάπερ
ἔμπροσθεν ἀπὸ τῆς στοιχειώδους γῆς, ἐν ᾗ καὶ οἱ λίθοι περιέχοντο τὴν εἰς πηλὸν λυομένην, οὕτω νῦν ἀπὸ τῆς γεωργου-
μένης τὴν φαρμακώδη. καλέσαι γὰρ οὐδὲν χεῖρον οὕτως, ᾗ πρὸς τὰς θεραπείας χρώμεθα, καίτοι καὶ τῆς γεωργου-
μένης ἡ λιπαρὰ χρήσιμος εἰς θεραπείαν ἐστὶν ἁπάντων τῶν ξηρανθῆναι δεομένων μορίων, ὅθεν αὐτῇ κατὰ ἀλεξαν-
δρείαν τε καὶ αἴγυπτον χρῶνται πολλοὶ μετὰ ἰδίας προαιρέσεως, πολλοὶ δ' ἐξ ὑπαγορεύσεως ἰατρῶν. εἶδον γοῦν ἤδη τῆς ἀλεξανδρείας
ὑδρωπικούς τε καὶ σπληνώδεις ἐνίους χρωμένους τῷ πηλῷ τῆς αἰγυπτίας γῆς. πολλοὶ δὲ καὶ κνήμας, καὶ μηροὺς,
καὶ πήχεις, καὶ βραχίονας, καὶ νῶτα, καὶ πλευρὰς, καὶ στέρνα τῷ πηλῷ τῆς γῆς ταύτης χριόμενοι, σαφῶς ὠφε-
λοῦντο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τάς τε παλαιὰς φλεγμονὰς καὶ τὰ χαῦνα τῶν οἰδημάτων ὀνίνησιν ὁ πηλὸς
οὗτος, ὥστ' ἐνίους οἶδα, καὶ ὅλην τὴν ἕξιν οἰδαλέους ἐξ αἱμορροΐδων ἀμέτρου κενώσεως γενομένους ὠφεληθέντας
ἐναργῶς. καί τινες ἀλγήματα χρόνια κατά τι μόριον ἐστηριγμένα τῷ πηλῷ τούτῳ τελέως ἐξιάσαντο, ξηραντικὴν
γὰρ ἔχει πᾶσα γῆ δύναμιν. ἐπεὶ καὶ φύσει ξηρὸν αὐτῆς ἐστι τὸ σῶμα, καὶ ὅτι γε ἀκριβῶς ἢ πυρώδους ἄμικτος οὐσίας,
ἀδηκτότατα ξηραίνει, συντελεῖ δὲ εἰς τοῦτο αὐτῇ τὸ πεπλύσθαι.

Περὶ πλύσεως γῆς.

Πλύνεται δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἅπασα γῆ τῷ προειρημένῳ περὶ τῆς λημνίας, ὕδατι μετὰ πρῶτον ἀναφυραθεῖσα,
μηδεμιᾶς φαρμακώδους ποιότητος ἔμφασιν ἔχοντι. καταστάντος δὲ τοῦ πηλοῦ, καὶ περιαιρεθέντος ἄνωθεν τοῦ ὕδα-
τος, εἶτα τοῦ μετ' αὐτὸ χωρισθέντος ἀπὸ τῶν ὑφισταμένων κάτω λιθωδῶν τε καὶ ψαμμωδῶν. εἰ δὲ καὶ γεγυμνα-
σμένην ἔχεις τὴν γευστικὴν αἴσθησιν, αὐτὸς ἔσῃ κριτὴς ἀκριβὴς, ἥς τε δεῖ πλύνειν γῆς, ἥς τε μή. τινὲς μὲν γὰρ οὐ
δέονται πλύσεως, τινὲς δὲ δὶς ἢ τρὶς δέονται πλυθῆναι. τὴν μὲν οὖν λημνίαν, ἑτοίμην λαμβάνεις ἅπαξ πεπλυμ-
μένην ὑπὸ τῆς ἱερείας, ἐκ δευτέρου δὲ πλυθῆναι μὴ δεομένην.

Περὶ σαμίας γῆς.

Ἡ σαμία δ' οὐδὲ δεῖται πλυθῆναι. χρώμεθα δ' αὐτῆς θατέρῳ τῶν εἰδῶν μᾶλλον, ὃ δὴ καὶ σάμιον ἀστέρα καλοῦ-
σιν, εἰς τὰς τοῦ αἵματος πτύσεις, ὁπόθεν ἂν γιγνόμεναι τύχωσιν, ὥσπερ καὶ τῇ λημνίᾳ σφραγῖδι. κατὰ δὲ τὴν
αὐτὴν δύναμιν ὠφελοῦσι, καὶ τὰς ἐκ μήτρας αἱμορραγίας, καὶ τὸν μαζόμενον ῥοῦν γυναικεῖον, καὶ μέντοι
καὶ τὰς δυσεντερικὰς ἑλκώσεις, πρὶν τοῦ σηπεδονώδεις γενέσθαι τὰ ἕλκη, καλεῖν δ' ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς τὰς
τοιαύτας διαθέσεις νομὰς, ἀπὸ τοῦ νέμεσθαι τὴν σηπεδόνα πρὸς τὰ πλησιάζοντα μόρια, συνδιαφθείρουσαν αὐτὰ

τοῦ πρώτου κακωθέντι. τῇ γε μὴν λημνίᾳ κἀπὶ τούτων ἐχρησάμην ἐνίοτε, καὶ σαφῶς ὤνησεν, ἐνθεῖσά τε διὰ ἕδρας καὶ ποθεῖσα, προαποκλυσθέντων τῶν ἑλκῶν, ὡς εἰώθαμεν πράττειν, μελικράτῳ μὲν ἀκρατεστέρῳ πρότερον, δεύτερον δ᾽ ἅλμῃ. ἐνέθη μὲν οὖν διὰ ἀρνογλώσσου χυλοῦ, διὰ ὀξυκράτου δ᾽ ὑδαροῦς ἐπόθη. φαίνεται δ᾽ οὐκ ὀλίγῳ τινὶ δραστικωτέραν δύναμιν ἔχειν ἡ λημνία γῆ τῆς σαμίας, ὅθεν οὐδὲ τὰ φλεγμαίνειν φθάσαντα, φέρει τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἀλλὰ τραχύνεται σαφῶς, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ ἄνθρωπος ᾖ μαλακόσαρκος. ὑπὸ δὲ τῆς σαμίας οὐ μόνον οὐ παροξύνεταί τι τῶν οὕτως ἐχόντων μορίων, ἀλλὰ καὶ παρηγορεῖται, καὶ μάλιστά γε τὰ θερμότερα, καὶ χαυνότερα, καθάπερ οἵ τε τιτθοὶ, καὶ οἱ ὄρχεις, καὶ οἱ ἀδένες. ἐπιτηδείως δ᾽ αὖ χρῶ τηνικαῦτα τῇ τοιαύτῃ γῇ μετὰ τὸ λειῶσαι, δι᾽ ὕδατος ἐπιμιγνὺς ῥοδίνου καλοῦ τοσοῦτον, ὅσον τὸ μιχθὲν οὐκ ἐάσει ξηρανθῆναι τὸ φάρμακον. ἀγαθὸν δὲ τὸ οὕτως σκευασθὲν ἐστὶ, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας φλεγμονὰς ὅσαι θερμαὶ, καὶ βουβῶνας ἀρχομένους, καὶ ποδαγρικὰ ῥεύματα, καὶ ὅλως ὅπου ψύξαι βουλόμεθα μετρίως μετὰ τοῦ παρηγορεῖν, ὥστ᾽ ἐναργῶς φαίνεσθαι τῆς σαμίας τὴν δύναμιν μετρίως ψυκτικήν. ἔστι δὲ καὶ ἀερωδεστέρα πως αὐτῆς ἡ οὐσία παραβαλλομένη τῇ λημνίᾳ, δηλοῖ δ᾽ ἡ κουφότης. ἐκ τούτων οὖν τῶν γνωρισμάτων, καὶ πᾶσαν ἄλλην φαρμακώδη γῆν δοκίμαζε. λέγω δὲ γνωρίσματα τήν τε ἐν τῇ συστάσει κουφότητά τε καὶ βαρύτητα, καὶ τὴν ἐν τῇ γεύσει τραχύτητα, καὶ λειότητα, καὶ προσέτι τὸ κολλῶδές τε καὶ ῥυπτικόν. ἐχέκολλος μὲν γάρ ἐστι, καὶ γλίσχρος ὁ σάμιος ἀστὴρ, ἐχούσης τι καὶ τῆς λημνίας σφραγίδος ὀλίγον τοιοῦτον. ῥυπτικήν τε δύναμιν ἔχει καὶ μετρίαν σελινουσία τε γῆ, καὶ χία, διὸ καί τινες τῶν γυναικῶν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐταῖς χρῶνται. δέδεικται δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τὸ βραχέως ῥυπτικὸν ἅπαν, εἰς σάρκωσιν ἑλκῶν ἐπιτήδειον, ἐὰν δὲ ξηραίνῃ, καὶ πρὸς ἐπούλωσιν ἀγαθόν. ἐπιτηδειότατα δ᾽ ἐξ αὐτῶν ἐστὶ τοῖς τε ἐπιπολῆς ἕλκεσι, καὶ πυρικαύστοις, ὅσα πρὸς τῷ ξηραίνειν ἀδήκτως, οὔτε θερμαίνει σαφῶς, οὔτε ψύχει. ὅθεν ἥ τε σελινουσία καὶ ἡ χία γῆ, κάλλιστα φάρμακα πρὸς τὰ πυρίκαυτα τῶν ἑλκῶν ἐστί. δεῖται γὰρ τῶν τὰ μετριώτατα ῥυπτόντων φαρμάκων, ἄνευ θάλψεως ἢ ψύξεως ἐπιφανῶς, ὅπερ ὑπάρχει καὶ τῇ σελινουσίᾳ, καὶ τῇ χίᾳ, καὶ τῇ σαμίᾳ γῇ. λέλεκται δὲ ὅτι καὶ ταύτης εἶδός ἐστιν ὁ ἀστὴρ ὀνομαζόμενος, ὑπερέχων τῆς ἄλλης γῆς, τῷ γλίσχρον τι καὶ κολλῶδες ἔχειν, ὅθεν οὔτε πρὸς τὰ ἄλλα τῶν ἑλκῶν, οὔτε πρὸς τὰ πυρίκαυτα ταῖς ἄλλαις ἐνάμιλλός ἐστιν ὅσαι τε κολλῶδες οὐκ ἔχουσιν. ἐμπλαστικωτέραν γὰρ ἐργάζεται τὴν οὐσίαν τὸ κολλῶδες, ὡς μὴ ῥύπτειν, ὅταν γε δηλονότι μηδεμία δριμύτης ἄλλη προσῇ τῷ γλίσχρῳ τε καὶ κολλώδει σώματι, καθάπερ ἐν τοῖς ἰξοῖς ἐστιν. ἥ γε μὴν χία, καὶ ἡ σελινουσία γῆ, τῆς μὲν σαμίας λείπονται πρὸς τὰς περὶ τιτθοὺς, καὶ ὄρχεις, καὶ βουβῶνας ἀρχομένας φλεγμονάς. ὅμως δ᾽ οὐκ ἀνάρμοστοι τυγχάνουσιν οὖσαι, μηδενὸς ἄλλου τῶν ἄκρως τοιούτων παρόντος.

Ἡ δὲ κιμωλία μικτῆς ἐστι δυνάμεως, ἔχει μέν τι καὶ ψυκτικὸν, ἔχει δέ τι καὶ διαφορητικὸν βραχὺ, διὸ πλυθεῖσα μὲν ἀποτίθεται θάτερον. χωρὶς δὲ τοῦ πλυθῆναι κατ᾽ ἀμφοτέρας ἐνεργεῖ τὰς δυνάμεις, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν συνθέτων φαρμάκων διαφοροῦντά τε καὶ ἀποκρουόμενα. παρὰ δὲ τὴν τῶν μιγνυμένων ὑγρῶν αὐτῇ φύσιν ἐναργῶς ἐπιδείκνυται τῶν δυνάμεων ἑκατέραν. τοῖς μὲν γὰρ ἀποκρουομένοις, καὶ ψύχουσι μιχθεῖσα, τὸν γενόμενον ἐξ αὐτῆς τε κἀκείνων πηλὸν ἐργάζεται ψύχοντά τε καὶ ἀποκρουόμενον, τοῖς δὲ διαφορητικοῖς διαφοροῦντα καὶ αὐτόν. οὕτω γοῦν καὶ τοῖς πυρικαύτοις ἁρμόττει, καί τινες τῶν ἰδιωτῶν ἐπιχρίουσιν αὐτὴν, παραχρῆμα φυράσαντες ὄξει. χρὴ δ᾽ ἐν τῇ τοιαύτῃ χρήσει μὴ λίαν εἶναι δριμὺ τὸ ὄξος. εἰ δὲ τοιοῦτον εἴη, βέλτιον ὕδατος αὐτῷ μιγνύναι. μέμνησό γε μὴν τοῦτο κοινὸν ἐπὶ πάσης γῆς εἶναι τῆς κούφης. ἅπασαι γὰρ ὀνίνασι τὰ πυρίκαυτα παραχρῆμα παραχριόμεναι δι᾽ ὄξους, ἢ ὀξυκράτους, κωλύουσαι φλυκταινοῦσθαι. προσεπιβλέπειν δ᾽ ἐν τούτῳ, καὶ τὴν φύσιν τοῦ θεραπευομένου σώματος, εἰ μαλακὸν ἢ σκληρόν. εἰδὼς ἀεὶ καθόλου τοῦτο, τὰ μὲν μαλακὰ σώματα μὴ φέρειν τὴν δύναμιν τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων, τὰ δὲ σκληρὰ φέρειν. οὐ μὴν τῆς γ᾽ ἐνεστώσης πραγματείας ἴδια ταῦτα. ῥηθήσεται γὰρ ἐπιπλέον ἔν τε τοῖς περὶ συνθέσεως φαρμάκων, κἀν τοῖς περὶ τῶν εὐπορίστων. ἡ δὲ παροῦσα διέξοδος, ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐσπούδακε τὰς καθόλου δυνάμεις τῶν φαρμάκων εὑρεῖν, αἷς προσέχων τις τὸν νοῦν, εἰς τὴν τῶν κατὰ μέρος χρῆσιν εὐπορίαν ἕξει πάμπολλα, ἐπιμαθὼν δηλονότι τὴν μέθοδον τῆς χρήσεως αὐτῶν, ὥστ᾽ οὐκέτι προσήκει μηκύνειν, ἀλλ᾽ ὅπερ εἴρηται καὶ πρόσθεν ἀναμνῆσαι, καὶ νῦν αὐτὴν μὲν τὴν ἄμικτον γῆν ἄλλῃ τινὶ τῶν ἑτερογενῶν οὐσιῶν, ξηραντικῆς ἀδήκτως εἶναι δυνάμεως. ἐπεὶ δ᾽ ἀδύνατόν ἐστιν ἄμικτον εὑρεῖν ἀκριβῶς τι σῶμα, προσεπισκέπτεσθαι προσήκει τὴν μίξιν τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ, κατά τε τὰς ἐν κουφότητι καὶ βαρύτητι διαφορὰς, καὶ τὰς ἐν τῇ γεύσει. στύψεως μὲν γάρ τινος ἔμφασιν ἔχουσα, τοσοῦτον προσείληφε ψύξεως, ὅσον καὶ στύψεως. εἰ δὲ δριμύτητος ἐμφαίνοιτό τι, τοσοῦτον ἔχει θερμότητος ὅσον δριμύτητος. ὡσαύτως δ᾽ ἐπὶ τῆς κούφης, καὶ βαρείας σκοπεῖσθαι. τῆς μὲν κούφης τοιαύτης γινομένης, ὅταν ἀερώδους οὐσίας μετέχῃ δαψιλοῦς ἐν τῇ δι᾽ ὅλης ἑαυτῆς κράσει, τῆς δὲ βαρείας ὅσῳ περ ἂν ᾖ μᾶλλον τοιαύτη, τοσούτῳ μᾶλλον εἰλικρινεστέρας γῆς ὑπαρχούσης. ἴδιον δὲ γῆς ἐστι, τὸ μὴ χεῖσθαι πυρὶ πλησιάζουσαν, ὅπερ ὅ τε μόλυβδος, καὶ κασσίτερος, ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς ἔχουσιν, ὡς οὐδ᾽ ὅταν ἀργυρεῖτιν ἀκούσῃς γῆν (ὀνομάζουσι γὰρ οὕτως ἔνιοι τὰς ἐκ τῶν μετάλλων λαμβανομένας) μὴ νόμιζε δι᾽ ὅλου κεκρᾶσθαι τὸν ἄργυρον, ἢ τὸν χρυσὸν, ἢ τὸν σίδηρον τῇ γῇ. πλησιάζειν δὲ μορίοις μακροῖς τῆς γῆς ἀναμεμιγμένα μόρια μικρὰ, κατὰ μὲν τὴν χρυσῖτιν χρυσοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἀργυρεῖτιν ἀργύρου, κατὰ δὲ τὴν σιδηρεῖτιν σιδήρου, καὶ ταῦτ᾽ ἐν τοῖς καμίνοις ὑπὸ τοῦ πυρὸς χεόμενα συνέρχεσθαι πρὸς ἄλληλα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ τὴν ὕαλον ἔχουσα ψάμμιός ἐστιν, ἐν ψάμμῳ γὰρ μάλιστα τῆς τοιαύτης οὐσίας, εὑρίσκεται ψήγματα πολλάκις μικρά. καὶ ὅσοι τούτων ἔμπειροι θεασάμενοι τὰς τοιαύτας ψάμμους, γνωρίζουσιν ὁπόσον ἐξ αὐτῶν ἀθροῖσαι δύνανται τῆς ὑάλου, καὶ χρυσοῦ δὲ ψήγματα μικρὰ πολλὰ κατά τινας εὑρίσκεται ψάμμους, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ἁπάσης ψάμμου τὸν χρυσὸν ἐξαίρουσι, καὶ τὴν ὕαλον οἱ περὶ ταῦτ᾽ ἔχοντες, ἐκλεγόμενοι δηλονότι τὰς μετ᾽ ὀλίγης δαπάνης ἀθροι-

ζουσας πλεῖστον, ὡς τό γ᾽ ἐν ταῖς καμίνοις ἀναλώσαντας πολλὰ, βραχύ τι χεῖν τῆς ἀθροιζομένης οὐσίας, ἀκριβὲς αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ. διὰ τοῦτο μὲν οὖν καί τοι γε πολλοῖς ψάμμοις χρυσοῦ, καὶ ὕαλου ψηγμάτων περιεχομένων, οὐκ ἐπὶ πάσας οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ παραγίνονται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ χαλκὸν, ἢ ἄργυρον, ἢ σίδηρον, ἢ κασσίτερον ἢ μόλυβδον ἐκ πάσης γῆς ἐκλέγουσιν. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὅταν χωρίσωσιν ἑκάστην τῶν εἰρημένων ἀπὸ τῆς ἀναμεμιγμένης γῆς, ἡ καταλειπομένη παραπλησία ταῖς ἄλλαις γαῖς ἐστιν, ἃς συνήθως ἔφην ὀνομάζεσθαι πᾶσιν Ἕλλησιν, ἐχούσαις γνώρισμα κοινὸν, τὸ τέγγεσθαί τε καὶ διαλύεσθαι ῥᾳδίως εἰς πηλόν. τῆς γὰρ ἐν τοῖς μετάλλοις γῆς ὑπόλειμμα λιθῶδες γίγνεται, καὶ ἄτεγκτον. λέγω δὲ τέγγεσθαι μὲν τὸ δι᾽ ὅλης τῆς οὐσίας ὑγραίνεσθαι, βρέχεσθαι δὲ τὸ κατὰ τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν μόνην, οὐ διικνουμένης εἰς τὸ βάθος αὐτῆς τῆς ὑγρότητος. οὕτως οὖν καὶ ἡ μεταλλευομένη καδμεία γεννᾶται λιθώδης οὖσα, καὶ ἄτεγκτος, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων σωμάτων, ἐφεξῆς εἰρήσεται. νυνὶ δ᾽ ἐπανήξω πάλιν ἐπὶ τὴν φαρμακώδη γῆν, ἥ τις ὅτι μὲν εἰς πηλὸν λύεται ῥᾳδίως ἐν ὕδατι τεγγομένη, διὰ τοῦτ᾽ ὀνομάζεται γῆ. διότι δὲ χρῄζομεν αὐτῆς, ὥσπερ καὶ ἄλλων φαρμάκων, διὰ τοῦτο φαρμακῖτις εἰκότως ἂν λέγοιτο. καί τοι τήν γ᾽ ἀμπελῖτιν ὀνομαζομένην γῆν ἔνιοι φαρμακῖτιν ὀνομάζουσι μόνην, ἤτοι γ᾽ ὡς μόνην τοιαύτην οὖσαν, ἢ ὡς ἐνεργεστέραν τὴν φαρμακώδη δύναμιν ἔχουσαν, ὅπερ καὶ ἀληθές ἐστιν. ὀνομάζεται δ᾽ ἀμπελῖτις, οὐχ ὅτι φυτεύειν ἀμπέλους ἐν ταύτῃ βέλτιον, ἀλλ᾽ ὅτι περιχριομένη ταῖς ἀμπέλοις φθείρει τοὺς γεννωμένους ἐπ᾽ αὐτῶν σκώληκας, οὓς σκνῖπας ὀνομάζουσιν οἱ παρ᾽ ἡμῖν ἀμπελουργοί. γεννῶνται δὲ οὗτοι τοῦ ἦρος εἰσβάλλοντος ἡνίκα βλαστάνουσιν αἱ ἄμπελοι, καὶ τό γ᾽ ἐνοιδισκόμενον αὐτῶν μέρος, ὅθεν ὁ βλαστὸς φύεται, ὃ καλοῦσιν ὀφθαλμόν. τούτοις οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς διεσθίοντες οἱ σκνῖπες, οὐ μικρὰ βλάπτουσι τὰς ἀμπέλους, διὸ καὶ τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν τούτων περιχρίουσιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί. κατὰ τοῦτο μὲν οὖν ἀμπελῖτίς τε καὶ φαρμακῖτις ἡ τοιαύτη γῆ προσαγορεύεται, δηλοῦσα κἀκ τοῦ φθείρειν τοὺς σκνῖπας ὅσης αὐτῇ μέτεστι δυνάμεως φαρμακώδους. ἀφέστηκεν δὲ πολὺ καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τῆς γῆς, ἧς χρώμεθα πρὸς τὰς ἰάσεις ἐγγὺς ἤδη τῆς λιθώδους ἥκουσα. διὸ καὶ μιγνυμένην αὐτὴν ἐν ταῖς τῶν φαρμάκων γραφαῖς εὑρήσεις ἔνθα ξηρᾶναί τι καὶ διαφορῆσαι προσήκει. τὸ γὰρ ἄδηκτον καὶ μέτριον, καὶ παρηγορικὸν, οὐκ ἔχει καθάπερ ἡ χία τε καὶ σαμία, καὶ σελινουσία. καὶ περὶ τῆς κιμωλίας δὲ προείρηται βραχὺ τούτων οὔσης ἰσχυροτέρας, ἀδήκτου δ᾽ ἔτι καὶ αὐτῆς, καὶ μάλιστα εἰ πλυθείη. καὶ ἡ κρητικὴ δὲ γῆ παραπλησία πώς ἐστι ταύταις, ἀλλ᾽ ἱκανῶς ἀσθενὴς ὑπάρχει, πολὺ τὸ ἀερῶδες ἔχουσα. τὸ μέντοι ῥυπτικὸν ἔχει, διὸ καὶ οἱ ἄνθρωποι λαμπρύνουσιν αὐτῇ τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἀργυρωμάτων, ὥστ᾽ ἔχοις ἂν καὶ ταύτην εἶναι ὅπερ καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀδήκτους ῥυπτούσας προειρήκαμεν ἐπιτηδείους εἶναι. τούτων δ᾽ ἁπασῶν ἡ λημνία δύναμιν ἰσχυροτέραν ἔχει, πρόσεστι γὰρ αὐτῇ τι καὶ στύψεως. ἡ δ᾽ ἐρετρίας ἔτι καὶ ταύτης ἰσχυροτέραν, οὐ μὴν ὡς ἤδη δάκνειν, ἐὰν δὲ καὶ πλυθῇ πάνυ μετρία γίνεται παραπλησίως ταῖς προειρημέναις. ἐγχωρεῖ δὲ τὴν γῆν ταύτην οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς ἢ τρὶς πλῦναι, καθάπερ καὶ τὴν κιμωλίαν. καὶ μέντοι καὶ καίουσιν αὐτὴν ἔνιοι ποιοῦντες δηλονότι λεπτομερεστέραν τε καὶ δριμυτέραν, ὥστ᾽ εἰς τὴν διαφορητικὴν μεταπίπτειν δύναμιν. εἰ δὲ πλυθείη καυθεῖσα, τὸ μὲν δριμὺ καταλιποῦσα τῷ ὕδατι, τὸ δ᾽ ἐκ τῆς ὀπτήσεως λεπτομερὲς ἔχουσα, ξηραντικωτέρα γίνεται. διὸ τῆς ἀκαύστου τῷ κοινῷ λόγῳ γῆς ἁπάσης ἐπὶ τῶν ἑλκῶν οὔσης χρησίμης, ἔτι μᾶλλον ἡ μετὰ τὸ καυθῆναι πλυθεῖσα, καὶ πρὸς τὰ δυσσαρκωτά τε καὶ δυσεπούλωτα χρήσιμός ἐστιν. ὄντων δ᾽ αὐτῆς δυοῖν εἰδῶν ἡ τεφρώδης κατὰ τὴν χρόαν, ἀμείνων ἐστὶ τῆς πάνυ λευκῆς. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη γῆ πνιγῖτις ὀνομαζομένη, κατὰ μὲν τὴν ὅλην δύναμιν ἐοικυῖα τῇ κιμωλίᾳ, κατὰ δὲ τὴν χρόαν ἀφεστηκυῖα. μέλαινα γάρ ἐστιν ὁμοίως τῇ ἀμπελίτιδι. τὸ δὲ γλίσχρον καὶ κολλῶδες οὐχ ἧττον ἔχει σαμίας γῆς, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ μᾶλλον. ἐδόθη δ᾽ ἡμῖν ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ λοιμῷ, καὶ ἄλλη τις ἐξ ἀρμενίας τῆς ὁμόρου καππαδοκίας γῆ ξηραντικωτέρα, τὴν χρόαν ὠχρά. λίθον δ᾽ αὐτὴν ὠνόμαζεν, ὁ γὰρ δοὺς, καί ἐστιν εὐθρυπτοτάτη καθάπερ καὶ ἡ τίτανος. ὀνομάζω δ᾽ οὕτω δηλονότι τὴν κεκαυμένην πέτραν. ἀλλὰ καὶ ὥσπερ ἐκείνης οὐδὲν ἐμφέρεται ψαμμῶδες, οὕτως οὐδὲ τῆς ἀρμενίας. μετὰ γὰρ τὸ θραυσθῆναι τοῖς δακτύλοις κατὰ τὴν θίξιν οὕτως ἐστὶ λεία καὶ ἄλιθος, ὥσπερ ἡ τίτανος καὶ ὁ σάμιος ἀστήρ. οὐ μὴν ὁμοίως γε κούφη τῷ ἀστέρι, διὸ καὶ πεπύκνωται μᾶλλον αὐτοῦ, καὶ ἧττον ἀερώδης ἐστὶν, καὶ διὰ τοῦτο φαντασίαν ἀποφαίνει τοῖς ἀμελέστερον ὁρῶσι λίθος εἶναι. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν ὡς πρὸς τὰ παρόντα λίθον ἢ γῆν αὐτὴν ὀνομάζειν, εἰδότας ἄκρως ξηραίνουσαν. ἐπί τε γὰρ δυσεντεριῶν, καὶ τῶν κατὰ γαστέρα ῥευμάτων, αἵματός τε πτύσεως, καὶ κατάρρου, καὶ προσέτι τῶν κατὰ τὸ στόμα σηπεδονωδῶν ἑλκῶν ἁρμόττει μάλιστα. καὶ μέντοι καὶ τοὺς ἀπὸ κεφαλῆς εἰς θώρακα ῥευματιζομένους ὀνίνησι μεγάλως, ὥστε καὶ τοὺς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν συνεχῶς δυσπνοοῦντας ἰσχυρῶς ὠφελεῖ. καὶ μέντοι καὶ ὅσοι φθόῃ κάμνουσι, καὶ τούτους ὀνίνησιν. ξηραίνει γὰρ αὐτῶν τὸ ἕλκος, ὡς μηδὲ βήττειν ἔτι, πλὴν εἰ κατὰ τὴν δίαιταν ἁμαρτάνοιεν ἀξιολόγως, ἢ τὸ περιέχον ἐξαιφνίδιον εἰς δυσκρασίαν μεταπέσοι, καί μοι δοκεῖ καθάπερ ἐπὶ τῶν συρίγγων ἐθεασάμεθα πολλάκις, οὐ μόνον ἐν ἄλλοις μορίοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἕδραν αὐτοῦ τοῦ κολλυρίου καθεῖναι τὸν ῥύπον, ἢ τὸν τύλον ἐξαιροῦντος τῆς σύριγγος αὐτῷ μόνῳ τῷ ξηραίνοντι φαρμάκῳ, προστελλομένας τε καὶ κολλωμένας αὐτὰς, οὕτω κἀπὶ τοῦ κατὰ τὸν πνεύμονα συμβαίνειν ἕλκους. φαίνεται γὰρ ὑπὸ τούτων διὰ τῶν ξηραινόντων φαρμάκων ὁμοίως ὀνινάμενον, ὅταν τε μέτριον ᾖ, καὶ μὴ μέγα λίαν, ὥστ᾽ ἔδοξαν ἔνιοι τῶν ἐχόντων αὐτὰ τελέως ἀπηλλάχθαι, καὶ τῶν γ᾽ εἰς τὴν λιβύην ἀπὸ ῥώμης διὰ τοιαύτην αἰτίαν πορευθέντων, ἔνιοι τελέως ἐπείσθησαν ὑγιεῖς εἶναι, καὶ μέχρι γε τινῶν ἐτῶν ἀμέμπτως διήγαγον, εἶθ᾽ ὕστερον ποτὲ πάλιν ἀφυλακτότερον αὐτοῖς διαιτηθεῖσιν ὑποστροφὴ τοῦ νοσήματος ἐγένετο. τούτους οὖν ὡς ἔφην ἡ ἐκ τῆς ἀρμενίας βῶλος ἐναργῶς ὠφέλησεν. καί τοι γ᾽ ἐν ῥώμῃ διατρίβοντας ἔτι τε μᾶλλον τοὺς δυσπνοοῦντας συνεχῶς. ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ τούτῳ λοιμῷ παραπλησίῳ τὴν ἰδέαν ὄντι τῷ κατὰ Θουκυδίδην γενομένῳ, πάντες οἱ πιόντες τούτου τοῦ φαρμάκου, διὰ ταχέων ἐθεραπεύθησαν. ὅσους δ᾽ οὐδὲν ὤνησεν, ἀπέθανον

θαρον παύσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἄλλου τινὸς ὠφελήθησαν, ὡς καὶ δῆλον ὅτι μόνους τοὺς εὐιάτους ἔχοντας οὐκ ὠφέλησε. πίνεται δὲ μετ' οἴνου λεπτοῦ τὴν σύστασιν, κεκραμένου μετρίως μὲν εἰ ἀπύρετος εἴη παντάπασιν ὁ ἄνθρωπος, ἢ βραχὺ πυρεταίνοι, πάνυ δ' ὑδαροῦς εἰ πυρέττοι μειζόνως. οὐ μὴν οὐδὲ σφοδροὶ κατὰ τὴν θερμασίαν εἰσὶν οἱ λοιμώδεις πυρετοί. περὶ δὲ τῶν ξηρανθῆναι δεομένων ἑλκῶν, τί δεῖ καὶ λέγειν ὁπηλίκην ἔχει δύναμιν ἡ ἀρμενικὴ βῶλος αὕτη; καλεῖν δ' ἔξεστί σοι καθάπερ ἔφην, καὶ λίθον αὐτὴν, ὡς ὁ δεῖνα ὠνόμαζεν, καὶ γῆν ὡς αὖ ἐγὼ φαίην, ἐπειδὴ καὶ τέγγεται τοῖς ὑγροῖς.

Περὶ λίθων.

Τῶν αὐτοφυῶν σωμάτων εἰσὶ καὶ αἱ λίθοι, διαφέρουσαι τῆς συνήθως ὀνομαζομένης γῆς, τῷ μὴ τέγγεσθαι. δυνάμεις δ' ἔχουσι τὰς μὲν, κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας, τὰς δὲ κατὰ τὰς δραστικὰς ποιότητας. ὅπως δ' ἀλλήλων διαφέρει ταῦτα, πρόσθεν εἴρηται. νῦν οὖν ὁ λόγος ἡμῖν ἔσω περὶ τῶν κατὰ τὰς δραστικὰς ποιότητας ἐνεργουσῶν, ἐν αἷς ἐστιν καὶ ἡ τῆς χρήσεως αὐτῆς μέθοδος. ἐνδείκνυνται γὰρ αἱ κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας δυνάμεις, ἀμέθοδοί τε εἶναι καὶ ἄλογοι, καὶ δι' ἐμπειρίας μόνης γινωσκόμεναι. διατὶ γὰρ ἥδε ἡ λίθος ἁψαμένη, τραύματος αἱμοῤῥαγοῦντος ἐπέχει τὴν φορὰν, οὐκ ἴσμεν. διατὶ μέντοι τὸν αἱματίτην καλούμενον λίθον ἐμβάλλουσιν ὀφθαλμικαῖς δυνάμεσιν ἴσμεν, ἔστι γὰρ εὕρημα λόγου τὸ τοιοῦτο. ἐὰν γοῦν ἐπ' ἀκόνης ὀφθαλμικῆς ἀποτρίψας μεθ' ὕδατος αὐτὸν, εἰς πάχος μέλιτος ἐθελήσῃς γεύσασθαι, στυφούσης αἰσθήσῃ δυνάμεως. ἔμαθες δ' ὅτι τὰς αὐξανομένας ἔτι φλεγμονὰς, καὶ μάλιστα ἐν νευρώδεσι μορίοις, ἀποκρούεσθαι δεῖ τοῖς στύφουσι φαρμάκοις. ὅταν δὲ μηκέτι ἐπιῤῥέῃ τὸ αἷμα τῷ μέρει, προσμιγνύναι τοῖς στύφουσι τὰ διαφοροῦντα, καὶ κατὰ βραχύ γε μεταβαίνειν ἐπ' αὐτὰ μόνα. περὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων δυνάμεων ἐν ταῖς λίθοις ἐροῦμεν, ἀναμνήσαντες πρότερον ὧν ἐπὶ πλεῖστον διήλθομεν ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας τοῖς σολοικίζουσιν τῇ φωνῇ. τούτων γὰρ ἔνιοι λίθον ἀῤῥενικῶς οὐκ ἐπιτρέπουσι λέγειν, ἀλλ' ἐὰν εἴπῃς, ἔμβαλλον τὸν λίθον ἐπὶ τὸν κύνα, κεκράγασιν ὡς αὐτοὶ πεπληγμένοι λίθῳ τὴν κεφαλήν. ὥσπερ γε καὶ αὖ τὸν δρῦν εἴπῃ τις, ὡς ξύλῳ πεπληγότες ἐκβοῶσιν. ἐὰν οὖν ἐκείνοις τις πειθόμενος τὰ συνήθη τοῖς ἰατροῖς ὀνόματα μεταῤῥυθμίζῃ, τὴν λίθον λέγων, τὴν αἱματίτην, καὶ τὴν πυρίτην, καὶ τὴν γαλακτίτην, καὶ τὴν σχιστὴν, ὡς περίεργός τε καὶ ἄσημος καταγνωσθήσεται, πάντων ἐξ ἔθους ἤδη παλαιῶν λεγόντων ἀῤῥενικῶς τὰς διαφορὰς αὐτῶν, αἱματίτην, πυρίτην, γαλακτίτην, μελιτίτην, γαγάτην, σχιστὸν, φρύγιον, ἀράβιον, μεμφίτην. ἔμπαλιν δὲ τὴν πέτραν λέγουσιν θηλυκῶς, οὐ τὸν πέτρον ἀῤῥενικῶς. ἀσίαν οὖν πέτραν ὀνομάζουσιν, οὐκ ἄσιον πέτρον, οὐδὲ λίθον ἄσιον. οὕτως δὲ καὶ ἀσίας πέτρας ἄνθος, ἐκ πέτρας δὲ κεκαυμένης φασὶ γίνεσθαι τὴν τίτανον. ὅ γε μὴν ταραντῖνος Ἡρακλείδης, καὶ ἄλλοι τινες οὐκ ἐκ πάσης λίθου φασὶ γίγνεσθαι τὴν τίτανον, ἀλλ' ἐκ μόνης γε τῆς πέτρας, ὀνομαζόντων οὕτως κατ' ἐξοχὴν τῶν λίθων μίαν τὴν σκληροτάτην. ἐγὼ γοῦν ἐξ ἐπιτηδες εἴωθα μεταβάλλων τὰ ὀνόματα λέγειν ἑκατέρως ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ἀχρήστως ἐρίζουσιν ἔνιοι, δεικνὺς ἔργῳ μηδὲν βλαπτομένην τὴν σαφήνειαν τῆς ἑρμηνείας ὁποτέρως ἂν τις εἴπῃ. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν τοὺς ἀγνοοῦντας ὅτι τῆς κατὰ φύσιν ἑρμηνείας, ἤτοι μίαν μόνην ἀρετὴν θετέον εἶναι τὴν σαφήνειαν, ἢ πρώτην γε τῶν ἄλλων ἁπασῶν, καὶ ἀρίστην, εἰς τοσούτους λήρους ἐκτρέπεσθαι. περὶ πρώτων οὖν ἐρῶ λίθων ὅσοι παρατριβόμενοι θήγαις ἢ ἀκόναις, εἰς χυλὸν ἀναλύονται.

Περὶ αἱματίτου, γαλακτίτου καὶ μελιτίτου.

Εἷς δέ τις ἐστὶ τῶν τοιούτων καὶ ὁ καλούμενος αἱματίτης ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν χρόαν ὁμοιότητος οὕτως ὠνομασμένος, ὥσπερ γε καὶ ὁ γαλακτίτης, ἐπειδὴ κἀκεῖνος εἰς χυλὸν λυθεὶς, ὅμοιος φαίνεται γάλακτι. παραπλήσιον δ' αὐτῷ κατὰ τὴν χρόαν τὸν χυλὸν ἐργαζόμενος ὁ μελιτίτης, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν ὁμοιότητος οὕτως ὠνόμασται. δέδεικται δ' ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ὁ μὲν γλυκὺς ἅπας χυλὸς ὑπὸ συμμέτρου θερμασίας τοιοῦτος γινόμενος, ὁ δὲ στύφων ὑπὸ ψύξεως. ἕξει τοιγαροῦν ὁ μὲν αἱματίτης λίθος τοσοῦτον τῆς ψύξεως, ὅσον καὶ τῆς στύψεως. ὁ δὲ μελιτίτης σύμμετρον θερμότητα, μέσην δ' ἀμφοῖν κρᾶσιν ὁ γαλακτίτης. εἰκότως οὖν ἐτόλμησαν οἱ ἰατροὶ ταῖς ὀφθαλμικαῖς δυνάμεσιν μιγνύναι τὸν αἱματίτην λίθον. καὶ μόνῳ δ' ἂν αὐτῷ χρήσαιο τραχέων γεγονότων βλεφάρων. εἰ μὲν ἅμα φλεγμονῇ τοιαῦτ' εἴη γεγονότα, δι' ᾠοῦ τὴν ἄνεσιν ποιούμενος, ἢ μᾶλλον ἔτι διὰ τοῦ λεκίθου ἀφεψήματος. εἰ δὲ χωρὶς φλεγμονῆς, δι' ὕδατος, ἄρχου δ' ἀεὶ μὲν ἀπὸ μετρίως ὑγροῦ διὰ τῆς μήλης ἐγχέων. ὅταν δ' ὅτι φέρει τὴν δύναμιν αὐτοῦ θεάσῃ, παχύτερον ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐργάζου. καὶ τελευτῶν οὕτω παχὺ ποιήσαις, ὡς διὰ μήλης πυρῆνος ὑπαλείφειν καθ' ὑποβολὴν ἢ ἐκτροπὴν τοῦ βλεφάρου. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος λίθος ὁμοίως ἐπ' ἀκόνης ἀποτριβόμενος, αἵματος πτύσεσιν ἁρμόττει, καὶ πᾶσιν ἕλκεσιν. ξηρὸς δὲ λειωθεὶς ὡς χνοώδης γενέσθαι, καταστέλλει τὰ ὑπερσαρκοῦντα. χρῆται μὲν οὖν οὐδεὶς αὐτῷ μόνῳ καθ' αὑτόν. ἐγὼ δ' ἐφ' ὧν εἶπον ἐχρησάμην ἐκ τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότητος εὑρὼν τὴν δύναμιν, εἶτα τῇ πείρᾳ βασανίσαι βουληθεὶς εἰ καλῶς ἐτεκμηράμην. καὶ αὐτὰ δὲ τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἕλκη συνουλοῖ μόνος αὐτὸς, ἀποτριβόμενος μὲν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἤτοι δ' ἐγχυματιζόμενος, ἢ ὑπαλειφόμενος. ἐβασάνισα γὰρ καὶ τοῦτο τῇ πείρᾳ.

Περὶ σχιστοῦ.

Τούτῳ δὲ τῷ λίθῳ παραπλησίαν μὲν, ἀσθενεστέραν δὲ τὴν δύναμιν ὁ σχιστὸς καλούμενος ἔχει, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ γαλακτίτης, ὁ δὲ μελιτίτης, ὡς ἔφην, ἤδη τι καὶ θερμότητος προσείληφεν. ἕκαστος οὖν αὐτῶν ὁ ἀποχωρῶν κατὰ βραχὺ τῆς τοῦ αἱματίτου δυνάμεως, ἐπὶ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ὁμοίως εἰς χρῆσιν ἄγεται, πρᾳότερος δέ ἐστιν. ἀεὶ δὲ τὰ πρᾳότερα φάρμακα τοῖς μὲν ἔτι φλεγμαίνουσι μορίοις, ἐστὶ προσηνέστερα, τοῖς δ' ἀποφλεγμήνασιν μορίοις, ἀσθενέστερα πρὸς τὸ τέλος ἐξικνεῖσθαι. κοινοῦ δὲ τοῦ ξηραίνειν ἅπασι τοῖς λίθοις ὑπάρχοντος, ὅσοι μὲν αὐτῶν ἢ εἰς χυλὸν λυθέντες, ἢ ἄλλως λειωθέντες, οὐδεμίαν ἐν ἀρχῇ κατὰ τὴν γεῦσιν ἔχουσι ποιότητα, τούτους μὲν ἡγητέον ἀσθενεστάτους τε εἶναι, καὶ προσηνεστάτους καὶ ἀδηκτοτάτους. ὅσοι δὲ φαίνεσθαί τινα σαφῆ ποιό-

τοῦτο κατὰ γεῦσιν ἐνδεικνύμενοι, τῆς ποιότητος ἀνάλογον ἔχει τὴν ἰσχύν. εἰ μὲν στύφοιεν εἰς τὸ καταστεῖλαι, καὶ σφίγξαι, καὶ πιλῆσαι, καὶ συναγαγεῖν. εἰ δὲ δάκνοιεν εἰς τὸ θερμῆναι τε καὶ διαφορῆσαι καὶ τῆξαι, μέσοι δ᾽ αὐτῶν εἰσὶν οἱ ῥύπτον τι μόνον, οὐδὲ τὸ στύφειν ἢ δάκνειν. ὁ μὲν οὖν αἱματίτης, καὶ ὁ σχιστός, ὅ τε γαλακτίτης, καὶ ὁ μελιτίτης εἰς χυλὸν ἀναλύονται, παρατριβόμενοι καθάπερ εἶπον ἀκόναις τε καὶ θυΐαις, ὄντων καὶ ἄλλων εἰς χυλὸν λυομένων λίθων, ὥσπερ οὗτος ὁ κατ᾽ αἴγυπτον γεννώμενος, ᾧ χρῶνται στιλπνοῦντες τὰς ὀθόνας. ἔστι δ᾽ ἀχρειότερον τῶν εἰρημένων, οὔτε στύψιν, οὔτε ῥύψιν, οὔτε δῆξιν ἐμφαίνων. ὅθεν αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον ὑπάρχειν τῷ λίθῳ τούτῳ τὸ ξηραίνειν, καὶ διὰ τοῦτο κηρωτῇ μιγνῦντες αὐτὸν, εἰς ἐπούλωσιν ἑλκῶν ἐπὶ τῶν μαλακῶν σωμάτων χρῶνται. μίγνυται δὲ καὶ ταῖς ὀφθαλμικαῖς δυνάμεσιν ὁμοίως τοῖς προειρημένοις. ὅσῳ δ᾽ ἐστὶ μαλακτικώτερον αὐτῶν, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν δραστικὴν ποιότητα, τοσούτῳ μετριώτερός τε καὶ †ἀναισθητότερος ὑπάρχει. τοῦτον τὸν λίθον ἔνιοι μὲν μόροχθον, ἔνιοι δὲ γραφίδα καλοῦσιν.

†ἀδηέστερος

Περὶ τοῦ Διοσκουρίδου θυΐτου.

Ἁπάντων δὲ τῶν εἰρημένων λίθων ἰσχυροτέραν ἔχει δύναμιν ὁ ἐκ τῆς αἰθιοπίας κομιζόμενος, ὑπόχλωρός πως ὢν, καὶ ἴασπις ὀνομαζόμενος. ἀνιέμενος οὗτος ὁ λίθος εἰς χυλὸν γαλακτώδη κατὰ τὴν χρόαν δακνώδη τοῖς γευομένοις, καὶ διὰ τοῦτ᾽ αὐτὴν οὐδεὶς ἔμιξεν ὀφθαλμικαῖς δυνάμεσιν, οὔτ᾽ ἀποκρουστικαῖς ῥευμάτων, οὔθ᾽ ἑλκῶν ἰατικαῖς, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ καθῆραί τε καὶ ῥύψαι τὰ χωρὶς φλεγμονῆς ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις, ἐξ ὧν εἰσι, καὶ αἱ πρόσφατοι τῶν οὐλῶν, ἃς λεπτύνειν πέφυκεν. ἀπορρύπτει δὲ καὶ τὰ μὴ πάνυ σκληρὰ τῶν πτερυγίων.

Περὶ ἰουδαϊκοῦ.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λίθος ἰσχυρότερος τὴν δύναμιν ἐν τῇ παλαιστίνῃ συρίᾳ γινόμενος, λευκὸς μὲν τὴν χρόαν, εὔρυθμος δὲ κατὰ τὸ σχῆμα, καὶ γραμμὰς ἔχων ὡς ἀπὸ τόρνου γεγονυίας. ὀνομάζουσι δ᾽ αὐτὸν ἀπὸ τῆς χώρας ἐν ᾗ γεννᾶσθαι πέφυκεν ἰουδαϊκὸν, καὶ χρῶνται πρὸς τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους, ἀνιέντες μὲν ἐπ᾽ ἀκόνης, ποτίζοντες δὲ δι᾽ ὕδατος θερμοῦ κυάθων τριῶν. ἡμεῖς δ᾽ ἐφ᾽ ὧν ἐπειράθημεν, οὐδὲν ἤνυσεν ὡς πρὸς τοὺς ἐν κύστει λίθους, ἐπὶ δὲ τῶν ἐν νεφροῖς συνισταμένων, ἐστὶ δραστήριος.

Περὶ πυρίτου.

Εἷς τῶν ἰσχυρὰν δύναμιν ἐχόντων ἐστὶν, καὶ ὁ πυρίτης ὀνομαζόμενος, ᾧ χρώμεθα μιγνῦντες ἐμπλάστρῳ διαφορητικῷ. προσεμβάλλεται δ᾽ αὐτῇ καὶ ὁ σχιστός. ὑπὸ τούτου τοῦ φαρμάκου, καὶ πῦον μὲν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ θρομβώδης σύστασις ἐν ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν μυῶν γενομένη, διεφορήθη. κεκόφθαι δὲ καὶ λελειῶσθαι πάνυ σφόδρα χρὴ τοὺς λίθους ἅπαντας ὅταν εἰς χρῆσιν ἄγωνται, παραπλησίως τοῖς εἰς τὰς ὀφθαλμικὰς δυνάμεις μιγνυμένοις. εἰ μὴ γὰρ χνοώδεις γεννηθεῖεν ὡς εἰς τὸ βάθος καταδύεσθαι τῶν σωμάτων οἷς προσφέρονται, παραπλήσιοι μένουσι ταύταις ταῖς θαλαττίαις τε καὶ ποταμίαις ψάμμοις, αἳ τινὲς καὶ αὗται τὴν μὲν κοινὴν ἁπάντων λίθων δύναμιν ἔχουσιν. ξηραίνουσι γοῦν τὴν ὑποιδόν τε καὶ ὑδερώδη σάρκα κατακλινομένων ἐν αὐταῖς τεθερμασμένοις τῶν καμνόντων. οὐ μὴν εἰς ἄλλο γέ τι χρώμεθα αὐταῖς, ὥσπερ τοῖς προειρημένοις εἰς ὀφθαλμικάς τε καὶ σταλτικὰς αἱμάτων, καὶ ῥοῦ γυναικείου δυνάμεις, ἔτι τε κολλητικὸν ἑλκῶν, ἐπουλωτικόν τε καὶ σαρκωτικόν. ὅσοι γὰρ αὐτῶν οὐκ εἰσὶ δριμεῖς, εἰς ταῦτα πάντες εἰσὶ χρήσιμοι, καθάπερ οἱ δριμεῖς, ὧν ὕστερον ἐμνημόνευσα, πρὸς τὸ ῥύψαι τι, καὶ ἀποσμῆξαι, καὶ ἀφελεῖν, λεπτῦναί τε καὶ διαφορῆσαι, καὶ σφοδρῶς ξηρᾶναι καὶ τῆξαι.

Περὶ φρυγίου.

Ταύτης τῆς δυνάμεως ἔχεται, καὶ ὁ φρύγιος καλούμενος. ἀεὶ δ᾽ αὐτῷ κεκαυμένῳ κέχρημαι, καὶ πρὸς μὲν τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν, ἢ αὐτὸν καθ᾽ ἑαυτὸν, ἢ δι᾽ ὄξους, ἢ δι᾽ οἰνομέλιτος, ἢ δι᾽ ὀξυκράτου. πρὸς ὀφθαλμοὺς δὲ ξηρὸν ποιῶ φάρμακον, ὃ πολλοὶ λαβόντες ἔχουσιν ἤδη παρ᾽ ἐμοῦ. μίγνυμι δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλα τινά. λεχθήσεται δὲ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν περὶ συνθέσεως τῶν φαρμάκων πραγματείαν. νυνὶ δ᾽ ἀρκεῖ περὶ τῆς καθόλου δεδηλῶσθαι δυνάμεως αὐτοῦ. ξηραίνει γὰρ ἰσχυρῶς, ἔχων τι καὶ στύψεως ἅμα καὶ δήξεως. εἴρηται δέ μοι κἀν τοῖς ἔμπροσθεν, ἄριστά τε καὶ πολύχρηστα φάρμακα εἶναι πάντα τὰ μεμιγμένα, ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τὰς δύο δυνάμεις, τήν τε ἀποκρουστικὴν καὶ διαφορητικήν.

Περὶ ἀγηράτου.

Ἔστι δὲ καὶ ὁ ἀγήρατος καλούμενος λίθος, ᾧ τοὺς σκυτοτόμους ὁρῶμεν χρωμένους, μικτῆς δ᾽ ἐστὶ δυνάμεως στυπτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς στυπτικῆς σκεπτέον. ὠφελεῖ μὲν ἐναργῶς γαργαρεῶνας φλεγμαίνοντας. οὐ μὴν γευομένοις γε σαφῆ στύψιν ἔχων, ἢ δριμύτητα φαίνεται.

Περὶ ἀσσίου.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λίθος ἐν ἄσσῳ γεννώμενος, ὃν καὶ δι᾽ αὐτὸ τοῦτο καλοῦσιν ἄσσιον, οὐ σκληρὸς ὡς αἱ πέτραι. πωροειδὴς γάρ ἐστι κατά τε χρόαν καὶ σύστασιν, εὔθρυπτός τε καὶ χαῦνος. ἐπιτρέφεται δ᾽ αὐτῷ, παραπλήσιόν τι ἀλεύρῳ λεπτοτάτῳ τῷ προσιζάνοντι τοῖς τοίχοις τῶν τοῖς μύλωσι διαπτομένων ἀλεύρων. καλοῦσι μὲν οὖν τὸ φάρμακον τοῦτο, πέτρας ἀσσίας ἄνθος. ἔστι δὲ λεπτομερὲς ὡς ἀδήκτως τὰς πλαδαρὰς σάρκας ἐκτήκειν. ὁμοίαν δ᾽ αὐτῷ δύναμιν ἔχουσα, καὶ ἡ πέτρα καθ᾽ ἣν γεννᾶται, τῷ σφοδρῷ τῆς ἐνεργείας ἀπολείπεται. πλεονεκτεῖ γὰρ αὐτῆς τὸ ἄνθος, οὐ μόνον τῷ μᾶλλον ἐκτήκειν καὶ διαφορεῖν καὶ ταριχεύειν, ἀλλὰ καὶ τῷ χωρὶς δήξεως ἰσχυρῶς ταῦτα ποιεῖν. ἔχει δέ τι καὶ ἁλμυρὸν ἐν τῇ γεύσει τουτὶ τὸ τῆς ἀσσίας πέτρας ἄνθος, ὡς εἰκάσαι τὴν γένεσιν ἴσχειν αὐτὸ δρόσου τινὸς ἐκ θαλάττης ἐφιζούσης τῇ πέτρᾳ, κἄπειτα ξηραινομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Περὶ γαγάτου.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λίθος μέλας τὴν χρόαν, ὅταν ὁμιλήσῃ πυρὶ, παραπλησίαν ὀσμὴν ἀσφάλτου ποιῶν, ὃν ὁ Διοσκουρίδης, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐν λυκίᾳ φασὶν εὑρίσκεσθαι, κατὰ τὸν ποταμὸν ὄνομα γαγάτην, ἀθρόως καὶ αὐτῷ τῷ λίθῳ

λίθου τὴν προσηγορίαν εἶναι φασίν. οὐ μὴν ἐγὼ εἶδον ἐκεῖνον τὸν ποταμὸν, καίτοι περιπλεύσας ὅλην Λυκίαν μικρῷ πλοίῳ τῆς ἱστορίας ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ. πλακώδεις δὲ λίθους μέλανας, εἰ κατὰ πυρὸς ἐπιτεθεῖεν ἀσθενῆ φλόγα γεννῶντας, ἐκόμισα πολλὰς ἐκ τῆς κοίλης Συρίας ἐν τῷ λόφῳ γεννωμένας τῷ περιέχοντι τὴν νεκρὰν ὀνομαζομένην θάλασσαν ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς αὐτῆς μέρεσιν, ἔνθα καὶ ἡ ἄσφαλτος γίνεται, καὶ ἦν ἡ ὀσμὴ τῶν λίθων τῇ ἀσφάλτῳ παραπλησία. ἐχρησάμην δ' αὐτοῖς εἰς ἐμφυσήματα χρόνια περὶ γόνυ γινόμενα δυσθεράπευτα, μιγνὺς ταῖς πρὸς τὸ σύμπτωμα περιγεγραμμέναις δυνάμεσιν, καὶ σαφῶς ἔδοξεν ἡμῖν ἐνεργεστέραν αὐτῶν πεποιηκέναι τὴν δύναμιν. ἔμιξα δ' αὐτῷ, καὶ τῇ Βαρβάρῳ καλουμένῃ, καὶ σαφῶς ἐγένετο ξηραντικώτερον τὸ φάρμακον, ὡς καὶ κόλπους προστέλλειν, οὐ μόνον ἔναιμα τραύματα κολλᾶν, ἐφ' ὧν εἰρήκασι μάλιστα πεπίστευται. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τις λίθος, ἧς καὶ Νίκανδρος μέμνηται οὕτως. εἰ σύ γε θρήκησαν ἐνὶ φλέξαις πυρὶ λᾶαν. ἥθ' ὕδατι ῥανθεῖσα ἐλαύσεται, ἔσβεσε δ' αὐτὴν τυτθὸν, ὅτ' ὀσμήσει ἐπιρανθέντος ἐλαίου, τὴν ἀπὸ θρηικίου νομέες ποταμοῖο φέρουσιν, ὃν πόντον καλέουσιν. ἀλλ' οὐδὲν ἐξ αὐτῆς ὄφελος ἐς ἰατρικὴν οὐδ' ὁ Νίκανδρος γράφει παρὰ τὴν δυσωδίαν, ἢ τὰ θηρία θυμιωμένη διώκει.

Περὶ μαγνήτιδος τε καὶ ἡρακλείας.

Τῶν λίθων δ' ἐστὶ μία, καὶ ἡ μαγνῆτίς τε καὶ ἡρακλεία καλουμένη, παραπλησίαν ἔχουσα τῷ αἱματίτῃ τὴν δύναμιν.

Περὶ ἀραβίου.

Ὁ γε μὴν ἀράβιος καλούμενος λίθος ἐοικὼς ἐλέφαντι, ξηραντικῆς τε καὶ ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως.

Περὶ ἀλαβαστρίτου.

Καὶ ὁ ἀλαβαστρίτης δὲ καλούμενος ὄνυξ, εἰς χρείαν ἰατρικὴν ἔρχεται καυθείς. ἔνιοι δὲ καὶ ποτίζουσι τοὺς στομαχικοὺς αὐτήν.

Περὶ σμιρίδος.

Καὶ ἡ καλουμένη δὲ σμιρὶς, ὅτι μὲν ἱκανῶς ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, δῆλον ἐστὶν κἀκ τῶν χρωμένων αὐτῇ δακτυλιογλύφων εἰς τὴν τοιαύτην χρείαν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοὺς ὀδόντας ἐργάζεται καθαροὺς ἐπειράθημεν.

Περὶ κισήρεως.

Εἰ δὲ καὶ ἡ κίσηρις ἐν τοῖς λίθοις ἀριθμοῖτο, καὶ αὐτὴ τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως ὅσον ἐπὶ τῷ ῥύπτειν, ὥσπερ γε καὶ τὸ ἐκ τῶν κεραμίδων ὄστρακον, ἔτι τε μᾶλλον αὐτοῦ τὸ ἐκ τῶν κριβάνων, ἀλλ' ἥ γε σμιρὶς ἔχει τι δριμὺ, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς αὐτὴν μιγνύουσι καυστικαῖς τε καὶ ξηραντικαῖς δυνάμεσιν, καὶ ταῖς θεραπευούσαις ἕλκη πλαδαρά. καυθεῖσα δ' ἡ κίσηρις, οὐκ ἀπολείπεται σμίριδος εἰς τὰς αὐτὰς χρείας.

Περὶ λίθων τῶν ἐν τοῖς σπόγγοις.

Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπόγγοις εὑρισκόμενοι λίθοι θρυπτικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν οὕτως ἰσχυρᾶς, ὥστε τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους θρύπτειν, ἀλλ' οἱ τοῦτο γράψαντες ἐψεύσαντο, τοὺς δ' ἐν νεφροῖς ὄντας θρύπτουσιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐκ τῆς Καππαδόκης, οὓς ἐν τῷ Ἀργαίῳ φασὶ γεννᾶσθαι. λύονται δ' εἰς χυλὸν οὗτοι γαλακτώδη κατὰ τὴν χρόαν, ὥστε εὔδηλον ὅτι λεπτυντικῆς εἰσι δυνάμεως, ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς.

Περὶ ὀστρακίτου.

Τὸν δὲ ὀστρακίτην ὀνομαζόμενον λίθον ἐπαινούντων ἀκούω τινῶν, ὡς ξηραντικὴν ἱκανῶς ἔχοντα δύναμιν ἐκ στύψεώς τε καὶ δριμύτητος ἐπιμεμιγμένην, ὥσπερ γε καὶ τὸν γεώδη καλούμενον, ἀποκαθαίρειν τε τὰς κόρας, καὶ τιτθῶν καὶ ὄρχεων ἰᾶσθαι φλεγμονὰς, ἐνιέμενον ὕδατι. τό γε μὴν τῆς ναξίας ἀκόνης ἀπότριμμα, καὶ τιτθοὺς παρθένων κωλύει πρὸς ὥρας ἐμφυσᾶσθαι, καὶ παίδων ὄρχεις, ὡς μετέχον δηλονότι καὶ ψυκτικῆς δυνάμεως.

Περὶ ὀφίτου.

Καὶ ὀφίτης δὲ καλούμενος λίθος καυθεὶς ῥυπτικῆς τε καὶ θρυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥσπερ γε καὶ ἡ ὕαλος. ἱκανῶς γοῦν καὶ αὐτὴ θρύπτει πινομένη μετ' οἴνου λευκοῦ καὶ λεπτοῦ τοὺς ἐν κύστει λίθους, ἀλλ' οὐκ ἄν τις αὐτὴν ἐν τοῖς λίθοις ἀριθμοίη.

Περὶ χλωροῦ ἰάσπεως.

Ἰδιότητα δέ τινες ἐνίοις λίθοις μαρτυροῦσι τοιαύτην οἵαν ὄντως ἔχει καὶ ὁ χλωρὸς ἴασπις, ὠφελῶν τόν τε στόμαχον, καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα περιαπτόμενος. ἐντιθέασίν τε καὶ δακτυλίῳ αὐτὸν ἔνιοι, καὶ γλύφουσιν ἐν αὐτῷ, τὸν τὰς ἀκτίνας ἔχοντα δράκοντα, καθάπερ καὶ ὁ βασιλεὺς Νεχεψὼς ἔγραψεν ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ βίβλῳ. τούτου μὲν οὖν τοῦ λίθου κἀγὼ πεῖραν ἱκανὴν ἔχω, καὶ ὁρμάθιόν γέ τι ποιήσας ἐκ λιθιδίων τοιούτων, ἐξῆπτον τοῦ τραχήλου σύμμετρον οὕτως, ὡς ψαύειν τοὺς λίθους τοῦ στόματος τῆς γαστρός. ἐφαίνοντο δὲ μηδὲν ἧττον ὠφελοῦντες ἢ εἰ τὴν γλυφὴν οὐκ ἔχοιεν, ἣν ὁ Νεχεψὼς ἔγραψε. τὸν δ' ὀμφακίτην λίθον ἀνὴρ ἀξιόπιστος ὄντως ἔφη, τοὺς ἐχεοδήκτους ὠφελεῖν περιαπτόμενον, ἀλλ' ἔξω τῆς κατὰ μέθοδον χρήσεως αἱ τοιαῦται δυνάμεις εἰσίν, ὥσπερ γε καὶ τοῦ ἱστρακίτου τε καὶ ἰνδικοῦ, τὸ ἐκ τῶν αἱμορροΐδων ἱστῶντος αἷμα.

Περὶ σαπφείρου.

Καὶ γὰρ οὖν καὶ ὁ σάπφειρος πεπίστευται πινόμενος ὠφελεῖν τοὺς ὑπὸ σκορπίου πληγέντας.

Περὶ ἀφροσελήνου.

Καὶ ὁ ἀφροσέληνος καλούμενος καὶ τοὺς ἐπιλήπτους, οὐ μὴν ἡμεῖς ἐπειράθημεν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς λίθοι περιαπτόμενοι πρός τινων, ἔνιοι δὲ καὶ χαρακτῆρας τινὰς ἐγγεγραμμένους ἔχοντες, καὶ γράμματα, καθάπερ καὶ ὁ πρὸς τὰς αἱμορροΐδας εἰρημένος ἱστρακίτης, οὗ καὶ ἡμεῖς ἐπειράθημεν. ἀλλ' οὐ νῦν περὶ τῶν τοιούτων λέγειν καιρὸς ἐξ ἐμπειρίας μόνης ἐχόντων τὴν πίστιν, οὐ περὶ μέθοδόν τινα λογικὴν εἰς χρῆσιν ἠγμένων. ἄλλος οὖν ὁ περὶ τούτων ἔσται καιρός τε καὶ τόπος. νυνὶ δ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν ἐν ὅλῃ τῇ πραγματείᾳ, πάλιν ἀνέλθωμεν.

Περὶ τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων.

Μεταλλικὰ φάρμακα προσαγορεύειν ἔθος ἐστὶν τοῖς ἰατροῖς, ὧν ἡ γένεσις ἐν τοῖς μετάλλοις ἐστὶν, ἤτοι γε αὐτοφυῆ,

ἢ διὰ καμίνου γινομένη. καὶ τρίτα γε πρὸς αὐτοῖς ἐστὶν ὅσα πάλιν ἐκ τούτων αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι συσκευάζουσιν κατ' ἐναντίον τρόπον, οἷον ψιμμύθιον, ψωρικόν, σανδίκα, φῦκον. ἐφεξῆς οὖν ὑπὲρ ἁπάντων εἰρήσεται κατὰ τὴν τῶν γραμμάτων τάξιν, ἀφ' ὧν ἄρχεται τῶν ὀνομάτων ἕκαστον. ἐκεῖνο πρότερον ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν κοινῇ προειποῦσιν ἡμῖν, ὥσπερ ἐπί τε τῶν λίθων ἐποιησάμεθα ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἐπί τε τούτων ἀνώτερον περὶ τῆς φαρμακώδους γῆς. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὰ μεταλλικὰ πάντα φάρμακα κοινὸν ἔχει τὸ ξηραίνειν. γεώδης γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἡ οὐσία, κατὰ τὸ τῆς στοιχειώδους γῆς σημαινόμενον ὀνομάζοντός μου νῦν, ἀλλ' ὥσπερ ὑφ' ἡμῶν ἐκ τῆς κεραμίδος γῆς οἵ πίθοι τε καὶ αἱ κεραμίδες, αἵ τε χύτραι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα γίνεται, διὰ πυρὸς ἐκφρυγέντος αὐτῆς τοῦ ὑγροτέρου σκληρυνθέντος, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῇ γῇ θερμασίας πολυχρονίου τὴν μικτὴν οὐσίαν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀέρος ἑνοῦντος τε καὶ κεραννῦντος, εἶτα ξηραίνοντος αἱ συστάσεις γίνονται τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων, ἡ δὲ τῶν χωρίων φύσις ἐν οἷς ταῦτα συνίσταται παρὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον εἶναι ψυχρά, τὰ μὲν μᾶλλον πήγνυσι, τὰ δ' ἧττον. ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς τῆς γῆς διαφοραῖς, πλείστη μὲν ἡ οὐσία τῆς στοιχειώδους γῆς, ὀλίγη δὲ ἡ τοῦ ἀερώδους, οὕτως ἐν τοῖς μεταλλευτοῖς πολὺ τῆς πυρώδους ἐγκέκραται, μεταξὺ δ' αὐτῶν εἰσὶν αἱ λίθοι, διὸ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων πλυνόμενα, τὰ μὲν ἅπαξ ἢ δίς, τὰ δὲ πλεονάκις εἰς τὰς ἀδήκτως ξηραινούσας δυνάμεις γίνεται χρήσιμα. οὗτοι μὲν οὖν οἱ κοινοὶ λόγοι περὶ πάντων αὐτῶν ἀναγκαῖον προεγνῶσθαι. λεχθήσονται δ' ἐφεξῆς οἱ καθ' ἕκαστον ἴδιοι κατὰ τὴν τῶν γραμμάτων τάξιν, ἀφ' ὧν αἱ προσηγορίαι τῶν φαρμάκων ἄρχονται.

Περὶ ἁλῶν.

Ἅλες, εἰσὶ μὲν καὶ οὗτοι ἐκ τῆς θαλάσσης γενόμενοι κατὰ τὰς καλουμένας ἅλας, ὧν κἀν τοῖς θαλαττίοις φαρμάκοις μνημονεύσομεν. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ὀρυκτοὶ καλούμενοι, τῷ τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων περιλαμβανόμενοι γένει. δύναμιν δ' ἔχουσι παραπλησίαν ἀλλήλοις ἅπαντες, οἵ τ' ὀρυκτοί, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς θαλάττης, ὑπὲρ ὧν εἴρηται μὲν πρόσθεν ἐν τῷ τετάρτῳ γράμματι, κατ' ἐκεῖνον τὸν λόγον ἡνίκα τὸν ἁλυκόν τε καὶ ἁλμυρὸν χυμὸν ἀπὸ πικροῦ διωρίζομεν. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν, ὡς ὁ μὲν ἐν τοῖς ἀφρολίτροις πικρός τε ἐστὶ καὶ ῥυπτικός. ὁ δ' ἐν ἁλσὶ τοσοῦτον ἀπολείπεται κατὰ τὸ ῥύπτειν ὅσον πλεονεκτεῖ κατὰ τὴν στύψιν. ἔστι γὰρ μικτὸς ἐκ δυοῖν ποιοτήτων ῥυπτικῆς τε καὶ στυπτικῆς. ὅτι δ' ἱκανῶς ἀμφότεροι ξηραίνουσιν, ἐδέδεικτο καὶ πρόσθεν. ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστὶν ὁ τοῦ λίτρου.

Περὶ ἀρμενιακοῦ.

Ἀρμενιακὸν δύναμιν ἔχει ῥυπτικὴν ἅμα βραχείᾳ δριμύτητι, καὶ στύψει βραχυτάτῃ. μίγνυται τοιγαροῦν ὡς τὸ πολὺ καὶ ταῖς ὀφθαλμικαῖς δυνάμεσιν, καὶ αὐτὸ δὲ καθ' αὑτὸ λειώσαντες, καὶ χνοῶδες ἐργασάμενοι, χρῶνται ξηρῷ πρὸς αὔξησιν τῶν ἐν τοῖς βλεφάροις τριχῶν. ὅταν ὑπὸ δριμύτητος χυμῶν, τινὲς μὲν ἐκπίπτοντες αὐτῶν, τινὲς δ' ἀναύξεις καὶ ἄτροφοι γίγνονται. τὰς γὰρ δριμύτητας ταύτας ἐπιδαπανῆσαν εἰς τὴν κατὰ φύσιν εὐεξίαν ἐπανάγει τὸ μόριον, ὃ τά τ' ἄλλα, καὶ τὸ φύειν, καὶ αὔξειν, καὶ ῥωννύναι τὰς τρίχας τῶν βλεφάρων ὑπάρχει. τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἄντικρυς τῶν φαρμάκων ἔργα, τινὰ δὲ διὰ μέσης τῆς τῶν ζώων σωμάτων διοικούσης φύσεως, καθάπερ καὶ τὰ τούτων αὐτῶν καλλιβλέφαρα προσαγορεύουσιν. αὐτὰ μὲν γὰρ ξηραίνει μετρίως τὰ μετρίως βεβλαμμένα μόρια, τὴν φθείρουσαν τὰς τρίχας ὑγρότητα δαπανῶντα. ταύτης δὲ ἀπολομένης, ἡ φύσις ἐπὶ τὰς ἰδίας ἐνεργείας ἀφικνεῖται, τῶν πρὸς αὐτὴν ἐμποδιζόντων οὐκέτ' ὄντων.

Περὶ ἀρρενικοῦ.

† ἀρσενικόν.

Ἀρρενικὸν ἢ † ἀρρενικόν, ἑκατέρως γὰρ ὀνομάζεται, καυστικῆς ἐστὶ δυνάμεως, ἄκαυστόν τε καὶ κεκαυμένον. εὔδηλον δ' ὅτι, καὶ λεπτομερέστερον γίγνεται καυθέν, χρῶνται δ' αὐτῷ, καὶ εἰς τὰς ψιλώσεις τῶν τριχῶν ὡς ἀποκαίοντι, εἰ χρονίσειέ γε καὶ αὐτοῦ τοῦ δέρματος ἅπτεται.

Περὶ ἀφρολίτρου.

Ἀφρόλιτρον ἀφρονίτρου διαφέρει. λίτρου μὲν γὰρ ἀφρὸς ξηραντικόν ἐστι φάρμακον, ἀλεύρῳ πυρίνῳ παραπλήσιος ὀφθῆναι. καὶ γὰρ καὶ λευκός ἐστιν, οὐχ ὥσπερ τὸ τῆς ἀσίας πέτρας ἄνθος τεφρώδης. ἀφρόνιτρον δ' οὐκ ἀλευρῶδες, οὐδὲ διαλελυμένον, ἀλλὰ πεπηγός ἐστι, καὶ συνεστός, ᾧ πάντες οἱ ῥυπῶντες ἐν τοῖς βαλανείοις ὁσημέραι χρῶνται, ῥυπτικὴν ἔχοντι δύναμιν, ὡς μὴ μόνον ἀποσμῆξαι ῥύπον, ἀλλὰ καὶ κνησμὸν ἰάσασθαι, διαφορουμένων ὑπ' αὐτοῦ τῶν ἐργαζομένων αὐτὸν ἰχώρων. εἰκότως οὖν δι' αὐτοῦ σκευάζουσιν ἰατροὶ πολλὰ τῶν διαφορούντων φαρμάκων. ὁ δ' ἀφρὸς τοῦ λίτρου τῆς αὐτῆς μὲν ἐστὶ φύσεως καὶ δυνάμεως τῷ λίτρῳ, λεπτομερεστέραν δ' ἔχει τὴν οὐσίαν. ἐρρέθη γε μὴν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐν τῷ μεταξὺ, κατὰ τὴν δύναμιν εἶναι τὸ ἀφρόλιτρον ἀφρονίτρου τε καὶ ἁλῶν. ἀφρολίτρῳ μὲν γὰρ ἡ ῥυπτικὴ δύναμις ὑπάρχει μόνη, τοῖς δ' ἁλσὶ καὶ ἡ στυπτική, πολὺ πλείων οὖσα ῥυπτικῆς.

Περὶ γύψου.

Γύψος καὶ αὐτὴ πρὸς τῇ κοινῇ πάντων τῶν γεωδῶν σωμάτων καὶ λιθωδῶν δυνάμει, καθ' ἣν ἐλέγετο ξηραίνειν, ἔτι καὶ τοῦτο προσείληφεν, ὅτι ἐμπλαστικῆς τ' ἐστὶ δυνάμεως. ἑνοῦται γὰρ αὐτὴ πρὸς αὑτὴν καὶ πήγνυται καὶ λιθοῦται βρεχθεῖσα, διὸ καὶ τοῖς πρὸς αἱμορραγίαν ἁρμόττουσι, φαρμάκοις ξηροῖς μίγνυται χρησίμως. αὐτὴ γὰρ μόνη καθ' αὑτὴν λιθώδης γίγνεται καὶ σκληρὰ πηγνυμένη, καὶ διὰ τοῦτο ἐπεγνώκασι δεύειν αὐτὴν ᾠοῦ τῷ λεπτῷ καὶ λευκῷ, τῷ πρὸς τὰς ὀφθαλμίας χρησίμῳ, μιγνὺς ἀλεύρου πυρίνου τὸ χνοωδέστατον, ὃ προσίζει τοῖς τοίχοις κατὰ τοὺς μύλωνας. ἀναλαμβάνειν δὲ χρὴ τὸ οὕτως φυραθὲν ἁπαλαῖς ταῖς θριξὶν λαγωαῖς, ἢ καί τισι τῶν ὁμοίως μαλακῶν.

Περὶ γύψου κεκαυμένου.

Καυθεῖσα δὲ γύψος, τὸ μὲν ἐμπλαστικὸν οὐχ ὁμοίως ἔχει, λεπτομερεστέρα δὲ καὶ ξηραντικωτέρα γίγνεται, καὶ μέντοι καὶ ἀποκρουστική καὶ μάλιστα ὅταν ὀξυκράτῳ δευθῇ.

Περὶ διφρυγοῦς.

Διφρυγὲς μικτῆς ἐστὶ ποιότητος καὶ δυνάμεως, ἔχει γάρ τι καὶ μετρίως στύφον ἐν αὐτῷ, καὶ δριμὺ μετρίως, διὸ καὶ τὸν κα-

τῶν κακοήθων ἑλκῶν ἀγαθόν ἐστι φάρμακον. ἐκόμισα δὲ καὶ τούτου τοῦ φαρμάκου πολύ τι πλῆθος ἐκ τῶν ἐν κύπρῳ σόλων, ἔνθα τὸ μέταλλόν ἐστιν ὡς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως τριάκοντα. ἔρριπτο γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ τόπῳ, τοῦ τε περικειμένου περὶ τὸ μέταλλον οἴκου, καὶ τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ κώμης. ὁ δὲ προεστὼς ἐπίτροπος τοῦ μετάλλου τὸ μετὰ τὴν καδμείαν εὑρισκόμενον ἄχρυσον ἔλεγεν ὑπάρχειν αὐτό, διὸ καὶ ῥίπτεσθαι παραπλησίως τῇ περὶ τὰς ἑστίας τέφρᾳ τῶν καιόντων ξύλων. πολύχρυσον δ' ἱκανῶς ἐγένετό μοι τὸ φάρμακον τοῦτο, πρός τε τὰ περὶ τὸ στόμα σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν, αὐτό τε καθ' αὑτὸ καὶ μετὰ μέλιτος ἀπηφρισμένου, καὶ πρὸς συνάγχην, ὅταν ἤδη φθάνῃ διὰ τῶν ἐκφυόντων ἀνεσταλμένον τὸ ἐπιρρέον. καὶ γαργαρεῶνα δὲ ἀποτεμὼν αὐτῷ μόνῳ, παραχρῆμά τε καὶ μέχρι συνουλώσεως ἐχρησάμην, πολλάκις ἐσφραγισμένην ἀκριβῶς οὐλὴν ἐργαζόμενον, καὶ τοῦτο τοῦ μορίου, καὶ πάντων τῶν ἑλκωθέντων. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν αἰδοίοις τε καὶ ἕδρᾳ πάντων ἑλκῶν. ἡ δὲ χρῆσις ὁμοία τοῖς κατὰ τὸ στόμα. καὶ γὰρ καὶ χαίρει πως τοῖς αὐτοῖς φαρμάκοις, τὰ μέρη θερμὰ καὶ ὑγρὰ παραπλησίως ὄντα. προσάπτεται δὲ ὁ τοιοῦτος λόγος ἤδη καὶ τῆς περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείας. ἐάσαντες οὖν αὐτὸν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν, αὐτὴν τὴν καθόλου δύναμιν ἑκάστου λέγοντες φαρμάκου, ὥσπερ καὶ τοῦ διφρυγοῦς εἴπομεν. προσθήσω δή τι τῷ κατ' αὐτὸ τῷ λόγῳ χρήσιμον, οὐ περὶ διφρυγοῦς μόνον γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ περὶ λημνίας σφραγῖδος, καὶ πομφόλυγος, καὶ ὀποβαλσάμου, καὶ λυκίου τοῦ ἰνδικοῦ. τούτων γὰρ ἔμαθον ἔτι μειράκιον ὢν σκευασίας, ἀδιάγνωστον τὸ σκευασθὲν ἐργαζόμενος τῶν ἀληθινῶν. ἦν δὲ ὁ διδάξας ἄνθρωπος ἐπὶ μισθῷ μεγάλῳ περιεργότατος, οὐκ ὄντα ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα παραπλήσια. διὰ τοῦτο τοιγαροῦν ἔς τε λῆμνον καὶ κύπρον καὶ τὴν παλαιστίνην συρίαν ἐσπούδασα πορευθεὶς ἑκάστου τῶν φαρμάκων τούτων πολὺ πλῆθος εἰς ὅλον ἐμαυτοῦ παραθέσθαι τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ λύκιον τὸ ἰνδικὸν ἀρτίως ἐνηνεγμένον ἐκ φοινίκης, ἅμα τῇ ἰνδικῇ ἀλόῃ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐτύγχανον λαβεῖν, ἡνίκα τὴν ἀπὸ τῆς παλαιστίνης ὁδὸν ἐπανῄειν, αὐτῷ τε τῷ κεκομίσθαι διὰ τῶν καμήλων σὺν τῷ παντὶ φορτίῳ, πεισθεὶς ἰνδικὸν ὑπάρχειν αὐτό, καὶ τῷ τὸ νοθευόμενον οὐ δύνασθαι πρὸς τῶν κομιζόντων γινώσκεσθαι, τῆς ὕλης ἐξ ἧς σκευάζεται κατὰ τοὺς τόπους ἐκείνους μὴ γιγνωσκομένης. ἄμεινον δ' ἔδοξέ μοι οὐδαμῶς γράφειν τὰς τῶν νόθων συνθέσεις, τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἕρμαιον ἡγουμένων τὰ τοιαῦτα μανθάνειν. οὐδὲ γὰρ ἀναγκαῖον ἅμα ταῖς διαγνώσεσι τῶν ἀληθινῶν καὶ γνησίων τὰς τῶν νόθων συνθέσεις γινώσκειν, μηδέν γε συντελούσας εἰς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν. ἐβουλόμην δ' ἄν, εἴ μοι δυνατὸν ἦν, καὶ τὰς παρὰ τοῖς ἐμοῖς πρεσβυτέροις τῶν παραπεποιημένων φαρμάκων σκευασίας ἀπαλεῖψαι.

Περὶ θείου.

Ἅπαν μὲν θεῖον ἑλκτικῆς ἐστι δυνάμεως, θερμὸν μὲν τῇ κράσει, λεπτομερὲς δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ὑπάρχον, ὡς καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἰοβόλων ἀνθίστασθαι. ἔγωγ' οὖν ἐπί τε τρυγόνος θαλασσίας καὶ δράκοντος ἐχρησάμην αὐτῷ πολλάκις, ἁλιέας τέ τινας διδάξας, ἤκουσα μετὰ χρόνον αὐτῶν ἐπαινούντων μεγάλα τὸ φάρμακον. ἡ δὲ χρῆσις γίνεται καὶ ξηροῦ κατὰ τοῦ νύγματος ἐπιπαττομένου τοῦ φαρμάκου, καὶ στέατος μεμιγμένου. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐπινοήσας, εὗρον ὑπὸ τῆς πείρας μαρτυρούμενον, ἐπινοῆσαι δὲ καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτὸ ποιήσειν. ἠπόρεισα γὰρ ἁλιεῦσιν ὅλως ἐδίδασκον φάρμακα, καὶ σὺν ἐλαίῳ δὲ παλαιῷ καὶ σὺν μέλιτι καὶ σὺν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ, καλῶς ἂν ἔφη αὐτὸς χρῆσθαι. καὶ μέντοι καὶ πάντων τούτων ἡ πεῖρα τὴν κρίσιν ἐποιήσατο. καὶ ψώρας δὲ καὶ λειχῆνας καὶ λέπρας οὐκ ὀλιγάκις ἰασάμην τῷ φαρμάκῳ τῷδε μετὰ ῥητίνης τερμινθίνης. ἀπορρύπτει γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα πάθη, χωρὶς τοῦ πρὸς τὸ βάθος ἀποκρούεσθαι, πολλῶν ἄλλων φαρμάκων τῶν ἰωμένων αὐτὰ μικτὴν ἐχόντων δύναμιν, ὡς διαφορεῖν τε καὶ ἀποκρούεσθαι.

Περὶ ἰοῦ.

Ἰὸς δριμεῖαν ἔχει γευομένοις ποιότητα, διαφορητικός τε καὶ καθαιρετικός, καὶ † σηπτικὸς ὤν, οὐχ ἁπαλῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ σκληρᾶς σαρκός. εἴρηται δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡς ἔνιοι πολλὰ τῶν τοιούτων φαρμάκων ἐπουλωτικὰ καλοῦσιν, ἐπειδὴ λειώσαντες αὐτὸν καὶ χνοώδη ποιήσαντες, ἅπτονται τῶν ὑπερσαρκούντων ἑλκῶν διὰ μήλης πυρήνος, εἶτα καὶ τὴν ὑστεραίαν εὑρίσκουσιν περιεσταλμένα. καίτοι γε γινώσκοντες ὡς εἰ βραχεῖ πλέον ἐπιθεῖεν οὐ κατεσταλμένον, ἀλλὰ καὶ καταβιβρωσκόμενον εὑρήσουσι τὸ ἕλκος. τήκει γὰρ καὶ διαφορεῖ τὴν σάρκα τῶν ἐπουλωτικῶν φαρμάκων, συναγόντων τε καὶ πιλούντων καὶ σφιγγόντων καὶ τυλούντων αὐτήν. ἔστι δὲ καὶ τῇ γεύσει δακνώδης, οὐ μόνον τοῖς ἕλκεσιν ὁ ἰός. εἰ δέ τις μίξειεν ὀλίγον κηρωτῇ πολλῇ, ῥυπτικὸν ἀδήκτως γίνεται τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν. εἴρηται δ' ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῆς φύσεως τῶν τοιούτων φαρμάκων, ὅπως τε παραλογίζονται τινὲς ἑαυτοὺς ἐκ τῶν τοιούτων συνθέσεων, ἤτοι σαρκωτικὴν, ἢ ἐπουλωτικὴν δύναμιν οἷς οὐ χρὴ προσάπτοντες φαρμάκοις, οὐκ αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν πεφυκόσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐξ αὐτῶν συντελοῦσιν συγκειμένοις.

Περὶ καδμείας.

Καδμεία γίνεται μὲν καὶ περὶ τὴν ἐν ταῖς καμίνοις γένεσιν τοῦ χαλκοῦ, τῆς γῆς ὅλης ἐκείνης ἐξ ἧς ὁ χαλκὸς γεννᾶται περὶ τὴν καμινείαν ἀναπεμπούσης εἰς ὕψος οἷον αἰθαλόν τινα ἢ ἄσβολον, ἢ αἰθάλην γε καὶ ἄσβολον, ὡς ἂν ἐθέλῃ τις καλεῖν. εἰ δ' οὐ γῆν, ἀλλὰ λίθον ἐθέλεις καλεῖν, ἐξ οὗ διακρινομένου κατὰ τὰς καμίνους τὸ μέντοι χαλκὸς γίνεται, τὸ δὲ καδμεία, τὸ δὲ διφρυγές, διαφερέτω μηδέν. γίγνεται δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις μετάλλοις κατὰ τὴν ὁμοίαν διάκρισιν, ἢ γένεσιν ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃς ὀνομάζειν. ἀλλὰ καὶ τοῦ πυρίτου λίθου καμινευομένου γίγνεται καδμεία. καὶ χωρὶς δὲ καμίνου καδμεία κατὰ κύπρον εὑρίσκεται, καὶ δικαίως ἄν τις τὴν τοιαύτην ὀνομάζοι λίθον. ἐν γοῦν τοῖς σόλοις τῆς ἐν ταῖς καμινείαις γεννωμένης καδμείας, ὀλίγιστον ἦν ἔτι καθ' ὃν ἐγὼ χρόνον ἐπεδήμησα τῇ νήσῳ. λίθους δὲ λαβὼν παρὰ τοῦ τοῖς μετάλλοις ἐπιτεταγμένου κατά τε τὰ ὄρη καὶ τοὺς ῥύακας εὑρισκομένους, οὓς εἰς ἀσίαν τε καὶ ἰταλίαν κομίσαντός μου, μέγιστον δῶρον ἐδόκουν οἱ φίλοι λαμβάνειν, ὥς τις ἄλλης καδμείας ἐκείνην οὖσαν ἀμείνονα. τὴν τοιαύτην μὲν οὖν εἰκότως ἄν τις ὀνομάζοι λιθώδη καδμείαν, τῆς δὲ καμινευομένης, ἡ μέν τις βοτρυΐτις, ἡ δὲ πλακῖτις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καλεῖται. βοτρυΐτις μὲν ἡ ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις μέρεσι τῶν οἴκων ἀθροιζομένη κατὰ τὰς καμινείας, πλακῖτις, δὲ ἡ ἐν τοῖς ταπεινοτέροις. καὶ πρόδηλον ὅτι λεπτομερεστέρα μὲν

ἡ βοτρυΐτις ἐστί, παχυμερεστέρα δὲ ἡ πλακίτις. ἀμφότεραι δὲ ξηραντικῆς δυνάμεως, ὥσπερ καὶ τἆλλα τὰ μεταλλευόμενα τε καὶ λιθώδη καὶ γεώδη. πρὸς δὲ τῇ ξηραντικῇ, καὶ τὴν ῥυπτικὴν μετρίως ἔχει. ἡ γε μὴν ἐκ τῶν καμίνων, ἐξ ἀνάγκης ἔχει τι καὶ τῆς τοῦ πυρὸς δυνάμεως. εἰκότως οὖν πλύνοντες αὐτήν, φάρμακον ἐργάζονται ξηραίνον τε καὶ ῥύπτον μετρίως ἄνευ δήξεως, ὡς εἰς τὰ πληρώσεως ἕλκη δεόμενα κατά τε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὸ πᾶν σῶμα χρήσιμον. τὰ δὲ λίαν ὑγρὰ τῶν ἑλκῶν, ἢ σηπεδονώδη ἤδη, ἢ τὰ πάνυ μαλακὰ τῶν σωμάτων, οἷα τὰ τῶν εὐνούχων τε καὶ παίδων, καὶ γυναικῶν ἐστιν, ὀνίνησιν ἡ τοιαύτη καδμεία. κατὰ δὲ τὰ σκληρά, καὶ σύντονα τῶν εὐτονωτέρων ξηραινόντων ἐστὶ χρεία φαρμάκων. ἀεὶ γινώσκειν χρὴ μεμνῆσθαι πρὸς τὴν εὔκρατόν τε καὶ μέσην τῶν ὑπερβολῶν φύσιν ἀναφέρεσθαι τὸν λόγον ἐν ἅπασι τοῖς ἁπλῶς λεγομένοις, οἷον ὅτε εἴπωμεν ἤτοι πληρωτικὸν ἑλκῶν, ἢ ἐπουλωτικὸν εἶναι φάρμακον, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν ἄλλο ποιοῦν, πρὸς ἣν καὶ ἡμεῖς νῦν ἀναφέροντες ξηραντικήν, καὶ βραχέως ῥυπτικὴν τῇ καδμείᾳ τὴν δύναμιν εἶναι φαμέν. ἐν δὲ τῇ κατὰ θερμότητά τε καὶ ψύξιν διαφορᾷ, σύμμετρός πως ἐστιν, οὐδέτερον ἐπιφανῶς ἐργαζομένη.

Περὶ κινναβάρεως

Κιννάβαρι δριμείας μετρίως δυνάμεώς ἐστιν. ἔχει δέ τι καὶ στύψεως.

Περὶ κισήρεως.

Κίσηρις ἐάν τε ἐν τοῖς μεταλλικοῖς τάξῃς αὐτήν, ἐγκαλέσουσιν οἱ φιλεγκλήμονες. ἄν τε ἐν τοῖς λίθοις, οὐ συγχωρήσουσι λίθον εἶναι, πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδὲ γῆν, οὐδὲ τῶν ἐκ θαλάττης τι. καὶ μὴν δεῖ ποτε περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ἐμβαλλομένης εἴς τε τὰ σαρκωτικὰ φάρμακα, καὶ τὰ τῶν ὀδόντων ῥυπτικά. ταύτης μὲν οὖν ἀκαύστου, ταύτης δὲ κεκαυμένης, ἡνίκα καὶ λεπτομερεστέρα γίνεται τοῖς ἄλλοις τοῖς κεκαυμένοις ἅπασι παραπλησίως, ἀλλ᾽ ἐν τῇ καύσει προσλαμβάνει τι δριμύ, καὶ ἀποτίθεταί γε πάλιν αὐτὸ πλυνομένη. δόξει δ᾽ ἂν τοὺς ὀδόντας λαμπρύνειν, οὐ τῇ δυνάμει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τραχύτητι, καθάπερ εἰ καὶ σμύριν, ἢ ὄστρακον, ἤ τι τοιοῦτον λειώσας προσφέροις, ἅτινα, καὶ αὐτὰ λαμπρύνει τάχα κατ᾽ ἄμφω, διότι τε ῥυπτικὸν ἔχει καί τι τῇ τραχύτητι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὰ κεκαυμένα κέρατα λαμπρυντικὰ τῶν ὀδόντων ἐστίν.

Περὶ κονίας τῆς ἐκ τῆς τέφρας.

Κονία. τῆς τέφρας πλυθείσης ἡ κονία γίνεται, τέφραν δὲ τὸ ὑπόλειμμα τῶν κεκαυμένων σωμάτων ὀνομάζουσιν οἱ ἕλληνες, ἐάν τε λιθώδη τὴν φύσιν, ἐάν τε δένδρων, ἢ ζώων ᾖ μόρια. κατὰ τὴν φύσιν οὖν τοῦ πλυνομένου καὶ ἡ κονία γίνεται. τοῦ μὲν ἐμπύρευμα δριμύτατον ἔχοντος, δριμυτάτη. τοῦ δὲ μὴ τοιούτου, μετριωτέρα, διὸ καὶ ταῖς σηπτικαῖς λεγομέναις δυνάμεσι μίγνυται, καυστικὴν ἔχουσα θερμότητα, τῷ λεπτομερεῖ τῆς οὐσίας ἀνωδύνως καίουσα.

Περὶ κυανοῦ.

Κύανος εἴτε ἀρσενικῶς, εἴτε θηλυκῶς ἐθέλεις ὀνομάζειν τὸ φάρμακον τοῦτο, δριμείας ἐστὶ δυνάμεως, καθαιρετικῆς τε καὶ διαφορητικῆς πλέονος, ἢ κατὰ τὸ κιννάβαρι, μετέχει δὲ καὶ στύψεως.

Περὶ λεπίδος τῆς ἀπὸ χαλκοῦ καὶ σιδήρου.

Λεπὶς ἡ μέν τις ἐστὶ χαλκοῦ πολυχρηστον φάρμακον, ἡ δέ τις σιδήρου τε καὶ στομώματος. ὀνομάζουσι δὲ τινὲς καὶ ἡλῖτιν λεπίδα. ξηραίνουσι μὲν οὖν ἰσχυρῶς ἅπασαι. διαφέρουσι δ᾽ ἀλλήλων, αὐτῷ τε καὶ τῷ ξηραίνειν ἧττόν τε καὶ μᾶλλον, καὶ τῷ παχυμερεστέρας ἢ λεπτομερεστέρας οὐσίας εἶναι, καὶ τῷ στύψεως μετέχειν ἧττόν τε καὶ μᾶλλον. ἡ μὲν οὖν ἡλῖτις ἐν τῷ ξηραίνειν πρωτεύει. καὶ γὰρ καὶ λεπτομερεστέρα τῶν ἄλλων ἐστὶ, προσειληφυῖά τι καὶ ἰοῦ. στύψεως δὲ πλείονος ἡ τοῦ σιδήρου μετέχει λεπίς, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον ἡ τοῦ στομώματος, διὸ καὶ πρὸς τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ἀμείνους εἰσὶ τῆς τοῦ χαλκοῦ. καθαιρεῖ δὲ καὶ τὴν σάρκα μᾶλλον ἡ τοῦ χαλκοῦ, ταύτης δ᾽ ἔτι μᾶλλον ἡ ἡλῖτις. ἅπασαι δὲ λεπίδες δακνώδεις εἰσὶν οὐκ ἀγεννῶς, ᾧ καὶ δῆλον ὡς ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν σύστασις, οὐ πάνυ τι λεπτομερής ἐστιν, ἀλλὰ παχυμερὴς μᾶλλον. ἀδηκτότερον γὰρ ἀεὶ τῶν τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐχόντων ἐστὶ, τὸ λεπτομερέστερον ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐδείχθη.

Περὶ λιθαργύρου.

Λιθάργυρος ξηραίνει μὲν ὥσπερ καὶ τἆλλα πάντα τὰ μεταλλικά τε καὶ γεώδη, καὶ λιθώδη φάρμακα. μετριώτατα γε μὴν τοῦτο ποιεῖ, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις ἐν τῷ μέσῳ πως ἐστὶν, οὔτε θερμαίνουσα σαφῶς, οὔτε ψύχουσα, καὶ τοῦ στύφειν τε καὶ ἀπορρύπτειν μετρίως μετέχει. διὸ καὶ τῶν σαρκωτικῶν φαρμάκων ἃ μετρίως ἐδείχθη ῥυπτικά, λείπεται, καὶ τῶν συναγόντων δὲ καὶ στυφόντων. πρὸς δὲ τὰ ἐπὶ μηρῶν παρατρίμματα χρήσιμον ἐστὶ φάρμακον, ἐπειδὴ βραχέως ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων μετέχει δυνάμεων. τῆς μέσης οὖν τάξεως εἰκότως ἂν ἐν τοῖς μεταλλικοῖς νομίζοιτο. διὸ καὶ ὡς ὕλῃ χρώμεθα πολλάκις αὐτῇ, μιγνύντες τοῖς ἰσχυρὰν ἔχουσι δύναμιν, ἢ δάκνουσαν, ἢ στύφουσαν, ἢ ὅτι ἄλλο ποιοῦσαν, ὥσπερ κἂν τοῖς τηκτοῖς τῷ κηρῷ χρώμεθα. πρὸς τὰ πλεῖστα τῶν φαρμάκων, ὥσπερ ὕλῃ τινί. διότι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέσῳ πως τέτακται τῶν ἰσχυρὰν ἐχόντων δύναμιν.

Περὶ νίτρου.

Νίτρον εἴρηται καὶ πρόσθεν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀφονίτρου τε καὶ ἁλῶν δυνάμεως εἶναι, καυθὲν δ᾽ ἐγγυτέρω γίγνεται τῷ ἀφονίτρῳ, λεπτομερέστερον δ᾽ ἐκ τῆς καύσεως ἀποτελούμενον. ξηραίνει τοιγαροῦν καὶ διαφορεῖ, καὶ εἰ εἴσω τοῦ σώματος ληφθείη, τέμνει καὶ λεπτύνει τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμοὺς πολὺ μᾶλλον τῶν ἁλῶν. ἀφόνιτρον δ᾽ εἰ μὴ μεγάλης ἀνάγκης οὔσης, οὐδὲ καταπίνει τὶς ὡς ἂν κακοστόμαχον ὄν, ἐπεί τοι μᾶλλον ἐστὶ λίτρου τμητικόν. ἐπὶ γοῦν μυκήτων πνιγόντων ἐχρῆτο τὶς ἀγροῖκος αὐτῷ, καὶ διὰ παντὸς εὐδοκίμει. νίτρῳ δὲ κεκαυμένῳ τε καὶ ἀκαύστῳ, καὶ ἔτι μᾶλλον αὐτοῦ τῷ ἀφρῷ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τούτων χρώμεθα.

Περὶ μελαντηρίας.

Μελαντηρία τῶν στυφόντων ἱκανῶς ἐστὶ φαρμάκων, μετὰ τοῦ καὶ λεπτομερὴς εἶναι σχεδὸν ἁπάντων τῶν στυφόντων μάλιστα.

Περὶ μέλανος γραφικοῦ.

Μέλαν ᾧ γράφομεν, ἱκανῶς καὶ τοῦτο ξηραίνει λυόμενον ὕδατι, καὶ τὰ πυρίκαυστα δὲ τῶν ἑλκῶν παραχρῆμα

ῥάγχημα καταχριόμενον ὀνίνησιν, εἰ δὲ καὶ ὄξους ἔχει, πολὺ μᾶλλον.

Περὶ μίσυος.

Μίσυ, ἐπὶ τὸ μέταλλον ἐν κύπρῳ τὸ προειρημένον ἐν τοῖς τῶν σόλων ὄρεσι μέγας τις ἦν οἶκος, οὗ κατὰ τὸν δεξιὸν τοῖχον, ὡς πρὸς ἡμᾶς δὲ τοὺς εἰσιόντας ἀριστερὸν, εἴσοδος ἦν εἰς αὐτὸ τὸ μέταλλον, ἐν ᾧ τινὰς ἐθεασάμην ἐπὶ πλεῖστον ἐκτεταμένας οἷον ζώνας ἐπ' ἀλλήλαις τρεῖς, ταπεινοτάτην μὲν τὴν τοῦ σώρεως, ἐπ' αὐτῇ δὲ τὴν τῆς χαλκίτεως, εἶτα τοῦ μίσυος. ὁ δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπίτροπος τοῦ μετάλλου δεικνύς μοι ταῦτα, καθάπερ ἔφη, νῦν ἥκεις ἐν γωνίᾳ τῆς καμινευομένης καδμείας, ὄντων ἡμῶν οὕτως ἐν τῷ πλάτῳ θαυμαστῷ, τὰ τρία ταῦτα ὁρᾷς καθεστηκότα. καὶ τρίνων καὶ λαβὼν ἐξ αὐτοῦ πάμπολυ, πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀσίαν, ἐκεῖθεν δ' εἰς τὴν ῥώμην ἐκόμισα, καὶ μέχρι νῦν ἔχον ἐτῶν μεταξὺ γενομένων ὡς λ'. καὶ κατά τινα τύχην ἡ προκειμένη πραγματεία μέχρι μὲν τῆς ὀγδόης βίβλου προῆλθεν, ὡς πρὸ ἐτῶν εἴκοσι, οὐ προστεθέντος αὐτῇ τοῦ ἐννάτου τούτου, διὰ τὸ τινὰς μὲν τῶν λίθων μηδέποτε θεάσασθαι. καὶ μέντοι καὶ τὰς μεταξὺ γενομένας ἀσχολίας ἑτέρων ἕνεκα. νυνὶ δὲ προστεθέντος μου τὸ ἔννατον τοῦτο βιβλίον, ἐν τῷ μεταξὺ συνέβη τι θέαμα κατὰ τύχην κάλλιστον, ὅ, περ ἐξ ἐπιτηδείου ἄν τις αὐτὸς ἐτεχνήσατο. δεηθεὶς γὰρ εἴς τι φάρμακον σκευαζόμενον μίσυος, ἀνειλόμην ὡς χειροπληθῆ βῶλον, οὐ πάνυ τι ταύτην σύστασιν ἔχοντος τοῦ μίσυος, ἀλλὰ κατὰ μικρὰς ἑνώσεις διαλυομένου. θαυμάσας οὖν τὴν ἀήθη πύκνωσιν αὐτοῦ, καὶ θλάσας τὸν βῶλον, εὗρον ἐπιπολῆς μὲν ἐν κύκλῳ τὸ μίσυ, καθάπερ ἐπάνθησμά τι τοῦ ἔνδον. ἐπ' αὐτῷ δὲ μεταξὺ χαλκίτεώς τε καὶ μίσυος, οἷον ἡμίρροπός τις ἐκ χαλκίτεως εἰς μίσυ μεταβολῆς. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς, βῶλος ἦν χαλκίτεως, ὅσον δ' ἐν τῷ βάθει χαλκῖτις ἀκριβὴς ἦν, ἔτι μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ἐσχηκυῖα. τοῦτ' οὖν θεασάμενος ἐνόησάς τε καὶ κατὰ τὸ μέταλλον οὕτως ἐπὶ τῇ χαλκίτιδι γεννᾶσθαι τὸ μίσυ, καθάπερ τὸν ἰὸν ἐπὶ τῷ χαλκῷ, τὸ διασωζόμενον ἔτι παρ' ἐμοὶ τοῦ σώρεως, ἐσκοπούμην εἴ τινα μεταβολὴν εἰς χαλκῖτιν λαμβάνοι, καὶ βραχεῖα τις ὑπόφασις ἐφάνη τάχα, καὶ αὐτὴν χρόνῳ πολλῷ δυνησομένη τὴν μεταβολὴν εἰς χαλκῖτιν ἔχειν, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν ὁμογενοῦς εἶναι δυνάμεως τὰ τρία φάρμακα. τὸ σῶρυ λέγω, καὶ τὴν χαλκῖτιν, καὶ τὸ μίσυ, διαφέροντα λεπτομερείᾳ τε καὶ παχυμερείᾳ. παχυμερέστατον μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ σῶρυ, λεπτομερέστατον δὲ τὸ μίσυ, μέσην δ' ἀμφοῖν δύναμιν ἡ χαλκῖτις ἔχει. καίονται πάντα τὰ τρία, καὶ τὰς καλουμένας ἐσχάρας ἐργαζόμενα, μετέχει γε μὴν καίτοι καίοντα, στύψεως. ἧττον δ' ἐν τῷ προσφέρεσθαι ταῖς σκληραῖς σαρξὶν δάκνει τὸ μίσυ τῆς χαλκίτεως, καίτοι γε οὐχ ἧττον αὐτῆς ὂν θερμόν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κατὰ τὴν οὐσίαν λεπτομεροῦς ἔχει τοῦτο. χυτῶν δ' ὄντων ἀμφοτέρων, ἐν ταῖς ἑψήσεσιν καὶ μᾶλλόν γε τῆς χαλκίτεως ἢ τοῦ μίσυος, οὐ τήκεται τὸ σῶρυ, διὰ τὸ λιθωδεστέραν τε καὶ σφοδροτέραν ἔχειν τὴν πῆξιν, ὥσπερ αὖ πάλιν τὸ μίσυ τὸ κατεργάσασθαι, διὰ τῆς συμφύτου θερμότητος ξηρότερον ὂν τῆς χαλκίτεως, εἰκότως δὲ καὶ λυτικώτερον ἐστίν.

Περὶ μολυβδαίνης.

Μολύβδαινα, λιθαργύρῳ παραπλησίαν ἔχει δύναμιν, ἀποκεχωρηκυῖα βραχύ τι τῆς μέσης κράσεως ἐπὶ τὸ ψυχρότερον, ἀλλ' οὐδὲ ῥυπτικῆς μετέχει δυνάμεως, ἔστι δ' ἄμφω τὰ φάρμακα τηκτὰ, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ λίθοι καὶ ἡ καδμεία, καὶ ἡ ψάμμος ἄτηκτα. ταχίστη δ' αὐτῶν ἡ τῆξις γίνεται, προσλαβόντος ὄξους τοῦ ἐλαίου. τήκεται γε μὴν καὶ εἰ ὕδωρ μίξας, ἐπιπλεῖστον ἑψήσαις. ὥσπερ δ' ἐν κύπρῳ τὴν ἐν τοῖς ὄρεσιν καὶ ῥύαξι γεννωμένην καδμείαν ἔλαβον οὖσαν, ὡς ἔφην, εἶδός τι λίθου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ μολύβδαιναν ἐρριμμένην παμπόλλοις ἅμα τοῖς ἄλλοις λίθοις ἐθεασάμην κατὰ τὴν εἰς ἐργαστήρια φέρουσαν ὁδὸν ἀπὸ περγάμου. καλεῖται δ' ἐργαστήρια κώμη τις ἐν ᾗ καὶ μέταλλα ἐστὶ μεταξὺ περγάμου καὶ κυζίκου, σταδίους ἀπέχουσα περγάμου τετρακοσίους τεσσαράκοντα.

Περὶ μολύβδου.

Μόλυβδος δυνάμεώς ἐστι ψυκτικῆς. ἔχει γὰρ οὐ μόνον ὑγρὰν οὐσίαν πολλὴν ὑπὸ ψύξεως πεπηγυῖαν, ἀλλὰ καὶ ἀερώδη, τῆς γεώδους ὀλίγης μετέχων. ὅτι μὲν οὖν ὑγρὰν οὐσίαν ἔχει πλείστην ὑπὸ ψύξεως πεπηγυῖαν, ἡ γινομένη διὰ ταχέων, ἐπειδὰν ὁμιλήσῃ πυρὶ χύσις τε καὶ ῥύσις, αὐτῷ γινέσθω σοι τεκμήριον. ὅτι δὲ καὶ ἀερώδη, σημεῖον τοῦτο δ' ἐστὶν μόλυβδος μόνος, ὧν ἴσμεν αὐξάνεσθαι καὶ ὄγκῳ καὶ σταθμῷ καταλειπόμενος ἐν οἴκοις καταγείοις ἀέρα θολερὸν ἔχουσιν, ὡς ἔπειτα πληροῦσθαι ταχέως τὰ κατ' αὐτοὺς κείμενα. καὶ οἱ τοὺς πόδας δὲ τῶν ἀνδριάντων συνδοῦντες τοῖς λίθοις μολύβδῳ πολλάκις ὤφθησαν ηὐξημένοι. καί τινες εἰς τοσοῦτον ἦρθησαν ὄγκον, ὡς ἀποκρεμαννυσθαι τῶν λίθων ὁμοίως κρυστάλλῳ. ταῦτα μὲν οὖν πιθανὰ πρὸ τῆς πείρας γνωρίσματα τῆς ὑγρότητός τε καὶ ψύξεως αὐτοῦ. τὰ δ' ἐπιστημονικά τε καὶ βέβαια, διὰ τῆς πείρας γινώσκεται. θυΐαν γοῦν σκευάσας ἐκ μολύβδου μετὰ δοίδυκος μολυβδίνου βαλὼν εἰς αὐτὴν ὅ, τι ἂν ἐθέλοις ὑγρὸν, εἰ τρίβοις ὡς ἀνεῖναι χυλόν τινα τόν τε δοίδυκα, καὶ τὸν μόλυβδον, τὸ γεννώμενον ἐξ ἀμφοῖν εὑρήσεις πολὺ ψυχρότερον τὴν δύναμιν, ἢ τὸ ὑγρὸν ἐτύγχανεν ὄν. ἔξεστι δ' ἐμβάλλειν σοι καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον λεπτὸν ὑδατώδες, καὶ ἔλαιον, καὶ πᾶν ὁτιοῦν τοιοῦτον. εἰ δὲ καὶ μᾶλλον βούλοιο τὸν χυλὸν ἐμψυκτικὸν ποιῆσαι, τὸ ἔλαιον ὀμφάκινον, ἢ ῥόδινον, ἢ μήλινον, ἢ μύρσινον ἔστω. τῷ γεννωμένῳ χυλῷ χρώμενος, εἴς τε τὰς ἐν ἕδρᾳ μεθ' ἑλκῶν, ἢ στολίδων ἀνεχομένας φλεγμονὰς, εἴς τε τὰς ἐν αἰδοίοις, καὶ ὄρχεσιν, καὶ τιτθοῖς, ἄριστον ἕξεις φάρμακον. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ῥευμάτων ἀρχομένων, ὅσα τε βουβῶσιν, ἢ ποσίν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἄρθροις ἐγκατασκήπτει. καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἕλκεσι τοῖς κακοήθεσιν, ὡς καὶ πρὸς τὰ καρκινώδη χρώμενος αὐτῷ, θαυμάσεις τὸ φάρμακον. εἰ δὲ βούλει διὰ ταχέων πλεῖστον ἀθροῖσαι τοῦ μολύβδου χυλὸν ἐν ἡλίῳ θερμῷ τρίβειν, ἢ ὁπωσοῦν ἀέρι θερμῷ γεγονότι. πολυχρηστότερον δ' ἔσται σοι τὸ φάρμακον εἰ καὶ τῶν ψυκτικῶν χυλῶν ἐμβαλὼν τρίβοις, οἷον ἀειζώου, κοτυληδόνος, καὶ σέρεως, καὶ θριδακίνης, καὶ χονδρίλλης, καὶ ψυλλίου, καὶ ὄμφακος, καὶ ἀνδράχνης. ὅσα δὲ τούτων οὐ μεθίησι ῥᾳδίως χυλὸν ὥσπερ καὶ ἡ ἀνδράχνη, μιγνύειν αὐτοῖς τινὰ τῶν ἄλλων ὑγρῶν, οἷος καὶ ὁ τῆς ὄμφακος ἐστὶν, ὃς καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐμβαλλόμενος τῇ προειρημένῃ θυΐᾳ κάλλιστον ἐμψυκτικὸν ἐργάζεται φάρμακον. ἀλλὰ καὶ πλατυνθεὶς ὁ μόλυβδος ἄνευ τῶν ἄλλων τινὸς, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν μόνος ὑποστόρεσμα γίνεται ταῖς ψόαις τῶν ἀσκούντων ἀθλητῶν, ὅταν ὀνειρώττωσιν φανερῶς ἐμψύχων αὐτάς. καί που λεπὶς ἐκ μολύβδου λεπτὴ γενομένη καλῶς ἐπιτεθεῖσα περὶ τὰ γαγγλία,

τελέως ἠφάνισεν αὐτό. καλῶς δ' ἐπιδήσει πᾶς ὁ μεμαθηκὼς ὑφ' Ἱπποκράτους κατὰ τὸ σῖνος ἐρείδειν μᾶλλον, ἢ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστιν οὐδὲ τὸν κεκαυμένον μόλυβδον, ὅταν πλυθῇ ψυκτικῆς γίνεσθαι δυνάμεως, πρὸ τοῦ πλυθῆναι δὲ μικτῆς ἐστιν δηλονότι. καὶ τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ τὸ φάρμακον ὁ κεκαυμένος μόλυβδος, ἀγαθόν ἐστιν πρὸς τὰ κακοηθευόμενα τῶν ἑλκῶν. ὅταν δὲ πλυθῇ, πολὺ μᾶλλον εἴς τε πλήρωσιν αὐτῶν καὶ συνούλωσιν ἄριστον γίνεται φάρμακον. ἁρμόττει δὲ καὶ τοῖς χειρωνείοις καλουμένοις, καὶ καρκινώδεσιν ἅπασιν αὐτός τε καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἴσοις τῶν ἀπουλωτικῶν φαρμάκων μιγνυμένων, οἷόν ἐστι καὶ τὸ διὰ τῆς καδμείας. χρὴ δὲ λύειν μὲν ἐν ἀρχῇ, εἰ πολὺς ὁ ἰχὼρ εἴη καθ' ἑκάστην ἡμέραν. εἰ δὲ μὴ, διὰ τρίτης, ἢ καὶ διὰ τετάρτης. ἐπικείσθω δὲ ἔξωθεν ἐξ ὕδατος ψυχροῦ σπόγγος, ὃς ὅταν ξηραίνηται, βρεχέσθω. ταῦτα μὲν οὖν ἐπιπλέον ἢ κατὰ τὴν προκειμένην πραγματείαν εἴρηται, διὰ τὴν οἰκειότητα τοῦ λόγου προαχθέντος μοι. καιρὸς δ' ἤδη πρὸς τὰ συνεχῆ μεταβῆναι.

Περὶ ὀστράκου.

Ὄστρακον ξηραντικῆς τ' ἐστὶ καὶ ῥυπτικῆς δυνάμεως, μάλιστα δὲ τὸ ἐκ τῶν κλιβάνων τῶν κατωπτημένων. διὸ καὶ τῶν ἐμπλάστρων, ἣν ὀνομάζουσιν ἡφαιστιάδα, διὰ τούτου σκευαζομένου, κάλλιστον ἐπουλωτικὸν γίνεται φάρμακον.

Περὶ πομφόλυγος καὶ σποδίου.

Πομφόλυξ γίνεται μὲν καὶ κατὰ τὴν τοῦ χαλκοῦ καμινείαν ὥσπερ καὶ ἡ καδμεία. γίνεται δὲ καὶ αὐτῆς τῆς καδμείας καμινευομένης κατά τε τὴν κύπρον. ἐπειδὴ τὴν παρασκευὴν οὐκ εἶχεν εἰς τὴν τοῦ χαλκοῦ καμινείαν ὁ ἐπίτροπος, ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῆς τῆς καδμείας σκευασθῆναι παρόντι καὶ θεωμένῳ πομφόλυγα, κατὰ σμικρὰ θραύματα τῆς καδμείας ἐπιβαλλομένης τῷ πυρὶ, προσκειμένῳ αὐτῷ δηλονότι χαλκευτικῆς φύσεως. ὄροφος δ' ἦν τις στεγανὸς ὑποδεχόμενος τὸν ἀναφερόμενον αἰθάλον καμινευομένης τῆς καδμείας, ὃν ἀθροίζας, ἔχον πομφόλυγα. τὸ δ' αὐτίκα καταφερόμενον κάτω, καὶ πῖπτον ἐπὶ τοὔδαφος, ἡ καλουμένη σποδός ἐστι, πλείων ἀθροιζομένη κατὰ τὰς τοῦ χαλκοῦ καμινείας. ἔνιοι δὲ σπόδιον οὐδετέρως αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ᾧ δοκεῖ παραπλησίαν δύναμιν ἔχειν τὸ καλούμενον ἀντισπόδιον. ἐγὼ δ' οὐδέ ποτε ἐχρησάμην αὐτῷ, διὰ τὸ δαψιλῆ ἔχειν ἀεὶ πομφόλυγα. ταύτην γὰρ ἔχων τίς οὐδ' αὖ τῷ σποδίῳ χρήσαιτο, μήτοι γε τῷ ἀντισποδίῳ. φάρμακον δ' ἐστὶν ὁ πομφόλυξ εἰ πλυθείη, σχεδὸν ἁπάντων ὅσα ξηραίνειν ἀδήκτως πέφυκε προφερέστατον, ὅθεν εἴς τε τὰ καρκινώδη τῶν ἑλκῶν ἐστιν ἐπιτήδειος, καὶ τἄλλα τὰ κακοήθη πάντα. μίγνυται τοιγαροῦν εἴς τε τὰ πρὸς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥεύματα συντιθέμενα κολλύρια. καὶ ὅσα φλυκταίνας τὰς ἐν αὐτοῖς, ἢ ἕλκη θεραπεύει, καὶ πρὸς τὰ κατὰ τὴν ἕδραν τε καὶ αἰδοῖον ἕλκη. καὶ κάλλιστόν ἐστι φάρμακον ἀδήκτως, ὡς ἔφην, ξηραῖνον, ἀλλ' οὐ τῆς προκειμένης πραγματείας τὸ χρονίζειν ἐν τούτοις.

Περὶ σανδαράκης.

Σανδαράκη καυστικῆς ἐστι δυνάμεως ὥσπερ τὸ ἀρσενικὸν ὀνομαζόμενον. εἰκότως οὖν εἴς τε τὰς διαφορητικὰς δυνάμεις αὐτὴν μιγνύουσιν καὶ τὰς ῥυπτικάς.

Περὶ σαύδικος.

Σαύδιξ ὁποίας ἐστὶν δυνάμεως, ἐν τῷ περὶ ψιμμυθίου λόγῳ ῥηθήσεται.

Περὶ σκωρίας.

Σκωρία πᾶσα ξηραντικὸν ἱκανῶς ἐστι φάρμακον, ἡ δὲ τοῦ σιδήρου μάλιστα. καὶ λειοτάτην γε ποιῶν αὐτὴν ἐν ὄξει δριμυτάτῳ, καὶ μετὰ ταῦθ' ἑψῶν, εἴς τε τὰ πυορροοῦντα τῶν ὤτων χρονίως χρῶμαι φαρμάκῳ ξηραντικωτάτῳ, ὥστε θαυμάζειν τοὺς ἰδόντας σκευαζόμενον αὐτὸ, καὶ ἀπιστεῖν αὐτῷ πρὸ τῆς πείρας, εἰ ἀναδέχεσθαι δύναται τὰ ὦτα τοιούτου φαρμάκου. τὴν δὲ τοῦ ἀργυρίου σκωρίαν ἰδίως προσαγορεύουσιν ἕλκυσμα, καὶ μίγνυται δὲ καὶ ἐμπλάστροις τισὶ ξηραντικῆς δηλονότι δυνάμεως οὖσιν.

Περὶ στίμμεως.

Στίμμι πρὸς τῇ δυνάμει τῇ ξηραντικῇ καὶ στύψιν ἔχει τὸ φάρμακον τοῦτο, διὸ καὶ τοῖς ὀφθαλμικοῖς φαρμάκοις μίγνυται, τοῖς τ' ἀναπλαττομένοις εἰς τὰ καλούμενα κολλύρια καὶ τοῖς ξηροῖς, ἃ δὴ ξηρὰ κολλύρια προσαγορεύουσιν.

Περὶ στυπτηρίας σχιστῆς καὶ στρογγύλης καὶ ὑγρᾶς.

Στυπτηρία τούτου τοῦ φαρμάκου καὶ τοὔνομα παρωνόμασται τῇ στύψει, σφοδροτάτην γὰρ αὐτὴν ἔχει παχυμεροῦς δ' ὄντος αὐτοῦ, λεπτομερεστάτη πασῶν ἐστιν τῶν ἄλλων στυπτηριῶν ἡ σχιστὴ καλουμένη. μετ' αὐτὴν δ' ἡ στρογγύλη, καὶ ἀστραγαλωτή. παχυμερὴς δ' ἱκανῶς ἥ θ' ὑγρὰ καὶ ἡ πλακίτης τε καὶ ἡ πλινθίτης ὀνομαζομένη.

Περὶ τιτάνου.

Τίτανος, ἡ μὲν ἄσβεστος καίει σφοδρῶς ὡς ἐσχάραν ποιεῖν. ἡ σβεσθεῖσα δὲ, παραχρῆμα μὲν ἐσχαροῖ καὶ αὐτή. μεθ' ἡμέραν δὲ μίαν ἢ δευτέραν, ἧττον καίει, καὶ ἧττον ἐσχαροῖ, μετὰ δὲ χρόνον, οὐδ' ὅλως ἐσχάρας ἐργάζεται. θερμαίνει δ' ἔτι καὶ διατήκει τὰς σάρκας. εἰ δὲ πλυθείη, τὴν μὲν δῆξιν ἐναποτίθεται τῷ ὕδατι, καὶ ποιεῖ τὴν καλουμένην κονίαν, αὐτὴ δ' ἀδήκτως ξηραίνει. καὶ εἰ δίς γε ἢ τρίς, ἢ πλεονάκις πλυθείη, τελέως ἄδηκτος γίγνεται, καὶ ξηραίνει γενναίως ἄνευ δήξεως.

Περὶ ὑδραργύρου.

Ὑδράργυρος οὐκ ἔστι τῶν αὐτοφυῶν φαρμάκων, ἀλλὰ τῶν σκευαζομένων, ὥσπερ ψιμμύθιόν τε καὶ ὁ ἰὸς, καὶ ψωρικὸν, καὶ λιθάργυρος. ἔχω δ' αὐτῆς οὐδεμίαν πεῖραν, οὔτ' ὡς ἀναιρούσης εἰ καταποθείη, οὔτ' ἔξωθεν ἐπιτιθεμένης.

Περὶ φύκους.

Φῦκος ὁποίας ἐστὶν δυνάμεως, ἐν τῷ περὶ ψιμμυθίου λόγῳ ῥηθήσεται.

Περὶ χαλκάνθου

Χάλκανθος ἱστόρηταί μοι καὶ περὶ χαλκάνθου κατὰ τύχην εἰς χαλκῖτιν μεταβάλλοντι. ἐκόμισα γὰρ καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἐκ τῆς κύπρου πάμπολυ. τὸ δ' ἔξωθεν αὐτοῦ πᾶν ὡς μετὰ ἔτη σχεδὸν κ̄ χαλκῖτις ἐγένετο, τοῦ ἔνδον ὄντος ἔτι χαλκάνθου. διὸ καὶ φυλάττω μέχρι νῦν ἔτι τὸ μεταβαλλόμενον οὕτως ἐπιτηρῶν, ὅπως ἄχρι τοῦ βάθους ἡ μεταβολὴ προσ-

ἔρχεται

ἔρχεται καθ' ἕκαστον ἔτος, ὥσπερ καὶ χαλκίτεως εἰς τὸ μίσυ, ὡς προείρηται. θαυμαστὴ δ' ἐστὶν ὄντως τοῦ φαρμάκου τούτου πῶς ἰσχυροτάτῃ στύψει μέμικται θερμότης οὐκ ἀγεννής. δῆλον οὖν ὅτι ταριχεῦσαι μάλιστα πάντων δύναται τὰς ὑγρὰς σάρκας, ἐκδαπανῶν μὲν τῇ θερμότητι τὴν ὑγρότητα, τῇ στύψει δὲ συνάγον καὶ πιλοῦν τὴν οὐσίαν. ἐν τούτῳ γάρ τοι τῷ ἔργῳ προσεκθλίβει μέν τι καὶ αὐτῆς τῆς ὑγρότητος, σφίγγει δὲ καὶ ξηραίνει καὶ συνάγει πρὸς ἑαυτὴν ὅλης τῆς σαρκὸς τὴν οὐσίαν. ἐν δ' οὖν τῇ Κύπρῳ, καθ' ὃν ἐγὼ καιρὸν ἐγενόμην ἐν αὐτῇ, τὸ φάρμακον τοῦτο τόνδε τὸν τρόπον ἐθεασάμην ἀθροιζόμενον. οἶκος ἦν μέγας μέν, οὐ μὴν ὑψηλός γε προκείμενος τῆς εἰς τὸ μέταλλον εἰσόδου. καὶ τούτου τοῦ οἴκου κατὰ τὸν ἀριστερὸν τοῖχον, ὅς τις ἦν τοῖς εἰσιοῦσιν κατὰ χεῖρα δεξιάν, ἐξεκεκόλαπτο διῶρυξ εἰς τὸν συνεχῆ λόφον, εὖρος μὲν ὡς ψαύειν ἀλλήλων τρεῖς ἄνδρας, ὕψος δὲ ὡς τὸν μακρότατον ἄνθρωπον ὀρθὸν δύνασθαι βαδίζειν. ἡ δὲ διῶρυξ αὕτη καταντὴς μὲν οὐ μὴν ὀξεῖά γε καὶ κρημνώδης. ἐπὶ τῷ τέλει δ' αὐτῆς οὔσης ὡς σταδιαίας λάκκος ὕδατος, χλωροῦ τε καὶ παχέος χλιαροῦ μεστὸς ἦν. ἐν ἁπάσῃ δὲ τῇ καταβάσει θερμασία παραπλησία τῇ κατὰ τοὺς πρώτους οἴκους τῶν βαλανείων, οὓς εἰώθασιν προμαλακτήρια καλεῖν. τὸ δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀθροιζόμενον ὕδωρ, πλῆθος ἦν ἀμφορέων ῥωμαϊκῶν ὡς ὀκτώ, κατὰ σταγόνας μικρὰς ἐν ταῖς τέτταρσιν καὶ εἴκοσιν ὥραις ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτός, ἐκ τοῦ διατετρημένου λόφου καταφερόμενον. ἀναφέροντες οὖν τὸ ὕδωρ τοῦτο πεδῆταί τινες, ἐνέβαλον πυέλοις τετραγώνοις κατὰ τὸν προκείμενον οἶκον, ἐκ κεραμίων γεγονυίαις, ἐν αἷς πηγνύμενος ἡμέραις ὀλίγαις, ἐγίνετο χάλκανθος. ἐμοὶ δ' ὁπότε κατέβην ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ ὀρύγματος, ἔνθα τὸ χλιαρόν τε καὶ χλωρὸν ὕδωρ ἠθροίζετο, καὶ ἡ ὀσμὴ τοῦ ἀέρος ἐφαίνετο πνιγώδης, καὶ δύσφορος ὄζουσα χαλκίτεώς τε καὶ ἰοῦ. τοιαύτην δ' εἶχε ποιότητα, καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ γευόμενον. ταῦτ' ἄρα καὶ γυμνοί, καὶ μετὰ σπουδῆς τοὺς ἀμφορέας ἀνεκόμιζον οἱ πεδῆται, καὶ πλείω χρόνον οὐχ ὑπέμενον ἐνδιατρίβειν, ἀλλὰ ταχέως ἀνέτρεχον ἑκατέρωθεν ἐν τοῖς τοίχοις τοῦ ὀρύγματος λύχνων καιομένων ἐκ συμμέτρου διαστήματος, οἳ πάνυ οὐδ' αὐτοὶ χρόνον ἐξήρκουν μακρόν, ἀλλ' ἐσβέννυντο τάχιστα. τὸ δ' οὖν ὄρυγμα τοῦτο κατὰ βραχὺ διωρύχθαι παρ' αὐτῶν, ἤκουον σὺν ἔτεσι πολλοῖς. τοῦτο γὰρ ἔφασαν, ὃ νῦν ὁρᾷς ἀπὸ τοῦ λόφου καταφερόμενον εἰς τὸν λάκκον ὕδωρ χλωρόν, ἔλαττον εἴωθεν αὐτοῦ γίγνεσθαι κατὰ βραχύ, κᾆτ' ἐπειδὰν ἐγγὺς ἦ τοῦ παύσασθαι, πάλιν ὑπορύττουσιν οἱ πεδῆται τὸ συνεχὲς τοῦ λόφου, καί ποτε πρόσθεν ἔπεσεν ἀθρόως τὸ διορυττόμενον, ὡς ἀποκτεῖναι μὲν πάντας αὐτούς, ὅλην δὲ διαφθεῖραι τὴν ὁδόν. ὅταν οὖν τοῦτο γένηται, πάλιν ἄλλην ὁδὸν ποιησάμενοι διορύττουσιν, ἄχρις ἂν ἐπιστάξῃ τὸ ὕδωρ. ταῦτά σοι περὶ χαλκάνθου λέγειν εἶχον, ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἀναγκαῖα, γινώσκεσθαι μέντοι μᾶλλον ἢ ἀγνοεῖσθαι βελτίω. μέμνησο δ' ὅτι κατὰ τὴν ἀριστερὰν εἰσιόντων χεῖρα τὸ τοῦ σώρεως, καὶ χαλκίτεως, καὶ μίσυος ἔφην ἑωρᾶσθαί μοι μέταλλον, ὥστ' ἐκ τούτων ἐπινοῆσαί μοι δύνασθαι τὸ διηθούμενον ὕδωρ ὄμβριον ἐν τῷ λόφῳ, περικλύζειν τε καὶ περιπλύνειν ὅλην ἐκείνην τὴν γῆν, ἐξ ἧς αὐτοφυῶς μὲν ἐγίνετο τὸ σῶρυ, καὶ μίσυ, καὶ χαλκῖτις, καὶ καμινευόμενος δὲ χαλκός, καὶ καδμεία, καὶ πομφόλυξ, καὶ σπόδιον, καὶ διφρυγές.

Περὶ χαλκίτεως.

Χαλκῖτις, εἴρηται περὶ αὐτῆς ἐν τῷ περὶ μίσυος λόγῳ, νῦν οὖν ἀρκέσει τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς μεμιγμένας ἔχει τήν τε στυπτικὴν, καὶ δριμεῖαν δύναμιν, ἐπικρατεῖ δ' ἡ δριμεῖα σφοδρά τις οὖσα μέχρι τοῦ καίειν τε τὴν σάρκα, καὶ μέντοι καὶ ἐσχάραν ἐργάζεσθαι. καυθὲν δὲ τὸ φάρμακον τοῦτο, δάκνει μὲν ἧττον, ξηραίνει δ' οὐχ ἧττον, ἀποτίθεται δὲ καὶ τῆς στύψεως οὐκ ὀλίγον, ὥστε ταύτῃ κρείττων ἐστὶν ἡ κεκαυμένη χαλκῖτις τῆς ἀκαύστου, λεπτομερεστέρα μὲν ὥσπερ καὶ τἆλλα τὰ κεκαυμένα γιγνόμενα, δριμύτητα δ' οὐ προσλαμβάνουσα καθάπερ ἄλλα πολλά. μεμάθηκας δὲ καὶ ὅτι πάντα τὰ κεκαυμένα πλυνόμενα, μετριώτερά τε καὶ ἀδηκτότερα γίγνεται.

Περὶ χαλκοῦ κεκαυμένου.

Χαλκὸς κεκαυμένος, ἔχει μέν τι καὶ δριμύ, καὶ στύψεως δὲ μετέχει, καὶ διὰ τοῦτο εἰ πλυθείη, κάλλιστόν ἐστι φάρμακον εἰς συνούλωσιν ἑλκῶν, ἐργάζεσθαι δὲ τοῦτο δύναται, καὶ πρὶν πλυθῆναι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν σκληροτέρων σαρκῶν. ταῖς δ' ἁπαλαῖς ὁ πεπλυμένος χρησιμώτερος.

Περὶ χαλκοῦ ἄνθους.

Χαλκοῦ ἄνθος λεπτομερεστέρας ἐστὶ τοῦτο δυνάμεως, τοῦ τε κεκαυμένου χαλκοῦ, καὶ τῆς λεπίδος. εἰκότως οὖν δι' αὐτοῦ σκευάζοντες κολλύρια, ῥύπτουσί τε καὶ ἀφαιροῦσι τῶν βλεφάρων τὰς μεγάλας τραχύτητας, ἃς συκώσεις ὀνομάζουσιν.

Περὶ χρυσοκόλλης.

Χρυσόκολλα, καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἐκ τῶν τηκόντων σάρκας ἐστίν, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε δάκνει, διαφορητική τε μὴν ἱκανῶς ἐστι καὶ ξηραντική. ἔνιοι μὲν οὖν τὸ μεταλλευόμενον μόνον οὕτως ὀνομάζουσιν, ἔνιοι δὲ τὸ σκευαζόμενον ἐν θυίᾳ χαλκῇ, καὶ δοίδυκι χαλκῷ διὰ οὔρου παιδός, ὅπερ ἔνιοι κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἰῶν ἀριθμοῦσιν. ἄμεινον δὲ θέρους αὐτὸ σκευάζειν, ἢ πάντως γε ἐν ἀέρι θερμῷ, τρίβοντας τὸ οὖρον ἐν τῇ θυίᾳ. κάλλιον δὲ ἐρυθρὸν εἶναι τὸν χαλκὸν ἐξ οὗ κατασκευάζεις αὐτήν τε τὴν θυίαν, καὶ τὸν δοίδυκα. πλέον γὰρ ἀποτρίβεται περιαγομένου τοῦ δοίδυκος, ὅταν ἁπαλώτερος ὁ χαλκὸς ᾖ. τοῦτο τὸ φάρμακον ἐπιτηδειότατόν ἐστι κακοήθεσιν ἕλκεσιν αὐτό τε καθ' ἑαυτὸ καὶ μεμιγμένον ἑτέροις, ὡς ἐν τοῖς περὶ συνθέσεως φαρμάκων εἰρήσεται. νυνὶ δὲ ἀρκεῖ τό γε γινώσκειν, ὡς ἡ μεταλλευομένη τῆς χρυσοκόλλης ὅσον τι μᾶλλον ξηραίνει, ἧττον δάκνει, τοσοῦτον αὐτῆς ὑπερέχει τῇ λεπτομερείᾳ. καὶ αὐτὴν μέντοι αὐτὴν χρυσόκολλαν ἐκείνην καύσας, πολὺ λεπτομερεστέραν ἐργάσῃ.

Περὶ ψιμμυθίου.

Ψιμμύθιον, καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον μαρτυρεῖ τῇ προειρημένῃ περὶ τούτου δυνάμει. ὑπὸ γοῦν ὄξους δριμέος αὐτὸ διαλυόμενον γενόμενον ὅμως, οὔτε δριμύ, οὔτε δακνῶδές ἐστιν, οὔτε διαφορητικόν, ἀλλ' ἐμπλαστικόν τε καὶ ἐμψυκτικόν, ἐναντιωτάτης ὂν τῷ ἰῷ δυνάμεως, καίτοι κἀκεῖνος ὄξους διαλύοντος τὸν χαλκὸν γίγνεται. καιόμενον δὲ ψιμμύθιον, εἰς τὴν καλουμένην σάνδυκα μεταβαλὸν λεπτομερέστερόν γε αὐτοῦ φάρμακον, οὐ μὴν ἤδη γέ πω θερμαῖνον.

Περὶ φύκους.

Τὸ δέ γε φῦκος τὴν ψῦξιν τοῦ ψιμμυθίου φυλάττον, λεπτομέρειαν προσείληφε, ὡς δύνασθαι δι' αὐτὴν εἰς τὸ βάθος καταδύεσθαι τῶν ὁμιλούντων σωμάτων τὴν δύναμιν αὐτοῦ.

Περὶ ψωρικοῦ.

Ψωρικὸν λιθαργύρου μιγνυμένης, διπλασίας χαλκίτεως γίνεται τὸ φάρμακον, ὄξει μὲν πρῶτα δριμυτάτῳ λειωθέντων ἀμφοῖν, εἶτ' εἰς κεραμέαν χύτραν ἐμβληθέντων, ἣν καταχωννύουσιν ἡμέρας μ μέσου θέρους ἐν κοπρίᾳ. τοῦτο τὸ φάρμακον ξηραντικόν τε ἅμα καὶ ἀδηκτότερον γίνεται χαλκίτεως, καὶ δηλονότι καὶ λεπτομερέστερον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ ι.

Οὐδὲν αὐτῶν νῦν λεχθησομένων τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πραγματείας ἐν τοῖς πρώτοις πέντε βιβλίοις εἰρημένα, μεγάλην ὠφέλειαν οἴσει, τινὰ δ' ἴσως καὶ βλάψει τὸν χρησάμενον τοῖς ἐν αὐτῷ γεγραμμένοις φαρμάκοις οὐκ ἔχοντι μέθοδον. ὡς οὖν ἐκεῖνα μεμαθηκότι διαλέξομαι, τὸ κεφάλαιον ἀναμνήσας ὅλης τῆς πραγματείας. ἐδείχθη τὰ φάρμακα ἤτοι κατὰ τὰς δραστικὰς ὀνομαζομένας ποιότητας ἐνεργοῦντα θερμότητα, καὶ ψυχρότητα, καὶ ξηρότητα, καὶ ὑγρότητα, τῇ δὲ τούτων κράσει στρυφνά, καὶ αὐστηρά, καὶ ἁλμυρά, καὶ ἁλυκά, καὶ πικρά, καὶ δριμέα, καὶ γλυκέα γιγνόμενα, καὶ τὰ μὲν ῥυπτικά, τὰ δὲ ἀποκρουστικά, τὰ δὲ ἑλκτικά, τὰ δὲ μαλακτικά, τὰ δὲ καυστικά, τὰ δὲ σηπτικά, τὰ δὲ ἐσχαρωτικά, καὶ πρός γε τούτοις ἔτι κατ' ἄλλας ἰδιωτέρας ἐνεργείας σαρκωτικά τε καὶ συνουλωτικὰ καὶ κολλητικὰ συρίγγων, ἢ ἑλκῶν, ἢ καθαιρετικὰ τῶν ὑπεραυξανομένων σαρκῶν. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς ἡ καθόλου δύναμις ἐκ πείρας μιᾶς ἐνδεικτικῶς εὑρίσκοιτο, καὶ οὐ τῆς τυχούσης γε πείρας, ἀλλὰ μετὰ τῶν εἰρημένων διορισμῶν γιγνομένης. εὑρεθείσης δ' ἅπαξ τῆς καθόλου δυνάμεως, οὐδεμιᾶς ἔτι πείρας εἰς χρείαν, εἴς γε τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας, ὅτι μὴ πρὸς βεβαίωσιν μόνην ὧν ὁ λόγος εὗρεν. οὕτως οὖν καὶ νῦν ποιησαίμεθα τὴν κρίσιν τῆς προκειμένης ὕλης, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν ζώων. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μετὰ τὸ πέμπτον ἐφεξῆς τρισὶ βιβλίοις, ἕκτῳ καὶ ἑβδόμῳ καὶ ὀγδόῳ, τὴν περὶ τὰ φυτὰ διήλθομεν ὕλην, οὐ πᾶσαν δηλονότι τὴν καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἀλλ' ὅσης ἡμεῖς ἔχομεν πεῖραν. ἐν δὲ τῷ πρὸ τοῦδε τῆς δι' ὅλης πραγματείας ἐννάτῳ, τὴν περὶ τὰ γεώδη τε καὶ λιθώδη σώματα, λέπεται δ' ἡμῖν ἔτι τὴν περὶ τὰ ζῶα διελθεῖν ὕλην, εἶτ' ἔτι τῶν ἐν θαλάττῃ, καὶ λίμναις, ἢ ὅλως ἐν ὕδατι γεννωμένων ἐστὶν ὑπόλοιπον, ἃ μήτε φυτὰ μήτε γῆ, μήτε λίθος ἐστί, μήτε ζῶον. ὀλίγιστα δὲ τὰ τοιαῦτα παντάπασιν ἐστί, καί γε γράψεται τελευταῖα, μετὰ τὸ διελθεῖν ἡμᾶς τὰ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζώων. ἔσται δὲ καὶ τούτων ἡ τάξις τῆς διδασκαλίας κατὰ τὴν τῶν πρώτων γραμμάτων τάξιν ἐν ταῖς προσηγορίαις αὐτῶν. ὥσπερ δ' ἐν τῇ τῶν φυτῶν ὕλῃ καὶ περὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γινομένων χυμῶν τὸν λόγον ἐποιησάμην, οὕτως καὶ νῦν οὐ μόνον τῶν στερεῶν μορίων ἐν τοῖς ζώοις ἡ διδασκαλία τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων, ἔσται φλέγματος, χολῆς, αἵματος, οὔρου, κόπρου, καὶ τῶν ὁμοίων. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις οὐ πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐν ταῖς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν γεγραμμέναις ὕλαις ἄγνωστά μοι γέγονεν, ἀλλ' αὐτὸς ἐσπούδασα διὰ τῆς πείρας γνῶναι τὰς δυνάμεις αὐτῶν, εἴ τινος δ' οὐκ ἔγνων οὐδ' ἔγραψα περὶ τούτου τὴν ἀρχήν, οὐκ ἀξιῶν ἄλλοις πιστεύειν, οὐδὲ περὶ ἑνὸς τοιούτου, διὰ τὸ καταμαθεῖν ἐνίους πολλὰ ψευδομένους, ἐπὶ δὲ τῆς νῦν προκειμένης ὕλης, οὐχ οὕτως ἔχει. πάμπολλα ὁμολογῶ μορίων τε καὶ ὑγρῶν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι περιεχομένων, ὧν οὐδεμίαν αὐτὸς ἔσχηκα τοιαύτην πεῖραν, ὁποίαν ἔγραψάν τινες, ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν ἀσελγῆ τε ἐστὶ καὶ βδελυρά, τινὰ δὲ καὶ πρὸς τῶν νόμων ἀπηγορευμένα, περὶ ὧν οὐκ οἶδ' πῶς ἔγραψεν ὁ Ξενοκράτης, ἄνθρωπος οὐ πάλαι γεγονώς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς πάππους ἡμῶν, τῆς ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἀπηγορευκυίας ἀνθρώπους ἐσθίειν, ἀλλ' ἐκεῖνος γε ὡς αὐτὸς πεπειρασμένας ἀξιοπίστως πάνυ γράφει, τίνα πάθη θεραπεύειν πέφυκε ἐγκέφαλος ἐσθιόμενος, ἢ σάρκες, ἢ ἧπαρ ἀνθρώπου, τινὰ δὲ τὰ τῆς κεφαλῆς, ἢ κνήμης, ἢ δακτύλων ὀστᾶ, τὰ μὲν καυθέντα, τὰ δ' ἄκαυστα πινόμενα, τίνα δ' αὐτὸ τὸ αἷμα. ταῦτα μὲν οὖν εἰ καὶ παρὰ τοὺς νόμους, ἀλλ' οὐκ ἀσελγῆ γε. πόσις δ' ἱδρῶτός τε καὶ οὔρου, καὶ καταμηνίου γυναικὸς ἀσελγῆ, καὶ βδελυρά, καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον ἡ κόπρος, ἣν διαχριομένην τε τοῖς κατὰ τὸ στόμα, καὶ τὴν φάρυγγα μορίοις, εἴς τε τὴν γαστέρα καταπινομένην ἔγραψεν ὁ Ξενοκράτης ὅτι ποτὲ ποιεῖν δύναται. γέγραφε δὲ καὶ περὶ τοῦ ἤτοι τὰ ὦτα ῥύπου καταπινομένου. ἐγὼ μὲν οὖν οὐδὲ τοῦτον ἂν ὑπέμεινα καταπιεῖν, ἐφ' ᾧ γε μηδέ ποτε νοσῆσαι πολὺ δ' αὐτοῦ βδελυρώτερον ἡγοῦμαι τὴν κόπρον εἶναι, καὶ μεῖζόν γε ὄνειδος ἐστὶν ἀνθρώπῳ σωφρονοῦντι κοπροφάγον ἀκοῦσαι, ἢ αἰσχρουργόν, ἢ κίναιδον, ἀλλὰ καὶ τῶν αἰσχρουργῶν μᾶλλον βδελυττόμεθα τοὺς φοινικίζοντας τῶν λεσβιαζόντων, ᾧ φαίνεταί μοι παραπλήσιον τι πάσχειν, ὁ καὶ καταμηνίου πίνων. οὔτ' οὖν τούτων ὑπομεῖναι τίς ἂν εἰς πεῖραν ἐλθεῖν ἄνθρωπος κατὰ φύσιν ἔχων, οὔθ' ὅσα μετριώτερα μὲν τούτων, ἔτι δ' ἀσελγῆ κόπρῳ καταχρίεσθαί τι τοῦ σώματος μέρος ἕνεκα τοῦ κατ' αὐτὸ πάθους, ἢ ἀνθρώπου σπέρματος. γόνον δὲ αὐτὸ καλεῖν εἴωθεν ὁ Ξενοκράτης, καὶ διορίζεταί γε μετὰ πάσης ἐπιμελείας, τίνα μὲν αὐτὸς ὁ γόνος μόνος ὠφελεῖν πέφυκε καταχριόμενος, τίνα δὲ μετὰ τὴν ὁμιλίαν ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ὅταν ἐκπέσῃ τοῦ γυναικείου κόλπου. μεγάλην γάρ τινα δεῖ γενέσθαι βοηθημάτων πενίαν, ἵνα τις χίμεθλα θεραπεύσῃ ὑπερχύσας ἀνδρὸς σπέρμα μὴ μεῖναν ἔνδον, ἀλλ' ἐκρυὲν τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῇ συνουσίᾳ. πολὺ μὲν δή, καὶ τὸ τοιοῦτο τῆς ὕλης εἶδος ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων ὠφελείας ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένοις. οὐ γὰρ ἀνθρώπου δηλονότι τινὰ δύναμιν ἔχει πινόμενον οὖρον, ἢ καταπινόμενόν τε καὶ διαχριόμενον τοῖς ἐν τῷ στόματι μέρεσι κόπρος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἑκάστου διηγεῖται, πολὺ δ' ἄλλο τῶν δυσπορίστων, οἷον ὅταν ἐλέφαντος ἢ ἵππου νειλῴου μνημονεύῃ. βασιλικὸν μὲν γὰρ τὸ θηρίον, οὐδὲ εἶδον οὐδέ ποτε, καὶ εἰ ἀληθῆ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ, κινδυνῶδες ἐστὶ καὶ τὸ πλησίον ἀφικέσθαι τῷ ζώῳ τούτῳ. παραπλήσια δὲ τῷ Ξενοκράτει, καὶ ἄλλοί τινες ἔγραψαν περὶ ζώων, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς

τος ὁ Ξενοκράτης ἐξεγράψατο τὰ πλεῖστα. πόθεν γὰρ ἂν ηὐπόρησεν τοσούτων τε καὶ τοιούτων πραγμάτων αὐτὸς πειραθῆναι. ὁ γοῦν ἡμέτερος γενόμενος ποτὲ βασιλεὺς Ἄτταλος ἐλάττονα φαίνεται γράφων, καίτοι φιλοτιμότατα σχὼν περὶ τὴν τῶν τοιούτων πεῖραν. ἐπαινῶν δέ τις ἀτεχνῶς εἰς τὴν αὐτὴν πραγματείαν, ἔδωκέ μοι καὶ αὐτὴν διελθεῖν ὥς γε ἐμοὶ δοκεῖ χωρὶς αὐτοψίας ἰδίας τοῦ γράψαντος αὐτὴν γεγονυῖαν. ἐγὼ τοίνυν οὔτε βασιλίσκων, οὔτε ἐλεφάντων, οὔθ' ἵππων νειλώων, οὔτ' ἄλλου τινὸς, οὗ μὴ πεῖραν αὐτὸς ἔχω, μνημονεύσω. τῶν δὲ καλουμένων φίλτρων, ἀγωγίμων, ὀνειροπομπῶν τε καὶ μισήθρων, αὐτοῖς γὰρ τοῖς ἐκείνων ὀνόμασιν ἐξεπίτηδες χρῶμαι, τὴν ἀρχὴν οὐδ' εἰ πεῖραν ἱκανὴν εἶχον ἐμνημόνευσα διὰ γραμμάτων, ὥσπερ οὐδὲ τῶν θανασίμων φαρμάκων, ἢ τῶν ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν παθοποιῶν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ αὐτῶν, καὶ γελοῖα καταδῆσαι τοὺς ἀντιδίκους, ὡς μηδὲν ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου δυνηθῆναι φθέγξασθαι, ἢ ἐκτρῶσαι ποιῆσαι τὴν κύουσαν, ἢ μηδέ ποτε συλλαβεῖν, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα. τὰ μὲν γε πλεῖστα εἶναι τούτων ἐστὶ καὶ πρὸς τὴν πεῖραν ἀδύνατα ὑπάρχειν, ἔνια δὲ εἰ καὶ δυνατὰ, βλαβερὰ γοῦν γ' ἐστὶ τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ὥστ' ἔγωγε νὴ τοὺς θεοὺς θαυμάζω κατὰ τίνα τὴν ἔννοιαν ἧκον ἐπὶ τὸ γράφειν αὐτά τινες. ἃ γὰρ καὶ τοῖς ζῶσιν ἀδοξίαν φέρει γνωσθέντα, πῶς ταῦτα μετὰ θάνατον εὐδοξίαν οἴσειν αὐτοῖς ἤλπισαν; εἰ μὲν οὖν βασιλεῖς ὄντες ἐν ἀνθρώποις ἐπὶ θανάτῳ κατακεκριμένοις ἐποιήσαντο τὴν πεῖραν αὐτῶν, οὐδὲν ἔπραξαν δεινόν. ἐπεὶ δ' ἰδιῶται τοιαύτης ἐξουσίας ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ γεγονότες ἐπὶ τὸ γράφειν ἧκον αὐτὰ, δυοῖν θάτερον, ἢ μὴ πειραθέντες αὐτοὶ γράφουσιν ὑπὲρ ὧν οὐκ ἴσασιν, ἢ εἴπερ ἐπειράθησαν, ἀσεβέστατοι πάντων ἀνθρώπων εἰσὶν ἕνεκα πείρας, ὀλέθρια δόντες φάρμακα τοῖς οὐδὲν ἠδικηκόσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ καλοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν. ἰατρὸς γοῦν τις ἑωρακὼς ἐπὶ ῥωποπώλοις θεασάμενος δύο, προσεκόμισεν αὐτοῖς μέλι πιπράσκων δῆθεν. οἱ δὲ ἐγεύσαντό τε καὶ περὶ τῆς τιμῆς διελέγοντο, καὶ ὡς ὀλίγον αὐτῶν διδόντων, ὁ μὲν ἀπεύσας ἐχωρίσθη, τῶν δ' ἰατρῶν οὐδέτερος ἐσώθη. τὰ τοιαῦτ' οὖν ἅπαντα τῶν πραξάντων τοὺς γράψαντας οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἄξιον μισεῖν, ὅσῳ καὶ μεῖον ἐστὶν ἀδίκημα μόνον τι ποιῆσαι κακὸν, ἢ μετὰ πολλῶν. καὶ τῷ μὲν πράξαντι συναπέθανεν ἡ τῶν κακῶν θεωρημάτων ἐμπειρία, τῶν δὲ γραψάντων πάντων, ἀθάνατος ἐστὶ τοῖς πονηροῖς ὅπλα τῆς κακουργίας παρασκευάζουσα. λέγωμεν οὖν ἡμεῖς ἤδη περὶ τῶν χρησίμων ἀνθρώποις πραγμάτων ὅσων πεῖραν ἔχομεν.

Περὶ αἵματος.

Αἷμα προσυπακούειν δηλονότι χρὴ τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος ζώου, τοῦτο γὰρ καὶ ὄντως ἐστὶν αἷμα. τὸ δὲ μελαγχολικὸν, ἢ πικρόχολον, ἢ φλεγματῶδες, ἢ ὀρρῶδες, ἢ σηπεδονῶδες αἷμα μικτόν ἐστιν, ἔκ τε τοῦ κατ' ἀλήθειαν αἵματος, καὶ τοῦ μεμιγμένου χυμοῦ τε καὶ ἰχῶρος αὐτῷ. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν αἵματος ἐν ἑκάστῳ ζώῳ, τὸ μὲν ὑγρότερον ἐστὶν, τὸ δὲ ξηρότερον, καὶ τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἧττον θερμὸν, ψυχρὸν γὰρ οὐδὲν ἐστὶν αἷμα.

Περὶ ὑείου αἵματος.

Ὕειος μὲν οὖν ὑγρόν ἐστιν καὶ ἧττον θερμὸν, ἀνθρωπείῳ μάλιστα κατὰ τὴν κρᾶσιν ἐοικὸς, εἴπερ γε καὶ σάρκες τῶν ὑῶν ἐοίκασιν ταῖς τῶν ἀνθρώπων. ἴσμεν γοῦν ἤδη πολλοὺς ἁλόντας πανδοκέας τε καὶ μαγείρους ἐν τῷ πιπράσκειν ὡς ὕεια τὰ τῶν ἀνθρώπων κρέα, καίτοι τῶν ἐσθιόντων αὐτὰ διαφορᾶς οὐδεμιᾶς οὐδεὶς ᾐσθάνετο. ἀλλὰ καὶ διηγουμένων τινῶν ἤκουσα πιστῶν ἀνθρώπων, ἐδηδοκέναι μὲν ἔν τινι πανδοχείῳ ζωμὸν δαψιλῆ μετὰ κρεῶν ἡδίστων, ἤδη δὲ ἐμπεπλησμένων, εὑρεῖν ἐν αὐτῷ δακτύλου μέρος τὸ πρόσω κατ' αὐτὸν τὸν ὄνυχα, φοβηθέντες δὲ τοὺς ἐν τῷ πανδοχείῳ μὴ καὶ αὐτοὺς φάγωσιν ὡς εἰθισμένοι τοῦ πράγματος, αὐτίκα μὲν ἐξελθεῖν, ἐμέσαντες δὲ τὰ ἐδηδεσμένα τῆς ὁδοιπορίας ἔχεσθαι, καὶ μέντοι καὶ φωραθῆναι τοὺς κατὰ τὸ πανδοχεῖον, οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ἔφασαν ἐφ' οἷς ἔσφαττον ἀνθρώπους, ὥστ' εἰκότως αὖθις ὑπολάβοι, καὶ τὸ αἷμα τῶν ὑῶν ὁμοιότατον εἶναι τῷ τῶν ἀνθρώπων. ἐκ γὰρ τοιούτου αἵματος ἥ τε πρώτη γένεσις ἐστὶ, καὶ ἡ μετὰ ταῦτα τροφὴ ταῖς σαρξὶν, ὥστε καὶ ὅς τις ἀνθρώπειον αἷμα φησὶν εἶναι πρός τι νόσημα χρήσιμον, ἐν ὑείῳ πρότερον ἐπιδειξάσθω, καὶ εἰ μὴ τὴν αὐτὴν, ἀλλ' ὁμοίαν ἐνέργειαν. εἰ γὰρ καὶ κατά τι τῆς δυνάμεως ἀπολείποιτο ἀνθρωπείου αἵματος, παραπλήσιον γοῦν τι δράσει, δι' οὗ γνωσθέντος ἐλπίσομεν ὑπ' ἀνθρωπείου τελεώτερον ἔσεσθαι τὴν ὠφέλειαν. ὡς ἐάν γε μηδὲ μικρόν τι φαίνηται τῆς ἐπαγγελίας διασώζον, οὐδ' ἐπ' ἀνθρωπείου λόγον ἔχει πειρᾶσθαι. τὰ μὲν γὰρ ὅμοια τῶν ὁμοίων εἶναι ποιητικὰ πεπειράμεθα. περιστερᾶς γοῦν αἷμα παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ, σχεδὸν δὲ καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἀσίαν, εἰώθασιν οἱ ἀνατρήσαντες ὀστᾶ κεφαλῆς καταχεῖν τῆς παχείας μήνιγγος, εἶτά τις ἔχων μὲν κατὰ τύχην φάτταν, οὐκ ἔχων δὲ περιστερὰν, ἐχρήσατο τῷ τῆς φάττης αἵματι, καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐσώθη. καὶ ἄλλος δὲ τρυγόνος ἐπ' ἄλλῳ χρησάμενος, οὐδὲν ἔβλαψεν τὸν ἄνθρωπον. τοῖς γὰρ ὁμοίοις ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρῆσθαι παθῶν, μὴ παρόντων τῶν προειρημένων, ἕν τι τῶν ὁμολογουμένων ἐστὶ, καὶ μαρτυρουμένων ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας, καὶ τὰ πλεῖστα τοῦ τῶν ἀνθρώπων βίου κατὰ τοῦτον περαίνεται τὸν τρόπον.

Περὶ αἵματος περιστερᾶς.

Ἐπεὶ δ' ὡς παραδείγματος ἐμνημόνευσα τοῦ τῶν περιστερῶν αἵματος, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἤδη, καὶ τοῦτο προχειρίσασθαι τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ καὶ πρὸς ὑποσφάγματα κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς γινόμενα χρῶνταί τινες αὐτῷ, παραχρῆμα δηλονότι λαμβάνοντες τὸ ἐκρέον τοῦ σφαττομένου ζώου. θερμὸν μὲν γὰρ κατὰ τῶν ὑποσφαγμάτων ἐγχέων αὐτὸ, τὰς κατὰ τὴν ἔκφυσιν τῶν πτερύγων διαιρεῖ φλέβας, ὅπως ἐξαρκέσειεν αὐτὸ τὸ ζῶον εἰς πολλὰς χρήσεις. ἕτερος δὲ τῶν ἁπαλῶν νεοττῶν ἐξαίρων τὰ πτερὰ, μαλακὰ δ' ἐστὶ ταῦτα, καὶ τὰς σύριγγας ὑγροῦ πλήρεις ἔχει, τοῦτ' αὐτὸ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίβων ἐνέσταξε τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἑτέροις δὲ ἰατροῖς ἀμφισβήτησις ἐγένετο, πότερον νεοττοῦ χρὴ τὸ αἷμα κατὰ τῆς μήνιγγος ἐπιστάξειν, ἢ τελείας περιστερᾶς, καὶ πότερον ἄρρενος ἢ θήλεος. ἐγὼ δ' ἐν Ῥώμῃ μυρίους οἶδα τῶν ἀνατρηθέντων ὀστᾶ κεφαλῆς, οὐδὲν βλαβέντας ἐπὶ τῇ τοῦ ῥοδίνου χρήσει, χωρὶς αἵματος περιστερᾶς, εἶναι δὲ αὐτὸ χρὴ θερμὸν οὕτως ὡς τὸ τῆς περιστερᾶς αἷμα. καὶ ἴσως γε τῷ συμμέτρῳ τῆς κατὰ τὴν θίξιν θερμασίας ὠφέλιμόν ἐστιν, οὐκ ἐξαιρέτῳ τινὶ καὶ ἀγνώστῳ δυνάμει. συνυπάρχει δ' αὐτῷ καὶ ἡ κατὰ τὴν δύναμιν εὐκρασία, ἀλλὰ τί τοῦτο; καὶ γὰρ καὶ τὸ ῥόδινον ἔχει ταύτην μετὰ τοῦ καὶ στύψεως βραχείας μετέχειν, ὥστε οὐδὲν ἕξεις μεῖζον ἐπί γε κεφαλῆς ἀνατρηθείσης ῥοδίνου

καλῶς χρώμενος. ἐδήλωσα δ᾽ ἔμπροσθεν, ὅπως ἐσκευάσθαι χρὴ τὸ ἀμέμπτον ῥόδινον. ἔστι δὲ καὶ τῶν ὑποσφαγμάτων ἰατικὰ κολλύρια πάμπολλα, καὶ μάλιστα τὴν σμύρναν ἔχοντα πολλήν, ὁποῖον καὶ τὸ Δαμοκράτους ὀνομαζόμενον διάσμυρνον. ἐξῆς δὲ τούτων ἐστὶ τὰ διὰ λιβανωτοῦ πολλοῦ, καὶ τούτων ἐξῆς τὰ διὰ κεράτων, καὶ χυλὸς δὲ τήλεως ἀμείνων ἐστὶν αἵματος περιστερᾶς εἰς τὰ τοιαῦτα. τί ἂν οὖν δέοι περιστερὰς, ἢ φάττας, ἢ τρυγόνας ἀναμένειν, εὐπορισότερον μὲν ἁπάντων ἔχοντας φάρμακον τῆλιν, ἕτοιμα δὲ τὰ εἰρημένα κολλύρια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ γλαυκὸς αἵματος δεηθησόμεθα πρὸς τοὺς δυσπνοοῦντας. ἔνιοι γε μὴν οὐ τὸ αἷμα διδόασι πίνειν, ἀλλ᾽ αὐτὴν ἑψήσαντες κελεύουσιν ἐσθίειν ἐν ἁπλῷ ζωμῷ. τὸ δ᾽ οὖν αἷμα τινὲς μὲν ἐπισάξαντες ὕδατι, τινὲς δὲ οἴνῳ διδόασιν, καί τις ὑπερεπήνει τὸ αἷμα τοῦτο παρὰ γυναικὶ συνεχῶς δυσπνοούσῃ, πειθομένου δέ μου ποίαν οἶδε δύσπνοιαν ὑπ᾽ αὐτοῦ τε θεραπευομένην, οὐδ᾽ ὅτι πλείους εἰσὶν ἠπίστατο, καὶ τοίνυν ἐχρήσατο μὲν ἐπὶ τῆς γυναικός, οὐδὲν δὲ ὤνησεν.

Περὶ αἵματος νυκτερίδος.

Καθάπερ οὐδὲ τὸ τῆς νυκτερίδος ὃ γεγράφασιν ἔνιοι, καταχριόμενον τοῖς τιτθοῖς τῶν παρθένων ἄχρι πλείστου προεσταλμένους αὐτοὺς διαφυλάττειν. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ψεῦδος, ὥσπερ γε καὶ τὸ μὴ φύεσθαι τρίχας ἐν ταῖς μασχάλαις, ὃ καλῶς ποιῶν ὁ Ξενοκράτης, διέβαλεν ὡς οὐκ ἀληθές. αὐτὸς δ᾽ ἀξιοῖ μετὰ τὴν ἐκείνου χρῆσιν, ἢ χάλκανθον ἐπιπάττειν, ἢ σπέρμα κωνείου, καί φησιν οὕτω πραξάντων, ἢ μηδ᾽ ὅλως φύεσθαι τὰς τρίχας, ἢ χνοώδεις φύεσθαι, ὥσπερ μικρόν τι φάρμακον προσφέρων τὸ σπέρμα τοῦ κωνείου, καὶ οὐχ ἱκανὸν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ καταψῦξαι γενναίως οἷς ἂν ἐπιτεθῇ μορίοις, ἔνιοι δὲ καὶ τοῖς αἰδοίοις τῶν παίδων ἐπαλείφουσι τὸ τῆς νυκτερίδος αἷμα, νομίζοντες ἐκ τούτου φυλάξειν ἄνηβα μέχρι πλείστου τὰ μόρια. καίτοι γ᾽ ἐχρῆν οὐδὲ μέχρι πλείστου νομίζειν, ἀλλὰ διὰ παντὸς ἔσεσθαι τοιαῦτα, καθάπερ οἴονται καὶ τὰς μασχάλας. ἐκ μὲν οὖν τοῦ ψυγῆναι σφοδρῶς τὸ μόριον, εὔλογον ἐστὶ γενέσθαι τι τοιοῦτον, οὐ μὴν τό γε τῆς νυκτερίδος αἷμα ψυχρὸν εἰς τοσοῦτον ἐστὶ κατὰ δύναμιν, ὅλως γὰρ οὐδὲν αἷμα ψυχρὸν ἐστίν. ὡς τροφῇ μέντοι πολλάκις αἵματι χρῶνται πολλοί, τοῦ τε λαγωοῦ, καὶ τῶν αἰγῶν, καὶ τῶν ἀλεκτορίδων, ἀλλὰ τῷ μὲν τοῦ λαγωοῦ, καὶ τῷ τῶν ἀλεκτορίδων οὐκ ὀλίγοι, καὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι. τῷ δὲ τῶν αἰγῶν οἱ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐμπιπλάντες αὐτῶν τὰς γαστέρας ἅμα τῇ πιμελῇ, καθάπερ Ὅμηρος ἔφη τοὺς μνηστῆρας. ἀλλὰ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἐστὶν οὐ περὶ τῶν ἐν τροφῆς χώρᾳ προσφερομένων, ἀλλὰ τῶν ὡς φαρμάκων. ἔνια δ᾽ ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τροφαί τε ἅμα καὶ φάρμακα ἐστὶν, ὧν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ καθ᾽ ὅσον φάρμακα ἐστὶν, οὐ καθ᾽ ὅσον τροφαί. καὶ γὰρ καὶ ὅσοι τὸ αἷμα τῆς αἰγὸς τοῖς ὑδεριῶσι μετὰ μέλιτος ἔδωσαν, ὡς φάρμακον, οὐχ ὡς τροφὴν αὐτὸ προσφέρουσιν, καὶ ὅσοι πρὸς δυσεντερίαν ὀπτήσαντες ἢ πρὸς ῥεῦμα γαστρὸς ἐχρήσαντο. καί μοι δοκεῖ τὸ παχυμερὲς αὐτοῦ, καὶ γεῶδες ἅμα θερμότητι ξηραντικῇ, ὑπολαβὼν εἶναι πρὸς ταύτην τὴν χρῆσιν ἀφικέσθαι τις. εἰς δὲ τὰς μηνίγγων αἱμοῤῥαγίας ἀλεκτρυόνος τε καὶ ἀλεκτορίδος αἷμα γεγραμμένον ὑπ᾽ αὐτῶν εὑρὼν, οὔτ᾽ ἤλπισα δράσειν τι μέγα, καὶ τῇ πείρᾳ κρίνειν, ἅμα μὲν ᾐδέσθην ὡς μὴ περίεργος, ἢ μωρὸς εἶναι δοκοίην, εἰ τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα φάρμακα δόκιμα παρελθὼν, ἐλπίζοιμι τὸ τῶν ὀρνίθων τούτων αἷμα μᾶλλον ἀνύσειν, ἅμα δ᾽ ἐπισφαλοῦς οὔσης τῆς τοιαύτης αἱμοῤῥαγίας, οὐκ ἐδόκει μοι καλῶς ἔχειν ἔπι τι τῶν ἀπειράστων ἀφικνεῖσθαι. σφαλερὰ γὰρ οὕτως ἡ τοιαύτη πεῖρα, καὶ μόνοις βασιλεῦσιν ἐπὶ πονηρῶν ἀνθρώπων εὐλόγως παραλαμβανομένη. προκατέγνων δὲ καὶ τοῦ τῶν ἀρνῶν αἵματος, ὃ θεραπεύειν ἐπιληψίαν ἔνιοι φασὶ πινόμενον, οὔκουν οὐδὲ τοῦτο τῇ πείρᾳ κρίνειν ἤμελλον εἰ δέ τις βούλεται πειραθῆναι, σαφῶς οἶδα καταγινωσκόμενον αὐτῶν τῶν γραψάντων τὰ τοιαῦτα. πάντα γὰρ ὅσα πινόμενα φάρμακα τοὺς ἐπιληπτικοὺς ὀνίνησιν, τῆς τεμνούσης ἐστὶ δυνάμεως, ἥκιστα δὲ τοιοῦτο τὸ τῶν ἀρνῶν αἷμα. τὸ δ᾽ ἐπὶ τοῦ τῶν ἐρίφων αἵματος εἰρημένον ὑπὸ Ξενοκράτους ἐνδεχόμενον εἶναι νομίσας ἀνύειν τι, διὰ τὴν τοῦ ὄξους μίξιν ὑπεθέμην τινὶ πρᾶξαι τῶν ἐν ἀγρῷ διαιτωμένων ἀνδρὶ φιλογεώργῳ μὲν, πεπαιδευμένῳ δὲ τὴν πρώτην παιδείαν, καὶ φύσιν αὐτῷ κεχρημένος ἐπὶ δυοῖν αἷμα πτυσάντων ὠφέλειαν τινὰ πεπρᾶχθαι. ἐδόκει δέ μοι μηδέτερος αὐτῶν ἐξ ὧν διηγεῖτο, μήτ᾽ ἐξ ἀρτηρίας αὐτὸ,
» μήτε ἐκ λάρυγγος ἢ πνεύμονος ἐπτυκέναι. γράφει γοῦν ὁ Ξενοκράτης ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων ὠφελείας,
» ἔνθα περὶ ἐρίφων διαλέγεται, κατὰ λέξιν ὧδε. πρὸς τοὺς αἱμοπτυϊκοὺς πάνυ ὠφέλιμον. χρὴ δὲ μήπω πεπηγότι
» ὅσον ἡμικοτυλίῳ παραμίξαι ὄξους δριμέος ἴσον, ἔπειτ᾽ ἀναζέσαντα τριχῇ διανέμειν, διδόναι τε καταῤῥοφεῖν ἑκάστης ἡμέρας μέρος ἕν, ὥστ᾽ ἔξεστί σοι κατ᾽ ἀγρόν ποτε τῶν ἄλλων ἀποροῦντι, καὶ τούτῳ χρήσασθαι τὴν πεῖραν ἀκίνδυνον) ἔχοντι. τό γε μὴν τῆς ἄρκτου κατὰ τῶν ἀποστημάτων θερμὸν ἐπιτιθέμενον ἐγχωρεῖ πεπαίνειν αὐτά. προσθήσω δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὸ τῆς αἰγός τε καὶ τράγου, καὶ ταύρου, καί σοι πάρεστιν εἰ βούλει παρελθόντι μυρία τῶν εὐπορίστων φαρμάκων οἷς ἀποστήματα πεπαίνομεν ἄρκτους, καὶ ταύρους, καὶ τράγους καταθύειν ἐφ᾽ ἑκάστῃ δηλονότι χρήσει. οὐ γὰρ δὴ ἅπαξ γέ τις ἐπιθεὶς κατὰ τοῦ πεπονθότος μορίου, τὴν ἐπαγγελίαν ἀπαιτήσει τοῦ φαρμάκου, οὐ μὴν οὐδὲ ψυχρὸν ἤδη γεγονὸς ὡς πεπηγέναι.

Περὶ αἵματος τῶν χλωρῶν βατράχων.

Τοῦ δὲ τῶν χλωρῶν βατράχων αἵματος τῶν μικρῶν, οὓς βρέξαντες τινὲς ὀνομάζουσι, τὸ αἷμα διαβεβαιουμένου τινὸς, ἐπειδὰν τῶν βλεφάρων ἐκτίλας τὰς τρίχας ἐπαλείψῃς, οὐκέτ᾽ ἀναφύεσθαι, ψεῦδος εὗρον ὑποβαλὼν τῇ πείρᾳ. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ γεγραμμένον ὑπό τινων εὗρον αὐτὸ καθάπερ γε καὶ τὸ τῶν κροτώνων, οὓς κυνοραϊστὰς μᾶλλον ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοί. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο τὴν ἐπαγγελίαν ἔσωσεν εἰς πεῖραν ἀχθέν.

Περὶ αἵματος κροκοδείλου καὶ τῶν λοιπῶν.

Εἰ δὲ τὸ τοῦ χερσαίου κροκοδείλου ποιητικὸν ὀξυδερκίας ἐστὶν, οὐδὲ πειράζειν ἔμελλον ἔχων ὀξυδερκῆ φάρμακα δόκιμα, καθάπερ οὐδ᾽ εἰ τὸ τῶν ὀχευόντων ἵππων ἐσχαρωτικόν τε καὶ σηπτικόν, οὐδ᾽ εἰ τὸ τῶν κατοικιδίων μυῶν ἀποπίπτειν ποιοῦν ἀκροχορδόνας. ἕτερα γὰρ ἦν μοι πολλὰ, καὶ πρὸς τοῦτό γε τὸ πάθημα, καθάπερ γε καὶ πρὸς τὸ δυσιατότερον αὐτοῦ τὴν μυρμηκίαν ὀνομαζομένην, ἐφυλαττόμην τε γοητείας δόξαν ἀπενέγκασθαι, φθανόντων ἤδη τῶν βασκάνων ἰατρῶν λέγειν ἐκ μαγικῆς τινος, οὐκ ἰατρικῆς θεωρίας τὰς προῤῥήσεις ὑπὲρ τῶν νοσούντων με ποιεῖσθαι.

Περὶ

Περὶ γάλακτος.

Γάλα. διττὴν ἔχει τὴν χρείαν, τὴν μὲν ἑτέραν ὡς τροφήν, τὴν δ' ἑτέραν ὡς φάρμακον. ἀλλ' ὡς μὲν τροφὴ τί δύναται, διά τε τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα δεδήλωται. τὴν δ' ὡς φαρμάκου δύναμιν αὐτὴν νῦν ἐρῶ, πρότερόν γε ἀναμνήσας κἀπὶ τοῦδε, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ αἵματος, ὡς οὐ περὶ τοῦ νοσώδους γάλακτος, ἀλλὰ τοῦ κατὰ φύσιν ἐν ἑκάστῳ τῶν ζώων χρὴ ἀκούειν τῶν λεχθησομένων. τὸ τοίνυν ὑγιεινότατον γάλα, καθάπερ καὶ τὸ αἷμα καθαρόν ἐστιν, καὶ εἰλικρινές, οὔτε πικρότητος, οὔτ' ὀξύτητος, οὔτε δριμύτητος, οὐδ' ἁλυκότητος, ὅτι δυσωδίας μετέχον, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις εὐῶδες, ἢ ἄοσμον, ἢ εἴπερ ἄρα σμικρᾶς τινος εὐωδίας μετέχον. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ γευόμενον ἐστὶν ἡδύ, βραχεῖαν ἔχον γλυκύτητα, καθάπερ καὶ τὸ αἷμα τὸ ὑγιεινόν, ἐξ οὗ καὶ ἡ τοῦ γάλακτος ἐστὶ γένεσις. τὸ δὲ τοιοῦτο γάλα πρὸς τὰ δριμέα, καὶ δάκνοντα ῥεύματα συμφορώτατόν ἐστιν, οὐ μόνον ἀποπλῦνον αὐτὰ τῶν ἐνοχλουμένων μορίων. ἔστι γὰρ αὐτῷ τοῦτο καὶ πρὸς τὸ ὕδωρ κοινόν, ἀλλὰ καὶ περιπλαττόμενον τοῖς σώμασιν, ὡς μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς προσπίπτειν τὸ ἐπιῤῥέον, οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτο πλεονεκτεῖ τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ καὶ τῷ περιπλύνειν αὐτό, διὰ τὸ περιέχειν ἐν ἑαυτῷ ῥυπτικὴν ὑγρότητα τὴν ὀνομαζομένην ὀῤῥόν, ὃς προαποκλύζεται καὶ προσαποκλύζει τὰ σώματα. τῷ δὲ λοιπῷ παντὶ παχεῖ ὄντι, καὶ λιπαρῷ περιπλάττεται καθ' ὅνπερ τρόπον καὶ ἡ πιμελή, καὶ τὸ στέαρ, ὠοῦ τε τὸ λευκόν, ἤτ' ἐκ τοῦ πεπλυμένου κηροῦ, καὶ ἐλαίου κηρωτή. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τὰς ἀπὸ τῶν δριμέων ἰχώρων πραΰνει δήξεις, ἐκ τοῦ περιπλάττεσθαι τοῖς σώμασιν, ἄδηκτον ἔχοντα φύσιν. εὐτρεπέστατον δ' ὂν ἅπαν γάλα, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ τὸ περιέχον θερμόν, ἀποβάλλει πολὺ τῆς εἰρημένης δυνάμεως, εἰ μὴ παραχρῆμα τις αὐτῷ χρῷτο θερμῷ τῶν τιτθῶν ἐκχυθέντι. μάλιστα μὲν οὖν γυναικὸς εὐεκτούσης τε καὶ καλῶς διαιτωμένης γάλακτι χρηστέον ἐστὶν (οἰκειότατον γὰρ ἀνθρωπείῳ σώματι τοῦτο) δεύτερον δὲ τῶν ἄλλων ζώων, ὅσα μὴ πολὺ κεχώρισται τῆς ἀνθρώπου φύσεως. εἴσῃ δὲ τοῦτο ῥᾳδίως ἐκ τῆς τῶν σαρκῶν ὀσμῆς, ἀηδοῦς μὲν οὔσης τῶν πόῤῥω ταῖς κράσεσιν ἀφεστηκότων, οἷον κυνός, λύκου, λέοντος, παρδάλεως, ἀλώπεκος, ὑαίνης, ἄρκτου, καὶ τῶν ὁμοίων. οὐκ ἀηδοῦς δὲ τῶν μὴ πόῤῥω, καθάπερ ὑός, αἰγός, ἵππου, βοός, ὄνου, προβάτου. καὶ τοίνυν καὶ χρῶνται πάντες οἱ ἄνθρωποι, τῇ πείρᾳ διδαχθέντες αἰγείῳ τε καὶ προβατείῳ, καὶ βοείῳ, καὶ ὀνείῳ γάλακτι, καὶ τυροὺς δὲ ποιοῦσιν ἐξ αὐτῶν, ὅτι μὴ τοῦ ὀνείου. λεπτὸν γὰρ πάνυ τοῦτο, καὶ μεστὸν ὀῤῥώδους ὑγρότητος, ὥσπερ γε τὸ βόειον παχύ. μέσον δ' ἐστὶ τῇ συστάσει τὸ τῆς αἰγός, ἄπεπτον δὲ καὶ ὑδατῶδες ὗς ἔχει τὸ γάλα. σύγκειται δ' ἐκ τριῶν οὐσιῶν ἅπαν γάλα, τυρώδους, ὀῤῥώδους, λιπαρᾶς, ἣν πλείστην ἔχειν φαίνεται τὸ βόειον, ἐξ ἧς καὶ τὸ καλούμενον βούτυρον ποιοῦσι, πεπτικῆς τε καὶ χαλαστικῆς ὂν δυνάμεως, διὸ καὶ μάλιστα αὐτῷ χρῶνται ἐπί τε παρωτίδων, καὶ βουβώνων.

Περὶ ὀῤῥοῦ γάλακτος.

Ὁ δὲ ὀῤῥός, ὡς εἴρηται, ῥυπτικὴν ἔχει δύναμιν, ὑπαγωγῆς τε γαστρὸς ἕνεκα λαμβάνεται, καὶ διὰ κλυστήρων ἐνίεται, περιρύπτων τε καὶ περιπλύνων ἀδήκτως τὰς ἐν τοῖς ἐντέροις δριμύτητας. ἕλκη τε τὰ δριμεῖς ἰχῶρας ἔχοντα, κατακλύζων ἄν τις ἀνθ' ὕδατος ὀῤῥῷ, κάλλιστα ποιήσειεν. ὅσα τε διαφορητικὰ φάρμακα τῶν ἐκχυμωμάτων τε καὶ μελασμάτων ἐστίν, καὶ ταῦτα δι' ὀῤῥοῦ περιπλύνειν ἄμεινον, οὐ δι' ὕδατος. οὕτως οὖν αὐτῷ, καὶ πρὸς ὑπώπια, καὶ ὑποσφάγματα χρώμεθα, μιγνύντες τοῖς οἰκείοις πρὸς ταῦτα φαρμάκοις. τὸ δὲ τυρῶδες καὶ παχὺ τοῦ γάλακτος ἐμπλάττεται μᾶλλον, καὶ κατὰ τοῦτο τὰς δριμύτητας ἀμβλύνει. ὅταν δὲ προσλάβῃ τινὸς ἑτέρας ξηραντικῆς δυνάμεως, ἄριστον γίγνεται φάρμακον, ἐπί τε δυσεντερικῶν, καὶ πάντων τῶν κατὰ γαστέρα δριμέων ῥευμάτων, προσλαμβάνει δὲ διὰ τῶν ἐμβαλλομένων αὐτῷ προαφεψημένων διαπύρων λίθων. εἶναι δὲ χρὴ τούτους οὓς ὀνομάζουσιν κάχληκας, ἕψεσθαί τε τὸ γάλα, μέχρις ἂν ἐκδαπανηθῇ τὸ πλεῖστον ἐξ αὐτοῦ τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος. ἡμεῖς δὲ καὶ διὰ σιδήρων κυλίνδρων διαπύρων ἐμβαλλομένων αὐτῷ, τὴν αὐτήν, ἢ καὶ βελτίονα δύναμιν ἐργαζόμεθα. μετέχει γὰρ ὁ σίδηρος, ὡς εἴρηται, στυπτικῆς δυνάμεως, καὶ τούτου γε χάριν τοὺς κυλίνδρους αὐτὸς παρεσκευασάμην πλείονας ἐπὶ πέρασιν ὀβελῶν προσκειμένους, ἵνα τῆς ἐκ τῆς λαβῆς εὐκόλως ἐπαίρῃ πυρωθέντα τὸν σίδηρον, ὥσπερ δὲ τῶν καυστηρίων, οὕτω καὶ τούτων τὰς λαβὰς ἐνελίττω ῥάκεσιν. ὅλον δὲ τὸ γάλα πρός τε τὰ κατ' ὀφθαλμοὺς ῥεύματα δριμέα, κατὰ μόνας τε καὶ μετὰ τῶν ἁπαλῶν κολλυρίων ἐστὶ χρήσιμον, ἔτι τε πρὸς ὑποσφάγματα καὶ ὑπώπια. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τῶν βλεφάρων ἔξωθεν ὑπνοῦν μελλόντων τῶν ὀφθαλμιώντων ἐπιτιθέμενον ἅμα ῥοδίνῳ καὶ ὠῷ, πέττει τὰς φλεγμονὰς αὐτῶν. γυναικὸς δ' ἔστω τὸ γάλα τοῦτο πρόσφατον ἐκ τῶν τιτθῶν ἐπισταζόμενον. ἐνίεμεν δὲ αὐτῷ καὶ μήτραις ἡλκωμέναις, καὶ κατὰ μόνας μέν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀδήκτως θεραπεύουσι φαρμάκοις μιγνύντες οἷς μίγνυται, κἀπειδὰν τὰ κατὰ τὴν ἕδραν ἕλκη παρηγορῶμεν, ὀδυνώμενα διὰ δριμεῖς ἰχῶρας, ἢ φλεγμονάς, ἢ στολίδας αὐξαμένας. οὕτως δὲ καὶ πρὸς τὰ κατὰ τὰ αἰδοῖα χρώμεθα, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ παρηγορίας δεόμενα διὰ φλεγμονήν, ἢ δῆξιν, ἢ κακοήθειαν. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τοῖς καρκινώδεσιν ἕλκεσιν προσφέρεται μιγνύμενον ἀνωδύνοις φαρμάκοις, οἷα μάλιστα τὰ διὰ πομφόλυγός ἐστι. τί δεῖ λέγειν ὅτι, καὶ διάκλυσμα, καὶ διακράτημα τῶν ἐν τῷ στόματι φλεγμαινόντων ἀνωδυνώτατόν ἐστιν ἀνακογχυλιζόμενον, καὶ φλεγμαίνοντα παρίσθμια κατὰ σταφυλήν; καὶ ἀντιάδας ἱκανῶς παρηγορεῖ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ συνάγχην, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ὡς ἔφην, παρηγορικόν ἐστι φάρμακον, ἄδηκτον μὲν ἔχον καὶ τὴν ὅλην οὐσίαν. πολὺ δὲ μᾶλλον ὅταν ἐκδαπανήσωμεν αὐτῆς, ἑψήσει μετρίᾳ τὸ πλέον τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος. οὕτως γοῦν μοι δοκοῦσιν οἱ ἰατροί, καὶ πρὸς τὰ κατὰ διάβρωσιν ἀναιροῦντα θανάσιμα φάρμακα, προτραπῆναι διδόναι τὸ γάλα, καθάπερ ὅτε θαλάττιος λαγωὸς ἀναιρεῖ, καὶ ἡ κανθαρίς. ἔνιοι δὲ καὶ τοῖς ἀκόνιτον, ἢ θαψίαν εἰληφόσι δεδώκασιν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν εὐλόγως ἐπενόησαν. ἕτερα δ' ἐψεύσαντο φανερῶς, ὥσπερ καὶ τὸ περὶ τοῦ τῆς κυνὸς γάλακτος, ὡς κωλύοντος ἀνιέναι τρίχα ἐκ τῶν βλεφάρων, εἰ ἐξαιρεθεισῶν αὐτῶν ἐπιχρισθείη τῷ τόπῳ, ὅθεν αἱ ῥίζαι τῶν τριχῶν ἀνεσπάσθησαν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ γράψαντες ἄγειν αὐτὸ τῆς ἐπὶ

τῶν αἰδοίων ἐκφύσεως ταχείας τὰς τρίχας εἰ περιχρισθείη πρὶν ἡβᾶν, ἐκβάλλειν τε τὰ νεκρὰ τῶν ἐμβρύων πόθεν, οὐκ ἀληθεύουσιν. ἕτερα δέ τινα γοητείας ἐχόμενα γράφουσι περί γε τούτων, καὶ ἄλλων τινῶν ζώων γάλακτος, ἃ κατ' ἀρχὰς εὐθέως ἠρνησάμην αὐτὸς ἐρεῖν, εἰ καὶ πεῖραν αὐτῶν εἶχον ὡς ἀληθῶς λεγομένων.

Περὶ τυροῦ.

Τυρός. Τῷ περὶ γάλακτος λόγῳ, καὶ περὶ τυροῦ προσθεῖναι προσήκει, διότι γάλα πεπηγός ἐστιν. οὐ μὴν ἥ γε οὐσία πᾶσα τοῦ γάλακτος πήγνυται κατὰ τοὺς τυρούς, ἀλλὰ τὸ παχὺ μόνον, ἀπολειπομένου τε καὶ χωριζομένου τοῦ λεπτοῦ ὀῤῥώδους. ἔχειν δ' ἐῤῥέθη τὸ γάλα, καὶ λιπαράν τινα καὶ οἷον ἐλαιώδη φύσιν ἐν ἑαυτῷ, καὶ πλείστην ταύτην ἔφην ὑπάρχειν ἐν τῷ βοείῳ, κἀπειδὰν ἀποχωρισθῇ τοῦ λοιποῦ γάλακτος αὐτὸ καθ' αὑτὸ γενόμενον τὸ λιπαρὸν τοῦτο βούτυρον ὀνομάζεσθαι, παγὲν δ' ἅμα τῷ παντὶ γάλακτι, χωρισθείσης κατὰ τὴν πῆξιν δηλονότι τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος, λιπαρὸν ἐργάζονται τὸν τυρόν. καὶ τινὲς οὕτω γίνονται λιπαροὶ τῶν βοείων τυρῶν ὡς ἐκρεῖν αὐτῶν ἐλαιῶδές τι. τῷ χρόνῳ δὲ καὶ οὗτοι, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες δριμύτεροί σοι φανοῦνται, γευομένῳ τε καὶ ὀσμωμένῳ. καί ποτε τυρόν μοι κομισθέντα βόειον ἀπὸ τῆς ὀσμῆς δριμὺν εἶναι τεκμηράμενος, ἀπέῤῥιψα, κἀγὼ μὲν ὤμην ἀνηλῶσθαι πρὸς τῶν οἰκετῶν αὐτόν, ὁ δὲ φυλάττειν εἰθισμένος τὰ τοιαῦτα μετὰ χρόνον συχνὸν ἐκ τοῦ ταμιείου προκομίσας, ἠρώτα τί κελεύοιμι δὴ περὶ αὐτοῦ. καὶ φανέντος ἀβρώτου διὰ δριμύτητα, πρόβλημα μετὰ παιδιᾶς ἦν, ὅπως ἄν τις αὐτὸν διάθοιτο χρησίμως. ἐν τούτῳ δή τινος ἀρθριτικοῦ κομισθέντος ἐπὶ δίφρου πρός με, πώρους ἐν τοῖς ἄρθροις ἔχοντος, ἐπῆλθέ μοι σκέλος ταριχηρὸν ὑός, ὃ ἦν ἔνδον ἑψήσαντα διαλῦσαι τῷ ἀφεψήματι τὸν τυρόν, ἐν θυίᾳ τε καλῶς ἑνώσαντα, κατὰ τῶν πώρων ἐπιτιθέναι. καὶ τοίνυν ὁ ἀρθριτικὸς ὑπὸ τοῦ φαρμάκου τούτου μεγίστως ὤνητο. διαῤῥηγνυμένου γὰρ αὐτομάτως αὐτῷ τοῦ δέρματος ἄνευ τομῆς, ἀνέπλει ἀλύπως ἑκάστης ἡμέρας μόρια τῶν πώρων. ἐπεὶ δ' ὅλως ὁ παρ' ἐμοὶ τυρὸς ἐξεδαπανήθη, τοιοῦτον ἕτερον ἑαυτῷ ποιησάμενος ὁ ἀρθριτικὸς ἐφύλαττεν εἰσαῦθις, ὕστερον δὲ πάλιν ἐχρήσατο παλαιωθέντι, καὶ κἀπειδὴ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ὠφελείας ἐπειράθη, πολλάκις τοῦ λοιποῦ διετέλεσε χρώμενος αὐτῷ, καί τινας ἄλλους τῶν ὁμοίως πασχόντων φίλων ἐδίδαξεν. τοῦτο μὲν οὖν ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας τῇ πείρᾳ βεβαιωθὲν ἐγνώσθη, τὴν δὲ πρόσφατον τυρὸν ἐναντίας ὄντα τῷ παλαιῷ κράσεως, ἐπέθηκα ποτὲ τραῦμα μέτριον τῷ μεγέθει ἔχοντι κατ' ἀγρὸν ἀνθρώπῳ, πλειώσας δηλονότι, κατ' αὐτοῦ δ' ἔξωθεν ἐπέθηκα φύλλα λαπάθου. δύναιτο δ' ἂν εἰ μὴ παρείη ταῦτα, καὶ ἀμπέλου, ἢ πλατάνου, καὶ τεύτλου, ἢ θριδακίνης ἐπιβάλλεσθαι. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ τυρός, ἐκόλλησε τὸ τραῦμα ἁπλοῦς τις ὤν. ἕτερος δὲ ὁ καλούμενος ἐν Περγάμῳ τε παρ' ἐμοί, καὶ κατὰ τὴν ὑποκειμένην Ἀσίαν ὀξυγαλάκτινος, ἀγροίκου μέγα τραῦμα ἔχοντος, ἐκόλλησεν ὁμοίως ἐπιτιθείς. ἀποκρουστικὴν γὰρ ὁ μαλακός τε καὶ νεοπαγὴς τυρὸς ἔχει δύναμιν, ἐμψύχων ἀτρέμα. ὁ δ' ὀξυγαλάκτινος, καὶ πρὸς ταῦτα καὶ διαφορητικὴν ἐπικτᾶται βραχεῖαν.

Περὶ βουτύρου.

Βούτυρος ἢ βούτυρον, ὅπως ἂν ἐθέλῃς ἀῤῥενικῶς τε καὶ οὐδετέρως ὀνομάζειν αὐτήν. γίνεται μὲν οὖν ἐκ τοῦ λιπαρωτάτου κατὰ τὸ γάλα καθότι προείρηται. θαυμάζω δ' ὅπως ὁ Διοσκουρίδης ἐκ προβάτου φησὶν αὐτὴν, καὶ αἰγείου τὴν γένεσιν ἔχειν. ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ βοείου τὸ φάρμακον τοῦτο γιγνόμενον οἶδα, καὶ διὰ τοῦτο νομίζω καὶ βούτυρον καλεῖσθαι. πεπτικῆς δέ ἐστι δυνάμεως, ἔχον ὀλίγον τι τῆς διαφορητικῆς, ἐπί τε τῶν μέσων κατά τε τὴν μαλακότητα, καὶ σκληρότητα σώματος. ἀεὶ γὰρ χρὴ μεμνῆσθαι τοῦ τὰς ἁπλᾶς, καὶ ἄνευ προσθήκης, καὶ διορισμοῦ τινος ἀποφάνσεις, ἐπὶ τῶν μέσων τῇ κράσει λέγεσθαι σωμάτων. τῶν μὲν γὰρ σκληρῶν τελέως σωμάτων τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους, διαφορεῖν ἀδύνατόν ἐστι τὸ φάρμακον τοῦτο, τὰ δὲ μαλακὰ φλεγμαίνοντα, καὶ πέττει, καὶ διαφορεῖ ῥᾳδίως, ὥστε καὶ παρωτίδας, καὶ βουβῶνας, καὶ τὰς ἐν τῷ στόματι φλεγμονάς, καὶ ἄλλα δὲ μυρία πολλάκις τελέως αὐτῷ μόνῳ ἰασάμεθα παιδικῶν σωμάτων, καὶ γυναικείων πασχόντων. ἀλλὰ κἀπὶ τῶν φυόντων ὀδόντας παιδίων διαχριόμενον συνεχῶς, οὐδὲν ἧττον μέλιτος λεπτύνει τὰ οὖλα, δι' ὧν ἡ διέξοδος αὐτοῖς γίνεται, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸ στόμα φλεγμονώδη πάθη, μετὰ τὸ παύσασθαι τὸ ἐπιῤῥέον διαφορεῖ τε καὶ πέττει. διὸ καὶ τοῖς καταπλάσμασι μίγνυται τοῖς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις κατὰ παρωτίδων τε καὶ ὑποχονδρίων, καὶ βουβώνων. καὶ μέντοι καὶ καταποθὲν εἰς τὴν γαστέρα, καὶ δι' αὐτῆς ἀναδοθέν, συντελεῖ μεγάλα ταῖς ἐκ πνεύμονος ἀναπτύσεσιν ἐν πλευριτικοῖς τε καὶ περιπνευμονικοῖς πάθεσιν, μετὰ καὶ τοῦ πέττειν αὐτά. μόνον μὲν οὖν ἐκλειχόμενον, πέττει μὲν μᾶλλον, ἀνάγει δὲ ἧττον, ἅμα δὲ μέλιτι, καὶ ἀμυγδάλοις πικροῖς, ἀνάγει μὲν μᾶλλον, ἧττον δὲ πέττει.

Περὶ πυτίας.

Πυτία πᾶσα δριμείας ἐστὶ καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως, καὶ δηλονότι ξηραντικῆς, ἕπεται γὰρ τοῖς εἰρημένοις ἐξ ἀνάγκης τοῦτο. ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν λαγωῶν ἐπιληψίας θεραπεύειν ἔγραψαν εἰ μετ' ὄξους πίνοιτο, καὶ ῥοῦν γυναικεῖον ἰᾶσθαι, καὶ γάλα τεθρομβωμένον ἐν κοιλίᾳ διαλύειν, οὗ καὶ ἡμεῖς ἐπειράθημεν, οὐκ ἐπὶ λαγωᾶς μόνης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλων ζώων πυτίας. ἀμείνω δ' ἁπάντων αὐτῶν ἐστιν ἡ λαγωά. διαλύει δὲ καὶ τὸ θρομβούμενον αἷμα ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ ὁμοίως ποθεῖσα, μᾶλλον μὲν ἴσως τῆς ἄλλων ἡ λαγωά, οὐ μὴν μόνη γε ὥς τινες ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κοινὸν ἁπάσης ἐστὶ πυτίας, ἔνιοι δὲ τὰς ἐκ θώρακος πτύσεις αἵματος, ἐπέχειν φασὶ πινομένην πυτίαν λαγωοῦ, ἀλλ' οὔτ' ἄλλον χρησάμενον εἶδον, οὔτ' αὐτὸς ἐτόλμησα χρήσασθαι δριμεῖ φαρμάκῳ, πρὸς πάθος δεόμενον στύψεως. ἱππείαν δὲ πυτίαν ἐπί τε δυσεντερικῶν, καὶ κοιλιακῶν ἔγραψαν ἰδίως ἁρμόττειν.

Περὶ πυτίας τῆς φώκης.

Τὴν δὲ τῆς φώκης ἁρμόττειν ἐξαιρέτως ἐπαινοῦσιν, ὡς καστορίου δύναμιν ἔχουσαν. ὅσα δὲ διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας ἐνεργεῖν ἔγραψαν ἑκάστην τῶν πυτιῶν, οὐ νῦν λέγειν καιρός.

Περὶ χολῆς.

Οὗτος ὁ χυμὸς ἀποδέδεικται θερμότατος εἶναι τῶν ἐν ἑκάστῳ ζώῳ χυμῶν. ὥσπερ οὖν τὸ αἷμα, καὶ τὰς σάρκας ἀνομοίας ἔχει κεκραμένας τὰ ζῶα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὴν χολήν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς θερμοτάτοις ἀναγκαῖον ἐστὶν, καὶ τὴν χολὴν ὑπὲρ τὰς τῶν ἄλλων ζώων χολὰς εἶναι. ἐν δὲ τοῖς ἧττον ἐκείνων θερμοῖς, ἀνάλογον ἀπολείπεσθαι καὶ τὸν χυμὸν τοῦτον, ὅσον ἀπολείπεται κἀν τοῖς ἄλλοις. ἔμαθες γὰρ εἶναι τοὺς πάντων ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐναίμων ζώων χυμοὺς τέσσαρας, αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν, ξανθήν τε καὶ μέλαιναν. ἔμαθες δὲ καὶ ὡς ἔθος ἐστὶν οὐ μόνον τοῖς ἰατροῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἕλλησιν ἅπασιν, τὴν μὲν ξανθὴν χολὴν, ἁπλῶς ὀνομάζειν χολὴν, ὡς ὑπακουσομένου τῶν ἀκουσάντων τὸ τῆς χρόας ὄνομα. τὴν μέλαιναν δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ὀνομάζειν χολὴν, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, † ὅλον τοῦτο μέλαιναν χολήν. ἀλλὰ καὶ ὡς τὴν ξανθὴν χολὴν ἐνίοτε καλοῦσιν ὠχρὰν, ἐπίστασαι καὶ ὡς κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ἥπατι κύστιν, ἐνίοτε μὲν ὠχρὰν, ἐνίοτε δὲ ξανθὴν ἐν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς ὁρῶμεν αὐτήν. ἤκουσας δὲ καὶ ὡς ἡ ξανθὴ θερμοτέρα τῆς ὠχρᾶς ἐστι τοσοῦτον, ὅσον καὶ παχυτέρα. μιγνυμένης γὰρ ὀρρώδους ὑγρότητος τῇ ξανθῇ χολῇ, τὴν ὠχρὰν συμβαίνει γίνεσθαι, καθάπερ καὶ τὴν ὠχρὰν θερμαινομένην ἐπιπλέον, παχεῖαν μὲν ἀποτελεῖσθαι τῇ συστάσει, ξανθὴν δὲ τῇ χρόᾳ. καὶ γὰρ οὖν καὶ κατὰ τα ζῶα φαίνεται τοῖς μὲν μᾶλλον θερμοῖς ξανθὴ, τοῖς δ᾽ ἧττον ὠχρά. καὶ ὅταν γε τὰ θερμὰ ζῶα πεινήσαντα τύχῃ καὶ διψήσαντα, πρὸς τὸ μέλαν ἐκτρέπεται χρῶμα, ποτὲ μὲν ἰώδεις ἔχουσα τοῦτο, ποτὲ δὲ κυανοῦν, ἐνίοτε δὲ τὸ τῆς ἰσάτιδος, ὅπερ ἐστὶ φαιότερον τοῦ τῆς κράμβης. πρόσεχε τοίνυν καὶ σὺ τῷ χρώματι τῶν χολῶν ὅταν σκευάζῃς φάρμακον, ἐν ᾧ καὶ χολῆς τι περιέχεται. μιγνύουσι δὲ τοῖς τε ὀνομαζομένοις κυκλίσκοις τε καὶ τροχίσκοις, οἷός ὅ, τε τοῦ Ἄνδρωνος ἐστὶ καὶ Πολυείδου, καὶ Πασίωνος, καὶ ὁ Βιτῖνος, τὴν τοῦ ταύρου χολήν. ὅταν μὲν γὰρ τῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς χρησίμων φαρμάκων σκευάζουσιν, ὑαίνης καὶ ἀλεκτρυόνος, καὶ πέρδικος, καὶ τινῶν ἑτέρων ζώων. ἔστι δὲ ἡ τοῦ ταύρου θερμοτέρα δηλονότι, καὶ ξηραντικωτέρα τῆς τῶν εὐνουχισθέντων βοῶν. ὁμοιοῦται γὰρ ἀεὶ τὸ εὐνουχισθὲν ζῶον τῷ θήλει τε καὶ νέῳ. ὥσπερ οὖν ταῦτα πλεονεκτεῖ μὲν ὑγρότητι τῶν τελείων, ἀπολείπεται δὲ θερμότητι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ εὐνουχισθεὶς βοῦς τῶν ταύρων. καί τινων ταύρων ἐθεασάμην χολὴν κυανῆν ὑπεροπτηθείσης τῆς ξανθῆς, ἣν οὐκ ἠξίωσα βαλεῖν εἰς τὸ σκευαζόμενον φάρμακον, ἀλλ᾽ ἑτέρου ταύρου τὴν μετρίως ξανθὴν εἱλόμην. ὑπερπεπονήκει γὰρ ὁ ταῦρος ἐκεῖνος ἑλκόμενος βιαίοις δεσμοῖς, ὥστε εὔδηλον, ὅτι καὶ θυμωθὲν ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ θερμοτέραν ἔσχε τὴν κρᾶσιν. εἰκὸς δ᾽ αὐτὸν ἦν καὶ διψῆσαι, καὶ πεινῆσαι βιαίως συρόμενον, ἐν κεφαλαίῳ δ᾽ εἰπεῖν, ὥσπερ τὸ οὖρον ἐπὶ μὲν τοῦ συμμέτρου πόμασι συμμέτρως ὠχρὸν φαίνεται, διψησάντων δὲ καὶ ἀσιτησάντων, καὶ πολλὰ καμόντων ξανθὸν, ἐμπλησθέντων δὲ καὶ μεθυσθέντων, λευκόν. οὕτω καὶ ἡ χολὴ μεταβάλλει τὰς χρόας, ἐπὶ μὲν τὸ ξανθότερον ἐν γυμνασίοις, καὶ ἀσιτίαις, καὶ δίψεσι, ἐπὶ δὲ τὸ λευκότερον ἐν τοῖς ἐναντίοις. ἴσθι τοίνυν ἐὰν μὲν ξανθὴν ἱκανῶς ἐμβάλῃς χολὴν τῷ σκευαζομένῳ φαρμάκῳ, θερμότερον αὐτὸ ποιήσεις. ἐὰν δὲ ὠχρὰν, μετρίως θερμόν. ἐὰν δὲ ἔκλυτόν τε καὶ ὑδατώδη, τοσούτῳ τῆς προσηκούσης κράσεως ἀπολειπόμενον, ὅσῳ καὶ ἡ χολὴ πρὸς τὸ λευκότερον ἐτράπετο. οὕτως οὖν καὶ τοῖς τὰς μεμυκυίας αἱμορροΐδας ἀναστομοῦσι διὰ ταύρου χολῆς, ἐνίοτε μὲν ἀσθενὴς, ἐνίοτε δὲ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἐφάνη δριμεῖα. γίνεται μὲν οὖν καὶ παρὰ τὸ χρώμενον τῇ χολῇ σῶμα διαφορά τις, εὐαίσθητόν τε καὶ δυσαίσθητον ὑπάρχον, εὐπαθές τε καὶ δυσπαθές. ἀλλὰ παρ᾽ αὐτὴν μὲν ὡς ἔφην τὴν χολὴν οὐ μικρά τις ἐστὶν ἡ παραλλαγή. ὁ γοῦν αὐτὸς ἄνθρωπος, ὑπὸ μὲν τῆς ξανθῆς χολῆς μᾶλλον, ἧττον δὲ ὑπὸ τῆς ὠχρᾶς δάκνεται. εὔδηλον μὲν οὖν ἐστι κἀκ τοῦ τὰς αἱμορροΐδας ἀναστομοῦν, ὅπως ἐστὶν δριμὺς ὁ χυμὸς οὗτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς χρωμένοις αὐτοῖς φαίνεται δάκνων, καὶ διὰ τοῦτο φυλαττόμεθα πρὸς ἄλλό τι νόσημά τε καὶ σύμπτωμα χρῆσθαι τῇ ξανθῇ χολῇ καθ᾽ ἑαυτὴν μόνῃ. καὶ γὰρ οἱ εἰρημένοι κυκλίσκοι τῆς χολῆς ὀλίγον λαμβάνουσιν, καὶ τὰ πρὸς ὀξυδερκίαν συντιθέμενα φάρμακα, τὰ μὲν ὑαίνης χολῆς, τὰ δὲ πέρδικος, ἢ ἀλεκτρυόνος, ἢ ἄλλου τινὸς λαμβάνονται, μέλι τε μιγνύμενον ἔχει, καὶ μαράθρου χυλὸν, ἢ ὀποβάλσαμον. ἐνίων δὲ ζώων ἐξαιρέτως ἐπῄνηται χολὴ παρὰ τοῖς ἰατροῖς, ὡς ὀξυδερκές τε ἅμα, καὶ ὑποχυμάτων ἀρχὰς διαφοροῦσα, καθάπερ ἥ τε τοῦ ἰχθύος. ὀνομάζουσι δ᾽ αὐτὸν καλλιώνυμον, ὑαίνης τε καὶ τοῦ θαλαττίου σκορπίου, καὶ ἀλεκτορίδος, καὶ πέρδικος. ἀσθενεστάτη δ᾽ ἐστὶν ἡ τῶν ὑῶν εἰς τοσοῦτον, ὥστε μηδὲ τοῖς ἕλκεσιν ἀφόρητον εἶναι, καὶ φαίνεταί γε μάλιστα πασῶν χολῶν ὑδατωδεστάτη, πλὴν τῶν ἀγρίων, καὶ κατ᾽ ὄρη διαιτωμένων ὑῶν. ὥσπερ γὰρ ἡ σὰρξ ὅλη θερμοτέρα τε καὶ ξηροτέρα τούτων ἐστὶν, οὕτω καὶ ἡ χολή. τῇ δὲ τῶν ἡμέρων ὑῶν χολῇ χρῶνται τινὲς ἐπὶ τῶν ἐν ὠσὶν ἑλκῶν, οὐκ ἀδοκίμῳ φαρμάκῳ, καὶ χρῶ καὶ σὺ μὴ παρόντος ἄλλου τινὸς τῶν συνθέτων, ἔστι γὰρ μυρία. κατὰ δὲ τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως, καὶ ἄλλη τις ἄλλου ζώου χολὴ δύναιτ᾽ ἂν ἁρμόττειν. ὅταν γὰρ ᾖ χρόνιόν τε τὸ ἕλκος, ἰχῶρά τε καὶ πύον ἔχον πολὺν, καὶ τῶν ξηραντικωτέραν ἀνέξεται χολῶν, οἷα τῶν τε προβάτων βραχὺ δριμυτέρα τῆς τῶν ὑῶν, καὶ μᾶλλον ταύτης ἡ τῶν αἰγῶν, ἢ παραπλησία πως ἐστὶν ἡ τῶν ἄρκτων τε καὶ βοῶν. ἡ δὲ τῶν ταύρων ἰσχυροτέρα μὲν τούτων, ἀπολειπομένη δὲ τῆς τῶν ὑαινῶν. αὕτη δ᾽ αὖ πάλιν αὐτὴ τῆς τε τοῦ καλλιωνύμου, καὶ σκορπίου θαλαττίου, καὶ χελώνης θαλαττίας. τὴν δὲ τῆς ἀγρίας αἰγὸς χολὴν ἔγραψαν ἔνιοι τοὺς νυκταλωπιῶντας ὠφελεῖν. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ τῶν πτηνῶν ζώων χολαὶ πᾶσαι, δριμύτεραι τε καὶ ξηραντικώτεραι τῶν ἐν τοῖς τετράποσι. τῶν δὲ πτηνῶν αὐτῶν αἵ τε τῶν ἀλεκτορίδων τε καὶ περδίκων εἰσὶ μὲν ἀμείνους εἰς ἰατρικὴν χρείαν. αἱ δὲ τῶν ἱεράκων τε καὶ ἀετῶν δριμεῖαι ἱκανῶς, εἰσὶ δὲ καὶ διαβρωτικαὶ, διὸ καὶ ἰώδεις φαίνονται κατὰ τὴν χρόαν, ἐνίοτε δὲ καὶ μέλαιναι. ταύτας οὖν αὐτῶν ἐπιστάμενος τὰς διαφορὰς, ἐπιστάμενος δὲ καὶ τῶν παθῶν, τίνα μὲν δεῖ μᾶλλον ξηραίνεσθαι, τίνα δ᾽ ἧττον, ἐὰν μιᾶς ἡστινοσοῦν χολῆς ἀπὸ τῶν ἔργων πειραθεὶς ἀπ᾽ ἐκείνων ἐπὶ τὰς ἄλλας μεταβαίνῃς, δυνήσῃ κατὰ μέθοδον, ὥστ᾽ ἀεὶ τὴν ἁρμόττουσαν τῷ πάθει παραλαμβάνειν. ἅτε γὰρ ἐν στοχασμῷ κειμένης τῆς καθ᾽ ἑκάστην δυνάμεως σφοδρότητος, ἀπό τινος ὡρισμένης ἀρχῆς ἐπὶ τὴν ἀπέραστον ὕλην μεταβαίνειν σε χρὴ, παρὰ

τὸ ὅλον τοῦτο

τοῦ προσπεπειρασμένου, μαθόντα τὰς ἐν αὐτοῖς ὑπεροχάς. ἐγὼ δὲ καὶ γνωρίσματά σοι σαφῆ δίειμι ἀπὸ τῆς χρόας τῶν χολῶν, καὶ τῆς κράσεως τῶν ζώων.

Περὶ ἱδρῶτος.

Ἱδρὼς ἐν τι καὶ οὗτος τῶν ἐν σώματι τοῦ ζώου γεννωμένων ὑγρῶν, ὕλην τε τὴν αὐτὴν ἔχον καὶ τρόπον γενέσεως τὸν αὐτὸν τοῖς οὔροις. ἐκ γὰρ τῆς πινομένης ὑγρότητος ἡ γένεσις ἀμφοτέρων ἐστί, θερμαινομένης τε ἅμα κατὰ τὸ σῶμα, καί τι χολώδους οὐσίας προσλαμβανούσης. ἐπιπλέον δ' ὁ ἱδρὼς κατείργασται, διεξεληλυθὼς ἄχρι τοῦ δέρματος ἅπαντα τὰ μεταξὺ μόρια. διαφέρειν γε μὴν ἀναγκαῖον ἀλλήλων ἐστὶ καὶ τοὺς ἱδρῶτας καὶ τὰ οὖρα παρά τε τὰς τῶν ζώων κράσεις, φύσει τε καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας ὑπαλλαγμένας ἀλλήλων, οὐ σμικρὰ δὲ κατὰ τὴν προηγουμένην δίαιταν. εὔδηλον δὲ κἂν παραλείπεταί ποτε τὸ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν, ἔτι δὲ καὶ τὰς χώρας διαφορὰν οὐ σμικρὰν ἐργάζεσθαι τοῖς σώμασι τῶν ζώων. ἀλλ' ἕνεκα τοῦ κατὰ τὸν λόγον συντομίας ἐν ἑνὶ κεφαλαίῳ περιλαμβάνειν εἴωθα τὰ τοιαῦτα πάντα, κατὰ τὴν περιέχοντα ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσιν, ὑπαλλάττεσθαι λέγων αὐτά. καὶ γὰρ καὶ τὰς ἐν ταῖς χώραις διαφορὰς κατὰ θερμασίαν καὶ ψύξιν οὕτως περιλαμβάνει, καθάπερ καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τὴν παροῦσαν ἢ τὴν προγεγονυῖαν κατάστασιν. ὅταν οὖν ὁ λόγος ἤτοι περὶ οὔρων, ἢ ἱδρώτων, ἢ αἵματος, ἢ πιμελῆς, ἢ στέατος, ἢ τινὸς ἄλλου τῶν κατὰ τὸ σῶμα γίνηται, διαιρουμένων ἡμῶν τὰς ἐν τοῖς ζώοις διαφορὰς ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ἀκούειν χρὴ τοῦ λόγου, τὴν μέσην τῆς ἑαυτῶν οἰκείας κράσεως ἐχόντων κατάστασιν. οὕτως καὶ ὁ ἱδρὼς, ὅτι μὲν οὖν τῆς ἁλυκῆς τε καὶ ἁλμυρᾶς ὀνομαζομένης μετέχει ποιότητος, ἡ γεῦσις μαρτυρεῖ. παραῤῥυεὶς γὰρ εἰς τὸ στόμα πολλάκις ἀκόντων ἱδρὼς, ἐνδείκνυται τὴν εἰρημένην ποιότητα, πολλάκις δὲ αὐτῇ καὶ πικρότητα σαφῆ συνενδείκνυται. δηλοῖ γε μὴν καὶ ἡ χρόα αὐτοῦ τὴν φύσιν. ὥσπερ γὰρ τὸ κατὰ φύσιν οὖρον ὠχρὸν μετρίως ἐστὶν, οὕτω καὶ ὁ ἱδρώς. γνώσῃ δὲ τοῦτο ῥᾳδίως ἐπὶ τῶν λουομένων, ὅταν ἐλαίου χωρὶς ἀποστλεγγίζονται. κατὰ γὰρ τὸ κοῖλον τῆς στλεγγίδος ἀθροίζεται, τήν γε χρόαν ἐνδεικνύμενον οἵαν εἴρηκα, καὶ τὴν γεῦσιν, τὸ μὲν ἁλυκὸν ἔχων ἐναργῶς, ἀμυδρὸν δὲ τὸ πικρόν. ἀλλὰ περὶ μὲν οὔρου καὶ πλείω τοῦ προσήκοντος ἔγραψαν οἱ ἰατροὶ, διὰ τὸ δαψιλὲς ἑκάστης ἡμέρας ἀθροίζεσθαι τοῦτο πᾶσιν ἀνθρώποις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ. περὶ δὲ τῶν ἱδρώτων ἢ οὐδὲν, ἢ τῶν περιέργων τινὰ μᾶλλον, ἃ γοητείας ἔχεται. καὶ χωρὶς δὲ τῶν τοιούτων ἀναγεγράφασιν ἔνιοι περιττὰ δι' ἄλλης ὕλης ἰατρικῆς γίνεσθαι δυνάμενα. μίγνυται δ' ἱδρὼς ἐν ταῖς παλαίστραις ὁ τῶν γυμναζομένων τῷ πάτῳ, κονίσαλον δ' αὐτὸν ὀνομάζουσιν ἔνιοι τῶν περιέργως ἀττικιζόντων, συντελοῦντι τῷ ψιλῷ πάτῳ πρὸς διαφόρησιν ὄγκων τῶν παρὰ φύσιν. ἐκεῖνος γὰρ τὸ μὲν ἀποκρουστικὸν πλέον ἔχει, διαφορητικὸν δ' ἀμυδρὸν πάνυ. μετὰ δὲ τὸ δέχεσθαι τὸν ἱδρῶτα τῶν γυμναζομένων, ἐπικτᾶται πολὺ τῆς διαφορητικῆς δυνάμεως. ἐπὶ γοῦν τῶν φλεγμονῶν τῶν τιτθῶν, δραστικώτερον ἐστὶ βοήθημα μόνος ὁ τοιοῦτος πάτος ἐπιτιθέμενος. ἐὰν δὲ ξηρότερον σοι φαίνηται, κύπρινον ἐπαλείφειν, κἂν πάνυ σφόδρα ξηρὸς ᾖ, καὶ ἀναμάλαττε τῷ κυπρίνῳ. κάλλιον δὲ μὴ τὸν ξηρὸν ἀλλὰ τὸν μαλακὸν αἱρεῖσθαι, μὴ παρόντος δὲ τοῦ κυπρίνου, ῥόδινον καλὸν ἀρκεῖ μιγνύειν. τοῦτο τὸ φάρμακον καὶ πρὸς τὰς ἐκ τόκων σβέσαι τὸ γάλα προαιρουμένας, ὅταν οἷον τυρωθῇ κατὰ τοὺς μαστοὺς, χρήσιμον ἱκανῶς ἐστίν. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὁρμώμενος, καὶ πρὸς ἄλλα παραπλήσια παθήματα χρῆσθαι δυνήσῃ. ἐγὼ γοῦν ποτε καὶ κατὰ βουβῶνος αὐτῷ χρησάμενος, ἐν τάχει παυόμενον ἐθεασάμην τὸν ὄγκον.

Περὶ οὔρου.

Οὔρου. εἴρηται μὲν οὖν ἤδη περὶ τῆς ὅλης φύσεως αὐτοῦ κατὰ τὸν περὶ τῶν ἱδρώτων λόγον. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὅσην ταῖς χολαῖς ἐστὶ διαφορὰ κατὰ τὰ ζῶα, τοσαύτην καὶ τοῖς οὔροις εἶναι. θερμὰ μὲν ἅπαντα ταῖς δυνάμεσίν ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον μὲν τὸ τῶν θερμοτέρων ζώων, ἧττον δὲ τὸ τῶν ψυχροτέρων.

Περὶ ἀνθρωπείου οὔρου.

Ἀνθρώπου δὲ οὖρον, ἁπάντων τῶν ἄλλων οὔρων σχεδόν ἐστιν ἀσθενέστατον, ὅτι μὴ τῶν ἡμέρων ὑῶν, ὧν ἐκτέμνουσι τοὺς ὄρχεις. ἐκείνων γὰρ ἥ τε κρᾶσις ὅλου τοῦ σώματος ὁμοία τῇ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, τό τε οὖρον ὡσαύτως ἀσθενές. ἰσχυρὸν δὲ καὶ τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι κάπρων, ὡς καὶ διὰ τῆς ὀσμῆς φαίνεται δριμυτάτης οὔσης. κἀπὶ τῶν ἄλλων δὲ ζώων ἁπάντων ἔνεστί σοι διὰ τῆς ὀσμῆς γνωρίζειν τὴν δύναμιν αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ γεύεσθαι τῶν οὔρων ἐκείνων βδελυρώτατον, ὅπου καὶ τὸ τῶν παίδων οὖρον οὐχ ὑπέμεινέ τις ἀνὴρ ἀξιόλογος ἤθει καὶ βίῳ πιεῖν, ὁπότε λοιμώδης ἐνόσησεν ἐν Συρίᾳ, καθ' ἣν πολλοὶ πεπωκότες οὖρον τινὲς καὶ παίδων καὶ ἀνδρῶν, ἐδόκουν ἐκ τούτου διασεσῶσθαι. ῥυπτικῆς μὲν οὖν δυνάμεως εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν οὖρον, ὡς δηλοῦσι πολλοὶ καὶ οἱ γναφεῖς, τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἀμφιεσμάτων ἐκκαθαίροντές τε καὶ ἀπορύπτοντες ἡμῖν αὐτῷ. ταύτην δὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ οἱ ἰατροὶ θεασάμενοι, ψώραν καὶ λέπραν ἀποσμήχουσί τε καὶ καταντλοῦσιν τῶν ἑλκῶν τὰ πολλῆς ὑγρότητος μεστὰ, καὶ ῥύπου, καὶ ἀκαθαρσίας, καὶ πολύ γε μᾶλλον ὅταν ἔχῃ τι σηπεδονῶδες. ἀλλὰ καὶ τοῖς αἰδοίοις, ὅταν οὕτω πάσχῃ, τὸ οὖρον ἐνιᾶσιν, καὶ τοῖς πυοῤῥοοῦσιν ὠσί. καὶ τοὺς ἀχῶρας δὲ καὶ πίτυρα δι' αὐτοῦ θεραπεύουσι, καταντλοῦντες τὴν κεφαλήν. ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἐμυσάχθημεν μᾶλλον ποιεῖν ἑτέρων εὐποροῦντες εἰς αὐτὰ φαρμάκων. τὰ δ' ἐν τοῖς δακτύλοις τῶν ποδῶν ἕλκη καὶ μάλιστα ἐκ προσπταισμάτων, ἐπειδὰν ἀφλέγμαντα γένηται καὶ αὐτὸς ἰασάμην οὔρῳ πολλάκις, ἐπί τε δούλων καὶ ἀγροίκων ἀνθρώπων εἰς ὁδοιπορίαν ἀπιόντων χωρὶς ἰατροῦ. μοτὸν γὰρ αὐτοῖς ἐπιτιθεὶς κατὰ τοῦ ἕλκους, εἶτ' ἔξωθεν καὶ ὀθονίῳ περιελίξας καὶ δήσας ὁσάκις οὐρεῖν προθυμηθῶσιν κατὰ τοῦ δακτύλου φέρεσθαι τὸ οὖρον ἐπιτρέπειν, ἐκέλευσα καὶ μὴ λύειν, ἄχρις οὗ ἀκριβῶς θεραπευθῇ. συνεχώρησα γὰρ καὶ εἴ τινα ἄλλον ἐπυθόμην ἐν ἀγρῷ χωρὶς ἰατροῦ καταντλοῦντα τῶν ἑλκῶν τὸ οὖρον, ὅταν ἐν

τοῖς κάτω μέρεσιν ἢ τοῦ θώρακος, ἄχρι τῶν ποδῶν ἄκρων, ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν ἢ κατὰ τὸ πρόσωπον ἕλκη γίγνεται, ταῦτ᾽ ἐμμυσαχθεῖν οὔρῳ καταντλεῖν ἐᾶσαι τινά. τὸ γε μὴν δι᾽ οὔρου παιδὸς σκευαζόμενον φάρμακον, ὃ καλοῦσιν ἔνιοι χρυσοκόλλαν, ἐπειδὴ πρὸς τὴν τοῦ χρυσοῦ κόλλησιν αὐτῷ χρῶνται, κάλλιστον εἶναί φημι πρὸς ἕλκη δυσίατα. γίνεται δὲ θυίας φιάλῃ τῆς τῷ σχήματι κατασκευασθείσης ἐξ ἐρυθροῦ χαλκοῦ, δοίδυκα δὲ τῆς αὐτῆς ὕλης ἐχούσης, εἰς ἣν ἐνουροῦντος τοῦ παιδὸς, ὁ δοίδυξ περιάγεται πολλάκις, ὡς ἀποτρῖψαί τι μὴ μόνης τῆς θυίας, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῦ, καὶ γίνεται τοῦτο πλείοσιν ἡμέραις, ἄχρις ἂν μελιτώδη σύστασιν σχῇ τὸ οὖρον. ἐν ἡλίῳ δὲ χρὴ πράττεσθαι τοῦτο. ῥᾷον γὰρ ἀποτρίβεται τοῦ χαλκοῦ κατὰ τὸν τοιοῦτον ἀέρα, ἢ εἰ μὴ ἥλιος εἴη, θερμὸν ἄλλως εἶναι τὸν οἶκον. τούτῳ τῷ φαρμάκῳ μιγνυμένῳ τοῖς ἐπιτηδείοις εἰς ἴασιν ἑλκῶν κακοήθων χρώμεθα, καθάπερ εἶπον, ὡς ἀεὶ σῷ. βδελυρίαν γὰρ οὐδεμίαν ἔχει, παραπλησίως τῷ οὔρῳ κατὰ τῆς κεφαλῆς καταχεομένῳ, καὶ περί τινων ἄλλων μορίων. τὸ μὲν γὰρ καὶ πίνειν οὖρόν τι ἄν τις καὶ λέγοι; γεγράφασι μὴν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν περὶ τοῦ κατὰ τὸ οὖρον ὑφισταμένου παχέος τε καὶ λευκοῦ, λέγοντες αὐτὸ θεραπεύειν ἐρυσιπέλατα. τὰ μὲν οὖν ἔτι πυρώδη καὶ ὄντως ἐρυσιπέλατα τῶν θερμῶν, καὶ δριμέων, φάρμακον οὐδὲν ὠφελῆσαι δύναται. τὰ δ᾽ ἤδη διὰ τῶν ψυχόντων ἐμψυγμένα, καὶ τοῦτο καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν διαφορητικῶν φαρμάκων ὀνινάναι δύνανται. τούτῳ μὲν οὖν ἐγχωρεῖ χρῆσθαι μὴ περὶ πρόσωπον, ἢ ἐγγὺς τούτου συστάντος ἐρυσιπέλατος, ἀλλ᾽ ἤτοι κατά τι τῶν κώλων, ἢ κατὰ τὸν νῶτον, ἢ τὴν γαστέρα. πιεῖν δ᾽ οὔρου παιδὸς ἕνεκα τῆς καλουμένης ὀρθοπνοίας οὐκ ἀναγκαῖον, ὄντων γε καὶ ἄλλων φαρμάκων ἃ βοηθεῖ τῷ πάθει τούτῳ. καὶ μέντοι καὶ πιών τις, οὐκ ἀπηλλάγη τοῦ πάθους, ὥστε οὐδ᾽ ἐξαίρετόν ἔχει τι παρὰ τἄλλα.

Περὶ σιέλου.

Σίελον εἴτε σίαλον εἴτε πτύελον ὀνομάζειν θέλει τις, οὔ μοι διαφέρει. γινώσκειν δὲ αὐτοῦ χρὴ τὴν δύναμιν εἶναι διάφορον, ἔν τε τοῖς ζώων εἴδεσι, καὶ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ὑγιαῖνον ἢ νοσοῦν ἐδηδοκότος, ἢ πεπωκότος, ἢ ἀποσίτου τε καὶ νενηστευκότος. ὡς γὰρ τὰ οὖρα, καὶ αἱ χολαὶ, καὶ ὁ ἱδρὼς, οὕτως καὶ τὸ πτύελον ἀσθενὲς μὲν ἐδηδοκότων ἐστὶν, ἰσχυρὸν δὲ καὶ δριμὺ τὸ τῶν ὑπερδιψησάντων, καὶ ὑπερπεινησάντων. ἐν τῷ μέσῳ δ᾽ ἀμφοῖν ἐστιν, τὸ τῶν οὐ πεπηγκότων μὲν οὐδέπω δ᾽ ἐδηδοκότων, ἢ πεπωκότων. τούτῳ τοιγαροῦν τῷ σιέλῳ, καὶ αἱ τροφοὶ τῶν παιδίων τὰς λειχῆνας ἰῶνται, βρέχουσαι τὸν μικρὸν δάκτυλον, εἶτα ἀνατρίβουσαι τὸ πεπονθὸς δέρμα. καὶ τοῦτο ποιοῦσι πολλάκις, ὡς διασώζεσθαι κατὰ τὸν μεταξὺ τῶν χρήσεων χρόνον ἐν τῷ λειχῆνι τὴν ἀπὸ τοῦ σιέλου δύναμιν. ἀλλὰ καὶ πυροὺς μασσώμενοι πολλοὶ τῶν ἀγροίκων δοθιῆσιν ἐπιτιθέασιν, διαφορεῖ τε γὰρ αὐτοὺς, καὶ πέττει ταχέως. καίτοι γε εἰ δι᾽ ὕδατος λεαίνειν, οὐχ ὁμοίως ὠφελοῦσιν. δῆλον οὖν, ὅτι τὸ σίαλον αὐτὴν τὴν ἰσχὺν τῆς ὠφελείας παρέχει. κατὰ δὲ τῶν μαλακῶν, καὶ παιδικῶν σωμάτων ἄρτον, οὐ πυροὺς ἐπιτιθέασι μασσωμένους. διαφορεῖ δὲ ταῦτα τὰ οὕτω μασσηθέντα, καὶ ὑπώπια, καὶ τὰ ἄλλα ἐκχυμώματα, καὶ μᾶλλον ὅταν ὁ ἄρτος ἅμα βραχείᾳ ῥαφανίδι μασσηθείη. καθ᾽ ὅλην δὲ τὴν οὐσίαν τὸ πτύελον ἐναντιωτάτην ἐστὶ τοῖς ἀναιροῦσιν ἀνθρώπους θηρίοις, ὥσπερ καὶ Νίκανδρος ὁ ποιητὴς λέγει. καί μοί τις ἐπαγγειλάμενος ἐπῳδὴν ἀναιροῦσαν σκορπίους ἐπιδείξειν ἅπαξ εἰπὼν αὐτὴν ἐπέπτυσε τῷ σκορπίῳ, κἄπειθ᾽ ἑξῆς δεύτερον εἰπὼν αὖθις ἐπέπτυσεν, εἶτα καὶ τὸ τρίτον εἰπόντος τε καὶ καταπτύσαντος, ἀπέθανεν ὁ σκορπίος. ὕστερον δ᾽ ἐγὼ χωρὶς τῆς ἐπῳδῆς ἐθεασάμην ἐπὶ τῷ σιάλῳ μόνῳ τὸν σκορπίον ἀποθανόντα, καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ πάσχοντα ταχέως μὲν ἐπὶ τῷ τῶν πεινώντων τε καὶ διψώντων πτύελα, βραδέως δὲ ἐπὶ τῶν ἐμπεπλησμένων ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀνάλογον.

Περὶ τῶν ἐν τῷ σώματι γεννωμένων.

Γεννᾶται μὲν ἐν τῷ σώματι καὶ ἄλλα παρὰ φύσιν, ὧν οὐ καλὸν μεμνῆσθαι. γεννᾶται δὲ καὶ ὁ ἐν κύστει λίθος, ὑπὲρ οὗ τινὲς ἔγραψαν, ὡς εἰπεῖν ὅτι θρύπτει λίθους τοὺς ἐν κύστει. τοῦτο μὲν οὖν ψεῦδός ἐστι κεκριμένον τῇ πείρᾳ. εἰ δὲ καὶ τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους θρύπτει τὴν ἀρχὴν, οὐδ᾽ ἐπειράθην μὲν, ἔχων ἕτερα δόκιμα φάρμακα πρὸς τὸ σύμπτωμα τοῦτο. περὶ δὲ τοῦ ῥυποῦ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, παρίημι λέγειν τοῖς τὰ τοιαῦτα δεινοῖς ἅμα γοητείαις τισίν. ἡ μέντοι κόπρος ἕν τι τῶν ἐν τῷ σώματι γεννωμένων ἐστὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων τῶν ζώων, ὥσπερ καὶ ὁ ἐν τοῖς ὠσὶ ῥύπος, ὑπὲρ ἑκατέρου τοίνυν ἐφεξῆς δίειμι.

Περὶ κόπρου.

Κόπρος εἴτε κόπρον, εἴτ᾽ ἀποπάτημα καλεῖν ἐθέλοις, οὐ διοίσει. γίγνωσκε δὲ τὴν οὐσίαν ταύτην διαφορητικωτάτην ἔχειν δύναμιν. ἔστι δ᾽ ἡ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν δυσωδίαν βδελυρά. βοῶν δὲ καὶ αἰγῶν, καὶ χερσαίων κροκοδείλων καὶ κυνῶν, ὅταν ὀστᾶ φάγωσιν οὔτε δυσώδης ἐστὶ, καὶ πεῖραν ἱκανὴν οὐχ ἡμῖν μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν ἔδωκεν. Ἀσκληπιάδης μέν γε ὁ ἐπικληθεὶς φαρμακίων, καὶ τἄλλα μὲν ἅπαντα σύνθετα φάρμακα συνήθροισεν, ὡς πολλὰς βίβλους πληρῶσαι. καὶ κόπρῳ δὲ χρῆται πολλάκις ἐπὶ πολλῶν παθῶν ἀναμιγνὺς, οὐ μόνον τοῖς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις φαρμάκοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς εἴσω τοῦ †στόματος λαμβανομένοις.

†σώματος

Περὶ κυνείας κόπρου.

Ἐγὼ γοῦν οἶδα, καὶ αὐτὸς θαυμαστῆς δυνάμεως πειραθεὶς ἀνθρωπείας τε καὶ κυνὸς κόπρου. λέξω δέ σοι περὶ προτέρας τῆς κυνείας, ᾗ συνεχῶς ἐχρῆτό τις τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, ὀστᾶ διδοὺς ἐσθίειν κυνὶ μόνα δυεῖν ἐφεξῆς ἡμερῶν, ἐξ ὧν σκληρὰ καὶ λευκὴ, καὶ ἥκιστα δυσώδης ἡ κόπρος γίγνεται. ταύτην οὖν λαμβάνων ἐξήραινεν, ὡς ὕστερον ὁπότε βούλοιτο χρῆσθαι λεοῦσθαι ῥᾳδίως. ἐχρῆτο δ᾽ αὐτῇ πρός τε συνάγχας, καὶ δυσεντερίας, καὶ τὰ παλαιότητα τῶν ἑλκῶν. πρὸς μὲν οὖν συνάγχας, ἀναμιγνὺς τοῖς καὶ ἄλλως ἁρμόττουσι πρὸς τὸ πάθος τοῦτο φαρμάκοις. ἐπὶ δὲ δυσεντερικῶν τῷ ἀφεψημένῳ γάλακτι τῶν καλουμένων καγχλήκων διαπύρων.

ἐμβεβλημένων, ἢ ὡς ὕστερον ἐγὼ διὰ τὸ ἀνύποιστον ἤδη τὸν σίδηρον ἥκον, ἐμβάλλων τοῦτον διάπυρον τῷ γάλακτι καλῶς προαφεψημένῳ. καλοῦσι δ᾽ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τὸ τοιοῦτον γάλα σχιστόν. ἐχρῆν γὰρ οὐ τοῦτο καλεῖν οὕτως, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὧν χωρίζομέν τε καὶ σχίζομεν ἀπὸ τοῦ τυρώδους τὸν ὀῤῥόν. ἀλλὰ τῆς κυνείας κόπρου ξηρᾶς λειώσας ὁ ἰατρὸς, ἐνέβαλλεν τῷ τοὺς κάχληκας ἐναποσβεννυμένους ἔχοντι γάλακτι λανθανόντως, καὶ μόνους τοὺς γνησιωτάτους μαθητὰς ἐδίδαξε τοῦτο. τούτων μὲν οὖν τῶν δύο χρήσεων τῆς κυνείας κόπρου πάνυ πολλὴν ἔχω πεῖραν ὡς θαυμαστοῦ φαρμάκου, καθάπερ καὶ τῆς ἐπὶ τῶν κακοηθεστάτων ἑλκῶν. ἐμίγνυε γὰρ οὖν κἀπ᾽ ἐκείνων τοῖς δοκίμοις φαρμάκοις τῆς κυνείας κόπρου βραχὺ, καὶ σαφῶς ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ τὸ φάρμακον ἐγίγνετο, καὶ εἴπου διαφορῆσαί τι καὶ ξηρᾶναι δέοι, κἀκείνοις τοῖς φαρμάκοις ἐμίγνυεν.

Περὶ ἀνθρωπείας κόπρου.

Τῆς ἀνθρωπείας κόπρου τοιαύτην δέ τινα πεῖραν ἔχω. συνεχῶς τις ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν φάρυγγα φλεγμονῶν ἠνωχλεῖτο σφοδρῶς, ὡς κινδυνεύειν ἀποπνιγῆναι, καὶ δὴ φλεβοτομεῖσθαι διὰ τὸν κίνδυνον τοῦτον ἠναγκάζετο. τούτῳ τις ἐντυχὼν, ἐπηγγείλατο πεῖραν δώσειν φαρμάκου, καὶ καλεῖν ἑαυτὸν ἠξίου πρὸ τῆς φλεβοτομίας, ὅταν αὖθις ποτὲ φλεγμαίνῃ τι τῶν κατὰ τὴν φάρυγγα μορίων αὐτοῦ. ὁ τοίνυν κληθεὶς, εἶτα διαχρίσας φαρμάκῳ, ταχέως ἐθεράπευσε τὸν ἄνθρωπον. ὡς δὲ καὶ αὖθις ἤδη ἐνήργησαι, οὐκ ἐπὶ αὐτοῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων τῶν ὁμοίως πασχόντων ἠξίου, δοὺς μισθὸν ὁ συνεχῶς κινδυνεύων πνιγῆναι μαθεῖν τὸ φάρμακον. ἦν δ᾽ ἅμα τε πλούσιος καὶ περὶ χρημάτων δαπάνην ἐλευθέριος. ὡς δὲ περὶ τοῦ μισθοῦ συνέβησαν ὁ πιπράσκων τὴν γραφὴν, ἀντιπαθείᾳ τινὶ τὴν ὠφέλειαν ἔφη τὸ φάρμακον ἔχειν. εἶναι δὲ τὴν ἀντιπάθειαν, τὸ μὴ γνῶναι τὸν θεραπευόμενον ἐξ ὧν σύγκειται. ἐκέλευσεν οὖν ἄλλον ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ μαθησόμενον, ὅς τις ἂν αὐτῷ πιστότατος εἶναι δοκῇ, καὶ τοῦτον αὐτὸν ὀμόσαι βουλόμενον μηδενὶ δοῦναι τὴν γραφὴν τοῦ φαρμάκου, μέχρις ἂν αὐτὸς ὁ ἀποδιδόμενος ζῇ. κατὰ τοῦτον μὲν δὴ μετὰ τὸν τοῦ διδάξαντος θάνατον, ὁ μαθὼν οὐ μόνον τὸν ἴδιον ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἰᾶται, κἀμοῦ μηδ᾽ αἰτήσαντος τοῦ φαρμάκου τὴν γραφὴν, οὗτος ἔδωκεν ἑκών. ἦν δὲ κόπρος παιδίου ξηρὰ μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ λελειωμένη. διῃτᾶτο δὲ τὸ παιδίον οὗ τὴν κόπρον ἔμελλον λήψεσθαι, καθάπερ αὐτὸς ὁ δοὺς τὸ φάρμακον ἐδίδαξεν, ἐπὶ θέρμων ἐδωδῇ. τούτων δὴ τῶν συνήθως ἐσθιομένων μετ᾽ ἄρτου καλῶς ὠπτημένου κλιβανίτου, συμμέτρων ἁλῶν τε καὶ ζύμης ἔχοντος. ἐδίδου δὲ καὶ οἶνον παλαιὸν πίνειν ἅπαντα ταῦτα σύμμετρα κατὰ τὸν ὄγκον, ὡς ἀκριβῶς εὐπεπτῆσαι τὸ παιδίον. ἐπὶ μὲν δὴ τῆς πρώτης ἡμέρας τοιαύτῃ διαίτῃ χρώμενος, οὐδέπω κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἀνῄρει τὴν κόπρον. ἐν ἐκείνῃ δ᾽ αὖ πάλιν ὁμοίως διαιτήσας, τὸ κατὰ τὴν τρίτην ἐκκριθὲν ἐλάμβανεν, καὶ ξηραίνων ἐχρῆτο, παραπλησίως τῇ κυνείᾳ κόπρῳ, καθότι προείρηται. ἔλεγε δὲ τὸν διδάξαντα διὰ τὴν δυσωδίαν τῶν ἄλλων ἐδεσμάτων φεύγοντα τοὺς θέρμους αἱρεῖσθαι, ἑαυτὸν δὲ ἕνεκα πείρας ὀρνιθείου κρέως, καὶ περδικείου δι᾽ ὕδατος, ἢ λιτοῦ ζωμοῦ καλῶς ἑψημένου ἐδηδοκέναι πολλάκις, ἐνηργηκέναι δὲ τὸ φάρμακον οὐδὲν ἧττον. ἐγὼ μὲν δὴ διὰ ταῦτα λέγειν ἔχω περὶ κυνείας τε καὶ ἀνθρωπείας κόπρου.

Περὶ λυκείας κόπρου.

Τὴν δὲ τῶν λύκων ἐπότιζέ τις κωλικοὺς, οὐ μόνον ἐν τοῖς παροξυσμοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς διαλείμμασιν ὅσοι γε χωρὶς φλεγμονῆς ἔπασχον. εἶδον δέ τινας αὐτῶν οὐκ ἔτ᾽ ἁλόντας τῷ παθήματι, καὶ τοὺς ἁλόντας, οὐκ ἔτ᾽ οὐδέποτ᾽ αὖθις ἰσχυρῶς παθόντας, ἀλλ᾽ οὐδὲ μετ᾽ ὀλίγον χρόνον. ἐλάμβανε δὲ κἀκεῖνος τὴν λευκοτέραν κόπρον τῶν λύκων μᾶλλον, ἥτις ὀστᾶ φαγόντων αὐτῶν ἀποκρίνεται. ἐθαύμαζα δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ, ὅτι καὶ περιαπτόμενον πολλάκις ἐναργῶς ὠφέλησεν. ἐλάμβανεν οὖν οὗτος τὴν κόπρον οὐδὲ πεπτωκυῖαν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ χαλεπῶς δὲ γίνεται τοῦτο. φύσιν γὰρ ἔχει ἐκεῖνο τὸ ζῶον, καθάπερ ὁ κύων, ἐπαίρων τὸ ἕτερον τῶν ὀπισθίων σκελῶν ἐνουρεῖν, καὶ ἀποπατεῖν πρός τι τῶν ἐξεχόντων τῆς γῆς. ἐπ᾽ ἀκάνθαις τε οὖν πολλάκις εὑρίσκεται θέρους ἐν ὥρᾳ λυκεία κόπρος ἐπί τε θάμνοις τισὶ, καὶ κλεύθροις, βοτάνοις ὑπερεξέσιν. εὑρίσκεται δὲ ἐν ταῖς κόπροις αὐτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν ὀστῶν τι τοῦ καταβεβρωμένου ζώου διαφυγὸν, ὥσπερ τὴν μάσησιν, οὕτω καὶ τὴν πέψιν. ὃ καὶ αὐτὸ κόπτων καὶ λειῶν, ἐδίδου πίνειν τοῖς κωλικοῖς. καὶ εἰ καθαρότητος ἄνθρωπος εἴη, καὶ ἁλῶν, καὶ πεπέρεως, ἢ τινὸς τῶν τοιούτων ἐμίγνυεν. ἐδίδου δὲ τὸ σύμπαν μὲν, δι᾽ οἴνου λεπτοῦ κατὰ τὴν σύστασιν. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ δι᾽ ὕδατος. τὸ δ᾽ οὖν περιαπτόμενον τῆς κόπρου ταῖς λαγόσι τῶν πασχόντων, ἐκέλευσεν ἔχειν ἄρτημα, μάλιστα μὲν ἐξ ἐρίου γεγονὸς οὐ τοῦ τυχόντος προβάτου. πολὺ γὰρ εἶναι βέλτιον ὑπὸ τοῦ λύκου διεσπασμένου εἰς τὸ πρὸς τὴν τοιαύτην χρείαν ἐπιτήδειον ἐσόμενον. εἰ δὲ μὴ παρείη τὸ τοιοῦτον ἔριον, ἐκ δέρματος ἐλαφείου τὸν ἱμάντα τὸν περιελιττόμενον ταῖς λαγόσι, καὶ αὐτὸ τὸ περιέχον τὴν κόπρον ἐκέλευσεν εἶναι. ἡμεῖς δὲ καὶ εἰς χυτρείδιον τηλικοῦτον ἡλίκος οὗτος ἐστὶν ὁ μέγιστος κύαμος ἐμβάλλοντες τῆς κόπρου περιήψαμεν ἐνίους ἕνεκα πείρας, ἐθαυμάσαμέν τι φανερῶς ὠφεληθέντας ἰδόντες τοὺς πλείους αὐτῶν. ἐποιοῦμεν δὲ τῷ χυτριδίῳ δύο τινὰ καθάπερ ὦτα, δι᾽ ὧν ὁ ἱμὰς διεβάλλετο. τοῦτο μὲν δὴ κατὰ τὸ πάρεργον εἰ μέλλει τις καὶ τοῖς οὕτω περιαπτομένοις πιστεύειν, λέγω δ᾽ οὕτως, ὥστ᾽ οὐσίαν εἶναι τὴν περιαπτομένην, οὐκ ὀνόματα βάρβαρα, καθάπερ εἰώθασιν ἔνιοι τῶν γοήτων, ἐπεί τοι καὶ ἄλλων οὐσιῶν ἐπειράθη ὁμοίως ἐνεργουσῶν ἐπ᾽ ἄλλων παθῶν. ἀλλ᾽ οὐ νῦν καιρὸς ὑπὲρ αὐτῶν λέγειν, ἴωμεν οὖν αὖθις ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Περὶ αἰγείας κόπρου.

Ἀνθρωπείας μὲν γὰρ καὶ κυνείας, καὶ λυκείας ἐμνημόνευσα κόπρου, τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδέπω, καίτοι πλεῖον ἔτι τῶν εἰρημένων ὑπολείπονται. τινὲς μὲν καὶ πάνυ συνεχῆ τὴν χρείαν παρέχουσαι, τινὲς δὲ σπανιωτέραν. συνεχέστατα μὲν οὖν χρώμεθα ταῖς τῶν αἰγῶν κόπροις (σπυράθοι δ᾽ ἰδίως ὀνομάζονται) δριμείας καὶ διαφορητικῆς οὔσαις δυνάμεως, ὡς καὶ τοῖς σκιῤῥουμένοις ὄγκοις ἁρμόττειν, οὐ σπληνὸς μόνον ἐφ᾽ ὧν συνεχέστατα χρῶνται πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ταῖς

τοιαύταις κόπροις, ἀλλὰ καὶ ἄλλων μορίων. ἔγωγ᾽ οὖν ἐπὶ γόνατος ἔχοντος ὄγκον χρόνιον δύσλυτον ἐχρησάμην αὐτῇ δι᾽ ὀξυκράτου καταπλάττεσθαι κελεύσας ἄλευρον κρίθινον, ἐπιβαλλομένης τῆς κόπρου, καὶ θαυμαστῶς ὁ ἄνθρωπος ὤνητο. τῶν δ᾽ ἀγροίκων τις ἰδὼν ἐφ᾽ ᾧ τοῦτο ἐπράχθη, καὶ οὕτως ἤδη καὶ ἄλλος ἀγροῖκος ἐφ᾽ ὁμοίων ὄγκων οὐ κατὰ γόνατος μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἄλλων μορίων ὁμοίως χρησάμενος ὠφελήθη. δριμύτερον γάρ ἐστι τὸ φάρμακον, ἢ ὥστε γυναῖκας ἀσυνάς, ἢ παιδία θεραπεύειν, ἢ ὅλως τοὺς μαλακοσάρκους. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κατὰ μέρος χρήσεως ἁπάντων φαρμάκων ἐν τῇ περὶ συνθέσεως αὐτῶν εἰρήσεται. καὶ ἐπὶ τῶν ὑδερικῶν τε καὶ σπληνικῶν τῇ αἰγείᾳ κόπρῳ πολυειδῶς χρώμεθα. καὶ μέντοι καὶ καυθεῖσα, λεπτομερεστέρα μὲν, οὐ μὴν δριμυτέρα γε σαφῶς γίνεται. διὸ καὶ πρὸς ἀλωπεκίας ἁρμόττει, καὶ πάνθ᾽ ὅσα τῶν ῥυπτόντων δεῖται φαρμάκων, οἷον λέπρας τε καὶ ψώρας, καὶ λειχῆνας, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. μίγνυται δὲ καὶ τοῖς διαφορητικοῖς καταπλάσμασιν, οἷα τὰ τῶν παρωτίδων ἐστὶ, καὶ τῶν βουβώνων κεχρονικότων. ἔστι γὰρ ἡ δύναμις αὐτῆς ἑκάστου, καὶ κεκαυμένης ῥυπτική τε καὶ διαφορητικὴ, καὶ οὐ βραχύ γε τὸ διαφορητικὸν ἔχει. πρὸς γοῦν τὰ τῶν ἐχιδνῶν δήγματα, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τὰ τῶν ἄλλων θηρίων ἰατρός τις τῶν ἐν ἀγροῖς τε καὶ κώμαις ἰατρευόντων, ἐχρῆτο δι᾽ ὄξους αὐτῇ, καὶ διέσωσε πάνυ πολλούς. ὁ δ᾽ αὐτὸς οὗτος ἰατρὸς, καὶ τοῖς ἰκτερικοῖς ἐδίδου τὰς σπυράθους δι᾽ οἴνου πίνειν, καὶ πρὸς ῥοῦν γυναικεῖον ἐχρῆτο σὺν λιβανωτῷ προστιθείς. καὶ χρὴ γινώσκειν μὲν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τὸν ἄριστον ἰατρὸν, ἐκλέγεσθαι δὲ τὰ βελτίω, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀστικῶν τε καὶ ἀξιολόγων ἀνδρῶν, ἐφ᾽ ὧν οὐκ ἄν ποτ᾽ ἐχρησάμην ἐγὼ τοιούτῳ φαρμάκῳ παμπόλλων ἀμεινόνων εὐπορῶν. ὅμως δ᾽ οὖν γίγνεται ποτὲ, καὶ τῶν τοιούτων ἡ χρεία κατὰ τὰς ὁδοιπορίας, καὶ τὰ κυνηγέσια, καὶ τὴν ἐν ἀγρῷ διατριβὴν, ὅταν τι μὴ παρῇ τῶν βελτιόνων, ἢ καὶ σκληρόσαρκος ὁ ἀγροῖκος ἄνθρωπος ἢ παραπλήσιος ὄνῳ. πολλοὶ γὰρ τῶν τοιούτων κατὰ τοὺς ἀγροὺς εἰσὶν ἄξιοι τοῦ πίνειν σπυράθους. ὅπερ δὲ κἂν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπ᾽ οὔρων τε καὶ χολῶν, καὶ σιάλων ἐρρέθη, τοῦτο καὶ νῦν μέμνησο, τὴν μὲν καθόλου καὶ κοινὴν δύναμιν ἁπάσαις εἶναι τὴν αὐτὴν, ἐξηλλάχθαι δὲ κατὰ τὰς τῶν ζώων κράσεις. τῶν μὲν γὰρ ξηροτέρων τῇ κράσει ζώων, καὶ ἡ κόπρος ἐστὶ ξηραντικωτέρα, καθάπερ γε καὶ τῶν θερμοτέρων θερμαντικωτέρα, ψυχεῖ δ᾽ οὐδεμία, καθάπερ οὐδ᾽ ὑγραίνει. πολλὰ δ᾽ αὖ ἂν καὶ παρὰ τὴν φύσιν τῶν ἐδηδεσμένων αὐτῶν ἡ διαφορὰ, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐπ᾽ ἀνθρώπων μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων ζώων μείζων ἐστὶν, ὅτι ποικιλωτάτῃς τῆς τροφῆς χρῆται τὸ ζῷον τοῦτο. τί γὰρ ὅμοιον ἔχει σκόροδά τε καὶ κρόμμυα φαγόντος, ἢ κολοκύνθην, ἢ οὕτως ἔτυχεν; αἰγὸς δὲ σπύραθοι βραχὺ μὲν ἄν τι διαφέροιεν ἀλλήλων παρὰ τὰς νομὰς, οὐ μὴν τοσοῦτόν γε ὅσον αἱ τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ βοείας κόπρου.

Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν βοῶν αἱ κόπροι βραχείας ἔχουσι διαφορὰς, οὖσαι γε καὶ αὗται ξηραντικῆς δυνάμεως. ἔχουσι δὲ καὶ τὴν ἑλκτικὴν ὡς δηλοῦσιν ὠφελοῦσαι τὰ τῶν μελιττῶν τε καὶ σφηκῶν δήγματα. ταῦτα μὲν οὖν ἐνδέχεται, καὶ κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας ὠφελεῖσθαι. τοὺς ὑδερικοὺς δέ τις ἐν Μυσίᾳ τῇ ἐν Ἑλλησπόντῳ βολβίτῳ καταχρίων ἐν ἡλίῳ κατέκλινε φαρμάκων ἔμπειρος ἰατρός. ὁ δ᾽ αὐτὸς οὗτος ἐπετίθει, καὶ τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις τῶν ἀγροίκων ὑγρὰν λαμβάνων ἦρος, ὅτε νέμονται τὴν πόαν οἱ βόες. εὔδηλον δ᾽ ὅτι τῆς ἄλλα ἤδη πολλῷ μετριωτέρα τὴν δύναμιν ἐστίν. ἄλλην δὲ λέγω τὴν ἐπὶ τῇ τῶν ἀχύρων ἐδωδῇ. μέση γὰρ αὕτη τῆς τε εἰρημένης ἐστὶ, καὶ τῆς ἐπὶ τῇ τῶν ὀρόβων προσφορᾷ. πρόδηλον οὖν ὅτι καθάπερ ἡ ἐκ τῆς βοτανώδους νομῆς ἐπὶ τῶν φλεγμονῶν, οὕτως ἤδε τοῖς ὑδερικοῖς ἐστὶν ἐπιτήδειος. εἰδέναι μέν τοι χρὴ πάντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα σκληροῖς σώμασιν ἀγροίκων ἀνθρώπων ἁρμόττειν, σκαπανέων τε καὶ θεριστῶν, καὶ τῶν ἰσχυρὸν οὕτως ἔργον διαπραττομένων, ἐφ᾽ ὧν καὶ πρὸς χοιράδας ὁ κατὰ τὴν Μυσίαν ἰατρὸς ἐχρῆτο, καὶ τῶν σκιῤῥωδῶν ὄγκων ἁπάντων σὺν ὄξει καταπλάττων.

Περὶ προβατείου.

Ὁ δ᾽ αὐτὸς οὗτος, καὶ τῇ τῶν προβάτων κόπρῳ πρὸς ἀκροχορδόνας ἐχρῆτο, καὶ μυρμηκίας, καὶ θύμους, καὶ δοθιῆνας σκληροὺς τοὺς καλουμένους ἥλους, ὄξει δεύων αὐτήν. ἀλλὰ καὶ τὰ πυρίκαυτα τῶν ἑλκῶν εἰς οὐλὴν ἦγε, μιγνὺς τῇ κόπρου ταύτης κηρωτῇ ῥοδίνῃ. καὶ μέν τοι καὶ διὰ τῶν αἰγῶν κεκαυμένους ὁμοίως ἐθεράπευε, μιγνὺς καὶ ταύτας ὀλίγον τι, πάνυ πολλαπλασίῳ τῷ κηρωτῆς ὄγκῳ. καὶ ὅλως ἦν αὐτῷ σπούδασμα διὰ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐπορίστων ἅπαντα θεραπεύειν, ἐν οἷσι δηλονότι, καὶ αἱ βοτάναι, καὶ οἱ θάμνοι, καὶ τῶν δένδρων εἰσὶν οἱ ἀκρέμονες, καὶ τὰ βλαστήματα, καὶ τὰ μαλακὰ φύλλα, καὶ οἱ καρποὶ, καὶ οἱ φλοιοὶ, περὶ ὧν ἐν τοῖς εὐπορίστοις ἐπὶ πλέον εἰρήσεται.

Περὶ κόπρου περιστερᾶς.

Τῇ γοῦν κόπρῳ τῶν νομάδων περιστερῶν, οὕτως γὰρ αὐτὰς ἔνιοι καλοῦσι διαστέλλοντες ἀπὸ τῶν κατοικιδίων, ὡς θερμαίνοντι φαρμάκῳ. καὶ αὐτὸς ἐγὼ πάνυ συνεχῶς εἰς πολλὰ χρῶμαι, μετὰ μὲν καρδάμου σπέρματος κεκομμένην τε καὶ διηθημένην ξηρὰν αὐτὴν, νάπυος ἐπὶ τῶν φοινιγμοῦ δεομένων προσφέρων. εὔδηλον δ᾽ ὅτι τοὺς κεχρονικότας ἅπαντας ἐν τοῖς τοιοῖσδε λέγω πάθεσιν ὁποῖον ἐστὶν ἰσχιὰς ἡμικρανία, σκοτώματά τε καὶ σκοτόδινοι, καὶ κεφαλαῖαι, καὶ τὰ κατὰ πλευρὰς, ἢ ὠμοπλάτων, ἢ γόνατα, ἢ ψόας ἀλγήματα χρόνια, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι νεφρίτιδές τε καὶ κοιλιακαὶ διαθέσεις, καὶ ποδαγρικαὶ ἀρθρίτιδες, ὅταν γε μηδέπω σύστασις ᾖ πώρων ἐν τοῖς ἄρθροις αὐτῶν. αὕτη μὲν οὖν ἡ κόπρος οὐδὲν ἔχει δυσῶδες, καὶ μάλιστα ξηρανθεῖσα. διὸ καὶ κατὰ πόλεις αὐτῇ χρώμεθα πολυειδῶς, ἀναμιγνῦντες ἄλλο τε ἄλλῳ φαρμάκῳ.

Περὶ ἀλεκτορίδος κόπρου.

Τῇ δὲ τῶν ἀλεκτορίδων ἑωρακὼς τὸν ἐν τῇ Μυσίᾳ χρώμενον ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς μυκήτων ἐδωδῆς πνιγομένων, ἐχρησάμην καὶ αὐτὸς ἐπί τινων ἐν τῇ πόλει προσγεγενημένων, αὐτὴν ἐπὶ πάντων λειουμένην κυάθοις τρισὶν ἢ τέτρασιν ὀξυκράτου τε καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ προφανῶς ὠφέλησεν διὰ ταχέων. ἤμεσαν γὰρ ὀλίγον ὕστερον οἱ πνιγόμενοι φλεγματώδη παχύτατον χυμὸν, ἐφ᾽ ᾧ τελέως ἐπαύσαντο τοῦ συμπτώματος. ἔστι δὲ τῆς τῶν περιστερῶν ἧττον ἡ κόπρος αὕτη θερμή. ὁ δ᾽ ἐπὶ τῆς Μυσίας ἰατρὸς, καὶ τοῖς χρονίοις κωλικοῖς ἐδίδου πίνειν τῆς τῶν ἀλεκτορί-

δίων κόπρου διʼ οἰνομέλιτος. εἰ δὲ μὴ παρείη τοῦτο, δι᾽ ὄξους ἢ οἴνου κεκραμένου ὕδατι. μεμνῆσθαι δὲ σε χρὴ τοῦ κοινοῦ περὶ πάντων ζώων λόγου, κατά τε τὰ περιεχόμενα κατὰ τὰ σώματα αὐτῶν ὑγρά τε καὶ στερεὰ, καὶ ἤδη τὰ μόρια παμπόλλην εἶναι τὴν διαφορὰν τῶν ὀρείων καλουμένων, παρά τε τὰ κατὰ πεδία, καὶ ἕλη, καὶ λίμνας, καὶ κατὰ τὴν οἰκίαν. ἀεὶ γὰρ τὰ γυμναζόμενα τῶν ἀγυμνάστων ἐστὶ ξηρότερα, καὶ τὰ τροφαῖς χρώμενα ξηροτέραις τε καὶ θερμοτέραις τῶν ὑγροτέραις τε καὶ ψυχροτέραις χρωμένων. ἐπὶ γοῦν τῶν περιστερῶν διὰ τὸ συνεχῶς χρῆσθαι τῇ κόπρῳ, πάμπολυ λειπομένην εὗρον ἀεὶ τῶν ἐπὶ ταῖς οἰκίαις τρεφομένων τῆς τῶν ὀρείων νομάδων. εὗρον δὲ καὶ τὴν τῶν ἀλεκτορίδων ἀσθενεστέραν πολὺ τῶν ἐγκεκλεισμένων τε καὶ πιτύροις τρεφομένων. ἰσχυρότερον δ᾽ οὐκ ὀλίγῳ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς, κατὰ τὰς αὐλάς τε καὶ τούτων ἔξωθεν νεμομένων.

Περὶ κόπρου χηνῶν τε καὶ πελαργῶν.

Ἡ δὲ τῶν χηνῶν κόπρος ἄχρηστός ἐστιν διὰ πολλὴν δριμύτητα. λογίζομαι δὲ καὶ τὴν ἱεράκων τε καὶ ἀετῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ δυσπόριστον ἁπάσης τῆς τοιαύτης ὕλης φευκτέον. ἐξ οὗ καὶ μᾶλλον ὁρμώμενοι τινὲς ἰσχυρὰς δυνάμεις μαρτυροῦσιν ταῖς τοιαύταις ὕλαις, ὡς οὐ ῥαδίως ἐλεγχθησόμενοι, καθάπερ οἱ τὴν τῶν πελαργῶν κόπρον ἐπιλήπτους ἰᾶσθαι γράψαντες. ἀλλ᾽ αὕτη μέντοι πολλῶν ὄντων ἄλλων ὧν γράφουσιν εὐπορωτέρα κατὰ πολὺ τυγχάνουσα, περίεργον ὅμως τ᾽ ἐστὶ, πρὸς τῷ μηδ᾽ ἀληθὲς εἶναι τὸ γεγραμμένον ὑπ᾽ αὐτῆς. πεισθεὶς γοῦν τις ὑπὸ τῶν γραφόντων τὰ τοιαῦτα, καὶ πιὼν τῆς κόπρου ταύτης οὐδὲν ὤνηται. δηλοῦσι γοῦν καὶ πρὸ τῆς πείρας οἱ γράφοντες αὐτὰ, τὸ μοχθηρὸν ὧν ἐπαγγέλλονται. κατὰ πολλοὺς γὰρ τρόπους δυσπνοούντων ἀνθρώπων, οὐδ᾽ ὅτι πᾶσιν ἁρμόττει προστιθέασιν κατὰ τὸν λόγον, οὐδ᾽ ὅτι τοῖσδέ τισιν, ἢ τῷδε. τινὲς γοῦν τῶν γραψάντων οὐ δυσπνοίας ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὀρθοπνοίας λέγουσιν ἰάματα εἶναι τὰ τοιαῦτα, κόπρον πελαργοῦ, καὶ γλαυκὸς αἷμα, καὶ οὖρον ἀνθρώπου, καὶ ἄλλα τούτων ἀτοπώτερα μὴ γινώσκοντες, ὅτι φλεγματώδης, καὶ γλίσχρος χυμὸς ἐμφράττων τὰ βρογχία τοῦ πνεύμονος, αἴτιος γίνεται τοῦ πάθους τούτου, καὶ ὡς ἴασις ἐν τῷ κενῶσαι τοῦτόν ἐστιν, καὶ ὡς ἡ κένωσις αὐτοῦ, καὶ μετὰ βηχὸς ἀναπτυομένου γίγνεται, καὶ ὡς οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο γίνεσθαι, μὴ πολλάκις προσενεχθέντος δριμυτέρου φαρμάκου. οἱ δέ γε οὕτως εἰσὶ ληρώδεις, ἢ γόητες, ἢ οὐκ οἶδ᾽ ὅτι φῶ, ὡς τῶν ἀτόπων ἕκαστον τούτων πομάτων ποθὲν ἀπαλλάττειν τῆς δυσπνοίας φασὶ τοὺς κάμνοντας, ὅπερ οὐδ᾽ εἰς μηλὴν τις καθεὶς εἰς τὸν πνεύμονα δι᾽ ἐκείνης ἀφαιρεῖν ἐδύνατο τὸν ἐμπεπλασμένον χυμὸν, ἐκ μιᾶς αὖ ἐπιβολῆς ἐπράχθη. κάλλιον οὖν ἦν αὐτοῖς οὐκ εἰ ποθείη τόδε τι τὸ αἷμα, ἢ τὸ οὖρον τὴν δύσπνοιαν ἰᾶσθαι λέγειν, ἀλλ᾽ εἰ πίνοιτο. κάλλιον δὲ ὅτι μὴ πάντῃ τε καὶ πάντως ἰάσεται, μηδ᾽ εἰ πίνοιτο συνεχῶς, ἀλλ᾽ ὅτι πολλοὺς μὲν ἰάσατο, πολλοὺς δὲ ὠφέλησεν μὲν, οὐ τελέως δ᾽ ἀπήλλαξε τοῦ νοσήματος. ἀλλὰ τούτους μὲν ἤδη καταλίπωμεν, ἐπὶ δὲ τὸ συνεχὲς ἴωμεν τοῦ λόγου. πάσης γάρ τοι κόπρου τὸ δριμὺ, καὶ διαφορητικὸν ἐχούσης παρὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἑτέραν ἑτέρας τὴν τοιαύτην ἔχειν δύναμιν, αἱ κατὰ μέρος ἐν αὐταῖς γίνονται διαφοραί. καὶ διὰ τοῦτο τινὰς μὲν τόδε τι τὸ πάθημα, τινὰς δὲ τόδε τι θεραπεύειν μᾶλλον.

Περὶ μυῶν κόπρου.

Οὕτω γοῦν καὶ τὰ τῶν μυῶν ἀποπατήματα γεγράφασιν ἀλωπεκίας θεραπεύειν, καὶ ἦν τις ἰατρὸς, ὃς ἐχρῆτο τῷ συνθέτῳ φαρμάκῳ διὰ μυῶν κόπρου κατεσκευασμένῳ πρὸς τὸ πάθημα τοῦτο. καί τις ἄλλος βαλανείου προσδεῖσθαι παιδίῳ δεομένῳ τῶν οἰκείων, ἐκέλευσεν παρασκευάσασθαι μυῶν κόπρον, ἐφ᾽ ὧν πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐγέλασαν, εἰ τοσούτων ὄντων, ἃ προστιθέμενα τῇ ἕδρᾳ πρὸς ἔκκρισιν ἐπεγείρει τὸ ἔντερον, ἅπαντα ὑπερβὰς ἐκεῖνος ἐπὶ τὴν τῶν μυῶν ἧκε κόπρον. ἔστι γὰρ ὄντως αἰδεῖσθαι τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰς πεῖραν ἄγειν ἁπάντων καταγινωσκόντων ὡς περιέργου τε καὶ γόητος, ὃς αὖ ταῦτα πράττει τε καὶ λέγει. περὶ μὲν οὖν τῆς τῶν μυῶν κόπρου, καὶ ταῦθ᾽ ἱκανά.

Περὶ κόπρου τῶν χερσαίων κροκοδείλων.

Τὴν δὲ τῶν χερσαίων κροκοδείλων τούτων τῶν μικρῶν τε καὶ χαμαιρεπῶν κόπρον ἔντιμον αἱ ψυφῶσαι πεποιήκασι γυναῖκες, αἷς οὐκ ἀρκεῖ τοῖς ἄλλοις φαρμάκοις τοσούτοις οὖσιν, λαμπρόν τε καὶ τετανὸν ἐργάσασθαι τὸ περὶ τὸ πρόσωπον δέρμα, προστιθέασι δ᾽ αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν κροκοδείλων κόπρον. ὁμοία δ᾽ αὐτῇ γίνεται, καὶ ἡ τῶν ψαρῶν, ὅταν ὄρυζαν μόνην ἐσθίωσιν. εὔδηλον οὖν ὅτι ῥυπτικὴν τε καὶ ξηραντικὴν δύναμιν ἔχουσιν αἱ τοιαῦται κόπροι μετρίαν ἑκατέραν, καὶ πολὺ μετριώτεραι τε καὶ ἀμυδρότεραι αἱ τῶν ψαρῶν. ἡ δέ γε τῶν κροκοδείλων κόπρος ὥσπερ τῶν προσώπων τὴν ἔφηλιν ἀφαιρεῖν πέφυκεν, οὕτω καὶ ἀλφοὺς, καὶ λειχῆνας.

Περὶ ῥύπου τῶν ἀνθρώπων.

Ῥύπος γεννᾶται μὲν οὐ μόνον ἐπὶ παντὸς τοῦ κατὰ τὸ σῶμα δέρματος, ἀλλὰ κἂν τοῖς ὠσὶ, διὰ δὲ βραχύτητα δυσπόριστός ἐστιν, καὶ κατὰ τοῦτο περὶ αὐτοῦ γεγράφασιν οὐδὲν, ὅτι μὴ παρωνυχίαις ἁρμόττειν τὸν ἐκ τοῦ ὠτὸς ῥύπον, ὅνπερ δὴ καὶ μόνον οἷόν τε λαβεῖν ἐστι καθ᾽ ἑαυτόν. ὁ γὰρ ἐπιτρεφόμενος ἅπαντι τῷ δέρματι, κατά τε τὰ βαλανεῖα, καὶ τὰς παλαίστρας ἀπορρύπτεται, συντελῶν τι καὶ αὐτὸς τῷ καλουμένῳ πάτῳ, περὶ οὗ προείρηται. δηλοῖ δ᾽ αὐτοῦ καὶ ἡ γένεσις τὴν φύσιν. εἰ γὰρ τοῦ κατὰ τὴν ἄδηλον διαπνοὴν ἐκκενουμένου τὸ παχυμερὲς, καὶ γεῶδες ὑπόλειμμα ῥύπος γίγνεται, ξηραντικῆς ἐστι δυνάμεως, ἔχον τι καὶ θερμότητος. ὅ γε μὴν ἐπιτρεφόμενος τοῖς τῶν προβάτων ἐρίοις ῥύπος, ἐξ οὗ τὸν καλούμενον οἴσυπον ποιοῦσιν, πεπτικῆς ἐστι δυνάμεως, παραπλησίως τῷ βουτύρῳ, βραχύ τι δὲ καὶ διαφορητικὸν ἔχει.

Τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, κοινὰ πᾶσιν αὐτοῖς ἐστιν, οὐδὲν μὴν οὕτω κοινὸν, ὡς ἡ σάρξ. πᾶν γὰρ ζῶον ἔχει ταύτην. ἔναιμον μὲν ἄνθρωπός τε καὶ τετράποδα πάντα, καὶ ὄρνιθες, ὄφεις τε καὶ σαῦροι καὶ χελῶναι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. χωρὶς δ' αἵματος, τά τε ὄστρια πάντα, καὶ τῶν ἐνύδρων οὐκ ὀλίγα, καθάπερ καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ γῇ. καὶ τὸ ἐσθιόμενον τῶν ζώων ἡ σάρξ ἐστι μάλιστα. καὶ γὰρ καὶ τῶν σπλάγχνων ὁ πλεῖστος ὄγκος ἐκ τῶν κατ' αὐτὰς γίνεται σαρκῶν. ἔνιοι δὲ τῶν ἰατρῶν τὴν μὲν ἐν τούτοις σάρκα παρέγχυμα καλοῦσιν, διότι τῶν φλεβῶν ἐκχεόμενον τὸ αἷμα περιπήγνυται πᾶσι τοῖς ἀγγείοις, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσιν. τὴν δ' ἐν τοῖς μυσὶ μόνην ὀνομάζουσι σάρκα. περὶ μὲν δὴ τῶν ὀνομάτων ὡς ἀεὶ φαμὲν, ἐρίζειν οὐ χρή. τὴν δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐπιστήμην ἀσκητέον, ἧς καὶ ἡμεῖς ἀντιποιούμενοι διὰ παντὸς ὅσα περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ζῶον μορίων ἰδίων, καὶ κοινῶν ἐπιστάμεθα, τὰ μὲν ἐκ τῆς πείρας, τὰ δ' ἐκ τοῦ λόγου διδαχθέντες, ἐφεξῆς ἐροῦμεν ἅπαντα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης σαρκὸς ποιησάμενοι.

Περὶ σαρκὸς ἐχίδνης.

Οὐχ ἅπασαι τῶν ζώων αἱ σάρκες ἄνθρωπον τρέφουσιν, ἀλλ' ἐνίων εἰσὶ καὶ θανάσιμοι τῶν φαρμακωδῶν οὐδὲν ἧττον, ἃ καλοῦσι δηλητήρια, καὶ τῶν τρεφουσῶν δὲ ἡμᾶς σαρκῶν ἔνιαι μὲν αὐτὸ τοῦτο μόνον εἰσὶ τροφαί. τινὲς δὲ πρὸς τὸ τρέφειν ἔχουσι, καὶ τὴν ὡς φαρμάκου δύναμιν, ἐπειδὴ κατὰ τὸ ξηραίνειν ἢ ὑγραίνειν καὶ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν ἀλλοιοῦσι τὸ σῶμα. τὰς γοῦν τῶν ἐχιδνῶν θερμαινούσας τε καὶ ξηραινούσας, ἐναργῶς ἐστιν ἰδεῖν ἀρτυομένας, ὥσπερ αἱ ἐγχέλεις ἐλαίῳ, καὶ ἁλσὶ, καὶ ἀνήθῳ, καὶ πράσῳ, καὶ ὕδατι δηλονότι μετὰ τοῦ συμμέτρου. ὅτι δὲ καθαίρουσιν διὰ τοῦ δέρματος ἅπαν τὸ σῶμα, γνῶναί σοι πάρεστιν ἐξ ὧν ἐπείραθην ἐγὼ ἔτι νέος γενόμενος ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἀσίας, ὧν ἕκαστον ἐφεξῆς δίειμι. ἄνθρωπος νοσῶν τὸ καλούμενον πάθος ἐλεφαντία, μέχρι μέν τινος ὁμοδίαιτος ἦν τοῖς συνήθεσιν, ἐπεὶ δ' ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας τε καὶ ὁμιλίας ἐκοινωνήσαμεν ἔνιοι τοῦ πάθους, αὐτὸς δὲ δυσώδης ἦν ἤδη καὶ εἰδεχθὴς, καλύβην αὐτῷ πηξάμενοι πλησίον τῆς κώμης, ἐπὶ χθαμαλοῦ τοῦ λόφου παρά τινι πηγῇ, ἱδρύουσιν ἐν αὐτῇ τὸν ἄνθρωπον, φέροντες τροφὰς αὐτῷ ἐφ' ἡμέρᾳ τοσαύτας ὅσον ἀποζῆν ἱκανῶς. περὶ δὲ καιρὸν ἐπιπολὺν, θερισταῖς πλησίον αὐτοῦ θερίζουσιν, ἐκομίσθη τις οἶνος ἐν κεραμίῳ μάλα εὐώδης. ὁ μὲν κομίσας ἐγγὺς τῶν θεριζόντων καταθεὶς ἐχωρήθη. τοῖς δ' ὡς ἧκεν ὁ καιρὸς τοῦ πίνειν, ἔθος μὲν ἦν αὐτοῖς ἐγχέουσιν κρατῆρα μεθ' ὕδατος συμμέτρου κεραννύναι τὸν οἶνον. ὡς δὲ ἀνελομένου νεανίσκου τὸ κεράμιον, ἐξαιροῦντά τε τὸν οἶνον εἰς τὸν κρατῆρα, συνεξέπεσεν ἔχιδνα νεκρά. δείσαντες οὖν οἱ θερισταὶ μή τι πάθοιεν ἐκ τοῦ πόματος, αὐτοὶ μὲν ὕδατος ἔπιον. ὡς δ' ἀπηλλάττοντο χαρίζονται δῆθεν ὑπὸ φιλανθρωπείας τῷ τὸν ἐλέφαντα νοσοῦντι τὸν οἶνον ἅπαντα αὐτῷ, κείνου τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν τοιούτῳ. ὁ δ' ἐκ τούτου πίνων, ὑγιὴς ἐγένετο θαυμαστόν τινα τρόπον. ὅλον γὰρ αὐτοῦ τὸ τοῦ δέρματος ἐκθρύμματα ἀπέπεσεν ὡς τῶν μαλακοστράκων ζώων τὸ σκέπασμα. ὅσον δ' ὑπόλοιπον ἦν ἔτι μαλακὸν ἱκανῶς ἐφαίνετο, καθάπερ τὸ τῶν καράβων τε καὶ καρκίνων, ὅταν ἀποπέσῃ τὸ πέριξ ὄστρακον.

Ἕτερον τοιοῦτον δὲ ὁμοίας περιπτώσεως ἐγένετο κατὰ τὴν ἐν ἀσίᾳ μυσίαν οὐ πόρρω τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἄνθρωπος ἐλεφαντιῶν κάμνων ἐπὶ χρῆσιν ὥρμησεν ὑδάτων θερμῶν αὐτοφυῶν ὠφελείας ἐλπίδι. παλλακὶς δ' ἦν αὐτῷ δούλη νέα τε καὶ καλὴ πολλοὺς ἐραστὰς ἔχουσα, ταύτῃ καὶ ἄλλα μέν τινα τῶν περὶ τὴν οἰκίαν. ἀτὰρ οὖν καὶ τὰ κατὰ τὸ ταμεῖον ἐπίστευεν ὁ κάμνων. ὡς δὲ καταχθέντων αὐτῶν ἡνίκ' ἐχρῆτο τοῖς ὕδασιν ἐν οἰκίᾳ παρακείμενον, ἐχούσῃ χωρίον αὐχμηρὸν ἐχιδνῶν μεστὸν, ἐμπεσοῦσά τις αὐτῶν εἰς οἴνου κεράμιον ἀμελῶς κείμενον ἐναπέθανεν, ἕρμαιον ἡγησαμένη τὸ κατὰ τύχην ἐκβὰν ἡ παλλακὴ, δεσπότῃ τὸν ποτὸν ἐκ τούτου προσέφερεν. ὁ δὲ πίνων αὐτὸ τῷ κατὰ τὴν καλύβην ὡσαύτως ὑγιάσθη. δύο μὲν ἤδη σοι ταῦτα διδάγματα ἐκ τῆς περὶ τὴν περίπτωσιν πείρας.

Ἕτερον δ' ἐπ' αὐτοῖς τρίτον ἐκ τῆς ἡμετέρας μιμήσεως. ἐπειδὴ γάρ τις νοσῶν τοῦτο τὸ νόσημα φιλοσοφώτερος ἢ κατὰ τοὺς πολλοὺς, ἐδυσχέραινέ τε δεινῶς, καὶ τεθνάναι βέλτιον ἢ ζῆν ἔφασκεν εἶναι. διηγουμένῳ οὕτως ἀθλίως ἐδήλωσα τὰς προειρημένας δύο περιπτώσεις αὐτῷ. ὁ δ' αὐτός τε γὰρ ἦν ἔμπειρος οἰωνῶν, ἐχρήσατό τε φίλῳ θαυμαστῶς κατορθοῦντι τὸ μάθημα. καθίσας ἐπ' ὄρνισιν ἅμ' ἐκείνῳ, προὐτράπη τε μιμήσασθαι τὰ διὰ τῆς πείρας ἐγνωσμένα, καὶ πίνων οἶνον οὕτω φαρμαχθέντα, λεπρώδης ἐγένετο. χρόνῳ δ' ὕστερον ἰασάμεθα, καὶ τὴν λέπραν αὐτοῦ τοῖς συνήθεσι φαρμάκοις. τέταρτος ἐπὶ τούτῳ τέχνην πεποιημένος, ἐχίδνας ζώσας συλλαμβάνειν. ἐν ἀρχῇ μὲν ἦν τοῦ πάθους ἐκεῖνος, προὔκειτο δ' ἡμῖν ὅπως ἰαθῇ τάχιστα, φλέβα τε οὖν αὐτοῦ τεμόντες, καὶ καθήραντες φαρμάκῳ μέλαιναν κενοῦντι, χρήσασθαι ταῖς ἀγρευομέναις ἐχίδναις συνεβουλεύσαμεν, ἐν λοπάδι διασκευάζοντι καθάπερ τὰς ἐγχέλεις. οὗτος μὲν οὖν οὕτως ἐθεραπεύθη, διαπνεύσαντος αὐτῷ τοῦ πάθους.

Ἄλλος δέ τις ἀνὴρ πλούσιος οὐχ ἡμεδαπὸς οὗτος γε, ἀλλ' ἐκ μέσης θρᾴκης ἧκεν, ὀνείρατος προτρέψαντος αὐτὸν εἰς τὸ πέργαμον, εἶτα τοῦ θεοῦ προστάξαντος ὄναρ αὐτῷ πίνειν τε τοῦ διὰ τῶν ἐχιδνῶν φαρμάκου καθ' ἑκάστην ἡμέραν. καὶ χρίειν ἔξωθεν τὸ σῶμα, μετέπεσεν τὸ πάθος οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας εἰς λέπραν, ἐθεραπεύθη τε πάλιν οἷς ὁ θεὸς ἐκέλευεν φαρμάκοις καὶ τοῦτο τὸ νόσημα.

Ἡ μὲν δὴ τῶν ἐχιδνῶν σάρξ εἰς τοσοῦτον ἥκει τῆς ξηραντικῆς δυνάμεως. ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν φαγόντων αὐτὴν ἑάλωσαν δίψει σφοδροτάτῳ, καὶ διὰ τοῦτο προσαγορεύουσιν τὰς ἐχίδνας διψάδας. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τοὺς δηχθέντας ὑπ' αὐτῶν φασὶν οὐκ ἐμπίπλασθαι πίνοντας, ἀλλὰ διαρρήγνυσθαι πρότερον, ἢ παύσασθαι διψῶντας. διὰ τοῦτο τῶν ἐν ῥώμῃ τὰς ἐχίδνας θηρευόντων, οὓς ὀνομάζουσι μάρσους, ἐπυθόμην εἴ τι σημεῖον ἔχοιεν με διδάξαι διακριτικὸν ἑκατέρου τοῦ γένους τῶν ἐχιδνῶν. οἱ δ' οὐδὲν ὅλως ἔφασαν εἶναι γένος ἐχιδνῶν διψάδων, ἀλλὰ τὰς παρὰ θαλάττῃ, καὶ τόποις ἁλμυρώδεσι πολλὴν ἔχουσι διαιτωμένας, ἁλμυρὰν ἴσχειν τὴν σάρκα, διὸ καὶ κατὰ λιβύην πολλὰς γίγνεσθαι τοιαύτας, ἐν ἰταλίᾳ δ' οὐκ εἶναι, διὰ τὴν ὑγρότητα τῆς χώρας. ταῦτα μὲν οὖν ἤκουσα τῶν μάρσων λεγόντων, οὐ μὴν ἔχω βεβαίως εἰπεῖν εἴτ' ἀληθεύουσιν τὸ σύμπαν, εἴτε καὶ ψεύδονται κατά τι. τὸ μὲν γὰρ ἐν οἷς εἰρήκασιν χωρίοις γίνεσθαί τινας ἐχίδνας

ἁλυκὴν ἐχούσας τὴν σάρκα, πιθανώτατον εἶναί μοι δοκεῖ. συμμεταβαλλούσας γὰρ οἶδα ταῖς τροφαῖς τὰς τῶν ζώων σάρκας, οὐ μὴν ὡς οὐδέν ἐστι γένος ἐχιδνῶν διψάδων, ἀποφήνασθαι δύναμαι. τὸ δ' οὖν ἀσφαλέστατόν ἐστι φυλάττεσθαι τὰς ἐν τοῖς τοιούτοις χωρίοις ἐχίδνας θηρεύειν εἰς ἐδωδήν, ἢ φαρμάκου κατασκευήν, ὁποῖόν ἐστι καὶ τουτὶ τὸ ἔνδοξον, ὃ καλοῦσιν ἅπαντες σχεδὸν ἰατροὶ θηριακήν. ἐπεὶ δ' ἔθος ἡμῖν ἐστιν ὅταν τοὺς καλουμένους ἀρτίσκους θηριακοὺς σκευάζωμεν, ἀφαιρεῖν οὐ μόνον τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν οὐράν, γίγνωσκε πολλάκις εὐλόγως ἴσως μὲν τὴν κεφαλὴν ὅλην, διὰ τὸν ἐν τῷ στόματι περιεχόμενον ἰόν, ἀλόγως δὲ τὴν οὐρὰν ἀφαιρεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι διὰ τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς τά θ' ὑγρὰ καὶ τὰ ξηρὰ πρακτέον οὕτως ἐστίν. ἀποκτεινάντων γὰρ αὐτά, εἶτ' ἐκδειράντων τε καὶ ἀναπτυξάντων, ἐξαιροῦμέν τε καὶ ἀπορριπτοῦμεν ἅπαντα τὰ ἔνδον, ὡς μόνην καταλείπεσθαι τὴν τῶν σαρκῶν οὐσίαν ἅμα ταῖς διαπεφυκυίαις αὐτῶν ἀρτηρίαις τε καὶ φλεψίν, ἐλάχιστον ἐχούσαις ὄγκον ὡς πρὸς τὴν ὅλην σάρκα, καὶ μηδὲ φαινόμενον, ἐὰν μὴ πάνυ τις ἐπιμελῶς κατασκέψηται. τοὺς μὲν οὖν ἀρτίσκους οὓς δὴ καὶ θηριακοὺς ὀνομάζουσι, σκευάζομεν οὕτως. κεκαθαρμένας αὐτὰς λαβόντες, εἶθ' ἑψόντες ἐν ὕδατι, μέχρις ἂν ἀκριβῶς ἡμῖν εἶναι δόξωσιν ἑφθαί. συνεμβάλλομεν δ' εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἀνήθου τῷ ὕδατι, καὶ μετὰ τὴν ἕψησιν ἀπὸ τῶν σαρκῶν διακρίνομεν τὰς ἀκάνθας, εἶτα μίγνυμεν ἄρτῳ λελειωμένῳ τὴν σάρκα. τὸν δ' ἄρτον τοῦτον οὐ τὸν ἐπιτυχόντα λαμβάνομεν, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα καθαρώτατόν τε καὶ καλῶς ὠπτημένον ἐν κλιβάνῳ, συμμέτρων ἁλῶν ἔχοντα καὶ ζύμης. προαναξηραίνομεν δὲ αὐτὸν ἐν οἴκῳ ξηρῷ καὶ ἀνίκμῳ, μέχρις ἂν οὕτω γένηται ξηρός, ὡς ἐν ὅλμῳ κοπῆναι δύνασθαι. οὐ μὴν κόπτοντές γε μίγνυμεν, ἀλλὰ διαβρέχοντες τῷ ὕδατι, καθ' ὃ τὰς ἐχίδνας ἑψήσαμεν. αὐτὴν δὲ τὴν σάρκα πρὶν μιγνύναι τῷ ἄρτῳ, τρίβομεν ἐν θυίᾳ τῶν μαγείρων ἄχρις ἂν ἀκριβῶς γένηται λεία. καὶ μετὰ ταῦτα μικροὺς ἀρτίσκους λεπτοὺς πλάσαντες, εἶτα ξηράναντες ἐν οἴκῳ θερμῷ, καὶ ξηρῷ φυλάττομεν, ἀποτιθέμενοι πάλιν ἐν οἴκῳ τοιούτῳ. τούτους μὲν οὖν εἰσβάλλοντος τοῦ θέρους σκευάζομεν, ἡνίκα μάλιστα βελτίστη τῶν ἐχιδνῶν ἐστιν ἡ σάρξ. χρώμεθα δ' ὕστερον, κόπτοντές τε καὶ διάττοντες, εἶτ' αὖθις λειοῦντες ἀναμιγνύντες τε τοῖς σκευαζομένοις εἰς ἡδονὴν ἁλσίν, ἐμβάλλομεν δ' αὐτῶν, καὶ τῇ θηριακῇ. γίγνονται δὲ καὶ οἱ διὰ τῶν ὀπτηθεισῶν ἐχιδνῶν ἅλες, ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρόν, εἰς χύτραν καινὴν ἐμβαλλόντων ἡμῶν τὰς ἐχίδνας ζώσας ἅμα τοῖς ὑποστορνυμένοις τε καὶ περικειμένοις αὐταῖς φαρμάκοις, ἃ λέγειν ἅπαντα νῦν οὐκ ἔτι τῆς ἐνεστώσης πραγματείας. ἴσως γάρ τις ἡμῖν οὐκ εὐλόγως ἐγκαλέσει, καὶ περὶ τῶν ἀρτίσκων τῆς κατασκευῆς, ὡς οὐκ ἐν καιρῷ διελθοῦσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπειδὴ φθάνει λελέχθαι, φυλαττέσθω κἂν δοκῇ μὴ πάνυ τι τῆς προκειμένης εἶναι πραγματείας ἴδια. τὰ δ' ἑξῆς κατὰ τὸ προσῆκον μέτρον λεγέσθω. προσῆκον δ' ἐστὶ περὶ τῆς καθόλου δυνάμεως ἀναμνῆσαι, τὴν σάρκα τῶν ἐχιδνῶν εἰπόντα εἶναι ξηραντικήν τε καὶ διαφορητικὴν ἰσχυρῶς ἅμα τῷ θερμαίνειν μετρίως. ἐπείγεται δ' ὡς ἔοικεν ἡ δύναμις αὐτῆς ὠθεῖν τὸ δέρμα, διὰ τοῦτο κινοῦσα τὰ κατὰ τὸ σῶμα περιττώματα, φθειρῶν τε οὖν πλῆθος οὐκ ὀλίγων γεννᾶται τοῖς ἔχουσι κακοχυμίαν ἐν τοῖς σώμασι δαψιλῆ, καὶ τοῦ δέρματος ἀφίσταταί τε καὶ ἀποπίπτει, καθάπερ τι λέπος ἡ ἐπιδερμὶς ὀνομαζομένη, καθ' ἣν ἴσχονται μᾶλλον τῶν εἰς τὸ δέρμα φερομένων χυμῶν, οἱ παχεῖς καὶ γεώδεις, ὑφ' ὧν αἵ τε ψῶραι, καὶ αἱ λέπραι, καὶ οἱ ἐλέφαντες γίνονται. ταῦτα μὲν οὖν εἶχόν τι λέγειν περὶ τῶν τῆς ἐχίδνης σαρκῶν. ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἀναλήψομαι τὸν λόγον. αἱ μὲν τῶν θερμοτέρων φύσει ζώων σάρκες, οὐ μόνον τρέφουσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ θερμαίνουσιν, αἱ δὲ τῶν ψυχροτέρων ψύχουσιν. οὕτως δὲ καὶ αἱ μὲν τῶν ξηροτέρων ξηραίνουσιν, αἱ δὲ τῶν ὑγροτέρων ὑγραίνουσιν. μεμνημένος οὖν ὡς ἔμαθες ἐν τοῖς περὶ κράσεων, ὅταν γνωρίσῃς τι τῶν ζώων εἶναι τῇ κράσει ξηρότερον, ὥσπερ εἰ τύχοι τὸν ἄγριον ὗν τοῦ ἡμέρου, γίνωσκε τούτου, καὶ τὴν σάρκα ξηραντικωτέραν εἶναι καὶ κατὰ τὰς ἄλλας διαφορὰς τῶν κράσεων ὡσαύτως, οἷον ὅτι συὸς μὲν πρόβατον ξηρότερον. τούτου δ' αἴξ, τούτου δὲ βοῦς, καὶ τούτου λέων. οὕτω δὲ καὶ κατὰ θερμότητα, λέων μὲν κυνὸς θερμότερος, κύων δὲ ταύρου, ταῦρος δὲ τοῦ τοὺς ὄρχεις ἐκτετμημένου βοός. ἀνάλογον οὖν τῇ κατὰ τὴν κρᾶσιν ὑπεροχῇ τῶν ἄλλων ζώων, καὶ αἱ σάρκες αὐτῶν διοίσουσιν. καὶ διὰ τοῦτο ξηραίνειν μὲν ἐθέλων τὸ σῶμα τῶν ξηροτέρων τῇ κράσει ζώων, δώσεις τὴν σάρκα, θερμαίνειν δὲ βουλόμενος, τῶν θερμοτέρων, καὶ ψυχρότερον μὲν ἐπιχειρῶν ἐργάζεσθαι, τῶν ψυχροτέρων, ὑγρότερον δὲ τῶν †ὑγραινόντων. οὐ σμικρὰ δὲ διαφορὰ τῶν σαρκῶν ἐστιν κἂν τῷ τεταριχεῦσθαι τινὰς αὐτῶν. ὅλῳ γὰρ παντὶ διαλλάττουσιν, ὡς πολλάκις ὑγροτάτου τῇ κράσει ζώου ταριχευθεῖσαν σάρκα ξηραντικωτέραν εἶναι μακρῷ τῆς φύσει ξηρᾶς. ἀταριχεύτου δὲ καὶ ἡ ὀπτηθεῖσα δέ, ξηροτέρα τῆς ἑψηθείσης ἐστὶν ἐν ὕδατι. ἔγραψαν δὲ καὶ ἄλλων ζώων ἔνιοι σάρκας ὠφελεῖν ἐσθιομένας τε καὶ κατὰ τῶν πεπονθότων μερῶν ἐπιτιθεμένας, οἷον τὴν τοῦ χερσαίου ἐχίνου σκελετευθεῖσαν, εἰ ποθείη ἐλεφαντιῶσιν, καὶ καχέκταις, καὶ σπασμώδεσιν, καὶ νεφριτικοῖς, ἔτι τε τοῖς τὸν ἀνὰ σάρκα προσαγορευόμενον ὕδερον ἔχουσιν. εἰ δὲ ταῦτα ποιεῖν πέφυκεν, εἴη ἂν ἡ δύναμις αὐτῆς ἰσχυρῶς διαφορητική τε καὶ ξηραντική, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς σκελετευθείσης γαλῆς, ἥπερ οὖν ὀνίνησιν τοὺς ἐπιληπτικοὺς πινομένη. τῶν δὲ ταριχευθέντων αἰλούρων τὴν σάρκα, λειωθεῖσαν ἐπιτιθεμένην ἐξάγειν σκόλοπας φασί, ὡς ἑλκτικὴν ἔχουσαν δύναμιν δηλονότι, τῶν δὲ μυάκων ἁρμόττειν ἕλκεσιν ὑπὸ κυνὸς δάκνοντος γεγονόσιν. ἐγὼ δ' οὐδεμίαν ἐξαίρετον εὑρίσκω δύναμιν ἧς δεῖται τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν, ὥσπερ τὰ ὑπὸ τοῦ λυττῶντος κυνὸς δάκνοντος γενόμενα. ἡ τῶν κοχλίων δὲ σὰρξ κοπεῖσα πρότερον ἐν ὅλμῳ, καὶ μετὰ ταῦτα λειωθεῖσα ξηραντικωτάτη γίνεται πάντων τῶν ὑγρότητα περιττὴν ἐχόντων μορίων, ὥστε καὶ καὶ τοῖς ὑδερικοῖς ἁρμόττειν. ἡ δὲ ἐξ αὐτῶν ὑγρότης μόνη καθ' ἑαυτὴν ἄνευ τῆς σαρκὸς λαμβανομένη, καλεῖται δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν μύξα κοχλίου. μιγνυμένη δὲ λιβανωτῷ ἢ ἀλόῃ, ἢ σμύρνῃ, ἢ τισὶ τούτων, ἢ πᾶσιν ἄχρι τοῦ κηρωτῆς πάχος ἔχειν, ἐγκολλητικόν τε γίνεται τὸ φάρμακον, καὶ ξηραίνει καλῶς τοὺς ὑποπύους μύξους τῶν ὤτων. ἔστι δὲ καὶ ἀνακόλλημα ξηραντικὸν τῶν εἰς ὀφθαλμοὺς ῥευμάτων, ἐπιτιθεμένη κατὰ τὸ μέτωπον. ἔνιοι δὲ καὶ πρὸς σκόλοπας χρῶνται, λειοῦντες ὅλους μετὰ τῶν ὀστράκων, εἰσὶ δ' οἳ καὶ πρὸς καταμηνίων ἐπίσχεσιν. αὐτὰς δὲ τὰς σάρκας μόνας κἀγώ ποτε κατ' ἀγρὸν ἐπὶ τραύματος ἅμα νεύρου τρώσει τε καὶ θλάσει γεγονός, ἐπέθηκα λειώσας, καὶ τότε τραῦμα καλῶς ἐκολλήθη, καὶ τὸ νεῦρον οὐκ ἐφλέγμηνεν. ἦν δὲ σκληρὸς, καὶ ἀγροῖκος ἄνθρωπος, ἔμιξα γοῦν λειουμέναις αὐταῖς ἄχνην ἀλεύ-

ρου,

†ὑγροτέρων

ρου, λαβὼν ἀπὸ τοῦ πλησιάζοντος τῇ μύλῃ τοῦ τοίχους. γεγράφασι δέ τινες τῶν πρὸ ἡμῶν ἰατρῶν, σμύρναν ἢ λιβανωτὸν μιγνύειν αὐτοῖς δεῖν ἐπὶ τῆς τοιαύτης χρήσεως, ἀλλ' οὐδετέραν εἶχον τούτων ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ἀγροικίας. δύναιτο δ' ἄν τις καὶ ῥητίνης φρυκτῆς λείας μιγνύειν εἰ παρείη. ὁπόταν μέντοι πολὺ τῆς μύξης τῶν κοχλιῶν ἐθέλεις λαβεῖν μόνης, κατακεντητέον αὐτῶν τὴν σάρκα γραφείῳ. χρὴ δὲ μὴ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν αὐτούς τε θηρεῦσαι, καταξηραίνονται γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ. πρόσφατοι δ' ὄντες πολὺ τῆς γλίσχρας ὑγρότητος ἔχουσιν, ἣν κατακεντούμενοι τῷ γραφείῳ προΐασιν. ἡ δ' ὑγρότης αὕτη, καὶ τῶν ἐν τοῖς βλεφάροις τριχῶν παρὰ φύσιν ἀνακόλλημα γίνεται.

Περὶ πιμελῆς καὶ στέατος.

Πιμελὴ καὶ στέαρ κοινότατα ἐστὶ ταῦτα τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων ἐστίν. τὰ γὰρ εὐτροφοῦντα πάντα, πιμελὴν ἢ στέαρ ἴσχει. τὰ δὲ ἰσχνὰ καὶ ἄτροφα, πολλάκις μὲν οὐδ' ὅλως ἔχειν φαίνεται, πολλάκις δ' οὕτως ὀλίγην τε καὶ ξηρὰν, ὡς δυσδιάγνωστον εἶναι. διαφέρει δὲ πιμελῆς στέαρ τῷ πάχει, διὸ καὶ τοῖς γεωδεστέραν ἔχουσιν τὴν ὅλην φύσιν ζώοις, τὸ στέαρ γίνεται, καθάπερ τοῖς ὑγροτέραν ἡ πιμελή. διὰ τοῦτο τοιγαροῦν ἡ μὲν πιμελὴ τήκεται ῥᾳδίως ὑπὸ τοῦ πυρὸς, οὐ ῥᾳδίως δὲ πήγνυται ταχεῖα. τὸ δὲ στέαρ οὔτε τήκεται ῥᾳδίως, καὶ τακὲν πήγνυται τάχιστα, καὶ φαίνεται πολὺ σκληρότερον τῆς πιμελῆς. ὗς μὲν οὖν εὐτροφῶν, πιμελὴν πλείστην ἔχει διὰ τὴν φυσικὴν τῆς κράσεως ὑγρότητα. βόες δὲ καὶ αἶγες ὅσα τε ἄλλα κερασφόρα, διὰ τὴν ξηρότητα τὸ στέαρ πλεῖστον γεννᾷ. σὺ δ' εἰ βούλει τὴν ἐλαιώδη, καὶ λιπαρὰν οὐσίαν ἅπασαν ἐν τοῖς ζώοις κάλει στέαρ, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν. ἔξεστι δέ σοι καὶ πιμελὴν ὀνομάζειν ἅπαν τοῦτο τὸ γένος. οὐ μὴν ἔξεστι γέ σοι βουλομένῳ μὴ ψεύδεσθαι τὸ στέαρ τῶν αἰγῶν, ὑγρότερον εἶναι φάναι τοῦ τῶν ὑῶν. ὑγρότατον γὰρ τοῦτο σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἄλλων ἐστὶν, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἐγγὺς ἐλαίου τὴν δύναμιν, μαλακτικώτερον γε μὴν ἐλαίου, καὶ πεπτικώτερον ἐστίν. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς πρὸς φλεγμονὰς ἁρμόττουσιν καταπλάσμασι μίγνυται. τοῖς δὲ δακνομένοις τὰ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον, ἢ τὸ κῶλον, ἐνίεμεν αἴγειον μᾶλλον ἢ ὕειον στέαρ, οὐχ ὅτι μᾶλλον ἀμβλυντικόν ἐστιν δριμύτητος. ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ φύσει, μᾶλλον ἀμβλύνει τὸ ὕειον, καὶ διὰ τοῦτο μίγνυται, καὶ τοῖς ἕλκη θεραπεύουσιν φαρμάκοις, οἷόνπερ ἐστὶν, καὶ τὸ καλούμενον παρυγρόν. ἀλλ' ὅτι τὸ μὲν αἴγειον πήγνυται ῥᾳδίως διὰ πάχος, ἀπορρεῖ δὲ τὸ ὕειον ὁμοίως τῷ ἐλαίῳ, διὰ τοῦτ' ἐνίεμεν αὐτὸ μᾶλλον ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν τε καὶ τεινεσμωδῶν ὅταν παρηγορῆσαι τὴν δῆξιν αὐτῶν βουληθῶμεν. καὶ διὰ λεπτομέρειαν δ' ἔνια μᾶλλον ἀμβλύνει δριμύτητας, ὅταν ἐν τῷ βάθει τῶν δακνομένων σωμάτων τὸ λυποῦν ᾖ. ἧττον μὲν γὰρ τὸ παχυμερὲς, μᾶλλον δὲ τὸ λεπτομερὲς ὅλα διεξέρχεται τὰ σώματα, καὶ πᾶσι κεραννύται τοῖς δάκνουσιν, ἰχῶρσιν αὐτό. κατὰ τοῦτον καὶ τὸ χήνειον στέαρ, τὰ κατὰ βάθος τῶν σωμάτων δάκνοντα μᾶλλον ἀμβλύνει. ἔστι δὲ καὶ θερμότερον τοῦ ὑείου. μεταξὺ γε μὴν αὐτῶν ἐστι τὸ τῶν ἀλεκτρυόνων, θερμότερον δ' ἀεὶ, καὶ ξηρότερον τὸ τῶν ἀρρένων ζώων ἐστίν. αὐτῶν δὲ τούτων τὸ τῶν ἐκτεμνομένων τοὺς ὄρχεις, ἧττον θερμόν τε καὶ ξηρόν. ὁμοιοῦται γὰρ ἀεὶ τὸ εὐνουχισθὲν ἄρρεν τοῖς ὁμογενέσιν θήλεσι. κεφάλαιον δ' ἐστὶ τοῦ λόγου τόδε κοινὸν, οὗ μεμνῆσθαι χρή. τὸ κατὰ τὴν τῶν ζώων κρᾶσιν ἀεὶ τὰς διαφορὰς γίνεσθαι τῆς ἐν αὐτοῖς πιμελῆς, ἢ στέατος, ἢ ὅπως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλῃς, ὅλον τὸ γένος τοῦτο τοῦ κατὰ τὰ ζῷα σώματος ἐλαιώδους τε καὶ λιπαροῦ. ἐπεὶ τοίνυν ὗς ἀπολείπεται κατὰ θερμότητά τε καὶ ξηρότητα σχεδὸν ἁπάντων τῶν τετραπόδων ζώων, διὰ τοῦτο ἐστὶ πιμελὴν ἧττον τε θερμὴν ἔχει, καὶ μᾶλλον ὑγράν. ἁπάσης μὲν οὖν πιμελῆς δύναμις ἐστὶν ὑγραντική τε καὶ θερμαντικὴ τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. τοῦτο γὰρ μεμνῆσθαι χρὴ διὰ παντὸς εἰρημένου κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆσδε τῆς πραγματείας, αἱ δὲ καθ' ἕκαστον αὐτῶν διαφοραὶ, κατὰ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον εἰσίν. τοῦ μὲν γὰρ ὑὸς ὡς πρὸς ἡμᾶς ἡ πιμελὴ, τὸ μὲν ὑγραίνειν ἔχει δαψιλῶς, τὸ θερμαίνειν δ' οὐχ ὁμοίως, ὥσπερ τοὔλαιον, ἀλλ' ἔστι κατὰ τὴν ἐν ἡμῖν θερμότητα, καὶ ἡ τοῦ λίπους τῶν ὑῶν. ἡ δὲ τῶν ταύρων πολὺ θερμοτέρα, καὶ ξηροτέρα, τῆς τῶν ὑῶν. μεμνημένων ἡμῶν πάλιν κἀνταῦθα τὸ μὲν ἄρρεν τοῦ θήλεος ἀεὶ ξηρότερον εἶναι καὶ θερμότερον. τὸ δ' εὐνουχισθὲν ἄρρεν ὁμοιοῦσθαι τῷ θήλει, καθάπερ γε καὶ τὸ νέον ἅπαν. αὐτῶν δὲ τῶν νέων τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος ὑγρότερόν τε εἶναι καὶ ἧττον θερμόν. οὕτως οὖν καὶ τὸ μόσχιον στέαρ ἀπολείπεται τοῦ τῶν ταύρων θερμότητί τε καὶ ξηρότητι, καὶ τὸ τῶν ἐρίφων τοῦ τῶν αἰγῶν, ἀπολείπεται δὲ καὶ τὸ τῶν αἰγῶν τοῦ τῶν τράγων. αὐτῶν δὴ πάλιν, τὸ τῶν ταύρων τοῦ τῶν λεόντων, διαφορητικώτατον γὰρ ἐκεῖνο σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς τετράποσι. καὶ γὰρ καὶ θερμότατον αὐτῶν ἐστι, καὶ λεπτομερέστατον, ὥστε εἰ μίξαις αὐτὸ τοῖς πρὸς ἕλκη, καὶ φλεγμονὰς ἁρμόττουσι φαρμάκοις, οὐ μόνον οὐδὲν ὀνήσεις, ἀλλὰ καὶ βλάψεις δριμύτερον τοῦ προσήκοντος ἐργασάμενος. ὄγκοις δὲ χρονίοις ἐσκληρυσμένοις, καὶ νεύρων ἀγκύλαις, καὶ ἁπλῶς ὅσα σκιρρώδη προσφορώτατον ἐστιν, ἐφ' ὧν ἀπρακτότατον φαίνεται τὸ τῶν ὑῶν. τὸ δὲ τῶν ταύρων ἴσον πως ἑκατέρου διέστηκεν, ὅσῳ θερμότερόν τε ἐστιν, καὶ ξηρότερον τοῦ τῶν ὑῶν, τοσούτῳ καὶ τοῦ τῶν λεόντων ἀπολειπόμενον, ὡς ἂν οὖν ἐν τῷ μέσῳ τεταγμένον, εἰκότως ἑκατέρῳ τῷ γένει μίγνυται τῶν φαρμάκων, τοῖς τε τὰ σκιρρώδη θεραπεύουσιν, καὶ τοῖς τὰ φλεγμαίνοντα πέττουσιν, ὁποῖόν ἐστιν τὸ τετραφάρμακον ὀνομαζόμενον ἐκ κηροῦ, καὶ ῥητίνης, καὶ πίττης, καὶ στέατος συγκείμενον. εἰς γάρ τοι τοῦτο κἂν ταύρειον βάλῃς, κἂν μόσχειον κἂν τράγειον, κἂν αἴγειον, κἂν ὕειον, ἐκπυητικόν τε ἐστὶ πεπτικὸν ἐργάσῃ φάρμακον. ἀλλὰ τὸ μὲν ὕειον ἐμβληθὲν ἐπὶ παιδίων ἁρμόζει, καὶ γυναικῶν, ἐστὶ συνελόντι φάναι, τῶν ἁπαλοσάρκων, τὸ δὲ τοῦ ταύρου σκαπανεῦσιν, καὶ θερισταῖς, καὶ πᾶσι τοῖς σκληρὰς ἔχουσι σάρκας, ἢ διὰ τὴν φυσικὴν κρᾶσιν, ἢ διὰ τὴν ἰδέαν τοῦ βίου χρήσιμον ὑπάρχει. χρονίζον δ' ἅπαν στέαρ ἑαυτοῦ γίνεται θερμότερόν τε καὶ λεπτομερέστερον, ὥστε καὶ διαφορητικώτερον. ὑπάρχει δὲ τοῦτο σχεδὸν ἅπασι τοῖς χρονίζουσιν, ὅσα γε μὴ φθάνει σαπῆναι. καὶ γὰρ οἶνος, καὶ μέλι, καὶ ὄξος, καὶ τυρὸς, ἐστὶ βούτυρον, καὶ ὕσσωπον, ἔλαιόν τε πᾶν, εἴτε σχίνινον, εἴτε κίκινον, εἴτε ῥαφάνινον, εἴτ' αὐτὸ τὸ ἐκ τῶν ἐλαιῶν εἴη χρονίζοντα, λεπτότερά τε καὶ λεπτομερέστερα γίνεται, ἐστὶ διὰ τοῦτο δριμύτερά τε γευομένοις φαίνεται διαφορητικώτερόν τε χρωμένοις, ἐπὶ τῶν σκληρυνομένων τε καὶ δυσλύτων ἁπάντων παθῶν. ἐγὼ μὲν οὖν εἴρηκα δριμύτερον γευομένοις φαίνεσθαι. τινὲς δὲ τῶν διαφθειρόντων τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων, οὐ δριμέα καλοῦσιν, ἀλλὰ στύφοντα τὰ τοιαῦτα πάντα, μέχρι τοῦ περὶ ὄρεως, ὡς οὐδὲν διαφέρον, ἢ στύφον εἰπεῖν, ἢ δριμύ, καὶ

Tetrapharmaci Compositio

εἰ αὖθις αὐτοὺς ἔροιο περί τε κικίδος, καὶ μύρτων, καὶ μεσπίλων, καὶ σιδίων ῥοιᾶς, ὀμφακίου τε καὶ ῥοῦ, καὶ ταῦτα
στύφειν φασὶ, καί τοι γε ἐναντιωτάτην αἴσθησιν ἔχομεν ἐπ᾽ αὐτῶν τῆς γινομένης ἡμῖν ἀπὸ πεπέρεως, καὶ πυρέθρου
καὶ νάπυος, εὐφορβίου τε καὶ κρομμύου, καὶ σκορόδου, καὶ ἀδάρκης. εἰ μὲν οὖν ὡς τὸ τῆς στύψεως ὄνομα κοινὸν ἐπι-
φέρουσιν, κατ᾽ ἀμφοτέρων τῶν γιγνομένων ἡμῖν ἐν τῇ γεύσει παθῶν, οὕτω καὶ αὐτὰ τὰ πάθη μίαν ἔχειν οἴονται
φύσιν, ἀλλ᾽ ὅτι μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους αὐτοὺς εἶναι νομιστέον ἰδίας αἰσθήσεις ἔχοντας μόνους. εἰ δ᾽ ὄμφακα μὲν καὶ ῥοῦν,
καὶ κηκῖδα βαλαύστιόν τε καὶ ὑποκυστίδα συνάγειν τε καὶ σφίγγειν ἡμῶν ὁμολογοῦσιν τὴν οὐσίαν, διακρίνειν τε
καὶ δάκνειν, καὶ διεξέρχεσθαι τὸ πέπερι, καὶ νάπυ, καὶ πύρεθρον, ἀκύρως μὲν ὀνομάζουσιν στύφοντα τὰ δάκνοντα,
καὶ θερμαίνοντα, τῆς γνώσεως μέντοι τῶν φαρμάκων αὐτῶν, οὐχ ἡμαρτήκασιν. εἰ δὲ δεῖ στοχασάμενον εἰπεῖν, πό-
τερον ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἢ ἐν τοῖς πράγμασι σφάλονται, φαίην ἂν ἔγωγε μᾶλλον ἐν τοῖς ὀνόμασιν σφάλλεσθαι τοὺς
ἄνδρας, καὶ μάλιστα τοὺς ἀήθεις ἑλλάδος φωνῆς, οἷός ἐστιν ὁ ἀναζαρβεὺς Διοσκουρίδης, πολλὰ μὲν καλῶς εἰρηκὼς 10
τῶν περὶ τῆς ἰατρικῆς ὕλης ἱστορουμένων, ἀγνοῶν δὲ τὰ σημαινόμενα τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων. οὕτως οὖν ὅταν λέγει
στυπτικώτερον στέαρ εἶναι τὸ τῶν αἰγῶν τοῦ τῶν ὑῶν. εἰ μὲν οὖν τὸ δριμύτερον διὰ τοῦ στυπτικωτέρου βούλεται δη-
λῶσαι, ἐκδεξόμεθα τὸν λόγον ὡς ἀληθῆ. εἰ δὲ τὴν τοιαύτην ἔχον ποιότητά τε καὶ δύναμιν, οἷον ῥοῦς, καὶ ῥῆον ὑπο-
κυστίς τε καὶ βαλαύστιον, οὐκ ἀληθῆ φήσομεν εἶναι τὸν λόγον. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ τῶν ἐχιδνῶν στέαρ, ὅταν ἐκ ῥιζῶν τις ἀνα-
σπάσας, τὰς ἐν ταῖς μασχάλαις τρίχας ἐπαλείφῃ, φασὶ μὴ καὶ ταύτας φύεσθαι, κάλλιον ἔδοξέ μοι καὶ τούτου πεῖρα
θῆναι, καὶ πράξας ὡς ἐκέλευσαν, εὗρον ψευδομένους αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ ὅτι τὰς ἀρχὰς τῶν ὑποχύσεων ἰᾶται. τὸ
δὲ τῶν ἄρκτων στέαρ ἀλωπεκίαις ἁρμόττειν ἀληθῶς ἔγραψαν, ἔχομεν δ᾽ αὐτοῦ δοκιμώτερα φάρμακα πρὸς τὸ πά-
θος. ἀλλὰ τό γε μὴν τῶν ἀλωπέκων ὅταν ὠταλγίας φῶσι θεραπεύειν, αὐτοῦ τοῦ διορίσασθαι ποίας λέγουσιν ὠταλ-
γίας, ὡς οὐδὲ γινώσκουσιν διηρθρωμένως αὐτοῖς ἃ λέγουσιν, οὐδ᾽ ὅλως χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν. ἄλλοι δὲ ἰχθύων ἐπαι-
νοῦσι στέαρ, ὡς πρὸς τὰς ὑποχύσεις, ἢ ὅπερ ἂν ἐθέλωσιν πάθος ὀνομάζειν. ἕτεροι δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ἰχθύων, ἀλλὰ ποτα- 20
μίων γράφουσιν, ἄλλοι δὲ μᾶλλον θαλαττίων, ἵνα δοκῶσι τι πλέον ἐπίστασθαι τῶν πολλῶν.

Περὶ μυελοῦ.

Μυελὸς μαλακτικῆς τῶν σκληρυνομένων τε καὶ σκιρρουμένων σωμάτων ἐστὶν δυνάμεως, εἴτε μύες, εἴτε τένοντες,
εἴτε σύνδεσμοι τοῦτο πάσχοιεν, εἴτε καὶ σπλάγχνα. κάλλιστος δ᾽ ἐπὶ ἐράθην ἀεὶ τοῦ τῶν ἐλαφῶν, ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῶν ὁ
τῶν νέων βοῶν, οὓς δὴ καὶ μόσχους καλοῦσιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν μυελὸν αὐτῶν ὀνομάζουσιν μόσχειον. ὁ δὲ τῶν τράγων,
καὶ τῶν ταύρων, δριμύτερος αὐτῶν ἐστιν, καὶ ξηραντικώτερος, ὥστ᾽ οὐ δύναται διαλύειν σκληρότητας σκιρρώδεις,
ἔτι μεμνήμεθα τῶν ἐν τῷ πέμπτῳ γράμματι περὶ τούτων εἰρημένων. ἐκ δ᾽ οὖν τοῦ μοσχείου γε καὶ ἐλαφείου μυελοῦ,
καὶ πεσσοὶ μαλακτικοὶ τῶν κατὰ τὰς μήτρας συντίθενται, καὶ κατ᾽ αὐτῆς ἔξωθεν τῆς μήτρας ἐπιτίθεται φάρμακα διὰ
μυελοῦ σκευαζόμενα, δύναμιν δ᾽ ἔχοντα μαλακτικήν. λαμβάνεται δ᾽ οὐ μόνος ὁ ἐκ τῶν ὀστῶν μυελὸς, ὅσπερ δὴ καὶ
ὄντως ἐστὶ μυελὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ῥάχεως, ὃν καὶ αὐτὸν ὀνομάζουσι μυελὸν νωτιαῖον ὄντα, σκληρότερός τε καὶ αὐχμη- 30
ρότερος τοῦ λοιποῦ. μαλακώτερος γάρ ἐστιν ἐκεῖνος, καὶ λιπαρώτερος, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐγὼ τὸν ἐκ τῆς ῥάχεως ἰδίᾳ καθ᾽
ἑαυτὸν αὐτοῦ τούτου κατατίθεμαι. φροντίζω δὲ τοῦ μήτε σαπῆναι, μήτ᾽ εὐρῶτα σχεῖν ἑκάτερα τῶν μυελῶν. ἐν χειμῶνι
τε οὖν πρῶτον αὐτοὺς λαμβάνω, καθάπερ καὶ τὸ στέαρ, εἶτ᾽ ἐν οἴκῳ ξηραίνων ὑπερῴῳ τε καὶ ἀνίκμῳ μετὰ φύλλων
δάφνης ξηρῶν ἀποτίθεμαι. τὰ γὰρ ὑγρὰ καὶ πρόσφυτα φύλλα, πολὺ τῆς ἑαυτῶν μεταδίδωσι ποιότητος, ὥστε
δριμυτέρους γενέσθαι τοὺς μυελούς. εἰ δέ ποτε καὶ θερμοῦ, καὶ νοτίου τοῦ περιέχοντος ὄντος ἀποθέσθαι βουληθῇ μυελὸς
ἢ στέαρ, ἔστω σοι παρεσκευασμένος οἶκος, μήτε θερμὸς, οἷοι μάλιστα εἰσὶν οἱ πρὸς μεσημβρίαν ἐστραμμένοι (σήπεται γὰρ
ἐν τοῖς τοιούτοις) μήτε κατάγειος ὑγρὸς (εὐρωτιᾷ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις) ἀλλ᾽ ὑπερῷός τε καὶ πρὸς ἄρκτον ἐστραμμένος,
ἀναπεπταμένας ἔχων μικρὰς θυρίδας, ὡς δέχεσθαι αὐτοὺς ἀρκτικοὺς ἀνέμους δι᾽ ἡμέρας τε καὶ νυκτός.

Περὶ κεφαλῶν μαινίδων.

Κεφαλῶν μαινίδων ταριχηρῶν καίων τις, ἐχρῆτο πρὸς τὰς ἐν ἕδρᾳ ῥαγάδας, ὁ δ᾽ αὐτὸς οὗτος, καὶ πρὸς γαγ- 40
γραιῶνα χρονίως ἐσκιρρωμένον. ἔοικεν οὖν ἡ δύναμις αὐτῶν ξηραντική τις εἶναι, μὴ πάνυ δριμεῖα. τοῦτο γὰρ ἐνίοις
ὑπάρχει τῶν κεκαυμένων, ὡς τό γε ξηραίνειν κοινὸν ἅπασιν.

Περὶ κεφαλῆς λαγωῶν.

Ἕτερος δὲ κεφαλὴν ὅλην λαγωοῦ καίων, ἐχρῆτο πρὸς ἀλωπεκίας μετὰ στέατος ἀρκτείου.

Περὶ κεφαλῆς σαύρων.

Τὴν δὲ τῆς σαύρας κεφαλὴν λειωθεῖσαν, ἔνιοι γράφουσιν σκόλοπας ἐξάγειν, καὶ μυρμηκίας, καὶ ἀκροχορδόνας, καὶ ἥλους.

Περὶ ἐγκεφάλου λαγωοῦ.

Ἐγκέφαλον λαγωοῦ παρατριβόμενόν τε καὶ ἐσθιόμενον ἐπὶ τῶν ὀδοντιώντων παίδων ἐμάθομεν ὠφέλιμον
ὑπάρχειν, ἡψημένης δηλονότι τῆς κεφαλῆς ὅλης, ὥσπερ εἴωθα, οὐ μὴν ἐξαίρετός γε ἡ δύναμις αὐτοῦ, ἀλλὰ πα-
ραπλησία μέλιτι, καὶ βουτύρῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα πρὸς ὀδόντας φυομένων παιδίων ἁρμόττει. τινὲς δὲ καὶ φόβοις 50
βοηθεῖν ἐσθιόμενον τὸν ἐγκέφαλον τοῦτον ἔγραψαν.

Περὶ κεράτων ἐλάφου καὶ αἰγῶν.

Κέρασιν ἐλάφου καὶ αἰγὸς κεκαυμένοις μάλιστα χρῶνται, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ἐχρησάμεθα πολλάκις, εἴς τε τὸ
λαμπρύνειν τοὺς ὀδόντας, καὶ προστέλλειν τὰ οὖλα τὰ πλαδαρά. τὸ δὲ τῆς ἐλάφου τινὲς τῶν γραψάντων τὰ τοιαῦτα
μάλιστ᾽ ἐπαινοῦσιν, ὡς εἰ μετὰ τὸ καυθῆναι πλυθείη, καὶ δυσεντερίαν, καὶ πτύσιν αἵματος, ἔτι τε τὰς καλουμένας
κοιλιακὰς διαθέσεις ἐκθεραπεύειν, ἰκτερικοῖς τε διδόμενον ὠφέλιμον, ἐπὶ πάντων δὲ τούτων κελεύουσιν διδόναι
κοχλιάρια δύο, μεμίχασι δὲ αὐτὸ τινὲς ὡς ἐρέτης κεκαυμένον τε καὶ πεπλυμένον, καὶ ξηραίνουσιν κολλυρίοις τὰ ἐν
ὀφθαλμοῖς ῥεύματα. ἔστι γὰρ δηλονότι πάντων τῶν τοιούτων ἡ δύναμις ξηραντική, καθάπερ καὶ ἐρέτης.

Περὶ

Περὶ πνεύμονος ἀρνείου καὶ χοιρείου.

Πνεύμων ἀρνεῖος τε καὶ χοίρειος, τὰ ἐξ ὑποδημάτων παρατρίμματα θεραπεύειν πεπίστευται. ὁ δὲ τῆς ἀλώπεκος σκελετευθεὶς εἰ πίνοιτο, τοὺς ἀσθματικοὺς ὠφελεῖ.

Περὶ ἥπατος κυνὸς λυττῶντος.

Ἧπαρ τὸ τοῦ λυττῶντος κυνὸς, ἔγραψαν τινες, εἰ ὀπτηθὲν βρωθείη τοῖς ὑπ' αὐτοῦ δεδηγμένοις γίγνεσθαι βοήθημα, καὶ τινὰς μὲν οἶδα τῶν προσενεγκαμένων αὐτὸ ζῶν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ μόνῳ, χρησαμένους δ' ἐφεξῆς καὶ τοῖς ἄλλοις φαρμάκοις, ὧν πεῖραν ἔχομεν, ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτων. ἤκουσα δέ τινας αὐτῷ μόνῳ πιστεύσαντας ὕστερον ἀποθανόντας.

Περὶ ἥπατος αἰγός.

Τὸ δὲ τῆς αἰγὸς ἧπαρ ὀπτῶντές τινες, εἶτα λαμβάνοντες τὸν ἀπορρέοντα ἰχῶρα πρὸς νυκτάλωπας χρῶνται, καὶ τὸν ἀτμὸν δ' αὐτοῦ δέχεσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀνεῳγόσι κελεύουσιν ἑψομένου. καὶ μέντοι καὶ ὀπτὸν ἐσθιόμενον, πρὸς ταῦτα τὰ παθήματα φασὶν ἁρμόττειν, ἐλέγχειν τε τοὺς ἐπιλήπτους εἰ βρωθείη. τοῦτο δὲ δύνασθαι καὶ τὸ τράγειον.

Περὶ ἥπατος σαύρας.

Ἧπαρ σαύρας ἐντεθὲν ὀδοῦσι βεβρωμένοις ἔγραψαν τινὲς ἀνωδυνίαν ἐργάζεσθαι.

Περὶ κοιλίας αἰθυίας.

Κοιλίαν αἰθυίας ἐπαινοῦσι τινὲς ὡς πεπτικὸν φάρμακον, εἴ τις ἢ παραχρῆμα λαμβάνων ἑφθὴν, ἢ σκελετεύων προσφέροιτο. πειραθέντες δ' ἡμεῖς αὐτοῦ, ματαίαν εὕρομεν τὴν ὑπόσχεσιν, ὥσπερ καὶ τοῦ τῶν ἀλεκτορίδων ἔνδον χιτῶνος, ὃν καὶ αὐτὸν ἔνιοι σκελετεύοντες, ὠφελεῖν φασὶ εἰ ποθείη τοὺς στομαχικούς.

Περὶ ἥπατος λύκου.

Τὸ δὲ ἧπαρ τοῦ λύκου, πολλάκις μὲν ἔβαλλον εἰς τὸ διὰ τῶν ἥπατος φάρμακον ἡπατικὸν, οὐ μὴν ὑπεροχῆς τινος ἐπειράθην ἀξιολόγου, παραβάλλων αὐτῷ χωρὶς τούτου σκευαζόμενον.

Περὶ καστορίου.

Ὄρχεις κάστορος ὀνομάζουσι καστόριον, ἔνδοξον δὲ καὶ πολύχρηστον φάρμακον, ὡς καὶ βιβλίον ὅλον Ἀρχιγένει γεγράφθαι περὶ καστορίου χρήσεως. ἐκεῖνος μὲν οὖν τὰς κατὰ μέρος αὐτοῦ δυνάμεις διῆλθεν, ἐγὼ δ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαρμάκων, οὕτω κἀπὶ τούτου τὴν καθόλου δύναμιν ἐρῶ, πρὸς ἣν ἀποβλέπων τις εὑρίσκειν ἑαυτῷ δυνήσεται τὰς κατὰ μέρος. ὅτι μὲν δὴ θερμαίνει πρόδηλον. εἰ γὰρ ἐθελήσαι λεῖον ἀκριβῶς ἐργασάμενος αὐτὸ, διεὶς ἐλαίῳ χρῖσαί τε καὶ ἀνατρῖψαί τις αὐτοῦ μόριον, ἐναργῶς αἰσθήσεται θερμαινόμενος αὐτό. τὰ δὲ θερμαίνοντα πάντα διαφοροῦντά τι τῆς πλησιαζούσης οὐσίας, εὐθέως αὐτὴν καὶ ξηραίνει, πλὴν εἰ μή τι φύσει ὑγρὸν εἴη, καθάπερ ἔλαιόν τε καὶ ὕδωρ, ἐπίκτητόν τε ποιότητα θερμὴν οὐ δύναμιν προσλάβοι, καθάπερ αὐτὰ ταῦτα πυρὶ πλησιάσαντα, καὶ ἡλίῳ θερινῷ. τοῦ τοίνυν καστορίου, καὶ ἡ σύστασις οὖσα ξηρὰ, προσειληφυῖά τε τὸ θερμαίνειν, εἰκότως ξηραίνει. τοῦτο μὲν οὖν κοινὸν αὐτῷ, καὶ ἄλλοις φαρμάκοις παμπόλλοις ἐστίν. λεπτομερὲς δ' ἱκανῶς ὑπάρχει, καὶ κατὰ τοῦτο πλέον ἑτέρων δύναται θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων ὁμοίως αὐτῷ. τὰ γάρ τοι λεπτομερῆ φάρμακα δραστικώτερα τῶν παχυμερῶν ἐστιν, καὶ ἴσην ἔχει τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ διεξέρχεσθαι, καὶ κατὰ βάθους ἰέναι, τῶν ὁμιλούντων σωμάτων, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ ταῦτα πυκνὰ, καθάπερ τὰ νευρώδη. φανερῶς γοῦν ὑπὸ τοῦ καστορίου τὰ τοιαῦτα μεγάλως ὠφελεῖται διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. ἀγνοοῦσι δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἐν τῇ τοῦ καστορίου χρήσει προσέχοντες τὸν νοῦν αὐτῷ μόνῳ τὸ τρέμειν, ἢ σπᾶσθαι τι μόριον, ἢ ἀναίσθητον, ἢ ἀκίνητον εἶναι, ἢ δυσαίσθητον, μὴ γινώσκοντες ἑπόμενα τοιαῦτα συμπτώματα διαθέσεσιν σώματος ἀνομοίαις. ἀλλὰ σύ γε παρ' Ἱπποκράτους μαθὼν, ἐπὶ πληρώσει τε καὶ κενώσει γίγνεσθαι σπασμὸν, ἔνθα μὲν χρὴ κενῶσαι τὰ παρὰ φύσιν ἐν τοῖς νεύροις περιεχόμενα, καὶ πίνειν δίδου, καὶ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἔξωθεν ἐπιτίθει καστόριον. ἔνθα δὲ διὰ ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γίγνεται σπασμὸς, ἐναντιώτατον εἶναι γίγνωσκε τὸ φάρμακον τοῦτο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τοῖς τρέμουσι διὰ πλῆθος ὠφελιμώτατον ἐστιν, ἐναντιώτατον δὲ τοῖς διὰ κένωσιν εἰς τὸ τοιοῦτον πάθος ἐμπίπτουσιν. ἀνάλογον δὲ τοῖς εἰρημένοις πάθεσιν, καὶ τῆς λύζειν ἐν τῷ στομάχῳ γιγνομένου τὴν διάθεσιν εὕρον, καὶ διορισάμενος εἰ μὲν ὑπὸ πλήθους τοῦτο πάσχοιεν οἱ κάμνοντες, ἐπὶ τὴν τοῦ καστορίου χρῆσιν ἧκε, διὰ ξηρότητα δὲ καὶ κένωσιν, ἢ δι' ὑγρῶν δριμέων δῆξιν εἰ συσταίη, φεῦγε τὸ φάρμακον. ὑπονοήσειε μὲν οὖν τις αὐτὸ, τῇ τε ὀσμῇ καὶ τῇ γεύσει προσέχων, ἀλλοτριωτάτην ἔχειν ἀνθρώπου σώματι τὴν οὐσίαν. ἐν μέντοι τῇ φύσει φαίνεται μηδὲν ἐργαζόμενον ὧν τὰ τοιαῦτα ποιεῖ, τὰ μὲν στόμαχον κακοῦντα, τὰ δὲ γαστέρα, τὰ δὲ κεφαλὴν, τὰ δὲ ἄλλο τι. τοῦτο δὲ τὸ φάρμακον, εἴθ' ὑγρῷ σώματι προσφέροις δεομένῳ ξηρότητος, εἴτε ψυχρῷ θερμότητος, εἴθ' ὑγρῷ καὶ ψυχρῷ θερμότητος, καὶ ξηρότητος χρῄζοντι, μεγάλην μὲν ὠφέλειαν ἐπιδείκνυται, βλάβην δ' οὐδεμίαν οὐδενὶ προστρίβεται μορίῳ, καὶ μάλιστα ὅταν ἄπυρετος ὁ ἄνθρωπος ᾖ, καὶ τῶν πυρεσσόντων δὲ μὴ πάνυ θερμῶς, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις χλιαρὸν πυρετὸν, οἷος ἐν καταφοραῖς μάλιστα καὶ ληθάργοις γίγνεται. πολλοῖς μὲν πάνυ τὸ καστόριον ἐδώκαμεν, ἅμα μὲν πέπερι λευκῷ κοχλιαρίου πλῆθος, ἑκατέρου διὰ μελικράτου ποτίζοντες, ἔβλαψεν δ' οὐδεὶς οὐδὲν, ἀλλὰ καταμηνίων ἐπεχομένων, προκενώσας ἀπὸ σφυροῦ μετρίως, εἶτα διδοὺς καστόριον μετὰ γλήχωνος, ἢ καλαμίνθης, ἐπειράθην ἀεὶ τοῦ φαρμάκου κινοῦντος κάθαρσιν, ἄνευ τοῦ βλαβῆναί τι τὸν ἄνθρωπον. ἐκβάλλει δὲ καὶ χόρια κατεσχημένα. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα διὰ μελικράτου πινόμενον ἐργάζεται. τοὺς δὲ ἐμπνευματουμένους τὴν γαστέρα δυσιάτως, ἢ στρεφομένους, ἢ λύζοντας, ἐπὶ ψυχροῖς καὶ γλίσχροις χυμοῖς, ἢ παχεῖ, καὶ φυσώδει πνεύματι δι' ὀξυκράτου πινόμενον ὀνίνησιν. ὅσα δὲ εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενον ὠφελεῖ, ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενον ἅμα σικυωνίῳ, ἢ παλαιῷ ἐλαίῳ. τὰ δὲ πλείονος θερμότητος δεόμενα, καὶ ἀναφέρειν προσήκει δι' ἑαυτοῦ. ὠφελεῖ δὲ καὶ εἴ τις ἐπ' ἄνθραξιν αὐτὸ θυμιῷν, ἀρύῃ διὰ τῆς εἰσπνοῆς, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τὸν πνεύμονα, καὶ ἐγκέφαλον ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ πάθη, τάγε μὴν ληθαργικὰ, καὶ καταφορικὰ πάντα τὰ πάθη, μετὰ πυρετῶν, ἄμεινον οὐ τῶν εἰρημένων ἐλαίων τινὶ διδόντες θεραπεύειν, ἀλλὰ διὰ ῥοδίνου μᾶλλον ἐπιτιθέναι τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ αὐχένι.

Περὶ νεφρῶν σκίγκων.

Τὰ περὶ τοὺς νεφροὺς σκίγκων ὡς ἐντατικὰ αἰδοίων πίνεται, καὶ ἀντιπεπονθέναι γε αὐτοῖς δοκεῖ, μάλιστα θείδακος σπέρμα μεθ' ὕδατος πινόμενον. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ τῶν φακῶν ἀφέψημα μετὰ μέλιτος πινόμενον, παύειν φασὶ τὰς ἐντάσεις.

Περὶ ὀνύχων αἰγείων καὶ ὀνείων.

Ὄνυχας αἰγῶν ἔνιοι καυθέντας, εἶτα τὴν τέφραν ὄξει δεύοντες, ἀλωπεκίας καταχρίουσιν, ὡς εἴη αὖ καὶ ἡ τοιαύτη τέφρα λεπτυντικῆς δυνάμεως. ἔνιοι τοὺς τῶν ὄνων ὄνυχας καυθέντας, ἐπιληψίας φασὶ θεραπεύειν, εἰ πίνοιντο συνεχῶς, ἐλαίῳ δὲ φυραθέντας, χοιράδας διαφορεῖν. ἐπιπαττομένην δὲ τὴν αὐτὴν τέφραν ξηρὰν, ἰᾶσθαι τὰ †χίμεθλα.

†φύγεθλα

Περὶ ὀστῶν.

Ὀστᾶ κεκαυμένα διαφορητικῆς καὶ ξηραντικῆς ἱκανῶς ἐστι δυνάμεως, μάλιστα δὲ φασὶν ἔνιοι τὰ τῶν ἀνθρώπων δύνασθαι τοῦτο. τόν γε μὴν ὕειον ἀστράγαλον κεκαυμένον, εἶτα πινόμενον, ἐμπνευματώσεις καὶ στρόφους ἔφασαν θεραπεύειν. ἔγνων δέ τινας τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων, ὀστᾶ κεκαυμένα ποτίζοντας, μὴ γινωσκόντων τῶν πινόντων ὅ,τι πίνοιεν, ὅπως μὴ μυσάττοιντο, πολλῶν ἐπιληψίαν τε καὶ ἀρθρῖτιν ἐκτεθεραπευκέναι. 10

Περὶ γήρως ὄφεως.

Γῆρας ὄφεως ἔγραψάν τινες ἀναζεσθὲν ἐν ὄξει θεραπεύειν ὀδονταλγίας.

Περὶ δέρματος προβάτου.

Δέρμα προβάτου νεωστὶ ἐκδεδαρμένου, περιτεθὲν τοῖς μεμαστιγωμένοις ὁπωσοῦν, ἐναργῶς ὠφελεῖ πάντων ἑτέρων μᾶλλον, ὡς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ θεραπεύειν αὐτούς, συμπέττει τε γὰρ καὶ διαφορεῖ τὰ ὕφαιμα.

Περὶ ἵππων λειχήνων.

Λειχῆνας ἵππων λειωθέντας σὺν ὄξει γεγράφασί τινες ἐπιληψίας θεραπεύειν, ἔνιοι δὲ καὶ πρὸς παντὸς θηρίου δῆγμα συμβουλεύουσι χρῆσθαι. 20

Περὶ ἀράχνης ὑφάσματος.

Ἀράχνης ὕφασμα γράφουσί τινες ἀφλέγμαντα φυλάττειν τὰ ἐπιπολῆς ἕλκη.

Περὶ δερμάτων παλαιῶν.

Δέρματα παλαιὰ τὰ ἀπὸ τῶν καττυμάτων καυθέντα, πρὸς τὰ ἐκ τῶν ὑποδημάτων ἐκθλίμματα γεγράφασιν ἁρμόττειν, ὡς δῆθεν ἀντιπαθείᾳ τινὶ τοῦτο ποιοῦντα. φλεγμαίνοντα μὲν οὖν οὐκ ὠφελεῖται, παυσαμένης δὲ τῆς φλεγμονῆς εἰκότως ὠφελεῖται ξηραινόμενα, ξηραντικὴ γὰρ ἡ τοιαύτη τέφρα. καὶ ἡμεῖς ἐχρησάμεθα ποτὲ κατὰ ἀγρὸν αὐτῇ πρός τι τοιοῦτον ἐκ παρατρίμματος ἕλκος. θεραπεύει δ' εἰκότως ἡ τοιαύτη τέφρα, καὶ τὰ πυρίκαυτα τῶν ἑλκῶν, καὶ τὰ καλούμενα παρατρίμματα κατὰ τοὺς μηροὺς γινόμενα.

Περὶ ὀστρέων.

Ὄστρεα καλοῦσιν ἔνιοι πάντα τὰ ὀστρακόδερμα πρὸς Ἀριστοτέλους ὀνομασθέντα. τὸ δ' ὑπὸ τῶν πολλῶν ὄστρεον ὀνομαζόμενον ἐν τῇ δευτέρᾳ συλλαβῇ χωρὶς τοῦ ι λεγόμενον, εἶδος ἕν τι τῶν ὀστρέων τίθενται περιλαμβανόντων ἐν τῷ παντὶ γένει, καὶ κήρυκας, καὶ πορφύρας, καὶ χήμας, καὶ πίνας, ἅπαντά τε τὰ παραπλήσια. 30

Περὶ κηρύκων καὶ πορφυρῶν.

Κηρύκων καὶ πορφυρῶν τὸ ὄστρακον, ἐπειδὴ σκληρότατόν ἐστιν, οὐδέποτ' αὐτῶν χωρὶς καύσεως κέχρημαι. καυθὲν μέντοι ξηραντικῆς ἐστι δυνάμεως, ἀκριβῶς δ' αὐτὸ χρὴ λειοῦν, ὡς χνοῶδες γίνεσθαι, κόψαντα δηλονότι καὶ σήσαντα πρότερον. ἔστω δέ σοι τοῦτο κοινὸν ἐπὶ πάντων τῶν λιθωδῶν καὶ ὀστρακωδῶν τὴν οὐσίαν ἐχόντων. εἰ μὴ γὰρ ἀκριβῶς λειωθείη, παραπλήσια ταῖς ψάμμοις ἐστί. καὶ αὐτὸ δὲ καθ' αὐτὸ λειωθέντων αὐτῶν τὸ γινόμενον ἄλευρον, ἕλκεσι κακοήθεσιν ἁρμόττει. κοινὸν δὲ καὶ τοῦτ' αὐτὸ πάντων ἐστὶ τῶν ξηραινόντων ἰσχυρῶς ἄνευ τοῦ δάκνειν ἐπιφανῶς, ἐρεθίζοντα γὰρ ἐκεῖνα ῥευμάτων αἴτια γίνεται. καὶ ἄλλο δέ τι κοινὸν ὑπάρχει τοῖς τοιούτοις ἅπασι, μετ' ὀξυκράτους, ἢ ὄξους, ἢ οἰνομέλιτος, ἢ ὀξυμέλιτος ἐπιτήδεια τοῖς σηπεδονώδεσιν ἕλκεσιν γίγνεται. διὰ τοῦτο καὶ οἱ λίθοι πάντες εἰς τοιαύτην ἀγόμενοι χρείαν, οἱ μὲν μᾶλλον οἱ δ' ἧττον, ἅπαντες δ' αὖ ὠφελοῦσι. 40

Περὶ ὀστρέων.

Ὀστρέων τὸ ὄστρακον καυθὲν, ὁμοίας ἐστὶ δυνάμεως τῷ τῶν κηρύκων ὀστράκῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι λεπτομερεστέρας, ἀσφαλέστερον δ' εἰπεῖν ἧττον παχυμεροῦς. ἅπαντα γὰρ γεώδη, καὶ σκληρὰν τὴν τοῦ σώματος ἔχοντα σύστασίν τε καὶ πῆξιν, ἱκανῶς ἐστι παχυμερῆ, διὸ καὶ λειοῦν ἐπιμελῶς αὐτὰ προσήκει. ὅταν οὖν ποτ' εἴπωμεν ἕτερον ἑτέρου τούτων εἶναι λεπτομερέστερον, οὕτως ἀκούειν χρὴ τῆς λέξεως, ὡς εἰ καὶ τὸν Ὀδυσσέα φαίημεν εἶναι τοῦ Θερσίτου μείζονα, μικρῶν ἀμφοτέρων ὄντων, ἢ τὸν Αἴαντα τοῦ Ἀχιλλέως μικρότερον, ἀμφοῖν καὶ τούτων μεγάλων ὄντων. ἔχει δ' ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῆς στυπτικῆς τι δυνάμεως ἐν αὐτοῖς, δι' ἣν καὶ πιλωθείσης αὐτῶν τῆς οὐσίας, σκληρὰ καὶ γεώδη γέγονεν, ὃ διὰ τῆς καύσεως ἀποβαλόντα τὴν ἐναντίαν ἐπικτᾶται δύναμιν, ἣν διαφορητικὴν ὀνομάζομεν. εἰ δὲ πλύναις αὐτὰ καὶ καύσαις, τὸ μὲν οἷον ἐμπύρευμα πᾶν ἐναποτίθεται τῷ ὕδατι, καὶ τοῦτο γ' ἐργάζεται θερμαντικὸν λεπτομερῶς, ὡς καὶ σήπειν ἐνίοτε. τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἄδηκτον γίγνεται γεῶδες, ὃ μάλιστά ἐστιν ἐπὶ τῶν ὑγρῶν ἑλκῶν χρήσιμον εἰς πλήρωσίν τε καὶ συνούλωσιν. τῷ δ' οὖν ὀστράκῳ τῶν ὀνομαζομένων ἰδίως ὀστρέων κεκαυμένων, χρῶμαι πρὸς τὰς ἐκ ῥευμάτων χρονίας, καὶ δυσσαρκώτους κοιλότητας, ὅσαι συραγγώδεις εἰσὶ καὶ βαθεῖαι, περιτιθεὶς ἔξωθεν αὐτὸ μετὰ παλαιοῦ στέατος ὑείου. καλεῖται δ' ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀξούγγιον τοῦτο. καὶ εἴς γε τὸν κόλπον αὐτὸν ἐμβάλλουσί τι τῶν τὰ τοιαῦτα σαρκούντων, οἷόν ἐστι καὶ τὸ κεκαυμένον διαφανὲς, ὃ καλοῦσι πευκάειον. ὁμοίας δὲ κατὰ γένος ἐστὶ δυνάμεως, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ὀστρακοδέρμων ὄστρακα καυθέντα, μάλιστα δ' ὡς ἔφην τὸ τῶν ὀστρέων, εἶτα τῶν κηρύκων τε καὶ πορφυρῶν. μίγνυταί τε οὖν ἐμπλαστικαῖς δυνάμεσι διαφορητικαῖς ἡ τοιαύτη τέφρα, καὶ μετὰ στέατος ἅπαντος διαφορεῖ, τῷ δ' εἶναι διαφορητικώτερον τὸ παλαιὸν ἐκείνῳ μᾶλλον μίγνυται, δριμύτερον δὲ τοῦ προσή-

κοντος

κῶδες γίνεται τὸ φάρμακον, εἰ τῶν δριμέων τι μίξεις αὐτῷ στεάτων, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν διωρισάμην. ἀλλὰ καὶ λαμπρύνει τοὺς ὀδόντας ἡ τῶν τοιούτων ἁπάντων τέφρα, οὐ μόνῳ τῷ ῥυπτικῷ τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς οὐσίας τραχεῖ, καθάπερ ἡ κίσσηρις τε καὶ τὸ τῶν κειβαίων ὄστρακον. ἐν μὲν οὖν τῇ τοιαύτῃ χρήσει, πάνυ σφόδρα λεῖον οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι τὰ οὕτω καυθέντα, τοῖς δὲ κακοήθεσιν ἕλκεσιν † ἐπὶ πάντων ἀκριβῶς προλειώσεις. καὶ τὰ ὑπερσαρκοῦντα δὲ μετρίως καθαιρεῖ καὶ προστέλλει, μετά γε μὴν ἄλλων πάντα τὰ τοιαῦτα καυθέντα ποιεῖ μὲν, καὶ τὸ τῶν ὀδόντων σμῆγμα δραστικώτερον, ὡς τὰ πλαδαρὰ τῶν ὅλων ξηραίνειν, ἀλλὰ καὶ τὰ συπεδονώδη τῶν ἑλκῶν ὠφελεῖ.

† ὑπὲρ πάντων

Περὶ σηπίας.

Ἱκανῶς τὸ σηπίας ὄστρακον χαῦνον ἐστὶν, οὐχ ὥσπερ τὰ τῶν ὀστρέων λιθώδη. τὸ μὲν οὖν ῥύπτειν, ὥσπερ καὶ τἆλλα τῶν ὀστρακοδέρμων ὄστρακα, κοινὸν αὐτῷ πρὸς ἐκεῖνα καθάπερ γε καὶ τὸ ξηραίνειν. τὸ δὲ τῆς οὐσίας λεπτομερὲς, ἐξαίρετον αὐτῷ παρὰ τἆλλα ὑπάρχει, διὸ καὶ καυθέντι χρώμεθα πρὸς ἀλφοὺς, ἐφήλιν τε καὶ φακοὺς καὶ ψώρας, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀρυκτοῖς ἁλσὶ μιχθὲν ἀποτήκει τὰ κατ᾽ ὀφθαλμοὺς γινόμενα πτερύγια, καὶ πρὶν καυθῆναι δὲ ὀπτώμενόν τε καὶ λειούμενον, ὀδόντας τε λαμπρύνει, καὶ ξηραίνει τὰ ἕλκη. τῷ συμμέτρῳ αὐτοῦ τῆς τραχύτητος, καὶ πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς μεγάλας τραχύτητας, ἃς καλοῦσι συκώσεις εἰώθαμεν χρῆσθαι, διαγλύφοντες ἐξ αὐτοῦ παραπλήσιόν τι κολλυρίῳ κατὰ τὸ σχῆμα, καὶ ἀνατρίβοντες αὐτὰς ὡς αἱμάξαι. τούτου γὰρ γενομένου, καὶ τὰ καθαιρετικὰ τῶν κολλυρίων ἄμεινον ἐπ᾽ αὐτῶν ἐνεργεῖ.

Περὶ πωμάτων πορφύρων.

Πώματα πορφύρων δι᾽ ὄξους ποθέντα, σπλῆνας οἰδαλέους ἔγραψαν τινὲς ἰᾶσθαι, θυμιωμένας δὲ τὰς πνιγομένας ὑστερικῶς ὠφελεῖν, ἐκβάλλει τε καὶ τὰ κατεχόμενα χόρια.

Περὶ ἐρίων ὑσσωπηρῶν.

Ἔρια τὰ μὲν ἔτι ῥυπαρὰ, καὶ διὰ τοῦτο καλούμενα πρός τινων ὑσσωπηρὰ, χρησίμως δέχεται τὰς κατὰ τῶν τεθλασμένων, ἢ ὁπωσοῦν πεπληγότων μορίων ἐπιβροχὰς, συνεργαζόμενα πρὸς τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν διὰ τὸν ὕσσωπον. τὰ δὲ πεπλυμένα, καὶ μηκέτι ἔχοντα τὸν ὕσσωπον, ὕλη τις ἐπιτήδειος γίνεται πρὸς τὸ δέξασθαι τὰς ἐπιβρεχομένας ὑγρότητας. καυθέντα δὲ, δύναμιν ἔχει δριμεῖαν τε καὶ θερμὴν ἅμα λεπτομερείᾳ, ὥστε καὶ τὰς πλαδαρὰς σάρκας ἐπὶ τῶν ἑλκῶν ἀποτήκειν τάχιστα. βάλλεται δὲ καὶ εἰς φάρμακον ξηραντικόν, καίε δ᾽ αὐτὰ, καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων τὰ πλεῖστα χύτραν καινὴν πληρῶν, εἶτα πωμάζων ὀπὰς πλέονας ἔχοντι πώματι.

Περὶ τριχῶν κεκαυμένων.

Τρίχες κεκαυμέναι παραπλησίως τοῖς κεκαυμένοις ἐρίοις θερμαντικῆς τε καὶ ξηραντικῆς ἱκανῶς εἰσι δυνάμεως.

Περὶ τῆς τῶν ὠῶν δυνάμεως.

Ἀκόλουθον ἂν εἴη τῇ περὶ τῶν μορίων διδασκαλίᾳ, καὶ περὶ τῶν ὠῶν εἰπεῖν, ἀλλαχόθι γὰρ αὐτῶν οὐκ ἔχω μνημονεῦσαι. μόρια μὲν οὖν τῶν ζώων οὐκ ἔστι τὰ ὠὰ, καθάπερ οὐδὲ τῶν δένδρων ὁ καρπὸς, οὐδὲ τῶν κυουσῶν τὰ ἔμβρυα, τοῖς δ᾽ ἐπιφυομένοις ἀνάλογον ἔχει. φαίνεται δὲ τῶν ἐπιφυομένων, τὰ μὲν οἰκεῖα πάντῃ ταῖς φύσεσι τῶν φυτῶν ἢ ζώων εἶναι, τὰ δ᾽ οὐ πάντῃ τοιαῦτα, καθάπερ ὁ ἰξὸς ὁ ἐπιφυόμενος ταῖς δρυσίν. οὐδ᾽ ἁπλῶς ἔστι τοῖς δένδροις ἑτερογενὲς ἐπιφύεται δένδρον, ἢ θάμνος, ἢ καρπὸς, ἢ πόα, ἢ ὅλως ἐκβλάστημά τι, καθάπερ οἱ μύκητες. ἐκ δ᾽ οὖν τῶν οἰκείων ἐστὶ καὶ τὸ ἔριον ἐπὶ τῶν προβάτων, καὶ αἱ τρίχες ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, καὶ τὰ κέρατα δὲ τὰ ἀποπίπτοντα, καὶ πάλιν φυόμενα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἐλάφων. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ, τὰ δὲ κυόμενα τοῖς καρποῖς ἀνάλογον ἔχει, διαδοχῆς ἕνεκα τοῦ γένους ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενα. τούτων ἕν τι καὶ τὸ ὠόν ἐστιν, ἕνεκα τῆς τοῦ γένους διαμονῆς γεγονός. ἔστι δὲ καὶ ὡς τροφὴ χρήσιμον, ἀλλὰ νῦν οὐ πρόκειται περὶ τροφῆς λέγειν. ὅσα τοίνυν ὡς φάρμακα ἐνεργεῖ, ταῦτ᾽ εἰρήσεται κατὰ τόνδε τὸν λόγον, ἐξ ὀλίγων τῶν κατὰ μέρος χρήσεων εὑρισκόντων ἡμῶν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, κατά τε τὰ μόρια, καὶ τὴν ὅλην οὐσίαν. ἐμάθομεν γὰρ ὅπως εὑρεθείσης τῆς καθόλου δυνάμεως ἑκάστου τῶν ὄντων, ἐπὶ πολλὰς κατὰ μέρος χρήσεις ἄγειν αὐτὴν δυνάμεθα. προμεμαθήκαμεν δὲ, καὶ ὅπως ἐκ μιᾶς ἢ δευτέρας πείρας ἐστὶ περὶ τῆς καθόλου δυνάμεως συλλογίσασθαι. τὸ μὲν οὖν λευκόν τε καὶ λεπτὸν τῶν ὠῶν, ᾧ καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμίας χρώμεθα, τῶν ἀδηκτοτάτων ἐστὶ φαρμάκων, οὐδ᾽ ἀποτυχίαν ἔχον ἐκ δυσκρασίας τοιαύτης, οἵαν ἔχει τὸ γάλα πολλάκις, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν ἐπὶ τῶν ἠπεπτηκότων ζώων, ἢ ὑπερπεπληρωκότων, ἢ ὑπερδεδιψηκότων, ἢ μοχθηροῖς ἐδέσμασι κεχρημένων, ἃ δὴ καὶ μᾶλλον ἐπὶ γυναικῶν εἴωθε γίνεσθαι, διὰ τὴν τῆς διαίτης πλημμέλειαν. τὰ δ᾽ ὠὰ μίαν μόνην ἐπιδέχεται μοχθηρίαν τὴν ἐκ τῆς παλαιότητος, ἣν ῥᾷστον φυλάττεσθαι τοῖς προσφάτοις χρωμένους. ἔστι δὲ συνηθέστατον ἡμῖν εὐπορισότατόν τε τὸ τῶν ἀλεκτορίδων, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῷ χρώμεθα μὴ δεόμενοι τῶν ἄλλων, καίτοι τὴν αὐτὴν ἐχόντων φύσιν, τῇ κράσει δ᾽ ἐστὶ ψυχρότερον τοῦ συμμέτρου. χρηστέον οὖν τῷ λευκῷ τῶν ὠῶν, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα τῶν ἀδηκτοτάτων δεῖται φαρμάκων, ὡς τὰ καθ᾽ ἕδραν τε καὶ αἰδοῖον ἕλκη κακοήθη πάντα. μίγνυται δὲ χρησίμως, καὶ τοῖς τὰς ἐκ μηνίγγων αἱμοῤῥαγίας ἐπέχουσι φαρμάκοις, ἅπερ ἐστὶν ἀδήκτως ἐμπλαττόμενά τε καὶ στύφοντα. καὶ πρὸς τὰ κακοήθη δὲ τῶν ἑλκῶν μίγνυται τοῖς ξηραίνειν ἀδήκτως ταῦτα πεφυκόσιν, ὁποῖόν ἐστι φάρμακον, ὅ, τε πεπλυμένος πομφόλυξ, καὶ τῶν μεταλλικῶν ἔνια πλυθέντα, περὶ ὧν προείρηται κατὰ τὸν ἴδιον λόγον. ἔστι δὲ καὶ ἡ λέκυθος τῶν ὠῶν ὁμοίας φύσεως, καὶ διὰ τοῦτο μίγνυται κηρωταῖς ἀδήκτοις ἑψηθέντων, ἢ ὀπτηθέντων τῶν ὠῶν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι διοίσουσιν ἀλλήλων αὗται βραχεῖαν διαφορὰν, διὰ τὸ ξηραντικώτερα μὲν ἠρέμα γίγνεσθαι τὴν ὄπτησιν, ὅσον δὲ προσέλαβε τῆς δυνάμεως ταύτης, τοσοῦτον ἀπολλῦναι τοῦ παρηγορικοῦ. μίγνυται δὲ καὶ καταπλάσμασιν ἀφλεγμάντοις, ὥσπερ ἐνέδρα τοῖς διὰ μελιλώτου. ὠμῷ δ᾽ ὅλῳ ὠῷ χρώμεθα, μιγνύντες ῥοδίνου ἐπὶ τῶν κατὰ βλέφαρα, καὶ ὦτα, καὶ τιτθοὺς φλεγμονῶν, ὅσαι τε πληγέντων αὐτῶν, ἢ καὶ ἄλλως γίγνονται, καὶ κατὰ τῶν νευρωδῶν δὲ σωμάτων, οἷον ἀγκῶνός τε καὶ τῶν κατὰ τοὺς δακτύλους τενόντων, ἢ ἄρθρων ἐν ποσί τε καὶ χερσίν. ἐν ὄξει δ᾽ ἑψηθὲν ὠὸν βρωθὲν, ξηραίνει τὰ κα

τὰ γαστέρα ῥεύματα. καὶ εἰ μίξειας δ' αὐτῷ τι τῶν πρὸς δυσεντερίαν, ἢ κοιλιακὴν διάθεσιν ἁρμοττόντων, εἴτ' ἐπ' ἀκάπνου τε καὶ μετρίου πυρὸς ὁποῖόν ἐστι, τὸ ἐκ τῶν ἀνθράκων ταγηνίσας δοίης φαγεῖν, οὐ† σμικρότατα τοὺς κάμνοντας ὠφελήσεις. ἐπιτηδειότατα δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην μίξιν ἐστὶν ὄμφακόν τε καὶ ῥοῦς, ὅ, τε τοῖς ὄψοις ἐπιπαττόμενος ἐρυθρὸς ὀνομαζόμενος, ὅ, τε χυλὸς αὐτοῦ, κηκίς τε καὶ σίδια, καὶ τέφρα τῶν ὀπτηθέντων ὅλων κοχλίων. ἐπιτήδεια δὲ καὶ γίγαρτα σταφυλῶν, καὶ μύρτα, καὶ μέσπιλα, καὶ κράνια. φαρμακωδέστερα δὲ τούτων βαλαύστιόν τε καὶ ὑποκυστὶς, καὶ κυτίνοι. καὶ πρὸς κατακαύματα δὲ παραχρῆμα ὠμὸν ἐπιτιθέμενον, ὠφέλιμόν ἐστιν, εἴτε τις ἀναλαβὼν ἐρίῳ μαλακῷ τὸ λευκὸν αὐτοῦ μόνον, εἴτε καὶ σὺν λεκύθῳ πᾶν ἀναδεύσας ἐπιθείη. καὶ γὰρ ἐμψύχει μετρίως, καὶ ἀδήκτως ξηραίνει. τοιούτῳ δ' ὄντι, χρώμεθα αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ κατὰ τοῦ μετώπου τῶν καλουμένων ἀνακολλημάτων ἐπιτιθέμενα, καὶ τὰς ἐκ τῶν βλεφάρων δὲ τρίχας ἀνακολλῶμεν, ἐπιμιγνύντες τι τῶν ἐπιτηδείων, οἷόσπερ ἐστὶ καὶ ὁ λιβανωτὸς, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ λιπαρὸς, καὶ μὴ παλαιὸς καὶ ξηρός. ἀλλ' ἔν γε τοῖς τοιούτοις ἡ γλισχρότης τοῦ λευκοῦ τῶν ᾠῶν ἐστι χρήσιμος, οὐχ ἡ κρᾶσις, εἰ μὴ καθόλου οὐδὲν ἐναντιοῦται τῷ προσφερομένῳ φαρμάκῳ, χρήσιμον εἶναι τις αὐτὴν λέγοι. τινὰ γὰρ τῶν γλίσχρων ἐναντιοῦται, καθάπερ ὁ ἰξὸς, δριμὺς καὶ θερμὸς ὢν εἰς τὰ μὴ δεόμενα θερμαίνεσθαι. καὶ λέλεκταί γε πολλάκις, ὡς τὰ μηδεμίαν ἰσχυρὰν ἔχοντα δύναμιν φάρμακα, μίγνυνται τοῖς τὰς τοιαύτας ἔχουσι δυνάμεις ὡς ὕλη, καὶ διὰ τοῦτ' ἐστὶ πολύχρηστα τοῖς ἰσχυρῶς ἐνεργοῦσιν ὑπηρετοῦντα. τοιοῦτον ὑπάρχον καὶ τὸ ᾠὸν, ἅμα δὲ καὶ κατὰ τὴν περὶ ἑψήσεως, ἢ ὀπτήσεως ποσότητα προσεπικτώμενον, οὐ σμικρὰν διαφορὰν πολύχρηστον γίνεται. τοῖς μὲν γὰρ ξηραίνουσι τὰς ὑγρότητας φαρμάκοις ἑψηθέν τε καὶ ὀπτηθὲν, καὶ ταγηνισθὲν, μίγνυται. τοῖς δὲ τὰ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα τέμνουσι, τὸ καλούμενον ῥοφητὸν, οὐ μέχρι τοσούτου προσήκει δι' ὕδατος ἕψειν, ὡς γενέσθαι θερμόν. ἐπεὶ δὲ τὴν αὐτὴν φύσιν ἐπὶ τῶν τετραχυσμένων τὴν φάρυγγα διὰ κραυγὴν ἢ χυμοῦ δριμύτητα παραλαμβάνεται, περιπλαττόμενον μὲν τοῖς πεπονθόσι μέρεσι, καὶ περιτιθέμενον, ὥσπερ τι κατάπλασμα, τῷ δὲ τῆς οὐσίας ἀδήκτῳ παρηγοροῦντι ἅμα καὶ ἐκθεραπεῦον αὐτά. τῷ δ' αὐτῷ λόγῳ, καὶ τὰς κατὰ τὸν στόμαχον, καὶ γαστέρα, καὶ ἔντερα, καὶ κύστιν ἰᾶται τραχύτητας.

Περὶ ἐχίνων κεκαυμένων.

Ἐχίνων ἀμφοτέρων, τοῦ τε θαλαττίου καὶ τοῦ χερσαίου τὸ σῶμα πᾶν καιόμενον, ἐργάζεται τέφραν ῥυπτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς, καὶ καθαιρετικῆς δυνάμεως. ἔνιοι γοῦν αὐτῷ πρός τε τὰ ὑπερσαρκήσαντα, καὶ τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν ἐχρήσαντο.

Περὶ κοχλίων.

Κοχλίαι δὲ ὅλοι μετὰ τῶν ὀστράκων καιόμενοι μιγνυμένης αὐτοῖς κηκίδος ὀμφακίτιδος, καὶ πεπέρεως λευκοῦ, μεγάλα ὠφελοῦσι δυσεντερίας, ἐφ' ὧν οὐδέπω σηπεδονώδη τὰ ἕλκη. προσήκει δ' εἶναι τοῦ μὲν πεπέρεως ἓν μέρος, τῆς δὲ κηκίδος δύο, τέσσαρα δὲ τῆς τέφρας τῶν κοχλίων. ἀκριβῶς λεῖα ποιήσας ταῦτα, τοῖς τ' ὄψοις ἐπίπαττε, καὶ δίδου πίνειν δι' ὕδατος, ἢ οἴνου λευκοῦ τε καὶ αὐστηροῦ. χωρὶς δὲ τοῦ μιχθῆναι κηκῖδι κοχλίων ἡ τέφρα ξηραντικῆς ἱκανῶς ἐστι δυνάμεως, ἐχούσης τι διὰ τὴν καῦσιν καὶ θερμοῦ. ἄκαυστοι δ' οἱ κοχλίαι λειωθέντες ἅμα τοῖς ὀστράκοις ἐπιτίθενται κατά τε τῆς γαστρὸς ὅλης ἐπὶ τῶν ὑδερικῶν, κατά τε τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις ὄγκων ἐπὶ τῶν ἀρθριτικῶν, καὶ γίνεται μὲν ἡ πρόσθεσις αὐτῶν δυσαφαίρετος, ἱκανῶς δὲ ξηραίνει. καὶ μέντοι καὶ προσκεῖσθαι διὰ παντὸς ἐᾶν αὐτοὺς προσήκει, ἄχρις ἂν ἀποπέσωσιν αὐτόματα. ταὐτὸ δὲ ποιητέον κἀπὶ τῶν δυσλύτων ἐκ πληγῆς ὄγκων καὶ περὶ θλάσεως γενομένης ἐν ὠσί. ξηραίνουσι γὰρ ἱκανῶς ἅπαντας αὐτοὺς, κἂν γλίσχρον, καὶ παχὺ κατὰ βάθους ὑγρὸν περιέχηται.

Περὶ καρκίνων κεκαυμένων.

Ἥ γε μὴν τῶν ποταμίων καρκίνων τέφρα ξηραντικὴ μέν ἐστιν ὁμοίως τοῖς προειρημένοις. ἰδιότητι δὲ τῆς ὅλης οὐσίας θαυμαστῶς ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτων ἐνεργεῖ, καὶ μόνη μὲν, ἀλλὰ καὶ μετὰ γεντιανῆς τε καὶ λιβανωτοῦ πολὺ μᾶλλον. εἶναι δὲ χρὴ τοῦ μὲν λιβανωτοῦ μοῖραν μίαν, πέντε δὲ τῆς γεντιανῆς, καὶ τῶν καρκίνων δέκα. καὶ ἄλλως μὲν οὖν καυθεῖσιν αὐτοῖς ἐχρησάμεθα ποτὲ σπανίως. ὡς τὸ πολὺ δὲ καθ' ὃν Αἰσχρίων ὁ ἐμπειρικὸς ἐχρήσατο φαρμάκων ἐμπειρικώτατος γέρων, πολίτης τε καὶ διδάσκαλος ἡμέτερος. ἦν δ' ἡ λοπὰς ἐρυθροῦ χαλκοῦ, καθ' ἧς ἐπιτιθεὶς ζῶντας τοὺς καρκίνους, ἔκαε ἄχρις οὗ τεφρωθῶσιν ὡς εὐκόλως λειοῦσθαι. οὗτος ὁ Αἰσχρίων εἶχεν ἀεὶ παρεσκευασμένον ἕτοιμον ἐπὶ τῆς οἰκίας τὸ φάρμακον, ὥρᾳ θέρους κάων τοὺς καρκίνους, μετὰ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν, ἡνίκα λέοντι ἥλιος ἦν, ἡ σελήνη δὲ ὀκτωκαιδεκαταία. πίνειν τε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐδίδου τὸ φάρμακον τοῦτο τοῖς λυσσοδήκτοις, ἄχρι τῶν τεσσαρακοστῶν ἐπιπάσσων ὕδατι κοχλιάριον εὐμέγεθες. εἰ δ' οὐκ ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας τινὰς τοῦ δηχθῆναι προὐνοεῖτο τοῦ δεδηγμένου, δύο κοχλιάρια καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπέπαττεν. ἐχρῆτο δὲ καὶ κατ' αὐτοῦ τραύματος τῷ διὰ τῆς Βρυτίας πίττης, ὀποπάνακός τε καὶ ὄξους ἐμπλαστικῷ φαρμάκῳ, μίαν λαμβάνοντι πίττης λίτραν, ἓν δὲ ὄξους δριμυτάτου ξέστην ἰταλικὴν, ὀποπάνακος δὲ τρεῖς οὐγγίας. ταῦτα καίτοι τῆς προκειμένης οὐκ ὄντα πραγματείας ἔγραψα διὰ τὸ θαρρεῖν τῷ φαρμάκῳ, μηδενὸς μηδέποτε ἀποθανόντος, ὡς εἴρηται χρησαμένου αὐτῷ. ποιήσομαι δὲ καὶ κατὰ μόνας ἑτέραν πραγματείαν περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῆς ὅλης οὐσίας ἐνεργούντων, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα. συγγινώσκειν οὖν χρὴ τῷ τῆς γραφῆς ἀκαίρῳ, καὶ νῦν καὶ κατ' ἄλλα χωρία τῆσδε τῆς πραγματείας ἐνίοτε γεγονότι, διὰ τὴν ἐκ τῶν λεγομένων ὠφέλειαν μεγίστην οὖσαν, ἣν διασώζεσθαι βούλομαι τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἀνθρώποις, εἰ καὶ μεταξὺ θάνατος γενόμενος ἀποκωλύσει με γράψαι τὰς ἐφεξῆς τῆσδε τῆς πραγματείας. ἁπάντων δὲ τῶν τοιούτων τὰς αἰτίας λέγειν βουλόμενος ὁ διδάσκαλος ἡμῶν Πέλοψ, εἰκότως ἔφη τὸν καρκίνον ἔνυγρον ζῶον ὑπάρχοντα ὠφελεῖν τοὺς λυσσοδήκτας οἷς φόβος ἐστὶν ἁλῶναι πάθει ξηροτάτῳ τῇ λύττῃ, διὸ καὶ τὸ ὕδωρ φοβοῦνται. ποταμίους δὲ τοὺς καρκίνους οὐ θαλαττίους ἔφασκεν ἁρμόττειν, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῶν ἁλῶν ξηραντικωτάτων ὄντων τὰ θαλάττια ζῶα, τὴν πρὸς τὴν λύτταν ἐναντιότητα μὴ διαφυλάξειν ἀκριβῆ. καί τινος ἐπόντος αὐτῷ, διατί οὖν οὐχὶ καὶ πάντα τὰ ἐν ὕδατι ποτίμῳ ζῶα παραπλησίως τοῖς καρκίνοις ὠφελεῖ; ὅτι

ἐφη

ἔφη τὴν ὁμοίαν σκευασίαν τοῖς καρκίνοις οὐ δύνατοι δέξασθαι. τούτων γὰρ καυθέντων, τὴν τέφραν ξηραντικὴν γινομένην, ἐκδαπανᾷν τε ἅμα καὶ διαφορεῖν τὸν ἰὸν τῶν δακνόντων κυνῶν. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Πέλοψ ἔλεγεν ἐπαγγελλόμενός τε καὶ φιλοτιμούμενος ἐπίστασθαι τὰς αἰτίας αὐτῶν ἁπάντων. ἐγὼ δὲ ἐὰν μὴ πρότερον ἐμαυτὸν πείσω γινώσκειν ἀκριβῶς τι, τοὺς πέλας οὐκ ἐπιχειρῶ πείθειν. οὐκοῦν οὐδὲ τὸν τοῦ Πέλοπος λόγον, ὡς ἀληθῆ προσηκάμην, ἀντιλογίας ἔχοντα συχνάς. ἀλλὰ καὶ τοὺς καρκίνους ἡγοῦμαι κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας ὠφελεῖν. διὰ δὲ τὸ μηδένα τεθνάναι τῶν χρησαμένων αὐτοῖς, τοῖς γε μὴν σώμασιν ὅλοις ἐστὶ βλάβη, ἤδη δεδήλωταί μοι τοῦτο, καὶ μὴ τῆς ἐνεστώσης πραγματείας οἰκεῖον ᾖ. τοῦτο γὰρ οὐκ ἦν τὸ προκείμενον.

Περὶ χελιδόνων κεκαυμένων.

Οὐδ' ἐφ' ὧν εἶπον μόνων ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν χελιδόνων ἐχρήσαντο πολλοὶ καίοντες, καὶ τῇ τέφρᾳ μέλι μιγνύντες, εἶτα διαχρίοντες τοὺς συναγχικούς. καὶ ὅλως ὅσα κατὰ φάρυγγα, καὶ γαργαρεῶνας σὺν ὄγκοις γίγνεται πάθη. χρῶνται δ' ἔνιοι, καὶ πρὸς ὀξυδερκίαν τῇ τέφρᾳ ταύτῃ. σκελετεύοντες δὲ αὐτάς, ἄλλοι διδόασι πίνειν δραχμῆς πλῆθος.

Περὶ τεττίγων.

Καὶ τοῖς τέττιξι δὲ ξηροῖς χρῶνται τινὲς ἐπὶ τῶν κωλικῶν διαθέσεων, μετὰ πεπέρεως ἴσων τὸν ἀριθμὸν κόκκων, καὶ διδόασιν ἢ τρεῖς ἢ πέντε ἢ ἑπτά, κατά τε τὰ διαλείμματα, καὶ τοὺς παροξυσμούς. ὀπτῶντες δ' αὐτοὺς ἄλλοι διδόασιν ἐσθίειν τοῖς πεπονθόσιν κύστιν.

Περὶ κορύδων.

Ὅ γε μὴν κόρυδος τὸ πτηνὸν ζῶον τουτὶ τὸ μικρόν, ὃ καὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς πολλάκις ὁρῶμεν, ἑψόμενον ἐν τῷ ζωμῷ τοὺς κωλικοὺς ὠφελεῖ. χρὴ δὲ συνεχῶς καὶ πολλάκις ἐσθίειν αὐτὸ μετὰ τοῦ ζωμοῦ. ἔχει δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦτο τὸ ζῶον, ὥσπερ τινὰ λόφον ἐκ τῶν τριχῶν αὐτοφυῆ, δι' ὃν καὶ ὁ μῦθος Ἀριστοφάνης ὁ κωμικὸς ἔγραψεν ἐπλάσθη. λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον. ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, καὶ πολυπράγμων, οὐδ' Αἴσωπον μεμάθηκας, ὃς ἔφασκε λέγων κόρυδον πρώτην πάντων ὀρνίθων γενέσθαι πρότερον τῆς γῆς. κἄπειτα νόσῳ τὸν πατέρα αὐτῆς ἀποθνήσκειν, γῆν δ' οὐκ εἶναι, αὐτὸν δὲ προσκεῖσθαι πεμπταῖον, τὴν ἀποροῦσαν ὑπ' ἀμηχανίας, τὸν πατέρα αὐτῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατορύξαι. τοῦτο φασὶ καὶ τὸν Θεόκριτον αἰνίττεσθαι λέγοντα. οὐδ' ἐπιτυμβίδιαι κορυδαλλίδες, ἢ λάινον τι. δηλοῦν γὰρ αὐτὸν τὰς τὸν τύμβον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐχούσας. προσέθηκεν δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ, διὰ τὸ βούλεσθαι σαφῶς δηλῶσαι τὸ ζῶον τὸν κόρυδον, ὁποίαν τινὰ τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀνάστασιν ἔχει τῶν τριχῶν, ἐπειδὴ τῆς ὠφελείας αὐτοῦ πρὸς τοὺς κωλικοὺς ἐπειράθην, καὶ βούλομαι καλῶς γνωρίσαι τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτό. καὶ γάρ τοι καὶ ἡ κορυδαλλὶς καλουμένη βοτάνη, καὶ αὐτοῖς κωλικοῖς ἁρμόττει. καὶ σοι ἔστω τοῦτο τὸ κατὰ τὸ πάρεργον ἐγνῶσθαι.

Περὶ ἀλεκτορίδων.

Ὅ γε μὴν τῶν ἀλεκτορίδων ἁπλῶς ζωμὸς ἐπικρατικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥσπερ ὁ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων ὑπακτικῆς. ἕψειν δὲ αὐτοὺς χρὴ μεθ' ἁλῶν ἐπὶ πλεῖστον. ἀλλὰ τούτων μὲν αὐτοὶ πεῖραν ἔχομεν.

Περὶ γαλῆς.

Γαλῆν δὲ οὐδέποτε ἐκαύσαμεν, ἐφ' ἧς γεγράφασιν τὴν τέφραν καταχριομένην μετ' ὄξους, ὠφελεῖν ποδαγρικούς τε καὶ ἀρθριτικούς, ὡς ἱκανῶς διαφορεῖν πεφυκυῖαν. σκελετευθεῖσαν δὲ πινομένην ἐπιληψίας, κατὰ τὴν αὐτὴν δηλονότι δύναμιν. ἔνιοι δὲ καὶ πάντως ἀλεξιφάρμακον εἶναι φασίν, καὶ μάλιστα τὴν κοιλίαν αὐτῆς.

Περὶ κεκαυμένων βατράχων.

Τῶν γε μὴν κεκαυμένων βατράχων τὴν τέφραν αἱμορραγίας ἴαμα φασὶν ὑπάρχειν ἐπιπαττομένην, ἀλωπεκίας δὲ ἰᾶσθαι μετὰ πίττης ὑγρᾶς.

Περὶ ἱπποκάμπου.

Καὶ τὸν ἱππόκαμπον δὲ τὸ θαλάττιον ζῶον ὅλον καυθὲν ἔγραψαν τινὲς ἀλωπεκίας ὠφελεῖν, καὶ αὐτὸ δηλονότι ξηραντικῆς τε καὶ λεπτομεροῦς δυνάμεως ὑπάρχειν, ἢ τὴν τέφραν αὐτοῦ. μιγνύουσιν δ' αὐτὴν τινὲς μὲν ἀμαρακίνῳ μύρῳ, τινὲς δ' ὑγρᾷ πίττῃ, τινὲς δὲ παλαιῷ στέατι ὑός.

Περὶ ταριχηρῶν τελλινῶν.

Καὶ τὰς ταριχηρὰς δὲ τελλίνας κατεάξαντες καυστικὴν ἐργάζεσθαι τέφραν εἰς τοσοῦτον φασί, ὥστε μετὰ κεδρίας μιγνυμένην αὐτήν, ὅταν ἐκ τῶν ῥιζῶν ἐξέλωμεν τὰς τρίχας τῶν βλεφάρων, ἐνσταζομένην τῷ χωρίῳ, κωλύειν αὖθις αὐτὰς ἀναφύεσθαι.

Περὶ γῆς ἐντέρων.

Χωρὶς δὲ καύσεως, ἢ ἑψήσεως ὅλων τῶν ζώων ἐπιτιθεμένων τοῖς πεπονθόσι μορίοις, ἢ ἔσω τοῦ σώματος λαμβανομένων ἐπειράθησαν, ἢ ὡς πεπειραμένοι γεγράφασιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν. γῆς μὲν ἔντερα λειωθέντα, νεύροις διῃρημένοις ἐπιτιθέμενα, παραχρῆμα θαυμαστῶς ὀνινάναι. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα πάντα σὺν γλυκεῖ πινόμενα φάρμακον οὐρητικὸν εἶναι.

Περὶ κόρεων.

Γεγράφασι δὲ καὶ περὶ κόρεων, ὡς εἰ μετ' ὄξους ποθεῖεν ἐκβαλλόντων βδέλλας καταπεπομένας. ἀλλ' ἡμεῖς γε διὰ σκορόδων ἐδωδῆς ἐκβάλλοντες αὐτὰς ἀεί, κόρεων οὐκ ἐδεήθημεν.

Περὶ κανθαρίδων.

Κανθαρίδων γε μὴν ἱκανὴν πεῖραν ἔχομεν ἐπὶ τῶν ψωρωδῶν ὀνύχων, οἷς ἐπιτιθέμεναι μετὰ τῶν ἐπιτηδείων κηρωτῶν, ἢ ἐμπλαστῶν φαρμάκων ἐξάγουσιν αὐτούς, ὡς ἐκπίπτειν ὅλους. ἐμίξαμεν δὲ καὶ ταῖς πρὸς ψώρας καὶ λέπρας ἁρμοζούσαις δυνάμεσιν, καί τισι τῶν σηπτῶν. ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν τοὺς καλουμένους ἥλους ἐκβαλλόντων. εἷς δέ τις τῶν ἡμετέρων διδασκάλων ἐνέβαλλεν αὐτῶν ὀλίγον εἰς οὐρητικὸν φάρμακον. ἔνιοι δὲ μόνα τὰ πτερά, καὶ τοὺς

πόδας ἐμβάλλουσιν, ἃ δὴ καὶ ἀλεξητήρια φασὶν εἶναι τοῖς τὰ σώματα ποιοῦσιν αὐτῶν. ἔνιοι δὲ ἔμπαλιν, ἡμεῖς δὲ ὅλας ἐμβάλλομεν. ἐπιτηδειότεραι δ᾽ εἰσὶ πρὸς ἅπερ ἔφην λέγων περιῃρῆσθαι τῶν κανθαρίδων ἐκ τῶν πυρῶν, ὅσαι μηλίνας ἐγκαρσίας ζώνας ἔχουσιν ἐν τοῖς πτεροῖς, καὶ μᾶλλον ἐὰν ἐμβαλὼν αὐτὰς εἰς ἀγγεῖον κενὸν κεράμιον, εἶτα περιθεὶς τῷ στόματι τοῦ ἀγγείου τῶν ἀραιῶν ὀθονίων τι. κρατῇς οὕτω τὸ ἀγγεῖον, ὡς ἐστράφθαι τὴν ὀθόνην κάτω δεχομένην τὸν ἀναφερόμενον ἀτμὸν τοῦ ὄξους, ἄχρις ἂν ἀποθάνωσιν αἱ κανθαρίδες.

Περὶ βουπρήστεως.

Οὕτως δὲ καὶ τὰς βουπρήστεις ἀποτίθεσθαι προσήκει. ἔστι δὲ καὶ αὗται γένος τι ζώου παραπλήσιον κανθαρίσιν κατὰ τὴν ἰδέαν, καὶ τὴν δύναμιν.

Περὶ πιτυοκάμπης.

Καὶ μὴν καὶ αἱ ἐπὶ ταῖς πίτυσι κάμπαι, καλούμεναι δὲ εἰκότως πιτυοκάμπαι τοιαύτης εἰσὶ δυνάμεως.

Περὶ σαλαμάνδρας.

Καὶ τῆς σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μιγνύουσι σηπτοῖς τε καὶ λεπρικοῖς, καὶ ψωρικοῖς δυνάμεσι.

Περὶ νάρκης.

Καὶ τὴν νάρκην δ᾽ ὅλην, λέγω δὲ δηλονότι τὸ θαλάττιον ζῷον, ἔγραψαν ἔνιοι κεφαλαλγίας ἰᾶσθαι προσφερομένην τῇ κεφαλῇ, καὶ τὴν ἐξεστραμμένην ἕδραν ἐντρέπειν. ἀλλ᾽ ἐγὼ πειραθεὶς ἀμφοῖν, οὐδέτερον ἐργαζομένην εὗρον. ἐννοήσας οὖν αὐτὴν ἔτι ζῶσαν προστιθέναι τινὶ κεφαλὴν ὀδυνωμένῳ (δύνασθαι γὰρ αὐτὴν ἀνώδυνον εἶναι φάρμακον ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ὅσα ναρκοῖ τὴν αἴσθησιν) εὗρον οὕτως ἔχειν. οἴομαι δὲ καὶ τὸν πρῶτον χρησάμενον ἔκ τινος τοιαύτης ἐπινοίας ὁρμηθέντα χρῆσθαι.

Περὶ δράκοντος θαλαττίου καὶ τρίγλης.

Ζῶντα δ᾽ ἀναπτυχθέντα, καὶ παραχρῆμα προσενεχθέντα τοῖς πεπονθόσι μορίοις, ὠφελεῖν ἔγραψαν ζῷα ταυτί, δράκοντα μὲν θαλάττιον ἐπὶ τῆς ἰδίας πληγῆς ἐπιτιθέμενον, ὡσαύτως δὲ καὶ τρίγλην ἐπὶ τὴν τοῦ δράκοντος. μῦς δὲ τοὺς κατ᾽ οἶκον ἐπὶ τὴν τοῦ σκορπίου, καθάπερ καὶ τὴν σαύραν. μυγαλῆν δ᾽ ἐπὶ τὴν ἑαυτῆς, καὶ σαύραν τὴν χαλκιδικήν, ἣν καὶ δι᾽ οἴνου ποτίζουσιν, ὡς θεραπεύουσαν τὸ ἑαυτῆς δῆγμα. καὶ σκορπίον δὲ τὴν ἑαυτοῦ πληγὴν ἐκθεραπεύειν ἐπιτιθέμενον λεῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ ὀπτὸν ἐσθιόμενον. ἁρμόττειν δ᾽ αὐτόν φασι, καὶ τοῖς ὑπ᾽ ἐχίδνης δηχθεῖσιν, ἀσκαλαβώτας δὲ τοῖς ὑπὸ σκορπίου. λέγουσι δὲ κἀν τοῖς κατ᾽ Αἴγυπτον χωρίοις σκελευθέντα τὸν καλούμενον ἀστέρακον τοῖς ὑπὸ σκορπίου πληγεῖσιν δίδοσθαι, καὶ τὸν καλούμενον κύβιον ἐπὶ κυνὸς δήγματος ὠφελίμως παραλαμβάνεσθαι ἐπὶ τοῦ τραύματος ἐπιτιθέμενον, ἄλλα τε πολλὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν ἐν τοῖς κατὰ ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας ἐνεργοῦσιν. ἐν ἐλαίῳ δ᾽ ἑψηθέντων ὅλων ζώων ἐχρήσαντο τῷ ἐλαίῳ τινὲς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἰατρῶν. ἔνιοι δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἕνεκα μὲν ψιλώσεως τριχῶν πιτυοκάμπαις τε καὶ ταῖς θαλαττίοις ἀκαλήφαις, καὶ λαγῷ τῷ θαλαττίῳ, καὶ σκολοπένδρᾳ τῇ θαλαττίᾳ. πρὸς ὠταλγίαν δὲ σίλφαις ἐνεψηθείσαις τῷ ἐλαίῳ, καὶ τοῖς καλουμένοις ὀνίσκοις. ἔστι δὲ ζῷα σφαιρούμενα κατὰ τὴν εἰς ἑαυτὸν σύνοδον, ἅπερ ὀνομάζουσι τινὲς τῶν παρ᾽ ἡμῖν κυάμους, ἐπειδὴ παραπλήσιοι τοῖς ἐδωδίμοις κυάμοις εἰσίν, ὅταν ἑαυτοὺς σφαιρώσωσι, φαιοὶ κατὰ τὴν χρόαν ὄντες. ἐπὶ δὲ τῆς ἀγροικίας ἔστιν ἰδεῖν πλείστους τούτους γεννωμένους ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις, αἷς ἀπὸ τῶν κρηνῶν κομίζουσι τὸ ὕδωρ οἱ ἀγροῖκοι, κατατίθενται δ᾽ αὐτὰς πλησίον τῆς ἑστίας, καί τινας τῶν κατὰ ἀγρὸν ἰατρευόντων εἶδον ἀεὶ χρωμένους τῷ ἐξ αὐτῶν ἐλαίῳ πρὸς τὰ τῶν ὤτων ἀλγήματα πάντα, μὴ διοριζομένους κατά τινα γέγονε διάθεσιν, ὅθεν εἰκότως ἐνίοτε μὲν ἐπιτυγχάνουσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ βλάπτουσιν. καὶ τί θαυμαστόν, ὅπου καὶ τῶν ἐνδόξων ἰατρῶν ἔνιοι χωρὶς διορισμοῦ περὶ τῶν τοιούτων ἔγραψαν. τοιαῦτα γοῦν ἐστιν, καὶ τὰ τῶν εὐπορίστων φαρμάκων Ἀπολλωνίου βιβλία. οὗτος τοίνυν καὶ τὰ τῆς γῆς ἔντερα γέγραφεν ἐν ἐλαίῳ καθεψηθέντα τῶν ὤτων ἀλγήματα πραΰνειν, ἔνιοι δὲ στέατι χηνὸς ἀξιοῦσι μίξαντας οὕτω χρῆσθαι.

Περὶ ἀλωπέκων καὶ ὑαινῶν.

Περὶ δὲ τῶν ὅλων ἐν ἐλαίῳ καθεψομένων ἀλωπέκων, οὕτως γάρ τινες ἀρθριτικοὺς θεραπεύουσιν, οἱ μὲν ζώσας ἐμβάλλοντες μεγίστῳ λέβητι τὰς ἀλώπεκας, οἱ δὲ καὶ τεθνεώσας, ἀναγκαῖον εἰπεῖν ἐπὶ πλέον, ἐπειδὴ πολλοὺς ἔδοξαν αὐτὴν κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀπηλλάχθαι τοῦ πάθους, οὐ μετὰ πολὺν δὲ χρόνον ὠφεληκέναι μόνον. ἐπανῆλθεν γὰρ αὐτοῖς τὸ πάθος, οὐ μὴν οὕτως γε σφοδρὸν ὡς ἔμπροσθεν. ἔστι δὴ τὸ κατὰ τὰς ἀλώπεκας οὐδέν τι διαφορητικώτερον τοῦ κατὰ τὴν ὕαιναν, ἧς ὁμοίως ἑψομένης ἐν ἐλαίῳ, διαφορητικώτατον γίνεται τοὔλαιον. εἴρηται δὲ πολλάκις ὡς τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις ὑπάρχει τὰ διὰ βάθους ἐν τῷ σώματι περιεχόμενα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἕλκειν, καὶ κατὰ τοῦτο τὰς ὀδύνας ἐνίοτε παύειν. οὐ γὰρ δὴ διὰ παντός γε τοῦτ᾽ αὐτοῖς ἕπεται μόνον, ἐκείνων τῶν ὀδυνῶν παυομένων ὑπὸ τῶν τοιούτων φαρμάκων, ἐφ᾽ ὧν ἐν τῷ βάθει περιέχεται χυμὸς ὀδύνης ποιητικός, ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς οὐσίας, ἢ διὰ ψύξιν, ἢ δριμύτητα σφοδράν, ἢ καὶ πνεῦμα φυσῶδες οὐκ ἔχον διέξοδον. οἱ τοίνυν ταῖς ἀλώπεξι χρώμενοι, καὶ αὐτοὶ διαφορητικὸν ἐργάζονται τοὔλαιον, εἶτα πυέλους αὐτῷ πληροῦντες, ἐνεβίβαζον αὐταῖς ὅλους τοὺς ἀρθριτικοὺς ἐνδιατρίβειν χρόνῳ συχνῷ κελεύοντες, ἐκ τούτου τε συνέβαινεν, οὐ μόνον τοὺς περὶ τοῖς ἄρθροις ὄγκους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα κενοῦσθαι. πληθωρικοῦ δὲ ὄντος ὅλου τοῦ σώματος αὐτοῖς προδιακειμένου, θαυμαστὸν οὐδὲν ἦν ὠφέλειαν τῇ κενώσει γενέσθαι, μηδενὸς μὴν ἐπιρρέοντος τοῖς πεπονθόσι μέρεσιν, διὰ τὸ κενοῦσθαι τὸ σύμπαν σῶμα. τῶν δ᾽ ἐν αὐτοῖς περιεχομένων χυμῶν διαφορουμένων, ὥσπερ δ᾽ ἔμπροσθεν ἀπαθοῦς ὄντος αὐτοῖς τοῦ σώματος, ἡ μοχθηρὰ δίαιτα τὸ πάθος εἰργάσατο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι διὰ τῆς ὁμοίας διαίτης εἰκὸς ἦν αὖθις αὐτοὺς ὡσαύτως διατεθήσεσθαι τοῖς πεπονηκόσιν ἄρθροις.

Περὶ τῶν ἐν θαλάττῃ καὶ ἁλμυροῖς ὕδασι γεννωμένων.

Μόνα ταῦτα ἔτι λείποντα τῇ συμπάσῃ πραγματείᾳ, καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχει τόνδε. τὰ μὲν γὰρ ἐν θαλάττῃ

τε καὶ ὕδατι γεννώμενα ζῷα, κατὰ τὸν ἐμπροσθεν εἴρηται λόγον περὶ τῶν ζώων. ὅσα δὲ γεννᾶται μὲν ἐν ὕδασιν ἢ ἐξ ὑδάτων, οὐκ ἔστι δὲ ταῦτα ζῷα, νῦν εἰρήσεται.

Περὶ ἀδάρκης.

Ἀδάρκιον, ἔνιοι δὲ ἀῤῥενικῶς ἀδάρκην, ἄλλοι δὲ θηλυκῶς ἀδάρκην καλοῦσι, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν οἷος ἀφρός τις ἐστὶ πεπηγὼς ὕδατος ἁλμυροῦ, περιπηγνύμενος †φορυτῷ τε καὶ καλάμοις. δριμύτατον δ' ἐστὶ, καὶ θερμαντικώτατον ὥσπερ, διὸ καὶ καθ' αὑτὸ μὲν ἄχρηστόν ἐστιν. μίγνυται δὲ τοῖς ἀμβλύνουσιν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ οὕτως γίγνεται πολύχρηστον ἐπὶ τῶν θερμανθῆναι δεομένων διαθέσεων ἔξωθεν προσαγόμενον. εἴσω γὰρ τοῦ σώματος οὐχ οἷόν τε λαβεῖν αὐτὸ, διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως.

†χερσαίοις

Περὶ ἀλκυονίων

Ἀλκυόνια σύμπαντα μὲν πάντα καὶ διαφορᾷ, δριμεῖαν ἔχοντα ποιότητα καὶ θερμὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς ἐστιν οὐκ ὀλίγον, ἔν τε τούτοις αὐτοῖς οἷς εἴρηκα, καὶ προσέτι κατὰ τὸ λεπτομερὲς τῆς ὅλης οὐσίας. ἔστι δ' αὐτῶν ἓν μὲν πυκνὸν καὶ βαρὺ, καὶ μοχθηρὸν κατὰ τὴν ὀσμὴν, ὄζει γὰρ ἰχθύων σαπρῶν, ἐοικὸς κατὰ σχῆμα σπόγγῳ. δεύτερον δ' ἄλλο προμηκέστερον τῷ σχήματι κοῦφον καὶ ἀραιὸν, ὀσμὴν φυκίοις ὁμοίαν ἔχον. ἄλλο δὲ τρίτον σκώληκι μὲν ἐστὶ τὸ σχῆμα παραπλήσιον, πορφυρίζει δὲ τῇ χρόᾳ, καὶ τῇ συστάσει μαλακόν ἐστιν. ὀνομάζουσι δ' αὐτὸ μιλήσιον, ἐφ' οἷς ἄλλο τέταρτον, ὁμοίως μὲν τῷ δευτέρῳ λελεγμένῳ, κοῦφον τε καὶ ἀραιὸν, ἐοικὸς δὲ ἐρίοις ὑσώπηροῖς. τὸ δὲ πέμπτον ἔξωθεν μὲν ἐπιφανείᾳ λείᾳ περιγράφεται, τὴν δ' ἐντὸς οὐσίαν ἔχει τραχεῖαν, οὐδὲ μίαν δὲ ἔχον ὀσμὴν. ἐν τῇ γεύσει δὲ δριμὺ φαινόμενον, ἐστὶ γὰρ δή που καὶ θερμότατον ἁπάντων τῶν ἀλκυονίων, ὡς τρίχας ἀποκάειν δύνασθαι. διὸ τῶν μὲν πρώτων δύο λειχῆνας, καὶ ἀλφοὺς, καὶ μέντοι καὶ ψώρας, καὶ λέπρας ὠφελούντων, ἔτι τε λαμπρυνόντων τὸ δέρμα διὰ τὸ σύμμετρον τῆς δυνάμεως, δύναται τοῦτο ποιεῖν οὐδὲ τὸ ἔσχατον εἰρημένον. οὐ γὰρ ἀπορύπτει μόνον ἐκεῖνα ὥσπερ τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἀποδέρει τε καὶ ἐκδέρει προσερχόμενον εἰς τὸ βάθος τοῦ δέρματος, ὡς ἕλκη ποιεῖν. τὸ δὲ τρίτον εἰρημένον, ἁπάντων ἐστὶ λεπτομερέστατον, διὸ καὶ καυθὲν, ἀλωπεκίας ἰᾶται μετ' οἴνου καταχριόμενον, κιῤῥοῦ μὲν τὴν χρόαν, λεπτοῦ δὲ τῇ συστάσει. τὸ τέταρτον δὲ τούτων ἐστὶν ὁμοειδὲς κατὰ τὴν δύναμιν, ἀσθενέστερον δ' οὐκ ὀλίγον.

Περὶ ἁλῶν.

Ἅλες τῆς αὐτῆς κατὰ γένος δυνάμεως, οἵ τ' ὀρυκτοὶ καὶ οἱ θαλάττιοι. διαφέρουσι δὲ τῷ μᾶλλον πεπιλῆσθαι τὴν οὐσίαν τῶν ἐκ τῆς γῆς ἁλῶν, διὸ καὶ τὸ παχυμερές τε καὶ στύφον ἐν τούτοις μᾶλλον ἐστίν. οἱ μὲν οὖν θαλάττιοι τήκονται παραχρῆμα περιχυθέντος ὕδατος αὐτοῖς, οἱ δ' ἐκ τῆς γῆς οὐ πάσχουσι τοῦτο. τοῖς θαλαττίοις δ' ὁμοειδεῖς εἰσι καὶ οἱ κατὰ λίμνας τινὰς ἐχούσας ἁλμυρίδα, γεννώμενοι τοῦ θέρους ἐξ ὀπτωμένου τοῦ ὕδατος ἐξ αὐτῶν, ὥσπερ καὶ οἱ τραγάσιοι πλησίον σμινθίου. συνίσταται γὰρ ἐνταῦθα περὶ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων θερμῶν ἱκανῶς ὄντων, ὕδωρ δαψιλὲς, λιμνάζον, οὐκ ἐν πολλῷ χωρίῳ, καὶ τοῦτο τοῦ θέρους ὅλον ἐκδαπανᾶται ξηραινόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου. τοῦ τόπου δ' ἁλμυρίδα σύμφυτον ἔχοντος, τὸ ὑπολειπόμενον αὐτοῦ πᾶν ἅλες γίνονται τὴν ἐπωνυμίαν ἀπό τε τοῦ χωρίου καὶ τῶν ὑδάτων λαμβάνοντες. καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ αὐτοφυῆ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ὕδατα τραγάσια καλεῖται, ξηραντικωτάτης ὄντα δυνάμεως, καὶ χρῶνταί γε πρὸς τοῦτ' αὐτοῖς, οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ἰατροί. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν σοδομηνῶν τῶν ἐν τῇ νεκρᾷ θαλάσσῃ καλουμένῃ γεννωμένων, ἐν τῷ τετάρτῳ γράμματι, καὶ εἴ τις ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἀνέγνωκεν ἐπιμελῶς, ἀναμνήσεως αὐτῷ μόνον δεήσει νῦν, ὥστε ῥηθείσης τῆς γευστῆς ποιότητος, αὐτὸν ἐπίστασθαι τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου. τῆς οὖν ἁλυκῆς ποιότητος, διαφορούσης τε ἅμα καὶ συναγούσης τὴν πλεονάζουσαν οὐσίαν, τὸ καλούμενον ἀφρόλιτρον ἐν τούτῳ τὴν διαφορὰν ἔχει, καθόσον ἕνα μόνον ἐν τούτῳ τὸν ἐπικρατοῦντα χυμὸν ἐναργῶς ἐστιν ἰδεῖν, ὃν ὀνομάζουσιν πικρὸν, διαφορητικὴν ἔχοντα δύναμιν, συνακτικὴν δ' οὐκ ἔχοντα καθάπερ οἱ ἅλες. οὗτοι γὰρ ὅσον μὲν ὑγρόν ἐστιν ἐν τοῖς σώμασιν, τοῦτο πᾶν ἐκβόσκονται. τὸ δ' ὑπόλοιπον τῆς στερεᾶς οὐσίας συνάγουσιν τῇ στύψει, διὸ καὶ ταριχεύουσιν, καὶ ἄσηπτα φυλάττουσιν τὰ σώματα, τῶν σηπομένων ὑγρότητα περιττωματικὴν ἐχόντων ἀδιάλυτόν τε καὶ ἄσφιγκτον τὴν οὐσίαν. οἷς τοίνυν σώμασι μηδ' ὅλως ἐστὶν ὑγρότης περιττὴ καθάπερ τῷ καλλίστῳ μέλιτι, καὶ πεπίληται τὸ στερεὸν σῶμα, καθάπερ τοῖς λίθοις, ἀδύνατον τούτοις σαπῆναι, διόπερ καὶ ἡ τῶν ἁλῶν χρῆσις, οὐκ ἐπὶ τούτων εὐδόκιμος, ἀλλ' ὑφ' ὧν ὕποπτος ἡ σῆψις.

Περὶ ἁλῶν κεκαυμένων.

Ἅλες κεκαυμένοι, τὸ μὲν διαφορητικὸν μᾶλλον ἔχουσιν τῶν ἀκαύστων, εἰς ὅσον αὐτῶν λεπτομερέστερον γίγνεται τὸ σῶμα, τὴν ἀπὸ τοῦ πυρὸς λαμβάνον δύναμιν, ὡς κἀπὶ τῶν ἄλλων ἐδείχθη τῶν κεκαυμένων συμβαίνειν, οὐ μὴν ὁμοίως γε τοῖς ἀκαύστοις συνάγειν, καὶ πιλοῦν τὴν στερεὰν οὐσίαν ἔτι δύνανται.

Περὶ λίτρου.

Λίτρον, ἐδείχθη καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἐν τῷ μεταξὺ δύναμιν ἔχον ἁλῶν τε καὶ ἀφρολίτρου.

Περὶ ἁλὸς ἄνθους.

Ἁλὸς ἄνθος ἔνιοι μὲν ὡς ἓν ὄνομα τὸ ἁλόσανθον, ἔνιοι δὲ καὶ διαιροῦντες ἁλὸς ἄνθος ὀνομάζουσιν. ἔστι δ' ὑγρὸν τοῦτο τὸ φάρμακον, λεπτομερέστερον, καὶ τῶν κεκαυμένων ἁλῶν δριμύ τε τῇ ποιότητι, καὶ διαφορητικὸν ἱκανῶς τῇ δυνάμει.

Περὶ ἁλὸς ἄχνης.

Ἁλὸς ἄχνη ἀφρῶδές ἐστιν ἐπάνθισμα τῶν ἁλῶν, λεπτομερεστέρας πολὺ φύσεως ὑπάρχον αὐτῶν τῶν ἁλῶν, ὥστε καὶ λεπτύνειν καὶ διαφορεῖν πολὺ μᾶλλον αὐτῶν δύναται. τὸ δ' ὑπόλοιπον τῆς οὐσίας, συνάγειν καθάπερ οἱ ἅλες οὐ δύναται.

Περὶ ἀσφάλτου.

Ἄσφαλτος ἕν τι καὶ τοῦτο τῶν ἐν ὕδατι θαλαττίῳ γεννωμένων, καὶ ἄλλῳ τινὶ τῶν ὁμοίων θαλάττῃ, καθάπερ ἐν Ἀπολλωνίᾳ τε τῇ κατ' ἤπειρον, καὶ τἄλλα χωρία τοιαῦτα πολλοῖς ὕδασιν αὐτοφυέσιν, οἷον ἀφρὸς ἐποχούμενος

εὑρίσκεται τὸ φάρμακον αὐτό, μαλακὸν μὲν ὂν ὁπότ' ἐπινήχεται, μετὰ δὲ ταῦτα ξηραινόμενον, ὡς σκληρὸν γίνεσθαι μᾶλλον τῆς ξηρᾶς πίττης.

Περὶ ἀσφάλτου γεννωμένου ἐν τῇ νεκρᾷ θαλάσσῃ.

Καλλίστη δ' ἄσφαλτος γεννᾶται κατὰ τὴν νεκρὰν ὀνομαζομένην θάλασσαν. ἔστι δ' αὕτη λίμνη τις ἁλμυρὰ κατὰ τὴν κοίλην Συρίαν. ἡ δὲ δύναμις τοῦ φαρμάκου ξηραντική τ' ἐστὶ καὶ θερμαντικὴ κατὰ τὴν δευτέραν που τάξιν. εἰκότως οὖν αὐτῷ χρῶνται, πρός γε τὰς κολλήσεις τῶν ἐναίμων τραυμάτων, πρὸς τἆλλα ὅσα ξηραίνειν δεόμενα μετὰ τοῦ θερμῆναι μετρίως.

Περὶ σπόγγου.

Σπόγγος ὁ μὲν κεκαυμένος, δριμείας ἐστὶ καὶ διαφορητικῆς δυνάμεως. ἐχρῆτο δ' αὐτῷ τις τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς χειρουργίαις αἱμορραγίας, ἕτοιμον ἔχων ξηρὸν μὲν καὶ ἄνικμον, δεδευμένον δὲ μάλιστα μὲν ἀσφάλτῳ, μὴ παρούσης δὲ ταύτης πίττῃ. προσετίθει δ' αὐτὸν τοῖς αἱμορραγοῦσι χωρίοις ἔτι καιόμενον, ὡς ἐσχαροῦσθαί τε ἅμα τὸ μόριον, καὶ οἷον πῶμά τι λαμβάνειν αὐτὸν τὸ σῶμα τοῦ καυθέντος σπόγγου. καινὸς δ' ὁ σπόγγος αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, οὐχ ὡς ἔριον, ἢ μοτὸς λινοῦς, ὕλη μόνον ἐστὶ τῶν ἐπιβρεχομένων ὑγρῶν, ἀλλὰ καὶ ξηραίνει σαφῶς. εἴσῃ δὲ χρησάμενος ἐπὶ τραύματος αὐτῷ μόνῳ μεθ' ὕδατος, ἢ ὀξυκράτου, ἢ οἴνου κατὰ τὰς τῶν σωμάτων διαφοράς, ὡς προείρηται. κολλήσει γὰρ αὐτὰ παραπλησίως τοῖς ἐναίμοις ὀνομαζομένοις φαρμάκοις. εἰ δὲ μὴ καινὸς ἀλλ' ἐκ χρήσεως εἴη, γνώσῃ σαφῶς ὅσον ἀπολείπεται τοῦ καινοῦ κατὰ τραυμάτων ἐπιτιθέμενος, εἴτ' οὖν ὕδατι βεβρεγμένος, εἴτ' οἴνῳ, εἴτ' ὀξυκράτῳ. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐπὶ τοῦ καινοῦ σπόγγου, διασωζομένης ἔτι τῆς δυνάμεως ἣν ἐκ τῆς θαλάττης εἶχεν ξηραίνεσθαι μετρίως τὰ σώματα. ταῦτα δὲ δύναται ποιεῖν ὅταν ἔτι διασώζῃ τὴν ἐκ τῆς θαλάττης ὀσμήν, ὡς ἐν γε τῷ χρόνῳ καὶ μηδέπω πρὸς χρῆσιν ἠγμένος ᾖ, τήν τ' ὀσμὴν ἀπόλλυσι, καὶ ξηραίνειν ὁμοίως οὐ δύναται.

Περὶ γάρου.

Γάρος δυνάμεως ἐστὶν θερμῆς ἱκανῶς καὶ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν ἐχρήσαντό τινες αὐτῷ τῶν ἰατρῶν, ἔνιοι δέ τε τοῖς δυσεντερικοῖς τε καὶ ἰσχιαδικοῖς.

Περὶ ἅλμης.

Ἅλμη τῶν ταριχηρῶν ἰχθύων ὁμοίως τῷ γάρῳ πρός τε τὰς σηπεδόνας ἁρμόζει, καὶ πρὸς ἰσχιάδας, καὶ δυσεντερίαν ἐνιεμένη. τῇ δὲ δριμύτητι, τοὺς μὲν τὸ ἰσχίον ἐνοχλοῦντας χυμοὺς ἐπισπᾶται, καὶ διὰ τῶν ἐντέρων ἐκκενοῖ. τὰ δὲ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν ἐν τῇ δυσεντερίᾳ περικλύζει τε καὶ ξηραίνει. μάλιστα δὲ τῇ τῶν ταριχηρῶν σιλούρων, καὶ τῇ τῶν μαινίδων ἅλμῃ πρὸς τὰ τοιαῦτα κέχρηνταί τινες ἰατροί, καὶ ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῶν ἐν † σώματι σηπεδονωδῶν ἑλκῶν ἐχρησάμεθα.

†σώματι

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ Α΄.

ΟΤΙ μὲν οὐ μόνον τὸ θεραπευόμενον πάθος ἐνδείκνυται τὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἥ τε τοῦ κάμνοντος κρᾶσις, ἥ τε τοῦ πάσχοντος μορίου φύσις οὐ μικρὸν συνενδείκνυται, δέδεικται πρόσθεν ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, ὥσπερ γε καὶ ὅπως ἄν τις ἐκ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων σύνθεσιν αὐτὸς ποιῇ. διὰ συντόμων μὲν ἐν ἐκείνοις, πλατύτερον δ' ἐν τοῖς πρὸ τούτου βιβλίοις ἑπτά, τὴν μέθοδον ἅπασαν ἐδήλωσα. νυνὶ δὲ τὰς καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος ἁρμοττούσας δυνάμεις φαρμάκων, ὅπως ἄν τις αὐτός τε κατασκευάζοι μεθόδῳ, καὶ ταῖς ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν εὑρημέναις ὀρθῶς χρῷτο, πρόκειται διελθεῖν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρξάμενος, ὡς καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἅπασιν ἔδοξεν. συμβαίνει δ' αὐτῇ τὰ μὲν πλεῖστα τῶν παθῶν κοινὰ τοῖς ἄλλοις πᾶσι μορίοις, τὸ δὲ τῶν τριχῶν πάθος ὀλίγοις κεκοινώνηται, διότι καὶ τὸ τετριχῶσθαι κατὰ πρῶτον λόγον, οὐ πολλοῖς ὑπάρχει. γένεσις μὲν γὰρ ταῖς θριξίν, οἵαπερ ἡ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων, ὡς ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐδείχθη. καθάπερ δ' ἐν τούτοις, τὰ μὲν κατὰ τέχνην καὶ προαίρεσιν τοῦ γεωργοῦ, τὰ δὲ περὶ τὰς φυσικὰς αἰτίας γεννᾶται, τὸν αὐτὸν τρόπον κἂν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἄρουρα μέν τινι πυρὸς, ἢ κριθὰς, ἤ τι τῶν ἄλλων δημητρίων σπερμάτων ἐν αὐτῇ φυομένων ἐχούσῃ, τῆς κεφαλῆς ἐοικυίας, ταῖς δ' ἄλλαις πόαις, ὅσαι κατὰ τὰ αὐτόματα χωρία φύονται, τῶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι τριχῶν ὁμοίαν ἐχουσῶν τὴν γένεσιν. οὐ γὰρ κατὰ πρῶτον λόγον ἡ φύσις αὐτὰς εἴωθε γεννᾶν, ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκός, αἵ γε μὴν κατά τε βλέφαρα καὶ τὰς ὀφρῦς ἐνδείκνυνται χρείαν, οὐ μικρὰν παρέχουσαι τοῖς ζώοις. αἱ δ' ἐπὶ τῶν γενείων τε καὶ τῶν αἰδοίων, ἕνεκα μικροτέρων χρειῶν γεγονέναι δοκοῦσι, διὸ καὶ τὰ πάθη μάλιστα μὲν τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς τε καὶ ταῖς ὀφρύσιν, ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν θεραπείαν ἡμᾶς προτρέπει, δεύτερα δ' ἐπ' αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν κεφαλήν, εἶτα γενείων τε καὶ αἰδοίων. Ἔστι δὲ τὰ πάθη τῶν τριχῶν, ἥ τε παντελὴς ἀπώλεια, καὶ ἡ κατὰ χρόαν ὑπαλλαγή, καθάπερ ἐν ταῖς καλουμέναις λεύκαις γίνεται, καὶ πρὸς τούτοις ἐν ἀλωπεκίαις τε καὶ ὀφιάσεσιν, οὐ μικρὰ καὶ ἀπρεπὴς ἅμα βλάβη γίγνεται τῶν τριχῶν. ἔνιοι μὲν οὖν ὑπέσχοντο καθάπερ ταύτας, οὕτω καὶ τὰς ἀρχομένας φαλακρώσεις κωλύειν αὐξηθῆναι. εἰσὶ δ' οἳ τοῦτο μὲν ἀδύνατον εἶναι φασίν. ἐπὶ δὲ τὴν τῶν ἀλωπεκιῶν τε καὶ ὀφιάσεων ἀφικόμενοι θεραπείαν, ἔγραψαν φάρμακα, δι' ὧν ἐπαγγέλλονται τελέως αὐτὰς ἰᾶσθαι, καὶ δὴ καὶ χρώμενοι τοῖς γεγραμμένοις ὑπ' αὐτῶν φαρμάκοις οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, οὐ μόνον ἀποτυγχάνουσιν ἐνίοτε μεγάλως, ἀλλὰ καὶ βλάπτουσιν ἰσχυρῶς, ὡς ἀνίατον ἐργάζεσθαι τὴν διάθεσιν, ὅπερ αὐτοῖς συμβαίνει καὶ κατ' ἄλλα φάρμακα πολλά, χωρὶς μεθόδου χρωμένοις. ἐγὼ δ' ὅπερ Ἱπποκράτης ἐκέλευσεν, ἀεὶ πεπείραμαι πράττειν ἐπὶ τῶν τῆς τέχνης ἔργων, ὡς τὸ προσφερόμενον βοήθημα, καθάπερ ἐκεῖνος ἔγρα-

ψῃ, ὠφελεῖν ἢ μὴ βλάπτειν. ὅτι δ' ἡ χωρὶς μεθόδου τῶν φαρμάκων χρῆσις, οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλλὰ καὶ βλάπτει πολλάκις, ἐντεῦθέν σοι μαθεῖν ἐνέσται, ἤδη γὰρ αὐτοῦ τοῦ προκειμένου καιρὸς ἄρξασθαι.

Περὶ ἀλωπεκίας καὶ φαλακρώσεως καὶ ὀφιάσεως.

Καθάπερ τῶν φυτῶν ἔνια μὲν ὑγρότητος ἐνδείᾳ διαφθείρεται ξηραινόμενα, τινὰ δ' ὑγροῖς ἀλλοτρίοις τῆς ἑαυτῶν φύσεως ὁμιλοῦντα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ταῖς θριξὶν, ἤτοι δι' ἔνδειαν ὑγρῶν, ὑφ' ὧν τρέφεσθαι πεφύκασιν, ἢ διὰ φαυλότητα φθείρεσθαι συμβαίνει. δι' ἔνδειαν μὲν ὑγρῶν ἡ φαλάκρωσις γίγνεται, διὰ μοχθηρίαν δὲ χυμῶν ἀλωπεκία τε καὶ ὀφίασις, ἐν μὲν γε ἄμφω κατά γε τὴν νοσώδη διάθεσιν οὖσαι πάθος, ὀνόματα δ' ἐσχηκυῖαι διαφέροντα παρὰ τὸ σχῆμα. παραπλήσιον γὰρ ὄφει τὸ βεβλαμμένον μέρος τῆς κεφαλῆς φαίνεται κατὰ τὰς ὀφιάσεις. αἱ δ' ἀλωπεκίαι, διὰ τοῦτο ὥς φασιν οὕτως ὠνομάσθησαν, ὅτι συνεχῶς γίγνονται ταῖς ἀλώπεξιν. ἡμεῖς δὲ διὰ τί μὲν ὠνομάσθησαν οὕτως, οὐ ζητοῦμεν, ὅπως δὲ γίγνονται ζητήσαντες, ὑγρῶν μοχθηρῶν περιουσίαν, αἰτίαν εὕρομεν. ὁποῖα δέ ἐστι ταῦτα, διὰ τῆς χροιᾶς τοῦ τῆς κεφαλῆς δέρματος διαγνώσῃ. φαίνεται γὰρ ἐνίων μὲν ἐπὶ τὸ λευκότερον ἐκτρεπόμενον, ἐνίων δ' ἐπὶ τὸ μελάντερον, ἢ ὠχρότερον, ὥστε καὶ κάθαρσιν πρῶτον ἐπ' αὐτῶν ἐργάσῃ τοῦ παντὸς σώματος, ἤτοι φλέγματος ἀγωγὸν δοὺς φάρμακον, ἢ χολῆς ὠχρᾶς, ἢ μελαίνης, ἐκ τῆς χροιᾶς τεκμαιρόμενος τὸν πλεονάζοντα χυμόν. ἐγὼ δ' ἀεὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ἐκάθηρα, προσβαλὼν ἐνίοτε μὲν ἐλλεβόρου μέλανος, εἰ μελαγχολικώτερον ἐβουλόμην ἐκκαθᾶραι χυμόν, ἐνίοτε δὲ σκαμμωνίας εἰ πικρόχολον. εἰ δὲ φλεγματικώτερον ἐπικρατεῖν ὑπέλαβον, οὐδὲν ἔμιξα. τοὺς γὰρ τοιούτους, καὶ μάλιστα ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡ διὰ τῆς κολοκυνθίδος ἱερὰ καθαίρειν πέφυκεν, ἅμα τῷ καὶ ἄλλους τινὰς χυμοὺς δηλονότι, κἂν μὴ προσλάβῃ σκαμμωνίας, ἢ ἐλλεβόρου μέλανος, ἢ ἐπιθύμου, καὶ τὰ διὰ τῆς ἀλόης δὲ καταπότια, τὰ καὶ τῆς σκαμμωνίας, καὶ τῆς κολοκυνθίδος ἔχοντα, χρησιμώτερα καθαίρειν πέφυκε τοὺς οὕτω διακειμένους. μετὰ δὲ τὴν τοῦ ὅλου σώματος κάθαρσιν ἀποφλεγματίζειν ἄμεινον, εἶθ' οὕτως χρῆσθαι τοῖς τοπικοῖς βοηθήμασιν, ὑπὲρ ὧν τῆς συνθέσεως ἐρῶν ἔρχομαι. χρὴ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων ἰᾶσθαι τὴν διάθεσιν, ἧς σύμπτωμά ἐστιν κάκωσις τῶν τριχῶν. εἴπερ οὖν ἐστί τις κακοχυμία καθ' ἕνα τόπον ἠθροισμένη, σκοπὸς ἔσται τῆς ἰάσεως ἡ κένωσις ταύτης, ὅτι τάχιστα, πρὶν εἴς τινα καχεξίαν ὑπ' αὐτῆς ἀχθῆναι τὸ δέρμα τηλικαύτην, ὥστε κἂν ἐκκενώσῃ τις αὐτοῦ τὴν κακοχυμίαν, ἐπιρρεῖν τε παρασκευάσῃ χρηστὸν αἷμα, καὶ διαφθείρεσθαι τοῦθ' ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ κατασκευασθείσης καχεξίας. εἴπερ οὖν ἐκκενῶσαι πρόκειται τὴν ἐν τῷ δέρματι κακοχυμίαν, διαφορητικῶν φαρμάκων ἐστὶ χρεία, καί τοι τάχ' ἄν τις αὐτὸ ῥεῖ, τὸν κοινὸν σκοπὸν ἐπὶ πάντων παθῶν ὅσα δι' ἐπιρροὴν ὑγρῶν γίγνεται, καταφρονεῖσθαί τε καὶ ἀνατρέπεσθαι νομίζων. ἀποκρούεσθαι γὰρ αὐτὰ προσήκειν φαμὲν, ἐμψύχοντάς τε καὶ στύφοντας τὸ μέρος, οὐχ ἕλκειν θερμαίνοντας, ἔστι δὲ τὰ διαφορητικὰ πάντα θερμὰ ταῖς δυνάμεσι. καὶ ἀληθῶς γε φήσομεν εἰρῆσθαι ταῦτα. τὰς γὰρ ἀρχομένας ὀφιάσεις, ἢ ἀλωπεκίας, κωλύειν αὐξάνεσθαι χρὴ, τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, οὐ μὴν ἤδη γέ πω καλεῖσθαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀλωπεκίαν, ἢ ὀφίασιν, ὥσπερ οὐδὲ ψώραν, ἢ λέπραν ἤδη τὴν ἐκ λειχῆνος ἀρχομένην. ἐγὼ γοῦν ὡς ἴστε καὶ τὰς ἤδη γεγονυίας ἀλωπεκίας ἰασάμην ἐνίοτε καθάρσει μόνῃ, μηδὲν ἔτι φάρμακον μετ' αὐτὴν προσαγαγὼν τῷ πεπονθότι τόπῳ, προὐτράπην δ' ἐπὶ τῷ καὶ τούτου πλείονα πεῖραν ἔχειν, ἔκ τινος τοιαύτης συντυχίας. νεανίσκος τις ἐρετικός τε καὶ γυμναστικὸς ἔχων ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ πάθος τοῦτο. συνήθης δ' ἦν ἡμῖν ἱκανῶς, ὥστε καὶ τὴν δίαιταν αὐτοῦ γινώσκειν, ἐμὴν ἤδη τριῶν ἢ τεττάρων ἐκέχρητο, καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν ἐμπιπλάμενος μυκήτων. τοῦτον ἐκάθηρα μόνῃ τῇ διὰ τῆς κολοκυνθίδος ἱερᾷ, δὶς ἐν ἡμέραις πέντε, τὴν μὲν πρώτην κάθαρσιν ἐπὶ τέσσαρσι δραχμαῖς, τὴν δὲ δευτέραν ἐπὶ πέντε. πρὶν δὲ ἐπὶ τὰς καθάρσεις ταύτας ἐλθεῖν, ἔδωκα τῶν διὰ τῆς ἀλόης αὐτῷ καταποτίων ἕνδεκα παραπλήσιά πως ἐρεβίνθοις τὸ μέγεθος.

Ἔχει δὲ ταῦτα, τῆς μὲν κολοκυνθίδος ἓν μέρος, ἀλόης δὲ καὶ σκαμμωνίας ἑκατέρου δύο, τούτοις ἓν μέρος ἐγὼ μιγνύω χυλοῦ ἀψινθίου, πρότερον δὲ καὶ μαστίχης χίας ἔβαλον, καὶ βδελλίου, οὕτω γὰρ ἐχρῆτο Κόϊντος. ἀλλὰ διὰ τί περιεῖλον ὕστερον †αὐτὰ λόγος ἕτερος, ὃν ἐν τοῖς περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων συνθέσεως ἐρεῖν ἀναβάλλομαι. †ταῦτα μέλλοντος οὖν μου μετὰ τρεῖς ταύτας καθάρσεις ἀποφλεγματίζειν τὸν ἄνθρωπον, εἶτα χρήσασθαι τινὶ φαρμάκῳ ἐπὶ τοῦ πεπονθότος μορίου, συνέβη σταλῆναι αὐτόν τινα ἀποδημίαν ἐξαιφνίδιον, ἐν ᾗ διαιτώμενος εὐχύμοις ἐδέσμασιν, οἷς ἠκηκόει παρ' ἐμοῦ, μεθ' ἡμέρας ὡς εἴκοσιν ὑπέστρεψεν, ἐκτεθεραπευμένος τὸ περὶ τὰς τρίχας πάθος. ἐντεῦθεν οὖν ὁρμηθεὶς ἐγὼ τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐφ' ἑτέρων ποιησάμενος, ἀνέμεινα θεάσασθαι, χωρὶς τῶν ἐπιτιθεμένων τῇ κεφαλῇ φαρμάκων τὸ γενησόμενον, ἐθεραπεύθησαν οὖν πάντες οὕτως. οὐ μὴν ἐπί γε τῶν ἤδη κεχρονισμένων ἐπεχείρησα τῇ τοιαύτῃ πείρᾳ, δυσέκνιπτοι γὰρ ἐπὶ τούτων εἰσὶν οἱ ἐνιζηκότες ἰχῶρες τῷ δέρματι. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐφ' ὧν ἤδη καὶ αὐτὸ τὸ δέρμα καχεξίαν τινὰ ἔχει, οὐ χρὴ θαρρεῖν μόναις ταῖς καθάρσεσιν. ταυτὶ μὲν οὖν ἀναγκαίως μοι προείρηται. περὶ δὲ τῶν ὠφελούντων τὸ πάθος φαρμάκων ἄρξομαι λέγειν ἤδη. Κενωτικὰ μὲν οὖν εἶναι χρὴ πάντως αὐτὰ τοῦ λυποῦντος χυμοῦ, κενοῦν δ' οὐδὲν δύναται χωρὶς τοῦ διαφορητικὴν ἔχειν δύναμιν, ἔχειν δὲ αὐτὴν, οὐ δύναται χωρὶς τοῦ θερμαίνειν, ἀλλ' ἐὰν μὲν τῶν πάνυ θερμαινόντων ᾖ, καύσει τὸ δέρμα, καὶ χωρὶς δὲ τοῦ καίειν, ἐν ἀρχῇ μὲν ὀνήσει γενναίως. ὑπερξηρανθὲν δὲ τῷ χρόνῳ τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς ἔσται τοιοῦτον ὁποῖον οἱ φαλακρωθέντες ἔχουσιν. οὐ μὴν οὐδ' ἁπλῶς χρὴ μετρίως εἶναι τὸ φάρμακον θερμὸν, ἐντὸς τῶν ὅρων ἧκον τοῦ προκειμένου σκοποῦ. καὶ γὰρ καὶ λεπτομερὲς εἶναι προσήκει αὐτὸ, μέχρι γε τοῦ βάθους καταδύεσθαι μέλλον, ἔνθ' οὗ ταῖς τῶν τριχῶν ῥίζαις ἡ τῆς γενέσεως ἀρχὴ, καὶ τῇ δυνάμει τοιοῦτον, οἷον προείρηται πρὸς τὸ παχύτερον καὶ σκληρότερον εἶναι τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα, καὶ διὰ τοῦτο φαρμάκου δεῖσθαι δραστικωτέρου. εἴ γε μὴν πρὸς τῷ διαφορεῖν τοὺς μοχθηροὺς χυμοὺς, ἐπιτήδειον εἴη τὸ φάρμακον ἕλκειν αἷμα χρηστὸν, ὥσπερ ἡ θαψία, κάλλιστον ἂν εἴη τοῦτο. πολλῷ δ' οὔσης θερμοτέρας τῆς θαψίας ἢ κατὰ τὴν τοῦ πάθους χρείαν, εἰκότως

αὖ τις αὐτὴν φυλάξαιτο μόνην προσφέρειν· ἑλκώσεις τε γὰρ εἴωθε ποιεῖν ἐν τῷ δέρματι, καὶ πάντως γε φλεγμονώδη τινὰ οἰδήματα. διὰ τοῦτο οὖν ἤδη τὸ μιγνύειν αὐτῇ τινα παραγιγνόμεθα τῶν πραϋνόντων τὴν σφοδρότητα. δύναται δὲ τοῦτο ποιῆσαι κηρωτὴ δι' ἐλαίου σκευασθεῖσα. λεπτομερὲς δ' ἔστω τὸ ἔλαιον ὁποῖον τὸ Σαβῖνον ἐστιν, ἄμεινον δ' εἰ καὶ συμμέτρως εἴη παλαιόν. ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ κίκινον ἔλαιον εἰς τοῦτο, φύσιν ἐξ ἀρχῆς ἔχον τοιαύτην, ὁποίαν ἴσχει τὸ Σαβῖνον παλαιούμενον. εἰ δὲ μηδ' ἑτέρου τούτων εὐποροίης, τῶν γοῦν ἄλλων τῶν ἑλληνικῶν ἐλαίων, ὅτι οὖν ἀπὸ θαλλῶν ἐλαίας ἐσκευασμένων μιγνύσθαι, καὶ μᾶλλον ἐὰν ᾖ παλαιόν. εὔδηλον οὖν ὅτι τό γε ἀπὸ τῆς ἰβηρίας, ἢ ἱσπανίας, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, φευκτέον, τό τε ἐκ μηδέπω πεπείρων ἀκριβῶς τῶν ἐλαιῶν, ὃ καλοῦσιν ὠμοτριβές τε καὶ ὀμφάκινον. ἐχρησάμην δὲ καὶ μόνῃ θαψίᾳ, μίξει δαψιλοῦς ὕδατος ἐκλύσας αὐτῆς τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως. ἐπίστασθαι δὲ χρὴ περὶ θαψίας τὸν χρησόμενον αὐτῇ, μεγίστην εἶναι διαφορὰν τῆς προσφάτου πρὸς τὴν παλαιοτέραν. ἐκλύεται γὰρ ἡ δύναμις ἱκανῶς τοῦ φαρμάκου μετ' ἐνιαυτόν, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ δυοῖν ἐτῶν γένοιτο, τὴν μέσην δ' ἄν τις εἴποι ἄχρηστον αὐτὴν γίγνεσθαι παντάπασιν εἰς τριετίαν ἐκταθεῖσαν. ἐπιστάμενος οὖν ταῦτα τὴν μῖξιν τοῦ ὕδατος ἄνισον ἐργάζου, τῇ μὲν προσφάτῳ μιγνὺς πάμπολυ, καὶ διὰ τοῦτο πλεονάκις ἐπιχέων ἑκάστης ἡμέρας. τῇ δ' ἀσθενεστέρᾳ διὰ τὸν χρόνον ἔλαττον, ὡς καὶ προσμένειν ἐπὶ πλεῖον δύνασθαι διὰ τὸ πάχος, καὶ μὴ ἀπορρεῖν αὐτίκα διὰ ὑγρότητα, καὶ μέντοι κἂν εἰ σύνθετον φάρμακον ποιῇς, ἔχον καὶ τῆς θαψίας, ὁποῖόν ἐστιν ᾧ συνεχῶς ἐγὼ χρῶμαι, μίξεις οὐκ ἴσον ἀεὶ σταθμὸν τῆς θαψίας, ἀλλ' ὅσον τῷ χρόνῳ τῆς ἡλικίας προσήκει, τοσοῦτον αὐξήσεις. διδαχθήσῃ δ' ἀκριβέστερον ἔτι περὶ τοῦδε μικρὸν ὕστερον, ὅταν ἐπὶ τὰ σύνθετα παραγένωμαι, διελθὼν πρότερον ὅσα τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐστὶν οἰκεῖα τῷ πάθει τούτῳ. τῶν μὲν γὰρ ἰσχυρῶς θερμαινόντων ἐστὶν εὐφόρβιον, τῶν δ' αὐτάρκως, τὸ δάφνινον. εἴτ' οὖν ἔλαιον ἐστὶν εἴτε μύρον, εἴθ' ὅτι βούλει καλεῖν αὐτό, καὶ γὰρ καὶ τούτοις ὑπάρχει μετὰ τοῦ θερμαίνειν τε καὶ διαφορεῖν, ἐπισπᾶσθαί τι τοῦ αἵματος εἰς τὸν ὑπ' αὐτῶν θερμαινόμενον τόπον. ἀρκεῖ γοῦν αὐτοῖς χρῆσθαι καὶ καταμόνας, τὸ μὲν εὐφόρβιον ἐν ἐλαίῳ λειοῦντα, τῷ δαφνίνῳ δ' ἐπαλείφοντα μόνῳ, χωρὶς ἑτέρου μίξεως, εἰ δ' εὐαπόρρυτον φαίνοιτο, βραχὺ κηροῦ μιγνύσθω. παμπόλλῳ δ' ὄντος θερμοτέρου τοῦ νέου εὐφορβίου, τῷ μὲν ἤδη δυοῖν ἢ τριῶν ἐτῶν χρώμενος, ἐμβαλεῖς ἐλαίου λίτρᾳ μιᾷ ῥωμαϊκῇ, οὐγγίαν μίαν εὐφορβίου, ὅπερ ἐστὶ δωδέκατον μέρος τοῦ ἐλαίου, τῷ δὲ νέῳ πεφεισμένως χρήσῃ, βραχύτατον μιγνὺς τὴν πρώτην, ἢ καὶ κηροῦ προσεπεμβάλλων οὐγγίαν μίαν, ὡς θεάσασθαι πῶς ἐκθερμαίνει τὸν ἄνθρωπον. ἐξέσται γάρ σοι κατὰ τὴν δευτέραν χρῆσιν αὖθις ἐπεμβάλλειν, εἴτ' ἐλαίου βουληθείης, εἴτε κηροῦ. παραπλησίως δὲ καὶ τῇ θαψίᾳ χρηστέον, ἅπασί τε τοῖς ἰσχυροῖς φαρμάκοις. ἡ μὲν γὰρ ἐπὶ τοὔλαττον ἁμαρτία, βλάβην οὐδεμίαν ἔχει, τὸ δὲ πλέον ἐνίοτε τραχύνει, καὶ ἑλκοῖ τὸ δέρμα, καὶ φλεγμονὴν ἐργάζεται. καὶ μέντοι κἂν ἤδη τῶν ἐφεξῆς κατὰ τὰ σύνθετα φάρμακα γράφηται ποτὲ εὐφόρβιον, ἢ θαψία, τὸν σταθμὸν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀκμαίων φαρμάκων, οὐ τῶν παλαιῶν ἀκούειν σε χρή. τὰ μὲν οὖν λίαν παλαιὰ φεύγειν προσήκει παντάπασιν, οὐ μόνον ἐπὶ τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων φαρμάκων, ὅσα χυλοὶ καὶ ὀποί, καὶ ἄνθη, καὶ φύλλα, καὶ καρποί, καὶ ῥίζαι, καὶ σπέρματά ἐστιν, ὁπότε γε καὶ τὰ μεταλλικὰ πολυχρόνια γινόμενα, καταλύεται καὶ αὐτὰ ταῖς δυνάμεσιν. χρώμεθα δ' ἐνίοις φαρμάκοις ἐτῶν εἴκοσιν οὖσιν ἢ τριάκοντα, διὰ τὸ μηδέπω παντελῆ τὴν παρακμὴν ἔχειν. ἄλλη γὰρ ἄλλου παρακμή τ' ἐστὶ καὶ ἀκμή, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις καὶ γῆρας. ἐνδείκνυται δὲ τὴν ἰδίαν ἀκμὴν ἕκαστον τοῖς πολλάκις ἑωρακόσιν ἐξ ὀσμῆς καὶ γεύσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ χρόας, καὶ συστάσεως τῆς κατὰ πάχος. Ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων φαρμάκων ἠξίωσα, μὴ μόνον ὅτι θερμαίνει γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πόσην ἀπόστασιν, οὕτω κἀπὶ τῶν πρὸς τὰς ἀλωπεκίας ἁρμοζόντων, ἀξιῶ σε γινώσκειν, ὅτι θερμότατον μέν ἐστι τὸ εὐφόρβιον, ἧττον δ' αὐτοῦ θερμὸν ἡ θαψία, μετὰ θαψίαν δὲ νᾶπυ τε καὶ κάρδαμον ἐστίν, καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἡ λημνῆτις οὐδενὸς τούτων δεύτερον. ὀνομάζεται δ' οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέραις ἄλλαις προσηγορίαις, ἀδάρκιόν τε καὶ ἀδάρκη. τούτων δ' ἐφεξῆς ἐστι θεῖόν τε καὶ ὁ τοῦ νίτρου ἀφρός, αὐτό τε τὸ μαλακὸν νίτρον καυθέν. ὀνομάζουσι δ' αὐτὸ καὶ βερενικάριον, ὥσπερ γε καὶ τὸ λευκὸν ἀφρόνιτρον κοῦφόν τε καὶ χαῦνον ὑπάρχον, οὐδεμίαν ἔχον ἐν ἑαυτῷ γεώδη τραχύτητα, οἵ τ' ἐλλέβοροι ἀμφότεροι, καὶ τὸ τοῦ εὐζώμου σπέρμα, καὶ τὸ δάφνινον, εἴτε μύρον ἐθέλοις ὀνομάζειν, εἴτ' ἔλαιον αὐτό, καὶ πρὸς τούτοις ἀλκυόνια τὰ ἀμφότερα κεκαυμένα τε καὶ ἄκαυστα, βελτίω δὲ τὰ κεκαυμένα. καὶ αἱ ῥίζαι δὲ τοῦ καλάμου, καὶ ὁ φλοιός, ἄμφω καὶ ταῦτα καυθέντα. ἀλλὰ καὶ ὑγρὰ πίττα, καὶ τὸ κέδρινον, ὅπερ ἔνιοι κεδρίαν ὀνομάζουσιν, ἥ τε τῶν μυῶν κόπρος, ἄρκτου τε τὸ στέαρ, ἄμεινον δ' εἰ παλαιότερον εἴη, καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ τῆς ὑαίνης, λεοντός τε καὶ παρδάλεως, καὶ χηνὸς ἐπιτήδεια, καὶ πάνθ' ὅσα λεπτομερῆ ταῖς οὐσίαις ἐστίν, ὡς ἑτοίμως εἰς τὸ βάθος καταδύεσθαι τοῦ δέρματος, ἄχρι τῶν κατὰ τὰς τρίχας ῥιζῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ πικρὰ τῶν ἀμυγδάλων ὅλα κεκαυμένα, χρήσιμα, καὶ λιβανωτὸς ἐν ὄξει δριμυτάτῳ κατειργασμένος. ἄκουε δέ μου τὸ κατεργάσασθαι ῥῆμα λεγόμενον, ὅταν ἡμέραις πλείοσιν, καὶ μάλιστ' ἐπιπλέον ἐν ἡλίῳ τρίβηταί τι σὺν ὄξει δριμεῖ. τούτοις τοῖς ἅπασι τοῖς φαρμάκοις ἔνεστι χρῆσθαι, τοῖς μὲν ἰσχυροῖς κηρωτὴν ὑγρὰν μιγνῦντα, τὰ δ' ἀσθενῆ δεύοντα ἐλαίῳ δαφνίνῳ, καὶ τὰς μὲν κεχρονισμένας καὶ δυσιάτους, τοῖς ἰσχυροῖς ἐξιώμενον, τὰς δ' ἀρχομένας καὶ μικρὰς τοῖς ἀσθενέσιν.

Πρὸς ἀλωπεκίας σύνθετα.

Σύνθετα δὲ φάρμακα, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν, ὅσοι γε ἀξιόλογοι μεγάλως ἐπῃνημένα, τὰ δ' ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν διὰ μακρᾶς πείρας βεβασανισμένα, τὰ τοιαῦτά ἐστιν. εὐφορβίου, καὶ θαψίας, καὶ δαφνίνου, ἑκάστου ∠ β'. θείου ἀπύρου, καὶ ἐλλεβόρου ἀνὰ ∠ μίαν, ἄν τε μέλανος εὐπορῇς, ἄν τε λευκοῦ. τούτοις δὲ μίγνυε κηροῦ ∠ ϛ'. δαφνίνῳ τήξας, ἢ κικίνῳ, ἢ ἐλαίῳ παλαιῷ, καὶ χρῶ τούτῳ ὡς ἰσχυροτάτῳ φαρμάκῳ. ἐπὶ τῶν κεχρονισμένων, καὶ δυσθεραπεύτων, τούτοις ἔμιξα ποτὲ καὶ καρδάμου δραχμὴν μίαν, ἢ ἀλκυονίου κεκαυμένου ∠ α'. ἄμεινον δ' εἰς ταῦτα τὸ σκληρότερον καὶ βραχύτερον. θαψίας δὲ μὴ παρούσης, ἀντ' αὐτῆς τοσοῦτον σταθμόν, ἤτοι καρδάμου σπέρματος, ἢ εὐζώμου μικτέον ἐστίν, ἢ τὸ κάρδαμον. εἰ δὲ δάφνινον οὐκ ἔχεις καλόν, ὑγρὰν πίσσαν μίγνυε. τῷ μὲν οὖν δαφνίνῳ πρὸς τὴν

ὑγρᾷ πίττῃ, οὐ μεγάλη ἡ ὑπεροχή, τῇ θαψίᾳ δὲ πρὸς τἆλλα μεγίστη. τὸ γὰρ ἰσχυρότατον τῶν πρὸς τὸ πάθος ἐνεργῶς ποιούντων, τοῦτο τὸ φάρμακόν ἐστιν, ὅταν γε ὡς ἔφην, δυσθεράπευτον ᾖ. τὰ γὰρ μικρὰ καὶ ἀρχόμενα, καὶ κάθαρσις ἰᾶται μόνη, καὶ τῶν ἁπλῶν ὧν εἶπον ἕκαστον κεκαυμένον ἀναλαμβανόμενον, ἤτοι δαφνίνῳ, ἢ κεδρίνῳ, ἢ πίττῃ ὑγρᾷ, ἢ κικίνῳ, ἢ ἐλαίῳ παλαιῷ. ἔμιξα δέ ποτε καὶ μέλιτος αὐτῇ τῇ κηρωτῇ, ἐλάττονος ὄγκῳ τε καὶ σταθμῷ, καὶ οὐδὲν χεῖρον ἐγίνετο τὸ φάρμακον.

Καὶ τὰ διὰ τῶν στεάτων δὲ συντιθέμενα προσλαβόντα θαψίας ὀλίγον, ὀνίνησιν, καὶ μᾶλλον ὅταν αὐτοῖς μίξῃς ἀδάρκιόν τε καὶ εὐφόρβιον. ἔστω δὲ τῶν μὲν στεάτων ἑκάστου μέρος ἕν, ὄντων τριῶν, λεοντείου, παρδαλείου, καὶ ὑαίνης. εἰ δὲ μὴ παρείη τὸ τῆς ὑαίνης, ἀρκεῖ τοῖς παροῦσι δύο χρῆσθαι, μίξαντα τὸ χήνειον. εἰ δὲ καὶ πάντ' ἔχοις τὰ τέτταρα, μιγνύναι πάντα, καὶ σὺν αὐτοῖς γε τὸ ἄρκτειον, εἰ ἔχοις καὶ τοῦτο. τῶν δ' ἐξ αὐτῶν ἠθροισμένων δωδέκατον ἀρκεῖ μίξαι μέρος θαψίας, ἢ εὐφορβίου. εἰ δ' ἰσχυρότερον ἐθέλοις ποιῆσαι, ἀμφοτέρων ἅμα, τῇ πείρᾳ γὰρ καὶ ταῦτα κριθέντα τὰ φάρμακα τῶν ἐν ἔργων εὑρέθη. χαίρειν γὰρ τοῦ πλειόνων πεῖραν ἔχειν, ἑκάστῳ τῶν αἰτούντων ἰατρῶν φίλων, ἄλλο τι καὶ ἄλλῳ σχεδιάζων ἐδίδουν, τῶν τῇ πείρᾳ κριθέντων, καὶ εὑρέθη τὰ πλεῖστα βέλτιστα. πρὸ πάντων δὲ ἡμᾶς χρὴ μεμνῆσθαι τῆς κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν μεθόδου, κοινῆς οὔσης ἐπὶ πάντων, καὶ μάλιστα τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων, καὶ διὰ τοῦτό γε πολλάκις αὐτῆς ἀναμιμνήσκω, διότι μεγάλην ἔχει δύναμιν. ὁ γὰρ ἑκάστῳ τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων χρώμενος, ἐν ἀρχῇ μὲν αὐτὸ μαλακώτερον προσφερέτω, μίξει δηλονότι τῶν ἐκλυόντων τὴν δύναμιν, οἷά περ ἐστὶν ἔλαιόν τε καὶ κηρός, καὶ τῶν ἁπλῶν ὅσα προείπομεν ἀσθενῆ, λιβανωτός τε καὶ καλάμου φλοιός, καὶ ῥίζαι κεκαυμέναι, καὶ ἀμύγδαλα πικρὰ καὶ ὅσα τοιαῦτα. μετὰ δὲ τὴν πρώτην χρῆσιν ὅταν ἐπὶ τὴν δευτέραν παραγίνηται, σκοπεῖσθαι χρή, τίνα παραλλαγὴν ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ τὸ προσαχθὲν φάρμακον εἰργάσατο, καὶ πρὸς ἐκείνην ἀποβλέποντας ἤτοι πραΰνειν αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως, ἢ αὐξάνειν. οἷον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νῦν προκειμένου πάθους, ἀφελεῖν μὲν χρὴ ξυρῷ τὰς τρίχας, ἀνατρίβειν δὲ τὸ πεπονθὸς δέρμα δι' ὀθόνης, μήτε πάνυ τραχείας, μήτε μαλακῆς, ὁρῶντα πόσον ἐρύθους τούτῳ προσέρχεται μετὰ τοιᾶσδε κινήσεως καὶ ἀνατρίψεως. ἔσται γάρ σοι τοῦτο πρὸς τὴν τῆς ἰάσεως ἐλπίδα χρήσιμον, εἰ μὲν ἐπ' ὀλίγαις ἀνατρίψεσιν ἐρυθραίνοιτο, μετρίαν ἡγουμένῳ τὴν διάθεσιν, εἰ δ' ἐπὶ πολλαῖς, χαλεπωτέραν, ὡς ἔνιά γε δέρματα κἂν ἐπὶ πολὺ τρίβῃς, οὐκ ἐρυθραίνεται. πρόδηλον οὖν ὅτι ταῦτα μέν ἐστι χαλεπώτατα, καθάπερ τὰ ῥᾳδίως ἐρυθαινόμενα πρᾳότατα. τὰ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ἅπαντα, κατὰ τοσοῦτον ἀλλήλων διαφέροντα, καθ' ὅσον ἤτοι τοῖς χείροσιν, ἢ τοῖς μετριωτάτοις πλησιάζει. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὸ πάρεργον εἰρήσθω, καίτοι γε οὐκ ὄντα πάρεργα. πάλιν δὲ ἤδη τὸ προκείμενον ἀνελθὼν, ἀναμνήσω σε τῆς ἐν τῇ χρήσει μεθόδου. μετὰ γὰρ τὴν πρώτην προσφορὰν τοῦ δοκιμασθέντος φαρμάκου, σκέπτεσθαι προσήκει, πρῶτον μὲν εἰ καὶ πρὸ τῆς ἀνατρίψεως εὐχρούστερον φανείη τὸ δέρμα, δεύτερον δὲ εἰ μετ' ὀλιγοτέρας ἀνατρίψεως, ἢ πρόσθεν, ἢ εἰ μετὰ τῆς ἴσης μέν, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ πρόσθεν ἐρυθρὸν γένοιτο. σκοπεῖσθαι δὲ πρὸ πάντων, ὅταν ἰσχυρὰ προσενέγκῃς φάρμακα, μή τι πέρα τοῦ προσήκοντος ἐκθερμαίνοιτο τὸ δέρμα, φανεῖται δὲ τοῦτο θεωμένῳ τέ σοι τὴν χρόαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δακτύλους ἐπιβάλλοντι, τῇ χροιᾷ μὲν γὰρ ἔσται ξανθότερον, ἐπιβάλλοντι δὲ τοὺς δακτύλους, θερμὸν ἱκανῶς φανεῖται. προσέχειν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων χρή. κίνδυνος γὰρ ἐπικαυθῆναι τὸ δέρμα, δεύτερον ἢ τρίτον αὐτοῖς χρησαμένῳ. μεταβαίνειν οὖν ἐπί τι τῶν μαλακωτέρων, ἢ τῷ μὲν αὐτῷ χρηστέον, ἀλλ' ἐκλύσαντα τὴν δύναμιν αὐτοῦ, μίξει κηρωτῆς, ἢ στέατος, ἢ ὑγρότητος τινὸς ἐλαιώδους. χρῆσθαι δὲ καταβροχῇ δι' ἐλαίου γλυκέος θερμοῦ, καὶ ἄρτῳ ἐν καταπλάσματι, πυρίαις τε καὶ καταχασμοῖς, καὶ σικύαις, καὶ κηρωτῆς ἐπαλείψεσιν. χρονίσαντος δὲ τοῦ πάθους, καὶ συνεχέσι ξυρήσεσιν, καὶ φοινιγμῷ διὰ νάπυος, ὡς προείρηται, καὶ ἀνατρίψεσιν ταῖς γεγραμμέναις ταῖς ἑξῆς, ἐπιχεομένης πίσσης, ἢ κεδρίνου ἐλαίου, καὶ μετὰ τὴν ἀνάτριψιν καταχασμοῖς. ἔνιοι δὲ βελόνας συνδήσαντες, ὥστε τὰς ἀκμὰς ἔχειν ἤδη τὸ δέρμα, κατεκέντησαν ταύτας αὐτό, μετὰ δὲ τὸν διὰ τῆς ἀνατρίψεως φοινιγμόν, καὶ τὸν καταχασμόν, φαρμάκοις χρῆσθαι μετασυγκειμένοις. ἐπὶ πάντων δὲ κοινὸς σκοπός, ἐν τῷ ἀεὶ θερμῷ τὴν προσφορὰν ποιεῖσθαι τοῦ φαρμάκου, καὶ εἴγε ἡλιούμενον ἔχοις τι χωρίον, ἐν ἐκείνῳ μάλιστα, χωρὶς αὔρας καταπνεούσης αὐτό, χειμῶνος δὲ κάλλιον ἐπὶ λουτρῷ χρῆσθαι τοῖς φαρμάκοις.

Περὶ τῶν γεγραμμένων φαρμάκων συνθέτων ἐπὶ τοῦ τῆς ἀλωπεκίας πάθους τοῖς ἐμοῦ πρεσβυτέροις ἰατροῖς.

Ἥρας μὲν οὖν ἐν τῷ νάρθηκι κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν. πρὸς ἀλωπεκίας, ἀλκυόνιον τὸ τραχύτερον, καύσας καὶ λειοτριβήσας σὺν ἐλαίῳ, κατάχει τὸν τόπον, μάλιστα ἐν λύχνῳ λαμβάνων τὸ ἔλαιον. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἥρα γραφή. καὶ χρὴ γινώσκειν ἡμᾶς τὸ φάρμακον τοῦτο μέσον εἶναι τῇ δυνάμει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς μέσας κατὰ μέγεθος ἀλωπεκίας ἰάσασθαι ἱκανόν. μέτριον μὲν γάρ ἐστι φάρμακον, εἰ καλάμου ῥίζαν, ἢ φλοιόν, ἢ ἀμύγδαλα πικρά, ἤ τι τῶν τοιούτων καύσας, ἐλαίῳ μίξαις. ἰσχυρὰ δὲ τὰ δι' εὐφορβίου, καὶ θαψίας, καὶ ἀδάρκης. ἐν τῷ μεταξὺ δ' αὐτῶν ἐστι τὸ κεκαυμένον ἀλκυόνιον. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μετριώτερον μέν ἐστιν ἐλαίῳ μιχθέν, ἰσχυρότερον δ' ὑγρᾷ πίσσῃ καὶ δαφνίνῳ. μίγνυται δὲ καὶ τοῖς εἰρημένοις στέασι. καὶ χρωμένῳ γέ τινι πρὸς τὸ πάθος ἀρκτείῳ στέατι μηδὲν ἀνύοντος αὐτοῦ, συνεβούλευσα μίξαι τὸ κεκαυμένον ἀλκυόνιον, ὑφ' οὗ διὰ ταχέων ἐθεραπεύθη. τὸ δὲ τοῦ λύχνου ἔλαιον, οὐ κατ' ἄλλον τινὰ λόγον ἐπιτήδειόν ἐστιν, ἢ τῷ λεπτομερέστερον εἶναι τοῦ λοιποῦ. προσέρχεται δὲ τοῦτο αὐτῷ, κατὰ τὴν οἷον ἕψησιν τὴν ἐν τῷ λύχνῳ, καὶ γίγνεται τῷ τε παλαιῷ καὶ τῷ κικίνῳ παραπλήσιον, ὡς εἰ καὶ ἄλλως ἐπὶ πυρὸς ἐθέλοις ἔλαιον θερμῆναι. καὶ γὰρ οὖν καὶ ὁ ῥύπος, ὁ ἐπὶ ταῖς λυχνίαις γιγνόμενος, ἐοικὼς ὑγρῷ πηλῷ, τοῖς ἐπὶ τῆς ἀγροικίας παρ' ἡμῖν ἔγνωσται θεραπεύων τὰ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐν τοῖς ποσὶ δακτύλων ἕλκη. συνεχῶς αὐτοῖς γιγνόμενα δι' ἀλουσίαν τε καὶ ἀμέλειαν τοῦ διανίζειν αὐτὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. τούτῳ τοίνυν αὐτῷ τῷ ῥύπῳ πηλώδει συνεβούλευσά τινι τῶν ἀγροίκων ξύσαντι τὴν ἀλωπεκίαν, ἣν

ἔδειξέ μοι, καταχεῖσθαι μετὰ τὸ ξυρᾶν τὸν τόπον συνεχῶς, ἐκθεραπευθεὶς δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἐπεχείρησεν οὕ-
τως ἰᾶσθαι, νομίσας ἅπασαν ἀλωπεκίαν ὑπὸ τοῦ φαρμάκου τούτου δύνασθαι θεραπεύεσθαι. ἐγὼ δὲ μετρίαν αὐτοῦ τὴν
διάθεσιν θεασάμενος, ἤλπιζα διὰ τοῦ ῥύπου θεραπευθήσεσθαι.

Ἕτερον τοῦ Ἡρα ἐπὶ παίδων ἁρμόττον.

Ἕτερον δ᾽ ἑξῆς τῷ προγεγραμμένῳ φαρμάκῳ ὁ Ἡρας ἔγραψε κατὰ λέξιν οὕτως. θείου ζώντος ἀφρόνιτρος μέρος ἕν, καρ-
δάμου μέρος ἕν, νίτρου μέρος α. ἐν ἐνίοις δὲ ἀντιγράφοις ἁπλῶς γέγραπται θείου ζώντος μέρος ἕν, καρδάμου μέρος ἕν, νί-
τρου μέρος ἕν, λεάνας πίσσαν ὑγρὰν ταράσσει, καὶ προανατρίβων τὸν τόπον, ἐπίπλασσε. καὶ ὅταν ἄρῃς τὸ φάρμακον, ἀπό-
μασσε τὸν τόπον σπόγγῳ ἐκ θερμοῦ, αἶρε δὲ δὶς τῆς ἡμέρας. ἐνεργεῖ δὲ μάλιστα ἐπὶ τῶν παιδίων τοῦτο τὸ φάρμα-
κον, ἰσχυρότερον μὲν γάρ ἐστι τοῦ προτέρου. κεχρονισμένην δὲ καὶ δυσθεράπευτον ἀλωπεκίαν, οὐκ ἂν ἰάσαιτο, δη-
λοῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρας αὐτὸς, προσγράψας ἐνεργεῖν ἐπὶ παίδων αὐτὸ μάλιστα, τουτέστιν ἐπὶ σωμάτων μαλακὸν
ἐχόντων τὸ δέρμα. ῥᾳδίως γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων οἱ μοχθηροὶ διαφοροῦνται χυμοί, παραπλήσιον δὲ δηλονότι οἱ εὐνοῦ-
χοι, καὶ αἱ γυναῖκες ἔχουσι τὸ δέρμα τοῖς παιδίοις.

Περὶ τῶν ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένων πρὸς ἀλωπεκίας.

Κρίτων δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κοσμητικῶν, οὕτως ἔγραψεν. πρὸς δὲ τὰς λεγομένας ἀλωπεκίας, πάθος τῶν τριχῶν λυ-
μαντικὸν, καὶ κοινῶς δυσμορφίας ποιητικὸν, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις, ὡς Ἡρακλείδης ὁ Τα-
ραντῖνος. ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν τοῖς λεπύροις κατακαύσας, καὶ τρίψας μετ᾽ ὄξους ἀναλάμβανε, μικρὸν μέλιτος
ἐπιβαλὼν, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως προανατρίβων τὸν πεπονθότα τόπον ὀθονίῳ καθαρῷ, ἐπίχει συνεχῶς. ὠφελεῖ δὲ μά-
λιστα καὶ ἡ συνεχὴς ξύρησις, πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ φαρμάκου.

Ἄλλο ᾧ Μόσχος ἐχρῆτο.

Ἐχίνων θαλασσίων τὰ ὄστρακα κατακαύσας, καὶ ὕδατι ἀναλαβὼν ἐπιτίθει, προανατρίβων τοὺς τόπους. ἐν τι-
σιν ἀντιγράφοις εὗρον, οὐχ ὕδατι, ἀλλὰ στέατι ἀρκτείῳ, ἀναλαμβανομένης τῆς τῶν ἐχίνων σποδιᾶς, καὶ μᾶλλον οὕ-
τως ἐμοὶ ἤρεσεν, ἔστι γὰρ ἐνεργέστερον. Ἄλλο. καλάμου ῥίζας κατακαύσας, ἀναλαβὼν στέατι ἀρκτείῳ, οὕτως ἐπιτί-
θει. Ἄλλο. θαψίας φλοιὸν τρίψας, μετ᾽ ὄξους ἐπιτίθει. Ἄλλο. χαμαιλέοντος ῥίζαν τρίψας ἐπιμελῶς, μετὰ
ὄξους ἐπιτίθει. ταῦτα προειπὼν ὁ Κρίτων, ἐφεξῆς τάδε γράφει. χρονιζούσης δὲ τῆς διαθέσεως, χρηστέον ταῖς ὑπογε-
γραμμέναις σκευασίαις, ἐνδεικνύμενος ἐκ τούτων τὰ προγεγραμμένα φάρμακα, μετρίων εἶναι διαθέσεων ἰατικά.
γράφει τοίνυν ἐφεξῆς καὶ τὰ πρὸς τὰς ἰσχυροτέρας διαθέσεις ἁρμόττοντα, κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν οὕτως ἔχοντα.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἡρακλείδου γεγραμμένων πρὸς ἀλωπεκίας χρονίας.

Πρὸς ἀλωπεκίας, ὡς Ἡρακλείδης ὁ Ταραντῖνος Ὀρεστίνου πρὸς τὰς κεχρονισμένας ἀλωπεκίας, μυοχόδων ∠β.
λιβανωτοῦ ∠β. ὄξει δριμυτάτῳ διαλύσας ἐπίχει, προξυρήσας τοὺς τόπους. Ἄλλο. ἐχίνων θαλασσίων σὺν τοῖς
ὀστράκοις κεκαυμένων ∠β. κνιδίων ὀμφακιτίδων τὸ ἴσον, ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαυμένων τὸ ἴσον, μυοχόδων
∠α. ὄξει διαλύσας καὶ τρίψας ἐπιμελῶς, ἐπιτίθει. Ἄλλο ὡς Ὀρεστῖνος. ἀρκτείων τριχῶν κεκαυμένων, ἀδιάντου
κεκαυμένου, καλάμου ῥιζῶν κεκαυμένων, συκῆς φύλλων κεκαυμένων, κιλικίου ῥάκους κεκαυμένου, ἑκάστου τὸ ἴσον
ἀναλάμβανε στέατι ἀρκτείῳ, καὶ κεδρίᾳ. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως, πυρίᾳ ἀνατρίβων τὸν τόπον συκῆς φύλλοις, καὶ νίτρῳ
ἀποσμήχων, κατάχει τῷ φαρμάκῳ καθ᾽ ἡμέραν, ἑλκωθείσης δὲ τῆς ἐπιφανείας, ἐπιτίθει κηρωτὴν διὰ λεκίθου, καὶ
πυρίνων καὶ κριθίνων ἀλεύρων χυλῷ προσφάτῳ ἐπίχει. Ἄλλο Ὀθωνος σικελοῦ ἐπιτετευγμένον. Βατρά-
χων τῶν σμικροτάτων κεκαυμένων ἐν χυτριδίῳ, τῆς σποδοῦ μέρος α. μυοχόδων, ἐλλεβόρου λευκοῦ, καλάμου ῥίζης κε-
καυμένης, πεπέρεως λευκοῦ, ἑκάστου τὸ ἴσον, ὄξει προσαναλάβε, καὶ χρῶ προανατρίβων, καὶ ἀποξυρῶν τὸν τόπον.
Ἄλλο. ὀνύχων αἰγείων κεκαυμένων τῆς σποδοῦ, θαψίας χυλοῦ, ἀλκυονίου, μυοχόδων, ἀφρονίτρου, σμύρνης, πε-
πέρεως λευκοῦ, ζιγγιβέρεως, ἑκάστου τὸ ἴσον, τρίψας ἐπιμελῶς, ἀναλάμβανε αἰγείᾳ χολῇ.

Περὶ τῶν ὑπὸ Κλεοπάτρας γεγραμμένων ἐν τῷ κοσμητικῷ.

Ἐν τῷ Κλεοπάτρας κοσμητικῷ πρὸς ἀλωπεκίας γέγραπται φάρμακα κατὰ τὴν αὐτῆς ἐκείνης λέξιν, ὧδέ πως
ἔχουσαν. πρὸς ἀλωπεκίας. σανδαράχην λειώσας ἀναλάμβανε ἰξῷ δρυΐνῳ ὡς ὅτι πλείστῳ, καὶ προεκνιτρώ-
σας, ἔμπλασσε εἰς ὀθόνιον καὶ ἐπιτίθει. ἐγὼ δὲ καὶ νίτρου ἀφρῷ προσέμιξα τὰ προειρημένα, καὶ ἐνήργησεν καλῶς.
Ἄλλο. σκίλλης ∠α. ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠α. λεῖα ποιήσας σὺν ὄξει, καὶ ξυρήσας καὶ προεκνιτρώσας, κατάχει.
Ἄλλο. νάπυος ∠α. καρδάμου ∠α. λεῖα μετ᾽ ὄξους ἐπιτίθει, προξυρήσας, καὶ ἐκνιτρώσας τὸν τόπον, βέλτιον
δὲ καταχάζειν. Ἄλλο. φλοιοῦ καλάμου ∠δ. ἀφρονίτρου ∠δ. πίσσῃ ὑγρᾷ ἀναλαβὼν χρῶ. συνεχῶς δὲ ἐπι-
ξύρα τὸν τόπον, καὶ τάχιστα τριχοφυήσει, ἔτι δὲ καὶ προσανάτριβε ὀθονίῳ. Ἄλλο. μυῶν κεφαλὰς συναπόθλα,
ἀνατρίβων. ἢ μυόχοδα λεῖα κατάχει, ὀθονίῳ ἐφαιμάξας τὸν τόπον. Ἄλλο. ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν τοῖς λε-
πύροις καύσας, τρῖψον μετ᾽ ὄξους καὶ μέλιτος, καὶ τὸν τόπον ἐφαιμάσσων, τῇ ἀνατρίψει κατάχει. ποίει δὲ τοῦτο
συνεχῶς, καὶ ἀναξύρα τὸν τόπον, καὶ ταχέως τρίχες ἀναβήσονται. Ἄλλο. αὕτη ἡ δύναμις πασῶν ἐστι βελτίων,
ποιοῦσα καὶ πρὸς ῥεούσας τρίχας, σὺν ἐλαίῳ ἢ μύρῳ ἐνιεμένη, καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ μαδαρώσιν, ἢ εἰς φαλακρότητα
ἐμπίπτουσιν, ἔστι δὲ θαυμάσιος. μυῶν τῶν κατοικιδίων κεκαυμένων μέρος α. ἀμπελίνου ῥάκους κεκαυμένου
μέρος ἕν, ἱππείων ὀδόντων κεκαυμένων μέρος ἕν, στέατος ἀρκτείου μέρος ἕν, μυελοῦ ἐλαφείου μέρος α. καλάμου
φλοιοῦ μέρος ἕν, ταῦτα ξηρὰ λειούσθω, καὶ προσμισγομένου μέλιτος ἱκανοῦ, ἕως ἂν σχῇ μέλιτος πάχος τριβέ-
σθω, καὶ μιγνυέσθω τὸ στέαρ καὶ ὁ μυελὸς τακέντα, καὶ ἀποτιθέσθω εἰς πυξίδα χαλκῆν τὸ φάρμακον, καὶ ἀνα-
τριβέσθω ἡ ἀλωπεκία, μέχρις οὗ ἀνατριχοφυήσῃ. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ῥέουσαι τρίχες καθ᾽ ἡμέραν ὑποχριέσθωσαν, καὶ
τούτων τῶν φαρμάκων, καὶ τῶν ἐφεξῆς γραφησομένων. οὐ χαλεπὸν διακρῖναι τά τε δριμύτερα καὶ ἰσχυρότερα,
καὶ τὰ μαλακώτερα, καὶ ἀσθενέστερα, μεμνημένους ὧν κατ᾽ ἀρχὰς εἶπον. οὕτω γὰρ ὑπάρξει καὶ τὸ κεχρῆσθαι
καλῶς

καλῶς αὐτοῖς, ἐπὶ μὲν τῶν μετριωτέρων ἀλωπεκιῶν, τοῖς μετριωτέροις, ἐπὶ δὲ τῶν ἰσχυροτέρων, τοῖς ἰσχυροτέροις, ὥσπερ γε κἀπὶ τῶν ἰσχυροτάτων, τοῖς ἰσχυροτάτοις.

Περὶ τῶν ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένων ταῖς ἀλωπεκίαις χρησίμων.

Ἔγραψε καὶ Ἀρχιγένης ταῦτα τὰ φάρμακα πρὸς ἀλωπεκίας διὰ τῆσδε τῆς λέξεως, τὰς ἐπιπολαίους ἀλωπεκίας ἐκνιτρώσας, καὶ ὀθονίῳ ἐκμάξας περιστερεῶνι ἐν ἡλίῳ τριβέντι, καὶ ὄξει δευθέντι, κατάχριε ἱκανῶς, ἢ ὁμοίως σμήξας, σεύτλου φύλλα ἐπίθες, ἐπάνω δὲ ὑγρὸν ὀθόνιον, ἀφαίρει δὲ βρέχων τὸν τόπον. τὰς δὲ βαθείας ἀνάτριβε σὺν ὄξει, νίτρου βώλῳ, ἢ σηπίας ὀστράκῳ, ἢ ἰχθύᾳ, ἢ συκῆς φύλλοις, μέχρις ἀναξασμοῦ, εἶτα ἀπομάξας τὸ αἷμα σεῦτλον ἐν οἴνῳ ἑφθὸν ἐπίθες, ἢ ἰσχάδας κεκαυμένας ἐν οἴνῳ, ἢ φακοῦ ἄλευρον σὺν οἴνῳ κατάπλασσε, ἢ φλυκταινώσας τὴν ἀλωπεκίαν, βουπρήστει μετ' ὄξους, ἢ βατραχίῳ, ἢ ἄρου ῥίζῃ σύν τινι τούτων κηρωτοειδὲς ποιήσας, καὶ ἐπιθεὶς εἰς νύκτα, πρωῒ δ' ἀποσχάσας τὰς φλυκταίνας κατάπλασσε σκορόδῳ, ἢ σελίνῳ, ἢ ἀνεμώνης φύλλοις, καλῶς ποιοῦσι μετὰ τὰς φλυκταινώσεις, καὶ ἱππόκαμποι θαλάσσιοι καυθέντες, καὶ ἐπιπασσόμενοι μετ' ὀλίγου χαλκάνθου, ὠμοῦ λείου, ἢ ὑείων σιαγόνων ὀστᾶ κεκαυμένα. Ἄλλο. ἢ ξυρήσας καὶ σμήξας ἀφρονίτρῳ, καὶ ἀλκυονίῳ μετὰ δριμέος ὄξους ἀνάτριβε, μέχρις ἂν αἱμάξῃ, εἶτα κατάχριε καρύων ποντικῶν κελύφεσιν κεκαυμένοις, λεάνας μετὰ μέλιτος, θεράπευε δὶς τῆς ἡμέρας, τὸ πολὺ καθίστησιν ἐν ἡμέραις δέκα. ἢ μύας καθ' ἱκιδίας ἐν χύτρᾳ καύσας λείους ἀναλάμβανε ἀξουγγίῳ, καὶ προαναξύων σκορόδῳ τὰς ἀλωπεκίας ἐν σπληνίῳ ἐπιτίθει, καὶ τοῦτο καθ' ἡμέραν ποίει μέχρις ἂν ἐκφύωσιν τρίχες. ἢ βατράχια τὰ μικρὰ ὁμοίως κατακαύσας, τὴν τέφραν μετὰ πίσσης, πολλάκις ἀνεζεσμένης μέχρις ἂν παχεῖα γένηται, ἐπίχριε, μήτε προξυρῶν μήτε προσμήχων. ἢ μυόχοδα, καὶ λίβανον ἴσα σὺν ὄξει μέλιτος πάχος κατάχριε προφοινίσσων. ἢ σῦκα ξηρὰ κεκαυμένα κατάχριε μετ' ἐλαίου ὁμοίως λειώσας. ἢ ἐλλέβορον λευκόν, πέπερι, μυόχοδα προσμήξας καὶ καταξύσας, σὺν ὄξει κατάχριε. ἢ ῥαφανῷ ἢ κρομμύῳ, ἐπικαρσίως τμηθέντι ἀνατρίψας εὖ μάλα, κατάχριε. ἢ ἀλκυονίῳ τεφρωσμένῳ, καὶ βάπτων τὸν δάκτυλον ἐν ἐλαίῳ τρίβε ἐπιμελῶς, μέχρις ἂν δηχθῇ καὶ κατορθώσεις. ἢ ἀλκυόνιον πρὸς λύχνον φώξας, καὶ στέαρ ἄρκτειον ὁμοίως τήξας μῖξον καὶ κατάχριε, προσμήχων ἐν ἡλίῳ. ἢ προκεντήσας ὡς ἔθος, κατάπλασσε κρομμύῳ λείῳ, μετὰ μέλιτος. ἢ ῥαφανίου φλοιῷ ὁμοίως. ἢ καταχάσας καλάμου ἐπιφάνειαν, ἣν αἰγύπτιοι σιφθέειον καλοῦσι κεκαυμένῃ πίσσῃ ὑγρᾷ πρόσμιγε, καὶ σπλήνιον ἐπιτιθείς, λύε τετράκις, ἢ πεντάκις, εἶτα ἀποσμήξας ἄλλο σπλήνιον ἐπιτίθει. ἔνιοι νίτρον πρὸς τὸ δέκατον τῆς τέφρας μίσγουσι, καὶ λίαν ὠφελοῦσιν. ἢ λεπίδι στομώματος μετ' ὄξους καὶ ἐλαίου κατάχριε ὁμοίως. ἢ αἰλούρου, ἢ κροκοδείλου κόπρου ∠ ϛʹ. νάπυος ∠ δʹ. μετ' ὄξους δριμέος κατάχριε. ἢ κανθαρίδας κεκαυμένας πίσσῃ ὑγρᾷ ἀναλαβών, ὡς κηρωτὴν ὑγρὰν γενέσθαι προαποσμήξας νίτρῳ ὀπτῷ, καὶ ἐκμάξας ἐν σπληνίῳ ἐπίθες, καὶ ἔα διανυκτερεῦσαι, πρωῒ δὲ ἄρας, ἔα ξηρανθῆναι τὸν τόπον μέχρις ἂν περιρραγῇ. ὅταν δὲ ἀναστείλωσιν αἱ τρίχες, ξύρα συνεχῶς. ἢ κάρδαμον, οἱ δὲ πέπερι, μυόχοδα, ἐλλέβορον λευκόν, ἴσα μετ' ὄξους κατάχριε, ἢ αἱμάξας ἐπιπολῆς ἰχθύᾳ, ἢ συκίνῳ φύλλῳ, ἢ κισσήρει λείᾳ, ἀμύγδαλα πικρὰ καύσας μετ' ὀξυμέλιτος κατάχριε. συνεχῶς δὲ τοῦτο ποίει, καὶ ξύρα, αὐξήσουσι γὰρ ταχέως. ἢ χελώνης θαλασσίας αἵματι κατάχριε, ἐπαινεῖται. ἢ ἱπποποτάμου δέρμα καύσας κατάχριε. ἢ καρύοις ποντικοῖς κεκαυμένοις, καὶ σταφίσιν ἀγρίαις σὺν δαφνίνῳ μύρῳ, τοῦτο γὰρ Ἀρχιγένης ἐπαινεῖ. ἢ μυόχοδα, καὶ ἐλλέβορον, κατάχριε λευκόν. ἢ καλάμου φλοιοῦ κεκαυμένου, καὶ νίτρου ἑκάστου ἴσον, πίσσῃ ὑγρᾷ μαλαγματῶδες ποίει. ἢ κάρυα πικρὰ σὺν τοῖς λεπύροις καύσας μετ' ὄξους, ἢ μέλιτος, πυκνῶς κατάχριε προεκμάξας ὀθονίῳ, καὶ ξύρα τὸν τόπον πυκνῶς. ἢ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος μετ' ὀποῦ τιθυμάλλου ἀνάτριβε. ἢ αἰλούρου ἀφοδεύματι ξηρῷ μετ' ὄξους. ἢ ῥοὸς ∠ δʹ. ἢ βʹ. σινήπεως ∠ βʹ. σὺν ὄξει δριμεῖ κατάχριε. ἢ ἀμυγδάλοις πικροῖς καὶ κισσήρει ἐπίχριε. Διονυσόδωρος δὲ ὁ ἰατρός, κάσσυμα καινὸν καίων μετ' ὄξους δριμέος, κατάχριε. ἄκρως δὲ ποιεῖ ἐπὶ τῶν χρονίων ὁ θαψίας χυλόν, ἢ ῥίζαν ἀναλαβὼν κηρωτῇ ἐπιθείης τῷ τόπῳ, μετὰ τὸ μηδὲν ἄλλο προσεπεργάσασθαι. ἀφίσταται γὰρ ἡ ἄνωθεν ἐπιφάνεια καὶ ἰχωροεῖ, ὑποφύονταί τε αἱ τρίχες αὐτόματοι. ὁρᾷς ὅπως καὶ ὁ Ἀρχιγένης ἐπαινεῖ τὸ διὰ τῆς θαψίας, οὐ γὰρ ἂν εὕροις ἄμεινον αὐτοῦ φάρμακον. αὐξάνεται δ' ἡ πίστις τῶν ὠφελούντων κἀκ τῆς συμφώνου ἱστορίας, καὶ διὰ τοῦτο κἀγὼ τὰ παρὰ τοῖς ἐμπείροις ἰατροῖς φάρμακα γράφω πάντα.

Περὶ τῶν ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων ἐν τῷ περὶ ἀλωπεκίας βιβλίῳ.

Οὐ τοῦ νεωτέρου δηλονότι μέμνημαι νῦν Ἀσκληπιάδου, τοῦ συνθέντος φαρμάκων ἀξιολόγους ἐν πολλοῖς γράψαντος βιβλίοις, ἀλλὰ τοῦ παλαιοτέρου τοῦ Βιθυνοῦ. οὗτος τοίνυν ὁ Ἀσκληπιάδης σεμνύνεται θεραπείας ἀγωγὴν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἰᾶσθαί φησιν πολλοὺς ἀλωπεκίας δυσθεραπεύτους ἔχοντας, πλέον δέ φησιν εἰς τὴν θεραπείαν δύνασθαι τὴν ὅλην δίαιταν, ἢ τὰ φάρμακα. περὶ μὲν οὖν τῆς διαίτης τάδε γράφει. ἀφεκτέον οὖν παντὸς οἴνου εἰς τέλος διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. εὔδηλον δ' ὅτι προείρηκεν αὐτὸς τὰς αἰτίας ἃς ἔξεστι βουλομένῳ μαθεῖν, ἀναγνόντι τὸ βιβλίον, εἶτ' ἐφεξῆς φησίν. ἀφεκτέον δὲ καὶ τοῦ λίαν ὑπερεμπίπλασθαι, κωλύει δὲ καὶ κρεῶν ἐσθίειν, καὶ τυροῦ, καὶ γάλακτος, καὶ ὀσπρίων, καὶ πάντων ἁπλῶς ὅσα δυνάμεις ἐν μικροῖς ὄγκοις ἔχει, πολυτρόφους τε καὶ πνευματούσας, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ τῶν γυμνασίων κελεύει φεύγειν, ὥσπερ γε καὶ τὰ συνεχῆ λουτρὰ καὶ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας. περὶ δὲ τῶν φαρμάκων τάδε γράφει κατὰ λέξιν. ἔστι δὲ τὸ μὲν πρῶτον σύγχρισμα τοιοῦτον, ἀφρονίτρου μέρη δύο, ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ μέρος ἕν, κεκαυμένα λεάναντες, ὄξει δεύοντες ὡς δριμυτάτῳ μέχρι τοῦ λαβεῖν γλοιοῦ πάχος, προκαταξυσθείσης τῆς ἀλωπεκίας κούφως, ὥστε δασυνθῆναι, καὶ ἔναιμον γενέσθαι τὸν τόπον, μετρίως καταχρίοντες τὴν κεφαλήν, καὶ τρίψαντες μέχρι τοῦ συλλαβεῖν, καὶ εἰς βάθος παρεγχυθῆναι τὸ φάρμακον καλῶς τοῦ καταχρίσαντος, ἡσυχάζειν ἐῶμεν ἕως δείλης. ἔπειτα τὸ αὐτὸ ποιήσαντες τῇ ἑσπέρᾳ καὶ τῇ ἑξῆς, καὶ τῇ τρίτῃ παραπλησίως, μεγάλην παραλλαγὴν εὑρίσκομεν. ἵσταται γὰρ ἡ νομή, καὶ αἱ τρίχες κατεψώμεναι, καὶ μὴ διελκόμεναι μετὰ βίας, ἀντείχοντο, καὶ οὐκ ἀνεσπῶντο. ἔπειτα τῇ ἑξῆς ἐπανατρίψαντες ἐν ὄξει

καταπλάττομεν, μέχρι τοῦ φλυκταίνας ἐπαναστῆναι, καὶ ἑλκῶσιν ἐπιπόλαιον λαβεῖν τὸ δέρμα. περιχάσαντες δὲ τὰς φλυκταίνας, καὶ ἄχρι δυεῖν ἡμερῶν ὑποδεξάμενοι τὸ ὑδατῶδες, τὸ ἀπὸ τῶν ἑλκῶν ῥέον, ἐχρώμεθα πάλιν τῷ αὐτῷ συγχρίσματι, φειδόμενοι τῶν ἑλκωδῶν τόπων, καὶ ὑπερβαίνοντες, αὐτοὺς δὲ τοὺς ὑγιεῖς λαμβάνοντες, καὶ τούτους καθαψάντες ἡσυχάζειν ἐῶμεν ἕως δείλης. ἔπειτα τὸ αὐτὸ ποιήσαντες, καὶ ἀνατρίβοντες ἐπὶ βραχὺ, μέχρις ἑπτὰ καὶ ὀκτὼ ποιοῦντες ἡμερῶν, ἤδη που συνθεωροῦμεν ἀπὸ τῶν περάτων τῆς ἀλωπεκίας, οὐκ ἔτι λεπτὰς καὶ χνοώδεις τρίχας, ὡς ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἐκβεβαιοτέρας, ἔπειτα κατὰ μικρὸν ἀεὶ ταύτας ἐπιβαινούσας τοῖς ἐψιλωμένοις συνεκλειπούσας δὲ πάλιν τὰς λεπτὰς καὶ ἀσθενεῖς, ὁμοίου τινὸς συμβαίνοντος τοῖς ἡλκωμένοις. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἑλκῶν ἀπὸ τοῦ πέρατος ἡ οὐλὴ τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα, τὸ ἔσχατον εἰς τὰ μέσα τοῦ ἕλκους ἀποτελευτᾷ, ἐπί τε τῆς ἀλωπεκίας τὰ πρὸς τῷ τετριχωμένῳ πρῶτα ἰσχύει καὶ δασύνεται, τὰ δ' ἐν τοῖς μέσοις ὕστατα πάντων τριχοφυεῖ. προκοπτούσης μὲν οὖν τῆς θεραπείας οὕτως, οὐδὲν προσδεόμεθα φαρμάκων ἑτέρων, ἀλλ' ἐν τούτῳ διὰ πλείονος ἀεὶ χρόνου χρώμεθα, καὶ ὑπήκουεν ἐπιεικῶς τὸ πάθος, εἰ μὴ παντελῶς τὸ μεγέθος ἡ ψιλώτης εἴη. τὸν δὲ μεταξὺ χρόνον τῷ τε καταξυσμῷ τῷ διὰ τῆς σμίλης συνεχῶς ἐνηργοῦμεν. καὶ ἔστιν ὅτε τῇ ἀκμῇ τῆς ὀξυβελοῦς ἐπικρούοντες τὸν χρῶτα, διὰ τῶν νυγμάτων αἱματίον ἐκομισάμεθα σύμμετρον. ταῦτα προειπὼν ὁ Ἀσκληπιάδης αὐτοῖς ὀνόμασιν, ἐφεξῆς ἀπεφήνατο περὶ ξυρήσεως ἐναντίως τοῖς ἄλλοις. οὐ γὰρ συνεχῶς, ἀλλ' ἐκ διαλειμμάτων κελεύει ξυρᾶσθαι τὸ πεπονθὸς μόριον, ὅταν ἤδη μετρίως παχεῖαι τρίχες ἐν αὐτῷ φύωνται. τὰς δ' ἀρχομένας ἔτι καὶ λεπτὰς, οὐκ ἀξιοῖ ξυρᾶν. μετὰ δὲ τὸν περὶ τῆς ξυρήσεως λόγον, ἐφεξῆς γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. εἰ δὲ καταβραδύνοιτο τῆς τριχώσεως, ἐπὶ τὰς ὑπογεγραμμένας δυνάμεις καταφεύγομεν, εἰσὶ δὲ τοιαῦταί τινες. ἐχίνου χερσαίου τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ δέρμα κατακαύσας καὶ τρίψας λεῖον, μέλιτι δεύσας ἐπίχριε. Ἄλλο. ἱππόκαμπον θαλάσσιον, καὶ νίτρου μικρὸν συγκατακαύσας, καὶ στέαρ χοίρειον μίξας κατάχριε, προεκνιτρώσας τὸν τόπον. Ἄλλο. θαψίαν ἐν ὕδατι δεύσας, κατάχριε. Ἄλλο. μυῶν τὰ διαχωρήματα μετὰ ὄξους λειώσας, κατάχριε. Ἄλλο. καλάμου κυπρίου λαβὼν τὰ φύλλα καὶ κατακαύσας ἐπὶ κεραμίδος, ἔπειτα ῥητίνῃ πιτυΐνῃ ὡς πλεῖστον τῆς τέφρας ἀναλαβὼν ἔμπλασσε, καὶ προκαταχαράσας τὴν ἀλωπεκίαν, ἐπίθες καὶ ἐπίδησον. ἢ τὸν φλοιὸν ἢ τὴν κόμην τῶν καλάμων ὡσαύτως σκεύασον, ἔτι δὲ καὶ νίτρον τῆς τέφρας τὸ ἴσον μίξας καὶ πίττῃ ἀναλαβὼν, χρῶ. ἔστι δὲ οὐκ ἄπρακτον, ἀλλ' ἱκανῶς ἐνεργοῦν. ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀσκληπιάδης μνημονεύει καὶ τῶν μυῶν, οὓς κελεύει †θεραπεύσαντας, ὡς πλείστας εὐθέως ἐνθλίβειν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἰς τὰ ἐψιλωμένα τῆς ἀλωπεκίας, καὶ μάλιστά φησιν, ἐπειδὰν ἑλκώσωμεν αὐτήν. καὶ γὰρ καὶ φέρει, φησὶ, τὸ ἀπὸ τῶν μυῶν αἷμα προξυνομένην τηνικαῦτα τοῖς διὰ τοῦ νίτρου, καὶ τῶν ἄλλων συντιθεμένοις φαρμάκοις, ὑφ' ὧν οὐ μόνον δάκνεσθαί φησιν αὐτὰς, ἀλλὰ καὶ φλυκταινοῦσθαι.

†θηρεύσαντας

Περὶ τῶν ὑπὸ Σωρανοῦ γεγραμμένων πρὸς ἀλωπεκίας.

Προειπὼν τινὰ κατὰ τὴν ἰδίαν ἀγωγὴν, μνημονεύσας τε καὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων, ἐφεξῆς γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. διὸ καὶ προσφάτου τυγχάνοντος αὐτοῦ, συστολὴ τὸ πρῶτον ἁρμόσει, καὶ μετὰ ταῦτα ἁπλοῦν τροφίον εὔχυλον, καὶ καταβροχὴ δι' ἐλαίου γλυκέος θερμοῦ, καὶ ἄρτος ἐν καταπλάσματι, πυρίαι τε καὶ †καταξυσμοὶ, καὶ σικύαι, καὶ κηρωτὴ, καὶ †ἀνάληψις. χρονίσαντος δὲ συνεχὴς ξύρησις, καὶ φοινιγμὸς διὰ νάπυος, καὶ ἀνατρίψεις αἱ γεγραμμέναι, ταῖς ἑξῆς ἐπιχριομένης πίσσης, ἢ κεδρίνου ἐλαίου, καὶ δι' ἀνατρίψεως τῆς διὰ φύλλων συκῆς, ἢ κρομμύων, ἢ ὀθονίου περιειλημμένου τῷ λιχανῷ δακτύλῳ, ἢ τῷ ἀντίχειρι, καὶ μετὰ τὴν ἀνάτριψιν καταχασμοί. ἔνιοι δὲ βελόνας συνδήσαντες, ὥστε τὰς ἀκμὰς ὑφ' ἓν ἔχειν, κατεκέντησαν δι' αὐτῶν τὸ δέρμα, μετὰ δὲ τὸν διὰ τῆς ἀνατρίψεως φοινιγμὸν, καὶ τὸν καταχασμὸν, φάρμακα μετασυγκριτικὰ ἐπίχριστα, ἢ ἐπίπλαστα. τοιαῦτα δὲ πολλὰ κατὰ μέρος ἐστί. καὶ γὰρ καὶ κρόμμυον λεῖον, ἢ ῥαφάνου φλοιὸς ἑκάτερον μετὰ μέλιτος ἐπιπλασσόμενον, ἢ ἀφρονίτρου μέρος ἓν, ἢ καὶ ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ μέρος ἓν, κεκαυμένα καὶ λελειωμένα μετ' ὄξους δριμέος, ἄχρι τοῦ λαβεῖν γλοιοῦ πάχος. γέγραπται δὲ καὶ ἄλλα πολλά φησιν, παρά τε Ἀσκληπιάδῃ, καὶ Ἡρακλείδῃ τῷ Ταραντίνῳ, καὶ Ἐλεφαντίδῃ, καὶ Μοσχίωνι διὰ τοῦ κοσμητικοῦ, ἐξ ὧν ἔγραψε καὶ αὐτὸς τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου προγεγραμμένα, καὶ ἄλλ' ἄττα, ὧν ἐφεξῆς μνημονεύσω. ἀρκτείου στέατος μέρος ἓν, καλάμου φύλλων κεκαυμένων τέφρας μέρος ἓν, σιδήρου στομώματος λεπίδα, ὄξει καὶ ἐλαίῳ μίξας παλαιῷ, κατάχριε. Ἄλλο. αἰλούρου ἢ κροκοδείλου κόπρου ∠ η. νάπυος ∠ δ. μετ' ὄξους δριμέος. Ἄλλο. κεδρῶν κεκαυμένων καὶ μυοχόδων ἴσον, μετ' ὄξους δριμέος. Ἄλλο. νάπυ καὶ κάρδαμον, ἢ κάρδαμον, καὶ μυόχοδα, καὶ ἐλλέβορον λευκὸν, καὶ πέπερι, ἴσα μετ' ὄξους δριμυτάτου. Ἄλλο. νάπυ καὶ κάρδαμον, ἢ σφονδύλιον καύσας καὶ λειώσας, ὄξει κατάχριε. Ἄλλο. βατράχων κεκαυμένων ∠ η. κισσήρεως κεκαυμένης ∠ ιβ. ἐν ἄλλῳ ιε. νάπυος ∠ η. νίτρου ∠ δ. καρύων κεκαυμένων ∠ κδ. καὶ κηρωτὴ διὰ πεπέρεως, καὶ πυρέθρου, καὶ ἀσβέστου, καὶ μυρσίνου ἐλαίου. δεῖ δὲ καὶ προαναξαίνειν τὸ πεπονθὸς, ἤτοι δι' ἀλκυονίου κεκαυμένου, ἄχρις οὗ δηχθῇ, ἢ ἐχίνου θαλασσίου κεκαυμένου τῆς ἀποδοῦ ὀθονίῳ ἐνειλημμένης, μέχρις ἂν ἐρυθρὸς γένηται. ἄλλα φάρμακα ἐν χρήσει γεγονότα, τὰ μὲν ἐμοὶ, τὰ δὲ τοῖς διδασκάλοις μου, τὰ δὲ φίλοις ἰατροῖς, προσμίξας φοινίξουσι κνήσμῳ, προπυριάσας καὶ χρίσας θαψίας χυλῷ ἄχρις ἂν ἐπαρθῇ, εἶτα πυριάσας κηρωτῇ ῥοδίνῃ, χρῶ. Ἄλλο. καλάμου φύλλων καὶ ῥίζης αὐτῶν κεκαυμένων, καὶ ἄρκτου τριχῶν, καὶ ἀδιάντου, καὶ στέατος ἀρκτείου, καὶ πίσσης ὑγρᾶς, καὶ τριχῶν αἰγείων κεκαυμένων, καὶ κεδρίας, ἁπάντων ἴσων ὄντων ὀκτὼ, καὶ οὕτως ἔχε τὰ τηκτὰ μετὰ τῶν ξηρῶν προαποσμήχων. Ἄλλο. συκῆς φύλλοις μετὰ ὄξους ἄχρι χνοώδεις ἀναβῶσιν, καὶ τότε βοτάνης τῆς λεγομένης στοιβῆς, χυλῷ κατάχριε. Ἄλλο. βατράχους λεπτοὺς καύσας ἐπίπασσον μετὰ πίσσης ὑγρᾶς χλιαρᾶς, εἶτα ἐπίχριε, μήτε προξυρῶν μήτε προσμήχων. Ἄλλο. ἀφρονίτρου ∠ δ. μυῶν ἀποδεύματος ∠ β. καλάμου φλοιοῦ κεκαυμένου δραχμὴν β. πίσσῃ ὑγρᾷ ἀναλαμβάνων, ποίει σπλήνιον, καὶ προξυρῶν τὸν τόπον, καὶ προεκνιτρῶν ἐπιτίθει, καὶ μὴ ἀφαίρει πρὸ δυεῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν. Ἄλλο. νάπυος καὶ κόπρου αἰλούρου, τὸ ἴσον ἑκατέρου προσμίξας, τὸν τόπον κατάχριε. Ἄλλο. καταχαράξας κατάχριε σηπίας τῷ μέλανι, ἢ πράσιον χλωρὸν τρίψας, κατάχριε.

†καταχασμοί. †ἐπάλειψις

Ἄλλο.

Ἄλλο. σφαιρίτιδος φύλλα πεφρυγμένα λειοτρίβει μετ᾽ ὄξους καὶ ἐπιτίθει. καλεῖται δὲ σφαιρῖτις, ἡ τὰ σφαι-
ρία φέρουσα κυπάρισσος. Ἄλλο. κάρυα πικρὰ σὺν τοῖς λέμμασιν κατακαύσας μετὰ μέλιτος καὶ ὄξους, κα-
τάχριε προξυρήσας. Ἄλλο. ἐχίνων θαλασσίων τὰ ὄστρακα κατακαύσας μετὰ μέλιτος καὶ ὄξους, προξυρήσας, κατά-
χριε. Ἄλλο. ἀλκυονίου κεκαυμένου καὶ μυῶν ἀφοδεύματα μετὰ πράσου χυλοῦ κατάχριε. Ἄλλο. θαψίας ῥίζης
∠δ. χαμαιλέοντος ῥίζης ∠β. ἀναλάμβανε ἰξῷ εἰργασμένῳ, καὶ ἀναπλάσας ἐπιτίθει, καὶ ὅταν προερεθισθῇ, ἐξάρ-
παζε. Ἄλλο. καλάμου ἑλληνικοῦ φύλλων κεκαυμένων ∠δ. μυοχόδων ∠β. ἐχίνων κεκαυμένων ∠α. με-
τὰ ὄξους λεάνας κατάχριε. Ἄλλο. ἅλας ἀμμωνιακοῦ ∠α. νίτρου ∠α. φώξας ἀμφότερα καὶ δεύσας ὄξει, κατάχριε
τρεῖς τῆς ἡμέρας, προεκνιτρώσας τὸν τόπον. Ἄλλο. ἀμυγδάλων πικρῶν ὀπτῶν τριώβολον, κισσήρεως ὀβολοὶ δύο, ἅλας
ἀμμωνιακοῦ τριώβολον, ὁμοίως κατάχριε δι᾽ ὄξους. Ἄλλο. πέπερι, μυόχοδα, ἐλλέβορος λευκὸς ἴσα, μετ᾽ ὄξους κατά-
χριε. Ἄλλο. στομώματος λεπίδα, μετ᾽ ὄξους καὶ ὀλίγου ἐλαίου κατάχριε. Ἄλλο. προερεθίσας τὸν τόπον διὰ κι-
σσήρεως κατάχριε, μίξας θείου καὶ νίτρου ἀφροῦ, καὶ ἀμμωνιακοῦ τὸ ἴσον ἑκάστου μετ᾽ ὄξους. Ἄλλο. ἀλκυονίου δρα-
χμὴ μία, θείου ἀπύρου † ∠ς. μυῶν πεφωσμένων ὥστε ἀναξηρανθῆναι, κύαθον ἕνα, τὰς μυίας λέαινε ἰδίᾳ, καὶ τὸ θεῖον, †∠ς.
τὸ δὲ ἀλκυόνιον ἑψήσας ἐν ὕδατι συλλέαινε τοῖς ξηροῖς, παραχέων ἀνὰ μέρος χολῆς ὑείας, καὶ ὄξους, ἕως γλοιῶδες
γένηται, εἶτα ἀξουγγίαν τὴν ἀπὸ τῶν βοχῶν ξύσας, καὶ αὐτῇ τῇ χειρὸς ἀναμαλάξας μίξον, ὡς ἐμπλαστρῶδες γενέ-
σθαι, καὶ προξυρήσας τὴν ἀλωπεκίαν, καὶ προφοινίξας ἐπίχριε τῷ φαρμάκῳ θαρρῶν ὡς ἀρίστῳ. Ἄλλο. προαπο-
σμήξας τὸν τόπον, ὄξει διαβεβρεγμένον χόνδρον λειώσας, καὶ προσβαλὼν ὀποῦ κυρηναϊκοῦ βραχὺ, κατάχριε.

Ἄλλο. προαποσμήξας τὸν τόπον καὶ καταχαράσας ἰσχάδας ὀπτὰς, μετὰ γλυκέος κατάπλασσε. Ἄλλο. κατάχριε
γλυκεῖ, εἶτα νάρθηκα κεκαυμένον κατάπλασσε. τὰ ἐφεξῆς γεγραμμένα δύο φάρμακα, θαυμάσιά ἐστιν, τὴν λέξιν
ἔχοντα τοῦ δόντος αὐτὰ πρὸς ἀλωπεκίας, φαλακρώσεις, ἀραιότητας τριχῶν, δυσαλθεῖς, ἐπὶ κεφαλῆς, αὐτῇ γε-
νείων, ἐπὶ ὀφρύων. † προβάτου τῶν τριχῶν Ιο α. καλάμου ῥίζης Ιο ς. πτέρεως σὺν τῇ ῥίζῃ Ιο γ S. λαπίμου τῶν †κεἰ
πωγώνων Ιο γ. ἐρίων οἰσυπηρῶν ὡς ὅτι λιπαρωτάτων Ιο ς. κεφαλὰς μυῶν ἀριθμῷ λς. μυίας ε. χωρὶς κεφα-
λῶν. ταῦτα εἰς καινὴν χύτραν ἐμβαλὼν ὄπτες ἐν ἰπνῷ, εἶτα τὴν τέφραν αὐτῶν λέαινε. προτετρίφθω δέ σοι ἐν οἴνῳ
ἀμιναίῳ, λαδάνου Ιο α. σμύρνης Ιο α. καὶ προσεμβεβλήσθωσαν ἐλαίου παλαιοῦ Ιο β. κεδρίνου Ιο α. μαλαβά-
θρου Ιο β. εἶτα περιπάσας, τὰ ξηρὰ ἀνελοῦ, προαναξύψας δὲ ὀθονίῳ τὴν ἀλωπεκίαν, εἶτα κούφως κατακνίσας ἢ
κρομμύῳ ἢ σκίλλῃ, ἢ συκῆς φύλλῳ ἀναξύσας χολαίως, ἐπίχριε ἀνατρίβων τὸ φάρμακον, καὶ λυσάμενος ἐν τίνι
ὀθονίῳ ξέων ταῖς ἐχομέναις ἀρκοῦ ἐπιχρίων, ἕως δύμενου, ἐπιμένων δὲ καὶ φαλάκρωσιν ἰᾶσαι.

Πρὸς τοὺς παρ᾽ ἡλικίαν φαλακρουμένους βοήθεια.

Στέατος ταυρείου ἡλιωμένου λίτραν μίαν, ἀδάρκης † Ιο α. θαψίας χυλοῦ Ιο α S. οἱ δὲ Ιο S. σμύρνης καλῆς Ιο α. †Ιο β.
πολυτρίχου λίτρας S. καλλιτρίχου λίτρας S. ὄνου μυελοῦ λίτραν μίαν. σπλῆνος ὄνου λίτραν α. λαδάνου τὸ ἴσον. τὸ λά-
δανον ἐγὼ βρέξας ἐν οἴνῳ βραχεῖ ἐλέωσα τὸ στέαρ, τήξας ἐφ᾽ ὕδατος ἀτμῷ, εἶτα τὸν ὄνου τὸν μυελὸν ὀπτὸν ξύε, ἕως οὗ δια-
πανηθῇ. τὸν δὲ σπλῆνα φρύγε σὺν τῷ καλλιτρίχῳ καὶ πολυτρίχῳ ἐν χύτρᾳ καινῇ, καὶ κόψας τὰ κοπτὰ, καὶ κοσκινήσας
ἀναλάμβανε ἐν γλευκίνῳ, ἢ σαβίνῳ ἐλαίῳ, χρῶ πρὸ βαλανείου προκτενίζων τὴν κεφαλήν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι τὰ αὐτὰ
φάρμακα, καὶ πρὸς τὰς τῶν γενείων τρίχας μὴ φυομένας, ἁρμόττει. Ἄλλο. τήλεως ξέστας δ. λινοσπέρμου ξέστας β.
λαδάνου Ιο η. ἀκακίας χυλοῦ Ιο ς. φύλλου μαλαβάθρου Ιο ς. κικίδας ἀριθμῷ κ. ὄνυχος ἀρωματικοῦ Ιο β. κα-
λάμου συριακῆς Ιο β S. οἱ δὲ Ιο α. βδελλίου Ιο β. μυρσίνης κεκαυμένης ξέστην μίαν. βρύου, οἱ δὲ σπλάγχνου,
οἱ δὲ ἀρωματικοῦ, Ιο γ. ἴρεως ἀστραγάλου, οἱ δὲ ἰλλυρικῆς Ιο β. καλάμου συριακοῦ Ιο β S. κόψας καθ᾽ ἓν ἕκαστον,
καὶ σήσας λεπτῷ κοσκίνῳ, μίξεις κατὰ τὸ ἑξῆς ὡς προγέγραπται. ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, βάλης τοῦ φαρμάκου ὡς τὸ τρί-
τον, ἢ τὸ ἀρκοῦν εἰς χαλκοῦν, ἢ ὀστράκινον ἀγγεῖον, ἔπειτα προσμίξας οἴνου ἰταλικοῦ εὐώδους ἵνα ἔξυγρον γένηται,
εἶτα ἐπ᾽ ἄνθρακας ἐπιθεὶς, κίνει ξυλαρίῳ, ἄχρις οὗ ζέσῃ ἅπαξ, προσέχων μήπως καυθῇ, εἶτα καταχρίσεις κελεύων
ἐνυδρεῖν τῷ φαρμάκῳ, ἔπειτα ἡσυχῇ ἀναξύψεις ἐν τῇ ἐμβάσει, καὶ ὡς ἔθος ἔχει καταντλῶν τὴν κεφαλὴν, ἀπόπλυ-
νε, ἑξῆς δὲ σταφίδα ἀγρίαν κεκομμένην κατ᾽ ἰδίαν, καὶ σεσησμένην παρ᾽ ἡμέρας τέσσαρας τῆς χρήσεως προσμίξεις
τῷ φαρμάκῳ, καὶ ὁμοίως ἑψήσεις, καὶ ὡσαύτως καταχρίσεις, φειδόμενος μὴ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καταῤῥεύσῃ. ἀλείμ-
ματι δὲ χρήσῃ μετὰ βαλανεῖον, ἐλαίου μυρσίνου λίτραν μίαν τετριμμένου μετὰ λαδάνου Ιο δ. ἀμετάπτωτος ἡ δύνα-
μις. Ἄλλο πρὸς τὰ αὐτά. περικαλαμίτιδος Ιο α. μυροπισσοκήρου, ἀποτραγοπώγωνος, γλοιοῦ τοῦ ἐκ τῶν τριχῶν ἀνὰ Ιο
ἥμισυ, βρέφους ἀμόρφου στέατος λίτραν μίαν, διονυσιάδος φύλλων ἁπαλῶν τοῦ χυλοῦ, λαδάνιδος φύλλων ἁπαλῶν χυ-
λοῦ, καλλικήρεως χυλοῦ, περιστερεῶνος βοτάνης χυλοῦ, καλάμου φύλλων χυλοῦ ἑκάστου, ἀνὰ κυάθους γ καὶ ἥμισυ, κωνομά-
ρου, ἐχίνων θαλασσίων κεκαυμένων ἑκάστου ἀνὰ Ιο β. κἂν πλέον δὲ ἄμεινον ποιήσεις, ἀκανθίωνος ὑπογείου τὸ δέρμα
κεκαυμένον, ταῦτα διατρίβειν δεῖ ἐν θυΐᾳ μολυβδίνῃ ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, ἕως ταῦτα διατριβέντα καλῶς ἑνωθῇ. καὶ
ἐκ τῆς θυΐας τι ποσὸν ἀποσμηχθῇ, χρῶ προαναξύψας τὸν τόπον εὐτόνως ὠμολίνῳ, εἶτα προαποσμήξας τῇ τῆς ἀλθαίας
τῆς ἐφθῆς ῥίζῃ κατάχριε. τοῦτο τὸ φάρμακον οὕτω γεγραμμένον εὗρε Κλαυδιανὸς ὁ ἑταῖρος ἡμῶν ἐν πυκτίδι διφθέ-
ρᾳ τοῦ χρωμένου αὐτῷ ἀποθανόντος, περὶ πολλοῦ ποιησάμενος ἐκτήσατο, διὰ τὸ θεάσασθαι δύο τινὰς ἀρχομένους φαλα-
κροῦσθαι, θεραπευθέντας ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὡς μήτε προβῆναι τὴν φαλάκρωσιν, αὐτό τε τὸ ἐψιλωμένον δασυνθῆναι. καὶ συμ-
βολικῶς δὲ γεγραμμένον, τοῦτο λαβόντες ἡμεῖς, ἐσκοπούμεθα καθ᾽ ἕκαστον, ὁποῖον τι τὸ δηλούμενον ἐστίν. ἐπινοοῦν-
τες οὖν ἄλλος ἄλλο, διὰ μακρᾶς πείρας εὑρήσειν τὸ ἀληθὲς ἠλπίζομεν. ἀλλ᾽ ἐν γε τῷ παρόντι γεγράφθω τοῖς ἔπειτα,
γραψόντων καὶ ἡμῶν ὕστερον ἐὰν εὕρωμέν τι μεταξὺ τῇ πείρᾳ κρίναντες. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τὸ μὲν περικαλαμίτι-
δος, φλοιὸν καλάμου νομίζομεν εἰρῆσθαι, καὶ γὰρ καὶ ἄλλως ἴσμεν αὐτὸν ἁρμόττοντα ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν, ἐπειδὰν
καυθῇ, καὶ γεγραφότας ἑτέρους δι᾽ αὐτοῦ, φάρμακα τοιαῦτα. πιθανὸν οὖν ἐστιν, ἐπειδὴ περίκειται τῷ καλάμῳ ὁ φλοιὸς πε-
ρικαλαμίτιν αὐτὸν εἰρῆσθαι. δύναται δὲ καὶ τὸ καλούμενον ὑπό τινων μὲν λίμνησρο, ὑπό τινων δὲ ἀδάρκη τε καὶ ἀδάρκιον

οὕτως εἰρῆσθαι, διὰ τὸ περιφύεσθαι τοῖς καλάμοις. τὸ δὲ μυροπισσοκήρου, νομίζομεν εἰρῆσθαι πίσσης καὶ κηροῦ τετηκότων μύρῳ τινὶ τῶν πρὸς τὰ τοιαῦτα δοκούντων ἁρμόττειν, ὁποῖόν ἐστιν γλεύκινον, καὶ δάφνινον, καὶ νάρδινον, καὶ σχίνινον, καὶ σησάμινον, καὶ κέδρινον. τὸ δὲ ἀποτραγοπώγωνος, αὐτίκα ἡμῖν ἔδοξε περὶ τοῦ λαδάνου λελέχθαι. καὶ γὰρ συμπεφώνηται πρὸς τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἁρμόττειν, καὶ ἡ γένεσις αὐτοῦ, κατὰ τὰ γένεια τῶν τράγων ἔν τισι χωρίοις ἐπιγίνεται. δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ Ῥοῦφος ὁ Ἐφέσιος διὰ τῶνδε τῶν ἐπῶν.

Ἄλλο δέ που κατὰ γαῖαν ἐρεμβῶν λήδανον εὕροις
Αἰγῶν ἀμφὶ γένεια. τὸ γὰρ καταθύμιον αἰξί,
Κισσοῦ ἀνθήεντος ἐπέδμεναι ἄκρα πέτηλα.
Τοῦ δ' ἄρα λαχνήεντος ἀνεπλήσθησαν ἀλοιφῆς
Αἶγες ὑπαὶ λασίοισι γενείασι πλευρά τε πάντα.
Οὐ μὲν δὴ νούσοις τόδε κάλλιον, ἀλλ' ἄρα πνοιῇ.
Ἔξοχον, οὕνεκα πολλὰ μεμιγμένα φάρμακ' ἔχουσιν
Ἀμβρόσι', οἷά τε γαῖα φύει πεδίοισιν ἐρεμβῶν.

Εἰ μὲν οὖν τοῦτο μόνον τὸ λάδανον ὁ συνθεὶς, τὸ φάρμακον ἐμβάλλεσθαι κελεύει, τῶν ἀδήλων ἐστίν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ἀφ' ἑνὸς εἴδους τὸ πᾶν εἰρῆσθαι γένος αὐτῶν. βρέφους δ' ἀμόρφου δοκεῖ μοι λέγειν τῆς ἄρκτου. ταύτην γάρ φασιν ἀποκυΐσκεσθαι μὲν ἄμορφον, ὡσανεὶ σαρκῶδές τι μέρος. ἐκλειχούσης δὲ τοῦτο τῆς μητρὸς, διαμορφοῦσθαι τὸ ζῶον. διονυσιάδος δὲ δοκεῖ μοι λέγειν τῆς ἀμπέλου, τάχα δ' ἄν τις φαίη, καὶ κιττοῦ λέγεσθαι δύνασθαι. λαδώνιδος δὲ, ὅτι τῆς δάφνης λέγει, οὐκ ἂν οἶμαί τινα διαπορῆσαι, καλλικύρεως δὲ τῆς τήλεως δοκεῖ μοι λέγειν. ὀνομάζεται δὲ παρ' ἡμῖν ἐν Ἀσίᾳ τοῦτο τὸ φυτὸν, αἰγόκερως. κυνόμορον δὲ, τὴν κυνόσβατον εἰκὸς λέγεσθαι. ἀκανθίωνα δὲ ἐπίγειον, ἡγοῦμαι τὸν ἐπίγειον ἐχῖνον λελέχθαι.

Περὶ ῥεουσῶν τριχῶν.

Πάθος ἕτερον τριχῶν ἐστιν, ἀραιότητι μὲν τοῦ δέρματος, ἐνδείᾳ δὲ τῆς γεννώσης αὐτὰς οὐσίας ἑπόμενον, διὸ καὶ ἡ θεραπεία τῶν οὕτως βεβλαμμένων, οὐ τὸν αὐτὸν ἔχει σκοπὸν ταῖς ἀλωπεκίαις. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ἐκδαπανῆσαι τὴν κακοχυμίαν, ὁ σκοπός. ἐπὶ τούτων δὲ ῥῶσαί τε τὴν ἕξιν τῆς κεφαλῆς, καὶ χρηστοῦ παρουσίαν ἐργάσασθαι χυμοῦ, καὶ τοῦ δέρματος τὴν κατὰ πυκνότητα, καὶ ἀραιότητα συμμετρίαν ἀνακαλέσασθαι. διὸ καὶ τοῖς ὑγραίνουσι φαρμάκοις, μεμίχθαι χρή τι μετρίως στῦφον, ὁποῖόν ἐστιν τὸ λάδανον, ἔχον ἐν ἑαυτῷ συμμέτρως ἀμφότερα τὰ πρὸς τὸ σύμπτωμα τοῦτο ἐπιτήδεια, θερμότητά τε μετρίαν, καὶ στύψιν ἀνάλογον αὐτῇ. διὰ τοῦτο τοιγαροῦν ἐλαίῳ μιγνύμενον, ὡς ἐγχρίεσθαι, καθίστησι τὸ σύμπτωμα τῶν ῥεουσῶν τριχῶν. εὔδηλον δ' ὅτι προηγεῖσθαι χρὴ τῆς τοῦ φαρμάκου χρήσεως, τρῖψιν τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν πολλῶν τριχῶν ἀφαίρεσιν. εἰ δ' ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐπιτρέπει, καὶ τελείαν ἄρσιν. οὕτω γὰρ ὑπὸ ταῖς τρίψεσίν τε καὶ χρίσεσιν, ῥωμαλέον τε καὶ θερμὸν ἔσται τὸ δέρμα, καὶ τὴν συμμετρίαν τῆς πυκνώσεως ἕξει τὴν κατὰ φύσιν. εἴωθε δὲ τὸ πάθημα τοῦτο περὶ τὰς τρίχας γίγνεσθαι, πλειστάκις μὲν τοῖς νοσήσασιν, σπανιάκις δὲ καὶ χωρὶς νόσου, καὶ μᾶλλον αὐτῷ διαίτης ἀναληπτικῆς τε καὶ ὑγιεινῆς ἐστὶ χρεία, καὶ πολλοὶ χωρὶς φαρμάκου τελέως ἐξυγιάσθησαν ἐν τάχει. συνέθεσαν δ' οὖν ὅμως ἕνεκεν αὐτοῦ φάρμακα, σύμμετρον πύκνωσιν ἐργαζόμενα τοῦ δέρματος, ἅμα τὸ μὴ ψύχειν αὐτό. τὰ γάρ τοι σφοδρῶς στύφοντα, πάντως μὲν καὶ ψύχει, καὶ τὴν ἐπιρροὴν δὲ τῆς τροφῆς ἀναστέλλει, δι' ἣν ἐνδεῶς γιγνομένην, αἱ τρίχες ἐκρέουσιν. σκοπὸς οὖν ἐστι τοῖς φαρμάκοις, τὸ μὲν ὑπερρέον αἷμα, μὴ ὅτι κωλύειν, ἀλλὰ καὶ προτρέπειν, συνάγειν δ' ἀτρέμα, καὶ σφίγγειν τὸ κεχαυνωμένον δέρμα. τοιοῦτον δ' αὐτοφυές ἐστι τὸ λάδανον, ὃ διὰ τὸ σύστασιν ἔχειν ὁμοίως κηρῷ, δεῖται τινὸς ὑγρότητος ὑποτηδείου διαψιλοῦς, ὅπως ἐναλείφοιτο τῇ κεφαλῇ. βέλτιον οὖν ἐστι τὴν ὑγρότητα ταύτην ὁμοίαν εἶναι τῷ λαδάνῳ, τουτέστι μικτὴν ἐξ ἐναντίων δυνάμεων, ἑλκτικῆς τε καὶ συνακτικῆς. οὔκουν οὔτε τὸ σαβῖνον, οὔτε τὸ παλαιὸν ἔλαιον, οὔτε τὸ κίκινον ἐπιτήδειον, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν ἰβηρείαν ἢ ἱσπανίαν, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃς ὀνομάζειν αὐτὴν γεννώμενον, ἔχει γάρ τι καὶ στύψεως. ἔτι δὲ τοῦδε μᾶλλον τὸ σχίνινον αὐτοφυῶς ὑπάρχον τοιοῦτον, οἷόνπερ καὶ τὸ λάδανον, ὥστε οὔτε ἐπεφράσθην, οὔτε ἐπινοῶ κρεῖττον ἔσεσθαι φάρμακον, ἐπὶ τῶν ῥεουσῶν τριχῶν τοῦ μιχθέντος, ἔκ τε τοῦ λαδάνου καὶ τοῦ σχινίνου. πρόδηλον δ' ὅτι ξυρηθεῖσι μέν τισι, παχύτερον χρὴ προσφέρεσθαι τὸ φάρμακον, ἐν χρῷ δὲ κειρομένοις ὑγρότερον. ὅτι γὰρ οὐ χρὴ κομᾶν, πρὶν ἂν οὕτω τις θεραπεύηται, ἐστὶ πρόδηλον. εἰ δὲ πολλὴ ῥύσις εἴη, καὶ τεκμαίροιο τοῦ τῆς κεφαλῆς δέρματος ἀραιότητα γεγονέναι πολλὴν, οὐκ ἀνεπιτήδειον εἰς τὰ παρόντα, καὶ τὸ μύρσινον ἀντὶ τοῦ σχινίνου μίγνυσθαι τῷ λαδάνῳ. μίξαις δ' ἄν ποτε, καὶ τὸ νάρδινον μύρον ἐν ἡλικίᾳ ψυχρᾷ, καὶ ὥρᾳ χειμερινῇ. ἀγαθὸν δὲ φάρμακον εἰς ταῦτα, καὶ τὸ τῶν πλουσίων γυναικῶν μύρον, ὃ καλοῦσιν ἐν Ῥώμῃ φουλίατον, οὐχ ἧττον δὲ τοῦτο χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὃ προσαγορεύουσιν σπικάτον, ὥστε τότε μὴ καταμόνας χρίεσθαι κελεύει τὰς πλουσίας, καὶ μετὰ νάρδου τῆς ἀρίστης. τὸ λάδανον δὲ τῆκε κατὰ διπλοῦ ἀγγεῖον δηλονότι, καὶ τηχθέντος μετὰ νάρδου πρόσμιγε τῶν εἰρημένων πολυτελῶν μύρων, ὁπόσον ἂν εὐπορῇς. ἐμοὶ μὲν οὖν ἤρκεσε ταῦτα μετὰ τῆς ἀναληπτικῆς τε καὶ ὑγιεινῆς διαίτης, ἥτις ἐπὶ τῶν πλείστων ἐστὶν αὐτάρκης μόνη. συνέθηκαν δὲ, ὡς ἔφην, ἔνιοι τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν φάρμακα πρὸς ῥεούσας τρίχας, ὧν ἐγὼ μνημονεύσας, ὅπῃ διενήνοχεν ἀλλήλων διηγήσομαι. πρώτας δὲ ἐρῶ τὰς ὑφ' Ἥρα γεγραμμένας συνθέσεις φαρμάκων, ὧν τὴν μὲν προτέραν ἐπαινῶ, τὴν δὲ δευτέραν χεῖρον ἡγοῦμαι. γράφει δὲ περὶ τῆς προτέρας ὧδε.

Αἱ ὑφ' Ἥρα γεγραμμέναι συνθέσεις φαρμάκων πρὸς ῥεούσας τρίχας. Ἥρας ἔγραψεν ἐν τῷ νάρθηκι, δύο φάρμακα τὰ ὑπογεγραμμένα κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀπορρεῖν τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ τρίχας. λάδανον ἀποβρέχων ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ, λέαινε ἐπαλλὰξ παρεπιχέων μύρσινον ἔλαιον, καὶ οἶνον ὡς μέλιτος ἔχειν πάχος, καὶ χρίε τὴν κεφαλὴν πρὸ βαλανείου, καὶ μετὰ βαλανεῖον. βέλτιον δέ ἐστιν καὶ πολυτρίχου, ὅ τινες καὶ ἀδίαντον καλοῦσιν, καὶ τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ λαδάνου προσβάλλειν, καὶ χρῆσθαι μετὰ μυρσίνου, ἢ μετὰ νάρδου. ταῦτα περὶ τῆς προτέρας συνθέσεως εἰπὼν ὁ Ἥρας, ἐφεξῆς γράφει ταῦτα. Σύνθεσις ἐλαίου πρὸς ῥεούσας τρίχας, ἣ δ' αὐτὴ καὶ μελαίνει.

Μεταξὺ καλανδῶν ἰουλίων καὶ ἰδῶν, κάρυα χλωρὰ ἑκατὸν θλάσας, καὶ μίξας ἐλαίου πρωτείου ξε. α, καὶ στυπτηρίας ὑγρᾶς λίτρας γ. βάλε εἰς σκεῦος καινὸν ὀστράκινον, προβρέξας τὸ σκεῦος, καὶ ἐπιμελέστατα περιχρίσας, κατάθου αὐτὸ ἐν τόπῳ μήτε λίαν νοτερῷ, μήτε θερμῷ, καὶ ἔα ὑπὸ τὴν γῆν μῆνας τρεῖς, εἶτα ἀνελόμενος, χρῶ τῷ ἐλαίῳ. αὕτη σοι καὶ ἡ τοῦ δευτέρου φαρμάκου γραφὴ, πλέον ἢ δεῖ στυπτικὸν ἐργαζομένη τὸ φάρμακον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπανορθούμενος

θέμενος αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν τῆς σύψεως, ὃ πρῶτος συνθεὶς ἐκ τοῦ κατορύξαι τε καὶ οἷον σῆψαι τὰ μιχθέντα, λεπτομερεστέραν αὐτῶν τὴν οὐσίαν ἐπειράθη ποιῆσαι. τὸ δὲ τοιοῦτον φάρμακον ἐν ὥρᾳ καὶ χώρᾳ, καὶ φύσει σώματος θερμῇ χρήσιμον, ὡς ἐπί γε τῶν ἐναντίων οὐκ ἀσφαλὲς χρῆσθαι. καὶ γὰρ οὖν καὶ ψυχθείσας ὑπ' αὐτοῦ γυναῖκας εἶδον, ὡς κορύζῃ τε καὶ βράγχῳ, καὶ κατάῤῥῳ περιπεσεῖν ἐξ αὐτοῦ.

Περὶ τῶν ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένων πρὸς ῥεούσας τρίχας.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων Ἀρχιγένης ἔγραψεν πρὸς ῥεούσας τρίχας, ὧδέ πως κατὰ λέξιν. λαδάνου καὶ ἀψινθίου ἴσα, καὶ ἀρκευθίδας δέκα λείας, ὀθονίῳ ἐνδήσας, καὶ βρέξας ἐλαίῳ ἐφ' ἡμέρας ε. ἐκ τούτου ἄλειφε τὴν κεφαλὴν, καὶ ὅτε ῥέουσιν αἱ τρίχες, ὅτε πίτυρα ἔχει. ἢ κτενιζόμενος ἀδιάντῳ μετὰ μυρσίνου ἢ ῥοδίνου ἐλαίου. ἢ ἀδιάντου μυρσίνης μελαίνης ἴσα, κικίδος διπλοῦν σὺν ἐλαίῳ παλαιῷ ἢ σχινίνῳ, ἢ μυρσίνῳ μέλιτος πάχος ποιῶν, χρῶ.
ἢ λίβανον, ἢ μίσυ, ἢ κικίδα, ἢ ἀδίαντον, ἴσα σὺν οἴνῳ ἀθαλάσσῳ μέλιτος πάχος ποιῶν, τρίβε ἐν ἡλίῳ. ἢ ἕψε μαλακῶς, ἕως ἂν μελανθῇ, εἶτα σὺν ἐλαίῳ παλαιῷ, ἢ σχινίνῳ, ἢ μυρσίνῳ μίξας χρῶ. ἢ κράμβην ξηρὰν κόψας, μεθ' ὕδατος κατάπλασσε. ἢ λωτοῦ ῥίζαν ὁμοίως.

Περὶ τῶν ἐν τῷ Κλεοπάτρας κοσμητικῷ γεγραμμένων.

Καὶ τὰ γεγραμμένα κατὰ τὸ Κλεοπάτρας κοσμητικὸν αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἔχει. πρὸς τὸ τρίχας γεννῆσαι ἐν τῇ κεφαλῇ, καλάμων ἁπαλῶν τὰς ῥίζας κόψας χύλιζε, καὶ μυίας ἐν πολταρίῳ φρύξας, μίξον καὶ στέαρ ἄρκτειον, καὶ ἔλαιον κέδρινον καθ' ἓν τρίψας, καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ μίξας, δὶς καταχρίεσθαι. ἵνα δὲ τὴν ὀσμὴν ἀπαμβλύνῃς, μίξον οἶνον ἢ γλυκύ. ἄλλο γεγραμμένον οὐ μετὰ πολλὰ τῆς προόδου ὧδέ πως κατὰ λέξιν πρὸς τριχοφυΐαν. λινόσπερμα ξηρὸν κατάκαυσον, σὺν τῇ λινοκαλάμῃ, καὶ τρίψας σὺν ἐλαίῳ σησαμίνῳ, κατάχριε. ἄλλο κατωτέρω γεγραμμένον ὧδέ πως πρὸς τρίχας ῥεούσας. γῆν κιμωλίαν ἀδροτάτην βρέξον οἴνῳ αὐστηρῷ, καὶ μόρων χυλῷ τοσούτῳ, ὅσον συμπιεῖν μόνον, καὶ πρόσβαλε ὡς λειοτάτου ὑοσκυάμου ὀξύβαφον, εἶτα ἀναπλάσας τροχίσκους, καὶ ξηράνας ἐν σκιᾷ, ἀπόθου εἰς ἀγγεῖον κεραμεοῦν καινόν. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως διεὶς ὕδατι, καταχρίεσθαι κέλευε. εἶτα ὅταν ξηρανθῇ, ἐκκλυζέσθω δι' ἡμερῶν ε. τὸ αὐτὸ ποιεῖ. ἔτι δὲ ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ ἐν τῷ προσώπῳ καὶ τραχήλῳ λειχηνώδη. ἄλλη αὔξουσα ταχέως, καὶ δασύνουσα, καὶ μελαίνουσα. λάδανον λεῖον μετ' ἐλαίου, καὶ γλυκέος οἴνου, καὶ ποιήσας πάχος τοῦτο κατάχριε, προσμηξάμενος. καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν ἕτερον γέγραπται φάρμακον κατὰ λέξιν οὕτως. πρὸς ῥύσιν τριχῶν τὴν χωρὶς νόσου γιγνομένην. κράμβην ξηρὰν λείαν μεθ' ὕδατος κατάπλασσε, ἢ λωτοῦ ῥίζαν ὁμοίως. τίνι διαφέρει τοῦ κομμωτικοῦ τὸ κοσμητικὸν τῆς ἰατρικῆς μέρος. τῷ μὲν κομμωτικῷ σκοπός ἐστιν κάλλος ἐπίκτητον ἐργάσασθαι, τῷ δὲ τῆς ἰατρικῆς μέρει τῷ κοσμητικῷ τὸ κατὰ φύσιν ἅπαν ἐν τῷ σώματι φυλάττειν, ᾧ καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἕπεται κάλλος. ἀπρεπὴς γὰρ ὀφθῆναι κεφαλὴ, πάθος ἀλωπεκίας ἔχουσα, καθάπερ γε κἂν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αἱ βλεφαρίδες ἐκπέσωσι, καὶ τῶν ὀφρύων αἱ τρίχες. οὐ μόνον δ' εἰς κάλλος, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον εἰς αὐτὴν τὴν ὑγείαν τῶν μορίων αἱ τρίχες αὗται συντελοῦσιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἐλέχθη. τί δεῖ λέγειν περὶ λειχήνων, ἢ ψώρας, ἢ λέπρας, ὡς παρὰ φύσιν ταῦτα. τὸ μέντοι λευκότερον τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου ποιεῖν ἐκ φαρμάκων, ἢ ἐρυθρότερον, ἢ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς οὔλας, ἢ πυῤῥὰς, ἢ μελαίνας, ἢ καθάπερ αἱ γυναῖκες ἐπὶ μήκιστον αὐξανομένας, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς κομμωτικῆς κακίας ἐστὶν, οὐ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἔργα. διὰ δὲ τὴν κοινωνίαν τούτων, ἐνίοτε καὶ βασιλικαὶ γυναῖκες, ἢ οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ προστάττουσιν ἡμῖν, καὶ τὰ τῆς κομμωτικῆς, οἷς οὐκ ἔνεστιν ἀρνεῖσθαι, διδάσκοντας διαφέρειν τὴν κομμωτικὴν τοῦ κοσμητικοῦ μέρους τῆς ἰατρικῆς. διὰ τοῦτο οὖν ἔδοξέ μοι καὶ τὰ ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένα φάρμακα διαφυλακτικὰ τριχῶν, καὶ αὐξητικὰ κατὰ τὸ πρῶτον τῶν κοσμητικῶν ἐφεξῆς ὑπογράψαι. τὰ ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένα φάρμακα διαφυλακτικὰ τριχῶν, καὶ αὐξητικὰ, καὶ προφυλακτικὰ τῆς ῥύσεως αὐτῶν. ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κοσμητικῶν ὁ Κρίτων εὐθέως ἐν ἀρχῇ μετὰ τὸ προοίμιον, οὑτωσί πως ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν. πρὸς μὲν οὖν διατήρησιν τῶν τριχῶν, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. Ἡρακλείδου ταραντίνου διαφυλακτικὰ τριχῶν. ἀνεμώνης τὸ ἄνθος τρίψας μετ' ἐλαίου, κατάχριε. τὸ δ' αὐτὸ καὶ μελαίνει. Ἄλλο. λάδανον πρόβρεχε οἴνῳ αὐστηρῷ, καὶ τρίψας ἀναλάμβανε μυρσίνῳ ἐλαίῳ, καὶ ὑπόχριε τὰς τρίχας πρὸ βαλανείου. Ἄλλο. περιστερεῶνα τὸν ὀρθὸν λεγόμενον σὺν ταῖς ῥίζαις ξηράνας καὶ κόψας, σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, εἶτα μίξας ἐλαίῳ, ὥστε γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος, εἰς ἀγγεῖον χαλκοῦν ἀπόθου, καὶ ὅταν σαπῇ, χρῶ αὐτῷ ἐλαίου ὁμοίως. Ἄλλο. λαδάνου μέρη δύο, πολυτρίχου, ὅ τινες ἀδίαντον καλοῦσιν, μέρος α. οἴνου, καὶ μυρσίνου ἐλαίου μέρος ἓν, ἡμεῖς δὲ ἀντὶ τοῦ μυρσίνου ἐλαίου ἐχρησάμεθα ναρδίνῳ. Ἄλλο. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑπομελαίνει, μύρτων μελάνων 𐅻 γ. λαδάνου τὸ ἴσον, τρίβε διαλύων ἀκακίας καρποῦ τῷ ἀφεψήματι, τουτέστι τῶν λεγομένων ἀκάνθης κερατίων. ὅταν δὲ ἔχῃ γλοιοῦ τὸ πάχος, ἀναλάμβανε, ναρδίνῳ ἢ μυρσίνῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἡδυσμάτων. Ἄλλο ἄλειμμα διαφυλακτικὸν τριχῶν, τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑπομελαίνει. μύρτων μελάνων ℥ α. σελίνου σπέρματος ℥ α. σεύτλου σπέρματος ℥ α. μυρσίνης ἀκρεμόνων ℥ α. ἀδιάντου ℥ τὸ S. λαδάνου τὸ ἴσον, οἴνου μέλανος ℥ S. ἕψε μέχρι παντελοῦς διαλύσεως, καὶ ὅταν τὸ τρίτον ἀφεψηθῇ, ἐπίβαλλον ἐλαίου, ἢ τινὸς ἡδύσματος ℥ β. ἢ τρεῖς, καὶ πάλιν ἕψε. ὅταν δὲ δὶς ἢ τρὶς ἀναβράσῃ, ἐκθλίψας τὸ ὑγρὸν, καὶ σακκίσας ἐπιμελῶς, ἀπόθου εἰς ὑδρίαν, ἐπὶ τῆς χρήσεως, κείρων παντελῶς χρῶ, περιαλείφων δὶς τῆς ἡμέρας τὰς τρίχας. Ἄλλο. γλυκέος κρητικοῦ ℥ α. λαδάνου 𐅻 α. φλοιοῦ στροβίλων κεκαυμένων 𐅻 β. πολυτρίχου κεκαυμένου 𐅻 α. στέατος ἀρκτείου λίτραν α. σεύτλου χυλοῦ Κ^ο γ. ἕψε τὸ λάδανον καὶ τὸ γλυκὺ μέχρι συστάσεως, εἶτα ἐπέμβαλε τὰ λοιπὰ, καὶ ἀνελόμενος εἰς ἀγγεῖον μολυβδοῦν, φύλαττε. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἀνιεὶς ὅσον ἐξαρκεῖ, ἐν ᾧ θέλεις ἡδύσματι, ἡ χρῆσις καθημέραν. ἔνιοι δὲ ξυρήσαντες τὴν κεφαλὴν ἐπέχρισαν τῷ φαρμάκῳ, μηδενί τινι διαλύσαντες. Ἄλλο. λαδάνου 𐅻 α. γλυκέος ℥ α. φλοιοῦ στροβίλων κεκαυμένων ∠ β. ἐν ἄλλῳ α S. σφαῖραν θαλασσίαν κεκαυμένην, καὶ τετριμμένην α. κηκίδος μέλανος κεκαυμένου καὶ τετριμμένου Κ^ο γ. πολυτρίχου κεκαυμένου, καὶ τετριμμένου Κ^ο β. στέατος ἀρκτείου λίτραν α. ἕψε καὶ σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο. διαφυλακτι-

κὼν τριχῶν, καὶ ταῖς ῥεούσαις θριξὶν βοηθοῦν. σελίνου σπέρματος 𐅻 β΄. καλλιτρίχου οὐγγίας β΄. λιβανωτοῦ 𐅻 β΄. κάρυα βασιλικὰ ἀριθμῷ ιε΄. λαδάνου 𐅻 β΄. στροβίλου φλοιοῦ λίτραν α΄. ταῦτα βαλὼν εἰς χύτραν καινὴν, καὶ στόμα ἀργίλῳ περιπλάσας, ὄπτα ἐν καμίνῳ βαλανείου, εἶτα ἐξελὼν, τρῖψον τὰ ἐγκείμενα, καὶ τούτοις ἐπιβαλὼν στέατος ἀρκτείου λίτραν, καὶ μίξας ἀνελοῦ εἰς πυξίδα πρινίνην. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως αἴρων τοῦ φαρμάκου ὅσον ἐξαρκεῖ, ἀνάκοπτε ᾧ θέλεις ἡδύσματι, καὶ χρῖε τὴν κεφαλὴν δὶς τῆς ἡμέρας. ἔνιοι δὲ καὶ ξυρῶντες τὴν κεφαλὴν ἐπιχρίουσι τῷ φαρμάκῳ, ἀνειλημμένῳ στέατι ἀρκείῳ. Ἄλλο πρὸς φαλάκρωσιν, ᾧ ἐχρήσατο Ἀνδρόμαχος ὁ νεώτερος. λαγωῶν κοιλίας ἐξ ἐκλαβὼν, καὶ ξηράνας ἐπιμελῶς, φρύγε ἐν ἀγγείῳ ὀστρακίνῳ. πρὸς τούτοις λάμβανε μύρτων 𐅻 γ΄. καὶ τῶν ἀκρεμόνων τὸ ἴσον, ἀδιάντου 𐅻 γ΄. ταῦτα πάντα προσεχῶς φρύξας κόπτε, καὶ σῆθε λεπτῷ κοσκίνῳ, εἶτα ἐπιβαλὼν στέατος ἀρκείου, καὶ φώκης τὸ ἴσον ἀνάκοπτε, καὶ ἀνελόμενος εἰς πυξίδα μολυβδίνην φύλαττε, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἀνίει ᾧ βούλει ἡδύσματι. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον.

Περὶ βαμμάτων.

Μετὰ γεγραμμένα φάρμακα γράφοντος ἄλλα τοῦ Κρίτωνος, ἃ καὶ τὰς τρίχας μὲν ἐπαγγέλλεται διαφυλάττειν, τὸ πρῶτον δ᾽ αὐτῶν ἔργον ἐστὶν βάπτειν αὐτὰς, ὡς ἤτοι μέλανας ἢ ξανθὰς γίγνεσθαι. παραλιπεῖν ἔδοξέ μοι τό γε κατ᾽ ἀρχὰς, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περιφανῶς ὄντα κομμωτικά. ἐπεὶ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἤδη δόγμα κοινὸν γέγονε, τὰς γυναῖκας γηρώσας, μελαίνειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ὡς αἰσχρὸν ὂν ἔχειν πολιὰς, καὶ τοῦτο καὶ αὐτοῖς τοῖς ἄῤῥεσι δοκεῖ, καὶ φασὶν ἐπαχθὲς εἶναι, γραῦν γυναῖκα πολιὰν ἔχειν τὴν κεφαλήν. ὅσαι μὲν τρυφῶσαι κοσμοῦσιν ἑαυτὰς, οὐδεμιᾷ τούτων ἀξιούσῃ, τι τοιοῦτον ὑπ᾽ ἐμοῦ δοθῆναι παρέχον. ὅσαι δὲ σεμνότεραι τότε παράσημον φεύγουσαι, καὶ τὰς ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀῤῥένων ἐνοχλήσεις ἐξιστάμεναι, μελαίνειν ἠβουλήθησαν, πῶς τὰς τρίχας ἄνευ τῆς ἐκ τοῦ μελασμοῦ τῶν στυφόντων βλάβης ἐκείναις συνεβούλευσα χρῆσθαι τῇ καλουμένῃ κεδρίᾳ χριομέναις μὲν αὐτῇ πρὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ὡρῶν τοῦ λουτροῦ, σμωμέναις δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τοῦτο ποιεῖν διὰ ἡμερῶν τεσσάρων ἢ πέντε. πρὸς γὰρ τῷ μηδὲν βλάπτειν, ἔτι καὶ προσωφελεῖ τὰς ἑτοίμως ὑπὸ ψύξεως βλαπτομένας, ἱκανῶς θερμαῖνον φάρμακον οὖσα καὶ ἡ κεδρία. χρὴ δ᾽ αὐτὴν ἄμικτον ἐλαίου παραλαμβάνειν, ἐπὶ τῶν ξηρανθῆναι τε καὶ θερμανθῆναι σφοδρῶς δεομένων κεφαλῶν, αἷς ὑγρὰ δηλονότι, καὶ ψυχρὰ δυσκρασία κατ᾽ αὐτάς ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐλαίῳ μιγνῦντας τοῦτο τὸ φάρμακον, καὶ τὰς ῥεούσας τρίχας ἐπανορθοῦται, καὶ τὰς μὴ ῥεούσας ἐναυξεστέρας ἐργάζεται. τὴν δ᾽ ὀσμὴν αὐτοῦ φεύγουσιν αἱ τρυφῶσαι γυναῖκες, ὅσαι οὐκ ἀηδῆ ταῖς εἰς ἔθος ἀφικέσθαι τῆς χρήσεως ὑπομενούσαις. ἐν Ἀσίᾳ δὲ παρ᾽ ἡμῖν, αἱ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἄγροικοι γυναῖκες, οὐ μόνον κεδρίᾳ χρίονται, μετ᾽ ἐλαίου μιγνύουσαι τότε σύμπαν σῶμα, καὶ τὴν κεφαλήν. ἀλλὰ καὶ πίττῃ τῇ ὑγρᾷ μετ᾽ ἐλαίου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μεμιγμένῃ καταχρίουσι τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ ῥίζας τῶν τριχῶν, καὶ καλοῦσι τὸ σύνθετον τοῦτο φάρμακον πισσέλαιον, ἕτερον ὂν τοῦ πισσανθοῦ καλουμένου, ὃ ταῖς ὑγραῖς ἐφίσταται πίτταις, λεπτομερέστερον ὑπάρχον αὐτῶν, καὶ τῇ συστάσει, καὶ τῇ δυνάμει. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα φάρμακα βραδέως ποιεῖ πολιοῦσθαι, μηδὲν βλάπτοντα τὰς χρωμένας, τὰ δὲ διὰ τῶν αὐστηρῶν τε καὶ στρυφνῶν συγκείμενα, βλάπτει μεγάλως. τὴν δ᾽ ὕλην ἐξ ὧν σύγκειται ταῦτα, τῆς στυπτικῆς ὀνομαζομένης ποιότητός τε καὶ δυνάμεως οὖσαν, ἔχειν τι χρὴ καὶ λεπτομερὲς, ὡς μὴ μόνον ἐπιπολῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ βάθους ἀλλοιοῦν τὸ δέρμα, μέχρι τοῦ κατὰ τὰς ῥίζας τῶν τριχῶν τόπου. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῆς συνθέσεως αὐτῶν ἐστι μέθοδος. ἔχεις δὲ ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ, τὰς κατὰ μέρος αὐτῶν ὕλας, ἐν αἷς αὐτῶν αἱ δυνάμεις τε καὶ ποιότητες εἴρηνται. δυνήσῃ τοιγαροῦν ἐξ ἐκείνων, τά τ᾽ ἤδη συγκείμενα τοῖς ἔμπροσθεν, ὁποίας ἐστὶ δυνάμεως εὑρίσκειν, αὐτός τε συντιθέναι. χρήσιμον δὲ τοῦτο καὶ πρὸς διάγνωσιν ἐστὶ τῶν γιγνομένων παθῶν, ἐνίοτε ταῖς βλαπτομέναις γυναιξὶν, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀποβησομένων πρόγνωσιν, ἴασίν τε τῶν παρόντων. οὐ μόνον γὰρ ἐν κινδύνῳ γενομένας εἶδα πολλάκις γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ ἀποθανούσας ἐκ τοῦ καταψυχθῆναι τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῶν τοιούτων φαρμάκων. ἡ βλάβη δ᾽ αὐταῖς μάλιστα γίνεται, ποτὲ μὲν εἰς ἀποπληξίαν, ἢ ἐπιληψίαν, ἢ καταφορὰν, ἢ κάρον, ἢ τὴν καλουμένην κατάληψιν ἐμπιπτούσαις. ἔστι δ᾽ ὅτε καταῤῥόοις ἁλισκομέναις δυσλύτοις, ὡς φθάσαι τὰ περιπνευμονικὰ παθεῖν, καὶ φθόην ἐξ αὐτῶν ἀκολουθῆσαι. βλάπτονται δὲ θᾶττον μὲν αἱ ψυχροτέραν τὴν κρᾶσιν τῆς κεφαλῆς ἔχουσαι, βραδύτερον δὲ αἱ θερμοτέραν. τὰ μὲν γὰρ ψυχρὰ μόρια τοῖς ψυχροῖς πάθεσιν, τὰ δὲ θερμὰ τοῖς θερμοῖς ἁλίσκεται ῥᾷον. ὅ γε μὴν κίνδυνος ἥττων, ὡς ἂν ἐπὶ μικροτέροις αἰτίοις βλαπτομένων τῶν ψυχροτέραν ἐχουσῶν τὴν κρᾶσιν. αἱ δὲ θερμαὶ, διότι δυσπαθεῖς εἰσιν τοῖς ψύχουσιν αἰτίοις, ὅταν ὑπὸ μεγάλων νικηθῶσι, μείζονα φέρουσι τὴν βλάβην, ὑποπεπτωκυῖαν τῷ κοινῷ καὶ καθόλου λόγῳ, τῷ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένῳ. »ἐν τῇσι νούσοισιν, ἧσσον κινδυνεύουσιν, οἷς »ἂν οἰκείη τῆς φύσιος, καὶ τῆς ἡλικίης, καὶ τῆς ἕξιος, καὶ τῆς ὥρης ἡ νοῦσος μᾶλλον, ἢ οἷς ἂν μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

Περὶ τῶν μελαινόντων τὰς τρίχας φαρμάκων Ἀρχιγένους.

Εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν, ὡς οὐ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἰατρὸς ἂν τὰ τοιαῦτα μεταχειρίζοιτο, προστάττουσι δ᾽ ἐνίοτε βασιλικαὶ γυναῖκες, ἃς οὐκ ἔστιν ἀρνήσασθαι, μελανθῆναι βουλόμεναι τὰς τρίχας, ἢ ξανθισθῆναι, διὸ καὶ τὸν Ἀρχιγένη νομίζω, καίτοι σεμνότατον ὄντα, γεγραφέναι περὶ αὐτῶν ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασιν. μελαίνει τρίχας ταῦτα. καππάρεως ῥίζα λεία σὺν γάλακτι γυναικείῳ, ἔνιοι δὲ οἰνέῳ μέχρι τὸ τρίτον λειφθῇ, ἑψήσας, κατάπλασσον εἰς νύκτα. ἢ οὔρῳ κυνείῳ τηρηθέντι ἐπὶ ἡμέρας πέντε ἢ ἕξ, σμῆχε. ἢ πρίνου ῥίζης φλοιὸν ἑψήσας μέχρις ἁπαλὸς γένηται, τούτῳ μὲν κατάπλασσε, τῷ δὲ ὕδατι σμῆχε. ἢ ἀνεμώνης τὸ ἐντὸς μέλαν τριβὲν σὺν ἐλαίῳ μυρσίνῳ, καταψῶ. ἢ λιθάργυρον, κιμωλίαν, στυπτηρίαν ὑγρὰν ἴσα προσμιξάμενος, καὶ τὰς τρίχας ξυράσας, εἰς νύκτα κατάχριε, καὶ φύλλοις τεύτλου ἐπάνω ἐπίδει. ἢ γῆν σελινουσίαν, λιθάργυρον, ἄσβεστον, ὕδατι μέλιτος πάχος, κονίᾳ ὑγρᾷ προσμίξας κατάχριε ἀνὰ τρίχα, καὶ ὁμοίως φύλλα τεύτλου ἐπιθεὶς κατάδει, πρωΐας δὲ ἀποτινάξας τὰς τρίχας †κατάψησον. ἢ ἀψινθίου, ὀστῶν φοινικίων συριακῶν, κυάμων αἰγυπτίων πάντων κεκαυμένων, ἰδίᾳ τῆς σποδοῦ ἴσα, οἴνῳ μενδησίῳ γλοιῶδες ποιήσας, κηρωτὴν μυρσίνην ὑγρὰν μίξον, καὶ †καταψῶ. ἢ ἰτέας φλοιοῦ

†κατάληψον
†καταχρῶ

φλοιοῦ χυλὸν μετ' ἐλαίου τρίβε, ἄκρως μελαίνει. ἢ ἀπὸ καρύας τὰ ὡσανεὶ βοτρύδια ἐλαίῳ ἑψήσας ὑγρῷ ἀσφάλτου μίξον, καὶ χρῶ. ἐφεξῆς τοῖς προειρημένοις, καὶ ταῦτα ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης. μελαίνει πώγωνα φελλὸς ἄβροχος, καὶ μόλυβδος κεκαυμένος σὺν τεύτλου ὠμοῦ χυλῷ μέλιτος πάχος χρίσας, ἔασον ἕως ἀρίστου, εἶτα κλύζε. ἢ σκωρίαν σιδήρου, καὶ μόλυβδον ἐν ὄξει ἑψήσας, μέχρι τὸ τρίτον λειφθῇ, ἐπίχριε, ἐλαίου ἀπεχόμενος. τὰ τοῖς ἐφεξῆς ὁ Ἀρχιγένης, ἐκ τῆς κομμωτικῆς κακοτεχνίας ὄντα καὶ ταῦτα ἔγραψε. πυῤῥὰς δὲ ποιοῦσιν θέρμοι ὠμοὶ σὺν ὕδατι, καὶ νίτρῳ καταχριόμενοι. περὶ ξανθισμοῦ, καὶ οὐλοποιήσεως τριχῶν. οὐλὰς δὲ ποιήσεις τρίχας, ἐὰν ἀφρῷ ἁλὸς μετὰ σμύρνης σμήχῃς. ἢ ὀπῷ καρπάσου χρίε, καὶ μένουσιν οὖλαι, καὶ μέλαιναι. ἢ μύρτοις, καὶ τεύτλου σπέρματι ἴσοις, λείοις σὺν ἐλαίῳ χρῶ. ἢ ἀσφοδέλου ῥίζῃ, μετὰ ἀκράτου συγχρίου, ἢ λεπύχανα θέρμων, καὶ ὀλίγον νίτρον ἐν ὕδατι βρέξον ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας, καὶ χρῶ. τούτων τῶν φαρμάκων ἐμνημόνευσα, δηλῶσαι βουλόμενος ἀναγκάζεσθαι τινὰς, καὶ τῶν σεμνοτάτων ἀνδρῶν, ἐμπειρίαν κτᾶσθαι καὶ τῶν κομμωτικῶν φαρμάκων, ὅπου γὰρ Ἀρχιγένης οὐκ ᾐδέσθη γράφων αὐτὰ, πολὺ μᾶλλον ἄν τις Κρίτωνι συγγνοίη, κατὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκίαν ἰατρεύσαντι. φαίνεται δὲ καὶ ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης, πολλὰ καὶ δόκιμα φάρμακα τῆς κομμωτικῆς θεωρίας γεγραφὼς, καίτοι μήπω τοσαύτης τρυφῆς κατεχούσης τὰς γυναῖκας, ὅση νῦν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ Ἡρακλείδου, καὶ Κλεοπάτρας, ὅσοι τ' ἄλλοι μετ' αὐτοὺς ἐν τῷ μεταξὺ γεγόνασιν ἰατροὶ, φάρμακα πάντα συνήθροισεν ὁ Κρίτων. πρὸς ἐκεῖνον οὖν ἀναπέμπω τοὺς βουλομένους μελασμούς τε καὶ ξανθώσεις τριχῶν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα μανθάνειν. ἔγραψε γὰρ τέτταρα βιβλία κοσμητικῶν, ἃ πάντες ἔχουσιν. τί ἂν οὖν ἔγωγε μεταγράφοιμι νῦν αὐτὰ, δυναμένων τῶν βουλομένων παρ' ἐκείνου μανθάνειν. ἐν μὲν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τὰ περὶ τῶν τριχῶν πάντα κατ' ἀρχὰς ἐνδύς γεγραμμένα. τῶν δ' ἄλλων τῶν ἐφεξῆς κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν, ὅπως ἂν ῥᾳδίως εὑρίσκοιεν οἱ ζητοῦντες, ἕκαστα τῶν φαρμάκων, ἔδοξέ μοι δηλῶσαι τὰ κεφάλαια τῶν καθ' ἕκαστον βιβλίων. ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ ταῦτα ἐστίν. τοῦ πρώτου τῶν Κρίτωνος κοσμητικῶν κεφάλαια. διαφυλακτικὰ τριχῶν. αὐξητικὰ τριχῶν. προφυλακτικὰ τριχῶν. βάμματα πολιῶν. βάμματα ὥστε ξανθὰς καὶ χρυσιζούσας ποιεῖν. σμήξεις τριχῶν. ἐπίχριστα προφυλακτικά. προσώπου τετανώματα. προσώπου ἐπίχριστα λαμπρυντικά. προσώπου καταπλάσματα λαμπρυντικά. ὀφρύων ἐπίχριστα. ὀφρύων μελάσματα. ὀφθαλμῶν ἐπίχριστα. στιμμίσματα ἔγχριστα. πρὸς δυσωδίαν μυκτήρων. ὀδόντων περιτρίμματα. διαμασήματα πρὸς μασχαλῶν δυσωδίαν. περιτρίμματα. διαμασήματα πρὸς δυσωδίαν στόματος. τοῦ δευτέρου κεφάλαια. ῥύμματα πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ τραχήλου μελανίας. ἐπίχριστα πρὸς τὰς τῶν μασχαλῶν συνιδρώσεις. ἐπίχριστα μαστῶν διαφυλακτικά. κοιλίας καθαρτικά. σμήγματα χειρῶν λαμπρυντικά. πρὸς τὰς ἐκ τόκου μελανίας. πρὸς τὰς ἐκ τόκου ῥυτίδας. πρὸς τὰς ἐκ τόκου ῥαγάδας. ἐπιχρίσματα πρὸς τὰς τῶν ὀμφαλῶν ἐξοχάς. αἰδοίων παιδίων διαφυλακτικά. παρθενίας διαφυλακτικά. πρὸς τὰς καθύγρους καὶ καταψύχρους γυναῖκας. πρὸς οὐλὰς μελαίνας. ψίλωθρα τριχῶν. σμήγματα λεπτυντικὰ παντοῖα. ἐπίχριστα ἀφανιστικὰ τριχῶν. σμήγματα ὅλου τοῦ σώματος. καθαρτικὰ λαμπρυντικὰ παντοῖα. καταπλάσματα ἀρωματικὰ τοῖς ἱματίοις. εὐώδεις βαφαὶ ἱματίων. ῥάσματα θαλάμων, καὶ περιπάτων. θυμιαμάτων παντοίων σκευασία. χρισμάτων, καὶ μύρων παντοίων σκευασίαι. ἀμυγδαλίνου, βαλανίνου, καρυΐνου, σησαμίνου, μυρσίνου, σχινίνου, δαφνίνου, ῥοδίνου, γλευκίνου, μηλίνου, οἰνανθίνου, σαμψυχίνου, τηλίνου, σουσίνου, ὃ ἔνιοι κρίνινον καλοῦσι, κικίνου, ἰρίνου, ναρκισσίνου, φοινικίνου, κυπρίνου, κροκίνου, ναρδίνου, ἀμαρακίνου, ἡδυχρόου, μενδησίου, μαλαβαθρίνου. τοῦ τρίτου κεφάλαια. πρὸς πίτυρα παντοῖα. πρὸς τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκβράσματα. πρὸς ἀχῶρας. πρὸς φθεῖρας, καὶ κόνιδας. πρὸς ἀλωπεκίας. πρὸς τὰς ἐν τῷ προσώπῳ ψωρώδεις διαθέσεις. πρὸς φακούς. πρὸς ἐφήλεις. νίμματα προσώπου. πρὸς στίγματα. πρὸς πελιώματα. πρὸς ὑπώπια. πρὸς ἰόνθους. πρὸς ἐπινυκτίδας. πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν γενείων ὀχθώδη. πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν γενείων λειχῆνας. λειχήνων ἐπιχρίσματα. ἐπιθέματα ἐκδόρεια. χλωραὶ μετὰ τὰς ἐκδορὰς ἐπιτιθέμεναι. λευκαὶ πρὸς ἀπούλωσιν. φάρμακα μαλακτικὰ ἐπιτεθέντα λειχήνων. τοῦ τετάρτου κεφάλαια. πρὸς ἀλφοὺς μέλανας, καὶ λευκούς. πρὸς οὐλὰς μελαίνας. πρὸς λεύκας. πρὸς λέπρας. πρὸς ὄνυχας ψωριῶντας. πρὸς κνησμώδεις διαθέσεις. πρὸς ψύδρακας, καὶ ἐκδάρματα. πρὸς τὰς ἑρπηστικὰς διαθέσεις. πρὸς ψωριάσεις. πρὸς θύμους. πρὸς ἀκροχορδόνας. πρὸς μυρμηκίας. πρὸς ὀμφαλοῦ ἐμπνευματώσεις. πρὸς ἐντέρων κατολίσθησιν. πρὸς ὑδροκήλας. πρὸς λειποδέρμους. πρὸς τοὺς προπίπτοντας ἀρχούς. πρὸς χίμεθλα. πρὸς τὰς ἐν ποσὶ ῥωγμάς. ἐν τούτοις τοῖς τέσσαρσι βιβλίοις, ὁ Κρίτων ἐπιμελέστατα σχεδὸν ἅπαντα ἔγραψε τὰ δόκιμα κοσμητικὰ φάρμακα, προσθεὶς αὐτοῖς καὶ τὰ κομμωτικὰ, νόθον κάλλος οὐκ ἀληθινὸν ἐκπορίζοντα, διὸ κἀγὼ παραλείψω μὲν αὐτά. μόνον δὲ μνημονεύσω, τῶν τὸ κατὰ φύσιν κάλλος φυλαττόντων. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα γιγνώσκω τὰ λαμπρυντικὰ τοῦ σώματος σμήγματα, καὶ τὰ τῶν τιτθῶν διαφυλακτικὰ ταῖς παρθένοις ἐπιπλεῖστον, αἰδοίων τε παιδίων ὄρχεις, μικροὺς διαφυλάττοντα μέχρι πλείστου, καὶ τὴν τῶν τριχῶν γένεσιν ἐπέχοντα, γράφειν αἰδοῦμαι τὰ τοιαῦτα, καὶ πολὺ μᾶλλον, ἃ Κρίτων ἔγραψε καταπλάσματα τῶν ἀρωμάτων ἐν ἱματίοις, εὐώδεις τε βαφὰς ἱματίων, καὶ ῥάσματα θαλάμων, καὶ περιπάτων, θυμιαμάτων τε παντοίων ποικιλίας καὶ χρισμάτων, καὶ μύρων, ἔξω γὰρ ταῦτα τῆς ἰατρικῆς. ὅταν δὲ τοῦ κατὰ φύσιν φυλακτικὰ γέγραφεν, ὅταν που δεήσῃ, μνημονεύσω, καὶ πρότερόν γε τῶν κατὰ τὰς τρίχας, ὅσα μοι δοκεῖ χρήσιμα τοῖς ἰατροῖς ἔσεσθαι, διδάξω.

Περὶ τῶν φθειρόντων τὰς τρίχας φαρμάκων.

Ὡς τῶν αὐξανόντων τὰς τρίχας φαρμάκων, ἑτέρα μέν ἐστιν ἰατρικὴ χρῆσις, ἑτέρα δὲ κομμωτική, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τῶν φθειρόντων αὐτάς. γίγνεται γάρ ποτε καὶ τοῖς ἰατροῖς ἀνάγκη χρήσασθαι τοιούτοις φαρμάκοις, κατὰ τὰς τρεῖς αὐτῶν διαφοράς. λέγω δὲ τρεῖς, ἐπειδὴ τὰ μὲν ἰδίως καλεῖται ψίλωθρα, τὰ δὲ λεπτυντικὰ τριχῶν, τὰ δὲ εἰς τὸ παντελὲς ἀναιρετικά. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ὕστατα ῥηθέντα, σφαλερὰν ἔχει τὴν χρῆσιν. ἐνίοτε γὰρ οὐ μόνον

τὰ χειρουργηθέντα μόρια τοῦ σώματος ἄτριχα τοῦ λοιποῦ πάντα γίγνεται διὰ παντὸς, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς κεφαλῆς, καὶ
τῶν γενείων, καὶ τῶν ὀφρύων, καὶ τῶν βλεφαρίδων, ἡ ψίλωσις τῶν τριχῶν ἐξικνεῖται. τὰ δὲ ἕτερα δύο, τὴν
χρῆσιν ἀκίνδυνον ἔχει, τὰ μὲν ψιλωτικὰ τῶν τριχῶν ἅπερ ἔφην ἰδίως καλεῖσθαι ψίλωθρα, καθ' ἑκάστην ἡμέ-
ραν ἐν χρήσει γιγνόμενα ταῖς γυναιξὶν ἁπάσαις σχεδὸν, καί τισι τῶν ἀνδρῶν, ἕτερα δὲ τὰς λεπτοτέρας τὰς
τρίχας ἐργαζόμενα, καὶ μικροτέρας, ἐπιτήδεια τοῖς σκληρὰς, καὶ μεγάλας, καὶ πολλὰς, καὶ παχείας ἔχουσιν,
καὶ διὰ τοῦτο φαινομένοις ὑώδεσιν. ἀλλήλων δὲ διαφέρει ταῦτα τῷ μᾶλλόν τε καὶ τὸ ἧττον, ἐπεὶ τό γε γένος
αὐτῶν ἓν, ἐξ ἐκείνων συγκειμένων τῶν φαρμάκων, ὅσα σηπτικὴν ἔχει ἢ καυστικὴν δύναμιν. ἀμείνω δὲ δηλονότι τὰ ση-
πτικὴν ἔχοντα, τὴν γὰρ χρῆσιν ἀκινδυνοτέραν ἴσχει. κινδυνωδέστερα δέ πως ἐστὶν ἡ τῶν καυστικῶν, ἐάν τις ἀμελή-
σῃ βραχὺ, φλυκταινούντων ἢ ἑλκούντων, ἢ ὁπωσοῦν ἐπικαιόντων τὸ δέρμα. τὴν δὲ κατὰ μέρος ὕλην αὐτῶν
ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήμασιν, ἅπασαν ἔγραψα. παραδείγματος δ' ἕνεκεν, οἷς
συνεχῶς χρώμεθα, καὶ δὴ φράσω. τῶν μὲν οὖν ὑγρῶν, ἡ στακτὴ καλουμένη κονία, τοιαύτην ἔχει δύναμιν. τῶν δὲ ξη-
ρῶν, καὶ μεταλλικῶν, ἀρσενικόν τε καὶ σανδαράχη, καὶ τίτανος ἡ ἀκατάσβεστος, ἣν οἱ πολλοὶ καλοῦσιν αὐτὸ δὴ
τοῦτο μόνον ἄσβεστον. εὔδηλον οὖν ὅτι τῶν σφοδρῶν ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις θραύεται μίξει τῶν ἀσθενεστέρων φαρμάκων
ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν, ὧν τὴν συμμετρίαν, στοχαστικῶς μὲν πρῶτον ὁ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἔμπειρος ποιεῖται, διὰ δὲ
τῆς ἐμπειρίας ἐπανορθοῦται τὸ ἐλλεῖπον, ἢ περισσεῦον. ὅπως δὲ καὶ τούτων, ὅσαι διὰ τῆς πείρας ἐκρίθησαν ἔχητε, παρα-
γράψω τὰς ὑπὸ Κρίτωνος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κοσμητικῶν εἰρημένας, ἐπιδείξας πρότερον, ὅτι καὶ τοῖς ἰατροῖς ἀναγ-
καῖα πολλάκις ἡ χρῆσις αὐτῶν γίγνεται. ὥσπερ τὰ βάμματα δυνατὸν ἡμῖν ἀρνεῖσθαι τῆς κομμωτικῆς ὄντα κα-
κίας, οὕτως ἀδύνατον ἀρνεῖσθαι τὰ ψιλωτικὰ τῶν τριχῶν. ἐὰν μὲν γὰρ ἔχῃ συμμέτρους τις τρίχας, οὐχ ὑπηρετήσο-
μεν αὐτῷ, τρυφῶντι περιττῶς. ἐὰν δὲ πάνυ πολλὰς, καὶ μακρὰς, καὶ σκληρὰς εὔλογον εἶναι δοκεῖ ταύτας ἐλάτ-
τους τε καὶ λεπτοτέρας, καὶ μαλακωτέρας, καὶ ἀραιοτέρας ἐργάζεσθαι. γίγνεται δέ ποτε χρεία, καὶ τοῖς πολλὰς
ἔχουσι, καὶ βαθείας, οὐ μὴν σκληρᾶς γε παντελοῦς αὐτῶν ἀφαιρέσεως, ὅτε ἤτοι πιττώσεως δέεται τὸ πᾶν σῶμα.
χρώμεθα γὰρ ἐνίοτε τῷ βοηθήματι τούτῳ κατὰ τὸν τῆς ἰατρικῆς λόγον, ἢ καί τι φάρμακον ἔμπλαστον ἐπιθέντων ἡμῶν,
ἀναγκαῖον ἦν πάσας τοῦ μέρους προαφελεῖν τὰς τρίχας, ὅπερ ἔνεσι μὲν καὶ διὰ ξυροῦ ποιεῖν, ἔνιοι δὲ, εἴτε κατ'
ἀλήθειαν, ἢ καὶ πλαττόμενοι δεδιέναι φασὶ τὸ ξυρόν. ἐνδέχεται γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τρωθῆναι τὸ δέρμα, τινὲς δὲ ἴσως
καὶ δεδίασιν εὐλόγως, καὶ μάλιστα ὅταν δέηση ξυρᾶσθαι τὰ κατὰ τὸν λάρυγγα χωρία. διὰ ταῦτα ὅμως ἀναγκαῖον
ἐστὶν τῷ ἰατρῷ, καὶ τῶν τοιούτων φαρμάκων ἐμπειρίας ἔχειν, τῆς τε συνθέσεως, καὶ τῆς χρήσεως.

Ψίλωθρα ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένα κατὰ λέξιν οὕτως.

Ψίλωθρα τριχῶν, ἀρσενικοῦ χρυσίζοντος γρ. ζ. ἢ ι. ἀσβέστου τὸ ἴσον, ἀμύλου γο β. γῆς τῆς λεγομένης ῥωμαϊσὶ σελι-
νουσίας γο α. ἅπαντα τρίψας, σήσας λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἀπόθου. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως, αἴρων τοῦ φαρμάκου ὅσον ἐξ-
αρκεῖ, ἀνακόπτε ὕδατι, εἶτα ἐπιχρίεσθαι παραίνει, καὶ προσέχειν ὅπως μὴ ἐπικαίῃ. Ἄλλο παράχρημα λεῖον ποιεῖ.
ἀσβέστου μέρη δύο, ἀρσενικοῦ μέρος α. ταῦτα βαλὼν εἰς θύαν μολυβδίνην, καὶ ὕδωρ ἐπιχέας, ἢ πτισσάνης χυλὸν
τρίβε, καὶ ὅταν μέλαν γένηται, θερμαίνοντας κέλευε καταχρίεσθαι, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐν βαλανείῳ, λεῖον γὰρ ποιεῖ τὸ
σῶμα. εἰ δὲ φυομένη λεπτὴ ἀναβαίνει, ἕψε τὴν κονίαν, καὶ τὸ ἀρσενικὸν τρίβε μεθ' ὕδατος, καὶ εἰς ἀγγεῖον κεραμε-
οῦν ἀκόνιτον βαλὼν ἕψε, καὶ ὅτε συστραφῇ, καὶ μέλαν γένηται, ἐπιχριέσθω. Γάειδος τοῦ ὀρχιστοῦ, παραχρῆμα τὰς
τρίχας αἴρει. σανδαράχης γο α. ἀσβέστου ξ α. ἕψε μεθ' ὕδατος ἐπιμελῶς, καὶ ὅταν ἄρξηται ἀναζεῖν, ἀνελόμενος
χρῶ. τοῦτο δὲ ἔσται φανερὸν, εἰ πτερὸν καθιέντι σοι εἰς τὸ ψίλωθρον, ἀπομαδίσει συντόμως. Ἄλλο. ἀμύλου γο α.
ἀσβέστου γο α. ἀρσενικοῦ γο α. κόψας καὶ σήσας, ἀπόθου, καὶ χρῶ καθάπερ εἴρηται. Ἡρακλείδου ταραντίνου, παραχρῆ-
μα αἴρει τὰς τρίχας. ἀσβέστου ξ α. κιμωλίας ξ α. κισσήρεως κεκαυμένης ξ α. ἀρσενικοῦ μέρη δ. λεῖα ποιήσας
ἀπόθου, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἄνυε ὕδατι, καὶ χρῶ καθάπερ προείρηται. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Κρίτων ἔγραψε, χρῆσθαι δὲ
αὐτοῖς ἄμεινον, ὡς καὶ νῦν αἱ γυναῖκες χρῶνται καταχρίουσαι τὸ σῶμα, κἄπειτα εἰς χλιαρὸν οἶκον εἰσιοῦσαι βα-
λανείου, κἄπειδὰν ἱδροῦν ἄρξωνται, στλεγγίδι τὸ φάρμακον ἀφαιροῦσι κατά τι μέρος τοῦ σώματος, εἶτα αὖ αὐθων-
ται τὰς τρίχας συναφαιρουμένας αὐτῷ, τὸ λοιπὸν ἅπαν ἀποπλύνουσι σῶμα. Ἀφανιστικὰ τριχῶν. γέγραπται καὶ
περὶ τούτων ἐν τοῖς κομμωτικοῖς βιβλίοις, ἐκπεπτωκότων ἤδη τῆς ἰατρικῆς ὕλης, διὸ κἀγὼ μόνον τῶν ἁπλῶν ἐν αὐ-
τοῖς ἀναμνήσω, λεγομένων κἂν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ. συντιθέασι γὰρ τὰ προκείμενα κατὰ
τὸν λόγον φάρμακα, διά τε τοῦ λαγωοῦ θαλαττίου, καὶ ἥπατος θύννου σεσηπότος, καὶ κεδρίας καὶ βατράχου τῶν ἐν τοῖς
χλωροῖς καλάμοις νεμομένων, τῶν ἰχώρων, καὶ χελώνης θαλαττίας τοῦ αἵματος, ἀμπέλου τε λευκῆς τοῦ δακρύου, κισ-
σοῦ τοῦ δακρύου, καὶ βρυωνίας ὁμοίως, ἐλαίου τε τοῦ ἀγρίου καλουμένου, καὶ διὰ τῶν θαλασσίων σκολοπενδρῶν, καὶ
κνίδης τῆς θαλασσίας, ἀστέρων τε τῶν θαλασσίων, νίτρον τούτοις καὶ ἀμόργην μιγνῦντες. ἄλλα δὲ ἰσχυρότερα δι' ἐχί-
νων τε καὶ σαλαμάνδρας συντιθέασιν, ἕψοντες ἐν ἐλαίῳ, μιγνῦσι δ' αὐτοῖς καὶ τὰ ἀλκυόνια καὶ τὴν σανδα-
ράχην, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Λεπτυντικὰ τριχῶν. τοῖς λεπτυντικοῖς τῶν τριχῶν, χρήσαιτο ἄν ποτε καὶ ἰατρὸς
ὡς ἔφην, ὃ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐστὶ τοῖς ψιλωτικοῖς. ἣν γὰρ ἐκαλέσαμεν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ὑπομ-
νήμασι, δύναμιν ῥυπτικὴν, ταύτης ἐστὶ τὰ λεπτυντικὰ τῶν τριχῶν. ὥσπερ δὲ ἐν ἅπασι τοῖς ὁμογενέσι φαρμά-
κοις, ἡ διαφορὰ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐστὶν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ῥυπτικοῖς. τὸ μὲν οὖν τῶν κριθῶν, καὶ τὸ τῶν
κυάμων, ἔτι τε πρὸς τούτοις ὀρόβων, ἀφρονίτρου τε καὶ νίτρου, συνήθη πᾶσιν εἰσὶν εἰς ἀφαίρεσιν ῥύπου χρωμένοις
αὐτοῖς, ἡ δὲ συνεχὴς χρῆσις, καὶ λεπτύνει τὰς τρίχας. ὅσα δὲ ἰσχυροτέραν ἔχει τὴν ῥυπτικὴν δύναμιν, ἐπὶ τῶν πάνυ
σκληρὰς, καὶ μεγάλας ἐχόντων τὰς τρίχας, ἁρμόττει παραλαμβανόμενα. τῶν τοιούτων μὲν οὖν ἤδη φαρμάκων
ἐστὶ, καὶ τὸ κεκαυμένον νίτρον, καὶ ὁ ἀφρὸς τοῦ νίτρου, τό τε ἀφρῶδες ἀφρόνιτρον. ἐν δὲ τῇ συνεχεῖ χρήσει, καὶ τὰ μέ-
λανα καλούμενα σκόροδα τὰ ἀλεξανδριωτικὰ, κοπτόμενα δηλονότι, καὶ διαττώμενα λεπτῷ κοσκίνῳ. τοῖς πέ-
νησιν

νησι δ' ἐγὼ καὶ τὰ τῶν κεραμίδων ὄστρακα, καὶ τὰ τοῦ κλιβάνου, καὶ τὴν κίσσηριν, ἄκαυστόν τε καὶ κεκαυμένην ἐδήλωσα. προῖκα δ' ἂν ἔχοι τις ἐπὶ θαλάττῃ διατρίβων, ἢ πόλει μὴ πόῤῥω θαλάττης, ὄστρακα κεκαυμένα, κηρύκων τε καὶ πορφυρῶν, καὶ τῶν ἄλλων ὀστρέων. τὸ δὲ τῆς σηπίας ὄστρακον, καὶ χωρὶς τοῦ καυθῆναι. ταῦτα μὲν τοῖς πάνυ πένησιν, τοῖς δ' ἄλλοις ἀλκυόνιόν τε καὶ στρούθιον, οἵ τε ἐλλέβοροι, καὶ ἡ τῆς βρυωνίας ῥίζα, καὶ ἡ τοῦ δρακοντίου, καὶ ἀριστολοχία, καὶ κάγχρυ, καὶ πάνακος ῥίζα, καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα. λέλεκται γὰρ ὡς ἔφην πολλὰ διὰ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείας. ταῦτα δ' εὐώδη ποιῆσαι βουλόμενος, μίξεις κυπέρου, καὶ μελιλώτου, καὶ ῥόδων ξηρῶν, καὶ οἴνου ἄνθους, ἴρεώς τε τῆς ἰλλυρίδος, μελισσοφύλλου τε καὶ τῆς κυδωνίας πόας. καὶ ἐν πλουσίοις σκευάζοις, ἐμβαλεῖς στάχυος νάρδου, τῆς τε ἰνδικῆς, καὶ τῆς κελτικῆς, καὶ τῆς ὀρείας, καὶ γῆς ἐρετριάδος, ἐμβαλεῖς δὲ καὶ μαλαβάθρου, καὶ φύλλου μαλαβάθρου, καὶ ἀμώμου, καὶ σμύρνης, καὶ κρόκου, καὶ κόστου, καὶ †ἡδυχρόου. περὶ δὲ ἀποροῦντι πολυτελοῦς ὕλης, καὶ δι' εὐτελεστέρας οἱ τὰ κοσμητικὰ συνθέντες ἐπενόησαν, ὧν καὶ Κρίτων μέμνηται ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κοσμητικῶν γράφων ὧδε. λαβὼν χύτραν ὀστρακίνην καινὴν, πῶμα ἔχουσαν μεγάλην, ἔμβαλλε εἰς αὐτὴν κατὰ θέσιν βώλους κιμωλίας. συγκείσθωσαν δὲ οὗτοι κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον θεατροειδῶς, ὥστε τὸ μέσον αὐτῶν εἶναι κενόν. μεταξὺ δὲ τῶν βώλων τεθείσθω παραλλήλως μῆλα κυδώνια πρόσφατα εἴκοσι, ταῦτα ἐκ διαλειμμάτων ἀλλάσσειν παραινεῖ, εἶτα πωμάσας, ἐᾷ μαραίνεσθαι τὰ μῆλα. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως αἴρων ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ λεαίνων, χρῆσθαι παραινεῖ. μετὰ δὲ τὴν τῶν ψιλώθρων ἐπίθεσιν, ἔχει ἡδεῖαν τινὰ ὀσμήν. Ἄλλο.

ῥόδα μάλιστα εὐωδέστατα †ψύξας ἐν σκιᾷ ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ὥστε αὐτὰ μόνα ἰκμάδα μὴ ἔχειν, συντίθει εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον, καὶ βώλους κιμωλίας καθὰ προείρηται, ὥστε ὑπερστρῶσθαι τὰ ῥόδα, καὶ πάλιν μεταξὺ τῶν βώλων ἐντίθεσθαι, εἶτα πωμάσας, ἐᾷ συμπίνειν, ἡ χρῆσις δεδήλωται.

†ἡδυόσμου

†ξηράνας

Περὶ πιτυριάσεως.

Πιτύροις ὅμοια ἀπὸ τοῦ τῆς κεφαλῆς δέρματος ἀποπίπτει πολλάκις ἐνίοις κνωμένοις, καὶ διὰ τοῦτο πιτυρίασιν ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροὶ τὸ σύμπτωμα τοῦτο, γιγνόμενον ὑπὸ μοχθηρῶν ἰχώρων, οὓς ἐκδαπανῆσαι σκοπός ἐστιν τοῖς ἰωμένοις αὐτό. πρόδηλον οὖν, ὅτι διαφορητικὰ καὶ ῥυπτικὰ προσακτέον ἐστὶ φάρμακα, προπαρασκευάσαντας τὸ σύμπαν σῶμα, εἰ φαίνοιτο κακοχυμίας μεστόν. ἐπὶ πάντων γὰρ ἠξίωσα τούτου μεμνῆσθαι, κἂν παραλείπηταί που κατὰ τὸν λόγον. ἔμιξαν δέ τινες τοῖς εἰρημένοις φαρμάκοις, καὶ τῶν στυφόντων ἔνια ῥωννύναι βουλόμενοι τὸ πεπονθὸς μόριον, ὡς μὴ ῥᾳδίως εἰς ἑαυτὸ καταδέχοιτο τοὺς ἐπιῤῥέοντας ἰχῶρας, ἀλλ' ἀντιβαίνοιτο, καὶ ἀποκρούοιτο, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ Ἀρχιγένης ἐπὶ τοῦ διὰ χαλκάνθου συντιθεμένου φαρμάκου προσέγραψε κατὰ λέξιν οὕτως. τοῦτ' ἐνεργεῖ, ὡς μηδὲν τὸ λοιπὸν γενέσθαι. Κρίτων μὲν οὖν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κοσμητικῶν, τὴν τῶν τοιούτων φαρμάκων ὕλην ἔγραψεν, εὐθέως κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, καὶ διὰ τοῦτο καθάπερ ἀρτίως εἶπον, οὐκ ἀναγκαῖον ἐμὲ γράφειν αὐτὰ πάντων ἐχόντων τὰ βιβλία. τῶν δ' ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένων, μνημονεύσω μάλιστα, ἐπειδὴ καὶ προσέγραψεν αὐτῶν ἐνίοις, τὸ, μὴ αὖθις ἐὰν γενέσθαι τὸ σύμπτωμα, γράφει δὲ οὕτω πως αὐτοῖς ὀνόμασιν.

δίαιτα δὲ ἔστω τούτοις ἄφυσος, μηδὲν τῶν παχυχύμων ἔχουσα, οἷά ἐστιν ὕδνα, μύκητες, βολβὸς, ὄσπρειον, καὶ κρέα μάλιστα βόειον, καὶ τὰ ὅμοια. ἔστω δὲ τὰ προσφερόμενα εὔχυλα, εὔπεπτα, καὶ προσαπλεκέσθω μέλι ταῖς τροφαῖς. ἔμβαμμα, ὄξος μετὰ ἑψήματος, ἄρτυμα, κύμινον, μάραθρα. τῶν δὲ †ἄλλων πεφεισμένη ἡ χρῆσις ἔστω, καὶ μάλιστα ῥαγήματος παντὸς φείδεσθαι, καὶ οἶνος λευκὸς, καὶ λεπτὸς χρήσιμος, εἰς ἡδονὴν δὲ ὁ γλυκὺς, καὶ τὸ οἰνόμελι. ὀπώρας ἄριστον σταφυλὴ μαρανθεῖσα, εἶτα σῦκα πρὸ τροφῆς σιτεῖσθαι ἄμεινον. εὐπεψίας δὲ παντὸς μᾶλλον φροντιστέον, περίπατοι πρᾳοὶ πλεῖστοι, καὶ ἕωθεν, καὶ δείλης ἄριστοι. ψυχρολουσία βαλανείων κρείττων. θερμολουτοῦντι δὲ ἀνοίκειον ἡ πολλὴ διατριβὴ ἐν τῷ ἀέρι, καὶ ἡ κατὰ κεφαλῆς περίχυσις μᾶλλον τῆς ἐμβάσεως ἄμεινον, καὶ μετὰ ταῦτα δαψιλῶς τῷ ψυχρῷ ἀναψύχειν. ὕπνου εἰς κόρον χρήσιμον. ὀργῆς, καὶ θυμοῦ, καὶ ἡλιώσεως, καὶ σφοδρᾶς ψύξεως ἀπέχεσθαι, καὶ πάντων τῶν τὴν κεφαλὴν πληρούντων. Ἀρχιγένους πρὸς πιτυρίασιν. ἐφ' ὧν δὲ πίτυρα ἐν τῇ κεφαλῇ ἐστιν, προσμίξας τήλει, μετὰ τεύτλου χυλοῦ καὶ νίτρου, κιμωλίαν χολῇ βοείᾳ, ἢ ὑείᾳ, καὶ ὄξει φυρῶν, κατάχριε, εἶτα μεθ' ὥραν ἀποκλύσας, ἐπίχριε χαλκάνθῳ, καὶ νίτρῳ, μετ' ἐλαίου λείοις, ἢ μυροβάλανον, καὶ κυάμινον ἄλευρον, ἴσα λεάνας ἐν ὕδατι ἕψε, καὶ σμῆχε. Ἄλλο. ἀμυγδάλοις πικροῖς λελεπισμένοις μεθ' ὕδατος ἢ ὄξους σμῆχε. ὅταν δὲ ξηρανθῶσιν αἱ τρίχες, ἀπόπλυνε θερμῷ. ἢ μαλάχην ἀγρίαν ἐν θαλάσσῃ ἑψήσας, μέχρι τὸ δέκατον λειφθῇ, λέαινε, καὶ σμῆχε. ἢ νίτρου ἀφρὸν, καὶ χάλκανθον, ἴσα μετ' οἴνου, χρῶ τρὶς ἢ τετράκις τοῦ μηνός. τοῦτο ἐνεργεῖ, ὡς μὴ τὸ λοιπὸν γενέσθαι. ἢ τρυγὶ οἴνου ῥοδίου, ἢ κισσήρει, καὶ νίτρῳ, ἴσοις μετὰ θερμοῦ σμῆχε. ἢ κιμωλίᾳ, μετὰ τήλεως ἀποβρέγματος, ἢ νίτρῳ ὀπτῷ, καὶ βολβῷ, τούτοις ἅμα ὅλοις ἴσοις σμῆχε. ἢ πίσσης ὑγρᾶς ὀῤῥὸν καταχείσας, συνήθειαν ἐπίπασσε.

†ὁλκῶν

Περὶ φθειριάσεως.

Φθειρῶν γένεσις ἐν τῇ κεφαλῇ συμβαίνει τισὶν ἀθρόως. παμπόλλων δὲ ὑγρῶν δηλονότι θερμῶν μὲν, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτον ἡκόντων θερμότητος, εἰς ὅσον ἥκουσιν οἱ δριμεῖς ἰχῶρες, ὥστε δῆλον ἐστὶν ἐν τῷ βάθει τοῦ δέρματος γίγνεσθαι τὴν διάθεσιν τῆς φθειριάσεως, ἔνθα καὶ γεννᾶσθαι τὰ ζῶα ταῦτα δυνατόν ἐστιν, οὐκ ἐπιπολῆς τοῦ δέρματος, ἐν ᾧ τὴν πιτυρίασιν ἐλέγομεν συνίστασθαι. φάρμακα τοίνυν αὐτῶν ἀναγκαῖον εἶναι ξηραντικὰ, καὶ μᾶλλον ἐκ τοῦ βάθους ἕλκειν τε καὶ κενοῦν δυνάμενα τῶν πρὸς τὰς πιτυριάσεις ἁρμοττόντων. αὕτη μὲν ἡ μέθοδος αὐτῶν τῆς συνθέσεως. τὸ δὲ τῆς πεπειραμένης ὕλης, δεῖ γὰρ ἐν ἅπασιν ὡς ἔφην μάλιστα προσέχειν, καὶ θαῤῥεῖν τοῖς ὑπὸ τῆς πείρας μαρτυρηθεῖσιν. ἐν μὲν τῷ τρίτῳ τῶν Κρίτωνος κοσμητικῶν γέγραπται. παραθήσομαι δὲ καὶ νῦν ἐγὼ τὰ τοῦ Ἀρχιγένους ὧδέ πως ἔχοντα κατὰ λέξιν. Βοηθήματα φθειριάσεως. ἐπὶ δὲ φθειριώντων, σταφίδος ἀγρίας μέρη δύο, σανδαράχης καὶ νίτρου, ἀνὰ μέρος α. σὺν ὄξει καὶ ἐλαίῳ ἄλειφε τὴν κεφαλήν. ἢ ῥοῦν τὸν ἐπὶ τὰ ὄψα σὺν ἐλαίῳ λεάνας, ἄλειφε ὁμοίως. ἢ ὀξυλαπάθου ῥίζαν μετ' ἐλαίου ὁμοίως. ἢ ἐλλέβορον λευκὸν καὶ

ποιεῖ καὶ καμήλου οὖρον τούτῳ παραπλήσιον. χρηστέον δ' ἂν εἴη τούτοις φησὶν ἐφ' ἡμέρας πλείους. ἀλλ' ἔγωγε φαίην ἂν πρὸς αὐτὸν οὐχ ὅπως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἀλλ' οὐδὲ μιᾷ μόνῃ δύναιτ' ἂν ἀνασχέσθαι καθάριος ἄνθρωπος, ἐπιχεομένου αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς οὔρου οὐδενὸς ζώου τοιούτου, καὶ ταῦτα ἐπὶ πάθήματος οὕτω μικροῦ καὶ ῥᾳδίως ἰαθῆναι δυναμένου. δὶς γάρ τοι, καὶ διὰ πασῶν ἐστι τὸ διὰ λεγόμενον τοῦτο, ῥοδίνῳ τε χρῆσθαι. βραχυτάτην ἔχοντι δύναμιν, ὡς πρὸς τὸ προκείμενον σύμπτωμα, καὶ ταύρου, καὶ καμήλου τῶν οὔρων δριμυτάτοις τε καὶ χαλεπωτάτοις καὶ ἀηδεστάτοις οὖσιν. ἐφεξῆς δὲ τούτοις γέγραπται τοιοῦτόν τι φάρμακον αὐτοῖς ὀνόμασιν, πιτύρων χοίνικος τὸ S. βρέξας ἐν ὕδατος κοτύλαις δύο, μετὰ δὲ ταῦτα τρίψας καὶ διηθήσας τὸν χυλὸν, ἕψησον μετὰ ὄξους ἡμικοτυλίου, μέχρις οὗ γλοιοῦ πάχος λάβῃ, καὶ τούτῳ τὴν κεφαλὴν ἀπόσμα, εἶτα κλύζε ὕδατι, ἢ τεύτλου ἐναφεψημένου, ἢ τήλεως, ἢ θέρμων, χρίσματι δὲ χρῶ, ἰρίνου μύρου ὑποστάθμῃ. τοῦτο τὸ φάρμακον διαφορητικόν ἐστιν ἀδήκτως, ἐκ τῶν καλουμένων ῥυπτικῶν συγκείμενον. τοιαύτης γάρ ἐστι δυνάμεως τό, τε πίτυρον καὶ τὸ τεῦτλον, καὶ οἱ θέρμοι. διαφορητικὸν δὲ μετὰ τοῦ θερμαίνειν μὴ σφοδρῶς ἡ τῆλις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶν, καὶ ἡ τοῦ ἰρίνου μύρου ὑποστάθμη. περὶ δὲ τῆς τοῦ ὄξους δυνάμεως, εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὡς ἐπιτήδειόν ἐστιν εἰς τὸ τῶν ἀχώρων πάθος, χρηστέον οὖν ὡς ἐπιτηδειοτάτῳ καὶ δραστικωτάτῳ φαρμάκῳ. Ἄλλο μετὰ τοῦτο φάρμακον γέγραπται ὑπὸ Ἀπολλωνίου κατὰ λέξιν οὕτως. σικύου ἀγρίου ῥίζας ἀφεψήσας, τῷ χυλῷ ἀπόσμα. ἐμάθομεν δὲ ὅτι διαφορητικῆς ἱκανῶς ἐστι δυνάμεως ἡ τοῦ σικύου ῥίζα, καὶ μετὰ τοῦτο γέγραπται τόδε τὸ φάρμακον. γῆς κιμωλίας, θείου ἀπύρου ἴσον τρίψας μετὰ ὄξους, ἐν βαλανείῳ ἀπόσμα, καὶ θερμῷ ὕδατι ἔκπλυνε. τούτῳ καὶ κατὰ χειμῶνα δεῖ τῷ φαρμάκῳ, οὐ μόνον ὡς εἶπεν ἐν βαλανείῳ χρῆσθαι, πάσας γὰρ ἔχει τὰς δυνάμεις, ὧν δεῖται τὸ πάθος, τοῦ μὲν ὄξους ἔχοντος αὐτὰς, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. μόνου δὲ τοῦ θείου περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἐκθερμαίνειν τε καὶ διαφορεῖν δυναμένου. διὸ καλῶς αὐτῷ τὴν κιμωλίαν ἔμιξεν, εἰς συμμετρίαν κράσεως ἄγων τὸ ἐξ ἀμφοῖν συγκείμενον. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο φάρμακον ἐνθά φησι, μαλάχην ξηράνας καὶ κόψας, εἰς οὖρον κατάπασσον, καὶ ἀπόσμα, μέμφομαι καθόσον ἐμεμψάμην καὶ πρόσθεν τὴν τοῦ οὔρου χρῆσιν, εἰ καὶ τήν γε δύναμιν αὐτοῦ κἀγὼ φαίην ἂν ἁρμόττειν τῷ πάθει. τὸ δὲ ἐφεξῆς γεγραμμένον, ἐν ᾧ φησιν, συκῆς φύλλα ἑψήσας ἐν ὕδατι καὶ ἐξαιθριάσας τὸ ὕδωρ, καὶ τρύγα ὀπτὴν ἐμβαλὼν εἰς αὐτὸ, ἀπόσμα, μετὰ δὲ ταῦτα, ἔκκλυζε ῥύμμασι τὴν τρίχα. δριμὺ ποιεῖ τὸ ῥύμμα, μέχρι μὲν τῆς ἐν βαλανείῳ χρίσεως οὐ δυνάμενον ἐρεθίσαι σφοδρῶς τὸν ἀχῶρα, καὶ μάλιστα ἂν κατακλύζῃ τὶς ἐφεξῆς ὡς ἐκέλευσε, τουτέστιν ὕδατι γλυκεῖ καταντλήσει τὴν κεφαλήν, ἐπιχείσω δὲ χρῆσθαι τοιούτῳ φαρμάκῳ σφαλερόν. ἔστι γὰρ ἱκανῶς δριμὺ φάρμακον ἡ κεκαυμένη τρὺξ, ὡς ἐδείχθη ἐν τῷ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. τὸ δ' ἐφεξῆς φάρμακον ἀσφαλῆ τε τὴν χρῆσιν ἔχει, καὶ χρῷτ' ἄν τις αὐτῷ θαρρῶν, ἐκ λιθαργύρου καὶ δαφνίνου συγκειμένῳ. θαυμάζω δὲ πῶς ὡς ὅμοιον τῷ δαφνίνῳ μίγνυσι τὸ ἔλαιον ὧδέ πως γράφων. λιθαργύρῳ λείῳ μετ' ἐλαίου λευκοῦ, ἢ δαφνίνου, προλούσας θερμῷ, περίχριε. πάμπολυ γὰρ ἀπολείπεται τῆς τοῦ δαφνίνου δυνάμεως τὸ κοινὸν τοῦτο ἔλαιον, ὃ κέκληκε λευκὸν, ἀντιδιορίζων αὐτὸ τοῦ δαφνίνου. καὶ τὸ μετ' αὐτὸ δὲ γεγραμμένον, ὁμοίαν ἔχει τὴν ἀτοπίαν, αὐτὶ μὲν γὰρ τῆς λιθαργύρου ψιμμυθίῳ χρῆται. δεύοι δ' αὐτὸ μυρσίνῳ, ἢ δαφνίνῳ, παμπόλλην ἔχουσι διαφορὰν φαρμάκοις. τὸ μὲν γὰρ ἀποκρουστικόν ἐστιν, τὸ δὲ ἱκανῶς θερμαίνει καὶ διαφορεῖ, καὶ χρεία δηλονότι, τοῦ μὲν ἀποκρουστικοῦ κατ' ἀρχάς ἐστιν, τοῦ δὲ διαφορητικοῦ, στηριχθέντος ἤδη τοῦ τὸν ἀχῶρα γεννῶντος χυμοῦ. καὶ τὰ τοῦ κυνοσβάτου δὲ φύλλα, ὧν ἐφεξῆς μέμνηται, κόπτειν καὶ χυλίζειν κελεύων, εἶτα ἐλαίῳ μιγνύειν, ἀσθενές ἐστι φάρμακον. ἀρχομένῳ δὲ τῷ πάθει μόνον ἐπιτήδειον, ὡς ἂν τοῦ κυνοσβάτου στύφοντος. τοιοῦτον δ' ἐστὶ φάρμακον, καὶ ἡ μολύβδαινα μετὰ ψιμμυθίου φυραθεῖσα οἴνῳ μέχρι συστάσεως, ὡς κατάχριστον γίγνεσθαι φάρμακον. ἐναντίας δὲ τοῖς εἰρημένοις δυνάμεως ἐστὶν, ὧν ὁμοτίμως μέμνηται, μηδ' ἕνα προσθεὶς διορισμὸν, τό, τε διὰ τοῦ καρδάμου, καὶ τὸ διὰ τῆς σκίλλης. γράφει δὲ περὶ μὲν τοῦ προτέρου κατὰ λέξιν οὕτως. καρδάμου καὶ ἁλὸς ἴσον στέατι χηνείῳ μίξας καὶ λεάνας χρῶ. περὶ δὲ τοῦ δευτέρου κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. σκίλλαν εἰς κάμινον ἐγκρύψας, ὥσπερ κολοκύνθην, ὅταν μαλακὴ γένηται, ἐξίπωσον, εἶτα μίξας τῷ χυλῷ ἔλαιον, μὴ πολὺ χρίε. εὔδηλον δ' ὅτι πολὺ τούτου σφοδρότερόν ἐστι τὸ διὰ τοῦ καρδάμου σκευαζόμενον. ὃ δὲ ἐφεξῆς γράφει τῶν παρηγορικωτέρων ἐστὶ φαρμάκων, εἰ μὲν ὀδύνη τις εἴη σφοδρὰ περὶ τὸν ἀχῶρα, μέχρι τοῦ παρηγορῆσαι προσηκόντως παραλαμβανόμενον. εἰ δὲ διαφορῆσαι σκληρὸν, καὶ κεχρονισμένον ἀχῶρα βουλόμεθα, παντάπασιν ἀσθενές. ἔγραψε δὲ ὁ Ἀπολλώνιος ὧδέ πως περὶ αὐτοῦ. κοτύλην ἐλαίου χαριεστάτου ἐγχέας εἰς μολυβδίνην θυίαν, καὶ δοίδυκα λαβὼν μολύβδινον, τρίβε μέχρις οὗ παχὺ ποιήσεις, καὶ ὑπομέλανον, εἶτα χωρὶς τρίψας λιθαργύρου λίτραν μίαν, καὶ ψιμμυθίου τὸ ἴσον, μῖξον εἰς τὸ ἔλαιον, μετὰ δὲ ταῦτα τὴν κεφαλὴν ἐκκλύσας, καὶ ξηράνας, ἔγχριε τὸ φάρμακον, οὐ δι' ἐλαίου ψιλῶς, ἀλλά ποτε μὲν διὰ ῥοδίνου, ποτὲ δὲ διὰ μυρσίνου κατασκευάσας, ἐπί τε τῶν ἐν ἕδρᾳ σοληνῶν καὶ ῥήξεων, καὶ τῶν ἑλκῶν τῶν ὀδυνωμένων ἕξεις ἄριστον, ὅσα τἄλλα παροξύνονται, τῶν ἰσχυροτέρων φαρμάκων προσφερομένων. ἄκρως γὰρ ταῦτα παρηγορεῖ, κἂν φαγεδαινικὰ, κἂν καρκινώδη, κἂν ὁπωσοῦν ἔχοντά τι κακόηθες ὑπάρχῃ. ἔδοξεν ἔχειν αὐτοῦ τὴν σκευασίαν γεγραφέναι νῦν ἀλλ' ὡς ἐγὼ πρόσθεν εἶπον αὐτάρκης ἂν φανείη παρηγορεῖσθαι τοὺς ὀδυνώδεις ἀχῶρας τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις. κοινὸν γὰρ τοῦτο ἐπὶ πάντων ἐστὶ τῶν ὀδυνωμένων, ἰδίως δὲ ποιοῦν ἐπὶ τῶν ἀχώρων. ἔγραψεν δὲ ἐφεξῆς φάρμακον τοιοῦτον. λιθαργύρου ℒ η. πηγάνου τῶν ἁπαλῶν φύλλων ℒ ε. ἐλαίου ℒ η. ὄξους κοτύλης τέταρτον τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ, τὴν κεφαλὴν κατάχριε. τοῦτο τὸ φάρμακον ἱκανὴν ἡμῖν δέδωκε πεῖραν. παραπλήσιον δὲ αὐτῷ τὴν δύναμιν ἐστὶν, καὶ τὸ γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ ἐφεξῆς κατὰ τήνδε τὴν συμμετρίαν. ψιμμυθίου ℒ ς. λιθαργύρου ℒ δ. κηροῦ τὸ ἴσον, θείου ℒ ς. ἐλαίου ῥοδίνου, ἢ μυρσίνου τὸ ἱκανὸν, ὥστε κηρωτὴν ὑγροτέραν ποιῆσαι, τὰ ξηρὰ τῇ κηρωτῇ μῖξον, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔγχριε. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ἐξανθήματα, σφόδρα χρήσιμόν ἐστιν, ὥστε ἀληθῶς καὶ τοῦτο γέγραπται παρ' Ἀπολλωνίῳ, καὶ τὸ μετ' αὐτὸ δὲ διαφορητικὸν ἱκανῶς ἐστιν, ὡς ἂν ἀφρὸν ἔχον τοῦ

νίτρου

νίτρου πολλὸν, ὡς εἴγε μὴ τῷ πλήθει τοῦ ἐλαίου ἐνεκόλαστο, δριμύτερον ἂν ἦν ἢ προσήκει. Βούλεται γὰρ ἐν μέρει τὸ λιθαργύρου, πενταπλάσιον ἀφροῦ νίτρου μιχθῆναι, καὶ τούτοις τριβομένοις παραχεῖσθαι κατ' ὀλίγον ἔλαιον, ἄχρι συστάσεως εἰς ἔγχρισιν ἐπιτηδείου.

Περὶ τῶν ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένων φαρμάκων πρὸς ἀχῶρας.

Ἐν μὲν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν τὰς καθόλου δυνάμεις τῶν ὠφελούντων ἕκαστον πάθος εἰπὼν, ὀλίγων ἐμνημόνευσα παραδειγμάτων ἀφορισμένης ὕλης, ἀναβαλλόμενος ἐνταῦθα τὸ πλῆθος ἁπάντων αὐτῶν διελθεῖν. ἐν δὲ τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ, πάντα μὲν ὅσα πᾶσι γέγραπται φάρμακα, μακρὸν ἂν εἴη γράφειν. ὅσα δὲ τοῖς ἐνδόξοις περὶ τὴν ἐμπειρίαν αὐτῶν, ἄμεινον ἐφάνη μοι πάντ' ἐπελθεῖν, ἵνα καὶ τὰ πλησίον ἀλλήλων πάντη μὲν δοκοῦντα εἶναι τὰ αὐτὰ, βραχὺ δέ τι παραλλάττοντα κατὰ τὴν συσταθμίαν, ἢ τὴν σκευασίαν ἱστορήσαντες, οἱ τοῖσδε τοῖς γράμμασιν ὁμιλοῦντες, ἐκεῖνα μάλιστα σκευάζωσιν, ὧν τῆς ὕλης εὐποροῦσιν. ἐνίοτε γὰρ ἢ οὐδ' ὅλως εὑρίσκομέν τινα τῶν μιγνυμένων, ἢ τοιαῦτα εὑρίσκομεν, ὡς μὴ θαρρεῖν ἐμβαλεῖν αὐτά. τούτου δὲ χρὴ μάλιστα πεφροντικέναι ἐπὶ πάσας τὰς σκευασίας τῶν φαρμάκων, ὡς ἀκμαῖα καὶ δόκιμα πάντα εἶναι τὰ μιγνύμενα. διὰ τοῦτο οὖν ἤδη καὶ τῶν Κρίτωνος μνημονεύσω πάντων, ἐπιμελέστερόν μοι δοκοῦντος πεπραγματεῦσθαι τὴν τῶν ἀχώρων θεραπείαν. εἰς πέντε γοῦν ἔτεμε λόγους τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν, ὧν τοῦ πρώτου κἀγὼ μνημονεύσω. ὁ πρῶτος λόγος τοῦ Κρίτωνος ἐπὶ τῇ τῶν ἀχώρων θεραπείᾳ. γράφει τοίνυν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὁ Κρίτων οὕτως. πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς συμβαίνοντας ἀχῶρας, γίγνονται δὲ οὗτοι τὰ πολλὰ πιτυριάσεως προηγησαμένης, καὶ σχεδὸν ψωριάσεως, εὐθὺς τὴν ἀρχὴν χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. πρὸς ἀχῶρας προσφάτους. κόλλα τεκτονικὴ σὺν ὕδατι ἑψηθεῖσα, καταχεῖ. Ἄλλο. μήκωνος ἀγρίας καὶ ὑοσκυάμου φύλλα, μετ' ἐλαίου κατάπλασσε. Ἄλλο. συκῆς ἀκρέμονας, ἢ τῶν φύλλων τὰ ἁπαλὰ τρίψας μεθ' ὕδατος, κατάπλαττε, χρονίων δὲ ὄντων, τρίβε μετ' ὄξους. Ἄλλο. καρύων πικρῶν τὰ ἐντὸς εἰς ὕδωρ χλιαρὸν ἐμβαλὼν, καὶ ἐκλεπίσας τρίβε μεθ' ὕδατος, καὶ ποιήσας κηρωτῆς τὸ πάχος ἐπιτίθει προξυρήσας. ἐπὶ δὲ τῶν κεχρονισμένων, ἄνυε μετ' ὄξους. Ἄλλο. σκωρίας σιδήρου καὶ ῥόδων τὸ ἴσον, τρίψας μετ' οἴνου ἐπιτίθει. ἔνιοι δὲ τρίψαντες ἀναλαμβάνουσιν κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου. τὸν δεύτερον λόγον ἐπὶ τῷ τῶν ἀχώρων πάθει ἐπὶ τήνδε τὴν λέξιν ἔγραψε. προβαινομένης δὲ τῆς ἐπιφανείας, καὶ διὰ τοῦτο παρενοχλούσης, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. λιπαρὰ πρὸς ἀχῶρας. ψύδρακας, ἐκζέσματα, παρατρίμματα, ἔστι δὲ καὶ ἑδρικὴ ἀγαθή. λιθαργύρου ∠ ν. πηγάνου τῶν ἁπαλῶν φύλλων ∠ κε. ὄξει διαλύσας, καὶ ῥοδίνῳ ἀναλαβὼν, ἢ μυρσίνῳ, ἐπίχεε πρότερον. Ἄλλη. λιθαργύρου ∠ σ. ψιμμυθίου ∠ ρν. πηγάνου ∠ ρ. σταφίδος ἀγρίας ∠ κε. ὄξους ℥ γ. μυρσίνου λίτρας γ. τρίβε κατὰ μέρος ἐπιβάλλων τὸ ὑγρὸν, καὶ συντίθει καθάπερ προείρηται. Ἄλλη. ψιμμυθίου ∠ ρν. λιθαργύρου ∠ ρ. πηγάνου ∠ ρ. μυρσίνου ℥ γ. τρίβε ἐπὶ μέρος ἐπιβάλλων τὸ ὑγρόν. Ἄλλη. ψιμμυθίου κεκαυμένου ∠ ρ. πηγάνου ∠ ρ. μαίνης, λιβανωτοῦ ἴσα, πίτυος φλοιοῦ ∠ ν. ἐλαίου μυρσίνου ℥ β. ὄξους τὸ ἴσον, συντίθει ὁμοίως. Ἄλλη. σκωρίας μολύβδου ∠ ρ. ἑλίκων ἀμπέλου ∠ ρ. λιβάνου ∠ ρ. σμύρνης καὶ ἀφρονίτρου τὸ ἴσον, ὄξους καὶ μυρσίνου ὅσον ἐξαρκεῖ.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τοιαῦτα φησίν. χρονιζούσης δὲ τῆς διαθέσεως, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις, εἶθ' ἑξῆς γράφει. Δαμοκράτους πρὸς ἀχῶρας καθύγρους καὶ χρονίους. λαδάνου ∠ η. ψιμμυθίου τὸ ἴσον, θείου ἀπύρου ∠ δ. οἴνῳ καὶ μυρσίνῳ ἐλαίῳ χρῶ. Ἄλλη. λιθαργύρου ∠ η. ἑλίκων ἀμπέλου ∠ η. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ δ. ἀφρονίτρου ∠ β. κικίδων ∠ γ. ἢ β. ὄξει καὶ μυρσίνῳ χρῶ. Ἄλλη. σιδίων καὶ κικίδων, ἀκακίας κιρρᾶς, οἴνῳ τὰ σίδια καὶ τὰς κικίδας ἐμβρέξας ἕψε, τὴν δ' ἀκακίαν οἴνῳ διαλύσας, ἐπίβαλλε τοῖς λοιποῖς λειωθεῖσιν ἐπιμελῶς, καὶ ὅτε δεῖ ἔχειν ἀναλάμβανε μυρσίνῳ. Ἄλλη. λιθαργύρου, ψιμμυθίου, ὑοσκυάμου, μίσυος, κωνείου ἀκρεμόνων ἴσον, κεκαυμένου λιβάνου, ἀκρεμόνων ἐλαίας ἴσον ἀναλάμβανε ὄξει, καὶ σχινίνῳ ἐλαίῳ καὶ χρῶ.

Ἄλλη σφόδρα καλή. ψιμμυθίου κεκαυμένου ∠ η. λιθαργύρου ∠ η. χαλκάνθου ∠ δ. ῥοῦ ἐρυθροῦ ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ β. ὀπίου ∠ β. σμύρνης ∠ β. ὄξει καὶ σχινίνῳ ἐλαίῳ. Τὸν δὲ τέταρτον λόγον ἐπὶ τῇ τῶν ἀχώρων θεραπείᾳ κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν. ἐπεὶ δὲ τῶν ἀναγεγραμμένων πρὸς ἀχῶρας τὰ πολλὰ ξηραίνει τε καὶ μᾶλλον ὀδύνην ἐπιφέρει, ἅτε δὴ περιτεινομένης τῆς ἐπιφανείας, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις, δι' ὧν ἔνεστι χωρὶς ὀδύνης κατορθοῦν. λευκὴ ἀνίκητος, ποιοῦσα πρὸς ἀχῶρας καθύγρους, καὶ δυσαπαλλάκτους, ποιεῖ καὶ πρὸς ἐκζέσματα καὶ παρατρίμματα. λιθαργύρου ∠ ρ. κηροῦ ∠ ρ. οἱ δὲ πεντήκοντα. ψιμμυθίου ∠ ρ. λιβάνου ∠ κε. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ις. τερμινθίνης ∠ κε. πεπέρεως λευκοῦ ∠ γ. ἐλαίου ℥ α. ἕψε ἔλαιον καὶ λιθάργυρον καὶ ψιμμύθιον. ὅταν δὲ μεταβάλλῃ, ἐπίβαλλε κηρὸν, καὶ ῥητίνην, καὶ κίνει ἄχρις ἀμολύντου, εἶτα ἐπάρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ πως ἐάσας ψυγῆναι, ἐπίβαλλε τὰ ξηρὰ, καὶ εἰς θυίαν μεταιράσας, καὶ μαλάξας ἐπιμελῶς, χρῶ, ἐμπλάσσων εἰς ὀθόνιον, καὶ λύων διὰ τρίτης. μᾶλλον δὲ ὠφελεῖ τὸ φάρμακον μιγνύμενον τῇ λεγομένῃ Πασίωνος μηλίνῃ, ὥστε δύο μὲν εἶναι μέρη τῆς ἀνικήτου, ἓν δὲ τῆς εἰρημένης Πασίωνος μηλίνης. Ἄλλο. ψιμμυθίου ∠ ρκ. λιθαργύρου ∠ π. κηροῦ ∠ κδ. τερμινθίνης ∠ ιβ. μαίνης ∠ ις. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ η. ἐλαίου κοτύλας β. συντίθει καθὼς προείρηται. Μηλίνη Λευκίου ἀναξηραντικὴ παντὸς ῥεύματος, ποιοῦσα πρὸς ἀχῶρας χρονίους καὶ καθύγρους. κηροῦ ∠ η. σανδαράχης ∠ δ. στέατος μοσχίου ∠ δ. τερμινθίνης ∠ β. λιβάνου ∠ α. σμύρνης ∠ α. στυπτηρίας σχιστῆς κεκαυμένης ∠ α. πίτυος φλοιοῦ ∠ α. ἐλαίου μυρσίνου τὸ ἀρκοῦν. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. Ἄλλη μηλίνη ὑγιεινοῦ, ἀναξηραντικὴ παντὸς ῥεύματος. λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν μίαν, ἁλὸς ὀρυκτοῦ λίτραν μίαν, σχιστῆς λίτρας S. χαλκάνθου Γο ς. ἐλαίου ℥ β. ὄξους ℥ α. ἕψε ἔλαιον, ἅλας, ψιμμύθιον, λιθάργυρον, μέχρις ἀμολύντου. τὰ δὲ ξηρὰ κόψας, σήσας, ὄξει διαλύσας, ἐπίβαλλε ψυχομένῳ τῷ φαρμάκῳ, κατὰ μικρὸν ἐπιρραίνων, καὶ κινῶν συνεχῶς, εἶτα εἰς θυίαν μεταιράσας καὶ μαλάξας ἐπιμελῶς, ἀνε-

λόμενος χρῶ. ἡ τοῦ Θηβαίου πρὸς ἀχῶρας καθύγρους. λιθαργύρου ∠ μη. ψιμμυθίου ∠ κδ. φλοιοῦ λιβάνου ∠ ιβ.
κηκίδος ὀμφακίτιδος ∠ ιβ. κηροῦ ∠ η. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ ις. ἐλαίου κοτύλην α S. συντίθει καθὰ προείρηται.
Ἄρχεται δὲ τοῦ πέμπτου λόγου περὶ τῶν ἀχώρων ὁ Κρίτων οὕτως. παρακμαζούσης δὲ τῆς διαθέσεως, καὶ παν-
τελῶς ὅλης γινομένης, εἰς μετάθεσιν τῆς ὅλης διαθέσεως, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις, εἶθ' ἑξῆς
γράφει σμήγματα πλείω κατὰ τήνδε τὴν σύνθεσιν ἕκαστον. σμῆγμα πρὸς ἀχῶρας, πιτυριάσεις, τραχύτη-
τας, ψωριάσεις. γῆς κιμωλίας λίτραν μίαν, νίτρου ἐρυθροῦ λίτραν α. μυροβαλάνου πιέσματος ℥ ς. οἱ δὲ λί-
τραν ς. σμύρνης ∠ η. πεπέρεως λευκοῦ ∠ η. νάρδου κελτικῆς ∠ δ. κασίας ∠ δ. κόστου ∠ δ. κόψας, σή-
σας, ἀπόθου, ἡ χρῆσις ἐν βαλανείῳ. Ἄλλο. νίτρου ἐρυθροῦ λίτραν δ. κιμωλίας γῆς τὸ ἴσον, μυροβαλάνου πίεσμα-
τος λίτραν β. κυπέρου λίτραν α. οἱ δὲ δ. δαφνίδων λίτραν α. ἴρεως ξηρᾶς λίτραν α. βρυωνίας ῥίζης, ἀλκυο-
νίου ἀμυγδάλων κεκαθαρμένων, κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου, ἑκάστου λίτραν μίαν, συντίθει καθὰ προείρηται. 10
Ἄλλο. τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης, ἣν ῥωμαῖοι φέκλην καλοῦσιν, λίτρας κδ. ὕδατος ὀμβρίου ℥ κη. λιβανωτοῦ
λίτρας β. γῆς σαμίας λίτρας β. ἐλαίου σαβίνου λίτρας δ. οἱ δὲ ℥ δ. κηροῦ λίτρας γ S. τὴν τρύγα καὶ τὸ ὕδωρ
βαλὼν εἰς πίθον κεραμεοῦν ἀκόνιτον, ἔα βρέχεσθαι ἐπὶ ἡμέρας ζ. καὶ ἐπικίνει νάρθηκι τρὶς τῆς ἡμέρας, τῇ δὲ
ἐπιούσῃ διαλύσας καὶ σακκίσας τὸ ὑγρὸν μεταράσας εἰς ἀγγεῖον χαλκοῦν γεγανωμένον, καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ,
ἕψε, λαμπροτέρῳ δὲ πυρὶ χρώμενος, καὶ ὅταν τὸ τρίτον ὑπολειφθῇ, ἐπίβαλε ἔλαιον καὶ κηρὸν, καὶ πάλιν ἕψε
πυρὶ χρώμενος μαλθακῷ. ὅταν δὲ τὰ ἐμβληθέντα τακῇ, ἐπίβαλε λειωθέντα λιβανωτὸν, καὶ γῆν σαμίαν, καὶ
ἀνακόψας μετάρα εἰς ἀγγεῖον ὑέλινον εὔτονον. τὰ γὰρ λεπτὰ ῥήγνυνται. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως, περιαλείφων τοὺς πε-
πονθότας τόπους, καὶ ἀνατρίβων ἐπιμελῶς, ἀπονίπτεσθαι παραίνει, καλὸν μὲν ἐν βαλανείῳ. εἰ δὲ μὴ κατ' οἶκον,
καὶ γὰρ χρήσιμόν ἐστι τὸ φάρμακον πρὸς πᾶσαν ῥυπαρίαν, καὶ τραχύτητα, καὶ ψωριάσεις, καὶ λειχῆνας. Ἄλλο.
φέκλης λίτραν μίαν, ὕδατος ὀμβρίου ℥ ς. λιβανωτοῦ λευκοῦ λίτρας β. μαστίχης λίτρας β. ἀλκυονίου λί- 20
τραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας β. γῆς σαμίας λίτρας β. ἐλαίου ῥοδίνου λίτρας β. κηροῦ τυρρηνικοῦ
λευκοῦ λίτρας β. βρέχε τὴν τρύγα εἰς τὸ ὕδωρ, καθὰ προείρηται, κινῶν τρὶς τῆς ἡμέρας νάρθηκι εὐτόνως, ἔπειτα
σακκίσας τὸ ὑγρὸν, μετάρας εἰς ἀγγεῖον γεγανωμένον, καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ, ἕψε εἰς ἡμίσειαν, εἶτα ἐπίβαλε τὰ
τηκτὰ, καὶ ὅταν διαλυθῇ κατάπλασσε λειότατον τὸ ἀλκυόνιον. ἔστω δέ σοι ἐν ἑτοίμῳ διαλυθέντα τῷ τῆς τρυ-
γὸς ὕδατι, καὶ λεανθέντα καλῶς, λιβανωτὸς, ἀμμωνιακὸν, μαστίχη, γῆ σαμία, ὥστε γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος, ταῦ-
τα ἐπίπασσε, ἐπιβαλὼν καὶ ἀνακόψας ἐπιμελῶς, καὶ ἀνελόμενος χρῶ. Ἄλλο διάσμυρνον ἐπικαλούμενον.
τρυγὸς κεκαυμένης λίτρας κδ. ὕδατος ὀμβρίου ℥ μη. ἐλαίου σαβίνου λίτρας δ. κηροῦ λίτρας δ. γῆς σα-
μίας λίτρας β. λιβάνου λίτρας β. μαστίχης λίτραν α. ἀλκυονίου ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἴσον λίτραν α. σμύρ-
νης ∠ η. συντίθει καθὰ προείρηται.

Περὶ τῶν ὑπὸ Κλεοπάτρας γεγραμμένων πρὸς ἀχῶρας ἐν τῷ κοσμητικῷ.

Καὶ τὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ πρὸς ἀχῶρας γεγραμμένα, ἐφεξῆς εἰρήσεται κατὰ τὴν ἐκείνης αὐτῆς λέξιν. Πρὸς
ἀχῶρας. τῆλιν λεπτὴν ἑφθὴν, μέλανος τεύτλου χυλῷ βεβρεγμένην, ἐκκλυζέσθω ἡ κεφαλὴ, ἢ τεύτλου ἀφεψήματι, ἢ
γῇ κιμωλίᾳ βεβρεγμένῃ τούτοις ἐκκλυσαμένη, καταχριέσθω μυρσίνῃ λείᾳ μετ' οἰνελαίου, ἄνωθεν δὲ ἐπιτιθέσθω φύλ-
λα τεύτλου. Ἄλλο πρὸς τοὺς λίαν ἑλκώδεις. ψιμμυθίου πεφρυγμένου ∠ β. λιβάνου ∠ β. θείου ∠ α. λεῖα ποιή-
σας μετ' ἐλαίου κατάχριε. Ἄλλο καὶ πρὸς πίτυρα ποιοῦν. νίτρου χαλκάνθου ἀνὰ ∠ α. λειώσας ἔλαιον κατά-
χριε, καὶ ἔγχριε. Ἄλλο πρὸς ἀχῶρας. σμύρνην, καὶ μυρσίνης λευκῆς χλωρὰ φύλλα λεῖα, ἐν οἴνῳ, λειώσας, κατά-
χριε. ἢ γῇ κιμωλίᾳ φυραθείσῃ σὺν οἴνῳ μέλανι κατάχριε. ἢ ψιμμυθίου καὶ μολυβδαίνης ἴσον ἑκάστου σὺν μυρ-
σίνῳ λειώσας κατάχριε. ἢ θείου ἀπύρου ∠ ς. λιβάνου ἄρρενος ∠ α. στυπτηρίας σχιστῆς, σταφίδος ἀγρίας, εὐζώμου,
νίτρου ἀφροῦ ἀνὰ ∠ α. χαλκάνθου ∠ α. πηγάνου κλωνία τρία, λειώσας, ὄξος βάλε σύμμετρον, καὶ δάφνινον ἔλαιον
ἢ μύρσινον, ἢ κρόκινον, ἢ παλαιὸν ἔλαιον, καὶ ποιήσας λιπαρὰν κατάχριε, προαποσμήξας τῷ σμήγματι τούτῳ 40
ὑσσώπου χοίνικα α. θέρμων χοίνικας β. πιστακίων χοίνικα α. ἐρεγμοῦ χοίνικα α. σικύου ἀγρίου ῥίζης ∠ δ. ταῦτα
λειώσας μίξον, καὶ δίδου σμήχεσθαι. τὸ δ' αὐτὸ ποιεῖ καὶ πρὸς λέπραν καὶ πρὸς ἴονθους.

Περὶ τῶν ὑπὸ Σωρανοῦ γεγραμμένων φαρμάκων πρὸς ἀχῶρας.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Σωρανὸς ἔγραψε περί γε τῶν ἀχώρων ἔν τε τῷ τετάρτῳ περὶ φαρμακείας, καὶ ἐν τῷ μονοβίβλῳ
φαρμακευτικῷ φάρμακά τινα, καὶ ἡμῖν διὰ τῆς πείρας ἐγνωσμένα, τὰ μὲν αὐτοῖς χρησαμένοις, τὰ δὲ παρὰ τοῖς
διδασκάλοις ἑωρακόσιν, ἢ φίλοις ἰατροῖς, καὶ ταῦτα προσθήσομεν, κατὰ λέξιν οὕτω γεγραμμένα. πολλῆς δὲ τῆς
τῶν ἰχώρων ἀποκρίσεως ὑπαρχούσης, τῆς δὲ περιωδυνίας σφοδρῶς ἐγκειμένης, καταπλάττειν ἑφθῷ φακῷ λείῳ,
μετ' ὀλίγου μέλιτος. ἢ ἄρτῳ μετὰ κοριάνου, ἢ ἀρνογλώσσου, ἢ στρύχνου, ἢ σέρεως, ἢ πολυγόνου, ἢ περδικίου βο-
τάνης. ὁ μὲν οὖν Σωρανὸς, ὡς ἐπὶ πεπληγμένῳ τῷ πάθει τούτῳ, τὰ τοιαῦτα βοηθήματα προσφέρει κατὰ τὴν
ἰδίαν αἵρεσιν αἰτιολογῶν, φαίνεται δὲ ὄντως ὠφελοῦντα κατὰ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς γενέσεις, διὰ κοινῷ λόγῳ τῆς 50
ἀποκρούσεως. ἐφεξῆς δέ φησι, τῶν δὲ παροξυσμῶν παρενδιδόντων, ξηραίνειν τοὺς τόπους, καὶ σμήχειν διὰ τῆς τήλεως
ἀφεψήματος, καὶ τῷ τοῦ τεύτλου, καὶ τῶν ὁμοίων δι' ὕδατος, ἢ δι' οὔρου, ὡς καὶ ἡμεῖς ἔμπροσθεν ἐμεμψόμεθα τοὺς
δι' οὔρου τὰς μίξεις ποιουμένους, εἶθ' ἑξῆς γράφει φάρμακα, καὶ ἡμῖν, ὡς ἔφην ἐγνωσμένα. μολυβδαίνης, θείου
ἀπύρου τὸ ἴσον, λειώσας δὲ παράχει ῥόδινον, ἢ μύρσινον, ἢ σχίνινον, ἄχρι τοῦ γλοιῶδες ποιήσαντα, κατάχριε. Ἄλλο.
θείου ἀπύρου, λιθαργύρου, ψιμμυθίου, ἑκάστου τὸ ἴσον, κρόκου τὸ ἥμισυ λειώσας μετὰ γλυκέος κρητικοῦ κατάχριε.
Ἄλλο. πηγάνου λείου ∠ δ. λιθαργύρου ∠ η. ὄξος καὶ ἔλαιον ῥόδινον μίξας κατάχριε. Ἄλλο. λιθαργύρου ∠ κ.
ἀσβέστου ∠ η. ὄξους καὶ ἐλαίου ἀνὰ κοτύλην μίαν, λεάνας ὡς τὴν λιπαρὰν κατάχριε. Ἄλλο. χαλκίτεως ∠ β. σαν-
δαράχης

σανδαράχης 𐅵 δʹ. λιθαργύρου 𐅵 αʹ. οἴνῳ αὐστηρῷ καὶ μυρσίνῳ συλλεάνας ἐπίχει. ἐφεξῆς δὲ τούτῳ ὁ Σωρανὸς ἔγραψεν ἄλλο φάρμακον ἰσχυρὸν, ὃ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τῆς αἱρέσεως ἀγωγὴν ὠνόμασε μετασυγκριτικόν. ἔστι δὲ ἐπὶ τῶν χρονίων, καὶ δυσλύτων ἁρμόζον, ᾧ καὶ χρώμενος τὶς τῶν φίλων ἰατρῶν, εὐδοκίμει. ἐλαίου κεδρίνου ξ αʹ. ὄξους δριμέος ξ † γʹ. ἕψε ἄχρις ἂν ἐξατμισθῇ τὸ ὄξος, εἶτα ἐπίβαλε στέατος χοιρείου τεταριχευμένου παλαιοῦ λίτρας † βʹ. τακέντος δὲ τούτου, βαστάσας ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὴν χύτραν, προσεπίπλασσε νίτρου λείου 𐅻 ηʹ. θείου ἀπύρου 𐅻 ϛʹ. σανδαράχης 𐅻 αʹ. μετὰ δὲ τὸ ξηρανθῆναι τὸ καταχρισθὲν φάρμακον, κέλευε σμήχεσθαι ἐπὶ τὸ βαλανεῖον, διά τε τῶν εἰρημένων, καὶ διʼ οἴνου, καὶ διʼ ὠῶν, καὶ διὰ νίτρου, καὶ διʼ ἀφεψήματος τῶν τοῦ ἀγρίου σικύου ῥιζῶν, ἢ τρυγὸς ῥοδίας καὶ κισσήρεως μετὰ θερμοῦ ὕδατος.

† α
† ϛ

Πρὸς ψυδράκια καὶ ἀχῶρας, καὶ ἑλκύδρια, καὶ ἐξανθήματα ἐν τῇ κεφαλῇ.

Πρὸς τὰ εἰρημένα πάθη δεῖ προσφέρεσθαι, ἐπὶ τὸ λεπτὸν δίαιταν, καὶ καθάρσει χρῆσθαι τοῦ σώματος, καὶ τοῦ κρανίου, τοῖς διʼ ἀλόης κοκκίοις, καὶ κολοκυνθίδος, καὶ σκαμμωνίας, ἀναληφθέντων χυλῷ κράμβης τῶν διδομένων κοκκίων, εἶτʼ αὖθις τῇ τοπικῇ θεραπείᾳ χρῆσθαι, οἷον ἐστὶ τὸ ἀδίαντον μετὰ ῥοδίνου ἐπιχριόμενον. ἢ τήλεως ἀφέψημα σμώμενον. ἢ μαλάχη μετὰ κριθίνου ἀλεύρου καταπλασσομένη. ἢ μελίλωτον σὺν τηλίνῳ ἀλεύρῳ, μετʼ οἴνου καταπλασσόμενον, καὶ ἐρεβίνθων ἀφέψηματος, καὶ αὐτοὶ ἑφθοὶ καταπλασσόμενοι, κάρυα πικρὰ μασσηθέντα, καὶ ἐπιχριόμενα. διαφορεῖ δὲ καὶ μάλιστα, καὶ κρίνου ῥίζα σμωμένη, καὶ λιβανωτὸς σὺν οἴνῳ καὶ ὕδατι, καὶ θέρμων πικρῶν ἀφέψημα σμώμενον, βολβοὶ σὺν νίτρῳ σμώμενοι, λίβανον μετʼ ὄξους καταχριόμενον, σίδια ῥόας μετὰ δαφνίνου ἐλαίου καταχριόμενα, καὶ ἀγχούσης ῥίζας καύσας καὶ λεάνας μετʼ ἐλαίου, ἕως ἔχῃ γλοιοῦ πάχος, ἐπίχριε τῷ πάθει, καὶ ὠφελήσεις.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ Βʹ.

Περὶ κεφαλαλγίας ἁπάσης καὶ ἡμικρανίας, καθολικὴ διδασκαλία.

Οἱ μὲν ἔγραψαν αὐτοὶ διορισμοῦ κεφαλαλγίας βοηθήματα, πλείονα βλάβην ἢ ὠφέλειαν εἰργάσαντο τοῖς πιστεύσασιν. οὐ γὰρ ἐπὶ μιᾷ διαθέσει πάντες ἀλγοῦσι κεφαλὴν, ἀλλʼ αὗται τε πλείους εἰσὶν αἱ διαθέσεις, ἥ τε ἴασις ἑκάστης αὐτῶν ἰδία. μία μὲν γὰρ διάθεσίς ἐστιν κατὰ δυσκρασίαν ἁπλῆν ἄνευ χυμῶν, ἑτέρα δὲ ἐπὶ τῇ τούτων ποιότητι, καθάπερ γε καὶ τρίτη τὶς ἄλλη διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν μόνον γιγνομένη, καὶ πρὸς αὐταῖς ὅταν ἐμφράξωσιν ἤτοι τὰς διεξόδους τῶν ὑγρῶν τε καὶ τῶν ἀτμῶν, καὶ πρὸς ταύτας ἄλλη. ὅταν δʼ ἀθρόως ἐν τισι τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίων πνεῦμα φυσῶδες ἐγγεννηθῇ, ἔσθʼ ὅτε καὶ διὰ προκαταρκτικήν τινα αἰτίαν, οἷον ἔγκαυσιν ἔξωθεν, ἢ ψύξιν, ἢ μέθην, ἢ πληγήν. σφοδρόταται μὲν οὖν κεφαλαλγίαι γίγνονται, κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα, καὶ μάλισθʼ ὅταν ἀνώμαλοι τύχωσιν, μέτριαι δὲ αἱ κατὰ ξηρότητα. ταῖς δὲ ὑγρότησιν, οὐδεὶς ἕπεται πόνος. ὡσαύτως δὲ κἂν ἐπὶ χυμοῖς πλεονάζωσιν, ἤτοι κατὰ πάντα τὰ μόρια τῆς κεφαλῆς, ἢ καθʼ ἓν ὁτιοῦν, ἢ δύο συμβαίνει τὸ ἄλγημα. σφοδρότερον μὲν ἐγγίνεται διὰ τοὺς θερμούς τε καὶ ψυχρούς, μέτριον δὲ ἐπὶ τοῖς ξηραίνουσιν ἄνευ θερμότητος, ἢ ψύξεως ἐπιφανοῦς. οἱ δὲ ὑγραίνοντες ἀνώδυνοι τελέως εἰσὶν, ὅσον ἐπὶ τῇ ποιότητι, διὰ γάρ τι τὸ πλῆθος, ὀργανικὰ νοσήματα ποιοῦσιν, οὐ τι τῶν ὁμοιομερῶν, ἐφʼ ὧν μόνων αἱ κατὰ δυσκρασίαν ἁπλῆν γίγνονται διαθέσεις. αἱ δὲ διὰ πλῆθος, ἄνευ μὲν ἐμφράξεως, βαρύνουσι τὴν κεφαλὴν, σὺν ἐμφράξει δὲ μετρίως μὲν ὀδυνώδεις, ἐπὶ ταῖς μετρίαις ἐμφράξεσιν, ἰσχυρῶς ἐπὶ ταῖς ἰσχυραῖς συμβαίνουσιν. ἐὰν δὲ καὶ δακνώδη ποιότητα τὸ πλῆθος ἔχει τοῦ χυμοῦ, καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ὀδύνην αὐξήσει, αὗται μὲν αἱ διαφοραὶ τῶν διαθέσεων, ὅσον ἐπὶ τοῖς ποιοῦσιν αἰτίοις, ἕτεραι δὲ παρὰ τὴν τῶν πασχόντων μορίων φύσιν. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἔξωθεν τοῦ κρανίου τὸ πάθος ἐστὶν, ἐνίοτε δὲ ἐντὸς, καί ποτε μὲν ἁπάντων τῶν ἐκτὸς, ἢ τῶν ἐντὸς ἐστὶν, ἐνίοτε δὲ οὐ πάντων, ἀλλʼ ἑνὸς γένους σωμάτων, ἀρτηριώδους, ἢ φλεβώδους, ἢ νευρώδους, ἢ ὑμενώδους, ἢ τοῦ δέρματος, ἢ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου. δυσκολώτατον οὖν ἐστιν τὸ διαγνῶναι τὸν πεπονθότα τόπον, εἴτε εἷς ἐστὶν εἴτε πλείους ὑπάρχουσιν ἑνὸς, ἢ τινὲς ἤτοι τυγχάνουσιν ὄντες, οὐ μὴν οὐδὲ τὴν διάθεσιν εὑρεῖν ἕτοιμον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο γεγυμνασμένου δεῖται, κατά γε τὴν διὰ τοῦ λόγου γυμνασίαν, ἱστορίαν τε πολλὴν, καὶ συνεχῆ τῶν καμνόντων διαθέσεως. ἰδιότητες γὰρ ἔνιαι μὲν ἄρρητοι παντάπασιν, ἔνιαι δὲ δύσρητοι γίγνονται περὶ τὰ κάμνοντα σώματα, μόνοις τοῖς πολλάκις ἑωρακόσι γνώριμοι. συνενδείκνυνται δὲ τὴν διάθεσιν οὐ μικρῶς, ἔνια τῶν προκαταρξάντων αἰτίων, ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶν τοῖς ἰατροῖς, ἰδίως προκαταρκτικά, καθάπερ ὅταν ἐναργὴς αἴσθησίς τε καὶ βλάβη τοῖς κάμνουσιν αὐτοῖς ἐγκαύσεως, ἢ ψύξεως γένηται. καὶ ῥᾷον γε τὰς διαθέσεις ταύτας ἰᾶσθαι προσφάτους, καὶ καλῶς ἀπʼ αὐτῶν ἤρξαντο τῶν ἰατρῶν, ὅσοι μετὰ διορισμῶν ἔγραψαν τὰ βοηθήματα. πολλὰ μὲν οὖν τοῖς ἀρχαιοτέροις ἁπλᾶ τε καὶ σύνθετα φάρμακα γέγραπται τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἐμοὶ δὲ κἀνταῦθα τὰ τῶν νεωτέρων εἰπεῖν ἀρκέσει, τά τε τοῖς πρεσβυτέροις εὑρημένα γεγραφότων, αὐτῶν τε προστεθεικότων ἕτερα. τὸν μὲν γὰρ καθόλου τῆς ἰάσεως σκοπὸν ἑκάστου τῶν παθῶν, ὁ λόγος ἡμᾶς διδάσκει, τὰς δὲ τῆς ὕλης δυνάμεις ἡ πεῖρα. διὰ ταύτην οὖν αὐξάνεται τὸ πλῆθος τῶν βοηθημάτων ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ, καὶ ἤδη καιρὸς ἥκει τῷ λόγῳ τὰ καθʼ ἑκάστην διάθεσιν οἰκεῖα βοηθήματα γράφειν, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν κατὰ μόνας τὰς ποιότητας ἐξισταμένων τοῦ κατὰ φύσιν ἑκάστου μορίου ποιησαμένῳ.

Τὰ ὑπὸ Ἀπολλωνίου γεγραμμένα περὶ κεφαλαλγίας τῆς διʼ ἔγκαυσιν.

Ἀπολλώνιος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐπορίστων, οὕτως ἔγραψε πρὸς κεφαλαλγίαν τὴν διʼ ἔγκαυσιν, ῥοδίνῳ διάβρεχε συνεχῶς τὴν κεφαλὴν, ἢ καὶ ἔριον, ἢ καὶ ῥάκος εἰς ῥόδινον ἀποβάπτων, ἐπιτίθει. Ἄλλο. ναρκισσίνῳ μύρῳ ὡσαύτως χρῶ. Ἄλλο. μηλίνῳ μύρῳ χρῶ παραπλησίως. Ἄλλο. συκαμίνου χυλῷ διʼ ὀθονίου ἐκτεθλιμμένῳ

καὶ ῥοδίνῳ ἴσῳ χρῶ. Ἄλλο. ἀνδράχνης φύλλα κόψας, καὶ καθ' αὑτὰ καὶ μετὰ παιπάλης ἀλφίτων κατάπλασσε.
Ἄλλο. κυπαρίσσου ἁπαλὴν λείαν καὶ καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ παιπάλης ἀλφίτων κατάπλασσε. Ἄλλο. στρύ-
χνον καὶ καθ' ἑαυτῷ, καὶ μετὰ παιπάλης ἀλφίτων κατάπλασσε. Ἄλλο. σήσαμον τρίψας, καὶ ῥόδινον πα-
ραστάξας, ἐπιτίθει. Ἄλλο. ἀμπέλου φύλλα ἑψήσας λεῖα, ἐν μελικράτῳ λεάνας, ἐπιτίθει. Ἄλλο. φύλλα κίκεως
συγκόψας, καὶ ἐμβαλὼν εἰς ὕδατος ὅσον ὀκτὼ κοτύλας, καὶ ἐξαφεψήσας, τούτῳ τὴν κεφαλὴν καταντλεῖ, καὶ
μετὰ ταῦτα κατάπλασσε τοῖς πρὸς ταῦτα ἀναγεγραμμένοις. Ἄλλο. κονύζης εὐώδους ἐμβαλὼν ὅσον δέσ-
μον, ἑκκαίδεκα δακτύλων εἰς ὕδατος ὅσον κοτύλας η. ἐξαφεψήσας κατάντλει πρᾳέως. χρηστέον δ' ὑπο-
στολῇ τροφῆς, καὶ κοιλίας κενώσει, καὶ ὕπνῳ, καὶ ἡσυχίᾳ, φυλακτέον δὲ μάλιστα προσφορὰν οἴνου, καὶ ἥλιον,
καὶ λουτρόν. ἔτι δὲ πυρείαν, καὶ κραυγὴν, καὶ διάτασιν, καὶ πᾶσαν ταραχὴν διανοίας, καὶ ἔκτασιν, καὶ ἐν
εὐπνοίᾳ διατριπτέον.

Πρὸς κεφαλαλγίαν τὴν διὰ κατάψυξιν.

Ἰρίνῳ μύρῳ θερμῷ τὴν κεφαλὴν κατάβρεχε, χρῶ δὲ καὶ ἐρίοις, καὶ ῥάκεσιν εἰς αὐτὸ ἀποβεβρεγμένοις. Ἄλλο.
δαφνίνῳ μύρῳ ὡσαύτως. Ἄλλο. ἀλεύρῳ ἑφθῷ μετὰ μελικράτου χρῶ. Ἄλλο. δάφνης φύλλα ἁπαλὰ μετὰ
ἰρίνου μύρου τετριμμένα, εἰς τὴν κεφαλὴν ἔγχει. Ἄλλο. σαμψύχῳ λείᾳ μετ' οἴνου ἢ ῥοδίνου παραπλησίως χρῶ.
Ἄλλο. κύπρον κόψας, καὶ χηνείῳ μίξας στέατι, τὴν κεφαλὴν κατάχριε. Ἄλλο. ἐλάφου κέρας κατακαύσας,
καὶ λαβὼν ὅσον ὀξύβαφον, οἶνον εὐώδη μίξας διπλασίονα, καὶ τρίψας κατάχριε. Ἄλλο. ἁρμόσει δὲ καὶ πυ-
ρία διὰ σπόγγων εἰς θερμὸν ὕδωρ ἀποβεβρεγμένων, καὶ ἐκπεπιεσμένων, καὶ μάλιστα δάφνης φύλλων ἁπαλῶν
ἐναφεψημένων, ἢ σαμψύχου ἢ κύπρου, καὶ πιλήματα μαλακῶν ἐρίων, μύρῳ ἰρίνῳ καὶ οἴνῳ καταρραινόμενα,
περὶ τὴν κεφαλὴν τιθέμενα, καὶ σκέπη, καὶ ἀλέα, καὶ ὑποστολὴ σιτίων, καὶ κοιλίας κένωσις, ἔτι δὲ ὕπνος, καὶ ἡσυ
χία, σώματος ἀνάπαυσις, εὐθυμία. φυλακτέον δὲ ὁμοίως καὶ κραυγὴν, καὶ διάτασιν, καὶ οἴνου προσφορὰν, καὶ κα
τάψυξιν. ταῦτα μὲν ὁ Ἀπολλώνιος ἔγραψεν βοηθήματα δι' ἔγκαυσιν κεφαλαλγίας, ὀνομάζουσι δ' ἔγκαυσιν
τὴν ὑπὸ ἡλίου θερινοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν γινομένην θερμότητα μόνιμον. ἅπαντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι θερμαίνονται
τὴν κεφαλὴν ἐν ἡλίῳ θερινῷ διατρίψαντες ἐπὶ πλέον, οὐ μὴν παραμένει γε πᾶσιν ὁμοίως ἡ θερμότης, ἀλλ' εὐθὺς
παύεται. τισὶ μὲν γὰρ καὶ πρὸ τοῦ λουτροῦ, τοῖς πλείστοις δὲ λουσαμένοις. ὅσοις δ' αὖ παραμένει, διάθεσιν τῆς κεφα-
λῆς ἤδη κατὰ ἕξιν, οὐ κατὰ σχέσιν ἡγούμενοι γεγονέναι καλοῦσιν ἔγκαυσιν. ἐνίοτε μὲν οὖν μόνη συνίσταται δυσ
κρασία τις ἐπὶ τὸ θερμότερον ἐν τῇ κεφαλῇ γινομένης διαθέσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ πλῆθος χυμῶν, ἢ ἀτμῶν ἐπ' αὐ-
τὴν ἀναθεῖ, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνατρέφηταί τις ἐν ὅλῳ τῷ σώματι πλεονεξία χυμῶν, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ περὶ τὸν
Ἐρασίστρατον πληθώραν. γίνεται δὲ αὕτη τῶν τεττάρων χυμῶν ἀνάλογον αὐξηθέντων, ἢ τοῦ αἵματος μόνου, ὡς ὅταν
γέ τις τῶν ἄλλων αὐξηθείη χυμῶν, οἵπερ εἰσὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθὴ, καὶ μέλαινα, τὴν τοιαύτην αὔξησιν, οὔτε πλη-
θώραν, οὔτε ἁπλῶς πλῆθος, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ὀνομάζουσι πλῆθος φλέγματος, ἢ χολῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης
ὑπάρχειν ἐν τῷ σώματι φάσκοντες. τοῖς δ' ὑπὸ ἐγκαύσεως ἀλγοῦσιν τὴν κεφαλὴν, τὸ δέρμα ξηρότερον τῇ ἁφῇ
κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν φαίνεται, τούς τε ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς ἔχουσιν. χαίρουσι δὲ καὶ τοῖς ψυχροῖς προσαντλή-
μασί τε καὶ ἀλείμμασι. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀποκρουστικῇ θεραπείᾳ χρηστέον, ἐκ τε τῶν ψυχόντων, καὶ στυφόντων γινο-
μένῃ. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν παρηγορικῶν, καὶ πεπτικῶν φαρμάκων τι μιγνύναι χρὴ τοῖς ἀποκρουστικοῖς, εἶτά τι καὶ
τῶν διαφορητικῶν προσθετέον, ἀφαιροῦντα κατὰ βραχὺ τῶν ἀποκρουστικῶν φαρμάκων. ἄριστα δὲ τῶν προσφερομέ-
νων, μάλιστα ὅσα λεπτομερῆ ταῖς οὐσίαις ἐστί. διὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἄμεινον ἐστὶν τῷ ῥοδίνῳ, καλῶς ἐσκευασμένῳ ψυ-
χροτάτῳ καταντλεῖν τὴν κεφαλὴν, στροφίον ἐρίου περιθέντας ἐν κύκλῳ, κατὰ μὲν τὸ μέτωπον ἔνθα παύεται τὸ
τετριχωμένον αὐτῆς μέρος. ἐφ' ἑκάτερα δὲ τοῦδε καθὸ τοῖς ὠσὶ συνάπτει τὸ τετριχωμένον, καὶ τόδε ἀπὸ τοῦδε με-
τὰ τὴν κορυφὴν, οὐ μὴν πολλῷ ταύτης κατωτέρω. οὔτε γὰρ ἐκκαίεται ῥᾳδίως τὸ καλούμενον ἰνίον μέρος τῆς κεφα
λῆς, οὔτε ἀλύπως ἀνέχεται τῶν ψυχόντων, διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἐνταῦθα εἶναι τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, στελέχους δίκην εἰς
κλάδους πολλοὺς σχιζομένου, περὶ ἑξήκοντά που τὸν ἀριθμὸν νεῦρα. ἡ δὲ κατὰ τὸ βρέγμα καλούμενον χώρα τῆς
κεφαλῆς, διὰ τὸ χαλαρὸν τι κατὰ τὴν στεφανιαίαν ῥαφὴν συναρθρώσεως, καὶ τὴν τῶν ὀστῶν λεπτότητά τε καὶ
χαυνότητα, ῥᾳδίως τήν τε θερμότητα, καὶ τὴν ψύξιν ἁπάντων τῶν ὁμιλούντων φαρμάκων εἴσω διαδίδωσιν,
ὥστε κἂν ψύξαι ποτὲ δέοι τὴν ὑπὸ ἐγκαύσεως θερμότητα, κἂν θερμῆναι τὴν ψύξιν, ἐπιτήδειος ἡ κατὰ τὸ βρέ-
γμα χώρα τῆς κεφαλῆς. ἀρίστη δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς ψύξις ἡ διὰ ῥοδίνου ψυχροῦ θερινῆς τῆς ὥρας οὔσης, ἐν ᾗ μάλιστα
φιλεῖ τὸ τῆς ἐγκαύσεως πάθημα γίνεσθαι. λέλεκται δέ μοι περὶ ῥοδίνου πολλάκις ὡς ἄριστον ἐστὶν ὑπὸ ἐλαίου
μὲν ὠμοτριβοῦς, ἢ ὀμφακίνου, δηλῶς γὰρ ὀνομάζουσιν αὐτὸ, χωρὶς ἁλῶν ἐσκευασμένου, ῥόδων δὲ ἐναποβεβρεγμένων
αὐτῷ πλείστων ἐσκευασμένον. ἔστω δὲ μὴ παλαιὸν τὸ ῥόδινον, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἐσκευασμένον, ἤτοι κατὰ
τὸ ἔαρ, ἢ ἀρχομένου τοῦ θέρους. ἐφεξῆς δὲ τῷ ῥοδίνῳ τὸ χαμαιμήλινον ἐστὶν, ἐφ' ὧν σωμάτων δεδοίκαμεν ἔμψυξιν
σφοδρὰν ἐργάσασθαι. ταῦτα δέ ἐστιν τά τε τῶν γυναικῶν, καὶ τὰ τῶν εὐνούχων, καὶ τὰ τῶν παιδίων, ὅσοι τε μα-
λακὴν ἔχουσιν τὴν σάρκα, καὶ λευκὴν τὴν χρόαν, ἀήθεις τε εἰσὶν ἡλίου. καὶ τὸ μέτρον, καὶ τῆς τοῦ ῥοδίνου, καὶ χα
μαιμηλίνου ψύξεως, ἔκ τε τῶν εἰρημένων ἕξεων τοῦ σώματος, καὶ τοῦ τῆς ἐγκαύσεως μεγέθους εὑρίσκειν χρὴ, καὶ προ
σεπισκοπούμενον, τήν τε ἡλικίαν τοῦ κάμνοντος, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσιν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ αὐ
τοῦ τοῦ οἴκου καθ' ὃν ὁ κάμνων κατάκειται. ψύξεις δὲ ὅσα προσφέρεις, ἐνιστὰς ὕδατι πάνυ ψυχρῷ. μὴ παρόντος
δὲ τούτου χιόνι περιπλάσας τὸ ἀγγεῖον, ἡ τοιαύτη βοήθεια κἂν χυμῶν, ἢ ἀτμῶν πλῆθος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὁρ-
μήσῃ, βοηθεῖ γενναίως. ἀποκρούεται γὰρ ταῦτα, καὶ ὠθεῖ κάτω τοῦ σώματος, ὥστε ἐγὼ ἐπὶ μυρίων τούτῳ τῆς
ἰάσεως τῷ τρόπῳ χρησάμενος, οὐκ ἐδεήθην ἑτέρου. καὶ γὰρ εὐπορία ψυχρῶν πηγῶν ἐν Ῥώμῃ, πολλὴ καὶ χιόνος,
ὥσπερ γε καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ, καὶ κατὰ τὰς πλείστας τῶν ἐν Ἀσίᾳ τε καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεων. ἐν

δὲ ταῖς θερμαῖς χώραις οἵα καὶ ἡ τῶν αἰγυπτίων ἐστὶν, ἐν ᾗ καὶ πηγῶν ψυχρῶν ἀπορία καὶ χιόνος, ἀναγκαῖον ἐστὶν προψύξαντα τὸ ῥόδινον, ἐκ τῆς διόλης νυκτὸς ὑπαίθριον θεῖναι, πρὸς αὔραν τινὰ μετεστραμμένον, οὕτως ἐπεμβάλλειν αὐτῷ χυλὸν ἀειζώου, ἢ ἀνδράχνης, ἢ θειδακίνης, ἢ ψυλλίου, ἢ πολυγόνου, καί τι καὶ στρύχνου ποτὲ βραχὺ, καὶ ἑλίκων ἀμπέλου, καὶ ὀμφάκων. ἔτι γὰρ ὄμφακες εἰσὶν θέρους ὥρᾳ. μήκωνος δὲ καὶ μανδραγόρου φυλάττεσθαι χυλὸν, οὐκ ἀβλαβῶς γὰρ ἐμψύχει. φυλάττεσθαι καὶ τὰ μετὰ τοῦ ψύχειν στύφοντα σαφῶς, ὥστε ἀνάγκης ποτὲ καταλαβούσης, ὀλίγον αὐτῶν μιγνύναι χρὴ τοῖς ψύχουσι. διὰ τοῦτο καὶ στρύχνου χυλὸν, ἢ οὐδ' ὅλως μίγνυμεν, ἢ βραχὺ παντάπασιν. οὕτω δὲ καὶ ῥοιᾶς, καὶ μήλου, καὶ μεσπίλου. κάλλιον δὲ ὁ χυλὸς τῶν ὀξειῶν ῥοιῶν εἰς τοῦτο, μᾶλλον γὰρ ἐμψύχει. μηδενὸς δὲ τοιούτου παρόντος ἐν ἀγρῷ ποτε κολοκύνθης ξύσμα χυλίσας ἔμιξα χυλῷ σταφυλῆς ἀώρου, χρήσαιτο δ' ἄν τις ἐν τοιούτῳ χωρίῳ, καὶ σέρεως χυλῷ, καὶ θειδακίνης τῆς ἀκηπεύτου τε καὶ ἀγρίας, ἣν ἰδίως ὀνομάζουσιν θειδακίνην, τὴν γὰρ κηπευομένην ὀνομάζουσι θείδακα. καὶ ὁ τῶν συκαμίνων δὲ χυλὸς ἐπιτήδειος εἰς ἔμψυξιν, ἔστω δὲ μὴ λίαν πέπειρα. φαλακροῦ δὲ τοῦ κάμνοντος ὄντος, ἢ βραχείας παντελῶς ἔχοντος τὰς τρίχας, ἡ εὐπορία πλείστη τῶν ἐμψυχόντων ἐστίν. ὅσα γὰρ ἐρυσιπελάτων ἐπιστάμεθα βοηθήματα, διά καταπλασμάτων τε καὶ κηρωμάτων ὑγρῶν, ταῦτα πάντα τοῖς ἐγκεκαυμένοις ἁρμόττει. Ἀπολλώνιος δὲ καὶ τὰ τοῦ κίκεως ἁπαλὰ φύλλα κόψαντα βαλεῖν εἰς ὕδωρ ἀξιοῖ, κᾄπειτα τῆς νυκτὸς ὅλης ὑπαίθριον θέντας ὅλον τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ ταῦτα περιέχεται, κατὰ τὴν ὑστεραίαν χρήσασθαι. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ πάνυ τι πεπείραμαι τῆς τοῦ κίκεως δυνάμεως, εἰκὸς δὲ τὸν Ἀπολλώνιον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατρίψαντα χρόνῳ πολλῷ κεκρικέναι διὰ μακρᾶς ἐμπειρίας τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τὸ μέντοι γενόμενον ἔλαιον ἐκ τοῦ κίκεως, οἶδα σαφῶς θερμότερον ὑπάρχον τῇ δυνάμει τοῦ παρ' ἡμῖν ἐλαίου, διὸ καὶ μὴ παρόντος αὐτοῦ τῷ παλαιῷ χρώμεθα. νομίζω δὲ καὶ ποταμογείτονα, καὶ τὸν ἐνάλιον στρατιώτην ἔχειν τι ψυκτικόν. καὶ θαυμάζω πῶς οὐκ ἐμνημόνευσεν αὐτῶν ὁ Ἀπολλώνιος, ἀλλὰ καὶ ὁ παρ' ἡμῖν τρίβολος, ὥσπερ καὶ τὸ πολύγονον, ἔχει τι καὶ αὐτὰ ψυκτικὸν, ἁπαλὰ δηλονότι καὶ οὐδέπω σκληρὰ, καὶ ξηρὰ γεγονότα. τὴν δὲ κόνυζαν οὐ μόνον ἀδύνατον ψύχειν, ἀλλὰ καὶ θερμαίνειν μετρίως δυναμένην οἶδα, καὶ θαυμάζω πῶς αὐτὴν ἔγραψεν ὁ Ἀπολλώνιος ἐν τοῖς ψύχουσιν. εἴπερ δὲ καὶ ἀπὸ δένδρων ἢ θάμνων ἐπικουρίαν δέοι ποιεῖσθαι κεφαλῇ θερμοτέρᾳ τοῦ κατὰ φύσιν, ἄγνος ἐπιτηδειοτέρα πρὸς τοῦτο καὶ ἄμπελος, καὶ σχῖνος, καὶ πλάτανος, εἴ τις λαβὼν αὐτῶν ἁπαλὰς τὰς βλάστας, εἶτα τρίψας ἐκθλίψειεν αὐτῶν τὸν χυλόν. Ἐρασίστρατος δέ φησι μέγιστον εἶναι προφυλακτικὸν ἐπὶ τῶν θερμαινόντων ἔξωθεν ὅταν ἡλιοῦσθαι μέλλωσιν, εἰ σπόγγον πλατὺν, καὶ πυκνὸν, καὶ κοῖλον βρέξας εἰς ὕδωρ, καὶ ἐκπιέσας σφόδρα, ἐπιθήσεις τῇ κεφαλῇ. τοῖς ἐπ' ἐγκαύσει κεφαλαλγοῦσιν, ὑπεναντίως ἔχει τὰ σημεῖα τῶν ἐπὶ ψύξει, καὶ γὰρ καὶ ἀσύμπτωτον, καὶ ἀχροῦν ἐστὶν αὐτῶν τὸ πρόσωπον, καὶ τοῖς ψυχροῖς, οὔτε χαίρουσιν, οὔτε πρὸς αὐτῶν ὠφελοῦνται. καθάπερ δ' ἡ ἔγκαυσις, οὐκ ἔστι δύσλυτος διάθεσις, οὕτως οὐδὲ ὅτε ψύξις ἐκ τοῦ περιέχοντος γένηται, δυσκόλως θεραπεύεται πρόσφατος, ἀλλ' ἀρκεῖ πηγανίνον ἔλαιον θερμὸν καταντλήσαντα κατὰ τοῦ βρέγματος, ὡς εἴρηται τελέως ἀπαλλάξαι τὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ καὶ σφοδροτέρας δέοιτο θερμασίας, ἐπεμβάλλειν εὐφόρβιον τῷ ἐλαίῳ, καὶ ὅσα διὰ πεπέρεως σκευάζεται. ἀλείφειν δὲ μύροις τοῖς δὲ χρὴ τὸ μέτωπον, καὶ ῥινῶν τοὺς πόρους, μάλιστα μὲν ἰρίνῳ, καὶ ἀμαρακίνῳ, καὶ ναρδίνῳ, καὶ κομμαλικὰ δὲ τῶν θερμαινόντων ἐστὶ, καὶ ταῦτα δὴ τὰ πολυτελῆ τῶν πλουσίων γυναικῶν ἀλείμματα. καλοῦσι δὲ αὐτὰ κατὰ τὴν τῶν ῥωμαίων φωνὴν φουλιάτα τε καὶ σπικάτα. τοῦ δὲ ὀποβαλσάμου πολλάκις ἐπειράθημεν οὐδὲν σαφῶς ὀνήσαντος, οὐδεμίαν διάθεσιν θερμαίνεσθαι δεομένην. ὥσπερ δὲ τὸ πηγάνινον ἁρμόττειν ἔφην, οὕτω καὶ τὸ σαμψύχινον, καὶ τὸ δάφνινον ἐπαινῶ, καὶ τὸ ἑρπύλλινον, πολλάκις καὶ ἐπὶ πολλῶν αὐτοῖς χρησάμενος, διδόναι δὲ καὶ οἶνον λεπτομερῆ, καὶ κινήσει κεχρῆσθαι κελεύειν, καὶ λουτροῖς θερμοῖς, καί ποτε τὸ ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτῳ.

Περὶ τῶν χρονιζουσῶν ἐν τῇ κεφαλῇ διαθέσεων θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν.

Ἐπὶ τῶν χρονιζουσῶν κεφαλαλγικῶν διαθέσεων, ἀναγκαῖον γίνεται ξηρὰν τὴν κεφαλὴν. ἢ ἐν χρῷ πάνυ κείραντα, φάρμακα προσφέρειν, ἐμπλαστρώδη τε καὶ κηρωτώδη, καὶ ὑγρά. τὰ μὲν οὖν ἐμπλαστρώδη τε καὶ κηρωτώδη τῇ ξυρηθείσῃ κεφαλῇ, τὰ δὲ ὑγρὰ τῇ βραχυτάτας ἐχούσῃ τρίχας. ἔστι δὲ καὶ ἡ τούτων ὕλη πολυειδὴς τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δὲ ἧττον ψυχόντων τε καὶ θερμαινόντων. τὰ μὲν οὖν ψύχοντα μεταφέρειν ἀπὸ τῶν θεραπευόντων τὰ ἐρυσιπέλατα, τὰ δὲ θερμαίνοντα διὰ τῶν θερμαινόντων φαρμάκων συνθετέον, ὧν ἁπλούστατον μέν ἐστιν τὸ δι' εὐφορβίου σκευαζόμενον, ἀρκεῖ δὲ μίαν [illegible]. ἐμβάλλειν εὐφορβίου, τρισὶ κηροῦ τετηκυίαις, ἐν ἐλαίου λίτρᾳ μιᾷ. χρῆσθαι δὲ ἐλαίῳ πρὸς πάντα τὰ θερμαίνεσθαι πάθη δεόμενα, μήτε ὀμφακίνῳ, μήτε τῷ συνήθως ὑπὸ πάντων ὀνομαζομένῳ ἱσπανῷ, μήθ' ὅλως εὐπεσκευασμένῳ μετὰ θαλῶν, ἀλλ' οἷον ἐστὶν τὸ ἐκ πεπείρων ἐλαιῶν γινόμενον, ἐν πολλοῖς ἔθνεσιν ἄνευ θαλῶν ἐμβλήσεως. ἄριστον δὲ ὧν οἶδα τὸ σαβῖνον ἐστὶν, οὐ πόρρω ῥώμης ἐν τῇ σαβίνων χώρᾳ γιγνόμενον. ὅσα δὲ οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν οἱ καλοῦντες ἑαυτοὺς μεθοδικοὺς ὀνομάζουσι μετασυγκριτικὰ φάρμακα, ταῦτα πάντα χρήσιμα ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἐστὶν, ὧν τὰ κάλλιστα ἐν τῷ τῆς πραγματείας τῆς πρὸ ταύτης ἑβδόμῳ εἴρηταί μοι. μεταβαίνειν οὖν ἤδη καιρὸς ἐπ' ἄλλην διάθεσιν κεφαλῆς, παραγράψαντα πρῶτα τὰ ὑπὸ Ἀπολλωνίου γεγραμμένα κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντα.

Τὰ ὑπὸ Ἀπολλωνίου γραφέντα πρὸς κεφαλαλγίαν τὴν διὰ μέθην καὶ ἀκρατοποσίαν.

Χρηστέον δὲ πᾶσι τοῖς ἀναγεγραμμένοις βοηθήμασιν πρὸς τὰς γινομένας δι' ἔγκαυσιν κεφαλαλγίας, ἐπὶ πλεῖστον δὲ τῶν ἀλγημάτων ἰσχυόντων, πηγάνου φύλλοις τετριμμένοις μετὰ ὄξους, καὶ ῥοδίνου, ὡς γλοιοῦ πάχος τὴν κεφαλὴν ἐγχριστέον. Ἄλλο. καρύοις πικροῖς μετ' ὄξους καὶ ῥοδίνου τετριμμένοις, ὡς γλοιοῦ πάχος τὴν κεφαλὴν ἐγχριστέον. Ἄλλο. ἴρεως ξηρᾶς, καὶ ἄγνου ξηρᾶς μετ' ὄξους τετριμμένοις, καὶ ῥοδίνου διπλασίως χρῶ. Ἄλλο. δάφνιδι, καὶ πηγάνου φύλλοις μετ' ὄξους, καὶ ῥοδίνου τετριμμένοις χρῶ. συνοίσει δὲ ὕπνος, ἔνδεια, ἡσυχία, σώματος ἀκινησία, πόμα ὕδωρ θερμὸν, μελίκρατον, κένωσις. ταῦτα μὲν Ἀπολλώνιος ἔγραψε, καὶ τούτου γε αὐτοῦ χάριν ἐπαινεῖν χρὴ

τὸν ἄνδρα, τὸ μετὰ διορισμῶν ὑπὲρ ἑκάστου τῶν βοηθημάτων γράψαι, μηδὲ Ἀρχιγένους αὐτὸ πεποιηκότος, ὃν ἐχρῆν
ὕστερον Ἀπολλωνίου γεγονότα προστεθεικέναι τῇ τῶν διορισμῶν ἀκριβείᾳ. ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπ' ἐκείνου κατὰ τὸ πρότερον
τῶν φαρμάκων γεγραμμένα μικρὸν ὕστερον εἰρήσεται. τὰ δέ μοι διὰ μακρᾶς πείρας κριθέντα, περὶ τῆς διὰ οἴνου πό-
σεως κεφαλαλγίας ἤδη διηγήσομαι, τὴν μὲν ἐλπίδα τῆς διὰ αὐτῶν ὠφελείας ἐκ τῆς διαθέσεως εὑρών. τὴν δὲ ἀκρι-
βῆ βάσανον αὐτῶν διὰ πολλῆς πείρας ποιησάμενος. τὴν γάρ τοι κεφαλαλγίαν οἱ θερμότεροι τῶν οἴνων ταῖς κρά-
σεσιν γεννῶντες, ἐνδείκνυνται πληροῦσθαι πάντως μὲν ἀτμῶν τὴν κεφαλήν, ἔστι δ' ὅτε καὶ χυμῶν, ὅσοι θερμοὶ ταῖς
κράσεσιν. καὶ γὰρ καὶ χωρὶς οἴνου πόσεως οἱ τοιοῦτοι πρὸς τὴν κεφαλὴν ἑτοίμως ἀναφέρονται. χρεία τοίνυν ἐστὶν ἰά-
σεως ἐχούσης σκοπόν, τὸν μὲν καθόλου πρῶτον ἁπάντων κοινόν, τὸν κενώσεως δεόμενον. ἐπεὶ δὲ θερμοὶ τυγχά-
νουσιν ὄντες οἱ πεπληρωκότες τὴν κεφαλὴν ἀτμοί, καὶ τῆς ἐμψυχούσης αὐτοὺς βοηθείας ἐστὶ χρεία. κελεύειν οὖν πρό-
τερον, εἰ ἄπεπτος ὁ οἶνος μένει, ἐμεῖν τοὺς κεφαλαλγοῦντας, ὕδωρ πεπωκότας χλιαρόν. εἰ δὲ ἢ μετὰ πέψιν κεφα-
λαλγοῖεν, τοῖς ἐμψύχουσι κεχρῆσθαι, καὶ ἀποκρουστικοῖς, οἷόν ἐστι τὸ ῥόδινον, καθ' ἑαυτό τε καὶ σὺν ὄξει, ἢ μετὰ χυλοῦ
κισσοῦ, ἢ κράμβης. ἢ αὐτὰ δὲ τὰ φύλλα τῆς κράμβης ἀποβρεχθέντα θερμῷ καὶ περιτεθέντα τῇ κεφαλῇ, καὶ δεθέντα
φυσικῶς ἀντιπαθεῖ τῇ μέθῃ. φροντιστέον δὲ ὕπνου τε καὶ ἡσυχίας, κἀπειδὰν ταῦτα πραχθῇ, δι' ὅλης ἡμέρας εἰς
ἑσπέραν χρὴ λούσαντα θρέψαι τροφαῖς, εὐχύμοις μὲν οὐ μήν τοι θερμαινούσαις. εἰσὶ δὲ τοιαῦται πτισάνης χυλός, καὶ
ῥόφημα ἐκ χόνδρου, καὶ ἄρτος μεθ' ὕδατος, καὶ τὰ ῥοφούμενα τῶν ᾠῶν αὐτὰ γὰρ. μιγνύσθω δὲ αὐτοῖς μέλιτος ὅσον
αὐταρκὲς ἡδῦναι. εἰ δὲ πρὸς τοῦτο ἀνεπιτηδείως ἔχουσιν οἱ λαμβάνοντες, ἁλῶν τῶν ἡδυσμάτων. τῶν δὲ λαχάνων,
θριδακίνη μὲν ὡς εὔχυλός τε ἢ ψυκτική, κράμβη δὲ ὡς ἀτμῶν ξηραντική. οὕτω δὲ καὶ ὀσπρίων ἡ φακή. ποτῷ δὲ
πάντως μὲν ὕδατι χρηστέον. ἀλλ' ἐπεί τινων ὁ στόμαχος ἐπὶ ταῖς ὑδροποσίαις ἀνατρέπεται, ῥόαν αὐτοῖς ἐπιδοτέον,
ἢ μόνην καθ' ἑαυτήν, ἢ μετὰ χόνδρου τακεροῦ καλῶς ἑψημένου θερμοῦ, καὶ τὰ κυδώνια δὲ καλούμενα μῆλα κατὰ τὴν
ῥωμαίων πόλιν, αὐτὰ μὲν ἑψήσεως ἐστὶν αὐστηρά, μετὰ δὲ τὴν ἕψησιν εὐστόμαχα γίνεται. χρὴ δὲ ἕψειν αὐτὰ κατὰ χύ-
τραν καινήν, ὕδωρ ἐπιχέοντα θερμόν, εἶτα κρεμάσαντας ἐν τῷ ἀγγείῳ τὸ μῆλον ὑποκαίοντάς τε τὴν χύτραν
ὅπως ἐκ τοῦ ὕδατος ἀναφερόμενος ἀτμὸς θερμός, τὴν ἕψησιν αὐτῷ παράσχῃ. καὶ σταφίδες δὲ καὶ ἄπιοι, τινὲς μὲν
ὠμαί, τινὲς δὲ ὡς τὸ μῆλον, ἑψημέναι ῥωννύουσι τὸν στόμαχον. ἀπέχεσθαι δὲ βαλάνων, φοινίκων, ἔχουσι γὰρ ἰδιότη-
τά τινα κεφαλαλγίας ποιητικήν. εἰ δὲ ἐπὶ τούτοις ὑπνῶσαι καλῶς οὐ δυνηθεῖεν, ἐπὶ λουτρὸν ἄγειν αὐτοὺς κατὰ τὴν
ὑστεραίαν ὅτι τάχιστα, καταχέοντας ἐν τῷ βαλανείῳ θερμὸν ὕδωρ πολλάκις, εἶθ' ὑπνώσαντας, ἢ πάντως ἡσυχά-
σαντας ἐν τῷ μεταξύ, πάλιν ἐπὶ τὸ λουτρὸν ἄγειν τὸ δεύτερον, εἶθ' οὕτως τρέφειν, ὡς κατὰ τὴν προτεραίαν. εἰ δὲ
μετρίως ἔχοιεν, ὑδροποτεῖν τε μὴ δύνωνται, συγχωρεῖν ὑδαρὲς πόμα προσφέρεσθαι τῶν ὑδατωδῶν οἴνων,
ὁποῖός ἐστι κατὰ μὲν τὴν Ἰταλίαν ὁ Σαβῖνος, ἐν Ἀσίᾳ δὲ Τιτακαζηνός, καὶ Ἀρσυηνός, καὶ Ἀριούσιος. αἱ δὲ τροφαὶ με-
τρίως ἔχουσιν αὐτοῖς, καὶ ὄρχεις ἀλεκτρυόνων, καὶ τὰ πτερά, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ πετραῖοι, καὶ ἁπαλόσαρκοι δοθήσονται,
καὶ περιστερᾶς τε νεογνός. ἑψήσθω δὲ πάντα ταῦτα χωρὶς γάρου καὶ οἴνου, κατὰ τοὺς λευκούς, καὶ ἁπλοῦς ζωμούς,
ἐν οἷς ὕδωρ ἐστὶ μόνον μετ' ἐλαίου, καὶ ἀνήθου, καὶ βραχέος πράσου τὴν ἕψησιν παρειληφότος, ἐπεμβαλλομένων
ἁλῶν ὀλίγων, οὐκ εὐθὺς τοῦ ἑψήματος ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ὅταν ἤδη πως γίνωνται τακεροί. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ αὐτούς, καὶ
πάντας τοὺς τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦντας, αὐξανομένης μὲν ἔτι, καὶ ἀκμαζούσης τῆς ὀδύνης ἡσυχάζειν ἄμεινον, ἐνδι-
δούσης δὲ καὶ παρακμαζούσης ἐπιτηδείοις χωρίοις περιπατεῖν. ἐπιτήδεια δὲ τοῖς μὲν θερμαίνεσθαι δεομένοις τὰ
θερμότερα, τοῖς δὲ ψύχεσθαι τὰ ψυχρότερα, καὶ πρὸ μὲν τῆς τροφῆς πλείοσι περιπάτοις χρηστέον, ἐπὶ δὲ τῇ τροφῇ
βραχέσι τε καὶ νωθροῖς, χρὴ δὲ μήτε ἐδηδοκέναι πολλά, μήτε εὐθέως περιπατεῖν, ἀλλὰ μετὰ δύο που ἢ τρεῖς ὥρας,
ἢ καὶ πλείονας. ἐὰν δέ ποτε τῶν ἀνελθόντων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀτμῶν τε καὶ χυμῶν ὑπολειφθῇ τι λείψανον ἐσφη-
νωμένον πόροις λεπτοῖς, καὶ διὰ τοῦτο παραμένῃ τι τῆς κεφαλαλγίας, ἀφίστασθαι μὲν προσήκει τοῦ ῥοδίνου, χρῆσθαι
δὲ πρῶτον μὲν τῷ χαμαιμηλίνῳ συμμέτρως θερμῷ, μετὰ τοῦτο δὲ τῷ ἰρίνῳ, μεγάλως γὰρ ὀνίνησι τὰς τοιαύτας
διαθέσεις. ἐν δὲ τῷ βαλανείῳ τὴν κεφαλὴν ὕδατι θερμῷ καταντλητέον, οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ διαφορῆσαί τι τῶν κατ'
αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὕπνων ἕνεκα. διόπερ καὶ τὸ δεύτερον, ἢ τρίτον λουτρὸν ἑσπέρας ποιητέον, ἐσθίοντας ἐπ' αὐ-
τῷ θριδακίνας δι' ὄξους, ἐλάχιστον μὲν ἔχοντος, ἢ μηδ' ὅλως γάρου, πλεῖον δ' ὕδατος ὡς ἴσον εἶναι τῷ ὄξει, πλὴν
εἰ μὴ παντάπασιν ὑδαρὲς ὑπάρχοι. καὶ γὰρ καὶ δέονται τοιούτου μᾶλλον ἢ τοῦ δριμυτάτου, θερμότητος γὰρ ἔχει τι τὸ
τοιοῦτον ὄξος. ἐπὶ δὲ τούτοις κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὰ μᾶλλον θερμαίνοντα τὴν κεφαλὴν παραληπτέον, μιγνῦντα
τῷ ἰρίνῳ, ποτὲ μὲν ἀμαρακίνου μύρου, ποτὲ δὲ ναρδίνου, ποτὲ δὲ τῶν πολυτελῶν, οἷς αἱ πλούσιαι γυναῖκες, καὶ
μηδὲν ἔχουσι κακόν, εἰώθασι κεχρῆσθαι. διὰ ταύτης ἐγὼ τῆς ἀγωγῆς τὰς ἐξ οἴνου κεφαλαλγίας ἰασάμην διὰ παν-
τός, οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων Ἀπολλωνίῳ χρησάμενος. ἐπεὶ γὰρ δι' ὧν εἶπον ἐτύγχανον τοῦ σκοποῦ, καὶ τῶν Ἀπολλω-
νίῳ γεγραμμένων, οὐδὲν ἐπέβαλλεν ἐλπίδα μοι καλῶς εἰρῆσθαι, περιττὸν ἦν εἰς πεῖραν ἄγειν ταῦτα. μετὰ δὲ τὰς
προγεγραμμένας τρεῖς διαθέσεις κεφαλαλγικάς, ὁ Ἀπολλώνιος ἔγραψε ταύτην τὴν δὲ τετάρτην.

Πρὸς κεφαλαλγίαν διὰ πληγὴν ἢ πτῶμα Ἀπολλωνίου.

Ῥοδίνῳ καὶ ὄξει κεχλιασμένοις, τὴν κεφαλὴν κατάβρεχε. Ἄλλο. ῥόδοις ξηροῖς, μάλιστα μὲν ἑφθοῖς, εἰ δὲ μὴ βε-
βρεγμένοις ἐν γλυκεῖ, ἢ μελικράτῳ λείοις κατάπλασσε. Ἄλλο. μελιλώτῳ παραπλησίως εὐκνασμένῳ χρῶ.
Ἄλλο. μυρσίνης λευκοῖς φύλλοις ἁπαλοῖς μετ' οἴνου, καὶ σμύρνης τετριμμένοις κατάπλασσε. Ἄλλο.
ἰρίνῳ μύρῳ καὶ ὄξει κατάχεε. Ἄλλο. ἀψινθίῳ λείῳ μετ' οἴνου, καὶ σμύρνης τετριμμένης κατάπλασσε. Ἄλλο.
γλήχωνι λείᾳ μετ' οἴνου παραπλησίως χρῶ. Ἄλλο. γλήχωνι καὶ σμύρνῃ τετριμμένοις, ὁμοίως χρῶ. Ἄλλο. σελίνου
κόμαις ἑφθαῖς μετ' οἴνου, λείαις κατάπλασσε. Ἄλλο. μήλοις κυδωνίοις ἑφθοῖς δι' οἴνου κατάπλασσε. ἁρμόσει δὲ
καὶ πυρία διὰ σπόγγων εἰς ὕδωρ θερμὸν ἀποβεβρεγμένων, καὶ πιλήματα μαλακῶν ἐρίων ὄξει, καὶ ῥοδίνῳ κα-
ταρρασμένα, πρὸς δὲ τούτοις ἡσυχία, σώματος ἀνάπαυσις, ὑποστολὴ τροφῆς, κένωσις, ἀποχὴ τῶν λυπούντων.

ταῦτα

ταῦτα δέ ἐστιν ἥλιος, λουτρὸν, οἰνοποσία, κραυγὴ, διάτασις, καὶ τῶν ἐν τροφῇ προσφερομένων, τά τε ὀξέα, καὶ δριμέα, καὶ ἁλικά. ταῦτα μὲν ὁ Ἀπολλώνιος ἔγραψεν περὶ τῶν ἐπὶ πληγαῖς προφανέσι κεφαλαλγιῶν. εἰδέναι δὲ καὶ ἡμᾶς χρὴ τὴν τοιαύτην διάθεσιν, οὐκ ἄλλην οὖσαν ἢ φλεγμονήν, ἣν οὐ μόνον ἐκ πληγῆς ἢ καταπτώσεως, ἀλλὰ καὶ χωρὶς φανερᾶς αἰτίας εἴωθε γίνεσθαι κατὰ πάντα τοῦ σώματος τὰ μόρια δι᾽ ἐπιῤῥοὴν χυμῶν. ἐὰν μὲν οὖν ἡ πληγὴ τραύματος, ἢ θλάσματος αἰτία γένηται, σκοποὶ πλείονες ἔσονται τῆς τῶν ἰαμάτων εὑρέσεως, εἷς μὲν ὁ ἐπὶ τραύματι, ἐφ᾽ ᾧ δεῖ χρῆσθαι τοῖς κολλητικοῖς καὶ ἀφλεγμάντοις φαρμάκοις, προαγκτηριάσαντας τὰ χείλη τοῦ ἕλκους. δεύτερος δὲ ὁ ἐπὶ τῷ θλάσματι, καὶ τρίτος ὁ ἐπὶ τοῖς ἀλγήμασιν, ἐνίοτε μὲν ἐν αὐτοῖς μόνοις τοῖς πληγεῖσι μορίοις γινομένοις, ὡς τὸ πολὺ δὲ καὶ τοῖς συνεχέσιν ἐπεκτεινομένων. ὅ, τε γὰρ περικράνιος ὑμὴν, καὶ τὸ τούτῳ περιτεταμένον ἔξωθεν δέρμα, συνεχῆ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ἑκάτερον ἔχον, ἐπὶ πᾶσαν ἐκτέταται τὴν κεφαλὴν, καὶ κατὰ τοῦτο συμβαίνει πολλάκις αὐτὴν ὀδυνᾶσθαι, μάλιστα εἰ μέχρι τοῦ περιοστίου συγκαταβαίνοι ἡ πληγὴ, ἣν χρὴ ἐπιδιελόντας τὸν περικράνιον ὑμένα, καὶ ξύσαντας θεραπεύειν κατὰ συσάρκωσιν. εἰ δὲ καὶ διὰ τῆς κατὰ τὰς ῥαφὰς κοινωνίας τοῦ περικρανίου πρὸς τὴν σκληρὰν μήνιγγα, διαδοθείη τι καὶ εἴσω τοῦ κρανίου τῆς φλεγμονῆς, οὐκ ἀκίνδυνος ἡ τοιαύτη κεφαλαλγία ἐστί. συμβαίνει δὲ οὐκ ὀλιγάκις ἐν ταῖς ἐξ ὑψηλοῦ καταπτώσεσιν ἀποῤῥήγνυσθαί τι τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἢ τὰς μήνιγγας μορίων, οὗ συμβάντος, ἔτι μᾶλλον ἡ κεφαλαλγία σφοδροτέρα γίνεται, καὶ ἡ διάθεσις ὅλη δυσιατοτέρα, καὶ ὁ κίνδυνος ὀξύτερός τε καὶ σφοδρότερος. ἄριστον οὖν ἐπὶ τούτων, εἰ μή τι τὰ τῆς ἡλικίας κωλύει, μήτε ἡ ζωτικὴ δύναμις ἄῤῥωστος φαίνοιτο, τὴν ἀρχὴν τῆς ἰάσεως ἀπὸ φλεβοτομίας ποιεῖσθαι, καὶ ταῖς καταλλήλοις ἐμβροχαῖς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρῆσθαι, ἐλαίῳ γλυκεῖ διαβρέχοντας ἔρια, καὶ περισκέποντας αὐτήν. κωλυόμενοι δὲ διά τι τούτων ἢ ἡλικίαν, ἢ ἀδυναμίαν, ἢ καὶ δι᾽ ἄμφω τὴν τοῦ αἵματος ἀφαίρεσιν ποιήσασθαι, διὰ κλυστῆρος ἐκκενώσομεν τὴν γαστέρα, καὶ αὐτοῦ μὲν ἕνεκα τοῦ κενωθῆναι τὰ κατὰ ταύτην, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀντισπάσεως χάριν τῶν εἰωθότων ἐπὶ τὰ πεπονθότα μέρη φέρεσθαι χυμῶν. ἔπειτα τοῖς πρὸς τὰς φλεγμονὰς χρησόμεθα βοηθήμασιν. εἰ δὲ μήνιγξ εἴη τετρωμένη, καλῶς ταύτην κολλᾷ, ὥς φασιν Ἀρχιγένης, καλαμίνθης χύλισμα ἐγχεόμενον, καὶ ἄλευρον κέγχρινον ξηρὸν ἐπιπασσόμενον, εἶτα βούτυρον, καὶ ῥόδινον, καὶ στέαρ ὕειον ἄναλον παλαιὸν, μιγνύμενα καὶ κεχλιασμένα ἐπιχεόμενα. ἀπέχεσθαι δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους οἴνου, καὶ σιτίων ἁδροτέρων, καὶ μάλιστα εἰ πυρέττοιεν. τὴν μέντοι εἰρημένην κένωσιν, συμβουλεύει μὲν καὶ Ἀπολλώνιος, ὁποίαν δέ τινα χρὴ γίνεσθαι ταύτην, οὐκ ἐδήλωσεν. ὄξος γε μὴν μιγνύναι τῷ ῥοδίνῳ κελεύει, καθάπερ ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν τε καὶ ληθαργικῶν, ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παθῶν εἰώθασιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν χρῆσθαι. παρέλιπε δὲ οὐκ ὀρθῶς, καὶ τὸ μέτρον ἑκατέρου δηλῶσαι, τῇ τῶν ἐμπειρικῶν ὁμοίᾳ μεταβάσει χρησάμενος, οὐ τῇ τῶν δογματικῶν ἐνδείξει. ἡ μὲν γὰρ διάθεσις ἡμῖν ὑπαγορεύει τὰ βοηθήματα, τὸ δὲ ποσὸν ἑκάστου, καὶ τὴν κατὰ μέρος ἐν ταῖς ὕλαις διαφορὰν συνενδείκνυται τὸ πεπονθὸς μόριον, ἥ τε κρᾶσις τοῦ κάμνοντος ἀνθρώπου, καὶ πρὸς τούτοις ἡ ζωτικὴ δύναμις εἶθ᾽ ἡ ἡλικία, καὶ ἡ τοῦ περιέχοντος ἀέρος κρᾶσις, ἄλλο τε ἄλλη γινομένη παρά τε τὰς χώρας καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, τήν τε κρατοῦσαν τοῦ ἔτους κατάστασιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν φρενιτικῶν ἀπαθῶν ὑπαρχόντων ἁπάντων τῶν ἐκτὸς τοῦ κρανίου, κατά τε τὸ δέρμα, καὶ τὸν περικράνιον ὑμένα, προσηκόντως ἔμιξαν ὄξος οἱ πρώτως μίξαντες, ἐκείνῳ τῷ λογισμῷ πεισθέντες, ὃν ἐν τοῖς περὶ συνθέσεως φαρμάκων ὑπομνήμασιν ἐπὶ πλέον διῆλθον, ἡνίκα ταῖς ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος γινομέναις διαθέσεσιν ἔφασκον χρῆναι προσφέρεσθαι φάρμακα τῶν ἐπιπολῆς γινομένων διαθέσεων διαφέροντα. ἐκλύεται γὰρ ἁπάντων αὐτῶν ἡ δύναμις, ἐν τῇ πρὸς τὸ βάθος ὁδῷ, καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοτε τοῖς οἰκείοις τοῦ πάθους βοηθήμασιν μίγνυμεν, ἐναντίας τε καὶ βλαβερᾶς δυνάμεως φάρμακα. φλεγμονῆς γὰρ ὀδυνώσης, ἐναντιώτατόν ἐστιν τοῖς ὠφελοῦσιν ὄξος μιγνύειν, ὡς αὖ μήτε παρηγορικὸν ἔχοντι, μήτε χαλαστικόν. ἀλλ᾽ ὅταν διὰ τοῦ βρέγματος, ἢ δι᾽ ἄλλου τινὸς μέρους τῆς κεφαλῆς, εἴσω διικνεῖσθαι τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἐθελήσωμεν, ἐπιμιγνῦναί τι τῶν διὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν βοηθούντων τε καὶ ποδηγησόντων εἰς τὸ βάθος τοῦτο παραγινόμεθα, λεπτομερῆ τινα οὐσίαν εὑρίσκοντες, ἐνίοτε μὲν ψυχρὰν ὡς ὄξος, ἔστι δ᾽ ὅτε μὲν θερμὴν ὡς εὐφόρβιον, ἐπισκοπούμενοι τὴν θεραπευομένην διάθεσιν, εἴτε τῶν θερμαινόντων δεῖται, εἴτε τῶν ψυχόντων. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λογισμὸν, ἐὰν μὲν αὐτῇ παχείᾳ μήνιγγι γυμνῇ προσφέρηται τὸ ῥόδινον, ὡς ἐπὶ τῶν ἐκκοπτομένων τι τοῦ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ γίνεται, μόνον αὐτὸ προσφέρομεν ἀτρέμα χλιαίνοντες. ὅταν δὲ χωρὶς τοῦ γεγυμνῶσθαι, διὰ τοῦ κατὰ τὸ βρέγμα τῆς κεφαλῆς μέρους, ὑγιοῦς ὑπάρχοντος τοῦ κρανίου, βουλώμεθα τὸ ῥόδινον διοδοιπορῆσαι πρὸς τὴν μήνιγγα, μίγνυμεν ὄξος αὐτῷ τὸ ποδηγῆσον, οὗ πάλιν αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως ἐκλύεται, κατά τε τὴν διοδοιπορίαν, καὶ τὴν τοῦ ῥοδίνου μῖξιν. ἀδιορίστως οὖν ὁ Ἀπολλώνιος ὄξος μιγνύναι τῷ ῥοδίνῳ κελεύσας ἥμαρτε. αἱ γὰρ τοῦ δέρματος τῆς κεφαλῆς, ἢ τοῦ μετ᾽ αὐτὸ περικρανίου φλεγμοναὶ, χωρὶς μὲν ὀδύνης ἰσχυρᾶς γινόμεναι, δύναιντο ἂν ὠφελεῖσθαι, μιχθέντος ὄξους ὀλίγου τῷ ῥοδίνῳ. βλάπτονται δὲ ὅταν αὗται μεγάλαι τύχωσιν οὖσαι, τό, τε ἄλγημα σφοδρὸν ἐπιφέρωσιν. ἥμαρτε δὲ Ἀπολλώνιος κἂν τῷ μὴ προσθεῖναι τὸν καιρὸν τῆς χρήσεως ἑκάστῳ τῶν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ γεγραμμένων βοηθημάτων. ἔνια μὲν γὰρ ἀρχομένων τε καὶ γεννωμένων ἔτι τῶν φλεγμονῶν ἐστι βοηθήματα, τινὰ δὲ καὶ ἀκμαζουσῶν, ἢ παρακμαζουσῶν, ἢ σκιῤῥουμένων. ῥόδινον μὲν οὖν σὺν ὄξει τῶν ἀρχομένων, ἀκμαζουσῶν δὲ μόνον τὸ ῥόδινον, ὥσπερ γε τῶν σκιῤῥουμένων, ἐν οἷς ἀψίνθιόν τε καὶ γλήχωνα μίγνυμεν, ὡς αἵ γε χωρὶς τοῦ σκιῤῥοῦσθαι παρακμάζουσαι τῶν καλουμένων χαλαστικῶν δέονται φαρμάκων. εἴρηται δὲ αὐτῶν ἥ τε ὕλη, καὶ ἡ σύνθεσις ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπομνήμασιν, πρὶν ἐπὶ ταύτην ἀφικέσθαι, δι᾽ ἣν οἱ πεπονθότες τόποι πολὺ τοῖς πάθεσιν συνενδείκνυνται τὴν τῶν βοηθημάτων εὕρεσιν. τέτταρας οὖν διαθέσεις γράψαντος τοῦ Ἀπολλωνίου ποικίλας ἀλγημάτων κεφαλῆς, ἐπὶ προδήλοις αἰτίοις γινομένας, εἶθ᾽ ἑξῆς μεταβάντος ἐπὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἀδήλων ἀποτελουμένας, μέμψαιτ᾽ ἄν τις εὐλόγως αὐτῷ, μὴ ὅτι δογματικῆς ἀποστάντι διδασκαλίας, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐμπειρικῇ χρησαμένῳ. διορίζονται γὰρ κἀκεῖνοι τὰ πάθη, ταῖς καλουμέναις ὑπ᾽ αὐτῶν συνδρομαῖς, αἵ τινες ἀθροίσματα συμπτωμάτων εἰσὶν, φαινο-

μένων ἐναργῶς ἅπασιν, ἐν αἷς συνδρομαῖς, καὶ τὰ προκαταρκτικὰ τῶν αἰτίων αὐτοὶ περιλαμβάνουσιν, ὡς μό-
εια τῆς ὅλης συνδρομῆς. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐν τοιοῦτον ἄθροισμα συμπτωμάτων τε καὶ σημείων, ὁ Ἀπολλώνιος ἔγραψεν,
ὡς μαθησόμεθα προσέχοντες οὐχ ἥκιστα, καὶ τῇδε τῇ ῥήσει τοῦ ἀνδρός.

Ἡ συνεχὴς ῥῆσις Ἀπολλωνίου τῇ προγεγραμμένῃ, πρὸς τὰς τῶν κροτάφων ἀλγηδόνας, καὶ τὰς ὅλης
τῆς κεφαλῆς τὰς χωρὶς φανερᾶς αἰτίας γεγενημένας.

Μενδησίῳ μύρῳ τὴν κεφαλὴν κατάχει. Ἄλλο. στέαρ χήνειον διεὶς μενδησίῳ μύρῳ, κατάχει. Ἄλλο. σμύρναν τρίψας οἴνῳ ὡς βελτίστῳ, πάχος ποιῶν χυλοῦ πτισάνης κατάχει. Ἄλλο. σμύρναν τρίψας μύρῳ πολυτελεστάτῳ παραπλησίως χρῶ, ἐπὶ δὲ τῶν παιδίων τῶν τὰ βρέγματα πονούντων σμύρνῃ μετ᾽ ἐλαίου τετριμμένῃ χρῶ. Ἄλλο. ἄγνου σπέρμα τρίψας, καὶ ἐν ὕδατι διεὶς κατάπλασσε, ἢ εἰς ὀθόνιον ἐναλείψας, ἐπιτίθει. Ἄλλο. αἰρῶν ἄλευρον μετὰ στέατος χηνείου συνεκλεάσας κατάπλασσε, προτήξας τὸ στέαρ. Ἄλλο. ἀνδράχνην καθ᾽ ἑαυτήν, καὶ μετὰ λινοσπέρματος τρίψας ἐπιτίθει. Ἄλλο. ἐλαίας φύλλα τὰ ἁπαλώτατα τρίψας παράχει ἐλαίου, καὶ οἴνου μέλανος, καὶ κατάπλασσε. Ἄλλο. τέφραν ἣν ἔχεις ὄξει διεὶς, ἢ ὕδατι, κατάβρεχε τὴν κεφαλήν. Ἄλλο. στρύχνον καὶ γῆν κεραμικὴν τρίψας λείαν κατάπλασσε. Ἄλλο. ἁλικακάβου καρπὸν τρίψας μετὰ στέατος χηνείου, ἢ μύρου βαλανίνου, χρῶ. Ἄλλο. φύλλα σχίνου τρίψας ἐν ὕδατι κατάπλασσε. Ἄλλο. βλίτον τρίψας σὺν ἐλαίῳ διεὶς χρῶ. Ἄλλο. κίκεως καρπὸν τρίψας ἐν ὕδατι κατάπλασσε. Ἄλλο. κορίου σπέρμα, καὶ ἀνήθου λεάνας, καὶ μέλιτι μίξας κατάπλασσε. Ἄλλο. μελάνθιον τρίψας, καὶ ἐλαίῳ διεὶς κατάπλασσε. Ἄλλο. κύμινον καὶ στέαρ χήνειον λεάνας ἐπιτίθει. Ἄλλο. μηκωνείου ὀβολὸν κύαμον αἰγύπτιον, καὶ ἁλὸς μόρια δύο, καὶ γλήχωνος μόριος α. τρίψας μετ᾽ ὄξους, καὶ μύρου ὡς βελτίστου κατάχει. ἐπιτήδειον δ᾽ αὖ καὶ τροφῆς ἀφαιρεῖν, καὶ τὴν κοιλίαν κενοῦν, καὶ τὴν κεφαλὴν σκεπάζειν, ἔτι δ᾽ ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ πᾶσαν κίνησιν φυλάττεσθαι. ὅτι μὲν οὖν ἀδιορίστως, ὡς ἔφην, γράψας ὁ Ἀπολλώνιος, ἐπὶ τῶν χωρὶς αἰτίας φανερᾶς γενομένων κεφαλαλγιῶν ἔγραψε τὰ βοηθήματα, δηλῶς ἥμαρται, μήτε ὡς δογματικὸς ἀνὴρ, τὰς διαθέσεις εἰπὼν, μήτε ὡς ἐμπειρικὸς, τὰς συνδρομὰς, ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ῥήσεως ἐμάθομεν. ὅτι δὲ καὶ τῶν φαρμάκων αἱ δυνάμεις ἀλλήλων διαφέρουσιν οὐκ ὀλίγον, ἔστι μαθεῖν, ἀναγνόντας τὰς ὅλας δυνάμεις αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων, ἁπλῆς ἐστι δυνάμεως χαλαστικῆς, τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ μενδησίου μύρου δύναμις. ἔχεται δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιτεταμένης τὸ δεύτερον, ἐν ᾧ μίγνυται τῷ μενδησίῳ μύρῳ τὸ τοῦ χηνὸς στέαρ. τὸ δὲ τρίτον διὰ μὲν τὴν σμύρναν ξηραντικόν ἐστι, μετὰ τοῦ θερμαίνειν. διὰ δὲ τὸν οἶνον στυπτικόν ἐστιν, ἐφ᾽ ὧν ὑγρότητα πλεονάζουσαν ἀποκρούεσθαί τι ἅμα καὶ διαφορεῖν ἡμῖν πρόκειται, χρήσιμον ὑπάρχον. ἴσμεν δὲ δή που τὴν ὀσμὴν τῆς σμύρνης, τοὺς πλείστους τῶν ὑγιαινόντων κεφαλαλγεῖς ἐργαζομένην, ὥστε τοὺς αὐτοὺς τούτους ὀδυνωμένους τὴν κεφαλὴν οὐ σμικρὰ βλάπτει. τῆς δ᾽ αὐτῆς δυνάμεως, τούτῳ τῷ βοηθήματι, καὶ τὸ τρίτον ἐστὶ καὶ τὸ τέταρτον. τὸ δὲ πέμπτον οὐκ ἐγγὺς ἥκει τῇ τούτων δυνάμει κατάπλασμα, συντεθέν τε αὐτοῦ δι᾽ ὕδατός τε καὶ ἄγνου σπέρματος, οὐ μόνον ἀπολειπόμενον πολὺ τῶν διὰ τῆς σμύρνης συντιθεμένων, κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις, τήν τε τοῦ θερμαίνειν, καὶ τὴν τοῦ ξηραίνειν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐργάζεσθαι δυναμένην, ἐπὶ τῶν διὰ θερμότητα ψύξιν ἀλγούντων τὴν κεφαλήν. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῷδε γεγραμμένον, ὃ διὰ τοῦ τῶν αἰρῶν ἀλεύρου, καὶ ἐπὶ τοῦ χηνείου στέατος συντίθησιν, ἐφ᾽ ὧν ξηραίνειν βουλόμεθα χρήσιμόν ἐστιν, οὐκ ἐπὶ μόνης κεφαλῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μορίων εὐλόγως παραληφθησόμενον. εἴη δ᾽ αὖ τοῦτο διὰ τὸ τοῦ χηνὸς στέαρ, ἀλύπως ξηραῖνον. ἔστι γὰρ πάντως ἀνώδυνόν τι καὶ παρηγορικὸν τὸ φάρμακον τοῦτο. ἀλλὰ τό γ᾽ ἐφεξῆς αὐτῷ, περὶ οὗ κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν, ἀνδράχνην καθ᾽ ἑαυτὴν, καὶ μετὰ λινοσπέρματος τρίψας ἐπιτίθει, ψυκτικόν ἐστι φάρμακον, οὐκ ἀγεννῶς ἁρμόζον διαθέσεσι θερμαῖς. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο γεγραμμένον ὧδέ πως, ἐλαίας φύλλα τὰ ἁπαλώτατα τρίψας παράχει ἐλαίου, καὶ οἴνου μέλανος καὶ κατάπλασσε, παρηγορικὸν μὲν ὀδύνης οὐκ ἔστι, κενωτικὸν δὲ ὑγρότητος χυμῶν ὑπάρχει. ἰσχυρὸν δὲ τῇ δυνάμει τὸ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον ἐστὶν, ἐν ᾧ κελεύει τέφραν ὄξει δεύσαντας, ἢ ὕδατι καταβρέχειν τὴν κεφαλήν. ἐὰν μὲν δι᾽ ὄξους σκευασθῇ, χρονίας διαθέσεις σκιῤῥουμένας ἰᾶσθαι δυνάμενον, οὐ μὴν ὀδύνης γε παρηγορικὸν ὑπάρχον. εἰ δὲ δι᾽ ὕδατος ἡ τέφρα δεθῇ, τῇ μὲν ἰσχύϊ πάμπολυ τοῦ δι᾽ ὄξους ἀπολειφθήσεται. πραϋντικὸν δ᾽ ὀδύνης οὐδ᾽ οὕτως ἔσται, καθάπερ οὐδὲ τὸ μετ᾽ αὐτὸ γεγραμμένον, ὃ διὰ τῆς κεραμικῆς γῆς, καὶ στρύχνου συντίθησιν. περίεργον δὲ ἐπιδείκνυται τὴν σκευασίαν ὁ Ἀπολλώνιος ἐν τῷ διὰ ἁλικακάβου καρποῦ συντιθεμένῳ, μηδὲν ἔχοντι μήτε τῶν προειρημένων, μήτε τῶν ἐφεξῆς μελλόντων λεχθήσεσθαι πλέον. ὥσπερ γε καὶ τῶν ἐφεξῆς ἕκαστον ἄλλης δ᾽ ἄλλο δυνάμεως ὑπάρχον, οὐκ ὀρθῶς δὲ ἐποίησε ἀδιορίστως γράψας. τί γὰρ ὅμοιον ἔχει τὸ διὰ βλίτου σὺν ἐλαίῳ λελειωμένου κατάπλασμα, τῷ διὰ κίκεως σπέρματος, ἢ κορίου, ἢ μελανθίου συγκειμένῳ. θερμαίνει μὲν γὰρ ταῦτα καὶ ξηραίνει, τὸ δὲ βλίτον ἀσθενῶς ὑγραίνει τε καὶ ψύχει. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου γεγραμμένον, τὴν ἀρχὴν, οὐδ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς χρήσασθαι ποτὲ πείρας ἕνεκα συμβουλεύσω, μή τοι γε πολλάκις, ὀλιγάκις μὲν ἀναγκαζόμεθα χρῆσθαι τοῖς δι᾽ ὀπίου φαρμάκοις, ὅταν ὑπὸ σφοδρότητος ὀδύνης ὁ ἄνθρωπος ἀποθανεῖν κινδυνεύῃ. βλάβη δέ τις καὶ τότε τοῖς στερεοῖς μορίοις γίνεται, δεομένη τῆς μετὰ ταῦτα γενησομένης ἐπανορθώσεως. οὕτω καὶ τὰ δι᾽ ὀπίου κολλύρια πολλοὺς ἔβλαψεν, ὡς ἀσθενῆ τε τὸν ὀφθαλμὸν ἀποδεῖξαι, καὶ τὴν καλουμένην ἀμβλυωπίαν ἐργάσασθαι. καθάπερ γε καὶ βαρυηκοΐαν, ὅσα πρὸς ὠταλγίαν σφοδρὰν συντίθεται δι᾽ ὀπίου μήκωνος. ἀλλὰ διὰ κεφαλαλγίαν σφοδρὰν οὔτε τις συγκοπεὶς ἀπέθανεν, οὔθ᾽ ἑαυτὸν ἀπέκτεινεν, ὡς ἔνιοι τῶν κωλικῶν. ὅπως αὖ γὰρ ἀλγῶσιν, ἀπολείπονται τῶν τὸ κῶλον ἀλγούντων, ἢ οὖς, ἢ ὀφθαλμὸν, ἢ ὀδόντα. παρηγορεῖται δὲ διὰ κατανντλημάτων, καὶ καταπλασμάτων.

Περὶ τῶν ὑπ᾽ Ἀρχιγένους γεγραμμένων βοηθημάτων πρὸς κεφαλαλγίαν.

Καταλιπόντες οὖν ἤδη τὸν Ἀπολλώνιον, ἐπὶ τὸν Ἀρχιγένη μεταβῶμεν, ἐν τῷ προτέρῳ τῶν ἐπιγραφομένων αὐτῷ περὶ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων, ὧδέ πως γράψαντα. Ἀρχιγένους πρὸς τὰς γινομένας κεφαλαλγίας χωρὶς πυρετοῦ.

πυρετοῦ. κοινῶς ἐν ἀρχῇ ποιεῖ ὑδροποσία, ὀλιγοσιτία, κοιλίας ἔκλυσις. τούτων προειπὼν ἐφεξῆς γράφει φάρμακα πολυειδῆ. βέλτιον οὖν μοι δοκεῖ κατὰ μόνας ἑκάστην τῶν ῥήσεων αὐτοῦ προχειριζομένῳ, σκοπῆσαι, καὶ πρῶτον γε τὴν ἀρχὴν ἐπαινέσαι, σαφῶς εἰπόντος αὐτοῦ τὸν περὶ τοῦ πυρέττειν διορισμόν. ἐγνώκει μὲν οὖν, καὶ ὁ Ἀπολλώνιος οὐ τῶν τυχόντων ἰατρῶν, ὥσπερ γε καὶ Μαντίας, καὶ Ἡρακλείδης ὁ ἐμπειρικὸς, ἀλλὰ τῇ περὶ τὴν τέχνην Ἀρχιγένης ἐπιμελείᾳ πρόσκειται, καὶ τῶν μετ' ἐκείνους γεγονότων. μέγιστον δὲ τοῦτο ἐστὶ τοῖς ἐκμαθεῖν ἀληθῶς βουλομένοις ἡντιναοῦν τέχνην λογικὴν, ὅταν γε καὶ πεφυκότες ὦσιν ἀγχίνοοί τε καὶ γεγυμνασμένοι κατὰ τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν ἐν τοῖς πρώτοις μαθήμασιν. οἱ πολλοὶ δὲ τῶν τὰς τοιαύτας τέχνας μεταχειριζομένων, οὐ γενέσθαι σοφοὶ κατ' αὐτὰς, ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς φαίνεσθαι τοιοῦτοι σπουδάζουσιν. ἀλλ' ὅ γε Ἀρχιγένης εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθεῖν οὕτω τὰ κατὰ τὴν ἰατρικὴν θεωρίαν σπουδάσας, εἰκότως ἀξιόλογα συγγράμματα πάμπολλα κατέλειπεν, οὐ μὴν ἐν ἅπασί γε οἷς ἔγραψεν ἄμεμπτος εἶναι μοι φαίνεται, ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς, ὑφ' ὧν ἀνδρῶν ὠφεληθεὶς, ἄριστος ἐγένετο, τούτων ἐλέγχει πολλὰ, οὕτω καὶ αὐτὸν εἰκός ἐστιν ἁμαρτάνοντα πρὸς ἡμῶν τῶν μετ' αὐτὸν γεγονότων ἐξελέγχεσθαι. χαλεπὸν γὰρ ἄνθρωπον ὄντα μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς. τὰ μὲν ὅλως ἀγνοήσαντα, τὰ δὲ κακῶς κρίναντα, τὰ δὲ ἀμελέστερον γράψαντα, καθάπερ καὶ νῦν μοι δοκεῖ σφαλῆναι τῷ τῶν ἀπυρέτων περὶ τῶν πυρεττόντων διορισμῷ, μὴ προσθεὶς τοὺς τῶν ἀπυρέτων ἅπαντας διορισμούς.

Περὶ τῶν περὶ στομάχου κεφαλαλγούντων.

Εὐθέως οὖν ὁ πρῶτος ἐν αὐτοῖς ἐστιν ὁ τῆς ἀπὸ στομάχου κεφαλαλγίας. ἔνιοι γὰρ, εἰ καὶ βραχύς τις ἐστιν ἐν τῇ κοιλίᾳ, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ στόμα χυμὸς αὐτοῖς ἀθροισθείη δριμὺς, αὐτίκα κεφαλαλγοῦσιν, καὶ διὰ τοῦτο βλάπτονται μέχρι πλείονος ἀσιτοῦντες. αὐξάνεται γὰρ αὐτοῖς ἐπὶ ταῖς ἀσιτίαις ἡ τῶν τοιούτων χυμῶν μοχθηρία. χρὴ τοίνυν τοὺς οὕτως ἐνοχλουμένους ἰᾶσθαι, μηδὲν μὲν τῇ κεφαλῇ προσφέροντας. εἴ γε οὐδὲ πέπονθεν οὐδὲν ἴδιον πάθος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀνόδου τῶν ἐν τῇ γαστρὶ χυμῶν ἀτμοὺς ἐγειρόντων μοχθηροὺς λυπεῖται, καθάπερ ἄλλοι τοῖς τῶν ὑποχεομένων συμπτώμασιν περιπίπτουσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις χυμοῖς. τίς οὖν ἡ θεραπεία; κενῶσαι τῆς γαστρὸς ὅτι τάχιστα τοὺς λυποῦντας χυμούς. ἐκκενοῦνται δὲ εὐεμέσι ῥᾳδίως, ὕδωρ πινοῦσι, τοῖς δυσεμέσι δυσχερέστερον. ὡς ἔνιοί γε κἂν διὰ τῆς τῶν δακτύλων, ἢ πτερῶν καθέσεως εἰς ἔμετον παροξύνωσι τὴν γαστέρα, πλέον αὐτοῖς οὐδὲν γίνεται. τοὺς τοιούτους οὖν ὅτι τάχιστα πειρᾶσθαι τροφὴν εὔχυμόν τε καὶ εὐστόμαχον προσφέρεσθαι, εἰ μὲν ἐγχωροίη λουσαμένους. εἰ δὲ μὴ πρὸ τοῦ λουτροῦ, τοσοῦτον προσαραμένους τροφῆς, ὡς μὴ βλαβῆναι λουομένους. διαπνεύσαντες δὲ ὀλίγον, πίειν ἀψινθίου κατὰ τὴν ὑστεραίαν, οὕτω τε πειρᾶσθαι διαιτᾶσθαι τὸ λοιπὸν, ὡς ἄγαν αὐτοὺς εὐπεπτήσαντας, ἄρτου προσφέρεσθαι βραχὺ κατὰ τρίτην ὥραν, ἢ τετάρτην, ἢ βραχὺ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον, ὡς διάστημα ἔχειν ἱκανὸν ἐπὶ τὴν εἰθισμένην ὥραν τοῦ λουτροῦ. ὅσοι δὲ οὐ δύνανται τὸν ἄρτον ἐσθίειν χωρὶς ὄψου, τούτοις ἢ ἐλαιῶν, ἢ φοινίκων, ἢ σταφυλῆς, ἢ τινὸς τοιούτου διδόναι, τῇ πείρᾳ τὸ βέλτιστον αὐτῶν εὑρίσκοντας. ἄλλο γὰρ ἄλλῳ βέλτιόν ἐστιν, κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς φύσεως. εἰς δὲ τὴν τῶν μοχθηρῶν χυμῶν ἐν τῇ γαστρὶ πλεονεξίαν, ἥ τε τῆς πεπτικῆς δυνάμεως ἀσθένεια, καὶ ἡ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας ἀτονία, τὰ μέγιστα συντελεῖ, καθάπερ γε καὶ ἡ δυσαισθησία, καὶ πρὸς τούτοις ἡ κεφαλὴ δέχεσθαι τοὺς ἀτμοὺς τῶν τοιούτων χυμῶν ἐπιτηδείως ἔχουσα, καθάπερ ἔνιοις οἱ ὀφθαλμοί. ἐγὼ μὲν οὖν πολλάκις ἐπὶ πολλῶν ἐπειράθην, ἧς διῆλθον ἀγωγῆς ὀνησάσης, τὴν περὶ τῆς κοιλίας γενομένην κεφαλαλγίαν. ὁ δὲ Ἀρχιγένης ἁπλῶς γράψας ἁπάσης κεφαλαλγίας, τῆς ἄνευ πυρετοῦ βοήθημα τὴν ὀλιγοσιτίαν, εὔδηλός ἐστιν οὐδὲν εἰδὼς περὶ τῆς ἐπὶ χολώδει χυμῷ γενομένης. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτῆς τούτῳ πεισθείη, τὴν τελευταίαν αὐτοῦ λέξιν ἀναγνοὺς, ἔχουσαν οὕτω. Ἀρχιγένους. ἐπὶ δὲ τῶν ἀπὸ στομάχου κεφαλαλγούντων πνευματικῶς τε καὶ διατεινομένων, ὄξει κωδίας ἐναφεψημένας ἔχοντι, καταντλεῖ, ἢ τοὺς σπόγγους βρέχων ἐπιτίθει, εἶτα κατάπλασσε τὸ μέτωπον ἀλφίτῳ μετὰ ἡδυόσμου, καὶ ὄξους, ἢ γλήχωνα μετὰ τῶν αὐτῶν, ἢ στρύχνου χυλῷ μετὰ ῥοδίνου χρίε. στόμαχον μὲν γὰρ ὀνομάζει, δηλονότι τῆς κοιλίας τὸ στόμα, εἰθισμένων οὕτω τῶν ἰατρῶν καλεῖν τὸ μόριον τοῦτο. οἵ γε καὶ στομαχικὰς συγκοπὰς ὀνομάζουσιν, καὶ στομαχικούς τινας εἶναι φασὶν ἀπό τινος τῶν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ γιγνομένων πάθους, οὕτως ὀνομάζοντες, ὡς ἡπατικοὺς τοὺς ἀφ' ἥπατος, καὶ κωλικοὺς τοὺς περὶ κῶλον, καὶ νεφριτικοὺς τοὺς ἀπὸ νεφρῶν, καὶ σπληνικοὺς τοὺς περὶ σπλῆνα πάσχοντας. ἐν δὲ ἀπὸ τοῦ στομάχου τούτου πάθος ὀδυνηρὸν ἔγραψε, καταλαμβάνον τὴν κεφαλὴν, τῶν ὡς αὐτὸς ὠνόμασεν πνευματικῶς διατεινομένων, ὅπερ ἐξ οἴνου πόσεως πολλῆς οἶδα μᾶλλον γινόμενον. οἱ δὲ διὰ χυμοὺς ἀλγοῦντες τὴν κεφαλὴν, δακνώδους ἀλγήματος οὐ διατείνοντος αἰσθάνονται. ἔνδεια μὲν οὖν τροφῆς χρήσιμος ἐπὶ τῶν διατάσεων, οὐ μὴν τοῖς γε δακνώδεις χυμοὺς ἔχουσιν ἐν τῷ στόματι τῆς κοιλίας. ὅταν μὲν οὖν ὁ δακνώδης χυμὸς οὕτως ᾖ πικρὸς, ὥχρα τε καὶ ξανθὴ καλεῖται χολὴ, φύσιν ἔχουσα διὰ κουφότητα πρὸς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἀναφέρεσθαι. ὅταν δὲ φλεγματώδης, ἢ ὀξὺς, ἢ ἁλμυρὸς ᾖ, ἐν τῷ κύτει μᾶλλον ὅλης τῆς γαστρὸς, ἤπερ ἐν τῷ στόματι στηρίζεται. κάλλιστον δὲ ὡς ἐν τοιούτοις ἐστὶν, ἐν τῷ πυθμένι τῆς κοιλίας αὐτὸν περιέχεσθαι. ῥᾳδίως γὰρ εἰς τὸ ἔντερον ἀφικνεῖται καταλιπὼν τὴν γαστέρα. χειρίστη δὲ γίνεται διάθεσις ἐπὶ μοχθηροῖς χυμοῖς † ἀναποθεῖσι δυσεκνίπτως εἰς τοὺς χιτῶνας τῆς γαστρὸς, ὧν ἄριστον βοήθημα, τὸ διὰ ἀλόης ἐστὶ φάρμακον, ὃ καλοῦσιν ἔνιοι μὲν πικρὰν, ἔνιοι δὲ αὐτὸ τὴν διὰ τῆς ἀλόης ἱερὰν. καὶ βάλλουσιν ἑκατὸν μὲν τῆς ἀλόης δραχμὰς, ἓξ δὲ τῶν ἄλλων ἑκάστου, ὄντων καὶ αὐτῶν τῷ ἀριθμῷ ἕξ, κινναμώμου, ναρδοστάχυος, ξυλοβαλσάμου, μαστίχης χίας, ἀσάρου, κρόκου. κάλλιον δὲ γίνεται τὸ φάρμακον ἀλόης ἔλαττον λαβών. ἔδοξε γάρ μοι πολὺ τὸ πλῆθος αὐτῆς, ἑκατὸν εἶναι δραχμὰς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀναλογίαν παραβαλλόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δι' ἐνενήκοντα δραχμῶν αὐτὸ συνέθηκα, καὶ δι' ὀγδοήκοντα, καὶ μέν τοι καὶ δι' ἐλάττονος ἐνίοτε τοῦ κρόκου, διὰ τό τινας τῶν προσφερομένων αὐτὸ πλήττεσθαι τὴν κεφαλὴν, ὅπερ καὶ διὰ τῆς ὀσμῆς μόνης τοῦ κρόκου πάσχομεν πολλάκις, ὥστε ἀρίστην αὐτοῦ σύνθεσιν, κρίναι τὴν διὰ τῶν ἐνενήκοντα δραχμῶν τῆς ἀλόης, καὶ τοῦ κρόκου πέντε ταύτῃ χρῶμαι. τοῖς δὲ μηδὲ ἐν τὴν ὀσμὴν ἀλύπως τοῦ κρόκου φέρουσιν, ἀλλ' εὐθέως πληρουμένοις τὴν κεφαλὴν, συντίθημι τὸ φάρμακον, τέτταρας ἐμ-

† ἐναποθεῖσι

βαλὼν τοῦ κρόκου δραχμάς. συνεχῶς δὲ ἀναγκάζομαι σκευάζειν αὐτό, διὰ τὸ μὴ μόνοις οἷς δεδήλωκα, ἀλλὰ καὶ τοῖς πάσχουσιν τὰ τῶν ὑποχεομένων φαντάσματα, ἢ συμπτώματα διὰ πάθος στομάχου διδόναι. καὶ πρὸς τούτοις γε τοῖς ἐπεχομένοις τὴν γαστέρα, καὶ γυναιξὶ μὴ καθαιρομέναις καλῶς, ἐφ᾽ ὧν ἐνεργεῖ κάλλιον, ὅταν ὀγδοήκοντα μὲν ἀλόης δραχμάς, ἓξ δὲ τοῦ κρόκου λάβῃ, καὶ κάλλιον δέ ἐστιν τοῦ καρπησίου λαβεῖν ἀντὶ τοῦ ἀσάρου, συνέθηκα δὲ αὐτό ποτε, καὶ ἀμφοῖν ἐμβαλών. ἔστι δὲ ἡ μὲν τελεία δόσις τοῦ φαρμάκου ∠ α. μεθ᾽ ὕδατος κυάθων, οὐ πλέονος τριῶν. ἡ δὲ ἐλαχίστη, κατὰ τὸ ἥμισυ. μεταξὺ δὲ ἀμφοῖν αἱ ἄλλαι, καθ᾽ ἡλικίαν καὶ μέγεθος σώματος, καὶ ἔθος ὑπαλλαττομένης τῆς ποσότητος.

Ἀρχιγένους τὰ ἐφεξῆς τῇ πρώτῃ ῥήσει γραφέντα, ἐν οἷς καὶ Γαληνοῦ διορισμός.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἀπὸ στομάχου κεφαλαλγούντων ἱκανὰ ταῦτα. καιρὸς δὲ μεταβαίνειν ἤδη πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιγένους γεγραμμένας ῥήσεις ἐφεξῆς τῇ πρώτῃ. ποιήσομαι δὲ καθ᾽ ἑκάστην αὐτῶν ὁμοίαν ἐξέτασιν ᾗ κατὰ τὴν πρώτην ἔπραξα, συνάψας αὐτῇ διὰ τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν, καὶ τὴν ὑστάτην. ἀλλὰ νῦν γε ἀπὸ τῆς δευτέρας ἄρξομαι. ἐμβρέγματα δὲ ἐὰν μὲν ἀπὸ χειμῶνος, ἢ ἀπὸ περιψύξεως πάσχωσιν, ἔλαιον χλιαρόν, καὶ διάχρισμα ῥινῶν, δαφνίδων ἐκπίεσμα, ἢ δάφνινον ἔλαιον, ἢ συριακὸν μύρον, ἢ κίκινον, ἢ στυράκινον, ἢ γλεύκινον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον θερμαντικόν. ἵνα δ᾽ ἀπὸ τοῦ τελευταίου τὴν ἀρχὴν ποιήσωμαι, λέγειν αὐτὸν ἡγοῦμαι, τήν τε καλουμένην αὐτόρρυτον ῥητίνην, ἐν Λακεδαίμονι πλείστην γιγνομένην, καὶ τὸ †καπνέλαιον ἐν Κιλικίᾳ, τό, τε ἀμαράκινον, καὶ τὸ στυράκινον ἐν Κυζίκῳ, τό, τε ἐν Πέργῃ σκευαζόμενον ἴρινον, ἀξιοῖ διαχρίειν τοῖς τοιούτοις μύροις τὰς ῥῖνας, ὡς διὰ τῆς ὀσμῆς αὐτῶν θερμαινομένης τῆς κεφαλῆς. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται σαφῶς τοῦτο γινόμενον, ὡς καὶ τοὺς ἰδιώτας αὐτοῖς χρῆσθαι, καὶ μάλιστα τοῖς εὐπορίστοις. εὐπόριστα δέ ἐστιν ἄλλοις ἄλλα τὰ παρ᾽ ἑκάστοις πλεονάζοντα, καὶ παρ᾽ ἡμῖν γε κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔθος ἐστὶν τοῖς ἀγροίκοις τῷ καλουμένῳ κεδρίνῳ χρῆσθαι, κἂν ἀπορῶσι δέ ποτε αὐτοῦ πισσελαίῳ. καλοῦσι δὲ οὕτω τὸ συγκείμενον ἐξ ἐλαίου τε καὶ πίττης ὑγρᾶς. μιγνύουσι δὲ καὶ τούτῳ, καὶ τῷ κεδρίνῳ, τὸ ἔλαιον, οἱ μὲν πλέον, οἱ δὲ ἔλαττον, εἰς ὅσον ἂν ἐκλῦσαι τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως αὐτῶν βουληθῶσιν. ἅπασι δ᾽ οἷς εἶπον εἰώθασι, καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς χρῆσθαι, καὶ μάλιστα ὡς εἴρηται κατὰ τὸ βρέγμα. διαχρίουσι δὲ καὶ τὸ μέτωπον αὐτοῖς, καὶ τῶν ὤτων τοὺς πόρους. ἔνιοι δὲ καὶ τὰ τῶν ποδῶν ἴχνη, καὶ τὴν ἕδραν. ὅταν δ᾽ ὁ Ἀρχιγένης εἴπῃ δαφνίδων ἐκπίεσμα, τὸ καλούμενον ἁπλῶς δάφνινον, ἡγητέον οὕτως ὀνομάζειν αὐτόν, ὡς τότε προσλαβὼν ἐλαίου, δάφνινον ἔλαιον ὀνομάζεται. συριακὸν δὲ μύρον ἡγοῦμαι λέγειν αὐτόν, τὸν κομμαγηνόν, ἐπειδὴ κομίζουσιν ἐκ Συρίας ἡμῖν αὐτό. Ἀρχιγένους. θρίους δὲ ἢ καυσωδῶς διατεινομένων δι᾽ ὄξους, καὶ ἐλαίου, ἢ ὕδατος, καὶ ῥοδίνου, ἔτι δὲ χυλοῦ πολυγόνου, ἢ ἀνδράχνης, ἢ στρύχνου, ἢ τινὸς τῶν ψυχόντων, σπόγγους τε ἐξ ὀξυκράτου τιθέναι τῇ κεφαλῇ. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ δόξειε μὲν ἴσως τισὶν ἀμελέστερον ἀναγινώσκουσιν, μίαν ἁπλῆν θεραπεύειν διάθεσιν ὁ Ἀρχιγένης. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως. ἐκ μὲν τοῦ φάναι καυσωδῶς, τὴν θερμὴν ἐνδείκνυται διάθεσιν, ἐκ δὲ τοῦ διατεινομένων, τὴν ὑπὸ πνεύματος φυσώδους τοῦτο πάσχουσαν, ὡς μὴ μόνον ἠλλοιῶσθαι κατὰ τὴν δυσκρασίαν, ἀλλὰ πλεονεξίαν ὑπάρχειν ἀτμώδους πνεύματος. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων διαθέσεων ἀμφοτέρων, ἡ τῶν ψυχόντων βοηθημάτων δύναμις ἐστὶν ἐπιτήδειος, ἐμψύχουσα μὲν τὴν κατὰ θερμότητα δυσκρασίαν. ἀνακρουομένη δὲ καὶ ἀναστέλλουσα τὴν ἀναφορὰν τοῦ φυσώδους πνεύματος. ἄμεινον δ᾽ ἂν εἴη κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ἀκριβέστερον ἐκζητῆσαι, πότε μὲν ἐκ τοῦ σώματος ἀναφέρεται τὸ φυσῶδες πνεῦμα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀπὸ τοῦ στομάχου κεφαλαλγικῶν ἐλέχθη. πότε δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ γεννᾶται, καὶ γὰρ ἡ γαστὴρ ἐκφυσᾶται ἐνίοτε δυσλύτως. ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὴν ἐντέρων, ποτὲ μὲν ἡ νῆστις, ἢ τὸ λεπτὸν ἔντερον, ἔστι δ᾽ ὅτε τὸ κῶλον. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, οὐδὲ ἀδύνατόν ἐστιν τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἔν τισι τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίων γινομένην, τὸ φυσῶδες πνεῦμα γεννᾶν, οὗ τῆς γενέσεως ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα τόποις τὴν αἰτίαν εὕρομεν, ἔνδειαν θερμασίας τοσαύτης, ὡς γεννᾶν ἐκ τῶν σιτίων τε καὶ ποτῶν, ἀτμῶδές τε καὶ φυσῶδες πνεῦμα. δι᾽ ἀρρωστίαν δὲ τῆς περισταλτικῆς δυνάμεως, ἐκφυσᾶσθαι τε καὶ πληροῦσθαι, τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν τῶν οὕτω παθόντων μορίων, ὥστε διατείνεσθαι μὲν διὰ τὴν πλήρωσιν, ὀδυνᾶσθαι δὲ διὰ τὴν τάσιν. εὑρέθη γὰρ οὖν καὶ τοῦθ᾽ ἡμῖν, ἐν οἷς περὶ τῶν ἀλγημάτων τὰς κοινάς, καὶ γενικὰς αἰτίας ἐπεσκοποῦμεν, ὡς ἐν τῷ διαλύεσθαι τὸ συνεχὲς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἡ ὀδύνη γίνοιτο. διαλύει δ᾽ αὐτὴν τὰ διαβιβρώσκοντα, καὶ τὰ τέμνοντα, καὶ τὰ διατείνοντα, καὶ τὰ σφοδρῶς θερμαίνοντα καὶ ψύχοντα. διὸ κἀπὶ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ἀλγημάτων εἰώθασι πυνθάνεσθαι τῶν πασχόντων, ὁποία τίς ἐστιν ἡ ποιότης αὐτῶν. ἔνιοι μὲν γὰρ ὡς διαβιβρωσκομένων τῶν σωμάτων, αἰσθάνεσθαι φασὶ τῆς ὀδύνης. ἔνιοι δὲ ὡς διατεινομένων, ἢ βαρυνομένων, ἢ θλωμένων, ἢ μόνης ἐπικρατούσης σφοδρᾶς θερμότητος ἢ ψύξεως. εἰ μὲν γὰρ ὡς διαβιβρωσκομένων, καὶ κεντουμένων, ἤτοι διὰ δριμύτητα χυμῶν, ἢ τοιούτου πνεύματος αἰτιατέον. εἰ δὲ διατείνοιντο χωρὶς τοῦ δάκνεσθαι, πλήρωσιν τῶν διατεινομένων μορίων, ἤτοι διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ἢ χυμὸν ὑπερρυέντα πολύν, ἐν ᾧ γένει καὶ φλεγμονή, καὶ τὸ ἐρυσίπελας ἐστίν. ἡ μὲν φλεγμονή, θερμὸν αἷμα πολὺ τοῦ φλεγμαίνοντος σώματος ἐν αὐτῷ περιέχοντος, τὸ δὲ ἐρυσίπελας χολώδη χυμόν. εἰ δὲ ἐξ ἀμφοῖν πλεονεκτούντων πληρωθείη τι μόριον, ἤτοι τὴν ἐρυσιπελατώδη φλεγμονήν, ἢ τὸ φλεγμονῶδες ἐρυσίπελας γίνεσθαι, καὶ μή τις δοκείτω μακρὸν ἡμᾶς λόγον ἐφ᾽ ἑνὶ μορίῳ καθ᾽ ἓν σύμπτωμα πάσχοντι ποιεῖσθαι. κοινὸς γὰρ ἁπάντων τῶν ὀδυνωμένων ὁ λόγος ἐστίν, καὶ διαρθρώσας τις αὐτὸν ἀκριβῶς, εὐπορώτερος εἰς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν ἐπὶ παντὸς μορίου πάσχοντος ἔσται. τὸ γάρ τοι τῆς τέχνης στοχαστικόν, ἐν τῷ τῶν διαθέσεων διαγνωστικῷ μάλιστα ἐστίν. εὑρισκόμεναι γὰρ αὗται τὴν θεραπείαν οὐ στοχαστικῶς, ἀλλ᾽ ἐπιστημονικῶς ἐνδείκνυνται, μετὰ τοῦ καὶ γινώσκεσθαι τὸ δύσλυτον ἐνίων διαθέσεων, ἐφ᾽ ὧν εὔλογον χρῆσθαι τοῖς κατὰ τὴν ἔνδειξιν, εἰ καὶ μηδὲν ἀνύειν φαίνοιτο κατὰ τὰς ἀρχάς. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν εἰρημένον, ἐν ᾧ φησί. πάντα κατὰ λόγον ποιέοντι, μὴ γινομένων δὲ τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ᾽ ἕτερα, μένοντος τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς. ἐπεὶ ὅτε γὰρ οὕτω σφοδρῶς ἐν τοῖς στενοῖς πόροις σφηνοῦ-

ται

τοῦ τὸ ἀτμῶδες πνεῦμα, καὶ πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ ὁ γλίσχρος χυμὸς ἢ παχὺς, ὡς χρόνου δεῖσθαι πλείονος εἰς τὴν ἴασιν. λεπτῦναί τε γὰρ τὰ οὕτως ἐσφηνωμένα, καὶ τοὺς πόρους εὐρῦναι χρὴ, δι᾽ ὧν ἐκκενωθήσεται, μετὰ τοῦ προνοεῖσθαι μηκέτι ἐπιρρεῖν ἕτερον, ἤτοι χυμὸν, ἢ πνεῦμα τοιοῦτον, καὶ πρὸς τούτοις τονῶσαι τὸ πεπονθὸς, ὡς μηδὲ αὐτὸ τὴν τοῦ φυσώδους πνεύματος ἐργάσασθαι γένεσιν. οἱ μὲν οὖν πρῶτοι συνθέντες οἰκεῖα ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι φάρμακα, ποικίλης ἐδεήθησαν ὕλης εἰκότως, εἴ γε ἀποκρούεσθαι τὴν ἐπιρρέουσαν οὐσίαν, εἴτε ἐν χυμοῖς, εἴτε ἐν ἀτμοῖς εἴη, τῶν ἀναγκαίων ἐστὶ πέττειν τε καὶ λεπτύνειν τὴν ἐσφηνωμένην, διαφορεῖν τε ταύτην αὐτὴν, καὶ τούτων ἁπάντων οὐδενὸς ἧττον, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ μᾶλλον εὐτονίαν ἐργάζεσθαι περὶ τὸ πεπονθὸς μόριον, ὡς μὴ παραδέχοιτο μὲν τὸ ἐπιρρέον, ἀποκρίνοι δὲ τὸ λεπτυνθὲν, πέττοι δὲ καὶ λεπτύνοι τὸ ἐσφηνωμένον. ἀλλ᾽ ἐν τῇ μίξει τῶν τοιούτων δυναμένων ἐργάζεσθαι φαρμάκων, ἄλλος ἄλλου στοχαστικώτερος γενόμενος, ὁ μὲν ἧττον ὠφέλησεν, ὁ δὲ μᾶλλον εἰργάσατο τὴν σύνθεσιν. ὅθεν ὡς ἴστε, πρὸς γοῦν ἡμᾶς ὁρῶ τοὺς ἑταίρους, οἷς μάλιστα γράφεται ταῦτα, δύο πάντως ὁρᾶτέ μοι παρεσκευασμένα φάρμακα, τῶν τὴν αὐτὴν ἐπαγγελίαν ἐχόντων. ἔσθ᾽ ὅτε καὶ τρία, καὶ τέτταρα, κἀκ τῆς τούτων μίξεως πολλάκις ἐργαζομένῳ τὸ δέον, ἐπὶ τῶν δυσιάτων διαθέσεων. ἐπισκοποῦμαι γοῦν αὐτῶν ἐν τίνι μὲν πλέον ἐστὶ τὸ θερμαῖνον ἁπλοῦν φάρμακον. ἐν τίνι δὲ τὸ ψύχον, ὥσπερ καὶ τὸ ξηραῖνον, ἢ ὑγραῖνον, ἢ λεπτομερὲς, ἢ παχυμερὲς, εἶθ᾽ ὁρῶν ὅπως ἐνήργησε τὸ προσενεχθὲν τῷ πάσχοντι. τὴν δευτέραν χρῆσιν, ἤτοι δι᾽ ἄλλου τινὸς, ἢ δι᾽ αὐτοῦ τούτου ποιοῦμαι. πολλάκις μὲν ἐφ᾽ ἕτερόν τι τῶν τὴν αὐτὴν ἐπαγγελίαν ἐχόντων ἀφικνούμενος, ἐνίοτε δὲ μιγνὺς ἀμφότερα, κἀξ αὐτῶν ἐργαζόμενός τι μέσον. εἴρηται δὲ ἐπὶ πλέον, οὐ καθόλου μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ μέρος, ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα. καὶ χρὴ γινώσκειν ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ἐκείνην ταύτην ἑπομένην. ὅμως δὲ ἀναγκάζομαι, καὶ νῦν ἀναμιμνήσκειν αὐτῆς. ἕνεκα τοῦ μᾶλλον ἡμᾶς ἀκολουθῆσαι τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις. ἐπὶ γοῦν τῆς προκειμένης διαθέσεως, ὀδυνώδους ἐπικρατούσης θερμότητος, ἅμα φυσώδει πνεύματι, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀποκρουστικῇ θεραπείᾳ χρηστέον, ἐκ τῆς τῶν ψυχόντων δυνάμεως γινομένῃ. συμμέτρως δὲ τούτου πραχθέντος, ἐκ τῶν παρηγορικῶν τε καὶ πεπτικῶν μιγνύναι χρὴ τοῖς ἀποκρουστικοῖς, εἶτα καὶ τῶν διαφορητικῶν τι προσθετέον, ἀφαιροῦντα κατὰ βραχὺ τῶν ἀποκρουστικῶν φαρμάκων, ἄχρις ἂν εἰς τὴν ἐναντίαν μίξιν ἀφίκηται τὸ φάρμακον ἣν ἐξ ἀρχῆς εἶχε, τουτέστιν ἵνα πλεῖστον μὲν ᾖ τὸ λεπτυντικόν τε καὶ διαφορητικὸν, ἔλαττον δὲ τὸ πεπτικόν τε καὶ παρηγορικὸν, ἐλάχιστον δὲ τὸ ἀποκρουστικόν. ἀνδράχνην μὲν οὖν ἐμάθετε ψυκτικῆς καὶ ὑδατώδους οὖσαν οὐσίας, ἧττον δὲ αὐτῆς τὸ πολύγονον. ἐπὶ δὲ τοῦ στρύχνου τοσοῦτον μεμῖχθαι παχυμεροῦς τε καὶ γεώδους, ὅσου καὶ τῆς στύψεως. ὁ δὲ ὄξος ἀποκρουστικήν τε ἅμα καὶ λεπτυντικὴν, ἀλλὰ καὶ διαφορητικὴν ἔχει δύναμιν, ὡς ἂν ἐπικρατούμενον ἐν τῇ κράσει λεπτομερεῖ ψυχρότητι, καθάπερ ὁ ἀκριβὼς αἴθριος ἀὴρ βόρειος. ἐμάθετε δὲ καὶ τὴν τοῦ ῥοδίνου δύναμιν, ὡς ἔχει μέν τι καὶ ἀποκρουστικόν. ἔχει δὲ καὶ πεπτικὸν, καὶ παρηγορικὸν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις καὶ διαφορητικόν. εἰκότως οὖν ὁ Ἀρχιγένης ἐν ἀρχῇ τῆς εἰρημένης διαθέσεως τοῖς τοιούτοις χρῆται φαρμάκοις, αὐτὸ μὲν καθ᾽ ἑαυτὸ μόνον ὄξος, οὐκ ἄλλοθι προσφέρον, ὅτε ἐνταῦθα διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως, μιγνὺς δὲ ἤτοι ῥόδινον, ἢ ὕδωρ αὐτῷ. μεταβῶμεν οὖν ἤδη πρὸς τὰς ἐφεξῆς τοῦ Ἀρχιγένους ῥήσεις. ἐὰν δὲ ἐπιτείνοιτο, τελεία τροφῆς ἀποχὴ ἁρμόδιος, εἶτα φλεβοτομία ἀπ᾽ ἀγκῶνος, κένωσίς τε τῆς κοιλίας, διὰ κλυστῆρος εὐτόνου. περὶ τούτων τῶν βοηθημάτων, εἴρηταί μοι πρότερον, ἡνίκα τὰς Ἀπολλωνίου ῥήσεις ἐπεσκοπούμην. ἀσιτίαν μὲν ἐπὶ τοῖς χολώδεσιν αἰτίοις, ἀπαγορεύοντός μου, φλεβοτομίαν δὲ ἐπὶ παίδων, καὶ γερόντων, καὶ δυνάμεως ἀσθενοῦς. ἐπαινοῦντος δὲ τὴν διὰ κλυστῆρος κένωσιν, οὐ μόνον τῆς κενώσεως ἕνεκα τῶν περιεχομένων ἐν τοῖς ἐντέροις, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀντισπάσεως, τῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένων, καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ἐν οἷς ἔγραψε περὶ αὐτῆς ὁ Ἀρχιγένης, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν κένωσίς τε κοιλίας διὰ κλυστῆρος, ἀλλὰ προσέθηκεν, εὐτόνου. πολὺ γὰρ ἐν τῷ τοιούτῳ κλυστῆρι, τὸ τῆς ἀντισπάσεως ἐστὶ, πρὸς τῷ μὴ μόνα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ μεσάραιον ἐκκενοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος. Ἀρχιγένους. ἐμβρέγματα δὲ πήγανον μετ᾽ ὄξους καὶ ἐλαίου λεαινόμενον. ἀναμνησθεὶς τοῦ ἧς ὑπέθετο διαθέσεως βοηθήματα γράφειν, οὕτω κρινόμενα ἕκαστον ὧν καταλέγειν ἤρξατο. τὴν μὲν οὖν διάθεσιν αὐτὸς οὕτως ἔγραψεν, θερμὸς δὲ ἢ καυσώδης διατεινομένων. ἐφεξῆς δὲ ψυκτικῆς δυνάμεως ὑπέταξε βοηθήματα, καὶ μετὰ ταῦτα ἔφη. ἐὰν δὲ ἐπιτείνηται, τελεία τροφῆς ἀποχὴ, καὶ φλεβοτομία, καὶ κλυστὴρ εὔτονος προσφερέσθω. καὶ τούτων ἐφεξῆς, τὰ κατὰ τὴν προκειμένην ἔγραψε ῥῆσιν, ἐν ᾗ μετ᾽ ὄξους, καὶ ἐλαίου λεανθὲν τὸ πήγανον, προσφέρειν ἐκέλευσεν, οὐ προσθεὶς πότερον χλωρὸν ἢ ξηρόν. ἔστι γὰρ οὐ μικρὰ διαφορὰ, παμπόλλῳ δριμυτέρου τε καὶ θερμοτέρου τοῦ ξηροῦ, παρὰ τὸ χλωρὸν ὑπάρχοντος. ἐμοὶ μὲν δὴ δοκεῖ τὸ χλωρὸν συμβουλεύειν, οὐ γὰρ ἂν ἀθρόως ἀπὸ τῶν ψυχόντων ἐπὶ τἀναντία μετέβη. τὸ δ᾽ ὄξος ὅτι πρὸς τῷ ψύχειν καὶ ἀποκρούεσθαι διαφορητικὸν ἔχει τι, πρόσθεν εἴρηται, παρηγορικῆς δὲ καὶ χαλαστικῆς δυνάμεως ὑπάρχον, τὸ ἔλαιον εἰκότως ἔμιξεν αὐτοῖς.

Ἄλλο. δαφνίδων ἐκπίεσμα μετ᾽ ὄξους καὶ πηγάνου. πολὺ τοῦτο τοῦ πρόσθεν ὑπάρχει δραστικώτερον. ἰσχυρῶς γὰρ θερμαίνοντι τῷ τῶν δαφνίδων ἐκπιέσματι, τὸ πήγανον ἔμιξε μετ᾽ ὄξους, ἐλαίου χωρίς. Ἄλλο. χύλισμα τῶν τῆς ἴρεως ῥιζῶν μετ᾽ ὄξους. τοῦτο βοήθημα θερμαντικὸν οὐδὲν ἔχει. βέλτιον οὖν ἦν ἐν τῇ πρὸς τὰ γενναιότερα βοηθήματα μεταβάσει πρῶτον αὐτὸ τετάχθαι. εἶθ᾽ ἰτέας φύλλα λεῖα μεθ᾽ ὕδατος. τοῦτο τοῦ προγεγραμμένου τοῦ διὰ τοῦ ἴρεως ἀσθενέστερόν ἐστι, καὶ τοῖς ἁπάντων πρώτοις γεγραμμένοις ὅμοιον, ὥστε οὐκ ἐν καιρῷ νῦν εἴρηται. ἕρπυλλος τετριμμένος μετ᾽ ὄξους καὶ ἐλαίου. περὶ μὲν ἐλαίου καὶ ὄξους ἔμπροσθεν εἴρηται. προσέθηκε δ᾽ αὐτοῖς νῦν ἕρπυλλον, δριμείας ποιότητος φάρμακον, διὰ τοῦτο καὶ θερμαινούσης δυνάμεως. ἀμελῶς δὲ κἀνταῦθα παρέλιπεν μὴ δηλώσας, πότερον χλωρὸν, ἢ ξηρὸν αὐτὸν εἶναι βούλεται. βέλτιον δ᾽ ἴσως τὸν χλωρὸν ἀκούειν. Ἄλλο.

πολύγονον μετὰ πηγάνου δευμένον ἐλαίῳ καὶ ὄξει. τῷ τοῦ πολυγόνου χυλῷ κατὰ τὸν πρῶτον λόγον ὡς ψύχοντι κέχρηται. καὶ γὰρ καὶ ἔστιν ὄντως τοιοῦτος, ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν χρονιζόντων ἀλγημάτων, κατὰ τὴν πρώτην μετάβασιν εὐλόγως ἄν τις αὐτῷ χρήσεται, μίξας τὸ πήγανον. ἐπινοεῖν ἡμᾶς χρὴ καθ᾽ ἑκάστην τῶν ἐναντίων ταῖς δυ-

νάμεσι φαρμάκων μίξιν, ἐν ἀρχῇ μὲν ὀλίγον μίγνυσθαι τοῦ γεννναίου. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην χρῆσιν, αὐξάνειν αὐτοῦ τὸν ὄγκον. Ἄλλο. ἀμύγδαλα πικρὰ λεπτυνόμενα, λεῖα μετ᾽ ὄξους καὶ ἐλαίου ἐμβρεχόμενα, εἰς κηρωτῆς πάχος διὰ ὀθονίου μετώπῳ ἐπιτιθέμενα. καὶ τοῦτο τῆς πρώτης μεταβάσεώς ἐστιν οἰκεῖον. ἐμάθομεν γὰρ διαφορητικὴν ἀδήκτως δύναμιν ἔχειν τὰ πικρὰ ἀμύγδαλα. Ἄλλο. πήγανον ἄγριον μετ᾽ ἐλαίας καὶ ὄξους ὁμοίως, ἀτάκτως. καὶ πάλιν τοῦτο παραγέγραπται ἰσχυρὸν πάνυ φάρμακον, ἐπὶ τῶν ἱκανῶς χρονιζόντων ἀλγημάτων, εἰκότως παραληφθησόμενον. Ἄλλο. λεύκης καρπὸς μετ᾽ ὄξους τριβόμενος. διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως καὶ οὗτος λεύκης καρπός. ἐν τισὶ δὲ τῶν ἀντιγράφων οὐ μετ᾽ ὄξους, ἀλλὰ μετ᾽ ὀξυκράτου γέγραπται. Ἄλλο. ὠκίμου σπέρμα σὺν ὕδατι. τὸ μὲν τοῦ ὠκίμου σπέρμα, θερμαντικῆς τε καὶ λεπτυντικῆς ἐστι δυνάμεως. οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε δι᾽ ὕδατος δὲ μόνου, χρονιζούσης τῆς διαθέσεως, οὐκ ἄν τις εὐλόγως αὐτῷ χρῷτο, βέλτιον γὰρ ἦν ἔλαιόν τε καὶ ὄξος, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἶπε, μιγνύναι καὶ τούτῳ. Ἄλλο. ποιεῖ καὶ βάλσαμον, πευκέδανον, καστόριον, καὶ ὁμοῦ, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον σὺν ἐλαίῳ, καὶ ὄξει. τοῦτο πάλιν τὸ φάρμακον ἰσχυρόν ἐστιν, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸ μόνον τὸ πευκέδανον προσφέρηται, χωρὶς τοῦ μιχθῆναι τοῦ καστορίῳ. βάλσαμον δὲ τί καλεῖ, νῦν οὐκ ἔχω φάναι, πότερον τοῦ φυτοῦ τὸν καρπὸν, ἢ τὸν ὀπὸν ὃν ὀποβάλσαμον ὀνομάζουσιν, ἢ τοὺς κλῶνας αὐτοῦ τοὺς καλουμένους ξυλοβάλσαμον. ἄμεινον δέ μοι δοκεῖ τὸ ὀποβάλσαμον ἀκούειν, λεπτομεροῦς τε καὶ διαφορητικῆς οὐσίας ὑπάρχον, οὐ μὴν ἐπιφανῶς γε θερμῆς. Ἄλλο. φύλλα δάφνης, καὶ λεύκης, καὶ ἄγνου μετ᾽ ἐλαίου, καὶ ὄξους. μικτὸν καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, ἐκ διαφερόντων ταῖς δυνάμεσι τῶν ἁπλῶν συνέθηκεν, τὰ μὲν φύλλα τῆς δάφνης †θερμότατα, τὰ δὲ τῆς ἄγνου μετρίως ψύχοντα. μέσα δὲ ἀμφοῖν ἐστιν τὰ τῆς λεύκης. Ἄλλο. πάνακα μετὰ ἐλαίου ἄλειφε. οὐδὲν ἐνταῦθα τῶν ψυχόντων μέμικται, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς πάνυ κεχρονισμέναις διαθέσεσιν, καὶ μηδὲν ἔτι θερμότητος ἐχούσαις, χρήσιμον ὑπάρχει. διὸ καὶ μέμψαιτο ἄν τις αὐτῷ χωρὶς διορισμῶν τὰ βοηθήματα γράψαντι. πάνακα δὲ ἡγοῦμαι νῦν λέγειν αὐτὸν ἀμελῶς, ἀντὶ τοῦ φάναι, πάνακος ῥίζαν. οὐ γὰρ δὴ τὸν ὀποπάνακα νομιστέον ὑπ᾽ αὐτοῦ λελέχθαι πάνακα. διαφέρει δὲ τῆς ῥίζης οὗτος, οὐ μικράν τινα θερμότητος ὑπεροχήν. Ἄλλο. ἄγνον ἢ ἡδύοσμον, ἀμύγδαλα πικρὰ, ἴρεν, ἴσα μίξας σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ ἔμβρεχε. τῶν μὲν ἄλλων ἡ δύναμις εἴρηται πρόσθεν. ἡδυόσμου δὲ νῦν πρῶτον ἐμνημόνευσε, θερμαντικῆς δυνάμεως φαρμάκου. Ἄλλο. συκαμίνου χυλῷ προσμίξας ὄξος κατάβρεχε. προφανῶς τοῦτο τοῦ γένους ἐστὶν τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων, ἀρχομένης τῆς διαθέσεως, ἐμψυκτικῶν καταπλασμάτων, οὐκ ὀρθῶς νῦν ἀναμεμιγμένων, τοῖς πρὸς τὰς αὐξομένας διαθέσεις ἁρμόττουσιν φαρμάκοις. χρονιζόντων δὲ ψιλώσας, καταχρίσμασι μὲν τοῖς εἰρημένοις, ἐμβρέγμασί τε παχύτερα ποιῶν αὐτὰ χρῶ. Ἄλλο. ῥητίνην μετὰ μέλιτος κατάχριε κροτάφους καὶ μέτωπον. ἢ μυόχοδα μετ᾽ ὄξους καὶ ῥοδίνου. τρίτος οὗτος αὐτῷ καιρὸς καὶ χρόνος ἐστὶν ἐπὶ τῶν τῆς κεφαλῆς βοηθημάτων. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἦν ἀρχομένου τοῦ πάθους. ὁ δὲ δεύτερος ὡς αὐτὸς ἔγραψεν ἐπιτεινομένου. τρίτος δὲ οὗτος ἐν ᾧ φησιν χρονιζόντων, ὅς τις δεῖται σφοδροτέρων βοηθημάτων, ὧν ἔνια τοῖς πρόσθεν ἀνέμιξεν οὐκ ὀρθῶς.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γραφέντα ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτὸς πρὸς τὰς προσφάτους κεφαλαλγίας. ἐμβροχὴ ᾗ ἐχρήσατο Νικομήδης.

Πηγάνου φύλλα ∠ β΄. ἡδυόσμου ∠ β΄. πευκεδάνου ∠ β΄. ἴρεως ∠ β΄. ὠκίμου σπέρματος ∠ η΄. μήκωνος μελαίνης σπέρματος ∠ δ΄. ὀξυκράτου ξ α΄. ἕψε εἰς τὸ ἥμισυ, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, ἀνακόπτε ῥοδίνῳ, καὶ συνεχῶς ἔμβρεχε τὴν κεφαλήν.

Ἄλλο ᾧ ἐχρήσατο Χαρικλῆς.

Ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων ∠ β΄. λύγου ἄνθους ∠ β΄. πευκεδάνου ῥίζης ∠ β΄. ἡδυόσμου χλωροῦ ἢ ξηροῦ ∠ β΄. πηγάνου ἀκρεμόνων ∠ β΄. δαφνίδων κεκαθαρμένων ∠ β΄. σφονδυλίου ∠ β΄. ἑρπύλλου ∠ β΄. καστορίου ∠ β΄. ῥόδων χλωρῶν ἢ ξηρῶν ∠ δ΄. ὄξει διαλύσας ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου, ἔπειτα εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσας, καὶ ξυρήσας τὰς τρίχας, ἐπιτίθει καθ᾽ ὅλης τῆς κεφαλῆς, καὶ τινιδίῳ καταδήσας, φύλαττε μέχρι τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, καὶ πάλιν λύσας, καὶ ἀνανεώσας ἐπιτίθει.

Τροχίσκος πρὸς κεφαλαλγίαν Ἀντωνίου ῥιζοτόμου.

Ὀποῦ πευκεδάνου ∠ ιϛ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ †α΄. ἀνίσου ∠ δ΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ΄. κρόκου, σμύρνης ἀνὰ δραχμὰς δ΄. σκαμμωνίας ∠ δ΄. πάντα λεάνας μετ᾽ ὄξους, ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐν δὲ τῇ χρήσει ἀνιεὶς μετ᾽ ὄξους, ἐπίχριε τὸ μέτωπον, ἀπὸ κροτάφου ἀρξάμενος, καὶ ἐπὶ τὸν ἕτερον κρόταφον καταλήγων. ἐπὶ δὲ τῶν πυρεσσόντων, ὕδατι χρώμενος κατάχριε.

† δ΄.

Ὡς δὲ Ἀλέξανδρος ἐχρήσατο ἔχει οὕτως.

Πευκεδάνου ῥίζης ∠ δ΄. ἢ τοῦ ὀποῦ ∠ β΄. κρόκου ∠ α΄. σμύρνης ∠ α΄. ὀπίου ∠ α΄. ὄξει ἀναλάμβανε, καὶ ποίει τροχίσκους. ἐν δὲ τῇ χρήσει ὄξει διαλύων, κατάχριε τοὺς ἐν αἰσθήσει τόπους, τοῦτο παραχρῆμα λύει τοὺς πόνους.

Ἄλλο Ἀντιγόνου ἐν στρατοπέδῳ ἐπισήμως ἰατρεύσαντος.

Δαφνίδων ξηρῶν, λείων, κεκαθαρμένων ∠ δ΄. σκαμμωνίας ∠ δ΄. σελίνου σπέρματος ∠ η΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ΄. κρόκου ∠ η΄. σμύρνης ∠ δ΄. ὀμφακίου ∠ δ΄. ἑρπύλλου ∠ η΄. ὄξους τὸ αὔταρκες, σκεύαζε καθὰ προείρηται.

Χρονίως κεφαλαλγούντων ἐπιθέματα ὡς ἐχρήσατο Χαρικλῆς.

Ἰρίνου μύρου πιέσματα, πευκεδάνου, καστορίου, ἀνὰ μέρος α΄. δαφνίδων μέρη δύο, ἄγνου σπέρματος μέρη δύο, ῥόδων ξηρῶν μέρη δύο, πηγάνου ἀκρεμόνων μέρη δύο, ὄξει διαλύσας, ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου, ἔπειτα εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσας, ἐπιτίθει καθ᾽ ὅλης τῆς κεφαλῆς, προξυρήσας τὰς τρίχας, καὶ τινιδίῳ καταδήσας, φύλαττε μέχρι τῆς ἐπιούσης, καὶ πάλιν ἐπιτίθει.

Περὶ τῶν ἀπὸ χολώδους χυμοῦ κεφαλαλγούντων.

Τὰ μὲν σημεῖα παραπλήσια τοῖς ἐπ' ἐγκαύσει, προσέρχεται δὲ αὐτοῖς δῆξίς τε πλείων, καὶ ὠχρότης προσώπου, καί ποτε καὶ τοῦ στόματος ἐκπίκρωσις. ἡλικίαις δὲ μᾶλλον, ἀκμαστικαῖς, καὶ κράσεσιν θερμοτέραις, καὶ βίῳ φροντιστικῷ, καὶ τοῖς χολὴν συνάγουσιν ξανθὴν ὑπὲρ τὸ πάθος εἴωθε συμβαίνειν. λουτροῖς τε οὖν εὐκράτοις ἐπὶ τούτων καὶ ἀλείμμασιν, καὶ ὑδαρεῖ πόματι χρηστέον, καὶ ἡ σύμπασα δίαιτα, ὑγροτέρα τε καὶ εὔχυμος παραλαμβανέσθω. κενωτέον δὲ τὸν χολώδη χυμὸν, ἀψινθίου ἀποβρέγματι, ἢ διὰ τῆς ἀλόης, καὶ αὐτῆς τῆς πικρᾶς ἀντιδότου καθ' ἑαυτὴν, ἢ καὶ σὺν ὀλίγῃ σκαμμωνίᾳ, ἢ διὰ τῶν τῆς ἀλόης καταποτίων, ἐπιχριστέον δὲ τὸ μέτωπον, ἢ τῷ κροκώδει τροχίσκῳ, ἢ τῷ τριγώνῳ, ἢ τινὶ τῶν παραπλησίων.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν συμπάθειαν κεφαλαλγίας.

Εἰ μὲν ὅλῳ τῷ σώματι συμπάσχει ἡ κεφαλὴ, τούτου προνοητέον πρός τε τὴν δυσκρασίαν, καὶ πρὸς τὴν κρατοῦσαν ὕλην ἐπισταμένως, καὶ εἰ μὲν εἴη πλῆθος, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς φλέβας, φλεβοτομήσομεν. εἰ δὲ μᾶλλον ποιότης, καθαρτικῷ χρησόμεθα φαρμάκῳ. εἰ δὲ μορίῳ συμπάσχει, οἷον ἥπατι, ἢ γαστρὶ, ἢ στομάχῳ, τούτοις βοηθητέον, θερμῆς μὲν ἐν αὐτοῖς ὑποκειμένης δυσκρασίας, ἄρτον δὲ ἐξ ὑδαροῦς οἴνου παρασχόντας, καὶ τὰ διὰ χόνδρου ῥοφήματα, καὶ τὰς ἔξωθεν μετρίως ἐμψυχούσας τε καὶ τονούσας ἐπιβροχὰς, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. εἰ δὲ διὰ γλίσχρους τε καὶ παχεῖς χυμοὺς ἐν τῷ στομάχῳ περιεχομένους κεφαλαλγοῖεν, καὶ τούτους ἐκμοχλεύσομεν, ὀξύμελι πίνειν παρέχοντες, τό, τε ἁπλοῦν, καὶ τὸ ἰσλιάνδον, καὶ τοῖς δι' ὑσσώπου τε καὶ ὀριγάνου. καὶ τοῖς τούτων ἔτι θερμοτέροις τε καὶ τμητικωτέροις, καὶ τῷ ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτῳ χρηστέον, ἐπιβροχαῖς τε θερμοτέραις καὶ καταπλάσμασι.

Περὶ τῆς ἐν πυρετοῖς κεφαλαλγίας.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν πυρετοῖς συμβαλλουσῶν ἐξ ἀρχῆς κεφαλαλγιῶν, φλεβοτομεῖν τῇ πρώτῃ ἢ τῇ δευτέρᾳ ἀνέσει, εἰ μή τι κωλύει, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν εὐέκτων καὶ πολυαίμων. προσέχειν δὲ μὴ διὰ τὰς ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἀναθυμιάσεις γινομένας, ἢ δι' ἐποχὴν κοιλίας συμβαίνει τὰ τῆς κεφαλαλγίας. εἰ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν ἑβδόμην εἰσβάλλοι, προκενώσαντας τὴν κοιλίαν διὰ κλυστῆρος ἀξιολόγως, σικυαστέον ἀπὸ ἰνίου ἢ αὐχένος, καὶ παρηγορητέον τὴν κεφαλὴν ταῖς δι' ἐλαίου ἐμβροχαῖς. ῥοδίνῳ μὲν ἐπὶ τῶν θερμοτέρων, καὶ ὥρᾳ θερινῇ, καὶ μετὰ βραχέος ὄξους. χαμαιμηλίνῳ δὲ ἐπὶ τῶν ψυχροτέρων ἕξεων, καὶ ἐν χειμῶνι πέμπτον μέρος ὄξους προσειληφότι. ἐπιχρίειν δὲ τὸ μέτωπον, κύφει μὲν ἐπὶ τῶν ψυχροτέρων, κροκομάγματι δὲ ἐπὶ τῶν θερμοτέρων. ἐπὶ μεγέθει δὲ πυρετοῦ γινομένης κεφαλαλγίας, ἰάματα προγέγραπται ἐν τῷ περὶ πυρετῶν λόγῳ. δεῖ δὲ παραφυλάττεσθαι ταῦτα, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν κατὰ συμπάθειαν τοῦ στομάχου κεφαλαλγούντων, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντων τῶν περὶ κεφαλὴν γινομένων παθῶν. ἔστι δὲ ταῦτα ἄγνου σπέρμα, ἀψινθίου χυλὸς, γάλα πινόμενον, βάλανοι δρύϊνοι ἐσθιόμεναι, ἐλαῖαι μέλαιναι, μαιμήκυλα, ὄροβοι. οὗτοι δὲ καὶ τὰ ἄρθρα παραλύουσιν, ἐπιπλέον δὲ ἅπτεται σμύρνα, λίβανος, κισσοῦ κόρυμβοι, καὶ ταράττουσι τὴν διάνοιαν σχοίνου καρπὸς, κρόκος, πευκέδανον, κυκλάμινος ξηρὰ σὺν οἴνῳ ποθεῖσα. στύραξ ὀλίγος μὲν ποθεὶς, λύει σκυθρωπότητα, πολὺς δὲ, κατασκευάζει ταραχώδεις ὕπνους.

Περὶ κεφαλαίας.

Ἡ λεγομένη κεφαλαία, χρόνιός τε καὶ δυσλυτός ἐστι κεφαλαλγία, ἐπὶ μικραῖς προφάσεσιν μεγίστους ἔχουσα παροξυσμοὺς, ὥστε μήτε ψόφων ἀνέχεσθαι, μήτε φωνῆς σφοδροτέρας, μήτε λαμπροῦ φωτὸς, μήτε οἰνοποσίας, μήτε τῶν τὴν κεφαλὴν πληρούντων ὀσφραντῶν, μήτε κινήσεως, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ καὶ σκότῳ κατακεῖσθαι βούλεσθαι, διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἀλγημάτων, ὡς ὑπὸ σφύρας γὰρ πλήττεσθαι δοκοῦσιν. ἔνιοι γὰρ ὡς θλωμένων, ἢ διατεινομένων αἰσθάνονται τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν, οὐκ ὀλίγοις δὲ εἰς τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν διήκει τὸ ἄλγημα. φέρει δὲ τὸ πάθος, ποτὲ μὲν διηνεκῆ ἀλγήματα, ποτὲ δὲ παροξυσμοὺς καὶ διαλείμματα, ἤτοι τεταγμένα, ἢ ἄτακτα. διαλείπουσι γὰρ ἐνίοτε οἱ τοιοῦτοι παροξυσμοὶ, καθάπερ τοῖς ἐπιληπτικοῖς, καί τις χρόνος ἐπιγίνεται μεταξὺ τελέως ἄμεμπτος. εὔδηλον οὖν ὅτι τὸ πάθος ὑπὲρ τὴν ἰδιοπάθειαν μὲν ἔχει τῆς κεφαλῆς, ὁμογενῆ τοῖς κεφαλαλγικοῖς, ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἐκείνων ἀσθενείας ἥκει, τὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν πάσχοντα μόρια, καί τινες αὐτῶν τὰς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὀδυνῶνται μήνιγγας, ἔνιοι δὲ καὶ τὸν περικράνιον ὑμένα μόνον. τὰ μὲν οὖν μετὰ βάρους ἀλγήματα, πλῆθος δηλοῖ, τὰ δὲ μετὰ δήξεως, ἢ χυμῶν, ἢ ἀτμῶν δριμύτητα. τὰ δὲ μετὰ σφυγμοῦ, φλεγμονὴν, τὰ δὲ μετὰ τάσεως, εἰ μὲν ἄνευ βάρους καὶ σφυγμοῦ γίνοιτο, πνεύματος λεπτοῦ καὶ φυσώδους πλῆθος δηλοῖ. εἰ δὲ μετὰ σφυγμοῦ, φλεγμονὴν ὑμενώδους σώματος. εἰ δὲ μετὰ βάρους γίνοιτο ἡ διάτασις, πλῆθος ἐντὸς τῶν ὑμένων ἰσχόμενον, καὶ τὰ μὲν ἐπιπολῆς ἀλγήματα, τοῦ περιοστίου ὑμένος τὸ πάθος δηλοῖ, τὰ δὲ ἐν βάθει τῶν μηνίγγων. οἷς γὰρ ἡ διάθεσις ἔνδον τοῦ κρανίου ἐστὶν, τούτοις εἰς τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν ἀφικνοῦνται οἱ πόνοι, διὰ τὸ τοὺς χιτῶνας τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπὸ τῶν μηνίγγων ἔχειν τὴν γένεσιν. εἰ δὲ καὶ σαπεὶς ὁ χυμὸς θερμότερος γένηται, σὺν πυρετῷ κεφαλαλγοῦσιν. πυρέττουσι δὲ τοὐπίπαν, καὶ οἱ διὰ φλεγμονὴν ὀδυνώμενοι. εἰ μὲν οὖν πλῆθος χυμῶν, ἢ ἀτμῶν εὕροις αἴτιον, εἰ μὲν διὰ τὴν τοῦ παντὸς σώματος πλησμονὴν ἐγγένοιτο, τὸ πᾶν σῶμα κενώσας, ἰάσῃ τὴν κεφαλαλγίαν. εἰ δ' ὡς ἀσθενὴς ὑπάρχουσα, ἡ κεφαλὴ δέχεται τὰ ἀναφερόμενα, ἀντισπᾶν δεῖ τὴν ὕλην εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ οὕτως ἰᾶσθαι τὸ μόριον. κλυστῆρσι μὲν οὖν ἡ ἀντίσπασις γίνεται, καὶ διαθέσεσι τῶν ἄκρων, καὶ τρίψεσι πλείοσι τῶν κάτω μερῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ αἵματος κενώσει ἐπ' ἀγκῶνος. εἰ δὲ πλεονάζον ἔτι τὸ αἷμα φαίνοιτο, καὶ διὰ ῥινῶν ἀναστομώσαντας φλέβα, καὶ κενοῦντας ὅσον αὐταρκὲς εἶναι δόξει, εἶτα τὴν ἱερὰν ὀξώσαντας δοτέον, κἄπειτα τοῖς ἀποφλεγματισμοῖς χρηστέον, καὶ τοῖς ἐρρίνοις, οἷά ἐστι τὰ διὰ τοῦ ἐλατηρίου, καὶ τοῦ κυκλαμίνου, μετὰ γάλακτος, καὶ πράσου σκευαζόμενα. τὴν δὲ κεφαλὴν θεραπεύσεις, ἡνίκα μὲν δεῖ κεχρῆσθαι τοῖς ἀντισπαστικοῖς, διὰ τῶν ἀποκρουστικῶν ἐμβροχῶν. μετὰ δὲ τὴν τοῦ παντὸς σώματος κένωσιν ἤδη τοῖς κενοῦσιν τὴν κεφαλὴν κεχρῆσθαι, εἶτα τοῖς ῥωννύναι δυναμένοις. ἀποκρούεται μὲν οὖν τὸ ὀμφάκινον ἔλαιον, καὶ τὸ ῥόδινον, καθ' ἑαυτὸ ἢ σὺν ὄξει,

καὶ τὸ διὰ τῶν κωδιῶν, καὶ θαλλῶν ἁπαλῶν ἐλαίας καὶ κισσοῦ κορύμβων, καὶ ἡδυόσμου χλωροῦ σκευαζόμενον. προσάγειν δὲ καὶ τὰ βοηθήματα χλιαρὰ μὲν ψυχροτέρου καὶ ὠμοτέρου τοῦ πλήθους ὄντος, ψυχρὰ δὲ θερμοτέρου καὶ χολωδεστέρου. διαφορεῖ δὲ τὸ γλυκύτατον ἔλαιον θερμὸν, καὶ μᾶλλον παλαιούμενον τοῦτο, καὶ τὸ σικυώνιον. εἰ δὲ παχύτερον εἴη τὸ πλῆθος τῶν χυμῶν σπονδύλιον, ἢ ἕρπυλλον ἐνεψῶν τῷ ἐλαίῳ, ἢ γλήχωνος κόμην, ἢ καλαμίνθην, ἢ ἡδύοσμον, ἱκανώσει τὸ πλῆθος. αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ τόνον ἐντίθησι τῷ μορίῳ, διὸ καὶ μέχρι παντελοῦς ἰάσεως χρῆσθαι αὐτοῖς προσήκει. πλέον δὲ πάντων διαφορεῖ, καὶ ῥωννύουσι παντελῶς περιστερεὼν ὁ ὀρθὸς, μάλιστα μὲν χλωρὸς, ἤδη δὲ καὶ ξηρὸς σὺν ταῖς ῥίζαις ἅμα ἑρπύλλῳ ἑψόμενα τῷ ἐλαίῳ. συνεμβλητέον δὲ αὐτοῖς καὶ ῥίζαν τῆς παρὰ τὰ ὕδατα φυομένης κροκοδειλιάδος τῆς μεγίστης, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν περιστερεῶνα καθ᾽ ἑαυτὸν, εἰ ἀφεψήσας τῷ ἐλαίῳ ἐμβρέχοις τὴν κεφαλὴν, ἰᾶται πᾶσαν κεφαλαλγίαν χρονίαν ἐπὶ ψύξει γινομένην, ἢ ὑπὸ παχέων χυμῶν. τὰ μέγιστα δὲ ὠφελοῦσιν, καὶ οἱ ὑπὸ τὰς ὑδρίας ὄνοι σὺν τῷ ἐλαίῳ ἑψόμενοι.

Ἀρχιγένους περὶ ἀποφλεγματισμῶν.

Μετὰ ταῦτα δὲ ἀποφλεγματισμοὶ διὰ νάπυος, ἢ ὑσσώπου μετὰ γλυκέος καθεψημένου, ἢ σταφίδος ἀγρίας μετὰ πεπέρεως τετριμμένης καὶ μετὰ μέλιτος, ἢ ἐλαίου μεμιγμένου μέλιτι, ἢ σταφίδος ἀγρίας, καὶ κατ᾽ ἰδίαν, καὶ μετὰ μέλιτος τριβομένης. τὴν μὲν τῶν ὀνομαζομένων συνήθως τοῖς ἰατροῖς ἀποφλεγματιζόντων φαρμάκων ὕλην, ὕστερον ἐρῶ. νυνὶ δὲ τοσοῦτον ἐπισημήνασθαι χρήσιμον, ὡς τὸ βοήθημα τοῦτο, φλέγματος ἐνοχλοῦντος ἐστὶν ἴαμα, καθάπερ δὴ καὶ αὐτὸ τοὔνομα αὐτοῦ δηλοῖ. ὁ δὲ Ἀρχιγένης θερμὴν, καὶ πνευματώδη διάθεσιν ὑπέχεται θεραπεύειν, οὐ ψυχρὰν καὶ φλεγματώδη. ὠφελοῦνται δὲ ἱκανῶς καταντλούμενοι δάφνης ἀφεψήματι, ἢ πηγάνου, ἢ πάνακος, ἢ κωδιῶν, ἢ δαφνίδων. ἰσχυρῶς θερμαίνουσι φαρμάκοις, οὐκ οἶδα πῶς κατέλεξεν κεφαλαλγίας ψυχούσας οὐκ ἀγεννῶς, ἐνδειξάμενος ἐν τῇ τοῦ λόγου λέξει, τῶν εἰρημένων ἑκάστῳ δύνασθαί τινα χρῆσθαι καθ᾽ ἑαυτὸ, τάχα δ᾽ ἂν ποτε καὶ μιχθεῖσιν, οὐ μὴν δηλώσας, εἴπερ ἐμβαλεῖν αὐτοῖς τι κελεύει κωδιῶν, ἕνεκα τοῦ μειῶσαι τε καὶ πραΰναι τὴν σφοδρότητα τῶν φαρμάκων, ἢ καὶ μόνας ποτὲ χρῆσθαι, ὅπερ ἀρχομένης τε καὶ αὐξανομένης διαθέσεως, εὐκαιρότερον ἂν ἐγένετο. χρονιζούσης δὲ οὐ μόνον οὐδὲν ὄφελος, ἀλλὰ καὶ βλαβερώτεραι αἱ κωδίαι τυγχάνουσιν οὖσαι. ἀγαθὴ δὲ καὶ ἡ διὰ τῶν ἁλῶν πυρία. συνέχεεν ἐνταῦθα πάντα τὸν λόγον ὁ Ἀρχιγένης, πυρίας μνημονεύσας διὰ φαρμάκου, ξηραίνοντος μὲν οὐ γενναίως, ἔχοντος δέ τι καὶ θερμαντικόν. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ἐπιστάμενον, ὅτι διάθεσιν θερμὴν ὑπετίθετο θεραπεύειν, ἤτοι φυλάττειν ἀεὶ τὴν ἀπ᾽ αὐτῆς ἔνδειξιν, ἢ περὶ τῆς μεταπτώσεως εἰρηκέναι τι, καθ᾽ ἣν ἐν τῷ χρόνῳ τῆς θερμότητος παυσαμένης, ἔμφραξις, ἢ ἔντασις, ἤ τι τοιοῦτον ἐγένετο, τῆς ἐναντίας θεραπείας δεόμενον, τῆς κατ᾽ ἀρχὰς ὁρισθείσης. μετὰ δὲ τὰς καταντλήσεις, ἢ πυρίας ὠφελοῦνται, ἐὰν λίνου σπέρμα ῥοδίνῳ ἐπιπάσας, ἔρια ῥυπαρὰ ἐξ ὀξυροδίνου θερμὰ περιθεὶς ἐπιδήσεις. τοῦτο παρηγορικόν ἐστι τὸ βοήθημα, σφοδρῶς ἐνοχλούσης τῆς ὀδύνης, μετὰ τοῦ καὶ τὴν ὑποκειμένην διάθεσιν ὠφελεῖν, ὥσθ᾽ ὅπου βοηθήματα τῆς ἐπιτεταμένης κεφαλαλγίας ἔγραψεν, ἐκεῖ βέλτιον ἦν αὐτῷ καὶ περὶ τῆς πυρίας εἰρῆσθαι. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐνέστηκεν, εἰ πυρίαις, ἢ καταπλάσμασι χρῆσθαι δόξειεν ἄν, αἱ μὲν πυρίαι διὰ τῶν κέγχρων ἀμείνους, ὡς γὰρ Ἱπποκράτης ἔφη, καὶ κοῦφος, καὶ προσηνὴς ὁ κέγχρος ἐστίν. οἱ δ᾽ ἅλες ἀνιαροὶ διὰ τὸ βάρος εἰσὶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Περὶ καταπλασμάτων ἐν κεφαλαλγίᾳ.

Καταπλάσμασι δὲ χρῶ κριθίνῳ ὠμῇ λύσει, ἐχούσῃ ἶριν κεκομμένην. ἢ πηγάνου σπέρμα ὁμοίως. ἢ μαράθρου ῥίζῃ ὁμοίως. ἢ τῇ ὠμῇ λύσει δι᾽ ὀξυμέλιτος γενομένῃ. ἢ μιγέντος ἀλφίτου καὶ γλήχωνος, καὶ ταῦτα τὰ καταπλάσματα τοῦ δευτέρου καιροῦ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ διωρισμένων ἐστὶν, ὃν ἐπιτεινομένης τῆς κεφαλαίας ἔθετο. παρηγορήσει τε γὰρ ἐκείνην, καὶ τὴν διάθεσιν ὠφελήσει. ἢ τὸ Νείλεως προσμίξας κασσίας καὶ ἴρεως δέκατον, σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ ἐπιτίθει. τὸ μὲν οὖν τοῦ Νείλεως φάρμακον ἐμπλαστῶδες, ἔνδοξον ἱκανῶς ἐστὶν ἐκ παλαιοῦ, καὶ διὰ τοῦτο πᾶσι γνώριμον. ἐπαγγέλλεται δὲ τὰ χρονίζοντα λείψανα, τῶν ἐν ὑποχονδρίοις φλεγμονῶν ἐκθεραπεύειν. ἀσαφῶς δὲ τὴν πρὸς αὐτὸ μίξιν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν, τοῦ τε κασσίας καὶ τῆς ἴρεως. ἄδηλον γὰρ, εἴτε καθ᾽ ἑκάτερον αὐτῶν δέκατον μέρος εἶναι βούλεται, τοῦ νειλιακοῦ μαλάγματος, εἴτε συναμφοτέρων. ἄμεινον δέ μοι δοκεῖ μιγνύειν ἑκατέρου τὸ δέκατον. εἶναι δὲ χρὴ δηλονότι τὸ μὲν κασσίαν, καὶ τὴν ἶριν ἀκριβῶς λεῖα. μαλαχθέντι δὲ ἐπιμελῶς τοῦ Νείλεως φαρμάκῳ, κατὰ βραχὺ μίγνυσθαι διὰ τῶν χειρῶν ταῦτα, μετὰ καὶ τοῦ βρέχειν ἐν μέρει τῷ ῥοδίνῳ, καὶ τῷ ὄξει τὰς χεῖρας. ἢ κάρυα πικρὰ λελεπισμένα, καὶ πήγανον, ἴρεώς τε ὀλίγον μίξας σὺν ὄξει, καὶ ῥοδίνῳ, μαλαγματώδες ἐπιτίθει. τὰ τοιαῦτα φάρμακα πολλὰ κατὰ τὸν δεύτερον καιρὸν τῆς προκειμένης διαθέσεως γεγραφότος αὐτοῦ τὴν τῆς δυνάμεως ἐξήγησιν ἐπ᾽ ἐκείνων ἐποιησάμην. ἢ ἄγνου σπέρμα, περσαίας χλωρὰ φύλλα, καὶ σμύρνης ἴσα, σὺν μύρῳ αἰγυπτίῳ, κατάπλασσε τὸ μέτωπον. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μόνῃ τὸ τῆς περσαίας δένδρον εἶδον, οὐ μὴν ἐν ἄλλῳ γέ τινι τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐθνῶν. ἔνιοι δὲ πέρσιον ὀνομάζουσιν αὐτὸ, καί φασιν ἐν Πέρσαις ὀλέθριον εἶναι τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου τούτου. κατὰ δὲ τὴν τῶν Αἰγυπτίων χώραν, ἀβλαβὲς ὑπάρχον. τὸ δὲ αἰγύπτιον μύρον, οὐχ οὕτω μόνον, ἀλλὰ καὶ μενδήσιον ὀνομάζεται. τινὲς δὲ αὐτὸ καὶ μεγαλεῖον καλεῖσθαι φασὶν, ἀπὸ τοῦ συντεθέντος αὐτὸ, μεγάλου τὴν ἐπωνυμίαν ἑκατέραν λαβών. ἀπὸ μὲν αὐτοῦ τοῦ κατ᾽ ἐκεῖνον ὀνόματος ἐν τῇ τῶν καλουμένων παρωνύμων ἰδέᾳ. ἀπὸ δὲ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, μενδήσιον. ἔστι δὲ χαλαστικόν τε καὶ ἀνώδυνον. ἢ θεῖον, κασσίαν, δαφνίδος ἴσα, μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης ἐμπλάσας, ἐπιτίθει κροτάφοις καὶ μετώπῳ. θερμαντικὸν ἱκανῶς ἐστι τὸ φάρμακον τοῦτο. ψυχρὰς διαθέσεις †αὐλῶσαι δυνάμενον. ἢ κασσίαν, καὶ πολυκέδανον ἴσα. παραπλήσιος ἐστὶ καὶ ἡ τοῦδε τοῦ φαρμάκου δύναμις τῇ προγεγραμμένῃ. ἐπιμενόντων δὲ, φλεβοτομία ἀπὸ ῥινὸς ἢ μετώπου, ἢ σικύαις κατὰ τοῦ ἰνίου χρῶ. αἱ μὲν ἐκ τῶν πεπονθότων μορίων ἀφαιρέσεις τοῦ αἵματος ἐπὶ τῶν χρονιζόντων παθῶν ἁρμόττειν, ὡμολόγηνται σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἰατροῖς. αἱ δὲ

†ὀνῆσαι

κατ' ἐνίους ἱκανὰ, τῶν ἀντισπαστικῶν εἰσι βοηθημάτων, ἐφ' ὧν ἀποτρέψαι τοὺς ἐπ' ὀφθαλμοὺς, ἢ ἐπὶ τὰ πρόσω τῆς κεφαλῆς ἐθισμένους χυμοὺς φέρεσθαι ἐγχειροῦμεν. ἢ πταρμικῷ τινι διάσεισον, στραγγάλην περιθεὶς, καὶ τὸ πνεῦμα κελεύσας κατασχεῖν. τὴν ἐκ τοῦ δὲ τοῦ βοηθήματος ὠφέλειαν ἐδήλωσε προσθεὶς τῷ λόγῳ τὸ διάσεισον. ἐκ δὲ τοῦ βρόχον περιθεῖναι τῷ τραχήλῳ, νομίζει σφοδροτέραν ἔσεσθαι τὴν διάθεσιν. ἢ διὰ ῥινὸς κάθαιρον. τοῦτο προειπὼν ἐφεξῆς καταλέγει τὰ διὰ ῥινῶν καθαίροντα, περὶ ὧν ἐγὼ ποιήσομαι τὸν λόγον, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἀποφλεγματιζόντων, ὅταν ὁ τῶν τῇ κεφαλῇ προσφερομένων φαρμάκων λόγος συμπληρωθῇ. σφόδρα δὲ χρονισάντων, συνάπτιζε τὴν κεφαλὴν ὡς ἔθος ἐστὶ διάκαιε. πάντων τῶν ἐπὶ πλεῖστον χρονιζόντων παθῶν, ὅταν μηδὲν ἀνύῃ τὰ βοηθήματα, τὴν μετὰ συγκειμένην ὑπὸ τῶν μεθοδικῶν ὀνομαζομένην θεραπείαν ἅπαντες σχεδὸν εἰώθασι ποιεῖσθαι, τῶν μὲν πρώτων ἐπ' αὐτὴν ἀφικομένων ἰατρῶν, οὐκ οἶδα τίνι λογισμῷ χρησαμένων. ἐγὼ δὲ ἐφ' ὧν ἤτοι δυσκρασία τις ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τοῖς πάσχουσιν μορίοις ἐστὶν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, ἢ διὰ ψυχρότητα χυμῶν τοιούτων γεγενημένη, τὰ διὰ νάπυος καὶ θαψίας, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς προσφέρω φάρμακα. ταῖς δὲ θερμαῖς, καὶ ξηραῖς οὐ προσφέρω. τοῖς μέντοι μὴ δυναμένοις γνωρίζειν τὰς διαθέσεις, ἡ καταφυγὴ καθάπερ ἐπὶ τὴν καλουμένην ἱερὰν ἄγκυραν, εἰς τὰ τοιαῦτα γίνεται φάρμακα, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἀνύουσι τὸ δέον, ὅτι τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων αἱ τοιαῦται διαθέσεις ἐνοχλοῦσι μοχθηρῶς διαιτωμένοις.

Ἀρχιγένους περὶ τῶν διὰ μέθην κεφαλαλγούντων.

Ἐπὶ δὲ τῶν διὰ μέθην κεφαλαλγούντων, ἴρεως ξηρᾶς καὶ ἄγνου φύλλοις ἐν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ χρῶ. ἢ σελίνου κόμαις ἑφθαῖς ἐν οἴνῳ κατάπλασσε. ἢ γλήχωνι μετ' οἴνου ὁμοίως. ἢ μηλινησίῳ μύρῳ κατάβρεχε ἰδίᾳ, ἢ μετὰ χηνείου στέατος. ἢ σμύρνῃ μετὰ οἴνου μηλινησίου ἔμπλασσε. ἢ πηγάνου φύλλα, δαφνίδας, ἄγνον, λύκης καρπὸν, ἴσα λεῖα, μετ' ὀξελαίου χλιαρὰς ἔμβρεχε. τὰ δὲ ἀμέθυστα τοιαῦτα ἂν εἴη, ἀψίνθιον πρωὶ νῆστιν πότιζε. ἢ μυρσίνης ἄνθος, καὶ σμύρναν, καὶ πήγανον λεῖα μεθ' ὕδατος. περὶ δὲ τῶν διὰ μέθην κεφαλαλγούντων, αὐτάρκως εἰρηταί μοι τὰ ὑπὸ Ἀπολλωνίου γεγραμμένα σκοπουμένῳ. μετὰ δὲ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἄλλη ῥῆσις ἐστὶ τῶν ἀπὸ στομάχου κεφαλαλγούντων, ὑπὲρ ἧς ἤδη λέλεκται.

Τοῦ αὐτοῦ Ἀρχιγένους περίαπτα πρὸς κεφαλαλγίαν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ περίαπτα τοῖς κεφαλαλγοῦσιν ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης, ὅσα μὲν οὐδένα λόγον ἰατρικὸν ἔχει τοῖς πεῖραν κεκρικόσι, ταῦτα παραλείπω, κατά τινα θαυμαστὴν ἀντιπάθειαν, ἄγνωστον ἀνθρώπῳ φάσκουσιν ἐνεργεῖν. ὅσα δὲ λόγον ἰατρικὸν ἔχει τῶν ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένων ἐκλέξας ὁρῶ, μόνα κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ ἄχρι δεῦρο περὶ τῶν φαρμάκων ἔπραξα. πολυγόνου πλέξας δύο κλωνία, στεφάνωσον. ὅτι τὸ πολύγονον ἁρμόττει ταῖς θερμαῖς καὶ πνευματώδεσιν κεφαλαλγίαις, αὐτὸς ἔμπροσθεν εἶπεν, οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐπὶ τούτων αὐτὸ πολλάκις ὠφεληκέναι. καὶ γὰρ συνεχῶς αὗται συμβαίνουσιν δι' ἔγκαυσίν τε καὶ μέθην. τὸ δὲ δύο δεῖν εἶναι πάντως τὰ κλωνία, προσέρριπται τοῖς βουλομένοις τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τοῦ πολυγόνου, κατὰ ἀντιπάθειαν ἄγνωστον, οὐ κατὰ τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ γίνεσθαι. ἢ κιχώριον, τὸ ῥωμαϊστὶ καλούμενον ἴντυβον λάχανον, ἐπιτίθει τῇ τοῦ πάσχοντος κεφαλῇ, καὶ μάλιστα ἐὰν ἀπὸ ἐγκαύσεως ἀλγῇ. ἐγὼ δὲ καὶ προσθήσω, καὶ ἀπὸ μέθης. οὕτω γὰρ ὠφελοῦσι καὶ οἱ ῥόδινοι στέφανοι, καὶ τούτους οὖν ἔξεστι γράφειν τῷ βουληθέντι, καὶ προστιθέντι τὸν ἀριθμὸν ὃν ἂν βουληθῇ, καὶ φάσκοντι τὸν ἐκ τοσῶνδε ῥόδων πεπλεγμένον στέφανον ἰᾶσθαι τὴν κεφαλήν.

ἐφεξῆς καλλιτρίχῳ στέφειν ἀξιοῖ τὴν κεφαλὴν, ὃ τινὲς ὀνομάζουσιν φησὶν τριχομανές. ἐγὼ δὲ οἶδα τοὺς περὶ βοτανῶν γράψαντας, ἔμπαλιν μᾶλλον ὀνομάζοντας τὸ καλλίτριχον τοῦ τριχομανοῦς. εἶτα μετ' ὀλίγον, τῇ φιλανθρωπείῳ βοτάνῃ στέφεσθαι κελεύει, καὶ φοίνικος ἄρρενος στεβηνίῳ. καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ λέξιν οὕτω γράφει. ἢ ἀντικρὺς τοῦ ἡλίου στήσας τὸν κεφαλαλγοῦντα, ἔα μέχρι παύσεται τοῦ πόνου. ἐν τῷ τῶν περιάπτων καταλόγῳ, καὶ τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ γέγραπται, τὴν μὲν ἐκ καταψύξεως ἀλγοῦσαν κεφαλὴν ὠφελῆσαι δυνάμενον, ἐὰν μήτε πληθωρικὸς εἴη ὁ ἄνθρωπος, μήτε ἠπεπτηκὼς, ἢ τινα χυμὸν μοχθηρὸν ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ κύτος αὐτῆς ἔχει. τὰς δὲ θερμὰς κεφαλαλγίας, ὧν εἰσι καὶ αἱ δι' ἔγκαυσιν καὶ μέθην, οὐ μικρὰ βλάψει. παραπλήσια τούτοις ἐφεξῆς γράψας, ἐπὶ χαμαίμηλον ἥκει, οὗ πεῖραν ἔχομεν, ὠφελοῦντος κεφαλαλγίαν, ἐὰν αὐτῷ τις ὡς ἔμπροσθεν ἐρρέθη δύναιτο χρῆσθαι. καλεῖ δὲ ὁ Ἀρχιγένης ἀνθεμίδα τὴν πόαν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, καὶ φησὶ τὸ μὲν ἄνθος αὐτῆς τριβόμενον, καὶ ὀσφραινόμενον ὠφελεῖν, τὰ δὲ φύλλα βλάπτειν ἄκρως. ἀπαλλάσσει κεφαλαλγίαν περιστερεὼν βοτάνη, ἣν τινὲς ἱερὰν καλοῦσιν, καὶ στεφομένη, καὶ καταχριομένη μετ' ὄξους καὶ ῥοδίνου. τοῦτο ἐχρῆν αὐτὸν βοήθημα μὴ νῦν ἐν τοῖς περιάπτοις, ἀλλ' ἔμπροσθεν ἐν τοῖς φαρμακώδεσι, εἴπερ οὕτως αὐτὸ θαρρεῖ διὰ μακρᾶς πείρας ἐξητακὼς, γεγραφέναι. ἢ χελώνης λιμναίας, ἣν τινὲς ἀμύδα καλοῦσιν, αἷμα ἐπίσταζε ἐπὶ τὸ βρέγμα.

καὶ τοῦτο εἴπερ ἀληθές ἐστιν, ἐχρῆν ἐν τοῖς φαρμάκοις αὐτὸ μετὰ διορισμοῦ γεγράφθαι. πλὴν εἰ μὴ τοῦτο φησὶν, ὡς ἅπασαν ὀνίνησι κεφαλαλγίαν κατὰ πάντα καιρόν. οὕτω γὰρ αὐτῷ καὶ ἡμεῖς ἀντιπάθειαν αὐτοῦ μαρτυρήσομεν, οὐκ ἐνέργειαν ἧς ἔχει κράσεως. ὁπότε οὖν ἐπλήρωσε τὸν περὶ τῶν περιάπτων λόγον, ἐφεξῆς ἔγραφε ταῦτα.

Ἀρχιγένους περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γινομένων διαιρέσεων καὶ θλάσεων

Περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ γινομένων τραυμάτων, ἐφεξῆς ῥηθήσεται. μακρᾶς δὲ διαιρέσεως γινομένης, ἔνιοι σμύρναν ὄξει τρίψαντες, ἢ ἀλόην μετὰ μότων ἐπιτιθέασιν, καὶ κολλᾷ, καὶ ἀφλέγμαντα τηρεῖ θαυμαστῶς. ἐπὶ δὲ τῶν δίχα διαιρέσεως γινομένων περὶ τὴν κεφαλὴν θλασμάτων, ποιεῖ καὶ ἄλφιτα ἐπιτιθέμενα. ἔτι δὲ †ὕσσωπος, καὶ τὰ οἰσυπηρὰ ἔρια ὁμοίως. Ἄλλο. ἰδιαίτερον δὲ σεμίδαλιν μεθ' ὕδατος κατάπλασσε. Ἄλλο. ἢ ὀριγάνῳ μετὰ ἀλφίτου. ταῦτα δὲ, ὅτι μὲν ἐστὶν χρήσιμα ἐγνῶσθαι, τί δεῖ καὶ λέγειν. ἑτέρας δὲ πραγματείας ἐστὶν οἰκεῖα, πλὴν ἢ τοῖς διὰ τοιαύτην αἰτίαν κεφαλαλγοῦσιν ἐπιτήδεια νομίζων ὑπάρχειν αὐτὰ γέγραφεν, ἢ ὡς θεραπεῦσαι τὰς ἐπιγινομένας φλεγμονὰς, ἢ ὡς κωλῦσαι δυνάμενα. καὶ μέντοι καὶ κατὰ ἔνια τῶν ἀντιγράφων,

†οἴσυπος

οὐδ᾽ ὅλως φέρεται ταῦτα, καθάπερ ἐν ἄλλοις, ἔτι καὶ πλείω τούτων ὧδέ πως ἔχοντα. περὶ δὲ τῶν γινομένων περὶ τὴν κεφαλὴν τραυμάτων, ἐπί τε τῶν συμμέτρων, ἢ μὴ πάντως ἰατροῦ νομίμου δεομένων, ἐφ᾽ ὧν μὲν οὐκ ἔστιν ψίλωσις αὐτόθεν, ξυρήσαντες καὶ ἀγκτηριάσαντες, κολλητικαῖς ταῖς διὰ πείρας χρησόμεθα. καλῶς κολλᾷ μήνιγγα τετρωμένην καλαμίνθης χύλισμα ἐγχεόμενον, καὶ ἄλευρον κέγχρινον ξηρὸν ἐπιπασσόμενον. ἔπειτα βούτυρον καὶ ῥόδινον, καὶ στέαρ ὕειον παλαιὸν, μίξαντα καὶ χλιάναντα ἐπιχεῖν αὐτό. ἐφ᾽ ὧν δὲ γύμνωσις ἐστὶν ὀστέου, ἐπιδιελόντες τὸ περικράνιον, ξύσομεν τὸ ὀστέον, καὶ κατὰ θῆξιν ὡς εἰ μηδὲ ἐψίλωτο θεραπεύσομεν. εἰ δὲ μὴ κρατήσαιεν αἱ ῥαφαὶ, τότε κατὰ συσάρκωσιν, ὥσπερ καὶ τῶν λοιπῶν τραυμάτων ἐπιμελησόμεθα. τεθήσεται δὲ ἡ ἀγωγὴ ἐν ἰδίῳ τόπῳ. ἐφ᾽ ὧν δὲ τραυμάτων ἢ διὰ μικρότητα, ἢ ἄλλως οὐκ ἔνεστι ῥαφαῖς χρῆσθαι, πιλμάτιον μετ᾽ ὀξελαίου ἐπιτίθει, ἢ μετὰ χυλοῦ μυρσίνης, ἢ σχίνου, ἢ βάτου, ἢ κονύζης τῆς λεπτοφύλλου, μίσγων τινὶ αὐτῶν μέλιτος ὀλίγον, βρέχων τὸ πίλημα, ἐπιτίθει. κατάπλασσε δὲ τῶν εἰρημένων τινὰ φύλλοις. ἢ σπόγγον καινὸν ἐν ὀξελαίῳ δεύσας ἐπίθες. ἢ ῥυπαρὸν ἔριον ὁμοίως. προστίθει δὲ ἐπ᾽ αὐτὸ τὸ τραῦμα κράμβης φύλλα. ἢ ἄλφιτα ὄξει πεφυρμένα ἰδίᾳ κατάπλασσε, ἢ μετὰ κράμβης φύλλων τετριμμένων. ταῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψε περὶ κεφαλαλγίας ἅμα διορισμοῖς τισὶν, ὡς καὶ ὁ Ἀπολλώνιος. Ἀσκληπιάδης δὲ ποικίλα μὲν ἔγραψε φάρμακα, διορισμοὺς δὲ αὐτοῖς οὐ πάνυ τι προσέθηκεν ἀπὸ τῶν διαθέσεων, ἀλλ᾽ ἢ μόνον ἐπὶ τῶν ἀρχομένων τε καὶ χρονίων, καὶ τοῦτ᾽ ἐποίησεν, οὐκ ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ᾽ ἐπί τε τοῦ πρώτου, καὶ τῶν τελευταίων δυοῖν. τὰ μὲν οὖν τελευταῖα πιστεύσειεν ἄν τις ἐπὶ τῶν χρονίων ἐνεργεῖν, ἐξ ἰσχυρῶν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων συγκείμενα. τὸ δὲ πρῶτον ἴσως διὰ τοῦτο μόνον ἄν τις εἰς χρείαν ἀγάγοι τοιαύτην, ὅτι τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν οὐκ ὀλίγον ἔχει. τὰ δὲ τοιαῦτα μεμαθήκαμεν, οὐ τῷ τὰς διαθέσεις ὠφελεῖν, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰσθητικὴν δύναμιν ναρκοῦν, τὰς ὀδύνας εἰωθότα πραΰνειν. ἐφεξῆς οὖν καὶ ταῦτα πάντα γραφήσεται.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γραφέντα πρὸς κεφαλαλγίαν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτός.

Πρὸς τὰς προσφάτους κεφαλαλγίας ἐμβροχὴ, ᾗ ἐχρήσατο Νικομήδης. πηγάνου τῶν φύλλων ∠ β΄. ἡδυόσμου ∠ β΄. πευκεδάνου ∠ δ΄. ἴρεως ∠ β΄. ὠκίμου σπέρματος ∠ η΄. μήκωνος μελαίνης σπέρματος ∠ α΄. οἱ δὲ ∠ η΄. ὀξυκράτου κο. β΄. ἕψε εἰς τὸ ἥμισυ, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας ἀνάκοπτε ῥοδίνῳ, καὶ συνεχῶς ἔμβρεχε τὴν κεφαλήν. Ἄλλο ᾧ ἐχρήσατο Χαρικλῆς. ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων ∠ β΄. λύγου ἄνθους ∠ β΄. πευκεδάνου ῥίζης ∠ β΄. ἡδυόσμου χλωροῦ ἢ ξηροῦ ∠ β΄. πηγάνου ἀκρεμόνων ∠ β΄. δαφνίδων κεκαθαρμένων ∠ β΄. ἑρπύλλου ∠ β΄. σφονδυλίου ∠ β΄. καστορίου ∠ β΄. ῥόδων χλωρῶν ἢ ξηρῶν ∠ δ΄. ὄξους κο. β΄. ῥοδίνου τὸ ἀρκοῦν, σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Τροχίσκος πρὸς κεφαλαλγίαν, ᾧ ἐχρήσατο Ἀντώνιος ὁ ῥιζοτόμος, πολλὴν ἔχων ἐμπειρίαν φαρμακείας.

Ὀποῦ πευκεδάνου ∠ ς΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ΄. κρόκου ∠ δ΄. σμύρνης ∠ δ΄. σκαμμωνίας ∠ δ΄. ἅπαντα λεάνας μετ᾽ ὄξους ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐν δὲ τῇ χρήσει ἀνιεὶς μετ᾽ ὄξους, ἐπίχριε τὸ μέτωπον, ἀπὸ κροτάφου ἀρξάμενος, καὶ ἐπὶ τὸν ἕτερον καταλήγων. ἐπὶ δὲ τῶν πυρεσσόντων ὕδατι χρώμενος κατάχριε. ὡς δὲ Ἀλέξανδρος ἐχρήσατο, ἔχει οὕτως. πευκεδάνου ῥίζης ἢ τοῦ ὀποῦ ∠ α΄. κρόκου ∠ α΄. σμύρνης ∠ α΄. ὀπίου ∠ α΄. ὄξει ἀναλάμβανε καὶ ποίει τροχίσκους, ἐν δὲ τῇ χρήσει ὄξει διαλύων, κατάχριε τοὺς ἐν αἰσθήσει τόπους. ἄλλο Ἀντιγόνου ἐν στρατοπέδῳ ἐπισήμως ἰατρεύσαντος. δαφνίδων ξηρῶν λείων κεκαθαρμένων ∠ δ΄. σκαμμωνίας ∠ δ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ΄. σελίνου σπέρματος ∠ η΄. κρόκου ∠ η΄. σμύρνης ∠ δ΄. ὀμφακίνου ∠ δ΄. ἑρπύλλου ∠ η΄. ὄξους τὸ αὔταρκες, σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Χρονίως κεφαλαλγούντων ἐπίθεμα, ᾧ ἐχρήσατο Χαρικλῆς.

Ἰρίνου μύρου πιέσματος, πευκεδάνου, καστορίου ἀνὰ μέρος α΄. δαφνίδων μέρη β΄. ἄγνου σπέρματος μέρη β΄. ῥόδων ξηρῶν μέρη β΄. πηγάνου ἀκρεμόνων μέρη δ΄. ὄξει ἀναλύσας ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου. ἔπειτα εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσας, καὶ ξυρήσας τὰς τρίχας ἐπιτίθει καθ᾽ ὅλης τῆς κεφαλῆς. καὶ ταινιδίῳ καταδήσας φύλαττε μέχρι τῆς ἐπιούσης ἡμέρας, καὶ πάλιν ἐπιτίθει. Ἄλλο σφόδρα καλόν. ἀμυγδάλων πικρῶν, λύγου ἄνθους, πευκεδάνου ῥίζης, ἡδυόσμου χλωροῦ, πηγάνου ἀκρεμόνων, δαφνίδων, ἑρπύλλου, σφονδυλίου, καστορίου, ἀνὰ μέρος α΄. ῥόδων μέρη δύο, σκεύαζε καὶ χρῶ καθάπερ εἴρηται. ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων, ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης καὶ ὁ Ἀπολλώνιος καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης φάρμακα. τὰ μὲν διὰ στόματος, τὰ δὲ διὰ ῥινὸς καθαίροντα τὴν κεφαλήν. ἔστι δὲ τὰ μὲν ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένα κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἐκείνου λέξιν τάδε.

Ἀρχιγένους περὶ ἀποφλεγματισμῶν καὶ ῥινεγχύτων.

Μετὰ ταῦτα δὲ ἀποφλεγματισμοὶ διὰ νάπυος, ἢ ὑσσώπου, μετὰ γλυκέος καθεψημένου. ἢ σταφίδας μετὰ πεπέρεως τετριμμένου. ἢ μέλιτος ἐλαίῳ μεμιγμένου. ἢ σταφίδος ἀγρίας κατ᾽ ἰδίαν μετὰ μέλιτος τετριμμένης. ταῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν ἐν τοῖς τῶν κεφαλαλγικῶν ἰάμασιν. ὁ δὲ Ἀπολλώνιος ἐν τοῖς πρὸς τὰ τῶν ὀδόντων ἀλγήματα, κατὰ τὸ πρῶτον τῶν εὐπορίστων, ὧδέ πως ἔγραψεν αὐτῇ λέξει. πρὸς ὀδονταλγίαν ἔγχυμα εἰς τὴν ῥῖνα, σεύτλου ῥίζης τὸν χυλὸν αὐτὸν καθ᾽ ἑαυτὸν ἐγχυμάτιζε εἰς τὴν ῥῖνα, καὶ λύει τοὺς πόνους τῶν ὀδόντων. Ἄλλο. κυμίνου ὅσον τοῖς τρισὶ δακτύλοις, καὶ σμύρνης ὅσον κύαμον, καὶ σικύου ἀγρίου τὸ ἐντὸς ὅσον διπλάσιον τρίψας, καὶ γάλακτι γυναικείῳ μίξας, ἀνάπλασσον κολλύρια, καὶ ἔνθες εἰς ἑκάτερον τῶν μυκτήρων, εἶθ᾽ οὕτω κέλευσον ἀνασπᾶν, ἐφ᾽ ὅσον ἄν τις διέλθοι στάδια ε΄. εἶτα ἐκμύξασθαι. τὸ φάρμακον τοῦτο καὶ πρὸς ὠταλγίαν ποιεῖ.

Ὁ δ᾽ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτὸς οὕτως ἔγραψε κατὰ λέξιν.

Ἀσκληπιάδης περὶ ἐῤῥίνων καὶ πταρμικῶν καὶ ἀποφλεγματισμῶν. κεφαλῆς καθαρτικὰ ἔῤῥινα. ποιεῖ δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ χρονίου ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένοις, ποιεῖ καὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς, ἄγει πολλὴν ὑγρασίαν. μελανθίου ∠ η΄.

ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ α. ἐλατηρίου ∠ α. τρίψας, καὶ λειότατα ποιήσας, ἀναλάμβανε σικυωνίῳ ἐλαίῳ, ἢ μύρῳ ἰρίνῳ, ἢ κυπρίνῳ, ὥστε κηρωτῆς ὑγρᾶς ἔχειν τὸ πάχος, καὶ ἀνελόμενος εἰς πυξίδα κερατίνην χρῶ, ὑποχρίων τοὺς μυκτῆρας, καὶ κέλευε ἀνασπᾶν. Ἄλλο ὥστε ἀλύπως καθαίρειν, ἄπονον ποιεῖ παραχρῆμα. κυκλαμίνου ξηρᾶς ∠ η. ἴρεως ξηρᾶς ∠ β. νίτρου ἐρυθροῦ ∠ α. αὐτὸς ἐλατηρίῳ ἐχρησάμην, τρίψας ἐπιμελῶς ἐμφύσα διὰ καλαμίσκου, προσταινῶν ἄνω ἀνασπᾶν, ἔπειτα δὲ κάτω νεύειν, ὥστε τὸ συναγόμενον ὑγρὸν ἀποῤῥεῖν. τούτων ἐφεξῆς ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψε αὐτοῖς ὀνόμασιν τάδε.

Περὶ πταρμικῶν.

Πταρμικὰ κεφαλὴν καθαίροντα Ἡρακλείδου ταραντίνου. κυμίνου αἰθιοπικοῦ, πεπέρεως λευκοῦ, στρουθίου, κασσίας, ἑκάστου τὸ ἴσον, κόψας καὶ σήσας, ἀπόθου εἰς πυξίδα χαλκῆν, ἐν δὲ τῇ χρήσει, σαλεύων τὴν πυξίδα, ἀναπωμάσας πρόσφερε τῇ ῥινὶ, καὶ ἢ τῷ δακτύλῳ παραπτέσθω, ἢ διὰ καλαμίσκου ἐμφύσα. Ἄλλο. ζιγγιβέρεως ∠ β. στρουθίου ∠ β. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. κασσίας ∠ α. χρῶ καθὰ προείρηται. χρονικῆς κεφαλαλγίας πταρμικὰ Πτολεμαίου, ποιεῖ σκοτωματικοῖς, ἐπιληπτικοῖς. ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠ δ. ἐν ἄλλῳ α. σικύου ἀγρίου ῥίζης ∠ α. στρουθίου ∠ α. νίτρου ἐρυθροῦ ∠ α. κασσίας ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο. ἐλλεβόρου λευκοῦ, σικύου ἀγρίου ῥίζης, στρουθίου ἀνὰ μοίρας β. κασσίας, ἀκόρου, νίτρου ἐρυθροῦ, κυμίνου αἰθιοπικοῦ, ἀνὰ μοίρας α. εὐφορβίου μοῖρα α. λείοις χρῶ καθὰ προείρηται. μετὰ τὴν τῶν πταρμικῶν γραφὴν προγεγραμμένων, ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν οὕτως. διαμασήματα κεφαλῆς καθαρτικὰ, ἄγει πολλὴν ὑγρασίαν. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β. σταφίδος ἀγρίας ∠ β. κασσίας ∠ β. ἀναλάμβανε σταφίδι χωρὶς τῶν γιγάρτων, ἢ σύκων λιπαρῶν τῇ σαρκὶ, καὶ δίδου διαμασᾶσθαι. δεῖ δὲ διαμασώμενος κάτω νεύειν, καὶ κεχηνέναι ἐκ διαλειμμάτων, ὥστε τὸ συλλεγόμενον ὑγρὸν ἀποῤῥεῖν. δεῖ δὲ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι ὕδωρ θερμὸν διακρατεῖν. δήξεως δὲ πολλῆς γενομένης, δεύτερον διακατέχειν. Ἄλλο. σταφίδος ἀγρίας, πυρέθρου, πεπέρεως λευκοῦ, ὑσσώπου, καρδαμώμου, ἑκάστου τὸ ἴσον, ἀλφίτων τὸ διπλοῦν ὕδατι φυράσας, χρῶ καθὰ προείρηται. τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων φαρμάκων ἐνίοις μὲν εἶδον τοὺς διδασκάλους χρωμένους, ἐνίοις δὲ φίλους, ἔνια δὲ καὶ αὐτὸς εἰς χρῆσιν ἤγαγον, ὡς διὰ πείρας πολλῆς βασανίσαι τὴν ἐπαγγελίαν αὐτῶν. ἔστι δὲ τὰ ὑπογεγραμμένα. σικύων ἀγρίων φύλλων χυλὸς ἐγχεῖται ταῖς ῥισὶν, αὐτός τε καθ' ἑαυτὸν, καὶ μετὰ τεύτλων ἀφεψήματος, ἢ χυλοῦ. Ἄλλο. σμύρναν μέλιτι ἑψήσας ἔγχει ταῖς ῥισίν. Ἄλλο. ἀλόης, νίτρου, μελανθίου ἴσα μετ' ἐλαίου παλαιοῦ, ὥστε γενέσθαι γλοιώδη. Ἄλλο διαμασώμενον. νίτρου ʓ ς. ἀνίσου ʓ δ. σταφίδος ἀγρίας ʓ γ. δάφνης φύλλα χλωρὰ, καὶ σταφίδος ἡμερίου ἐκγιγαρτισμένης ἴσα ἀναλάμβανε, ἐκ τούτου τοῦ μίγματος, ποίει τροχίσκους ἐκ τριῶν δραχμῶν, ὡς ἕκαστον αὐτῶν μασᾶσθαι τῆς χρείας καλούσης. Ἄλλο ἔρρινον. εὐφορβίου ∠ ς. θαψίας ∠ α. ἴρεως ∠ α. μελιλώτου ἑφθοῦ ∠ α ς. τεύτλου ῥίζης χυλοῦ τὸ ἀρκοῦν. ἐκ τούτου λαμβάνων κέγχρου μέγεθος ἀνιεὶς ὕδατι, μήλῃ ἀναλαμβάνων ἔγχει τοῖς μυκτῆρσι. Ἄλλο ἔρρινον. κυκλαμίνου χυλοῦ κύαθοι β. κισσοῦ φύλλων χυλοῦ κύαθος εἷς, πευκεδάνου ὀβολὸς α. ἐλατηρίου ὀβολὸς α. ἐν ὑελίνῳ ἀγγείῳ ἀποτίθενται, ἀναλυομένων ἐπὶ τῆς χρείας, γάλακτι γυναικείῳ ἔγχει ταῖς ῥισίν. Ἄλλο. σμύρνης ʓ δ. εὐφορβίου ʓ δ. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους κε. προδιαλύσας ὕδατι τὴν σμύρναν, καὶ τὸ εὐφόρβιον μίξον λεῖον τὸ πέπερι, καὶ πρόσβαλλε ἐλαίῳ γλευκίνῳ ʓ ς. καὶ οὕτω χρῶ. Ἄλλο ἔρρινον ἀποφλεγματίζον διὰ στόματος ἱκανῶς. ἐλαίου κοινοῦ ξ β. σάπωνος λίτραν α. φρυκτῆς λίτραν α ς. ὀποπάνακος ʓ α. ἀγχούσης χρῶσον, καὶ χρῶ προπληρώσας ὕδατι τὸ στόμα. Ἄλλο διάχρυσον στόματος. σάπωνα δὶς τεύτλου χυλῷ χρίσον, τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανίσκον, καὶ τὸν κίονα τοῦ στόματος. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἔρρινον ἐστίν.

Τὰ ὑπὸ Κρίτωνος γραφέντα ἐν τῇ πρώτῃ βίβλῳ περὶ φαρμάκων αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως. ἀποφλεγματισμοί.

Σταφὶς ἀγρία διαμασωμένη καὶ ἰδίᾳ, καὶ μετὰ γλήχωνος. Ἄλλο. σταφίδος ἀγρίας, καὶ ὀριγάνου ἀνὰ ὀξύβαφον, νίτρου ∠ β. λεῖα δίδου κοχλιαρίου πλῆθος διαμασᾶσθαι ἕως ἂν πληρωθῇ τὸ στόμα, εἶτα χανὼν ἐάτω ῥεῖν. Ἄλλο. ὀριγάνου ʓ δ. ὑσσώπου ∠ δ. σταφίδος ἀγρίας ∠ δ. ἀφρονίτρου ∠ β. σινήπεως δραχμὰς β. πυρέθρου ∠ γ. λεάνας χρῶ. Ἄλλο. σινήπεως μοῖρα α. σταφίδος ἀγρίας μέρος α. κόψας χρῶ. τούτῳ οἱ φαρμακοπῶλαι χρῶνται. Ἄλλο. ὑσσώπου, θύμου, ὀριγάνου, καὶ ἰδίᾳ καὶ ὁμοῦ χρῶ. Ἄλλο. κολοκυνθίδος τὸ ἐντὸς ἐν ὄξει ἑψημένον πλείονα χρόνον ἐν τῷ στόματι κρατουμένου τοῦ ὑγροῦ, ἢ ἐν οἴνῳ ἀποβραχείσης κολοκυνθίδος πλείονα χρόνον. Ἄλλο. σκόροδα μετ' εὐζώμου σπέρματος, καὶ νίτρου. Ἄλλο. σταφίδος ἀγρίας ∠ ζ. πυρέθρου ∠ δ. ὑσσώπου ∠ α. κόψας ἀνάπλασσε κυκλίσκους, ἀνὰ ∠ α. καὶ δίδου διαμασᾶσθαι. τὰ ὑπὸ Κρίτωνος ἐπὶ τῶν ἰκτεριώντων, ἔρρινα φάρμακα γεγραμμένα. ἔρρινον ἐκκρίνει διὰ ῥινῶν, καὶ στόματος. μὴ ξενισθῇς δὲ ἐὰν ἀναθερμαίνῃ, ἢ τραχύνῃ τὴν ὑπερῴαν, μετασυγκρίνει γάρ. σταφίδος ἀγρίας ∠ α. μελανθίου ∠ γ. λεάνας μετ' ὄξους ὡς γλοιοῦ ὑγρότερον εἶναι, ἐγχυμάτιζε τὰς ῥῖνας ἐπὶ ἡμέρας ε. ἕως ἐκκαθαρθῇ. ποίει δὲ παρ' ἡμέραν. Ἄλλο. κισσοῦ φύλλα δέκα, δάφνης φύλλα δέκα, τρίβε μετ' ἐλαίου ἕως γλοιώδη γένηται, καὶ παράσταζε ταῖς ῥισὶν ὁμοίως. Ἄλλο. ἄκρως δὲ ποίει ἐπ' αὐτῶν καὶ τὸ ἐλατήριον ἐμφυσώμενον, εἰς τὰς ῥῖνας. δεῖ μέντοι ἀβλαβῶς αὐτὸ βουλόμενον ποιεῖν, ἐμβιβάζειν εἰς ἔμβασιν θερμοῦ, καὶ οὕτως ὅλου βαπτιζομένου τοῦ σώματος, πλὴν τοῦ προσώπου ἐμφυσᾶν τὸ ἐλατήριον. ἄγει γὰρ χολὴν δαψιλῆ διὰ μυξωτήρων. ἐλατηρίου ἡλίκον ὄροβον, δὶς γυναικείῳ γάλακτι, ἔγχεον εἰς τοὺς μυκτῆρας, καὶ ἐπὰν γένηται ἡ κάθαρσις κάθιζε εἰς μακρὰν, καὶ ἀπόνιπτε, καὶ διαίτῃ ἀναλάμβανε.

Τὰ ὑπὸ Αἰνείου παραδοθέντα ἐκ πείρας πρὸς ἀποφλεγματισμόν.

Ὧν πεῖραν ἔχει Αἰνείου χρωμένου παρ' οὗ καὶ τὰς γραφὰς ἔλαβον. ἔρρινον ἀποφλεγματίζον. σάπωνος λίτρας † ς. στέατος † α. αἰγείου λίτραν α. κηροῦ λίτρας γ. πίσσης ξηρᾶς ʓ δ. οἱ δὲ ʓ γ. νίτρου τὸ ἴσον, κονίας, στακτῆς δριμείας κύαθοι δύο,

ἀνίει ὕδατι, καὶ χρῶ μήλην ἐγχέων, καὶ κέλευε ἀνασπᾶν. προσέμβρεχε τὴν κεφαλὴν ἰρίνῳ, καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν μελικράτῳ πολλάκις ἀνακογχυλιζέσθω. Ἄλλο. εὐφορβίου 𐅵 ϛ. λυκίου ἰνδικοῦ 𐅵 δ. ἀναλάμβανε τεύτλου χυλῷ, καὶ μέλιτι καὶ ἀνίει ὕδατι ἢ γάλακτι. Ἄλλο. κυκλαμίνου χυλοῦ κύαθοι δύο, κισσοῦ κορύμβων χυλοῦ κύαθος εἷς, πευκεδάνου ὀποῦ ὀβολὸς εἷς, ἐλατηρίου ὀβολὸς εἷς, χρῶ ἐν βαλανείῳ μετὰ γάλακτος γυναικείου. Ἄλλο. πυρέθρου, πεπέρεως, ὑσσώπου, σταφίδος ἀγρίας ἴσον, ποίει τροχίσκους δραχμιαίους, ὧν ἕνεκα διαμασάσθω, καὶ μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κάθαρσιν ἁλσὶ, καὶ μέλιτι ἀποθεραπευέσθω. Παρμικόν. πεπέρεως λευκοῦ, ἐλλεβόρου λευκοῦ, καστορίου, εὐφορβίου, στρουθίου, κυκλαμίνου χυλοῦ ξηροῦ ἴσα, προσεμβάλλων πτερῷ ἐμφύσα.

Περὶ τῆς χρήσεως ἁπάντων τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων.

Ὃν αὖ περὶ τῶν προειρημένων φαρμάκων εἶπον λόγον τῆς χρήσεως, τοῦτον ἤδη πάντα τὰ ἄλλα ὅσα δύναμιν ἰσχυρὰν ἔχει μεταλαβεῖν χρή. προσήκει γὰρ οὐκ εὐθέως ἐξ ἀρχῆς τὰ δραστικώτατα προσφέρειν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἄρχεσθαι, καὶ μέντοι καὶ αὐτὰ τὰ ἰσχυρὰ φάρμακα πραϋνόμενα τῇ μίξει τῶν παρηγορικῶν, γίνεται μέτρια. καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ γάλακτι γυναικείῳ προσφάτῳ λειῶν αὐτῶν ἔνια καὶ ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλαίῳ γλυκεῖ, κἄπειτα χυλοῦ τεύτλου, καὶ ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κυανοῦν ἄνθος ἐχούσης, οὕτως ἐκ προσαγωγῆς χρῶμαι, καὶ τὸ τελευταῖον γε καὶ δι' ὀποβαλσάμου λειῶν ταῦτα, προσφέρω τὴν μὲν πρώτην γάλα μιγνύς. ἐπειδὰν δὲ ῥᾳδίως φέρῃ τοῦτο, καὶ χωρὶς τοῦ γάλακτος. εὐπορείσῳ δὲ πολλάκις ἐχρησάμην φαρμάκῳ ἐγχεομένῳ τῇ ῥινὶ μελανθίῳ, ποτὲ μὲν ὄξει δριμεῖ διαβρέχων πρὸ μιᾶς ἡμέρας, εἶτα τῇ ὑστεραίᾳ σὺν ὄξει πάλιν λειῶν, καὶ ἐγχέων εἰς τὴν ῥῖνα διὰ τῶν μυκτήρων, ἢ τὸν κάμνοντα κελεύων ἀναῤῥοφεῖν αὐτό. ἐνίοτε δὲ ἐλαίῳ παλαιῷ, τὸ αὐτὸ μελάνθιον λειῶν, καὶ ὁμοίως χρώμενος. οὕτω μὲν οὖν αὐτῷ χρῆται καὶ ὁ Ἀρχιγένης ἐπὶ ἐμφράξεως μυκτήρων, τῷ δὲ πρὸ τοῦ μετὰ ὄξους ὁ Κρίτων ἐπὶ τῶν ἰκτεριώντων.

Περὶ ἡμικρανίας.

Πάθος ὀδυνηρὸν γίνεται κατὰ τὸ ἥμισυ μέρος τῆς κεφαλῆς, ἐνίοτε μὲν τὸ δεξιόν, ἔστι δ' ὅτε καὶ κατὰ θάτερον ὁριζόμενον τῇ κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκτεταμένῃ ῥαφῇ. καὶ τά πολλά γε κατὰ περίοδον παροξύνεται, τῆς ὀδύνης αἰτίαν ἐχούσης ἐπιῤῥοὴν ἀτμῶν ἢ χυμῶν, ἤτοι πολλῶν, ἢ θερμῶν, ἢ ψυχρῶν. ἔνιοι μὲν οὖν αὐτῶν κατὰ τοὺς κροταφίτας μῦς ἀλγοῦσι σφοδρῶς, καὶ πλεῖστοί γε εἰσὶν οἱ οὕτως ἀλγοῦντες. ἔνιοι δὲ καὶ μέχρι πλείστου τὴν ὀδύνην ἐπαναβαίνουσαν ἔχουσι, καὶ τινές γε οὕτω σφοδρῶς ἀλγοῦσιν, ὡς μηδὲ τὰς ἐπιβολὰς τῶν χειρῶν εὐκόλως φέρειν. ἐφ' ὧν εὔδηλος οὖν ὁ περικράνιος ὑμὴν πάσχων, οὐκ ἀπαθοῦς τοῦ πάμπαν, οὐδὲ τοῦ δέρματος ὑπάρχοντος. εὔδηλον οὖν οὖν, τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν λυπούντων ἀτμῶν, ἢ χυμῶν, ἢ ἀμφοτέρων, ἤτοι διὰ τῶν φλεβῶν, ἢ ἀρτηριῶν, ἢ δι' ἀμφοῖν γίνεσθαι. ποτὲ μὲν αὐτῶν μόνων τῶν ἔνδον τοῦ κρανίου, τουτέστιν ἐγκεφάλου τε καὶ μηνίγγων τὸ περιττὸν ἐν αὐτοῖς ἀπωθουμένων ἐκτὸς, ποτὲ δὲ τοῦ κάτω τῆς κεφαλῆς σώματος ἀναπέμποντος ἀτμοὺς, ἢ χυμοὺς μοχθηρούς. διὸ καὶ θεραπεύειν τις ἐγχειρῶν ἡμικρανίαν ἐπισκεψάσθω πρότερον, ὁποίας δεῖται καθάρσεως, ἢ φλεβοτομίας ὁ κάμνων, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἀφικνούμενος βοηθήματα, διά τε τῶν δακτύλων τῆς ἑαυτοῦ χειρὸς, καὶ διὰ σινδόνος ἀνατρίβων τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ μετώπου, καὶ μάλιστα τὸ κατὰ τὸν κροταφίτην μῦν ἐκθερμαινέτω, πρὸ τοῦ παροξυντικῶν ὡρῶν πράττων τοῦτο. μετὰ δὲ τὸν παροξυσμὸν τοῖς καλουμένοις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἡμικρανικοῖς φαρμάκοις χρήσθω. θερμασίας μὲν πολλῆς ἐν ταῖς ὀδύναις αἰσθανομένης, τοῖς ἔχουσί τι ψυκτικόν. ἄνευ δὲ ταύτης τοῖς ἱκανῶς θερμαίνουσιν. μεμίχθω δὲ ἑκατέροις τῶν ἐνόντων τι, στυπτικὴν ἔχον τὴν δύναμιν δηλονότι. θαυμάζω δὲ ὅπως οὔθ' ὁ Ἀπολλώνιος, οὔθ' ὁ Ἀρχιγένης, οὔτ' Ἀσκληπιάδης ἐφεξῆς τοῖς πρὸς τὰς κεφαλαλγίας φαρμάκοις, ἔγραψαν τι καὶ περὶ τῶν ἡμικρανικῶν ὀνομαζομένων. ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς, εἰ καὶ μηδὲν ἴδιον ἐπ' αὐτῶν ἐστιν, διὰ τὸ περιέχεσθαι κατὰ τὸ τῆς κεφαλαλγίας, αὐτό γε τοῦτο ὑποσημαίνεσθαι. παραπλησίως δὲ καὶ τῷ Ἥρᾳ, καὶ τῷ Κρίτωνι, τὸ περὶ τοῦ πάθους τούτου διελθεῖν ἐπὶ πλεῖον ἠμέλησεν. δι' ὧν δὲ τοῖς κεχρονισμένοις ἀλγοῦσι τὴν κεφαλὴν βοηθοῦσι φαρμάκων, ἐνδείκνυται καὶ τοῖς ἡμικρανικοῖς τὴν αὐτὴν εἶναι βοήθειαν. ὁ μὲν οὖν Ἥρας ἐν τῇ φαρμακίτιδι βίβλῳ, κατ' ἀρχὴν εὐθέως ὧδέ πως ἔγραψε πρὸς κεφαλαλγίαν.

Ἐκ τῶν τοῦ Ἥρα πρὸς κεφαλαλγίαν.

Κρομμάγματος μέρος α. κικίδος μέρος α. λειάνας μετ' οἴνου κατάχριε τὸ μέτωπον, καὶ τοὺς κροτάφους. τροχίσκος πρὸς κεφαλαλγίαν ἄκρως ποιῶν, δὶς ἢ τρὶς ἐπιχριόμενος ἀπὸ κροτάφου ἕως κροτάφου. κρόκου 𐅵 ιε. χαλκάνθου 𐅵 ι. στυπτηρίας σχιστῆς 𐅵 ιγ. σμύρνης 𐅵 γ. ὀπίου 𐅵 γ. ὀμφακίου 𐅵 γ. χαλκίτεως 𐅵 γ. κόμμεως 𐅵 ιε. λειάνας ταῦτα, προσβάλλε οἴνου αὐστηροῦ φαλερίνου τὸ αὔταρκες, καὶ ποίει ὡς κολλύριον, εἶτα ποιήσας τροχίσκους, ἐπὶ τῆς χρείας ἀνιεὶς ὀξυκράτῳ ἢ ὄξει χρῶ. μάλαγμα πρὸς κεφαλαλγίαν. ἰοῦ ξυστοῦ 𐅵 δ. χαλκοῦ κεκαυμένου 𐅵 β. λεπίδος στομώματος 𐅵 β. κιμωλίας 𐅵 δ. χαλκίτεως 𐅵 δ. κισσήρεως ὠμῆς 𐅵 δ. τερμινθίνης 𐅻 α. κηροῦ 𐅵 λζ S. ἐλαίου παλαιοῦ κύαθοι β. τοῖς ξηροῖς λειοτάτοις τὰ τηκτὰ ἐπικαταχέων μάλασσε, καὶ χρῶ. ἐὰν δὲ σκληρότερον δοκῇ εἶναι τὸ φάρμακον, ἐλαίῳ ἀμυγδαλίνῳ ἀναμάλασσε. ταῦτα μὲν ὁ Ἥρας πρὸς κεφαλαλγίαν ἔγραψε. χρῶνται δὲ αὐτοῖς ἔνιοι, καὶ κατὰ τῶν ἡμικρανικῶν ἀλγημάτων, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις φαρμάκοις ὅσα γέγραπται τοῖς προγεγραμμένοις ἀνδράσι πρὸς τὰς χρονιζούσας κεφαλαλγίας. οὐ μέντοι κατὰ παντὸς ἐκτείνουσι τοῦ μετώπου τὸ φάρμακον, ἀλλὰ κατὰ τοῦ πεπονθότος μορίου μόνον. ἐνὶ δὲ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων ἔθος ἦν χρήσασθαι πρὸς τὰς κεχρονισμένας ἡμικρανίας τῷδε τῷ φαρμάκῳ. πεπέρεως λευκοῦ 𐅵 β. κρομμάγματος 𐅵 β. εὐφορβίου 𐅵 S. χρῶ. λέλεκται δὲ περὶ τοῦ εὐφορβίου δυνάμεως ἤδη μοι, διότι ταχέως ἐκλύεται. χρὴ τοίνυν ἐμβάλλειν εἰς τὰ τοιαῦτα φάρμακα τοῦ μὴ παλαιοῦ. λέλεκται δὲ καὶ ὡς τὸ μὲν πρόσφατον λευκότερόν ἐστιν. ἐπὶ δὲ τὸ ξανθότερον ἢ ὠχρότερον χρῶμα, τρέπεται παλαιούμενον. ἐὰν δὲ μὴ πάνυ παλαιὸν ᾖ τὸ εὐφόρβιον, ἀλλὰ δυοῖν ἢ τριῶν ἐτῶν, διπλάσιον αὐτοῦ βάλλοις, τουτέστιν 𐅵 α. ὥσπερ δὲ τὸ εὐφόρβιον πρόσφατον χρὴ βάλλειν, οὕτω καὶ κόπρου περιστερᾶς 𐅵 S. τῶν ὀρεινῶν περιστερῶν, ἃς ἐν πύργοις τρέφουσιν, ἑαυταῖς τὴν τροφὴν πορίζουσας,

περιέζουσας, οὐχ ὡς ἐν ταῖς πόλεσιν αἱ ἐπὶ τὴν οἰκίαν τρεφόμεναι, καὶ μέντοι καὶ τοῦ μέλανος τοῦ γραφικοῦ, τὸ ἴσον ἐμβάλλεται τῇ τῶν περιστερῶν κόπρῳ, τουτέστιν ∠ ς. τοῦ μέλανος, κἀνταῦθα τοῦ ἡμετέρου τοῦ περγαμηνοῦ βαλλομένου, τούτῳ γὰρ ἐχρήσατο διὰ παντὸς ὁ διδάσκαλος. ἢ οὖν αὐτὸ ἐκεῖνο χρὴ βάλλειν τὸ ἐκ περγάμου μέλαν, ἤ τι τῶν ἄριστα κατεσκευασμένων, καὶ μίξαντας ταῦτα πάντα, φυρᾶν καὶ ἀναδεύειν ὄξει δριμυτάτῳ, καὶ λειώσαντας ἐπαλείφειν τὸν κροταφίτην μῦν, καὶ ὅλον τὸ ἥμισυ τοῦ μετώπου, καὶ τὸ πεπονθὸς μέρος τῆς κεφαλῆς. ἕτερον φάρμακον, οὐ μόνον ἡμικρανίας, ἀλλὰ καὶ πάσης κεφαλαλγίας κεχρονισμένης ἐπιχριόμενον. ἐν μὲν ταῖς κεφαλαλγίαις ἐπὶ τοῦ μετώπου παντὸς, ἐν δὲ ταῖς ἡμικρανίαις ἐπὶ τοῦ ἡμίσεως μέρους τῆς κεφαλῆς τοῦ πεπονθότος κρόκου ∠ ε. χαλκάνθου ∠ ι. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ γ. σμύρνης ∠ γ. ὀπίου ∠ γ. ὀμφακίου ∠ γ κόμμεως ∠ ιε. λειώσας πάντα πρόσβαλλε οἴνου φαλερίνου, καὶ λείου πάλιν ὡς κολλύριον, εἶτα ἀναπλάσας τροχίσκους ἐπὶ τῆς χρείας ἀνιεὶς ὀξυκράτῳ, ἢ ὄξει κατάχει. ἕτερον πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις, σκαμμωνίας ∠ ς. κρόκου ∠ β. κισσοῦ κόμης ∠ ς. θείου ἀπύρου ∠ δ. ἀνίσου σπέρματος ∠ η. σελίνου σπέρματος ∠ η. λειώσας ἐπιμελῶς, ὠκίμου χυλῷ ἀνάπλασον. τοῦτο πλεῖον ῥοδίνῳ λυθὲν, ὑπὸ βροχὴ τῆς κεφαλῆς γίνεται τοὺς ληθαργικοὺς ὠφελοῦσα. ἕτερον φάρμακον, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἁρμόττον, ἀλλὰ καὶ τοὺς σκοτωματικοὺς ὠφελοῦν. πευκεδανοῦ ῥίζης ∠ δ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ β. ἰοῦ δραχμὴν μίαν. ἀκόρου ∠ α. σφονδυλίου ∠ δ. πεπέρεως μέλανος ∠ β ς. καστορίου ∠ β ς. ἑρπύλλου ∠ δ ς. σμύρνης ∠ β. δαφνίδων ἀριθμὸν λε. πηγάνου χλωροῦ ∠ η. ἡδυόσμου χλωροῦ ∠ δ. ὀπίου ∠ α. ὄξει ἀναλαβὼν, ποίει τροχίσκους. ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, ὄξει καὶ ῥοδίνῳ διεὶς κατάχει. ἀναληφθὲν δὲ κηρωτῇ διὰ ῥοδίνου ὡς μάλαγμα ἐπιτίθεται. τροχίσκος οὐ μόνον τοὺς ἡμικρανίᾳ κάμνοντας ὠφελῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰσχιαδικούς. θαψίας ∠ γ. εὐφορβίου ∠ δ. ὀποῦ μηκωνοῦ ∠ γ σμύρνης ∠ α. ὀποπάνακος ∠ α. ὁμοῦ κόψας ἐπίπλασον, εἶτα ἐπὶ τῆς χρείας ὄξει ἀποτρίβων κατάχει. ταῦτα μὲν σύνθετα φάρμακα. πολλάκις δὲ ἐχρησάμην αὐτοῖς σχεδιάσας ἁπλῶς δι' εὐφορβίου χρίσματι, προσλαβὼν ὀλίγου κηροῦ συστάσεως ἕνεκα. ἀρκεῖ δὲ εἰς λίτραν ἐλαίου, ἤτοι σαβίνου, ἤ τινος αὐτῷ παραπλησίου γ΄ γο. ἐμβάλλειν κηροῦ, καὶ μίαν τοῦ εὐφορβίου, καὶ τούτῳ καταχρίειν τὸ ἥμισυ μέρος τοῦ μετώπου, μετὰ τοῦ κροταφίτου δηλονότι μυός. ἐφ' ὧν δ' αὖ ὑπονοήσεις ὑπὸ θερμῶν ἀτμῶν ἢ χυμῶν γίνεσθαι τὸ ἐπὶ τὴν ἡμικρανίαν ἄλγημα μὴ πρόσφερε τὸ φάρμακον τοῦτο. τοὺς δὲ ὑπὸ ψυχρῶν αἰτίων ἐνοχλουμένους ὠφελιμώτατόν ἐστιν, ὥσπερ πολλάκις ἅπαξ, καταχεόμενον πρὸ τοῦ βαλανείου, ταχέως ἐξιᾶσθαι τὸ πάθος, ὡς μετὰ λουτρὸν ὑγιεῖς γίνεσθαι παντελῶς τοὺς κάμνοντας. ὀνίνησι δὲ τούτους καὶ εἰς τὰ ὦτα ἐγχεόμενον ἔλαιον χλιαρὸν ἐμβεβλημένου βραχέος εὐφορβίου εἰς λίτραν μίαν. τὸ βραχὺ τοῦτο ἥμισυ ἐστὶν γο. ὅταν εὔτονον τὸ εὐφόρβιον ᾖ. εἰ δὲ μὴ, καὶ πλέον ἐμβάλλειν προσήκει. ἐπὶ δὲ τῶν ἀναισθήτων σωμάτων, κἂν ἔλασσον ἡμίσεως γο. βάλῃς, ἄμεινον ποιήσεις.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ γ΄.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὠσὶ παθῶν, καὶ τοῖς μυκτῆρσι, καὶ κατὰ πόσας αἰτίας ὀδυνῶνται τὰ ὦτα.

ΩΤΩΝ πόνοι γίνονται, τινὲς μὲν διὰ ψύξιν, οὓς ἐν ὁδοιπορίαις καταπνευσθέντες ὑπὸ ἀνέμων ψυχρῶν, ἴσχουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ λουτρὰ ψυχρὰ, καὶ διά τινα τῶν φαρμακωδῶν ὑδάτων, ἐν οἷς λούονται πολλάκις ἔνιοι τρυφῶντες. εἰσὶ δ' οἳ καὶ δι' ὠφέλειαν. γίνονται δὲ ὤτων ὀδύναι, καὶ διὰ φλεγμονὴν, ποτὲ μὲν αὐτοῦ μόνου τοῦ κατὰ τὸν πόρον δέρματος, ποτὲ δὲ καὶ διὰ βάθους. ἡνίκα τὸ νεῦρον τὸ ἀκουστικὸν εἰς φλεγμονώδη διάθεσιν ἀφίκηται. καθ' ὃν δὲ λόγον ἡ φλεγμονὴ τείνουσα τὰ φλεγμαίνοντα μόρια, τὴν ὀδύνην ἐργάζεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πνεῦμα φυσῶδες, οὐκ ἔχον διέξοδον, ὀδυνηρὸν γίνεται. τῇ δὲ ἐκ τῶν ἔξωθεν ὑγρῶν δακνωδῶν ἐν πτώσει, παραπλησίως ὀδυνῶσιν οἱ ἐν αὐτῷ τῷ σώματι γεννηθέντες ἰχῶρες.

Περὶ τῶν ἀπὸ ψύξεως ὠταλγιῶν.

Τὰς μὲν οὖν ὑπὸ ψύξεως μόνης γινομένας ὀδύνας τὰ θερμαίνοντα θεραπεύει τάχιστα. καί τινας τῶν ἀγροίκων οἶδα διαγλύφοντάς τι τῶν μεγάλων κρομμύων, εἶτα πληροῦντας ἐλαίου, καὶ θερμαίνοντας ἐν σποδιᾷ συμμέτρως, ἐγχέοντας τοῖς ὠσί. τινὰς δὲ ἐν ἐλαίῳ ζέοντας οὐ κρόμμυον μόνον, ἀλλὰ σκόροδον, εἶθ' οὕτως ἐγχέοντας. ἐγὼ δὲ εὐφορβίου παντελῶς ὀλίγον, ἐλαίῳ παλαιῷ πολλῷ μιγνὺς χρῶμαι, καθάπερ γε καὶ πεπέρεως ἀκριβέστατα λελειωμένου. τὰς γὰρ κατὰ ψύξιν ὠταλγίας τὰ οὕτω θερμαίνοντα, μεγάλως ὀνίνησιν. ὠφελεῖ δὲ αὐτοὺς, καὶ τὸ ἀμαράκινον ἔλαιον ἐγχεόμενον, καὶ ἡ ἀρίστη νάρδος, καὶ τὸ καλούμενον ῥωμαϊστὶ φουλίατόν τε καὶ σπικάτον. ὠφελεῖ δὲ καὶ τὸ κομμαγηνόν. εἰ δὲ καὶ πήγανον ἑψήσεις ἐλαίῳ μὴ στύφοντι, καὶ προσέτι λεπτομερεῖ, καθάπερ ἐστὶν τὸ σαβῖνον, ὀνήσεις μεγάλως. ὅταν δὲ ἐξ ὕδατος φαρμακώδους περιέχηταί τι κατὰ τὸν ἀκουστικὸν πόρον, συνεχῶς ἐγχεῖν ἔλαιον προσήκει. ἐκκλύζοντας αὐτὸ, καὶ δι' ἐρίου μαλακοῦ σπογγίζοντας, καὶ αὖθις ἐγχέοντας. παρηγορεῖ δὲ αὐτοὺς μεγάλως, καὶ ὠοῦ τὸ λευκὸν, ᾧ καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμίας χρώμεθα, καὶ γάλα γυναικεῖον. εὔδηλον δὲ ὅτι πᾶν ὅ, τι ἂν προσφέρηται, θερμὸν εἶναι χρὴ μετρίως. ὠφελεῖ δὲ αὐτοὺς, καὶ τὸ χήνειον στέαρ ἱκανῶς. ὠφελεῖ δὲ καὶ τὸ τῆς ἀλώπεκος.

Περὶ τῆς διὰ φλεγμονὴν γινομένης ὠταλγίας.

Εἰ δὲ φλεγμονή τις εἴη, κάλλιστον πρὸς αὐτὴν φάρμακον ἐγχεόμενον, ναρδῖνον μύρον μετὰ βραχυτάτου βασιλικοῦ καλουμένου φαρμάκου. προσαγορεύεται δὲ τοῦτο καὶ τετραφάρμακον, καὶ τὸ κομμαγηνὸν ἐπιτήδειον ἐστίν. καὶ τὸ διὰ τῶν στεάτων φάρμακον, οὗ τὴν σύνθεσιν ὀλίγον ὕστερον γράψω. βιαζομένης δὲ τῆς ὀδύνης, ἀναγκαῖον ἐστὶ χρῆσθαι, καὶ τοῖς ναρκῶσι μὲν αἴσθησιν, ὥσπερ καὶ τοῖς ἐπὶ κώλῳ καὶ νεφροῖς, καὶ ὅλως ἅπαντι πάσχοντι μορίῳ σφοδρῶς ἀλγοῦσιν. μίγνυται δὲ τοῦτο τῷ γυναικείῳ γάλακτι, καὶ τῷ λευκῷ τοῦ ὠοῦ, ἃ καὶ καθ' ἑαυτὰ πολ

λάκις ἥρμοσεν ὤτων φλεγμοναῖς. μίγνυται δὲ καὶ καστορίῳ τὸ ὄπιον, καὶ χρὴ παρασκευάσασθαι τοῦτο πρὸ πολλοῦ με-
μιγμένον, ἤτοι γε ἴσῳ κατὰ τὸν σταθμὸν, ἢ διπλασίῳ τῷ καστορίῳ. πρὸς μὲν τὰς σφοδροτάτας ὀδύνας ἴσῳ, πρὸς
δὲ τὰς ἐλάττονας διπλασίῳ. τὸ δὲ ὑγρὸν ἔστω τὸ ἐκ τοῦ γλυκέος ἕψημα, πολὺ γὰρ ἀνωδυνώτερον τοῦτο τῶν γλυ-
κέων ἐστὶν οἴνων. συνθέτως οὖν ἀπ' ἀρχῆς ἀκριβῶς λεῖα. τὰ εἰρημένα φάρμακα τούτῳ μιγνύσθω, τὸ μὲν καστόριον προ-
λελειωμένον ἀκριβῶς. ὁ δὲ τῆς μήκωνος ὀπὸς ἐν αὐτῷ τῷ ἑψήματι λελυμένος, καὶ οὕτω μιχθέντα τὰ τρία λειούσθω κα-
λῶς. εἶτα ὑπὲρ τῆς χρήσεως, ἀνιέσθω πάλιν ἑψήματι μέχρι τοσαύτης συστάσεως, ὡς ἐγχεῖσθαι δύνασθαι διὰ τῶν καλουμέ-
νων ὠτεγχύτων, ὑπὲρ λύχνῳ χλιανθέντων. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐγχέω τοῖς περιωδυνοῦσιν οὐδὲν φάρμακον, οὐδ' ἐκμάττω δι'
ἐρίου, τῇ πείρᾳ τοῦτο διδαχθεὶς, ὡς ἄμεινόν ἐστι μηδ' ὅλως ψαύειν τοῦ πόρου τοῦ ἀκουστικοῦ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ὀδύνης.
ἀλλὰ διὰ μηλωτίδος ἀμφιεσθείσης ἐρίῳ μαλακωτάτῳ, πυριῶ τε τοὺς περιωδυνῶντας, ἐμβάλλω τε τὸ φάρμακον
ὡδίπως ἐριμαθὲν κεχλιασμένον ἐν ὠτεγχύτῃ μετρίως οὕτως, ὡς πυνθανομένων ἡμῶν τῶν καμνόντων, εἰ χλιαρὸν
αὐτῷ φαίνοιτο, καὶ εἰ ἔτι δύναται φέρειν αὐτὸ, θερμότερον γενόμενον. μέχρι τοσούτου προσάγειν τὴν θερμασίαν, ὡς
μηδέ πω λυπεῖν. βάπτων οὖν εἰς τὸ οὕτω παρεσκευασμένον φάρμακον, τὴν μηλωτίδα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πόρου
μετρίως ἐπιτιθεὶς, ἀπορρεῖν εἰς τὸ βάθος ἐπίτρεπε, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν αὖθις καὶ αὖθις, καὶ πολλάκις βάπτων,
τὸ αὐτὸ τοῦτο ποίει, μηδένα διαλείπων χρόνον. εὔδηλον δ' ὅτι τούτου γινομένου πάντως τι, καὶ ἀπορρυήσεται πρὸς
τοὐκτὸς πληρωθέντος ὅλου τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου. τοῦτο τοίνυν δέχου μετρίως καθόσον οἷόν τε μὴ ψαύων τοῦ ὠτός. ἐπει-
δὰν δὲ καλῶς πυριάσεις, ἐάσας τὸν πόρον ὃς ἐπληρώθη τοῦ φαρμάκου, μαλακὸν ἐπίθες ἔξωθεν ἔριον, αὐτῷ τε τῷ
στόματι τοῦ πόρου, καὶ μετὰ τοῦτο παντὶ τῷ ὠτί. καὶ ἐὰν δεήσῃ πυριάσαι πάλιν, ἀτρέμα βαστάξας τὸ ἐπικείμενον
ἔξωθεν ἔριον, αὖθις ὁμοίως πυρία, φυλαττόμενος ὡς οἷόν τε μηδ' ἄλλου τινὸς μέρους τοῦ ὠτὸς ἅψασθαι. καὶ τούτῳ γε
πρόσεχε τὸν νοῦν ὡς μεγίστῳ παραγγέλματι τῆς τῶν ὤτων ἐπιμελείας. ἡ πυρία δέ σοι γινέσθω, καθὰ προείρηται, διὰ τῶν
ἀνωδύνων, ἅπερ ἐστὶ τό, τε κάλλιστον νάρδινον μύρον, ἔχον ὀλίγιστον ἐν αὐτῷ τοῦ τετραφαρμάκου, καὶ μετὰ τοῦτο τὸ
κομμαγηνόν τε, καὶ σούσινον, καὶ τὰ πολυτελῆ μύρα τῶν πλουσίων γυναικῶν, ἃ καλοῦσιν αὗται σπικάτα καὶ φουλιά-
τα. ἔστι δὲ παχύτερα ἢ ὥστε ἐγχεῖσθαι. λύειν οὖν αὐτὰ διά τε τοῦ ναρδίνου μύρου, καὶ εἰ θέρος εἴη, καὶ θερμασίας αὐ-
ξησις τῷ κάμνοντι κατὰ τὸ φλεγμαῖνον οὖς, διὰ ῥοδίνου καλοῦ. μὴ παρόντος δὲ τούτου, δι' ἀμυγδαλίνου. Μέμνη-
σο δ' ὅτι καλὸν ἀεὶ λέγω ῥόδινον, ἐν ᾧ πλεῖστα μὲν ἀποβέβρεκται ῥόδα. τὸ δὲ ἔλαιον ἐν ᾧ ταῦτα ἀποβέβρεκται τῶν ὠμο-
τριβῶν καλουμένων ἔστω, εἰ οἷόν τε χωρὶς ἁλῶν ἐσκευασμένον, οὐδενὸς ἄλλου προσεμβεβλημένου τοῖς ῥόδοις, καθά-
περ οἱ τὰ σύμματα προσεμβάλλοντες ποιοῦσιν, ἕνεκα τοῦ πολλῷ χρόνῳ διαμεῖναι τὸ ῥόδινον εὐῶδες.

Περὶ τῶν ἐπὶ πνεύματι φυσώδει, ἢ παχέσι, καὶ γλίσχροις χυμοῖς ὠταλγιῶν.

Εἰ δὲ καὶ πνεῦμα φυσῶδες, ἢ τινα παχὺν, ἢ γλίσχρον χυμὸν οὐκ ἔχοντα διέξοδον ἐγκατακεκλεῖσθαι στοχάσαιο, καὶ
τῶν ἐκφραττόντων τι φαρμάκων μίγνυε. τεχνικὸς γὰρ στοχασμός σοι γένοιτο, τῶν τοιούτων αἰτίων τοῦ πόνου, τά τε
προηγησάμενα, καὶ τὰ παρόντα πυνθανομένῳ. ψύξεως μὲν γὰρ προηγησαμένης, τὸ φυσῶδες ἀθροίζεται πνεῦμα. βα-
ρους δὲ κεφαλῆς, ἐδεσμάτων τε φλεγματωδῶν, καὶ κακοχύμων, οἱ ψυχροὶ καὶ παχεῖς χυμοί. τούτοις γὰρ ἐπιγινο-
μένης ψύξεως, αἱ ὀδύναι συμβαίνουσιν τῶν πρότερον διαπνεομένων ἐπισχεθέντων διὰ τὴν πύκνωσιν. ἐπὶ τούτων
οὖν, ὁ ἀφρὸς τοῦ νίτρου καὶ τὸ νίτρον αὐτὸ τὸ μαλακὸν, ἀφρόνιτρόν τε τὸ τοιοῦτον, καὶ τὸ καλούμενον ἀμυγδάλινον
ἔλαιον, εὐλόγως μίγνυται τοῖς ὠτικοῖς φαρμάκοις. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶν, ὅ τε λευκὸς καὶ ὁ μέλας ἐλλέβορος,
καὶ τὸ στρουθίον, ἀμύγδαλά τε τὰ πικρὰ, καὶ τῶν τριῶν ἀριστολοχιῶν ἣν ἂν ἔχοις, ἥ τε ἰλλυρικὴ ἶρις. εἰ δὲ καὶ τὸ κινναμω-
μον ἔχοις, ἐμβαλεῖς καὶ τούτου. μὴ παρόντος δὲ αὐτοῦ, κασσίαν, τήν τε ζίγιρ καλουμένην, καὶ τὴν μοτώδη, καὶ τὸ καρ-
πήσιον, ὃ πλεῖστον μέν ἐστιν ἐν σίδῃ τῆς παμφυλίας, καὶ διὰ τοῦτο εὐωνότατον πιπράσκεται. Κόϊντος δὲ ὁπότε ἀπο-
ροίη κινναμώμου, τοῦτο ἐπέβαλλεν ἀντ' αὐτοῦ διπλάσιον, ὥσπερ ἔνιοι τὴν κασσίαν. ἐκφρακτικὰ δὲ τῶν ἐν τοῖς ὠσὶ πό-
ρων εἰσὶ, καὶ τὰ τοὺς ἐν τοῖς νεφροῖς λίθους θρύπτοντα, καὶ πᾶν ἔτι λεπτομερὲς ἄνευ δήξεως, ὅπως μὴ παροξύνῃ τὴν
ὀδύνην. ἐν οἷς ἐστὶ καὶ σικύου τοῦ ἀγρίου ἡ ῥίζα, καὶ βρυωνίας, καὶ ἄρου, καὶ δρακοντίου, καὶ κενταυρείου, καὶ πολίου, καὶ ὅλως
τῶν πικρῶν ἁπάντων. ἀδήκτως γὰρ καὶ ἀλύπως ἐκκαθαίρει ταῦτα τοὺς πόρους, διαρρίπτει τε καὶ διατέμνει τὰ ἐμπε-
φραγμένα. διὰ τοῦτο δὲ γράφω πολλὰ παραδείγματα τῶν τοιούτων, καίτοι γε ἐν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τῆς
δυνάμεως εἰρηκὼς πάντα, διότι βούλομαι κατὰ πάντα τόπον τῆς γῆς εὐπορεῖν ἡμᾶς βοηθημάτων, ἔχοντας πρόχει-
ρον αὐτῶν τὴν μνήμην. ἀλλὰ γὰρ ἐν ἄλλοις χωρίοις πλεονάζει τε καὶ βελτίω τῶν ἐν ἑτέροις γινομένων ἐστὶν †ἐπέ-
†καίτοι τοι τόγε διὰ τῶν στεάτων ἀρκέσει σοι σύνθετον φάρμακον, ἔκ τε τῶν ἁπλῶν, ὅσα μικρῷ πρόσθεν διῆλθον ὀδύνης πρα-
ϋντικά. θαυμάσαι δέ ἐστι τῶν ἰατρῶν, ὅσοι χωρὶς διορισμοῦ πρὸς ὀδύνας ὤτων, ἔγραψάν τινα φάρμακα. τὰ μὲν
γὰρ ὑπὸ ψύξεως ὀδυνώμενα, τάχιστα θεραπεύεται διὰ τῶν θερμαινόντων. ἐὰν δὲ ὑπὸ δριμύτητος δακνώδους, ἢ φλεγ-
μονῆς σφυγματώδους ἡ ὀδύνη γίνηται, μεγίστη βλάβη συμπίπτει τῶν τοιούτων προσαχθέντων φαρμάκων. αἱ μέντοι
μέτριαι φλεγμοναὶ, καὶ μὴ σφυγματώδεις, καὶ διὰ τῶν τοιούτων θεραπεύονται φαρμάκων, ὁποῖόν ἐστιν ὄξος μετὰ ῥο-
δίνου χλιανθὲν, ἀναμιχθέντων ἀμφοῖν ἀκριβῶς. οὕτω δὲ καὶ γλαύκιον ἐπ' ἀκόνης ἰατρικῆς ἀποτριβόμενον μετ' ὄξους
ὀνίνησι τὰς ἐπὶ φλεγμονῆς βραχείας ὀδύνας. ἄμεινον δὲ τὸν ἐκ τοῦ γλαυκίου προκατεσκευασμένον τροχίσκον
ἔχειν, πολυχρηστότατον φάρμακον, ὅς τις γίνεται λειωθέντος ἀκριβῶς τοῦ γλαυκίου δι' ὕδατος ὀμβρίου, κἄπειτα ξη-
ρανθέντος τε καὶ ἀναπλασθέντος. ἐὰν δὲ ψαθυρώτερον ᾖ, ὡς ἀναπλάττεσθαι φαίνηται, μίξεις αὐτῷ κόμμεως ὀλίγον. ἀρ-
κεῖ δὲ δωδέκατον ἢ πεντεκαιδέκατον εἶναι μέρος αὐτοῦ τοῦ γλαυκίου. καὶ τὰ διὰ γλαυκίου δὲ κολλύρια κατὰ τὸν αὐ-
τὸν τρόπον ἀποτριβόμενα δι' ὄξους ὀνίνησιν, ἐνσταζόμενα τοῖς ὠσὶ, καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον τὰ διὰ κρόκου. ταῦτα μὲν οὖν
εἰσὶν ὀδύνης τε καὶ φλεγμονῆς ἰάματα. περὶ δὲ τῶν ἄλλων διαθέσεων τῶν ἐν τοῖς ὠσὶν γινομένων, ἃ διὰ τῆς ἐμῆς
ἐμπειρίας ἐκεῖνα διελθὼν, οὕτως ὑπὲρ τὰ τοῖς πρὸ ἐμοῦ γεγραμμένα καταβήσομαι.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὠσὶν ἑλκῶν.

Ὅσα μὲν πρόσφατα, τό, τε γλαύκιον ἀποθεραπεύει μόνον ἀποτριβόμενον μετ' ὄξους, ὡς ἀρτίως εἴρηται, καὶ τὰ δι' αὐτοῦ κολλύρια πάντα, καὶ τὰ διάκροκά τε καὶ τὰ διάρροδα καλούμενα παρὰ τῶν ἰατρῶν, ὥσπερ καὶ τὸ τοῦ Νείλου. θεραπεύει δὲ καὶ τὸ τοῦ Δαμοκράτους διάσμυρνον. τὰ δὲ πυορροοῦντα χωρὶς ὀδύνης, ὅσα μὲν μετρίως τοῦτο πάσχει, διὰ τῶν αὐτῶν θεραπεύεται. τὰ δὲ ἰσχυρῶς, διὰ τῶν τοιούτων, ὁποῖός ἐστιν ὁ Ἀνδρώνειος τροχίσκος, καὶ ὁ τοῦ Μούσα, μεθ' ἑψήματος, καὶ ὀλίγου ὄξους ἀνιέμενος, ὧν ἡ ποικιλία τῆς συνθέσεως αὖθις εἰρήσεται. νικωμένων δὲ καὶ τούτων σκωρίαν σιδήρου μετ' ὄξους δριμυτάτου λειώσας, ἐπὶ πλεῖστον πολλαῖς ἡμέραις ἐν ἡλίῳ θαρρῶν χρῶ. εἰ καὶ παράλογον εἶναι δοκεῖ τῶν δριμυτάτων φαρμάκων ἀνέχεσθαι τὸ οὖς, ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν εἶπον, οὐδὲν δὲ τῶν μαλακωτάτων ἐγχεομένων ἀλύπως ὑπομένειν τὴν πρόσπτωσιν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα φαίνεται πλήττοντα.

Περὶ δυσηκοΐων, καὶ ἤχων.

Λείπεται οὖν ἔτι περὶ δυσηκοΐας τε καὶ ἤχων διελθεῖν οὐδὲν κοινωνούντων ἀλγήμασί τε καὶ ἑλκώσεσιν, περὶ ὧν ἑξῆς ἐρῶ, τὰς ἐπαινουμένας μεγάλως ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ἰατρῶν, πρότερον διελθὼν ὠτικὰς δυνάμεις, καθ' ὅντινα λόγον συντέθηνται. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς ἀφ' Ἥρα γεγραμμένης.

Ὠτικαὶ ὡς Ἥρας.

Ἥρας μὲν οὖν οὕτως ἔγραψεν. ὠτικὴ πρὸς πᾶν ἄλγημα, καὶ πᾶν ἕλκος. ταύτῃ ἐχρησάμην ἐπί τινος πυρέσσοντος, καὶ παρακόπτοντος διὰ τὰ ἀλγήματα, καὶ ἐποίησε δαιμονίως. σμύρνης ∠ α. λιβάνου ∠ γ. οἱ δὲ ∠ ζ. ἀφρονίτρου ∠ γ. κρόκου δραχμὰς δ. οἱ δὲ ∠ α. μηκωνείου ∠ γ. χαλβάνης ∠ β. ἀμύγδαλα πικρὰ λελεπισμένα κ. ἀναλάμβανε ὄξει, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας περιωδυνίας μὲν οὔσης ῥοδίνῳ διεὶς, ἔνσταζε, δυσηκοΐας δ' οὔσης, ὄξει διείς. Ἥρας μὲν οὖν ἐν τούτοις ἠρκέσθη γράψαι φάρμακον ἀλγήματός τε παντὸς ἴαμα, καὶ ἕλκους ὤτων. ἐγὼ δὲ τὰς μὲν ὀδύνας τῇ τε διὰ τῶν στεάτων ὡς εἴρηκα γινομένῃ θάλψει, καὶ τῷ ναρδίνῳ μύρῳ, μετὰ τοῦ τετραφαρμάκου πραΰνεσθαί φημι, σὺν τῷ καὶ τὰς διαθέσεις αὐτὰς ὠφελεῖσθαι, καθάπερ γε καὶ ὠοῦ τῷ λευκῷ, καὶ γάλακτι γυναικείῳ. πραΰνεσθαι δὲ μόνον αὐτὰς τοῦ τὰς διαθέσεις ὠφελεῖσθαι διὰ τοῦ μηκωνείου, κατὰ δέ τι συμβεβηκὸς οὐ πρώτως εἴποις ἂν καὶ τὰς διαθέσεις ὀνίνασθαι. παυσαμένης γὰρ τῆς ὀδύνης, καὶ ὕπνων γενομένων, ἡ φύσις πέττει τὰς τὴν ὀδύνην ἐργαζομένας διαθέσεις. τὰ δὲ ἕλκη τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν ἐθεράπευσα διὰ παντὸς τῷ γλαυκίῳ δι' ὄξους, ὥσπερ γε μετὰ ῥεύματος, ἢ σὺν τοῖς τροχίσκοις, ἀπὸ τῶν πραοτέρων ἀρχόμενος, ὁποῖός ἐστιν ὁ Πολυείδου, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ἀνδρώνειος, καὶ μετ' ἐκεῖνον ὁ καλούμενος Βιθυνός, ᾧ παραπλήσιος ἐστὶν ὁ ἐμὸς, τουτέστιν ὁ διὰ χάρτου κεκαυμένης. ὡς δὲ ἐγὼ νομίζω, καὶ βελτίων, γίνεται δὲ οὐκ ἀεὶ χρεία πάντων, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ πίπαν εἷς, ἐὰν ἐπίστηταί τις αὐτῷ χρῆσθαι. ποτὲ μὲν διὰ σιραίου λύων, ὁπόταν βούληται πραότερον ἐργάσασθαι τὸ φάρμακον, αὖθις δὲ δι' οἴνου γλυκέος, εἶτα δι' ὄξους μὴ δριμέος, εἶτα διὰ τοῦ δριμέος, ἐπὶ τέλει δὲ διὰ τοῦ δριμυτάτου. διὸ καὶ διὰ τῆς τοιαύτης μίξεως ἄλλο τι ἄλλης γινομένης, ἐκλύειν δυνάμενος τὸ σφοδρὸν τοῦ φαρμάκου, τὸ ἰσχυρότατον σκευάσας μόνον, ἔχειν δυνήσῃ. θαυμάσαι δ' ἐστὶν ὡς ἔφην τῶν πλείστων ἰατρῶν, ὠταλγίας φάρμακα γραψάντων πάμπολλα χωρὶς διορισμῶν, ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐναντιωτάτας ἔχοντα δυνάμεις. οἷον εὐθέως, ἀπὸ γάρ τι τῶν παλαιοτέρων ἄρξασθαι κάλλιον, Ἀπολλώνιος ὁ Ἡροφίλειος, ἐν τῇ τῶν εὐπορίστων φαρμάκων γραφῇ. κατὰ γὰρ τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου, κεφαλαλγίας ἰάματα γράφων, πρῶτα μὲν πάντων ἔταξε τὰ δι' ἔγκαυσιν, εἶτ' ἐφεξῆς δεύτερα τὰ διὰ ψύξιν, εἶτ' ἐπ' αὐτοῖς τὰ διὰ μέθης τε καὶ ἀκρατοποσίης, αὐτὸς γὰρ οὕτως ὠνόμασε. τέταρτα δὲ τὰ διὰ πληγὴν ἢ πτῶμα. τελευταῖα δ' ὡς αὐτὸς προύγραψεν, πρὸς τὰς τῶν κροτάφων ἀλγηδόνας, καὶ τοὺς πόνους ὅλους τῆς κεφαλῆς, τοὺς χωρὶς φανερᾶς αἰτίας γινομένους. ὧδε δὲ περὶ τῆς τῶν ὤτων ὀδύνης οὐδένα προσέθηκε διορισμὸν, ἀλλ' ἁπλῶς προγράψας πρὸς ὠταλγίαν, ἑξῆς καταλέγει φάρμακα, τὰ μὲν θερμαίνοντα, τὰ δὲ ψύχοντα, καὶ τὰ μὲν ὑγραίνοντα, τὰ δὲ ξηραίνοντα, καὶ κατὰ τὰς δευτέρας δυνάμεις τε καὶ ποιότητας, τὰ μὲν αὐστηρὰ, τὰ δὲ στρυφνὰ, τὰ δὲ πικρὰ, τὰ δὲ δριμέα, τὰ δ' ὀξέα, τὰ δ' ἁλικὰ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ μὲν διαφοροῦντα, τὰ δὲ σφίγγοντά τε καὶ συνάγοντα, καὶ ἀποκρουόμενα τὰς ἐπιρροὰς, τὰ δ' ἑλκτικὰ τῶν ἐν βάθει, καὶ τὰ μὲν ἐμφρακτικὰ, τὰ δὲ ῥυπτικὰ, τὰ δὲ τῆς αἰσθήσεως ναρκωτικά. εἰ μὲν οὖν μία διάθεσις ἐστὶν ἀλγημάτων αἰτία, μίαν εὔλογον εἶναι, καὶ τὴν τῶν ἰωμένων αὐτὴν δύναμιν. εἰ δὲ πολλαὶ, τοσοῦτον εἶναι χρὴ καὶ τὸν τῶν ἰωμένων ἀριθμὸν, ὅσος ὁ τῶν ἐργαζομένων αἰτίων ἐστίν. Ἡροφίλου τοίνυν οὕτως ἐπαινοῦντος τοὺς διορισμοὺς, ὡς οὐκ οἶδ', εἴ τις ἄλλος, αὐτοῦ τε τοῦ Ἀπολλωνίου τὰ τῆς κεφαλαλγίας φάρμακα μετὰ διορισμῶν γράψαντος, ἔτι μᾶλλον θαυμάζω, τὸ κατὰ τὰς ὠταλγίας ἀδιόριστον αὐτοῦ. κατέλιπε μὲν οὖν καὶ τὸ πέμπτον γένος τῶν φαρμάκων ἀδιόριστον, ὃ κατὰ τὴν τελευτὴν ἔγραψα πρὸς τὰς χωρὶς φανερᾶς αἰτίας κεφαλαλγίας, καίτοι καὶ τὰς τοιαύτας κεφαλαλγίας, ἀναγκαῖον ἐστὶν πρῶτον μὲν τοῖς κοινοῖς γένεσιν, τῶν τὰς ὀδύνας ἐργαζομένων αἰτίων ὑποπεπτωκέναι συνεχείας λύσει, ἢ δυσκρασίᾳ, ὡς ἐδείξαμεν. εἶτα δηλονότι, καὶ τοῖς τὰς αὐτὰς ἐργαζομένοις, ἃ διώρισται μὲν ὑπ' ἐμοῦ πάντα, κατὰ τὰς οἰκείας πραγματείας. νυνὶ δὲ τῶν ἐν ταῖς ὠταλγίαις μνημονεύσω μόνον, ὑστάτης ἁπασῶν τῆς πραγματείας οὔσης ταύτης, ὡς πολλάκις εἴρηται κατὰ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλία. τὰς γὰρ μεθόδους τῆς θεραπείας, ἐν ἐκείνοις γράφων, ἐν οἷς δύο που παραδείγματα τῶν κατὰ μέρος προσέθηκα, τὸ πλῆθος τῶν φαρμάκων ὅσα συντίθεμαι ἐκ πολλῶν, εἰς τὴν ἐνεστῶσαν ἀναβαλλόμενος πραγματείαν, ὡς ἡγεῖσθαι μὲν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τὰ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἕνδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντα. μετὰ ταῦτα δὲ τὰ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τεσσαρεσκαίδεκα, μεθ' ἃ τὰ τῆς νῦν προκειμένης γράφεσθαι, τὰ περὶ τῆς συνθέσεως τῶν φαρμάκων.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀπολλωνίου γεγραμμένων πρὸς ὠταλγίαν.

Ὅτι δὲ λέγων τὸν Ἀπολλώνιον ἡμαρτηκέναι, μὴ διορισάμενον ἐπὶ ποίας ὠταλγίας, ἕκαστον ὧν γράφει φαρμάκων, ὑπάρχει χρήσιμον, οὐ καταψεύδομαι τἀνδρὸς, ἐξ ὀλίγων ἀποδείξω παραδειγμάτων. προσγράψας γὰρ ὡς ἔφην πρὸς ὠταλγίαν ἔγχυτα, καὶ γράψας ἐν αὐτοῖς χήνειον, ἢ ὀρνίθειον στέαρ ἡσυχῇ τήξας ἔνσταζε, πάλιν ἐφεξῆς

γράφει. χολὴν ταυρείαν, ἢ αἰγείαν μετὰ χυλοῦ πράσου, ἔνσταζε. τὸ δὲ οὖν στέαρ ὧν εἶπε ζώων παρηγορικώτατον ἐστὶν
ἁπασῶν τῶν τὰς ὀδύνας ἐργαζομένων διαθέσεων, μετὰ τοῦ καὶ μεγάλως αὐτὰς ὠφελεῖν ἐνίας. αἱ χολαὶ δὲ αἱ μετὰ
πράσου, τάς τε διὰ φλεγμονὴν ὀδύνας αὐξήσουσιν, καὶ τὰς ἐπὶ δριμέσι, καὶ δάκνουσιν ὑγροῖς. μόνας δὲ ὠφελήσου-
σιν τὰς δι' ἔμφραξιν, ἢ ψύξιν γιγνομένας, ἤτοι κατὰ ψιλὴν δυσκρασίαν, τῆς ψύξεως τῶν στερεῶν μορίων ὀδυνηρᾶς
γιγνομένης, ἢ διὰ τὸ γεννᾶσθαι μὲν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν φυσώδη πνεύματα, καὶ χυμοὺς ψυχρούς, κωλύε-
σθαι δὲ ἐκκρίνεσθαι διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος πύκνωσιν αὐτοῦ φλεγμονῆς γιγνομένην. ἐκκενωθέντων γὰρ ὑπὸ τῶν οὕτω
δριμέων καὶ θερμῶν φαρμάκων τῶν ἀλγημάτων αἰτίων, θεραπεία τε ἅμα καὶ ἀνωδυνία γίνεται. τὸ μὲν οὖν ὀρνί-
θειόν τε καὶ τὸ χήνειον στέαρ, ἐὰν μὲν εὕρῃ κεκενωμένον τὸ σῶμα, καὶ μηκέτι ἐπιρρέοντα τὸν τὴν φλεγμονώδη διά-
θεσιν ἐργαζόμενον χυμόν, κατὰ τοὺς δύο λόγους ὀνήσει, τόν τε παρηγορικόν, καὶ τὸν θεραπευτικόν. ἐὰν δὲ ἐπιρρέοντος
ἔτι τοῦ αἰτίου προσενεχθῇ, τὴν διάθεσιν μὲν οὐδὲν ὀνίνησιν, παρηγορεῖ δὲ τὸ τῆς ὀδύνης σύμπτωμα, καθάπερ γε καὶ
ἐπὶ χυμῶν δριμύτητι ἡ δῆξις γίνηται. χολὴ δὲ οὐδέποτε μετὰ πράσου χυλοῦ δύναταί τι χρηστὸν ἐπὶ τῶν εἰρημένων
διαθέσεων ἐργάζεσθαι, καθάπερ οὐδὲ πέπερι, καίτοι τοῦτό γε οἶδα, τῶν ἰατρῶν τινὰ πράξαντα γυναικὸς ἀλγησά-
σης οὖς, ἐν χρήσει θερμῶν ὑδάτων αὐτοφυῶν. εἰωθὼς γὰρ πάντα πιστεύειν τοῖς τῶν εὐπορίστων φαρμάκων Ἀπολ-
λωνίου βιβλίοις, κεχρημένος τε κατὰ τύχην πολλάκις ἤδη τῷ διὰ τοῦ πεπέρεως βοηθήματι, καὶ τότε ἤλπισεν ὠφε-
λήσειν τι τὴν ὠταλγίαν. ἀλλ' οὕτω γε ὑπ' αὐτοῦ παρωξύνθη τὸ γύναιον, ὡς ὀλίγου δεῖν ἀπάγξασθαι. γράφει οὖν ὁ
Ἀπολλώνιος ὧδε. πεπέρεως ἐν οἴνῳ ἀπεξεσμένου λειώσας, καὶ σύμμετρον τῷ πάχει ποιήσας ἔνσταζε. γράφει δὲ
ἐν αὐτοῖς τούτοις ἐφεξῆς τὰ διὰ πεπέρεως καὶ ταῦτα. λύκειόν τε καὶ μηκώνειον ἴσα γάλακτι γυναικείῳ δεὶς
χρῶ, καὶ τούτῳ γε ἐφεξῆς ἕτερον τοιοῦτον. καστορίου, καὶ μηκωνείου ἴσον φώξας ἐπ' ὀστράκου, μάλιστα δὲ ἀττικοῦ. εἰ δὲ μὴ
ῥωμαϊκοῦ, καὶ λειώσας, δεὶς γλυκεῖ ἔνσταζε. τὰ μὲν οὖν διὰ τοῦ μηκωνείου πάντα φάρμακα, ναρκωτικὰ τῆς αἰσθή-
σεως ὄντα, κατὰ τοῦτο ἡμᾶς ἀναγκάζει ποτὲ αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ὑπὸ μηδενὸς τῶν παρηγορικῶν ὠφελουμένων χρῆσθαι,
τὸ δὲ διὰ τοῦ πεπέρεως φάρμακον ἐξ ἑτέρου γένους ἐστίν, ὥσπερ γε καὶ τὸ διὰ τῶν στεάτων, ἐξ ἄλλου, καθάπερ γε καὶ
τὸ μετὰ ταῦτα γεγραμμένον ἐφεξῆς φάρμακον ὧδέ πως. χαλβάνην βουσίνῳ μύρῳ δεὶς, πρόσμιξον μέλι, καὶ ῥό-
δινον, καὶ οἰσυπηρὸν ἔριον περὶ μηλωτίδα συστρέψας, κίνει, καὶ χλιαρὸν ἔνσταζε. διαφορητικὸν γὰρ ἀλύπως ἐστὶ
τοῦτο, δυνάμενον ἁρμόττειν φλεγμοναῖς ἐν αἷς οὐκέτι οὐδὲν ἐπιρρεῖ. καλῶς δὲ ποιήσει κἀπὶ τῶν διὰ ψύξιν ἀλγούν-
των. ἴσως δέ τις ἐπιζητήσει διά τινα τὴν αἰτίαν οὐ μόνον τοῦ Ἀπολλωνίου, ἀλλὰ καὶ ἄλλων τινῶν ἀξιολόγων ἀν-
δρῶν φῶξαι κελευόντων τὸ μηκώνειόν τε καὶ τὸ καστόρειον, ὅπως αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως μειωθείη. παρέλει-
πον ἐγὼ τοῦτο προσθεῖναι κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἡνίκα τὴν ἐμὴν ἀγωγὴν τῆς θεραπείας τῶν ὠταλγιῶν ἔγραφον,
ἀπολογητέον οὖν αὐτῷ κατὰ τάδε. τὸ μὲν οὖν καστόρειον, οὐδ' ὅλως ἀξιῶ φώσειν. οὐ γὰρ ὡς ναρκωτικὸν αὐτὸ τῆς
αἰσθήσεως, τῷ μηκωνείῳ μίγνυμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, ὡς ἀμβλῦνον τὸ σφοδρὸν τῆς ψυκτικῆς δυνάμεως,
ὅπερ οἱ φῶξαι κελεύοντες ἐπὶ μὲν τοῦ μηκωνείου οὐκ ἀτόπως ποιοῦσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ καστορείου παντάπασιν ἀτόπως.
αὐτὸ γὰρ καθ' αὑτὸ πεπτικὴν τῶν δυσλύτων τε καὶ σκιρρωδῶν διαθέσεων ἔχει δύναμιν. αὐτάρκης οὖν ἐστιν, καὶ
εἰ ἐκ τοῦ μηκωνείου κεχρονίσθαι τὸ συντεθὲν ἐξ αὐτῶν πραΰνης, φωγνύμενον γὰρ ἀπόλλυσι τὸ δραστήριον, εἰ δὲ μι-
χθὲν τῷ καστορίῳ χρονίσειε, μένει μὲν ἔτι καὶ νῦν ἱκανῶς δραστικόν, ἀμαυροῦται δὲ αὐτοῦ τὸ κακόηθες, διὸ καὶ βλάπτον-
ται τινὲς ὡς ἀχλυῶδες ὁρᾶν, ἄχρι πολλῶν ἡμερῶν, καὶ καρηβαρεῖν, καὶ μὴ καλῶς πέττειν τὰς τροφὰς ποιεῖ, καὶ διὰ
ταύτην αὐτοῦ τὴν κακοήθειαν, ἐπὶ τὴν φῶξιν ἀφίκοντο πολλοὶ τῶν ἰατρῶν. ἀλλ' ἐπεὶ πάλιν ἐν τῷ φωχθῆναι, τὸ δρα-
στήριον αὐτοῦ ἀμαυροῦσθαι φαίνεται, τούτου γὰρ ἐπειράθην πολλάκις, ἄμεινον ἡγησάμην ἄφωκτον μὲν μιγνύναι,
μετὰ χρόνον δὲ χρῆσθαι. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὸ πάρεργον εἴρηται γιγνώσκεσθαι χρήσιμα. τὸ δὲ προκείμενον ἦν, οὐ μι-
κρὰν βλάβην γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν ἀδιορίστοις γραφαῖς φαρμάκων. γέγραπται δὲ καὶ ἄλλοις πολλοῖς τὸν αὐ-
τὸν τρόπον ἐπὶ πολλῶν μορίων τε καὶ παθῶν ἀδιόριστα φάρμακα, μὴ γινώσκουσιν ὅσην ὁ διορισμὸς ἔχει δύναμιν
εἰς τέχνης σύστασιν. ἐφ' ὧν οὖν θαυμάζω τὸ συγκεχυμένον τε καὶ ἀδιόριστον, ὡς ἐπ' Ἀπολλωνίου τοῦ Ἡροφιλείου, γινώ-
σκοντος τοῦ ἀνδρὸς ὅτι κελεύει διὰ παντὸς ὁ Ἡρόφιλος, τί τε καὶ ποῖον, καὶ πηλίκον ἐστίν, τὸ τοῦ νοσήματος αἴτιον,
καὶ κατὰ τί μάλιστα δυναστεῦον ἐπίστασθαι τὸν ἰατρόν, ὅπως καὶ τὴν θεραπείαν ἁρμόττουσαν ἑκάστῳ ποιεῖται. ἔτι
δὲ μᾶλλον ἐπ' Ἀρχιγένους ἄν τις θαυμάσειεν, ἀδιορίστως οὐκ ὀλίγα καὶ αὐτοῦ γράφοντος, ἔν τε ταῖς ἄλλαις θεραπείαις,
καὶ ταῖς τῶν ὠταλγιῶν. ἕνα γὰρ ἔγραψεν αὐτὸς ἐπ' αὐτῶν μόνον διορισμόν, τὸν ἀπὸ τοῦ μετρίου τε καὶ σφοδροῦ τῆς
ὀδύνης, καί σοι παραγράψω τὴν λέξιν ὅλην αὐτοῦ.

Τὰ ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένα φάρμακα πρὸς ὤτων ἀλγήματα.

Ἐν τῷ προτέρῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων, ὁ Ἀρχιγένης ὧδέ πως ἔγραψεν κατὰ λέξιν. ἐπὶ δὲ ὠταλγίας, τῆς ἄλλης
προηγουμένης διαίτης, ἥνπερ καὶ ἐπὶ κεφαλαλγίας ἐτάττομεν. ἐπὶ μὲν τῶν μετρίων, τῶν ἁπλῶν μύρων χλιαρῶν ἐνέ-
σταζεν, οἷον κρόκινον, ἢ ἴρινον, ἢ ῥόδινον, ἢ καρύων πικρῶν ἀπόθλιμμα, ἢ τῆς κασσίας τὸ μύρον, ἢ νάρδον ἁπλῆν, ἢ
σούσινον, ἢ ἀμυγδάλινον, ἢ ῥόδον, ἢ ῥόας, ἢ μήκωνος χύλισμα μετ' ἐλαίου θερμοῦ, ἢ πράσου σπέρμα λεῖον, ἢ ἐλλέ-
βορον λευκὸν λεῖον μετὰ ῥοδίνου χλιαρὸν ἔγχει ἐν ξύστρᾳ. ἢ μηκωνείου ὀλίγον σὺν γάλακτι γυναικείῳ, ἢ μηκω-
νείου χύλισμα σὺν γάλακτι ὁμοίως. σφοδρυνομένης δέ, ἥτε κοιλία διὰ κλυστῆρος εὐτόνως ὑπαγέσθω, καὶ ἀπ'
ἀγκῶνος αἷμα ἀφαιρείσθω, καὶ ὅσα τοιαῦτα. τοὐντεῦθεν πυριάσθωσαν ἀφεψήματι δάφνης, ἢ τοιούτου τινός,
ἢ θείου ἀπύρου ἐμπασσομένου τῷ ὕδατι. σφόδρα δὲ ἀποθλιβέσθωσαν οἱ σπόγγοι, καὶ τῷ ὠτὶ προστιθέσθωσαν.
καὶ γὰρ τὸ ὑγρὸν ῥᾷστα αὐτοὺς περιψύχει παρόν, καὶ μακρῷ αἱ πυρίαι αὐτοῖς αἱ ξηραὶ ὠφελιμώτεραι εἰσίν, αἵ-
τε δι' ἁλῶν, ἢ κέγχρου, ἢ δι' ἁπαλῶν πιλημάτων, ἢ διὰ λιπαρῶν ἐκμαγείων. ἢ ἀποζέσας πήγανον βάλε εἰς στενό-
στομον ἀγγεῖον τὸ ὕδωρ, ἐρίῳ τε ἔμφραξον τὸ στόμα, καὶ τῷ ὠτίῳ πρόσφερε, ὥστε διικνεῖσθαι εἰς τὸ οὖς διὰ τοῦ ἐρίου
τὴν ἀτμίδα. ἔνιοι δὲ ἐν ὀξυκράτῳ καὶ ὀλίγῳ ἐλαίῳ τὸ πήγανον ἑψήσαντες οὕτως ἐγχέουσιν τὸ ὑγρὸν εἰς τὸ ἀγγεῖον,
καὶ

καὶ πυρώδεσιν. μετὰ δὲ τὰς πυρίας διαψήσας τὸ οὖς, καὶ ἐγχυματίσας. ἢ βαλσάμῳ σὺν ῥοδίνῳ λεανθέντι, ἢ τινὶ τῶν προειρημένων μύρων χλιαρῷ, ἢ ἄλλῳ τινὶ συμφώνῳ πρὸς ὠταλγίαν τῶν αὐτίκα ἀναγραφησομένων καταπλάσσε. ἢ κωδίαν λεπτὴν, ἀλεύρῳ μεμιγμένην, καὶ ἐν μελικράτῳ ἑψημένην, ἢ αὐτῇ τῇ κωδίᾳ λεπτῇ, μετὰ κριθίνου ἀλεύρου ἐν οἴνῳ ἑψημένῃ. ἢ βουκέρατι ἐν μελικράτῳ ἑφθῷ, ἢ λινοσπέρμῳ, ὁμοίως ἄκρως ποιεῖ σπόγγος ὀφθαλμικὸς μέλιτι ἑφθῷ, καὶ ἔτι θερμῷ βρεχόμενος, καὶ ἐπιτιθέμενος. ἢ κηρωτῇ ἰρίνου μιγνύντος αὐτῇ συ ἔρακος ἄκρως ποιεῖ πρὸς ὠταλγίαν. ἀλόη μεμιγμένη μετὰ ῥοδίνου, καὶ μέλιτος τὸ πάχος ἐγχεομένη. ἢ χαλκίτης ἐν οἴνῳ δευομένη. ἢ περδικίου χυλὸς χλιαρὸς ἐνσταζόμενος, ἰδίᾳ ἢ μετὰ μέλιτος. ἢ νίτρον δεὶς ὀλίγῳ ὕδατι μίσγε ἔλαιον, καὶ χλιαίνων ἔνσταζε. ἢ ἀριστολόχου ῥίζαν μετ᾽ ἐλαίου. ἢ ἐλλέβορον λευκὸν λεάνας σὺν ῥοδίνῳ, χλιαρὸν διὰ ξύστρας ἔνσταζε. καλῶς ποιεῖ ὄπιον ἐπ᾽ ὄστρακον ὀπτηθέν. καὶ καστόριον ὁμοίως ἴσα λεανθέντα μετὰ ῥοδίνου καὶ γλυκέος, μέχρι μέλιτος ἔχῃ πάχος, εἶτα μετὰ τὴν πυρίαν πρὸ τὴν †ὀξεῖαν ἔριον περιειλιχθὲν ἐμβάπτεται, καὶ ἐπιτίθεται. ἢ μαράθρου χυλὸν μετά τινος τῶν εἰρημένων μύρων ἐν ἀρχῇ ἔνσταζε. ἢ μετὰ κωδίων μήκωνος ἀφέψει, καὶ ἔγχει τὸ τοῦ ὄφεως γῆρας, ἢ μετά τινος τῶν εἰρημένων μύρων. ἢ τὸ σπάνιον γάρος θερμαίνων διὰ ξύστρας. ποιεῖ καὶ τὸ διὰ σώδους ἄκοπον ἐγχεόμενον χλιαρόν. ἢ μηκώνειον διεθὲν ῥοδίνῳ, καὶ ὀλίγον κρόκιον. καὶ παντὸς μᾶλλον ἡ ἱερὰ ἀρωματικὴ μετά τινος τῶν μύρων. ποιεῖ δὲ ἄκρως λευκὸς ἐλλέβορος λεανθεὶς μετὰ μέλιτος, καὶ ῥοδίνου ἐγχεόμενος. ἐμφρασσομένου τοῦ πόρου, πορφύρας μᾶλλον. καλῶς ποιεῖ καὶ ὁ ἐλλέβορος μετὰ ἰρίνου μύρου. ποιεῖ δὲ καὶ κεδρία σὺν ναρδίνῳ μύρῳ ἐγχεομένη. Σευῆρος δὲ τοὺς ἐπὶ ταῖς ὑδρίαις ὄνους λείους μετὰ μύρων εἰς τὰ ἡλκωμένα ἔγχει, ἔνιοι δὲ ψυχρὸν ὕδωρ εἰς τὸ ἀλγοῦν ἐγχέουσιν οὖς, καὶ παραχρῆμα μὲν παραλγοῦσιν, μετὰ βραχὺ δὲ τελέως παύονται. ἄλλοι δὲ κάλλιον ποιοῦντες, εἰς τὸ ἕτερον τοῦ ἀλγοῦντος ψυχρὸν ἐγχέουσιν, ὥσπερ Λούκιος. ποιεῖ καλῶς ἀλόη, καὶ κρόκινον, μετὰ ἀμυγδαλίνου μύρου ἐγχεόμενα. ἢ χαλκὸς λεῖος μετ᾽ ὄξους, καὶ ἴρινος μύρου. ἄκρως ποιεῖ σίλφιον, μετὰ ῥοδίνου ἐὰν ἕλκωσις ᾖ. θαυμαστῶς ὠφελεῖ τὰς ὑπερβαλλούσας ὠταλγίας, πράσου χυλὸς, καὶ οὖρον αἴγειον, καὶ ῥόδινον, μετ᾽ ὀλίγης σμύρνης ἐγχεόμενα. ἢ σκίρου στέαρ ἐν ξύστρᾳ χλιαρὸν ἔνσταζε. ἢ χιτὴν, καὶ ἡδυόσμου χυλὸν μετὰ γλυκέος. ἢ πέπερι λευκὸν, καὶ ἅλας ἴσα μετ᾽ ἑψήματος ἔγχει ἀριστερᾷ χειρὶ, τρὶς ἢ ἑπτάκις. ἢ κοχλίαν σεσηπότα ἀφρικανὸν περικεντήσας ῥοδίνου πληρώσας, καὶ ζέσας διὰ ξύστρας ἐγχυμάτιζε θερμοτέρῳ. ἐὰν δὲ ἐκ πληγῆς ἀλγῇ τὸ ἐκτὸς τοῦ ὠτὸς, λιβάνου χόνδρῳ γάλα ἐπιχέας δὶς, καὶ ἀποχέας τὸ τρίτον, ἔασον βραχὺ λυθῆναι, καὶ κινήσας ἔγχει, εὐθὺς γὰρ παύει. ταῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν, ἀδιορίστως πάνυ. δύναιτο δ᾽ ἄν τις νοῦν ἔχων ἀναμιμνησκόμενος ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, γνῶναι ὁποῖον τι τῶν εἰρημένων φαρμάκων ἑκάστῃ τῶν εἰρημένων ὠταλγιῶν ἁρμόττει, μεμνημένος τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐξ ὧν ἔμαθεν ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήμασιν. ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὰς ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου γεγραμμένας ὠτικὰς δυνάμεις ἤδη μεταβήσομαι.

†ξύσρᾳ

Ὠτικαὶ καὶ Ἀνδρομάχου τὸν ἀριθμὸν κδ'.

Τέσσαρας ἐπὶ τὰς εἴκοσι δυνάμεις ὠτικὰς, ἐφεξῆς ἀλλήλων ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἐνίαις μὲν προσθεὶς τινὰ διορισμὸν, ἐνίαις δὲ οὐδένα, καὶ πρώτη γε αὐτῶν ἐστιν οὕτω γεγραμμένη. ὠτικὴ ἐκ τῶν γάλου ᾗ χρῶμαι. σμύρνης ∠ α. ἁλὸς ∠ δ. λιβάνου ∠ γ. ἀφρονίτρου ∠ γ. κρόκου ∠ δ. μηκωνείου ∠ γ. ἀμύγδαλα πικρὰ κ. χαλβάνης ∠ β. ὄξους καλοῦ τὸ ἱκανόν. ἀναφέρεται ἡ γραφὴ εἰς Μενέμαχον. πολύχρηστόν τινα ταύτην ὠτικὴν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν, ἐστοχασμένην πολλῶν ἅμα διαθέσεων ἐν ὠσὶ γινομένων. εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν, ὡς αἱ τοιαῦται δυνάμεις οὔτε κατορθώματα μεγάλα ποιοῦσιν, οὔτε σφάλματα διὰ παντὸς αὐταῖς χρωμένων ἡμῶν. ὅσαι δὲ πρὸς μίαν διάθεσιν ἁρμόττουσιν, ἐκείνην μὲν ἄριστα θεραπεύουσιν. τὰς δὲ ἄλλας ἐνίοτε πρὸς τὸ μηδὲν ὠφελεῖν ἔτι καὶ παροξύνουσιν. δευτέραν ὁ Ἀνδρόμαχος δύναμιν ἔγραψεν ἐφεξῆς τῇ προειρημένῃ τήνδε. ὠτικὴ Αἰλίου Γάλλου πρὸς φλεγμονὴν, καὶ ἐπιτεταμένας ἀλγηδόνας. χαλβάνης ∠ η. κινναμώμου ∠ β. σμύρνης ∠ η. κρόκου ∠ η. λιβάνου ∠ γ. ἀφρονίτρου ∠ γ. ὀποῦ μήκωνος ∠ γ. ὄξους ὡς μέλιτος ἔχειν πάχος. δεῖ δὲ προεκνιτροῦν ἵνα μὴ λίπος ἔχῃ, εἶθ᾽ οὕτως ἐγχεῖν τὸ φάρμακον, κἀνταῦθα πάλιν ἐκφρακτικά τε καὶ πεπτικὰ, καὶ χαλαστικὰ, καὶ διαφορητικὰ μέμικται φάρμακα, μὴ δυνάμενα σφοδρὰς ὀδύνας ἰᾶσθαι. διὰ τοῦτ᾽ οὖν αὐτοῖς ὁ τοῦ μήκωνος ὀπὸς ἐμίχθη. τρίτην ὠτικὴν ἔγραψεν τήνδε κατὰ λέξιν. ὠτικὴ Λαοδίκου βασιλέως, ᾗ κέχρημαι συνεχῶς. καστορίου ∠ β. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ. ὀποπάνακος ∠ β. λυκίου ἀφροῦ ∠ α. γλυκεῖ ἀναλάμβανε, καὶ χρῶ χλιαίνων. αὕτη μὲν προφανῶς ἁρμόττει ταῖς ἐπιτεταμέναις ὀδύναις, οὐ μὴν ταῖς γε ἄλλαις διαθέσεσιν. ἐγὼ δὲ ὡς ἔφην ἐφ᾽ ἑκάστῃ τῶν διαθέσεων οἰκείῳ χρῶμαι φαρμάκῳ, φεύγων ἀεὶ τὸν ὀπὸν τοῦ μήκωνος, ἔνθα μή τις ἀνάγκη μεγάλη πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἔρχεσθαι βιάζεται. τετάρτην ἔγραψε δύναμιν ὠτικὴν ὧδέ πως. ἄλλη πρὸς φλεγμονὴν, καὶ πυορροοῦν, καὶ παλαιὰς διαθέσεις. κυάμων αἰγυπτίων τοῦ ἐντὸς πικροῦ, στυπτηρίας σχιστῆς, πεπέρεως λευκοῦ, ἀφρονίτρου, κρόκου, ὀπίου, σιδίων, σμύρνης, λιβάνου, νάρδου, ἀνὰ ∠ β. καστορίου ∠ α. μέλιτος καὶ ὄξους τὸ ἱκανόν. οἱ δὲ μέλιτος ∠ ς. ἐν ταύτῃ τὰ ἄλλα φάρμακα διαφορητικὰ, καὶ ξηραντικὰ, καὶ τῶν ἐμφράξεων ἐκφρακτικὰ, καί τινα καὶ τῶν πεπτικῶν, οἷον ἥτε σμύρνα, καὶ ὁ λιβανωτὸς ἔγκειται. στυπτηρία δὲ σχιστὴ στυπτικὸν ἰσχυρῶς φάρμακον ὑπὲρ τοῦ ξηραίνεσθαι τὰ πυορροοῦντα μέμικται. προσῆκται δὲ καὶ τὸ ὄπιον ἀνωδυνίας ἕνεκεν. ἀντιτέτακται δὲ αὐτῷ τὸ καστόριον, ὡς ἔμπροσθεν ἔφην. ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν τοιούτων διαθέσεων, οὐ μόνον ὡς ἀντιτεταγμένον, ἀλλὰ καὶ ὡς πέττον αὐτὰς, καὶ ὡς ξηραῖνον εἰκότως ἐμβάλλεται. πέμπτην ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ὠτικὴν τήνδε κατὰ λέξιν. ἄλλη ἀπὸ Ξενοκράτους ᾗ κέχρημαι πολλάκις. ἀφροῦ λυκίου ∠ β. σμύρνης ∠ α. λιβάνου ∠ α. σχιστῆς τριώβολον, ἀφρονίτρου ὀβολοὺς δύο, λεῖα σὺν ὄξει ἀπόθου, χρῶ σὺν ὄξει, καὶ αὕτη πολύχρηστος μέν ἐστιν, οὐ μὴν ἔνθα πόνος ἰσχυρὸς ἁρμόττει, μήτε ὄπιον ἔχουσα μήτε καστόριον, μήτε τῶν ἀνωδύνων τι ἑτέρων, μήτε χαλβάνης. ἕκτη δύναμις ὠτικὴ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν γέγραπται. ἄλλη ἀπὸ Γρυταίωνος. συμπεφώνηκε τῇ Ἁρπάλου, σμύρνης τριώβολον, νάρδου τριώβολον, κρόκου τριώβολον, χαλκῆς κεκαυ-

μήκωνος ὀβολοὺς ε. ὀπίου ὀβολοὺς δύο, καστορίου τε τριώβολον, σχιστῆς ∠ α. καὶ στρογγύλου ∠ α. σὺν γλυκεῖ ὅταν ῥεῦμα,
ὅταν δὲ ὀδύνη σὺν ῥοδίνῳ. ὅταν δὲ σκώληκες γεννῶνται, ἐλλεβόρου μέλανος μίσγε ∠ β. καλῶς ἐποίησε ἐπὶ τῇ
τελευτῇ τὴν χρῆσιν αὐτῆς εἰπὼν, ἣν ἡμεῖς αὖ εἰρήκαμεν εἴπερ αὐτὸς αὐτὴν ὤκνησε προσγράψαι. ἑβδόμη παρὰ
πλησία τῇ προγεγραμμένῃ, γέγραπται μὲν τόνδε τὸν τρόπον. ἄλλη διονυσίου σύμφωνος. ἐλλεβόρου μέλανος ὀβολοὺς
β. σμύρνης ὀβολὸν α S. ὀπίου τριώβολον, χαλκοῦ κεκαυμένου τετρώβολον, στυπτηρίας σχιστῆς ὀβολοὺς β. καστορίου ὀβο
λὸν α. κρόκου τετρώβολον γλυκεῖ χρῶ. ἔστι δὲ ἡ ὀγδόη παραπλησία τοῖς προγεγραμμένοις. περὶ δὲ τῆς ἐννάτης
ὡδίπως αὐτὸς ἔγραψε. ἄλλη ᾗ χρῶμαι πρὸς περιωδυνίας, καὶ ἤχους. νίτρου ∠ α. σμύρνης ∠ α. ῥοδίνου κύαθον
α. ὄξους κύαθος εἷς, ὁμοῦ λεάνας χρῶ. ὃ πρὸς τὰς ἐν φλεγμονῇ περιωδυνίας ἁρμόττει τοῦτο τὸ φάρμακον, ἀλλὰ τὰς
ἐπ᾽ ἐμφράξει, καὶ πνεύματι ψυχρῷ, καὶ ἀτμώδει, καὶ χυμῷ παραπλησίως. δεκάτην ἄλλην ἔγραψε ὡδίπως.
πρὸς ὦτα πυορροοῦντα παρὰ Ἁρποκρατίωνος. κυτίνων, σιδίων, ἀειζολίχας, χαλκίτεως, μίσυος κυπρίου, κηκίδος.
λεπίδος χαλκοῦ ἀνὰ ∠ α. σμύρνης, λιβάνου τριώβολον, χαλκάνθης ὀπτῆς, στυπτηρίας σχιστῆς, ἀνὰ τριώβολον, σὺν
γλυκεῖ τροχίσκους ποιῶν χρῶ. εἰ δὲ καὶ μὴ προέγραψεν αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ φαρμάκου, προχειρό
τατον ἦν ἡμῖν νοῆσαι, μεμνημένοις ὧν ἐν ἀρχῇ προεῖπον, ὅτι ξηραντικὸν εἶναι τὸ φάρμακον ὤτων πυορροούντων.
ὅπερ γίνεται καταφερομένου τινὸς ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥεύματος, ἐφ᾽ ᾧ καὶ τὰς ἑλκώσεις χρονίζουσι συμβαινούσας ὁρῶ-
μεν. ἑνδεκάτην ὠτικὴν ἔγραψεν οὕτως. ὠτικὴ ἐν πολλοῖς σύμφωνος. κρόκου ∠ α. σμύρνης ∠ α. καστορίου ∠
β. σχιστῆς ∠ δ. λιβάνου ∠ α. σὺν γλυκεῖ, μέλιτος πάχος ποιῶν, εἶθ᾽ οὕτως ἀνιεὶς χρῶ. καὶ αὕτη τῶν μετρίων διαθέ-
σεων οὖσιν ἰατική, καθάπερ καὶ ἡ ἐφεξῆς αὐτῇ γεγραμμένη, τὰς δὲ ἐφεξῆς ταύτῃ προγεγραμμένας δυνάμεις ὠτι
κὰς ὑπὸ τοῦ Ἀνδρομάχου, χωρὶς τῆς ἐμῆς ἐξηγήσεως παραγράψω, γνωρίζειν αὐτὰς ἤδη δυναμένων ὅσοι μέμνηνται
τῶν προειρημένων. ἐφ᾽ ὧν δὲ καὶ αὐτὸς πεποίηται μετὰ διορισμοῦ τὴν γραφὴν, οὐδὲν ἔτι τούτων οὐδεμία τῆς ἡμετέ-
ρας ἐξηγήσεως χρῄζει. ἐφεξῆς οὖν ἅπασαι γεγράψονται χάριν τοῦ μηκέτι μνημονεύειν ἡμᾶς, ἄλλης ὠτικῆς δυνά-
μεως ὑφ᾽ ἑτέρου τῶν ἰατρῶν γεγραμμένης, ἐνταῦθα γὰρ ἡ ποικιλία πασῶν αὐτῶν περιέχεται. ὠτικὴ ὡς Σόλων
διαιτητής. σμύρνης ∠ δ. σχιστῆς ∠ δ. καστορίου ∠ β. λιβάνου ∠ α. κρόκου ∠ α. ὀπίου ∠ α. κρητικῷ ἢ οἰνομέ-
λιτι, πάχος μέλιτος. ὠτικὴ Ἀντιπάτρου πρὸς περιωδυνίας. κρόκου 𐅵 β. οἱ δὲ 𐅵 α. σμύρνης 𐅵 α. ἅλος ἀμμωνια
κοῦ 𐅵 α. σχιστῆς, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀνὰ 𐅵 S. μύρου ἰρίνου ἢ συριακοῦ ὑποστάθμης 𐅵 β. σὺν οἰνομέλιτι ἢ κρητι-
κῷ ποιῶν μέλιτος πάχος, λεπτοῦ χρῶ. ὠτικὴ ἄλλη λίαν καλή. ὀποπάνακος ∠ β. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ. ἀφροῦ
λυκίου ∠ δ. καστορίου ∠ β. σχιστῆς τριώβολον. κρόκου τριώβολον, σμύρνης ∠ α. ἡ χρῆσις σὺν γάλακτι γυναικείῳ.

Πρὸς ὦτα πυορροοῦντα παρὰ Συγνδέσσης.

Χοίρου ἐκτομίου χολῆς μέρη β. μέλιτος ἀττικοῦ μέρος α. ὁμοῦ ἐν ὑελίνῳ ἀγγείῳ ἐπὶ θερμοσποδιᾶς θέρμαινε ἄχρι τῆς
ἡμίσεως, καὶ οὕτω χρῶ. ὠτικὴ παρὰ Ἁρποκράτους πρὸς διαθέσεις καὶ ὀδύνας. ναρδοστάχυος ∠ ς. σμύρνης ∠
ς. πεπέρεως ∠ ς. ἀφρονίτρου ∠ ς. ἅλος αὐθις ∠ ς. κρόκου ∠ β. κάρυα πικρὰ ι. ὀποῦ μήκωνος ∠ ιβ. οἴνου πα-
λαιοῦ τὸ ἱκανὸν, ἔγχει κασσιτερίνῳ ἀγγείῳ τὸ φάρμακον.

Πρὸς δυσηκοΐαν καὶ ἤχους.

Ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠ α. καστορίου ὀβολὸν α. ἀφρονίτρου ὀβολὸν α S. χρῶ μετ᾽ ὄξους ὡς κάλλιστα. στρουθίου ∠ α. κρό-
κου κιλικίου ∠ α. καστορίου ∠ α. ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠ δ. νίτρου ∠ α. τροχίσκους ποιῶν ἐπὶ τῆς χρήσεως ἀνιεὶς οἴνῳ, χρῶ.
πρὸς ὦτα πυορροοῦντα. στυπτηρίαν ἐκκεκαυμένην, καὶ σμύρναν μετὰ μέλιτος λεάνας προεκκλύσας τὸ ὠτίον ἐρίῳ
τὸ φάρμακον ἐντίθει.

Ὠτικὴ παρὰ Χρυσάνθου Γραϊανοῦ πρὸς φλεγμονὰς καὶ ἑλκώσεις.

Σίλφας χωρὶς πτερῶν δεκαδύο, οἴνου παλαιοῦ καὶ μέλιτος 𐅵 ς. ῥοιᾶς κέλυφος α. πράσου χυλοῦ κύαθον α S. ἐν
χύτρᾳ καινῇ ἕψε, ἕως τακερωθῇ ἡ ῥοιά, εἶτα λέαινε, καὶ πρόσβαλε μύρου συριακοῦ 𐅵 α. πίσσης ὑγρᾶς 𐅵 α S. κρομ-
μύων δ. τὸν χυλὸν ἐκθλίψας καὶ συλλεάνας ἀπόθου, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας χλιάνας τίθει, σὺν ἐρίῳ ἐπιτίθει.

Ὠτικὴ πρὸς φλεγμονὰς καὶ πυορροοῦντας.

Νάρδου ἰνδικῆς ∠ α. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ β. ὀπίου ∠ δ. σιδίων ∠ δ. κρόκου ∠ γ. σμύρνης ∠ δ. λιβάνου ∠
δ. μέλιτος ἀττικοῦ ∠ δ. ἀφρονίτρου ∠ δ. καστορίου ∠ β. ἀμυγδάλων πικρῶν ∠ η. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους
λ. ὄξους κύαθον α. οὔρου συάγρου τὸ ἴσον, κυάμων αἰγυπτίων χλωρῶν τοῦ ἐντὸς ∠ δ. λεάνας ὁμοῦ ἀπόθου εἰς κασσιτέ-
ρινον ἀγγεῖον, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως μετὰ ῥοδίνου ἔνσταζε, καὶ κροκίδα ἐντίθει προπυρίων.

Ὠτικὴ πρὸς τὰ ἀπεγνωσμένα, ὡς Ζωΐλος ὁ ὀφθαλμικός.

Ὑοσκυάμου σπέρματος τριώβολον, στυπτηρίας σχιστῆς ὀβολοῦ τὸ S. σμύρνης ∠ α. καστορίου τριώβολον, μηκωνίου
τριώβολον, κηκίδος τριώβολον, κρόκου τετρώβολον, κινναμώμου τετρώβολον, λιβάνου ὀβολοὺς β. ἀφρονίτρου ὀβολοὺς
δύο, σανδαράχης ὀβολοὺς β. ὀπίου προσφάτου κοχλιάρια τρία, οὔρου συάγρου ἄρρενος κοχλιάρια τρία, κογχυλίου
αἵματος τριώβολον, μανδραγόρου χυλοῦ ὀβολὸν α. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἱκανὸν, κογχυλίῳ ἔμφραττε τὸ οὖς.

Ὠτικὴ ἄλλη πρὸς φλεγμονὰς καὶ πυορροοῦντα, θαυμαστή.

Πηγάνου τριώβολον, σμύρνης τριώβολον, ὑοσκυάμου χυλοῦ ∠ α. ὀπίου ∠ α. κρόκου ∠ α. σὺν γάλακτι γυναικείῳ
χρῶ, ἐγχυματίζων χλιαρόν.

Ὠτικὴ λίαν καλὴ δεδοκιμασμένη ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου.

Σμύρνης ∠ β. λιβανωτοῦ ∠ β. καρύων πικρῶν ∠ α. ἀφρονίτρου ∠ β. σχιστῆς ∠ α. σιδίων ∠ α. ναρδοστάχυος
∠ β. ἀλόης ∠ γ. οἰνομέλιτος παλαιοῦ κυάθους γ. τὰ ξηρὰ λεῖα μίσγε τῷ οἰνομέλιτι, καὶ ἑψήσας ἀπόθου εἰς ἀγγεῖον
κασσιτέρινον, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας χλιαρῷ χρῶ.

Αἱ ὑπὸ

Αἱ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμέναι δυνάμεις ὠτικαὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτός. ὠτικὴ πρὸς τὰς προσφάτους περιωδυνίας, αἷς ἐχρήσατο Νικήρατος, κάλλιστον τοῦτό ἐστιν.

Ὀνίσκον τῶν κατοικιδίων. ζῶον δέ ἐστι πολύπουν ἐν τοῖς ὑδρηροῖς ἀγγείοις, καὶ ἐν ταῖς κοπρίαις γεννώμενον, ὑπὸ δὲ τὰς τῶν δακτύλων ἐπαφήσεις σφαιρούμενον. τούτων λαβὼν τρεῖς ἢ τέτταρας, καὶ σὺν ἐλαίῳ ἀποζέσας, καὶ τὸ ἔλαιον ἀποθλίψας, ἐγχυμάτιζε. ποιεῖ καὶ δὲ ὁ κολοκύνθης χυλὸς μετὰ ῥοδίνου, ἢ ναρδίνου μιγνύμενος, καὶ χλιαινόμενος. καὶ πορδικίου βοτάνης χυλὸς μετὰ ἐλαίου ἑψόμενος. καὶ κενταυρίου χυλὸς μελικράτῳ διαλυθεὶς, καὶ ὑοσκυάμου χυλὸς ῥοδίνῳ μιγνύμενος. ποιεῖ καὶ ὀποῦ μήκωνος ὀλίγον γάλακτι γυναικείῳ διαλυθέν. καὶ βοείων κρεῶν οἱ ἀπορρέοντες ἰχῶρες ὅτε ὀπτᾶται, ταῦτα δεῖ ὠμὰ πρόσφατα ἐπιτιθέναι ἀνθρακίαις, καὶ ἔνωμα ὄντα ἐκθλίβειν, καὶ τῷ ἐκθλιβομένῳ θερμῷ ὑγρῷ ἐγχυματίζειν. ποιεῖ δὲ καὶ καρύων σεσηπότων τὸ ἐντὸς τὸ ὑγρὸν, ὄξει διαλυθὲν καὶ ῥοδίνῳ. ποιεῖ δὲ καὶ ὁ λιβυκὸς κοχλίας ἀποσβεννύμενος ἐν τῷ οἰκείῳ ὀστράκῳ, μετὰ ἐλαίου ναρδίνου ἢ ῥοδίνου. ποιεῖ δὲ καὶ ὑὸς ἀτόκου χολὴ, ἰσοστάθμῳ μέλιτι ἀττικῷ μιγνυμένη. Ἄλλο. ὀποῦ μήκωνος, καστορίου, ἀνὰ ὀβολοὺς β΄. γλυκεῖ διαλύσας, καὶ ὀλίγον ῥοδίνου ἐπιβαλὼν, χλιαίνων ἐγχυμάτιζε. Ἄλλο. ὀποῦ μήκωνος, καὶ ὀποῦ πευκεδανίου τὸ ἴσον, διαλύων ἐγχυμάτιζε.

Πρὸς τὰς μεθ᾽ ἑλκώσεως φλεγμονὰς Χαριξένους.

Σμύρνης, ὀπίου, καστορίου, ἑκάστου τὸ ἴσον γλυκεῖ διαλύσας, χλιαίνων ἐγχυμάτιζε. Ἄλλο. ὑοσκυάμου χυλοῦ, ὀποῦ μήκωνος, σμύρνης, καστορίου ἀνὰ ∠ δ΄. πεπέρεως ∠ α΄. προτρόπου τὸ ἱκανόν. πρὸς ξηρὰς καὶ ἀνίκμους ἑλκώσεις. ἔστι δὲ καὶ πεῖρα σὸς ἀγαθός. ὑσσώπου ∠ δ΄. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ δ΄. βουτύρου ∠ δ΄. στέατος χηνείου ∠ δ΄. κηροῦ τυῤῥηνικοῦ ∠ δ΄. τερμινθίνης ∠ α΄. ἐλαίου κικίνου κυάθους β΄. ἐλαίου ἀμυγδαλίνου κυάθους β΄. ἐλαίου κυπρίνου κυάθους δύο, πισσελαίου κύαθον α΄. σύντιθει καὶ χρῶ ἐξανιεὶς ὅσον ἐξαρκεῖ ἐλαίῳ ναρδίνῳ μίσγε, ὥστε μέλιτος ἔχειν πάχος. σφόδρα καλὸν καὶ πρὸς τὰς τῶν νεύρων διαθέσεις. ἐλαίου κυπρίνου κυάθους β΄. ἰρίνου, ῥοδίνου, ἀμυγδαλίνου, ἐλαίου παλαιοῦ ἀνὰ κυάθους β΄. πισσελαίου κύαθον α΄. κηροῦ ∠ β΄. τερμινθίνης ∠ α΄. στέατος χηνείου ∠ α΄. σύντιθει καὶ χρῶ.

Ἄλλο πρὸς τὰς ἐν βάθει ἀποστάσεις Ἀντωνίου μᾶσα.

Κρόκου ∠ β΄. σμύρνης ∠ β΄. βδελλίου ∠ δ΄. καρύων πικρῶν ∠ η΄. πρασίου χυλοῦ κοτύλης τὸ ἥμισυ, προτρόπου κοτύλης τὸ ἥμισυ, ἕψε τὰ ὑγρὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπιβαλὼν, ἀνελόμενος χρῶ γλυκεῖ διαλύων ὅσον ἐξαρκεῖ. κρόκου, σμύρνης, καστορίου, κενταυρίου ἀνὰ ∠ β΄. ἀφρονίτρου ∠ α΄. ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων ∠ η΄. ἑλξίνης χυλοῦ ℥ α S. προτρόπου ℥ α S. σύντιθει καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Πρὸς τὰς σὺν ῥεύματι φλεγμονὰς, ᾧ ἐχρήσατο Κλέων.

Σμύρνης, ἀλόης, λιβάνου, ὀποῦ μήκωνος ἀνὰ ∠ β΄. μίσυος ὠμοῦ ∠ α΄. ὄξει ἀναλάμβανε, ἐν δὲ τῇ χρήσει γλυκεῖ διαλύων ἐγχυμάτιζε. Ἀρείου ταρσέως.

Σμύρνης ∠ δ΄. λιβάνου ∠ δ΄. μίσυος ὠμοῦ ∠ β΄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ δ΄. ἀναλάμβανε ὄξει, ἡ χρῆσις ὡς δεδήλωται. πολλοῦ δὲ ῥεύματος ἐπιγινομένου, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. κρόκου, λιβάνου, σμύρνης, ὀπίου, λύγου σπέρματος ἀνὰ ∠ α΄. λυκίου ἰνδικοῦ, κυτίνων ῥοιᾶς, ῥόδων ἄνθους ἀνὰ ∠ β΄. ὄξους κοτύλην α΄. ἕψε λύγου σπέρμα, κυτίνους, ῥόδων ἄνθος εἰς τὸ ὄξος ἐμβαλὼν, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἐπίβαλλε τοῖς λοιποῖς, καὶ ἀνελόμενος ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει γλυκεῖ διαλύσας ἐγχυμάτιζε.

Πρὸς τὰ πυοῤῥοοῦντα ὦτα μετ᾽ ὀδύνης ᾧ ἐχρήσατο Κίμων.

Καστορίου ∠ β΄. σχιστῆς, κρόκου, σμύρνης, λιβανωτοῦ ἀνὰ ∠ α΄. γλυκεῖ ἀναλάμβανε, ἢ μυρτίνῃ, καὶ χρῶ. ἐπὶ μὲν τῶν προσφάτων μετ᾽ οἰνομέλιτος, ἐπὶ δὲ κεχρονισμένων μετ᾽ ὄξους.

Κλαυδίου Δαμονίκου πρὸς πυοῤῥοοῦντα καὶ χρονίας διαθέσεις.

Κρόκου ∠ γ΄. σμύρνης ∠ α΄. κάρυα πικρὰ κεκαρθαμένα ἀριθμῷ λ΄. νίτρου ἀφροῦ, νάρδου συριακῆς, στυπτηρίας σχιστῆς ἀνὰ ∠ α΄. λιβάνου τριώβολον, ὄξει δριμυτάτῳ ἀναλαμβάνεται, καὶ δι᾽ ὄξους ἀνίεται.

Πρὸς δυσωδίαν καὶ νομὴν ἢ τῶν ἰασάνδων λεγομένην

Γάρου μέλανος ῥωμαϊστὶ λεγομένου ὀξιπόρου ℥ α΄. ὄξους σκιλλητικοῦ ℥ α΄. μέλιτος ἀττικοῦ ℥ α S. ἕψε μέχρι συστάσεως, καὶ ἀνελόμενος εἰς ἀγγεῖον ὑέλινον, χρῶ. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει οὕτω. κολοκύνθης χυλοῦ ℥ α΄. σύντιθει, ποιεῖ πρὸς τὰς μετὰ φλεγμονῆς δυσωδίας.

Χαριξένους πρὸς φθορὰς ἢ δυσωδίας.

Στυπτηρίας μηλησίας λίτραν α΄. χαλκάνθου λίτρας η΄. ἀλόης ∠ η΄. κροκομάγματος ∠ η΄. σμύρνης ∠ η΄. οἴνου μυρτίνου ℥ γ΄. ἕψε στυπτηρίαν καὶ τὸν γλυκὺν, καὶ ὅταν συστῇ ἐπίβαλε τὰ λοιπὰ ὄξει διαλύσας, καὶ ἀνελόμενος χρῶ.

Πρὸς τὰς τῶν σαρκῶν ἐπαναστάσεις, ᾧ ἐχρήσατο Ἡρακλείδης ὁ ταραντῖνος.

Ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ η΄. ἐν ἄλλῳ ∠ δ΄. μέλιτος κοτύλης S. τὰ ξηρὰ τρίψας καὶ μέλιτι ἀναλαβὼν ἕως ἐρυθρὸν γένηται, καὶ ἀνελόμενος χρῶ. ἰοῦ ∠ δ΄. χαλκάνθου ∠ δ΄. σμύρνης ∠ δ΄. πρασίου χυλοῦ κυάθους γ΄. μέλιτος τὸ ἱκανὸν, σκεύαζε καθὰ προείρηται.

Χαλκηδονία, πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις.

Ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠ δ΄. κρόκου ∠ δ΄. σμύρνης δραχμὰς δ΄. καστορίου ∠ δ΄. λιβανωτοῦ ∠ δ΄. ὀπίου ∠ δ΄. χαλκάνθου ∠ ις΄. πεπέρεως ∠ β΄. σμύρναν, ὄπιον λιβανωτὸν, καστόριον, ἔμβρεχε ὄξει ἐναφεψημένων σιδίων μέχρι διαλύσεως, εἶτα ἔμβαλε κεκομμένα, ἐλλέβορον, κρόκον, πέπερι, χάλκανθον, εἶτα τρίβε ὁμοῦ πάντα ἐπιμελῶς, καὶ ὅταν λεῖα ἔχῃ, ἐπίβαλε οἰνομέλιτος τὸ αὔταρκες, ὥστε τὸ πάχος ἔχειν μέλιτος ἀνιεμένου. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως χλιαίνων ἐγχυμάτιζε. τούτῳ τῷ φαρμάκῳ χρώμενος πολλάκις κατώρθωσα, καὶ προκόπτοντος τοῦ χρόνου, προσέθηκα τῇ γραφῇ ὀμφακίνου ∠ α΄.

Αἰγυπτία πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις καὶ ὦσι συγγεγραμμένα.

Ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων ∠ β´. κυάμων αἰγυπτίων τοῦ ἐντὸς, πεπέρεως λευκοῦ, κρόκου, σμύρνης, ὀπίου, ἀνὰ ∠ β´. λιβανωτοῦ ∠ β´. ὀμφακίου ∠ δ´. σχιστῆς ∠ δ´. κασσίας ∠ β´. χαλκάνθου ∠ δ´. ἀφρονίτρου ∠ β´. ἀναλάμ-βανε ὄξει ἐναφεψημένων σιδίων ὡς γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως αὔταρκες λαβὼν τοῦ φαρμάκου, καὶ μύρῳ ναρδίνῳ διαλύσας ἐγχυμάτιζε.

Πρὸς τὰς ἐκ τῶν ὤτων αἱμοῤῥαγίας, Ἡρακλείδου ταραντίνου, ὥστε μὴ θρομβοῦσθαι.

τὲκθλίψας

Πρασίου τὸν χυλὸν ἑψήσας καὶ ὄξος μίξας ἐγχυμάτιζε. ἢ ῥοιᾶς ἐν ὄξει ἑψημένης τὸν χυλὸν ἐκθλίψας ἐγχυμάτι-ζε. ἢ πολυγόνου χυλὸν ἐν ὄξει βραχεῖ, ἢ ἀκακίας, ἢ ἀμόργην, ἢ λύκιον μετὰ ὄξους. ἄλλο βότρυος ἐφεκτικὸν αἱμοῤ-ῥαγίας. βάτου χυλὸν, καὶ κηκίδων ἐν ὄξει ἑψημένων, τὸν χυλὸν ὁμοῦ μίξας ἐγχυμάτιζε.

Τὰ ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένα φάρμακα τῶν προγεγραμμένων ἐφεξῆς.

Ὅσα μὲν πρὸς τὰς ὠταλγίας ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης φάρμακα, πρόσθεν εἴρηται. νυνὶ δὲ προσθήσω καὶ τὰ πρὸς τὰς ἄλλας διαθέσεις ὑπὸ αὐτοῦ γεγραμμένα. ἐπὶ δὲ τῶν ὑγραινομένων, πολυγόνου χυλὸν μετὰ ἴσου ῥοδίνων χυλοῦ ἐγχυμάτιζε. ἢ κρόκον καὶ σμύρναν μετὰ γλυκέος καὶ ῥοδίνου χλιανὰς ἔγχει. ἐπὶ δὲ τῶν πυοῤῥοούντων. ποιεῖ μὲν καὶ πολύγονον σὺν ῥοδίνῳ ἐγχεόμενον. συμφωνεῖ δὲ ἄκρως οἶνος ἐνσταζόμενος, ἐναφεψημένων αὐτῷ κονύ-ζης τῆς λεπτοφύλλου φύλλων. ἔνιοι δὲ καὶ λίβανον προσμίσγουσι τῷ οἴνῳ. ἢ λύκιον ῥοδίνῳ δεὶς ἔνσταζε. ἢ πρασίου ἀγρίου ἀπόβρεγμα σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ ὁμοίως. ἢ κυμίνου καὶ κρόκου ἴσον σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ. ἢ κρόκου καὶ σμύρνης ἀνὰ ∠ β´. κάρυα λεπτὰ λελεπισμένα λεάνας μῖξον μετὰ μέλιτος Κº ς. καὶ πράσου χυλοῦ Κº ς. λεάνας τὰ ξηρὰ εὖ μάλα, καὶ δεὶς τοῖς ὑγροῖς συλλεαίνων ἔνσταζε.

Περὶ ἡλκωμένων ὤτων.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἡλκωμένων ὤτων καὶ αἱμασσομένων καὶ ἀλγούντων, χαλβάνην καὶ ὄπιον μετὰ γλυκέος καὶ ῥοδίνου, μέλιτος πάχος ἔνσταζε. ἢ ἀντὶ τῆς χαλβάνης ὀπὸν πευκεδάνου μίσγε, καὶ μᾶλλον ποιεῖ. ἢ πόδιον ὀπτηθὲν λεῖον μετὰ ῥοδίνου ἔγχει. ἢ λύκιον μετὰ γυναικείου γάλακτος μεγάλως ἐνεργεῖ. καὶ τὸ μέλι καθ' ἑαυτὸ χλιαρὸν ἐγχεό-μενον, μάλιστα δὲ ἐφ' ὧν καὶ δυσωδίαι εἰσίν. ἔνιοι δὲ σὺν ἐπὶ ταῖς ὕβριαις ὄνους μετά τινος μύρου ἐνστάζουσιν, καὶ ἄκρως ὠφελεῖ. ἢ τὰς κατοικιδίους σίλφας, μετὰ ῥοδίνου ἔνσταζε. καλῶς ποιεῖ πρὸς πᾶσαν ὤτος διάθεσιν, ἀλώ-πεκος στέαρ τεταριχευμένον, τηκόμενον καὶ ἐνσταζόμενον. ἢ σπονδυλίου τὸ ἐντὸς σὺν μέλιτι καὶ ῥοδίνῳ ἔγχει, ἢ κλύσας καὶ διαψήσας τὸ οὖς, πράσου ἢ πρασίου χυλὸν μετὰ μέλιτος ἔγχει. ἢ κονίαν τὴν τῶν πηλοποιῶν μετὰ μέ-λιτος ἀνεζεσμένην. ἢ λίβανον μετὰ ὄξους ἐν ῥοιᾶς κελύφει ζέσας ἔγχει. ἢ κηκίδα λείαν ὀθονίῳ ἐνδήσας ἕψε ἐν οἴνῳ, καὶ ἐκ τούτου ἔνσταζε, εὐθέως ἀπόνους ποιεῖ.

Περὶ σκωλήκων ἐν ὠσίν.

Ἐφ' ὧν δὲ σκώληκες εἰσὶν, ἐλλέβορον λευκὸν μετὰ μέλιτος κάθιε, ἢ ξηρὸν ἐμφύσα, ἢ χυλὸν βάτου ἔγχει. εἰ δὲ λε-λεπισμένον τὸ τοῦ ὠτὸς ὀστέον τύχῃ, διελὼν ὄπισθεν τοῦ ὠτὸς ξύσον, ἔπειτα καύσας ἀπούλου ἀλύπως.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὠσὶν ἤχων.

Ἔνιοι μὲν αὐτῶν φυσώδους πνεύματος εἰσὶν ἔκγονοι. τινὲς δὲ διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀκουστικῆς αἰσθήσεως γίνονται, καθάπερ ἐν ὀφθαλμοῖς τὰ τῶν ὑποχεομένων φαντάσματα, διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ τῆς γαστρὸς στόματος ἀναθυμιάσεις, ἀκρι-βὲς δὲ οὐδέτερας τῶν διαθέσεων γνώρισμα δυνατὸν ἐν ἀρχῇ σχεῖν, ὃ μὴν οὐδὲ ἀτέχνως προσήκει ἄρχεσθαι τῆς τε δια-γνώσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἰάσεως. εἴρηται γὰρ καὶ δέδεικται πολλάκις οὐκ ἐν τι γένος ὂν ἐλπίδος στοχαστικῆς. ἔστι γὰρ τεχνικὸν στοχασμόν τινα ἐκ τῶν προκαταρκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων, ὅταν ἐπισκοπῇ τις αὐτῶν τὰς δυνάμεις. ἄλλης μὲν ἤδη ψυχρᾶς διαθέσεως γινομένης, ἄλλης δὲ ἐπ' ἐγκαύσει, καθάπερ γε καὶ πληγῆς προηγησαμένης, ἢ νόσου τινὸς, ἢ βίας, ὥσπερ γε καὶ ἀπεψίας, ἢ οἰνοποσίας δαψιλοῦς, ἢ ἐμέτων βιαίων τε καὶ πολλῶν. ἔσθ' ὅτε καὶ ἐπὶ φαρμάκων ὠτι-κῶν χρήσει, γίνονται τινὲς ἦχοι. καὶ τὸ κατὰ βραχὺ δὲ συστῆναι τὸν ἦχον, ἢ ἀθρόως γενέσθαι συντελεῖται πρὸς τὴν τῆς δια-θέσεως εὕρεσιν, ἔτι τε τὸ διαλείμματα ποιεῖν, ἢ παραμένειν τὸ σύμπτωμα διηνεκῶς. ἀκριβὴς δὲ διάγνωσις ἐν τῷ χρό-νῳ γίνεται, μετὰ τὴν τῶν τεχνικῶς στοχασθέντων χρῆσιν φαρμάκων. εἰ μὲν οὖν ἤδη πυρετοῖς ἦχοι γίνονται, μὴ παραγνο-χλεῖν, παύονται γὰρ παραυτίκα ὡς ἤδη τὸ πολύ. ἐὰν δὲ ὑπονοήσας τις ἤδη πνεύματι φυσώδει διέξοδον οὐκ ἔχοντι γί-νεσθαι τοὺς ἤχους, τὰ τέμνοντα καὶ λεπτύνοντα καὶ διαφοροῦντα φάρμακα προσφέρων ἀνύῃ μηδὲν, ἅμα τῷ δηλονότι καὶ ἀποφλεγματισμοῖς χρῆσθαι, καὶ τῇ τῆς ὅλης κεφαλῆς προνοίᾳ πολλὴν ἔχει ῥοπὴν εἰς ὑπόνοιαν δυσαισθησίας ἀκρι-βοῦς, καὶ μάλιστα ἐὰν ὀξυήκοος ὁ πάσχων φαίνηται. τούτῳ γοῦν τινι περιπεσὼν ἐγὼ, κεχρημένῳ φαρμάκοις οἷς εἶπον, οὐδὲν δὲ ὠφελουμένῳ, προσέμιξά τι τῶν ναρκούντων τὴν αἴσθησιν, ὁποῖόν ἐστιν ὅ, τε τοῦ μανδραγόρου χυλὸς, καὶ ὁ τοῦ μήκωνος ὀπὸς, ὅπερ ἀπήλλαξε τοῦ συμπτώματος αὐτόν. αἱ δὴ οὖν ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν ὠτικαὶ δυνάμεις πρὸς τὰ τοιαῦτα συμπτώματα γεγραμμέναι, διαφορητικῶν καὶ τμητικῶν φαρμάκων εἰσίν. ἔμπροσθεν μὲν οὖν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὠτικῶν δυνάμεων ἃς ἔγραψεν Ἀνδρόμαχος, ἦσαν ὑπὸ αὐτοῦ τινες λεγόμεναι πρὸς ἤχους ἁρ-μόττειν ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης συγκείμεναι. νυνὶ δὲ προσθήσω τὰς ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένας.

Αἱ ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμέναι δυνάμεις πρὸς ἤχους.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐξαίφνης ἤχων, ὄξος μετὰ ῥοδίνου ἔγχει. ἢ κύμινον καὶ ἔλαιον μέλιτος πάχος ποιῶν. ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζης χυλόν. ἢ αὐτὴν ἕψε τὴν ῥίζαν τῷ ἐλαίῳ. εἰ δὲ ἐπιμένοι πλείονα χρόνον, πᾶσι τοῖς πικροῖς, καὶ δριμέ-σι, καὶ λεπτυντικοῖς, καὶ διαφορητικοῖς, τοῖς ἀναγραφεῖσιν ἐπὶ τῶν διὰ πάχος χυμῶν ὀδυνωμένων, ἕκαστον ἕψων σὺν ὄξει καὶ μέλιτι προσπλέκων, ἢ κατακλίνας τὸν πάσχοντα, καὶ νίτρον ὠμὸν λεῖον ἐμπάσας εἰς τὸ οὖς, ὄξος δριμὺ χλι-αρὸν ἔγχει. εἶτα ἐπειδὰν παύσηται, ζέον ἐρίῳ ἐψήσας καρύων πικρῶν χυλὸν ἔγχει, καὶ ἀπόφραττε ἐρίῳ. ἢ νίτρον καὶ σμύρναν εὖ ἐνώσας, μετὰ ῥοδίνου καὶ ὄξους καὶ μέλανος γραφικοῦ πάχος ἔνσταζε. ἢ πτερῷ βάπτων δὶς τῆς ἡμέ-ρας ἐπιτί-

ρας ἐπιτίθει, ἢ κασσίᾳ καὶ ναρδίνῳ ἴσοις μετ' ὄξους καὶ ῥοδίνου χρῶ. ἢ ὄξει καὶ νίτρῳ, καὶ μέλιτι κλύζε. ἐφ' ὧν δὲ διὰ πολλὴν αἴσθησιν ἐγγίνεται ἦχος, κασσίαν καὶ κωνείου σπέρμα λειώσας σὺν ὄξει ἐπίσταζε. ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ νόσου ἤχων ἀψινθίου ἀφεψήματος πυελίσας τὸ ὄξος καὶ τὸ ῥόδινον ἔγχει. ἢ ῥαφανίδος χυλὸν μετὰ ῥοδίνου. ἢ ἀλόην καλλίστην μετ' οἰνομέλιτος ἀνεθεῖσαν. εἰ δ' ἐπιμένοι, ἐλλέβορον μέλανα ἑψήσας μετ' ὄξους χρῶ. τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ὠσὶν ἤχους. ὁ δ' Ἀπολλώνιος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐπορίστων τὰ ὑπογεγραμμένα.

Τὰ ὑπ' Ἀπολλωνίου πρὸς ἤχους καὶ βόμβους καὶ συριγμοὺς, καὶ ἐμπνευματώσεις.

Ὄξος δριμὺ χλιαίνων ἔνσταζε. μέλι ἀττικὸν θερμὸν ἔνσταζε. δάφνινον ἔλαιον ὡσαύτως. πράσου χυλὸν μετὰ γάλακτος γυναικείου ἢ ῥοδίνου ἐγχυμάτιζε. σικύου ἀγρίου τὸν καρπὸν χυλίσας, ἢ φύλλα δι' ὀθονίου ἔνσταζε. κολοκύνθης ἀγρίας ἐντεριώνην ἐλαίῳ δεὶς ἔγχει. κύμινον λεῖον, καὶ μυελὸν μόσχου ἔνσταζε. σικύου ἀγρίου ἐντεριώνην ἐλαίῳ δεὶς ἔγχει. βάλανον μυρεψικὴν τρίψας, καὶ στέαρ χήνειον, καὶ ῥητίνην ἴσα μίξας ἔνσταζε. λινόσπερμα τρίψας, καὶ δεὶς μύρῳ ἀραβικῷ ἔνσταζε. μίσυ λειώσας, καὶ δεὶς μύρῳ ῥοδίνῳ χρῶ. πήγανον καὶ κύμινον, ἴσα τρίψας καὶ δεὶς καὶ εἰς μέλι μίξας ἔγχει. ὕσσωπον τρίψας καὶ κεδρίνῳ δεὶς ἐλαίῳ ἔνσταζε. ἀμυγδάλων πικρῶν ἔλαιον μέλιτι μίξας. ἐὰν δὲ ἐναργεστέρῳ βούλῃ χρῆσθαι, σύμπλεξον τῷ προτέρῳ, ἄγνου καὶ ἀσκαλαβώτου κεφαλὴν τρίψας ἐξ ἴσου καὶ μίξας, ἔλαιον ἔνσταζε. νίτρον, καὶ ῥητίνην καὶ στέαρ χήνειον, ἴσα μετ' ἐλαίου μίξας καὶ διαλύσας χρῶ. κρόμμυον καὶ σκόροδον, καὶ στέαρ χήνειον ἴσα τρίψας, καὶ διηθήσας ἔγχει, καὶ περικλύσας ὕδατι θερμῷ, νίτρον λεῖον ἐμφύσα. πρὸς ὦτα ἡλκωμένα καὶ ἰχωρροοῦντα, τοῦ αὐτοῦ. πρῶτος μὲν ἔγραψε κλυσμοὺς Ἀπολλώνιος, δεύτερα δὲ τὰ ἔγχυτα φάρμακα, καὶ τρίτα τὰ ξηραντικὰ, καὶ τέταρτα τὰ ἐμφυσώμενα κατὰ τὴν ὑπογεγραμμένην λέξιν ἑρμηνεύων ταῦτα. ὕδατι θερμῷ συνεχέστερον ἔκκλυζε. φακοῦ ἀφεψήματι ὡσαύτως. ὑδρομέλιτι θερμῷ παραπλησίως ἔκκλυζε. κισσοῦ ἀποβρέγματι, ἢ ἀφεψήματι μετ' οἴνου χρῶ. σιδίων ἀποβρέγματι ἢ ἀφεψήματι μετ' οἴνου παραπλησίως. κηκίδος ἁδρᾶς ἀφεψήματος μετ' οἴνου. μυρσίνην ἀφεψημένην ἐν οἴνῳ κλύζε. οἴνῳ μετ' ὀλίγης στυπτηρίας τετριμμένης χρῶ. στοιβῆς καρπὸν ἐν οἴνῳ ἑψήσας κλύζε. οὖρον καὶ οἶνον μίξας καὶ θερμάνας ἔκκλυζε, πίσσης ὀῤῥῷ ἐγχυμάτιζε. ἐλαίας φύλλα χυλίσας, καὶ μέλιτι μίξας, συνέψησον, καὶ τούτῳ χρῶ. μηκώνειον δεὶς γλυκεῖ, ἔνσταζε. κρομμύου χύλισμα μετὰ μέλιτος χρῶ. πηγάνου ἀγρίου χυλῷ μετ' οἴνου καὶ ῥοδίνου ἐλαίου ἐν ῥοιᾶς σιδίῳ τεθερμασμένῳ ἔνσταζε. καρδάμωμον τρίψας μετὰ μέλιτος ἔνσταζε. πευκεδάνου ὀπὸν ῥοδίνῳ δεὶς χρῶ. ἀλόην καὶ κροκόμαγμα δεὶς ἔνσταζε. ἀψινθίῳ λείῳ μετὰ μέλιτος χρῶ. σμύρναν, καὶ ῥητίνην, καὶ στέαρ χήνειον μετ' ἐλαίου τρίψας ἐγχυμάτιζε. τὸ λίπος τὸ ἐπιγινόμενον ἐπὶ τοῦ τυροῦ τοῦ ἐν τοῖς κεραμείοις συγκειμένου χλιάνας ἔνσταζε. διφρυγὲς λειώσας, μετὰ μέλιτος ἔνσταζε. στυπτηρίαν σχιστὴν λειώσας μετὰ γλυκέος καὶ ὄξους ἕψησον ἕως ἂν μέλιτος σχῇ πάχος, καὶ χρῶ. ξηραντικά. κεδρίαν μέλιτι μίξας ἔνσταζε. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους τρεῖς δεὶς μύρῳ αἰγυπτίῳ, κόγχῃ μικρᾷ λειώσας ἔνσταζε. κρόκου καὶ ψιμμυθίου ἴσα τρίψας καὶ δεὶς ῥοδίνῳ ἔγχει. μελάνθιον καὶ θεῖον ἴσα τρίψας καὶ δεὶς ῥοδίνῳ, καὶ μίξας μύρον ἴρινον καὶ στέαρ αἴγειον ἴσα καὶ αὖθις τρίψας χρῶ. σμύρναν καὶ θεῖον ἴσα τρίψας, καὶ ἐλαίῳ μίξας ἔνσταζε. σμύρναν καὶ σίδιον ῥοιᾶς γλυκείας ἴσα τρίψας καὶ μέλιτι δεὶς ἔγχει. θηρία τὰ ἀπὸ τῶν δένδρων ὥσπερ σκώληκας ἐρυθροὺς τρίψας καὶ δεὶς ἐλαίῳ χρῶ. θηρίον ὃ γῆς ἔντερον καλεῖται, ἑψήσας καὶ διασήσας ἔνσταζε. ῥητίνην καὶ μέλι καὶ ἔλαιον ἴσα μίξας καὶ διαλύσας ἔνσταζε. ῥοιὰν λαβὼν γλυκεῖαν, καὶ περιτεμὼν τὸν ὀμφαλὸν ἐκκόκισον, εἶτα ἐγχέας γλυκέος κύαθον, καὶ προσεπιπάσας χαλκάνθου λείου ὀβολοὺς δύο συνέψησον μέχρις ἂν σύμμετρον πάχος σχῇ, καὶ χλιαρῷ χρῶ.

Ἐμφυσητικά.

Κηκίδα λείαν ἐμφύσα. πέπερι στρογγύλον μετ' οἴνου συντρίψας ἔμπασσον. τῷ δ' αὐτῷ χρηστέον καὶ ἐγχύματι μᾶλλον διειμένῳ. ὀμφάκινον, καὶ κηκίδα πεφωγμένην ἴσην λειώσας ἐμφύσα. χρηστέον δὲ καὶ περιπάτοις, καὶ κοιλίας κενώσεσιν, καὶ σιτίων ὑποστολῇ, καὶ διακαθάρσει τῶν ὤτων ἐπιμελέστερον. πρὸς τὰ κάθυγρα ὦτα. πρὸς δὲ τὰ κάθυγρα τῶν ὤτων, οὕτω γὰρ αὐτὸς ὀνομάζει, φάρμακα χρήσιμα φησὶν ὁ Ἀπολλώνιος τὰ ὑπογεγραμμένα. μίσυ καύσας ἐν ὀθονίῳ καὶ σὺν αὐτῷ λειώσας ἐμφύσα. κηκίδα καύσας καὶ τρίψας παραπλησίως χρῶ. σποδιὸν λεῖαν ὡσαύτως, στυπτηρίαν ὀπτήσας ἐπ' ὀστράκῳ καὶ λειώσας, ἔλαιον προσεγχέας ἐμφύσα. τῷ δ' αὐτῷ καὶ ἐπιμελείας τρόπῳ χρῶ.

Πρὸς δυσηκοΐας.

Πρὸς δὲ τοὺς ὑποκώφους, εἴτε δυσηκόους ἐθέλοι τις ὀνομάζειν, τῶν μὲν μικρῶν φωνῶν μηδ' ὅλως ἀκούοντας, τῶν δὲ μεγάλων μόγις, ὑποπτευτέον τὸ σύμπτωμα, κατὰ βραχὺ γὰρ αὐξανόμενον ἐν τῷ χρόνῳ κωφότητα τελείαν ἀπεργάζεται. καθαρτέον τοίνυν αὐτοὺς τῇ ἱερᾷ, καὶ τοῖς διὰ τῆς κολοκυνθίδος καταποτίοις, ἀποφλεγματιστέον τε καὶ κεφαλὴν ξηραντέον, ἅπαντί τε τρόπῳ ῥωστέον, ὡς ἐπιδέδεικται πολλάκις. ἔστι δὲ καὶ διαίτῃ λεπτυνούσῃ χρηστέον, εἰς αὐτὸ δὲ τὸ οὖς ἐμβλητέον φάρμακα διαιρετικά τε καὶ τμητικὰ γλίσχρων τε καὶ παχέων χυμῶν, ὧν ἡ ὕλη τοιάδε τίς ἐστιν.

Τὰ ὑπ' Ἀπολλωνίου γεγραμμένα κατὰ τὸ πρῶτον τῶν εὐπορίστων πρὸς δυσηκοΐαν φάρμακα, κατὰ λέξιν οὕτως.

Πρὸς τὰς δυσηκοΐας τὰς ἐξαπίνης, καὶ τὰς ἐκ τῶν κεφαλαλγιῶν, ἀψίνθιον μετ' ὕδατος ἑψήσας πυρία διὰ καλάμου, κατὰ τὸν ὑποδεδειγμένον διὰ καλάμου τρόπον. δαφνίδας, ἢ φύλλα δάφνης ἑψήσας ἐν ὕδατι, παραπλησίως χρῶ. ὀρίγανον ὁμοίως, ὕσσωπον ὁμοίως. θάλασσαν καὶ ὄξος ὁμοίως. τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις χρηστέον καὶ ἐν χυτρίδι ἑψημένοις, καὶ ἡ διὰ τῆς χυτρίδος δεδηλωμένη πυρία. ὄξει λευκῷ καὶ ὕδατι ἴσοις, καὶ νίτρῳ λείῳ ὁμοῦ ἐζεσμένοις, κλύζε ἐφ' ἡμέρας πλείους, καὶ μετὰ ταῦτα κλύζε ὕδατι θερμῷ δαψιλεῖ, καὶ οὕτως ἐγχυμάτιζε τοῖς πρὸς ταῦτα ἀναγεγραμμένοις. πράσου χυλὸν καὶ ἴρινον μύρον μίξας ἔνσταζε. χολὴν βόειαν καὶ αἰγείαν καὶ μύρον ῥόδινον μίξας ἔνσταζε. κρομμύων χύλισμα καὶ ῥητίνην ἐλαίῳ δεὶς ἐξ ἴσου χρῶ. καρύων ἔλαιον καὶ ῥητίνην μίξας ἐξ ἴσου χρῶ. στυπτηρίαν ὄξει δεὶς ἔνσταζε. σμύρναν καὶ στυπτηρίαν ἴσην λειώσας, καὶ δεὶς ὄξει ἐγχυμάτιζε. στέαρ χήνειον καὶ χο

λην βοὸς καὶ δαφνινὸν ἴσα μίξας ἔνσταζε. κίσσου ἀγρίου τὸν καρπὸν χυλίσας δι' ὀθονίου ἔνσταζε. ἐλλέβορον μέλανα σὺν ὄξει λεάνας, καὶ μέλιτι ἐπὶ πολὺ ἑψημένῳ ἀναλαβὼν ποίει κολλύρια βαλανοειδῆ μικρά, καὶ ἐντίθει τῷ πόρῳ, καὶ ἔα ἐπὶ ἡμέρας ε΄. γῆρας ὄφεως τρίψας μετ' ὄξους ἔνσταζε. τῷ δ' αὐτῷ καὶ μετὰ χολῆς βοείας, ἢ αἰγείας, ἢ χελώνης θαλασσίας, ἢ τοῦ καλλιωνύμου διειμένου χρῶ. καρδάμου τὸ ἱκανόν, καὶ νίτρου βραχύ, σύκων σαρξὶ χωρὶς τῶν κεγχραμίδων ἀναλαβὼν, ποίησον κολλύριον ἁρμόττον τῷ πόρῳ τῆς ἀκοῆς, καὶ ἔνθες, κόμιζε δὲ αὐτὸ τριταῖον, τοῦτο ἄγει ῥύπον ἱκανόν, καὶ παραχρῆμα κουφίζει. ἐπιμελητέον δὲ καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος, περιπάτοις τε πρὸς δύναμιν ἱκανῶς, καὶ τρίψει τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν ἄλλων μερῶν. ἔτι δὲ ἀποφλεγματισμοῖς, καὶ διακλύσμασιν ἀποκλίνειν δυναμένοις, τροφαῖς τε χρηστέον πλήθει συμμέτροις, καὶ κατὰ τὸ γένος εὐλύτοις τε καὶ εὐεκκρίτοις. βοηθεῖ δὲ ἱκανῶς τοῖς ἐν ταύτῃ τῇ διαθέσει καθεστῶσι, καὶ σπόγγιον εἰς λεπτὰ κατατετριμμένον, καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν ἐπιτιθέμενον. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο χρήσιμόν ἐστιν καὶ πρὸς τὴν σάρκα τὴν φυομένην ἐν τῷ πόρῳ τῆς ἀκοῆς. ἐπὶ δὲ τούτοις ἔφησε χρηστέον εἶναι τῇ διὰ τῆς χυτρίδος δεδηλωμένῃ πυρίᾳ, ἣν αὐτὸς δηλονότι πρόσθεν ἐγεγράφει κατὰ τῆς ἀκοῆς βοηθήματα. παραλέλοιπα δὲ αὐτὴν ἐγώ, κατεγνωκὼς διὰ τὸ κλυσμὸν μέν τινα ποιεῖν τοῖς ὀδυνωμένοις, ὠφέλειαν δὲ οὐδεμίαν. διὰ τοῦτο νῦν αὐτὴν προσθήσω. τοὺς γὰρ δυσκωφοῦντας εἰκός ἐστιν ὑπ' αὐτῆς ὠφεληθήσεσθαι ὡς τῶν ἐναντίων βοηθημάτων δεομένους τοῖς ὀδυνωμένοις. ἡσυχίας μὲν γὰρ ἀκριβοῦς ἐν ταῖς ὀδύναις χρήζει τὰ πεπονθότα μόρια. κινήσεως δὲ σφοδρᾶς, καὶ ὥσαν εἴποι τις μεταποιήσεως, εἰς ἐναντίαν διάθεσιν τῆς οὔσης τὰ δυσκωφοῦντα. πυρίαι πρὸς ὠταλγίαν αἱ ὑπὸ Ἀπολλωνίου γεγραμμέναι κατὰ λέξιν οὕτως. πυρίαις δὲ χρηστέον ταῖς διὰ τῶν σπόγγων εἰς θερμὸν ὕδωρ ἀποβεβρεγμένων, τούτων ἱκανῶς τε ἐκτεθλιμμένων, καὶ ταῖς διὰ τῆς σικύας, ἔτι τε ταῖς διὰ τοῦ ἀτμοῦ τῶν τετρημένων καλάμων. χρὴ δὲ τὸ μὲν ἕτερον τοῦ καλάμου πέρας ἁρμόττεσθαι τῇ κοιλότητι τοῦ ὠτίου, τὸ δὲ ἕτερον ἐν χύτρᾳ πῶμα τετρημένον ἐχούσῃ, καὶ πανταχόθεν ἐστεγνωμένῃ ἐγκεῖσθαι. ἔστω δὲ ἀψίνθιον ἐν ὕδατι ἀπεζεσμένον ἐν αὐτῇ, ὥστε τὸν ἀναφερόμενον χυμὸν προσπίπτειν τῷ τῆς ἀκοῆς πόρῳ, ὡσαύτως δὲ πυριατέον καὶ στέατι περὶ ὀβελίσκον ὀπτημένῳ. σφόδρα δὲ ἁρμόζει καὶ ὁ ὑπογεγραμμένος τῆς πυρίας τρόπος. οὖρον μάλιστα μὲν ταύρου, εἰ δὲ μή, βοὸς ὡς παλαιότατον εἰς χύτραν ἐγχέοντα καινὴν στενόστομον, καὶ ὄξος, τὸ τρίτον μέρος τοῦ οὔρου μίξαντα καὶ μυρσίνην κεκομμένην, ὄστρακα πίθου τοῖς μεγέθεσιν ἱκανὰ διάπυρα ποιήσαντα ἐμβάλλειν εἰς τὴν χύτραν, εἶτα κλίναντα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ οὖς προσθεῖναι τὴν χυτρίδα, καὶ οὕτω πυριᾶν. περὶ δὲ τὸ οὖς σπεῖραν χρὴ ποιεῖν ἐξ ἐρίου, πρὸς τὸ μὴ κατακαίεσθαι, τοὺς ἐν κύκλῳ τόπους. χρηστέον δὲ καὶ ἀλεύρῳ κριθίνῳ τε καὶ πυρίνῳ μετ' οἴνου ἑψημένῳ, καὶ ἰρίνῳ μύρῳ θερμῷ πυρίας χάριν. ἐπὶ δὲ τὸ οὖς ἄνωθεν ἐπιθετέον ἔρια μαλακὰ καὶ καθαρὰ οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ κατειργασμένα, καὶ ἄλευρον κρίθινον ἢ πύρινον. ποτὲ μὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἑψημένον μετ' οἴνου καὶ ἰρίνου μύρου, ποτὲ δὲ καὶ μῖγμα ἔχον περιστερᾶς ἀφόδου, καὶ ἀριστολοχίας λεπτῆς ἴσον. συνοίσει δὲ καὶ τροφῆς ἔνδεια, καὶ λεπτὴ δίαιτα, καὶ κοιλίας κένωσις ἀξιόλογος. ἔτι δὲ ἀνάπαυσις, ἡσυχία, σκέπη τῆς κεφαλῆς, πόμα θερμὸν ὕδωρ, μελίκρατον, πτισάνης χυλὸς μετὰ μέλιτος, ἄχρις ἂν ἐνδῶσιν οἱ πόνοι.

Ἀρχιγένους τὰ πρὸς δυσηκοΐας καὶ κωφώσεις αὐτοῖς ὀνόμασι γεγραμμένα.

Ἐπὶ δὲ δυσηκοΐας τοῦ φλοιοῦ τῆς ῥαφανίδος τὸν χυλὸν σὺν ῥοδίνῳ ἢ κυπρίνῳ χλιάνας ἔνσταζε. ἢ χαλβάνην σὺν ὄξει καὶ μέλιτι ζέσας. ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιγενομένων κωφώσεων, ἐλλεβόρου μέλανος ὅσον ὄροβον ἐν μέλιτι ἑφθῷ τίθει, καὶ ἔα ἕως ἂν τὸ ἐμποδίζον διαφράγῃ. ἢ ἀψινθίου ἐκκλύσας ἀφεψήματι, μέλι καὶ ἔλαιον ἔνσταζε. ἢ κολλύριον καθέντες διὰ νίτρου καὶ σύκου, καὶ νάπυος οὐκ ἐξαιροῦμεν ἡμέρας τρεῖς. μετὰ τοῦτο δὲ ὀξείαις φωναῖς ἐμβοῶμεν συνεχέσι καὶ αὖθις βαρείαις, ἐνσαλπίσαντες δὲ αὐτοῖς ὕστερον ἀποκαθίσωμεν, μεθ' ὃ ἐγχέομεν ὠφελίμως ἀσφοδέλου ῥίζας ἐλαίῳ παλαιῷ ἀφεψήσαντες, αἰγείῳ τε οὔρῳ ἐκκλύζομεν συνεχῶς. πρὸς δὲ τὰς ἐκ κεφαλαλγιῶν κωφώσεις ῥαφανίδος χυλὸν μετὰ ῥοδίνου ἔγχεον. ἢ σικύου ἀγρίου χυλὸν τῶν φύλλων. ἢ καστορίου μετὰ δαφνίνου καὶ ὄξους.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἐμπιπτομένων τοῖς ὠσὶ σωμάτων.

Εἰ δὲ ὕδωρ εἰς τὸ οὖς ἐμπέσοι, βοηθεῖ μὲν τὸ ὄξος καὶ ἐφ' ἑνὶ ποδὶ τῷ κατὰ τὸ πάσχον οὖς ἅλλεσθαι παρεκλίναντά πως ἑαυτόν, ἐκκρίνεται γὰρ αὐτόθι εὐχερῶς. καὶ ὁ ἐκμυζισμὸς δὲ ἄκρως ἐπισπᾶται διὰ ψιλοῦ τοῦ στόματος, ἢ καὶ διὰ καλαμίδος, εἶτα δι' ἐρίου διαψήσας τῶν προειρημένων τι μύρων ἔνσταζε. ψηφῖδος δὲ ἐμπεσούσης τῷ πόρῳ τοῦ ὠτός, ἢ κυάμου, ἢ τινος παραπλησίου, ἔκκλυζε, ἢ μηλωτρίδι περιελίξας ἔριον καὶ ἐμβάψας ῥητίνῃ ἀνάσπα, ἢ διά τινος τῶν ἐχεκόλλων φαρμάκων. εἰ δὲ μὴ ὑπακούοι, πταρμικὸν εἰς τὰς ῥῖνας ἐνιείς, ἔμφραττε τὸ στόμα, καὶ τοὺς ῥώθωνας. κατὰ γὰρ τὴν γεγενημένην ἔντασιν τοῦ πνεύματος ἐκφυσᾶται τὸ ἐμπεσόν. ποίει δὲ συνεχῶς ἄχρις ἂν ἐκπέσῃ. εἰ γὰρ ἐμμένῃ ἐπιφλεγμαῖνον τὸ οὖς, σπασμὸν ἐπιφέρει. κάλλιστα δὲ συνεργεῖ εἰς τὴν τῶν ἐμπεσόντων ἀποβολὴν, καὶ ὁ κατασεισμὸς, εἰ μὲν παιδίον ἢ τῷ ποδὶ κατεχόμενον, καὶ ἐπὶ κεφαλῇ αἰρόμενον μετὰ κατασεισμοῦ. εἰ δὲ τέλειος εἴη ὁ πάσχων, κατακλίνας αὐτὸν ἐπὶ σανίδα κατὰ τὸ πάσχον οὖς, καὶ κελεύων τὴν κεφαλὴν ἐρείδειν τῇ σανίδι, ἔπειτα κουφίζων τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ μέρος τῆς σανίδος ἔα καταφέρεσθαι, καὶ τοῦτο ποίει πλειστάκις. κινηθήσεται γὰρ τὸ ἐμπεσόν, καὶ προβιβασθήσεται εἰς τὰ προχειρότερα μέρη τοῦ πόρου, μετὰ δὲ ταῦτα κυαθίσκῳ στενῷ μικρῷ μηλωτρίδος ἀνάσπα εὐφυῶς. εἰ δὲ κύαμος ἐμπεσὼν ἢ τι ἕτερον παραπλήσιον καὶ ἐκμεῖναν, διάβροχόν τε γενόμενον καὶ ἐξοιδῆσαν ὀδύνας ἐπιφέροι, ὁλόκληρον μὲν αὐτὸ ἐξελεῖν ἀδύνατον. χρὴ δὲ τῷ κυαθίσκῳ τῆς μηλωτρίδος εὐφυῶς αὐτὸ διαμερίζειν, καὶ οὕτω κατὰ βραχὺ ἐκφέρειν, ἔπειτα ἕψημα, ἢ γλυκὺν οἶνον θερμὸν ἐγχεῖν, καὶ παρηγορεῖν τὸν πόρον διὰ τὸν γινόμενον σπαραγμόν. ζώου δὲ τινος ἐμπεσόντος, σκαμμωνίαν διεὶς ὄξει, ἢ ἀψινθίου χυλόν, ἢ πευκεδάνου πλεῖον καὶ νίτρου, καὶ θείου μετὰ χυλοῦ ῥαφάνου ἔνσταζε.

Ἀπολλωνίου περὶ τῶν αὐτῶν.

Ἀπολλώνιος δὲ περὶ τῶν αὐτῶν οὕτως ἔγραψεν, πρὸς ψύλλας καὶ σκώληκας ἐν ὠσὶ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ εἰς τὸν πόρον τῆς ἀκοῆς εἰσδυόμενα. ὄξος καὶ ἔλαιον ἔνσταζε. ἢ καππάρεως χυλὸν ἔνσταζε. ἢ ἀμύγδαλα πικρὰ τρίψας, καὶ τὸ ἐλαιῶδες αὐτῶν ἐκθλίψας ἔνσταζε. ἄλλο. ἐλλέβορον λευκὸν λεῖον ἔμπασσε. ἢ ἀριστολοχίαν λείαν ἔμπασσον. ἢ καλαμίνθης χυλὸν ἔγχει. ἢ κινναβάρεως χλωρᾶς ἔνσταζε. ἢ ἐλλέβορον λευκὸν μετ' οἴνου ἐγχυμάτιζε. ἢ στυπτηρίας καὶ

κολοκύνθης τῆς ἀγρίας τοῦ σπέρματος, ἢ τὸ ἐν τοῖς τριώνης ἴσον τρίψας μετὰ κεδρίνου ἐλαίου ἔνσταζε. ἢ κρόμμυον τρίψας, καὶ ὑσσώπου τὸ ἴσον ὄξει παλαιῷ δεὶς ἐγχυμάτιζε. ἢ σμύρναν τρίψας, ὄξει τε καὶ μέλιτι δεὶς ἴσοις χρῶ. ἢ χαλκῖτιν ὠμὴν τρίψας καὶ μέλιτι δεὶς ἐγχυμάτιζε. καθόλου δὲ ἐξαιρετέον τὰ εἰς τὸν πόρον ἐμπίπτοντα τοῦτον τὸν τρόπον. ὠτογλυφίδι, ἢ λαβίδι, ἢ ἐρίῳ μαλακῷ περὶ μηλωτρίδα περιειλημμένῳ καὶ περιερρυπωμένῳ, ἢ ἄγκιστρον ἔχοντι λεπτὸν, νίτρον ὀπτὸν λεάνας ἔμπλασον εἰς τὸ οὖς, καὶ ἐπίσταξον ὄξος, καὶ ἔριον περιθεὶς ἔασον διὰ νυκτὸς, τῇ δ' ὑστεραίᾳ κλύσον ὕδατι καὶ ἐλαίῳ θερμῷ. πρὸς δὲ τὸ ἐναπολαμβανόμενον ὕδωρ, κρομμύου χυλὸν καὶ στέαρ χήνειον χλιάνας ἔνσταζε. ἢ ῥοιᾶς ἀπυρήνου γλυκείας καὶ ὀξείας χυλὸν ἑψήσας ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ ἕως λειφθῇ τὰ δύο μέρη χρῶ, ὅσον δύο σταλαγμοὶ ἐνστάζων. ἢ σμύρναν τρίψας ὄξει, καὶ μέλιτι ἐγχυμάτιζε.

Ἐκ τῶν Κρίτωνος ὠτικῶν φαρμάκων γεγραμμένων αὐτοῖς ὀνόμασι πρὸς τοὺς ἀπὸ νόσων ἤχους.

Ἀψίνθιον ἑψήσας ἐν ὕδατι πυρίᾳ, καὶ ῥόδινον μετ' ὄξους ἔνσταζε. ἢ ῥαφανίδος χυλὸν τοῦ φλοιοῦ μετὰ ῥοδίνου ἔνσταζε. ἢ ἀλόην μετ' οἴνου καὶ μέλιτος. ἢ λίβανον μετ' ὄξους καὶ ῥοδίνου ἐν κελύφει ῥοιᾶς ἑψηθέντα ὡς γενέσθαι μελιτώδες. ἢ ὑοσκυάμου χυλὸν σὺν ῥοδίνῳ χλιαρόν. ἢ καλάμου χλωροῦ χυλὸν τῶν ῥιζῶν σὺν γάλακτι. ἢ ῥάμνου χυλὸν σὺν νάρδῳ κελτικῇ. ἢ κηκίδα μέλαιναν μετὰ σμύρνης ἴσης σὺν μέλιτι. ἢ λύκιον μετ' οἰνομέλιτος ἔνσταζε. ἢ ἀλώπεκος στέαρ. πρὸς τὰς χωρὶς ὑγρότητος περιωδυνίας τὰς ἐν ὠσὶ, καὶ πυορροίας. οἴνου παλαιοῦ 𐅻 α. S. μέλιτος κορσικοῦ 𐅻 α. νίτρου ἐρυθροῦ 𐅻 τὸ S. λυκίου ἰνδικοῦ 𐅻 α. λειοτρίβει τὸ λύκιον μετὰ τοῦ οἴνου, καὶ τοῦ νίτρου, καὶ ἐπίμιξον τὸ μέλι, καὶ εἰς ὑέλινον ἀγγεῖον ἀπόθου καὶ ἐγχυμάτιζε, χειμῶνος μὲν δὶς τῆς ἡμέρας, θέρους δὲ πλεονάκις, καὶ ἐντίθει κροκύδα κογχυλίου. πρὸς ὦτα πυορροοῦντα. στυπτηρίαν σχιστὴν λεάνας, παρέγχει ὄξος, καὶ τρίψας ὡς χλοιοῦ ὑγροτέραν ἔχειν σύστασιν ἀναλάμβανε πλακὶ ἐρίου, καὶ ξηράνας τὸ ἔριον, ἐκ τούτου ἐντίθει εἰς τὸ οὖς. ἢ αὐτὸ τὸ φάρμακον ὑγρὸν δι' ἐρίου περὶ μηλωτίδα καθιεὶς εἰς τὴν ἀκοὴν, διάχριε αὐτὴν καθ' ἡμέραν. πρόσβαλλε δὲ καὶ γλυκέος ὀλίγου ἵνα μὴ ξηραίνηται.

Ἀρχιγένους πρὸς τὰ ἔξωθεν τοῦ πόρου τῶν ὤτων πάθη.

Πρὸς δὲ τὰ τῶν ὤτων ἔξωθεν τοῦ πόρου πάθη, Ἀρχιγένης μὲν οὕτως ἔγραψεν. ἐπὶ δὲ τῶν τεθλασμένων ὤτων σμύρναν, λίβανον, γῆν μέλαιναν, ἣν τινὲς σαμίαν καλοῦσι, σὺν ὄξει δριμεῖ, δεύσας κηρωτῆς πάχος κατάπλασσε, καὶ μὴ ἐρέθιζε μηδαμῶς. ἢ ψιμμυθίου καὶ σελίνου σπέρμα ἴσα μετὰ μέλιτος κατάχριε, τινὲς ἀψίνθιον γράφουσιν. ἢ θεῖον ἄπυρον, σμύρναν, καὶ λίβανον, μετὰ πίσσης ὑγρᾶς σπληνίον ἐπιτίθει. ἢ κόλλαν τεκτονικὴν, καὶ ἀσφάλτου ὁμοίως, ἔνιοι καὶ μάνναν μίσγουσιν. ἢ τῇ ἀσκληπιαδείῳ χρῶ κεφαλικῇ. ἢ τοῖς πρὸς τὰ αἰδοῖα τροχίσκοις, κατάχριε. ἐφ' ὧν δὲ τέθλασται τὰ ὦτα, πληρώσας ἔσωθεν τὴν κοιλότητα τῇ παχυτέρᾳ τοῦ χόνδρου γῆς κεραμικῆς, τῇ ἑξῆς ὅταν ξηρανθῇ, στρύχνον μετὰ ἀψινθίου ἐπάλειφε, μέχρι καταστῇ ἐπὶ τῶν περὶ τὰ ὦτα τραυμάτων καὶ διαιρέσεων, ἐγχονδρίσας ἐπιμελῶς ἀγκτηρίαζε, εἶτα τοῖς ἀφλεγμάντοις καὶ τῇ λοιπῇ κολλητικῇ ἀγωγῇ χρῶ. τὰ δὲ φλεγμαίνοντα τρήματα τῶν λοβῶν ἤδη παίδων ἐλαίῳ ἐν χαλκῷ λύχνῳ ἰωθέντι καταχρίων, ὑγιάσεις. Ἀσκληπιάδης δὲ οὕτω πρὸς ὦτα τεθλασμένα ἐχρῆτο. ἀλόης μέρος α. κόλλης τεκτονικῆς ἑψημένης μετ' ὄξους μέρος α. μίξας ἐπιτίθει, ἔνιοι καὶ μάνναν μίσγουσιν.

Ἐπιθέματα πρὸς τεθλασμένα ὦτα.

Κοτυληδόνος βοτάνης L η. ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων L β. τραγακάνθου L β. ὄξει διαλύσας ἀναλάμβανε ἰξῷ δρυΐνῳ, ἔπειτα ἐμπλάσας ἐπιτίθει. ἢ κηροῦ L η. χαλβάνης L η. κάρυος L η. ἰξοῦ δρυΐνου L ις. λιβανωτοῦ L η. μίσυος ὀπτοῦ L η. συντίθει καὶ χρῶ. Ἀπολλώνιος δὲ οὕτω πρὸς τὰς τῶν ὤτων φλεγμονὰς τὰς ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ γινομένας ἐξ ἐπιφορᾶς ἢ πληγῆς, καὶ τὰ οἰδήματα, καὶ τὰ ἐρυθήματα ἐθεράπευε. βούτυρον πρόσφατον διηθήσας ἔνσταζε. ἢ στέαρ χήνειον, καὶ γάλα γυναικεῖον μίξας ἔνσταζε. ἢ βαλάνου πίεσμα, καὶ ῥητίνην ὑγρὰν χλιαρὰν ἔγχει. ἢ στέαρ βόειον καὶ χήνειον ἴσα λεάνας ἔνσταζε. ἄλλο ἐπίχριστον. μηκώνιον ὕδατι δεὶς, πτερῷ. ἢ κρόκον τρίψας καὶ γάλακτι γυναικείῳ δεὶς, κατάχριε. ἢ λιθάργυρον τρίψας μεθ' ὕδατος καὶ νάρδου λεπτῆς ἐπίχριε. ἢ ψιμμύθιον κορίου χυλῷ, ἢ πολυγόνου, ἢ στρύχνου δεὶς κατάχριε. καταπλάσματα. ἀψίνθιον τρίψας μεθ' ὕδατος κατάπλασσε. ἢ σήσαμον τρίψας ἐν ὕδατι κατάπλασσε. φακὸν ἐν ὕδατι τρίψας μετὰ μέλιτος κατάπλασσε. ἢ ῥοιᾶς γλυκείας σίδια ἑψήσας ἐν οἴνῳ καὶ τρίψας κατάπλασσε, ἀγαθὸν πάνυ τὸ φάρμακον. σμύρναν καὶ στέαρ χήνειον, ἢ βούτυρον, ἢ ῥητίνην, καὶ κογχυλίου τὸ ἐντὸς ἴσα τρίψας ἐπιτίθει ἤδη τὸ οὖς καὶ τὸν κατ' αὐτὸ κρόταφον. ἔνδεια δὲ σιτίων ἁρμόζει, καὶ κοιλίας κένωσις. ἔστι δὲ ἡσυχία καὶ σκέπη κεφαλῆς καὶ σώματος, ἀλλότρια δὲ ὄσιν ἔγκαυσις, κατάψυξις, λουτρὸν, ἔμετος, κραυγὴ, καὶ πᾶσα διάστασις.

Πρὸς τὰ ἐκ πληγῆς εἱλκωμένα, καὶ τὰ καταγνύμενα τῶν ὤτων.

Ἄρτου θερμοῦ τὸ ἐντὸς τρίψας μετὰ μέλιτος ἐπιτίθει. σμύρναν μετ' οἴνου τρίψας παλαιοῦ, ἐπίχριε. κοχλίων τοὺς τραχήλους τρίψας σὺν τοῖς ὀστράκοις, καὶ σμύρνης μίξας τὸ ἥμισυ μέρος, ἐπιτίθει. ἀψινθίου καὶ σελίνου σπέρματος τὸ ἴσον λεάνας μετὰ μέλιτος ἐπιτίθει. πίσσῃ περιχρίσας θεῖον λεῖον, ἢ μάνναν ἐπίπασσε, μὴ ἐπίδει δὲ ταῦτα, μηδὲ πυκνὰς ποίει τὰς τῶν ἐπιθεμάτων ἀφαιρέσεις.

Περὶ παρωτίδων.

Αἱ παρωτίδες ἐν τῷ γένει μέν εἰσι τῶν φλεγμονῶν. γίνονται δὲ τῶν παρὰ τοῖς ὠσὶν ἀδένων παθόντων, ὃ μὲν χρώμεθά γε ἐπ' αὐτῶν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς τῶν φλεγμαινόντων μορίων θεραπείας. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ὡς τὸ πολὺ τῇ καλουμένῃ πρὸς τῶν ἰατρῶν ἀποκρουστικῇ καὶ ἀνασταλτικῇ θεραπείᾳ προσήκει χρῆσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν μήτε κακόηθες ᾖ τὸ ἐπιρρέον μήτε πολὺ, μήτε πληθωρικοῦ τοῦ σώματος ὑπάρχοντος. οὕτω γοῦν καὶ σπόγγος μόνος ἐπιτιθεὶς ἐξ ὀξυκράτου κατέσβεσεν ἀρχομένας φλεγμονὰς, οὐδὲν ἐκ τούτου παθόντος τοῦ παντὸς σώματος. ἐπὶ δὲ τῶν παρωτίδων αὐτὸ τοὐναντίον ἐργαζόμεθα φαρμάκοις ἑλκτικοῖς χρώμενοι, κἂν μηδὲν ἀξιόλογον ἀνύῃ ταῦτα, καὶ σικύαν προσφέροντες, ἢ πυρίαις χρώμενοι συχναῖς. βουλόμεθα γὰρ ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὸ δέρμα τὸν λυποῦντα χυμὸν ἐπισπάσασθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ πάθος ἐστηριγμένον ὑπάρχῃ, ἐστηριγμένων ἐν αὐτῇ χυμῶν, καὶ μέντοι κἂν ἀπειδὼν αὐτὸν τοῦ

πεπονθυῖαι τὴν κεφαλὴν ἐν πυρετοῖς ὀξέσιν ἡ φύσις ἀποτίθεται τοὺς περιττοὺς χυμοὺς ἐκ τῶν ἀγγείων ἐκχέουσα, πρὸς τὴν μεταξὺ χώραν τοῦ δέρματος, καὶ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, ἡνίκα καὶ οἱ ἀλγοῦντες ἀπολαύουσιν τῶν ἐκπιπτόντων χυμῶν, ἄμεινον εἶναι καὶ τότε δοκεῖ συνεργῆσαι τῇ φύσει, δι' ἀποστήματος ἰωμένῃ τοὺς πυρετούς. ὅταν μέντοι σφοδρὰν ὁρμὴν ἔχῃ τὸ ἐπιῤῥέον, οὐδὲν ἡμεῖς προσπεριεργαζόμεθα, τῇ φύσει τὸ πᾶν ἐπιτρέποντες. ἐὰν γὰρ ἤτοι σικύαν, ἤτοι φάρμακον ἕλκον ἐκ τοῦ βάθους ἐπὶ τὸ δέρμα τοὺς χυμοὺς ἐπενέγκωμεν, ὀδύνη σφοδρὰ καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, ὡς δι' αὐτὴν ἀγρυπνίας τε γίνεσθαι, καὶ τοὺς πυρετοὺς ἐπιγίγνεσθαι, καὶ τὴν δύναμιν καταλύεσθαι. παρηγορεῖν οὖν τηνικαῦτα μᾶλλον, οὐ συμπράττειν τῇ ῥοπῇ τῶν χυμῶν προσήκει, καταπλάσμασι χρωμένους παρηγορικωτάτοις. οἷόν ἐστι τὸ διὰ σιτίνου, ἢ κριθίνου, ἢ λινοσπέρματος ἀλεύρου, σὺν μελικράτῳ, ἢ τήλεως, ἢ ἀλθαίας, ἢ χαμαιμήλου ἀφεψόμενον, καὶ ὅσα πρὸς τῷ συμμέτρῳ τῆς ὑγρᾶς θερμότητος, ἐξ ἧς τὸ παρηγορεῖν ἔχει τὰς ὀδύνας, ἔτι καὶ πέττειν δύναται τοὺς ἐπιῤῥέοντας χυμοὺς, καὶ διαπυΐσκειν, ὡς ἐν τῇ περὶ τῶν καταπλασμάτων διδασκαλίᾳ τὸν λόγον ἐποιούμεθα. εἰ δὲ καὶ πλεονάζον αἷμα φανείη σοι, προσκενωτέον αὐτὸ διὰ φλεβοτομίας, ἐπιτρεπούσης μάλιστα τῆς δυνάμεως. νυνὶ δ' ἐπὶ τὴν τῶν φαρμάκων σύνθεσιν ἥτις ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν πρόκειται μεταβάντες εἴπωμεν, ᾧ τινι λόγῳ τήν τε σύνθεσιν αὐτῶν, καὶ τὴν χρῆσιν ἐστὶ ποιητέον, μὴ διαφορουμένου μὲν τοῦ ὄγκου τοῖς διαπυΐσκουσι χρηστέον φαρμάκοις, οἷόν ἐστιν τὸ σίτινον ἄλευρον μετὰ ἰσχάδος ἀφεψήματος καὶ ἐλαίου, τότε διὰ γύρεως, καὶ τὸ διὰ ζύμης φάρμακον. ἐὰν δὲ ἐκπυΐσκωσιν αἱ παρωτίδες, ἤτοι διὰ τομῆς ἐκκενῶσαι δεῖ τὸ πύον, ὀξίασθαί τε χρὴ τὸ ἕλκος ὡς ἐπὶ τῶν ῥιζῶν ὡμολόγηται πᾶσιν, ἢ δριμεῖ διαῤῥήξειν φαρμάκῳ, οἷόν ἐστι τὸ σμίλιον, καὶ τὸ διὰ σκορόδων, ἢ πειρᾶσθαι διαφορεῖν αὐτὸ φαρμάκοις, ἑλκτικήν τε ἅμα καὶ λεπτομερῆ δύναμιν ἔχουσιν, ἀφαιροῦντας δὶς τῆς ἡμέρας αὐτὰ, καὶ πυριῶντας μέχρις ἂν ἐνδῶσί τι, καὶ χαλάσωσιν αἱ ὀδύναι, διαφορηθέντος τοῦ πλείονος πύου. τηνικαῦτα γὰρ ἤδη πρῶτον μὲν ἅπαξ λύειν καὶ πυριᾶν, εἶτα δὲ οὐδὲ τοῦτο συμφέρει πράττειν, ἀλλ' ἐπιτρέπειν τοῖς φαρμάκοις ἔτι λείψανον ἐν βάθει περιεχόμενον διαφορεῖν τοῦτο, κἂν σκληρότης εἴη, μαλάττειν καὶ αὐτήν, ὥστε κατὰ μὲν τὸν καιρὸν τοῦτον ἐκ μικτῆς δυνάμεως φαρμάκων ἡ σύνθεσις ἔσται τοῦ κατασκευαζομένου φαρμάκου τοῖς ἑλκτικοῖς τῶν μαλακτικῶν μιγνυμένων. ἐπειδὰν δὲ πᾶν μὲν ᾖ κενωμένον τὸ πύον, ὑπολείπηται δέ τις σκληρότης, τοῖς καλουμένοις μαλακτικοῖς φαρμάκοις χρηστέον, ὧν τὴν ποικιλίαν τῆς ὕλης τε καὶ τῆς συνθέσεως ἐν τῷ περὶ μαλαγμάτων ἐδήλωσα λόγῳ. πρόδηλον δ' ὅτι τὰς μετρίας παρωτίδας ἐφ' ὧν οὔτε πλῆθός ἐστι τὸ κατασκῆψαν εἰς τὰ μόρια, τοσοῦτον ὡς ὀδύνας σφοδρὰς ἐργάζεσθαι, οὔτε θερμότης σύνεστι τῷ χυμῷ, ῥᾳδίως ἰᾶσθαι ταῦτα δυνατόν. οὔτε γὰρ ἐνδιδοῦσιν πρὸς τὴν ἐκπύησιν, οὔτε ὀδύνην ἐπάγουσιν σφοδρὰν, ἀλλ' ἔξεστι τηνικαῦτα καὶ ταῖς πυρίαις χρῆσθαι δι' ἅλμης, καὶ καταπλάσματα θερμαντικώτερά τε καὶ διαφορητικώτερα προσφέρειν, καὶ φάρμακα τῆς αὐτῆς ἐχόμενα δυνάμεως. ἀδιορίστως δὲ καὶ τὰ τῶν παρωτίδων φάρμακα γεγραφότων τῶν πλείστων ἰατρῶν, ἐάν τις τῶν νῦν εἰρημένων μεμνημένος ἐπὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἀφίκηται, συνήσει τίσιν ἐπὶ τίνων παρωτίδων χρηστέον. προγυμνάσω δὲ ὑμᾶς κἀγὼ διὰ παραδειγμάτων, ὧν Ἀρχιγένης ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων αὐτοῖς ὀνόμασιν ὧδι.

Ἀρχιγένους πρὸς παρωτίδας.

Παρωτίδας διαλύεσθαι θέλοντες, καταπλάσσομεν συνεχῶς ἀρνογλώσσῳ λείῳ μετὰ ἀλῶν. ἢ αἰγείᾳ κόπρῳ μετ' ὄξους. ἢ λαπάθου ἀγρίου ῥίζαις ἑψημέναις ἐν οἴνῳ. ἢ σύκῳ λείῳ, μετὰ χαλκάνθης. ἢ σύκῳ ἑφθῷ μετὰ ἀψινθίου, καὶ οἴνου λελειωμένοις. ἢ κήρυκας καύσας θαλασσίους. ἢ πορφύρας ἀναλαβὼν, μέλιτι ἢ ἀξουγγίῳ ἐπιτίθει, καὶ εὐθέως διαφοροῦνται. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ, καὶ ὀστρέου ὄστρακον καέν, καὶ μετὰ μέλιτος ἐπιτιθέμενον. ἢ κηρωτὴ ῥοδίνη, ἢ κυπρίνη πηγάνῳ ἀναλειφθεῖσα. ἢ θείῳ ἀπύρῳ συμμαλαχθεῖσα. ἢ κιμωλίαν μετ' ὄξους. διαφορεῖ δὲ μάλιστα τὸ σῦκον ἐν θαλάσσῃ ἑψημένον. ἢ ἅλμη ἐπιτιθέμενον λεῖον. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ, καὶ πράσιον λεῖον μεθ' ἁλῶν, καὶ ἔριον βουτύρῳ βαπτισθὲν καὶ ἐπιτεθὲν, ταῖς ἀρχομέναις παρωτίσιν ὠφελεῖ. ὥσπερ τούτῳ τῷ τελευταίῳ ῥηθέντι καλῶς προσέθηκεν ὁ Ἀρχιγένης τὸν διορισμὸν, εἰπὼν τὰς ἀρχομένας παρωτίδας ὠφελεῖσθαι ὑπὸ τοῦ βουτύρου, οὕτως ἐχρῆν αὐτὸν καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰρηκέναι τὸν καιρὸν, ὥσπερ ἐγὼ μικρὸν ἔμπροσθεν ἔπραξα, καὶ καθ' αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ βούτυρον, οὐκ αὐτάρκης ὁ ἀπὸ μόνης διορισμὸς τῆς ἀρχῆς, εἰ μὴ προστεθείη πότερον σφοδρῶς, ἢ μαλακῶς ἐξορμᾶται. καὶ πότερον ὀδυνηρῶς ὡς μετὰ σφυγμῶν καὶ ἀγρυπνιῶν ἐνοχλεῖν, ἢ μετὰ μετρίας ὀδύνης, ἢ τίς τε τοῦ νοσήματός ἐστιν ἡ κατάστασις. ἆρά γε μεγάλης ἀποστάσεως δεομένη πάντως, ἢ διὰ μικροτέρας κριθῆναι δυναμένη. τῇ τοιαύτῃ γὰρ ἀρκεῖ τὸ βούτυρον, καὶ μάλιστα ἐπὶ μαλακῶν σωμάτων, εὐνούχων τε καὶ παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ τῶν ἁπαλοσάρκων. εἰ δὲ σὺν ὀδύνῃ σφοδρᾷ γένοιτο, καταπλάσματος ἀνωδύνου δεῖται μετὰ συνεχοῦς πυρίας. ἢ τοῦ ὕδατος μόνου γινομένης, ἢ καὶ βραχυτάτων ἁλῶν ἐμβεβλημένων. ἐπὶ δὲ πρῶτον πάντων ἔγραψε φάρμακον ἀρνόγλωσσον μεθ' ἁλῶν, ἀπ' ἐκείνου καὶ ἡμεῖς αὖθις ἀρξόμεθα τῆς ἀρνογλώσσου φύσεως ἀναμνησθέντες, ἐκ μικτῶν δυνάμεων συγκειμένου, διαφορητικῆς τε καὶ ἀποκρουστικῆς. ἐγὼ δὲ οὐδέποτε ἀξιῶ τὰ ἀποκρουστικὰ μεμῖχθαι τοῖς ὠφελοῦσι τὰς παρωτίδας φαρμάκοις, πλὴν εἴποτε αὖ σπανίως μικρὸν παμπόλλῳ τῷ διαφορητικῷ, καὶ τούτῳ δηλονότι χωρὶς ὀδύνης σφοδρᾶς ἐξορμώσης τῆς παρωτίδος. ὁ δ' ἐφεξῆς τούτῳ γέγραπται κόπρος αἰγεία μετ' ὄξους κεχρονισμένης, καὶ σκιῤῥουμένης, καὶ μηκέτι μηδὲ ἀξιόλογον ὀδύνην ἐχούσης παρωτίδος εἴη ἂν φάρμακον, ὥσπερ γε καὶ τελείως σκιῤῥουμένου. ὁ δὲ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς ἔγραψε. ῥίζας ἀγρίας λαπάθου μετ' οἴνου ἑψημένας. εἰ καὶ τὴν ποιότητα, καὶ τὸν χρόνον προσέθηκεν τοῦ οἴνου, τάχ' ἂν ἐπεχείρησα, καὶ αὐτὸ κρίνειν. ἐπεὶ δὲ οὐ προσέθηκε, παμπόλλῳ δὲ διαφέρει, στρυφνὸν ἢ αὐστηρὸν, ἢ δριμὺν, ἢ γλυκὺν, ἢ νέον, ἢ παλαιὸν, ἢ παχὺν, ἢ λεπτὸν, ἢ κιῤῥὸν, ἢ λευκὸν, ἢ μέλανα τὸν οἶνον εἶναι, διὰ τοῦτο κἀγὼ λέγειν οὐδὲν ἔχω περὶ τοῦ γεγραμμένου φαρμάκου. γινωσκόντων δὲ ὑμεῖς ὅτι διαφορητικώτερος μέν ἐστιν ὁ παλαιὸς, καὶ μάλιστα ἐὰν ᾖ τῶν φύσει θερμοτέρων, οἷοίπερ εἰσὶν οἱ κιῤῥοὶ τούτων. ἐναντίοι δὲ τούτῳ κατὰ δύναμιν, ὅ, τε αὐστηρὸς, καὶ ὁ στρυφνός. δεῖ μὲν φυλάξασθαι τὸν τοιοῦτον οἶνον. ἐν δὲ κιῤῥῷ, καὶ συμμέτρως παλαιῷ, καὶ λεπτομερεῖ, τὰς τοῦ λαπάθου ῥίζας ἑψήσαντες, ἐπὶ παρωτίδων χωρὶς ὀδύνης

σφοδρᾶς

σφοδρῶς γινομένων χρῆσθαι δυνήσεσθαι. γράφει δ' ἐφεξῆς τάδε, σῦκον λεῖον μετὰ χαλκάνθου. διαφορητικῆς μὲν οὖν καὶ λεπτυντικῆς δυνάμεως ἐστὶ τὸ σῦκον, εἰ μὲν ξηρὸν εἴη μάλιστα. πρόσφατον δὲ ὄν, ἔχει μὲν τὸ διαφορητικόν, οὐ μὴν πέψιν γε δύναται. χάλκανθον δὲ ὅτι σφοδρότατον ἐστὶ φάρμακον ἰσχυρὰς ἀμφοτέρας ἔχον τὰς δυνάμεις, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, διὸ καὶ φυλακτέον αὐτοῦ τὴν σφοδρότητα. ἑφθῷ δὲ σύκῳ δηλονότι τῷ ξηρῷ, μετ' ἀψινθίου, καὶ οἴνου λελειασμένοις ἀξιοῖ χρῆσθαι, καὶ ἐχρησάμεθα γε αὐτῷ, καὶ ὑμεῖς ἐν καιρῷ ἐπὶ τὰς μείζους μεγέθει τε καὶ χρόνῳ φλεγμονάς, ὥσπερ γε καὶ τοῖς κεκαυμένοις κήρυξι, καὶ πορφύραις, καὶ ὀστρέοις ἐπὶ τῶν ἤδη σκιρρουμένων, καὶ χρονιζουσῶν, ἔστι γὰρ ἄλυπόν τε καὶ ἄδηκτον φάρμακον, οὐ μόνον εἰ μέλιτι δεύσειέ τις αὐτῶν τὴν σποδιάν, ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ παλαιὸν στέαρ ὑὸς ἐπιμίξειεν. ἀλυπότατα γὰρ τοῦτο διαφορεῖ τὰς κεχρονισμένας ἁπάσας φλεγμονάς, κἂν ἐκ ῥευματικῆς ὑποθέσεως ὦσιν. ἐφεξῆς δὲ κηρωτῇ ῥοδίνῃ, καὶ κυπρίνῃ μετὰ πηγάνου κελεύει χρῆσθαι, διαφορητικῷ μὲν φαρμάκῳ, σφοδρὸν δ' οὐδὲν οὐδὲ βίαιον ἔχοντι. βραχὺ δ' αὐτοῦ σφοδρότερον γίνεται τὸ σύνθετον φάρμακον, εἰ θεῖον ἄπυρον ἀντὶ τοῦ πηγάνου μίξαιμεν. ἡ δὲ ἐφεξῆς γεγραμμένη, κιμωλία μετ' ὄξους, οὔτε ἰσχυρᾶς οὔτε ὀδυνώδους, οὔτε μεγάλης παρωτίδος ἐστὶν ἴαμα. τὸ δ' ἐν θαλάσσῃ σῦκον ἑψημένον, ἐπὶ τῶν ἤδη σκιρρουμένων χρήσιμον ἂν εἴη διαφορητικὸν ὑπάρχον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τῆς θαλάσσης μὴ παρούσης, ἅλμῃ τις χρήσαιτο. παραπλήσιον δὲ τούτῳ, καθάπερ καὶ ὁ Ἀρχιγένης ἔφη, καὶ τὸ πράσιον ἐστὶ μεθ' ἁλῶν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἔγραψεν, οὗ μικρὸν ἔμπροσθεν ὕστατον ἐπὶ τὴν ῥῆσιν οὕτως ἐμνημόνευσα, τοῦ βουτύρου, καὶ μετ' αὐτὸ πάλιν ἐπὶ γυναῖον φάρμακον κατέβη. πύρεθρον λεῖον ἀναλαμβάνεσθαι σύκῳ κελεύων, εἶθ' ἑξῆς ἀσβέστῳ λεία μετὰ μέλιτος χρῆσθαι προστάττει. καὶ μετὰ τοῦτο γαλῆς αἵματος καταχεομένου μέμνηται. περίεργα δ' ἡγούμενος εἶναι τὰ τοιαῦτα, καὶ πονηρὰν ἀποφαίνοντα τὴν ἰατρικήν, εἰ διὰ τῶν ἄλλων βοηθημάτων ἄνευ γαλῆς αἵματος ἀδυνατεῖ θεραπεῦσαι παρωτίδας, οὔτ' ἐχρησάμην αὐτοῖς, οὔτε πεῖραν ἔχω, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλος τις τῶν φίλων ἐπεχείρησε χρῆσθαι. τὸν δ' ἐγκέφαλον καταχεῖν, οἴῳ δήποτε, μετρίων παρωτίδων ἐστὶν ἴαμα. τούτῳ δ' ἐφεξῆς γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. ὀξυζέσῳ καταντλήσας, ἢ σπόγγον ὀξάλμῃ βρέχων ἐπιτίθει. σκαπανέων δ' ἂν εἴη τοῦτο, καὶ θεριστῶν, οὐ πολιτικῶν σωμάτων ἐστὶ βοήθημα. μετὰ τοῦτο δὲ δριμέος μέμνηται φαρμάκου τοῦ διὰ τῆς κεκαυμένης γαλῆς, ἧς τὴν σποδὸν ἐκέλευσεν ἀναλαμβάνεσθαι κηρωτῇ ἰρίνῃ. κατ' ἐκεῖνον δὲ δηλονότι τὸν καιρόν, ἡνίκα χρονίζει τε καὶ σκιρροῦνται, τοῖς τοιούτοις δηλονότι φαρμάκοις χρηστέον. τὰ γάρτοι πλεῖστα τῶν γεγραμμένων ὑπ' αὐτοῦ τῶν χρονιζουσῶν δυσλύτως παρωτίδων ἐστὶν ἰάματα. διὰ τοῦτο καὶ προσέθηκε τῷ φαρμάκῳ τούτῳ τὸ δύνασθαι, καὶ χοιράδας καλῶς ἰᾶσθαι. παρέγκειται δ' ἀτάκτως μετὰ τοῦτο τοιάδε τις λέξις, ἥτε συνεχὴς καταιόνησις τοῦ θερμοῦ, καὶ ἡ συνεχὴς τῆς ὠμῆς λύσεως ἐπίθεσις, ὅπερ εἴτε καθ' αὑτό τις ἀναγινώσκοι, εἴτε καὶ τὴν τελευτὴν τῆς προτέρας ῥήσεως ἀρχὴν ταύτης τῆς λέξεως ποιοῖτο, κατ' ἀμφότερα καλῶς εἴρηται. δῆλον δὲ ἔσται προταξάντων ἡμῶν τὴν τελευτὴν τῆς πρὸ ταύτης ῥήσεως, ὥστε γενέσθαι τὸν ὅλον λόγον τοιοῦτον. θαυμαστῶς διαφορεῖ, καὶ χοιράδας πολλάκις, καὶ παρωτίδας, ἐκ τῆς συνεχοῦς ἐπιθέσεως τῆς ὠμῆς λύσεως. εἰ δέ γε περὶ τῶν παρωτίδων μόνον λέγοιτο, ὁ διορισμὸς λείψει τῇ λέξει διδάσκων ἡμᾶς, ἐπὶ τίνων καὶ ποίων παρωτίδων καταιόνησις ὕδατος θερμοῦ, καὶ συνεχὴς ὠμῆς λύσεως ἐπίθεσις ἁρμόττει. οὐ γὰρ ἐπὶ πάσης γε, ἀλλ' ἣν ἐθέλομεν ἐκπυῆσαι τάχιστα, καθάπερ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται. τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἔφην, παράκειται μοχθηρῶς. ἐπὶ δὲ τὰ συνεχῆ μεταβὰς ὁ Ἀρχιγένης αὖθις γράφει φάρμακα, μὴ προσθεὶς μέν, ὅτι τῶν σκληρυνομένων καὶ χρονιζουσῶν ἐστὶν ἀλεξητήρια, γινωσκόντων δὲ ἡμῶν ἐκ τῆς ὕλης ὑπάρχειν αὐτά. παραγράψω δ' ὑμῖν ἤδη καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιγένους λέξιν ἔχουσαν οὕτω. ἰδίως δὲ θέρμους πικροὺς ἀληλεσμένους ἑψήσας μετὰ μέλιτος, ὀλίγην ἄσβεστον προσμίξον, καὶ κατάπλασσε, διαφορεῖ δὲ καὶ τοῦτο ἄκρως. πίσσης βρυτίας, μάννης λιβανωτοῦ ἴσον, τερμινθίνης, φοινίκων συριακῶν μὴ παλαιῶν λιπαρῶν τῆς σαρκὸς καθαρᾶς, ἑκάστου τὸ διπλοῦν, χαλβάνης ὡς ἥμισυ, τῆς μάννης ἑνώσας δέ, χρῶ. ἐὰν δὲ ἢ σκληρὰ ῥητίνῃ, πρόσμενε. ἢ νίτρου, καὶ σινωπίδος τὸ τρίτον μετὰ κυπρίνου γλοιώδους ποιῶν ἔμπλασσε, καὶ ἐπιτίθει. ἢ ἄσβεστον μετὰ γλοιοῦ ὁμοίως. ἢ ἰσχάδα, χαλβάνην, νίτρον ἴσα, θείου τὸ τρίτον, τερμινθίνης, ὀποπάνακος ἀνὰ ἐλάχιστον ἑνώσας, χρῶ. ἢ ἄσβεστον μετ' ὄξους λεῖον, καὶ ἐπιτίθει. εἰ δὲ μηδ' ἐπὶ τούτοις διαφοροῖντο, συνεργητέον τῇ μεταβολῇ εἰς πύον, διά τε καταντλήσεως πολλῆς δάφνης, ἢ δαφνίδος ἀφεψήματι καταντλοῦντας. ἢ θεῖον ἤτοι τοιοῦτον ἐμπάσσοντας εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ καταπλάσσοντας πυκνῶς θερμῇ τῇ ὠμῇ λύσει, ἢ καὶ νίτρον. ἢ περιστερᾶς κόπρον αὐτῇ μιγνύντας. ἢ καὶ σικύαν, προσκολλητέον μετὰ ἀμύξεως. εἶτα ἐπὶ τὴν χειρουργίαν ἰτέον, καὶ ὠμοτομητέον. κράτιστον γὰρ ἐπὶ τούτων, τὸ τάχιστα εἰς τὰ ἐκτὸς τὸν ῥευματισμὸν ἐπισπᾶσθαι. ταῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν. εἰσὶ δὲ καὶ ἔμπλαστροι πολλαὶ διαφοροῦσαι παρωτίδας, αἱ μὲν τινὲς τὰς ἤδη σκιρρουμένας καὶ κεχρονισμένας, αἱ δὲ τὰς πεπαυμένας μὲν τῆς ὀδύνης, οὐδεμίαν δὲ ὑπόφασιν ἐχούσας πύου, καθάπερ γε καὶ τὰς ἤδη διαπυϊσκομένας ἐκθεραπεύουσαι. γεγραμμέναι δέ εἰσιν μετὰ τῆς ἰδίας ἐπαγγελίας ἐν ταῖς ἐμπλάστροις ταῖς διαφορητικαῖς αἱ τοιαῦται. καθάπερ γε καὶ αἱ τὰς ἁπλᾶς παρωτίδας ἐκθεραπεύουσαι, χαλαστικαὶ καλούμεναι, πᾶσιν εἰσὶν γνώριμοι. παραδείγματα αὐτῶν, ἥτε μνασίου, καὶ ἡ διὰ χυλῶν, καὶ ἡ διὰ πισσελαίου, καὶ τούτων ἔτι μαλακώτεραι αἱ κηρωτοειδεῖς, αἵτε διὰ τοῦ βουτύρου, καὶ αἱ διὰ τοῦ οἰσύπου, προσλαμβάνουσαι ὀστρέων κεκαυμένων, ἢ κηρύκων, ἢ πορφυρῶν, στέατος χοιρείου πάντων ἀνὰ 𐅻 γ'. βουτύρου 𐅻 α'. κηροῦ 𐅻 β' S. ὀστρέων κεκαυμένων λειοτάτων 𐅻 β'. τὰ τηκτὰ τήξας ἐπίπασσε τὰ ὄστρεα, καὶ ἑνώσας χρῶ θαρρῶν ὡς ἐναργέστατα πρὸς παρωτίδας.

Περὶ τῶν ἐν τῇ ῥινὶ παθῶν.

Ἐκ μὲν τοῦ γένους τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, οἱ πολύποδες ἐν ταῖς ῥισὶ γεννῶνται. ἐπὶ δὲ τὸ τῶν ἑλκώσεων, αἱ ὀζαίναι, ἐπὶ δὲ τὸ τῶν παρὰ φύσιν ἐκκρίσεων, αἱ αἱμορραγίαι γινόμεναι τοῖς ὀξέως νοσοῦσι, ἐπὶ τὰς καλουμένας ἰδίως παρὰ τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ὑποδρεκκρίσεις, ἐν αἷς ἡ φύσις ἐπὶ κριτικὸν ὁρμήσασα βοήθημα, τῆς συμμετρίας οὐκ ἐκράτησε. πρῶτον οὖν τῶν ὀζαίνων ποιήσομαι τὸν λόγον, ἐξ ἐπιρροῆς ὑγρῶν δριμέων, καὶ σηπεδονωδῶν γινομένων, ὡς ἐάν γε μόνον ἢ δρι

μέα, λυσίατα μὲν ἕλκη ποιεῖν πέφυκεν, ἃ μὴν ὄζοντα μοχθηρῶς. ἡ δὲ θεραπεία κοινὴ μὲν ἀμφοῖν τε τούτοιν, καὶ τὸ πολύποδα ξηραίνειν τὸ πρῶτον, καὶ ῥῶσαι τὴν κεφαλήν. εὔδηλον γὰρ ὅτι διὰ περιουσίαν ὑγρῶν μοχθηρῶν ἐπιρρεῖται ταῖς ῥισὶν ἐξ αὐτῆς. ὅπως δὲ χρὴ ῥωννύναι τὴν κεφαλὴν ὅλην ὡς μηδὲν ἐξ αὐτῆς περίττωμα τοῖς κάτω μέρεσιν ἐπιρρεῖν, εἴρηται πολλάκις. ὅταν οὖν δι᾽ ἐκείνων παρασκευάσῃς τὴν κεφαλὴν ἐρρωμένην, ἐπὶ τὴν τῆς ῥινὸς ἀφίξῃ θεραπείαν, ἐν ταῖς ὀζαίναις σκοπὸν ἔχων, ξηραίνειν τὸ πεπονθὸς μόριον διὰ φαρμάκων μικτῆς δυνάμεως, ἀποκρουομένων τε καὶ διαφορούντων. ἀποκρούεται μὲν οὖν δηλονότι τά τε αὐστηρὰ, καὶ στρυφνὰ κοινῇ προσηγορίᾳ κεχρημένα τῇ τῶν στυφόντων. διαφορεῖ δὲ τὰ θερμὰ, καὶ ξηρὰ ταῖς δυνάμεσιν, ὧν ἡ ὕλη τοιάδε ἐστίν.

Ἀρχιγένους φάρμακα πρὸς ὀζαίνας.

Ὀζαίνης δ᾽ οὔσης ἐν ταῖς ῥισὶν, καλαμίνθης χυλὸν ἐγχυμάτιζε. ἢ αὐτὴν ξηρὰν τὴν καλαμίνθην ἐμφύσα διὰ σίφωνος. ἢ ἐλλέβορον λευκὸν μετὰ σπέρματος καρδάμου χνοώδους ἐμφύσα καθ᾽ ἡμέραν. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν κεφαλὴν καταύτλει. διάχριε δ᾽ αὐτὰς ἢ χαλκίτιδι, ἢ χαλκάνθῳ, ἢ ψωρικῷ μετὰ μέλιτος. ἢ μέλι ἐνστάζας εἰς τὴν ῥῖνα, καὶ διασήσας πταρμικῷ τὰς ἐφελκίδας ἐκτίναξον, εἶτα τὸ προγεγραμμένον διὰ τοῦ καρδάμου, καὶ τὸ ἐλλεβόρου φάρμακον ἀνασπᾶν ποίει τῇ ῥινὶ ὡς πλεῖστον, καὶ μετὰ τοῦτο διάχριε ἀμόργῃ μετὰ μέλιτος. ἢ βατραχίου χυλὸν, μετὰ στυπτηρίας ὑγρᾶς ἐγχυμάτιζε εἰς τὴν ῥῖνα, ὕπτιον κατακλίνας, καὶ κέλευε ἀνασπᾶν μέχρις οὗ εἰς τὸ στόμα διέλθῃ, καὶ τοῦτο ποίει μέχρις ἂν ἀποθεραπεύσῃς. ἐὰν δὲ ᾖ παλαιὰ, καὶ ὄξος παλαιὸν πρόσμισγε. ἢ θεῖον λεῖον, καὶ δριμὺ ὄξος εἰς στενόστομον ἀγγεῖον βαλὼν, προστίθει τῇ ἀναπνοῇ αὐτῶν ἐφ᾽ ἱκανὸν, εἶτα μίσυος κυπρίου, καὶ νάρδου ἰνδικῆς τὸ ἥμισυ μετὰ χίου οἴνου λεάνας μέχρι μελιτώδους γλοιότητος, πτερῷ διάχριε τοὺς πόρους, καὶ ἐρίῳ ἔμφραττε.

Πρὸς τὰ ἐν τοῖς μυκτῆρσιν ἕλκη.

Τὰ δὲ ἐν τοῖς μυκτῆρσιν ἕλκη, ῥοιῶν χυλὸν ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ ἑψήσας μέχρι ἡμίσους διάχριε. ἢ ῥόαν γλυκεῖαν ὅλην ἐν οἴνῳ ἑψήσας λέανον, καὶ ἔξωθεν κατάπλασσον. ἢ λευκοΐῳ μεθ᾽ ὕδατος διάψα. ἢ βάτου χυλὸν καὶ στυπτηρίαν, λεῖα δεῖς μεθ᾽ ὕδατος. ἐὰν δὲ ᾖ παλαιὸν μετ᾽ ὄξους. ἢ ἴρειδι καὶ σανδαράχῃ μετὰ μέλιτος. ἢ στέατι μοσχείῳ, καὶ ῥητίνῃ διάχριε.

Περὶ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας πολύποδος.

Ὄγκος ἐστὶ παρὰ φύσιν ἐν ταῖς ῥισὶ γεννώμενος, ἐοικὼς κατὰ τὴν τῆς οὐσίας ἰδιότητα τῇ τοῦ πολύποδος σαρκί. πρόδηλον οὖν ὅτι παχέων, καὶ γλίσχρων χυμῶν ἔγγονον ἐστὶ τὸ πάθημα, καὶ διὰ τοῦτο μικτῆς ὕλης δεόμενον, ὡς τὸ μέν τι στύφειν αὐτῆς δύνασθαι, τὸ δὲ τέμνειν, καὶ λεπτύνειν, τὸ δὲ διαφορεῖν, καὶ παχύνειν.

Ἀρχιγένους πρὸς πολύποδας.

† λευκοῦ Ἐπὶ δὲ πολύποδος, καρδάμου † λεπτοῦ χνοώδους ἢ ∠ ς. σὺν ἐλλεβόρου λευκοῦ ὀβολοῖς δύο, λεῖα κέλευε τῇ ῥινὶ ἀνασπᾶν. ὅταν δὲ ἐκπέσῃ, μοτοῖς σὺν τῇ ἀνθηρᾷ διὰ μέλιτος χρῶ, ἢ λυκίῳ ὁμοίως.

Ἀσκληπιάδου πρὸς ὀζαίνας καὶ πολύποδας.

Ἐν μὲν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐκτὸς οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης. ξηρὸν πρὸς ὀζαίνας, στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ. σμύρνης ∠ δ. σανδαράχης ∠ δ. κηκίδος ∠ α. χαλκάνθου κεκαυμένης ∠ α. λείοις χρῶ, πρότερον ἐκκλύζων τοὺς μυκτῆρας οἴνῳ εὐώδει, καὶ τότε παραπτόμενος πυρῆνι μήλης. ἐρείκης καρποῦ ∠ η. σμύρνης ∠ η. νίτρου ἐρυθροῦ ∠ η. σιδίων ∠ η. μυρσίνης καρποῦ ∠ α. κροκομάγματος ∠ β. λείοις χρῶ. στέρεως αἰγυπτίου εὐθρύπτου ∠ β. χαλκίτεως ὀπτῆς ∠ β. μυρσίνης καρποῦ ∠ α. κρόκου ∠ α. σμύρνης ∠ α. λείοις χρῶ. χαλκίτεως ὀπτῆς ∠ β. χαλκάνθου ὀπτῆς ∠ β. μίσυος ∠ β. ἀμώμου ∠ α. σμύρνης ∠ δ. κρόκου ∠ α. λείοις χρῶ. ξανθίζουσα λεγομένη. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ η. χαλκίτεως ὠμῆς ∠ ς. σανδαράχης ∠ γ. σιδίων ῥοιᾶς ∠ β. χαλκάνθου κεκαυμένου ∠ β. μίσυος ∠ β. λείοις χρῶ. χαλκάνθου κεκαυμένου ∠ δ. διφρυγοῦς ∠ β. ἀσβέστου ∠ β. σανδαράχης ∠ β. ξηροῖς παράπτου. ἢ στρεπτῷ περιβρέχων ὕδατι, καὶ μολύνων τὸ φάρμακον. μίσυος ὀπτοῦ ∠ β. μάννης λιβάνου ∠ β. χαλκίτεως ὀπτῆς ∠ β. λεπίδος χαλκοῦ ∠ α ς. ἰοῦ ∠ α. ξηροῖς παράπτου.

Λάμπωνος πρὸς ὀζαίνας, καὶ αἰγίλωπας, καὶ πολύποδας, καὶ ἄλλα πολλά.

Πρὸς ὀζαίνας, καὶ αἰγίλωπας, καὶ πολύποδας, καὶ ὅσα βούλει χωρὶς τομῆς, καὶ καύσεως ἀπαλλάττειν. ἀφίστησι δὲ καὶ ὀστᾶ διεφθορότα, ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς νομὰς, καὶ σηπεδόνας ἐμπλαττομένη, καὶ πρὸς τὰ ῥυπαρὰ ἕλκη ἐν μοτῷ μετὰ μέλιτος. χαλκοῦ ἐρυθροῦ ῥινήματα ℔ α. ἁλῶν ἀμμωνιακῶν ℔ β. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℔ β. στυπτηρίας στρογγύλης ℔ γ. ὄξους δριμυτάτου ℥ ς. τὰ ξηρὰ λεάνας, καὶ ἐπιβαλὼν ὄξος, ἀναλάμβανε εἰς ἄγγος ἐρυθροῦ χαλκοῦ, καὶ κίνει ἐν ἡλίῳ κερκίδι ἐρυθροῦ χαλκοῦ ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν, ἕως ἂν ξηρανθῇ τὸ φάρμακον, εἶτα κατεράσας εἰς θυΐαν, καὶ τρίψας ἐπιμελῶς, ἀνελοῦ εἰς ἄγγος κεραμεοῦν. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως δίδου ὕδωρ ἀναρροφῆσαι, εἶτα ἐν τῷ στόματι κατέχειν, τὸ δὲ φάρμακον ἐμφύσα διὰ συριγγίου.

Σκριβωνίου λάργου, ποιεῖ πρὸς πᾶσαν ἐξοχήν.

Μίσυος κεκαυμένης, χαλκίτεως κεκαυμένης, χαλκάνθης κεκαυμένης, σώρεως, λεπίδος χαλκοῦ ἀνὰ ∠ η. ξηρῷ παράπτου. δεῖ δὲ προανατρίβειν πρὸ μιᾶς ἡμέρας, τῇ καὶ ἐπιούσῃ τὸ φάρμακον ἐπιτιθέναι μετὰ τὴν τροφήν. πρότερον δὲ δεῖ ὑποχρίσαι τοὺς μυκτῆρας ἀσφάλτῳ ἢ πίσσῃ ὑγρᾷ, ἢ σμύρνης στακτῇ.

Φιλοξένου χειρουργοῦ πρὸς πολύποδας, ὀζαίνας, πᾶν ὑπερσάρκωμα,
αἱμορροΐδας, καὶ ὃ ἐὰν βούλῃ ἐσχαρῶσαι.

Χαλκοῦ κεκαυμένου, ἀρσενικοῦ πεφυρμένου, μίσυος ὀπτοῦ, ἀνὰ ∠ β. διφρυγοῦς ∠ γ. χαλκίτεως κεκαυμένης, χαλκάνθης κεκαυμένης, λεπίδος χαλκοῦ ἀνὰ ∠ δ. λείοις χρῶ. μετὰ δὲ τὴν τῶν φαρμάκων ἐπίθεσιν χρώμεθα πταρμικοῖς, τὰς ἐφελκίδας βουλόμενοι σαλεύειν, αἳ ἐκπίπτουσι διὰ τριῶν ἢ τεσσάρων, καὶ μετὰ τὸ ἐκπεσεῖν ἀποθεραπεύομεν στέατι χηνείῳ, καὶ βουτύρῳ μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτὸς φαρμάκων οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης.

Ἀσκληπιάδου

Ἀσκληπιάδου πρὸς ὀζαίνας, ᾧ ἐχρήσατο Μέγης.

Ἐρείκης καρποῦ ∠ δ΄. σμύρνης ∠ δ΄. νίτρου ἐρυθροῦ ∠ δ΄. σιδίων ῥοιᾶς ∠ δ΄. κρόκου ∠ β΄. κόστου ∠ β΄. λείοις ἐμφύσα. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ΄. σμύρνης ∠ δ΄. σανδαράχης ∠ β΄. ῥοῦ ἐρυθροῦ ∠ β΄. ἁλῶν ὀρυκτῶν ∠ β΄. κρόκου ∠ β΄. κόστου ∠ β. λείοις ἐμφύσα. πρὸ δὲ τῆς θεραπείας ἐκκλύζειν τοὺς μυκτῆρας πειρώμεθα οἴνῳ εὐώδει, καὶ μέλιτι καλῷ.

Πρὸς τὰ ἐν μυκτῆρσι πολύποδα, ᾧ ἐχρήσατο Ἀντίπατρος.

Χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ΄. μίλτου σινωπίδος ∠ α΄. λείοις ἐμφύσα διὰ καλαμίδος, ἀλλὰ καὶ περιάπτου πυρῆνι μήλης.

Ἄλλο Ἀντωνίου Μούσα.

Χαλκάνθου μέρος α΄. σανδαράχης μέρος α΄. λείοις ἐμφύσα.

Ἄλλο Χαριξένους μετὰ χειρουργίαν.

Κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ∠ δ΄. λεπίδος ἐρυθρᾶς ∠ δ΄. ἀρσενικοῦ ∠ α΄. λείοις ἐμφύσα. Βρυωνίας ῥίζης κεκαυμένης ∠ δ΄. χαλκάνθης ∠ δ΄. ἀφρονίτρου ∠ δ΄. ἐλατηρίου ∠ δ΄. λείοις ἐμφύσα.

Πρὸς τὰ ἐν μυκτῆρσιν ἕλκη.

Μολύβδου σκωρίας, οἴνου παλαιοῦ, ἐλαίου μυρσίνου ἑκάστου τὸ ἴσον, τὴν σκωρίαν τοῦ μολύβδου λειοτρίβει ὥστε λειοτάτην γενέσθαι, καὶ ταύτῃ ἐπιβάλλων τὸν οἶνον λειοτρίβει. ἔπειτα τὸ μύρσινον, καὶ πάντα ὁμοῦ μίξας, καὶ ἀνακόψας βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, τίθει ἐπ' ἀνθράκων κινῶν συνεχῶς, καὶ ὅταν γλοιώδες γένηται τὸ φάρμακον, ἀνελόμενος εἰς πυξίδα μολυβδίνην, φύλαττε. Ἄλλο. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η΄. οἴνου, ῥοδίνου τὸ αὔταρκες, ἐλαίου μυρσίνου ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε καὶ χρῶ καθὼς ἄνω προείρηται. Ἄλλο. λιθαργύρου ∠ ς΄. ψιμυθίου ∠ η΄. σιδίων ∠ δ΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ΄. οἴνου ἀμιναίου ὅσον ἐξαρκεῖ, ἐλαίου μυρσίνου τὸ αὔταρκες. τὰ ξηρὰ κόψας, καὶ σήσας, καὶ εἰς θυίαν βαλὼν λέαινε μετ' οἴνου ὥστε γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπίβαλλε τὸ μύρσινον, καὶ ἀνακόψας, καὶ ἀνελόμενος εἰς πυξίδα μολυβδίνην, χρῶ καθὼς προείρηται. ἔστω δὲ τοῦ μὲν μυρσίνου κοτύλαι τέσσαρες, τοῦ δὲ οἴνου κύαθοι δ΄.

Διογένους φάρμακον ἐπιτετευγμένον.

Στέατος χηνείου ∠ δ΄. ὑσσώπου ∠ α΄ ς. μυελοῦ ἐλάφου ∠ β΄. κηροῦ τυρρηνικοῦ ∠ η΄. μολύβδου κεκαυμένου, καὶ πεπλυμένου ∠ δ΄. στίμμεως κεκαυμένου, καὶ πεπλυμένου ∠ η΄. λαδάνου ∠ β΄. στέατος μοσχείου ∠ β΄. τερμινθίνης ∠ δ΄. ψιμυθίου ∠ β΄. λιθαργύρου ∠ α΄. ῥοδίνου τὸ αὔταρκες. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, καὶ ἀνελόμενος χρῶ, ἐν δὲ τῇ χρήσει αἴρων ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ ῥοδίνῳ διαλύων, ὑπόχριε τοὺς μυκτῆρας.

Ἀπολλωνίου πρὸς τὰς ἐν μυκτῆρσι διαθέσεις, ἐκ τοῦ πρώτου τῶν εὐποριστῶν.

Πρὸς τὰς ἐν μυκτῆρσιν ἑλκώσεις, καὶ σηπεδόνας, καὶ ὀσμὰς, ῥοιᾶς ἀπυρήνου γλυκείας, καὶ ὀξείας χυλὸν ἑψήσας ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ μέχρι λειφθῇ τὰ δύο μέρη χρῶ, διαχρίων ἐσωτάτω. ποιεῖ δὲ καὶ ῥόα γλυκεῖα μετ' οἴνου ἑψηθεῖσα, καὶ ἔξωθεν καταπλασσομένη, καὶ ἔσωθεν διαχριομένη.

Πρὸς σαρκώματα καὶ πολύποδα.

Διφρυγεῖ λείῳ προσάπτου, καὶ μοτῷ διάστελλε τοὺς μυκτῆρας. ἐλλέβορον τρίψας μίξον ὀρίγανον ἴσην λείαν, καὶ ἐμφύσα εἰς τοὺς μυκτῆρας δὶς τῆς ἡμέρας. Ἄλλο. ἐλλέβορον μέλανα, καὶ σανδαράχην ἴσην τρίψας, καὶ μίξας ἔλαιον, ἀναλαβὼν ἐρίῳ πλήρωσον τὸν μυκτῆρα. Ἄλλο. χαλκοῦ ἄνθος, καὶ ἰὸν, καὶ ὀπὸν σιλφίου ἐξ ἴσου τρίψας ἐλαίῳ μίξον, καὶ πάχος ὑπαλείπτου ποιήσας ὑπάλειφε μέχρι πέντε ἡμερῶν, ἔπειτα λαβιδίῳ ἐξαίρει. ἀρσενικὸν, καὶ πιτύινην τρίψας, μήλῃ προσάπτου δαψιλεῖ χρώμενος τῷ φαρμάκῳ. ἐπειδὰν δὲ ἐξοιδήσῃ, καὶ ἐπαρθῇ, ἐλλεβόρῳ μέλανι ξηρῷ λείῳ συμμέτρως χρῶ. ἐν ἡμέραις γὰρ ἑπτὰ ταῖς πλείσταις κενὸς ὁ μυκτὴρ γίνεται, εἶτα προκάθαιρε διφρυγεῖ λείῳ μετὰ μέλιτος χρώμενος. ἀρσενικὸν, καὶ τίτανον καὶ ἐλλέβορον λευκὸν λεάνας μήλῃ προσάπτου.

Πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα εἰς τοὺς μυκτῆρας.

Τὰ δὲ ἐμπίπτοντα εἰς τοὺς μυκτῆρας, ἔξαιρε ὠτογλυφίδι, ἢ λαβίδι, ἢ πταρμικὸν πρόσφερε φάρμακον, καὶ τὸ στόμα κατάλαμβανε, καὶ τὸν ἕτερον τῶν μυκτήρων πρόσπιεζε, ἐὰν περ μὴ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μυκτῆρσι τὸ πάθος ὑπάρχῃ. ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοῦ Ἀπολλωνίου οἷς αὐτὸς ἐχρήσατο. ὡς δ' ἐγὼ κέχρημαι, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς ῥισὶ πολυπόδων τε καὶ ὀζαινῶν εὑρὼν εὐδοκιμώτατα τὰ ὑπογεγραμμένα, πρῶτον μὲν τὸ διὰ τῶν ῥοιῶν. ἔστωσαν δὲ ἴσαι τόν τε ἀριθμὸν, καὶ τὸ μέγεθος, ἐκ τῶν τριῶν διαφορῶν λαμβανόμεναι. αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν αὐστηραὶ, τινὲς δὲ γλυκεῖαι, τινὲς δὲ ὀξεῖαι. κόπτειν οὖν αὐτὰς προσφάτους, καὶ πεπείρους, καὶ συνθλᾶν ὅλας ἀκριβῶς, ὡς ἐκθλιβῆναι δύνασθαι τὸν ἐξ αὐτῶν χυλὸν, ὃν χρὴ καταθέμενον ἐν ἀγγείῳ κασσιτερίνῳ φυλάττειν ἐπ' ὀλίγον ἀφεψήσαντα, εἴ ποτε φαίνοιτο τοῦ δέοντος ὑγρότερον, τὸ δὲ ὑπολειπόμενον αὐτῶν στερεὸν, καὶ παχὺ, κόπτειν αὖθις ἀκριβῶς, ὡς δύνασθαι μετὰ τὸ κοπῆναι λειωθῆναι πάλιν εἰς θυίαν, καὶ ἀναπλασθῆναι κολλυρίοις ὅμοια, συμμέτρως ἔχοντα πρὸς τὴν ῥῖνα τοῦ θεραπευομένου. καθίεται γὰρ εἰς τὸν πόρον τῆς ῥινὸς ἐν ᾧ ὁ πολύπους, ὥστε αὐτοῦ δήξεως καὶ συμπαθείας, ὁποῖον ἐργάζεται τὰ δριμέα τῶν φαρμάκων ἐν χρόνῳ πλείονι καθαίρειν αὐτόν. ἐὰν δὲ ὑγρότερος, καὶ μαλακώτερος ὁ πολύπους σοι φαίνηται, πλεῖον ἐμβάλλοις τῶν αὐστηρῶν ῥοιῶν, εἰ δὲ σκληρότερος τῶν ὀξειῶν. ἐπεὶ δὲ δύσφορόν ἐστιν ἀνέχεσθαι διὰ παντὸς τοῦ κολλυρίου, διαπαύειν προσήκει χρώμενον, ἐν αἷς οὐκ ἐντίθεται αὐτὸ τῷ τεθλιμμένῳ χυλῷ, καὶ μέντοι καὶ χαίροντα μέγα τὸν πεπονθότα διαχρίειν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη καθὰ συντέτρηται ἡ ῥὶς πρὸς τὸν οὐρανίσκον τῷ ὑγρῷ φαρμάκῳ ἐκθλιβέντι χρώμενον, ἢ πτεροῖς, ἢ ἐρίῳ περιβεβλημένῳ μήλῃ, ἢ πυρῆνι. τῶν δὲ ξηρῶν φαρμάκων, ἀδήκτως οἶδα ποτὲ τῷ διφρυγεῖ δαπανηθέντα χρόνῳ πλείονι πολύπουν. εὐδοκιμεῖ δὲ ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὸ προειρημένον κολλύριον, τὸ ἐκ τῶν ῥοιῶν ἀναπλαττόμενον ὅταν ξηρὸν γένηται, καλῶς κοπτόμενόν τε καὶ διαπτώμενον, καὶ λειούμενον, εἶτ' ἐμφυ-

σώμενον, ἢ καὶ διὰ πυρήνος μήλης ἐντιθέμενον. ἅπαντα δὲ ταῦτα συνεχῶς δεῖ ποιεῖν, ὡς μηδέποτε λείπειν τὸ φάρμακον τῷ πεπονθότι μορίῳ, ῥᾳδίως γὰρ ὑπὸ τῆς ὑγρότητος ἐκκλύζεται. καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμιώντων, οὕτω κἀπὶ τούτων εἰ οἷόν τε διὰ παντὸς ἐπιτεθεῖσθαι χρὴ τὸ φάρμακον, ἀποπλύνεται γὰρ ῥᾳδίως, ὡς ἔφην, ὑπὸ τῆς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος. μὴ φέροντος δέ τινος εὐνούχου μηδενὸς τῶν φαρμάκων τὴν προσφορὰν, ἀλλ' ὑπὸ πάντων ἐρεθιζομένου, ῥόδα ξηρὰ κόψας, καὶ λειώσας ἀκριβῶς, καὶ ἐπιθεὶς, ἀλύπως τε ἅμα καὶ θαυμαστῶς ὅπως ἔγνων ὑπ' αὐτῶν ὠφεληθέντα τὸν ἄνθρωπον, ὥστε καὶ αὖθις ἐπὶ τῶν μαλακῶν καὶ ὑγρῶν, ἢ δυσέλκων σωμάτων ἐχρησάμην αὐτῷ. δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ οὐδὲν ἔβλαψεν, ἢ πάντως γε ἐνήργησεν ἀλύπως. τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν διὰ στικῶς καθαιρόντων τὰς πολύποδας παροξυντικά πως αὐτῶν ἐστιν, ὅταν μὴ τύχῃ τοῦ σκοποῦ. τὰ δὲ ἕλκη τὰ ἐν τοῖς πόροις τῆς ῥινὸς, ἀεὶ διὰ τῶν τροχίσκων ἐθεράπευσα, τοῦ τε Ἀνδρωνείου καὶ τοῦ Πασίωνος, καὶ τοῦ Πολυείδου, καὶ τοῦ Βιθυνοῦ, καὶ τοῦ συντεθέντος ὑπ' ἐμοῦ, ποτὲ μὲν οἴνῳ γλυκεῖ λύων αὐτοὺς, ποτὲ αὐστηρῷ, καὶ ποτὲ μὲν συμμέτρῳ κατὰ τὴν ἡλικίαν, ποτὲ δὲ παλαιῷ, ποτὲ δὲ καὶ δι' ὄξους, ἢ οἰνώδους, ἢ ἁπλῶς ὄξους, ἢ καὶ δριμέος πάνυ, καὶ παλαιοῦ, κατὰ τὰς εἰρημένας ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰ πάθη συμπτωμάτων τῆς χρήσεως τῶν φαρμάκων εὑρισκομένης. ἐπὶ δὲ πλουσίου τινὸς ἀξιοῦντος εὐῶδες εἶναι τὸ προσφερόμενον φάρμακον, ἐπὶ τὴν τῆς ὀζαίνης θεραπείαν, ἐπενόησα χρήσασθαι τῷ καλουμένῳ ἡδυχρόῳ, διεὶς αὐτὸ φαλερίνῳ παλαιῷ, καὶ θαυμαστῶς ὅπως ἐν τάχει τὸ πάθος ἐθεραπεύθη. λέλεκται δὲ ἡ τοῦ ἡδυχρόου σκευασία κατὰ τὴν τῆς θηριακῆς Ἀντιδότου γραφήν.

Ἡρακλείδου πρὸς τὰς ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμορραγίας πρὸς Ἀντιοχίδα.

Εἴρηται μὲν ἱκανῶς καὶ περὶ τούτων ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, ἀλλὰ νῦν ὅσα διὰ τῆς πεπειραμένης ὕλης ἐγνώσθη τοῖς πρὸ ἡμῶν, εἰρήσεται. σὺ θρόμβους κομισαμένη, κἄπειτα περὶ μηλωτίδα περιθεῖσα ἔριον, κάθες εἰς λύκιον, διεὶς δ' αὐτὸ ὕδατι, διάχει τὸν αἱμορροοῦντα τόπον. ἢ μοτὸν μακρὸν δεύσασα τῷ λυκίῳ ἔνθες, εἶτα ἔξωθεν περιλαβοῦσα τοῖς δακτύλοις, τὸν ῥώθωνα προσπίεσον ἕως ἂν στῇ τὸ αἷμα. ἢ χαλκῖτιν λεάνασα συμμέτρως, καὶ συστρέψασα ἐλλύχνιον κάθες εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, εἶτα κυλίσασα ἐν τῇ χαλκίτιδι, ἢ πριαπίσκῳ καὶ ἐντίθει τοῖς μυξωτῆρσιν. ἢ τῷ χιστῷ μοτῷ χρῶ, ὡς ἐσωτάτω προσερείδουσα. βέλτιον δὲ καὶ εἰς τὴν ὑπερῴαν τὸν δάκτυλον καθεῖναι, ὅπως μή ποτε ὁ χιστὸς ἐκχυθῇ. ἢ λιβανωτὸν θραύσασα καὶ διαχέασα πολυγόνου χυλῷ. ἢ πράσου καρπὸν χυλίσασα τὸν χιστόν. ἢ τὸ ἐλλύχνιον κάθιε. ἢ ἡδύοσμον λεάνας κάθιε. ἢ σπόγγον ξηρὸν ἔνθες. ἢ εἰς ἐζεσμένον ὄξος δριμὺ καταθεῖσα τὸ σπογγίον ἐπιτίθει ἔξωθεν τοῦ αἱμορροοῦντος μυκτῆρος, πιέζουσα μηλωτρίδι μέχρι τοῦ προωθῆσαι. βέλτιον δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποδεδέσθαι λίνῳ διὰ βελόνης ἵνα εὐεξέλκυστον ᾖ. ἐξαίρει δὲ ὅταν καταπίεσῃς. ἐὰν δὲ ξηρὸν γένηται τὸ σπογγίον, καὶ κεκολλημένον ἐντὸς ὠτικῷ κλυστῆρι δίει ψυχρὸν ὕδωρ ἔχοντι, καὶ ἐκκλύζουσα ἐνύγραινε, καὶ οὕτω κομίζου. χρῶ δὲ καὶ ταῖς ἀναγεγραμμέναις τραυματικαῖς, καὶ ἰσχαίμοις. εὔθετεῖ δὲ καὶ τὸ μέτωπον ψύχειν σπογγίοις, καὶ μετέωρα ποιεῖν τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ βραχίονας, καὶ καρποὺς, καὶ μηροὺς, καὶ βουβῶνας, καὶ γόνατα ἐν τοῖς συνεσταλμένοις ἀποδεσμεύειν, καθάπερ ἐπὶ φλεβοτομιῶν, καὶ κελεύειν κινεῖν αὐτὰ, χεῖρας μὲν ἀνατρίβοντας, πόδας δὲ βαδίζοντας. πληρουμένων γὰρ αἵματος τῶν ἐνταῦθα φλεβῶν, τὰ περὶ τὰς ῥῖνας λιφαιμήσουσιν, καὶ ποτίζειν τοῖς πρὸς τὰς ἀγωγὰς τοῦ αἵματος γεγραμμένοις, καὶ τὰ ὦτα ἐμφράττειν εὐτόνως ὀθονίοις, καὶ κηρῷ, κἂν δεῇ στόματι διακατέχειν ὕδωρ ὄμβριον ψυχρόν. ἐὰν δὲ φαίνηται καταπεπόσθαι τι τοῦ αἵματος, καὶ τοῦθ' ἱκανὸν ὂν τῷ πλήθει κενώματι κομίζου. θρομβούμενον γὰρ ἐν κοιλίᾳ, καὶ ἐντέροις, ἔμπρησιν κατασκευάζει.

Τὰ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα πρὸς τὰς ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐκτὸς ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Τὰ τῆς πλατάνου σφαιρία συλλέγων ξήραινε ἐν σκιᾷ, καὶ ξηράνας ἐν δυδίσκῳ τινὰ χιτῶνα τραχὺν ἐπίτριβε τὰ σφαιρία τῷ ὕφει τοῦ χιτῶνος. εἰ δὲ μή γε ἐπί τινος τειχίου παράτριβε, καὶ τὸ μὲν σπέρμα τῶν σφαιρίων ἀπόρριπτε, τὰ δὲ γνάφαλα συλλέγων ἀποτίθεσο εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον καινόν. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως τὰ ἐριώδη τῆς πλατάνου ἐνθεὶς εἰς κάλαμον ἀφῃρημένα τὰ γόνατα ἔχοντα, ἀπογλυφὴν δ' ἔχοντα, καθ' ὃ μέρος ἐπιτίθεται, τοῦ μυκτῆρι ἐμφύσα, συντόμως περιγίνεται τῆς αἱμορραγίας. χάλκανθον τρίψας ἐπιμελῶς ἀπόθου, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ξύσματι ὀθονίων καταβάπτων εἰς τὸ φάρμακον ἐντίθει. σπόγγον ὠμῇ πίσσῃ δεύσας κατάκαυσον, καὶ ἐκ τούτου στρεπτὸν ἀναλαβὼν ἐντίθει. Ἄλλο. ᾠοῦ κελύφους μέρος ἕν, κηκίδος ὀμφακίτιδος μέρος ἕν, λεῖα στρεπτῷ ὕδατι δεδευμένῳ, ἢ ὄξει ἀναλαμβάνων ἐντίθει, τὸ δὲ μέτωπον, καὶ τὴν ῥῖνα κατάπλασσε γύψῳ, ἢ πηλῷ κεραμεικῷ, κρατεῖν δὲ τὰ ὦτα εὐτόνως παραίνει. ἔνιοι δὲ σπόγγον ἀφρικανὸν καθεψήσαντες ἐν ὄξει δριμυτάτῳ, εἶτα ἐκπιέσαντες, καὶ τούτῳ περιειλίσαντες διάπυρον λίθον πυκνὸν ὑποθυμιᾶσαι κελεύοντες τὴν ἀτμὸν ἀνασπᾶν.

Τὰ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα.

Πρὸς δὲ τὰς ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας ἰδίως οὐδὲν ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἐπὶ δὲ τῶν ἰσχαίμων τὰ πλεῖστα, καὶ ταῦτα ἴστησι, καθάπερ κἀγὼ γράψω τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα τοιαῦτα φάρμακα. ἴσχαιμος ᾗ χρῶμαι. χαλκίτεως, μίσυος, μάννης, ἀνὰ ∠ δ΄. λείοις χρῶ. χαλκίτεως ∠ ρ΄. χαλκάνθου ∠ ν΄. μίσυος ὀπτοῦ ∠ κε΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιβ΄ S. λείοις χρῶ. ἴσχαιμος ἡ μεγάλη. μίσυος κυπρίου ∠ ζ΄. χαλκάνθου ∠ ζ΄. φλοιοῦ πίτυος ∠ δ΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ΄. μάννης λιβανοῦ ∠ δ΄. οἱ δὲ ∠ ιε΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιε΄. χαλκίτεως ∠ ιε΄. ἀσβέστου ∠ η΄. οἱ δὲ ∠ μ΄. γύψου πεφωγμένης ∠ δ΄. οἱ δὲ ∠ η΄. λείοις χρῶ. ἴσχαιμος Ἀφροδᾶ. χαλκίτεως ∠ ς΄. μάννης λιβανοῦ ∠ β΄. ῥητίνης τερμινθίνης φρυκτῆς ∠ δ΄. οἱ δὲ γ΄. λείοις χρῶ.

Διδασκαλία τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς γιγνομένων παθῶν, ἐν οἷς καὶ περὶ ἀδήκτων, καὶ ἐμπλαστικῶν φαρμάκων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων.

Οὐκ ἄλλη μέν τίς ἐστι τῆς συνθέσεως αὐτῶν ἡ μέθοδος, ἄλλη δὲ τῆς χρήσεως. αὕτη γὰρ ἡ σύνθεσις ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν ἀναφερομένη γίγνεται, σκοπὸν ἐχόντων τῶν συντιθέντων τὰ φάρμακα, τὴν ἐκ τῆς χρήσεως αὐτῶν ὠφέλειαν. ὥσπερ δ᾽ ἐν τοῖς ἄλλοις οὕτω κἀν τούτοις, ἔνιοι μὲν ἄνευ διορισμοῦ γεγράφασιν τὰς χρήσεις τῶν φαρμάκων, οἷον πρὸς ὀδύνην ὑπερτέλειον οὖσαν οὐκ ἔτι προσθέντες ἐπὶ τίνι διαθέσει τῆς ὀδύνης γινομένης. ἔνιοι δὲ καὶ τὰς διαθέσεις ἔγραψαν, οἱ μὲν ἐμπειρικώτερον, οἱ δὲ λογικώτερον. ἐμπειρικώτερον μὲν ὅσοι τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς σημείοις τὸν διορισμὸν ἐποιήσαντο. λογικώτερον δὲ ὅσοι τοῖς ἀμυδρῶς φαινομένοις, ἢ μηδ᾽ ὅλως φαινομένοις. ἐναργῶς μὲν γὰρ φαίνεται ῥεῦμα πολὺ καὶ ὀλίγον, ἄδηκτόν τε καὶ δακνῶδες, ἔρευθός τε πλέον, ἢ ἔλαττον, ὥσπερ γε καὶ φλέβες ὀλίγου τε καὶ πολλοῦ πλήρεις αἵματος, ὅ, τε τῆς φλεγμονῆς ὄγκος ἐλάττων, ἢ μείζων, ὥσπερ καὶ αἱ ποικιλίαι τῶν παρὰ φύσιν χρωμάτων, αἵ τε δεξιοῦσαι λῆμαι πλείους ἢ ἐλάττους, ἢ μικρότεραι, ἢ μείζους. φαίνονται δ᾽ ἐναργῶς ἡμῖν, καὶ αἱ γινόμεναι τραχύτητες ἐν τοῖς βλεφάροις τῶν ὀφθαλμῶν. τί δεῖ λέγειν, ὅτι καὶ τὰ ἕλκη καὶ αἱ φλυκταίναι, κατά τε τοὺς τόπους, καὶ τὰ μεγέθη διαφορὰν οὐκ ὀλίγην ἔχουσιν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, καὶ καθ᾽ ἕτερόν γε τρόπον, ἐκ τῶν φαινομένων ἐναργῶς εἰσι, καὶ αἱ ὀδύναι. διαφέρουσι γὰρ οὐδὲν αὗται ἡμῖν ἄν τε τοῖς κάμνουσι φαίνωνται. καὶ γὰρ ὅτι ἀλγοῦσιν, καὶ ὅπως ἀλγοῦσι δῆλον, ὅτι μετὰ θλίψεως, ἢ τάσεως, ἢ σφηνώσεως, ἢ διαβρώσεως, ἢ τινων σφυγμῶν ἀλγοῦσιν, ἡμῖν σαφῶς ἐνδείκνυται. οὐ φαίνονται δὲ οἱ τοιοῦτοι διορισμοὶ καθάπερ ἔνιοι γράφουσιν πρὸς ῥεῦμα. τὸ δ᾽ ἐκ τῶν ἔνδον τοῦ κρανίου, πρὸς ῥεῦμα τὸ ἀπὸ τῶν ἐκτὸς, ἢ νὴ δία, τὸ ἀπὸ τῶν ἀρτηριῶν, ἢ τῶν φλεβῶν χορηγούμενον. ἅπαντα τε λέγωσι τινὲς ἔντασιν ἢ σφήνωσιν ἐν τῷ βάθει τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι χυμῶν παχέων, ἢ γλίσχρων, ἢ πολλῶν, οὐδὲν τούτων σύμπτωμα βαρύνει τοὺς κάμνοντας, ὡς ὀδύνη σφοδρὰ καθ᾽ ὁτιοῦν μόριον. οὐ γὰρ δὴ κατ᾽ ὀφθαλμοὺς γε μόνους, ὥστε καὶ ἀποθανεῖν εἵλοντό τινες ἄμεινον εἶναι, τοῦ παθεῖν ἡγησάμενοι τοῦ δι᾽ ὅλης ἡμέρας ἀνέχεσθαι τῆς ὀδύνης. ἐμοὶ δὲ ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ τῷ δεκάτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γέγραπται σαφῶς καθόλου περί τε τῆς διαφορᾶς τῶν διαθέσεων ἐφ᾽ αἷς ὀδυνῶνται σφοδρῶς, ἥ τε αἰτία ἑκάστης αὐτῶν. γέγραπται δὲ κἀν τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πάντα ὅσα γε χρὴ περὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς διαθέσεων ἐπίστασθαι τὸν ἰατρὸν εἰς τὰς ἰάσεις αὐτῶν ἀναγκαῖα. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ἐν κεφαλαίοις βραχέσιν ὅσον αὐτῶν εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπάρχει, τουτέστιν ὅσα συνῆπται τῇ τῶν ὑλῶν διδασκαλίᾳ. καὶ γὰρ ὀποὶ, καὶ χυμοὶ, καὶ σπέρματα, καὶ καρποὶ, καὶ μόρια φυτῶν ἐμβάλλεται ταῖς ὀφθαλμικαῖς δυνάμεσιν, ὥσπερ γε καὶ τῶν μεταλλικῶν ὀνομαζομένων οὐκ ὀλίγα. τὰ μὲν ἐσχάτως αὐστηρὰ, καὶ στρυφνὰ, καὶ δριμέα, τὰ δὲ μετριώτερα μὲν τούτων, ὅμως δ᾽ οὖν ἰσχυρὰ, καθάπερ γε καὶ ἀδηκτότατά τινα ταῖς πλύσεσι γεγονότα.

Περὶ ἀδήκτων φαρμάκων.

Πομφόλυξ οὖν πεπλυμμένος οὐδενὸς ἀπολείπεται τῶν ἀδηκτοτάτων φαρμάκων, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῷ χρώμεθα, πρός τε τὰ λεπτὰ καὶ δριμέα ῥεύματα, προσκεκενωμένης δηλονότι τῆς κεφαλῆς ἅμα τῷ παντὶ σώματι, τὸ μὲν ὅλον σῶμα πρόδηλον, ὅτι διὰ φλεβοτομίας τε καὶ καθάρσεως ἐκκενοῦμεν, ἀποφλεγματισμοῖς δὲ τὴν κεφαλήν. δύναται γὰρ ὁ πεπλυμμένος πομφόλυξ, ὥσπερ καὶ τὸ σπόδιον, καὶ τὸ ἄμυλον ἅμα μὲν καὶ ξηραίνειν μετρίως ὑγρότητας, ἅμα δὲ καὶ κωλῦσαι κενοῦσθαι διὰ τῶν χιτώνων, τὴν ἐν τοῖς τελείοις ἀγγείοις αὐτῶν περιεχομένην ὑγρότητα περιττήν, ὡς ὅταν γε πρὶν κεκενῶσθαι τὴν κεφαλὴν ὑπερρεόντων τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑγρῶν, ἐμφρακτικοῖς χρήσαιτό τις φαρμάκοις, ὀδύνην τε σφοδρὰν ἐργάζεται διατεινομένων τῶν χιτώνων, καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν περιρρεόντων ὑγρῶν, καί ποτε ῥῆξιν, ἢ διάβρωσιν αὐτῶν ἐμποιεῖ. ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους ἐστὶν τοῖς εἰρημένοις φαρμάκοις ὑπόλεπτον ὑγρὸν τὸ ἐν τοῖς ᾠοῖς, ἔχον ἐκ περιττοῦ τὸ ἐκπλύνειν τὰς ὑγρότητας. ἐπαλείφειν τε τὰ τραχυνθέντα, τὸ δὲ ἐμφράττεσθαι τοῖς κατὰ λεπτὸν πόροις ὁμοίως ἐκείνοις οὐκ ἔχει, καθάπερ οὐδὲ τὸ ξηραίνειν. ὁ μέντοι τῆς τήλεως χυλὸς ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ γλισχρότητι παραπλήσιός ἐστιν τῇ λευκῇ τῶν ᾠῶν ὑγρότητι. διαφορητικῆς δέ ἐστι δυνάμεως, ὥσπερ δὴ καὶ μετρίως θερμαντικῆς, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς τῶν ὀδυνῶν εἴωθεν πραΰνειν.

Περὶ τῶν δριμέων.

Ἐναντιωτάτη δὲ τῇ τούτων ὕλῃ κατὰ γένος ἐστὶν ἡ τῶν δριμέων ὀπῶν, οἷον τοῦ τε κυρηναίου, καὶ μηδικοῦ, καὶ σαγαπηνοῦ, καὶ εὐφορβίου, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἡ τῶν θερμαινόντων σφοδρῶς ἄνευ τοῦ τραχύνειν, οὐ μόνον ἐν ὀποῖς, ἀλλὰ ἐν χυλοῖς, καὶ ἐν σπέρμασιν, καὶ ἄνθεσι, καὶ καρποῖς φυτῶν περιεχομένη.

Περὶ τῶν ῥυπτικῶν.

Τρίτη δὲ ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἐστὶν ἰσχυρὰ δύναμις, ἡ τῶν ῥυπτικῶν φαρμάκων, ὁποία χαλκοῦ τε λεπίς ἐστιν, καὶ ἡ κεκαυμένη χαλκῖτις, ὅ, τε κεκαυμένος χαλκὸς, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ, καὶ τὸ μίσυ, καὶ τὸ σῶρυ, καὶ τὸ στίμμι.

Περὶ τῶν σηπτικῶν.

Καὶ παρακείμενον καὶ ἄλλο γένος τούτοις ἐστὶν τὸ τῶν σηπτικῶν, ὁποῖον ἐστὶν ἀρσενικόν τε καὶ σανδαράχη, τό τε τῆς ἀσίας πέτρας ἄνθος, ἐπ᾽ ὀλίγον τι τῆς τοιαύτης δυνάμεως, καὶ τῷ μίσει μέτεστιν. ἄλλο δὲ γένος ἐστὶ φαρμάκων εἰς τὰς ὀφθαλμικὰς δυνάμεις ἐμβαλλομένων, ὅσα στύφειν πέφυκεν. τὰ μὲν οὖν μετρίως τοιαῦτα τὰς ἐπιρροὰς ἀποκρούεται, τὰ δὲ σφοδρὰ πλέον ὀδυνᾷ, τραχύνοντα τοὺς χιτῶνας, ἢ τὴν τῶν ἐπιρρεόντων ὁρμὴν ἀναστέλλει. μίγνυται δέ ποτε χρησίμως αὐτῶν ὀλίγον, ταῖς καλουμέναις ὀξυδερκέσι δυνάμεσι συνάγοντα, καὶ σφίγγοντα τὴν οὐσίαν

τῶν ὀφθαλμῶν. τὰ δὲ μετρίως στύφοντα, χρησιμώτατα μέν ἐστιν ταῖς καλουμέναις ὀφθαλμίαις. χρήσιμα δὲ καὶ
ταῖς ἄλλαις σχεδὸν ἁπάσαις διαθέσεσιν ἑλκῶν τε καὶ φλυκταινῶν, καὶ ῥευμάτων. ἔστι δὲ τοιαῦτα, ῥόδων φύλ-
λα καὶ αὐθη, καὶ χυλὸς ὀρείκης τε καρπός, ὅ, τε τῆς νάρδου στάχυς, ἔτι τε τὸ τοῦ μαλαβάθρου φύλλον, ὅ, τε κρό-
κος, καὶ τὸ λύκιον, ἡ θ' ὑποκυστὶς ὀνομαζομένη. σφοδροτέρας δὲ τούτων στύψεως ἥ τε ἀκακία μετέχει, καὶ τὸ ὀμφά-
κινον τοῦ γένους τῶν χυλῶν ὄντα καὶ αὐτά, καὶ τὸ βαλαύστιόν τε καὶ οἱ κύτινοι, καὶ αἱ κηκίδες αἱ ὀμφακίτιδες
τοῦ γένους εἰσὶ τῶν ἱκανῶς στυφόντων.

Περὶ πεπτικῶν.

Πεπτικὰ δὲ φλεγμονῶν τε καὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων ἐστὶ φάρμακα, σμύρνα καὶ κρόκος, καὶ καστόριον, καὶ λιβα-
νωτός, ὅ, τε τῆς τήλεως ἑψηθείσης χυλός, ἅπερ καὶ διαφορεῖν πέφυκε, καὶ μάλιστα ἡ σμύρνα. τοιαύτη μὲν οὖν ἡ
τῶν ὀφθαλμικῶν ὕλη, καὶ ὅσοι γε φύσει συνετοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, ἐγυμνάσαντό τε τὸν λογισμόν, οὐδὲν ἔτι
δέονται τῆς παρ' ἐμοῦ διδασκαλίας, δυνάμενοι πρὸς ἕκαστον πάθημα τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς γινομένων, ἐπιτήδειον
συντιθέναι φάρμακον. ἐπειδὴ δὲ ὀλίγοι μέν εἰσι τοιοῦτοι, στοχάζεσθαι δὲ χρή, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὠφελείας, ἄμεινον
ἔδοξέ μοι τὸν περὶ συνθέσεως αὐτῶν λόγον ὁλοκλήρως διελθεῖν, ἐπαναλαβόντι πρότερον ἕνεκα συνόψεως ὧν
ἐμνημόνευσα φαρμάκων ἑκάστου τὴν κοινὴν κατὰ γένος δύναμιν, εἰρημένην μὲν καθόλου κατὰ τὸ πέμπτον ὑπό-
μνημα τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείας, καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς δὲ κατὰ μέρος ἐν ἓξ βιβλίοις ἄχρι τοῦ τελευ-
ταίου. χρήσομαι δὲ ταῖς προσηγορίαις τῶν ἐν τοῖς φαρμάκοις δυνάμεων, ἃς ἐθέμην ἐν τῇ προειρημένῃ πραγμα-
τείᾳ ἕνεκα σαφηνείας, τινὰ μὲν εἶναι λέγων γεώδη ταῖς οὐσίαις, αὐτὰ ψύξεως ἐπιφανοῦς, ἢ θερμασίας ἐν τῷ μέσῳ
πως τούτων καθεστηκότι, καὶ τούτων αὐτῶν ἔνια μὲν βραχύ τι ψύξεως, ἢ θερμασίας μετέχοντα. τινὰ δὲ ὅλως οὐδε-
μίαν ἐμφαίνοντα τοιαύτην δύναμιν. ὅλον δ' αὖ τὸ γένος αὐτῶν ἐμπλαστικῶν φαρμάκων, ὠνόμασα δύναμιν ἐναν-
τίαν ἐχόντων τοῖς ἐμφρακτικοῖς, ὁποῖος ὅ, τε σάμιος ἀστήρ ἐστι, λεπτομερέστερος ὢν τῆς ἁπλῆς οὕτως ὀνομαζομένης
σαμίας γῆς, ὅ, τε πεπλυμένος πομφόλυξ, ὥσπερ γε καὶ ἡ σποδὸς αὐτοῦ πλυθεῖσα, καὶ ἡ καδμεία κεκαυμένη, καὶ
πεπλυμένη. δοκεῖ δέ μοι αὐτῇ μὲν ἔτι βραχύ τι ῥυπτικὸν ἐνυπάρχειν, ἐάν τε μετὰ τὴν καῦσιν, ἐάν τε χωρὶς ταύ-
της πλυθῇ. τῇ πομφόλυγι δὲ καὶ τῷ σποδίῳ βραχύ τι στυπτικόν, ὥσπερ γε καὶ τῷ μολύβδῳ μετὰ τὸ καυθῆναι,
καὶ πλυθῆναι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, ἀδηκτότατον μέν ἐστιν, ἔχει δὲ βραχύ τι στύψεως. εἴτε δὲ ἀρσενικῶς
καλεῖν ἐθέλοι τις, εἴτε θηλυκῶς τὴν πομφόλυγα, διοίσει οὐδέν. ὥσπερ γε καὶ τὸ ἄμυλον, ὃ καὶ αὐτὸ πλυθὲν
ἀκριβῶς ἐστιν ἀδηκτότατόν τε καὶ μέσον, ὡς μήτε στύψιν ἔχειν, μήτε δριμύτητα, τουτέστι μήτε ψύξεως, μήτε θερ-
μότητος μετέχειν. καὶ τὸ ψιμμύθιον δὲ πλυθὲν ἔγγιστα τῇ δυνάμει τοῦ κεκαυμένου, καὶ πεπλυμένου μολύβδου γί-
νεται. σαφές τε διὰ τῆς στύψεως ἐνδεικνύμενον γνώρισμα τελέως ἄποιον, ὡς πρὸς τὴν γεῦσίν τε καὶ ὄσφρησιν φαι-
νόμενον, τῆς τε ἀμύλου, καὶ σαμίου ἀστέρος. ἅπαν δ' οὖν τὸ τῶν τοιούτων γένος φαρμάκων, ἐάν τε βραχεῖαν ἐμφαίνῃ
ποιότητα κατὰ γεῦσιν ἢ ὀσμήν, ἐάν τε μηδ' ὅλως ἐμφαίνῃ, παραπλησίως τοῖς καθαρωτάτοις ὕδασιν, ἄποιον
καλεῖται, καὶ μόνον τῷ γεώδει τῆς οὐσίας ξηραίνειν πέφυκεν μετρίως. διὸ καὶ χρόνῳ πλείονι τὴν ἀφ' ἑαυτῶν ὠφέ-
λειαν αἰσθητὴν ἐργάζεται, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας οὐδὲν ὀνινάναι δοκοῦντα. προσφερόμενα δ' ὅμως ὑπὸ τῶν
ἰατρῶν, ὡς ἀδηκτότατα ἐπὶ τὰς δυσιάτους διαθέσεις, ἐν αἷς ἕλκος ἐστιν, ἤτοι μόνον, ἢ καὶ μετὰ διαβρώσεως, τοῦ τε
κερατοειδοῦς χιτῶνος, καὶ προπτώσεως τοῦ ῥαγοειδοῦς, ἐκρεόντων ἰχώρων δακνωδεστάτων. ἐπὶ τούτων γὰρ οὐδὲν
τῶν ἄλλων φαρμάκων ἁρμόττειν δύναται. τῶν μὲν στυφόντων κατεχόντων τοὺς ἐκρέοντας ἰχῶρας κατὰ τοῦτο τὴν ἐκ
τῆς δήξεως αὐτῶν ὀδύνην ἐπιτεινόντων, τῶν δὲ δριμέων συναυξανόντων τὴν διάθεσιν, ἐάν τε ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς
ἢ μόνοις εἰς καχεξίαν τοιαύτην ἀφιγμένων τῶν μορίων, ὡς διαφθείρειν τὸ ἐπιρρέον, ἐάν τε καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιρρέον
μοχθηρὸν ᾖ, ἢ διὰ τὴν κεφαλὴν μόνην, ἢ καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοιοῦτον ὑπάρχον, ὅθεν καὶ προπαρασκευάζομεν εἰς
τὴν ἴασιν ἐπιτήδειον τὸ πεπονθὸς μόριον, ὅλου τε τοῦ σώματος ταῖς καθάρσεσιν, καὶ ταῖς ἀντισπάσεσιν, πρώ-
τοις μὲν ταῖς κάτω τοῦ σώματος, ἔπειτα δὲ καὶ ταῖς ἐπὶ τὸ ἰνίον τε καὶ τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς. χρώμεθα δὲ καὶ
ἀρτηριοτομίαις ἐνίοτε, τέμνοντες τὰς ὀπίσω τῆς κεφαλῆς περὶ τὰ ὦτα τεταμένας ἀρτηρίας, ἐκκόπτοντές τε μό-
ριον τῶν ἐν τοῖς κροτάφοις, ὡς μόνον ἡμᾶς ἔτι θεραπεύειν τὴν ἐν τοῖς χιτῶσι τῶν ὀφθαλμῶν γεγενημένην διάθεσιν,
ἐφ' ἧς καὶ τὸ διὰ τῶν φλεβῶν, ἐπ' αὐτοὺς παραγινόμενον αἷμα χρηστὸν διαφθείρεται. πρὸς ταύτας οὖν τὰς διαθέσεις
ἁρμόττειν μόνας, φαίνεται τὸ τῶν προειρημένων φαρμάκων γένος, ἀδήκτως ξηραῖνον τὴν ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ
κακοχυμίαν, ἥτις ὡς ἐλέχθη, διαφθείρει τὸ ἐπιρρέον. ἡ μὲν γὰρ τῶν στυπτικῶν δύναμις, ὅτε ξηραίνει τὴν τοιαύτην
διάθεσιν, ἐπέχει τε τῶν δακνωδῶν ἰχώρων τὰς ἐκροάς. ἡ δὲ τῶν θερμῶν καὶ δριμέων, οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλ-
λὰ καὶ συναυξάνει τὴν ποιότητα τῶν δακνωδῶν χυμῶν, ἡ δὲ τῶν χαλαστικῶν τε καὶ διαφορητικῶν φαρμά-
κων δύναμις, ἐκκενοῦν μὲν δύναται τὸν γεννώμενον, οὔτε δὲ τὸ εἱλκωμένον ἀναστρέφειν, ἢ ἐπουλοῦν, οὔτε τὸ προ-
πεπτωκὸς προστέλλειν τε καὶ κατακλείειν. ὥσπερ οὐδ' ἡ τῶν πεπτικῶν, εἰ καὶ τὸ πέττειν τὰς διαθέσεις ἀγαθὸν
οὐ σμικρὸν ἔχει. κρόκος δέ ἐστιν ὡς ἔφην, καὶ σμύρνα, καὶ λιβανωτὸς ἐκ τῶν τοιούτων φαρμάκων. τί δεῖ λέγειν
ἔτι περὶ τῶν ὀξείας, ἢ πικρὰς ἐχόντων δυνάμεις φαρμάκων, ὡς δακνώδη τε καὶ παροξυντικὰ τῶν τοιούτων ἐστὶ
διαθέσεων, ἐπιπλέον δ' αὐτῶν ἥκει κακίας τὰ νιτρώδη δύναμιν, ἢ ἁλμυράν, ἢ αὐστηρὰν ἔχοντα. ὑπόλοιπον οὖν
ἐστιν γένος ἐκθεραπεύειν δυνάμενον ἕλκη μετὰ ῥεύματος δριμέος, ὅσα δῆλον ἀρτίως ἀδήκτων φαρμάκων ἐν
πλείονι χρόνῳ τὴν κακοχυμίαν τοῦ πεπονθότος ἐκδαπανῶντα. καλεῖται δὲ παρὰ τῶν ἰατρῶν τὰ τοιαῦτα κολλύρια
λιβιανά, καὶ κύκνοι. διὰ μὲν τὴν χρόαν λευκὴν οὖσαν, ὡς οἱ κύκνοι, κραθέντος ἐν αὐτοῖς ἀμύλου τε καὶ γῆς σαμίας,
καὶ ψιμμυθίου τοῦ ῥοδιακοῦ. καὶ γὰρ ἄλλως ἄριστον τοῦτο, καὶ τῇ χρόᾳ λευκότερόν τε καὶ κουφότερον, καὶ λεπτομερέστερον
τῶν ἐν τῷ ἑτέρῳ τινὶ χωρίῳ γινομένων. ἐν οἷς δὲ ἐπικρατεῖ τὰ ἄλλα φάρμακα, τὴν χρόαν ἐργάζεται κατὰ τὴν ἑαυτῶν
οὐσίαν, ὥσπερ εἴ τις τῷ λευκῷ χρώματι μίξειεν ὀλίγον κυανοῦ. ταῦτα δὲ τὰ κολλύρια διὰ τοῦτο ἀποτρίβουσί τινες
ταῖς

ταῖς ἀκόναις ἐπιστάζοντες ἐκ τῶν τιτθῶν εὔχυμον γάλα, διότι βούλονται φυλάττεσθαι τὸ τῶν ὠῶν ἔμπλαστικόν. ἐν δὲ τῷ γάλακτι περιεχομένου τινὸς ὀῤῥώδους ῥυπτικοῦ, σύμμετρος ἡ χρῆσις αὐτοῦ γίνεται τῇ προκειμένῃ θεραπείᾳ. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ῥυπτικῶν ἀδήκτων δεόμενα τὰ πληρωθησόμενα τῶν ἑλκῶν. εἰ δὲ μὴ παρείη γάλα τοιοῦτον, διὰ τοῦ τήλεως ἀφεψήματος ἄμεινον ἀποτρίβειν τὰ κολλύρια, ῥυπτικὸν ἐχούσης τι ταύτης, οὗ μηδ' ὅλως μέτεστι τοῖς ὠοῖς.

Περὶ τραχωμάτων.

Οὐσῶν δὲ λυσιτάτων τῶν εἰρημένων διαθέσεων, ὑποβάλλουσι χαλεπότητι προσγινόμεναι τῶν βλεφάρων αἱ τραχύτητες, ὑφ' ὧν καὶ κατὰ τὰς ὀφθαλμίας οἱ χιτῶνες τῶν ὀφθαλμῶν ὀδυνῶνται κοπτόμενοι. ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μὲν τολμῶμεν τοῖς ἰδίοις τῆς φλεγμονῆς φαρμάκοις, μιγνύναι τι βραχὺ τῶν ῥυπτικῶν, ὁποῖόν ἐστιν τὸ διὰ οἴνου τραχωματικὸν κολλύριον, ὡς καταστεῖλαι μὲν πρῶτον ὅσα τοῖς βλεφάροις ἐπιτρέφη, ἀφλεγμαντοτέρων δὲ γινομένων τῶν κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀπορύψαι τὰς τραχύτητας. ἐπὶ δὲ τῶν ἕλκους ἐχόντων, μετὰ ῥεύματος δακνώδους, οὐχ οἷόν τε τοιούτῳ χρήσασθαι φαρμάκῳ, διαβρωθήσεται γὰρ ἐπὶ πλέον ὁ κερατοειδής, ἥ τε τοῦ ῥαγοειδοῦς πρόπτωσις ἔσται μείζων, ὀδύνη τε σφοδρὰ καταλήψεται τὸν ἄνθρωπον, ἐπιταθήσεται δὲ καὶ τὸ κακόηθες ῥεῦμα. καταστάντες οὖν εἰς ἀπορίαν τῆς τοιαύτης ἐπιπλοκῆς τῶν παθῶν οἱ ἰατροὶ, μόνον οὐδὲν εὑρήκασι βοήθειαν ὡς ἐν ἀπόροις, ἐκστρέφοντες τὰ βλέφαρα διαῤῥύπτειν αὐτὰ καὶ ἄκρως μὴ αὐτῶν φαρμάκων. ἔνιοι μὲν αὐτῷ κυαθίσκῳ τῆς σμίλης ἐπιπολῆς ἀποξύοντες, εἶτα σπόγγῳ μαλακῷ τὸ ἀποῤῥέον ἐκλαμβάνοντες, προστέλλοντές τε βλέφαρα τὸ λοιπὸν τῆς τραχύτητος. ἔνιοι δὲ καὶ δέρματα θαλαττίων ζώων τινῶν ἐπιπολῆς τραχέα συμμέτρως, εἰς τὴν τοιαύτην χρείαν παραλαμβάνουσιν. εἷς δέ τις τῶν ἐμῶν διδασκάλων, καὶ κολλύριον ἐποίησε διὰ κιστήρεως, καὶ τὰς τραχύτητας ἀπέῤῥυπτεν ἐκστρέφων τὰ βλέφαρα. πρόδηλον δ' ὅτι λελεῖφθαι τὴν κίστηριν ἀκριβῶς χρὴ, καὶ ἐπειδὰν τοῦτο γένηται, διὰ τραγακάνθης ἢ κόμμεως ἀναπλάττεσθαι. παυομένου δ' ἐν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν εἰρημένων κολλυρίων τοῦ ῥεύματος, ἐπιτολμῶμεν ἤδη τὰ ῥυπτικὰ τῶν βλεφάρων προσφέρειν τοῖς βλεφάροις, ὀλίγον τι μιγνύντες αὐτῶν τὸ κατ' ἀρχὰς, εἶτ' ἐὰν τοῦτο φέρειν ὁ ἄνθρωπος φαίνηται, κατὰ βραχὺ παροξύνοντες. ἐπειδὰν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα ξηρανθῇ, καὶ τὰ βλέφαρα μετρίως ἔχει τὴν πλήρωσιν τῶν κοίλων ἑλκῶν, τότε διὰ λιβανίου κολλυρίου ποιούμεθα, μιγνύντες αὐτῷ κατ' ἀρχὰς μὲν ὀλίγιστον τοῦ διὰ οἴνου, κατὰ βραχὺ δὲ τὴν μίξιν αὐξάνοντες, ὥστε τὰ βλέφαρα μηκέτι ἐνοχλεῖν τοῖς χιτῶσι τῶν ὀφθαλμῶν, ἀκριβῶς τε τὰ ἕλκη καθαρὰ γινόμενα πληροῦσθαί τε καὶ συνουλοῦσθαι. περὶ μὲν οὖν τούτων αὐτάρκως εἴρηται, μεταβαίνειν δ' ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς παθῶν τε καὶ φαρμάκων.

Περὶ ὀφθαλμίας.

Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ συνεχεστάτου γινομένου πάθους ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὃ καλοῦσιν ἰδίως ὀφθαλμίαν. ἔστι δ' ὡς ἐμάθετε, φλεγμονὴ τοῦ περιοστέου τε καὶ περικρανίου καλουμένου χιτῶνος, ἢ ὑμένος, ἢ ὅπως αὖτις ὀνομάζειν ἐθέλοι. καλοῦσι δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον ἐπιπεφυκότα, διότι τοῖς ἄλλοις ὅσοι τὸν ὀφθαλμὸν αὐτὸν συνιστῶσι χιτῶσιν ἐπιπέφυκεν ἔξωθεν, σύνδεσμος ὢν καὶ αὐτὸς ὅλῳ τῷ ὀφθαλμῷ πρὸς τὰ περικείμενα τῶν ὀστῶν, καὶ διὰ τοῦτο συνεπαίρεται τὰ πέριξ τῶν ὀφθαλμῶν ἄχρι τῶν μήλων, ἐνίοτε κατὰ τὰς σφοδροτέρας ὀφθαλμίας. εὔδηλον οὖν ὅτι τὰ θεραπεύοντα φάρμακα τὸ τοιοῦτο πάθος, ὑποπεπτωκέναι μὲν χρὴ πάντως τῇ κοινῇ τῶν πάντων θεραπείᾳ φλεγμαινόντων. προσειληφέναι δέ τι καὶ τῆς τοῦ μορίου φύσεως, οὐ μικρὰν ἐξαίρετον ὑπὲρ πᾶν τὸ καθόλου τοῦ σώματος δέρμα, διά τε τὴν εὐαισθησίαν, καὶ τὴν ἀραιότητα τῆς οὐσίας προσειληφότος. ἀποκρουστικὰ δὲ παραληπτέον φάρμακα τὰ μὴ τραχύνοντα, τουτέστι μὴ σφοδρὰν ἔχοντα τὴν στύψιν, ἀλλὰ μετριωτέρα μὲν αὐτὰ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, ἐπιμιξίᾳ δὲ παρηγορικῆς ὑγρότητος ἔτι καὶ μᾶλλον τοιαῦτα γινόμενα. παρηγορικὰς δὲ ὑγρότητας ἔφην, ὥσπερ τὸ λευκὸν, καὶ τὸ τῆς τήλεως ἀφέψημα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ γάλα. προνοεῖσθαι δὲ ὅταν αὐτῷ χρῆ τοῦ νέας ἅμα καὶ εὐχύμου γυναικὸς εἶναι τοῦτο, τῶν τιτθῶν ἐκθλιβομένων ἐπὶ τὴν ἀκόνην, ἐφ' ἧς ἀποτρίβεται τὸ κολλύριον, ὅπως ἔτι χλιαρὸν ἐγχέηται τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπὶ τῶν σφοδρῶς ὀδυνωμένων, ἢ διὰ μέγεθος φλεγμονῆς, ἢ διὰ δριμύτητα τῶν ἐπιῤῥεόντων ὑγρῶν ἀναγκαζόμεθα πράττειν, ὡς τὸ πολὺ δ' ἀρκεῖ τὸ λευκὸν τοῦ ὠοῦ μετὰ τῶν ἐπιτηδείων φαρμάκων ἐκθεραπεύειν τὰς ὀφθαλμίας, διὰ τῶν καλουμένων μονοημέρων κολλυρίων. οὕτω γὰρ οὐκ ὀλιγάκις ταῦτα μεγάλας φλεγμονὰς ἐπράϋνεν οὕτως, ὡς εἰς ἑσπέραν μὲν λουτρῷ χρήσασθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ δὲ τῆς ὑστεραίας τῷ καλουμένῳ ναρδίνῳ κολλυρίῳ πρὸς ἀποκατάστασίν τε καὶ τόνωσιν ὑπαλείψασθαι. παραμιγνύναι δ' αὐτῷ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ὑπάλειψιν, ἐλάχιστόν τι τῶν δριμέων, καὶ σταλτικῶν ὀνομαζομένων. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν βραχύ τι τοῦδε πλεῖον. ἀρκοῦσι γὰρ αἱ δύο προσφοραὶ τοῦ φαρμάκου, καί τις περίπατος οὐ πολὺς πρὸ τοῦ βαλανείου. τὰ δ' οὖν μονοήμερα καλούμενα κολλύρια, ἔνια μὲν ἰδίως ὀνομαζόμενα τρυγώδη, πολλὴν ἔχει τὴν ἀκακίαν. ἔνια δὲ ἤτοι παντάπασιν ὀλίγην, ἢ οὐδ' ὅλως ἔχοντα, προσείληφε τὰ μὲν τὴν λεπίδα τοῦ χαλκοῦ. τὰ δὲ τὸν κεκαυμένον χαλκὸν ὀλίγον, ἅμα πολλοῖς τισὶ ἄλλοις ὅσα στύφει μετρίως, καὶ πέττει καὶ διαφορεῖ. τοιαῦτα δέ ἐστι κρόκος, καὶ σμύρνα, καὶ λύκιον ἰνδικὸν, καὶ κασσώρειον δὲ καὶ λιβανωτὸς ἄνευ τοῦ στύφειν, πέττει τε ἅμα καὶ διαφορεῖ. ἐφ' ὧν μὲν οὖν ἐπικρατεῖ τὰ στύφοντα, πλεῖστον μὲν εἶναι χρὴ τὸ ὑγρὸν τοῦ αὐτοῦ. βραχύτατον δὲ τοῦ φαρμάκου, καὶ μάλιστα ἐὰν ἔχῃ τι τῶν μεταλλικῶν τὸ φάρμακον, ἐφ' ὧν δ' αὖ ὅ, τε κρόκος καὶ ἡ σμύρνα, καὶ τὸ κασσώρειον, ὅ, τε λιβανωτὸς, καὶ τὸ λύκιον ἐπικρατεῖ, βραχὺ παχυτέρῳ χρηστέον ἐστὶ τῷ φαρμάκῳ. πυρίᾳ τε χρηστέον πάντως ἐπ' αὐτοῖς διὰ σπόγγου μετρίως μὲν ὀδυνωμένοις, ἅπαξ ἢ δὶς τῆς ἡμέρας. εἰ δὲ σφοδρότερον ὀδυνώμενοι τυγχάνοιεν, ἄμεινον ἐστὶ καὶ τρὶς, καὶ τετράκις, καὶ πλεονάκις χρῆσθαι, μάλιστα ἐν ταῖς μεγάλαις ἡμέραις ταῖς θεριναῖς, ἡ πυρία δὲ ἀφεψήματος γινέσθω μελιλώτου καὶ τήλεως. περὶ μὲν οὖν ὀφθαλμίας αὐτάρκως εἴρηται, περὶ δὲ τῶν ἑλκῶν ἐφεξῆς ἐρῶ.

Περὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἑλκῶν.

Δεῖται μὲν καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς κατὰ γένος θεραπείας τοῖς ἄλλοις ἕλκεσιν, ἣν ἐπὶ πλεῖστον διῆλθον ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, διὰ δὲ τὴν τῶν μορίων φύσιν ἀδηκτότατα προσοιστέον, ἐν οἷς ἔφην εἶναι τὸ διὰ πομφόλυγος πεπλυμμένης. μίγνυνται δ᾽ αὐτοῖς καὶ χυλοί τινες, οὐ μόνον ἄδηκτοι παντάπασιν, ἀλλὰ καὶ τὰς σφοδροτάτας ὀδύνας πραΰνειν δυνάμενοι, καθάπερ ὁ τοῦ μανδραγόρου χυλός, ἔνιοι δὲ καὶ πολυγόνου χυλὸν ἔμιξαν, ὥσπερ ἕτεροι καὶ αὐτῶν τῶν ὠῶν τὸ λευκόν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι πλησίον ἀναπλάσεως ὄντι τῷ φαρμάκῳ τὰ τοιαῦτα μίγνυνται διὰ τὸ ταχέως ὀξύνεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ τῶν ῥόδων μίγνυται χυλός. ἡ δὲ ἰδίως ὕλη τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἑλκῶν, εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ αὕτη σκοπὸν ἔχει, καθαρὸν φυλάττειν τὸ ἕλκος, ὡς τῆς φύσεως τῶν μορίων πληρούσης τε καὶ πρὸς οὐλὴν ἀγούσης αὐτό, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑλκῶν προείρηται. φλεγμονῆς μὲν οὖν ἔτι κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν οὔσης, ἢ καί τινος ὀδύνης, τὰ διὰ λιβανωτοῦ τε κολλύρια, καὶ τῶν πεπλυμμένων μεταλλικῶν, καὶ τῶν ἀδήκτων χυλῶν προσφέρεται. ῥυπαρῶν δὲ ἐν τῇ χρήσει ταύτῃ τῶν ἑλκῶν γινομένων, μίγνυσθαί τι χρὴ τῶν ῥυπτόντων, ὁποῖόν ἐστι τὸ πακκιανὸν διὰ οἴνου κροκώδους ᾧ χρώμεθα, παραμιγνῦντες ἐλάχιστον αὐτοῦ τοῖς προειρημένοις φαρμάκοις, ἔχει δὲ τοῦτο πλεῖστον μὲν τὸν κρόκον ἀφ᾽ οὗ καὶ κροκῶδες ὀνομάζεται. μέμικται δ᾽ αὐτῷ καὶ τῶν ῥυπτόντων μεταλλικῶν ἔνια, διὸ καὶ τραχωμάτων ἐστὶ καθαιρετικόν, οὐ μόνον τῶν μικρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγάλων, ἃ προσαγορεύουσι συκώσεις, λεπτῶν δὲ τὰ πτερύγια. περὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φαρμάκων, μικρὸν ὕστερον εἰρήσεται. τῶν δ᾽ ἑλκῶν ὅσα δι᾽ ἀνάβρωσιν γίνεται τοῦ κερατοειδοῦς, ὡς προκύπτειν τι καὶ τοῦ ῥαγοειδοῦς, ὅτι δὴ καὶ ταῦτα δι᾽ ἑαυτό τε καὶ τὸ προπεσόν, ἀποκρουστικῶν τε καὶ στυπτικῶν δεῖται φαρμάκων, εὔδηλον ἐστί. φυλάττεσθαι δὲ ἐπ᾽ αὐτῶν δεῖ ἐκλέγεσθαι τὰ μηδεμίαν ἐργαζόμενα τραχύτητα. τῶν δ᾽ ἐναντίων τούτοις φαρμάκων, ὅπερ ἐστὶ τῶν διαφορητικῶν, αἱ φλύκταιναι χρήζουσιν, καὶ τὸ γεννώμενόν ποτε πῦον ἔνδον τοῦ κερατοειδοῦς. τὰ μὲν οὖν πρόσφατα καὶ ἔτι φλεγμαίνοντα τοῖς διὰ σμύρνης, καὶ λιβανωτοῦ, καὶ κρόκου καθίσταται φαρμάκοις. τὰ χρονιώτερα δὲ καὶ τῶν διαφορητικῶν τι προσλαμβάνουσι, καθάπερ γε καὶ αἱ σκιρρούμεναι φλεγμοναὶ τῶν χιτώνων. ἐπὶ τούτων γὰρ καὶ διὰ τῶν δριμέων ὀπῶν εὐδοκιμεῖ φάρμακα τάδε, εἰς κολλυρίων εἴδη ἀναπλαττόμενα, αἱ καλούμεναι πρὸς τῶν ἰατρῶν ἰδίως ἔγχρισται δυνάμεις ὑγραί, ὁποίαις καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑποχεῖσθαι σκευάζουσιν. ἐπὶ δὲ τῶν πτερυγίων τε καὶ τῶν συκώσεων, ὡς ἔφην τὰ ῥυπτικὰ φάρμακα προσφέρεται, τὰ μὲν εἰς κολλυρίων ἰδέαν ἀναπλαττόμενα, τὰ δὲ καὶ ξηρὰ χωρὶς ἀναπλάσεως, ἐφ᾽ ὧν ἔμιξάν τινες ὀλίγον τι τῶν σηπτικῶν φαρμάκων. ἐγγὺς δὲ τούτων ἐστὶ τὰ τὰς ψωρώδεις διαθέσεις ἐν τοῖς βλεφάροις ἰώμενα. καὶ διὰ τοῦτο προσαγορευόμενα ψωρικά. πάντων δ᾽ αὐτῶν εἰσιν ἰσχυρότατα τά τε τοὺς παλαιοὺς τύλους ἐκτήκοντα, καὶ τὰ καλούμενα πτερύγια θεραπεύοντα, διὰ τῶν ῥυπτικῶν τε καὶ σηπτικῶν φαρμάκων συγκείμενα. καί μοι σχεδὸν ἤδη τῆς ἁπάντων τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς παθῶν τε καὶ κατὰ γένος φαρμάκων ἐξηγήσεως γεγενημένης, εἰρημένων δὲ καὶ τῶν κατὰ γένος ἀδήκτων φαρμάκων, ὁποῖα τὰ διὰ τῶν πεπλυμμένων μεταλλικῶν ἔφην συντίθεσθαι, βέλτιον εἶναι δοκεῖ, καὶ τῶν ἄλλων ὀφθαλμικῶν φαρμάκων ἐξηγήσασθαι τὰς δυνάμεις. ἐκ τούτου γὰρ ἡγοῦμαι συντεθεικότερους γενέσθαι, καὶ τῶν ἤδη συγκειμένων κριτικωτέρους τοὺς ἐν αὐτοῖς γεγυμνασμένους. ἀδηκτοτάτων οὖν ὄντων ὧν εἶπον ἔμπροσθεν φαρμάκων, ἀδήκτων δὲ καὶ τῶν τριῶν ὑγρῶν, ὧν τὸ μὲν ἀφέψημα τῆς τήλεως ἐστί. τὸ δὲ γάλα, τὸ δὲ τὸ ἐν τοῖς ᾠοῖς ὑγρὸν τὸ λεπτὸν ἐν τῷ γένει τούτων, ἡγητέον εἶναι τό τε κόμμι καὶ τὴν τραγάκανθαν, καὶ εἰ μὴ τὰ προειρημένα ῥᾳδίαν πρόχειρον εἶχε τὴν κτῆσίν τε καὶ χρῆσιν, ἀποβρέχοντες ἂν ἐν ὕδατι πολλῷ βραχὺ κόμμεως, ἢ τραγακάνθης εἰς τὴν αὐτὴν χρείαν ἤγομεν τοῖς ῥισίν, ὡς ἀκριβεῖν τε δι᾽ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἀκόνης τὰ κολλύρια, καὶ μόνοις ἐγχεομένοις ἐκκλύζειν τοὺς ἐν τοῖς πάσχουσιν ὀφθαλμοῖς γενομένους ἰχῶρας. ἀλλὰ καὶ νῦν αὐτοῖς χρώμεθα κατὰ πάντα σχεδὸν τὰ κολλύρια. πλὴν γὰρ ὀλιγίστων ἀναλαμβάνεται πάντα μετὰ τὸ λειωθῆναι διαβεβρεγμένα συμμέτρως τοῖς φαρμάκοις τούτοις. ἓν μὲν δὴ τοῦτο γένος ἡμῖν ἀριθμείσθω φαρμάκων ὀφθαλμικῶν, ἔν τε τοῖς τρισὶν ὑγροῖς καὶ τῇ τραγακάνθῃ, καὶ τῷ κόμμει, καὶ τοῖς πεπλυμμένοις μεταλλικοῖς. ἕτερα δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς τὰ βραχεῖαν ἔχοντα δῆξιν ἐκ τοῦ μεμίχθαι τινὰ αὐτοῖς τῶν ἐπ᾽ ὀλίγον στυφόντων, ἢ ῥυπτόντων, ὁποῖα φάρμακά ἐστιν ῥόδα τε καὶ λιβανωτός, ὀλίγην μὲν ἐχόντων τῶν ῥόδων τὴν στύψιν, ὀλίγον δὲ καὶ τὸ ῥυπτικὸν τοῦ λιβανωτοῦ. θερμὸς δὲ συμμέτρως, κατὰ τὴν δύναμιν ὁ λιβανωτὸς ὑπάρχων, ἔχει τι διὰ τοῦτο πεπτικόν τε καὶ ἀνώδυνον. ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους αὐτῷ κατά γε τὸ πέττειν τε καὶ διαφορεῖν μετρίως, ἡγητέον εἶναι τόν τε κρόκον καὶ τὴν σμύρναν ἀλλήλων διαφέροντα. τῷ, τὸν μὲν στύφειν μετρίως, τὴν δὲ αὖ τῆς στύψεως οὐκ ἀγεννῶς, διαφορεῖν τε καὶ ξηραίνειν ὑγρότητας. γενναιότερα δὴ ταῦτα ταῖς δυνάμεσιν ἐστὶ τοῦ λιβανωτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διαφορητικώτερα. τὸ ῥυπτικὸν δ᾽ οὐκ ἔχοντα πρὸς τὴν τῶν ἑλκῶν θεραπείαν, ἀπολείπονται τοῦ λιβανωτοῦ. τοῦ γένους τούτου τῶν φαρμάκων, λέγω δὲ τοῦ πεπτικοῦ τε καὶ διαφορητικοῦ, καὶ τὸ λύκιον ἐστὶ καὶ τὸ κασόρειον. εὔδηλον δ᾽ ὅτι λύκιον λέγω τὸ ἰνδικόν, οὐ τουτὶ τὸ καὶ τοῖς παρ᾽ ἡμῖν ἔθνεσιν γινόμενον. ἐγγὺς δὲ τούτων ἥκει τῇ δυνάμει, καὶ ἡ καλουμένη σαρκοκόλλα, πεπτικόν τε καὶ διαφορητικὸν οὖσα φάρμακον. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτῆς ἡ χαλβάνη τὰς εἰρημένας ἔχει δυνάμεις. ἀφέψημα δὲ μελιλώτου τῷ πεπτικῷ προσείληφέ τι καὶ στυπτικόν, ὁμογενές πως ὑπάρχον τῷ κρόκῳ. ἐμβάλλεται δ᾽ εἰς τὰς ὀφθαλμικὰς δυνάμεις, καὶ ὁ καλούμενος αἱματίτης λίθος, ξηραντικὴν ὑγρῶν ἔχων δύναμιν, ὥσπερ καὶ ἡ καδμεία. πρᾳότερον δὲ αὐτῆς ἐστι φάρμακον ὁ λίθος, ὡς ἂν ἐξ ὑγρᾶς οὐσίας, οὐ γεώδους ὥσπερ ἡ καδμεία τὴν γένεσιν ἐσχηκώς. δηλοῖ γὰρ αὐτοῦ τὴν φύσιν οὖσαν τοιαύτην, ἡ ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἀκόνης λύσις, εἰς χυλὸν ἀναλυομένου κατὰ τὴν μεθ᾽ ὑγροῦ τινος τρῖψιν, καὶ κατὰ μόνας δὲ χωρὶς ὑγρότητος ἀποτριβόμενος, οὐκ εἰς γεώδη θραύματα διαλύεται, τῇ καδμείᾳ παραπλησίως, ἀλλ᾽ εἰς ὁμοιομερές τε καὶ συνεχὲς αὐτῷ σῶμα. παραπλησίως αὐτῷ καὶ ὁ σχιστὸς καλούμενος λίθος ὑπάρχων, ἰσχυρότερος ἐστὶ τῇ δυνάμει. τὸ δὲ στίμμι καλούμενον ἄπλυτον μὲν ἰσχυρὰν ἐπιδείκνυται τὴν στυπτικὴν δύναμιν. ἐκλύεται δὲ πλυνθέν, ὡς ἐγγὺς ἥκειν ἀδήκτου, ἰσχυροτέρας δὲ δυνάμεως ῥυπτικῆς

πτικῆς

πτικῆς, ὅ, τε κεκαυμένος χαλκός ἐστιν καὶ ἡ λεπὶς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἄνθος. οὐχ ἧττον δὲ δραστήριον, ἀλλ' ἧττον ἄδηκτον ἡ κεκαυμένη χαλκῖτις ἐστίν. εἰ δὲ καὶ πλυθείη τὰ τοιαῦτα, ῥυπτικὰ μὲν ἔτι διαμένει, τοσούτῳ δὲ ἀσθενέστερα ταῖς ἐνεργείαις ὅσον καὶ ἀδηκτότερα γίνεται. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὸ μίσυ, καὶ ὁ ἰὸς, ἰσχυρότατα φάρμακα τοῖς πρὸς συκώσεις καὶ τύλους ἁρμόττουσιν μιγνύμενα. τινὲς δὲ αὐτοῖς ἐπέβαλον καὶ κνιδίας σφοδρῶς στύφον φάρμακον, ὥσπερ ἔνιοι τὸ πάντων τούτων σφοδρότατον εἰς στῦψιν ἅμα δριμύτητι, καλούμενον δὲ χάλκανθον οὐδετέρως, ἢ ὡς ἔνιοι χάλκανθος ἀρσενικῶς ἢ θηλυκῶς. εὔδηλον δ' ὅτι μετριώτερον πολὺ γίνεται καυθέν τε καὶ πλυθέν. ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης καὶ ἡ τοῦ στομώματός ἐστι λεπίς. ὁ δὲ τοῦ λιβανωτοῦ φλοιὸς, στύφει μὲν καὶ αὐτὸς οὐκ ἀγεννῶς, ἀπολείπεται δὲ τῶν εἰρημένων ἁπάντων πάμπολυ, καὶ μέν τοι καὶ τὸ μίσυ καλούμενον εἴς τε τὰς αὐτὰς διαθέσεις, καὶ προσέτι τὰ ψωρώδη βλέφαρα τοῖς κολλυρίοις ἔμιξαν τινές. ἐπεὶ δὲ καὶ μάννης ἐμνημόνευσαν τινὲς, καὶ δοκεῖ τισιν οὐδὲν διαφέρειν λιβανωτοῦ λελεπισμένου, γνωστέον ὅτι καλοῦσιν ἰδίως μάνναν τὸ ὑπόσσαμα τοῦ ὑποτεθρυμμένου κατὰ τὰ μεγάλα φορτία λιβάνου. συμφέρεται γὰρ αὐτῷ τραύσματά τινα μικρὰ λιβανωτοῦ φλοιοῦ, ὥστε διαφέρειν τοῦ λιβανωτοῦ τὸ τοιοῦτον φάρμακον τῷ προσειληφέναι βραχύ τι τῆς στύψεως. ὅσα μὲν οὖν τῶν στυφόντων, ἱκανῶς γεώδη ταῖς συστάσεσιν ἐστίν, τραχώματά τε καὶ συκώσεις, καὶ τύλους ἐκτήκει. τὰ δὲ ἐν τῷ γένει τῶν χυλῶν καθάπερ ὀμφάκιόν τε καὶ ὑποκυστὶς, ἐκπλύνεται ῥᾳδίως ἐν ταῖς ὑπαλείψεσιν ἐκρέοντα μετὰ τοῦ δακρύου. τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ γλαύκιον, καὶ ἀκακία. ῥυπτικὰ δὲ ἀδήκτως ἐστὶν ἐλάφου κέρας καυθὲν, ὥσπερ γε καὶ ὁ τῶν αἰγῶν. εἴρηται δὲ ὅτι καὶ ὁ λιβανωτὸς ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν, ἀλλ' οὗτος ὥσπερ ἐρρέθη βραχυτάτης μετείληφε τῆς ῥυπτικῆς δυνάμεως, ἀνώδυνός τε καὶ πεπτικὸς ὑπάρχων. τὰ δὲ τῶν εἰρημένων ζώων κέρατα, ῥυπτικὰ μέν ἐστιν, οὔτε δὲ ἀνώδυνον, οὔτε πεπτικὸν ἔχει τι, ψυχρὰ καὶ ξηρὰ ταῖς κράσεσιν ὄντα. ῥυπτικὸν δέ τι καὶ τὸ καλούμενον ἀρμένιον ἔχει, καθάπερ καὶ τὸ καλούμενον ἰνδικὸν μέλαν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀφλεγμάντοις ἕλκεσιν ἀλύπως ὁμιλεῖ. μικτῆς δέ πως ἐστὶ δυνάμεως ἡ ἀλόη καθάπερ τὸ ῥόδον. ἔχει μὲν γάρ τι καὶ πικρὸν τὸ ῥύπτειν πεφυκὸς, ἔχει δέ τι καὶ στυπτικὸν, ὡς συνάγειν τε καὶ συνουλοῦν τὰ ἕλκη.

Τίνα πρὸς ψωρώδεις διαθέσεις ἁρμόττει.

Τῶν δὲ πρὸς τὰς ψωρώδεις ἐν βλεφάροις διαθέσεις ἁρμοττόντων φαρμάκων, ἅλες εἰσὶν ἀμμωνιακοὶ, καὶ λίθος ἄσσιος, αὐτός τε καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ, καὶ τὸ καλούμενον ψωρικὸν, οὐχ ἁπλοῦν, οὐδ' αὐτοφυὲς ὂν, ἀλλ' ἔχον τινὰ σκευασίαν, ἣν καὶ Διοσκουρίδης ἔγραψεν, καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες, ὅσοι περὶ ὕλης ἐποιήσαντο πραγματείας. ἐπιμίγνυται δὲ τούτοις καὶ τὸ κεκαυμένον μίσυ, καὶ ἡ σανδαράχη, καὶ τὸ καλούμενον ἀρρενικὸν μὲν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων, ἀρσενικὸν δὲ ὑπὸ τῶν νῦν. ἐκ δὲ τῶν ἀρωματικῶν φαρμάκων, κάσσια τε καὶ τὸ τοῦ μαλαβάθρου φύλλον, ἄμωμόν τε καὶ κιννάμωμον ἔμιξαν τινὲς ὀφθαλμικαῖς δυνάμεσιν, διαφορητικῆς μὲν ὑπάρχον δυνάμεως τὸ κιννάμωμον, τὰ δὲ ἄλλα καὶ στύψεως μετέχοντα. κοινῇ δὲ περὶ πάντων ἐγνωκέναι χρὴ τῶν ῥυπτικῶν φαρμάκων, ὅσα τε μέτρια, καὶ ὅσα συκώσεις καὶ τύλους ἐκτήκει, ταῦτα πάντα καὶ πρὸς οὐλὰς παχείας ἁρμόττειν, λεπτύνει γὰρ αὐτῶν τὸ πάχος, καὶ ἀπορύπτει τι τῆς περιττῆς οὐσίας.

Τίνα τοῖς ἐκκιρρωμένοις βοηθεῖ.

Αἱ δὲ πρὸς ἐσκιρρωμένους χιτῶνας ἁρμόττουσαι δυνάμεις, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, διά τε τῶν ὀπῶν συντίθενται καὶ τοῦ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος. μιγνυμένων δ' αὐτοῖς καὶ μετριωτέρων μὲν, οὐκ ἀτονούντων δὲ τῇ δυνάμει, σμύρνης δηλονότι καὶ λιβανωτοῦ καὶ χαλβάνης ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα.

Τίνα πρὸς τοὺς ὑποχεομένους ἁρμόττει.

Πρὸς δὲ τοὺς ὑποχεομένους συνετέθησάν τινες ὑπὸ τῶν ἰατρῶν δυνάμεις ἐν ὑγροῖς φαρμάκοις, πρώτη μὲν σχεδόν τι πασῶν ἡ διὰ μαράθρου χυλοῦ, καὶ ὑαίνης χολῆς, καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, οἱ δὲ καὶ αἰγείας. μετὰ ταῦτα δὲ ἄλλος ἄλλην ἔμιξε χολὴν, ὁ μὲν ἀλεκτρυόνος, ὁ δὲ ἐχίδνης, ὁ δὲ θαλαττίας χελώνης, ὁ δὲ καλλιωνύμου. νυνὶ δὲ ἔνδοξόν ἐστιν τὸ διὰ τῶν σκάρων τῆς χολῆς φάρμακον, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς στακτῆς σμύρνης. ἐπαγγελίαι μὲν οὖν ἁπάντων αὐτῶν εἰσὶ μεγάλαι, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν, ἐνίοτε μὲν οὐδέν. ἔστι δ' ὅτε πάνυ σμικρόν.

Περὶ τῶν χρησίμων τοῖς ὀφθαλμοῖς φαρμάκων ξηρῶν.

Ἐκ τῆς προγεγραμμένης ὕλης συνετέθη τοῖς ἰατροῖς φάρμακα ξηρὰ τὰ καλούμενα πρὸς αὐτῶν ἰδίως ξηροκολλύρια, τινὰ μὲν ἐκτήκοντα τύλους καὶ συκώσεις, ἀκανθίδας τε καὶ πτερύγια, τινὰ δὲ τοῖς ψωρώδεσιν βλεφάροις ἁρμόττοντα, καὶ τοὺς ὀνομαζομένους μίλφους ὠφελοῦντα. τῶν δριμέων δὲ κολλυρίων ἑτέραν δύναμιν ἔχοντα, διὸ καὶ καλοῦνται πρός τινων ἰατρῶν ἀδάκρυτα, καὶ ἀποκρουστικὰ, καθάπερ καὶ αὐτὰ τὰ κολλύρια. τούτων δὲ αὐτῶν τὰ πλεῖστα καὶ τοῖς ἀμβλυωποῦσι διὰ γῆρας, ἢ πάχος, ἢ ψύξιν ὑγρῶν τῶν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἢ καὶ πνεύματος ἀχλυώδους περιουσίαν, οὐ μικρῶς βοηθεῖ. ἔνια δὲ τῶν ξηρῶν φαρμάκων κωλύει συστῆναι τὸ πάθος ἐν αὐτοῖς τὰς ἐπιρροὰς εἴργοντα δηλονότι τῶν ὑγρῶν, ἐξ ὧν εἰώθασιν οἱ ὀφθαλμοὶ κατάγεσθαι. κάλλιστον δ' αὐτῶν ἐφάνη, τῇ πείρᾳ κριθὲν, τὸ ὑπ' ἐμοῦ συντεθὲν, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ πολλοῖς ὂν ἐν χρήσει σχεδὸν ἐν ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν, ὧν ἄρχουσι ῥωμαῖοι, καὶ πρῶτόν γε αὐτοῦ τὴν κατασκευὴν γράψω, βέλτιον ἡγούμενος εἶναι τὸ μηδ' ὅλως ἁλίσκεσθαι πάθεσι, τοῦ θεραπεύεσθαι καλῶς τὰ γενέσθαι φθάσαντα. ἐπεὶ δὲ καὶ Ἀσκληπιάδης πλείστην τε καὶ καλλίστην ἔγραψεν ὕλην τῶν τε ξηρῶν καὶ τῶν ὑγρῶν, καὶ τῶν κολλυρίων, ἀρξάμενος ἀπὸ πρώτων τῶν ξηρῶν, κἀγὼ μοι δοκῶ πράξειν οὕτω τῇ τάξει τῆς γραφῆς ὁμοίᾳ χρησάμενος, ὥστε μετὰ τὸ προσγράψαι τὸ ἐμὸν ξηρὸν, ἐφεξῆς ἅπαντα γράψαι τὰ ὑπ' Ἀσκληπιάδου κατατεταγμένα κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν ἐκτὸς, ὃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει, καὶ μετὰ ταῦτα γε καταπλασμάτων τῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἁρμοττόντων, ἀνακολλημάτων τε καὶ τινῶν ἐπιχρίστων φαρμάκων ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων, ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ, κἀκείνων φυλάξαντα τὴν τάξιν τῆς γραφῆς, οὕτως ἤδη τὴν τάξιν τῶν κολλυρίων τε καὶ τῶν ὑγρῶν φαρμάκων ἀφικέσθαι πάντα παραθέμενον, ὡς ὁ Ἀσκληπιάδης ἡρμήνευσεν αὐτοῖς τοῖς ἐκείνου ῥήμασιν.

Τὸ ὑπ᾽ ἐμοῦ συντεθὲν εἰς ὑγίειαν ὀφθαλμῶν φάρμακον ξηρόν.

Χρησιμώτατον ὑγιαίνουσιν ὀφθαλμοῖς προφυλακτικὸν ἐγὼ συνέθηκα φάρμακον ὃ πάντες ἔχουσιν ἤδη. καίεται γὰρ λίθος φρύγιος εἰς λεπτὰ καταθραυσθεὶς, ὡς εἶναι μείζων τῶν καλουμένων μὲν ὑπό τινων καρύου ποντικοῦ, πρὸς ἄλλων δὲ λεπτοκαρύου. ὁ δὲ τρόπος τῆς καύσεως, ὡς κἀπὶ τῶν ἄλλων, ποιούμεθα εἰς χυτρίδιον καινὸν ἐμβαλόντων, εἶτα περιπηλούντων ἔξωθεν, ἐπιτιθέντων δὲ πῶμα τετρημένον, ἤτοι κατὰ μόνην τὴν κορυφὴν, ἢ ὅπερ βέλτιον, ὅτι καὶ κατὰ ἄλλα μέρη πλείονα πρὸς τὸ ῥᾳδίως ἀναφέρεσθαι δι᾽ αὐτῶν τὰς λιγνυώδεις τε καὶ καπνώδεις τῶν καιομένων ἀποῤῥοάς. ἐπειδὰν δὲ ὁ λίθος ὅλος διάπυρος γένηται, τηνικαῦτα χρὴ τὸ χυτρίδιον ἐκκενώσαντας εἰς ἀγγεῖόν τι καθαρὸν, ἐπιχεῖν βούτυρον οὐ παλαιὸν, ἀνακινοῦντα τὰ μόρια τοῦ κεκαυμένου λίθου, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἄχρις ἂν ἅπαντα σβεσθῇ, τηνικαῦτα δὲ παύεσθαι, καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὸ χυτρίδιον ἐμβάλλοντας αὐτὰ καίειν, αὖθις ἐνιστάντας τὸ χυτρίδιον ἄνθραξι διακεκαυμένοις, ὡς μηδὲν ἔχειν καπνῶδες, ῥιπίζειν δὲ τούτους ἕνεκα τοῦ θᾶττον γενέσθαι τὴν καῦσιν. εἶθ᾽ ὅταν διάπυροι γενηθῶσιν οἱ λίθοι, καὶ μηκέτ᾽ ἀναφέρηται μηδεμία λιγνὺς, ἐκχέοντας πάλιν αὐτοὺς σβεννύειν οἴνῳ φαλερίνῳ, ἤ τινι τῶν κιῤῥῶν καὶ εὐωδῶν, οἷος ὁ τμωλίτης, ἀριούσιός τε καὶ λέσβιος, εἶτα πάλιν εἰς τὸ χυτρίδιον ἐμβάλλοντας ἐκ τρίτου καίειν, κἀπειδὰν διάπυρος ὁ λίθος γένηται σβεννύειν αὖθις μέλιτι ἀττικῷ μὴ πολλῷ, γενήσεται γὰρ οὐ ξηρὸν τὸ φάρμακον, ἀλλ᾽ ἔχον τι γλισχρότητος. ἔστω δέ σοι προλελειωμένα πλείοσιν ἡμέραις ἀκριβῶς, ὡς χνοώδη γεγονέναι τὰ ὑπογεγραμμένα, χαλκοῦ κεκαυμένου 𐅻 α. ὅπερ ἐστὶ ∠ η. πεπέρεως λευκοῦ τὸ ἴσον, φύλλου μαλαβάθρου τὸ ἴσον, στίμμεως τὸ ἡμιόλιον ὅπερ ἐστὶ ∠ ιβ. τούτοις μίγνυε τοῦ κεκαυμένου λίθου λίτραν α. κἀπειδὰν ἅπαντα καλῶς λειωθῇ, καὶ μέλλῃς ἀναιρεῖσθαι τὸ φάρμακον, ἐπέμβαλλε τοῦ συριακοῦ ὀποβαλσάμου 𐅻 α S. ὅπερ ἐστὶν αὐτῶν τὸ πᾶν ∠ ιβ. λεπτὸν δὲ καὶ διαφανὲς ἔστω κατὰ τὴν σύστασιν τὸ ὀποβάλσαμον, μὴ παχὺ καθάπερ εἴωθεν ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτὸ κατὰ τὸν πυθμένα συνίστασθαι. κωλύσει γὰρ τὸ οὕτω παχὺ ξηρὸν εἶναι τὸ φάρμακον, χρῆσθαι δ᾽ αὐτῷ δεῖ κατὰ τῶν βλεφάρων μόνον, ἐπιφέροντα τὴν μήλην χωρὶς τοῦ τῶν χιτώνων αὐτῶν ἅψασθαι τοῦ ὀφθαλμοῦ. τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἀρκεῖ κατὰ μόνου τοῦ κάτω βλεφάρου τὴν μήλην ἐπιφέρειν. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ τὸ ἄνω βλέφαρον ὁμοίως ὑπαλείφειν, ὅταν ἡ χρεία μείζων ᾖ τοῦ φαρμάκου, τουτέστιν ὅταν ἤδη σαφῶς ἔχῃ τινὰ ταραχὴν ὁ ὀφθαλμὸς, οὐ μὴν περιμένειν γε χρὴ γενέσθαι τοῦτο. φθάνοντα δὲ χρῆσθαι κατὰ τὴν πρώτην αἴσθησιν τοῦ πάθους ἐν παντὶ καιρῷ τῆς ἡμέρας, εἰ καὶ πεπωκώς τις εἴη καὶ δεδειπνηκὼς, καὶ πολλάκις γε χρῆσθαι φυλαττόμενον, ὡς ἔφην ἅπτεσθαι τῶν χιτώνων. χρὴ δὲ καὶ τὸν ὑπαλειφόμενον αὐτὸν ἀνεῳγμένα παρέχειν τὰ βλέφαρα, κἀπειδὰν ὑπαλείψηται μὴ ἐπιμύειν αὐτοῖς. τοῦτο μὲν ὑπ᾽ ἐμοῦ συνετέθη τὸ φάρμακον, οὐκ ἐπιτρέπον ὀφθαλμιάσαι τὸν καλῶς τούτῳ χρώμενον. ἐφεξῆς δὲ γράψω τὰ πρὸς διαθέσεις ἁρμόττοντα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων ποιησάμενος.

Τὰ ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα ξηρὰ πρὸς ὀφθαλμούς.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτὸς ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει, γράφεται κατὰ λέξιν οὕτως, ξηρὸν ἐκ τῶν Ἡρακλείδου ψωρικῶν πρὸς περιβεβρωμένους κανθούς. σποδίου κυπρίας ∠ δ. ὀμφάκου ξηροῦ ∠ β. νάρδου τριώβολον, πεπέρεως πεφρυγμένου κόκκους ιε. λείοις χρῶ.

Ψωρικὸν Αἰλίου.

Καδμείας ∠ δ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ β. τρίβε μετ᾽ ὄξους ἐν ἡλίῳ καὶ ξηράνας καὶ διαλύσας, ἀνελόμενος χρῶ. Ἄλλο. καδμείας ∠ α. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ α. νάρδου ἰνδικῆς ∠ α. πεπέρεως πεφρυγμένου ὀβολοὶ β. λείοις χρῶ, ὡς συνδιαίῳ φαρμάκῳ. Ἄλλο. χαλκίτιδος μέρη δύο, καδμείας μέρος α. κόψας καὶ σήσας τρίβε ἐν ἡλίῳ, οἴνου ἐπιβάλλων ὅσον ἐξαρκεῖ, ἔπειτα ξηράνας καὶ διυλίσας ἀνελόμενος χρῶ.

Ἐκ τῶν Φιλοξένου ξηρὸν ἀχάριστον.

Καδμείας ∠ β. χαλκίτεως ∠ η. ἀλόης ὀβολοὺς β. ἰοῦ ὀβολοὺς β. πεπέρεως κόκκους δέκα, ῥόδων ἀνθοὺς ∠ α. λείοις χρῶ.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς ξηροφθαλμίαν καὶ σύγκωσιν, καὶ σηπεδόνας, καὶ ὑπερσαρκώματα.

Καδμείας ∠ ι. χαλκίτεως ∠ η. πεπέρεως κόκκους ιε. νάρδου κελτικῆς ∠ α. τρίβε καδμείαν καὶ τὴν χαλκῖτιν μετ᾽ οἴνου, καὶ ὅταν ξηρανθῇ ἐπίβαλλε νάρδον καὶ τὸ πέπερι, καὶ χνοώδη ποιήσας χρῶ. Ἄλλο. καδμείας ∠ η. χαλκίτεως μ. νάρδου ἰνδικῆς ∠ β. σμύρνης πεφωσμένης ∠ β. πεπέρεως κόκκους λε. σκεύαζε δι᾽ ὄξους δριμυτάτου.

Καπίτωνος πρὸς ξηροφθαλμίας, καὶ καθύγρους ὀφθαλμοὺς, καὶ περιβεβρωμένους κανθοὺς, καὶ βλέφαρα καὶ συκώδη.

Καδμείαν κυπρίαν λαβόντες θραύομεν, ὥστε ἀλφίτων ἔχειν τὸ μέγεθος, ἔπειτα ἀττικῷ μέλιτι φυράσαντες, βάλλομεν εἰς κώθωνα κεράμεον, τούτου δὲ τὸ στόμιον φιμώσαντες, καὶ πηλῷ περιπλάσαντες, τρῆμα ποιοῦμεν κατὰ τὴν τοῦ στόματος μεσότητα, ὥστε ἀναπνοὴν ἔχειν τὸ ὀπτώμενον, αὐτὸ δὲ τὸ ἀγγεῖον ὀρθὸν στήσαντες μεταξὺ ἀνθράκων ὑποκαίομεν. ἐκπύρου δὲ γενομένου, προσέχομεν τοῖς διὰ τοῦ τρήματος ἀναφερομένοις ἀτμοῖς, καὶ εἰ μὲν μελάντεροι ἀναφέροιντο, ἔτι καίομεν. ὁπόταν δὲ λευκότεροι ἀναφαίνοιντο, αὐτάρκως ὀπτῆσθαι νομίσαντες, αἴροντες τὸ ἀγγεῖον, καὶ ἀναπωμάσαντες κατασβεννύομεν τὴν καδμείαν οἴνῳ ἰταλικῷ, καὶ εἰς θυίαν ἐξεράσαντες τρίβομεν, καὶ ξηραίνοντες ἀποτιθέμεθα πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν, ἔχει δὲ οὕτω. καδμείας ∠ η. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ θ. στίμμεως ∠ η. τρίψας καὶ ἀνελόμενος χρῶ πυρῆνι μήλης, ὑποστιμμίζων τὰ βλέφαρα καὶ πρωῒ καὶ πρὸς ἑσπέραν. Ἄλλο. καδμείας καυθείσης, καθὰ προείρηται ∠ θ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η. στίμμεως ∠ δ. ἀμμωνίου ∠ β. τρίψας καὶ ἀνελόμενος χρῶ. ἡμεῖς τὴν καδμείαν, καὶ τὰ λοιπὰ στέατι ἐχίδνης φυράσαντες ὀπτήσαμεν, ἔπειτα οἴνῳ κατασβέσαντες καὶ λεάναντες, ἐχρησάμεθα.

Τὸ δὲ

Τὸ διὰ αἱματίτου Καπίτωνος ὀφθαλμικοῦ, φάρμακα ἐπιτετευγμένα πρὸς τὰ ψωριῶντα βλέφαρα.

Καδμείας κυπρείας ∠ κδ´. λίθου αἱματίτου ∠ ς´. ἐν ἄλλῳ ις´. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ κδ´. τὰ ξηρὰ κόπτεται ὥστε ἔχειν ἀλφίτων τὸ μέγεθος, καὶ μέλιτι φυρᾶται, καὶ ὀπτᾶται καθὰ προείρηται, καὶ οἴνῳ κατασβέννυται, καὶ ξηρανθέντα λεαίνεται, ἡ χρῆσις δεδήλωται. Ἄλλο. καδμείας ∠ κ´. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ι´. λίθου αἱματίτου ∠ ι´. κροκύδων πορφύρας λακωνικῆς ∠ κ´. μέλιτι φυράσας καὶ καύσας σύντιθει καθὰ προείρηται.

Σωσάνδρου πρὸς μιλφώσεις καὶ κεχρονισμένας διαθέσεις, ποιεῖ δὲ πρὸς ἐγκανθίδας.

Καδμείας, στίμμεως, χαλκίτεως ὠμῆς, μίσυος ξενικοῦ, ἀνὰ ∠ κ´. κόψας καὶ μέλιτι φυράσας, ὄπτα καθὰ προείρηται, ἔπειτα οἴνῳ καταβρέξας καὶ λεάνας καὶ ξηράνας ἀναλόμενος χρῶ. Ἄλλο. χαλκίτεως ὠμῆς, καδμείας, στίμμεως, μίσυος ξενικοῦ, ἀνὰ ∠ η´. νάρδου ἰνδικῆς ∠ β´. κρόκου πεφωγμένου ∠ β´. πεπέρεως ∠ α´. τὰ μεταλλικὰ μέλιτι φυρᾶται, καὶ καίεται καθὰ προείρηται, ἔπειτα οἴνῳ κατασβέννυται καὶ λεαίνεται, τούτοις ἐπιβάλλεται, τό, τε νάρδινον καὶ τὸ κρόκινον πεφωγμένων, καὶ τὸ πέπερι, ἔπειτα συλλεάναντες ἀναλόμενοι χρώμεθα.

Καλλιβλέφαρον φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ποιεῖ καὶ πρὸς κεχρονισμένας ὀφθαλμίας.

Στίμμεως κεκαυμένου καὶ οἴνῳ κατεσβεσμένου ∠ ις´. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ κ´. λιβάνου αἰθάλης, ναρδοστάχυος, σμύρνης πεφωγμένης, κρόκου, λεπίδος χαλκοῦ, ἀνὰ ∠ α´. ἅπαντα λεάνας ἀναλόμενος χρῶ.

Ἄλλο διὰ κρόκου. κρόκου 𐅻 α´. γλαυκίου 𐅻 α´. σαρκοκόλλης 𐅻 α´. ἐγὼ καὶ ὀπίου 𐅻 α´. ἔβαλλον. Ἄλλο τὸ σεβηριανόν. καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης 𐅻 β´. ἁλῶν ἀμμωνιακῶν, πεπέρεως λευκοῦ 𐅻 β´. φύλλου ∠ β´. λεάνας ἐπιμελῶς χρῶ. Ἄλλο μάλιστα νηπίοις χρήσιμον. στίμμεως ∠ ις´. μολύβδου ∠ κ´. λεπίδος ∠ α´. κρόκου ∠ α´. ῥόδων ἄνθους ∠ α´. σμύρνης ∠ α´. νάρδου ἰνδικῆς, λιβάνου ἄρρενος, πεπέρεως λευκοῦ ἀνὰ ∠ α´. φοινικοβαλάνων ὀστέα δέκα, πάντα βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν ὄπτα φιλοπόνως, ἔπειτα εἰς θυίαν κατεράσας καὶ τρίψας ἐπίβαλε ὀποβαλσάμου κοχλιάρια δύο, ἔπειτα ἀνακόψας καὶ ξηράνας χρῶ.

Ξηρὸν Φιλοξένου πρὸς κνησμώδεις κανθοὺς, καὶ περιβεβρωμένους, ποιεῖ καὶ πρὸς ἀμβλυωπίαν.

Καδμείας ∠ δ´. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ β´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α´. λείοις χρῶ. ταῦτα οὕτω σκευάζων. καδμείας ∠ κ´. κρόκου ∠ β´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α´. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ β´. νάρδου ἰνδικῆς ∠ α´. λείοις χρῶ.

Ὑγραὶ ὀφθαλμικαὶ πρὸς τὰς συκώδεις ἐπαναστάσεις, καὶ πάσης σαρκὸς ὑπεροχήν, ποιεῖ καὶ πρὸς ἐγκανθίδας, καὶ πρὸς ἀρχομένας ὀφθαλμίας, ᾗ ἐχρήσατο Φίλιππος ἐν Καισαρείᾳ.

Μίσυος ὀπτοῦ ∠ η´. σμύρνης ∠ δ´. καδμείας ∠ η´. κρόκου ∠ β´. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ β´. νάρδου ἰνδικῆς, πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ ∠ α´. μέλιτος ἀττικοῦ κύαθον α´. Ἄλλο. μίσυος ὀπτοῦ ∠ ς´. χαλκανθου ∠ δ´. σμύρνης ∠ δ´. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ α´. μέλιτος ἀττικοῦ κυάθους ι´.

Γάγγρησος Ἐρασιστράτου πρὸς τὰ τραχώματα καὶ πάσας ὀφθαλμίας, καὶ ὦτα πυορροοῦντα, καὶ πρὸς τὰ δυσεπούλωτα ἕλκη, καὶ τὰς ἐν στόματι νομάς.

Χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ β´. σμύρνης ∠ α´. πεπέρεως ὀβολοὺς β´. μίσυος ὀπτοῦ ∠ α´. κρόκου τριώβολον, οἴνου χίου κοτύλην α´. γλυκέος κρητικοῦ κοτύλης τὸ ἥμισυ, τρίβε τὰ ξηρὰ, τὸν οἶνον ἐπιβάλλων, καὶ ὅταν συμπίῃ, ἐπίβαλλε τὸν γλυκὺν, καὶ ἀνακόψας κατέρα εἰς χαλκοῦν ἀγγεῖον, καὶ ἕψε πυρὶ μαλακῷ χρώμενος, εἶτα ἀπόθου εἰς χαλκῆν πυξίδα.

Πρὸς τύλους καὶ πᾶσαν ὑπεροχήν.

Χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ β´. μίσυος κεκαυμένου ∠ α´. σμύρνης ∠ α´. κρόκου ∠ α´. ὀμφακίου ∠ α´. οἴνου χίου κυάθους β´. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν S. χρῶ.

Φιλοξένου ὑγρὰ ὀξυδερκικὴ οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει.

Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ δ´. ἰοῦ ∠ β´. οἴνῳ διαλύσας καὶ συντρίψας ἀναλάμβανε μέλιτι ἀττικῷ. Ἄλλο ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ´. ἰοῦ ∠ ς´. σμύρνης ∠ β´. σύντιθει καθὰ προείρηται. Ἄλλο Φαίδρου τὸ ῥινίον. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ δ´. ἰοῦ ∠ α´. ἀλκυονίου πεφωγμένου ∠ α´. λίθου ἀσίου ἄνθους τριώβολον, σύντιθει καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κ´. ἰοῦ ∠ κ´. λίθου ἀσίου ἄνθους ∠ β´. ὀβολοὺς β´. ἀλκυονίου ∠ α´. ὀβολοὺς β´. ὀπίου ∠ α´ S. σμύρνης ∠ α´ S. σύντιθει καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Αἰγυπτία πρὸς τύλους, καὶ λευκώματα, ἀφαιρεῖ καὶ δέρματα παραυτίκα.

Ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ς´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ς´. ὀβολοὺς δ´. ἁλὸς ὀρυκτοῦ ∠ δ´. κολοκυνθίδος ἐντεριώνης ∠ δ´. ταυρείας χολῆς ∠ β´. νίτρου μέλανος ∠ α´ S. πεπέρεως λευκοῦ κόκκοι μ´. μέλιτος ἀττικοῦ κύαθοι ς´. σύντιθει καθὰ προείρηται, καὶ ἀναλόμενος εἰς πυξίδα κρινίνην χρῶ. Ἄλλη αἰγυπτία πρὸς τύλους καὶ λευκώματα καὶ κεχρονισμένας διαθέσεις. ἰοῦ ∠ ς´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ς´. κολοκυνθίδος ἐντεριώνης ∠ γ´. χολῆς ταυρείας ∠ β´. νίτρου μέρη β´. ἀναλάμβανε μέλιτος ἀττικοῦ καὶ χρῶ.

Πρὸς ὀξυδερκίαν Ἀντωνίου Μούσα, ποιεῖ καὶ πρὸς γλαυκώσεις.

Πέρδικος ἀγρίου χολῆς μέρος α´. ἐν ἄλλῳ περδικίου βοτάνης χυλοῦ, ἔνιοι κενταυρείου χυλοῦ μέρη τρία, μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἴσον. Ἄλλο. ὄρνιθος γηραιοῦ χολῆς μέρος α´. κενταυρείου χυλοῦ μέρος α´. μέλιτος ἀττικοῦ μέρη τρία, ποιεῖ πρὸς γλαυκώσεις.

Ὀξυδερκικὴ Λαργου.

Μαράθρου χυλοῦ τῆς ῥίζης μέρος α´. μέλιτος τὸ ἴσον ἀναλαβὼν εἰς πυξίδα χαλκῆν χρῶ. μαράθρου χυλοῦ τῆς ῥίζης μέρος α´. χελιδονίας χυλοῦ τὸ ἴσον, μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἴσον.

Αἰλίου Γάλλου πρὸς ὑποχύσεις.

Ἀλεκτρυόνος χολῆς ∠ η̄. χελώνης θαλασσίας χολῆς ∠ η̄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἴσον, ταυρείας χολῆς ∠ β̄. κρόκου ∠ β̄. ὀποβαλσάμου ∠ β̄. κόψας χρῶ.

Κασσίου πρὸς ὑποχύσεις.

Χολὴν ταυρείαν κενώσας, εἰς πυξίδα χαλκῆν ἔα ἐπὶ ἡμέρας ι̅. εἶτα ἀναλαβὼν ∠ β̄. σμύρνης, κρόκου ∠ β̄. ὀποπάνακος ∠ β̄. ὀποβαλσάμου ∠ β̄. πεπέρεως κόκκους ιβ̄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ διπλοῦν, τῇ χολῇ ἅπαντα μίξας, ἕψε ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ, καὶ ἀπόθου εἰς πυξίδα χαλκῆν καὶ χρῶ.

Ὑγρὰ ἡ βασιλὶς, ταύτην καλοῦμεν ἀναληπτικήν.

Ὀμφάκου ∠ β̄. σμύρνης ∠ β̄. ἀετοῦ χολῆς ∠ β̄. ὀποβαλσάμου ∠ β̄. ἐλαίας δακρύου ∠ β̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ᾱ. χολῆς ὑαίνης ∠ β̄. μέλιτι ἀναλάμβανε.

Ἀντωνίου Μούσα.

Χολῆς ὑαίνης ∠ ᾱ. ἀρνείου χολῆς ∠ ιβ̄. ὀποβαλσάμου ∠ β̄. ἁλὸς ὀρυκτοῦ ∠ ᾱ. κρόκου ∠ ᾱ. σμύρνης ∠ ᾱ. μέλιτος ἀττικοῦ κυάθους β̄. μαράθρου χυλοῦ κυάθους β̄.

Φιλοξένου.

Χολῆς ὑαίνης ∠ ᾱ ς. στέατος ἐχίδνης ∠ ᾱ ς. κρόκου ∠ ᾱ. ὀμφάκου ∠ ᾱ. σμύρνης ∠ τὸ ἥμισυ, ὀποβαλσάμου ∠ ᾱ. μέλιτος ἀττικοῦ ∠ η̄.

Βάμματα διὰ κωμάτων.

Κηκίδα λείαν ἔχε ἐν ἀποθέτῳ, ἐν δὲ τῇ χρήσει παράπτου πυρῆνι μήλης, θερμαίνων τὸν πυρῆνα, ἔπειτα χαλκάνθῳ ὕδατι ἀναλυθέντι παράπτου. Ἄλλο. σιδίοις λείοις παράπτου, ἔπειτα χαλκάνθῳ ὕδατι διαλυθέντι παράπτου. Ἄλλο. μίσυος, χαλκάνθου, κηκίδων ὀμφακίνων ἑκάστου τὸ ἴσον, κόψας καὶ σήσας ἀπόθου, ἐν δὲ τῇ χρήσει παράπτου ξηρῷ. Ἄλλο. στυπτηρίας σχιστῆς, σιδίων ῥοιᾶς, μέλιτος, ἀκακίας καρποῦ, ἑκάστου τὸ ἴσον, κόψας παράπτου.

Πρὸς γλαυκοφθάλμους ὥστε μέλαινας ἔχειν κόρας.

Σιδίων γλυκέων τὸν χυλὸν παρεγχυμάτιζε, ἔπειτα διασήσας ἔντριβε ὑοσκυάμου τὸ ἄνθος, τρίψας μετ᾽ οἴνου, ἢ ὑοσκυάμου χυλοῦ, δεῖ δὲ τῷ δέοντι καιρῷ ταῦτα συνάγειν καὶ ἀποτίθεσθαι. Ἄλλο. ἀκακίας τὸν καρπὸν καὶ κηκίδων ὀλίγον τρίψας ἐπιμελῶς ἀναλάμβανε ἀνεμώνης τῷ χυλῷ, ὥστε μέλιτος ἔχειν τὸ πάχος, ἔπειτα ἐκθλίψας διὰ ῥάκους ἐπιμελῶς ὡς ὑγρὸν ἀπόθου, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Πρὸς τριχιῶντας Ἀντωνίου Μούσα.

Ὄρνεου τοῦ καλουμένου κιναίδου τὴν χολὴν καὶ ἀκονίτου ἥμισυ μίξας ἀπόθου, ἐν δὲ τῇ χρήσει τὴν τρίχα ἀποτίλας, ἐπίχρειε τὸν τόπον τῷ φαρμάκῳ. Ἄλλο. ἰχθύος φάγρου τὴν χολὴν καὶ ἀκονίτου ἥμισυ, ἐπὶ λεπίδος σιδηρᾶς πεπλυμμένης στάζε δεῦσον, καὶ τούτοις ἐπίβαλε ἀμυγδαλίνου ἐλαίου ὀλίγον, ἢ νυκτιείδους αἵματος ὅσον ἐξαρκεῖ, ἔπειτα μίξας καὶ ἀνελόμενος χρῶ καθάπερ προείρηται.

Ἀνακολλήματα τριχῶν Ἡρακλείδου Ταραντίνου.

Κηροῦ ∠ ᾱ. πίσσης ∠ ᾱ. λιθοκόλλης ∠ ᾱ. ὁμοῦ τήξας ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει μηλωτίδος τὸ ἄκρον πυρώσας παράπτου τῷ φαρμάκῳ, καὶ τὸ διαλυόμενον αἴρων, ἀνακόλλα τὰς τρίχας. Ἄλλο. ῥητίνης ξηρᾶς, πίσσης ξηρᾶς, ἀνὰ ∠ ᾱ. θείου ἀπύρου ∠ ᾱ. ἀσφάλτου μίαν ∠. κηροῦ ∠ β̄. τήξας χρῶ.

Πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν βλεφάρων κριθὰς, ἃς ποσθίας καλοῦσι, Ἀντωνίου Μούσα.

Χαλβάνης μέρος ᾱ. νίτρου ὀλίγον μίξας ἐπιτίθει. καὶ μίσυος ὠμοῦ ὅσον ὀλίγον μίξας ἐπιτίθει. ποιεῖ δὲ καὶ σῦκα ξηρὰ ἐν οἰνομέλιτι ἑψηθέντα καὶ λειανθέντα, ὀλίγης χαλβάνης συλλειανθείσης. ποιεῖ δὲ καὶ ἄλευρον κρίθινον ἐν οἰνομέλιτι ἑψηθὲν, καὶ λειανθὲν μετ᾽ ὀλίγου χαλβάνης συλλειανθείσης.

Διονυσίου Μιλησίου πρὸς τριχιῶντας.

Λαγωὸν θαλάσσιον καύσας ἐπὶ ὀστράκου καινοῦ, καὶ τὴν σποδὸν τρίψας ἀναλάμβανε κροτώνων τῷ αἵματι, καὶ ἀνελόμενος εἰς πυξίδα κερατίνην, χρῶ προεκτίλας τὴν τρίχα. Ἄλλο. σαλαμάνδρας κεκαυμένης τὴν σποδὸν, ἀναλάμβανε ἐχίνων χερσαίων τῇ χολῇ, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. ἔνιοι δὲ ἐχρήσαντο κασσιτέρῳ, μιχθέντι μέλιτι, ἢ κασσιτέρῳ καὶ βδέλλης κεκαυμένης τῇ τέφρᾳ, ἢ κωνείου τὸν καρπὸν τρίψαντες, καὶ αἵματι θύννης ἀναλαβόντες, ἐπέχρισαν προαποτίλαντες τὴν τρίχα.

Πρὸς κριθὰς καὶ χαλάζια.

Σαγαπηνὸν μετ᾽ ὄξους τρίψας χρῶ. Ἄλλο πρὸς αἰγίλωπας. ἢ λευκέβρας χυλοῦ, στρύχνου χυλοῦ, ἀνὰ λίτραν ς. λιβανωτοῦ ∠ η̄. μαστίχης ℥ γ̄. χαλβάνης λίτραν ς. ἕψε τοὺς χυλοὺς μετὰ τοῦ λιβανωτοῦ, καὶ ὅταν διαλυθῇ ἐπίβαλε τὴν χαλβάνην, τὴν γὰρ μαστίχην παραιτούμεθα. Ἄλλο. λιβανωτοῦ ∠ η̄. λαδάνου ∠ δ̄. σχιστῆς ∠ δ̄. σμύρνης ∠ η̄. κηροῦ ∠ δ̄. ἀφρονίτρου ∠ δ̄. πίτυος λαγωοῦ ∠ δ̄. κόπτεται τὸ φάρμακον καὶ μαλάσσεται ἰρίνου μύρου ὑποστάθμῃ.

Τὰ πρὸς ὀφθαλμοὺς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτὸς Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα καταπλάσματα, καὶ ἀνακολλήματα, καὶ περιχρίσματα.

Καταπλάσματα ὀφθαλμιώντων πρὸς περιωδυνίας, καὶ μεγίστας ἐπιφορὰς, οἷς ἐχρήσατο Ἡρακλείδης ὁ Ταραντῖνος. ῥόδων χλωρῶν ἢ ξηρῶν ∠ δ̄. κρόκου ∠ ᾱ. ὀπίου ∠ ᾱ. ἀναλάμβανε μελιλώτου ἀφεψήματι ἐν γλυκεῖ. Ἄλλο. ῥόδων, λευκοΐων, μελιλώτων, κωδύων μήκωνος, ἀνὰ ∠ β̄. κρόκου ∠ ᾱ. ὀπίου ∠ ᾱ. σμύρνης ∠ ᾱ. ᾠοῦ ὀπτοῦ τὴν λέκυθον τρίψας καὶ γλυκεῖ ἀναλαβὼν, χρῶ καθὰ προείρηται.

Ἐπιχρίσματα

Ἐπιχρίσματα πρὸς ῥευματισμούς ὀφθαλμῶν, οἷς ἐχρήσατο Γλαῦκος.

Ἀλόης, λυκίου ἰνδικοῦ, ῥόδων χλωρῶν, κρόκου, ὀπίου, σμύρνης, ἑκάστου τὸ ἴσον, οἴνῳ φυράσας ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐν δὲ τῇ χρήσει γλυκεῖ διαλύσας ἐπίχριε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους.

Φιλοξένου πρὸς ῥεῦμα πολὺ καὶ ῥευματισμούς.

Ῥόδων ἁπαλῶν φύλλων ∠ β΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ η΄. λιβανωτοῦ ∠ γ΄. σμύρνης ∠ δ΄. ἀλεύρου ἀλφίτων ὀξύβαφον, ὠοῦ ὀπτοῦ ἑνὸς τὸ ἐντός, μανδραγόρου χυλοῦ ∠ δ΄. κρόκου ∠ β΄. ὀπίου ∠ δ΄. οἴνου αὐστηροῦ ὅσον ἐξαρκεῖ, ἀνάπλαττε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. Ἐπίχριστος αὐθημερός. κρόκου ∠ δ΄. λιβάνου ∠ β΄. κινναβάρεως ∠ δ΄. κόμμεως ∠ β΄. οἴνῳ ἀναλάμβανε, ἐν δὲ τῇ χρήσει τρίψας, καὶ στρογγύλον ποιήσας ἐπίβαλλε μέλιτος ὀλίγον. Ἄλλο τὸ λύχνιον ἐπιγραφόμενον. κρόκου ∠ α΄. λιβάνου ∠ β΄. ὀπίου ∠ β΄. κόμμεως ∠ β΄. κινναβάρεως ∠ β΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἐν ἄλλοις κρόκου ῥοδίζοντος ∠ δ΄. κινναβάρεως ∠ β΄. σμύρνης, ὀπίου, ἀνὰ ∠ β΄. ὕδατι ὀμβρίῳ.

Ἐπίχριστον δακνηρόν, παραχρῆμα ἐπέχει τὸ ῥεῦμα, ποιεῖ καὶ πρὸς ψωροφθαλμίαν.

Χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ΄. κρόκου ∠ δ΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β΄. ὀπίου ∠ β΄. κόμμεως ∠ δ΄. ὕδατι ὀμβρίῳ ἔξωθεν ἐπιχριόμενον, ἀνακόπτει μεγίστας ἐπιφοράς, φυλάττεσθαι δὲ δεῖ τὰς περιεμπτώσεις τοῦ φαρμάκου.

Ἄλλο τὸ φλόγινον ἐπιγραφόμενον.

Χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ιβ΄. κρόκου ∠ ϛ΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ δ΄. σμύρνης ∠ γ΄. ὀπίου ∠ γ΄. κόμμεως ∠ ιβ΄. οἴνῳ ἀμιναίῳ.

Ἀνακολλήματα ῥευμάτων ἐφεκτικά.

Γύρεως μέρος α΄. σμύρνης μέρος α΄. μάννης λιβάνου μέρος α΄. ἀναλάμβανε ὠοῦ τῷ λευκῷ, ἔπειτα ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει κατὰ τῶν κροτάφων, καὶ τοῦ μετώπου. Ἄλλο. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ β΄. ὀπίου ∠ α΄. κρόκου ∠ α΄. γύρεως ∠ δ΄. ὠῶν ὀπτῶν λεκύθους β΄. καστορίου ∠ α΄. ἅπαντα φυράσας ἀναλάμβανε καὶ χρῶ.

Κολλύριον πρὸς ἐπιφορὰν καὶ ῥευματισμόν, καὶ ῥεῦμα πολύ, ᾧ ἐχρήσατο Μοσχίων γνώριμος. γλαυκίου ∠ ιϛ΄. σαρκοκόλλης ∠ η΄. κρόκου ∠ δ΄. κόμμεως ∠ β΄. τραγακάνθης ∠ β΄. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ β΄. ὀπίου ∠ α΄. ὕδατι ὀμβρίῳ ἀναλάμβανε καὶ χρῶ δι᾽ ὠοῦ.

Ἥρωνος ὀφθαλμικοῦ ὁ ψιττακὸς πρὸς ῥευματισμούς, καὶ ῥεῦμα πολύ, ἀνωδυνοποιεῖ παραχρῆμα.

Γλαυκίου ∠ ιϛ΄. κρόκου ∠ η΄. σαρκοκόλλης ∠ η΄. ὀπίου ∠ δ΄. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ β΄. τραγακάνθης ∠ η΄. ὕδατι ὀμβρίῳ.

Πρὸς τὰς ἐρρωμένας διαθέσεις τοῦ Νεαπολίτου.

Γλαυκίου ∠ μη΄. σαρκοκόλλης ∠ κδ΄. κρόκου ∠ κδ΄. λίθου αἱματίτου ∠ ιβ΄. ὀπίου ∠ ιθ΄. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ η΄. κόμμεως ∠ ιϛ΄. τραγακάνθης ∠ ιβ΄. ὕδωρ ὄμβριον.

Σεργίου ὀφθαλμικοῦ Βαβυλωνίου.

Γλαυκίου ∠ κδ΄. σαρκοκόλλης ∠ ιϛ΄. κρόκου ∠ ιβ΄. ὀπίου ∠ δ΄. λίθου αἱματίτου ∠ ϛ΄. κόμμεως ∠ ιβ΄. ὕδωρ ὄμβριον, ἔγχει μέχρι μιᾶς καὶ δευτέρας ἡμέρας, μὴ λυομένης δὲ τῆς διαθέσεως, καταβαίνομεν ἐπὶ τὰς τῶν ἀκολούθων ἐγχύσεις. Ἄλλο. διάσμυρνον γλαυκιδιανὸν ἐπιγραφόμενον. γλαυκίου ∠ μη΄. σαρκοκόλλης ∠ μη΄. κρόκου ∠ κδ΄. ὀπίου ∠ ϛ΄. σμύρνης ∠ ϛ΄. αἱματίτου ∠ ϛ΄. τραγακάνθης ∠ μη΄. ὕδωρ ὄμβριον, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ. διάσμυρνον δι᾽ αἱματίτου. γλαυκίου ∠ ξδ΄. σαρκοκόλλης ∠ λβ΄. κρόκου ∠ ιβ΄. ὀπίου ∠ η΄. σμύρνης ∠ ϛ΄. αἱματίτου ∠ ιϛ΄. τραγακάνθης ∠ μη΄. κόμμεως ∠ ιϛ΄. ἐν ἄλλῳ κόμμεως ∠ μη΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Φωσφόρος πρὸς ῥευματισμὸν καὶ πᾶσαν φλεγμονήν, καὶ τὰς ἐπιτεταμένας ἐπιφοράς.

Γλαυκίου ∠ κδ΄. σαρκοκόλλης ∠ η΄. κρόκου ὀπίου, ἀνὰ ∠ η΄. σμύρνης ∠ η΄. μίσυος κεκαυμένου ∠ η΄. κόμμεως ∠ ιβ΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Εὔχρουν καθ᾽ ὑπερβολήν, καὶ θαυμαζόμενον ἐπὶ τῶν ἔργων.

Γλαυκίου ∠ κ΄. σαρκοκόλλης ∠ ζ΄. κρόκου ∠ ζ΄. σμύρνης ∠ ζ΄. ὀπίου ∠ ζ΄. μίσυος κεκαυμένου ∠ ζ΄. κόμμεως ∠ ιβ΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Ἀνώδυνον διὰ χυλῶν πρὸς πᾶσαν ῥευματισμόν, ὕπνον ποιεῖ παραχρῆμα.

Γλαυκίου ∠ μη΄. σαρκοκόλλης, τραγακάνθης, ἀνὰ ∠ ιϛ΄. κρόκου ∠ η΄. ὀπίου ∠ δ΄. ῥόδων χυλοῦ ∠ δ΄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ δ΄. ὑοσκυάμου ∠ δ΄. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ δ΄. κόμμεως ∠ η΄. ἀναλαμβάνεται μελιλώτου ἀφεψήματι, συντίθεται δὲ τὸν τρόπον τοῦτον, λαβὼν μελιλώτου λίτραν μίαν, καὶ ὕδατος ὀμβρίου κοτύλας ιβ΄. ἕψε εἰς τὸ τρίτον, καὶ διαλύσας τὸ ὑγρόν, χρῶ πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν. Ἄλλο. γλαυκίου ∠ μη΄. σαρκοκόλλης ∠ κδ΄. κρόκου ∠ κδ΄. ὀπίου ∠ ιβ΄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ ιβ΄. ὑοσκυάμου χυλοῦ ∠ ιβ΄. κωνείου χυλοῦ ∠ ιβ΄. ῥόδων χλωρῶν χωρὶς τῶν λοβῶν ∠ μη΄. κόμμεως ∠ μη΄. ἀναλάμβανε ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Φαιὸν ἐπιγραφόμενον φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς ῥευματισμούς.

Καδμείας ∠ ιβ΄. ἢ ιϛ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ϛ΄. σμύρνης ∠ γ΄. ὀπίου ∠ γ΄. ἀκακίας ∠ ζ΄. ὕδωρ ὄμβριον ὡς δεδήλωται. Ἄλλο τὸ φαιὸν πρὸς πᾶν ῥεῦμα καὶ πᾶσαν ὀφθαλμίαν, ἐν ἄλλῳ παιδικόν. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιβ΄. καδμείας ∠ λβ΄. κόμμεως ∠ λβ΄. ἀκακίας ∠ λβ΄. σμύρνης ∠ δ΄. ὀπίου ∠ δ΄. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἄλλο ἐκ τῶν Φιλοξένου. σποδοῦ κυπρίας ∠ ιβ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ γ΄. ὀπίου, σμύρνης, ἀνὰ ∠ γ΄. ἀκακίας, κόμμεως, ἀνὰ ∠ ζ΄. ὕδωρ ὄμβριον. ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ ὡς δεδήλωται.

Τὸ Βηρύτιον ἐπιγραφόμενον, ᾧ ἐχρήσατο Βηρύτιος πρὸς τὰς μεγίστας
ἐπιφορὰς, ὠφελεῖ παραχρῆμα.

χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ιϛ. ἀκακίας ∠ ιϛ. σποδοῦ πομφόλυγος ∠ ιϛ. ὀπίου ∠ ιϛ. κόμ-
μεως ∠ ιϛ. κρόκου ∠ ιβ. σμύρνης ∠ β. ὕδωρ ὄμβριον. ἡ χρῆσις δι' ὠοῦ, δεῖ δὲ ἐγχυματίζειν συνεχῶς. Ἄλλο
πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις. σποδοῦ πομφόλυγος ∠ ιϛ. ὀπίου ∠ ιβ. σμύρνης ∠ ιβ. κόμμεως ∠ ιϛ. χαλκοῦ
κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ιϛ. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις ὡς δεδήλωται.

Τὸ ἀχάειστον ἐπιγραφόμενον πρὸς τὰς μεγίστας ἐπιφορὰς, μόνῳ τούτῳ ἐν αἰγύπτῳ
οἱ ἰατροὶ χρώμενοι εὐημεροῦσι, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀγροικοτέρων.

Καδμείας ∠ ιϛ. ἀκακίας ∠ γ. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ γ. ὀπίου ∠ δ. βρέικης καρποῦ ∠ δ.
σμύρνης ∠ δ. κόμμεως ∠ ιϛ. ὕδατι ἀναλάμβανε. ἡ χρῆσις διὰ γάλακτος γυναικείου, ἡ κρᾶσις μέση, ὅπου δὲ
ὀξεῖα περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διάθεσις, ἀπέχεσθαι δεῖ τοῦ κολλυρίου. ᾧ δ' αὐτὸς ἐχρησάμην ἔχει οὕτως. καδμείας ∠ ιϛ.
βρέικης καρποῦ ∠ β. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ. ὀπίου ∠ β. σμύρνης ∠ α. ἀκακίας ∠ ϛ. κόμμεως ∠ η. ὕδατι
ἀναλάμβανε, ἡ χρῆσις δεδήλωται. Ἄλλο. καδμείας ∠ ϛ. βρέικης καρποῦ ∠ δ. ὀπίου ∠ ϛ. χαλκοῦ κεκαυ-
μένου καὶ πεπλυμένου ∠ δ. κόμμεως ∠ η. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Τὸ νεκτάρειον Μάρκου, ποιεῖ πρὸς ἀρχομένας ὀφθαλμίας, ποιεῖ καὶ πρὸς ἐπιφορὰς ῥεύ-
ματος λεπτοῦ, χημώσεις, οἰδήματα, ὑμένων ἐπαναστάσεις, σχεδὸν πρὸς
πᾶσαν ὀφθαλμίαν ποιεῖ, καὶ πρὸς βλέφαρα τραχέα.

Δεῖ δὲ πρὸ παντὸς προπυριᾶν, εἶτα ἐγχυματίζειν, ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ ῥεύματος δι' ὠοῦ ὑδαροῦ, προκοπτούσης δὲ
τῆς ἐπιμελείας κατὰ μικρὸν ἐπιτείνειν τὴν κρᾶσιν. πρὸς δὲ τὰ τραχέα βλέφαρα χρώμεθα δι' ὕδατος τὸ κολλυ-
ρίῳ, παρ' ἄλλοις καλεῖται σφραγίς. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ δ. καδμείας ∠ δ. κρόκου ∠ β.
ὀπίου ∠ β. κόμμεως ∠ ϛ. ὕδατι ἀναλάμβανε, καὶ χρῶ ὡς δεδήλωται.

Σεργίου ὀφθαλμικοῦ μονοήμερον ἐπιγραφόμενον.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης ∠ δ. σποδοῦ πομφόλυγος πεπλυμένου ∠ δ. χαλκοῦ κε-
καυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ δ. κρόκου ∠ β. ἀκακίας ∠ ϛ. κόμμεως ∠ ϛ. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἡ χρῆσις δι'
ὠοῦ, ἡ κρᾶσις ὑδαρὴς, μετὰ τὸ ἀποδακρῦσαι ἐγχυματίζειν χρὴ ὠοῦ τῷ λευκῷ, καὶ πάλιν ὑπαλείφειν. λή-
ξεως δὲ γινομένης, ἀποπυριᾶν δεῖ καὶ πάλιν ἐγχυματίζειν ὠοῦ τῷ λευκῷ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιχεῖν τῷ ἐπι-
γραφομένῳ μέλανι κολλυρίῳ.

Ἡ τοῦ Νεαπολίτου σφραγίς.

Καδμείας ∠ η. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η. ἀκακίας ∠ η. σποδοῦ κυπρίας ∠ δ. κρόκου ∠ δ.
ὀπίου ∠ δ. κόμμεως ∠ ιβ. ὕδατι ἀναλάμβανε, ἡ χρῆσις δεδήλωται.

Γακκίου σφραγίς.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ ἐσβεσμένης, γάλακτι αἰγείῳ, ἢ γυναικείῳ, καὶ πεπλυμένης, καὶ ἐξηραμμένης ἐν
σκιᾷ ∠ ι. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ι. ἀκακίας ∠ ι. ὀπίου ∠ ϛ. κρόκου ∠ ϛ. κόμμεως ∠ ιε.
ὕδωρ ὄμβριον. ἡ Ζωΐλου συμφωνεῖ τῷ ἐκ τῶν Γακκίου.

Φιλώτου ἀφροδιτάρειον ἐπιγραφόμενον.

Καδμείας πεπλυμένης ∠ κδ. ἀκακίας ∠ λϛ. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ιβ. κρόκου
∠ ιβ. ὀπίου ∠ ιβ. σποδοῦ κυπρίας πεπλυμένης ∠ ιβ. κόμμεως ∠ μη. ἀναλάμβανε ὕδατι ὀμβρίῳ, καὶ
χρῶ δι' ὠοῦ, ἐγχυματίζων συνεχῶς. μετὰ δὲ τὴν ἐπιμέλειαν λούεσθαι παραινεῖ, τούτῳ συνεχῶς ἐχρησάμην ἐπὶ
τῶν μεγίστων ἐπιφορῶν.

Ἄλλο τὸ τοῦ Νεαπολίτου, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς μεγίστας ἐπιφορὰς, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν δυσ-
ίκμων, καὶ ὑπολευκανθιζόντων κατὰ τὰς φλεγμονὰς, ὥστε ὅμοιον τῇ
χημώσει ὑποφαίνειν. τούτῳ ἡμεῖς ἐχρησάμεθα μετὰ τὰς
ἐγχεύσεις λούεσθαι παραινοῦντες.

Λίθου σχιστοῦ ∠ γ. λιβάνου ∠ ζ. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η. ὀπίου ∠ η. σμύρνης ∠ δ.
κόμμεως ∠ η. οἴνῳ. ἡ χρῆσις δι' ὠοῦ, ἡ κρᾶσις ὑδαρής. πολλάκις δὲ ἐγχυματίσαντας, καὶ διαστήσαντας ἀπὸ
τῆς ἐγχεύσεως λούεσθαι παραινεῖν.

Φαιὸν τὸ τοῦ Ὀλυμπιονίκου ἐπιγραφόμενον. ποιεῖ πρὸς τὰς μεγίστας περιωδυνίας,
ποιεῖ καὶ πρὸς χημώσεις, καὶ καθόλου τῶν ἐπιτεταμένων ἐστὶ κολ-
λυρίων, καὶ γὰρ εὐθέως ἀπαλλάττει.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης ∠ η. ἀκακίας ∠ γ. στίμμεως κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η.
ἀλόης ἰνδικῆς ∠ η κρόκου ∠ δ. σμύρνης ∠ δ. ὀπίου ∠ δ. κόμμεως ∠ γ. ὕδατι ἀναλάμβανε, ἡ χρῆσις δι'
ὠοῦ, ἡ κρᾶσις παχυτέρα. ἐγὼ δὲ προσέθηκα πομφόλυγος ∠ δ. καὶ λιβανωτοῦ ∠ δ.

Ἄλλο Ζωσίμου ἐπιγραφόμενον, εὐώδες. ποιεῖ καὶ πρὸς περιωδυνίας,
καὶ προσφάτους διαθέσεις.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης οἴνῳ ἰταλικῷ, τουτέστι κατεσβεσμένης ∠ γ. ἀλόης ∠ η. στίμμεως
∠ η. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η ἢ β. κρόκου ∠ β. σμύρνης ∠ α. ναρδίου ἰνδικῆς ∠ α. ὀπίου
∠ α. ἀκακίας ∠ ιθ. κόμμεως ∠ ιβ. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἑρμείου ὀφθαλμικοῦ τὸ λουτρὸν πρὸς τὰς μεγίστας ὀδύνας αὐθήμερον τὸ μέγιστον. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς κεχρονισμένας ὀφθαλμίας.

Ἀλόης ∠ η̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιϛ̄. ὀπίου ∠ ιϛ̄. σμύρνης ∠ ιβ̄. κρόκου ∠ η̄. καδμείας ∠ δ̄. λιβανωτοῦ ∠ γ̄. κόμμεως ∠ ιϛ̄. οἴνῳ μενδησίῳ ἀναλάμβανε, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ, ἡ κρᾶσις ὑδαρής. δεῖ δὲ ἐκ διαστημάτων τριῶν, ἢ τεσσάρων ὡρῶν ἐγχυματίζειν, ἕως μέχρι ἀποκαταστάσεως, καί ποτε λούεσθαι παραινεῖν.

Θεοδοτίου φλακιανὸν, ἀρποκράτιον ὑπογραφόμενον, πρὸς τὰς μεγίστας ἐπιφορὰς, καὶ περιωδυνίας, ἀπαλλάττει χωρὶς φλεβοτομίας.

Ἀκακίας χυλοῦ ∠ κδ̄. καδμείας ∠ η̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ θ̄. στίμμεως ∠ ιϛ̄. ἀλόης ∠ δ̄. κρόκου ∠ γ̄. σμύρνης ∠ γ̄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ β̄. ὀπίου ∠ β̄. κασσείου ∠ ᾱ. κόμμεως ∠ κδ̄. ὕδατι ὀμβρείῳ. ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ, ἡ κρᾶσις παχυτέρα, τὸ κολλύριον οἰδημάτιον τοῖς βλεφάροις ἐπιφορᾷ.

Σκυλάκιον, αὐθήμερον φάρμακον ἀποτεθειμένον, παραχρῆμα λύει τὰς φλεγμονάς.

Στίμμεως ∠ μ̄. ἀκακίας ∠ μ̄. καδμείας ∠ ιϛ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιδ̄. ψιμμυθίου ∠ θ̄. σμύρνης ∠ δ̄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ δ̄. κρόκου ∠ β̄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ δ̄. κασσείου ∠ ϛ̄. ἀλόης ∠ ϛ̄. ὀπίου ∠ β̄. χαλκίτεως ὀπτῆς ∠ β̄. κόμμεως ∠ β̄. ἀναλάμβανε ῥόδων ἀφεψήματι, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ, ἡ κρᾶσις παχυτέρα.

Τὸ τοῦ Νεαπολίτου φαινίον πρὸς τὰς μεγίστας ἐπιφορὰς, καὶ πρὸς περιωδυνίας, ποιεῖ καὶ πρὸς διαθέσεις.

Καδμείας πεπλυμμένης ∠ θ̄. ἀκακίας ∠ θ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ϛ̄. στίμμεως πεπλυμμένου ∠ κ̄. ψιμμυθίου ∠ ϛ̄. σμύρνης ∠ β̄. ἀλόης ∠ β̄. νάρδου κελτικῆς ∠ ᾱ S. ὀπίου ∠ ᾱ S. κρόκου ∠ ᾱ. κασσείου ∠ τὸ ἥμισυ, κόμμεως ∠ κ̄. ὕδωρ ὄμβρειον, χρῶ ἐπαλείφων.

Ἄλλο φαινίον σαραπιακὸν ὑπογραφόμενον.

Ἀκακίας ∠ μ̄. στίμμεως ∠ μ̄. καδμείας ∠ ιϛ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιβ̄. ἀλόης ∠ γ̄. σμύρνης ∠ δ̄. ψιμμυθίου ∠ ιβ̄. ὀπίου ∠ β̄. κρόκου ∠ β̄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ᾱ S. κόμμεως ∠ κε̄. ὕδωρ ὄμβρειον, χρῶ ἐπαλείφων.

Μαλαβάθρινον ἡμέτερον, ποιεῖ πρὸς περιωδυνίας, καὶ διαθέσεις ἐν ταῖς παρακμαῖς.

Καδμείας ∠ ιϛ̄. ἀκακίας ∠ μ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιδ̄. ὀπίου ∠ β̄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ β̄. σμύρνης ∠ δ̄. μαλαβάθρου ∠ β̄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ β̄. κασσείου ∠ β̄. ἀλόης ∠ β̄. ψιμμυθίου ∠ θ̄. στίμμεως πεπλυμμένου ∠ η̄. κόμμεως ∠ μ̄. ὕδατι. ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ, ἐν ἀρχῇ τῶν διαθέσεων, καὶ ἐν παρακμῇ γιγνομένου ἀντὶ μέρους τοῦ λεγομένου παγχρήστου. ἀναγέγραπται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς δακρυηροῖς κολλυρίοις.

Ἄλλο φιλαδέλφειον ὑπογραφόμενον, ποιεῖ πρὸς τὰς τῶν φλεγμονῶν παρακμὰς, καὶ ἕλκη ῥυπαρὰ, καὶ φλυκταινῶν ἐπαναστάσεις, παραχρῆμα ὠφελεῖ.

Στίμμεως κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ κ̄. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ῑ. καδμείας ∠ η̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ γ̄. ἀλόης ∠ γ̄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ β̄ S. σμύρνης ∠ ϛ̄ S. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ϛ̄. κρόκου ∠ ϛ̄. κασσείου ∠ ᾱ. ὀπίου ∠ ᾱ. κόμμεως ∠ η̄. ὕδωρ. καὶ πρὸς τὴν ἀνάληψιν ᾠὰ ῑ.

Κολλύριον τὸ λευκὸν, πρὸς ἐπιφορὰς καὶ διαθέσεις, ἐπιγράφεται τρυφερόν.

Καδμείας πεπλυμμένης ∠ ιϛ̄. ψιμμυθίου ∠ η̄. ἀμύλου ∠ δ̄. κόμμεως ∠ δ̄. τραγακάνθης ∠ δ̄. ὀπίου ∠ β̄. ὕδατι ὀμβρείῳ ἀναλάμβανε. ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ.

Τὸ διὰ γῆς σαμίας τόργυνον ὑπογραφόμενον, πρὸς ἐπιφορὰς καὶ διαθέσεις.

Καδμείας πεπλυμμένης ∠ ιβ̄. ψιμμυθίου ∠ ιβ̄. γῆς σαμίας ∠ ιβ̄. ὀπίου ∠ ᾱ. κόμμεως ∠ δ̄ ὕδατι ἀναλάμβανε. ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ.

Ἄλλο ἀνώδυνον πρὸς ῥεῦμα παντοῖον, ἕλκη, περιωδυνίας, ψύδρακας, προπτώσεις, χημώσεις, παντοίας διαθέσεις.

Ψιμμυθίου ∠ η̄. γῆς σαμίας ∠ η̄. σποδοῦ πομφόλυγος ∠ ιβ̄. τραγακάνθης ∠ ϛ̄. ὀπίου ∠ ϛ̄. κόμμεως ∠ δ̄. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ.

Ἄλλο Διοκλέους ὑπογραφόμενον πρὸς περιωδυνίας, καὶ ἐπιφορὰς ὑπώπιους ὀφθαλμοὺς, φλυκτίδας, ἕλκη, τοῦτο τὸ φάρμακον ἐστὶ τρυφερώτερον.

Τραγακάνθης ∠ η̄ κόμμεως ∠ δ̄. ἀμύλου ∠ δ̄. σποδοῦ πομφόλυγος ∠ ιϛ̄. ψιμμυθίου ∠ η̄. ὀπίου πεφωγμένου ∠ β̄. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ.

Τὸ διὰ λιβάνου φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς ῥεύματα, καὶ χημώσεις.

Καδμείας ∠ ᾱ. λιβάνου ∠ ᾱ. ψιμμυθίου ∠ μ̄. ὀπίου ∠ ϛ̄. κόμμεως ∠ ϛ̄. ὕδατι ὀμβρείῳ. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἐσκευάσαμεν, καδμείας ∠ δέκα, πομφόλυγος ∠ ῑ. λιβάνου ∠ ῑ. ψιμμυθίου ∠ μ̄. ὀπίου ∠ ϛ̄. κόμμεως ∠ ϛ̄. ὕδατι ὀμβρείῳ. ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ.

Ἄλλο τρυφερὸν ὑπογραφόμενον, πρὸς ἐπικαύματα, φλυκταίνας, χημώσεις, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν μηδ' ὡντινοῦν δῆξιν ὑπομένειν δυναμένων.

Καδμείας πεπλυμμένης ∠ η̄. ἀμύλου ∠ η̄. λιβάνου ∠ η̄. ψιμμυθίου ∠ μη̄. ὀπίου ∠ ϛ̄. κόμμεως ∠ ιϛ̄. ὕδατι ὀμβρείῳ, ἡ χρῆσις δεδήλωται.

Κύκνος ἐπιγραφόμενος ὁ τῆς Βασιλίσσης πρὸς τὰς μεγίστας περιωδυνίας, καὶ διαθέσεις.

Καδμείας ∟ ιϛ´. ψιμμυθίου πεπλυμμένου ∟ η´. ἀμύλου ∟ β´. τραγακάνθης ∟ β´. ἀκακίας ∟ β´. ὀπίου ∟ β´. κόμμεως ∟ ιβ´. ἀναλάμβανε ὕδατι ὀμβρίῳ, καὶ πρὸς τὴν ἀνάληψιν ἐπίβαλε ὠῶν ὠμῶν προσφάτων τεσσάρων λευκά.

Ἀδριανοῦ Διομήδους ἐπιγραφόμενον, κολλύριον ἐπιτετευγμένον πρὸς ἐπιφοράς, καὶ παλαιὰς διαθέσεις, καὶ προσφάτους.

Σποδοῦ πομφόλυγος ∟ η´. ψιμμυθίου ∟ η´. ἰοῦ ∟ δ´. σμύρνης ∟ ιδ´. λιβάνου ∟ γ´. ὀπίου ∟ γ´. κόμμεως ∟ η´. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Κύκνος διὰ γῆς Σαμίας, πρὸς ἕλκη παντοῖα, πρὸς ἐπιφοράς, περιωδυνίας, ὕποπυα ὀφθαλμοῦ.

Σποδοῦ πεπλυμμένης ∟ ιϛ´. ψιμμυθίου πεπλυμμένου ∟ η´. γῆς Σαμίας ∟ δ´. ἀμύλου ∟ δ´. ἀκακίας ∟ δ´. ὀπίου ∟ δ´. κόμμεως ∟ δ´. τραγακάνθης ∟ β´. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ. Ἄλλο Διονυσίου ἐπιγραφόμενον. ψιμμυθίου ∟ λη´. ἰοῦ σκώληκος ∟ ιϛ´. μηκωνείου ∟ η´. κόμμεως ∟ δ´. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις διὰ γάλακτος.

Ἀρειανοῦ ἡμέτερον φάρμακον ἐπιτετευγμένον, πρὸς παλαιὰς διαθέσεις, καὶ προσφάτους.

Ψιμμυθίου ∟ κδ´. καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∟ ι´. στίμμεως κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ ι´. λιβάνου ∟ ι´. λεπίδος χαλκοῦ ∟ ε´. ὀπίου ∟ γ´. σμύρνης ∟ γ´. κόμμεως ∟ ιβ´. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Κολλύριον Γενναδίου.

Ψιμμυθίου ∟ κη´. στίμμεως ∟ ιβ´. σμύρνης ∟ ιβ´. λεπίδος χαλκοῦ ∟ ιβ´. ὀπίου ∟ ϛ´. κόμμεως ∟ κδ´. ὕδωρ ὄμβριον.

Τὸ διὰ γῆς Σαμίας Γαϊκίου ὀφθαλμικοῦ πρὸς τὰς ἐπιτεταμένας διαθέσεις.

Καδμείας ∟ ιϛ´. ψιμμυθίου ∟ ιϛ´. Σαμίας γῆς ∟ δ´. ὀπίου ∟ β´. λιβάνου ∟ β´. στίμμεως ∟ ε´. κόμμεως ∟ ε´. ὕδατι ἀναλάμβανε, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Θερινὸν ἐπιγραφόμενον.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∟ η´. ἀκακίας ∟ β´. λεπίδος χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ ιβ´. φλοιοῦ λιβάνου ∟ β´. τραγακάνθης ∟ ε´. κόμμεως ∟ ιϛ´. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Κολλύριον ὑγίειον λεγόμενον.

Καδμείας ∟ η´. σμύρνης ∟ η´. ἀκακίας ∟ ϛ´. ὀπίου ∟ β´. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ β´. κόμμεως ∟ ϛ´. βρύκης καρποῦ ∟ α´. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἀνίκητος ἀστὴρ πρὸς περιωδυνίας, φλυκτίδας, σταφυλώματα, ἕλκη ῥυπαρά, καὶ νεμόμενα. ποιεῖ καὶ πρὸς κεχρονισμένας διαθέσεις, καὶ ὅλας ἀποσμήχει.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∟ ιϛ´. ψιμμυθίου πεπλυμμένου ∟ ιϛ´. ἀμύλου ∟ ιβ´. στίμμεως κεκαυμένου ∟ ιβ´. σποδοῦ ∟ η´. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ η´. γῆς Σαμίας ∟ η´. σμύρνης ∟ β´. ὀπίου ∟ β´. τραγακάνθης ∟ η´. ὕδωρ ὄμβριον.

Λιβιανὸν ἐπιγραφόμενον πρὸς φλυκτίδας, ἐπικαύματα, ῥήξεις, κοιλώματα, ὑπόπυους ὀφθαλμούς, χημώσεις, σταφυλώματα. ποιεῖ καὶ πρὸς περιωδυνίας, καὶ διαθέσεις, καὶ ὅλας ἀποσμήχει.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∟ ιϛ´. ψιμμυθίου πεπλυμμένου ∟ ιϛ´. στίμμεως κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ ιϛ´. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ η´. ἀμύλου ∟ ιβ´. σποδοῦ πομφόλυγος ∟ η´. σμύρνης ∟ η´. γῆς ἀστέρος ∟ η´. τραγακάνθης ∟ η´. ὀπίου ∟ β´. καὶ πρὸς τὴν ἀνάληψιν ὠῶν η´. τὰ λευκά. Ἄλλο τὸ λιβιανόν. πομφόλυγος ∟ η´. καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∟ ιϛ´. στίμμεως κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ ιβ´. ψιμμυθίου πεπλυμμένου ∟ ιϛ´. ἀμύλου ∟ ιβ´. γῆς Σαμίας ∟ η´. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ η´. σμύρνης ∟ β´. ὀπίου ∟ β´. τραγακάνθης ∟ β´. ὕδωρ ὄμβριον.

Τὸ διὰ τοῦ ἐλαφείου κέρατος πρὸς ἕλκη, φλυκτίδας, ὅλας ἀποσμήχει.

Κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ δ´. λιβάνου ∟ δ´. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ δ´. λεπίδος χαλκοῦ πεπλυμμένης ∟ β´. ὀπίου ∟ α´. κόμμεως ∟ δ´. ὕδωρ ὄμβριον. Ἄλλο δι᾽ ἐλάφου κέρατος τοῦ Νεαπολίτου. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∟ ιϛ´. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ∟ ιϛ´. λιβάνου ∟ η´. ἀκακίας ∟ η´. σποδοῦ κυπρίου ∟ η´. ἀμύλου ∟ δ´. ὀπίου ∟ β´. λεπίδος χαλκῆς ∟ β´. κρόκου ∟ η´. σμύρνης ∟ δ´. τραγακάνθης ∟ α´. κόμμεως ∟ η´. ὑοσκυάμου ∟ η´. ἀποβρέγματι.

Χλωρὸν πρὸς διαθέσεις.

Σποδοῦ κυπρίας ∟ ιϛ´. ἀμύλου ∟ ιϛ´. κρόκου ∟ η´. στίμμεως ∟ η´. ὀπίου ∟ δ´. κόμμεως ∟ δ´. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ. Ἄλλο χλωρὸν Ζωίλου ὀφθαλμικοῦ. σποδοῦ κυπρίας ∟ η´. κρόκου ∟ η´. ἀμύλου ∟ η´. ὀπίου ∟ β´. στίμμεως ∟ η´. κόμμεως ∟ δ´. ἀναλάμβανε ἀναγαλλίδος χυλῷ. Ἄλλο ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει οὕτω, Ζωίλου τὸ χλωρόν. καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης, καὶ οἴνῳ ἰταλικῷ κατασβεσμένης ∟ η´. κρόκου ∟ δ´. στίμμεως κεκαυμένου καὶ γάλακτι κατεσβεσμένου ∟ δ´. ἀμύλου ∟ α´. κόμμεως ∟ β´. ἀναλάμβανε χυλῷ ἀναγαλλίδος, τῆς τὸ κυανὸν ἄνθος ἐχούσης.

Ἐκ τῶν

Ἐκ τῶν Σκριβωνίου λάργου τὸ ψιττακὸν ἐπιγραφόμενον, πρὸς ποδαγρίας, φλυκτίδας, ἐπικαύματα, ἕλκη ἀναλυόμενα, προπτώσεις, συγχύσεις ὅπου πολλὴ αἵματος παρέγχυσις ὑπάρχει. χρήσιμον δὲ ὄντα καὶ πρὸς τὰς ἄλλας διαθέσεις, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν δυσαισθήτων ὀφθαλμῶν, ἐφ' ὧν δάκρυον λεπτὸν ἀποκρίνεται. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως.

Καδμείας ∠ η̄. κρόκου ∠ η̄. στίμμεως ∠ η̄. ἀμύλου προσφάτου ∠ η̄. ὀπίου ∠ δ̄. κόμμεως ∠ δ̄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ.

Τὸ τοῦ Νευκρατίτου πρὸς διαθέσεις φάρμακον ἐπιγεγραμμένον.

Καδμείας ∠ ιβ̄. κρόκου ∠ ιβ̄. ὀπίου ∠ ς̄. λεπίδος στομώματος κεκαθαρμένης ∠ ε̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ς̄. ῥόδων χυλοῦ ∠ ις̄. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ε̄. σμύρνης ∠ γ̄. νάρδου ∠ β̄. ἀκακίας ∠ β̄. κόμμεως ∠ ιβ̄. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἀνναίου τὸ χλωρόν.

Καδμείας ∠ μη̄. σμύρνης ∠ κδ̄. κρόκου ∠ μη̄. ὀπίου ∠ κδ̄. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ς̄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ς̄. ἀκακίας ∠ ς̄. κόμμεως ∠ κδ̄. ὕδωρ ὄμβριον.

Τὸ διὰ χαλβάνης πρὸς ποδαγρίας καὶ ὀφθαλμίας, ᾧ ἐχρήσατο Νικήτης.

Καδμείας ∠ η̄. σποδοῦ κυπρίας ∠ η̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η̄. ὀπίου ∠ η̄. σμύρνης ∠ η̄. χαλβάνης ∠ η̄. ὕδατι ἀναλάμβανε τὸ φάρμακον. τῶν ἄγαν δεῖ † πεπιστευμένων, ἔχει δὲ καὶ κόμμεως ∠ η̄. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ὀπόδιον οὐκ ἔχει. Ἄλλο. καδμείας ∠ ις̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ η̄. σμύρνης, χαλβάνης, ἀνὰ ∠ η̄. ὀπίου ∠ η̄. χαλκάνθου ∠ ς̄. κόμμεως ∠ ς̄. ὕδατι ὀμβρίῳ.

† ἐπιτετευγμένων

Διάρροδον Νείλου ὡς Ἀνδρέας, πρὸς ποδαγρίας, ῥεῦμα πολὺ, καὶ λεπτὸν, φλυκτίδας, προπτώσεις.

Ῥόδων φύλλων χωρὶς τῶν λευκῶν ∠ δ̄. κρόκου ∠ β̄. ὀπίου ὀβολὸς εἷς, νάρδου ἰνδικῆς ὀβολὸς εἷς, κόμμεως ∠ γ̄. ἐν ἄλλῳ κόμμεως ∠ ᾱ. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ, ἢ κρᾶσις ἀνειμένη.

Ἄλλο διάρροδον Νείλου, ᾧ ἐχρήσατο Γαλλίων ὁ ὀφθαλμικός.

Ῥόδων ∠ δ̄. κρόκου ∠ β̄. ἀκακίας ∠ ᾱ. ὀπίου ὀβολὸν ᾱ. νάρδου ἰνδικῆς ὀβολὸν ἕνα, κόμμεως ∠ γ̄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ, ἢ κρᾶσις ἀνειμένη.

Ἄλλο διάρροδον ὡραῖον λεγόμενον πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις.

Ῥόδων ὀνυχισμένων ∠ κδ̄. κρόκου ∠ ιβ̄. ἀμύλου ∠ ς̄. βαλαυστίου ∠ δ̄. ὀπίου ∠ δ̄. τραγακάνθης ∠ η̄. ὑοσκυάμου τῶν φύλλων τῷ χυλῷ ἀναλάμβανε. Ἄλλο. ῥόδων ∠ η̄. κρόκου ∠ δ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου, καὶ πεπλυμένου ∠ ᾱ. κόμμεως ∠ ᾱ. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ.

Διάρροδον Τοργυτίου διὰ τῆς πομφόλυγος.

Ῥόδων ἁπαλῶν ∠ ιβ̄. σποδοῦ κυπρίας ∠ δ̄. κρόκου ∠ δ̄. ὀπίου ∠ δ̄. νάρδου ∠ δ̄. κόμμεως ∠ δ̄. ὕδατι ὀμβρίῳ. Ἄλλο διάρροδον. ῥόδων ἁπαλῶν ∠ β̄. κρόκου ∠ ς̄. σποδοῦ κυπρίου ∠ β̄. ἀμύλου ∠ β̄. ἀκακίας ∠ ᾱ. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ᾱ. κόμμεως ∠ β̄. τραγακάνθης ∠ ᾱ. ὕδατι ὀμβρίῳ.

Διάρροδον Εὐελπίδου διὰ σμύρνον ἐπικαλούμενον.

Ῥόδων ∠ ρ̄. κρόκου ∠ ν̄. ὀπίου ∠ η̄. σμύρνης ∠ ᾱ S. κόμμεως ∠ ν̄. οἴνῳ εὐώδει, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ. Ἄλλο διάρροδον. ῥόδων ∠ ρ̄. κρόκου ∠ ν̄. ὀπίου ∠ η̄. σμύρνης ∠ η̄. κόμμεως ∠ ν̄. οἴνῳ εὐώδει, ἡ χρῆσις δι' ᾠοῦ. ἐγὼ τοῦτο ἐπεσκεύασα, ἀντὶ τῶν φύλλων τῶν ῥόδων ἐμβάλλων ῥόδων ἄνθους ∠ β̄ καὶ ὤφθη δαιμονίως ποιοῦν.

Διάρροδον τὸ διὰ τῶν οβ̄ τὸ μέγα λεγόμενον, ἐχρήσατο τούτῳ Λούκιος ὁ Καθηγητὴς πρὸς ποδαγρίας, φλυκτίδας, ἐπικαύματα, σταφυλώματα, προπτώσεις, πρὸς ὑπωπίου ὀφθαλμοὺς, πρὸς ῥεύματα παλαιὰ, κεχρονισμένας ὀφθαλμίας, καὶ δυσαπαλλάκτους διαθέσεις.

Ῥόδων χλωρῶν χωρὶς τῶν λευκῶν ∠ οβ̄. καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης ∠ κδ̄. κρόκου ∠ ξ̄. ὀπίου ∠ γ̄. στίμμεως ∠ γ̄. οἱ δὲ ∠ ς̄. ἰοῦ ∠ β̄. οἱ δὲ ∠ γ̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ β̄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ β̄. σμύρνης ∠ ς̄. οἱ δὲ ∠ δ̄. κόμμεως ∠ κδ̄. ὕδατι ὀμβρίῳ ἀναλάμβανε. Ἄλλο διὰ τῶν οβ̄. ῥόδων ∠ οβ̄. καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης ∠ κδ̄. κρόκου ∠ ς̄. οἱ δὲ η̄. ὀπίου ∠ γ̄. στίμμεως ∠ γ̄. σμύρνης ∠ γ̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ β̄. ἰοῦ ∠ β̄. νάρδου ∠ ᾱ. οἱ δὲ β̄. κόμμεως ∠ κδ̄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις διὰ τοῦ γάλακτος.

Τὸ διὰ τῶν λευκοΐων φάρμακον ἐπιγεγραμμένον πρὸς ἐπιφορὰς καὶ διαθέσεις.

Ἀκακίας ∠ μη̄. λευκοΐων χυλοῦ ∠ μη̄. σποδοῦ κυπρίας ∠ κδ̄. κρόκου ∠ κδ̄. σμύρνης ∠ δ̄. ὀπίου ∠ δ̄. οἱ δὲ ς̄. ὑοσκυάμου χυλοῦ ∠ δ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ δ̄. κόμμεως ∠ δ̄. οἴνῳ φαλερίνῳ.

Κολλύριον ᾧ ἐχρήσατο Φλῶρος ἐπὶ Ἀντωνίας τῆς Δρούσου μητρὸς, παρ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰατρῶν πηρωθείσης.

Ἀκακίας ∠ μη̄. ῥόδων ξηρῶν ∠ μη̄. μελιλώτου ∠ μη̄. σποδοῦ κυπρίας ∠ κδ̄. μανδραγόρου μήλων ∠ β̄. κρόκου ∠ κδ̄. ὀπίου ∠ ς̄. ὑοσκυάμου σπέρματος ὀξύβαφα β̄. ἐν ἄλλῳ ∠ κδ̄. σμύρνης ∠ δ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ δ̄. κόμμεως ∠ μ̄. οἴνου φαλερίνου κοτύλας γ̄. τὸν οἶνον καὶ τὸ ὕδωρ μίξας καὶ τούτοις ἐπιβαλὼν ῥόδα, μελίλωτον, ὑοσκυάμου σπέρμα, μανδραγόρου τὰ μῆλα. εἰ δὲ μή γε, τὸν φλοιὸν ἔα βρέχεσθαι ἐπὶ ἡμέρας γ̄. ἢ πέντε, ἔπειτα τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας χρῶ πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν, καὶ ἀναπλάσας χρῶ ὡς δοκιμωτάτῳ.

Μήλινον τρυφερὸν ποιοῦν πρὸς τοὺς μηδ᾽ ὅλως τὴν ἀνάδοσιν δῆξιν φαρμάκων ὑπομένοντας, ποιοῦν πρὸς φλυκτίδας, προπτώσεις, ῥεῦμα δριμὺ, καὶ πολὺ καὶ ἐπικαύματα, καὶ πρὸς τὰς προσφάτους διαθέσεις.

Καδμείας κεκαυμένης, ἐν γάλακτι σβεσμένης ∠ ις΄. ψιμμυθίου πεπλυμμένου ∠ η΄. κρόκου ∠ δ΄. ὀπίου ∠ α΄. τραγακάνθης ∠ β΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Ἄλλο πρὸς ἐπικαύματα, φλυκτίδας προπτώσεις περιωδυνίας.

Ψιμμυθίου ∠ κδ΄. ἀμύλου ∠ ιβ΄. καδμείας πεπλυμμένης ∠ ι΄. λιβάνου ∠ ι΄. κρόκου ∠ θ΄. ὀπίου η΄. κόμμεως ∠ ι΄. τραγακάνθης ∠ β΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Διάροδον Ἀνεγκλήτου.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∠ κδ΄. ψιμμυθίου ∠ ιβ΄. ὀπίου ∠ ϛ΄. ῥόδων ἄνθους ∠ ϛ΄. κρόκου ∠ ϛ΄. λίθου σχιστοῦ ∠ ιβ΄. κόμμεως ∠ ι΄. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἡ χρῆσις πρὸς μὲν τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν διὰ γάλακτος, πρὸς δὲ τὰ καθαρὰ δι᾽ ὠοῦ. Ἄλλο. καδμείας κεκαυμένης ἐν πεπλυμμένης ∠ κδ΄. ψιμμυθίου ∠ ιβ΄. λίθου σχιστοῦ ∠ δ΄. ῥόδων ἄνθους ∠ ϛ΄. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἡ χρῆσις πρὸς μὲν τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν διὰ γάλακτος, πρὸς δὲ τὰ καθαρὰ δι᾽ ὠοῦ.

Κροκώδες παιδικὸν ἐπιγραφόμενον τὸ διὰ τῆς πομφόλυγος πρὸς ἐπιφορὰς καὶ περιωδυνίας, καὶ τὰς ἐκ πληγῶν διαθέσεις.

Σποδοῦ πομφόλυγος ∠ ις΄. κρόκου ∠ ις΄. ὀπίου ∠ ις΄. τραγακάνθης ∠ η΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, καὶ πρὸς τῇ ἀναλήψει ὠῶν τεσσάρων τὸ λευκόν.

Κολλύριον Γαΐου ὀφθαλμικοῦ.

Σποδοῦ κυπρίας ∠ δ΄. ἀμύλου προσφάτου ∠ ιβ΄. κρόκου ∠ β΄. σμύρνης ∠ α΄. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ α΄. κόμμεως ∠ δ΄. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ.

Ἀτιμήτου λυσιπόνιον.

Χαλκάνθης ὠμῆς ∠ μ΄. πομφόλυγος ὠμῆς ∠ μ΄. ψιμμυθίου ∠ κδ΄. ὀπίου ∠ β΄. κρόκου ∠ δ΄. τὸ κρόκον εἰς ὕδωρ βάλλεται, καὶ ἀποβρέχεται, καὶ τῷ ἀποβρέγματι σκευάζεται τὸ κολλύριον. τὸ δ᾽ ὑπολειφθὲν τοῦ κρόκου λεαίνεται, καὶ μίγνυται τοῖς λοιποῖς κόμμεως ∠ λβ΄.

Διομήδους λυσιπόνιον πρὸς περιωδυνίας.

Χαλκάνθης ὠμῆς ∠ λβ΄. ψιμμυθίου ∠ λα΄. σποδοῦ πομφόλυγος ∠ ις΄. κρόκου ∠ ις΄. λιβάνου ∠ η΄. σμύρνης ∠ β΄. κόμμεως ∠ ις΄. ὕδωρ ὄμβριον, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ. γυναικεῖον δέ ἐστι τὸ κολλύριον.

Τοῦ Ζωΐλου ποιοῦν πρὸς τὰς παλαιὰς ὀφθαλμίας μυοκεφάλους, σταφυλώματα, καὶ παλαιὰ ῥεύματα.

Καδμείας ∠ η΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ θ΄. ψιμμυθίου ∠ δ΄. ἀλόης ∠ α S. φύλλου κρόκου, χαλκίτεως ὀπτῆς, χαλκάνθου, ὀπίου λυκίου, ἀνὰ ∠ α΄. σμύρνης ∠ β΄. ἀκακίας ∠ η΄. ναρδοστάχυος ∠ α S. κόμμεως ∠ η΄. κασσίας ∠ δ΄. στίμμεως κεκαυμένου ∠ η΄. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἀσκληπιάδειον Γαΐου πρὸς περιωδυνίας, ῥεῦμα λεπτὸν, καὶ πολὺ ἐπίκαυμα, φλυκτίδας, ὑμένων ἐπαναστάσεις, τραχώματα, κεχρονισμένας διαθέσεις, καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἐγχρίστων βλαβέντας παραχρῆμα ὠφελεῖ. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως.

Καδμείας ∠ ιβ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιβ΄. κρόκου ∠ ιβ΄. λεπίδος χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιβ΄. σμύρνης ∠ δ΄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ δ΄. ῥόδων ξηρῶν ∠ δ΄. ὀπίου ∠ δ΄. λίθου αἱματίτου ∠ δ΄. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους κδ΄. κόμμεως ∠ ιβ΄. οἴνου χίου τὸ αὔταρκες, ἡ χρῆσις δι᾽ ὠοῦ, ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει ῥόδων ∠ γ΄. πεπέρεως κόκκους κε΄.

Τὸ νεκτάριον ἐπιγραφόμενον φάρμακον ἐπιτετευγμένον.

Καδμείας ∠ ιβ΄. λεπίδος κυπρίας πεπλυμμένου ∠ ιβ΄. κρόκου ∠ ιβ΄. ὀπίου ∠ δ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιβ΄. σμύρνης ∠ δ΄. λίθου αἱματίτου ∠ δ΄. ῥόδων ξηρῶν ∠ δ΄. ναρδοστάχυος ∠ δ΄. μίσυος ὀπτοῦ ∠ δ΄. κασσίας σύριγγος ∠ δ΄. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους κε΄. κόμμεως ∠ ιβ΄. οἴνῳ χίῳ.

Ἀντιγόνου κροκῶδες λεοντάριον ἐπιγραφόμενον ἐπειδήπερ γράμματι τούτῳ σφραγίζεται, ποιεῖ πρὸς ἐπιφορὰς, περιωδυνίας, κεχρονισμένας διαθέσεις. ἔστι δὲ ἐν τοῖς τραχωματικοῖς ἀγαθὸν, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει, μάλιστα δὲ νηπίοις ἐστὶ χρήσιμον.

Σποδοῦ κυπρίας ∠ μη΄. κρόκου ∠ κδ΄. σμύρνης ∠ ιβ΄. λίθου αἱματίτου ∠ η΄. ὀπίου ∠ ιβ΄. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους λϛ΄. κόμμεως ∠ π΄. οἴνῳ φαλερίνῳ. Ἄλλο. σποδοῦ κυπρίας ∠ π΄. κρόκου ∠ μ΄. σμύρνης ∠ κ΄. ὀπίου ∠ κ΄. αἱματίτου λίθου ∠ ιβ΄. πεπέρεως κόκκους ξ΄. κόμμεως ∠ π΄. οἴνῳ φαλερίνῳ.

Ἐκ τῶν Σκριβωνίου Λάργου, Μαχάωνος Ἀσκληπιὸς, πρὸς παλαιὰς διαθέσεις ὑπόπυους ὀφθαλμούς.

Σποδοῦ πομφόλυγος ∠ λβ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ λβ΄. κρόκου σικελοῦ ∠ ις΄. σμύρνης ∠ ϛ΄. λίθου αἱματίτου ∠ ι΄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ϛ΄. ὀπίου ∠ ϛ΄. πεπέρεως κόκκους μ΄. οἴνῳ χίῳ. ἐν τῷ Ἀθηνίππου Ἀσκληπιῷ ἔχει οὕτως, ὀπίου ∠ θ΄.

Εὐημέρου πρὸς περιωδυνίας καὶ διαθέσεις.

Χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ λβ΄. σποδοῦ πομφόλυγος ∠ ις΄. κρόκου ∠ ις΄. σμύρνης ∠ η΄. λίθου αἱματίτου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ θ΄. ναρδοστάχυος ∠ δ΄. μίσυος κεκαυμένου ∠ δ΄. ὀπίου πεφωγμένου ∠ δ΄. κόμμεως ∠ ις΄. οἴνου ἰταλικοῦ.

Διὰ σμύρνον λυῶδες συνθέρωτος, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις. ποιεῖ πρὸς ῥυάδας, αἰγίλωπας.

Καδμείας πεπλυμμένης ∠ κη'. λίθου αἱματίτου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ κε'. σποδίου κυπρίας ∠ κδ'. σμύρνης ∠ μη'. κρόκου ∠ δ'. ὀπίου ἱσπανοῦ ∠ η'. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους λ'. κόμμεως ∠ ς'. οἴνῳ ἰταλικῷ, ἡ χρῆσις δι' ὠοῦ ἐπὶ τῶν προσφάτων, καὶ ἡ κρᾶσις ὑδαρής. ἔνιοι κρόκου ∠ ιβ'.

Αἱμάτινον συνέρωτος τραχωματικὸν ἀγαθόν. ποιεῖ πρὸς τὰς παλαιὰς διαθέσεις, καὶ πρὸς συκώματα, καὶ πᾶσαν ἐξοχὴν μιγνύμενον τῷ συνέρωτος λυώδει.

Χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ κδ'. λίθου αἱματίτου ∠ α'. κρόκου ∠ δ'. ὀπίου ∠ δ'. κόμμεως ∠ ιβ'. ὄξει δριμυτάτῳ. Ἄλλο. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ μη'. κρόκου ∠ κδ'. ὀπίου ∠ δ'. κόμμεως θηβαϊκῆς ∠ κδ'. πομφόλυγος ∠ ιη'. σμύρνης ∠ ιη'. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ ιβ'. λίθου αἱματίτου ∠ α'. ἰοῦ ∠ δ'. οἴνῳ ἀναλάμβανε.

Τοῦ Εἴρακος τραχωματικόν.

Μίσυος κεκαυμένου ∠ η'. κρόκου ∠ η'. ὀπίου ∠ η'. λίθου αἱματίτου πεπλυμμένου ∠ η'. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιβ'. σμύρνης ∠ ιβ'. κόμμεως ∠ ιβ'. ὄξει δριμυτάτῳ.

Ἀπολλωνίου σκυλακίου ἐπισήμως ἰατρεύσαντος, τουτέστι τὸ εἰρωνικὸν κολλύριον τραχωματικὸν ἐπιγραφέτω φοῖνιξ. ποιεῖ καὶ πρὸς μίλφους, καὶ πρὸς κεχρονισμένας διαθέσεις.

Λίθου αἱματίτου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ λβ'. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ις'. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ις'. ὀπίου ∠ η'. οἱ δὲ ς'. καδμείας βοτρυΐτιδος ∠ δ'. χαλκίτεως ὀπτῆς ∠ δ'. κόμμεως ∠ ις'. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἄλλως ὁ Φοῖνιξ Ἀπολλωνίου, ὡς Ἄρειος Ἀσκληπιάδειος ἐνέγραψεν ἐν ταῖς ἰδίαις συναγωγαῖς τῶν φαρμάκων.

Λίθου αἱματίτου ∠ κδ'. λίθου σχιστῆς κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∠ κδ'. καδμείας ∠ ιβ'. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιβ'. ὀπίου ∠ η'. χαλκίτεως ὀπτῆς ∠ δ'. οἱ δὲ ∠ η'. ἐν ἄλλῳ καὶ ἰοῦ ∠ ιβ'. κόμμεως ∠ ις'. ὕδωρ ὄμβριον. Ἄλλο κολλύριον τραχωματικόν. χαλκίτεως κεκαυμένης ∠ ιβ'. μίσυος κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∠ η'. κρόκου, ὀπίου ἀνὰ ∠ ς'. λίθου αἱματίτου ∠ η'. κόμμεως ∠ ιβ'. ὄξει δριμυτάτῳ. κολλύριον τραχωματικόν. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ κδ'. σποδίου πομφόλυγος ∠ ις'. σμύρνης ∠ ις'. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ ιβ'. λίθου αἱματίτου τέσσαρες ∠. ὀπίου ∠ δ'. πεπέρεως κόκκους ιβ'. ἐν ἄλλῳ κόκκους ις'. κόμμεως ∠ η'. οἴνῳ ἀναλάμβανε καὶ χρῶ.

Εὐημέρου, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει, ποιοῦν καὶ πρὸς κεχρονισμένας διαθέσεις.

Καδμείας ∠ ξ'. κρόκου ∠ ν'. ναρδοστάχυος ∠ κ'. λεπίδος χαλκοῦ πεφωσμένου ∠ ν'. σμύρνης ∠ ν'. ὀπίου ∠ λ'. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ξ'. μίσυος ὠμοῦ ∠ ν'. κόμμεως ∠ ο'. οἴνῳ χίῳ ἀναλάμβανε.

Ἄλλο Πυράμου οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμῆχον, καταστέλλει πᾶσαν ἐξοχήν.

Καδμείας κυπρίας ∠ μ'. λίθου αἱματίτου ∠ μ'. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ μ'. μίσυος κεκαυμένου ∠ κ'. κρόκου ∠ κ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κ'. λεπίδος χαλκοῦ κεκαυμένης καὶ πεπλυμμένης ∠ κ'. ὀπίου ∠ κ'. σμύρνης ∠ κ'. κόμμεως λίτραν μίαν, ὄξει δριμυτάτῳ χρῶ.

Ἄλλο Εὐημέρου πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις.

Χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ κδ'. σποδίου πομφόλυγος ∠ ιβ'. σμύρνης ∠ η'. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ ιβ'. λίθου αἱματίτου ∠ δ'. πεπέρεως ∠ ιβ'. κόμμεως ∠ η'. οἴνου χίου.

Λιγγεὺς ἐπιγραφόμενον πρός τε τυλωμένας διαθέσεις, ὀξυδερκὲς ἀγαθόν, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει.

Καδμείας ∠ ιβ'. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιβ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ'. σμύρνης ∠ ις'. λίθου αἱματίτου ∠ ς'. ὀπίου ∠ ς'. ἀλόης ∠ δ'. χολῆς ταυρείας ∠ δ'. χαλβάνης ∠ δ'. ἰοῦ ∠ α'. ὀποπάνακος ∠ δ'. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ β'. κόμμεως ∠ ς'. οἱ δὲ ∠ β'. ὕδωρ ὄμβριον.

Ῥίνημα ἐπιγραφόμενον. ποιεῖ πρὸς τετυλωμένας διαθέσεις, καὶ οὐλὰς ἀποσμήχει, ποιεῖ καὶ πρὸς ὑποχύματα.

Καδμείας ∠ μη'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ μη'. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ μη'. ὀπίου ∠ ις'. ἰοῦ κυπρείου ∠ ις'. σμύρνης ∠ ις'. λίθου αἱματίτου ∠ κδ'. χαλβάνης ∠ ις'. ὀποπάνακος ∠ η'. χολῆς ταυρείας ∠ η'. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ δ'. κόμμεως ∠ ξ'. ὕδωρ ὄμβριον, ἡ χρῆσις ὑδαρής.

Κολλύριον ἁρμάτιον ἐπιγραφόμενον, ᾧ ἐχρήσατο Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς σμηκτικόν, οὐλὰς ἀποσμήχει. ἔστι δὲ καὶ ὀξυδερκικόν, καὶ τραχωματικὸν ἀγαθόν.

Χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ π'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ π'. λίθου αἱματίτου ∠ η'. φλοιοῦ λιβάνου ∠ η'. κόμμεως ∠ η'. ὕδατι ὀμβρείῳ. ἡ χρῆσις δι' ὕδατος, ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει καὶ ἰοῦ ∠ β'. τὸ διὰ τοῦ αἱματίτου ὀξυδερκικόν, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κδ'. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ κδ'. λίθου αἱματίτου ∠ κδ'. κόμμεως ∠ κδ'. ἰοῦ ∠ π'. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἀρτεμώνιον ἐπιγραφόμενον, ᾧ ἐχρήσατο Βάσσος ὁ ἑταῖρος. ποιεῖ πρὸς τὰ χρόνια ῥεύματα, καὶ πρὸς τὰς τῶν βλεφάρων τραχύτητας, καὶ πρὸς τοὺς μυδῶντας, καὶ βεβρωμένους κανθούς, καθύγρους ὀφθαλμούς, καὶ τὰς τῶν ὑμένων ἐξοχάς, οὐλάς, καὶ τύλους ἀποσμήχει. τὸ δὲ μέγιστον τοῦ φαρμάκου τοῦτό ἐστι, τὸ μετὰ τὰς ἐγχρίσεις ἀταράχους τοὺς ὀφθαλμοὺς διαφυλάττειν.

Στίμμεως ∠ δ'. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ β'. ψιμμυθίου ∠ β'. κρόκου ∠ α'. σμύρνης ∠ α'. φλοιοῦ λιβάνου ∠ α'. ἰοῦ σκώληκος ∠ α'. κηκίδων ὀμφακίνων ∠ α'. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α'. κόμμεως ∠ α'. οἴνῳ ἀναλάμβανε. ἡ χρῆσις δι' ὕδατος.

Ἄλλο φάρμακον ἐπιτετευγμένον.

Καδμείας ∠ η. στίμμεως ∠ η. ψιμμυθίου ∠ η. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ. φλοιοῦ λιβάνου ∠ β. κρόκου ∠ β. σμύρνης ∠ β. ἰοῦ σκώληκος ∠ β. κηκίδων ὀμφακίνων ∠ β. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. κόμμεως ∠ δ. οἴνῳ ἀναλάμβανε.

Κολλύριον ἰνδικὸν ἄτεινον ἐπιγραφόμενον πρὸς καταληπτικὸν ἁπάσης ὀφθαλμίας, ποιεῖ πρὸς ἀμβλυωπίας, καὶ ψωρώδεις διαθέσεις, καὶ πρὸς βεβρωμένους κανθοὺς, καὶ οὐλὰς ἀποσμήχει. τὸ δὲ μέγιστον τοῦ φαρμάκου τοῦτό ἐστιν, τὸ μετὰ τὰς ἐγχύσεις ἀταράχους τοὺς ὀφθαλμοὺς διαφυλάττειν.

Ψιμμυθίου ῥοδιανοῦ ∠ μη. καδμείας κυπρίας ∠ κδ. μέλανος ἰνδικοῦ ∠ η. ὀπίου ∠ η. πεπέρεως λευκοῦ ∠ η. ἢ ς. ὀποβαλσάμου ∠ η. ἢ ς. κόμμεως ∠ ις. κινναμώμου ∠ β. ἐν ἄλλῳ ∠ ιβ. ὕδατος ὀμβρίου.

Ἑρμοφίλου θαλασσηροῦ κολλύριον ἐπιτετευγμένον πρὸς ὑποχύσεις, καὶ πᾶσαν ἀμβλυωπίαν, ποιεῖ καὶ πρὸς ἀρχὰς ὑποχύσεως. ἔστι δὲ δυνατώτερον φάρμακον.

Καδμείας ∠ ις. μέλανος ἰνδικοῦ ∠ ις. πεπέρεως λευκοῦ ∠ η. ἰοῦ ∠ δ. ὀπίου μηδικοῦ ∠ δ. ὀποβαλσάμου ∠ δ. κόμμεως ∠ ιβ. ὕδατι ἀναλάμβανε. ἡ χρῆσις μεθ' ὕδατος, ἡ κρᾶσις διαφέρουσα πρὸς τὰς διαθέσεις.

Πομπωνίου Βάσσου, ποιεῖ καὶ πρὸς ἀρχὰς ὑποχύσεως

Καδμείας ∠ κζ. μέλανος ἰνδικοῦ ∠ ις. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ιβ. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ ε. ὀποβαλσάμου ∠ ς. ναρδοστάχυος ∠ ς. σαγαπηνοῦ ∠ ε. ὀποπάνακος ∠ ε. ὀπίου ∠ δ. εὐφορβίου ∠ α. κινναμώμου ∠ α. κόμμεως ∠ λ. τὸ ὑγρὸν, χυλὸς μαράθρου.

Ἰνδικὸν βασιλικὸν ἐπιγραφόμενον, ποιεῖ πρὸς ἀρχὰς ὑποχύσεως, καὶ πᾶσαν ἀμβλυωπίαν, καὶ οὐλὰς ἀποσμήχει.

Καδμείας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης λίτραν μίαν ℥ δ. μέλανος ἰνδικοῦ ∠ ς. ψιμμυθίου ℥ δ. πεπέρεως λευκοῦ ℥ ς. χολῆς ὑαίνης τὸ ὅλον ὅσον ἔχει. σκάρων χολὰς ι. περδίκων χολὰς δ. ὀποῦ μήκωνος ℥ α. ὀποβαλσάμου ℥ β. ὀποπάνακος ℥ β. σαγαπηνοῦ ℥ β. κόμμεως λίτραν α. ἀναλάμβανε μαράθρου χυλῷ, ἢ τῆς λεγομένης ἡρακλείας βοτάνης.

Ἐνστακτὸν Γαΐου ὡς Θεμίσων.

Καδμείας ∠ ξδ. μίσυος ∠ λβ. χαλκάνθου ∠ λβ. στίμμεως ∠ λβ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ λβ. ὀπίου ∠ ις. ἰοῦ ∠ ις. ὀποβαλσάμου ∠ ις. κόμμεως ∠ ξδ. ὕδωρ ὄμβριον.

Τὸ χελιδόνιον ἐπιγραφόμενον.

Καδμείας ∠ μη. στίμμεως ∠ ιβ. μίσυος ∠ η. πεπέρεως ∠ λς. χαλκάνθου ∠ ς. ὀπίου ∠ ς. ὀποβαλσάμου ∠ τέσσαρες, κόμμεως ∠ κδ. ὕδωρ ὄμβριον.

Τὸ ἱεράκιον πρὸς ἀμβλυωπίαν καὶ ψωρώδεις διαθέσεις.

Ψιμμυθίου ∠ ις. καδμείας ∠ η. ὀπίου ∠ β. κόμμεως ∠ ς. ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις δι' ὕδατος.

Ἄλλο οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει.

Καδμείας ∠ ις. ψιμμυθίου ∠ η. πεπέρεως λευκοῦ ∠ δ. ἰοῦ ∠ β. ὀποβαλσάμου ∠ β. ὀμφακίου ∠ β. κόμμεως ∠ δ. ὕδατι ὀμβρίῳ.

Κολλύριον κιῤῥὸν πάγχρυσον ἐπιγραφόμενον, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς ψωρώδεις καὶ περιβεβρωμένους κανθοὺς, καὶ ἐπὶ τεταμένους κνησμοὺς, καὶ βλέφαρα συκώδη.

Καδμείας ∠ π. χαλκίτεως κεκαυμένης ∠ μ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ μ. κόμμεως ∠ μ. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἐπίσης ἔχει τὰς συσταθμίας. ἄλλο. καδμείας ∠ π. χαλκίτεως κεκαυμένης ∠ μ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ μ. κρόκου ∠ ιβ. σμύρνης ∠ ιβ. κόμμεως ∠ μ. ὕδωρ ὄμβριον.

Τρύφωνος τὸ σφαιρικόν.

Καδμείας ∠ μη. λεπίδος χαλκοῦ ∠ λβ. χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ λβ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ λβ. ὀπίου ∠ η. σμύρνης ∠ η. ὀποβαλσάμου ∠ δ. κόμμεως ∠ λβ. ὕδωρ ὄμβριον.

Κολλύριον Γάλλου ὀξυδερκικόν.

Καδμείας ∠ μη. χαλκίτεως κεκαυμένης ∠ κδ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ς. λεπίδος χαλκοῦ ∠ η. ὀπίου ∠ ς. ὀμφακίου ∠ δ. σμύρνης ∠ β. ὀποβαλσάμου ∠ δ. κόμμεως ∠ ιβ. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους ι. ὕδατος ὀμβρίου.

Κολλύριον ἀρωματικὸν ἐπιγραφόμενον.

Χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ις. ἰοῦ ∠ δ. σμύρνης ∠ δ. ὀπίου ∠ δ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ δ. νάρδου ∠ β. κρόκου ∠ δ. ὀποβαλσάμου ∠ β. κόμμεως ∠ δ. ὕδατι ὀμβρίῳ.

Ἡρακλείδου ἀρωματικὸν κροκῶδες δι' αἱματίτου.

Χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ μη. καδμείας ∠ κδ. κρόκου ∠ κδ. λίθου αἱματίτου ∠ κδ. ὀπίου ∠ ιβ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ιβ. κόμμεως ∠ κδ. οἴνῳ φαλερίνῳ.

Κροκῶδες Ἀσκληπιοῦ, ὀξυδερκικόν.

Χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ μη. κρόκου ∠ ιβ. ὀμφακίου ∠ δ. ὀπίου ∠ ιβ. σμύρνης ∠ β. ὀποβαλσάμου ∠ δ. κόμμεως ∠ ιβ. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους ι. ὕδατος ὀμβρίου.

Ἰσοχρύσου πρὸς βεβρωμένους κανθοὺς, ψωρώδεις διαθέσεις, χρονιζούσας ὀφθαλμίας, τραχώματα, συκώδεις ἐπαναστάσεις, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει.

Καδμείας ∠ ς. λίθου αἱματίτου ∠ ις. σμύρνης ∠ ις. κρόκου ∠ κδ. πεπέρεως μακροῦ ∠ ιβ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ κδ. κόμμεως ∠ ξδ. οἴνῳ ἰταλικῷ.

Κινναβάρειον Ἀξίου ὀφθαλμικοῦ στόλου βρεττανικοῦ πρὸς περιβεβρωμένους κανθοὺς, καχεκτικὰς ὀφθαλμίας ἐπιτεταμένους κνησμοὺς, χρονίας διαθέσεις.

Ψωρικοῦ ∠ κδ´. καδμείας ∠ κδ´. κρόκου ∠ ιϛ´. πεπέρεως ∠ ιϛ´. κινναβάρεως ∠ ιϛ´. ὀπίου ∠ ιβ´. κόμμεως ∠ κδ´. ὕδωρ ὄμβριον. ἄλλο. ψωρικοῦ ∠ κδ´. πεπέρεως ∠ κδ´. καδμείας ∠ κδ´. κρόκου ∠ κδ´. σανδαράχης ∠ η´. ὀπίου ∠ η´. κινναβάρεως ∠ θ´. κόμμεως ∠ η´. ὕδωρ ὄμβριον.

Μήλινον ἀτάραχον ἐπιγραφόμενον. ποιεῖ πρὸς πᾶσαν ἀμβλυωπίαν καὶ πρὸς παλαιὰς διαθέσεις, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει.

Καδμείας ∠ κδ´. ὀμφακίου ∠ ιβ´. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ δ´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ´. ὀπίου ∠ η´. κόμμεως ∠ κδ´. ψιμμυθίου ∠ κδ´. κρόκου ∠ ιϛ´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ κδ´. ὕδωρ ὄμβριον.

Λουκίου καθηγητοῦ μήλινον πρὸς ψωρώδεις καὶ περιβεβρωμένους κανθοὺς περιτεταμένους κνησμοὺς, καθύγρους ὀφθαλμούς. πρὸς πᾶσαν ἀμβλυωπίαν, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει.

Ψιμμυθίου ∠ κδ´. κρόκου ∠ κδ´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ϛ´. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ ϛ´. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ϛ´. ὀπίου ∠ ϛ´. σμύρνης ∠ ϛ´. ὀμφακίου ∠ ϛ´. κόμμεως ∠ κδ´. ὕδωρ ὄμβριον.

Ἄλλο κολλύριον ὁ Πρωτεὺς ὃ οὐδὲν ἴσον, ποιεῖ πρὸς ἀρχὰς ὑποχύσεως, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀμβλυωπίαν, οὐλὰς καὶ τύλους ἀποσμήχει.

Καδμείας ∠ β´. χαλκίτεως ὠμῆς ∠ μ´. ψιμμυθίου ∠ μ´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ λ´. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ κ´. κρόκου ∠ ιϛ´. ὀπίου ∠ ιβ´. σαγαπηνοῦ ∠ ιβ´. ἐλαίας δακρύου ∠ ιβ´. ἀρσενικοῦ ∠ η´. σμύρνης ∠ ιβ´. κόμμεως ∠ κ´. ὀποπάνακος ∠ κ´. ὀποβαλσάμου ∠ ιβ´. σκεύαζε ὕδατι ὀμβρίῳ, ἡ χρῆσις μεθ᾽ ὕδατος.

Ὑγιεινοῦ τοῦ χρυσοῦ, πρὸς βεβρωμένους κανθοὺς καὶ ψωρώδεις διαθέσεις.

Σανδαράχης ∠ κδ´. πεπέρεως λευκοῦ κόκκοι ιβ´. σμύρνης ∠ ϛ´. κρόκου ∠ ϛ´. κόμμεως ∠ ιβ´. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἄλλως τοῦ χρυσοῦ. σανδαράχης ∠ ιϛ´. κρόκου ∠ ιϛ´. πεπέρεως ∠ ιϛ´. σμύρνης ∠ δ´. κόμμεως ∠ ιβ´. ἡ χρῆσις δεδήλωται. ἄλλως. σανδαράχης ∠ κδ´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ιβ´. σμύρνης ∠ ϛ´. κρόκου ∠ ϛ´. κόμμεως ∠ ιβ´. ὕδωρ ὄμβριον. Εὐημέρου ψωρικὸν ποιεῖ πρὸς βεβρωμένους κανθοὺς, καὶ ψωρώδεις οὐλὰς, καὶ τύλους ἀποσμήχει, ποιεῖ καὶ πρὸς κεχρονισμένας διαθέσεις καὶ καχεκτικὰς ὀφθαλμίας, καὶ τραχώματα.

Ψωρικοῦ ∠ κδ´. κρόκου ∠ ιβ´. ὀπίου, ψιμμυθίου, ἀνὰ ∠ δ´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ δ´. ὀμφακίου ∠ δ´. οἴνῳ φαλερίνῳ ἀναλάμβανε. Βασιλίδιον ψωρικόν.

Ψωρικοῦ ∠ μη´. κρόκου ∠ κδ´. ὀπίου ∠ θ´. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ∠ θ´. ψιμμυθίου ∠ η´. πεπέρεως ∠ ϛ´. ὀποβαλσάμου ∠ δ´. ὀμφακίου ∠ δ´. κόμμεως ∠ ιϛ´. οἴνῳ φαλερίνῳ.

Γάγχρυσον ἀθλώπιον.

Ψωρικοῦ ∠ ξδ´. κρόκου ∠ ιϛ´. χαλκίτεως κεκαυμένης ∠ ιϛ´. σανδαράχης ∠ κ´. σμύρνης ∠ η´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ιϛ´. κασσίας σύριγγος ∠ η´. μαλαβάθρου φύλλων ∠ δ´. ὀπίου ∠ ϛ´. ὀμφακίου ∠ δ´. μίσυος κεκαυμένου ∠ β´. κόμμεως ∠ κδ´. ὕδατι ὀμβρίῳ.

Πτολεμαίου γνωρίμου φάρμακον περιπεπτυγμένον πρὸς ψωρώδεις καὶ βεβρωμένους κανθοὺς, περιτεταμένους κνησμοὺς, μιλφώσεις, ἀμβλυωπίας.

Ψωρικοῦ ∠ ξ´. σανδαράχης ∠ λ´. χαλκίτεως κεκαυμένης ∠ κδ´. κρόκου ∠ κδ´. σμύρνης ∠ ιβ´. ὀπίου ∠ β´. κασσίας σύριγγος ∠ ιβ´. πεπέρεως ∠ δ´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ζ´. ὀμφακίου ∠ ϛ´. μίσυος κεκαυμένου ∠ γ´. μαλαβάθρου φύλλων ∠ α´. κόμμεως ∠ λϛ´. ὕδωρ ὄμβριον.

Κολλύριον μαλαβάθρου ὀξυδερκικὸν πρὸς περιβεβρωμένους κανθούς.

Στίμμεως ∠ κδ´. ἀκακίας ∠ κδ´. πεπέρεως λευκοῦ ∠ κδ´. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ιβ´. ὀπίου ∠ ϛ´. κρόκου ∠ ϛ´. ὀμφακίου ∠ ϛ´. κόμμεως ∠ λϛ´. ὕδατι ὀμβρίῳ. ἄλλο. στίμμεως κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ μ´. ἀκακίας ∠ μϛ´. νάρδου κελτικῆς ∠ ϛ´. σμύρνης ∠ θ´. κρόκου ∠ θ´. ὀμφακίου ∠ ϛ´. ὀπίου ∠ ϛ´. καδμείας ∠ λϛ´. κόμμεως ∠ λβ´. ὕδωρ ὄμβριον. Τὰ ὑπὸ Ἀρχιγένους ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων γεγραμμένα πρὸς ὀφθαλμοὺς πάσχοντας βοηθήματα.

Ἐπὶ δὲ τῶν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥευματισμῶν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἁρμόζει ὀλιγοσιτία, ὀλιγοποσία, ὑδροποσία, καὶ πάντων μᾶλλον συνουσίας ἀποχὴ, ἥτε κοιλία ὑποσυρέσθω, καὶ πολλῷ ψυχρῷ τὸ πρῶτον, εἶτα καὶ ὀλίγου μιγέντος ὄξους, συνεχῶς τὸ πρόσωπον προσκλυζέσθωσαν. ἔνιοι δὲ χάλκανθον ὕδατι διέντες διδόασι προσκλύζεσθαι. περιισταμ-πέτωσαν ὀσμὰς δριμείας καὶ κονιορτοὺς, καπνόν τε καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ λύχνων αὐγὴν, εἰς νύκτα δὲ ἔρια καθαρὰ ἐξ οἴνου, ἢ ῥυπαρὰ ἐξ ὕδατος ψυχροῦ ἐπιτιθέτωσαν, ἕωθεν τε ὡς εἴρηται προσκλυζέσθωσαν. εἰ δ᾽ ἐπιτείνοιτο ὁ ῥευματισμὸς, καὶ ἀλγηδὼν ἐπιγίνοιτο, φλεβοτομία τε ἁρμόδιος, καὶ τελέως ἀσιτία καὶ δίψα, εἰ μὴ ἐκκαίοιτο καὶ ἐπιτείνοιτο, κοιλίας εὐτόνου λύσις, ἤτοι διὰ συμφώνου καθαρτικοῦ, ἢ διὰ κλυστήρων εὐτόνων. μετὰ ταῦτα δὲ περὶ τὸ μέτωπον, ἀμπέλου φύλλα χλωρὰ συνεχῶς ἐπιτιθέμενα βοηθεῖ. ἢ μυρσίνης, ἢ σχίνου, ἢ βάτου χύλισμα, ἢ κράμβης, ἢ ἀμπέλου φύλλα μετὰ πάλης ἀλφίτου. ἢ κυπάρισσος, σάμψυχον, ὤκιμον, σισύμβριον, οἰνάνθη, κρόκος ἥμερος, ἄγριος, σανδαράχη, καὶ ῥόας κύτινοι, ἄγνος, μήλου κυδωνίου τὰ ἁπαλὰ τῶν φύλλων, ἕκαστον μετὰ οἴνου καὶ πάλης ἀλφίτων. κατ᾽ αὐτῶν δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἔριον καθαρὸν ᾠοῦ τῷ λευκῷ διάβροχον, ἢ ᾠοῦ λέκυθον ὀπτοῦ, ἢ μελίλωτον ἐν γλυκεῖ καθεψημένον, ἢ ἀσφοδέλου ῥίζαν μετ᾽ οἴνου καὶ πάλης ἀλφίτων, ἢ ἶριν κεκομμένην μετ᾽ οἴνου καὶ πάλης ἀλφίτων, ἢ ῥόας χυλὸν μετὰ πάλης ἀλφίτων, καὶ αὐτὴν καθεψημένην ἐν οἴνῳ θαλασσίῳ. ἢ ἀρκευθίδες λεῖαι μετ᾽ οἴνου καὶ πάλης ἀλφίτων ὑπὸ τὸ μέτωπον ἐπιπλαττόμεναι, καὶ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐπιτιθέμεναι τοὺς ὀφθαλμούς. πρὸς δὲ τούτοις ἠρυγγίου καὶ ἱππομαράθρου ῥίζαν λείαν μεθ᾽ ὕδατος καὶ κωνείου σπέρμα τὸν αὐτὸν σκευαζόμενον τρόπον ὠφελεῖ. τυρὸς ἁπαλὸς νεαλὴς μετὰ σελίνου φύλλων καταπλασσόμενος. ἢ μήκων ἀγρία ἐν γλυκεῖ ἑψηθεῖσα, καὶ λεία καταπλασθεῖσα. ὁμοίως καὶ μελίλωτον ἑψηθὲν ἐν γλυκεῖ, ὀλίγου μιγέντος κρόκου, καὶ ὀποῦ μήκωνος. ἢ ἄρτος ἐξ οἴνου ῥοδίνῳ φυραθεὶς ὠφελεῖ θαυμαστῶς.

ἢ τριβόλῳ ἁπαλῷ κατάπλασσε καθ᾽ ἑαυτὸν, ἢ καὶ μιγεὶς ἀλφίτῳ θαυμαστῶς ποιεῖ. καὶ καθόλου πᾶν τὸ τῶν στυφόντων γένος καὶ ἀποκρουόμενον ἐν ἀρχαῖς, οἷα δή ἐστι κώνειόν τε καὶ ψύλλιον, στρύχνον, οἱ ἐπὶ τῶν τελμάτων φακοὶ, φύλλα ἀμπέλου, κόρειον, ἀνδράχνη, φακὸς ὁ ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἀείζωον, μήκωνος φύλλα, ἀκαλήφη. τούτων ἕκαστον λεάινων μετ᾽ οἴνου κατάπλασσε, τὸ δὲ ψύλλιον μεθ᾽ ὕδατος, καὶ τὸν ἀπὸ τῶν τελμάτων φακόν.

Πρὸς θερμὸν ῥεῦμα.

Κράμβην λείαν μετὰ πάλης ἀλφίτου σὺν ὕδατι κατάπλασσε. ἢ ὠκίμου φύλλοις ὁμοίως. ἢ πηγάνου φύλλοις μετὰ στέατος χηνείου. ἢ σαμψύχου πέταλα. ἢ καὶ ἁλικάκαβον λείαν κατάπλασσε. ἵστησι δὲ πολὺ ῥεῦμα κωδύα, καὶ ὑοσκύαμος μετὰ ἀλφίτου πάλης σὺν οἴνῳ. προπυρία δὲ καὶ οὕτω κατάπλασσε. μετὰ δὲ τὴν ἀκμὴν παραλλάξαι, καὶ ὅτε καιρὸς οὐκέτι ἐστὶ τῶν στυφόντων χρήσαιτο ἄν τις τῶν τε ὀφθαλμῶν καὶ τῆς κεφαλῆς πυρίᾳ· μεγάλως δὲ ὠφελεῖ, λύει τε τὰς φλεγμονὰς, καὶ εἴ τις διάστασις εἴη, ὀθόνιον ἁπαλὸν βουτύρῳ βρεχόμενον καὶ ἐπιβαλλόμενον τοῖς ὀφθαλμοῖς.

Περὶ χυμώσεως.

Ἐφ᾽ ὧν δὲ χύμωσις ἰσχυρὰ γένοιτο, λαβὼν ὠοῦ λέκυθον, σάρκα μυὸς προσεκλέαινον, εἶτα ὅταν κηροειδὲς γένηται, εἰς ῥάκος ἐπιτίθει, παραχρῆμα παύει.

Περίχριστον ὀφθαλμῶν.

Ἄρτος καθαρὸς κεκαυμένος μιγεὶς ἀκακίᾳ καὶ κηρῷ σὺν ὕδατι. πρὸς δὲ τὰς περιωδυνίας ῥόδα χλωρὰ ἢ ξηρὰ βρέξας ἐν γλυκεῖ λέαινε, καὶ μίξας ὠοῦ ὀπτοῦ τὴν λέκυθον, καὶ κρόκου τὸ αὔταρκες ἐν γλυκεῖ. ἢ ὠμὴν λύσον κριθίνην, ἢ πυρίνην ἐν γλυκεῖ ἑψημένην. ἐὰν δὲ πλείων ἡ ὀδύνη εἴη, πρόσμιγε μήκωνος ἁπαλῆς φύλλα. ἢ τὰ κελύφη τῶν κωδύων. ἢ ὑοσκυάμου φύλλα ὅσον ὁλκὰς τέσσαρας σὺν λεκύθῳ ὠοῦ. ἢ σισύμβριον ἑψήσας ἐν ὕδατι λέαινον παραχέων οἴνου τὸ αὔταρκες, καὶ κατάπλασσε. ἢ μήκωνος λευκῆς κωδύας ἑψήσας ἐν γλυκεῖ, καὶ λεάνας κατάπλασσε. ἢ σελίνου ἁπαλοῦ κόμην, ἢ γλήχωνι ἁπαλῇ ὁμοίως. ἢ πέπονος, ἢ σικύου τῇ σαρκί. ἢ λέκυθον ὠοῦ ὀπτοῦ, καὶ ὀλίγον κρόκου λεάνας σὺν οἴνῳ ὀλίγῳ κατάπλασσε. ἐν δὲ ταῖς φλεγμοναῖς τοὺς ἀλγοῦντας ὀφθαλμοὺς, πάνακες μετὰ γλήχωνος σὺν οἴνῳ φυρῶν κατάπλασσε. καλῶς ποιεῖ πίτυος φλοιὸς καὶ ἄλφιτα σὺν οἴνῳ. ἢ ὑοσκυάμου φύλλα καὶ ὄπιον τρίψας κατάπλασσε. ἢ τῆς μήκωνος τὰ κελύφη λεάνας καὶ ῥόδα, καὶ μελίλωτα, καὶ σμύρνης μικρὸν μίξας, καὶ δεὶς ὠοῦ τῷ λευκῷ, οὕτω κατάπλασσε, ἢ ἀλόην καὶ ὄπιον σὺν ὕδατι εἰς ῥάκος ἀναλαβὼν κατάπλασσε, φυλάσσου δὲ μὴ περιενστάζῃς εἰς τὸν ὀφθαλμόν. ἐπὶ δὲ τῶν περιωδυνούντων, κρόκον καλὸν μετὰ γάλακτος λαβὼν ἔνσταζε. πρὸς δὲ τὰς σφοδρὰς περιωδυνίας, κορίου χυλὸς μετὰ γυναικείου γάλακτος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνσταζόμενος, ὁμοίως δὲ μήκωνος ὀπὸς ὀπτός. φύλλα πλατάνου λεῖα μετὰ πάλης ἀλφίτων ἄνωθεν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιπλαττόμενα. ἐπὶ δὲ τῶν ῥευμάτων καταπλάσματα. κυπαρίσσου χλωρὰ μετ᾽ οἴνου, ἢ παλιούρου φύλλα, ἢ ἀνδράχνη λεία μετὰ στέατος χηνείου καὶ κρόκου. ἢ ἶρις ξηρὰ μετὰ μέλιτος. ἢ μάνναν καὶ σμύρναν, μετὰ ὠοῦ τοῦ λευκοῦ, ἐν ἐρίῳ ἐπιτίθει τῷ μετώπῳ. κατάπλασσε δὲ σελίνῳ μετὰ ἀλφίτων. ἢ σεσέλεως ἄνθη οἴνῳ βεβρεγμένα. ἢ μήκωνος ἁπαλοῖς φύλλοις. εἰ δὲ ἀγρυπνοῖεν, μανδραγόρου ῥίζαν καὶ ὀπὸν μήκωνος φύλλα, καὶ ἀλφίτων, ἴσα ὡς μᾶζαν ποιήσας ὄσφραινε, καὶ ὑπνώσονται. ἐπὶ δὲ τῶν μεγάλων ῥευμάτων, γλήχωνος προσφάτου καρπὸν, μάλιστα τὸν χυλὸν εὖ μάλα σὺν ὄξει μαλαγματῶδες ποιήσας, ἐπιτίθει κατὰ τοῦ βρέγματος ἐπάνω ἔρια, καὶ ἐπιδέσμει ἐλαφρῶς, ἔνιοι δὲ καὶ μήκωνος ἁπαλῆς προσμίσγουσιν αὐτῷ. ἢ ὀπίου ἐλάχιστον ἢ ῥόδα, καὶ μελίλωτα ἑφθά. ἢ ἄμυλον σὺν οἴνῳ, ὠοῦ λευκῷ αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς κατάπλασσε. ἄκρως ποιεῖ πρὸς πολὺ καὶ λεπτὸν, καὶ παλαιὸν ῥεῦμα, καὶ ἕλκη. πομφόλυγος ∠ δ. ὀπίου πεφωγμένου γ. τριώβολα, κόμμεως ∠ δ. ὕδωρ ὄμβριον ἢ πηγαῖον. παράκολλον πρὸς ῥεῦμα. σεμίδαλιν καὶ μάννης ἥμισυ μετ᾽ ὠοῦ τοῦ λευκοῦ ἐμπλαστρῶδες, ποιῶν ἐν ἀρχῇ, ῥάκει ἐπιτίθει τῷ μετώπῳ. ἢ ὠοῦ λεπτοῦ λέκυθον μετὰ λιβανωτοῦ. ἢ κοχλίαν σὺν τῷ ὀστράκῳ μετὰ ὠοῦ τοῦ λευκοῦ γλοιῶδες ποιήσας ἐν σπληνίῳ ἀπὸ κροτάφου ἐπὶ κρόταφον ἐπιτίθει, αὐτόματον πίπτει ὅταν ῥεῦμα στῇ. ἢ τοῦ μόσχου μαλάγματος, ἢ γῆς βαρβάρου, ἢ χλωρᾶς, ἢ ἄλλης τραυματικῆς τῆς δι᾽ ὄξους, σπλήνιον ἐπιτίθει τῷ μετώπῳ.

Πρὸς αἱμάλωπας καὶ ὑποσφάγματα.

Πρὸς δὲ τὰς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς γινομένας πληγὰς, καὶ διὰ τοῦτο συμβαινούσας αἱματώδεις ὑποχύσεις, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ πρὸς τὰς φλεγμονὰς, καὶ τὸ ἄλγημα ποιεῖ περιστερᾶς ἐνσταζόμενον αἷμα, καὶ μάλιστα τὸ ἐκ τῶν ἁπαλῶν πτερῶν ἐκπιεζόμενον, καὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὠοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον ποιεῖ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἐγχεόμενον. ἔτι δὲ ἐρίῳ καθαρῷ προσαναλαμβανόμενον, καὶ ἄνωθεν ἐπιτιθέμενον. εὐθετεῖ δὲ καὶ λέκυθος ὠοῦ κατωπτημένου, μετ᾽ οἴνου καταπλασσομένη, ἢ μελίλωτον ἑψόμενον οἴνῳ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιτιθέμενον. ἔτι δὲ ῥόδων τὰ φύλλα, καὶ τὸ ἄνθος ἰδίᾳ καὶ ὁμοῦ μετ᾽ οἴνου τριβόμενα, καὶ μετὰ πάλης ἀλφίτων, ἢ κράμβης φύλλα καταπλασσόμενα. χρονισάντων δὲ, ἂν ἐπιμένῃ ὁ αἱμάλωψ, λιβανωτὸν, ἄσφαλτον ἴσα μίξας ὑποθυμία τὸν ὀφθαλμόν. ἢ ὑσσώπου κόμην λείαν λαβὼν εἰς λινοῦν ῥάκος, καθεὶς εἰς ζέον ὕδωρ πρόσαγε τῷ ὀφθαλμῷ. ἀκολουθεῖ γὰρ τὸ αἷμα, ὥστε ἐκ τοῦ ὀθονίου ἐκπιέζεσθαι ἐκθλιβόμενον. ἢ νίτρον καὶ γῆν αἰθιοπικὴν, σμύρναν ἴσα σὺν ὕδατι ἔγχριε. ἢ ἐλαίας φύλλων χυλὸν χλωρῶν ὑπόχριε. ἢ ἄμμι καὶ ὕσσωπον μετὰ γάλακτος βοείου λείου εἴλισσον καὶ ὑπάλειφε, ἢ λινόσπερμα λεῖον μετὰ βουτύρου ἐκθλίψας δι᾽ ὀθονίου ὑπάλειφε, τὴν δὲ κεφαλὴν ψυχρῷ καταύτλει.

Θεραπεία οἰδημάτων.

Πρὸς δὲ τὰ γινόμενα περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς οἰδήματα διὰ τὰς πληγὰς, λίαν ἁρμόττει πυρία μαλακῷ σπόγγῳ συνεχῶς γινομένη, εἶτα ὄξει βρεχόμενος κεκραμένῳ καλῶς ὁ σπόγγος καὶ ἐπιτιθέμενος. ἔτι δὲ παλαιὸν νάπυ τριβόμενον μεθ᾽ ὕδατος, καὶ περιτιθέμενον συνεχῶς, καὶ ἀφαιρούμενον. ὁμοίως δὲ κάρδαμον κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν, πυριωμένων ὕδατι θερμῷ συνεχῶς τῶν τόπων.

Πρὸς ψωροφθαλμούς.

Πρὸς δὲ τὰς περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὸν ἥλιον καὶ κονιορτὸν ὡς ἐπίπαν ψωροφθαλμίας καὶ ξηροφθαλμίας ὕδωρ πλεῖον

πλεῖον προσκλυζόμενον θέρους μὲν ψυχρὸν, χειμῶνος δὲ θερμὸν, ἁρμόζει καὶ πυρία σπόγγων ἐκ θερμοῦ ὕδατος, ἢ φακοῦ ἀφεψήματος, αὖθις δὲ πρόσαγε τοῖς κανθοῖς βάτου χίνου μυρσίνης, ῥόδων χυλὸν κατ᾽ ἰδίαν ἕκαστον σὺν ὕδατι. ἢ ῥόδα ξηρὰ τριβόμενα σὺν οἴνῳ, ἢ τὸ ἄνθος αὐτῶν, ἢ οἶνον ἀθάλασσον, καὶ παλαιὸν ἔλαιον, καὶ μάλιστα ὅταν κοιμᾶσθαι θέλωσι. συμφέρει δὲ καὶ ἐπὶ τούτων τῶν ἁλμυρῶν δριμέων, ἔτι δὲ καὶ ὀξέων ἀπέχεσθαι πάντων. καὶ πρὸς δὲ τὰς χρονίως περὶ τὰ βλέφαρα διαθέσεις καὶ τετυλωμένας, ἀμόργην ἑφθὴν μετ᾽ ἐλαίου ἔγχριε ῥιβομένην.

Πρὸς πτίλους.

Ἐπὶ δὲ τῶν πτίλων καὶ τρίχας μὴ ἐχόντων, ἄκρως ποιεῖ καὶ τρίχας ἀνάγει, ἀκακίας ∠ β΄. μέλανος γραφικοῦ ξηροῦ, ἢ ἐλαίου ὀμφακίνου ∠ ε΄. χυλοῦ πράσου κοτύλας δ΄. οἴνου ἀθαλάσσου κοτύλας δ΄. ἕψε μέχρις ἂν γλοιώδες γένηται, καὶ εἰς πυξίδα ἀνελόμενος χρῶ. ἢ μυόχοδα, καὶ κόπρον ἀγρίαν κεκαυμένην ἴσον, καλάμου ἑλληνικοῦ τῆς τέφρας τὸ διπλοῦν σὺν μέλιτι ἀττικῷ ἔγχριε. τοῦτο δὲ μίλφους ὠφελεῖ, ἰοῦ λείου μέρος α΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος τὸ ἴσον λείοις προσάπτου, τοῦτο ποιεῖ ἄκρως καὶ ψωροφθαλμιῶσιν. ἢ καδμείαν λείαν μέλιτι φυράσας, ὄπτησον ἐν χυτριδίῳ, εἶτα χαλκοῦ κεκαυμένου τὸ ἴσον μίξας, λείοις χρῶ.

Περὶ τριχιάσεως.

Τὰς δὲ ἐπιφυομένας ἐπὶ τῶν βλεφάρων τρίχας τίλλων, αἵματι κόρεως κατάχριε, καὶ οὐ φύσονται. Γαπίας Λαοδικεὺς Αὐτολύκου ἰατρὸς, πολλὰ ἐχρῆτο ἐπὶ τῶν τριχιώντων, τίλλων τὰς θρίχας, εἶτα δρωπακίζων τὸν τόπον ἐπιμελῶς, χαμαιλέοντι τε λευκῷ λείῳ πεφυραμένῳ, αἵματι βατράχων χλωρῶν, οἳ ἐπὶ τῶν καλάμων γίνονται, καταχρίων, οὐ γὰρ ἐπιφύονται. ἢ τίλας τὰς τρίχας κατάχριε, κεδρίαν μετὰ τελλίνων ὀστράκων λεπτῶν λεάνας, ἢ ὄρνεου τοῦ λεγομένου κιναίδου χολῇ χρῶ. ἢ φάγρου θαλασσίου χολῇ. ἢ κρότωνος, ἀπὸ κυνὸς θηλείας αἵματι. ἄκρως ποιεῖ τοῦτο. ἐχίνου χερσαίου χολὴ, καὶ τὸ αἷμα τὰ ἴσα. χαμαιλέοντος χολῆς ἴσον, καστορίου τὸ σύμμετρον, ἀνάπλασσε ὡς λεπίδας ὀψαρίου, χρῶ δὲ ἐκ ῥιζῶν τίλλων τὰς τρίχας, εἶτα λεπίδα μίαν τῷ ἐκ τοῦ στόματος σιάλῳ νήστης διαλύων κατάχριε, καὶ κράτει τὸν τόπον ὡς ἡμιώριον, ἀλγοῦσι μὲν, ἀλλ᾽ οὐκ ἔτι φύσονται. ἢ χολὴν ὑαίνης θηλείας τίλλων εὐθέως κατάχριε. ἢ τελλίναις λειοτάταις κατάχριε. ἢ τίλας φυλλίον κωνείου, κεδρίαν ἴσα μετὰ νυκτερίδος αἵματος κατάχριε καὶ κράτει ἕως ξηρανθῇ. ἐὰν γὰρ θίγῃ τοῦτο τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ ὑγρὸν, ἀδικεῖ. ἢ τίλας αἰγείᾳ χολῇ μετὰ κράμβης χυλοῦ κατάχριε. ἢ καπνοῦ τῆς βοτάνης χρίε τὸν ταρσὸν, εἶτα τίλας τὰς τρίχας πάλιν ἐπίχριε. ἔλεγε δὲ Ἑρμείας ἀφρὸν ὕδατος καταχριόμενον μετὰ τοῦ δρωπακισθῆναι ἄκρως ποιεῖν.

Περὶ σταφυλωμάτων καὶ λευκωμάτων.

Σταφυλώματα αἴρεις, κανθαρίδων χυλὸν ἐναλείφων, λευκώματα δὲ ταχέως ἴαται νίτρον μετ᾽ ἐλαίου παλαιοῦ λεανθὲν ὑπομελιτῶδες καὶ χριόμενον. ἢ σαύρας ἀφόδευμα ἔγχριε, καὶ αἴρεις. ἢ νυκτικόρακος ᾠῷ ἔγχριε καὶ βάψας αὐτά. ἢ κρόκον, πέπερι, ἴσα μετ᾽ αἰλούρου χολῆς κολλύρια ποιῶν, ἔγχριε. ἢ σηπίας ὄστρακον λεῖον φυράσας μετὰ μέλιτος κατακαύσων, καὶ λείῳ ὑπάλειφε.

Θεραπεία ἀμαυρώσεως καὶ ὑποχύσεως.

Ἀμαύρωσιν πᾶσαν ἢ ἀρχομένην ὑπόχυσιν θεραπεύει γέ πως χολὴ μετὰ πρασίου χυλοῦ, καὶ μέλιτος ἀττικοῦ. ἢ σμύρνης, πεπέρεως ἴσα σὺν μέλιτι. ἢ στρύχνῳ μέλανι ἔγχριε. ποιεῖ καὶ κύπρος ἀποτεθεῖσα ἐν χαλκῷ πυξιδίῳ. ἢ μαράθρου χυλὸν καὶ χολὴν ταυρείαν ὑγρὰν ἴσα, μέλιτος ἀττικοῦ τὸ διπλοῦν ἔγχριε. ἢ κρόκου καὶ πεπέρεως, ἴσα μετὰ χολῆς ταυρείας ἀναλαβὼν, ὡς κολλύρια ποιῶν ἔγχριε. ἢ αἰγείρου ὀπῷ μετὰ διπλοῦ μέλιτος ἀττικοῦ ἔγχριε.

Περὶ ὑποχυμάτων.

Χελώνης θαλασσίας τὴν χολὴν μέρος α΄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ τετραπλοῦν ἔγχριε. ἢ χολὴ ἀρκεῖ μεθ᾽ ὕδατος.

Πρὸς πτερύγια.

Ἐπὶ δὲ τῶν πτερυγίων, χαλκάνθου, ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ἴσα, κόμμεως τὸ ἥμισυ ὄξει ἀναπλάσας, κολλύρια ἔγχριε, ἢ αἰγείρου ὀπῷ μετὰ διπλοῦ μέλιτος ἔγχριε λείῳ.

Πρὸς γλαυκοὺς καὶ νυκτάλωπας.

Πρὸς γλαυκοὺς στρύχνου χυλὸς ἐγχυματιζόμενος, μέλανας ὀφθαλμοὺς ποιεῖ. καὶ ἀνάπαλιν ἐπὶ τῶν νυκταλωπιώντων, ἧπαρ τράγειον ὀπτήσας, αὐτὸν τὸν ἐν τῇ ὀπτήσει ἀπορρέοντα ἰχῶρα διάκρινε, καὶ οὕτω μὲν ἔγχριε αὐτοὺς, αὐτὸ δὲ τὸ ἧπαρ ἐσθίειν δίδου. ὠφελεῖ καὶ αἷμα περιστερᾶς ἐγχριόμενον, ἢ χολὴ αἰγεία. ἢ ἧπαρ αἴγειον ἕψων, κέλευε αὐτοὺς περικαλυψαμένους ἀτενίζειν εἰς τὴν χύτραν, καὶ δέχεσθαι τὴν ἀτμίδα τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἥπατος ἐσθίειν δίδου συνεχῶς, τοῦτο ποίει καὶ ὠφεληθήσονται ταχέως. ἢ ἐλατηρίου ὀβολὸν, καὶ ἀνδράχνης σπέρματος ∠ α΄. σὺν μέλιτι ἔγχριε. ἢ ὀνίδα πρόσφατον χυλίσας ὑπάλειφε, τρωγέτω δὲ σεῦτλον, ἢ γυπὸς ἧπαρ ὀπτὸν, ἢ τῇ χολῇ ἐγχριέσθω.

Πρὸς κριθὰς ἃς καὶ ποσθίας καλοῦσιν.

Τὰς γινομένας κριθὰς ἐπὶ τῶν βλεφάρων κηρῷ πυριάσας λευκῷ διαφορήσεις, μυίας τὴν κεφαλὴν ἀποβαλὼν, τῷ λοιπῷ σώματι παράτριβε τὴν κριθήν.

Περὶ ὑπωπίων.

Τὸ ὑπώπιον, ὅτι μὲν ὑπὸ τοὺς ὦπας γίνεται, καὶ τοὔνομα αὐτὸ δηλοῖ, καθάπερ εἴ τις ὑποφθάλμιον ὠνόμασεν αὐτό. τοῦ γένους δέ ἐστι τῶν ἐγχυμωμάτων, ὀνομάζουσι δ' οὕτως Ἱπποκράτης τε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, τὸ κατὰ τὸ δέρμα πάθος, ὅταν τῶν ἐν αὐτῷ λεπτῶν φλεβῶν θλασθεισῶν, αἷμα διὰ τῶν θλασμάτων ἐκχυθῇ, μὴ καθ' ἕνα τόπον ἀθρόως θρομβούμενον αὐτίκα τὸ οὕτως ἐκχυθὲν, ἀλλ' ἐπειδὰν ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν ἡ διαπήδησις ἢ ἔκχυσις γίνηται. συμβαίνει γοῦν ἐνίοτε, καὶ οὕτω συστῆ πελιδνοῦσθαί τε καὶ μελαίνεσθαι τῷ χρόνῳ, μικρῶν δηλονότι θρομβίων γινομένων ἐκ τοῦ διασπαρέντος αἵματος εἰς πολλὰ μόρια τοῦ δέρματος, ὅθεν εἰκότως οἱ ἰατροὶ σπεύδουσιν αὐτὸ θεραπεύειν αὐτίκα, πρὶν μελανθῆναι. σκοπὸν μὲν ἔχοντες τῆς ἰάσεως διαφορῆσαι τὸ αἷμα, δυσδιαφόρητον εἰδότες γινόμενον τὸ θρομβωθέν. ἐπεὶ δὲ ὁ χιτὼν θλᾶται τῶν φλεβίων ἐξ ὧν διαπηδᾷ τὸ αἷμα, μίγνυται τι βραχὺ τοῖς διαφορητικοῖς φαρμάκοις τῶν στυπτικῶν. εἰ γὰρ ἁπλῆς εἴη δυνάμεως μόνης τῆς διαφορητικῆς τὸ φάρμακον, ἐξ ἀρχῆς παραλαμβανόμενον, οὐ μόνον διαφορήσει τὸ ἐκχυθὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν θλασμάτων ἕλξει τι τοῦ περιεχομένου κατὰ τὰς τεθλασμένας φλέβας αἵματος. ὅταν δ' εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέλθῃ τὰ φλεβία, καὶ χωρὶς τοῦ παρασύφειν, ἤδη τὰ διαφορητικὰ τῶν φαρμάκων μεταβαίνειν καιρός. ὥσπερ δ' ἤδη τῶν ἄλλων παθῶν ἀδιορίστως οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τὰ βοηθήματα γεγράφασιν, οὕτω κἀπὶ τούτων αὐτὸν τὸν ἄρτι μοι λελεγμένον διορισμὸν ἔγραψαν ἁπλῶς ὑπωπίων βοηθήματα. μεμνημένοι δὲ ὑμεῖς ὧν ἐν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐμάθετε, διακρίνειν δυνήσεσθε, τίνα μὲν αὐτῶν διαφορεῖν χρὴ μόνον ἄνευ τοῦ παρασύφειν, ἐπὶ τινῶν δὲ μιγνύναι τι ἐπ' ὀλίγον τῶν στυφόντων. καὶ μέντοι καὶ διαφορούντων αὐτῶν, εὔδηλον ὅτι τὰ μὲν ἀσθενέστερα πρῶτα παραληπτέον ἐστὶ, τὰ δ' ἰσχυρότερα τοῖς χρονίζουσί τε καὶ μελαινομένοις προσακτέα. παραδείγματος γοῦν ἕνεκα οἷς ἐγὼ χρῶμαι δηλώσω πρότερον, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τῶν ἀξιοπίστων ἰατρῶν τὴν ἱστορίαν μεταβήσομαι. καλεῖται δὲ Νείλου διάροδον ἔνδοξον ἐκ παλαιοῦ κολλύριον, οὗ καὶ τὴν σύνθεσιν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι διῆλθον. τοῦτο δι' ὕδατος ἐπιτρίβων ἐπ' ἀκόνης ὀφθαλμικῆς ἐπαλείφω τὸ ὑπώπιον, ἀφεψήματι πυριῶν μελιλώτου τε καὶ τήλεως, εἶθ' ἑξῆς τὸ κολλύριον αὐτὸ διὰ τούτου λύω, κἄπειτα δι' αὐτῆς μόνης τῆς τήλεως. εἰ δ' ἔτι καταλείποι τὸ λείψανον τοῦ παθήματος, ἐν τῷ τῆς τήλεως ἀφεψήματι τὰ καλούμενα διάσμυρνα κολλύρια λύων, ἐπιχρίω. συμφέρει δὲ δὶς τῆς ἡμέρας ἐπαλείφειν τὸ φάρμακον ἅμα τῷ προπυριᾶσαι διὰ σπόγγου μαλακοῦ θερμοῖς τοῖς ἀφεψήμασιν, ἐν ἀρχῇ μὲν δι' ἀμφοῖν γεγενημένου τῆς τε τήλεως καὶ τοῦ μελιλώτου, χρονίζοντος δὲ διὰ μόνης τῆς τήλεως. οὗτος ὁ τρόπος τῆς θεραπείας ὡς τὸ πολὺ τελέως ἐκθεραπεύει τὰ ὑπώπια, παντάπασιν ὀλίγων διαφευγόντων αὐτῶν, ἐφ' ὧν τότε διὰ σανδίκος κολλύριον ἐστὶ χρήσιμον, καὶ τῶν γεγραμμένων τοῖς ἰατροῖς πρὸς ὑπώπια φαρμάκων ὅσα διαφορεῖ γενναίως. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῶν ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένων ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων, προγράφων μὲν τὴν λέξιν αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ εἴ τις αὐτῷ λείποιτο διορισμὸς, προστιθείς.

Ἀρχιγένους φάρμακα πρὸς ὑπώπια κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν.

Τὰ ὑπώπια ἰᾶται παραχρῆμα καταπλασσομένη ῥάφανος, ἀφαιρεῖν δὲ χρὴ αὐτὴν ὅταν ἄρξηται δάκνειν. ὀρθῶς ἐποίησεν προσγράψας αὐτὴν αἴρειν ὅταν ἄρξηται δάκνειν. ἀναστομώσει γὰρ ἂν ἐπιμένῃ δάκνουσα τὰ τῶν φλεβίων θλάσματα, διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐ χρηστέον αὐτῇ, κεχρονισμένων μέντοι τῶν ὑπωπίων, ἡνίκα καὶ μελαίνεται, καὶ πλείονα χρόνον ἐπικειμένην τις αὐτὴν φυλάξῃ, μᾶλλον ὠφελήσει. ποιεῖ δὲ καὶ τυρὸς νεαλὴς καταπλασσόμενος. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ τυρὸς ἐμπλαστικός ἐστιν, ὁ δὲ νεαλὴς, τουτέστιν ὁ νεωστὶ τοὺς ἅλας προσειληφὼς, καὶ μήπω κεχρονισμένος, μικτῆς ἐστι δυνάμεως, ἐμπλαστικῆς δι' ἑαυτὸν, διαφορητικῆς δὲ, καίτοι στυπτικὸν ἐχούσης διὰ τοὺς ἅλας, ὥστε χρῆσθαι τούτῳ καὶ κατ' ἀρχὰς, οὐδὲν ἄτοπον. ἢ κηρωτῇ μετὰ ἀψινθίου, ἢ χυλῷ ῥαφανίου ἀναληφθείσῃ, ἢ ὑσσώπου κόμῃ λείᾳ ὁμοίως. αὖτε μετὰ κόμης ἀψινθίου λελειωμένης, αὖτε μετὰ τοῦ χυλοῦ τὴν κηρωτὴν ἀναμίξας προσγένηκε, ὁμοίαν ἐπιδείξεται δύναμιν. εὐαφέστερον δ' ἂν εἴη τὸ φάρμακον, εἰ τοῦ χυλοῦ τῇ κηρωτῇ μιχθείη, ἢ μέντοι τῆς ῥαφανίδος τὸ χύλισμα, ἢ τὸ ὕσσωπον λαβοῦσα κηρωτὴ, δραστικώτερον ἐστι φάρμακον, ἢ ὡς κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως προσφέρεσθαι, πλὴν εἰ φθάσειεν, ἢ πελιδνὸν, ἢ μέλαν γενέσθαι τὸ ὑπώπιον, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐφεξῆς ἐρεῖ. ἄκρως ποιεῖ πρὸς τὰ πρόσφατα καὶ πελιδνὰ τῶν ὑπωπίων, σπόγγος εἰς ἅλμην ἀποβαπτόμενος καὶ συνεχῶς προστιθέμενος καὶ ἀφαιρούμενος, μετὰ ταῦτα δὲ πυρία συνεχὴς δι' ὕδατος θερμοῦ ὠφελεῖ. ὥσπερ δὲ τῇ ῥαφανίδι κατ' ἀρχὰς χρῆσθαι, οὐκ ἀσφαλὲς δι' ἣν εἶπον αἰτίαν, οὕτως οὐδὲ τῇ ἅλμῃ. διὸ καὶ μετὰ ταῦτα δι' ὕδατος θερμοῦ κελεύει πυριᾶν, ἕνεκα τοῦ παρηγορῆσαι τὴν ἐκ τῆς ἅλμης δῆξιν. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ πάντων ὑπωπίων ἐν ἀρχῇ συμβουλεύει χρῆσθαι τῇ διὰ τῆς ἅλμης πυρίᾳ, ἀλλ' ἤδη τῶν εὐθέως πελιδνῶν γινομένων. ἐπ' ὀλίγον οὖν χρόνον, ἐπὶ τούτων ἅλμῃ χρηστέον, ἐφ' ὧν δὲ αἱματώδης ἐστὶν ἢ ὑπόξανθος, ἢ ὕπωχρος ἡ χρόα, φεύγειν δεῖ τὴν ἅλμην. κατάπλασσε δὲ ἐρεγμῷ λείῳ, ἀψινθίῳ, ὑσσώπῳ, ὀριγάνῳ, ῥαφάνου φλοιῷ, σταφίδι χωρὶς τῶν γιγάρτων, κατ' ἰδίαν ἑκάστῳ, μετὰ μέλιτος, ἢ ὄξους, ἢ ὕδατος. ἐλλειπῶς ἔγραψε τὰ πρῶτα τῶν βοηθημάτων, μὴ προσθεὶς τῷ λόγῳ πότερον ἑφθοῖς ἢ ὠμοῖς χρῆσθαι κελεύει, τῷ τε ἐρεγμῷ, καὶ τῷ ἀψινθίῳ, καὶ τῷ ὑσσώπῳ. ἔοικε δ' ὠμοῖς χρῆσθαι κελεύειν, εἰπὼν ἤδη τῷ τέλει τῆς ῥήσεως μετὰ μέλιτος, ἢ ὄξους, ἢ ὕδατος ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων χρῆσθαι, προσέθηκε γὰρ ἂν νῦν τὸ ἑψηθεῖσιν. ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν λόγον, ἀνόμοια ταῖς δυνάμεσιν εἰπὼν τρία φάρμακα, μοχθηρῶς μοι δοκεῖ κελεῦσαι, μετὰ τοῦδε ἢ τοῦδε χρῆσθαι. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ ἀδηκτότατον ἐστὶν, οὐ τῷ δέρματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἕλκεσιν. τὸ μέλι δὲ τοῖς μὲν ἕλκεσι δακνῶδες, ἄδηκτον δὲ τῷ δέρματι. τὸ δὲ ὄξος ἀμφοτέροις δακνῶδες. ὁ μὴν οὐδὲ ῥαφανίου φλοιὸς ἔοικε τῇ σταφίδι κατὰ δύναμιν, ὥσπερ οὐδ' ἀψίνθιον, ὕσσωπόν τε καὶ ὀρίγανον. ἰσχυρὰ μὲν γὰρ ταῦτα ἐστὶ καὶ διαφορητικὰ, μετρίως δὲ καὶ ἀδήκτου δυνάμεως ἡ σταφὶς, καὶ λευκὸς βολβὸς

μετ' ὠοῦ

μετ' ᾠοῦ καὶ μέλιτος. ὡς δριμύτερον τὸν ξανθὸν βολβὸν παραιτεῖται κατ' ἀρχὰς εὐθέως προσφέρειν. ἴσμεν δ' ὅτι καὶ τὸ μέλι διαφορητικῆς ἐστι δυνάμεως. διό μοι δοκεῖ μιγνύναι τὸ ᾠὸν αὐτοῖς, ἱκανῶς παρηγορικὸν ὑπάρχον. κυκλάμινος κατ' ἰδίαν καὶ μετὰ σταφίδος. οὐδὲ ἐνταῦθα μικρόν ἐστι τὸ ἐν μέσῳ κυκλαμίνου καὶ σταφίδος, ὥστε οὐκ οἶδα τίνι λόγῳ καταμόνας κέχρηται τῷ κυκλαμίνῳ, καὶ μιγνὺς σταφίδι τοσοῦτον ἀφαιρήσει τῆς δυνάμεως ὅσωπερ ἂν ὄγκῳ συμμιχθῇ τῆς σταφίδος. ἢ νίτρον μετὰ ὑσσώπου καὶ σταφίδος μέλιτι μιχθέν. βελτίων οὗτος ὁ λόγος τοῦ πρόσθεν, ἐν ᾧ καὶ μόνῃ ποτὲ χρῆσθαι τῇ κυκλαμίνῳ συνεχώρει, ὡς εἴγε καὶ νῦν τὸ ὕσσωπον αὐτό τε καθ' ἑαυτὸ προσφέρειν συνεβούλευε, μὴ προσθεὶς ἐπὶ τῶν πάνυ κεχρονισμένων ὑπωπίων, ὁμοίως ἂν ἥμαρτε. μυρσίνην μετὰ ἁλῶν καὶ ὕδατος.

εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὡς ἐν ἀρχῇ βελτίονα τῶν διαφορούντων μόνον ἐστὶν, τὰ προσειληφότα βραχείας στύψεως, ὁποῖα τάτε ῥόδα, καὶ τὸ μελίλωτόν ἐστιν, καὶ ὁ κρόκος. οὐ μὴν ἔκ γε τῶν τοιούτων φαρμάκων ἐστὶν ἡ μυρσίνη σφοδρῶς στύφουσα, διόπερ οὐκ ἂν ἔγωγέ ποτε χρησαίμην αὐτῇ, καὶ μάλιστα ἐὰν ἤδη πελιδνὸν εἴη τὸ χρῶμα τῶν ὑπωπίων.

νάπυ μετὰ στέατος προβατείου. τοῖς κεχρονισμένοις καὶ μεμελασμένοις ὑπωπίοις μόνοις ἁρμόττειεν ἂν τοῦτο, καὶ μάλιστα ἐὰν μὴ παντάπασιν ὀλίγον ᾖ τὸ μιγνύμενον νάπυ τῷ στέατι. μυρίκης φύλλα καὶ ὁ καρπὸς λεῖα μεθ' ὕδατος, κατ' ἰδίαν, καὶ ὁμοῦ γινόμενα. καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον οὐ μόνον διαφορητικὸν, ἀλλὰ καὶ συνακτικὸν ἔχει τι, διόπερ οὐχ ἁρμόττει τοῖς χρονίοις καὶ μελανθεῖσιν ὑπωπίοις. ποιεῖ δὲ καὶ σπόγγος καὶ ὀθόνιον ὄξει καὶ μέλιτι διάβροχα προστιθέμενα. τοῦτο τὸ βοήθημα κατ' ἀρχὰς μὲν προσφερόμενον, οὐ πάνυ δριμέος ὄξους δεῖται. προήκοντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ πελιδνωθέντος, ἢ μελανθέντος, οὐδὲν ὀνίνησι χωρὶς ὄξους δριμυτάτου σκευασθέν. ἢ ἐρεγμὸν μασησάμενος, ἐπίθες σὺν μέλιτι. καὶ χωρὶς τοῦ μασήσασθαι κυάμινον ἄλευρον, εἰ μετὰ μέλιτος φυραθείη διαφορεῖ πελιώματα. διαφορητικώτερον δὲ γίνεται μασησάμενον αὐτὸ, προσλαμβάνον τὴν ἀπὸ τοῦ σιέλου δύναμιν. ᾠοῦ λέκυθον ὁμοίως. ἐὰν μίξωμεν ᾠοῦ λεκύθῳ μέλι καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον τὸν ἐρεγμὸν, ὅμοιον ἐργασόμεθα τῷ προειρημένῳ φαρμάκῳ, ἔν τε τῇ σκευασίᾳ καὶ τῇ δυνάμει. ἢ χοίρου πνεύμονα θερμὸν ἐπιτίθει. οὐκ ἂν τις ἀνάσχοιτο καθάρειος ἀνὴρ τοιούτου βοηθήματος. ἢ μυρίκης ἀφεψήματι πρόσκλυζε. οὐ περὶ πολλοῦ περὶ μυρίκης δυνάμεως εἴρηται.

ἢ καρδάμωμον μετὰ σμύρνης ἐπιτίθει. διαφορητικὸν μὲν ἡ σμύρνα φάρμακόν ἐστιν, τὸ δὲ καρδάμωμον δριμύ. ταῦτα ἀρκεῖν μοι δοκεῖ τῶν ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένων ἐν παραδείγματος μοίρᾳ λελέχθαι, δεικνῦντι τὸν τρόπον τῆς ἐξετάσεως τῶν φαρμάκων, ὁποῖα μέν ἐστι κατ' ἀρχὰς ἁρμόττοντα χωρὶς τοῦ πελιδνὸν ἢ μέλαν ἤδη τὸ ὑπώπιον ὑπάρχειν. ὁποῖα δὲ πελιδνῶν ἢ μελάνων τῶν ἤδη γεγονότων ἢ κεχρονισμένων, ὥστε τὰ τούτων ἐφεξῆς αὐτὰ γράψω μόνα κατὰ τὴν τοῦ Ἀρχιγένους λέξιν. ἢ ψιμμυθίου καὶ λιθαργύρου ἴσα μετὰ μέλιτος λεάνας ἐρεγμὸν μίσγε, ὥστε κηρωτώδες γενέσθαι, καὶ χρῶ. ἢ ὄφεως γῆρας μετὰ θαλάσσης τρίβων ἐπίχεε. ἢ κύμινον ῥοδίνῳ ἐνδήσας ζεστὸν ἀποβάπτων πυρία. ἢ σινήπι μετὰ κηρωτῆς ἐπιτίθει. ἢ μαλάβαθρον λεῖον ἐπιτίθει. ἢ λίβανον καὶ θαψίαν ἴσα μετὰ ῥοδίνης κηρωτῆς. ἢ ἡδύοσμον καὶ λιθάργυρον ἴσα ἐπιτίθει. ἢ κρίθινον ἄλευρον μετ' ὀξυμέλιτος ἑψημένον. ἢ κύαμον ἐν οἴνῳ βεβρεγμένον, μέχρις ἂν λυθῇ, λεάνας ὡς πλαδαρὸν ἐπιτίθει. ἢ ἐρέβινθον ὀροβιαῖον ὁμοίως. ἢ τὴν ἀπὸ τῶν ἰπνῶν αἰθάλην μετὰ ἴσου ψιμμυθίου σὺν οἴνῳ εὐώδει κατάχεε. ἢ θαψίαν καὶ ἀλεύρου ὀροβίνου τὸ τριπλοῦν ὁμοίως. ἢ ὠμὸν τάριχον βρέξας ἀπόβλιψον, εἶτα ἐν οἴνῳ εὐώδει λεάνας ἐπίθες. πρὸς δὲ τὰ παλαιότερα ὑπώπια, σμίλακος καρπὸς μετὰ μελαίνης σταφυλῆς λεῖος. ἢ θαψίας ῥίζα κοπεῖσα καὶ ὁ χυλὸς ἀναληφθεὶς στέατι, καὶ συνεχῶς προστιθέμενος. γέγραπται μὲν ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων οὐ παλαιότερα παραβλητικῶς, ἀλλ' ὑπερθετικῶς παλαιότατα. λέλεκται δέ μοι κατ' ἀρχὰς εὐθέως ὡς ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑπωπίων, ἰσχυρῶς διαφορητικοῖς χρῆσθαι δεῖ φαρμάκοις. ὁποῖα τάτε κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσίν ἐστιν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα, καί τινα τῶν ἔμπροσθεν, ὡς ἐδείχθη. ταῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν, ὁ δὲ Ἀπολλώνιος ἅμα διορισμοῖς πλείοσιν ἐπιμελέστερον ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐπορίστων ὧδέ πως ἔγραψεν.

Τὰ ὑπ' Ἀπολλωνίου γεγραμμένα φάρμακα πρὸς ὑπώπια πρόσφατα, καὶ πελιώματα.

Σπόγγον εἰς θάλατταν ἀποβάπτων ἀπεζεσμένην, πυρία συνεχῶς τοὺς τόπους. ἢ σπόγγον εἰς ἅλμην δριμεῖαν ἀποβάπτων, πυρία παραπλησίως. ἢ εἰς ὄξος ἀπεζεσμένον, καὶ οἶνον ὁμοίως. ἐπιτίθει τε καὶ πλαδαρὸν μέλιτι καὶ ὄξει καταβρέχων, ἢ ἔριον, ἢ σπόγγον. ἀψινθίῳ λείῳ μετὰ μέλιτος, ἐρεγμῷ παραπλησίως, ὀριγάνῳ ὁμοίως, ῥαφανίδος φλοιὸς μετὰ μέλιτος, βολβοῖς λείοις καθ' αὑτοὺς ἢ μετὰ μέλιτος καὶ μετὰ λεκύθου ᾠοῦ. σιλφίῳ λείῳ μετ' ἐλαίου καὶ οἴνου. σαμψύχῳ λείῳ μετὰ μέλιτος. μυρσίνῃ καὶ ἁλσὶ λείοις μετ' ὄξους. μαράθρῳ λείῳ μετὰ κηρωτῆς. ὕσσωπῳ, νίτρον μετὰ μέλιτος καὶ ὄξους. ἀσβέστῳ μετὰ κηρωτῆς. νάπυϊ λείῳ μετὰ μοσχείου στέατος, ἢ μετὰ κηρωτῆς.

Πρὸς ὑπώπια χρόνια.

Ἄρου ῥίζαν ξύσας καὶ μέλιτι μίξας εἰς ὀθόνιον ἐγχέας, ἐπιτίθει, χρῶ δὲ καὶ ταῖς διαφορητικαῖς τῆς δυνάμεως, αἵ τινες ἀναγραφῆς τεύξονται.

Πρὸς ὑπώπια μετ' οἰδήματος.

Σπογγίον ὄξει καταβρέξας ἐπιτίθει, καὶ ταῖς ὑποδεδειγμέναις πυρίαις χρῶ συνεχέστερον, κατάπλασσε δὲ ἀλεύρῳ κριθίνῳ μετ' ὀξυμέλιτος ἑψημένῳ μέχρι ταπεινώσεως, καὶ τὸ λοιπὸν ἤδη χρῶ τοῖς ὑπογεγραμμένοις καταπλάσμασιν.

Πρὸς ὑπώπια μετὰ φλεγμονῆς.

Ὕδατι θερμῷ πυρία, καὶ καταπλάσσων, φακῷ ἑφθῷ λείῳ μετὰ μέλιτος ἐπιτίθει. κοχλίαν αἰγύπτιον κεκομμένην ἐπιτίθει, ὅταν δὲ τὰ τῆς φλεγμονῆς ἔνδοσιν λάβῃ, τότε ἤδη καὶ τοῖς λοιποῖς χρῶ φαρμάκοις.

Πρὸς ὑπώπια μετὰ διακόμματος.

Ἐπὶ μὲν τὴν διακοπὴν ἐπιτίθει τῶν ἐναίμων τραυματικῶν, τὰ δὲ κύκλῳ κατάπλασσε τοῖς πρὸς τὰ χωρὶς διακοπῆς ὑπώπια γεγραμμένοις φαρμάκοις. ἤρκει μὲν οὖν ἴσως καταπαύειν ἐνταῦθα τὸν περὶ τῶν ὑπωπίων λόγον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ παρὰ τῆς συμφωνουμένης πείρας κεκριμένα, τῶν γε ἄλλων βεβαιότερά ἐστιν, ἔδοξέ μοι, καὶ τὰ ὑπὸ Κρίτωνος ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κοσμητικῶν γεγραμμένα προσθεῖναι κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν οὕτως ἔχουσαν.

Τὰ ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένα πρὸς ὑπώπια πρόσφατα.

Κώνειον λεῖον μεθ' ὕδατος κατάπλασσε. ἀψίνθιον τρίψας μεθ' ὕδατος, καὶ εἰς ῥάκος ἐμπλάσας ἐπιτίθει, ἐὰν ᾖ ἁπαλὸς ὁ χρώς, μέλιτος βραχὺ ἐπιβαλὼν ἐπιτίθει. ὕσσωπον κιλίκιον τρίψας μεθ' ὕδατος, ἢ εἰς ῥάκος ἐνδήσας ποίει σφαιρώματα, καὶ ταῦτα εἰς ζέον ὕδωρ ἀποβάπτων, ἡσυχῇ ἀποπυρία. Βρυωνίας ῥίζαν τρίψας, μετὰ μέλιτος ἐπιτίθει. ἢ τετριμμένην κηρωτῇ ἀναλαβὼν ἐπιτίθει. ἅλμην δριμεῖαν ποιήσας καὶ σπόγγους ἐπιβρέχων ἀποπυρία, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς ῥαφανίδος τὸν φλοιὸν τρίψας μετὰ μέλιτος, καὶ εἰς ῥάκος ἐμπλάσας ἐπιτίθει. ἢ σίνηπι λεῖον κηρωτῇ ἀναλαβὼν καὶ μικρὸν στέατος μοσχείου ἐπιβαλὼν, καὶ εἰς ῥάκος ἐμπλάσας ἐπιτίθει. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον. χρονίων δὲ ὄντων τῶν ὑπωπίων, ἢ καὶ τῶν λεγομένων πελιωμάτων, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις.

Πρὸς πελιώματα καὶ βαθύτατα ὑπώπια.

Τορδύλου μέρη δύο, γῆς σαμίας μέρος ἕν, ὄξει ἀναλαβὼν ἐπιτίθει μέλιτος ὀλίγον ἀνακόψας, προσέχειν δὲ δεῖ ἐπιμελῶς μή ποτε ἑλκωθῇ ὁ χρώς.

Ἀπόψυκτρον ὑπωπίων Ἀριστάρχου.

Ὑσσώπου κιλικίου ∠ α. θαψίας ῥίζης τὸ ἴσον, λιβανωτοῦ ἀτόμου τὸ ἴσον, κηροῦ τυρρηνικοῦ ∠ β. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ α. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, εἶτ' ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει προσέχων μὴ ἑλκωθῇ, καὶ διὰ τοῦτο αἴρειν δεῖ συνεχῶς. θαψίας ῥίζης ∠ ιβ. ἢ τοῦ χυλίσματος ∠ ϛ. λιβανωτοῦ ἀτόμου ∠ η. ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠ β. ἀψινθίου ∠ α. καὶ κηρωτῆς ῥοδίνης ∠ ιϛ. μαλάξας ἀπόθου, καὶ χρῶ ἐμπλάσσων εἰς ὀθόνιον, αἴρειν δὲ δεῖ συνεχῶς. ἄγνου λευκοῦ ὀβολοὺς γ. στρουθίου τὸ ἴσον, βαλαύστου αἰγυπτίας τὸ ἴσον, πνεύμονος αἰγείου κεκαυμένου τὸ ἴσον, ἀσπαράγου ῥίζης τὸ ἴσον, βδελλίου τὸ ἴσον, θαψίας χυλοῦ τὸ ἴσον, ὀξυμέλιτι ἀναλαβὼν χρῶ. ἄγνου λευκοῦ τοῦ καρποῦ ∠ γ. στρουθίου ῥίζης τὸ ἴσον, νίτρου ἐρυθροῦ τὸ ἴσον, ῥαφάνου χυλοῦ τὸ ἴσον, ὑσσώπου κιλικίου τὸ ἴσον, ἀλεύρου κυαμίνου τὸ ἴσον, βαλάνου μυρεψικῆς ∠ μ. μυρίκης ∠ μ. πνεύμονος αἰγείου κεκαυμένου σποδοῦ ∠ μ. βολβῶν ἐρυθρῶν ∠ μ. θαψίας ῥίζης ∠ μ. λιβανωτοῦ ∠ ιβ. ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Τὸ ὑφ' Ἥρα γεγραμμένον πρὸς ὑπώπια, αἴροντος ὡς φησὶν ὥραις τρισίν.

Προσκαταπλάττειν δὲ ἀξιοῖ φλεγμονῆς γινομένης τυρῷ χλωρῷ καὶ ἄρτῳ πυρειῷ. ἢ κωνείου χυλοῦ ὀβολοὺς β. κρόκου ∠ β. σμύρνης ∠ α. ἀκακίας ∠ α. ὀπίου ∠ β. θαψίας χυλοῦ ∠ α. κόμμεως ∠ α. ὕδωρ. τοῦτο μὲν ὁ Ἥρας ἔγραψεν. ἐγὼ δὲ ἐπειράθην καρύου διὰ χρόνου ἤδη γεγονότος ἐλαιηροῦ, θεραπεύσαντος ἐνίοτε τοὺς αἱμάλωπας. δεῖ δὲ δηλονότι τρίβειν ἐπιμελῶς αὐτὸ, καὶ οὕτως ἐπιτιθέναι κατακλίναντα τὸν ἄνθρωπον ὕπτιον, ὅπως προσμείνῃ τὸ φάρμακον ὥραις δύο καὶ γ. οὕτω γὰρ ποιήσαντος, εἰ καὶ μετὰ ταῦτα ἀνασταίη, προσμένει μέχρι πολλοῦ, καὶ χρὴ δηλονότι τοῦ προτέρου ἀποπεσόντος, ἕτερον εὐθέως ἐπιτιθέναι. Ἥρα πρὸς αἰγίλωπας. μαλάχης φύλλα μετὰ ἁλῶν καὶ μέλιτος λειώσας ἐπίθες, ἀνασκευάζει αἰγίλωπας. καὶ χόνδρον ἕψας ὄξει, ἐπίθες ἀρχομένῳ αἰγίλωπι. ἢ μυρσίνης νεαρωτάτῳ καρπῷ κατάπλασσε ὅταν ῥευματίζηται. ὡσαύτως δὲ ποιεῖ καὶ ἡ λημνία ἐπιχριομένη.

Περὶ αἰγίλωπος.

Ὅμοιον ἀποστήματι μικρῷ γίνεταί τι, μεταξὺ τοῦ τε τῆς ῥινὸς ὀστοῦ, καὶ τοῦ μεγάλου κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν κανθοῦ, καὶ συρρήγνυται δὲ πολλάκις εἰς τὸν κανθὸν ὡς δυσθεράπευτον γενέσθαι φθάνειν. χρὴ οὖν θεραπεύειν αὐτὸ διαφορητικοῖς φαρμάκοις, ὅσα χωρὶς δήξεως ἐνεργεῖ. συμπάσχει τε γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἐπὶ τοῖς δριμέσιν, οὕτω τε τὸ πεπονθὸς μόριον αὐξάνεται φλεγμαῖνον, οὐ μόνον δὲ διὰ τοῦτο δυσθεράπευτόν ἐστι τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ διότι πολλῶν φαρμάκων ὑγρῶν κατὰ τὴν σύστασιν εἰς πεῖραν ἄγεσθαι δυναμένων, οὐκ ἀνέχεται τὸ μέρος. εἰσρεῖν γὰρ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἀναγκαῖον, οὐ μὴν οὐδὲ προσμεῖναι δύναται τὰ τοιαῦτα χωρὶς ἐπιδέσεως ἐπιλαμβανούσης ὅλον τὸν ὀφθαλμὸν, ἣν οὐχ οἷόν τε φέρειν ἡμέραις τοσαύταις ὅσον εἰς θεραπείαν χρῄζει τὸ πάθος. διὰ τοῦτο οὖν ὁ μὲν Ἀπολλώνιος οὐδὲν ἔγραψεν τῶν πρὸς αἰγίλωπας φαρμάκων. ὁ δ' Ἀρχιγένης ὀλίγων μνημονεύσας, ἐφεξῆς αὐτῶν ἔγραψεν τὴν διὰ χειρουργίας αὐτῶν θεραπείαν, καίτοι τῆς πραγματείας οὐ χειρουργικῆς, ἀλλὰ τῆς περὶ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων οὔσης. ὅλην οὖν αὐτοῦ παραγράψω τὴν ῥῆσιν ὧδέ πως ἔχουσαν.

Τὰ ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένα πρὸς αἰγίλωπας ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων.

Τοὺς δὲ γινομένους περὶ τοὺς κανθοὺς αἰγίλωπας, καταπλάττομεν ὀρόβοις μετὰ μέλιτος. ἢ σποδὸν ἀμπελίνην ὄξει φυράσαντες. καλῶς ποιεῖ καὶ λιβανωτὸς μετὰ περιστερᾶς κόπρου νεαρᾶς καταπλασθεῖσα. ἢ χυλὸν αἰγίλωπος βοτάνης μετὰ μέλιτος ἔγχει. ἔτι δὲ τῶν μήπω συντετρημένων, σταφίδα ἀγρίαν, καὶ ἀμμωνιακὸν θυμίαμα σὺν μέλιτι ὡς σπλήνιον ἐπίθες. ἢ σχιστὴν μετὰ τερμινθίνης ὡς σπλήνιον ἐπίθες. ἢ λαγωοῦ θαλασσίου αἵματι κροκύδα βάψας ἐντίθει. ἢ μελαντηρίαν λειώσας προσάπτου. εἰ δὲ μηδ' οὕτως ἀφυγιάζοιντο, διελὼν τὸν κανθὸν καὶ διαστήσας, κατατίτρα λεπτῷ τρυπανίῳ συνεχῶς κατατρήσας, εἶτα τῇ κεφαλικῇ χρῶ, ἀποστήσονται γὰρ λεπίδες, καὶ ὑγιασθήσονται. ἢ καυτήριον ἐπέρειδε ψιλώσας τὸ ὀστέον, καὶ οὕτω λεπίδες ἀφίστανται καὶ ὑγιάζονται. ἔνιοι δὲ διελόντες τὸν κανθὸν, ἐπερείδουσι τῷ ὀστέῳ καθὸ τέτρηται χωνίον λεπτὸν, καὶ μόλυβδον τετηκότα ἐγχέοντες καίουσιν, καὶ ἄριστα οὕτως ὑγιάζουσιν. ταῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν.

Τὰ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα πρὸς αἰγίλωπας.

Ὁ δ' Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐκτὸς, λεκέβρας χυλοῦ λίτραν S. στρύχνου χυλοῦ λίτραν S. λιβάνου ∠ η. μαστίχης ∠ γ. χαλβάνης λίτραν S. ἕψε τοὺς χυλοὺς μετὰ τοῦ λιβάνου, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἐπίβαλλε τὴν χαλβάνην, τὴν δὲ μαστίχην παραυτίκα. ἄλλο. λιβάνου ∠ η. σμύρνης ∠ η. λαδάνου ∠ δ. κηροῦ ∠ δ. σχιστῆς πιτύας λαγωοῦ ἀνὰ ∠ δ. ἀφρονίτρου ∠ δ. κόπτε τὸ φάρμακον, καὶ μάλασσε ἰρίνου μύρου ὑποστάθμῃ.

Περὶ

Περὶ ἰόνθων.

Ὄγκος μικρὸς καὶ σκληρὸς ἐν τῷ κατὰ τὸ πρόσωπον δέρματι γίνεται καλούμενος ἴονθος, ὑπὸ πάχους δηλονότι χυμοῦ συνιστάμενος, ἐνδεικνύμενός τε τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν εὐλόγως ἐσομένην διὰ φαρμάκων μαλαττόντων τε καὶ διαφορούντων. ἡ μὲν γὰρ σκληρότης αὐτοῦ τῶν μαλαττόντων, ὁ δὲ παρὰ φύσιν ὄγκος τῶν διαφορούντων δεῖται. προειρηκότος οὖν ἤδη μου πολλάκις ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν ὑπομνήμασιν, κἀν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως τὰς ὕλας τῶν διαφορούντων τε καὶ μαλαττόντων φαρμάκων, ἡ τῶν κατὰ μέρος σύνθεσις ὑπὸ τὴν πεῖραν κειμένη, χρήσιμος ἔσται πρὸς τὸ καλῶς χρῆσθαι τοῖς εἰρημένοις, ἃ μετ' ὀλίγον εἰρήσεται, διορίσαντός μου πρότερον, ὅσα παραπλήσια τοῖς ἰόνθοις ἐστὶ πάθη, διαφορὰν ἔχοντα κατά τι πρὸς αὐτούς.

Περὶ συκωδῶν ὄγκων.

Ἕν τι καὶ τοῦτο πάθημα τῶν ἐπὶ τοῦ γενείου γιγνομένων ἐστὶν, διαφέρον τοῦ κατὰ τοὺς ἰόνθους, τῷ μὴ μόνον παχὺν εἶναι τὸν ἐργαζόμενον αὐτὰ χυμὸν, ἀλλὰ καὶ λεπτότητος ἰχωροειδοῦς μετέχειν, δι' ἣν καὶ ταχέως ἑλκοῦται μὴ θεραπευόμενον ὡς προσήκει, καὶ διὰ τοῦτο δεῖται ξηραντικωτέρων ἢ κατὰ τοὺς ἰόνθους φαρμάκων.

Περὶ τῶν ἐν τῷ γενείῳ λειχηνωδῶν ὄγκων.

Καὶ τοῦτο τὸ πάθος ἐκ μικτοῦ τινος γίνεται χυμοῦ, μεμιγμένων τῶν ἰχωροειδῶν τε καὶ λεπτῶν καὶ δριμέων τοῖς πάχεσι, καὶ διὰ τοῦτο ῥαδίως εἰς ψώραν τε καὶ λέπραν μεταπίπτει, δεόμενον καὶ αὐτὸ τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων φαρμάκων. ὅταν δ' εἰς ψώραν ἢ λέπραν μεταπέσῃ πρὸς τῷ τῶν ξηραινόντων δεῖσθαι φαρμάκων, ἔτι καὶ τῶν ῥυπτόντων χρήζει.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς γενείοις ἐξανθημάτων.

Κοινόν γε τοῦτο τοὔνομα κατὰ τῶν αὐτομάτως γιγνομένων ἑλκωδῶν τε καὶ τραχέων ἐν τοῖς γενείοις παθημάτων ἐπιφέρουσιν ἔνιοι, καθάπερ γε καὶ ὁ Ἀρχιγένης, ξηραντικῶν καὶ αὐτὸ δεόμενον φαρμάκων.

Περὶ τῶν δοθιήνων.

Ἐκ παραπλησίων τοῖς ἰόνθοις χυμῶν οἱ δοθιῆνες γίνονται, καθ' ὅλον τὸ σῶμα διττοί πως ὄντες. ἔνιοι μὲν ὡς ἂν εἴποι τις ἰονθώδεις, σκληροὶ καὶ δυσπεπτοι, τινὲς δὲ φλεγματώδεις, ἐφ' ὧν καὶ πυρετοὶ συνίστανται ἐνίοτε, καὶ μέγεθος ὁ ὄγκος ἔχει, καὶ μεταβολὴν εἰς πύον, ὅθεν καὶ ἡ θεραπεία τὸ πλεῖστον ἔχει αὐτῶν τῆς φλεγμονῆς.

Ἐκ τῶν Κρίτωνος πρὸς ἰόνθους.

Κρίτων μὲν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κοσμητικῶν, οὕτως ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν, πρὸς ἰόνθους τοὺς ἐν τοῖς προσώποις. μέλιτος ἀττικοῦ κυ. α. ἤτοι ∠ ιβ. ὄξους δριμυτάτου τὸ ἴσον, μίξας ἐπιμελῶς ἐπίχριε τοὺς ἰόνθους, τῷ δακτύλῳ ἐπιχρίων καὶ παρατρίβων. λιθαργύρου χήμην ἤτοι ∠ γ. τερμινθίνης καθαρᾶς κυάμου αἰγυπτίου μέγεθος, εἶτα βαλὼν ἐλαίου λευκοῦ ὀλίγον, ἔπειτα προαποσμήξας τὸ πρόσωπον, λάμβανε τοῦ φαρμάκου βραχὺ τῷ δακτύλῳ, ἔπειτα ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ διατρίψας, περιάλειφε τοὺς ἰόνθους, τοῦτο καὶ τετανὸν, καὶ καθαρὸν διαφυλάττει τὸ πρόσωπον. ἀμύγδαλα πικρὰ ὄξει διαλύσας, καὶ τρίψας ἐπιμελῶς κατάχριε τὸ πρόσωπον. κιστὴν λειώσας ἐπιμελῶς ἀναλάμβανε τερμινθίνῃ, καὶ μαλάξας ἐπιτίθει. κόστον ἰνδικὸν κόψας καὶ σήσας λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἀναλάμβανε αἰγείᾳ χολῇ, καὶ ποιήσας κηρωτῆς τὸ πάχος ἐπίχριε τοὺς ἰόνθους περὶ ἑσπέραν, καὶ πρωῒ ἀναστὰς κέλευε γάλακτι τῷ παθόντι προσκλύζεσθαι τὸ πρόσωπον. ἐγχρονιζόντων δὲ τῶν ἰόνθων, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις.

Πρὸς τετυλωμένους ἰόνθους.

Σάπωνος γαλλικοῦ ∠ δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ α. λιβανωτοῦ ∠ α. ὕδατι διαλύσας, ποίει κηρωτῆς τὸ πάχος, τούτῳ ἐπιχρίσας καὶ διαστήσας, ὥραν μίαν ἀπονίπτεσθαι παραίνει χλιαρῷ. νίτρου ἐρυθροῦ, ὑσσώπου, γλήχωνος, ἁλῶν ὀρυκτῶν τὸ ἴσον, κόψας, σήσας λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἀναλαβὼν κηρωτῇ ῥοδίνῃ χρῶ. ὠκίμου σπέρματος, νίτρου ἐρυθροῦ, γλήχωνος χλωροῦ, κιστῆς, κόστου ἰνδικοῦ, κόψας, σήσας, ὁμοῦ ἀναλαβὼν στέατι χηνείῳ ἢ ὀρνιθείῳ, ὥστε κηρωτῶδες ἔχειν τὸ πάχος, ἐκ τούτου ἔμπλαστε εἰς ὀθόνιον, καὶ ἐπιτίθει μέχρι παντελοῦς ἀπαλλαγῆς. ἁλῶν ὀπτῶν, γλήχωνος, ὑσσώπου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ῥοῦ βυρσοδεψικοῦ ἑκάστου τὸ ἴσον, κηρωτῇ ῥοδίνῃ, ἀναλαβὼν ἐπιτίθει μέχρι ἀπαλλαγῆς.

Πρὸς τὰς ὀχθώδεις διαθέσεις καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ προσώπου κνησμοὺς, καὶ ἀρχὴν ἐλεφαντιάσεως.

Κόμμεως λευκοῦ, νίτρου ἀφροῦ, λιβανωτοῦ, θείου ἀπύρου, ἑκάστου τὸ ἴσον ὄξει διαλύσας, καὶ τρίψας ἐπιμελῶς ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ὄξει διαλύων ἐπίχριε. ὅταν δὲ ξηρανθῇ ἀποσμῆχε τῇ ὑπογεγραμμένῃ σκευασίᾳ. σάπωνος γαλλικοῦ λίτραν μίαν, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος τὸ ἴσον, λιβανωτοῦ ℥ γ. μαστίχης ℥ γ. ἀφρονίτρου ℥ γ. ἕψε σάπωνα καὶ ἀμμωνιακὸν, εἰς ἀγγεῖον κεραμεοῦν ἐμβαλὼν, καὶ ὕδατος ξ β. καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἐπίβαλε τὰ ξηρὰ κεκομμένα, καὶ σεσησμένα λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἔπειτα μεταίρων εἰς θυίαν, καὶ ἀνακόψας ἐπιμελῶς, ἀνελοῦ εἰς ἀγγεῖον ὑέλινον, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως μολύνων τὸ πρόσωπον, καὶ μικρὸν διαστήσας ἀπονίπτου ὕδατι δαψιλεῖ παρανατρίβων μαλακῶς. χρηστέον δὲ τῷ σμήγματι παρ' ὅλην τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἰόνθων.

Πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου συκώδεις ἐπαναστάσεις.

Ὁ μὲν Κρίτων ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κοσμητικῶν οὕτως ἔγραψεν περὶ αὐτῶν πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου συκώδεις ἐπαναστάσεις, ὡς Λούκιος ὁ καθηγητὴς, λιθαργύρου, μίσυος ὠμοῦ τὸ ἴσον τρίψας κατάπλασσε. λιβανωτοῦ ∠ β. λιθαργύρου ∠ δ. ἁλῶν ὀρυκτῶν ∠ η. σανδαράχης ∠ β. λείοις κατάπλασσε. χαλκάνθης ∠ β. θείου ἀπύρου ∠ β. ἰοῦ ∠ α. νίτρου ἐρυθροῦ ∠ β. λείοις κατάπλασσε. ἐλατηρίου ∠ δ. ἁλῶν ὀρυκτῶν ∠ δ. χαλκάνθου ∠ β. μίξας κατάπλασσε, παραπτόμενος πυρῆνι μήλης καθύγρου, ὥστε τὸ φάρμακον προσκαθίσαι. μετὰ δὲ τὴν τοῦ φαρμάκου ἐπίθεσιν, χρηστέον λίνου σπέρματι λειανθέντι μεθ' ὕδατος. καθύγρων δὲ ὄντων τῶν ἑλκῶν, καὶ γὰρ ἀπ' αὐτῶν ὕδωρ καθαρὸν ἀπορρεῖ, ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. τροχίσκος πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν γενείων συκώδεις ἐπαναστάσεις. ἐχρήσατο Ἀρτεμίδωρος, ἔστι δὲ καὶ παντὸς ὄγκου καταστα-

ζικὸς, ὃς συμβαίνει ὑπὸ τῶν κακῶς συνουλωκότων, ὥσπερ ἐπὶ τῶν συνεστραμμένων, ἡ δὲ σύνθεσις ἥδε. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ. χαλκάνθου ∠ β. σχιστῆς ∠ β. κόλλης τεκτονικῆς διαυγοῦς ∠ β. τὰ ξηρὰ κόπτεται καὶ σήθεται, ἡ δὲ κόλλα ὄξει βρέχεται, καὶ τοῖς λελειωμένοις ἐπιβάλλεται ὑγροῖς, καὶ πάλιν λεαίνεται, καὶ τροχίσκους ἀναπλάσσομεν, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ὄξει διαλύοντες ἐπιχέομεν, καὶ σύριγγας ἐκτυλοῖ.

Μάγνου κλινικοῦ.

Στυπτηρίας σχιστῆς, ἰοῦ κορινθίου, μίλτου σινώπιδος, χαλκίτεως, κόλλης τεκτονικῆς τὸ ἴσον, συντίθει, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Ἀρείου Ἀσκληπιαδείου.

Μίλτου σινώπιδος, ἰοῦ κορινθίου, σχιστῆς, κηκίδος ὀμφακίτιδος, σιδίων ῥοιᾶς τὸ ἴσον, κόμμεως τὸ διπλοῦν, ὄξει ἀναλαβὼν, χρῶ ὡς προείρηται.

Ἀπολλωνίου ὡς Χαρίξενος.

Λεπίδος χαλκοῦ, μίσυος ὀπτοῦ, ἀρσενικοῦ ἑκάστου ∠ β. διφρυγοῦς ∠ γ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ. χαλκίτεως κεκαυμένης ∠ δ. κόλλης τεκτονικῆς ∠ δ. ὄξει διαλύσας, ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Ἄνδρωνος φάρμακον ἐπιτετευγμένον.

Χαλκάνθου ∠ β. σμύρνης ∠ β. λιβανωτοῦ ∠ δ. σχιστῆς ∠ δ. σιδίων ∠ η. κηκίδων ∠ η. ἀριστολοχίας ∠ η. οἴνῳ αὐστηρῷ ἀναλαβὼν, χρῶ καθὰ προείρηται.

Κρίτωνος πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν γενείων λειχῆνας.

Ἐφεξῆς τούτων ὁ Κρίτων ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν γενείων λειχῆνας, ὧδέ πως. πρὸς δὲ τοὺς ὑπὸ τῶν γενείων λειχῆνας πάθος ἀηδέστατον, καὶ γὰρ κνησμοὺς ἐπιφέρει, καὶ περίστασιν τῶν πεπονθότων, καὶ κίνδυνον οὐκ ὀλίγον, ἕρπει γάρ. ἔστιν ὅτε καθ' ὅλου τοῦ προσώπου, καὶ ὀφθαλμῶν ἅπτεται, καὶ σχεδὸν τῆς ἀνωτάτω δυσμορφίας ἐστὶν αἴτιον, καὶ διὰ τοῦτο χρηστέον ἂν εἴη ἐπιμελέστερον τῇ θεραπείᾳ, ἐφορῶντα τοὺς παροξυσμοὺς, καὶ τὰ διαλείμματα, καὶ συγκρίνοντα ἀπὸ τῶν κεχρονισμένων τὰ νεοσύστατα, ἐφ' ὧν ἁρμόσει χρῆσθαι τοῖς ξηραίνουσι φαρμάκοις. ὅταν δ' εἰς ψώραν ἢ λέπραν μεταπέσῃ, πρὸς τοῖς ξηραίνουσι χρῆσθαι καὶ τοῖς ῥύπτουσιν, ἔπειτα δὲ καὶ ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις.

Κρίσπου τοῦ φίλου πρὸς ὑπὸ τῶν γενείων προσφάτους λειχῆνας, ἢ ἄλλο τι μέρος τοῦ προσώπου.

Πυροὺς πολλοὺς λαμβάνων ἐπιτίθει ἐπί τινος ἄκμονος, εἶτα πλάτυσμα χαλκοῦν πυρώσας, ἐπιτίθει τοῖς πυροῖς, καὶ τὸ ἀνιέμενον ἐξ αὐτῶν ὑγρὸν ἔτι θερμὸν ἀνελὼν, ἐπίχει τοὺς λειχῆνας. τούτῳ μόνῳ πολλοὺς θεραπευθέντας ἱστορήσαμεν. μαλάχης ἀγρίας τὸν καρπὸν ἁπαλὸν ὄντα καθαρίσας συλλέγων, κόψας τὸν χυλὸν ἀπόθου, καὶ τούτῳ συνεχῶς ἐπίχει. ἀνδράχνης χυλὸν κατάχει συνεχῶς. ἐλαίας αἰθιοπικῆς δάκρυον τρίψας, μεθ' ὕδατος καὶ σύρακος ὀλίγον ἐπιβαλὼν, καὶ μίξας ἐπιτίθει. πτελαίας δάκρυον ὕδατι διαλύων ἐπιτίθει. ἐγχρονιζόντων δὲ τῶν λειχήνων, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις, πρὸς τοὺς ἐγχρονίζοντας. ἀσφοδέλου ῥίζαν ἐν ὄξει ἑψήσας καὶ τρίψας ἐπίχεε. ἄγνου τὰ φύλλα τρίψας, ὄξος ἐπιβαλὼν ὀλίγον κατάπλασσε. καππάρεως τὰ φύλλα τρίψας μετ' ὄξους ἐπιτίθει. λαπάθου ἡμέρου τὸν φλοιὸν τῆς ῥίζης μετ' ὄξους λεάνας κατάπλασσε, προεκνιτρώσας. χαμαιλέοντος ῥίζαν ἐν ὄξει ἑψήσας καὶ τρίψας, κατάπλασσε. πρὸς δὲ τὴν τῶν λειχήνων ἐπιμέλειαν, ἐπεὶ τὰ κατὰ μέρος πολλά ἐστι καὶ ποικίλα, ἐν μέρει περὶ ἑκάστου ἐρῶ, ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν λεγομένων τροχίσκων.

Τροχίσκος λειχηνικός.

Κόλλης τεκτονικῆς ∠ δ. ἐν ἄλλῳ ∠ β. θείου ἀπύρου ∠ β. χαμαιλέοντος ∠ δ. λιβανωτοῦ ∠ δύο, ὄξους κοτύλης S. ἡ κόλλα ὄξει διαλύεται, εἶτα ἐπιβάλλεται τοῖς ξηροῖς. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ὄξει διαλύων ὅσον ἐξαρκεῖ θερμαίνων ἐπιτίθει. ἐν ἄλλοις ἴσα ἔχει. χαμαιλέοντος, θείου ἀπύρου ἀνὰ ∠ δ. ἐλαίας αἰθιοπικῆς δακρύου ∠ β. λιβανωτοῦ ∠ α. ὄξους ὅσον ἐξαρκεῖ. παρ' ἄλλους ἁλκυονίου ∠ β. χαμαιλέοντος μέλανος ∠ δ. πυρέθρου ∠ β. θείου ἀπύρου ∠ δ. λιβανωτοῦ ∠ δ. ταυροκόλλης ∠ δ. ὄξους δριμυτάτου κοτύλας δ. ἐλαίας αἰθιοπικῆς ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ δ. ἁλκυονίου ∠ η. ἀφρονίτρου ∠ η. ἅλικος ἐν ὄξει ἑψημένου ∠ η. τὸ αὔταρκες ὄξους. ἁλκυονίου κεκαυμένου ∠ β. χαμαιλέοντος μέλανος ∠ δ. ἀσφοδέλου ῥίζης ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ β. λιβανωτοῦ ∠ β. πυρέθρου ∠ β. νίτρου ἀφροῦ ∠ β. ταυροκόλλης ∠ δ. ὄξους τὸ αὔταρκες. ἐπιτεινομένης δὲ τῆς διαθέσεως καὶ τυλώδους γινομένης χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. μίσυος, ξενικοῦ λιβάνου, σμύρνης, σχιστῆς, ἑκάστου ∠ η. ἀλόης, θείου ἀπύρου ἀνὰ ∠ δ. ἀναλάμβανε γλυκεῖ ὥστε γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος, καὶ δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρας προαποσμήχων ἐπίχεε, καὶ ἔξωθεν ἐπιτίθει φυλακῆς χάριν τοῦ φαρμάκου κύστεως ὑμένα, ἢ ὠοῦ τῶν λεπυρῶν, ἢ χλωρῶν φύλλων ὅσον ἐξαρκεῖ. μίσυος ∠ δ. ἀκακίας ∠ β. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ ς. χαλκίτεως ∠ η. κόμμεως ∠ η. ὄξους ὅσον ἐξαρκεῖ. ὅταν δὲ διαλυθῇ, ἀμόργην ἐπιβαλὼν καὶ ἀνακόψας ἐπιμελῶς ἀνελόμενος, χρῶ ὡς προείρηται. θείου ἀπύρου, λιβάνου, σμύρνης, χαλκάνθου, μίσυος ὠμοῦ ἑκάστου ∠ β. κόμμεως ∠ δ. ὄξει διαλύσας, καὶ κεδρίνῳ ἐλαίῳ ὅσον ἐξαρκεῖ χρῶ ὁμοίως.

Ἐκ τῶν Ζευξίδος.

Χαλκίτεως ὠμῆς, μίσυος ὠμοῦ, σμύρνης ἀμιναίας, θείου ἀπύρου τὸ ἴσον, κόμμεως τὸ διπλοῦν ὄξει διαλύσας ἀναλάμβανε κεδρίνῳ ἐλαίῳ, δεῖ δὲ τὸ κέδρινον πρότερον ἕψειν ὡς μέλιτος ἔχειν πάχος.

Ἄλλο Διοδώρου.

Δάκρυον αἰθιοπικῆς ἐλαίας ∠ η. κόμμεως ∠ μ. χαλκάνθου ∠ ις. θείου ἀπύρου ∠ ι. λιβάνου ∠ ι. ἰοῦ ∠ ι. ἀκακίας ∠ ι. σμύρνης ἀμιναίας ∠ ι. ὄξους τὸ αὔταρκες, καὶ ὅταν διαλυθῇ, καὶ λειότατον γένηται, ἕκαστον αὐτῶν ἀναλάμβανε συνεστραμμένῃ ἀμόργῃ, καὶ ἀνελόμενος χρῶ, συναπτέον δὲ τούτοις καὶ ἄλλας σκευασίας. Γαρίχειος ἐφθὴ πρὸς λειχῆνας χρονίους, ὥστε χωρὶς ἑλκώσεως ἀπαλλάττειν. χαλκάνθου, τήλεως ἀληλεσμένης, καρδάμου ἀνὰ ∠ β. μελανθίου ∠ α S. συκῆς ἡμέρου φύλλα ∠ α S. ὄξους δριμέος τὸ ἱκανὸν, λεῖα ποιήσας, μίξον ὥστε μέλιτος ἔχειν τὸ πάχος, εἶτα ἕψε, καὶ ὅταν μέλαν γένηται, καὶ συνεστραμμένον, αἴρων ἐπίχεε προσαπονίπτων αὐτούς.

Ἡρακλείδου ταραντίνου λειχηνικὴ ὥστε χωρὶς ἑλκώσεως ἀπαλλάττειν.

Ἀλφίτων ∠ η. ταυροκόλλης ∠ ς. χαλκάνθου ∠ δ. χαλκίτεως ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ δ. ἀφρονίτρου ∠ ς.

ἀλκυονίου L δ. σμύρνης ἀμιναίας L β. ὄξους κοτύλας γ.

Διονυσίου συμμαθητοῦ, ὥστε δίχα ἑλκώσεως ἀπαλλάττειν.

Ἀλεύρου κριθίνου ξ α. χαλκάνθου ℥ α. λαπάθου ἀγρίου τῶν ῥιζῶν τῶν φλοιῶν L α. θείου ἀπύρου L α. σμύρνης ℥ α S. κόμμεως ℥ α. ὄξους κοτύλας ς. ἕψε λαπάθου ῥίζαν. ὅταν δὲ διαλυθῇ ἐξελὼν τρίβε, τὸ δὲ κρίθινον λαβὼν εἰς τὸ λειπόμενον ὑγρὸν ἕψε, καὶ ὅταν σύστασιν ἔχῃ, ἐπίβαλε τὰ λοιπὰ, καὶ ἀναλόμενος χρῶ.

Σωκρατίωνος ἑφθή.

Ἅλικος ἀληλεσμένου ξ ς. θείου ἀπύρου L ις. μίσυος ξενικοῦ L ις. χαλκίτεως L ις. κιμωλίας L ις. ἀφρονίτρου L η. ἀλκυονίου L η. σχιστῆς L η. ἀσφοδέλου ῥίζης L η. σμύρνης L η. λιβάνου L η. ἐλαίας δακρύου L η. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L η. ὄξους κοτύλας γ. ἕψε ἀλκυόνιον, ἀσφόδελον, ὄξος, ὅταν δὲ εἰς ἥμισυ καταντλήσῃ δίυλιζε. ἐκ δὲ τοῦ διυλίσματος ἀνάλυε ἀμμωνιακὸν, καὶ σμύρναν, λίβανον, ἐλαίας δάκρυον, εἶτα τρίβεται, εἶτα ἐπιβάλλεται τούτοις τὰ ξηρά. τὸν δὲ ἅλικα ἕψε ἐν τῷ ὑπολειφθέντι ὑγρῷ, καὶ ὅταν διαλυθῇ ἐπίβαλλε τοῖς λοιποῖς, καὶ τρίβε ὁμοῦ, καὶ χρῶ. ἐν ἄλλαις συναγωγαῖς ἔχει οὕτω. θείου ἀπύρου, μίσυος ξενικοῦ, χαλκίτιδος, ἑκάστου L ις. νίτρου χιστοῦ, ἀλκυονίου, ἀσφοδέλου ῥίζης, λιβανωτοῦ, ἐλαίας δακρύου, κιμωλίας γῆς, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἑκάστου ἀνὰ L η. ὄξους Κο α. Ἄλλη σφόδρα ἐναργής. ὄξους δριμυτάτου ξ ς. ἀλεύρου κριθίνου ξ β. μάννης ξ α. λαπάθου ἀγρίου ῥίζης L η. ἐλλεβόρου λευκοῦ L ι. ἀλκυονίου L ις. καρδαμώμου L α. κιμωλίας γῆς L η. ταυροκόλλης L ις. ἀφρονίτρου L ις. ἁλικακάβου δέσμιον χειροπληθὲς τῶν ἀκρεμόνων χλωρῶν συντίθει. ἐπεὶ δὲ οἱ πολλοὶ τὰς μὲν τῶν ἐπιχριομένων φαρμάκων δυνάμεις παραιτοῦνται, αἱροῦνται δὲ μᾶλλον τὰς τῶν ἐμπλάστρων ἐπιθέσεις, αἵτινες οὐδὲ ἱδρώτων ἐπιγινομένων περιῤῥέουσιν, ὅτε ξηραινόμεναι περιτείνουσι τὸν χρῶτα, συναπτέον ἂν εἴη καὶ τὰς τοιαύτας σκευασίας.

Ἔμπλαστρα λειχηνικὰ ὥστε χωρὶς ἑλκώσεως ἀπαλλάττειν.

Κηροῦ, πίσσης ἑφθῆς, λιβανωτοῦ, τερμινθίνης, θείου ἀπύρου ἑκάστου ἀνὰ λίτραν S. τὰ τηκτὰ ἐπὶ τῶν ξηρῶν. λιβάνου L η. στυπτηρίας L η. χαλκάνθου L η. θείου ἀπύρου L δ. ταυροκόλλης L δ. χαμαιλέοντος ῥίζης L δ. κηροῦ L η. πίσσης ὠμῆς κοτύλας β. ἕψε πίσσαν, ταυροκόλλαν, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλλε κηρὸν, καὶ κατάιρε ἐπὶ τῶν ξηρῶν, καὶ ἀναλόμενος χρῶ.

Ἄλλη ποιεῖ πρὸς τοὺς ἐπαιρομένους λειχῆνας, ὥστε καταστέλλειν τὰ διοιδοῦντα ὑπολείπεσθαι.

Μάνναν λιβάνου, πίσσαν ἀνὰ L η. ἀσφάλτου L η. κηροῦ L η. πιτυΐνης L η. θείου ἀπύρου L η. ἐλαίου κυπρίνου ὀλίγον, ἕψε ὡς προείρηται, καὶ ἀναλόμενος χρῶ, καὶ ἔμπλασσε εἰς ὀθόνιον ἢ δέρμα λεπτόν.

Ἄλλη χωρὶς ἑλκώσεως ἀπαλλάττει.

Πίσσης Βρυτίας ὑγρᾶς ξ α. μάννης λίτραν α. θείου ἀπύρου λίτραν α. θερμίνου ἀλεύρου λίτραν α. συντίθει ἐπὶ τρόπον, εἶτα ἐπίβαλλε χαλβάνης ℥ β. ἔστι δὲ τῶν ἄγαν ἀστειοτάτων. ἐν ἄλλοις γραφαῖς οὐκ ἔχει τὸ ἄλευρον, οὐδὲ τὴν χαλβάνην.

Φιλώτου λειχηνικὴ ἐπιτετευγμένη, χωρὶς ἑλκώσεως ἀπαλλάττει. ἐδόθη ὑπὸ Φιλώτου τοῦ ἑταίρου, διὰ στίχων ἀναγέγραπται.

Χαλκίτεως ὀπτῆς, χρυσοκόλλης, μίσυος ὀπτοῦ, λεπίδος χαλκοῦ, διφρυγοῦς, ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, γῆς ἐρυθραδος. ἑκάστου ἀνὰ L δ. θείου ἀπύρου L ιβ. χαλκάνθου, λίθου ἀσίου τὸ ἄνθος, χαλκοῦ κεκαυμένου ἀνὰ L ς. σώρεως L ε. στυπτηρίας ὑγρᾶς L δ. ἅπαντα ταῦτα λειώσας, εἶτα ἐπιβάλλων κοτύλας ιβ. ὄξους, τρίβε ἐπιμελῶς ἐν ἡλίῳ ἐν ταῖς ὑπὸ κύνα ἡμέραις ε. ἕως ἂν ξηρανθῇ τὸ φάρμακον. σκευαζέσθω δὲ ἐν ἄλλῃ θυείᾳ λιβανωτοῦ ℥ α. σμύρνης ℥ β. ἀλόης ℥ α. λαδάνου ℥ γ. ὀποπάνακος ℥ γ. ὄξει διαλυθέντα ὡς γλοιοῦ ἔχειν πάχος, καὶ ὅταν σύστασιν ἔχῃ, ἐπίβαλε τοῖς ἐν ἡλίῳ λειανθεῖσιν, καὶ πάλιν τρίβε, καὶ τούτοις ἐπίβαλε, κεκομμένης καὶ σεσησμένης λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἀριστολοχίας στρογγύλης καὶ μακρᾶς ἀνὰ L α. ὅταν δὲ ἤδη ἐμπλαστρώδη τὰ τριβόμενα γίνηται, ἐπίβαλε τὰ τηκτὰ, τήξας πρότερον καὶ ψύξας, ἔστι δὲ ταῦτα κηροῦ L ρ. τερμινθίνης L η. χαλβάνης L θ. ἐλαίου κοτύλην α. καὶ μαλάξας ἐπιμελῶς ἀναλόμενος χρῶ. κείμενον δὲ τὸ φάρμακον διπρόσωπον γίνεται. περὶ δὲ διαθέσεως ἐμμόνου γινομένης, καὶ πρὸς τὴν τῶν φαρμάκων ἐπίθεσιν ἀντιβαινούσης, χρηστέον τοῖς λεγομένοις ἐκδορίοις, καὶ γὰρ ἀφιστᾶσι τὴν ἐπιφάνειαν ἐκ προχείρου. Περὶ ἐκδορείων.

Ἐκδόρειον λειχήνων, ταύτῃ Παμφίλος χρησάμενος ἐπὶ Ῥώμης, πλεῖστον ἐπορίσατο, ἐπικρατούσης ἐν τῇ πόλει τῆς μελιτάγρας λεγομένης. λεπίδος χαλκῆς L ς. ἀρσενικοῦ L δ. σανδαράχης L δ. χαλκοῦ κεκαυμένου L α S. ἐλλεβόρου λευκοῦ L α S. κανθαρίδων κοιλιδίων L α S. ἕκαστον τρίβε κατ' ἰδίαν, εἶθ' ὁμοῦ μίξας ἀναλάμβανε κεδρίᾳ, καὶ γλοιοῦ ποιήσας τὸ πάχος, κατάθου εἰς πυξίδα κυπρείου χαλκοῦ. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως νίτρῳ, ὄξει βραχεῖ ἀποσμήχων τὰς λειχῆνας ἐπίχριε, σπαθομήλῃ χρώμενος, καὶ περιτρίβων, ἔπειτα ἀποσμήξας ἀπόξυε, καὶ πάλιν ἐπιτίθει τὸ φάρμακον. ἔπειτα δὶς καὶ τρὶς τοῦτο ποιήσας ὥστε κούφως ἀποξύειν, πάλιν ἐπιτιθέναι πτερῷ, σκεπάζων τοὺς ἐπιχρισθέντας τόπους ὑμένι κύστεως βοείας, ἢ ἑτέρου τινὸς ζῴου, καὶ γὰρ τὸ φάρμακον ἀδιάῤῥευστον φυλάττει, καὶ κοῦφον ἐστίν. μετὰ δὲ τὴν τοῦ ὑμένος ἀφαίρεσιν, ἐπιθέσει ταινιδίου κούφως ἐπιδήσας ἔα, καλὸν μὲν διανυκτερεύειν. εἰ δὲ μή γε μέχρι ὡρῶν τινῶν, ἕως φλυκταίνας γενέσθαι, ἰχῶρας περιεχούσας παχεῖς καὶ κολλώδεις, εἶτα λούεσθαι παραινοῦμεν, καὶ παρατείνειν ἐν τῷ βαλανείῳ. καὶ γὰρ τοῦτο συνεργεῖ τῇ τοιαύτῃ θεραπείᾳ, ἔστω δὲ θερμὸν τὸ βαλανεῖον. εἰ δέ τι κωλύοι βαλανείῳ χρῆσθαι, ἀποπυριατέον θερμῷ ὕδατι πολλῷ, εἶτα περιμάττειν χρὴ, καὶ καταπλάττειν ἄρτῳ φυραθέντι ὑδρομέλιτι. ῥυπαρῶν δὲ γινομένων, περὶ χλωρᾶς ἐπιτίθει σπλήνιον, προσλαβὼν ὀλίγον τοῦ ἐκδορείου, ἰχώρων δὲ ἐκκρινομένων, καὶ μηδεμιᾶς ἐπικειμένης ἐφελκίδος, ἐπιτίθει λευκὸν σπλήνιον, καὶ ταύτῃ χρῶ τῇ θεραπείᾳ μέχρι παντελοῦς ἀπουλώσεως, ἀποπυριῶν τε καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ νεαρῷ χρώμενος σπληνίῳ. μετὰ δὲ τὴν παντελῆ ἀπούλωσιν, ὑπολειπομένης τινὸς ὑποψίας, χρηστέον ταῖς αὐταῖς ἀγωγαῖς. περὶ δὲ τῶν ἐκδορείων

τὸ ἐπιθέσεως, περιλαμβάνειν δεῖ τὰ ἔξωθεν τῆς λειχῆνος, φαρμάκου ἀφλεγμάντου σπληνίῳ, προσχαρίζόμενον τῇ ὑποτάτω γραμμῇ τοῦ λειχῆνος μικρόν τι τῶν ἀπαθῶν σωμάτων. αὕτη κοινὴ ἐπιμέλεια τῶν μελιτάγρας.

Ἀξιοφίου.

Λεπίδος χαλκοῦ ∠ ς. χαλκάνθου ∠ δ. κανθαρίδων ∠ α S. ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠ α S. σανδαράχης ∠ α. κεδρίᾳ ἀναλάμβανε.

Ἄλλη Ἀπίου φαύστου πρὸς τὰς μελιτάγρας ὥστε χωρὶς ὅλης ἀποθεραπεύειν. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς ἀλωπεκίας χρονίας.

Ἐπίχριε δὲ τὰς μὲν ἀλωπεκίας ἐν ἡλίῳ ἢ παρὰ πυρί. φλυκταίνης δὲ γενομένης, βελόνῃ χρὴ διακεντεῖν, ὑγροῦ δὲ ἐκκριθέντος, κηρωταῖς ἀποθεραπεύειν. μετὰ δὲ τὴν ἀπόλωσιν ἐκφύουσιν αἱ τρίχες, καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀλωπεκίων. ἐπὶ δὲ τῶν λειχήνων χρηστέον καθὰ προείρηται, τὸ δὲ φάρμακον ἔχει οὕτως. σανδαράχης ∠ β. ἀρσενικοῦ ∠ β. λεπίδος χαλκοῦ ∠ β. ἐλλεβόρου μέλανος ∠ α. ἐλατηρίου ∠ α. κανθαρίδος τῆς κοίλης ∠ α. ἀναλάμβανε κεδρίᾳ. ἄλλη. κανθαρίδων ∠ α S. ἐλλεβόρου λευκοῦ ∠ α S. ἀρσενικοῦ ∠ β. λεπίδος χαλκοῦ τὸ ἴσον. χαλκάνθου ∠ α. σκαμμωνίας ∠ β. ἀναλάμβανε κεδρίᾳ. ἄλλη. ἀρσενικοῦ κεκαυμένου ∠ β. λεπίδος κυπρίας ∠ ς. χρυσοκόλλης ∠ α. χαλκάνθου ∠ α. ἐλλεβόρου μέλανος ∠ α. σχιστῆς ∠ α. θαψίας χυλοῦ ∠ α. σκαμμωνίας ∠ α. κανθαρίδων ∠ α. κεδρίας τὸ αὔταρκες.

Ἔμπλαστροι χλωραὶ λειχηνικαί.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκδορέων τρῆσιν, ἐμπλάστρους χλωρὰς καὶ λευκὰς ἐπιτιθέναι δεῖ. εὔλογον ἂν εἴη καὶ τὰς τούτων σκευασίας ἀναγράφειν. Χλωρὰ ᾗ ἐχρήσατο Πάμφιλος ἐπὶ τῶν μελιτάγρας λεγομένης μετὰ τὴν ῥῆξιν τῆς φλυκταίνης. κηροῦ λίτραν α. ἰοῦ ξυστοῦ ℥ ς. φρυκτοῦ λίτρας β. ἐλαίου κυάθους δ. ὄξους δριμυτάτου ὅσον ἐξαρκεῖ, τὸν ἰὸν χρὴ μετ᾽ ὄξους τρίβειν ἐν ἡλίῳ. τὰ δὲ τηκτὰ τήκεται καὶ ψύχεται, ἔπειτα ἀναψύχεται καὶ τοῖς ὑγροῖς ἐπιβάλλεται.

Δημοσθένους χλωρά.

Κηροῦ λίτρας β. φρυκτοῦ λίτραν α. ἰοῦ ξυστοῦ ℥ δ. ἐλαίου θερινοῦ κυάθους δ. χειμῶνος κυάθους ς. ὄξους ὅσον ἐξαρκεῖ.

Ἡροφίλου χλωρά.

Ἰοῦ ∠ β. μάννης ∠ δ. στέατος μοσχείου ∠ ιβ. χαλβάνης ∠ γ. κηροῦ ∠ π. ῥητίνης ∠ κ. ὄξους τὸ ἀρκοῦν.

Τρύφωνος ἀρχαίου ἡ εὔχρους λεγομένη.

Χαλκοῦ κεκαυμένου ℥ δ. στυπτηρίας στρογγύλης ℥ β. ἰοῦ ξυστοῦ ℥ β. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ℥ β. μάννης ℥ β. κηροῦ λίτρας β. φρυκτῆς λίτρας β. ἐλαίου ℥ ι. ὄξους τὸ ἀρκοῦν.

Ἀντωνίου, ταύτην Τιμοκράτης μετὰ τὴν ἐκδορὰν τῶν λειχήνων ἐπιτίθησιν.

Κηροῦ ∠ ρ. κολοφωνίας ∠ σ. λεπίδος κυπρίας ∠ ιβ. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ ιβ. ἰοῦ ∠ ιβ. μάννης ∠ ιβ. χαλβάνης ∠ ιβ. ἐλαίου κοτύλην μίαν, ὄξους τὸ ἀρκοῦν. συναπτέον δὲ τούτοις καὶ τὰς τῶν λευκῶν σκευασίας, καὶ γὰρ ταύταις χρηστέον ἐστὶ μετὰ τὰς χλωράς, καθαρῶν γενομένων τῶν περὶ τὴν ἐκδοράν. καὶ γὰρ φροντιστέον, ὥστε χωρὶς τύλου ἀπουλοῦσθαι, καὶ διὰ τοῦτο χρηστέον τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἅτινα πολλὴν εὐαφείαν ἐπιφέρει.

Λευκὴ ὑδατίνη λεγομένη. ταύτῃ Μάγνος ὁ περιοδευτὴς ἐχρήσατο, μετὰ τὴν τῶν λειχήνων ἐκδοράν.

Λιθαργύρου λίτραν α. κηροῦ τυρρηνικοῦ λίτραν α. ἐλαίου ξε α. ψιμμυθίου λίτραν μίαν, ὕδατος ξε α. τρίβε λιθάργυρον, ψιμμύθιον, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ὅταν λειότερα γένηται, ἐπίβαλλε κατὰ μικρὸν τὸ ἔλαιον, καὶ τρίβε συνεχῶς, καὶ ὅταν ἑνωθῇ μετοίρα εἰς ἀγγεῖον κεραμεοῦν, καὶ ἐπιτίθει ἐπὶ τὸ πῦρ, συνεχῶς κινῶν. ὅταν δὲ τὸ ὕδωρ ἀναποθῇ, ἐπίβαλλε τὸν κηρὸν καταπλάσας, καὶ ὅταν διαλυθῇ εἰς θυείαν μεταίρας, καὶ μαλάξας ἀναιρούμενος χρῶ.

Ἡ τῶν παγκρατιαστῶν λεγομένη τρυφερά, ποιεῖ καὶ πρὸς πυρίκαυστα, ὥστε χωρὶς οὐλῆς ἀπαλλάττειν.

Λιθαργύρου ∠ κε. ψιμμυθίου ∠ κε. μολυβδαίνης ∠ κε. κηροῦ ∠ ις. τερμινθίνης ∠ ις. ἐλαίου κο α. ὕδατος τὸ ἴσον, συντίθει καθὰ προείρηται.

Μέγητος χειρουργοῦ.

Ψιμμυθίου λίτρας β. κηροῦ λίτραν α. τερμινθίνης ℥ α. λιθαργύρου λίτραν α. ἐλαίου λίτρας γ. ὕδατος ξε β. συντίθει.

Διοφάντου πρὸς πυρίκαυστα, καὶ παρατρίμματα. ἔστι δὲ καὶ τοῦ προσώπου φυλακτικὴ ἀνειμένη ῥοδίνῳ.

Λιθαργύρου πεφωγμένου ∠ β. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ ις. ψιμμυθίου πεφωγμένου ∠ ιβ. κηροῦ ∠ η. τερμινθίνης ∠ η. λιβανωτοῦ ∠ η. ἐλαίου κο δ. συντίθει κατὰ τρόπον.

Μάννη φάρμακον ἐπιτετευγμένον.

Λιθαργύρου ∠ ρ. ψιμμυθίου ∠ ρ. κηροῦ ∠ ν. τερμινθίνης ∠ κε. μάννης ∠ ις. σχιστῆς ∠ μ. ἐλαίου κο β S. συντίθει καὶ ἀναιρούμενος χρῶ. ἐπιτριβομένων δὲ τῶν λειχήνων ὑφ᾽ ἧς δήποτ᾽ οὖν φαρμακείας, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν ἐκδορῶν χρηστέον τοῖς ὑπογεγραμμένοις.

Σκευασία Μενεκράτους ἡ διὰ τῆς ἐκδορίου λεγομένη.

Πίσσης Βρυτίας διαυγοῦς, ξηρᾶς, ἐξαιρέτου ∠ β S. πιτυίνης διαυγοῦς λίτρας α. ℥ γ. κηροῦ ποντικοῦ τὸ ἴσον, χαλβάνης ℥ γ. ὄξους κο α. τὰ τηκτὰ ἕψε λαμπροτέρῳ πυρί, μέχρις ἀμολύντου, εἶτα ἐπίβαλλε τὴν χαλβάνην, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐπίρριπτε κατὰ μικρὸν τὸ ὄξος, καὶ κίνει συνεχῶς προσέχων μὴ ἀναζέσῃ, καὶ ὅταν δαπανήσῃς τὸ ὄξος, μετοίρα τὸ φάρμακον εἰς θυείαν μεγάλην, καὶ τρίβε φιλοπόνως, ὥστε ἔχειν μήλινον τὸ χρῶμα, εἶτα ἀποθέμενος εἰς δέρμα λευκὸν ἐσμηγμένον φύλαττε. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἐμπλάσας εἰς δέρματα ὅσον ἐξαρκεῖ σκεπάσαι τοὺς πεπονθότας τόπους, ἐπιτίθει, καὶ λύων διὰ τρίτης νεαρὸν ἐπιτίθει μέχρις ἡμερῶν ιβ. ὡς τέσσαρας ἐὰν τὰς ἐπιλύσεις, ἀφίησι λεπίδας τὸ φάρμακον, καὶ λεπτύνει τὰ σώματα, καὶ στερεὰ ποιεῖ πρὸς τὰς ἐπιτηδείας ἐκδοράς.

Τὰ ὑπ᾽

Τὰ ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένα ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν περὶ γενέσεως φαρμάκων πρὸς τὰ ἐν τοῖς γενείοις ἐξανθήματα, καὶ τὰ συκώδη.

Τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ γενείου ἐξανθήματα, μύρτα, σίδια, λιθάργυρον, χαλκοῦ ἄνθος, ἴσα σὺν οἴνῳ περίχριε. ἐπὶ δὲ τῶν συκωδῶν τῶν ἐπὶ τοῦ γενείου, λεγομένων δὲ μελιτάγρων, ὑπὸ δέ τινων λειχήνων ἀγρίων, ποιεῖ μὲν καὶ τὰ ὑπογεγραμμένα τῶν πρὸς λειχῆνας. ἔτι δὲ καὶ ψώρας, καὶ λέπρας ἀναγραφησομένων, θαυμαστῶς δὲ συμπεφώνηκεν αὕτη. χαλκάνθου ∠ α. ἐλλεβόρου μέλανος ∠ α. ἀρσενικοῦ ∠ α. κανθαρίδων κοιλίας ∠ β. ἔνιοι δὲ καὶ τριώβολον, λείοις χρῶ μετ' ἐλαίου, ἢ κεδρίας. ἢ ῥοδίνου προσμήχων τὸν τόπον. γίνονται φλύκταιναι, ταύτας ῥήσσων πυρῆνι μήλης ἐπιλέαινε, ὥστε παρεισέρχεσθαι τοῦ φαρμάκου, καὶ δάκνῃ, εἶτα μετὰ ὥραν πυριάσας, κηρωτὴν ῥοδίνην ἐπίρριπτε. τοῦτο μέχρι καθυλώσεως ποίει. ἐὰν δὲ τὸ πρῶτον μὴ κρατῇ, καὶ δὶς καὶ τρὶς κατάχριε. ποιεῖ καὶ λέπραις, καὶ λεύκαις, καὶ ἀλωπεκίαις, καὶ ψώραις ἄκρως.

Ἡρακλείδου Ταραντίνου ἐκ τοῦ πρὸς Ἀντιοχίδα, πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ γενείου συκώδη οἰδήματα, κἄν που ἀλλαχῆ ὑπερέχοντα ἕλκη.

Ἐλατηρίου καὶ ἁλῶν ἴσον μίξας χρῶ, ἄνωθεν δὲ ἐπιτίθει λίνου σπέρμα ὠμὸν μεθ' ὕδατος, ἢ σῦκα λεπτὰ λεῖα. τῷ δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ φύματα χρηστέον.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὀδοῦσι παθῶν.

Τῶν ἐν τοῖς ὀδοῦσι παθῶν, ἔνια μὲν ἅπασιν ἐναργῶς φαίνεται, καθάπερ ὅταν οὕτω τρυβῶσιν, ἢ μελανθῶσιν, ἢ ἐκτριβῶσιν, ἢ μήτε τῶν ψυχρῶν ἀνέχονται, μήτε τῶν θερμῶν, ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέροις, ἢ θατέρῳ μόνῳ συμβαίνῃ τις ὀδύνη. τινὰ δ' οὐ φαίνεται σαφῶς ἐν αὐτοῖς παθῶν, ὥσπερ ὅταν ὁ πάσχων αὐτὸς αἰσθάνεσθαι φῇ τῆς περὶ τὸ σῶμα τοῦ ὀδόντος ὀδύνης ἐν τῷ βάθει γινομένης. ἀντιλέγουσι γὰρ ἔνιοι φάσκοντες, ὀστοῦν ὄντα τὸν ὀδόντα χωρὶς ὀδύνης πάσχειν, ὥσπερ ὅταν τῇ καλουμένῃ ῥινῇ τὰς ὑπεροχὰς αὐτῶν ἀναγκασθῶμεν πρίζειν, ἢ καὶ δι' ἄλλην τινὰ πρόφασιν, ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ. νυνὶ γὰρ βούλομαι χωρὶς λογικῆς τε καὶ φυσικῆς ἀποδείξεως μαρτυρῆσαι τοῖς φάσκουσιν αὐτὸν τὸν ἀλγεῖν ὀδόντα. καὶ γὰρ κἀγὼ ἀλγήσας ἀκριβῶς ἑαυτῷ προσεῖχον, ὡς ἂν ἤδη προακηκοὼς τῆς ἀμφισβητήσεως, ᾐσθανόμην τε σαφῶς οὐ μόνον ἀλγοῦντος, ἀλλὰ καὶ σφύζοντος τοῦ ὀδόντος, ὁμοίως ταῖς φλεγμαινούσαις σαρξίν, ὥστε με θαυμάζειν, εἰ καὶ τοῦτο τὸ πάθος ὃ καλοῦμεν φλεγμονὴν, ἐν ὀδόντι γενέσθαι δύναται, λιθώδη καὶ σκληρὰν οὐσίαν ἔχοντι. καὶ μέντοι καὶ καθ' ἕτερον καιρὸν ἀλγήσας ὀδόντα, σαφῶς ᾐσθανόμην οὐκ αὐτοῦ τοῦ ὀδόντος, ἀλλὰ τῶν οὔλων εἶναι τὸ ἄλγημα, φλεγμαινόντων δὲ αὐτῶν, ὡς καὶ χωρὶς τῆς θλίψεως ἀλγεῖν. ἀλλὰ καὶ γειτνιάσει τῶν ὀδόντων σκληρῶν ὄντων, αὐξανομένης τῆς ὀδύνης διὰ τὴν θλίψιν, ὡς ἑκατέρας τῆς αἰσθήσεως πεπειραμένος, ἄλλης μὲν ἐπὶ τοῖς οὔλοις, ἄλλης δὲ ἐπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ὀδόντος οὐσίας, σαφῶς οἶδα, καὶ μαρτυρῶ τοῖς λέγουσιν ἀλγεῖν αὐτοὺς τοὺς ὀδόντας ποτέ, καὶ μέντοι καὶ τοῦ καταφυομένου νεύρου τῇ ῥίζῃ τοῦ ὀδόντος ὀδύνην γενέσθαι, ποτὲ τοῦ νεύρου φαντασίαν συγκεχυμένην, καὶ ἀδιάρθρωτον τοῖς πολλοῖς φέροντος ὡς αὐτοῦ ὀδόντος ἀλγοῦντος, εὔλογόν ἐστιν. καὶ γὰρ καὶ τούτου σαφῶς ᾐσθόμην συμβάντος μοι, καὶ τό γε διαμένειν ἔτι μέρος μικρὸν τῆς ὀδύνης ἐξαιρεθέντος τοῦ ὀδόντος, ἐπὶ τῇ τοῦ νεύρου ἐγγίνεται φλεγμονῇ, κουφιζομένου μόνον ἐκ τοῦ μηκέτι, μήτε τείνεσθαι τῆς πρὸς τὸ τεῖνον ὀστοῦν συμφύσεως, ἐλευθέρωθεν ἀναπνοήν τέ τινα ἔχειν, καὶ τῶν προσφερομένων ἰαμάτων ψαύειν. ὅτε γὰρ περὶ ψαῦσιν, ὅτε περὶ διάδοσιν, οἷόν τε τὸ φλεγμαῖνον ἰᾶσθαι νεῦρον, ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν φατνίων στεγόμενον, ἔμπροσθέν τε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ὀδόντος. εἰ δὲ πελιδνοὶ δι' ὅλης ἑαυτῶν τῆς οὐσίας οἱ ὀδόντες φαίνονται ποτὲ γινόμενοι, θαυμαστὸν οὐδὲν ἐστι πάσχειν αὐτούς τι καὶ τῇ φλεγμονῇ παραπλήσιον. ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον ἄν τις τούτῳ πιστεύσειεν ἐν τῷ τρέφεσθαί τε καὶ σχεδὸν ἐν ἅπαντι τῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ τὴν αὔξησιν ἔχειν. ἐναργῶς γὰρ τοῦτο φαίνεται πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων ἐξαιρεθεῖσιν ὀδοῦσιν, ὥστε αὐξανομένων μὲν αὐτῶν διὰ παντός. ὅσον δ' αὔξονται τοσοῦτον ἐν τῇ τῶν σιτίων λειώσει τριβομένων. εἰ δὲ ἀδύνατόν ἐστιν αὐξάνεσθαι χωρὶς τοῦ τρέφεσθαι πάντως που, καὶ δυσὶν ὑποκείσονται παθήμασιν ἐναντίοις, ἐνδείᾳ τε καὶ πλεονεξίᾳ τῆς χορηγουμένης αὐτοῖς τροφῆς. ἡ μὲν οὖν ἔνδεια ξηροτέρους τε καὶ ἀτροφωτέρους, καὶ διὰ τοῦτο λεπτοτέρους ἐργάζεται. ἡ πλεονεξία δὲ ποιήσει ποτὲ διάθεσιν αὐτοῖς ἀνάλογον τῇ περὶ σαρκώδη μόρια φλεγμονῇ. ταύτης μὲν οὖν ἰάματα γενήσεται τὸν αὐτὸν ἔχοντα σκοπὸν τοῖς τὰς φλεγμονὰς ἰωμένοις, ὅπερ ἐστὶ κενῶσαι τὴν πλεονεξίαν, τὸ μὲν ἔτι διαφοροῦντα, τὸ δὲ ἀποκρουόμενον αὐτῆς. τῆς δὲ δι' ἔνδειαν τροφῆς λεπτότητος τῶν ὀδόντων, ἴαμα μὲν οὐδέν ἐστιν. τὸ χαλάσαι δὲ ἀναγκαῖον τηνικαῦτα καὶ σείεσθαι, χαλαρωτέρας τῆς ἐγγομφώσεως γινομένης, οὐ μόνον αὐτῶν τῶν ὀδόντων λεπτυνθέντων, ἀλλὰ καὶ τῶν περιεχόντων αὐτοὺς φατνίων. αὕτη μὲν οὖν ἡ διάθεσις ἐπιγίνεται τοῖς γηρῶσιν, ἢ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον, ὥσπερ γε καὶ ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον. ἡ δ' ἀνάλογον τῇ φλεγμονῇ ἔχει, μᾶλλον τοῖς νέοις. βοηθητέον οὖν ἐστι καὶ τοῖς γέρουσιν τῇ διὰ τῶν ὅλων βοηθείᾳ. καλοῦνται δ' οὕτως αἱ ἀντιπεριλαμβάνουσαι τοὺς ὀδόντας σάρκες, ἔνθα πρῶτον ἀνίσχουσιν τῶν φατνίων. αὐτὰς οὖν χρὴ στύφουσι φαρμάκοις εὐτονωτέρας τε καὶ μᾶλλον συμπεφυκυίας περὶ τὸν ὀδόντα ποιεῖν. ὥσπερ καὶ αὐτὰς ὠφελούσας τι τῷ μονίμῳ τε καὶ δυσκινήτῳ, διὰ τὴν τῆς ἐγγομφώσεως ἀκρίβειαν γεγονότι. καὶ μὴν καὶ τὰ τρήματα τῶν ὀδόντων ἐξ ἐπιρροῆς ὑγρῶν δριμέων τε καὶ διαβρωτικῶν ἀποτελεῖται, καθάπερ τὰ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἕλκη χωρὶς τῆς ἔξωθεν αἰτίας. ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις μὲν συνεχῶς καὶ πολλοῖς, ἐπὶ δὲ τῶν ὀστῶν σπανιάκις, ὅσῳ δυσπαθέστερα δέρματός ἐστι διὰ τὴν σκληρότητα. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ ἴασις ἔσται τῶν ἀναβιβρωσκομένων σωμάτων, ἀναξηραινομένης τῆς ἐπιρρεούσης κακοχυμίας. εἰ μὲν ὀλίγη τις εἴη, τοῖς τοπικοῖς βοηθήμασιν διὰ τῶν ξηραινόντων φαρμάκων, ὧν τὴν ὕλην ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν. εἰ δὲ πλείων, ὅλης τῆς κεφαλῆς τῇ προνοίᾳ, κἂν αὕτη ποτὲ πάσχῃ διὰ τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ τῇ κατ' ἐκεῖνο θεραπείᾳ. τοὺς δὲ βεβρωμένους ὀδόντας, ὡς ἂν ὑπὸ μαλακότητος τοῦτο πάσχοντας ἐργάζεσθαι, χρὴ σκληροτέρους καὶ δυσπαθεστέρους διὰ τῶν αὐστηρῶν τε καὶ στρυφνῶν φαρμάκων. καὶ τοὺς πελιδνουμένους δὲ διὰ τῶν ξηραινόντων ὡς ἂν ἐξ ἐπιρροῆς ὑγρῶν μοχθηρῶν τοῦτο πάσχοντας. ὁμοίως οὖν δέονται θεραπείας τοῖς τετρημένοις.

Περὶ ὤτων θεραπείας.

Οὕτως διὰ φλεγμονὴν ὀδυνωμένων, ἄριστόν ἐστι φάρμακον ἔλαιον σχίνινον εὔκρατον κατὰ θερμότητα διακρατούμενον. ἔστω δὲ νέον, ὡς τό γε παλαιότερον εἰς τοσοῦτον τοῦ νέου φαυλότερον εἰς ὅσον παλαιότερον. γινέσθω δὲ τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ θερμαίνεται τὸ σχίνινον, ἑτέρῳ μείζονι θερμὸν ἱκανῶς ὕδωρ ἔχοντι. μάλιστα μὲν οὖν ἁρμόττει τοῦτο τῇ φλεγμονῇ τῶν ὤτων, ὃ μὴν καὶ κατὰ ἄλλο τι μέρος τοῦ τε τὴν γλῶτταν ἀμφιεννύντος ὑμένος, ὑπεζωκότος τε σύμπαν τὸ σῶμα γένηταί τις ὀδύνη διὰ φλεγμονήν, ἀνωδυνίας ἐστὶ ποιητικὸν τὸ σχίνινον. ἀποκρατεῖ γὰρ ἀλύπως αὐ[illegible] βραχύτητος, ἣν ἔχει τὰ πλεῖστα τῶν αὐστηρῶν, διαφορεῖ τε ἀδήκτως, οὗ χρεία μᾶλλον τοῖς φλεγμαίνουσιν. ἔνιοι δὲ τῶν ἰατρῶν κοινῷ τινι χρώμενοι παραλογισμῷ, βλάπτουσι τὰ φλεγμαίνοντα. καὶ χρὴ διασκεψαμένους ἅπαξ ὑπὲρ αὐτοῦ, φυλάττεσθαι τοῦ λοιποῦ. νομίζουσι γὰρ εἰ τὰ στύφοντα μόνον ὀνίνησι τὰς φλεγμονὰς ἀποκρούοντα τὸ ἐπιῤῥέον. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ τοῦ περιεχομένου τι κατὰ τὸ φλεγμαῖνον ἐκθλίβοντα πρὸς τὰς τρεφούσας φλέβας τὸ μόριον, εἰκὸς εἶναι τὸ μᾶλλον στῦφον ὀνήσειν μᾶλλον. οὕτω δὲ καὶ τὸ διαφοροῦν μᾶλλον, ὀνήσειν μᾶλλον οἴονται, τοῦ μετρίως τοῦτο δρῶντος, οὐκ ἐννοοῦντες ὡς τὸ ἑκάτερον αὐτῶν ἐπιτεταμένον ὀδυνηρὸν γίνεται τοῖς φλεγμαίνουσιν. ὑπὸ μὲν γὰρ τῶν σφοδρῶς στυφόντων ὅμοιόν τι θλάσει πάσχει τὰ μόρια, συναγομένης αὐτῶν τῆς οὐσίας βιαίως. ὑπὸ δὲ τῶν δριμέων, διαβρώσει τι παραπλήσιον. εἰκότως οὖν τὸ σύμμετρον ἐν ἑκατέρᾳ βέλτιόν ἐστι τῶν ἀμέτρων. ταῦτα μὲν οὖν αὐτάρκως μοι προείρηται. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς ὀδύνας διαθέσεων ἐφεξῆς ἐρῶ.

Περὶ τῆς τῶν ὀδόντων ὀδύνης.

Τῶν ὀδυνωμένων ὀδόντων αὖθις τῆς τῶν ὤτων φλεγμονῆς, ἔσθ᾽ ὅτε μὲν ὡς ἔφην ἐν αὐτῷ τῷ οἰκείῳ σώματι τὴν ὀδύνην, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ ἐν τῷ νεύρῳ συμβαίνει γίνεσθαι. σφοδροτάτων οὖν ἐστι χρεία φαρμάκων, εἴτε ἀποκρούεσθαί τις, εἴτε διαφορεῖν ἐθέλοι τὸ τῆς ὀδύνης αἴτιον. ἐάν τε χυμὸς, ἐάν τε φυσῶδες ᾖ πνεῦμα, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πλεῖστα αὐτῶν δι᾽ ὄξους σκευάζεται δριμυτάτου. παραγράψω δὲ ἐφεξῆς, καὶ τὰ διὰ τῆς ἱστορίας ἡμῖν παραδεδομένα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένων ποιησάμενος.

Τὰ ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένα πρὸς ἀλγοῦντας ὀδόντας.

Ἀλγοῦντες δὲ ὀδόντας διακλυζέσθωσαν ὄξει θερμῷ δριμεῖ μετὰ κικίδος. ἢ ἁλικακάβου ῥίζῃ μετ᾽ ὄξους καὶ κικίδος. ἢ δαδίοις λιπαροῖς ἀναζεσμένοις ἐν ὄξει. ἢ μυρσίνης κλωνίοις, καὶ μετὰ πίσσης ἐν ὄξει χλιαινομένης. ἢ ὑοσκυάμου τῷ σπέρματι, καὶ τοῖς φύλλοις σὺν ὄξει. ἢ κεδρίᾳ, ἢ προπόλει, ἢ νάρδῳ, ἢ στρύχνῳ, ἢ τῷ χυλίσματι αὐτοῦ, ἢ καππάρει, ἢ σκοροδίοις, ἢ μυρσίνης κλωνίοις, ἢ ἐν ὄξει ἀνεζεσμένοις, ἢ οἴνου τρυγὶ θερμῇ, ἢ πολίου φύλλοις, ἢ καὶ αὐτῇ τῇ βοτάνῃ, ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζῃ, ἢ πρασίου, ἕκαστον αὐτῶν σὺν ὄξει μετὰ νίτρου καὶ πεπέρεως, ἢ χαμαιλέοντος ῥίζης ὁμοίως, ἢ ὑσσώπῳ, ἢ σταφίδι ἀγρίᾳ, ἢ πηγάνῳ μετ᾽ οἴνου. ἢ γλήχωνι μετ᾽ ὀξυμέλιτος, ἢ πλατάνου σφαιρίᾳ, ἢ ῥόδα ξηρὰ ἕψε ἐν οἴνῳ λευκῷ μέχρι τὸ τρίτον τοῦ οἴνου λειφθῇ, εἶτα τοῦτο ἔχε ἐν ἀγγείῳ φυλάττων ἄχρι τῆς χρείας συνεχῶς διακλύζου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τῆς πενταφύλλου ῥίζα. ὑπὸ δέ τινων εὐπατωρίου λεγομένης καθεψηθεῖσα ἐν οἴνῳ, ἢ γλήχωνος ἐπιπολὺ ἑψηθείσης ἀφεψήματι. ἢ κέρας ἐλάφειον ἐν ὀξυκράτῳ ἑψηθὲν ἐπιπολὺ διακλύζου. ἢ κράμβης καυλὸς τρεῖς καὶ στυπτηρίας Ʒ β. ἐν ὄξει ξ α. μέχρι τὸ τρίτον λειφθῇ ἑψήσας διακλύζου. ἄκρως δὲ λέγεται ποιεῖν βατράχου ἐν ὄξει, καὶ ὕδατι εὖ μάλα ἑψηθέντος, τὸ ἀφέψημα ἐπιπολὺ διακρατούμενον ἐν τῷ στόματι. θαυμαστῶς ποιεῖ ἐὰν κυνόδοντα καύσῃς, καὶ τρίψῃς, εἶτα σὺν ὄξει θερμῷ ἱκανῶς ἑψήσας διακρατήσεις. ἢ σίδια, καὶ κηκίδα ὄξει ἐναφεψήσας χρῶ. ἢ σκίλλης ὄξει θερμῷ. ἢ σκίλλης τὸ ἐντὸς εἰς λεπτὰ τέμνων, καὶ εἰς τὸν ξέστην τοῦ ὄξους βαλὼν, εἰς ἄγγος ταριχηρὸν ὀνείᾳ κόπρῳ, κατορύξας ἐφ᾽ ἡμέρας λ. καὶ χρῶ. ἢ ὀνείῳ γάλακτι διακλύζων, τοῦτο καὶ τοὺς κινουμένους στερεοῖ. ἢ ἁλικακάβου φλοιοῦ, καὶ δαδίου ἐναπεσβεσμένου ὄξει διακλύζου, ἐπιπολὺ ἑψηθείσης ἀφεψήματι. ἢ κέρας ἐλάφειον ἐν ὀξυγάρῳ ἐναφεψήσας, ἢ ἐν ὄξει διακλύζου. ἢ τιθυμάλλου ῥίζαν ἐν οἴνῳ μέχρι τὸ ἥμισυ λειφθῇ ἑψήσας, διακλύζου. ἢ ὑοσκυάμου ῥίζαν ὀξυμέλιτι ἑψήσας διακλύζου. ἢ δαδίων ξύσματα. σίδια, στυπτηρίαν στρογγύλην. ἢ σχῖνον ἐν ὄξει ἑψήσας μέχρι τὸ τρίτον λειφθῇ, διακλύζου χλιαρῷ. ἢ ἐλξίνης ῥίζαν ἐν ὄξει ἑψήσας μέχρι τὸ τρίτον λειφθῇ, διακράτει. ὅταν δὲ σιέλου τὸ στόμα πληρωθῇ, ἀνοίξας ἔα φέρεσθαι. ἢ σκόροδα, καὶ ἀλεξάνδρινον κάλαμον ὄξει δριμυτάτῳ ἀποζέσας διακλύζου. ἢ ὕσσωπον, ἢ θύμον, ἢ ὀρίγανον κατ᾽ ἰδίαν καὶ ὁμοῦ σὺν τῷ ὄξει ἕψων διακλύζου. ἢ πύρεθρον μετὰ ὑσσώπου καὶ κολοκυνθίδος τὸ ἐντὸς ὁμοίως ἐν ὄξει καθεψήσας διακράτει πλείονα χρόνον ἐν τῷ στόματι τὸ ὑγρόν. ἢ οἴνῳ θερμῷ κολοκυνθίδος ἐναποβραχείσης, διακράτει πλείονα χρόνον, πολὺ γὰρ φλέγμα ἄγει, καὶ κουφίζει τὸν τόπον. ἢ σκορόδων καὶ εὐζώμου σπέρματι, καὶ νίτρου ἀφεψήματι.

ἢ βατράχιον ἐν οἴνῳ ἑψήσας περικαθάρας τὸν ὀδόντα διακλύζου. ἢ συκαμίνου, τουτέστι μορέας γάλα εἰς οἶνον ἐγχέας ὁμοῦ οἰσυπηρὰ ἔρια ἐναπόθλιβε χλιαίνων, καὶ δι᾽ ἐρίων ῥυπαρῶν ἔγχει τῇ μύλῃ. ἀνασπᾷ γὰρ φλέγμα καὶ ἀπόνους ποιεῖ. ἐν τούτοις ἅπασιν ὁ Ἀρχιγένης κατάλογον ἐποιήσατο φαρμάκων τμητικῶν τε καὶ διαφορητικῶν, καὶ θερμαινόντων, σπανίως τῶν στρυφνῶν τι μίξας, ὁποῖόν ἐστι φάρμακον ἡ κηκίς. ἅπαξ δέ που κεχρημένος τοῦ στρύχνου τεθαύμακα περὶ τῆς μίξεως αὐτοῦ, κατ᾽ ὀλίγα λόγον ὠφελεῖν δυνάμενος. πλὴν εἴπερ ἄρα καθ᾽ ὃν, καὶ τὰ κωλικὰ φάρμακα, τῶν ναρκωτικῶν τῆς ὀδύνης. τί αὖ οὖν ἔτι τῶν εὐπορίστων Ἀπολλωνίου μνημονεύοιμι, περιεχομένων ὀλίγου δεῖν ἁπάντων ἐν τοῖς ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένοις. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ὁ Ἀπολλώνιος ἐνίοις τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων ἐμαρτύρησεν ὡς παραχρῆμα παύουσι τοὺς πόνους τῶν ὀδόντων, ἄμεινον ἔδοξέ μοι κἀκεῖνα γράψαι κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Ἀπολλωνίου λέξιν οὕτως ἔχουσαν.

Ἀπολλωνίου παραχρῆμα παῦον τοὺς πόνους τῶν ὀδόντων.

Σκορόδων πυρῆνας ε. λιβάνου ἄῤῥενος γ. ὀβολοὺς, μυρσίνης κλωνία διπάλαιστα δύο, τούτων ἀμέλξας τὰ φύλλα κατ᾽ ἰδίαν λέανον ὁμοίως, καὶ τὰ σκόροδα, καὶ τὸν λιβανωτὸν, εἶθ᾽ ὁμοῦ πάντα ἐμβαλὼν εἰς καινὴν χύτραν, καὶ ἐπιχέας ὄξους κοτύλην α. ἕψε κινῶν σπάθῃ δαδίνῃ μέχρις οὗ λειφθῇ τὸ ἥμισυ, καὶ οὕτω χλιαρῷ χρῶ. δεῖ δὲ κρατεῖν τὸ ὑγρὸν ἄχρι τῷ ἀλγοῦντι μέρει πρὸς πλείονα χρόνον, τοῦτο δὲ πρακτέον ἄχρις ἂν τὸ ὑγρὸν δαπανηθῇ. χρήσιμον δὲ καὶ

καὶ πρὸ τούτου διακλύσασθαι βαλσάμου ὀπόν, ἢ φλοιὸν ἐπιτιθέναι ἐπὶ τὸν ἀλγοῦντα ὀδόντα. εἰ δὲ μή, πάνακος ὀπὸν θλάσαντα ἐλαφρῶς, ἐᾶσαι τὸ ὑγρὸν ἀποῤῥεῖν.

Ἐφεξῆς τῶν γεγραμμένων ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψε βοηθήματα τετρημένων ὀδόντων, ὀδυνωμένων τε καὶ ἀνωδύνων κατὰ τήνδε τὴν λέξιν.

Περιπλάσμασι δὲ καὶ ἐπιθέμασι τοιούτοις ἐστὶ χρῆσθαι. σῶρυ αἰγύπτιον ῥητίνῃ τερμινθίνῃ ἀναληφθὲν περίπλασσε, καὶ τῷ βρώματι ἐντίθει αὐτήν. ἢ τὴν διὰ δύο πεπέρεων ἐντίθει, ἀνιεὶς αὐτὴν νάρδῳ ἢ ῥοδίνῳ, μάλιστα δὲ ἀμυγδαλίνῳ, καὶ εἰς τὸ οὖς δὲ τὸ κατ᾽ αὐτὸ ἔνσταζε, τὸ αὐτὸ ποιεῖ ἄκρως. ἢ θεῖον ἄπυρον μετὰ λυκίου ἀναλαβὼν εἰς τὸ βρῶμα ἐντίθει. ἢ περίπλασσε τὸν ἀλγοῦντα περικαθάρας πρότερον. ἢ κόμην γλήχωνος τρίψας ἐντίθει τῷ ὀδόντι. ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων ὀδονταλγιῶν ἄκρως ποιεῖ τοῦτο. ὄφεως γῆρας κατακαύσας, καὶ μετ᾽ ἐλαίου, μέλιτος ποιῶν πάχος στερεοῦ περικαθάρας περίπλασσε, καὶ τὰ κύκλῳ πάντα περίχριε, καὶ τοῖς βρώμασιν ἐντίθει. ἢ προσπίεζε τῷ γήρᾳ μὴ κεκαυμένῳ τοὺς ὀδόντας καὶ ἐκπίπτουσιν. ἢ γῆς ἔντερα φρύξας ἔμπασσον εἰς τὸ βρῶμα περικαθάρας.

ἢ ᾠὰ ἀραχνίων ἀνιεὶς μύρῳ ναρδίνῳ ἐντίθει. ἢ μελάνθιον φρυγὲν μετ᾽ ἐλαίου περίπλασσε, καὶ μικρὸν μύσας ἀποφλεγματίζου. ἢ πεπέρεως, ἢ κάγχρυ ὀπῷ ἀναλαβὼν, ἐντίθει εἰς τὸ βρῶμα. ἐπὶ δὲ τῶν ὡσανεὶ ἐν φλεγμονῇ, νίτρον ἐρυθρὸν, καὶ περσαίων ὀστέων τὸ ἐντὸς ἐνώσας ῥητίνῃ ἀναλάμβανε, καὶ περίπλασσε τὸν ὀδόντα, καὶ ἔα ἕως ἂν ἀποπέσῃ. ἐπὶ δὲ τοῦ βρώματος πεπέρεως, καὶ νίτρου ἀφρὸν, καὶ χαλβάνην σὺν μέλιτι ἐπιτίθει. ἢ γλοιῷ μετὰ πεπέρεως ὁμοίως. ἢ πύρεθρον μετὰ σμύρνης. ἢ ὀπὸν κυρηναϊκὸν, καὶ πέπερι ἴσα μετὰ χαλβάνης. ἢ μελάνθιον, καὶ σκορόδου τὸ ἥμισυ, καὶ ἅλας ὀλίγον συλλεάνας περίπλασσε, ἀπόνους ποιεῖ. ἢ σίλφης βδεούσης τὰ ἔντερα σὺν ῥοδίνῳ θερμάνας, εἴς τε τὸ οὖς ἔνσταζε, καὶ εἰς τὸ βρῶμα ἐντίθει. ἢ κνίδια λεῖα μετὰ κεδρίας χρῶ. ἢ εἰς τὸ κατὰ τὸν ἀλγοῦντα οὖς συκάμινον ἐναφεψημένων αὐτῷ γῆς ἐντέρων ἔγχει. αὐτῷ δὲ τῷ ἀλγοῦντι, ὑοσκύαμον διακνήτωσαν. ἢ κισσοῦ λευκοῦ κορύμβους ε. μετὰ ῥοδίνου τρίψας, καὶ ἐν σιδίῳ χλιάνας ἔνσταζε, δευτέραν καὶ τρίτην τῆς ἡμέρας εἰς τὸ κατὰ τὸν ἀλγοῦντα οὖς, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ καρπὸς μετ᾽ οἴνου λεῖος ἐπιχριόμενος ἐπὶ τὸν ὀδόντα ὠφελεῖ. τούτων ἐφεξῆς ὁ Ἀρχιγένης καὶ τάδε γράφει. ἄκρως γοῦν ποιεῖ, καὶ αἱμασσομένοις οὔλοις, ὑγρὰ στυπτηρία μετὰ τοῦ διπλοῦ ἁλὸς προσάπτου, ἢ σχιστῇ, καὶ μυρσίνῃ λειοτάτοις παράτριβε. συμφθέντων δὲ μέλιτι χρίε, ἢ περσαίων τῶν μαγαρείων μέρη δύο, σμύρνης μέρος ἓν περικαθάρας ἐντίθεσ, ἄπονον ποιεῖ. τοῖς δὲ τεθραυσμένοις, καὶ ἀλγοῦσιν ὀδοῦσιν, καττύειον ἐπιτίθει πυρώσας.

Περὶ αἱμασσόντων οὔλων.

Ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων ὁ Ἀρχιγένης οὕτως ἔγραψεν. ἀποφλεγματισμοὶ δὲ ἄριστοι τοῖς ὀδονταλγοῦσιν, σταφὶς ἀγρία διαμασσηθεῖσα ἰδίᾳ, καὶ μετὰ γλήχωνος, ἢ κνίδιος τὸ ἔνδοθεν μέλαν, δακέτω τῷ ἀλγοῦντι ὀδόντι, καὶ ἐᾷ ἀποῤῥεῖν. εἰς δὲ τὸ ἀντικείμενον οὖς, ἔνσταζε κισσοῦ δύο κορύμβους μετὰ ῥοδίνου λελεασμένους. ἢ μυρίκης καρποῦ ∠ β. ἀφρονίτρου ∠ α. στυπτηρίας ὀλίγον, σκορόδων πυρῆνας ε. μυρσίνης φύλλα ὀλίγα σὺν ὄξει κινδὺν παραθεὶς διακλύζεσθαι, ἕψε μέχρι ἡμίσεος, καὶ δίδου διακλύζεσθαι, καὶ διακρατεῖν, εἶτα χαίνοντες ἐάτωσαν ῥεῖν τὸ φλέγμα, καὶ μετὰ τοῦτο ῥοδίνῳ ἐλαίῳ διακλυσάμενοι πτισάνην δίδου ῥοφῆσαι. ἐὰν δέ τινα ἐκ τοῦ διακλύσματος περὶ στόμα ἑλκωθῇ, κρόκῳ καὶ ῥόδων χυλῷ διάχριε.

Περὶ πυριῶν.

Πυρίαι δὲ ποιοῦσι πρὸς ὀδονταλγίαν, ἔξωθεν μὲν αἱ δι᾽ ἁλὸς πεφρυγμένου, ἢ κέγχρου εἰς μαρσύππους ἐμβεβλημένων, ἢ καὶ διὰ ῥυπαρῶν ῥακίων, εὖ μάλα θερμανθέντων, ἢ καὶ ἐπιθέματα διὰ τῶν χωρὶς ὑδάτων, ὡς τὰ διὰ ὠμῆς λύσεως, εἴτε κρίθινον, εἴτε λινόσπερμα. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀλγοῦντος ὀδόντος, πυρίᾳ οὕτω χρηστέον. ὀριγάνου ξηροῦ κλώνιον εἰς ζεστὸν ἔλαιον βάπτων, τῷ πονοῦντι ὀδόντι ἄνωθεν ἐπέρειδε. ἢ κνίδος καυλὸν ὁμοίως. ἢ σταφίδα ἀγρίαν εἰς ὀξύ τι αὐτὴν πήξας. ἢ κηρὸν ἐπιτιθεὶς τῷ ἀλγοῦντι ὀδόντι πυρῆνι μήλης θερμοτάτῳ προσάπτου συνεχῶς. ἢ ὀποπάνακα, καὶ ὀπὸν πευκεδάνου ἴσα ἑνώσας ὀθονίῳ ἔνδησον, καὶ εἰς ζεστὸν ἔλαιον τῆξον. ὅταν δὲ ἄρξηται ζεῖν τὸ φάρμακον, ἐπιτίθει τῷ ὀδόντι καὶ προσπίεζε μύλῃ, χρῶ πρωὶ, καὶ δείλης, καὶ καθὸ εἶπον συμπυρίᾳ ἐκτός τε καὶ ἐντὸς πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφὴν μὴ πολὺ λίαν διαστησάντων ἀπὸ τροφῆς χρῶ. εἶδος δὲ πυρίας ἐστὶ, καὶ τὸ τοιοῦτον, εὖ μάλα περικαθάρας τὸν ὀδόντα, καὶ σκεπάσας τὸν πάσχοντα, ἀναγκάσας τε χαίνειν ὑποθυμία ὑοσκυάμου σπέρματα. εἰ δὲ πρὸς μηδὲν τῶν προγεγραμμένων εἴκει, ἐγκεῖται δὲ ἰσχυρῶς ὁ πόνος, λεπτῷ τρυπάνῳ τρήσας τὸν ὀδόντα χρῶ τοῖς εἰρημένοις βοηθήμασιν, εἴωθε γὰρ μᾶλλον οὕτως ὠφελεῖν. εἰ δὲ μηδ᾽ οὕτως ὑπακούει, καὶ δόξειεν ἀρθῆναι τὸν ὀδόντα, ἀπόνως ἀρθεὶν φαρμάκῳ συμφωνοῦντι λίαν τῷδε. πύρεθρον δριμυτάτῳ ὄξει ἐφ᾽ ἡμέρας μ. ταριχεύσας τρίψον, καὶ ἀπόθου. ὅταν δὲ ἐν χρείᾳ τοὺς λοιποὺς κηρώσας, καὶ ἀσφαλισάμενος αὐτόν τε τὸν ἀλγοῦντα περικαθάρας περίπλασσον τῷ φαρμάκῳ, εἶτα διαστήσας ὥραν ἔκλυσον τοῖς δακτύλοις, ἢ γραφείῳ ἀνάλαβε. ἢ σῶρυ μετ᾽ ὄξους δριμυτάτου ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας κατάπλασσε, καὶ ἐκπεσεῖται. ἢ μολύβδαιναν λείαν κηρωτῇ ἀναληφθεῖσαν ἐπίθες. ἐξαίρει σφοδρῶς τιθυμάλλου ὀπὸς, καὶ σῶρυ μετὰ χαλβάνης καταπλασσόμενα.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀπολλωνίου γεγραμμένων ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐποριστῶν.

Πρῶτον μὲν αὐτῶν κεφάλαιον ἐστὶν τὰ πρὸς ὀδονταλγίας διακλύσματα, μηδὲν ἔχοντα πλέον τῶν ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένων. δεύτερον δὲ πρὸς ὀδόντας βεβρωμένους ἐπαλγεῖς, ἐπιθέματα καὶ ἐμπλάσματα. τρίτον ἐπὶ τούτοις πυρίαι καὶ καύσεις πρὸς ὀδονταλγίας. τέταρτον ὑποθυμιάματα πρὸς τοὺς πόνους τῶν ὀδόντων. πέμπτον ὀδοντικὰ διαμασσήματα, καὶ καθαρτικά. καὶ πρὸς τούτοις ἕκτον ἀναγαργαρίσματα πρὸς ὀδονταλγίας.

ἕβδομον δὲ κεφάλαιον ἔγραψε πρὸς ὀδονταλγίας ἐγχύματα εἰς τὸ οὖς, ὧν οὐδενὸς μνημονεύειν ἔτι ἠξίωσα τῷ βουλομένῳ παραναγινώσκειν τὸ βιβλίον, ὃ πάνυ τι τῶν δυσποριστῶν ὑπάρχον. ἐγὼ δὲ τοῖς ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένοις ἀρκέσθην, ἐφεξῆς δὲ γράψαντος τοῦ Ἀπολλωνίου ἔγχυτα εἰς τὴν ῥῖνα, ἔδοξέ μοι προσθεῖναι.

Πρὸς ὀδονταλγίας ἐγχύματα εἰς τὴν ῥῖνα ὡς Ἀπολλώνιος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐπορίστων.

Σεύτλου ῥίζης τὸν χυλὸν αὐτὸν καθ᾽ ἑαυτὸν ἐγχυμάτιζε εἰς τὴν ῥῖνα, καὶ λύσεις τοὺς πόνους τῶν ὀδόντων. κυμίνου ὅσον τρισὶ δακτύλοις, καὶ σμύρνης ὅσον κύαμον, καὶ σικύου τὸ ἐντὸς ὅσον διπλάσιον, τρίψας καὶ γάλακτι γυναικὸς μίξας, ἀνάπλασσον κολλύρια, καὶ ἐντίθει εἰς ἑκάτερον τῶν μυκτήρων, εἶθ᾽ οὕτω κέλευσον ἀνασπᾶν, ἐφ᾽ ὅσον ἂν τις δύναιτο σάδια πέντε, εἶτα ἐκμάξασθαι τὸ φάρμακον, τοῦτο καὶ πρὸς ὠταλγίαν ποιεῖ.

Πρὸς τὸ μὴ κόπτεσθαι τοὺς βεβρωμένους ὀδόντας, μὴ δὲ ποιεῖν δυσωδίαν.

Ἐλλεβόρου μέλανος ἡλίκον ὄροβον ἐν μέλιτι ἑφθῷ ἐντίθει.

Πρὸς ὀδόντας μεμελασμένους.

Ὄστρακον καλλαΐνον ὀπτήσας καὶ λειώσας παράτριβε τοὺς ὀδόντας, οὕτω δὲ οὖλα κρατυνεῖ. Ἄλλο. ἅλα ὀρυκτὸν μέλιτι φυράσας ὄπτησον ἐπὶ κληματίσι, καὶ τρίψας μίξον σμύρνης βραχὺ, καὶ χρῶ παραπλησίως. ἄλλο. γλήχωνος μέρος ἓν, ἁλὸς τὸ ἴσον, ταῦτα φυράσας ὕδατι, ὄπτησον ἐν τῷ αὐτῷ ἕως ἄνθραξ γένηται, καὶ λειώσας ἀπόσμα τοὺς ὀδόντας. ἄλλο. ἰσχάδας κατακαύσας καὶ τρίψας νάρδου βραχὺ καὶ μέλιτι δεὶς χρῶ. τοῦτο καὶ οὖλα συστέλλει. ἄλλο. ἄλφιτον φυράσας ἐν ὄξει δριμυτάτῳ κατάκαυσον, καὶ λειώσας παράτριβε τοὺς ὀδόντας, τοῦτο καὶ τὰ οὖλα κρατύνει.

ἄλλο. ἀλαβάστρου κεκαυμένου ∠ η΄. κισσήρεως κεκαυμένου ∠ δ΄. ἁλὸς πεφρυγμένου ∠ γ΄. λειώσας ὡσαύτως χρῶ. διακλύσματι δὲ χρηστέον ἀπὸ τούτων οἴνῳ εὐώδει ἀποβεβρεγμένης ἐν αὐτῷ πρὸ χρόνου πλείονος ἴρεως ξηρᾶς. τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα πρὸς ὀδόντας ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐντὸς, Ἡρακλείδου ταραντίνου πρὸς σειομένους ὀδόντας. χρηστέον τῇ κυπρίᾳ σποδῷ περιστέλλοντας τὰ οὖλα, καὶ φλόμου ταῖς ῥίζαις ἑψημέναις, ἔπειτα ἀποπλύνειν ὕδατι, ἢ μυρσίνης, ἢ βάτου, ἢ δάφνης, ἔπειτα τῇ σποδῷ περιψαλμένος, ἡσυχάζειν κελεύειν. ἄλλο. ἐλλεβόρου μέλανος χειρόπληθες, μανδραγόρου τῆς ῥίζης ∠ δ΄. ὑοσκυάμου τῆς ῥίζης ∠ δ΄. βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ οἴνου χίου κοτύλας γ΄. ἢ κῴου ὡς βελτίστου, ἕψε ἐπ᾽ ἀνθρακίας μεγάλης, ὑπολειφθείσης δὲ τῆς ἡμισείας, χυλίσας τὸ ὑγρὸν, δίδου ἐν τῷ στόματι διακρατεῖν.

Ξηρὸν πρὸς σειομένους ὀδόντας.

Τερμίνθου καρποῦ πεφρυγμένου ∠ η΄. στυπτηρίας σχιστῆς κεκαυμένης ∠ η΄. βαλαυστίου ∠ β΄. κηκίδων ∠ α΄. κρόκου ∠ α΄. σμύρνης ∠ α΄. λείοις χρῶ. ἄλλο. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ∠ η΄. ῥοῦ ἐρυθροῦ ∠ δ΄. ὀμφακίου ∠ β΄. βαλαυστίου ∠ δ΄. πίτυος φλοιοῦ ∠ α΄. σμύρνης ἀμιναίας ∠ α΄. λείοις χρῶ.

Διάκλυσμα πρὸς μυλαλγίας.

†ἀγρείας. Σμυρνίου τὰς ῥίζας ἕψε μετ᾽ ὀξυμέλιτος, καὶ τὸ ὑγρὸν διυλίσας δίδου ἐν τῷ στόματι κρατεῖν. ἄλλο. λαπάθου ἀγρίου ῥίζας, καὶ πλατάνου σφαιρία, ἕψε μετ᾽ ὀξυμέλιτος, καὶ δίδου καθὰ προείρηται.

Διαμασήματα πρὸς μυλαλγίας.

Κάγχρυος ∠ β΄. ὀριγάνου ∠ β΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α΄. σταφίδος †γυνησίας, ἢ τῆς ἄλλης λιπαρωτάτης ξ ς. τὴν σταφίδα κόπτε φιλοπόνως, τὸ δὲ σμύρνιον μέλιτι διαλύσας ἐπίβαλλε τῇ σταφίδι καὶ τῇ σμύρνῃ, καὶ μίξας ποίει μαλαγματώδες, ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος διαμασᾶσθαι. ὑγρῶν δὲ συναγομένων, τὸν κάμνοντα κεχηνέναι δεήσει, καὶ κάτω νεύειν, ὥστε τὸ ὑγρὸν εὐχερῶς ἀποῤῥεῖν. μετὰ δὲ τὴν χρῆσιν τοῦ φαρμάκου οἴνῳ προσκλύζεσθαι παραινεῖ. ἄλλο. σταφίδος λιπαρᾶς χωρὶς τῶν γιγάρτων ξ ς. πεπέρεως λευκοῦ, ὀξύφαβον, κόκκου κνιδίου ∠ β΄. ναρδοστάχυος ∠ β΄. κασσίας ∠ α΄. πυρέθρου ∠ β΄. σμύρνης ∠ β΄. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Πρὸς βεβρωμένους ὀδόντας.

Φυλακτικόν. τούτῳ χρησάμενος διετήρησα βεβρωμένους ὀδόντας ἀνωδύνους. ζιγγίβερι ἕψε μετ᾽ ὀξυμέλιτος, καὶ τρίψας ἐπιμελῶς, ἐντίθει εἰς τὸ τρῆμα, καὶ περίπλαττε ἔξωθεν. ἄλλο. κισσοῦ δάκρυον χαλβάνῃ μίξας, ἢ ὀπῷ τιθυμάλλου, ἢ συκῆς ἀγρείας διαλύσας, χρῶ ὡς προείρηται.

Ἄλλο ἀνώδυνον πρὸς περιοδυνῶντας καὶ βεβρωμένους ὀδόντας, ἔστι δὲ καὶ βηχικὸν ἀγαθόν.

Ὀποῦ μήκωνος ∠ β΄. πεπέρεως λευκοῦ κεκομμένου, καὶ σεσησμένου ∠ α΄. σμύρνης ∠ β΄. στύρακος ∠ β΄. χαλβάνης ∠ α΄. γλυκέος εἰς ἀνάληψιν ὅσον ἀρκεῖ, κόπτε ὁμοῦ καὶ ἀνάπλαττε καταπότια, καὶ περίπλαττε τὸν ὀδόντα, καὶ ἐντίθει τῷ βρώματι. ἄλλο. ὑοσκυάμου χυλοῦ ∠ β΄. σμύρνης ∠ β΄. ὀπίου ∠ β΄. χαλβάνης ∠ β΄. στύρακος ∠ β΄. ζιγγιβέρεως ∠ β΄. πεπέρεως ∠ α΄. ὀποῦ συριακοῦ τὸ ἴσον, γλυκέος ὅσον διαρκεῖ. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Μυλικὴ ἀγαθὴ ὑπὸ πολλῶν θαυμασθεῖσα.

Ἐλαίας δακρύου ∠ α΄. σμύρνης ∠ β΄. ἐλλεβόρου μέλανος ∠ μίαν, ὀποβαλσάμου σπέρματος ∠ α΄. στύρακος ∠ α΄. πεπέρεως ∠ α΄. ὑοσκυάμου ∠ α΄. μηκωνείου ∠ α΄. καστορίου τετρώβολον, χαλβάνης ∠ ς΄. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ α΄. ὀποῦ καρπάσου ∠ α΄. πάνακος ∠ α΄. σαγαπηνοῦ τετρώβολον, πυρέθρου τετρώβολον, σταφίδος ἀγρίας ∠ β΄. κεδρίας τὸ αὔταρκες, ὥστε ἐμπλαστρώδες γενέσθαι. ἄλλο. θείου ἀπύρου ∠ δ΄. ἀσφάλτου ∠ β΄. ἀμόργης ἐλαίου ∠ δ΄. πίσσης ὑγρᾶς ∠ η΄. κεδρίας ∠ ιβ΄. πεπέρεως ∠ δ΄. ὀπίου ∠ δ΄. σταφίδος ἀγρίας ∠ α΄. ἐλλεβόρου μέλανος ∠ α΄. κόκκου κνιδίου ∠ α΄. ὀποπάνακος ∠ α΄. πίσσης ξηρᾶς λίτραν μίαν. ὄξει ἀναλάμβανε τὰ ξηρὰ, εἶτα ἐπίβαλλε τὰ τηκτὰ, καὶ ἀνελόμενος χρῶ περιπλάττων τὴν μύλην τῷ φαρμάκῳ.

Πρὸς τοὺς ἐῤῥωμένους ὀδόντας ὥστε ἀπόνως σαλεύεσθαι.

Πύρεθρον εἰς ὄξος βαλὼν ἔα ἐπὶ ἡμέρας γ΄. ἢ δ΄. ἔπειτα τρίψας ἐπιτίθει τῷ πεπονθότι ὀδόντι, φυλαττόμενος τοὺς παρακειμένους ὀδόντας. δεῖ δὲ περικαθαίρειν ἐπιμελῶς, καὶ τότε περιπλάττειν τὸ φάρμακον, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, οὕτω γὰρ ἀπόνως σαλεύεται. ἄλλο. Σικύου ἀγρίου τὰς ῥίζας, τοῦτο σκευάσας ὥσπερ τὸ πύρεθρον, χρῶ καθὰ προείρηται.

Περὶ τῶν σειομένων ὀδόντων καὶ τῶν ἐξεχόντων.

Εἴρηται μὲν μοι καὶ πρόσθεν, ὡς διὰ γεροντικὴν ἡλικίαν ἔνιοι σείονται ξηραινόμενοι, βραχεῖαν ἐκ τῶν συναγομένων ὅλως φαρμάκοις εὔφυσιν βοήθειαν ἔχοντες, ἐρήσεται δὲ καὶ νῦν ὅπως ἔνιοι πληγέντες ἐσείσθησαν. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ χωρὶς πληγῆς, ἐφ' ὧν τεκμαίρομαι διαβρεχόμενον ὑγρότητι πολλῇ τὸ καταφυόμενον εἰς τὰς ῥίζας αὐτῶν νεῦρον χαλᾶσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ξηραίνουσι φαρμάκοις θεραπεύεσθαι. ἐπεὶ δὲ προπετεστέρους τῶν ἄλλων ἑώρων τοὺς σειομένους ὀδόντας γινομένους, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκ πληγῆς πάθωσιν, ἔδοξέ μοι ῥινᾶν αὐτῶν τοσοῦτον, ὅσον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐστίν, ὅπως μὴ προσκρούωσι τοῖς ἀντιτεταγμένοις ἐν τῷ διαλέγεσθαι καὶ μασᾶσθαι. εὑρὼν δὲ καὶ τὴν πεῖραν μοι μαρτυρήσασαν, σιδήρεον ἐποίησα ῥινίον, ὡς ἐνεργεῖν ταχέως. αἱ γὰρ πολλαὶ παραγωγαὶ σείουσι τὸν ὀδόντα δεόμενον ἀκινησίας, εἰ μέλλοι παγήσεσθαι. ποτὲ μὲν οὖν ἐξοχαί τινες ἀνώμαλοι φαίνονται τῶν ὀδόντων, καθὸ δέονται ῥινήσεως. ἔστιν ὅτε δὲ ὁμαλὲς ἔχον τὸ πέρας ὁμαλοῦς καὶ τῆς ῥινήσεως δεῖται. χρὴ δὲ περιθέντα τοῖς οὔλοις ἄχρι τῆς ῥίζης τῶν ὀδόντων ὀθόνην μαλακήν, εἶτα περιλαμβάνοντα πράως τοῖς δακτύλοις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἀσφαλῶς τε ἅμα καὶ ἀθλίπτως, ὅπως μὴ σείοιτο ῥινώμενος, οὕτως ἐπιχειρεῖν τῇ χειρουργίᾳ. ἐὰν δὲ ἀλγήματος αἰσθάνηται, ἐν τῷ παράγεσθαι τὴν ῥίνην, καὶ μὴ διακρατεῖσθαι σφοδρότερον τοῖς δακτύλοις τὸ πεπονθὸς, παύεσθαι μὲν ἐν τῷ παραυτίκα, προσανενεγκόντα δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ῥηθησομένων τι φαρμάκων αὖθις ἐπιφέρειν, ὡς εἴρηται, βραχύ τε διαστήσαντα μέχρι τοῦ κατὰ τὸν ὀδόντα πέρατα ἀπορρῖψαι, καὶ τοῦτο ποιεῖν, οὐ τῇ πρώτῃ μόνον ἡμέρᾳ δίς που καὶ τρίς, ἀλλὰ τῇ δευτέρᾳ. προστάξαντα τῷ πάσχοντι, μήτε διαλέγεσθαί τι, μήτε σκληρὸν ἔδεσμα προσφέρεσθαι, χρῆσθαι δὲ τροφῇ, χυλῷ πτισάνης, καὶ ῥοφήματι τῷ ἐκ χόνδρου, καὶ ἄρτῳ διαβρόχῳ, καὶ τοῖς οὕτω μαλακοῖς. ἡ δὲ τῶν ὠφελούντων τοὺς σειομένους ὕλη τοιάδε τίς ἐστιν.

Τὰ ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένα πρὸς σειομένους ὀδόντας κρατυντικά.

Τοὺς δὲ σειομένους ὀδόντας στῆσαι θέλων, σμύρνης, πομφόλυγος, σχίνου, ἀμύλου ἴσα, λείοις προσάπτου. ἢ ἐλαιῶν λευκῶν χυλὸν καὶ πήγανον μέλιτι μίξας διάτριβε, εἶτα περίπλασσε νάρδῳ μετὰ στυπτηρίας ὑγρᾶς. ἢ στρογγύλῃ στυπτηρίᾳ μεθ' ἁλὸς διπλοῦ τοῖς ὀδοῦσι περίπλασσε. ἢ σχιστῆς, μίσυος ἴσα μετὰ κεδρίας, πάχος ὑγρᾶς κηρωτῆς περίχριε τοὺς ὀδόντας, καὶ ἔα ἀπορρεῖν φλέγμα, εἶτα διακλυζέσθω ὀνείῳ γάλακτι θερμῷ, ἢ ὄξει, ἢ οἴνῳ ἐναφεψημένων σιδίων, καὶ κηκίδος.

Πρὸς τοὺς ἠσθενηκότας ὀδόντας ἢ μύλας.

Μέλι, κηρὸν, ἴσα ἐν ἡλίῳ θερμῷ ὕδατι ἀνιείς, πίσσης τὸ ἥμισυ πρόσμιξον, καὶ ποιήσας ἐμπλαστρῶδες, δίδου διαμασᾶσθαι. ἐὰν δὲ ᾖ ξηρὸν, βραχὺ ἔλαιον πρόσμιξον, ἄκρως ποιεῖ καὶ ἡ χία μαστίχη μασσωμένη. ἐπὶ δὲ αἱμωδίας ἀνδράχνην διαμασσάσθωσαν, ἢ ἔλαιον θερμὸν διακρατείτωσαν.

Περὶ δὲ τῶν ὀδοντοφυούντων ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης.

Περὶ δὲ τῶν ὀδοντοφυούντων βρεφῶν ἐὰν ὦσιν ἐπαλγεῖς, κυνείῳ γάλακτι τὰ οὖλα περίχριε. ἢ λαγωοῦ ἐγκεφάλῳ ἐὰν χρίσῃς τὰ οὖλα βρέφους, ταχέως ὀδοντοφυεῖ.

Περίαπτα δὲ ἀντιπαθῆ ὀδοῦσιν ἃ δοκεῖ πεπιστεῦσθαι τάδε.

Ἐὰν ὀδονταλγοῦντι βατραχίου φύλλα ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν ἀλγοῦντα βραχίονος ἐπιθῇς, ἀπόνους μὲν ποιεῖ, ἑλκοῖ δὲ τὸν βραχίονα, ὃν θεραπεύσεις ὡς προσήκει. ἐὰν δὲ ὀδοντοφυοῦν παιδίον ἀλγήματα ἔχῃ, τὸ τοῦ παλαιοῦ κοχλίου κέρας ἐνδήσας δέρματι περίαπτε.

Περὶ οὔλων πόνων.

Οὔλων πονούντων διακλύσματα μὲν ποιεῖ σχεδὸν τὰ καὶ πρὸς ὀδονταλγίαν γεγραμμένα, πλὴν ἰδιαίτερον ποιεῖ ὄξος, ἀπεζεσμένης ὑοσκυάμου ῥίζης. τὰ δὲ φλεγμαίνοντα οὖλα στυπτηρίας μεθ' ἁλὸς τετάρτου μέρους λείοις προσάπτου, μετὰ δὲ τὸν δηγμὸν οἴνῳ ἢ ἐλαίας φύλλων ἀφεψήματι διακλυζέσθωσαν. ἐπὶ δὲ τῶν ῥευματιζομένων καὶ περιβιβρωσκομένων μετὰ ἐξοιδήσεώς τε καὶ ὀδύνης καὶ ὑπονεμομένων, ἄκρως ποιεῖ ἡ πυεία. πυείαν δὲ μηλωτίδι ἔριον περιδήσας εἰς ζεστὸν ἔλαιον ἀπόβαπτε, καὶ πρόσαγε τοῖς οὔλοις ἕως ἐξομαλισθῇ, καὶ λευκὰ τὰ κύκλῳ γένηται. οὕτω γὰρ ἵσταται ἡ νομή, καὶ ἐξ ὑγιοῦς τῆς σαρκὸς τὸ περιβρωθὲν τρέφεται. μετὰ ταῦτα δὲ χρῶ προσβλήμασι, καὶ τοῖς ἀναγεγραμμένοις περὶ ὀδόντων, ἰδίως δὲ συμφωνεῖ κηκὶς λεπτοτάτη, ὀξύβαφον μετὰ σμύρνης ὡς κυάμου τὸ μέγεθος, χρῶ λείοις ξηροῖς. ἐὰν δὲ ἐκφυόμενος ὀδοὺς δυσχερῶς ἀνατέλλῃ, καὶ διακεντεῖ τὸ οὖλον, κύπρον μετὰ βουτύρου καὶ μύρου σουσίνου χρῖε κατὰ τὴν ἔκφυσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐπουλίδων προσάπτου χαλκάνθῳ καὶ μυρσίνῳ ἴσοις μετ' ὀλίγης σχιστῆς. ποιοῦσι δὲ καὶ αἱ πλείους τῶν ἀνθηρῶν.

Προφυλακτικὰ ὀδόντων.

Καὶ τὰ προφυλακτικὰ δὲ τῶν ὀδόντων τοῦ ἀλγηδόνος, Ἀρχιγένης οὕτως ἔγραψε κατὰ λέξιν. ἐπὶ δὲ τῶν περὶ τοὺς ὀδόντας ἀλγημάτων φυλακτικὰ μὲν ἁρμόζει τὰ τοιαῦτα, τιθυμάλλου ῥίζας ἑψήσας ἐν οἴνῳ μέχρι ἡμίσεος δὶς τοῦ μηνὸς διακλύζου, καὶ οὐδέποτε ἀλγήσεις. καλῶς διατηρεῖ ἀπόνους καὶ ἰσχυροὺς τοὺς ὀδόντας, ἐὰν κύαμον αἰγύπτιον δίχα τοῦ ἐντὸς πικροῦ λεῖον ποιῶν παρατρίβῃς τοὺς ὀδόντας, καὶ τὰ οὖλα ἅπαξ τοῦ ἔτους. ἢ σχιστῇ μετ' ὀλίγης σμύρνης παράτριβε, καὶ οὐδέποτε βρωθήσονται, ἐὰν δὲ ἀποσύφῃ, μέλιτι χρῶ. ἢ ἀρκευθίδας λεπτὰς, καὶ κυπαρίσσου φύλλων τὸ ἴσον, κηκῖδος ὀλίγον σὺν μέλιτι ἑφθῷ δραχμιαίους τροχίσκους ποιήσας χρῶ, προδιαμασσῶ, καὶ ἐπιδιακλύζου οἴνῳ εὐώδει. ἢ ἴρεως ἰλλυρικῆς καρύου ποντικοῦ μέγεθος διαμάσησαι, καὶ ὁμοίως διακλύζου. ἢ προσμίξας ἅλσιν, ὀμφακίνην κηκῖδα ἐν οἴνῳ εὐώδει ἑψημένην διαμασσῶ. ἄριστα δὲ ποιεῖ πρός τε φυλακὴν ἀλγημάτων, ῥῶσίν τε τῶν οὔλων καὶ τῶν ὀδόντων, ἔτι δὲ εὐπρέπειαν, καὶ τὰ ὑπογεγραμμένα σμήγματα. ἔρια οἰσυπηρὰ ὀθονίῳ ἐνδήσας καῦσον, εἶτα ἁλῶν τὸ τρίτον μίξας λείοις σμήχου. ἢ δασύποδος κεφαλὴν κεκαυμένην λειάνας. ἢ ἅλας, καὶ μέλι λειάνας μέχρι κηρωτῶδες γένηται, καθαρῷ ὀθονίῳ ἐνδήσας καῦσον, εἶτα μίξας ἶριν ἰλλυρικὴν, ὀλίγην σμῆχε τοὺς ὀδόντας.

Τὰ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα πρὸς ἀπάσας ὀδύνας ὀδόντων, μυλικὴ, αὐθωρὸν παύουσα.

Πεπέρεως, πυρέθρου, ὀποῦ τιθυμάλλου, χαλβάνης, ἀνὰ ∠ α. λεάνας, ἀνὰλάμβανε τῇ χαλβάνῃ, καὶ ἐντίθει εἰς τὸ βρῶμα.

Μυλικὴ Ἀντιφάνους, κἂν μὴ περικαθάρῃς ἐντίθει καὶ περίπλασσε τὸν ὀδόντα.

Ὑοσκυάμου σπέρματος, ὀπίου, νίτρου, σμύρνης, πυρέθρου, πεπέρεως, ἀνὰ ∠ α. χαλβάνης ∠ β. μετ' οἴνου λείοις χρῶ.

Ἄλλη μυλικὴ ᾗ χρῶμαι.

Στυπτηρίας σχιστῆς ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β. ὀποπάνακος ἢ πεπέρεως μακροῦ τετρώβολον, σώρεως τετρώβολον, κόμμεως βεβρεγμένου ἐν ὕδατι ∠ β. τῆς ὅλης σταθμίας κηροῦ τὸ διπλοῦν, ἀνατρίβων ἐν ὕδατι θερμῷ πρόσμιξον, καὶ οὕτω χρῶ.

Ἄλλη ἡ Χορία.

Σμύρνης ∠ α. ἐλλεβόρου ∠ α S. πυρέθρου ∠ α S. στυπτηρίας σχιστῆς τριώβολον, ὕδατι λεάνας περίχριε τὸν ὀδόντα, καὶ ἐπάνω κηρὸν ἐπίθες.

Ἄλλη μυλικὴ ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ.

Στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ. σμύρνης τριώβολον, πεπέρεως κόκκους ε. ἐγὼ δὲ τριώβολον, καὶ κάλλιον ποιεῖ, ῥητίνῃ ἀναλάμβανε προπερικαθάρας, ἐντίθει εἰς τὸ βρῶμα ἐπάνω, καὶ μοτάριον ἐγχρίσας ἐπιτίθει. Ἄλλη μυλικὴ τοῦ αὐτοῦ. καὶ μὴ περικαθάρας ἐντίθει εἰς τὸ βρῶμα, καὶ ἐπάνω τοῦ φαρμάκου μοτάριον περίπλασσε, ποιεῖ ὑοσκυάμου σπέρματος, ὀποῦ μήκωνος, σμύρνης, νίτρου, πυρέθρου, πεπέρεως λευκοῦ, ἑκάστου μέρος α. χαλβάνης μέρη β. μετ' ὄξους λεάνας χρῶ.

Ἄλλη ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ.

Ὀποῦ πευκεδάνου ∠ α. ὀποῦ μήκωνος ∠ α. τιθυμάλλου μυρσινίτου, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, ἀνὰ ∠ α. χαλβάνης ∠ α S. τῇ χαλβάνῃ ἀναλάμβανε, καὶ εἰς τὸ βρῶμα ἐντίθει, καὶ περικαθάρας μοτάριον ἔμπλασσε, ὥρᾳ μιᾷ παύει.

Μυλικὴ καλή.

Στυπτηρίας σχιστῆς μηκωνείῳ ἀναλαβὼν χρῶ, ἐντιθεὶς καὶ περιπλάσσων.

Μυλικὴ ἄλλη ὡς Ἀριστοκράτης.

Πάνακος ∠ β. σαγαπηνοῦ ὀβολοὺς α S. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ τὸ ἴσον, πεπέρεως ∠ α. σφονδύλου τὸ ἴσον, σμύρνης τὸ ἴσον, χαλβάνης τὸ ἴσον πυρέθρου τὸ ἴσον, κρόκου τὸ ἴσον, μέλι ὡς γλοιῶδες γενέσθαι.

Πρὸς ἀλγήματα ὀδόντων καὶ οὔλων, καὶ πολλὰ τοῦ Ἀριστοκράτους γραμματικοῦ.

Μέλιτος λίτραν μίαν, ὄξους δριμέος ξ α. στυπτηρίας σχιστῆς ℥ ς. οἱ δὲ ὑγρᾶς ℥ δ. ἕψε μέχρις ἂν μελανθῇ.

Πρὸς ὀδόντας σειομένους.

Στυπτηρίας σχιστῆς μέρος α. μαννης μέρος α. λείοις χρῶ, προσπάσσων τὸν σειόμενον ὀδόντα.

Πρὸς ὀδόντων βρῶσιν καὶ πόνους.

Πενταφύλλου ῥίζας σὺν οἴνῳ ἑψήσας δίδου διακλύζεσθαι, καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἀφέψει εἰς τὸ τρίτον μέρος. Ἄλλο. λαπάθου ῥίζας σὺν οἴνῳ, ἢ ὄξει ἑψήσας, ἀρσενικὸν λεῖον ἐπιπάσας, ὀλίγον τοῦ ὑγροῦ δίδου διακρατεῖν, ἑψέσθω δὲ ἄχρις ἂν εἰς τὸ τρίτον ἔλθῃ.

Πρὸς οὖλα πλαδαρά.

Πυρέθρου ∠ γ. θύμου ∠ β. στυπτηρίας σχιστῆς τριώβολον, ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ α. λείοις χρῶ, καὶ ἐπιτίθει τοῖς οὔλοις.

Παρὰ Πυθίου πρὸς σειομένους ὀδόντας καὶ οὖλα πλαδαρὰ, καὶ ὑποφθοράς.

Στυπτηρίας στρογγύλης ἐνθλιβεῖσα χάρτῃ καίεται, εἶτα λεανθεῖσα χρώζεται μίλτῳ, τούτων προσάπτου τῶν οὔλων καὶ ἐντίθει τοῖς ὑποφθορίοις.

Παρὰ Διοκλέους ἰατροῦ πρὸς ὀδόντων πόνους.

Χαλβάνης, ὀπίου, πεπέρεως, κηροῦ, σταφίδος ἀγρίας, κόκκου κνιδίου, ἀνὰ ∠ α. λεάνας ἀναλάμβανε κηρῷ καὶ περίπλασσε.

Πρὸς βεβρωμένους ὀδόντας ἄλλο δόκιμον.

Ὀπὸν σιλφίου ἐντίθει, ἢ αὐτὴν τὴν ῥίζαν, ἢ χαλβάνην μετὰ πεπέρεως, ἢ ὄπιον μετὰ χαλβάνης, ἢ ὀποπάναξ ἐμπλασσόμενος.

Πρὸς ὀδόντων πόνους.

Σῶρεως ∠ β. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ β. μίσυος ∠ α. ξηρῷ χρῶ.

Σμῆγμα ᾧ χρῶμαι σταλτικὸν οὔλων.

Κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου λίτρας β. ἐρείων οἰσυπηρῶν ἁπαλῶν ℥ γ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ℥ δ. πεπέρεως λευκοῦ ℥ β. κόστου ℥ α. σχιστῆς ℥ β. σχίνου καὶ περδικίου βοτάνης κεκαυμένης σὺν τοῖς ὁρίοις, ἢ μόνης, τέταρτον, μαλαβάθρου φύλλων ℥ α. κόψας ὁμοῦ χρῶ.

Τὰ ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένα πρὸς ἅπαντα τῶν ὀδόντων τὰ πάθη, τινὰ δὲ τούτων καὶ πρὸς οὖλα, πρὸς στόματα δυσώδη, καὶ μελαίνας ὀδόντας ἐξ ἐπιπολῆς.

Κριθὰς καὶ ἅλας μέλιτι καὶ οἴνῳ δεύσας ἔνδησον εἰς χάρτην, καὶ καύσας, καὶ λειώσας τρίβε τὰ οὖλα. Ἄλλο. χαλκάνθην, στυπτηρίαν, σίδια ῥοιᾶς γλυκείας ἴσα λεάνας παράτριβε τὰ οὖλα νῆστις, εἶτα οἴνῳ στυπτικῷ διακλύζου.

Ἄλλο πρὸς οὖλα εἱλκωμένα.

Νίτρου κεκαυμένου, κυπέρου κεκαυμένου, ἑκάστου ἴσον λείοις μετὰ μέλιτος διάχριε.

Ἄλλο πρὸς οὖλα καὶ ὀδόντας σειομένους.

Ἴρεως ℥ δ. πίτυος φλοιοῦ ℥ δ. σχιστῆς ℥ α. ξηρῷ χρῶ.

Ἄλλο πρὸς σειομένους ὀδόντας.

Σχῖνον, μυρσίνην, κηκίδα ἑψήσας ἐν οἴνῳ διδου διακλύζεσθαι. Ἄλλο. ἁλὸς μέρη δύο, στυπτηρίας σχιστῆς κεκαυμένης, καὶ ὀλυβδωμένης ὄξει δριμεῖ μέρος ἕν, λείοις χρῶ, εἶτα οἴνῳ διακλυζέσθω.

Πρὸς σειομένους ὀδόντας ἵνα παγῶσι.

Χάλκανθον τρίψας μετὰ ἐλαίου, παράπτου τῶν ῥιζῶν σφίγω. ποιεῖ καὶ πρὸς βεβρωμένους ὀδόντας ἀναληφθὲν κηρῷ, καὶ ἐντιθέμενον μετὰ μυρσίνης ἴσης τριβὲν καὶ μέλιτι ἀναληφθέν.

Πρὸς σειομένους ὀδόντας.

Πτελέας φλοιὸν ἐν οἴνῳ ἑψήσας διακρατεῖν ποίει, καὶ κέρατα ἐν οἴνῳ ἑψημένῳ. πρὸς δὲ τοὺς βεβρωμένους ὀδόντας, καππάρεως ῥίζαν σὺν ὄξει δριμεῖ ἕψε εἰς ἥμισυ, καὶ χλιαρῷ διακλύζου, ἢ τὸν φλοιὸν ὁμοίως. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πρὸς πόνους ποιεῖ.

Ἄλλη πυρία ὀδόντων καὶ βεβρωμένων καὶ πονούντων.

Θείου ἀπύρου μέρος α. βουτύρου μέρος α. πήξας πυρίει διὰ μηλωτίδος.

Ἄλλη πρὸς ὀδόντων πόνους.

Ἅλατι προσμίξας τοὺς ὀδόντας, κονίαν στακτὴν λαβὼν χλιάνας κάτεχε ἐν τῷ στόματι μέχρι χρόνου συμμέτρου, ἔοικε προσκεῖσθαι ἐπὶ τοῦ τῶν ὅλων πόνου.

Ἄλλη μυλικὴ αὐθωρὸν παύουσα.

Πεπέρεως, πυρέθρου, τιθυμάλλου ὀποῦ, χαλβάνης ἀνὰ ∠ α. λεάνας, ἀναλάμβανε τῇ χαλβάνῃ, καὶ ἐντίθει εἰς τὸ βρῶμα. Ἄλλη. πεπέρεως ὀβολὸν α S. κόκκου κνιδίου τὸ ἴσον, χαλβάνης ∠ α S. ἀφρονίτρου ὀβολοὺς δύο, κρόκου ὀβολὸν α S. ἴρεως ξηρᾶς ὀβολὸν α S. ῥόδων ἁπαλῶν ∠ S. τρίψας μέλιτι ἀναλάμβανε, καὶ ἐμπλαστρώδη ποιήσας ἔμπλασσε τὴν μύλην.

Πρὸς βεβρωμένην μύλαν.

Μελάνθιον φώξας, καὶ τρίψας μετ' ὄξους δριμέος κατάπλασσε τὸ βρῶμα τῆς μύλης, καὶ οὐκ ἔτι βρωθήσεται, ἀλλὰ μένει οἷον ἐστίν. οἱ δὲ καὶ νίτρου ∠ α. μετ' ὄξους δριμέος. πρὸς τὸ αὐτό. καστορίου, πυρέθρου, ὀπίου, χαλβάνης ἴσον ἑκάστου, μίξας ἐντίθει.

Πρὸς μύλην ἀπόνως ἆραι.

Ἀλεύρου ὀροβίνθου καθαροῦ ∠ β. φυράσας ὀπῷ τιθυμάλλου, ἐπίθες ἐπὶ τὸν ὀδόντα καὶ ἐπάνω κισσοῦ φύλλα, καὶ ἐάσας ὥραν, αἶρε, καὶ αὐτομάτως θρυβήσεται. ποιεῖ τοῦτο καὶ πρὸς βεβρωμένους, κηρωτὴν δ' ἐπὶ τῆς χρείας μαλάξας περιτίθει.

Ἄλλο ὥστε τοῖς δακτύλοις ἆραι τὸν ὀδόντα, περικαθάρας καλῶς.

Σῶρεως, κηκῖδος ὀμφακίνης, σταφίδος ἀγρίας, στυπτηρίας σχιστῆς, θείου ἀπύρου, πεπέρεως μακροῦ, λεῖα ποιήσας, κεδρίᾳ μίσγων λέαινε, καὶ κηρὸν τήξας, καλῶς περίχριστον τὸν ὀδόντα. ἐκβάλλει δὲ αὐτοὺς καὶ πύρεθρον, καὶ τιθυμάλλου, μυρσινίτου ὀπὸς, μετὰ ἀλεύρου ὀροβίνου, ὥστε στεατώδη γενέσθαι, καταπλασθείς. ἢ πύρεθρον ἡμέραις μ. βραχὲν ὄξει, καὶ περιπλαττόμενον τῷ ὀδόντι.

Ἄλλο πρὸς τοὺς τετρημένους.

Καστορίου, πυρέθρου, ὀπίου, χαλβάνης ἴσον, ἑκάστου μίξας ἐντίθει.

Περὶ ὀδοντοτριμμάτων συνθέσεως οἷς χρῶμαι.

Ἔνια τῶν ὑπ' ἐμοῦ συντεθέντων ὀδοντοτριμμάτων τῇ πείρᾳ δοκιμασθέντα καὶ φανέντα γενναίαν ἔχειν ἐνέργειαν, ἄξια γραφῆς ἔδοξεν εἶναι μοι, καὶ πρῶτον γε τὰς ψυχρὰς διαθέσεις τῶν ὀδόντων ἰωμένων, ἐάν τε διὰ ψυχροῦ πόσιν ὕδατος ἄμετρον, ἢ τῶν ὑπὸ χιόνος ψυχθεισῶν ὀπωρῶν, ἢ τινων ἐδεσμάτων, ἢ πομάτων ὦσι γεγονυῖαι, καὶ πρὸς τούτοις ἐὰν διὰ χυμὸν ψυχρὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς αὐτοὺς καταῤῥέοντα. τοὺς μὲν οὖν διὰ χυμὸν ἐψυγμένους, μεγάλως ὀνίνησιν ὁ ἀποφλεγματισμός. ὅπως δὲ δεῖ ποιεῖν τοῦτον, καθ' ἕτερον κεφάλαιον ἰδίᾳ γεγραμμένον ἔχεις. τοὺς δὲ αὐτοῦ χυμοῦ διὰ μόνου τοῦ νῦν εἰρημένου φαρμάκου θεραπεύειν προσήκει, χρῆσθαι τε αὐτῷ, καὶ μετὰ τὸν ἀποφλεγματισμὸν ἄμεινον ἐστίν, ὅπως ἐκκενώσῃς μὴ μόνον τὸν βλάπτοντα χυμὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γεννωμένην διάθεσιν ἐκθεραπεύσῃς. ἡ δὲ σύνθεσις τοῦ φαρμάκου, τῷδε τῷ τρόπῳ γίνεται. λαβὼν δύο βοτάνας, ὧν ἡ μὲν σιδηρῖτις, ἡ δὲ περδικίας ὀνομάζεται, ξήρανον ἐν οἴκῳ ἀτρέμα χωρὶς ἡλίου προσβολῆς, ὡς μήτε ὑγρὰς ἔτι μήτε ξηρὰς εἶναι, καὶ καῦσον εἰς τοσοῦτον, ὡς ὅτε πρῶτον ἐπιτύχοι γένοιντο κόνις, καὶ διατμηθῆναι παύσασθαι καίοντα. διαφθείρεται γὰρ ἡ δύναμις αὐτῶν ἐπὶ πλέον καυθεισῶν. ἐν ἑτέρῳ δὲ χυτριδίῳ καυθήτωσαν ἅλες ὀρυκτοί, μετὰ σχιστῆς στυπτηρίας ἀττικῷ μέλιτι φυραθέντες, εἶτα μετὰ τῶν ἄλλων ταῦτα μιχθέντα κοπτέσθωσαν, καὶ διασηθέντα καλῶς λεπτῷ κοσκίνῳ, πάλιν ἐν θυείᾳ τριβέσθωσαν, βέλτιον γὰρ ἔσται τὸ φάρμακον, εἰς ὅσον ἂν ἀκριβέστερον λειωθῇ. χρῆσθαι δὲ αὐτῷ δεῖ μόνους τοὺς ὀδόντας τρίβοντας χωρὶς τῶν περικειμένων οὔλων, εἰ μὴ τύχοι ταῦτα ὄντα πλαδαρά, ξηραντικὴν γὰρ ἔχον δύναμιν τὸ φάρμακον, ἐπιτήδειον μὲν ἐστὶ τοῖς ὑγροῖς οὔλοις, ἐναντίον δὲ τοῖς ξηροῖς, τὰς μέν τοι μετὰ τὰ οὖλα ῥίζας τῶν ὀδόντων, ἀνατρίβειν αὐτῷ χρή, καθάπερ γε καὶ αὐτοὺς τοὺς ὀδόντας. ἡ δὲ τῶν μιγνυμένων εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ φαρμάκου συμμετρία τοιαύτη ἐστίν, τῶν μὲν βοτανῶν μετὰ τὸ καυθῆναι ∠ ις. τῶν δὲ ἁλῶν τῶν μετὰ τῆς στυπτηρίας καυθέντων ∠ ια. ἔστω δὲ τῶν μὲν βοτανῶν ἴσος ἑκατέρας σταθμὸς μιγνύμενος πρὶν καυθῆναι. οἱ δὲ ἅλες τετραπλάσιοι τῷ σταθμῷ τῆς στυπτηρίας ἔστωσαν, τῶν δὲ ἄλλων μηδὲν καιέσθω. ξηρὰ δ' ἐμβαλλέσθω κατὰ τὴν ὑπογεγραμμένην συμμετρίαν, ὀρειγάνου κόμης ∠ β. πεπέρεως ∠ θ. ἐν ἄλλῳ ∠ β. πυρέθρου ∠ β. κόστου ∠ γ. σελίνου σπέρματος ∠ γ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ ε. ἡδυόσμου ξηροῦ ∠ β. κέρατος ἐλαφείου, ἢ αἰγείου κεκαυμένου ∠ β. σεσέλεως, ὑσσώπου, ἀνὰ ∠ β. ἐὰν εὐώδες αὐτὸ βουληθῇς εἶναι, κασσίας ἢ ἀμώμου μίξας ∠ β. εἰ δὲ βασιλεῖ σκευάσεις, ἐμβαλεῖς κινναμώμου ∠ α.

Πρὸς τοὺς σειομένους ὀδόντας ᾧ χρῶμαι.

Καλλιτρίχου καρποῦ, λίτραν α. σχιστῆς καὶ στρογγύλης, ἀνὰ ℥ γ. ναρδοστάχυος ℥ β. φύλλου ℥ α. πεπέρεως λευκοῦ ℥ α. πυρέθρου ∠ ε. κόψας καὶ σήσας ὁμοῦ πάντα, παράπτου τῶν οὔλων ἄχρι τῶν ῥιζῶν τῶν ὀδόντων.

Τὸ Τιμοκράτους ὀδοντότριμμα.

Πρὸς οὖλα πλαδῶντα μυλῶν αἱμασσόμενα, σειομένους ὀδόντας, κινουμένας μύλας, ὀζαίνας, σηπεδόνας, παρωτίδας, καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ στόματι, καὶ ὀδονταλγίας, λαβὼν τῆς περδικίας βοτάνης μόδιον ἰταλικὸν, ἐν ἄλλῳ μνᾶν, ἁλῶν λευκῶν καὶ λεπτῶν ξ α. μέλιτος ἐξάγγιον α. κόψον ὡς γενέσθαι μάζαν ψαφαρωτέραν, εἶτα ἐμβαλὼν εἰς χύτραν καινὴν περίπλασσον πηλῷ κεραμικῷ. τὸ δὲ πῶμα ἡρμοσμένον κατὰ μέσον τρῆμα ἔχον, δι' οὗ κινεῖσθω ῥάβδῳ ἐξ ἀνθρακιᾶς ὑπηνημένῳ, ἕως οὗ μήτε καπνώδης, μήτε ἀτμώδης ἀναφέρηται, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ ψύξας λάμβανε ἀπ' αὐτοῦ ∠ ιδ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ε. πεπέρεως μέλανος ∠ ς. πυρέθρου ∠ ς. στυπτηρίας σχιστῆς κεκαυμένης, καὶ ἐσβεσμένης οἴνῳ αὐστηρῷ ∠ β. κοστήρεως, σμύρνης, ὑσσώπου, σελίνου σπέρματος, γλήχωνος, ἀνὰ ℥ β. ἡδυόσμου, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀνὰ ∠ γ. ταῦτα προξηράνας ἐν ἡλίῳ, κόπτε, σῆθε, καὶ μίγνυε τοῖς ἐκ τῆς χύτρας προλελεγμένοις. Ἄλλο. περδικίου προσφάτου ∠ ι. μέλιτος ∠ δ. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ δ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ η. μέλανος ∠ γ. κοστήρεως ∠ β. σμύρνης ∠ γ. πυρέθρου ∠ β. ἡδυόσμου ξηροῦ ∠ γ. ὑσσώπου ∠ β. γλήχωνος ∠ β. σελίνου σπέρματος ∠ β. σιδηρίτιδος βοτάνης ∠ γ. ἁλῶν ὀρυκτῶν ∠ ιδ. τὴν περδίκιον καὶ τὴν σιδηρῖτιν καὶ τὸ μέλι, καὶ τοὺς ἅλας φυράσας, καῦσον, τὴν δὲ σχιστὴν ἰδίᾳ καύσας οἴνῳ σβέσον, εἶτα ὁμοῦ πάντα κόψας χρῶ. Ἄλλο. ἁλῶν ὀπτῶν διὰ μέλιτος, τῶν μετὰ τοῦ περδικίου ∠ ιδ. στυπτηρίας σχιστῆς, ὀπτῆς, ἐσβεσμένης οἴνῳ αὐστηρῷ, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀνὰ ∠ δ. ἐλξίνης, σμύρνης, ἡδυόσμου ξηροῦ, ἀνὰ ∠ γ. γλήχωνος ξηρᾶς, κοστήρεως, πυρέθρου, ὑσσώπου, σελίνου σπέρματος, ἀνὰ ∠ β. φύλλου ∠ β. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ε. μέλανος ∠ ς. κόψας, σήσας χρῶ. Ἄλλο. ἁλῶν ὀπτῶν διὰ τοῦ μέλιτος, τῶν μετὰ τοῦ περδικίου ∠ ιδ. γλήχωνος ∠ β. στυπτηρίας σχιστῆς, ὀπτῆς καὶ ἐσβεσμένης οἴνῳ αὐστηρῷ ∠ δ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ δ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ε. καὶ μέλανος ∠ ς. κοστήρεως ∠ † β. σμύρνης ∠ γ. ἡδυόσμου ∠ γ. πυρέθρου ∠ β. ὑσσώπου ∠ β. σελίνου σπέρματος ∠ β. οἱ ἅλες πεπλυμμένοι μέλιτι καλῶς φυρᾶνται, τριβέντες καὶ ἐντεθέντες εἰς χύτραν καινὴν, ἔπειτα δεῖ τὸ περδίκιον ἐπιτιθέναι μεταξὺ τῶν ἁλῶν αὐτοὺς ἐναποψομένων, ἔπειτα δὲ ἐπιθέματος ἐπιτεθέντος περιπλάσσεται πηλῷ, καὶ ἐν τῷ κλιβάνῳ ὀπτᾶται, ἐξαιρεθέντα δὲ τρίβεται συντριβομένων τῶν ἁλῶν, πάνυ δὲ λείοις χρῆσθαι.

Σμῆγμα ὀδόντων ἵνα λευκοὶ ὦσι καὶ ἀνώδυνοι, καὶ ἵνα μὴ διαβιβρώσκωνται.

Νίτρου ℥ α. σηπίας ὀστράκου ℥ α. σμύρνης ℥ α. λείοις χρῶ. ὀδοντότριμμα κάλλιστον. στυπτηρίας σχιστῆς ℥ ς. μαστίχης ℥ α. ῥόδων κόμης ℥ † γ. ἴρεως ℥ δ. λείοις χρῶ, καὶ ὕδατι χλιαρῷ διακλύζου.

Τὸ Δαμοκράτους ἐγγραφόμενον ὀδοντότριμμα.

Πυθικοῦ λεγόμενόν τι βιβλίδιον εἶναι μικρὸν, ὁ Δαμοκράτης ἐπέγραψε πυθικὸν ἀπὸ τοῦ δόντος αὐτῷ τὰς τῶν στοματικῶν φαρμάκων συνθέσεις ὀνομάσας οὕτω, ἐν ᾧ κατὰ τὸ τέλος καὶ ταῦτα γέγραπται.

Ὀδοντοτρίμμασι δὲ τούτοις χρώμενος,
Λευκοὺς τηρήσεις τοὺς ὀδόντας, κἀσινεῖς.
Τά πλαδαρά τε οὖλα καταστελεῖς ἅμα.
Αἴρεις δὲ καὶ τὰς τῶν στομάτων δυσωδίας.
Ποιῶν τὸ μὲν ἄκρως λευκὸν οὕτω σκευάσας,
Κέρας ἐλαφείου τετράκις κεκαυμένου
Λίτρας τέσσαρες, ἁλὸς λίτραν α. ἐν ἄλλο δ' εὗρον οὕτω,
Κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου,
Λίτρας ις. ἁλὸς ℥. διπλᾶς,
Ἀμμωνιακοῦ ξηροῦ τε καὶ μὴ τοῦ πικροῦ,
Χόνδρου τε λίτραν α. μαστίχης χίας λίτραν μίαν.
Κόστου λίτρας τὸ γ. ἢ πλεῖον βραχὺ,
Σχίνου τε λευκῆς ταυτὸ, καὶ λευκοῦ πεπέρεως
℥ α. φύλλου μαλαβάθρου ℥ β.
Κόψας ἐν ὅλμῳ πάντα, καὶ σήσας ἅμα
Χρῆσθαι κελεύσεις ὡς φράσω μετ' οὐ πολύ.
Εἰ δὲ θελήσεις αὐτὸ σκευάσαι ποτέ.
Πρὸς φλεγμονὴν οὔλων καὶ τραύματα ἔχοντα,
Σαρκῶν ἐπιφύσεις, τετυλωμένας, σχιστῆς
Προσέμβαλε στυπτηρίας λίτραν μίαν.

Ἄλλο Δαμοκράτους ὀδοντότριμμα.

Τὸ δὲ μᾶλλον οὕτω γενέσθαι δυνάμενον,
Μετὰ εὐχερείας καὶ τὸ συμφέρον πολὺ,
Ἔχον μετά τινος ἡδονῆς τῶν χρωμένων.
Χλωρὰν λαβὼν πολὺ τὴν σιδηρῖτιν πόαν,
Εἰς λοπάδα καινὴν εὖ μεγέθει πολλὴν ἐμβαλὼν,
Κριθῆς παράμισγε τὸ μέτριον τοῦ προσφάτου,
Κἆτα θείς γε ἐπ' αὐτῆς τῆς πόας διάμεσον,
Ἅλας περίπασσε, εἶτα τῆς πόας πάλιν,
Εἶτα κριθὴν πάλιν, εἶτα τοῦτο πολλάκις
Ποιῶν, ἀποπλήρου τὸ πᾶν κύτος τῆς λοπάδος.
Ἄνωθεν δὲ ἱκανὸν τῆς πόας τιθεὶς πάλιν,
Εἰς ἴπνον ἔχοντα θερμασίαν, ἢ κλιβάνῳ
Θεῖναι κέλευε νύκτα ὅλην ἵνα ἐκφρυγῇ,
Μᾶλλον δὲ ἵνα ἐκκαῇ, καὶ δυνηθῇ ῥαδίως
Λεῖαν γενέσθαι, καὶ διελθεῖν κοσκίνου.
Εὐωδίας δὲ χάριν πρόσβαλλε βραχὺ
Λευκοῦ πεπέρεως, καὶ λιβανωτοῦ μὴ πολύ.
Σχίνου δὲ πλεῖον, καὶ κυπέρου τῆς καλῆς.
Ταῦτα ἀφαιρῶν πάντα καταμίσγεις μόνον,
Χίας πολὺ πλεῖον, μαστίχης ξηρᾶς πάνυ
Διδόναι χρὴ τοῖς θέλουσι εἰς ἑσπέραν.
Ὄρθρου δὲ πάλιν τοῖς καθαρείοις αὐ δράσιν,
Ἐπὶ διακλύζεσθαι μετὰ φάρμακα κράμασι,
Πρόσταττε χρῆσθαι, καὶ μάλιστα εἰς ἑσπέραν.
Ὄθρου δ' ὀξυμέλιτος εὖ κεκραμένου.
Μάλιστα πρὸς τὰς τῶν στομάτων δυσωδίας.

Παρὰ Αὐρηλίου.

Στυπτηρίας καύσας ἐπὶ μύκητος χαλκοῦ καὶ ὀστράκου, κατασβέννυε οἴνῳ αὐστηρῷ, ἀπὸ ταύτης λάβε μαστίχης 𐅻 ϛ. λιβανωτοῦ 𐅻 α. φύλλου ∠ δ. κυπέρου ∠ δ. καὶ χρῶ. Ἄλλη ᾗ χρῶμαι. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ∠ β. μαρμάρου 𐅻 α. ὀριγάνου ∠ δ.

Περὶ φαρμάκου συνθέσεως προφυλακτικοῦ ὀδόντων.

Τραγοριγάνου ∠ β. ὑσσώπου ∠ δ. περδικίου βοτάνης τῆς περδικιάδος ἀναδευθείσης μέλιτι καὶ ἅλατι λεπτῷ καὶ καυθείσης ἐν χύτρᾳ ὡς ἀνθρακωθῆναι 𐅻 γ. πεπέρεως ∠ δ. κόψας, σήσας, τούτῳ χρώμενος, ἀπόθου, οὔτε ἀλγήσουσιν οἱ ὀδόντες, οὔτε τμηθήσονται, οὔτε παρουλίδες αἱμαχθήσονται, οὔτε ὑποφαρκώσουσιν, οὔτε ῥευματισθήσονται, ἕξεις δὲ εὐώδες τὸ στόμα, καὶ λαμπροὺς τοὺς ὀδόντας, τινὲς δὲ τρίχας καύσαντες ἐν χύτρᾳ προσβάλλουσι τῷ φαρμάκῳ, ἢ κύβιον. κατ' ἰδίαν γὰρ ἐάν τις χρήσηται τῇ σποδιᾷ, οὐκ ἀλγήσει.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ ϛʹ.

Ἀληθὴς μὲν ἀμέλει, καὶ ὁ λεγόμενος ὑπὸ τῶν πλείστων τεχνιτῶν ἐστιν ὁ λόγος, ὡς οὐκ ἴσον, οὐδ' ὅμοιον εἴη παρὰ ζώσης φωνῆς μαθεῖν, ἢ ἐκ συγγράμματος ἀναλέξασθαι. τοῖς γε μὴν φιλοπόνοις καὶ φύσει συνετοῖς, οὐχ ἡ τυχοῦσα πολλάκις ὠφέλεια γίνεται βιβλίοις ἐντυγχάνουσιν σαφῶς γεγραμμένοις. ἐπιστάμενος οὖν κἀγὼ πρώτοις μὲν τοῖς ἑταίροις, ὅσοι καὶ διὰ τῶν ἔργων ἔγνωσαν ὁπόσην ἔχει δύναμιν ἡ λογικὴ μέθοδος εἰς εὐπορίαν φαρμάκων, οὐ σμικρὸν ὄφελος ἐκ τῆσδε τῆς πραγματείας ἔσεσθαι, βουλόμενος δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις βοηθεῖν ὅσοι κάμνειν ἐπὶ τοῖς καλλίστοις οὐκ ὀκνοῦσιν, τὴν τοῦ λόγου τοῦδε διέξοδον ἐνεστησάμην, οὐκ ἐπιτετμημένην, οὐδὲ σύντομον ἐν αὐτῇ τὴν διδασκαλίαν ποιούμενος, ἀλλ' ἐκτεταμένην τε καὶ μακροτέραν, ὁποίαν διὰ τῶν ἄνευ γραφῆς λόγων ἑκάστοτε πρὸς τοὺς ἑταίρους εἴωθα ποιεῖσθαι. διαφέρει γὰρ ἡ λογικὴ τῶν βοηθημάτων εὕρεσις τῆς ἐμπειρικῆς, ὡς καὶ πρόσθεν ἤδη μοι κατὰ τὸν τῶν νεωτέρων λόγον εἴρηται, τῇ καθόλου γνώσει τῆς δυνάμεως τῶν φαρμάκων, οἷς χρῆσθαι προσήκει καθ' ἕκαστον τῶν παθῶν. ἐπὶ γοῦν τῶν στοματικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων, ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ τῶν μόρων, ἅπασι γινωσκόμενον, ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἰάσεως ἐστὶ κοινὸς ἁπάντων τῶν φλεγμαινόντων μορίων, εἶθ' ἑξῆς ὁ δεύτερος ἴδιος ἐξ αὐτοῦ θεραπευομένου. τίς οὖν ἡ τῶν φλεγμαινόντων ἐστὶ διάθεσις, ἐγνῶσθαι χρὴ πρότερον, εἰ μέλλοιμεν ἐξ αὐτῆς ἔνδειξίν τινα τῶν βοηθημάτων λήψεσθαι. προμεμαθήκαμεν δὲ καὶ προαποδεδειγμένον ἔχομεν, ἐξ ἐπιρροῆς αἵματος θερμοῦ γίνεσθαι τὰς φλεγμονάς. ἐμάθομεν δὲ καὶ ὡς τὸ ἐπιρρέον τοῦτο, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀναστεῖλαί τε καὶ ἀποκρούσασθαι προσήκει, πλὴν εἰ παλινδρομήσει ἐπί τι κύριον μόριον, ἕτερόν τι μεῖζον ἐργάζεσθαι πολὺ κακόν. ἀλλ' οὐ νῦν ἐστιν χρεία τῶν τοιούτων διορισμῶν, ὡς μεμνημένων γὰρ ἡμῶν ὅπως χρὴ τὸ σύμπαν σῶμα προπαρασκευάζειν, εἰς τὴν κατὰ τὸ μόριον ὁτιοῦν συνισταμένων παθῶν ἴασιν, ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀφίξομαι. καὶ γὰρ φλεβοτομίᾳ χρώμεθα, καὶ καθάρσει, καὶ κλυστῆρσι, καὶ ἀσιτίαις, ὅταν ἡμῖν τὸ πᾶν σῶμα φαίνηται πληθωρικόν, ἢ κακόχυμον ὑπάρχον. εἰ δὲ μηδέτερον εἴη τούτων, ἐπὶ τὴν διὰ τῶν τοπικῶν ἴασιν εὐθέως ἀφικνούμεθα. πῶς οὖν εὑρίσκειν αὐτὰ χρὴ τὸν μέλλοντα καλῶς ἰᾶσθαι τὰς ἐν τῷ στόματι φλεγμονάς. ὁ γάρ τοι λόγος οὗτος εὐθέως σε διδάσκει, καὶ πῶς δεῖ τοῖς εὑρημένοις χρήσασθαι προσηκόντως. ἑωρακότας δὲ τοὺς ἑταίρους πολλάκις ἀναμιμνήσκω τοῖς τῶν καλεσάντων ἰατρῶν εἰς συμβουλήν με φαρμάκοις θεραπεύσαντα τὰς διαθέσεις, ὧν ἕνεκεν ἐκλήθην. ἀδύνατον γάρ ἐστι καλῶς χρῆσθαι φαρμάκῳ, μὴ γινώσκοντα τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐνεργοῦν ὠφελεῖ. κατὰ τὸν οὖν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἐν τῷ στόματι συνισταμένων φλεγμονῶν, ὁ κοινὸς σκοπὸς ἁπασῶν αὐτῶν, ἐὰν προσλάβῃ τὴν ἐκ τῆς τοῦ μορίου φύσεως ἔνδειξιν, εὑρήσει πρῶτον μὲν τὸ γένος τῶν φαρμάκων οἷς χρῆσθαι προσήκει, εἶτα ἑξῆς τὰς κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς διαφοράς, ἐάν γε προγινώσκῃ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν, ὡς ἤδη πολλάκις ἐλέχθη. τὸ μὲν οὖν γένος τῶν ἀποκρουστικῶν φαρμάκων ἐπὶ τῶν ἀρχομένων φλεγμονῶν ἐν τῇ τῶν ψυχόντων ἐστὶν ὕλῃ. τούτων δὲ αὐτῶν διττῶν ὄντων ὡς ἐμάθομεν, ὅσα στύφειν πέφυκεν, ἐναργεστέραν ἔχει τὴν δύναμιν εἰς τὸ θᾶττον ἀποκρούσασθαι τὸ ἐπιρρέον, ὑπάρχει δ' εὐθέως αὐτοῖς καὶ τὸ συνάγειν καὶ πυκνοῦν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος, ᾧ προσάγεται. κοινὸς μὲν οὖν ὁ σκοπὸς οὗτος ἐστὶ τῆς τῶν ἀρχομένων φλεγμονῶν κωλύσεως, ἀπὸ τοῦ πάθους ἐνδεικτικῶς εὑρημένος. ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ θεραπευομένου μορίου τῆς φύσεως αὐτῷ προσέρχεται, γινωσκόντων ἡμῶν ἀραιοτέραν εἶναι καὶ μαλακωτέραν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κατὰ τὸ στόμα χιτῶνος, οὐ σμικρῷ τοῦ περιέχοντος ὅλον τὸ σῶμα δέρματός τινος. ὑπάρχει δέ τι καὶ ἄλλο τοῖς κατὰ τὸ στόμα μορίοις ἴδιον, οὐχ ὑπάρχον τῷ δέρματι. τῆς τε γὰρ ἀηδίας τῶν προσφερομένων αἰσθάνεται φαρμάκων, ὑποκειμένους τε δύο πόρους ἔχει, δι' ὧν εἴς τε τὴν γαστέρα καὶ τὸν πνεύμονα καταρρυῆναι δύναται τῶν στοματικῶν φαρμάκων, ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ διὰ χαλκάνθου, καί τις ἰατρὸς, οὔτε ἀσύνετος, οὔτε ἄπειρος φαρμάκων δυνάμεως, μίξας τοῦτο τῷ στοματικῷ, πολὺ μὲν ἰσχυρότερον εἰργάσατο, βλάπτων δὲ ἱκανῶς, ὁπότε περιρρυείη πρὸς τὸν στόμαχον ἢ τὸν λάρυγγα, καὶ ταῦτα μὲν εὐθέως αὐτά, καὶ δι' αὐτῶν δὲ τὴν γαστέρα τε καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, καὶ τὸν πνεύμονα. συνυπάρχει δὲ τῷ φαρμάκῳ, καὶ ἡ περὶ τὴν γεῦσιν ἀηδία, κατά τε τὴν χρῆσιν αὐτὴν ἀνιῶσα καὶ παραμένουσα δι' ὅλης ἡμέρας, ὡς κἂν ταῖς ἐδωδαῖς εἶναι λυπηράν. τοῖς οὖν οὕτως ἰσχυροῖς τε ἅμα καί τινα δηλητηρίαν ἔχουσιν δύναμιν, οὐ προσήκει χρῆσθαι θεραπεύοντι τὰς ἐν τῷ στόματι διαθέσεις, ἄνευ μεγάλης ἀνάγκης. οὐ γὰρ περὶ φλεγμονῶν μόνον εἰρῆσθαι χρὴ νομίζειν τὸν λόγον, ὅτι μηδ' ἐκ τῆς τούτων ἐνδείξεως εὕρομεν αὐτόν, ἀλλὰ κοινὸν εἶναι πάντων τῶν κατὰ τὸ στόμα, τὴν ἔνδειξιν ἐκ τῆς φύσεως τοῦ μορίου ἐσχηκότα. ταῦτ' οὖν ἐννοήσας ὁ τὸ διὰ χυλοῦ τῶν συκαμίνων φάρμακον συνθείς, πρῶτον μὲν ἕψησεν αὐτὸν μετὰ μέλιτος, ὅπως ἀποκείμενον ἕτοιμον ἔχοι καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτόν, οὐ μόνον ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν ἐκθλίψαντα τὴν ὀπώραν, ἐστὶ τῷ χυλῷ χρῆσθαι. βελτίων

γὰρ μόνος ἐπὶ τῶν ἀρχομένων φλεγμονῶν, καί με πολλάκις οὕτως ἐπὶ τῶν τοιούτων φλεγμονῶν χρώμενον ἐθεάσασθε. διαρκέστερος δὲ ἰδίως ὁ μετὰ τοῦ μέλιτος σκευαζόμενος. ὠνόμασα δὲ αὐτὸν διαρκέστερον, οὐ μόνον ὅτι ταχέως διαφθείρεται χωρὶς τῆς μετὰ τοῦ μέλιτος ἑψήσεως ἀποτεθείς, ὡς μηκέτι ἔχειν ἡμᾶς αὐτῷ χρῆσθαι κατὰ τὸν ἐφεξῆς χρόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι χρησιμώτερός ἐστιν, εἰς τοὺς ἑπομένους καιροὺς τῆς φλεγμονῆς ἄχρι τῆς παντελοῦς ἰάσεως. ὥσπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῶν ἀπωθουμένων τὸ ἐπιρρέον ἐστὶ χρεία φαρμάκων, οὕτω μετὰ τὴν ἀρχὴν ἄχρι τοῦ τέλους, μικτοῦ τινος ἐξ ἀμφοῖν, τοῦ τε ἀποκρουομένου, καὶ τοῦ διαφοροῦντος. ἐπικρατεῖν δὲ χρὴ κατὰ μὲν τοὺς πρώτους χρόνους τὸ στύφον, ἐπὶ δὲ τῆς τελευτῆς τὸ διαφοροῦν, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τὴν τούτων ἰσομοιρίαν ὑπάρχειν ἀμφοῖν, ὅταν ᾖ οἷον σκιρρῶδες λείπηται τῆς φλεγμονῆς, οὐδ᾽ ὅλως χρὴ μεμίχθαι τῷ διαφοροῦντι τὸ στύφον, ἐὰν κεκενωμένον ᾖ τὸ σύμπαν σῶμα, οὐ μὴν οὐδὲ ἐν ἀρχῇ τῷ στύφοντι τὸ διαφοροῦν, ἄμεινόν ἐστι μιγνύειν. ὁ δὲ τὸ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν συκαμίνων φάρμακον συνθείς, ὀλίγον γε φαίνεται κρόκου τε καὶ σμύρνης αὐτῷ συμμίξας, κοινὴν μὲν ἐχόντων δύναμιν τὴν πεπτικὴν τῶν φλεγμονῶν, ἰδίαν δὲ ἑκατέρου. τοῦ μὲν κρόκου τὸ στύφον, τῆς σμύρνης δὲ τὸ θερμαίνειν εἰς τοσοῦτον, ὡς διαφορεῖν ἱκανῶς. ἐξικνεῖται γάρ τοι μέχρι τοῦ βάθους τῶν σωμάτων ἡ σμύρνα μᾶλλον τοῦ κρόκου, λεπτομερῆ τὴν οὐσίαν ἔχουσα, καὶ ἐκ τούτου διττὴν ὠφέλειαν παρέχεται. συνεπαγομένη μέν πως ἅμα αὐτῇ καὶ τὰς τῶν μεμιγμένων δυνάμεις, ἐκθεραπεύουσα δὲ μέχρι τοῦ βάθους τὰ φλεγμαίνοντα. καὶ μέντοι καὶ συμπράττουσιν ἀλλήλοις ὅ, τε κρόκος καὶ ἡ σμύρνη πρὸς τὴν εἰς τὸ βάθος δίοδον. ὁ μὲν οἷον ἐπωθῶν τὴν σμύρναν, ἡ δ᾽ ὡς ἂν εἴποι τις ποδηγοῦσα τὸν κρόκον. ὥσπερ γὰρ ἧττον ἔχει λεπτομερῆ τὴν οὐσίαν ὁ κρόκος τῆς σμύρνης διὰ τὴν στύψιν, οὕτως ἡ σμύρνα λεπτομερεστέραν ἔχουσα, θᾶττον μὲν εἰς τὸ βάθος διαπέμπει τὴν ἑαυτῆς δύναμιν, θᾶττον δὲ παλινδρομεῖ πρὸς τὸ δέρμα συναναφέρουσα τὰ λεπτυνθέντα τῶν ἐν τῷ βάθει. ταύτης οὖν αὐτῆς τὸ τάχος τῆς ἐπανόδου κωλύουσιν αἱ τῶν στυφόντων μίξεις, οὐ γὰρ δὴ μόνος ὁ κρόκος. ἔστι γοῦν ἐν τῷ διὰ μόρων ὀνομαζομένῳ φαρμάκῳ στοματικῷ, τῶν τε συκαμίνων ὁ χυλὸς οὐκ ὀλίγην στύφουσαν ἔχων ποιότητά τε καὶ δύναμιν, ἕτερά τε τῶν ἐπιμιγνυμένων, ὅταν ἰσχυρόν τις τὸ φάρμακον γενέσθαι βουληθῇ. ταῦτ᾽ οὖν τὰ στύφοντα, ποδηγεῖται μὲν ὑπὸ τῆς σμύρνης, συνεπωθεῖ δ᾽ ἐκείνην αὐτά, καὶ οὕτως ἀλλήλοις συμπράττει, πρὸς τὸ μέχρι πλείονος ἐξικνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν. ἐθεάσασθε δέ με πολλάκις τῷ διὰ μόρων φαρμάκῳ, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν μιγνύντα ῥοῦ χυλόν, ἢ ὄμφακος, ὃ καλοῦσιν ἰδίως ὀμφάκιον. εἰ δὲ μὴ παρείη ταῦτα, ῥόδων ἄνθος, ἢ αὐτὰ τὰ ῥόδα ξηρά, βαλαύστιόν τε καὶ κυτίνους, καὶ σίδια ξηρά, καὶ κηκίδα τὴν ὀμφακῖτιν ὀνομαζομένην. ἔτι τε τὸν τῆς πίτυος φλοιόν, καὶ τὸν τοῦ λιβανωτοῦ, καὶ τῶν τῆς ὑποκυστίδος τε καὶ σχίνου χυλόν, καὶ συνελόντι φάναι τὰ στύφοντα πάντα, χωρὶς τὴν φθαρτικὴν δύναμιν ἐχόντων, ἣν ὀνομάζουσι δηλητήριον, εἶδός τι τῶν θανασίμων οὖσαν. ἐμάθετε γὰρ ὡς οὐ πᾶν τὸ θανάσιμον εὐθύς ἐστι καὶ δηλητήριον. ὥσπερ δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς φλεγμονῆς ἡ τῶν τοιούτων μίξις ἰσχυρότερον ἐργάζεται τὸ στοματικὸν φάρμακον, οὕτως ὅταν στῇ τὸ ἐπιρρέον, οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἐστὶ χρεία μόνον. ἀρκεῖ γὰρ τηνικαῦτα τὸ τοῦ κρόκου τε καὶ τῆς σμύρνης προσειληφὸς εἰς τὸ πέψαι τὴν φλεγμονήν, ὡς ὁπόταν γε πεφθῇ μίγνυμεν ἤδη τι καὶ τῶν διαφορούντων, ὡς ἐθεάσασθε πολλάκις ἐμβάλλοντά με τὸν ἀφρὸν τοῦ νίτρου, καί ποτε καὶ αὐτὸ τὸ νίτρον, ὅσον ἐστὶ λεπτομερὲς ὀνομαζόμενον ὑπὸ πάντων ἤδη βερνίκιον. ἔτι τε πρὸς τούτοις θεῖον ὃ καλοῦσιν ἄπυρον, ἐνίοτε δὲ στέρεον. ἀναφεψημένου αὐτῷ ποτὲ μὲν ὀριγάνου, ποτὲ δὲ ὑσσώπου, ποτὲ δὲ ἄλλου τινὸς τῶν ὁμοίων, οἷον γλήχωνος, θύμβρας, θύμου, καλαμίνθης, ἡμέρου τε καὶ ἀγρίας. οὕτω μὲν ἄν τις αὐτῷ τῷ διὰ μόρων φαρμάκῳ καλῶς χρῷτο τῷ ποσῷ τῶν καθόλου σκοπῶν ἐξαλλάττων αὐτοῦ τὴν χρῆσιν. ἄχρι μὲν ἐπιρρεῖ τι, τοῖς ἀποκρούεσθαι προσήκει. στάντος δὲ αὐτοῦ, τὰ πέττοντα προσφέρειν, εἶτα ἑξῆς τὰ διαφοροῦντα. δῆλον γὰρ ὅτι ταύτῃ χρώμενος τῇ μεθόδῳ, καὶ ἐπιγινώσκων τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν, οὐδέ ποτε ἀπορήσει βοηθημάτων, ἐάν τε κυνηγῇ τε κατ᾽ ὄρος, ἐάν τε καταπράττηταί τι τῶν κατ᾽ ἀγρὸν ἔργων, ἐάν τε ἐν ὁδοιπορίᾳ ποτὲ τῶν παρεσκευασμένων ἀπορῇ φαρμάκων, ὡς Ἐρασίστρατος ἔγραψεν, ἐθεράπευσεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὸν τοῦ βάτου χυλὸν ἐλθών, οὐ παρόντος ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ τοῦ ἀνδρωνίου. γινώσκων γὰρ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἀνδρώνιον ἐν τῷ στύφειν ἔχει τὸ κῦρος τῆς θεραπείας ἐζήτησεν ὕλην στύφουσαν, οὐχ ὡς οἱ περὶ Σεραπίωνα καὶ Μηνόδοτον φασίν, ἐμπειρικῇ χρησάμενος ὁμοίου μεταβάσει. κατὰ ταύτην γὰρ ὑμῖν ἔδειξα πλείστην μὲν ἀνομοιότητα τοῦ χυλοῦ τοῦ βάτου πρὸς τὸν ἀνδρώνιον τροχίσκον ὑπάρχουσαν, ὀλιγίστην δὲ ὁμοιότητα καθ᾽ ἓν μόνον τὸ στύφειν. ἀλλ᾽ ὅ γε τὴν γενικὴν δύναμιν, ἣν καθόλου καλοῦσιν, ἐπιστάμενος, ἐν ᾗπερ ἂν ὕλῃ ταύτην εὑρίσκοι, θαρρῶν ἐκείνῃ χρῆται. πάμπολυ δὲ πλῆθος ὑλῶν τοιούτων, αἷς ἁπάσαις ἔνεστι χρήσασθαι, μόνας φεύγοντα τὰς ἄγαν ἀηδῆ τινα δύναμιν ἐχούσας φθαρτικήν. οὕτως οὖν κἀγὼ τῷ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν χλωρῶν καρύων συνεκεύασα φάρμακον, οὔτε ἰδών τινα τῶν διδασκάλων, οὔτε γεγραμμένον εὑρών, οὗ τῆς δυνάμεως πεπείραμαι πολλῷ τῆς τῶν ἄλλων στοματικῶν δυνάμεως ὑπερεχούσης. ἄλλα δὲ λέγω, τό, τε διὰ τῶν μόρων, καὶ τὸ διὰ τῶν βατίνων (οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὸν καρπὸν τοῦ βάτου) καὶ τρίτου τοῦ διὰ γλεύκους, καὶ τετάρτου τοῦ διὰ τῶν ῥοιῶν χυλοῦ, καὶ πέμπτου τῶν διὰ τῶν στυφόντων μήλων, ὧν κάλλιστ᾽ ἐστὶ τὰ κυδώνια, καὶ τὰ στρουθία καλούμενα, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν τὰ κεστιανὰ παρὰ Ῥωμαίοις ὀνομαζόμενα. σύνθετα δὲ ἐκ πολλῶν τοιούτων ἐστὶν τὰ διὰ τῶν ὀπωρῶν σκευαζόμενα.

Περὶ τοῦ διὰ καρύων στοματικοῦ.

Ἐγὼ δ᾽ ὅτε πρῶτον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα, πορευθεὶς εἰς ἀγρόν, εὗρον τινὰ τῶν κηπουρῶν ὑπό τε σταφυλῆς, καὶ παρισθμίων καὶ ἀντιάδων πνιγόμενον. ἐχρῆτο δὲ διαχρίσματι μελικράτῳ, ῥόδων ἐναφεψημένων ἐν αὐτῷ. θεασάμενος οὖν ἀκμάζοντα τὸν καρπὸν τῶν καρύων, ἐκέλευσα περιελόντας αὐτῶν τὸ ἔξωθεν λέπος, ᾧ καὶ τοὺς βαφέας ἑωράκειν χρωμένους, αὐτίκα κόψαντας ἐν ὅλμῳ δι᾽ ὀθονίου τὸν χυλὸν ἠθῆσαι, μὴ γινώσκων ὅπως ἔχοι πάχους ἢ λεπτότητος. εὑρεθέντος δὲ ὑδατώδους αὐτοῦ καὶ λεπτοῦ κατὰ τὴν σύστασιν, ἀνακογχυλίζεσθαι προστάξας αὐτῷ τὸν κηπουρόν, ἐπειδὴ πάνυ λεπτὸς ἐφαίνετο, προαφεψήσας ἔμιξα μέλι σύμμετρον, ὡς ἐπὶ

τοῦ διὰ μόρων ἐπιστάμην μιγνύμενον, ἑψήσας τε μέχρι συστάσεως μελιτώδους, κατέλιπον χρῆσθαι τῷ κηπουρῷ. θεασάμενος δὲ ταχίστην τὴν ὠφέλειαν ἀκολουθοῦσαν αὐτῷ, βέλτιον ἡγησάμην ἐπὶ πολλῶν πειραθῆναι, κἀκ τούτου βάσανον ἱκανὴν λαβὼν τῆς δυνάμεως τοῦ φαρμάκου, διὰ παντὸς χρῶμαι καθάπερ ἴστε. θαυμάζειν οὖν ἐπῆλθέ μοι τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν οὐδενὸς αὐτῶν ἐπινοήσαντος, εὐπορίστῳ τε καὶ γενναίῳ τῷ χυλῷ τούτῳ χρῆσθαι, καὶ ταῦτα μέντοι θεωμένων ὅπως αἱ χεῖρες βάπτονται τῶν λεπιζόντων τὰ κάρυα τὰ χλωρά. φαίνεται γὰρ ἐκ τούτων ὁποῖός τις αὐτῶν ὁ χυλός, καὶ ὡς δυσέκπλυτος ὑπάρχει ἡ στύψις, ὥστε μηδὲ διὰ τῶν γενναιοτάτων ἐκπλύνεσθαι ῥυμμάτων. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐθαύμασα τῶν ἰατρῶν, εἰ καὶ τοὺς βαφέας ὁρῶντες, ὡς τοιούτοις χρωμένους τοῖς λέμμασι τῶν καρύων, οὐκ ἐνόησαν ἰσχυρὰν εἶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. εἰ μὴ γὰρ ἐγκατέβαινε τῷ βάθει τῶν χειρῶν, ἢ δι' ὅλης διεδύετο τῆς οὐσίας τῶν ἐρίων, οὐκ ἂν ἦν δυσέκπλυτον. ἐγκαταβαίνουσα δέ, δηλοῖ λεπτομερῆ τὴν οὐσίαν εἶναι τοῦ χυλοῦ, μάλιστα δὲ ὠφελεῖν εὔλογον ἐστὶ τὴν στύψιν, ὅταν ἐν οὐσίᾳ τοιαύτῃ περιέχηται. τὰ γάρ τοι παχυμερῆ τῶν στυφόντων, συνάγοντα τῇ στύψει, καὶ πυκνοῦντα τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν τῶν σωμάτων οἷς ὁμιλεῖ, μέχρι τοῦ βάθους τῶν σωμάτων ὁδοιπορεῖν ἑαυτὰ κωλύει. οἷς γὰρ καὶ ἄλλως διὰ τὸ παχυμερὲς τῆς οὐσίας ἀδύνατον ἦν ἐξικνεῖσθαι πρὸς τὸ βάθος, τούτοις ἔτι ἀδυνατώτερον πυκνωθέντος τοῦ σώματος ὅλον ὠφελῆσθαι τὸ φλεγμαῖνον. ἄριστον οὖν εἶναι τὸν χυλὸν τῶν καρύων πεισθείς, ἑψηθέντος τε μετὰ τοῦ μέλιτος αὐτοῦ γευσάμενος, οὐδὲν ἀηδὲς ἔχοντος, εἰς τέτταρας μοίρας ἀεὶ διαιρῶν, ἐμβάλλωμεν αὐτίκα τῇ μιᾷ τῶν στυφόντων τι, τῇ δευτέρᾳ δὲ σμύρνης, καὶ κρόκου, καὶ τῇ τρίτῃ θείου ἀπύρου, καὶ νίτρου. τὴν τετάρτην δὲ φυλάττω μόνην εἰλικρινῆ, παιδίοις τε χρήσιμον ἐσομένην διὰ τὴν γλυκύτητα, καὶ τοῖς ἐκλύτοις τὴν γνώμην ἀνδράσι καὶ γυναιξίν. ἐγὼ μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ λόγου ποδηγηθείς, εὗρον ὥσπερ τὴν τῶν νοσούντων ἀγωγήν, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἁπάντων ἄμεινον. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τὸ διὰ τῶν βατίνων ἰσχυρότερον τοῦ διὰ τῶν μόρων, ὥσπερ γε τοῦτο τοῦ διὰ τοῦ γλεύκους. ἁπάντων δὲ τούτων βέλτιον ἐστὶ τὸ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν καρύων. ἐπὶ μὲν ἀρχομένων τῶν φλεγμονῶν ἅμα τοῖς στύφουσιν ἰσχυρῶς σκευασθέν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀκμαζουσῶν, εἰ κρόκου τι καὶ σμύρνης προσλάβοι, καὶ μέντοι καὶ μόνον ἐνίοτε δύναται τὰς μετρίας φλεγμονὰς ἰᾶσθαι. ἡνίκα δὲ διαφορεῖσθαι χρὴ τὸν σφηνωθέντα τὴν φλεγμονὴν ἐργασάμενον χυμόν, μετὰ τῆς τῶν δριμέων μίξεως χρήσιμον ὑπάρχει. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τίς μοι τῶν πενήτων ἰατρῶν ἀγαπᾶν αὐτό, εἰ πυξίδα μίαν ἔχοι πληρῶσαι τοῦ φαρμάκου, σκευάσας ἅπαξ. ἐμὲ δὲ κελεύειν, ἢ ἐξ ἀρχῆς εὐθέως τέτταρας αὐτοῦ ποιῆσαι συνθέσεις, ἢ μίαν ἀποθέμενον, ἐκ μέλιτός τε καὶ χυλοῦ συγκειμένην ἐπὶ τῆς χρείας αὐτῇ μιγνύειν, ἄχρι μὲν ἐπιρρεῖ τι τοῖς φλεγμαίνουσι τὰ στύφοντα σφοδρῶς, ἐπειδὰν δὲ παύσηται, τὰ πέττοντα. κενώσεως δὲ χρῃζόντων τῶν ἐπιρρυέντων, τὰ διαφοροῦντα. δύσεργον δ' εἶναι τοῦτο, καὶ χαλεπόν, οἷς οὐκ ἔστιν οἴκοι παρασκευὴ τῶν ἁπλῶν ἁπάντων φαρμάκων. ἀλλ' οὐδ' εἰς ὁδοιπορίας ἐπιτήδειόν με παρασκευὴν ὑφηγεῖσθαι, καθ' ἃς οὐχ οἷόν τε τέτταρας ἑκάστου φαρμάκου διαφορὰς ἐπιφέρεσθαι. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ἐπενοήθη κἀμοὶ καὶ τοῖς πρὸ ἐμοῦ τὰ μέσα ταῖς δυνάμεσι φάρμακα, πρός τε τὰς ὁδοιπορίας ἐπιτήδεια γενησόμενα, καὶ τοῖς πένησιν ἰατροῖς χρήσιμα. τίνα μὲν οὖν ἐστὶ ταῦτα, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ, νυνὶ δὲ ἀπαντῆσαι τῷ λόγῳ τῶν πενήτων ἰατρῶν βούλομαι. καθάπερ γὰρ αὐτοὶ τὴν πενιχρὰν παρασκευὴν ἐπαινοῦσιν, οὕτω χρὴ καὶ τοῖς πλουσίοις ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ἀξίαν πλούτου παρασκευὴν φαρμάκων κεκτῆσθαι. γινώσκω γὰρ ἤδη που καὶ αὐτὸς οὐ μόνον ἰατροὺς πένητας ὄντας πολλούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν θεραπευομένους, οἷς ἀγαπητόν ἐστιν ἐπειδὰν νοσῶσιν χόνδρον ἅμα μελικράτῳ προσενέγκασθαι, καὶ καθαρὸν ἄρτον ἔχειν, ἤτι τῶν εἰς κατάπλασμα χρησίμων ἀλεύρων. ἀλλὰ τὸν γεγραφότα θεραπευτικὴν πραγματείαν, εὔλογόν ἐστιν ἁπάσης τῆς ὕλης μνημονεύειν, ὅπως τοῖς τε εὐπορῶσιν αὐτοῖς ὑπάρχῃ τεχνικῶς χρῆσθαι, τοῖς τε πένησιν ἐκείνοις μόνοις ὧν ἂν ἑκάστοτε τύχωσιν, εὐποροῦντες.

Περὶ τῆς τῶν μέσων θέσεως φαρμάκων.

Εἴπωμεν οὖν ἤδη τι περὶ τῆς τῶν μέσων φαρμάκων συνθέσεως, ἀπὸ τοῦ διὰ τῶν μόρων ἀρξάμενοι. κοινὸν δὲ αὐτοῖς ἐστὶ πρὸς τὰ μέσα τὴν συμμετρίαν ὁρίσαι τοῦ μέλιτος πρὸς τὸν χυλόν, εὑρίσκεται δὲ αὕτη διὰ τῆς πείρας. ἀναμίξας γὰρ τῷ μέλιτι τὸν μιγνύμενον χυλόν, καὶ γευσάμενος, εἰ μέν σοι φαίνοιτο συμμέτρως ἔχειν, ὁμοίως αὖθις αὐτὰ μίξεις. εἰ δὲ ἐλλείπειν σοι δοκοίη, προσθήσεις, οἷον εὐθέως ἐπὶ τοῦ τῶν συκαμίνων χυλοῦ τὸ πέμπτον εἰ μιχθείη μέλιτος, ἐν αὐτῇ μέσῃ κράσις, ὡς ἑψηθέντες τοῦ φαρμάκου τοῖς πλείστοις μὲν ἀρέσκειν πάνυ τὴν μίξιν, ὀλίγους δὲ μέμψασθαι, τοὺς μὲν ὡς γλυκύτερον εἴη, τοὺς δὲ ὡς αὐστηρότερον. ὡς γὰρ καὶ τὸ μελίκρατον ἔνιοι μὲν ὑδαρέστερον, ἔνιοι δὲ γλυκύτερον ἥδιστα πίνουσιν, οὕτω καὶ τοῖς φαρμάκοις ἑκάτεροι χαίρουσι κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. ὅταν γοῦν τις αὐτῷ φάρμακον ἀξιώσῃ σκευασθῆναι, πάντως δεῖ που τεθεᾶσθαι τῷ μὲν γλυκυτέροις ἡδομένῳ, πλέον τοῦ μέλιτος ἐμβάλλοντα, τῷ δὲ τοῖς ἐναντίοις ἧττον. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν καταπινομένων φαρμάκων στοχάζεσθαι χρὴ μάλιστα τῆς τῶν προσφερομένων αὐτὰ φύσεως. τὸ γὰρ ἀηδῶς ληφθέν, ἀνατρέπει τὸν στόμαχον. ἐπὶ δὲ τῶν στοματικῶν ἐγχωρεῖ καταφρονῆσαί ποτε τῆς τοιαύτης ἀκριβείας. ἡ τοίνυν μέση κρᾶσις, ὥσπερ ἔφην, τοῦ χυλοῦ πρὸς τὸ μέλι πενταπλάσιον ἐχέτω τὸν χυλὸν τῷ πλήθει. ἄκουε δέ μου προσέχων τὸν νοῦν ἀκριβῶς, οἷς χρῶμαι ῥήμασιν ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα συμμετρίᾳ τῶν μιγνυμένων φαρμάκων. ἄρτι μὲν γὰρ ἐκέλευσα πενταπλάσιον εἶναι τῷ πλήθει τὸν χυλὸν τοῦ μέλιτος, οὐδὲν διαφέρον εἰ καὶ κατὰ τὸν ὄγκον εἴποιμι πενταπλάσιον εἶναι δεῖν αὐτόν. ὁποτέρως γὰρ ἂν ῥηθῇ, μετρῆσαι χρὴ τὰ μιγνύμενα φάρμακα, τῷ μέντοι σταθμῷ κελεύσαντός μου πενταπλάσιον εἶναι τόδε τὸ φάρμακον, τοῦ δὲ διὰ ζυγοῦ χρὴ ποιεῖσθαι τὴν συμμετρίαν τοῦ βάρους αὐτῶν. ἄχρι μὲν οὖν τῆς τοῦ χυλοῦ πρὸς τὸ μέλι μίξεως, οὐκ ἀναγκαῖον ἐστὶ κοτύλης ἢ κυάθου μνημονεύειν, ἀλλ' ἀρκεῖ φάναι πενταπλάσιον εἶναι χρῆναι τὸν χυλὸν τοῦ μέλιτος. ἐὰν δέ τι τούτῳ μιγνύῃς ἄλλο τῶν εἰρημένων ἀρτίως, ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰπεῖν ὁπόσοις οὖσι κατὰ τὸν ὄγκον αὐτοῖς, ὁπόσον μίξεις ἐκείνων ἐπὶ ζυγοῦ στήσας, οἷον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ διὰ τῶν μόρων ἐν τῇ τοῦ Καππάδοκος Ἥρα βίβλῳ φαρμακίτιδι, μέλιτος ἐμβάλλεται λίτραν α. τοῦ χυλοῦ δὲ τῶν μόρων λίτρας ς. ἐπιμίγνυσι δ' αὐτοῖς ∠ α. τοῦ κρόκου, τῆς δὲ σμύρνης τὸ διπλάσιον. ἴσον δὲ τῷ κρόκῳ βάλλει, καὶ τοῦ χυλοῦ τοῦ ὄμφακος, ὅπερ ὀμφάκιον ὀνομάζεται, καὶ τούτου

πάλιν ἥμισυ τῆς χρίσεως συνηθείας. ἐμοὶ δὲ ἀρέσκει πενταπλάσιον μὲν τοῦ μέλιτος βάλλειν τὸν χυλὸν, ἴσον δὲ κρόκου τε καὶ σμύρνης ἑκατέρου ∠ α΄ S. ὥστε δὴ ἀμφοτέρων τὰς τρεῖς συνάγεσθαι. τοῦ δὲ ὀμφακίου βαλὼν μέν τις καὶ οἴνου αὐστηροῦ κοτύλην μίαν ὡς ὁ Ἥρας ἀξιοῖ, καλῶς ἂν μίξει ∠ α΄. εἰ δὲ χωρὶς οἴνου σκευάζοιτο, πολὺ πλέον ἐμβάλλειν αὐτοῦ προσήκει. εἰ μὲν μέσον τῇ κράσει βουληθείης γενέσθαι τὸ φάρμακον, 𐅻 α΄. εἰ δὲ αὐστηρότερον, ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς ἁρμόσει, πάντως μὲν δύο καὶ τρεῖς ποτε μίξας, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. εἰ δὲ οὐκ ἔχοις ὀμφάκιον, ἀντ' αὐτοῦ ῥοῦ χυλὸν ἔμβαλλε. καὶ εἰ βουληθείης δὲ τὸ ἴσον ἑκατέρου βάλλειν, οὐδ' οὕτω τι βλάψεις. ὅγε μὴν Ἥρας ἐν τῇ συμμετρίᾳ τοῦ φαρμάκου καὶ τοῦτο προσέγραψεν οὕτω. τινὲς δὲ καὶ κοτύλην μίαν γλυκέος οἴνου, δηλονότι γλυκύτητος δηλῶσαι βουληθεὶς, προείρηκε γὰρ οἴνου αὐστηροῦ ἀθαλάσσου κοτύλην α΄. ἐμοὶ δὲ οὐκ ἀρέσκει, τοῦ μέλιτος αὐτάρκως βεβλημένου, μετὰ τοῦ καὶ κοτύλην αὐστηροῦ οἴνου προσειληφέναι, μιγνύειν πάλιν οἴνου ἄλλην γλυκέος κοτύλην, ἔσται γὰρ οἰνῶδες πάνυ τὸ φάρμακον. ἕψουσι δὲ τὸ διὰ τῶν μόρων τοῦτο φάρμακον, ἔνιοι μὲν δὴ ἀρχῆς μίξαντες τὸν χυλὸν τῆς συκαμίνου, ἔνιοι δέ τι βραχὺ προεψήσαντες. ὁ δὲ Ἥρας ἔοικεν ἐπὶ πλέον ἀξιοῦν ἕψειν τὸν χυλὸν μόνον, ἔγραψε γοῦν οὕτως. » μόρων χυλοῦ κοτύλας ϛ΄. ἕψε ὡς γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος, εἶτα πρόσμιξον λεῖα κρόκου ∠ α΄. καὶ τἄλλα δηλονότι τὰ εἰρημένα. κἀγὼ δὲ ἀξιῶ προεψεῖσθαι τὸν χυλὸν μόνον αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν, εἶθ' οὕτως προσλαμβάνειν τὸ μέλι. κἀπειδὰν ἤδη μέλλῃς αἴρειν τὴν κακάβην ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐπιμιγνύειν τὰ λοιπά. φαίνεται δὲ ὁ Ἥρας ἅμα τῷ μέλιτι, κελεύων καὶ τἄλλα μίγνυσθαι. τὸν μὲν οἶνον οὖν εὐλόγως αὖθις τότε μιγνύοι. τὴν σμύρναν δὲ καὶ τὸν κρόκον, ἄμεινον ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἑψήσεως προσεμβάλλειν, ἄχρι τοσούτου μετὰ τῶν ἄλλων ἕψοντας, ἢ μετὰ τὸ θεῖναι κάτω τὴν κακάβην κινοῦντας, ἄχρις οὗ πάντ' ἑνωθῇ καλῶς. τὸ δ' ἐπὶ πλέον ἕψειν αὐτὰ καθαιρετικὸν τῆς δυνάμεως γίνεται τῶν ἀρωματικῶν φαρμάκων. λιθάργυρος μὲν γὰρ καὶ μολύβδαινα, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν μεταλλικῶν ἑψόμενα, βελτίω γίνεται. κρόκος δὲ καὶ σμύρνα καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἀρωμάτων ἐν ταῖς ἑψήσεσιν ἀποβάλλει τὴν δύναμιν. ἡ μὲν οὖν τοῦ μέσου τῇ δυνάμει φαρμάκου, συμμετρία τε καὶ ἕψησις ἁρμόττουσα ταῖς μετρίαις φλεγμοναῖς, καὶ ταῖς τῶν μειζόνων ἀκμαῖς, ἔτι τε τὸ πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αὐξήσεις αὐτῶν ἁρμόττον φάρμακον, εἴρηται. πρὸς δὲ τὰς σκληρυνομένας φλεγμονὰς, ὅταν ἤδη παύσηται μὲν ἡ ἀκμὴ, καὶ μηκέτι ἐπιρρέῃ μηδὲν, ἥκῃ δὲ τοῦ διαφορεῖν ὁ καιρὸς, ἐπιμίγνυσθαι προσήκει τῷ στοματικῷ φαρμάκῳ τῶν διαφορητικῶν ἔνια. τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅ, τε ἀφρὸς τοῦ νίτρου, καὶ αὐτὸ τὸ μαλακὸν νίτρον, ἀσίας τε πέτρας ἄνθος, καὶ θεῖον ἄπυρον. ἀρκεῖ δὲ τῇ προειρημένῃ τοῦ μέσου συμμετρίᾳ συμμιχθῆναι νίτρου μὲν 𐅻 S. τοῦ θείου δὲ 𐅻 β΄. εἰ δὲ μήτε ἐσκευασμένον ἔχοις αὐτὸ οὕτω, μήτε παρείη σοι νίτρον, ἢ θεῖον, ἢ τὸ τῆς ἀσίας πέτρας ἄνθος, ἀναζέσας ὀρίγανον ἐν σιραίῳ, καλοῦσι δὲ αὐτὸ παρ' ἡμῖν πάντες ἕψημα, μίξας τῷ στοματικῷ φαρμάκῳ, κέλευσον ἀνακογχυλίζειν. μὴ παρόντος δὲ ἑψήματος ἐν μελικράτῳ προαναζέσας τὸ ὀρίγανον. οὐδὲν δὲ διαφέρει κἂν ὕσσωπον ἐμβάλῃς ἀντὶ τοῦ ὀριγάνου, κἂν εἰ γλήχωνα, κἂν εἰ θύμον, κἂν εἰ θύμβραν, ἢ καλαμίνθην, ἢ τὴν εὐώδη μίνθην, ἣν οἱ παλαιοὶ καλοῦσιν ἡδύοσμον. ἐν μέντοι ταῖς ἀκμαῖς τῶν φλεγμονῶν, οὐ μόνον οὐδὲν χρὴ τῶν τοιούτων φαρμάκων προσφέρειν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν, ὀλιγάκις μὲν χρῆσθαι τοῖς στοματικοῖς φαρμάκοις, διακλύσμασι δὲ καὶ ἀναγαργαλίσμασι παρηγορικωτέροις πέττειν τὴν φλεγμονὴν, οἷόν ἐστι τό, τε διὰ τῶν λιπαρῶν ἰσχάδων ἀφέψημα, καὶ τὸ χίνινον ἔλαιον, ὅπερ διπλοῦ σκεύους χλιαινόμενον. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ στοματικὸν φάρμακον ἐν ταῖς ἀκμαῖς ἀνακογχυλίζεσθαι προσήκει, μιγνύμενον ὑδαρεῖ μελικράτῳ, ἢ θερμῷ τῷ σιραίῳ. μὴ παρόντων δὲ τούτων, ὕδατι θερμῷ. ἐπικρατεῖν γὰρ χρὴ τηνικαῦτα τὴν παρηγορικήν τε καὶ πεπτικὴν ἀγωγὴν, ὥσπερ ἐν ταῖς παρακμαῖς τὴν διαφορητικὴν, ἥτις διὰ τῶν ἰσχυροτέρων γίνεται φαρμάκων. τὸ δ' ἐμὸν φάρμακον, τὸ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν καρύων, ὅτι μὲν ἁπάντων τῶν ἄλλων ἐστὶ δραστικώτερον ἔργῳ πεπείρασθε, πρὸς ὑμᾶς γὰρ ὁ λόγος ἐστί μοι τοὺς ἑταίρους, οἷς μάλιστα χαριζόμενος ἐπὶ τήνδε τὴν πραγματείαν ἥκω. ὅτι δὲ καὶ πάντων ἐστὶν εὐωνότατόν τε καὶ εὐποριστότατον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ῥίπτουσι γὰρ οἱ κηπουροὶ τὰ λέμματα τῶν χλωρῶν καρύων ὅταν ἐκλέψαντες αὐτὰ τύχωσιν, ὥστε κοφίνους μεγίστους πληροῦν ἡμᾶς προῖκα. τὸ μέλι τοίνυν μόνον ὡς πένησιν ἰατροῖς (καὶ γὰρ κἀκείνοις ἡμᾶς δεῖ κοινωνεῖν ὧν εὑροῦμεν) ὑπολείπεται μόνον ὅταν ᾖ δεόμενον. ἄλλο δ' οὐδὲν εἰ μὴ βούλοισθε, πολλάκις γὰρ οὕτω σκευασθὲν τὸ φάρμακον, οὐδέν τι χεῖρον ἐφάνη τοῦ διὰ τῶν μόρων, εἰς ὃ τὸν κρόκον καὶ τὴν σμύρναν ἐνεβάλομεν. ἀλλ' εἰ καὶ συνηθείας αὐτῷ προσμίξαι βουληθείημεν, οὐκ ἀνάγκη τὴν σχιστὴν ἐμβάλλειν. αὐτάρκως γὰρ στύφει καὶ ἡ ὑγρὰ ἣν καλοῦσιν ἔνιοι φορίμην, εὐωνοτάτην τε καὶ εὐποριστοτάτην ὑπάρχουσαν ἐν πᾶσι χωρίοις, ἀπολειπομένην μέντοι τῇ λεπτομερείᾳ τῆς σχιστῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἧττον ἀνύουσαν, καὶ μέντοι κἂν ὁ κηπουρὸς αὐτὸς, ἤ τις ἄγροικος ἄλλος ἐθέλῃ σοι σκευάσαι τὸ φάρμακον, ἔχοι προῖκα, καὶ τοὺς κυτίνους ἐμβάλλειν ξηροὺς, κόψας τε καὶ διασήσας, ὀνομάζονται δ' οὕτως αἱ πρωτόγονοι ῥοιαί. καθ' ὃν γὰρ χρόνον ἀνθοῦν παύεται τὸ δένδρον, ὁ καρπὸς αὐτοῦ φαίνεται σχηματιζόμενος εἰς ἰδέαν ῥοιᾶς, ὃν ἔνεστιν ἀφελόντα καὶ ξηραίνοντα φυλάττειν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ καρποῦ τῶν καρύων. ἐν μὲν γὰρ τῇ τελευτῇ τοῦ ἦρος οἱ κύτινοι γεννῶνται. παυσαμένου δὲ τοῦ θέρους, εἰς τελείωσιν ἀφικνεῖται τὰ κάρυα, καὶ μέντοι καὶ καταπίπτουσιν ἐπὶ τὴν γῆν πολλοὶ τῶν κυτίνων, ἢ ὑπὸ ἀνέμου διασεισθέντος, ἢ καὶ ἄλλως πως, οὓς ἔνεστιν ἀναιρουμένους ξηραίνειν, ὡς μηδὲ κατὰ τοῦτο δοκεῖν τι δαπανᾶν τοὺς πένητας ἰατρούς. ἴστε δὲ δήπου, καὶ ὡς ὁ τῶν ὀξέων τε καὶ στρυφνῶν ῥοιῶν ὢν ὀλίγου δεῖν ἄβρωτος ὁ καρπὸς, οἱ κύτινοι κρείττους εἰσὶν, ὥστε κἂν ἀφέλῃς τῶν δένδρων αὐτοὺς, ἢ οὐδείς σε κωλύσει τὸ παράπαν, ἢ βραχυτάτην αἰτήσει δοῦναι τιμήν. τὸ δὲ βαλαύστιον ὀνομαζόμενον ἄβρωτον ἐστὶ τελέως, ἐπὶ τῷ βουλομένῳ συλλέγειν ὑπάρχον, ὥσπερ ὀρίγανος, καὶ θύμβρα, καὶ θύμος, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ τοίνυν, καὶ τὸ βαλαύστιον εἰ θελήσει τις ὠμὸν κόψας καὶ διασήσας, ἐμβαλεῖν κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἣν ἔμπροσθεν εἶπον, ἴσα ὀμφακίῳ, χρήσιμον ἐργάζεται τὸ φάρμακον. ἀλλὰ καὶ τὰ λέμματα τῶν ῥοιῶν εὐποριστότατον ἐστὶν πρᾶγμα, στύψιν ἱκανωτάτην ἔχοντα συμβάλλεσθαι τοῖς εἰρημένοις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ δυνάμενα, κάλλιστον δ' ἂν γένοιτο φάρμακον εἰ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν ῥοιῶν ἔπω μὲν οὐσῶν τελέων, οὐ μὴν οὐδὲ πόρρω πάνυ τῆς τελειώσεως ἐμβάλλειν ἀπ' ἀρ-

χῆς

χῆς ἑψημένῳ χυλῷ ἐθελήσας. χρὴ δὲ θλᾶν ἐν ὅλμῳ πρότερον, ἕνεκα τοῦ ταχέως εἰς τὸ σκευαζόμενον φάρμακον ὅλην ἐκταθῆναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. οὐσῶν δ' ἐν ταῖς ῥοιαῖς τριῶν διαφορῶν, ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν αὐστηραί, στρυφναὶ δὲ ἕτεραι, καί τινες ὀξεῖαι, τὰς μὲν αὐστηρὰς μόνας ἐμβαλόντι σοι, στυπτικώτερον ἔσται τὸ φάρμακον, τὰς δὲ γλυκείας, ἥδιον ὥσπερ γε καὶ σφοδρότερον, εἰ τὰς ὀξείας ἐμβάλλοις.

Περὶ σκευασίας τοῦ διὰ ῥοιῶν καὶ μήλων, καὶ ἄλλων στοματικῶν.

Ἐγὼ δ' εἴωθα τὸ ἴσον ἑκάστου γένους μιγνύναι, καὶ γὰρ καὶ ἄλλως αὐτὰς μόνας τὰς πεπείρους ῥόας ὅλας κόπτων μετὰ τῶν λεμμάτων, εἶτα τὸν χυλὸν ἐκθλίβων, ἕψων τε μετὰ μέλιτος, οὐ μόνον στοματικὸν ἴσχω φάρμακον, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὠφέλιμον, ὡς αὖθις εἰρήσεται, καὶ γίνεται καὶ οὗτος ὁ χυλὸς ἀμείνων εἰς πάντα τῶν τριῶν τῆς ῥοιᾶς εἰδῶν, ἢ γενῶν, ἢ διαφορῶν, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι. μίγνυμεν δὲ καὶ τῶν βάτων τὸν καρπὸν, ὃν ἔνιοι μὲν ἀπὸ τοῦ φυτοῦ παρονομάζουσι βάτινα προσαγορεύοντες, ἔνιοι δὲ συνθέτῳ προσηγορίᾳ μόρα καλοῦσι, προστιθέντες τὰ ἀπὸ τῶν βάτων, ἐξ ὧν ὁ χυλὸς ὁμοίως σκευαζόμενος τῷ διὰ τῶν συκαμίνων, ἄμεινον ἐκείνου γίνεται φάρμακον, ἀπολειπόμενον δὲ τοῦ διὰ τῶν καρύων. καὶ μήλων δὲ τῶν κυδωνίων, ἀχράδων τε καὶ μεσπίλων ὁ χυλὸς ὁμοίως σκευασθεὶς, στοματικὸν γίνεται τὸ φάρμακον, ἐπιτήδειόν τε καταποθῆναι, τοῦ διὰ τῶν καρύων, οὐκ ἔχοντος τοῦτο. βλαβερὸν μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὡς χάλκανθον, οὐ μὴν εὐστόμαχόν γε. πρόδηλον δ', ὅτι καὶ τὸ διὰ τῶν ῥοιῶν ἐστιν ἐπιτήδειον, ἐκλύτῳ καὶ ἀνορέκτῳ στομάχῳ, λείπεται μέν τοι τοῦ διὰ τῶν μήλων. ἀβλαβὴς δὲ καὶ ὁ τῶν βατίνων χυλὸς εἰς κατάποσιν, ὥσπερ γε καὶ ὁ τῶν συκαμίνων, ἀλλ' ὁ τῶν βατίνων ἔχει τι καὶ τονωτικὸν τοῦ στομάχου τοῦ τῶν συκαμίνων οὐκ ἔχοντος. ἐμβάλλεται δὲ οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἅπασι τοῖς χυλοῖς τὸ μέλι, πλείστου μὲν γὰρ ὅ, τε τῶν καρύων δεῖται, καὶ μετ' αὐτῶν ὁ τῶν βατίνων τε καὶ συκαμίνων, ὀλίγου δὲ ὅ, τε τῶν μήλων, καὶ τῶν ῥοιῶν, καὶ ἀχράδων, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὁ μεσπίλων, καὶ ἀπὸ κρανίων δὲ καὶ βραβύλων, καὶ τῶν καλουμένων παρ' ἡμῖν προύμνων. σκευάζεται δὲ παρ' ἡμῖν στοματικὰ φάρμακα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν κατ' ἀρχὰς εἶπον ἐπὶ τῶν μόρων, ἐφ' ὧν ἁπάντων τῆς κατασκευῆς ἐστί τινα λόγον κοινὸν τόνδε. παχεῖ μὲν φανέντι τῷ χυλῷ, τὸ μέλι μιγνύειν εὐθέως προσήκεν, εἰ δ' ὑγρότερος εἴη προεψηθέντι. δέχεται δὲ ὁ τῶν ἀπίων μὲν, καὶ μήλων χυλὸς, ἔτι δὲ τῶν πλείστων ὀπωρῶν, ἴσον ἑαυτῷ τὸ μέλι, τῶν στρυφνῶν δ' ἱκανῶς, οἷόσπερ ἐστὶν ὁ τῆς κρανίας καρπὸς, ἐνίοτε μὲν διπλάσιον, ἔστι δ' ὅτε καὶ τριπλάσιον. πάντα δ' οὖν ταῦτα καταπίνειν ἀκίνδυνον. χαλκάνθου δὲ μιχθέντος ἢ μιχθείσης, ὁποτέρως σοι φίλον ὀνομάζειν, οὐ πάνυ τι χρὴ καταπίνειν τὸ σκευασθὲν οὕτω φάρμακον, πλὴν εἰ ἐπὶ τὸν στόμαχον, ἢ κατὰ τὴν κοιλίαν ἑλκώδη διάθεσιν ὑπονοῆσαι μὲν γίνεσθαι. καὶ κατὰ τὸ στόμα δὲ αὐτὸ κακοήθων ἑλκῶν γινομένων, ἀμείνω τὰ διὰ χαλκάνθου φάρμακα. δραχμὴ δὲ ἀρκεῖ μιγνυμένη τῇ προειρημένῃ συνθέσει, καθ' ἣν ἡ μία τοῦ μέλιτος εἴρηται βάλλεσθαι λίτρα, καὶ πλέον δ' αὖ ποτε καλῶς βληθείη πρὸς τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν. ἕκαστον δὲ ὧν εἶπον ἐμβάλλει ποτὲ, καὶ γλεύκει σταφυλῶν αὐστηρῶν ἃς ὀνομάζουσιν ἀμιναίας. ἄμεινον δὲ τὸ τελευταῖον γλεύκους εἰς τὰ τοιαῦτα. τὸ γὰρ ἐν ἀρχαῖς ῥέον ὑγρότερόν ἐστι, καὶ ὑδατωδέστερον. ἐμβάλλειν δὲ χρὴ τῶν εἰρημένων φαρμάκων τὰ στρυφνότερα, καθάπερ ἐμὲ ἐθεάσασθε πολλάκις, ἤτοι ῥοιᾶς, ἢ βαλαύστιον, ἢ κυτίνους, ἢ ἀκάνθης αἰγυπτίας καρπὸν, ἢ τὸν τῆς κρανίας, ἤ τι τῶν οὕτω στυφόντων μιγνύντα. μάλιστα δὲ ἐπιτήδειός ἐστι ῥοῦς, εἴτε ἀρρενικῶς ἐθέλοις ὀνομάζειν αὐτὸν, εἴτε θηλυκῶς. ἔστι δὲ διττὸς, ὁ μὲν ἕτερος ἐπιπαττόμενος τοῖς ὄψοις εὐστόμαχος, ὁ δὲ ἕτερος τοῖς βυρσοδέψαις χρήσιμος. ἑκάτερος δὲ ἐνεψηθεὶς ἐν τῷ γλεύκει, στοματικὸν ἐργάζεται φάρμακον, ᾧ μιγνύειν ἔξεστί σοι τἄλλα κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τῇ διὰ τῶν μόρων εἰρημένῃ. χωρὶς δὲ τοῦ μιχθῆναι μέλιτι, μόνον αὐτὸ τὸ γλεῦκος εἰς μελιτώδη σύστασιν ἀχθὲν, ἐξαιρεθέντων τε τῶν ἐμβληθέντων, ἀγαθὸν γίνεται φάρμακον εἰς ἀρχὰς, καὶ ἀναβάσεις, καὶ ἀκμάς. εἰς δὲ τὰς παρακμὰς ἐὰν δάδας ἐπιμίξῃς λιπαρὰς, ἢ καὶ κατακόψας εἰς λεπτὰ, καὶ θλάσας ἐμβάλλῃς τῷ γλεύκει μετὰ τῆς ῥοῦ, κἄπειτα μετὰ μίαν ἡμέραν ἑψήσας ἄχρις ἂν ἐναπόθωνται τῷ γλεύκει τὴν ἑαυτῶν ποιότητα, τηνικαῦτα δὲ ἐξαίρειν μὲν ἐκεῖνα καὶ ἀπορρίπτειν, ἕψειν δὲ τὸ γλεῦκος ἕως ἐπιτηδείου συστάσεως, ὡς διάχρηστον γενέσθαι τὸ φάρμακον. ὅσα δὲ ἔμπροσθεν εἶπον ἐμβάλλεσθαι τῶν στυφόντων εἰς τὸ διὰ τῶν καρύων τοῦ χυλοῦ σκευαζόμενον φάρμακον, ἅπαντα καὶ νῦν ἀκηκόατε πίστευε τῷ γλεύκει μιγνύμενα. καὶ μέντοι κἂν πολυτελέστερον ἐθέλῃς ποιῆσαι τὸ φάρμακον, ἐμβαλεῖς καὶ κασσίας φλοιὸν, ἢ νάρδον ἰνδικὴν, ἢ τὸ τοῦ μαλαβάθρου φύλλον. ὥσπερ γὰρ τοῖς πένησιν, οὕτω καὶ τοῖς πλουσίοις χρὴ γράφειν ἡμᾶς φάρμακα. τὰ δὲ αὐτὰ τοῖς προειρημένοις στοματικοῖς φαρμάκοις μίγνυται. δραχμὴ δὲ ἀρκεῖ τῶν τριῶν ἑκάστου πρὸς τὴν τοσαύτην συμμετρίαν τοῦ φαρμάκου, καθ' ἣν ἡ λίτρα τοῦ μέλιτος ἐμβάλλεται. βλάψεις δ' οὐδὲν εἰ προσθήσεις ἑκάστης δραχμῆς τὸ ἥμισυ μέρος, ὡς γενέσθαι πάσας τέτταρας, καὶ ἡμίσειαν. Πρὸς δὲ τὰς σκληρουμένας φλεγμονὰς τὰ δυνάμενα διαφορεῖν γενναιότερον, ἐμβάλλεται κοπέντα δηλονότι, καὶ διασηθέντα, καιρὸς δ' ἐμβάλλειν αὐτὰ, μὴ κατ' ἀρχὰς, ἀλλ' ὁπόταν ἐγγὺς γένηται τῆς παντελοῦς ἑψήσεως τὸ φάρμακον, ἢ καὶ τελέως ἑψημένον, ὡς χαμαὶ τίθεσθαι τὸ ἀγγεῖον. ἔστι δὲ ταῦτα κόστος τε καὶ ἄμωμον, καὶ τὸ καλούμενον μάκερ. ὀνομάζεται δὲ οὕτω, φλοιός τις ἀρωματικὸς ἐκ τῆς ἰνδίας κομιζόμενος, ἱκανῶς θερμαίνων τε καὶ στύφων, ἀλλὰ καὶ ὁ κυρηναῖος ὀπὸς, εἰς διαφόρησιν τῶν σκληρουμένων φλεγμονῶν ἐπιτήδειος, ὥσπερ γε καὶ ὁ μηδικὸς, ἢ τις τῶν μετ' αὐτούς. τοῖς πένησι δ' ἐμβλητέον ἀντὶ τῶν πολυτελῶν φαρμάκων τῶν διαφορητικῶν, ἤτοι δίκταμνον, ἢ ἄκορον, ἢ μῆον, ἢ πύρεθρον, ἢ καρδαμώμου τε καὶ νάπυος ἴσον εἰς τριῶν δραχμῶν σταθμοὺς συμπληρουμένου τοῦ τῶν μιγνυμένων ὄγκου, πρὸς τὴν εἰρημένην ἐξ ἀρχῆς τῶν στοματικῶν φαρμάκων συμμετρίαν, ἐν οἷς ἦν ἡ λίτρα τοῦ μέλιτος. εἰ δὲ καὶ τεττάρων, ἢ πέντε ποτὲ ποιῆσαι θελήσεις δραχμῶν, τὸ συμπληρούμενον ἐκ τούτων, διαφορητικώτερον ἕξεις τὸ φάρμακον. ἀνάλογον γὰρ ἀεὶ χρὴ ταῖς κατασκευαῖς τῶν παθῶν συναυξάνεσθαι, καὶ συμμετροῦσθαι τὴν σφοδρότητα τῶν φαρμάκων.

Περὶ σκευασίας τοῦ διὰ γλεύκους ἐν οἷς καὶ εὔπορεῖστα διάφορα.

Ἐπὶ τοῦ διὰ γλεύκους, εἰς κοτύλας δέκα τοῦ γλεύκους, τρεῖς μὲν ἐμβάλλομεν κοτύλας τοῦ ῥοῦ τῶν βυρσοδεψῶν, ἢ τοῦ τοῖς ὄψοις ἐπιπαττομένου. συναμφοτέρων δ' ἐμβαλλομένων, ἑκατέρου μίαν τε καὶ ἡμίσειαν καὶ βραχὺ πλέον. ἀνάλογον δὲ καὶ τῶν διαφορητικῶν ὁποῖον ἂν εὕρωμεν. εἰ δὲ ἓν ἔχοιμεν μόνον, ἢ κατ' ἀρχὴν ἐμβάλλειν τῶν στυπτικῶν, ἢ κατὰ τὸ τέλος τῶν διαφορητικῶν, ἐκεῖνον τὸ πᾶν ἐμβάλλομεν, ὅπερ ἐξ ἁπάντων ἠθροίζετο. τῷ τ' οὖν προειρημένῳ διὰ τῶν καρύων ἐπεμβάλλεσθαι πάντα, καὶ τῷ διὰ τοῦ γλεύκους. ἐμβάλλειν δ' εἰ οἷόν τε καὶ εἴ τι μὴ λέλεκται κατ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, οἷον ἢ κηκίδα τὴν ὀμφακῖτιν ὀνομαζομένην, ἢ ἀκρέμονας μαλακοῦ βάτου, ἢ κυνοσβάτου καὶ κρανίας, ἧς καὶ τὸν καρπὸν ἔφαμεν ἐμβάλλεσθαι δεῖν, ὥσπερ καὶ τῶν πρέμνων, μύρτα τε καὶ τὰ μυρσίνης, καὶ αἰγυπτίας ἀκάνθης τὸν καρπόν, ἅπαντά τε τὰ στύφοντα χωρὶς τῶν φαρμακώδη δύναμιν ἐχόντων, ὅπως μὴ καταποθέντα βλάπτῃ. πάντα δὲ τὰ ὁπωσοῦν σκευασθέντα φάρμακα στοματικὰ χρήσιμα γίνεται, κατά τινας ἰδίους καιρούς, ἐὰν αὐστηρότερα μὲν γένηται, κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς σφοδρὰς ἐπιρροάς. ἐὰν δὲ μετριώτερα κατὰ τὰς ἀκμάς, ἐὰν δὲ διαφορητικώτερα κατὰ τὰς παρακμάς, ὥστε κἂν μὴ σαφῶς ἀσῶμεν αὐτοί τι μηδὲ τὴν συμμετρίαν τῶν ἐμβληθέντων ἴδωμεν, ἀλλὰ γευσώμεθα μόνον αὐτοῦ συνθέτου φαρμάκου γινώσκειν ἡμᾶς ὅπως αὐτῷ χρηστέον. τούτων οὖν ἡμᾶς μεμνημένους ὅταν ἀνάγκη ποτὲ καταλάβῃ τῶν ἐκ πολλῆς πείρας κεκριμένων φαρμάκων ἀπορουντας, αὐτοὺς σχεδιάζειν, ἐκ τῶν κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὕλης εὐπορίστου συνθεῖναι δυνήσεσθε φάρμακον ἐπιτήδειον. οὐ μόνον δ' εἰς τοῦτο χρήσιμον οὖν μεμνῆσθαι τῶν προειρημένων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν εὑρημένων ἐπιτήδειον χρῆσιν. ἐὰν γὰρ ἐπικρατοῦσαν ἐν αὐτοῖς εὑρίσκητε τὴν στυπτικὴν ποιότητα, κατ' ἀρχὰς χρῆσθαι προσήκει. ἐὰν δὲ τὴν παρηγορικήν τε καὶ χαλαστικήν, καὶ πεπτικὴν ἐν ταῖς ὀδύναις τε καὶ ἀκμαῖς τῶν φλεγμονῶν. ἐὰν δὲ σκιρρούμενόν τι, καὶ δυσλυτον ὑπολείπηται τῆς φλεγμονῆς, ἐν ταῖς παρακμαῖς διαφορητικήν. οὕτω δὲ κἂν τοῖς μεταξὺ καιροῖς, τὰ μεταξὺ τῶν εἰρημένων φαρμάκων προσοίσετε φάρμακα, μεταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ἀποκρουστικῶν ἐπὶ τὰ διαφορητικὰ κατὰ βραχύ. κἂν μὲν ἓν φάρμακον ὑμῖν ὑπάρχον ᾖ, ἐκλύοντες μὲν αὐτὸ μίξει μελικράτου τε καὶ ὕδατος, ἐπιτείνοντες δὲ διὰ τῆς τῶν εὐπορίστων ἐπιμιξίας. ἔστι δὲ εὐπόριστα μὲν τῶν στυφόντων ῥόδα, καὶ μυρσίνη, καὶ σχῖνος, καὶ βάτος, καὶ κυνόσβατον, καὶ κηκὶς ἡ ὀμφακῖτις ὀνομαζομένη, καὶ ὁ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης καρπός, αἵτε στυπτηρίαι πᾶσαι. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν εὐπόριστα, ῥοῦς ὁ ἐπὶ τὰ ὄψα, καὶ ὁ τῶν βυρσοδεψικῶν, καὶ ὁ χυλός, ὃς ἀπὸ τῆς Συρίας κομίζεται. οὗτος μὲν οὖν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν μίγνυται. ὁ δὲ τῶν σκυτοδεψῶν, καὶ ὁ ἐπὶ τὰ ὄψα προαφεψηθέντος ὕδατι, τοῦτο παρέχουσιν εὔχρηστον εἰς τὴν μίξιν. ἔστι δὲ ἐκ τῶν εὐπορίστων, καὶ γλαύκιον, καὶ ὀμφάκιον, καὶ κύτινοι, καὶ βαλαύστια. ἐκ δὲ τῶν διαφορούντων εὐπόριστα μέτρια μὲν ἰσχάδων ἀφέψημα, καὶ πίτυρον, καὶ μελίκρατον ἐναφεψημένης ὀριγάνου, καὶ ὑσσώπου, ἢ θύμου, ἢ καλαμίνθης, ἢ γλήχωνος, ἢ τῆς εὐώδους μίνθης, ἣν ἡδύοσμον ὀνομάζουσιν. ἰσχυρότερα δὲ καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ πλεῖον ἑψημένα, καὶ νίτρου δὲ ἀφρός, ἢ καὶ αὐτὸ κεκαυμένον, ἰσχυρότερον δὲ τούτων ἐστὶν τὸ θεῖον ἄπυρον.

Στοματικῶν φαρμάκων σύνθεσις, ἐν οἷς καὶ τοῦ διὰ μόρων κατὰ τὸν Ἡραν.

Καλεῖται μὲν ἰδίως στοματικὰ τὰ πρὸς σταφυλὰς παρίσθμια, καὶ πάσας τὰς ἐν τῷ στόματι γινομένας ἐξαίφνης φλεγμονὰς ἁρμόττοντα. συντίθεται δὲ διὰ τῆς προειρημένης ὕλης, ἧς αἱ κατὰ μέρος συνθέσεις πάμπολλαι τετυχήκασι γεγενημέναι τοῖς ἰατροῖς, ἐγὼ δὲ κἀνταῦθα τῶν ἐνδόξων μνημονεύσω.

Σύνθεσις τοῦ διὰ μόρων, ὡς Ἡρας.

Τὸ διὰ τῶν μόρων φάρμακον στοματικὸν ποιοῦν πρός τε παρίσθμια, καὶ σταφυλάς, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τῷ στόματι φλεγμονάς, διαχριόμενόν τε καὶ ἀνακογχυλιζόμενον, ὡς προείρηται. σκευάζει δὲ αὐτὸ ὁ μὲν Ἡρας οὕτω. μόρων χυλοῦ κοτύλας ς̅. ἕψε ἕως γλοιοῦ πάχος ἔχειν, εἶτα πρόσμιξον λεῖα, κρόκου ∠ α̅. σμύρνης ∠ β̅. ὀμφακίου ∠ α. σχιστῆς τριώβολον, μέλιτος κοτύλην α̅. αὐτὸς δέ φησιν ὁ Ἡρας, καὶ ἑτέρως σκευάζειν αὐτὸ κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. κρόκου ∠ τὸ ἥμισυ ἐπεμβαλλομένης, καὶ γλυκέος κοτύλης μιᾶς, καὶ οἴνου ἀθαλάσσου αὐστηροῦ κοτύλης μιᾶς, ἡ δὲ ἕψησις μέχρι μελιτώδους συστάσεως.

Ἀνδρόμαχος δὲ περὶ τοῦ διὰ μόρων φαρμάκου κατὰ λέξιν οὕτω γράφει.

Μόρων χυλοῦ κοτύλας ς̅. βαλὼν εἰς αὐτὸ κηκίδας ε̅. γλυκείας τε ῥίζης ∠ κ̅. οἴνου χίου κοτύλην α̅. ἡλίαζε ἢ ἕψε. εἶθ' ὅταν συστραφῇ, ἄρας τὰς ῥίζας ῥίπτε, τὰς δὲ κηκίδας λειώσας μίγνυε σμύρνης ∠ α̅. κρόκου ∠ α̅. σχιστῆς ∠ α̅. ὀμφακίου ∠ β̅. τινὲς δὲ καὶ στυπτηρίας ∠ β̅. μέλιτος ἀττικοῦ κοτύλην μίαν. εὔδηλον δ' ὅτι τοῦτο τὸ φάρμακον, στυπτικώτερον ἐστὶ τοῦ προγεγραμμένου, μάλιστα ἐὰν τὴν στυπτηρίαν προσλάβῃ. ἱκαναὶ μὲν γὰρ καὶ αἱ κηκίδες, καὶ τὸ ὀμφάκιον στυπτικώτερον ἱκανῶς ἀποτελεῖν αὐτό, τῆς στυπτηρίας δὲ προστεθείσης ἐπὶ πλέον αὐξηθήσεται τὰ τῆς στυπτικῆς δυνάμεως αὐτῷ. καλῶς μέντοι μέμικται κατὰ τὴν σκευασίαν ἡ γλυκεῖα ῥίζα πραϋντικὸν τραχυτήτων ὑπάρχουσα, καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ἐκ τῶν στυφόντων τραχύτητα παρηγορεῖν δυναμένη. ἀντὶ δὲ τοῦ τῶν μόρων χυλοῦ, βάλλεται καὶ ὁ τῶν βατίνων ὀνομαζομένων χυλός, τῶν ἄλλων ὅπως ἂν ἐθέλῃς προστιθεμένων, εἴθ' ὡς Ἡρας εἴθ' ὡς Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν. εἴρηται δ' ὑπ' ἐμοῦ πρόσθεν ὅπως ἐνδέχεται ποικίλλειν αὐτὸ τῇ τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπιμιξίᾳ. λέλεκται δ' ὅτι καὶ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν καρύων, τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐμβαλλομένων συντίθεσθαι δύναται τὸ φάρμακον, ἀλλὰ καὶ διὰ ῥοιῶν χυλοῦ παραπλησίως σκευάζεται, καὶ μόνου τοῦ χυλοῦ μετὰ μέλιτος σκευαζομένου, καὶ τῶν ἄρτι λελεγμένων ἐπεμβαλλομένων. οὕτω δὲ καὶ ὁ τῶν βάτων καρπὸς μετὰ μέλιτος σκευασθεὶς αὐτάρκως στῦφον γίνεται φάρμακον, ὥσπερ γε καὶ ὁ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν καρύων, καθότι πρόσθεν εἴρηται. ἀλλὰ καὶ ποικίλα τῇ συνθέσει φάρμακα διὰ ῥοιῶν χυλοῦ γέγραπται τοῖς ἰατροῖς, ὥσπερ καὶ τῷ Ἀνδρομάχῳ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν.

Τὸ διὰ τῶν ῥοιῶν στοματικόν.

Ῥοιῶν ἀπυρήνων γλυκειῶν μέρη δύο, καὶ ὀξειῶν μέρος α΄. ἔκθλιβε τὸν χυλὸν εἰς ἄγγος λευκὸν, ὥστε ἔχειν χοέα α΄. εἶτα διυλίσας, ἕψε ἐπὶ πυρὸς μαλακοῦ ἕως λειφθῇ τὸ γ΄. ἔστω δὲ λείας σμύρνης ἀμιναίας ∠ η΄. κροκομάγματος ∠ η΄. ὀμφακίου ∠ η΄. ἰλλυρίδος ∠ η΄. στυπτηρίας ∠ δ΄. κηκῖδος ∠ η΄. τούτοις τραχέας ὑγρὸν λέαινε, καὶ ἕψε ὡς μέλιτος πάχος ἔχειν, εἶτα κατεράσας εἰς θυείαν λέαινε, καὶ χρῶ ὁτὲ μὲν σὺν μέλιτι, ὁτὲ δὲ ἀκράτῳ. οὗτος οὐ συνέψει τὸ μέλι τῷ χυλῷ τῶν ῥοιῶν, ἀλλ᾽ ὕστερον ὅταν σκευασθῇ χρῆσθαι κελεύει αὐτῷ φαρμάκῳ, ποτὲ μὲν ἀκράτῳ, πρὸς τὰς δηλονότι στύψεως δεομένας φλεγμονὰς, ποτὲ δὲ καὶ μετὰ μέλιτος, ὅταν καὶ διαφορεῖσθαι δέονται. τὸ πλῆθος δὲ τοῦ χυλοῦ χοέως εἶναι κελεύει, τουτέστι ξ ς΄. τῶν ῥωμαϊκῶν ξεστῶν. ἐν Ῥώμῃ γὰρ ἰατρεύσας τοῖς πᾶσιν πόλεως ταύτης χρῆται μέτροις. ἐπεμβάλλει δὲ αὐτοῖς σμύρνης μὲν καὶ κροκομάγματος, καὶ κηκῖδος, καὶ ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἰλλυρίδα γὰρ αὐτὴν εἴωθεν ὀνομάζειν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις καὶ ὀμφακίου, τῶν πέντε ἀνὰ ℥ α΄. αἱ γὰρ ὀκτὼ δραχμαὶ οὕτω δύνανται, τῆς δὲ στυπτηρίας τῆς σχιστῆς ἡμιούγγιον. ἔγραψε δὲ ἐφεξῆς ὁ Ἀνδρόμαχος, καὶ τὸ διὰ τοῦ γλεύκους στοματικὸν φάρμακον ὧδέ πως κατὰ λέξιν γράφων.

Ἀνδρομάχου στοματικὸν διὰ γλεύκους ᾧ χρῶμαι.

Κηκῖδας λ΄. βυρσοδεψικοῦ ξ β΄. γλεύκους ξ ς΄. τὰς κηκῖδας θλάσας, ἔμβρεξον σὺν τῷ ῥοῒ ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν τῷ γλεύκει, εἶτα ἕψε ἕως ἂν γένηται τὸ τέταρτον τοῦ παντὸς, καὶ διηθήσας δι᾽ ὀθονίου, καὶ ἐκθλίψας, σύστρεψον ἐν λοπάδι ἕως ἂν μελιτῶδες γένηται, εἶτα λεῖα πρόσβαλε στυπτηρίας σχιστῆς ∠ α΄. κρόκου ∠ α΄. σμύρνης ∠ α΄. συμμίξας ἀπόθου καὶ χρῶ. οὐδὲν περὶ τοῦ γλεύκους ἐδήλωσεν, ἐξ ὁποίας αὐτὸ σταφυλῆς βούλεται λαμβάνεσθαι, πότερον τῆς τὸν αὐστηρὸν οἶνον γεννώσης, ἢ τὸν γλυκὺν, ἢ τὸν μέσον. ἡμᾶς οὖν χρὴ γινώσκειν, ὅτι τὸ μὲν διὰ τοῦ γλυκέος σκευασθὲν φάρμακον, παρηγορικώτερόν τε καὶ μέτριον ἔσται, καὶ ἧσσον δραστικὸν, ἐφ᾽ ὧν δὲ χρὴ στύφει χρῆσθαι σφοδροτέρᾳ, διὰ τῶν στρυφνῶν οἴνων σκευασθὲν σφοδρότερον μὲν στύφει, τὸ πραῦνον δ᾽ οὐκ ἔχει. δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ τὸ διὰ τοῦ μέσου τούτων σκευασθὲν, τὴν μέσην ἔχει δύναμιν.

Κρίτωνος στοματικὴ ἡ διὰ ῥοιῶν.

Κρίτων δὲ τὸ διὰ τοῦ χυλοῦ τῶν ῥοιῶν φάρμακον οὕτως ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν. στοματικὴ ἡ διὰ ῥοιῶν πρὸς ἕλκη, καὶ τὰ ἀφθώδη. ῥοιῶν γλυκειῶν χυλοῦ κοτύλας ς΄. ἕψε ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ εἰς τὸ γ΄. εἶτα λείου κινναμώμου ∠ α΄. κασσίας ∠ α΄. σμύρνης ∠ α΄. ὀμφακίου τριώβολον, κρόκου τριώβολον, νάρδου ἰνδικῆς τριώβολον, τούτοις πρόσμιγε μέλιτος κοτύλην μίαν, καὶ οὕτω προσεμβαλὼν τὸν χυλὸν ἐπὶ μαλθακοῦ πυρὸς κινῶν, ἕψε ἕως συστραφῇ, καὶ χρῶ.

γράφει δὲ καὶ ἄλλην σύνθεσιν τοῦ διὰ ῥοιῶν φαρμάκου τοιαύτην ἐφεξῆς. ῥοιῶν γλυκειῶν σὺν τοῖς λεπύροις κεκαυμένων καὶ ἐκπεπιεσμένων ξ ἕξ. μέλιτος καλοῦ ξ α΄. βαλὼν εἰς χύτραν ἕψε, ἕως ἂν μέλιτος σχῇ πάχος, εἶτα σχιστῆς ℥ α΄. σμύρνης ℥ S. λεῖα ποιήσας ἔμβαλλε, καὶ μίξας χρῶ. στυπτικώτερον δηλονότι τοῦτο τὸ φάρμακον ὁ Κρίτων ἔγραψε τοῦ πρὸ αὐτοῦ. γελοίως οὖν τινὲς ποιοῦσιν ἐρωτῶντες, πότερον ἐστὶν αὐτῶν κρεῖττον θατέρου, ἑκάτερον γὰρ ἐν ἰδίῳ καιρῷ κρεῖττόν ἐστι θατέρου. πρὸς μὲν τὰ σφοδροτέρας στύψεως δεόμενα, τοῦτο τὸ δεύτερον, πρὸς δὲ τὰ διαφορήσεως, τὸ πρότερον, μάλιστα διότι καὶ τὸ κινάμωμον ἐνέβαλλεν αὐτῷ διαφορητικὸν φάρμακον. ἔγραψε δὲ καὶ τὸ διὰ γλεύκους ὁ Κρίτων ὧδέ πως. στοματικὴ ἡ διὰ τοῦ γλεύκους, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ ἐν ὠσὶ, καὶ ἐν ἕδρᾳ. γλεύκους ξ ἕξ. μέχρι ξ β΄. εἶτα μίξον ῥοὸς βυρσοδεψικῆς ∠ δ΄. οἱ δὲ ∠ β΄. καὶ κηκίδων ∠ δ΄. οἱ δὲ καὶ κηκῖδας λ΄. κρόκου ∠ β΄. οἱ δὲ ∠ α΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ β΄. τινὲς δὲ σμύρνης ∠ α΄. μέλιτος ξ α΄. μίξας χρῶ.

πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα φάρμακα διὰ τῶν εἰρημένων χυλῶν γέγραπται πολλοῖς τῶν ἰατρῶν πεποικιλμένα ταῖς συμμετρίαις, ἐνίων μὲν ἅπαντα βαλλόντων τὰ προειρημένα, τινῶν δὲ καὶ ἀφαιρούντων ἄλλων ἄλλο, καὶ τῶν μὲν πλέον, τῶν δὲ ἔλαττον βαλλόντων, ἐφ᾽ ὧν ὡς εἶπον ἐπισκέπτεσθαι χρὴ τί τὸ πλεονάζον ἐστὶν, πότερον τὸ στυπτικόν τε καὶ ἀποκρουστικὸν, ἢ τὸ παρηγορικόν τε καὶ πεπτικὸν, ἢ τὸ διαφορητικόν. οὕτω γὰρ ἂν ἔσται καλῶς αὐτοῖς χρῆσθαι. διὸ καὶ καταλείψω τὰς κατὰ μέρος τῶν γεγραφότων διαφορὰς, ἐφ᾽ ἕτερα δὲ φάρμακα μεταβήσομαι, χωρὶς τῶν εἰρημένων χυλῶν σκευαζόμενα.

Τὰ χωρὶς χυλῶν συντιθέμενα στοματικὰ φάρμακα δι᾽ ὄξους καὶ κηκίδων.

Στοματικὸν φάρμακον ἔγραψεν ὅ, τε Ἀνδρόμαχος, καὶ ὁ Κρίτων τὴν αὐτὴν συμμετρίαν ἔχον. ἀρκέσει τοιγαροῦν τὴν γραφὴν εἰπεῖν Ἀνδρομάχου ὧδέ πως ἔχουσαν αὐτοῖς ὀνόμασιν. στοματικὴ Ἀριστοκλέους πρὸς συνάγχας, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐν τῷ στόματι, ταύτῃ καὶ Ἀντίπατρος ἐχρήσατο. κηκῖδας ἀριθμῷ λ΄. ὄξους † λευκοῦ κύαθον α΄ S. οἱ δὲ κυάθους θ΄. σμύρνης ∠ η΄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ α΄. ῥοῦ τῆς ἐπὶ τὰ ὄψα κύαθον α΄. οἱ δὲ κυάθους θ΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ α΄. πεπέρεως κόκκοι κ΄. μέλιτος ἀττικοῦ κυάθους β΄. οἱ δὲ κύαθοι α΄ S. ἕψονται δ᾽ αἱ κηκῖδες ἐν τῷ ὄξει, ἕως ἂν ἁπαλαὶ γένωνται, καὶ λεανθεῖσαι μίγνυνται τῷ μέλιτι ἐπὶ τῆς χρήσεως, τινὲς δὲ καὶ μανδραγόρου σπέρματος ℥ α΄. ταῦτα μὲν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψε, τάχα δ᾽ ἄν τις ἀπορήσειε διατί γράψας ὄξους κύαθον ἕνα S. προσέγραψεν, οἱ δὲ κυάθους θ΄. παρὰ πολὺ γὰρ ἡ συμμετρία τῆς συμμετρίας ὑπερέχει, καθάπερ γε πάλιν κἀν τῷ φάναι, ῥοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα κύαθος εἷς, οἱ δὲ κυάθους θ΄. κατὰ μόνας οὖν ἐξεταζόμενον ἑκάτερον ἀπορίαν ἔχει, πρὸς ἄλληλα δὲ συμπλεκόμενα προσηκόντως γέγραπται. ἐὰν μὲν γὰρ κυάθους θ΄. ἐμβάλλωμεν τοῦ ὄξους, ἐμβαλοῦμεν καὶ τοῦ ῥοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα τοὺς αὐτοὺς θ΄. ἐὰν δὲ κύαθον α΄ S. τοῦ ὄξους, ἀρκέσει καὶ τοῦ ῥοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα κύαθος α΄ S. ὥστε ἐπὶ μὲν τοῦ πλέον ἔχοντος ὄξους φαρμάκου τὴν ἕψησιν ἐπὶ πλέον γίνεσθαι, ἐπὶ δὲ τοῦ ἔλαττον, ἐπ᾽ ὀλίγον. ἄμεινον δὲ πολλῷ τὸ ἐπὶ πλέον, οὕτω γὰρ καὶ αἱ κηκῖδες ἔσονται μαλακαί. εὔδηλον δ᾽ ὅτι γενναῖόν ἐστι τὸ φάρμακον, ἐξ ἐναντίων συγκείμενον. αἱ μὲν γὰρ κηκῖδες, καὶ τὸ ὄξος, καὶ ὁ ῥοῦς στυπτικώτερα ἔσται, καὶ ἀποκρουστικώτατα. διαφορητικώτατον δέ ἐστι τὸ πέπερι, μικτῆς δυνάμεως ἡ νάρδος, ἡ σμύρνα δὲ διαφορητικῆς μὲν, ἀλλ᾽ ἀδήκτου, καὶ παρηγορικῆς μετὰ τοῦ συμπέττειν. διαφορητικῆς δὲ καὶ τὸ μέλι δυνάμεως ἐστὶν, ἀλλὰ

† λεπτοῦ

χωρεῖς τοῦ δάκνειν τὰ ἐν τῷ στόματι, ἐπειδὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς δακνῶδές ἐστιν. περὶ δὲ τῆς τοῦ ὄξους δυνάμεως ἤδη πολλάκις ἀνεμνήσαμεν, ὡς καὶ τέμνει, καὶ διαφορεῖ, καὶ ἀποκρούει. τὸ δὲ †λεπτὸν πρόσκειται κατὰ τὴν γραφήν, [†λευκὸν] ἵνα λεπτομερὲς ᾖ. ἔνιοι δὲ καὶ τοῦ ὄξους πέντε κυάθους, καὶ τῆς ῥοῦ τοὺς αὐτοὺς ἐμβάλλουσιν, μεταξύ πως ἰσάμενοι τῶν τε τὸ πλεῖστον ἐμβαλλόντων, καὶ τῶν τὸ ἐλάχιστον ἑκατέρου. δῆλον οὖν ὅτι μέσον ἐκείνων τῇ δυνάμει τὸ φάρμακον παρασκευάζουσιν, ὥσπερ καὶ ἡ συμμετρία.

Ἡ διὰ τοῦ βήσασα στοματικὴ διάχριστος. ἔνδοξον δὲ καὶ τοῦτό ἐστι τὸ φάρμακον,
ὑπὸ μὲν Ἀνδρομάχου κατὰ λέξιν οὕτω γεγραμμένον.

Στοματικὸν πρὸς συνάγχας ἡ διὰ βήσασα, πρὸς τὰ ἀπηλπισμένα ποιοῦσα, ᾗ χρῶμαι. ἀνίσου σπέρματος, σελίνου σπέρματος, ἄμμεως σπέρματος, σχίνου ἄνθους, στυπτηρίας σχιστῆς, ἰλλυρικῆς ἴρεως, βήσασα, ὃ τινὲς ἄρμαλα καλοῦσιν, κινναμώμου, σμύρνης τρωγλοδυτικῆς, ἀριστολοχίας μακρᾶς, ἀνὰ 𐅻 α. κόστου, χελιδόνων σποδοῦ προσφάτου, ἀνὰ 𐅻 γ. κρόκου 𐅻 α S. νάρδου ἰνδικῆς, ἀμώμου, ἀνὰ 𐅻 S. κηκίδας η. λείοις σὺν μέλιτι χρῶ, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ἀνιεὶς μέλιτι. τοῦτο δὲ αὐτὸ τὸ φάρμακον, καὶ ὁ Ἡρας ἔγραψεν ὀλίγου δεῖν ἅπαν ὡσαύτως, μόνα γὰρ ὑπήλλαξε τὰ τῶν ῥόδων, καὶ οὐκ αὐτὰ μᾶλλον, ἀλλὰ τὸ ἄνθος αὐτῶν, καὶ προσθεὶς ἐπὶ τέλει, τινὲς δὲ καὶ κασσίας κιῤῥᾶς 𐅻 α. περὶ δὲ τῶν χελιδόνων ἀμφότεροι γεγράφασιν ἀσαφῶς, καίτοι σαφῶς ἄλλων γεγραφότων, εἰ καὶ διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις. οἱ μὲν γὰρ τὴν νεοττιὰν κελεύουσιν καίειν ἐκ τῶν ἀποπατημάτων μάλιστα τῶν χελιδόνων συγκειμένην, οἱ δὲ αὐτὰς τὰς χελιδόνας, οἱ δὲ τοὺς νεοττοὺς αὐτῶν. οὗτοι δὲ ἀσαφέστερον ἔγραψαν, ὁ μὲν Ἀνδρόμαχος χελιδόνων σποδοῦ προσφάτου, ἔδει δὲ προσθεῖναι κεκαυμένων. τοιοῦτον γάρ τοι τὸ σποδοῦ δηλοῖ, πλὴν εἰ τὴν νεοττιὰν κελεύει λέγουσι. ὁ δὲ Ἡρας χελιδόνων τοῦ χέσματος, μὴ προσθεὶς μηδὲ αὐτὸς τὸ κεκαυμένων. ἴσως οὖν οὐδέτερος βούλεται τὸ κεκαῦσθαι τὸν ἀπόπατον τῶν χελιδόνων, ὥσπερ ἄλλοι. ἐν τισὶ μέντοι τῶν ἀντιγράφων οὕτω διαγέγραπται.

χελιδόνων τῶν ἁπαλῶν 𐅻 α. καθάπερ ἐν ἑτέροις χελιδόνων τῶν ἀποδοκῶν. πρόδηλον δ᾽ ὅτι δριμὺ καὶ διαφορητικόν ἐστι τὸ φάρμακον τὸ ἐκ τῶν χελιδόνων ἀποπάτημα, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἁπάντων τῶν ζώων, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον, ὥσπερ καὶ αὐτῶν τῶν ζώων καυθέντων ἡ τέφρα. εἴρηται δὲ ἡμῖν καὶ περὶ τῆς βήσασα κατὰ τὴν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείαν, ὡς ἐστὶ τῆς τρίτης τάξεως τῶν θερμαντικῶν, καὶ νῦν ὡς τοιοῦτον ἀναμέμικται τῷ προκειμένῳ φαρμάκῳ, τὰ πλεῖστα τῆς διαφορητικῆς δυνάμεως ἔχοντι, καθάπερ ἔνια τῶν ἄλλων στοματικῶν τῆς διαφορητικῆς τε καὶ ἀποκρουστικῆς. τά τε γὰρ εἰρημένα φάρμακα διαφορητικώτατα, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔτι τὸ κιννάμωμον ὑπὲρ ἅπαντα λεπτομερῆ τε καὶ διαφορητικὴν ἔχον δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τὰ σπέρματα τό, τε τοῦ ἀνίσου, καὶ τὸ τοῦ σελίνου, καὶ τὸ τοῦ ἄμμεως διαφορητικά. καὶ ἡ ἴρις δὲ καὶ ἡ ἀριστολοχία τῶν διαφορητικῶν ἐστιν, ὥσπερ καὶ ἡ σμύρνα. μικτῆς δὲ δυνάμεως, ἔκ τε τῆς διαφορητικῆς, καὶ τῆς στυπτικῆς ἐστι κασσία, καὶ κρόκος, καὶ νάρδος, καὶ ἄμωμος, καὶ κόστος. ἐπικρατεῖ δὲ ἐν αὐταῖς ἡ θερμαντική τε καὶ διαφορητική, καὶ μάλιστα ἐν τῷ κόστῳ. μικτῆς δὲ καὶ τὸ τῆς σχίνου ἄνθος, ἀλλὰ ἀσθενὴς καθ᾽ ἑκάτερα, καὶ τὸ στύφειν, καὶ τὸ θερμαίνειν. αἱ δὲ κηκίδες, δῆλον δ᾽ ὅτι τὰς ὀμφακίτιδας λέγω, τῶν στυφόντων ἱκανῶς εἰσι φαρμάκων, ὥσπερ καὶ ἡ σχιστὴ στυπτηρία. τὰ ῥόδα δ᾽ ἔμπαλιν, ἀσθενεστάτην ἔχει τὴν στύψιν. ἐξ ἐναντίων οὖν ταῖς δυνάμεσι σύγκειται τῶν κατὰ μέρος φαρμάκων τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ, καὶ οὐ μόνον γε ἐναντίων, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρῶν ἑκατέρων, καὶ καθάπερ εἶπον ἔμπροσθεν, ἰσχυροτέρων πολὺ τῶν διαφορητικῶν, ἢ τῶν στυπτικῶν. ἐπεὶ δὲ τὴν σκευασίαν αὐτοῦ σαφῶς ἔγραψεν Ἡρας, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐκείνου λέξιν κοινῇ παραγράψω, τήνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν.

Ἡρα στοματικὴ διὰ τοῦ βήσασα.

Στοματικὴ ποιοῦσα πρὸς συνάγχας, καὶ φλεγμονὰς παρισθμίων, καὶ ἕλκη τὰ γινόμενα ἐν τῷ στόματι, ἁρμόζει δὲ καὶ στομαχικοῖς, καὶ δυσεντερικοῖς ἄκρως ἐν ψυχρῷ διδομένη κυάμου μέγεθος, ἔστι δὲ καρτερικὴ καλὴ, καὶ ἀνώδυνος, ἀνίσου 𐅻 α. ἄμμεως 𐅻 α. σελίνου σπέρματος 𐅻 α. κόστου 𐅻 α S. σχίνου ἄνθους 𐅻 α. κασσίας 𐅻 α. ἴρεως ἰλλυρικῆς 𐅻 α. σχιστῆς 𐅻 α. κηκίδας ὀμφακίτιδας μέσας τῷ μεγέθει η. κροκομάγματος 𐅻 †α. κρόκου 𐅻 α S. σμύρνης [†β.] 𐅻 S. ῥόδων ἄνθους 𐅻 β. ἀριστολοχίας μακρᾶς 𐅻 α. βήσασα σπέρματος 𐅻 α. κινναμώμου 𐅻 α. ναρδοστάχυος 𐅻 α S. ἀμώμου βότρυος 𐅻 S. τινὲς καὶ κασσίας κιῤῥᾶς 𐅻 α. σποδοῦ χελιδόνων τοῦ χέσματος 𐅻 α. τὴν σμύρναν λεοτρίβει μετὰ μέλιτος, τὰ δὲ λοιπὰ, πάντα κόψας καὶ σήσας βάλλε εἰς ὅλμον, καὶ ἀναμίξας ὕστερον †κατατέμνε τὴν [†κατάκαιε] σμύρναν μετὰ μέλιτος συμμέτρου ἵνα γένηται τὸ φάρμακον μέλιτος παχύτερον. ἐπὶ δὲ τῆς χρείας μέλιτι διεὶς διάχριε, καὶ δίδου ἀναγαργαρίζεσθαι δι᾽ ὕδατος, ἢ ὑδρομέλιτος, ἢ χυλοῦ πτισσάνης, ἐν κασσιτερίνῳ ἢ ἀποτίθεται ἀγγείῳ.

Ἄλλο διὰ χελιδόνων ἄνευ βήσασα, στοματικὸν διάχριστον, ὃ Ἀσκληπιάδης
ἔγραψεν κατὰ λέξιν οὕτω.

Ἄλλη, ποιεῖ καὶ συναγχικοῖς. χελιδόνων ἀγρίων κεκαυμένων τῆς σποδοῦ ∠ δ. κρόκου ∠ α. νάρδου ἰνδικῆς ∠ α. μέλιτι ἀναλάμβανε, ἡ κρᾶσις πρὸς τὰς ὑποκειμένας διαθέσεις. δεῖ δὲ τὰς χελιδόνας καίειν τὸν τρόπον τοῦτον. ἁλσὶ καταπάσαντες τοὺς νεοττοὺς σὺν τοῖς πτεροῖς βάλλομεν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ τοῦτο ἐπιπωμάσαντες τίθεμεν ἐπ᾽ ἀνθράκων. χάριν εἰδέναι χρὴ τῷ Ἀσκληπιάδῃ οὕτω σαφῶς γράψαντι, ὅπως κελεύει καίεσθαι τοὺς νεοττοὺς τῶν χελιδόνων. ὅτι τὰ ζῶα αὐτὰ, καὶ μὴ τὸν ἀπόπατον αὐτῶν, εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ φαρμάκου παρασκευάζειν ἀξιοῖ. γέγραπται δὲ καὶ τῷ Ἀνδρομάχῳ διὰ χελιδόνων στοματικὸν φάρμακον τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν.

Τὸ διὰ χελιδόνων πρὸς συνάγχας, ὃ Ἀρποκρας.

Χελιδόνων κεκαυμένων νεοττῶν ια. μέλιτος Κο α. οἱ δὲ κυάθους β. μυρσίνης χλωρᾶς χυλοῦ Κο α. οἱ δὲ κυάθους β. σμύρνης τριώβολον, καύσας τοὺς νεοττοὺς μίσγε πάντα, καὶ λεάνας χρῶ. σαφῶς καὶ οὕτως ἐνταῦθα τοὺς νεοττοὺς κελεύει καίεσθαι. αὗται μὲν αἱ προγεγραμμέναι δύο, διὰ χελιδόνων εἰσὶν ἄνευ τοῦ βήσασα. αἱ δὲ ἄλλαι πρὸ αὐτῶν δύο στοματικαὶ, διά τε χελιδόνων καὶ τοῦ βήσασα. τρίτη δὲ ἄλλη συζυγία φαρμάκων ἐστὶν ὁμογενῶν, ἐν ᾗ χω-

εἰς τῶν χελιδόνων αἱ διὰ τοῦ βήσασα σκευάζονται.

Ἄλλαι στοματικαὶ διάχριστοι Ἀνδρομάχου.

Βέλτιον εἶναι νομίζω μηδὲ τὰς ἄλλας παραλιπεῖν ὁπόσας ἐπαινοῦσιν, οἱ περὶ τὴν τῶν φαρμάκων ἐμπειρίαν σπουδάζοντες, ἐνταῦθα προσγράψαι, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ πολλῶν ἐνταῦθα καὶ αὐτοὶ πεῖραν ἔχομεν, τὰ μὲν αὐτοὶ χρησάμενοι, τὰ δὲ τοὺς συνιατρεύοντας ἡμῖν εἰδότες. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων αὐτὰς συνθέμενος ὡς ἐκεῖνος ἔγραψεν.

Πρὸς κιονίδας κεχαλασμένας.

Μέλιτος λίτραν μίαν, στυπτηρίας ὑγρᾶς λίτραν μίαν, ῥόδων ἄνθους λίτραν ϛ. ὑποκυστίδος χυλοῦ ℥ γ. ἕψε σὺν στυπτηρίαν μέλιτι, εἶτα τὰ ξηρὰ καὶ οὕτω χρῶ. ἕψε δ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον, καλὸν ἐστὶν ὄντως τοῦτο τὸ φάρμακον, καὶ δεῖ κεχρῆσθαι τρισὶ τρόποις αὐτῷ, καθάπερ ὁρᾶτε χρώμενον ἐμὲ τοῖς πλείστοις τῶν στοματικῶν φαρμάκων. εἷς μὲν γὰρ τρόπος χρήσεως ἐστὶν, καὶ μάλιστα ἐν ἀρχῇ διαλύοντα τὸ φάρμακον, ἢ δι᾽ ὕδατος θερμοῦ, ἢ δι᾽ ὑδρομέλιτος, τουτέστι διὰ μελικράτου ἀνακογχυλίζεσθαι, καὶ γὰρ καὶ παρηγορικόν ἐστιν τοῦτο, καὶ τὸ δέον αὐτός. μεταξὺ δὲ τῆς τοιαύτης χρήσεως, καὶ ἀκράτῳ τῷ φαρμάκῳ χρῆσθαι προσήκει, τοῦτο μὲν διαχρίοντα τοῖς δακτύλοις. τοῦτο δὲ καὶ διὰ κοχλιαρίου περιαπτόμενον, μετὰ τὸ ἀναπιέζειν, καὶ ἀθεῖν πρὸς τοὐκτὸς ἄγειν τὴν κιονίδα. συμφέρει γὰρ ὡς ὅτι μάλιστα πρὸς τὴν γλῶτταν αὐτὴν ῥέπειν ἀναχωροῦσαν τῆς ὑπερώας, ἣν ἴσχει τὰ πολλὰ πρὸς τὸν λάρυγγα.

Ἑτέρα στοματικὴ τοῦ αὐτοῦ Ἀνδρομάχου πρὸς πάντα τὰ ἐν τῷ στόματι.

Κροκομάγματος ∠ β. ἴρεως ∠ δ. σανδαράχης ∠ ϛ. τουτέστι τριώβολον, τερμινθίνης ∠ β. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ α. σταφίδος ∠ η. ἀλόης ∠ α. ὀμφακίου ∠ α. στροβύλων πεφωγμένων ∠ η. γλυκέος χυλοῦ ∠ α. σχιστῆς ∠ α. βαλαυστίου ∠ α. ῥόδων ἄνθους ∠ ϛ. μέλιτος κοτύλας β ϛ. ἐν τισὶ δὲ ἀντιγράφοις κο α ϛ. γέγραπται. αὐτὸς μὲν ὁ Ἀνδρόμαχος οὐκ ἔγραψεν ὅπως μίγνυσθαι τὸ μέλι χρή, πότερον ὠμὸν ἢ ἑφθὸν, ἢ μόνον ἀπηφρισμένον, ἐγὼ δ᾽ ἀξιῶ τὸ ἀπηφρισμένον μίγνυσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ ἄλλας στοματικὰς διαχρίστους ὁ Ἀνδρόμαχος ἁπάσας καλὰς, καὶ διὰ τοῦτο κἀμοὶ βέλτιον ἔδοξεν εἶναι μὴ παραλιπεῖν αὐτὰς, ἀλλ᾽ ὑπογράψαι πάσας ἑξῆς, ὡς ἐκεῖνος ἔγραψεν.

Στοματικὴ ᾗ κεχρῆσθαι φησὶν αὐτός. ἄνθους ῥόδων ∠ β. πιτυΐδων ∠ α. κρόκου ∠ α. σὺν μέλιτι.

Ἄλλη καὶ αὐτῇ κεχρῆσθαι φησί. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ η. κρόκου ∠ η. οἱ δὲ ∠ δ. ῥόδων ἄνθους σὺν μέλιτι.

Ἄλλη. μίσυος κυπρίου ∠ η. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ δ. σμύρνης ∠ η. κρόκου ∠ α. σὺν μέλιτι. ἄλλη εὐώδης ἁπαλὴ πρὸς φλεγμονὰς καὶ ἐσχάρας καλή. πυρέθρου ∠ γ. ἀμύλου ∠ β. σχιστῆς ∠ α. ῥόδων ἄνθους ∠ α. κρόκου τριώβολον σὺν μέλιτι. ταῦτα ἐκ τοῦ Κρατίππου νάρθηκος εἶναι φησίν. ἄλλη στοματικὴ Μενεκράτους.

κρόκου ∠ δ. βαλαυστίου ∠ γ. ῥόδων ἄνθους ∠ α. οἱ δὲ ∠ ϛ. θρίακος καρποῦ ∠ α. μαλαβάθρου ∠ α. νάρδου ἰνδικῆς ∠ α. στροβύλους κ. μέλι. Ἄλλη ἣν ἐκ τῶν † Μελίτου φησὶν εἶναι. ῥοῦ ἐρυθροῦ ∠ β. ῥόδων ἄνθους ∠ α. κόστου, κρόκου ἀνὰ τριώβολον σὺν μέλιτι. ταύτην καὶ ἀναγαργαρίζεσθαι σὺν γλυκεῖ, ἢ ὑδρομέλιτι φησίν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τοῦτο προσγράψας. ἅπασαι γὰρ ἀναγαργαρίζεσθαι δύνανται. ἄλλη στοματικὴ ἣν καὶ αὐτὸς ἐπαινεῖ.

† μεμφίτου

σχίνου ἄνθους, σμύρνης, κρόκου, κασσίας, στυπτηρίας σχιστῆς, ἰλλυρίδος, ἀνὰ ∠ δ. νάρδου ἰνδικῆς ∠ α. σὺν μέλιτι ἑφθῷ. ἐνταῦθα μὲν οὖν προσέθηκε τὸ ἑφθῷ, κατὰ δὲ τὰς ἔμπροσθεν ἁπλῶς εἶπεν μέλιτι, συγχωρῶν ἡμῖν ὡς ἂν θέλωμεν σκευάζειν. ἐγὼ δ᾽ ὡς ἔφην μέλιτι ἀπηφρισμένῳ χρῶμαι.

Ἄλλαι διάχριστοι στοματικαὶ ἃς Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν ὡς ὑπογέγραπται.

Διάχριστοι πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι σηπεδόνας Ἀσκληπιάδου. ῥοῦ ἐρυθροῦ ∠ δ. ἀκακίας ∠ α. μυελοῦ ∠ δ. οἴνῳ πραμνείῳ διαλύσας, ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ χρῶ διαχρίων. οὐκ οἶδ᾽ ὅπως παρέλιπε προσγράψαι περὶ τοῦ μυελοῦ, πότερον ἐλαφείου ἢ μοσχείου βούλεται βάλλεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν οὐ προσέγραψεν, ἀσφαλέστερον ἐστὶν ἐλαφείου βάλλειν, ἰσχυρὸν γὰρ εἶναι βούλεται τὸ φάρμακον. ἔστι δὲ ἰσχυρότερος ὁ ἐλάφειος μυελὸς τοῦ μοσχείου.

ἄλλη. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ β. βαλαυστίου ∠ α. λυκίου ὁλκὴ μία, ἀκακίας ∠ α. ἀναλάμβανε ἐλαίας ὀμφακιζούσης τῷ χυλῷ, καὶ μέλιτι φυράσας χρῶ.

Διάχριστοι στοματικαὶ τοῖς δυσχεραίνουσιν τὰς φαρμακώδεις ποιότητας ἐπιτήδειοι.

Περὶ μὲν τῶν γυναικῶν τί δεῖ καὶ λέγειν, καὶ μάλιστα ὡς αἱ πλούσιαι δυσχεραίνουσιν ὑπὸ τρυφῆς τὰς φαρμακώδεις στοματικάς, ἤδη δὲ καὶ ἄνδρες τινὲς, οὐ μόνον ὑπὸ τρυφῆς, ἀλλὰ καὶ κακοστόμαχοι φύσει πως ὄντες, οὐ φέρουσι τὰ τοιαῦτα φάρμακα. καὶ μέντοι καὶ παραῤῥυέντα πολλάκις εἰς στόμαχον, οὐ μόνον ἀηδῆ πως ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ βλαβερά. τὰ γοῦν ἐπιεικέστατα αὐτῶν κρόκον ἔχει, καὶ σμύρναν, καὶ στυπτηρίαν. ἄμεινον οὖν ἐνίας τῶν στοματικῶν ἀντὶ τούτων γεγονυίας ἔχειν. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν μετρίων φλεγμονῶν, ἢ τῶν παρισθμίων, ἢ σταφυλῆς, ἤ τε ἄλλου τινὸς μέρους ἀρκοῦσιν οἱ χυλοὶ μόνοι τῶν εἰρημένων ἄρτι καρπῶν, ὅ, τε τῶν βάτων, καὶ ὁ τῶν μόρων, ῥοιαί τε καὶ μῆλα τὰ κυδώνια, καὶ μέντοι καὶ ὁ τῶν καρύων χυλὸς, ὅταν μετὰ μέλιτος μόνον γένηται τὴν γεῦσιν † ἰδίαν ἔχει, καὶ γλεῦκος τὸ ἐκ τῶν στρυφνοτέρων σταφυλῶν, ἐξ ὧν ὁ ἀμιναῖος οἶνος γεννᾶται, βληθέντος εἰς αὐτὸ ῥοῦ. τοῦτ᾽ ὡς προέγραψε κάλλιστον γίνεται φάρμακον, ἑψηθὲν ὡς εἴρηται. πρὸς δὲ τὰς πλείονος δεομένας στύψεως φλεγμονὰς, ἐποίησα διαχρίστους στοματικὰς τοιάσδε. τῶν αὐστηρῶν ῥοιῶν τὸν χυλὸν, ἢ τῶν αὐστηρῶν κυδωνίων, ἢ καὶ ἀμφοτέρων κατὰ τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην ἀναλογίαν ἔμιξα μέλιτι, καὶ ἦν αὐταρκές. ὁ δὲ τῶν συκαμίνων χυλὸς, ἀσθενὲς φάρμακον. ἀλλὰ τούτου γε καὶ τῶν εἰρημένων μέσος ἐστὶν κατὰ τὴν στύψιν ὁ τῶν βάτων. ἰσχυρὸς δὲ οὐδὲν ἧττον ἐστὶν, καὶ ὁ ἐκ τοῦ λέμματος τῶν καρύων, καί τοι γε οὐκ ὢν ἐν τῇ γεύσει στρυφνός. ἑκάστῳ δὲ τούτων ἔνεστιν ὄμφακας ἐκθλίψαντας μιγνύειν, ἐὰν μὲν βουληθῇς σφοδρότερον ἐργάσασθαι κατὰ τὸ ἴσον. εἰ δὲ μή γε πάντως, κατὰ τὸ ἥμισυ. σφοδρότατος δὲ αὐτῶν ἐστὶν ἐὰν τὰς ῥοιὰς ὅλας κόψας μετὰ τῶν λεμμάτων ἐκθλίψῃς τὸν χυ-

† ἰδέαν

λὸν, καὶ μᾶλλον δὲ αὖ ὦσιν στρυφναὶ, καὶ ἔτι γε στρυφνότατον ἐν τούτοις ἔσται προσμιχθέντος τῷ τῶν οὕτω κοπεισῶν αὐστηρῶν ῥοιῶν χυλῷ καὶ τοῦ τῆς ὄμφακος, ἅμα συμμέτρῳ μέλιτι. κάλλιον δὲ ἐὰν τὰς ὅλας κεκομμένας ῥοιὰς ἀνεψήσας γλυκεῖ διηθήσῃς. ἔσται δέ σοι, καὶ διὰ μόνων τῶν γλυκέων ῥοιῶν σκευάζοντι τὸ φάρμακον, ὥσπερ ἀσθενέστερον οὕτως ἥδιον ἐργάσασθαι, καὶ μᾶλλον ἐὰν διὰ τοῦ χυλοῦ μόνου χωρὶς τῶν σιδίων αὐτὸ συνθῇς. ἐγὼ δὲ πολλάκις ἔμιξα τὰ τρία γένη τῶν ῥοιῶν, αὐστηρῶν τε καὶ ὀξέων, καὶ γλυκέων. ὅπως δὲ μὴ λίαν τραχύνοι, γλυκυῤῥίζης χυλὸν μιγνύων ἐργάσῃ κάλλιστον τὸ φάρμακον. καὶ διὰ τῶν ὀπωρῶν δὲ γινόμενον αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον, κάλλιστόν ἐστι φάρμακον, ἀνακογχυλίζεσθαί τε καὶ διαχεῖσθαι βουλομένοις τὰς ἐν τῷ στόματι φλεγμονάς. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο, τὸ μὲν αὐστηρότερον, τὸ δὲ μετριώτερον τῇ στύψει, καὶ λεχθήσεται περὶ τῆς συνθέσεως αὐτοῦ μικρὸν ὕστερον. ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἀποκρουστικὸν δεῖ ἡμᾶς ἔχειν φάρμακον, ἀλλὰ καὶ διαφορητικὸν εἰ σκιῤῥούμενόν τι φαίνοιτο, σκευάσεις οὕτως αὐτό. τοῖς μέσοις κατὰ τὴν δύναμιν, τῶν εἰρημένων τι ἐμβαλεῖς ἑψομένοις, γλήχωνος, ἢ θύμου, ἢ ὀριγάνου, ἢ ὑσσώπου, ἢ ἡδυόσμου, ἢ καλαμίνθης, εἶτα διηθήσας ἕξεις ἄριστον φάρμακον. εἰ δὲ θερμότερον ἐθέλεις εἶναι, πεπέρεως ἐπεμβάλλειν χρή. ἐσκεύασα δέ ποτε καὶ χωρὶς τοῦ γλήχωνος, ἢ θύμου, ἢ τινος τοιούτου τὸ διὰ τῶν χυλῶν, μόνον αὐτῷ πεπέρεως ἐπεμβαλών. ἅπασι δὲ αὐτοῖς τὸν τῆς γλυκυῤῥίζης χυλὸν μιγνὺς, ἄμεμπτον ἐργάσῃ τὸ φάρμακον. εἰ δὲ πλουσίοις σκευάζοις, καὶ ἀμώμου τι μίξεις. ἡ δὲ ποσότης τῶν τοιούτων, ἡ αὐτή σοι γινέσθω, τοῖς τὸν κρόκον καὶ τὴν στυπτηρίαν, καὶ τὴν σμύρναν λαμβάνουσιν ὡς προγέγραπται. ἀντ' ἐκείνων γάρ σοι ἔσται τὸ ἄμωμον, καὶ τὴν μαστίχην δὲ τὴν χίαν ἐνέβαλόν ποτε, μετὰ τὸ διηθῆσαι δὲ δηλονότι καὶ ἀφελεῖν ἤδη τά γε ἐνεψημένα τὰ τοιαῦτα.

Περὶ ἐσχαρῶν τῶν ἐν τῷ στόματι.

Ἐν τοῖς ὑγροῖς καὶ θερμοῖς τόποις τοῦ σώματος, ὁποῖόν ἐστι τὸ στόμα, ταχέως ἐπιγίνεται σηπεδὼν, ἐξ ἧς ἄν τινος αἰτίας ἑλκωθὲν τύχῃ, συντελεῖ δὲ εἰς τοῦτο καὶ τὸ μηδὲν ἐπικεῖσθαι δύνασθαι διὰ παντὸς φάρμακον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑλκῶν. ἐκκλύζεται γὰρ ὑπὸ τοῦ σιάλου πάντα, διὸ καὶ τοῖς ἰσχυροτάτοις φαρμάκοις ἀναγκαζόμεθα χρῆσθαι πολλάκις ἐπ' αὐτῶν. ἰσχυρότατα δέ ἐστιν ὅσα τὴν καλουμένην ἐσχάραν ἐργάζεται παραπλησίως τοῖς καυστηρίοις. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐκτὸς ὅταν ἐσχαρωθῇ τὸ θεραπευόμενον μόριον, ἀφιστάμεθα τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων ἐπὶ τὰ τὰς ἐσχάρας ἀφαιροῦντα μετιόντες, ἅπερ εὔδηλον ὅτι τῆς ῥυπτικῆς ἐστι ποιότητός τε καὶ δυνάμεως. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν τῷ στόματι διὰ τὴν τοῦ χωρίου φύσιν, ἀσφαλὲς εἶναι δοκεῖ μοι μιγνύναι τοῖς ῥύπτουσι φαρμάκοις ἔνια τῶν ἰσχυρῶν, ἃ κατὰ μόνας προσφερόμενα τὰς ἐσχάρας ἐργάζεται. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, ῥυπτικωτάτῳ μέλιτι μιγνύμενα φάρμακα τὰ αὐτὰς τὰς ἐσχάρας ἐργαζόμενα. καθάπερ ἐπὶ τῶν ῥυπαρῶν ἑλκῶν ἐν γε τῷ δέρματι γινομένων, ἔφαμεν χρῆναι μιγνύναι τῷ μέλιτι τὰ βραχέως ῥυπτικὰ, λιβανωτὸν, ὄροβον, ἶριν, ἀριστολοχίαν, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, τῷ αὐτῷ λογισμῷ τὰ ἐναντία προσλαβόντες, ὡς Ἱπποκράτης ἔφη. ὁ μὲν γὰρ ἐπ' ἀμφοῖν λογισμὸς εἷς ἐστιν, συμμέτρως ἔχοντος πρὸς τὴν διάθεσιν τὸ ῥυπτικὸν προσφέρειν φάρμακον. ἑξῆς δὲ †συμμέτρως τὸ μέλι, τῷ μὲν ἐπὶ τῶν ἑλκῶν ῥύπῳ τοῖς ἀσθενέσι τῶν ῥυπτικῶν μιχθέν. ἐφ' ὧν δὲ διὰ τὴν τοῦ τόπου φύσιν ὑποστροφὴν σηπεδόνος εὐλαβούμεθα, τῶν ἰσχυροτέρων τι προσλαβὸν, εὐλόγως οὖν ἔμιξαν τῷ μέλιτι τὰ ξηρὰ φάρμακα, δι' ὧν τὰς ἐσχάρας ἐργαζόμεθα. τινὰ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φαρμάκων ἔμπροσθεν διῆλθον ἐν ἐκείνῳ τῷ λόγῳ, καθ' ὃν γέγραπται πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι νομάς. τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ πρὸς ἐσχάρας ἔφασαν ἁρμόττειν, μέλιτος αὐτοῖς μιγνυμένου, καὶ νῦν δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἅπαντα γράψω, καί τινα δόξει δεύτερον λέγεσθαι. τὰ μὲν οὖν ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀναμνῆσαί με χρὴ μόνον, ἐν οἷς ἐδίδαξε κοινὰ φάρμακα πρὸς τὰς ἐν στόματι νομὰς, παραθήσομαι δὲ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν μόνας. ἓν μὲν οὖν φάρμακον οὕτως ἔγραψεν.

†σύμμετρον

Ἀνδρομάχου στοματικὴ, εὐώδης ἁπαλὴ, πρὸς φλεγμονὰς καὶ ἐσχάρας καλή.

Συνέθηκεν αὐτὴν διὰ πυρίνος, ἀμύλου καὶ σχιστῆς, καὶ ῥόδων ἄνθους, καὶ κρόκου, μέλι μιγνύς. ἕτερον τοιοῦτον ἔγραψεν. τροχίσκος πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι διαθέσεις, ἐσχάρας, νομὰς, ᾧ καὶ αὐτῷ σὺν μέλιτι χρῆται, καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα τὰ πρὸς τὰς νομὰς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα, καὶ πρὸς ἐσχάρας ἁρμόττει μετὰ μέλιτος.

Τὰ δὲ ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένα πρὸς ἐσχάρας αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἔχει.

Μίσυ ὠμὸν παραχρῆμα αἴρει, ἐν ἄλλῳ μετὰ μέλιτος ὀπτόν. πρὸς δὲ τὰς ἐν τῷ στόματι ὑδαρεῖ καὶ ὀλίγῳ χρῶ. μίσυος ὀπτοῦ ∠ γ. μέλιτος καλοῦ κυάθους ϛ. χρῶ. ὁμοίως ποιεῖ καὶ χαλκῖτις ὀπτὴ μετὰ μέλιτος, ὡς εἶναι γλοιῶδες.

Ἀρχιγένης δὲ περὶ αὐτῶν οὕτως ἔγραψεν.

Ἐπὶ δὲ τῶν λεγομένων ἐσχαρῶν ἰδίως συμφωνεῖ κυνεία μετὰ μέλιτος διαχριομένη. ἢ χάλκανθον, κηρύματι θαλασσίας πορφύρας εἰλήσας συγκαῦσον †μὴ σκύλλων, εἶτα λεῖον μετὰ μέλιτος διάχριε. ἢ πίσσῃ ὑγρᾷ μετὰ μέλιτος ἴσου, ἐλάχιστον κεδρίας προσμίξας χρῶ. ἢ ῥοὸς βυρσοδεψικῆς ἱκανῶς βραχείσης εἰς τὸ ὕδωρ, μέχρι γλοιώδης γένηται, ἑψήσας μέλιτι μίξον καὶ χρῶ. καὶ ὁ συριακὸς ποιεῖ μετὰ μέλιτος, ἢ χελιδόνων κεκαυμένων τε καὶ ἀνθρωπείας κόπρου τὸ ἴσον, σὺν μέλιτι διάχριε. ἢ λύκου ἥπατος ξηροῦ ὡς κοχλιάρια δύο λεάνας δὸς πιεῖν. τούτων τῶν φαρμάκων, τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἐπαινῶ. τὸ δὲ διὰ τῆς ῥοὸς μέμφομαι ῥυπτικῆς ὂν δυνάμεως, οὐδαμῶς ἁρμοττούσης ἐσχάραις. περὶ δὲ τοῦ λυκίου ἥπατος οὐκ ἔχω τι εἴπω. πρὸς μὲν γὰρ τὰς ἡπατικὰς διαθέσεις οἶδα ποριζόμενον τὸ φάρμακον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ μιγνύμενον τῷ δι' εὐπατωρίου. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐσχάρας τὰς ἐν τῷ στόματι πινόμενον ἁρμόττει, κατά τινα τῆς ὅλης οὐσίας ἰδιότητα, τῇ πείρᾳ χρὴ κρῖναι μόνον, περὶ ἧς οὐδὲν ἔχω φάναι μὴ κεχρημένος αὐτοῖς ἐπὶ τῶν τοιούτων. ἡ δὲ κυνεία κόπρος ὅταν ὀστᾶ βεβρωκότες ὦσιν οἱ κύνες, ἀρίστη κατὰ πάντα ἐστὶ, καὶ ὡς βοηθοῦσα μεγάλως, καὶ ὡς οὐδεμίαν ἀηδίαν ἐμφαίνουσα τῷ προσφερομένῳ. τὴν δὲ ἀνθρωπείαν ὡς βδελυρὰν ἀεὶ παρῃτησάμην. ἐχρήσατο γοῦν τις αὐτῇ μὴ προλέγων, ἀλλὰ λανθάνειν πειρώμενος. ἐλάμβανε δὲ οὐ τὴν ἐπιτυχοῦσαν, ἀλλὰ παιδίοις ἐδίδου τὸ πλεῖστον τῆς τροφῆς ἄρτον μετὰ τῶν ὀσπρίων ἃ καλοῦνται θέρμοι, καὶ οὕτω ξη-

†μετὰ σκίλλων

ραίνων

φαίνων, ἔχειν ἀποκειμένην πρὸς ὅ ποτε βούλοιτο χρῆσθαι. καὶ Μούσας δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἐχρήσατο πρώτως τῇ κωνεία, λευκὴν ἀεὶ παραλαμβάνων. γράφει γοῦν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προκειμένου παθήματος ὧδέ πως, ὁμοίως τῇ αὐτῇ κωνεία λευκῇ χρώμενος. καὶ μέντοι καὶ ταῦτα κατὰ λέξιν ὁ αὐτὸς Μούσας ἔγραψεν.

Μούσα πρὸς συνάγχην.

Πρὸς συνάγχην, κωνείαν λευκὴν λαβὼν ξηρανὸν, καὶ λεάνας σῆσον κοσκίνῳ ἰατρικῷ, ἔχε δὲ ἕτοιμον ἐν σταθμιδίῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ἀνίει μέλιτι, καὶ τότε διάχριε ὥστε καταπίνειν. ταῦτα γράψαντι τῷ Μούσα, δικαίως μαρτυρεῖν ἐστιν. ἰσχυρότερον γὰρ τούτου τοῦ φαρμάκου, οὐδὲν ἔγνωμεν, οὐδ' ἐπὶ κυναγχικῶν, οὐδ' ἐπὶ τῇ τῶν παρισθμίων μεγάλῃ φλεγμονῇ, ἢ ἀντιάδων κινδυνευόντων πνιγῆναι.

Σωρανοῦ.

Καὶ τῶν ὑπὸ Σωρανοῦ γεγραμμένων φαρμάκων πεπειράμεθα καλῶς ποιούντων, ἃ κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν. χαλκίτεως ὀπτῆς, μέλιτος ἀττικοῦ τὸ αὔταρκες, τὴν χαλκῖτιν τρίβε μετὰ τοῦ μέλιτος, ὡς λάβῃ γλοιοῦ πάχος, καὶ χρῶ. Ἄλλη πρὸς εὐχαρὰς ποιοῦσα, καὶ μυδῶντα καὶ δυσώδη. μίσυος κεκαυμένου ∠ η̄. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ δ̄. κρόκου ∠ ᾱ. ταῦτα λεῖα ποιήσας καὶ μίξας ἀπόθου εἰς πυξίδα ξυλίνην, καὶ χρῶ κατ' ἰδίαν, καὶ μετὰ μέλιτος. καὶ μέντοι καὶ τούτοις ἐφεξῆς ὧδέ πως ἔγραψεν. ἕτερον φάρμακον ἀνθηρὰ πρὸς τὰ ὅμοια ποιοῦσα. ἴρεως ἰλλυρικῆς, σανδαράχης, κυπέρου, ἀνὰ ∠ δ̄. στυπτηρίας σχιστῆς, κρόκου, κροκομάγματος, ἀνὰ ∠ β̄. ταῦτα λειώσας καὶ μίξας χρῶ. τινὲς δὲ καὶ ῥόδων ἄνθος καὶ κηκῖδας προσβάλλουσιν, ἀνὰ ∠ β̄. χρῶ δὲ πρὸς μὲν τὰς σηπεδόνας, καὶ τὰ ἀφιστάμενα ἕλκη καὶ αἱμασσόμενα, ξηρῷ. πρὸς δὲ τὰς ἐσχάρας, μετὰ μέλιτος.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Ταραντίνου Ἡρακλείδου γεγραμμένα πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι ἐσχάρας.

Ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης, ἐν τοῖς πρὸς Ἀντιοχίδα κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν, περὶ τῶν ἐν τῷ στόματι σηπεδόνων. ποιεῖ μὲν καὶ ἡ ἀνθηρὰ περισσῶς ἁπτομένη. ἐὰν δὲ εὐτονωτέρα ὑπάρχῃ ἡ σηπεδὼν, δευτέρως ἐστὶν ἡ δύναμις αὕτη. Βδελλίου κεκαυμένου μέρη γ̄. ἀρσενικοῦ μέρος ᾱ. λεῖα μίξας χρῶ, καὶ ἄνωθεν δὲ πίλημα προσεπιτίθει, καταβάψας εἰς ῥόδινον καὶ ἐκθλίψας. ἔνιοι δὲ τοῦ βδελλίου ἐμβάλλουσι μέρη η̄.

Ἄλλη πρὸς εὐτόνους σηπεδόνας τὰς ἐν τῷ στόματι, καὶ τὰς ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ σώματος.

Χαλκίτιδος μέρος ᾱ. κονίας ἀσβέστου τὸ ἴσον, ἀρσενικοῦ μέρος ϛ. μίξας, λεῖα, χρῶ.

Ἄλλη πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι σηπεδόνας καὶ ἕλκη ἀφεστηκότα.

Ῥόδων ἄνθους ∠ δ̄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ β̄. κηκῖδος ∠ β̄. σμύρνης ∠ ᾱ. λεάνας καὶ μέλιτι μίξας χρῶ. πρὸς τὰ δὲ ἐλαφρῶς ἐσχαρώδη ἕλκη, ἔμβαλλε στυπτηρίας ∠ δ̄. σμύρνης τριώβολον, κηκίδων ∠ ᾱ. Ἄλλο. ὄξους δριμυτάτου ὕδωρ κοτύλην ᾱ. λαβοῦσα, ἔμβαλλε ἁλὸς τοσοῦτον ὥστε μηκέτι τήκεσθαι, εἶτα ἕψε ἕως ξηρανθῇ, καὶ λαμβάνουσα ἀπὸ τούτου ἐπίχεε ὄξους κύαθον ᾱ. καὶ δίδου διακατέχειν ἐν τῷ στόματι χρόνον ἱκανὸν, εἶτα τὸ δεύτερον, καὶ τοῦτο ποίει τρὶς ἢ τετράκις τῆς ἡμέρας πρὸς τὰ ὑποκείμενα θεωροῦσα. ἐπὶ δὲ τῶν παίδων ἔρια ἐπὶ μηλωτίδι περιτιθεῖσα, καταβάπτουσα τὸν τόπον, διάψα σχηματίζουσα, ὅπως μὴ καταπίῃ αὐτό. ἔνιοι δὲ ξηρῷ τῷ ἁλὶ χρῶνται τρίψαντες μετὰ τοῦ ὄξους, καὶ ἀναξηράναντες. ποιεῖ δὲ καὶ στυπτηρία στρογγύλη ἴσα καὶ σῶρυ. δεῖ δὲ καὶ διακλύζεσθαι φακοῦ ἀφεψήματι, μέλιτος μιγέντος ὀλίγου, ἢ ῥόδων ἀποβρέγματι μετὰ μέλιτος. μὴ κρατουμένης δὲ τῆς σηπεδόνος καίειν κέλευε, τοὺς κύκλῳ τόπους σκεπάσαντα, διαφανεῖ καυτηρίῳ μέχρις ἂν μηδὲν ἀποῤῥέῃ ὑγρὸν, κεκρατημένος δὲ ὁ τόπος φαίνεται. μετὰ δὲ ταῦτα διακλύζεσθαι τοῖς εἰρημένοις, καὶ τῇ ἀνθηρᾷ δυνάμει χρῆσθαι διὰ μέλιτος ἕως ἂν περιῤῥαγῶσιν αἱ ἐσχάραι, καὶ τότε δὴ μέλιτι χρῶ. Ἄλλη εὐώδης ἁπαλὴ, πρὸς φλεγμονὰς, καὶ ἐσχάρας καλή. πυρίνου ∠ γ̄. ἀμύλου ∠ β̄. σχιστῆς ∠ ᾱ. ῥόδων ἄνθους ∠ ᾱ. κρόκου τριώβολον σὺν μέλιτι, ταύτην ἐκ τοῦ Κρατίππου νάρθηκος εἶναι φησίν.

Πρὸς γαργαρεῶνας.

Σαρκῶδές τι μόριον ἐν τῷ τοῦ στόματος ὕψει φαίνεται κρεμάμενον, ἐὰν διανοίξας ὡς ἐπὶ πλεῖστον, ὅλον τὸ στόμα, τὴν γλῶτταν κατασείλῃ, τοῦτο τὸ σαρκίον ὀνομάζεται δύο ὀνόμασι πρὸς τῶν παλαιῶν ἑλλήνων, γαργαρεών τε καὶ κίων. οἱ δὲ μετὰ τούτους ἰατροὶ, σχεδὸν ἅπαντες οὐχ οὕτως, ἀλλὰ κιονίδα καλοῦσιν αὐτό. τῶν γὰρ σταφυλὴν ὀνομαζόντων αὐτὸ, βέλτιόν ἐστι μηδ' ὅλως μνημονεύειν, οὐ γὰρ τὸ μόριον, ἀλλ' ἔν τι τῶν παθῶν αὐτοῦ σταφυλὴν ὀνομάζομεν. ὀλιγάκις οὖν τοῦτο τὸ πάθημα γίνεται κατὰ τὸν κίονα, φλεγμαίνει δὲ πάνυ πολλάκις, καὶ δηλονότι καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἐν οἷς διὰ ἐπιῤῥοὴν ὑγρῶν ἡ νόσος, οὕτω καὶ τόδε τὰ πρῶτα τῶν βοηθημάτων ἀναστέλλει τὸ ῥεῦμα, στυπτικῆς οὖν δυνάμεως χρὴ ταῦτα εἶναι. μετρίας μὲν οὔσης τῆς ἐπιῤῥοῆς, μετρίως στυφούσης, ἣν αὐστηρὰν ἰδίως ὀνομάζουσιν. ὅταν δὲ σφοδροτέρα συστῇ διὰ τῆς στρυφνῆς, ἄμφω μὲν γὰρ στύφουσιν, ἀλλ' ἀσθενέστερον μὲν αὐστηρὰ, σφοδρότερον δὲ ἡ στρυφνή. εὕρηνται δὲ ἀμφοτέρων πολλάκις αἱ ὗλαι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀναμνῆσαι βέλτιον, ὅπως ἐπὶ μὲν τῶν μικρῶν φλεγμονῶν, τὰς ἀσθενεῖς εὕψῃς. ἐπὶ δὲ τῶν μεγάλων τὰς σφοδρὰς παραλαμβάνῃς, διακλύσματα μὲν σύμμετρα, τά τε τῶν φοινίκων ἐστὶν, ἢ φοινικοβαλάνων, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃς ὀνομάζειν, ἀφεψημένων ποτὲ μὲν ὕδατι μόνῳ, ποτὲ δὲ καὶ βραχέος μέλιτος ἐμβεβλημένου. παραπλησίως δὲ τούτῳ καὶ τὸ διὰ ῥόδων, ἑλίκων τε ἀμπέλων, καὶ βάτου, καὶ κυνοσβάτου, καὶ ἀσπαλάθου, καὶ κυπέρου, καὶ κυτίνου, καὶ τῶν καλουμένων κερατίων, καὶ μορέας ῥιζῶν. ὑποκυστίδος τε καὶ μήλων αὐστηρῶν, ἢ στρυφνῶν ἀπίων, τῶν τε καλουμένων ὄων, ἃ περ οὖα καλοῦσιν οἱ πολλοὶ, προστιθέντες κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ ὀνόματος τὸ υ, ὡς εἶναι τρία γράμματα τοῦ ὀνόματος τὰ πάντα, τό, τε ο, καὶ τὸ υ, καὶ τὸ α, κατὰ δὲ τοὺς ἑλληνίζοντας, τό τε τὸ ο, καὶ τὸ α. τούτων δὲ ἰσχυρότερα, τό, τε τῆς μυρσίνης, καὶ τὸ τῶν μύρτων ἐστὶν ἀφέψημα, καὶ τὸ τῶν στρυφνῶν κυδωνίων μήλων. ἀκρεμόνων τε τῶν μαλακῶν, πρίνου, καὶ κομάρου, καὶ σμίλακος, καὶ φηγοῦ, καὶ τῶν βαλανίων αὐτῶν, μεσπίλων τε καὶ κρανίων, καὶ μεμαικύλου καρποῦ. γενναιότατα δὲ κηκίδων, καὶ ῥοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα, καὶ τῆς βυρσοδεψικῆς, καὶ μυρ-

κης καρποῦ, καὶ τῆς ἀκάνθης τῆς αἰγυπτίας ὀνομαζομένης, ὁμοίως τοῦ καρποῦ. τούτων ἑκάστου κατὰ μόνας, καὶ σὺν ἄλλοις ἑψηθέντων, ἀνακογχυλίζεσθαι χρὴ τῷ ὕδατι. θαυμαστὸν γὰρ ὅπως αἱ μίξεις αὐτῶν ὠφελιμώτεραι πολλάκις γίνονται τῆς τῶν ἁπλῶν χρήσεως. ξηροῖς δὲ λειωθεῖσι προσάπτεσθαι τοῦ γαργαρεῶνος, ἀτρέμα πως ἀνάγοντα, πρός τε τὴν ἄνω χώραν καὶ τὴν ἐκτὸς, ὡς ἐπὶ τὴν γλῶτταν. ἐμβεβλήσθω δὲ κοχλιαρίῳ λειούμενα τὰ ξηρὰ φάρμακα, καὶ βέλτιον, εἰ κατὰ τὸ πέρας εἰς ἐγκαρσίαν τομὴν, ἢ εὐθεῖαν εἴη τελευτῶν τὸ κοχλιάριον. καὶ τούτων δὲ αὐτῶν, μέτρια μέν ἐστι τὰ ξηρὰ ῥόδα καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν, ἀκρέμονές τε ξηρανθέντες, ὧν ἄρτι διῆλθον φυτῶν, ὑποκυστίς τε καὶ ῥοῦν, ὅ, τε τῶν σκυτέων λίθος ᾧ λαμπρύνουσι τὰ τῶν γυναικῶν ὑποδήματα, καλεῖται δὲ ἀγήρατος, ἀλόη τε καὶ κύπερος, ἄνθος τε σχίνου, καὶ ῥίζα νάρδου τῆς ἰνδικῆς, καὶ τῆς παρ' ἡμῖν ὀρείας. ἰσχυρότερον δὲ τούτων, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ τραχύνειν ἐπιφανῶς στύφει, τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης ὁ καρπὸς, ῥοῦν τε καὶ τὸ διφρυγὲς ὀνομαζόμενον, ὅ, τε τοῖς ὄψοις ἐπιβαλλόμενος ῥοῦς, τά τε στρυφνὰ, βαλαύστιόν τε καὶ κύτινοι, καὶ σίδια, καὶ κηκὶς, καὶ μᾶλλον ὅταν ἀκριβῶς ὀμφακῖτις εἴη. στύφουσι δ' ἀκριβῶς καὶ αἱ στυπτηρίαι πᾶσαι, λεπτομερεστέρα δὲ αὐτῶν ἐστὶν ἡ σχιστὴ, καὶ χρησιμωτέρα ἐστὶν αὐτῶν. χάλκανθος δὲ σφοδροτάτην ἔχων στῦψιν οὐκ ἀπήλλακται τοῦ θερμαίνειν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς σηπεδονώδεσιν ἕλκεσιν ἁρμόττει, ὅμως δὲ παροξύνει γαργαρεῶνα, κἂν ἤδη ᾖ σκιρρώδης. οἱ χυλοὶ δὲ στύφοντες ἁπάντων τῶν εἰρημένων φυτῶν εἰσι καὶ τῶν καρπῶν αὐτῶν ὡσαύτως. εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν ταῖς διαχρίστοις στοματικαῖς, ὧν αἱ μὲν διὰ γλεύκους, αἱ δὲ διὰ μέλιτος μίξεως σκευάζονται. διαφθείρονται γὰρ οἱ χυλοὶ τοὐπίπαν, ἄνευ μέλιτος ἀποτεθέντες, ἢ πάλιν ἀποξηραίνονται μέχρι πλείονος ἑψηθέντες. ἔνιοι δὲ χυλοὶ κἂν ἐν ἡλίῳ θερινῷ ξηρανθῶσιν ἄχρι συμμέτρου πάχους, ἐν τῷ χρόνῳ ξηραίνονται, καὶ αὖ γε πλειόνων ἐτῶν γενηθῶσιν, εἰς τοσοῦτον ἥκουσι ξηρότητος, ὡς λειοῦσθαι δύνασθαι παραπλησίως κυτίνοις, καὶ βαλαυστίῳ. τοιοῦτοι δέ εἰσιν, ὅ, τε τῆς ὑποκυστίδος χυλὸς, καὶ ὁ τῆς ὄμφακος, καὶ τῆς γλυκυρρίζης, καὶ ὁ τοῦ κενταυρείου, καὶ καθόλου φαίνονται πάντες οἱ χυλοὶ, κἂν χωρὶς μέλιτος ἐπὶ πλέον ἑψηθῶσιν, οὐ διαφθείρονται μὲν, ἐν τῷ χρόνῳ δὲ γίνονται ξηροί. τινὲς μὲν ὡς ἔφην λειοῦσθαι δυνάμενοι, τινὲς δὲ ὅσοι τὸ γλίσχρον ἔχουσι φύσει, πλατύνονται μᾶλλον ἢ λειοῦνται. ἁπλᾶ μὲν οὖν ταῦτα χρήσιμα, σύνθετα δὲ ἐξ αὐτῶν κατὰ τρεῖς χρείας γίνονται, μίαν μὲν ἐκ τῶν ὁμογενῶν, ὅταν τῷ σφοδρῷ τὸ μαλακὸν μιγνύωμεν, ἀποροῦντες τοῦ μέσου, ῥόδων ἄνθος, ἢ αὐτὰ τὰ ῥόδα μετὰ κηκῖδος, ἢ στυπτηρίας λειώσαντες, ἕκαστόν τε τῶν εἰρημένων ἔμπροσθεν πραέων φαρμάκων τῷ σφοδρῷ συμπλέξαντες. ἔσται γὰρ ἀριθμὸς οὐκ ὀλίγος κατὰ τὴν τῶν τοιούτων ὑπάλλαξιν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐκ δυοῖν τινων μίξιν ἔσται πλείω φάρμακα, κατ' ἄλλην ἄλλου ποσότητα μιγνυμένων αὐτῶν, οἷον εἰ διπλάσιον εἴη τὸ τῶν ῥόδων ἄνθος τῆς στυπτηρίας, ἢ τοὐναντίον. τοῦ δὲ διπλάσια τοῦ ῥόδων ἄνθους ἡ στυπτηρία. δύναιτο δ' ἀντὶ διπλασίου, ἀλλὰ καὶ τριπλάσιον, καὶ τετραπλάσιον, ἑκάτερον ἑκατέρῳ μίγνυσθαι. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ ἴσον ἴσῳ. τοῦτο μὲν οὖν μέσον ἂν εἴη τῶν ἄκρων, τὰ δ' ἄλλα πάντα, τινὰ μὲν ἐγγυτέρω τοῦ μαλακωτέρου, τὰ πλέον ἔχοντα τῶν ῥόδων, τὰ δὲ τοῦ σφοδροτάτου τὰ πλέον ἔχοντα τῆς στυπτηρίας. ἑκατέρων δ' αὐτῶν οὐκ ἄδηλον τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. ὄντων γὰρ δυοῖν φαρμάκων, ἰσχυρὸν μὲν ἐν οἷς πλείων ἐστὶν ἡ στυπτηρία τῶν ῥόδων, ἰσχυρότατον δ' ἐστὶ καθὸ τριπλάσια τῶν ῥόδων, ἡ στυπτηρία περιέχεται τοῦ διπλάσιον ἔχοντος φαρμάκου. ὅπερ οὖν ἀεὶ λέγοντος ἀκούετέ μου καὶ νῦν ἐρῶ. μωρεύουσιν οἱ ζητοῦντες ὁποῖόν ἐστι τὸ κρεῖττον ἐπὶ δυοῖν ὁμογενῶν φαρμάκων, ἢ τὸ κάλλιστον ἁπάντων αὐτῶν. ὥσπερ εἰ ζητοίης γε εἰ χόνδρον ἄμεινον, ἢ πτισάνην διδόναι τοῖς νοσοῦσιν, ἢ πότερον οἶνον, ἢ ὀξύμελι, ἢ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων. ἆρά γε βέλτιόν ἐστιν ἐλλέβορος λευκὸς, ἢ μέλας, ἢ καθόλου περὶ πάντων τῶν βοηθημάτων τί κάλλιστόν ἐστιν. ἅπαντα γὰρ ἐν τῷ πρός τι τό γε ὠφελεῖν ἔχει καὶ τὸ βλάπτειν, καὶ τοῦτο Ἱπποκράτους εἰπόντος ὧν οἶδα πρώτου πάντων οἱ μετ' αὐτὸν ἠκολούθησαν. ἔνιοι δὲ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ὥσπερ ἄλλα πολλὰ φλυαροῦσιν, οὕτω καὶ τὰ τοιαῦτα. τεθέασθε δὲ πολλάκις ἔργῳ τοῦ λεγομένου τὴν ἀλήθειαν. ἀκαίρως γοῦν ἔνιοι χρησάμενοι φαρμάκοις οἷς εἶχον, εἶτ' ἐκ τοῦ παροξύναι τὸ πάθος ἐφ' ἕτερα μεταβάντες αὖθις μεθόδου, καὶ μηδ' ἐν τούτοις ἀνύσαντες, τῇ τρίτῃ ἐφεξῆς ἐφ' ἑτέραν μετάβασιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τετάρτῃ ἀλόγως ποιησάντων, καὶ νομισάντων τὸ πάθος εἶναι κακόηθες, ἐκάλεσάν με συμβουλεῦσαί τι. κἀγὼ κελεύσας αὐτοὺς ἃ κέκτηνται φάρμακα δεῖξαί μοι, τὸ συμφέρον τῇ παρούσῃ καταστάσει συνεβούλευον, καὶ φάντων αὐτῶν διὰ τοῦ συνεβούλευσα φαρμάκου παροξυνθῆναι τὸν κάμνοντα, καὶ διὰ τοῦτο χρῆσθαι δεδιότων, ἀλλὰ νῦν γε πεισθέντας ἐμοὶ χρήσασθαι προτρέψας, ἐπέδειξα κἀκείνοις καὶ †ἡμῖν ἑκάτερον ὧν ἔλεγεν Ἡρόφιλος, ἀληθὲς ὑπάρχον. ἐάν τε γὰρ εἴπῃς οὐδὲν εἶναι τὰ φάρμακα μόνα καθ' αὑτὰ, προσηκόντως ἐρεῖς, οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐὰν μὴ τὸν χρώμενον ὀρθῶς ἔχῃ, ἐάν τε πάλιν οἷόν περ θεῶν χεῖρας εἶναι τὰ φάρμακα, καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐρεῖς. ἀνύει γὰρ μεγάλα, τὸν χρώμενον αὐτοῖς ἔχοντα γεγυμνασμένον ἐν λογικῇ μεθόδῳ, μετὰ τοῦ καὶ συνετὸν εἶναι φύσει. τινὲς γὰρ οὐ μόνον βελτίους ὄντες, ἀμφισβητοῦσι περὶ σοφίας τοῖς συνετωτάτοις. ἡ μὲν οὖν τῶν ὁμογενῶν φαρμάκων μίξις ἕνεκα τῆς τῶν μεταξὺ χρείας γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο ἀεὶ δύο ἔχειν ὑμᾶς ἐναντία ταῖς δυνάμεσιν ἐφ' ἑκάστου πάθους ἀξιῶ. μιγνύντες γὰρ αὐτὰ παμπόλλων τῶν μεταξὺ φαρμάκων εὐπορήσετε. μία μὲν οὖν αἰτία τῆς τῶν ὁμογενῶν φαρμάκων μίξεως ἥδε, καὶ δὴ λέλεκται. μία δὲ ἄλλη ἡ τῶν ἑτερογενῶν ἐκ τοιούτου γίνεται λογισμοῦ. σπανίως ἂν εὕροι τις διάθεσιν, ἤτοι διαφορουμένων μόνον, ἢ ἀποκρουομένων δεομένην. αἱ μὲν γὰρ μικραὶ, καθ' ὧν οὐδὲ τὸ τῆς διαθέσεως ὄνομα προσφέρουσιν οἱ ἰατροὶ, παραχρῆμα καθίστανται. μείζονα δ' ὑπόθεσιν ἔχοντος τοῦ γεννωμένου πάθους, ἀδύνατόν ἐστι διὰ τῶν ἀποκρουομένων αὐτὸ τελέως ἰᾶσθαι, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ τὸ τοῦ κάμνοντος σῶμα πολύχυμον, ἢ τὸ πεπονθὸς μόριον ἄρρωστον φύσει. διὰ τοῦτο οὖν ἀναγκαζόμεθα πολλάκις μὲν εὐθέως ἐν ἀρχῇ, πολλάκις δὲ ὀλίγον ὕστερον μιγνύναι τι τῶν διαφορητικῶν. ἢν δ' ὀδύνη συνέῃ σφοδρὰ, καὶ τῶν παρηγορικῶν, χρεία τοίνυν ἐστὶ τηνικαῦτα τῶν εἰρημένων φαρμάκων ἑκάστῳ, μεμίχθαι τε τῶν διαφορητικῶν. ὄντων δὲ καὶ τούτων παμπόλλων, ἀπὸ τῶν μαλακωτέρων ἄρχεσθαι χρὴ, παροξύνεται γὰρ ὑπὸ τῶν δριμέων τὰ φλεγμαίνοντα. διὰ τοῦτο οὖν ἐγένοντο σύνθετα φάρμακα, πρός τε τὰς

†ὑμῖν

τῶν

τῶν ἄλλων μορίων φλεγμονάς, καὶ πρὸς τὰς τοῦ γαργαρεῶνος, οἷον ὅταν τῇ στυπτηρίᾳ μίξωμεν ἶριν ἰλλυρικὴν, ἢ τὸ τῶν ὀρόβων ἄλευρον, ἢ λιβανωτὸν, ἢ σμύρναν. ὄντων δὲ καὶ τῶν στυφόντων πολλῶν, καὶ τῶν ἀδήκτως διαφορούντων οὐκ ὀλίγων, ἡ ποικιλία τῶν πρὸς τοὺς φλεγμαίνοντας κίονας ἁρμοττόντων φαρμάκων, εἰκότως ἐγένετο παμπόλλη. σὺ δὲ θεασάμενος ὅπως ἔχει μεγέθους τε καὶ θερμότητος ἡ φλεγμονὴ, τό, τε ἀπορρέον αὐτῆς ὁπόσον ἐστὶ κατασκεψάμενος, ἔτι τε τὴν ποσότητα τῶν ἐν τῷ †σοματι χυμῶν στοχασάμενος, ἢ τῷ τοῖς στύφουσιν, ἢ τῷ τοῖς διαφοροῦσιν ἐπικρατουμένῳ φαρμάκῳ χρήσῃ. παραγράψω δὴ πάλιν κἀνταῦθα φάρμακα τὰ τοῖς ἐμπειροτάτοις γεγραφότα, τὰ μὲν ἅμα τοῖς οἰκείοις διορισμοῖς, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ χωρὶς τῶν διορισμῶν ἐφ' ὧν ἐγὼ προσθήσω, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅσα πρόσθεν ἔγραψα τοὺς οἰκείους διορισμούς.

†σώματι

Περὶ τῶν ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένων πρὸς τοὺς φλεγμαίνοντας γαργαρεῶνας.

Περὶ τοῦ προκειμένου παθήματος, οὕτως ἔγραψεν Ἀρχιγένης τὸ πρῶτον τῶν φαρμάκων. σταφυλῆς δὲ χαλασθείσης προσάπτου ὀπῷ λείῳ, ἢ κηκῖδι λείᾳ μετὰ ἁλῶν. ἢ αὐτοῖς ἁλσὶ διαλυτοῖς. ἢ λυκίου ῥίζῃ λείᾳ, ἢ ὀμφακίῳ μετὰ μέλιτος. εἰ δὲ †δυτόνως ἐθέλοις, χαλκάνθου λεπίδος, σχιστῆς, μίσυος, σμύρνης, κηκῖδος ἴσα λεῖα, οἴνῳ ἀναλαβὼν χρίε. ἐπὶ τουτὶ μόνα γράψας ὁ Ἀρχιγένης ἐπαύσατο, τελέως ἂν ἐμεμψάμην χωρὶς διορισμοῦ γράψαντι φάρμακα δυνάμεως ἐναντιωτάτης. ἐπεὶ δὲ διὰ τῶν ἑξῆς γεγραμμένων ἐπανορθοῖ, καὶ αὐτὸ τούτων ἀδιόριστον, ὀρθῶς ἐποίησεν. ὅτι δὲ ἀδιορίστως εἴρηται ταῦτα, μαθεῖν πάρεστιν ἐντεῦθεν. σταφυλῆς φησι χαλασθείσης προσάπτου ὀπῷ λείῳ. ἔδει μὲν οὖν κἀνταῦθα προστεθεικέναι, ποίῳ φησὶν ὀπῷ. ἀλλ' ἐπεὶ πᾶσιν ἤδη πεπίστευται τὸν κυρηναϊκὸν ὀπὸν ἄριστα ποιεῖν πρὸς τὰς φλεγμονὰς τοῦ κίονος, οὐ προσέθηκε τοῦ κυρηναίου, κατὰ τοῦτο μὲν οὖν οὐκ ἄν τις αὐτῷ μέμψαιτο. καθ' ὅσον δὲ δριμύτατον καὶ θερμαντικώτατον φάρμακον τὸν κυρηναϊκὸν ὀπὸν μετὰ τῶν ἐναντίων ἔγραψε, μὴ προσθεὶς διορισμὸν, μηδὲ δηλώσας ποτὲ μὲν τῷ ὀπῷ χρῆσθαι προσήκει, ποτὲ δὲ τοῖς στυπτικοῖς φαρμάκοις, κατὰ τοῦτο κακῶς ἐποίησε. χάλκανθον γὰρ καὶ λεπίδα χαλκοῦ, καὶ τὴν σχιστὴν, δῆλον δὲ ὅτι μὲν στυπτηρίαν λέγει καὶ μίσυ, καὶ κηκῖδα, πάντα ἴσα λειοῦν ἐν οἴνῳ κελεύσας, προσμίξας δὲ αὐτοῖς καὶ σμύρνης ἴσον τῷ συντεθέντι φαρμάκῳ χρίει τὴν σταφυλὴν, ἰσχυροτάτῳ δηλονότι κατὰ τὴν στύψιν ὑπάρχοντι. παραμυθήσατο δὲ τὸ τῆς γραφῆς ἀδιόριστον, προσγράψας τῷ περὶ τοῦ φαρμάκου λόγῳ τὴν λέξιν ταύτην. εἰ δ' εὐτόνως ἐθέλοις, ὡς γὰρ ὑποσταμένοις ἡμῖν ποτε τοῖς εὐτόνοις ἐστὶ χρηστέον, οὕτως ἔγραψε καὶ τοῦτο. μικτὸν δὲ φάρμακον ἐν οἷς ἔγραψεν, ἐστὶν ἡ κηκὶς μεθ' ἁλῶν, αὐτὴ μὲν στύφουσα σφοδρῶς. οἱ δ' ἅλες διαφοροῦσι μετά τινος βραχείας στύψεως. ἰδίᾳ δὲ τοῖς ἁλσὶν οὐκ ἄν τις χρήσαιτο κατ' ἀρχὰς ὥσπερ οὐδὲ τῷ ὀπῷ, ἀλλ' ἐπὶ σκιρρουμένης ἤδη καὶ χρονιζούσης τῆς φλεγμονῆς τοῦ κίονος. αὐτὸς δὲ οὐ κίονος ἔγραψεν, ἀλλὰ σταφυλῆς χαλασθείσης, ὁμοίως τοῖς πολλοῖς ἡγούμενος τὴν φλεγμονὴν τοῦ κίονος σταφυλὴν ὀνομάζεσθαι. καὶ τί θαυμαστὸν ὅπου καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς τις ἐπ' ἀττικισμῷ σεμνυνόμενος, ὡς τὸ μόριον αὐτὸ σταφυλὴν ὀνομάζεσθαι. πλέον γὰρ αὐτὸς ἠγνόει τοῦ Ἀρχιγένους, καίτοι παρά τε τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς εὑρηκὼς τὴν χρῆσιν τῆς προσηγορίας, καὶ παρὰ τῷ Ἱπποκράτει κατὰ τὸ προγνωστικὸν ἐν τῇδε τῇ λέξει. » οἱ δὲ γαργαρεῶνες ἐπικίνδυνοι, καὶ ἀποτέμνεσθαι, καὶ διακαίεσθαι, καὶ ἀποσχάζεσθαι. ἐς » ἂν ἐρυθροὶ ὦσι καὶ μεγάλοι, καὶ γὰρ φλεγμονὴ ἐπιγίνεται †τοῖς τοιούτοις καὶ αἱμορραγία. ἀλλὰ χρὴ τὰ τοιαῦτα » ἄλλοις μηχανήμασι πειρᾶσθαι κατισχναίνειν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ. ταῦτα προειπὼν ὁ Ἱπποκράτης φησὶν ἐφεξῆς. » ὅταν δὲ ἀποκριθέῃ πᾶν ὃ δὴ σταφυλὴν καλέουσιν, καὶ γένηται τὸ μὲν ἄκρον τοῦ γαργαρεῶνος μεῖζόν τε καὶ » †πελιὸν, τὸ δὲ ἀνωτέρω λεπτότερον ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἀσφαλὲς διαχειρίζειν. ἄμεινον δὲ καὶ ὑποκενώσαντα τὴν » κοιλίην, τῇ χειρουργίῃ χρῆσθαι, ἤν ὅ, τε χρόνος ἐγχωρέῃ, καὶ μὴ ἀποπνίγηται ὁ ἄνθρωπος. » ἔτι δὲ σαφέστερον ὁ Διοκλῆς ἡρμήνευκεν, ὁποῖόν ἐστι πάθος ἡ καλουμένη σταφυλὴ, καὶ μετὰ τοῦτον Πραξαγόρας καὶ Μαντίας, καὶ ὅσοι τὰ συνεδρεύοντα τοῖς πάθεσιν ἔγραψαν. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ τοῦτο σταφυλὴν εἶπον κεκλῆσθαι τὸ πάθος, ὅτι ῥαγὶ σταφυλῆς ἔοικε τὸ ἄκρον τοῦ γαργαρεῶνος. τὰ δὲ ἐφεξῆς ὑπὸ τοῦ Ἀρχιγένους γεγραμμένα, καλῶς εἴρηται, καὶ διορισμοὺς τῆς χρήσεως αὐτῶν προσγράψαντος. ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτω.

†τουτέστι

†περιφερές

Κοινὸν φάρμακον κίονος, καὶ παρισθμίων.

Κοινῶς δὲ ἐπὶ τῶν παρισθμίων, ἢ τῶν κίονα φλεγμονῶν, ἢ ἑλκώσεων ἀρχομένων δὲ, εὐθὺς ἁρμόδιος ἡσυχία, ἀσιτία, καὶ ἀκόλουθος δίαιτα. ἀναγαργαρίσματα δὲ ἁπλᾶς ἡσυχῆ στύφοντα, ὀξύκρατον ὑδαρὲς χλιαρὸν, ἢ μελίκρατον, ἢ φοινικοβαλάνων, ἢ ἑλίκων ἀμπέλου, ἢ μήλων κυδωνίων, ἢ μεσπίλων, ἢ ἀχράδων, ἢ ῥόδων ἀφεψήματος, μιγνυμένου μετὰ τῶν ἀφεψημένων αὐστηρῶν μέλιτος ὀλίγου. μικρὸν δ' ἔμπροσθεν αὐτῷ καθ' αὑτὸ τῷ μελικράτῳ κελεύσας χρῆσθαι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν φλεγμονῶν, οὐκ ὀρθῶς ἐποίησε. οὐδὲν γὰρ ἔχει στυπτικὸν τὸ μελίκρατον, ἀλλὰ κυριώτατον μὲν αὐτὸ ἄν τις ῥυπτικὸν εἴποι, σὺν τούτῳ δὲ καὶ διαφορητικὸν λέγων, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι. τὰ δ' οὖν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα, καλῶς εἴρηται κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντα. ποιεῖ καὶ ἀκακίας χυλὸς ὕδατι αἰρεθείς. διαχριστέον δὲ ταῖς παραπλησίαις τῶν στοματικῶν, οἷον καὶ ἡ διὰ μόρων λιτὴ, καὶ ῥοῦς συριακῆς καὶ βυρσοδεψικῆς ἀποβρέγματι ἑψηθέντι μέχρι συστάσεως, μέλι προσμίξας, χρῶ. ἢ ῥοιῶν γλυκειῶν καὶ ὀξειῶν χυλὸν καθεψήσας μέχρι μέλιτος πάχους ἔχει, χρῶ. ἢ σταφυλῆς ὄμφακος ἐκπιέσματα, αὐτὸς σκευάσας χρῶ. ἢ βάτου, ἢ σχίνου, ἢ τερμινθίνου, ἢ σμύρνης, ἢ ῥόδων χυλῷ μετὰ μέλιτος χρῶ. καὶ μετὰ ταῦτα δὲ καταπλάσσειν ἔξωθεν σχιστὴν μετ' ἀλόης τοῦ ἡμίσεος, καὶ ὀλίγης ἀκακίας σὺν χυλῷ στρύχνου συμβουλεύσας, ἐπιφέρει κατὰ λέξιν οὕτως. ἐπιμενούσης δὲ τῆς φλεγμονῆς ἀναγαργαριζέσθω ὄξει χλιαρῷ ἰδίᾳ. ἢ κηκῖδος λείας προσμιγείσης, ἢ βάτου, ἢ ἀγριελαίου ῥίζης, ἢ κυπέρου ἀφεψήματι μετὰ μέλιτος, ἢ γλυκεῖ μεθ' ὕδατος, ἢ σικύου θερμῷ, ἢ μαλάχης ἀφεψήματι. πρόδηλον μὲν ὅτι κοινὰ ταῦτα βοηθήματα, καθότι προείρηται, τοῦ τε κίονος ἐστὶ καὶ τῶν παρισθμίων. οὐκ ὀρθῶς δέ μοι δοκεῖ τῷ γλυκεῖ μεθ' ὕδατος θαρρεῖν ἀσθενεῖ πρὸς τὰ τοιαῦτα φαρμάκῳ. καθάπερ καὶ τῷ σικύῳ καὶ τῷ τῆς μαλάχης ἀφεψήματι, πρὶν ἢ πρὸς διαπύησιν ἀφίκοιτο τὸ πάθος, ἔχρην δὲ τοῦτον αὐτὸν τοῦτο δεδηλωκέναι. συνάπτων δὲ τοῖς

προειρημένοις ὁ Ἀρχιγένης, ὧδέ πως ἔγραψεν. διάχριε δὲ καὶ τοῖς ἀνωτέρω πρὸς τὰ ἐν τοῖς ῥώθωσιν ἑλκύδρια μεταγραφεῖσιν. ἰδίως δὲ πίσσῃ σὺν ἐλαίῳ, ἢ μέλιτι, ἢ κροκομάγματος μετ' ὀλίγης κηκῖδος σὺν μέλιτι, ἢ στυπτηρίας στρογγύλης μετὰ ῥόδων ἄνθους λελειωμένης, ἢ ῥόδα ξηρά, ἢ τὸ ἄνθος αὐτῶν λεῖα προσέμπασσε, ἢ ἐμφύσα εἴς τε τὰ παρίσθμια καὶ τὴν σταφυλήν. ἢ κυπαρίσσου ῥίζαν, ἢ μυρσίνην, ἢ σχῖνον, ἢ βάτον, ἢ κηκῖδα, ἢ ἅλας λεπτὰς, ὁμοίως ἔμπαττε, ἢ ὀμφακίνῳ, ἢ σχίνῳ μετὰ μέλιτος διάχριε, ἢ ῥόδων ἄνθος, ἢ κρόκον μετὰ ῥοιᾶς χυλοῦ. ἐνταῦθα πάλιν ἔμιξε τὴν στυπτικὴν ἀγωγὴν τῇ διαφορητικῇ χωρὶς διορισμῶν. οὐδὲν γὰρ ὅμοιον ἐμπάττειν ἅλας λεπτὰς, ἢ ῥόδα ξηρά, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν, ἢ πίσσῃ σὺν ἐλαίῳ χρῆσθαι θερμαντικῷ τε καὶ διαφορητικῷ φαρμάκῳ, ἢ κηκῖδι καὶ στυπτηρίᾳ στυπτικωτάτοις φαρμάκοις. χρονιζούσης μὲν γὰρ καὶ σκιρρουμένης τῆς φλεγμονῆς, καλῶς ἄν τις ὑγρὰν πίτταν προσφέροι, ἢ τὴν ξηρὰν ἐλαίῳ τήξας. τηνικαῦτα δὲ καὶ οἱ ἅλες χρήσιμοι προκεκενωμένου δηλονότι τοῦ σώματος, ἀρχομένου δὲ ἢ αὐξανομένου, καὶ μετὰ θερμότητος πολλῆς ἀκμάζοντος, ἐναντιώτατον βοήθημα ἔλαιον καὶ ἡ πίττα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ ἅλες. ἐφεξῆς δὲ καλῶς ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης ἐπ' ἀκμάζοντος τοῦ πάθους βοηθήματα, δηλοῖ δὲ ἐκ τούτου αὐξανόμενον καὶ μηδὲν ὠφελούμενον ὑπὸ τῶν προγεγραμμένων. ἔχει δὲ ἡ λέξις αὐτοῦ κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. εἰ δ' ἐπακμάζοι τὸ πάθος, ἡ κοιλία ὑποσυρέσθω, ἢ ἀναγαργαριζέσθω τι πιτύρων πλύμματι θερμῷ, ἢ πτισάνης χυλῷ, ἢ γλυκεῖ χλιαρῷ, ἢ ἀφεψήματι γλυκείας ῥίζης μετὰ γλυκέος καὶ ὑσσώπου, ἢ σύκων οἴνῳ ἀφεψημένων, ἢ πτισάνης χυλῷ ἐναφεψημένων αὐτῷ σταφίδων. ὠφελοῦνται δὲ μεγάλως ἐὰν ἀμυγδάλινον ἔλαιον εἰς τὰ ὦτα ἐγχέῃς, ἔξωθεν
†ιόντα τε πυριατέον πραέως σπόγγοις ἀποτεθλιμμένοις, καὶ ὠμήλυσιν ἐπιθετέον τὴν διὰ κριθίνου ἀλεύρου, ἢ διὰ λινοσπέρμου, ἢ τήλεως, ἢ καὶ σμῆγμα ἐκ τούτων. ἐὰν μὲν οὖν πρὸς διαπύησιν φαίνηται† ὄντα τὰ παρίσθμια, συνεργητέον τῷ σύκων ἀφεψήματι συνεχῶς, καὶ μονονουχὶ ἀδιαλείπτως διδόντας ἀναγαργαρίζεσθαι, ἢ τῷ μελικράτῳ θερμῷ ὁμοίως. εἰ δὲ μηδὲν ὑποφαίνοιτο τοιοῦτον, ἐπιτείνοιντο δὲ καὶ δυσκατάποτοι, ἐν ἀρχῇ τε πνιγμοῦ ὑποπτεύοιντο εἶναι, τήν τε κοιλίαν εὐτόνῳ κλυστῆρι, ἢ βαλάνῳ ὑπακτέον, ἢ φλεβοτομητέον ἀπ' ἀγκῶνος, σικύας τε κατὰ τοῦ τραχήλου καὶ ἀνθερεῶνος κολλητέον μετὰ ἀμύξεως, πυρίαις τε καὶ καταπλάσμασι συνεχέστερον καὶ εὐτονωτέροις χρησόμεθα, καὶ τοῖς ἀναγαργαρίσμασιν συνεχῶς. εἰ δὲ πρὸς μηδὲν τούτων εἴκοι, ἐπιτείνοιτο δὲ, τάς τε ὑπὸ τὴν γλῶτταν φλέβας τμητέον, ἢ τὰς ἐγκανθίδας τε, ἢ καὶ τὴν ἐν μετώπῳ. διαχριστέον δὲ αὐτοὺς συνεχῶς χολῇ ταυρείᾳ, καὶ ἐλατηρίῳ ὁμοῦ μετὰ μέλιτος, ἢ ἁλσὶ σὺν ἐλαίῳ παλαιῷ μετὰ μέλιτος καὶ ὄξους, ἢ κενταυρίῳ μετὰ μέλιτος, ἢ ἀψινθίῳ μετὰ νίτρου καὶ μέλιτος, ἢ χελιδόνας ὅλας σὺν τοῖς πτεροῖς καύσας, καὶ λειώσας σὺν μέλιτι κατάχριε. φασὶ δ' ἔνιοι καὶ ἄκρως ποιεῖν χελιδόνας νεοττοὺς τοὺς λιπαροὺς λίαν προσφάτους, εἴτε τεταριχευμένους ὀπτοὺς καὶ διδομένους αὐτοῖς φαγεῖν, εὐθέως γὰρ κουφίζουσι τὸν πνιγμόν. ἐὰν δὲ παῖδες ἢ πρεσβῦται ὦσιν, θεῖον καὶ ἶριν μετὰ μέλιτος δὸς ἐκλείχειν, ὅτι ταῦτα κοινὰ περὶ ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπεν σταφυλῆς τε καὶ παρισθμίων ἐστὶν ἰάματα. δῆλον ἐποίησεν καὶ ἐξ ὧν ἐπιφέρων φησίν. ἔνιοι δὲ τοῖς συναγχικοῖς ἢ κυναγχικοῖς ἐλατηρίου, ἢ χολῆς ταυρείας ἀνὰ β΄. ὀβολοὺς, μετὰ χλιαροῦ μελικράτου διδόασιν πίνειν. τινὲς δὲ ὄνους τοὺς ὑπὸ τὰς ὑδρίας ποτίζουσι σὺν ὕδατι, ἢ ἐκλείχειν διδόασιν, ἢ διαχρίουσι τὰ ἀλγοῦντα, καὶ λίαν μαρτυροῦσιν ὠφελεῖσθαι, καὶ δι' ἀτμοῦ πυριώμενοι ἔσωθεν τοῦτον τὸν τρόπον, ὀρίγανον, ἢ ὕσσωπον, ἢ θύμβραν σὺν ἱκανῷ ὄξει ζέσας ἐπιμελῶς ἐν χύτρᾳ περιπεπλασμένῃ, τὸ δὲ πῶμα ἐχέτω κατὰ μέσον τρῆμα, εἶτα κάλαμον τῷ τοῦ πώματος τρήματι ἕως τοῦ πάσχοντος ἐναρμόσας, ἔα πυριᾶσθαι. ἐὰν δὲ κατακαίηται τὸ στόμα, ζέοντος τοῦ καλάμου ὠὸν κενὸν τετρημένον ἑκατέρωθεν ἐν τῷ στόματι κρατείτωσαν, καὶ δι' αὐτοῦ ὁ κάλαμος διερχέσθω. μαλακωτέρα δὲ ἡ πυρία γίνεται, ἐὰν ἀντὶ τοῦ ὄξους ὕδωρ ᾖ. ἔνιοι δὲ νίτρον καὶ ὀρίγανον καὶ καρδάμου σπέρμα, καὶ ἔλαιον τετριμμένα ἐν ὀξυκράτῳ μιγνύουσι, καὶ ὁμοίως πυριῶσιν. ἢ σποδῷ νεοσσῶν χελιδόνος μήπω ἐπτερωκότων διάχριε, ἢ στρύχνου χυλὸν, καὶ βούτυρον ἴσον, μετὰ ῥοδίνης κηρωτῆς τῷ ἀνθερεῶνι ἐπιτίθει. τοὺς πνιγομένους πισσαρίῳ μετὰ ὕδατος καὶ νίτρου πότιζε. ταῦτα μὲν ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν, ἐγὼ δ' οὐδέποτε ἐπιχείρησα δοῦναι τῶν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν οὐδενὶ τῶν πινομένων φαρμάκων, ὁποίων αὐτός τε καὶ ἄλλοι τινὲς μέμνηνται. τοῦτ' οὖν τὸ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς λέξεως τῆς προγεγραμμένης γεγραμμένον κατὰ λέξιν οὕτως. τοὺς πνιγομένους πισσαρίῳ καὶ νίτρῳ μετὰ ὕδατος πότιζε. τίνι λόγῳ εἴρηται, μὴ δυνάμενος ἐμαυτὸν πεῖσαι, ἀλλὰ μηδὲ τῶν διδασκάλων τινὰ, μηδὲ ἄλλον χρώμενον ἰδὼν, οὐδ' αὐτὸς ἐπεχείρησα χρῆσθαι. τὸ μὲν γὰρ φλεβοτομεῖν τοὺς πνιγομένους, καὶ τὸ κλύζειν δριμεῖ κλυστῆρι, καὶ τὸ καθαρτικὰ διδόναι χάριν τοῦ κενῶσαι τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ μεταστῆσαι κάτω τὴν ῥοπὴν τῶν ἐπὶ τὰ πεπονθότα μέρη φερομένων χυμῶν, εὔλογόν τε ἐστὶν καὶ διὰ πολλῆς πείρας κεκριμένον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μετὰ τὴν κένωσιν τοῦ παντὸς σώματος, καὶ τὴν ἀντίσπασιν τὴν ἐπὶ τὰ κάτω, δριμέσι χρῆσθαι φαρμάκοις ἱκανῶς διαφοροῦσιν, εὔλογόν τε ἅμα καὶ τῇ πείρᾳ μαρτυρούμενον. πίσσαν δὲ μεθ' ὕδατος καὶ νίτρου ποτίζειν, οὔτε τινὰ θεασάμενος ἄλλον, οὔτε τῷ λόγῳ ὑφηγούμενος ἀπέχομαι.

Ἀπολλωνίου ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐπορίστων κατὰ λέξιν οὕτω γράψαντος.

Ἀπολλώνιος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐπορίστων κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν πρὸς τὰς τῆς κιονίδος φλεγμονὰς διάχριστα. ἁλὶ λείῳ καὶ μέλιτι διαχρίων, ἀναστέλλεις τὴν κιονίδα, πίσσῃ διαχρίων, ἀναπίεζε τῷ δακτύλῳ, ὀπὸν κυρηναϊκὸν δεὶς ὕδατι, προσάπτου τῆς κιονίδος. χαλκίτιδι λείᾳ προσάπτου παραπλησίως. ὀμφακίῳ λείῳ μετὰ μέλιτος χρῶ. ταῦτα μὲν ὁ Ἀπολλώνιος. ἔξεστι δὲ ἡμῖν ὁρᾶν ἐπὶ τῶν ἄνευ διορισμοῦ γεγραμμένων, εἰ μή τις εἰδείη τὰς ἄνευ διορισμοῦ γεγραμμένας δυνάμεις ἑκάστου ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ χρῆσθαι, μεγίστην ἐργάζεται βλάβην. γέγραπται γοῦν ἐνταῦθα, πρῶτον μὲν ἁπάντων ἁλὶ λείῳ χρῆσθαι μετὰ μέλιτος, ὕστατον δὲ ὀμφακίῳ μετὰ μέλιτος. ἐναντία δὲ δύναμις ἐστὶν ὀμφακίῳ πρὸς τοὺς ἅλας, ὥστε εἰ χρήσαιτό τις ἐν ἀρχῇ τοῖς ἁλσὶ, καὶ μάλιστα πληθωρικοῦ τοῦ σώματος, ἢ καὶ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ὄντων, ἐσχάτως βλάψει τὸν πάσχοντα. τὸ δὲ ὀμφάκιον ἐν ἀρχῇ χρησιμώτατόν ἐστιν, οὐχ ἕλκον, οὐδ' ἐπισπώμενον ἐφ' ἑαυτὸ τὸ ἐκ τοῦ βάθους ὥσπερ οἱ ἅλες μετὰ τοῦ μέλιτος, ἀλλ' ἀποκρουόμενον. ἅλες δὲ μετὰ μέλιτος διαφορητικὴν ἔχουσι δύναμιν, βραχυτάτου τοῦ στυπτικοῦ μεμιγμένου τοῖς ἁλσίν, ὅταν δὲ τὸ μέλι μιχθῇ,

κἀκεῖνο

κἀκεῖνο τελέως ἀμαυροῦται, καὶ τὸ διὰ τῆς πίσσης δὲ, ταῖς κεχρονισμέναις φλεγμοναῖς, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἤδη σκιῤῥουμέναις ἐπιτήδειος, ὥσπερ γε καὶ ὁ κυρηναϊκὸς ὀπὸς οὐκ ἀρχομέναις, ἀλλὰ μετὰ τὸ τοῖς στύφουσιν ἀποκρουσθῆναι τὸ ἐπιῤῥέον. ἡ δὲ χαλκῖτις οὐδ᾽ ὅλως ἐπιτήδειός ἐστιν, πλὴν εἰ σφόδρα κεχρονικυῖά τε καὶ δυσθεράπευτος ἡ διάθεσις ἦ. δακνῶδες γάρ ἐστι φάρμακον ὠμὴ παραλαμβανομένη, καὶ διὰ τοῦτο καθαίρειν ταύτης τὴν δύναμιν βουλόμενοι, πολλάκις αὐτῇ χρώμεθα ὅταν καυθῇ. ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων ὁ Ἀπολλώνιος ἔγραψεν ταῦτα κατὰ λέξιν. ἀναγαργαρίσματα πρὸς τοὺς τῆς κιονίδος κατακρεμασμοὺς, ὀρίγανον τρίψας καὶ ὄξει καὶ ὕδατι μίξας, ἀνάζεσον, καὶ ἰσχάδων χυλῷ μίξας χρῶ, καὶ δίδου ἀναγαργαρίζειν. ἢ ὕσσωπον τρίψας καὶ ἰσχάδων χυλῷ ἑφθῷ μίξας χρῶ. ὀρίγανον ὁμοίως, ἢ ἡδύοσμον καὶ πήγανον καὶ κόνειον τρίψας γάλακτι ὀνείῳ δίδου ἀναγαργαρίζεσθαι. σελίνου καὶ δάφνης φύλλα λεῖα τρίψας καὶ διεὶς οἴνῳ, ἢ ἀφεψήματι φακοῦ χρῶ. οἶδα δέ τινα πᾶσι τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένοις ἀδιακρίτως, ἐν ἀρχῇ φλεγμονῆς γαργαρεῶνος ἐνίοτε τούτων χρησάμενον καὶ ἐσχάτως βλάψαντα. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐδέ τι ποτ᾽ ἐστὶν ὁ κατακρεμασμὸς τοῦ κίονος γνῶναι, βουλομένου τοῦ Ἀπολλωνίου τὴν πάνυ κεχαλασμένην ἄνευ φλεγμονῆς ἐνδείκνυσθαι διάθεσιν τοῦ γαργαρεῶνος, ἥν τινα καὶ ἀποτέμνειν εἰθίσμεθα, καὶ ὄντως ἐπ᾽ αὐτῆς ταύτης τὰ ὑποφλεγματίζοντα καὶ θερμαίνοντα φάρμακα χρήσιμα. καὶ γὰρ τοὐπίπαν ὑπόλευκος γίνεται καὶ ἀναιμοτέρα. ἐφεξῆς δὲ γράφει κατὰ λέξιν ὁ Ἀπολλώνιος οὕτως. οὖρον ὄνου ὡς πλεῖστον καὶ θερμότατον δίδου πίνειν, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ συνάγχης. ἐπὶ τῶν τοιούτων βοηθημάτων θαυμάζω τοὺς γράψαντας, οἶδα γὰρ ἐγὼ πάντας ἀνθρώπους, πλὴν ὀλίγων πάνυ, θᾶττον ἀποθανεῖν ἐθέλοντας ἢ πιεῖν οὖρον ὄνου. ὁ δέ γε καὶ ὡς πλεῖστον προσέθηκεν, καὶ ἄλλως δὲ καθάπερ ἔφην πρόσθεν, ἀτοπώτατόν ἐστιν φλεγμονὴν ἐν στόματι θεραπεύοντα διδόναι φάρμακον ποτὸν, ὅτι μὴ τῶν καθαιρόντων εἴη τι. ταῦτα γὰρ ἑτέρας ἕνεκα χρείας δίδονται, τῶν δ᾽ ἄλλων ἱκανὰ καὶ χωρὶς τοῦ καταπίνεσθαι βοηθεῖν δυνάμενα. καὶ τὸ μετὰ τοῦτο δὲ γεγραμμένον ὁμοίαν ἔχει τὴν ἀτοπίαν, ὃ καὶ αὐτὸ κελεύει πίνειν. γράφει γοῦν οὕτω περὶ αὐτοῦ, δάφνης φύλλα τρίψας ἐν οἴνῳ καὶ ὕδατι, δίδου πίνειν,

Ἥρας οὖν ἄμεινον Ἀπολλωνίου πολλῷ τόνδε τὸν τρόπον ἔγραψε, πρὸς κιονίδας κεχαλασμένας.

Κηκίδος ὀμφακίτιδος μέρος α´. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ μέρος α´. λειώσας ἕκαστον ἰδίᾳ, καὶ ὁμοῦ πληρώσας κοχλιάριον ἐπίπασσε τῆς σταφυλῆς. λίθον τὸν καλούμενον ἀγήρατον, ᾧ χρῶνται οἱ σκυτεῖς εἰς τὸ λαμπρύνειν τὰ ὑποδήματα τῶν γυναικῶν ἀποξύσας, πλῆρες κοχλιάριον, καὶ πρόσφερε τῇ σταφυλῇ. τούτων τῶν δύο φαρμάκων, τὸ μὲν ἕτερον τὸ ὕστερον ἀλυπότατόν ἐστιν, οὐδὲν οὐδὲ βλάψαι δυνάμενον μέγα οὐδ᾽ ὠφελῆσαι, καθ᾽ ὃν ἄν τις αὐτῷ καιρὸν εἴη χρώμενος, ἰσχυρότερον δὲ τὸ πρότερον. ἐπὶ οὖν τῶν ἀρχομένων ἢ σφοδρῶς ἐρυθρῶν, οὐκ ἐπιτήδειον. εἰ δὲ προκεκενωμένου ὅλου τοῦ σώματος, ἀποκρουστικοῖς τε φαρμάκοις κεχρημένων ἡμῶν μετὰ ταῦτα προσφέροιτο, μὴ σφόδρα ἐνερεύθοῦς ὄντος τοῦ γαργαρεῶνος, ὠφελῆσαι δυνάμενον, ἐξ ἐναντίων γὰρ ἰσχυρῶν σύγκειται δυνάμεων, ἀποκρουστικῆς τε καὶ διαφορητικῆς. οὐκ ὀρθῶς οὖν ἐποίησεν ὁ Ἥρας ἀδιορίστως αὐτὰ γράψας.

Ὁ δὲ ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἐν τοῖς πρὸς Ἀντιοχίδα, καὶ αὐτὸς οὕτως ἔγραψε πρὸς κιονίδας φλεγμαινούσας.

Ὀφάκιον ξηρὸν λειώσας, ἀνάμιξον μέλιτος τὸ ἱκανὸν, καὶ διάψα. ἢ κηκῖδι λείᾳ μετὰ μέλιτος, ἢ στυπτηρίας σχιστῆς ὁμοίως. ἢ ὀπῷ κυρηναϊκῷ μετὰ μέλιτος. ἢ τῇ μελαντηρίᾳ ᾗ οἱ σκυτεῖς χρῶνται. ἢ τῇ ἀνδρωνείῳ δυνάμει ἣν ἐν τοῖς τραυματικοῖς ἐκθήσομαι, μετ᾽ οἴνου. δεῖ δὲ προσαναγαργαρίζεσθαι μετὰ ταῦτα τῷ τοῦ φακοῦ ἀφεψήματι. καλῶς ἐπὶ τῷ τέλει προσέγραψε τοῦτο, σφόδρα γάρ ἐστι πάντα τὰ γεγραμμένα πρὸς αὐτοῦ φάρμακα, στρυφνὰ ταῖς ποιότησιν ὄντα, καὶ διὰ τοῦτο τραχύνοντα. πραΰνειν οὖν βούλεται τὴν ὑπ᾽ αὐτῶν τραχύτητα τῷ τῶν φακῶν ἀφεψήματι, μετρίως δὲ φλεγμαινόντων οὐκ ἀνάγκη τούτοις χρῆσθαι, καθάπερ οὐδ᾽ ὅταν ἐξερυθροῖτε σφόδρα, καὶ θερμὴν ἔχοντες φλεγμονὴν ὦσιν οἱ κίονες, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ ταῖς παρακμαῖς αὐτῶν. ἐπικρατεῖν γὰρ χρὴ τηνικαῦτα τὴν τῶν διαφορητικῶν φαρμάκων δύναμιν.

Ἀσκληπιάδης δὲ περὶ αὐτῶν οὕτως ἔγραψε, ξηρὸν πρὸς κεχαλασμένας κιονίδας.

Ἀνήθου σὺν τῷ σπέρματι καὶ ταῖς ῥίζαις, λαβὼν ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν † τῷ στόματι φιμώσας, καὶ πηλῷ περιπλάσας ὄπτα ἐν καμίνῳ ὥστε τὸ ἄγγος πυρωθῆναι, ἔπειτα ἐξελὼν τῆς καμίνου, τρίβε κεκαυμένον τὸ ἄνηθον, καὶ ἀναλόμενος ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει λαβὼν τοῦ ἀνήθου μέρη δύο, καὶ ἐλλυχνίου χνοώδους μέρος α´. μίξας ἐμφύσα διὰ καλαμίδος. ῥόδων ξηρῶν ξέστην α´. νάρδου κελτικῆς σὺν ταῖς ῥίζαις, καὶ τῇ περικειμένῃ γῇ δεσμίδιον α´. χελιδόνων ἀγρίων τῆς νεοττιᾶς ξηρᾶς ∠ γ´. σμύρνης ∠ η´. κηκῖδας ὀμφακίτιδας ἀριθμῷ με´. κόψας καὶ σήσας, ἐμφύσα καὶ ἐπίπασσε τοῖς δακτύλοις. τούτων τῶν δύο φαρμάκων, τὸ μὲν πρότερον οὐδ᾽ ὅλως οὐδὲν ἔχει τῶν ἀποκρουστικῶν, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅλον διαφορητικὸν, τὸ δὲ δεύτερον μικτὸν ἐξ ἐναντίων, διαφορητικοῦ μὲν ἱκανῶς τοῦ τῶν ἀγρίων χελιδόνων νεοττιᾶς. στυπτικοῦ δὲ τῶν κηκίδων, μέσης δὲ δυνάμεως τῆς σμύρνης, μικτῆς δὲ τῆς νάρδου τῆς κελτικῆς, ἔχει γὰρ καὶ στύφον, καὶ διαφορεῖν ἄμφω μέτρια. τὸ μέντοι διὰ καλάμου ἐμφύσασθαι τὰ τοιαῦτα φάρμακα πάνυ μέμφομαι, καταφέρεται γὰρ αὐτῶν πολὺ, καὶ εἰς τὴν φάρυγγα, καὶ τὸν στόμαχον. βέλτιον οὖν εἰς κοχλιάριον ἐμβαλόντας ἀναπιέζειν αὐτὸν, καθάπερ ὁρᾶτε ποιοῦντά με. καὶ ἕτερον ἄλλο φάρμακον ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν ἐφεξῆς τῶν προειρημένων δυοῖν αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτω. ξηρὸν πρὸς κεχαλασμένην κιονίδα καὶ ὀγκώδη, τὸ τοῦ Νεαπολίτου. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α´. σμύρνης ∠ α´. σχιστῆς ∠ β´. κηκῖδος ὀμφακίτιδος ∠ β´. λείοις ἐπίπασσε. τοῦτο τὸ φάρμακον μετὰ τὴν ἀρχὴν ἄχρι παντὸς δύναται χρήσιμον εἶναι, χωρὶς τῶν σφοδρῶς ἐξερύθρων, ἐπ᾽ ἐκείνων γὰρ φυλάττεσθαι χρὴ μιγνύειν τὰ δριμέα, καὶ δακνώδη σφοδρῶς, οἷόνπερ ἐστὶν ἐνταῦθα τὸ πέπερι. καὶ ἄλλο δὲ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἔγραψεν ἐφεξῆς πρὸς τὰς ὀγκώδεις ἐκ τῶνδε συγκείμενον. λίθου ἀγηράτου ∠ δ´. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ∠ δ´. γῆς σαμίας ∠ δ´. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ β´. κρόκου πεφωγμένου ∠ β´. κηκίδων ὀμφακιτίδων ∠ β´. λείοις χρῶ. τούτῳ καὶ ἡμεῖς κεχρήμεθα πολλάκις ὄντι καλλίστῳ κατὰ πάντα καιρὸν ὠφελεῖν δυναμένῳ, πλὴν ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου τι λέλεκταί μοι,

† τὸ στόμα

μήτε κατ' ἀρχὰς εὐθέως, μήθ' ὅταν ἐρυθρὸς ἢ καὶ θερμὸς ὁ τῆς φλεγμονῆς ὄγκος. ἐπὶ δὲ τῶν ἤδη κεχρονισμένων, καὶ τοῦ σώματος κενοῦ, μετὰ μίαν χρῆσιν εὐθέως ἐπιδείκνυται μεγίστην ὠφέλειαν. καὶ γὰρ τὰ σφοδρῶς στύφοντα, καὶ διαφοροῦντα, καὶ τὰ τῆς μέσης ὕλης, εὐκράτως ἐν αὐτῷ μέμικται.

Κρίτωνος φάρμακον ὡδί πως γεγραμμένον πρὸς κιονίδας.

Σκεύαζε πρὸς αὐτὸν τὸν καιρὸν, φοινίκων ὀστᾶ, καὶ καρύων ἁπαλῶν, ἀώρων, ξηρῶν, ἑκατέρου ∠ δ΄. καύσας καὶ λειοτριβήσας χρῶ, ξηρῷ προσαπτόμενος. καὶ κατὰ τοῦτο τὸ φάρμακον ἡ τῶν κεκαυμένων ὀστῶν τοῦ φοίνικος δύναμις, ἱκανῶς ἐστι διαφορητική, καὶ γὰρ ἐπ' ἄλλων αὐτῆς παθῶν πεῖραν ἔχομεν ὡς τοιαύτης. καὶ ἡ τῶν καρύων δὲ τῶν ἁπαλῶν ξηρανθέντων τέφρα, τὸ διαφορητικὸν ἔχει μετὰ τοῦ στυπτικοῦ.

Καὶ Σωρανὸς δὲ φάρμακον ἀδιορίστως ἔγραψεν, ἐπὶ τίνων ἰδίως ποιεῖ μὴ προσθεὶς, ἔχει δὲ ἡ λέξις αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον.

Γλυκύῤῥιζαν θλάσας, ἐπίχει μέλι, καὶ γλυκὺ ὕδωρ ἴσον, εἶτα ἑψήσας δίδου τὸν χυλὸν ἀναγαργαρίζεσθαι. ἡμαρτε μὴ προσγράψας, ὅτι παρηγορικώτατόν ἐστι τοῦτο τὸ φάρμακον, ἐν ταῖς ἀκμαῖς τῶν φλεγμονῶν ὠφελεῖν μεγάλα δυνάμενον. γίνεται τούτου χρεία, κἀπειδὰν ὑπὸ τῶν στρυφνῶν φαρμάκων ἀμετρότερόν τις ἐρεθίσῃ τε καὶ τραχύνῃ τὸν φλεγμαίνοντα κίονα, παρηγορεῖ γὰρ αὐτὸν τοῦτο τὸ φάρμακον.

Περὶ τῶν πρὸς ἄφθας φαρμάκων.

Τὰς ἐπιπολῆς ἑλκώσεις ἐν τῷ στόματι γινομένας, ὀνομάζουσιν ἄφθας, ἐχούσας τι καὶ θερμότητος πυρώδους. γίνονται δὲ τοὐπίπαν αὗται τοῖς βρέφεσιν, ὅταν ἤτοι μοχθηρὸν ᾖ τὸ γάλα τῆς τιτθῆς, ἢ μὴ καλῶς αὐτὸ πανὺ πέττῃ τὸ παιδίον. εὐίατοι δ' εἰσὶ τοὐπίπαν ἐπὶ τοῖς μετρίως στύφουσι καθιστάμεναι, ποτὲ γεμὴν καὶ χρονίζουσι, καὶ δύσλυται, καὶ τῷ χρόνῳ σηπεδονώδη ἔχουσι τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν νομήν. ἔγραψεν οὖν καὶ πρὸς αὐτὰς φάρμακα, μέτρια μὲν πρὸς τὰς μηδὲν ἐχούσας κακόηθες, ἰσχυρὰ δὲ πρὸς τὰς ἤδη νομῶδές τι, καὶ σηπεδονώδες ἐχούσας. μνημονεύσω δ' ἐγὼ τῶν τοῖς νεωτέροις ἠθροισμένων, ἐπειδὴ τά τε τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἄριστα γεγράφασιν, ἐκλέξαντες αὐτοὶ μετὰ πείρας μακρᾶς, καί τινα τῶν ὕστερον μεθευρημένων προστεθείκασιν. εὕροις δ' αὖ μετὰ τοὺς παλαιοὺς Μαντία, καὶ Ἡρακλείδῃ τῷ Ταραντίνῳ πλεῖστα φάρμακα γεγραμμένα. ὡσαύτως δὲ καὶ Μενεκράτης ἐν ἔγραψε βιβλίον ἀρίστων φαρμάκων, ὧν αὐτὸς εὗρε τὰ πλεῖστα, καθάπερ γε καὶ ὁ Καππαδόκης Ἥρας. Ἀνδρομάχου δὲ δύο, καὶ τρίτον ἐν ᾧ τὰ τῶν ὀφθαλμῶν γέγραπται φάρμακα. πλείονα δὲ βιβλία συνέθεσαν, ὅ τε Πετρώνιος μούσας, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀσκληπιάδαι δύο, καὶ μετ' αὐτοὺς Κρίτων. ἀλλ' οὗτοι μὲν οἱ τρεῖς μετὰ τὸν Ἀνδρόμαχον γεγόνασιν, Ἥρας δὲ ἔμπροσθεν Ἀνδρομάχου, καὶ μετ' αὐτὸν Μούσας τε καὶ Μενεκράτης. πολὺ δ' ἔτι τούτων ἀνώτερω, ὁ Ἡρακλείδης, καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Μαντίας. ἀλλὰ Μαντίας μὲν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἦν ἡροφίλειος, οὕτω καὶ διέμεινεν ἄχρι παντός. ὁ δ' Ἡρακλείδης ἐπὶ τὴν τῶν ἐμπειρικῶν ἰατρῶν ἀγωγὴν ἐπεκείνεν ἰατροῖς ἄριστα, τά τε ἄλλα τῆς τέχνης γεγονὼς, καὶ πλείστων φαρμάκων ἔμπειρος. ὅταν οὖν αἱ ἄφθαι (περὶ τούτων γὰρ πρόκειται λέγειν) ἐκτράπωνται πρὸς τὸ κακόηθες, ἰσχυροτέρων δέονται φαρμάκων, ὁποῖα καὶ τὰς ἄλλας ἐν παιδοδομίοις τε καὶ στόμασιν διαθέσεις ἰᾶται. προειρημένων οὖν μοι τῶν σκοπῶν τῆς ἐκείνων συνθέσεως, οὐδὲν ἔτι δέομαι περὶ τούτων λέγειν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἱστορίαν ἀφίξομαι τῶν προεγνωσμένων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν Ἀνδρομάχῳ γεγραμμένων, ὡς εἴωθα, κατὰ λέξιν αὐτὰ γράφειν.

Τὰ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα πρὸς ἄφθας.

Οὐ μόνον Ἀνδρόμαχος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι διττὰ γένη φαρμάκων ἔγραψαν πρὸς ἄφθας. ἐπὶ μὲν τῶν οὐδέπω κακόηθες ἐχουσῶν, τὰ μέτρια ταῖς δυνάμεσιν φάρμακα συνθέντες, ἐπὶ δὲ τῶν κακοηθευομένων, ἰσχυρότερα. προσγράφουσιν δ' ἐν τούτοις αὐτοὶ, ποτὲ μὲν ὅτι πρὸς ἄφθας, καὶ ἕλκη τόδε τὸ φάρμακον ἁρμόττει, ποτὲ δ' ὅτι πρὸς ἄφθας τὰς σηπεδονώδεις. ὅταν δὲ ἁπλῶς προσγράφωσι πρὸς ἄφθας, τὰς ἁπλᾶς δηλοῦσιν, καὶ μηδὲν ἐχούσας κακόηθες. ὁ δ' οὖν Ἀνδρόμαχος πρὸς τὰς κακοήθεις ἄφθας οὕτως ἔγραψεν. πρὸς ἄφθας τὰς ἐν τῷ στόματι, καὶ ἕλκη. σχιστῆς κεκαυμένης ∠ β΄. ἐρείκης καρποῦ ∠ α΄. σὺν ἐλαίῳ ἔκμασσε τῷ δακτύλῳ τοὺς τόπους. ἄλλο πρὸς τὰ αὐτά. ἰοῦ ∠ β΄. στυπτηρίας σχιστῆς μέρη β΄. κηκίδος χνοώδους μέρος α΄. λεάνας δὲ ὀθονίῳ χνοῖσον, εἶτα ἐλαίῳ ἐμβρέχων τὸν δάκτυλον, καὶ ἀναλαμβάνων τὸ ξηρὸν παράπτου ἐπιπολὺ ἐκμάσσων τὰ περὶ ὀδόντια, καὶ τὴν ὑπερῴαν σὺν τῇ σταφυλῇ. ἀφίστησι δὲ δερμάτια, καὶ αἴρει τοὺς περὶ τὸ σῶμα τραχυσμοὺς, καὶ τύλους ἀποδερματίζει, τὰ δ' ἕλκη ἐπουλοῖ. πρὸς δὲ τὰς ἐπιπολαίους ἄφθας ὡδί πως ἔγραψεν. πρὸς ἄφθας λύκιον ἰνδικὸν σὺν οἴνῳ λεανθὲν περιχριόμενον, ποιεῖ καὶ ἐρείκης καρπὸς λεῖος, ἢ ῥόδα ξηρὰ σὺν μέλιτι. ταῦτα προσφάτων ἐπιφέρει, ἐὰν δὲ μέλαιναι ἢ καὶ πονηραὶ, σταφίδος καθαρᾶς μέρη τρία, ἀνίσου ἴσον, λεῖα σὺν μέλιτι διάχριε, εἶτα διάκλυζε.

Πρὸς ἄφθας Κρίτωνος.

Κρίτων δὲ οὕτως ἔγραψε πρὸς ἄφθας. ἀνδράχνην εἰς μέλι ἀποβάπτων μάσσω. ἢ ἐλαίας φύλλοις ἐν οἴνῳ ἑψημένοις διακλυζέσθω, ἢ μυρσίνης λευκῆς τῶν φύλλων ἐν ἀφεψήματι μετ' οἴνου. ἢ ἰοῦ σκώληκος, τριώβολον ἐν οἴνῳ κοτύλης τετάρτῳ λεάνας διακλυζέσθω, καὶ ἡ κηκὶς δὲ τριβέσθω ἐν ὄξει ἑψήσας ψώμιζε. ποιεῖ δὲ καὶ ἀμύγδαλα πικρὰ μετὰ μέλιτος, πρὸς δὲ τὰς μελαινομένας ἄφθας, ἐκγιγαρτισμένη σταφὶς καὶ ἀνίσῳ λείοις μετὰ μέλιτος διάχριε. ὁ δὲ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἀπομίξας ὀροβίῳ μετὰ μέλιτος, καὶ κηκίδι μετὰ μέλιτος προσάπτει. ἁρμόζει καὶ ῥοῦς ὁ ἐπὶ τὰ ὄψα μετὰ μίνθης κλωνίων. ἔστω δὲ τὸ μὲν ῥοῦ πλῆθος ὅσον τοῖς τρισὶ δακτύλοις, τῆς δὲ μίνθης κλωνία τρία, καὶ ῥόδων φύλλα ὅσον ἑπτὰ, καὶ στροβίλια ἑπτὰ, τούτοις πᾶσι μετὰ μέλιτος λειωθεῖσι χρῶ, ἢ λυκίῳ μεθ' ὕδατος. ἁρμόζει καὶ τρὺξ οἴνου γλυκέος μετὰ μέλιτος διαχριομένη. ἢ στυπτηρίαν, καὶ σίδια ῥοιᾶς γλυκείας ἐξ ἴσου τρίψας, καὶ στέατι χηνείῳ μίξας διάχριε, ὕδατι θερμῷ συνεχέστερον διάκλυζε, καὶ † προσέπτε χηνείῳ στέατι. ἄλλο Μούσα. μυρίκης καρποῦ ∠ ς΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ β΄. ἐν ἐλαίῳ. ἄλλο μάλιστα ἐπὶ παιδίων. ῥοῦ ἐρυθροῦ λεῖον μετὰ μέλιτος μίξας διά

† προσάπτε.

ξας διάχριε, ἢ στέαρ ὕειον, καὶ μέλι τετηγμένα, δίδου δὲ αὐτοῖς διακλύζεσθαι γάλα ὄνειον, ἐπὶ πλεῖστον δὲ φερομένου τοῦ σιέλου, κηκίδα καὶ στρύχνον ὄξει δεὶς, ποίησον διακλύζεσθαι, λευκοΐα ξηρὰ τρίψας μετὰ μέλιτος διάχριε. ταῦτα γράψαντι τῷ Κρίτωνι μέμψαιτ᾽ αὖ τις εἰκότως ὅπερ τοῖς ἄλλοις ἀεὶ μέμφομαι καταλέγουσιν ἐφεξῆς ἀδιορίστως βοηθήματα, μὴ ἀρχομένου τοῦ πάθους προσθεῖσιν, ἢ ἀναβαίνοντος, ἢ καταβαίνοντος, ἢ ἀκμάζοντος, ἢ παρακμάζοντος, μήθ᾽ ὅτι μικρὸν ἢ, καὶ ἁπλοῦς, ἢ μοχθηρὸν οὕτως ὡς ἐζεῦχθαι τι σηπεδονῶδες αὐτῷ. τούτων γὰρ τῶν γεγραμμένων φαρμάκων, ἔνια μὲν ἁπλούστατά ἐστιν ἤδη παιδίων ἁρμόττοντα μάλιστα, μηδεμίαν ἐχόντων διάθεσιν, οἷον ὅταν ὕειον στέαρ, καὶ μέλι τετηγμένα παραλαμβάνῃ, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅταν διακλύζεσθαι ὄνειον γάλα κελεύει. ἁπλούστερον δὲ φάρμακον ἐστὶ, καὶ ἡ ἀνδράχνη ἐμβαφθεῖσα μέλιτι καὶ διαμασωμένη, καὶ τὸ διὰ τῶν φύλλων τῆς ἐλαίας διάκλυσμα, καὶ τὸ διὰ τῆς λευκῆς μυρσίνης ὁμοίως. ἰσχυρότατον δὲ καὶ τὸ διὰ τοῦ ἰοῦ, καὶ τοῦ οἴνου, καθάπερ γε καὶ ἡ κηκὶς ὄξει δριμεῖ τριβεῖσα, καὶ διαχριομένη. πάνυ γὰρ ἰσχυρὸν τοῦτο τὸ φάρμακον, ὥσπερ καὶ τὸ διὰ τοῦ ἰοῦ. ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνου μὲν ὀλίγιστον τοῦ ἰοῦ. τριώβολον γὰρ εἶπεν, ἐν οἴνου κοτύλης τετάρτῳ λειωθὲν καὶ διακλυζόμενον, ἀσθενὲς γίνεται τῷ πλήθει τῆς τοῦ οἴνου μίξεως ἐκλυθέν. ἡ δὲ κηκὶς ἐν ὄξει δριμεῖ λειωθεῖσα παχεῖα οὕτως ὡς διαχρίεσθαι, πάνυ σφοδρόν ἐστι φάρμακον, ὥσπερ γε καὶ τὸ διὰ τῆς στυπτηρίας, καὶ σιδίων ῥοιᾶς γλυκείας συντιθέμενον, ὅπερ εἰ μὴ ἐμέμικτο τῷ χηνείῳ στέατι πρὸς σηπεδόνας ἂν ἥρμοττεν ἰσχυράς. ἰσχυρὸν δὲ καὶ τὸ διὰ τοῦ τῆς μυρίκης καρποῦ, καὶ τῆς στυπτηρίας, ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ὡς τὸ διὰ τῆς κηκίδος, καὶ τοῦ ὄξους, ἅπαξ δὲ μόνον καλῶς ἐποίησε προσθεὶς τὴν λέξιν οὕτως. ἐπὶ πλέον δὲ φερομένου τοῦ σιέλου, κηκίδα καὶ στρύχνον ὄξει δεὶς ποίησον διακλύζεσθαι. τὸ γὰρ ἐπιπλέον φέρεσθαι τὸ σίελον ἐμφαντικόν ἐστιν τοῦ τὴν διάθεσιν εἶναι μείζονα. κάλλιον δὲ ἦν αὐτίκα εἰρηκέναι, νομώδους δὲ τῆς διαθέσεως γενομένης, ἢ γενομένων ἑλκῶν βαθέων, ἤ τι τοιοῦτον προσγράψας.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων πρὸς ἄφθας.

Καλῶς οὖν ἐποίησεν ὁ Ἀσκληπιάδης, εἰ καὶ μὴ πολλὰ φάρμακα πρὸς ἄφθας ἔγραψεν, ἀλλ᾽ ἐπεί γε τοῖν δυοῖν ἐν ἀρχῇ γράψας οὕτω. πρὸς ἄφθας χωρὶς νομῆς, ἔπειτα μετὰ δύο πάλιν προσγράψας, πρὸς τὰς νεμομένας ἄφθας, ἄδηκτα γάρ ἐστι τὰ δύο φάρμακα, τὸ μὲν ἕτερον τὸ πρότερον, ἐν ᾧ φησι μυελὸν βόειον μέλιτι μίξας, καὶ χλιάνας διάχριε, μάλιστα δὲ νηπίοις ἐστὶ χρήσιμον. τὸ δὲ ἐφεξῆς εἰρημένον, στέαρ ὕειον μέλιτι μίξας χρῶ. πρὸς δὲ τὰς νεμομένας ἄφθας, κηκίδων ἀφεψήματι κελεύσας κύαθον ἕνα, καὶ μέλιτος ἴσον μίξαντα, καὶ ἀναζέσαντα χρῆσθαι. ἐγὼ δὲ ἔφθασα καὶ τοῦτο καὶ ἄλλα τρία μετ᾽ αὐτὸ γεγραμμένα μικρὸν ἔμπροσθεν ἐν τοῖς πρὸς τὰς νομὰς φαρμάκοις γράψας, καὶ γὰρ οὐδὲν ἡγοῦμαι διαφέρειν, εἴτ᾽ ἐξ ἄφθης, εἴτ᾽ ἐξ ἄλλου τινὸς ἡ μετάπτωσις εἰς τὴν νομὴν γένοιτο.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀπολλωνίου γεγραμμένων πρὸς ἄφθας.

Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Ἡροφίλειος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εὐπορίστων φαρμάκων ὧδέ πως ἔγραψε κατὰ λέξιν, πρὸς τὰς λευκὰς ἄφθας. χαλκῖτιν ἐλαίῳ τρίψας διάχριε πτερῷ, τοῦτο περίχρισμα ποιεῖ. ἐπειδὰν δὲ καθαρὰ γένηται, μυρίκης καρπὸν λεάνας, καὶ δεὶς μελικράτῳ, ἢ οἴνῳ διάχριε, μάλιστα νηπίοις. εἶτ᾽ ἐφεξῆς γράφει ἄλλο, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς μελαίνας ἄφθας, σταφὶς ἐκγιγαρτισμένη, καὶ ἄνισον λείοις μετὰ μέλιτος διάχριε. καὶ πάλιν ἄλλο ἐφεξῆς. χαλκοῦ ἄνθος κεκαυμένον λείῳ μετὰ μέλιτος χρῶ. φαίνεται γὰρ ἤδη τῶν κακοήθων τοῖς φαρμάκοις τούτοις κελεύων χρῆσθαι. ἔγραψε γοῦν κατὰ μὲν τὸ πρῶτον τῶν φαρμάκων πρὸς τὰς λευκὰς ἄφθας, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον πρὸς τὰς μελαίνας, ἐνδεικνύμενος τὸ παρὰ φύσιν τῆς χρόας, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους. ἐφεξῆς δὲ προσγράψας διακλύσματα πρὸς ἄφθας, ἐπιφέρει κατὰ λέξιν οὕτως, οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ, καὶ ὑποστύφοντι διάκλυζε. ἐλαίας φύλλοις ἐν οἴνῳ ἑψημένοις διάκλυζε. μυρσίνης λευκῆς φύλλα ἀφεψήματι μετ᾽ οἴνου παραπλησίως χρῶ. ταῦτα τὰ διακλύσματα χωρὶς διορισμοῦ γεγραμμένα βλάβην οὐδεμίαν ἐπιφέρει. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν μετρίων, καὶ ἐπὶ τῶν μειζόνων, καὶ τῶν μεγίστων διαθέσεων ἁρμόζει. καλῶς δὲ ἐφεξῆς ἔγραψεν ἄλλο σφόδρα ἐνεργοῦν. ἰοῦ σκώληκος τριώβολον τρίψας ἐν οἴνου κοτύλης δ′. δίδου διακλύζεσθαι, εἶθ᾽ οὕτως οἴνῳ διάκλυζε, τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν ἰσχυροτέρων ἁρμόζει, καθάπερ γε καὶ τὸ ἐφεξῆς οὕτω γεγραμμένον. ἅλμην ἐλαίων καὶ ὄξους ἴσον μίξας δίδου διακλύζεσθαι, εἶθ᾽ οὕτως οἴνῳ διάκλυζε. μετὰ δὲ ταῦτα μελικράτῳ, εἶθ᾽ ἑξῆς ὕδατι χρῶ, ἐπὶ πᾶσι δ᾽ ἐλαίῳ διάκλυζε. μετὰ ταῦτα δὲ δύο γράφει φάρμακα, διαφόροις εἴδεσιν ἄφθων ἁρμόζοντα. τὸ μὲν γὰρ ὕσσωπον τριφθὲν πρὸς τὰς θερμὰς, καὶ ἀναβιβρωσκομένας διαθέσεις, καὶ καθαρὰς ἐναντιώτατον ἐστίν. ἁρμόζει δὲ ταῖς ῥυπαραῖς, καὶ ταῖς φλεγμονώδεσιν ἄφθαις. τὸ δ᾽ ὀμφάκιον μετ᾽ οἴνου ἐπιτήδειον ταῖς καθαραῖς, καὶ δακνομέναις, καὶ ἀναβιβρωσκομέναις. κελεύει δὲ τὸ μὲν ὀμφάκιον μετ᾽ οἴνου τρίψαντα διακλύζεσθαι, τὸ δ᾽ ὕσσωπον μετ᾽ οἴνου ἢ μελικράτου. ἰσχυρὸν δὲ πάνυ τὸ μετὰ ταῦτα φάρμακον, ὡς ἤδη καὶ νομώδεσιν ἄφθαις ἁρμόζον, ὃ συντίθησι, μυρίκης καρπὸν ἕψων μετ᾽ ὄξους. ἰσχυρὸν δὲ καὶ τὸ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον ἐφ᾽ οὗ φησι κηκίδα τρίψας, ἐν ὄξει δριμεῖ δίδου διακλύζεσθαι. τὸ δὲ μετὰ ταῦτα γεγραμμένον, ἐφ᾽ οὗ φησιν, ὀπῷ σιλφίου δευμένῳ παραπλησίως χρῶ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐλαίῳ διάκλυζε. καὶ αὐτὸ δριμὺ, καὶ δακνῶδες ἐστίν, καὶ διαφορητικὸν οὐ στυπτικόν. οὐκ ὀρθῶς οὖν ἀναμέμικται τὰ στυπτικὰ, καὶ στρυφνὰ, καὶ ἀποκρουστικὰ τοῖς διαφορητικοῖς, καὶ δριμέσιν ἄνευ διορισμοῦ γεγραμμένα. τὸ δ᾽ ἐφεξῆς τούτοις, ὅτι μὲν δι᾽ ὄξους σκευάζεται, γενναῖον ἐστίν, ὅτι δὲ οὐ προσέθηκε τῷ ὄξει τὸ δριμὺ, καὶ ὅτι διὰ λίνου καρποῦ μετριώτερον γίνεται. προσέθηκε δὲ αὐτῷ καὶ τὰς αἴρας, διαφορητικὸν ἱκανῶς φάρμακον. διὰ τοῦτο οὖν αὐτὸ, καὶ πρὸς τὰ τῆς γλώττης οἰδήματα φησὶν ἁρμόττειν. παραγράψω δὲ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν. λίνου καρπὸν, καὶ αἴρας ἴσα τρίψας μετ᾽ ὄξους διάκλυζε. τὸ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ, καὶ πρὸς τὰ τῆς γλώττης οἰδήματα. πρᾳότερον δὲ πολὺ τούτων ἁπάντων φάρμακον ἐφεξῆς ἔγραψε κατὰ λέξιν οὕτως. φύλλα κοκκυμηλαίας κόψας, καὶ γάλακτι μίξας, οἴνῳ διάκλυζε. προσκειμένου γὰρ τῷ λόγῳ τοῦ διάκλυζε, δῆλον ἐστὶν ὅτι πολλῷ τῷ γάλακτι μίγνυσιν ὀλίγα τῶν φύλλων, ὡς εἴγε τὰ φύλλα τῷ γάλακτι συλλειωθέντα, φάρμακον ἐκέλευσεν εἶναι διάχριστον, ἦν ἂν οὕτω γε δῆλον, ὅτι πολλὰ μὲν τὰ φύλλα, τὸ γάλα δὲ ὀλίγον εἶναι ἐκέλευσεν. ἐφεξῆς δὲ προσγράψας, διαμασητὰ πρὸς

ἄφθας ἐπιφέρῃ, ἐλαίας ἁλμάδας διαμασητέον. εὔδηλον δ' ὅτι πραότατον φάρμακόν ἐστιν. εἶτ' αὖθις ἑξῆς ἀνδράχνην εἰς μέλι ἀποβάπτοντα, διαμασητέον. καὶ τοῦτο ὁμοίως πρᾶον ἐστίν. διαφέρει δ' ἀλλήλων τὰ δύο ταῦτα, τῷ τὰς μὲν ἁλμάδας καὶ στύφειν καὶ διαφερεῖν, πλεῖστον δ' ἐν αὐταῖς ἔχειν τὸ στυπτικόν. τὴν δὲ ἀνδράχνην μετὰ τοῦ μέλιτος ἀσθενέστερον εἶναι φάρμακον. ἑξῆς δὲ καλῶς ἐποίησεν εἰπὼν ἐπὶ παιδίων ἁρμόττειν ἃ μέλλει λέγειν φάρμακα. γράφει δὲ περὶ αὐτῶν κατὰ λέξιν οὕτω. ὅταν παιδίον ἄφθας ἔχῃ, σεμίδαλιν, καὶ μυελὸν βόειον, καὶ ἄλευρον ἕψας ψώμιζε. ἐὰν δὲ μὴ δύνηται θηλάζειν, πνεύμονα βοὸς ἑψήσας ἐν οἴνῳ, καὶ τρίψας μετὰ μέλιτος ψώμιζε. τοῦτο μὲν περίεργον τὸ φάρμακον. ἑξῆς δὲ καλῶς ἔγραψεν ἀπέχεσθαι κατὰ τὴν δίαιταν δριμέων τε καὶ ἁλικῶν, καὶ ὀξέων σιτίων τε καὶ ποτῶν, εἶτα οὐκ οἶδ' ὅπως ἑξῆς τούτῳ γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. χαλκάνθην λείαν μετὰ μέλιτος διάχριε. τοῦτο ἐχρῆν ἀνωτέρω γεγράφθαι μετὰ τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων.

Τὰ ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένα πρὸς ἄφθας.

Ἔνια μὲν καὶ τῶν ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένα πρὸς ἄφθας, ταὐτὰ τοῖς προγεγραμμένοις ἐστίν, ἀλλ' ἔδοξέ μοι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν λέξιν ἐφεξῆς γράψαι, μηδὲν παραλιπόντι. γράφει οὖν οὕτως. πρὸς ἄφθας διακλύσματα μὲν ποιεῖ, ἐλαίας φύλλων ἀφέψημα, ἢ μυρσίνης φύλλων λευκῆς ὁμοίως, ἐλαίας κολυμβάδος ὕδωρ. ποιεῖ καὶ ἡ ἀμόργη, καὶ πρασίου χυλὸς, ἢ φακοῦ ἀφέψημα, ἢ βάτου, ἢ κύπρου, ἢ ἰοῦ σκώληκος τριώβολον ἐν οἴνου κνιδίου κοτύλαις τέταρσι, καὶ διακλυζέσθω. διάχρισοι δὲ ποιοῦσι καὶ αἱ πλείονες τῶν ἀναγραφησομένων στοματικῶν, ἰδιαίτερον δὲ συμφωνεῖ ταῦτα. †σχίνου, ῥόδων ἄνθη ἴσα, μυρίκης καρποῦ τὸ διπλοῦν, ξηροῖς χρῶ. ἢ λίβανον, γλυκυρρίζης χυλὸν ἴσα, κηκῖδος, σμύρνης, ἀνίσου ἀνὰ ὀλίγον, σὺν προτρόπῳ περίχριε. ἄλλο. μάνναν καὶ ἅλας ἴσα ξηρὰ διὰ πτεροῦ κατάψα. ἄλλο. τρυγὶ οἴνου γλυκέος σὺν μέλιτι κατάχριε. ἄλλο. μίσυ καὶ στυπτηρία, καὶ ῥοῦ σὺν μέλιτι.

ἢ χαλκῖτιν μετ' ἐλαίου πτερῷ διάχριε, ἀγαθὸν σφόδρα. ἢ ἐλαίας φύλλα μετ' ἐλαίου, διάχριε. ὅταν δὲ καθαρθῇ, μυρίκης καρπῷ σὺν μελικράτῳ ἢ οἴνῳ διάχριε. ἢ ἀποσμήξας ὀροβίνῳ, καὶ μέλιτι καὶ κηκῖδι μετὰ μέλιτος προσέπτου. ἢ μυρίκης σπέρμα, καὶ σχιστῆς τὸ γ΄. μετ' ἐλαίου διάχριε. τοῦτο καὶ πρὸς νομὰς ποιεῖ. ἢ στέαρ ὕειον, †ἢ χοίρειον ἔμπαστον μάννα καὶ διάχριε. ἢ κηκῖδα λείαν μετ' ἐλαίου. ἢ στυπτηρία ὑγρὰ ἀνειμένη. ἢ φύλλα κύπρου διαμασσάσθωσαν. ἢ λυκίου ῥίζαν ξηρὰν παράπτου. ἢ θαλλία λεῖα μετὰ μέλιτος. ἢ κηκῖδι μετ' ἁλῶν. ἐὰν δὲ ἀποταθῇ, καὶ νέμεται σηπεδονικῶς, διακλύσμασι μὲν καὶ ἀναγαργαρίσμασι χρηστέον τοῖς πρὸς ἄφθας τοῖς εὐτονωτέροις. ἰδίως δὲ ἅλμην συνεχέστερον, ἢ ἱερὰν βοτάνην ὕδατι, ἢ οἴνῳ ἐναφεψήσας δὶς διακλύζεσθαι, ἢ ἀναγαργαρίζεσθαι. διαχρίσμασι μὲν τῶν πρὸς ἄφθας τοῖς εὐτονωτέροις, ἰδίως δὲ κέρας ἐλάφειον λειώσας παράτριβε.

ἢ χαλκάνθη ὀπτὴ λεία μετὰ μέλιτος. ἢ ἰῷ χαλκοῦ, ἢ λεπίδι μετὰ μέλιτος. ἄκρως ποιεῖ πρὸς νομὰς μαράθρου ῥίζης κεκαυμένης σποδός. ταῦτα πρὸς ἄφθας ὁ Ἀρχιγένης ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ φαρμάκων, ὀλίγου δεῖν ἅπαντα, καὶ τοῖς ἄλλοις γεγραμμένα. τί δή ποτ' οὖν ἠξίωσα δὶς γράψαι ταῦτα, καίτοι φυλαττόμενος οὕτως πράττειν; ὅτι καὶ τὸν Ἀρχιγένην τῶν ἄλλων ἐπιστάμενος ἀξιολογώτερον ἐν τῷ τὰ κοινὰ μετὰ τῶν οἰκείων γράφειν διορισμῶν, ἑώρων καὶ αὐτὸν ἐν πολλοῖς ἀμελοῦντα τῆς τοιαύτης διδασκαλίας. νῦν οὖν ἐφεξῆς ἅπαντα χύδην γέγραπται τὰ βοηθήματα, μετὰ τὸ συνεχὲς ἀλλήλοις εἰρημένα πραότατά τε καὶ δριμύτατα. τί γὰρ ὅμοιον ἰὸς ἔχει φακῷ, καὶ βάτου, καὶ κύπρου ἀφεψήματι; τί δὲ κηκὶς στέατι χλωρείῳ, καὶ ὑείῳ; δριμὺ μὲν γὰρ καὶ διαβρωτικὸν, ἰσχυρῶς τε ξηραῖνον φάρμακόν ἐστιν ὁ ἰός. βάτος δὲ καὶ κύπρος καὶ φακὸς ἐλαχίστην ἔχει στύψιν. οὕτω δὲ καὶ ἡ κηκὶς ἰσχυρότατα στύφουσα τὴν ἐναντίαν ἔχει δύναμιν, ὑείῳ τε καὶ χλωρείῳ στέατι. γέγραπται δὲ ἐφεξῆς ἀλλήλων καθάπερ τὰ πρότερα, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα ἐμνημόνευσε, τὴν αὐτὴν ἀταξίαν ἔχει. βέλτιον δ' ἦν ὥσπερ ἅπαξ πού κατὰ τὸν λόγον ἔφη, τοῦτο καὶ πρὸς νομὰς ποιεῖ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τῶν ἄλλων διορίσαι προσγράψαντα, τοῦτο μὲν βρέφεσιν ἢ παισὶν ἁρμόττειν εἰπόντα, τουτὶ δὲ τοῖς τελείοις, καὶ τουτὶ μὲν ἀρχομέναις ἢ μετρίαις ἄφθαις, τουτὶ δὲ ἀκμαζούσαις ἢ ἰσχυραῖς, ἁπάντων δὲ μᾶλλον ἤτοι διαπύροις, καὶ θερμαῖς, ἢ ψυχροτέραις μᾶλλον, καὶ τῶν διαπύρων, τουτὶ μὲν ταῖς ἐρυθροτέραις, τουτὶ δὲ ταῖς ξανθοτέραις. αἱ μὲν γὰρ τὸ φλεγμονῶδες, αἱ δὲ τὸ ἐρυσιπελατῶδες ἔχουσιν, ὥσπερ γε πάλιν αἱ μὴ διάπυροι φλεγματικαὶ τοὐπίπαν εἰσὶν, καθάπερ τῶν χρονιζουσῶν ἔνιαι τὴν μελαγχολικοῦ χυμοῦ κακίαν ἐπικτῶνται. διαγνώσονται δ' ἅπασαι ῥᾳδίως ὄψει τε ἅμα καὶ ἁφῇ, τῇ μὲν ὄψει διὰ τῶν χρωμάτων, καθότι λέλεκταί μοι καὶ νῦν. αἱ μὲν γὰρ ἐρυθρότεραι, τὸν αἱματικὸν ἐπικρατεῖν ἐνδείκνυνται χυμὸν, αἱ δὲ ξανθότεραι τὸν πικρόχολον, ὥσπερ γε πάλιν αἱ μὲν λευκαινόμεναι τὸν φλεγματικώτερον, αἱ δὲ πελιδνούμεναί τε καὶ μελαινόμεναι, τὸν μελαγχολικόν. ὁ γοῦν ταῦτα διορισάμενος, ἐπιστάμενός τε τὴν ἑκάστου τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δύναμιν, ὡς ἐν τῇ αὐτῶν διδασκαλίᾳ γέγραπται, καθ' ἕκαστον εἶδος ἄφθης ἐπιστήσαιτο χρῆσθαι, τοῖς τε ἁπλοῖς καὶ συνθέτοις φαρμάκοις, ὡς πολλάκις ἤδη προείρηται. συνεπισκέψεται δὲ καὶ τὰς τῶν σωμάτων φύσεις εἰ καὶ μαλακαί τε εἰσὶ καὶ ὑγραὶ, καθάπερ ἐπὶ παίδων εὐνούχων τε καὶ γυναικῶν, ἢ σκληραί τε καὶ ξηραὶ, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἁλιέων, καὶ ναυτῶν, καὶ κυνηγετῶν, καὶ γεωργῶν. τοῖς γὰρ ἰσχυροτέροις σώμασιν, τὰ ἰσχυρότερα προσάξεις φάρμακα, τοῖς δ' ἀσθενεστέροις, τὰ μαλακώτερα. ἐγὼ δὲ ἐπὶ μὲν τῶν βρεφῶν ὅσα ψωμίζουσιν αἱ τροφοὶ, φακῆν μετὰ βραχέος ἄρτου καὶ μυελοῦ ἐλαφείου, ἢ μοσχείου δίδωμι. μίγνυμι δὲ τῇ τροφῇ, καὶ μήλων κυδωνίων, ἢ τῶν ἄλλων ὅσα στύφει, καθάπερ ἐν Ῥώμῃ τὰ κεστιανὰ καλούμενα, καὶ τῶν τοιούτων ἀπίων, οὔων τε καὶ μεσπίλων, καὶ κρανίων, καί ποτε καὶ θειδακίνης, καὶ σέρεως, καὶ στρύχνου, καὶ ἀνδράχνης μίγνυμι τοῖς ψωμίσμασι, διαπύρου τῆς ἄφθης ὑπαρχούσης. εἰ δὲ μὴ ψωμίζεσθαι ἔτι δύναται, τὴν τροφὸν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις διαιτῶ μετ' εὐπεψίας δηλονότι καὶ μήν τοι καὶ διαχρίω τὰ βρέφη φαρμάκοις, εἰ μὲν ὑπερύθρους βλέποιμι τὰς ἄφθας, ἐν ἀρχῇ μὲν τοῖς μετριώτατα στύφουσί τε καὶ ψύχουσιν, ἐφεξῆς δὲ τοῖς διαφοροῦσιν ἀδήκτως. εἰ δὲ ὑποξάνθους, τοῖς αὐτοῖς μὲν ἀλλὰ μᾶλλον ψύχουσι. εἰ δὲ φλεγματικωτέρας, τοῖς στυπτικοῖς. εἰ δὲ μελαινομένας, τοῖς διαφοροῦσι γενναιότερον. ἐπὶ δὲ τῶν μειζόνων παιδίων ταῖς ὁμοιογενέσιν δυνάμεσι τῶν φαρμάκων

μάκων χρώμενος, ἐπιτείνων τὴν δύναμιν αὐτῶν, ὥσπερ γε καὶ τὰ τέλεια, καὶ σκληρὰ σώματα ταῖς καθ' ἕκαστον ὧν εἶπον ἰσχυροτάταις. ἤρκεσε δέ μοι δαπανῶντος ἐπὶ τούτων μίσυϊ χρῆσθαι μετ' οἴνου σύφοντος, ἐπιτείνοντί τε καὶ ἀνιέντι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. τὸ δὲ μᾶλλον ἢ ἧττον σύφειν τὸν οἶνον, καὶ τὸ παχύτερον ἢ ὑγρότερον ἐργάζεσθαι τὸ σκευασθὲν, ἐκ τῆς τοῦ μίσυός τε καὶ οἴνου μίξεως γίνεται. εἰ δὲ ῥυπαρὰ ἡ ἄφθα ἐπιφαίνοιτο, σὺν οἰνομέλιτι τρίβω τὸ μίσυ. τοῖς δὲ ἰσχυροτέρων ἢ κατὰ τὸ μίσυ φαρμάκων χρῄζουσιν, ὁ ἰὸς ὁμοίως σὺν οἴνῳ τε καὶ οἰνομέλιτι χρήσιμος ὑπάρχει. διαχριστέον δὲ δηλονότι τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις τὰ πεπονθότα μόρια τοῦ στόματος, ἀγαθὸν δὲ εἰς ταῦτα φάρμακον ἐστὶν, χαλκῖτις ἐλαίῳ λειωθεῖσα. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα δραστήρια, μέτρια δὲ καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἀρχομένας διαθέσεις ὀμφάκιον σὺν οἴνῳ, καὶ οἰνομέλιτι, καὶ ῥοῦς ὁμοίως. ἐπὶ δὲ τῶν παιδίων ἀρκεῖ καὶ τῶν ῥόδων τὸ ἄνθος, καὶ αὐτὰ τὰ ῥόδα ξηρὰ, καὶ τὰ διακλύσματα διὰ τῶν μετρίως συφόντων ἐπὶ τῆς ἡλικίας τε καὶ φύσεως τῶν τοιούτων σωμάτων. ἐν δὲ λόγῳ αἱ μέτριαι μὲν ἄφθαι, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν ἁπαλῶν σωμάτων μετρίων χρῄζουσι φαρμάκων. αἱ δὲ ἰσχυραὶ, καὶ μάλιστα ἐπὶ σκληρῶν σωμάτων ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων θεραπεύονται. ἰσχυρὰ δὲ δηλονότι λέγω φάρμακα τά τε ἰσχυρῶς σύφοντα. γίνεται δὲ κἀπὶ τούτων ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν ἔμπροσθεν εἴρηται σύνθετα φάρμακα, καὶ πολλάκις ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ δι' ἐλαίου τε καὶ χαλκίτεως. αὐτὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ τοὔλαιον, ἐναντιώτατόν ἐστιν τῇ διαθέσει τῆς ἄφθης, ὥσπερ γε καὶ ἡ χαλκῖτις, ἐπειδὴ τὸ μὲν ὑγραίνει τε καὶ ῥυπαίνει, δάκνει δὲ σφοδρῶς ἡ χαλκῖτις. ἡ δὲ μίξις αὐτῶν ὅταν σύμμετρος γένηται, κάλλιστον ἀποτελεῖ φάρμακον. ὥσπερ οὖν ἐκ κηρωτῆς τε καὶ ἰοῦ σαρκωτικὸν ἐδείκνυτο γίνεσθαι φάρμακον, ἀμφοτέρων ἐναντίων ὑπαρχόντων σαρκώσει. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐξ ἐλαίου τε καὶ χαλκίτεως ἐπιτήδειον γίνεται φάρμακον. εἰ δὲ εἰς σηπεδονῶδες τραπῇ, ἑλκώσεις τε ποιήσει, οὔτε ἄφθαν ἔτι προσήκει τὸ πάθος ὀνομάζειν, οὔτε τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἰώμενα φάρμακα τοῖς πρὸς τὰς ἄφθας χρησίμοις ἐγκαταλειμμένα, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἐρυσιπέλατα ἰωμένοις, τὰ διαφοροῦντα γενναίως, ὅσα διὰ τῆς τῶν ψυχόντων φαρμάκων προσαγωγῆς ἐγένετο πελιδνὰ, καὶ σκληρὰ μόρια μεταπεσόντα πρὸς σκληρώδη διάθεσιν ἐκ τῆς ἐρυσιπελατώδους, ἀμέλει καὶ τῷ ἀδιορίστῳ τῶν τοιούτων γραφῶν ἀπατώμενοί τινες ἐρυσιπέλασί τε θερμὰ, καὶ διαφορητικὰ φάρμακα, ταῖς τε ἄφθαις τὰ πρὸς σηπεδόνας ἁρμόττοντα προσφέροντες, οὐ μικρὰς ἐργάζονται τὰς βλάβας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ ζ'.

Περὶ τῶν κατὰ τὰ ἀναπνευστικὰ συμβαινόντων παθῶν.

ΕΘΟΣ ἐστὶν τοῖς νεωτέροις ὀνομάζειν ἀρτηριακὰς, μὴ προστιθεῖσι πότερον ἀντιδότους λέγουσιν ἢ κατὰ σημαινόμενον ἕτερον. ἔνιοι δὲ ἐκλεικτὰ προσαγορεύουσιν αὐτὰ, μὴ προστιθέντες φάρμακα, καὶ τινὲς μὲν ὅλως οὐδένα διορισμὸν αὐτοῖς προσέγραψαν. ἔνιοι δὲ ὀλιγάκις προσέθηκαν, οἱ μὲν πρὸς ἀποκεκομμένην φωνὴν, οἱ δὲ γενικώτερον ἔτι πρὸς βεβλαμμένην φωνήν. εἰσὶ δὲ οἳ πρὸς τετραχυσμένην ἀρτηρίαν, καὶ πρὸς ἡλκωμένην ἔγραψαν, ὥστε εὐλόγως οἱ χρώμενοι ταῖς ἀρτηριακαῖς, φαρμάκοις ὀνομαζομένοις ἀδιορίστως, ἐνίοτε μὲν ἐπιτυγχάνουσιν, ἐνίοτε δὲ οὐδὲν ὅλως ὠφελοῦσι τοὺς πάσχοντας, ἀλλὰ βλάπτουσι τὰ μέγιστα. πρόδηλον δ' ὅτι τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἐπὶ τῶν τοιούτων παθῶν αἰτιῶνται. πάλαι μὲν οὖν ὁπότε οὐδὲν τὰς ὁμοίως τῇ καρδίᾳ σφυζούσας ἀρτηρίας οὕτως ὠνόμαζον, ἐπὶ μόνης τῆς ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀνηκούσης εἰς τὸν λάρυγγα τὸ τῆς ἀρτηρίας ἐπέφερον ὄνομα, φλέβας ὀνομάζοντες τοὔμπαν, ὥσπερ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ σφύζουσιν, οὕτω καὶ τὰς σφυζούσας. ὕστερον δὲ τῆς προσηγορίας ἐθισθείσης ἐπὶ τῶν σφυζουσῶν λέγεσθαι, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν προσθέντες, τὸ τῆς τραχείας ὄνομα τὴν εἰς τὸν πνεύμονα καθήκουσαν ἐκ τοῦ λάρυγγος ἀρτηρίαν οὕτως ὠνόμασαν, ἅμα τῷ καὶ βρόγχον αὐτὴν καλεῖν. ἐπειδὴ τὰ χονδρώδη σώματα τὸ πλεῖστον τῆς οὐσίας αὐτῆς μέρος ὄντα, βρογχία προσαγορεύουσιν. ὑπαλείφει δὲ τὴν ἀρτηρίαν αὐτὴν ἔνδοθεν παχὺς ὑμὴν, ὃν διὰ τὸ πάχος ἔνιοι χιτῶνα προσαγορεύουσιν. ὅταν οὖν τι πάθος ἤτοι κατὰ τοῦτον ἢ κατὰ τοὺς ἐν τῷ λάρυγγι γένηται μῦς, ἀρτηριακὰς ὀνομάζουσι τὰς ἰωμένας αὐτὰ, μὴ προστιθέντες ὡς ἔφην ἀντιδότους. ἀνόμοιαι δὲ κατ' εἴδη ταῖς δυνάμεσίν εἰσιν αἱ γεγραμμέναι πρὸς αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει τοὺς χωρὶς διορισμοῦ χρωμένους αὐταῖς, ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ πολλάκις. ὅτι δὲ πολλή τις ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἔνεστί σοι μαθεῖν ἐκ τριῶν παραδειγμάτων, ὧν τὸ μὲν ἀδηκτότατόν ἐστιν, καὶ ἀκριβῶς ἐμπλαστικὸν ἐκλεαῖνον τὰς τραχύτητας. τὸ δ' ἐναντίον τῷδε, δριμύτητος δακνώδους οὐκ ὀλίγον ἔχον, ὡς ἐὰν ἀκριβῶς ὑγιαίνοντι μορίῳ προσαχθῇ τραχύνειν αὐτό. μέσον δὲ ἀμφοῖν τῶν εἰρημένων ἐστὶν, ἄλλο γένος φαρμάκων ἀρτηριακῶν ἀδήκτου ῥυπτικῆς δυνάμεως. τὸ μὲν οὖν ἐμπλαστικὸν ἐστὶ διὰ γλυκέος κρητικοῦ, καὶ κόμμεως, καὶ τραγακάνθης, καὶ γλυκυῤῥίζης κατασκευαζόμενον. τὸ δὲ δριμὺ διὰ πεπέρεως, καὶ κασσίας, καὶ κινναμώμου, καὶ χαλβάνης, καὶ ῥητίνης τερμινθίνης. τὸ μέσον δὲ ἀμφοῖν, ἐκ πτισάνης χυλοῦ, καὶ ἀμυγδάλων, καὶ κυάμων ἔτνους, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. μεταξὺ δὲ τοῦ μέσου, καὶ τῶν ἄκρων ἑκατέρου πλείω φάρμακα ἐστὶν, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἧττον ἀποκεχωρηκότα τοῦ μέσου. τούτων ὧν ἐφεξῆς δηλώσω, τοὺς μὲν προσθέντας τινὰ διορισμὸν ἐπαινῶν, τοὺς δὲ ἁπλῶς προσγράψαντας οὐκ ἀποδεχόμενος. ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν εἰσιν, οἱ διορισμοὺς ἐλλιπεῖς ποιησάμενοι, ὁποῖός ἐστι καὶ τῶν γραψάντων, ἀρτηριακὴ ἡ πρὸς κεκομμένας φωνάς. ἢ πάλιν, ἀρτηριακὴ ἡ πρὸς τοὺς βραγχωδῶς φθεγγομένους. τό τε γὰρ ἀποκεκόφθαι τὴν φωνὴν, ὅπερ ἐστὶν μὴ δύνασθαι φθέγγεσθαι, πλείοσιν αἰτίαις ἕπεται. τοῦτο μὲν τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς χρονίσασι καταῤῥόοις, τοῦτο δ' ἐμπύοις, καὶ φθισικοῖς, καὶ τοῖς ἐκ βοῆς μεγάλης, καὶ πολλῆς παθοῦσιν, εἶτα μὴ καλῶς ἐκθεραπευθεῖσιν, ἢ καὶ γενομένην ἔτι τὴν διάθεσιν ἔχουσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ βραγχώδης ἡ φωνὴ

γίνεται, διά τε τὰς αὐτὰς αἰτίας, καὶ διὰ ψυχροῦ πνεύματος εἰσπνοήν. ἡ μὲν οὖν διάθεσις ὁμογενής ἐστιν ἀφωνίας τε καὶ βράγχους, μεγέθει δὲ ἀλλήλων διαφέρει τὰ πάθη ταῦτα. σφοδρότερον μὲν καὶ δυσλυτότερον διαβρόχων ὑγρότητι γινομένων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ἡ ἀφωνία, μετριώτερον δὲ ὑγρανθέντων, ὁ βράγχος. ὄργανα δὲ φωνητικὰ λέγοντός μου, τήν τε ἀρτηρίαν ἀκούετε καὶ τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν φάρυγγα. τοῖς μὲν οὖν ἐκ τοῦ βοῆσαι σφοδρῶς ἐπιπλεῖον κακωθεῖσι τὴν φωνήν, ὅμοιόν τι συμβαίνει πάθημα τῷ γινομένῳ πολλάκις ταῖς χερσί, καὶ σκέλεσι, καὶ ψόαις, καὶ ῥάχει, καὶ μυσὶ καμοῦσι πλείονα. καλοῦσι δ' ἔνιοι τῶν γυμναστῶν τὴν τοιαύτην διάθεσιν τῶν μυῶν ἐν οἷς συνίσταται, φλεγμονώδη κόπον. κατὰ μὲν οὖν ἀρτηρίαν ὁ ἔνδον αὐτῆς ὑμὴν ἢ χιτών, ἢ ὅπως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλοι τις, ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰς μεγάλας φωνὰς πνεύματος ἔξω φερομένου πληττόμενος, εἰς τὴν φλεγμονώδη διάθεσιν ἀφικνεῖται, πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐὰν πρὸς τῷ μεγέθει τῆς φωνῆς ὀξύτης τις ἔτι προσέῃ. κατὰ δὲ τὸν λάρυγγα πρὸς τῇ πληγῇ ταύτῃ, καὶ ἡ τῶν μυῶν αὐτοῦ ἐνέργεια μείζονα τὴν διάθεσιν ἐργάζεται. θεραπείας δὲ γένος αὐτῶν ἐπὶ παντὸς μορίου ταῖς ὕλαις διαλλάττον ἐστίν. ἐλαίῳ μὲν γὰρ ἀνατρίβειν σκέλη, καὶ χεῖρας καὶ ῥάχιν ἐγχωρεῖ ῥᾳδίως, διὰ τοῦ δέρματος εἰς τοὺς συγκειμένους αὐτῷ μῦς ἀφικνουμένης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. κατὰ δὲ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν οἱ χόνδροι μετὰ τὸ δέρμα τεταγμένοι, κωλύουσι τὴν εἰς τὸν ὑποκείμενον ὑμένα δίοδον τῆς τῶν μαλαττόντων χρισμάτων δυνάμεως. ὥσπερ γὰρ ἔλαιον, οὕτω καὶ ἄλλα πολλὰ σύνθετα φάρμακα τὴν αὐτὴν ὠφέλειαν ἐργάζεται, καὶ τά γε κατ' ἀρχὰς ἄπαντα λεχθέντα, μόνα ταῦτα κατὰ βραχὺ τὴν προσηγορίαν ἀφ' ἑαυτῶν ἐξέτειναν ἐπὶ τὰ παραπλήσια ταῖς συστάσεσιν, κἂν ἕνεκα τοῦ θερμῆναι σφοδρῶς παραλαμβάνωνται. κοινὴ δὲ ὕλη βοηθημάτων τοῖς φωνητικοῖς ὀργάνοις πρὸς τἄλλα ἐστὶν ἡ ἐκ τῶν λουτρῶν. εὔδηλον δ' ὅτι τὴν διὰ τῶν γλυκέων ὑδάτων λέγω, τὰ γὰρ θαλάττια, καὶ θειώδη, καὶ στυπτηριώδη, καὶ χαλκανθώδη, καὶ ἀσφαλτώδη, διὰ τὸ ξηραίνειν ἰσχυρῶς οὐκ ἐπιτήδεια. καὶ μέντοι καὶ ποιοῦσιν οὕτως οἱ φωνασκοῦντες, ὅταν ἀγωνιζόμενοι θραύσωσι τὴν φωνήν. εἰσὶ δ' οὗτοι κιθαρῳδοί τε, καὶ κήρυκες, οἵ τε τὴν τραγῳδίαν, καὶ κωμῳδίαν ὑποκρινόμενοι. λουτροῖς τε γὰρ πολλοῖς χρῶνται, καὶ τροφὰς ἀδήκτους τε καὶ χαλαστικὰς ἐσθίουσιν. εἰ δὲ καὶ τραχύτητος αἰσθάνοιντο, τὰς ἐμπλαττομένας τοῖς ὁμιλοῦσι μορίοις παραλαμβάνουσιν. εἷς γάρ ἐστιν ἑαυτῷ χιτὼν συνεχής, ὅ, τε ἐν τῷ φάρυγγι, καὶ τῷ λάρυγγι, καὶ στομάχῳ, καὶ ἀρτηρίᾳ τῇ τραχείᾳ κατὰ τὰ ἔνδον ὑποτεταμένος. ἐὰν δὲ μὴ καθίστηται τῇ τε διαίτῃ, καὶ τοῖς λουτροῖς ἡ γινομένη διάθεσις ἐν τοῖς φωνητικοῖς ὀργάνοις, ἐπὶ τὰς ἀρτηριακὰς παραγίνονται, τροφαῖς χρώμενοι παρ' ὅλον τοῦτον τὸν χρόνον, ὅσαι διὰ γάλακτος, ἀμύλου τε καὶ χόνδρου, καὶ ᾠῶν, καὶ ἰτρίων σύγκεινται. εἰ δὲ μὴ διὰ τούτων ἐκθεραπευθεῖεν, ἐξεύρηνται τοῖς ἰατροῖς αἱ πρὸς αὐτῶν ὑπογλωττίδες ὀνομαζόμεναι. εἰσὶ δὲ αὗται φάρμακα τῆς αὐτῆς ταῖς ἀφλεγμάντοις ἀρτηριακαῖς δυνάμεως, διὰ οἴνου θηραίου, καὶ κόμμεως, καὶ τραγακάνθης, καὶ γλυκυρρίζης συγκείμεναι, ἅπερ ὡς ἔφην ἐκλεαίνει τε ἅμα καὶ ἀναστέλλει τὰς τραχύτητας. ὅσον δ' αὖ ἐν τοῖς μέρεσιν ὑπολείπηται φλεγμονῶδες, πέττει τε τοῦτο, καὶ ταχέως ἐκθεραπεύει. φιλόπονον δ' εἶναι χρὴ τὸν ὑποτιθέντα τῇ γλώττῃ τὸ φάρμακον, ὡς κατὰ βραχὺ τηκομένου δέχεσθαι τῷ λάρυγγι τὸ καταρρέον εἰς αὐτὸ ἀνιστάμενον τῇ γινομένῃ βηχί. καρτερήσαντες γὰρ ὡς μὴ βῆξαι συγχωρήσουσιν εἰς τὸν λάρυγγα, καὶ τὴν ἀρτηρίαν καταρρυῆναί τι τοῦ φαρμάκου. λαμπρὸν μέντοι ἔχειν τὸ φώνημα τοῖς οὕτω θεραπευθεῖσιν, ἀδύνατον ἄνευ τοῦ πάλιν χρήσασθαι φαρμάκοις ἀδήκτως ῥύπτουσιν, ὁποῖόν ἐστι, τό τε κυάμινον ἔτνος, καὶ ἡ πτισάνη, καὶ τὸ πεφωγμένον λινόσπερμα. ἐν τῷ μεταξὺ γάρ ἐστι τὰ τοιαῦτα, τῶν τε μέσων κατὰ τὴν δύναμιν φαρμάκων, καὶ τῶν ἐμπλαστικῶν. τούτων δὲ ῥυπτικώτερα ῥητίνη τερμινθίνη, καὶ λιβανωτός, τό τε ἀπηφρισμένον μέλι, καὶ τὰ πικρὰ τῶν ἀμυγδάλων. ὥσπερ γε πάλιν ἰσχυρότερον τούτων ἐστὶ τό, τε τῶν ὀρόβων ἄλευρον, ὁρμίνου τε σπέρμα, καὶ ἴρεως ῥίζα, καὶ πάνακος. ἅπασι δὲ τούτοις οἵ τε μαλακοὶ οἶνοι, καὶ γλυκὺς ὁ κρητικός, θηραῖος, καὶ σκυβελίτης ἐπιτήδειοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς οὐκ οἶδ' ὅπως ἠμελημένον τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀσίαν ἑλλήνων ἕψημα. προσαγορεύουσι δὲ αὐτὸ σίραιον οἱ ἀττικίζοντες, καὶ λέγουσιν ὥσπερ ἕτεροι τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα, καὶ μάχη αὐτοῖς τέ ἐστιν, ὁπότερον αὐτῶν χρὴ καλεῖν τὸ σίραιον. ἔστι δὲ δήπου καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ σίραιον, ὃ τῶν λιπαρῶν ἰσχάδων ἑψομένων ἐν ὕδατι γίνεται τῆς μέσης δυνάμεως, ἣν ῥυπτικήν, καὶ ἄδηκτον ὠνομάσαμεν. τὸ μὲν οὖν ἑψόμενον γλεῦκος ἐμπλαστικώτατόν ἐστι, καὶ ἀδηκτότατον. τὸ δὲ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα διαφορητικώτερον, καὶ ῥυπτικώτερον. ὡς οὖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπον, ἁπάντων χρὴ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἀκριβῶς ἐπίστασθαι τὰς δυνάμεις, τὸν μέλλοντα σύνθετόν τι ποιήσειν. ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος, καὶ τοῖς ὑφ' ἑτέρων συντιθεῖσιν, ὀρθῶς χρήσεται, καὶ μάλιστα ὅταν ἀδιορίστως ᾖ γεγραμμένα, καθάπερ καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἀρτηριακῶν. εὔδηλον δ' ὅτι, καὶ ταῖς μετὰ διορισμῶν γεγραμμέναις αὐτὸς οὗτος ἄμεινον χρήσεται. κατὰ γὰρ τὸν ἀκριβῆ λόγον εἰς ὅσον ἡ τῶν παθῶν κατασκευὴ μεταπίπτει, καὶ τὸ χρήσιμον ταύτῃ φάρμακον ὑπαλλάττεσθαι χρή. τοῦτο δ' ὀρθῶς μόνος ὁ τὴν δύναμιν εἰδώς, ἑκάστου τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἀκριβῶς ἐπιστήσεται, προστιθεὶς τῷ πρώτῳ φαρμάκῳ βραχύ τι τῆς ἐχομένης τάξεως, οἷον ἐπὶ τῶν τονωδῶν κόπων ὅταν ἐν τοῖς τοῦ φάρυγγος γένωνται μυσίν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἁρμόττει τὰ πρᾳότατα ἐλέσματα, φάρμακα δὲ ἐμπλαστικά. καταστάσης δὲ τῆς φλεγμονῆς, βραχύ τι τῶν ῥυπτικῶν προσθετέον, εἶτ' ἐφεξῆς πλέον. εἶτ' ἄλλο πάλιν ἐκείνου γενναιότερον, ὡς κατὰ βραχὺ τὴν σύνθεσιν ἐπὶ τὸ μέσον ῥυπτικὸν ἀφικέσθαι, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν αὖθις τρόπον ἐπὶ τοῦτο, τὸ διαφορητικώτερόν τε καὶ ῥυπτικώτερον. εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὸ σφοδρότατον, ὅταν ἐπιπλεῖον, οἷον σκιρρώδης τις διάθεσις ἐν τοῖς φωνητικοῖς ὀργάνοις παραμένῃ. τῆς μὲν οὖν πρώτης τάξεως ἐστὶ τραγάκανθα, καὶ κόμμι, καὶ σάμιος ἀστήρ, ἄμυλός τε καὶ τὸ διὰ χόνδρου καὶ τράγου καλῶς ἑψηθέντων ῥόφημα, καὶ γάλα δὲ ἐπιτήδειον αὐτοῖς ἐστι, καὶ ἴτριον, καὶ ᾠὰ ῥοφούμενα, καὶ οὓς νῦν ἅπαντες ὀνομάζουσι στροβίλους. τὸ πάλαι δὲ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς ἐκαλοῦντο κῶνοι, καὶ τὰ σήσαμα δὲ ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστίν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ὑπάρχει τὸ καλούμενον βούτυρον. εἰ δέ σοι φίλον ἀρσενικῶς ὀνομάζειν, βούτυρος. ἀφέψημά τε γλυκείας ῥίζης εἰς πάχος ἠγμένον, ἀττικοῦ μέλιτος ὑγροῦ. τὴν μέντοι γλυκεῖαν ῥίζαν ἣν γλυκύρριζαν ὀνομάζουσιν, ἄμεινον ἐν τῷ πρώτῳ καιρῷ καθεψήσαντας, ὡς ἔφην, ἐν ὕδατι μῖξαι τὸ ἀφέψημα τῷ ἐκ τοῦ γλεύκους γεγονότι σιραίῳ, καλουμένῳ δ'

μένῳ δ'

μένῳ δ' ὑφ' ἡμῶν τῷ περὶ τὴν ἀσίαν ἑψήματι. μιγνύουσι δὲ ὥσπερ καὶ γλυκεῖ κρητικῷ, καὶ πάλιν δὲ ἕψειν μετὰ τὴν μίξιν, ἐάν τε ἑψήματι τύχῃ μιχθέν, ἐάν τε τῷ κρητικῷ γλυκεῖ. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ ταῖς φλεγμονώδεσι διαθέσεσιν, κατά τε τὴν ἀρτηρίαν τε καὶ τὸν λάρυγγα, χρήσιμα κατ' ἀρχάς ἐστιν, ἄχρις ἂν ἡ φλεγμονὴ μετρία γένηται. καὶ πρὸ πάντων οἴνου πόσεως ἀπεχέσθω κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον. ὅταν δὲ μετριώτερα γένηται τὰ τῆς φλεγμονῆς, τὸν γλυκὺν θηραῖον, ἢ τὸν σκυβελίτην ἔξεστι πίνειν, ἢ τὸν ἐξ ἡμετέρας ἀσίας, μάλιστα μὲν καρύινον. ἐφεξῆς δὲ τὸν θηραῖον ὀνομαζόμενον, εἶτα καὶ τὸν γλυκὺν τμωλίτην, ἐν ᾧ καιρῷ καὶ τὸ βούτυρον ἐπιτήδειόν ἐστιν, καὶ τὸ διὰ τῶν ἀμυγδάλων ῥόφημα, καὶ τὸ διὰ γάλακτος, καὶ μέλιτος ἑψηθέντων ἐπὶ πλέον ἐπεμβληθέντος ἀμύλου. καὶ ἄμυλον δὲ μὴ παρόν, τῆς ὀνομαζομένης παρὰ ῥωμαίοις σιλίγνεως ἐμβαλλομένης. εὔδηλον δ' ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν δίαιταν, ἡ μὲν φλεγμονὴ παύεται τῶν περὶ τὸν λάρυγγα, καὶ τὴν ἀρτηρίαν ὑμένων τε καὶ μυῶν. ὑγρότης δὲ καταλείπεται πολλή, ἥτις ἀδυνάτους ἐστὶν λαμπρὰν ἀποφῆναι τὴν φωνήν. μετέρχεσθαι δὲ τηνικαῦτα προσήκει τῶν ἐδεσμάτων ἐπὶ τὰ διὰ μέλιτος ἑψημένα πάντα, καὶ μήκωνι καὶ κυάμινον ἔτνος, καὶ πτισάνην, καὶ κράμβην, καὶ τὰ καλῶς ἑψημένα πράσα. φαρμάκων δὲ χρῆσις ἐπιτήδειός ἐστι, καθ' ὃν μὲν χρόνον, ἤτοι τὰ τῆς φλεγμονῆς, ἢ τῆς τραχύτητος ἐπικρατεῖ τὰ ὑπὸ τὴν γλῶτταν λαμβανόμενα, περὶ ὧν τῆς συνθέσεως ἐρῶ. μετὰ δὲ ταῦτα ῥυπτικώτερα τούτων, καὶ ξηραντικώτερα, κἄπειτα τούτων αὖθις αὐτῶν ῥυπτικώτερά τε καὶ ξηραντικώτερα, μέχρις ἂν ἐπὶ τὰ δριμύτητος ἔχοντά τι παραγενώμεθα, καὶ τούτων αὐτῶν ἀπὸ τῶν μετριωτέρων ἀρξάμενοι, πρὸς τὰ σφοδρότερα κατὰ βραχὺ μεταβαινόμενοι. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῆς διαίτης ὁποῖον ἕξει τὸν τύπον, ἔμπροσθεν εἴρηται, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἰδέα. τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν σύνθετα φάρμακα πολυειδῶς ἔγραψαν ἄλλοι κατ' ἄλλας συμμετρίας, καὶ οἷς μὲν ἤρκεσεν ἐκ τριῶν ἢ τεττάρων ἁπλῶς συντεθὲν φάρμακον. ἔνιοι δὲ εἰς ἀριθμὸν ἐξέτειναν πλείονα, καὶ τινὲς μὲν ὡς εἴρηται τῆς μαλακωτάτης τε καὶ παρηγορικωτάτης ὕλης ἐποιήσαντο τὴν σύνθεσιν τῶν ἀρτηριακῶν δυνάμεων. ἔνιοι δὲ ἔμπαλιν τούτοις δριμείας, καὶ θερμῆς, καὶ ῥυπτικῆς, καὶ ξηραινούσης ἱκανῶς. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τρίτον εἶδος, ὃ μέσον ἀμφοῖν ἐστιν, καὶ μετὰ τούτους, ἄλλοι μὲν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μέσου τε καὶ μαλακωτάτου, ἄλλοι δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε δριμυτάτου, καὶ τοῦ μέσου, καὶ κατὰ ταῦτα πάλιν αὐτὰ τινὲς μὲν μᾶλλον, τινὲς δὲ ἧττον ἀποχωρήσαντες τῶν μέσων τῇ δυνάμει φαρμάκων, διαφόρους ἐποιήσαντο τὰς συνθέσεις. τούτοις ἅπασιν ὀρθῶς χρήσεται μόνος ὁ τὴν δύναμιν ἑκάστου τῶν ἁπλῶν ἐπιστάμενος, αὐτὸς γὰρ γνώσεται καὶ τὴν τάξιν τοῦ φαρμάκου, κατὰ ποίαν ἀπόστασίν ἐστι τῶν μέσων. ἔγραψαν μὲν οὖν καὶ οἱ πρὸ Μαντίου τε καὶ Ἡρακλείδου φάρμακα τοιαῦτα. πολὺ δὲ βελτίω τοῖς εἰρημένοις ἀνδράσιν ἢ αὐτοῖς συντιθεῖσιν, ἢ παρ' ἑτέρων λαβοῦσιν, γέγραπται διὰ τῶν συγγραμμάτων ἃ κατέλιπον ἡμῖν, αὔξοντες τὸ φαρμακευτικὸν μέρος τῆς τέχνης. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ, καὶ ταῦτα καὶ τὰ πρόσθεν ἀκριβῆ, καὶ μακρὰν πεῖραν παρασχόντα τοῖς ἀνδράσιν ἐξείλεκται, καὶ ἤθροισται, περὶ ὧν πολλάκις ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ τὸν λόγον ἐποιησάμην. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην καὶ Μοῦσαν, καὶ Ἀνδρόμαχον, καὶ Ἥραν, καὶ Κρίτωνα, καὶ Μενεκράτην. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα φάρμακα, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀρχιγένη, καὶ Φίλιππον ἔγραψαν, ὡς μηδενὸς ἡμᾶς ἔτι δεῖσθαι τῶν νεωτέρων, τούτοις γὰρ ὡς εἶπον ὅσα τοῖς πρεσβυτέροις εὕρηται, κάλλιστα γέγραπται πάντα.

Inflammationi arteriae et gutturis in principio. Abstinendum a vini potione.

Semper paulatim progrediendum ad [illegible]

Arteriaca compositiones variae.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων ἀρτηριακῶν.

Πλείστας ἀρτηριακὰς δυνάμεις ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ὡς ἔχειν ἀπὸ τῶν ἀσθενεστάτων ἐπὶ τὰ σφοδρότατα διὰ τῶν ἐν μέσῳ κατὰ βραχὺ προϊέναι τὸν γνωρίζειν αὐτῶν τὴν διαφορὰν δυνάμενον. αὐτὸς γὰρ ὁ Ἀνδρόμαχος ἀδιοριστότερον ἔγραψεν αὐτάς, ἀλλ' ἐγὼ προσθήσω τοὺς διορισμούς, ἀναμιμνήσκων ὧν ἄρτι προεῖπον. ὅτι δὲ τὸν μέλλοντα τοῖς λεγομένοις ἀκολουθήσειν, ἄξιον προγεγυμνάσθαι κατὰ τὴν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείαν, εἴρηταί μοι πολλάκις. ἄνευ γὰρ τοῦ γινώσκειν ἑκάστου τῶν ἁπλῶν τὴν δύναμιν ἀκριβῶς καὶ διωρισμένως, οὐχ οἷόν τε γνῶναι τὸ σύνθετον, ἐκ ποίας ἐστὶ τάξεως τῶν ὁμογενῶν, πότερον ἐκ τῆς μαλακωτάτης, ἢ τῆς σφοδροτάτης, ἢ τῆς μέσης, ἢ τινὸς τῶν μεταξὺ ταύτης, ἢ καὶ τῶν ἄλλων. πρώτην μὲν οὖν ἔγραψε δύναμιν ἀρτηριακήν, οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς τῆς βίβλου, καθ' ἣν τὴν ἐντὸς τοῦ σώματος γινομένων παθῶν ποιεῖται τὴν θεραπείαν, ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασιν. ἀρτηριακὴ ᾗ χρῶμαι. λιβάνου ∠ α'. ἐν ἄλλῳ δ'. σμύρνης ∠ α'. ἐν ἄλλῳ δ'. κρόκου ∠ α'. ἐν ἄλλῳ δ'. σκίλλης ∠ β'. γλύκεος κρητικοῦ ℥ γ'. ἡ σκίλλα ἐνέψεται τῷ γλυκεῖ ἕως συστραφῇ, εἶτα ἡ μὲν σκίλλα ῥίπτεται, ἐπιπάσσεται δὲ τὰ λοιπά. τοῦτο τὸ φάρμακον εἰ μὴ τὴν σκίλλαν εἶχεν, ἦν ἂν τῶν ἀκριβῶς μαλακωτάτων, εἰς τρεῖς ℥ τοῦ κρητικοῦ γλυκέος, ἐλαχίστου λιβάνου, καὶ σμύρνης, καὶ κρόκου βαλλομένων ὡς ὀλίγου δεῖν ὅλον ὑπάρχειν αὐτὸ γλυκὺ κρητικόν. εὔδηλον δ' ὅτι τὸ καλούμενον ὑπ' αὐτῶν ἐκλεικτὸν φάρμακον γίνεται. καλοῦσι δ' αὐτά, καὶ ἀττικῶς ἐκλεικτὰς τὰς δυνάμεις. ἐφεξῆς δὲ τῇ προσγεγραμμένῃ δυνάμει δευτέραν ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος οὕτως. ἀρτηριακὴ ἡ διὰ κωδυῶν. κώδυαι χλωραὶ χίλιαι διακόσιαι, μέλιτος ἀττικοῦ χ δ'. κρόκου κιλικίου ∠ δ'. οἱ δὲ ∠ ι'. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ ι'. ἀκακίας ∠ ι'. ὕδωρ ὄμβριον εἰς τὰς κωδύας. ὕδωρ μὲν οὖν ὄμβριον βάλλεται ὅπως ἀστυπτότερον εἴη τὸ φάρμακον, ἔχει δὲ δηλονότι στυπτικὸν ἐν αὐτῷ τι τὸ ὕδωρ τοῦτο. σκοπὸς δέ ἐστιν ἐν τῷ προκειμένῳ φαρμάκῳ, πέψαι τὴν κατὰ τὴν ἀρτηρίαν διάθεσιν, ἤ τις ἂν ᾖ δι' ὕπνου, καὶ τῶν πεπτικῶν ἅμα στύφει μὴ πολλῇ. τὸ μὲν οὖν ἁπλοῦν φάρμακον διὰ τῶν κωδυῶν, ὡς ἐγὼ ποιεῖν εἴωθα, κωδύας ἔχει μόνας ἐνισμένας ὕδατι, κἄπειτα ἐπειδὰν τακεραὶ γένωνται, αὐτὰς μὲν ἐκβάλλομεν. τὸ δὲ ὕδωρ αὐτῶν μίγνυμεν ἀττικῷ μέλιτι μόνῳ, κἄπειτα μέχρι συστάσεως ἐκλεικτοῦ φαρμάκου τῆς ἑψήσεως γινομένης. τὸ δὲ πόσον ὕδατος πόσῳ μέλιτι χρὴ μιγνύειν ἐν ταῖς τῶν τοιούτων φαρμάκων σκευασίαις, ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρῶ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἔνθα γραφὴν ποιήσομαι τοιαύτην, ἡ διὰ τῶν κωδυῶν. τρίτην δύναμιν ἔγραψεν ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ὁ Ἀνδρόμαχος τήνδε. ἀρτηριακὴ ἡ Βλάσου ᾗ χρῶμαι πρὸς φθισικευομένους καλὴ λίαν. νάρδου κελτικῆς ∠ δ'. ἀμώμου ∠ η'. κινναμώμου ∠ ι'. μαλαβάθρου ∠ δ'. νάρδου ἰνδικῆς ∠ γ'. σχοίνου ἄνθους ∠ β'. κασσίας ∠ η'. λιβάνου ∠ γ'. σμύρνης ∠ α'. κόστου ∠ δ'. μάγματος μαλαβάθρου ∠ ς'. γλυκυρρίζης χυλοῦ ∠ γ'. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ ε'. μαστίχης χίας ∠ γ'. κρόκου ∠ ς'. φοίνικας ἐν οἴ-

Composita cognosci non possunt nisi cognitis simplicibus exacte.

Thuris, Myrrhae ana 3 j, Croci, Scylla 3 ij, Passi [illegible]

Aqua pluvia [illegible]

Arteriaca pro phthisicis.

νομέλιτι ἑψήσας, ἢ ἄλλῳ τρόπῳ, εἶτα εἰς τὸ ἀφέψημα βάλε στροβίλους ν. καὶ λέαινε, εἶτα τοῦ φαρμάκου ὡς καρύου ποντικοῦ, ἢ μικρῷ ἔλασσον, ἐπί τινας ἡμέρας τούτῳ χρῶ, εἶτα ἀκεραίῳ τῷ φαρμάκῳ, εἶτα ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας χρήσῃ τῇ ἀλόῃ ἱερᾷ κοχλιαρίου τὸ πλῆθος σὺν ὕδατι ἐπὶ μίαν ἡμέραν. χρῶ δὲ τῷ φαρμάκῳ καὶ σὺν γάλακτι ἐπὶ τῶν τὴν ἀρτηρίαν παχόντων ἀναγαργαρίζεσθαι κελεύων, καὶ πάλιν διαλιπὼν χρῶ τῷ ἀνωδύνῳ κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος. ὅταν δὲ ἰσχυρὸς ὁ ῥευματισμὸς ᾖ, προσμίγνυμεν τῇ ἀντιδότῳ, ὀπίου καὶ κασσορείου, ὀλίγον ἑκατέρου ἐπὶ τῶν κακοστομάχων αὐτῷ τῷ φαρμάκῳ. εὔδηλον οὖν ἐκ τῆς χρήσεως ἃ γέγραφεν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων τὰ περὶ τὸν θώρακα, καὶ πνεύμονα, καὶ ἀρτηρίαν ἐπιτηδείως τῆς προγεγραμμένης δυνάμεως συγκειμένης. ἔφη γὰρ αὐτὸς ὅταν ᾖ ἰσχυρὸς ὁ ῥευματισμὸς, προσμίγνυμεν τῇ ἀντιδότῳ ὀπίου, καὶ κασσορείου ὀλίγον ἑκατέρου, δηλονότι ξηραίνειν τὸ ῥεῦμα καὶ ὑγιεινὸν ἐργάσασθαι προαιρούμενοι. ποικίλον δέ ἐστιν καὶ πολυμίγματον ὡς πρὸς πάσας ἁρμόττειν τὰς διαθέσεις, ὅσαι καὶ χρόνιαι, καὶ κακοήθεις εἰσὶ, καὶ δυσίατοι, κἂν ἕλκος ᾖ τι περὶ τὴν ἀρτηρίαν, ἢ τὸν λάρυγγα, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐὰν κατὰ τὸν πνεύμονα. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῶν ἰσχυρῶν οὕτω δεῖται φαρμάκων, ὡς ἐπὶ πλείονα χρόνον ἐξαρκέσαι δυνηθῶσιν, οἱ τὴν φθινώδη διάθεσιν ἔχοντες. ὅταν γὰρ ἐπιλάβωνται χωρίου ξηροῦ, καὶ διαίτῃ προσηκούσῃ, καὶ φαρμάκοις χρώμενοι διατελῶσιν ἐπὶ πλεῖστον ἀντέχωσιν τε κατὰ τὰς συνήθεις πράξεις ἐργαζόμενοι μετρίως. αὐτὴν οὖν τὴν δύναμιν οὐκ ἠξίουν ἀναμεμῖχθαι, ταῖς ἰδίως ὀνομαζομέναις ἀρτηριακαῖς. τετάρτην ἐπὶ ταῖς προγεγραμμέναις, ἔγραψε δύναμιν ὁ Ἀνδρόμαχος ὧδέ πως, ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ. λέγει δὲ δηλονότι τοῦ Βλάσου, περὶ οὗ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ἀρτηριακὴν ἐγεγράφει. ἀρτηριακὴ Βλάσου ᾗ χρῶμαι. τὴν σύνθεσιν δὲ αὐτῆς τοιαύτην ποιεῖται. ἀλόης ℥ β. κρόκου ℥ α. μαστίχης ℥ α. πρόδηλον οὖν ὅτι τὸ φάρμακον τοῦτο τῶν ἰδίως ὀνομαζομένων ἐκ κοπρωτικῶν ἐστι μετὰ τὸ πεπτικὸν ἔχειν τι διὰ τὸν κρόκον. ὅταν δ' οὕτως εἴπω πεπτικὸν, ἀκούειν χρὴ τῆς διαθέσεως ἧς ἕνεκα προσάγεται. πέμπτην δὲ ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος τήνδε. ἀνώδυνος τοῦ αὐτοῦ. ὀπίου ℥ γ. κρόκου ℥ α. σμύρνης ℥ β. ἀκακίας ℥ τὸ ϛ. γλυκείας χυλοῦ ∠ δ. σὺν μέλιτι. ταῦτα μὲν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἐγὼ δὲ οὐ πάνυ τι προσίεμαι τὴν τοιαύτην σύνθεσιν τῶν φαρμάκων, μετὰ τοῦ μὴ δεδηλῶσθαι τὴν διάθεσιν ἐφ' ἧς αὐτῇ χρηστέον. ἴσμεν γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνωδύνων τὸν σκοπὸν τῆς συνθέσεως, ὅταν ὕπνον ἐργάσασθαι βουληθῶμεν, καὶ σφοδρὰν ὀδύνην ναρκῶσαι. ἡ δὲ τῆς ἀκακίας μίξις ὡς πρὸς ἕλκος ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ ὁ τῆς γλυκείας χυλὸς πρὸς τὸ πραΰναι τὰ τετραχυμμένα. κρόκον δὲ μιγνύειν ἢ ὀπίου κατὰ τὰς ἀνωδύνους, τοῖς πλείστοις ἤρεσεν, ἐπειδὴ δοκεῖ καὶ αὐτοῖς ἱκανῶς πέττειν ἁπάσας τὰς διαθέσεις. ἕκτην ἐπὶ ταῖς προγεγραμμέναις ἔγραψε δύναμιν ὁ Ἀνδρόμαχος τοιάνδε. ἀρτηριακὴ τοῦ αὐτοῦ λιβάνου ℥ α. γλυκείας χυλοῦ ℥ α. σμύρνης ∠ δ. τραγακάνθης ∠ ϛ. νάρδου ∠ α. ἀμώμου ∠ δ. κρόκου ∠ δ. μέλιτος ἀττικοῦ. καὶ αὕτη δέ ἐστι δήλη πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις τῶν ἀναπνευστικῶν συντιθεμένη, διά τε τῶν πεπτικῶν, καὶ παρηγορικῶν καὶ στυφόντων, καὶ ῥυπτόντων. ὁ μὲν γὰρ λίβανος, καὶ ἡ σμύρνα, καὶ ὁ κρόκος τῶν πεττόντων τὰς διαθέσεις εἰσίν. ὁ δὲ τῆς γλυκείας χυλὸς τῶν ἐκλεαινόντων τὰς τραχύτητας, ὥσπερ γε καὶ ἡ τραγάκανθα. τὸ δὲ ἄμωμον ἰσχυρῶς ξηραίνει, μετὰ τοῦ καὶ βραχὺ στυπτικὸν ἔχειν. τὸ δὲ μέλι τῆς τῶν θερμαινόντων ἐστὶ καὶ ῥυπτόντων δυνάμεως. ἑβδόμην ἤδη ταῖς προσγεγραμμέναις ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν ἐκ τῶν πολλῶν πάνυ συγκειμένην φαρμάκων, ἁπάσας σχεδόν τι τὰς δυνάμεις ἐχόντων. καὶ γὰρ στύφοντα, καὶ δάκνοντα, καὶ λεπτύνοντα, καὶ παρηγοροῦντα, καὶ ἐκλεαίνοντα, καὶ ὑπνωτικὸν, καὶ διαφορητικὸν, καὶ ῥυπτικὸν περιέχεται κατ' αὐτὴν, ἐφ' ὧν ἁπασῶν τῶν πολυμιγμάτων δυνάμεων ὧν εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὁ λόγος κοινὸς, ὡς ἐξ ἁπάντων τίς εἰ βουληθῇ συνθεῖναι τι τῶν φαρμάκων, ἐλπίδι τοῦ ποιήσειν ἓν φάρμακον πρὸς ἁπάσας τὰς ὁμογενεῖς διαθέσεις, ἐξ αὐτῶν τινὰ μὲν εὑρέθη τῇ πείρᾳ μοχθηρὰ καὶ περιττὰ, τινὰ δὲ ἐπιτύχησεν κατὰ τὸν τοῦ συντεθέντος ἀποβῆναι στοχασμόν. ἔγραψε δὲ καὶ τὴν σκευασίαν αὐτῆς ὁ Ἀνδρόμαχος, οὐ πάνυ τι τοῦτο πράττειν εἰωθώς. ὅσαι δὲ ἐκ φαρμάκων δυνάμεις ἐχόντων ἃς εἴρηκα σύγκεινται, κάλλιον μὲν ἐστὶ μεμνῆσθαι, τοὺς ὁμιλήσαντας τοῖσδε τοῖς γράμμασιν. εἰ δὲ καὶ μὴ πρόχειρον ἔχοιεν τὴν μνήμην, ἀλλὰ κατά γε τὸν χρόνον αὐτὸν τοῦτον, ἐν ᾧ τὰ τοιαῦτα φάρμακα μανθάνουσιν ἀναγνώσθωσαν ἐπιμελῶς τὸ ἕκτον καὶ τὸ ζ. καὶ τὸ η. περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. ἐν ἐκείνοις γὰρ ἅπασαν ἔγραψα τὴν ὕλην τῶν φαρμάκων, ὅσα ῥίζαι καὶ φύλλα καὶ ἄνθη καὶ σπέρματα καὶ καρποὶ, καὶ ὀποὶ, καὶ χυλοὶ τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων εἰσὶν, ἢ ἁπάντων φυτῶν. ὁπότ' οὖν ἀκήκοας ταῦτα, πρόσχες ἤδη τὸν νοῦν οἷς ἔγραψε περὶ τοῦ φαρμάκου τούτου ὁ Ἀνδρόμαχος. ἀρτηριακὴ ᾗ χρῶμαι. περδίκιος ῥίζαι ὡς ἁδρότατοι πλύνονται ἕως λίαν καθαρώταται γένωνται, καὶ γεώδεις ἀφῶσιν, εἶτα ψύχονται ὥραν μίαν, καὶ κατατέμνονται εἰς τριδάκτυλα, καὶ καταθραύονται ἐκ τούτων λίτρας ι. καὶ βάλλονται εἰς χύτραν ἐγκαινισμένην, καὶ ὕδατος γλυκέος ξ ι. καὶ ἕψεται ἕως ἂν λειφθῶσιν ξ ε. καὶ ἐκθλίβονται, καὶ τὸ μὲν ὑγρὸν εἰς δίπλωμα βάλλεται, τὰ δ' ἀρώματα ἁδρομερῆ. νάρδου ἰνδικῆς ∠ δ. κινναμώμου ∠ ϛ. γλυκείας ῥίζης ∠ ϛ. κασσίας ∠ δ. ῥοῦ ποντικοῦ ∠ δ. βαλαυστίου ∠ ϛ. ῥόδων ξηρῶν ∠ δ. οἱ δὲ ∠ ϛ. ταῦτα ἕψεται ὁμοίως ἕως τὸ ἥμισυ, εἶτα ἐκθλίβεται, καὶ προσεμβάλλεται τῷ ἀφεψήματι μέλιτος ἀττικοῦ ξ α. προαφεψημένου καὶ συνεστραμμένου ἰδίᾳ ἐν διπλώματι ἕως μὴ μολύνοι, καὶ προσεμβάλλεται τερμινθίνης διαυγοῦς ∠ γ. χαλβάνης ∠ β. κρόκου ∠ ε. ὑοσκυάμου χυλοῦ ∠ α. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ α. μανδραγόρου χυλοῦ τριώβολον, πεπόρεως λευκοῦ ∠ η. ὀγδόην ἐπὶ ταῖς προειρημέναις ἔγραψε δηλώσας τῆς δυνάμεως αὐτῆς τὸ κεφάλαιον, ὅπερ ἐχρῆν ἐπὶ πασῶν αὐτῶν πεποιηκέναι. ἔχει δ' οὕτω πως αὐτοῖς ὀνόμασιν. ἀρτηριακὴ ἐπαινουμένη μιθριδάτειος πρὸς τὰ ἐν θώρακι συνηθροισμένα, ὑποκαθαίρει καὶ ἀπολεαίνει. ἐρυσίμου πεφωγμένου ∠ α. ἐν τισι δὲ τῶν ἀντιγράφων ἐρεγμοῦ γέγραπται. ῥυπτικῆς δέ ἐστιν ἄμφω δυνάμεως, λινοσπέρματος πεφωγμένου ∠ κ. καὶ τοῦτο ῥυπτικῆς ἐστι δυνάμεως, στροβίλου ∠ π. ἐκλεαίνει δηλονότι τοῦτο, σταφίδος ἐκγιγαρτισμένης ∠ δ. καὶ αὕτη μὲν βραχύ τι παραστύφειν, καὶ ἅμα τροφή τις εἶναι χρηστὴ τῷ σώματι μέμικται προσηκόντως. ἔχει δὲ καὶ τὴν τοῦ γλυκέος δύναμιν οἵαν εἰρήκαμεν ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. κρόκου ὀβολὸς

κου ὀβολοὺς δύο, ἐλάχιστον δηλονότι βέβληκε τοῦ κρόκου ὁ συνθεὶς τὸ φάρμακον, ἐγγύς τε τοῦ μηδὲν εἶναι πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀναλογίαν. εἰρήκαμεν δὲ ὅτι πεπτικῆς ὁ κρόκος ἐστὶ δυνάμεως μετὰ τοῦ στύφειν. εἴρηται δ' ὅτι καὶ ἡ στύψις συνάγει, καὶ σφίγγει καὶ τονοῖ τὰ σώματα. βέβληκε δὲ καὶ κοτύλας μέλιτος τέταρτον, ἀποχωρήσας τοῦ τε γλυκέος οἴνου καὶ τοῦ ἑψήματος, ἀποκαθαίρειν γὰρ τὰ σκευαζόμενον φάρμακον βούλεται καθότι προεῖπε τὰ ἐν θώρακι. ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις τὰ παχύχυμα κωλύει τὴν ἀνακάθαρσιν. ἔμιξε δὲ τούτοις τραγακάνθης ∠ δ'. ἐκλεαίνοντος φαρμάκου τὰ τραχυνθέντα. προεῖπον δ' ὅτι βούλεται τὸ προκείμενον φάρμακον, ἀποκαθαίρειν τε καὶ ἐκλεαίνειν τὰ κατὰ τὸν θώρακα. ὁ μὲν γὰρ σκοπός ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις, λεπτῦναι καὶ ἀπορύψαι, καὶ πρὸς τὴν ἀναγωγὴν ἐπιτήδεια ποιῆσαι τὰ κατὰ τὸν θώρακα. τῆς δ' ἀνωδυνίας ἕνεκα καὶ τοῦ μὴ πάνυ τι μένειν τραχυνθέντα τὰ μόρια, προστίθενται τὰ ἐκλεαίνοντα. μέγιστον δὲ τοῦτ' ἐστὶ, καὶ διὰ παντὸς χρὴ μεμνῆσθαι αὐτοῦ, τοῦ πολλάκις ἕνα σκοπὸν ἔχειν, δι' ὃν συντίθεται τὸ φάρμακον. ἕνεκα δὲ τοῦ μὴ λυπεῖν αὐτὸ κατὰ μηδένα τρόπον, ἑκάτερα μίγνυται τὸν πρῶτον σκοπὸν τῆς ὠφελείας ἔχοντα. ἐνάτην ἀρτηριακὴν ἐπὶ ταῖς προγεγραμμέναις ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ὧδέ πως κατὰ λέξιν. ἀρτηριακὴ ἡ Μαρίνου. κρόκου ℥ α. κόμμεως ℥ β. τραγακάνθης ℥ α. μέλιτος Ἀττικοῦ ξε. α. ἕψε ἕως ἀποστάζόμενον μὴ μολύνοι. τοῦτο τὸ φάρμακον τῶν μέσων ἐστὶ κατὰ δύναμιν. ἦν δ' ἂν ἀκριβῶς παρηγορικόν τε καὶ ἀνώδυνον, εἰ μήπω κρόκου εἶχε μήτε τοῦ μέλιτος τὸν ξε. ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ τὸν Θηραῖον οἶνον τὸν Κρητικὸν, ἢ τὸ ἐκ τοῦ γλεύκους ἑψηθέντος γινόμενον, ὃ καλοῦμεν ἡμεῖς ὡς ἔφην ἕψημα, παραλαμβάνεται δὲ κατὰ τὴν λέξιν ἀκαίρως ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἰσχυροῖς φαρμάκοις, ἃ καὶ τοῖς ἐμπυϊκοῖς, καὶ τοῖς ὑπὸ φθόης ἐχομένοις ἁρμόττει. δεκάτην ἐφεξῆς τῇ προγεγραμμένῃ μνημονεύει μεταξὺ τῶν ἀκριβῶς παρηγορικωτάτης καὶ τῶν μέσης, ὁποίαν ἔφην εἶναι τὴν προγεγραμμένην. ἐκ κόμμεως γοῦν ταύτην καὶ γλυκέος Κρητικοῦ, καὶ ὕδατος συντίθησι, μιγνὺς μέλιτι, τοῦ μὲν κόμμεως ἐμβαλὼν ℥ η. τοῦ δὲ γλυκέος ξε α. τοῦ δὲ μέλιτος, λίτραν α. λύειν κελεύων ὕδατι τὸ κόμμι, μὴ προσθεὶς τὸ ποσόν. διὰ μὲν οὖν τὸ κόμμι καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ ὕδωρ ὅλως οὐδὲν ἔχει ῥυπτικὸν, διὰ δὲ τὸ μέλι τοῦ παρηγορικωτάτου καὶ ἐκλεαίνοντος ἀποκεχώρηκεν. ἴσμεν γὰρ ὅτι ῥυπτικόν ἐστι τὸ μέλι. ἕψεσθαι δὲ δεῖν ἐπ' ἀνθράκων εἶπεν αὐτὸ, τουτέστιν ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς ἀκάπνου. κάλλιον δ' ἂν ἐπεποιήκει καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν ἀρτηριακῶν τοῦτο προσγράψας. ἐγὼ γοῦν οὕτως αὐτὸ σκευάζω, καὶ οὐδ' ἐπ' αὐτῶν ἀνθράκων ἔτι διακαιομένων ποιοῦμαι τὴν ἕψησιν, ἵνα μηδὲ τὸ ἀπὸ τούτων ἀναφερόμενον καπνῶδες καὶ δριμὺ προστρίψειε τοῖς φαρμάκοις δριμύτητας οὐκ ἀναγκαίας. τῆς μὲν γὰρ τοῦ μέλιτος δριμύτητος ἀνεχόμεθα, καίτοι καὶ αὐτῆς οὐκ οὔσης σφοδρᾶς, διὰ τὴν ἄλλην αὐτοῦ χρείαν, καπνοῦ δὲ οὐδεμία χρεία. διαφυλακτέον οὖν αὐτὴν εἰς ὅσον ἐνδέχεται κατὰ πάντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα, κάλλιον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμπλαστικῶν ἀκάπνοις χρῆσθαι τοῖς ξύλοις. ἑνδεκάτην δύναμιν ἔγραψεν οὕτως. ἀρτηριακὴ ἄλλη καλή. κινναμώμου, λιβάνου ἀνὰ ℥ α. χυλοῦ γλυκείας ℥ α. σμύρνης δραχμαὶ δ'. τραγακάνθης ∠ ς. νάρδου Ἰνδικῆς ∠ δ'. ἀμώμου ∠ δ'. κρόκου ∠ α. μέλι Ἀττικόν. ἀληθῶς εἶπεν καλὴν εἶναι τὴν ἀρτηριακὴν ταύτην, ἀλλ' ἐνδεῖ τῷ λόγῳ πρὸς τίνας διαθέσεις αὐτὴν εἶναι φησὶ καλήν. εἴρηται γὰρ ἐν ἀρχῇ καὶ διὰ κραυγὴν καὶ διὰ κατάῤῥουν κακοῦσθαι τὴν ἀρτηρίαν, καὶ ποτὲ ἔχειν ἕλκος ἢ φλεγμονὴν σκιῤῥουμένην. ἧς δὲ νῦν τὴν σκευασίαν οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, καὶ πρὸς τοὺς φθόῃ κάμνοντας ἐπιτήδειόν ἐστι φάρμακον, καὶ πάσας ἁπλῶς τὰς ἐν θώρακι καὶ πνεύμονι κεχρονισμένας διαθέσεις. ἡ γὰρ τοῦ κινναμώμου φύσις οὖσα λεπτομερὴς, καὶ ξηραντικὴ, καὶ τὰς σκιῤῥουμένας διαθέσεις ἰᾶσθαι πέφυκεν. ἐφεξῆς δὲ αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ ἀμώμου δύναμίς ἐστιν μετὰ τοῦ καὶ στυπτικὸν ἔχειν τι. διὰ δὲ τὴν τούτων ἐνέργειαν οὖσαν σφοδρὰν, εὐλόγως ἐμίχθη λιβανωτός τε καὶ ὁ τῆς γλυκείας χυλὸς, καὶ τραγάκανθα, πραΰνειν τὰ τετραχυσμένα πεφυκότα φάρμακα. περὶ δὲ κρόκου καὶ σμύρνης πολλάκις εἴπομεν, ὅτι πεπτικὰ καὶ ξηραντικὰ μετρίως τῶν τοιούτων διαθέσεών ἐστι. δωδεκάτην ἀρτηριακὴν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν οὕτως. ἄλλη ἐκ τῶν Γάλλου πρὸς τὰ τῆς ἀρτηρίας πάθη, καὶ ἕλκη ἐν πνεύμονι, καὶ πύου ἀναγωγὰς καὶ αἵματος, καὶ τοὺς εἰς θώρακα ῥευματισμοὺς, καὶ πρὸς τὰ δυσάγωγα σφόδρα ἐνεργεῖ. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ δ'. κρόκου κιλικίου ∠ δ'. λιβανωτοῦ ∠ δ'. σμύρνης τρωγλοδύτιδος ∠ δ'. κινναμώμου ∠ δ'. ἀμώμου ∠ γ. στροβίλου ∠ δ'. γλυκείας ῥίζης ἐξεντεριςμένης ∠ δ'. νάρδου Συριακῆς ∠ β ς. κασσίας μελαίνης ∠ β. τραγακάνθης ∠ γ. φοινίκων Συριακῶν τῆς σαρκὸς ∠ γ. ἀστέρος Σαμίου δραχμαὶ δ'. χαλβάνης καθαρᾶς τετρώβολον, κόστου ∠ δ'. ἐν ἄλλῳ ∠ α. μέλιτος Ἀττικοῦ κοτύλας δ'. ἕψεται ἐν διπλῷ τὸ μέλι τε καὶ ἡ ῥητίνη. ὅταν δὲ ἄρχηται συστρέφεσθαι, χαλβάνη μίγνυται, ἄχρις ἂν μὴ μολύνῃ, εἶτα ψυγέντι λεῖα τὰ λοιπὰ μίγνυε, καὶ οὕτω χρῶ. καλῶς ἐποίησεν ἐπὶ τούτου τοῦ φαρμάκου, καὶ πρὸς τινὰς διαθέσεις ἁρμόττει, γράψας καὶ πῶς αὐτὸ χρὴ σκευάζειν. ἡ δὲ μέθοδος τῆς συνθέσεως ἐκ τῶν ἔμπροσθεν δηλή ἐστιν. τρισκαιδεκάτην ἀρτηριακὴν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως. ἀρτηριακὴ ἡ Γάλλου. ἡ δ' αὐτὴ καὶ ἀντίδοτος πρὸς τὰ αὐτὰ ποιοῦσα. νάρδου Συριακῆς ∠ δ'. σμύρνης ∠ δ'. κρόκου ∠ δ'. κόστου ∠ δ'. οἱ δὲ ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους λ. γλυκείας ῥίζης ∠ α. στροβίλους ρ. στύρακος ∠ α. τραγακάνθης ∠ α. κινναμώμου ∠ α. ἀμώμου ∠ α. λιβάνου ∠ α. ὀβολοὺς δ'. κασσίας σύριγγος ∠ α. βαλαυστίου ∠ γ. ὀβολοὺς γ. μέλιτος Ἀττικοῦ, ἢ γλυκέος Κρητικοῦ κοτύλας β. ὁ γλυκὺς ἐν διπλῷ ἕψεται ἕως ἂν μέλιτος σχῇ πάχος, εἶθ' οὕτω καταχεῖται κατὰ λείων τῶν ξηρῶν. ἡ δὲ τραγάκανθος καὶ ὁ στύραξ πρὸ μιᾶς ἀποβρέχονται ἐν προτρόπῳ ἱκανῷ, καὶ οὕτω μίγνυνται τοῖς λοιποῖς, εἶθ' οὕτως ἀναιρεῖται εἰς πυξίδα ἀργυρᾶν, ἢ ὑελίνην. καλῶς ἐποίησεν καὶ ταύτην τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὴν σκευασίαν εἰπών. ἐγὼ δὲ διὰ τοῦτο πάσας τὰς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένας ἀρτηριακὰς ἔγραψα, ὅπως μηδεὶς ἑτέρου συγγραφέως δεηθῇ. πᾶν γὰρ εἶδος ἐν αὐταῖς ἐστιν, καὶ τῶν μαλακῶν, καὶ τῶν ἰσχυρῶν, καὶ τῶν μέσων.

Τεσσαρεσκαιδεκάτη τῶν ἀρτηριακῶν ἐστι, περὶ ἧς οὕτω γράφει.

Ἀρτηριακὴ ἐκ τῶν σφόδρα ἡ Μοσχίωνος. ἔστι δ' αὐτῆς ἡ δύναμις ὑπὲρ τὰς μέσας οὐκ ὀλίγον ἀποκεχωρηκυῖα

πρὸς ἰσχὺν, ἔχει γὰρ τμητικὸν καὶ λεπτυντικὸν, καὶ θερμὰ πολλῶν φαρμάκων οἷς μέμικται, καί τινα τῶν πραέων δὲ
ἣν εἶπον αἰτίαν. ἡ δὲ σύνθεσις αὐτῆς ἐστιν ἥδε. μίλτου λημνίας, λιβάνου, σμύρνης, νάρδου, ἀμώμου, κασσίας κιῤ-
ῥᾶς, κρόκου, ἰλλυρίδος, σχοίνου ἄνθους, ἀνὰ ∠ β. κινναμώμου ∠ δ. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ δ. ῥόδων ἄνθους ∠ δ.
ὀποβαλσάμου ∠ β. μέλιτος κοτύλην α. ἢ γλυκέος κρητικοῦ κοτύλης ἥμισυ τέταρτον, ἕψε τὸ ὑγρὸν καὶ τὴν ῥητί-
νην ἕως γένηται κιῤῥὰ, εἶτα τὰ λοιπὰ ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἀπόδος, καὶ συναναχόψας, δίδου τοῖς περὶ θώρακα
καὶ ἀρτηρίαν, ἡλίκον κύαμον ἑλληνικὸν, μεθ' ὕδατος κοτύλης τετάρτου. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκλεικτόν.

Πεντεκαιδεκάτην ἔγραψε δύναμιν ὡδίπως.

Ἀρτηριακὴ πρὸς τραχυσμὸν βρόγχων, καὶ φωνῶν ἀποκοπὴν, καὶ ἀναφορικοὺς, ᾗ χρῶμαι, ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου καὶ Ἀλκιμίωνος. τραγακάνθης ∠ ϛ. κόμμεως ∠ ϛ. λιβάνου ∠ α. ὀβολὸν α. σμύρνης ∠ α. ὀβολοὺς β. κρόκου ∠ α. ὀβολοὺς δύο, γλυκυῤῥίζης χυλοῦ ∠ α. ὀβολοὺς γ. ἢ τῆς ῥίζης ∠ α S. πεπέρεως λευκοῦ κόκκοι κε. φοινικοβαλάνων λιπαρῶν τῶν σαρκῶν ∠ γ. οἱ δὲ φοίνικας ε. ἢ τρεῖς, τὴν τραγάκανθαν γλυκεῖ βρέχων, καὶ λειώσας ἀναλάμβανε. τὰ δὲ ἄλλα λεῖα, καὶ καταπότια ποιῶν κυάμου μέγεθος, κέλευε ὑπὸ τὴν γλῶτταν κρατεῖν. τὰς τοιαύτας δυνάμεις ὑπογλωττίδας ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροὶ, καὶ κελεύουσι διαλυομένου τοῦ φαρμάκου παραδέχεσθαί πως ἀτρέμα εἰς τὸν λάρυγγα τὸ ἀποῤῥέον, ἀνέχοντας εἰ βὴξ κινοῖτο. ἡ δὲ ιϛ. κατὰ λέξιν οὕτω γέγραπται.

Ἀρτηριακὴ ἐκλεικτὸς πρὸς ἅπαντα τὰ ἐντὸς, καὶ μάλιστα πρὸς φθισικοὺς, καὶ ἐμπυϊκοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἀρχομένους ὑδρωπας, καὶ βῆχας παλαιοὺς, διδομένη διὰ ἡμέραν καὶ νύκτα πλῆθος κοχλιαρίου.

Σκίλλης χυλὸν ℥ δ. γλυκέος κρητικοῦ ℥ γ. οἴνου φαλερίνου ℥ η. μέλιτος ἀττικοῦ ℥ γ. σμύρνης γο δ. κρόκου γο β. λιβάνου γο β. ἀριστολοχίας δακτυλίδος μνᾶν α S. γλυκυῤῥίζης μνᾶν α. ἠρυγγίου ῥίζης γο β. κασσίας γο α. νάρδου κελτικῆς γο α. ξυλοβαλσάμου γο η. τὴν ἀριστολοχίαν, καὶ τὸ ἠρύγγιον, καὶ τὴν γλυκύῤῥιζαν, καὶ ξυλοβάλσαμον, καὶ κασσίαν, καὶ νάρδον, καὶ σχοῖνον κόψας ἁδρομερῆ ἔμβρεχε εἰς τὰς τοῦ οἴνου ℥ η. ἐπὶ ἡμέρας γ. εἶτα ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς ἕψε ἕως λειφθῇ τὸ τρίτον μέρος, καὶ οὕτως ἐκθλίψας, καὶ σκύβαλον ῥίψας, προσαπόδος τὸ γλυκὺ, καὶ τὸ μέλι, καὶ τὸν χυλὸν τῆς σκίλλης, καὶ ἕψε ἕως μέλιτος σχῇ πάχος. τὸν δὲ κρόκον, καὶ λίβανον καὶ σμύρναν ἐξῆς λεῖα σὺν οἴνῳ, καὶ οὕτως οὖν ἔχοντος τοῦ φαρμάκου, προσαπόδος, καὶ ἐπ' ὀλίγον τήξας ἄρον ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ οὕτως ἀποθέμενος χρῶ. καλῶς ἐποίησεν καὶ περὶ αὐτῆς γράψας ὁ Ἀνδρόμαχος, τήν τε ἐπαγγελίαν καὶ τὴν σκευασίαν.

Ἑπτακαιδεκάτη δύναμις ὑπ' αὐτοῦ γέγραπται τοιάδε. ἀρτηριακὴ ἄλλη ὡς Εὐκλείδης ὁ παλαντῖνος.

Σκίλλης χυλοῦ ℥ γ. γλυκέος κρητικοῦ ℥ γ. οἴνου φαλερίνου ℥ γ. μέλιτος ἀττικοῦ κοτύλην α. κρόκου γο δ. οἱ δὲ γο β. σμύρνης γο γ. τραγακάνθης γο α. γλυκείας χυλοῦ γο β. λιβάνου γο α. ὀποβαλσάμου γο ϛ. σκευάσας χρῶ. περὶ ταύτης τῆς δυνάμεως, οὔτε τὴν ἐπαγγελίαν, οὔτε τὴν σκευασίαν ἔγραψεν, ὡς ἤδη νοεῖν δυναμένων τῶν ἀναγινωσκόντων τὴν γνώμην αὐτοῦ. ἐν μὲν γὰρ τῷ εἰπεῖν, ἄλλη ἀρτηριακὴ, παραπλησίαν τὴν ἐπαγγελίαν αὐτῆς ἡμᾶς νοεῖν προσήκει τῇ γεγραμμένῃ, τὴν δὲ σκευασίαν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν λογίζεσθαι. ἡ δ' ὀκτωκαιδεκάτη δύναμις οὕτω γέγραπται. ἀρτηριακὴ ἐκ τῶν Γεριγένους πρὸς πάντα τὰ τῆς ἀρτηρίας πάθη. κρόκου ∠ α. σταφίδος ἐκγιγαρτισμένης ∠ α. ἀμυγδάλων ∠ η. σμύρνης τριώβολον, τραγακάνθης ∠ δ. πεπέρεως λευκοῦ τετρώβολον, μέλι ἑφθὸν, ἡ σταφὶς φρύγεται, τὰ δ' ἀμύγδαλα λεπίζεται, ἡ τραγάκανθα ἐν ὕδατι βρέχεται καὶ λεαίνεται ἡμέραν μίαν, καὶ οὕτω μίγνυται ὁμοῦ. καὶ περὶ ταύτης καλῶς ἐποίησεν τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὴν σκευασίαν εἰπὼν, μέσης δὲ ἐστι δυνάμεως τὸ φάρμακον, διὸ καὶ πρὸς πάντα φησὶν αὐτὸ χρήσιμον ὑπάρχειν. ἔστι γὰρ ἡ τῶν μέσων φαρμάκων φύσις τοιαύτη, διὸ καὶ αὐταῖς μὲν μέσαις διαθέσεσι κυρίως τε καὶ πρώτως ἁρμόττει. ταῖς δ' ἤτοι μαλακῶν, ἢ ἰσχυρῶν δεομέναις φαρμάκων, οὐδὲν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν ἐργάζεται μέγα.

Ἐσχάτην ἁπασῶν ἀρτηριακὴν, ἔγραψεν ὡδίπως.

Οἰνομέλιτος παλαιοῦ ℥ γ. ἕψε ἄχρις εἰς ἕν, εἶτα ἐπίβαλε στροβίλων πεφωγμένων ἡμίναν, πεπέρεως λευκοῦ γο β. καὶ χρῶ. ἦν ἂν τοῦτο τὸ φάρμακον ἐν τοῖς μαλακωτάτοις, εἰ μὴ τοῦ πεπέρεως εἰλήφει τι. τοῦτο δὲ λαβὼν, ἤδη τὴν τῶν μέσων ἀφικνεῖται δύναμιν, διὸ καὶ ὁμογενὲς αὐτὸ τῷ προγεγραμμένῳ νομίζων ἐφεξῆς ὑπέγραψεν.

Αἱ ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμέναι ἀρτηριακαὶ, τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες.

Καὶ ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένων ἀρτηριακῶν ἀρκέσει μνημονεῦσαι τεσσάρων. γράφει δὲ περὶ μὲν τῆς πρώτης ὡδίπως κατὰ λέξιν. πρὸς ἀποκεκομμένας φωνὰς διὰ μελέτην. σῦκα καὶ ἠρύγγιον ἑψήσας καλῶς, τῷ ἀφεψήματι μίσγε κόμμι, ὥστε γενέσθαι μέλιτος σκληρότερον, καὶ δίδου εἰς νύκτα. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ ἀμμωνιακὸν, καὶ διὰ τοῦτο τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἐμνημόνευσα, διότι κατὰ μὲν ἀρχὰς τοῦ γένους ἐστὶν ἡ προγεγραμμένη δύναμις, εἰ διὰ τοῦ ἠρυγγίου σκευάζοιτο. τὸ δὲ ἀμμωνιακὸν ἤδη τῶν κεχρονισμένων, ἰσχυρὸν μὲν γάρ ἐστι φάρμακον. οὐ καλῶς οὖν ἐποίησεν ὁ Κρίτων, ἀδιορίστως γράψας ἅμα τῷ μετρίῳ φαρμάκῳ τὸ ἰσχυρώτατον. ἐὰν γὰρ ἐναλλάξῃς τοῦ σκληροῦ τὴν χρῆσιν αὐτῶν, οὐ μόνον οὐδὲν ὀνήσεις, ἀλλὰ καὶ βλάψεις τὸν ἄνθρωπον. ἑτέραν ἀρτηριακὴν ἔγραψεν ὁ Κρίτων μέσην τῇ δυνάμει, πεπτικήν τε καὶ ἄδηκτον, ὡδίπως κατὰ λέξιν. ἄλλη ποιοῦσα μάλιστα φωνασκοῖς, καὶ πρὸς τραχεῖαν ἀρτηρίαν, καὶ τοὺς διὰ βηχὸς παροξυσμοὺς, καὶ ὠταλγίας, καὶ ἕλκη ἐν ὠσὶ, καὶ αἰδοίῳ. ἔστι δὲ καὶ πεπτικὴ πρὸς καταῤῥοῦς. λιβάνου ὀβολοὺς δ. σμύρνης ∠ β. γλυκέος κυάθους γ. ἕψε τὸ γλυκὺ ἕως σχῇ μέλιτος τὸ πάχος, εἶτα πρόσβαλλε σμύρναν καὶ λίβανον, καὶ μετὰ γλυκέος ἡμιέφθου ἐξ αὐτοῦ ἀφῃρημένου, ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς δυσεντερικοὺς, καὶ κοιλιακούς. τινὲς μίσγουσι καὶ κρόκου ∠ α. καὶ γίνεται ὠτικὴ καλὴ, καὶ πρὸς ὀφθαλμῶν φλεγμονάς. ταῦτα μὲν ὁ Κρίτων ἔγραψεν καὶ σοφῶς καὶ καλῶς. ἐμὲ καὶ οὐδὲν ἔτι δεῖ προστιθέναι τὴν ἐξήγησιν τῶν τοιούτων φαρμάκων, πολλάκις ἤδη περὶ αὐτῶν εἰρηκότα. καὶ ἄλλας δὲ δύο παραπλησίας μὲν τῇ προειρημένῃ, μετριωτέρας δὲ τῇ δυνάμει καὶ ἁπλουστάτας οὕτως ἔγραψεν.

Ἔκλειγμα τὸ φαυστιανὸν λεγόμενον.

Οἴνου φαλερίνου ξ α. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α. ἕψε ἐν διπλώματι, κινῶν κλωνίῳ πηγάνου. τὸ δὲ ἕτερον τῶν φαρμάκων ἐστὶ τοιοῦτον.

Ἔκλειγμα τὸ διὰ σκυβελίτου, ᾧ χρώμεθα.

Σκυβελίτου ξ α. κόμμεως 𐅻 γ. μέλιτος 𐅻 θ. ἕψε ἐν διπλώματι, προβρέξας τὸ κόμμι, καὶ λειώσας. οὕτω μὲν ἐνταῦθα προσέθηκεν μόνον τὸ ἐν διπλώματι. κάλλιστα δ' ἂν τις ποιεῖ αὐτὰς ἁπάσας τὰς ἀρτηριακὰς, ὅσαι τὸ ἐπηκροατικὸν καὶ πεπτικὸν καὶ πραϋντικὸν ἔχειν ἐπαγγέλλονται διὰ διπλώματος ἕψων, ὅπερ ἐστὶν ἐπ' ἀγγείου διπλοῦ καθάπερ οἱ μυρεψοὶ τὰ μύρα σκευάζουσιν, εἰς μέγαν τινὰ λέβητα θερμὸν ὕδωρ ἐγχεόντων, δεύτερον ἐνιστάντες ἔχοντα ἐν αὐτῷ τὸ ἑψόμενον φάρμακον, εἶτα προδιακεκαυμένοις ἄνθραξιν, ἢ ξύλοις ἀκάπνοις ὑποκαιόντων.

Ἡ διὰ κωδύων ὡς οἱ παλαιοί.

Καὶ περὶ τὴν ταύτης σύνθεσιν ἀδιορίστως αὐτοῖς γέγονε διαφωνία. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν εἰς ρκ. κωδύας ἐμβάλλειν κ ξ. ὕδατος ἀξιοῦσιν, ὡς ἑκάστου ξέστου μέτρον ἔχοντος ἓξ κωδύων μίξιν. ἔνιοι δὲ εἰς π ξ. ὀκτακόσια κωδύας ἐμβάλλουσιν, ὡς ἑκάστου ξέστου δεχομένου κωδύας ι. τινὲς δὲ οὕτως ὡς ὀκτὼ κωδύων τοῦ ξέστου δεχομένου. τινὲς δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως εἰς ὕδατος ξ γ. κωδύας π. βάλλουσιν. ἄλλοι δὲ ρκ. εἰς τοὺς αὐτοὺς γ. ξέστας. ἐμοὶ δὲ ὀλίγου πάνυ φαίνεται τοσοῦτον ὕδωρ εἰς τοσαύτας κωδύας ἐμβάλλειν.

Ἡ διὰ κωδύων Ἀνδρομάχου.

Ὁ μὲν οὖν Ἀνδρόμαχος ὡς ἐν ταῖς ἀρτηριακαῖς ἀνωτέρω προγέγραπται, τὴν δευτέραν ἐν αὐτῷ σκευάζων, οὕτως ἔγραψεν. κωδύας χλωρὰς χιλίας διακοσίας, εἶτα ἐπὶ τέλει ὕδωρ ὄμβριον, οὐ προσθεὶς τὸ ποσόν.

Ἡ διὰ κωδύων Κρίτωνος.

Ὁ δὲ Κρίτων ὡδί πως. ἡ διὰ κωδύων λιτὴ, κωδύας ἀγρίας ὀκτακοσίας ὕδατος ξ π. ἑψήσας εἰς γ. καὶ ἐκθλίψας πρόσβαλλε μέλιτος λίτρας ι. εἰ δὲ ποικίλην αὐτὴν ἐθέλοις γενέσθαι, πρόσβαλλε κρόκου, σμύρνης, ὑποκυστίδος χυλοῦ ἀνὰ ∠ ιβ. λιβάνου ∠ ς. ἀκακίας ∠ ιβ. καλῶς οὖν μοι φαίνεται καθ' ἕκαστον ξ ἐμβαλεῖν κωδύας ι. οὕτω γὰρ συμβαίνει γράψαντος αὐτοῦ δεῖν ὀκτακοσίας ἐμβάλλειν εἰς ὕδατος ξ π. κἀγὼ δὲ τοῦτον τὸν τρόπον σκευάζω μὴ προστιθεὶς, μήτε κρόκον μήτε σμύρνης, μήτε ἄλλο τι. κάλλιστη γάρ ἐστιν ἡ ἁπλουστάτη.

Ἡ διὰ κωδύων τοῦ Ἥρα.

Ὁ γε μὴν Ἥρας εἰς ρκ. κωδύας, ὕδατος ὀμβρίου ξ γ. ἐμβάλλει, παντάπασιν ὀλίγον. ἢ κατά τινα τῶν ἀντιγράφων, οὐ κωδύων ἀριθμὸς ρκ. ἀλλὰ ∠ γέγραπται. παραγράψω τὴν ὅλην αὐτοῦ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. κωδύας, μήκωνος χλωρὰς ρκ. βαλὼν εἰς ἀγγεῖον, καὶ ὕδατος ὀμβρίου ξ γ. ἔασον βραχῆναι ἡμέρας γ. εἶτα ἕψε ἕως ἂν λειφθῇ τὸ τρίτον μέρος, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἔκθλιβε, καὶ διηθήσας, μίσγε μέλιτος ξ α. καὶ ἕψε ἐν διπλῷ ἀγγείῳ. ὅταν δὲ ἄρχηται συστρέφεσθαι, προσέμβαλλε ἀκακίας κιρρᾶς ∠ α. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ α. ὅταν δὲ τὰς κωδύας ἕψῃς ἐν τῷ ὕδατι, κρόκου δραχμὴν α. ἔνδησον εἰς ὀθόνιον, καὶ ἔασον συνέψεσθαι. ἔνιοι μέντοι βάλλουσι καὶ σμύρνης ∠ α. καὶ λειοτριβοῦσιν αὐτὰ σὺν ὀλίγῳ γλυκεῖ, καὶ ἐπικατορῶσι, καὶ συνέψουσιν μέχρις οὗ πως συστραφῇ. εἰ μέντοι βούλοιο μὴ φαρμακώδη ποιῆσαι αὐτὴν σὺν τῷ ἀφεψήματι τῶν κωδύων, ἐπειδὰν τὸ τρίτον λειφθῇ μέρος, συνεψήσας τὸ μέλι, τὰ λοιπὰ μὴ συνεμβάλλων.

Ἡ διὰ κωδύων ὡς Δαμοκράτης.

Ἐσκευάσθη δὲ τὸ φάρμακον τοῦτο Δαμοκράτης φησὶν, ὑπὸ Θεμίσωνος πρώτου, γράφων οὕτως ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἐπιγραφομένῳ, Δαμοκράτους Φιλίατρος, ἴσμεν δ' ὅτι διὰ στίχων γέγραπται. φασὶ δὲ Θεμίσωνα τοῦτο πρῶτον σκευάσαι τὸ φάρμακον πρὸς βῆχας ὑγρὰς, καὶ πόνους ἀρτηρίας, φάρυγγος, εἴδη ῥευμάτων ἁπλῶς ἁπάντων τῶν περὶ τὸν θώρακα, καὶ τὰς ἀγρυπνίας, ὧν γε ταῦτα ἐστὶν αἴτια.

Μήκωνος ἣν λέγουσιν οἱ γεηπόνοι
Μήκωνα ἀγρίαν. οὐδὲ γάρ πως σπείρεται,
Κεφαλὰς τὰς ἔτι χλωρὰς, ἃς λέγομεν κωδύας
Τὸ σπέρμ' ἐχούσας κιῤῥὸν, οὐδέ πω μέλαν,
Τρὶς τεσσαράκοντα τὰς μετρίας τοῖς μεγέθεσι,
Βάλλ' εἰς χύτραν καινήν τε καὶ πλατύστομον,
Καὶ προσχέας τρεῖς ὕδατος ὀμβρίου μέτρῳ
Ξέστας ἀπόβρεξον νύκτα καὶ ἡμέραν μίαν,
Εἶτ' αὖ μίξας ἐπὶ πλέον οὐ λάβρῳ πυρὶ,
Ἀπόθλιβ' ἀπ' αὐτῶν ἅπαν τὸ ὕδωρ εἰς τὴν χύτραν,
Καὶ προσλαβὼν τρεῖς μέλιτος ἀττικοῦ λίτρας,
Πάλιν ἕψε κουφοτέρᾳ καὶ μετρίῳ φλογὶ,
Καὶ ἕψε ἕως ἂν μέλιτος σχῇ ὑγροῦ πάχος.
Ψύξας δ' ἀποθήσεις εἰς ὑελοῦν ἀγγεῖον.
Ἡμεῖς μὲν οὕτως. ὁ Θεμίσων δ' ὅ, τε ἤρξατο
Χρῆσθαι, προσέβαλλε σμύρναν, ἀκακίαν, κρόκον,
Ὑποκυστίδος χυλόν τε, νῦν δ' οὐ βάλλεται.
Ἀπλουστέρα γὰρ οὖσα, καὶ τὸ συμφέρον
Ἔχει πολὺ μᾶλλον, καὶ προσηνὴς ἐς ἄγαν.
Δίδου δὲ πλῆθος † μικροτάτου μύστρου ποτὲ,
Εἰς νύκτα τοῦτο, ποτὲ δ' ἔλαττον ἡμέρας
Ἐν τῷ στόματι, καὶ διακρατοῦντι ὀλίγῳ χρόνῳ
Κέλευε τήκειν, καὶ καταπίνειν ἠρέμα.
Εἰ δ' αὐτὸ βούλει κοιλίας ἐφεκτικὸν,
Τῶν ῥευμάτων τε τοῦ στομάχου, καὶ πνεύμονος
Αἱμοῤῥαγιῶν τε τῶν ἄνω διαφραγμάτων
Ποιεῖν, πατταρικῆς, ἢ τὸ κρεῖττον ποντικῆς,
Ῥοὸς καταμίξεις χυλὸν ὡς δραχμὰς δύο.
Ταυτὸν δ' ἀκακίας τῆς καλῆς καὶ προσφάτου.
Μέλλων δ' ἀφαιρεῖν τοῦ πυρὸς τὸ φάρμακον,
Γλυκὺ διαχέας. ταῦτα δύο μίγματα,
Παράχει κατὰ μικρὸν τοῖς ζέουσιν τῆς χύτρας
Συνεκζέσας, ἀποτίθου ψυγέν.

† μακροτάτου

Ἡ διὰ κωδύων Σωρανοῦ.

Σωρανὸς δὲ οὕτω σκευάζειν αὐτὴν ἀξιοῖ. κωδύων ρν. ὕδατος ξ κ. λαβὼν, εἰς λέβητα καινὸν ἕψε ἕως ξ ι. εἶτα

ἐκβαλὼν τὰς κωδύας, βάλε μέλιτος ξ α. καὶ ἐνδήσας εἰς ὀθόνιον σμύρνης, κρόκου, ὑποκυστίδος, ἀκακίας χυλοῦ ἀνὰ ∠ α. ἢ τριώβολον, καὶ ἀποδήσας ἀποκρέμασον εἰς τὸν λέβητα, ἵνα τῷ μέλιτι συνέψηται. ἐπειδὰν δὲ συστραφῇ, ἆρον τὸ ἐνδέσμιον, καὶ βαλὼν εἰς θυΐαν, τρῖψον μετὰ γλυκέος κυάθων γ. εἶτα βαλὼν εἰς τὸν λέβητα, σύνεψε μαλακῶς μέχρι συστροφῆς. πραοτέρα δέ ἐστιν ἡ διὰ μόνου μέλιτος, καὶ τοῦ ἀποβρέγματος τῶν κωδύων. αὐστηροτέρα δὲ γίνεται προσλαβοῦσα ἐν τῇ ἀποδέσει τοῦ ὀθονίου μελίλωτον ἀντὶ τῶν στυφόντων, ἢ γλυκυῤῥίζης ῥίζαν.

Γαληνοῦ ἡ διὰ κωδύων.

Ὡς ἐγὼ συντίθημι, κεχρῆσθαι τῇ διὰ κωδύων ἀξιῶ. πειραθέντι μοι γὰρ τῶν προειρημένων σκευασιῶν, ἔδοξεν ἀμείνων εἶναι καθ᾽ ἣν εἰς ἕνα ξ. ἐμβάλλονται κωδύαι δέκα, καθάπερ ὁ Κρίτων ἔγραψεν, ἢ εἰς δύο ξ ιε. καθάπερ ὁ Σωρανὸς, ἐν τῷ μέσῳ δ᾽ ἀμφοῖν τούτων τῶν ὅρων ἐστὶν, ἐμβαλλόντων ἡμῶν ὀκτὼ κωδύας, ἢ θ. προβρέχω δ᾽ αὐτὰς ὅλαις ἡμέραις ὥς ἕως, ἀλλ᾽ οὐδὲ εὐθέως ἀφαιρεθείσας ἕψω, ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ ὦσιν ὑγρότεραί τε ἢ μαλακώτεραι μιᾶς ἡμέρας, ὑπακουομένης ἐν ταῖς τοιαύταις λέξεσιν ἁπάσαις καὶ τῆς νυκτὸς, ὥσπερ καὶ τὸν ἐνιαυτὸν, ἡμέρας λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι τξε. ἐὰν δὲ σκληρότεραι ἢ ξηρότεραι τυγχάνωσιν οὖσαι, καὶ πλείονι χρόνῳ τῆς μιᾶς ἡμέρας αὐτὰς διαβρέχω, ἄμεινον δὲ τὰς μή πω σκληρὰς λαμβάνειν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ τὰς λίαν μαλακὰς ἀποβάλλεσθαι προσήκει. αἱ μὲν γὰρ ξηρότεραι, ὀλίγον τὸν χυλὸν ἔχουσιν, αἱ δὲ ὑγρότεραι, πολλὴν μὲν ἀλλ᾽ ἄπεπτον, ἔτι καὶ ὑδατώδη, καὶ ἄτονον, διὸ καὶ τὰς ἐξ ὑγρῶν καὶ ἑλωδῶν χωρίων παραιτητέον. ὃν δ᾽ εἶπον ἀριθμὸν τῶν κωδύων ἐμβάλλειν χρὴ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ὕδατος, ἐπὶ τῶν μέσων ἀκούειν χρή. ἐπειδὰν τινὲς μὲν εἰσὶ μείζους τῶν συμμέτρων, τινὲς δὲ ἐλάττους, ἔνιαι δὲ ἢ μέσαι, καθάπερ εἰώθεν, ὡς τὸ πολὺ γίνεσθαι. πασῶν ἐφεξῆς τὸν εἰρημένον ἀριθμὸν ἐμβάλλεις τοῖς ξ. τῆς δὲ ἑψήσεως ὅρος ἔστω σοι, μὴ τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον, ἢ ὅλως τοιοῦτόν τι μόριον ἀπολειφθῆναι τοῦ ὕδατος, ἀλλ᾽ ὅταν πρῶτον ὅλαι τακεραὶ γενηθῶσι, βουλόμεθα γὰρ αὐτῶν δηλονότι τὸν χυλὸν ἐκθλίψαι. τοῦτο δ᾽ αὐτάρκως γίνεται, τακερῶν ἀποτελεσθεισῶν αὐτῶν, περιττὸν οὖν τὸ ἐπιπλέον ἕψειν. μίγνυσθαι δ᾽ ἀξιῶ τούτῳ μέλιτος ἥμισυ μέτρον, καὶ ἕψεσθαι ἐπὶ ἀκάπνου πυρὸς ἄχρι συστάσεως ἀττικοῦ μέλιτος. ἐν ὀμβρίῳ δὲ ὕδατι ἔνιοι τὴν ἕψησιν ἐποιήσαντο τῶν κωδύων, διὰ τοῦ μὴ μεταβάλλειν αὐτὸ πρὸς ἑτέραν ποιότητα σηπεδονώδη. σοὶ δ᾽ ἀρκέσει ἢ τὸ πηγαῖον, ὅταν μὴ παρῇ τὸ ὄμβριον. ἀρκεῖ δὲ αὐτὸ καθαρὸν εἶναι καὶ ἄκρατον πάσης ἐπιμιξίας, ὥστε διὰ τοῦτο, ἢ τὸ διὰ τῶν μολυβδίνων σωλήνων ὀχετευόμενον φευκτέον. ἰλύματα γάρ τινα τοῦ μολύβδου κατὰ τοῦτο περιέχεται. διὸ καὶ οἱ πίνοντες ὑποστάθμην τοῦ τοιούτου ὕδατος δυσεντερικοὶ γίνονται.

Περὶ χρήσεως τοῦ διὰ κωδύων.

Ἡ χρῆσις δὲ αὐτοῦ τοῖς ὕπνου δεομένοις ἐστὶν, οἷς καὶ τὰ δι᾽ ὀπίου συντιθέμενα πολλάκις ἀναγκαζόμεθα διδόναι. χρῄζουσι δὲ μάλιστα τῶν τοιούτων φαρμάκων, οἷς ἀπὸ κεφαλῆς εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν καταῤῥεῖ ῥεῦμα λεπτὸν, οὐκ ἐπιτρέπον κοιμᾶσθαι διὰ τὰς ἑπομένας βῆχας. ἐπὶ δὲ τῶν τοιούτων ἐγὼ καὶ τὴν σκευασίαν τοῦ φαρμάκου δι᾽ ἑψήματος εἴωθα ποιεῖσθαι. λέλεκται δέ μοι πρόσθεν ἕψημα καλεῖσθαι πρὸς ἡμῶν τὸ ἑψημένον γλεῦκος, ὅπερ ἢ σιραῖον ὀνομάζουσι τινὲς τῶν ἰατρῶν. αὐτάρκης δ᾽ ἡ ἕψησις εἰς τὰ τοιαῦτα ἐστὶν, ὅταν εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ὕδατος ἑψηθῶσιν αἱ κωδύαι, καὶ διὰ γλυκέος, ἢ θηραίου τοῦ κρητικοῦ κάλλιον, ἢ διὰ μέλιτος ἕψειν, ὅταν ἢ τὸ ῥεῦμα πάνυ λεπτόν. ἴσμεν γὰρ ὅτι λεπτυντικῆς ἐστι δυνάμεως τὸ μέλι. φεύγειν οὖν αὐτὸ χρὴ τηνικαῦτα, τοῦτο γὰρ λεπτὸς καταῤῥοῦς ἐπιτείνει. μιγνύωσι δὲ ἑψομένῳ τῷ τοιούτῳ φαρμάκῳ, γλυκυῤῥίζης ῥίζαν, ὡς συνεψηθῆναι. μὴ παρούσης δ᾽ ἐκείνης, τὸν ἀπὸ τῆς κρήτης κομιζόμενον χυλόν. ἐὰν δὲ περιέχηται κατὰ τὸν πνεύμονα καταῤῥοϊκὸν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πλῆθος, ἡ διὰ τοῦ μέλιτος σκευασία βελτίων. ὥσπερ γὰρ ὕπνου χρῄζουσιν ἡ δι᾽ ἑψήματος, οὕτω καὶ τοῦ διαπτύειν ἡ διὰ τοῦ μέλιτος γίνεται. καὶ πρὸς τὸ κατεπεῖγον οὖν ἱστάμενος εἰς ὕπνον τρεπομένου τοῦ κάμνοντος, ἤτοι τοῦ διὰ μέλιτος, ἢ τοῦ χωρὶς τούτου σκευασθέντος δώσεις φαρμάκου, καί ποτε καὶ μιγνὺς ἄμφω, σκοπὸν ἔχων κατὰ τὴν μῖξιν ἐμβάλλειν πλέον θατέρου τοῦ κατεπείγοντος. ὀνομάζω δὲ κατεπεῖγον τὸ δεόμενον βοηθείας μείζονος. ἡ δὲ σύμμετρος δόσις, ἔστω σοι δυοῖν κοχλιαρίων ἀξιολόγων τὸ μέγεθος. αὐξήσεις δὲ αὐτὴν, ἢ μειώσεις, ἀποβλέπων εἴς τε τὸ τοῦ σώματος μέγεθος ᾧ προσφέρεις, καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, καὶ τὸ χωρίον. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις, ἐπὶ μὲν τὸ ψυχρότερον ῥέπουσι, δώσεις ἐλάχιστον, ἐπὶ δὲ τὸ θερμότερον, ἐκτενέστερον. ὅτι δὲ καὶ πρὸς τὸ τοῦ κατάῤῥου ποσόν τε καὶ ποιὸν ἀποβλέπων, ἢ πολὺ ἢ ἔλαττον δώσεις, εὔδηλον ὑπάρχει. κοινὸν γὰρ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν βοηθημάτων ἐστίν. αὐτάρκεις μὲν οὖν ἦσαν καὶ αἱ γεγραμμέναι πρόσθεν ἀρτηριακαί. προσθεῖναι δ᾽ ἔδοξέ μοι, καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένας ἐν τῷ β. τῶν ἐντός. ἔνιαι μὲν γὰρ ταὐταὶ πάντη, τινὲς δὲ ἐγγυτάτω ταῖς προγεγραμμέναις εἰσὶν, ὥστε βεβαιοῦσθαι κἀκ τούτου τὰς γραφὰς, καὶ προσέτι διὰ τὸ τὰς σκευασίας αὐτῶν καὶ χρήσεις ἐπιμελέστερον ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγράφθαι.

Αἱ ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγραμμέναι ἀρτηριακαὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐντὸς ἃ Μνάσωνος ἐπιγράφει. Ἀντωνίου μοῦσα, πρὸς φωνῆς ἀποκοπήν.

Κράμβης χλωρᾶς τοὺς καυλοὺς καθαρὰς, δίδου διαμασᾶσθαι, καὶ τὸ ἀχυρῶδες αὐτῶν ἀποπτύειν παραίνει, τὸν δὲ χυλὸν καταπίνειν. ἄλλη. κράμβης χυλὸν μετὰ μέλιτος ἑψήσας δίδου ἐκλείχειν. τοῦτο ὠφελεῖ παραχρῆμα. ἄλλη. ἠρυγγίου ἐν ὕδατι ἑψημένου λαβὼν τοῦ χυλοῦ κοτύλας δύο, καὶ σύκων ἐν ὕδατι ἑψημένων τοῦ χυλοῦ τὸ ἴσον, ἢ τότε ἐπιβαλὼν κόμμεως λειοτάτου ∠ η. ἕψε φιλοπόνως ὡς ἀρτηριακῆς ἔχειν τὸ πάχος, ἐκ τούτου δίδου ἐκλείχειν εἰς ὕπνον πορευομένοις μέχρι κυάθου ἑνός.

Ἄλλη ἀρτηριακὴ Χαρίξενος. ποιεῖ πρὸς ἤχους, καὶ βράγχους, καὶ φωνῆς ἀποκοπὴν, καὶ δασύτητα, καὶ τὰς ἐκ διαστάσεως ἀποκοπάς.

Κρόκου ∠ β. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ α. μέλιτος ἀττικοῦ Κο. ς. ἕψε τὸ μέλι, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλε κατὰ τῶν λοιπῶν, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται, ἀναπλάττων σφαιρία καὶ διδοὺς ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν. ἄλλη. χαλβάνης ∠ ς. πεπόρεως

πεπέρεως L α. νίτρου L α. μέλιτος ἀττικοῦ κυάθους ϛ. ἕψε τὸ μέλι καὶ τὴν χαλβάνην. καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλε κατὰ τῶν λοιπῶν, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. ἄλλη πρὸς ἡλκωμένην ἀρτηρίαν Χαριξένους. ποιεῖ καὶ πρὸς φωνασκουμένους πρὸ τῶν ἀγώνων καὶ μετὰ τοὺς ἀγῶνας διδομένη. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς ὀφθαλμῶν περιωδυνίας, ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη ἐρίῳ ἐμβρεχομένη, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐντὸς διαθέσεις ἐκλειχομένη. κόμμεως, τραγακάνθης, ἀνὰ L ϛ. λιβάνου, σμύρνης, ἀνὰ L α. καὶ τριώβολον, κρόκου, ὑποκυστίδος χυλοῦ ἀνὰ L α. γλυκέος σκυβελίτου ἢ θηραίου ξ ϛ. βρέχε κόμμι, τραγάκανθαν, σμύρναν, λίβανον, ὑποκυστίδος χυλόν, τότε ἐπιβαλὼν μέρος τοῦ γλυκέος, καὶ ὅταν διαλυθῇ τρίβε φιλοπόνως, καὶ τῷ γλυκεῖ μίξας ἕψε συνεχῶς κινῶν. τὸν δὲ κρόκον εἰς κροκοφαντὸν βαλὼν ἕψε μετὰ τοῦ φαρμάκου ἄνω τὰς ἀρχὰς κατέχων, καὶ γλυκεῖ διαλύσας καὶ λειάνας, ἐπιβαλὼν τῷ φαρμάκῳ, ἀνελόμενος χρῶ. ἄλλη. γλυκυρρίζης χυλοῦ, τραγακάνθης ἀνὰ L γ. κρόκου, σμύρνης, ἀνὰ L α. λιβάνου, ναρδοστάχυος, ἀνὰ τριώβολον, προτρόπου ξ γ. χρῶ.

Ἄλλη Λυσίου πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις.

Κρόκου, σμύρνης, γλυκυρρίζης χυλοῦ, λιβάνου, κασσίας ἀνὰ L α. πεπέρεως κόκκους κδ. γλυκέος κρητικοῦ ξ γ. μέλιτος ἀττικοῦ κυάθους ϛ. χρῶ.

Ἄλλη Χαριξένους.

Κρόκου L γ. σμύρνης L α S. λιβάνου, γλυκυρρίζης ἀνὰ L α. γλυκέος κρητικοῦ ξ γ. ποιεῖ πρὸς ἤχους, καὶ βράγχους, καὶ φωνῆς ἀποκοπήν, καὶ φλεγμονὴν παρισθμίων. ποιεῖ καὶ πρὸς φωνασκουμένους πρὸ τῶν ἀγώνων, καὶ μετὰ τοὺς ἀγῶνας διδομένη, καὶ τοὺς κατεψυγμένους δὲ ὠφελεῖ, ποιεῖ βήττουσι προσφάτως καὶ χρονίως. ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, ἀναφορικοῖς, κοιλιακοῖς, ποιεῖ καὶ πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος δυσωδίαν. ἄλλη ὑπογλωττίς. ποιεῖ πρὸς ἀρτηρίαν τετραχυσμένην, καὶ φωνῆς ἀποκοπήν, καὶ τὰς λοιπὰς διαθέσεις. τραγακάνθης, κόμμεως θηβαϊκοῦ ἀνὰ L γ. σμύρνης, λιβανωτοῦ ἀτμήτου ἀνὰ L α. καὶ τριώβολον, κρόκου L α. γλυκυρρίζης χυλοῦ τριώβολον, φοινικοβαλάνων τριῶν τὴν σάρκα, γλυκέος προτρόπου, ἢ θηραίου ὅσον ἐξαρκεῖ εἰς ἀνάληψιν. ἔστω δὲ ἀφεψημένον ὥστε μέλιτος ἔχειν πάχος. δίδου δὲ κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, καὶ τὸ διαλυόμενον καταπίνειν. ἄλλη ὑπογλωττὶς Διοσκορίδου. κρόκου, σμύρνης, τραγακάνθης, γλυκυρρίζης χυλοῦ ἀνὰ L α. στροβίλια κεκαυμένα ἀριθμῷ † ξ. ἀμύγδαλα καθαρὰ ἰσάριθμα, μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε, ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ὥστε ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν. † ε ἄλλη Σκριβωνίου Λάργου ὑπογλωττίς, ποιεῖ πρὸς τὰς τῆς φωνῆς ἀποκοπάς. γλυκυρρίζης L η. σμύρνης L κδ. τερμινθίνης L λβ. τραγακάνθης L λη. ἕκαστον τῶν ξηρῶν κόπτε κατ' ἰδίαν καὶ σῆθε. τὴν δὲ ῥητίνην ἐφ' ὅλμον βαλών, κόπτε καταπλάσσων τὰ ξηρά, εἶτα ἑνώσας ἀνάπλαττε, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, καὶ ξηραίνει ἐν σκιᾷ. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως δίδου μίαν ἢ δύο ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, καὶ τὸ τηκόμενον καταπινέτω. δεῖ δὲ τὸ φάρμακον ταχέως ἀναπλάττειν. πρὸς ὃ οὖν ἀναπλάττεις, πρὸς τοῦτο κόπτε, ξηραίνεται γὰρ ταχέως, καὶ διὰ τοῦτο ἀναπλάττοντα πρὸς χεῖρα δεῖ κόπτειν.

Ἄλλη ἀρωματικὴ μιθριδάτειος. ποιεῖ πρὸς τὰς περὶ ἀρτηρίαν διαθέσεις, πρὸς τὰς ἐν πνεύμονι ἑλκώσεις, αἱμοπτυϊκοῖς, φθισικοῖς, ἐμπυϊκοῖς, περιπνευμονικοῖς.

Κρόκου L β S. σμύρνης, ῥητίνης τερμινθίνης ἀνὰ L β. λιβάνου L α S. νάρδου, κινναμώμου, κασσίας, τραγακάνθης ἀνὰ L α. μέλιτος ἀττικοῦ κοτύλην α. ἕψε μέλι, ῥητίνην, ὥστε ἄλκιμον γενέσθαι καὶ ἰνῶδες, καὶ ἀμόλυντον ἐνσταζόμενον εἰς ὕδωρ ψυχρόν, καὶ κατάρα ἐπὶ τῶν ξηρῶν, καὶ ἀνακόψας ἐπιμελῶς ἀνελοῦ, χρῶ καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, δίδου ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν ὡς προείρηται.

Ἄλλη μιθριδάτειος.

Σμύρνης, κρόκου ἀνὰ L δ. νάρδου ἰνδικῆς, τερμινθίνης ἀνὰ L β. λιβάνου, κασσίας, κινναμώμου, ἀνὰ L α. γλυκέος κρητικοῦ κοτύλας γ. ἕψε γλυκύ, τερμινθίνην μέχρι παντελοῦς συστάσεως, καὶ κατάρα ἐπὶ τῶν ξηρῶν, καὶ ἀνελόμενος δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν.

Ἄλλη διὰ τῆς πτέρεως Ἀνδρομάχου ἀρωματική, ἁρμόζει αἱμοπτυϊκοῖς, πλευριτικοῖς, φθισικοῖς, σπληνικοῖς, ἡπατικοῖς, ἰκτερικοῖς, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς περὶ μήτραν καὶ κύστιν διαθέσεις.

Ῥίζαι πτέρεως ὡς ὅτι μάλιστα αἱ παχύταται πλύνονται ἐπιμελῶς ἕως ἂν τὸ γεῶδες ἀποστῇ, εἶτα ψύχονται ἐπὶ ἡμέραν μίαν, ἐκ τούτων ιβ. λίτραι κατέμνονται εἰς δακτυλιαῖα μήκη, καὶ κατατέμνοντες θραύομεν, ἐκ τούτων αἴρομεν ὁλκῆς λίτρας ι. καὶ βαλόντες εἰς κεραμεοῦν ἀγγεῖον, ἐπιβάλλομεν αὐταῖς ὕδατος γλυκέος ξ ι. καὶ θέντες ἐπὶ πυρὸς ἕψομεν. ὅταν δὲ εἰς ἥμισυ καταχθῇ, καθαίρομεν, καὶ διυλίζομεν εἰς διπλοῦν ἀγγεῖον μυρεψικόν, καὶ τὰς μὲν ῥίζας ἐκθλίψαντες ῥίπτομεν, εἰς δὲ τὸ ὕδωρ ἐπιβάλλομεν ἁδρομερῶς κεκομμένα, βαλαυστίου L ϛ. νάρδου ἰνδικῆς, ῥόδων ξηρῶν ἀνὰ L δ. κινναμώμου L γ. γλυκυρρίζης L ϛ. κασσίας L δ. ῥήου ποντικοῦ L δ. εἶτ' ἐπὶ τὸ πῦρ ἐπιθέντες πάλιν ἕψομεν, καὶ ὅταν εἰς ἡμίσειαν καταντήσῃ, πάλιν διϋλίζομεν εἰς ἕτερον ἀγγεῖον μυρεψικὸν μικρόν, καὶ τὰ μὲν ξηρώδη ἐκθλίψαντες ἀποβάλλομεν. τῷ δὲ ὕδατι ἐπιβάλλομεν μέλιτος ἀττικοῦ κοτύλας δ. καὶ μίξαντες ἐπιμελῶς ἐπὶ τὸ πῦρ ἐπιθέντες, πάλιν ἕψομεν, καὶ ὅταν ἐπισταζόμενον εἰς ψυχρὸν ὕδωρ μὴ μολύνῃ, ἐπιβάλλομεν τότε ῥητίνης τερμινθίνης L γ. χαλβάνης ἀξύλου τὸ ἴσον. τακέντων δὲ τούτων, κατεροῦμεν κατὰ τῶν ὑπογεγραμμένων. ἔστι δὲ ταῦτα, κρόκου, ὑοσκυάμου χυλοῦ, μανδραγόρου χυλοῦ, πεπέρεως λευκοῦ, ὑποκυστίδος χυλοῦ ἀνὰ L α. ἔχε πάντα ταῦτα λειότατα πρῶτον χυλῷ τῆς πτέρεως ἑνωθέντα, ὥστε γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος. κατεράσαντες οὖν κατὰ τούτων, καὶ ἀνακόψαντες ἐπιμελῶς, μεταίρομεν εἰς ἀγγεῖον ὑελοῦν ἢ ἀργυροῦν, ἡ δόσις τοῦ φαρμάκου, κοχλιάριον. μάλιστα δὲ ὠφελεῖ τοῖς τὴν φωνὴν περικεκομμένοις.

Ἄλλη πανάκεια μιθριδάτειος φωνασκουμένοις πρὸ τῶν ἀγώνων καὶ μετὰ τοὺς ἀγῶνας. ποιεῖ πρὸς ἀντιάδων φλεγμονάς, κεχαλασμένας κιονίδας, ποιεῖ πρὸς οὖλα πλαδαρά, καὶ τὰς ἐν στόματι νομάς, καὶ σειομένους ὀδόντας.

ἁρμόζει καὶ πρὸς καταῤῥόους, βήττουσι χρονίως καὶ προσφάτως, ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, ἀναφορικοῖς. χρῶμαι δὲ τῷ φαρμάκῳ, ὅτε μὲν ἀκράτῳ, ἔστι δ' ὅτε λυθέντι γλυκεῖ, ἢ σκυβελίτῃ, ἢ ὕδατι θερμῷ. πρὸς μὲν γὰρ τὰς τῶν παρισθμίων φλεγμονὰς, καὶ τὰς τοιαύτας διαθέσεις, χρηστέον ἀνιεμένῳ τῷ φαρμάκῳ, πρὸς δὲ τὰς ἐν βάθει διαθέσεις, ἀκράτῳ. τὰ δὲ τῆς συνθέσεως ἔχει οὕτω. κωδύας μήκωνος ἀγρίας ἀριθμῷ ρν. ἀδιάντου πεπλυμμένου λίτρας γ. συμφύτου κεκαθαρμένου, μανδραγόρου φλοιοῦ, ῥοῦ ποντικοῦ, ῥόδων ξηρῶν, εἴδους χαλκηδονίας, γλυκυῤῥίζης ποντικῆς, βαλαυστίου ἀνὰ ℥ γ. κινναμώμου ∠ β. νάρδου κελτικῆς ∠ α S. ὕδατος ὀμβρίου ξ ιε. τὰ προειρημένα εἰς παχέα κόπτεται, καὶ βρέχεται ἐν ἀγγείῳ διπλῷ μυρεψικῷ ἐπὶ ἡμέρας γ. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἕψεται εἰς τὸ τρίτον, ἔπειτα εἰς κυρτίδα βαλόντες ἐκθλίβομεν τὸ ὑγρὸν εἰς ἕτερον ἀγγεῖον μυρεψικὸν, τὰ δὲ ἑψημένα, ἀποῤῥίπτομεν. ἐκ δὲ τοῦ ἀποθλιβέντος ὑγροῦ, βαλόντες ὅσον ἐξαρκεῖ, διαλύομεν τὰς ὑπογεγραμμένας σκευασίας, εἰσὶ δὲ αὗται. κόμμεως, τραγακάνθης λευκῆς, ἑκάστου ἀνὰ λίτραν α. σμύρνης, γλυκυῤῥίζης χυλοῦ, ὑποκιστίδος χυλοῦ ἀνὰ ℥ β. κρόκου, μαστίχης ἀνὰ ℥ α. διαλυθέντων δὲ τούτων λεαίνομεν φιλοπόνως κατὰ μικρὸν ἐπιβάλλοντες τοῦ ἐκθλιβέντος ὑγροῦ, ἔπειτα χρώμεθα πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν, οἴνῳ σκυβελίτῃ, ἢ θηραίῳ, ἢ πραμνείῳ, ἔστωσαν δὲ ξ κδ. τὸν γλυκὺν βαλόντες εἰς ἄγγος κεραμεοῦν ἕψομεν, καὶ ὅταν σχῇ μέλιτος πάχος, τούτῳ ἐπιβάλλομεν τὰ διαλυθέντα, καὶ τριβέντα τῶν φαρμάκων, καὶ πάλιν ἕψομεν μέχρι συστάσεως, εἶτα ἀνελόμενοι εἰς ἀγγεῖον ὑέλινον ἢ ἀργυροῦν, χρώμεθα καθὰ προείρηται. ἄλλη πρὸς καταῤῥόους, καὶ πάσας τὰς βηχώδεις διαθέσεις. Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐντὸς οὕτως ἔγραψεν, πρὸς καταῤῥόους, ᾧ ἐχρήσατο Κόμων ὁ φιλόσοφος, ὠφελεῖ παραχρῆμα. πυρέθρου, κόστου, ἀνὰ ∠ β. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. κόψας καὶ σήσας ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει κέλευε παραπτέσθαι τῶν μυξωτήρων, καὶ τὸ φάρμακον ἀνασπᾶν. ἄλλη. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. κνίδης σπέρματος τὸ ἴσον, κόστου, σμύρνης, κρόκου ἀνὰ τριώβολον, σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. ἄλλη ἀνώδυνος Ἀντωνίου Μούσα, πρὸς κατάῤῥουν ποιοῦσα, καὶ πρὸς τὴν τῆς φωνῆς ἀποκοπήν. ὀπίου, σμύρνης, ὑοσκυάμου σπέρματος ἀνὰ ∠ β. ἕκαστον ἔμβρεχε κωνείου ἀφεψήματι, καὶ λεάνας ἐπιμελῶς, καὶ μίξας ἀνάπλαττε καταπότια ὀρόβου τὸ μέγεθος, καὶ δίδου δύο εἰς ὕπνον ἀπερχομένοις. ἄλλη ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος ∠ η. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ϛ. κρόκου ∠ δ. ὀπίου, ἀμύλου, ἀνίσου, ἀνὰ ∠ β. μίλτου λημνίας ∠ α. ὕδατι ἀναπλάσας, ποίει καταπότια ὀροβιαῖα τῷ μεγέθει, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. ἄλλη ἔκλειγμα πρὸς βῆχας ἐσχάτους, καὶ χρονίους. οἴνου φαλερίνου ξ α. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α. ἕψε συνεχῶς κινῶν κλωσὶ πηγάνου, καὶ δίδου μύστρον, ποιεῖ καὶ στομαχικοῖς. ἄλλη Πετεινοῦ πρὸς τὰς ἐν βάθει ἑλκώσεις, καὶ διαπυήσεις. οἰνομέλιτος παλαιοῦ ξ α. ἀξουγγίου παλαιοῦ ℥ β. οἱ δὲ ℥ α. τρίβε φιλοπόνως μετὰ τοῦ οἰνομέλιτος, καὶ διαλύσας μετάβαλε εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ ἕψε ἐπ' ἀνθράκων κινῶν κλωσὶ πηγάνου, καὶ ὅταν συστραφῇ ἀπόθου εἰς ἄγγος ὑέλινον, καὶ δίδου ἐκλείχειν μύστρον καθὰ προείρηται. ἄλλη Ὠριγενείας. γλυκυῤῥίζης ποντικῆς ∠ β. κνίδης σπέρματος πεφωγμένου, λίνου σπέρματος πεφωγμένου ἀνὰ ∠ α. σμύρνης, κρόκου ἀνὰ ὀβολὸν, μέλιτος ἀττικοῦ, ὕδατος, ἑκάστου ἀνὰ κυάθους ἕξ, ἕψε γλυκυῤῥίζαν τῷ ὕδατι, ἔπειτα τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, τρίβε τὰ λοιπὰ, καὶ ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου ἐκλείχειν. ἄλλη. ἄρτου ὀπτοῦ ∠ α. ἄμμεως πεφωγμένου, στροβίλων πεφωγμένων, ἐρυσίμου πεφωγμένου, ἀνὰ ∠ α. μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε. ἄλλο κυπτάριον βηχοῦσιν. λινοσπέρματος πεφωγμένου, καὶ κεκομμένου, καὶ σεσησμένου, σταφίδος λιπαρᾶς χωρὶς τῶν γιγάρτων ἀνὰ ξ α. στροβίλων πεφωγμένων, καρύων ποντικῶν κεκαθαρμένων ἀνὰ κοτύλην α. πεπέρεως λευκοῦ ℥ β. σμύρνης, κρόκου ἀνὰ ℥ α. μέλιτος ἀττικοῦ λίτρας δ. κόπτε ὡς χρὴ, καὶ λεάνας ἀπόθου. τὸ δὲ λινόσπερμα ἕψε μετὰ μέλιτος, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλλε τοῖς λοιποῖς, καὶ μίξας ἀνακόπτε. δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. ἄλλο, ποιεῖ καὶ ταῖς περὶ τὸν θώρακα διαθέσεσιν. ἀλεύρου ἐρεγμίνου λεπτοτάτου πεφωγμένου, κοτύλην α. ἰλλυρίδος κεκομμένης ℥ γ. στροβίλων πεφωγμένων ℥ β. γλήχωνος ξηρᾶς κεκομμένης ∠ α S. κνίδης σπέρματος ∠ α. πεπέρεως ℥ S. μέλιτος χρηστοῦ ξ β. ἕψε τὸ ἄλευρον μετὰ τοῦ μέλιτος ἕως συστραφῇ. ἔχε δὲ καὶ λίνου σπέρματος κεκομμένου, καὶ πεφωγμένου, καὶ σεσησμένου κοτύλην α. καὶ ἐπίβαλλε. ἄλλο πρὸς βῆχα καὶ ἀναγωγὴν πτυέλματος πάνυ καλῶς ἐκκαθαῖρον. ὑσσώπου, γλήχωνος ἀνὰ ℥ β. ἴρεως, νάπυος σπέρματος, καρδαμώμου ἀνὰ ℥ α. ἀνίσου, πεπέρεως, ἀνὰ ℥ α. κόψας, σήσας, ἀναλάμβανε μέλιτι ἀπέφθῳ, ἡ δόσις κοχλιάριον καλοῦ. εἰ δὲ χειμὼν εἴη καὶ ἀπύρετος ὁ λαμβάνων, πεπέρεως ℥ β. καὶ ἀντὶ ἀνίσου μάραθρον ἢ κύμινον, καὶ ἀντὶ καρδαμώμου, σίνηπι διπλοῦν. καταπότιον βηχικὸν πρὸς τὰς προσφάτους διαθέσεις, πανακεία φάρμακον ἀνώδυνον, καὶ ὑπνοποιὸν, ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς. στύρακος ∠ η. ὀπίου, σμύρνης ἀνὰ ∠ δ. γλυκεῖ διαλύσας ἀνάπλαττε καταπότια, καὶ δίδου ὀρόβου μέγεθος εἰς ὕπνον ἀπερχομένοις. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἴσα ἔχει. ἄλλο Πλάτωνος ἐπιγραφόμενον, ὠφελεῖ παραχρῆμα. στύρακος, σμύρνης, ὀπίου, χαλβάνης, ἑκάστου ἴσον, γλυκεῖ διαλύσας ποίει καταπότια.

ἄλλο Βάσσου ἐπιγραφόμενον φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ὠφελεῖ παραχρῆμα, ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, ἀναφορικοῖς ἐμπυϊκοῖς. χαλβάνης, στύρακος, ἴρεως ἰλλυρικῆς, πίτυος φλοιοῦ ἀνὰ ∠ β. ἐλατηρίου, ὀπίου, ἀνὰ ∠ α. ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, καὶ μελικράτου κυάθους γ. ἡ διὰ πρασίου Πλάτωνος. σμύρνης, στύρακος, ὀπίου, πρασίου χυλοῦ, χαλβάνης, κρόκου ἴσα, σκεύαζε καὶ χρῶ, μέλιτι ἀπέφθῳ ἀναλάμβανε. καταπότιον ἀνώδυνον φάρμακον ἐπιτετευγμένον, πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις, ποιεῖ πρὸς κατάῤῥουν κεφαλαλγικοῖς, δυσπνοϊκοῖς, περιπνευμονικοῖς. πρὸς τὰς περὶ κύστιν καὶ μήτραν διαθέσεις ἐπιγράφεται, ἐπιτετευγμένη πανάκεια, παρὰ δὲ τισιν ὁ στίχος. σμύρνης, πεπέρεως, ὀπίου, στύρακος, κασσίας, χαλβάνης ἴσα, γλυκεῖ ἀναλάμβανε, καὶ ποίει καταπότια, καὶ χρῶ. ἄλλο φάρμακον σφόδρα καλὸν, ἐπιγράφεται ἁρμονία, ποιεῖ πρὸς καταῤῥόους, καὶ τοὺς ἀνυποβλήτους ἐπισταγμούς. στύρακος, κασσίας, πεπέρεως, καρδαμώμου, ἀνὰ ∠ γ. ὀπίου, σμύρνης, ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος ἀνὰ ∠ δ. ἀναλάμβανε γλυκεῖ, καὶ ποίει καταπότια, καὶ δίδου ἐρεβίνθου μέγεθος εἰς ὕπνον. ἄλλο. κρόκου, θείου ἀπύρου, σμύρνης, ὀπίου, ἀνὰ ∠ δ. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, καρδαμώμου, πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ ∠ η.

ἀνὰ ∠ η. μέλιτος ἑφθοῦ 𐅻 ε. ἢ ὅσον ἐξαρκεῖ. ἡ χρῆσις δεδήλωται ὡς προγέγραπται εἰς ὕπνον ἀπερχομένοις.

ἡ Προξένου πρὸς βῆχας χρονίους, καὶ τὰς ἄγαν κεχρονισμένας διαθέσεις καθύγρους, ἡ σύμφωνος λεγομένη. ἔστι δὲ καὶ ληξοπύρετος ἀγαθὴ, ᾗ ἐχρήσατο Ἀντώνιος Μοῦσα. πεπέρεως λευκοῦ, ὀπίου, καρδαμώμου, ἀνὰ ∠ η. κρόκου, θείου ἀπύρου, σμύρνης, ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, ἀνὰ ∠ δ. μέλιτος ἀπέφθου 𐅻 ϛ. ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, μεθ᾽ ὑδρομέλιτος κυ. γ.

Βηχικαὶ αἱ ὑπὸ Ἀνδρομάχου γραφεῖσαι ἐν τῇ τῶν ἐντὸς δυνάμεων βίβλῳ.

Γράψας ὁ Ἀνδρόμαχος βηχικὰς πολλὰς, ἐφεξῆς ἔγραψεν ἁπάσας καρώσεις, καὶ διὰ τοῦτο καλουμένας ὑπνοποιούς. παχύνειν δὲ αὗται τὰ λεπτὰ ῥεύματα πεφύκασιν, ξηραίνουσαί τε καὶ ψύχουσαι, καὶ διὰ τοῦτο τινὲς μὲν οὐ μόνον ὄπιον, ἀλλὰ καὶ μανδραγόρας χυλὸν, ἢ τῆς ῥίζης τὸν φλοιὸν, ἢ ὑοσκυάμου σπέρμα, τινὲς δὲ καὶ δύο καὶ τρία, καὶ πάντα ἔχουσι τὰ τοιαῦτα, καθάπερ ἄλλαι στύρακα, καὶ κρόκον. εὐλόγως δὲ τούτοις ἔμιξαν ἄλλα, τὰ μὲν θερμαίνοντα, τὰ δὲ μετὰ βραχείας στύψεως ἀρωματίζοντά τε καὶ ξηραίνοντα. καί τινα σπέρματα συνήθη, καθάπερ ἀνίσου, καὶ μαράθρου, καὶ σελίνου, καὶ δαύκου, καὶ σεσέλεως, ἀμβλύνοντά τε τὰς φαρμάκων ἀηδίας τε καὶ δυνάμεις, ἐπὶ οὖρα τε προτρέποντα. τινὰ δὲ καὶ τραχύτητας ἐκλεαίνοντα, καθάπερ τὴν τραγάκανθαν, καὶ τὴν γλυκύρριζαν, καὶ τοὺς γλυκεῖς οἴνους. ὅσαι δὲ αὐτῶν ἧττον κατέχουσι τῶν καρωτικῶν φαρμάκων, ταύτας καὶ τοῖς φθισικευομένοις δίδωσιν. Βηχικὴ ἡ διὰ δύο πεπέρεων. κινναμώμου ∠ α. ὀποῦ μήκωνος ∠ α. σμύρνης τριώβολον, πεπέρεως μέλανος τριώβολον, κασσίας τριώβολον, πεπέρεως λευκοῦ τριώβολον, χαλβάνης τριώβολον, κρόκου τὸ ἥμισυ, τροχίσκους ποίει, δίδου σὺν μέλιτι ἢ γλυκεῖ. ἄλλη πρὸς βῆχας ἐξόχως ποιοῦσα, ἡ αὐτὴ καὶ ληξοπύρετος. ὑοσκυάμου σπέρματος 𐅻 S. εἰς τὸ ἀντίγραφον 𐅻 α. καρδαμώμου ∠ α. ὀποῦ μήκωνος 𐅻 α. σμύρνης, θείου ἀπύρου, κρόκου, ἀνὰ 𐅻 S. πεπέρεως λευκοῦ ὡς ἥρας 𐅻 α S. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἱκανόν.

ἄλλη πρὸς βῆχα ξηράν. στύρακος μέρος ἓν, μηκωνείου ἴσον, κρόκου μέρος S. ὁμοῦ συγκόψας δίδου καταπότια.

Βηχικὴ ᾗ χρῶμαι ἡ τοῦ ἱερέως καλή. ὀποῦ μήκωνος ∠ ι. θείδακος σπέρματος ∠ κ. κασσίας ∠ ιη. οἱ δὲ ∠ ιϛ. πηγάνου ἡμέρου ξηροῦ ∠ ιδ. κρόκου ∠ ζ. οἱ δὲ 𐅻 α. μέλιτι ἀναλάμβανε, δίδοτε πρὸς δύναμιν ἡλίκον αἰγυπτίας κυάμου μέγεθος, πυρέσσουσιν ἐν ὕδατι, ἀπυρέτοις ἐν οἴνῳ εἰς νύκτα. καταπότιον βηχικὸν ᾧ χρῶμαι.

στύρακος, σμύρνης, ὀπίου, ἀνὰ ∠ δ. ὀποβαλσάμου, κρόκου, ἀνὰ ∠ β. ὁμοῦ λεάνας ἀναλάμβανε, καὶ χρῶ.

πρὸς βῆχα ξηράν. γλυκείας χυλοῦ ∠ β. στύρακος ∠ α. ὀπίου, κρόκου, σμύρνης τριώβολον, ἀναλάμβανε γλυκεῖ, ἢ ὕδατι ἡλίκον κυάμου ἑλληνικοῦ μέγεθος, καὶ χρῶ. φθισικοῖς πότιμα ᾧ χρῶμαι, τὸ παρὰ Ῥιπάλου ἐν πολλοῖς χρήσιμον, μιμοδώρειος ἀμβροσία, καὶ πρὸς περιοδικοὺς πυρετούς. νάρδου, κρόκου, σμύρνης, κόστου, κασσίας, κινναμώμου, σχοίνου, πεπέρεως μέλανος, καὶ λευκοῦ, κασσίας, χαλβάνης τερμινθίνης, στύρακος, ὀποῦ μήκωνος, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἀνὰ ∠ α. τραγακάνθης ∠ ϛ. μέλιτος τὸ ἱκανὸν, οἴνου φαλερίνου κοτύλην α. τὴν τραγάκανθαν οἴνῳ τῷ αὐτάρκει βρέξον, καὶ τὸ λοιπὸν μῖξον τῷ μέλιτι. ἡ δόσις πυρέσσουσι μετὰ μὲν ὑδρομέλιτος ∠ α S. ἀπυρέτοις δὲ καὶ μέλιτος 𐅻 S. καὶ ὄξους κοχλιάριον α. καὶ οἴνου φαλερίνου κυάθους β.

Ἀπολλωνίου ποιοῦσα πρὸς πολλὰ, μάλιστα δὲ πρὸς βῆχας ἐξόχως.

Καρδαμώμου ∠ η. σμύρνης ∠ ιβ. ὑοσκυάμου ∠ ιβ. ὀπίου ∠ ι. οἱ δὲ ∠ ιβ. πετροσελίνου σπέρματος ∠ ιβ. κρόκου ∠ ιε. μανδραγόρου μήλων ∠ ι. ζιγγιβέρεως ∠ η. θείου ἀπύρου ∠ ϛ. ἄρου ∠ ϛ. λιβανωτοῦ ∠ ϛ. κόστου ∠ ϛ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ϛ. μέλιτος ἀττικοῦ. ἄλλη πρὸς τὰς ἐντὸς ἀποστάσεις ἀνακαθαίρουσα καλῶς.

Σαγαπηνοῦ ∠ β. σμύρνης ∠ β. καρδαμώμου ∠ δ. ἐν ἄλλῳ ∠ α. κασσίας ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ τριώβολον, ὀπίου ∠ β. σὺν ὕδατι ἀνάπλασσε τροχίσκους, ἀνὰ ὀβολῶν δυοῖν, ἡ δόσις σὺν ὕδατι.

Ἰσόθεος βηχικὴ, καὶ πρὸς φθίσεις, καὶ πάντα τὰ ἐντὸς, καὶ πρὸς περιοδικά.

Νάρδου ∠ β. σμύρνης ∠ α. κρόκου ∠ α S. κόστου ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. χαλβάνης ∠ α. ὀποβαλσάμου τρυγὸς ∠ β. κινναμώμου ∠ β. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ β. κασσίας ∠ β. δαύκου σπέρματος ∠ α S. ὀπίου ∠ β. ἀμώμου ∠ α S. κασσίας μελαίνης ∠ α S. μέλι ἑφθόν. ποιεῖ πρὸς πόνους στομάχου, ἥπατος, πνεύμονος, ὀφθαλμῶν, αἵματος ἀναγωγὰς, ἀποστάσεις, δυσεντερικοῖς, ἐλεώδεσιν, νεφριτικοῖς, ἰσχιαδικοῖς, δυσπνοϊκοῖς, ἰσχουροῦσιν, πλευρῶν πόνοις, ὑποχονδρίων, ῥοῦν γυναικεῖον, πληγάς. θαυμαστὴ γὰρ ἡ ἀντίδοσις πρὸς θανάσιμα, καὶ μετὰ τροφὴν, καὶ πρὸ τροφῆς, καὶ πρὸς πᾶσαν αἱμορραγίαν σὺν ψυχρῷ καὶ πρὸς ἐχιοδήκτους, καὶ φαλαγγιοπλήκτους, ἐν οἴνου κυάθοις τρισὶ τεταρταϊκοῖς. πρὸ τῆς ὥρας δίδου ὀβολοὺς δύο σὺν οἴνου κυάθοις τρισὶ προλουσαμένοις.

Πότιμα πρὸς βῆχας, καὶ δύσπνοιαν, καὶ ἄλλα πολλὰ Ἀντιπάτρου ᾧ χρῶμαι.

στύρακος ∠ ϛ. τερμινθίνης ∠ δ. ὀποπάνακος ∠ β. χαλβάνης ∠ β. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ β. σμύρνης ∠ β. ὑοσκυάμου σπέρματος λευκοῦ τετρώβολον, ἀφρονίτρου τετρώβολον, πεπέρεως λευκοῦ τετρώβολον, ὀπίου ὀβολοὺς ε. δίδου ἡλίκον αἰγύπτιος κύαμος εἰς κοίτην, καὶ τινὲς τοῦ ὀπίου ∠ α. οἱ δὲ τριώβολον. ἐκλεικτικὴ βηχική.

πυρήνων στροβίλων ∠ ιβ. λινοσπέρματος πεφωγμένου ∠ η. τραγακάνθης ∠ ιβ. φοινίκων σαρκὸς ∠ η. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ ιβ. ἀμυγδάλων γλυκέων ∠ ιϛ. μέλι ἑφθὸν δίδου δακτύλῳ ἐκλείχειν, δὶς τῆς ἡμέρας πρωῒ καὶ δείλης, ἐπί τινων τὴν τραγάκανθαν ὕδατι ὀμβρίῳ διαλύσας, ἕψε σὺν τῷ μέλιτι πρώτην.

καταπότιον βηχικὸν ὡς Κεῖος ὁ Ἀπελεύθερος. σμύρνα, πέπερι λευκὸν, χαλβάνη, καστόριον, στύραξ, κρόκος, ὄπιον ἑκάστου ἴσον, τοῦ στύρακος τὸ ἥμισυ, δίδου εἰς νύκτα καταπότια β. Βηχικὴ Σκριβωνίου.

σελίνου σπέρματος ∠ β. σχοίνου ἄνθους, νάρδου κελτικῆς, στύρακος, κρόκου, ἀνὰ ∠ α. βαλαυστίου τριώβολον, ὀποῦ μήκωνος ∠ δ. μέλιτος τὸ ἱκανὸν, δίδου κυάμου μέγεθος, ἀπυρέτοις δι᾽ ὑδρομέλιτος, πυρέσσουσι δι᾽ ὕδατος.

Βηχικὴ Ἀσκληπιάδου. ῥοῦ ποντικοῦ, κρόκου κιλικίου, ὀποῦ μήκωνος, ναρδοστάχυος, λιβανωτοῦ, σμύρνης, ἀνὰ ∠ α. νάρδου κελτικῆς ῥίζης 𐅻 β. στύρακος 𐅻 ϛ. δίδοτε ∠ α. σὺν οἰνομέλιτι.

Θεσσαλιανὴ Ἀπολλωνίου πρὸς τὰς ἐν τοῖς ἀρτηρίαις ἀρρωστίας. σελίνου σπέρματος ∠ γ. μηκωνείου ∠ γ. μελανθίου ∠ γ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ ζ. κασσίας ∠ β. δαύκου σπέρματος ∠ ζ. σινωπίδος ∠ ζ. ἀναλάμβανε μέλιτι ἀττικῷ ἑφθῷ, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ μέγεθος ἐν ὕδατι. καταπότιον ξηραντικὸν, πρὸς τοὺς ῥευματιζομένους τὸν θώρακα, καὶ πρὸς μύλης πόνον, καὶ περιοδεύζοντα, καὶ σκορπιοδήκτους. ὀποῦ μήκωνος, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἑκάστου ἴσον, ἀνάπλασσε μετὰ γλυκέος ἢ μέλιτος ἡλίκον κύαμος ὁ ἑλληνικὸς, δίδου εἰς νύκτα, ὕπνον ποιοῦν ὠφελεῖ.

Ἀντίπυρος ἡ Παμφίλου μυγματοπώλου, καλή.

Ὑοσκυάμου σπέρματος ℥ α. καρδαμώμου ἐξεντερισμένου ℥ α. ὀποῦ μήκωνος ℥ α. θείου ἀπύρου ℥ S. κρόκου ℥ S. σμύρνης ℥ S. εὐφορβίου ∠ β. κόστου ∠ γ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ γ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ δ S. μέλιτος τὸ ἱκανὸν, χρῶ.

Βηχικὸν ἀποτετευγμένον, καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ, καὶ πρὸς βῆχα ὑγρὰν καταπότιον.

Σχιστῆς ∠ ς. ὀπίου ∠ δ. χαλβάνης ∠ ς. στύρακος ∠ δ. ἔστιν ἡλίκον ἀράκιον εἰς κοίτην.

Ἀντίπυρος Δαρείου, ταύτῃ καὶ αὐτὸς δὲ τῷ ἐχρήσατο πρὸς πάντα, καὶ παρίσθμια, καὶ βῆχας, καὶ συνάγχας.

Κρόκου ℥ α. πεπέρεως ℥ ε. σμύρνης ℥ α. μηκωνείου ℥ α. λιβανωτοῦ ἴσον, ὑοσκυάμου σπέρματος ἴσον, καρδαμώμου ἴσον, κόστου ∠ δ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ γ. ἀριστολοχίας ∠ β. μέλιτι ἀττικῷ.

Πρὸς πᾶσαν βῆχα πεπειραμένον. ἀνίσου ∠ α. κόστου τριώβολον, σμύρνης ∠ α. κασσίας, χαλβάνης, πεπέρεως λευκοῦ, ὑοσκυάμου σπέρματος, ὀπίου, γλυκείας χυλοῦ, ἀνὰ ∠ α. γλυκεῖ ἀναλάμβανε, ποιῶν καταπότια ἡλίκα ὀρεβίνθιον εἰς νύκτα δίδου. καταπότιον πεπτικὸν, ἐκ τῶν Πριγγένους πρὸς βῆχα καὶ κατάῤῥουν.

Στύρακος ὀβολοὺς δύο, πεπέρεως κόκκοι κ. σμύρνης ∠ β S. ὑοσκυάμου σπέρματος τετρώβολον, εὐφορβίου ∠ β. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ β. ὀποπάνακος ∠ β. κρόκου τριώβολον, ὀπίου τριώβολον, τερμινθίνης ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ τριώβολον, χαλβάνης ∠ β. λειάνας ἀναλάμβανε τῇ χαλβάνῃ, καὶ τῇ ῥητίνῃ, καὶ τῷ ὀπίῳ, καὶ τῷ στύρακι, δίδοται πρὸς δύναμιν. Βηχικὴ Ἀπολλωνίου, καλή. μαλαβάθρου φύλλων ∠ η. κρόκου ∠ ς. ὀποβαλσάμου ∠ α. ναρδοστάχυος ∠ α. ῥόδων ξηρῶν, σχοίνου ἄνθους, ἀνὰ ∠ α. κόστου, κασσίας, στύρακος, σμύρνης, μήου, ἀνὰ ∠ γ. σταφίδος καθαρᾶς ∠ ις. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ ς. μέλιτος τὸ ἀρκοῦν. τὴν σταφίδα ἐν κρητικῷ βρέχε γλυκεῖ νύκτα καὶ ἡμέραν, εἶτα τὰ ξηρὰ συμμίξας λέαινε, καὶ τὸ μέλι μίσγε, καὶ ἀποθέμενος χρῶ.

Βηχικὸν πόσιμα ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου, καὶ πρὸς ῥοῦς γυναικείους.

Ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ γ. σμύρνης ∠ γ. κρόκου, μανδραγόρας φλοιοῦ, λιβανωτοῦ, ἀνὰ ∠ γ. πεπέρεως λευκοῦ καὶ μέλανος, ἀνὰ ∠ δ. ἄγνου ∠ γ. ὀπίου ∠ γ. μέλιτος, καὶ οἴνου χίου τὸ ἀρκοῦν, ἡ δόσις κυάμου τὸ μέγεθος.

Πρὸς βῆχα, καὶ ἀρχομένας φθίσεις, καὶ αἱμοπτυϊκοὺς, καὶ ῥευματισμούς. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ. μανδραγόρας μελαίνης ῥίζης ∠ δ. ῥοῦ ∠ γ. κοραλλίου ∠ γ. ὀπίου ∠ γ. λυκίου ∠ β. βαλαυστίου ∠ γ. λιβανωτοῦ ∠ ε. τραγακάνθης ∠ β. κρόκου ∠ γ. ὕδατι ἀναλάμβανε τριωβολιαίαν, δίδου αἱμοπτυϊκοῖς, καὶ ἐν ὀξυκράτῳ τοῖς λοιποῖς ἐν ὕδατι. πόσιμα Παρακλητίου ἀβασκάνθου πρὸς φθισικευομένους, ᾧ χρῶμαι κατακόρως, ἀνεπιτήδειον δὲ ἐστι πρὸς αἵματος ἀναγωγήν. ἀριστολοχίας δακτυλίτιδος ∠ κ. θείου ἀπύρου ∠ κ. μανδραγόρου φλοιοῦ ∠ κ. λιβανωτοῦ ∠ μ. γεντιανῆς ∠ δ. σεσέλεως ∠ λ. ὀπίου ∠ μ. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος ∠ μ. σμύρνης ∠ μ. κρόκου ∠ η. πεπέρεως λευκοῦ κόκκοι ρ. εὐφορβίου ∠ ι. δαφνίδων ∠ ζ S. κόστου ∠ ζ S. καρδαμώμου ∠ ζ. κόψας ἐν οἴνῳ εὐφόρβιον, καὶ σμύρναν, καὶ ὄπιον οἰνομέλιτι, καὶ τὸν ὑοσκύαμον, καὶ τὰ λοιπὰ κόψας ἰδίᾳ, εἰς τὸ αὐτὸ μίξον, καὶ μέλιτι ἀφεψημένῳ, χρῶ μὴ προσφάτῳ τῷ φαρμάκῳ. καλῶς προσέθηκεν Ἀνδρόμαχος περὶ τούτου τοῦ φαρμάκου, τὸ πρὸς τὰς αἵματος ἀναγωγὰς ἀνεπιτήδειον ὑπάρχειν αὐτὸ, διά τε τὸ θεῖον ἄπυρον, καὶ τὸ εὐφόρβιον. μέρος δέ τι καὶ διὰ τὰς δαφνίδας. καταπότιον βηχικὸν εὐθὺς ὠφελοῦν. ἴρεως τριώβολον, κρόκου κιλικίου ὀβολὸν α S. σμύρνης ὀβολοὺς β. κινναμώμου τετρώβολον, κασσίας τετρώβολον, ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος ὀβολοὺς β. μήκωνος μέλανος τοῦ σπέρματος ὀβολοὺς β. κωνείου σπέρματος ὀβολοὺς β. ἀναλάμβανε τροχίσκους μετὰ γλυκέος, ἀνὰ ὀβολὸν ἢ ἡμιόβολον, καὶ δίδου ἐν κοτύλης γλυκέος τετάρτῳ.

Πρὸς πᾶσαν βῆχα, καὶ ῥευματισμὸν, καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀρτηρίαις ἀρρωστήματα ὡς Ἀπολλώνιος.

Σαγαπηνοῦ, γεντιανῆς, σμύρνης, ὀποπάνακος, πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ ∠ β. δαφνίδων καθαρῶν ∠ δ. λεῖα ἀναλάμβανε ὕδατι, ἡλίκα κύαμος ἑλληνικὸς, δίδου ὀλίγῳ πλέον ἰσχιαδικοῖς, ἐν οἴνου κεκραμένου κυάθοις τρισίν.

Πρὸς φθισικοὺς, ᾧ προσηκολούθησε παρὰ Φλαβιανοῦ Κρητός. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ η. σμύρνης ∠ η. κασσίας ∠ ς. λιβανωτοῦ ∠ η. ῥοῦ χυλοῦ ∠ θ. σαγαπηνοῦ ∠ ς. ὀποῦ μήκωνος ∠ η. ἀνίσου ∠ θ. σελίνου σπέρματος ∠ η. πρασίου ∠ α. μανδραγόρου φλοιοῦ ∠ ι. πεπέρεως μακροῦ ∠ η. καὶ λευκοῦ ∠ ε S. περιστερεῶνος ὑπτίου ∠ α. μέλι ἑφθόν.

καταπότιον † λευκὸν ὡς Πρύτανις, καὶ Ἀπόλλων. σμύρνης, ὑοσκυάμου σπέρματος λευκοῦ, ὀπίου, στύρακος, ἴσον ἑκάστου ἀνάπλασσε ἡλίκα ἂν καταπίνειν δύνωνται τινὲς, ἀναλάμβανε ἢ σταφίδι, ἢ γλυκεῖ, ἢ φοίνικι.

† Βηχικὸν

καταπότιον βηχικὸν, ἐκ τοῦ Πριγγένους. ὑοσκυάμου σπέρματος, κασσίας, σμύρνης, στύρακος, ὀπίου, ἑκάστου ἴσον ἡλίκον ὀρεγμὸν, δίδου σὺν γλυκεῖ ἢ μελικράτῳ. καταπότια πρὸς ὑγρὰν βῆχα ἐκ τῶν Πριγγένους.

Στύρακος, χαλβάνης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, κασσίας, ὀπίου, ἴσον ἑκάστου, ἀνάπλασσε ὀροβιαῖα, δίδου δύο.

Περὶ αἵματος ἀναγωγῆς.

Τῆς ἀναγωγῆς τοῦ αἵματος ὁ πρῶτος μὲν κίνδυνος ἐστὶ, κατ' αὐτὴν τὴν ἄμετρον κένωσιν. ἡ δὲ μετὰ τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ θεραπεία, ἡ μὲν κατὰ ἀναστόμωσιν ἀγγείου γενομένης ἐκ τοῦ κλεισθῆναι τὸ ἀνευρυσμένον. τῆς δὲ κατὰ ῥῆξιν ἐκ τοῦ κολληθῆναι, καθάπερ γε καὶ ἡ κατὰ διάβρωσιν ἐξ ἀναθρέψεως τῶν διαβρωθέντων. σφίγγεται μὲν οὖν τὸ ἀνεστομωμένον ὑπὸ τῶν στυφόντων. κολλᾶται δὲ τὸ ἐῤῥωγὸς ὑπό τε τούτων αὐτῶν, ὅσα τε μιγνυμένων αὐτοῖς συντίθεται τῶν ξηραινόντων χωρὶς δήξεως, καὶ τῶν κολλῶδες ἐχόντων, καθάπερ ἥ τε λημνία σφραγὶς, καὶ σάμιος ἀστὴρ, ἀνατρέφεται δὲ τὰ διαβρωθέντα ὑπὸ τῶν εὐχύλων τροφῶν, καὶ τῶν σαρκωτικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων,

ὧν ἡ

ὧν ἡ δύναμις εἴρηται κατὰ τὸ δεύτερον γράμμα τῆς πραγματείας τῆσδε. κατὰ πρῶτον μὲν οὖν λόγον ἐκ τούτων συντίθεται τὰ πρὸς τὴν θεραπείαν τῆς ἀναγωγῆς τοῦ αἵματος ἁρμόζοντα φάρμακα. κατὰ δεύτερον δὲ ἤδη τῶν ἐκ πνεύμονος, ἢ θώρακος, ἢ ἀρτηρίας, ἢ λάρυγγος ἀναγομένων, ἐπιμιγνυμένων τοῖς εἰρημένοις ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν θερμῶν τε καὶ λεπτομερῶν, ἅπερ ἐναντιώτατα ταῖς εἰρημέναις τρισὶ διαθέσεσιν ἐστὶν, ἀναστομοῦσι, ῥήξει, διαβρώσει. τίνος οὖν ἕνεκα μίγνυται, τῆς ἀναδόσεως αὐτῶν δηλονότι. τὰ γὰρ στύφοντα καὶ γλίσχρα, τὰς ἑαυτῶν ὁδοὺς ἀποκλείοντα, δεῖται δυνάμεως τῆς παρασκευαζούσης αὐτοῖς τὰς ὁδούς. ὅταν δ᾽ ἢ ἐκ τῶν κατὰ τὸν στόμαχον, ἢ τὴν κοιλίαν τόπων, ἢ τινὸς τῶν ἐντέρων ἡ ἀναγωγὴ γίνηται, τῆς τῶν τοιούτων μίξεως φαρμάκων οὐ γίνεται χρεία. τούτοις δ᾽ αὖ πάλιν ἐναντιώτατον ἐστὶ γένος φαρμάκων, τῶν εἰς τοσοῦτον ψυχόντων, ὡς ναρκοῦν τὴν διάθεσιν, καὶ αὐτὰ δὲ μίγνυται, τοῖς πρὸς αἱμοπτυϊκοῖς ἁρμόττουσιν, ὕπνον τε καρώδη φέροντα, χρησιμώτατα γενόμενα τοῖς ὑπὸ βηχὸς συναραττομένοις, ἱστάντα τῇ ψύξει τὸ φερόμενον ἤδη τὸ πεπονθὸς ἀγγεῖον αἷμα. οὗτοι μὲν οἱ σκοποὶ τῆς συνθέσεως, ἡ δὲ εὐπορία τῆς ὕλης, τῶν ἤδη πεῖραν ἱκανὴν δεδωκότων φαρμάκων, τοῖς ἐμπροσθεν ἡμῶν περὶ τὸ φαρμακευτικὸν μέρος τῆς τέχνης ἀσχολήσασιν, ἐφεξῆς εἰρήσεται.

Τὰ ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου γεγραμμένα φάρμακα πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν, πρῶτον ἐν αὐτοῖς ἔγραψε φάρμακον ὡδί πως.

Πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν, ὡς ἐγὼ κέχρημαι. ἀκακίας ∠ δ΄. ῥόδων ξηρῶν ∠ η΄. βαλαυστίου ∠ η΄. κόμμεως ∠ β΄. τραγακάνθης ∠ α΄. μεθ᾽ ὕδατος τροχίσκους ποίει, ἀνὰ ∠ α΄. δίδου ἐν ὀμβρίῳ ὕδατι. Ἄλλο Ἀπολλωνίου. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ η΄. ὀπίου ∠ δ΄. λιβάνου ∠ η΄. γῆς σαμίας ∠ δ΄. ἀμύλου ∠ β΄. μίλτου λημνίας ∠ β΄. εἰ δὲ μὴ σινωπικῆς ∠ γ΄. κοραλλίου ∠ δ΄. κόστου ∠ δ΄. βαλαυστίου ἄνθους τριώβολον. οἱ δὲ ∠ β΄. πολυγόνου χυλῷ ἀναλάμβανε τροχίσκους τριωβολιαίους, δίδου μετὰ ψυχροῦ ὕδατος. τινὲς καὶ κωνείου σπέρματος ∠ β΄. προσβάλλουσιν. Ἄλλο ᾧ χρῶμαι. κυτίνων ∠ ϛ΄. ἀκάνθης αἰγυπτίας ∠ ϛ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ΄. ὑποκυστίδος ∠ ϛ΄. βαλαυστίου ∠ ϛ΄. ἀκακίας ∠ ϛ΄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ δ΄. σμύρνης ∠ β΄. ἀναλάμβανε μύρτων ἀφεψήματι, ἀνὰ ∠ α΄. πότιζε δὲ αὐτῷ ἀφεψήματι. Ἄλλη αἱμόστασις. κρόκου κιλικίου, σμύρνης, ἴρεως, νάρδου ἰνδικῆς, λιβάνου, ἀκακίας, ἀνὰ ℥ α΄. ὀποῦ μήκωνος, κόστου, πεπέρεως ἀνὰ ℥ S. ῥόδων ξηρῶν ℥ δ΄. μέλι. ἡ δόσις κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος. Ἄλλη ἀρτηριακὴ πρὸς τὰ ἐντὸς ῥεύματα, καὶ παρισθμίων, καὶ σταφυλῆς, καὶ ἀρτηρίαν ἡλκωμένην ἀναγαργαριζομένη, καὶ αἵματος ῥύσιν ἐν ὕδατι σφοδρῶν, τοῖς δὲ πλείοσιν σὺν ὀξυκράτῳ καρύου ποντικοῦ μέγεθος. ἁρμόζει δὲ πρὸς τοὺς αἷμα ἐμοῦντας, καὶ γυναικείους ῥοῦς, καὶ πινομένη, καὶ προστιθεμένη.

σμύρνης ℥ α΄. νάρδου ἰνδικῆς ℥ α΄. κινναμώμου ℥ α΄. λιβάνου ℥ α΄. κρόκου ℥ S. πεπέρεως ∠ δ΄. ἀκακίας χυλοῦ ∠ δ΄. κόστου ∠ δ΄. στύρακος ∠ δ΄. ἴρεως ἰλλυρικῆς ℥ β΄. ῥόδων ξηρῶν ℥ β΄. μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε.

Ἄλλη ἀρτηριακὴ ἐκ τῶν Γάλλου ποιοῦσα πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν, καλή. κρόκου, σμύρνης, ἴρεως, νάρδου συριακῆς, κασσίας μελαίνης, ῥοῦ ποντικοῦ, ἀνὰ ∠ α΄. στύρακος, πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ ℥ S. ῥόδων ξηρῶν ℥ ε΄. λείοις, παράχει μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἱκανὸν, δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετὰ κυ. γ΄. Ἄλλη πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ ιβ΄. βαλαυστίου, ἀκακίας, κυτίνων, ἀνὰ ∠ ιβ΄. κηκίδος ∠ ιβ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ ϛ΄. κρόκου ∠ ϛ΄. ἀνάπλαττε τροχίσκους τριωβολιαίους. Ἄλλη πρὸς αἱμοπτυϊκούς. ὀποῦ μήκωνος ὀβολοὺς β΄. ἀμύλου τριώβολον ἐν ὕδατι δίδου. Ἄλλη πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν, καὶ πᾶσαν αἱμορραγίαν δι᾽ ὕδατος πινομένη. ὀποῦ μήκωνος ∠ α΄. κινναμώμου ∠ α΄. κασσίας ∠ α΄. κόστου, πεπέρεως μακροῦ, καὶ στρογγύλου, σμύρνης, ἀνὰ τριώβολον, κρόκου ὀβολὸν, καὶ ἡμιωβόλιον, κοραλλίου ὀβολοὺς * β΄. βαλαυστίου ∠ β΄. ἀνίσου ∠ α΄. κόμμεως ∠ α΄. λεάνας ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ χρῶ. Ἄλλο πρὸς αἵματος ἀναγωγήν. μίλτου σινωπικῆς ∠ δ΄. λιβάνου ∠ η΄. ἀνίσου ∠ α΄. κωνείου σπέρματος ∠ δ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ΄. λίθου αἱματίτου ∠ δ΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ η΄. γῆς σαμίας ∠ γ΄. δι᾽ ὕδατος νῆστι δίδου τὸ φάρμακον. Ἄλλο. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ α΄. ὀπίου τριώβολον, βαλαυστίου ∠ α΄. ἀκακίας ∠ α΄. σὺν ὕδατι. Ἄλλη πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν ὡς Ἡροφίλῳ. συμφύτου ῥίζης ℥ γ΄. γῆς ἀστέρος ℥ α΄. λιβάνου ℥ β΄. βαλαυστίου ℥ α΄. ὑποκυστίδος χυλοῦ ℥ α΄. κρόκου τριώβολον, σμύρνης ∠ β΄. ὀπίου ∠ α΄. μίλτου λημνίας ℥ γ΄. καὶ τριώβολον, κόμμεως ∠ α΄. χυλῷ πολυγόνου, ἢ ἀρνογλώσσου ἀναλάμβανε. Ἄλλο πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς ἀπ᾽ Ἀγαθοῦ καθηγητοῦ. βαλαυστίου ∠ β΄. ἀκακίας ∠ β΄. τραγακάνθης ∠ δ΄. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ δ΄. ῥόδων ἄνθους ∠ δ΄. ὀπίου ∠ β΄. λιβάνου ∠ γ΄. σμύρνης ∠ β΄. ὑοσκυάμου σπέρματος τετρώβολον, ἀναλάμβανε πολυγόνου χυλῷ. Ἄλλο πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν, ὡς Ἀκάκιος. γῆς σαμίας ∠ δ΄. κοραλλίου ∠ δ΄. μίλτου σινωπικῆς ∠ β΄. βαλαυστίου τριώβολον, ὀπίου ∠ δ΄. ἀμύλου ∠ ιβ΄. λιβάνου ∠ η΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ η΄. πολυγόνου χυλῷ ἀναλάμβανε τροχίσκους τριωβολιαίους, δίδου ἐν ὀξυκράτῳ. ἐὰν ῥεῦμα ᾖ πολὺ, σὺν λεκύθῳ ᾠῶν ὀπτῶν, ἢ ἀρνογλώσσου χυλῷ. Ἄλλο πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς, καὶ δυσεντερικούς. ῥόδων ἄνθους, ὀπίου, ἀκακίας, κόμμεως, βαλαυστίου, ὑποκυστίδος, ἀνὰ ℥ γ΄. κηκίδος ℥ β΄. ἀρνογλώσσου σπέρματος καὶ χυλοῦ, ἀνὰ ℥ β΄. λυκίου ἰνδικοῦ ℥ α΄. ῥόδων χυλοῦ ℥ α΄. ἀναλάμβανε τροχίσκους, ἀνὰ ∠ α΄. τινὲς καὶ ὀμφακίου ℥ S. καὶ δίδεται δυσεντερικοῖς. Ἄλλο πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς Καστορίου, εὐτονώτερον. κωνείου σπέρματος ∠ β΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ α΄. ἀμύλου ∠ α΄. νάρδου τριώβολον, μίλτου λημνίας ὀβολοὺς γ΄. οἱ δὲ τετρώβολον, ἀνίσου τετρώβολον, οἱ δὲ τριώβολον. κρόκου ὀβολοὺς γ΄. δίδου μετὰ λεκύθου ὀπτῆς, μεθ᾽ ὕδατος γαλακτώδους κυάθων γ΄. ποιεῖ καὶ πρὸς καταῤῥοῦς. Ἄλλο πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς Μάγνου Φιλαδελφέως.

κοραλλίου ὀβολοὶ β΄. ἀστέρος σαμίου τετρώβολον, πολυγόνου χυλοῦ κυάθους ϛ΄. δίδου τὸ ὅλον πόσεις δύο.

Ἡ χρῆσις τῶν προειρημένων Ἀνδρομάχου φαρμάκων.

Ἤδη μὲν καὶ δῆλον ἐξ ὧν ἔγραψε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ τῶν αἱμοπτυϊκῶν λόγου περὶ τῆς χρήσεως τῶν προγεγραμμένων φαρμάκων, ἕνεκα δὲ σαφηνείας ἐπαναλήψομαι, καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἁπάντων γεγραμμένων ἐξ ἀκα-

κίας, καὶ ῥόδων ξηρῶν, καὶ βαλαυστίου, καὶ κόμμεως, καὶ τραγακάνθης συγκείμενον. δῆλον δ' ὅτι τὴν μὲν ἀκακίαν, καὶ τὰ ῥόδα, καὶ τὸ βαλαύστιον ἔχει στύφοντα, γλίσχρον τε καὶ κολλητικὸν, τό, τε κόμμι, καὶ τὴν τραγάκανθαν. ἐκεῖνο οὐχ οἷόν τε αὐτὸ μέχρι θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἀνενεχθῆναι ἰδίως, οὐδὲν ἔχον τι τῶν ποδηγησάντων τὰ στύφοντα, καὶ γλίσχρα. πρὸς τούτοις γὰρ ἔτι καὶ μέλιτος οὐδὲν ὅλως αὐτῷ προσέθηκεν ὁ συνθεὶς, ἀλλὰ δι' ὕδατος ὀμβρίου, συμπτικήν τινα καὶ αὐτοῦ δύναμιν ἔχοντος. ἥ τε σύνθεσις αὐτοῦ, καὶ ἡ δόσις, ὥστε πρὸς τὰς ἐκ στομάχου, καὶ γαστρὸς ἀναγωγὰς τοῦ αἵματος ἁρμόσαι, εἰ δυνατόν ἐστιν, καὶ ἐκ νήστεως ἀνενεχθῆναι ἢ διὰ ναυτίας, καὶ τοῦτο γνώσεται χρήσιμον. ἔμπαλιν δὲ τῷ προγεγραμμένῳ φαρμάκῳ, τὸ πέμπτον τῇ τάξει γεγραμμένον, καὶ τὸ ἔννατον, ἔχει σύνθεσιν, ἐπιμεμιγμένων αὐτοῖς κινναμώμου, καὶ πεπέρεως, καὶ κόστου, καὶ σμύρνης. τὰ δὲ ἄλλα πάντα μέσα πως τούτων ἐστὶν, μήτ' ἀκριβῶς στύφοντα κατὰ τὴν ὅλην σύνθεσιν, οὔτ' ἰσχυρῶς τοῖς θερμαίνουσι κεχρημένα. τὸ δὲ ὄπιον, καὶ ὑοσκύαμον, καὶ τὸ τοῦ κωνείου σπέρμα, μάλιστα μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ βηχὸς σπαραττομένοις, ἢ διὰ κατάῤῥουν, ἢ ἄλλως ἐστὶν ἐπιτήδεια. καὶ πᾶσι δὲ τοῖς ὁπωσοῦν αἱμοπτυϊκοῖς, ὥστ' ἔξεστιν αὐτὰ μιγνύναι, καὶ τοῖς ἐκ τῶν θρεπτικῶν ὀργάνων ἀνάγουσι τὸ αἷμα, καὶ τοῖς ἐκ τῶν πνευματικῶν.

Τὰ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς αὐτοῖς ὀνόμασιν.

Πρὸς αἵματος ἀναγωγήν. συμφύτου ῥίζης ∠ ς. βαλαυστίου ὁλκὰς δύο, ἢ ∠ α. ὕδατος ξ α. ἕψε εἰς τὸ τρίτον, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας ἐπίβαλλε τούτῳ ἀμύλου ὁλκὴν, ἢ ∠ α. κόμμεως θηβαϊκοῦ τὸ ἴσον, καὶ δίδου πίνειν.

Ἄλλο. σικύων ἡμέρων λίτραν α. εἰς λεπτὰ κατατέμνων, καὶ ὕδατος ποτίμου ἐπιβάλλων ξ α. ἕψε εἰς τὸ γ. καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας τούτῳ καταπάσσε γῆς σαμίας ∠ α S. καὶ δίδου πίνειν. Χαριξένους φάρμακον ἐπιτετευγμένον. πολυγόνου ῥίζης χειροπληθὲς, συμφύτου ῥίζης τὸ ἴσον, ῥοῦ ἐρυθροῦ ὀξύβαφον, ὕδατος ξ γ. ἕψε εἰς τὸ γ. καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας δίδου κύαθον, καὶ κόμμεως λεοτάτου ∠ α. Ἀῤῥαβιανοῦ τὸ λεγόμενον ποντικόν.

ἄρκου σταφυλῆς λίτρας ιϛ. ὕδατος ὀμβρίου ξ ιϛ. ἕψε εἰς τὸ τρίτον, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας ἀπόθου. Ἄλλο. μόρων ἐρυθρῶν μηδέπω πεπείρων λίτρας ις. ὕδατος ὀμβρίου ξ ιϛ. ἕψε εἰς τὸ τρίτον, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας ἀπόθου. Ἄλλο. κρανίου καρποῦ λίτρας ιϛ. ὕδατος ὀμβρίου ξ ιϛ. ποίει ὡσαύτως. Ἄλλο. φοινικοβαλάνων θηβαϊκῶν λίτρας ιϛ. ὕδατος ὀμβρίου ξ ιϛ. ἕψε εἰς τὸ τρίτον, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας ἐπίβαλλε τοῖς ἀποτεθλιμμένοις, καὶ πάντα μίξας ἕψε εἰς τὸ τρίτον, καὶ εἰς ἄγγος κεραμεοῦν ἀπόθου. ἐκ τούτου δίδου κύαθον ἕνα πρὸ τροφῆς, τὸ φάρμακον ἐστὶ σφόδρα καλὸν, καὶ παλιγγενεσίας κωλυτικόν. δεῖ μέντοι ἕκαστον ἰδίῳ σκευάζειν καιρῷ, καὶ πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν ἀποτίθεσθαι. περὶ ἄρκου σταφυλῆς. ἡ δὲ λεγομένη ἄρκου σταφυλὴ ἐν πόντῳ γίνεται, φυτόν ἐστι χθαμαλὸν, καὶ θαμνῶδες. φύλλα δὲ ἔχει ὅμοια μεμαικύλῳ, καρπὸν φέρει ἐρυθρὸν, καὶ στρογγύλον, αὐστηρὸν τῇ γεύσει, ὅπερ καλοῦσιν ἄρκου σταφυλήν. καταπότιον αἱμοπτυϊκοῖς. φλοιοῦ λιβάνου, γῆς σαμίας, ἀμύλου, ἀνὰ ∠ δ. κόψας καὶ σήσας ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου κοχλιάριον ἓν, καὶ ὕδατος ψυχροῦ κύαθον α. Ἄλλο. βαλαυστίου, γῆς σαμίας, φλοιοῦ λιβάνου, κόμμεως, ἑκάστου τὸ ἴσον, κόψας καὶ σήσας, δίδου καθὰ προείρηται. πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν Ἀμαράντου, ἐκλεικτὸν φάρμακον ἐπιτετευγμένον. οἴνου φαλερίνου ξ α. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α. βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ ἀνακόψας, καὶ θεὶς ἐπ' ἀνθράκων ἕψε, καὶ ὅταν σχῇ ἀρτηριακῆς τὸ πάχος, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἔα ψυγῆναι, καὶ τούτῳ κεκομμένα καὶ σεσησμένα, ἐπίβαλλε κόμμεως κοχλιάρια δ. βαλαυστίου, λιβάνου, γῆς σαμίας, ἀνὰ ∠ β. καὶ πάλιν ἐπιθεὶς εἰς τὸ πῦρ, καὶ θερμάνας ἀπόθου, καὶ δίδου ὁμοίως καθὰ προείρηται. ἄλλη ὠριγενείας. γλυκυσίδης χυλοῦ, συμφύτου χυλοῦ, βαλαυστίου, ἑκάστου ἀνὰ ∠ η. κρόκου, σμύρνης, γλυκυῤῥίζης χυλοῦ, ἀνὰ ∠ δ. προτρόπου, ἢ θηραίου, ἢ σκυβελίτου ξ ϛ. σκεύαζε, καὶ δίδου καθὰ προείρηται. καταπότια πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν ἀνώδυνα, ἐχρήσατο Χαριξένης. ὑποκυστίδος χυλοῦ, βαλαυστίου, ὀπίου, ἀνὰ ∠ δ. ἀναλάμβανε οἴνῳ μυρτίτῃ, καὶ ποίει καταπότια, καὶ δίδου τὸ πλῆθος τριώβολον. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει, ὀπίου ∠ β. Ἄλλο. ὑποκυστίδος χυλοῦ, ἀκακίας χυλοῦ, ῥοὸς συριακοῦ χυλοῦ, ἀνὰ ∠ δ. βαλαυστίου, ὀπίου, κόμμεως, ἀνὰ ∠ δ. οἴνου μυρτίτου τὸ αὔταρκες, ἡ χρῆσις δεδήλωται. τροχίσκος αἱμοπτυϊκοῖς, φάρμακον ἐπιτετευγμένον ἐπιγράφεται τὸ τρυφερόν. ἀμύλου, βαλαυστίου, γῆς σαμίας, ὑποκυστίδος χυλοῦ, κόμμεως, κρόκου, ὀπίου, ἀνὰ ∠ β. χυλῷ ἀρνογλώσσου δίδου, ἀνὰ ∠ α. τὸ ὑγρὸν κατάλληλον ἐστὶ τῇ διαθέσει. Ἄλλο. ἀμύλου, γῆς σαμίας, ὑποκυστίδος, ἀνὰ ∠ β. ὀπίου, κρόκου, βαλαυστίου, τραγακάνθης, ἀνὰ ∠ α. χυλοῦ ἀρνογλώσσου. τροχίσκος, ὁ διὰ ἠλέκτρου. ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, βήττουσι χρονίως, καὶ προσφάτως φθισικοῖς, ἀναφορικοῖς, ἐμπυϊκοῖς, κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς, ἐμπνευματουμένοις. ἔστι δὲ καὶ ὠτικὴ ἀγαθή. ψυλλίου καθαροῦ ∠ με. ἴρεως ἰλλυρικῆς, μαστίχης, ἠλέκτρου ῥινήματος, κρόκου, ἀνὰ ∠ λ. ὀπίου ∠ ιε. τὸ ψύλλιον βαλὼν εἰς θερμὸν ὕδωρ ἔα βρέχεσθαι, καὶ ὅταν γλίσχρον, καὶ κολλῶδες γένηται τὸ ὕδωρ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρόν. ἐκ τούτου σκευάσας τὸ φάρμακον, ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου τριώβολον εἰς ὕπνον ἀπερχομένοις. ἔστω δὲ τοῦ ὕδατος ξ γ. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἐμβρέχεται τὸ ψύλλιον ἐπὶ ἡμέρας γ. εἶθ' ἕψεται ἕως ἀναβράσῃ τρὶς, εἶτα αἴρεται ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐᾶται ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ τότε τὸ ὑγρὸν χωρίζεται πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν. Ὁ τοῦ Νεαπολίτου τροχίσκος, ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, ἐμπυϊκοῖς, φθισικοῖς, ῥευματικαῖς διαθέσεσιν.

ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, μανδραγόρου χυλοῦ, ἀνὰ ∠ ε. λιβάνου ἄῤῥενος, ὀπίου στακτοῦ, στύρακος, πιτύας νεβροῦ, ἀνὰ ∠ ι. μαστίχης ∠ κ. ἠλέκτρου ῥινήματος, ἴρεως ἰλλυρικῆς, κρόκου, ἀνὰ ∠ λ. ψυλλίου ∠ με. ὕδατος ξ γ. σκεύαζε, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. ὁ διὰ τοῦ κοραλλίου ὡς Νικήρατος. κοραλλίου, γῆς σαμίας, ἀνὰ ∠ η. βαλαυστίου, ἀμύλου, λημνίας, ἀνὰ ∠ δ. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, ὀπίου, ὑποκυστίδος, ἀνὰ ∠ β. ἀναλάμβανε χυλῷ ἀρνογλώσσου, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου. Διοκλέους Χαλκηδονίου. κοραλλίου ∠ η. ὑποκυστίδος χυλοῦ, βαλαυστίου, ἀκακίας χυλοῦ, ῥοῦ ποντικοῦ, γῆς σαμίας, ὀπίου, λιβάνου, συμφύτου χυλοῦ, ἑκάστου, ἀνὰ ∠ β. χυλοῦ ἀρνογλώσσου. τὸ ἀφροδισιακὸν κληθέν. φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, κοιλιακοῖς,

κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς, καὶ τοῖς τὸν στόμαχον ῥευματιζομένοις. Κυτίνων, ἀκακίας αἰγυπτίας, βαλαυστίων, ὑποκυστίδος χυλοῦ, ἀκακίας χυλοῦ, ἀνὰ ∠ ϛ. λυκίου, ῥᾶ ποντικοῦ, ὀπίου, ἀνὰ ∠ δ. σμύρνης ∠ β. κόψας καὶ σήσας ἐπιμελῶς ἀναλάμβανε μύρτων ἀφεψήματι, καὶ ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ δίδου πρὸς δύναμιν μετὰ ἀφεψήματος ῥόδων, ἢ μύρτων, ἢ ὕδατος ψυχροῦ, σπόγγοις ἔξωθεν χρώμενος ὀξυκράτῳ δεδευμένοις. ὅταν δὲ ἐπιστῇ τὸ ῥεῦμα, ἐπίχει τὸ στῆθος, ἢ τοὺς ῥευματισθέντας τόπους, ὀμφακίνῳ ὄξει διαλελυμένῳ χλιανθέντι ἐπὶ ποσὸν ἐπὶ θερμοσποσίας ἄχρι συστάσεως. Φιλίππου φάρμακον ἐπιτετευγμένον, δυσεντερικοῖς, καὶ αἱμοπτυϊκοῖς. Βαλαυστίου, ἀκακίας, ὑποκυστίδος χυλοῦ, ὀπίου, λιβάνου, σμύρνης, κρόκου, κηκῖδος, λυκίου, ἀλόης, ῥᾶ ποντικοῦ, μύρτων μελαινῶν, σιδίων, ἀνὰ ∠ δ. ἀναλάμβανε οἴνῳ ἰταλικῷ, καὶ ποίει τροχίσκους τριωβολιαίους, δίδου ἀπυρέτοις μετ' οἴνου, πυρέττουσι μεθ' ὕδατος. ἀνώδυνοι τοῖς φθινώδεσιν ἁρμόττουσαι, καὶ τοῖς ἀνάγουσιν αἷμα, καὶ ἄλλοις τισὶν αὐτῶν τῶν κωλικῶν. ὧν ἢ τῶν αἷμα ἀναγόντων μηδέπω ἢ ἀκριβῶς ἐχομένων φθόῃ. τὸ γένος τῶν ἀνωδύνων φαρμάκων, οἱ πρὸ ἡμῶν συνέθεσαν, ἁρμόττον καὶ τοῖς ἀνάγουσιν αἷμα, καὶ τοῖς ἅμα τε τοῦτο πάσχουσιν, καὶ ἤδη φθινώδεσι, καὶ πρὸς ἄλλας ὀδύνας τε καὶ διαθέσεις, αὐτῶν τῶν κωλικῶν, ὅσαι κατά τε πνεύμονας, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ θώρακα, καὶ ἄλλα τινὰ μόρια συνίστανται, διαφέρουσαι τῶν ἰδίως κωλικῶν ὀνομαζομένων, τῇ μίξει τῶν ἀρωμάτων τε καὶ σπερμάτων διουρητικῶν τε καὶ θρεπτικῶν. αἱ γάρ τοι κωλικῶν δυνάμεις σφοδρότεραι τούτων εἰσὶν, ἐπικρατοῦσαν ἔχουσαι τὴν ναρκωτικὴν δύναμιν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ψυκτικῶν φαρμάκων, ὁποῖόν ἐστιν ὑοσκυάμου τε σπέρμα καὶ κώνειον, καὶ ὁ τῆς μήκωνος ὀπὸς, ὅ, τε φλοιὸς τῆς ῥίζης τοῦ μανδραγόρου. χρῆσθαι δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τῶν κωλικῶν ἀναγκαζόμεθα διὰ τὸ μέγεθος τῆς ὀδύνης.

Αἱ παρ' Ἀνδρομάχου γεγραμμέναι πρὸς τὰς εἰρημένας διαθέσεις.

Ἀνώδυνον πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς, καὶ πλευρίτιδας, ᾗ χρῶμαι. πάνακος ῥίζης, δαύκου σπέρματος ∠ δ. καστορίου ∠ δ. οἱ δὲ ∠ β. ὑοσκυάμου σπέρματος, ὀπίου, ἀνὰ ∠ δ. οἱ δὲ ∠ β. μέλιτος ἱκανὸν δίδου τριώβολον, σὺν ὕδατος κυ. γ. Ἄλλη ἀνώδυνος Μαρκελλίνου. ἀνίσου ∠ β. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ β. μηκωνείου ∠ α. σελίνου σπέρματος ∠ β. κρόκου τετρώβολον, ῥόδων ξηρῶν ∠ α. σμύρνης ∠ α. ἀμώμου ∠ α. λεῖα σὺν ὕδατι ἀνάπλασσε τροχίσκους λβ. δίδου εἰς κοίτην σὺν ὕδατος κυ. β ἢ γ. Ἄλλη ἀνώδυνος, ἡ διὰ σπερμάτων. σελίνου σπέρματος ∠ η. ἄμμεως ∠ θ. ἀνίσου ∠ δ. μαράθρου ∠ δ. ὀπίου ∠ β. κασσίας μελαίνης ∠ β. σὺν ὕδατι τροχίσκους ἀνάπλασσε τριωβολιαίους, δίδου μετὰ γλυκέος κοτύλης ἑκκαιδεκάτου, ἢ ὕδατος.

Ἄλλη ἀνώδυνος Ἀχιλλᾶ παρακεντητοῦ. ἀνίσου ∠ η. ἄμμεως ∠ θ. σελίνου σπέρματος ∠ δ. ὀπίου ∠ β. νάρδου ἰνδικῆς ∠ β. σμύρνης ∠ β. πεπέρεως ∠ α. κασσίας μελαίνης ∠ β. ἀνάπλασσε τροχίσκους τριωβολιαίους, ἵνα ξηρανθέντα ἄγωσιν ὀβολοὺς β. καὶ δίδου ὡς τοὺς λοιπούς. Ἄλλη ἀνώδυνος ὡς Ξενοκράτης, ᾗ χρῶμαι μάλιστα πρὸς στρόφους, καὶ δυσεντερικούς. σελίνου σπέρματος ∠ β. ἀνίσου ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. σμύρνης τετρώβολον, κασσίας τετρώβολον, ὀπίου τριώβολον, γεντιανῆς ∠ β. ἀνάπλασσε τροχίσκους τριωβολιαίους, καὶ δίδου ποικίλως. Ἄλλη σφραγὶς ἀνώδυνος ξηραντικὴ ῥευμάτων, καὶ στροφῶν, καὶ βηχῶν ᾗ χρῶμαι. σμύρνης ∠ ε. οἱ δὲ ∠ ϛ. μανδραγόρου φλοιοῦ ∠ δ. ὀποῦ μήκωνος ∠ ε. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ οἱ δὲ ∠ β. λιβάνου ∠ ε. κρόκου ∠ ε. οἴνῳ ἀναλάμβανε, δίδου πρὸς δύναμιν, τοῖς μὲν κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, τοῖς δὲ ὀβολοὺς β. ἄλλη, ὁ ἀστὴρ ἀνώδυνος, ᾗ χρῶμαι πρὸς πᾶν ῥεῦμα, ἀλγήματα, καὶ πάντα τὰ ἐντὸς, καὶ κατάρρους, καὶ κύστιν, καὶ πνίγας, ῥοῦν γυναικεῖον, στόμαχον ῥευματιζόμενον, δυσεντερικοὺς, αἷμα ἀνάγοντας, καὶ ἀνεμουμένους. κρόκου τριώβολον, ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ ϛ. σελίνου σπέρματος ∠ ϛ. ἀνίσου ∠ δ. στύρακος ∠ δ. δαύκου σπέρματος ∠ δ. κρόκου ∠ γ. κασσίας ∠ β. ὀπίου ∠ γ. σμύρνης ∠ β. τινὲς καὶ μανδραγόρου χυλοῦ ∠ δ. ὡς δὲ Ξενοκράτης, καὶ πεπέρεως λευκοῦ ∠ ϛ. ἐν ὕδατι τροχίσκους τριωβολιαίους, δίδου σὺν ὕδατι. ἄλλη ἀνώδυνος Λυκομήδους ἀναξηραντικὸς, πρὸς κατασταγμοὺς, καὶ ἀρτηρίας, ῥευματισμοὺς ὀφθαλμῶν. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ β. σελίνου σπέρματος ∠ β. ὀπίου ∠ β. ἀνίσου ∠ α. κρόκου ὀβολοὺς δ. ῥόδων ξηρῶν ∠ β. σμύρνης ∠ α. οἱ δὲ ∠ β. σὺν ὕδατι ἀναλάμβανε τροχίσκους τριωβολιαίους, χρῶ ὡς τῇ τριγώνῳ. ἄλλη ἀνώδυνος ξηραντική. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς, καὶ κοιλιακοὺς, δυσεντερικοὺς, καὶ ῥήγματα, καὶ σπάσματα. ἀνίσου ∠ δ. σελίνου σπέρματος ∠ δ. ὀπίου ∠ δ. κρόκου ∠ α. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ. στύρακος ∠ α. ῥοῦ ∠ α. βαλαυστίου τετρώβολον, ὕδατι ἀνάπλαττε τροχίσκους διωβολιαίους. δίδου μετ' οἴνου, ἢ ὕδατος, ἢ πρὸς τρόπον. Ἄλλο ἀνώδυνον πότιμα, ᾧ χρῶμαι παρὰ Ῥούφου. μανδραγόρου φλοιοῦ ∠ δ. λιβάνου ∠ ε. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β S. κρόκου ∠ ε. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ. ὀποῦ μήκωνος ∠ ε. σμύρνης ∠ ε. ναρ. τριώβολον, κασσίας μελαίνης ∠ β. λεῖα ποιήσας ἀναλάμβανε γλυκεῖ τροχίσκους, ἀνὰ ∠ α. καὶ ἀπόθου μὴ νοτίδα λάβῃ, δίδου σὺν ὕδατι θερμῷ κυάθοις δυσὶν, χολερῶσιν ὕδατι ψυχρῷ. ἄλλη ἀνώδυνος πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς, ᾗ χρῶμαι. κασσίας μελαίνης, σμύρνης, ὀπίου, στυπτηρίας, κρόκου, ἀνὰ ∠ α. τινὲς ἀνὰ ∠ α. καὶ τριώβολον, ἀνάπλαττε τροχίσκους τριωβολιαίους ἢ διωβολιαίους. δίδου δὲ πυρέσσουσι σὺν ὕδατι, ἀπυρέτοις ἐν οἴνῳ, ἡπατικοῖς ἐν ὑδρομέλιτι, καὶ πλευριτικοῖς. ἐνεργεῖ δὲ καὶ πρὸς βῆχα. ἄλλη ἡ τρίγωνος ἀναξηραντικὴ, ἀνώδυνος. ὑοσκυάμου σπέρματος. ∠ δ. ἀνίσου ∠ β. ὀπίου ∠ β. ἀνάπλαττε τροχίσκους σὺν ὕδατι, καὶ δίδου σὺν ψυχρῷ πρωῒ, καὶ ὀψίας ἓν καὶ ἕν. Ἄλλη ἀνώδυνος Ἀσκληπιάδου πρὸς πάντα τὰ ἐντός. σεσέλεως, χαμαιπίτυος, βετονίκης βοτάνης, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, δαύκου σπέρματος, ἀνὰ ∠ ϛ. ὑοσκυάμου σπέρματος, ὀπίου, ἀνὰ ∠ η. κασσίας ∠ κε. ῥᾶ ποντικοῦ ∠ ιδ. μέλιτι ἀναλάμβανε. ἄλλη ὡς Χαρικλῆς. τορδύλου ∠ η. χαμαιπίτυος ∠ η. ῥᾶ ποντικοῦ ∠ ϛ. κασσίας ∠ ιβ S. βετονίκης ∠ η. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ∠ η. δαύκου σπέρματος ∠ θ. ὀπίου ∠ δ. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ. κρόκου ∠ ε. τινὲς βάλλουσι μέλι ἀττικόν. ἄλλη ἀνώδυνος ἰσοδύναμος λεγομένη, ποιεῖ καὶ πρὸς φθισικευομένους, καὶ ἐμπνευματουμένους. ἰλλυρίδος ∠ λ. ἤλεκτρον, κρόκου, μαστίχης χίας, ἀνὰ

∠ λ. ψυλλίου ∠ μέ ἢ λ. ὀποῦ μήκωνος ∠ ή. ὕδατι ὀμβρίῳ ἀνάπλασσε τροχίσκους, ἀνὰ ∠ ά. καὶ τριώβολον δίδου, τὸ ψύλλιον ἀπόβρεχε ἡμέραν καὶ νύκτα ὕδατι ὀμβρίῳ, εἶτα ἀφεψήσας, ἀπόθλιβε μετὰ τῶν λοιπῶν, καὶ οὕτω μίγνυε. Ἄλλο ἀνώδυνον πότιμα ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ, πρὸς πάντα πόνον ἐν νεφροῖς, ὑστέραις, ἰσχιαδικοῖς. ὀποῦ μήκωνος ∠ ά. ὀποβαλσάμου ∠ ά. ἢ τοῦ καρποῦ ∠ ά. ὀβολοὺς β'. σμύρνης, ὑοσκυάμου σπέρματος, κασσίας, στύρακος, ἀνὰ ∠ α. γλυκεῖ ἀναλάμβανε, ὀβολὸν ά. καὶ ἡμιόβολον δίδου μεθ' ὕδατος θερμοῦ κυάθων β'. ἢ τριῶν.

Ἄλλο ἀνώδυνον καταπότιον ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ πρὸς πάντα τὰ ἐντός, καὶ πρὸς τεταρταίους, ἐν ταῖς ἀνὰ μέσον ἀσιτίαις, εἶτα λαμβάνεται. ποιεῖ καὶ πρὸς τοὺς λιθιῶντας, καὶ δυσεντερικοῖς, καὶ στομαχικοῖς, καὶ τοῖς ἤδη ἀπεγνωσμένοις, καὶ ἀσωμάτοις, καὶ ὀφθαλμικοῖς λίαν καλόν. ὑοσκυάμου σπέρματος, ἀνίσου, στύρακος, ἀνὰ ∠ δ'. κρόκου, ὀπίου, ἀνὰ ∠ γ'. κασσίας ∠ β'. ἀνάπλασσε ἐν ὕδατι κυάμου αἰγυπτίας τὸ μέγεθος, δίδου μεθ' ὕδατος κυάθους δύο. Ἄλλη ἀνώδυνος πρὸς πάντα τὰ ἐντός. σελίνου σπέρματος ∠ β'. ἀνίσου ∠ β'. πεπέρεως μακροῦ ∠ ά. καὶ μέλανος ∠ ά. κασσίας τετρώβολον, σμύρνης, ὀπίου, ἀνὰ τετρώβολον, πάνακος, γεντιανῆς, ἀνὰ τετρώβολον, γλυκέος χυλοῦ τριώβολον, ἀνάπλασσε τροχίσκους τριωβολιαίους, δυσεντερικοῖς ∠ ά. Ἄλλο πότιμα πρὸς πάντα τὰ ἐντός, καὶ αἵματος ἀναγωγήν, ὅθεν ἂν φέρηται, κἂν ἐκ τραύματος διδόμενον. ἐν τισὶ ποιεῖ καὶ πρὸς νεφριτικοὺς, καὶ ἡπατικούς. ταύτην μὴ πρότερον δίδου, ἐὰν μὴ τὸν μισθὸν παραλάβῃς. κινναμώμου, κασσίας, ἀνὰ ∠ β'. σμύρνης ∠ ά. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ά. καὶ μακροῦ ∠ ά. χαλβάνου ∠ ά. ὀπίου ∠ β'. λεῖα σὺν μέλιτι ὀλίγῳ, ποίει ἃ μὲν ἡλίκα κυάμου, ἃ δὲ ἡλίκα ἀράκου, δίδου πρὸς δύναμιν μεθ' ὕδατος, ἢ ὡς δοκεῖ σοι ἐπικαιρεῖν. Ἄλλη ἀνώδυνος Κρατεροῦ πρὸς φθισικευομένους, καὶ αἷμα ἀνάγοντας. σμύρνης ∠ ς'. μανδραγόρου ∠ δ'. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ'. ὀπίου ∠ έ. κρόκου, λιβάνου, ἀνὰ ∠ έ. ῥοῦ ∠ έ. κωνείου σπέρματος, στύρακος, ἀνὰ ∠ έ. ἀναλάμβανε οἰνομέλιτι. Ἄλλη ἀνώδυνος τὸ μυστήριον, ὡς Νικήρατος. πρὸς φθισικοὺς, βηχικοὺς, κοιλιακοὺς, δυσεντερικοὺς, καταρροϊζομένους, παραχρῆμα ὠφελεῖ. κόστου, κρόκου, κασσίας, ἀσάρου, ὑοσκυάμου σπέρματος, ὀπίου, στύρακος, ἀνὰ ∠ ά. ἔνιοι ὑοσκυάμου τὸ ἥμισυ, μέλιτι ἀναλαβὼν χρῶ. Ἄλλη ἀνώδυνος πρὸς κατάρρουν ἁρμόζουσα. ὑοσκυάμου σπέρματος, μήκωνος ὀποῦ, ἀμύλου, ἀνὰ ∠ β'. ἀνίσου ∠ ά. ναρδοστάχυος ∠ ά. κρόκου ∠ ά. μίλτου σινωπικοῦ τριώβολον, ἢ λημνίου ∠ ά. ποίει τροχίσκους λ'. δίδου δύο εἰς νύκτα σὺν ὕδατι.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γραφέντα περὶ τῶν αὐτῶν διαθέσεων ἐκλεικτὸν φάρος καλούμενον. οἴνου ℥ ς. πρασίου χυλοῦ ἀφεψήματος ℥ ά. ταῦτα βαλὼν εἰς ἄγγος ὑέλινον βρέχεσθαι ἔα νύκτα καὶ ἡμέραν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ μάλασσε τὸ φάρμακον, ὥσπερ τὸν χόνδρον βρεχόμενον, καὶ ὅταν παντελῶς διαλυθῇ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρόν, καὶ τούτῳ ἐμβαλὼν λίτραν ς. καὶ θεὶς ἐπὶ πυρὸς ἕψε συνεχῶς, καὶ ὅταν συστραφῇ, ὥστε μέλιτος ἔχειν τὸ πάχος, ἐκ τούτου δίδοται μύστρον πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφὴν τὸ ἴσον. Ἄλλο. πρασίου τῶν ἁπαλωτάτων φύλλων χειροπληθὲς, ὕδατος ὅσον ἐξαρκεῖ. ταῦτα βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν ἕψε, καὶ ὅταν διαλυθῇ ἐξελὼν τρίβε, καὶ τῷ ἀφεψήματι διαλύσας πάλιν ἕψε, καταπάσσων γύρεως ὀξυβάφον, καὶ λίπους ἰοῦ κατειργασμένου ἐμβαλὼν ℥ γ'. καὶ ὅταν ἑψόμενα καλῶς ἔχῃ, ὥσπερ τὰ λοιπὰ ῥοφήματα, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ ἁλῶν ὀλίγων καταπάσας δίδου ῥοφῆσαι, πλεῖον ῥοφούμενον μᾶλλον ὠφελεῖ. Ἄλλο Νικηράτου. ποιεῖ ἐμπυϊκοῖς, δυσπνοϊκοῖς βηξὶ χρονίως, καὶ γλίσχρον κολλώδες ἀνάγουσι, καὶ ταῖς μετὰ τόκον καθαιρομέναις, κατάγει γάλα, ποιεῖ καὶ νηπίοις ἀτροφοῦσι διδόμενον ταῖς τροφαῖς. πρασίου χυλοῦ ℥ ς'. καλῶς δὲ δεῖ τοῦτον συνάγειν, καὶ νεαρὸν κόπτοντας ἐκθλίβειν, οἴνου φαλερίνου ℥ ά. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἴσον, πεπέρεως λευκοῦ, σμύρνης, λιβάνου, ἑκάστου, ἀνὰ ∠ ή. ἕψε τὸν οἶνον, καὶ τὸν χυλὸν, καὶ ὅταν τὸ τρίτον λειφθῇ, ἐπίβαλλε τὸ μέλι, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλλε τὰ ξηρὰ, καὶ μίξας ἐπιμελῶς κατέρα εἰς ἀγγεῖον ὑέλινον, καὶ δίδου μύστρον πρὸ τροφῆς. Ἄλλο Σκριβωνίου Λαργοῦ. πρασίου χυλοῦ ℥ ς'. ἀειζώου χυλοῦ τὸ ἴσον, μέλιτος ἀττικοῦ ℥ δ'. ἢ ἐννέα, οἴνου ἰταλικοῦ ℥ ά. πίσσης ὑγρᾶς Βρυτίας τὸ ἴσον, νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου, σμύρνης, λιβάνου, πεπέρεως λευκοῦ, ἑκάστου ἀνὰ ∠ ή. σκεύαζε, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο φθισικοῖς, καὶ ῥευματιζομένοις τὸν θώρακα. σικύου ἡμέρου σπέρματος λελεπισμένου ∠ ή. ἀμύλου ∠ δ'. λινοσπέρματος, μήκωνος λευκοῦ σπέρματος, ἀνὰ ∠ β'. κόψας καὶ σήσας ἀναλάμβανε ἀποβρέγματι τραγακάνθης, ποίει τροχίσκους ∠ ά. ἄγοντας, καὶ δίδου τριώβολον, ἀπυρέτοις δι' οἴνου, καὶ μύρτου ἀποβρέγματος, πυρέττουσι ῥόος χυλῷ. Ἄλλο. ἀμύλου ∠ δ'. σικύου ἡμέρου σπέρματος πεφωγμένου, μήκωνος λευκοῦ σπέρματος πεφωγμένου, ἀμυγδάλων κεκαθαρμένων, ἀνὰ ∠ β'. τραγακάνθης ∠ ά. καὶ τριώβολον, κρόκου ∠ ά. ἀναλάμβανε τραγακάνθης ἀποβρέγματι. μετὰ ταῦτα καὶ σκυβελίτου ἀφεψημένῳ, καὶ χρῶ ὁμοίως.

Ἄλλο Σκριβωνίου Λαργοῦ καταπότιον, φθισικοῖς, ἀναφορικοῖς, ἐμπυϊκοῖς, ὑμένας ἀνάγει, ἀνακαθαίρει ἱκανῶς. δεῖ δὲ ἐπιμένειν τῷ φαρμάκῳ. σαγαπηνοῦ, σμύρνης, ἀνὰ ∠ β'. ὀπίου, καρδαμώμου, ἀνὰ ∠ δ'. κασσίας ∠ δ'. πεπέρεως λευκοῦ τριώβολον, ἀναλάμβανε γλυκεῖ, καὶ ποίει καταπότια, δίδου δι' ὕδατος θερμοῦ πίνειν κυάθους γ'. Ἄλλη θεσπεσία ἡ ἐμπυϊκοῖς, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ ἐν κατακλείσει ἀποστήματα. σελίνου σπέρματος, ὀπίου, μελανθίου, ἀνὰ ∠ γ'. κασσίας ∠ β'. δαύκου σπέρματος, σίνωνος, ἴρεως, ἑκάστου ἀνὰ ∠ ς'. μέλιτι ἀφεψημένῳ ἀναλάμβανε, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ μέγεθος μεθ' ὕδατος κυάθων τριῶν. Ἄλλη Κόσσου πρὸς τὰ δυσανάγωγα ὑγρὰ, ἐμπυϊκοῖς, περιπνευμονικοῖς, μάλιστα δὲ τοῖς παχέα καὶ κολλώδη ἀνάγουσιν χρήσιμός ἐστιν. μέλιτος ἀττικοῦ ἀφεψημένου, ὥστε κολλῶδες γενέσθαι λίτραν μίαν, πεπέρεως κεκομμένου καὶ σεσησμένου, σμύρνης, ἀνὰ ℥ ά. ἀναλάμβανε τὴν σμύρναν λεάνας, καὶ περίπασσε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος εἰς καταπότια. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει σμύρνας ∠ β'. μέλιτος ἑφθοῦ λίτραν ά. πεπέρεως ℥ ά. σμύρνης, ὀποπάνακος, ἀνὰ ∠ ς'. σκεύαζε καὶ δίδου ὁμοίως καθὰ προείρηται. Ἄλλο. τροχίσκος ὁ διὰ τοῦ μανδραγόρου, ἐπιγράφεται σφραγίς. ποιεῖ πρὸς αἱμοπτυϊκοὺς, ἔστι δὲ καὶ ἀναξηραντικὸς παντὸς ῥεύματος. μανδραγόρου ῥίζης φλοιοῦ ∠ δ'. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ'. λιβάνου ἄρρενος, ὀποῦ μήκωνος, κρόκου, σμύρνης, ἀνὰ ∠ έ. λεῖα ποιήσας

ποίει τροχίσκους ὀβολιαίους, καὶ δίδου καταλλήλως ταῖς διαθέσεσιν. Ἄλλο Πτολεμαίου γνώριμον. στύρακος, ὀπίου, λιβάνου, κρόκου, ἀνὰ ∠ ε. μανδραγόρου φλοιοῦ, ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, δαύκου κρητικοῦ, ἀνὰ ∠ δ. κασσίας ∠ β. οἴνῳ ἀμιναίῳ ἀναλάμβανε, καὶ δίδου ὀβολὸν μεθ᾽ ὕδατος θερμοῦ κυάθων β. Ἄλλο πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις. στύρακος ∠ ϛ. σμύρνης, ὀπίου, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἐρυσίμου πεφωγμένου, ἀνὰ ∠ δ. μανδραγόρου φλοιοῦ, ὀποπάνακος, ἀνὰ ∠ β. πεπέρεως λευκοῦ, νίτρου ἀφροῦ, ἀνὰ ∠ α. μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε, καὶ δίδου ὀροβίνθου τὸ μέγεθος. ἄλλη πάγχρηστος λεγομένη, ποιεῖ βήττουσι χρονίως, ἐμπύοις, ὀρθοπνοϊκοῖς, φθισικοῖς. ποιεῖ πρὸς ὑποχονδρίων διατάσεις, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐμπνευμάτωσιν, καὶ γυναιξὶν ἔμμηνα, καὶ ἐγκαταλείμματα ἐκ φθορᾶς ἢ τόκου δεύτερα κατάγει, ἀπαλλάττει καὶ τὰς περὶ κύστιν διαθέσεις. τερμινθίνης ∠ η. στύρακος ∠ ϛ. σμύρνης ∠ ε. κρόκου, ἴρεως, χαλβάνης, ἀνὰ ∠ δ. ὑοσκυάμου σπέρματος, μανδραγόρου φλοιοῦ, ἐρυσίμου πεφωγμένου, ὀποπάνακος, ἀνὰ ∠ β. πεπέρεως, ἀφρονίτρου, ἀνὰ ∠ α. γλυκεῖ ἀναλάμβανε. Χαριξένους περιπνευμονικοῖς, βήττουσι χρονίως. σμύρνης, λιβάνου φλοιοῦ, ἐν ἄλλῳ καὶ ὀπίου, καὶ μανδραγόρου, σταγαπλωοῦ, ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, ὀποπάνακος, δικτάμνου κρητικοῦ, πρασίου τῶν σφαιρίων, ἀνὰ ∠ δ. ὕδατι φυράσας ἀνάπλαττε τροχίσκους, δίδου τριώβολον καὶ μελικράτου κυάθους γ. Ἄλλη Ἀσκληπιάδου ἐπικληθεῖσα φιλοφυσικοῦ φάρμακον ἐπιτετευγμένον. μανδραγόρου φλοιοῦ, σελίνου σπέρματος, ἀνὰ ∠ δ. σμύρνης, κρόκου, ἀνίσου, δαύκου σπέρματος, ῥοῦ ἐρυθροῦ τοῦ χυλοῦ, ὑοσκυάμου σπέρματος, πεπέρεως λευκοῦ, κασσίας, σταγαπηνοῦ, ὀποπάνακος, ἀνὰ ∠ β. μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε, καὶ δίδου πρὸς δύναμιν. τὸ δὲ ὑγρὸν ἔστω κατάλληλον τῇ διαθέσει. ἀντίδοτος θεσπεσιανή, φθισικοῖς, ἀναφορικοῖς, ἐμπυϊκοῖς. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τὰς ἐντὸς διαθέσεις, πρὸ παντὸς δὲ δυσορέκτους πρὸς τροφήν. σελίνου σπέρματος ∠ ιβ. σμύρνης, ἀνίσου, ὀπίου, ἀνὰ ∠ ϛ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ε. πετροσελίνου, νάρδου, πεπέρεως μακροῦ, ἀνὰ ∠ δ. κασσίας, σχοίνου ἄνθους, κρόκου, ἀνὰ ∠ γ. κινναμώμου ∠ β. κασσίας ἀρωματιζούσης ∠ δ. μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, εἰς νύκτα μεθ᾽ ὕδατος κυάθων γ. ἀντίδοτος Ἀριστέως ἀριστομάχου, δύναμις θαυμαστική, ταύτην πανάκειαν ὀνομάζομεν, ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, βήσσουσιν, φθισικοῖς, ἐμπυϊκοῖς, περιπνευμονικοῖς, πρὸς σπάσματα, ῥήγματα. πρὸς τὰς τοῦ στομάχου ἀνατροπὰς, καὶ πρὸς χολέραν κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς. ποιεῖ πρὸς τὰς περὶ κύστιν διαθέσεις, ὑστερικῶς πνιγομένας. πρὸς τοὺς κατὰ περίοδον πυρετοὺς, πρὸ μιᾶς ὥρας τῆς ἐπισημασίας διδομένη, ποιεῖ καχεκτικοῖς, ἀτροφοῦσι. πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων, καὶ τὰς τῶν ἰοβόλων πληγάς. κινναμώμου, κόστου, χαλβάνης, κασσίας, ὀποῦ μήκωνος, πεπέρεως μέλανος, καὶ μακροῦ, στύρακος, ἀνὰ † ∠ α. μέλιτος ξε α. τὰ ξηρὰ κόπτεται, καὶ σήθεται λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἡ δὲ χαλβάνη ἕψεται μετὰ μέλιτος, καὶ ὅταν διαλυθῇ διυλίζεται τὸ μέλι, καὶ τούτῳ ἐπιβάλλεται τὰ λοιπὰ καὶ ἀνακόπτεται, εἶτα ἀποτίθεται εἰς πυξίδα ὑελίνην, ἢ ἀργυρᾶν, καὶ χρώμεθα πρὸς τὰς εἰρημένας διαθέσεις. ἡ δόσις κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος μεθ᾽ ὑδρομέλιτος κυάθων β. ἐπιρραινομένων τῷ δακτύλῳ ὄξους σταγόνων θ. Ἄλλη Ἀντωνίου Μούσα, πανάκεια. ἐχρήσατο Διότας ἰατρολείπτης. ποιεῖ τοῖς κατὰ περίοδον ὑπὸ ῥίγους ὀχλουμένοις, ἀνασκευάζει χρονίους πυρετοὺς, καὶ τὰ λοιπὰ νοσήματα, ποιεῖ βήσσουσι χρονίως, φθισικοῖς, ἀναφορικοῖς, ἐμπυϊκοῖς, δυσπνοϊκοῖς. πρὸς σπάσματα, ῥήγματα, κεχρονισμένας ἐμπνευματώσεις, σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς κεχρονισμένοις, κοιλιακοῖς. κατάγει τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους, ἔστι δὲ καὶ διουρητικὴ ἀγαθή. ποιεῖ καὶ πρὸς παντὸς ἑρπετοῦ πληγὴν, καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων, καὶ πρὸς πᾶσαν φθοροποιὸν ὕλην. πεπέρεως λευκοῦ, ἢ μακροῦ ∠ η. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, καρδαμώμου, σμύρνης, λιβάνου, ἀνὰ ∠ ιβ. ὀπίου, κρόκου, ἀνὰ ∠ ι. θείου ἀπύρου ∠ ϛ. κόστου, ἀριστολοχίας μακρᾶς, μανδραγόρου φλοιοῦ, ἢ τῶν μήλων, εὐφορβίου, ἀνὰ ∠ γ. μέλιτος ἀττικοῦ ἀφεψημένου, ὅσον ἐξαρκεῖ. ἡ δόσις τοῖς κατὰ περίοδον ὀχλουμένοις, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, τοῖς δὲ λοιποῖς πρὸς δύναμιν. Ἄλλη κορυσιανὴ, ἐδόθη ὑπὸ Φιλίππου τραλλιανοῖς. ταύτῃ χρώμενος φθισικὸς, ἐμπυϊκὸς ἀπήλλαττεν. πεπέρεως λευκοῦ, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, συριακοῦ, ὀποῦ μήκωνος, ἀνὰ ℥ γ. σμύρνης, κρόκου, θείου ἀπύρου, ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, ἀνὰ ℥ ϛ. μανδραγόρου μήλων ∠ β. καρδαμώμου ℥ α. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α. ἡ δόσις πρὸς δύναμιν, καθὰ προείρηται. ὡς ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ ἐγέγραπτο. πεπέρεως ℥ γ. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ℥ α. ὀποῦ μήκωνος ℥ ϛ. ὀποῦ συριακοῦ ℥ ϛ. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, μανδραγόρου μήλων, ἀνὰ ∠ β. καρδαμώμου ℥ α. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α. ἡ δόσις πρὸς δύναμιν καθὰ προείρηται.

† ℥ α.

Περὶ ὀρθοπνοίας.

Τοὺς αὐτοὺς τοῖς πυρέττουσιν ἀναπνέοντας πυκνὸν ὁποῖον οἱ δραμόντες ὠκέως, ἀπὸ τοῦ συμπτώματος ὀνομάζειν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς ἀσθματικοὺς, τοὺς δ᾽ αὐτοὺς τούτους ἀφ᾽ ἑτέρου συμπτώματος, ὀρθοπνοϊκοὺς καλοῦσιν, ἐπειδὴ διὰ παντὸς ἀναγκάζονται τὸ τοῦ θώρακος σῶμα πᾶν ὄρθιον ἔχειν, φόβῳ τοῦ πνιγῆναι, καὶ τὴν γε στρωμνὴν ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν οἷς ὁ θώραξ ἐπικλίνεται παρασκευάζουσιν ἑαυτοῖς ὀρθοτέραν, ὅπως μὴ πνιγῶσιν κοιμώμενοι. τὸ γὰρ εἰσπνεόμενον αὐτοῖς, ἔλαττον ἐστὶν ἢ κατὰ τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς, καίτοι διαστελλομένου τοῦ θώρακος ἐπὶ πλεῖστον, ᾧ καὶ δῆλον ἐντὸς αὐτοῖς στενοχωρίαν γενέσθαι τινὰ παρὰ φύσιν, ἧς ἐναργῶς καὶ οἱ πάσχοντες αὐτοὶ τὴν αἴσθησιν ἔχουσι. γίνεται μὲν οὖν, καὶ τοῖς ἐμπυϊκοῖς ὀνομαζομένοις ἡ στενοχωρία, διὰ τὸ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἠθροισμένον ὑγρόν. γίνεται δὲ καὶ τοῖς περιπνευμονικοῖς, διὰ τὴν τοῦ πνεύμονος φλεγμονήν. ὑπόλοιποι δέ εἰσιν δυσδιαθέσεις αἱ στενοχωρίαν ἐργαζόμεναι ταῖς ὁδοῖς τοῦ εἰσπνεομένου πνεύματος, ὅταν ἤτοι πλῆθος ὑγρῶν παχέων τε καὶ γλίσχρων ἐμπλασθῇ τοῖς βρογχίοις τοῦ πνεύμονος, ἢ τις ὄγκος ἀπόστηματικὸς ἐν αὐτῷ συστῇ. καὶ ἥ γε θεραπεία, τὸ μέντοι κοινὸν ἔχει τῶν διαθέσεων ἀμφοτέρων, τὸ δέ τι καὶ καθ᾽ ἑκάτερον ἴδιον. κοινὸν μὲν ἐκδαπανῆσαι καὶ ἀναλῶσαι τὴν περιουσίαν τῆς τὰ πάθη γεννώσης ὑγρότητος. ἴδιον δὲ ἐπὶ μὲν τῶν γλίσχρων τε καὶ παχέων ὑγρῶν, διὰ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ ῥυπτόντων φαρμάκων. ἐπὶ δὲ τῶν ἀποστηματικῶν ὄγκων, διὰ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ ξηραινόντων, ἢ τῆς

αὖ πάλιν πᾶσι τοῖς ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος ἀποστήμασιν ἐστὶ κοινή. οἴνου μὲν οὖν πόσις ἀμφοτέραις ἁρμόζει, λεπτοῦ τῇ συστάσει. τὸ δὲ σύμπαν ποτὸν, ὀλίγον μὲν οἷς ἀπόστημά που γίνεται, πολὺ δὲ οἷς ἐμπέφρακται τὰ βρογχία τοῖς γλίσχροις ὑγροῖς καὶ παχέσιν. τὰ γὰρ ἀποῤῥύπτοντα τοὺς τοιούτους αὐτῶν χυμοὺς φάρμακα, κινεῖ μὲν ἐξ ἀνάγκης βῆχας, οὐκ εὐκόλως δὲ ἀναπτύεται τὸ ἀποῤῥυπτόμενον διὰ τὸ πάχος. ὑγρότητος οὖν αὐτοῖς δεῖ πλείονος, ὡς ἀναφέρεσθαι ῥᾳδίως. καθάπερ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις φαρμάκοις ἀδιορίστως οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν, οὕτω κἀν τοῖς πρὸς ταῦτα ἀμφότερα χρησίμοις ἁμαρτάνουσιν. καὶ μὲν δὴ καὶ σύγκειται τινὰ μὲν τῶν φαρμάκων θατέρῳ τῶν παθῶν χρήσιμα, τινὰ δὲ θατέρῳ, τινὰ δὲ ὡς πρὸς ἄμφω μὲν ἁρμόττειν μετρίως, ἀξιόλογον δὲ μηδὲν ὠφελεῖν. ὑποσημανοῦμαι δὲ καθ' ἕκαστον ὧν ἔγραψαν οἱ πρὸ ἐμοῦ φαρμάκων ἀξιολόγων ὁποία τὴν δύναμιν ἐστὶν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐντός.

Τὰ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα δυσπνοϊκοῖς φάρμακα, ἔκλεικτον δυσπνοϊκοῖς Ἀντωνίου Μούσα.

Ὄνων τῶν ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις ℥ α. ἐμβαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν φρύγε ἐπ' ἀνθράκων, λευκανθέντας δὲ τρίβε, καὶ μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε, καὶ δίδου μύστρον ἐκλείχειν πρὸ τροφῆς. Ἄλλο. σκίλλης ὠμῆς τὸν χυλὸν ἔκθλιβε τούτῳ παραμέτρει μέλιτος ἀττικοῦ τοσόνδε, καὶ θεὶς ἐπ' ἀνθράκων ἕψε, καὶ δίδου μύστρον πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφήν. Ἄλλο Χαριξένους. ὀριγάνου L η. θύμου κόμης, ἴρεως ἰλλυρικῆς, καλαμίνθης ξηρᾶς, πεπέρεως λευκοῦ, ἀνίσου πεφωγμένου ἑκάστου τοσόνδε, κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, καὶ ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, δίδου δὲ καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. Ἄλλο. πεπέρεως λευκοῦ λίτραν α. λιβάνου Ꝭ δ. καλαμίνθης ξηρᾶς, ἀνίσου πεφωγμένου, γλήχωνος ἀκάρπου, ἀνὰ Ꝭ γ. σελίνου σπέρματος καὶ θύμου, κόμμεως, ἀνὰ Ꝭ α. ἀναλάμβανε μέλιτι, καὶ σκεύαζε, χρῶ καθὰ προείρηται. πόμα δυσπνοϊκοῖς Χαρικλέους, φάρμακον ὑποτετευγμένον, ὠφελεῖ παραχρῆμα. σταφίδος ῥοδίας χωρὶς τῶν γιγάρτων ὀξύβαφον, τήλεως πεπλυμένης τὸ ἴσον, ὕδατος ὀμβρίου ℥ α. ἕψε μέχρι διαλύσεως, καὶ τὸ ὑγρὸν διηθήσας ἀπόθου, ἐκ τούτου δίδου θερμαίνων συνεχῶς, καὶ καθ' ἑκάστην ὑποσημασίαν κυάθου τὸ πλῆθος. Ἄλλο. ἀβροτόνου μέρη δύο, σταφίδος λιπαρᾶς τὸ ἴσον, πηγάνου ἀκρεμόνων μέρος ἕν, ὕδατος ὀμβρίου ℥ γ. ἕψε εἰς τὸ τρίτον, καὶ τὸ ὑγρὸν ἔκθλιβε, καὶ τούτῳ ὑποβαλὼν μέλιτος Ꝭ ι. πάλιν ἕψε καὶ δίδου καθὰ προείρηται. καταπότιον δυσπνοϊκοῖς, ἀσθματικοῖς. ἀβροτόνου, πηγάνου ἀκρεμόνων, ἀψινθίου, κόμμεως, ἀνὰ L δ. κόψας καὶ σήσας, ὄξει φυράσας ποίει καταπότια δεκαδύο, καὶ δίδου μετ' ὀξυμέλιτος. Ἄλλο Νικηράτου. κασσίας, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀβροτόνου, ἀνὰ Ꝭ α. ἀψινθίου, κυμίνου αἰθιοπικοῦ, ἀνὰ L α. ὄξει φυράσας ἀνάπλαττε καταπότια, καὶ δίδου ὀροβίνου τὸ μέγεθος.

Τὸ διὰ θείου ἀπύρου δυσπνοϊκοῖς.

Ἀνίσου, θείου ἀπύρου, ἀνὰ Ꝭ γ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, κασσίας, μελανθίου, ἀνὰ L δ. ὕδατι διαλύσας ποίει καταπότια, καὶ δίδου ἐν δὲ ὀξυμέλιτος κυάθων τριῶν. Ἄλλο. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος L δ. ἀριστολοχίας, ἀβροτόνου, ἀψινθίου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, θείου ἀπύρου, ἑκάστου τὸ ἴσον, ὄξει φυράσας, ἀνάπλαττε καταπότια ὀροβίνου τὸ μέγεθος, καὶ δίδου δύο μετ' ὀξυμέλιτος θερμοῦ κυάθων γ. ταῦτα πάντα τὰ φάρμακα τὰ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα, τοῖς ἰδίως δυσπνοϊκοῖς ὀνομαζομένοις ἁρμόζει. καλοῦσι δὲ οὕτως, οἷς ἐμπέπλησται τὰ βρογχία τοῦ πνεύμονος, ὑγρῶν παχέων τε καὶ γλίσχρων, ἐφ' ὧν ὡς ἔφην μετὰ τοῦ τέμνεσθαι καὶ λεπτύνεσθαι τὸ πάχος τε καὶ τὴν γλισχρότητα τῶν χυμῶν, ὑγρότητός τι δεῖ προσεῖναι τοῖς φαρμάκοις καὶ τῇ διαίτῃ. τὰ δὲ ἀποστήματα τῶν λεπτυνόντων, καὶ ξηραινόντων δεόμενα, χαίρει μάλιστα ταῖς τῶν ἀρωμάτων δυνάμεσιν, ἃς ἐπεδείξαμεν ἁπάσας εἶναι λεπτομερεῖς τε καὶ ξηραντικὰς, μετὰ τοῦ θερμαίνειν, ὥστε τοῖς ἰδίως λεγομένοις ὀρθοπνοϊκοῖς τε καὶ ἀσθματικοῖς ἁρμόσει τὰ τέμνοντα φάρμακα χωρὶς τοῦ θερμαίνειν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ὀνίνησιν ὄξος, τὸ σκιλλητικὸν ὀνομαζόμενον. αὐτή τε ἡ σκίλλα, καὶ τὸ διὰ τοῦ τοιούτου ὄξους ὀξύμελι. τῶν δὲ ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις ὄνων μέμνηται ἐπ' αὐτῶν, ὡς λεπτυντικὴν ἐχόντων καὶ διαφορητικὴν δύναμιν. ἐκ τίνος δὲ ἐννοίας ἐπὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν ἧκεν, οὐκ ἔχω φάναι. καθάπερ δὲ τὸ θερμαῖνον, σφόδρα φυλακτέον ἐστὶν ἐπὶ τοῦ τοιούτου πάθους, διὰ τὸ τοὺς γλίσχρους τε καὶ παχεῖς χυμοὺς, οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνασθαι πρὸς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ βλάπτεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὅσα ψύχει σφοδρῶς φυλάττεσθαι χρή. παχύνει γὰρ ἅπαντα καὶ συνάγει τοὺς χυμοὺς, καὶ δυσεκπνεύστους ἐργάζεται, καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ἐποίησαν, οἱ συνθέντες τὰ τοιαῦτα φάρμακα, μήτε μήκωνος ὀπὸν, μήτε μανδραγόρου χυλὸν, ἢ τῆς ῥίζης φλοιὸν, ἢ ὑοσκυάμου σπέρμα μίξαντες, ἢ κωνείου, ἢ ψυλλίου, ἢ λινοσπέρμου, πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδὲ τῶν στυφόντων τι φαρμάκων. ἐναντιώτατα γάρ ἐστι ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ὡς ὁρᾶτε.

Τὰ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα φάρμακα, πρὸς τὰς τοιαύτας διαθέσεις, πρὸς δύσπνοιαν.

Θείου ἀπύρου L α. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος L α. ἀριστολοχίας, ἀψινθίου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀβροτόνου, ἀνὰ L δ. λεάνας ὄξει ἀνάπλαττε ἡλίκα κύαμος, δίδου πρωῒ τρεῖς, καὶ ὀψὲ τρεῖς. Ἄλλο πρὸς δύσπνοιαν, ὡς Ἀλκίμιος. κολοκυνθίδος σαρκὸς τριώβολον, πάνακος τριώβολον, ἀνίσου ὀβολὸν α. ἀναλάμβανε ὕδατι καταπότια δ. καὶ ξηράνας δίδου ὀβολὸν, πρὸ μιᾶς δὲ κενοῦσθαι ἁπλῷ κενώματι. Ἄλλο. κολοκυνθίδος L α S. ἰλλυρίδος L β. ὀποπάνακος ῥίζης L β. ἀβροτόνου L α. νίτρου L α. οἱ δὲ τριώβολον. ὕδατι ἀναλάμβανε, καὶ ποίει κυάμου μέγεθος. ἡ δόσις δ. διαστήσας ἡμιώριον, δίδου μελικράτου κοτύλην S. Ἄλλο. νάπυος L α. ἁλὸς κοινοῦ τριώβολον, ἐλατηρίου τριώβολον, οἱ δὲ ὀβολὸν α S. λεάνας μεθ' ὕδατος, ἀνάπλαττε τροχίσκους ὀκτὼ παρ' ἡμέραν μεθ' ὑδρομέλιτος. Ἄλλο. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L α. ἀβροτόνου L β. θείου ἀπύρου L α. σὺν ὕδατι ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου σὺν ὑδρομέλιτι κυάθους τρεῖς. Ἄλλο πρὸς ὀρθοπνοϊκούς. ἐλατηρίου ἡμιωβόλιον, ὄνους τοὺς ἀπὸ τῶν κοπρίων γ. λεάνας ὁμοῦ τὸ ἥμισυ δίδου σὺν ὕδατος κυάθῳ ἑνί. Ἄλλο ὡς Φιλῖνος, πρὸς ἆσθμα καὶ δύσπνοιαν.

καρδα-

καρδαμώμου L γ. ἴρεως L α S. πάνακος L α S. κασσίας L α S. στρουθίου L α S. σύρακος L β. θύμου L η. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος L η. ἀβροτόνου L η. ἀριστολοχίας κληματίτιδος, θείου ἀπύρου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀνὰ L η. σὺν ὄξει δριμεῖ ποιήσας πάχος κηρωτῆς, δίδου κυάμου αἰγυπτίου μέγεθος ἐν ὕδατος κυάθοις τρισί. πρὸς ὀρθόπνοιαν ὡς Ἀπολλώνιος. σκίλλης μόριον α. θείου ἀπύρου, ἀσφάλτου, ἀνὰ μόριον α. ἡ δόσις τριώβολον ἐν ὀξυμέλιτι. πρὸς ὀρθόπνοιαν παρὰ Σωσικράτους. ὀποπάνακος L α. σμύρνης L α. πεπέρεως κόκκους μ. πηγάνου δεσμίδιον ὅσον τοῖς δυσὶ δακτύλοις, ποιήσας λεῖα ἀνάπλαττε καταπότια εἴκοσι, καὶ δίδου πρωῒ ἕν, καὶ δείλης ἕν, πυρέσσουσιν ἐν ὕδατος κυάθοις δυσίν, ἀπυρέτοις μετ᾽ οἴνου. πρὸς ὀρθόπνοιαν Ἀνδρονίκου. θείου ἀπύρου τριώβολον, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L α. ἀνίσου, σμύρνης, κασσίας, ἀνὰ L α. κυμίνου αἰθιοπικοῦ L α. μεθ᾽ ὕδατος ἀνάπλασσε τροχίσκους, ἀνὰ γράμματα τρία, ἢ τέσσαρα εἰς κοίτην δίδου μεθ᾽ ὕδατος κυάθων β. πρὸς ὀρθοπνοϊκοὺς, βηχικοὺς, περιπνευμονικοὺς, φθισικοὺς, αἱμοπτυϊκοὺς, δυσπνοοῦντας, ἡπατικοὺς, ὡς Εὐγένιος. κρόκου L η. μίσυος L δ. δαφνίδων L β. πεπέρεως λευκοῦ L α. καὶ μακροῦ L α. ὀπίου L γ. κόστου τριώβολον, τερμινθίνης ὀβολοὺς ε. χαλβάνης τριώβολον, γλυκείας χυλοῦ ὀβολοὶ δύο, κόμμεως ὀβολὸς εἷς, μέλιτος λίτραν S. δίδου κοχλιάριον ἓν μεθ᾽ ὕδατος κυάθων δυοῖν ἢ τριῶν. ἐὰν δὲ ἐπείγῃ, καὶ πρὸ τροφῆς καὶ μετὰ τροφήν. πρὸς ὀρθοπνοϊκοὺς Οὐάλεντος. ὀποπάνακος L β. κολοκυνθίδος σαρκὸς L α. ἡ τελεία δόσις ἔστω αὕτη. Ἄλλη Ὀνήτορος. κασσίας L α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L β. τούτου τὸ ἥμισυ διδόσθω μετὰ μελικράτου.

πρὸς δύσπνοιαν τὸ τοῦ Ποδανίτου. νάπυος L α. ἁλὸς L α. νίτρου τριώβολον, ποιήσας ὀκτὼ καταπότια, δίδου εἰς νύκτας δύο, καὶ διαλείπων ἡμέραν, εἶτα καὶ ἓξ δίδου, ἀναλάμβανε ὕδατι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ, ΒΙΒΛΙΟΝ Η.

Περὶ τῶν τῷ στομάχῳ ἁρμοττόντων φαρμάκων.

Ὅπερ ἀεὶ λέγω, καὶ νῦν ἐρῶ, πεπεισμένος ὅτι χαλεπώτατόν ἐστι μεταστῆσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς φθάσαντας αἱρέσει δουλεύειν. ὅσοι δὲ συνετοί τε ἅμα καὶ ἀληθείας ὄντως φίλοι, τούτους ἐλπίζω φυλάξειν τὰ παρὰ τῆς φύσεως ἡμῖν δοθέντα κριτήρια τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, ἐμπειρίαν καὶ λόγον, ἐπ᾽ ἐνίων μὲν ἴσον ἑκάτερον συντελοῦν εἰς τὴν τέχνην, ἐπ᾽ ἐνίων δὲ πλέον θατέρου θάτερον, ἀεὶ μέντοι πρὸς τὸ τέλειον ἑκάτερον ἑκατέρου δεόμενον, οὕτω ποιήσομαι τὸν λόγον. αἱ γάρ τοι ψευδεῖς δόξαι, προκαταλαμβάνουσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, οὐ μόνον κωφοὺς, ἀλλὰ καὶ τυφλοὺς ἐργάζονται, τῶν τοῖς ἄλλοις ἐναργῶς ὁρωμένων. ὅπερ οὐχ ἥκιστα καὶ περὶ τῶν κατὰ στόμα τῆς κοιλίας παθῶν ἐστιν, καὶ μάλιστα ὅταν φλεγμαίνῃ. δέονται γὰρ αὗται καὶ αἱ τοῦ ἥπατος φλεγμοναὶ, τῆς τῶν στυφόντων παραπλοκῆς. ἐὰν γὰρ ὑπὸ τῆς χαλαστικῆς ἀγωγῆς, ἀμίκτου τῆς τονωτικῆς δυνάμεως γενομένης θεραπεύωνται, κίνδυνον ἐπάγονται περὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς, καὶ τοῦτο πάντων μὲν τῶν ἐμπειρικῶν ἰατρῶν ὑπὸ τῆς πείρας δεδιδαγμένων, πάντων δὲ τῶν δογματικῶν ὅσοι τῶν ἔργων τῆς τέχνης φυλάττονται, οὐκ ὀλίγοι τῶν νῦν μεθοδικῶν, οὐ γὰρ δὴ πάντες γε, μυρίοις μὲν αὐτοὶ στομαχικοῖς συγκοπῆς αἴτιοι γεγόνασιν, ἅπαντας δὲ τοὺς ἡπατικοὺς ἀναιροῦσιν, οὐδένα γὰρ εἶδον ἐγὼ σωθέντα τῶν εἰς τοιοῦτον ἰατρὸν ἐμπεσόντων. τινὲς δὲ αὐτῶν, ὀλίγοι μὲν καταντλοῦσιν ἐλαίῳ, κόμην ἐναποζεννυντες ἀψινθίου, καὶ ναρδίνῳ μύρῳ βρέξαντες ἔριον ἐπιδέουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ μαστίχης χίας μιγνύουσιν, ἢ ἀλόης, ἢ μήλινον ἀντὶ ναρδίνου παραλαμβάνουσιν. ἐπὶ δὲ τῶν πλουσίων γυναικῶν, καὶ τὸ καλούμενον ὑπ᾽ αὐτῶν φουλίατον καὶ σπικάτον προσφέρουσιν, καὶ ταῦτα ποιοῦντες, οἴονται τὴν χαλαστικὴν ἀγωγὴν φυλάττειν, τοσοῦτον αὐτοῖς περίεστιν ἐμπειρίας φαρμάκων δυνάμεως. εὐξαίμην ἂν πάντας οὕτως ἀμαθεῖς εἶναι μᾶλλον, ἢ γινώσκοντας τὰ στύφοντα, φυλάττεσθαι τὴν χρῆσιν αὐτῶν. ὅσα μὲν οὖν ἐν ὑπερβροχαῖς τε καὶ καταπλάσμασιν τῶν στυφόντων μίγνυται τοῖς ἧπαρ, ἢ στόμα γαστρὸς ἀλγοῦσιν, ὃ δὴ καὶ στόμαχον καλοῦσιν, οὐ τοῦ παρόντος λόγου διελθεῖν, ὅσα δὲ ἐν φαρμάκοις ἐμπλαστοῖς καὶ κηρωτοειδέσιν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις, ὅσα τε ἐν τοῖς καταπινομένοις ἐστὶ χρήσιμα, ταῦτα δηλώσω, τὰ τῶν φλεγμαινόντων πρῶτα γράψας, ἐπειδὴ καὶ μάλιστα κινδυνεύουσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς οἱ κάμνοντες. Κηρωτῇ μὲν οὖν ᾗ συνεχῶς χρῶμαι, δι᾽ ἀλόης καὶ μαστίχης, καὶ κηροῦ ποντικοῦ τοῦ πικροῦ, καὶ ναρδίνου μύρου. συντίθεται δὲ χειμῶνος εἰς L η, τοῦ κηροῦ 𐅵 α. μετρικῆς ῥωμαϊκῆς ἐμβαλλομένης τοῦ ναρδίνου μύρου, θέρους δὲ εἰς ζ. κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ μύρου. κάλλιστον δὲ εἶναι χρὴ τὸ μύρον, ὁποῖον ἐσκευάζετο μὲν ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Ἀσίας σκευάζεται μόνῃ, νυνὶ δὲ καὶ κατὰ πολλὰς ἄλλας ἀσιανὰς πόλεις συντίθεται. κηρὸς δὲ εἰ μὴ ποντικὸς ὁ πικρὸς εὐποροῖτό σοι, τὸν γοῦν ἄλλον ποντικὸν ἔμβαλλε, κἀκείνου μὴ παρόντος, τὸν καλούμενον τυρρηνικόν. ἂν δὲ μηδ᾽ οὗτος παρῇ, τῶν ἄλλων τινὰ τῶν εὐωδῶν, καὶ λιπαρῶν. εἰ δὲ μηδὲ τοιοῦτον ἔχοις, τὸν εὐπορηθέντα σοι κηρὸν πλυνὰς ἔμβαλλε. τηκέσθω δὲ ἐν ἀγγείῳ διπλῷ, κἄπειτα ψυχθεῖσαν τὴν κηρωτὴν ξύων μίγνυε λελειωμένοις ἀκριβῶς τῇ τε ἀλόῃ, καὶ τῇ μαστίχῃ. ἔστω δὲ ἑκατέρου L α. καί ποτε καὶ πλεῖον, καὶ μὴ ὥστε ὑπερβάλλειν μίαν τε καὶ ἡμίσειαν, εἰ δὲ καὶ πλέονος δέοιτο στύψεως, ἀτονίας οὔσης, ὡς μηδὲ τῆς τροφῆς κρατεῖν, προσμιγνύσθω καὶ ὀμφακίου τὸ ἴσον, ὥστε τῶν τριῶν ἑκάστου δραχμὴν εἶναι μίαν, τῆς ἀλόης λέγω, καὶ τῆς μαστίχης μίαν, καὶ τρίτην τοῦ ὀμφακίου. μιγνύσθω δὲ ἐν τῇ σκευασίᾳ τῆς κηρωτῆς πρῶτον μὲν ὀμφάκιον, εἶθ᾽ οὕτω τὰ ἄλλα τούτοις ἑνούσθω, μίγνυμι δ᾽ ὥσπερ ὀμφάκιον, οὕτω καὶ ἀψινθίου χυλόν. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ἄμφω, καὶ τρίτης ἐπ᾽ αὐτοῖς τῆς ὑποκυστίδος, καὶ τετάρτης οἰνάνθης, οὕτω δ᾽ ὀνομάζω τὸ τῶν ἀγρίων ἀμπέλων ἐκβλάστημα σὺν τοῖς ἄνθεσιν, ἐξ οὗ ταῖς ἡμέραις ἡ σταφυλὴ γίνεται. καὶ μέντοι καὶ ῥοῦ χυλὸν οὐκ ὀλιγάκις ἔμιξα, καὶ παραύξειν δὲ χρὴ τῆς ναρδίνης κηρωτῆς τὸ πλῆθος ἀνάλογον τῷ τῶν ἄλλων φαρμάκων ἀριθμῷ, ὥστε ἂν τέσσαρες ἐκ τῶν ἄλλων ἀθροίζωνται δραχμαὶ, τέτταρας 𐅵 εἶναι τῆς ναρδίνης κηρωτῆς, δύο μὲν τοῦ κηροῦ, δύο δὲ τοῦ ναρδίνου, τουτέστιν

ἑκκαίδεκα δραχμὰς ἑκατέρου. χρονιζούσης δὲ τῆς φλεγμονῆς, καὶ σκληρυνομένης ἤδη, ποικιλώτερα φάρμακα προσφέρειν χρὴ, καὶ τῶν ἀρωμάτων ἔχοντά τι, καὶ τῶν μαλακτικῶν τε καὶ διαφορητικῶν φαρμάκων, ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ διὰ τοῦ μελιλώτου σκευαζόμενον. ἔστι δὲ ἡ σύνθεσις αὐτοῦ πολυειδεστέρα, διὰ τὸ πᾶσι τοῖς καθ' ὑποχόνδριον φλεγμαίνουσιν ἁρμόττειν, ὑπαλλαττόμενον οὐ μεγάλαις διαφοραῖς, ὥστε τὴν μέν τινα σκευασίαν αὐτοῦ, τοῖς περὶ ἧπαρ εἶναι χρησιμωτέραν, τὴν δέ τινα τοῖς περὶ τὸν στόμαχον, ἢ κοιλίαν, ἢ σπλῆνα, ἤ τινα τοῖς ἐνταῦθα μυσὶν, ἃ κοινῇ γραφῇ περιείληπται πάντα κατὰ τὰς τῶν μαλαγμάτων συνθέσεις. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τὰ γεγραμμένα τοῖς πρὸ ἐμοῦ πρὸς ἁπάσας τὰς περὶ τὸν στόμαχον διαθέσεις, οὐ διὰ τῆς ἔξωθεν ἐπιθέσεως τῶν φαρμάκων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πόσεως ὠφελοῦντα, γραφήσεται πάντα. τινὰ δὲ αὐτῶν ἐστι κοινὰ καὶ τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα πάθεσιν.

Εἴρηται πολλάκις ὡς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς, ὥσπερ καρδίαν, οὕτω καὶ στόμαχον. ἀλλὰ πάλαι μὲν ἦν συνηθέστερον τὸ τῆς καρδίας ὄνομα, νυνὶ δὲ ἀπ' ἐκείνου μὲν ἔτι διαμένει τό τε καρδιώσσειν, καὶ ἡ καρδιαλγία. τὸ δὲ μόριον αὐτὸ, στόμαχον ὀνομάζουσιν, ὁμωνύμως τῷ καταφέροντι τὴν τροφὴν ἐκ τοῦ στόματος εἰς αὐτήν. γεγράφασιν οὖν οἱ πρὸ ἡμῶν φάρμακα πρὸς τὰς ἐν αὐτῷ διαθέσεις, ὥσπερ τὰς ἄλλας, οὕτω καὶ τὰς ὀνομαζομένας αὐτοῖς ἀνατροπάς. ἐοίκασι δ' οὕτω καλεῖν τάς τε ἀνορεξίας, καὶ τὰς ναυτιώδεις διαθέσεις, ἐφ' αἷς ἐνίοτε μὲν συμβαίνουσιν ἔμετοι. γίνονται δὲ καὶ δήξεις ἐν αὐτῷ τινες, ὥσπερ βουλιμώδεις τε καὶ ἀσώδεις διαθέσεις, ἐφ' ὧν ἁπασῶν κοινὴ μέν τις ἡ τῶν στυφόντων φαρμάκων εὕρηται χρῆσις. ἐπιμέμικται δ' αὐτῶν τοῖς πλείστοις τὰ θερμαίνοντα καὶ ξηραίνοντα. γίνονται δὲ καὶ αἱ ἄλλαι διαθέσεις σπανιώτεραι τῶν ὑγραινόντων, ἢ ψυχόντων, ἢ ἀμφοτέρων ἅμα δεόμεναι φαρμάκων. τοῖς δὲ ἐκ πείρας ἄνευ λογικῆς μεθόδου τὰ βοηθήματα εὑρίσκουσιν, εἰκότως τὰ πολλάκις ὠφελήσαντα μνημονεύεταί τε καὶ εἰς χρῆσιν ἄγεται. τῶν γὰρ πλειστάκις ὡσαύτως ἑωραμένων, τήρησίν τε καὶ μνήμην εἶναι φασὶ τὴν ἑαυτῶν ἐμπειρίαν. ὥσπερ δὲ ἐν τῷ στόματι τῆς κοιλίας, οὕτω καὶ κατ' αὐτὴν ὅλην, ἕκαστόν τε τῶν ἐντέρων, καὶ συνελόντι φάναι, κατὰ πᾶν μόριον τοῦ σώματος αἱ αὐταὶ δυσκρασίαι γινόμεναι, τὰς ἐνεργείας τῶν ὁμοιομερῶν βλάπτουσιν, ἃς εἰ μή τις εἶναι πεισθείη τὰ νοσήματα αὐτῶν, οὐδὲ ἐν ἀσκήσει τὴν διάγνωσιν. ἀγνοήσας δὲ αὐτὴν, οὐδὲ τὴν θεραπείαν εὑρήσει. ἔχουσι δ' οὐκ ὀλίγον στοχασμὸν αἱ διαγνώσεις τῶν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος συνισταμένων διαθέσεων, διὸ καὶ χρησιμώτατόν ἐστιν τῆς ἰατρικῆς τέχνης μόριον, τὸ διαγνωστικὸν τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἃς οὐδ' ὅτι πρῶταί τε καὶ μέγισταί εἰσι γινώσκουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ὥστε εἰκότως οὔτε διάγνωσιν αὐτῶν, οὔτε θεραπείαν ἐζήτησαν. ἀναγκάζονται τοίνυν, εἰ καὶ δογματικοὶ τύχοιεν ὄντες, ἄνευ τὰς λογικὰς μεθόδους, ἄχρι τὴν ἐμπειρίαν ἀφικνεῖσθαι μόνην, ὥστε θαυμάζειν ὅταν ἄνευ πυρετοῦ καὶ φλεγμονῆς, ἀποστήματός τε καὶ ἑλκώσεως, ἀδήλως τινὸς πέττοντος, ἢ μηδ' ὅλως πέττοντος ἐπαγγελλάμενοι θεραπείαν εὑρεῖν, ζητῶσιν εἰ τῇ τρίψει τῶν σιτίων ἡ πέψις γίνεται, κἄπειτα ὡς μέγιστον τοῦτο εὑρηκότες, ἐνδείκνυνται διδάσκειν αὐτὰ τὰ ἐδέσματα, μηδὲ τὸ προχειρότατον γινώσκοντες, ὃ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἰατρικῆς. ἄλλος δὲ συνετῶν ὄντως ἀνδρῶν, ἤρετό με τις ὅπως χρήσιμόν ἐστι τὸ γνῶναι τῇ τρίψει τὴν πέψιν γίνεσθαι, πρὸς τὸ τὴν διάθεσιν ἐξιᾶσθαι τῆς γαστρὸς, καθ' ἣν ἀτονεῖ πέττειν τὰ σιτία. πρὸς τὸ μηδὲ θεραπείαν εἶναι τὴν τῶν εὐπέπτων προσφορὰν, ἀλλὰ μόνον ἔκκλισιν τῆς βλάβης, ὥσπερ καὶ τὴν ὀλιγοσιτίαν τε καὶ ἀσιτίαν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀσιτήσας, οὐκ ἀπέπτησε μὲν, οὐ μὴν ἐθεραπεύθη τὴν διάθεσιν, οὕτως οὐδ' ὁ τὰ μηδ' ὅλως δεόμενα τρίψεως προσαράμενος, ὁποῖόν ἐστι τὸ γάλα καὶ ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς, καὶ τὰ διὰ τοῦ χόνδρου ῥοφήματα. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν αὐτάρκως λέλεκται, καὶ δῆλον ὅτι τοῖς ἐν ἐκείνοις γεγυμνασμένοις, ἡ νῦν ἐνεστῶσα διδασκαλία χρήσιμος ὑπάρχει. καθάπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὡς ἔμπροσθεν εἶπον, ἀναμιμνήσκων ἕκαστα τῶν ἐν ἐκείνῃ μοι προδεδειγμένων κεφαλαίων, ἐπὶ τὴν περὶ τῶν φαρμάκων σύνθεσιν ἠρχόμην, οὕτω καὶ νῦν ποιήσω.

Δυσκρασιῶν οὐσῶν ὀκτὼ καθ' ἕκαστον τῶν μορίων, καὶ τούτων ἁπασῶν γινομένων, ἢ κατὰ ψιλὰς καὶ μόνας τὰς ποιότητας, ἢ καὶ μετά τινος χυμοῦ, τὴν μὲν κατὰ ξηρότητα δυσκρασίαν ὑγραίνειν χρὴ, τὴν δὲ καθ' ὑγρότητα ξηραίνειν, οὕτω δὲ καὶ τὴν κατὰ θερμότητα ψύχειν, τὴν δὲ κατὰ ψύξιν θερμαίνειν χρή. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς συνθέτους δυσκρασίας, ἤτοι θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν καὶ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν καὶ ὑγραίνειν, ἢ ξηραίνειν καὶ ψύχειν. ἐπεὶ δὲ ὡς ἔφην αἱ πλεῖσται δυσκρασίαι τοῖς ἀνθρώποις, ἐκ πλεονασίας ὑγρῶν μᾶλλον ἢ ἐνδείας γίνονται, τὰ ξηραίνοντα φάρμακα τοὺς πολλοὺς ὀνίνησι μᾶλλον. ἐπὶ δὲ τῶν ξηραινόντων, τὰ μὲν στύφει, συνάγοντα καὶ στύφοντα τὴν τῶν ὁμιλούντων οὐσίαν. τὰ δὲ διαφοροῦντα, κἂν τούτῳ διαλύοντα τὴν οὐσίαν αὐτῶν, διὰ τοῦτο πλείους εἰσὶν οἱ τῶν στυφόντων δεόμενοι. ἀλλ' ἐὰν μετὰ ψύξεως, ἡ ὑγρὰ δυσκρασία γένηται, βλάπτονται διὰ τῶν στυφόντων μόνων θεραπευόμενοι ψυχρῶν ὄντων ταῖς δυνάμεσιν. εἰκότως οὖν τὰ πλεῖστα τῶν διὰ πείρας εὑρημένων φαρμάκων, ἐκ μικτῆς ὕλης σύγκειται, στυφούσης τε καὶ θερμαινούσης. γνωρίσεις δὲ αὐτῶν τὴν διαφορὰν τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἔχων τὴν μνήμην. εἴρηται γάρ μοι πολλάκις ἤδη, μηδένα δύνασθαι λογικῶς τε καὶ κατὰ μέθοδον τοῖς ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ γεγραμμένοις χρήσασθαι, χωρὶς τοῦ μεμνῆσθαι τῶν εἰρημένων, ἐν ταῖς πρὸ ταύτης δύο πραγματείαις, τῆς τε τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, καὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. τινὲς μὲν γὰρ ἄνευ διορισμοῦ τινος ἔγραψαν φάρμακα πρὸς τὰς τοιαύτας διαθέσεις στομάχου τε καὶ γαστρὸς, ἔνιοι δὲ ἐφήψαντο διορισμῶν τινῶν, ἀπὸ συμπτωμάτων ἅπασι φαινομένων. ὅπως οὖν καὶ ὑμεῖς εἰδῆτε γνωρίζειν ἑκάστου τῶν διὰ πείρας εὐδοκιμησάντων φαρμάκων τὰς δυνάμεις, εἰ καὶ μὴ προσγεγραμμένας εὑρίσκοιτε τὰς διαφορὰς τῶν διαθέσεων ἐφ' ὧν ἁρμόττουσιν, παραγράψω, πρώτας μὲν τὰς ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένας, εἶτα τὰς ὑπὸ Ἀσκληπιάδου, καὶ μετὰ ταύτας, ἐὰν δόξῃ καὶ ἄλλας τινάς.

Αἱ ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμέναι στομαχικαὶ δυνάμεις.

Προγράψας Ἀνδρόμαχος, στομαχικαὶ, μετὰ τὴν προγραφὴν τήνδε οὕτως ἤρξατο. πρὸς στομαχικοὺς, ἱερὰ ἡ χρῶμαι, κἄπειθ' ἑξῆς ἔγραψε τὴν ὅλην αὐτῆς σύνθεσιν, ὧδέ πως ἔχουσαν. σχοίνου ἄνθους, ξυλοβαλσάμου, μαστίχης,

κρόκου

κρόκου, νάρδου ἰνδικῆς, ἀσάρου, κινναμώμου, ἀνὰ ∠ ς'. ἀλόης πεπλυμμένης ∠ ϙ'. ὁμοῦ λεάνας ἀποτίθεσο, δίδου »
νήστει κοχλιάρια β'. οἱ δὲ ἐν μεθ' ὕδατος ψυχροῦ κυάθων δ'. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν, οὔτε τίνας ὀνο »
μάζει στομαχικοὺς δηλώσας, οὔτ' εἰ πᾶσιν αὐτοῖς ἁρμόττει τὸ φάρμακον, οὔτ' εἰ πλείοσιν. ἐμοὶ τοίνυν ἀναγκαῖον
εἰπεῖν, ἐπειδὴ τῶν λεγομένων στομαχικῶν, ἔνιοι μὲν ὑπὸ τῆς εἰρημένης ἀρτίως ἱερᾶς ὀνίνανται μεγάλως, ἔνιοι δὲ
βλάπτονται. Οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, τούς τε ἀνορέκτους οὕτω καλοῦσιν, καὶ ὅσοις μετὰ τὸ προσά-
ρασθαι τὴν τροφὴν, τὸ τῆς γαστρὸς στόμα βαρύνεταί τε καί τινα δύσφορον ἄσην ἔχει. καλοῦσι δ' ὡσαύτως κἀ-
κείνους οἷς ἐπιγίνεται ναυτία, καὶ μᾶλλόν γε ὅταν εἰς ἔμετον ὁρμήσῃ, καὶ μᾶλλον ἔτι μετὰ τοῦ διαφθείρεσθαι τὰ σι-
τία, ποτὲ μὲν ὀξώδη γινόμενα, ποτὲ δὲ καὶ κνισσώδη, ποτὲ δὲ καὶ ἄλλην ποιότητα μοχθηρὰν ἐπικτώμενα. καὶ
τούτων ἁπάντων ἔτι μᾶλλον, ἐκείνους στομαχικοὺς ὀνομάζουσιν, ὅσοις ἐρυγαὶ τοιαῦται μετὰ δυσφορίας τινὸς καὶ
10 ἄσης καὶ ἀνατροπῆς γίνονται, πολλάκις οὐδέπω τροφὴν προσενηνεγμένοις, κἂν ἐπὶ πλεῖστον δὲ χρόνον ἐν τῷ στό-
ματι τῆς γαστρὸς διαμένῃ τὰ σιτία βαρύνοντα, καὶ μόλις ὑποβιβαζόμενα, καὶ τούτους στομαχικοὺς ὀνομάζουσιν.

Ἑτέρους δὲ τὴν καλουμένην ὄρεξιν κυνώδη ἔχοντας, ὡς ἐσθίειν τε πλεῖστα, καὶ βαρυνομένους μάλιστα ὀλίγον
ὕστερον ἐμεῖν, ὁμοίως προσαγορεύουσιν, ἄλλους δὲ ἰσχυρῶς ἐκλυομένους ὅταν ἐπὶ πλεῖον ἀσιτήσωσιν, κἂν μὴ θᾶττον
ἐπὶ τὴν τῶν σιτίων ἀφίκωνται προσφορὰν, δακνομένους τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καλοῦσιν ὡσαύτως στομαχικούς. αὐ-
τῶν δὲ τούτων ἔνιοι ναυτιώδεις γίνονται ῥᾳδίως, ἐὰν θᾶττον προσάροιντο πόμα καὶ σιτία. κατὰ μέθοδον οὖν λοιπὸν
κἂν ὁ τὰ βοηθήματα εὑρίσκων, ἐπὶ τὴν τῆς διαθέσεως ἀφικνεῖται ζήτησιν, ἧς εὑρεθείσης, εὐπορήσειν ἐλπίζει τῶν
οἰκείων αὐτῇ βοηθημάτων. ὁ δὲ διὰ μόνης τῆς πείρας ἀθροίζων τὰ βοηθήματα, περίπτωσίν τε τὴν ἑαυτοῦ περι-
μένει, καὶ τὴν τῶν ἔμπροσθεν ἱστορίαν ἀναλέγεται. γεγραφότων δὲ αὐτῶν ἀδιορίστως τὰ πλεῖστα, καὶ μέντοι καὶ δια-
φερομένων ἐν πολλοῖς, εἰκότως καὶ αὐτὸς ἄλλοτε ἄλλης γίνεται γνώμης, καὶ μᾶλλον ὅταν ὑπ' αὐτῶν τῶν βοηθη-
20 μάτων, ἐνίοτε μὲν ὠφελουμένους ὁρᾷ τοὺς στομαχικοὺς, ἐνίοτε δὲ βλαπτομένους, καθάπερ ἐπὶ τῆς προκειμένης ἱερᾶς,
ἣν οἱ νῦν ἰατρεύοντες ἐν Ῥώμῃ σχεδὸν ἅπαντες ὀνομάζουσι πικρὰν, ἐπειδὴ τὸ τῆς ἱερᾶς ὄνομα, τῇ διὰ τῆς κο-
λοκυνθίδος ἐπιφέρειν ἐδικαίωσαν. οἱ δὲ πρὸ ἡμῶν ἰατρεύσαντες ἐν Ῥώμῃ τὰς δύο καλοῦντες ἱερὰς, προσέθε-
σαν αὐταῖς ἕνεκα διαστολῆς, τῇ μὲν ἑτέρᾳ τὸ διὰ κολοκυνθίδος, τῇ δ' ἑτέρᾳ τὸ διὰ ἀλόης, οὕτω γράφοντες, ἱερὰ ἡ
διὰ κολοκυνθίδος, ἱερὰ ἡ διὰ ἀλόης. Ἡ τοίνυν διὰ τῆς ἀλόης ἱερὰ σκευάζεται διττῶς, ὑπὸ μὲν ἐνίων ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ
Ἀνδρομάχου πρὸς ἕνα τὸν δραχμὰς τῆς ἀλόης μιγνυμένων ἑκάστου τῶν ἄλλων δραχμῶν ἕξ, ὑπὸ δὲ ἐνίων τε οὐχ ἕξ,
ἀλλ' ὀκτώ. τινὲς δὲ τῆς ἀλόης εἰς ὀγδοήκοντα δραχμὰς, ἓξ τῶν ἄλλων μιγνύουσιν. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τὰ μιγνύμενα
τῇ ἀλόῃ φάρμακα, τὸν ἀριθμὸν ἕξ, καὶ τὸ καλούμενον ἄνθος σχοίνου, καὶ μέντοι καὶ τὴν ἀλόην αὐτὴν, ὁ μὲν Ἀνδρό-
μαχος πεπλυμμένην, τῶν δὲ ἄλλων ἔνιοι μὲν οὕτως, ἔνιοι δὲ ἄπλυτον ἐμβάλλουσιν. ἡμᾶς δὲ νῦν χρὴ γινώσκειν, εἰς
γὰρ τὴν ὑπαγωγὴν τῆς γαστρὸς ἐπιτηδειοτέραν εἶναι τὴν ἄπλυτον ἀλόην, ἀποτίθεσθαι δὲ πολὺ τοῦ φαρμακώ-
30 δους τὴν πεπλυμμένην, καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις θαῤῥήσειε δοῦναι τοῖς πυρέσσουσιν, οὐ δὲ τούτοις σφοδρῶς, ἀλλὰ πά-
νυ βληχρῶς. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ διὰ τῆς ἀπλύτου, πολλοῖς τῶν οὕτω πυρεσσόντων δόντες, εἶτα μηδὲν σαφὲς βλάψαντες,
ἐπ' ἄλλων μεγίστης ἐπειράθησαν βλάβης, ἐναντιωτάτη γάρ ἐστιν ἀλόη, κἂν πλυθῇ, τοῖς ἄνευ μοχθηρῶν ὑγρῶν, κα-
τὰ δυσκρασίαν τὴν θερμὴν καὶ ξηρὰν ἐνοχλουμένοις. ἐγγὺς δέ τι τούτων, καὶ οἱ κατὰ τὴν ξηρὰν δυσκρασίαν,
εἰ μετὰ ψυχρότητος εἴη, τὴν βλάβην ἔχουσιν, καὶ ὅλως ὅσοι κατὰ τὰς ποιότητας μόνας ἐβλάβησάν τι μόριον. αἱ
γὰρ ἐπὶ χυμοῦ δυσκρασίαι, τῶν κενούντων αὐτὰς δέονται φαρμάκων. αἱ δ' ἄνευ τούτων, εἰς μαρασμὸν ἀφι-
κνοῦνται πάντως ἐπὶ τῷ διὰ τῆς ἀλόης φαρμάκῳ, ἔνθα τοίνυν ὑγρότης μοχθηρὰ διαβρέχει τοὺς χιτῶνας τῆς γαστρὸς,
ἡ διὰ ἀλόης πικρὰ χρήσιμος, ἐκκαθαίρουσα τὴν ὑγρότητα. πάντως δὲ τοῖς οὕτω διακειμένοις, ὑπάρχει σύμπτωμα
ναυτιῶδες ἧττον ἢ μᾶλλον. Αὕτη μὲν οὖν ἡ κένωσις τοῦ λυποῦντος χυμοῦ διὰ τῆς ἀλόης γίνεται μόνης, καθαρ-
τικὴν ἐχούσης δύναμιν οὐκ ἰσχυρὰν, ἀλλ' ὥστε τὰ μὲν κατὰ τὴν κοιλίαν ὧν ψαύει, δύνασθαι καθαίρειν, κἂν πλείω
40 ποτὲ δοθῇ, μέχρι τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἀναβαίνει χωρίων, οὐ μὴν ὅλου τοῦ σώματός ἐστι καθαρτικὸν ἡ ἀλόη, τῶν μι-
γνυμένων δ' αὐτῇ, μαστίχη μὲν ὡς εὐστόμαχός τε καὶ εὐώδης, θραῦσαι τὸ φαρμακῶδες τῆς ἀλόης δυναμένη μί-
γνυται. κιννάμωμον δὲ καὶ πρὸς αὐτοῖς ὅτι λεπτομερέστατόν ἐστιν, ὡς ἀναστομοῦν τε ἅμα τοὺς πόρους τῆς γαστρὸς,
διαθρύπτειν τε καὶ λεπτύνειν, εἴ πού τι γλίσχρον, ἢ παχὺ τοῖς χυμοῖς ἐπιφέροιτο. τὰ γὰρ παχέα τῶν ὑγρῶν, διὰ
τὴν τῆς καθαρτικῆς δυνάμεως ἀῤῥωστίαν, οὐ πέφυκεν ἕλκειν ἡ ἀλόη. διὸ καὶ τῶν χολωδῶν τῶν ἐν τῇ γαστρὶ διαθέσεων,
ἄριστόν ἐστι φάρμακον, ὡς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ πολλάκις ἰάσασθαι στομαχικῶς ἐνοχλεῖσθαι πεπιστευμένους πολλούς. ὠφελεῖ
δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τἄλλα πάντα πάθη τὰ κακόχυμα, τὸ κιννάμωμον μιγνύμενον, ἀλλοιωτικὴν ἔχει τὸ κατὰ φύ-
σιν ἔχον δύναμιν τῶν μοχθηρῶν ποιοτήτων. εἰδέναι τοίνυν χρὴ τὰς ἐπὶ χυμοῖς μοχθηροῖς διαθέσεις, κατά τε τὴν
γαστέρα καὶ τὸν στόμαχον, ὠφελουμένας μὲν διὰ τῶν τῆς ἀλόης φαρμάκων, εἰς μεγίστην δὲ βλάβην ἀφικνουμένας,
ὑπὸ τῶν στυφόντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, καὶ φαρμάκων. ὥσπερ γε πάλιν ἐφ' ὧν ὑγρότης πολλὴ, καὶ οἷον
50 πλαδαρός τίς ἐστιν, κατὰ τὸ πεπονθὸς ἄνευ κακίας χυμῶν, αὐτῷ μόνῳ τῷ ποσῷ λυποῦσα, καὶ οἷον διάβροχον ἐρ-
γαζομένη τὸ τῆς γαστρὸς σῶμα, χρησιμωτάτη τῶν στυφόντων ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων καὶ φαρμάκων ἡ χρῆ-
σις ἐστὶν ἐκλύτου, καὶ παρέτου γινομένου τηνικαῦτα τοῦ πεπονθότος, ὁμοίως τοῖς κεχαλασμένοις ἄρθροις, ἐφ'
ὧν καὶ αὐτῶν ἡ τῶν στυφόντων χρῆσις ἐπανορθοῦται τὴν διάθεσιν. ἀλλ' ἥ γε πικρὰ, περὶ ταύτης γὰρ ἡμῖν ὁ λόγος,
ὥσπερ τὸ κιννάμωμον, οὕτω καὶ τἄλλα τὰ μὲν ὡς εὐστόμαχα, τὰ δὲ ὡς λεπτομερῆ καὶ ῥύπτοντα λαμβάνει, τῇ μὲν
ἰσχύϊ, πάμπολυ κινναμώμου λειπόμενα, τὸ δὲ γένος τῆς δυνάμεως ταὐτὸν ἔχοντα. Δευτέραν ἐπὶ τῇ προγεγραμ-
μένῃ συνθέσει ὁ Ἀνδρόμαχος κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν, ὡς Λάμπων ὁ Πηλουσιώτης.

Κινναμώμου, καλάμου ἀρωματικοῦ, κασσίας μελαίνης, ξυλοβαλσάμου, σχοίνου ἄνθους, ἐλάτης ἀνὰ ℥ γ'. οἱ δὲ ἀνὰ »
℥ α'. κόψας πάντα ἁδρομερῶς, ἔμβαλλε εἰς χύτραν καινὴν, ἐπιβαλὼν ὕδατος ὀμβρίου ξ γ'. καὶ ἕψε ἕως τὸ ἡμι- »

σου λεφθῇ, καὶ διηθήσον, καὶ λαβὼν ἀλόης ἰνδικῆς λίτραν α. ἐπίχει ὕδατος ὀμβρίου τὸ ἱκανὸν, καὶ λέαινε τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν ἕως ξηρανθῇ. τοῦτο πρῶτον ἀπογλυκαίνας τὴν ἀλόην, τότε τὸ ἀπὸ τῶν ἀρωματικῶν βαλὼν ὕδωρ λέαινε ἐν ἡλίῳ ἄχρι ξηρανθῇ, καὶ λεάνας λεῖα κατάμισγε ταῦτα. κρόκου, σμύρνης, μαστίχης, ἀνὰ ℥ γ. οἱ δὲ ἀνὰ ℥ α. συλλεάνας ὁμοῦ πάντα ἀπόθου ξηρὸν, καὶ χρῶ ποτίσματι πρὸς σπάσματα, ῥήγματα, πληγὰς τῶν ἐντὸς, ἐναρχομένους πόνους πλευρῶν, καὶ ἐπὶ τῶν πνευματουμένων, στομάχους ἀλγούντων, καὶ βραδὺ πεπτόντων, καὶ αἷμα ἀναγόντων, καὶ ἰσχιαδικῶν, τὴν τελείαν δόσιν δίδου ἐν ὕδατος κυάθῳ ἑνὶ, ὀβολὸν α. οἷς δὲ ὀβολοὺς δύο, τοῖς δὲ ἄλλοις πρὸς δύναμιν. ἐπὶ δὲ τῶν τραυμάτων καὶ φλεγμονῶν διηθὲν, ὀξυμέλιτος πάχος ἐπιτιθέμενον. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς φλεγμονῶν, χυλῷ ἡδυόσμου, ἢ καλαμίνθης, ἢ στρύχνου, ἢ τινος τῶν ὁμοίων. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν δακτυλίῳ φλεγμονῶν, ἐν ῥοδίνῳ, ἢ οἴνῳ ἀμιναίῳ. χρῶ δὲ καὶ ἐπὶ παρωνυχιῶν ξηρῷ ἐπάνω μότων σὺν ῥοδίνῳ, καὶ πρὸς αἱμοῤῥαγίας, καὶ ξηρὸν σὺν ὄξει, καὶ πρὸς ἐσχάραν ἐν στόματι, ἐν γλυκεῖ ἀναγαργαριζόμενον. τοῦτο τὸ φάρμακον, ὃ τοῦ πηλουσιώτου Λάμπωνος εἶναί φησι, τῶν πολυχρήστων ἐστὶ, περὶ ὧν εἴρηταί τι καὶ πρόσθεν, ὡς ἀπολειπόμενα τῶν ἔν τι ποιούντων ἄριστα τῷ πλήθει, τῆς ἐπαγγελίας σπουδάζεται, βουλομένων ἡμῶν ἐν ἔχειν μᾶλλον ἐπὶ παθῶν εἴκοσιν ἁρμόζον, ἢ τοσαῦτα τὸν ἀριθμὸν ἕτερα, βελτίω καθ᾽ ἓν ἕκαστον πάθος ἑνὸς τοῦ πολυχρήστου. δύναμις δὲ αὐτοῦ, καθ᾽ ἣν ἐπὶ τῶν προειρημένων ἐνεργεῖ λεπτομερής τε καὶ θερμαίνουσα, καὶ τέμνουσα, καὶ διαῤῥύπτουσα, καὶ ἀναστομοῦσα, καὶ διὰ ταῦτα διαφορητικὴ τῶν πλεοναζόντων ἔν τισι μορίοις ἰχώρων τε καὶ χυμῶν, κατὰ τοῦτο δὲ καὶ τοῖς προκειμένοις ἐν τῷ λόγῳ πάθεσιν ἁρμόττει, διαφοροῦν τοὺς μοχθηροὺς, ὡς ἔφην, ἰχῶράς τε καὶ χυμοὺς τῶν πεπονθότων μορίων, ὥστε καὶ τὰς προειρημένας τῆς κοιλίας διαθέσεις, ἐφ᾽ ὧν ἡ πικρὰ κάθαρσιν ἐργάζεται μετρίαν, ἰᾶσθαι τῷ ξηραίνειν κατ᾽ ὀλίγον, οὐ τῷ κενοῦν ἀθρόως, ἀμείνων οὖν εἰς τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ἡ πρώτη γεγραμμένη πικρά. τρίτον ἐπὶ τοῖς προγεγραμμένοις, ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψε φάρμακον ὧδέ πως.

πρὸς στομαχικοὺς καὶ κοιλιακοὺς, ὁ πικρὸς τροχίσκος, μαλάσσει κοιλίαν, ποιεῖ καὶ πρὸς ὕπνον, καὶ ἔστιν ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ. ποιεῖ καὶ πρὸς κύστιν, καὶ πρὸς τὰ ἐν κώλῳ. σελίνου σπέρματος ∠ Ϛ. ἀνίσου ∠ Ϛ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α Ϛ. κασσίας ∠ β. σμύρνης ∠ α Ϛ. νάρδου κελτικῆς τοῦ ἄνθους ∠ α Ϛ. ὀπίου ∠ α Ϛ. κινναμώμου ∠ α Ϛ. ἀψινθίου κόμης ∠ γ. ἀλόης τριώβολον, μαστίχης ∠ α. μεθ᾽ ὕδατος ἀνάπλασσε τροχίσκους τριωβολιαίους, ἢ ἀνὰ ∠ α. καὶ δίδου μεθ᾽ ὕδατος κυάθους γ. οὐδ᾽ ἐπὶ τούτου τοῦ φαρμάκου προσέγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ὁποίους λέγει στομαχικοὺς, τοὺς τί πάσχοντας. ἐκ δὲ τοῦ προσκεῖσθαι τῇ συνθέσει, τὸ ὄπιον, ὁ συνθεὶς τὸν τροχίσκον, εὔδηλος ἐστὶν ἐστοχασμένος τοῦ ξηραντικόν τε ἅμα καὶ ἀνώδυνον ἐργάσασθαι τὸ φάρμακον, ὕπνον τέ τινα φέρον, ὃ μὴν πρὸς μίαν γε τῶν εἰρημένων διαθέσεων, ἀγωνιστικῶς ἱστάμενος ἐκκόψαι διὰ ταχέων αὐτήν. τέταρτον ἄλλο φάρμακον, ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν, οὐδὲ πρὸς μίαν διάθεσιν ἀγωνιστικῶς συγκείμενον, ὅτι πρὸς πολλὰς μετρίως, ἔχει δὲ οὕτως ἡ γραφή.

Πρὸς στομαχικοὺς ἱερὰ Ἀντιπάτρου.

Ἀλόης καλῆς ∠ δ. μαστίχης ∠ β. ἀσάρου ∠ δ. ῥόδων ξηρῶν, σχοίνου, μήου, φοῦ, κασσίας ὁμοίως ἀνὰ ℥ Ϛ. ξηρῷ λείῳ χρῶ ὡς ἐπὶ τῆς ἀλόης. τὸ πέμπτον δὲ ἐπὶ τούτοις φάρμακον, ὃ δι᾽ ἀρνογλώσσου χυλοῦ σκευάζεται, καί φησιν Ἀπολλωνίου εἶναι αὐτὸ, τοιοῦτον ἐστίν. ἀρνογλώσσου χυλοῦ ξηροῦ ∠ γ. μαστίχης ∠ β. σμύρνης ∠ α. ἡδυόσμου ∠ α. ζιγγιβέρεως ∠ α. δοκεῖ μοι ταύτης τῆς δυνάμεως ὁ Ἀπολλώνιος πεπειρᾶσθαι, θερμοτέραν διάθεσιν ἔχοντος τοῦ στομάχου, καὶ οὕτως αὐτὴν ἀδιορίστως ἐπαινεῖν, οὐ δυναμένην ἐπὶ τῶν ψυχρὰν ἐχόντων διάθεσιν ἁρμόττειν, ἐμψυκτικὸς γάρ ἐστιν, ὁ τοῦ ἀρνογλώσσου χυλός. ἡ δ᾽ ἐφεξῆς γεγραμμένη δοκεῖ μοι συντίθεσθαι προσπταίσαντος ἐν τῇ τῆς προτέρας χρήσει τοῦ συνθέντος αὐτὴν, καὶ γνόντος ὡς ἔμψυχον ἐποίησεν τὸ φάρμακον, εἶτα διὰ τοῦτο κασσίας τε προστεθέντος ὀλίγον, καὶ ἀλόης τι κενοῦν δυναμένης, καὶ μαστίχης ὡς εὐστομάχου, καὶ κρόκου, καὶ σμύρνης, ὡς πέττειν δυναμένων. διόπερ οὔτε τοῦτο τὸ φάρμακον, οὔτε τὸ πρὸ αὐτοῦ παραλάβοιμι ἂν ἐπὶ στομαχικῆς διαθέσεως, οὐδεμίαν ἰάσασθαι καλῶς δυνάμενα, πλὴν τῆς ἱκανῶς θερμῆς. ἔγραψε δ᾽ οὕτως αὐτό.

ἀρνογλώσσου χυλοῦ ξηροῦ ∠ ι. ἀλόης ἰνδικῆς ∠ α. μαστίχης ∠ α. κρόκου ὀβολοὺς β. ὀπίου τριώβολον, κασσίας τριώβολον, σμύρνης ∠ α. ἀνάπλασσε ἡλίκα ὀρόβινθοι. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ ἐφεξῆς γεγραμμένον, ἀδιορίστως καλῶς ἄν τις παραλάβοι κατὰ διάθεσιν ἄλλην, ὅτι μὴ μετρίας ξηρότητος καὶ στύψεως δεομένην, ἐπὶ χυμοῖς ὀλίγοις μὲν, μοχθηροῖς δὲ τῇ ποιότητι, σύγκειται γάρ ἐξ ἠλέκτρου, καὶ μαστίχης ὧδέ πως αὐτὸ γράψαντος καὶ τοῦ Ἀνδρομάχου. ἠλέκτρου, μαστίχης χίας, τὴν ἤλεκτρον πλείονα βάλλε, δίδου κοχλιάριον ἓν, λεάνας ὕδατι.

τὸ δ᾽ ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων φαρμάκων, οὕτω πως ἔχον ἐν τῇ γραφῇ. στομαχικὴ Γάλλου.

τῇ θερμαίνεσθαί τε καὶ τέμνεσθαι δεομένῃ διαθέσει χρήσιμος ἐστὶν, ἐκ μαράθρου καὶ ὄξους, καὶ μέλιτος συγκειμένη, ἣν κατὰ λέξιν ἔγραψεν οὕτως ὁ Ἀνδρόμαχος. στομαχικὴ Γάλλου. μαράθρου χλωροῦ, ῥίζης φλοιοῦ λίτραν Ϛ. ὄξους δριμέος ξ α Ϛ. ἀλόης ℥ γ. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν μίαν, τὰς ῥίζας πλύνας, ἔμβρεχε τῷ ὄξει ἡμέρας γ. εἶτα ἕψονται εἰς τὸ τρίτον, εἶτα ὅταν ἑφθαὶ γένωνται, ἐκθλιβεῖσαι ῥίπτονται, ἐπιχέας δὲ τὸ μέλι συνέψει, εἶτα ἐπίπασσε τὴν ἀλόην, καὶ δίδου κοχλιάρια γ. σὺν ὕδατι. Ἀλκέτιος δὲ ὁ στρατιώτης προσέθηκε τῇ γραφῇ, πηγάνου, καὶ σελίνου ἐγκάρπων, ἀνὰ χειροπληθὲς, κελεύσας σὺν ταῖς ῥίζαις βρέχεσθαι καὶ ἕψεσθαι, καὶ τοῦ ὄξους ξ Ϛ. τοῦ μέλιτος λίτρας β. καὶ ταύτην ἐπαινεῖ. τοῖς προγεγραμμένοις ἐφεξῆς ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος οὕτως εἰπών.

στομαχικὴ ὡς Νικόστρατος. καθαρᾶς ἠλέκτρου, χίας μαστίχης, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀνὰ ℥ δ. ῥόδων ἄνθους ℥ β. δίδου ξηροῦ λείου κοχλιάρια β. μεθ᾽ ὕδατος γαλακτώδους, εὐθὺς γὰρ ἄπονον ποιεῖ, ἐν κρατίνῳ δὲ ἀρκεῖσθω.

καὶ τοῦτο δὲ τὸ φάρμακον, εὔδηλον ὅτι στυπτικώτερόν πώς ἐστιν, καὶ δεῖται διαθέσεως ὑγροτέρας ἐπὶ χυμοῖς οὔτε πολλοῖς, οὔτε λίαν δακνώδεσιν, ἐφ᾽ οἷς οἶμαι πειραθέντα τὸν συνθέντα τὸ φάρμακον, ἢ χρώμενον αὐτῷ συνεχῶς ἄπονον ποιῆσαι τὸν κάμνοντα, καὶ καθολικὴν ἀπόφασιν προσθεῖναι τῷ φαρμάκῳ, τοῦ ποιεῖν εὐθέως ἄπονον τὸν

τὸν κάμνοντα, ὃ δυνάμενον ἤδη πολλῶν τούτων πράττειν, καὶ τὸ τελευταῖον γεγραμμένον φάρμακον ὑπὸ Ἀνδρομάχου τόνδε τὸν τρόπον. Πρὸς στομαχικούς. μαράθου ῥίζης φλοιοῦ ∠ β΄. οἴνου κυάθους γ΄. ἕψε ἕως γένηται κύαθος εἷς, καὶ δίδου ὅλον, καὶ τοῦτο τῶν θερμαινόντων ἐστὶ, καὶ δεῖται διαθέσεως θερμαίνεσθαι δεομένης.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων στομαχικῶν φαρμάκων ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐντός.

Ἤρξατο μὲν οὖν αὐτῶν ὧδέ πως, πρὸς στομάχου ἀνατροπάς. τίνας δὲ λέγει ἀνατροπάς, οὐκ ἐδήλωσε σαφῶς. δύναται μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀνορεξίας λέγειν, δύναται δὲ καὶ τὰς ἐπὶ τῇ τροφῇ γινομένας ναυτιώδεις διαθέσεις. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐν τοῦτο μόνον σύμπτωμα γίνεται, μετὰ τὰς ἐδωδὰς ἂν κινηθῶσιν ἰσχυροτέραν βραχὺ κίνησιν, εὐθέως ἐμοῦσι. καλοῦσι γοῦν ἔνιοι καὶ τοὺς τοιούτους στομαχικούς, καὶ ὑποπίπτειν τὸν στόμαχον αὐτοῖς φασιν. ἕπεται δὲ τὸ σύμπτωμα τοῦτο, ποτὲ μὲν ἀτονίᾳ μόνῃ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας, ὃ δυνάμενον περιστέλλεσθαι τοῖς σιτίοις ὁμοίως τῷ παντὶ κύτει τῆς γαστρός, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ μετὰ μοχθηρὰν τινα περιέχειν ὑγρότητα βραχεῖαν. ἡ γὰρ πολλὴ, καθάπερ γε καὶ ἡ πάνυ μοχθηρὰ, καὶ χωρὶς τροφῆς ἐργάζεται τὴν ναυτίαν, ἀλλ᾽ ὅ γε καλούμενος ὑπὸ τῶν πολλῶν ὑπτιασμὸς τοῦ στομάχου, γίνεται μὲν καὶ κατὰ δυσκρασίαν ἥντινοῦν ἄνευ κακίας ὑγρῶν, γίνεται δὲ καὶ δι᾽ ὑγρότητα, πολλὴν μὲν οὐ μὴν κακοήθη τῇ ποιότητι. διαβρεχόμενος γὰρ ὁ στόμαχος ὑγρότητι δαψιλεῖ, χαλᾶται τοῖς συνδετικοῖς νεύροις ὁμοίως. εὐιατωτάτη τοιγαροῦν ἡ διάθεσις αὕτη σχεδὸν ἁπασῶν ἐστι δεομένη φαρμάκων, ξηραίνειν μὲν τὴν ὑγρότητα δυναμένων, συνάγειν δὲ καὶ σφίγξαι τὸ κεχαλασμένον σῶμα. διὰ βάθους μὲν οὖν ἐκτεταμένης τῆς ὑγρότητος, καὶ παχείας καὶ γλίσχρας οὔσης, χρεία μίξεως ἐστὶ φαρμάκου λεπτυντικοῦ τε, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις διαβρωτικοῦ, ὁποῖόν ἐστιν ὄξος τε καὶ ὀξύμελι. μήτε δὲ τοιαύτης οὔσης τῆς ὑγρότητος, μήτε διὰ βάθους ἱκανὰ μόνα τὰ στύφοντα θεραπεύειν ἐστί. τὸ τοίνυν προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ φάρμακον, ὃ τῶν μετρίων ὑποτιασμῶν, ἀλλὰ τῶν ἰσχυροτέρων ἐστὶν ἰατρικόν. ἐπὶ δ᾽ αὐτῶν μετρίων εἰ τὰ στύφοντα μόνα τις ἔμιξεν, ἢ καὶ τῶν θερμαινόντων τι ψυχρᾶς τῆς διαθέσεως αἰσθανόμενος. ἱκανὸν δὲ γνώρισμα τὸ ψυχροτέραν τὴν διάθεσιν εἶναι πρὸς τῇ τοῦ κάμνοντος αἰσθήσει, τὸ ἄδιψον. ὅταν γὰρ μήτε διψώδης εἴη, μήτε καύματος αἰσθάνηται κατὰ τὸ τῆς κοιλίας στόμα, δῆλον ἐστὶν οὐκ εἶναι θερμὴν τὴν διάθεσιν. ἐπιτήδεια τοίνυν ἐστὶν εἰς τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς γαστρὸς, τὰ γεγραμμένα τέτταρα φάρμακα, κἀγὼ νῦν γράψω κατὰ τὴν αὐτοῦ Ἀσκληπιάδου λέξιν τε καὶ τάξιν. Πρὸς στομάχου ἀνατροπάς.

ῥοιᾶς ὀξείας τῶν πυρήνων τεθλασμένων τοῦ χυλοῦ ℥ γ΄. ἡδυόσμου χυλοῦ ℥ α΄. μέλιτος ἀττικοῦ ℥ α΄. βαλὼν εἰς ἀγγεῖον κεραμεοῦν, ἕψε κινῶν συνεχῶς, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου πρὸ τροφῆς μύστρον α΄. ἢ καὶ δύο. Ἄλλο, ποιεῖ καὶ δυσεντερικοῖς καὶ ἐμοῦσι τὴν τροφήν. μηλέας κυδωνίας τῆς ῥίζης λίτραν α΄. οἴνου μυρτίτου ℥ γ΄. ἕψε εἰς τὸ τρίτον, εἶτα ἐκθλίψας τὸ ὑγρὸν, ἐπίβαλλε μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α΄ S. καὶ πάλιν ἕψε, συνεχῶς κινῶν, καὶ ἀνελόμενος δίδου καθὰ προείρηται. Ἡ διὰ τῶν ὀπωρῶν. ποιεῖ πρὸς στομάχου ἀνατροπὴν, καὶ κοιλιακοῖς, καὶ δυσεντερικοῖς. μῆλα κυδώνια ἀριθμῷ ι΄. οὖα ἀριθμῷ ν΄. μέσπιλα ἀριθμῷ ν΄. ῥοῦ ἐρυθροῦ ℥ α΄. ὕδατος χοᾶς ζ΄. † τὰς ὀπώρας θλάσας, καὶ βαλὼν εἰς ὕδωρ, ἕψε φιλοπόνως. καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρὸν, καὶ πάλιν ἕψε, ἐκβαλὼν τὸ ἀχυρῶδες τῶν ὀπωρῶν, καὶ ὅταν τὸ τρίτον τοῦ ὑγροῦ ὑπολειφθῇ, ἐπίβαλλε μέλιτος ἀττικοῦ λίτρας δ΄. καὶ ἕψε ἐπ᾽ ἀνθράκων κινῶν συνεχῶς, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἄρας ἀπόθου. ἡ χρῆσις δεδήλωται. Ἄλλο. οὔων πεπείρων ℥ α΄. μύρτων μελάνων ℥ α΄. ῥοῦ συριακοῦ ℥ α΄. κοκκυμήλων ἀγρίων ℥ α΄. μεσπίλων ℥ α΄. φοινικοβαλάνων θηβαϊκῶν λίτρας β΄. μῆλα κυδώνια ι΄. ῥοιᾶς ὁλοκλήρους σὺν τοῖς πυρῆσιν ι΄. γλεύκους ἀμιναίου ℥ μη΄. σκεύαζε κατὰ τρόπον, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, πάλιν ἕψε φιλοπόνως, ὥστε συστραφῆναι, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται ὁμοίως ταῖς προγεγραμμέναις δυνάμεσιν. πέμπτην ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης ὧδέ πως. Καταπότια πρὸς στομάχου ἀνατροπὰς Ὠριγένεια, καλὰ καὶ δόκιμα λίαν. ῥόδων ἄνθους ∠ [illegible]. μυρσίνης μελαίνης τοῦ καρποῦ χωρὶς τῶν γιγάρτων ὀξύβαφον, ὑοσκυάμου σπέρματος ὀξυβάφου ἥμισυ, τρῖβε ὁμοῦ φιλοπόνως, κατὰ μικρὸν ἐπιβαλὼν προτρόπου ὅσον ἐξαρκεῖ, ἔπειτα τούτοις ἐπίβαλλων φοινίκων πατητῶν ι΄. τὴν σάρκα, καὶ συλλεάνας ἀνάπλασσε καταπότια ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, καὶ δίδου γ΄. καὶ δ΄. καὶ μελικράτου παλαιοῦ κεκραμένου κυάθους β΄. καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἤδη τῶν αὐτῶν διαθέσεων ἐστὶ χρήσιμον, ἐφ᾽ ὧν καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ τέσσαρα. βεβούληται δὲ ὁ συνθεὶς αὐτὸ, καὶ ὑοσκυάμου σπέρμα μίξας, διὰ τὴν μίξιν ταύτην αὐτὸ δυνατώτερόν τε καὶ ὑπνοποιὸν ἐργάσασθαι, μετὰ τοῦ καὶ ξηραίνειν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ ψυκτικόν ἔχει τι τὸ σπέρμα τοῦ ὑοσκυάμου, καθάπερ καὶ τὰ τῆς μήκωνος, ὥστε πρὸς τὰς θερμὰς διαθέσεις ἁρμόττειν.

Ὅμοιον τῷ προγεγραμμένῳ φάρμακον ἐφεξῆς αὐτῷ γέγραπται κατὰ λέξιν τήνδε.

ῥόδων προσφάτων χωρὶς τῶν λευκῶν ∠ η΄. μήκωνος λευκῆς τοῦ σπέρματος ∠ δ΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ β΄. ἀλόης τριώβολον, ἀσάρου τριώβολον, ὕδατι διαλύσας ἀνάπλασσε σφαιρία, καὶ δίδου ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος.

Ἕβδομον ἤδη τοῖς προγεγραμμένοις φάρμακον ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν, προσθεὶς αὐτῷ διορισμὸν ἀπὸ συμπτώματος φαινομένου. φησὶ γὰρ τοῖς ἐγκαιομένοις ἁρμόζειν αὐτὸ, καὶ διὰ τοῦτο ἄδιψον ὀνομάζει, τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ γράφων τήνδε. Ἐγκαιομένοις ἄδιψον καταπότιον. σικύου ἡμέρου σπέρματος ∠ η΄. ἀνδράχνης σπέρματος ∠ η΄. τραγακάνθης ∠ δ΄. διάλυε τὴν τραγάκανθαν ᾠῶν ὠμῶν προσφάτων τῷ λευκῷ, καὶ ὅταν διαλυθῇ, τρίψας ἐπιμελῶς ἐπίβαλλε τοῖς λοιποῖς, καὶ τρίψας ἐπιμελῶς, καὶ μίξας ἀνάπλαττε καταπότια, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, καὶ δίδου ἐν ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, καὶ τὸ διαλυόμενον ὑγρὸν καταπινέτω, καὶ τὸ μετὰ τοῦτο δὲ ψυκτικόν τε ἅμα καὶ τονωτικὸν πλαδῶντος στομάχου διάθεσιν ἔχοντος ὑγρὰν καὶ θερμήν. γράφει δὲ περὶ αὐτοῦ κατὰ λέξιν οὕτως ὁ Ἀσκληπιάδης. Ἄλλο ποιεῖ καὶ πρὸς τὴν τοῦ στομάχου ἀνατροπὴν, μάλιστα δὲ χρήσιμόν ἐστιν τοῖς καῦμα πολὺ ὑπομένουσιν, καὶ τοῖς καυσουμένοις. ῥόδων χλωρῶν τῶν φύλλων ∠ ς΄. γλυκυῤῥίζης ∠ δ΄. ναρδίου ἰνδικῆς ∠ δ΄. οἴνῳ γλυκεῖ, ἢ προτρόπῳ ἀναλάμβανε, καὶ ποίει καταπότια, καὶ δίδου ἐν ὑπὸ τὴν γλῶτταν κα-

τέγχειν, ἢ διαλύων ὕδατι ψυχρῷ, ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος δίδου πίνειν. ἔνατον ἤδη τοῖς προγεγραμμένοις φάρμακον, ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης ὧδέ πως. πρὸς λυγμὸν καὶ στομάχου ἀτονίαν, καὶ τροφῆς ἀναβολήν. ἡ μὲν οὖν ἀναβολή, τουτέστιν ὁ ἔμετος, ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ τῶν ὑπτιασμῶν. ὅταν γὰρ ἰσχυρῶς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς πάθῃ, τοῦτο γίνεται καθάπερ ἔφην, ἐπί τε μοχθηρῶν χυμῶν, οὓς ἀποῤῥίψαι δι' ἀτονίαν ἡ γαστὴρ ὁρμήσασα, τὸ τῆς ναυτίας ἴσχει σύμπτωμα, καὶ πρὸ τοῦ προσάρασθαι τὴν τροφήν, καὶ δι' ἀτονίαν δυσχερῶς ἤδη τῇ τροφῇ πάσχει τοῦτο. τοὺς μὲν οὖν ἐπὶ τῇ τῶν ὑγρῶν φαυλότητι γινομένους ὑπτιασμούς, ἡ πικρὰ θεραπεύει τάχιστα, τὴν κακοχυμίαν ἐκκαθαίρουσα. τῶν δὲ διὰ τὴν ἀτονίαν βαρυνομένου τοῦ στομάχου γινομένων ἐμέτων, ἴασις ἐστὶ κατὰ τὴν δυσκρασίας ἐπανόρθωσιν. οὐκ ὀλιγάκις δὲ συμβαίνει, μὴ μόνον τὸν στόμαχον, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστέρα δι' ἀτονίαν οὐ δυναμένην φέρειν τὸ βάρος τῶν σιτίων ἀποῤῥίπτειν αὐτά, ποτὲ μὲν εἰς τὸ κάτω μέρος, ὅταν ὁ στόμαχος ἐκείνων εὐτονώτερος ᾖ, ποτὲ δὲ ἄνω δι' ἀτονίαν στομάχου, καθ' ὃν αὖ καιρὸν οὗτος ἀτονώτερος ᾖ τῶν κάτω. τοῦτο τοίνυν τὸ σύμπτωμα τὸ κατὰ τοὺς ἐμέτους, ἓν μέν ἐστιν, ἕπεται δὲ πολλάκις διαθέσεσιν, διάφορον ἐχούσαις ἴασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λυγμός, ἐνίοτε μὲν ἐπιγίνεται τῷ στομάχῳ, διὰ ψύξιν ἢ πλήρωσιν, ἐνίοτε δὲ διὰ δῆξιν ὑγρῶν δριμέων τε καὶ φαρμακωδῶν ταῖς ποιότησιν. οὐκοῦν οἷόν τε φάρμακον εὑρεῖν ἐστιν ἐπιτήδειον ἁπάσαις ταῖς εἰρημέναις διαθέσεσιν. ἃ δ' ἐφεξῆς ἀλλήλων ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, δύο πρὸς ταῖς ἄλλοις φάρμακα, δέδεικται πολὺ διαφέρουσαν ἔχοντα τὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἃ μάλιστα πάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος ὁ στόμαχος οὐ φέρει, διὰ τὸ περιττὸν τῆς αἰσθήσεως. ἀνιᾶται οὖν μεγάλως, κἂν ἐλάχιστον τῶν στοματικῶν φαρμάκων εἰς αὐτὸν τύχῃ παραρυέν, ὅσα χάλκανθον, ἤ τι τοιοῦτον ἔχει. τὸ γὰρ διὰ τῶν ὀπωρῶν, ἐξ ἐδωδίμου γέγονεν ὕλης. ἐναντιώτατον δὲ ἐστιν ἀνθρώπου φύσει τὸ χάλκανθον, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ μανδραγόρας. φευκτέον οὖν ἐστι τὰ δύο ταῦτα φάρμακα τὰ διὰ χρυσοβαλάνου τε καὶ μανδραγόρου ῥίζης τοῦ φλοιοῦ συγκείμενα, παραθήσομαι δ' ὅμως αὐτῶν καὶ τὴν σύνθεσιν. ἔστι δ' ἡ μὲν τοῦ προτέρου γεγραμμένη τοιάδε. χρυσοβαλάνου λίτραν α. μαστίχης χίας λίτραν S. μανδραγόρου ῥίζης φλοιοῦ ℥ γ. κόψας καὶ σήσας, ἀναλάμβανε ἡδυόσμου χυλῷ, καὶ ποίει καταπότια, καὶ δίδου τριώβολον μεθ' ὕδατος ψυχροῦ κυάθων τριῶν.

Ἡ δὲ τοῦ δευτέρου γεγραμμένου φαρμάκου σύνθεσις ἐστὶν ἥδε.

μαστίχης χίας λίτραν α. μανδραγόρου ῥίζης τοῦ φλοιοῦ ℥ β. κόψας καὶ σήσας ἀπόθου, ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου κοχλιάριον, ἐπιπάσσων ὕδατος ψυχροῦ κυάθῳ ἑνί. μετὰ τὰς προγεγραμμένας δυνάμεις, ὁ Ἀσκληπιάδης οὕτως ἔγραψεν.

πρὸς τὰς εἰλεώδεις τοῦ στομάχου ἀνατροπάς. εἰκάσειε δ' ἄν τις αὐτὸν εἰλεώδεις ὀνομάζειν τὰς ἰσχυράς, ὡς γὰρ ἐν τοῖς εἰλέοις ἔμετοι μετὰ σφοδρᾶς γίνονται συντονίας, ὡς καὶ κόπρον ἐμεῖν, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἐμέτους ὅσοι σύντονοί γε εἰσίν, δύναιτ' ἄν τις εἰλεώδεις ὀνομάζειν. ἕπονται δ' οὗτοι μεγάλως ἀνιαθεῖσι τοῖς πάσχουσι μορίοις ὑπὸ φαρμακωδῶν ἰχώρων, ἐὰν δὲ καὶ ἀτονώτερά πως ᾖ, διπλασιάζεται τὸ κακόν. ἔσται δὴ διὰ τοῦτο τῆς ἰάσεως ὁ σκοπός, ἅμα μὲν ἀνατιθέντων ἡμῶν τοῖς πάσχουσι μορίοις εὐώδεις ποιότητας, οἷαίπερ αὐτῶν ἀρωμάτων εἰσί, καί τινων ἐδωδίμων σπερμάτων, ὁποῖόν ἐστιν, ἄνισόν τε καὶ σέλινον, καὶ δαῦκος, καὶ κύμινον, καὶ σέσελι. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἤδη τῶν πλευριτικῶν διδοὺς καθαῖρον φάρμακον, μιγνύναι τι τούτων ἐκέλευσεν γράφων ὧδε.

ἢν δὲ ὑπὸ φρένας ᾖ τὸ ἄλγημα, ἐς δὲ τὴν κληῗδα μὴ σημαίνῃ, μαλθάσσειν χρὴ τὴν κοιλίαν μέλανι ἐλλεβόρῳ, ἢ πεπλίῳ, μέλανι μὲν δαῦκον, ἢ σέσελι, ἢ κύμινον, ἢ ἄνισον, ἢ ἄλλο τι τῶν εὐωδῶν μιγνύντας. φαίνεται γὰρ ἐν τούτοις τῆς εὐωδίας αὐτῶν μάλιστα δεόμενος εἰς τὴν μῖξιν, ἕνεκα τοῦ τὸ φαρμακῶδες, ὅπερ ἐστὶν ἐναντίον ἀνθρώπου φύσει, παραμυθήσασθαί τε καὶ ἀμβλῦναι. καθάπερ γὰρ τὰ δυσώδη πάντα τὸν στόμαχον ἀνατρέπειν πέφυκεν, οὕτω τὰ εὐώδη ῥωννύναι. ἂν δὲ πρὸς τούτῳ καὶ τὸ ἐδωδίμοις αὐτοῖς εἶναι παρῇ, πολλαπλασίως ὠφελήσει τὸν ἀνατετραμμένον στόμαχον, ἐπὶ τῇ κακίᾳ τῶν ἰχώρων. κατὰ τοῦτον μὲν τὸν λογισμὸν ἄνισόν τε καὶ σέλινον ἐνέμιξεν ὁ συνθεὶς τὸ προκείμενον φάρμακον, ἀψίνθιόν τε διότι ῥυπτικὸν πέφυκεν, καὶ ἀκροσμῆχον, καὶ ὑπάγον ὅσοι κατὰ τὸν στόμαχον εἰσὶ μοχθηροὶ χυμοί, συνάγειν τε καὶ σφίγγειν, καὶ τόνον ἐντιθέναι τῷ μορίῳ. τὸ δὲ κινάμωμον, ὡς ἐν ἅπασι τοῖς δυσώδεσιν καὶ σηπεδονώδεσιν ἀντιτεταγμένον ἰχῶρσι κατ' ἄμφω τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, ἀλλοιωτικήν τε καὶ διαφορητικήν, οὐ μικρὰν γὰρ ἐκ τῆς εὐωδίας ὠφέλειαν παρέχει ταῖς κακαῖς ἁπάσαις διαθέσεσιν. ὄπιον δ' ὀλίγον ἔμιξε τῷ φαρμάκῳ, τὴν αἴσθησιν ἀμβλῦναι τοῦ στομάχου βουλόμενος, ᾧ λόγῳ καὶ τοῖς κοιλιακοῖς αὐτὸ δίδομεν, εἴτε καρώδη τινὰ ὕπνον ἐπενεγκεῖν δυνάμενον. ἐπανορθούμενος δὲ ὁ συνθεὶς τὸ φάρμακον, τὴν ἐκ τοῦ ὀπίου σφοδρὰν ψύξιν, ἔμιξεν αὐτῷ τὸ καστόριον ἀντιτεταγμένον πως αὐτοῦ τῇ δυνάμει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὸ πέπερι μέμικται. περὶ δὲ τῆς σμύρνης ἄξιον ἐπιστῆσαι, καθ' ὅσον γὰρ ἡ δύναμις αὐτῆς ἐστι πεπτικὴ τῶν παρὰ φύσιν καὶ μοχθηρῶν χυμῶν, κατὰ τοσοῦτον προσηκόντως μέμικται. καθ' ὅσον δὲ φαρμακώδης ἐστίν, οὐ προσηκόντως, ἀλλ' ἡ βραχύτης αὐτῆς, εἰς μὲν τὴν πέψιν τι συντελεῖ. τὸ δὲ τῆς ποιότητος ἀλλόκοτον, οὐκ ἐνδείκνυται νικωμένης ὑπὸ τῶν εὐόσμων. ἐγὼ γοῦν τὸ προκείμενον φάρμακον, καὶ χωρὶς τῆς σμύρνης εἴωθα σκευάζειν, ἤδη τὸ ἀσφαλέστερον ἀεὶ προορώμενος ἄγειν τὰς χρήσεις ἁπάντων τῶν φαρμάκων, καὶ μάλιστα ὅταν ὀξέως πυρέττουσι δίδοταί τι τοιοῦτον. ὡς οὖν κινάμωμον ἔχον τοῦτο τὸ φάρμακον, καὶ σπέρματα θερμά, καὶ διουρητικά, καὶ πέπερι, καὶ πρὸς τούτῳ γε καστόριόν τε καὶ ὄπιον, ἐπὶ πολλῶν παθῶν εἰκότως ὠφέλιμον γίνεται, ποτὲ μὲν μετ' οἴνου τινὸς τῶν εὐστομάχων διδόμενον ὁποῖος ὁ πρότροπος ἐστίν, ποτὲ δὲ μετὰ μύρτων ἀφεψήματος, ὡς ἤδη δυσεντερικῶν, ἢ μετ' ὀξυμέλιτος, ὡς ἐπὶ σπληνικῶν. ἐπὶ δὲ χολέρας μετὰ ψυχροῦ, καθάπερ ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν. ἀλλὰ προσδιορισάμενος εἰ διψωδέστερος ἐστὶ νῦν ἢ πρόσθεν, ἢ ἄσης θερμῆς αἴσθησις αὐτῷ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, ἢ ψυχροπότης ἦν ὁπόθ' ὑγίαινε. ἐγὼ τοῦτο τὸ φάρμακον, ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον ἄγων, ἀφῆκα τε τὴν σμύρναν, ηὔξησά τε τὴν τοῦ πεπέρεως ποσότητα. πλεῖστον δὲ κινάμωμον αὐτοῦ λαβόντος, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐστιν ὅταν ἀπορῶμεν κιναμώμου, κασσίαν τὴν ἀρίστην ἐμβάλλειν, ἤτοι πλείονα διπλῷ σταθμῷ τοῦ κιναμώμου, ἢ πάντως οὐκ ἐλάττονα. ἡ δ' ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένη συμμετρία τῶν μιγνυμένων φαρμάκων, ἐστὶν ἥδε κατὰ λέξιν.

πρὸς τὰς ἐλεώδεις τοῦ στομάχου ἀνατροπάς, ὃ τῶν ἀμαζόνων. ποιεῖ πρὸς ἐμπνευματώσιν ἐγκαιομένοις, καὶ ἐμοῦσι τὴν τροφήν. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐντὸς διαθέσεις. σελίνου σπέρματος ∠ ϛ. ἀνίσου ∠ ϛ. ἀψινθίου ∠ δ. πεπέρεως ∠ β. σμύρνης ∠ β. κινναμώμου ∠ ϛ. ὀπίου ∠ β. κασσίας ∠ β. ἀνάπλαττε δι᾽ ὕδατος, καὶ ποίει τροχίσκους, καὶ δίδου τὴν τελείαν δόσιν ∠ α. στομαχικοῖς μετὰ προτρόπου κεραννυμένου κυάθων γ. χολερικοῖς καὶ ἐμοῦσι τὴν τροφήν, μετὰ ψυχροῦ, κοιλιακοῖς καὶ δυσεντερικοῖς μετὰ μύρτων ἀφεψήματος. τοῖς δὲ σπληνικοῖς μετ᾽ ὀξυμέλιτος θερμοῦ κυάθων γ. Ἄλλο φάρμακον ἐφεξῆς ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, οὐ μόνον πρὸς τὰς ἐλεώδεις τοῦ στομάχου διαθέσεις ἁρμόττειν ἐπαγγελλόμενος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐπιτεταμένους λυγμούς, καὶ τοὺς διὰ ἐγκαύσεως, ὅπερ ἐστὶ πολλῆς θερμασίας αἰσθανομένους, στομαχικούς. εἴρηται δέ μοι πολλάκις ὡς ἔστιν ἀδύνατον εὑρεῖν φάρμακον εἰς πολλὰς διαθέσεις ἄριστον, εὑρίσκεται γὰρ ἑκάστης αὐτῶν ἕτερον ἴδιον ἄμεινον. ἀλλὰ τοῖς βουλομένοις ἐν ἔχειν φάρμακον πρὸς πολλὰ πάθη, καὶ ἡ τούτων σκευασία καὶ παρασκευὴ χρήσιμος γίνεται. περιέχεται μέντοι καὶ ἀμφιβολία τις ἐν ταῖς τοιαύταις ἐπαγγελίαις τῶν φαρμάκων, ὁποίαν ὁ Ἀσκληπιάδης νῦν περὶ τοῦ προκειμένου πεποίηται. δόξουσι γὰρ ἴσως ἔνιοι τῶν ἀγνοούντων, ἕκαστόν τε τῶν τριῶν συμπτωμάτων ἐπαγγέλλεσθαι θεραπεύειν, ἅμα τε δύο συνελθόντων, καὶ πάνθ᾽ ὁμοῦ καθάπερ ὅταν σπαράττηται σφοδρῶς, ναυτιᾷ ὁ κάμνων καὶ λύζει, καὶ θερμασίας πολλῆς καὶ ἀσώδους κατὰ τὸν στόμαχον αἰσθάνηται. καὶ περὶ πρώτης γε ἐρῶ τῆς τοιαύτης διαθέσεως, ἐφ᾽ ἧς ἅμα τρία παθήματα διοχλεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἥ τε τῆς ἐγκαύσεως αἴσθησις, ὅ, τε λυγμός, ἥ, τε ἐλεώδης διάθεσις. Ἱπποκράτης μὲν οὖν σπασμὸν ἔφησε γίνεσθαι, ὑπό τε πληρώσεως καὶ κενώσεως, καὶ πρόσκειται τῷ ἀφορισμῷ σχεδὸν ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις, οὕτω δὲ καὶ λυγμός. ἐγὼ δὲ ἤδη τοῦ σπασμοῦ τρίτον αἴτιον παρὰ τὸ τῆς κενώσεως καὶ πληρώσεως ὀλίγον προσθεῖναι εὗρον. λυγμὸν δὲ ὁρῶ καὶ χωρὶς τούτων γιγνόμενον, ἐνίοτε δριμέων χυμῶν, ἢ ἰχώρων φαρμακωδῶν δακνόντων τὸν στόμαχον, οὓς ἐὰν ἐμέσωσιν, εὐθέως παύονται λύζοντες, καὶ πολλοὶ τὸ διὰ τριῶν πεπέρεων φάρμακον καταπιόντες, ἐὰν εὐθέως ἐπιπίωσιν οἶνον αὐτῷ, παύονται λύζοντες, ὧν εἷς εἰμὶ κἀγὼ αὐτός. ἔτι δὲ καὶ τροφῆς διαφθαρείσης εἰς δακνώδη ποιότητα λύζουσιν ἔνιοι. καὶ ὅτι γε ἐμέσαντες, παραχρῆμα παύονται τῶν ἅπασι γινωσκομένων ἐστί. καὶ ῥιγώσαντες τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἔνιοι λύζουσιν, μάλιστα δὲ τοῖς παιδίοις συμβαίνει λύζειν συνεχῶς, ἐπί τε διαφθορᾶς τῆς κατὰ τὴν γαστέρα τροφῆς, καὶ ψύξει τοῦ μορίου. εἰ δὲ καὶ δι᾽ ὑπερκένωσιν γίνηται λυγμός, ὥσπερ καὶ σπασμός, ἄξιον σκέψεως ἐστίν. ἀλλ᾽ ἐὰν ἐν τῷ παρόντι καταλιπόντες ἄσκεπτον ἐάσωμεν, τοὺς διὰ ψύξιν ἢ πλῆθος σιτίων βαρυνομένους, ἢ δριμύτητα δάκνουσαν ἐννοήσωμεν, ἐμπροσθεν μὲν εὑρήσομεν αὐταρκὲς ἴαμα τῶν διά τι πλῆθος, ἢ δῆξιν λυζόντων, θερμασίαν δὲ τῶν διὰ ψύξιν. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ, καὶ τὴν τῆς αἰσθήσεως νάρκωσιν ἐπὶ τοῖς ψύχουσιν, καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν δακνόντων, καὶ τὴν διαφόρησιν, ὑπὸ τῶν λεπτυνόντων τε καὶ ξηραινόντων. σύγκειται δὲ ἐκ τούτων τὸ φάρμακον, ὄπιον μὲν γὰρ καὶ ῥόδα, καὶ ψυλλίου χυλὸς τῶν ψυχόντων ἐστί, νάρδου δὲ στάχυς καὶ χρυσοβάλανος τῶν διαφορούντων τε καὶ τονούντων, ἄσαρον δὲ τῶν ἐπ᾽ οὖρα προσηγούντων τὰς μοχθηρίας τῶν ὑγρῶν. ἡ δ᾽ ἀλόη τῶν ἐκκαθαιρόντων τε τὴν κακοχυμίαν ἐστίν, ἐκκενούντων τε διὰ τῆς κάτω γαστρός. ὁ δὲ κρόκος καὶ πέττει καὶ τονεῖ τὰ μόρια, καὶ τῷ μὲν εὐκράτῳ τῆς θερμότητος τὴν πέψιν ἐργαζόμενος, τῇ δὲ συνούσῃ στύψει τὸν τόνον. ὁ δὲ κόστος τῶν ἱκανῶς μὲν θερμαινόντων, μετρίως δὲ στυφόντων ἐστίν, ὡς αὐτὸς ἐνδείκνυται τοῖς γευομένοις αὐτοῦ. ἐκ τούτων δὲ συγκείμενον τὸ φάρμακον, ἐπιτήδειον μὲν τοῖς λύζουσιν ἐστίν, ἐπιτήδειον δὲ καὶ τοῖς σπαραττομένοις ἐμετικῶς, διὰ τοὺς κατὰ τὸ προγεγραμμένον εἰρημένους χυμούς, ἀλλ᾽ οὐχ ὁμοίως ἐκείνῳ μήτ᾽ ἄλλο τι τῶν εὐωδῶν ἔχον, μήτε κινάμωμον. ἡ δὲ τῶν ψυχόντων ἐν αὐτῷ μίξις ναρκῶσαι τὴν αἴσθησιν δυναμένη, τῷ πραΰνειν τὴν ἐκ τῶν δακνόντων ἰχώρων τε καὶ χυμῶν ἀνίαν, ἐπιτήδειον ὄντως ἐργάζεται τὸ φάρμακον, εἰς τὴν τῆς ναυτιώδους διαθέσεως μείωσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς ἐγκαιομένοις τὸν στόμαχον ἁρμόττειν ἔφησε τὸ φάρμακον. ἀνθίσταται δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ ὁ κόστος, ἄξιον εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦδε.

Καθάπερ ἐν ταῖς κωλικαῖς καλουμέναις ἀντιδότοις, ὑπὸ δέ τινων ἀνωδύνοις, ὁποῖα καὶ ἡ τοῦ Φίλωνος ἐστίν. ὁ μὲν σκοπὸς τῆς συνθέσεως τοῦ φαρμάκου, ναρκῶσαι τῇ ψύξει τὴν αἴσθησιν τῶν ὀδυνωμένων. ὅπως δὲ μὴ μετὰ μεγάλης βλάβης συμβαίνῃ τοῦτο, διά τε τοῦ βάθους τῶν ὀδυνωμένων σωμάτων ἡ ψύξις διέλθῃ, μίγνυνται τὰ θερμαίνοντα, προσηγοῦ δυνάμενα τὴν ἐκ τῶν ψυχόντων νάρκωσιν, ὡς ἂν ἐκείνων αὐτῶν καθ᾽ ἑαυτὰ βραδυπόρων ὑπαρχόντων. ταῦτα οὖν προακηκοώς τις, ἐπισκεπτέσθω τὴν ποσότητα τῶν μιγνυμένων ἐν ταῖς συνθέσεσιν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων. ἐκ ταύτης γὰρ εἴσεται, εἴτε τι μᾶλλον ὧν ἐπαγγέλλεται τὸ σύνθετον φάρμακον ἐργάζεσθαι δυνατόν ἐστιν, ἢ καί τι ἧττον. εἰ μὲν γὰρ φαίνοιτο τὰ ψύχοντα πλείω, τὴν αἴσθησιν τῶν πεπονθότων ἀμβλύνει μᾶλλον, ὅσον δὲ θερμασίας ἦν ἐν τῷ μορίῳ καὶ ταύτην σβέννυσι. τῶν θερμαινόντων δὲ αὐξηθέντων, ἧττον μὲν ταῦτα ἐργάζεται τὸ φάρμακον, ἀβλαβέστερον δὲ γίνεται. χρὴ γὰρ γινώσκειν ὑπὸ πάντων τῶν δι᾽ ὀπίου, καὶ ὑοσκυάμου καὶ μανδραγόρου φαρμάκων ὅμοιον τῇ νεκρώσει πάσχοντα τῶν ζώντων τὰ σώματα τῶν ὀδυνώντων αἰτίων ἀναισθήτων γινομένων, καὶ πολλοὶ τῶν συνεχῶς τὰ τοιαῦτα λαμβανόντων εἰς ἀνίατον ψύξιν ἤγαγον τὰ μόρια. καθάπερ δὲ ἤδη τῆς τῶν ψυχόντων τε καὶ θερμαινόντων ἀντιθέσεως, ἡ ποσότης ἑκατέρων ἐνδείκνυται τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπὶ τῶν ἄλλων ἐννοεῖν προσῆκεν, οἷον πυκνούντων τε καὶ ἀραιούντων, ἢ συναγόντων καὶ χεόντων, ἢ εὐωδῶν τε καὶ δυσωδῶν, ἢ ὑγραινόντων τε καὶ ξηραινόντων, διαφορούντων τε καὶ συνεχόντων. ὑπογράψας οὖν τούτοις τὴν τῶν μιχθέντων ποσότητα, πρὸς τὰ συνεχῆ μεταβήσομαι. γράφει δὲ αὐτὴν ὁ Ἀσκληπιάδης αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως.

Στομαχικοῖς, ἐγκαιομένοις πρὸς ἐπιτεταμένους λυγμούς, καὶ τὰς ἐλεώδεις τοῦ στομάχου διαθέσεις.

κόστου ∠ δ. ναρδοστάχυος ∠ δ. χρυσοβαλάνων ∠ δ. ῥόδων χλωρῶν ∠ δ. μαστίχης ∠ δ. ἀλόης ∠ β. ἀσάρου ∠ β. ὀπίου ∠ α. ἀναλάμβανε ψυλλίου χυλῷ, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου τριώβολον. τὸ ὑγρὸν ἔστω κατάλληλον τῇ διαθέσει. ἐφεξῆς τοῖς προγεγραμμένοις τὴν ἔμπροσθεν ἤδη γεγραμμένην ἀντίδοτον, ἱερὰν δὲ

ἀλόης τε καὶ κινναμώμου συγκειμένην ἐν τοῖς Ἀνδρομάχου φαρμάκοις, καὶ αὐτὸς ἔγραψεν οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν συμ-
» μετρίαν. ἔχει δὲ ἡ λέξις αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον. ἀντίδοτος ἱερὰ Θεμίσωνος πρὸς τὰς τοῦ στομάχου ἀνατροπάς.
» ποιεῖ καὶ τοῖς καυσουμένοις, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐμπνευμάτωσιν, καὶ βραδυπεψίαν, καὶ πρὸς τὰς περὶ μήτραν διαθέσεις.
» ἔστι δὲ καὶ διουρητικὴ ἀγαθή, καὶ καθόλου δύναμις θαυμαστή, ὑδρωπικοῖς, νεφριτικοῖς, ἡπατικοῖς, κατάγει καὶ γυναιξὶν
» ἔμμηνα. ἀλόης ∠ ρ΄. μαστίχης ℥ α΄. κρόκου ℥ α΄. νάρδου ἰνδικῆς ℥ α΄. κινναμώμου ℥ α΄. καρποβαλσάμου ℥ α΄.
» ἀσάρου ℥ α΄. κόπτε σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, καὶ φύλαττε ξηρὸν καὶ διαπνευστόν. ἡ χρῆσις πρὸς μὲν τὰς βρα-
» δυπεψίας, καὶ τοὺς οὕτως ὑγιαίνοντας ὁλκὴ μία μετὰ ψυχροῦ ὕδατος κυάθων δ΄. τοῖς δὲ χολὴν ἐμοῦσιν, ἢ ἄλλως
» πως ῥευματιζομένοις, ὁλκῆς ἥμισυ. πρὸς δὲ τοὺς φλεγμαίνοντάς τι τῶν ἐντὸς ἁρμόσει μεθ' ὑδρομέλιτος διδό-
» μενον. ἐφ' ὧν δὲ οὖρα κινεῖν προαιρούμεθα, ἢ ἔμμηνα κατάγειν, δίδομεν μετ' οἴνου τὸ φάρμακον. ἔστι δὲ καταπαστόν.

ταῦτα μὲν ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης ὑπὲρ τοῦ προκειμένου φαρμάκου. σκεψώμεθα δὲ πρῶτον μὲν ἐν τοῖς 10
περὶ τῆς ποσότητος τῶν συντεθέντων αὐτὴν φαρμάκων, ἃ συνεφώνησέν τε καὶ διεφώνησεν, εἶθ' ἑξῆς περὶ τῆς ἐπαγ-
γελίας τε καὶ χρήσεως αὐτῆς. ἐν μὲν δὴ τῇ μίξει τῶν φαρμάκων συνεφώνησαν ἀλλήλοις ὅ, τε Ἀνδρόμαχος καὶ
ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐν τῷ τῆς ἀλόης ρ΄. ἐμβάλλειν δραχμάς. διεφώνησεν δὲ ἔν τε τῷ τὸν Ἀσκληπιάδην ἁπλῶς ἀλόης
γράψαι, τὸν δὲ Ἀνδρόμαχον τὸ πεπλυμμένης προσθεῖναι. κἂν τῷ τὸν Ἀσκληπιάδην τῶν ἄλλων οὐγγίας μῖξαι,
τουτέστιν ὁλκὰς δραχμὰς ἀργυρᾶς η΄. ἢ ἑπτὰ ἥμισυ, ἓξ δὲ τὸν Ἀνδρόμαχον. ἔτι τὸ καθόλου μὲν ὁ Ἀσκληπιάδης
βαλσάμου καρπόν, ὁ δ' Ἀνδρόμαχος ξυλοβάλσαμον ἐμβάλλει, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι μηδ' ὅλως ὁ Ἀσκληπιάδης τὸ
ἄνθος τοῦ σχοίνου μιγνύει, κατὰ δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν ἔργων τοῦ φαρμάκου, παρὰ μὲν Ἀνδρομάχῳ πλέον οὐδὲν
γέγραπται, τοῦ δίδοσθαι τισὶ μὲν ἓν κοχλιάριον, τισὶ δὲ δύο μεθ' ὕδατος ψυχροῦ κυάθων δ΄. ἢ θερμοῦ. τῷ δ'
Ἀσκληπιάδῃ πλείω περὶ τῆς χρήσεως εἴρηται τῆς προκειμένης ἀντιδότου. πρὸς μὲν γὰρ τὰς δυσπεψίας τῶν ὑγιαι-
νόντων, κελεύει δίδοσθαι μίαν ὁλκὴν μεθ' ὕδατος ψυχροῦ κυάθων δ΄. ἡγοῦμαι δὲ λέγειν αὐτὸν δραχμὴν ἀργυ- 20
ρᾶν, καὶ γὰρ οὕτω σχεδὸν ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἔθος ὀνομάζειν. ἄλλο δὲ νοεῖν ἡμᾶς οὐδὲν ἡ τοῦ πράγματος
φύσις ἀναγκάζει. πρόδηλον δ' ὅτι δραχμὴν λέγομεν νῦν ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπαντες, ὅπερ ῥωμαῖοι δηνάριον
ὀνομάζουσιν. ἀλλ' ἐπί γε τῶν βραδυπεπτούντων οὐχ ἁπάντων ἁρμόσει διδόναι τὸ φάρμακον, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μό-
νον, ἐφ' οἷς ὑπὸ χυμοῖς μοχθηροῖς γίνεται τοῦτο, μᾶλλον δ' ὅταν ὦσι λεπτοί, καὶ χολώδεις. ποιήσει δ' ἄν τινα ῥαστώ-
νην καὶ τοῖς ἄνευ χυμῶν τὴν ὑγρὰν δυσκρασίαν ἔχουσιν ὑπὸ τούτων διαβεβρωκυῖαν τὸ πεπονθὸς μόριον, ὡς ἐκ-
λύεσθαι καὶ χαλᾶσθαι παραπλησίως τοῖς συνδετικοῖς καλουμένοις νεύροις ἐπὶ τῶν κεχαλασμένων ἄρθρων. ἐπὶ μέν τοι
τῶν χολὴν ἐχόντων ἐν τῇ κοιλίᾳ, μάλιστα ἐφ' ὧν ἐν αὐτοῖς τοῖς χιτῶσιν διὰ βάθους περιέχεται, κάλλιον φάρμακον
οὐκ ἂν εὕροις. ἀλλ' οὐκ οἶδα ὅπως ὀλίγον αὐτοῦ δίδωσιν ὁ Ἀσκληπιάδης, τῆς συμμέτρου δόσεως εἰς ∠ ς΄. ἐξισούσης.

πρὸς δὲ τοὺς φλεγμονήν τινα ἔχοντας, οὐχ ἁπλῶς δοτέον ἐν παντὶ καιρῷ τῆς φλεγμονῆς, ἀλλ' ὅταν πεφθῇ τε καὶ
» παρακμάσῃ. πέπονα γὰρ φαρμακεύειν ἀξιοῖ καλῶς ὁ Ἱπποκράτης, μὴ ὠμὰ μηδ' ἐν ἀρχῇσιν, εἰ μὴ ὀργᾷ, τουτέστιν 30
» μὴ πρὸς τὴν ἔκκρισιν ἐπάγοιτο ἡ κίνησις, καὶ μήπω μηδεμίαν ἔχουσα πρὸς ἓν μόριον ἑδραίαν ῥοπήν τε καὶ στάσιν.

ὀρθῶς δὲ τὸ φάρμακον τοῦτο τοῖς μὲν βραδυπεπτοῦσι καὶ τοῖς χολὴν ἐμοῦσιν, ἢ ἄλλως πως ῥευματιζομένοις τὸν
στόμαχον ὑποπάττειν ὕδατος κυάθοις τέσσαρσι δίδωσι, τὴν ἐκ τοῦ μέλιτος ἀναρροπὴν προσγινομένην τῷ στομάχῳ
δεδιώς. πρὸς δὲ τὰς παρακμὰς τῶν ἔνδον φλεγμονῶν μεθ' ὑδρομέλιτος ὡραίως αὐτὸ δίδωσι τοῦτο. καθάπερ καὶ κινεῖν
οὖρα προαιρούμενος, ἢ ἔμμηνα κινοῦν, ὁ μὲν Ἀσκληπιάδης φησὶν δι' οἴνου. βέλτιον δ' ἂν ὡς ἐγώ φημι ποιεῖ τις, εἰ
δι' οἰνομέλιτος διδοίη τὸ φάρμακον. οὕτω γὰρ ἅμα τε κατὰ τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἀνάδοσίν τε καὶ φορὰν ἐπ' οὖρα καὶ τὰ κατὰ
τὰς μήτρας ἐνιστάμενα διαλύει καὶ τέμνει, καὶ ῥώμην τοῖς μορίοις παρέχει δι' ὧν ποιεῖται τὴν πορείαν. ἔτι τε τὴν θερ-
μασίαν αὔξει τῶν τόπων δι' ὧν φέρεται συντελοῦσαν καὶ αὐτὴν οὐ σμικρὰ πρός τε τὴν χύσιν τῶν ἐνισταμένων ὑγρῶν
καὶ τὴν κένωσιν. μετὰ δὲ τὴν προγεγραμμένην ἱερὰν Θεμίσωνος ἀντίδοτον, ὁ Ἀσκληπιάδης οὕτως ἔγραψεν.
» ἄλλη ἐκ τῶν Μαντίου δυνάμεων, ἀτταλική. ποιεῖ στομαχικοῖς καὶ ἀπορρίπτουσι τὴν τροφήν, ποιεῖ χολερικοῖς, 40
» κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτω. κρόκου ∠ β΄. νάρδου ∠ ε΄. ὑοσκυάμου σπέρματος
» ∠ α΄. ἀλόης ℥ α΄. βαλαυστίου ℥ α΄. τραγακάνθης ℥ α΄. πεπέρεως λευκοῦ ℥ α΄. ἀκακίας ℥ α΄. ῥοῦ ποντικοῦ ℥ α΄.
» ῥοὸς συριακοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα ℥ α΄. ῥόδων χυλῷ ἀφεψημένων ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ ἀναλαβὼν ποίει τροχίσκους ἀνὰ
» ∠ α΄. τὴν δὲ τραγάκανθαν προεμβρέξας τῷ χυλῷ, ἕνου. τοῦτο τὸ φάρμακον οὐδὲν ἔοικε τῷ προγεγραμμένῳ, κα-
θαρτικὸν μὲν γὰρ ἐκεῖνο, στυπτικὸν δὲ τοῦτ' ἐστιν, ἁρμοδιώτατον τοῖς δι' ὑγρότητα πολλὴν ἔκλυτόν τε καὶ χαλαρὸν ἔχου-
σι τὸν στόμαχον, ἢ καὶ σύμπασαν τὴν γαστέρα. καθάπερ κἂν τοῖς ἄρθροις τὰ χαλάσματα γίνεται, διαβραχέν-
των ὑγρότητι πολλῇ τῶν ἐν αὐτοῖς συνδέσμων, ἃ τοῖς πλείστοις τῶν ἰατρῶν ἔθος ἐστὶν ὀνομάζειν συνδετικὰ νεῦ-
ρα. πολλαὶ γὰρ τοιαῦται διαθέσεις ἔν τε τῇ γαστρὶ καὶ τῷ στομάχῳ γίνονται τοῖς πολυποτοῦσιν, καὶ δαψιλῶς
ὀπώρας ὑγραινούσας, ἢ ὅλως ἐδέσματα τοιαύτης κράσεως προσενηνεγμένοις. πολλῶν οὖν ὄντων τῶν οὕτω δια-
κειμένων, εὐλόγως καὶ τὰ τῆς προειρημένης διαθέσεως φάρμακα πλειστάκις εὐδοκιμεῖ, τὴν στῦψιν ἐπικρατοῦσαν 50
ἔχοντα. ἔνθα δὲ ἤτοι κακοχυμίαν ἐκκενῶσαι προσήκει, ἢ θερμῆναι τὸ πεπονθὸς μόριον, οὐ μόνον οὐδεμίαν ὀνίνησιν
ἡ τῶν οὕτω στυφόντων φαρμάκων χρῆσις, ἀλλὰ καὶ βλάπτει. μετὰ γὰρ τὸ προγεγραμμένον φάρμακον ἑτέρων δυοῖν
ὁ Ἀσκληπιάδης μέμνηται καλῶν ἑκατέρων αὐτῶν. σύγκειται δὲ ἐκ πολλῶν ἀμφότερα καὶ διὰ τοῦτ' ἐστὶ πολύχρηστα,
καὶ μᾶλλόν γε τὸ δεύτερον. ὅτι δέ ἐστι τοιοῦτον οἷον εἶναι φησὶν αὐτὸ τῶν ἁπλῶν ἐν αὐτῷ φαρμάκων ἀναμιμνησκο-
μένοις ἡμῖν ὁποῖον ἐστὶν ἕκαστον, ἀκηκοόσι τε περὶ τῆς κατὰ τὴν σύνθεσιν αὐτῆς μεθόδου, δυνατὸν ἔσται κρίνειν καὶ
» αὐτῆς. ἀστὴρ στομαχικός, ποιεῖ ἀποξυνοῦσι τὴν τροφήν, στροφουμένοις, καταρροϊκοῖς, κεφαλαλγικοῖς, αἱμοπτυϊ-
» κοῖς, φθισικοῖς, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς περὶ κύστιν ἢ μήτραν διαθέσεις. ἡ δὲ σκευασία ἔχει οὕτως. μανδραγόρου χυ-
» λοῦ ∠ δ΄. σμύρνης ∠ δ΄. βαλαυστίου ∠ δ΄. κασσίας ∠ δ΄. κρόκου ∠ δ΄. ὀπίου ∠ ς΄. ἀνίσου ∠ η΄. σελίνου
σπέρματος

σπέρματος L η'. στύρακος L η'. ὑσσώπου κρητικοῦ L ιβ'. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος L ιβ'. συντίθεται κατὰ τρόπον καὶ ἀναπλάττει τροχίσκους, καὶ δίδου πρὸς δύναμιν. τὸ δ' ὑγρὸν ἔσω κατάλληλον τῇ διαθέσει. ἄλλο. ἀστὴρ ἀνίκητος, φάρμακον ἐπιτετευγμένον ἀνώδυνον, ὑπνοποιὸν, πολύχρηστον. καὶ γὰρ τὰ περὶ τὸν στόμαχον ἰᾶται νοσήματα θαυμαστῶς, ὀξυρεγμίας καὶ δυσπεψίας ἀπαλλάττει, στρόφους, λυγμοὺς, ἐμπνευματώσεις. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ τῆς κεφαλῆς ἀλγήματα πινόμενον τὸ φάρμακον, καὶ ἔξωθεν καταχριόμενον κατὰ τοῦ μετώπου ὄξει ἀνεθέν. ποιεῖ καὶ πρὸς ὠταλγίαν περδικίου χυλῷ ὁ τροχίσκος ἀνεθείς. ποιεῖ καὶ πρὸς ὀδονταλγίαν τῷ βρώματι ἐντιθέμενος, λεανθεὶς καὶ χαλβάνῃ ἀναληφθεὶς, ἢ συκῆς ὀπῷ. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιφορὰς, καὶ τὰς τῶν παρισθμίων φλεγμονὰς οἴνῳ γλυκεῖ ἀνεθεὶς, ὥστε ἐπὶ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἔριον ἐμβρέχοντας ἐπιτιθέναι. τοῖς δὲ τὰ παρίσθμια πεπονθόσιν χλιαίνοντας παραίνει ἀναγαργαρίζεσθαι. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς πᾶσαν αἵματος φορὰν, ἀνεθεὶς οἴνῳ μυρτίτῃ. ποιεῖ καὶ πρὸς βῆχας χρονίους καὶ προσφάτους, καὶ καταῤῥοὺς διαλυθεὶς οἴνῳ θηραίῳ, ἢ προτρόπῳ, ἢ σκυβελίτῃ. ποιεῖ καὶ φθισικοῖς, ἐμπυϊκοῖς, διαλυθεὶς πρασίου ἀφεψήματι. ποιεῖ αἱμοπτυϊκοῖς, δυσεντερικοῖς, χολερικοῖς, χυλῷ πολυγόνου διαλυθεὶς, καὶ πρὸς παντὸς ἑρπετοῦ πληγὴν ποθεὶς μετὰ πηγανίου ἀφεψήματος. λύει καὶ τὰς κατὰ περίοδον ἐπισημασίας πινόμενος πρὸ δυοῖν ὡρῶν τῆς ἐπισημασίας μετ' οἴνου κεκραμένου κυάθων γ'. καὶ ἔμμηνα γυναιξὶ κατάγει διαλυθεὶς ἀρτεμισίας ἀφεψήματι. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς περὶ κύστιν διαθέσεις, οἰνομέλιτι διαλυθεὶς, ὁμοίως καὶ ταῖς ὑστερικαῖς πνιγομέναις βοηθεῖ. ποιεῖ ἀρθριτικοῖς, ποδαγρικοῖς, γεντιανῆς ἀφεψήματι διαλυθεὶς. καὶ περὶ μὲν ὧν διαπράττεται, ἐπὶ τοσοῦτον. τὰ δὲ τῆς συνθέσεως οὕτως ἔχει. σμύρνης L δ'. στύρακος L δ'. νάρδου ἰνδικῆς L δ'. κασσίας σύριγγος L δ'. σφραγῖδος λημνίας L δ'. μανδραγόρου φλοιοῦ L δ'. ἐν ἄλλῳ καὶ πεπέρεως L δ'. κρόκου L ς'. ὀποῦ μήκωνος L ς'. δαύκου κρητικοῦ σπέρματος L η'. ἀνίσου L η'. σεσέλεως μασσαλιωτικοῦ L η'. σελίνου σπέρματος L η'. τὸ σμύρνιον καὶ τὸ στυράκιον, καὶ τὸ ὄπιον οἴνῳ διαλύεται ἐπιμελῶς καὶ λεαίνεται. τὰ δὲ ξηρὰ κόπτεται καὶ σήθεται, εἶθ' ὁμοῦ μίγνυνται, καὶ φυρᾶται, καὶ ἀναπλάττομεν τροχίσκους ὁλκῆς ἄγοντας ἥμισυ, καὶ ξηραίνομεν ἐν σκιᾷ. ἡ χρῆσις δεδήλωται ἐν ἄλλοις τῶν τροχίσκων, ἡ ὁλκὴ ἀνὰ L α'.

Τὰ ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένα ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων περὶ τῶν κατὰ τὸν στόμαχον παθῶν.

Τῶν δὲ περὶ τὸν στόμαχον παθῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ὄντων, καὶ τούτων σχεδὸν ἁπάντων ὡς ἐπίπαν ἐξ ἀπεψίας γινομένων, παντὶ σθένει αὐτὸν ἐπισκεπτέον. εἰ μὲν δὴ ὑδάτων ἢ ἀέρος κακία δείκνυται ὡς μάλιστα ἐπιδέχεται μεθοδεύοντας, ταῦτα ἀλλάσσοντας ἀπαλλάττειν. εἰ δὲ ἀσυνήθων βρωμάτων, παραιτουμένους ταῦτα. εἰ δὲ διὰ πλῆθος, συστέλλοντας τὰ σιτία. καὶ καθόλου ἐξ οὗ ἂν ὑπονοήσωμεν γίνεσθαι, τοῦτο παραιτουμένους. εἰ δὲ πάντα τὰ εἰρημένα εὐτακτοίη, παρ' αὐτὸν δὲ τὸν στόμαχον τὰ κατὰ τὰς πέψεις παραποδίζοιτο, ἀλείμμασι καὶ γυμνασίοις, ἀναφωνήσεσί τε, καὶ τοῖς τοιούτοις ὁμοίοις γινομένοις, τὸν στόμαχον ῥωστέον. τοῖς δὲ ὀξυρεγμιώδεσιν, κορίαννον ὡς κοχλιάριον δίδου πρὸ ἑτέρου τῶν σιτίων τρώγειν, καὶ ἐπιῤῥοφεῖν ἄκρατον. γινομένης δὲ ἀπεψίας μετρίας ποτὲ καὶ εὐκαταφρονήτου, πλείονα χρόνον ἐπὶ τῆς κλίνης ἠρεμητέον. εἰ δὲ μὴ τὰ πράγματα ἐπιτρέποι ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται, πᾶσαν διάτασιν, κόπον, ἔτι τε καῦμα καὶ θυμὸν ἐκφευκτέον. ὀψιαίτερον δὲ τῆς συνήθους ὥρας ἐν ζεστῷ λουστέον. ἐν τε τῷ προβαλανείῳ χλιαρὸν ὕδωρ πιόντες ἀπερευγέτωσαν πάντα τὰ εἰς τὸν στόμαχον συναθροισθέντα φλέγματα, ὀλιγοσιτίᾳ τε καὶ ὀλιγοποσίᾳ τῇ πρώτῃ χρήσθωσαν. εἰ δ' εὔτονος ἡ φθορὰ τῶν σιτίων γένοιτο, δάκνοι τε τότε τὸν στόμαχον καὶ ἐρεύγοιντο αὐτὰ, ἔτι τε ναυτιῷεν, χλιαρῷ ποτίσας ἀνάγκαζε ἐξεμεῖν, μέχρι πᾶν τὸ διάφθορον καθαρεῖσθαι, εἶτα ἐμβρέξας τὴν κεφαλὴν λιπαροῖς ὀθονίοις παρὰ πυρὶ θερμανθεῖσιν, ἢ τοιαύτῃ τινὶ ἀπεριέργῳ ἀγωγῇ πυρία τὰ περὶ τὸν στόμαχον, καὶ ὑποχόνδρια παρηγορήσας, τά τε ἄκρα λιπαρὰ ψηλαφίᾳ ἢ καὶ κατειλησίᾳ λεαίνας, ἐπὶ τοῦ κλινιδίου ἠρεμεῖν ἐάσεις, ἀσιτήσαντάς τε ἐξ ὅλου τῇ ἑξῆς. εἰ δὲ μηδὲν ἐπακολουθήσειεν ἄτοπον, εὐπνοοῦντας μὲν ὡς προείρηται, λούσας ἐπιμελοῦ. εἰ δ' ἀπνοοῖεν συμμέτρως ἐπὶ μίαν ἀναλαβὼν τῇ ἑξῆς λοῦε, παραινῶν μέχρι τριῶν ἡμερῶν ἐν ταῖς τροφαῖς καὶ τοῖς πότοις μετριάζειν. ἀπεψίας μὲν οὖν τοιαύτη τις, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ἡ ἐπιμέλεια. περὶ δὲ τῶν ἐξ αὐτῆς ἀποβαινόντων, οἷον διαῤῥοίας, ἢ χολέρας, ἢ τῶν τοιούτων, ἐν ἰδίῳ τόπῳ εἰρήσεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὸν στόμαχον δυσχερειῶν, τοῖς μὲν καυσουμένοις τὸν στόμαχον μετ' ἐκλύσεως ἢ λειποθυμίας, ἢ τινος ἀνορεξίας ἐξ οἵας δήποτ' οὖν αἰτίας, ὅτι μὴ πυρετοῦ, κυάθους τρεῖς ἢ τέτταρες δίδου ψυχροῦ ὕδατος καταῤῥοφεῖν, δὶς ἢ τρὶς ἐκ διαλειμμάτων. καὶ εἰ μὲν παρηγοροῖντο, τούτῳ αὐτοὺς ἀνακτησάμενος ὡς τροφῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναλάμβανε. εἰ δ' ἐπιμένοι, διακρατουμένων, καὶ ἐλεαινομένων τῶν ἄκρων, ἀπόβρεγμά τι τῶν τοιούτων συνεχῶς καταῤῥοφεῖν δίδου, οἷον φοινικοβαλάνων, μήλων κυδωνίων, ἀπίων, μεσπίλων, ἀρκευθίδων, ἑλίκων ἀμπέλου, ῥόδων, ῥοιᾶς ἀπύρηνος χυλὸν, ἢ στροβίλους κ'. καὶ σικύου σπέρματος κόκκους κε'. μύρτων κ'. κρόκου ὀβολοὺς β'. ῥόδων φύλλων μεθ' ὕδατος δίδου πίνειν. ἢ ψυχρὸν ὕδωρ δίδου μετ' ὀμφακίου χυλοῦ. ἢ ῥόδων ἄνθος μετὰ νάρδου καὶ ὕδατος ψυχροῦ. ἢ ἀνδράχνης σπέρματος προσμιγέντος, ἢ ἀτραφάξιος σπέρματος, ἢ μήλων κυδωνίων ἀφεψήματος. ἢ σικύων σπερμάτια τν'. λεῖα ἐκ ψυχροῦ δίδου. ἢ ὄρυζαν ἑψήσας μετὰ βουτύρου δίδου φαγεῖν. ἢ τραγορίγανον λεῖαν μεθ' ὕδατος χυλίζας δὸς φαγεῖν. ἢ κυάμους αἰγυπτίας ι'. καὶ νάρδου κελτικῆς ὀβολοὺς δύο, φρύξας ἀμφότερα καὶ λεάνας δίδου πιεῖν. ἐπιπάσας ῥόας ὀξείας καὶ γλυκείας χυλοῦ, καὶ ὕδατος ἑκάστου ἴσον. ἢ κλώνιον ἡδυόσμου συλλεάνας δὸς πίνειν. ἢ οἰνάνθην ὁμοίως τρίψας μετὰ νάρδου ἰνδικῆς δὸς πιεῖν. ἢ φακοὺς ἑψημένους λείους δίδου μεθ' ὕδατος. ἢ φοινικοβαλάνους μετὰ ῥόδων. ἢ πρασίου χυλὸν μετὰ μέλιτος, καὶ βραχὺ ἡσυχάσασιν δίδου οἶνον μετὰ ἀλφίτου. ἢ καρδαμώμου L α'. μετὰ ὀξυμέλιτος κυάθων τριῶν ποτίσας συνέχειν, καὶ ἄφες ἠρεμεῖν. τοῖς δὲ σελίζουσιν ξηρὰν, κόνυζαν δίδου μασᾶσθαι. ἐπιθετέον δὲ ἔσωθεν ἐπὶ τὸν στόμαχον ἀμπέλου φύλλα χλωρὰ λεῖα, ἢ μῆλα κυδώνια, ἢ φοινικοβαλάνους, ἢ μέσπιλα μετὰ κηρωτῆς, ἢ μυρσίνης ἁπαλὰ φύλλα, ἢ βάτου, ἢ σχίνου λεῖα μετὰ πάλης ἀλφίτου ψυχρῷ πεφυραμένον, ἢ χλωρὰν ἀνδράχνην ὁμοίως ἐσκευασμένην, ἢ τυρὸν ἁπαλὸν νεαρὸν μετὰ

ἀλφίτου καὶ σελίνου φύλλων, ἢ σέρεως φύλλα μετ' ὄξους καὶ ἀλφίτων, καὶ σελίνου φύλλων. πυρουμένους δὲ σφοδρῶς, φῦσαν πληρωθεῖσαν ὕδατος ἐπιτίθει. ἢ χιόνα ἐπίβαλλε. ἢ τῶν κολοκυνθῶν τὰ ξύσματα ἐπιτίθει, καὶ καθόλου πάντα ὅσοις ἐπὶ τῶν καρδιακῶν χρώμεθα. τὰ δὲ ἀλγήματα τοῦ στομάχου πραΰνει, καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν δυσθυμία ἢ ἀπορία παρέπεται, γάλα ὄνειον, ἢ γυναικεῖον, ἢ βόειον, κοχλάκων ἐναφεψημένων πινόμενον. ἢ νάρδινον μύρον, ἢ τὸ λίαν πολυτελὲς δίδου μεθ' ὕδατος. ἢ ἀπόζεμα σχοίνου ἄνθους. ἢ καὶ ῥόδων ἄνθους ἐπιπασσομένου. ἢ ἀνδράχνης χυλὸν, ὅτε μὲν καθ' αὑτὸν, ὅτε δὲ μετὰ τοῦ νάρδου, ἢ ᾠοῦ λέκυθον πεφρυγμένην καὶ ἀληλεσμένην, μετὰ ἀλφίτων πότιζε. ἢ κάρυα πικρὰ μετὰ σικύου σπέρματος καὶ στροβίλου. ἢ λαπάθου ἀγρίου σπέρματος τριώβολον πότιζε. πάντα τὰ κατὰ τὸν στόμαχον ἀλγήματα καὶ δυσαρεστήματα φασὶ παύειν, κοχλίαν ὠμὸν λιβυκὸν καταπινόμενον ὅλον. ἀναλυομένου δὲ αὐτοῦ μόνου, καὶ ναυτιώδους τοῦ στομάχου γινομένου, θρίδακος λευκῆς σπέρματος ὀλίγον μεθ' ὕδατος κυάθων τεσσάρων, ἢ οἴνου πιεῖν δίδου. ἢ στρουθῶν ἀφόδευμα ξηρὸν ἐπιπάσσων ὡς ἄλφιτον, εἶτα ὕδωρ πίνοιεν, εἶτα οἶνον. ἢ μαστίχης χίας κοχλιάριον μετὰ ψυχροῦ ὕδατος. ἢ ἀεὶ πάγου νήστει καθ' ἡμέραν δίδου, καὶ μασσώμενοι αὐτὴν συνεχῶς, τὸ σίελον ἀποπτυέτωσαν. ἢ κόνυζαν ξηρὰν μασσάσθωσαν. εἰ δὲ πρὸς τῷ πλάδῳ, καὶ φλεγμονή τις εἴη, οἰνάνθην σὺν μελιλώτῳ. ἢ ῥόδον ξηρὸν μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης ὀλίγον ἐχούσης ῥητίνης ἀποκεκαυμένης ἐπιτίθει. ἢ ἀκακίας, καὶ στυπτηρίας μὴ λείας ἴσα, κηρωτῆς τῷ διπλῷ ἀναλαβὼν, ὡς μάλαγμα ἐπιτίθει.

ἐπὶ δὲ τῶν χολὴν μέλαιναν γεννώντων καὶ φυσωμένων τὸν στόμαχον, ἐπιτίθει τῷ στομάχῳ, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπιτάσεσιν σπόγγους ὄξει δριμυτάτῳ θερμῷ βεβρεγμένους. μετὰ δὲ τούτοις εἰ ἐπιμένοιεν, στυπτηρίαν ὑγρὰν μετὰ χαλκάνθου λείου μέλιτι ἀναλαβὼν ἐπιτίθει. ἢ ταῦτα καὶ ἅλα ἴσην μίξας αὐτοῖς, κηρωτῇ μυρσίνῃ ἀναλαβὼν ἐπιτίθει. ἢ κισσοῦ φύλλοις ἑφθοῖς ἐν οἴνῳ κατάπλασσε. ἢ ἀρνογλώσσου μετὰ ἁλῶν τριβέντα. ἢ ἀγελαίας βοὸς βόλιτον ξηρὸν ἑψημένον ἐν οἴνῳ. ἢ πρασίῳ μετὰ ἄρτου καὶ ῥοδίνου φυραθέντι. ἢ βολβοῖς πυροῖς, καὶ στυπτηρίας ἴσης. μετὰ δὲ ταῦτα ποτιστέον αὐτοὺς τῇ τε ἀπυρέτῳ λεγομένῃ, ἢ τῇ ἱερᾷ ἀντιδότῳ, ἢ τινι ἄλλῃ ἥτις ἑκάστῳ διὰ πείρας. τροφὰς δ' ἁρμοδίους τοῖς στομαχικοῖς τάσδε δοτέον. τεῦτλον, φακῆν, τράγον, ὄρυζαν, χόνδρον, ἐγκαθεψημένων μήλων κυδωνίων, ἢ φοινικοβαλάνων, ἢ μεσπίλων, ἢ ῥόας ἀπυρήνου κόκκων, ἢ μηλαπίων, ἢ σχίνου κλωνίων ἁπαλῶν, ἢ σμύρνης, ἢ βάτου παραμιγνυμένων, ἄρτον δὲ ἀκρόζυμον, ἢ ἄζυμον. τῶν δὲ λαχάνων τῶν μὲν ὠμῶν κιχώρεια, μηκωνίδες, ἠρύγγιον, ἴντυβον, ἢ γιγγίδιον, σέρεις, θρίδακες. τῶν δὲ ἑφθῶν εὔθετεῖ μάλιστα κράμβη, καὶ σίσαρον. τῶν δὲ λοιπῶν ἀφεψημάτων, κοχλίαι, καὶ βολβοί, κρεῶν δὲ γαστὴρ, ῥύγχη, πόδες, κίχλαι, πέρδικες, ἀτταγῆνες, τρυγόνες, φάσσαι, νῆσσαι, λαγωοὶ, δορκάδες, ὀψαρίων δὲ καρίδες, ἀστακοὶ κολύμβαιναι, κάραβοι, τευθίδες, σηπίαι, καὶ τῶν σκληροσάρκων τρίγλαι, τῶν δὲ ὀστρακοδέρμων μάλιστα μὲν κήρυκες, πορφύραι, κτένες, γλαῦκοι, σμαρίδες, βάλανοι. τὸ δὲ σίσαρον ἐπὶ πᾶσι λαμβανόμενον, καὶ ὡς εὐστόμαχον πρὸς τὰς ἀναλήψεις, κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν στόμαχον συμπτωμάτων συμφωνεῖ. πόμα δὲ ὁ ὑφ' ἑκάστου πινόμενος ἡδέως, οἶνος. τοὺς δὲ πνευματουμένους καὶ διατεινομένους τὸν στόμαχον, πολίου δεσμίδιον καθεψῶν πότιζε. ἢ καλαμίνθης ἀφέψημα ἐξαιθεριασμένου τοῦ ὕδατος, μίξας ὀλίγον μέλιτος καὶ πεπέρεως ∠ α. δίδου. ἢ σπόγγον ὄξει δριμυτάτῳ βρέξας τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς βραχίοσιν ἐπιτίθει, μέχρι φλυκταινώσεως μάλιστα εἰ καὶ ἀποῤῥίπτοιεν τὰς τροφάς. ἢ τήλινον ἄλευρον ὄξει φυρῶν, ἢ σιναπέλαιον σὺν ὄξει μέχρι φοινίξεως. ἢ ψύλλιον ὄξει καὶ ὕδατι βρέξας καὶ ἐν ὅλμῳ κόψας προσδοὺς κοχλιῶν σαρκῶν ἴσον, μαλαγματῶδες ποιῶν ἐπιτίθει. ἀνώδυνα στομαχικοῖς. κύμινον πεφρυγμένον, καὶ σέλινον ἀνὰ, ὀλίγον πότιζε σὺν ὕδατι. ἢ ἀλόης δύο ὀβολοὺς μετὰ οἰνομέλιτος, ἢ οἴνου, ἢ ὕδατος πότιζε. ἢ ἀβροτόνου καὶ θύμου ἀνὰ δύο ὀβολοὺς σὺν οἴνῳ δὸς πιεῖν. διαδέσμοις δὲ τῶν ἄκρων εὐτόνως χρῶ, κατ' αὐτοῦ δὲ τοῦ στομάχου σικύαις τε καὶ πυρίαις ποικίλαις. εἰ δὲ εὔτονος σφόδρα ἡ διάτασις εἴη, καὶ φλεβοτομία δραστήριον βοήθημα, καὶ λύσις κοιλίας διὰ βαλάνου. ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης περὶ τοῦ βουλίμου, καὶ τοῦ λυγμοῦ τὰ ὑπογεγραμμένα.

τοὺς δὲ βουλιμιῶντας ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἀνακτησώμεθα μὲν ὀσφραίνοντες ὄξει, ἢ γλήχωνι, ἢ τῇ παρατυχούσῃ γῇ βρέξαντες ὄξει, ἢ μήλοις, ἢ ἀπίοις, ἢ τῶν ἄλλων καρπῶν τῶν παρακειμένων. ἔτι δὲ ἀρτιδίων συνοσφραίνοντες, καὶ προσφέρεσθαι ἀναγκάζοντες, πρὸς ἕκαστον γὰρ τούτων διεγείρονται ταχέως. πρὸς δὲ τούτοις ὕειον κρέας ὀπτὸν καὶ ἑφθόν. καὶ καθόλου πᾶν τὸ τροφῶδες, καὶ μάλιστα τὰ ὀσμὴν κνισσώδη καὶ εὐάρεστον καὶ ἱκανὴν ἔχοντα. ταύταις γὰρ ταῖς ὀσμαῖς κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ τοιοῦτοι ἀνακτῶνται, τά τε ἄκρα αὐτῶν οὐδὲν ἔλαττον διακρατητέον καὶ διεγερτέον αὐτοὺς, τάς τε σιαγόνας νύσσοντας, καὶ τρίχας ἢ ὦτα ἀνατείνοντας. ἀνακτηθέντας δὲ ἀπὸ τῆς ἐκλύσεως, ἄρτον ἐν κράματι, ἢ καὶ ἄλλο τῶν δυναμένων ἀθρόως ἀναλαβεῖν δίδου, οἷον ᾠὰ ῥοφητὰ, βολβοὺς, κοχλίας. καὶ γὰρ τὸν πλάδον τοῦ στομάχου τούτων ἕκαστον παραιτεῖται, καὶ ἐν ὀλίγῳ πλήθει δύναμιν ἱκανὴν ἔχον ἀθρόως ῥώννυσιν. τοῖς δὲ λύζουσι πήγανον μετ' οἴνου δίδου, ἢ νίτρον ἐν μελικράτῳ, ἢ σέλινον, ἢ καστόριον, ἢ ἀβρότονον, ἢ ἀριστολοχίαν, ἢ δαῦκον κρητικὸν, ἢ κύμινον, ἢ ἄνισον, ἢ ζιγγίβερι, ἢ σκίλλαν μετ' ὄξους καὶ ἐλαίου, ἢ πτάρνυσθαι, ἢ δίκταμνον, ἢ καλαμίνθην, ἢ ἄκορον, ἢ ἄσαρον, ἢ νάρδον κελτικὴν, ἢ γλήχωνα, ἰδίᾳ ἕκαστον καὶ ὁμοῦ.

Τὸ διὰ τῶν κυδωνίων μήλων τοῦ χυλοῦ φάρμακον ἡμέτερον.

Αἱ μὲν μεγάλαι τοῦ στόματος τῆς κοιλίας διαθέσεις, ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων φαρμάκων θεραπεύονται. τὰς δὲ μετρίας σχεδὸν πλὴν τῆς κατ' ἔγκαυσιν σφοδρὰν γινομένων, ὠφελεῖ τὸ ὑπογεγραμμένον φάρμακον. κυδωνίων μήλων χυλοῦ ℥ β. μέλιτος ἀττικοῦ ℥ β. ὄξους ℥ α S. ἐὰν δὲ ἱκανῶς εἴη δριμὺ, ℥ α. ἀρκεῖ, ζιγγιβέρεως 𐅻 γ. πεπέρεως λευκοῦ 𐅻 α. τὰ ξηρὰ ἐπιπάσσεις, ὅταν ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς ἑψόμενος ὁ χυλὸς τῶν μήλων μετὰ τοῦ μέλιτος καὶ τοῦ ὄξους ἔχῃ σύστασιν ἀττικοῦ μέλιτος. ἄλλο τὸ διὰ τῆς κυδωνίων μήλων τῆς σαρκός. τῶν κυδωνίων μήλων τῆς σαρκὸς λίτρας γ. μέλιτος λίτρας γ. ὄξους λευκοῦ λίτρας γ. πεπέρεως 𐅻 γ. ζιγγιβέρεως 𐅻 γ. πετροσελίνου μακεδονικοῦ 𐅻 α.

Περὶ τῶν ἔξωθεν ἐπιβαλλομένων τῷ στόματι τῆς κοιλίας.

Καλοῦσι μὲν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν οὐκ οἶδ' ὅπως, ὥσπερ ὁ Ἀσκληπιάδης, καὶ ὁ Ἀνδρόμαχος, ἅπαντα τὰ ἔξωθεν ἐπιθέ-

ἐπιτιθέμενα, καὶ συνάγει σύφοντα, καὶ σκληρύνει μαλάγματα. συγχωρησάντες δὲ αὐτοῖς ἡμεῖς, εἰ καὶ μὴ κυρίως ὀνομάζουσιν ἃ γεγράφασιν πρὸς τὰς τοῦ στομάχου διαθέσεις χρήσιμα φάρμακα, διὰ τὴν πεῖραν οὐ μόνην τὴν ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμετέραν κεκριμένων νῦν ὑπογράψομεν, ἀπὸ τῶν ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων ἀρξάμενοι.

Τὰ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα φάρμακα πρὸς τὰς τοῦ στομάχου διαθέσεις ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἐκτὸς ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Εὐλῶς πρὸς τὰς τοῦ στομάχου ἀνατροπὰς, καὶ πολυωδυνίας, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐπὶ μέρος φλεγμονάς. οἰνάνθης ∠ η. κρόκου ∠ β. ῥόδων ξηρῶν ∠ δ. μελιλώτου ∠ δ. μαστίχης ∠ δ. ἠλέκτρου ῥινήματος ∠ δ. φοινικοβαλάνων τῆς σαρκὸς ℥ γ. οἴνου μυρτίτου ὅσον ἐξαρκεῖ. τὰ ξηρὰ κόπτε, καὶ σῆθε λεπτῷ κοσκίνῳ, καὶ τῷ μυρτίτῃ διαλύσας, ὥστε κηρωτῆς παχυτέρας πάχος ἔχειν, ἐπίβαλλε τούτοις τὴν σάρκα τῶν φοινικοβαλάνων, καὶ ἀνακόψας, ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου, ἔπειτα ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον, ἐπιτίθει ἐπὶ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν ὀφθαλμῶν φλεγμονάς. ἄλλο. οἰνάνθης ∠ ς. κρόκου ∠ δ. σμύρνης ∠ δ. ῥόδων ἄνθους ∠ δ. μελιλώτου, μαστίχης ἀνὰ ∠ δ. ἀλόης ∠ δ. μανδραγόρου φλοιοῦ ∠ δ. φοινικοβαλάνων τῆς σαρκὸς ℥ γ. ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου.

Ἀσκληπιάδου τοῦ ἐπικληθέντος Φιλοφίκου πρὸς τὰς τοῦ στομάχου ἀνατροπὰς, ποιεῖ κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς.

Ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ. σελίνου σπέρματος ∠ δ. ῥόδων ἄνθους ∠ β. ἀνίσου σπέρματος ∠ β. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ β. σμύρνης ∠ β. κρόκου ∠ α S. ὀπίου ∠ α S. τὰ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ. τὴν δὲ ὑποκυστίδα, καὶ τὴν σμύρναν, καὶ τὸν μήκωνος τὸν ὀπὸν, οἴνῳ μυρτίτῃ διαλύσας ἐπίβαλλε τοῖς ξηροῖς, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐν δὲ τῇ χρήσει κόπτων ὅσον ἐξαρκεῖ, ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, ἔπειτα ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει ἐπὶ τῶν πεπονθότων. ἐὰν δέ πως ἰσχυρὸν ᾖ τὸ ῥεῦμα, προστίθει ὑποκυστίδος χυλοῦ ἄλλην ∠. καὶ ῥόδων τοσόνδε. ἄλλη Γάλλου Μάρκου τοῦ Ἀσκληπιάδου πρὸς τὰς εἰρημένας διαθέσεις. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ γ. ῥόδων ἄνθους ∠ β. ἀνίσου ∠ β. σελίνου σπέρματος ∠ δ. ὀπίου ∠ α. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ β. σμύρνης τρωγλοδύτιδος ∠ β. κρόκου ∠ α S. οἴνου μυρτίτου τὸ αὔταρκες, μέλιτος ἀφεψημένου ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων πίνεται, καὶ σφόδρα βοηθεῖ. ἐπισχεθέντος δὲ τοῦ ῥεύματος, καὶ παρεπομένης ὀδύνης, προστιθέναι δεῖ τῇ τοῦ φαρμάκου σκευασίᾳ τοσαύτας ὁλκὰς κηρωτῆς σκευασθείσης διὰ ῥοδίνου. ἐπιγινομένου δὲ πολλοῦ ῥεύματος, προστίθεμαι τῷ φαρμάκῳ ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ γ. καὶ ῥόδων ἄνθους ἄλλην ∠. ἀγρυπνίας δὲ ἐπιγινομένης, καὶ τοῦ μήκωνος ὀποῦ προστίθει ἄλλην ∠. ἄλλο Νικηράτου κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς, σφόδρα γενναῖον. οἰνάνθης ∠ β. ῥόδων ξηρῶν ℥ α. μαστίχης ℥ α. ἀλόης ℥ α. κηκίδων ὀμφακιτίδων ℥ α. στυπτηρίας στρογγύλης ℥ α. ἀκακίας ℥ α. κηροῦ λίτραν α. πίσσης βρυττίας ℥ γ. μυρσίνου ἐλαίου λίτραν α. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. ἄλλο σφόδρα γενναῖον. οἰνάνθης ℥ α. ὀμφακίου ℥ α. κηκίδος ὀμφακίτιδος ℥ α. στυπτηρίας σχιστῆς ℥ α. ἀκακίας ℥ α. κυτίνων ῥοιᾶς ℥ α. βαλαυστίου ∠ α. μαστίχης ℥ α. οἴνου μυρτίτου ὥστε τὰ ξηρὰ φυρᾶσαι, φοινικοβαλάνων τῆς σαρκὸς ℥ ς. ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ σχινίνου λίτρας α. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. τὰ μὲν οὖν προγεγραμμένα φάρμακα στυπτικώτερα ἐστὶ δυνάμει, τὰ δ' ἐφεξῆς ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα μικτῆς, ὡς καὶ τὰς σκληρυμένας φλεγμονὰς ἐκθεραπεύειν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἡπατικοῖς ἐστὶ χρήσιμον. δέονται γὰρ κἀκεῖνοι μεμίχθαι τι τῶν στυπτικῶν τοῖς χαλαστικοῖς, οὐ μὴν ὁμοίως τοῖς στομαχικοῖς, ἐπικρατεῖ γὰρ ἡ στυπτικὴ ποιότης ἐν τοῖς στομαχικοῖς φαρμάκοις. μάλαγμα Νείλου ἐπιγραφόμενον, ποιεῖ πρὸς τὰς τῶν ὑποχονδρίων ὀδύνας. ἔστι δὲ καὶ διαλυτικὸν πάσης σκληρίας, ποιεῖ πρὸς †τρίμματα, καὶ λυγίσματα μετὰ τὰς παρακμὰς τῶν φλεγμονῶν ἐπιτιθέμενον, ποιεῖ σπληνικοῖς, ἡπατικοῖς. κηροῦ λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α. ἐλαίου κυπρίνου λίτραν α. κρόκου ℥ S. ὄξους ὅσον ἐξαρκεῖ, τὸ ἀμμωνιακὸν διαλύσας, εἶθ' οὕτως ἐπίβαλλε τὰ ξηρά. ἄλλο ἐκ τῶν Ἀρείου Ἀσκληπιαδείου. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας δύο, λεάνας ἐπιμελῶς καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, ἐπίβαλλε τούτῳ ἁλὸς ἄνθους λίτραν α. καὶ ἐλαίου κυπρίνου λίτραν α S. ἕψε μαλακῷ πυρὶ χρώμενος, καὶ κινῶν συνεχῶς, καὶ ὅταν ἐμπλαστρώδες γένηται, ἐπίβαλλε κηροῦ λίτρας β. καὶ ὅταν τακῇ καὶ ἀμόλυντον γένηται, ἐξεράσας εἰς θυίαν καὶ ἀνακόψας, ἐπιμελῶς ἀνελόμενος χρῶ. μάλαγμα Νειλέως κροκηρὸν φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς εἰρημένας διαθέσεις. ποιεῖ καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα, τούτῳ ἐχρῆτο Λικίνιος ἀττικός. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α. κηροῦ λίτραν α. ῥοδίνου λίτραν α. κρόκου ℥ α. ὄξους ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε κατὰ τρόπον. ἄλλο τὸ μήλινον ἐπιγραφόμενον ἀρωματικὸν, ἡπατικοῖς, στομαχικοῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν ὑποχονδρίων διατάσεις, καὶ πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ρ. κηροῦ ποντικοῦ ∠ ρ. μελιλώτου ∠ ιβ. κρόκου, σμύρνης, βδελλίου ἀνὰ ∠ η. ἐλαίου κυπρίνου λίτραν α. ἄλλο ποιεῖ στομαχικοῖς, ἡπατικοῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν ὑποχονδρίων φλεγμονὰς, καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. κηροῦ ∠ ρ. κρόκου ∠ ιβ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ρ. σμύρνης ∠ ιβ. βδελλίου ∠ η. μάγματος ἡδυχρόου ℥ α. οἴνου γλυκέος ὅσον ἐξαρκεῖ, ἐλαίου κυπρίνου λίτραν α. σκεύαζε κατὰ τρόπον. ἄλλο τὸ τοῦ Νεαπολίτου ἀρωματικὸν ἐπιγραφόμενον φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς τῶν ἐντὸς διαθέσεις. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας γ. κηροῦ λίτρας γ. ῥοδίνου λίτρας γ. μάγματος ἡδυχρόου λίτραν S. μέλιτος λίτραν S. νάρδου κελτικῆς λίτραν S. σχοίνου ἄνθους λίτραν S. οἴνου γλυκέος ὅσον ἐξαρκεῖ, τὰ ξηρὰ φύρα.

Τῶν χωρὶς ἀγρυπνίας φλεγμονῶν χρονιζουσῶν μαλάγματα καλὰ, καὶ πρὸς τὰς τοῦ ἥπατος ὁμοίως φλεγμονὰς, Ἀσκληπιάδου μάλαγμα τὸ διὰ μελιλώτου, ἱεροτικὸν ἐπιγραφόμενον, στομαχικοῖς, ἡπατικοῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν σπλάγχνων ὀδύνας.

Νάρδου κελτικῆς ∠ ι. κυπέρου ∠ ι. σμύρνης ∠ ι. καρδαμώμου ∠ η. μελιλώτου ∠ μ. κρόκου ∠ η. ἀμώμου ∠ η.

†στρέμματα

κύφεως ἱερατικοῦ ∠ ιϛ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ μ. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ η. κηροῦ μνᾶν ᾱ. οἴνου εὐώδους ἰταλικοῦ κοτύλην ᾱ. σκεύαζε καθὰ προείρηται καὶ χρῶ. ἄλλο Βασιλικὸν ἐπιγραφόμενον ποιοῦν πρὸς τὰς εἰρημένας διαθέσεις, καὶ πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. κηροῦ μνᾶς γ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος μνᾶς β. ῥητίνης φρυκτῆς μνᾶν ᾱ. μελιλώτου μνᾶς S. περιπόλεως ∠ κε. σμύρνης ∠ κε. νάρδου κελτικῆς ∠ κε. στύρακος ∠ κε. κυπέρου ∠ κε. ἰλλυρικῆς ∠ κε. καρδαμώμου, πάνακος ἀνὰ ∠ κε. κρόκου, κασσίας, μαστίχης, ὀποβαλσάμου, ἀμώμου, σχοίνου ἄνθους ἀνὰ ∠ ιϛ. οἴνου ἰταλικοῦ εὐώδους ὅσον ἐξαρκεῖ, τὰ ξηρὰ φυράσας, νάρδου ἀσιανῆς ἀρωματικῆς λίτρας δ. σκεύαζε κατὰ τρόπον

Μάλαγμα πολυάρχιον. ποιεῖ περιπνευμονικοῖς, στομαχικοῖς, σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, ποιεῖ πρὸς τὰς περὶ κύστιν ἢ μήτραν διαθέσεις, πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν.

Κηροῦ μνᾶν ᾱ. τερμινθίνης μνᾶν ᾱ. βδελλίου μνᾶν ᾱ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, καρδαμώμου, κυπέρου ἀνὰ μνᾶν ᾱ. μελιλώτου, ἀμώμου, νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου, σμύρνης, λιβάνου, ξυλοκινναμώμου, ἀνὰ ∠ κε. ἐλαίου κυπρίνου κοτύλην ᾱ. οἴνου ἰταλικοῦ ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε κατὰ τρόπον, καὶ χρῶ, ποτὲ μὲν ἀκράτῳ, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ ἀνειμένῳ κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ κυπρίνου. Πολυάρχου φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς εἰρημένας διαθέσεις, καὶ πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς συνεχεῖς ἀπεψίας, καὶ τοῖς φθείρουσι τὴν τροφὴν, καὶ χολεμετοῦσιν, καὶ πάσας τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις, ἐχρήσατο Ἰούλιος Ἀγρίππας. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. κασσίας, ἀμώμου ἀνὰ ℥ ᾱ S. πεπέρεως λευκοῦ ℥ ᾱ S. καὶ μακροῦ ℥ ᾱ S. σμύρνης ℥ γ. μάγματος ἡδυχρόου ℥ γ. καρποβαλσάμου ℥ γ. κόστου ℥ γ. φύλλου μαλαβάθρου, κασσίας ῥοδιζούσης, πάνακος, νάρδου ἰνδικῆς, ὀποβαλσάμου ἀνὰ ℥ γ. σχοίνου ἄνθους, κινναμώμου ἀνὰ ℥ δ. πυρέθρου, κρόκου, καρδαμώμου ἀνὰ ℥ δ. κυπέρου ℥ ϛ. ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀριστολοχίας μακρᾶς καὶ στρογγύλης ἀνὰ ℥ ϛ. κηροῦ λίτρας δ. τερμινθίνης λίτρας β. ῥητίνης λάρυγγος ℥ γ. ἐν ἄλλῳ καὶ βδελλίου ℥ δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℥ δ. νάρδου ἀσιανῆς τοῦ μύρου λίτρας γ. οἴνου φαλερίνου ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε κατὰ τρόπον. ἐγὼ δὲ προσβάλλω, μαστίχης, κινναμώμου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, στύρακος, ἀλόης, ὀποβαλσάμου, ἀνὰ ℥ γ.

Τὸ διὰ μελιλώτου Ἀνδρομάχου μάλαγμα.

Νάρδου κελτικῆς ∠ η. κυπέρου ∠ η. καρδαμώμου ∠ η. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ η. σμύρνης ∠ η. κρόκου ∠ δ. μελιλώτου ∠ κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ν. τερμινθίνης ∠ ν. κηροῦ ∠ ρ. κυπρίνου κοτύλης S. ὄξους τὸ ἱκανόν. τινὲς ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ρ. ποιεῖ πρὸς τὰ ἐντὸς πάντα.

Τὸ Πολυάρχου ἐκ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς μάλαγμα.

Κυπέρου μνᾶν ᾱ. καρδαμώμου μνᾶν ᾱ. μαύνης ἴσον, κηροῦ ἴσον, τερμινθίνης φρυκτῆς μνᾶν ᾱ S. ἢ ὑγρᾶς μνᾶς γ. κυπρίνου τὸ ἱκανὸν, ἐγὼ δὲ καὶ βδελλίου προστίθημι † ∠ ᾱ. ἄλλο. ἡ δευτέρα γραφή. κυπέρου, καρδαμώμου, ἀμώμου, βδελλίου, λιβάνου, βαλσάμου, ἀνὰ μνᾶν ᾱ. κηροῦ μνᾶν ᾱ S. ῥητίνης φρυκτῆς μνᾶς δ. κυπρίνου κοτύλης S. οἴνου εὐώδους κοτύλην ᾱ S. σκεύαζε κατὰ τρόπον, καὶ χρῶ ὡς καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐγώ. κυπέρου, καρδαμώμου, ἀμώμου, βδελλίου, λιβάνου, ἀνὰ ∠ ᾱ. κηροῦ μνᾶς † S. ῥητίνης φρυκτῆς, ἢ τερμινθίνης μνᾶς δ. κυπρίνου κοτύλην ᾱ. κασσίας μνᾶς δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος μνᾶς δ. νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου, σμύρνης ἀνὰ μνᾶς δ. οἴνου εὐώδους.

†μνᾶν — †μνᾶν ᾱ.

Περὶ ἥπατος καὶ τῶν ἐν αὐτῷ παθῶν.

Ὑστάτης ἁπασῶν τῆσδε τῆς πραγματείας μοι γραφομένης, ἡγοῦμαι παντί που πρόδηλον ὑπάρχειν, ὡς δυοῖν τῶνδε θάτερον ἀληθές ἐστιν, ἢ τὰς ἄλλας πάσας ἀχρήστους εἶναι καὶ περιττὰς, εἴ τις ἐκ ταύτης μόνης ἱκανὸς ἔσται θεραπεύειν ἅπαντα τὰ πάθη τὰ δεόμενα τῆς διὰ φαρμάκων ἰάσεως, ἢ εἴπερ ἐκεῖναι χρήσιμοι τυγχάνουσιν οὖσαι, πρώτον αὐτὰς ἀναγνωστέον ἐστὶν, καὶ μνημονευτέον τοῖς μέλλουσιν ὠφελήσεσθαί τι πρὸς τῆσδε. τὰς μὲν γὰρ μεθόδους αὐτὰς τῆς τῶν εἰρημένων ἰάσεως ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου ιδ. βιβλίοις ἔγραψα. νῦν δὲ ὡς εἰδόσιν αὐτὰς ἤδη χωρὶς τῶν εἰρημένων ἀποδείξεων ἀναμιμνήσκω, δεικνὺς πάντως, ὅπως καλῶς τε ἡμεῖς συνθήσομεν φάρμακα, τά τε ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν γεγραμμένα κρίναντες, εἰς πεῖραν ἄγειν θαῤῥήσομεν, καὶ χρήσιμόν γε τοῦτο τὸ σκέμμα. καὶ γὰρ ἄλογον εἶναι βουλόμενοι, τὴν ἑαυτῶν τέχνην οἱ ἐμπειρικοὶ μεταχειρίσαντες, πάντα μὲν ἀναγινώσκειν ἀξιοῦντες ὅσα καὶ τοῖς ἐνδόξοις ἰατροῖς γέγραπται, μὴ πάντα δὲ εἰς χρῆσιν ἄγειν εὐθέως, ἀλλὰ καὶ κρίνειν πρότερον, εἰ δυνατὸν ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν τὴν ἐπαγγελίαν ἔργῳ ἐπιδείξασθαι. ἡμεῖς δὲ τὴν ἐμπειρίαν ἐν πάσῃ τῇ τέχνῃ μέγα τι δύνασθαι πεπεισμένοι, τά τε διὰ λογικῆς μεθόδου τῶν θεωρημάτων εὑρημένα, τῆς περὶ κράσεως ἱστορίας ὑπ᾽ αὐτῶν εἰρημένοις, τὰ διὰ τῆς λογικῆς ἐνδείξεως προστίθεμαι δεδειχότες ἐν ἑτέροις, ὁποίαν δύναμιν εἰς τὸ βαδίζειν ἑκάτερον τῶν σκελῶν εἰσφέρεται, τοιαύτην ἐν ἰατρικῇ τὴν ἐμπειρίαν τε καὶ τὸν λόγον ἔχειν. ἐν μὲν οὖν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ, δι᾽ ἕνδεκα βιβλίων γεγραμμένῃ τὴν δύναμιν ἑκάστου τῶν αὐτοφυῶν φαρμάκων, ὅπως ἄν τις εὑρίσκοι μεθόδῳ διήλθομεν, ἐπί τε τὴν κατὰ μέρος αὐτῶν ὕλην ἀφικόμενοι, τὴν χρησιμωτάτην εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα κατ᾽ εἴδη πᾶσαν ἐγράψαμεν. ἐφεξῆς δὲ αὐτῇ καὶ τὴν θεραπευτικὴν πραγματείαν, ὅπως ἄν τις ἄριστα μὴ μόνον τοῖς ἁπλοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς συνθέτοις χρῷτο διήλθομεν, ἅμα τῷ καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς συνθέσεως αὐτῶν πάσας εἰπεῖν. ἐν δὲ τῇ νῦν προκειμένῃ πραγματείᾳ, τὴν ποικιλίαν τῶν συνθέτων φαρμάκων ὅπως ἐλάττω δηλῶμεν, εἰς ὡρισμένους σκοποὺς κατ᾽ εἶδος ἄγοντες, αὐτῶν τήν τε σύνθεσιν καὶ τὴν χρῆσιν, ἐπί τε τὴν κρίσιν τῶν ἤδη γεγραμμένων. μέλλοντες οὖν ἀκολούθως τοῖς προειρημένοις ἐπὶ τὴν τῶν ἐν ἥπατι παθῶν ἀφικνεῖσθαι διδασκαλίαν, ἐροῦμεν τὰ κατ᾽ αὐτὸ πάθη, λόγῳ διελθόντες οὐ ψιλαῖς διδασκαλίαις, ἀπό τε τῶν καθόλου σκοπῶν τῆς ἰάσεως αὐτῶν, οὓς ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ διήλθομεν, ἐπὶ τὴν τῶν συνθέτων ἀφίξομαι διδασκαλίαν. ἔστιν οὖν ἐν αὐτῷ πρῶτον ἁπάντων διακρῖναι πότερον ἀτονία τίς ἐστιν τοῦ σπλάγχνου, καθάπερ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν εἴπομεν, ἢ καί τι ἄλλο πάθημα κατείληφε τὸ σπλάγχνον, ἢ χωρὶς ἀτονίας πάσχει φλεγμαῖνον, ἢ σκιῤῥούμενον, ἢ ἀρσήματι κάμνον, ἢ ἐμφράξει, καθάπερ καὶ ἐρυσιπελατώδη διάθεσιν ἴσχον, ἢ ἕλκος, ἢ τινα σηπεδόνα. καὶ ἐν οὖν κἀπὶ τούτου ἡπατικὴν λέγουσι, καθάπερ κἀπὶ τῆς

περὶ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας πάσχοντος, οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν τε καὶ τῶν ἰδιωτῶν ὀνομάζουσι στομαχικὴν διάθεσιν, ἐπὶ πολλοῖς συμπτώμασιν, οὐ κατὰ μίαν ἅπασι γιγνομένοις διάθεσιν, ἀλλὰ μιᾷ μέν τινι γενικῇ κοινότητι περιλαμβανομένας, ἀλλήλων δὲ διαφερούσας εἰς τοσοῦτον, ὡς ἐνίας αὐτῶν ἐναντιωτάτας εἶναι. πῶς γάρ τις οὐκ ἐναντιωτάτην εἶναι φαίη τὴν μὲν ψυχρὰν δυσκρασίαν τῇ θερμῇ, τῇ δὲ ὑγρᾷ τὴν ξηράν, καίτοι κατά γε τὸ γένος εἰσὶν αἱ αὐταί. σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ ἐναντία τὰ αὐτὰ τῷ γένει λέγων ἄν τις οὐκ ἂν ἁμάρτοι, καὶ γὰρ ἡ ἔννοια τῶν ἐναντίων οὐδὲν ἐπειδὰν πλεῖστον ἀλλήλων ἀφέστηκε. πλεῖστον δὲ ἀφέστηκε τῶν μέσων καθ᾽ ὅτιοῦν γένος, τὰ ἐπὶ τοῖς πέρασιν ὄντα, ὥστε τὰ ἐναντία πολλάκις μὲν τὰ αὐτὰ φαίνεσθαι κατὰ τὰ πέρατα τοῦ κοινοῦ γένους. πολλάκις δὲ ἐπαναβεβηκότων αὐτοῖς γενικωτέρων ἐναντίων, ὑπ᾽ ἐκείνων περιέχεσθαι, αὐτὰ δὲ ἐκεῖνα πάντως διὰ τοῦτο ἐστὶν ἐναντία, διότι καθ᾽ ἓν γένος ὄντα πλεῖστον ἀλλήλων ἀφεστήκει, ὥστε τὰ τούτοις ὑποπεπτωκότα τὸ πρῶτον καὶ ἀνωτάτω γένος κοινὸν ἔχει. τοῦτο μὲν οὖν ἡμῖν ἅπαξ ἐνταῦθα κατὰ τὸ πάρεργον εἰρημένον, εἰσαεὶ μνημονευέσθω, πρὸς τὸ μὴ δόξαι τινὶ διαφωνεῖν ἑαυτῷ, εἰπόντα ποτὲ μὲν ἕν τι πάθος εἶναι τοῖν τοὺς ἀνθρώποιν δυοῖν, ποτὲ δὲ οὐχ ἕν, οὔτε ταὐτόν, ἀλλ᾽ ἐναντία δύο. δυσκρασίαν γὰρ ἕν μέν τι πάθος γενικῶς ὀνομάζουσι, τεμνόμενον δ᾽ εἰς ἐναντίας διαφοράς. ἔξεστι γὰρ καθάπερ ἐνταῦθα εἴπομεν, οὕτως καὶ δύο καὶ τρία καὶ πολλὰ κατὰ τὰς ἐν μέρει διαφορὰς ἐναντιωτάτας ἀλλήλαις εἶναι. καὶ κατὰ τοῦτο τῆς ἀτονίας τοῦ ἥπατος ὀρθῶς ἂν εἴπω, διάθεσιν αἰτίαν εἶναι μίαν, ἣν δυσκρασίαν ὀνομάζομεν, αὖθις ὀρθῶς ἂν λέγοιμι, μὴ μίαν ἀλλ᾽ ὀκτὼ τὰς διαθέσεις εἶναι, διότι τοσαῦται διαφοραὶ τῶν δυσκρασιῶν εἰσιν. καὶ γὰρ αὖ καὶ καθ᾽ ἑτέραν τομήν, δύο διαφοραὶ τῶν δυσκρασιῶν γίγνονται, καὶ καθ᾽ ἑτέραν τρεῖς, αἱ μὲν ἐν ταῖς ποιότησι μόναις ἀλλοιουμένων τῶν πασχόντων μορίων, αἱ δὲ μεθ᾽ ὑγρῶν τινων, ἤτοι γε ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν πεπονθότων περιεχομένων, ἢ ἐν τοῖς σώμασιν αὐτοῖς διαβρόχοις ὑπ᾽ αὐτῶν γεγονόσιν. κατὰ μὲν οὖν τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, μία καθ᾽ ἕκαστόν ἐστι κοιλότης, ὑγρότητα μοχθηρὰν δέξασθαι δυναμένη. κατὰ δὲ τὸ ἧπαρ τοσαῦται τὸν ἀριθμόν, ὅσαιπερ αἵ τε ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες τῶν ἁπασῶν ἐχουσῶν στενὰ τὰ πέρατα, καθ᾽ ἃ συμβάλλει τὰ σιμὰ τοῦ σπλάγχνου τοῖς κυρτοῖς, ἐμφράξεις τε καὶ σφηνώσεις ἐνίοτε γίγνονται τῶν μοχθηρῶν ὑγρῶν, αἷς ἕπεται σχεδὸν ἐν τάχει ταῖς ψυχραῖς δυσκρασίαις, θερμαῖς δὲ οὐ ταχέως, ἀλλ᾽ ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ συμπίπτουσα. γίνεται δὲ ἡ δυσκρασία κατά τε τὴν ἰδίαν οὐσίαν τοῦ ἥπατος, ἣν Ἐρασίστρατος ἡγεῖται παρέγχυμά τι, καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ κυριώτατον εἶναι μόριον τοῦ σπλάγχνου. γίνεται δὲ ἡ δυσκρασία, καὶ κατὰ τὰς περιεχομένας ἐν αὐτῷ φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας, καὶ δηλονότι, καὶ κατὰ τὰς ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις αὐτῶν ὕλας. ἔχοντος δὲ τοῦ σπλάγχνου τῶν ἐνεργειῶν, ἃς ἐνεργεῖ κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, οὐ μίαν ἀλλὰ πλείους δυνάμεις, καὶ τοσαύτας γε τὸν ἀριθμόν, ὅσα τῶν ἐνεργειῶν εἴδη. συμβαίνει πολλάκις μὲν ἐξαιρέτως μίαν αὐτῶν βλάπτεσθαι, πολλάκις δὲ δύο καὶ τρεῖς, καὶ πάσας ἅμα τὰς τέσσαρας. ἐνέργεια γὰρ αὐτοῦ, μία μὲν ἑλκύσαι τὴν τροφὴν ἐφ᾽ αὑτό, μία δὲ ἄλλη περιστεῖλαι τε καὶ κατασχεῖν, ἄχρις ἂν ἀλλοιώσαν αὐτὴν ἑαυτοῦ ποιήσηται μόριον. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ αὕτη δύναμις αὐτοῦ κυριωτάτη τε καὶ σχεδὸν πρώτη, πέττειν τε καὶ μεταβάλλειν καὶ ἀλλοιοῦν, καὶ ὁμοιοῦν ἑαυτῷ τὴν τροφήν, ἣν ὀνομάζομεν ἀλλοιωτικήν. ὅσα δὲ κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν τήνδε γίνεται περιττώματα τῷ σπλάγχνῳ, ταῦτα δι᾽ ἑτέρας δυνάμεως ἣν ὀνομάζομεν, ἐκκριτικὴν καὶ ἀποκριτικὴν ἀπωθεῖται. δέδεινται δὲ εἰσὶν αἱ δυνάμεις αἵδε πᾶσαι ὑπάρχουσαι μορίοις ἐν ἅπαντι τῷ τῆς ζωῆς χρόνῳ. πάντα γὰρ ἕλκει τὸ οἰκεῖον ἑαυτῷ, καὶ ἀποκρίνει τὸ ἀλλότριον, ἀλλοιοῖ τε τὸ ἑλχθέν, ἐν τῷ χρόνῳ, καθ᾽ ὃν ἀλλοιοῖ κατέχει τε καὶ σφίγγει. καλεῖται δὴ ἀλλοίωσις αὕτη, μέχρι μὲν ἂν εἰς ὁμοιότητα τοῦ τρεφομένου μορίου μεταβάλληται πέψις, ὅταν δὲ ἤδη προστίθεται τῷ μορίῳ, θρέψις. ὅταν μὲν οὖν ἕλκειν ἐκ τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφήν, ἀτονήσῃ τὸ ἧπαρ, ὑγρὰ καὶ ἀνεχύμωτα ἐκκρίνεται διὰ τῆς ἕδρας. ἐὰν μὲν ἡ γαστὴρ συναττονῇ τῷ σπλάγχνῳ μὴ πέττουσα καλῶς ἠπεπεμμένα, ἐὰν δὲ εὐρρωσθῇ, πεπεμμένα μὲν ἀλλ᾽ ὑγρά, διὰ τὸ μηδεμίαν, ἢ βραχεῖάν γε τὴν ἐξ αὐτῆς ἀνάδοσιν εἰς τὸ ἧπαρ γεγονέναι. ἐὰν δὲ ἕλκῃ μὲν τὸ ἧπαρ ἐφ᾽ ἑαυτὸ τὴν ἐκ τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων τροφήν, αἱματοῦν δ᾽ αὐτὴν ὑπ᾽ ἀτονίας ἀδυνατῇ, καθάπερ ἐν τῇ γαστρὶ πολυειδὴς ἡ φθορὰ γίνεται τῶν ἀπεπτηθέντων, οὕτω καὶ κατὰ τὸ ἧπαρ. καλῶ δὲ νῦν ἀπεψίαν μόνην, οὐ περιλαμβάνων τῷ λόγῳ τὴν βραδυπεψίαν. εἰ δὲ βούλει κἀπειδὰν τροφὴ ὠμὴ διαμένῃ, τὴν κατὰ φύσιν ὑπὸ τοῦ μορίου γενομένην ἀλλοίωσιν οὐκ εἰληφυῖα, καὶ ταύτην ἄπεπτον καλεῖν, οὐδ᾽ ἐγὼ φεύγω τὴν προσηγορίαν, ἐάν μοι μόνον ἡ διαφορὰ τῶν πραγμάτων φυλάττηται. χεῖρον μὲν γάρ ἐστιν ἡ εἰς ἀλλόκοτον ποιότητα μεταβολὴ κατὰ ἀπεψίαν γινομένη. μετριώτερον δὲ καθ᾽ ἣν ἐπὶ πλεῖστον φυλάττει τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἡ τροφή, μηδεμίαν ἐν τῷ πεφυκότι πέττειν αὐτὴν ἀλλοίωσιν εἰληφυῖα, καὶ μὴν καὶ τρίτον τι παρὰ ταῦτα ἐστὶν εἶδος ἀποτυχίας πέψεως, ὅταν ἡμίπεπτος ἡ τροφὴ γίνηται, καὶ κατ᾽ αὐτήν γε τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀκριβοῦς πέψεως τοῖς ἡπατικοῖς ἐκκρίνεται διὰ τῆς κοιλίας αἱματώδης χυμός, τοιοῦτος δὲ τῇ συστάσει, καθάπερ εἴ τις ὕδατι κεράσειεν αἷμα, καὶ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἔγραψαν εἰκάζοντες αὐτοῦ τὴν σύστασιν ὡς ἂν εἰ νεοσφαγοῦς ἱερείου τὰ κρέα πλύνειέ τις ὕδατι, καὶ πλεῖσται γε τῶν ἡπατικῶν διαθέσεων ἀπὸ τούτων ἐκκρίσεων ἄρχονται, μήπω μεγάλην ἀτονίαν ἔχοντος τοῦ ἥπατος, ἀλλ᾽ ἔτι πέττειν τε καὶ μεταβάλλειν τὴν τροφὴν εἰς τὴν οἰκείαν ὑπογραφὴν τοῦ αἵματος μὴ δυναμένου. αὐξηθέντος δὲ τοῦ πάθους, οὐκέτι μὲν οὐδὲν τοιοῦτον ἐκκρίνεται, ἀλλὰ πολυειδεῖς ἄλλαι ποιότητές τε καὶ συστάσεις, ὥσπερ ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἀπεπτούσης. ἀλλ᾽ ἐν μὲν τῇ γαστρί, τῶν σιτίων αὐτῶν αἱ διαφοραὶ σαφῶς φαίνονται, κατὰ δὲ τὸ ἧπαρ τῆς ἀναδοθείσης τροφῆς μιγνυμένης τῷ προϋπάρχοντι κατὰ τὸ σπλάγχνον αἵματι. συνδιαφθείρεται γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τοῦτο τῇ μὴ πεφθείσῃ κατ᾽ αὐτὸ τροφῇ. θερμῆς μὲν οὖν κατὰ τὸ σπλάγχνον τῆς δυσκρασίας οὔσης, αἱ συντήξεις γίνονται. πρῶτον μὲν τῶν χυμῶν, εἶτα καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς τοῦ ἥπατος, καὶ καίεται διὰ τῆς γαστρὸς δυσώδης πάνυ χολὴ παχεῖα, καὶ κατακορὴς τῇ χροιᾷ, καθάπερ ἐν τοῖς λοιμώδεσιν πυρετοῖς. ψυχρᾶς δὲ δυσκρασίας οὔσης, οὔτε συνεχεῖς ἐκκρίσεις οὔτε πολλαὶ γίνονται. χρονίζει δὲ τὸ πάθος, καὶ δι᾽ ἡμερῶν τινων καταῤῥήσει ἡ γαστὴρ αὐτοῖς ἀθροώτερον, οὐδ᾽ ὁμοίαν ἐχόντων τὴν δυσωδίαν τοῖς διὰ θερμότητα συντακεῖσιν, οὐδ᾽ ὁμοίαν τὴν χρόαν, ἢ τὴν σύστασιν, ἀλλ᾽ ἧττόν τε

δυσώδη διαχωρεῖται τούτοις, ἰδέαν τε σεσηπότος αἵματος, οὐ συνεστηκυίας ἔχοντα σαρκός, ἐνίοτε δ' αὖ σοι τὸ διαχωρούμενον οἷον αἷμα μέλαν εἶναι φανείη, θεωροῦντι δὲ ἀκριβῶς, ὅτι αἷμα μέλαν οὐκ ἔστιν, ὅτι θρόμβος, ἀλλ' οἷον ἰλύς τις αἵματος παχέος ἐγγὺς τῇ μελαίνῃ χολῇ, καὶ πλείω γε καὶ δύσκριτα χρώματα κατὰ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἐμφαίνεται τοῖς διαχωρουμένοις. ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς δυσκρασίαις, τῇ τε κατὰ θερμότητα, καὶ τῇ κατὰ ψυχρότητα, μιχθείσης τῆς καθ' ὑγρότητα, καὶ ξηρότητα δυσκρασίας, ὑγρότερα μὲν ἐπὶ τοῖς καθ' ὑγρότητα, ξηρότερα δὲ ἐπὶ τῆς κατὰ ξηρότητα τὰ διαχωρήματα γίνεται. ὁ σκοπὸς οὖν τῆς θεραπείας ἐν τοῖς τοιούτοις παθήμασι γίνεται, κοινὸς μὲν κατὰ τὴν ἐναντίωσιν τῆς δυσκρασίας, καθ' ἑκάστην δὲ ἴδιος, ὁ καθ' ἑκάστην ἐναντίος. τὸ μὲν οὖν ἡπατικὸν ἰδίως ὀνομαζόμενον πάθος, ὥσπερ οὖν καὶ τὸ κοιλιακόν τε καὶ στομαχικόν, αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὰ μόρια παρὰ φύσιν ὄγκου γίνεται, φλεγμαίνειν ἧπαρ, ἢ ἀποστῆναι λεγόντων, ἢ σκιρροῦσθαι τῶν ἰατρῶν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον πάσχειν, οὐ μὴν ἡπατικόν γε καλούντων τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ᾧ συμβαίνει τι τούτων. ἀλλ' ὅταν αὐτοῦ φανερῶς ἄνευ τινὸς ἐν τῷ σπλάγχνῳ κακοῦ περὶ τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἀτονεῖ, τηνικαῦτα τὸν κάμνοντα προσαγορευόντων ἡπατικόν. ἴδωμεν οὖν πρῶτον ἃ γεγράφασιν οἱ πρὸ ἡμῶν, ἄριστα πραγματευόμενοι περὶ φαρμάκων, ἀπὸ τῶν ὑπ' Ἀνδρομάχου τὴν ἀρχὴν ποιησάμενοι. οὕτως γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ τῶν ἐντὸς παθῶν ἰάσεις ἐχούσῃ βίβλῳ, πολλὰς ἔγραψε δυνάμεις ἡπατικάς, ὧν ἁπασῶν μνημονεύσω, κἀνταῦθα κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν αὐτοῦ γεγράψεται τὰ φάρμακα, καὶ πρῶτόν γε αἱ ἀντίδοτοι. τὸ πρῶτον γεγραμμένον αὐτοῖς ὀνόμασιν ὧδε πως.

Ἀνδρομάχου πρὸς ἡπατικοὺς κυφοειδής, καὶ πρὸς τὰ ἐν θώρακι πάντα.

Σταφίδος σαρκὸς ∠ κε. οἱ δὲ ∠ ρ. κρόκου ∠ α. οἱ δὲ τριώβολον. καλάμου ∠ β S. βδελλίου ∠ β S. κασσίας ∠ α S. κινναμώμου τριώβολον, ναρδοστάχυος ∠ γ. σχοίνου ἄνθους ∠ β S. σμύρνης ∠ δ. τερμινθίνης ∠ δ. οἱ δὲ ∠ ις. ἀσπαλάθου ῥινήματος ∠ β. μέλιτος ∠ ις. οἴνου τὸ ἀρκοῦν. αὕτη μὲν ἡ τῆς ἀντιδότου γραφή. κέκληκε δὲ ταύτην κυφοειδῆ, διὰ τὴν ὁμοιότητα, καὶ γὰρ ὀσμῇ καὶ γεύσει παραπλήσιός ἐστι τῷ κῦφι καλουμένῳ πρὸς αἰγυπτίων, οἵπερ δὴ καὶ πρῶτοι συνέθεσάν τε τὸ φάρμακον τοῦτο, καὶ χρῶνται θυμιῶντες ἑκάστοτε τοῖς θεοῖς. τὰ πλεῖστα δ' ἐστὶ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ θυμιάματι γεγραμμένων τὰ αὐτὰ τοῖς ἐν τῷδε τῷ φαρμάκῳ, καὶ μέντοι καὶ θυμιᾶσθαι τοῦτ' αὐτὸ δύναται παραπλησίως τῷ κῦφι. σύγκειται δὲ ἔκ τε τῶν μετρίως στυφόντων καὶ ξηραινόντων τε καὶ διαφορούντων, ἰχῶρας μοχθηροὺς ἐπανορθουμένων καὶ κακοχυμίας, ἔτι τε ἐκ τῶν ἐναντιουμένων ταῖς σηπεδόσιν, ὧν τὰ πλεῖστα τῆς τῶν ἀρωμάτων ἐστὶν ὕλης. ἔχει γοῦν τὸ φάρμακον τοῦτο κιννάμωμον, πάσας ἐπανορθοῦν τὰς σηπεδονώδεις τε καὶ δηλητηρίους δυνάμεις. οὐ μόνον ἰχώρων τε καὶ χυμῶν, ἀλλὰ καὶ θανασίμων φαρμάκων, ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἰοβόλοις ὀνομαζομένοις θηρίοις ὑπαρχόντων ἰῶν. ἐφεξῆς δὲ τοῦ κινναμώμου καὶ ἡ κασσία τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ἡ ἀρίστη τε καὶ συγγενὴς αὐτῷ, καὶ μετὰ ταύτην τῶν ἀρωμάτων ἅπαν γένος, ὥσπερ ἐνταῦθα νάρδος τε καὶ σχοῖνος, καὶ κάλαμος, καὶ σμύρνα. ταῦτα μὲν ἐμβέβληται τῷ προκειμένῳ φαρμάκῳ κατὰ τὸν εἰρημένον ἄρτι λογισμὸν καὶ τρόπον, ὥσπερ γε καὶ τῶν παρ' ἡμῖν γινομένων, ὅ, τε ἀσπάλαθος, καὶ ὁ κρόκος, στυπτικόν τε καὶ πεπτικὸν ὑπάρχον φάρμακον, ἐπανορθούμενόν τε σηπεδόνας. ἡ δὲ σταφὶς εὐκαταφρόνητος μὲν εἶναι δόξει, διὰ τὸ σύνηθες. αὐτὸ δὲ τοῦτο αὐτὴν ἐργάζεται χρησιμωτέραν, ὅτι σύνηθες ἡμῖν οὖσα, στυπτικὸν μετρίως ἐστίν, οὗ δεῖται τὸ πεπονθὸς σπλάγχνον. ἔχει δὲ καὶ πεπτικὸν τῶν ἀπέπτων χυμῶν, ἐπικρατητικόν τε τῶν κακοήθων, αὐτή τε δύσσηπτός ἐστιν, καὶ προσέτι καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν οἰκεία τῷ σπλάγχνῳ. μεμαθήκαμεν γὰρ ὡς αἱ τροφαὶ τοῖς τρεφομένοις τὴν οἰκειότητα καθ' ὅλην τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν κέκτηνται, ὅπερ ἐστὶ μέγιστον ἐν ταῖς τῶν τοιούτων παθῶν θεραπείαις, ὅσα κατὰ δυσκρασίαν γίνεται. κάλλιστα μὲν ἐπ' αὐτῶν ἐνεργεῖ τὰ πρὸς τῷ τὴν δυσκρασίαν ἰᾶσθαι τρέφειν δυνάμενα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ οἶνος ἐπιτηδειότατός ἐστιν αὐτοῦ φλεγμονῆς, ἢ ἐρυσιπέλατος, ἢ ἀποστήματος, ἢ θερμῆς δυσκρασίας κάμνουσιν, καὶ μὲν τρέφει, καὶ πέττει, καὶ τονοῖ, καὶ σηπεδόσιν ἀνθίσταται, κἂν δυσκρασία τύχῃ γεγονυῖα καθ' ὑγρότητα καὶ ψύξιν, ἀλύπως τε καὶ ἀσφαλῶς αὐτὴν ἰᾶται. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τῷ μέλιτι πρόσεστιν, πλὴν τοῦ μὴ συνάγειν τὴν οὐσίαν τῶν σωμάτων, οἷς ἂν ὁμιλοῖ, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο διαῤῥιπτεῖν τε καὶ ἀναστομοῦν, καὶ καθαρὰς ἐργάζεσθαι τὰς διεξόδους, ἐπ' οὖρά τε προτρέπειν, ἃ μικρὰ βοηθήματα κέκτηται. μέμικται δὲ ὑπὸ τοῦ συνθέντος τὸ φάρμακον καὶ βδέλλιον, ἱκανῶς μαλακτικόν τε καὶ πεπτικὸν ὡς ἐμάθομεν, ἔτι τε μετρίως διαφοροῦν. ὁμοίως δέ πως αὐτῷ καὶ ἡ τερμινθίνη ῥητίνη δύναμιν ἔχει, πρὸς τὸ διαῤῥιπτεῖν τε καὶ διακαθαίρειν τὰς στενὰς διεξόδους, ὧν καὶ αὐτῶν δεῖται τὸ θεραπευόμενον σπλάγχνον, ὅπως αἱ συναναστομώσεις τῶν κατὰ αὐτὸ φλεβῶν, ἀναπεπταμέναι τε καὶ ἄφρακτοι διαμένωσιν. μεμαθήκαμεν γὰρ ὅπως αἱ ἐμφράξεις ἐργάζονται τὰς σηπεδόνας. ἔνιοι μέντοι τῶν συνθέντων τὰς τοιαύτας δυνάμεις, καθάπερ καὶ πρόσθεν ἐπὶ τῶν στομαχικῶν ἐδείκνυτο, μίξαντες ὄπιον, ἢ ὑοσκύαμον, ἢ τι τῶν ἄλλων ὅσα ψύχει, πρὸς τὰς θερμὰς δυσκρασίας χρήσιμον εἰργάσαντο φάρμακον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ φίλωνος ἐνίοτε θαυμαστῶς ὅπως ἅπαξ δοθεῖσα, δυσκρασίαν ἡπατικὴν ἰάσατο, καὶ τοῦτο αὐτῇ, καὶ ὁ συνθεὶς αὐτὴν ἐμαρτύρησεν. ἀλλὰ τῶν γε ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένων φαρμάκων ἡπατικῶν, οὐδὲν ἐστι τοιοῦτον, καὶ μέντοι καὶ σφοδρῶς ψυκτικὸν οὐδὲν εἶναι προσήκει, ἀλλ' ὁποῖα γέγραπται τοῖς ἄλλοις τε καὶ τῷ Ἀσκληπιάδῃ. νῦν οὖν ὅσας ἐφεξῆς ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ἡπατικὰς ἀντιδότους ὑπογράψω, μεμνημένων ἡμῶν οὐδεμίαν αὐτῶν ἁρμόττειν θερμαῖς δυσκρασίαις, ἀλλ' ἢ ταῖς ὑγραῖς, ἢ ταῖς ψυχραῖς, ἢ ταῖς ἐξ ἀμφοτέρων συνθέτοις, ἢ εἴπερ ἄρα ταῖς μὲν ὑγραῖς ἰσχυρῶς, μετρίως δὲ θερμαῖς. γεγράψονται δὲ πᾶσαι κατὰ τὴν αὐτοῦ Ἀνδρομάχου λέξιν.

Ἄλλη κυφοειδής, πρὸς ἡπατικοὺς ἐκ τῶν Γάλλου, καὶ βῆχας, καὶ ἀναγωγάς.

Κρόκου, κινναμώμου, ἀνὰ ∠ α. σμύρνης ∠ α. βδελλίου ∠ δ. ἀσπαλάθου τετρώβολον, σχοίνου ∠ γ. καλάμου ∠ β. κασσίας ∠ α. νάρδου ἰνδικῆς ∠ α. τερμινθίνης ∠ ς. σταφίδος σαρκὸς ∠ ρξ. μέλιτος κοτύλης S, οἴνου χίου εἰς τὸ βρέξαι τὴν σταφίδα, καὶ τὸ βδέλλιον, καὶ τὴν σμύρναν, τὴν δὲ ῥητίνην τήξας τῷ μέλιτι, εἶτα πάντα συμμίξας καὶ λεάνας ἀπόθου.

Πρὸς ἡπατικούς, καὶ ἰκτερικούς. Καρύων πικρῶν ∠ β. ἀνίσου ∠ α. ἀψινθίου, κυμίνου, σελίνου σπέρματος, ἀνὰ δραχμὴν

δραχμὴν α. κέρατος ἐλαφείου τριώβολον, λεάνας σὺν ὕδατι τροχίσκους ποίει τριωβολιαίους, δίδου ἕνα πρωῒ, καὶ δείλης σὺν οἰνομέλιτι. Πρὸς ἡπατικοὺς καὶ ἰκτερικοὺς ἡ νεκτάρειος. ἑλενίου λίτραν α S. κρόκου μάγματος λίτρας β. ἀριστολοχίας ℥ α. πετροσελίνου ℥ α. πεπέρεως μέλανος ℥ S. σμύρνης ℥ α. μέλι τὸ ἱκανόν. Ἡπατικὴ ἀθανασία καλουμένη. ποιεῖ καὶ πρὸς νεφριτικοὺς, καὶ ἰκτερικοὺς, κινεῖ δὲ ἱδρῶτα πολύν. κρόκου ∠ β. κινναμώμου ∠ α. νάρδου ∠ β. κασσίας, σμύρνης, σχοίνου, ἀνὰ ∠ α. μέλιτι ἀττικῷ ἀναλάμβανε. ἡ δόσις κυάμου ἑλληνικοῦ τὸ μέγεθος, πυρέσσουσι μεθ' ὑδρομέλιτος. Ἡπατικὴ θαυμαστὴ, ᾗ Φαρνάκης ὁ ῥιζοτόμος παθὼν ἐχρήσατο. κρόκου ∠ β. μήου, ἀσάρου, ῥοῦ ποντικοῦ, δαύκου, πετροσελίνου, σμύρνης, ἀνὰ ∠ δ. νάρδου ἰνδικῆς καὶ κελτικῆς ἀνὰ ∠ ς. κόστου, κασσίας, σχοίνου, ἀνὰ τριώβολον, βαλσάμου καρποῦ ∠ γ S. ἐρυθροδάνου ∠ η. γλυκείας χυλοῦ ∠ γ. ἡμιονίτιδος βοτάνης ∠ γ. πολίου ∠ γ. ὀποῦ βαλσάμου ∠ ς. μάγματος ἡδυχρόου ∠ ι. μέλιτος τὸ ἱκανὸν, χρῶ πρὸς πάντα τὰ πάθη ἐνεργεῖ, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ' οἰνομέλιτος. Ἡπατικὴ παρὰ Νεάρχου ἐπαινουμένη. ὀποπάνακος ῥίζης, ἐρυθροδάνου, ἠρυγγίου ῥίζης, ἡπατωρίου, ἑλενίου ῥίζης, πολίου, κόστου, ἀριστολοχίας, πεπέρεως, σκολοπενδρίου βοτάνης, σικύου σπέρματος, χαμαιπίτυος, γεντιανῆς ῥίζης, σινώπιδος μίλτου, χολῆς ἀρκείου, ναρδοστάχυος, ἀρκευθίδων, κράμβης σπέρματος, ζυζύμου σπέρματος, ἑκάστου ἴσον μέλιτι ἀττικῷ ἑφθῷ ἀναλαβὼν χρῶ.

Ἡπατικὴ ἡ τοῦ Διοσκόρου.

Κινναμώμου, κασσίας, ἀνὰ ∠ δ. κρόκου, νάρδου, κόστου, βαλσάμου καρποῦ, ὑσσωπικοῦ, γλυκυῤῥίζης, ἀνὰ ∠ η. μέλιτι ἀττικῷ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. Ἄλλη πρὸς ἡπατικοὺς καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐντὸς ὡς Ἀριστοκλῆς. πεπέρεως κόκκους μ. σμύρνης ∠ η. κρόκου, κόστου, μήου, ἀκόρου, νάρδου, δαύκου σπέρματος, πετροσελίνου, σκορδίου, ἀνὰ ∠ δ. κινναμώμου ∠ ιβ. κασσίας ∠ ιβ. μέλιτος τὸ ἀρκοῦν, ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. Πόσιμα πρὸς σπληνικοὺς, νεφριτικοὺς, ὑδρωπικοὺς, ὠφελεῖ καὶ στομαχικοὺς, καὶ τὰς ἐκ τόκων ἐνοχλουμένας, καὶ πρὸς σπασμοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἀπ' ἀῤῥωστίας ἀναλαμβάνοντας, καὶ καχεκτικοὺς, καὶ ἰκτερικοὺς, καὶ βῆχας, καὶ πλευριτικοὺς, ἀντίδοτος καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα φάρμακα, καὶ τὰς τῶν θηρίων πληγάς. νάρδου ἰνδικῆς ∠ β. κόστου ∠ β. κασσίας ∠ α. κρόκου ∠ α. πεπέρεως λευκοῦ ὀβολοὺς ε. ἐν ἄλλῳ ∠ β. σελίνου σπέρματος ∠ α. τετρώβολον, ἴρεως ἰλλυρικῆς ἴσον, ἀκόρου ∠ α. ὀβολὸν α. ὀποβαλσάμου ∠ α. ἄρου ἀρσενικοῦ* ὀποῦ ∠ γ. σταφίδος ἀγιγάρτου ∠ ς. λεάνας σὺν τῷ γλυκεῖ, ἢ μέλιτι ἀναλάμβανε, καὶ δίδου ∠ α. μετ' οἴνου γλυκέος κεκραμένου, ἢ ὑδρομέλιτος κυάθων τεσσάρων, ἢ ὡς ἂν ἁρμόττῃ. αὗται μὲν εἰσιν αἱ ὑπὸ Ἀνδρομάχου γραφεῖσαι δυνάμεις ἡπατικαὶ, μεταβήσομαι δὲ ἤδη πρὸς τὰς ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμένας ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐντὸς ᾗ Μνάσωνος ἐπιγραφή.

Αἱ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γραφεῖσαι δυνάμεις ἡπατικαὶ, καὶ πρώτην ἔγραψεν, ἣν Ἀντωνίου Μούσα φησὶν εἶναι, συγκειμένην οὕτω.

Κιχωρείου χυλίσματος κύαθον α. δίδου μεθ' ὕδατος θερμοῦ κυάθων γ. ἐπιβαλὼν μέλιτος ἀττικοῦ κοχλιάριον, ἢ πτέρεως, καὶ ἀνήθου χυλοῦ κύαθον α. μετὰ μελικράτου κυάθων γ. ἢ ἴρεως ἁπαλῆς, ἢ σέρεως ἁπαλῆς τοῦ χυλοῦ κύαθον α. μετὰ μελικράτου θερμοῦ κυάθων τριῶν. αὕτη ἡ πρώτη γραφὴ, κατὰ τὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου βιβλίον ἐστὶ φαρμάκων τριῶν. τὰ μὲν οὖν κιχώρεια, καὶ ἡ σέρις ἐκ τῶν ἐδωδίμων εἰσὶ, παρ' ἡμῖν γοῦν οἱ κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἐσθίουσιν ἄμφω ταῦτα, καὶ ὠμὰ καὶ ἑφθά. χρῆται δὲ αὐτοῖς, καὶ ὁ Ἐρασίστρατος ἱκανῶς, ἐν οἷς θεραπεύει τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν πάθη, δύναμις δὲ τῶν λαχάνων τούτων ἐστὶν ὑπόψυχρός τε καὶ ὑπόπικρος, καὶ μετρίως στύφουσα, καὶ διὰ ταύτας γε τὰς ποιότητας, ἄριστα φάρμακα ταῖς θερμαῖς δυσκρασίαις ἐστὶ τοῦ ἥπατος. πρὸς γὰρ τῷ ψύχειν μετρίως ἔτι καὶ τόνον ἐντίθησι τῷ σπλάγχνῳ διὰ τὴν στύψιν, ἔτι τε ἀναῤῥίπτει τὰς συναναστομώσεις τῶν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ σπλάγχνου φλεβῶν, πρὸς τὰς ἐν τοῖς κυρτοῖς, οὐ μὴν οὐδὲ τὰς ψυχρὰς δυσκρασίας βλάπτει μεγάλως, ὥσπερ ὅσα ψυχρὰν ὑγρότητα κέκτηται χωρὶς στύψεως, ἢ πικρότητος. ὠφελεῖν δὲ δύναται τὸ σπλάγχνον, ἡ τῶν τοιούτων λαχάνων οὐσία, κἂν ἀπὸ χυμῶν ἢ ἰχώρων μοχθηρῶν γίνηται ἡ δυσκρασία, καθ' αὑτὸ καὶ μεθ' ὑγρότητος ἡστινοσοῦν. ἐν γὰρ τῇ μίξει τοῦ μέλιτος, ἐπ' οὖρα προάγει τὴν ὑγρότητα, διὸ κἂν ξηρανθέντα κόψας ἐπιπάσσῃ τις τῷ ποτῷ, καὶ οὕτως ὀνίνησι, καὶ μέντοι καὶ ἀφεψημένων τὸ ἀφέψημα πινόμενον, ὠφέλιμον ἱκανῶς ἐστιν. εἰ δὲ μὴ θερμή τις ἐνοχλοίη δυσκρασία, ἢ κἂν μόνον ἔμφραξίς τις εἴη κατὰ τὸ σπλάγχνον, ὠφελεῖ μεγάλως δι' οἴνου λευκοῦ λεπτοῦ πινόμενον, μετὰ τῶν οὖρα κινούντων. χρήσιμος δὲ οὐ μόνον ὁ χυλὸς αὐτῶν ἐστὶ πρόσφατός τε καὶ ἐξηραμμένος, ἀλλὰ κἂν ξηραινόμενα κόψας καὶ λειώσας ἐπιμελῶς ἐπιπάττοι τις τῷ ποτῷ, κἂν ἀφεψήσας πίνοι. πρὸς δὲ τὸ διακαθᾶραι τὸ σπλάγχνον, ἀναστομῶσαί τε τὰς διεξόδους αὐτοῦ χωρὶς τοῦ θερμῆναι σαφῶς, ἢ ψύξαι, κάλλιστον φάρμακον ἡ πτέρις ἐστὶν, ἐπικρατοῦσαν ἔχουσα τὴν πικρὰν ποιότητα. τὸ δ' ἄνηθον, οὐδὲν ἰσχυρὸν ἔχει πρὸς τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ἀλλ' ἔστιν ἐψυγμένου μετρίως καὶ πεπυκνωμένου τοῦ σπλάγχνου θεραπευτικόν. καὶ τὸ διὰ τῆς χαμαιπίτυος δὲ καταπότιον, οὗ καὶ αὐτοῦ μέμνηται, τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως τοῖς εἰρημένοις. πικρὸν γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι τὸ φάρμακον, οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστιν, αὐτήν τε καθ' ἑαυτὴν πινομένην τὴν χαμαίπιτυν ὠφελεῖν τε ἡπατικὰς δυσκρασίας, καὶ μετὰ κιχωρείου, καθάπερ ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι. Καταπότιον ἡπατικοῖς.

» χαμαιπίτυος ῥίζης ∠ η. κιχωρείου ῥίζης ∠ δ. κόπτε καὶ ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, δίδου καρύου ποντικοῦ
» τὸ μέγεθος, καὶ ὕδατος θερμοῦ ἐπιπίνειν κυάθους γ. ταῦτα μὲν ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν, ὠφελοῦσι
δὲ αἱ εἰρημέναι βοτάναι τοὺς ἡπατικοὺς, οὐ μόνον ἐὰν τῶν ῥιζῶν τις αὐτῶν προσφέρηται, σκευάσας ὡς ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν, ἀλλὰ κἂν τὸν χυλὸν, ἢ τὸ ἀφέψημα, ἢ ξηρὰν τὴν κόμην μετὰ τοῦ καρποῦ κόψας, καὶ λειώσας προσφέρει. καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου δὲ ῥίζα κοπεῖσα καὶ λειωθεῖσα, καὶ γὰρ καὶ ταύτης μέμνηται, τῆς αὐτῆς ἐστι τοῖς εἰρημένοις δυνάμεως. δίδωσι δὲ ταύτης ∠ α. μεθ' ὕδατος κεκραμένου κυάθων γ. καὶ τὸ διὰ τῆς νάρδου δὲ τῆς κελτικῆς φάρμακον, οὗ καὶ αὐτοῦ μέμνηται, τούτοις ἐστὶ παραπλήσιον. ἔγραψε δ' οὕτως αὐτό. νάρδου κελτικῆς μέρη γ. ἀψινθίου μέρος
» ἕν, κόψας καὶ σήσας ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου ἐκλείχειν μύστρον. καὶ τὸ τούτῳ γεγραμμένον παραπλή-

τασφοδέλου

σιον ὑπάρχον αὐτῷ κατὰ τὰ ἄλλα, πλέον ἔχει τὸ δι' οὔρων μᾶλλον ἐκκαθαίρειν τὸ σπλάγχνον. ἔγραψε δ' οὕτως ὁ
» Ἀσκληπιάδης περὶ αὐτοῦ. Τροχίσκος ἡπατικός. ἀνίσου, σπέρματος σελίνου, ἀσάρου, ἀμυγδάλων πικρῶν κεκα-
» θαρμένων, ἀψινθίου, ἑκάστου ἀνὰ 𐅻 δ. σκεύαζε δι' ὕδατος, καὶ ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ δίδου 𐅻 α. ἀπυρέτοις
» μετ' οἴνου κεκραμένου κυάθων γ. πυρέττουσι μεθ' ὑδρομέλιτος. τοῦτο τὸ φάρμακον ἠρέμα πως ἐστὶ θερμὸν, διὰ τὴν
τῶν στρυφνῶν μίξιν. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ πρόσθεν, ἢ ἐπικρατοῦσαν ἔχει τὴν ψύξιν, ἢ πάντως οὔτε ταύτην, οὔτε
τὴν θερμότητα. τὸ μέντοι διαῤῥύπτειν τε καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς ἀναδόσεως ἐκφράττειν ἔχει πάντα, καὶ ἄλλα δέ τινα φάρ-
μακα γέγραπται τῷ Ἀσκληπιάδῃ, τὸ μὲν διαῤῥύπτειν καὶ ἐκφράττειν καὶ τέμνειν ἔχοντα. βραχεῖ δέ τινι τῶν μέσων
ἔστιν θερμότερα. μέσα δὲ λέγω τὰ μήτε θερμαίνοντα, μήτε ψύχοντα σαφῶς. ἓν δὲ ἐν αὐτοῖς τι τῶν θερμαινόν-
των ἐστὶν, ἔνθα φησὶν, κόσου λείου κοχλιάριον δίδου μετὰ μελικράτου θερμοῦ κυάθων γ. τὰ δ' ἄλλα ὅσα πλησίον τῆς
» μέσης κράσεως ὄντα, πρὸς τὸ θερμότερον ῥέπει. ταῦτα ἐστίν. ἐλατηρίου 𐅻 ιβ. κροκομάγματος 𐅻 η. ἀναλάμβανε κι-
» χωρίου χυλῷ, καὶ ποίει καταπότια, καὶ δίδου πρὸς δύναμιν. ἡ τελεία δόσις ὁλκὴ, καὶ οἰνομέλιτος κεκραμένου
» θερμοῦ κύαθοι γ. τοῦτο τὸ φάρμακον ἠδύνατο καὶ χωρὶς ἐλατηρίου ταῖς θερμαῖς δυσκρασίαις ἁρμόττειν. ἐπεὶ δὲ τὸ
ἐλατήριον ἐμίχθη τοῖς ῥυπτικοῖς, ἐπὶ τὸ θερμότερον ἔρρεψεν, πλὴν εἰ μὴ παντελῶς ὀλίγον ἐπιμίσγοιτο πλείονι τῷ ψυ-
» χρῷ. καὶ μέντοι καὶ τὸ διὰ τοῦ μαράθρου τῶν θερμαινόντων ἐστὶν ἔχον οὕτω. μαράθρου 𐅻 α. πετροσελίνου 𐅻 β. ἀνί-
» σου, ἀμυγδάλων πικρῶν, ἀψινθίου ἀνὰ 𐅻 α. κρόκου, σμύρνης ἀνὰ τριώβολον, ὕδατι ἀναλάμβανε καὶ ἀνάπλασσε
τροχίσκους, καὶ δίδου 𐅻 α. καθὼς ἀνώτερον προείρηται. καὶ γὰρ ἐνταῦθα, τὸ μὲν μάραθρον, καὶ τὸ πετροσέλινον
ἱκανῶς θερμαίνει, τὰ ἄλλα μετρίως. τὰ δ' ἀμύγδαλα τῆς λεπτυντικῆς ἐστι δυνάμεως, καὶ μᾶλλον ὅταν ᾖ πικρά.
μέσον δέ πως τῶν θερμαινόντων τε καὶ ψυχόντων, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ φάρμακον ὅπερ ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν
» ὧδέ πως. ἐκλεικτὸν ἡπατικὸν Παυλίνου, ὠφελεῖ παραχρῆμα. χαμαιπίτυος ξηρᾶς λίτραν α. σμύρνης ℥ α. γλυ-
» κέος προτρόπου ξ γ. ἕψε χαμαιπίτυν ἐν γλυκεῖ, καὶ ὅταν τὸ γ. ἀπολειφθῇ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρὸν, καὶ τούτῳ ἐπιβαλὼν
» μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν S. πάλιν ἕψε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπίβαλλε τὸ σμύρνιον κινῶν συνεχῶς, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἄρας
» ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἀπόθου, καὶ δίδου πρὸ τροφῆς μύστρον. ἔγραψε δὲ καὶ διὰ κοχλίων ὁ Ἀσκληπιάδης φάρμακον ἡπα-
» τικὸν τοιοῦτον. κοχλίων χερσαίων δύο μάλα τὴν σάρκα λεάνας, καὶ οἴνου μέλανος ἐπιβαλὼν κυάθους τρεῖς, καὶ
» θερμήνας, δίδου πίνειν. ἔοικε δὲ τὰ τοιαῦτα καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν ἐνεργεῖν, οὐ κατὰ μίαν ἢ δευτέραν ποιότητα,
ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ λύκειον ἧπαρ, οὗ πεῖραν ἱκανὴν ἔχομεν. ἡ χρῆσις δὲ αὐτοῦ παραπλησία τοῖς κοχλίοις ἐστί, λειοῦται
γὰρ ἀκριβῶς τὸ λύκειον ἧπαρ, καὶ δίδοται 𐅻 α. μετ' οἴνου τῶν γλυκέων τινὸς, οἷοί περ εἰσὶν θηραῖος ὁ κρητικὸς,
καὶ ὁ σκυβελίτης, ὅ, τε γλυκὺς πρότροπος. εὐμενεῖς γάρ εἰσιν οὗτοι τῷ σπλάγχνῳ τρέφειν αὐτὸ δυνάμενοι, καὶ μέ-
σοι τῇ κατὰ τὸ ψυχρόν τε καὶ θερμὸν ἀντιθέσει, καὶ διὰ τοῦτο τὰ τοιαῦτα φάρμακα πάσαις ἁρμόττειν φαίνεται ταῖς
δυσκρασίαις, ὡς ἂν τῇ τε τῆς οὐσίας ἰδιότητι τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα, καὶ τῷ μήτε τὰς θερμὰς, μήτε τὰς ψυχρὰς
δυσκρασίας βλάπτειν. ἐπὶ μέντοι τῶν πυρεττόντων σαφῆ πυρετὸν, ἢ οὐκ ἀμυδρῶς ὥσπερ εἴωθεν ἐνίοις τῶν ἡπατικῶν
συμπίπτειν, ἄμεινόν ἐστι δι' ὕδατος θερμοῦ διδόναι τὸ φάρμακον, ἢ διά τινος τῶν εἰρημένων ἔμπροσθεν χυλῶν, ὁποῖος
ἐστὶν ὁ τῆς σέρεως. πρὸς τὰς τοῦ ἥπατος σκιῤῥώδεις διαθέσεις. καὶ πρὸς ταῦτα ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης τέσσα-
» ρα φάρμακα τῇ λέξει τῇδε. οὐρητικὴ, ποιεῖ πρὸς τὰς σκιῤῥώδεις τοῦ ἥπατος διαθέσεις, καὶ σπληνικοῖς, καὶ τοῖς
» δυσαναλήπτοις, καὶ ὑδρωπικοῖς, καὶ καθόλου εὐχροιαν ἐμποιεῖ. κρόκου, νάρδου, κασσίας ἀνὰ 𐅻 β. κόστου, σχοίνου ἄν-
» θους, κινναμώμου, σμύρνης, στακτῆς, ἀνὰ 𐅻 α. μέλιτος ἑφθοῦ 𐅻 κε. ἡ δόσις κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος μετ' οἰνομέλι-
» τος κυάθων δ. Ἄλλη ᾗ ἐχρήσατο Πασικράτης, ἄγει οὖρα πολλά. δαύκου σπέρματος 𐅻 α S. ῥήου ποντικοῦ τῆς
» ῥίζης, σχίνου ἄνθους, βαλσάμου καρποῦ, κεδρίδων, ἀνίσου, νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου, κινναμώμου, κασσίας, φοῦ, ἀσά-
» ρου, πετροσελίνου, χαμαιπίτυος, ἀνὰ 𐅻 α. ἡδυόσμου ξηροῦ τριώβολον, πυρήνων στροβίλων κεκαθαρμένων ἀριθ-
» μῷ ν. ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, μετ' οἰνομέλιτος κεκραμένου κυάθων τριῶν.
ἀντίδοτος ἡ διὰ τῆς ἀρκείου χολῆς φάρμακον ἐπιτετευγμένον, πρὸς τὰς σκιῤῥώδεις τοῦ ἥπατος διαθέσεις.
χαμαιπίτυος, πρασίου, πετροσελίνου σπέρματος, γεντιανῆς, ἄγνου σπέρματος, ἀρκτῴου χολῆς, νάπυος, σικύου σπέρ-
» ματος, σκολοπενδρίου, πάνακος, μίλτου λημνίας, ἐρυθροδάνου, κράμβης σπέρματος, ἀριστολοχίας, πεπέρεως, νάρ-
» δου ἰνδικῆς, κόστου, σελίνου σπέρματος, εὐζώμου σπέρματος, ἠρυγγίου, πολίου, ἔχιος, εὐπατορίου, ἀρκευθίδων, ἀνὰ 𐅻 α.
» κόψας, σήσας, ἀναλάμβανε μέλιτι, ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἐν οἰνομέλιτι κυάθοις β. ἄλλη ἐπιτετευ-
» γμένη. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας τῶν ἐντέρων διαθέσεις χωρὶς βηχός. γεντιανῆς ῥίζης, χαμαιπίτυος, πρασίου, πετρο-
» σελίνου σπέρματος, ἄρκτου χολῆς, νάπυος, σικύου σπέρματος, σκολοπενδρίου, πάνακος ῥίζης, μίλτου σινωπίδος, ἐρυ-
» θροδάνου, κράμβης σπέρματος, ἀριστολοχίας μακρᾶς, πεπέρεως λευκοῦ, ναρδοστάχυος, κόστου, εὐζώμου σπέρματος,
†μήου ἠρυγγίου, ἀρκευθίδων †μελίας καρποῦ, χαμαίδρυος, δικτάμνου κρητικοῦ, κέδρου σπέρματος, δαύκου σπέρμα-
» τος ἀνὰ ℥ α. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ αὔταρκες, ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. τὸ δ' ὑγρὸν γλυκέος κρητικοῦ
» κύαθοι β. τὸ φάρμακον δεδοκίμασται. ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ εἶχε καὶ πελεκίνου τὸ ἴσον.

Περὶ τῶν προγεγραμμένων τεσσάρων φαρμάκων καλῶς ἐποίησεν ὁ Ἀσκληπιάδης, οὐχ ἁπλῶς προσγράψας ὥσ-
περ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅτι πρὸς ἡπατικοὺς αὐτοῖς χρηστέον, ἀλλὰ προσθεὶς τὸ πρὸς τὰς σκιῤῥώδεις διαθέσεις. αἱ γὰρ καθ'
ὑγρότητα τοῦ σπλάγχνου διαθέσεις ἔκλυτον αὐτὸ καὶ ἄτονον πεφύκασιν ποιεῖν, ὡς τὰ κεχαλασμένα τῶν ἄρθρων,
ἐάν τε μετὰ ψύξεως, ἐάν τε μετὰ θερμότητος, ἐάν τε χωρὶς τούτων ἡ χάλασις αὐτοῖς μόνη συστῇ. πάντως μὲν γὰρ
δέονται τῶν στυφόντων φαρμάκων, ἤτοι δὲ μετὰ τῆς τῶν θερμαινόντων μίξεως, ἐὰν ἐπικρατῇ ψυχρὰ ποιότης, ἢ με-
τὰ τῆς τῶν ψυχόντων, ἐὰν ἡ θερμή. τὰ δὲ σκιῤῥούμενα διὰ ψυχροὺς χυμοὺς, καὶ παχεῖς, καὶ γλίσχρους ἀναπεμπομένους
ἐν τοῖς στερεοῖς σώμασιν, ψυχρὰν ἐξ ἀνάγκης ἴσχει τὴν διάθεσιν, ὥστε καὶ τῶν θερμαινόντων τε ἅμα καὶ λεπτομε-
ρῶν δεῖται φαρμάκων, ταῦτα γὰρ ἱκανὰ, καὶ τὴν τῶν ἐμπεπλασμένων τοῖς σκιῤῥώδεσι μορίοις χυμῶν γλισχρότητα
διαῤῥίψαι,

διαῤῥῖψαι, καὶ τὸ πάχος τεμεῖν καὶ διαφορῆσαι τοὺς οὕτω λεπτυνθέντας. ἀλλ' ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, ἔνθα περὶ τῶν σκιῤῥωδῶν διαθέσεων ὁ λόγος ἐγίνετό μοι, τὴν μίξιν τῶν μαλακτικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων ἐπῄνεσα, ὡς προπαρασκευαζόντων τὰ σκιῤῥούμενα σώματα, τοῖς εἰρημένοις φαρμάκοις ἐπιτήδεια. χωρεῖς δὲ τοῦ προμαλαχθῆναι διαχεόμενά πως ταῦτα, τὸ μὲν παραχρῆμα σαφῆ τὴν μείωσιν ἔχει, εἰς ἀθροωπότερον δὲ δὲ τελευτᾷ λείψανον ὑπερξηρανθέντα. τὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα κἀν τῷ ιδ΄. τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου λέλεκται. καὶ κατὰ τὸ ἧπαρ οὖν δεῖ ἐστοχάσθαι τῆς μίξεως τῶν μαλαττόντων. τῷ δ' οἷον ὑγροπαγὲς εἶναι τὸ τοῦ ἥπατος σῶμα, πάνυ μετρίων δεῖται τῶν μαλαττόντων. ἐπικρατεῖ δ' ἐν αὐτῷ παρὰ τὰ ἄλλα μόρια τὰ σκιῤῥούμενα τῶν θερμαινόντων τε καὶ λεπτυνόντων ἡ μίξις. εἰκότως οὖν ἐπαινεῖ μάλιστα τῶν γεγραμμένων φαρμάκων τεσσάρων ὁ Ἀσκληπιάδης τὸ ἔσχατον, ὡς πεῖραν ἱκανὴν παρεσχηκώς. ἐξ ἀρωμάτων τε γὰρ σύγκειται, λεπτύνειν καὶ διαφορεῖν δυναμένων, ἕτερά τε προσείληφε φάρμακα, δριμέα τε καὶ τμητικὰ καὶ διαφορητικά, πραϋντικὰ δὲ αὐτοῖς μέμικται, τότε τοῦ σικύου σπέρμα καὶ ἀρκευθίδος, εἶτα† μέλι, καὶ τὸ ἠρύγγιον, ὥσπερ γε καὶ οὐρητικά τινα παρέχει τοῖς ἀπορυπτομένοις τῆς τοῦ σπλάγχνου διαθέσεως, διὰ τὰ οὖρα τὴν πρόληψιν ποιεῖσθαι. †μῆον

Τὰ ὑπ' Ἀρχιγένους γεγραμμένα πρὸς ἡπατικοὺς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἡπατικῶν προηγουμένης τῆς ἁρμοζούσης ἀγωγῆς, ἔντε τροφαῖς καὶ ἀλείμμασιν, καὶ τοῖς κοινοῖς καταπλάσμασιν, φλεβοτομίᾳ, σικύαις, σιναπισμοῖς, δρώπαξιν, καὶ τοῖς ὁμοίοις διαιτήμασιν, πρὸς τοῖς ἀναγραφησομένοις συνθέτοις ποτίμασί τε καὶ μαλάγμασιν, τοῖς γε ἄριστα συμφωνοῦσι. χρῶ ποτίσμασι μὲν τοῖσδε, ἠρυγγίου ἀφέψημα ὡς μάλιστα ὠφέλιμον δίδου, φύεται δὲ τούτου ὁ καυλὸς ἐπὶ τοῖς κεράμοις. ἢ νάρδου, μύρου κοχλιάρια δ΄. πίνειν δίδου καθ' ἡμέραν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν σκιῤῥουμένων. ἢ ἀριστολοχίας ὀβολοὺς γ΄. πότιζε πυρέσσοντας μεθ' ὕδατος, ἀπυρέτους μετ' οἴνου, λίαν καλῶς ποιεῖ. ἢ τρίφυλλον τὴν ὀξύζουσαν ἐν ὕδατι ἕψε, μέχρι τὸ τρίτον λειφθῇ, καὶ δίδου ἡμέρας γ΄. ἀνὰ κύαθον α΄. ἢ χολὰς ἀρνείας πραέως ἐν ἀγγείῳ ζέσας, ξήρανον ἐν ἡλίῳ, καὶ δίδου ἐκ τούτου τοῖς ἡπατικοῖς κοχλιάριον ἕν. ἢ βάτου τῆς ῥίζης φλοιοῦ, μνᾶν μίαν σὺν ὕδατι χοῒ ἑνὶ, ἑψήσας ἐν καινῷ ἀγγείῳ μέχρι λειφθῇ τὸ δ΄. αἰθριασθέντι πρόσμιξον μέλιτος τῷ χυλῷ κυάθους ς΄. καὶ πινέτω νῆστις ἐφ' ἡμέρας γ΄. ἢ ψευδοβουνίου ὀβολὸν ἕνα δίδου μετὰ μέλιτος νήστει. ἢ δαύκου καὶ μαράθρου ῥίζης τὸ ἥμισυ σὺν ὀξυμέλιτι μέχρι τὸ τρίτον λειφθῇ, ἑψήσας, δίδου νήστει κύαθον α΄. ἢ γλυκυῤῥίζης χυλοῦ ὀβολὸν α΄. ἢ β΄. δίδου νήστει, καὶ γὰρ κοιλίαν ὑπάγει, καὶ οὖρον κινεῖ. ἐπὶ δὲ μεγάλης σκληρίας ἀβροτόνου χυλὸν, ὡς ὅτι παχύτερον πότιζε. ἢ ἀκόρου ὀβολὸν α΄. πάνακος ἴσον μεθ' ὕδατος πότιζε. ἢ ναρδοστάχυος ἀφέψημα διηνεκῶς δίδου.

Περὶ καταπλασμάτων.

Κατάπλασμα δὲ ἡπατικὸν, μήλοις κυδωνίοις μετὰ ἀλεύρου κριθίνου, καὶ τήλεως ἑψημένοις. ἢ λινοσπέρματι λείῳ μετὰ ἀλφίτων ἐν οἴνῳ ἑψημένων. ἢ λινοσπέρματι ἑψημένῳ ἐν γλυκεῖ οἴνῳ. ἢ λινοσπέρματι λείῳ μετὰ μέλιτος πεφυραμένῳ. ἢ καππάρεως ῥίζης ἐν ὀξυμέλιτι ἑψημένης. ἢ κριθίνῳ ἀλεύρῳ μετὰ συκῆς. ἢ ἐλαίας ῥίζης ἐν οἴνῳ ἑψημένης. ἢ μυρεψικῆς βαλάνου κεκομμένης μετ' οἴνου. ἢ τὴν διὰ φοινικοβαλάνων κηρωτὴν, ἄκρως γὰρ ποιεῖ πρὸς φλεγμονὰς ἥπατος, μάλιστα δὲ ἐφ' ὧν καὶ στόμαχος πέπονθεν, καὶ πλευραὶ διατεταμέναι εἰσίν. ἢ φοίνικα δίχα τῶν ἐντεριώνης κόψας ἐπιμελῶς, ἴσῃ κηρωτῇ ῥοδίνῃ ἐν ὅλμῳ γνησίως ἕνωσον, μικρὸν παραστάζων ῥόδινον, καὶ ἐπιτίθει. ἢ ἀμιναίῳ οἴνῳ ἐμβρέξας, σμύρναν μίξον τοῖς φοίνιξιν, καὶ εἰς ῥάκος ἐμπλάσας ἐπιτίθει.

Περὶ μαλαγμάτων φλεγμονῆς ἥπατος.

Οἷς ἄν τις χρήσαιτο μαλάγμασιν, ἐπὶ φλεγμονῇ ἥπατος ἄνευ φανερᾶς αἰτίας. μετὰ τὰς ἐπιβροχὰς καὶ καταπλάσματα, γέγραπται ἤδη πρόσθεν ἐν τῷ περὶ τῆς τοῦ στόματος τῆς κοιλίας φλεγμονῆς λόγῳ, τὰ κοινὰ ἐκείνου, καὶ ἥπατος, ἐν οἷς ἐστιν καὶ τὰ διὰ μελιλώτου σκευαζόμενα, καὶ τὸ πολυάρχιον, ἀλλὰ καὶ νῦν τινα προστεθήσεται ἐκ τῶν Ἀνδρομάχου.

Ἀνδρομάχου μάλαγμα πρὸς ἡπατικούς.

Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ρμδ΄. οἱ δὲ ∠ ϙ΄. βδελλίου ∠ κδ΄. οἱ δὲ ∠ ρ΄. ὄξους κοτύλης δ΄. κυπρίνου κοτύλην α΄. ἐγὼ δὲ Κο S.

Τὸ Ἀπολλοφάνους.

Κηροῦ ∠ π΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ π΄. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ μ΄. μάννης λιβάνου ∠ μ΄. ἰρίνῳ συγκόπτε.

Τὰ ὑπὸ Δαμοκράτους μαλάγματα γεγραμμένα, πρὸς ἧπαρ καὶ ὑποχόνδριον. τινὰ δὲ αὐτῶν καὶ πρὸς ὅλην τὴν γαστέρα, καὶ τὸν σπλῆνα.

Ὑποχονδρίοις δὲ τοῖς πεπονθόσι θέλων,
διὰ στομάχου κάκωσιν, ἢ τῆς κοιλίας,
τῶν ἐντέρων τε καὶ κώλου τοῦ τ' ἥπατος,
ἄλλου τ' ὁμοίως κυρίως σπλάγχνου τινὸς,
μάλαγμ' ὑπερρίπτειν τοῦτο πρῶτον σκευάσας,
ἐμπροσθεν αὐτῷ, προσφάτως γὰρ γενόμενον,
ἔλαττον ἔσται τοῖς νοσοῦσι χρήσιμον.
Ἔστι δὲ κηροῦ ποντικοῦ λίτραι δύο,
ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρα μία,
τερμινθίνης τε τῆς πεφρυγμένης λίτρα,
καὶ τῆς πιτυΐνης τῆς κεκαυμένης λίτρα.
λίτρας δὲ τὸ τρίτον καρδαμώμου σπέρματος,
ξηρᾶς κυπέρου ταυτὸν, σμύρνης τὸ ἴσον,
ἴσον τε ἐνὶ τούτων ἴρεως λευκῆς σταθμῷ,
κεκαθαρμένης κελτικῆς οὐγγίαι δύο.
κρόκου δὲ Γο α΄. S.
ἐξ δὲ μελιλώτου, πρὸς αὖγε ταῖς δύο.
τὸ δὲ ἀττικὸν μελίλωτον αἱρετώτερον,
κυπρίνου δ' ἐλαίου προσφάτου λίτραι δύο.
κυπρίνου μὲν οὖν καὶ τ' ἄλλα τηκτὰ μίγματα,
ἕψον φλογὶ τῇ κούφῃ, εἶθ' οὕτω ξύσον.
τὰ δὲ λοιπὰ κόψας σῆσον, εἶτα οἴνῳ καλῷ
φύρασον, εἶτα νύκτα καὶ ἡμέραν μίαν,
ἄφες τὸν οἶνον ἀναπίειν τὰ μίγματα.
χεῖρας δὲ ἀλείψας τῷ κυπρίνῳ. τὰ φάρμακα
ἅπαντα μίξας ἐν θυείᾳ πλατυτέρᾳ,
οὕτως ἀποτίθου, δέρμασι μαλακοῖς σκέπε.

Ἄλλο μάλαγμα τοῦ αὐτοῦ.

πρὸς ταῦτα ποιοῦν, ἕτερον αὖ χρόνον λάβῃ,
τὰ πάθη φόβους ἔχοντα τοὺς καχεξίας.
τοῦτ' ὠφελεῖ τε μᾶλλον, ὅσα μὴ τενδύμασιν
τὰ σπλάγχνα βλάπτει φλεγμοναῖς μακροτέραις.
πυκνῶς γὰρ ὀξύνοντα μετὰ πόνων σφοδρῶν,
καὶ σκληρῶν, καὶ σκιῤῥοῦντε δυσλύτους φόβους.
λύει δ' αὐτῶν τὰς κατασκευὰς ταχὺ,
σκεύαζε δ' οὕτω. τῆς καλῆς τερμινθίνης
λίτραν ἥμισυ, ποντικοῦ κηροῦ τὸ ἴσον,
κεκαθαρμένης δὲ τελέως λίτραν μίαν.
νίτρου δὲ τὸ αὐτὸ, καὶ πάνακος λίτραν μίαν,
πάλιν ἀνίσου σπέρματος λίτραν μίαν,
μόσχου τε λίπους κεκαθαρμένου λίτραν,
καὶ ταυτὸ λευκῆς ἴρεως κεκομμένης.
ὄξους δὲ κυάθους δύο ἥμισυ βραχύ.
μέλιτος δὲ λίτρας δύο ἀττικοῦ τοῦ προσφάτου,
ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν μίαν
τινὲς κατέμιξαν, ἄλλοι τὸ λίτρας δύο.
τὰ ξηρὰ σήσας πάντα λεπτῷ κοσκίνῳ,
ἕψησον ὡς κατάπλασμα προσβαλὼν μέλι,
ὄξος τε μὴ πᾶν, καὶ ποιήσας εὐβαφὲς
πρόσβαλε τῷ θερμῷ, παραχέων ὄξος βραχὺ,
τετηγμένῳ κηρῷ τε καὶ λιπάσματι,
τερμινθίνῃ τε, καὶ καλῶς ἑψημένα,
ταῖς χερσί τε ἅμα πάνθ' ἑνώσας ἐπιμελῶς,
ἐν μείζονι ἀγγείῳ, χρῆσαι μὴ παραυτίκα.
ἀδρανέστερον γάρ ἐστιν ἄρτι γινόμενον.

Ἄλλο Δαμοκράτους μάλαγμα.

καὶ τοῦτο εὐῶδές τε καὶ τὰς ἥπατος
αἴρον διαθέσεις, τὰς νεφρῶν τε καὶ κώλου,
τὰς τοῦ στομάχου τε χρονίας, τὰς θ' ὑστέρας.
ἐπίβαλλε δ' αὐτὸ καὶ καχέκταις διὰ νόσου
μακρὰς γεγονόσιν ὠχροτέροις, ὑδρωπιῶσιν,
καὶ τὸ βραχὺ μὴ πέπτουσιν, ἀνορεκτοῦσί τε.
ἔστιν δ' ἀμώμου σκυθικοῦ, ξυλοβαλσάμου,
βδέλλης διαυγοῦς, καρδαμώμου σπέρματος,
ξηρᾶς κυπέρου, καὶ λιβάνου, πάντων ἴσα.
τούτων ἀνὰ λίτραν, καὶ κασσίας δαφνίτιδος,
σμύρνης τε χρυστῆς καὶ κρόκου. τούτων πάλιν
λίτρας ἑκάστου τὸ τρίτον, ἢ μικρῷ πλέον.
στάχυος δὲ, νάρδου συριακῆς δύ' οὐγγίας,
τερμινθίνης τε τῆς καθαρᾶς λίτρας δύο,
κηροῦ τε λευκοῦ τοῦ καθαροῦ λίτραν μίαν,
κυπρίνου τε μύρου προσφάτου λίτραν μίαν,
οἴνου φαλερίνου τοῦ καλοῦ ξέστην ἕνα.
τὰ μὲν ἄλλα κόψας σῆθε λεπτῷ κοσκίνῳ,
λίβανον δὲ καὶ βδέλλιον εἰς ὅλμον βαλὼν,
σμύρναν τε χρυστὴν, καὶ κρόκον λελειασμένον
θραύων, παράχει κυπρίνου δ' οἴνου βραχὺ,
εἶτα ὁλμοκόπει ὡς μέλιτος ἔχειν πάχος,
προσεμβαλών τε τ' ἄλλα λεῖ' ἀρώματα,
οἴνου τε τὸ λοιπὸν παραχέας, ἑνοῦ καλῶς,
ἄφες τε συμπιεῖν, ἡμέραν καὶ νύκτ' ὅλην,
τερμινθίνην τε καὶ κύπρινον κηρόν τ' ἅμα
τήξας ἐπὶ πυρὸς κουφοτάτου, ἔασον.
καὶ πάντα μίξας χερσὶ τῶν μύρων τινὶ,
λελιπασμέναις ἔασον, οὕτως ἀποτίθου.
μετὰ χρόνον αὐτῷ μὴ παραχρῆμα χρώμενος.
τὰ πολλὰ μιγνὺς ξυσθὲν ἐκ μέρους τινὸς,
κηρωτάριον γιγνόμενον εὐαφέστερον.
σπανίως δὲ χρῆσαι καὶ μόνῳ τῷ φαρμάκῳ.

Ἄλλο Δαμοκράτους μάλαγμα.

πρὸς τὰς διαθέσεις τὰς ἄγαν κεχρονισμένας.
ἕτερον μάλαγμα πρὸς ἃ προεῖπον, εὔτονον,
τοῖς σπληνικοῖς, πάντων δὲ μᾶλλον ἁρμόσει,
καν ὦσιν ὠχροὶ, καὶ πυρέσσωσιν σφοδρῶς,
ὕδωρ τ' ἔχωσιν ἐν ὑποχονδρίῳ βραχύ.
πολὺ γὰρ θεραπεύειν ἀδυνάτων μαλάγμασι.
σύκων λιπαρῶν, ξηρῶν μὲν, ἔτι δὲ προσφάτων,
τὸ σπέρμα ἀπάρας τὸ πολὺ, καὶ τὸν ὀμφαλὸν,
στῆσον ∠ † γ̄. πέντε καὶ ἑτέρας δέκα,
κηροῦ τε λευκοῦ ποντικοῦ. ταύταις ἴσως,
μυροβαλάνου τε τῆς λιπαρᾶς λίτραν,
νίτρου θαλασσίου δὲ λίτραν S.
στυπτηρίας τε σχιστῆς † λίτραν * δώδεκα, † δραχμὰς
μιᾶς τε δραχμῆς ἥμισυ τριώβολον,
βδέλλης, ὄνυχάς τε τὰς ἴσας, στυπτηρίας,
ἴσον τε νίτρου τ', ἄνθους ἀσίου λίθου,
ἀμμωνιακοῦ τε ταυτὸ θυμιάματος.
καὶ τελέως δὲ σπέρματος καὶ καρδάμου,
καὶ καρδαμώμου, καὶ καλῆς ὀριγάνου,
ξέστου τέταρτον ἐξ ἑκάστου μίγματος,
ἐρεβίνθων τε τὸ μέτριον, ἰρίνου μύρου
τὸ μάλαγμα. σκεύαζε τοῦτον τὸν τρόπον,
βδέλλιον οἴνῳ διάβροχον ποιῶν γλυκεῖ,
μάλασσ' ἐν ὅλμῳ γενομένῳ λείῳ δ' ἄγαν,
πρόσβαλλε σῦκα, καὶ πάλιν κόπτε ἅμα,
οἶνον παραχέων, λεῖα ποίησον καλῶς.
προεμπάσας δὲ ἄλλα πάντα μίγματι,
ἐν ὕδατι θερμῷ κηρὸν ἐμβρέξας καλῶς,
μάλασσέ τε χερσὶν, καὶ πλατύνας πρόσβαλε
τοῖς ὁλμοκοπουμένοις, ὑπέρῳ τε χρώμενος
ξυλίνῳ, λιπαίνων ταῦτα συνεχῶς τῷ μύρῳ.
καιρὸς δὲ πάντων χρήσεως μαλαγμάτων,
ὅσα κοιλίᾳ, στομάχῳ, κἂν τοῖς ἐντέροις
ἐπιβάλλεται, κάλλιστος ὁ μέχρι τῆς τροφῆς
ἧς ἔλαβον ἐν τῇ γαστρὶ, μὴ παρακειμένης.

Περὶ ἰκτέρων.

Γίνονται μὲν ἰκτερικοὶ κἀν λόγῳ κρίσεως ἀγαθῆς ἐν πυρετοῖς, ἐπισκήψαντος τοῦ χυμοῦ τοῦ χολώδους πρὸς τὸ δέρμα, καὶ ῥᾷστα παύονται λουτροῖς ὑδάτων ποτίμων, ἐλαίῳ τε διαφορητικῷ τρίψει, καὶ πάντων τῶν ἀραιούντων, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἀνήθινον ἔλαιον, καὶ τὸ χαμαίμηλον, καὶ τὸ κίκινον. ἐφεξῆς δὲ τούτων χρίσματα, γλεύκινόν τε καὶ κροκομάγινον, εἶτα τὸ ἴρινον, καὶ τὸ ἀμαράκινον. τὰς ἄλλας δὲ τὰς ὀνομαζομένας ἐξαιρέτως ἰκτερικὰς δυνάμεις, οἱ γράψαντες οὐ πρὸς τοιούτους ἰκτερικοὺς ἁρμόττειν ἔφασαν, ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς τοὺς δι' ἔμφραξιν τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἀγγείων, ἤδη δὲ καὶ πρὸς τοὺς διὰ φλεγμονάς. οἱ μὲν οὖν δι' ἔμφραξιν ἰκτεριῶντες, ἀπύρετοι διαμένουσιν, πάντως δὲ οἱ ἐπὶ φλεγμονῇ πυρέττουσιν. ὅσοι μὲν οὖν οἷς ἔγραψαν ἰκτερικοῖς φαρμάκοις, προσέθεσαν ἐπὶ τίνων ἁρμόττειν ταῦτα φασὶν, ὀρθῶς ἐποίησαν, ὅσοι δὲ ἀδιορίστως καὶ ἁπλῶς ἔγραψαν, ἥμαρτον οὐ σμικρά. τὰ γὰρ ἱκανῶς φαρμακώδη, καθάπερ γε καὶ τὰ θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν, βλάπτει μεγάλως τοὺς πυρέττοντας. ἔστι δὲ τοιαῦτα γεντιανὴ, καὶ στρούθιον, ἑλένιόν τε καὶ κόστος, ἀριστολοχία τε καὶ πόλιον, καὶ κενταύρειον. ἁρμόττει δὲ τοῖς ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος ἰκτεριῶσιν, ὅσα φλεγμονὰς ἰᾶται. καθάπερ γε καὶ τοῖς ἐπ' ἐμφράξει πάνθ' ὅσα ῥύπτει γενναίως, εἰ καὶ φαρμακώδη τύχοι ταῖς οὐσίαις ὄντα, καὶ θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν. ἐὰν δ' εἰς ταὐτὸ συνέλθωσιν, ἔμφραξίς τε καὶ φλεγμονὴ, τῶν χαλώντων τε ἅμα καὶ ῥυπτόντων ἐστὶ χρεία. φευκτέον δ' ἐστὶν ὅσα φαρμακώδη ταῖς οὐσίαις, καὶ θερμὰ ταῖς δυνάμεσίν ἐστιν. γεγραμμένων οὖν καὶ τῶν ἰκτερικῶν φαρμάκων, ἀδιορίστως τοῖς πλείστοις τῶν πρὸ ἐμοῦ, προσθήσω τοὺς οἰκείους διορισμοὺς ἑκάστῳ αὐτῶν, ὅπως εἰδῆτε, τισὶ μὲν ἀκίνδυνον ἐν πυρετοῖς χρῆσθαι, τισὶ δὲ ἐπειδὴ μείζων τίς ἐκ τοῦ διαρρίπτειν ὠφέλεια, ἢ ἐκ τοῦ παροξύνειν τόν πυρετόν τε καὶ τὴν φλεγμονὴν γιγνομένη βλάβη.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων ἰκτερικῶν φαρμάκων.

Ἀδιορίστως ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος τέσσαρα φάρμακα πρὸς ἰκτερικοὺς, ἀκίνδυνον μὲν ἐπὶ τῶν ἀπυρέτων ἔχοντα τὴν χρῆσιν, οὐκ ἀσφαλῶς δὲ ἐπὶ τῶν πυρεττόντων, καὶ μάλιστα ἐὰν δι' οἴνου τις ταῦτα ἢ οἰνομέλιτος διδῶσιν, καθάπερ ἐνίοτε δίδομεν, ἐπὶ μετρίοις μὲν πυρετοῖς, ἐμφράξει τε τῇ κατὰ τὸ σπλάγχνον. ἀλλὰ δι' ὀξυμέλιτος μὴ λίαν ὀξέος, ἀσφαλέστερον ἐστὶ τηνικαῦτα δίδοσθαι τὰ τοιαῦτα φάρμακα τέσσαρα κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν αὐτοῦ ὑπογεγραμμένα. πρὸς ἰκτερικούς. εἰς τὸ τῆς κολοκυνθίδος κέλυφος ἐμβαλὼν οἶνον, καὶ θερμάνας, δίδου πιεῖν, ὑπάγει κοιλίαν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ λίβανος ποιεῖ. ἄλλο πρὸς ἰκτερικούς. ἀδιάντου τριώβολον, νάρδου ὀβολοὺς δύο, ἀψινθίου ∠ α. σμύρνης τριώβολον, γλυκεῖ ἀναλάμβανε, δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος εἰς ὕδατος κυάθους β.

ἄλλο πρὸς ἰκτερικοὺς ᾧ χρῶμαι. στρούθιον κρόκῳ χρῶσαι ἡλίκον κάρυον ποντικὸν ἐν ὕδατι καὶ ὑδρομέλιτι, δίδοται δὲ καὶ ἄγχουσα πλῆθος κοχλιαρίου. ἄλλο πρὸς ἰκτερικοὺς ὡς Ἀπολλώνιος. ὀρόβου ∠ κδ. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ∠ η. λιβάνου ∠ γ. νάρδου κελτικῆς ∠ β. νάρδου συριακῆς ∠ α. πεπέρεως ∠ α S. σχοίνου ἄνθους ∠ α. σμύρνης ὀβολοὺς β. κασσίας ὀβολὸν α. κινναμώμου ὀβολὸν ἕνα, χρῶ ξηρῷ σὺν οἰνομέλιτος κυάθοις τρισίν.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων ἰκτερικῶν φαρμάκων ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐντός.

Ἐξ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηκα δῆλα, καθ' ὅσοις χωρὶς διορισμοῦ γράφονται τὰ φάρμακα, τίνα φευκτέον ἐστὶν ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων. εἴωθε δὲ ὁ Ἀσκληπιάδης ἐνίοτε διορίζεσθαι, προστιθεὶς τοῖς πυρέττουσι μὲν ὡδίπως δίδοσθαι χρῆναι τὸ φάρμακον, ἀπυρέτοις δὲ ὡδίπως. ἔνθα δὲ ὅλως οὐδὲν προστίθησιν, ἐπὶ τῶν πυρεττόντων ἐστὶν μᾶλλον χρηστέον, ὥσπερ γε κἀπειδὰν δι' οἴνου μόνου τὴν χρῆσιν, ἢ δι' οἰνομέλιτος ἀξιώσαιμεν γενέσθαι, τὰ γὰρ τοιαῦτα τοῖς ἀπυρέτοις ἁρμόττει. ταῦτα δὲ τὰ γεγραμμένα πρὸς αὐτοῦ φάρμακα, τάδε ἐστίν. πότιμα ἰκτερικοῖς. κιχωρίου χυλοῦ κυάθους ϛ. δίδου πυρέττουσι μὲν καθ' ἑαυτὸ, ἀπυρέτοις δὲ μετ' οἴνου κυάθων γ. ἄλλο. στρύχνου χυλοῦ κύαθον α. καὶ οἰνομέλιτος κεκραμένου τὸ ἥμισυ. ἄλλο καταπαστόν. ἀγχούσης λειοτάτης κοχλιάρια β. δίδου μεθ' ὕδατος ποτίμου πίνειν. στρουθίου κοχλιάριον ἓν, δίδου μετὰ μέλιτος κεκραμένου κυάθων γ. Νικηράτου διουρητικόν. ἐρεβίνθων ξηρῶν ξ α. λιβανωτίδος χειροπληθὲς, ὕδατος ξ ϛ. μαράθρου χειροπληθὲς, ἀσπαράγων ἑλείων, καὶ δίδου ὡς εἴρηται καθεψήσας καὶ διυλίσας τὸ ὑγρὸν, δίδου πυρέττουσι πίνειν δαψιλῶς, ἀπυρέτοις μετ' οἴνου κεκραμένου. ἄλλο. ἐρεβίνθων ξ α. ἀδιάντου χειροπληθὲς, ὕδατος ξ ϛ. ἀσπαράγων ἑλείων τῶν ῥιζῶν χειροπληθὲς. σκεύαζε καὶ δίδου καθὰ προείρηται. τροχίσκος ἰκτερικοῖς, ποιεῖ καὶ ἡπατικοῖς. ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων ∠ δ. ἀνίσου, ἀψινθίου ἀνὰ ∠ α. νάρδου ἰνδικῆς, ἀσάρου ἀνὰ ∠ α. κόψας καὶ σήσας, ὕδατι φυράσας, ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου ∠ α. ἀπυρέτοις μετ' οἰνομέλιτος κυάθων τριῶν. ἄλλο, ᾧ ἐχρήσατο Χαρίξενος. ἀσάρου, ἀψινθίου ἀνὰ ∠ η. ἀνίσου σπέρματος, μαράθρου, σελίνου σπέρματος, θασίων πικρῶν κεκαθαρμένων, ἀνὰ ∠ δ. ὕδατι φυράσας, ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου καθὰ προείρηται. Νικηράτου ἔῤῥινον, καθαρτικὸν ἰκτερικοῦ. ὅταν τὸ μὲν ἄλλο σῶμα κατὰ τὴν φύσιν ἔχῃ, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ μένωσιν ὠχροὶ, δίδου ἐν βαλανείῳ ὄξους δριμυτάτου κοχλιάριον ἓν, διὰ τῶν μυκτήρων ἀνέλκειν, ἀποῤῥεῖ χολῶδες πολύ. τοῦ αὐτοῦ. καρδάμου χλωροῦ τὰ ἁπαλὰ φύλλα, ἢ λιβανωτίδος χλωρᾶς τὰ ἁπαλώτατα τρίψας, καὶ τούτων τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, χρῶ καθὰ προείρηται. τοῦ αὐτοῦ. ἐλατήριον μετὰ γάλακτος γυναικείου τρίψας ἐγχυμάτιζε τοὺς μυκτῆρας, καὶ κέλευε ἀνασπᾶν.

Τὰ ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένα φάρμακα πρὸς ἰκτερικοὺς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἰκτεριώντων τῇ ἁρμοδίῳ διαίτῃ, καὶ διαγωγῇ, διά τε περιπάτων ἱκανῶν καὶ πολλῆς τῆς ἐπὶ τοῖς ἀλείμμασι τρίψεως, ἔτι τε τῶν ξηρῶν πυριῶν, χρῶ καὶ τοῖς ὑπογεγραμμένοις. φασὶ τοὺς ἐν πυρετοῖς ἐὰν ἰκτεριῶσιν ἐσθίοντας τὸν πυῤῥὸν καρπὸν τῆς κυνοσβάτου, ὠφελεῖσθαι παραχρῆμα καλῶς. ὠφελεῖ καὶ τῆς χελιδόνος βοτάνης ὁ χυ-

λὸς μετ' οἴνου ἢ ὑδρομέλιτος ποτιζόμενος. ἢ ἀδιάντου, ἢ ἐρυθροδάνου ῥίζης τριώβολον μετὰ μελικράτου δίδου. ἢ στρούθιον μετὰ μέλιτος ἐκλειχέτωσαν. ἢ ἄρκτου χολῆς ὅσον κύαθον δίδου πίνειν. ἢ ὑπερικοῦ 𐅻 α. πότιζε μετ' οἰνομέλιτος. ἢ μελικράτου κύαθον α. ἢ ἐλξίνης ἀφέψημα ἐπὶ ἡμέρας ε. ἢ ς. μετ' οἰνομέλιτος. ἢ κυνείας λευκῆς 𐅻 β. μετὰ μέλιτος 𐅻 ς. ἐπὶ ἡμέρας γ. δίδου πίνειν. ἢ τὰς ἀπὸ τῶν πετρῶν λειχῆνας πότιζε μεθ' ὑδρομέλιτος, ἢ λειχῆνος τοῦ ἐπὶ τοῖς κεράμοις, ἢ λίθοις γινομένου ∠ α. ἐν ἀκράτῳ πότιζε. ἢ καρδάμωμον σὺν ἐλαίου κυάθῳ ἑνὶ δὶς πιεῖν. εἰς δὲ τοὺς ῥώθωνας τὴν ῥίζαν αὐτοῦ ἔμβαλλε. ἢ ἀψινθίου κοχλιάρια δ. ἀνίσου κοχλιάρια γ. δίδου ὀξυμέλιτος. ἢ ὀξυλαπάθου. ἢ λαπάθου ῥίζης λείας ὀξύβαφον, δίδου μεθ' ὑδρομέλιτος. ἐὰν δὲ μὴ πυρέσσοι, μετ' οἴνου ἢ ὀξυμέλιτος. ἢ ἀδιάντου, καὶ ἡδυόσμου, καὶ ἐρυθροδάνου ἴσον ζέσας ἐν ὕδατι δίδου πιεῖν κοτύλην α. ἐν ἡλίῳ ἠλιασμένῳ, ἐπὶ πολὺ καὶ δεδιψηκότι, καὶ πυρουματιῶντι, ἵνα πιὼν ἱδρώσῃ, εὐθέως μεταβάλλει τὸ χρῶμα. ἢ ἀδιάντου καὶ σμύρνης τὸ ἥμισυ νήστει λελουμένῳ δίδου, ἐν οἴνου κοτύλης ἡμίσει. ἢ λαγωοῦ πιτύαν μετὰ ἀκράτου ἐπὶ ἡμέρας ε. ἢ ς. δίδου. ἢ σκολοπενδρίου ∠ δ. ἐν οἴνῳ δίδου νήστει, ἐπὶ ἡμέρας ε. ἢ ς. ἢ ἡδύοσμον, καὶ ἐρυθρόδανον, καὶ ἀδίαντον, ἴσα πότιζε μεθ' ὕδατος κυάθων β. ἢ τεύτλου φύλλων ὠμῶν ∠ ς. σμύρνης ὀβολοὺς δύο, μετὰ μελικράτου νῆστιν πότιζε. ἢ προλούσας ἐπιμελῶς, νήστει δίδου μετ' οἴνου κοτύλης ἥμισυ, ἀδιάντου ∠ α. σμύρνης ∠ γ. ἡδυόσμου ∠ α. ὕδατος κοτύλας δύο, ἕψε μέχρι τὸ ἥμισυ λειφθῇ, εἶτα περιπατήσαντα πολλὰ τρίψας εὖ μάλα, ἔτι μετεωροτέρου τοῦ πνεύματος ὄντος δὸς πιεῖν. τοῦτο ποίει ἐπὶ ἡμέρας δύο. ἢ ἐρεβίνθους τοὺς ὀροβίας ἐξαιθριάσας ἐν ὕδατι, δὸς τοῦ ὕδατος πίνειν, καὶ τοὺς ἐρεβίνθους ἐπιφαγεῖν πρωῒ καὶ δείλης, εἶτα τρεῖς ἡμέρας ἀψίνθιον ἐν μελικράτῳ πινέτωσαν. ἢ κυκλαμίνου χυλῷ διὰ ῥινὸς καθάρας λοῦε. ἢ τὴν λεγομένην ὀρόντιον βοτάνην πολλὴν καθεψήσας, ἢ ἀφεψήσας, λοῦε τῷ ἀφεψήματι, καὶ κατασχήσεις εὐθέως γίνεσθαι τὸ ὕδωρ χλωρόν.

ἢ τὴν ὑπὸ τὴν γλῶσσαν τέμνε φλέβα. εἰ δὲ πρὸς μηδὲν τούτων ὑπείκοιεν, τότε τῷ διὰ σκαμμωνίας καὶ ἀκριβοῦς διαίτης αὐτοὺς ἀκτέον, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπὶ γυμνάσια ἀπολυτέον.

Περὶ σπληνός.

Ὅτι πάντα τὰ μόρια τὸν οἰκεῖον ἑαυτοῖς ἐκ τῶν φλεβῶν ἕλκει χυμὸν, ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι μεμαθηκότες, ἐν οἷς καὶ ὅτι τὴν οἷον ἰλὺν τοῦ αἵματος ἐξ ἧς ἡ μέλαινα γεννᾶται χολὴ, τὸ σπλάγχνον τοῦτο τὴν τροφὴν ἔχει. πρὸς αὐτοῖς δὲ ἀναμνησθέντες, καὶ ὅσα κατὰ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον εἴρηται περὶ σπληνὸς, ὁμοίως ἀκολουθήσετε τοῖς νῦν λεχθησομένοις, ὧν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον ἐστὶ τὸ, ὅτι τάχιστα τὸ σπλάγχνον τοῦτο σκιῤῥοῦσθαι πέφυκεν, τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αὐτοῦ σφηνωθέντος αἵματος, ὅτε ἐκκριθῆναι διὰ τὸ πάχος, ὅτε διαφορηθῆναι ῥαδίως δυναμένου. λεπτυνόντων οὖν χρήζει φαρμάκων ἄνευ θερμότητος ἐπιφανοῦς, ὅπως μὴ παχυνθείη σφοδρότερον ὁ ἐνσφηνωμένος ἐν αὐτῷ παχὺς χυμός. ὅπως δ' αὐτῷ φυλάττοιντο τὰ κατὰ ἐνεργείας, ἐπιμίγνυται τούτοις τι καὶ τῶν αὐστηρῶν, ὁποῖον ἐστὶ καὶ τὸ τῶν στυφόντων γένος. ἐμάθετε γὰρ ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγοις, ὅτι πάντων τῶν μορίων ἕνεκα τῆς ἑαυτοῦ διαμονῆς ἐχόντων δυνάμεις, τήν τε τῶν οἰκείων ἑλκτικὴν, καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικὴν, καὶ δηλονότι καὶ τὴν ὁμοιωτικὴν ἑαυτοῖς ὧν ἂν ἕλξωσιν, ἐνίοις αὐτῶν ὑπάρχει κατὰ συμβεβηκὸς ὠφελεῖν μεγάλα τὸ σύμπαν σῶμα. τῶν τοιούτων δὲ ἐστὶν καὶ ὁ σπλὴν, ἕλκων εἰς ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ἥπατος τὴν οἷον τρύγα τοῦ αἵματος, ὥσπερ ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ ἥπατος κύστις τὴν χολὴν, οἱ δὲ νεφροὶ τὸ οὖρον. ἐὰν οὖν ἀτονήσας ἀδυνατῇ πρὸς ἑαυτὸν ἕλκειν τὸ τοιοῦτον αἷμα, κακοχυμίαν ἅπαντι τῷ σώματι προστρίβεται. διὰ τοῦτο οὖν αὐτοῦ δεῖ φυλάττεσθαι τὸν φυσικὸν τόνον, ὅπως ἕλκῃ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ τροφὴν, ὑφ' ἧς ἐνεργείας εἰς εὐχυμίαν, τῷ παντὶ σώματι συντελεῖ, τά τε ἐν αὐτῷ γεννηθέντα περιττώματα καταπέμπειν εἰς τὴν γαστέρα, δύναται μετὰ τῶν κατὰ τροφῆς περιττῶν ἐκκριθησομένων. διὰ τοῦτο οὖν αὐτῷ, τά τε πάνυ πικρὰ φάρμακα προσφέρομεν, ἐνίοτε μιγνύμεν αὐτοῖς τῶν αὐστηρῶν. εἰς δὲ ὕλην χρήσιμον, ἢ † κηρωμάτων τε καὶ μαλαγμάτων ποίησιν ἔνια προστίθεμεν, ὁποῖον ἐστὶν φάρμακον ὅ, τε κηρὸς, καὶ ἡ ῥητίνη, καὶ πίττα, καὶ ἄσφαλτος, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. κατὰ πρῶτον δὲ λόγον ὄξος τε καὶ ὀξύμελι χρήσιμα τῷ σπλάγχνῳ, τέμνειν τε καὶ λεπτύνειν τοὺς παχεῖς χυμοὺς δυνάμενα χωρὶς τοῦ θερμαίνειν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων μορίων ὅσα διὰ καταπλασμάτων, ἢ ὑγρῶν φαρμάκων ἐπιθέσεως, ἢ καταντλήσεως ὠφελεῖ, καθ' ἑτέραν εἴρηται πραγματείαν, οὕτως καὶ νῦν ἐάσας τὰ τοὺς φλεγμαίνοντας ὠφελοῦντα σπλῆνας, μόνων μνημονεύσω τῶν τοῖς σκιῤῥουμένοις ἁρμοζόντων, ὃ κἂν τοῖς φαρμακίτισι βίβλοις οἱ πρὸ ἐμοῦ τὴν γραφὴν ἐποιήσαντο, καλοῦντες ἰδίως σπληνικοὺς, τοὺς ἐν σκιῤῥώδει διαθέσει τὸν σπλῆνα ἔχοντας.

†χρισμάτων

Τὰ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα ποτὰ φάρμακα, πρὸς σπληνικοὺς κατὰ λέξιν οὕτω.

Πότιμα πρὸς σπληνικοὺς Ἀντιπάτρου ὡς Νεῖλος. μυροβαλάνου σαρκὸς ∠ γ. ἡμιονίτιδος βοτάνης, ἣν οἱ μὲν ἄσπληνον, οἱ δὲ σκολοπένδραν λέγουσιν ∠ ς. καππάρεως ῥίζης φλοιοῦ ∠ δ. κόστου ∠ δ. χαμαίδρυος ∠ ς. πολίου ∠ γ. κοτυληδόνος ῥίζης ∠ β. κισσοῦ μέλανος τῶν κορύμβων κόκκοι κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ δ. ὑπερικοῦ καρποῦ ∠ β. χαλβάνης ∠ β. περικλυμένου καρποῦ ∠ α. ἢ τῆς ῥίζης ∠ γ. καρδαμώμου μέλανος ∠ α S. σκίλλης καρποῦ ὀποῦ ∠ ις. ἐν ὀξυμέλιτι δίδου ὀβολοὺς β. σπληνικοῖς πότιμον. βαλαύστου μυρεψικῆς ∠ δ. κισσοῦ λευκοῦ κόκκοι κδ. κόστου ∠ β. περικλυμένου σπέρματος ∠ β. ὑπερικοῦ ∠ α. ἐν ἄλλαις ∠ δ. χαλβάνης ∠ α. ὀβολοὺς β. καρδαμώμου ∠ δ. ἀναλάμβανε σκίλλης ἑφθῷ χυλῷ, δίδου κύαθον ἑλληνικὸν διὰ ὀξυμέλιτος.

ἄλλο. μυροβαλάνου σαρκὸς ∠ γ. ὑπερικοῦ ∠ ς. περικλυμένου καρποῦ ∠ ς. δαύκου ῥίζης ∠ ς. ἐρυθροδάνου, ἀκόρου, φοῦ ποντικοῦ, κρόκου ἀνὰ ∠ ς. σχοίνου ∠ γ. μήου ∠ ς. καρδαμώμου, χαμαιπίτυος, καππάρεως ῥίζης ∠ ς. πολίου ∠ ς. οἱ δὲ ∠ γ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ γ. ὀξυμέλιτος ἀναλάμβανε τροχίσκους ἀνὰ ὀβολοὺς β. καὶ δίδου ἐν ὀξυμέλιτι ἕνα. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς ἡπατικοὺς, καὶ ὑδρωπικούς. ἄλλο ποιεῖ σπληνικοῖς. χαμαίδρυος ∠ δ. πολίου ∠ ε. χαμαιπίτυος ∠ δ. ἐρυθροδάνου ∠ ε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ γ. ἀρτεμισίας ∠ γ. μυροβαλάνου ∠ δ. καππάρεως ῥίζης φλοιοῦ ∠ γ. ἀριστολοχίας ∠ ς. τραγακάνθης ∠ β. ὕδατι ἀναλάμβανε τροχίσκους

χίσκους τετρωβολιαίους, δίδου ἐν ὀξυμέλιτι. ἄλλο ἀντίδοτον ἰσοτόμαχον. χρῶ δὲ πρὸς πᾶσαν διάθεσιν σπληνός. ποιεῖ δὲ πρὸς σπάσματα, ῥήγματα, ὀρθόπνοιαν, καὶ πρὸς γυναικεῖα πάθη. σμύρνης ∠ †δ̄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ δ̄. καππάρεως [margin: †ε̄.] ῥίζης φλοιοῦ ∠ δ̄. κόστου ∠ ε̄. πάνακος ῥίζης ∠ δ̄. πευκεδάνου ῥίζης ∠ δ̄. δικτάμνου ∠ δ̄. πολίου ∠ β̄. περικλυμένου ῥίζης φλοιοῦ ∠ δ̄. ἐρυθροδάνου ∠ γ̄ S. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ δ̄ S. γύροι καὶ ἴρεως ∠ δ̄ S. ὀξυμέλιτι ἀναλάμβανε, δίδου ὀβολοὺς δύο ἐν ὀξυμέλιτι. ἄλλο σπληνικοῖς, ὀρθοπνοϊκοῖς. στρουθίου, σκίλλης ὀπτῆς, πάνακος, καππάρεως ῥίζης ἀνὰ ∠ ε̄. κροκομάγματος ∠ β̄ S. ὄξει ἀναλάμβανε, δίδου ἐν ὀξυμέλιτι σκιλλιτικῷ. ἄλλο. στρουθίου, καππάρεως ῥίζης φλοιοῦ, χαμαίδρυος, πάνακος ἀνὰ ∠ ῑ. μυρίκης καρποῦ ∠ γ̄. ὄξει σκιλλιτικῷ ἀναλάμβανε, καὶ ∠ ᾱ. δίδου ἐν ὀξυμέλιτι σκιλλιτικῷ.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα ποτὰ φάρμακα πρὸς σπλῆνα.

Κυνογλώσσου χειροπληθὲς λαβὼν, τρίβε μετ' οἴνου κυάθων γ̄. καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας δίδου πίνειν πρὸ τροφῆς, ποιεῖ καὶ ὁ χυλὸς κατ' ἰδίαν. αἴρειν δὲ δεῖ τὴν βοτάνην εὐωνύμῳ χειρὶ πρὶν ἡλίου ἀνατολῆς. ἄλλο. χαμαίδρυος χειροπληθὲς ἀφέψας, μετ' οἴνου ℥ ᾱ. καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας ἀπόθου, καὶ δίδου κυάθους δύο πρὸ τροφῆς. καταπλαστὸν σπληνικοῖς. μυρίκης καρπὸν κόψας καὶ σήσας ἀπόθου. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως δίδου κοχλιάρια β̄. μετ' ὀξυμέλιτος κεκραμένου κυάθων τριῶν. ἢ βοτάνην τὴν λεγομένην πελαργίτην, κόψας καὶ σήσας, δίδου καθὰ προείρηται. ἄλλο. ὀνάγρου, ἤ ἵππου ἀγρίου σπλῆνα ξηράνας κόψε, ἀπόθου, καὶ δίδου κοχλιάρια β̄. μετ' οἴνου κεκραμένου, κυάθων γ̄. καταπότιον σπληνικοῖς. κισσοῦ λευκοῦ τῶν κορύμβων δίδου κόκκους γ̄. καταπίνειν ἐν ὀξυμέλιτι, ἐπιπίνειν κυάθους γ̄. Ἀνδρέου τὸ παιώνιον. μυρίκης τὸν καρπὸν κόψας καὶ σήσας, ἀναλάμβανε χαλβάνῃ, καὶ ποίει καταπότια, καὶ δίδου πρὸς δύναμιν. τροχίσκος σπληνικὸς, ὑπεκτήκει τὸν ὄγκον. ἐρείκης καρποῦ ∠ δ̄. πεπέρεως λευκοῦ, νάρδου συριακῆς, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ ∠ β̄. τὰ ξηρὰ κόπτεται καὶ σήθεται, τὸ δὲ ἀμμωνιακὸν ὄξει σκιλλιτικῷ διαλύεται, καὶ τοῖς ξηροῖς ἐπιβαλλόμενον ἀναπλάττεται, καὶ γίγνονται τροχίσκοι, ἀνὰ ∠ ᾱ. ἄγοντες, δίδοται ∠ γ̄. καὶ ὀξυμέλιτος κύαθοι γ̄. ὁ δοὺς τὸ φάρμακον ἔλεγεν πεποτηκέναι δελφάκιον ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ δελφάκιον ἀνατμηθὲν ἄσπληνον εὑρεθῆναι. ἄλλο ὑπεκτήκει τὸν ὄγκον. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, βάτου φύλλων τῶν ἁπαλωτάτων ἀνὰ ∠ η̄. καππάρεως φλοιοῦ ∠ δ̄. μυρίκης καρποῦ, βοτάνης ἀσπλήνου λεγομένης σκολοπενδρίου, ἢ ἡμιονίτιδος, ἀνὰ ∠ β̄. σκίλλης ὀπτῆς κεκαθαρμένης τοῦ πυρῆνος, πεπέρεως λευκοῦ ἀνὰ ∠ β̄. ὕδατι ἀναλάμβανε, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου ∠ ᾱ. μετ' ὀξυμέλιτος κυάθων γ̄. Χρυσέρμου σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς. ἔστι δὲ καὶ δυσουρικοῖς ἀγαθὴ, κοιλίας μαλακτική. σκίλλαν εὐμεγέθη πηλῷ περιπλάσας, ὄπτα καὶ περίελε τὸν φλοιὸν, καὶ τοῦ πυθμένος τὸ σκληρὸν, τοῦ δὲ πυρῆνος λαβὼν λίτρας β̄. δαύκου σπέρματος ὀξύβαφον, ὅ ἐστιν ℥ ᾱ. ἀνίσου, σεσέλεως, πάνακος ῥίζης, ἴρεως ἑκάστου ἴσον, κνίδης σπέρματος, κεδρίδων ἀνὰ ∠ ιβ̄. σμύρνης ∠ δ̄. ὀρόβων ἀληλεσμένων χοίνικα, οἴνου εὐώδους ὅσον ἐξαρκεῖ, φυράσας ἀνάπλαττε τροχίσκους. ἔχει δὲ καὶ τραγακάνθης μνᾶς δ̄. ἡ δόσις ∠ ᾱ. μετ' ὀξυμέλιτος τριῶν κυάθων. ἄλλο. εὐγκρασίας, σκίλλης ὀπτῆς κεκαθαρμένης, μνᾶς δύο, βρυωνίας ῥίζης μνᾶς η̄. πεπέρεως λευκοῦ τὸ ἴσον, πετροσελίνου τὸ ἴσον, δαύκου κρητικοῦ σπέρματος τὸ ἴσον, ὀρόβων ἀληλεσμένων τὸ ἴσον, κεδρίδων ℥ ς̄. ἐχέτω δὲ ὄξους ℥ η̄. ἴρεως, πάνακος ῥίζης, σμύρνης ἀνὰ ℥ γ̄. οἴνου φαλερίνου εἰς ἀνάληψιν ὅσον ἐξαρκεῖ, ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, δίδου ∠ ᾱ. μετ' οἴνου κεκραμένου κυάθων τριῶν.

Ἐπιθέματα καὶ ἔμπλαστρα τοῦ αὐτοῦ Ἀσκληπιάδου πρὸς τὰς προσφάτους τοῦ σπληνὸς φλεγμονάς. [Ad phlegmonem Lienis]

Δενδρου ἀκτῆς τῶν ἁπαλωτάτων φύλλων τρίψας γ̄. ἀλόης λίτραν ᾱ. σκεύαζε δι' ὄξους, καὶ εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσας ἐπιτίθει. ἄλλο. ἐρείκης καρποῦ ℥ ς̄. χαλβάνης λίτραν ᾱ. γύροι ℥ ς̄. τὸν καρπὸν κόπτε καὶ σῆθε, καὶ οὕτως ἐπίβαλλε τὴν χαλβάνην, καὶ μίξας φιλοπόνως, εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει ἐμπλάσας.

Τὸ τοῦ Ἰολλώτου φάρμακον ἐπιτετευγμένον.

Ἰξοῦ δρυΐνου λίτραν ᾱ. ἀσβέστου λίτραν ᾱ. τὸν ἰξὸν βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν καὶ θεὶς ἐπ' ἀνθράκων, ἔα διαλυθῆναι. ὅταν δὲ διαλυθῇ, κατάπασσε τὴν ἄσβεστον, καὶ μίξας, καὶ θερμὸν ἐμπλάσας εἰς δέρμα λευκὸν ἐπιτίθει. δεῖ δὲ καὶ συνδεῖσθαι τὸ φάρμακον, καὶ οὕτως ἐᾶν ἕως αὐτόματον ἀποπέσῃ. φροντίζειν δὲ δεῖ ὥστε τὰ ἀφιστάμενα μέρη τοῦ σπληνὸς ἀποκόπτειν. ἄλλο. ἰξοῦ δρυΐνου λίτραν ᾱ. ἀσβέστου ℥ ᾱ. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ℥ δ̄. κεδρίας ℥ ᾱ. σκεύαζε κατὰ τρόπον, καὶ χρῶ καθ' ἡμέραν αἴρων τὸ φάρμακον, καὶ σπόγγοις ἀποπυριῶν τοὺς τόπους, καὶ πάλιν ἐπιρρίπτων. τὸ φάρμακον οὖρα κινεῖ.

Μάλαγμα χρυσίζον σφόδρα καλόν.

Κηροῦ, πιτυΐνης καὶ φρυκτῆς ἀνὰ λίτρας δύο, ἀρσενικοῦ, στυπτηρίας σχιστῆς, ἀσβέστου ἀνὰ ℥ δύο, ὄξους, ἐλαίου, ἀνὰ κυάθους η̄. σκεύαζε κατὰ τρόπον.

Ἄλλο σφόδρα γενναῖον, ᾧ ἐχρήσατο Ἀνδρόμαχος

Κηροῦ πιτυΐνης, πίσσης βρυτίας ξηρᾶς ἀνὰ λίτρας δύο, ἀρσενικοῦ, στυπτηρίας σχιστῆς, ἀσβέστου ἀνὰ ℥ β̄. ὄξους κυάθους η̄. σκεύαζε κατὰ τρόπον, ποιεῖ σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, καὶ πρὸς τὰς ὑποχονδρίων διατάσεις, ποιεῖ ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, ἡμεῖς προσεθήκαμεν τῷ φαρμάκῳ σμύρνης ℥ β̄ S. †ὄξους ℥ δ̄. [margin: †ἰξοῦ δρυΐνου]

Πρὸς τὰς σκιρρώδεις τοῦ σπληνὸς διαθέσεις ἐχρήσατο Τρύφων γορτυνιάτης.

Τήλεως ἀληλεσμένης, νάπυος, μανίης λιβάνου ἀνὰ ℥ ᾱ. μυροβαλάνου πιέσματος ℥ S. νίτρου ἀφροῦ ℥ γ̄. λειότατα ποιήσας καὶ μίξας, ἀναλάμβανε ἀφεψημένῃ κεδρίᾳ, ὥστε ἐμπλάστρου ὑγρᾶς ἔχειν τὸ πάχος. ἡ χρῆσις ἐν διαλείμματι, ἐπιθεὶς τὸ φάρμακον καταλαμβάνεται ἰδίοις. ὁ χρόνος τῆς ἐπιθέσεως, πρὸ βαλανείου, ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἐστὶν τὸν πάσχοντα φέρειν, ἔπειτα περιδεδεμένον εἰσάγειν εἰς τὸ βαλανεῖον, καὶ μετὰ τὴν λοιπὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἐμβι-

βάζειν, καὶ οὕτως ἐν τῷ ὕδατι λύειν τὴν ταινίαν.

Ἄλλο σπληνικοῖς αὐθήμερον. πρὸ δὲ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ φαρμάκου τρεῖς ἡμέρας διαιτῶμεν.

Σμύρνης, μάννης, λιβάνου ἀνὰ ℥ γ΄. σινήπεως ἀλεξανδρείνου, καρδαμώμου ἀνὰ ℥ β΄. ὄξους σκιλλιτικοῦ τὸ ἱκανόν, σίνηπι, καρδάμωμον κόψας καὶ σήσας, τὴν δὲ μάνναν καὶ τὴν σμύρναν ἐκλειώσας ἐπίβαλλε τὰ ξηρά, καὶ φυράσας τῷ ὄξει ποίει μαλαγματῶδες, καὶ ἀποτίθει ἀπὸ ὥρας δευτέρας μέχρι ἐνάτης. ἔπειτα δὲ ἐπιδεδεμένον δυσὶ ταινίαις εἰσάγομεν εἰς βαλανεῖον, καὶ ὅταν ἀναχαλασθῇ, ἐμβιβάζομεν. ἐν δὲ τῇ ἐμβάσει πλείονα χρόνον κατεχέσθω, ἔξω ἔχων τοῦ ὕδατος τὰ σκέλη. πρὸς δὲ τὸ μὴ λειποθυμεῖν, ὄξος καὶ γλήχωνα ὀσφραινέσθω, καὶ τὰς ταινίας κατὰ μικρὸν ἐπιλυέσθω. ἐξελθόντι δὲ ἐκ τοῦ βαλανείου, δοτέον τάριχος χωρὶς ἄρτου, καὶ οἶνον τεθαλασσωμένον, καὶ τῇ ἐπιούσῃ τὰ αὐτὰ δοτέον. τῇ δὲ τρίτῃ γυμνασίοις χρηστέον, ἀποξύειν τὸ ἔνδυμα δυναμένοις. ἄλλο Ἀρείου ταρσέως, ἡ χρῆσις ἐν διαλείμματι. σύκων πιοτάτων, σινήπεως, καππάρεως ῥίζης τοῦ φλοιοῦ ἀνὰ λίτραν α΄. ὄξους τὸ ἱκανόν. ἄλλο Διοδώρου. σινήπεως, καρδάμου, τήλεως, λινοσπέρμου, μυροβαλάνου πιέσματος ἀνὰ ∠ η΄. ἀναλάμβανε κεδρίᾳ ἑφθῇ, προσφυράσας ὄξει σκιλλιτικῷ. ἡ χρῆσις πρὸ βαλανείου, τὸ φάρμακον δεῖ καλόν, καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν αἷμα ἀκυροῦσι.

Τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα φάρμακα κατὰ τὸ δ΄. τῶν ἐκτὸς πρὸς σπληνικούς, καὶ ὑδρωπικούς, κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντα.

Ἐπίθεμα σπληνικοῖς τοὺς ὄγκους ὑπεκτήκει. ἀκτῆς τῶν φύλλων ἁπαλῶν λίτρας γ΄. ἀλόης λιπαρᾶς λίτραν α΄. τρίβε μετ' ὄξους, καὶ λειώσας ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει. ἄλλο. ἐρείκης καρποῦ λίτραν α΄. κόψας τὸν καρπὸν καὶ σήσας ἀναλάμβανε χαλβάνῃ, καὶ πάλιν κόπτε παραπτόμενος ἰρίνου ὑποστάθμης, ὥστε μαλαγματῶδες γενέσθαι, ἔπειτα ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει. μάλαγμα σπληνικοῖς. μυροβαλάνου τῶν λεπύρων κεκομμένων, σεσησμένων μνᾶς ἥμισυ, καὶ τοῦ πιέσματος τὸ ἴσον, κηροῦ ∠ ς΄. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ λβ΄. χαλβάνης ∠ ι΄. ἰρίνου βραχύ, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. ἄλλο λίαν γενναῖον. μυροβαλάνου ἀλεύρων ℥ γ΄. νίτρου ℥ α΄. οἱ δὲ δ΄. κηροῦ ℥ ς΄. τερμινθίνης ℥ γ΄. ὄξους τὸ αὔταρκες, ὑπεκτήκει. μάλαγμα τὸ διὰ τῆς κεδρίας σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, οὖρα κινεῖ πολλά, καὶ τὸν σπλῆνα ὑπεκτήκει. δεῖ δὲ συνδέεσθαι τῷ φαρμάκῳ, καὶ τὸ ἀφιστάμενον ἀπὸ τοῦ χρωτὸς περικείρειν, τουτέστι τοῦ σπληνίου. ἐὰν γὰρ δεῖ τὸ φάρμακον περικεῖσθαι, μέχρις οὗ αὐτόματον ἀποπέσοι. ἡ δὲ σύνθεσις ἐστὶν ἥδε. ἰξοῦ δρυΐνου λίτραν α΄. ἀσβέστου ℥ ς΄. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ℥ δ΄. κεδρίας ℥ γ΄. τὸν ἰξὸν ἕψε βαλὼν εἰς λοπάδα χαλκῆν, καὶ ὅταν ξανθὸς γένηται ἐπίβαλλε τὴν κεδρίαν κινῶν συνεχῶς, καὶ τὰ ξηρὰ λειώσας ἐπίβαλλε, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἔα ποσῶς ψυγῆναι, εἶτα ἐμπλάσας εἰς δέρμα λευκὸν τὸ ἀπὸ ἀκάνθης λεγόμενον, ἐπιτίθει κατὰ τῶν πασχόντων τόπων, καὶ συνδέεσθαι παραίνει, ἕως αὐτόματον ἀποπέσοι τὸ σπλήνιον. δεῖ μέντοι ὥσπερ καὶ ἄνω προείρηται τὰ ἀφιστάμενα μέρη τοῦ σπληνίου ἀποκείρειν. ἄλλο σφόδρα γενναῖον. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ℥ β΄. λίθου γαγάτου ℥ α΄. ἀσβέστου ℥ η΄. ἰξοῦ δρυΐνου λίτραν α΄. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. μάλαγμα Ἀντιοχίδος, σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, ἐσκευάσθη Φαβίλλῃ. κηροῦ λίτρας γ΄. ῥητίνης τερμινθίνης λίτρας γ΄. μυροβαλάνου πιέσματος λίτραν α΄. νίτρου ἀφροῦ λίτραν α΄. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους λίτραν α΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α΄. ἐλαίου κυπρίνου λίτρας γ΄. ὄξους ὥστε τὸ ἀμμωνιακὸν διαλῦσαι. ἄλλο Φαβίλλῃ συντεθὲν σφόδρα γενναῖον πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις. σμύρνης, στακτῆς λίτρας β΄. ὀποπάνακος λίτραν α΄. χαλβάνης λίτραν α΄. μαστίχης λίτραν μίαν, λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους λίτραν α΄. στύρακος λίτραν α΄. ὀποῦ συκομόρων λίτραν α΄. κάγχρυος λίτραν α΄. πεπέρεως λευκοῦ οὐγγίας ς΄. κηροῦ λίτρας ε΄. τερμινθίνης λίτρας ε΄. κοπτέον δεῖ τὸ φάρμακον. καὶ δεῖ κόπτοντας προσάπτεσθαι ἰρίνου μύρου τῇ ὑποστάθμῃ ἕως ἂν εὐαφέστατον γένηται τὸ φάρμακον, καὶ γὰρ κείμενον εὐαφέστατον γίνεται. μάλαγμα ὃ καὶ χρυσίζουσαν καλοῦμεν. ἀρσενικοῦ ℥ α΄. στυπτηρίας σχιστῆς ℥ β΄. ἀσβέστου ℥ β΄. τὰ ξηρὰ κόπτομεν καὶ σήθομεν, καὶ εἰς θυείαν ἐμβάλλομεν, τούτοις ἐπιβάλλομεν ὄξους κυάθους η΄. καὶ λειώσαντες ἐπιμελῶς ἀναλαμβάνομεν τοῖς τηκτοῖς. ἔστι δὲ ταῦτα κηροῦ λίτρα α΄. ῥητίνης φρυκτῆς λίτραι β΄. πιτυΐνης λίτραι β΄. ταῦτα τήξαντες ἐῶμεν ψυγῆναι, καὶ ἀναξύσαντες ἐπιβάλλομεν τοῖς λειανθεῖσιν. ἡμεῖς προσετεθείκαμεν τῇ τοῦ φαρμάκου σκευασίᾳ σμύρνης ℥ β΄. ἄλλο. τούτῳ ἐχρήσατο Ἀνδρόμαχος. ποιεῖ σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν ὑποχονδρίων διατάσεις, ποιεῖ ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, καὶ πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις. κηροῦ λίτραν α΄. πίσσης βρυτίας λίτραν α΄. ἀντὶ ῥητίνης φρυκτῆς, τὴν πίσσαν βάλλομεν. ἐλαίου κο΄ η΄. ἀρσενικοῦ χρυσίζοντος ℥ β΄. στυπτηρίας σχιστῆς ℥ β΄. ἀσβέστου ℥ β΄. σκεύαζε καθὰ προείρηται. ἡμεῖς προσετεθείκαμεν τῷ φαρμάκῳ σμύρνης ℥ β΄. ἰξοῦ δρυΐνου ℥ δ΄. πρὸς τὰς κεχρονισμένας τοῦ σπληνὸς σκιρρώδεις διαθέσεις, αὐθήμερον λεγόμενον. δεῖ δὲ πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ φαρμάκου ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὸν κάμνοντα διαιτῆσαι. σμύρνης, μάννης λιβάνου ἀνὰ ℥ γ΄. νάπυος ἀλεξανδρείνου ℥ β΄. καρδάμου ℥ β΄. ὄξους σκιλλιτικοῦ τὸ ἱκανόν, κόψας καὶ σήσας τὰ ξηρά, καὶ ὄξει φυράσας ὥστε μαλαγματῶδες γενέσθαι, ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει ἀπὸ ὥρας β΄. ἕως θ΄. φυλάττων, καὶ ταινιδίῳ κατέχων τὸ ἐπικείμενον μάλαγμα, εἶτα πέμπε εἰς βαλανεῖον οὕτως ἐπιδεδεμένον, καὶ ὅταν καλῶς ἀναχαλασθῇ ἐμβίβαζε, κελεύων ἔξω τῆς ἐμβάσεως ἔχειν τοὺς πόδας, καὶ ἐπὶ πλείονα χρόνον ἐμμένειν. πρὸς δὲ τὴν τούτων ἀνάκτησιν, ὄξος καὶ γλήχωνα προσάγομεν τοῖς μυκτῆρσιν, καὶ πειρώμεθα κατὰ μικρὸν ἐπιλύειν τὰς ταινίας, ἔστωσαν δὲ δύο κατὰ τοῦ μαλάγματος ἐπικείμεναι. κατὰ δὲ τὴν ἄρσιν τῶν ταινιδίων, αἴρομεν καὶ τὸ ἐπικείμενον μάλαγμα, καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους ἱκανῶς ἀπαντλοῦμεν. ἐξελθόντι δὲ τοῦ βαλανείου, δίδομεν τάριχον χωρὶς ἄρτου, καὶ οἶνον τεθαλασσωμένον, καὶ τῇ ἐπιούσῃ τὸ αὐτὸ ποιοῦμεν. τῇ δὲ τρίτῃ τὸ αὐτὸ ποιούμεθα, γυμνασίοις χρώμεθα ἀποξύειν δυναμένοις τὸ ἔνδυμα. ἄλλο Κρίτωνος γορτυνιάτου κρητός, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. τήλεως ἀληλεσμένης ξε΄ α΄. μυροβαλάνου πιέσματος ς΄. νίτρου ἀφροῦ ℥ γ΄. πάντα λειώσας ἀναλάμβανε κεδρίᾳ, δεῖ δὲ πρότερον ταύτην ἑψήσαντα συστρέφειν, ὥστε κηρωτῆς ἔχειν πάχος. ἡ χρῆσις πρὸ βαλανείου ἐφ' ὅσον ὁ κάμνων δύναται φέρειν, μετὰ δὲ τὸ βαλανεῖον ἐπιρρίπτομεν κηρωτάριον. ἄλλο αὐθήμερον ἐπιγραφόμενον, ἀπαλλάττει τῆς διαθέσεως. πυρέθρου ∠ η΄. μυροβαλάνου ℥ η΄. καρδαμώμου ℥ η΄. κνίδης σπέρματος ℥ η΄.

σινήπεως

συκάμινον ℥ ς. ἅπαντα λεώσας καὶ ὄξει φυράσας, καὶ λεάνας ἐπιτίθει ἐν διαλείμμασιν ἐπὶ ὥρας γ. εἰ δυνατὸν ὑπομένειν τὸ ἀλγηδόνα ὅντα, ἔπειτα βαστάσας τὸ φάρμακον λούεσθαι προσαίνειν. μετὰ δὲ τὸ βαλανεῖον χρηστέον κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου. ἄλλο τὸν ὄγκον ἐκτήκει. λίθου ἀσίου τὸ ἄνθος, νίτρου ἐρυθροῦ, μυροβαλάνου πιέσματος, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀνὰ ℔ κδ. καππάρεως ῥίζης τοῦ φλοιοῦ ℔ η. ῥαφάνου σπέρματος ℔ ι. ἢ τοῦ χυλοῦ κύαθον α. ὄξους δριμυτάτου τὸ αὔταρκες, ἰξοῦ δρυΐνου ℔ μ. διάλυε ἀμμωνιακὸν ἀκτῆς χυλῷ, ἢ μυρίκης, ἢ ζιφύλλου. τὰ δὲ ξηρὰ κόπτε, καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, καὶ ὄξει φυράσας, καὶ μίξας ἐπίβαλλε τὸν ἰξόν, καὶ ἀνακόψας ἀνελόμενος χρῶ.

Τὰ ὑπὸ Ἀρχιγένους ἐν τῷ πρώτῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων γεγραμμένων σπληνικοῖς.

Ἐπὶ δὲ τῶν σπληνικῶν προηγουμένης ὁμοίως τῆς ὅλης διαίτης, ἐκ τῶν ἀναγραφησομένων συνθέσεων τοῖσδε χρῶ. πόμα μὲν ὕδωρ, σιδήρου διαπύρου πολλάκις ἐναποσβεσθέντος αὐτῷ, ἀπυρέτοις μὲν μετ' οἴνου, πυρέσσουσι δὲ ὕδωρ πιεῖν. ἢ ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κύανον ἄνθος ἐχούσης ὀβολὸν ἕνα μετ' ὀξυμέλιτος. ἢ ἕρπυλλον μετ' ὄξους. ἢ πάνακος ῥίζαν χλωρὰν πότιζε μετὰ μελικράτου. ἢ τὸν καρπὸν ὁμοίως, προεξαιθερίαζε δὲ τὸ μελίκρατον. ἢ περικλυμένου ῥίζης φλοιοῦ, καὶ τοῦ καρποῦ ὅσον τοῖς τρισὶ δακτύλοις, ἐν ἀκράτῳ οἴνῳ θερμῷ λευκῷ δίδου πίνειν νήστει ἐπὶ ἡμέρας μ. ἢ ἀλώπεκος ξηρὸν ἧπαρ μετ' ὀξυμέλιτος δίδου πίνειν. ἢ κύμινον αἰθιοπικὸν ὁμοίως τῷ ἥπατι πινόμενον ἐν ὀξυμέλιτι. ἢ ἄρου ῥίζης φλοιοῦ ℔ ς μετ' ὀξυμέλιτος κυάθους τρεῖς. ἢ πόλιον ὁμοίως μετ' ὀξυμέλιτος. ἢ κισσοῦ λευκοῦ κόκκους γ. μετ' ὀξυμέλιτος κυάθων γ. ἢ καππάρεως λεῖα ξηρὰ φύλλα μετ' ἀκράτου πότιζε, καταπλάσσε δὲ τοὺς σπληνικοὺς τοῖσδε. πρὸς τοὺς ἡπατικούς, καὶ ἔτι τέφρα ἐκ χαλκείου μετ' ὄξους. ἢ καππάρει βεβρεγμένῃ ἐν ὄξει λεία† ἀναλειφομένη κηρωτῇ κυπρίνῃ. ἢ τῷ διὰ καρδάμου καὶ τήλεως, καὶ ἀσβέστου καὶ νίτρου, καὶ μέλιτι μαλάσσων ἐπιτίθει. ἢ τήλεως, καὶ ἄσβεστα, καὶ νίτρου, καὶ μέλιτος μαλάσσων ἐπιτίθει. ἢ καταπλάσσε λεπιδίου φύλλοις, ὅταν δὲ ἤδη δάκνωνται, εἰσαγαγὼν εἰς τὸ βαλανεῖον, ἄρας τὸ φάρμακον εἰς ξεστὸν ἔμβιβαζε, καὶ κατέχε. δυσαναχετοῦσι γὰρ ὑποδακνόμενοι, ὑγιεῖς δὲ γίνονται. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ἰσχιαδικῶν ποίει. ἢ μυροβαλάνου τὸ πίεσμα ὄξει βρέξας ῥοδίνῃ κηρωτῇ μίσγε καὶ ἐπιτίθει. ἢ τήλεως καὶ καρδάμου τὸ ἴσον, μάννης τὸ διπλοῦν, ἀσβέστου βραχὺ σὺν μέλιτι ὡς ἐμπλάστρῳ σπληνία ποιήσας ἐπιτίθει. ἢ τρύγα ὄξους δριμέος ἐπιτίθει. καππάρεως ῥίζαν μετ' ὄξους. ἢ σπόγγον ἐξ ὄξους δριμυτάτου. ἄκρως ποιεῖ μυροβαλάνου λεπύχανα, καὶ νίτρου τὸ τρίτον, λεῖα ὄξει φυράσας. ῥητίνην καὶ κηρὸν κατ' ὀλίγον ἐλαίου τήξας ἐπίχει, καὶ μαλάξας χρῶ. ἐπιμενόντων δέ, σικύας πρόσβαλλε προαμύσσων. περίαπτα δὲ καὶ ἀντιπαθῆ πρός τε ἧπαρ καὶ σπλῆνα, τάδε δοκεῖ πεπιστεῦσθαι. τὴν ὑπὲρ τὸ ἀριστερὸν οὖς φλέβα λύσας, ἀνάτριβε τῷ αἵματι τὸν πεπονθότα σπλῆνα.

†ἀναλαμβανομένη (marg.)

Περὶ ὕδρωπος.

Ὑδρωπικῶν φάρμακα καὶ ἄλλα κοινὰ πρὸς τοὺς σπληνικοὺς αὐτούς, καὶ ἄλλα ἴδια πολύχρηστα, πρός τε τὰ προειρημένα πάθη καὶ σκληρίας, καὶ ὅπου τι διαφορῆσαι χρή, κἂν ἤδη πυώδης ἡ σύστασις. ἄρξομαι δὲ κἀν ἐνταῦθα τούτων ἀπὸ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα φάρμακα πρὸς τὰ εἰρημένα πάθη, κατὰ τὸ δ. τῶν ἐντός, ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Ἐπίθεμα ὑδρωπικοῖς σφόδρα καλόν, καὶ τὸ περικεχυμένον ὑγρὸν ἀναπίνει. φάρους, ὃ καλοῦσι ζέαν, ἀληλεσμένου ℥ β. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ℥ α. μάννης λίτραν α. λεάνας ἐπιμελῶς ἀναλάμβανε στέατι ὑείῳ παλαιῷ κατειργασμένῳ, ἐν οἴνῳ βεβρεγμένῳ νυκτὶ ὅλῃ, τὸ δὲ πλῆθος ἔσω τοῦ ὑείου, ὅσον δύναται ἐπιβληθὲν ὑγρὰς ποιῆσαι τὸ φάρμακον. βήσσα, σπέρμα δέ ἐστιν ἐν Συρίᾳ γεννώμενον τοῦ ἀγρίου πηγάνου, ὃ δὴ οἱ ἐντόπιοι ἄρμαλα καλοῦσι, τούτου κεκομμένου ℥ α. μάννης ℥ ς. στέατος ὑείου παλαιοῦ ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε καθὰ προείρηται. ἄλλο. σύκων λιπαρωτάτων λίτρας γ. ὀριγάνου λίτραν α. λινοῦ κυμίνου λίτραν α. θείου ἀπύρου ℥ γ. κοχλιῶν ἀφρικανῶν λίτραν μίαν, τὰ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε, καὶ ἀναλάμβανε σύκοις κεκομμένοις σὺν ταῖς σαρξὶ τῶν κοχλιῶν, ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει, μέλιτος ἑφθοῦ ἐπίβαλλε ὅσον ἐξαρκεῖ.

Ἄλλο ἐκ τῶν Κρίτωνος.

Τήλεως ἀληλεσμένης καὶ σεσησμένης ℥ β. θείου ἀπύρου λίτρας β ς. τὰ ξηρὰ λειότατα ποιήσας ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, εἶτα ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει εἰς νύκτα, πρὸς δὲ τὴν ἡμέραν χρῶ, καὶ †αἰώρα, καὶ τῇ ὑπογεγραμμένῃ σκευασίᾳ, κηροῦ λίτραν α. πίσσης ξηρᾶς λίτραν μίαν, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν.

†ἄωθεν (marg.)

Μάλαγμα τὸ ποτήριον ἐπιγραφόμενον, ἀναπίνει τὰς ἐν βάθει ὑγρασίας, καὶ σκίρρους διαλύει.

Κηροῦ, πίσσης ξηρᾶς ἀνὰ λίτρας β. στυπτηρίας ὑγρᾶς, θείου ἀπύρου, μάννης, νίτρου ἐρυθροῦ ἀνὰ λίτραν μίαν, ῥητίνης φρυκτῆς λίτρας τέσσαρας, ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην α. ὄξους ὥστε τὰ ξηρὰ διαλῦσαι ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ χρῶ σκευάσας ὡς δόκιμον. ἄλλο γενναῖον, ἢ ποτήριον φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ ὑδρωπικοῖς, σπληνικοῖς, καὶ πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις. ῥητίνης φρυκτῆς λίτρας δ. κηροῦ λίτρας β. θείου ἀπύρου λίτραν α. πίσσης ὑγρᾶς λίτρας β. στυπτηρίας ὑγρᾶς λίτραν α. νίτρου ἐρυθροῦ λίτραν α. ἀριστολοχίας ℥ γ. βδελλίου ℥ γ. ἀμώμου βότρυος ℥ γ. σικύου ἀγρίου ῥίζης ℥ γ. ἁλὸς ℥ ς. πυρέθρου ℥ γ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℥ γ. ἰξοῦ δρυΐνου ℥ γ. ὀποῦ συκομόρων ℥ γ. ὄξους ℥ α ς. ἢ οἴνου ἰταλικοῦ ἀντὶ τοῦ ὄξους βάλλομεν, ἐλαίου κοτύλας γ. σκεύαζε κατὰ τρόπον.

Μάλαγμα διὰ δαφνίδων, σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, διαλύει πᾶσαν σκληρίαν, ἀναπίνει τὰς ἐν βάθει ἀποστάσεις.

Κηροῦ λίτραν α. πιτυΐνης λίτραν α. πίσσης βρυτίας λίτραν α. δαφνίδων ξηρῶν λίτραν α. νίτρου ἐρυθροῦ λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α. στέατος μοσχείου κατειργασμένου λίτραν α. τὰ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ. τὰ δὲ τηκτὰ τήκεται καὶ ψύχεται, καὶ τοῖς ξηροῖς ἐπιβάλλεται, καὶ ἀνακόψαντες ἀνελόμενοι χρώμεθα. ἄλλο. δαφνίδων λίτραν α. πίσσης λίτραν α. μάννης λίτραν α. στέατος ταυρείου λίτραν μίαν, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α. κηροῦ λίτραν α. σκεύαζε καθὰ προείρηται.

Ἡ τοῦ Κόρεως λεγομένη σπληνικὴ, ὑδρωπική.

Ταύτῃ Κορεὺς ἀπὸ Βιθυνίας ἀνὴρ χρώμενος, ἰατρικῶς ἀπήλλακται παντελῶς. πίσσης ξηρᾶς λίτρας δ΄. κηροῦ λίτρας β΄. πιτυΐνης λίτρας β΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας β΄. νίτρου ἐρυθροῦ λίτρας β΄. στέατος ταυρείου λίτραν α΄. ἐν ἄλλῳ καὶ ἴρεως λίτρας β΄. κάγχρυος Γο ιη΄. ἀλεύρου τηλίνου ℥ α΄. γύρεως ℥ α΄. χαμαιλέοντος μέλανος ῥίζης κεκομμένης λεοτάτης ℥ α΄. κυμίνου λειοτάτου ℥ α΄ S. γλυκέος ℥ α΄. ἐν ἄλλῳ ἀνίσου λειοτάτου ℥ S. τὴν δὲ γύρειν οὐκ ἔχει. Ἄλλη Βιθυνὴ λεγομένη φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις.

Πίσσης Βρυτίας λίτρας δ΄. ῥητίνης πιτυΐνης κηροῦ, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ λίτρας β΄. μυελοῦ ἐλαφείου λίτραν α΄. στέατος ταυρείου κατειργασμένου λίτραν α΄. ὀποῦ συκομόρου λίτραν α΄. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους Γο ς΄. χαμαιλέοντος μέλανος τῆς ῥίζης κεκομμένης Γο ς΄. δαφνίδων ξηρῶν λίτρας S. ἀλεύρου ἰρίνου λίτραν S. δαύκου κρητικοῦ σπέρματος κεκομμένου Γο δ΄. πετροσελίνου Γο δ΄. κυμίνου αἰθιοπικοῦ Γο δ΄. ἀνίσου Γο δ΄. ἁλῶν σπανῶν Γο ς΄. ἀφρονίτρου Γο ς΄. κυπρίνου Γο ς΄. οἴνου φαλερίνου ὅσον ἐξαρκεῖ, τὰ ξηρὰ φυράσας σκεύαζε κατὰ τρόπον.

Μάλαγμα τὸ διὰ τῶν σπερμάτων φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις, τούτῳ ἐχρήσατο Ὀλύμπιος.

Κηροῦ ∠ ρ΄. τερμινθίνης ∠ ρ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ρ΄. στέατος ταυρείου ∠ ρ΄. ἀνίσου ∠ ρ΄. τήλεως ∠ ρ΄. πετροσελίνου ∠ ρ΄. ἄμμεως ἰλλυρικῆς ἀνὰ ∠ ν΄. πάνακος ∠ ρ΄. νίτρου ∠ ν΄. γλυκυῤῥίζης ∠ ν΄. κυπέρου ∠ κε΄. βράθυος ∠ κε΄. σαμψύχου ∠ κε΄. μελιλώτου ∠ κε΄. καρδαμώμου ∠ ιβ΄ S. κασσίας σύριγγος ∠ ιβ΄ S. νάρδου κελτικῆς, δαύκου κρητικοῦ τῆς ῥίζης ἀνὰ ∠ ιβ΄ S. μέλιτος κοτύλης S. οἴνου εὐώδους ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο. κηροῦ μνᾶ μία, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος μνᾶ α΄. τερμινθίνης μνᾶ α΄. σαμψύχου μνᾶς S. ἴρεως ἰλλυρικῆς μνᾶς τέταρτον, ὅ ἐστιν ∠ λ΄. λινοσπέρμου πεφωγμένου μνᾶς δ΄. στέατος ταυρείου μνᾶς δ΄. σικύου ἀγρίου ῥίζης ξηρᾶς μνᾶς δ΄. ἀνίσου μνᾶς δ΄. σελίνου σπέρματος, ἄμμεως, κυμίνου, μαράθρου, νίτρου ἀνὰ μνᾶς δ΄. πεπέρεως ∠ ιβ΄ S. μέλιτος κοτύλην, οἴνου κοτύλην α΄ S. κυπρίνου κοτύλην α΄ S. ὄξους κοτύλην α΄ S. συντίθει καὶ χρῶ.

Ἐκ τῶν Ἀνδρομάχου πρὸς ὑδρωπικοὺς, καὶ ἐμπνευματώσεις.

Πίσσης ὑγρᾶς λίτρας β΄. κηροῦ λίτραν α΄. νίτρου ∠ ς΄. θείου ἀπύρου Γο ς΄. στυπτηρίας Γο ς΄. πρὸς ὑδρωπικοὺς Κλεοφάντου. κηροῦ, ῥητίνης, ἀφρονίτρου ἀνὰ ∠ ρ΄. χαλβάνης ∠ ιβ΄ S. προπόλεως ∠ ιβ΄ S. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ΄ S. κυπρίνου κυάθους β΄. ὄξους κυάθους δύο.

Ἀρχιγένους ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν κατὰ γένος φαρμάκων.

Ὑδρωπικὴ δίαιτα ὡς προσήκει. κατάπλασσε μὲν βολβίτῳ ἀγελαίας βοὸς, ξήραινε δὲ αὐτὸ ἐπιμελῶς, καὶ λεάνας, ἕψε ἐν ὀξυκράτῳ ὠμῆς λύσεως τρόπον, προσεμπάσσας θείου ἀπύρου τὸ δ΄. μέρος, ὅλῳ δὲ τῷ κύτει ἐπίβαλλε. ὡς Μούσας κατέπλασσεν αὐτοὺς, ἐλατηρίῳ, σταφίδι ἀγρίᾳ, ὑσσώπῳ, χολῇ ταυρείᾳ, ἴρεσι, σύκοις κεκομμένοις ἀναληφθεῖσιν. ἢ σικύου ἀγρίου τῆς ῥίζης μνᾶ μία, ἑψημένης ἐν οἴνῳ, σύκων ὁμοίως ἑψημένων μνᾶς S. ταῦτα ὁμοῦ λέαινε παραχέων τοῦ ἀφεψήματος αὐτοῖς, μέχρι μαλαγματώδη ποιήσεις, εἶτα μίξας αὐτῆς ἀλθαίας λείας ῥίζης τὸ ἴσον, καὶ συνέψων συλλέαινε, καὶ οὕτω κατάπλασσε. ἢ σπυράθους αἰγείους ἕψων ἐν οὔρῳ παιδίου ἀφθόρου. ἢ αὐτῆς αἰγὸς τῷ οὔρῳ, γλοιοῦ ποιῶν πάχος κατάπλασσε, ἄκρως αὐτοὺς διὰ κοιλίας καθαίρει. Ἄλλο. ἐλλέβορον μέλανα, χολὴν ταυρείαν, νίτρον, πέπερι, ἴσα σὺν μέλιτι καταπλάσσων τὴν κοιλίαν ἐπὶ ἡμιώβολον. παρ' ὅλην δὲ τὴν ἀγωγὴν ποτίζειν τινὶ τούτων, κοτυλιαῖον ∠ α΄. σκίλλης καθαρᾶς ξηρᾶς λίτραν α΄. ἐν οἰνομέλιτι κεκραμένῳ δίδου καθ' ἡμέραν. ἢ ἄρου ῥίζης φλοιοῦ ∠ α΄. καὶ κνεώρου, ἣν ἔνιοι χαμελαίαν καλοῦσι ∠ γ΄. χυλίσας, καλάμων τοὺς πρὸς ταῖς ῥίζαις ἁπαλοὺς ὄχθους λάβε κυάθους γ΄. μίξας τε τὰ προειρημένα, δίδου καθ' ἡμέραν πίνειν. κάλλιστα δὲ ποιεῖ τοῦτο, καρκίνου ποταμίου ξηροῦ χωρὶς τῶν ποδῶν, καὶ χηλῶν λελεπισμένου ∠ α΄. ὀπίου ὀβολὸν α΄. μίξας ὕδατι δὲ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ὅθεν οἱ καρκίνοι, δίδου πίνειν. ἔνιοι δὲ ἀντὶ τοῦ ὀπίου ὀποβαλσάμου προσβάλλεται ἴσον. ἢ κοραλλίου ∠ α΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ α΄. ὀβολοὺς β΄. λεάνας μετὰ καλαμίνθης ἀποβρέγματος ἀνάπλασσε διοβολιαίους τροχίσκους, καὶ δίδου πίνειν ἐν τῷ τῆς καλαμίνθης ὕδατι ὀβολὸν, ἄκρως ποιεῖ καὶ πρὸς νεφριτικούς. ἢ τὴν ῥίζαν τῆς καλαμίνθης καθεψήσας πότιζε. ἢ τὸ σίον λεγόμενον, τοῦτο δὲ καὶ ἐσθίειν δίδου. ἢ τριβόλου τὰ φύλλα. ἢ τὴν ῥίζαν μετ' οἴνου δίδου. ἢ ἐν βαλανείῳ ἁλὶ καὶ ἐλαίῳ ἐπιμελῶς ἄχρις ἂν ἱδρώσωσιν, ἀλείψας ἔξαγε, καὶ μόνους τοὺς διδύμους ἀποκλύσας ἀφιδροῦντας, † πρόσθεν τοῖς λοιποῖς περιβολαίοις συσκεπάσας κόμιζε, καὶ δίδου φουρνίτου ἄρτου μετὰ ἰσχάδων ἱκανῶν φαγεῖν, πότιζε δὲ οἴνῳ μέλανι ἰταλικῷ, ἢ πικάτῳ προσφάτῳ ἐνεψημένων αὐτῷ σύκων Γο δ΄. εἰς τοὺς ς΄ ℥. μέχρι τὸ γ΄. λειφθῇ, καθαίρει δι' οὔρων. ἢ αἰγὸς οὔρου κοχλιάριον α΄. μετὰ νάρδου ∠ α΄. θερμαίνας δίδου πίνειν. ἢ σίκυον ἄγριον οἴνῳ ναρδίνῳ ἢ ἀμιναίῳ ἐναποβρέξας τρὶς, ἐκ τοῦ ἀποβρέγματος δίδου κύαθον α΄. καὶ προστίθει κατὰ βραχὺ, ἕως κυάθων τριῶν. ἢ στεατέλεως δίδου πίνειν ἢ ἐσθίειν. ἢ δαφνοειδοῦς λείου ἡλίκον θέρμον ἐπιπάσσων δίδου πιεῖν, ἄγει οὖρα πολλά. ἢ ἄρου ῥίζης φλοιὸν ἐν οἴνῳ. ἢ λεπίδος χαλκοῦ ∠ α΄. ἄρτου τὸ ἐντὸς ἀναλαβὼν καταπότια ποίει, καὶ δίδου ὕδωρ ἄγει εὐτόνως. ἢ χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ α΄. πηγάνου κλωνία τρία, πολυτρίχου κόπρου ∠ α΄. ἁλὸς κοινοῦ ὀλίγων μετ' οἴνου ἐφεσίου καὶ ὕδατος, τὸ πᾶν κρᾶμα κοτύλης S. δίδου. ἄκρως ποιοῦσιν αἵ τε θηριακαὶ διουρητικαὶ πᾶσαι, ἔτι τε τὰ ἑκάστῳ διὰ πείρας ἀκίνδυνα ὑδραγωγὰ πόματα, ἢ καταπότια, διάχρισε δὲ τοὺς ὑδρωπικοὺς ὡδὶ πολὺ ἐν ἡλίῳ, σκέπων τὴν κεφαλὴν, μιγνὺς τῷ ἐλαίῳ ἅλας πολλὰς, καὶ τοιόνατε ἄλμῃ θερμῇ καὶ πολλῇ, τοὺς ἐμπεφυσημένους μάλιστα τόπους. κύστεις δὲ μεγέθεις ἐμφυσήσας ἐπιμελῶς κατάκρουε καθ' ἡμέραν συνεχῶς, πηλοῦνται γὰρ καὶ προστέλλονται. δελῶν δὲ τὰ σφυρὰ αὐτῶν, ἢ καὶ χαλάσας ἐν φορείῳ αἰώρει, πολὺ γὰρ διαῤῥεῖν ὑγρὸν εἴωθεν αὐτοῖς. πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις ἡ τοῦ Βιγννίου. κρόκου, ὀπίου, ὀποπάνακος, σμύρνης, ἴρεως, ἀκόρου, μανδραγόρου, ἀσάρου, κόστου, νάρδου ἰνδικῆς, δαύκου κρητικοῦ, μήου ἀνὰ ∠ η΄. πεπέρεως λευκοῦ, καὶ μακροῦ, ὀπίου, γεντιανῆς, στοιχάδος, κασσίας, φοῦ ποντικοῦ ἀνὰ ∠ η΄. μέλιτι ἀναλάμβανε.

† θονίοις

Περὶ τῶν ἀνωδύνων τε καὶ κωλικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων.

Τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις ἕνεκα μεγάλης ὀδύνης, ἢ ἀγρυπνίας, ἢ τοῦ μὴ παραπλεῖσθαι χαίρειν διὰ βῆχα βιαίαν, ὡς ἐφ' αἵματος ἀναγωγῆς ἐνίοτε γίνεται καὶ καταῤῥόων χαλεπῶν, εἰώθαμεν χρῆσθαι. κατὰ μέντοι τὰ μετριώτερα τῶν εἰρημένων, αἱ διὰ τῶν σπερμάτων ἰδίᾳ ὀνομαζόμεναι βηχικαὶ δυνάμεις αὐτάρκεις, ἔχουσαι μὲν πάντως τι καὶ αὗται τῶν ναρκωτικῶν φαρμάκων, ἀλλ' ὀλίγον ἐν πολλοῖς τοῖς σπέρμασιν, ἅπερ εὐώδη τε ἐστὶν καὶ λεπτομερῆ, καὶ διουρητικά. προσαγορεύουσι δὲ πολλάκις αὐτὰ οἱ ἰατροὶ καὶ χωρὶς τοῦ προσθεῖναι τὸ τοῦ σπέρματος ὄνομα, κύμινον λέγοντες, καὶ δαῦκον, καὶ σέσελι, σέλινόν τε καὶ ἄνισον. αἱ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φαρμάκων συνθέσεις ἐν ταῖς βηχικαῖς ὀνομαζομέναις διαθέσεσιν εἴρηνται. τὰς δὲ τῶν ἀνωδύνων τε καὶ κωλικῶν αἵπερ εἰσὶν ὁμογενεῖς μὲν ἐκείναις, σφοδρότεραι δὲ πολὺ ταῖς δυνάμεσιν, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ δηλώσω. πρώτη μὲν οὖν αὐτῶν, ὡς ἔοικεν ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις, ἡ τοῦ Φίλωνος ἔνδοξος ἐγένετο, περὶ ἧς αὐτὸς ἐποίησε τάδε τὰ ἐλεγεῖα,

Ταρσέως ἰητροῖο μέγα θνητοῖσι Φίλωνος
  εὕρεμα, πρὸς πολλὰς εἰ μὴ παθῶν ὀδύνας.
εἴτε κόλον πάσχει τις ἅπαξ δυθὲν, εἴτε τις ἧπαρ,
  εἴτε δυσουρίῃ ἴσχεται, εἴτε λίθῳ.
ἴδμαι καὶ σπλῆνα, καὶ ὀρθόπνοιαν ἀνιηρὴν,
  καὶ φθίσιν ἴδμαι, σπασμὸν ἐνιστάμενον,
καὶ σφαλερὴν πλευρῖτιν. ἀποπτύων δέ τις αἷμα
  ἢ ἐμέων, ἕξει μ' ἀντίπαλον θανάτου.
πάντα δ' ὅσα σπλάγχνοισιν ἐνίσταται ἄλγεα παύω,
  βῆχά τε καὶ πνιγμὸν, λύγγα τε καὶ κατάῤῥουν.
γέγραμμαι δὲ σοφοῖσι μαθὼν δέ τις ὃ βραχὺ μ' ἕξει
  δῶρον, ὃν ἀξυνέτως δ' οὐκ ἐπόθησε πόρων,
ξανθὴν μὲν τρίχα βάλλε μυελόπνοον ἰσοθέοιο,
  ὃ λύθρος ἑρμείαις λάμπεται ἐν βοτάναις.
κρόκου δὲ σταθμὸν φρένας ἀνέρος, οὐ γὰρ ἄδηλον,
  βάλλε δὲ καὶ δραχμὴν ναυπλίου εὐβοέως.
καὶ τρίτον ἐν τρώεσσι Μενοιτιάδαο φονῆος,
  δραχμὴν τὴν μήλων γαστέρι σωζομένην.
ὁλκὰς δ' ἀργεννοῖο πυρώδεος εἴκοσι βάλλε,
  εἴκοσι καὶ κυάμου θηρὸς ἀπ' ἀρκαδίης.
δραχμὴν καὶ ῥίζης ψευδωνύμου, ἣν ἀνέθρεψε
  χῶρος ὁ τὸν πίσσῃ ζῶα λοχευσάμενος.
πῖον δὲ γράψας ἄρθρον, βάλε πρῶτον ἐπ' αὐτῷ,
  ἄῤῥεν ἐνὶ δραχμὰς πέντε δὶς ἑλκόμενον.
νᾶμα δὲ θυγατέρων ταύρων καὶ κεκροπίδεσσι
  συγγενὲς, οἱ τείκκεις ὡς ἐνέπασιν ἐμοί.

Ἐν τούτοις τοῖς ἔπεσιν ὁ Φίλων κελεύει κρόκου μὲν ∠ ε. ἐμβάλλεσθαι, πυρέθρου δὲ μίαν, εὐφορβίου μίαν, στάχυος νάρδου μίαν, πεπέρεως δὲ λευκοῦ, καὶ ὑοσκυάμου τὸ ἴσον, ἑκατέρου ∠ κ. ὀπίου δὲ ∠ ι. οἱ μὲν οὖν πρῶτοι δύο στίχοι τὸν κρόκον δηλοῦσιν, ξανθὸν μὲν τῇ χρόᾳ ὄντα, τριχοειδῆ δὲ τῇ λεπτότητι. λύθρον δὲ τοῦ κρόκου φησὶν ἐν ταῖς ἑρμείαις, τουτέστι ταῖς τοῦ ἑρμοῦ λάμπεσθαι βοτάναις. ἐπειδὴ μειράκιον καλούμενον κρόκος ἅμα τῷ ἑρμῇ δισκεύων, εἶθ' ἐξ ὃς ἀμελέστερον, ἐμπεσόντος αὐτῷ δίσκου τῇ κεφαλῇ, συνέβη μὲν ἀποθανεῖν αὐτίκα. τοῦ δ' αἵματος εἰς τὴν γῆν ἀναχυθέντος, ἐξ αὐτοῦ φῦναι τὸν κρόκον. λάμπεσθαι δὲ εἶπε τὸν λύθρον, τουτέστι τὸ ἐκ τοῦ σφαγέντος αἷμα διὰ τὸ στιλπνὸν τῆς χρόας τοῦ κρόκου. γράφεται δὲ οὐ μόνον βοτάναις, ἀλλὰ καὶ πεδίοις ὡδί πως ὁ στίχος, ἑρμείοις λάμπεται ἐν πεδίοις. σταθμὸν δὲ ἀξιοῖ τοῦ κρόκου πέντε δραχμὰς εἶναι, φρένας ἀνέρος εἰπὼν τὰς αἰσθήσεις ἅσας πέντε. ὅτι δὲ δραχμαὶ πέντε βούλεται εἶναι, καὶ οὔτε ὀβολὰς, οὔτε λίτρας, οὔτε ἄλλο τι τοιοῦτον ἐνδείκνυται διὰ τῶν ἑξῆς. πρῶτον μὲν εἰπὼν, μίσγε δὲ καὶ δραχμὴν ναυπλίου εὐβοέως. εἶθ' ἑξῆς καὶ τοῖς ἄλλοις προστιθεὶς ταυτὸν ὄνομα τὸ τῆς δραχμῆς. Ναύπλιον μὲν οὖν εὐβοέα τὸ πύρεθρον λέγει, διότι Ναύπλιος πυρὰς μεγάλας καύσας ὥς φασι, ἐπὶ τὴν τῆς εὐβοίας λιμένα, πολλοὺς τῶν ἑλλήνων ἐξηπάτησεν, ὡς ἐπὶ χώραν εὐλίμενον καταίροντας ἀπολέσθαι. ἐργάσασθαι δὲ φασὶν αὐτὸν τοῦτο διὰ τὸν τοῦ Παλαμήδους θάνατον. καὶ μὴν καὶ τὸ εὐφόρβιον αἰνιγματωδῶς ὁμοίως τούτοις κέκληκεν εἰπὼν, καὶ τρίτον ἐν τρώεσσι Μενοιτιάδαο φονῆος, ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς ἐποίησε λέγοντα τὸν Πάτροκλον,

ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ λητοῦς ἔκτανεν υἱὸς, ἀνδρῶν δ' εὔφορβος.

μήλων δὲ τουτέστι προβάτων, ἐν τῇ γαστρὶ διασώζεσθαί φησι τὸ εὐφόρβιον, ὅτι μόνην ταύτην οὐ διαβιβρώσκει, καὶ διὰ τοῦτο δυνατόν ἐστιν ἐκτίθεσθαι κατ' αὐτὴν τὸ φάρμακον. ὀπὸς δὲ ἐστι φυτοῦ τινος ἀκανθώδους ἐν τῇ τῶν μαυρουσίων γῇ φυομένου, θερμότατος τῇ δυνάμει, καὶ γέγραπται περὶ αὐτοῦ βιβλίδιόν τι σμικρὸν, ἴσα τῷ βασιλεύσαντι τῶν μαυρουσίων. ἐφεξῆς δὲ ὁ Φίλων φησὶν, δραχμὰς δ' ἀργεννοῖο πυρώδεος, εἴκοσι βάλλειν, ὡς λευκὸν πέπερι σημαίνων. ἔστι δὲ εὐστομαχώτερον καὶ δριμύτερον τοῦ μέλανος. εἴκοσι δ' ἀξιοῖ δραχμὰς ἐμβάλλεσθαι σπέρματος ὑοσκυάμου θηρὸς ἀπ' ἀρκαδίης. ἐπειδὴ τὸν ἐρυμάνθιον κάπρον ὁ Ἡρακλῆς ἀποκτεῖναι λέγεται ἐπὶ τὴν τῶν ἀρκάδων γῆν αὐξηθέντα. νάρδου δὲ καὶ αὐτῆς ∠ α. ἀξιοῖ βάλλειν, ἣν ψευδώνυμον εἴρηκε ῥίζαν, ἐπειδὴ στάχυς ὀνομάζεται νάρδου. βούλεται δ' αὐτὴν εἶναι κρητικὴν, ἔνθα φησὶν ἣν ἀνέθρεψε χῶρος ὁ τὸν πίσσῃ ζῶα λοχευσάμενος. ἐπειδὴ τὸν δία φασὶν οἱ μυθολόγοι ἐπὶ τὸ δικταῖον ὄρος ἐν κρήτῃ τραφῆναι κρυπτόμενον ὑπὸ τῆς μητρὸς ῥέας, ὅπως μὴ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ κρόνου καταποθῇ. προσέθηκε δὲ τῷ διὶ τὴν πίσσαν ὡς εἰώθασι πολλοὶ καὶ χωρὶς ποιητικῆς ἐν τῷ βίῳ λέγειν, μὰ τὸν ἐν περγάμῳ Ἀσκληπιὸν, μὰ τὴν ἐν ἐφέσῳ ἄρτεμιν, μὰ τὸν ἐν δελφοῖς Ἀπόλλωνα, μὰ τὸ ἐν ἐλευσῖνι πῦρ. ἔνιοι δὲ οὐ τὴν κρητικὴν χώραν, ἀλλὰ τὴν ἰνδικὴν εἰρῆσθαι φασὶν, ἐξ ἧς ὁ ἐλέφας φέρεται. ἐκ τούτου γὰρ τὸ ἐν πίσσῃ τοῦ διὸς ἄγαλμα λελοχεῦσθαι, τουτέστι γεγεννῆσθαι, τούτοις ἅπασι μίγνυσθαι κελεύει τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν, ἐθισμένον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὄπιον ἰδίως ὀνομάζεσθαι. μηδενὸς τῶν ἄλλων ὀπῶν καίτοι παμπόλλων ὄντων κατὰ τὸ καλούμενον οὐδέτερον γένος ὀνομαζομένων. ἐπεὶ τοίνυν τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ο φωνῆς καὶ τοῦ πίον σύγκειται, διὰ τοῦτο ἔφη. πῖον δὲ γράψας ἄρθρον βάλλε πρῶτον ἐπ' αὐτῷ ἄῤῥεν ἐνὶ δραχμαῖς πέντε δὶς ἑλκόμενον, ὃ περιέμβαλλε καὶ τοῦ ὀπίου ∠ ι. ὑπόλοιπον δέ ἐστιν ᾧ πάντα ταῦτα ἀναλαμβάνεται ἀφεψηθέντα τὸ μέλι κεκλημένον ὑπ' αὐτοῦ συμβολικῶς, νᾶμα ταύρων θυγατέρων, ἐπειδὴ σηπομένων τῶν ταύρων γεννᾶσθαι φασὶ τὰς μελίσσας, ἀττικὸν δ' αὐτὸ βουλόμενος εἶναι, συγγενὲς ἔφη τοῖς κεκροπίδαις, τουτέστι τοῖς ἀθηναίοις. διὰ δὲ τοῦ τελευταίου τῶν ἐπῶν

δηλοῖ καὶ τοὺς Ἀσκληπιάδας οὕτως ὀνομάζειν. ἐκ τρίκκης γὰρ τὸ γένος αὐτῶν ἐστὶν ὡς καὶ ὁ ποιητὴς φησίν, αὕτη σχεδὸν ἡ πρώτη τῶν ἀνωδύνων ὀνομαζομένων ἀντιδότων, ἔνδοξος ἐγένετο. κατ' αὐτὴν δὲ τὰ μὲν προσθέντες αὐτῇ, τὰ δὲ ἀφαιροῦντες, ἢ ταῖς συμμετρίαις ὑπαλλάττοντες ἐποίησαν κυρίως ἀνωδύνων ἀντιδότων ἀριθμόν, ἃς καὶ κωλικὰς προσαγορεύουσιν, ἀπονομάζοντες ἀπὸ τῶν μεγίστας ὀδύνας ἐχόντων παθῶν. ἐγὼ δὲ πρώτους μὲν ἐρῶ τοὺς γενικοὺς τρόπους τῆς θέσεως αὐτῶν, εἶτα ὡς εἴωθα τὴν εὐπορίαν τῶν κατὰ μέρος ὑλῶν ὑπογράψω. τὸ μὲν οὖν ὄπιον ἰσχυρότατόν ἐστιν τῶν ναρκούντων τὴν αἴσθησιν, ὕπνον τε καρώδη φερόντων. ἐργάζεται δὲ ταῦτα καὶ μόνον ἐψήματι λουθέν, εἶτα ἀναληφθὲν διὰ κροκίδος εἰς ἕδραν ἐντιθέμενον, περιχριόμενόν τε τῷ μετώπῳ, καὶ τῇ μυκτῆρσιν ἐγχριόμενον. ἐὰν δὲ μετὰ ἑτέρου τινὸς τῶν πραϋνόντων τὴν δύναμιν αὐτοῦ μιχθῇ, μετριώτερον ἐργάζεται ταῦτα. χρὴ δὲ εἶναι τὰ μιγνύμενα τῶν ἤτοι πέττειν, ἢ πραΰνειν δυναμένων ὀδυνηρὰν διάθεσιν, ἢ τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν χυμοὺς διαφορεῖν, ἢ τέμνειν τε καὶ λεπτύνειν, ἢ κατὰ τὴν ὅλην οὐσίαν ἀλλοιοῦν. οὐ μὴν οὐδὲ ἀγνοεῖν ἡμᾶς οἶμαι τὸν ἄριστον εἶναι σκοπὸν τῆς συνθέσεως, ὅταν τριῶν τις στοχάζηται, τοῦ τε ναρκῶσαι τὴν αἴσθησιν, καὶ τοῦ μηδὲν ἐφ' ὕστερον ἐκ τούτου λαμβάνειν παρὰ τῷ μορίῳ βλάβος, ἔτι τε τοῦ μέγιστον ἀφεληθῆναι τὴν διάθεσιν. εἰς ταῦτα οὖν ἀποβλέπων, μοι δοκεῖ καὶ ὁ Φίλων συνθεῖναι τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ φάρμακον. ἐκ μὲν τῆς τοῦ ὑοσκυάμου καὶ τοῦ ὀπίου μίξεως, ὕπνον τε καρώδη καὶ τὴν νάρκην τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως ἐργάσασθαι βουλόμενος. ὅπως δὲ ἀναδοθείη τε θᾶττον καὶ διεξέλθοι τὸ βάθος ὅλων τῶν πασχόντων σωμάτων τὰ θερμαίνοντα, πύρεθρόν τε καὶ εὐφόρβιον, καὶ πέπερι μίξας διαφορεῖν δυνάμενα τοὺς βλάπτοντας χυμούς, καὶ διαρρίπτειν τοὺς γλίσχρους, καὶ τέμνειν τοὺς παχεῖς, καὶ τὰ φυσώδη πνεύματα λεπτύνειν καὶ κενοῦν. ἔστι δ' οὐκ ὀλίγον πασῶν τῶν ψυχρῶν διαθέσεων ἐν τῇ νάρδῳ πεπτικόν. οὐ μὴν τήν γε κρητικὴν νάρδον ἐμβάλλειν χρή, οὐδ' ὅλως τὴν παρ' ἡμῖν γεννωμένην, ἣν ὀρείαν τε καὶ ναρδίτην βοτάνην ὀνομάζουσι μᾶλλον ἢ νάρδον. ἔστι μὲν οὖν ἡ κελτικὴ νάρδος ἀγαθὸν φάρμακον εἰς ὅσα πέπτειν, καὶ ἡ ἰνδική. λείπεται δὲ αὐτῆς πάμπολυ, καθάπερ γε καὶ ταύτης ἡ ὀρεινή, ὥσπερ καὶ τῶν ἀρωματικῶν ὀνομαζομένων φαρμάκων τὴν νάρδον μόνην ἐνέβαλεν ὁ Φίλων, οὕτως οἱ κατ' αὐτὸν ἄλλος ἄλλο προσέθεσαν, ἔνιοι δὲ καὶ πλείω. τὰ προστιθέμενα δέ ἐστι, σχοίνου ἄνθος, καὶ κασσία, κινάμωμόν τε καὶ ἄμωμον καὶ κόστος. ὥσπερ δὲ αὖ πάλιν τὸν κρόκον ἐνέβαλε πεπτικὸν χυμῶν ἀπέπτων, καὶ διαθέσεων φαρμακωδῶν, οὕτως ἄλλοι σμύρναν τε καὶ καστόριον ἔμιξαν. οἱ πλεῖστοι δὲ αὐτῶν καλῶς ποιοῦντες, καὶ ταυτὶ τὰ συνήθη σπέρματα, περὶ ὧν εἴρηται καὶ πρόσθεν ἐν τοῖς διὰ τῶν σπερμάτων, ὡς παραμυθήσασθαι τῇ ἀηδίᾳ τὸ πικρὸν φάρμακον, εἰς ἀνάδοσίν τε καὶ οὔρησιν προτρέψαι τὸ σύμπαν φάρμακον. εἰ δέ τι λεπτῦναι δέοι πάχος χυμῶν, καὶ τοῦτο ἐργαζόμενα, λέγω δὲ καὶ σελίνου σπέρμα, καὶ κυμίνου, καὶ ἀνίσου, καὶ δαύκου, καὶ πετροσελίνου, καὶ ὅσα τοιαῦτα. προσθήσω τοιγαροῦν ἤδη καὶ τὸ πλῆθος τῶν κατὰ μέρος ὑλῶν τοῖς πρὸ ἐμοῦ γεγραμμένων.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων κωλικῶν.

Πρώτη μὲν αὐτῶν γέγραπται κατὰ λέξιν οὕτως, κωλικὴ Κασσίου. ἀνίσου ∠ ς̄. σελίνου σπέρματος ∠ ιβ̄. νάρδου ∠ δ̄. οἱ δὲ ∠ ς̄. καστορίου ∠ γ̄. πετροσελίνου ∠ δ̄. οἱ δὲ ∠ γ̄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ε̄. καὶ μακροῦ ∠ ε̄ †σκύρου ∠ ς̄. σχοίνου ∠ γ̄. ὀποῦ μήκωνος ∠ ς̄. κρόκου ∠ γ̄. ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, τινὲς καὶ κινναμώμου ∠ ᾱ. ἢ κασσίας ∠ β̄. ἡ τελεία δόσις καρύου βασιλικοῦ μικροῦ σὺν ὕδατος θερμοῦ κυάθοις τρισίν, τὸ δὲ ἐλάχιστον ποντικοῦ μικροῦ.

†ἀκόρου, σμύρνης

κωλικὴ δευτέρα τῶν ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων, ἐστὶν ἥδε, ἄλλως ἡ Κασσίου ὡς Κέλσος. ποιεῖ δὲ καὶ περιτιθεμένη ἔξωθεν. ἀνίσου ∠ ιβ̄. σελίνου σπέρματος ∠ κδ̄. νάρδου ἰνδικῆς ἴσον, καστορίου ∠ ς̄. πετροσελίνου σπέρματος ∠ ις̄. σμύρνης ∠ ιβ̄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ιβ̄. καὶ μακροῦ ∠ ῑ. σχοίνου ∠ ς̄. ὀπίου, κρόκου, κασσίας, ἀνὰ ∠ ιβ̄. κόστου, ἀκόρου, ἀνὰ ∠ ς̄. μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε, δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μεθ' ὕδατος κυάθων τριῶν.

αὗται μὲν οὖν αἱ προγεγραμμέναι δύο διὰ φαρμάκων συντέθεινται, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἡ δ' ἐφεξῆς ᾗ κέχρηται φησὶν αὐτός, ἔχει τινὰ καὶ ἄλλα παρὰ τὰ πρόσθεν, ὁμογενῆ μὲν τῷ τε ὀπίῳ καὶ τῷ τοῦ ὑοσκυάμου σπέρματι, τόν τε τοῦ μανδραγόρου χυλὸν τῶν μήλων, ἤτοι τὸν τῆς ῥίζης αὐτοῦ, καὶ τὸν τοῦ κωνείου. οὕτω δὲ καὶ τὸ ποντικὸν φοῦ, τὸ μέν τι παραπλήσιον ἔχον τῇ νάρδῳ, τὸ δέ τι τῷ πετροσελίνῳ καὶ τοῖς οὐρητικοῖς σπέρμασιν, τὸ δὲ τῆς ἀγρίας κράμβης σπέρμα τῶν λεπτυντικωτάτων τε καὶ ξηραίνειν καὶ διαφορεῖν ἱκανῶς δυναμένων. ἐκ δὲ τῶν οὐρητικῶν ἐστὶ καὶ τὸ μῆον, καὶ τὸ ἄσαρον. ἡ δὲ ἰλλυρίς, ἣν οὐδὲ ὠνόμασεν ἰλλυρικὴν ἶριν, πεπτικόν ἐστι καὶ λεπτυντικὸν φάρμακον. ἡ δὲ στοιχὰς ἄστηπτόν τε καὶ λεπτυντικόν, αὐτὸ δὲ τὸ φάρμακον οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἀνδρομάχου γέγραπται. κωλικὴ Τυλλίου ᾗ χρῶμαι. μανδραγόρας χυλοῦ τῶν μήλων ∠ η̄. ἢ τῆς ῥίζης τοῦ χυλοῦ ∠ ῑ. φοῦ ποντικοῦ ∠ η̄. κράμβης ἀγρίας σπέρματος ∠ η̄. κωνείου χυλοῦ ∠ ις̄. κόστου, πεπέρεως λευκοῦ ἢ μακροῦ, σμύρνης, ὀπίου, ἀνὰ ∠ η̄. ὀποπάνακος ∠ ς̄. στοιχάδος, δαύκου σπέρματος, μήου, ἀσάρου, ἀνὰ ∠ ιβ̄. κινναμώμου, ἰλλυρίδος, ἀκόρου, ἀνὰ ∠ η̄. ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων, κωλικὴ παρὰ Ἀβασκάντου, ἣν εὗρον παρ' ἐμοὶ σύμφωνον. ἀνίσου ∠ ῑ. σεσέλεως σπέρματος ∠ κ̄. πετροσελίνου, νάρδου ἰνδικῆς, πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, ἀνὰ ∠ γ̄. καὶ τριώβολον, ὀπίου ∠ ῑ. σμύρνης ∠ ῑ. κυμίνου αἰθιοπικοῦ, καστορίου, ἀνὰ ∠ ε̄. σχοίνου, κρόκου, ἀνὰ ∠ ε̄. μέλιτι ἑφθῷ σκεύαζε. κωλικὴ θαυμαστὴ ᾗ χρῶμαι, καὶ πρὸς τοὺς ἰλεώδεις, καὶ οἷς κόπρος ἀνεμεῖται ἐν ταῖς μεγίσταις ἀλγηδόσιν, διδομένη ἡλίκον κύαμος ἐν κυάθοις τρισίν, ἢ τέσσαρσιν ὕδατος ψυχροῦ. πεπέρεως λευκοῦ, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἀνὰ ∠ μ̄. ὀπίου ∠ ς̄. κρόκου ∠ ῑ. νάρδου στάχυος, εὐφορβίου, πυρέθρου, ἀνὰ ∠ β̄. μέλιτι ἑφθῷ ἀναλάμβανε. ἄλλη ἀδιάπτωτος καὶ πρὸς πᾶσαν ἐμπνευμάτωσιν. σίνωνος, ὑοσκυάμου σπέρματος, πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ ∠ μ̄. ὀποῦ μήκωνος ∠ κ̄. κρόκου ∠ ς̄. ὀποβαλσάμου ∠ γ̄. μέλιτι ἑφθῷ. Γοργωνίου κωλική. κωλικὴ Γοργωνίου ἄναλγος. σίνωνος, πεπέρεως λευκοῦ, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἀνὰ ∠ μ̄. ὀποῦ μήκωνος ∠ κ̄. κρόκου ∠ η̄. οἱ δὲ ∠ ς̄. μανδραγόρου φλοιοῦ ῥίζης ∠ γ̄. μέλιτος τὸ ἱκανόν, τινὲς ὀποβαλσάμου ∠ γ. κωλικὴ Ἀπολλωνίου. νάρδου ∠ β̄. καστορίου, μαράθρου, μανδραγόρας χυλοῦ, κόστου, ἀνὰ ∠ ᾱ. ἀσάρου, στάχυος, ἀνὰ ∠ γ̄. ὀποπάνακος ∠ ᾱ. δαύκου κρητικοῦ ∠ γ̄. κινναμώμου ∠ ε̄. πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, ἴρεως, σμύρνης, ἀνὰ ∠ β̄. λημνίας σφραγῖδος ∠ ῑ. ἀψινθίου ∠ β̄. μέλιτος, ἡ δόσις ∠ ᾱ. σὺν ὕδατι.

κωλικὴ

κωλικὴ ὡς Νικόστρατος, ἰσόθεος καλουμένη, ἠγορασμένη ταλάντων δύο, ποιοῦσα πρὸς στομαχικοὺς ὀφθαλμιῶντας, ποδαγριῶντας, ὑστερικοὺς πόνους, διὰ ὑδρομέλιτος, πηγάνου ἀφεψημένου. κρόκου ∠ α΄ S. νάρδου ∠ β΄. σμύρνης ∠ η΄. κόστου, πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, χαλβάνης, ἀνὰ ∠ α΄. ὀποβαλσάμου ∠ δ΄. κινναμώμου, μανδραγόρου χυλοῦ, καστορίου, ἀνὰ ∠ ϛ΄. δαύκου σπέρματος ∠ δ΄ S. σαγαπηνοῦ ∠ γ΄. κασσίας ∠ δ΄. μέλιτι ἀττικῷ.

κωλικὴ ὡς Σκριβώνιος. κέρατος ἐλαφείου ἁπαλοῦ κεκαυμένου ἐν ἀγγείῳ ὠμοῦ ἡμίναν, πεπέρεως λευκοῦ, σμύρνης, ἀνὰ ∠ β΄. λεάνας δίδου κοχλιάριον ἕν, λεάνας κοχλίαν ὠμὸν ἕνα σὺν οἴνου κυάθοις δυσὶ, καὶ ὕδατι θερμῷ.

κωλικὴ ᾗ συνεχῶς ἐχρήσατο, τελέως ἀπαλλάττουσα καὶ ἀνασκευάζουσα. ζιγγιβέρεως ∠ γ΄. ἰτέας ∠ γ΄. πηγάνου κλώνια γ΄. ἢ τέσσαρα, φοινικοβαλάνων ∠ γ΄. ὕδατος κυάθους γ΄. βαλὼν εἰς πολτάριον καινὸν, ἕψε ἕως λειφθῇ τὸ τρίτον, δίδου πίνειν μετὰ τὸν παροξυσμὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ διαλείπων τὸ αὐτὸ ποίει ἐπὶ ἡμέρας πλείονας ποιῶν τὸ φάρμακον. κωλικὴ Τουλλίου καλὴ, ᾗ καὶ αὐτὸς χρῶμαι. κραμβης ἀγρίας σπέρματος, φοῦ ποντικοῦ, ἀνὰ ℥ ϛ΄. πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, δαύκου σπέρματος, ἀνὰ ∠ θ΄. καστορίου, κόστου, ὀπίου, μανδραγόρου φλοιοῦ, ναρδίου ἰνδικῆς, ἀσάρου, ἰλλυρικῆς, ἀνὰ ∠ ϛ΄. στιχάδος ∠ θ΄. κινναμώμου ∠ α΄. κασσίας δαφνίτιδος, ∠ ιη΄. μέλιτι ἑφθῷ, ἡ δόσις μέγεθος κυάμου αἰγυπτίου. κωλικὴ ἣν ἐθαύμαζεν Ἀρίστων ὡς Διόφαντος ὁ Λύκιος.

κενταυρείου χυλοῦ, καστορίου, σκίλλης ὀπτῆς, πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, σμύρνης, πηγάνου ἡμέρου, ὑσσώπου, ἀβροτόνου, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀνὰ ∠ β΄. κρόκου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀκόρου ῥίζης, φοῦ ποντικοῦ, ζιγγιβέρεως, ἐλλεβόρου μέλανος, ἀνὰ ∠ α΄. ἀναλάμβανε ὀξυμέλιτι, ἡ δόσις ∠ α΄. μετ᾽ ὀξυμέλιτος.

Κωλικὴ ὡς Πόπλιος ἐν πεκολίῳ καὶ Ἀπολλωνίῳ.

πολίου ∠ ϛ΄. σκορδίου ∠ ιβ΄. γεντιανῆς ∠ ε΄. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ∠ δ΄. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ γ΄. μίλτου λημνίας ∠ ε΄. σμύρνης ∠ ζ΄. ὀποβαλσάμου ∠ η΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β΄ S. κάχρυος ∠ δ΄. περιστερεῶνος βοτάνης ∠ β΄. πενταφύλλου ∠ ε΄. μέλιτι ἀττικῷ, δίδου καρύου τὸ μέγεθος.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα πρὸς τὰ κωλικὰ πάθη.

Καταπότιον πρὸς τὰς τοῦ κώλου ἐμπνευματώσεις, Ἀντωνίου φαρμακοπώλου, τούτῳ χρώμενος εὐημερεῖ. χρυσοβαλάνου ∠ β΄. σεσέλεως, ἀστραγάλου, ἀνὰ ℥ β΄. ἰλλυρικῆς, τραγακάνθης, ἀνὰ ℥ α΄. ταῦτα ὁμοῦ κόψας καὶ σήσας, δίδου κοχλιάριον ἕν, ἢ ἔλασσον, ἢ πλέον μετὰ ὕδατος θερμοῦ, κυάθων τεσσάρων πρὸ τροφῆς. ὀρνίθων τὰ ἐντὸς ἅπαντα ἐξελὼν, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν ὄπτα, καὶ λεάνας ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου κοχλιάριον α΄ S. καὶ δαύκου κρητικοῦ κεκομμένου, καὶ σεσησμένου τὸ ἴσον, καὶ μελικράτου θερμοῦ κυάθους γ΄.

πρὸς τὰς τοῦ κώλου ἐμπνευματώσεις Χαρικλέους. κυμίνου αἰθιοπικοῦ ∠ ϛ΄. σελίνου σπέρματος ∠ ε΄. δαύκου κρητικοῦ σπέρματος ∠ β΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α΄. κόψας καὶ σήσας ἀπόθου, ἡ δόσις κοχλιάρια β΄. μεθ᾽ ὑδρομέλιτος κυάθων γ΄. πηγάνου ἀγρίου ξηροῦ σπέρματος, σεσέλεως γαλλικοῦ, ἀνὰ ∠ η΄. πετροσελίνου ∠ δ΄. σίνωνος συριακοῦ ∠ δ΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β΄. κόψας σήσας, δίδου καθὰ προείρηται. ἐκλεικτὸν κωλικοῖς τὸ νεκτάριον. ποιεῖ καὶ πλευριτικοῖς καὶ δυσπνοϊκοῖς, κατάγει γυναιξὶν ἔμμηνα, ἔστι δὲ καὶ πεπτικόν. κυμίνου σπανοῦ ℥ α΄. πεπέρεως λευκοῦ, ζιγγιβέρεως, ἑκάστου τὸ ἴσον, οἴνου γλυκέος, ἢ σκυβελίτου, ἢ προτρόπου ℥ γ΄. οἴνου φαλερίνου ℥ α΄. μέλιτος ἀττικοῦ λίτραν α΄. τὰ ξηρὰ κόπτεται καὶ σήθεται παχυτέρῳ κοσκίνῳ, εἶτα μετ᾽ οἴνου ἕψεται ἕως ἂν τὸ τρίτον λειφθῇ, ἐπιβάλλεται ὁ γλυκὺς καὶ πάλιν ἕψεται. κινεῖν δὲ δεῖ κλωσὶ πηγάνου προσδεδεμένοις ῥάβδῳ ἰτέας, καὶ κατειλημμένοις φλοιῷ ἰτέας. ἔχειν δὲ δεῖ καὶ δεύτερον ῥαβδίον, καὶ πηγάνου κλῶνας νεαρωτέρους, ὅπως τῶν πρώτων ξηρανθέντων, κινῇς νεωτέροις. ὅταν δὲ τὸ ὑγρὸν ἅπαξ καὶ δὶς ἀναβράσῃ, ἐπίβαλλε τὸ μέλι, καὶ πάλιν ἕψε, ἔπειτα σακκίσας τὸ ὑγρὸν ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου μύστρα τρία πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφήν. μαράθρου χυλοῦ ℥ δ΄. κρόκου ∠ δ΄. τὸν κρόκον βαλὼν εἰς ὀθόνιον καθαρὸν ἀπόδησον, τὸν δὲ χυλὸν, καὶ τὸ μέλι μίξας ἕψε βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ κινῶν τῷ ἀποδέσμῳ τοῦ κρόκου. ὅταν δὲ συστραφῇ ὥστε ἀρτηριακῆς ἔχειν τὸ πάχος, τὸ μὲν κρόκον ἐκθλίψας ῥῖψον, τὸ δὲ φάρμακον ἀπόθου, ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου μύστρον ἕν, ἢ δύο πρὸ τροφῆς.

ἄλλη Σκριβωνίου λάργου τὸ διὰ τῆς ἰτέας, ἀπαλλάττει τῆς ὅλης διαθέσεως. ἰτέας φλοιοῦ ∠ δ΄. ζιγγιβέρεως ξηροῦ ∠ γ΄. φοινίκων, καρύων ἀριθμῷ S. ὕδατος ℥ α΄ S. ἕψε ταῦτα κινῶν κλωσὶ πηγάνου, καὶ ὅταν τοῦ ὑγροῦ τὸ γ΄. ἀπολειφθῇ, ἐκθλίψον τὸ ὑγρὸν, καὶ δίδου κυάθους β΄. καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τοῦτο δεῖ ποιεῖν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ πάλιν διὰ λ΄. ἡμερῶν τοῦτο ποίει ὥστε εἶναι τοῦ ἐνιαυτοῦ πόσεις λϛ΄. τὸ φάρμακον ἐπ᾽ ἐνιαυτὸν πίνεται. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει οὕτω. ἰτέας χλωρᾶς τοῦ φλοιοῦ ∠ ε΄. ζιγγιβέρεως ξηροῦ ∠ δ΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ δ΄. φοινίκων πατητῶν μεγίστων ἀριθμῷ β΄. ἢ γ΄. πηγάνου χλωροῦ κλῶνας ε΄. ὕδατος ὀμβρίου ℥ γ΄. ἕψε εἰς τὸ γ΄. καὶ δίδου καθὰ προείρηται.

Γαλλικίου Ἀντιόχου, τῆς ὅλης ἀπαλλάττει διαθέσεως. κέρατος ἐλαφείου νεοβλάστου μαλακωτάτου κεκαυμένου ὥστε λευκὸν εἶναι κοχλιάρια γ΄. μείζονα τὸ μέγεθος, πεπέρεως λευκοῦ κόκκοι ι΄. ἢ θ΄. σμύρνης ὀλίγον ὀσμῆς χάριν, ἅπαντα τρίβεται, κοχλίας λιβυκὸς ποικίλος τῷ χρώματι σὺν τῷ ὀστράκῳ, καὶ λεαίνεται * οἴνου ἐπιβαλλομένου φαλερίνου ἀδιυλίστου, τὸ δὲ πλῆθος ἔστω κύαθοι γ΄. ἅπαντα μίξαντες εἰς ἀγγεῖον κεραμεοῦν, θερμαίνομεν ἐπ᾽ ἀνθρακιᾶς, κινοῦντες ἐπιμελῶς, ἵνα μηδὲν ὑποκαθίσῃ τοῦ φαρμάκου. ὅταν δὲ θερμανθῇ, δίδου πίνειν ἐν αὐτοῖς τοῖς παροξυσμοῖς, καὶ ταῖς ἑξῆς δυσὶν ἡμέραις πίνειν, καὶ χρὴ πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἀνατιθέντας, καὶ ταῖς ἄλλαις δυσὶν ἀρίστῳ μόνῳ χρησαμένους, εὐδιοίκητον τροφήν.

ἡ τοῦ Σίγωνος κωλικὴ, ταύτῃ ἐχρήσατο Οὐάλης. ποιεῖ ἐν ταῖς ἄκραις ποδαγρικαῖς διδομένη, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, δι᾽ ὕδατος θερμοῦ κυάθων γ΄. καὶ παραχρῆμα παύει τοὺς πόνους, καὶ μάλιστα εἰ κνησμὸς δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος γένοιτο. ποιεῖ καὶ τοῖς χρονίοις σπληνικοῖς, καὶ πρὸς τὰς ἐλεώδεις διαθέσεις, ποιεῖ ἡπατικοῖς, ποιεῖ πρὸς τοὺς κατὰ περίοδον πυρετοὺς, καὶ τὰς ὑστερικῶς πνιγομένας, καὶ τὰς περὶ κύστιν διαθέσεις. ἔστι δὲ καὶ ἀρτηριακὴ ἀγαθή.

σίνωνος συριακοῦ, ἢ σπανοῦ ∠ ξ΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ μ΄. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος ∠ μ΄. ὀπίου, μανδρα-

γόρου φλοιοῦ, ἀνὰ ∠ ῑ. κρόκου ∠ ς̄. μέλιτος ἑφθοῦ εἰς ἀνάληψιν ὅσον ἐξαρκεῖ, πόσον χρὴ διδόναι μεμνήνυται. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει οὕτω. σίνωνος σπανοῦ ∠ ξ̄. πεπέρεως λευκοῦ, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἀνὰ ∠ μ̄. κέδρατος ἐλαφείου κεκαυμένου, ὀπίου, ἀνὰ ∠ κ̄. μανδραγόρου φλοιοῦ ∠ ῑ. κρόκου ∠ ς̄. μέλιτος τὸ αὔταρκες.

Ἡ τοῦ Λίγγωνος κωλικὴ διὰ ψυχροῦ διδομένη παραχρῆμα λύει τοὺς πόνους. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος ∠ κ̄. ὀπίου, δαύκου κρητικοῦ σπέρματος, ἀνὰ ∠ ῑ. πετροσελίνου ∠ ς̄. κρόκου, ναρδοστάχυος, πυρέθρου, ἀνὰ ∠ δ̄. εὐφορβίου, ὀποβαλσάμου, κιναμώμου, ἀνὰ ∠ β̄. ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος μεθ' ὕδατος χλιαροῦ, ἢ ψυχροῦ κυάθων γ̄. ἐν τοῖς παροξυσμοῖς.

Ἀνώδυνος κωλικὴ ᾗ ἐχρήσατο Κάσσιος. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐντὸς διαθέσεις, τὸ φάρμακον σφόδρα καλόν.

Ἀνίσου, νάρδου συριακῆς, σμύρνης, ἀνὰ ∠ η̄. πεπέρεως λευκοῦ, καὶ μακροῦ, ἀνὰ ∠ ιβ̄. σεσέλεως σπέρματος ∠ ς̄. ὀπίου τὸ ἴσον, κρόκου, κασσίας, πετροσελίνου, σχοίνου ἄνθους, ἀνὰ ∠ δ̄. μέλιτος ἀττικοῦ ἀφεψημένου ὅσον ἐξαρκεῖ, ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. 10

Ἡ Λευκίου ἀνώδυνος κωλικὴ παραχρῆμα λύει τοὺς πόνους, ἐπιγράφεται δὲ σικελική.

Σμύρνης, ὑοσκυάμου χυλοῦ, ὀπίου, ἀνὰ ∠ η̄. μανδραγόρου ῥίζης, πεπέρεως λευκοῦ, κρόκου, λιβανωτοῦ, ἀνὰ ∠ ῑ. ἀναλάμβανε μέλιτι καὶ δίδου αἰγυπτίας κυάμου τὸ μέγεθος δι' ὕδατος θερμοῦ κυάθων τριῶν εἰς νύκτα.

Εὐσχήμου τοῦ σπάδοντος ἐπιγραφομένη, ἀνώδυνος κωλική, πίνεται δὲ ἐπὶ ἡμέρας λ̄.

Κράμβης ἀγρίας σπέρματος, φοῦ, κινναμώμου, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀκόρου, ἀσάρου, ὀποπάνακος, σμύρνης, νάρδου ἰνδικῆς, ὀπίου, κόστου, μανδραγόρου χυλοῦ, κασσίας, ἀνὰ ∠ ς̄. τῶν τριῶν πεπέρεων, μήου, δαύκου κρητικοῦ σπέρματος ἐπτισμένου ∠ ιβ̄. ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, ἀπυρέτοις μετ' οἰνομέλιτος κεκραμένου, κυάθων δ̄. πυρέττουσι μεθ' ὑδρομέλιτος. ταύτῃ καὶ ἐν ἐνέματι ἐχρήσατο λαμβάνων τοῦ φαρμάκου, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, καὶ τήλεως ἀφεψήματι κυάθους δ̄. ἐλαίου ἐναφεψημένου, πηγάνου κυάθους δ̄. 20

Πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις ἡ τοῦ Βεργίτου. Κρόκου, ὀπίου, ὀποπάνακος, σμύρνης, ἴρεως, ἀκόρου, μανδραγόρου, ἀσάρου, κόστου, νάρδου ἰνδικῆς, δαύκου κρητικοῦ, μήου, ἀνὰ ∠ ς̄. πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, ὀπίου, γεντιανῆς, στοιχάδος, κασσίας, φοῦ ποντικοῦ, ἀνὰ ∠ η̄. μέλιτι ἀναλάμβανε.

Περὶ δυσεντερικῶν.

Περὶ τῶν δυσεντερικῶν ὅσα γνῶναι δεῖ καθόλου, λέλεκται μὲν ἤδη, δηλονότι κἀν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, εἴρηται δὲ καὶ νῦν ἐν τῷ περὶ τῶν ἡπατικῶν λόγῳ. κατάλοιπον οὖν ἐστιν περὶ τῶν ὄντως δυσεντερικῶν διελθεῖν, ἐφ' ὧν οὔτε τὸ ἧπαρ πέπονθεν, οὔτε ἄλλη τις διάθεσις παρὰ τὴν τῶν ἐντέρων ἕλκωσιν, ἤτοι ψιλήν, ἢ μετὰ σηπεδόνος τινὸς γινομένην, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροὶ συνήθως νομήν. ὅσα τοίνυν καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἐστὶ χρήσιμα, πεῖραν ἤδη δεδωκότα συχνήν, ταῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὑπογράψομαι.

Τὰ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα πρὸς δυσεντερίαν. 30

Πότιμα πρὸς δυσεντερικούς, καὶ αἱμοπτυϊκούς. Ῥόδων ἄνθους, ὀπίου, ἀκακίας, κόμμεως, ἀνὰ ∠ γ̄. βαλαυστίου ἴσον, ὑποκυστίδος χυλοῦ ἴσον, κηκίδων ∠ β̄. ἀρνογλώσσου σπέρματος ἴσον, καὶ τοῦ χυλοῦ ἴσον, λυκίου ἰνδικοῦ ∠ ᾱ. ῥόδων χυλοῦ ∠ ᾱ. ποίει τροχίσκους, ἀνὰ ∠ ᾱ. χρῶ ποικίλως. Πρὸς δυσεντερικούς, καὶ κοιλιακούς, ἡ διὰ τῶν ὀπωρῶν. Ῥοιαὶ ὁλόκληροι κ̄. μῆλα κυδώνια κ̄. ὀρόβων ξ ᾱ. προύμνων ἀγρίων ξ β̄. οὔων ἑφθινῶν ξ β̄. ῥοῦ συριακοῦ ξ γ̄. ἄπιοι τορκουατιανοὶ κ̄. μῆλα, ἐν ἄλλῳ κυδώνια κεστιανὰ λ̄. κεράτια μ̄. μύρτων μελάνων ξ γ̄. γλεύκους ἀμιναίου ἀφεψημένου εἰς τὸ γ̄. ξ μη̄. ἕψε ὁμοῦ ἕως ἔχῃ μέλιτος πάχος, ἀπόθου ἐν ὀστρακίνῳ.

Ἄλλη ἡ διὰ τῶν ὀπωρῶν πρὸς τὰ αὐτά, στόμαχον ἀνατετραμμένον ἀναλαμβάνει, καὶ ἔξωθεν ἐπιτίθεται.

†ὴπτφρωτικὰ Ῥοιαὶ ῑ. κυδώνια κ̄. μῆλα †ὀρβικουλάτα ιε̄. οὔων ξ β̄. μεσπίλων ξ ᾱ. βαλάνων ξ ᾱ. ῥοῦ συριακοῦ ξ ᾱ. βάτου διδυμίδιον χειροπληθές, μύρτων μελάνων ξ ᾱ. φοίνικας πατητοὺς λ̄. γιγάρτων ξηρῶν ξ S. κοκκυμήλων ἀγρίων ξ ᾱ. κεράτια μεγάλα ῑ. οἰνάνθης ∫ο ς̄. κρανίων ξ ᾱ. μηλοκιτρία ῑ. γλυκέος κρητικοῦ ξ ις̄. ἕψε ὁμοῦ, ἀποτίθεσο ἐν ὑέλῳ, χρῶ ὡς τῇ προτέρᾳ. 40

Πρὸς δυσεντερικούς, ᾗ χρῶμαι.

Κηκίδος, βρέγκης καρποῦ, ὀπίου, ἀνὰ ∠ δ̄. μεθ' ὕδατος ἀνάπλαττε τροχίσκους διωβολιαίους, δίδου ἐν ὕδατι ἢ οἴνῳ.

Πρὸς δυσεντερικοὺς τὸ κλειδίον. Νάρδου, κρόκου, ἀνὰ ∠ η̄. ἀλόης ∠ δ̄. ἐγὼ ∠ β̄. λιβανωτοῦ ∠ β̄. ἀκακίας ∠ δ̄. σμύρνης ∠ δ̄. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ δ̄. οἱ δὲ ∠ ς̄. ῥόδων ξηρῶν ∠ δ̄. λυκίου ἰνδικοῦ ∠ δ̄. τραγακάνθης ∠ δ̄. ὀπίου ∠ δ̄ οἱ δὲ ∠ ᾱ. ὀβολοὺς δύο, πεπέρεως ∠ β̄. οἱ δὲ καὶ ἴρεως ∠ β̄. ὕδωρ τινὲς καὶ κινάμωμον ∠ β̄ S. κηκίδος ∠ β̄. ἀνάπλαττε τροχίσκους ἐν ὕδατι διωβολιαίους, δίδου σὺν μυρτίτῃ.

Πρὸς δυσεντερικούς, καὶ κοιλιακοὺς ὁ τοῦ Βηρυτίου. Νάρδου, κρόκου, ἀνὰ ∠ β̄. σμύρνης, ὑποκυστίδος χυλοῦ, ἀλόης, ὀπίου, τραγακάνθης, λυκίου ἰνδικοῦ, κηκίδος, ἀνίσου, ἀκακίας, πεπέρεως, ῥοῦ ποντικοῦ, ἀνὰ ∠ ᾱ. τὴν τραγάκανθαν οἴνῳ βρέχε, καὶ τὰ λοιπὰ λεῖα συγκατάμισγε, καὶ ἀνάπλασσε τροχίσκους, ἀνὰ ∠ ᾱ. καὶ δίδου μετ' οἴνου.

Πρὸς δυσεντερικοὺς τὸ κλειδίον. Ἀκακίας ∠ κε̄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ νς̄. μύρτων κεκομμένων ∠ ξξ̄. ῥοῦ συριακοῦ ∠ ο̄. καὶ τοῦ χυλοῦ ∠ β̄ S. λιβανωτοῦ ∠ οε̄. πάντας φρύξας λέαινε, καὶ ἀναλάμβανε οἴνῳ μέλανι, ἡ τελεία δόσις ∠ ᾱ. Πρὸς δυσεντερικοὺς καὶ κοιλιακούς. Οἴνου φαλερίνου ξ ς̄. μέλιτος ἀττικοῦ λίτρας ς̄. ὁμοῦ ἑψήσας ἄχρις ἂν αὐτάρκως συστραφῇ χρῶ, δίδου πλῆρες κοχλιάριον ἐκλείχειν. Πρὸς δυσεντερικοὺς καὶ πάντα τὰ ἐντός, τροχίσκος παρ' Εὐδήμου πρεσβυτέρου. Κρόκου, κασσίας σύριγγος, ἀνὰ ∠ β̄. νάρδου ∠ ᾱ. σμύρνης, στυπτηρίας, ὀποῦ μήκωνος, ἀνὰ ∠ β̄. σὺν ὕδατι ἀνάπλασσε τροχίσκους, δίδου δυσεντερικοῖς σὺν οἴνου κυάθοις δύο, πυρέσσουσιν ἐν ὕδατι, ἡπατικοῖς καὶ περιπνευμονικοῖς σὺν ὑδρομέλιτι, πλευριτικοῖς καὶ βηχικοῖς ὁμοίως. 50

Ἄλλο πρὸς δυσεντερικούς. Μαράθρου σπέρματος, ἀνίσου, σελίνου σπέρματος, σιδίων, ἀνὰ ∠ δ̄. ὀπίου ∠ β̄. ὕδατι ποίει τροχίσκους διωβολιαίους, καὶ δίδου μεθ' ὕδατος ἕνα.

Coxa longa (?)

Colon Cassii (?)

Colica Lucii (?)

De Dysenteria

Dysenteria proprie dicta

Ad Dysentericos & Hemoptoicos

Πρὸς δυσεντερικοὺς καὶ κοιλιακοὺς ἐκ τῶν Ἀντιπάτρου.

Πεπέρεως μέλανος ∠ δ. κηκῖδος ∠ δ. σμύρνης ∠ β. κρόκου ∠ β. νάρδου ∠ α. λυκίου ∠ α. ὑποκυστίδος χυλοῦ, ἀκακίας, ῥινήματος, λωτοῦ, κόμμεως, ἀνὰ ∠ β. ὀπίου, ἀλόης, ἀνίσου, ἀνὰ ∠ α. ῥοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα ∠ β. βάτου χυλοῦ, ἀναλαβὼν χρῶ.

Πρὸς δυσεντερικοὺς, κοιλιακοὺς, αἱμοπτυϊκοὺς, παρὰ Κορνηλίου ἰατροῦ.

Σμύρνης, λιβάνου, ἀλόης, κρόκου, ὀπίου, ῥοῦ συριακοῦ, καὶ τοῦ βυρσοδεψικοῦ, λυκίου ἰνδικοῦ, ἀκακίας, σιδίων, ὑποκυστίδος χυλοῦ, κηκῖδος, βαλαυστίων, ἑκάστου τὸ ἴσον. ποίει τροχίσκους τριωβολιαίους εἰς νύκτα, ἀπυρέτοις ἐν οἴνῳ, πυρέσσουσιν ἐν ψυχρῷ. Ἄλλο πρὸς δυσεντερικοὺς Οὐάλεντος.

Μυρσίνης καρποῦ, ῥοῦ συριακοῦ, ὀπίου, πετροσελίνου, ἴσον ἕκαστον φώξας καὶ λεῖα ποιήσας, σὺν ὕδατι ποίει τροχίσκους κυαμιαίους, εἰς νύκτα δίδου πυρέσσουσιν σὺν θερμῷ ὕδατι, ἀπυρέτοις ἐν ψυχρῷ.

Πρὸς δυσεντερικοὺς ἐκ τῶν Λουκίου.

Στύρακος ∠ β. ὀπίου, κρόκου, ἀκακίας, κηκῖδος, μυρσίνης καρποῦ, ἀνὰ ∠ α. ὕδατι ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ δίδου ἡλίκον κύαμον αἰγύπτιον σὺν οἴνῳ.

Πρὸς δυσεντερικοὺς, καὶ αἱμοπτυϊκοὺς, ὥστε πρώτῃ πόσει κατασχεῖν τὴν ῥύσιν.

Κοχλιῶν κεκαυμένων ∠ ιβ. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ∠ η. ὀβολοὺς β. μύρτων μελαίνων ∠ ιε. ὀπίου πεφωγμένου ∠ ε. ὀβολοὺς β. κηκῖδος πεφωγμένης ∠ ε. ὀβολοὺς β. οἰνάνθης ∠ ς. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ ε. ὀβολοὺς β. μανδραγόρου ῥίζης ∠ ιβ. ῥοῦ χυλοῦ, γῆς ἀστέρος, ἀνὰ ∠ ιβ. ῥοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα ∠ δ. σιδίων πεφωγμένων ∠ ζ. λιβάνου ∠ η. πίτυος φλοιοῦ πεφωγμένου ∠ ς. σελίνου σπέρματος ∠ ιδ. ὑοσκυάμου πεφωγμένου ∠ ι. ῥοῦ σκυτοδεψικοῦ ℥ β. ἀκακίας πεφωγμένης ∠ ιε. ὀβολοὺς β. οἴνου μέλανος, ὥστε ἑψῆσαι τὸν ῥοῦν ὡς παχύτατον χυλὸν γενέσθαι. ἕψε μὲν οὖν σὺν τῷ οἴνῳ, καὶ οὕτω διηθήσας ἀνάλαμβανε ἀναπλάσσων τῷ χυλῷ, καὶ ποίει τροχίσκους, ἀνὰ ∠ α. καὶ τριώβολον, καὶ ὀβολοὺς β. δίδου πρὸς ἕξιν, πυρέσσουσι μὲν μεθ' ὕδατος θερμοῦ κυάθων γ. ἀπυρέτοις δὲ μετ' οἴνου κυάθων β. ἐν ἄλλοις τοῦ ἐλαφείου κέρατος ∠ ς. ὀβολοὶ β. καὶ τῆς κηκῖδος ∠ ζ. καὶ τῆς ἀκακίας ἴσον. Πρὸς δυσεντερικοὺς Φλαβίου τοῦ πύκτου.

Μύρτων ξηρῶν κεκομμένων ℥ α. ῥόδων ξηρῶν κεκομμένων ℥ ς. μάγματα μαλαβάθρου ∠ β. ἀρκευθίδων ∠ λ. ἀπίων ξηρῶν κεκομμένων ℥ α. πίτυος φλοιοῦ ∠ ιβ. σμύρνης ∠ α. κηκῖδος ε. κεράτων κεκομμένων ℥ α. ἡ τελεία δόσις ∠ η. δίδου ξηρὸν σὺν οἴνῳ κεκραμένῳ, τὰ δὲ ἁδρομερῆ φοίνιξι λιπαροῖς ἀναλαμβάνων δίδου.

Πρὸς κοιλιακοὺς ὥστε παραχρῆμα ἰᾶν. μυρσίνης καρποῦ ∠ δ. ῥοῦ ἐδωδίμου ∠ δ. μύρτων μελαίνων ∠ δ. ἀκακίας ∠ β. μηκωνείου ∠ α. μήλων χυλῷ ἀναλάμβανε, καὶ τροχίσκους ποίει, ἀνὰ ∠ α. καὶ χρῶ σὺν ὀπτοῦ ᾠοῦ λεκύθῳ. ὅταν δίδως πίνειν ἕψε βάτου ῥίζαν, ἢ μυρσίνης, ἢ μήλων κυδωνίων τὸ ἀφέψημα, τούτων δίδου ψυχρῶν κυάθους γ. σὺν τῷ φαρμάκῳ, ποιεῖ δυσεντερικοῖς.

Πότημα πρὸς τὰ ἐντὸς ῥεύματα, ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον σὺν μέλιτι ἑφθῷ ποίει.

Ἀνίσου ∠ β. ὑποκυστίδος χυλοῦ ∠ α S. ῥόδων σπέρματος ∠ α S. ὀποῦ μήκωνος ∠ α. σμύρνης ∠ α. κροκομάγματος ∠ α. σὺν ὕδατι δίδοται τριώβολον, καὶ ὀβολοὶ δύο, καὶ ὀβολὸς εἷς.

Πότημα πρὸς πᾶν ῥεῦμα, καὶ ἐμπνευματώσιν Λουκίου ταρσέως. ἀνίσου, σελίνου σπέρματος, ἀνὰ ∠ β. ἀνήθου σπέρματος, δαύκου σπέρματος, τορδύλου, ἀνὰ ∠ δ. ὀπίου, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἀνὰ ∠ α S. ὕδατι ἀνάλαμβανε καὶ οὕτω χρῶ. πότημα πρὸς ῥοῦν γυναικεῖον σταλτικὸν, ὡς Ἀπολλώνιος.

Κοραλλίου τριώβολον, λιβάνου ὀβολοὺς β. ἀκακίας τριώβολον, βαλαυστίου τριώβολον, κόμμεως ὀβολὸν α. ὠμοῦ ᾠοῦ τῷ λευκῷ ἀνάπλαττε, δίδου τοῦ παντὸς τὸ ἥμισυ πίνειν μεθ' ὕδατος κυάθων δ.

Ἔνεμα δυσεντερικοῖς, τὸ Ἰσιδώρου πρὸς τὰς γενομένας ἑλκώσεις ἐν ἀπολελυμένῳ.

Χάρτου σποδοῦ ∠ ι. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ. ἀρσενικοῦ ∠ δ. σανδαράχης ∠ γ. λεπίδος χαλκοῦ, ὀμφακίου, ἀνὰ ∠ γ. κρόκου, ὀποῦ μήκωνος, ἀνὰ ∠ β. ἀσβέστου ∠ ε. λεῖα μίσγε καὶ ἀνάλαμβανε οἴνῳ γλυκεῖ, γίγνονται τροχίσκοι, ἀνὰ ∠ γ. καὶ β. καὶ α. ἡ χρῆσις ἀνίεται οἴνῳ αὐστηρῷ ὡς γλοιοῦ πάχος, τούτῳ μίγνυται χυλὸς πτισάνης κυάθων β. τούτῳ ἔγκλυζε τὸν πάσχοντα, λοιπὸν πρὸς δύναμιν τοῦ χυλοῦ τῆς πτισάνης, καὶ τοῦ φαρμάκου.

Ἔνεμα Φαυστιανόν. ἀρσενικοῦ ∠ ιβ. χάρτου κεκαυμένου ∠ λ. σανδαράχης ∠ ς. ἀσβέστου ∠ ι. οἱ δὲ ιβ. ἀνάπλασσε τροχίσκους, ἀνὰ ∠ δ. ἀρνογλώσσου χυλοῦ ἐνίει ἐν ἀφεψημένων συμμάτων, ἢ κράματος οἴνου κυάθους γ. ἢ ξ.

Ἔνεμα ᾧ χρῶμαι τοῦ Ἀθηναίου, σύμφωνον Ἁρποκρᾷ, Μάγνῳ τῷ Φιλαδέλφῳ, καὶ Ἀριστολάῳ.

Ὄμφακος ∠ ς. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ς. ἀσβέστου, λεπίδος, ἀνὰ ∠ ς. ἀρσενικοῦ ∠ η. σανδαράχης ∠ γ. χάρτου κεκαυμένου ∠ ιε. ἀνάλαμβανε μυρτίτῃ, καὶ γίνονται τροχίσκοι ∠ δ. ἢ γ. ἐνίει ἐν κράματι οἴνου κυάθους δ. καὶ ὕδατος κυάθους β. χλιαροῦ, ὅτε δὲ σὺν ὕδατι ὀμβρίῳ. Ἔνεμα ᾧ χρῶμαι.

Χάρτου κεκαυμένου ∠ λ. ἀρσενικοῦ ∠ ιβ. κηκῖδος ∠ θ. ἀσβέστου ∠ ις. ἀσφάλτου ∠ ις. θείου ἀπύρου ∠ ις. σανδαράχης ∠ ις. Ἔνεμα ἄλλο ὡς ἴδιος. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ κδ. ἀσβέστου, σχιστῆς ἀνὰ ἴσον, χάρτου κεκαυμένου ∠ λ. ἀρσενικοῦ ∠ ιβ. σανδαράχης ∠ ιβ. ἀνάλαμβανε μυρτίτῃ, ἢ ῥόδων ἀφεψήματι σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ ἑψημένων εἰς τὸ ἥμισυ, ἔκθλιβε τὰ ῥόδα, καὶ οὕτω συλλεάνας ἀνάπλασσε, καὶ τὸ αὐτὸ ἐνίει σὺν ὕδατι.

Ἔνεμα παρ' Εὐβούλου. λεπίδος χαλκοῦ ∠ κ. χάρτου κεκαυμένου ∠ ις. ἀσβέστου ∠ ς. ἀρσενικοῦ ∠ η. σανδαράχης ∠ ιε. ὀμφακίου ∠ γ. τρυγὸς κεκαυμένης ∠ α. οἴνῳ μυρτίτῃ ἀνάλαμβανε, καὶ ἐνίει κράματι θερμῷ.

Ἔνεμα Ἥρα. χάρτου κεκαυμένου Ϛο α. ἀσβέστου Ϛο S. καδμείας Ϛο α. ἀρσενικοῦ Ϛο α. τοῦ ξηρίου κοχλιάρια δύο, ἀφεψήματος μύρτων, ἢ μυρτίτου κυάθους δ. τὴν ἄσβεστον σβέννυε χυλῷ ἀρνογλώσσου.

Ἔνεμα τοῦ αὐτοῦ. σανδαράχης, ἀρσενικοῦ, ἀνὰ ∠ η. ἀκακίας ∠ δ. ἀσβέστου ∠ δ. οἴνῳ αὐστηρῷ ἀναλάμ-

βανε ποιῶν τροχίσκους ∠ γ΄. ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν ἔλαττον, ἐν κράματι οἴνου δίδου. Ἄλλο. σανδαράχης ∠ η΄. ἀσβέστου προσβάτου ∠ ι΄. χάρτου κεκαυμένου ∠ η΄. οἱ δὲ ∠ λ΄. σιδίων, κηκίδων, ἀκακίας, ἀνὰ ∠ ε΄. μαινίδων τεταριχευμένων ὄξει ἐπὶ ἡμέρας κα΄. καὶ κεκαυμένων ∠ γ΄. ἀρσενικοῦ ∠ ιε΄. καίεται δὲ ἐν χύτρᾳ ὠμῇ, καὶ οἱ μὲν ξηροῖς χρῶνται, οἱ δὲ τροχίσκους μετὰ μύρτου ἀφεψήματος. ἐὰν δὲ βραδύνῃ, προσδίδου πολυγόνου χυλῷ ἢ ἅλμῃ.

Ἔνεμα ᾧ χρῶμαι προσφωνηθὲν ἄφθα. ῥοῦ τοῦ ἐν συρίᾳ, κηκίδων κεκομμένων ∠ ιε΄. χάρτου κεκαυμένου ἴσον, φέλλου κεκαυμένου ∠ νε΄. ἄρτου ἀλεξανδρίνου ξηροῦ κεκαυμένου ∠ ιε΄. ἀρσενικοῦ ∠ κ΄. σανδαράχης ∠ ι΄. ἀκακίας ∠ ε΄. ψιμμυθίου ∠ κ΄. ἀσβέστου ∠ ι΄. λιθαργύρου ∠ γ΄. οἴνῳ παλαιῷ ἀναλάμβανε ποιῶν τροχίσκους, τοὺς μὲν ∠ β΄. τοὺς δὲ ∠ γ΄. τοὺς δὲ ∠ δ΄. ἐγχυμάτιζε ἐν μὲν ἀρχῇ ἀρνογλώσσου χυλῷ, ἢ πολυγόνου, ἢ ἐλξίνης. ἐὰν δὲ μὴ παρῇ τι τούτων, μεθ᾽ ὕδατος. ἐὰν δὲ ἀκμὴ εἴη, καὶ ἰσχὺς τοῦ νοσήματος ὅταν περιωδύνως εἴη, δίδου μετὰ τήλεως ἀφεψήματος, ἢ λινοσπέρμου. ἐὰν δὲ παρακμὴ εἴη, μετὰ ἀφεψήματος μυρσίνης καὶ βάτου σὺν οἴνῳ ἑψημένων, ἐπὶ μὲν παίδων πλῆθος κυάθων δύο, ἐπὶ δὲ γυναικῶν κυάθων γ΄. ἐπὶ δὲ ἀνδρῶν κυάθων τεσσάρων.

Ἔνεμα ᾧ χρῶμαι τὸ Γεμέλλου. ἀρσενικοῦ ∠ η΄. σανδαράχης ∠ δ΄. ἀσβέστου ∠ η΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ς΄. στυπτηρίας σχιστῆς ἴσον, ὀμφακίου ∠ η΄. λυκίου ἰνδικοῦ ἴσον, ὀποῦ μήκωνος ∠ δ΄. ὑποκιστίδος χυλοῦ ἴσον, κρόκου ∠ β΄. ἐγὼ δὲ δ΄. χάρτου κεκαυμένου ∠ κ΄. δίδου ἐν κράματι οἴνου. Ἔνεμα τὸ παρ᾽ Ἀγαθίου. ἀρσενικοῦ ∠ β΄. σανδαράχης ∠ ε΄. ἀσβέστου ∠ γ΄. χάρτου κεκαυμένου ∠ δ΄. δίδου τοῦ φαρμάκου ∠ γ΄. μετὰ ἅλων λείων ∠ γ΄. ἐν ὕδατι ψυχρῷ κυάθων ἕξ. Ἔνεμα πρὸς δυσεντερικοὺς ὡς Νικόστρατος, ᾧ Μένανδρος ἐχρήσατο.

ἀσβέστου ∠ α΄. γύψου ∠ η΄. ἀκακίας ∠ β΄. ὄμφακος ∠ α΄. ψιμμυθίου ∠ γ΄. λιβάνου ∠ α΄. κηκίδος ∠ δ΄. τραγακάνθης ∠ β΄. οἴνῳ μυρτίτῃ ἀναλάμβανε τροχίσκους, ἀποτίθεται ἐν στεμφύλοις ξηροῖς ἵνα μὴ διαπνέῃ.

Ἔνεμα πρὸς δυσεντερικοὺς παρὰ Θαμύρου. ἀρσενικοῦ ∠ β΄. σχιστῆς ∠ β΄. καδμείας ἴσον, ἀσβέστου νεαρᾶς ∠ α΄. χάρτου κεκαυμένου ∠ β΄. φέλλου ἀπὸ κεραμίου, οἴνου φαλερίνου κεκαυμένου ∠ ζ΄ S. ἀναλάμβανε τροχίσκους, ἑψήματι ἢ γλυκεῖ, ἢ σιραίῳ πάλιν ἑψομένῳ παρὰ σοί, διατρίβων δὲ τὸν τροχίσκον, δίδου κοχλιάρια β΄. τοῖς δὲ λοιποῖς πρὸς δύναμιν μετὰ φακοῦ ἀφεψήματος. ἐὰν μὴ ἔχῃς φακόν, βάτον καθεψήσον σὺν ῥόδοις ξηροῖς, καὶ χωρὶς μύρτα ἀφέψει μετὰ οἴνου αὐστηροῦ, μίσγε ἑκάστου κύαθον α΄. ὅτε δὲ μετ᾽ οἴνου κυάθων δ΄. καὶ τοῦ ἀφεψήματος τοῦ βάτου κυάθους δύο. ποιεῖ δὲ καὶ πινόμενον πρὸς δύναμιν μετὰ ψυχροῦ ὅσον κοχλιάριον, ἔλαττον ἢ πλέον.

Ἔνεμα ὡς Δηλήτιος ἐπάγαθος. ἀρσενικοῦ ∠ ιβ΄. ὑποκιστίδος χυλοῦ ∠ γ΄. σανδαράχης ∠ γ΄. χάρτου κεκαυμένου ∠ λ΄. ἀσβέστου ∠ κδ΄. βαλαυστίου ∠ μη΄. βαλαύστιον ἕψεται ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ παλαιῷ, εἶτα τῷ ἀφεψήματι τρίβε τὰ λοιπά, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους, ἀνὰ ∠ δ΄. τινὲς δὲ λέγουσιν, ἐν μύρτου καὶ φακοῦ ἀφεψήματι.

Τὰ ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα πρὸς δυσεντερικούς, ὧν ἔνια καὶ κοιλιακοῖς ἁρμόττει.

Οἴνου μυρτίτου ∠ γ΄. ῥοῦ ἐρυθροῦ κοτύλην α΄. μέλιτος ἀττικοῦ καθεψημένου λίτραν α΄. ἕψε τὸν ῥοῦν καὶ τὸν γλυκὺν κινῶν κλωσὶ βάτου, καὶ ὅταν τὸ τρίτον λειφθῇ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρόν, καὶ τούτῳ ἐπιβαλὼν τὸ μέλι, πάλιν ἕψε, ἕως συστραφῇ, καὶ δίδου μύστρον πρὸ τροφῆς. Ἄλλο. ῥοῦ συριακοῦ, ἀλφίτου πάλης, σταφίδος σὺν τοῖς γιγάρτοις, ἀνὰ ∠ β΄. ῥοιᾶς κελύφων κεκομμένων καὶ σεσησμένων ∠ α΄. ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου μύστρον πρὸ τροφῆς. Ἀρτίσκος κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς. ᾠὸν ὠμὸν πρόσφατον τρήσας καὶ κενώσας εἰς ἀγγεῖον, τούτῳ παραμέτρει ἐλαίου ὀμφακίνου ἀγγεῖον ἕν, πεπέρεως λευκοῦ λειοτάτου τὸ αὐτό, κηκίδων λειοτάτων ὀμφακιτίδων τὸ αὐτό, ἀλεύρων πυρίνων ἴσον, ἅπαντα φυράσας καὶ μαλάξας ἀρτίσκους ἀνάπλασσε, καὶ τηγανίσας δίδου πρὸ τροφῆς. Ἄλλο. τούτῳ ἴσμεν πολλοὺς χρησαμένους, καὶ τῆς νόσου ἀπαλλαγέντας. κηκίδων λειοτάτων κοχλιάριον, πεπέρεως λευκοῦ, ῥοῦ ἐρυθροῦ, σιδίων λειοτάτων, ἑκάστου ἴσον, ἅπαντα μαλάξας, ἀνάλαμβανε ᾠοῦ λεκύθῳ, καὶ βαλὼν εἰς ῥοιᾶς κενώματα, καὶ τὸ στόμιον στέατι περιπλάσας, ὄπτα ἐπ᾽ ἀνθράκων, ἔπειτα τὴν ῥοιὰν ἀποκαθάρας, δίδου κοχλιάριον ἓν φαγεῖν. Καταπότια κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς. κηκίδων ὀμφακιτίδων ἀτρήτων ∠ δ΄. ὀπίου σπανοῦ ∠ β΄. πετροσελίνου ∠ α΄. ἀναλάμβανε ὕδατι, ποίει καταπότια, καὶ δίδου ὀροβίνου τὸ μέγεθος παραμετρῶν τῇ δυνάμει. Ἄλλο Ἀσπασίου φάρμακον γενναῖον. πετροσελίνου, ὀρείκης καρποῦ, ῥοῦ συριακοῦ, ὀπίου, ἀνὰ ∠ β΄. μύρτων ἀφεψήματι ποίει καταπότια, καὶ δίδου καθὰ προείρηται.

Τροχίσκος ἀνώδυνος, κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς, καὶ πίνεται, καὶ ἐνίεται. ἔστι δ᾽ ὅτε αὐτῷ καὶ καταπλάσματι χρώμεθα, ἀναλαμβάνοντες μέλιτι ἑφθῷ.

Ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ δ΄. σελίνου σπέρματος τὸ ἴσον, ἀνίσου, ῥόδων ἀνθοῦς, ἀνὰ ∠ β΄. ὑποκιστίδος, ὀπίου, ἀνὰ ∠ α΄. ὕδατι λειώσας ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ δίδου τριώβολον, ἀπυρέτοις μετ᾽ οἴνου κεκραμένου κυάθων τριῶν, πυρέττουσι μεθ᾽ ὕδατος. Ἄλλη κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς φάρμακον ἐπιτετευγμένον, καὶ πίνεται, καὶ ἐνίεται, καὶ τοῖς ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον βοηθεῖ. σελίνου σπέρματος, ὑοσκυάμου σπέρματος, ἀνίσου, μαράθρου, ἀνὰ ∠ δ΄. ὀπίου, ῥοῦ συριακοῦ, ἀνὰ ∠ β΄. ὑποκιστίδος χυλοῦ, βαλαυστίου, ἀνὰ ∠ α΄. ὕδατι ἀναλάμβανε καὶ ποίει τροχίσκους, δίδου καθὰ προείρηται. Τροχίσκος ἀρωματικὸς κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς, ὁ τοῦ Βηρυτίου ἐπικαλούμενος, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ἔστι παράχρημα. κρόκου ∠ δ΄. νάρδου ἰνδικῆς, ἀνίσου, ἑκάστου τὸ ἴσον, σμύρνης ∠ β΄. ἀλόης ἰνδικῆς, ὑποκιστίδος χυλοῦ, ὀποῦ μήκωνος, κηκίδων ὀμφακιτίδων, τραγακάνθης, πεπέρεως λευκοῦ, ἑκάστου τοσόνδε, οἴνῳ ἀναλάμβανε, ἀνάπλασσε τροχίσκους, δίδου τριώβολον. Ἄλλος ὁ τοῦ Φιλίππου, πρὸς δυσεντερικοὺς κεχρονισμένους ἀνώδυνος, πίνεται καὶ ἐνίεται. βαλαυστίου, ἀκακίας, ὑποκιστίδος χυλοῦ, ῥοῦ, ὀπίου, λιβάνου, σμύρνης, μύρτων μελάνων, κρόκου, κηκίδων, λυκίου, ἀλόης, ῥῆα ποντικοῦ, σιδίων, ἀνὰ ∠ δ΄. ἀναλάμβανε οἴνῳ ἰταλικῷ καὶ ποίει τροχίσκους ὁλκὴν ἄγοντας τριώβολον, δίδου ἀπυρέτοις μετ᾽ οἴνου, πυρέσσουσιν μεθ᾽ ὑδρομέλιτος.

Τροχίσκος ἀνώδυνος, γενναῖος ὑπνοποιός, κεχρονισμένοις δυσεντερικοῖς. χάρτου κεκαυμένου ∠ ι΄. σανδαράχης, ἀρσενικοῦ, λεπίδος χαλκοῦ, στυπτηρίας σχιστῆς, ὀμφακίου, ἀσβέστου, ἀνὰ ∠ ε΄. κρόκου, ὀπίου, ἀνὰ ∠ β΄. ἕκαστον τρίβε ἐπιπόνως,

λοπόνως, καὶ τρίψας ἀναλάμβανε οἴνῳ μυρτίτῃ, καὶ ποίει τροχίσκους ὁλκὴν ἄγοντας, καὶ χρῶ, λαμβάνων τὴν τελείαν γένεσιν ℥ γ′. τὴν δὲ μέσην β′. τὴν δὲ ὑφειμένην α′. ἐν δὲ τῇ σκευασίᾳ ἔστω σοι τὸ ὀμφάκιον μετὰ τοῦ ὀπίου βεβρεγμένον τῷ μυρτίτῃ γλυκεῖ. τὸν δὲ κρόκον ἔστω χωρὶς τετριμμένον, εἶτα ὁμοῦ μίξας, τρίβε φιλοπόνως, εἶτα τοῖς ξηροῖς κατάμιξον καὶ ἕνωσον, προσέχων μὴ ὑπὸ τῆς ἀσβέστου καῇ τὸ φάρμακον. ἐὰν δέ τι τοιοῦτον ἐπακολουθήσῃ, ἐπίβαλλε τοῦ μυρτίτου ἱκανόν, ὥστε ἅπαντα διαλυθῆναι. δεῖ δὲ ἐνθέρμου ὄντος τοῦ φαρμάκου, ἀναπλάττειν τοὺς τροχίσκους, ἡ χρῆσις τῆς ἐν τῇ συστάσει ἀπαλλαγῆς πρὸς τὰς εὐπαθείας καὶ δυσπαθείας τῶν καμνόντων, καὶ πρὸς τὸ μέγεθος. γίνεται δὲ ἐπιμελῶς, ἐπὶ μὲν τῶν ἀπυρέτων μετ' οἴνου αὐστηροῦ κεκραμένου κυάθων ϛ′. ἐπὶ δὲ τῶν πυρεσσόντων μεθ' ὕδατος, ἢ ἀφεψήματος φοινικοβαλάνων, ἢ ῥόδων, ἢ μυρσίνης. δεῖ δὲ πρὸ τῆς δόσεως ἄρτον διδόναι, ἀπυρέτοις μὲν μετὰ κράματος οἴνου, πυρέττουσι δὲ μεθ' ὕδατος.　　ἄλλο ἀπυρέτοις, ποιεῖ παραχρῆμα.

χάρτου κεκαυμένου ℥ ι′. σανδαράχης, ἀρσενικοῦ, λεπίδος χαλκοῦ, σχιστῆς, ὀμφακίου, λυκίου ἰνδικοῦ, ἀκακίας, ὑποκυστίδος χυλοῦ, ἀσβέστου, ἀνὰ ℥ ε′. κρόκου, ὀπίου, ἀνὰ ℥ β′. οἴνῳ μυρτίτῃ ἀναλάμβανε, καὶ ἀνάπλασσε τροχίσκους διαφόρους τῷ μεγέθει, ἡ τελεία γένεσις ℥ δ′. γινώσκειν δὲ χρὴ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως παραμετροῦντα καὶ τὴν ποσότητα. ἔστω δὲ τὸ ὑγρὸν κρᾶμα γλυκέος κρητικοῦ, ὥστε εἶναι ἐπὶ τελείας δόσεως κυάθους ϛ′.

Ἐπιθέματα κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς.　　ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, σελίνου σπέρματος, ἀνὰ ʒ δ′. ἀνίσου σπέρματος, ῥόδων ἄνθους, ὑποκυστίδος χυλοῦ, βαλαυστίου, ῥοῦ συριακοῦ, ἀνὰ ʒ β′. ὀποῦ μήκωνος ʒ α′. κρόκου ʒ α′. τούτων ἕκαστον λειώσας μετ' οἴνου μυρτίτου, εἶτα ὁμοῦ μίξας, ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἔνθεν κόπτων καὶ σήθων ὅσον ἐξαρκεῖ, ἀναλάμβανε φοίνιξι πατητοῖς, ἔπειτα ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ.　　Ἄλλο.　　ἀκακίας χυλοῦ, σιδίων ῥοιᾶς, ὑοσκυάμου σπέρματος, ὀπίου, κηκίδων, ὀμφακίου, ῥοῦ τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα συριακοῦ, ἀνὰ ʒ γ′. μύρτων μελάνων κοτύλην α′. κόπτε καὶ σῆθε, καὶ οἴνῳ αὐστηρῷ φυράσας, ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, ἡ χρῆσις δεδήλωται.

Περὶ παθῶν ἑδρικῶν.

Τὰ κατὰ τὴν ἕδραν πάθη διὰ πολλὰς αἰτίας ἐστὶ δυσίατα, καὶ γὰρ αἰσθητικὸν ἱκανῶς ἐστὶ τὸ μόριον. εἴρηται δὲ πολλάκις ἐρεθίζεσθαι ῥᾳδίως τὰ τοιαῦτα πρὸς τῶν δριμυτέρων καὶ αὐστηρῶν φαρμάκων, καὶ μέντοι καὶ ἡ τῶν περιττωμάτων τῆς τροφῆς διέξοδος, αὐτή τε καθ' αὑτὴν δακνώδης ἐστὶ, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῷ διεξέρχεσθαι τήν τε χολὴν αὐτὴν, καί τινας ἰχῶρας ἐνίοτε, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῷ μηδὲ ἐπὶ τοῖς ἰατροῖς εἶναι τὴν προθεσμίαν τῆς ἐπιθέσεως τῶν φαρμάκων, ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ κατὰ καιροὺς οὐ προσήκοντας ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν ὁρμᾶν τοὺς κάμνοντας. ἀλλὰ καὶ ἡ ὑγρότης καὶ θερμότης τοῦ χωρίου δεομένη, τῶν ξηραινόντων τε ἅμα καὶ ψυχόντων, οὐ σμικρὰ συντελεῖ πρὸς τὸ δυσίατον. εἴ γε δὴ δάκνειν μὲν τὰ στύφοντα, φοβεῖν δὲ οὐ δύναται τὴν δῆξιν ὁ τόπος εὐαίσθητος τυγχάνων, διὰ ταῦτ' αὐτοῖς ἐπιτηδειότατα φάρμακά ἐστιν, ὅσα στύφει χωρὶς τοῦ τραχύνειν, ὁποῖα μάλιστά ἐστι τῶν μεταλλικῶν, ὅσα μήτε δριμέα, μήτε στρυφνὰ παντῃ τετύχηκεν ὄντα, ταῦτα γὰρ πλυθέντα, χωρὶς τοῦ δάκνειν ἐργάζεται τὸ δέον. ταῦτ' οὖν καθόλου μεμνημένοι, τὴν περιγεγραμμένην ὕλην ἐφεξῆς γεγραμμένην ἕξετε.

Αἱ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμέναι ἑδρικαί.　　ἑδρικὴ ᾗ χρῶμαι.

Ψιμμυθίου, λιθαργύρου, ἀνὰ ℥ ε′. λιβάνου, σχιστῆς, ἀνὰ ℥ γ′. κρόκου τριώβολον, οἴνου καὶ ῥοδίνου τὸ ἱκανόν.

ἑδρικὴ ὡς Ἀπολλώνιος ᾗ χρῶμαι.　　λυκίου ἰνδικοῦ ʒ β′. ὑσσώπου ʒ α′. κηροῦ τυρρηνικοῦ ʒ δ′. οἱ δὲ ʒ β′. ῥοδίνου τὸ ἱκανόν.　　Ἄλλη.　　βουτύρου ʒ α′ S. κηροῦ ʒ α′ S. μυελοῦ ἐλαφείου ʒ α′. ὑσσώπου ʒ α′. λιβάνου ʒ α′. σχιστῆς ʒ γ′. λυκίου ʒ β′. οἴνου καὶ ῥοδίνου τὸ ἱκανόν.　　ἄλλη ὡς Νικόστρατος.　　κηροῦ τυρρηνικοῦ ʒ α′. λυκίου ἰνδικοῦ ʒ β′. βαλαυστίου ʒ S. ὑσσώπου ʒ α′. ἀκακίας ʒ S. ῥοδίνου ʒ δ′.　　ἑδρικὴ ὡς Ἡρόφιλος.　　ῥόδων ξηρῶν ἢ χλωρῶν ℥ β′. ψιμμυθίου ℥ β′. πομφόλυγος ℥ β′. κρόκου ℥ β′. λιθαργύρου πεπλυμμένου ℥ β′. μελιλώτου ℥ β′. σχοίνου ℥ α′. μηκωνείου ℥ α′. ὑσσώπου ℥ α′. ὠοῦ λέκυθος ὀπτὴ μία, ῥοδίνου τὸ ἱκανὸν, χυλοῦ ἀρνογλώσσου κυάθους δύο.

ἄλλη ποιοῦσα καὶ πρὸς κνησμούς.　　λιθαργύρου λίτραν S. λιβάνου, γῆς σαμίας, ἀνὰ ʒ α′. ὑσσώπου ʒ β′. ῥοδίνου ʒ β′. μελίνου λίτραν S. λέαινε τὰ ξηρὰ οἴνῳ φαλερίνῳ ἐν σκιᾷ, ἐπὶ πάσιν ὕσσωπον, καὶ τὰ μύρα τὰ δύο προσθεὶς, τρίβε.

ἑδρικὴ, ᾗ χρῶμαι πρὸς κονδυλώματα, καὶ τὰς ἐν δακτυλίῳ φλεγμονὰς, καὶ ῥαγάδας.　　ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, λίθου αἱματίτου, λιβάνου, στυπτηρίας στρογγύλης, ἑκάστου ℥ β′. κηκίδος, κρόκου, ἀνὰ ℥ α′. τερμινθίνης ℥ α′. κηροῦ τυρρηνικοῦ ℥ ιβ′. ῥοδίνου κοτύλας δ′. χρῶ ἐν τῷ πεσσῷ μετὰ σηρικοῦ, ἐπὶ τῶν λοιπῶν μετὰ ῥοδίνου.

ἑδρικὴ ἡ διὰ τῶν ἐγκεφάλων.　　στέατος χηνείου τεθεραπευμένου, κηροῦ, λιβάνου, μυελοῦ ἐλαφείου, ῥόδων ἄνθους, πομφόλυγος, καδμείας, μολύβδου πεπλυμμένου, ἀνὰ ℥ δ′. ψιμμυθίου ℥ η′. ἐγκεφάλου γεράνου ℥ β′. ὀποῦ μήκωνος ℥ α′ S. ὑσσώπου ℥ ε′. στρουθοῦ χυλοῦ κοτύλην α′. ῥοδίνου κοτύλης S.　　ἑδρικὴ παρὰ Ῥούστικου, ᾗ χρῶμαι.

ῥόδων χλωρῶν ℥ η′. γάλακτος γυναικείου κοτύλην α′. λιθαργύρου ℥ μ′. μηκωνείου ℥ μ′. ὠὰ ὠμὰ ὁλόκληρα δύο, βουτύρου ℥ ιϛ′. ὑσσώπου ℥ ιϛ′. σιδίων ℥ ιϛ′. μέλιτος ℥ ξ′. ἐν ἄλλῳ κοτύλης S. κηροῦ ℥ μ′. ῥοδίνου, ἢ μυρσίνου κοτύλης S. ὡς δὲ Ἥρας, ἀντὶ ὑσσώπου χηνείου στέατος ἴσον, καὶ λιθαργύρου ℥ ι′. γάλακτι κοτύλης δ′. καὶ λέκυθον ὀπτήν.　　ἑδρικὴ παρὰ Τυράννου.　　λιθαργύρου ʒ β′. ψιμμυθίου ʒ β′ S. λιβάνου ʒ α′. σμύρνης ʒ α′. καδμείας ʒ α′ S. σχιστῆς ʒ δ′. κηροῦ ʒ δ′. οἴνου καὶ ῥοδίνου.　　Ἡσαμίθρης, πολύχρυστος.　　λιθαργύρου ℥ ιβ′. ψιμμυθίου ℥ β′. χαλκίτεως ℥ β′. μίσυος ὀπτοῦ ℥ α′. τερμινθίνης ℥ ϛ′. ἐλαίου καὶ ὕδατος κοτύλας δ′.

λιπαρὰ πρὸς ἀχῶρας καὶ ψώρας.　　λιθαργύρου, ψιμμυθίου, ἀνὰ ℥ λβ′. χαλκάνθου ℥ ιϛ′. θείου ἀπύρου ℥ η′. μυρσίνου καὶ ὄξους τὸ ἱκανόν.　　λιπαρὰ Γάλλου.　　λιθαργύρου ℥ κδ′. ψιμμυθίου ℥ κδ′. σμύρνης ℥ η′. λιβάνου ℥ ι′. μυρσίνης ℥ ιδ′. οἴνου αὐστηροῦ τὸ ἴσον.　　λιπαρὰ ᾗ χρῶμαι, Κλεοφάντου.　　μυρσίνου ἐλαίου, σχινίνου, ῥοδίνου, ἀνὰ ℥ ϛ′. ψιμμυθίου λίτραν μίαν, λιθαργύρου πεπλυμμένου ʒ ϛ′. οἴνου παλαιοῦ ἰταλικοῦ ξ ϛ′. κηροῦ ʒ δ′.　　ἄλλη ἐννεαφάρμακος.　　μέλιτος μέρος ἓν, κηροῦ λευκοῦ μέρος ἓν, μυελοῦ ἐλαφείου, σμύρνης, ἀνὰ μέρος ἓν, βουτύρου μέρος ἓν,

στέατος χηνείου, στέατος μοσχείου ἀνὰ μέρος α. τερμινθίνης μέρος ϛ, ἐλαίου ῥοδίνου μέρος ϛ, ἔνιοι δὲ καὶ κηκίδος ϛ. ἡ ξανίτης, πολύχρηστος. κηροῦ ∠ ιϛ. βουτύρου ∠ ι. ὑσσώπου ∠ ι. στέατος χηνείου ∠ η. τερμινθίνης ∠ η. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ δ. ῥοδίνου ὀλίγον. ἡ διὰ πηγανίου. λιθαργύρου μνᾶ α. πηγανίου μνᾶς S. οἱ δὲ μνᾶν α. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ ι. ὄξους ∠ δ. ἐλαίου τὸ ἱκανόν. πρὸς φύμους, καὶ τὰ ἐν ἕδρᾳ. ψιμμυθίου ∠ δ. κηροῦ ∠ ιβ. στέατος χοιρείου ἢ χηνείου ∠ δ. ἐλαίου τὸ ἱκανόν. πρὸς φύμους, καὶ τὰ ἐν ἕδρᾳ. τοῦ Εἰκοδότου, ἐν ᾧ Ἀστεῖνος ἐθεραπεύθη. ὑσσώπου ∠ α. ὀβολοὺς γ. στέατος χηνείου τεθεραπευμένου χήμων (?) ∠ S. θορίας ∠ δ. μυελοῦ ἐλαφείου, ἢ καμήλου ∠ ϛ. κηροῦ τυρρηνικοῦ ∠ η. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου ∠ δ. λαδάνου ∠ β. στέατος μοσχείου ∠ δ. τερμινθίνης ∠ δ. ψιμμυθίου ∠ β. λιθαργύρου ∠ α. ῥοδίνου κοτύλης τέταρτον, τουτέστι κύαθον α S. ὁ δεῖ ℥ ϛ S τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. ὅταν τῷ χρόνῳ σκληρωθῇ, ἀνίεται ῥοδίνῳ, καὶ στέατι χηνείῳ, ποιεῖ καὶ πρὸς ἀγκύλας. πρὸς κονδυλώματα, οὗ ἄμεινον οὐκ ἔστιν. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ γ. κηροῦ ∠ η. κρόκου ∠ δ. ψιμμυθίου ∠ β. ὀποβαλσάμου ∠ α. ὑσσώπου ∠ η. λιβάνου ∠ δ. ἀλόης ∠ δ. τὰ τηκτὰ τήξας, τῶν ξηρῶν τετριμμένων κατάχει.

Ἀσκληπιάδου πρὸς τοὺς προπίπτοντας ἀρχοὺς τὰ ἐκ τοῦ πέμπτου τῶν ἐκτός.

πρὸς προπίπτοντας ἀρχοὺς ὡς Ἀρχέλαος.

Σκωρίας μολύβδου ∠ η. ῥοῦ συριακοῦ ∠ η. ῥόδων ἄνθους ∠ δ. σμύρνης μιννaίας ∠ β. ξηρῷ παράπτου, προαπονίπτων οἴνῳ αὐστηρῷ, ἢ σχίνων ἀφεψήματι. Ἄλλο. κηκίδος ὀμφακίνης, σιδίων ξηρῶν, ῥοῦ βυρσοδεψικῆς, ἀνὰ ∠ β. μολύβδου κεκαυμένου ∠ δ. λιθαργύρου ∠ η. λείοις κατάπλασσε. Ἄλλο. βαλαυστίου ∠ α. σιδίων ῥοιᾶς ∠ ϛ. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ ϛ. ψιμμυθίου ∠ η. σμύρνης ∠ ϛ. μολύβδου πεπλυμένου ∠ ϛ. λείοις χρῶ. Ἄλλο. πίτυος φλοιοῦ, λιθαργύρου, μάννης, ἀνὰ ∠ ϛ. κυπαρίσσου σφαιρίων ξηρῶν ∠ β. μολυβδαίνης ∠ ϛ. λείοις κατάπλασσε, πρότερον οἴνῳ ἀπονίψας στρυφνῷ. τὸ ἡμέτερον πρὸς τοὺς προπίπτοντας ἀρχούς. βρύκης καρποῦ, κηκίδων, ἀκακίας, ψιμμυθίου, ὑποκυστίδος χυλοῦ, πίτυος φλοιοῦ, λιβάνου, σμύρνης μιννaίας, ἀνὰ ∠ δ. ξηροῖς κατάπασσε προαπονίψας οἴνῳ αὐστηρῷ.

Περὶ αἱμορροΐδων.

Τὰ ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐκτὸς ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα, περὶ αἱμορροΐδων κατὰ λέξιν ἐστὶν ὑπογεγραμμένα.

ἐπεὶ δὲ τῶν αἱμορροΐδων αἱ πολλαὶ χρείαν ἔχουσιν ἐκστροφῆς πρὸς εὐχρηστίαν τῆς τῶν φαρμάκων ἐπιθέσεως, ἀναγκαῖον καὶ τὰς τοιαύτας δυνάμεις ὑπογράφειν.

Ἐκστρόφια αἱμορροΐδων Μάγνου ταρσέως, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς τῶν αἱμορροΐδων ἐκστροφάς. ἀφρονίτρου, χολῆς ταυρείας, πεπέρεως, νίτρου, ἀνὰ ∠ α. λείοις παράπτου πρὸ τῆς τῶν φαρμάκων ἐπιθέσεως. Ἄλλο. ἀψινθίου χυλοῦ ∠ α. χολῆς ταυρείας, σταφίδος ἀγρίας, ἀνὰ ∠ α. λείοις παράπτου, μέλιτος ὀλίγον πρόσβαλλε. Ἄλλο ὡς Διογένης. κυκλαμίνου χυλοῦ, μέλιτος, ἑκάστου ἴσον, ἕψε ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ, ὥστε κηρωτῆς ὑγρᾶς ἔχειν τὸ πάχος. ἄλλο ἐκ τῶν Λάργου, ὥστε τὰς μόγις προσπιπτούσας ἐκστρέφειν αἱμορροΐδας. κενταυρείας χυλοῦ ∠ β. στυπτηρίας ὑγρᾶς ∠ β. μίσυος ∠ α. σταφίδος ἀγρίας ∠ α. μέλιτι ἀναλάμβανε, καὶ περίχριε τὸν δακτύλιον, ἢ ἔριον καταβρέξας εἰς τὴν ἕδραν ἐπιτίθει. εἰ δὲ προθυμίαν ἐμποιεῖ τὸ φάρμακον τῆς ἀναστάσεως, καὶ προσπέσοι ὁ ὄγκος, κατάπλαττε τοῖς πρὸς αἱμορροΐδας ἀναγεγραμμένοις. ἐπειδὴ ὑπὸ τῶν τοιούτων †δυσχρήστων τὴν ἕδραν †ἐκστρέφει, ἀναγκαῖον ἀναγράφειν σκευασίας παρὰ Νικοδήμου τοῦ ἐν Ῥώμῃ εὐαφίου. ψιμμυθίου ℥ α. λιθαργύρου ℥ ε. καδμείας ℥ η. ἢ πομφόλυγος ℥ α. ἐλαίου μυρσίνου ℥ η. οἴνου καλοῦ ℥ η. βουτύρου ℥ α.

†δυσχρηστον
†ἐκστρέφειν

Πρὸς τὰς ἐν ἕδρᾳ φλεγμονάς, καὶ προπτώσεις.

Κηκῖδα τὴν ξανθὴν ἑψήσας καὶ λειώσας κατάπλασσε, ἰσχυροτέρῳ μὲν οἴνῳ, πρᾳοτέρῳ δὲ ὕδατι, καὶ ὁ χυλὸς δὲ ἐχίνου ποιεῖ πρὸς φλεγμονάς, καὶ προπτώσεις τῆς ἕδρας. Ἄλλο. πίτυος φλοιοῦ ∠ η. κυπαρίσσου σφαιρίων ξηρῶν ∠ β. προαπονίψας οἴνῳ στρυφνῷ, λείοις κατάπλασσε. πρὸς δὲ τὰς πυρώδεις ὀδύνας τῆς ἕδρας, ὠοῦ ὀπτοῦ λέκυθον λειώσας οἴνῳ λευκῷ, καὶ ῥοδίνῃ κηρωτῇ, ἀναλαβὼν διάχριε. πρὸς δὲ τοὺς κνησμούς. τὴν κιμωλίαν λειώσας ἀναλάμβανε κηρωτῇ μυρσίνῃ. πρὸς δὲ τὰς ἐν δακτυλίῳ καὶ αἰδοίῳ ῥαγάδας. ἀπὸ δὲ ξυσμάτων, ὀθονίων κεκαυμένων, καὶ ἀμύλου ἴσον λειώσας, καὶ ἐλαιῶν φύλλων χυλοῦ μίξας, κατάχριε. τροχίσκος πρὸς ἐξοχάς. ἀλόης, κρόκου, ἀνὰ ∠ β S. στυπτηρίας σχιστῆς ℥ *. λείου οἴνῳ ἀμιναίῳ, καὶ χρῶ.

Πρὸς τὰς τοῦ αἰδοίου διαθέσεις.

Τῆς τοῦ αἰδοίου ἑλκώσεως ἡ διάγνωσις, ἐκ τοῦ σαφῶς ὀδυνᾶσθαι κατ' αὐτό, μετὰ τοῦ καὶ κατὰ τὰς οὐρήσεις ἐκκρίνεσθαί τι τῶν συνεδρευόντων τῷ ἕλκει. διακρίνεται δὲ ταῦτα τῶν ἐκ κύστεως φερομένων, τῷ φαίνειν αὐτίκα κατὰ τὴν πρώτην ἔξοδον φαίνεσθαι. τὰ δὲ ἐκ τῆς κύστεως ἀναμεμίχθαι τοῖς οὔροις. τὰ δ' ἐν αἰδοίοις ἕλκη καὶ κατὰ τὴν ἕδραν χωρὶς φλεγμονῆς ὄντα ξηραινόντων πάνυ δεῖται φαρμάκων, οἷα δή ἐστι τό, τε διὰ τοῦ κεκαυμένου χάρτου, καὶ ἄνηθον κεκαυμένον ξηρόν, καὶ κολοκύνθη κεκαυμένη. τοῖς δὲ ἀνίκμοις καὶ προσφάτοις τῶν ἑλκῶν, καὶ ἀλόη φάρμακον ἀγαθόν, ἐπιπαττομένη ξηρὰ χνοώδης. πάντων δ' αὐτῶν ἀνωδυνώτατόν τε καὶ οὐδενὸς ἧττον δραστήριον ὁ πομφόλυξ ἐστίν. εἰ δὲ ὑγρότερα τύχοι τὰ ἕλκη, πίτυος φλοιὸς καθ' ἑαυτόν, ἢ λίθος αἱματίτης. εἰ δὲ καὶ βαθέος αὐτοῖς τι συνῇ τοῖς εἰρημένοις, μάννης μικτέον. αἱ δὲ κατὰ τὴν μήτραν ἑλκώσεις ἢ κύστιν τῶν αὐτῶν δέονται φαρμάκων, ὀργάνων χρῄζουσι τῶν εἴσω παραπεμπόντων αὐτά, διὰ τῶν τηκτῶν καλουμένων. ἐπιτηδειότερα τοίνυν τὰ ξηρά, οἷος δή ἐστι κρόκος, καὶ πομφόλυξ, καὶ ἀλόη, μίγνυμεν ῥᾳδίως, ἔτι ἀρνογλώσσου χυλῷ, εἶθ' ἑτέρῳ τοιούτῳ.

Πρὸς

Πρὸς τοὺς ὄρχεις, καὶ αἰδοίου πόνους.

Βουτύρῳ καὶ ῥητίνῃ ἴσοις χρῶ. ἢ λινόσπερμον ἑψήσας μεθ' ὕδατος καὶ μίξας σμύρνης ὅσον δέκατον μέρος, καὶ ῥητίνης ἴσον κατάπλασσε. Πρὸς δὲ τὸ οἴδημα αἰδοίου. ἀμπέλου φύλλα, λιβανωτοῦ ∠ α. ψιμμυθίου ∠ ε. τρίψας κατάπλασσε. χρῶ δὲ καὶ καταντλήσει θαλάσσης ψυχρᾶς, καὶ ἀναπαύσει, καὶ ἀναδέσει τοῦ καυλοῦ.

Ἄλλο. φακὴν ἑψήσας ἐν ὕδατι καὶ ῥοιῶν λέπη λειώσας, κατάπλασσε. ἐὰν δὲ ἀπὸ ἱδρώτων ἐν ὄρχεσιν ἕλκη γένηται, κηκίδα λείαν καὶ συμφυτείαν ἐπίπασσε. Πρὸς δὲ τὰ ἐν αἰδοίοις φυόμενα. ἀνίσου σπέρμα ἐπίπασσε, καὶ τραγείᾳ χολῇ περίχριε. τὰς δὲ ῥαγάδας ἐν αἰδοίοις ὠφελεῖ, ῥητίνη φρυκτὴ σὺν ῥοδίνῳ τριβεῖσα ἄχρις ἂν γλοιωθῇ, μιγνυμένης καὶ ᾠοῦ λεκίθου ὀπτῆς, ἢ ῥοδίνου, καὶ ἀμύλου, καὶ λιβάνου ἀνὰ ∠ α. ἢ κισσοῦ φύλλων ξηρῶν κεκαυμένων, ἡ τέφρα† τριβεῖται μετ' ἐλαίου ἐν θυείᾳ μολυβδίνῃ. Πρὸς τὰς τῶν αἰδοίων φλεγμονὰς, σταφίδος ἐκγιγαρτισμένης, καὶ κύμινον τρίψας ἐπιτίθει. ἢ κρίθινον ἄλευρον ἑψήσας ἐν μελικράτῳ, ἀμπέλου ἁπαλὰ φύλλα τρίψας μετὰ ἀλφίτου, ἅπαντα ἐπιτίθει. ἢ κύμινον τρίψας μετὰ βουτύρου καὶ ῥητίνης, ἴσων τακέντων. πρὸς δὲ τοὺς διδύμους ἀφθόνους, γῆ κιμωλίᾳ μεθ' ὕδατος προκαταχεῖσας, ἔασον ξηρανθῆναι καὶ καταπλύνας ὕδατι θερμῷ μυρσίνην ξηρὰν λείαν, καὶ σμυρνίου σμικρὸν τρίψας κατάπλασσε. τὰς δὲ ἐκσαρκώσεις τὰς ἐπὶ τῶν διδύμων, τέφρα κληματίνη σὺν νίτρῳ καὶ ὕδατι φυραθεῖσα ἰᾶται καταπλασσομένη.

† τριβεῖσα

Περὶ πριαπισμοῦ.

Ὁ πριαπισμὸς αὔξησις αἰδοίου ἐστὶ, μόνιμος εἰς μῆκός τε καὶ κύκλον ὀγκουμένου, χωρὶς τῆς εἰς ἀφροδίσια ὁρμῆς. φυσῶδες ἐστὶ πνεῦμα, δηλονότι τὸ ἐξογκοῦν τὸ μόριον, τικτόμενον ἐξ ὑγρῶν γλίσχρων καὶ παχέων ὑπὸ θερμότητος μετρίας. πρόδηλον οὖν ὡς οὐ δεῖ τὰ μόρια θερμαίνειν, ἀλλὰ ψύχειν, ἐπιθέντας τῇ ῥοδίνῃ κηρωτῇ μεθ' ὕδατος ἀνακοπτομένη, καὶ διὰ τοῦ χαμαιμήλου, τῷ τε αἰδοίῳ καὶ ταῖς ψόαις ἐπιτεθέντα. τὰ δὲ ἐν διαίτῃ καὶ φαρμάκοις προσφέρειν τῆς λεπτυνούσης δυνάμεως ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς. προσάγειν δὲ καὶ τὰ φυσικῶς ἐνεργοῦντα διὰ τῆς πείρας εὑρημένα, καὶ τήν τε νυμφαίαν πίνειν διδόναι, καὶ τὸ τοῦ ἄγνου σπέρμα, καὶ πήγανον χλωρὸν τοῖς ὄψοις μιγνύντα. τοῦτο δὲ κατ' ἀρχὰς μὴ διδόναι (θερμαίνει γὰρ ἱκανῶς) ἀλλ' ὕστερον μετὰ τὴν χρῆσιν τῶν ἄλλων λεπτυνόντων. κενώσει δὲ χρώμενον, διὰ ἐνεμάτων τοῦτο ποιεῖν, αἱ γὰρ διὰ τῆς κάτω γαστρὸς ῥευματίζουσι πολλάκις καὶ τὰ γειτνιῶντα μόρια. Πρὸς τοὺς ἐνουροῦντας. Κύστιν αἰγείαν ἢ προβατείαν κεκαυμένην πότιζε δι' ὀξυκράτου, ἑσπέρας δὲ διψῶντας κοιμᾶσθαι. ποιεῖ δὲ καὶ λαγωοῦ ὄρχις ἐπιζωννύμενος οἴνῳ εὐώδει, εἶτα πινόμενος καλαμίνθην καὶ σμύρναν δὶς πιεῖν ἐν οἴνῳ πρὸ τοῦ δείπνου. καταχριέσθω δὲ καὶ τὸ αἰδοῖον κιμωλίᾳ μετὰ περδικίου χυλοῦ.

Πρὸς τὰς περὶ ὑστέρας διαθέσεις.

Ἐπὶ τῆς ὑστερικῆς πνιγὸς συμβαίνει ἀναισθησία, καὶ ἀκινησία, καὶ σφυγμὸς ἀμυδρὸς, καὶ μικρὸς, καὶ παντελὴς ἀσφυξία. ἐφ' ἐνίων δὲ ἡ μὲν αἴσθησις, καὶ ἡ κίνησις πάρεστι, καὶ ὁ λογισμὸς, μόλις δὲ ἀναπνέουσιν. ἔνιαι δὲ καὶ ἄφωνοι τυγχάνουσιν, ἕτεραι δὲ συνέλκονται τὰ κῶλα. γίνεται τοίνυν ἡ ἀναισθησία, καὶ ἀκινησία, καὶ ἄπνοια κατὰ ψύξιν αὐταῖς ἀρκουμέναις μόνῃ τῇ διὰ τῶν ἀρτηριῶν παντὸς τοῦ σώματος διαπνοῇ, τῆς διὰ τοῦ στόματος ἀναπνοῆς μὴ χρῄζουσαις, ὡς εἴρηται, διὰ ψύξιν, ὁπόταν ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ καθαιρόμεναι καλῶς, καὶ κυΐσκουσαι, καὶ ἀνδράσιν ὁμιλοῦσαι, στερηθῶσι τούτων, ὡς ὁρᾶν τοῦ ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ ἐν ἑαυταῖς σπέρματος καταψύχοντος τὸ πᾶν σῶμα. πρὸς οὖν τοὺς ἀπὸ τῆς ὑστέρας πνιγμοὺς ἁρμόζει πινόμενον ἀγαρικὸν ∠ α. ἐν οἴνῳ, ἀρνογλώσσου καρπὸς καὶ χυλὸς σὺν οἴνῳ. ὄνυξ ὁ ἐκ κογχύλης πινόμενος. ὄξος σκιλλιτικὸν ῥοφούμενον. ὀσφραινόμενα δὲ ἐπεγείρει τὰς πνιγομένας, ἄσφαλτον, καστόριον, χαλβάνη, πίσσα ὑγρὰ, κεδρία, τρίχες καεῖσαι, καὶ πήγανον, κρόμμυον, σκόροδον. ὑποθυμιᾶται δὲ καὶ πρὸς τὰ αὐτὰ καὶ κέρας ἐλάφου, καὶ πήγανον σὺν μέλιτι, ἐρίῳ ἀναληφθὲν, προστίθεται τῷ δακτυλίῳ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ. ΒΙΒΛΙΟΝ ι.

Περὶ νεφριτικῶν.

Ὅτι μὲν νεφριτικὰς ἀντιδότους τε καὶ δυνάμεις ὀνομάζουσιν ὅσαι νεφροὺς πάσχοντας ὠφελοῦσιν, ἐξ αὐτῆς τῆς προσηγορίας δῆλον. ἔστι δὲ αὐτῶν ἡ διαφορὰ ἡ γεννικωτάτη διττή. τινὲς μὲν γὰρ τοὺς λιθιῶντας νεφροὺς ὀνίνησιν, ἔνιαι δὲ τοὺς φλεγμονώδεις τε καὶ ἑλκώδεις, αἵπερ καὶ πρὸς τὴν κύστιν ὁμοίως πάσχουσαν ἁρμόττουσιν. ἐναντιώταται δέ εἰσιν ἀλλήλαις αἱ δυνάμεις τῶν εἰρημένων φαρμάκων. πρὸς μὲν γὰρ τὰς φλεγμονώδεις, καὶ ἑλκώδεις διαθέσεις συντιθέμεναι, παρηγορικῶν δέονται φαρμάκων. ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ἐστὶ ταῦτα διὰ ταχέων ἀφικέσθαι πρὸς τὰ κατὰ νεφροὺς χωρία, διὰ ταῦτα αὐτοῖς μίγνυμεν διουρητικὰ φάρμακα. τὰ δὲ τοῖς λιθιῶσιν ἀρήγοντα, μιᾶς δεῖται δυνάμεως, τῆς τέμνειν καὶ διαῤῥύπτειν πεφυκυίας, μετὰ θερμότητος ἐπιφανοῦς. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα σχεδὸν ἅπαντα πικρά. καθάπερ οὖν ἤδη τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων τὴν προειρημένην ὕλην ἐφεξῆς γράψω, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν πρὸς τὰς ἑλκώδεις τε καὶ φλεγμονώδεις διαθέσεις ἁρμοττόντων ποιησάμενος, ἀφ' ὧν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀνδρόμαχόν τε καὶ Ἀσκληπιάδην ἀρξάμενοι, μετέβησαν ἐφεξῆς ἤδη τοὺς λίθους θρύπτουσας.

Αἱ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμέναι νεφριτικαὶ πρὸς τὰς ἐν νεφροῖς καὶ κύστει διαθέσεις. πότιμα.

Λινοσπέρματος, μήκωνος λευκῆς σπέρματος, σικύου σπέρματος, τραγακάνθης ἀνὰ ∠ β. ἀμύλου ∠ δ. δίδου δὲ τοὺς τροχίσκους ἀναλάμβανε, δίδου πρὸς κύστιν ἡλκωμένην, καὶ δυσουρίαν. Ἄλλο. στροβίλους λ. ἀμύγδαλα κ.

φοίνικας ιε΄. τραγακάνθης ∠ δ΄. χυλοῦ γλυκυῤῥίζης ∠ β΄. κρόκου ὀβολὸν α΄. σμύρνης ὀβολὸν α΄. δίεις οἴνῳ προτρόπῳ ὡς ἐπιτηδείῳ χρῶ. Ἄλλο πρὸς τὰς ἐν κύστει διαθέσεις καὶ ἑλκώσεις, τροχίσκος ᾧ χρῶμαι. σικύου σπέρματος ∠ ιβ΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ ς΄. κωνείου σπέρματος, ὀπίου, μαράθρου, κρόκου, ἀνὰ ∠ γ΄. κασσίας ∠ δ΄. ἀμύγδαλα ι΄. κάρυα ποντικὰ, σελίνου σπέρματος ∠ ς΄. μαλάχης ἀγρίας σπέρματος ∠ γ΄. γλυκεῖ κρητικῷ ἀναλαβὼν, δίδου τριώβολον, ἐν τισὶ κωνείου ∠ ς΄. ἀπυρέτοις ἐν γλυκεῖ. Ἄλλο πρὸς τὰ αὐτὰ, καὶ ἀλγήματα κύστεως. Κρόκου, βήσσαλα σπέρματος, μαλάχης ἀγρίας σπέρματος ἀνὰ ∠ ς΄. ὑοσκυάμου σπέρματος ∠ ιβ΄. ὀπίου ∠ ς΄. σελίνου σπέρματος ∠ ιβ΄. κάρυα ποντικὰ κ΄. ἀμύγδαλα κ΄. σικύου σπέρματος ∠ ιβ΄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἱκανὸν, ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ' οἰνομέλιτος κυάθων τριῶν. Ἄλλο πρὸς τοὺς αἱμοῤῥοοῦντας ἀπὸ κύστεως. χίσθης ∠ α΄. τραγακάνθης ∠ β΄. κόμμεως ὀβολὸν α΄. ἐν γλυκεῖ δίδου ὀβολοὺς β΄. ποτὲ δὲ ὀβολὸν α΄. πρὸς τὰς ἐν κύστει διαθέσεις, ὀρυκτὰ ἀπὸ Μακεδόνος, καὶ πρὸς ἡπατικοὺς, ὑδρωπικοὺς, ἰκτερικοὺς, νεφριτικοὺς, καὶ πάντα τὰ περὶ τὴν κύστιν συμπτώματα, θρύπτει λίθους. ἀκόρου ∠ ν΄. φοῦ ∠ κε΄. νάρδου κελτικῆς ∠ κδ΄. δαύκου σπέρματος ∠ κβ΄. κινναμώμου ∠ λβ΄. μήου ∠ ις΄. ἀσάρου ∠ κδ΄. πετροσελίνου ∠ ις΄. ὀποβαλσάμου ∠ ις΄. καὶ τοῦ καρποῦ τὸ αὐτὸ, κρόκου ∠ κδ΄. σμύρνης ∠ κ΄. γλυκείας ῥίζης ∠ ις΄. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ις΄. κασσίας ∠ ιβ΄. ἀμώμου ∠ ις΄. σταφίδος ∠ η΄. τραγακάνθης ∠ θ΄. τὰ ξηρὰ ἀναλαμβάνων μέλιτι τὴν τραγακάνθην οἴνῳ ἀμιναίῳ βρέχων, δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ' οἴνου κυάθων τεσσάρων, πυρέττουσιν ἐν μελικράτῳ. Ἄλλο πρὸς τὰ ἐν κύστει ἕλκη, καὶ φλεγμονάς. στροβίλους κ΄. σικύου σπέρματος ἡμέρου κόκκους μ΄. ἀμύλου τριώβολον, λιβανωτοῦ, νάρδου ∠ α΄. σελίνου σπέρματος κυάθους β΄. ἐν ὕδατος ξε. α΄. ἕψεται νάρδος, σέλινον, εἶτα τοῦ ἀφεψήματος μίγνυνται τοῖς προγεγραμμένοις κύαθοι β΄. πρὸς λιθιῶντας, ὡς Βάσσα ἡ Μαξίου ἐθεραπεύθη, ὥστε θρύπτειν, καὶ αὖθις μὴ συνίστασθαι. κασσίας ∠ β΄. σελίνου σπέρματος ∠ γ΄. σμύρνης μινναίας ∠ δ΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β΄. λιβάνου ∠ γ΄. λίθου συριακοῦ ἄῤῥενος ∠ α΄. ἢ τοῦ θήλεος ∠ α΄. σταφυλίνου σπέρματος, ἀνίσου ἀνὰ ∠ β΄. στύρακος ∠ γ΄. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ γ΄. μήκωνος λευκῆς σπέρματος ∠ β΄. ναρδοστάχυος ἴσον, ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων, ἀσάρου ἀνὰ ∠ γ΄. σμυρνίου σπέρματος, κυπέρου ἀνὰ ∠ β΄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἱκανὸν, δίδου καθ' ἡμέραν.

Πρὸς λιθιῶντας θραύουσα καὶ κατὰ μικρὸν ἐκκρίνουσα μέχρις οὗ καθαρεύσῃ τὴν κύστιν, εἶτα διαυγὲς ἀπουρήσει καὶ τὸ μέγιστον ἀποθεραπεύει, ὡς μηκέτι γεννᾶσθαι. δαύκου σπέρματος, ἀνίσου, σικύου σπέρματος, πετροσελίνου, σμύρνης, ἀνὰ ∠ ς΄. κασσίας δαφνίτιδος, κινναμώμου, νάρδου κελτικῆς ἀνὰ ∠ δ΄. λεῖα ποιήσας ἀνάλαμβανε σὺν ὕδατι ἡλίκα θέρμος μικρὸς, καὶ δίδου νήστει καθ' ἡμέραν ἐπὶ ἡμέρας λ΄. σὺν ὕδατι κυάθοις γ΄. τοῦτο ὡς παρελάβομεν μετά τινος θρησκείας σκευάζεται. ξυλίνῳ γὰρ ὅλμῳ καὶ ὑπέρῳ κόπτεται, καὶ τὸν κόπτοντα δεῖ μήτε δακτυλίδιον ἔχειν σιδηροῦν, μήτε ὑποδήματα ἡλοκοπημένα. τοῦτο ἀπὸ ῥουστικοῦ ὡς μυστήριον ἐλάβομεν. Πρὸς νεφριτικοὺς καὶ ῥεῦμα πᾶν, ὡς Ἀπολλώνιος. μανδραγόρου φλοιοῦ πεφωγμένου ∠ α΄ S. ἀνίσου πεφωγμένου, μήκωνος μελαίνης ἀνὰ ∠ α΄ S. τραγακάνθου, φοινικοβαλάνων τῆς σαρκὸς, ἀνὰ ∠ γ΄. μετὰ μέλιτος δίδου.

Αἱ ὑπ' Ἀσκληπιάδου γεγραμμέναι νεφριτικαὶ Ἀντωνίου Μούσα.

Πιτυΐδων κεκομμένων, καὶ κεκοσκινισμένων ∠ κ΄. μήκωνος μελαίνης σπέρματος, τραγακάνθης ἀνὰ ∠ β΄. νάρδου κελτικῆς, κρόκου, ἀνίσου ἐπτισμένου, δαύκου κρητικοῦ, γλυκείας ῥίζης ἀνὰ ∠ α΄. κόστου τριώβολον, σκεύαζε διὰ προτρόπου, καὶ ἀνελοῦ εἰς πυξίδα, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, καὶ προτρόπου κύαθον α΄. καὶ ὕδατος θερμοῦ κυάθους β΄. Ἄλλο. Σικύου ἡμέρου σπέρματος πεφωγμένου ∠ γ΄. μαλάχης καρποῦ ∠ ε΄. στροβίλου πεφωγμένου ∠ ς΄. σελίνου σπέρματος ∠ ζ΄. λινοσπέρματος ∠ α΄. ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων ∠ θ΄. ἀναλάμβανε γλυκεῖ, καὶ δίδου καθὰ προείρηται. Ἄλλο νεφριτικοῖς Ὀνησιδήμου.

Ἀμυγδάλων πικρῶν ∠ ις΄. δαύκου κρητικοῦ σπέρματος, μαλάχης καρποῦ ἀνὰ ∠ ς΄. ἴρεως ἀγρίας ῥίζης ∠ η΄. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου, τραγακάνθης, νάρδου κελτικῆς, σικύου ἡμέρου σπέρματος ἀνὰ ∠ ς΄. γλυκέος ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο φάρμακον ἐπιτετευγμένον. τούτῳ ἴσμεν πολλοὺς χρησαμένους νεφριτικοὺς καὶ τῆς ὅλης ἀπαλλαγέντας διαθέσεως. δεῖ δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐπιμένειν τῷ φαρμάκῳ, δίδοται καὶ λιθιῶσι, καὶ κωλικοὺς θεραπεύει, καὶ τὰς περὶ κύστιν διαθέσεις, ἔχει δὲ οὕτω. Καρύων ποντικῶν κεκαθαρμένων, ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων, σικύου σπέρματος κεκαθαρμένου ἀνὰ ∠ γ΄. κωνείου σπέρματος, κρόκου, μαλάχης σπέρματος, ὀπίου ἀνὰ ∠ ς΄. ὑοσκυάμου λευκοῦ σπέρματος, σελίνου σπέρματος ἀνὰ ∠ ιβ΄. ἀνάλαμβανε τροχίσκους μέλιτι ἀναπλάττων, καὶ δίδου τριώβολον, καὶ μελικράτου θερμοῦ κυάθους γ΄. ἐν ἄλλῳ καὶ βήσσαλα ∠ ς΄. ἔχει πρὸς τὰς ἐν νεφροῖς πωρώδεις ὑποστάσεις, Ὀνησιδήμου. Ἄλλο. σύμφυτον, καὶ σίον, καὶ ἀρτεμόνιον ἕψε μετ' οἴνου, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας δίδου κυάθους δύο, καὶ ὕδατος τὸ ἴσον.

Ἄλλο. μαλάχης ἀγρίας τὴν ῥίζαν, καὶ πηγάνου ἀγρίου ῥίζαν, καὶ ὀρεοσελίνου ῥίζαν ἕψε, καὶ καθὰ προείρηται δίδου. Ἄλλο πρὸς λιθιῶντας καταπασόν. Βαλσάμου καρποῦ μέρη β΄. λίθου τοῦ ἐν σπόγγοις εὑρισκομένου τὸ ἴσον, γλήχωνος ξηρᾶς, μαλάχης ἀγρίας σπέρματος, ὠκίμου ξηροῦ ἑκάστου τὸ ἴσον, κόψας καὶ σήσας, ἀπόθου, καὶ δίδου κοχλιάριον, καὶ οἴνου κεκραμένου κυάθους δύο. Ἄλλο. στρουθίου μέρος, ἴριδος ἀγρίας ξηρᾶς ἴσον, ὀξαλίδος ξηρᾶς τὸ ἴσον, ἀνεμώνης ἐχούσης τὸ ἄνθος μήλινον ξηρᾶς τοσόνδε, κόψας καὶ σήσας, καθὰ προείρηται χρῶ.

Καταπότια Ἡρακλείδου ταραντίνου, διαλύει τοὺς ἐν κύστει πώρους, ἀγαθὰ δὲ καὶ πρὸς στραγγουρίαν.

Πεπέρεως, χαλβάνης ἀνὰ ∠ α΄. ὀποῦ λιβυκοῦ ∠ β΄. σμύρνης ∠ δ΄. προτρόπου τὸ ἱκανὸν, ποίει καταπότια ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, καὶ δίδου τρία, καὶ γλυκέος ἐπιπίειν κυάθους δύο. Ἄλλο. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, πεπέρεως, ἀφρονίτρου ἀνὰ ∠ α΄. βαλσάμου καρποῦ ∠ β΄. σμύρνης ∠ δ΄. ἀνάλαμβανε προτρόπῳ, καὶ ποίει καταπότια ἐρεβίνθου τὸ μέγεθος, καὶ δίδου τρία, καὶ οἴνου γλυκέος ἐπιῤῥοφήτω τεταρτημόριον, δίδου δὲ ἐπὶ ἡμέρας μ΄. προλαβών.

Τροχίσκος διουρητικὸς, καταγνὺς λίθους, καὶ πωρώδεις ὑποστάσεις.

Ἀσάρου, πετροσελίνου, φοῦ, μήου, ἀνὰ 𐅻 δ. ἀκόρου, ἀνίσου σπέρματος, δαύκου σπέρματος, ὀρεοσελίνου, καρποῦ βαλσάμου, τραγακάνθης ἀνὰ 𐅻 β. τὴν τραγάκανθαν γλυκεῖ διαλύσας ἐπίβαλλε τοῖς ξηροῖς, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου τριώβολον μετὰ γλυκέος κεκραμένου κυάθων β. Ἄλλο Χαρικλέους, καταγνὺς ψαμμώδεις ὑποστάσεις, ποιεῖ πρὸς τὰς μεθ' ἑλκώσεως διαθέσεις. σελίνου σπέρματος, πετροσελίνου σπέρματος, ἀνίσου ἀνὰ 𐅻 ις. σχοίνου ἄνθους, κρόκου, τραγακάνθης ἀνὰ 𐅻 ς. δαύκου κρητικοῦ σπέρματος, πεπέρεως λευκοῦ ἀνὰ 𐅻 δ. σκεύαζε καθὰ προείρηται, καὶ δίδου 𐅻 α. μετὰ προτρόπου κεκραμένου κυάθων γ. Ἀντίδοτος ἡ διὰ τῶν λίθων ὡς Μιθριδάτης, ποιεῖ νεφριτικοῖς, καὶ πρὸς τὰς περὶ κύστιν διαθέσεις, θρύπτει λίθους, καὶ πώρους διαλύει.

Σμυρνίου σπέρματος, κυπέρου, ναρδοστάχυος, μήκωνος λευκῆς σπέρματος, κινναμώμου, κασσίας σύριγγος, πεπέρεως λευκοῦ, σταφυλίνου σπέρματος, ἀνὰ 𐆄 α. λιβάνου ἀτμήτου, σελίνου σπέρματος, κρόκου, στύρακος, ἴρεως, ἀμυγδάλων πικρῶν, ἀκόρου, ἑκάστου 𐆄 α S. λίθου συριακοῦ θήλεος ἢ ἄρρενος, ἀνὰ 𐆄 S. σμύρνης μινναίας 𐆄 † β. † ἃ μέλιτι φύρα, ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος. Ἄλλη ἡ τοῦ Βιεννίτου φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ἀνώδυνον, χρήσιμον καὶ νεφριτικοῖς, καὶ πρὸς τὰς περὶ κύστιν ἑλκώσεις, καὶ λίθους θρύπτει, καὶ πηλὸν ἀπουρεῖν ποιεῖ.

Ἴρεως 𐅻 δ. μήου, σεσέλεως, χαμαίδρυος, ὑπερικοῦ, κνεώρου, κάγχρυος, ἑκάστου τοσόνδε, ἀμώμου 𐅻 η. κινναμώμου 𐅻 ιβ. λιβανωτίδος ὀρεινῆς, νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου κιλικίου, πετροσελίνου, πολίου, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, δικτάμνου κρητικοῦ ἑκάστου τὸ ἴσον, γλυκυρρίζης, λίθου συριακοῦ ἄρρενος, ἀνὰ 𐅻 ις. θλάσπεως 𐅻 κδ. ἄγνου καρποῦ, σμύρνης, σφονδύλου, ἑκάστου τοσόνδε, καρδαμώμου 𐅻 μη. ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, καὶ οἰνομέλιτος κεκραμένου κυάθους δ.

Τὰ ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένα πρὸς τοὺς νεφριτικοὺς, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν κατὰ γένος φαρμάκων.

Τοὺς δὲ νεφριτικοὺς διαιτῶ προσηκόντως, ἐπιθεὶς μὲν κηρωτὴν ῥοδίνην μετὰ στύρακος μαλαγματώδη ποιήσας. σφόδρα ἔφη ἀξιολόγως ὁ παρὰ τῷ φρικῇ λινοφόβῳ ἀντιπαθῶς βοηθεῖν εἰς ἀνασκευὴν πρωτόμῳ καυλοῦ ἀφεψήματος κύ β. νῆστι διδομένου ἐπὶ ἡμέρας θ. ἐπίπασσε δὲ ἅλας ὀλίγους καὶ μᾶλλον ὀνίνησι, ποτίζε ῥόδων φύλλων, ἀμυγδάλων λελεπισμένων, λιβάνου ἴσα, μήκωνος, κωδύων τὸ διπλοῦν, προτρόπῳ ἀναλάμβανε, καὶ εἰς κεραμεοῦν ἀγγεῖον ἀπόθου μὴ ἐν νοτίδι, δίδου δύο ὀβολοὺς μετὰ προτρόπου. ἔνιοι ἀντὶ τῶν ἀμυγδάλων ἄμυλον βάλλουσι, καὶ ἀντὶ προτρόπου ὕδατι μὲν ἀναλαμβάνουσι, ποτίζουσι δὲ μετὰ προτρόπου.

Περὶ ἰσχιάδος καὶ ποδάγρας, καὶ ἀρθρίτιδος.

Ἐκ τοῦ γένους τῆς ἀρθρίτιδος, ἥ τε ἰσχιάς ἐστι καὶ ποδάγρα. ὅπερ γὰρ ἐν ἅπασι τοῖς ἄρθροις ἡ ἀρθρῖτις ἐστὶ, τοῦτ' ἐφ' ἑνὸς μὲν τοῦ κατ' ἰσχίον ἰσχιάδα καλοῦσιν, ἐπὶ ποδὸς δὲ ποδάγραν. ἄρχεται μὲν οὖν ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἡ τῆς ποδάγρας γένεσις ἐξ ἑνὸς ἄρθρου, προέρχεται δὲ ἐπὶ πάντα χρονίζουσα. κοινὸν δὲ τῶν τριῶν παθῶν ἐστι πλεονεξία χυμοῦ, καταλαμβάνουσα τὴν πάσχουσαν διάρθρωσιν, ἧς πληρωθείσης, εἰς πάντα συμβαίνει τείνεσθαι τοῖς περικειμένοις νευρώδεσι μορίοις, κἀκ τούτων γίνεσθαι τὴν ὀδύνην. ἐνίοτε μὲν οὖν ὁ κατασκήπτων χυμὸς αἱματικός ἐστιν. ὡς τὸ πολὺ δὲ φλεγματώδης, ἢ μικτὸς ἐκ φλεγματώδους τε καὶ χολώδους, ἢ καὶ σὺν αὐτοῖς αἵματος. ἀκριβέστερον δέ τις ἑρμηνεύων, οὐ φλεγματώδη χυμὸν, ἀλλὰ τὸν ἰδίως ὀνομαζόμενον ὠμὸν ἐπικρατεῖν ὡς τὸ πολὺ φαίη κατὰ τὰς ἀρθρίτιδας. ἔστι δὲ παχὺς οὗτος ὁμοίως τῷ πύῳ τῷ παχεῖ. χρονίζων δὲ ἐν τοῖς ἄρθροις, οὐ μόνον παχύτερος ἀλλὰ καὶ γλισχρότερος γίνεται. τῶν τε οὖν ὀνομαζομένων πώρων ἡ γένεσις ἐκ τούτων, κἀπειδὰν γένωνται, μηκέτι ἐλπίσῃς εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν ἀκριβῶς ἐπανελθεῖν δύνασθαι τὸ ἄρθρον. εὐφόρατοι δὲ αἱ διαφοραὶ τῶν λυπούντων χυμῶν εἰσι, ταῖς χροιαῖς, καὶ τοῖς συμπτώμασι, καὶ τῇ πείρᾳ τῶν προσφερομένων φαρμάκων.

ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς χρόας διάθεσις τε καὶ διάγνωσις αὐτῶν, ἅπασι γνώριμος. ἡ δὲ ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων, εἰ καὶ μὴ πᾶσι, μηδ' ἐκ προχείρου σαφὴς, ἀλλ' οὐδὲ χαλεπὴ γνωσθῆναι. τὸ γὰρ χολῶδες αἷμα θερμασίας πολλῆς αἴσθησιν ἐργάζεται τῷ κάμνοντι, παροξύνεταί τε τῶν θερμαινόντων ἐπιτιθεμένων, ὥσπερ αὖ πάλιν ὑπὸ ψυχόντων ἀνίεται. πρὸς δὲ τὴν διάγνωσιν τοῦ λυποῦντος χυμοῦ, συντελέσει σοι καὶ ἡ προγεγενημένη δίαιτα διὰ γυμνασίων, ἢ ἀργίας γεγονυῖα, καὶ λουτρῶν ἐπὶ τροφαῖς, ἢ πρὸ τροφῶν, ὥσπερ γε καὶ τούτων γυμνασίων καὶ ἐδεσμάτων, ἥ τε ποσότης καὶ ἡ ποιότης, ἔθ' ὥρα τοῦ ἔτους, καὶ ἡ κατάστασις τοῦ χωρίου, ὥσπερ γε καὶ ἡ ἡλικία, καὶ ἡ ἕξις τοῦ σώματος, ὧν ἁπάντων ἐν πολλοῖς πολλάκις τὰς δυνάμεις δεδήλωκα. ἀρχὴ δὲ ἔστω σοι τῆς θεραπείας, ἡ τοῦ λυπεῖν εὑρεθέντος χυμοῦ κένωσις. εἰ μὲν πληθωρικὸν εἴη τὸ σῶμα, φλεβοτομίας πρῶτον ἁπάντων παραλαμβανομένης, εἶτα καθάρσεως, ἐφ' ᾗ ἡ τῶν ῥυθμιζομένων φαρμάκων, ἐν καιρῷ καὶ τάξει προσήκουσα χρῆσις. ἐπὶ μὲν τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν ἀποκρουστικοῖς τοῦ ῥεύματος χρωμένων ἡμῶν φαρμάκοις, ἐπὶ δὲ τῆς κατ' ἰσχίον διὰ ἀρθρώσεως φυλαττομένων τοῦτο δρᾶν. ἐν βάθει γὰρ οὔσης αὐτῆς, συλλαμβάνεται τὸ ἐκ τῶν περιεχόντων ἀγγείων αἷμα, καὶ μυῶν πρὸς ἐκείνην. παρηγορικῶν οὖν ἐν ἀρχῇ φαρμάκων χρεία ἐπὶ τῆς κατ' ἰσχίον ὀδύνης, οὔτε ψυχόντων ἱκανῶς, οὔτε θερμαινόντων ἰσχυρῶς, ὁποίων ὕστερον δεῖται. παροξύνεται γὰρ ἐπ' αὐτῶν τὰ ῥεύματα, τῆς θερμασίας ἑλκούσης αὐτὰ μᾶλλον, ἢ κωλυούσης. ἐπεὶ δὲ οὐ πρόκειται κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἡμῖν πραγματείαν, οὔτε περὶ καταπλασμάτων, οὔτε περὶ ἐμβροχῶν τι λέγειν, ἀλλὰ περὶ τῆς μεθόδου τῶν συνθέτων φαρμάκων, ἐπὶ ταύτην ἀφίξομαι μόνην, ἀπὸ τῆς ἰσχιάδος ἀρξάμενος, ὀλιγάκις ὑπὸ πλήθους αἵματος γινομένης, καὶ θεραπευομένης γε τάχιστα, τῶν κατὰ τὴν ἰγνύαν, ἢ κατὰ τὰ σφυρὰ φλεβῶν τεμνομένων, ὥσπερ δὲ πολλάκις μόνη ἡ ἐκ τοῦ αἵματος κένωσις αὐτάρκης γίνεται βοήθεια, κατὰ τοὐναντίον ἐπὶ πάσης ἰσχιάδος, ἐξαιρέτως δὲ ἐπὶ τῆς διὰ πλῆθος ἄν τις πρὸ τοῦ κενωθῆναι τὸ πᾶν σῶμα δριμέσι φαρμάκοις χρήσηται κατὰ τοῦ πεπονθότος μορίου, δυσιατοτάτην ἐργάζεται τὴν διάθεσιν, σφηνουμένου τοῦ πλήθους αὐτόθι δυσλύτως. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ παχύνεται, καὶ γλίσχρον γίνεται

τῇ θερμότητι καὶ ξηρότητι τῶν λοιπῶν φαρμάκων ὀνήσει τι παραπλήσιον πάσχον. ὡς οὖν μεγίστην δύναμιν εἰς θεραπείαν ἐχούσης ἐπὶ τοῦ πάθους τῆς τοῦ παντὸς σώματος κενώσεως, ἀπ᾽ αὐτῆς ἀρκτέον, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν σκελῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπ᾽ ἀγκῶνος ἀφαίρεσιν ποιουμένοις. ὠφελοῦσι δὲ καὶ οἱ ἔμετοι τοὺς ἰσχιαδικοὺς μᾶλλον τῶν διὰ τῆς κάτω γαστρὸς κενώσεως, ἀντισπῶντες τὸν κάτω ῥέποντα χυμόν. ποιητέον δὲ αὐτοὺς ἐν ἀρχῇ μὲν μετὰ τροφῆς, ὕστερον δὲ καὶ διὰ φαρμάκων ἐμετικῶν, ἀρχομένους ἐπὶ τούτων ἀπὸ τῶν μετριωτέρων. ἐφ᾽ ὧν δὲ σφήνωσις ἐγένετο σφοδρὰ καὶ δύσλυτος, ὑπὸ τῶν ἀκαίρως χρησαμένων ἰατρῶν φαρμακοῖς δριμέσιν, ἡ σικύα βοήθεια μεγίστη, καὶ ἡ διὰ τῶν καθαρτικῶν γίγνεται κλυσμάτων, ὁποῖός ἐστι καὶ ὁ διὰ τῆς κολοκυνθίδος. ἔχοντες οὖν πρὸ ὀφθαλμῶν ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα, τοῖς γεγραμμένοις φαρμάκοις ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἔξεστι χρῆσθαι κατὰ μέθοδον. ἄρξομαι δ᾽ ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τῆς τῶν ἐκτὸς φαρμάκων βίβλου, καθὰ προγράψας μαλάγματα πρὸς τοῖς κυρίοις ὀνομαζομένοις, οὕτω καὶ τὰ ἄλλα γράφει πάντα τὰ καθ᾽ ὁντιναοῦν τρόπον ὠφελοῦντα τὰς χρονιζούσας διαθέσεις, ἐν αἷς ἐστι καὶ ἡ τῶν ἰσχιαδικῶν ὀνομαζομένων.

Αἱ ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου γεγραμμέναι δυνάμεις αὐτοῖς ὀνόμασιν, ἐν τοῖς τῶν ἐκτὸς πρὸς ἰσχιαδικούς.

Πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ∠ δ. σιλφίου, δαφνίδων ἀνὰ ∠ δ. ἀφρονίτρου, ἀβροτόνου, κολοκυνθίδος, καρδαμώμου ἀνὰ ∠ δ. ἄμμεως ∠ δ. πηγάνου χλωροῦ μνᾶς ὄγδοον, τινὲς τούτων ἀνὰ ∠ η. καὶ στέατος ταυρείου, χαλβάνης ∠ ς. ὀποπάνακος ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ δ. ὅτι τοῦτο τὸ φάρμακον ἰσχυρῶς ἐστι θερμαντικόν, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν γεγραμμένων πολλάκις ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα λόγου καινοτέρου. σφοδρότατον γὰρ καὶ θερμαντικώτατόν ἐστι τὸ φάρμακον ἀγρίου πηγάνου † φύλλα. [margin: σπέρμα] σὺν τούτῳ δὲ σίλφιον, καὶ δαφνίδες, εἶτα τὸ ἀφρόνιτρον, μετὰ ταῦτα καὶ ἀβρότονον, ἐφ᾽ οἷς ἡ κολοκυνθίς, καὶ τὸ καρδάμωμον, καὶ τὸ καλούμενον ἄμμι, καὶ τὸ χλωρὸν δὲ πήγανον ἧττον μὲν τούτων, οὐ μὴν εὐκαταφρόνητον ἔχει τὴν θερμασίαν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ θεῖον ἄπυρον. ἐκ βάθους οὖν ἕλκειν πάντα ταῦτα δύναται τοὺς λυποῦντας τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον χυμούς. ὅπως δὲ ἔμπλαστρος ἐξ αὐτῶν γένηται, πίττης τε τερμινθίνης, καὶ μυρτίνης, καὶ κηροῦ, καὶ στέατος ἔμιξεν συνθεὶς τὸ φάρμακον. ἀμμωνιακὸν δὲ θυμίαμα καὶ χαλβάνη πρὸς τῷ συντελεῖν εἰς ἐμπλάστρου σύνθεσιν, ἔτι καὶ μαλακτικὸν ἔχει τι καὶ παρηγορικόν. ὁ δὲ ὀποπάναξ, ἐκ τούτου μὲν αὐτοῖς ἐστι γένους, ἰσχυροτέραν δὲ δύναμιν ἔχει. ἑτέραν δὲ δύναμιν πρὸς αὐτὸ τὸ πάθος ὁ Ἀνδρόμαχος οὕτως ἔγραψεν. Ἄλλο μάλαγμα πρὸς ἰσχιαδικούς, καὶ ἄλλα πολλά. Κηροῦ ∠ οβ. τερμινθίνης ∠ μη. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ λγ. προπόλεως ∠ μγ. χαλβάνης ∠ λς. βδελλίου ∠ κε. κρόκου ∠ ε. ὀποπάνακος ∠ ιβ. νίτρου ἀφροῦ ∠ λ. μύρῳ ἰρίνῳ κόπτων πρόσπασσε.

Ἄλλο Πρωτᾶ πλουσιωτάτου πρὸς ἰσχιαδικοὺς καὶ κεφαλαλγικούς, καὶ πρὸς πάντα τὰ χρόνια ἀλγήματα δυνάμενον ἁρμόττειν τόδε. Κηροῦ ∠ κδ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ζ. τερμινθίνης ∠ ζ. θαψίας χυλοῦ ∠ η. ἐλαίου κύαθον ἕνα. καὶ ἄλλην δὲ δύναμιν ἐν τοῖς μαλάγμασιν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν ὡδί πως.

Πρὸς ἰσχιαδικοὺς παρὰ Ἡρᾶ καππαδόκου. Πίσσης ὑγρᾶς ξε γ. ἢ β S. κηροῦ λίτραν α. πιτυΐνης λίτραν α. θείου ἀπύρου λίτραν α. νίτρου λίτραν μίαν S. σταφίδος ἀγρίας ξ α. πυρέθρου λίτραν S. οἴνου τρυγὸς κεκαυμένου λίτρας β. καρδαμώμου ξ α. χαλβάνης λίτραν S. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. τοῦτο τὸ φάρμακον καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρᾶς ἐν τῷ ἰδίῳ βιβλίῳ, τῆς τελευτῆς πλησίον, ἔγραψεν. οὐ πρόσκειται δὲ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῆς πίσσης τὸ β ἢ S. ἀλλ᾽ ἁπλῶς γέγραπται ξε γ. προέγραψε δὲ αὐτῆς κατὰ λέξιν οὕτως. Κηρωτὴ πρὸς ἰσχιαδικοὺς ἀνασκευάζουσα, καὶ τὰς λίαν κεχρονισμένας διαθέσεις, ταύτῃ ἐχρησάμην πρὸς ἀνασκευὴν ἐπὶ Φροντίνου.

Πίσσης ὑγρᾶς κοτύλας γ. κηροῦ λίτραν α. πιτυΐνης λίτραν α. θείου ἀπύρου λίτραν α. νίτρου λίτραν α. σταφίδος ἀγρίας ξ α. πυρέθρου λίτραν S. οἴνου τρυγὸς κεκαυμένης λίτρας β. καρδαμώμου ξ α. χαλβάνης λίτραν S. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. ἔγραψε δὲ καὶ ἄλλας ἰσχιαδικὰς ὁ Ἡρᾶς δύο δυνάμεις, ὧν ἡ μὲν ἑτέρα, τόνδε τὸν τρόπον ἔχει.

Πρὸς ἰσχιαδικοὺς παρηγορικὴ λίαν.

Πίσσης μέρη δύο, θείου ἀπύρου μέρος ἕν, λεῖα ἀμφότερα μίξας σύμπλασσε τὸν ἀλγοῦντα τόπον, προλούσας δὲ τὸν πάσχοντα, καὶ ἄνωθεν ἐπίρριπτε χάρτην, καὶ ἔα μέχρις ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἀποστῇ. ἐνδέχεται δὲ λέγεσθαι ἔχοντα τὴν χάρτην. ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων, πίσσης μέρος ἕν, καὶ δυνατόν ἐστιν καὶ οὕτως αὐτὸ σκευασθῆναι, γιγνωσκόντων ἡμῶν ὅτι πρακτικώτερόν ἐστιν τὸ ἴσα μιγνύναι ἀμφότερα τὴν πίσσαν καὶ τὸ θεῖον ἄπυρον. ἀσθενέστερον δὲ ἐφ᾽ οὗ ἡ πίσσα διπλασία τοῦ θείου βάλλεται. ἡ δὲ λοιπὴ καὶ τρίτη τῶν ἰσχιαδικῶν δυνάμεων, οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἡρᾶ γέγραπται.

Ἄλλη ἰσχιαδική. ταύτῃ ἐχρησάμην ἐπὶ Φροντίνου εὐθὺς ἐπὶ τῶν παροξυσμῶν.

Κηροῦ ∠ ρ. ἰξοῦ δρυΐνου ∠ ις. σμύρνης ∠ ς. τερμινθίνης ∠ κε. χαλβάνης ∠ ς. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ ς. κεδρείας κοτύλης τὸ ἥμισυ, κυπρίνου κοτύλης S. τὸν κηρὸν καὶ τὴν κεδρείαν μετὰ τοῦ κυπρίνου τῆξον, εἶτα τὴν ῥητίνην καὶ τὴν χαλβάνην. ὅταν δὲ μέλλῃς αἴρειν, ἐπίπασσε τὴν ἶριν καὶ τὸν ἰξόν. ἠρμένης δὲ τῆς λοπάδος, ἔστω λελειωμένη ἡ σμύρνα, εἶτα τὰ τηκτὰ κατάχει, καὶ μίξας χρῶ. ἔνιοι καὶ νίτρου προσέβαλλον ∠ ε.

Τὰ ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἐκτὸς ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Ὀνομάζει μὲν καὶ οὗτος ἅπαντα τὰ τοιαῦτα μαλάγματα. προστίθησι δὲ τοῖς μὲν ὅτι πρὸς ἰσχιάδα, τοῖς δὲ ὅτι πρὸς σπλῆνα, τοῖς δὲ πρὸς πλευράν, ἢ ἄλλο τι μέρος. ἔνια δὲ καὶ πολύχρηστα φησὶν εἶναι, καθάπερ καὶ τόδε γεγραμμένον ὑπ᾽ αὐτοῦ κατὰ λέξιν οὕτως. Μάλαγμα Ἀντιοχίδος σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, ἐσκευάσθη Φαβίλλῃ λιβυκῇ. Κηροῦ λίτρας τρεῖς, δρυΐνου ἰξοῦ λίτρας γ. ῥητίνης τερμινθίνης λίτρας γ. μυροβαλάνου πιέσματος λίτραν α. νίτρου ἀφροῦ λίτραν α. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α. ἐλαίου κυπρίνου λίτρας τρεῖς, ὄξους ὡς τὸ ἀμμωνιακὸν διαλῦσαι.

Μετὰ

Μετὰ ταῦτα γράφει ἐφεξῆς πάλιν οὕτως. ἄλλο Φαβίλλη συντεθὲν σφόδρα γενναῖον, πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις.
Σμύρνης, στακτῆς λίτρας β̄. βδέλλης ὄνυχος λίτρας β̄. μυελοῦ ἐλαφείου λίτρας β̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας β̄. ἴρεως ξηρᾶς λίτρας δύο, ὀποπάνακος λίτραν μίαν, χαλβάνης, στύρακος ἀνὰ λίτραν ᾱ. μαστίχης λίτραν ᾱ. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους λίτραν ᾱ. ὀποῦ συκομόρων λίτραν ᾱ. κάγχρυος λίτραν ᾱ. πεπέρεως λευκοῦ λίτραν ᾱ. κηροῦ, τερμινθίνης ἀνὰ λίτρας ε̄. κόπτειν δεῖ τὸ φάρμακον, καὶ δεῖ κόπτοντα παραπτέσθαι ἰρίνου μύρου τῇ ὑποστάθμῃ, ἕως ἂν εὐβαφέστερον γένηται τὸ φάρμακον. ἕτερον ἐφεξῆς ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης οὕτως.
Μάλαγμα ὃ καὶ χρυσίζουσαν καλοῦμεν. ἀρσενικοῦ χρυσίζοντος, ἀσβέστου ἀνὰ Γο β̄. στυπτηρίας ὑγρᾶς Γο β̄. στυπτηρίας σχιστῆς Γο β̄. τὰ ξηρὰ κόπτομεν καὶ σήθομεν, καὶ εἰς θυείαν βαλόντες, τούτοις ἐπιβάλλομεν ὄξους κυάθους η̄. καὶ λεάναντες ἐπιμελῶς ἀναλαμβανόμεθα τοῖς τηκτοῖς. ἔστι δὲ ταῦτα. κηροῦ, ῥητίνης φρυκτῆς, καὶ πιτυΐνης ἀνὰ λίτρας β̄. ἐλαίου κοινοῦ κυάθους ῡ. ταῦτα τήξαντες ἐῶμεν ψυγῆναι, καὶ †ἀναψύξαντες ἐπιβάλλομεν τοῖς λεανθεῖσιν. ἡμεῖς προσεθήκαμεν τῇ τοῦ φαρμάκου σκευασίᾳ, σμύρνης Γο β̄. καὶ ἕτεροι δὲ προστιθέασι καὶ σανδαράχης Γο β̄. ὑφαιροῦντες τὰς δύο Γο. τῆς ὑγρᾶς στυπτηρίας. ἡμεῖς δὲ ἐμβάλλοντες πάντα τὰ ὑπογεγραμμένα σκευάζομεν, καὶ γίνεται δραστικώτερον. μετὰ τὸ προγεγραμμένον ἕτερον ἔγραψεν οὕτως.

†ἀναψύξαντες

Τούτῳ ἐχρήσατο Ἀνδρόμαχος, ποιεῖ σπληνικοῖς, ὑδρωπικοῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν ὑποχονδρίων διατάσεις, ποιεῖ ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, καὶ πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις. Κηροῦ, πίσσης βρυτίας ἀνὰ λίτραν ᾱ. ἀντὶ τῆς πίσσης ῥητίνην φρυκτὴν βάλλομεν, ῥητίνης πιτυΐνης λίτραν ᾱ. ἐλαίου κυάθους ῡ. ἀρσενικοῦ χρυσίζοντος, στυπτηρίας σχιστῆς, ἀσβέστου ἀνὰ Γο β̄. σκεύαζε καθὰ προείρηται. ἡμεῖς προσεθήκαμεν τῷ φαρμάκῳ, σμύρνης Γο β̄. ἰξοῦ δρυΐνου Γο δ̄. Μετὰ τὰ προειρημένα διελθὼν ἕτερα τινὰ πρὸς ὑδρωπικοὺς, καὶ σπληνικοὺς. αὖθις ἔγραψε πολύχρυσον δύναμιν, ἣν καὶ τοῖς ἰσχιαδικοῖς ἁρμόττειν φησὶν ὧδέ πως. Ἀνδρέου μάλαγμα. δύναμις θαυμαστὴ πρὸς ἃ βούλει κατατρῆσαι, διαλῦσαι, ἐξικμάσαι. ἀνάγει ὀστᾶ ἐφθορότα, σκόλοπας, ἀκίδας. ἀναγέγραπται δὲ καὶ Σεραπίωνι τῷ ἐμπειρικῷ. ποιεῖ καὶ πρὸς ἰσχιαδικοὺς, χρήσιμον δεῖ καὶ τοῖς ἐμπυϊκοῖς. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς σκιρρώδεις τῶν σπλάγχνων διαθέσεις. ἔστι δὲ καὶ ἄκοπος ἀγαθὴ παρειμένοις χρονίοις, διεστραμμένοις μέρος τι τοῦ σώματος. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ λιπανθέντα, ὥστε ἀνάγειν τὰ ἀλλότρια, καὶ τὸ ἕλκος εἰς οὐλὴν ἄγειν. κόκκου κνιδίου κεκαθαρμένου, νίτρου ἐρυθροῦ, ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, ἀριστολοχίας κρητικῆς, σικύου ἀγρίου ῥίζης, τερμινθίνης ἀνὰ ∠ κ̄. πεπέρεως στρογγύλου καὶ μακροῦ, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος. τινὲς καὶ τοῦ ἀμώμου, καὶ τοῦ ξυλοβαλσάμου ἀνὰ ∠ ῑ. λιβάνου ἄρρενος, σμύρνης, ῥητίνης ξηρᾶς, ἰξοῦ εἰργασμένου ∠ ῑ. συκαμίνου ὀποῦ ∠ ῑ. κηροῦ ∠ λ̄. στέατος αἰγείου ∠ ιε̄. ἰρίνου μύρου ὑποστάθμης εἰς ἀνάληψιν ὅσον ἐξαρκεῖ. τὰ ξηρὰ κόπτεται καὶ σήθεται λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, καὶ τὰ τηκτὰ κόπτεται καθ᾽ ἕκαστον φιλοπόνως, εἶθ᾽ ὁμοῦ πάντα μίγνυται, καὶ πάλιν κόπτεται, καὶ σήθεται λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, παραπτομένου ἰρίνου ὑποστάθμῃ. εἶθ᾽ ὅταν καλῶς ἑνωθῇ, μαλάξαντες ἀποτιθέμεθα. ὁπότε δὲ βούλει ὡς ἀκόπῳ χρῆσθαι, λάμβανε τοῦ φαρμάκου Γο γ̄. στέατος χηνείου Γο γ̄. ἐλαίου κυπρίνου Γο γ̄. μίξας χρῶ. καὶ τοῦτο δ᾽ ἐφεξῆς οὕτως ἔγραψεν.
Ἄλλο πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις. Πυρέθρου ∠ κ̄. κόκκου κνιδίου, καὶ ἀφρονίτρου ἀνὰ ∠ κ̄. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, ἀριστολοχίας κρητικῆς λεπτῆς, τοῦ φλοιοῦ σικύου ἀγρίου ῥίζης, τερμινθίνης ἀνὰ ∠ κ̄. πεπέρεως στρογγύλου καὶ μακροῦ, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, βδελλίου, ξυλοβαλσάμου, λιβάνου, σμύρνης, καρδαμώμου, ἀμώμου, στέατος αἰγείου, ῥητίνης ξηρᾶς ἀνὰ ∠ ῑ. κηροῦ ∠ λ̄. ἰξοῦ εἰργασμένου ∠ κ̄. συκαμίνου ὀποῦ ∠ κ̄. ἰρίνου μύρου τῆς ὑποστάθμης εἰς ἀνάληψιν, οἴνου ἰταλικοῦ ὅσον ἐξαρκεῖ, διαβρέξας, ὅσα χρὴ διαλύειν σκεύαζε κατὰ τρόπον. ἐν ἄλλῳ οὔτε τὸ ξυλοβάλσαμον, οὔτε τὸ καρδάμωμον εὗρον, οὔτε ἄμωμον. Μετὰ τὰ γεγραμμένα γράψας ἕτερα φάρμακα, πάλιν ἐμνημόνευσε τῶν ἰσχιαδικῶν οὕτω γράψας. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ ἐπίθεμα ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, παραχρῆμα ὠφελεῖ.
Τῆλιν βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ ταύτῃ ἐπιβαλὼν ὀξυκράτου ὅσον ἐξαρκεῖ, ἕψε θεὶς ἐπ᾽ ἀνθράκων μέχρι διαλύσεως. ὅταν δὲ διαλυθῇ, ἐπίβαλλε μέλιτος ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ πάλιν ἕψε, εἶτα ἐξελὼν τρῖβε φιλοπόνως, καὶ εἰς ὀθόνιον ἐπιπλάσας ἐπιτίθει κατὰ τῶν πονούντων τόπων, καὶ ταινιδίῳ περιειλύσαντες ἐῶμεν, καὶ οὐ πράττομεν ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας. ἐν δὲ τῷ τρίβεσθαι ὅταν σκληρυνθῇ τὸ φάρμακον, ἐπιβάλλομεν τοῦ ὑγροῦ ὅσον ἐξαρκεῖ. τὸ δὲ ἐπιβαλλόμενον τοιοῦτον ἔστω, ὥστε τὸ κατάπλασμα γενέσθαι ἀλκιμώτερον.
Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ τῶν προγεγραμμένων συνεχὲς ἔγραψεν φάρμακον οὕτω. συμφύτου λίτραν ᾱ S. ξύσας, καὶ εἰς λεπτὰ τεμὼν καὶ βαλὼν εἰς θυίαν ὀστρακίνην, φιλοπόνως τρῖβε, καὶ ὅταν λειωθῇ, ἐπίβαλλε μάννης Γο γ̄. καὶ ὠῶν τριῶν προσφάτων ὠμῶν τὸ λευκὸν σὺν ταῖς λεκύθοις, καὶ πάλιν τρῖβε, καὶ ὅταν ἑνωθῇ, ἐπίβαλλε τούτοις στέατος ὑείου παλαιοῦ λίτραν μίαν, καὶ ἀνακόψας ἐπιμελῶς, ἐμπλάσας εἰς ὀθόνιον ἐπιτίθει, παρηγορεῖ παραχρῆμα.
Μετὰ τὸ γεγραμμένον ἐφεξῆς ἕτερον ἔγραψεν οὕτως. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ. μάλαγμα ἰσχιαδικοῖς ἐπὶ τῶν παροξυσμῶν εὐθὺς ἐπιτιθέμενον, διδυμαία λεγόμενον. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ συντρίμματα, καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. ἔστι δὲ καὶ διαλυτικὸν πάσης σκληρίας, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας φλεγμονὰς, καθαίρει καὶ τὰς οὐλὰς τὰς πονηρὰς, ποιεῖ πρὸς τὰ στρέμματα καὶ λυγίσματα, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν μαστῶν διαθέσεις κακοήθεις.
Κηροῦ, ἰξοῦ δρυΐνου, τερμινθίνης, ἴρεως ξηρᾶς, σμύρνης, χαλβάνης ἀνὰ ∠ μη̄. ἐλαίου κυπρίνου, ἢ μύρου αἰγυπτίου ὅσον ἐξαρκεῖ, τὴν χαλβάνην βαλόντες εἰς τὸ κύπρινον, ἢ εἰς τὸ μύρον τὸ αἰγύπτιον, καὶ θέντες ἐπὶ τὸ πῦρ διαλύομεν, καὶ τὸν κηρὸν μαλάσσομεν, καὶ τοῖς λοιποῖς μίξαντες κόπτομεν φιλοπόνως, καὶ τούτοις ἐμβαλόντες τακεῖσαν τὴν χαλβάνην μετὰ τοῦ κυπρίνου πάλιν κόπτομεν, καὶ ποιήσαντες ἀφέστατον μάλαγμα, ἀνελόμενοι χρώμεθα. ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων καὶ τοῦτο ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἀρείου, ποιεῖ κωλικοῖς ἀφάτως ἐν αὐτοῖς παροξυσμοῖς ἐπιτιθέμενον, καὶ ψώρας θεραπεύει χωρὶς ἑλκώσεως.
Κηροῦ, πίσσης ὑγρᾶς ἀνὰ λίτραν ᾱ. θείου ἀπύρου, στυπτηρίας σχιστῆς, νίτρου ἐρυθροῦ ἀνὰ λίτρας S. τὰ τηκτὰ τῆκε, τὰ δὲ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, καὶ ὅταν τὰ τηκτὰ συστρέφηται, ἐπίβαλλε τὰ ξηρὰ κατὰ

ὀλίγον ἐπιπάσσων, καὶ κινῶν συνεχῶς, καὶ εἰς θυίαν κατεράσας, καὶ ἀνακόψας ἀναλαμβανόμενος χρῶ.

Μετὰ τὸ προγεγραμμένον, ἕτερον ἔγραψεν ὡδί πως. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ μάλαγμα τὸ διὰ τοῦ σιλφίου ἰσχιαδικοῖς σφόδρα γενναῖον. ἄμμεως ∠ ιβ. σιλφίου, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, δαφνίδων κεκαθαρμένων ἀνὰ ∠ ιδ. κολοκυνθίδος τοῦ ἐντὸς ∠ β. νίτρου ∠ δ. ἀβροτόνου θηβαϊκοῦ ∠ δ. καρδαμώμου ∠ δ. κηροῦ ποντικοῦ μνᾶς ὄγδοον, πίσσης, ῥητίνης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ μνᾶς ὄγδοον, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. ἐφεξῆς τῷ προγεγραμμένῳ, καὶ τόδε γέγραπται ὑπὸ Ἀσκληπιάδου κατὰ λέξιν οὕτως. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ ᾧ ἐχρήσατο Ἀντίπατρος.

Σιλφίου, πηγάνου ἀγρίου ξηροῦ, δαφνίδων ξηρῶν, ἀφρονίτρου, κολοκυνθίδος τοῦ ἐντὸς, ἀβροτόνου θηβαϊκοῦ, ἄμμεως, καρδαμώμου, ἑκάστου ∠ δ. πηγάνου ἡμέρου χλωροῦ, πίσσης ξηρᾶς, ῥητίνης τερμινθίνης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, στέατος μοσχείου, ἑκάστου μνᾶς ὄγδοον, χαλβάνης ∠ ιϛ. ὀποπάνακος ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ δ. ἐλαίου κυπρίνου κοτύλας δ. ἐν δὲ τῇ χρήσει πρότερον χρὴ κορίαννον ξηρὸν καύσαντα ἀναλαμβάνειν κυπρίνῳ, καὶ οὕτως ἐπιχρίειν τὸ ἰσχίον, καὶ μετὰ τὴν τούτου χρῆσιν ἐπιθεῖναι τὸ μάλαγμα. Μετὰ τοῦτο δὲ πάλιν ἕτερον ἔγραψεν ὡδί πως. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ. μάλαγμα ἰσχιαδικὸν, μετασυγκριτικὸν, ἀπαλλάσσει τῆς ὅλης διαθέσεως. ποιεῖ καὶ παρέτοις, καὶ τρομώδεσιν, καὶ ταῖς κεχρονισμέναις διαθέσεσιν. Πίσσης ὑγρᾶς Βρυτίας λίτρας τρεῖς, τρυγὸς ξηρᾶς κεκαυμένης λίτρας δύο, νίτρου ἐρυθροῦ λίτρας α S. ῥητίνης πιτυΐνης λίτραν μίαν, κηροῦ λίτραν μίαν, σταφίδος ἀγρίας λίτραν μίαν, θείου ἀπύρου λίτραν α. πυρέθρου λίτρας S. καρδαμώμου ℥ α. ἕψε πίσσαν, κηρὸν, ῥητίνην, τὰ δὲ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, καὶ τοῖς τηκτοῖς ἀναλαβὼν χρῶ.

Μετὰ τὸ προγεγραμμένον ἕτερον φάρμακον ἔγραψεν ὡδί πως. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ ᾧ ἐχρήσατο Φιλόκαλος.

Νάπυος, τήλεως ἀληλεσμένης ἑκάστου ℥ S. πυρέθρου, σταφίδος ἀγρίας, νίτρου ἐρυθροῦ ἀνὰ ∠ δ. ὀποπάνακος † ∠ β. χαλβάνης ∠ β. ῥητίνης τερμινθίνης λίτραν α. κηροῦ λίτραν μίαν, ἐλαίου κυπρίνου λίτραν μίαν, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν.

† ἴσ β

Ἡ ὑπὸ Δαμοκράτους γεγραμμένη θεραπεία τῶν ἰσχιαδικῶν διὰ τῆς ἰβηρίδος.

Ἐπιγράφεται βιβλίον Δαμοκράτους κλινικὸς, ἐν ᾧ διὰ μέτρων ἰαμβικῶν ὡς εἴωθε περὶ τῶν τριῶν διαλέγεται φαρμάκων. Πρώτου μὲν τοῦ διὰ τῆς βοτάνης, ἣν καὶ αὐτὸς ἰβηρίδα καλεῖ, τοῦ δευτέρου δὲ τοῦ διὰ σπέρματος ἀνωδύνου, τρίτου δὲ τοῦ καθαρτικοῦ καλουμένου ὑπ' αὐτοῦ ἱερᾶς. περὶ πρώτης οὖν τῆς τῶν ἰσχιαδικῶν θεραπείας ἔγραψεν ἐν τῷ βιβλιδίῳ. ταύτην ἐν Ἰβηρίᾳ φησὶν ἰατρόν τινα φίλον ἑαυτοῦ θεραπεύειν διὰ τῆς βοτάνης, ἣν ὡς ἔφην αὐτὸς ὁ Δαμοκράτης ἰβηρίδα καλεῖ, μαθὼν μὲν αὐτοπτικῶς τὴν βοτάνην, ὄνομα δὲ οὐδὲν ἀκούσας αὐτῆς, ὅτι μηδ' ὁ διδάσκων ἠπίστατο. δι' ὧν δὲ γράφει γνωρισμάτων, ἔοικε τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὀνομαζομένην λεπίδιον ἰβηρίδα καλεῖν, ἀπὸ τῆς χώρας ἐν ᾗ θεραπευθεὶς ἔτυχεν ὁ φίλος αὐτοῦ. γράφει δὲ αὐτῆς τὰ γνωρίσματα διὰ τῶν ἰάμβων.

Φύεται δὲ πολλὴ πανταχοῦ, μάλιστα δὲ
παρὰ τοῖς παλαιοῖς μνήμασι τοίχοισί τε,
ἢ ταῖς ὁδοῖσι ταῖς πάλαι τετριμμέναις,
παρ' αἷς γεωργὸς τὰ λήϊ' οὔ ποτ' ἤροσεν.
ἀεὶ δὲ θάλλει φύλλ' ἔχουσα καρδάμου.
ἔαρος μέν γε ἀνθεῖ τε καὶ μὴν δὴ πολύ.
καυλῷ δὲ αὐτῆς ὄντι μῆκος πήχεως,
μικρῷ τ' ἔλαττον καὶ πάλιν μικρῷ πλέον,
θέρους πέριξ ἔχει λεπτὰ φύλλα, μέχρι περ ἂν κρύους γινομένου, φρυγανώδης τἄλλα μὲν
τὰ φύλλα ἀποβάλλει τε καὶ μαραίνεται,
πρὸς τῇ δὲ ῥίζῃ προσπεφύκασί τινα.
φέρει δ' ὁ καυλὸς ἐν θέρει λεπτὸν πάνυ
πολύχροον ἄνθος, τῇ χρόᾳ γαλάκτινον,
εἶτ' ἐπακολουθεῖ παντελῶς τούτῳ βραχὺ
σπέρματος, ἀκριβῶς αὐτὸ μηδ' ὁρᾶν τινα.
ἡ ῥίζα δὲ καὶ ὀσμὴν δριμυτάτην ἔχει,
μάλιστα πάντων καρδάμῳ προσεμφερῆ.

Διὰ τούτων μὲν ἐδήλωσε τὴν ἰδέαν τῆς βοτάνης, ἐφεξῆς δὲ τὴν χρῆσιν αὐτῆς διὰ τῶνδε.

Ταύτην ὀρύξας καὶ λαβὼν πλῆθος πολὺ,
θέρους μάλιστα δ' οὖν πρακτικωτάτη
καὶ πρόσφατος. ξηρὰ γὰρ ἀδρανὴς τυγχάνει,
κόψας δ' ἐπιμελῶς, ἔστι γὰρ καὶ δύσκοπος,
ἀξουγγίῳ λιπαρῷ ὀλίγῳ παντελῶς,
εἶτα ἐπιθεὶς κοτύλῃ τε καὶ παντὶ σκέλει,
δήσας τ' ἄφες ὥρας μὴ μένειν ἐλάττονας,
γυναιξὶ μὲν δύ', ἀνδράσιν δὲ τέτταρας.
εἶτ' εἰς βαλανεῖον εἰσάγων αὐτοὺς, μηδενὶ
μήτε προαλείψας, μήτε χρίσας σμήγματι.
σμικρᾶς δὲ νοτίδος γινομένης, εἰς τὴν μακρὰν
καθεὶς, κράτιστον, ἐπιφέρει γὰρ πολλάκις
δηγμὸν φέροντ' αἴσθησιν ἐνθερμόν τινα.
μικρὸν δ' ἀποβρέξας ἐξάγ' αὐτοὺς ἔξωθεν,
καθ' ὥσι πολλῶν χερσὶν εἰσκεκομισμένοι, ἰδίοις ἕκαστος ἐξελεύσεται ποσί.
μίξας δ' ἐλαίῳ δαψιλεῖ βραχὺν πάνυ
οἶνον, ἀνακόπτε, καὶ συνάλειφε αὐτοὺς ὅλους.
ἄρας τ' ὀθονίοις, ἕνωσιν ἅπαξ καὶ λίπος,
σκέπαζε τὸ κῶλον κουφοτάτοις ἐριδίοις.
τἄλλα τε κέλευε πάντα πράττειν ὅσα θέλοις
ἐν τοῖς συνθέσεσιν ὄντα καὶ τοῖς ἡδέσι.
τὸ γὰρ βοήθημα αὐτοτελὲς ὂν τυγχάνει,
οὐ χρῇζον ἄλλου συμβάλλεσθαι αὐτῷ τινός,
κἂν μὲν δίχα πόνου διαμένωσιν, ὃ γίνεται
τὰ πολλὰ, χαίρων προσκύνει τὸ ῥίζιον.
ἂν δὲ καταλειφθῇ τοῦ πάθους ἴχνος ἔτι,
ἅπαξ ἐπαλείψεις αὐτὸ χρίσει δευτέρᾳ.
μέσας διαλιπὼν ἡμέρας ὡς εἴκοσι.

Τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς χρήσεως καὶ κεφαλαλγίας χρονίας, καὶ ἄλλα πάντα καθ' ὅτι οὖν μέρος ἀλγήματα χρόνια καὶ δυσλύτους διαθέσεις, καὶ παραλύσεις τεθεραπευκέναι φησί. καὶ ὅλως ἐφ' ὧν οἱ ἄλλοι χρῶνται τῷ καλουμένῳ σιναπισμῷ, καὶ τῷ διὰ θαψίας βοηθήματι διὰ τῆς βοτάνης ταύτης ἐξιᾶσθαι φησίν. περὶ τῆς ἰβηρίδος ταύτης καὶ ὁ Ἀρχιγένης λέγει, ὀνομάζων αὐτὴν λεπίδιον ἐν τῷ β. τῶν κατὰ γένος φαρμάκων, ἁρμόζειν δ' αὐτὴν σπληνικοῖς,

καὶ ἰσχιαδικοῖς λέγει, πρὸς ἰσχιάδας καὶ ψυγμάς. Ὑγιεινὸν Ἱππάρχου, βοτάνην ἰβηρίδα, ἥν τινες καλοῦσι λεπίδιον, ἢ ἀγριοκάρδαμον, ἀνελόμενος τὴν ῥίζαν αὐτῆς, κόψον, καὶ στέατι χοιρείῳ συμμαλάξας εἰς τρόπον ἐμπλάσματος, ἐπιτίθει κατὰ τοῦ ἀλγοῦντος τόπου ἐπὶ ὥρας τρεῖς, εἶτα πέμπε εἰς βαλανεῖον. τὸ αὐτὸ ἀπαλλάττει καὶ παλαιὰς κεφαλαλγίας ἐν ὁμοίᾳ χρήσει, ἣν Δαμοκράτης ὁ ἰατρὸς διὰ στίχων ἔγραψεν.

Περὶ τῶν ποδαγρικῶν καὶ ἀρθριτικῶν παθῶν.

Εἴρηται πρόσθεν ἐν τῷ περὶ τῆς ἰσχιάδος λόγῳ, ῥευμάτων ἔκγονα τὰ τοιαῦτα ὑπάρχειν πάθη, κατασκηπτόντων εἰς τὰς χώρας τῶν διαρθρώσεων, ὥστε καὶ τὴν θεραπείαν αὐτῶν ἑνὸς ἔχεσθαι τρόπου, τοῦ κωλῦσαι τὸ κατασκῆψαι. ἔτι μὲν οὖν ἐπιῤῥέοντος αὐτοῦ, διὰ κοινῷ τῶν ἐπιῤῥεόντων χυμῶν λόγῳ τὸν σκοπὸν τῶν βοηθημάτων ὑποβάλλειν χρὴ ἀποκρουομένους, καὶ ἀναστέλλοντας. ἐπειδὰν δὲ μηκέτι ἐπιῤῥέῃ, διαφοροῦντας τὸ κατασκῆψαν. ἡ δὲ ὕλη τῶν φαρμάκων δι᾽ ὧν ταῦτα γίνεται πολυειδής ἐστιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν νοησάντων μὲν ἐξ ἀρχῆς τῶν συνετωτέρων κατά τινα τεχνικὸν στοχασμόν, ἄλλο τε ἄλλου τῇ πείρᾳ, καὶ τῶν ἀρίστων κεκριμένων. διὸ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν, οὕτω κἀπὶ τούτων τῶν πεπειραμένων τοῖς πρὸ ἐμοῦ γράψω τὰ κάλλιστα.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα πρὸς τὰ εἰρημένα πάθη ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἐκτὸς ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Ἐπίθεμα ποδαγρικοῖς, ἀρθριτικοῖς ἀνώδυνον, ἡ χρῆσις ἐν αὐτοῖς τοῖς παροξυσμοῖς. ὀποῦ μήκωνος ℒ δʹ. κρόκου ℒ αʹ. λειάνας μετὰ γάλακτος βοείου, ἢ αἰγείου, καὶ ἄρτου τοῦ ἐντὸς ἐπιβαλὼν τρίβε φιλοπόνως, ὥστε εὐαφὲς εἶναι κατάπλασμα, καὶ μαλάξας παράπτου ῥοδίνῳ, καὶ χρῶ καταπλάσματι προσηνεῖ, ἔξωθεν ἐπιβαλὼν φυλακῆς χάριν φύλλα σεύτλου, ἢ θρίδακος. ἔστι δ᾽ ὅτε τὸ ὄπιον, καὶ τὸν κρόκον μετὰ γάλακτος λειάναντες, ἀναλαμβανόμεθα κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου, ἔπειτα ἐμπλάσαντες εἰς ὀθόνιον ἐπιτιθέμεθα. Ἄλλο. στύρακος ℒ βʹ. ὀπίου ℒ αʹ. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο παραχρῆμα τὸν πόνον ἀπαλλάττει. δεῖ δὲ πρὸ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ φαρμάκου τὸν πάσχοντα λούειν, καὶ τό τε προδιασμήξαντα τοὺς τόπους ἐπιθεῖναι.

ἀψινθίου ποντικοῦ χυλοῦ, κρόκου, ὀπίου ἀνὰ ℒ αʹ. κηροῦ ποντικοῦ ℒ δʹ. ἰρίνου μύρου ℒ ϛʹ. γλυκέος κρητικοῦ ὅσον ἐξαρκεῖ, διάλυε ὄπιον, ἀψίνθιον, κρόκον, καὶ ὅταν διαλυθῇ ἀναλάμβανε τοῖς τηκτοῖς, καὶ εἰς ὀθόνιον ἑλκύσας ἐπιτίθει. Ἄλλο. κωνείου σπέρματος ἐκπεπιεσμένου ℒ ϛʹ. κρόκου ℒ αʹ. ὀπίου ℒ αʹ. γλυκέος κρητικοῦ ὅσον ἐξαρκεῖ, καὶ λειάνας ἀναλάμβανε κηρωτῇ σκευασθείσῃ διὰ ῥοδίνου. ἐπίθεμα ποδαγρικῶν, ἀρθριτικῶν, ποιεῖ πρὸς τὰς μεγίστας διαθέσεις, ᾧ ἐχρήσατο Ἐρασίστρατος ὁ συκιώνιος. Καππάρεως ῥίζης κεκομμένης καὶ σεσησμένης χοῖνιξ εἷς, ὑοσκυάμου σπέρματος χοίνικος S. χαμαιλέοντος μέλανος ῥίζης χοίνικος τέταρτον, κωνείου σπέρματος χοίνικος δʹ. μανδραγόρου ῥίζης χοῖνιξ αʹ. στρύχνου, οἱ δὲ δορυκνίου ῥίζης χοίνικος τέταρτον. ἅπαντα μίξας κεκομμένα καὶ σεσησμένα ἀπόθου εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ φιμώσας ἐπιμελῶς φύλαττε. ἐν δὲ τῇ χρήσει λαβὼν χοίνικας τέσσαρας, καὶ λειάνας, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν ἀκονίατον, ἐπίβαλλε τρυγὸς ξηρᾶς κοτύλας τέσσαρας, καὶ θεὶς ἐπ᾽ ἄνθρακας ἕψε, κινῶν ἐπιμελῶς, ἕως δὶς, ἢ τρὶς ἀναζέσῃ, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς κατάπλαττε θερμότατον, ἢ ὡς δύναται φέρειν. δεῖ δὲ πρὸ τοῦ καταπλάσματος τοὺς πόδας καταιονῆσαι πολλῷ ὕδατι ψυχρῷ, καὶ προδιασπογγίσαντας χρῆσθαι τῷ φαρμάκῳ. ἔπειτα δὲ τὸ κατάπλασμα διὰ ὀθονίων λεπτοτάτων εἰς ὄξος ἐμβάπτοντας ἐπιθεῖναι, καὶ ταινιδίῳ ἐπικαταλαβόντας, ἐᾶν ἐπικείμενον τὸ φάρμακον ἐπὶ ὥρας δύο, καὶ μετὰ ταῦτα αἴροντας τὸ ἐπικείμενον, τὰς ἐπαναστάσας φλυκτίδας, ταύτας γὰρ βελόναις δεῖ κεντεῖν. ἀπὸ τούτων γὰρ ὑγρὸν ἀποῤῥεῖ μυξῶδες, καὶ πολὺ καὶ κολλῶδες. μετὰ δὲ τὴν τῶν τοιούτων ὑγρῶν ἔκκρισιν χρὴ πολλῷ ὕδατι ψυχρῷ τοὺς πόδας καταντλεῖν, καὶ πάλιν χρῆσθαι τῇ ἐπιθέσει τοῦ φαρμάκου, καθὰ προείρηται ἀντὶ τοῦ ὄξους χρωμένους ὕδατι ποτίμῳ, καὶ τὸ ἐπιτιθέμενον ὀθόνιον ὕδατι ψυχρῷ βρέξαντας. Ἄλλο τοῦ αὐτοῦ. τούτῳ ἀντὶ σικύων καὶ βδελλῶν χρώμεθα, ὥστε ἐκμυζῆσαι ἰχῶρας αἱματώδεις, ποιεῖ καὶ πρὸς πώρους, καὶ πρὸς σκίῤῥους ὥστε διαλύσαι.

Τήλεως ἀληλεσμένης ξ αʹ. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ξέστην αʹ. ἀλεύρου ἐρεγμίνου τοῦ μέλανος συναληλεσμένου, ἀλεύρου θερμίνου ἀνὰ ξέστην ἕνα. ταῦτα μίξας καὶ ὕδατι θερμῷ φυράσας, ἐπιτίθει θερμῷ, καὶ ταινιδίῳ καταλάμβανε. δεῖ δὲ πρότερον καταντλῆσαι τοὺς πάσχοντας τόπους, ἢ καὶ τούτους λούοντας ἐμβιβάζειν. ἤδη δὲ τῶν ἐπικειμένων ἐπιδέσμων ἡμαγμένων καὶ διαβρόχων γιγνομένων, αἴρομεν τὸ φάρμακον, καὶ τοὺς τόπους ἀποπυριάσαντες χρώμεθα τῷ διὰ πικρῶν ἀμυγδάλων, καὶ μαλάγματι τι ἔχοντι κρόκον, καὶ ἶριν, καὶ ἀριστολοχίαν. ὧν δ᾽ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς ἀναγεγραμμένοις πρὸς ποδάγραν μαλάγμασιν.

Τροχίσκος ποδαγρικοῖς, ἀρθριτικοῖς. ἡ χρῆσις ἐν αὐτοῖς τοῖς παροξυσμοῖς.

Ἀλόης λίτραν μίαν, κενταυρείου χυλοῦ ℥ ϛʹ. λιβάνου ἄρτου ℥ δʹ. σμύρνης ℥ δʹ. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους ℥ βʹ. ὀπίου ℥ βʹ. μανδραγόρου χυλοῦ ℥ βʹ. στυπτηρίας σχιστῆς ℥ βʹ. ἀναλάμβανε γλυκεῖ καὶ ποίει τροχίσκους. ἐν δὲ τῇ χρήσει ἐν γάλακτι διαλύων ἐπίχεε πτεροῖς, καὶ κατὰ τοῦ χρίσματος ἐπίβαλλε ὀθόνιον γλυκεῖ δεδευμένον.

Ἄλλο ὁ ζεὺς ἐπικαλούμενος. ἀλόης ℒ ιβʹ. ὀπίου ℒ ηʹ. μηκωνείου χυλοῦ ℒ ϛʹ. ὑοσκυάμου χυλοῦ ℒ ϛʹ. ἀκονίτου ℒ δʹ. ὑποκιστίδος ℒ ϛʹ. γλαυκίου ℒ ηʹ. κρόκου ℒ ιβʹ. κόμμεως ℒ κδʹ. μήλων μανδραγόρου ℒ ηʹ. ὄξους κοτύλας δύο. ἕψε μῆλα μετ᾽ ὄξους, καὶ ὅταν ἐκθλίψῃς, ἐπίβαλλε τοῖς προειρημένοις, καὶ διυλίσας καὶ λειάνας ἐπιμελῶς ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, ἡ χρῆσις δεδήλωται.

Μάλαγμα ἀρθριτικοῖς, ποδαγρικοῖς, τὸ διὰ κωνείου καὶ ἀγαρικοῦ, φάρμακον ἐπιτετευγμένον.

Κωνείου σπέρματος ξέστην αʹ. ἀγαρικοῦ ξέστην αʹ. τήλεως ξέστην αʹ. νίτρου ℥ αʹ. κηροῦ λίτραν μίαν, ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν μίαν, μυελοῦ ἐλαφείου ℥ δʹ. ἰλλυρικῆς ℥ τέσσαρας. τὰ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, τὰ δὲ τηκτὰ τῆκε, εἶτα ἐάσας ψυγῆναι, καὶ ἀνοίξας ἐπίβαλλε τοῖς ξηροῖς, καὶ ἀνακό-

ψας ἀναλόμενος χρῶ. Τοῦ αὐτοῦ ἄλλο. Κηροῦ λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ ἢ Σαβίνου ξέστην α. τήλεως ξέστην α.
κωνείου ξέστου S. ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν μίαν, νίτρου ἐρυθροῦ οὐγ. ἐννέα, λίθου ἀσίου ἄνθους οὐγ. ς. μυελοῦ ἐλαφείου
οὐγ. δ. ἰλλυρικῆς οὐγ. τέσσαρας, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Τοῦ αὐτοῦ, ἄλλο μάλαγμα τὸ διὰ τῶν δαδίων Τίτου
Καίσαρος, ποδαγρικοῖς, ἀρθριτικοῖς, καὶ πᾶσαν σκληρίαν μαλάττει. ἰξοῦ δρυΐνου λίτραν α S. λιβάνου λίτραν
μίαν, κηροῦ λίτραν α. δαδίων λιπαρῶν λίτραν μίαν, πιτυΐνης λίτραν α. ἕψε τὰ τηκτὰ κινῶν δαδίοις λιπα-
ροῖς. καὶ ὅταν ἀποῤῥεύσῃ πᾶν τούτων τὸ λίπασμα, καθελὼν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ὕλιζε τὸ ὑγρὸν, καὶ τούτῳ βάλλε
τὸν λίβανον λειότατον, κινῶν συνεχῶς ἕως ἀμόλυντον, καὶ εἰς θυΐαν ἐξεράσας ἀναλόμενος χρῶ. Ἄλλο. δαδίων
λιπαρωτάτων λίτραν μίαν, λιβάνου ἄῤῥενος λίτραν μίαν, ῥητίνης πιτυΐνης λίτραν μίαν, ἰξοῦ δρυΐνου λίτρας S.
σκεύαζε καθὰ προείρηται. Μάλαγμα τὸ διὰ τοῦ ἀσίου, ποδαγρικοῖς, ἀρθριτικοῖς σφόδρα γενναῖον, ἀπαλ-
λάττει δὲ ὅλης διαθέσεως, ἡ χρῆσις ἐν διαλείμματι. ἰξοῦ, τερμινθίνης ἀνὰ λίτραν α. ἀφρονίτρου, λίθου ἀσίου τοῦ
ἄνθους, λιβάνου ἀνὰ λίτρας S. ἐλαίου κυπρίνου λίτραν α. στέατος ὅσον ἐξαρκεῖ, τὰ ξηρὰ κόπτεται, καὶ σήθεται,
καὶ μετὰ τοῦ ὕδατος τρίβεται, ὥστε κηρωτῆς ἔχειν τὸ πάχος. τὰ δὲ τηκτὰ τήκεται, καὶ τοῖς λειανθεῖσιν ἐπιβάλ-
λεται, καὶ ἀνακόψαντες ἀναλόμενοι χρώμεθα. Ἄλλο. ἰξοῦ λίτραν α. τερμινθίνης λίτραν α. λίθου ἀσίου, νίτρου
ἀνὰ οὐγ. δ. μάννης οὐγ. γ. κυπρίνου οὐγ. β. ὕδατος πηλοποιικοῦ τὸ αὔταρκες. Ἄλλο τὸ ἀρθριτικὸν σφόδρα γεν-
ναῖον, παραχρῆμα ὠφελεῖ ἀνώδυνον, καὶ τὰς ἐν βάθει ὑγρασίας. Ἰξοῦ λίτραν α. τερμινθίνης λίτραν α. στέατος
ταυρείου, λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους, ἀνὰ οὐγ. γ. ἀσβέστου οὐγ. γ. μάννης οὐγ. γ. κυπρίνου λίτραν α. σκεύαζε καθὰ προείρηται.
Ἄλλο Διοδώρου. στέατος ταυρείου 𐅻 η. ἀφρονίτρου 𐅻 δ. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους 𐅻 β. ἐν ἄλλῳ 𐅻 δ. ἐλαίου
κυάθους β. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. τὸ φάρμακον σφόδρα καλόν ἐστιν, ἀνώδυνον καὶ τὰς περὶ πάντα τὰ ἄρ-
θρα συνισταμένας συλλογὰς, καὶ ἀπαλλάττει τῶν πόνων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

Ἤδη μοι καὶ πρόσθεν ἐγέγραπτο πραγματεία, δυοῖν μὲν ἐξ αὐτῆς τῶν πρώτων βι-
βλίων ἐκδοθέντων, ἐγκαταλειφθέντων δὲ ἐν τῇ κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν ἀποθήκῃ μετὰ τῶν
ἄλλων ἡνίκα τὸ τῆς εἰρήνης τέμενος ὅλον ἐκαύθη, καὶ κατὰ τὸ παλάτιον αἱ μεγάλαι βι-
βλιοθῆκαι. τηνικαῦτα γὰρ ἑτέρων τε πολλῶν ἀπώλοντο βιβλία καὶ τῶν ἐμῶν, ὅσα κατὰ
τὴν ἀποθήκην ἐκείνην ἔκειτο, μηδενὸς τῶν ἐν ῥώμῃ φίλων ἔχειν ὁμολογοῦντος ἀντίγρα-
φα τῶν πρώτων δυοῖν. ἐγκειμένων οὖν τῶν ἑταίρων αὖθις με γράψαι τὴν αὐτὴν πραγ-
ματείαν, ἀναγκαῖον ἔδοξέ μοι δηλῶσαι περὶ τῶν προεκδοθέντων, ὅπως μή τις προεντυ-
χὼν αὐτοῖς ποτε, ζητοίη τὴν αἰτίαν, δι' ἣν δὶς με περὶ τῶν αὐτῶν πραγματεύσασθαι. Κατ' ἐκεῖνα μὲν οὖν ἐποιησά-
μην τὸν λόγον, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρώτου βιβλίου πρὸς τοὺς σοφιστικῶς ἀναιροῦντας, ὡς οἷόν τε τὴν ἐπαγγελίαν
τῶν συνθέτων φαρμάκων, ἐνίοις δὲ καὶ τῶν ἁπλῶν ἐπηρεάζοντας, ἅμα τῷ σκώπτειν τοὺς γεγραφότας ὑπὲρ αὐ-
τῶν, ὡς τὰ μὲν ἧπαρ ὠφελεῖ, τὰ δὲ σπλῆνα, τὰ δὲ νεφροὺς, ἢ κύστιν, ἢ κεφαλὴν, ἢ πνεύμονα. πότερα γάρ φασιν
ἐφεστηκώς τις αὐτοῖς προστάττει, καθάπερ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ, σὺ μὲν βάδιζε τὰς ἐπ' Ἰνάχου ῥοὰς, σὺ δ' ἀμφὶ Θήβας
στεῖχε τὰς Καδμηΐας. οὕτως ἐνταῦθα, σὺ μὲν βάδιζε τὰς ἐφ' ἥπατι πύλας, σὺ δ' ἐπί τε κύστιν, ἢ καὶ νεφροὺς δύο;
ἢ τὸ καταποθὲν εἰς τὴν κοιλίαν, ἀναδίδοται μὲν εἰς ἧπαρ, ἐντεῦθεν δὲ φέρεται παντὶ τῷ σώματι; ἀλλὰ τοῦτό γε
τὸ σκῶμμα δηλοῖ τοὺς ταῦτα λέγοντας, εἰς τοσοῦτον ἀπείρους εἶναι φαρμάκων δυνάμεως, ὡς ἀγνοεῖν ὑπὸ μὲν
τοῦ θαλαττίου λαγωοῦ, μόνον τῶν πάντων ἐν τῷ σώματι μορίων ἑλκόμενον πνεύμονα. κύστιν δ' αὖ μόνην ὑπὸ
τῶν κανθαρίδων. ὑπ' ἄλλων δὲ τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους θρυπτομένους, ὑφ' ἑτέρων δὲ τὰς ἐκ πνεύμονός τε καὶ θώ-
ρακος ἀναπτύσεις εὐπετεῖς γινομένας, ὥσπερ ὑπ' ἄλλων ἄλλα, καθ' ἕν τι μόριον ἐξαιρέτως ἐπιτελούμενα. πολυει-
δῶς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ἐν τῷ πρώτῳ τῶν γεγραμμένων ἤδη μοι πρόσθεν, ὡς ἔφην, ὑπομνημάτων ἐξειργασά-
μην, ὥσπερ αὖ κατὰ δεύτερον ἄλλον, οἰομένων τινῶν ἐν τῇ συνθέσει διαφθείρεσθαι παντάπασι τὰς ἐναντίας
ἀλλήλαις δυνάμεις τῶν ἁπλῶν φαρμάκων. εἰ γὰρ ὕδωρ φασὶ τὸ ζεστότατον τῷ ψυχροτάτῳ μίξεις, οὐδέτερον μένει
τῶν μιχθέντων ὁποῖον ἦν ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἕν τι γενήσεται τρίτον, ἕτερον ἀμφοῖν. ἐδείχθησαν δὲ κἀνταῦθα λη-
ροῦντες μάταια, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἔνια μὲν τῶν προσφερομένων τῷ σώματι κατὰ τὰς ἐμφύτους δυνάμεις,
ἔνια δὲ κατὰ τὰς ἐπικτήτους ποιότητας ἐνεργεῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶδε κώνειον, ἢ μηκώνειον ψύχοντα; καὶ μὴν εἰ θερ-
μήνας αὐτὰ σφοδρῶς, προσφέροις ζώου σώματι, καυτηρίῳ παραπλησίως ἕλκος ἐργάσῃ. καθάπερ γε πάλιν
εἰ ναπυ τρίψας ἐν ἀέρι ψυχρῷ μεθ' ὕδατος ψυχροτάτου χειμῶνος ὥρᾳ, προσενέγκῃς ἐξαίφνης ἀραιῷ τε καὶ
εὐαισθήτῳ σώματι, φρίξει οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ χιὼν, ἢ κρύσταλλος ἔψαυσεν αὐτοῦ. ἀλλ' ἐὰν ὁμιλήσῃ σώματι ζώου χρόνῳ πλεί-
ονι, πρῶτα μὲν αἴσθησιν ἐργάσεται θερμασίας ὀλίγης, εἶτα πλείονος, εἶθ' οὕτω πολλῆς, ὡς ὑπὸ πυρὸς καίεσθαι δο-
κεῖν. ἔμπαλιν δὲ κώνειόν τε καὶ μηκώνειον θερμὰ προσαχθέντα, ἐὰν ὁμιλήσῃ τῷ σώματι χρόνῳ πλέονι τοσαύτην
ἐργάζεται τὴν ψύξιν, ὡς ἀναίσθητα γενέσθαι τὰ σώματα, καὶ πρότερον αἰσθητικώτατα ὑπάρχει. διωρισμένων
οὖν ἡμῖν τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήμασιν, ἕνεκα τοῦ μὴ
ἀριθμὸν οὐσιν, ἐπ' αὐτὴν ἤδη τρέψομαι τὴν χρήσιμον διδασκαλίαν, ἐν ᾗ γυμνασάμενός τις, ἐὰν καὶ μηδ' ὅλως
ὑποφέρηται τὰς γραφὰς τῶν πολυφαρμάκων δυνάμεων, οὐκ ἀπορήσει τῶν ἐπιτηδείων πρὸς ἕκαστον πάθος, ἐὰν οὕτος

ὡς ἔφην, ἐμπειρία τῆς ὕλης τῶν ἁπλῶν φαρμάκων. ἐν παρέργῳ δὲ ὁ λόγος οὗτος ἐπιδείκνυσι, καὶ τὴν τῶν ἐμπειρικῶν ἰατρῶν φιλονεικίαν, εἰς ἀνείρατά τε καὶ τύχην, καὶ περίπτωσιν ἀναγόντων τὰ σύνθετα φάρμακα σχεδὸν ἅπαντα, πλὴν ὀλιγίστων τινῶν, ἃ κατὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων λόγον, ὃν ἐπιλογισμὸν αὐτοὶ καλοῦσιν, εὑρηκέναι φασί. ὥσπερ ὅταν ἀλλήλοις μίξωμεν φάρμακα, τὴν αὐτὴν ἐπιδεδειγμένα διὰ τῆς πείρας ἐνέργειαν, ἄλλο δ᾽ ἐπ᾽ ἄλλου σώματος ἄμεινον ἢ χεῖρον ἐνηργηκός, εὔλογον μὲν ἡμῖν ἔδοξε φασὶν ἔνιοι τῶν ἐμπειρικῶν. οὐ γὰρ δὴ πάντως γε συμβῆναι πλείω τοιαῦτα χάριν τοῦ, κἂν ἐν ἐξ αὐτῶν εὑρεθῆναι τῇ φύσει τοῦ θεραπευομένου σώματος οἰκεῖον. ὅπερ ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ καινοτάτου φαρμάκου τοῦ καλουμένου κεφαλικοῦ γεγονέναι φασί, μιχθέντων ἐν αὐτῷ πάντων τῶν καὶ κατὰ μόνας ἐγνωσμένων ἕλκη σαρκοῦν. ἀλλὰ κατά τινα γε λόγον ἰὸς μιχθεὶς ἁπλῇ κηρωτῇ, σαρκωτικὸν ἐργάζεται φάρμακον, οὐδετέρου τῶν μιχθέντων σαρκοῦντος, οὐκέτι λέγουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἰὸς ἀναβιβρώσκει τὴν ἡλκωμένην σάρκα, θερμὸν καὶ δριμὺ φάρμακον ὑπάρχων. ἡ κηρωτὴ δὲ πρᾶον μέν ἐστι καὶ ἄδηκτον, αὐτὴ δὲ σαρκὸς νέας ῥύπον ἐπιτρέφει τοῖς ἕλκεσιν. ἐμοὶ δὲ καὶ τοῦθ᾽ ὅπως ἀλλήλοις ἐπιμίγνυνται, καὶ τἄλλα, ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ τῶν ἐναντίων σύγκειται. λέλεκται μὲν ἤδη καὶ κατὰ τὸ τρίτον γράμμα τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἡ κατὰ μέρος γυμνασία μετὰ παραδείγματος ἐφ᾽ ἑκάστου πάθους.

Τίνα προεπίστασθαι χρὴ τὸν μέλλοντα καλῶς συντιθέναι τὰ φάρμακα.

Περὶ μὲν τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, εἴρηται δι᾽ ἑτέρας πραγματείας, ὅτι χρὴ γινώσκειν ἑκάστου τὴν δύναμιν, οὐ κατὰ γένος μόνον ὡς ἔγραψάν τινες, ἤτοι θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν εἰπόντες, ἀλλὰ διωρισμένως τε καὶ διηρθρωμένως, ἐκ τίνος ἐστὶ τάξεως, ὡς ἡμεῖς ἐδηλώσαμεν. ἔνια μὲν γὰρ φάρμακα παντάπασιν ἀμυδρῶς ἐργάζεται τῶν εἰρημένων ἕκαστον, ἔνια δὲ σαφῶς, ἔνια δὲ ἰσχυρῶς, ὥσπερ ἄλλα τελέως. οὔκουν αὐταρκὲς ἐπίστασθαι θερμαίνειν ἢ ψύχειν τόδε τὸ φάρμακον; ἀλλὰ καὶ μέχρι πόσου θερμαίνει καὶ ψύχει, προσδιορίζεσθαι χρή. θερμαίνουσι γὰρ αἱ ῥητίναι πᾶσαι, καὶ τοῦτο κοινὸν αὐταῖς, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐκ ὀλίγον ἐν τῇ θερμότητι κέκτηνται. θερμαίνουσι δὲ καὶ ὀποὶ πολλοί, διαφέροντες ἀλλήλων οὐ σμικρὰν διαφορὰν, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. εἰ γὰρ παραβάλλοις ὀπὸν πάνακος τῷ κυρηναίῳ καὶ μηδικῷ, δόξει σοι τοῦτο μηδὲν ὡς πρὸς ἐκείνους εἶναι. καὶ τί δεῖ πόῤῥω τὸν λόγον ἀπάγειν, ἀπὸ τῶν οἷς ὁσημέραι προσφερόμεθα τὰς διαφορὰς ἀναμνῆσαι δυνάμενος. ἄνηθον γοῦν, καὶ πήγανον, καὶ κρόμμυον θερμαίνοντα πάντα, πολὺ διενήνοχεν ἀλλήλων, ὥστε καὶ κατὰ τὰς θεραπείας, τῷ μὲν ἱκανῶς ἐψυγμένῳ μορίῳ, τὸ θερμαῖνον ἱκανῶς προσοίσομεν φάρμακον. τῷ δὲ βραχὺ τοῦ κατὰ φύσιν ἐξηλλαγμένῳ, τὸ μετρίως θερμαῖνον, ὥσπερ γε καὶ τῷ πάνυ κατεψυγμένῳ, τὸ σφοδρότατα θερμαῖνον. εἰκότως οὖν ἡμεῖς ἐποιησάμεθα τέσσαρας τάξεις ἐν τοῖς θερμαίνουσι, διορισάμενοι τῶν ἐπ᾽ ὀλίγον θερμαινόντων, τά τε σαφῶς τοῦτο δρῶντα, καὶ τὰ πάνυ θερμαίνοντα, καὶ τὰ σφόδρα μετὰ τοῦ καίειν. ἐν ἑκάστῃ δὲ τῶν τεσσάρων διαφορῶν, ἔνια μὲν οἷον ἀρχομένης τε διαφορᾶς, ἔνια δὲ τελευτώσης τε καὶ πλησιαζούσης τῇ μετὰ ταύτην, ἔνια δὲ ἐν τῷ μεταξύ. τῶν γοῦν ἑλκούντων διὰ θερμότητα, καθάπερ καὶ τῶν σηπτῶν ὀνομαζομένων, ἔνια μὲν ἅμα τῷ προσαχθῆναι τῷ σώματι τὴν ἑαυτῶν ἐπιδείκνυνται δύναμιν, ἔνια δὲ δυοῖν ἢ τριῶν, ἢ τεττάρων ὡρῶν δεῖται. τινὰ δ᾽ ὅλης ἡμέρας, ἢ καὶ τῆς μετ᾽ αὐτὴν νυκτὸς, ἢ καὶ πλειόνων ἐφεξῆς. ταῦτ᾽ οὖν ὥσπερ ἐπὶ τῶν θερμαινόντων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ψυχόντων ἐπίστασθαι χρὴ, τὸν μέλλοντα συντίθεσθαί τι φάρμακον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑγραινόντων, καὶ ξηραινόντων. αἱ δὲ ὗλαι τῶν φαρμάκων, αἱ μὲν ἀπὸ φυτῶν εἰσιν, αἱ δὲ ἀπὸ μετάλλων, αἱ δ᾽ ἀπὸ ζώων. καὶ πάσας αὐτὰς διωρισμένας ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ μεμαθήκατε. πρὸς γὰρ τοὺς ἑταίρους ὁ λόγος οὗτός ἐστί μοι μάλιστα, τοὺς ἀξιώσαντάς με δεύτερον νῦν ἐπὶ τοῖς ἀπολωλόσι γράφειν ταῦτα, καθάπερ δὲ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τὰς δυνάμεις ἁπάντων ὑμᾶς ἀκριβῶς ἐπίστασθαι προσήκειν, ἵνα ἐν παντὶ χωρίῳ δύνησθε ῥᾳδίως ἐκ τῶν παρόντων συντιθέναι τὰ λυσιτελοῦντα τοῖς θεραπείας δεομένοις σώμασιν, οὕτω καὶ τῶν παρὰ φύσιν πασῶν διαθέσεων τὰς διαφορὰς, ὑπὲρ ὧν ἔχετε πρῶτον μὲν τὸ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς ὑπόμνημα, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων, καὶ τρίτον ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἐν ᾧ περὶ τῶν τὰς νόσους ἐργαζομένων αἰτίων διέρχομαι. καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα τρία τῶν ἐν τοῖς συμπτώμασιν αἰτίων. ἔχετε δὲ καὶ τὸ περὶ πλήθους ἐμὸν γράμμα, καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν πυρετῶν διαφορᾶς, ἐπ᾽ αὐτοῖς τε τὰ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, δι᾽ ὧν ἐμάθετε τάς τε διαθέσεις ὑφ᾽ ὧν ἐνέργεια βλάπτεται, καὶ ὡς ἡ θεραπεία τούτων πρώτων ἐστὶν, ὥσπερ γε πάλιν ἡ προφυλακὴ τῶν ἐργαζομένων αὐτὰς αἰτίων. ἐμάθετε δὲ καὶ ὅτι πρῶτος σκοπὸς τῆς θεραπείας ἐκ τῶν νοσωδῶν εὑρίσκεται διαθέσεων, ὅτι τε συνενδείκνυται τούτοις ἡ τοῦ πεπονθότος μορίου φύσις, ἅμα τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κράσει, καὶ κατάστασιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, ἐπιτηδεύματά τε καὶ ἔθη συνεπισκέπτονται πολλοὶ τῶν ἀρίστων ἰατρῶν, ὑπὲρ ὧν εἰρήσεταί τινα καὶ νῦν, ἔνθ᾽ ἂν αὐτῶν γένηται χρεία. ταῦτ᾽ οὖν ὑμᾶς οὕτως ἅπαντα διὰ μνήμης ἔχειν χρὴ πρόχειρα, βουλομένους ἐν ἅπαντι χωρίῳ φαρμάκων εὐπορεῖν, ἁπλῶν τε καὶ συνθέτων, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ὡς ἐνίοτε μὲν ἕν τι φάρμακον αὐτοφυὲς ἁπλοῦν ἱκανόν ἐστιν τὴν παρὰ φύσιν ἰάσασθαι διάθεσιν, ἐνίοτε δὲ χρεία γίγνεται συνθέτου, καὶ διατί γε πράττομεν τοῦτο λεκτέον ἐφεξῆς.

Τίς ἡ χρεία τῶν συνθέτων φαρμάκων.

Εἰ διὰ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων μόνον ἦν δυνατὸν ἁπάσας ἰάσασθαι τὰς παρὰ φύσιν διαθέσεις, οὐκ ἂν ἐδεήθημεν οὐδέποτε συνθέτου φαρμάκου, νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. πολλάκις γὰρ ἄχρι τοσοῦδέ τινος ἐκθερμανθῆναι τὸ σῶμα βουλόμενοι, τῶν ἁπλῶν οὐδὲν ἔχομεν τοιοῦτον. ἀνάλογον γὰρ εἶναι χρὴ τῇ θεραπευομένῃ διαθέσει τὸ θεραπεῦον φάρμακον. ἐὰν οὖν ἡ διάθεσις ᾖ ψυχρὰ, τέτταρσιν ἀριθμοῖς ἀφεστῶσα τῆς κατὰ φύσιν, ὅτι μὲν εἶναι χρὴ τὸ θεραπεῦσον αὐτὴν φάρμακον, ἴσῳ ποσότητι θερμότερον τοῦ συμμέτρου, πρόδηλον παντί. μὴ παρόντος δ᾽ ἐνίοτε

μηδενὸς τοιούτου τῶν ἁπλῶν, ἀλλ' εὐπορῶμεν δυοῖν, ὧν τὸ μὲν ἀριθμοῖς πέντε, τὸ δὲ τρισὶ θερμότερον, μίξαντες αὐτὰ, τὸ μέσον ἐργασόμεθα, † τέτρασιν ἀριθμοῖς ὑπερέχον τοῦ συμμέτρου. τινὰ δὲ τῶν ἁπλῶν, οὐδ' εἰς χρῆσιν ἀχθῆναι δύναται, χωρὶς ἑτέρας μίξεως, οἷον ὅταν ἔμπλαστον φάρμακον ἐπιτιθέναι τινὶ βουλώμεθα, τῶν γὰρ ἁπλῶν οὐδὲν ἐπιτήδειον εἰς τὴν τοιαύτην χρείαν, οὔτ' οὖν ἄσφαλτος, οὔτε κηρὸς, οὔτε ῥητίνη, καθάπερ οὐδὲ πίσσα, πρόπολίς τε καὶ λάδανον, ἔτι δὲ μᾶλλον ἰὸς, καὶ ψιμμύθιον, ἢ λιθάργυρος, ἢ μολύβδαινα, ἢ τῶν ἄλλων τι μεταλλικῶν φαρμάκων. ὡσαύτως οὐδὲ βοτάναι μόναι, φάρμακον ἔμπλαστον δύνανται ποιεῖν. εἰκότως οὖν ἐπενόησαν οἱ πρώτως συνθέντες ἔμπλαστα φάρμακα, καὶ δι' ἐλαίου μίξεως ἕψειν μὲν τὰ μεταλλικὰ, τήκειν δὲ τὰ τηκτικὰ, προσεμβάλλειν δ' αὐτοῖς καὶ βοτάνας ξηρὰς, κεκομμένας τε καὶ διηθημένας. ἐφ' ἑτέρων πάλιν διαθέσεων, χρεία ἑνὸς φαρμάκου μόνου τῶν αὐτοφυῶν ἐστιν, ἀλλὰ μίγνυμεν δ' αὐτῷ τινὰ, ποτὲ μὲν ἀμβλῦναι τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ βουλόμενοι, ποτὲ δὲ τὴν ἀηδίαν παραμυθήσασθαι, καθάπερ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἔφη κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἢν δ' ὑπὸ φρένας ᾖ τὸ ἄλγημα, ἐς δὲ τὴν κληΐδα, μὴ σημαίνῃ, μαλθάσσειν χρὴ τὴν κοιλίην, ἢ μέλανι ἐλλεβόρῳ, ἢ πεπλίῳ, μέλανι μὲν δαῦκον, ἢ σέσελι, ἢ κύμινον, ἢ ἄνισον, ἢ ἄλλο τι τῶν εὐωδέων μίσγοντα, πεπλίῳ δὲ ὀπὸν σιλφίου. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Ἱπποκράτης ἐνεδείξατο χρείαν μὲν εἶναι τοῦ καθαίροντος φαρμάκου, τὴν δ' ἀηδίαν αὐτοῦ κατὰ τὴν πόσιν, καὶ τὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ μονὴν ἠδύσματος δεῖσθαι. πολλὰ γάρ τοι τῶν πινομένων φαρμάκων, οὕτω τοσοῦτον ἀηδῆ τοῖς προσφερομένοις ἐστὶν, ὡς ἀνατρέπεσθαι τὸν στόμαχον, ἐμεῖσθαί τε παραχρῆμα. τινὰ δὲ κἂν ἐπ' ὀλίγον ἐν τῇ γαστρὶ μεῖναι δυνηθῇ, μετὰ ταῦτα γοῦν ἐμεῖσθαι, μοχθηρὰς ἐρυγὰς κινήσαντα. καθάπερ δὲ τῶν καθαιρόντων οἷον ἡδύσματα ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων, ὧν Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν, οὕτως τῶν ἀνωδύνων ὀνομαζομένων, ἕτερα τῆς σφοδρότητος ὑπάρχει πραϋντικά, καθάπερ ὅταν ὀπὸν μήκωνος, ἢ ὑοσκυάμου σπέρμα παραδιδῶμεν, ἢ μανδραγόρου ῥίζης φλοιὸν, ὥστε καὶ αὕτη χρεία συνθέσεως φαρμάκων ἐστὶ, μεγίστη δ' οὖν τῶν ἐναντίων δυνάμεων ἅμα χρῃζόντων παθῶν, οἷον ἀποκρουστικῶν τε καὶ διαφορητικῶν, ἢ ῥυπτικῶν τε καὶ λεαντικῶν, ἢ παχυνόντων τε ἅμα καὶ λεπτυνόντων χυμοὺς, καθά τε πολυχρηστότατα, καὶ κάλλιστα φάρμακα τὰς ἐναντίας ἐν αὐτοῖς ἔχει δυνάμεις ὡς ἐπιδείξομεν. ἀλλὰ καὶ ἥδε ἡ χρεία συνθέσεως φαρμάκων ἐστὶν, ὅταν ἕν τι φάρμακον ἔχειν βουλώμεθα, πρὸς πολλὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων, ἢ θανασίμων φαρμάκων ἐπιτήδειον, ἥτις χρεία καὶ τὴν θηριακὴν ὀνομαζομένην ἀντίδοτον ἐσκεύασε, καὶ πρὸς αὐτῇ τὴν μιθριδάτειον, ἑτέρας τε πολλάς. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς χρεῖαι, μικρότεραι μὲν τῶν εἰρημένων, ὅμως δ' οὖν ἀναγκάζουσαι πολλάκις ἡμᾶς ἐπὶ τὴν σύνθεσιν ἀφικνεῖσθαι τῶν φαρμάκων, ἃς ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ, πάσας μαθήσεσθε. νυνὶ γὰρ ἤδη τῶν προκειμένων ἄρξομαι, πρῶτον μνημονεύσας ἐμπλάστου φαρμάκου πολυχρηστοτάτου, συντεθέντος ὑπ' ἐμοῦ.

Diapalma

Περὶ τοῦ διὰ χαλκίτεως ἐμπλάστου φαρμάκου.

Τίνι λόγῳ συνέθηκα τὴν διὰ χαλκίτεως ἔμπλαστρον, ἣν φοινικίνην ὀνομάζω, κολλητικήν τε καὶ συνουλωτικὴν ἑλκῶν, καὶ φλεγμονῶν θεραπευτικὴν, ἐπειδὰν τακεῖσα σύστασιν ὑγρᾶς ἔχει κηρωτῆς, τοὺς μὲν ἐμπειρικοὺς ἑαυτῶν ὁμολογεῖν τὴν ἑαυτῶν ἀμαθίαν. ἀπὸ ταὐτοῦ δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν Θεσσαλὸν ἀγνοούντων τὰ κάλλιστα τῶν εὑρημένων τοῖς ἰατροῖς φαρμάκων, ἐξ ἐναντίων δυνάμεων συγκείμενα, τὸν λογισμὸν ἀσκεῖτε πρὸς τὸ δύνασθαι συντιθέναι φάρμακα, ταῖς αὐταῖς ἐμοὶ χρώμενοι μεθόδοις, ἵν' ἔργῳ καὶ αὐτοὶ πεισθῆτε, καὶ τὰ τοῖς ἐμπειρικοῖς εὑρημένα λογισμῷ συντίθεσθαι πάντα, ληρώδους τῆς τῶν ἐμπειρικῶν περιπτώσεως οὔσης. λεκτέον οὖν ἤδη τὸν λόγον τῆς τοῦ προκειμένου φαρμάκου συνθέσεως. διαφορητικὴν μὲν ἔχει δύναμιν ἔλαιόν τε παλαιὸν, καὶ στέαρ, ἀποκρουστικὴν δὲ καὶ στυπτικὴν ἥ τε χαλκῖτις, καὶ ὁ τοῦ φοίνικος χυλός. ἐκ τούτων οὖν ἐγὼ συνέθηκα φάρμακον, ᾧ πάνυ πολλοὺς ἤδη χρωμένους ἴστε, διὰ τὸ τῶν ὁμοειδῶν ἁπάντων ἄμεινον κεκρίσθαι, δι' αὐτῶν τῶν ἔργων βασανισθέν. ὁ μὲν γὰρ λόγος εὑρίσκει τὴν σύνθεσιν, ἡ δὲ πεῖρα κρίνει τὴν τῶν εὑρεθέντων ἀρετὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀπείροις λογικῶν μεθόδων πιστεύεσθαι τὰ τεχνικῶς συντεθέντα. προσέμιξα δὲ τοῖς εἰρημένοις ἄρτι φαρμάκοις, λιθάργυρον οὐδέν τι μέγα συντελέσαι δυναμένην, οὔτε τοῖς ἀναστέλλουσι τὸ ἐπιρρέον, οὔτε τοῖς διαφορῶσι τὸ ἐστηριγμένον ἤδη, κατὰ τὰ φλεγμαίνοντα μόρια, ξηραντικῆς γάρ ἐστι δυνάμεως, οὐ μὴν ἰσχυρᾶς. ἀλλ' ὡς ἐπιτήδειον φάρμακον, αὐτὴν εἰς ἐμπλάστου σύνθεσιν ἔμιξα, σὺν γὰρ τοῖς εἰρημένοις ἑψηθεῖσα, μέχρι συστάσεως ἀμολύντου. χρὴ δὲ τὸ στέαρ ἀνάλοντε, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα παλαιότατον εἶναι, τό, τε ἔλαιον ὁμοίως παλαιόν. ἐμάθετε γάρ πως παραπλησίας μὲν εἶναι ἀλλήλοις δυνάμεως, τό τε ἔλαιον, καὶ τὸ στέαρ τῶν ὑῶν, μαλακτικώτερον βραχὺ καὶ θερμότερον ὂν τῇ δυνάμει τὸ στέαρ. ἐμάθετε δὲ καὶ ὡς παλαιούμενα λεπτομερέστερά τε καὶ διαφορητικώτερα γίγνεται, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς μὲν ὀδυνηραῖς φλεγμοναῖς παρηγορικώτερα τὰ νέα, ταῖς δὲ μὴ τοιαύταις, ὠφελιμώτερα τὰ παλαιά. καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ χρονιωτέρα τε καὶ δύσλυτος ἡ φλεγμονὴ, τοσούτῳ τὰ παλαιὰ χρησιμώτερα, καὶ μόνα θεραπεύειν ἱκανὰ, μηδενὸς ἐπιρρέοντος ἐπὶ τῷ πεπονθότι μορίῳ. εἰ δ' ἐπιρρέοι τι, μικτὴν εἶναι χρὴ καὶ τοῦ φαρμάκου τὴν δύναμιν, οἵαπερ ἐστὶ τοῦ συντεθέντος ὑπ' ἐμοῦ. διὰ τοῦτο γοῦν ἔμιξα τοῖς διαφοροῦσι, τὴν χαλκῖτιν, καὶ τὸν φοίνικα, παντάπασιν ὀλίγας φλεγμονὰς εἰδὼς χρονιζούσας, ἐφ' ὧν οὐδὲν ἐπιρρεῖ. διὰ γὰρ τοὺς ἐπιρρέοντας αὐτοῖς χυμοὺς, εἰώθασι χρονίζειν. ἀρχομένων δὲ καὶ αὐξανομένων τῶν φλεγμονῶν, ἐπικρατεῖν προσήκει τὴν τῶν στυφόντων τε καὶ ψυχόντων φαρμάκων δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο τηκόμενον εἰς πάχος κηρωτῆς ὑγρᾶς τὸ ἔμπλαστον τοῦτο φάρμακον, ἱκανῶς πολύχρηστον γίγνεται, ποτὲ μὲν οἴνου προσλαμβάνον, ἢ ὄξους, ἢ ὕδατος. ἔστι δὲ ὅτε, δι' ὠμοτριβοῦς ἐλαίου τηκόμενον, ἢ τινος τῶν στῦψιν ἐχόντων, οἷον ἐστὶ τὸ σπανόν τε καὶ τὸ ἴρινον, ἢ διά τινος τῶν γλυκέων, ἄνευ στύψεως, ἢ διὰ παλαιοῦ. καὶ διὰ μυρσίνου δὲ καὶ μηλίνου πολλάκις ἔτηξα τὸ φάρμακον, ἐφ' ὧν ἐστὶ στύψεως ἰσχυροτέρας χρεία, αὕτη μὲν οὖν ἡ σύνθεσις τοῦ φαρμάκου κατὰ τοιάνδε γίγνεται συμμετρίαν. Τοῦ παλαιοῦ στέατος ὁ καλοῦσιν

λοῦσιν ἀξούγγιον οἱ πιπράσκοντες, ἔστωσαν λίτραι β΄. τοῦ δὲ ἐλαίου τοῦ παλαιοῦ λίτραι γ΄. καὶ λιθαργύρου λίτραι γ΄. χαλκίτεώς τε οὐγγίας δ΄. ἕψειν δὲ αὐτὰ χρὴ κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. τοῦ στέατος τοὺς ὑμένας ἐξελὼν, καὶ τὸ λοιπὸν θλάσας ὡς εὔτηκτον γενέσθαι, μετὰ ταῦτα τῆξον ἐπὶ πυρὸς, εἶτα λαβὼν ἠθμὸν, διήθησον, ὡς καθαρὸν αὐτὸ γενέσθαι, μηδὲν ὑμένος ἔχον, ἕλκον σταθμὸν τὰς προειρημένας δύο λίτρας, εἶτα λελειωμένας τὰς δ΄. οὐγγίας τῆς χαλκίτεως σὺν ταῖς τρισὶ λίτραις τοῦ ἐλαίου μίξεις τῷ στέατι, προσεπιβαλὼν καὶ τὰς γ΄. λίτρας τῆς λιθαργύρου. καὶ πάντα κατὰ θύαν ἑνώσας, ἔμβαλλε ἐν τῇ κακκάβῃ, κινῶν ξύλῳ φοίνικος. ἀρκέσει δέ σοι κλάδος εἷς τῶν μεγάλων, ὡς τῷ μὲν ἀδρῷ μέρει τοῦ ξύλου χρῆσθαι κινοῦντα, κατὰ τὴν τῆς καλουμένης σπάθης χρείαν. οὕτω γὰρ ὀνομάζουσιν ᾧ κινοῦσι τὰ σκευαζόμενα, καὶ ἡμεῖς τοῦ σαφοῦς ἐχόμενοι, καλέσομεν ὡσαύτως αὐτοῖς. τὸ δὲ συνεχὲς τῷ ἀδρῷ μόριον τοῦ κλάδου περικαθήρας, καὶ τὰς ἑκατέρωθεν ἐκφύσεις τὰς λεπτὰς ἀποῤῥίψας κατάτεμνε, προπεριξύσας τὸν φλοιὸν, ὅπως ἐμβληθέντα τὰ τμήματα τῷ φαρμάκῳ, μεταδῷ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὰ χυλοῦ. τῇ μὲν οὖν σπάθῃ χρῆσθαι προσήκει ἀπ᾽ ἀρχῆς εὐθέως, τὰ δὲ λεπτὰ τμήματα τοῦ φοίνικος ἐμβάλλειν, ὅταν εἰς σύστασιν ἥκῃ τὸ φάρμακον ὁμοίαν κηρωτῇ. ἐὰν γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐμβάλλῃς αὐτὰ, καταναλωθήσεται διὰ τῆς ἑψήσεως ὁ χυλὸς τῶν ἐμβληθέντων, ὃν διαμεῖναι βουλόμεθα. καὶ αὐτῆς δὲ τῆς σπάθης, ᾗ κινεῖς ἐξ ἀρχῆς τὸ φάρμακον, ὅταν τὸ διαβρεχόμενον ἐν τῇ κακκάβῃ γένηται ξηρὸν, ὡς μηκέτ᾽ ἔχειν τὸν οἰκεῖον χυλὸν, ἀποτέμνων αὐτὸ καὶ ἀποῤῥίπτων, τῷ λοιπῷ χρῶ. καὶ αὖθις ὁμοίως, εἰ τύχοι τὸ διαβρεχόμενον ἐν τῷ φαρμάκῳ ξηρανθὲν, αὖθις ἀπότεμνε. πρόδηλον δ᾽ ὅτι τὸν κλάδον τοῦ φοίνικος οὐ χρὴ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀποτετμῆσθαι τοῦ δένδρου, ξηραίνεται γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ, καὶ ἄχυλος γίνεται. κατὰ τὴν προτεραίαν οὖν, εἴπερ εἴη χειμὼν, ἀφῃρήσθω, θέρους δὲ χρὴ καὶ κατ᾽ αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗπερ ἂν ἕψῃς τὸ φάρμακον ἀφῃρῆσθαι τοῦ δένδρου τὸν κλάδον. ὅταν δ᾽ οὕτως ἑψόμενον ἀμόλυντον γένηται τὸ φάρμακον, αὐτῷ μὲν ἐμπλαστῷ χρήσῃ κατά τε τῶν δυσεπουλώτων ἑλκῶν, καὶ τῶν ἐναίμων ἐλαίῳ διατήκων, ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων ἐν ποδάγραις, ἐν ἀρθρίτισιν, ἐν βουβῶσιν, ἐν φύμασιν, ἐν κατακαύμασιν, ἐν χειμέθλαις, ἐν κατάγμασιν, ἐν θλάσμασιν, ἐν ταῖς ῥευματικαῖς καλουμέναις διαθέσεσιν ἁπάσαις. ἤδη δὲ καὶ τῶν τὰς κήλας τεμνόντων πολλοὶ μετὰ τὴν χειρουργίαν, εὐθέως ἐπιτιθέασιν αὐτὸ, μετά τε τῶν ἐμβροχῶν καὶ τῶν καταπλασμάτων διαπραττόμενοι. εἰ μέντοι τῆς χαλκίτεως ἐμβάλοις οὐγγίας ς΄. ὅπερ ἐστὶν ἥμισυ λίτρας, ἔσται σοι μεγάλων τραυμάτων κολλητικώτερον τὸ φάρμακον, ἐπουλωτικώτερόν τε τῶν δυσεπουλώτων. ἀλλ᾽ ἐν τούτῳ μὲν ἐστὶ καὶ ἄλλα φάρμακα τῆς αὐτῆς δυνάμεως. τηχθέντι δὲ αὐτῷ μετ᾽ ἐλαίου, θαῤῥεῖν χρὴ τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον, ἐπὶ τῶν ῥευματικῶν διαθέσεων. ἐν γοῦν τῇ Ῥώμῃ πλείστων γιγνομένων τοιούτων, οὐδὲν οὕτως ηὐδοκίμησεν. ἐπιτήδειον δὲ ὡς ἔφην ἐστὶ καὶ ποδάγραις καὶ ἀρθρίτισιν ἐν ἅπαντι καιρῷ, καθ᾽ ὃν οὐκ εἰσὶν ὀδύναι σφοδραὶ, δεόμεναι καταντλημάτων τε καὶ καταπλασμάτων παρηγορικῶν. ἀρχομένων οὖν καὶ αὐξομένων ἔτι τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἐπειδὰν τήξῃς τὸ φάρμακον, ἐάσας ἀποψυχθῆναι, καὶ ξύων σπαθομήλῃ, τὸ ξυσθὲν ἔμβαλε εἰς θύαν παραχέων οἶνον, καὶ τρίβων ταῖς χερσὶ πρὸς τῇ θυίᾳ, χάριν τοῦ δέξασθαι τὸν οἶνον. ἔστω δ᾽ οὗτος ἐκ τῶν αὐστηροτέρων, ἡλικίαν μὲν μέσος, οὐ παχὺς δὲ κατὰ τὴν σύστασιν, ἀλλ᾽ ὡς οἷόν τε μάλιστα, διαυγέστερος. ὁ γὰρ τοιοῦτος ὡς λεπτομερέστερος ὢν, εἰς τὸ βάθος δύεται τῶν σωμάτων. ἄχρι τοσούτου δ᾽ αὐτὸν ἐπίχει τῷ τετηκότι φαρμάκῳ, τρίβων ταῖς χερσὶν ἄχρις ἂν ὑποδέχηται καὶ μιγνύηται, καὶ μὴ παραπλέῃ τὸ ὑγρὸν ἄμικτον τῷ τριβομένῳ τε καὶ μαλασσομένῳ φαρμάκῳ. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ περιψύχοντα ξύειν, ἐπὶ θερμῷ τῷ τετηκότι φαρμάκῳ τὸν οἶνον ἐγχέας τις, ἀναμίξαι δυνήσεται. κατὰ μὲν οὖν τὰς ἀρχὰς τῶν φλεγμονῶν, τὴν ἀποκρουστικὴν δύναμιν ἐπικρατεῖν προσήκει. κατὰ δὲ τὰς αὐξήσεις ἀφαιρεῖν μέν τι αὐτῆς, προστιθέναι δὲ τῆς διαφορητικῆς. ὅταν δ᾽ εἰς τὴν οἰκείαν ἀκμὴν ὁ τῆς φλεγμονῆς ὄγκος ἀφίκηται, παραπλησίας ἀλλήλαις εἶναι χρὴ τὰς δυνάμεις, τήν τε ἀποκρουστικὴν, καὶ διαφορητικὴν, ἐάν γε μή τις ὀδύνη σφοδρὰ, παρηγορικοῦ δέηται φαρμάκου. παρακμαζούσης δὲ τῆς φλεγμονῆς, τὴν διαφορητικὴν δύναμιν ἐπικρατεῖν προσήκει, ὡς μηδ᾽ ὅλως ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ μίγνυσθαί τι τοῦ οἴνου. καὶ μέντοι καὶ κατ᾽ αὐτὴν τὴν τῆξιν, ἔνθα μὲν ἐπικρατεῖν ἱκανῶς βουλόμεθα τὴν στύφουσαν ποιότητα, τὸ σπανὸν ἔλαιον, ἢ τὸ ἰβηρικὸν, ἢ τὸ καλούμενον ὀμφάκινόν τε καὶ ὠμοτριβὲς ἐμβάλλειν προσήκει. ἔνθα δὲ παραπλησίας ἔχειν ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις, ἐλαίῳ γλυκεῖ, μήτε προσφάτῳ, μήτε παλαιῷ τήκειν αὐτό. διαφορητικὸν δὲ ποιῆσαι βουλόμενοι, ἐπιτήδειόν ἐστι παλαιὸν ἔλαιον, ἢ κίκινον. ἡ δὲ ἐν τῷ τήκεσθαι συμμετρία τοῦ ἐμπλαστοῦ φαρμάκου, τοιάδε γιγνέσθω. βραχὺ πλέον ἔστω σοι τοῦ ἐλαίου τὸ φάρμακον, καὶ μᾶλλον δηλονότι τοῦ θέρους, ὡς εἶναι δέκα μὲν οὐγγίας τοῦ φαρμάκου, τοῦ δὲ ἐλαίου λίτραν μίαν αὐταρκῶς ἂν ἐμβάλλοι τις. εὔδηλον δ᾽ ὅτι δραστικώτερον μὲν γίνεται πλέον ἔχον τοῦ φαρμάκου, παρηγορικώτερον δὲ καὶ ἀνωδυνώτερον, ὅσωπερ ἂν ὑγρότερον γένηται τακὲν σὺν ῥοδίνῳ. κηρωτῆς δὲ ἐγγίστα σύστασιν λαμβάνει, τακείσης τοῦ φαρμάκου λίτρας μιᾶς, ἐν ἡμιλίτρῳ ἐλαίου. χρήσιμον δὲ τὸ τοιοῦτο ταῖς παρακμαῖς τῶν φλεγμονῶν ἐστι. καὶ τοὺς ἐν ἕδρᾳ δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀποσθυσμένον ἐντέρου ὄγκους φλεγμονώδεις αὐτομάτως γιγνομένους, οὐδὲν οὕτως ὀνίνησι. τετῆχθαι δὲ αὐτὸ χρὴ τηνικαῦτα μετ᾽ ἐλαίου πλείονος, ὡς δι᾽ εὐθυτρήτου κέρατος ἐνίεσθαι, κύστιν ὑείαν ἔχοντος προσδεδεμένην, ὡς εἰώθαμεν ἐπὶ τῶν τοιούτων χρῆσθαι. καὶ διὰ ῥοδίνου δὲ ἐπὶ τούτων ἔτηξα πολλάκις αὐτὸ, προϋποκειμένης τῷ ἀγγείῳ καθ᾽ ὃ τήκεται κακκάβης, ὕδωρ μὲν ἐν αὐτῇ ἐχούσης θερμὸν, ἄνθραξι δὲ διαπύροις ἐπικειμένης, ἢ κατὰ φλογὸς ἀκάπνου. κατὰ μέντοι τὴν προειρημένην συμμετρίαν τετηκὸς, ὡς σύστασιν ἔχειν ὑγρᾶς κηρωτῆς, καὶ τὰ κατὰ τὸ αἰδοῖον ἕλκη, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἕδραν ὀνίνησιν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τἆλλα πάντα, καὶ μέχρι τῶν ἑλκωθέντων χειμέθλων τε καὶ πυρικαύτων. καὶ γὰρ ἀφλέγμαντα καὶ καθαρὰ ποιεῖ ταχέως ἅπαντα, καὶ σαρκοῖ στερεᾷ σαρκὶ, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἔχῃ πλέον χαλκίτεως. εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ οἴνου μεμῖχθαι χρὴ τῷ τοῦτο δράσοντι φαρμάκῳ. εἰ προσλάβοι δὲ ὄξους, ἄριστον ἐπὶ τῶν πυρικαύτων ἐστὶ, καὶ παραχρῆμα, καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ πάντα καιρὸν ἐπιτιθέμενον, ἐάν τε ἤδη φλυκταίνας ἔχῃ τὸ πυρίκαυτον ἐάν τε μή. πρόδηλον δ᾽ ὅτι κἂν ἐφ᾽ ὕδατος ζέοντος καυθῇ τις, ὀνομάζεται καὶ τοῦτο τὸ

πάθημα πυρίκαυτον. εἰ δὲ πρὶν φλεγμῆναι τις ἐπιθείη τὸ φάρμακον, ἄδηλον οὕτως κωλύει γένεσιν φλεγμονῆς, ὥστε καθάπερ ἔφην καὶ τῶν τὰς κήλας τεμνόντων, εὐθέως αὐτῷ χρῶνται τινὲς, οὐδὲ προεπιβρέξαντες τὸ τραῦμα. καὶ καταθλασμάτων δὲ καὶ καταγμάτων, καὶ τῶν ὁπωσοῦν πεπληγότων, ἐπιτηδειότατόν ἐστιν, ὑγρὸν ἐπιτιθέμενον. ἐπιδέσμοις δὲ περιλαμβανόμενον ἐν τρόπῳ καταγματικῆς ἐπιδέσεως, οἰδήματά γε πάντα, καὶ ἐμφυσήματα θαυμαστῶς ὀνίνησι. κακοχύμου δ᾽ ὄντος τοῦ σώματος, ἢ καὶ λίαν αἰσθητικοῦ, μιγνύειν αὐτῷ χρὴ κατ᾽ ἀρχὰς ἐπιτιθέντα τοῖς τεθλασμένοις τε καὶ πεπληγόσι μέρεσιν ὑοσκυάμου πρόσφατον. εἰ δ᾽ ἀποροίης προσφάτου, διὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, ἢ τὸ χωρίον, οὐδὲν μεῖον ἕξεις ἐπεμβάλλων τὸν ἀποτεθέντα διὰ τοῦ θέρους, οἷος καὶ ὁ ἀπὸ κρήτης ἐστὶ κομιζόμενος ἡμῖν εἰς ῥώμην καθ᾽ ἕκαστον ἔτος. ἔτι δὲ μᾶλλον τούτου, τὸν χυλὸν τοῦ μανδραγόρου μιγνύων, ἀνώδυνον ἐργάσῃ τὸ φάρμακον. ἴσθι δ᾽ ὅτι καὶ οὗτος ἀπὸ κρήτης κομίζεται, κάλλιστος ἐν ὀστρακίνοις ποτηρίοις. ἀρκεῖ δὲ μίαν οὐγγίαν μῖξαι τοῦ χυλοῦ, λίτρᾳ ἐλαίου τοῦ τηκομένης ἐμπλάστρου. καὶ πλεῖον δ᾽ αὖ ἔσθ᾽ ὅτε καὶ ἔλαττον ἐμβάλλοις κατὰ τὴν χρείαν τῆς διαθέσεως. συντελεῖ δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων σωμάτων καὶ τὸ διὰ ῥοδίνου τετῆχθαι τὸ φάρμακον. ὅσα δὲ ἐκ καταπτώσεως ἐθλάσθη μέρη τοῦ σώματος, ἢ πληγέντα ξύλῳ, καὶ λίθῳ, κἂν ἐκχύμωμά τι γένηται, κατὰ τὰς ἀρχὰς εὐθέως ἐπιτιθέναι χρὴ τὸ τετηκὸς φάρμακον, ὡς εἴρηται, μιχθέντος οἴνου. προσήκει δὲ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἢ πάντως γε τὴν τετάρτην, ἐὰν ἀφλέγμαντον ᾖ τὸ μόριον, ἀφαιρεῖν μὲν τὸν οἶνον, ἐλαίῳ δὲ τήκειν παλαιῷ τὴν ἔμπλαστρον. ἐὰν γὰρ ἐπὶ πλέον σύφηται τὰ ἐκχυμώματα, δυσδιαφόρητα γίνεται. τούτῳ τῷ φαρμάκῳ, καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα χρῶμαι, καὶ μάλιστα φλεγμονώδη, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι πρὸς τὰς ἐρυσιπελατώδεις φλεγμονάς. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν ἐπιτίθημι, τήκων αὐτὸ ῥοδίνῳ δι᾽ ὠμοτριβοῦς ἐλαίου, καὶ ἀνάλου σκευασθέντι, κάλλιστον μὲν γὰρ πρὸς ἐρυσιπέλατα τὸ τοιοῦτον. τακέντι δ᾽ οὕτως αὐτῷ, μιγνύσθω κατὰ τὴν θήκην, ἀναφυρόμενός τε καὶ δευόμενος ἀκριβῶς ὅλος δι᾽ ὅλου στρύχνου χυλὸς, ἢ εἰ μὴ τοῦτο παρείη, ψυλλίου. θέρους δὲ ὄντος, καὶ ὁ τῆς ὄμφακος μετὰ τοῦ τῆς ἀνδράχνης, ἢ ἀειζώου. μόνος μὲν γὰρ ὁ τῆς ὄμφακος πλέον ἢ δεῖ σύφει. βλάπτει δὲ ἡ τοσαύτη στύψις ἐρυσιπέλατα, κατακλείει γὰρ αὐτῶν τὴν θερμότητα πυκνοῦσα τὸ δέρμα. πάλιν δὲ ὁ τῆς ἀνδράχνης χυλὸς, οὐδ᾽ ἐκθλιφθῆναι δύναται μόνος ὑπὸ γλισχρότητος. ἄριστον οὖν ἐστιν ἐκθλίψαντα τὸν τῆς ὄμφακος χυλὸν, ἐπιβάλλειν ἐν ὅλμῳ, κεκομμένης τῇ ἀνδράχνῃ, καὶ οὕτως αὖθις κόπτειν. εἶθ᾽ ὅταν ἀκριβῶς ἑνωθῇ τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν, ἐκθλίβειν τὸν χυλόν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τοῦ ἀειζώου χυλὸν ἀποθλίψει. καταμόνας γὰρ οὐδὲ ἐκ τούτου δυνατὸν ἐκθλίψαι δαψιλῆ, καθάπερ οὐδ᾽ ἐκ τῆς κοτυληδόνος. εἰ δὲ καὶ τῶν τοῦ μανδραγόρου μήλων ἀκμαίων ὄντων ἐκθλίψειε πρόσφατον χυλὸν, ἐπιτηδειότερον ἐργάσεται τὸ φάρμακον. εἰ δὲ μὴ κατὰ καιρὸν εἴη, ἀλλὰ τοῦ γε ἀπὸ κρήτης, ἢ τινὸς ἑτέρου χωρίου τοιούτου κομιζομένου, μιγνύειν χρή. καὶ ὑοσκυάμου δὲ χυλὸν εἴωθα μιγνύειν αὐτῷ, καί ποτε καὶ μηκώνειον. ὀνομάζεται δὲ οὕτως ὁ τῆς μήκωνος ὀπός. ἄμεινον δὲ ἅμα τούτῳ καὶ γλαυκίου τι προσεπεμβάλλειν. ἀσθενέστερος δὲ πολὺ τούτων, ἀλλ᾽ εὐπορώτερος ὁ τῆς θριδακίνης χυλὸς, ὁ τῆς ἀγρίας καὶ ὁ τῆς κηπευομένης, ἣν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες οἱ νῦν οὐ θριδακίνην, ἀλλὰ θρίδακα προσαγορεύουσι, τὴν ἀγρίαν μόνην θριδακίνην ὀνομάζοντες. ἀσθενέστεροι δὲ τούτων εἰς ψύξιν χυλοὶ, σέρεως, καὶ πολυγόνου, καὶ τριφύλλου, καὶ μυὸς ὤτων εἰσὶ, ψύχουσι δ᾽ οὖν καὶ αὐτοί. καὶ μᾶλλον αὐτῶν ὁ ἀπὸ τῶν τελμάτων φακός. εἰ δὲ μηδὲν τούτων παρείη, μιγνύειν ὄξους τε καὶ ὕδατος. ἅπαντα δὲ τὰ τοιαῦτα φάρμακα, τὰς ἐπικτήτους ποιότητας ἐχέτω ψυχρὰς, ἐνισταμένων τῶν ἀγγείων ὕδατι ψυχρῷ λίαν, ἢ χιόνι. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τῆς φοινικίνης φάρμακον, ὁμοίως κατεψύχθω προσαγόμενον ἐρυσιπέλασιν, ἄχρι περ ἂν αὐτῶν παύσηται τὸ πάνυ φλογῶδες. εὔδηλον δ᾽ ὅτι συνεχῶς ὑπαλλάττεσθαι χρὴ τὰ διὰ ἐπικτήτου ποιότητος ψυχρᾶς ὠφελοῦντα τὰς ἐρυσιπελατώδεις διαθέσεις, καὶ μάλιστα ὅταν ἀκριβὲς ᾖ τὸ ἐρυσιπέλας, ἄνευ τοῦ μεμῖχθαι φλεγμονῇ. παυσαμένου μέντοι τοῦ πάνυ φλογώδους, ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀκριβοῦς ἐρυσιπέλατος γεγονότος, ἀλλ᾽ ἤτοι φλεγμονῆς ἐρυσιπελατώδους, ἢ ἐρυσιπέλατος φλεγμονώδους, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα τῆς ἐπικτήτου ψύξεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχόντων πάνυ χυλῶν ἀφεξόμεθα, τοὺς μετρίως ψυχροὺς μιγνύντες τῷ τηχθέντι φαρμάκῳ. καὶ μετὰ τούτους ἤδη καὶ λινοσπέρμου χυλὸν καὶ χαμαιμήλου μίξομεν, αὐτῷ τε μόνῳ μετὰ ταῦτα χρησόμεθα τῷ τετηκότι φαρμάκῳ, μηδὲν ἔτι μιγνύντες ἄλλο. φθάσαντος δέ ποτε πελιδνοῦ γενέσθαι τοῦ ἐρυσιπέλατος, ὑπὸ τῆς τῶν ψυχόντων δυνάμεως, χρὴ μὴ οὐδ᾽ ὀνομάζειν ἔτι τὸ τοιοῦτον ἐρυσιπέλας. ἀπέχεσθαι δὲ προσήκει τηνικαῦτα, μὴ ὅτι τῆς οἴνου τῆς μίξεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ῥοδίνου καὶ τῶν στυπτικῶν ἐλαίων. ἱκανὴ γὰρ ἡ φοινικίνη μόνη διαφορῆσαι τὸ πελιδνωθὲν, ἐλαίῳ τηκομένη παλαιῷ, καὶ καταντλεῖται ὕδατι θερμῷ τηνικαῦτα τὰ πεπονθότα μόρια, καὶ κατασχάζεται. καὶ ὑμῖν εἰ δόξει ποτὲ τοῦτο πρᾶξαι, παραχρῆμα μὲν ἐπιτιθέναι χρὴ τὸ τῆς φοινικίνης τακείσης ὑγρὸν φάρμακον ἔχον οἶνον, μετὰ δὲ μίαν ἡμέραν ἀφαιρεῖν τὸν οἶνον. εἰ δὲ πλέον ἤδη κατεψυγμένον ἐρυσιπέλας ὑπὸ τῶν ἀμέτρως ψυχόντων ἰατρῶν παραλάβοιμεν, ὡς ἤδη καὶ μελαίνεσθαι, τῇ τε καταντλήσει καὶ τῇ ἀποχαράξει μᾶλλον χρησόμεθα. καὶ χωρὶς δὲ τούτων, τῷ ὑγρῷ φαρμάκῳ μίξομέν τι τῆς ἀσβέστου τιτάνου. μαλακοσάρκων δὲ τῶν πεπονθότων ὄντων, πεπλυμμένης αὐτῆς μίξομεν. ἀγαθὸς δὲ τηνικαῦτα καὶ ὁ τοῦ κοριάνδρου χυλὸς ἀναμιγνύμενος τῷ φαρμάκῳ. οὗτος μέν γε καὶ μετὰ ῥοδίνης κηρωτῆς ὀνίνησι μεγάλως, πρὸς ἃ δὴ καὶ τὰς τοιαύτας διαθέσεις, καὶ ἄλλα πολλὰ φάρμακα, κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον εἰρήσεται, τινὰ μὲν ὁμοίαν ἔχοντα δύναμιν τῇ φοινικίνῃ, τινὰ δὲ καὶ δραστικωτέραν. πρὸς δὲ τὰ ῥευματικὰ, πάντων ἄριστον φάρμακον τοῦτο, καὶ πολλάκις ἐλπίδας τε μείζονας ἤνυσεν. ἐμπυήσαντος γοῦν ποτε μηροῦ πλησίον τοῦ βουβῶνος, ἀπεπτο τοῦ καθ᾽ ὅλον αὐτὸν οὔσης φλεγμονῆς, ἐσχηματίζετο μὲν ὑφ᾽ ἡμῶν τὸ σκέλος, ὡς ἐκρεῖν τοὺς ἰχῶρας ἐπὶ τοῦ βουβῶνα. κατὰ δὲ τὸ γενόμενον ἕλκος, ἐν πλείονι χρόνῳ τούτου συμβάντος, ἐξεκενώθη μὲν τὸ κατασκῆψαν εἰς τὸν μηρὸν ῥεῦμα, συριγγώδης δέ τις ἐγένετο διάθεσις ὑπὸ τῷ δέρματι καθ᾽ ὅλον τὸν μηρὸν, ὡς βούλεσθαι μὲν διελεῖν αὐτὸ ἐγγὺς τοῦ ἐπιγονατίδος, ὅπως ἑκατέρωθεν ἔκρους μὲν ὑπάρχῃ τοῖς ἰχῶρσιν, εὐπορία δὲ τοῖς ἐνιεμένοις ὑγροῖς φαρμάκοις ἐπὶ πλέον διεξιέναι. λυθέντος δὲ τοῦ μηροῦ κατὰ τὴν ὑστεραίαν, ἐν ᾧ τέμνειν αὐτὸ ἐγνώκειν, εὑρέθη προσπεπτωκότα καὶ ξηρὰ καὶ ἀνίκμα πάντα.

ταῦτα. πρόδηλον οὖν, ὅτι καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν εὔλογον ἦν χρήσασθαι τῷ φαρμάκῳ, καὶ μετὰ τὴν ἐπιοῦσαν ὡσαύτως, ἔν τε ταῖς ἑξῆς, ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην αὐτῶν εὐχροώτερόν τε καὶ ὅλον ὑγιεινότερον αὐτοῦ τὸ μόριον ἐγίγνετο. θεραπευθέντος οὖν οὕτως τοῦ μειρακίου, μετὰ ταῦτα πολλὰς ῥευματικὰς διαθέσεις ἐθεράπευσα τῷ φαρμάκῳ, στόμιον μὲν ἐχούσας ἕν, ἀκόλλητον δὲ καὶ συριγγῶδες τὸ ἔνδον. οὐ χρὴ δὲ ἀφίστασθαι τῆς χρήσεως αὐτοῦ, κἂν μηδεμίαν αἰσθητὴν ὠφέλειαν φαίνηται μέχρι πολλῶν ἡμερῶν. ὕστερον γάρ ποτε κατὰ μίαν ἡμέραν ἀθρόαν ὠφέλειαν ἐπιδείκνυται μεγίστην, ὥστε θαρροῦντας αὐτῷ χρῆσθαι διὰ παντὸς ἐπὶ τῶν ῥευματικῶν διαθέσεων, ὅταν μὲν ἁπαλόσαρκος ἄνθρωπος, ἢ τις παῖς, ἢ γυνὴ πάσχῃ, μετὰ τὴν προειρημένην συμμετρίαν, ἐμβάλλοντας οὐγγίας δ΄. τῆς χαλκίτεως. ὅταν δὲ ἰσχυρὸν καὶ σκληρὸν πάσχῃ σῶμα, κατὰ τὴν ἀναλογίαν, ἤτοι μίαν οὐγγίαν, ἢ δύο προστιθέντες, ὥστε ε΄. μὲν ἢ ϛ΄. εἶναι τῆς χαλκίτεως οὐγγίας, τρεῖς δὲ λίτρας ἑκατέρου, τοῦ τε ἐλαίου τοῦ παλαιοῦ, καὶ τῆς λιθαργύρου, καὶ δύο τοῦ παλαιοῦ στέατος, ὃ καλεῖν ἔφην τοὺς πιπράσκοντας ἀξούγγιον. ἀνιέσθω δὲ ἐπὶ τῶν ῥευματικῶν διαθέσεων ἐλαίῳ γλυκεῖ, μήτε προσφάτῳ μήτε παλαιῷ, καὶ προσλαμβανέτω τὸν αὐστηρὸν οἶνον, ἡλικίας ὑπάρχοντα μέσης. τοῦτο τὸ φάρμακον ἐλέγχει τὴν Θεσσαλοῦ φλυαρίαν, ἐναργεστάτην μὲν ἐπιδεικνύμενον ὠφέλειαν, ἐξ ἐναντίων δὲ ταῖς δυνάμεσι συγκείμενον, ὧν ἐὰν ἀφέλῃς τὴν ἑτέραν, οὐδὲν τῶν εἰρημένων ἐργάσεται. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν στυφόντων μόνον αὐτοῦ τῶν χαλώντων ἀνύσει τι γενναῖον ἐπὶ τῶν ῥευματικῶν διαθέσεων, ἢ ὅλως τῶν ἀρχομένων τε καὶ αὐξανομένων φλεγμονῶν. οὐδὲ γὰρ ἕξει τὸ παρηγορικόν, οὔτε ἐκ μόνων τῶν χαλώντων τὸ διαφορητικὸν αὐτοῦ συντόμως γενόμενον, οἷς μαλάττειν ὑπάρχει τὰ σκληρυνόμενα. χαλαστικὸν δ' αὖ ἀκριβῶς γένοιτο, καὶ μετρίως μαλακτικόν, εἰ μὴ πάνυ παλαιὸν ἔχοι τό, τε ἔλαιον καὶ τὸ στέαρ. ὃ γοῦν συνέθηκεν ὁ Μνασαῖος φάρμακον, ἴσα μὲν ἀλλήλοις ἔχει, τό, τε ἔλαιον καὶ τὴν λιθάργυρον, καὶ τὸ στέαρ. ἐναντιώτατον δέ ἐστιν ἀρχομέναις τε καὶ αὐξανομέναις φλεγμοναῖς. ἔχει δὲ δηλονότι καὶ τὸ ἡμέτερον τοῦτο φάρμακον, ὥσπερ καὶ τὸ τοῦ Μνασαίου, τήν τε λιθάργυρον, καὶ τὸ στέαρ, καὶ τὸ ἔλαιον. ἀλλ' ἐὰν μηδὲν προσλάβῃ τῶν στυφόντων, ἐκθηλύνει τὰ μόρια, καὶ διαλύει τὸν τόνον αὐτῶν, διὸ καὶ ῥευματικὰ γίνεται. μεμαθήκατε γὰρ ὡς οὐκ ἀεὶ διὰ θερμασίαν πολλήν, ὥς τινες οἴονται, ῥευματίζεται τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἀλλὰ τοῦτο μὲν γίγνεται σπανίως αὐτοῖς. ἡ δὲ ἀσθένεια τῶν μορίων, τὰς ῥευματικὰς ἐργάζεται διαθέσεις, ἥν τις ὡς τὸ πολὺ μετὰ δυσκρασίαν ἀποτελεῖσθαι ψυχράν. ἐὰν οὖν ὑγραίνῃ τις αὐτά, καὶ θερμαίνῃ τοῖς χαλαστικοῖς φαρμάκοις, τελέως ἔκλυτά τε καὶ ἄῤῥωστα γίγνεται. πάλιν δ' αὖ στύφων ἰσχυρῶς τοὺς ἐν ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσιν ὄγκους, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀνύσαι δόξει, δύσλυτον δὲ ἐργάσεται, καὶ σκιῤῥῶδες αὐτῶν τὸ λείψανον. ὡς τὰ πολλὰ δὲ οὐδὲ φέρουσι τὴν τῶν ἄγαν στυφόντων ἐπίθεσιν αἱ τοιαῦται διαθέσεις, ὀδυνώμεναί τε καὶ συντεινόμεναι πρὸς αὐτῶν. ὀδύνη δὲ πᾶσα παροξύνει τὰ φλεγμαίνοντα, καὶ ῥευμάτων αἰτία γίγνεται, κἂν μὴ ῥευματικὴν ἔχει δυσκρασίαν ὁ πεπονθώς. ἀλλ' οὐδὲν θαυμαστόν, ἄπειρόν τε τῶν κατ' ἰατρικὴν τέχνην ἔργων ὄντα τὸν Θεσσαλόν, ἀδύνατόν τε τῷ λόγῳ τὰς διαθέσεις ἐξευρεῖν, ἀγνοεῖν ἅπαντα τὰ κατὰ τὰς ἰάσεις τῶν φλεγμονῶν. ὑμᾶς δὲ τεθεαμένους πολλάκις, καὶ τῆς φοινικίνης τῆσδε, καὶ ἄλλων φαρμάκων ἐξ ἐναντίων δυνάμεων συγκειμένων, ἐναργεστάτην ὠφέλειαν, ἐπὶ πολλῶν διαθέσεων, πειρᾶσθαι χρὴ καὶ αὐτούς, ὅταν ἀπορῆτε ποτὲ τῶν ἤδη συγκειμένων, συντιθέναι φάρμακα κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον ἐκ τῶν εὐπορουμένων ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, προσδοκουμένης μὲν ἔσεσθαι φλεγμονῆς, ἢ καὶ κατηργμένης ἤδη, πλείονα τὴν στύψιν ἔχοντα. κατὰ δὲ τὰς αὐξήσεις αὐτὰς ἐλάττονα, περὶ δὲ τὰς ἀκμάς τε καὶ παρακμάς, πλείονα τὴν χαλαστικήν τε καὶ διαφορητικὴν ἔχοντα δύναμιν. ἀεὶ μέντοι μεμίχθωσαν ἀμφότεραι, ἥτε ἀποκρουστική, καὶ διαφορητική, πλὴν εἴ ποτε τῶν ἐπιῤῥεόντων ἤδη τελέως πεπαυμένων, καὶ κενοῦ τοῦ σώματος ὄντος, ἐπὶ τὰς διαφορητικὰς δυνάμεις ἀκινδύνως αὖ τις ἔλθοι, καθάπερ ἐν ταῖς πρώταις εἰσβολαῖς ἐπὶ τὰς ἀποκρουστικάς.

Περὶ τῶν διὰ λιθαργύρου σκευαζομένων ἐμπλάστρων.

Ἐπειδὴ κατὰ σύνθεσιν τῆς ἐμῆς φοινικίνης ἐμπλάστρου, διαφορητικὴν μὲν ἔφην δύναμιν εἶναι, ἔν τε τῷ στέατι τῷ παλαιῷ καὶ τῷ ἐλαίῳ, συνακτικὴν δὲ καὶ ἀποκρουστικήν, ἔν τε τῇ χαλκίτιδι καὶ τῷ φοίνικι, ταῦτα δ' ἄνευ τῆς λιθαργύρου ποιῆσαι φάρμακον ἔμπλαστον οὐ δύναται, διὰ τοῦτ' ἔδοξέ μοι περὶ τῆς κατὰ τὴν λιθάργυρον χρείας ἐφεξῆς διελθεῖν. εἰς μὲν γὰρ τὴν δύναμιν τῆς φοινικίνης, οὔτ' ἀντιπράττειν τι νομιστέον αὐτήν, οὔτε συντελεῖν, ὕλης δὲ λόγον ἔχειν μόνον ἐπιτηδείου πρὸς ἐμπλάστου φαρμάκου ποίησιν. εὔλογον οὖν ἔδοξέ μοι τὸν περὶ τῶν τοιούτων φαρμάκων λόγον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος τῆς λιθαργύρου διελθεῖν. ἔστι δὲ οὐκ ὀλίγα, δύναμιν μὲν ἢ οὐδεμίαν, ἢ πάνυ σμικρὰν τῷ σκευαζομένῳ συνεισφερόμενα, χρείαν δ' ὕλης παρέχοντα, πρὸς τὸ γενέσθαι φάρμακον ἔμπλαστον, ἢ κηρωτῶδες. οὔτε γὰρ θερμαίνουσα σαφῶς ἡ λιθάργυρος, καθάπερ οὐδὲ ψύχουσα, οὐδ' ὑγραίνουσα, βραχεῖαν ἔχει δύναμιν ξηραντικήν, κατὰ τὴν πρώτην ἀπόστασιν τῶν ἀκριβῶς μέσων, τοῦ θ' ὑγραίνειν καὶ ξηραίνειν, οὐ μὴν οὐδ' ἐμπλαστικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥσπερ οὐδ' ἐμφρακτικῆς, ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ῥυπτικῆς, ὥσπερ οὐδὲ ῥυπαινούσης σαφῶς, ἠρέμα δέ πως ἀποκεχώρηκε τῶν μέσων ἐπὶ τὸ παχυμερέστερον. ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπὶ πλέον ἕψησιν ἀποτίθεται καὶ τοῦτο, χεομένη τε καὶ ἀλλοιουμένη, διὰ τῆς τοῦ πυρὸς δυνάμεως. μόνη δὲ καθ' ἑαυτὴν ὠμή, παρατρίμματα μηρῶν ἐξ ὁδοιπορίας ὀνίνησιν, ᾧ καὶ δῆλον ὅτι βραχέως ξηραίνει. τοῦ δὲ μήτε δριμεῖαν ἔχειν αὐτήν, ἢ γλυκεῖαν ποιότητα, μήτ' ὀξεῖαν, ἢ πικράν, ἢ αὐστηράν, ἢ στρυφνήν, ἢ ὅλως στυπτικήν, ἡ γεῦσις ἱκανὴ μάρτυς, ὥσπερ καὶ τὰ ἕλκη, μήτε δακνόμενα πρὸς αὐτῆς, μήτε θερμαινόμενα, μήτε ψυχόμενα, μήτε καθαιρόμενα, μήτε σαρκούμενα, μήθ' ὅταν ὑπερσαρκώσῃ καθαιρόμενα. πάρεστιν οὖν ἡμῖν εἰς πολλὰ κεχρῆσθαι λιθαργύρῳ, ποτὲ μὲν ἐλαίῳ καὶ ὕδατι τὴν ἕψησιν αὐτῆς ποιουμένοις ἄχρι συστάσεως ἐμπλαστρώδους, ἔστι δ' ὅτε ἐν ἐλαίῳ καὶ ὄξει, καί ποτε ἐν ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ. ἐν οἷς δ' αὖ ἕψηται τούτων, ἄμεινον γίνεται τὸ φάρμακον ἐπὶ πλέον ἑψηθέν. ἔσται δὲ τοῦτο, τῷ πλήθει τῶν μιγνυμένων ὑγρῶν. ἔστι μὲν γὰρ τῶν τηκτῶν φαρμάκων καὶ ἡ λιθάργυρος ὅλη χεομένη, καθάπερ ἥτε ῥητίνη, καὶ ὁ κηρός, ἀλλ' οὐκ εὐθέως ἅμα τῷ ψαῦσαι τοῦ πυρός, ὅθεν καὶ λανθάνει πολλούς, καὶ νομίζουσιν αὐτὴν οὐδ' ὅλως χεῖσθαι. σὺν ὀξελαίῳ μὲν οὖν

ἑψομένη, τήκεται θᾶττον, ὥσπερ γε καὶ σὺν ἰῷ, καὶ αὐτὸ δηλονότι τοῦ ἰοῦ χεῖσθαι πεφυκότος, ὥσπερ ἥ τε χαλκῖτις, καὶ τὸ μίσυ. τάχιστα μὲν οὖν αὐτῶν ἡ χαλκῖτις τοῦτο πάσχει, βραδύτατα δ᾽ ὁ λιθάργυρος· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτων, ὅ, τε ἰός ἐστι καὶ τὸ μίσυ. χεῖται δὲ τὸ σῶρυ χρόνῳ πλέονι, γεωδέστερόν τε γάρ ἐστι καὶ λιθωδέστερον τῆς χαλκίτεώς τε καὶ τοῦ μίσυος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις εἰρήσεται. τὴν λιθάργυρον δὲ δι᾽ ὀξελαίου μὲν ἑψῶν, θᾶττον τήξεις, δι᾽ ὑδρελαίου δὲ βραδύτερον, ὅμως μὴν χεῖται καὶ οὕτως, ἐὰν ᾖ διπλάσιον αὐτῆς ἑκάτερον τῶν ὑγρῶν. ἐγὼ δὲ καὶ πλέον ἢ διπλάσιον ἔμιξα πολλάκις, ὡς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. κάλλιον δ᾽ ἐστὶν σύνθεως ἐξ ἀρχῆς ἐν θυίᾳ μιγνύειν τὰ τρία, τήν τε λιθάργυρον, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ ἔλαιον. εἰ δὲ τοῦ λευκὸν γίνεσθαι τὸ φάρμακον φροντίζεις, ἔλαιόν τε καθαρώτερον καὶ διαυγέστερον ἔμβαλλε, καὶ ὕδωρ ὁμοίως καθαρόν τε καὶ λευκόν, ἑψέσθω τε κατὰ χωρίον ὑπαίθριον ἡλιούμενον. ὁ μὲν γὰρ ζοφώδης ἀὴρ μελαίνει τὸ φάρμακον, ὁ δὲ καθαρὸς, εἰς λευκότητα μεγάλως συντελεῖ, καθάπερ γε καὶ τὸ καταῤῥαινόμενον ὕδωρ ἐν ἀγγείῳ τοιούτῳ. φυλάττου δὲ καὶ τὸ διὰ ξύλων ποιεῖσθαι τὴν ἕψησιν, ἢ ἀνθράκων ἀρχομένων διακάεσθαι, μελαίνει γὰρ αὐτὸ ῥᾳδίως ὁ καπνός. προδιακαύσας οὖν τοὺς ἄνθρακας, ὅταν ἀκριβῶς ὦσι διάπυροι, τό τε ἕψειν ἄρξαι. καὶ εἰ μὴ φθάσοιεν ἔτι συμπληρῶσαι τὴν ἕψησιν, ἐφ᾽ ἑτέρας ἑστίας ὁμοίως παρασκευάσας ἄνθρακας, ἐπιτίθει κατ᾽ ἐκείνην τὴν κακκάβην. ἕνεκα μὲν οὖν τοῦ λευκὸν γενέσθαι τὸ φάρμακον, ὅσα χρὴ παραφυλάττειν, αὐτάρκως εἴρηται. γίνεται δὲ ἐκκολλότερον εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἂν ἔχει πλέον, ὡς εἴρηται, τὸ ὑγρόν. ὡς ἐάν γε τῶν τριῶν ἀνὰ λίτραν μίαν ἐμβάλῃς, δυσαπόπλυτον ἔσται. καὶ μέντοι καὶ ἄτηκτος ἡ λιθάργυρος μένει, καὶ τοῦτό γε ἐστὶν αὐτὸ μάλιστα αἴτιον τοῦ ῥᾳδίως ἀποπίπτειν αὐτό, καθάπερ γε καὶ τὸ παραμένειν μέχρι πλέονος, εἰ ἡ λιθάργυρος ἑψηθεῖσα χυθείη τε καὶ ἀλλοιωθείη. λευκότερον δ᾽ ἔσται, καὶ θᾶττον ἑψηθήσεται βληθεισῶν δύο λιτρῶν ὕδατος εἰς τρεῖς ἑκατέρου, λιθαργύρου τε καὶ ἐλαίου. καὶ τούτῳ συνήθως ἐπὶ τῶν μικρῶν ἑλκῶν χρῶμαι. πρόδηλος δὲ ἡ δύναμίς ἐστι τοῦ δι᾽ ὕδατος ἑψομένου φαρμάκου, μεμνημένοις ἡμῖν τῶν εἰρημένων ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ.

Περὶ τῆς διὰ λιθαργύρου καὶ ὑδρελαίου σκευαζομένης ἐμπλάστρου.

Τὸ ὕδωρ ὑγραίνει μὲν ἀεὶ καὶ ψύχει κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, ἐπίκτητον δὲ θερμότητα προσλαβόν, ἄχρι περ ἂν αὐτὴν διαφυλάττῃ, θερμαίνει, ψυχρὸν δὲ γενόμενον, ψύχει. τό γε μὴν ἔλαιον, ἐὰν ᾖ νέον, οὐκ ἀντιπράττει τῷ φαρμάκῳ, διαμένει γὰρ ὑγρόν τε καὶ μετρίως ψυχρὸν, ὁποίου μάλιστα δεῖται τὰ ἁπαλόσαρκα σώματα, καὶ τὰ κακόχυμα. γυναῖκες τε οὖν καὶ παῖδες, καὶ τῶν τελείων οἱ μαλακὴν ἔχοντες τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, εἰσὶ δ᾽ οὗτοι καὶ λευκοὶ κατὰ τὸ χρῶμα, τῶν τοιούτων δέονται φαρμάκων. ἑψηθὲν δ᾽ ὡς εἴρηται μετὰ πλείονος ἐλαίου τε καὶ ὕδατος, οὕτως γίνεται δυσαπόπλυτον, ὡς μηδὲ λουομένων ἀποῤῥεῖν. καὶ μέντοι καὶ συμφέρει τοῖς ἐπιλουομένοις ἕλκεσιν ἐπιμένειν τὸ φάρμακον ἐφεξῆς ἡμερῶν πλεόνων, ἄμεινόν τε γὰρ οὕτω καὶ θᾶττον ἐπουλοῦται. πρόδηλον δ᾽ ὅτι κνήσμασι, καὶ ἀποσύρμασι, καὶ συνελόντι φάναι, μικροῖς ἕλκεσιν ἁρμόττει τὸ τοιοῦτον φάρμακον, ἐφ᾽ ὧν καὶ ἡ πάρυγρος ὀνομαζομένη κηρωτή, καὶ ἄλλαι τινὲς ὅμοιαι, χρησιμώτεραι τῶν ἰσχυρὰν δύναμιν ἐχόντων εἰσίν, ὁποῖα τοῖς μεγάλοις τραύμασιν ἐπιτίθεμεν. ὑπὲρ ὧν ἁπάντων τῆς καθόλου δυνάμεως, ἐν τῷ τρίτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γέγραπται, καθ᾽ ὃ τοὺς γενικοὺς καὶ κοινοὺς λόγους, οὓς καθόλου καλοῦσιν, ἐφ᾽ ἑκάστης διαφορᾶς ἑλκῶν, διῆλθον, ἐπιδεικνὺς ὁποίας τινὰς εἶναι προσήκει τὰς δυνάμεις τῶν ἰασομένων αὐτὰ φαρμάκων. ἐνταυθοῖ δὲ τὰς κατὰ μέρος ὕλας διέρχομαι, συμμετρίας τε τῶν μιγνυμένων ὁρίζων, ἐπιδεικνύς τε τοὺς τρόπους ἐν οἷς σκευαζόμενα γενήσεται κάλλιστα. δι᾽ ὑδρελαίου μὲν οὖν ἡ λιθάργυρος, ὡς εἴρηται, σκευαζομένη, τὴν μὲν ἔμπλαστρον, δυσαφεστάτην τε ἅμα καὶ δυσαπόπλυτον ἐργάζεται, καὶ προσέτι λευκὴν ὀφθῆναι, δύναμιν ἔχουσαν ψυκτικὴν μετρίαν, ᾗ χρωμένη, καὶ κωλύει τι τοῖς ἡλκωμένοις μορίοις ἐπιῤῥεῖν, καὶ τὸ φθάσαν ἐπιῤῥυῆναι, πάλιν ἀποκρούεται πρὸς τοὺς πέριξ τόπους, ὡς γίνεσθαι τὸ πρᾶγμα τοιοῦτον, οἷον ὅταν ὕδατι ψυχρῷ διάβροχον ἐργασάμενοι σπόγγον, ἐπιθῶμεν τινὶ μορίῳ τοῦ σώματος. ἐκεῖνος τε γὰρ ῥυσσὸν καὶ προσεσταλμένον ἐργάζεται τὸν τόπον ὅλον, οὐ μόνον ἀποκρουόμενος τὸ ἐπιῤῥέον, ἀλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῷ πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ἐκθλίβων. ἥ τε νῦν εἰρημένη κατὰ τὸν λόγον ἔμπλαστρος, οὐ κατὰ πρώτην δύναμιν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ξηραίνειν ἂν λεχθείη. κυρίως μὲν γὰρ καὶ πρώτως τά τε διαφοροῦντα, καὶ τὰ τὰς κράσεις ὑπαλλάττοντα πρὸς τὸ ξηρότερον, ὀνομάζεται ξηραίνοντα. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τὰ διὰ ψύξιν, ἀνασέλλοντα μὲν τὸ ἐπιῤῥέον, ἐκθλίβοντα δὲ τὸ περιεχόμενον. ὅλως δὲ οὐδὲν τῶν ὑγραινόντων, ἢ πρώτως ἢ κατὰ συμβεβηκὸς, ὠφέλιμον ἕλκεσίν ἐστιν, ὡς ἐν τῷ τρίτῳ δέδεικται τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου.

Περὶ τῆς διὰ λιθαργύρου καὶ ὀξελαίου σκευαζομένης ἐμπλάστρου.

Περὶ μὲν οὖν τῆς δι᾽ ὑδρελαίου σκευαζομένης λιθαργύρου, καὶ ταῦθ᾽ ἱκανά. μεταβῆναι δὲ ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὴν δι᾽ ὀξελαίου συντιθεμένην. συμμέτρως μὲν οὖν ξηραντικὸν γίνεται τὸ φάρμακον, ἐὰν διπλάσιον ἑκάτερον ᾖ τῆς λιθαργύρου, τό, τε ἔλαιον καὶ τὸ ὄξος. ἐὰν δὲ καὶ παλαιὸν ᾖ τὸ ἔλαιον, ἔτι καὶ μᾶλλον ξηραίνει. πλέον δὲ ἢ διπλάσιον ἑκάτερον αὐτῶν ἐμβληθέν, ἰσχυρότερον ποιεῖ τὸ φάρμακον, ὥστε καὶ σύριγγας, ὅσαι μήπω τύλον ἔχουσι σκληρὸν ἰᾶσθαι. βάλλεται δὲ λιθαργύρου μὲν ἐν μέρος, ἑκατέρου δ᾽ ἐκείνων, δύο καὶ ἥμισυ. καὶ μέντοι καὶ τριπλάσιον ἐνίοτε μίξας ἑκατέρου, δι᾽ ὅλης μὲν ἡμέρας ἥψησα τὸ φάρμακον. ἐγένετο δὲ μέλαν μὲν, στίλβον δ᾽ ὁμοίως ἀσφάλτῳ τῇ καλῇ. ξηραντικωτάτην δ᾽ ἔχει δύναμιν τοῦτο, θεραπεύει τε ἕλκη δυσίατα, καὶ σύριγγας οἵας εἶπον, ἐν αἵμων τε τραυμάτων κολλητικὸν ὑπάρχει. ἐν δὲ λόγῳ ξηραντικὸν ἀδήκτως. διὰ τοῦτο οὖν καὶ τἄλλα πάντα ἕλκη θεραπεύει, τά τε μείζω καὶ τὰ μικρότερα, μέχρι συνουλώσεως. ἄξιον δὲ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ διελθεῖν, ἃ τάχ᾽ ἂν οὐδὲ ἐλπίσειέ τις, ὅπως ἐπὶ τῷ τῆς ὕλης οὐ καταφρονήτῳ. κειθέντος γάρ τινος ἐν πυρετῷ διὰ παρωτίδος ἐκπυησάσης, ὑπελείφθη σῦριγξ ἣν μετὰ μῆνας ἐξ τῆς ἀρχῆς ἐδείχθη μοι κατ᾽ ἀγρόν. ἦν γὰρ ὁ παῖς υἱὸς γεωργοῦ, περὶ τὴν πέντε καὶ δέκα τὴν ἡλικίαν, τοῦτον δὴ ἐπιτεθῆναι τῆς ἐμπλάστρου ταύτης, ὅπον εἶχον ἑπόμενος, αὐτὸς μὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἀσχολίαις τε πλείοσιν ἰατρικαῖς γενόμενος, ἐπελαθόμην τοῦ λαβόντος τὸ φάρμακον. ἀλλὰ μετὰ δύο γε μῆνας ἧκεν ὑγιὴς, οὐ πάνυ τι ἐλπίσαντος

πίσαντος ἐμοῦ τοῦτο γενέσθαι. καθιέντων γὰρ ἡμῶν ὑγιᾶ ῥίζαν διὰ τῆς συριγγίου, μέχρι τῆς διαρθρώσεως ἐφαίνετο προερχομένη. ἐπὶ τούτου δὲ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας ἄλλου μοι δειχθέντος παιδαρίου τὴν ἡλικίαν ἄγοντος τὴν αὐτὴν τῷ πρόσθεν, ὁμοίαν τε διάθεσιν ἔχοντος, ἐπέθηκα τὴν ἔμπλαστρον, καὶ συνέβη καὶ τοῦτον τελέως ὑγιασθῆναι. μετὰ ταῦτα δὲ οὐκ ὀλίγους ἐκ τῆς αὐτῆς διαθέσεως ἰασάμην τῷ φαρμάκῳ τούτῳ, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ νεανίσκους. εἰ τοίνυν καὶ ὑμεῖς βούλεσθε χρῆσθαι πρὸς τὰ τοιαῦτα αὐτῷ, παλαιότατόν τε τὸ ἔλαιον ἐμβάλλετε, καὶ ὄξος δριμύτατον ἐξ οἴνου δηλονότι μόνου γεγονὸς, οὐχ ὡς ἔνιοι σκευάζουσιν αὐτὸ, μιγνύντες ὕδωρ. ἔστω δὲ καθαρὸν ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ διαφανὲς τὸ ὄξος. οὕτω γὰρ ἂν εἴη λεπτομερέστερόν τε καὶ βέλτιον εἰς ἃ δεόμεθα. τούτῳ τῷ φαρμάκῳ καὶ μῦς ἐσκληρυσμένους πολλάκις ἰασάμην.

Περὶ τῆς διὰ λιθαργύρου καὶ οἰνελαίου σκευαζομένης ἐμπλάστρου.

Ὑπόλοιπον οὖν μοι διελθεῖν περὶ τῆς δι᾽ οἰνελαίου σκευαζομένης λιθαργύρου, τὰ μὲν τῆς συμμετρίας ἐχούσης τὰ αὐτὰ τοῖς εἰρημένοις, ἀκολούθως τε τὰς τῆς δυνάμεως ὑπεροχὰς τῷ πλήθει τῶν ὑγρῶν. καὶ γὰρ ἴσα τὰ τρία βαλὼν συνεσκεύασα, καὶ διπλάσιον ἑκάτερον τῶν ὑγρῶν τῆς λιθαργύρου, καὶ πρὸς τῷ διπλασίονι, ἔτι τὸ ἥμισυ προσθεὶς, καὶ ποτὲ καὶ τριπλάσιον. ἐσκεύασα δέ ποτ᾽ αὐτὸ καὶ οὕτως. ὥρᾳ θέρους ἐν ἡλίῳ θερμῷ, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἡ λιθάργυρος ἐτρίβετο μετ᾽ οἴνου φαλερίνου, καὶ τοῦτο ἡμέραις ἐγένετο ιε΄. προσεπιχέοντός μου πάλιν οἶνον, εἰ διαφορηθεὶς ἔτυχεν ὁ πρότερος. μετὰ δὲ τὰς εἰρημένας ἡμέρας, ἑψηθὲν τὸ φάρμακον, ἱκανῶς ἐγένετο ξηραντικόν. ἐχρησάμην δὲ αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τῶν ῥευματικῶν διαθέσεων ὁμοίως τῇ φοινικίνῃ διατήκων ἐλαίῳ, καθάπερ ἐπ᾽ ἐκείνης προείρηται. καὶ μηρὸν δὲ χρονίως ἐσκληρυσμένον ἰασάμην αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τραυμάτων ἐναίμων ἐπέθηκα, καὶ ἦν εἰς πάντα κάλλιστον. ἔστω τοιγαροῦν ἐπ᾽ αὐτοῦ, κἂν μὴ φαλερίνον ἔχῃ τις ἕτοιμον, ἕτερος κιῤῥὸς μὲν τὴν χρόαν, λεπτὸς δὲ τὴν σύστασιν ὡς διαυγεῖσθαι. τοιοῦτος δέ ἐστιν ὅ, τε ἀριούσιος ἐν τῇ Χίῳ γεωργούμενος, ὅ, τε εὐώδης πάνυ λέσβιος, ἐν Μιτυλήνῃ μὲν ὀλίγος, ἐν Ἐρεσσῷ δὲ καὶ Μηθύμνῃ πλείων τε καὶ βελτίων ἅμα γινόμενος, ὅ, θ᾽ ὅμοιος τῷ φαλερίνῳ τμωλίτης. ἔστι δὲ καὶ οὗτος λεπτότατος καὶ διαυγὴς, κιῤῥὸς δὲ τὴν χρόαν, καὶ μετρίως γλυκὺς, εὐώδης τε πάνυ. τούτῳ παλαιωθέντι, εἰς ἅπαντα χρῆσθαι δυνατόν ἐστιν, εἰς ἅπερ καὶ τῷ φαλερίνῳ. καὶ ἕτερος δ᾽ ἐστὶ τμωλίτης οἶνος, ὅμοιος αὐτῷ κατὰ τὴν χροιὰν καὶ τὴν σύστασιν, ἀλλ᾽ οὔτε γλυκὺς, οὔτ᾽ εὐώδης. ἔχει δέ τινα στύψιν, ἀπολειπόμενος δὲ τοῦ γλυκέος πολύ. ταυτὶ μὲν οὖν ἑψομένης τῆς λιθαργύρου γίνεται φάρμακα.

Περὶ χρήσεως ὠμῆς λιθαργύρου.

Χωρὶς δὲ ἑψήσεως, καθ᾽ ἑαυτὴν μὲν ὡς ἔφην, ἐπὶ παρατριμμάτων ἐστὶ χρήσιμος. εἰ δὲ προπαρασκευασθείη δι᾽ ὄξους, ἢ οἴνου τριβεῖσα, καὶ ξηρανθεῖσα, τῶν δι᾽ ὑγρότητα δυσεπουλώτων ἑλκῶν ἴαμα γίνεται. καὶ εἴ γε βουληθείης ἄδηκτον αὐτὴν εἶναι, πλυτῇ χρήσῃ.

Ὅπως δεῖ πλύνειν λιθάργυρον, καὶ μεταλλικὰ λοιπά.

Ῥᾳδίως δὲ πλύνεται, διὰ τὸ σύμφυτον βάρος ὑφισταμένη ταχέως τοῖς ὑγροῖς, ἐν οἷς λεαίνεται. τελεώτατα μὲν οὖν ἄδηκτος γίνεται, δι᾽ ὕδατος πλυθεῖσα. τοῖς δὲ εὐαισθήτοις σώμασι, βραχεῖαν αἴσθησιν φέρει δήξεως, ὅταν δι᾽ ὄξους, ἢ οἴνου πλυθῇ. χρὴ δὲ ἱκανῶς αὐτὴν προσλειώσαντα, δι᾽ ὅλης ἡμέρας μετὰ τοῦ ὑγροῦ, ἐᾶσαι καταστῆναι τῆς νυκτὸς, εἶτα κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἕωθεν ἀποχέοντα τὸ ὑγρὸν, αὖθις ἐπιχεῖν ἕτερον, εἶτ᾽ αὖθις ὁμοίως τρίβειν, ἀποχεῖν τε πάλιν κατὰ τὴν ὑστεραίαν, καὶ τοῦτο ποιεῖν, ἄχρις ἂν ἅμα τῷ ὑγρῷ φαίνηταί τις οἷον ἄχνη τῆς λιθαργύρου. μηκέτι δ᾽ ἐφισταμένου μηδενὸς, οὐδ᾽ ἀποχεῖν ἔτι προσήκει, τρίβειν μέντοι πλείοσιν ἡμέραις, κἂν μηδὲν ἐφίστηται, βέλτιόν ἐστι. καὶ τοῦτο πράττειν ἐν ἡλίῳ θερμῷ, ξηραντικώτερον γὰρ οὕτως τὸ φάρμακον γίνεται. εὔδηλον δὲ ὅτι θέρους ὥρᾳ τοῦτο πράττειν ἄμεινον, οὐκ ἐπὶ λιθαργύρου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τὸν τρόπον τοῦτον παρασκευάζεται. καὶ γὰρ ἡ καδμεία, καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς, ὅ, τε κεκαυμένος χαλκὸς, ἔτι πρὸς τούτοις τὸ διφρυγὲς ὀνομαζόμενον, καὶ τὸ ψιμμύθιον, καὶ τὸ μίσυ, καὶ τὸ σῶρι, καὶ τὸ στίμμι, καὶ πάντες οἱ λίθοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἡ τίτανος, ὁμοίως τῇ λιθαργύρῳ, καὶ πλύνεται καὶ λεαίνεται μετά τινος τῶν εἰρημένων. ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ θαλάττης αὐτῶν ποιοῦμαι τὴν παρασκευὴν, περὶ ὧν αὖθις εἰρήσεται προϊόντος τοῦ λόγου. νυνὶ γὰρ πρόκειταί μοι τὰς ἐμπλάστρους διελθεῖν, ἃς οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν μετὰ τοῦ ρω γράφουσί τε καὶ λέγουσιν, ἐπὶ τῆς ὑστάτης συλλαβῆς, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κεντρίου, καὶ τῆς μηλωτρίδος εἰώθασι ποιεῖν ἅπαντες. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἡ μὲν πρώτη θέσις τῶν ὀνομάτων, ἔοικεν ἄνευ τοῦ ρω γεγονέναι, παρὰ μὲν τὸ κεντεῖν ὠνομασμένου τοῦ κεντρίου, τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς οὐκ ἐχούσης τὸ ρω, τῆς μηλωτίδος δὲ συγκειμένης, ἐκ μήλης τε καὶ ὠτός. νυνὶ μέντοι σχεδὸν ἁπάντων αὐτὰ μετὰ τοῦ ρω λεγόντων, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις, ὁμοίως αὐτοῖς φθεγγόμενος, καὶ μάλιστα τὸ κεντρίον. ἐπιδέδεικται γάρ μοι κατὰ τὰ πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας τοῖς σολοικίζουσι, καὶ αὐτοὺς ἀττικοὺς ἄνδρας ἠκολουθηκέναι τῇ κρατούσῃ συνηθείᾳ. δέδεικται γὰρ καὶ ἄλλοις πρὸ ἐμοῦ, τῆς ἀττικῆς αὐτῆς διαλέκτου μετάπτωσις γεγονέναι πολυειδὴς, ἕπεσθαί τε τῷ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἔθει πάντας, ὧν δόξα μεγίστη παρὰ τοῖς Ἕλλησίν ἐστιν ἐπὶ λόγων δεινότητι. καὶ ἡμεῖς οὖν ἐπειδὴ πάσας εὑρίσκομεν ἤδη τὰς φαρμακιτίδας βίβλους, μετὰ τοῦ ρω γεγραμμένον ἐχούσας τοὔνομα τὸ τῆς ἐμπλάστρου, καὶ αὐτοὶ τῇ κρατούσῃ συνηθείᾳ χρησόμεθα.

Περὶ τῶν διὰ μολυβδαίνης σκευαζομένων φαρμάκων.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν, ὡς ἡ τῆς μολυβδαίνης χρεία, παραπλησία ἐστὶ τῇ τῆς λιθαργύρου. πάντα γὰρ ὅσα διὰ λιθαργύρου συντίθενται, καὶ διὰ μολυβδαίνης δύναται σκευάζεσθαι. τῇ δυνάμει δὲ ἀλλήλων διαφέρουσι τοσοῦτον, ὡς παχυμερεστέραν μὲν εἶναι καὶ ψυχροτέραν τὴν οὐσίαν τῆς μολυβδαίνης, λεπτομερεστέραν δὲ καὶ μέσην, θερμοῦ δὲ καὶ ψυχροῦ τὴν τῆς λιθαργύρου. πρὸς δὲ τὰς χρόας τῶν φαρμάκων, ὅσα δι᾽ αὐτῶν σκευάζεται, διαφορά τις αὐτῆς ἐστι, καθόσον ἐπὶ τὸ φαιότερον ἄγει τὰς χρόας ἡ μολύβδαινα. διὸ καὶ τῶν λευκῶν ἐμπλάστρων, οὐ μόνον ψιμμύθιον, ἀλλὰ καὶ λιθάργυρον ἐχουσῶν, οὐδεμία διὰ μολυβδαίνης σκευάζεται. μιχθείσης γὰρ αὐτῆς, τὸ μὲν

λευκὸν χρῶμα, τεφρῶδες γίγνεται. τὰ δὲ τῆς δυνάμεως, οὐ μόνον οὐκ ἀπόλλυται, κατά γε τὴν δι᾽ ὕδατος ἐλαίου σκευαζομένην ἔμπλαστρον λευκὴν, ἀλλὰ καὶ βελτίω γίνεται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν μαλακοσάρκων. ἡνίκα δὲ διαφορῆσαί τι βουλόμεθα, βέλτιον ἐστὶ μολυβδαίνης λιθάργυρος. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἄλλων φαρμάκων ἁπάντων, ὅσα διὰ λιθαργύρου γέγραπται συντιθέμενα, βαλλόντων τὴν μολύβδαιναν, ἥ τε χρόα τοῦ φαρμάκου, καὶ ἡ δύναμις, εἰς τοσοῦτον ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν, εἰς ὅσον ἄρτι μοι δεδήλωται.

Περὶ τῶν διὰ λιθαργύρου καὶ ψιμμυθίου σκευαζομένων λευκῶν ἐμπλάστρων.

Ἤτοι τῆς χροιᾶς ἕνεκεν οἱ ἰατροὶ μίξαντες ψιμμύθιον τῇ λιθαργύρῳ, σκευάζουσι τὰς λευκὰς ἐμπλάστρους, ἢ χαίρειν τοι στῦψιν, καὶ ψύξιν τινὰ προσθεῖναι τῷ φαρμάκῳ, θεώμενοι δὲ καὶ μελαινόμενον, ὅταν ἐπὶ πλέον ἕψηται τὸ τοιοῦτο, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπὶ ξύλων, οὐδὲ τούτων ἴσως ἀκάπνων, οὐδὲ ἐν ἀγγείῳ καθαρῷ, ταχέως μὲν αἴρειν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀναγκάζονται, διὰ τοῦτο δὲ οὔτε, μήθ᾽ ὕδωρ δαψιλὲς, μήτ᾽ ἔλαιον μιγνύειν. ἐπενόησαν οὖν εἰκότως ἐπεμβάλλειν αὐτῷ ῥητίνης, ὅπως ὅλκιμόν τε καὶ συνεχὲς εἴη, προσλαμβάνον τινὰ γλισχρότητα, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ὑγρὰ ῥητίνη μιχθῇ. χεῖρον δὲ γίνεται τὸ φάρμακον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ μίξει, δακνῶδές μέν τι καὶ ῥητίνης ἐχούσης, τὸ ξηραντικὸν δὲ οὐ πάνυ τι γενναῖον, οὗ μάλιστα χρείαν εἶναι τοῖς ἕλκεσιν ἐμάθετε. τινὲς μὲν οὖν ῥητίναι, καὶ πάνυ δακνώδεις εἰσὶ, καὶ ῥηθήσεται περὶ πασῶν αὐτῶν αὖθις. αἱ πραόταται δὲ ἐν αὐταῖς, δύο εἰσί. πρώτη μὲν ἡ τερμινθίνη, δευτέρα δὲ ἡ λάριξ ὀνομαζομένη. τούτων οὖν ἄμεινον μιγνύειν, ὅταν τις βουληθῇ τοιαύτην ἔμπλαστρον σκευάσαι. πολὺ δ᾽ εὐαφέστερα γίγνεται πάντα, τά τε διὰ ῥητίνης σκευαζόμενα προσλαμβάνοντα κηροῦ τι, τά τε διὰ κηροῦ, μιχθείσης αὐτοῖς ῥητίνης. ἐπεμβάλλειν οὖν χρὴ τῇ ῥητίνῃ καὶ κηρόν. ὅπως δὲ τὸ χρῶμα τῆς ἐμπλάστρου λευκὸν φυλάττοιτο, λευκὸν εἶναι προσήκει τὸν κηρόν. ἔστι δὲ λευκὸς αὐτοφυὴς μὲν ὁ ποντικός. ὀνομάζεται γὰρ οὕτως συνήθως ἤδη καὶ ὁ ἐξ ἑτέρου τινὸς ἢ χωρίου, διὰ τὸ πλεῖστον μὲν ἐν τῷ πόντῳ γίγνεσθαι τὸν λευκὸν, ἐλάχιστον δὲ ἐν ἑτέροις χωρίοις. οὐκ αὐτοφυὴς δὲ λευκὸς ὁ τυρρηνικὸς ὠνομασμένος ἐστίν. οὗτος μὲν οὖν οὐδεμίαν ἔχει σαφῆ δριμύτητα. τῶν αὐτοφυῶν δ᾽ ἔνιοι δριμεῖς εἰσιν, οὓς χρὴ πλύνειν πρότερον. ἡ πλύσις δ᾽ αὐτῶν γίγνεται τακέντων ἐπὶ πυρὸς, εἶτ᾽ εἰς ὕδωρ πηγαῖον καθαρὸν ἐμβληθέντων, ἀνακινουμένων τε ἐνταῦθα καὶ διαρρυπτομένων. οὕτω καὶ πίτταν καὶ ῥητίνην, καὶ τὸ καλούμενον φύσημα πλυτέον ἐστὶ, περὶ ὧν αὖθις ἀκριβέστερον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τῆς λευκῆς ἐμπλάστρου τὴν σύνθεσιν γράφω, τὸ κατάλοιπον ὧν εἶπον, ἐφεξῆς διηγήσομαι. κηροῦ γὰρ ἐπεμβληθέντος ἅμα τῇ ῥητίνῃ, προεψημένοις τῷ τε ψιμμυθίῳ καὶ τῇ λιθαργύρῳ, μέχρις ἂν ἀκριβῶς ἀμόλυντον γένηται τὸ φάρμακον, ἔχοιτ᾽ ἂν ἤδη λευκὴν ἔμπλαστρον εἰ βούλεσθε, ποτὲ μὲν ὕδατος ἐμβάλλοντες αὐτῇ, ποτὲ δὲ ἐλαίου μόνου. καὶ τούτου ποτὲ μὲν νέου, ποτὲ δὲ παλαιοῦ. προακηκόατε γὰρ ἤδη, τίνα δύναμιν ὕδωρ καὶ παλαιὸν ἔλαιον ἔχει. γιγνώσκετε δὲ καὶ ὡς στύψεώς τι προσδίδωσι τῷ φαρμάκῳ, τό, τε ὀμφάκινον ἔλαιον καὶ τὸ κατὰ τὴν ἰβηρίαν γεωργούμενον, ὃ νῦν ὀνομάζουσι σπανίαν. τὸ δὲ ἰστρικὸν, οὐ μόνον τὴν στύψιν ἔχει βραχεῖαν, ἀλλὰ καὶ πικρότητα. διαφορὰν οὖν ἕξουσιν αἱ διὰ τῶν στυφόντων σκευασίαι, τῶν διὰ τοῦ γλυκέος ἐλαίου, καθόσον ἐν ἀρχῇ μὲν καὶ τελευτῇ τῶν ἑλκῶν ἀμείνω πάντα ἐστὶ τὰ στύψεως ἔχοντά τι, κατὰ δὲ τὰ μέσα, τὰ γλυκέα. δεῖται γὰρ ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς τὰ ἕλκη τῶν ἀποκρουομένων φαρμάκων, ὅπως μηδὲ ἄρξηται φλεγμαίνειν. ἐφεξῆς δὲ τῶν χαλαστικωτέρων, ἐὰν μὲν μὴ γένηται φλεγμονὴ, χάριν τοῦ διαπνεῦσαι, φθασάσης δὲ γενέσθαι καὶ δι᾽ ἐκείνης, ὅπως θᾶττον λυθείη. εὔδηλον δ᾽ ὅτι περὶ σμικρᾶς φλεγμονῆς ὁ λόγος ἐστίν. οὐδὲ γὰρ δύναται βραχέσιν, ἐφ᾽ ὧν χρώμεθα ταῖς λευκαῖς ταύταις ἐμπλάστροις ἐπιγίνεσθαι μεγάλη φλεγμονὴ, μηδενὸς ἁμαρτήματος προσελθόντος. ὅτι δὲ καὶ συνουλουμένων ἤδη τῶν ἑλκῶν, ἡ στύφουσα ποιότης ὠφέλιμός ἐστιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. καιρὸς οὖν ἤδη τὴν συμμετρίαν εἰπεῖν τῶν συντεθέντων φαρμάκων τὴν χρησιμωτάτην ἔμπλαστρον λευκήν.

Ἡ σταθμεία τῆς ἐμπλάστρου.

Ἴσον ἔστω μέρος ἑκατέρου τῶν μεταλλικῶν, τοῦ τε ψιμμυθίου καὶ τοῦ λιθαργύρου, καὶ τοῦτ᾽ εἰ βούλεσθε, σταθμὸς ἔστω μιᾶς λίτρας ἑκατέρου. συναμφοτέρων δὲ ἴσον ἐλαίου μέτρον, ἢ ὡς ὀνομάζουσι ῥωμαῖοι λίτραι δύο, τοῦ κηροῦ δὲ ἡμίλιτρον ἔστω, καὶ τῆς τερμινθίνης ἥμισυ, τουτέστιν οὐγγίας τρεῖς ὁ σταθμός. εἰ δὲ καὶ λιβανωτοῦ μίξαις, ἀνωδυνώτερόν τε καὶ πεπτικώτερον τῶν φλεγμαινόντων ἑλκυδρίων ἐργάσῃ τὸ φάρμακον, ἀλλὰ πρός γε τὴν ἐπούλωσιν ἀτονώτερον. ὑπερσαρκώσεις γὰρ, ἐπειδὴ σαρκωτικόν ἐστιν ὁ λιβανωτὸς, ὡς κἀν τῷ τρίτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου μεμαθήκατε. βέλτιον οὖν ἐστιν, ἐμβαλεῖν τι καὶ στυπτηρίας ὀλίγον, ἕνεκα τῆς ἐπουλώσεως. καὶ ἄλλως. ἐπειδὴ τὰ χαλαστικὰ φάρμακα πληθωρικοῖς τε καὶ κακοχύμοις σώμασι προσφερόμενα, προτρέπει ῥευματίζεσθαι τὰ πεπονθότα μόρια. τὸ δ᾽ ἐκ τούτων ἁπάντων συντεθὲν φάρμακον, δυνήσεται διαφορεῖν ὄγκους παρὰ φύσιν ἐπὶ τῶν ἁπαλοσάρκων, ὅσοι μήτε μεγάλοι λίαν εἰσὶ, μήτ᾽ ὀδυνώδεις, καὶ μάλιστα ὅταν λάβῃ δαψιλῆ τὸν λιβανωτόν. εἴη δ᾽ ἂν ἐπὶ τοῖς προειρημένοις δαψιλὴς ὁ λιβανωτὸς, ἐὰν ἴσος ᾖ κατὰ τὸν σταθμὸν τῇ τερμινθίνῃ. εἰ δὲ ἥμισυς ὁ λιβανωτὸς εἴη τῆς ῥητίνης, ἧττον μὲν ἔσται διαφορητικὸν τὸ φάρμακον, ἐπουλωτικώτερον δὲ τοῦ διπλάσιον ἔχοντος τὸν λιβανωτόν. εἰ δέ τι μᾶλλον ἐργάσασθαι διαφορητικὸν αὐτὸ βουληθείητε, καὶ πεπέρεως ἐμβάλητε τοῦ λευκοῦ βραχύ τι, μηδὲν εἰς τὴν ἐπούλωσιν τῶν ἑλκῶν βλάψαι δυνάμενον. καὶ τοίνυν ἔστω τῆς μὲν στυπτηρίας Γο. σταθμὸς, ἥμισυ δὲ τοῦ πεπέρεως. εὔλογον οὖν, τούτου μὲν ἐμβληθῆναι τρεῖς δραχμὰς, ἓξ δὲ τῆς στυπτηρίας. ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλως ἐστὶ βελτίων τῶν στυπτηριῶν ἡ σχιστὴ καλουμένη, καὶ τῇ χρόᾳ λευκὴ, ταύτης ἐμβάλλειν προσήκει.

Λευκὴ ἡ διὰ τοῦ λευκοῦ πεπέρεως, ὡς Ἄτταλος καὶ Ἥρας.

Ὠφελεῖ γερόντων ἕλκη, καὶ ἁπαλοχρώτων, καὶ πᾶν ἕλκος ἰᾶται, ὅσα ὑγρότερα καὶ δυσεπούλωτα, καὶ ἀποσύρματα ὡς ἀποκρέμασθαι τὸ δέρμα, ἐνίοτε μελαινόμενον ἐπ᾽ ὠλεκράνου, καὶ ἀντικνημίου, καὶ γόνατος, ἐφ᾽ ὧν οὐδὲ σὰρξ, ἀλλ᾽ ὁ πολιόσιος ὑμὴν ὑπόκειται μόνος. γέγονε τοίνυν πάντα ἐφεξῆς καταλέγοντι τὸ φάρμακον ἐκ τῶνδε συγκείμενον. Λιθαργύρου μὲν καὶ ψιμμυθίου, λίτρας ἑκατέρου σταθμῷ, δυοῖν δὲ λιτρῶν ἐλαίου μέτρῳ, καλεῖται γὰρ ὑπὸ ῥω-

ὑπὸ ῥωμαίων ὁμωνύμως ὁ λιτραῖος σταθμὸς τῶν στερεῶν σωμάτων, τῷ λιτραίῳ μέτρῳ τῶν ὑγρῶν, ὃ πάμπολυ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐστὶν, ἐξ ὕλης κερατίνης γιγνόμενον. ἀλλὰ τούτοις δὲ τοῦ κηροῦ μὲν ἡμίλιτρον τῷ σταθμῷ, τριῶν δὲ οὐγγιῶν τῆς τερμινθίνης ῥητίνης, λιβανωτοῦ δὲ ἤτοι τοῦ ἡμίσεος, ἢ τοῦ ἴσου ταύτῃ, καὶ συπηνείας μὲν ἐξ δραχμῶν, τριῶν δὲ τοῦ πεπέρεως. ἡ δὲ ἕψησις εὔδηλος, ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἑψομένων τῶν μεταλλικῶν ἐν ἐλαίῳ, μέχρι τοῦ γενέσθαι τελέως ἀμόλυντον, ἢ καὶ βραχὺ σκληρότερον. ἐμβαλλομένων δὲ τηνικαῦτα κηροῦ καὶ ῥητίνης, εἶθ' ὅταν ἑνωθῇ πάντα, τοῦ λιβανωτοῦ μετὰ πρῶτον, ἐπ' αὐτῷ δὲ τῆς συπηρίας τε καὶ τοῦ πεπέρεως. ἐμβάλλειν δὲ χρὴ τὴν ῥοδιακὸν καλούμενον ψιμμύθιον, εἰ βούλοιτό τις πάνυ λευκὴν τὴν ἔμπλαστρον γενέσθαι. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πάλαι μὲν δικαιαρχίαν ὀνομαζομένην, νυνὶ δὲ ποτιόλους, ἔνιοι τῶν σκευαζόντων τὸ ψιμμύθιον, ὁμοίως τῷ ῥοδιακῷ λευκὸν εἰώθασι ποιεῖν. ὅτι δὲ ἐν ἡλίῳ τε χρὴ σκευάζειν τὴν ἔμπλαστρον, ὕδατός τε μιγνύειν, ὡς λευκοτέραν τε ἅμα καὶ ψυκτικωτέραν γενέσθαι, λέλεκται πρόσθεν. εἰ δ' ἐπουλωτικωτέραν ἐθέλοι τις αὐτὴν ἐργάσασθαι, τοῦ μὲν ὕδατος οὐδ' ὅλως μικτέον ἐστὶ, δι' ἐλαίου δὲ παλαιοῦ μόνου σκευαστέον λίτρας β'. ἥμισυ, ἀλλὰ καὶ τρεῖς ἐμβάλλοντα. τοῦτο τὸ φάρμακον, οὐ τῶν ὑπ' ἐμοῦ πρώτου συντεθέντων ἐστὶν, ἀλλ' ἤδη πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τοῦ βασιλεύσαντος ἡμῶν τῶν περγαμηνῶν, Ἀττάλου σπουδάσαντος ἀνδρὸς περὶ φάρμακα παντοῖα, καὶ σύγκειται λόγῳ περιειργασμένῳ, καὶ κρεῖττον αὐτοῦ θαυμάζοιμεν ἄν, ἔτι δύναται τῶν ὁμοειδῶν συντεθῆναι. μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ Ἡρας ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν φαρμάκων, ὃ τινὲς μὲν ἐπιγράφουσι νάρθηκα, τινὲς δὲ τόνον δυνάμεων, ἀξιῶν τὸ μὲν ἔλαιον εἶναι παλαιὸν, ὕδατος δ' αὐτῷ μίγνυσθαι τὸ ἴσον, ἢ τὸ ἥμισυ. τὰ δ' ἄλλα τῆς συμμετρίας, ὡς ὑπ' ἐμοῦ γέγραπται, πλὴν ὅτι κοτύλας ἐκεῖνος, οὐ λίτρας ἔγραψε, τοῦ τε ὕδατος καὶ τοῦ ἐλαίου, μὴ δηλώσας ὁπόσων οὐγγιῶν βούλεται εἶναι τὴν κοτύλην, ἤτοι σταθμικῶν, ἢ μετρικῶν. αἱ μὲν γὰρ σταθμικαὶ τὸ βάρος κρίνουσι τῶν σωμάτων, αἱ δὲ μετρικαὶ τὸν ὄγκον. θεραπεύειν μὲν οὖν λέγων τὸ φάρμακον τῶν γερόντων ἕλκη καὶ ἁπαλοχρώτων, ἀληθεύει. πλέον δὲ ἢ δεῖ χαρίζεται, πᾶν ἕλκος ἰᾶσθαι φάσκων. ὅσα μὲν γὰρ ὑγρότερα, καὶ διὰ τοῦτο δυσεπούλωτα θεραπεύει ταῦτα, τῶν κακοήθων δ' οὐδὲν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐναίμων τι τραυμάτων. ὁ δέ γε καὶ ταῦτα πάντα φησίν. ἀποσύρματα μέντοι λέγων αὐτὸ θεραπεύειν, ἀληθεύει, πολλάκις γὰρ οὕτως ἀποσεσυρμένου ὡς ἀποκρέμασθαι τὸ δέρμα μετὰ τῆς ὑποκειμένης ἐπί τινος σαρκὸς, ἐπιθεὶς τὸ φάρμακον, ἐθεασάμην ἑνωθὲν αὐτῇ τὸ ἀποσεσυρμένον, καὶ τό γε τούτου μεῖζον, ἐνίοτε μελαινόμενον ἤδη. καὶ πάλιν γε ἕτερον ἔτι τοῦδε μεῖζον, ἐπ' ὠλεκράνου τε καὶ ἀντικνημίου, καὶ γόνατος, ἐφ' ὧν οὐδὲ σὰρξ, ἀλλ' ὁ περιόστεος ὑμὴν, ἢ τένων πλατὺς ὑπόκειται μόνος, ὥστε πρὸς ἀποσύρματα μὲν ἄριστον ἂν ἔχοιτε τὸ φάρμακον τοῦτο. κόλπων δὲ καὶ ἀποστημάτων, οὐκ ἄριστον ἁπάντων, οὔτ' ἀρετῇ τῶν ἀρίστων δεύτερον, ἀλλ' ἐπὶ μετρίων τῷ μεγέθει τούτων τῶν παθῶν, ἐν ἁπαλοχρῶσι, καὶ γυναιξὶ, καὶ παισὶ, καὶ γέρουσιν, ἀγαθὸν φάρμακον, ὥστε κἀνταῦθα πλέον ἢ δεῖ, μεμαρτύρηκεν ὁ Ἡρας τῷ φαρμάκῳ. πολὺ δὲ μᾶλλον ἡνίκα ἐπῄνεσεν αὐτὸ, πρὸς δήγματα πάντα φάσκων ἁρμόττειν. τί γὰρ βούλεται τὸ πάντα προσκείμενον τῷ λόγῳ; πότερον εἰ καὶ θηρίον εἴη τὸ δακὸν, ἢ μόνα τὰ τῶν ἁπάντων ἀνθρώπων λέγει; καὶ μὴν ψεῦδος ἐστὶν ἑκάτερον, ἀλλὰ μετὰ τῶν θηρίων ἄντικρυς. ἃ γὰρ ὑπὸ δραστηρίων φαρμάκων θεραπεύεται μόγις, οὐκ ἄν τις ταῦτα φαίη διὰ τοῦδε κατορθοῦσθαι δύνασθαι. περὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων εἰ λέγει, καὶ οὕτως ἀδιόριστος ὁ λόγος, ὡς βλάπτειν μᾶλλον ἢ ὠφελεῖν τοὺς ἀκούσαντας. ἀνέπεισε γοῦν τις ἕνα τῶν ἰατρῶν ἐπιθεῖναι τὴν ἔμπλαστρον ταύτην ἐν παγκρατίῳ δηχθέντι νεανίσκῳ τὸν λιχανὸν δάκτυλον, ὃς οὕτως ἔσχε κακῶς, ὡς κινδυνεῦσαι μὲν ἀποσαπῆναι τὸ δηχθὲν μόριον ὅλον, ἐπιγενομένης σηπεδόνος αὐτῷ. μόλις δ' ἐν χρόνῳ πλέονι θεραπευθεὶς, ἐκολλήθη. γενομένου τοῦδε τοῦ δήγματος, οὐκ εἰς νεῦρον, ἀλλ' εἰς σάρκα, θαυμαστὸν οὐδὲν ὑπὸ τοῦ τοιούτου φαρμάκου θεραπευθῆναι. τὰ γὰρ τῶν ἀνθρώπων δήγματα παραπλήσια τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἕλκεσιν, εἰ μὴ πάνυ κακόχυμος ὁ δακὼν εἴη, ἢ νενηστευκώς γε μέχρι καὶ πλέονος, ἢ τεθυμωμένος, ὡς ἐκκεχολῶσθαι τό, τε σύμπαν σῶμα, καὶ τὰ περὶ τοὺς ὀδόντας. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ τούτων, τί τοιοῦτον ἀξιόλογον φανεῖται ποιοῦν τὸ φάρμακον, ἀλλ' ἀρκέσει τῷ παραχρῆμα χρησαμένῳ, μηδὲν ἀδικηθῆναι, πρίν τι τῶν ἰδίως ἐπιτηδείων εἰς τὰ τοιαῦτα φαρμάκων ἐπιβληθῆναι μετὰ τοῦ δηχθέντος μορίου, περὶ ὧν αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δ' ἀποχρήσει τοσοῦτον εἰπεῖν ὡς ἐφ' ὧν, ἤτοι γε ἄνθρωπος ὁποῖον εἴπομεν, εἴτε πίθηκος, εἴτε κύων, εἴτ' ἄλλο τι τοιοῦτον ζῶον εἴη δακόν.

Περὶ τῆς ἀτταλικῆς Ἀνδρομάχου λευκῆς, ἐξήγησις καὶ σύνθεσις, ὅτι ὅσον βλάπτει τοὺς λυσσοδήκτους, καὶ τοὺς νευροτρώτους.

Αἱ δι' ἐλαίου νέου καὶ ὕδατος σκευαζόμεναι λευκαὶ, χωρὶς τοῦ τὸ πέπερι καὶ τὸν λιβανωτὸν λαβεῖν, ἀδικοῦσι μεγάλως τὰ δηχθέντα μόρια, κἂν βραχύτατον ἰῶδες ἔχῃ τὸ τοῦ δακόντος ζώου σίαλον. ἧττον δ' ἐκείνων ἁπασῶν ἡ ἀτταλικὴ βλάπτειν πέφυκε τῷ τὴν τερμινθίνην ἐμβάλλεσθαι, καὶ τὸ ἔλαιον τὸ παλαιὸν, καὶ τὸν λιβανωτὸν, καὶ τὸ πέπερι. μετὰ ταῦτα δὲ κἀπὶ τῶν νευροτρώτων, αἱ μὲν ἄλλαι λευκαὶ βλαβερώτεραι. πολὺ δὲ ἐλάττων ἡ ἐκ τῆσδε βλάβη, παλαιὸν μὲν ἔλαιον ἐχούσης, ὕδωρ δ' οὐκ ἐχούσης. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ τὰς τρεῖς ὅλας οὐγγίας ἔχει τοῦ λιβανωτοῦ, καὶ μὴ τὸ ἥμισυ. λέλεκται γάρ μοι καὶ πρόσθεν, ὡς εἰ καὶ οὕτω σκευάζοιμεν, ἀλλὰ τῶν τοιούτων λευκῶν ἡ συνήθεια πρὸς κακοῦ γίνεται τῷ φαρμάκῳ. δεῖται γὰρ οὐ τῶν στυφόντων, ἀλλὰ τῶν ἱκανῶς ἑλκόντων ἔξω τὰ διὰ βάθους ἐνοχλοῦντα, τά τε νενυγμένα νεῦρα, καὶ τὸ τῶν ζώων ἰῶδες σίαλον. καὶ πυρίκαυτα δὲ τὴν ἔμπλαστρον ταύτην ἰᾶσθαι φησὶν ὁ Ἡρας ἀνιεμένην, ῥοδίνῳ ἢ μυρσίνῳ, ἢ μυρρίνῳ. πολὺ δὲ κἀνταῦθα λείπεται τῶν θεραπευόντων καλῶς φαρμάκων τὰ πυρίκαυτα, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν αὖθις εἰρήσεται. βελτίους γὰρ ἐπὶ τούτων, αἱ ἄλλαι λευκαὶ, μήτε λιβανωτὸν ἔχουσαι, μήτε ῥητίνην. ἀπολείπονται δὲ καὶ αὗται πάμπολυ τῶν ἰδίως ἰωμένων τὰ πυρίκαυτα, καθάπερ ἔφην τὴν ὑπ' ἐμοῦ συντεθεῖσαν ἐκθεραπεύειν αὐτὰ προσλαβοῦσαν ὄξος. ἐκείνη μὲν γὰρ ἐν ἅπαντι καιρῷ χρήσιμος. ἡ δὲ διὰ τοῦ πεπέρεως λευκὴ, τοῖς ἀπὸ λαρᾶσι, κατακαύμασιν. ὅταν μὲν οὖν εἰς οὐλὴν ἄγηται, χρήσιμος. ἔμπροσθεν δὲ καθ' ἑαυτὴν μὲν ἄχρηστος, ἀνεθεῖσα δ' ἐν ἐλαίῳ μυρσίνῳ, χρήσιμος, οὐ μὴν ἰσοσθενῶς γε τοῖς ἰδίως ἁρμόττουσι πρὸς τὰ πυρίκαυτα φαρμάκοις. καὶ δηχθεῖσιν αὐτὴν ὁ Ἡρας ἁρμόττειν φησίν. ἀλλὰ κἀνταῦθα διορισμοῦ χρεία, ἐπὶ μὲν

ἐν τῶν σκληρῶν καὶ δυσεπουλώτων, ἀσθενέστερον ἐστὶ τὸ φάρμακον, ἐπὶ δὲ τῶν μετριωτέρων ἱκανόν, καὶ μάλιστα ἐπὶ γερόντων, καὶ παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ συλλήβδην φάναι τῶν ἁπαλοσάρκων. ἔστι δὲ καὶ τοῖς ἰόνθοις τὸ φάρμακον χρήσιμον, ὡς καὶ τοῦτο ἔγραψεν ὁ Ἥρας ἀληθεύων. ἀδιορίστως δὲ περὶ τῶν ἐξανθημάτων ἀπεφήνατο. καὶ γὰρ καὶ τούτων ὅσα μετρίως ὑπόσκληρα θεραπεύει, τὰ δὲ ἐπὶ πλέον ἥκοντα θέρμης, ἤτοι φλεγμονῶδες ἔχοντα, παροξύνει καὶ μάλιστα ἐν ἀρχῇ. ἐφεξῆς δὲ τῶν εἰρημένων, ὁ Ἥρας ἔγραψε κατὰ λέξιν οὕτως. ἐποίησε καὶ ἐπὶ σκληρίας τριμηναίου, ἥτις συνέστη ἐκ τόκου καὶ διεφόρησεν, οὐκ ἀδύνατα λέγων. ἐχρῆν δ' αὐτὸν προσγεγραφέναι, τίνος ἦν ἡ σκληρία, πότερον αὐτῆς ὅλης τῆς μήτρας, ἢ κατὰ τὸν αὐχένα μόνον, ἢ τὸ στόμιον, ἢ κατὰ τὰς κεραίας, ἢ κατά τι τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων σωμάτων αὐτῇ. καὶ πρὸς σύριγγας δὲ ἐπαινεῖ τὴν ἔμπλαστρον αὐτὴν ὁ Ἥρας μειζόνως ἢ πέφυκεν, ἁπάσας τε τὰς ἄλλας, καὶ μάλιστα τὰς ἐν δακτυλίῳ γινομένας. αὐτὸς γὰρ οὕτως ὠνόμασε, θεραπεύειν αὐτὴν ἀποφηνάμενος. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς ποδάγραν καὶ ἄνθρακας, ἐπινυκτίδας τε καὶ κονδυλώματα, λέπρας τε καὶ λειχῆνας, καὶ ὑπώπια, τὴν προκειμένην ἔμπλαστρον ἐπαινῶν ἐστὶν ὁ Ἥρας. εἰ μὲν οὖν ὡς τῶν βελτιόνων αὐτοῦ μὴ παρόντων χρησάμενός τις αὐτῇ, μετρίως ἂν ὠφελήσειεν, ἀληθῶς ὑπείληφεν. εἰ δ' ὡς ἀρίστῳ φαρμάκῳ πρὸς ταῦτα, ψεύδεται φανερῶς, ἑτέρων πολλῶν ἀμεινόνων ὄντων. ἰδοὺ δ' οὖν τῷ τέλει τῶν ἐπαίνων αὐτῆς, οὕτως ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασι. χρῶ δὲ αὐτῇ μάλιστα ὅταν ἕλκος ὑπὸ δριμέων φαρμάκων, καὶ ἐναίμων ἀναλύηται καὶ ἀναφλεγμαίνῃ, καὶ ἐπὶ τῶν περὶ τὸ γόνυ ἀποστημάτων. ἐχρῆν δὲ κἀνταῦθα προσγεγράφθαι, κατὰ μὲν τὸν τῶν ἀποστημάτων λόγον, τοὺς ἁπαλοσάρκους, καὶ παῖδας, καὶ γυναῖκας, καὶ γέροντας, ἐπὶ δὲ τῶν ἑλκῶν, τὰς ἰδέας αὐτῶν ὡς ἡμεῖς ποιησόμεθα ἐν τῷ περὶ τῶν κακοήθων ἑλκῶν λόγῳ. τῶν γὰρ οὕτως κακοήθων, οὐδενός ἐστιν ἡ προκειμένη κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἔμπλαστρος ἐπουλωτική. διορισμοῦ δὲ δεῖ τοῖς δυσεπουλώτοις ἀπὸ τῶν κακοήθων. οὐδὲ γὰρ πάντ' ἐστὶ τὰ κακοήθη, δυσεπούλωτα. καὶ λεχθήσεται δηλονότι προϊόντος τοῦ λόγου, περί τε τῆς διαφορᾶς αὐτῶν καὶ τῶν φαρμάκων, ὅσα πέφυκεν ὠφελεῖν ἑκάτερα. καὶ διὰ μόνων δὲ τῶν μεταλλικῶν ἐγχωρεῖ σκευασθῆναι λευκὴν ἔμπλαστρον, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς λιθαργύρου μόνης ἑψηθείσης ἔλεγον. ἐὰν γὰρ τῇ λιθαργύρῳ προσβληθῇ τὸ ψιμμύθιον, εἶτα ἐλαίου τε καὶ ὕδατος ἑκατέρου διπλάσιον μιχθῇ, καὶ τὴν ἕψησιν, ὡς ἀρτίως εἶπον, ἐπ' ἀνθράκων προδιακεκαυμένων ἐν ἀέρι λαμπρῷ ποιήσεταί τις, εὔκολλόν τε τὸ φάρμακον ἔσται καὶ λευκὸν τῇ χρόᾳ, τοῦ δὲ διὰ μόνης λιθαργύρου κατασκευασθέντος, ἐμψυκτικώτερον. ὥσπερ γὰρ ἡ μολύβδαινα ψυκτικωτέρας τε καὶ παχυμερεστέρας ἐστὶ φύσεως, καὶ ἐὰν λιθαργύρῳ παραβάλλῃ τις αὐτήν, οὕτω καὶ τὸ ψιμμύθιον, ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι τῆς μολυβδαίνης. εἰ δὲ καὶ παλαιὸν ἐμβληθείη τὸ ἔλαιον, ἕξει καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, οὐκ ὀλίγην γλισχρότητα, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως ἀποπίπτειν τοῦ σώματος, ὥσπερ ἂν ἐπιτεθὲν τύχῃ. λευκὴν δὲ γενέσθαι τὴν ἔμπλαστρον εἰ βούλοισθε, καθαρώτατον ὡς οἷόν τε καὶ λαμπρότατον ἔλαιον ἐμβάλλετε, πολλὰ γάρ ἐστιν οὐ τοιαῦτα. παρηγορικὸν δὲ καὶ ἀνώδυνον ἔσται τὸ φάρμακον, ἐὰν καὶ στέατος αὐτῷ τις ἐπεμβάλῃ, καθάπερ εἴωθα ποιεῖν ἐγώ. χήνειον δ' ἔστω τὸ στέαρ, ἢ τούτου μὴ παρόντος, ὀρνίθειον. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ' ἔχοιμεν, ὕειον ἐμβάλλομεν, εἰδότες μὲν οὐ σμικρὰν ὑπεροχὴν εἶναι τοῦ χηνείου παρὰ τὰ ἄλλα, χρώμενοι δὲ καὶ τοῖς χείροσιν, ὅταν ἀπορῶμεν τοῦ καλλίστου. καὶ γὰρ ὅταν μὴ παρῇ κιννάμωμον, ἐπὶ τὴν ἀρίστην ἐρχόμεθα κασσίαν. Ἀρκεῖ δὲ ἐπὶ τῇ προειρημένῃ συμμετρίᾳ μιγνύναι τοῦ στέατος ἥμισυ μέρος τοῦ σταθμοῦ τῶν μεταλλικῶν ἑκατέρου, ὡς εἶναι λιθαργύρου μὲν καὶ ψιμμυθίου, μέρος ἓν ἑκατέρου. διπλάσιον δὲ ἐλαίου καὶ διπλάσιον ὕδατος, ἢ καὶ πλεῖον ὀλίγῳ, τοῦ δὲ στέατος ἥμισυ μέρος. ὅπως δὲ λέγω τοῖς ἱσταμένοις ἐπὶ ζυγοῦ τὰ μετρούμενα, διπλάσιά τε ἡμίσεα καὶ ἴσα, μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσα, τὴν ὁμωνυμίαν ἐξηγησάμενος τῆς παρὰ ῥωμαίοις σταθμικῆς λίτρας τῇ μετρικῇ. τοῦτο τὸ φάρμακον ἐσκεύασα πολυειδῶς, καὶ γὰρ ἴσα τὰ τέτταρα μίξας, ἥμισυ τοῦ στέατος ἐνέβαλον εἰς αὐτά, καί ποτε καὶ τῶν ὑγρῶν ἑκατέρου μοίρας ἓν καὶ ἥμισυ. γενήσεται δὲ ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἡ συμμετρία τοιάδε. λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν μίαν. τοῦ δὲ ἐλαίου καὶ τοῦ ὕδατος, ἑκατέρου λίτραν ἥμισυ, καὶ λοιποῦ στέατος ἡμίλιτρον, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τὸ τρίτον τῆς λίτρας ἔβαλλον, ὥσπερ καὶ τοῦ ὕδατος μίαν λίτραν. ὃ δ' εἰώθασι λέγειν πολλάκις οἱ ἰδιῶται, καὶ τῶν ἰατρῶν οἱ τούτοις ὅμοιοι, φυλάξασθε ποτὲ εἰπεῖν, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἄμεινον γίνεσθαι, τὸ δεῖνα τὸ φάρμακον εἰ προσλάβοι τοῦ δεῖνός τινος, ὅπερ ἂν ὀνομάσωσιν. ἔνιοι δ' αὐτῶν μὲν ἀγνοεῖν ὁμολογοῦσιν, ἐρωτῶσι δ' ἡμᾶς, ὁποία τῶν συνθέσεων καὶ σκευασιῶν ἐστὶ καλλίστη, μὴ γινώσκοντες ἄλλην ἐπὶ ἄλλης διαθέσεως εἶναι χρησιμωτέραν, ἁπλῶς δὲ καὶ ἀδιορίστως, οὐδεμίαν ἀρίστην. διὰ τοῦτ' οὖν ἐγὼ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ὑμᾶς ἀξιῶ τὰς δυνάμεις ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, χρῆσθαι γὰρ οὐχ οἷόν τε καλῶς τῷ συνθέτῳ, τούτων ἀγνοουμένων. αὐτίκα γοῦν ἰδοὺ τῆς προκειμένης κατὰ τὸν λόγον τόνδε λευκῆς ἐμπλάστρου τὸ πρόσφατον στέαρ μιγνύμενον, ἀνωδυνώτερον μὲν ἐργάζεται τὸ φάρμακον, ὡς κἂν ὑποφλεγμαίνῃ τὸ ἕλκος, ὠφελεῖν αὐτό, χεῖρον δ' εἰς τὴν ἐπούλωσιν ποιήσει. τὸ δὲ χωρὶς τοῦ στέατος ἐπουλωτικώτερον μέν, οὐχ ὁμοίως δὲ ἀνώδυνον. εἴρηται δὲ καὶ πρόσθεν, ὡς ὕδατος μὲν προσλαβόν, ἐμψυκτικώτερον γίγνεται, παλαιοῦ δὲ ἐλαίου διαφορητικώτερον. ὁ δυνάμενος οὖν γνῶναι τίνος μᾶλλον χρῄζοι τὸ ἕλκος, οὗτος ἄριστα καὶ αὐτὸς συνθήσει τὰ φάρμακα, καὶ τοῖς ἤδη συγκειμένοις χρήσεται. κἀμὲ πολλάκις ἐθεάσασθε τοῖς τῶν παρακαλεσάντων ἰατρῶν εἰς συμβουλὴν φαρμάκοις, θεραπεύσαντα πολλά, τῶν ἐκείνοις ἀπορουμένων. ἄριστον οὖν εἴρηται φάρμακον, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τῶν ἐπαγγελλομένων τὸ δεῖνά τι ποιεῖν, ὥσπερ ἐγὼ τὴν φοινικίνην ἀρίστην ἔφην εἶναι πρὸς τὰ ῥευματικά, χρωμένων αὐτῇ κατὰ τοὺς προειρημένους διορισμούς.

Περὶ τῶν ἄλλων λευκῶν ἐμπλάστρων.

Αἱ μὲν οὖν προειρημέναι λευκαί, καθ' ὃν εἴρηκα λόγον ἐσκευάσθησαν ἐκ παλαιοῦ. πολυειδεῖς δ' ἄλλαι μετὰ ταῦτα συνετέθησαν, ἀφαιρούντων γέ τινα καὶ προστιθέντων καὶ ὑπαλλαττόντων τῶν ἐπιγινομένων ἰατρῶν, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν ἄμεινον εἰπεῖν, ἕνεκα τοῦ γυμνάσασθαι ποικίλως ὑμᾶς ἐν τῇ τῶν φαρμάκων συνθέσει. γέγραπται τοίνυν ὑπ' Ἀνδρομάχου κατὰ τὸ βιβλίον, ὃ ἐπιγράφεται, δυνάμεις πρὸς τὰ ἐκτός, ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι. Λευκὴ ᾗ χρῶμαι. Λιθαργύρου μνᾶ α. ψιμμυθίου μνᾶ α. κηροῦ τέταρτον, ῥητίνης τέταρτον, ἐλαίου κοτύλαι γ. ὕδατος κοτύλαι

κοτύλαι β. ταῦτα μὲν ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, οὔτ' ἐπί τινων ἁρμόττει προσγράψας, οὔτε περὶ τῆς ἑψήσεως αὐτοῦ
δηλῶν. τινὲς μὲν οὖν εἴκοσιν οὐγγίας ἔχειν φασὶ τὴν μνᾶν, ἔνιοι δὲ ἑκκαίδεκα. καὶ δύναιτ' ἂν ἑκατέρως σκευάζε-
σθαι τὸ φάρμακον. οὐ μὴν ὀρθῶς μοι δοκεῖ τὸ ἴσον ἐμβάλλειν ῥητίνης τε καὶ κηροῦ. βέλτιον γὰρ ἡ ἁπαλικὴ σύγκειται,
τὸν κηρὸν τῆς ῥητίνης λαμβάνουσα διπλάσιον. πρόδηλον δὲ ὅτι τῆς ῥητίνης ἴσης ἐμβληθείσης τῷ κηρῷ, γένοιτ' ἂν
ἐγκολλητικωτέρα μὲν ἔμπλαστρος, οὐχ ἡδεῖα δ' ὁμοίως τοῖς ἕλκεσιν, ἀλλ' ἔχουσα δριμύ. καὶ μέντοι καὶ τῷ μὴ δηλῶσαι
ποίαν βούλεται βάλλεσθαι ῥητίνην οὐκ ὀρθῶς ἔπραξεν. ἀλλ' ἡμεῖς γε γινώσκοντες ἀμείνω περὶ πάντα τὴν τερμινθί-
νην εἶναι τῆς κολοφωνίας τε καὶ φρυκτῆς ὀνομαζομένης, ἐκείνην ἐμβαλοῦμεν. εἰ δὲ καὶ τὰ τῆς λαθεινος εὐποροίημεν, οὐ-
δὲν κωλύει χρήσασθαι, παραπλήσιαι γάρ πως εἰσίν. ἐλαίου δὲ κοτύλας τρεῖς ἡγοῦμαι γράφειν αὐτὸν τὰς ἀττικάς, ἢ
πάντως ἂν ἐγεγράφει λίτρας. καίτοι θαυμάσειεν ἄν τις, ὅπως ἐν ῥώμῃ διατρίβων, ἀντὶ λιτρῶν ὠνόμαζε κοτύ-
λας. ἐπιχώρια γὰρ ταῦτα ὀνόματα, τό, τε τῆς λίτρας καὶ τὸ τοῦ ξέστου, καὶ τὸ τῆς οὐγγίας. ἐκ πολλῶν φαρμάκων πά-
λαι συγγεγραμμένων, πρὶν εἰς τοσοῦτο δυνάμεως ηὐξῆσθαι τὰ τῶν ῥωμαίων, ἐστοχασάμην ἣν ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι
κοτύλην, ἴσην εἶναι ταῖς περὶ τὴν νῦν ἐν ῥώμῃ λίτραν οὐγγίαις ἐννέα. μή τι οὖν καὶ ὁ Ἀνδρόμαχος τὰς τρεῖς κοτύλας
ἀξιοῖ βάλλειν, ὡς ἑκάστης αὐτῶν οὔσης οὐγγιῶν θ. καὶ περὶ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὰς τοῦ ὕδατος δύο; προειδότες οὖν
ὑμεῖς τὴν ἑκάστου τῶν ἁπλῶν δύναμιν, ὅπως ἂν σκευάσητε, χρῆσθαι δυνήσεσθε πρὸς ἅπερ ὁ τῆς συνθέσεως ἐπαγγέλ-
λεται τρόπος, ἐπιτρέψαντες ἑτέροις ζητεῖν, ὁποία τῶν συνθέσεων οὖσιν ἀρίστη. πᾶσαι γὰρ ἄρισταί τε εἰσί, καὶ οὐκ ἄρι-
σται, καθότι προεπιδέδεικταί μοι. καὶ γὰρ αὖ καὶ ταύτης ἐφεξῆς, ἑτέραν ὁ Ἀνδρόμαχος γράφει τήνδε.

Λευκὴ ἄλλη.

λιθαργύρου ℒ ρξ. ψιμμυθίου ℒ σ. κηροῦ ℒ ν. τερμινθίνης ℒ κδ. ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, ὕδατος Κξ ς. αὕτη
τοίνυν ἡ ἔμπλαστρος, τῆς προτέρας πλέον ἔχουσα τὸ ψιμμύθιον τοῦ λιθαργύρου, λευκοτέρα μὲν ἂν γένοιτο, καὶ ψυ-
κτικωτέρα κατά γε τοῦτο. ῥαδίως δ' ἀποπίπτουσα, κἂν ἑκκαίδεκα καὶ δίμοιρον οὐγγίας τὴν κοτύλην ἔχειν ὑποθώ-
μεθα, καθάπερ ἔνιοι φασί. βοηθεῖ γε μὴν αὐτῇ πρὸς τοῦτο τῆς τερμινθίνης ἡ μίξις, ὡς μὴ κραῦρον γίνεσθαι τὸ φάρμα-
κον, ἐπεὶ τελέως ἂν ἀλιπὲς ἦν καὶ ξηρόν, ὀλίγον ἔχον ἐλαίου τε καὶ ὕδατος. οὐ προσέγραψε δὲ οὐδὲ ἐπὶ ταύτης ὁ Αν-
δρόμαχος, οὔθ' ἕψησιν, οὔτ' ἐπαγγελίαν.

Λευκὴ ἄλλη.

ἑτέραν δ' ἐφεξῆς τῇδε γράφει τρίτην, τὰ μὲν ἄλλα τὰ αὐτὰ πάντα ἔχουσαν, τῇ δ' ἰδέᾳ τοῦ λευκοῦ περιέργως ἁπα-
λικῇ. πρόσκειται δὲ αὐτῇ ταῦτα τὰ δύο, ὄρχεως βοτάνης δραχμὰς η. στρουθίου οὐγγίας δύο, ὕδωρ δὲ οὐδ' ὅλως ἐμ-
βάλλει τῷ φαρμάκῳ τούτῳ, καὶ τοῦ λιβανωτοῦ τὰς ε. καὶ εἴκοσι δραχμὰς ἀξιοῖ βάλλειν, οὐ προσγράψας ὡς ὁ Ἥρας
εἴωθεν. ἔνιοι δὲ δέκα δύο καὶ εἴκοσι βάλλουσιν, ἐλαίου μέντοι κἀνταῦθα δύο κοτύλας μίγνυσι, τὴν αὐτὴν ἀσάφειαν
ἡμῖν καταλιπών, ἧς ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα. μέμψαιτο δ' ἄν τις αὐτῷ μεγάλως, μὴ προσγράψαντι τὰς ἐπαγ-
γελίας τῶν φαρμάκων. οὐ γὰρ δήπου τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχει τὸ δεύτερον γεγραμμένον τῷ πρώτῳ τε καὶ τῷ τρί-
τῳ. τὸν Ἥραν δὲ ἐπαινεῖν προσήκει τάς τε ἐπαγγελίας τῶν φαρμάκων γράψαντα, καὶ τοὺς τρόπους τῶν χρήσεων, οὓς
ὅλως ὁ Ἀνδρόμαχος ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐμπλάστρων κατέλιπε, σπανίως που μόνην τὴν ἐπαγγελίαν προσθείς, οὐ μὴν
οὐδ' ὅπως χρὴ τὸ φάρμακον ἕψειν ἔγραψεν. ἀλλ' οὐκ ἄν τις αὐτὸν ἴσως ἐν τούτῳ μέμψαιτο τοῖς ἤδη γεγυμνασμένοις
περὶ τὴν ἰατρικὴν τέχνην, οὐκ ἰδιώταις γράφοντα. τὸ δὲ μὴ προστιθέναι τὰς ἐπαγγελίας, ἢ τὰς καθόλου δυνάμεις,
οὐ σμικρὸν ἁμάρτημα. τί γὰρ καί φησί τις ἀπολογούμενος ὑπὲρ αὐτοῦ; τάχ' ἴσως, ὅτι τοῖς ἐπισταμένοις τὰς τῶν ἁπλῶν
φαρμάκων δυνάμεις γέγραπται ταῦτα. καὶ μὴν οὐδεὶς ἐκείνων Ἀνδρομάχου δεῖται, δυνάμενός γε καὶ αὐτὸς ὁμοίως
συντιθέναι.

Λευκὴ Ἥρου.

πάλιν οὖν ἤδη τὸν Ἥραν ἀφικόμεθα, γράφοντα μετὰ τὴν ἁπαλικὴν ἔμπλαστρον ἑτέραν λευκήν, αὐτοῖς ὀνόμα-
σι τοῖσδε. λευκὴ πρὸς τοὺς λυσσοδήκτους. ποιεῖ δ' ἀκριβῶς καὶ πρὸς τοὺς ὑδροφόβους. ῥύεται γὰρ εὐθὺς τοῦ κινδύνου ἐπι-
τεθεῖσα τῷ τραύματι. τοῖς μέντοι κεκρατημένοις ἄγαν, καὶ καταπότιον ὅσον καρύου ποντικοῦ ἐξ αὐτῆς ποιήσαντα
διδόναι, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐφ' ἡμέρας μ. μεταβάλλει μέντοι τὴν χρόαν ἐπὶ τῆς σπληνῶν, καὶ γίνεται μέλαινα. ποιεῖ δὲ καὶ
πρὸς ἀνθρωπόδηκτα, κυνόδηκτα, ἀποσύρματα, δυσκατούλωτα, αἶρε καὶ ὑπώπια *κοράτιον α. καὶ θαύματα κολ-
λᾷ. ποιεῖ καὶ πρὸς φύματα, ῥαγάδας. ἔστι δὲ καὶ πεσσὸς μαλακτικός. δεῖ μέντοι παρὰ μίαν λύειν, καὶ ἀποσπογγίζειν
τὴν ἐπιγινομένην τοῖς ἕλκεσι μελανίαν. καὶ τοῦτο ποιεῖν, ἕως ἂν μηκέτι φαίνηται ἡ μελανία. ἡ αὐτὴ καὶ κατουλωτι-
κή ἐστι, καὶ πρὸς πάντα ἀγαθή. ταῦτα προειπὼν Ἥρας, ἐφεξῆς ἔγραψε τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμπλάστρου περὶ τήνδε τὴν
λέξιν. Λευκή. κηροῦ λευκοῦ ποντικοῦ λίτρας β. λιθαργύρου χρυσίτιδος λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν α. σμύρ-
νης οὐγγίας β. μυελοῦ ἐλαφείου οὐγγίας β. λιβάνου ἀτόμου οὐγγίαν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην α. συμμετρία μὲν ἥδε τῶν
συντεθέντων τὴν ἔμπλαστρον. ἐφεξῆς δὲ τὴν ἕψησιν οὕτως ἔγραψε. λιθάργυρον ἐλαίῳ ἕψε, ὅταν δὲ δοκεῖ γλοιώ-
δης περὶ τὴν σύστασιν, κηρόν, εἶτα τὸ ψιμμύθιον ἔμπασσε, καὶ κίνει. ὅταν δ' ἑνωθῇ καὶ ἀμόλυντος γένηται, ἀφελὼν τῆς
ἀνθρακιᾶς, τὸν μυελὸν ἀποδίδου. ψύξας δὲ ἀποδίδου τὴν σμύρναν καὶ τὸν λιβανωτόν, καὶ μαλάξας χρῶ. καὶ κα-
τὰ τοῦτο οὖν ἐπαινεῖν χρὴ τὸν Ἥραν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἀπολίποντα τὴν ἔμπλαστρον ἕψειν, ὅπως ἂν βουληθῶμεν, ἀλλ' αὐ-
τὸν προσγράψαντα. πρόχειρον γὰρ ἦν ἅμα τῇ λιθαργύρῳ τὸ ψιμμύθιον εὐθέως ἀπ' ἀρχῆς ἕψειν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων
λευκῶν, ἡμεῖς τε τοῦτο ὡς ἐπίπαν εἰώθαμεν ποιεῖν, ἀλλ' αὐτός τε ἐκεῖνος ἐπ' ἄλλων ἔγραψεν. ἀλλ' ἐπί γε ταύτης
ὕστερον ἐμβάλλειν αὐτὸ κελεύει, μὴ προσγράψας μὲν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοῦτο ποιεῖν ἄμεινον, ἐνδεικνύμενος γε μήν,
ὡς οὐχ εἷς τρόπος ἑψήσεως ἐπὶ πάντων ἐστὶν ὁμοίως χρήσιμος, ἀλλ' ἐπ' ἐνίων, καὶ δύο καὶ τρεῖς ποιήσασθαι δυνα-
τόν ἐστιν, οὐ μόνον ὑπαλλάττοντας τὴν χροιάν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τῶν φαρμάκων. ὥσπερ ἐπὶ τῆσδε τῆς νῦν προ-
κειμένης, οὐκ ἐβουλήθη τὸ ψιμμύθιον ἑψηθῆναι μετὰ τῆς λιθαργύρου, γινώσκων αὐτό, καὶ τὴν ἀκριβῆ λευκότητα
μὴ φυλάττον ἐν τῷ καθέψεσθαι, καὶ τὴν στύψιν ἣν ἔχει μετὰ τῆς ψύξεως ἀποτιθέμενον. ἴσως οὖν τις ζητήσει, καί τι

διαφορητικὸν εἶναι βουλόμενος τὸ φάρμακον ὁ συνθεὶς πρῶτον, ὅστις ποτ' ἦν, ὅμως ἐπειράθη διαφυλάξαι τὸ ψιμμύθιον ὠμὸν ἐν αὐτῷ; δοκεῖ δέ μοι τούτου χάριν ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἐλθεῖν σκευασίαν, ἵν' ἔχῃ τι καὶ τῆς ἀποκρουστικῆς δυνάμεως τὸ φάρμακον. τὰ γὰρ οὐδεμίαν ἔχοντα τοιαύτην, οὐκ ἀσφαλῆ τοῖς πληθωρικοῖς σώμασιν. ὅπως οὖν ἁρμόττῃ καὶ τούτοις, εἰκὸς μεμῖχθαι τὸ ψιμμύθιον ὠμόν. εὔδηλον δ' ὅτι μεγάλας ἐπαγγελίας τὸ προκείμενον ἐπαγγέλλεται φάρμακον, ἐκ τοῦ προσειληφέναι τήν τε σμύρναν, καὶ τὸν ἐλάφειον μυελόν, ὡς τά τε ἄλλα ταῖς κοιναῖς ταύταις ἐμπλάστροις ἔχει τὰ αὐτά. μεμαθήκαμεν δὲ τὴν μὲν σμύρναν ἰσχυρῶς ξηραῖνον εἶναι φάρμακον, ἱκανῶς τε λεπτομερές. τὸν δὲ μυελὸν οὐδενὸς ἥττονα τῶν μαλακτικῶν ὀνομαζομένων. εἴρηται δὲ περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν τῶν δευτέρων ἐν τῷ ε. τῆς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείας. ἔοικε γε μὴν οὐ τούτοις μόνοις ὁ συνθεὶς τὸ φάρμακον, ἀλλὰ καὶ τῷ λευκῷ κηρῷ τῷ ποντικῷ θαρρῆσαι, φαρμακώδη δύναμιν ἔχοντι, καὶ διὰ τοῦτο πλεῖστον αὐτὸν ἐμβάλλειν. ξέστου δὲ νομίζω μεμνῆσθαι τὸν Ἥραν τοῦ ῥωμαϊκοῦ, παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἀθηναίοις, οὔτε τὸ μέτρον ἦν, οὔτε τοὔνομα τοῦτο. νυνὶ δὲ ἀφ' οὗ ῥωμαῖοι κρατοῦσι, τὸ μὲν ὄνομα τοῦ ξέστου παρὰ πᾶσιν ἐστὶ τοῖς ἑλληνικῇ διαλέκτῳ χρωμένοις ἔθνεσιν, αὐτὸ δὲ τὸ μέτρον οὐκ ἴσον τῷ ῥωμαϊκῷ. χρῶνται γὰρ ἄλλος ἄλλῳ ξεστιαίῳ μέτρῳ. παρὰ γοῦν τοῖς ῥωμαϊκοῖς, ὁ ξέστης ἔχει μίαν λίτραν καὶ ἡμίσειαν καὶ ἕκτον, ὡς εἶναι τὰς πάσας οὐγγίας κ. ἃς ὡς τὸ πολὺ τοῖς κέρασι μετροῦσιν, ἐπιτετμημένοις ἔξωθεν γραμμαῖς τισι κυκλοτερέσιν. ἔνιοι δὲ ψευδῶς ὑπειλήφασι τὸν ῥωμαϊκὸν ξέστην, ὀκτωκαίδεκα μετρικὰς ἔχειν οὐγγίας. ἔοικεν οὖν καὶ ὁ Ἥρας ὅταν κοτύλην γράφῃ, τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ξέστου σημαίνειν. ἤτοι δὲ τὰς θ. δηλοῦσιν οὐγγίας, ἐκ τοῦ λιτραίου κέρατος, ἢ τὰς δέκα, τοῦτο γὰρ ἄδηλον. εἰ δὲ καὶ πρὸς λυσσοδήκτους ἐπιτήδειον ἐστὶ φάρμακον, εἴτ' οὖν καταπινόμενον, εἴτ' ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον, ἐκ λόγου μὲν οὐχ οἷόν τε γνῶναι. δέδεικται γὰρ ἡμῖν ὅλῃ τῇ τῆς οὐσίας ἰδιότητι, τὰ τοιαῦτα φάρμακα τὴν ἐνέργειαν ἔχοντα, καὶ διὰ τοῦτο τῇ πείρᾳ κρινόμενα. πειραθῆναι δὲ οὐδέποτε ἐτόλμησα τοῦ φαρμάκου τοῦδε, τίνα δύναμιν ἐν τοῖς λυσσοδήκτοις ἐπιδείκνυται, διὰ τὸ βεβαίως θεραπεῦον ἔχειν φάρμακον, τὸ διὰ τῶν καρκίνων. ὅταν δὲ τοῦτο μὴ παρῇ, καὶ ἄλλα τινὰ μηδέποτε ἀποτυχόντα. τὸ γοῦν ἐν οὕτως ἐπικινδύνῳ πάθει καταλιπόντα τὰ βέβαια, πολυπράγμονος ἕνεκα πείρας προδοῦναι τὴν σωτηρίαν τοῦ δεδηγμένου, δεινὸν καὶ ἄδικον ἐφαίνετό μοι. περὶ μὲν δὴ τῶν λυσσοδήκτων ἀρκεῖ καὶ ταῦτα εἰρῆσθαι. τὰ δ' ἄλλα τὰ περὶ τῆσδε τῆς ἐμπλάστρου γεγραμμένα τῷ Ἥρᾳ, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἀτταλικῆς, ἔνια μὲν ἀληθεύεσθαί φημι, τινὰ δὲ ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐξαίρεσθαι. κάλλιστον μὲν γάρ ἐστι φάρμακον, ὡς ἐν ἐμπλάστροις, τῶν ὀνομαζομένων ὑπωπίων, ἐναίμων δὲ τραυμάτων κολλητικὸν οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἀρίστοις. ὅλως δὲ περὶ τοῦ γένους τούτου τῶν ἐμπλάστρων εὑρίσκω παμπόλλους τῶν ἰατρῶν, οὐ μόνον τῶν νῦν, ἀλλὰ καὶ τῶν γεγραφότων συγγράμματα, μείζονας τῶν ἀληθῶν ἐπαίνους πεποιημένους, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ ῥηθήσεται. νῦν δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην ἐλθόντες, αὖθις ἐπισκεψόμεθα περὶ τῶν εἰρημένων τῷ Ἥρᾳ. φησὶ γὰρ αὐτὴν ἰᾶσθαι φύματα, μηδένα προσθεὶς διορισμόν, ὧν ἐγὼ περὶ τῆς φοινικίνης ἔγραψα. τινὰ μὲν γὰρ πάνυ θερμὰ τῶν φυμάτων ἐστί, καὶ σφοδρῶς ἐξορμῶντα, τινὰ δὲ καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρά. πάμπολλα δ' ἄλλα μεταξὺ τούτων, ἔνια μὲν ἀκριβῶς μέσα τῶν εἰρημένων, ἔνια δὲ ὀλίγον ἀφιστάμενα τῆς μεσότητος ἑκατέρωσε, καὶ τινὰ πλέον ὡσαύτως ἐφ' ἑκάτερα, καὶ τινὰ τῶν ἄκρων ἐγγύς, ἢ μεταξύ πως ἐξ ἴσου τῶν τε μέσων καὶ τῶν ἄκρων, ἐφ' ὧν ἁπάντων ἀδύνατόν ἐστι τὴν ἔμπλαστρον ταύτην ἐφαρμόττειν, εἰ μὴ ἄρα βούλοιτο τήκειν αὐτὴν ὑγροῖς τισιν, ὡς γίγνεσθαι τρόπους πολλοὺς τῆς χρήσεως, οὓς ἐχρῆν αὐτὸν εἰρηκέναι, καθάπερ ἐπ' ἄλλων ἐποίησε. διὸ καὶ δίκαιον εἶναί φημι, τοῦτον μὲν ἐπαινεῖν ἐφ' οἷς οὕτως ἔγραψε, μέμφεσθαι δὲ Ἀνδρομάχῳ. περὶ δὲ τοῦ τὴν ἔμπλαστρον ταύτην ἐπ' ἀνθρωποδήκτων καὶ κυνοδήκτων ἁρμόττειν, τοὺς αὐτοὺς νόμιζε παρ' ἐμοῦ λόγους ἀκούειν, οὓς καὶ περὶ τῆς ἀτταλικῆς εἶπον. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μαρτυρεῖ τῷ φαρμάκῳ, καθάπερ ἐκείνης οὕτω κἀπὶ ταύτης λέγων καλὸν εἶναι τὸ φάρμακον, ἀλλὰ πολὺ λείπεσθαι τῶν εἰς ἕκαστον ἐκείνων ἄριστα ποιούντων, ὡς χρήσασθαί τινα αὐτῷ θαρρούντως, μηδενὸς τῶν ἀρίστων παρόντος. οὐ σμικρὸν δὲ οὐδὲ τοῦτ' ἔστιν ἐν τοῖς φαρμάκοις, ὥσπερ κἀν τοῖς διαιτήμασι, καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν τέχνην, οὗ κατεφρόνουν μὲν ἐγὼ τὸ πρῶτον, ὡς μηδ' ἄξιον Ἱπποκράτει εἶναι νομίζειν, παραινοῦντι ἡμῖν οὕτω πάντα τὰ κατὰ τέχνην πράττειν ὡς ὠφελεῖν, ἢ μὴ βλάπτειν. ὕστερον δ' ἔγνων αὐτὸ μεγίστην δύναμιν ἔχον, ὡς ἑώρων ἐνίους τῶν ἰατρῶν, οἷς κατώρθωσαν ἔμπροσθεν φαρμάκοις ὡς θαυμασθῆναι, τούτοις ὕστερον ἐπ' ἄλλων ἀποτυχόντας, ὡς καταγελασθῆναι. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπειράθην ἀεὶ τοιούτοις χρῆσθαι βοηθήμασιν, ἐφ' οἷς ἡ μὲν τῆς ὠφελείας ἐλπίς, ἐνίοτε ἀμφιβολίαν ἔχει, τοῦ δὲ μηδεμίαν ἀπαντῆσαι βλάβην, ἀκριβῆ γνῶσιν. ἅπερ οὖν ἐπῄνεσα τῆς ἀτταλικῆς ἐμπλάστρου, καὶ ταύτης ὁ Ἥρας, ἔστι μὲν ὡς ἔφην, οὐ μεγάλα. οὐ παρόντων δὲ τῶν μεγάλως αὐτὰ δρώντων, οὐκ ἄν τις τούτοις χρώμενος, ἐργάσεται βλάβην σαφῆ, κἂν μηδὲν ὠφελήσῃ. χρῆσθαι μέντοι τις τῷδε φαρμάκῳ τούτῳ βουλόμενος ἐπὶ φυμάτων, ἐξ ὧν εἶπον ἐπὶ τῆς φοινικίνης, αὐτὸς ἐξευρήσει, τήκων ἄλλοτε ἄλλως αὐτήν. εἰρήσεται δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς καὶ τῶν φυμάτων ἐπιμέλεια πᾶσα, δι' ἧς ἐλπίζω τὴν μέθοδον ὑμᾶς ἕξειν ἀκριβῆ τε καὶ τελείαν τῶν δυναμένων φαρμάκων ὠφελεῖν φύματα. καλείσθω δ' ὑμῖν ἡ ἔμπλαστρος αὕτη λευκὴ πρὸς λυσσοδήκτους, ὥσπερ ἡ διὰ τοῦ λευκοῦ Πετέρως ἀτταλική. Γράφει δ' ἐφεξῆς τῆσδε καὶ ἄλλην ἔμπλαστρον ὁ Ἥρας, κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. Λευκὴ ἡ ἀριαβαρζάνιος, ἣν Ξενοκράτης ὁ περὶ τὸν ταρσὸν ἀπόστημα διεφόρησεν ἤδη μεταβεβληκός, εἶτα τήν τε συμμετρίαν τῶν ἐμβαλλομένων εἰς αὐτὴν εἰπών, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν
„ ἕψησιν, ἐπὶ τέλει προσέγραψε, κατὰ λέξιν οὕτως. ποιεῖ μάλιστα πρὸς τὰ κακοήθη καὶ νεμόμενα, καὶ δυσαλθῆ, κα-
„ θόλου τε πρὸς πᾶν ἕλκος. αὐτὴν δὲ τὴν συμμετρίαν τῶν συντεθέντων τὸ φάρμακον, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκ τρίτου μέρους ἔγραψε, τῆς ὁλοκλήρως ὑπ' ἄλλων γεγραμμένης κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. Λιθαργύρου δραχμὰς σ. κηροῦ δραχμὰς ν. παλαιοῦ ἐλαίου κοτύλας τρεῖς, ψιμμυθίου δραχμὰς π. τερμινθίνης ∠ λβ. κηρύκων κεκαυμένων ∠ ι. λιβανωτοῦ ∠ ιϛ. ὕδατος Κ ιβ. Ταῦτα πάντα τὰ νῦν ὑπ' ἐμοῦ λελεγμένα φάρμακα κατὰ τὸ τρίτον μέρος ἔγραψεν ὁ Ἥρας. Λιθαργύρου ∠ ξϛ. ὀβολοὺς δ. κηροῦ ∠ ιϛ. ὀβολοὺς δ. ἐλαίου δὲ παλαιοῦ κοτύλην α. καὶ ψιμμυθίου μὲν δραχμὰς

δραχμὰς κϛ΄. καὶ τριώβολον. τῆς δὲ τερμινθίνης ῥητίνης δραχμὰς ι΄. καὶ τετρώβολον, κηρύκων κεκαυμένων δραχμὰς γ΄. καὶ διώβολον, καὶ λιβανωτοῦ δραχμὰς ϛ΄. καὶ διώβολον, ὕδατος κυάθους δ΄. εἶτ' ἐφεξῆς τὴν ἕψησιν οὑτωσὶ γράφει. τὴν λιθάργυρον καὶ τὸ ψιμμύθιον σὺν τῷ ὕδατι καὶ τῷ ἐλαίῳ τρίβε, εἶτα ἕψε ἐν καινῇ χύτρᾳ ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς, κινῶν σιδηρᾷ σπάθῃ ἐπιμελῶς, ἵνα μὴ καυθίσῃ. ὅταν δὲ ἡμίεφθος ᾖ, ἐπέμβαλλε κηρὸν, τακέντος δὲ ῥητίνην καὶ λιβανωτὸν, καὶ ἕψε ἕως ἀμόλυντον γένηται πάσως, εἶθ' ὅταν δοκῇ ἐγγὺς εἶναι τοῦ καλῶς ἔχειν, ἐπεμβαλὼν τοὺς κήρυκας, συνέψησον τὸν λοιπὸν χρόνον. ὅταν δὲ τελέως συστραφῇ, κατέρασον εἰς θυΐαν, ὕδατος ὀλίγου προϋποκειμένου, καὶ μαλάξας χρῶ. τοῦτο τὸ φάρμακον, εἰς τὸ διαφορεῖν ἀδήκτως παρεσκεύασται, τό, τε ψιμμύθιον ὀλίγον ἔχον, ὡς πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῆς λιθαργύρου, καὶ μετὰ ταύτης ἀπ' ἀρχῆς ἑψόμενον, ἰσχυρῶς τε ξηραῖνον φάρμακον, διὰ τοὺς κεκαυμένους κήρυκας. ἡ δ' αὐτή πως ἐστὶ δύναμις, καὶ ταῖς πορφύραις, καὶ τοῖς ὀστρέοις κεκαυμένοις. εὔδηλον δ' ὅτι χωρὶς τῶν σαρκῶν καίεται τὰ τῶν ζώων τούτων ὄστρακα. καὶ Ἡρᾶς μὲν ἓν ἔγραψε βιβλίον τῶν δυνάμεων. Ἀσκληπιάδης δὲ ὁ ἐπικληθεὶς φαρμακίων, δέκα, χωρὶς τῶν θηλειῶν καὶ γυναικείων, προσθεὶς καὶ αὐτὸς ἑκάστου φαρμάκου τὴν ἐπαγγελίαν, ἐπὶ πολλῶν δὲ καὶ τὴν ἕψησιν, ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως. ὁ δ' Ἀνδρόμαχος, πολλὰς ἤθροισε δυνάμεις, καὶ σχεδὸν οὐκ ἐλάττους τῶν ἐν τοῖς δέκα τοῦ φαρμακίωνος Ἀσκληπιάδου. τρισὶ δ' αὐτὰς περιέλαβε βίβλοις. ἐνὶ μὲν ἐν ᾧ τὰ ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα φάρμακα γράφει, δευτέρῳ δὲ ἐν ᾧ τὰ εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενα, καὶ τρίτῳ τῷ περὶ τοὺς ὀφθαλμούς. μέμψαιτο δ' ἄν τις, ὡς ἔφην αὐτῷ, μήτε τὰς σκευασίας προσγράφοντι, μήτε τοὺς τρόπους τῶν χρήσεων, μήτε τὰς δυνάμεις, μήτε τὰς ἐπαγγελίας.

Αἱ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμέναι λευκαί.

Ἐπὶ τὸν Ἀσκληπιάδην οὖν ἤδη μεταβὰς, προσθήσομαι τὰς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσας ἐμπλάστρους λευκὰς ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ τρίτου βιβλίου τῶν ἐκτός. ὑπογράφει δ' αὐτὸς αὐτὰ πρώτην μαρκέλλαν, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην, καὶ τετάρτην, καὶ πέμπτην, ὥσπερ τὰ ἄλλα τοῦ γένους παντὸς, πρῶτον μάσωνα, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον, καὶ πέμπτον. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ μαρκέλλῃ περὶ τὸ τέλος, ἔγραψε λευκὰς ἐμπλάστρους, μίαν μὲν ἧς τὴν ἐπαγγελίαν φησὶν εἶναι πρὸς τὰ πυρίκαυτα, καὶ ἀποσύρματα, καὶ χρῶτας ἁπαλοὺς, ἣν ἄκεσιν ὀνομάζεσθαί φησιν. ἕψειν δὲ ὁμοῦ τὰ τέτταρα φησὶ, λιθάργυρον, ψιμμύθιον, ἔλαιον, ὕδωρ, ἴσα πάντα, καὶ δῆλον ὅτι ψαθυρὸν, καὶ ἀλιπὲς γίνεται τὸ φάρμακον τοῦτο, ὡς μηδὲ προσμένειν τῷ χρωτὶ δύνασθαι χωρὶς ἐπιδέσεως. εἰ μὴ γὰρ ὡς προεῖπον ἔμπροσθεν ἐπὶ πλέον ἑψηθείη τὰ μεταλλικὰ, τοιαύτην ἀναγκαῖόν ἐστι γίγνεσθαι τὴν ἔμπλαστρον. ἐπὶ πλέον δ' ἕψεται, πλείονα μοῖραν ἐν τῇ μίξει τῶν ὑγρῶν ἔχοντα. ἑτέραν δ' ἐφεξῆς τῇδε λευκὴν ἔμπλαστρον ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, τὴν αὐτὴν μὲν ἐπαγγελίαν ἔχουσαν, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ σύνθεσιν. οὔτε γὰρ ἴσον ἐμβάλλει σταθμὸν τῶν μεταλλικῶν, ἀλλὰ τὸ ψιμμύθιον, ἡμιόλιον τοῦ λιθαργύρου, καὶ προσεμβάλλει στέατος μοσχείου, τὴν ὅλην συμμετρίαν ποιήσας τήνδε. Ψιμμυθίου δραχμὰς ρκ΄. λιθαργύρου δραχμὰς π΄. στέατος μοσχείου δραχμὰς λ΄. κηροῦ δραχμὰς κε΄. ἐλαίου κοτύλας β΄. τοῦτο τὸ φάρμακον, ὀλίγον ἔχει ἔλαιον ὡς πρὸς τὴν τῶν μεταλλικῶν ἀναλογίαν, ἐάν τις ὑπόθηται τὴν κοτύλην ἔχειν οὐγγίας θ΄. ῥωμαϊκὰς τὰς καταγεγραμμένας ἐν τοῖς συνήθεσι κέρασι λιτραίοις. ἐπεὶ δὲ πεπλεόνασται τὸ ψιμμύθιον ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο στυπτικώτερον ἐγίνετο τοῦ προγεγραμμένου, τὸ στέαρ ἔμιξεν ὁ συνθεὶς αὐτό. γινώσκων δὲ τὸ τῶν βοῶν στέαρ θερμότερόν τε καὶ διαφορητικώτερον ὑπάρχειν τοῦ τῶν ὑῶν, ἐφυλάξατο τελείου βοὸς ἐμβάλλειν στέαρ. ἐν ἅπαντι γάρ τοι γένει ζώου τὰ νέα τῶν τελείων, ὑγρότερόν τε καὶ ἧττον θερμὸν ἔχει τὸ στέαρ. εἴη ἂν οὖν καὶ ἥδε ἡ σύνθεσις περιεργοτέρα μὲν τῆς ἁπλῆς λευκῆς ἐμπλάστρου τῆς προγεγραμμένης ὑπ' αὐτοῦ, πλέον οὐδὲν εἰς ὠφέλειαν ἔχουσα. Τρίτην δὲ ἄλλην λευκὴν ἔγραψεν ἐπουλωτικὴν, ἐκ ψιμμυθίου μετ' ἴσου τῇ λιθαργύρῳ, κηροῦ δὲ τετάρτου μέρους, ἢ περὶ ταῦτα, καὶ τῆς τερμινθίνης αὖ πάλιν ἐξ ἡμίσεος μέρους τοῦ κηροῦ. τὸ δ' ἔλαιον ὀλίγου δεῖν ἴσον ἐμβέβληται τοῖς μεταλλικοῖς ἀμφοτέροις ὁμοῦ, καὶ τούτῳ πάλιν αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἴσον. ἐβουλήθη γὰρ ὁ συνθεὶς τὸ φάρμακον, τοῦ μὲν ψιμμυθίου καὶ τῆς λιθαργύρου βάλλεσθαι Ꝉ ρ΄. ἑκατέρου, τοῦ κηροῦ δὲ Ꝉ κε΄. καὶ τῆς τερμινθίνης ιβ΄. τοῦ δὲ ἐλαίου καὶ τοῦ ὕδατος, ἀνὰ δύο κοτύλας. τῆς οὖν ἀτταλικῆς ἀναμνησθέντες ἐμπλάστρου, τὰ μεταλλικὰ μὲν ὡσαύτως ἐχούσης τῇδε, καθάπερ καὶ τὸ ἔλαιον ἅμα τῷ ὕδατι. τὸν δὲ κηρὸν διπλάσιον τοῦ παρὰ τήνδε καὶ τὴν τερμινθίνην ὡσαύτως, εἴσεσθε σαφῶς, ἥν τινα διαφορὰν ἔχει πρὸς ἄλληλα τὰ φάρμακα. πρόσκειται γοῦν ἐκείνοις καὶ λιβανωτὸς, καὶ στυπτηρία, καὶ πέπερι. Καὶ μέντοι καὶ μέμνηται τῆς ἀτταλικῆς ἐκείνης ἐμπλάστρου καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης, οὐκ ὀνομάζων αὐτὴν ἀτταλικὴν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πέπερι βάλλων. τὰ δ' ἄλλα πάντ' ὡσαύτως ἔγραψε κατὰ λέξιν οὕτως. Λευκὴ Μνασαίου λεγομένη, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ χρόνια καὶ δυσαλθῆ. Λιθαργύρου, ψιμμυθίου ἀνὰ Ꝉ ρ΄. κηροῦ Ꝉ ν΄. τερμινθίνης, λιβανωτοῦ ἀνὰ Ꝉ κε΄. στυπτηρίας σχιστῆς δραχμὰς ιβ΄. ἐλαίου κοτύλας β΄. μὴ νομίσητε δὲ διαφέρειν ἐὰν εὕρητέ που δραχμὰς ρ΄. ἀντὶ μιᾶς λίτρας γεγραμμένας, ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπεῖτε, πότερον ὁ γράψας τὰς ρ΄. δραχμὰς τὸ ἥμισυ τοῦ κηροῦ μίγνυσιν αὐταῖς, εἴτ' ἐκείνου τὸ ἥμισυ τῆς τερμινθίνης, ὡς εἶναι τοῦ μὲν κηροῦ ν΄. τῆς δὲ τερμινθίνης κε΄. δραχμὰς, ἤ τινα ἑτέραν ποιεῖται συμμετρίαν. εἰ μὲν γὰρ τὴν εἰρημένην, οὐδὲν διοίσει τῶν λεγόντων λίτραν καὶ ἡμίλιτρον καὶ τρεῖς οὐγγίας. ἡ μὲν γοῦν λίτρα δραχμὰς ἓξ ἔχει πρὸς ταῖς ἐνενήκοντα, τὸ δὲ ἡμίλιτρον, ὀκτὼ καὶ μ΄. δηλονότι καθάπερ καὶ τούτου πάλιν τὸ ἥμισυ τέτταρας καὶ κ΄. ὡς ἡ αὐτὴ ἀναλογία σώζεται, μηδὲν μέγα διαφέροντος, εἴτε ταῖς ρ΄. δραχμαῖς τῶν μεταλλικῶν, εἴτε ταῖς ἐνενήκοντα ἕξ, αἱ δύο κοτύλαι τοῦ ἐλαίου μιγνύοιντο. περὶ τούτου μὲν οὖν οὐ διοίσει, τὰ φάρμακα λίτρας ὀνομαζομένης, ἢ δραχμῶν ρ΄. ἐκείνη δὲ διήνεγκε, τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένον φάρμακον τῆς ἀτταλικῆς ἐμπλάστρου, τὸ τὴν ἀτταλικὴν ἓξ μὲν δραχμὰς τῆς σχιστῆς στυπτηρίας, τρεῖς δὲ τοῦ λευκοῦ πεπέρεως. τὴν δ' ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένην, τὸ μὲν λευκὸν οὐκ ἔχειν πέπερι, διπλάσιον δὲ τὸν σταθμὸν τῆς σχιστῆς στυπτηρίας, εὔδηλον δ' ὅτι στυπτικώτερον μέν πως, καὶ διὰ τοῦτο ἐπουλωτικώτερον ἔσται τὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου φάρμακον, διαφορητικώτερον δὲ τὸ ἀτταλικὸν, ὡς ὅπερ ἔφην καὶ πρόσθεν οἱ ζητοῦντες, ὁπότερον αὐτοῖν ἐστι βέλτιον, οὐκ ἴσασι χρῆσθαι φαρμάκοις. εἰς μὲν γὰρ τὴν ἐπούλωσιν, τὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου βέλτιόν ἐστιν, εἰς δὲ τὴν διαφόρησιν,

τὸ ἀττταλικόν. ἐν δὲ λόγῳ μεμνῆσθαι χρὴ τοῦ ὑφ' Ἱπποκράτους γεγραμμένου κατὰ τὸ περὶ τροφῆς, ὡς ἐν τῷ πρός τι, τό, τε φαῦλον, καὶ τὸ οὐ φαῦλον λέγεται, καὶ δηλονότι τὸ βλαβερόν τε καὶ ὠφέλιμον. ἑτέρῳ γὰρ λόγῳ φαίης ἂν εἶναι τῆσδε τῆς ἐμπλάστρου τὴν ἀτταλικὴν βελτίονα, τῷ πολυχρηστοτέραν ἐκείνην ὑπάρχειν. Ἀμέλει καὶ αὐτὸς Ἀσκληπιάδης ἐφεξῆς τῆσδε τῇ νῦν εἰρημένῃ, γράφων αὐτὴν ἐκείνην τὴν διὰ τοῦ λευκοῦ πεπέρεως οὐκ ὀνομάζει ἀτταλικήν, ἀλλὰ παμφίλιον, ἀγνοῶν ὡς οἶμαι τὸν πρῶτον αὐτὴν εὑρόντα, προθεὶς δὲ τοὔνομα τοῦ χαρισαμένου τε καὶ δόντος αὐτῷ. τὴν δ' οὖν ἐπαγγελίαν αὐτῆς κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν. Ἄλλη παμφίλιος λεγομένη, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ πρὸς τὰ παλαιά, καὶ δυσαλθῆ, ἄνθρακας, ἐπινυκτίδας, ἀχῶρας, ψωρώδεις διαθέσεις, κόλπους παρακολλᾷ, ποιεῖ πρὸς ἀποστήματα, κονδυλώματα, καὶ σχεδὸν πολυχρηστότερόν ἐστι τὸ φάρμακον. Συγκεῖσθαι δ' αὐτό φησιν ἐκ ψιμμυθίου μὲν καὶ λιθαργύρου, καὶ κηροῦ καὶ τερμινθίνης, καὶ τῶν δύο κοτυλῶν τοῦ ἐλαίου, κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Ἥρᾳ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῆς χιοτικῆς συντηκείας, καὶ τοῦ λευκοῦ πεπέρεως, ὕδατος δὲ οὐ μέμνηται κατὰ τὴν σκευασίαν, ἀλλ' οὐδέ τι τοῦ λιβανωτοῦ. τινὲς δ' οὐ πέντε καὶ εἴκοσι βάλλουσιν, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ, καὶ μέντοι γε καὶ περὶ τοῦ ὕδατος. γράψας γὰρ ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας δύο βάλλεσθαι, μετὰ ταῦτα προσέγραψεν ὕδατος κοτύλας β. ἢ κοτύλην μίαν. ἐγὼ δὲ καὶ χωρὶς ὕδατος σκευάσας τὸ φάρμακον πάνυ πολλάκις, καὶ βέλτιον εἰς πάντα τἄλλα γινόμενον φαίνεται, πλὴν ἐπὶ τῶν ἁπαλοχρώτων, ἄμεινον γὰρ ἐπὶ τούτων ἐστὶ τὸ προσειληφὸς ὕδωρ, καὶ μάλιστα ὅταν ὑποφλεγμαίνῃ τὰ ἕλκη. Διαγράφει δὲ σὺν ταῖς εἰρημέναις λευκαῖς ἐμπλάστροις, καὶ ἄλλην ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐπαγγελλομένην θεραπεύειν λυσσοδήκτους, ὥσπερ καὶ ἡ παρὰ τῷ Ἥρᾳ γεγραμμένη τὴν ἐπαγγελίαν εἶχε. προσλαμβάνει δὲ καὶ αὕτη παρὰ τὴν ἁπλῆν λευκήν, τὴν ἐκ λιθαργύρου καὶ ψιμμυθίου, καὶ λιβανωτοῦ, καὶ κηροῦ συγκειμένην, ἔτι ἔξωθεν μυελὸν ἐλάφειον, καὶ σμύρναν. Ἐμβάλλει δ' εἰς αὐτήν, λιθαργύρου μὲν δραχμὰς μ. ψιμμυθίου δὲ δραχμὰς λ. λιβανωτοῦ δραχμὰς ι. καὶ τὰς ἴσας τῆς σμύρνης, ἐλαφείου δὲ μυελοῦ δυοῖν δεούσας τῶν δέκα, καὶ κηροῦ λευκοῦ δραχμὰς ν. καὶ τοῦ παλαιοῦ ἐλαίου ξέστην α. Πρώτην δὲ τούτων ἁπασῶν ὧν εἶπον ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, ἣν ὀνομάζει ῥοδιακήν, ὡς διαφορητικήν, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν μαστῶν σκληρίας θεραπεύουσαν, ἐκ τῶνδε συγκειμένην. Λιθαργύρου καὶ κηροῦ ποντικοῦ κελεύει βάλλειν ἀνὰ λίτραν α. ψιμμυθίου δὲ καὶ στέατος ὑείου κατειργασμένου, τὸ τῆς λίτρας ἥμισυ, τουτέστιν οὐγγίας ἓξ ἑκατέρου, καὶ σμύρνης μὲν οὐγγίας δ. ὀπτῶν δὲ ὠῶν λεκύθους β. καὶ κοτύλην μίαν, καὶ ἡμίσειαν ἐλαίου. ταύτην φησὶ καὶ ἑδρικὴν ἀγαθὴν εἶναι, μὴ προγράψας διὰ τίνος βούλεται τήκεσθαι τὸ φάρμακον, ἀλλ' ἡμῖν ἐπιτρέψας ἴσως στοχάζεσθαι, ποτὲ μὲν διὰ ῥοδίνου, ποτὲ δὲ διὰ μυρσίνης, ποτὲ δὲ διά τινος τῶν ἐλαίων χρὴ τήκειν αὐτό.

Πῶς χρὴ συντιθέναι λευκὰς ἐμπλάστρους πρὸς τὰ δυσεπούλωτα καὶ κακοήθη.

Τίνα τῶν ἑλκῶν ὀνομάζω δυσεπούλωτα, καὶ τίνα κακοήθη, διελέσθαι καιρός, οὐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα λέγεσθαι, χρησίμου τοῦ διορισμοῦ γενησομένου. τὰ μὲν οὖν διὰ ἐπιρροὴν ὑγρῶν, ἤτοι πολλῶν, ἢ δριμέων, αὐτοῦ τοῦ διάθεσιν ἤδη τοιαύτην ἐσχηκέναι τοῦ πεπονθότα τόπου, ὡς καὶ εἰ χρηστὸν τὸ ἐπιρρέον, ὅμως διαφθείρειν αὐτό, δυσεπούλωτα καλῶ. τὰ δ' ἤδη τὴν εἰρημένην ἔχοντα διάθεσιν, ἐξαιρέτως ὀνομάζω κακοήθη. νῦν οὖν ἐπειδή τινας τῶν λευκῶν ἐμπλάστρων ὡς καλῶς ἐπουλώσας τὰ δυσεπούλωτα, γεγράφασιν οἱ πρὸ ἐμοῦ, διὰ τοῦτο κἀγὼ γράφω λευκὰς ἐμπλάστρους, ἃς συνέθηκα, πρός τε τὰ δυσεπούλωτα πάντα, καί τινα τῶν κακοήθων, ὅσα μὴ πονηρὰν πάνυ ἔχει τὴν κατασκευήν, ἐπ' ἐκείνων γὰρ αὖθις εἰρήσεται τὰ πρόσφορα φάρμακα. πρῶτον κἀνταῦθα τὴν μέθοδον ἐρῶ, καθ' ἣν μαθήσετε πολλὰς τοιαύτας ἐμπλάστρους συντιθέναι. δῆλος δ' αὐτῆς ὁ σκοπός. ὁ μέν τις κοινὸς ἁπάντων τῶν κατὰ μέθοδον συντιθεμένων φαρμάκων, ὁ δέ τις ἴδιος ὁ πρὸς τὴν χρόαν τούτων διαφόρων. ὅσα τοίνυν ἐγνώκατε κατὰ τὴν περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείαν, ἀδήκτως μέν, ἰσχυρῶς δὲ πάνυ ξηραίνοντα, ταῦτα ἀναμνήσθητε. πάντως δ' εἶναι προσήκειν αὐτὰ πρὸς τῷ μὴ δάκνειν, ἢ στύφειν σαφῶς, ἔτι καὶ ῥύπτειν δύνασθαι. καὶ γὰρ καὶ κοῖλα φαίνεται τὰ πλεῖστα τῶν τοιούτων ἑλκῶν ὡς διὰ ἀναβρώσεως ὑγρῶν κακοήθων γενόμενα, καὶ διὰ τοῦτο σαρκωθῆναι δεόμενα. δέδεικται δ' ἐν τῷ τρίτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, τὰ σαρκοῦντα φάρμακα πάντα, ῥυπτικὴν ἔχοντα δύναμιν. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα φάρμακα ξηρὰν δύναμιν ἔχει, τοιούτων ἑλκῶν θεραπευτικήν. ἀλλὰ νῦν ἡμεῖς ἀναμνησθῶμεν τῶν, ἅ τι φυλάξαι τὴν λευκότητα τῆς συντιθεμένης ἐμπλάστρου δυναμένων, ἢ μὴ πολύ γε βλάψαι. τοιαῦτα δ' ἐστὶ καδμεία, καὶ πομφόλυξ, καὶ κιτταῖνος, ὄστρεά τε κεκαυμένα, καὶ πορφύραι καὶ κήρυκες, καὶ τὸ τῆς σηπίας ὀστῶδες. οὐ πολὺ δ' ἂν λυμαίνοιτο τῇ χρόᾳ καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπίς, καὶ τῆς κεκαυμένης χαλκίτεως τὸ μὴ πυρρόν, ἀλλὰ τεφρῶδες, ἢ ὑπόλευκον. ὅπως δὲ χρὴ τὸ τοιοῦτο παρασκευάζειν αὖθις εἰρήσεται κατὰ τὸν τῆς θεριακῆς ἀντιδότου λόγον. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων εἰ πλυθείη, παντάπασιν ἄδηκτον γίνεται. καθάπερ καὶ ὁ κηρός, ὃν χρὴ μίξαι σκευαζομένῳ τῷ φαρμάκῳ, καὶ ἡ ῥητίνη. λέλεκται δ' ὅτι κηρὸς μὲν ὁ τυρρηνικός, ἢ ὁ ποντικὸς ὀνομαζόμενος, ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς τὴν τῆς λευκῆς ἐμπλάστρου κατασκευήν. αἱ ῥητίναι δὲ ἥ τε λάριξ ὀνομαζομένη, καὶ ἡ τερμινθίνη, πρὸς τὰ κακοηθέστερα τῶν ἑλκῶν λυσιτελέστερα. καὶ λιβανωτοῦ δὲ ἐμβάλλειν τι προσήκει μέρος, ἕνεκα τοῦ πέττεσθαι καὶ διαπυΐσκεσθαι τὴν διάθεσιν τῶν κακοήθων ἑλκῶν. οὐ μόνον δὲ πλύνειν χρὴ τῶν εἰρημένων φαρμάκων ἕκαστον, ἀλλὰ τά γε μεταλλικὰ καὶ λειοῦν ὅτι πλεῖστον ἐν ἡλιουμένῳ χωρίῳ μεθ' ὕδατος, ἢ ὄξους, ἢ θαλάττης, ἢ οἴνου. καθαρὸν δὲ καὶ λευκὸν καὶ διαφανὲς ἀκριβῶς ἕκαστον τούτων ἔστω, χάριν τοῦ συντελέσαι τι τῇ λευκότητι τοῦ φαρμάκου. καὶ περὶ τοῦ ψιμμυθίου δὲ πρόσθεν εἴρηται καὶ τοῦ ἐλαίου, καὶ τῆς ῥοπῆς τῆς ἑψήσεως, καὶ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, καὶ τοῦ πυρός, ὅπως ἂν ἕκαστον αὐτῶν συντελοῖ τι τῇ λευκότητι. καθάπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων, οὕτως κἀπὶ τούτων εἰδότα χρὴ τὰς δυνάμεις ὕδατός τε καὶ ὄξους, καὶ θαλάττης, οἴνου τε τοῦ λευκοτάτου, μιγνύειν ἐν τῇ συνθέσει τὸ χρησιμώτατον εἰς τὴν θεραπευομένην διάθεσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ὀχθωδῶν ἑλκῶν, καὶ τὰ χείλη παχέα, καὶ σκληρὰ καὶ πολλῆς δεόμενα λεπτύνσεως ἐχόντων, τὰ δι' ὄξους καὶ θαλάττης λελειωμένα χρησιμώτερα τῶν δι' ὕδατος. ἐφ' ὧν δὲ δριμὺ καὶ δακνῶδές ἐστι τὸ φερόμενον ἐν τοῖς ἕλκεσιν ὑγρόν, ἐν ὕδασι χρὴ λελειῶσθαι μᾶλλον ἕκαστον τῶν μεταλλικῶν, ὥσπερ γε πάλιν ἐν οἴνῳ μᾶλλον,

μᾶλλον, ἐφ' ὧν πολὺ φαίνεται τὸ ἀπορρέον ὑγρὸν τοῖς ἕλκεσι. τούτων οὖν ἕκαστον, ὧν εἶπον γὰρ ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων, ὑγρῶν λελειωμένων ἡμέραις πλείοσιν, ἐμβαλὼν ἑκάστοτε τῶν διὰ ψιμμυθίου τε καὶ λιθαργύρου φαρμάκων, πάντων αὐτῶν ἐπειράθην ἐπιτυχόντων κάλλιστα. τινὰς δὲ γραφὰς καὶ φίλοις ἔδωκα δεομένοις πιστῶν φαρμάκων, ὑφ' ὧν καὶ αὐτῶν εἰς πεῖραν ἀχθέντα, τὴν ἐπαγγελίαν ἐφαίνετο διασώζοντα. περιεψημένης οὖν, ὡς εἴρηται, τῆς λιθαργύρου μετὰ τοῦ ψιμμυθίου, καὶ πλησίον ἀμολύντου συστάσεως ἥκοντος τοῦ φαρμάκου, προσβάλλειν χρὴ τῆς λάρικος, ἢ τῆς τερμινθίνης ῥητίνης μετὰ τοῦ λευκοῦ κηροῦ, καὶ τούτων καλῶς ἑνωθέντων, ἐπεμβάλλειν τὰ μεταλλικὰ, τοιάνδε συμμετρίαν ἔχοντα. τῆς μὲν λιθαργύρου καὶ τοῦ ψιμμυθίου ἤδη τὸ σύνηθες ἑκατέρου λίτραν μετὰ δυοῖν ἐλαίου λιτρῶν ἑψέσθω, πολλάκις δὲ καὶ ὕδατος ἡμίλιτρον ἐπεμβάλλων. τήκεται γὰρ οὕτως ἡ λιθάργυρος θᾶττον ἡ δὲ ἕψησις ἀναλίσκει τὸ ὕδωρ, ὡς μηδὲν σαφῶς εἰς ὑγρότητα συντελεῖν τῷ φαρμάκῳ. ῥητίνης δὲ τρεῖς οὐγγίαι, καὶ κηροῦ διπλάσιαι τούτων, αὐτάρκεις εἰσίν. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν δύο μὲν τῆς ῥητίνης ἐμβάλλητε ποτὲ, τέτταρας δὲ τοῦ κηροῦ, καὶ οὕτως οὐδὲν μέγα διαφερούσας εὑρήσεται τὰς συνθέσεις. ἱκανὴ δὲ καὶ λιβανωτοῦ μία καὶ ἡμίσεια οὐγγία, μετὰ τὸν κηρὸν καὶ τὴν ῥητίνην ἐμβαλλομένη. καὶ μετὰ ταῦτα, οὐγγίαι τρεῖς τῶν ἄλλων, ἅπερ εἰσὶ δραχμαὶ κδ. παρὰ ταῖς εἴκοσι ἐμβαλεῖς ἢ δυοῖν καὶ τριῶν καὶ πλειόνων, καὶ πάντων ὧν εἶπον, ὧν ἂν ἑκάστου τύχῃς εὐπορῶν. οἷον εἰ πάντα ἔχεις, ἴσον ἐμβαλεῖς ἑκάστου, τῆς καδμείας λέγω καὶ πομφόλυγος, καὶ τῶν κεκαυμένων κηρύκων, ἢ ὀστρέων, καὶ τῆς τοῦ χαλκοῦ λεπίδος. ἔσονται δὲ ἑκάστου ἀνὰ δραχμὰς ϛ. ἡ συμπλήρωσις τῶν τριῶν οὐγγιῶν. εἰ δὲ καὶ τιτάνου πεπλυμμένης μιγνύεις, ἑκάστου δραχμαὶ ε. βληθήσονται. εἰ δὲ καὶ τῆς κεκαυμένης χαλκίτεως, ἑκάστου δραχμαὶ δ. ὡς ἁπάντων τῶν ἓξ συνελθόντων, συμπληρωθῆναι τὰς τρεῖς οὐγγίας. ἔστω δὲ ἡ κεκαυμένη χαλκῖτις πεπλυμμένη, καὶ δηλονότι τεφρώδης τὴν χροιὰν, οὐχ οἵαν οἱ πολλοὶ τῶν καιόντων ποιοῦσιν αὐτὴν, ὠχρόξανθον ὡς ἄν εἴποι τις. καὶ εἰ δύο δέ τινα τούτων ἔχοι τις μόνα, τρεῖς οὐγγίας ἐξ ἀμφοῖν ἐμβαλλέτω, τουτέστιν ἑκατέρου μίαν καὶ ἡμίσειαν. ταῦτα ἀρκεῖ ἤδη τὸ παρὸν ὑμῖν, εἰς ἐμπλάστρων λευκῶν σύστασιν ἐπίστασθαι πρὸς ἕλκη δυσεπούλωτα. καὶ κηρωταὶ δὲ λευκαὶ καὶ πάρυγροι, διὰ τῶν αὐτῶν σκευάζονται, διαφέρουσαι τῶν ἐμπλάστρων, τῷ μήθ' ἑψῆσθαι τὴν λιθάργυρον καὶ τὸ ψιμμύθιον, ἐμβεβλῆσθαι δὲ στέαρ, ἢ τοι χηνὸς, ἢ ἀλεκτορίδος, ἢ ὑὸς, ἢ μόσχου. εἰ δ' οἴνου ποτ' εὐποροίης, ἢ ὄξους, λευκοτάτων τε καὶ διαυγεστάτων, ἐμβαλεῖς αὐτῶν ἀντὶ ὕδατος.

Δημοκράτους περὶ λευκῆς ἐμπλάστρου.

Ἐπεὶ δὲ αἱ διὰ μέτρων ἐγγεγραμμέναι δυνάμεις φαρμάκων εὐμνημόνευτοί εἰσι, καὶ διαφυλάττουσαι ἀκριβῆ τὴν συμμετρίαν αὐτῶν, ἔδοξέ μοι κάλλιον καὶ τούτων μνημονεύειν. γεγραφότος οὖν Δαμοκράτους λευκὰς ἄλλας ἐμπλάστρους, καὶ μέντοι καὶ λευκὴν ἣν ἐπαινεῖ παραθήσομαι τὴν γραφὴν, αὐτοῖς τοῖς ὑπ' ἐκείνου γεγραμμένοις στίχοις, τῷ τριμέτρῳ καλουμένῳ μέτρῳ.

Δεῖ δὲ μετὰ τούτων τὸν φιλίατρον ἔχειν
λευκὴν καλὴν ἔμπλαστρον εἰς ἀποσύρματα,
καὶ τὰ πυρίκαυτα, καὶ τὰ χωρὶς αἰτίας
ἐξ ἐπιπολῆς γινόμενα φανερᾶς ἕλκεα.
σκευάζεται δὲ οὕτως. ψιμμυθίου λίτραν,
λιθαργύρου τε τῆς τρυφερᾶς, *καὶ μάλιστα νῦν
λίτραν α. τε καὶ μέρος λίτρας τρίτον,
κηροῦ τε καθαροῦ ποντικοῦ πέντε οὐγγίας,
τερμινθίνης τε οὐγγίαν τῆς καθαρωτάτης,
λιβάνου δὲ μάννης, ἢ λιβάνου πέντε οὐγγίας.
λευκοῦ δ' ἐλαίου τοῦ καλοῦ καὶ προσφάτου
δύ' ἥμισυ λίτρας, καὶ ὕδατος ξέστην α.
ἕψε δὲ ἔλαιον, ψιμμύθιον, λιθάργυρον,
ὕδωρ πυρὶ κούφῳ, τῇ σπάθῃ κινῶν ἀεί.
ὅταν δὲ πᾶν μὲν ἐκφρυγῇ, καλῶς τὸ ὕδωρ,
τὸ δὲ φάρμακον λεῖον τε καὶ λευκὸν βλέποις,
μαλακὸν, ἀμόλυντον, τό τε βάλλεις τερμινθίνην,
ἔπειτα κηρὸν, εἶτα λίβανον ὕστερον.
ἄρας τε κίνει τὴν χύτραν, ἀπὸ τοῦ πυρὸς,
ἀποψυχθέν τε συμμέτρως τὸ φάρμακον
εἰς τὴν θυίαν καταχέας, ἀναλάμβανε.
ἐπί τε τῶν γυναικῶν, ἢ τρυφερῶν παιδίων,
ἐπί τε τῶν γερόντων, ἢ τῶν ἰσχνοτέρων νέων.
ταύτῃ κατάμισγε τῆς συνηθείας τρίτον
ἣν προαποδέδωκα μὲν ἔμπλαστρον ἐμπροσθεν βραχὺ,
καὶ χρῶ πρὸς ἅπαντα καὶ νεότρωτα τραύματα.
κατάμισγε δ' αὐτῇ ῥόδινον τετηγμένη,
καὶ κηρὸν ὀλίγον, καὶ λιπαρὰν ἕξεις καλήν,
οἶνον παραχέας λευκὸν, αὐστηρὸν βραχύ.

Τῆς συνηθείας, ἧς ἐμνημόνευσεν ἡ σύνθεσις γὰρ τῷ πέμπτῳ τῆσδε τῆς πραγματείας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΝ Β.

Τῆς προκειμένης πραγματείας σκοπὸν ἐχούσης σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτον, ὡς ἐὰν ἀπολέσωμέν ποτε τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ τῶν φαρμάκων οἷς χρώμεθα τὰς συνθέσεις γεγραμμένας ἔχομεν, αὐτοὺς ἡμᾶς δύνασθαι συντιθέναι παραπλήσια τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀναγκαῖον ἐστὶ, πρῶτον μὲν ἡμᾶς καθόλου τινὰ τύπον ὁδοῦ μεμαθηκέναι, δι' ἧς εὑρήσομεν ὃ προτιθέμεθα, δεύτερον δὲ γεγυμνάσθαι ἤδη τὴν ὁδὸν ταύτην ἐπὶ πολλοῖς τῶν ἤδη μέρος, εἰδότας ὅτι χωρὶς τοῦ γυμνάσασθαι τὸ τοιοῦτο γυμνάσιον, οὐδὲν τῶν ἔργων ὀρθῶς περαίνεται. δεινὸν δὲ καὶ τὸ συμβὰν ἤδη τισὶν, ὧν ἐγὼ γινώσκω, δυσὶν ἰατροῖν. ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ λύπης, ἐπὶ τῇ τῶν πιστῶν γραφῶν ἀπωλείᾳ συντακεὶς, ἀπέθανεν, ὁ δὲ ἀπέστη τῶν ἰατρικῶν ἔργων. ὑπάρχει δὲ τοῖς γυμνασθεῖσιν, ὡς ἐγὼ λέγω, πρὸς τῷ δύνασθαι συντιθέναι φάρμακα χρήσιμα, καὶ τὸ κριτικοῖς εἶναι τῶν γεγραμμένων τοῖς πρὸ ἡμῶν ἰατροῖς, ἐπιτηδείως τε χρῆσθαι πᾶσι τοῖς ὑπ' ἐκείνων γεγραμμένοις, οἷς τὸ ἂν αὐτὸς εὕρῃ ἤδη τὴν διδαχθησομένην μέθοδον. βέλτιον μὲν οὖν ἐστι, τοῖς διὰ τῆς πείρας ἤδη

βεβασανισμένοις χρῆσθαι, μαθόντα τῆς χρήσεως αὐτῶν τὴν μέθοδον, ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ἀνάγκη καταλαμβάνει πολλάκις ἡμᾶς, ὡς καὶ τοῖς ἀπειράστοις αὐτοσχεδιάζοντας χρῆσθαι. κατὰ μὲν οὖν τὸ πρὸ τούτου βιβλίον, ὅπως ἄν τις ἐκ λιθαργύρου μόνης ἐμπλάστρους σκευάζοι, λέλεκται, ποτὲ μὲν ἔλαιον μόνον μιγνὺς, ποτὲ δ' ὄξος, ἢ οἶνον, ἤ τινα τούτων, ἐξ ὁποίας τε συμμετρίας αὐτῶν ἔμπλαστρος δύναται γίγνεσθαι λευκὴ, προσηκόντως ἑψηθεῖσα. γίγνεσθαι δ' ἔφαμεν ἐκ τούτων τῶν ἐμπλάστρων, ἐνίας μὲν ἐπουλωτικὰς, ἐνίας δὲ καὶ κολλητικὰς ἐναίμων τραυμάτων, ἐνίας δὲ φλεγμονῶν τῶν μικρῶν θεραπευτικὰς, ἐνίας δὲ αὐτῶν, καὶ τὰ δυσεπούλωτα θεραπεύειν, ὁπόσα μὴ κακοήθη, καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν ὄγκους παρὰ φύσιν, ὅσοι μὴ μεγάλοι, μηδὲ σκιῤῥώδεις εἰσὶ διαφορεῖν. ἐγράφη δ' οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς ἐν αὐτῷ, καὶ ἡ ὑπ' ἐμοῦ συντεθεῖσα ἔμπλαστρος, ἣν ὀνομάζω φοινικίνην. ἐν τούτῳ δὲ τῷ βιβλίῳ, τῷ νῦν ἡμῖν προκειμένῳ, περί τε τῶν χλωρῶν ἐμπλάστρων εἰρήσεται, καὶ μηλίνων, καὶ κιῤῥῶν, καὶ φαιῶν, καὶ πυῤῥῶν, ἐν αἷς εἰσι καὶ αἱ δίχρωμοι καλούμεναι, μεταξύ τε τούτων ἕτεραι, τινὲς μὲν ὠνομασμέναι, καθάπερ λευκομήλιναί τε καὶ μελάγχλωροι, καὶ ῥυπώδεις, ἀερίζουσαί τε καὶ κυανίζουσαι, τινὲς δὲ καὶ παντάπασιν ἀνώνυμοι. τὸ μὲν οὖν ἐφεξῆς ἀλλήλαις γράφειν τὰς κατὰ δύναμιν ὁμοίας, χρήσιμόν ἐστιν, εἰς τὸ πλεῖστον ἐντυγχάνοντα, ἢ ἀναγινώσκοντα τὸ βιβλίον, ἑλέσθαι τὴν ἐπιτηδειοτάτην τῷ θεραπευομένῳ σώματί τε καὶ πάθει. τὸ δὲ τὰς κατὰ χρόαν ὁμοίας ἀναγράφειν, οὐ κατὰ τεχνικὴν ὁμοιότητα σκοπούντων ἐστίν. ἀλλ' ἐπεί τινες ἐνίοτε τῶν πολὺ δυναμένων ἀνδρῶν κελεύουσιν ἡμᾶς, ἔμπλαστρον αὐτοῖς μηλίνην ποιῆσαι κολλητικὴν ἑλκῶν, ἢ ἐπουλωτικὴν, ἢ μαλακτικὴν τῶν σκληρυνομένων, ἤ τι τοιοῦτον ἐργάσασθαι δυναμένην, ἠναγκάσθησαν ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἐφεξῆς ἀλλήλων γράφοντες ὁμοίας κατὰ χρῶμα, προσγράφειν ἑκάστῃ τὰς οἰκείας ἐπαγγελίας. ἐγὼ τοίνυν πειράσομαι, μικτήν τινα ποιήσασθαι τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τῆς τεχνικωτέρας ἀρξάμενος. γράφω γὰρ πρῶτον μὲν τὰς σαρκωτικὰς τῶν κοίλων ἑλκῶν, ὧν αἱ πλεῖσται χλωραὶ κατὰ χρόαν εἰσὶν, ἐπισημαινόμενος, ὅσαι τε κολλητικαὶ τούτων ὑπάρχουσι, καὶ ὅσαι τῶν κακοηθευομένων ἰατρικαὶ, καί τι τῶν τοιούτων ἄλλο δυνάμεναι διαπράττεσθαι. δευτέρας δὲ τὰς κολλητικὰς, οὐ μόνον τῶν προσφάτων ἑλκῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν κόλπων, ἐν αἷς εἰσι καὶ μέχρι συνουλώσεως ἄγουσαι πολλαὶ, καὶ τούτων ἁπασῶν ἕνα μὲν στίχον ποιήσομαι τῶν μηλίνων, ἕτερον δὲ τῶν βαρβάρων ὀνομαζομένων, ἕτερον δὲ φαιῶν, ἐπί τε τῶν ἄλλων χρωμάτων ὁμοίως. ἐρῶ δὲ καὶ καθ' ἓν ἄλλο βιβλίον, ἄνευ χρωμάτων ὁμοιότητας, ὅσαι τὰ δυσεπούλωτα τῶν ἑλκῶν θεραπεύουσιν, ἃ καὶ χειρώνεια καλοῦσι. καὶ μετὰ τοῦτο καθ' ἕτερον βιβλίον, ὅσαι καὶ ταῦτα καὶ ἄλλ' ἄττα, πολύχρηστοι λεγόμεναί τε καὶ οὖσαι. καὶ μετὰ ταύτας ἁπάσας, ὅσον ὑπόλοιπόν ἐστι τῶν κατὰ τὰς δυνάμεις ἐμπλάστρων ἐγνῶσθαι μεθόδου, διελθεῖν πειράσομαι. ταῦτα μὲν οὖν προείρηται κοινόν τι προοίμιον ἁπασῶν τῶν προσγραφησομένων ἐμπλάστρων. ἐπὶ δὲ τὰς ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένας μεταβήσομαι, προτάξας αὐτῶν τινὰ λόγον κοινὸν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἤδη μοι προείρητο. φαρμάκων συνθέσεως παμπόλλων ἀξίων ἐπαίνου, πρῶτος ὧν οἶδα Μαντίας ὁ Ἡροφίλειος ἔγραψεν, οὗ μαθητὴς γενόμενος Ἡρακλείδης ὁ Ταραντῖνος, οὐ μόνον ἐν τῇ τῶν φαρμάκων χρήσει φαίνεται μιμούμενος ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ διαιτητικὸν μέρος τῆς τέχνης. μεθ' οὓς ἄλλοι μέν τινες ἐν πλείοσι βιβλίοις, ὥσπερ ὅ, τε Μαντίας καὶ Ἡρακλείδης. εἰσὶ δὲ οἳ καθ' ἓν ἢ δύο μόνα, τὴν γραφὴν αὐτῶν ἐποιήσαντο, καθάπερ ὁ Καππαδόκης Ἥρας, οὔτε ἀδόκιμον γράψας τι φάρμακον, οὔτε τὰς σκευασίας αὐτῶν καταλιπὼν, τάς τε κατὰ μέρος χρήσεις ἁπάσας διελθών. πολλὰ δὲ φάρμακα γεγράφασιν ἐπιμελῶς ἐν πλείοσι βιβλίοις, ὅ, τε Μούσας καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης, καὶ ὁ Κρίτων. ὁ δ' Ἀνδρόμαχος, ἐν ἑνὶ μὲν βιβλίῳ τὰ τῶν ἐκτὸς τοῦ σώματος ἰατρικὰ φάρμακα, καθ' ἕτερον δὲ ἐν ἔγραψε, τὰ τῶν ἐντός. οὗτος καὶ τρίτου μικροτέρου τούτων ὀφθαλμικοῦ. οὐ πρόσκειται δὲ ὀλιγίστων αὐτῶν, ἥ τε σκευασία καὶ ἡ χρῆσις. οὔτε δὲ τούτων τὶς, οὔτε ἄλλος ἔγραψε τὸν λογισμὸν τῆς συνθέσεως ἑκάστου τῶν φαρμάκων, διὸ δὴ καὶ τοῦτο θαῤῥαλεώτερον οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἀποφαίνονται, καί τι γε ἀδιανόητα λέγοντες, εἰς περίπτωσιν γὰρ ἀναφέρουσι τὴν εὕρεσιν τῶν συνθέτων φαρμάκων. ἐθάῤῥησαν δὲ τῷ μηδένα τῶν δογματικῶν ἰατρῶν διηρθρωμένως γεγραφέναι τὴν μέθοδον τῆς συνθέσεως αὐτῶν. ὅταν γὰρ οἱ δογματίζοντες ἐρωτώμενοι τὸν λόγον, ᾧ σύγκειται τῶν φαρμάκων ἕκαστον οἷς χρῶνται, μηδὲν ἔχωσι λέγειν, ἀπολέσαντές τε τὰς γραφὰς αὐτῶν, ἀδυνατῶσιν αὐτοσχεδιάζειν ἑτέρας συνθέσεις, αὐτοί τε εἰκότως καταφρονοῦνται, τούς τε ἐμπειρικοὺς ἐργάζονται τολμηροτέρους εἰς ἀντιλογίαν. εἰ δ' ἠπίσταντο τὴν ἑκάστου πάθους ὧν θεραπεύουσι φύσιν, ἐγίγνωσκόν τε μέθοδον, ὡς ἐξ αὐτῆς ἐξευρίσκειν τόν τε σκοπὸν τῆς θεραπείας, ἑκάστου τε τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν ἠγνόουν τὸν λόγον τῆς συνθέσεως, οἷον αὐτίκα κοῖλον ἕλκος ἀπείραστον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον, ὡς ἔνιοι καλοῦσι συντόμου διδασκαλίας ἕνεκεν, οὕτως καὶ ἡμᾶς ὀνομάσαι, πῶς ἄν τις ἰάσαιτο προκείσθω σκοπεῖν, ὡς εἰ καὶ μήπω μηδὲν εὕροιτο φάρμακον ἐπιτήδειον εἰς αὐτό. διδαχθέντος γὰρ ὑπὸ τοῦ λόγου τὴν τῶν κοίλων ἑλκῶν ἴασιν γίγνεσθαι γιγνομένης σαρκὸς, ἀντὶ τῆς ἀπολωλυίας ἑτέρας, ἐξ αὐτῆς δηλονότι βλαστανούσης τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς, γνωσόμεθα ἀδύνατον εἶναι γενέσθαι τοῦτο, ῥύπου κατὰ τὸ ἕλκος, ἢ πολλῆς ὑγρότητος ὑποκειμένης. ἀλλὰ τὸν μὲν ῥύπον, ἀφαιρεῖ τὰ ῥυπτικὰ τῶν φαρμάκων, τὴν δ' ὑγρότητα διαφορεῖ τὰ ξηραντικά. χρὴ τοίνυν ἐπίστασθαι τὰς ὕλας τῶν τοιούτων φαρμάκων, οὐχ ἁπλῶς κατὰ γένος, ὡς Διοσκουρίδης ἄλλος ἔγραψεν, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς ἐποιησάμεθα ἐν ταῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, οὐ μόνον γράψαντες, ἤτοι θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐργάζεσθαι τοδέ τι τὸ φάρμακον, ἀλλὰ καὶ ὅτι κατὰ τὴν πρώτην ἀπόστασιν, ἢ δευτέραν ἢ τρίτην, ἢ τετάρτην τοῦ μέσου φαρμάκου τοῦτον εἴη. καὶ πολλάκις γε ὅτι κατὰ μέσουσαν ἑκάστην τούτων, ἢ ἀρχομένην, ἢ τελευτῶσαν, ὡς εἶναι δώδεκα τάξεις τῶν κατ' ἐπικράτειαν ἡντινοῦν λεγομένων φαρμάκων. ἐνίοτε μὲν γὰρ, ἤτοι μετρίως θερμαίνοντος, ἢ ξηραίνοντος, ἐνίοτε δὲ σφοδρότατα ποιεῖν ὁτιοῦν τούτων δυναμένου χρῄζομεν. ὁ δ' ἁπλῶς ὅτι θερμαινθῆναι δεῖται τὸ μόριον ἐπιστάμενος, οὐδὲν μᾶλλον αἱρήσεται λιβανωτοῦ, πεπέρεως, καὶ νάπυ. ταῦτ' οὖν εἴρηται μὲν ἡμῖν καὶ πρόσθεν, εἴρηται δὲ κἀν τῷ τρίτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. ὡς προεπισταμένους δ' αὐτὰ μετ' ἀποδείξεως τῆς προσηκούσης, ἤδη τὰ λοιπὰ προάξω, τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἐντεῦθεν ἀρξάμενος,

ξάμενος. ἐπειδὴ ξηραίνοντός τε καὶ ῥύπτοντος μετρίας αὐτοῦ δεῖ ξεως ἐδείχθη δεόμενα τὰ σαρκωθησόμενα τῶν ἑλκῶν, ἀναμνησθῆναι χρὴ τὴν ὕλην τῶν τοιούτων φαρμάκων ἥτις ἐστί. δέδεικται δὲ ἐν τῇ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως πραγματείᾳ, μετὰ τοῦ καὶ τὴν προσήκουσαν ἑκάστου τάξιν εἰρῆσθαι. τοῦτο γάρ, ὡς ἔφην, ἐστὶ τὸ μάλιστα χρήσιμον, ὥστε ἐάν ποτε δέηταί τις ἰσχυροτέρου φαρμάκου, γινώσκειν ἐφ' ὃ μεταβήσεται, μὴ παρόντος ἤ τῶν ἁπλῶν μηδενός, ἐπὶ τὸ σύνθετον ἐρχόμεθα. καὶ πρῶτόν γε ὑποκείσθω κηρὸν ἔχειν ἡμᾶς καὶ ἰόν, ἄλλο δὲ μηδὲν τῶν ἁρμοττόντων αὐτίκα τοῖς ἕλκεσι κοίλοις, λιβανωτὸν λέγω καὶ ἶριν, καὶ ἀριστολοχίαν, ἄλευρόν τε τὸ τῶν ὀρόβων, καὶ πάνακος ῥίζαν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. γιγνώσκοντες οὖν ὅτι κηροῦ μὲν ἐπιτεθέντος μόνου, ῥυπαρὸν εὑρεθήσεται τὸ ἕλκος, ὡς ἂν μήτε ῥύπτειν, μήτε ξηραίνειν δυναμένου, δηχθήσεται δὲ καὶ διαβρωθήσεται, καὶ φλεγμανεῖ περιπλασθέντος ἰοῦ. τούτων μὲν ἑκάτερον παραιτησόμεθα, μέσον δ' ἐξ ἀμφοῖν ἄλλο ποιήσομεν, ἀσθενέστερον μέν, ἢ κατὰ τὸν ἰόν, ἰσχυρότερον δὲ κηροῦ. ἀλλ' ἐπεὶ βραχὺ μὲν ἀπολείπεται τοῦ χρησίμως ἂν περιπλασθέντος ὁ κηρός, ὁ δ' ἰὸς ὑπερβάλλει πολύ, πολλῷ τῷ κηρῷ μίξωμεν ὀλίγον ἰοῦ. πόσον οὖν πρὸς πόσον; τοῦτο γὰρ ἐφεξῆς εἰπεῖν ἐστιν ἀκριβῶς μὲν οὐχ οἷόν τε τὸ πόσον εὑρεῖν ἑκατέρου πρὸ τῆς πείρας, στοχάσασθαι δὲ οἷόν τε καὶ κρῖναι καὶ συνθεῖναι τὴν πρώτην μηδεμίαν ἀποτυχίαν ἀξιόλογον ἔξον φάρμακον, ὥσπερ ἐγὼ ποτ' ἐποίησα κατά τινα κώμην, ἐν ᾗ μήτ' αὐτὸς εἶχον τι φάρμακον ἑπόμενον, ἄλλος τε οὐδεὶς ηὐπόρει τῶν κατ' αὐτήν, εὗρον τε μόνα τῶν ἐπιτηδείων εἰς σύνθεσιν ἰὸν καὶ κηρόν. ἀναλαβὼν δ' ἀμφότερα, καὶ τήξας ἐπὶ πυρὸς τὸν κηρὸν σὺν ἐλαίῳ ῥοδίνῳ, ὡς γενέσθαι κηρωτὴν ὑγράν, ἔμιξα τῇ λίτρᾳ τῆς κηρωτῆς οὐγγίαν μίαν ἰοῦ, τουτέστιν τὸ δωδέκατον μέρος. ἐννοήσας γὰρ ἢ τὸ δέκατον ἢ τὸ ιβ΄. μίξαι, τὸ πλέον μὲν ὑποπτεύσας ὡς δριμύτερον ἐσόμενον τοῦ κηροῦ, τὸ δ' ἔλαττον ὡς ἀσθενέστερον. ἐλθόντος δὲ εἰς πεῖραν τοῦ συντεθέντος, ἐφάνη καὶ τὸ δέκατον, καὶ τὸ δωδέκατον ὀρθῶς μιγνύμενα, κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν σωμάτων. ὑπεδείχθη γὰρ ἡμῖν, ὅπερ καὶ διὰ τῆς πείρας μαρτυρεῖται, τὰ μὲν ἰσχυρὰ σώματα φαρμάκων ἰσχυροτέρων ἀνεχόμενα, τὰ δ' ἀσθενέστερα, μὴ φέροντα τὴν τῶν τοιούτων προσφοράν. ἰσχυρότερα δὲ λέγω σώματα, τὰ ξηρότερα ταῖς κράσεσιν, ὁποῖα τά τε τῶν γεωργῶν ἐστι καὶ ναυτῶν, καὶ κυνηγετῶν. ἀσθενέστερα δὲ τὰ μαλακώτερα κατὰ φύσιν ἢ ἔθος, ὁποῖα τὰ τῶν γυναικῶν, εὐνούχων τε καὶ παίδων, ὅσοι τ' εἰσὶν ὑγροὶ φύσει ταῖς κράσεσι, λευκὸν καὶ μαλακὸν ἔχοντες τὸ σῶμα. τὰ μὲν οὖν σκληρὰ σώματα πλέονος ἰοῦ τῇ κηρωτῇ μιγνυμένου σαρκοῦται, τὰ μαλακὰ δέ, ἐλάττονος. ὅθεν ὡς εἴρηται πολλάκις, ἓν φάρμακον ἀδύνατόν ἐστι πᾶσιν ἁρμόττειν σώμασι, ἀλλὰ χρὴ μέσον μὲν εἶναι τὸ φάρμακον, ὡς πρὸς τὴν μέσην κρᾶσιν ἡρμοσμένον, ἄγεσθαι δ' ἐφ' ἑκάτερα τῇ καθ' ἑκάστην ἡμέραν χρήσει κρινόμενον. ἐὰν μὲν γὰρ φαίνηται τοῦ δέοντος εἰργασμένον, ἐπιμένειν αὐτῷ προσήκει. ἐὰν δ' ἐλλιπέστερον, αὐξάνειν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ὥσπερ γε καὶ καθαιρεῖν, ἡνίκα περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἐνήργησεν. οἷον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προκειμένου διὰ τῆς κηρωτῆς καὶ ἰοῦ φαρμάκου, σκοπεῖσθαι πότερον ἐσαρκώθη τὸ ἕλκος, ἢ σὰρξ μὲν οὐκ ἐγεννήθη, ῥυπαρὸν δὲ εὑρέθη καὶ μεστὸν ὑγρότητος, ἢ πρὸς τῷ μὴ σεσαρκῶσθαι, δήξεώς τις αἴσθησις ἐγένετο τῷ κάμνοντι, καὶ θερμότερον, ἢ ἐρυθρότερόν γε τὸ ἡλκωμένον ἐφάνη. ἐὰν μὲν οὖν ἀσθενέστερον φανεῖται, μίξει μέλιτος, ἢ ἰοῦ, τὴν δύναμιν αὐτοῦ παραυξήσεις. ἐὰν δ' ἰσχυρότερον, ἔλαιον ἢ ῥόδινον μίξεις, μαλάττων τὸ μᾶλλον ἀναλαμβάνεσθαι τοῖς μοτοῖς φάρμακον. ἐπὶ καιροῦ μὲν ἥτε κηρωτή, καὶ ὁ ἰὸς οὕτω μίγνυται, καθάπερ ἔφην ὑπ' ἐμοῦ μιχθῆναί ποτε. παρασκευὴ δ' ἔστω τοῖς ἰατρεύουσιν ἐμπλάστρου γεγονυίας ἣν ἀπὸ τῆς χρόας ὀνομάζουσι χλωράν, ἱκανῆς μὲν καὶ τὰ πρόσφατα τραύματα θεραπεύειν, ὅσα μὴ μεγάλα, δυναμένης δὲ καὶ διὰ ῥοδίνου τήκεσθαι πρὸς σύστασιν †ἐμμέσου φαρμάκου. δεήσει δ' αὐτὴν ἔχειν τι καὶ ῥητίνης, ἤτοι τῆς κολοφωνίας τε καὶ φρυκτῆς ὀνομαζομένης, ἢ τῆς τερμινθίνης. εἴρηται δέ, ὅτι τῇ τερμινθίνῃ παραπλησία πώς ἐστιν ἡ λάριξ ὀνομαζομένη. στοχαστικὴ δὲ κἀνταῦθα τῆς μίξεως αὐτῶν ἐστιν ἡ ποσότης. ἐὰν μὲν γὰρ πλέον ἢ προσήκει μίξωμεν τῆς ῥητίνης, ἐν τῷ μαλάττεσθαι διὰ τῶν χειρῶν φαίνεται μαλακόν, εἰς ὀθόνιον δὲ ἐμπλασθέν, ὀλίγον ὕστερον, ὡς δέρμα σκληρὸν ἔσται, ῥᾳδίως ἀποπίπτον τοῦ σώματος. ἐὰν δὲ ἔλαττον τοῦ συμμέτρου μιχθῇ τῷ κηρῷ τῆς ῥητίνης, οὐχ ἕξει τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον ἐχέκολλον, ὡς ἑλκόμενον ἐπὶ πλέον ἐκτείνεσθαι, πρόδηλον δ' ὅτι κἂν ἐπιτεθῇ κατά τινος μορίου, δυσκόλλητον ἔσται, καὶ ταχέως ἀποπίπτον αὐτοῦ. τίς οὖν ἡ σύμμετρος μίξις ὡς πρὸς ἐμπλαστρώδη σύστασιν; εἰ μὲν ἐμοὶ πείθοις, τὸ ἴσον ἑκατέρου. μήτε δ' ὁ κηρὸς ἔστω ξηρὸς καὶ παλαιός, μήτε ἡ ῥητίνη. κάλλιστα γὰρ οὕτως ἡ σύστασις γίγνεται τοῦ μιχθέντος ἐξ αὐτῶν, ἐὰν ἀμφότερα λιπαρὰ καὶ μαλακὰ παραλαμβάνηται. εἰ δ' ὑπερβάλλοι θάτερον, ἄμεινον ἀεὶ τὴν ῥητίνην ἐπικρατεῖν, ὥστε ἔνιοι καὶ διπλασίαν σταθμῷ τοῦ κηροῦ μιγνύουσιν.

†ἐμμέτρου

Σκευασία τῆς ἁπλῆς χλωρᾶς Ἀνδρομάχου, καὶ περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἐξάπλωσις.

Καὶ τήν γε χλωρὰν (οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν) ἐκ διπλασίας τῆς ῥητίνης ἔνιοι πεποιήκασι, δύο μὲν λίτρας ἐμβάλλοντες αὐτῆς, μίαν δὲ κηροῦ, καὶ κυάθους δύο ἐλαίου. τοῦ δὲ ἰοῦ τινὲς μὲν δύο, τινὲς δὲ τρεῖς οὐγγίας ἐπεμβάλλουσι τῇ τοιαύτῃ μίξει τοῦ κηροῦ καὶ τῆς ῥητίνης. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σκευασίαν, τὸν ἰὸν ἔνιοι μὲν ἐμπλάττουσι τακεῖσι τοῖς τηκτοῖς, ἔνιοι δὲ ψύξαντες, εἶτα ξύσαντες, ἐν τῇ θυίᾳ τὴν μίξιν ποιοῦνται. ὅσοι δὲ κολλητικώτερον ἐναίμων ἑλκῶν βούλονται ποιῆσαι τὸ φάρμακον, ἐν θυίᾳ περιλειώσαντες σὺν ὄξει τὸν ἰὸν ἐπεμβάλλουσι, ξύοντες τὴν κηρωτήν. ἐάν τις οὖν πυνθάνηται ὑμῶν, ποία τούτων τῶν χλωρῶν ἐμπλάστρων ἐστὶν ἀρίστη, μέμνησθε τὸ πολλάκις ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον ἀποκρίνασθαι, πάσας ἀρίστας εἶναι τῷ γινώσκοντι τὰς διαθέσεις, αἷς ἑκάστη πρόσφορος ὑπάρχει, καθάπερ γε καὶ πάσας μοχθηρὰς τῷ μὴ γινώσκοντι. ἐνὸν μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι γενναιότερον ξηραῖνον καὶ προσλαμβάνον ὄξους. εὔδηλον δ' ὅτι τὸ πλέονα τὸν ἰὸν ἔχον, ἰσχυρόν τέ ἐστι καὶ ξηραντικώτερον, ἑλκῶν τε ῥυπαρῶν καθαρτικώτερον. ὅρος δὲ αὐτοῦ, τὸ χωρὶς δήξεως ἐργάζεσθαι ταῦτα. τὸ γὰρ οὕτως ἰσχυρόν, ὡς ἤδη καὶ δάκνειν ἐπιτιθέμενον ἕλκεσι καθαροῖς, οὔτε σαρκώσει ποτ' αὐτά, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ὑγρὰ καὶ ῥυπαρὰ ποιήσει, παραπλησίως τοῖς ἐνδεῶς ξηραίνουσί τε καὶ ῥύπτουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν δριμυτέρων, κοιλότερόν γε γίνεται τὸ ἕλκος, ἐρυθρότερόν τε καὶ θερμότερον. ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτὸς ὁ κάμνων αἰσθάνεται τῆς δήξεως αὐτοῦ. μὴ τοίνυν ἁπλῶς ἐπαινεῖτε φάρμακόν τι,

χωρὶς τοῦ προσθεῖναι τὴν διάθεσιν, ἐφ' ἧς ἐπαινεῖται, μήτ' ἐπ' ἄλλου τινὸς φαρμάκου, μήτε περὶ τῶν νῦν προκειμένων. ὅσοι μὲν οὖν ἀλλήλων ἐφεξῆς τὰς χλωρὰς γράψαντες, οὐκ ὤκνησαν διορίσαι τὰς διαθέσεις, ἐφ' ὧν ἁρμόττουσιν, ἧττον ἁμαρτάνουσι τῶν μηδὲ τοῦτο ποιησάντων. ὅσοι δ' ἄνευ διορισμῶν γεγράφασι κατὰ τὰς μεταβάσεις αὐτῶν προστάττοντες, ἄλλη χλωρά, μοχθηροτάτην ποιοῦνται διδασκαλίαν, εἴγε δὴ χρὴ διδασκαλίαν ὀνομάζειν ὅλως τὴν τοιαύτην γραφήν. ὁ γοῦν Ἀνδρόμαχος ἐν τῷ βιβλίῳ ἣν τῶν ἐκτὸς ἐπιγράφει, μετ' ὀλίγα τῆς ἀρχῆς, πρώτας μὲν φαιὰς ἔγραψεν, εἶτα πυῤῥάς, καὶ μετὰ ταῦτα μελαίνας, εἶτα ἐπὶ τὰς χλωρὰς τραπόμενος, ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας ἐποιήσατο τοιάνδε, προγράψας, χλωραί, πρώτην ἁπασῶν ἔγραψε κατὰ λέξιν τήνδε. χλωρὰ Γάλλου.

Ῥητίνης στροβιλίνης ∠ τ. κηροῦ ∠ ρ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ν. λιβάνου ∠ κε. ὄξους τὸ ἱκανόν. Ἔδει μὲν οὖν ἴσως αὐτὸν εἰρηκέναι τι καὶ περὶ τῆς σκευασίας, εἴτε καὶ τὸν λιβανωτὸν ἅμα τῷ ἰῷ λεοῦσθαι βούλεται παραχεομένου τοῦ ὄξους, εἴτε μόνον τὸν ἰόν. ἑκατέρως γὰρ ἐγχωρεῖ, καὶ κατὰ πολλὰς συνθέσεις, οἱ μὲν οὕτως, οἱ δ' ἐκείνως ἔγραψαν. ἀλλ' ὑπὲρ τούτου μὲν ἀπομαντεύσασθαι τῆς διανοίας αὐτοῦ δυνατόν, ὡς ἄμφω τρίβεσθαι σὺν ὄξει βούλεται, τόν λιβανωτὸν καὶ τὸν ἰόν. ὑπὲρ τίνων μέντοι παθῶν ἐστι χρηστέον τῷ φαρμάκῳ, πάντως ἐχρῆν δεδηλῶσθαι. μήτι οὖν ἐπειδὴ μετὰ ταύτης ἐγγράφει δύο τινὰς ἐμπλάστρους, ὧν ὑπὲρ μὲν τῆς προτέρας προύγραψε, πρὸς γαγγραίνας καὶ σηπεδόνας, καὶ νομὰς παλαιάς, καὶ κακοήθεις, ὑπὲρ δὲ τῆς δευτέρας πρὸς νομὰς ᾗ χρῶμαι, καὶ ἄλλα πολλά, διὰ τοῦτ' ἐφεξῆς ἔγραψεν ἄνευ προσθήκης τὴν χλωρὰν ταύτην, ἐνδεικνύμενος ὑπὲρ τῶν αὐτῶν διαθέσεων ἁρμόττειν αὐτήν. ἀλλὰ πάλιν ἐφεξῆς γράφων ἑτέραν, ἁπλῶς εἶπε, χλωρὰ Ποτάμωνος, εἶτ' ἄλλην τρίτην χλωράν, καὶ τετάρτην χλωράν, ᾗ χρῶμαι, καὶ πέμπτην ἄλλην, ἕκτην τε ἐπ' αὐταῖς, ἑβδόμην τε καὶ ὀγδόην, ἐννάτην τε καὶ δεκάτην, ια. τε καὶ δωδεκάτην, καὶ ιγ. τε καὶ ιδ. τε ιε. καὶ ις. ἔγραψεν, ἐν μόνον τοῦτο προγράψας αὐτῶν ἑκάστης, τό, ἄλλη, διαφερούσας μὲν ἀλλήλων ἁπάσας κατὰ δύναμιν γράψας, οὐ μὴν πρός γε σηπεδόνας, καὶ νομάς, καὶ γαγγραίνας ἐπιτηδείους ἁπάσας, ὡς ἐκ τῆς ὕλης αὐτῶν ἔνεστι γνῶναι, ᾧ καὶ δῆλον, ὅτι κατὰ τὴν τῆς χρόας ὁμοιότητα μετ' ἀλλήλων ἔγραψεν αὐτάς, οὐ κατὰ τὴν τῆς δυνάμεως. ἡμεῖς οὖν ἐροῦμεν ἑκάστης αὐτῶν τὴν δύναμιν, ἐκ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων φύσεως ὁρμηθέντες. ἔσται γὰρ τοῦτο χρησιμώτατον τοῖς βουλομένοις, οὐ μόνον ἐν τῷ καθόλου τὴν μέθοδον ἐπίστασθαι τῆς τε συνθέσεως καὶ χρήσεως τῶν τοιούτων φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ αὐτοσχεδιάζειν δύνασθαι, καὶ διαγινώσκειν τὰ χωρὶς διορισμοῦ γεγραμμένα τοῖς πρεσβυτέροις, ὁποίας ἐστὶ δυνάμεως. ἣν οὖν πρώτην ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐπισκεψόμεθα, προχειριζόμενοι καὶ σκοπούμενοι τῶν ἁπλῶν ἕκαστον ἐξ ὧν σύγκειται. πρώτης οὖν ἐν αὐτῇ μνημονεύει ῥητίνης στροβιλίνης. ἔστι δ' ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐλέγετο, θερμαντικωτάτη τε τῶν ῥητινῶν ἡ τοιαύτη, καθάπερ ἡ τερμινθίνη μετριωτάτη πασῶν εἰς ἄμφω. πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ ῥητίναι, θερμαίνουσί τε καὶ ξηραίνουσιν, ἀλλ' αἱ μὲν μᾶλλον, αἱ δ' ἧττον αὐτῶν ταῦτα δρῶσιν. ἰσχυροτάτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ στροβιλίνη, μετριωτάτη δ' ὡς ἔφην ἡ τερμινθίνη. καὶ μέντοι καὶ ξηραίνει τάχιστα μὲν ἡ στροβιλίνη, καὶ τὸ καλούμενον ἰδίᾳ προσηγορίᾳ πιτύϊνον φύσημα, ῥητίνη μὲν ὑπάρχον τῷ γένει καὶ αὐτό, ξηραῖνον δὲ καὶ θερμαῖνον, ἀλλὰ τῷ μὲν ξηραίνειν οὐκ ἀπολείπεται τῆς στροβιλίνης, τῷ θερμαίνειν δέ, οὐκ ὀλίγον λείπεται. αὗται μὲν οὖν ἀλυπεῖς εἰσι ξηρανθεῖσαι, διὸ καὶ τὰς εὐαφεῖς ἐμπλάστρους οὐ δύνανται κατασκευάζειν, ὥσπερ αἱ γλίσχραι τε καὶ ὑγραί. μεταξὺ δὲ τοῦ τε πιτυΐνου φυσήματος, καὶ τῆς στροβιλίνης ῥητίνης, ἐστὶν ἡ ἐλατίνη, κατά γε τὸ θερμαίνειν ὑγρὰ μέν, ἕως πλείονος αὐτὴ διαμένει, καθάπερ καὶ τῆς κολοφωνίας ἡ λιβανίζουσα. καὶ ταύτην γε μόνην ἔνιοι καλοῦσι κολοφωνίαν, ἡδύ τι κατὰ τὴν ὀσμὴν ἔχουσα, ὥσπερ ἡ ἐλατίνη, καὶ θερμαίνουσα συμμέτρως ὡς ἐκείνη. γεννᾶται δ' ὀλίγη πάνυ, καὶ διὰ τοῦτο τίμιος ὑπάρχει. ὑγροτάτη γε μὴν ἁπασῶν ἐστι τῆς λαρικὸς ὀνομαζομένης ῥητίνης, ἡ ἑτέρα διαφορά. διττὴ γάρ πως ἐστὶ καὶ αὐτή, παραπλησία μέν, ἡ ἑτέρα τῇ τερμινθίνῃ κατὰ πάντα. δριμυτέρα δὲ αὐτῆς ἡ ἑτέρα καὶ θερμοτέρα, καὶ ὑγροτέρα, καὶ κατὰ τὴν ὀσμὴν ἀηδεστέρα, καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν πικροτέρα, καὶ θερμοτέρα. ἡ δ' ὑφισταμένη τοῖς τὴν πευκίνην ῥητίνην περιέχουσι κεραμείοις, ὑγρὰ ῥητίνη, κατὰ μὲν τὴν σύστασιν καὶ τὴν χρόαν ἀκριβῶς ἔοικε τῇ τερμινθίνῃ, τῇ δ' ὀσμῇ καὶ τῇ γεύσει διενήνοχεν. ἀηδεστέρα μὲν οὖσα κατὰ τὴν ὀσμήν, ὥσπερ καὶ δριμυτέρα, καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν δακνωδεστέρα, διὸ καὶ κάλλιον ἐστὶ τὴν τερμινθίνην μιγνύειν ἅπασι τοῖς μέλλουσιν ἕλκη καλῶς ἰάσασθαι φαρμάκοις, ἐπειδὴ πρῶτος τε καὶ ἄριστος ἐν αὐτοῖς ἐστι σκοπός, ἄδηκτον εἶναι τὸ προσφερόμενον. ὑπὲρ τὴν προκειμένην οὖν ἀνέλθωμεν ἔμπλαστρον, εἰς ἣν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐμβαλεῖν κελεύει τῆς στροβιλίνης ῥητίνης τὰς τ. δραχμάς, ταῖς ἑκατὸν δραχμαῖς τοῦ κηροῦ μεμιγμέναις, οὔτε τῆς συστάσεως, οὔτε τῆς δυνάμεως ἀκριβῶς ἐστοχασμένος, ἢ αὐτός, ἢ ὅγε συνθεὶς αὐτήν. οὔτε γὰρ ἐχέκολλος ἔσται, καὶ δριμεῖα γενήσεται. βοήθημα δ' αὐτῇ πρὸς ἄμφω καλῶς ἐποίησε τὸν λιβανωτὸν μίξας, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ πλῆθος ἐκείνων ὀλίγον ἔμιξε, καὶ μάλισθ' ὅτι τοῦ ἰοῦ δραχμὰς ἐμβάλλει ν. μέρος δ' εἰσὶν ὄγδοον αὗται τῶν ἐκ τοῦ κηροῦ τε καὶ τῆς ῥητίνης ἀθροιζομένων τετρακοσίων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν τις μέμψαιτο τῷ σκοπὸν ἔχοντι ξηραντικὸν ἱκανῶς ἐργάζεσθαι φάρμακον, ἐπεί τοι τῷ τε σαρκωτικὸν αὐτό, καὶ τῶν μετρίων τραυμάτων κολλητικὸν ἀποτελέσαι βουληθέντι, αἱ πεντήκοντα δραχμαὶ καλῶς ἂν μιγνύοιντο. καὶ γένοιτ' ἂν οὕτω πρᾳότερόν τε καὶ σαρκωτικώτερον, ἐχεκολλότερόν τε καὶ πολυχρηστότερον. ἐπαινεῖν δὲ χρὴ τὴν τοῦ λιβάνου μίξιν, εἰς σύστασιν ἐμπλαστρώδη βοηθοῦντος, ἀνώδυνός τε γάρ ἐστι καὶ πεπτικός. εἰ μὲν οὖν ἴσον αὐτοῦ σταθμὸν ἐμίχθη τῷ ἰῷ, τουτέστι τὰς ν. δραχμάς, ἐχεκολλότερόν τ' ἂν ὡς ἔφην εἰργάσατο, καὶ πρᾳότερον τὸ φάρμακον. ἐπεὶ δ' εἴκοσι καὶ ε. ἔμιξε, τὴν ξηραντικὴν ἰσχὺν τοῦ ἰοῦ φυλάξαι βουληθείς, ἐπιτήδειον εἴργασται τὴν ἔμπλαστρον, εἴς τε μειζόνων τραυμάτων κόλλησιν, ἑλκῶν τε δυσθεραπεύτων ἴασιν. ὅτι τε πικρὸν αὐτὸ γενέσθαι προὔθετο, δηλοῖ καὶ ἡ τοῦ ὄξους μίξις. ἐν ἡμῖν οὖν ἐστι καὶ σφοδρότερον ἐργάζεσθαι καὶ πρᾳότερον αὐτὸ μιγνῦσι ἤτοι πλέον ἢ ἔλαττον ὄξους. ὡσαύτως δὲ δριμυτέραν ἢ ἀδηκτοτέραν. ἐκ μὲν γὰρ τῆς τοῦ δριμυτέρου μίξεως, ὥσπερ καὶ τῆς τοῦ πλείονος, ξηραντικώτερον ἔσται τὸ φάρμακον, κολλητικώτερόν τε τῶν ἐναίμων,

ἐναίμων, οἰνώδους ὄξους μιχθέντος. ἄμεινον δ᾽ ἐν τῇ συνθέσει τὸν ἰὸν σὺν ὄξει δριμεῖ λεαίνειν ἡμέραις πλείοσιν ἐν ἡλίῳ θερμῷ. τὸ μὲν γὰρ δηκτικὸν αὐτοῦ πραϋνθήσεται, τῆς δυνάμεως δ᾽ οὐδὲν ἐλαττωθήσεται. τὸν λιβανωτὸν δ᾽ οὐκ ἀναγκαῖον ἐξ ἀρχῆς μιγνύειν, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ μία πρὸς ταῦτα ἡμέρα. μεμνῆσθαι γὰρ ὑμᾶς νομίζω καὶ τούτου πολλάκις εἰρημένου, τῶν μὲν ἰσχυρῶν φαρμάκων, ὁποῖός ἐστιν, ὅ τε ἰός, καὶ τὸ μίσυ, καὶ ἡ χαλκῖτις, καὶ τὸ σῶρυ, καὶ ἡ λεπίς, ἥ τε χάλκανθος ἐν ὄξει λειουμένων ἡμέραις πλείοσι, τὴν μὲν δῆξιν ἀμβλύνεσθαι, τὴν δ᾽ ἀρετὴν αὐξάνεσθαι. παχυμερέστερα γὰρ φύσει ὄντα τὰ μεταλλικὰ πάντα μέχρι βάθους τῶν θεραπευομένων σωμάτων, οὐκ ἐκτείνει τὰς δυνάμεις. ὅπως οὖν γίνηται λεπτομερέστερα, τὴν διὰ τῆς τρίψεως καὶ τοῦ ὄξους αὐτοῖς κατεργασίαν χρὴ προστίθεσθαι, διὰ ταύτης γὰρ ἀκριβῶς λεπτουργηθέντα, μέχρι τοῦ βάθους καταδύεται. προσέρχεται δέ τι καὶ ἄλλο χρηστὸν ἐν ταῖς τοιαύταις παρασκευαῖς τῶν φαρμάκων, ἀκριβῶς γὰρ κατεργασθέντα, διεξέρχεται τοὺς κατὰ τὸ σῶμα πόρους, μηδαμόθεν κατὰ τὴν ὁδοιπορείαν ἰσχόμενα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ θερμότερα φύσει, χωρὶς τοῦ δάκνειν ἐνεργεῖ. καὶ τῶν χυμῶν οὖν αὐτῶν κατὰ τὸ σῶμα γεννωμένων, οἱ μὲν λεπτοὶ διαπνέονται ῥᾳδίως ἄνευ δήξεως, οἱ παχύτεροι δέ, κατεχόμενοί τε καὶ σφηνούμενοι, λυποῦσιν ὅταν ὦσι δακνώδεις. ὁ δ᾽ αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν καυθέντων μεταλλικῶν φαρμάκων, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μέν, ἐκ τῆς τοῦ πυρὸς ὁμιλίας διασώζει τι δακνῶδες, ὃ κατὰ τὰς πλύσεις ἀποθέμενα, παντάπασιν ἄδηκτα γίνεται. τὰ δ᾽ ἀντὶ τοῦ πυρὸς ὅμοιόν τι καύσει πάσχοντα κατὰ τὴν δι᾽ ὄξους ἐν ἡλίῳ τρῖψιν, οὐδὲ τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς ἐπικτᾶται θερμότητα. λειούμενά γε μὴν ἐν ὄξει καὶ τὰ καυθέντα, πολὺ βελτίω γίνεται. ταῦτά τε οὖν κοινὰ πολλῶν φαρμάκων ἐστίν, ἀναγκαῖα γιγνώσκεσθαι, τό, τε τῆς χρήσεως αὐτῶν ὁμοίως, ἄλλο μὲν ἐπ᾽ ἄλλων παθῶν. ἐπὶ δὲ τῶν κοίλων, ὅταν ἀναληφθέντα μοτοῖς ἐπεμβάλληται. τὴν γοῦν προκειμένην ἔμπλαστρον, εἰ τήξας μετὰ ῥοδίνου χρῷο, χρησίμη μὲν ἐπὶ ῥυπαρῶν τε καὶ ὑγρῶν ἔσται ἑλκῶν, δακνώδης δ᾽ ἐπὶ τῶν ἀπαθεστάτων, καὶ διὰ τοῦτο δεήσει μιγνύειν αὐτῇ, κηρωτὴν ὑγρὰν ἐκ κηροῦ καὶ ῥητίνης γεγονυῖαν, ἤτοι διὰ ῥοδίνου τετηγμένην, ἢ δι᾽ ἐλαίου. γένοιτο δ᾽ ἂν ποτὲ καὶ μυρσίνου χρεία, καὶ χρὴ τῆς τούτων μίξεως ἐπίστασθαί τινα μέθοδον. ἐλαίου γοῦν ἓν μὲν ὄνομα, ποιότης δὲ καὶ δύναμις, οὔ. τὸ μὲν γὰρ ὀμφάκιον ψυχρότερον, τὸ δ᾽ ἐκ πεπείρων τῶν ἐλαιῶν θερμότερον. εἰ δὲ χρονίσειεν, αὐξήσει τὴν τοῦ θερμαίνειν δύναμιν. οὕτως δὲ καὶ τὸ μὲν ἅλων ἔχον, εἰς ὅσον ἂν ἐκείνων μεταλάβῃ, θερμαντικώτερόν τε καὶ ξηραντικώτερον τοῦ μὴ προσλαβόντος. τὸ δ᾽ ἁπαλοὺς κλῶνας ἐλαίας, οὓς θαλλοὺς ὀνομάζουσι, στυπτικώτερον. ὑπαγορεύει δέ σοι τὸ χρησιμώτερον, ἥ τε τοῦ ἕλκους ἰδέα, καὶ ἡ τοῦ θεραπευομένου σώματος φύσις, τοῦ μὲν ἕλκους ὑπὸ τῶν ἐναντίων θεραπευομένου, τοῦ δ᾽ ἑλκουμένου σώματος ὑπὸ τῶν ὁμοίων, ὥστε καὶ μυρσίνῳ τήξεις τὸ μέλλον ἔμμοτον ἔσεσθαι φάρμακον, ὅταν σοι φαίνηται πλαδαρωτέρα τοῦ προσήκοντος ἡ γεννωμένη σὰρξ εἶναι, καὶ μᾶλλον ὅταν ἐγγὺς ᾖ τοῦ συνουλοῦσθαι τὸ ἕλκος, ὡς ὅταν βραχύ τι φλεγμονῆς ἐν τοῖς πέριξ ὑπολείπηται, κάλλιστόν ἐστι σὺν ῥοδίνῳ τήκειν τὸ φάρμακον. ἄριστον δὲ ῥόδινον ἔμαθες εἶναι, τὸ διὰ ῥόδων μόνον πολλῶν ἐμβραχέντων ἐπὶ πλεῖον ἐλαίῳ, χωρὶς ἁλῶν ἐσκευασμένῳ γεγονός. ἐὰν οὖν ταῦτά τις ἐν μνήμῃ πρόχειρα διὰ παντὸς ἔχῃ, μεμνημένος τε ᾖ, καθάπερ ἔφην, πάντων τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τῆς δυνάμεως, αὐτός τε συνθήσει πολυειδεῖς ἐμπλάστρους χλωράς, ἑκάστῃ τε τῶν ἤδη συγκειμένων ἄριστα χρήσεται. τὴν γοῦν προτεθεῖσαν ἄχρι δεῦρο κατὰ τὸν λόγον ἔμπλαστρον, ἣν πρώτην τῶν χλωρῶν ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἔνεστι μεταρρυθμίζειν πολυειδῶς, τοῦτο μὲν ἀντὶ τῆς στροβιλίνης ῥητίνης, ἄλλην τινὰ βάλλοντα. τοῦτο δ᾽ αὐξάνοντα τὸν λιβανωτόν, ἢ σὺν αὐτῷ βάλλοντά τι τῶν ξηρῶν σαρκωτικῶν, οἷον ἶριν, ἀριστολοχίαν, ὀρόβινον ἄλευρον, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. καὶ μέντοι καὶ μαλακτικὸν τῶν ἐσκληρυσμένων χειλῶν τοῦ ἕλκους, ἔνεστι μιγνύντα, ποικίλλειν τὴν σύνθεσιν. ἐξ ἧς ἐννοίας, ἔνιοι μὲν ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, καὶ χαλβάνην, ἔνιοι δὲ μυελὸν ἐλάφειον, ἢ μόσχειον, ἢ στέαρ ἔμιξαν, ὥσπερ γε πάλιν ἄλλοι τῶν ἀποκρουστικῶν τι, τὰς ἐπιρροὰς ἀναστεῖλαι βουλόμενοι. κατὰ τοῦτο γοῦν, οἱ μὲν τὴν σχιστὴν στυπτηρίαν, οἱ δὲ τὴν στρογγύλην, οἱ δὲ τὴν ὀμφακίνην ἐνέβαλον κηκῖδα. τὸ λάδανον δὲ ἕτεροι τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας ἔχον ἔμιξαν, μαλακτικήν τε καὶ ἀποκρουστικήν, ὅπως τὰ χείλη μαλάττοιτο, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν ὑπερκειμένων ἐπιρρέοι. καὶ μὴν καὶ ὅσοι τὰ δυσαλθῆ θεραπεῦσαι ἠβουλήθησαν, ὡς πολύχρηστον εἶναι τὸ φάρμακον, ἔμιξαν τοῖς προειρημένοις χρυσοκόλλαν, ἢ διφρυγές, ἢ χαλκὸν κεκαυμένον, ἢ λεπίδα. τινὲς μὲν χαλκοῦ, τινὲς δὲ στομώματος σιδήρου. καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ νῦν εἰρημένα φυλάττει τὴν χρόαν τῶν χλωρῶν ἐμπλάστρων, ἕτερα δὲ τῶν αὐτῶν ὄντα δυνάμεων εἰ μιχθείη, διαφθείρει. διόπερ οὐδὲ ἐγὼ πάντων ἐμνημόνευσα τῶν καθ᾽ ἑκάστην δύναμιν, ἀλλὰ μόνων ἐκείνων, ὅσα τὴν χρόαν φυλάξει τῆς συντιθεμένης ἐμπλάστρου. προὐτέθη γὰρ οὐχ ἁπλῶς εἰπεῖν ὑπὲρ ἐμπλάστρων κολλητικῶν, ἢ σαρκωτικῶν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ χλωρὰς ὑπάρχειν αὐτάς, ὥστε καὶ ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα, καὶ χάλκανθος, καὶ ὠμὴ χαλκῖτις βραχεῖ μέτρῳ μιγνύμενα, φυλάττει τὴν χρόαν τῶν προκειμένων ἐν τῷ λόγῳ φαρμάκων. περὶ μὲν οὖν τῆς συνθέσεως τῶν τοιούτων, αὐτάρκως εἴρηται, περὶ δὲ τῆς χρήσεως αὐτῶν, προσγεγράφθαι μὲν ἐχρῆν ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου καὶ ταύτην. ἐπεὶ δὲ ἐκείνῳ παραλέλειπται, προσθήσομεν ἡμεῖς αὐτήν, εἰπόντες γε πρότερον ἕνα λόγον κοινὸν ἐπὶ τῇ χρήσει τῶν τοιούτων φαρμάκων. ἀναγκαῖος δὲ ὁ λόγος οὗτός ἐστιν, εἶτα τὴν καθόλου μέθοδον εἰπόντας, τὰς κατὰ μέρος ἐπὶ τοῖς ἐκείνην μαθοῦσι ποιεῖσθαι προσήκειν. διαλεκτικῶν δὲ ἀνδρῶν ἐστιν ἔργον τὸ τοιοῦτον, τὰς κατὰ μέρος ἐπὶ πασῶν γράφειν αὐτοῖς, ὡς ὁ Ἥρας καὶ Κρίτων, καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης, καὶ ἕτεροι δὲ πολλοί. καὶ μὴν καὶ τρίτον εἶδός ἐστι διδασκαλίας, ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν, μήτε ἐπὶ πάντων τῶν κατὰ μέρος φαρμάκων τὴν χρῆσιν γραφόντων, ἀλλὰ μηδὲ τῇ καθόλου κοινῇ τῇ μεθόδου διδασκαλίᾳ μόνῃ τὸ πᾶν ἐπιτρεπόντων, ἀλλὰ διδασκόντων μὲν ταύτην πρώτην, ἐπ᾽ αὐτῇ δὲ ἕν, ἢ δεύτερον, ἢ καὶ τρίτον παράδειγμα γράφοντες, ἕνεκα σαφηνείας τε καὶ γυμνασίας τῶν μανθανόντων. ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἔργῳ δείκνυμεν αὐτά, ὡς ἤδη καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτὰ πράξαντες. εἰς ὅσον γὰρ ἥκει τοῦ ξηραίνειν τε καὶ ῥύπτειν τὸ φάρμακον εὑρόντες, ἐκ τῆς τῶν συνθέντων αὐτὸ δυνάμεως, ἐκ ταύτης εὑρήσομεν καὶ τὴν διάθεσιν ἐφ᾽ ἧς ἔσται χρήσιμον.

ἔνθα μὲν γὰρ ὑγρότης τε πολλὴ, καὶ ῥύπος δαψιλὴς, ἐνταῦθα χρὴ προσφέρειν ἀξιολόγως ξηραῖνόν τε καὶ ῥύπτον
φάρμακον. ἔνθα δὲ τὸ καλούμενον ἀπερίστατον ἕλκος ἐστὶ σαρκώσεως δεόμενον, ἐνταῦθα τὸ μετριώτατον τῶν ξηραι-
νόντων τε καὶ ῥυπτόντων. τὸ δ᾽ ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ἐν αὐτῷ, παρὰ τῆς τοῦ θεραπευομένου φύσεως εὑρίσκειν προ-
σήκει. τοῖς μὲν γὰρ σκληροτέροις σώμασιν, ἢ διὰ φυσικὴν κρᾶσιν, ἢ διὰ ἡλικίαν, ἢ διὰ χώραν, ἢ ἐπιτηδεύματα,
μᾶλλον ξηραίνοντα προσφέρειν χρὴ, τοῖς δ᾽ ὑγροτέροις τὰ ἧττον. ἡ μὲν οὖν πρώτη χρῆσις ἑκάστου τῶν ἐμμότων ὀνο-
μαζομένων φαρμάκων, ἐκ τῶν εἰρημένων ἀεὶ σκοπῶν λαμβάνεται στοχαστικῶς. ἡ δευτέρα δὲ, ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην,
ἐκ τῶν κατὰ τὸ θεραπευόμενον σῶμα φαινομένων σημείων. εἰ μὲν γὰρ ἀφλέγμαντόν τε καὶ καθαρὸν εὑρίσκοιτο
τὸ κοῖλον ἕλκος, οὐδὲν χρὴ νεωτερίζειν. εἰ δ᾽ ὑγρότερον ἢ ῥυπαρώτερον, ἐπιτείνειν χρὴ τὸ ξηραντικὸν καὶ ῥυπτικὸν
φάρμακον. εἰ δὲ κοιλότερον ἢ πρόσθεν, ἐκλύειν. ἐπιτείνεται μὲν οὖν μέλιτος μίξει, πραΰνεται δὲ ἐλαίου καὶ κηρωτῆς,
ἤ τινος τῶν ἐλαιωδῶν, ὁποῖόν ἐστι, τό, τε ῥόδινον, καὶ τὸ μύρσινον, καὶ τὸ κύπρινον ἁπλῶς ἐσκευασμένα, χωρὶς τῶν
συμμάτων ἅπερ προστιθέασιν, ἤτοι γε εὐωδίας ἕνεκεν, ἢ τοῦ μέχρι πλείονος χρόνου διαμένειν ἀπαθῆ τὰ σκευα-
σθέντα. εἰ δέ τις ἡμῖν τῶν φιλεγκλημόνων ἐγκαλέσειεν, ὡς παρὰ τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς, ἐπὶ τὰς χρήσεις τῶν
φαρμάκων ἄγουσι τὸν λόγον, ὑποσχομένοις περὶ συνθέσεως αὐτοῖς ἐρεῖν, ἐννοήσας ὅτι καὶ κατὰ τὴν χρῆσιν γί-
νεταί τις σύνθεσις, ἡσυχασάτω. πρώτη μὲν γὰρ ἐν αὐτῇ σύνθεσις ἐστὶν ἡ τῶν μιγνυμένων τῇ κηρωτῇ φαρμάκων.
δευτέρα δ᾽ ἐν τῷ ῥόδινον, ἢ μύρσινον, ἢ κύπρινον, ἢ σχίνινον ἔλαιον, ἢ μέλι προστιθέναι. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις.
ἐπὶ δὲ τὴν γραφὴν τῶν ἤδη πεῖραν ἱκανὴν δεδωκότων ἐμπλάστρων ἀφιξόμεθα. ταῦτα μὲν οὖν ἔγραψεν ὁ Ἀνδρό-
μαχος ἀξιόλογα φάρμακα τοῖς ἐπισταμένοις χρῆσθαι. τοιούτων δ᾽ ὄντων αὐτῶν, ἐκλέγεσθαι χρὴ, τὰ τε ἐξ ἐλαττόνων,
ἢ εὐποριστοτέρων τῶν ἁπλῶν συγκείμενα, καὶ τὰ πολυχρηστότερα, καὶ τὰ τοῦ προκειμένου σκοποῦ μάλιστ᾽ ἐχόμενα.
γένοιτο δ᾽ ἂν ὃ λέγω σαφέστερον ἐπὶ παραδείγματος. ἔστω δὴ τὸ παράδειγμα, κοῖλον ἕλκος ἀπερίστατον ἐν ὑγιει-
νῷ σώματι. τὸ δὲ τοιοῦτον ἕλκος ὑπὸ τῆς καλουμένης λιτῆς χλωρᾶς ἐμπλάστρου θεραπευθήσεται, τακείσης ἅμα
ῥοδίνῳ. λιτὴν δὲ καλοῦσι τὴν ἐξ ἰοῦ καὶ κηροῦ καὶ ῥητίνης. ἐγὼ δὲ ὡς ἔφην ἑκατέρου μίγνυμι τὸ ἴσον, ἰοῦ δὲ τὸ
δέκατον ἢ ιβ΄. ἢ ὄγδοον. ἔστι δὲ δηλονότι δωδέκατον μὲν, εἰ λίτραν κηροῦ καὶ λίτραν ῥητίνης, ἰοῦ δὲ μίξαιμεν οὐγ-
γίας δύο. τὸ δέκατον δὲ, εἰ ταῖς δύο οὐγγίαις τοῦ ἰοῦ μίξαιμεν εἴκοσι συναμφοτέρου, τῆς τε ῥητίνης καὶ τοῦ κηροῦ,
τουτέστιν εἰ ἑκατέρου δέκα. καὶ μέντοι κἂν εἰ τὸ ὄγδοον μέρος ἰοῦ μίξωμεν τῇ διὰ τοῦ κηροῦ καὶ τῆς ῥητίνης κηρωτῇ,
καὶ οὕτως εὖ ἕξει. δριμύτερον μὲν γὰρ ἔσται καὶ ῥυπτικώτερον τὸ τοιοῦτο φάρμακον, οὐ μὴν ἄχρηστόν γε. τοῖς γὰρ σκλη-
ροῖς σώμασιν, ἐπιτηδείως προσαχθήσεται. καλλίων δὲ σύνθεσις ἔσται, τὸ μὲν ὄγδοον μέρος ἰοῦ μιξάντων, τῇ διὰ
τοῦ κηροῦ, καὶ τῆς ῥητίνης συνθέσει, προλειωσάντων δὲ πλείοσιν ἡμέραις τὸν ἰὸν μετὰ ὄξους δριμυτάτου. κάλλιον
δ᾽ ἂν εἴη, εἰ καὶ λιβανωτοῦ μίξαιμεν ἥμισυ μέρος, ἢ κατὰ τὸν ἰόν. ἐλαίου δὲ μίξεις, ὅταν μὲν χωρὶς ὄξους τε καὶ λι-
βανωτοῦ σκευάζῃς τὸ φάρμακον, ἰσαρίθμους κυάθοις ταῖς οὐγγίαις τοῦ ἰοῦ. ὅταν δὲ λιβανωτὸν καὶ ὄξος μιγνύῃς,
ἐὰν μὲν ἡ φρυκτὴ λιπαρωτέρα πως ᾖ καὶ μαλακωτέρα, καὶ θέρους σκευάζῃς, ὀλίγον μίξεις. ὅταν δὲ σκληρὰ, καὶ
χειμῶνος, ἕνα κύαθον. ἔνεστι δέ σοι καὶ τῷ κηρῷ τῶν ὑγρῶν τινὰ μιγνύοντι ῥητινῶν, μηδ᾽ ὅλως ἐλαίου δεηθῆναι. μίξεις
δὲ τῆς μὲν ὑγροτάτης, τὸ τρίτον τοῦ κατὰ τὸν κηρὸν σταθμοῦ, τῆς δ᾽ ἧσσον ὑγρᾶς, τὸ ἥμισυ. γενήσεται δὲ δηλονότι
τοιαύτη τις σύνθεσις. Τὸν κηρὸν καὶ τὴν ῥητίνην τήξας καὶ ψύξας, μίξον ἰοῦ μέρει, ποτὲ μὲν ὀγδόῳ, ποτὲ δὲ
δεκάτῳ, ποτὲ δὲ δωδεκάτῳ, γιγνώσκων ἐπὶ μὲν τῶν σκληρῶν σωμάτων, τήν τε πρώτην συμμετρίαν ἁρμότ-
τειν, ἐπὶ δὲ τῶν μαλακῶν, τὴν τρίτην, ἐπὶ δὲ τῶν μέσων τὴν μέσην, λειώσεις δὲ σὺν ὄξει τὸν ἰόν. εἰ δὲ πραότερον βου-
ληθείης ἐργάσασθαι τὸ φάρμακον, ἐμβάλλεις τοῦ λιβανωτοῦ σταθμὸν ἥμισυν, οὗ κατὰ τὸν ἰὸν ἐποιήσω. εἰ δέ τις τοῦδε
πραότερον, ἴσον τοῦ λιβανωτοῦ μίξεις τὸν ἰόν. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ ξῦσαι ψύξαντες τὴν ῥητίνην μετὰ τοῦ κηροῦ, κατα-
χέομεν αὐτὰ τήξαντες ἐπὶ τόν ἰόν τε καὶ τὸν λιβανωτὸν, ἐν θυίᾳ μετ᾽ ὄξους λελειωμένα. αὗται μὲν οὖν αἱ πρῶται
συνθέσεις ἐμπλάστρου χλωρᾶς, κολλητικῆς μὲν ἐναίμων τραυμάτων, ὅσα μὴ μεγάλα, καὶ μέχρι συνουλώσεως δὲ
τἄλλα δυναμένης ἰᾶσθαι, καὶ σαρκούσης, εἰ τακείη μετά τινος ἐλαιώδους ὑγροῦ. λέγω δὲ ἐλαιώδη, τό, τε ῥόδινον,
ᾧ μάλιστα χρῆσθαι προσήκει καθ᾽ ὃν εἴρηκα τρόπον ἐσκευασμένῳ, καὶ μετὰ τοῦτο τῷ μυρσίνῳ, καὶ τῷ κυπρίνῳ, καὶ
τῷ σχινίνῳ, αὐτὸ δὲ τὸ ἔλαιον, ἐφ᾽ ὧν μὲν βούλει θερμότητός τι προσθεῖναι τῷ τηκομένῳ φαρμάκῳ, τὸ κοινὸν τοῦτο
μίξεις. ἐφ᾽ ὧν δὲ ψύξεως, τὸ καλούμενον ὠμοτριβές, ἐφ᾽ ὧν δὲ στύψεως μύρσινον. ἐφ᾽ ὧν δὲ μικτοῦ δυνάμεως, ἐχούσης
μέν τι καὶ πεπτικὸν, ἐχούσης δὲ καὶ ἀποκρουστικὸν, τὸ ῥόδινον. ἐφ᾽ ὧν δὲ βραχείας στύψεως, μετὰ πλείονος θερμότη-
τος, κύπρινόν τε καὶ σχίνινον. πολλαὶ δὲ καὶ ἄλλαι συνθέσεις ὡς ἔφην ἔσονται τοῖς εἰρημένοις ἄρτι φαρμάκοις
ἁπλοῖς, μιγνυμένων ἤτοι τῶν σαρκωτικῶν, ἢ μαλακτικῶν, ἢ τῶν στυπτικῶν, ἢ τῶν τὰ δυσίατα τῶν ἑλκῶν ἰωμένων.
ἔνιοι δὲ καὶ τῶν διαφορητικῶν ἔμιξαν, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἐπουλωτικῶν. ἕτεροι δέ τινες πάντα μίξαντες, ἤτοι
καρύκην, ἄχρηστον ἐποίησαν, ἢ πολύχρηστον εὐτύχησαν ἐργάσασθαι φάρμακον, ὧν τὰς ὕλας ἐπιστάμενοι, κεχρῆσθαι
ταῖς εὑρημέναις ἤδη, καὶ συντιθέναι παραπλησίως αὐτοὶ δυνήσεσθε. παραγράψω δὲ κἀγὼ τῶν ἐνδόξων ἐνίας,
ἀρξάμενος αὖθις ἀφ᾽ ὧν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν. Εἰσὶ μὲν οὖν ἐφεξῆς τῇ προσγεγραμμένῃ, τριάκοντά που.
τὰς δ᾽ ἐπαινουμένας ὑπ᾽ αὐτοῦ μόνας παραθήσομαι. τετάρτη μὲν οὖν ἀπὸ τῆς πρώτης οὑτωσὶ γέγραπται. χλωρὰ
ᾗ χρῶμαι. Ἰοῦ ξυστοῦ ∠ θ΄. χρυσοκόλλης ∠ θ΄. τερμινθίνης οὐγγιῶν ις΄. μνᾶν μίαν, κηροῦ μνᾶς ἥμισυ, ὄξους ὀλί-
γον. ὥσπερ δὲ καὶ πρόσθεν εἶπον, οὐ προσέγραψεν ἑκάστῃ τῶν ἐμπλάστρων ὁ Ἀνδρόμαχος τὴν ἐπαγγελίαν, ἀλλ᾽ ἐκ
τῆς ὕλης τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν συντίθησι τὴν προκειμένην, οὐκ ἄδηλόν ἐστι, καὶ αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν περι-
τακεῖσαι, δύνασθαι θεραπεύειν ἕλκη, καὶ τακεῖσαν ἔμμοτον γίγνεσθαι. τὴν μνᾶν δὲ οὐγγιῶν δεκαὲξ ἐμβάλλειν. ἡ γὰρ
τῶν εἴκοσι, ὡς πρὸς τὴν τῆς χρυσοκόλλης καὶ τοῦ ἰοῦ ἰσομετρίαν, μεγάλη. Μετὰ δὲ ταύτην ἄλλας ἐφεξῆς γράψας
τρεῖς, αὖθις ἑτέραν γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. ἄλλη ᾗ χρῶμαι. Ἰοῦ ξυστοῦ λίτραν μίαν, μάννης οὐγγίας ι΄. ἐγὼ λίτραν α΄.
κηροῦ λίτρας ε΄. ῥητίνης φρυκτῆς λίτρας ε΄. ῥητίνης ὑγρᾶς λίτρας ε΄ ἐλαίου κύαθον α΄. ὄξους τὸ ἱκανόν. ἐγὼ δὲ καὶ

ἀμμωνιακοῦ

ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας ι΄. ἐπὶ τούτοις μὲν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐπαύσατο, πρόδηλον δὲ ὄντων εἰ τι μεμνήμεθα τῶν προειρημένων, καὶ ταύτην αὐτὴν τὴν ἔμπλαστρον παραπλησίαν ἔχειν δύναμιν τῇ προγεγραμμένῃ.

Ἐφεξῆς τῇ προγεγραμμένῃ γράφων ὁ Ἀνδρόμαχος ἑτέραν, οὕτως ἤρξατο. ἄλλη μολοχίνη. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν συμμετρίαν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν αὐτὴν συντίθησιν ὑπέγραψεν οὕτως. Ἰοῦ ξυστοῦ λίτραν μίαν, πίσσης λίτρας β΄. μάννης λίτραν α΄. κηροῦ λίτρας β΄. ῥητίνης λίτρας β΄. ἐλαίου λίτραν μίαν, ὄξους τὸ ἱκανόν. ἔστι μὲν οὖν αὕτη παραπλησία ταῖς ἔμπροσθεν. δῆλον δ' ὅτι τὸν μὲν ἰὸν καὶ τὴν μάνναν ἀνὰ λίτραν α΄. ἑκάτερα μετὰ τοῦ ὄξους λειοῦσθαι χρὴ, διπλάσιον δὲ τούτων ἑκατέρου τοῦ κηροῦ, καὶ τῆς πίσσης, καὶ τῆς ῥητίνης, τουτέστιν ἑκάστου λίτρας δύο, μετὰ τῆς τοῦ ἐλαίου λίτρας τήκεσθαι, καὶ οὕτως μίγνυσθαι τοῖς λελειωμένοις μετὰ τοῦ ὄξους, ὡς πολλάκις ἡμῖν εἴρηται, ψύξαντας μᾶλλον καὶ ξύοντας, ἤπερ ἐπικατεράσαντας, ἵνα μήπω τοῦ περιέχοντος ὄντος ψυχροῦ, συμβῇ τὰς καλουμένας ἐγχυλίδας συστῆναι. Ἄλλην ἐφεξῆς τῇδε δόκιμον ἔμπλαστρον ἔγραψεν οὕτως. χλωρὰ ἑκατοντάδραχμα.

Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ η΄. λεπίδος δραχμὰς ιβ΄. μάννης ∠ η΄. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ιβ΄. ἰοῦ ∠ η΄. στέατος μοσχείου δραχμὰς ιδ΄. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ η΄. κηροῦ ∠ λ΄. ἐλαίου κυάθου τέταρτον, ὄξους τὸ ἱκανόν. αὕτη καὶ κολλᾷ τραύματα δύναται μεγάλα, καὶ τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν καθαίρειν, προσλαβοῦσα δὲ κηρωτὴν ἐν τῷ τήκεσθαι, σαρκοῖ. περὶ δὲ τακῆναι καὶ τὰ παχύχειλα τῶν ἑλκῶν ἰᾶσθαι, καὶ προστέλλειν κόλπους, καὶ ὅλως διαφορεῖν καὶ ἀποκρούεσθαι δύναται. μικτὴ γὰρ ἐκ τῶν ἐναντίων δυνάμεών ἐστι. Καὶ ἡ ἐφεξῆς δὲ αὐτῇ γεγραμμένη χλωρά, παραπλησίας ἐστὶ δυνάμεως καὶ χρήσεως, ἔχουσα συμμετρίαν τήνδε. Τερμινθίνης μνᾶ μία, στραπιάδος βοτάνης ∠ κε΄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ι΄. στέατος μοσχείου ∠ κε΄. κηροῦ ∠ κε΄. λιβανωτοῦ δραχμαὶ ιβ΄. κύπρινον εἰς τὰ ξηρά.

Καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων λεγομένην ἶσιν, αὐτὸς ἄνευ ταύτης τῆς προσηγορίας, ἔγραψεν οὕτως. χλωρὰ Ἐπιγόνου. πάντων δ' αὐτῆς μνημονευόντων, οὐδὲν ἧττον καὶ νῦν γράψω τὴν κατὰ ταῦτα συμμετρίαν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἐπειδὴ τινὲς ἐν αὐτοῖς διαφέρονται. κελεύει γὰρ βάλλειν χαλκοῦ μὲν κεκαυμένου καὶ ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, καὶ λεπίδος χαλκοῦ, καὶ ἰοῦ, καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, καὶ ἀριστολοχίας, καὶ λιβανωτοῦ τὸ ἴσον ἑκάστου δραχμὰς η΄. τουτέστιν οὐγγίαν μίαν. ἀλόης δὲ καὶ σμύρνης καὶ χαλβάνης, ἡμιόλιον τούτων ἑκάστου, τουτέστιν οὐγγίαν μίαν καὶ ἡμίσειαν, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ φάναι οὐγγίας ιβ΄. καὶ ἡμίσειαν, στυπτηρίας τῆς στρογγύλης δραχμὰς ς΄. μίγνυσι καὶ τῆς κολοφωνίας ῥητίνης δραχμὰς σ΄. καὶ κηροῦ τὸ ἥμισυ, τουτέστιν ρ΄. ἐλαίου δὲ κοτύλης τὸ ἥμισυ. τινὰς δέ φησι τέταρτον μιγνύειν, καὶ ὄξους τὸ ἱκανὸν, καὶ δρακοντίου ῥίζης τὸ ἥμισυ τῆς οὐγγίας, ὅπερ ἐστὶ δραχμαὶ δ΄. ἐπὶ τέλει δὲ ταῦτα προσέγραψεν τὸ φερόμενον ἐπὶ τῆς ἴσιδος γραφῆς. ὁ γὰρ Ἐπίγονος αὐτὸ προσέθηκε, καὶ ταύτῃ διήνεγκεν ἡ ἶσις τοῦ Ἐπιγόνου. Ἐφεξῆς δὲ ταῖς προσγεγραμμέναις ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψε χλωρὰν Πασίωνος, ἐν τῇδε τῇ συμμετρίᾳ.

Ῥητίνης κολοφωνίας ∠ τ΄. κηροῦ ∠ ρν΄. ἰοῦ ∠ η΄. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ η΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ιβ΄. λιβανωτοῦ ∠ ις΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η΄. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ η΄. ἐλαίου κυάθου τὸ ἥμισυ, ὄξους τὸ ἱκανόν. ταῦτα τὸ φάρμακον διὰ τὸ προσειληφέναι τοὺς ἀμμωνιακοὺς ἅλας, ἑλκτικώτερον καὶ διαφορητικώτερον τῶν ἔμπροσθεν ἐγένετο, τὰ δ' ἄλλα πάντα παραπλήσιον. Ἰσχυροτέραν τῆς προγεγραμμένης, καὶ πολυχρηστοτέραν ἔγραψε μετὰ μέσην μίαν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἣν ὀνομάζει χλωρὰν Ἀλκιμίωνος, ἐν τῇδε τῇ συμμετρίᾳ. Τερμινθίνης ∠ σ΄. κηροῦ ∠ ρν΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ιη΄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ις΄. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ ις΄. χαλβάνης ις΄. λιβάνου ι΄. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ ιβ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ις΄. ἀριστολοχίας ∠ ι΄. ἀλόης ἰνδικῆς ∠ ιβ΄. σμύρνης ∠ ις΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιη΄. χαλβάνης ∠ ιβ΄. οἱ δὲ η΄. ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, ὄξους κοτύλης ἥμισυ.

Ἄλλην ἐφεξῆς τῇδε γράφει καλουμένην Ἀθηνᾶν, ὡς αὐτὸς ἐπὶ τῇ τελευτῇ προσέγραψεν. ἔχει δ' αὐτῆς ἡ συμμετρία τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν σύγκειται κατὰ τόδε.

Κηροῦ δραχμὰς σν΄. τερμινθίνης δραχμὰς σ΄. φρυκτῆς δραχμὰς ρ΄. στέατος μοσχείου δραχμὰς ν΄. χαλβάνης δραχμὰς κδ΄. μάννης δραχμὰς κδ΄. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ ιβ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου δραχμὰς ιβ΄. ἀλόης ∠ ιβ΄. λεπίδος χαλκοῦ δραχμὰς κδ΄. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ ιβ΄. καὶ σχιστῆς ∠ η΄. χαλκάνθης ∠ η΄. μίσυος ∠ η΄. ὀποπάνακος ∠ η΄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ς΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ς΄. σινωπίδος ∠ γ΄. ὄξους κοτύλας γ΄. ἐλαίου κοτύλας β΄. τὴν μίλτον ἐν ἀρχῇ βάλλε. Ἀθηνᾶ καλεῖται. πολύχρηστον ὡς ἔφην καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, ὅπως δὲ δεῖ χρῆσθαι τοῖς πολυχρήστοις, ἐν τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ δηλωθήσεται.

Ταύτῃ δ' ἐφεξῆς ἔγραψεν ἑτέραν χλωρὰν κατὰ λέξιν οὕτως. χλωρὰ διὰ κυπρίνου Ἀφροδᾶ.

Κηροῦ ∠ κδ΄. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ιβ΄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η΄. ἀφροδᾶς ∠ ιβ΄. μάννης ∠ η΄. κυπρίνου κοτύλης ὄγδοον. συγκόπτεται δὲ αὕτη, καὶ πρὸς τὰ δυσθεραπεύτα τῶν ἑλκῶν ἁρμόττειν δύναται, καὶ διὰ ταῦτα ταύτην ἔγραψε, δι' ὀλίγων τε συντιθεμένην, καὶ χρήσιμον εἶναι δυναμένην ἱκανῶς. Ἐφεξῆς δὲ πολλὰς ἄλλας χλωρὰς γράφοντος τοῦ Ἀνδρομάχου, πολυμιγμάτους τε καὶ πολυχρήστους, ἔδοξέ μοι καταλιπεῖν αὐτὰς, μόνων τῶν λιτῶν, ὡς αὐτοὶ καλοῦσι, μνημονεύσαντι. γράφει τοίνυν αὐτὸς κατὰ λέξιν οὕτως. ἑτέρα χλωρὰ λιτὴ ᾗ χρῶμαι.

Ῥητίνης λίτρας ιβ΄. κηροῦ λίτρας η΄. ἰοῦ ξυστοῦ λίτρας †η΄. στέατος μοσχείου λίτρας β΄. ὄξους λίτραν α΄. ἐγὼ δὲ μάννης λίτραν α΄. ἐμβάλλω. δῆλον οὖν, ὅτι τὸ ὄξος μετὰ τῶν δύο λιτρῶν τοῦ ἰοῦ καὶ τῆς λίτρας τοῦ λιβανωτοῦ λειοῦσθαι βούλεται, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, εἶτα μίγνυσθαι τὰ τηκτὰ τούτοις. λέγω δὲ τὰς τοῦ στέατος λίτρας ὀκτὼ, μετὰ τῶν ὀκτὼ τοῦ κηροῦ καὶ τῶν ιβ΄. τῆς ῥητίνης. ἡ ἔμπλαστρος αὕτη, λιτὴ μὲν ἀκριβῶς ἂν ἦν, εἰ μήτε τοῦ στέατος εἰλήφει, μήτε τῆς μάννης. οὕτως γὰρ ἂν ἦν ὁ ἰὸς, δέκατον μέρος συναμφοτέρου, τῆς τε ῥητίνης καὶ τοῦ κηροῦ. καὶ εἴπερ ἦν ἡ ῥητίνη σκληρὰ, πάντως ἄν τι καὶ ἐλαίου ἐμίχθη, καθάπερ εἴρηται πρόσθεν. ἐπεὶ δὲ τὸ μόσχειον ἔλαβε στέαρ, οὐκέτ' ἀκριβῶς ἐστι λιτὴ, μαλακτικόν τε καὶ πεπτικὸν φάρμακον προσλαβοῦσα. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, εἰ καὶ τὴν μάνναν λάβοι, πεπτικὴ γάρ ἐστιν ἡ διαπυητικὴ, καί τι σαρκωτικὸν ἔχουσα.

†β΄.

Κοινὸς λόγος ὑπὲρ ταῖς ὁμοχρόοις ἐμπλάστροις.

Ὅτι μὲν οὐ χρὴ κατὰ τὴν τῆς χροιᾶς ὁμοιότητα τὴν ἐν τῇ γραφῇ τῶν φαρμάκων γίνεσθαι κοινωνίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς δυνάμεως, εὔδηλον δήπου γε. γράφουσι γοῦν ὥσπερ καὶ ὁ Ἀνδρόμαχος, οὕτως καὶ ἄλλοι τινὲς ἐφεξῆς ἀλλήλων, οὐ μόνον τὰς χλωρὰς ἐμπλάστρους, ἀλλὰ καὶ τὰς μηλίνας, καὶ τὰς φαιὰς, καὶ τὰς λευκάς. ὅπως οὖν αἱ λευκαὶ γίγνονται, διὰ τοῦ πρώτου τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων εἶπον. ὅπως δὲ χλωραὶ, καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ νῦν ἀναμνήσω.

Πῶς χλωραὶ γίνονται.

Βάλλεται μὲν εἰς αὐτὰ ἰὸς οὐκ ὀλίγος, ἀλλ᾽ ὥστε κρατῆσαι τῆς τῶν ἄλλων χρόας, αὐτῷ τε συνομοιῶσαι τὸ πᾶν. ἐστοχάσθαι δὲ δεῖ τὴν τοιαύτην ἔμπλαστρον συντιθέντα, πρὸς τῇ ποσότητι τοῦ ἰοῦ, καὶ τῆς τῶν μιγνυμένων αὐτῷ χροιᾶς, καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἑψήσεως, ὑπὲρ μὲν τῶν μιγνυμένων φυλαττόμενον τὰς δυσκινήτους χροιὰς, ὁπόσαι τῶν ξανθῶν εἰσι, καὶ πυῤῥῶν, καὶ μελαίνων φαρμάκων. λέγω δὲ ξανθῶν μὲν καὶ πυῤῥῶν, οἷα πέρ ἐστι, τό, τε τοῦ μηλίτου, καὶ τὸ τῆς κεκαυμένης χαλκίτεως, ἀρσενικοῦ τε καὶ σανδαράχης. μελαίνων δὲ, οἷα περ πίττης τε καὶ ἀσφάλτου, καὶ γῆς ἀμπελίτιδος, καὶ λίθου γαγάτου. ὑπὲρ δὲ τὴν ἕψησιν, οὐ χρὴ τοῖς ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἑνουμένοις συμβάλλεσθαι τὸν ἰὸν, ἀλλ᾽ ἑνωθεῖσι μίγνυσθαι κατὰ τὴν θυΐαν, εἴπερ ἐθέλοις τῇ χρόᾳ χλωρὰν διαμεῖναι τὸ φάρμακον. εἰ δέ γε μηλίνην βούλοιο ποιῆσαι τὴν ἔμπλαστρον, εἰδέναι χρή σε κατὰ τὴν ἕψησιν, εἰς πρώτην μὲν ταύτην τὴν χρόαν μεταβαλόντα τὸν ἰὸν, ὕστερον δὲ εἰς τὴν κιῤῥὰν, ὡς γενέσθαι τὴν ὀνομαζομένην δίχρωμον ἔμπλαστρον. ἐν γὰρ τῷ μετὰ τὴν ἕψησιν χρόνῳ, μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας, ἐπιπολῆς μὲν αὐτῇ γίγνεται τὸ φαιότερον, εἰς τὸ βάθος δὲ τοῦ φαρμάκου συντρέχει τὸ κιῤῥόν. ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς χρόας αὐτῶν εἴρηται τὰ προσήκοντα, μεταβήσομαι πάλιν ἐπὶ τὸν περὶ τῶν δυνάμεων λόγον, ἀναμνήσας ὅθεν πρώτως ὡρμήθην κατὰ τόδε τὸ βιβλίον. ὡρμήθην δὲ, εἴ τι μεμνήμεθα, περὶ τῶν σαρκωτικῶν φαρμάκων εἰπεῖν, ὧν ὁ μὲν τῆς δυνάμεως σκοπός ἐστιν, ἐν τῷ μετρίως τε καὶ ἀδήκτως ῥύπτειν τε καὶ ξηραίνειν. αἱ δὲ κατ᾽ εἴδη συνθέσεις, διάφοροι, κατὰ τὰς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ὕλας ὑπαλλαττόμεναι. πρόδηλον δ᾽ ὅτι τὰ κυρίως τε καὶ πρώτως ὀνομαζόμενα σαρκωτικὰ, τῶν ἀπεριστάτων ἑλκῶν ἐστι σαρκωτικὰ, τουτέστιν ὅσα κοῖλα μὲν, οὐ μὴν ῥύπον, ἢ φλεγμονὴν ἔχει συνοῦσαν, ἔτι δὲ μᾶλλον, οὐδ᾽ ὑπεῤῥοὴν ὑγρῶν μοχθηρῶν, οὐδὲ δύσκρατον κατὰ τὸ κοῖλον ἕλκος σάρκα. μιγνυμένου γάρ τινος τῶν εἰρημένων τῇ κοιλότητι, πρότερον ἐκεῖνο θεραπευτέον ἐστίν. οἱ σκοποὶ δὲ τῆς θεραπείας αὐτῶν εἰσιν, ὑπὲρ μὲν τῶν ῥυπαρῶν τὰ ῥύπτειν δυνάμενα φάρμακα. τῶν δ᾽ ἐξ ὑπεῤῥοῆς ὑγροῦ, τὸ ξηραίνειν τε καὶ ἀποκρούεσθαι τὸ ὑπεῤῥέον. εἰ δ᾽ εἴη πολὺ καὶ δυσνίκητον, τὴν αἰτίαν τῆς ὑπεῤῥοῆς ἐκκόψαι πρότερον. εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ τῶν μὲν φλεγμαινόντων, τὴν φλεγμονὴν ἰᾶσθαι χρή. τῶν δὲ δύσκρατον ἐχόντων τὴν σάρκα μορίων, εὔκρατον ταύτην ἐργάσασθαι. δυσκράτου δὲ αὐτῆς γιγνομένης, κατὰ τρόπους ἁπλοῦς μὲν τέτταρας, συνθέτους δὲ ἄλλους τέτταρας, ἡ ἴασις ἔσται διὰ τῶν ἐναντίων ποιοτήτων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ αὖθις εἰρήσεται, περὶ δὲ τῶν ἰσχυρῶς ῥυπτόντων φαρμάκων, ἐφεξῆς ἐρῶ.

Περὶ τῶν ἰσχυρῶς ῥυπτόντων φαρμάκων.

Ὅτι μὲν ἐκ τοῦ γένους ἐστὶ ταῦτα τῶν προειρημένων, ὅσα τῷ μετρίως ῥύπτειν, ἕλκεσι κοίλοις καθαροῖς, ἀπεριστάτοις προσφερόμενα μηδ᾽ ὅλως δάκνοντα, λέλεκται πρόσθεν. ἐπιτεταμένην δὲ τὴν ῥυπτικὴν δύναμιν ἔχει τὰ τὸν πολὺν ἀφαιροῦντα ῥύπον, ὥστ᾽ ἔνια τῶν εἰρημένων φαρμάκων χλωρῶν, ἐνὶ μόνῳ τῶν ἁπλῶς σαρκωτικῶν διαφέρει, τῷ πλήθει τοῦ ἰοῦ. τινὰ δὲ καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ῥύπτει σφοδρῶς μίξει, καθάπερ ἶσις ὀνομαζομένη, καὶ τὸ τοῦ Μαχαιρίωνος, ᾧ ἡμεῖς χρώμεθα συνήθως, ἐλαιώδει καλουμένῳ διὰ τὴν χρῆσιν. ἔνθα γὰρ ἡμῖν πρόκειται σαρκῶσαι κόλπον, ἐλαίῳ πολλῷ τήκοντες, ἐγχέομεν αὐτὸ δι᾽ εὐθυτρήτου κέρατος, ἐν τρόπῳ κλυστῆρος ὑείᾳ κύστει συνημμένου, χρώμεθα καὶ τοῖς καλουμένοις πυουλκοῖς ἐπ᾽ αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ τούτων ὅσοις εὐρύτερον ἐστὶ τὸ τρῆμα, χρήσιμοι πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν εἰσί. πρόδηλον δ᾽ ὅτι τὸν μὲν ῥυπαρὸν κόλπον ἐργαζόμεθα καθαρὸν, ἀκρατεστέρῳ χρώμενοι τῷ φαρμάκῳ, τουτέστιν ἐλάττονι μιγνύντες ἐλαίῳ, τὸν δὲ καθαρὸν, ὑπὸ πλέον ὑγρασμένῳ δι᾽ ἐλαίου διαψιλεστέρου μίξεως. εἰ μὲν οὖν ὑποψία τις εἴη μεμιγμένης φλεγμονῆς ἔτι βραχείας τῷ κόλπῳ, διὰ ῥοδίνου πάντως τηκέσθω τὸ φάρμακον. εἰ δ᾽ ἀφλέγμαντος εἴη, δι᾽ ἐλαίου, κἂν ἀδήκτως ἀνέχηται τῆς τοῦ παλαιοῦ μίξεως, ἐκείνῳ διατηκέσθω τὸ φάρμακον. ἐπιτήδειον δὲ εἰς τὴν τοιαύτην χρῆσιν ἐστὶν, οὐ τοῦτο μόνον τὸ φάρμακον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Μαχαιρίωνος, καὶ ἡ ἶσις, ὅσα τἄλλα γεγράφασιν οἱ πρὸ ἐμοῦ, μετὰ κηρωτῆς μιγνύμενα, σαρκωτικὰ γίγνεσθαι κοίλων ἑλκῶν. ἅπαντα γοῦν ταῦτα, χωρὶς τοῦ μιχθῆναι κηρωτῇ, δι᾽ ἐλαίου καὶ ῥοδίνου τηκόμενα, τοῖς κόλποις ἐνίεται, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν καλουμένην ἔμμοτον σύστασιν ἐνίεσθαι κόλποις, οὕτως γέ τοι καὶ τὸ διὰ τοῦ κεκαυμένου χάρτου φάρμακον ξηρὸν, ῥοδίνῳ πολλῷ μιγνύντες, ἐγχέομεν αὐτοῖς. ὥσπερ δὲ οἱ κόλποι τῶν ὑγροτέρων δέονται φαρμάκων, οὐ δυναμένων ἐνίεσθαι τῶν παχυτέρων, οὕτως ὅσα τῶν κοίλων ἑλκῶν ἐπιπολῆς ἐστι, παχυτέρου χρήζει φαρμάκου, διὰ τὸ ταχέως αὐτῶν ἀποῤῥεῖν τὰ ὑγρὰ, καὶ καταλείπεσθαι ξηροὺς τοὺς μότους. εἰκότως οὖν ὑπὲρ μὲν τῶν τοιούτων, τοῖς ἰσχυρῶς ῥυπτικοῖς μίγνυμεν κηρωτήν. ἐπὶ δὲ τῶν κόλπων, ἔλαιον, ἢ ῥόδινον πάμπολυ. ταυτὶ δὲ τὰ οὕτως ῥυπτικὰ φάρμακα πάντως ἐστὶ καὶ διαφορητικὰ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ξηραντικὰ σφοδρῶς, καὶ γίγνεταί τι γένος αὐτῶν κοινὸν, ὃ καλοῦσι πολύχρηστον. ἐπέκεινα δὲ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ, τὸ τῶν πάνυ δριμέων ἐμπλάστρων, ὁποῖαι καὶ αἱ καλούμεναι δι᾽ ἁλῶν εἰσιν, ἃς οὐ χρὴ προσφέρειν ἔνθα σαρκῶσαί τι βουλόμεθα. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτο τοῖς ἁλσὶν ἐξαίρετον ὑπάρχει, τὸ στύφειν μᾶλλον, ἢ ῥύπτειν. ὑπὲρ τό γε ξηραίνειν, οὐδὲν ἧττον ἔχουσιν ἀφρονίτρου καὶ νίτρου, ἀλλ᾽ ἐκείνοις μὲν οὐ μέτεστι τῆς στυπτικῆς δυνάμεως, ὥσπερ οὐδὲ τῷ τῆς ἀσίας πέτρας ἄνθει, καὶ διὰ τοῦτο διαφορεῖν τε δύναται, καὶ κηρωταῖς μιγνύμενα καθαίρειν ἕλκη ῥυπαρά. τοῖς δ᾽ ἁλσὶν οὐχ ὑπάρχει τοῦτο, διὰ τὴν στύψιν. τούτων οὖν μνημονεύουσιν ὑμῖν, ἀκηκοόσι τε τὴν μέθοδον τῆς τε συνθέσεως, καὶ τῆς χρήσεως ἁπάντων τῶν τοιούτων φαρμάκων ἐν τοῖς ἐφεξῆς γράψω τὰ δεδοκιμασμένα τῇ πείρᾳ πρὸς τῶν ἐνδόξων ἰατρῶν, ὑπὲρ φαρμάκων ἀρίστων γνώσει. πρώτων δὲ τῶν περὶ Μαντίαν, καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ τὸν Ταραντῖνον Ἡρακλείδην,

δίαν, πολλὰ φάρμακα γραψάντων, ἃ τοῖς μετὰ ταῦτα διὰ πείρας ἀφικόμενα διωρίσθη. καὶ τὰ μὲν ἄριστα ἐν αὐτοῖς, αὐτοὶ πάλιν ἔγραψαν, ὅσα δ' ἧττον ἐκείνων ἐνεργεῖν ἐδόκει, κατέλειπον. εἰκότως οὖν κἀγὼ τὴν πλείονα μνήμην ποιοῦμαι, τῶν μετ' ἐκείνους γεγονότων. εἰσὶ δὲ αὐτῶν οἱ μάλιστα δοκοῦντες ἐν τῇ τῶν φαρμάκων ἐμπειρίᾳ κατορθωκέναι, Πετρώνιος Μούσας καὶ Ἥρας, καὶ Ἀνδρόμαχος, Ἀσκληπιάδης τε καὶ Κρίτων. γέγραπται δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀρχιγένην τε καὶ τὸν Φίλιππον, οὐκ ὀλίγα φάρμακα. καί τι καὶ βιβλίον ἐστὶ Μενεκράτους ἐπιγεγραμμένον, αὐτοκράτωρ ὁλογράμματος ἀξιολόγων φαρμάκων. ὅσα τε οὖν τούτοις γέγραπται κάλλιστα φάρμακα, καὶ πρὸς αὐτῶν ἐπαινούμενα, καὶ ὅσων ἡμεῖς πεῖραν ἔχομεν, ἐξ αὐτῶν τε τούτων τῶν γεγραμμένων, καὶ ὧν οἱ διδάσκαλοι ἡμῶν ἐχρῶντο, καὶ ἔτι καὶ ἡμῖν προσεξεύρηται, ταῦτ' ἐν τοῖς ἑξῆς γράψω, τίνος ἐστὶ γένους ἕκαστον αὐτῶν ἐξηγούμενος. νυνὶ δὲ ἤδη τὰς χλωρὰς διῆλθον, ἐφεξῆς ταύταις γράψω τὰς μηλίνας.

Μήλιναι ἔμπλαστροι.

Ὥσπερ τῶν χλωρῶν ἐμπλάστρων αἱ πλεῖσται διὰ τὸν ἰὸν ἐπικρατοῦντα γίγνονται τοιαῦται, καὶ μάλιστα αὐτῶν αἱ εὐχρούσταται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ μήλιναι, ἀλλ' αἱ μὲν χλωραὶ τὸν ἰὸν ἀνέψητον ἔχουσιν, αἱ μήλιναι δὲ ἑψόμενον μὲν, ἀλλὰ μετρίως. ὡς ἐάν γε ἐπὶ πλέον ἑψῇς τὰς καλουμένας ὑπὸ ἐνίων μὲν διχρώμους, ὑπὸ ἐνίων δὲ κιῤῥὰς, ἐργάσῃ. καλεῖν δ' ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς, ἁπλῶς μὲν χλωρὰς, καὶ μηλίνας, καὶ κιῤῥὰς, ὅσαι κολλῶσί τε τὰ μὴ πάνυ μεγάλα τραύματα, καὶ ἕλκη συνουλοῦσιν, ἃ καλεῖν τοῖς ἰατροῖς ἔθος ἀπείραστα, σαρκοῦσί τε τὰ κοῖλα τηκόμεναι διὰ ῥοδίνου. πολύχρηστοι δὲ ἐξ αὐτῶν, ἐφ' ὧν ἐπαγγελία πλείων ἐστίν. ἔνιαι δὲ πολλὰς μὲν οὐκ ἔχουσιν ἐπαγγελίας, ἀξιόλογον δὲ μίαν, ἤτοι πρὸς τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ἁρμόττειν, ἢ διαφορεῖν πῦον, ἢ μελικηρίδας, ἢ μαλάττειν σκληρότητας, ἤ τι τοιοῦτον τῶν οὐκ εὐκαταφρονήτων οὐδ' εὐθεραπεύτων. ὁ Ἀνδρόμαχος μὲν οὖν ἔγραψε ιδ'. μηλίνας, ὧν αἱ πέντε μὲν ἔχουσιν ἰὸν, αἱ δ' ἄλλαι χωρὶς ἰοῦ γεγόνασι. τῶν δὲ τὸν ἰὸν ἐχουσῶν, μία μέν ἐστι πρώτη γεγραμμένη τῶν ιδ'. μία δ' ἄλλη τετάρτη, καί τις ἐπ' αὐτῆς ἕκτη, καὶ μετ' ἐκείνην, ἥ τε ἑβδόμη καὶ ἡ δεκάτη. ὅσαις μὲν οὖν οὐδὲν ἐξαίρετον προσγέγραφεν, αὗται πᾶσαι καὶ κολλῶσιν ἕλκη καὶ ἐπουλοῦσιν. εἰ δὲ βούλοιτό τις, καὶ τακεῖσαι μετὰ ῥοδίνου, σαρκοῦσι. θεραπεύουσι δὲ καὶ μετρίας φλεγμονὰς, ὥσπερ γε καὶ σκληρότητας μετρίας μαλάττουσι. καὶ μᾶλλόν γε τοῦτο ποιοῦσιν, ὅσαι θυμίαμα ἔχουσιν ἀμμωνιακοῦ. καὶ τούτων αὐτῶν μᾶλλον ὅσαι πλεῖον, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀναλογίαν. ἐν τισὶ δὲ προσέθηκεν αὐταῖς ἁπαλὴ, τουτέστι πρὸς ἁπαλοὺς χρῶτας ἁρμόττουσα δηλονότι. καὶ καθ' ἣν πρόσκειται τὸ, ἐπισπαστικὴ, καὶ ἐξιπωτικὴ, δηλῶν ὅτι πρὸς ποδαγρικὴν ὀδύνην, καὶ συνάγχην, καὶ πλευρᾶς πόνον ἁρμόττει. ἢ ὅτι διαφορεῖ τὰ ἐν τοῖς ἀποστήματα, πλέον τι ταύταις μαρτυρεῖ τῶν ἁπλῶς γεγραμμένων. ἐφεξῆς οὖν αὐτὰς ἁπάσας ὑπογράψω.

Μήλιναι Ἀνδρομάχου.

Μηλίνη ἡ χρῶμαι. Λιθαργύρου δραχμὰς ρδ'. ἐλαίου κοτύλην α. χειμῶνος κοτύλης ἥμισυ, κηροῦ δραχμὰς μη'. κολοφωνίας δραχμὰς μη'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς κδ'. ἰοῦ ξυστοῦ δραχμὰς η'. χαλβάνης δραχμὰς η'. σμύρνης δραχμὰς η'. Ἄλλη. Λιθαργύρου δραχμὰς ρ'. ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, ῥητίνης κολοφωνίας δραχμὰς ξδ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς μ'. ψιμμυθίου δραχμὰς κδ'. Ἄλλη. Λιθαργύρου δραχμὰς μ'. ψιμμυθίου δραχμὰς ς'. κηροῦ τυῤῥηνικοῦ δραχμὰς ις'. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς ∠ ις'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ β'. ἐλαίου κοτύλην α. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρ'. κολοφωνίας ∠ ξδ'. οἱ δὲ μη'. κηροῦ ∠ πδ'. χαλβάνης ∠ η'. σμύρνης ∠ η'. ἰοῦ ∠ η'. ὀποπάνακος ∠ ς'. ἐλαίου θερινοῦ κοτύλην α. χειμῶνος κοτύλης S. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρ'. πιτυΐνης ῥητίνης ∠ ρ'. κηροῦ ∠ ιβ'. ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, οἴνου φαλερίνου κοτύλης ἥμισυ, ἡ λιθάργυρος σὺν τῷ οἴνῳ λεαίνεται ἕως ξηρανθῇ, εἶτα ἕψεται. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρ'. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας †δ'. κηροῦ ∠ ρ'. †β' ἰοῦ σκώληκος ∠ κε'. χαμαιλέοντος μέλανος ∠ ιβ'. καὶ ἥμισυ, χρυσοκόλλης ∠ μ'. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ σ'. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας γ'. κηροῦ ∠ ρξη'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ρ'. σμύρνης ∠ δ'. ἰοῦ ∠ †η'. ῥητίνης κο- †α' λοφωνίας ∠ *ρκη'. χαλβάνης ∠ η'. χαμαιλέοντος μέλανος ∠ η'. οἱ δὲ περὶ πόλεως ∠ η'. ἀντὶ χαμαιλέοντος.

Ἄλλη. Ἐλαίου παλαιοῦ ἐναπεζεσμένου, χαμαιλέοντος ὡς ὅτι πλείονος ξέστην α. λιθαργύρου λίτραν α. ἀναζέσας ἔμπασον τὸν λιθάργυρον, καὶ ἕψε. Ἄλλη πρὸς νομάς. Σανδαράχης ∠ γ'. συμφυείας σχιστῆς ∠ δ'. λιβάνου ∠ δ'. σμύρνης ∠ δ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιη'. κηροῦ ∠ ιη'. τερμινθίνης ∠ ς'. στέατος ὑείου ∠ β'. μέλιτος κοτύλης ἑκκαιδέκατον. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρη'. κηροῦ ∠ ρη'. ἐν ἄλλῳ ρ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ν'. τερμινθίνης ∠ μ'. ἀριστολοχίας ∠ κε'. ζειᾶς ῥίζης ∠ η'. ἰοῦ σκώληκος ∠ ις'. συμφυείας σχιστῆς ∠ ις'. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β'. Ἄλλη ἁπλῆ. Λιθαργύρου ∠ ρ'. ἀξουγγίου ∠ οε'. ἐλαίου παλαιοῦ ∠ οε'. πρὸς ἁπαλοχρῶτας, καὶ διαφορεῖ.

Ἄλλη ἄφρα λεγομένη, μαλακτικὴ μηλίνη Διαφαντους, ἐπισπαστικὴ καὶ ἐξιπωτικὴ, ἐν ᾗ ἄρθρα ἐθεράπευθη.

Ἰξοῦ εἰργασμένου λίτραν α. κηροῦ λίτραν α. ῥητίνης τερμινθίνης λίτραν α. χαλβάνου οὐγγίας γ'. τήξας, χρῶ.

Ἄλλη Σαλώμη, πρὸς πᾶσαν ποδαγρικὴν ὀδύνην καὶ συνάγχην μετὰ σικύας καὶ πρὸς πλευρᾶς πόνον. Λιθαργύρου λίτρας β'. ἐλαίου παλαιοῦ οὐγγίας η'. ἕψε ὁμοῦ.

Ἄλλη μηλίνη παρὰ Ἡρακλείδου, διαφοροῦσα τὰ ἐν τοῖς ἀποστήματα ἀνωδύνως.

Λιθαργύρου ∠ ρ'. ψιμμυθίου ∠ ρ'. κηροῦ ∠ π'. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ξ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ν'. χαλβάνης ∠ ις'. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β'. Ὡς δὲ Ῥοῦστικος ὁ γνώριμος Ἰσιδώρου. Λιθαργύρου ∠ ν'. ψιμμυθίου ∠ ν'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ η'. κηροῦ ∠ κε'. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ λ'. πτελέας τῆς ἐν θυλακίοις ∠ ιε'. χαλβάνης ∠ η'. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλης ἥμισυ. Τούτων τῶν ἐμπλάστρων οὐδεμιᾶς τὴν ἕψησιν ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἐγὼ δὲ τὸ μὲν σύνεχον τῆς χρόας αὐτῶν ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτι μήτε ὠμὸν εἶναι δεῖ τὸν ἰὸν, ὡς ἐν ταῖς χλωραῖς, μήτ' ἐπὶ πλεῖστον ἑψημένον, ὡς ἐν ταῖς διχρώμοις τε καὶ κιῤῥαῖς ὀνομαζομέναις. ἀλλ' ἐγγὺς ἤδη τοῦ μέλλειν ἀναιρεῖσθαι τὴν κακκάβην ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐπεμβάλλεσθαι τὸν ἰὸν, εἶθ' ὅταν μεταβάλλῃ καὶ γίγνηται μηλίνη, βαστάζειν ἀπὸ

τοῦ πυρὸς, ἐὰν ἀμόλυντον ἤδη τὸ φάρμακον εἴη. εἰ δὲ μὴ, βραχὺ προσεπιμετρήσαντες ἐπὶ μαλακωτάτου πυρὸς, οὕτως αἴρειν. ἐν γὰρ τῷ λαβροτάτῳ μεταβάλλει ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ κιῤῥόν. ὑπογράψω δὲ διὰ τοῦτο καὶ δύο ἄλλας ἐμπλάστρους μηλίνας ἐνδόξους, τὴν μὲν ἑτέραν Μενοίτου λεγομένην, τὴν δ' ἑτέραν Σεραπίωνος, ὧν καὶ τὰς ἑψήσεις ἔγραψαν πολλοὶ, καὶ ὑμεῖς ἕξετε παράδειγμα τῆς σκευασίας, τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων.

Μενοίτου μηλίνη. Λιθαργύρου λίτρας δ΄. ἐλαίου λίτρας γ΄. τερμινθίνης διαυγοῦς λίτρας β΄. κηροῦ λίτραν μίαν, ἰοῦ, λιβανωτοῦ, χαλβάνης ἀνὰ οὐγγίας δ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας ϛ΄. ἕψε λιθάργυρον, καὶ ἔλαιον ἕως ἂν λίαν συστῇ, εἶτα βάλλε τὴν ῥητίνην καὶ τὸν κηρόν. καὶ ὅταν λυθῇ καλῶς ταῦτα, θὲς κάτω τὴν κακκάβην, καὶ ἔα ψυγῆναι καλῶς, εἶτα βάλλε τὸν ἰὸν, καὶ κινήσας κάτω, ἕψε πάλιν ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς, ἄχρις ἂν μηλοειδὲς γένηται, εἶτα τὴν χαλβάνην καὶ τὸν λιβανωτὸν λειώσας, καὶ κατεράσας εἰς θυίαν, ἔνθα προσλελείωται τὸ ἀμμωνιακὸν ἐν ὄξει, ὡς εἶναι γλοιῶδες, καὶ μαλάξας εὐθέως, ἀναλάμβανε, καὶ ἐπιχέας ὄξους ὀλίγον, ἔα μέχρι τῆς ἑξῆς ἡμέρας, καὶ τότε πάλιν μαλάξας, ἀπόθου. Μηλίνη Σεραπίωνος τραυματικὴ, καὶ διαλυτικὴ, πυκτικὴ, πάγχρηστος.

Λιθαργύρου ℒ ρ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℒ κη΄. κηροῦ ℒ νϛ΄. ἰοῦ κυπρείου ℒ θ΄. σμύρνης ℒ α΄. κολοφωνίας ℒ νϛ΄. χαλβάνης ℒ θ΄. ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, θέρους κοτύλης α΄. τέταρτον, ἕψε λιθάργυρον, ἔλαιον. ὅταν μεταβάλῃ, ἀμμωνιακὸν, εἶτα κηρὸν, καὶ καθελὼν βάλλε χαλβάνην, ἰὸν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ μαλακῶς ἕψε. Τοιαύτας ἑψήσεις ἔγραψαν πολλοὶ τῶν πρὸ ἐμοῦ τῶν γεγραμμένων ἐμπλάστρων μηλινῶν, ἀφ' ὧν καθ' ὁμοιότητα, καὶ τὰς ἄλλας μηλίνας ἕψειν δυνήσεσθε. τὴν μὲν λιθάργυρον δεῖ πρῶτον ἐμβαλόντας, εἶτα ῥητίνας καὶ ἀμμωνιακὸν, εἶτα χαλβάνην καὶ ἰόν. εἶτα ἐὰν ἤτοι λιβανωτὸν ἢ σμύρναν, ἢ ἀλόην λαμβάνῃ, ταῦτα γὰρ ὅταν αἴρηται τὸ φάρμακον ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐπεμβάλλεσθαι χρὴ, μὴ φέροντα τὰς ἑψήσεις. προείρηται δ' ὅτι καὶ μαλακῶς ἕψεσθαι χρὴ, μάλιστα ὅταν ὁ ἰὸς ἐμβληθῇ. καὶ μέντοι καὶ ὅτι βάλλειν αὐτὸν χρὴ, καθέντα κατὰ γῆς τὴν κακκάβην, καὶ μικρὸν ἀποψύχοντα, καὶ μᾶλλον ἐὰν μικρὸν εἴη τὸ ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ἡ ἕψησις γίνεται. ζέοντι γὰρ τῷ προεψημένῳ, κατ' αὐτὸ προσεμβληθεὶς ὁ ἰὸς, ὑπερχεῖσθαι πολλάκις ἐποίησε τοῦ ἀγγείου τὸ φάρμακον. ἐν δὲ τῇ τοῦ Μενοίτου μηλίνῃ τῇ πρώτῃ, τῇ πυκτικῇ καλουμένῃ, διότι μάλιστα οἱ πύκται χρῶνται τῷ φαρμάκῳ, καὶ ὅτι δι' ὄξους τὸ ἀμμωνιακὸν ἐν τῇ θυίᾳ δύναται λειοῦσθαι, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐν τῇ κακκάβῃ μιχθέντων, εἶτα καταχεομένου αὐτοῦ προμεμαθήκαμεν.

Ἡρᾶ ἔμπλαστροι.

Πρὸς χοιράδας τοῦ Ἡρᾶ αἱ ὑφ' Ἡρᾶ γεγραμμέναι κατὰ λέξιν οὕτως. μηλίνη πρὸς τοὺς παλαιοὺς κόλπους, κἂν ὦσιν εἰς τὰ κενὰ συντετρημένοι. ἡ δ' αὐτὴ καὶ διαφορεῖ χοιράδας τὰς ἐπὶ τῶν παίδων ἄρτι συστάσας, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ ἐσπαραγμένα τῶν ἄρθρων. Λιθαργύρου χρυσίτιδος ℒ ρ΄. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς ℒ ρ΄. κηροῦ ποντικοῦ ℒ ιβ΄. καὶ τετρώβολον, ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, οἴνου φαλερίνου κοτύλης ἥμισυ, ἡ λιθάργυρος μετὰ τοῦ οἴνου λειαίνεται ἕως ἂν ξηρανθῇ, εἶθ' οὕτως ἕψεται σὺν τῷ ἐλαίῳ ἕως μεταβάλῃ, καὶ τότε μίγνυται ῥητίνη, καὶ ὁ κηρὸς, καὶ ἕψεται ἕως ἂν μὴ μολύνῃ. Ἡ Μενοίτου χρυσίζουσα, ποιοῦσα πρὸς τοὺς ἁπαλοχρῶτας, καὶ μάλιστα εὐνούχους. ἁρμόζει δὲ ἐπὶ ἀποσυρμάτων, καὶ παντὸς ἕλκους παλαιοῦ, καὶ προσφάτου, καὶ κατακαυμάτων. ἔστι δὲ μάλαγμα, διαφορεῖ φύματα, παρωτίδας, χοιράδας, σκληρίας πάσας, ποιεῖ καὶ πρὸς ῥαγάδας, καὶ κονδυλώματα, λίαν καλή.

Λιθαργύρου ℒ ρ΄. ἐλαίου παλαιοῦ ℒ ρ΄. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς ℒ ν΄. ἢ ρ΄. κηροῦ ℒ ν΄. ἕψε τὴν λιθάργυρον καὶ τὸ ἔλαιον ἕως ἂν ἄρξηται συστρέφεσθαι, καὶ ἀπόδος ῥητίνην λείαν, τακείσης δὲ ταύτης, κηρόν. καλῶς δὲ ἐχουσαν, κατέρασον εἰς θυίαν προκεχρισμένην ἐλαίῳ, καὶ ἀνατρίψας ἀνελοῦ. ἔστι δὲ εὐχρούστατος καὶ ἀμόλυντος.

Ἡ ὑγιεινὴ εἰς πολλὰ εὔχρηστος, ποιοῦσα ἐπὶ τῶν δυσεπουλώτων, καὶ ἐπὶ παρωνυχιῶν. ταύτης καλλίων ἔμπλαστρος οὐκ ἔστι.

Λιθαργύρου χρυσίτιδος μνᾶ α΄. κηροῦ μνᾶ α΄. χαμαιλέοντος μέλανος ῥίζης ℒ λϛ΄. ἰοῦ ξυστοῦ δραχμαὶ ιη΄. χρυσοκόλλης δραχμαὶ μ΄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλαι γ΄. λιθάργυρον, ἔλαιον ἕψε μαλακῷ πυρὶ, ἕως ἄρξηται ἀναζεῖν, εἶτα ἔμπασσε τὸν ἰὸν, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ κίνει πάλιν ἕψων, ἕως τὸ χρῶμα τὸ ἴδιον ἀπολάβῃ, εἶτα κηρόν. ὅταν δὲ καλῶς ἔχῃ, χρυσοκόλλαν καὶ χαμαιλέοντα, κατεράσας δὲ εἰς θυίαν ὄξος ἐπίῤῥαινε. πρὸς μὲν οὖν τὰ προειρημένα ποιεῖ, καὶ τῆς χρυσοκόλλης παραπεπλεγμένης. χωρὶς μέντοι ταύτης παρηγορικωτάτη ἐστὶ, καὶ ἄκρως ποιοῦσα πρὸς τὰ τῶν νεύρων νύγματα, καὶ ὅπου τι †ἀναπλεῦσαι ἀπὸ μυῶν ἢ νεύρων δεῖ. τούτων τῶν τριῶν ἐμπλάστρων ἃς ὁ Ἡρᾶς ἔγραψεν, ἡ πρώτη δι' οἴνου σκευάζεταί τε καὶ λέγεται. καὶ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων τε καὶ φίλων αὐτῇ χρῶνται, χωρὶς ἰοῦ δηλονότι σκευαζομένῃ, γεγραμμένῃ δὲ καὶ ὑπὸ Ἀνδρομάχου, καὶ σχεδὸν ὑπὸ πάντων τῶν συνθέντων ἐμπλάστρους ποικίλας. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ σκευάζοντες αὐτὴν ἀμελῶς, εὐκαταφρόνητον ποιοῦσι τὸ φάρμακον. ἔστι δὲ κάλλιστον, ἐὰν ὡς γέγραπται δι' οἴνου φαλερίνου σκευασθῇ. μὴ παρόντος δὲ τούτου, κιῤῥὸν οἶνον χρὴ βάλλειν, παλαιὸν, λεπτὸν τῇ συστάσει, καθόσον ἐγχωρεῖ κιῤῥὸν τοῦτον ὑπάρχειν. ἴδιον γὰρ τῶν λευκῶν τὸ διαφανές. εἰσὶ δὲ κιῤῥοὶ κάλλιστοι παρ' ἡμῖν ἐν Ἀσίᾳ, ὅ τε Τμωλίτης καλούμενος, καὶ ὁ Λέσβιος, καὶ ὁ ἐνδοξότατος παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἀριούσιος ὁ ἐν Χίῳ γεννώμενος, ᾧ πάντες ἐχρῶντο πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν φαρμάκων, καὶ μάλιστα τὰς ἀντιδότους, ὥσπερ νῦν τῷ φαλερίνῳ. τοιοῦτον οὖν οἶνον, ἐὰν βάλλωμεν εἰς τὴν λιθάργυρον ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν, ἢ ἄλλως ἐν ἡλίῳ θερμῷ, εἶτα τρίβωμεν, ἢ καὶ χωρὶς ἡλίου πολλῷ χρόνῳ τρίψωμεν ὡς ξηρανθῆναι τὸ ὑγρὸν, αὐτήν τε καταλειφθῆναι τὴν λιθάργυρον, ἢ παντελῶς ἀνικμόν τε καὶ ξηρὸν, ἢ ἐγγὺς τι ταύτης, ἄριστον γίγνεται τὸ φάρμακον. ἐσκεύαζε δὲ αὐτὴν, εἷς τῶν ἐμῶν διδασκάλων, μετὰ τὸ προεσκευάσθαι ξηρὰν, ἐν οἴνῳ φαλερίνῳ τετριμμένην, ὧδέ πως. τὸ μὲν ἔλαιον ἐν ἑτέρῳ, τὸν δὲ οἶνον ἐν ἑτέρῳ ἀγγείῳ θερμαίνων, κατὰ βραχὺ κατέχει τῆς λιθαργύρου, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸν οἶνον, καὶ καλῶς λειώσας, καὶ ἀναμίξας ἐπέβαλε τοῦ ἐλαίου, ποτὲ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου ἀρξάμενος ἐπὶ τὸν οἶνον μετέβαινεν. ἐναλλὰξ δὲ τοῦτο ποιῶν πολλάκις ἑκάτερον ἐξεδαπάνα, καὶ οὕτως εἰς κακκάβην κατεράσας ἐκ τῆς θυίας, ἐπέβαλλε τὴν πιτυΐνην ῥητίνην, ἣν ἰδίως καλοῦσι φύσημα, λελειωμένην ἀκριβῶς, εἶτα τὸν κηρὸν, καὶ ἕψε κατὰ βραχὺ, μέχρις ἀμολύντου. ἐχρῆτο δ' αὐτῇ καὶ ἐπὶ κόλ-

πων

τῶν παχείων αἵματι περιστερᾶς, οὐ τῶν κατοικιδίων, ἀλλὰ τῶν βοσκάδων καλουμένων ὑπό τινων εἰς τοὺς πύργους, οὓς παρ' ἡμῖν κατασκευάζουσιν ἐν τοῖς ἀγροῖς. ἔνιοι δὲ ταύτας ἀγρίας ὀνομάζουσιν. ὡσαύτως δὲ κατὰ μεγάλα τραύματα πρόσφατα διαχείων αἵματι περιστερᾶς τοιαύτης, ἐπετίθει τὸ φάρμακον, θαῤῥῶν αὐτοῦ σφόδρα. τοῦ δὲ οἴνου κοτύλην ἐνέβαλλε μίαν καὶ ἡμίσειαν, οὐχ ὡς ὁ Ἥρας τε καὶ Ἀνδρόμαχος, ἥμισυ μόνον τῆς κοτύλης, καὶ κατὰ τοῦτο βέλτιον πολὺ τὸ φάρμακον ἐγίγνετο. βουληθεὶς δὲ εὐωδέστερον αὐτὸ ποιῆσαι, μίξεις ὀποπάνακος ἡμιούγγιον ὅπερ ἐστὶ 𐅵 δ. ἔμβαλλε δὲ χάριν τῆς εὐχροίας τὸν λευκὸν κηρὸν τὸν ποντικόν, τὸ φάρμακον τοῦτο καὶ μέχρι συνουλώσεως ἄγει καλῶς τὰ ἕλκη.

Κρίτωνος φάρμακα.

Περὶ ὧν Κρίτων ἔγραψε μηλίνων, ἃς αὐτὸς πυξίνας ὀνομάζει. Πυξίνη πρὸς τὰ νεότρωτα. ἡ δ' αὐτὴ ἐπουλοῖ, καὶ ἀναπαύει. Λιθαργύρου λίτρας δ. κηροῦ λίτρας δ. τερμινθίνης οὐγγίας η. ἰοῦ οὐγγίας η. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας β. ὄξους ξέστου ἥμισυ, λιθάργυρον, ἔλαιον, ἰόν, ὄξος ἕψε ὁμοῦ ἐπὶ μαλακοῦ πυρός. ὅταν δὲ μέλλῃ συστρέφεσθαι, βάλλε ῥητίνην, κηρόν, καὶ ἑνώσας χρῶ μάλιστα ἐπὶ νεοτρώτων. Ἔγραψε δὲ καὶ ἄλλην ὁ Κρίτων πρὸ ταύτης, ἣν ὀνομάζει πυξίνην, ἁπλῆν μέν, ὅσον ἐπὶ τῷ τῶν μιγνυμένων ἀριθμῷ, τῇ δ' ἐπαγγελίᾳ μεγάλην. γράφει γοῦν ἐπ' αὐτῇ τὴν λέξιν οὕτως. Ἡ διὰ χαμαιλέοντος ποιοῦσα τὰ αὐτὰ †τῇ πυρείᾳ. ἔστι δὲ ἐπουλωτικωτάτη τῶν δυσαλθῶν καὶ τυλωδῶν καὶ χρονίων ἑλκῶν, ἰᾶται δὲ καὶ τὰς ἐν τῷ δακτυλίῳ ῥαγάδας καὶ κονδυλώματα, καὶ σκληρίας. † τετόρ

Λιθαργύρου μνᾶ μία, κηροῦ μνᾶς ϛ. ἰοῦ μνᾶς δ. χαμαιλέοντος μνᾶς η. ἐλαίου μνᾶ μία, ἔλαιον, λιθάργυρον ἕψε καινῷ ἀπαθεῖ ἕως οὗ συστῇ καὶ γένηται μηλίνη. τούτου δὲ γενομένου, ἰὸν ἐπίπασσον, ἔπειτα πρόσβαλε κηρόν, τήξας δὲ ἐπιμελῶς, καὶ ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐπίπασσον τὸν χαμαιλέοντα. ὅταν δὲ ἑνωθῇ, κατέρασον εἰς θυίαν, καὶ μαλάξας, ἀνελοῦ. Γέγραφε δὲ καὶ ἄλλας ὁ Κρίτων τινὰς ἐμπλάστρους ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν φαρμάκων, πυξίνας μέν, ὡς αὐτὸς ὀνομάζει, μηλίνας δὲ κατὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλά τινες μὲν αὐτῶν χωρὶς ἰοῦ συντίθενται, τινὲς δὲ λαμβάνουσι μὲν ἰόν. ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ γένει φαρμάκων εἰρήκαμεν, κατὰ τὰς τῆς δυνάμεως ὁμοιότητας, ἐν μὲν ταῖς ἐπουλωτικαῖς αἱ ἐπουλωτικαί, ἐν δὲ ταῖς διὰ χυλῶν αἱ διὰ χυλῶν, ἐν δὲ ταῖς μαλακτικαῖς, ὅσαι μαλάττειν πεφύκασιν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ Μνασαίου πολυειδῶς ὑπ' αὐτοῦ σκευαζομένη, κατὰ τὸ προκείμενον βιβλίον. νῦν οὖν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰς κολλητικὰς μεταβῆναι, διαφερούσας κατὰ χρόαν ἀλλήλων τε καὶ μηλίνων.

Περὶ τῶν κιῤῥῶν ἐμπλάστρων, ἃς δίχρωμους ὀνομάζουσιν.

Ἔνιαι μὲν ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης σύγκεινται, ταῖς τὸν ἰὸν ἐχούσαις μηλίναις, ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην, ἑνὶ μόνῳ διαφέρουσαι τῷ μέχρι πλείονος ἡψῆσθαι. πᾶσαι γὰρ διὰ τὸν ὠμὸν ἰὸν χλωραί, μήλιναι μὲν γίγνονται, μετρίως ἑψηθέντος αὐτοῦ, κιῤῥαὶ δὲ πλέον. εὔδηλον οὖν ὅτι πλέον ἔλαιον ἀναγκαῖον ἐστὶν ἔχειν τὰς μηλίνας τε καὶ τὰς κιῤῥὰς τῶν χλωρῶν, εἰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἔχοιεν ταὐτά. καὶ διὰ τοῦτο ἐμβάλλειν προσήκει τῇ κακκάβῃ, πρῶτον μὲν τὴν λιθάργυρον, ἄχρι γλοιώδους συστάσεως ἑψηθησομένην, ἐφεξῆς δὲ τὸν ἰόν. καὶ μετ' αὐτόν, εἴ τι τῶν μεταλλικῶν ἐμβάλλοιτο, καθάπερ ὁ κεκαυμένος χαλκός, καὶ ἡ λεπὶς αὐτοῦ, κἄπειτα ἐπειδὰν παχυνθῇ, τηνικαῦτα κηρὸν καὶ ῥητίνην, εἰ καὶ ταῦτα λαμβάνοι τὸ φάρμακον. ἐπὶ τέλει δὲ λιβανωτόν τε καὶ σμύρναν, καὶ ἀλόην καὶ ὅσα τἆλλα τοιαῦτα καθάπερ τὴν ἐνδοξοτάτην τῶν κιῤῥῶν, ἣν ὀνομάζουσι διὰ δικτάμνου, τῶν ἱερῶν ὀνομαζομένων καὶ αὐτῶν, ὥσπερ ἡ Ἶσις, ἐπειδή φασιν αὐτὰς ἐκ τῶν ἱερῶν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ κομισθῆναι. πολύχρηστος μὲν οὖν ἐστιν αὕτη, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἅμα τοῖς πολυχρήστοις γεγράψεται. Νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἄλλων κιῤῥῶν, ὅσαι τ' ἀκριβῶς ἁπλαῖ καὶ ὅσαι μεταξὺ τούτων τε καὶ τῶν πολυχρήστων εἰσί, τὸν λόγον ποιήσομαι. καθάπερ οὖν ἁπλαῖ χλωραί, διὰ κηροῦ τε καὶ ῥητίνης, ἐλαίου τε καὶ ἰοῦ συνετίθεντο, κατὰ τὴν εἰρημένην ἐπ' αὐτῷ συμμετρίαν, οὕτως αἱ κιῤῥαὶ προσλαβοῦσαι λιθάργυρον, ἐλαίου τε πλέον ἢ αἱ χλωραί, τὴν σύνθεσιν ἔχουσιν. ἐὰν μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ἑψηθῆναι βουληθῇς τὴν ἔμπλαστρον, αὐξήσεις τε τὸ ἔλαιον, ἕξεις τε τὸ φάρμακον ξηραντικώτερον, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἐναίμων τραυμάτων κολλητικώτερον. ἐὰν δὲ συμμέτρως, ἀρκεῖ τοσοῦτον εἶναι τὸ ἐλαίου μέτρον, ὅσον σταθμὸν τῆς λιθαργύρου. λίτραν γὰρ ἐλαίου τὴν ῥωμαϊκὴν μετρήσαντες, εἰς λίτραν λιθαργύρου τὴν σταθμικὴν ἐμβαλοῦμεν. ἐὰν δ' ἐπὶ πλέον ἑψηθῆναι βουλώμεθα τὸ φάρμακον, οὐ μόνον μίαν καὶ ἡμίσειαν ἐλαίου λίτραν ἐμβαλοῦμεν, ἀλλὰ καὶ δύο καὶ πλείους. ξηραντικώτεραι δὲ τῶν οὕτως σκευαζομένων κιῤῥῶν ἐμπλάστρων εἰσίν, ὅσαι μηδ' ὅλως ἔχουσι ῥητίνην καὶ κηρόν, ἀλλὰ διὰ τῶν μεταλλικῶν καλουμένων μόνον σύγκεινται, καθάπερ ἄλλοι τέ τινες τῶν ἔμπροσθεν ἔγραψαν τοιαύτας, ἥ τε ἐγὼ χρῶμαι διὰ παντὸς ὑπ' ἐμοῦ συντεθεῖσα, κατὰ τόνδε τὸν τρόπον ἑψομένη. Τὴν λιθάργυρον μετὰ τοῦ ἐλαίου προεψήσας ἐπεμβάλλω τὰ μεταλλικὰ λελειωμένα μετὰ ὄξους, καὶ οὕτως ἕψω ἄχρις ἀμολύντου. βάλλω δὲ τοῦ μὲν ἐλαίου λίτρας δ. ὅσῳ δ' ἂν ᾖ παλαιότερον, τοσούτῳ ἔσται βέλτιον, καὶ μᾶλλον ἐὰν ᾖ Σαβῖνον. τῆς λιθαργύρου δὲ λίτρας γ. καὶ ὄξους δριμυτάτου λίτρας β. μεταλλικὰ δὲ τρία τάδε, λεπίδα χαλκοῦ μέλανος, ἰοῦ τε καὶ χαλκίτιδος, ἴσον ἑκάστου σταθμὸν ἀνὰ οὐγγίας β. ὅπερ ἐστὶ δραχμαὶ ἑκκαίδεκα. παλαιὸν δ' ὅταν ᾖ τὸ ἔλαιον, καὶ παχὺ διὰ τὴν παλαιότητα, τέτταρας καὶ ἥμισυ λίτρας ἐμβάλλεις, ἐγὼ δὲ καὶ ε. ποτὲ καὶ διὰ τοῦτο ἐνέβαλον ὄντος χειμῶνος. ἴσμεν γάρ, ὅτι πλεῖον ἐν χειμῶνι βάλλεται τὸ ἔλαιον, ἤπερ ἐν θέρει. προεψήσεις δὲ δηλονότι τὴν λιθάργυρον, ἄχρι γλοιώδους συστάσεως. ἐὰν δὲ καὶ κίκινον ἔχῃς ἔλαιον, ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἔμβαλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ φάρμακον, ἔναιμα τραύματα κολλᾷ ῥᾳδίως, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν σκληρῶν σωμάτων, ἤπερ ἁπαλῶν τε καὶ γυναικωδῶν, καὶ παιδίων, ὁποῖα καὶ τὰ τῶν εὐνούχων ἐστίν, ἀνιέμενόν τε δι' ἐλαίου κικίνου ἢ παλαιοῦ. καὶ ἔμμοτον ἐπιτιθέμενον θαυμαστὸν ὅπως πεττει τὰ δυσιατώτατα τῶν ἑλκῶν, ὅσα μηδ' ὅλως πῦον ἐργάζεται. κολλᾷ δὲ καὶ κόλπους, καὶ σύριγγας προστέλλει καὶ ξηραίνει, καὶ κλείει τελέως. καὶ ὅταν γε ταῦτα καλῶς ἐργάζεσθαι βουληθῇς αὐτό, δι' ὄξους δριμυτάτου τὰ μεταλλικὰ τρίψον ἡμέραις πλείοσι, καὶ μᾶλλον ἐν ἡλίῳ. καὶ τὴν λιθάργυρον δ' ὡσαύτως τρίψας καὶ ξηράνας, εἶτα μίξας τῷ ἐλαίῳ, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἕψε. πρὸς μέντοι τὰ δυσεπούλωτα τῶν ἑλκῶν ἀνι-

ἀναγκαῖον οὕτως κατεργάσθαι τὰ μεταλλικά, καὶ τὴν λιθάργυρον ἐν τῇ τρίψει. καὶ γὰρ καὶ χωρὶς τούτων, ἐπουλωτικώτερον γίνεται. προσέμβαλλε δ᾽ αὐτῷ τηνικαῦτα καὶ διφρυγοῦς οὐγγίαν, καὶ χρυσοκόλλης οὐγγίαν. βάλλεται δὲ οὐχ ἅμα τῇ λεπίδι, καὶ τῷ ἰῷ ταῦτα, καθάπερ οὐδ᾽ ὅταν ἑφθὸν ἤδη τελέως ᾖ τὸ φάρμακον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ καιρῷ. τοσαύτης γὰρ ἑψήσεως δεῖται τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων, ὡς ἀκριβῶς ἑνωθῆναι τοῖς προϋπάρχουσιν, ὃ διὰ συμμέτρου γίγνεται χρόνου, μήτε λίαν πολὺ πρὸ τῆς ἄρσεως τῆς κακκάβης, μήτ᾽ ἐγγὺς αὐτῆς. καὶ μόνη μὲν οὖν ἡ ἔμπλαστρος αὕτη, σύριγγας τε καὶ κόλπους, καὶ τὰ μεγάλα τραύματα κολλᾶν ἐστιν ἱκανή. συνεργεῖ δ᾽ αὐτῇ, καὶ σπόγγος καινὸς μὴ σκληρός, οἴνῳ παλαιῷ βεβρεγμένος. ἡ δ᾽ ἐπίδεσις ἐπὶ τῶν κόλπων, ἀπὸ τοῦ πυθμένος γιγνέσθω, πρὸς τὸ στόμιον ἀφικνουμένου τοῦ ἐπιδέσμου, καθότι δηλωθήσεται σαφέστερον ἐν τῷ περὶ συρίγγων λόγῳ.

Περὶ τῶν ἐπουλωτικῶν.

Εἴτ᾽ ἐπουλωτικάς, εἴτε συνουλωτικὰς ἐθέλοις ὀνομάζειν, τὰς οὐλὴν ποιούσας ἐμπλάστρους, ὡσαύτως δὲ καὶ τἄλλα φάρμακα τά τ᾽ ἐπίπαστα, καὶ τὰ διὰ μόνου χρίσεως προσφερόμενα, διήνεγκεν ὡς οὐδὲν πρὸς τὰς ἰάσεις αὐτῶν, εἰ μεμνημένος εἴης τῆς δυνάμεως, ὁποίας εἶναι προσήκει τῶν τοιούτων φαρμάκων, εἰρημένης ἅμα ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ὅσῳ γὰρ αἱ κολλητικαὶ τῶν σαρκωτικῶν ἐδείχθησαν εἶναι ξηραντικώτεραι, τοσούτῳ τῶν κολλητικῶν αἱ ἐπουλωτικαί. πρόκειται γὰρ ἡμῖν ἐν αὐταῖς τὴν γεννηθεῖσαν ἐν τοῖς κοίλοις ἕλκεσι σάρκα, δέρμα ποιῆσαι. διὸ καὶ στύφειν χρὴ τὸ τοιοῦτον γένος τῶν φαρμάκων, εἴτ᾽ ἐπίχριστον, εἴτ᾽ ἐπίπαστον εἴη. προκείμενον δ᾽ ἡμῖν ἐνταῦθα τῶν ἐμπλάστρων ἐκείνων μόνον μνημονεῦσαι. καὶ γὰρ τὰ διὰ τῶν μετάλλων συντιθέμενα φάρμακα, τούτων τηκομένων ἐν ῥοδίνῳ, ἢ μυρσίνῳ γίγνεται, καὶ μᾶλλόν γε τὸ μύρσινον τοῦ ῥοδίνου χρησιμώτερον, ὅσῳ καὶ στυπτικώτερόν ἐστιν. εἰ δὲ μηδέτερον ἔχοις τούτων, διὰ κυπρίνου, καὶ σχινίνου, καὶ μηλίνου τηκτέον. εἰ δὲ μὴ τούτων ἔχοις τι, δι᾽ ὠμοτριβοῦς ἐλαίου, ἢ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας, ὃ καλοῦσι σπανόν. ὅταν δὲ μηδὲ τοῦτ᾽ ἔχῃς, θαλλοὺς ἐλαιῶν ἁπαλοὺς θλάσας, ἐμβαλεῖς ἑτέρῳ τινὶ τῶν ἐπιτυχόντων ἐλαίων. εἰ δὲ καὶ τούτων ἀπορεῖς, ἄμεινον ἐλαίῳ παλαιῷ τήκειν. τὸ γοῦν ξηραντικώτερον γενέσθαι τὸ φάρμακον, ἐκ τούτου ἔχοις. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἀφίστανται τῶν ἐκ παλαιοῦ χρόνου πεῖραν ἱκανὴν δεδωκότων φαρμάκων ἅπασι τοῖς ἀρίστοις ἰατροῖς, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδόξων γεγονότων, ὅπως δοκῶσιν αὐτοὶ βέλτιόν τι παρὰ τοὺς ἔμπροσθεν ἔχειν. εἰδέναι δὲ χρή, τῶν ἐνδόξων φαρμάκων ἃ παρὰ πᾶσιν ἐπῄνηται, τό, τε διὰ καδμείας, καὶ τὸ διὰ τοῦ λαδάνου φάρμακον ἄριστον εἰς ἐπούλωσιν. ὃ παρὰ πᾶσι δὲ τοῖς ἰατροῖς ἡ τῶν μιγνυμένων ἁπλῶν φαρμάκων ὡμολόγηται συμμετρία. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἔδοξέ μοι γράψαι τὰς ἑκάστου τῶν γραψάντων αὐτὰς ἀρτυκάς, ἀπὸ τῶν ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων, ἀρξαμένῳ κατὰ τὸ τρίτον τῶν ἐκτός, ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Περὶ τῶν ἐπουλωτικῶν ἐμπλάστρων Ἀσκληπιάδης οὕτως γράφει.

Τῶν δὲ ἐπὶ μέρος ἑλκῶν, χωρὶς ἑτέρας διαθέσεως ἤδη πρὸς οὐλὴν ῥεπόντων, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. Ἡ διὰ καδμείας ἐπουλωτική. ταύτῃ ἐχρήσατο ὁ καθηγητὴς Λεύκιος. Καδμείας κεκαυμένης, καὶ οἴνῳ † κατεσκευασμένης, χαλκίτεως ὀπτῆς ἀνὰ ∠ ις´. κηροῦ ∠ π´. κολοφωνιακῆς πίσσης οὐγγίας η´. οἴνου ἰταλικοῦ τὸ αὔταρκες, τρίβε χαλκῖτιν καὶ τὴν καδμείαν μετ᾽ οἴνου, ὥστε ὑγρᾶς κηρωτῆς ἔχειν τὸ πάχος. τὸν δὲ κηρὸν κατακλάσας, καὶ τὴν ῥητίνην, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ τούτοις ἐπιβαλὼν μυρσίνου λίτραν μίαν, τίθει ἐπ᾽ ἀνθράκων κινῶν συνεχῶς. καὶ ὅταν δὲ λυθῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, ἔα ψυγῆναι, καὶ ἀναξύσας, ἐπίβαλλε τοῖς λειανθεῖσι, καὶ μίξας ἀνελόμενος χρῶ, διαλύων μυρσίνῳ ἐλαίῳ. ἡ κρᾶσις ἔστω κατάλληλος τῇ διαθέσει. Ἄλλη διὰ καδμείας.

Καδμείας ὀπτῆς, χαλκίτεως ὀπτῆς, διφρυγοῦς ἀνὰ ∠ ις´. κηροῦ, ῥητίνης φρυκτῆς, ἐλαίου μυρσίνου ἀνὰ ἡμίλιτρον, οἴνου ἰταλικοῦ ὅσον ἐξαρκεῖ, σκεύαζε καθὰ προείρηται, καὶ χρῶ, ποτὲ μὲν ἀνιεμένῳ, ποτὲ δὲ ἀκράτῳ τῷ φαρμάκῳ.

Ἄλλη. Λιθαργύρου, ψιμμυθίου, καδμείας, διφρυγοῦς, ῥητίνης ἀνὰ ∠ η´. χαλκίτεως β´. κηροῦ η´. μυρσίνου τὸ αὔταρκες, οἴνου ἀμμιναίου ὅσον ἐξαρκεῖ. Ἄλλη Εὐφράνορος. Διφρυγοῦς, μίσυος ὀπτοῦ ἀνὰ ∠ η´. χαλκίτεως ὀπτῆς, μολυβδαίνης ἀνὰ ∠ β´. καδμείας ∠ α´. κηροῦ ∠ ς´. κολοφωνίας οὐγγίας γ´. μυρσίνου λίτρας ς´. οἴνου ἰταλικοῦ τὸ αὔταρκες. Ἄλλη ἡ διὰ τοῦ λαδάνου, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, οὐ μόνον ἐπουλοῦσα ἀλλὰ καὶ τύλους ἐκκόπτουσα, καὶ τὰ λυπηρὰ κατορθοῦσα. Χαλκίτεως, λιθαργύρου, λαδάνου, ἀνὰ ∠ κδ´. ἀσφάλτου ∠ η´. κηροῦ ∠ οβ´. μυρσίνου κοτύλην μίαν. οἱ δὲ ∠ ιη´. οἴνου κοτύλην μίαν, σκεύαζε κατὰ τρόπον. ἐν δὲ τῇ χρήσει χρῶ καὶ σπληνίῳ, καὶ ἀνιεμένῃ. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρ´. πίσσης ∠ ν´. λαδάνου ∠ κε´. ἰοῦ ξυστοῦ, χαλκοῦ κεκαυμένου ἀνὰ ∠ η´. ἐλαίου μυρσίνου λίτρας β´. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ´. σκεύαζε καὶ χρῶ.

Ἄλλη ἡ πυρίκαυστος λεγομένη ἐκ τῶν ἀτταλικῶν δυνάμεων, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Ἐλαίου κοτύλην α´. στυπτηρίας σχιστῆς, μάννης, λιβανωτοῦ, λιθαργύρου, χαλβάνης, ἀνὰ ∠ α´. κηροῦ ∠ κδ´. ἀγχούσης ∠ η´. μυελοῦ ἐλαφείου, στέατος ὑείου, ἰοῦ, ψιμμυθίου, ἀνὰ ∠ β´. ὠῶν τριῶν τὸ χλωρόν, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, καὶ χρῶ ποτὲ μὲν ἀνιεμένῳ τῷ φαρμάκῳ, ποτὲ δὲ ἀκράτῳ. Ἄλλη, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ποιεῖ πρὸς τὰ παλαιά, καὶ δυσαλθῆ. Ψιμμυθίου, λιθαργύρου, στυπτηρίας σχιστῆς, μάννης, χαλβάνης, λιβάνου, μυελοῦ ἐλαφείου καὶ μοσχείου ἀνὰ ∠ δ´. κηροῦ, ἀγχούσης, ὠῶν λεκύθων ἀνὰ ∠ η´. ἐλαίου κοτύλας δ´. κόπτε τοὺς μυελοὺς ἐπιμελῶς, καὶ τῆκε μετὰ τῶν τηκτῶν, κινῶν ἀγχούσῃ ὥστε χρωσθῆναι, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, καὶ διυλίσας εἰς ἕτερον ἀγγεῖον, ἔα ψυγῆναι, καὶ ἀναξύσας ἐπίβαλλε τοῖς ξηροῖς, καὶ ἀνελόμενος χρῶ. Λευκὴ μάγνη λεγομένη, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰ χρόνια τραύματα, καὶ μόγις ἐπουλούμενα, ποιεῖ καὶ πρὸς ψωρώδεις διαθέσεις. ἔστι δὲ καὶ ἑδρικὴ ἀγαθή, ἀνιεμένη ῥοδίνῳ. Λιθαργύρου ∠ ρ´. κηροῦ ∠ ν´. ψιμμυθίου ∠ ρ´. τερμινθίνης ∠ κε´. λιβανωτοῦ ∠ κε´. στυπτηρίας σχιστῆς ιβ´. ἐλαίου κοτύλας β´. συντίθει κατὰ τρόπον καὶ χρῶ, ὅτε μὲν ἐμπλάστρῳ, ὅτε δὲ ἀνιεμένῳ τῷ φαρμάκῳ. Ἄλλη παμφίλιος λεγομένη, πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις, καὶ κόλπους παρακολλᾷ, καὶ σύριγγας ἐκτυλοῖ, ποιεῖ πρὸς τὰ ῥευματικὰ τῶν ἑλκῶν, καὶ πρὸς τὰ χρόνια, καὶ δυσεπούλωτα, ψώρας τε

θεραπεύει,

θεραπεύει, καὶ ὑπώπια βαστάζει, ποιεῖ καὶ κεφαλαλγικοῖς, καὶ πρὸς τὰς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιφορὰς ἐπιτιθεμένη κατὰ τοῦ μετώπου. ἔστι δὲ καὶ ἑδρικὴ ἀγαθὴ, ἀνιεμένη ῥοδίνῳ, ἢ μυρσίνῳ. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως.

Λιθαργύρου ∠ ρ̄. κηροῦ ∠ ν̄. τερμινθίνης ∠ κε̄. λιβάνου ∠ κε̄. ψιμμυθίου ∠ ρ̄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ιϛ̄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ γ̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β̄. συντίθει κατὰ τρόπον, ποτὲ μὲν ἀνιεμένῳ τῷ φαρμάκῳ, ποτὲ δὲ ἐμπλάστρῳ χρώμενος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ἀχώρων, ἢ τῶν περὶ τὴν ὄψιν τραχυτήτων, ἢ τῶν λεγομένων ἐπινυκτίδων, ἢ τῶν περὶ τὴν ἕδραν διαθέσεων ἀνιεμένῳ τῷ φαρμάκῳ μυρσίνῳ, ἢ σχινίνῳ ἐπιχριόμενον. Ἄλλη Τελαμῶνος φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ καὶ πρὸς ἄνθρακας, ἀναξηραίνει κόλπους ἐνιεμένη καὶ ἐγχυματιζομένη, ἔστι δὲ καὶ ἐπουλωτικὴ ἀγαθή. Ῥητίνης, κηροῦ, ἀσβέστου, λιθαργύρου ἀνὰ ∠ ν̄. ψιμμυθίου ∠ κε̄. ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, ἕψε λιθάργυρον, ἔλαιον ἕως συστῇ, εἶτα κηρὸν, εἶτα ῥητίνην. τὴν δὲ ἄσβεστον, καὶ τὸ ψιμμύθιον λεάνας, καὶ τούτοις ἐπίβαλλε τὰ τηκτά. ἐν δὲ τῇ χρήσει ἔλαιον ἐπὶ θερμοσποδίᾳ θεὶς, ἐπίβαλλε καταθλάσας τοῦ φαρμάκου. καὶ ὅταν θερμανθῇ, εἰς θυίαν βαλὼν, ἀνάκοπτε φιλοπόνως ἕως γλοιώδες γένηται, καὶ ἀποθέμενος, χρῶ ὡς μεγίστῳ φαρμάκῳ, ὁτὲ μὲν ἐπιχρίων πόροις, ὁτὲ δὲ ἐγχυματίζων. ἐπὶ δὲ τῶν λεγομένων ἀνθράκων εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσσων ἐπιτίθει. Ἄλλη Μοσχίωνος γνώριμος πρὸς ὅσα βούλει ἐκτυλῶσαι καὶ ἐπουλῶσαι, ἔστι δὲ καὶ ἑδρικὴ ἀγαθή. Λιθαργύρου, ψιμμυθίου, ἀσβέστου ἀνὰ ∠ η̄. μυελοῦ ἐλαφείου, κηροῦ ἀνὰ ∠ ιϛ̄. ἐλαίου μυρσίνου τὸ αὔταρκες. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, καὶ μαλάξας ἐπιμελῶς ποίει τροχίσκους. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ὕδατι ἢ γάλακτι προανίεται, ὅσον βούλεσθε, ὅσον γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος, εἶτα ἐπιβάλλεται ῥοδίνου τὸ αὔταρκες, ἢ μυρσίνου, καὶ ἀνακόψαντες ἐπιμελῶς, καὶ ἀνελόμενοι εἰς μολυβδίνην πυξίδα, χρῆσθε καθάπερ προείρηται.

Ἐπουλωτικαὶ Ἀνδρομάχου. Καδμείας λίτραν ᾱ. χαλκίτεως κεκαυμένης λίτραν ᾱ. κηροῦ λίτραν ᾱ. ῥητίνης ξηρᾶς λίτρας γ̄. μυρσίνου λίτρας γ̄. οἴνου εἰς τὰ ξηρά. Ἄλλη ἡ διὰ λαδάνου. Λιθαργύρου ∠ μ̄. λαδάνου ∠ λβ̄. χαλκάνθης ∠ η̄. σχιστῆς ∠ ιβ̄. κηροῦ ∠ ρ̄. λεπίδος ∠ η̄. ἀσφάλτου ∠ λβ̄. μυρσίνου κοτύλης μιᾶς τέταρτον, οἶνος φαλερῖνος εἰς τὰ ξηρά. Ἄλλως ὡς Ἀλκιμίων, ἣν ἐσκεύασα. Λαδάνου ∠ η̄. ὑσσώπου ∠ δ̄. προπόλεως ∠ η̄. ἀσφάλτου ∠ η̄. λιθαργύρου ∠ δ̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ̄. μίσυος ὠμοῦ ∠ δ̄. κηροῦ ∠ κδ̄. μυρσίνης μνᾶς η̄. Ἡ διὰ κριθῶν. Ψιμμυθίου ∠ ν̄. λιθαργύρου ∠ ν̄. κριθῶν κεκαυμένων ἀτρίπτων ξέστην ᾱ. κηροῦ ∠ ν̄. ἐλαίου ξέστην ᾱ. ἐσχάτην τὴν κριθήν. Ἄλλη ἐπουλωτική. Καδμείας οὐγγίας β̄. χαλκίτεως, κηροῦ, τερμινθίνης ἀνὰ οὐγγίας δ̄. ὑσσώπου οὐγγίαν ᾱ. μυρσίνης οὐγγίας δ̄. χαλκάνθης οὐγγίας δ̄. οἴνου εἰς τὰ ξηρά.

Ἄλλη ἐπουλωτική. Ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ιη̄. διφρυγοῦς ∠ δ̄. λιθαργύρου ∠ ιϛ̄. κηροῦ ∠ ῑ. ἐλαίου κοτύλας δ̄. ταύταις ἐφεξῆς ἄλλας ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν ἐμπλάστρους ἐκ τῶν δυσεπουλώτων θεραπευτικὰς, ἃς ἴνας οὐκ ἔδοξέ μοι νῦν προσγράφειν. εἰρήσονται γὰρ ἅμα ταῖς τὰ δυσίατα τῶν ἑλκῶν θεραπευούσαις ἐν τῷ δ̄. τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων. γεγραφότος δὲ τοῦ Ἀνδρομάχου κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ βιβλίου πρὸ τῶν ἄρτι γεγραμμένων ἐπουλωτικῶν καὶ ἑτέρας τινὰς αὖθις τοῦ προγεγράψαι αὐτῶν, ὅτι ἐπουλωτικαί εἰσιν ἀπροσιτάτων ἑλκῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ εὐνούχων, καὶ ἁπλῶς τῶν ἁπαλὴν ἐχόντων τὴν σάρκα, ἔδοξέ μοι καὶ ταύτας ἐνταῦθα προσγράψαι τὴν ἐπιγραφὴν ἐχούσας παρὰ τῷ Ἀνδρομάχῳ τὴν ἀπὸ τῆς χρόας. ἔγραψε γοῦν περὶ αὐτῶν οὕτω κατὰ λέξιν. Λευκαὶ ἐπουλωτικαὶ Ἀνδρομάχου. Λευκὴ ᾗ χρῶμαι. Λιθαργύρου μνᾶ ᾱ. ψιμμυθίου μνᾶ ᾱ. κηροῦ δ̄. ῥητίνης δ̄. ἐλαίου κοτύλας γ̄. ὕδατος κοτύλην ᾱ. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρξ̄. ψιμμυθίου ∠ σ̄. κηροῦ ∠ ν̄. τερμινθίνης ∠ κδ̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλης ἥμισυ, ὕδατος κυάθους ϛ̄. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρ̄. ψιμμυθίου, κηροῦ ἀνὰ ∠ ν̄. τερμινθίνης ∠ κε̄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ϛ̄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ γ̄. ὄρχεως βοτάνης ∠ η̄. ἐλαίου παλαιοῦ κυάθους β̄. ἄλλως ∠ β̄. ὕδατος κοτύλας β̄. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ κε̄. κηροῦ ∠ νζ̄. στέατος ὑείου ∠ λζ̄. σμύρνης ∠ β̄. ὠῶν ἑφθῶν λεκύθους δ̄. τινὲς ὠμῶν. Ἡ ἀρετή. Γλοιοῦ καθαροῦ κοτύλας ιβ̄. λιθαργύρου μνᾶς γ̄. λεπίδος ∠ ϛ̄. οἱ δὲ ∠ ιϛ̄. ῥητίνης κολοφωνίας μνᾶς ϛ̄. οἱ δὲ ∠ ν̄. κηροῦ μνᾶν μίαν. οἱ δὲ μνᾶς με̄. θαλάσσης κοτύλας γ̄. Ἀνδρομάχου πανάκεια. Λιθαργύρου ∠ ρν̄. κηροῦ ∠ μ̄. τερμινθίνης ∠ νγ̄. θαλάσσης παλαιᾶς κοτύλας β̄. γλοιοῦ κοτύλας ϛ̄. λεπίδος ∠ ιϛ̄. κικέως κοτύλας β̄. ψιμμυθίου ∠ π̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος κδ̄. στέατος μοσχείου ∠ π̄. ἀσβέστου ∠ κδ̄. ἀριστολοχίας ∠ κε̄. ἕψε ὡς οἶδας.

Λευκὴ ἡ Τελεφάνους. Λιθαργύρου ∠ π̄. ψιμμυθίου ∠ ρκ̄. σμύρνης ∠ γ̄. ὀβολοὺς β̄. σαγαπηνοῦ ∠ ε̄. λιβάνου ∠ ϛ̄. τετρώβολον. ἐλαίου κοτύλας β̄. ἥμισυ ἕψε ὁμοῦ πάντα. Ἄλλη. Κηροῦ λευκοῦ λίτραν ᾱ. σμύρνης οὐγγίαν ᾱ. λιβάνου οὐγγίαν ᾱ. μυελοῦ ἐλαφείου οὐγγίας β̄. στέατος ὑαίνης οὐγγίας β̄. πιτυΐας ἐλαφείας οὐγγίας β̄. ἢ ὀρειφείας, νίτρου οὐγγίας β̄. χαλβανίου οὐγγίαν ᾱ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας δ̄. λιθαργύρου λίτραν ᾱ. ἥμισυ, ψιμμυθίου ∠ ϛ̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην ᾱ. ἥμισυ, θαλάσσης κοτύλης ἥμισυ, καυνιακὴ καλεῖται.

Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ σ̄. κηροῦ ∠ νβ̄. ἐλαίου κοτύλας γ̄. ψιμμυθίου ∠ π̄. τερμινθίνης ∠ λβ̄. κηρύκων κεκαυμένων ∠ ῑ. λιβάνου ∠ ιβ̄. ὕδατος ξέστην ᾱ. Ἄλλη. Στέατος ὑείου προσφάτου ∠ πη̄. κηροῦ λευκοῦ ∠ μη̄. ψιμμυθίου ∠ ιβ̄. λιθαργύρου ∠ ιβ̄. Ἄλλη πρὸς ἕρπητας, ἄνθρακας, κονδυλώματα, ῥαγάδας, ἀφλεγμάντους ἄγαν, ὡς Ἡρας ὁ Καππαδόξ. ἐπὶ ταύτης μὲν οὖν ὀρθῶς ἐποίησεν οὐχ ἁπλῶς κηροῦ γράψας, ἀλλὰ μετὰ τοῦ προσθεῖναι τοῦ λευκοῦ. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτως, ὡς βούλεται, λευκὴ τῇ χρόᾳ. μετὰ ταῦτα δὲ γράφων ἄλλην οὐ προσέθηκεν, οὔτε τοῦ κηροῦ τὸ λευκὸν, οὔτε τοῦ οἴνου τὸ λευκὸν, ἀλλ' ἡμᾶς δεῖ προσθεῖναι, εἴπερ βουλόμεθα λευκὴν τὴν ἔμπλαστρον ποιῆσαι. γέγραπται δὲ ἡ σύνθεσις αὐτῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀνδρομάχου κατὰ λέξιν οὕτως.

Λευκὴ δι' οἴνου, Ποπλίου. Καδμείας λίτραν ᾱ. οὐγγίας θ̄. λιθαργύρου λίτρας β̄. ψιμμυθίου λίτρας β̄. οἴνου ἐλλιωνικοῦ ξέστας β̄. ῥοδίνου λίτρας ε̄. κηροῦ λίτρας γ̄. ὠὰ ὠμὰ ἀριθμῷ ιβ̄. λιβάνου οὐγγίας γ̄. ἕψε. τῶν λευκῶν ἐμπλάστρων τὰς ἑψήσεις ἐν τῷ ᾱ. λόγῳ δεδήλωκα, ἅμα καὶ τὴν μέθοδον ἐπιδεικνὺς οὐ μόνον τῆς ἑψήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς συνθέσεως αὐτῶν. καὶ οὐδέν γε ἴσως ἐπέλιπε προσθεῖναι τῇ διδασκαλίᾳ τῶν τοιούτων ἐμπλάστρων. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν

τὸ βιβλίον οὐ μόνον περὶ τῶν σαρκωτικῶν ἐμπλάστρων, αἳ δὴ ὡς ἐπίπαν εἰσὶ χλωραί, τὸν λόγον ἐδίδαξεν, ἀλλὰ καὶ τῶν κολλητικῶν, ἐπουλωτικῶν τε πασῶν, ὅσαι γε τὰ χωρὶς κακοηθείας ἐπουλοῦσιν ἕλκη. δῆλον δὲ καὶ περὶ τῶν μηλίνων καὶ τῶν κιῤῥῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἔδοξέ μοι καὶ τὰς λευκὰς ἐμπλάστρους, ὅσων ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ λόγον ὀλίγα πεποίημαι, προσεπιγράψαι κατὰ τοῦτο. ὅπως δὲ μηδὲν λείποιτο τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ, καὶ τὰς κεφαλικάς τε καὶ καταγματικὰς ὀνομαζομένας ὑπ᾽ αὐτῶν ἐμπλάστρους προσγράψω, κολλητικάς τε οὔσας τῶν μεγάλων τραυμάτων καὶ κόλπων, ὅταν δὲ ἀνεθῶσιν, ὡς ἐμμότους γενέσθαι καὶ σαρκωτικάς.

Περὶ τῶν καταγματικῶν καὶ κεφαλικῶν ἐμπλάστρων.

Οἱ πλεῖστα καὶ κάλλιστα φάρμακα γράψαντες, ὃς ἔμπροσθεν ὀνομαστὶ δῆλον, ἐκάλεσαν τι γένος ἐμπλάστρων κεφαλικάς τε καὶ καταγματικάς, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καταγμάτων μάλιστα τὴν προσηγορίαν αὐταῖς θέμενοι. ῥυπτικῆς δ᾽ εἰσὶ καὶ διαφορητικῆς καὶ ξηραντικῆς αἱ τοιαῦται δυνάμεως. ἔμιξαν δ᾽ αὐταῖς οἱ πλεῖστοι τῶν συφόντων φαρμάκων ὀλίγον, ἕνεκα δυοῖν χρειῶν, ὡς εἴρηται, τοῦ τ᾽ ἀποκρούεσθαι τὸ ἐπιῤῥέον τοῖς πεπονθόσι μορίοις, καὶ τοῦ προσάγειν ἄχρι βάθους τὴν τῶν ῥυπτικῶν δύναμιν. ἐλέχθη δὲ ἡμῖν ἔμπροσθεν, ὡς εἰ μὴ κατεργασθείη τῇ τρίψει τὰ στύφοντα μέχρι τοῦ χνοώδη γενέσθαι, βλάβην μᾶλλον ἢ ὠφέλειαν παρέξειν αὐτά, τοῖς τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ἔχουσιν. ἀρίστην δ᾽ αὐτῶν ἐστὶ γίνεσθαι κατεργασίαν, ἐν ὄξει δριμεῖ λειωθέντων. ἄρξομαι τοίνυν ἤδη τῆς τῶν τοιούτων φαρμάκων γραφῆς ἀπὸ τῶν ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων.

Περὶ τῶν ὑπ᾽ Ἀσκληπιάδου καταγματικῶν ἐμπλάστρων.

Πρώτην ἔγραψεν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐκτὸς φαρμάκων κατὰ λέξιν οὕτως. Μέλαινα Ἀρείου καταγματική. τούτῳ τῷ φαρμάκῳ ἐπὶ καταγμάτων πολλῶν ὀστέων ἐμπλεόντων, καὶ πάντων παραινούντων τὰ ἐμπλέοντα βαστάζειν, ὅμοιόν τι παραδόξῳ εἰργάσατο ὁ Ἄρειος. τὰ γὰρ ἐμπλέοντα καὶ κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ὀστέων, οὕτως διανατέτακεν, ὥστε συμπωρῶσαι τοῖς ἄλλοις. ἔχει δὲ οὕτως. Λιθαργύρου, ἀσφάλτου ἀνὰ ∠ σ. πίσσης ξηρᾶς, κηροῦ ἀνὰ ∠ ρ. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ ν. στυπτηρίας σχιστῆς, προπόλεως ἀνὰ ∠ λ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κδ. ἰοῦ ∠ ι. ἐλαίου ξέστας δ. σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλας ὁμογενεῖς τῇ προγεγραμμένῃ κατὰ τὸ αὐτὸ βιβλίον ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης κατὰ λέξιν οὕτως. Ἄλλη Πυθίωνος καταγματική. ταύτῃ Ἔλαινος ἐχρήσατο. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐκ πληγῆς τραύματα, ἐν δὲ τῇ ἄρσει, σπόγγῳ δεῖ θερμῷ βεβρεγμένῳ ἀναχαλᾶν τὸ σπλήνιον, ἐχέκολλον γάρ ἐστιν ἰσχυρῶς τὸ φάρμακον. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς χοιράδας τὸ αὐτὸ φάρμακον, καὶ σύριγγας. καὶ χρὴ κατὰ τῶν συρίγγων καὶ κόλπων ἐκκόπτειν τὸ σπλήνιον, τουτέστι κατὰ τὸ στόματος, ὥστε τόπον ἔχειν τὸ ἐκκρινόμενον ὑγρόν. χρὴ δὲ καὶ συλλέγεσθαι τοῦ φαρμάκου. τὰ δὲ τῆς σκευασίας, ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον. Ἀσφάλτου ἰουδαϊκῆς λίτρας ε. οὐγγίας δ. πίσσης βρυτίας ξηρᾶς τὸ ἴσον, ῥητίνης φρυκτῆς λίτρας η. κηροῦ λίτρας δ. λιβάνου λίτρας δ. λεπίδος ἐρυθρᾶς λίτραν μίαν, οὐγγίας δ. ἐλαίου θαλλοῦ λίτραν α. χαλβάνης λίτραν α. ἥμισυ, ὄξους κοτύλην α. τὰ τηκτὰ τῆκε, τὸν δὲ λίβανον, καὶ τὴν λεπίδα ῥίψας μετ᾽ ὄξους, ἐπίβαλλε τοῖς λοιποῖς, προσέχων μὴ ἀναβράσῃ, καὶ κινήσας, εἰς θύαν κατέρα, καὶ ἀνακόψας καὶ μαλάξας, ἀναλόμενος χρῶ. ἐν ἄλλῳ ἀντιγράφῳ εὗρον λεπίδος ἐρυθρᾶς λίτραν α. ἥμισυ. εὔδηλον δ᾽ ὅτι δραστικώτερον γίνεται τὸ πλείονα λαβὸν τὴν λεπίδα.

Μοσχίωνος καταγματική, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ διακοπὰς τῶν νεύρων, καὶ τὰς μετὰ περιθλάσεως διαιρέσεις, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ μετὰ τραύματος κατάγματα. καὶ γὰρ τοῖς τραύμασι βοηθεῖ καὶ πωροῖ τὰ ὀστέα μετὰ τῆς δεούσης ἐπιδέσεως ἐπιτιθεμένη, καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑδρωπικοῖς. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν διδύμων περιθλάσεις, † στα Ϙ ιδοῖ καὶ τὰς περὶ τὴν ἕδραν ἐξοχάς. ποιεῖ καὶ πρὸς ῥαγάδας βουτύρῳ ἀνιεμένη, ποιεῖ καὶ πρὸς βρογχοκήλας, διαλύει πᾶσαν σκληρίαν. ποιεῖ καὶ πρὸς παρατρίμματα καὶ λυγίσματα. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ποδῶν καὶ χειρῶν τυλώδεις ἐπαναστάσεις, ἃς ἥλους καλοῦμεν, ὡς χωρὶς ἑλκώσεως ἀφαιρεῖν, καὶ καθόλου ἐστὶ πολυχρηστότατον φάρμακον, ποιεῖ καὶ πρὸς ἀρχομένους ὑδρωπας. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως.

† τάφοις δὲ

Λιθαργύρου μνᾶ α. ἡ δὲ μνᾶ ἐπὶ τούτου τοῦ φαρμάκου ἔχει ὁλκὰς ρξ. πίσσης ὑγρᾶς ∠ ρξ. στέατος μοσχείου ∠ ρξ. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ π. μάννης λιβάνου ∠ π. κηροῦ ∠ μ. ἰοῦ ∠ η. ὀποπάνακος ∠ η. χαλβάνης ∠ η. ἐλαίου κικίνου κοτύλην α. ὄξους τὸ ἴσον, ὀποῦ συκαμίνου κοτύλην α. πίσσης ὑγρᾶς κοτύλης ἥμισυ. τὴν λιθάργυρον λειοτάτην, καὶ τὸ κίκινον ἔλαιον βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν καὶ χαλκοῦν, καθεὶς ἐπὶ πυρὸς ἕψε. καὶ ὅταν ἀναβράσῃ, ἐπίβαλλε τὸ στέαρ καὶ τὸ μάννην, κινῶν συνεχῶς. καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλλε πίσσαν, κηρόν, ῥητίνην, καὶ ἑψήσας μέχρις ἀμολύντου, ἐπίπασσε χαλβάνην, εἶτα ἰὸν καὶ ὀποπάνακα ὄξει διαλυθέντα, τὸν δὲ ὀπὸν τοῦ συκομόρου καὶ τὴν πίσσαν τὴν ὑγράν, εἰς ἕτερον ἀγγεῖον ἐμβάλλοντες ἕψομεν, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπιβάλλομεν τῷ πρώτῳ φαρμάκῳ, καὶ πάλιν θέντες ἐπὶ τὸ πῦρ ἕψομεν μέχρις ἀμολύντου, καὶ εἰς οἶνον κατεράσαντες ἐῶμεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἔπειτα μαλάξαντες χρώμεθα, εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσσοντες. δεῖ δὲ † κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ φαρμάκου, οἴνῳ δεύσαντας ταινίδιον ἐκθλίβειν, καὶ τότε περιτιθέναι τῷ φαρμάκῳ. Ὡς δὲ ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς Λεύκιος συνεσκεύασεν, ἔχει οὕτως. τὸ στέαρ καὶ τὸ ἔλαιον πρότερον τήκομεν, καὶ ὅταν διαλυθῇ, καταπάσσομεν λειοτάτην μάννην, καὶ τὴν λιθάργυρον. καὶ ὅταν συστραφῇ, τὰ ἑπόμενα ποιοῦμεν, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ φάρμακον, καὶ κατὰ τὸ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον ρξ. δραχμὰς φησὶν ἔχειν τὴν μνᾶν. εὔδηλον οὖν, ὅτι τὴν ἀλεξανδρεωτικὴν λέγει μνᾶν οὐγγίας κ. ἔχουσαν, ὅπως ἑκάστη τῶν οὐγγιῶν ἔχῃ ∠ η. οὕτω γὰρ συμβήσεται τὰς ρξ. ∠ ἔχειν τὴν μνᾶν.

† μετὰ

Ἄλλη Κλαυδίου Φιλοξένου, ἀπελοῦς ἐπιγραφομένη, ἔναιμος καταγματική, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Λιθαργύρου μνᾶν α. ὅ ἐστι ∠ ρξ. στέατος μοσχείου ∠ ρξ. λιβάνου ∠ π. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ π. κηροῦ ∠ μ. ἰοῦ, σχιστῆς στυπτηρίας, χρυσοκόλλης, χαλβάνης ἀνὰ ∠ ιβ. ἐλαίου κικίνου κοτύλην α. ὄξους ὅσον ἀρκεῖ. ἔσχατον τὸν λίβανον καὶ τὸν ἰὸν καὶ τὸν ὀποπάνακα, καὶ στυπτηρίαν καὶ χρυσοκόλλαν, καὶ τὰ τοιαῦτα, πρότερον ὄξει διαλύων, καὶ λειώσας ἐπιμελῶς ἐπίβαλλε.

Ἐν ἄλλῃ γραφῇ ἔχει οὕτως. Λιθαργύρου ∠ ρξ'. πίσσης ∠ ρξ'. στέατος μοσχείου ∠ ρξ'. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ π'. μάννης λιβάνου ∠ π'. κηροῦ ∠ μ'. ὀποπάνακος, ἰοῦ ξυστοῦ ἀνὰ ∠ ις'. χρυσοκόλλης, στυπτηρίας σχιστῆς ἀνὰ ∠ ιβ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ς'. κικίνου κοτύλην μίαν, ὄξους τὸ αὐτό. συντίθει ὁμοίως ταῖς καταγματικαῖς.

Οἰνάνθη καταγματική, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Λιθαργύρου ∠ ρξ'. πίσσης οἰνηρᾶς ∠ ρξ'. ταύτην λαμβάνομεν ἀποῤῥέουσαν ἐκ τῶν ἰταλικῶν κεραμείων, ῥητίνης τερμινθίνης ∠ π'. λιβάνου ∠ π'. στέατος μοσχείου κατειργασμένου ∠ π'. μυελοῦ ἐλαφείου κατειργασμένου ∠ π'. οἰνάνθης ξηρᾶς, συμφύτου ῥίζης, κενταυρείου κόμης, ἀνὰ λίτραν μίαν, ἰοῦ ξυστοῦ, ὀποπάνακος ἀνὰ ∠ κ'. μήκωνος ὀποῦ, σμύρνης, ἀλόης, χαλβάνης, ἀνὰ ∠ η'. ὄξους κοτύλας γ'. ἐλαίου κικίνου κοτύλην α'. σύμφυτον, οἰνάνθην, κενταύρειον κόψαντες εἰς παχέα, καὶ εἰς τὸ ὄξος ἐμβάλλοντες ἕψομεν εἰς τὸ τρίτον, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψαντες, χρώμεθα πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν. ποιεῖ δὲ τὸ φάρμακον καὶ ποδαγρικοῖς. Ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει οὕτως. Λιθαργύρου, πίσσης οἰνηρᾶς, ἀνὰ ∠ ρξ'. μυελοῦ ἐλαφείου, ῥητίνης τερμινθίνης, στέατος μοσχείου, λιβάνου, συμφύτου ῥίζης, ὀποῦ συκαμίνης ἀνὰ ∠ π'. οἰνάνθης ξηρᾶς, κενταυρείου ἀνὰ λίτραν α'. κηροῦ ∠ μ'. ἰοῦ, ὀποπάνακος, στύρακος, ὀποῦ μήκωνος, μανδραγόρου χυλοῦ, σμύρνης, ἀλόης, χαλβάνης, χρυσοκόλλης, στυπτηρίας σχιστῆς ἀνὰ ∠ ιβ'. ὄξους ξέστας γ'. ἐλαίου κικίνου λίτραν α'. σκεύαζε καθὰ προείρηται καὶ εἰς οἶνον ἰταλικὸν ἐξέρρα, καθάπερ ἐπὶ τῆς Μοσχίωνος καταγματικῆς πεποιήκαμεν.

Περὶ τῶν ἰδίως κεφαλικῶν ὀνομαζομένων ἐμπλάστρων.

Ὀνομάζειν εἰώθασι κεφαλικὰς ἐμπλάστρους, ἐπὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καταγμάτων, ὅσα μέχρι διπλόης ἐγγίνεται χρώμενοι. δύναμις δ' αὐτῶν, καὶ λεπίδας ὀστῶν ἀναφέρειν καὶ ἀνάγειν †θρέμματα, κατά τε τὴν κεφαλὴν, καὶ τἄλλα τοῦ σώματος ὅσα. τινὲς δὲ καὶ κοινῷ γένει, καὶ ταύτας ὀνομάζουσι καταγματικάς. εἰσὶ δὲ τῶν ἰδίως καταγματικῶν ὀνομαζομένων ἰσχυρότεραι. τὸ μὲν γὰρ ῥυπτικόν τε καὶ ξηραντικὸν, αἱ καταγματικαὶ καλούμεναι παρ' αὐτῶν, ἔχουσιν. αὗται δὲ καὶ δριμύτητά τινα προσειλήφασι, δυναμένην ἐκ τοῦ βάθους ἐπισπάσασθαι πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, οὐκ ὅσα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον αὐτῶν, ὑγρόν τι παχὺ καὶ γλίσχρον, ἢ ὅλως μοχθηρόν. ἐμνημόνευσε δὲ τῶν τοιούτων ἐμπλάστρων ὁ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐκτὸς φαρμάκων, ἅ τινα γέγραπται κατὰ τὸ δ'. ὑπόμνημα ταύτης τῆς πραγματείας. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν, καὶ πρὸς τὰ χειρώνια τινὰ αὐτῶν ἁρμόττειν ἔφασκεν, ἥν τε γὰρ αὐτὸς ἐπιγράφει Δυϊλέοντος κεφαλικὴν, καὶ μετὰ ταύτην μελάγχλωρον κεφαλικὴν, καὶ μετὰ ταύτας Φιλώτου κεφαλικὴν, εἶτα καὶ τὴν Ἶσιν, ἣν καὶ αὐτὴν κεφαλικὴν ὀνομάζει, καὶ ἄλλας τινὰς τοιαύτας ἐκ τούτου τοῦ γένους ἡγητέον εἶναι, διὸ καὶ νῦν οὐκέτι παρεθέμην αὐτὰς, ἀλλ' ἐπὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰατρῶν γεγραμμένας καταγματικάς τε καὶ κεφαλικὰς μεταβήσομαι, προειρηκὼς ἑκατέρων τὴν καθόλου δύναμιν. ἐξ ὧν δὲ καὶ ἔμπροσθεν καὶ κατὰ ταύτην τὴν πραγματείαν εἶπον, ἔν τε τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, ἀναμιμνησκομένους ὑμᾶς, χρὴ γνωρίζειν ὅτι γενναιότεραι τῶν καταγματικῶν εἰσιν, ἃς ἐπιγράφουσι κεφαλικάς. καὶ διὰ τοῦτο μετὰ κηρωτῆς σαρκοῦν πεφύκασιν, ὥστε καὶ ταῖς σαρκωτικαῖς καθ' ἕτερον τρόπον, ὁμογενεῖς πως εἰσιν. ἐκλυθεῖσαι γὰρ τῇ κηρωτῇ τὴν δύναμιν, ἔμμοτοι σαρκωτικαὶ γίνονται, προσβληθέντος δηλονότι, ποτὲ μὲν ἐλαίου, ποτὲ δὲ ῥοδίνου, ποτὲ δὲ ἄλλου τινὸς τοιούτου.

Περὶ ὧν Ἡρας ἔγραψε καταγματικῶν τε καὶ κεφαλικῶν.

Πρώτην μὲν τῶν τοιούτων ἐμπλάστρων ὁ Ἡρας ἔγραψε τὴν Ἶσιν ὀνομαζομένην, ἱκανῶς πολύχρηστον φάρμακον. ἐφεξῆς δὲ τὴν διὰ τῶν βοτανῶν, ᾗ καὶ αὐτῇ πολυχρήστῳ οὔσῃ μαρτυρεῖ, τὸ κεφαλικὴν ὑπάρχειν. ἀλλὰ καὶ ἡ διὰ σκίλλης ἐφεξῆς γεγραμμένη, τὴν αὐτὴν ἐπαγγελίαν ἔχει, τῶν πολυχρήστων ἱκανῶς φαρμάκων οὖσα, καὶ μέντοι καὶ μετὰ ταύτας ἄντικρυς ἑτέραν ἔμπλαστρον γράφων, οὕτως κατὰ λέξιν φησί. Ἄλλη κεφαλικὴ ποιοῦσα πρὸς τὰ ἐν κεφαλῇ κατάγματα, ἀνάγει ὀστᾶ εὐχερῶς, καὶ λεπίδας ἀφίστησι. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ πάντα ποιεῖ, ὅσα καὶ ὁ πρὸ ταύτης τροχίσκος. Λεπίδος ἐρυθροῦ χαλκοῦ ∠ κε'. στυπτηρίας ∠ κ'. ἀριστολοχίας δακτυλίτιδος ∠ κ'. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κε'. λιβάνου ∠ κε'. σμύρνης ∠ ιβ'. στέατος ταυρείου λίτρας δ'. κηροῦ λίτρας δ'. τερμινθίνης λίτρας δ'. πιτυΐνης ξηρᾶς λίτρας δ'. ἐλαίου κοτύλην α'. ὄξους τὸ ἀρκοῦν, τὰ ξηρὰ διατρίβει ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας, τὸ ἀμμωνιακὸν προβρέξας εἰς ὄξος ἐπίχει, τελευταῖον τὰ τηκτὰ διυσμένα, καὶ ἑνώσας χρῶ. ἐν τισὶ ἀντιγράφοις προσγέγραπται ἐλαίου παλαιοῦ. ἐπεὶ δὲ ταύτην αὐτὴν τὴν ἔμπλαστρον ἔφη ποιεῖν, ὅσα καὶ ὁ πρὸ αὐτῆς τροχίσκος, ἔδοξέ μοι κἀκείνου τὴν σύνθεσιν ὑπογράψαι, κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Ἡρα λέξιν οὕτως ἔχουσαν. Τροχίσκος κεφαλικὸς τετριμμένος, ποιῶν ἐπὶ τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων, καὶ πρὸς φύματα, καὶ σύριγγας, ποδάγρας, πώρους, ἰσχιάδας. Γῆς ἐρετριάδος μνᾶς β'. λεπίδος ἐρυθροῦ χαλκοῦ μνᾶς δ'. ἰχθυοκόλλης ποντικῆς μνᾶς δ'. λέανον ἰδίᾳ τὴν ἐρετριάδα, καὶ τὴν λεπίδα, εἶθ' ὁμοῦ παράχει ὄξος δριμὺ, ὡς ἔχειν μέλιτος πάχος, καὶ διατρίβε, ἀναξηραινομένοις δὲ, ὄξος παράχει. τοῦτο ποίει ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν ἐφ' ἡμέρας κ'. ἔπειτα λαβὼν τὴν ἰχθυοκόλλαν, θλάσον ἐπιχέας ὄξους κοτύλην α'. τῆκε ἐπὶ μαλακῷ πυρὶ, εἶτα ἐπίβαλλε τὴν γῆν, καὶ τὴν λεπίδα, καὶ κατέρας εἰς ἄγγος ἐρυθροῦ χαλκοῦ, καὶ θεὶς εἰς ἥλιον ἐπὶ ἡμέρας κ'. κίνει δὶς τῆς ἡμέρας, ἕως ἂν παγῇ, εἶτ' ἐξαίρων κατὰ μικρὸν τρίβε ἐν θυίᾳ, ὄξος παραχέων μέχρι συστάσεως, εἶτα ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ κολλούρια ἀνισομήκη, καὶ ἀνισοπαχῆ, καὶ ψύξας ἀπόθου. καὶ ἐπὶ τῆς χρείας πρὸς ἓν μέρος τοῦ φαρμάκου μετ' ὄξους λελειοτριβημένου, τρία μέρη κηρωτῆς ῥοδίνης μίσγε, καὶ χρῶ πλατύσματι, εἶτα σπληνίον ἐπὶ τῶν ἐν κεφαλῇ, καὶ ἄνωθεν μίσγε ἐρίοις ῥυπαροῖς ἐξ ὄξους. ἐπὶ δὲ τῶν συρίγγων τοῦ κολλουρίου κατατεθέντος, σπληνίον ἐκ τούτου σὺν κηρωτῇ, ἄνωθεν ἐπίῤῥιπτε. Ἄλλη πολύχρηστος. Ἔγραψε δὲ καὶ ἄλλην πολύχρηστον ἔμπλαστρον, ἣν καὶ ἁρμόττειν φησὶ πρὸς τὰ κατάγματα. λέγει δὲ περὶ αὐτῆς κατὰ λέξιν οὕτως. πρὸς τὰ μετὰ τραύματος καὶ χωρὶς τραύματος ἐπὶ τῶν κώλων κατάγματα καὶ λιπορηγίας, καὶ κόλπους. Πίσσης ξηρᾶς μνᾶ α'. λιθαρ

†τραύματα ἢ κατάγματα

γύρου μνᾶ α. μάννης μνᾶς ἥμισυ, στέατος μοσχείου μνᾶ α. κηροῦ τοῦ τυῤῥηνικοῦ μνᾶς δ. ὀποπάνακος ∠ η. ἰοῦ ξυστοῦ μνᾶς ις. κυπρείου χαλκοῦ μνᾶς ἑκκαιδέκατον, χαλβάνης ∠ α. τερμινθίνης μνᾶς ἥμισυ, κίκεως, ἢ ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην α. ὄξους κοτύλης ἥμισυ καὶ τριώβολον. τὴν λιθάργυρον καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸ στέαρ ἕψε ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς, εἶθ' ὅταν μεταβάλλῃ τὴν χρόαν, ἀπόδος πίσσαν, ῥητίνην, χαλβάνην, ἔπειτα ἕψε ἕως συστῇ, καὶ τότε ὑφελὼν τὸ πῦρ, καὶ ἐάσας μικρὸν ψυγῆναι, τὴν μάνναν, εἶτα τὸν ὀποπάνακα καὶ τὸν ἰὸν τετριμμένον σὺν ὄξει καταχέων εἰς τὴν χύτραν, καὶ ἐπὶ βραχὺ ἑψήσας, ὅταν ἔχῃ καλῶς, ἆρον. χρώμεθα τῇ δυνάμει ψυχρὸν ἐπαντλοῦντες θέρους, χειμῶνος δὲ τὸν πάγον ἀφαιροῦντες. ἐπειδὰν δὲ βουλώμεθα τὸ φάρμακον ποιῆσαι ἁπαλώτερον, ἢ τάχιον ὀστέον ἀποστῆσαι, ἀνίεμεν αὐτὸ μυελῷ μοσχείῳ. ἐν τούτῳ τῷ φαρμάκῳ ὁ Ἡρας δῆλός ἐστι, τὴν μνῶν ις. ὀγγιῶν βουλόμενος εἶναι. οὐ γὰρ ἂν ἑκκαιδέκατον ἐγέγραφε μνᾶς, εἰ μὴ τοῦτ' ἐβούλετο. Ἄλλη. Καὶ μετὰ ταύτην ἐφεξῆς ἑτέραν ἔμπλαστρον ὁμοίας ἐπαγγελίας ὧδέ πως ἔχουσαν ἔγραψεν ὁ Ἡρας, ἀφλέγμαντος πρὸς τὰ νύγματα καὶ κατάγματα. ταύτῃ πολλάκις καὶ ἐπὶ ἐξαρθρημάτων αὐθημερὸν ἐχρησάμεθα καὶ καταγμάτων, ἐπί τε λυγισμάτων τῶν περὶ σφυρὰ ἢ γόνυ. διαφορεῖ δὲ καὶ τὰ ἀργὰ ὑγρὰ τὰ περὶ γόνατα ἀνιστάμενα ἄκρως, καὶ μάλιστα εἰ προκαταπλασθείη τὰ μόρια πρὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὀροβίνῳ ἀλεύρῳ, ὀξυμέλιτι πεφυραμένῳ, καὶ καθόλου πρὸς πᾶν σπάσμα ἢ ῥῆγμα ποιεῖ, δαιμονίως γάρ ἐστιν ἀφλέγμαντος. Λιθαργύρου ∠ κε. ἀσφάλτου ξηρᾶς ∠ ρ. πίσσης ξηρᾶς ∠ ν. κηροῦ ∠ ν. ῥητίνης πιτυΐνης ∠ κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιε. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ιε. ἰοῦ ∠ ιε. προπόλεως ∠ ιε. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας γ. ἕψε λιθάργυρον ἐλαίῳ, καὶ ὅταν ἄρξηται συστρέφεσθαι, ἐπίβαλλε ἄσφαλτον, καὶ ἕψε μέχρις οὗ αὕτη καλῶς τακῇ, τήκεται γὰρ χρόνῳ, εἶτα πίσσαν, εἶτα ῥητίνην, κηρὸν, ἀμμωνιακὸν, πρόπολιν. ἕκαστον δ' αὐτῶν ἀποδίδου συστρέφων, καὶ ὑποσπῶν τὸ πῦρ. ἀμολύντων δ' ὄντων, ἰὸν, σχιστὴν, ἢ ἐν δίδου ζέμα, κατάχει εἰς λεκάνην ψυχρὸν ἔχουσαν. ταύτῃ μετὰ τὸ πωρωθῆναι τὸ λοιπὸν κάταγμα, σκινδάλμων ἐμπλεόντων πλειόνων ἐχρησάμεθα, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις εἰς τοὖξω περιήγαγεν, ὥστε τὸν πῶρον περιελεῖν, καὶ τοὺς σκινδαλμοὺς, λίαν ἐστὶ πολύχρηστος. Καὶ μετὰ ταύτην ἄλλην ἐφεξῆς ὁμογενῆ ταῖς προειρημέναις ἐμπλάστροις ὁ Ἡρας, ὧδέ πως ἔγραψεν. ἔμπλαστρος καταγματικὴ, καὶ πρὸς ὑδρωπικούς.

Πίσσης ξηρᾶς μνᾶν α. πίσσης ὑγρᾶς κοτύλης ἥμισυ, ὀποῦ συκομόρου κοτύλην α. λιθαργύρου μνᾶν α. λιβάνου μνᾶν α. χαλβάνης ∠ η. τερμινθίνης μνᾶς ἥμισυ, στέατος μοσχείου μνᾶν α. κηροῦ μνᾶν μίαν, ὀποπάνακος ∠ η. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η. κίκεως ἀδόλου κοτύλας δ. ὄξους δριμέος κοτύλην α. ἕψεται πρᾶος ἡ λιθάργυρος καὶ ὁ λίβανος σὺν τῷ κικίνῳ καὶ τῷ στέατι, εἶτα πίσσα προσβάλλεται, κηρὸς, ῥητίνη, χαλβάνη κεκαθαρμένη, καὶ μικρῷ ὄξει ἀνειμένη. τοῦ δὲ λοιποῦ ὄξους μίγνυται, τὸ μὲν τρίτον μέρος τῷ ἰῷ, τὸ δὲ δίμοιρον τῷ ὀποπάνακι, καὶ ταῦτα προσεμβάλλεται. ἐν ἑτέρῳ δὲ λοπαδίῳ, ὑγρὰ πίσσα, καὶ ὁ τῆς συκομόρου ὀπὸς, καὶ ὁ τοῦ κίκεως, ὅσον ὄγδοον μέρος, ἵνα μὴ ὁ ἰὸς συστραφῇ, εἶτα ἕψεται μετρίως ὅσον κινεῖσθαι. ὅταν δὲ καλῶς εἶναι δόξει, εἰς οἶνον ἀποτίθεται τὸ φάρμακον. ταύτῃ πολλῶν περιεγενόμεθα ὑδρωπικῶν, ἐπιῤῥιπτόντων αὐτὴν, καὶ ἀγόντων ἀπὸ πειρῶν, καὶ μόνον δυσπεψίας προνοουμένων. ὅταν μέντοι πολλῆς προκοπῆς οἱ πάσχοντες αἴσθωνται, μεταβαίνομεν ἐπὶ τὴν ὑπογεγραμμένην αὐτῇ δι' ἀλῶν.

Καταγματικὴ Ἀνδρομάχου.

Πρώτην δὲ τῶν καταγματικῶν ὁ Ἀνδρόμαχος ὧδέ πως ἔγραψε. Καταγματικὴ ᾗ χρῶμαι συνεχῶς. Λιθαργύρου μνᾶ α. πίσσης μνᾶ α. κηροῦ μνᾶ α. στέατος ταυρείου μνᾶ μία, λιβάνου μνᾶ μία, πίσσης ὑγρᾶς κοτύλης ἥμισυ, ὀποῦ συκαμίνου κοτύλη μία, τερμινθίνης μνᾶ μία, ὀποπάνακος δραχμαὶ η. χαλβάνης δραχμαὶ η. ἰοῦ ∠ η. κίκεως κοτύλη μία, τινὲς καὶ βουτύρου μνᾶ μία, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμαὶ κε. ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ.

Μετὰ ταύτην ἑτέραν οὑτωσὶ γράφει. Ἄλλη καταγματική. Λιθαργύρου μνᾶ μία, κηροῦ μνᾶς ἥμισυ, οἱ δὲ τέταρτον, πίσσης μνᾶ μία, τερμινθίνης μνᾶς ἥμισυ, στέατος μοσχείου μνᾶ μία, ὀποπάνακος ∠ η. ἰοῦ ∠ η. χαλβάνης ∠ η. οἱ δὲ ς. κίκεως κοτύλην μίαν, ὄξους ἴσον. Γάλλος ἐμβάλλει σχιστῆς ∠ ιβ. χρυσοκόλλης ∠ ιβ. ἄλλην ἐπὶ ταῖς προειρημέναις καταγματικὴν, οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος. Μέλαινα καταγματική.

Λιθαργύρου ∠ σ. ἀσφάλτου ∠ σ. πίσσης ∠ ρ. κηροῦ ∠ ρ. σχιστῆς ∠ λ. προπόλεως ∠ λ. τερμινθίνης ∠ ν. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κδ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ι. ἐλαίου ξέστας δ. οἱ δὲ ξέστας β. οἱ παλαιοὶ καὶ λίθου πυρίτου ∠ ξ. Αὗται μὲν οὖν ἐφεξῆς ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρομάχου. χωρὶς δὲ τούτων ἐν ταῖς χλωραῖς ὑστάτη γέγραπταί τις ἔμπλαστρος οὕτως. Ἄλλη χλωρὰ κεφαλικὴ ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ. Λεπίδος ∠ μ. γῆς ἐρετριάδος ∠ κ. ἀριστολοχίας ∠ λ. ἰχθυοκόλλης ∠ ις. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ ιβ. μίσυος ∠ ιβ. σμύρνης ∠ ιβ. λιβάνου ∠ λς. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ις. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ιβ. καὶ στρογγύλης ∠ ις. βρυωνίας ∠ ιβ. χαμαιλέοντος μέλανος ∠ ιβ. ῥητίνης κεκαυμένης ∠ ιη. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιη. λιθαργύρου ∠ ιβ. ἰλλυρίδος ∠ ιβ. χαλκάνθης ∠ ιβ. χολῆς ταυρείας κοτύλης ἥμισυ, ὄξους χοῦς εἷς, ὑπὸ κύνα τροχίσκους ποίει ἀνὰ δραχμῶν δ. μίσγε κηροῦ τέταρτον, ὄξους κοτύλας ς. ἐλαίου κοτύλας ς.

Περὶ τῶν κολλητικῶν ἐμπλάστρων.

Glutinantia.

Ἔνιοι ταύτας ἐναίμους τε καὶ τραυματικὰς ὀνομάζουσιν. ἔργον δ' αὐτῶν ἐστι, συμφῦσαι τε καὶ κολλῆσαι τὰς διῃρημένας σάρκας, ὡς εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν ἀχθῆναι τὸ μόριον. οὐ μόνον δὲ τὰ ἔναιμα κολλᾶται παραχρῆμα, τῆς διαιρέσεως ἔτι ῥέον τὸ αἷμα ἀποσφιγγόντων ἡμῶν, εἶτα ῥαφαῖς, ἢ ἀγκτῆρσιν συναγόντων, ἀλλὰ καὶ κόλπους παλαιοὺς ἀφλεγμάντους τε καὶ καθαροὺς πρότερον ἐργασάμενοι διὰ φαρμάκων ἐπιθέσεως, ἑνοῦμεν τε καὶ συμφύομεν. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, ὅτι ἀφαιρετικὸν μὲν ῥύπου, φάρμακον πρώτως τε καὶ καθ' ἑαυτὸ λέγεται, σαρκωτικὸν δὲ καὶ κολλητικὸν δευτέρως. οὐ γὰρ ὡς αὐτὸ σαρκοῦν ἢ συμφύον, ἀλλ' ὡς οὐκ ὄντων τούτων φύσεως μόνης ἔργων, ἀλλ' ὅτι τοιούτων ἐπιτιθεμένων φαρμάκων, σαρκοῦταί τε καὶ συμφύεται

φύεται τὰ ἕλκη, τὴν προσηγορίαν ταύτην ἔλαβε. ἔργον δ' αὐτῶν ἴδιόν ἐστιν, ἀπορρύπτειν ἐργάσασθαι τὸ πεπονθὸς μόριον, ὡς μὴ κωλύοιεν οἱ ἰχῶρες αὐτοῦ τὴν σάρκωσιν, ἢ τὴν κόλλησιν. ἐλέχθη δὲ, ὅτι ξηραντικώτερα τῶν σαρκωτικῶν ἐστι τὰ συμφυτικά. καὶ ὡς τὰ μὲν σαρκωτικὰ ῥυπτικῆς δυνάμεως ἐστὶν ἀδηκτοτάτης, τὰ κολλητικὰ δὲ οὐ πάντως ῥυπτικῆς, ἀλλὰ χρὴ μόνον αὐτοῖς ξηραντικοῖς ὑπάρχειν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ τὴν οὐλὴν ἐργαζόμενα φάρμακα, πολὺ τούτων ἐστὶ ξηραντικώτερα μετὰ τοῦ στύφειν ἱκανῶς, διωρίσθω καὶ τούτων τὰ κολλητικά τε καὶ συμφυτικὰ, τῷ μετριώτερον ξηραίνειν. ὅρος δὲ τῶν μὲν κολλητικῶν, μηδεμίαν ἐᾶσαι μεταξὺ τῶν κολληθησομένων ὑγρότητα γενέσθαι. τῶν δ' ἐπουλωτικῶν, οὐ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν οὖσαν ἐν τοῖς ἐπουλωθησομένοις ἐκδαπανᾶν, καὶ προσέτι τυλοῦν, καὶ σκληρύνειν τῇ στύψει. τὰ σαρκωτικὰ δὲ, τὸ μὲν εἰς ἀνάθρεψιν ἐπιτήδειον αἷμα φυλάττει, κατά τε ποσότητα καὶ ποιότητα, τοσοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον, ὁπόσου καὶ ποίου δεῖται πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς γένεσιν ἡ φύσις. καθαρὸν δὲ φυλάττει τὸ ἕλκος, εἰ μὲν παρέλαβεν αὐτὸ τοιοῦτον ἀδηκτότατον. εἰ δὲ ῥύπον ἔχον, ἀναγκαῖον μὲν αὐτὸ ῥυπτικὸν εἰς τοσοῦτον εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, εἰς ὅσον ἥκει πάχους ὁ ῥύπος. ἀναγκαῖον δὲ καὶ δάκνειν καὶ διαβιβρώσκειν τὴν νεοπαγῆ σάρκα. δῆλον οὖν ὅτι τοιοῦτον ὂν οὐ σαρκώσει τὸ ἕλκος, οὐδὲ πληρώσει τὴν κοιλότητα τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ συντήξει τε καὶ μειώσει, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ῥύπου πολλοῦ καθαρτικὰ φάρμακα, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, οὐκ ἀεὶ δύναται σαρκοῦν. ἀλλ' ὅταν ἤτοι δι' ἐλαίου πλείονος, ἢ ῥοδίνου τακέντα, καθάπερ τότε ἐλαιώδη, καὶ τὸ διὰ χάρτου κολασθῇ, τὸ σφοδρὸν τῆς ῥύψεως, ἢ διὰ κηρωτῆς μίξεως, ἄδηκτα γίγνεται. τοιαῦτα δὲ πολλαὶ τῶν πολυχρήστων δυνάμεών εἰσιν, ὥς ἥ τε τοῦ Μαχαιρίωνος καὶ ἡ ἶσις. ὁ μὲν οὖν σκοπὸς ἑκάστου τῶν τοιούτων ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου λέλεκται γράμμασιν. ἡ δὲ ὕλη τῶν δυνάμεων, ἡ μὲν ἁπλῆ δι' ἑτέρας πραγματείας ἔμπροσθεν, ἡ σύνθετος δὲ, διὰ τῆς νῦν ἐνεστώσης λέγεται. καὶ πρώτης γε ἐν αὐτῇ μεμνῆσθαι χρὴ, τῆς τῶν θεραπευομένων σωμάτων φύσεως. τὰ μὲν ὑγρὰ καὶ διὰ τοῦτο μαλακὰ, καθάπερ τὰ τῶν γυναικῶν, καὶ παιδίων, εὐνούχων τε καὶ γυναικείως βιούντων, ἀσθενεστέρων δεῖται φαρμάκων. τὰ δὲ τῶν ἀνδρῶν, καὶ μάλιστα ὅσοι δι' ἐνεργειῶν ἀνδρικῶν, καὶ ἡλίου σκληρὰν εἰσάγονται τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν, οὐδὲν ὠφελεῖται. διὰ τοῦτ' οὖν, οὐδὲ τὰ κολλητικὰ κοινὰ τῶν σωμάτων ἑκατέρων ἐστὶν, ἀλλ' ὅσα μὲν διὰ λιθαργύρου καὶ ἐλαίου σκευάζεται καὶ ὄξους, περὶ ὧν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ διῆλθον, ἀσθενοῦς καὶ μαλακῆς σαρκός ἐστι κολλητικά. τὰ δὲ διὰ ἀσφάλτου καὶ ἰοῦ καὶ λεπίδος, ἀλόης τε καὶ σμύρνης, ἰσχυρᾶς τε καὶ σκληρᾶς. ἔστι μὲν οὖν ἡ ἄσφαλτος αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ σκοπῷ τούτων τῶν δυνάμεων, ἀλλ' οὐχ οἷόν τε χρῆσθαι μόνῃ μετ' ἐλαίου τήξαντα, ψαθυρωτέρα γάρ ἐστιν, ἢ ὡς ἐμπλαστρώδη ἐργάσασθαι φάρμακον. ἵν' οὖν ἔμπλαστρος γένηται, κηροῦ καὶ ῥητίνης αὐτῇ μίγνυμεν, ὑφ' ὧν πάλιν ἐκλυθησομένην αὐτῆς δύναμιν εἰδότες, ἐνίοτε μὲν χαλκὸν ἢ λεπίδα χαλκοῦ, πολλάκις δὲ ἀλόην ἢ σμύρναν, ἢ συνελόντι φάναι τῶν ξηραινόντων τι φαρμάκων οὐκ ἀγεννῶς μίγνυμεν.

Αἱ διὰ ἀσφάλτου βάρβαροι.

Πρώτας κἀνταῦθα προσθήσομαι τὰς ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένας, αὐτῇ τῇ ἐκείνου λέξει. Βάρβαρος ᾗ χρῶμαι. Κηροῦ ∠ σ. πίσσης ∠ σ. ῥητίνης ∠ σ. ἀσφάλτου ∠ σ. λιβάνου ∠ κδ. ἐλαίου κοτύλην α. Ἄλλη. Πίσσης λίτρας β. ἀσφάλτου λίτραν μίαν, κηροῦ λίτραν μίαν, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℥ ς. μάννης ℥ ς. ψιμμυθίου ℥ γ. ἐλαίου κοτύλης S. ὄξους κοτύλας δ. ταύτην Ἀφροδᾶς ἐθαύμασεν. Μέλαινα ἄλλη. Πίσσης ξηρᾶς λίτραν μίαν, ῥητίνης ξηρᾶς λίτραν μίαν, ἀσφάλτου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου ℥ ς. μάννης, χαλκάνθης, ἰοῦ ξυστοῦ ἀνὰ οὐγγίας γ. ἐλαίου κοτύλης ἥμισυ, ὄξους κοτύλης ἥμισυ. Ἄλλη ἐκ τῶν Γάλλου. Στέατος αἰγείου ∠ λ. ἰοῦ ∠ η. κηροῦ ∠ ν. ἀριστολοχίας ∠ κε. ἀσφάλτου ∠ κε. πίσσης ∠ κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ. χαλβάνης ∠ ιβ. ἥμισυ, σιλφίου ∠ η. μάννης ιβ. σκεύαζε. Ἄλλη ἡ καλουμένη ἀνίκητος. Κηροῦ ∠ ρ. στέατος ταυρείου ∠ λ. ἀσφάλτου ∠ κε. πίσσης ∠ κε. τερμινθίνης ∠ κε. νίτρου ∠ κβ. ἥμισυ, ἀριστολοχίας ∠ ιβ. χαλβάνης ∠ η. σμύρνης ∠ ιη. λιβάνου ∠ ιβ. ἥμισυ, ἀμμωνιακοῦ ∠ η. ἀμώμου ∠ η. καρδαμώμου ∠ ιβ. ὀποπάνακος ∠ η. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ ιε. ἰοῦ ∠ ιβ. ἀλόης ∠ η. βδελλίου ∠ ις. ἐλαίου κοτύλας β. ἐγὼ δὲ ἔβαλλον προπόλεως ∠ ιβ.

Ἄλλη ἔναιμος Ἰουλιανοῦ. Λιθαργύρου ∠ ν. ἀσφάλτου ∠ ν. κηροῦ ∠ ν. πίσσης Βρυτίας ∠ ν. ῥητίνης φρυκτῆς ∠ ιε. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ιβ. λιβάνου ∠ ιδ. χαλβάνης ∠ η. χαλκίτεως ∠ δ. ἀλόης ∠ ς. κηκίδος ∠ δ. σμύρνης ∠ δ. ἀριστολοχίας μακρᾶς ∠ ς. ἀριστολοχίας στρογγύλης ∠ δ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας δ. ἐγὼ δὲ ἐλαίου κοτύλας γ. Ἣν Ἥρας ἔγραψε βάρβαρον οὕτως. μέλαινα ἔμπλαστρος ἔναιμος πρὸς τὰς ἀξιολόγους διαιρέσεις, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ, πρὸς σύριγγας, κόλπους, κατάγματα. ἁρμόζει καὶ ἡπατικοῖς, καὶ σπληνικοῖς, ἀφλέγμαντος κολλᾷ. ποιεῖ καὶ ἐπὶ νεύρων καὶ χόνδρων διακεκομμένων καὶ ὀστῶν, ἐπέχει δὲ παραδόξως καὶ αἷμα φερόμενον. ἔτι δὲ ποιεῖ πρὸς ὑποφορὰς καὶ κόλπους, κολλᾷ γὰρ μεγάλως, καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστημάτων κομισάμενος τὸ ὑγρὸν, ταύτην ἐπιτίθει. ἔστι καὶ ἴσχαιμος καλλίστη, μάλιστα ἐπὶ τῶν αἷμα ἀναγόντων, ἐμπλάσας δὲ εἰς δέρματα δύο, ἓν μὲν ἐπὶ τὰ στήθη, καὶ τὰς πλευρὰς ἐπιτίθει, ἕτερον δὲ ἐπὶ τὸ μετάφρενον, παραδόξως ἐπέχει τὸ αἷμα. ποιεῖ καὶ πρὸς κυνόδηκτα, καὶ ἀνθρωπόδηκτα, τὸ ὅλον ἀφλέγμαντος. αὕτη τὰς τραυματικὰς, ὡς ἡ πεῖρα δέδειχεν ἐνίκησε. λύεται χειμῶνος δι' ἡμερῶν ἑπτὰ, θέρους διὰ ε. ἐὰν δὲ ἐπείγῃ, διὰ τριῶν. Κηροῦ λίτραν μίαν, πίσσης λίτραν μίαν, ἀσφάλτου λίτραν μίαν, πιτυΐνης λίτραν μίαν, μάννης οὐγγίας ς. ψιμμυθίου οὐγγίας δ. χαλκάνθης οὐγγίας δ. ὀποπάνακος οὐγγίας β. ἐλαίου †ἡμιούγγιον, οἱ δὲ ἡμίλιτραν, ὄξους κοτύλας β. κηρὸν, ἄσφαλτον, ἔλαιον, ὄξος ὀλίγον ὑπολειπόμενος, εἰς χύτραν καινὴν βαλὼν, τῆκε, εἶτα ἐπίβαλλε τὴν πίσσαν, καὶ τὴν ῥητίνην, λεπτοκοπήσας ἐπιμελῶς. ὅταν ἡμίεφθος ᾖ, ἄρας τὴν χύτραν, καὶ διαψύξας ποσῶς, ἔμπασσε διηθημένον τὸ χάλκανθον λειωθὲν ὄξει, ἐκ τῶν δύο κοτυλῶν κατὰ μικρὸν, ἵνα μὴ ὑπερζέσῃ. ἐπὰν δὲ ἐκχέῃς ἐλαφρῶς, ὑπόκαιε κινῶν. ὅταν ἀμόλυντος ᾖ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἔγχει τὸν ὀποπάνακα πρὸ μιᾶς βεβρεγμένον εἰς μέρος τοῦ ὑπολειπομένου ὄξους, ὥστε διαλυθῆναι, εἶτα ἔμπασον τὸ ψιμμύθιον, καὶ τὴν μάνναν ὁμοῦ ἐπιμελῶς λελειωμένα, καὶ μικρὸν

†ἡμίναν

χλιαρὰς ὡς ἐνωθῆναι, φυλαττόμενος μὴ προσκαῇ ὁ ὀποπάναξ καὶ ἡ μάννα, κατάχει εἰς θυίαν, καὶ ἐάσας ψυγῆναι, ἀναμαλάξας, ἀπόθου καὶ χρῶ. δῆλον δ' ὅτι καὶ τὰς ἄλλας Βαρβάρους, ἃς ὅ, τε Ἀνδρόμαχος ἔγραψε, καὶ οἱ ἄλλοι, τὸν αὐτὸν τρόπον σκευάζειν προσήκει. ἔνιοι οὐκ ἐμβάλλουσι τῇ κακκάβῃ τὸν ὀποπάνακα, λειώσαντες δὲ μετ' ὄξους ἐν θυίᾳ καταχέουσι τὰ τηκτά. σὺν αὐτῷ δὲ ἔνιοι καθάπερ κἀγὼ πολλάκις ἐποίησα, καὶ τὴν μάνναν καὶ τὸ ψιμμύθιον ἐν τῇ θυίᾳ προλειώσας μετ' ὄξους ἐπιχέων, τήξας τὰ τηκτά. πολλάκις δὲ τὸ χάλκανθον μόνον μετὰ τοῦ ὀποπάνακος λειώσας εἰς τὴν κακκάβην ἐμβαλών, τὴν μάνναν, καὶ τὸ ψιμμύθιον ἐμπάσσων. Ἄλλη Βάρβαρος Ἥρα.

Ὁ μὲν Ἥρας ταύτης μόνης προύγραψε τὸ Βάρβαρος. ἐγὼ δὲ καὶ τὴν ἔμπροσθεν ὁμοίως ὠνόμασα, καί τι μέλαιναν ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένην, ἐπειδὴ τὰς διὰ ἀσφάλτου, Βαρβάρους εἰώθασι καλεῖν οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν. αὐτὸς δὲ ὁ Ἥρας, οὕτως περὶ αὐτῆς ἔγραψε κατὰ λέξιν. Βάρβαρος πρὸς τὰ νεότρωτα, κόλπους, κυνόδηκτα, ἀνθρωπόδηκτα, κονδυλώματα φλεγμαίνοντα, πρὸς τὰ ἐν ἄρθροις, πάντα ἐν ἀρχῇ, καὶ πρὸς ποδάγραν. Κηροῦ μὲν μνᾶς α. πίσσης μνᾶς α. ῥητίνης φρυκτῆς μνᾶς α. ἀσφάλτου ἰουδαϊκῆς μνᾶς α. λιθαργύρου ∠ ι. ψιμμυθίου ∠ ε. ὀποπάνακος ∠ δ. ἐλαίου κοτύλην α. ὄξους κύαθον α. ἕψε κηρόν, πίσσαν, ἄσφαλτον, ῥητίνην ἕως τακῇ, εἶτα τὰ λοιπὰ μετὰ τοῦ ἐλαίου λελειοτριβημένα ἔμβαλλε, καὶ βαστάσας, καὶ μικρὸν διαψύξας, ἐκ τοῦ ὄξους κατ' ὀλίγον ἐπίσταζε.

Τοιοῦτος μέν τις ὁ τύπος τῶν Βαρβάρων ἐμπλάστρων. ἐγὼ δέ τι προσθείς, ὡς αὐτὸς χρῶμαι, καταπαύσω τὸν περὶ αὐτῶν λόγον. εἰσὶ δὲ δύο, μία μὲν πρὸς τὰ μέγιστα τραύματα, ἄλλη δὲ πρὸς τὰ μικρότερα. τῆς μὲν οὖν πρὸς τὰ μέγιστα παραλαμβανομένης, ἡ σύνθεσις ἐστὶν ἥδε. Βάρβαρος Γαληνοῦ. Πίσσης λίτρας η. κηροῦ λίτρας ς. οὐγγίας η. πιτυΐνης λίτρας ε. οὐγγίας δ. ἀσφάλτου λίτρας δ. ἐλαίου λίτραν α. οὐγγίας ς. λιθαργύρου καὶ ψιμμυθίου, καὶ ἰοῦ ἀνὰ ∠ κδ. λιβανωτοῦ λίτρας ἥμισυ, συμφυτείας ὑγρᾶς ∠ ιβ. σχιστῆς οὐγγίας δ. ὀποπάνακος, λεπίδος, χαλβάνης ἀνὰ ∠ ιβ. ἀλόης, καὶ ὀποῦ, καὶ σμύρνης ἀνὰ ∠ δ. τερμινθίνης, οὐγγίας κδ. μανδραγόρου χυλοῦ ∠ ς. ὄξους κοτύλας ς. αἵ εἰσι λίτραι ε. Ἡ δὲ τῆς ἁπλουστέρας Βαρβάρου συμμετρία τῆς συνθέσεως ἐστὶν ἥδε.

Πίσσης, κηροῦ, ῥητίνης πιτυΐνης, ῥητίνης φρυκτῆς, ἀσφάλτου τῶν ε. τούτων ἀνὰ λίτραν α. λιθαργύρου ∠ ι. ψιμμυθίου ∠ ε. ἰοῦ ∠ ε. ὀποπάνακος ∠ γ. ἐλαίου χειμῶνος οὐγγίας θ. θέρους οὐγγίας ς. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν καταχεῖται λελειωμένων ἐν θυίᾳ μετ' ὄξους δριμέος. ἐὰν δὲ ἀνωδυνώτερον εἶναι βουληθῇς τὸ φάρμακον, προσμίξεις ὑοσκυάμου χυλοῦ ∠ α. ἥμισυ, καὶ ὀποῦ ∠ α.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΝ γ.

Περὶ νευροτρώτων.

Καὶ ταῦθ' ὑμῖν τοῖς ἑταίροις ὑπομνήματα γράφω, δι' αὐτῶν τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἐγνωκόσιν, ὁπόσην ἔχει δύναμιν ἡ ἡμετέρα τῶν νευροτρώτων θεραπεία, καὶ ὡς ἐσώθησαν ἅπαντες, οὔτε κυλλωθέντες, οὔτε χωλωθέντες, ἃ τοῖς ἑτέρως θεραπευομένοις ἐθεάσασθε συμβαίνοντα, καθάπερ γε καὶ σπασθέντας ἐνίους, ἢ σὺν ὀδύναις, ἢ συμπτώσει, ἢ πυρετοῖς ἀποθανόντας. εἰκὸς δὲ ἐκπεσεῖν καὶ εἰς ἄλλους τὰ ὑπομνήματα ταῦτα, μὴ δυναμένους καλῶς χρῆσθαι τοῖς ἐγγεγραμμένοις, ἢ διὰ τὸ μὴ μεμαθηκέναι παρὰ διδασκάλου τὴν θεωρίαν τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ἀλλὰ ὅλως ἀνάσκητοι τε καὶ ἀγύμναστοι εἶναι τὸ παράπαν, ἢ διὰ τὸ κακῶς μεμαθηκέναι παραμένοντας τοῖς αὐτοῦ λόγου, διὰ μόνης πείρας εὑρῆσθαι λέγουσι τὰ σύνθετα φάρμακα. καὶ γὰρ οὗτοι περιφανῶς ἁμαρτάνουσι φιλονεικοῦντες. ἕτερον δὲ τρόπον, οὐδὲν ἧττον αὐτῶν οἱ νομίζοντες οὐδὲν φάρμακον ἐκ ἐναντίων χρῆναι ταῖς δυνάμεσι συντίθεσθαι τῶν ἁπλῶν. ἀλλὰ τούτους μὲν ἤλεγξε, τὰ κατὰ τὸ πρῶτον ὑπόμνημα γεγραμμένα φάρμακα μεγάλας ἐπιδειξάμενα τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις, ἐξ αὐτῶν τῶν τὴν σύνθεσιν ἐξ ἐναντίων ἐχηκότων ἁπλῶν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ κατὰ τὰ μέλλοντα γραφήσεσθαι μετὰ τοῦτο τὸ βιβλίον, ἐπιδείξομεν ἄριστα φάρμακα τὴν σύνθεσιν ἐξ ἐναντίων ταῖς δυνάμεσιν ἔχοντα. νυνὶ δὲ περὶ τῆς ἡμετέρας ἀγωγῆς, ἣν ἐπενοήσαμεν ἐπὶ τοῖς νευροτρώτοις, ὁ καθ' ὅλον τουτὶ τὸ βιβλίον ἔσται μοι λόγος, ἐπιδεικνύντι πόσον πλῆθος φαρμάκων τὰς αὐτὰς δυνάμεις ἐχόντων εὗρον, ἐκ τοῦ τόν γε καθόλου τρόπον τῆς θεραπείας ἐπινοῆσαι, καὶ τὰς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐπίστασθαι δυνάμεις.

Τίς ὁ καθόλου τρόπος ἐστὶ τῆς θεραπείας τῶν νευροτρώτων, καὶ τίνα τὰ κατ' εἶδος φάρμακα.

Ἐθεασάμην μὲν ἅπαντας τοὺς διδασκάλους τῇ καλουμένῃ συνήθως ἤδη τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἐναίμῳ καὶ κολλητικῇ θεραπεύοντας ἀγωγῇ. κατ' ἀρχὰς γὰρ ἐπιτιθέντες τι φάρμακον τῶν ἐναίμων καλουμένων, ἐπειρῶντο κολλᾶν τὰ χείλη τοῦ τραύματος. εἰ δὲ φλεγμήνειεν, ὕδατί τε κατιώντλουν θερμῷ δαψιλεῖ, προσχέοντες ἔλαιον, ἐπίπλασμά τε προσέφερον ἀλεύρου πυρίνου ἡψημένον ἐν ὑδρελαίῳ. καὶ μέντοι καὶ τοὺς μονομάχους, ὅσοι τε κατὰ τῆς μύλης ἐτρώθησαν, ἀνωτέρω τε ταύτης κατὰ τὸν πλατὺν καὶ λεπτὸν τένοντα θεραπευομένους ὑπ' αὐτῶν ἑώρων ὡσαύτως. ἴσως δὲ ἄμεινον ἦν εἰπεῖν, οὐ θεραπευομένους, ἀλλ' ἀπολλυμένους, ὀλίγοι γὰρ ἐξ αὐτῶν καὶ οὗτοι χωλούμενοι διεσώζοντο. καὶ μέντοι καὶ τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ τενόντων, δι' ὧν οἱ δάκτυλοι κάμπτονταί τε καὶ ἐκτείνονται, παμπόλλους ἐθεασάμην, ἤτοι θλασθέντας ἢ νυγέντας, ἐλαχίστῳ νύγματι, σηπομένους οὕτως ὡς ἐοικέναι τοῖς ἑψομένοις ἐν ὕδασι, καὶ μάλιστα ἐπὶ πλέον. ὁμοίως γὰρ αὐτοῖς ἐκλύονταί τε καὶ μαλακύνονται κατὰ τὴν σύστασιν, οἱ διὰ τῆς προειρημένης ἀγωγῆς θεραπευόμενοι. κατέγνων οὖν αὐτῆς, ὡς σηπούσης τὸ τετρωμένον μόριον. ἐπεὶ δὲ τὰ σηπόμενα πάντα προσεγίγνωσκον, ὑφ' ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος τοῦτο πάσχοντα, τὴν θεραπείαν ἔγνων χρῆναι, διὰ τῶν ξηραινόντων καὶ ψυχόντων ποιεῖσθαι. πάλιν δ' ἐννοήσας, ὡς τὸ ψυχρὸν ἀληθῶς ὑφ' Ἱπποκράτους εἴρηται, πολέμιον εἶναι τοῖς νεύροις, ἔγνων ἄριστον ἔσεσθαι φάρμακον ἐπὶ τῶν νευροτρώτων, ὅπερ ἂν ξηραίνῃ τε καὶ μέσως ἔχῃ τοῦ θερμαίνειν τε καὶ ψύχειν, ἢ μὴ πολὺ τοῦ μέσου πρὸς τὸ θερμαίνειν ἀποκεχωρηκὸς εἴη. δύνασθαι γὰρ μὴν καὶ θερμὸν ἱκανῶς εἶναι τὸ φάρμακον, ἐάν γε αὐτῷ

τὸ ξηραίνειν ὑπάρχει. χωρὶς γὰρ ὑγρότητος, οὐχ οἷόν τε ἐστὶ σήπειν τὸ θερμαῖνον. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις κἀκεῖνο προσεννοήσας, ὡς πολὺ διαφέροι γυμνῷ τῷ πεπονθότι μορίῳ προσφέρειν τὸ φάρμακον, ἢ διὰ σωμάτων ἑτέρων προκειμένων αὐτοῦ, προσήκειν ἔγνων ἑτέροις μὲν ἐπὶ γεγυμνωμένα τοῦ νεύρου χρῆσθαι φαρμάκοις, ἑτέροις δ' ὅταν ᾖ κεκρυμμένον, ἀπαθῶν τῶν προκειμένων αὐτοῦ σωμάτων ὑπαρχόντων. ἔνθα μὲν γὰρ γυμνῷ τῷ νεύρῳ προσφέροι τις τὸ φάρμακον, ἐνταῦθα τὴν εἰρημένην ἔνδειξιν τῶν ὠφελησόντων φαρμάκων εἰλικρινῆ παραλαμβάνεσθαι προσῆκεν. τῶν δὲ προκειμένων μορίων ἀπαθῶν ὄντων, λεπτομερέστερον εὑρίσκειν χρὴ φάρμακον, ὅπως ἡ δύναμις αὐτοῦ μὴ προεκλύηται διὰ τῶν ἐν μέσῳ σωμάτων, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος ἀφίκηται. δύνασθαι δὲ τὸ τοιοῦτον φάρμακον, ἐὰν ἰσχυρῶς πεφύκῃ ξηραίνειν, ἔτι εἰ καὶ μὴ σύμμετρον εἴη, κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα, μηδὲ ἀδικεῖν, ἀσθενεστέρας αὐτοῦ γιγνομένης τῆς κατὰ τὸ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν ἐνεργείας ἐν τῷ διεξιέναι τὰ προκείμενα μόρια τοῦ νενευρωμένου σώματος. εὑρημένου δὲ τοῦ σκοποῦ τῶν ὠφελησόντων, ἐν τῷ λεπτομερεῖ τῆς οὐσίας αὐτῶν, ἐφεξῆς ἦν ἀναμιμνήσκεσθαι τῆς ὕλης. ἔγνωστο δ' ἐν τῇ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐπισκέψει, τὰ μὲν πλεῖστα τῶν θερμαινόντων λεπτομερῆ, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ψυχόντων παχυμερῆ. μόνως γὰρ ἐν αὐτοῖς μία ποιότης ἡ ὀξεῖα μετὰ λεπτομεροῦς οὐσίας γίνεταί ποτε, καὶ διὰ τοῦτο πάντων τῶν ψυχόντων λεπτομερέστερόν ἐστιν ὄξος τὸ δριμύτατον, ὃ καὶ θερμότητος βραχείας μετέχειν ἀποδέδεικται. τῶν δ' αὖ θερμαινόντων ὀποὶ καλοὶ λεπτομερέστατοι τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἤδη γινώσκεται πρωτεύων αὐτῶν ὁ κυρηναῖος, ἀλλὰ τούτου μὴ παρόντος, καὶ τῷ μηδικῷ χρώμεθα, καὶ τοῖς μετ' αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν χωρίων κομιζομένοις, ὁποῖός ἐστι, καὶ ὁ σαγαπηνὸς ὀνομαζόμενος. ἐκ ταὐτοῦ δὲ γένους ὑπάρχει τούτοις δὲ καὶ ὁ τοῦ εὐφορβίου κατὰ τὰ δυτικὰ μέρη τῆς οἰκουμένης γεννώμενος, εἴτ' ὀπὸν αὐτόν, εἴτ' ἄλλο τι καλεῖν ἐθέλοι τις. ἡμῖν δ' ἀρκέσει καθόλου τοῦ λόγου εὐφόρβιον ὀνομάζειν τὸ φάρμακον τοῦτο, καθάπερ ἔθος ἤδη πᾶσιν ἐστίν. ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν χώραν γεννωμένων, ὅ, τε τοῦ πάνακος ὀπός, καὶ οἱ τῶν τιθυμάλλων λεπτομεροῦς εἰσι δυνάμεως, καὶ μέντοι καὶ θερμαίνουσι οἱ εἰρημένοι πάντες ὀποὶ γενναίως. ὁ δὲ τοῦ ὀποβαλσάμου, λεπτομερὴς ὢν καὶ αὐτός, οὐ πάνυ θερμαίνει, λεπτομερῆ δ' οὐσίαν ἔχει. καὶ τῶν γεωδῶν, ὅ, τ' ἀφρὸς τοῦ νίτρου, καὶ τὸ ῥᾳδίως ὕδατι λυόμενον ἀφρόνιτρον, ὡς ἐν γεώδεσι σώμασι δηλονότι ἁπάντων ὑμῶν. ἐφεξῆς δ' αὐτῶν ἐστι τὸ βερονίκιον ὀνομαζόμενον νίτρον, ἥ τ' ἀσία πέτρα. τὸ δ' ἄνθος αὐτῆς, ἁπάντων ἐστὶ τῶν γεωδῶν λεπτομερέστατον. ἐκ δὲ τῶν μεταλλευομένων ἀρσενικόν τε καὶ θεῖον, ἐστὶ λεπτομερῆ τε καὶ θερμά. τούτων δ' ἐφεξῆς τὸ μίσυ, καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς καὶ χαλκῖτις, ἔχοντά τι καὶ στύψεως, διὸ καὶ καυθείσῃ τῇ χαλκίτιδι, χρώμεθα τὰ πολλὰ πρὸς τὰς τῶν λεπτομερεστέρων φαρμάκων συνθέσεις. αὖθις δὲ τῶν θερμαίνειν ἐπιφανῶς λεπτομερῆ μεταλλικὰ φάρμακα, καδμεία τε καὶ πομφόλυξ ἐστί, καὶ τὸ καλούμενον ψωρικόν. λεπτομερὴς δὲ ἱκανῶς ἐστι καὶ ἡ χρυσοκόλλα. ἐν δὲ τοῖς χυλοῖς ἐμάθομεν ὄντα λεπτομερῆ δάφνινον μὲν ἅμα τῷ θερμαίνειν ἰσχυρῶς ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν. οὐδὲν γὰρ ἧττον αὐτοῦ θερμαῖνον τῇ δυνάμει τὸ κέδρινον, ἀπολείπεται τῇ κατὰ τὴν αἴσθησιν θερμότητι, διὰ τὴν λεπτομέρειαν. ἐκ τούτου δὲ γένους ἐστὶ τῷ κεδρίνῳ, καὶ ἡ στακτὴ καλουμένη κονία. καὶ ταύτης αὐτῆς, ἥ τις ἂν ἐξ ὕλης λεπτομεροῦς γένηται καυθείσης, ὑπερβάλλει τῇ δυνάμει τὸ κέδρινον ἔλαιον. ἐκ μηλέας τε οὖν καὶ συκῆς, καὶ μᾶλλόν γε τῆς ἀγρίας, ἣν ἐρινεὸν ὀνομάζουσιν, ἔκ τε τῶν τιθυμάλλων καιομένων τὴν τοιαύτην ἐργαζόμεθα κονίαν. ἄριστος δὲ τῶν τιθυμάλλων ὁ χαρακίας προσαγορευόμενος. ἐκ δὲ τῶν σιτηρῶν ὀνομαζομένων σπερμάτων, λεπτομερέστατος μὲν ὁ ὄροβος, αὖθις τῶν θερμαίνειν ἐπιφανῶς. ἡ δ' αἶρα, μετὰ τοῦ θερμαίνειν σαφῶς. ἡ κριθὴ δ' οὐδ' ὅλως θερμαίνει. μέσης δ' ὕλης ἐν αὐτοῖς ἐστι τὰ πικρὰ ταῖς ποιότησι, τῶν μὲν πάνυ λεπτομερῶν ἀπολειπόμενα, παχυμερὲς δ' οὐδὲν ἔχοντα. ἔνια δ' αὐτῶν ἀποκεχώρηκε βραχὺ τῶν μέσων, τὰ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ θερμαίνειν, τὰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ ψύχειν, ὧν ἁπάντων τὰς ὕλας ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ δεδήλωκα, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἀκροδρύων, ἐν οἷς ἐστι τὰ ἀμύγδαλα τὰ πικρά, καὶ τὰ πιστάκια. τῆς δὲ ἀπὸ τῶν φυτῶν ὕλης, οὐ μέμνημαι κατὰ τὸ παρόν, ἀνελθεῖν γὰρ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν βούλομαι, καὶ διηγήσασθαι πότε καὶ πῶς ἐχρησάμην ἑκάστῳ τῶν ἐπινοηθέντων. ἐκ τούτου γὰρ οἶμαι τοὺς εὐφυεῖς τῶν νέων προτραπήσεσθαι, γνῶναι τὴν ὕλην τῶν φαρμάκων, αὐτόπτας αὐτῆς γενομένους, οὐχ ἅπαξ, ἢ δίς, ἀλλὰ πολλάκις. ἡ γὰρ τῶν αἰσθητῶν διάγνωσις ἐκ συνεχοῦς θέας ἀκριβοῦται. καὶ τούτου μέγιστον ἐστὶ τεκμήριον ἡ τῶν ἀπαραλλάκτων μὲν ἡμῖν εἶναι δοκούντων διδύμων, οὐκ ἀπαραλλάκτων δὲ τοῖς συνήθεσι μὴ παραδραμεῖν. τὴν μὲν οὖν ἀπό τε βοτανῶν καὶ θάμνων καὶ δένδρων ὕλην ἄριστόν ἐστι, πρὶν ἐξαιρεθῆναι τῆς γῆς σκοπεῖσθαι, κατὰ τὰς ἐγκαρπήσεις, μελλούσας τε καὶ ἀρχομένας, καὶ προϊούσας καὶ ἀκμαζούσας. αὕτη γὰρ ἡ συνεχὴς αὐτῶν θέα, διδάξει σε πηνίκα μάλιστα καλῶς ἄν τις αὐτὰ λαμβάνων, ἐν οἴκοις ξηροῖς τιθέμενος φυλάττοι, μήθ' ὑπ' ἀκτίνων ἡλιακῶν ἐξοπτώμενα, μήτε ὑπὸ νοτίδος, ἐκ τῆς ὀροφῆς, ἢ τοίχων ὑγραινόμενα. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο τῶν οἴκων, μήτε καταγείων ὄντων, μήτε προσχώρων, μήθ' ὑπὸ κεράμων, πρὸς μεσημβρίαν μέντοι τὰς θυρίδας ἐστραμμένας ἐχόντων. ἀλλὰ τάγε φάρμακα μὴ πλησίον αὐτῶν ἀποκείσθω. τοὺς δ' ἑταίρους προτρέπω καὶ κατὰ τοῦτο μιμήσεσθαί με, βουλομένους γε καλῶς ἐργάζεσθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα. γιγνώσκετε γὰρ ὅπως ἐξ ἑκάστου τῶν ἐθνῶν τὰ κάλλιστά μοι διακομίζεται καθ' ἕκαστον ἔτος φάρμακα, διὰ τὸ τοὺς ἐπιτρίπτους ῥωποπώλας, παντοίως αὐτοῖς λυμαίνεσθαι. βέλτιον δ' ἴσως οὐ τούτους μόνους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτῶν τοὺς κομίζοντας ἐμπόρους μέμφεσθαι, κἀκείνων ἔτι μᾶλλον, αὐτοὺς τοὺς ῥιζοτόμους μὲν ὀνομαζομένους, οὐδὲν δ' ἧττον τῶν ῥιζῶν ὀπούς τε καὶ χυλοὺς καὶ καρπούς, ἄνθη τε καὶ βλαστοὺς ἐκ τῶν ὀρῶν κατακομίζοντας εἰς τὰς πόλεις, οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ πρῶτοι πάντων εἰς αὐτὰ πανουργοῦντες. ὅστις οὖν βούλεται πανταχόθεν βοηθημάτων εὐπορεῖν, ἔμπειρος γενέσθω πάσης μὲν τῆς ἀπὸ τῶν φυτῶν ὕλης, πάσης δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ζώων τε καὶ μετάλλων, ὅσα τε γεώδη σώματα χωρὶς μεταλλείας ἐς ἰατρικὴν χρῆσιν ἄγομεν, ὡς διαγινώσκειν αὐτῶν τά τε ἀκριβῆ καὶ τὰ νόθα, καὶ μετὰ τοῦτο γυμνασάσθω κατὰ τὴν ἐμὴν πραγματείαν, ἐν ᾗ περὶ τῆς δυνάμεως ἔγραψα τῶν ἁπλῶν φαρμάκων. εἰ μὴ γὰρ οὕτως παρεσκευασμένος ἥκει πρὸς τὴν ἐκ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ὠφέλειαν, ἄχρι λόγου μὲν εἴσεται τὴν μέθοδον, ἔργον δ' οὐδὲν ἄξιον αὐτῆς ἐργάσεται. φέρε γὰρ αὐτὰ μὲν ἃ προείρηκα περὶ τῶν νευροτρώτων ἐπίστασθαι ἵνα, δεδολωμένα δὲ φάρμακα δι' ἄγνοιαν ἐμβάλλειν τοῖς συντιθεμένοις, ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπίστασθαι τὰς δυνάμεις ἀκριβῶς αὐτῶν. ἆρα οὐκ ἀναγκαῖον ἔσται πλεονάκις

πότερον διαμαρτάνειν ἢ κατορθοῦν; ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ δοκεῖ. τὸ δὲ ἀκριβῶς ἐπίστασθαι τὰς δυνάμεις, τοῦ μὲν ἐπίστασθαι
διαφέρει πάμπολυ. τὸ μὲν γὰρ μόνον ἐπίστασθαι, γινώσκειν ἐστίν, εἰ ξηραίνειν τὸ φάρμακον, ἢ ὑγραίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ
θερμαίνειν ἡμᾶς πέφυκε. τὸ δ' ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, πρὸς τούτῳ καὶ τὸ ποσὸν τῆς δυνάμεως ἐστὶν ἐγνωκέναι. τινὰ
μὲν γὰρ φάρμακα δύναμιν ἔχει χλιαρᾶς θερμασίας γεννητικήν, ὅταν ὁμιλήσῃ τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἔνια δὲ συμμέ-
τρου, καθάπερ ἄλλα βραχὺ ταύτης ἰσχυρότερα, ἕτερα δ' ἤδη ζέσεως οὕτως ἰσχυρῶς ὡς καίειν δύνασθαι. χρὴ τοίνυν τὸν
ἰατρὸν ἐστοχάσθαι, μὴ μόνον τοῦ ποιοῦ τῆς διαθέσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ὡς ἂν εἴποι τις ποσοῦ. λέγεται μὲν γὰρ οὐ
πάνυ τι κυρίως τὸ ποσὸν ἐν τῇ ποιότητι. λέγεται δ' οὖν ὅμως, ὅπως καὶ πυρετὸς μέγας καὶ μικρός. ἡ τοιαύτη
γε χρῆσις ἐστὶ τῶν οὕτω λεγομένων, ὥστ' ἤδη κυρίαν δύναμιν ἔχειν αὐτὰ παραπλησίως πυξίδι, ἢ χαλκεῖ, καὶ ζωγρά-
φῳ, ἢ δρυοτόμῳ, ἢ συνελόντι φάναι, τοῖς ἀρξαμένοις μὲν ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ὀνομαζομένης καταχρή-
σεως, ὕστερον δὲ κυρίοις λέγεσθαι πεπιστευμένοις. ταῦτα μὲν εἴρηταί μοι, διὰ τοὺς οὐκ ἐν καιρῷ διαλεκτικευομένους. ὃ 10
δὲ λέγων ἀπέλειπον, ἐστὶ τοιόνδε, ὅτι τὸ ξηραίνεσθαι δεόμενον, οὐχ ἁπλῶς δεῖται τοῦ ξηραίνοντος, ἀλλὰ σὺν τῷ προ-
σήκοντι μέτρῳ. τὸ μὲν εἰς ὑγρότητα πολλὴν ὑποδεδωκός, τοῦ πάνυ ξηραίνοντος, τὸ δ' εἰς ὀλίγην τοῦ βραχέως
τοῦτο δρῶντος, ὥσπερ γε τὸ εἰς πολλήν, τοῦ μεγάλως μὲν ξηραίνοντος, οὐ μὴν ἐσχάτως, οὐδ' ἄκρως. ἀνάλογον ἀεὶ
τῷ ποσῷ τῆς ὑγρότητος εἶναι χρή, τὸ ποσὸν τῆς ξηρότητος. ἔγωγ' οὖν ὁπότε πρῶτον ἐτόλμησα τὴν κοινὴν ἀγωγὴν τῆς
τῶν νευροτρώτων θεραπείας ὑπαλλάττειν, ἐστοχασάμην εἰς ὁπόσην ὑγρότητά τε καὶ θερμότητα τὸ πεπονθὸς ἥκει
σῶμα. καί μοι δειχθέντος τινὸς νεανίσκου κατὰ τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ μέσου δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐκ περιθλά-
σεως ὑγρὸν οὕτως ἐσχηκότος ἅπαν τὸ κατ' αὐτὴν περὶ τῷ νεύρῳ χωρίον ὡς ἤδη σήπεσθαι, τὸ μὲν σηπόμενον αὐτὸ κα-
τέπλασα διὰ κονίας στακτῆς καὶ ὠμῆς λύσεως, οὕτω δ' ἴσθι με καλοῦντα τὸ κρίθινον ἄλευρον, ἐλαίῳ δὲ πολλῷ θερ-
μῷ καταντλήσας, τὸ μὴ σηπόμενον μέν, τεταμένον δὲ καὶ ὀδυνώμενον, εἶτα ἐκμάξας ἐρίῳ ξηρῷ, περιέχρισα κη-
ρωτὴν οὕτως ὑγράν, ὡς ἐπὶ τῶν καταγμάτων χρώμεθα, μεμιγμένον ἔχουσαν εὐφόρβιον. εὐκολύασο δέ μοι καὶ ἥδε, 20
κατ' ἐμὴν ἐπίνοιαν ἐπὶ καιροῦ τοιοῦδε. παραγενόμενός τις χειμῶνι σφοδρῷ, καὶ δείξας τὸ γόνυ, ῥᾳδίως ἔφη πάσχειν
αὐτὸ ῥιγῶσαν, ὀνίνασθαι δ' εὐθέως ὑπὸ τῶν θερμαινόντων. ἠξίου δὲ λαβεῖν τι τοιοῦτον φάρμακον, ὁδοιπορήσαντα γὰρ
ἐν κρύει, κατεψύχθαι τε καὶ ὀδυνᾶσθαι σφοδρότερον, ἢ ἄλλοτε. νῦν μὲν οὖν, ἔφη, λουσόμενος ἄπειμι, πέμψω δ' ἐπὶ τὸ
φάρμακον ἐκ τοῦ βαλανείου. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπών, ᾤχετο. μηδὲν δ' ἔχων ἕτοιμον τοιοῦτον φάρμακον, εὐφόρβιον ἐλείω-
σα μετ' ἐλαίου, καὶ τήξας κηρὸν ἔμιξα, καὶ μικρὸν ὕστερον ἡνίκα ἔπεμψεν ὁ φίλος αἰτῶν τὸ φάρμακον, ἔδωκα. τά-
χιστα δ' ἀνωδύνου γενομένου, προυτράπην ἐντεῦθεν ἐπ' ἄλλων μορίων ὁμοίως πεπονθότων χρήσασθαι, περὶ ὧν αὖ-
θις εἰρήσεται. νυνὶ δ' ἐπὶ τὸν τῶν νευροτρώτων λόγον ἐπάνειμι, διὰ τοὺς μηδὲν μὲν τούτων, ὧν ἐγὼ νῦν ὑφηγοῦμαι γινώσκον-
τας, ἐγκαλοῦντας δὲ λεξειδίοις, οὓς εὑρεῖν μαντεύομαι, κακῶς ὀνομάζειν νευροβρώτους, ὅσοι τῶν τενόντων ἐτρώθησαν.
τένοντας γὰρ αὐτοὺς οἶμαι καλεῖν τοὺς ἔξωθεν τῆς χειρὸς ἐπιτεταμένους, ὅλῳ τε τῷ καρπῷ καὶ τοῖς δακτύλοις. ἐγὼ δ'
ὅτι μὲν σαφέστερον καὶ κυριώτερον ἦν αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι τενοντοτρώτους, οὐκ ἀγνοῶ. πάντων δ' ἀνδρῶν συνήθως 30
καλούντων νευροβρώτους, ὅπως μή τις με νεωτεροποιεῖν ἐν ταῖς προσηγορίαις φησί, τὴν συνήθη προειλόμην αὐτὴν
τῆς ἀληθοῦς. ἔχει δὲ οὐδ' αὐτὴ συνήθης γεγονέναι, δίχα λόγου φρασάντων τῶν πλείστων ἰατρῶν ἢ τοὺς τένοντας
ὀνομάζειν νεῦρα. ἀλλ' εἴτε νευροβρώτους ἐθέλοις ὀνομάζειν αὐτούς, εἴτε τενοντοτρώτους, οὔτε σωθήσονται διὰ τὰς φωνὰς
ταύτας, οὔτε παθήσονται, καθάπερ οὐδὲ κυλλωθήσονται, καὶ τεθνήξονται. προσηγορία γάρ, οὔτε ἔσωσέ ποτε ἄνθρω-
πον, οὔτ' ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἡ τῶν φαρμάκων δύναμις, ἑκάτερον τούτων ἐργάζεται. κἀγὼ ταῦθ' ὑπαλλάττων τοὺς ση-
πομένους ἢ σπωμένους, ἢ κεκυλλωμένους, ἐνίους δὲ ἢ διαφθειρομένους, ὑγιεῖς καὶ ζῶντας ἐργάζομαι. ἢ γὰρ αὖ καὶ τοὺς
τεθλασμένους τὰ νεῦρα, καθάπερ ἐκεῖνος ἐτέθλαστο, νευροβρώτους ἐφθάκασι καλεῖν, οὐ νευροθλάστους. ἡ δὲ θεραπεία
κοινή, καὶ ὁ κίνδυνος ἴσος ἀμφοῖν ἐστὶ τῶν τεθλασμένων τι καὶ τρωθέντων, ἤτοι νεῦρα ἢ τένοντας. ὁ γοῦν ἄνθρωπος
ἐκεῖνος ὁ σηπόμενος μὲν ἤδη τὰ περὶ τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ μέσου δακτύλου, τεινόμενός τε καὶ ὀδυνώμενος τὰ ὑπερ-
κείμενα, πολὺ βελτίων ἑαυτοῦ κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἐγένετο, καθ' ἣν ἀντὶ τῆς ὠμῆς λύσεως ἔμιξα τὸ τῶν ὀρόβων ἄλευ- 40
ρον τῇ στακτῇ κονίᾳ. ἐν τῇ γε τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ὁμοίως ἔτι θεραπευόμενος, ἦν μὲν ἤδη τελέως ἀνώδυνος τὰ ἄλλα,
κατὰ δὲ τὸ θλάσμα νευρῶδές τι σῶμα παραπλήσιον ὑμένι παχεῖ προύκυψεν, ὃ μετρίως διακινήσαντός μου, ῥᾳδίως
ὅλον ἐξέπεσεν ἡμισαπὲς ὄν. ἐδόκει δὴ πᾶσι τοῖς θεασαμένοις τοῦτο τὸ σῶμα, τὸ νεῦρον ὅλον εἶναι τὸ διασεσηπός, ὡς
ἂν οὐκ εἰδόσιν, ὅπως ἠμφιεσμένοι νευρώδεσιν ὑμέσιν οἱ τένοντες οὗτοι, διά τε τοῦ καρποῦ προέρχονται, καὶ καθ'
ὅλην ἐπιτείνονται τῶν δακτύλων. ἐμοὶ δὲ καὶ διαστείλαντι τὸ σεσηπὸς τοῦ θλάσματος, ὁ τένων ἐφάνη σωζόμενος.
ἀνεὶς οὖν ἕνα τῶν τροχίσκων ἢ κυκλίσκων, ἢ ὅπως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλοι τις, ὧν εἷς ἐστὶν ὁ τοῦ Πολυείδου δι' ἑψήματος
ἢ σιραίου. ἢ γὰρ ἢ τοῦτο καλεῖν ὡς ἂν αὐτὸς βουληθῇς ἔξεστί σοι, καὶ προκαταχρίσας τὸ φαινόμενον τοῦ νεύρου, τῷ δὲ
τε καταπλάσματι πάλιν ἐχρησάμην ὡσαύτως, ἢ τῷ δι' εὐφορβίου χρίσματι κατὰ τῶν αὐτῶν τόπων ὡς ἔμπροσθεν
ἑκατέρῳ. θεασάμενος δὲ τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν προεσταλμένα πάντα, τὰ περὶ τὸ τεθλασμένον μὲν ἔμπροσθεν, ἡλ-
κωμένον δὲ τότε τοῦ δακτύλου πρῶτον ἄρθρον, ἐσκοπούμην ἐφ' ὅτι μεταβαίην ἀπὸ τοῦ καταπλάσματος. γιγνώσκων τοί- 50
νυν, εἰ μὲν ἀκριβῶς ἀφλέγμαντον εἴη τὸ νεῦρον, ἐπὶ τὰ συνουλοῦντα μεταβαίνειν. εἰ δέ τι τῆς φλεγμονῆς αὐτοῦ σκιρρῶ-
δες ὑπολείποιτο, τῶν ἱκανῶς τι ξηραινόντων προσφέρειν. ἐπεὶ τοίνυν ἐφαίνετο λείπεσθαί τι, τῷ διὰ τῆς ῥίζης τοῦ δρα-
κοντίου φαρμάκῳ πρότερον ἐχρησάμην, ὃ τὰ μὲν ἄλλα ταὐτὰ ἔχει τῷ αἰγυπτίῳ φαρμάκῳ τῇ Ἴσιδι καλουμένῃ, προ-
σείληφε δὲ τὴν τοῦ δρακοντίου ῥίζαν. ἐφεξῆς δὲ τούτου τῇ Ἀθηνᾷ καλουμένῃ χρησάμενος, ἀπ' ἐκείνης λοιπὸν ἐπὶ τὰ συνου-
λοῦντα παραγενόμην. ἐφ' ἑτέρου δὲ τῷ διὰ τοῦ σιραίου λελυμένῳ τροχίσκῳ, καταχρίων τὰ γεγυμνωμένα μέρη τοῦ τραύμα-
τος, ἔξωθεν ἐπέβαλλον τὸ εὐφόρβιον, ἀναμίξας κηρῷ ἢ ῥητίνῃ τοσοῦτον τὸ πλῆθος, ὡς ἐμπλαστρῶδές τε ἅμα γενέσθαι, καὶ
διασώζειν τὴν δύναμιν τοῦ εὐφορβίου. πῶς δ' ἄν τις ἀποβλέπων πρὸς τούτους τοὺς σκοποὺς συνθείη τὸ φάρμακον, ἐφεξῆς
ἐρῶ. ἢ γάρ τοι καὶ διὰ τοῦ ὄξους ἄλλο φάρμακον ἐποίησα, καὶ κατ' ἐκεῖνο σκοπὸν ἔχων, τήν τε σύστασιν αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ ὄξους

λεπτομερῆ

λεπτομερῆ δύναμιν, ὅπως φυλάττοιτο, μετὰ τοῦ τὴν ψυκτικὴν δύναμιν ἐκλύεσθαι. περὶ μέντοι τούτων ὅπως συνετέθη, μετ᾽ ὀλίγον εἰρήσεται, νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ τὴν ἀγωγὴν τῆς τῶν νευροτρώτων θεραπείας ἐπιγνόντα διὰ λογικῆς ἐνδείξεως αὐτὸν τῆς ληρώδους περιπλοκῆς τῶν ἐμπειρικῶν, ὅλην ἐπεῖν αὐτὴν βούλομαι, μηδένα παραλείπων διορισμὸν, ἀπ᾽ ἀρχῆς αὖθις ἀναλαβὼν τὸν λόγον. ὅταν γάρ τινα τετρωμένον εὐθέως παραλάβω, ποτὲ μὲν διὰ τῶν ὑγρῶν φαρμάκων ποιοῦμαι τὴν θεραπείαν, ἔστι δ᾽ ὅτε διὰ τῶν ἐμπλάστρων, ἐπιβαλὼν ἔξωθεν ἔριον ὡς μαλακώτατον ἐλαίῳ θερμῷ βεβρεγμένον. εἰ δὲ τῷ δι᾽ ὄξους χρώμενος εἴην φαρμάκῳ, μιγνὺς ὄξος ὀλίγον τῷ ἐλαίῳ, καὶ λύω γε δὶς ἢ τρὶς ἡμέρας, καὶ καταντλῶ δι᾽ ἐλαίου θερμοῦ. μεγάλων δ᾽ οὐσῶν τῶν νυκτῶν, καὶ ἐπὶ ταύτας εἴωθα † λούειν. καὶ μᾶλλόν γε ποιῶ τοῦτο δακνομένου τοῦ ἕλκους ὑπὸ τῶν φαρμάκων, ὡς ὅταν γε ἀπ᾽ ἀρχῆς χρωμένῳ μοι τοιούτῳ φαρμάκῳ, μήτε δάκνεσθαι λέγῃ, μήτε ὀδυνᾶσθαι, μήτε τάσεως ὁ κάμνων αἰσθάνηται, δὶς τῆς ἡμέρας ἐπιλύω τε καὶ καταντλῶ, περὶ μὲν τὴν ἕω τὸ πρῶτον, εἰς ἑσπέραν δὲ τὸ δεύτερον. ἔστω δὲ καταντλώμενον ἔλαιον, ἱκανῶς μὲν θερμὸν, ἀλλ᾽ ἄχρι τοῦ μὴ λυπεῖν τὸ τετρωμένον. ὥσπερ γὰρ τὸ ψυχρὸν ἐναντιώτατόν ἐστι ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν, οὕτω τὸ χλιαρὸν, οὐ τελέως ὠφέλιμον. ἐμάθομεν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, ὥσπερ τὸ ὕδωρ ἐναντιώτατα πέφυκε ποιεῖν ἐν τῷ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ὑπάρχειν, οὕτω καὶ τὸ ἔλαιον. ἐμπλάττει μὲν γάρ πως, μᾶλλον δ᾽ ἐπέχει τὰς διαπνοὰς τοῦ σώματος, ὅταν ψυχρὸν προσφέρηται, διαφορεῖ δὲ καὶ λεπτύνει τὸ θερμόν. ἔνεστι δέ σοι τοῦτο κἀπὶ τῶν ἑψημένων κρεῶν ἐν αὐτῷ μαθεῖν. ὁμοίως γὰρ αὐτὰ τοῖς περιοπτηθεῖσιν ἐργάζεται ψαθυρὰ, κἂν εὐθέως ἅμα τῷ τυθῆναι τὸ ζῶον ἕψῃς ἢ ταγηνίσῃς ἐν αὐτῷ. διὰ τοῦτο οὖν κἀγὼ τὴν διὰ τοῦ ἐλαίου κατάντλησιν εἱλόμην ἱκανῶς θερμοῦ, φεύγων ἀεὶ τὸ χλιαρὸν, ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ ψυχρόν. ὕδατος δὲ χρῆσιν ἐν ὅλῃ τῇ θεραπείᾳ φυλάττομαι, μέχρι τοῦ μηδ᾽ ἅψασθαι τοῦ ἕλκους, ὥσθ᾽ ὅταν μὲν εὐθέως ἐν ἀρχῇ δέῃ τὸ αἷμα τοῦ τετρωμένου μορίου ἀποπλῦναι, δι᾽ ἐλαίου τοῦτο πράττειν. ὅταν δ᾽ ἤδη μετρίως ἔχοντες οἱ κάμνοντες, λούονται, μηδὲ τότε ἐμβάλλειν ἐπιτρέπειν αὐτοῖς εἰς τὸ ὕδωρ τὸν πεπονθότα τόπον, ὡς τὸ πολὺ γὰρ ἐν αὐταῖς ταῖς χερσὶν οἱ νευρότρωτοι γίνονται. μέμνημαι δέ τινα τῶν οὕτω τετρωμένων, ἐπειδὴ τετάρτην ἡμέραν ἄγων, ἀνώδυνος τελέως ἦν, ἀφλέγμαντόν τε τὸ πεπονθὸς ἑώρα μόριον, ἐν κρύει πολλῷ προελθόντα τῆς οἰκίας ἐπί τινα πρᾶξιν ἀναγκαίαν, ἐν ᾗ διατρίψας οὐκ ἔστι πλέον, ἦλθεν οἴκαδε τεινόμενος τὸ κῶλον ὅλον ἄχρι τοῦ τραχήλου, καὶ μεγάλης ὀδύνης αἰσθόμενος. ὡς δ᾽ ἀφικομένου τινὸς ἐπ᾽ ἐμὲ, παραγενόμενος ὡς αὐτὸν ἐθεασάμην ἐν οἷς ἦν, ἀπορρίψαι μὲν ἐκέλευσα τὸ ἐπὶ τὸ μόριον ἔλαιον ψυχρὸν ἐκ τῆς προόδου γεγονὸς, ἐλαίῳ δὲ θερμῷ καταντλήσας ὅλον τὸ κῶλον, εἶτα καὶ τοῦ τραχήλου τὸ κατ᾽ εὐθὺ μέρος, ἐλαιοβρεχέσιν ἐρίοις πυριάσας, ἐπιθείς τε τὸ διὰ τοῦ εὐφορβίου φάρμακον ὑγρὸν, ἅμα καστορίῳ, παρηγόρησα τὸν ἄνθρωπον αὐτίκα, καὶ ὕπνου ἐπιγενομένου μέχρι τῆς ἑσπέρας, ἐπέπαυτο πάντα τὰ συμπτώματα. περὶ παντὸς οὖν ποιεῖσθαι χρὴ θερμὸν διαμένειν τὸ ἔριον, εἴτ᾽ οὖν ἐλαίῳ μόνῳ βεβρεγμένον, εἴτε καὶ ὀξελαίῳ τύχοι. γένοιτο δ᾽ ἂν τοῦτο περιβαλλομένων ἔξωθεν ἐρίων ἄλλων ξηρῶν, ἔνδον τε μένοντος ὅταν ᾖ χειμὼν ἄχρι τῆς εʹ ἢ τῆς ζʹ ἡμέρας τοῦ κάμνοντος. ἐὰν γὰρ ἄχρι ταύτης, μήτε φλεγμονὴ φανεῖταί τις, ἀνώδυνός τε παντάπασιν ᾖ, καὶ μηδεμιᾶς αἰσθάνηται τάσεως, ἐν ἀκινδύνῳ λοιπὸν ἔσται. φροντὶς δ᾽ ἔστω σοι, τοῦ μηδὲν οἰνῶδες ἐμφαίνεσθαι τῷ ὄξει, καθάπερ γε καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλαίου, ὡς ἀπηλλάχθαι στύψεως ἁπάσης. μήτε οὖν τὸ καλούμενον ὠμοτριβὲς, ἢ ὀμφάκινον ἔστω, διττῶς γὰρ ὀνομάζεται, μήτε τὸ ἀπὸ τῆς ἰβηρίας, ὃ καλοῦσι σπανὸν, ἀλλὰ μηδ᾽ ἄλλο τι τῶν θαλλοὺς ἐλαίας ἐχόντων. ἄριστον οὖν ἔλαιον ἐστὶ τὸ λεπτομερὲς, ὁποῖον ἐν ἰταλίᾳ μὲν τὸ σαβῖνόν ἐστιν, ἄλλοθι δὲ τῶν ὑπὸ ῥωμαίοις ἐθνῶν, ὅσα μηδεμίαν ἐμφαίνῃ στύψιν. ὁποῖον δέ τι πρᾶγμά ἐστιν, ἔνδειξις λογικὴ, καὶ ὅσον πλουσιώτερον ἐμπειρίας ψιλῆς αὐτὴ μεθόδου, κἂν τῶν δὲ μαθήσῃ. νευροτρώτων τε πολλοῖς, πολλάκις ἐν ὁδοῖς τε καὶ κατὰ πλοῦν καὶ κατ᾽ ἀγρὸν, ἢ ἐν πόλει μὲν, ἀλλὰ πόῤῥω τῆς ἐμῆς οἰκίας παραγενόμενος, ὅτε τοῦ δι᾽ εὐφορβίου φαρμάκου παρόντος, ὅτε τοῦ δι᾽ ὄξους, ἀλλ᾽ ὅτε ἄλλου, τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ κατὰ τύχην εὑρεθέντων φαρμάκων ἐπιθεὶς τῷ τραύματι, διὰ παντὸς ἔτυχον τοῦ σκοποῦ. κατ᾽ ἀγρὸν μὲν γὰρ ἐμαυτὸν οἶδα καὶ πρόπολιν πρόσφατον, ὑγρὰν καὶ λιπαρὰν, ἣν ὁ γεωργὸς εἶχεν ἐπιθέντα ἐπὶ τοῦ τραύματος, καί ποτε ζύμην μόνην, καί ποτε ἄμφω μίξαντα. χρὴ δὲ τὴν μὲν ζύμην ὅτι παλαιοτάτην εἶναι, τὴν πρόπολιν δὲ ἐναντίως ἔχειν αὐτῇ κατὰ χρόνον. εἰ δὲ εἴη παλαιοτέρα, μαλαττέσθω παρὰ τὸ πῦρ δι᾽ ἐλαίου, ἢ ἐν ἡλίῳ. ἐπ᾽ ἄλλου δέ τινος ἀγροίκου τῇ ζύμῃ τὸν ὀπὸν τοῦ τιθυμάλλου μίξας ἐπέθηκα, πλησίον τῆς αὐλῆς αὐτοῦ θεασάμενος αὐτὸν πεφυκότα, κατέγνων γὰρ τῆς ζύμης ὡς προσφάτου. καί ποτε πρόπολιν μετ᾽ ἐλαίου τήξας ἀνέδευσα τῇ ζύμῃ, προφυράσας αὐτὴν ὄξει δριμυτάτῳ. κάλλιον δ᾽ ἐστὶ τῶν τοιούτων μίξεων, τὸ ἔλαιον παλαιὸν εἶναι, δι᾽ ὀξυμέλιτός τε καὶ ἀλεύρου κυάμων, ἢ ὀρόβων, ἢ αἱρῶν, ἢ ἐρεβίνθων, ἢ θέρμων πικρῶν, ἢ πάλης ἀλφίτων, ἢ κριθῶν ἀλεύρου, οἷς κατὰ τὰς πόλεις κέχρημαι καταπλάσμασιν, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἤδη φλεγμαινόντων, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθέως. ἐν ἀγρῷ δὲ καὶ πίτταν εὑρὼν ὑγρὰν παρὰ τέκτονι, τῇ ζύμῃ μίξας, ἐπέθηκα, καὶ παρ᾽ ἄλλῳ τὸ τῶν ὀρόβων ἄλευρον ἀναδεύσας αὐτῇ. μὴ παρόντος δὲ τούτου, καὶ τῶν προειρημένων ὁτιοῦν ἔνεστι μιγνύειν. καὶ ὀξέλαιον δὲ μόνον ἀναλαβὼν ἐρίῳ θερμὸν ἐπέβαλον εὐθέως, ἄλλου μὴ παρόντος. ἐθάρσησα γὰρ τῷ ὄξει δριμεῖ τε ἱκανῶς ὄντι καὶ παλαιῷ. ἐφ᾽ ἑτέρου δὲ περικατεψυγμένου, διὰ τὸ πρὸ μιᾶς ὥρας, ἢ καὶ πλείονος ἔτι χρόνου τεθλᾶσθαι τὸ νεῦρον. ἄχρι τῶν ἐπιτηδείων τί μοι κομισθησόμενον ἀνιέμενον, ἐλαίῳ καταντλεῖσθαι τὸ μόριον κελεύσας. καί ποτε προμίξας ὄξος, ἐπειδὴ τὸ περιέχον θερμότατον ἦν ὥρᾳ θέρους, τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἄχρι πλείστου κατήντλουν, ἕως τῶν ἄλλων ἐκομίσθη τι φαρμάκων. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων ἀλεύρων, καὶ τῆς σακτῆς διαμίξας πολλάκις, ἐπέπλασα καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθέως, καὶ μετὰ ταῦτα, φθάσαντος ἀνθρώπου τῶν ἐναίμων τινὶ φαρμάκων οὐ καλῶς κεχρῆσθαι. πάντα δ᾽ οὖν ταῦτα τὰ ὁπωσοῦν ἐπιτιθέμενα φάρμακα, θερμὰ ταῖς ποιότησι προσφερέσθω. καὶ μέντοι κἀπὸ τῆς ἐμαυτοῦ ποτ᾽ οἰκίας, οὐδενὸς τῶν συνθέτων φαρμάκων ἑτοίμου εὑρισκομένου, σπεύδων προελθεῖν, ἔδωκα τινὶ τῶν ἐμῶν παλαιὸν εὐφόρβιον, ἐκέλευσά τε λειώσαντα μετ᾽ ἐλαίου παλαιοῦ μέχρι πάχους ὑγρᾶς κηρωτῆς, ἐπιθεῖναι τῷ νύγματι τοῦ κατὰ τὴν χεῖρα τρώσαντος, ὡς δ᾽ ἐπανελθὼν, ἐπυνθανόμην τοῦ τρωθέντος, εἰ θερμασίας πολλῆς αἴσθησις αὐτῷ γίγνοιτο

ἐπὶ τὸν τόπον, ὁ δὲ συμμέτρου τινὸς ἔφησεν αἰσθάνεσθαι, πάλιν οὖν ἐπυθόμην εἰ δάκνοιτο ἐπὶ τὸ τραῦμα πρὸς τοῦ φαρμάκου. τοῦ δὲ εἰπόντος μὴ δάκνεσθαι μὲν, οἱονεὶ δὲ κνήσεώς τινος αἴσθησιν ἔχειν, συνεχώρησα μέχρι τῆς νυκτὸς ἐπικεῖσθαι τὸ φάρμακον. ἐπεὶ δὲ ἀφαιρεθέντων τῶν ἐπικειμένων, θερμασία τέ μοι σύμμετρος ἐφαίνετο, ἐπὶ τὸ πεπονθὸς χωρίον, καὶ μὴ μεμυκὸς τὸ νύγμα, κάλλιον ἔδοξέ μοι εἶναι τῷ αὐτῷ χρῆσθαι φαρμάκῳ. καὶ μέντοι ἐπὶ τὴν ὑστεραίαν ἀμέμπτως ἔχοντος τοῦ νευροτρώτου, καὶ κατὰ τὴν τρίτην τε καὶ τετάρτην, ἄχρι τέλους ἐχρησάμην τῷ αὐτῷ φαρμάκῳ, καί τις τοῦτο θεασάμενος ἐφ᾽ ἑτέρου τρωθέντος, ὁμοίως ἐχρήσατο τῷ προσφάτῳ εὐφορβίῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἠκολούθησε τῷ τετρωμένῳ θερμασία τε πολλὴ, καὶ δῆξις καὶ ὀδύνη ἐπὶ τὸ ἕλκος, ὥστε ἀχθῆναι πρὸς ἐμὲ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἐπὶ παραδόξῳ τῷ συμβεβηκότι. κἀγὼ συνεὶς αὐτίκα τοῦ γεγονότος, ἀπέῤῥιψα μὲν τὰ ἐπικείμενα, καταντλήσας δ᾽ αὐτὸν ἐλαίῳ, τὸ διὰ τοῦ ὄξους ἐπέθηκα φάρμακον. εἰ δ᾽ οὐκ ἦν τοῦθ᾽ ἕτοιμον, ἐπετεθείκειν ἂν τὸ διὰ εὐφορβίου, πλέονα κηρὸν ἔχον. οὐκοῦν ἐχρῆν καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, μὴ ἀγνοεῖν τάς τε δυνάμεις καὶ τὰς ἰδέας τῶν δοκίμων φαρμάκων, οὐδὲ τίνα μὲν ἐν τάχει μεταβάλλει τὴν δύναμιν, τίνα δὲ ἕως παμπόλλου διαφυλάττει. τῶν γοῦν ταχέως ἐξίτηλον ἐχόντων τὴν θερμότητα, τὸ εὐφόρβιόν ἐστι. γνωριεῖς δὲ αὐτὸ, καὶ χωρὶς τοῦ διαμασήσασθαι τὸ χρῶμα θεασάμενος. οὐ γὰρ ὡς ἐν ἀρχῇ τεφρῶδες, ἀλλ᾽ ὑπωχρόν τε, καὶ ὑπόξανθον γίνεται παλαιούμενον. εὐθὺς δὲ καὶ ξηρὸν ἱκανῶς φαίνεται τηνικαῦτα, καὶ διαλύεται μόγις ἐν τῷ λειοῦσθαι δι᾽ ἐλαίου τοῦ νέου, ταχέως χυλούμενον. χρὴ δ᾽ οὐκ εὐθέως αὐτὸ μιγνύναι τῷ ἐλαίῳ, ἀλλὰ πρότερον ἐν τῇ θυίᾳ λεοῦν ἀτρέμα, ὅπως μὴ πλατυνθῇ. καὶ τί δεῖ λέγειν, ὅτι καὶ γευομένῳ σοι, τὸ μὲν πρόσφατον φαίνεται πυρωδέστατον, ὡς κατακαίειν τὴν γλῶτταν, τὸ δὲ παλαιὸν, ὀλίγην ἐργάζεσθαι θερμασίαν. συμβαίνει μὲν οὖν καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν φαρμάκων, ὀλίγοις ἔτεσιν ἐξίτηλον ἴσχειν τὴν δύναμιν, οὐδενὸς δ᾽ ἧττον τὸ εὐφόρβιον μετά γε θαψίαν. αὕτη γὰρ μετ᾽ ἐνιαυτὸν μὲν ἀσθενὴς ἱκανῶς γίνεται, τελέως δ᾽ ἐκπνεῖ διετὴς γενομένη. τό γε μὴν εὐφόρβιον, ὅταν ἐξ ἀρχῆς τε καλὸν ᾖ, καὶ καλῶς ἀποκέηται, καὶ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος διασώζει ἔτι τινὰ δύναμιν, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ κατὰ τὸ τέταρτον, ἐκλύεται δ᾽ ἤδη καὶ κατὰ τὸ ε΄. καὶ ἕκτον. εἶτ᾽ ἐπεὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ τελέως ἀμαυροῦται, ὡς δ᾽ ἔφην ἐγὼ, σὺν ἐλαίῳ χρήσασθαί ποτε παλαιωθέντι, χωρὶς κηροῦ ε΄. σχεδὸν ἐτῶν, ἢ ἓξ ὄν. ὅθεν οὐδὲ περιλαβεῖν ἐν μέτρῳ δυνατόν ἐστι τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. νέον μὲν γὰρ ὂν, ἐλαίου δεκαπλασίου μίγνυται, μετὰ κηροῦ τριπλασίου. παλαιούμενον δὲ, πλέον ἐμβάλλειν αὐτῷ χρή. τριετὲς δὲ καὶ τετραετὲς γενόμενον, ἤτοι διπλάσιον τοῦ κατ᾽ ἀρχὰς, ἢ ἴσον τῷ κηρῷ. ὅταν μὲν οὖν τοῖς ἀκόποις ὀνομαζομένοις χρίσμασιν ὁμοίαν ἔχειν βουληθῇς τὸ φάρμακον τὴν σύστασιν, ἥπερ δὴ καὶ τῆς ὑγρᾶς κηρωτῆς ἐστι, τετραπλάσιον εἶναι χρὴ τοῦ κηροῦ τὸ ἔλαιον. ὅταν δ᾽ ἐμπλαστρώδης γένηται, τὸν κηρὸν ἴσον τοὐπίπαν τῷ ἐλαίῳ χρὴ μιγνύναι, μάλιστα ἐὰν ξηρὸς ᾖ καὶ παλαιὸς, ὡς ὅ πρόσφατός γε καὶ λιπαρὸς ὢν, ἐλάττονος δεῖται τοῦ ἐλαίου, πρὸς τὸ ποιῆσαι κηρωτὴν ἐμπλαστρώδη, καὶ μᾶλλον ἔτι θέρους ὥρᾳ. Βουληθεὶς οὖν τις τὴν κηρωτὴν ἐμπλαστρώδη ποιῆσαι, τὸν κηρὸν τήξας ἐν ἐλαίῳ, καθ᾽ ἣν εἴρηκα συμμετρίαν, προσμίξει τὸ ἕκτον μόριον αὐτῷ τοῦ προσφάτου εὐφορβίου, ὡς εἶναι μίαν μὲν δραχμὴν ἐκείνου, τοῦ δὲ κηροῦ ἕξ, ἐλαίου δὲ ἕξ, ἢ πέντε. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τὸ κολλῶδές τε καὶ γλίσχρον οὐχ ὑπάρχει τῷ κηρῷ, καθάπερ τῇ ῥητίνῃ τε καὶ τῇ πίττῃ, διὰ τοῦτο μιγνύω τῇ κηρωτῇ ῥητίνην, ἢ πίτταν, ἢ ἑκατέρας μέρος. εὔδηλον οὖν ὅτι τούτων μιγνυμένων, οὐκέτι τὸ ἔλαιον ἴσον αὐτοῖς ἐμβλητέον. ὁ μὲν γὰρ κηρὸς εἰς ὑγρότητα πολλοῦ δεῖται τοῦ λίπους. αἱ ῥητίναι δὲ αἱ μὲν ξηραὶ παντάπασιν, ὀλίγου χρῄζουσιν. αἱ δὲ ὑγραὶ καὶ προσλαβεῖν τινὰ ξηρὰν οὐσίαν, ἐθέλουσιν εἰς ἐμπλαστρώδη σύστασιν. ἐν μὲν οὖν τοῖς κηροῖς, οὐ πολλή τίς ἐστιν ἡ διαφορὰ καθ᾽ ὑγρότητα καὶ ξηρότητα. ταῖς ῥητίναις δ᾽ ἔμπαλιν, ὥσπερ καὶ τῇ πίττῃ, παμπόλλη ἡ διαφορὰ ταῖς ξηραῖς ἐστι πρὸς τὰς ὑγράς. ξηροτάτη μὲν οὖν τῶν ῥητινῶν ἐστιν, ἣν ὀνομάζουσι τινὲς, φρυκτὴν, τινὲς δὲ κολοφωνίαν. δευτέρα δ᾽ ἡ ἐκ τῶν κεραμείων, ἀκάθαρτός τε καὶ ἄφρυκτος, ἐὰν δ᾽ αὐτὴν καθάρῃ τις, εἰς τὴν φρυκτὴν μεταπίπτει. τούτων δ᾽ ἀμφοτέρων ξηρότερόν ἐστι τὸ καλούμενον πιτύϊνον φύσημα. τοῦτο μὲν ὡς ἂν αὐχμηρὸν, οὐκ ἐπιτήδειον νομίσας εἶναι εἰς τὴν τῆς προκειμένης ἐμπλάστρου σύνθεσιν, ἀπωσάμην, ἐχρησάμην δὲ τῇ τε φρυκτῇ, καὶ ταῖς ὑγραῖς. εἰσὶ δὲ καὶ τούτων, ἔνιαι μὲν ἐπὶ πλείονα χρόνον ὑγραὶ διαμένουσαι, καθάπερ ἡ τερμινθίνη. τινὲς δὲ ταχέως ξηραινόμεναι, καθάπερ ἡ στροβιλίνη. μέση δ᾽ ἀμφοῖν ἐστιν ἡ ἐλατίνη. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὰς δυνάμεις θερμοτέρα μὲν ἡ στροβιλίνη, δευτέρα δὲ ἡ ἐλατίνη, τρίτη δ᾽ ἀμφοῖν ἡ τερμινθίνη. τὴν κυπαρισσίνην δὲ ὑπώπτευσα μὴ μιγνύειν ὡς στύψεως ἔχουσάν τι. δόξει δέ τις ἡμῖν διαφέρεσθαι, κατὰ τὸν περὶ ῥητινῶν λόγον Διοσκορίδην τὸν Ἀναζαρβέα γράψαντα τήνδε τὴν ῥῆσιν, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης. προάγει δὲ
» πασῶν τῶν ῥητινῶν ἡ τερμινθίνη, καὶ μετὰ ταύτην ἡ σχινίνη, εἶτα πιτυΐνη, καὶ ἐλατίνη, μεθ᾽ ἃς ἀριθμοῦνται, ἥτε
» πευκίνη καὶ ἡ στροβιλίνη. φαίνεται γοῦν ἐν τούτοις ὁ Διοσκορίδης, ὡς περὶ φαυλοτάτης μὲν φρονῶν τῆς στροβιλίνης,
» ἀρίστης δὲ τῆς τερμινθίνης. ἐγὼ δὲ τῶν τριῶν ῥητινῶν, τῶν δὲ στροβιλίνης, ἐλατίνης, τερμινθίνης, πρώτην μὲν εἶπον ἀρίστην τὴν στροβιλίνην εἶναι κατὰ θερμότητα, δευτέραν δὲ τὴν ἐλατίνην, ὑστάτην δὲ τὴν τερμινθίνην. ὥσπερ οὖν ὁ λέγων τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν οἴνων αὐστηρῶν, ἄριστον εἶναι τὸν Ἰταλικὸν οἶνον. ὁ μὲν γὰρ ὁ πρὸς μίαν ποιότητα τὴν ἀναφορὰν τοῦ λόγου ποιούμενος, ὁ δὲ ἁπλῶς ὑπὲρ ὅλης ἀποφαινόμενος αὐτῶν τῆς οὐσίας, ἀληθεύει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ῥητινῶν, ἀρίστην μὲν ὡς πολυχρηστότατον φάρμακον, εἰκότως ἄν τις εἴποι τὴν τερμινθίνην ὑπάρχειν, οὐ μὴν ἔν γε τῇ θερμότητι πρωτεύειν. ὥσπερ οὖν ἔλεγον, ἔνεστί σοι τῷ κηρῷ μιγνύντι τῶν ῥητινῶν, ἣν ἂν ἐθέλῃς, εἰς σύστασιν ἐχεκολλοτέραν ἀνάγειν τὴν ἁπλῆν κηρωτὴν, ἣν δι᾽ ἐλαίου τε καὶ κηροῦ μόνου συντίθεμεν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τῆς πείρας ἐστὶ χρεία, κρινούσης τὸν στοχασμὸν ἡμῶν. ἔξεστι γάρ σοι τριπλάσιον τοῦ κηροῦ τῇ τερμινθίνῃ μίξαντι, γνῶναι πότερον ἤδη σύστασιν ἐμπλαστρώδη τὸ φάρμακον εἴληφεν, ἢ αὐχμηρότερόν ἐστιν ἔτι, καὶ δεῖται πλείονος ἔτι ῥητίνης, ὥσθ᾽ ὅταν ποτέ σοι τὸν τρόπον τοῦτον πειρωμένῳ, φανῇ συμμέτρως ἔχειν, μιγνύναι τηνικαῦτα τῷ γινομένῳ φαρμάκῳ, τὸ δωδέκατον τοῦ εὐφορβίου. ἐὰν δὲ ἀγνοῇς, πότερον ἀκριβῶς ἐστι θερμὸν τὸ εὐφόρβιον, ἢ ἀπολείπεται κατά τι τοῦ βιώτου, μετὰ τὴν σκευασίαν ἐμπλάσας ὀθονίῳ βραχὺ τοῦ κατασκευασθέντος, ἐπίβαλλε ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κνήμης ἢ

πήχεως

πήχεως ὥραις τρισίν, εἶτα ἐὰν μὲν σοι δόξῃ μετρίως θερμαίνειν, συμμέτρως ἔχειν ὑπόλαβε τὸ σκευασθέν. εἰ δ' ἤτοι μηδεμίαν αἰσθητὴν ποιοῖτο θερμασίαν, ἢ πυρωδέστερον εἴη τοῦ προσήκοντος, ἔξεστιν ἤτοι γ' ἐκλῦσαι τὸ φάρμακον, ἢ ἐπιτεῖναι, ἐκλῦσαι μὲν μίξει κηρωτῆς, ἐπιτεῖναι δ' εὐφορβίου προσθέσει. ἐὰν γε μὴν λιπαρὰν ἔχῃς πρόπολιν ἐπιτηδειοτέραν, ἴσθι σοι πασῶν τῶν ῥητινῶν ἐσομένην αὐτήν, ὡς ἂν ἐπισπᾶσθαί τε καὶ τοῦ βάθους ἕλκειν ἔξω πεφυκυῖαν, ἀτμώδη τε πάχη τοῦ νεύματος, ὑγρότητάς τε παχυτέρας. αἱ μὲν γὰρ ῥητῖναι μετὰ τοῦ κηροῦ τῆς ἐμπλαστρώδους συστάσεως ἕνεκεν, οὐχ ὡς ὑπὸ τὸν σκοπὸν τῆς θεραπείας, πεπωκυῖαι παραλαμβάνονται. τοῦ σκοποῦ δ' αὐτοῦ τῆς ἰάσεως ἡ πρόπολις ἔχεται. καί ποτε αὐτῇ μόνῃ προσφάτῳ καθ' ὑγρὸν ἐχρησάμην ὡς ἔφην ἐπί τινος γεωργοῦ, σκληρὸν ἔχοντος σῶμα καὶ θαυμαστόν, ὅπως ὤνητο μόνῃ χρησάμενος ἄχρι τέλους, ὡς μηδενὸς δεηθῆναι φαρμάκου. βαθύτερον ἔχοντος ἑτέρου τὸ νύγμα βραχύ τι προσέμιξα τοῦ τιθυμάλλου τινὸς ὀποῦ. τοῖς μέντοι μαλακοῖς σώμασι σκληρότερον φαίνεται τὸ φάρμακον ἐν τῇ ψαύσει, πλὴν εἰ πάνυ τις αὐτὴν μαλακύνει ἐλαίου μίξει. καὶ μέντοι καὶ τἄλλα φάρμακα πάνθ' ὅσα προσφέρεται τοῖς νευροτρώτοις, ὑγρὰ καὶ μαλακὰ προσήκει εἶναι. τὴν μὲν οὖν μαλακότητα, πᾶν ἔλαιον δύναται παρασχεῖν, τὴν δ' ἰσχὺν τοῦ φαρμάκου φυλάξαι τὸ παλαιὸν ἔλαιον. ὥσπερ δὲ τὴν πρόπολιν ἐν ἀγρῷ ποτὲ ἐπέθηκα τῶν τότε παρόντων, ὡς βέλτιον φάρμακον ἐκλεξάμενος, οὕτως καὶ τὴν ζύμην αὖθις †ἐφ' ἑτέρου φαρμάκου μὴ παρόντος, ἐπειδὴ καὶ ταύτην τὰ ἐκ τοῦ βάθους ἐπισπᾶσθαι ἕλκουσάν τε καὶ διαφοροῦσαν. ὅσῳ δ' ἂν ἡ πλέονος χρόνου ἡ ζύμη, τοσούτῳ βελτίων ἐστίν. οὐ μόνον δὲ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὰς ἀγροικίας εὑρίσκεται ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ θεῖον ἄπυρον, ᾧ ποτε καὶ αὐτῷ ἐχρησάμην μίξας τῇ τετραφαρμάκῳ. ταύτῃ μὲν οὖν καὶ ἀφρονίτρου, καὶ τὸ βερονίκιον λίτρον καὶ ἀφρόλιτρον, τὸ μὴ λιθῶδες, ἀλλ' ὄντως ἀφρόλιτρον, ὅπερ ἀφρώδη τὴν σύστασιν ἔχει, μίξας ἐχρησάμην πολλάκις, οὐ μόνον ἐπ' ἀγροικίας ἀπορίᾳ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ παρόντων τῶν εἰρημένων φαρμάκων, ἕνεκα τοῦ τῇ πείρᾳ βασανίσαι μου τὴν ἐπίνοιαν, καὶ διὰ μόνης τῆς τοιαύτης χρήσεως ὁ τετρωμένος ἐθεραπεύθη, καταντλώμενος δηλονότι τῷ ἐλαίῳ. τοῦτο γὰρ κοινὸν ἤδη πάντων ἔστω σοι τῶν ἐνταῦθα λεγομένων φαρμάκων ἁρμόττειν τοῖς νευροτρώτοις. καὶ τὸ καλούμενον δὲ ὑπὸ μὲν τῶν ἰατρῶν ἀρσενικόν, ὑπὸ δὲ τῶν ἀττικίζειν τὰ πάντα βουλομένων ἀρρενικόν, ἔμιξα τῇ τετραφαρμάκῳ δυνάμει, πειραθῆναι μου τῆς ἐπινοίας βουλόμενος. αὖθις δὲ μὴ παρόντος τούτου, τὴν ὀνομαζομένην σανδαράχην, ὥσπερ γε καὶ τὴν τίτανον ἐσβεσμένην τε καὶ ἄσβεστον, ἄπλυτόν τε καὶ πεπλυμένην, ὀλίγον μὲν ἐμβαλὼν τῆς ἀσβέστου, τὸ πλέον δὲ τῆς ἐσβεσμένης, καὶ πλέον ἔτι τῆς πεπλυμένης. εἰρήσεται δ' ὀλίγον ὕστερον ὑπὲρ τῆς καθ' ἑκάστην σύνθεσιν ἀκριβοῦς ποσότητος, ἐὰν πρότερον ἐπέλθω ταῦθ' ἁπλᾶ πάντα, καὶ τοὺς διορισμοὺς τῆς χρήσεως αὐτῶν. ἐν γὰρ τούτῳ τῷ λόγῳ, διὰ τοὺς ἐμπειρικοὺς ἐκ περιπτώσεως τὰ πλεῖστα τῶν συνθέτων φαρμάκων ἡγουμένους εὑρῆσθαι, τὴν τῶν νευροτρώτων ἀγωγὴν ἔδοξέ μοι διελθεῖν, εὑρημένην ὑπ' ἐμοῦ χωρὶς περιπτώσεως, ἐκ τοῦ τόν τε σκοπὸν τῆς θεραπείας αὐτῶν γνῶναι, καὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐπίστασθαι τὰς δυνάμεις. ἐκ μὲν γὰρ περιπτώσεως, ἕν τι τῶν ἁπλῶν εὑρίσκεται φαρμάκων, ἡ λογικὴ δὲ μέθοδος ἀθρόα τε καὶ πολλὰ τῶν ἁπλῶν εὑρίσκει, καὶ συνθέσεις παμπόλλας ἐπ' αὐτοῖς. ὅσα γοῦν ἐκ βάθους ἕλκειν ἔξω πέφυκε, καὶ διαφορεῖν τὰς ὑγρότητας, ἐπιτήδεια τοῖς νευροτρώτοις ἐστίν. ἐπεὶ δέ τινα τούτων ἐζευγμένας ἔχει θερμότητας ἀμετροτέρας, ἢ δακνώδεις ἰσχυρῶς δριμύτητας, ἢ ὀξύτητας, εὔλογον ἐστὶ μιγνύειν αὐτοῖς ἕτερα φάρμακα, δυνάμενα τὰς εἰρημένας ὑπεροχὰς μετριωτέρας ἐργάζεσθαι, χωρὶς τοῦ μὴ βλάπτειν τὴν δύναμιν. οὐκ ἐνδέχεται δὲ τοῦτο πράττειν ὀρθῶς ἄνευ τοῦ γινώσκειν ἑκάστου τῶν φαρμάκων, οὐ μόνον τὸ γένος τῆς ποιότητος, ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν ἐν αὐτῇ. ἔνια μὲν γὰρ ὡς ἐδείκνυμεν ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ, τῆς πρώτης τάξεώς ἐστι τῶν θερμαινόντων, ἀποκεχωρηκότα βραχύ τι τῶν εὐκράτων. ἕτερα δ' ἐπ' αὐτῆς τῆς δευτέρας ἐπὶ πλέον ἀφεστηκότα. καί τινα τῆς τρίτης, καὶ τετάρτης ἀλλ' ἄττα καίειν ἤδη δυνάμενα. κατὰ τὴν ἀναλογίαν οὖν τῆς κατὰ τὴν δύναμιν ἑκάστου φαρμάκου σφοδρότητος, ἡ τῶν μιγνυμένων εὑρίσκεται δύναμις, ἐάν τις ἐπίστηται τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἁπάντων τὰς κράσεις. ἡ δὲ τῶν ἐμπειρικῶν μόνα μιγνύντα τὰ ὁμογενῆ, διά τε τὴν ἄγνοιαν ἑκάστου τῆς φύσεως φαρμάκου γίγνεται, καὶ τοῖς ταύτην ἐπισταμένοις, διὰ τὸ μὴ γινώσκεσθαι βεβαίως τὸ ποσὸν τῆς ὑπεροχῆς. ἐγὼ γ' οὖν αὐτός, ὃ πρότερον ἐσκεύαζε φάρμακον, ἐκ πολλῶν ὁμογενῶν συνέθηκα, διὰ τὸ μηδέπω γινώσκειν ἑκάστου τὸ ποσὸν τῆς δυνάμεως ἀκριβῶς. ἐνέβαλον μὲν γάρ τι καὶ ἀρσενικοῦ, καὶ θείου, καὶ μίσυος, καὶ τιτάνου, τῆς ἀπλύτου τε καὶ πεπλυμένης, καὶ πομφόλυγος, ὡσαύτως καὶ σποδίου. πρὸς τούτοις δὲ καὶ λεπίδος χαλκοῦ, καὶ χαλκίτεως κεκαυμένης, ἀπλύτου τε καὶ καὶ πεπλυμένης, καὶ προσέτι τῆς ἀκαύστου. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ὄξει δριμυτάτῳ πολλαῖς ἡμέραις ἐν ἡλίῳ θερινῷ προελέαινα. τὰ δὲ μέλλοντα καταχεῖσθαι τούτων, ὅ, τε κηρὸς ἦν ἐξ ἀνάγκης, καὶ μέλιτός τι βραχὺ προαπηφρισμένου, καὶ αἱ ῥητῖναι σχεδὸν ἅπασαι καὶ πρόπολις, καὶ πίττα, καὶ λάδανον. ὑγρὰ δὲ κύπρινόν τε καὶ σούσινον, ὀποβάλσαμόν τε καὶ ἀμαράκινον, καὶ γλεύκινον, καὶ κέδρινον, ἔλαιόν τε κίκινον καὶ παλαιόν. ἐξ ἑκάστου δέ τι σμικρὸν ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον ὀπῶν. ὕστερον δὲ ἀφαιρῶν ἄλλό τε ἄλλο πείρας ἕνεκεν, οὐδὲν ἀπολειπόμενον εὑρίσκον ἕκαστον τῶν ἁπλουστέρων, οἷς ἄχρι τοῦ δεῦρο χρῶμαι. λεχθήσονται δ' αὐτῶν ὀλίγον ὕστερον αἱ συμμετρίαι. δι' ὄξους μὲν οὖν ἐσκεύαζον τὰ τοιαῦτα, διά τε τῶν ὀπῶν, μιγνὺς αὐτοῖς τι κηροῦ, καὶ τῶν εἰρημένων ῥητινῶν, καὶ προπόλεως καὶ πίττης, ὡσαύτως δὲ καὶ διὰ κόπρου περιστερῶν καὶ τῶν λεπτομερῶν βοτανῶν. ἀλυπότερα μὲν οὖν ἐστι τὰ ὑγρὰ φάρμακα καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν ἕλκεσιν, ἐξαιρέτως δὲ τοῖς κατὰ τὰ νεῦρα. χρώμεθα δὲ καὶ τοῖς ἐμπλαστρώδεσι, διὰ τοὺς λούεσθαι βουλομένους. ἀφαιρεθέντων γὰρ τῶν ὀθονίων, αὐτὸ μόνον ἐπικείμενον ἔχοντες τὸ τοιοῦτον φάρμακον ἀοχλητότερον λούονται. προείρηται γάρ, ὅτι μηδὲ τότε προσήκει βρέχειν ὕδασι τὸ τετρωμένον, ἐάν γε ἐν χειρί, ἢ κατὰ μέντοι τὸν πόδα τῆς τρώσεως ἐπιγενομένης, ἀδύνατον μὲν ἐστὶ μὴ βρέχειν τὸ μόριον, ἀπέχεσθαι δὲ χρὴ τηνικαῦτα βαλανείου τὰς πρώτας τέτταρας ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ ἀπόλωλεν ἐν τῷ νῦν βίῳ ἡ καρτερία πάντων ἀνθρώπων, ἤδη μέχρι καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς, καθ' ἡμέραν εἰωθότων λούεσθαι, τοὺς μὲν μὴ πάνυ τρυφῶντας, εἰσὶ δ' αὖ οἱ τοιοῦτοι οὗτοι, πειθομένους ἔχομεν ὡς τὸ πολύ, τοὺς πλουσίους δὲ καὶ μάλιστα

†Βελτίονος

αὐτῶν ὅσοι πολὺ δυσωποῦνται, ἢ δυσπειθοῦντας, ἢ τελέως ἀπειθοῦντας. ἄριστον μὲν οὖν ἦν, μηδὲ θεραπεύειν αὐτούς. ἐπεὶ δ' οὐκ οἶδ' ὅπως κατ' ἄλλην ἄλλος αἰτίαν, οἱ μὲν ἄκοντες ἡμῶν, οἱ δὲ ἑκόντες ἀναγκάζονται τῆς μαλακίας αὐτῶν ἀνέχεσθαι, τοιοῦτόν τι ποιεῖν εἴωθα. κατὰ τοῦ τετρωμένου μέρους ἐπιθεὶς τῶν ἐμπλαστρωδῶν τι φαρμάκων, ἔξωθεν αὐτοῦ πάλιν ἐπιβάλλω πολυπτύχους ὀθόνας πλέονας, ἐλαίῳ διαβρόχους, αἷς αὖθις ἔξωθεν ἐπίδεσμον ἐξ ὀθόνης ἐπιβάλλω, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐν αὐτῷ τῷ βαλανείῳ προκαταχέω τὸ ἔλαιον τοῦ ἐπιδέσμου, μέλλοντος εἰς τὴν πύελον ἐμβαίνειν τοῦ νευροτρώτου, καὶ δηλονότι λουσαμένου, τὰ μὲν ἐπικείμενα πάντα ἀποβάλλω, χρῶμαι δὲ τῇ προειρημένῃ τῆς ὅλης θεραπείας ἀγωγῇ. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τῆς τῶν μορίων φύσεως ἔμπειρον εἶναι χρὴ τὸν μέλλοντα καλῶς προνοήσασθαι τῶν νευροτρώτων. εἴρηται γὰρ ἔμπροσθεν, ὅτι καὶ οἱ τένοντες εἰς οὓς οἱ πλεῖστοι τῶν μυῶν τελευτῶσι, συμπαθείας οὐ μικρὰς ἐπιφέρουσι, πρῶτον μὲν τοὺς σπασμοὺς γεννῶντες, ὕστερον δὲ σηπόμενοί τε αὐτοί, καὶ τὰ πλησιάζοντα πάντα συνδιαφθείροντες. ἔνιοι δ' αὐτῶν, ὡς ὑμένες εἰσὶ λεπτοὶ καὶ πλατεῖς, ὁποῖοι κατά τε τὰ πρὸς τοῖς γόνασι τέλη τῶν μηρῶν, ἔνδον τε τῶν χειρῶν, καὶ κάτω τῶν ποδῶν ὑποτέτανται. πάντες γὰρ οὗτοι τοῦ δέρματος ψαύουσι, συμφυεῖς μὲν ἱκανῶς οἱ κατὰ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ὄντες αὐτῶν, κατὰ διάρσιν δὲ ἀπολυόμενοι τοῦ περικειμένου δέρματος, οἱ καθήκοντες εἰς τὴν μύλην. ἐμοὶ δὲ καὶ τοῦτο συνέβη κατὰ τύχην, ἐπενόησα μὲν γὰρ τὴν ἀγωγὴν τῶν νευροτρώτων ἔτι νέος ὤν, ἡνίκα πρῶτον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα, γεγονὼς ἔτος ὄγδοον ἐπὶ τοῖς εἴκοσι, ἐπεὶ δ' ἕκαστον ὧν ἐπενόησα φαρμάκων ἔδωκα τοῖς φίλοις ἰατροῖς, οὐ μόνον τοῖς πολίταις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀστυγείτοσιν, ἕνεκεν τοῦ βεβαιωθῆναι πάντα τῇ πείρᾳ, †δόξαν δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχιερεῖ, τὴν θεραπείαν ἐγχειρῆσαί μοι μόνῳ τῶν μονομάχων, καίτοι νέῳ τὴν ἡλικίαν ὄντι. τοῦ γὰρ ἐννάτου καὶ εἰκοστοῦ ἔτους ἠρχόμην, τηνικαῦτα τοὺς τρωθέντας κατὰ τὸ πρόσω τε καὶ κάτω μέρος τοῦ μηροῦ, διὰ τῆς ἐπινενοημένης ἀγωγῆς ἐθεράπευσα, τῶν μὲν ἐγκαρσίαν ἐχόντων τὴν πληγήν, τὸ τοῦ τένοντος ὑπόλοιπον ἐντέμνων αὐτός, ὡς ἀκίνδυνον εἶναί μοι τὴν θεραπείαν. τῶν δὲ τὸ μῆκος, ἢ ὄρθιον ἐχόντων τὸ τραῦμα, σὺν ἀσφαλείᾳ τε ἅμα καὶ δέει, τὴν ὅλην ἀγωγὴν ποιούμενος. τῶν γὰρ πρὸ ἐμοῦ πάντων ἰατρῶν, ἐπὶ πλεῖστόν τε καταντλούντων αὐτοὺς ὕδατι θερμῷ, καὶ καταπλαττόντων ἀλεύρῳ πυρίνῳ, δι' ὑδρελαίου συμμέτρως †ἑψημένου, τὸ μὲν ὕδωρ οὐδ' ὅλως προσήνεγκα, τῷ δὲ ἐλαίῳ πολλάκις καταιονῶν ἅμα τοῖς εἰρημένοις φαρμάκοις, ὑγιεῖς πάντας ἐν τάχει εἰργασάμην. κατὰ τύχην δὲ πολλῶν τεθνεώτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔτεσιν, ἐμοῦ δὲ οὔτε τῶν, ὡς εἴρηται, τετρωμένων ἀποθανόντος τινός, οὔτ' ἐξ ἄλλου τραύματος, ὁ μετὰ τὸν ἐγχειρήσαντά μοι τότε τὴν θεραπείαν, δεύτερος ἀρχιερεύς, ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μονομάχων, μετὰ μῆνας ἑπτὰ μέσους. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος περὶ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἀκμάζοντος τοῦ ἦρος ἀρχιεράσατο. πάλιν δ' ἐπὶ τούτου σωθέντων ἁπάντων, ὁ τρίτος, καὶ ὁ τέταρτος, καὶ πέμπτος ὡσαύτως ἐνεχείρισάν μοι τὴν θεραπείαν τῶν μονομάχων, ὥστε πολλὴν βάσανον ἔχειν τῆς ἀγωγῆς. ἐν δὲ δὴ χρόνῳ τούτῳ, καὶ τοιοῦτον ἐπενοήθη μοί τι, καὶ μάλιστα αὐτῷ προσέχειν χρὴ τὸν νοῦν ἐκείνους τῶν ἰατρῶν, ὅσοι τραυμάτων θεραπείαν ὀρθῶς βούλονται μεταχειρίζεσθαι. θεασάμενος γάρ τινα μονομάχων τῶν καλουμένων ἱππέων ἐγκαρσίαν ἔχοντα διαίρεσιν, ἄχρι βάθους πολλοῦ, κατὰ τὰ πρόσω τε καὶ κάτω τοῦ μηροῦ, καὶ τὸ χεῖλος ἰδὼν τοῦ τραύματος, ἄνωθεν μὲν τὸ ἕτερον ἀνεσπασμένον, κάτω δὲ θάτερον ὡς ἐπὶ τὴν μύλην κατεσπασμένον, ἐτόλμησα τῆς κατὰ πλάτος ὀνομαζομένης ἀγωγῆς, ἀποστὰς συναγαγεῖν ῥαφαῖς πρὸς ἄλληλα τὰ διεστῶτα μόρια τῶν μυῶν. εὐλαβηθεὶς οὖν συνδιαρράπτειν αὐτοῖς τοὺς τένοντας, ἀποδείρας πρότερον ἐκείνους, οὕτως ἐχρησάμην διὰ πολλοῦ βάθους ταῖς ῥαφαῖς, εἰδὼς ἀκίνδυνον μὲν εἰς αὐτὸ τὸ σαρκῶδες μυῶν, τὸν κίνδυνον δὲ ἐκ τῶν τενόντων γινόμενον, οὐδὲ τοῦτό τινα τῶν διδασκάλων ἑωρακὼς ποιοῦντα. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἐν ταῖς τοιαύταις τρώσεσι τὰ τοῦ δέρματος χείλη μόνα συνέρραπτον, ἔνιοι δὲ κατὰ τὰ σαρκώδη τοὺς μῦς αὐτοὺς τολμῶντες ῥάπτειν, ἐπιπολῆς αὐτῶν ἐποιοῦντο τὴν συναγωγήν, ὥστε εἴποτε μέχρι βάθους συχνοῦ τὸ τραῦμα διῆκον, ἐγεγόνει μὲν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου, τὸ μὲν ἐπιπολῆς τοῦ μυός, κολλᾶσθαι, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀκόλλητον μένειν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου τραυμάτων, ἡ ἐπίδεσις ἱκανὴ συναγαγεῖν ἀλλήλοις τὰ μόρια τοῦ τετρωμένου μυός. ἐφ' ὧν δὲ ἐγκάρσιον γίνεται τὸ τραῦμα, τῆς ἐπιδέσεως οὐδὲν ὠφελῆσαι δυναμένης, ἐκ μόνης τῆς ῥαφῆς τὸ σύμπαν περαίνεται. τοῦτ' οὖν ἐὰν μὴ διὰ βάθους ποιῆταί τις, ἀκόλλητα διαμένει τὰ κατὰ τόδε μέρη τοῦ μυός. ἐπιτευχθέντος δέ μοι τοῦ ἔργου, μεμψάμενοί τινες τοῦτο τῶν ἀπείρων ἀνατομῆς ἁπάντων μυῶν ὑποδέρουσι τοὺς ὑποκειμένους ὑμένας, οὐκ εἰδότες ἀκινδύνως μὲν τούτους ἅμα τοῖς μυσὶ συρράπτεσθαι, κινδυνωδέστατα δὲ τοὺς ὁμοίως αὐτοῖς πεπλατυσμένους τένοντας. ἀλλ' ὅπως ἂν αὐτοὶ πλατυνθῶσιν, ὅμως ἔτι παχύτεροί τε τῶν ὑμένων εἰσὶ καὶ σκληρότεροι. λεπτοὺς δ' ἱκανῶς τένοντας ὄψει κἀν τοῖς κατ' ἐπιγάστριον μυσὶν ἅπασι, πλὴν δυοῖν τῶν ὀρθίων, οἷς αἱ τῶν λοξῶν ὑμενώδεις ἀπονευρώσεις ἐπιβέβληνται. ἄλλος δὲ τένων οὐδείς, παρὰ τοὺς εἰρημένους ὑμενωδῶς πλατύνεται. διασώζουσι γὰρ ἅπαντες οἱ πλατυνόμενοι πάχος ἱκανὸν ὡς μηδένα λαθεῖν. ἥ γε μὴν συμπάθεια τῶν ὑπερκειμένων μερῶν, ἄχρι τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων αὐτῆς, οὐδὲν ἧττον τῆς κατὰ τὸ πέρας τοῦ μηροῦ, τοῖς τε εἰς τὸν ἀγκῶνα τοῦ πήχεως ἐνδυομένοις μυσί, καὶ τοῖς εἰς τὴν πτέρναν γίγνονται. πλατύνονται μὲν οὖν ἑκατέροις οἱ τένοντες, ἀλλὰ μετὰ τοῦ φυλάττειν πάχος ἀξιόλογον, ἐπὶ δὲ τῆς πτέρνης ἔτι μᾶλλον ὁ καθήκων ἐκ τῆς γαστροκνημίας τένων, εὔρωστός τε φαίνεται καὶ παχύς, ὡς ἂν ἐκ τριῶν ἀπονευρώσεων συγκείμενος. ἐλελήθει δὲ καὶ τοῦτο τοὺς ἐμοῦ πρεσβυτέρους ἀνατομικούς, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλά, κατά τε τοὺς μῦς ὅλους, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι, κατὰ φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας καὶ νεῦρα. πολλοὶ δὲ καὶ ἤδη τῶν ἐμῶν ἑταίρων ἴσασιν ἅπαντα ταῦτα, καὶ δεικνύουσι τοῖς μαθηταῖς, ἀναγινωσκομένων τῶν ἐμῶν ἀνατομικῶν βιβλίων. ἐμνημόνευσα δὲ τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, οὐδὲν ὡς ἄν τις ὑπολάβοι κοινὸν ἐχόντων, τῇ περὶ συνθέσεως φαρμάκων πραγματείᾳ, δεδιὼς δ' ἐκ τῆς τοιαύτης ἀγνοίας ἁμαρτάνοντας, ἤτοι γε ὑποπτεῦσαι τὴν ἀγωγὴν ὅλην, ἢ μάτην ἀποδέρειν τοὺς ὑμένας, εὐλαβουμένους τὴν ἐξ αὐτῶν, ὡς ὑπονοοῦσι ψευδῶς ἐσομένην βλάβην. ὥσπερ ἕτεροί τινες, οὐκ εἰδότες γνωρίζειν τοὺς συνδέσμους, ὁμοίως ὑποπτεύουσι τοῖς νεύροις τε καὶ τένουσι τιτρωσκομένοις,

ἀκινδύνως

†ἔδοξε

†ἑψημένῳ

ἀκινδύνως ὄντας αὐτούς, ὅτι ἂν πάσχωσιν, ὡς ἀναισθήτους τε ὄντας, ἐξ ἴσου τε τὴν γένεσιν ἔχοντας, οὐκ ἐκ μυῶν ὥσπερ οἱ τένοντες, ἀλλ' ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου, καθάπερ τὰ νεῦρα. κάλλιστα τοίνυν ὥσπερ ἄλλα πολλά, καὶ ἐπὶ τούτων εἰρήκασι ἰατροὶ πολλοὶ τῶν δοκιμωτάτων, ὡς ἀλλήλων δεῖται τὰ μέρη τῆς ἰατρικῆς, τό τε χειρουργικὸν λέγω καὶ φαρμακευτικόν, καὶ διαιτητικόν, καὶ μάλιστά γε τὸ κατὰ χειρουργίαν ἀμφοτέρων τῶν ἄλλων. ἐὰν οὖν ἐπὶ τῶν πιθήκων ἴδῃς πολλάκις ἑκάστου τένοντος καὶ νεύρου θέσιν τε καὶ μέγεθος, ἀκριβῶς μνήσῃ, κἂν ἀνθρώπου ποτὲ σώματος ἀνατομὴν εὐπορήσῃς, ἕκαστον ὡς ἐτεθέασο ταχέως εὑρεῖν. ἀγύμναστος δὲ παντάπασιν ὤν, οὐδὲν ἂν ἐκ τῆς τοιαύτης εὐπορίας ὠφεληθείης, ὥσπερ οὐδ' οἱ κατὰ τὸν γερμανικὸν πόλεμον ἰατροί, ἔχοντες ἐξουσίαν ἀνατομῆς σωμάτων βαρβαρικῶν, ἔμαθόν τι πλέον, ὧν οἱ μάγειροι γινώσκουσιν. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἐμπειρικῶν κατὰ περίπτωσιν ἀνατομή, λῆρός ἐστι μακρός, ὅμοιος ταῖς παρακεντουμέναις αἰξὶν ὀλοσχοίνοις ὀξέσιν. ἔτι δὲ ληρωδεστέρα ταύτης, ἡ διὰ τῶν ἀνατομικῶν συγγραμμάτων μάθησις, ἐοικυῖα τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις. ὅπου γὰρ οἱ θεασάμενοι σαφῶς ὑπὸ διδασκάλου δεικνύμενα τὰ κατὰ τὸ σῶμα νεῦρα, καὶ τοὺς τένοντας αὐτῶν, εἰ μὴ καὶ δεύτερον ἴδοιεν αὐτά, καὶ τρίτον, καὶ πολλάκις ἐφεξῆς, οὐ μνημονεύουσιν ἀκριβῶς τὸν τόπον ἐν ᾧ κεῖνται, σχολῇ δ' ἄν τις ἀναγνούς, δυνηθείη μαθεῖν. ὁ γοῦν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐμπειρικῶν ἄριστος, ἀνεγνωκὼς τὰ πάντα τῶν ἀνατομικῶν βιβλία, νύξαντος ποτὲ γραφέως παιδίου ἐν διδασκαλείῳ κατὰ τὴν ἐντὸς τοῦ βραχίονος χώραν, ὑπεράνω τῶν μέσων αὐτοῦ μερῶν, ἐπιθεὶς τῶν ἐμπλαστῶν φαρμάκων, οὗ πεῖραν ἔναγχος εἰλήφει τεθεραπευκότος νευρότρωτον, ἀφλέγμαντόν τε καὶ ἀνώδυνον ὁρῶν ἐπ' αὐτῷ τὸ παιδίον ᾤετο τεθεραπεῦσθαι τελέως, ἀλλ' ἐξαίφνης γε κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπέθανε σπασθέν. ὡς οὖν ὡς δυσαιτιολόγητόν τε καὶ ἄπορον ἐδιηγεῖτό μοι τὸ γεγονός, ἀξιώσαντός μου τὴν γραφὴν ἀναγνῶναι τῆς τοῦ φαρμάκου συνθέσεως, ὁ μὲν ἑτοίμως τοῦτ' ἔπραξεν, ἐγὼ δ' εὐθέως ἔφην αὐτῷ ταῦτα. μήτι μοι διηγούμενος ἄρτι τὰ συμβάντα τῷ νευροτρώτῳ παιδίῳ, πλέον ἄλλο τι τῇ διηγήσει προσέθηκας, ἢ ὅτι πεῖραν ἐσχήκεις ἔναγχος τοῦ φαρμάκου θαυμαστῶς ἐκθεραπεύσαντος παῖδα νεότρωτον; ὡς δ' ὡμολόγει μηδὲν ἄλλο προστεθεικέναι τῷ λόγῳ, πάλιν οὖν ἔφην, ἄκουσον παρ' ἐμοῦ λέγοντός σοι τὸ γεγενημένον. ἀξιόλογον ἦν τὸ τραῦμα τοῦ τὸ νεῦρον βαλόντος ὃ φὴς ὑπὸ τοῦ φαρμάκου θεραπευθῆναι τούτου. καὶ θαρρῶν γε καὶ αὖθις αὐτῷ χρῶ κατὰ τῶν τοιούτων τραυμάτων. νύγματα δὲ νεύρων στενὴν ἔχοντα τὴν τοῦ δέρματος διαίρεσιν, οὐχ οἷόν τε θεραπεύειν ἐστὶ φαρμάκῳ τοιούτῳ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τὰ νύγματα θεραπεῦον, αὐτῷ τῷ νεύρῳ γυμνῷ προσαγόμενον. ἔστι γὰρ πολὺ θερμότερόν τε καὶ δακνωδέστερον, ἢ ὡς γυμνὸν νεῦρον †ἀνασχέσθαι τῆς ὑπ' αὐτοῦ δήξεώς τε καὶ φλογώσεως. ἔνθα μέντοι καὶ δέρμα καὶ ὑμὴν ἐπ' αὐτῷ, καί που καὶ σὰρξ πρόκειται, τὸ δακνῶδες φάρμακον ἐὰν καὶ λεπτομερὲς ᾖ, τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐργάζεται πρὸς τὸ νεῦρον, ἣν τὸ σὸν φάρμακον, ὅταν αὐτοῦ μόνου ψαύῃ γυμνοῦ τοῦ πεπονθότος νεύρου. χρὴ δὲ πρὸ παντὸς ποιεῖσθαι τὸ στόμιον ἀνεῷχθαι τῶν στενῶν νυγμάτων, ἵνα ἐξατμίζῃ δι' αὐτοῦ τὸ ἔξωθεν ἐπικείμενον θερμὸν φάρμακον, ἑλκτικὸν ὑπάρχον τῶν ἐν τῷ βάθει, τὴν περὶ τὸ πεπονθὸς νεῦρον ὑγρότητα, ὥστε καὶ προσεπιτέμνειν ἐπὶ τῶν τοιούτων προσήκει τὸ στόμα τοῦ νύγματος δύο τομαῖς κατὰ τὸ δέρμα τεμνούσαις ἀλλήλας κατ' ὀρθὰς γωνίας. ταῦτά τε οὖν εἶπον, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων τῷ κατὰ τὴν θεραπείαν τοῦ νευροτρώτου παιδίου σφαλέντι τοῦτον, ὡς διὰ τὴν μοχθηρὰν ἀγωγὴν σπασθῆναί τε καὶ ἀποθανεῖν αὐτό. πρόδηλον οὖν ὅτι καὶ ἡ τοῦ νενυγμένου μορίου φύσις ἐνδείξεται, ποτὲ μὲν ἀκίνδυνον εἶναι τὸ νύγμα, ποτὲ δ' ὕποπτον, ὅταν ἴδωμεν ὑποκείμενον νεῦρον, ὡς ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα νυγέντος παιδός. οὐ γὰρ οἷόν τε λόγῳ τὸν τόπον ἑρμηνεῦσαι καθ' ὃν ἐπιβαίνει τῷ βραχίονι, τὰ διὰ τῆς μασχάλης εἰς ὅλην ἀφικνούμενα τὴν χεῖρα. καὶ θαυμάσαι γ' ἐστὶ κἀν τούτῳ, τὴν τῶν ἐμπειρικῶν φιλονεικίαν, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἁπάντων τὸν πολλάκις ἑωρακότα τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἔργων ὁτιοῦν, ἄμεινον αὐτὸ μιμεῖσθαι φασκόντων, ἤπερ ὀλιγάκις ἑωρακὼς ἔτυχεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ὁτιοῦν ποιοῦντα βέλτιον ἐνεργεῖν, εἰ πολλάκις εἴη πεπραχὼς αὐτό, μόνα δὲ τὰ διὰ τῆς ἀνατομῆς εἰς γνῶσιν ἥκοντα, δύνασθαί τινα τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν ἱστορίαν ἀναγνόντα βεβαίως ἐπίστασθαι, ὅπου γε καὶ τῶν ἑωρακότων ὑπὸ διδασκάλου δεικνύμενα τὰ μόρια τοῦ σώματος, οὐδείς ἐστιν ἱκανός, ἅπαξ ἢ δὶς ἰδών, ἀκριβῶς διαμνημονεύειν, ἀλλὰ χρὴ πολλάκις ἰδεῖν. οὐ μόνον δὲ μεγάλα νεῦρα διὰ τοῦ βάθους ὁδοιποροῦντα κατὰ πολλὰ μόρια τοῦ σώματός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς μόνον τὸ δέρμα διανεμομένων οἷον ῥίζαι τινές εἰσιν, ἃς οἱ νυγέντες, ἐὰν μὴ καλῶς θεραπευθῶσι, συμπάθειαν ἴσχουσι τῶν ὑποκειμένων νεύρων μεγάλων, ἀφ' ὧν ἀποφύεται ταῦτα, περὶ ὧν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ἀκριβῶς ἔγραψα, παραλελειμμένον ἅπασι τοῖς πρὸ ἐμοῦ. καὶ ταύτας τὰς ῥίζας, ἐὰν μὴ πολλάκις ἐπὶ τῶν πιθήκων ἴδῃ τις, ἀδύνατον αὐτῷ, κἂν εὐπορήσῃ ποτὲ ἀνθρωπείου σώματος εἰς ἀνατομὴν ἀκριβῶς ἐξευρεῖν, ὥσπερ γε πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τῆς κατὰ περίπτωσιν ἀνατομῆς, ἣν καὶ τραυματικὴν θέαν ὀνομάζουσιν, οὐχ οἷόν τε τὸν τόπον εὑρεῖν ἐκ μόνης ἀναγνώσεως. οὐ μὴν οὐδ' αὐτόπτης γενέσθαι τραυμάτων παμπόλλων οἷόν τέ τινα, χωρὶς τῶν ἐν πολέμοις γινομένων, ἐφ' ὧν οὐδ' αὐτῶν οὐδεὶς ὑπεριδὼν τοῦ τάχιστα θεραπεύειν τὸν τετρωμένον, ἐπισκέψεται πῶς μὲν ὑπόκειται τοῖς τετρωμένοις μέρεσι νεῦρα, πῶς δ' ἀρτηρίαι καὶ φλέβες. ὁρῶνται τοιγαροῦν ἐν ταῖς τῶν τοιούτων παθῶν θεραπείαις οἱ ἄπειροι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἐοικότες τοῖς μετὰ σκίμποδος ὁδοιποροῦσι τυφλοῖς, καὶ διὰ τοῦτο σφάλλοντες μέγιστα. συνθεὶς δέ τις ἐξ αὐτῶν εἰς ταυτόν, τήν τε τῶν μορίων ἐμπειρίαν, ἐξ ἀνατομῆς ἐγνωσμένην, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ συνθέσει τε καὶ χρήσει τῶν φαρμάκων μέθοδον, ἀεὶ θεραπεύσει τοὺς νευροτρώτους, ὥσπερ ἡμεῖς ἀκινδύνως πάντας, ὡς μήτε συμπαθῆσαί τι τῶν κυριωτέρων, μήτε φλεγμῆναι τὸ τετρωμένον ἢ τεθλασμένον νεῦρον. ὅπου δὲ ταῦτα, πολὺ μᾶλλον οὔτε σῆψιν, οὔτε κύλλωσιν, οὔτε σπασμόν, οὔτε θάνατον ἐπακολουθῆσαι.

Αἱ διὰ τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων συνθέσεις πρὸς νευροτρώτους.

Τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων τὰ μὲν σύφοντα φευκτέον ἐστί, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπὶ νύγματος ἡ χρῆσις γίγνηται τοῦ συντεθέντος φαρμάκου, τὰ δὲ ῥυπτικὴν ἔχοντα δύναμιν, ὥσπερ ἡ λεπὶς τοῦ χαλκοῦ, χρήσιμα. παχυμερῆ

δ' ὄντα πάντα τὰ μεταλλικά, πολὺ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ἔχει τῆς γεώδους οὐσίας, χρήζει τινὸς ἐπιτεχνήσεως ἐν τῷ σκευάζεσθαι, πρὸς τὸ λεπτομερέστερα γενέσθαι. ταύτην οὖν ἐπιγνόντες διὰ ὄξους δριμυτάτου ποιεῖσθαι, καὶ μάλιστα ἐξ οἴνου μὲν αὐστηροῦ τὴν γένεσιν ἐσχηκότος, κἂν ἐκ μὴ τοιούτου δὲ γεγονὸς ᾖ, χρόνου δὲ ὑπάρχῃ συχνοῦ, χρηστέον αὐτῷ. πρόσεχε δὲ ἀκριβῶς ἐν τῇ γεύσει, μή τί σοι δόξῃ κἂν ἐλάχιστον οἴνου ποιότητος ἐμφαίνειν. οὐ γὰρ ἔχει τὸ τοιοῦτον ὄξος ἰσχυρὰν τὴν διαβρωτικὴν καὶ τμητικὴν τῶν παλαιαζόντων δύναμιν. ἐν δὲ τῷ δριμυτάτῳ, καὶ ὡς οἷόν τε παλαιοτάτῳ καὶ λεπτοτάτῳ κατὰ τὴν σύστασιν ὄξει, λειοῦν χρὴ τὰ μεταλλικά, τὸ παχὺ τῆς συστάσεως παραιτούμενον, ἄμεινον δὲ ἐν ἡλίῳ θερινῷ γίνεσθαι τὴν λείωσιν τῶν φαρμάκων. ἔνια μὲν οὐδὲ κοπῆναι δεῖται τῶν μεταλλικῶν, ὅτε σηθῆναι, λυόμενα ῥᾳδίως ὑπὸ τοῦ ὄξους, ὥσπερ ἡ χαλκῖτίς τε καὶ τὸ μίσυ. τινὰ δὲ χρήζει καὶ κοπῆναι καὶ σηθῆναι, καθάπερ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπίς. ὁπότε μὲν οὖν τὸ πρῶτον συνεσκεύασα τὸ φάρμακον, ἐνέβαλλον αὐτῷ καὶ ἀρρενικοῦ, μετὰ ταῦτα δὲ ἔδοξέ μοι περιττὸν εἶναι. καὶ γὰρ διά τε λεπίδος τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ μίσυος καὶ τῆς χαλκίτεως, αὐτάρκως ἐφαίνετό μοι συντεθήσεσθαι τὸ φάρμακον. ἔμιξα δὲ κατὰ τὴν πρώτην σύνθεσιν, καὶ τὸν κεκαυμένον ἰόν, ὑποπτεύσας γὰρ τὸν ἄκαυστον ὡς πέρα τοῦ προσήκοντος δάκνοντα. μετὰ ταῦτα μέντοι καὶ ἄκαυστον ἔβαλλον ὀλίγον, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀναλογίαν. οὕτως δὲ καὶ τὴν χαλκῖτιν, εἰ μὲν ὠμὴν ἐνέβαλον, ὀλιγίστην ἐμίσγον, εἰ δὲ καὶ κεκαυμένην, ἴσην τῷ μίσυϊ καὶ λεπίδι τοῦ χαλκοῦ. κάλλιον δ' ἁπάντων τῶν σκευασθέντων ἤλπισα τε, καὶ διὰ τῆς πείρας εὗρον, ἐν ᾧ πλείστη μὲν ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς ἦν, δευτέρα δ' ἡ κεκαυμένη χαλκῖτις, εἶτα μίσυ. λειούσθω δ' οὖν ὡς ἔφην ἐν ἡλίῳ, θέρους ὥρᾳ πολλαῖς ἐφεξῆς ἡμέραις, ἅπαντα μιχθέντα φάρμακα δι' ὄξους δριμυτάτου. ὅσῳ γὰρ ἐν πλείονι χρόνῳ λειωθῇ, τοσούτῳ
,, γίγνεται λεπτομερέστερα, καὶ διὰ τοῦτο χρησιμώτερα πρὸς τὰς στενὰς τρώσεις, ὡς ἐπί γε τῶν γεγυμνωμένων νεύρων
,, φυλάττεσθαι χρὴ τὰ λίαν λεπτομερῆ τε καὶ διαβρωτικά. διὰ τοῦτο δὲ οἱ εἰρημένοι τροχίσκοι, πᾶσι τοῖς τοιούτοις χρήσιμοι, προσειλήφασι γάρ τινα καὶ τῶν στυφόντων. ἔνδοξοι δ' αὐτῶν εἰσίν, ὅ τε τοῦ Ἄνδρωνος, καὶ ὁ τοῦ Πολυείδους, καὶ ὁ τοῦ Πασίωνος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος τις τέταρτος καὶ πέμπτος, οἷς ἐγὼ συνήθως χρῶμαι, τούτων ἰσχυρότερος. ῥηθήσονται δ' αὐτῶν αἱ ἀκριβεῖς συμμετρίαι προήκοντος τοῦ λόγου. νυνὶ μέντοι τοσοῦτον εἰρήσθω περὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν, ὡς χρὴ λειωθέντας αὐτοὺς ξηρούς, μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπιβαλόντα σίραιον οὕτως λειοῦν, ἄχρι τοῦ γλοιῶδές τε γενέσθαι τὸ φάρμακον, καὶ λεῖον ὁμαλῶς. ὀνομάζουσι δὲ νῦν καὶ σίραιον τοῦτο παρ' ἡμῖν ἅπαντες, ἕψημα τοῦ γλεύκους ἑψομένου γινόμενον. ἔστω δὲ καὶ τοῦτο μηδὲν οἰνῶδες ἔχον. γίγνεται δὲ καὶ τοιοῦτον, μήτε ἐξ αὐστηρῶν σταφυλῶν ὄντος τοῦ γλεύκους, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα γλυκειῶν, μήτε ἐκ τοῦ πρώτου ῥέοντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ τελευταίου. εἰ μὲν οὖν εἴη τὸ γλεῦκος τοιοῦτον, ἕψειν αὐτὸ χρή, μέχρις ἂν ἥμισυ λειφθῇ τοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐμβληθέντος. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτον, μέχρι τοῦ τὸ τρίτον ἀπολειφθῆναι, καθεψητέον ἐστί. τοιούτῳ μὲν ἑψήματι διαλύειν χρὴ τοὺς τροχίσκους, ὥστε μελιτώδη σύστασιν ἔχοντας, ἀναληφθέντας μοτοῖς, ἐπιτίθεσθαι τοῖς γεγυμνωμένοις νεύροις, καὶ μάλιστα τοὺς μετριωτέρους αὐτῶν, ὁποῖός
,, ἐστιν ὁ τοῦ Πολυείδους. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον, ἐὰν ἁπαλόσαρκον ᾖ τὸ σῶμα, καθ' ὃ καὶ τελέως ἀποχωρεῖν ἀσφαλέστερον
,, ἐστὶ τῆς τῶν τροχίσκων χρήσεως, ἑτέροις χρώμενον φαρμάκοις, ὑπὲρ ὧν ἤδη τε προείρηται, καὶ αὖθις εἰρήσεται. σκε-
,, πασθέντος δὲ τοῦ γεγυμνωμένου νεύρου, τοῖς μοτοῖς ἔξωθεν ἐπιβλητέον ἕν τι τῶν πρὸς τὰς στενὰς τρώσεις ἁρμοττόν-
,, των, ὧν ἐστι τέτταρα γένη, τὸ μὲν ἓν τὸ διὰ τῶν μεταλλικῶν, ὑπὲρ οὗ πρόκειται λέγειν, ἕτερον δὲ τὸ διὰ τῶν ὀπῶν,
,, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ δι' εὐφορβίου, καὶ τρίτον τὸ διὰ τῆς κόπρου τῶν περιστερῶν, καὶ τέταρτον, ὃ καλῶ τὸ πρᾶον, ᾧ καὶ πρὸς
,, τὰ τελέως γεγυμνωμένα νεῦρα τῶν ἁπαλοσάρκων σωμάτων χρῶμαι. τούτων τῶν τεττάρων, ἕν τι περιβάλλειν χρὴ παντὶ τῷ πεπονθότι μορίῳ συνεπιλαμβάνοντα πολὺ καὶ τῶν ὑγιεινῶν μερῶν, καὶ μάλιστα τῶν ὑπερκειμένων, οἷς καὶ τὴν καταντλήσιν ποιεῖσθαι χρὴ δὶς τῆς ἡμέρας, ἢ τρίς, ἐὰν ἐπείγῃ. καὶ μέντοι καὶ τῆς νυκτὸς ἐνίοτε, τῶν μὲν μοτῶν ἐπικειμένων κατὰ τοῦ γεγυμνωμένου νεύρου, τοῦ δ' ἐπιβεβλημένου κατ' αὐτῶν ἔξωθεν αἰρομένου. παμπόλλης δ' οὔσης διαφορᾶς τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, κατά τε τὰς ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν κράσεις, καὶ τὰς τῶν ἡλικιῶν μεταβολάς, ἔτι τε πρὸς τούτοις τὰ ἐπιτηδεύματα, τὸ συντιθέμενον φάρμακον ἀδύνατον ἅπασιν ἁρμόττειν. ἔστω τοίνυν διὰ τοῦτό σοι δύο παρεσκευασμένα, τὸ μὲν ἕτερον ἰσχυρότερον τῶν ὁμογενῶν, τὸ δὲ ἕτερον πρᾳότερον, ἃ μιγνὺς ἀλλήλοις ἐπὶ τῆς χρείας, ἐργάσῃ πάμπολλα τὰ μεταξὺ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς μίξεως. ἐὰν γὰρ ἴσον ἑκατέρου μίξῃς, ἔσται σοι τὸ μιχθὲν ἀκριβῶς ἀμφοῖν μέσον. ἐὰν δὲ θατέρου πλέον, ἔσται τοσοῦτον ἀποκεχωρηκὸς τοῦ μέσου πρὸς ἐκεῖνο τῶν ἄκρων, ἐφ' ὅσον ἡ μίξις ὑπερέχει. ἔστω τοίνυν τὸ μὲν ἰσχυρότατον τῶν μεταλλικῶν, ἐκ τούτων συγκείμενον. ἓν μὲν ἐχέτω μέρος τῆς ὠμῆς χαλκίτεως, δύο δὲ τοῦ μίσυος ὡσαύτως ὠμοῦ, τρία δὲ τῆς τοῦ χαλκοῦ λεπίδος. Τὸ δ' ἀσθενέστατον, ἓν μὲν ὡσαύτως μίσυός τε καὶ χαλκίτεως, ἀλλὰ κεκαυμένων ἀμφοτέρων, τῆς δὲ λεπίδος τέτταρα. Καὶ μέντοι καὶ μέσον ἀμφοῖν, ᾧ κέχρημαι πολλάκις, ἔστω τοιόνδε. Μίσυος, καὶ χαλκίτεως, καὶ ἰοῦ, κεκαυμένων ἁπάντων ἓν ἑκάστου μέρος, τῆς δὲ λεπίδος τοῦ χαλκοῦ μέρη τρία. Τούτοις οὖν ὡς προείρηκα λειωθεῖσι, μιγνύσθω κηροῦ, κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρότατον τὸ διπλάσιον, κατὰ δὲ τὸ ἀσθενέστατον, δύο καὶ ἥμισυ μέρη, κατὰ δὲ τὸ μέσον, ὃ μεταξὺ τούτων ἐστί, μέρη δύο καὶ τέταρτον, οἷον ἐπὶ τοῦ πρώτου γεγραμμένου τῶν τριῶν, ὅπερ ἰσχυρότατον ἔφην εἶναι, τὰ πάντα μέρη γίγνεται τὸν ἀριθμὸν, ἐκ μίσυος, καὶ χαλκίτεως, καὶ λεπίδος ἀθροιζόμενα ἕξ. τούτοις οὖν ἐπιβαλεῖς κηροῦ μέρη ιβ. κατὰ δὲ τὸ ἀσθενέστατον, ἐὰν ἓξ ᾖ μέρη τῶν μεταλλικῶν ιε. μέρη, βαλλεῖς κηροῦ, τὸ μεταξὺ δὲ ἔσται τοῦ μέσου. μεταξὺ δ' ἔστι τῶν ὀκτωκαίδεκα καὶ δώδεκα τὰ πέντε καὶ δέκα. ἐάν τε οὖν δραχμὴν μίαν ὑποθῇ τὸ ἓν εἶναι μέρος ἁπάντων δηλονότι, τοσαύτας βαλεῖς δραχμάς, ὥσπερ τὰ μέρη ἐάν τε οὐγγίαν ἢ λίτραν, οὕτω γὰρ εἰθίσται παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὀνομάζεσθαι, τοσαύτας οὐγγίας ἢ λίτρας. ἔστι δὲ παρ' αὐτοῖς μέτρον, ᾧ τὸ ἔλαιον μετροῦσιν ἐντετμημένον γραμμαῖς διαιρούσαις τὸ σύμπαν εἰς μέρη δώδεκα, καὶ καλεῖται μὲν τὸ ὅλον μέτρον ὑπ' αὐτῶν λίτρα, τὸ δωδέκατον δ' αὐτῆς, οὐγγία. τὰ μὲν οὖν μεταλλικὰ καὶ ὁ κηρός, ἐπὶ ζυγοῦ δι' ἑτέρας οὐγγίας ἵσταται. τὸ δ' ἔλαιον τῷ κέρατι μετρεῖται. βαλλέσθω τοίνυν εἰς τὰ προειρημένα φάρμακα πάντα, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ κηροῦ τὸ ἔλαιον, ἐν ἅπασιν αὐτοῖς τὸ ἥμισυ πλεονάζον, ὥστε ἐὰν ὁ κηρὸς οὐγγιῶν ᾖ η, τὸ ἔλαιον βάλλεται οὐγγιῶν ιβ. τουτέστιν ὅλην τὴν λίτραν. ἔστω δὲ

τὸ ἔλαιον

τὸ ἔλαιον ὅμοιον τῷ σαβίνῳ λεπτομερές τε καὶ στύψεως ἥκιστα μετέχον. ἄμεινον δ' εἰ καὶ παλαιὸν εἴη. τὸ δ' ὠμοτριβὲς
ὀνομαζόμενον, καὶ τὸ μετὰ θαλλῶν ἐλαίας κατεσκευασμένον, οὐκ ἐπιτήδειον. ἅπασι δὲ τοῖς εἰρημένοις φαρμάκοις, ὅταν
ἐν τῇ θυίᾳ τὰ μεταλλικὰ πλείοσιν ἡμέραις τριφθῇ μετ' ὄξους, ἐπεμβαλλέσθω λιβανωτός, ὁ λευκότατός τε καὶ λιπα-
ρὸς, εἶτα πάλιν ἅμα τοῖς μεταλλικοῖς λειούσθω τινὰς ἡμέρας, πρὶν τὴν κηρωτὴν αὐτῆς ἐπιμίγνυσθαι. ὅσον δ' αὖ ἐξ
ἁπάντων τῶν μεταλλικῶν ἀθροίζεται πλῆθος, τούτου τὸ ἥμισυ μέρος ὁ λιβανωτὸς ἐχέτω. εἰ δὲ μαλακώτερον ἐθέλοις
ποιῆσαι τὸ φάρμακον, ἐμβάλλειν πλέον ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ, καθάπερ εἰ καὶ δριμύτερον, ἔλαττον ἢ τὸ ἥμισυ. καὶ μέν-
τοι καὶ τηκομένῳ τῷ κηρῷ μετὰ τοῦ ἐλαίου τῶν εἰρημένων ῥητινῶν τινὸς ἐπιβάλλειν ἔξεστιν, εἰδότος σου δριμύτερον
μὲν αὐτὸ γενέσθαι, τῆς στροβιλίνης ἐμβληθείσης, μαλακώτερον δὲ τῆς τερμινθίνης, μέσον δ' ἀμφοῖν, τῆς ἐλατίνης. ἐκ δὲ
τοῦ γένους τῶν ῥητινῶν ἐστὶ καὶ ἡ λάριξ ὀνομαζομένη, τὸ σύμπαν μὲν ὑγροτέρα τῶν προειρημένων οὖσα. παραπλησία δὲ
κατὰ τὴν σύστασιν τῇ ὑγρᾷ πευκίνῃ, ἣν ἀντὶ τῆς τερμινθίνης πιπράσκουσι οἱ ῥωποπῶλαι, τοῖς οὐκ εἰδόσι διακρίνειν
αὐτάς. ἔστι δ' ἡ τοιαύτη ῥητίνη, καὶ τῇ ὀσμῇ καὶ τῇ γεύσει καὶ τῇ δυνάμει δριμυτέρα τῆς τερμινθίνης. ταύτῃ τε οὖν
τῇ ῥητίνῃ καὶ τῇ τερμινθίνῃ παραπλησίαν ἔχει δύναμιν, ἡ λάριξ ὀνομαζομένη, λεπτομερεστέρα δ' αὐτῶν ἐστὶ καὶ δια-
φορητικωτέρα. μίξεις οὖν τῷ κηρῷ τῶν εἰρημένων ῥητινῶν, βουλόμενος ἐμπλαστρῶδες γενέσθαι τὸ φάρμακον ἕκτον
μέρος, ὡς ἐὰν τοῦ κηροῦ βάλῃς μίαν λίτραν, τῆς ῥητίνης ἐμβαλεῖς οὐγγίας δύο. εἰ δ' εἴη λίαν ὑγρὰ, καὶ μίαν ἀρκέσει
μόνην μῖξαι. μὴ φροντίζων μέντοι τοῦ γενέσθαι τὸ φάρμακον ἐμπλαστρῶδες, οὐ πάνυ τι δεήσει τὴν ῥητίνην μιγνύ-
ναι αὐτῷ. καὶ χαλβάνης δὲ μίγνυε πάντως, ἔνθα μέντοι πρόκειται πρᾳότατον ἐργάσασθαι τὸ φάρμακον ἴσον τῷ
κατὰ τὸν λιβανωτὸν σταθμῷ. ἔνθα δ' ἰσχυρότερον, τὸ ἥμισυ. κατὰ δὲ τὸ μέσον ἀμφοῖν, τὸ μεταξὺ, τοῦ τ' ἴσου καὶ τοῦ ἡμί-
σεος, οἷον εἰ τέτταρες εἶεν αἱ τοῦ λιβανωτοῦ δραχμαὶ, δύο μὲν ἐμβαλεῖς τῆς χαλβάνης, ἰσχυρὸν διαμεῖναι τὸ φάρμα-
κον βουλόμενος, πρᾷον δὲ τέσσαρας, τρεῖς δὲ μέσον. ὥσπερ γὰρ ἔχει τι μαλακὸν καὶ ἀνώδυνον, οὕτω καὶ σηπτικόν.
τοῦτο δὲ ὑπάρχει καὶ τοῖς πλείστοις τῶν μαλακτικῶν. διὸ καὶ γεγυμνωμένῳ τῷ νεύρῳ προσφέροντός σου τὸ φάρ-
μακον, οὐ πάνυ τι μεμῖχθαι χρὴ τὴν χαλβάνην, ἄνευ δὲ γυμνώσεως, οὐ σμικρῶς χρήσιμος ἡ μίξις αὐτῆς, εἰς ἀνω-
δυνίαν συντελοῦσα. καὶ τοίνυν ἔνεστί σοι καὶ τοιοῦτον φάρμακον ἔχειν ἕτοιμον ἐπὶ τῶν δυσαισθήτων τε καὶ ἀπα-
λοσάρκων καὶ κακοχύμων, ἐν ᾧ πλέον ἐστὶ τῆς χαλβάνης. ἅπαντα γὰρ τὰ μεταλλικὰ τραχυντικά τ' ἐστὶ καὶ ὀδυνη-
ρά. καὶ τῶν ὑγρῶν, ὄξος. εἰκότως οὖν τὰ δι' αὐτῶν σκευαζόμενα φάρμακα τραχέα τε φαίνεται καὶ ὀδυνηρά. καὶ
διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἐπιτήδειός ἐστιν, ἥτε δι' ἐλαίου καταντλησις, ἥτε μίξις τῆς χαλβάνης ὁμοίως. ἔστι δ' οὐδὲν ἧττον χαλ-
βάνης ἀνώδυνον, τὸ λεπτομερὲς στέαρ, ἔχειν οὖν ἀξιῶ σέ τι καὶ διὰ τούτων κατεσκευασμένον ἕτερον φάρμακον, ὃ μιγνύ-
ναι δυνήσῃ τῷ διὰ τῶν μεταλλικῶν, ἐπειδὰν τῶν εἰρημένων σωμάτων, ὅσα τε ἄλλα τραχέος τε καὶ ὀδυνηροῦ τοῦ φαρ-
μάκου λάβῃ ποτὲ αἴσθησιν. ἐκλέγεσθαι δὲ καὶ τούτων ὅσα λεπτομερέστερα, τοιαῦτα δ' ἐστὶ τά τε τῶν ἀγρίων ζώων, καὶ
μάλιστα λέοντός τε καὶ παρδάλεως, καὶ ὑαίνης, καὶ ἄρκτου, τά τε τῶν πτηνῶν, καὶ μάλιστα τῶν χηνῶν. εἰ δὲ μὴ παρείη
τοῦτο, τῶν ἀγροίκων ἀλεκτρυόνων τε καὶ ἀλεκτορίδων. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν ἀγροίκων χηνῶν στέαρ προαιρεῖσθαι. τῶν γὰρ
ἐν ταῖς πόλεσι τρεφομένων ζώων, ὡς ἂν ἀργῶν καταλελεισμένων, ὑγρότερόν τε ἐστὶ καὶ παχυμερέστερον τὸ στέαρ.
ὅταν δ' ἡ σύστασις τοῦ φαρμάκου κηρωτοειδὴς ᾖ, μιγνύσθω κηροῦ τὸ τρίτον ἢ τέταρτον, ἢ εἰ λίαν ὑγρὸν εἶναί σοι
φαίνοιτο τὸ στέαρ, ἐγχωρεῖ καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ κηροῦ μῖξαι, ὥσπερ γε εἰ καὶ ξηρὸν εἴη, τὸ τέταρτον. εἰ δὲ μέσως ἔχει, τὸ τρί-
τον. εἰς πολλὰ δὲ χρήσιμος ἡμῖν ἡ τοιαύτη κηρωτὴ μέλλουσα γενήσεσθαι, διὰ στεάτων ὀνομαζέσθω.

Περὶ τοῦ δι' εὐφορβίου συντιθεμένου φαρμάκου.

Λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν, ὡς ἀπολείπεται πάμπολυ τοῦ νέου τὸ παλαιὸν εὐφόρβιον. ἂν μὲν οὖν αὐτοετὲς ᾖ, καὶ
τῆς κυρίως αἰεὶ μᾶλλον ὀποῦ θερμαίνει, καὶ μάλιστα τοῦ νῦν, ἐξ ὅτου δι' ὕδατος ἀρδεύσεως, αὐξάνουσί τε τὰ φυτὰ, καὶ
πρὸς πλῆθος ὀποῦ γενέσεως παρασκευάζουσι. μετ' ἐνιαυτὸν γὰρ ἕνα, θερμὸν ἱκανῶς ἐστὶ, λείπεται δὲ ἤδη συχνῷ τοῦ
προσφάτου. δυοῖν δὲ ἐτῶν γενόμενον, ἔτι δὴ καὶ πλέον ἀπολείπεται τοῦ νέου. καθάπερ γε τριῶν ἢ τεττάρων, ἔτι μᾶλ-
λον. εἰ δέ τι τούτων χρονιώτερον εἴη, παντάπασιν ἡ δύναμις αὐτοῦ καταλύεται. γνωριεῖς δ' ὡς ἔφην, ὅπως ἔχει χρό-
νου καὶ δυνάμεως, εἴς τε τὴν χρόαν ἀφορῶν αὐτοῦ καὶ τὴν σύστασιν. τῇ μὲν γὰρ χρόᾳ, ξανθότερον καὶ ὠχρότερον φαίνεται
τοῦ νέου τὸ παλαιὸν, τῇ συστάσει δὲ σκληρότερόν τε καὶ ξηρότερον. εἰ μέντοι γευόμενος ἐθέλοις διακρίνειν, οὐ στοχαστικὴν,
ἀλλὰ βεβαίαν ἕξεις τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ. ὃ δὲ ἔφην αὐτοσχεδιάσαι δι' αὐτοῦ χρῖσμα θερμαντικὸν, ἀκριβέστατά σοι
δηλώσει τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου. σύγκειται δὲ κατὰ τήνδε τὴν συμμετρίαν. ἓν μέν ἐστι μέρος τοῦ εὐφορβίου,
τρία δὲ τοῦ κηροῦ, τοῦ δὲ ἐλαίου ιβʹ. τριπλάσιον μὲν οὖν χρὴ τοῦ εὐφορβίου τὸν κηρόν. αὐτοῦ δὲ πάλιν τοῦ κηροῦ, τε-
τραπλάσιον τὸ ἔλαιον. ὅταν οὖν οὕτω συνθῇς τὸ φάρμακον, ἀνατρίψας τι μέρος αὐτοῦ, δυνήσῃ γνῶναι σαφῶς,
ὁπόσην δύναμιν ἔχει. μάλιστα δὲ ἐν τῷ βαλανείῳ καταφανὲς γίγνεται. δάκνονται γὰρ καὶ ὑπὸ τοῦ ἀέρος μὲν ἀλλ'
ἔτι καὶ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἰσχυρῶς ὅταν ᾖ θερμὸν καὶ νέον, καὶ ἰσχυρὸν τὸ εὐφόρβιον. ἐὰν μὲν οὖν ἔχῃς τοιοῦτον,
καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἰρημένον χρῖσμα, θαρρῶν ἐπιτίθει τοῖς νύγμασιν, ἐφ' ὧν εὐλαβῇ μῦσαι τὸ στόμιον. ἐὰν δὲ ἀσθενέστε-
ρον ᾖ, προστίθει τῷ σταθμῷ τοῦ εὐφορβίου, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀσθενείας, ἐνίοτε μὲν ἐν ἥμισυ μόριον ἐμβάλ-
λων, ἔστι δ' ὅτε δύο, καί ποτε ἴσον τῷ κηρῷ καὶ πλεῖον, ἐὰν λίαν ᾖ παλαιόν. ἥγε μὴν πρώτη χρῆσις ἐπὶ τοῦ νενυ-
γμένου τὸ νεῦρον ἢ τὸν τένοντα, παρακινήσει σε πρὸς τὴν δευτέραν. ἐὰν μὲν γὰρ αὐτός τε ὁ τετρωμένος φησὶ δεδῆχ-
θαι, σοί τ' αὐτῷ φαίνηται τὰ περὶ τὸ νύγμα θερμὰ, καὶ αὐτὸ τὸ νύγμα πλέον ἢ δεῖ ἐπηρμένον, ὑποφλεγμαίνοντα
τοῖς χείλεσιν, ἤτοι γε ἐκλύσεις τοῦ φαρμάκου τὴν δύναμιν ἐλαίου μίξει πλέονος, ἢ συνθεὶς ἄλλο κατὰ προτέραν
συμμετρίαν, ἢ δι' εὐφορβίου παλαιοτέρου, σύμμετρον οὕτως ἐργάσῃ. ἐὰν δὲ τὰ ἐναντία τῶν εἰρημένων παρῇ, πα-
ραυξήσεις τοῦ φαρμάκου τὴν δύναμιν. ἐὰν δὲ συμμέτρως ἔχειν ἅπαντα φαίνηται, φυλάξεις. ἡ μὲν οὖν τριπλάσιον
ἔχουσα τὸν κηρὸν τοῦ εὐφορβίου σύνθεσις, ἰσχυροτάτη τῶν ἄλλων ἐστὶν, ὅταν γε, ὡς εἴρηται, νέον ᾖ τὸ εὐφόρβιον. ἡ δὲ
πενταπλάσιον, ἀσθενεστάτη. μέση δ' ἀμφοῖν ἡ τετραπλάσιον ἔχουσα τὸν κηρὸν τοῦ εὐφορβίου. τὸ δὲ ἔλαιον, εἰ μὲν

οἷα τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἰατρῶν ἄκοπα χρίσματα βούλοιο ποιῆσαι, τετραπλάσιον ἐμβαλεῖς τοῦ κηροῦ. εἰ δ' οἷαν ἐπὶ τῶν καταγμάτων, τὴν ὑγρὰν κηρωτὴν ἐργαζόμεθα διπλάσιον. εἰ δὲ καὶ ξηρὸς καὶ ἀλιπὴς ὁ κηρὸς εἴη, καὶ πλέον τοῦ διπλασίου. τοὐπίπαν δ' ἀρκέσει προσθεῖναι μέρους ἑνὸς τὸ ἥμισυ τῷ διπλασίῳ, ὡς γενέσθαι τὸ πᾶν μέτρον τοῦ κηροῦ δυοῖν καὶ ἡμίσεως μερῶν. ἐμπλαστρῶδες δὲ ποιῆσαι βουληθεὶς τὸ φάρμακον, τῷ κηρῷ μίξεις τὸ ἴσον ἔλαιον. ἐὰν δὲ τὸ περιέχον ᾖ σύμμετρον κατὰ θερμότητα, ὅ, τε κηρὸς παλαιὸς καὶ αὐχμηρός, τό, τε περιέχον ψυχρόν, ὀλίγῳ πλέον, ὥσπερ γε καὶ ἐὰν ὅ, τε κηρὸς ᾖ λιπαρός, τό, τε περιέχον θερμόν, ἔλαττον ὀλίγῳ. τὸ δ' ὀλίγον τοῦτο, δωδέκατον ἐστὶ μέρος ἐφ' ἑκάτερα τοῦ μέσου. καὶ γὰρ καὶ ἕνδεκα καὶ δεκατρεῖς ἐλαίου οὐγγίας ποτὲ ἔμιξα τῇ λίτρᾳ τοῦ κηροῦ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τε συστάσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς τοῦ περιέχοντος θερμότητός τε καὶ ψύξεως. σπανίως δὲ βραχεῖ πλέον ἢ ἔλαττον, ἵνα δ' ἐπίδεσιν ἔχῃ, καὶ λιπαρότητα καὶ γλισχρότητα, καὶ μὴ ψαθυρὸν ᾖ, μηδ' εὐδιάλυτον, μηδ' εὐαπόπτωτον τοῦ χρωτὸς τὸ σκευασθέν, ἐπέμιξα ῥητίνης αὐτῷ, μάλιστα μὲν εἰ παρείη τερμινθίνης ἀληθοῦς. εἰ δὲ μή, τῆς γε εὐπορωτάτης, ἣν ὀνομάζουσι φρυκτήν τε καὶ κολοφωνίαν, ἔστω δ' ἴσος αὐτῆς ὁ σταθμὸς τῷ κηρῷ. φυλάττει γὰρ οἷς ἂν ἐμβληθῇ φαρμάκοις τὴν προϋπάρχουσαν σύστασιν, ὅταν γε καὶ αὐτὴ συμμέτρως ἔχῃ. πρόδηλον γὰρ ὅτι καθάπερ ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις, οὕτω κἀν τῇ ῥητίνῃ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐστίν. ἐὰν οὖν ποτε φαίνηται λιπαρωτέρα τε καὶ ὑγροτέρα, γινώσκειν χρὴ τὴν ἐκ τοῦ κηροῦ τετηκότος ἐλαίῳ γενησομένην κηρωτήν, ἑαυτῆς ὑγροτέραν ἐσομένην. ὅλως δ' ἐπὶ νευροτρώτων, ὅταν ἁμαρτάνηται ποτὲ τῆς ἀκριβοῦς τε καὶ μέσης συστάσεως τῶν ἐμπλαστρωδῶν φαρμάκων, ἐπὶ τὸ μαλακώτερον ἄμεινον ῥέπειν, εἰ καὶ μολυνόν ἔσεσθαι μέλλοι τὸ σκευασθέν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ σύμμετρος τῇ συστάσει, πίττα δὲ φυλάττει τὴν τῆς κηρωτῆς σύστασιν. ἀρίστη δ' ὡς ἔφην εἰς τὴν τοιαύτην μίξιν ἡ λιπαρά, καθάπερ γε καὶ ἡ ῥητίνη. ἐὰν δ' ὑγρὰν ἐμβάλλῃς ῥητίνην ὁποία κατὰ τὴν σύστασιν ἐστὶν ἡ τερμινθίνη, τρίτον αὐτῆς μέρος εἶναι τοῦ κηροῦ προσήκει, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς τερμινθίνης ἡ νέα πολὺ τῆς παλαιᾶς ἐστὶν ὑγροτέρα. μέμνησθε τοίνυν ὅπερ ἐπὶ κηροῦ καὶ ῥητίνης ἠκούσατε, τοῦτο ἐπὶ πάντων φυλάττειν. οὐ γὰρ τὴν ξηρῶν καὶ αὐχμηρῶν, ἢ διὰ χρόνον, ἢ διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, ἀλλὰ τῶν συμμέτρων τῇ συστάσει τοσοῦτον ἑκάστου μικτέον ἐστὶν ἐν τῇ συνθέσει τῶν φαρμάκων, ὅσον ἂν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένον εὑρίσκηται. ἔστω δὴ τὸ συμμέτρως ἔχον δυνάμεώς τε καὶ συστάσεως τοῦ προκειμένου φαρμάκου, κηροῦ μὲν καὶ ῥητίνης φρυκτῆς καὶ ἐλαίου τὸ ἴσον ἔχειν, αὐτοῦ δὲ τοῦ εὐφορβίου τὸ ἕκτον, ὡς εἶναι λίτραν μὲν ἐκείνων ἑκάστου, τοῦ δὲ εὐφορβίου δύο οὐγγίας. εἰ δὲ μαλακώτερον αὐτὸ ποιῆσαι βουληθείημεν, ἀρκεῖ τὸ ὄγδοον μέρος ἐμβάλλειν τοῦ εὐφορβίου, τουτέστιν οὐγγίαν μίαν καὶ ἡμίσειαν, ἐπὶ τοῦ νέου καὶ θερμοτάτου, καθότι προεῖπον εὐφορβίου, τῆς συμμετρίας ταύτης ὡρισμένης, ὡς ἐάν γε παλαιότερον ᾖ, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενέστερον, εἴρηται πρόσθεν, ὡς πλέον εἶναι προσήκει τοῦτο τῆς τῶν ἄλλων ἀναλογίας. εἰ δὲ μὴ μόνης ῥητίνης, ἀλλὰ καὶ πίττης ἐμβάλλειν ἐθελήσαιμεν, ἡμίλιτρον ἑκατέρας μίξομεν, ὡς εἶναι ἴσον τὸν σταθμὸν τῷ κηρῷ. πολὺ δὲ κάλλιόν ἐστι τὸ φάρμακον, ἐὰν αὐτὴ τῆς ῥητίνης τε καὶ πίττης, πρόπολιν μίξῃ τις ἴσην τῷ κηρῷ. τὸ λιπαρὸν δ' οὐκ ἐχούσης αὐτῆς ὁμοίως ταῖς ῥητίναις, ἐὰν μὲν εὐεπίδετον ἐθελήσωμεν εἶναι τὸ φάρμακον, ἐμβαλοῦμεν τῆς τερμινθίνης, ἢ τῆς λάρικος ὀνομαζομένης, ἢ καὶ τῆς συγκομιστῆς πευκίνης. ὀνομάζω δὲ συγκομιστὴν μὲν ἣν ἐν τοῖς γλωσσοκομίοις τε καὶ κεραμίοις κομίζουσι, ξύλα τε πολλὰ καὶ λιθώδη σώματα καθ' ἑαυτὴν ἔχουσαν. ἐὰν δὲ τήξας αὐτὴν διηθήσῃς, καθαρὰ τότε γίνεται καὶ αὐτὴ τῇ κολοφωνίᾳ καὶ φρυκτῇ καλουμένῃ, καὶ τῶν αὐτορρύτων δὲ καλουμένων ῥητινῶν ἐγχωρεῖ μιγνύναι. καλοῦσι δ' αὐτὰς ἐν Λακεδαίμονι μὲν καὶ τισὶν ἄλλοις χωρίοις, πρωτόρρυτον. ἐν Κιλικίᾳ δὲ καπνέλαιον ὀνομάζουσι τὴν τοιαύτην ῥητίνην, ἁπασῶν τῶν ὑγρῶν ῥητινῶν ὑγροτέραν τε καὶ θερμοτέραν, καὶ λεπτομερεστέραν οὖσαν, ὥστε αὕτη μὲν συντελέσει τῇ τοῦ συντιθεμένου φαρμάκου δυνάμει. καὶ μάλιστα αὐτὴν ἐμβάλλειν προσήκει, ὅταν ἄτονον ᾖ τὸ εὐφόρβιον. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ῥητινῶν εὐωδεστέρα, καθάπερ ἡ τερμινθίνη καὶ ἡ ἐλατίνη. λέλεκται δ' ἔμπροσθεν, ὅτι θερμοτέρα ἐστὶ τῆς τερμινθίνης ἡ ἐλατίνη, ταύτης δὲ ἡ στροβιλίνη. διαφέρει δὲ τῶν εἰρημένων ῥητινῶν τό, τε στροβίλινον ὀνομαζόμενον φύσημα, καὶ τὸ πιτύϊνον, ξηρὸν καὶ ἀλιπὲς καὶ αὐχμηρόν, ἑκάτερον ἐν τάχει γιγνόμενον, ὡς ἐν ὅλμῳ τε κόπτεσθαι καὶ διαττᾶσθαι κοσκίνῳ. διὰ τοῦτ' οὖν ἄχρηστα μέν ἐστι ταῦτα πρὸς τὴν τοῦ προκειμένου σύνθεσιν φαρμάκου, συνεχέστατα δ' ἐχρησάμην, ὅταν ᾖ τὸ εὐφόρβιον αὐτοετές. τῇ δὲ συνθέσει τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ κηροῦ καὶ τῆς φρυκτῆς ῥητίνης, ἑκάστου λίτραν μίαν, ἡμίλιτρον δὲ τῆς λιπαρᾶς πίσσης. καὶ τούτοις τακεῖσιν, εὐφορβίου μίγνυμι δύο οὐγγίας. εἰ δ' ἀσθενέστερον εἴη, τρεῖς. εἰ δὲ τερμινθίνην ἐθέλοις μίξαι τῷ κηρῷ μόνην, εἰς σύμμετρον αὐξήσει τοῦ φαρμάκου σύστασιν, ἐὰν τριπλάσιος ὁ κηρὸς ᾖ, τῆς τερμινθίνης ὑγρᾶς καὶ νέας οὔσης. ἐξηρασμένης δ' ὑπὸ χρόνου, μίξεις ἐλαίου τὸ ἥμισυ τοῦ σταθμοῦ τῆς τερμινθίνης. ὅλον δὲ τοῦτο τὸ ἐκ τῶν τριῶν μιχθέν, τοῦτ' ἐλαίου λέγω καὶ τοῦ κηροῦ, καὶ τῆς τερμινθίνης, ὅταν γένηται λίτρας μιᾶς καὶ ἡμισείας τοῦ εὐφορβίου τοῦ αὐτοετοῦς προσλήψεται μίαν οὐγγίαν. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτον εἴη, μίαν καὶ ἡμίσειαν. ἐξ ὧν γὰρ ἔμπροσθεν εἶπον ἤδη πολλάκις, ἔνεστιν ἡμῖν τὸ εὐφόρβιον αὔξειν ἀνάλογον τῷ χρόνῳ. καὶ μέντοι κἀπειδὰν ἐντεθὲν τῷ τετρωμένῳ τὸ φάρμακον, ἐν τῇ πρώτῃ χρήσει φαίνεταί πως ἀσθενέστερον, ἔνεστιν ἐλαίῳ τὸ εὐφόρβιον λειώσαντα μιγνύειν αὐτὸ τῷ ἐμπλαστρώδει φαρμάκῳ προμεμαλαγμένῳ κατὰ τὰς χεῖρας, οὕτως γὰρ ποιούντων ἑτοίμως ἑνοῦται. κατ' αὐτὴν δὲ τὴν πρώτην σύνθεσιν τοῦ φαρμάκου, κάλλιόν ἐστιν τὴν κηρωτὴν ἐξυσμένην ἰδίᾳ προκατασκευάσαντα μιγνύειν οὕτω τῷ λελειωμένῳ μετὰ τοῦ ἐλαίου εὐφορβίῳ. καταχυθέντων γὰρ αὐτοῦ τῶν τετηκότων ἐν τῇ θυίᾳ, αἱ καλούμεναι πολλάκις ἀγκυρεῖδες γίγνονται, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ τὸ περιέχον ψυχρόν. ὕδατος δὲ βάλλειν τηκομένῳ τῷ κηρῷ μετὰ τῆς ῥητίνης οὐκ ἀναγκαῖον, ὡς ἐγὼ κατ' ἀρχὰς ἐποίουν ἐπιμιγνὺς αὐτῷ τοσοῦτον, ὅσον ἔμελλον ἀναλίσκεσθαι κατ' αὐτὴν τὴν ἕψησιν.

Τὸ διὰ τῶν τηκτῶν συντιθέμενον φάρμακον.

Τηκτὰ καλῶ φάρμακα, τά τε διὰ πυρὸς ὁμιλίας τηκόμενα, καὶ τὰ δι' ὑγρῶν τινῶν, οἷον ὕδατος, ὄξους, οἴνου. δι' ὄξους μὲν οὖν, τήκεται πυρὸς χωρὶς ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, καὶ σαγαπηνὸς ὀπός, ὅ, τε τοῦ πάνακος ὁμοίως, ὃν ἐν συνθέτῳ προσηγορίᾳ καλοῦσιν ὀποπάνακα. διὰ πυρὸς δὲ πρόπολις, κηρός, ῥητίνη, λάδανον, στέαρ, χαλβάνη. βδέλ-

τερον δὲ ταύτην ὑπὸ διπλοῦ σκεύους τήκειν. ὀνομάζομεν δὲ οὕτως, ὅταν ἐν κακκάβῃ θερμὸν ὕδωρ ἐχούσῃ, σκεῦος ἕτερον ἐνίσταται, μετὰ τῶν τηκτῶν ἔχον καὶ τὴν χαλβάνην, ὑποθερμαινομένης τῆς κακκάβης. ἔστω δέ σοι καὶ τοῦτον ἐσκευασμένον τι φάρμακον, ἐν μὲν πάντως, ἄμεινον δὲ καὶ δύο. ἔσται δ' αὐτῶν, τὸ μὲν ἰσχυρότερον τοιόνδε. ὀποπάνακα διαλύσας ὄξει, λέαινον ἐπὶ πλέον, εἶτα τήξας ἐπὶ πυρὸς πρόπολίν τε καὶ χαλβάνην, καὶ ῥητίνην τερμινθίνην μίξον τῷ ὀποπάνακι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἑκάστου μέρος, ἐν ἔσω, τῆς δὲ προπόλεως ἕξ, νέας τε καὶ λιπαρᾶς οὔσης. εἰ δὲ ξηρὰ καὶ παλαιὰ τύχοι, βέλτιον μὲν μηδ' ὅλως χρῆσθαι τῇ τοιαύτῃ. εἰ δὲ ἀποροίης τῆς ἑτέρας, δύο μέρη μίξεις, οὐχ ἕν. εἰ δὲ μὴ παρείη σοι πρόπολις, ἀντ' αὐτῆς ἔμβαλλε λιπαρὰν πίτταν, οἵα ἐστὶν ἥτε Βρυτία, καὶ ἡ ἐκ τῶν περὶ τὸν Πόντον χωρίων κομιζομένη, λιπαρά τε ἅμα καὶ εὐώδης, ἣν εἰς τὸ μέλαν ἀμαράκινον ἐμβάλλουσιν ὁποῖον ἔμπροσθεν ἅπαν ἐσκευάζετο. νυνὶ γὰρ καὶ χωρὶς αὐτῆς ὑπόλευκον ἀμαράκινον συντιθέασιν. εἰ δὲ καὶ τῆς τοιαύτης ἀποροίης, τῇ ἄλλῃ χρῶ, μετὰ τοῦ καὶ τὴν τερμινθίνην, ὡς εἴρηται, διπλασιάζειν. ἐγὼ δέ ποτε καὶ μόνον ἐπέθηκα τὸ διὰ τῆς λιπαρᾶς πίττης φάρμακον, ᾧ καὶ πρὸς τοὺς λυσσοδήκτους χρῶμαι. μόνην γὰρ τότε τὴν λιπαρὰν ἔχει πίτταν ἡψημένην ἐν ὄξει δριμεῖ κατὰ συμμετρίαν τοιάνδε. ξέστης εἷς ῥωμαϊκὸς τοῦ ὄξους, μία δὲ λίτρα τῆς πίττης, τοῦ δ' ὀποπάνακος, τὸ τέταρτον μόριον τῆς λίτρας, ὅπερ ἐστὶν οὐγγίαι τρεῖς. τοῦτο τὸ φάρμακον, οὐκ ἐᾷ τῶν λυσσοδήκτων συνουλωθῆναι τὸ ἕλκος. ἐπιτήδειον δ' ἐστὶ καὶ τοῖς νενυγμένοις νευρῶδες τι μόριον, οὐκ ἐῶν μύσαι τὸ στόμιον τοῦ νύγματος. ἀλλ' ἐπεὶ σκληρόν ἐστιν, ἐπὶ μόνων τῶν σκληρῶν σωμάτων αὐτῷ χρηστέον, ὁποῖα τάτε τῶν σκαπανέων εἰσὶ καὶ θεριστῶν. εἰ δὲ μόνον ὑμῶν τινὶ παρείη τοῦτο, τοῦ νενυγμένου, παιδὸς ὄντος, ἢ γυναικὸς, ἢ ἁπαλοσάρκου τινὸς, ἐν ἐλαίῳ τήκειν αὐτὸ, μετά τινος τῶν διαφορητικῶν μύρων, ἀμαρακίνου τε καὶ ὀποβαλσάμου μάλιστα. δεύτερον δὲ ἰρίνου καὶ κομμαγηνοῦ. μὴ παρόντων δὲ τούτων, λευκίνου τε καὶ σουσίνου, καὶ κυπρίνου. καὶ τούτων δ' ἀπορῶν, ἐλαίῳ τῆξον αὐτὸ παλαιῷ, ἢ εἴπερ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τύχοις ὤν, κικίνῳ τε καὶ ῥαφανίνῳ, πλεῖστα γὰρ ταῦτα κατ' ἐκείνην τὴν πόλιν ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ καθ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον. οὐ χαλεπῶς δ' εὐπορούμενον ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐστὶ καὶ τὸ σινάπινον ἔλαιον, οὗ καὶ αὐτοῦ μίξας ποτὲ μόριος, εὔδηλον ὅτι δριμύτατον ἐργάσῃ φάρμακον, ὡς πρὸς τὸ διανοίγειν τὰ μεμυκότα νύγματα. πρόδηλον δ' ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ σαγαπηνὸν ἀντὶ ὀποπάνακος ἐν θυίᾳ δι' ὄξους προλειώσας, ἐπιχέοις αὐτῷ τετηκυῖαν ῥητίνην καὶ πρόπολιν, καὶ στέαρ τι τῶν δριμυτέρων, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἔσται τὸ φάρμακον. ἕτερον δὲ μαλακώτερον γένος τῶν τηκτῶν ἐστὶ φαρμάκων, ὄξος δ' οὐκ ἔχον, ὃ διὰ τῶν ῥητινῶν καὶ προπόλεως καὶ στεάτων σκευάζεται μόνον, ἐπεμβαλλομένου καὶ κηροῦ διὰ τὴν σύστασιν, εὐαφέστερον γὰρ ἐκ τῆς μίξεως αὐτοῦ γίγνεται τὸ φάρμακον. ἔστω δὲ λεπτομερές τε καὶ δριμὺ τὸ στέαρ, ὁποῖόν ἐστι τὸ λεόντειον, καὶ παρδάλειον, ὑαίνης τε καὶ ἄρκτου μετὰ ταῦτα. περὶ δὲ τοῦ χηνείου τί δεῖ καὶ λέγειν, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξ ἀγροικίας ὦσιν οἱ χῆνες. ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ταύρου παλαιωθὲν, ἐπιτήδειον εἰς ταῦτα καὶ τὸ τοῦ τράγου. μικτῆς γὰρ ὄντα φύσεώς τε καὶ δυνάμεως, ἐπειδὴ γεώδη τέ ἐστι καὶ δριμέα, τῷ χρόνῳ πρὸς τὸ δριμύτερον ἀποκλίνει, παραπλησίως δηλονότι τοῖς πλείστοις τῶν παλαιουμένων. οὕτω γάρ τοι καὶ αὐτὸ τὸ χοίρειον στέαρ, ἁπάντων ὂν μαλακώτατον, ἐν τῷ χρόνῳ δριμύτητα προσκτᾶται. ταὐτὸν δὲ τοῦτο, καὶ οἶνος καὶ ὄξος καὶ μέλι πέπονθεν. ἐν δὲ τῷ γένει τῶνδε τῶν φαρμάκων, εἰσὶ καὶ οἱ μυελοί. κάλλιστος δ' αὐτῶν, ὅτ' ἐλάφειός ἐστι καὶ ὁ μόσχειος, πιτυαὶ δριμύτεραι τῶνδε. καὶ πλησίον ἤδη τοῦ σφοδροτέρου γένους τῶν φαρμάκων εἰσίν. ἔχειν οὖν ὑμᾶς ἀξιῶ καὶ τῶν τοιούτων τι φαρμάκων, ἵνα ὅταν ὑπό τινος τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων, ἀμετρότερον δηχθὲν, ἀγανακτήσῃ τὸ τετρωμένον μόριον, ἐλαίῳ προκαταντλήσαντες αὐτὸ τῶν τοιούτων τινὶ σκεπάζητε. παρηγορηθέντος γὰρ οὕτως αὐτοῦ, πάλιν ἐπὶ τὴν ἀγωνιστικὴν ἀγωγὴν ἐπανελθεῖν ἔξεστιν. ἐγὼ γοῦν ἐπὶ λυθέντος ποτὲ τοῦ νευροτρώτου μορίου, θεασάμενος ἠρεθισμένον τὸ τραῦμα, παρόντος κατὰ τύχην ὑγροῦ φαρμάκου, τοῦ διὰ τῶν στεάτων ὠτικοῦ, θερμήνας ἐπ' ἀγγείου διπλοῦ, τοῦτο κατὰ τοῦ πεπονθότος ἐπιθεὶς μορίου, ταχίστην ὠφέλειαν ἐξ αὐτοῦ γενομένην εἶδον αὐτῇ τῇ τοῦ κάμνοντος αἰσθήσει, παραχρῆμα γὰρ ἀνώδυνος ἐγένετο, καὶ μετὰ ταῦτα λυσάντων ἡμῶν αὐτὸ, κατὰ φύσιν ἔχον ἐφαίνετο.

Περὶ τοῦ διὰ κόπρου περιστερῶν συντιθεμένου φαρμάκου.

Τῶν ἐν τοῖς ἀγροίκων πύργοις περιστερῶν, ἡ κόπρος ἐστὶ δριμεῖα, καί ποτε αὐτῇ κατ' ἀγρὸν ἐχρησάμην, ἐπὶ νευροτρώτου νεανίσκου. καὶ τοῦτο θεασάμενος ὁ προνοούμενος τοῦ χωρίου τούτου γεωργὸς, ἦν γὰρ οὐκ ἀσύνετος, ἀπομιμησάμενος, ἀεὶ χρῆται καὶ θεραπεύει τοὺς τρωθέντας τὰ νεῦρα. ἔστι δὲ ἥτε σύνθεσις καὶ ἡ χρῆσις ἡ αὐτὴ τῷ δι' εὐφορβίου φαρμάκῳ. τῶν ἄλλων ὡσαύτως ἐχόντων, ἀντὶ δὲ τοῦ εὐφορβίου τῆς κόπρου βαλλομένης. λείπεται δὲ ἡ κόπρος αὕτη τοῦ εὐφορβίου τῇ λεπτομερείᾳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ἀγροῖς ἐπὶ σωμάτων σκληρῶν ἐστὶ χρήσιμος. ἔμιξα δέ ποτε αὐτὴν καὶ τοῖς μεταλλικοῖς ἕνεκα πείρας, εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς συντρίβων αὐτοῖς δι' ὄξους ἐν ἡλίῳ, καθάπερ ἀρτίως εἶπον. καὶ πολὺ δριμύτερον ἐγένετο τὸ φάρμακον, ὥσπερ καὶ ὅταν ἰὸν ἄκαυστον λάβῃ.

Περὶ τοῦ διὰ βοτανῶν συντιθεμένου φαρμάκου.

Καὶ διὰ τῶν λεπτομερῶν βοτανῶν, πρὸς τοὺς νευροτρώτους συνέθηκα φάρμακον, ἐν ἀρχῇ μὲν διὰ δικτάμνου καὶ ἀμαράκου καὶ ἀριστολοχίας μόνον, ὕστερον δὲ καὶ διὰ ἄλλων ἐμαυτοῦ πειρώμενος, εἰ καλῶς στοχάζομαι τῆς συνθέσεως αὐτῶν, καὶ πάντα τοῦ τέλους ἔτυχον. αἱ δ' ἐπιτήδειοι πρὸς τοῦτο βοτάναι πικραὶ γευομένῳ ἔστωσαν αὐτοῦ στύψεως, ἢ δριμεῖαι μὲν οὐ μὴν ἀμέτρως γε. τοιαῦται δ' εἰσὶ πρὸς ταῖς εἰρημέναις, τό, τε μάρον καὶ τὸ ἀμάρακον, καὶ τὸ πόλιον, ἀργεμώνη τε καὶ χαμαιπίτυς, καὶ κενταύρειον, ὅσας τ' ἄλλας ἐν τῇ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων διδασκαλίᾳ διῆλθον, ὥσπερ καὶ αἱ ῥίζαι τῶν τε ἀριστολοχιῶν ἁπασῶν, καὶ δρακοντίου, καὶ σικύου ἀγρίου, καὶ βρυωνίας, καὶ ἀλθαίας, καὶ ἴρεως, ἀκόρου τε καὶ μήου, καὶ ἀσάρου καὶ φοῦ, καὶ γεντιανῆς, καὶ πάνακος. πάντων γὰρ ἔχετε τῶν τοιούτων τὴν ὕλην ἐν τοῖς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ὑπομνήμασιν. οὐ μόνον δ' ἐπίστασθαι χρὴ τάς τε ῥίζας καὶ ὅλας τὰς βοτάνας, κόπτοντας ἀκριβῶς, διαττᾶν λεπτοτάτοις κοσκίνοις, ἀλλὰ καὶ λειοῦν αὖθις ἐπιμελῶς, ὡς τὰ ξηρὰ κολλύρια, μέχρι τοῦ χνοώδη γενέσθαι. τὸ παχυμερὲς γὰρ, οὐδὲν ὀνίνησι τοὺς νευροτρώτους, δεομένους φαρμάκων ὡς εἴρηται λεπτομερῶν. ἀνα-

λαμβανέσθω δὲ κηρωτοειδεῖ τινι τὸ διατμηθέντι καὶ λειωθὲν συμμετρίᾳ τὴν ἀναλογίαν ἐχούσῃ, τὴν προειρημένην κατὰ τὸ εὐφόρβιον. ὅσον γὰρ ἐν ἐκείνῳ τοῦ δικτοῦ εὐφορβίου, τοσοῦτον ἐν τούτοις δικτάμνου τε καὶ μήου καὶ ἀκόρου βλητέον, ὅσα τ' ἄλλα τούτοις ὁμοίως ἐστὶ θερμὰ γενομένοις. ὅσον δ' ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τοῦ τριετοῦς, τοσοῦτον ἐν τούτοις, ἀριστολοχίας, ἴρεώς τε καὶ δρακοντίου, καὶ γεντιανῆς, ὅσα τ' ἄλλα παραπλησίως τοῖσδε πικρά ἐστιν.

Περὶ τῶν πολυτελῶν σκευασιῶν τῶν πρὸς τοὺς νευροτρώτους φαρμάκων.

Οὐκ ἄχρηστον ἂν εἴη, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπίστασθαι φάρμακα. χρεία γὰρ αὐτῶν ποτὲ γίγνεται σπανιώτερον, ὥσπερ τῶν εὐτελῶν πολλάκις. ὅπου γάρ τις οὐ πλείους ἔχων πεντακοσίων μυριάδων ἀνὴρ φιλοφάρμακός τε καὶ φιλίατρος, οὐδενὶ τῶν εὐτελῶν ἠξίου χρῆσθαι, πολὺ μᾶλλον ἤτοι πλούσιός τις, ἢ καὶ μόναρχος, εὐώδες τε ἅμα καὶ πολλοῦ σκευαζόμενον ἀργυρίου βουληθήσεται τοιοῦτον ἔχειν φάρμακον. τοῦ δὲ ἱστορηθέντος μοι πλουσίου κατὰ τὸ πρῶτον τῶν περὶ τῆς διὰ τῶν σφυγμῶν προγνώσεως μέμνημαι χωρὶς ὀνόματος, ὥσπερ καὶ νῦν, ὁποῖος τις ἦν, ἐκ δυοῖν αὐτοῦ τοιῶνδε μαθήσῃ πράξεων. Ἕλκος οἰκέτου κακόηθες ἐπειρᾶτο θεραπεύειν αὐτός. ὡς δὲ οὐδὲν ἤνυσεν, ἐνεχείρισεν ἐμοὶ τὸν ἄνθρωπον, ἰδὼν τε θεραπευθέντα, τοῦ φαρμάκου τὴν γραφὴν ᾔτει, μὴ γιγνώσκων πολλὰς μὲν εἶναι διαφορὰς τῶν κακοήθων ἑλκῶν, πολλὰς δὲ τῶν φαρμάκων, ἀλλ' οἰόμενος ἓν φάρμακον δύνασθαι θεραπεύειν ἅπαντα. μὴ γοῦν μή τε τεχνικῶς αὐτῷ χρωμένου τοῦ προσφέροντος, ὡς ἤκουσεν ἐκ τίνων συνέκειτο, καὶ ἦν ἅπαντα εὔωνα, τοῦτο μὲν ἔφη τοῖς προσαίταις φύλαττε, τῶν πολυτελεστέρων δέ τι δίδαξόν με. καὶ μέντοι καὶ παιδαρίου χρονίαν ἐν ὠσὶ διάθεσιν ἔχοντος, ὡς αὐτὸς ἤδη πολλοῖς οἷς ἐχρήσατο φαρμάκοις ἄνευ μεθόδου μηδὲν ὤνησεν, ἐμοὶ κἀκεῖνο τὸ παιδάριον ἐκέλευσε προσαχθῆναι θεραπευθησόμενον. ὕστερόν τε γνοὺς αὐτὸ διά τινος τῶν ἐπιτυχόντων θεραπευθέν, οὐκ ἠξίωσε λαβεῖν τοῦ φαρμάκου τὴν γραφήν. οὗτος τοίνυν αὐτὸς ἑωρακὼς πολλὰς τῶν νευροτρώτων ἀποκοπέντας τε δακτύλους καὶ σαπέντας, ἐνίους δὲ καὶ τελευτήσαντας, ἢ κυλλωθέντας, εἶτα γνούς, ὅτι μηδεὶς ἐκινδύνευσε τῶν ὑπ' ἐμοῦ θεραπευθέντων, ἅπαντες δὲ διὰ ταχέων ὑγιεῖς ἐγένοντο, φάρμακον ἠξίου τι παρ' ἐμοῦ λαβεῖν, εὔπνουν τε ἅμα καὶ πολυτελές, ᾧ τοὺς νευροτρώτους δυνήσεται θεραπεύειν. ἐγὼ δὲ πολλὰς ἤδη πολλάκις ἐδεδώκειν ἑταίροις τε καὶ φίλοις ἰατροῖς γραφὰς αὐτοσχεδίους κατὰ τὴν προγεγραμμένην μέθοδον, ὅπως ὑπὸ τῶν ἐκβάσεων ὁ τῆς συνθέσεως αὐτῶν λόγος βεβαιοῦται. πολυτελὲς δ' οἷον ἐκεῖνος ἐβούλετο πώποτε ἀνθρώποις, οὐκ ἂν ἐδεδώκα, νομίζων ἄμεινον εἶναι διὰ τῶν εὐπορίστων γίγνεσθαι τὰς ἰάσεις. ὡς οὖν ὁ πλούσιος ἠξίωσεν εὔπνου τε καὶ πολυτελοῦς φαρμάκου λαβεῖν τινα σύνθεσιν, ἔδωκα πλείους αὐτῷ γραφάς, κατὰ τὴν προειρημένην μέθοδον ποιήσας ὧν πειραθῆναι σπεύδων ἐκεῖνος, ἐκέλευσε τοῖς ἐλευθέροις τε καὶ δούλοις ἀναζητεῖν αὐτῷ νευροτρώτους. ἐνεργησάντων δὲ τῶν φαρμάκων ὑπὲρ ἅπασαν ἐλπίδα, πρῶτον μὲν ἐπῄνεσεν ὡς ἀφθόνως αὐτῷ κοινωνήσαντά με τῶν γραφῶν, εἶτα καὶ δώροις ἐτίμησε, καὶ γὰρ ἦν ἕτοιμος καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα. τῶν δοθέντων δ' αὐτῷ φαρμάκων ἡ σύνθεσις ἦν τοιάδε. Κινναμώμου, δικτάμνου, καὶ μάρου μ̄. δραχμὰς ἀνὰ ἑκάστου, καὶ γὰρ εὐώδη καὶ λεπτομερῆ ταῦτ' ἐστί. τὸ δὲ ἀμάρακον, ὡς οὐκ εὐῶδες, ἐγνώκειν μηδ' ὅλως μιγνύειν. εἶτ' ἤδη δυσπόριστον ἦν ἐν Ῥώμῃ, καθάπερ καὶ τὸ μάρον, ἑώρων δὲ ἐκεῖνον χαίροντα τοῖς δυσποριστοῖς, ὥσπερ γε καὶ τοῖς πολυτελέσι, προσέθηκα τῇ γραφῇ κἀκείνου βραχύ τι μέρος ἐνός, ὡς οἶμαι τέταρτον ἢ πέμπτον. ταῦτα κοπέντα καὶ σηθέντα λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, μιγνύειν ἐκέλευσα, κηρωτῇ διὰ ὀποβαλσάμου τοῦ ἀρίστου, καὶ κηροῦ τυρρηνικοῦ, σύμμετρον δ' ἐστοχασάμην εἶναι, τοῦ κηροῦ μὲν ὀκτὼ ποιήσασθαι μέρη, τοῦ δὲ ὀποβαλσάμου δέκα. χάριν δὲ τοῦ μὴ ψαθυρὸν εἶναι τὸ φάρμακον, ἀλλ' ἡνωμένον πως ἑαυτῷ, καὶ τῆς τερμινθίνης ῥητίνης ἔμιξα μόριος ἓν οὔσης καὶ αὐτῆς εὐώδους, ὅταν ᾖ καλλίστη. γενναιότερον δ' ὡς ἔφην εἰ βούλοιο ποιῆσαι τὸ φάρμακον, οὐχ ἓν μόριον ἑκάστης τῶν εἰρημένων βοτανῶν ἐμβάλλης, ἀλλὰ πλέον ὡς ἓν καὶ ἥμισυ γενέσθαι. τοῦτ' οὖν ὑπὸ τῆς πείρας ἐμαρτυρήθη τὸ φάρμακον. Ἕτερον δὲ δεύτερον ἐπ' αὐτῷ διὰ τῆς αὐτῆς κηρωτῆς καὶ ὀποῦ τοῦ κυρηναίου συντεθέν, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τῷ περὶ εὐφορβίου τῆς μίξεως γενομένης, ἄλλο τε τρίτον ἐκ τῆς μίξεως ἀμφοῖν συντεθέν, καὶ τὸ τέταρτον ἐπ' αὐτοῖς τῆς στακτῆς σμύρνης προσλαβόμενον. ἐφ' ὧν δὲ γυμνόν ἐστι τὸ νεῦρον, ἤδη τούτων τὴν μὲν κηρωτὴν ἐκ κηροῦ τοῦ καλουμένου μυρεψικοῦ, καὶ μύρων τῶν παρὰ ῥωμαίοις ὀνομαζομένων σπικάτου καὶ φουλιάτου συνέθηκα. δωδέκατον δ' αὐτῇ μέρος ἔμιξα πομφόλυγος, εἴτε πεπλυμμένου λέγειν ἐθέλοις ἀρρενικῶς, εἴτε πεπλυμμένης θηλυκῶς. οὐδὲν γὰρ ὁποτέρως ἂν εἴποις, οὔτ' ὠφελήσεις, οὐδὲ βλάψεις τὸ φάρμακον. ἔστι δέ σοι καὶ διὰ τοῦ τυρρηνικοῦ κηροῦ σκευάζειν αὐτό. πάρεστι δὲ καὶ χωρὶς τῶν εἰρημένων μύρων, τὸν μὲν τυρρηνικὸν κηρὸν τῆξαι διὰ ναρδίνου† καλῆς, ἤδη διπλοῦ δηλονότι σκευῆς, κοινὸν γὰρ τοῦτο ἤδη πάντων τῶν μύρων. ἑνωθείσῃ δὲ τῇ κηρωτῇ, μίξεις νάρδου στάχυος, καὶ ἀμώμου, καὶ φύλλου μαλαβάθρου, καὶ πομφόλυγος πεπλυμμένου τὸ ἴσον ἑκάστου. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν νύξεων ὡς εἴρηται, δριμυτέρων ἐστὶ χρεία φαρμάκων ἀνεῳγμένον ἀεὶ φυλαττόντων τὸ τραῦμα. τοῖς γεγυμνωμένοις δὲ τὰ μετρίαν στύψιν ἔχοντα, μετὰ διαφορητικῆς ἀδήκτου δυνάμεως προσφέρεσθαι χρή. στύψεως δὲ μέτεστι μέντοι καὶ τῷ ἀμώμῳ, μᾶλλον δ' αὐτοῦ τῷ τε τῆς ναρδίνου στάχυϊ, καὶ τῷ τοῦ μαλαβάθρου φύλλῳ.

†καλῆς

Περὶ τῶν τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς εἰρημένων φαρμάκων ἐπὶ τῶν νευροτρώτων.

Τὴν μὲν ὅλην ἀγωγὴν τῆς θεραπείας τῶν νευροτρώτων, ἣν ἐγὼ κατά τινα πρόνοιαν θεῶν ἐποίησα, τῶν πρὸ ἐμοῦ πρεσβυτέρων οὐδεὶς ἔγραψε. φάρμακα μέντοι τινὰς νευροτρώτους θεραπεύειν ἐπαγγελλόμενα, συνέθεσαν ἄνευ διορισμοῦ τε καὶ τρόπου χρήσεως ποικίλου, μήτε τὴν ἐπὶ τῶν στενῶν νυγμάτων ἀγωγὴν, ὁποία τις ἔσοιτο δηλώσαντες, μήτε τὴν ἐπὶ τῶν εὐρυτέρων τρώσεων, ἢ γεγυμνωμένου νεύρου, ἢ τμηθέντος, ἢ τεθλασμένου. πολὺ δὲ μᾶλλον, οὐδ' εἰ φλεγμαῖνον ἤδη τὸ πεπονθὸς εἴη μόριον, ἢ καὶ πλησίον ἥκει γαγγραινώσεως. ἕνα δέ τινα τῶν καθ' ἡμᾶς ἰατρῶν εὗρον χρώμενον φαρμάκῳ παραπλησίως τοῖς ὑπ' ἐμοῦ διὰ τῶν μεταλλικῶν σκευαζομένοις, ἀδιορίστως μὲν καὶ αὐτόν. ἀλλ' ἐπεὶ δι' ὀλίγων τῶν αὐτοφυῶν ἐπυθόμην αὐτὸ συγκεῖσθαι, τὸ δ' ἐκ τῶν πολλῶν σύνθετον, ἐγὼ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἤμην εὐσκευακώς, ἐγνώκειν ἀφελὼν τὰ πλείω, καὶ δι' ὀλίγων ἄλλο συνθεὶς αὖθις ἐπισκέψασθαί τε καὶ βασανίσαι διὰ τῆς πείρας, εἴτε πολλῷ τινὶ τοῦ πολυμιγμάτου φαίνοιτο λειπόμενον, εἴτε ὀλίγῳ. περὶ πάντος οὖν

πῶς οὖν ἐποιησάμην; καὶ τὴν παρὰ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἰατροῖς λαβεῖν τὴν γραφὴν, καὶ παραχρῆμα σκευάσας, παραπλήσιον ἔχον, εὗρον ἐπαγγελίαν τε δύναμιν αὐτὸ τῷ ποικίλῳ. Τούτου μὲν οὖν ἡ γραφὴ τῆς συνθέσεως ἐστὶ τοιάδε. Κηροῦ οὐγγίας ς̄. ἐλαίου οὐγγίας θ̄. μίσυος δραχμὰς ς̄. χαλκίτεως δραχμὴν ᾱ. λεπίδος χαλκοῦ οὐγγίας β̄ S. λιβανωτοῦ οὐγγίαν ᾱ S. χαλβάνης οὐγγίαν ᾱ. ἐν ὄξει δριμεῖ προλελειωμένοις τοῖς μεταλλικοῖς ἐπιμελῶς, τακέντα καταχύσας τὰ τηκτὰ, τουτέστι τὸν κηρὸν καὶ τὴν χαλβάνην. Τοῦτο τὸ φάρμακον οὐκ οἶδα τίς ὁ συνθείς ἐστιν. οὔτε γὰρ παρ' Ἀσκληπιάδῃ τῷ φαρμακίωνι τὴν γραφὴν εὗρον, οὔτε παρὰ Πετρωνᾷ, οὔτε παρ' Ἀνδρομάχῳ, καίτοι πάντων τῶν πρεσβυτέρων ἰατρῶν, ἄριστα φάρμακα γραψάντων. εὔδηλον δὲ ὅτι μήτε παρὰ Ἥρᾳ τῷ καππαδόκι, μηδὲ Μαντίᾳ, μηδὲ Ἡρακλείδῃ τῷ ταραντίνῳ, πολλὴν ἐμπειρίαν φαρμάκων ἐσχηκόσιν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς περὶ τὸν Ἀρχιγένην, Φίλιππον, ἤ τινα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. καὶ Σωρανῷ δὲ τὰ περὶ φαρμάκων γεγραμμένα ἀναγνοὺς ἅπαντα, καὶ Μενεκράτει καὶ Κρίτωνι, καὶ Δαμοκράτει, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι δόξαν ἴσχουσιν ἐπὶ τῇ γνώσει τῶν φαρμάκων, παρ' οὐδενὶ τουτὶ τὸ γεγραμμένον ἄρτι φάρμακον εὗρον. ἃ δ' ἐστὶ παρὰ τοῖς ἀνδράσιν οἷς εἶπον, ἐφεξῆς γεγραμμένα δηλώσω, τὴν ἀρχὴν δὲ ἀπὸ τοῦ φαρμακίωνος Ἀσκληπιάδου ποιήσομαι, κατὰ τὸ τρίτον τῶν ἐκτὸς φαρμάκων, ἃ καὶ Μαρκέλλας ἐπιγράφει κατὰ λέξιν οὕτως γράψαντος. Ἀνδρομάχου αἰγυπτία, ἔναιμος τραυματικὴ, ὡς Ἀσκληπιάδης ἀναγράφει. ποιεῖ πρὸς νεύρων διακοπὴν καὶ μυῶν, ποιεῖ πρὸς νύγματα, περιθλάσεις, παρατρίμματα, λυγίσματα, ποιεῖ πρὸς ἀποστήματα. ἔστι δὲ καὶ ὀφθαλμιώντων παρακόλλημα. ποιεῖ κεφαλαλγικοῖς, καὶ πρὸς πολλὰς διαθέσεις χρήσιμόν ἐστι τὸ φάρμακον. Λιθαργύρου, κηροῦ, ἀνὰ δραχμὰς ρμδ̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, δραχμὰς οβ̄. τερμινθίνης δραχμὰς λς̄. ἐρίων οἰσυπηρῶν κεκαυμένων δραχμὰς ιβ̄. λεπίδος χαλκοῦ δραχμὰς η̄. λεπίδος στομώματος ∠ η̄. λιβάνου δραχμὰς η̄. ἀριστολοχίας στρογγύλης δραχμὰς η̄. ἐλαίου κικίνου κοτύλας γ̄. ἕψε λιθάργυρον, ἔλαιον, καὶ ὅταν μεταβάλλῃ, ἐπίβαλλε κηρὸν, ῥητίνην. καὶ ὅταν ἀμόλυντον γένηται, ἐπίβαλλε ἀμμωνιακὸν πλατύνας, καὶ τότε τὰ οἰσυπηρὰ ἔρια καὶ τὰ λοιπά. τοῦτο τὸ φάρμακον ὅσῳ πολυχρηστότερον ἐγένετο, προσλαβὸν τὴν λεπίδα τοῦ στομώματος, τοσούτῳ φαυλότερον ἐπὶ τῶν νευροτρώτων ἐγένετο. εἰ μὲν γὰρ νύγμα μόνον εἴη, καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς περιττή. χωρὶς γὰρ τοῦ προλελειῶσθαι χρόνῳ πλείονι δι' ὄξους δριμέος, οὐδὲν τῶν μεταλλικῶν ἐπὶ τούτων χρήσιμον. ἐπὶ μέντοι τῶν γεγυμνωμένων νεύρων καὶ τενόντων, ἀγαθὸν ἂν εἴη φάρμακον. εἰ δὲ καὶ ἤδη φλεγμαίνει, τήκειν αὐτὰ προσήκει διὰ ῥοδίνου, καὶ οὕτως ἐμμότῳ χρῆσθαι. χωρὶς δὲ τοῦ φλεγμαίνειν εὐθέως ἐν ἀρχῇ βελτίω τὰ μαλακώτερα καὶ ὑγρότερα τῶν φαρμάκων ἐστὶ τῶν σκληροτέρων τε καὶ ξηροτέρων. καὶ βέλτιόν ἐστι χρῆσθαι τετηκόσιν αὐτοῖς ἔν τινι τῶν διαφορητικῶν, ἢ παρηγορικῶν. λέγω δὲ διαφορητικὰ μὲν, τό, τε παλαιὸν ἔλαιον, καὶ τὸ κίκινον, καὶ τὸ συκυώνιον. παρηγορικὰ δὲ τό τε ῥόδινον καὶ τὸ χαμαιμήλινον, καὶ τὸ διὰ τῆς ἀλθαίας. ἰσχυρότερα δὲ τούτων, καὶ διὰ τοῦτο σώμασι σκληροτέροις ἁρμόττοντα, τό τε διὰ τοῦ σικύου τοῦ ἀγρίου τῆς ῥίζης ἐναφεψημένης τῷ ἐλαίῳ, καὶ τὸ διὰ τῆς ἴρεως καὶ βρυωνίας, καὶ ἄρου, καὶ τούτων ἰσχυρότερόν ἐστι τὸ διὰ τοῦ δρακοντίου, καὶ ἀριστολοχίας καὶ πάνακος. ἐγὼ δὲ πολλάκις ἐχρησάμην καὶ τῷ διὰ τῆς ἐλάτης ἀποβρέγματος ἐλαίῳ, καὶ τῷ διὰ τοῦ τῶν αἰγείρων ἄνθους, ἀποβρέχω γὰρ ἐν ἐλαίῳ σαβίνῳ ταῦτα χρόνῳ πλείονι. ταῦτα μὲν οὖν ὅσα νῦν εἴρηκα περὶ τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων φαρμάκων, ἀξιῶ μεμνημένους ὑμᾶς ἐπὶ τὰ ἄλλα τὰ ῥηθησόμενα μεταφέρειν, ἐγὼ δὲ ὅπερ ὡρμήθην πρᾶξαι, ποιήσω. προσθήσω γὰρ καὶ ἄλλα φάρμακα αὐτῆς δυνάμεως, ὁποῖόν ἐστι καὶ τὸ ἐφεξῆς τῷ προειρημένῳ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου κατὰ λέξιν οὕτως ἔχον. Κλαυδίου Φιλοξένου χειρουργοῦ αἰγυπτία πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Λιθαργύρου, κηροῦ, ἀνὰ δραχμὰς ρξ̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς π̄. προπόλεως δραχμὰς μ̄. ῥητίνης ξηρᾶς, τερμινθίνης, λεπίδος χαλκοῦ, λιβάνου, ἀνὰ δραχμὰς ις̄. ἐρίων οἰσυπηρῶν κεκαυμένων, λεπίδος στομώματος, ἀνὰ δραχμὰς η̄. ὀποπάνακος δραχμὰς δ̄. κίκεως κοτύλας γ̄. πρόδηλον οὖν ὅτι καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ὅμοιόν τέ ἐστι τῷ προγεγραμμένῳ, καὶ τρόπον τῆς χρήσεως ἕξει τὸν αὐτὸν τῷ μικρῷ πρόσθεν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένῳ. καὶ μέντοι καὶ κατὰ ταύτας τὰς δύο ἐμπλάστρους, ἄλλην τρίτην ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, οὕτως εἰπὼν κατὰ λέξιν. Κιῤῥὰ ἡ τοῦ Ἁλιέως. ποιεῖ πρὸς τὰ ἔναιμα τῶν τραυμάτων, καὶ νεύρων διακοπάς. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰ παλαιὰ, καὶ δυσεπούλωτα, καὶ ῥευματικὰ τῶν ἑλκῶν. ἔστι δὲ καὶ μαλακτικὴ ἀγαθὴ, μάλιστα δὲ τῶν περὶ τοὺς μαστοὺς γιγνομένων σκληριῶν. χρώμεθα δὲ αὐτῇ καὶ ἐπὶ τῶν κυνοδήκτων, καὶ ἀνθρωποδήκτων. ἄκρως ποιεῖ καὶ πρὸς τρυγόνων θαλασσίων, καὶ δρακόντων, καὶ τῶν ἄλλων χαλεπῶν ἰχθύων πληγάς. καὶ καθόλου ἐστὶν ἡ δύναμις θαυμαστή. Λιθαργύρου κηροῦ ἀνὰ ∠ ρ̄. τερμινθίνης, μάννης, λιβάνου, χαλβάνης, μίλτου σινωπίδος, ἀνὰ δραχμὰς η̄. ἐλαίου ξέστην ᾱ. Οὔτε αὐτὸς οὖν Ἀσκληπιάδης ἐπὶ νυγμάτων τῶν εἰς τένοντας, καὶ νεῦρα ἐπαγγέλλεται τὸ φάρμακον εἶναι χρήσιμον, ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν νεύρων φησὶ διακοπὰς, ὅταν δηλονότι μεῖζον γένηται τὸ τραῦμα, καὶ γυμνὸν φαίνηται τὸ νεῦρον. ἐπιτηδειότερα γάρ ἐστι τηνικαῦτα τὰ μετρίας τε καὶ παρηγορικῆς δυνάμεως φάρμακα. τοιοῦτον δέ ἐστι καὶ τὸ νῦν εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ. ταύτας μὲν οὖν τὰς τρεῖς ἐμπλάστρους ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν ἐγγύς τι τῆς μέσης χώρας τοῦ βιβλίου. πρὸ αὐτῶν δὲ ἀνωτέρω, πολύχρηστον καὶ ἄλλο ἔμπλαστρον ἔγραψεν, ἄμεινον δὲ τῶν τριῶν τούτων, ὡς πρὸς τὰς τῶν νεύρων διακοπὰς καὶ διαφθοράς. ἡ δὲ λέξις αὐτὴ, καθ' ἣν ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν, ἐστὶν ἥδε. Μοσχίωνος καταγματική. φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰ νεότρωτα, καὶ διακοπὰς τῶν νεύρων, καὶ τὰς μεταθλάσεως διαιρέσεις. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ μετὰ τραύματος κατάγματα, καὶ γὰρ τοῖς τραύμασι βοηθεῖ, καὶ πωροῖ τὰ ὀστέα μετὰ τῆς δευτέρας ἐπιδέσεως ἐπιτιθεμένη, καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑδρωπικοῖς. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς διδύμων περιθλάσεις. σαφιδεῖ καὶ τὰς περὶ τὴν ἕδραν ἐξοχάς. ποιεῖ καὶ πρὸς ῥαγάδας βουτύρῳ ἐνιεμένη. ποιεῖ καὶ πρὸς βρογχοκήλας, διαλύει πᾶσαν σκληρίαν, ποιεῖ πρὸς παρατρίμματα καὶ λυγίσματα. ποιεῖ πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ποδῶν καὶ χειρῶν τυλώδεις ἐπαναστάσεις, ἃς ἥλους καλοῦμεν, ὥστε καὶ χωρὶς ἑλκώσεως ἀφαιρεῖν, καὶ καθόλου ἐστὶ πολυχρηστότατον τὸ φάρμακον. ποιεῖ καὶ πρὸς ἀρχομένους ὑδρωπας. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. Λιθαργύρου μνᾶν ᾱ. ἡ δὲ μνᾶ ἔχει ∠ ρξ̄. πίσσης ξηρᾶς δραχμὰς ρξ̄. στέατος μοσχείου δραχμὰς ρξ̄.

ῥητίνης τερμινθίνης ∠ π̄. μάννης λιβανωτοῦ ∠ π̄. κηροῦ ∠ μ̄. ἰοῦ ∠ η̄. ὀποπάνακος ∠ η̄. χαλβάνης ∠ η̄. ἐλαίου κικίνου κοτύλην ᾱ. ὄξους τὸ ἴσον, ὀποῦ συκαμίνου κοτύλην ᾱ. πίσσης ὑγρᾶς ἡμικοτύλιον. τὴν λιθάργυρον λειωτάτην, καὶ τὸ κίκινον ἔλαιον βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, ἢ χαλκοῦν, καὶ θεὶς ἐπὶ πυρὸς, ἕψε, καὶ ὅταν ἀναβράσῃ, ἐπίβαλλε στέαρ, καὶ τὸ μάννινον, κινῶν συνεχῶς. καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλλε πίσσαν, κηρὸν, ῥητίνην, καὶ ἕψε μέχρι ἀμολύντου, ἐπίπασσε χαλβάνην, εἶτα ἰὸν, καὶ ὀποπάνακα ὄξει διαλυθέντα. τὸν δὲ ὀπὸν τῆς συκαμίνου καὶ τὴν πίσσαν τὴν ὑγρὰν εἰς ἕτερον ἀγγεῖον βαλόντες ἕψομεν. καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπιβάλλομεν τῷ πρώτῳ φαρμάκῳ, καὶ πάλιν θέντες ἐπὶ τὸ πῦρ ἕψομεν μέχρις ἀμολύντου, καὶ εἰς οἶνον ἐξεράσαντες, ἐῶμεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἔπειτα μαλάξαντες χρώμεθα, εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσσοντες. δεῖ δὲ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ φαρμάκου, οἴνῳ διαβρέξαντα ταινίδιον ἐκθλίβειν, καὶ τότε περιτιθέναι τῷ φαρμάκῳ. Ὡς δὲ ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς Λούκιος ἐσκεύασεν, ἔχει οὕτως. τὸ στέαρ καὶ τὸ ἔλαιον πρότερον τήκομεν, καὶ ὅταν διαλυθῇ, καταπλάσσομεν λειοτάτην μάνναν, καὶ τὴν λιθάργυρον, καὶ ὅταν συστραφῇ, τὰ ἑπόμενα ποιοῦμεν. Ἐπαινέσαι δὲ δίκαιόν ἐστι καὶ κατὰ τοῦτο τὸν Ἀσκληπιάδην, ὅτι τὸν τρόπον τῆς σκευασίας γράφει τῶν φαρμάκων, οὐχ ὥσπερ ὁ Ἀνδρόμαχος παραλείπει, μήτε τινὰ δύναμιν ἔχει προστιθείς. ἀμέλει τὴν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου πρώτην τοῦ βιβλίου ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένην ἔμπλαστρον αἰγυπτίαν, ἣν καὶ αὐτὸς τὴν Ἀνδρομάχου φησὶν ὑπάρχειν, ὅτε δὲ τίνος ἐστὶ δυνάμεως ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν, οὔθ' ὅπως σκευαστέον αὐτὴν, οὔθ' ὅπως χρηστέον, ἀλλ' ἁπλῶς ἔρριπται, καθάπερ τι τῶν ἐπιτυχόντων φαρμάκων ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν ἐκτὸς δυνάμεων ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένῃ δευτέρᾳ. πρώτην μὲν γὰρ ἁπασῶν ἔγραψεν ἣν αὐτὸς ὀνομάζει πανταγάθιον, ἐφεξῆς δὲ τὴν αἰγυπτίαν ταύτην, οὐδὲν ὡς ἔφην ἄλλο προσθείς. ἔχει γὰρ ἡ λέξις αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον. Αἰγυπτία. Λιθαργύρου ∠ ρμδ̄. κίκεως κοτύλας ϛ̄. κηροῦ ∠ ρμδ̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ οβ̄. τερμινθίνης ∠ λϛ̄. ἐρίων κεκαυμένων ∠ ιη̄. λεπίδος στομώματος ∠ η̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ η̄. ἀριστολοχίας ∠ η̄. ἔνιοι σμύρνης ∠ δ̄. ὀποπάνακος ∠ β̄. τούτοις ἐπὶ τέλει ἐπιγέγραπται, θαλάσσης εἰς ἐμβροχὴν κηροῦ κοτύλας η̄. τί παρ' αὐτῷ σημαίνει τὸ εἰς ἐμβροχὴν κηροῦ σαφῶς οὐκ ἴσμεν, ἐπινοεῖν γάρ ἐστι πλείω. θαυμάσαι δ' ἔστι πῶς ἅπαντα τἄλλα γράψας Ἀσκληπιάδης ὡσαύτως τῷ Ἀνδρομάχῳ, τὸ μέτρον τοῦ κίκεως οὐκ ἴσον ἔγραψεν. ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρόμαχος κοτύλας ϛ̄. ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης κοτύλας γ̄. ἔγραψεν. οὐ προσέθηκε δὲ οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς γραφῆς ὑπ' Ἀνδρομάχου προσκείμενον. ἔνιοι σμύρνης ∠ δ̄. ὀποπάνακος ∠ β̄. πάλιν δὲ προσέθηκεν αὐτὸς ἐπὶ τῶν κεκαυμένων ἐρίων τῶν οἰσυπηρῶν, ὅπερ οὐ πρόσκειται κατὰ τὴν Ἀνδρομάχου γραφήν. ἐφεξῆς δὲ τῆς εἰρημένης αἰγυπτίας ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος θηριακὰς ἐμπλάστρους ε̄. καὶ μετὰ ταύτας ἑτέραν πάλιν φαιὰν, ἣν Εὐβούλου φησὶν εἶναι. καὶ μετὰ ταύτην αὖθις ἑτέραν φαιὰν, ἣν ἀθηναίαν ὀνομάζει. κᾆπειτα ἐφεξῆς πάλιν ἑτέρας φαιὰς ἁπλῶς δύο, καὶ μετὰ ταύτας ἑτέραν ἐφ' ἧς κατὰ λέξιν οὕτως γέγραπται. Φαιὰ νυγματική. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ η̄. κηροῦ νέου ∠ η̄. τερμινθίνης ∠ η̄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η̄. πίσσης ξηρᾶς ∠ μ̄. ὡς δὲ Ζήνων, μνᾶς ἥμισυ τέταρτον, λιθαργύρου ∠ δ̄. ἁλὸς ἰνδικῆς ∠ β̄. ἀριστολοχίας ∠ β̄. χαλβάνης ∠ β̄. ἰοῦ ∠ ᾱ. οἱ δὲ ∠ β̄. λιβανωτοῦ ∠ β̄. ἐλαίου χειμῶνος κοτύλης δ̄. θερείας ὄγδοον, ὄξους κοτύλης ἥμισυ εἰς αἴτησιν τοῦ ἀμμωνιακοῦ. ταύτην εἰκός ἐστιν αὐτὸν ὀνομάζειν νυγματικὴν, πρὸς τὰ τῶν νεύρων νύγματα δυναμένην εἶναι χρησίμην.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΝ δ́.

Ὁ ΜΕΝ πρῶτος μοι λόγος ἐτελεύτησεν εἰς τὰς τῶν λευκῶν ἐμπλάστρων συνθέσεις τάς τε ἄλλας, καὶ ὅσα πρὸς τὰ δυσεπούλωτα τῶν ἑλκῶν ἁρμόττουσι, διορισαμένων ἡμῶν τὰ κοινῶς δυσεπούλωτα καλούμενα τῶν ἰδίως κακοήθων ὀνομαζομένων, ὄντων μὲν αὐτῶν δηλονότι δυσεπουλώτων. ἐπεὶ δέ τινα μὲν ἐκ τῶν ἐπιρρεόντων τοῖς ἡλκωμένοις μορίοις ἰχώρων τε καὶ χυμῶν, δυσεπούλωτα γίγνεται, τινὰ δ' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος μορίου διαφθείροντος τὸ ἐπιρρέον, εἰ καὶ χρηστὸν εἴη, τὰ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ἕλκη δυσεπούλωτα καὶ κακοήθη καλοῦσιν ἰδίως, ἐφ' ὧν ἐνίοτε πᾶν ἐκκόπτειν τὸ πεπονθὸς, ἢ καίειν ἀναγκάζονται τινὲς, ἤτοι φαρμάκοις ἐσχαρωτικοῖς, ἢ πυρὶ χρώμενοι. πλάτους δ' ὄντος συχνοῦ καθ' ἑκάτερον τὸν τρόπον ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου δυσεπούλωτόν τε καὶ κακόηθες εἶναι, τοσοῦτον ἀριθμὸν ὑπάρχειν τῶν ἰωμένων φαρμάκων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὅσος ἂν ᾖ καὶ αὐτῶν τῶν ἑλκῶν. εἰκότως οὖν ἕκαστον τῶν ἐν ἐχόντων φάρμακον ἐπαγγελλόμενον ἐπουλοῦν ἕλκη κακοήθη, πολλάκις ἀποτυγχάνει. δύο γὰρ ἐπιμεμάθηκε χρὴ τοὐλάχιστον, ᾧ πρόκειται πάντα θεραπεύειν τὰ τοιαῦτα, τῆς αὐτῆς μὲν ἐπαγγελίας καὶ δυνάμεως ὑπάρχοντα, διαφέροντα δὲ ἀλλήλων οὐχ ἁπλῶς τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἀλλ' ὡς ἄν τις εἴποι σαφέστατα, τῷ μάλιστά τε καὶ ἥκιστα. καθάπερ οὖν ἐπὶ πάντων τῶν παθῶν ἐδείκνυμεν ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν εὑρίσκεσθαι πρώτην μὲν ἁπασῶν τὴν καθόλου δύναμιν τῶν βοηθημάτων, ἐφεξῆς δὲ τὰς ὕλας ἐν αἷς αὕτη περιέχεται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ νῦν ἐπὶ τῶν δυσεπουλώτων ἑλκῶν ἡ καθόλου δύναμις, ἥτις ποτέ ἐστι τῶν θεραπευσόντων αὐτὰ φαρμάκων, εὑρῆσθαι χρὴ πρότερον. ἐδείχθη δέ μοι καὶ ἤδη κατ' ἐκείνην τὴν πραγματείαν, ἐφ' ὧν μὲν οὐδεμία καχεξία περὶ τοῖς ἡλκωμένοις μορίοις, δύο τούτους ἔχουσα σκοποὺς, ἵνα μὲν ἀποκρούσασθαι τὸ ἐπιρρέον, ἕτερον δὲ διαφορῆσαι τὸ ἐστηριγμένον ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ. γίγνεται δὲ ταῦτα διὰ ἐναντίων δυνάμεων. ἀναστέλλει μὲν γὰρ τὸ ἐπιρρέον, ὅσα στύφειν πέφυκε φάρμακα, διαφορεῖ δὲ τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ πεπονθότι, τὰ δύναμιν ἑλκτικὴν ἔχοντα. τοὐπίπαν δὲ τὰ μὴ στύφοντα, τραχύνει καὶ κατὰ τοῦτ' ἐστὶν ἀνιαρά. τὰ δὲ ἕλκοντα καὶ διαφοροῦντα τὰς ἐκ βάθους ὑγρότητας, οὐκ ἄνευ δριμύτητος ἐργάζεται τοῦτο. τῇ δριμύτητι δ' ἐξ ἀνάγκης ὀδύνη τις ἕπεται δάκνουσα τὸ ἡλκωμένον. καὶ οὕτως συμβαίνει διὰ τὴν ἐκ τῶν τραχυνόντων καὶ δακνόντων ἀνίαν, ἐρεθίζεσθαι

τὴν περὶ

τὴν ὑπάρχουσαν ὑγρότητα τοῖς ἡλκωμένοις μέρεσι. τούτου δὲ γιγνομένου, φλεγμαίνειν τε ἅμα καὶ διαβιβρώσκεσθαι τὸ ἕλκος, ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἄπορός ἐστιν ἡ τῶν βοηθησόντων φαρμάκων εὕρεσις τοῖς δυσεπουλώτοις ἕλκεσι, καὶ πολύ γε μᾶλλον ἔτι τοῖς κακοήθεσιν. εὑρεῖν οὖν χρὴ καθόσον οἷόν τε τοιαύτην ὕλην φαρμάκων, ἐφ᾽ ἧς ξηρανθήσεται τὸ ἕλκος ὀδύνης χωρίς, ὅπερ ἀδύνατόν ἐστιν ἀκριβῶς γενέσθαι, μὴ γνωρίζοντος τοῦ θεραπεύοντος, ὅπως ἐνεργήσει τὸ προβληθὲν φάρμακον. ἔστι μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἰσχυρὸν κατ᾽ ἄμφω τὰ συντεθέντα, τό, τε δάκνον καὶ τὸ στύφον. ἀλλ᾽ ὅ, τε ῥύπος ὁ ἐπικείμενος τοῖς τοιούτοις ἕλκεσι, τό, τε τῆς ὑγρότητος πλῆθος, οἷον προβλήματά τινα τοῖς ἡλκωμένοις μέρεσι γιγνόμενα, τὴν ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων δῆξιν ἐκλύει. προσέχειν οὖν χρὴ πόσον ἡ πρώτη χρῆσις ἐξήρανε τῆς κατὰ τὸ ἕλκος ὑγρότητος, ἢ εἰ καὶ ῥύπον ἔχοι, πόσον ἀπέρριψε καὶ τούτου, καὶ οὕτως ἐν δευτέρου τε καὶ τρίτου χρῆσθαι, μέχρι περ ἂν φανῇ καθαρόν τε καὶ ξηρόν. ὁπόταν δὲ πρῶτον ἴδῃς αὐτὸ τοιοῦτον, μεταβαίνειν ἐφ᾽ ἕτερον φάρμακον, ὁμοειδὲς μὲν ἀσθενέστερον δὲ τοῦ προτέρου. τὰ γὰρ ἰσχυρότερα τῷ δάκνειν τὸ ἕλκος, ὀδυνηρὰ γινόμενα, ῥεύματά τε κινεῖ καὶ φλεγμονὰς ἐγείρει. ἀλλ᾽ ἐὰν πάλιν ἀσθενέστερον, πολὺ τοῦ πρώτου φαρμάκου προσενέγκῃς, ὑγρὸν καὶ ῥυπαρὸν ἔσται τὸ ἕλκος. τούτῳ τοίνυν ὁ τεχνωθεὶς ἰατρὸς, τοῦ διὰ μόνης ἐμπειρίας ἕλκος θεραπεύοντος, ἀμείνων ἐστὶν, ὡς ἂν ἐπιστάμενος οὐκ ἄλλῃ δυνάμει θεραπεύεσθαι τὸ ἕλκος ὑπὸ τῶν φαρμάκων, ὅτι μὴ τῷ ξηρὸν οὕτως ἐργάζεσθαι τὸ μόριον, ὡς ὅτ᾽ εἶχε κατὰ φύσιν. ἔσται δὲ τοῦτο δῆλον, ἐκ τοῦ μήτ᾽ ἀπορρεῖν ἔτι λεπτὸν ἰχῶρα, πύου τε γένεσιν †ὑποστρέφεσθαι. εἰς τοῦτο δὲ ἀφίξεσθαι, καθ᾽ ὃν εἴρηκα τρόπον ξηραινόμενα, τουτέστι στυφόμενά τε καὶ διαφορούμενα, κἄπειτα ἂν ξηρὰ μὲν ᾖ, ῥυπαρὰ δ᾽ ἔτι φαίνηται, διὰ τῶν ῥυπτικῶν φαρμάκων καθαιρόμενα, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν εἴρηται μέν τι κἀν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ὑπομνήμασιν. ἡ τελειοτάτη δὲ μέθοδος πᾶσα γέγραπται διὰ τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας, ἐν ᾗ προτετεχνῶσθαι χρὴ τὸν μέλλοντα τελέως ὑπὸ τῶν νῦν λεγομένων ὠφεληθήσεσθαι. τοῦτο δ᾽ ἡμῖν τοῖς ἑταίροις ἐγνωκὼς ὑπάρχειν οἷς ταῦτα γράφεται, πάνυ σαφῶς οἶδα, καὶ πρὸς τούτῳ γε ἔτι τὸ μὴ λόγον εἶναι πιθανὸν, ἀλλὰ τῆς ὄψεως τῶν ἔργων βάσανον τὰ λεγόμενα νῦν ὑπ᾽ ἐμοῦ. πολλάκις γὰρ ἐθεάσασθε δι᾽ αὐτῶν ἐκείνων τῶν φαρμάκων, οἷς ἀμεθόδως χρώμενοι τινὲς ἰατροὶ μηδὲν ἤνυον, ἐκθεραπεύσαντά με πολλὰ τῶν τοιούτων ἑλκῶν. ἀναμνήσθητε τοίνυν τῶν ξηραίνειν ἀδήκτως πεφυκότων φαρμάκων, ἔστι δ᾽ αὐτῶν τὰ πλεῖστα μεταλλικά. καὶ μέντοι καυθέντων, καὶ πλυθέντων, ἡ τις ἦν πρόσθεν δῆξις ἀπόλλυται, καὶ τοῦτ᾽ ἀναμνήσθητε. τούτοις οὖν ὑμῖν ἐξέσται χρῆσθαι ἐν τῷ παρόντι, πεπλυμμένοις μὲν ἐπὶ παίδων, εὐνούχων τε καὶ γυναικῶν, καὶ ὅσοι φύσει λευκὴν καὶ μαλακὴν ἔχουσι τὴν σάρκα, καὶ πρὸς τούτοις γ᾽ ἐπὶ τῶν εὐαισθήτων τε πάνυ καὶ κακοχύμων. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων σωμάτων ἐγχωρεῖ καὶ τοῖς ἀπλύτοις χρῆσθαι, τὴν πρώτην ἐπίθεσιν αὐτῶν, εὐπεπτηκόσι τοῖς θεραπευομένοις ἕωθεν ποιουμένους. εἰ δὲ καὶ τοῦ σώματος ὅλου προπαρασκευῆς τινος δέοι, καὶ ταύτην χρὴ προπεποιῆσθαι. λελεγμέναι δ᾽ εἰσὶν αἱ παρασκευαὶ διὰ τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας. ἐπ᾽ ἐνίων μὲν γὰρ ἀρκεῖ καθᾶραι μόνον, ἐπ᾽ ἐνίων δ᾽ ἀφελεῖν αἵματος, ἐπ᾽ ἄλλων δ᾽ ἄμφω ταῦτα πρᾶξαι. τινῶν δ᾽ ὑπερκείμενον ἐκκόψαι κιρσὸν, ἢ σπληνὸς, ἢ ἥπατος προνοήσασθαι, τινῶν δὲ καὶ ἀποχάσαι τὰ περὶ τὸ ἕλκος, ὥσπερ γε καὶ περικόψαι ποτὲ τῶν χειλῶν τύλον. ἐὰν δὲ μηδενὸς τούτων δεώμεθα, τὴν ποσότητα τῆς ὑγρότητος ἐπισκεπτέον ἅμα τῷ ῥύπῳ, καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ προσῆκον ἰτέον φάρμακον, ἀναμνησθέντας ἑκάστου τῶν ἁπλῶν, ὅσα τε ξηραίνει μὲν οὐ μὴν ἀπορρύπτει γε τὸν ῥύπον τοῦ ἕλκους, ὅσα τε ῥύπτει μὲν οὐ μὴν ξηραίνει γενναίως. ὅσα δ᾽ ἄμφω δρᾶν πέφυκε, προσεπισκεπτομένους ἐκ ποίας τάξεως ἕκαστόν ἐστιν, ὃ μέγιστον μὲν ὑπάρχει τῶν εἰς τὴν θεραπείαν διαφερόντων, ὠλιγώρηται δὲ τοῖς γράψασι τὰ περὶ ὕλης βιβλία. μόνοι γὰρ οὗτοι πάσης αὐτῆς ἐνεχείρησαν εἰπεῖν τὰς δυνάμεις, ὥσπερ γε καὶ ὁ Διοσκορίδης, ὃν οὐδενὸς ἂν τις εἴποι δεύτερον εἶναι τῶν περὶ ταῦτα σπουδασάντων. ἐγὼ τοίνυν ἐφεξῆς ἅπαντα καταλέξω, τὰ ξηραίνειν ἕλκη δυνάμενα φάρμακα, χωρὶς τοῦ δάκνειν, ἢ τραχύνειν ἐπιφανῶς. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν μεταλλικῶν, ἐν οἷς ἀριθμοῦσι καὶ τὰ τῆς γῆς εἴδη. πολλῆς δ᾽ ἐν αὐτοῖς οὔσης διαφορᾶς ἐν τῷ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ξηραίνειν ἀπὸ τῶν μέσων ἀρξάμενος, ἐπὶ τὰ σφοδρότερον ἢ ἀμυδρότερον ξηραίνοντα μεταβήσομαι. ξηραίνει τοίνυν μετρίως, ἥ τε λημνία σφραγὶς, καὶ ἡ καδμεία, καὶ μᾶλλον ταύτης, ἡ αὐτοφυὴς, αὕτη τοῦ †μεταβάλλεσθαι κατὰ τοὺς χειμάρρους τε καὶ ῥύακας, καὶ ἐν τοῖς τῶν κυπρίων ὄρεσιν εὑρισκομένη, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα χωρία, μάλιστα δὲ ἐν οἷς ἐστι τὰ μεταλλικά. κατασκευάζειν δ᾽ αὐτὴν εἴωθα ξηραντικωτέραν, ὥρᾳ θέρους ἐν ἡλίῳ τρίβων ἐφεξῆς ἡμέραις πλείοσι μετ᾽ ὄξους, ἢ οἴνου κιρροῦ μὲν τὴν χρόαν, διαυγοῦς δὲ τὴν σύστασιν, οἷός ἐστιν ὁ φαλερῖνος μὲν ἐν ἰταλίᾳ, τμωλίτης δὲ ἐν ἀσίᾳ, ξηραντικώτατος δὲ οἴνων ὁ τοιοῦτος. ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους ἐστὶν, ὅ, τε ἀριούσιος ἐν χίῳ γεννώμενος, ὅ τε εὐώδης λέσβιος ἐν ἐρεσσῷ καὶ μιθύμνῃ. τούτων δ᾽ ἑξῆς εἰσὶν οἱ παλαιοὶ πάντες, ὅταν ἐκ τῶν λευκῶν καὶ στυφόντων παλαιωθῶσιν, ἐν ἰταλίᾳ μὲν ὅ, τε σιγνῖνος, καὶ ὁ τιβουρτῖνος καὶ μάρσος. ἐν σικελίᾳ δὲ ὁ καλούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν, ἀμιναῖος. ἐν ἀσίᾳ δὲ ὅ, τ᾽ ἀφροδισιεὺς, καὶ ὁ μίσυος. ἀρκεῖ γὰρ ὡς παραδείγματα τῆς καθόλου δυνάμεως εἰρῆσθαί μοι τούτους. ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὄξους δριμέος ὁμοίως ἐν ἡλίῳ, πολλαῖς ἡμέραις ὥρᾳ θέρους, παρασκευάζω τὴν καδμείαν. ἀποτίθεμαί τε ξηράνας, ὡς ἐπιτήδειον δύνασθαι τοῖς κακοηθευομένοις ἕλκεσιν. ἰσχυρότερον δὲ τούτου φάρμακόν ἐστι χαλκῖτις κεκαυμένη, προλειωθεῖσα τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ καδμείᾳ, μετ᾽ αὐτὴν δ᾽ ἄκαυτος, ἰσχυρὸν οὕτως ἐστὶ φάρμακον, ὡς ἐσχάρας ἐργάζεσθαι. πεπλυμμένην οὖν αὐτὴν, εἶτα ἐξηρασμένην ἔχειν ἄμεινον. ἀσθενέστερον μὲν γὰρ τῆς κεκαυμένης, ἡ πεπλυμμένη ξηραίνει, πραοτέρα δέ ἐστι πολὺ καὶ ἀδηκτοτέρα. παραπλήσιον δὲ αὐτῇ φάρμακόν ἐστι καὶ ὁ κεκαυμένος ἰός. ὁ δὲ ἄκαυστος ἰσχυρότατον φάρμακον, ὥσπερ καὶ ἡ χαλκῖτις. ἀλλ᾽ ἐκείνῃ μὲν καὶ στύψεώς τι μέτεστι, καὶ πολὺ μᾶλλον αὐτῆς τῷ χαλκάνθῳ ξηραντικωτάτῳ τῶν μεταλλικῶν ὄντι. τῷ δὲ ἰῷ, τοιαύτης δυνάμεως οὐδ᾽ ὅλως μέτεστιν. ὁμογενὲς δ᾽ ὡς ἐμάθετε τῇ χαλκίτιδι, τό τε μίσυ καὶ τὸ σῶρυ. ἐκ μιᾶς γὰρ ὡς ἂν εἴποι τις ἐκφυόμενα ῥίζης ἐστὶ, λεπτομερέστερον μὲν ὑπάρχον τὸ μίσυ, καὶ ἧττον δακνῶδές τε καὶ καυστικὸν, παχυμερέστερον δὲ τὸ σῶρυ, καὶ ἧττον ξηραῖνον ἀμφοτέρων, ὥσπερ καὶ τὸ σίμμι τοῦ σώρεως στυπτικωτέραν καὶ ξηραντικωτέραν ἔχει δύναμιν. ἐπιτηδειότατον δὲ φάρμακον ἕλκεσι δυσεπουλώτοις διὰ ὑγρότητα, καὶ τὸ δι-

†ὑποφαίνεσθαι

†μεταλλεύεσθαι

φρυγὲς ὀνομαζόμενον, ἰσχυρῶς γὰρ ξηραίνει, καί τοι μετρίως δάκνον, ἔχει δὲ καὶ αὐτὸ πρὸς τῇ δριμείᾳ ποιότητι τὴν καὶ δύναμιν τὴν στύφουσαν, ἀμφοτέρας ἰσχυροτέρας, ἥτ' ὠμὴ χαλκῖτις καὶ τὸ χάλκανθον, εἴτ' ἀῤῥενικῶς ὀνομάζειν αὐτὸ βούλοιτό τις, εἴτε θηλυκῶς, εἴτ' οὐδετέρως. ἀεὶ γὰρ μέμνησθε τοῦ μὴ φιλονεικεῖν ὑπὲρ ὀνομάτων, ἔνθα πρόκειται θεωρίαν ἐκμαθεῖν ἀναγκαίαν, εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. καὶ αἱ στυπτηρίαι δὲ πᾶσαι ξηραίνουσιν ἱκανῶς ἕλκη, στύφουσαι σφοδρῶς. ὅθεν οὐκ ἄν τις αὐταῖς χρήσεται μόναις ἐφ' † ἕλκους, ὥσπερ οὐδὲ ὠμῇ χαλκίτιδι καὶ ἰῷ. κεκαυμένα δὲ ταῦτα καὶ τὸ μίσυ, χρήσιμα, καθάπερ γε καὶ πλυθέντα. γίγνεται μὲν ἄδηκτα, ξηραίνει δ' ἧττον. ἀσφαλέστερον οὖν αὐτοῖς χρῆσθαι πεπλυμένοις, ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα τῶν σωμάτων ἃ θεραπεύειν ἀναγκαζόμεθα, μίαν γέ τινα διάθεσιν ἔχει μὴ φέρουσαν ἰσχυρὰν δῆξιν. ἀκηκόατε δ' αὐτὰ πολλάκις, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀναμνήσω πάλιν, ἀξιώσω τε μεμνῆσθαι πρὸς ἅπαντα τὸν ἑξῆς λόγον. ὅσα τοίνυν πληθωρικὰ, καὶ ὅσα κακόχυμα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μαλακόσαρκα, καὶ ἱκανῶς αἰσθητικὰ σώματ' ἐστὶ, ῥᾳδίως εἰς φλεγμονὴν ἄγεται δηχθέντα. περιέχεται δ' ἐν τοῖς μαλακοσάρκοις, δηλονότι τὰ τῶν λευκῶν γυναικῶν σώματα, καὶ τὰ τῶν παιδίων, εὐνούχων τε καὶ ἀνδρῶν λευκῶν τὴν χροιὰν, ὅσοι τε γῆν ἐποικοῦσι ψυχρὰν, ὑγρὰ καὶ τούτων ἐστὶ καὶ φλεγματικὰ τὰ σώματα, καὶ διὰ τοῦτο μαλακά τε καὶ λευκά. καθάπερ γε καὶ τὰ θερμὴν οἰκοῦντα γῆν, οἷα τὰ κατ' αἴγυπτον καὶ ἀραβίαν ἐστὶ, σκληρὰν ἔχει καὶ ξηρὰν τὴν τῶν σωμάτων ἕξιν. ὡς οὖν ἀεὶ ταῦθ' ὑμῶν μνημονευόντων, προσθήσω τινὰ καὶ ἄλλην ὕλην φαρμάκων ἁπλῶν, θεραπεύειν ἕλκη δυναμένην κακοήθη. σαρκοκόλλα τοίνυν καὶ ἰχθυοκόλλα, καὶ μᾶλλον αὐτῶν ἡ χρυσοκόλλα τοιαύτης ἐστὶ δυνάμεως. ἄριστον δὲ φάρμακον εἰς τὰ τοιαῦτα, καὶ ὁ κεκαυμένος μόλυβδός ἐστι, καὶ μετ' αὐτὸν σῶρυ, καὶ στίμμι, κεκαυμένα καὶ ταῦτα. καὶ ἡ σκωρία δὲ τοῦ μολύβδου ξηραίνει καλῶς, ὥσπερ γε καὶ ἡ τοῦ σιδήρου λεπὶς, καὶ μᾶλλον ἡ τοῦ στομώματος. ἡ δὲ τοῦ χαλκοῦ, πρὸς τὸ ξηραίνειν, καὶ ῥύπτει, διὸ καὶ καθαρὰ ποιεῖ τὰ ἕλκη, τῶν ἄλλων λεπίδων οὐκ ἐχουσῶν τοῦτο. ταῦτ' οὖν πάντα τὰ φάρμακα ξηρὰ καταπάττων ἕλκεσι κακοήθεσι, θαυμαστῶς ὄψει ξηραινόμενα χωρὶς δήξεως. ὥσπερ γε καὶ τὰ τῶν κηρύκων ὄστρακα καυθέντα, πορφυρῶν τε καὶ ὀστρέων, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. καὶ τὸ διαφανὲς δὲ καλούμενον, ὃ σπεκλάριον ὀνομάζουσι ῥωμαῖοι, τῶν ἀδήκτως ξηραινόντων ἐστὶ, καυθὲν ἤδη τῶν δυσεπουλώτων ἑλκῶν χρήσιμον ὑπάρχον, οὐ μὴν τῶν κακοήθων. μετριώτερον γὰρ, ἢ κατὰ ταῦτα ξηραίνει. τῆς αὐτῆς δ' αὐτῷ δυνάμεώς ἐστι, καὶ ὕαλος κεκαυμένη, καὶ τὸ συνιστάμενον πυρῶδες ἐν τοῖς θερμαντηρίοις χαλκείοις. μετὰ δὲ τοῦ ξηραίνειν, ἔτι καὶ στυπτικὴν ἔχει δύναμιν, ὁ καρπὸς τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης, ἥτε ὀμφακῖτις κηκὶς, καὶ τὸ ῥοῦν, καὶ τὰ σίδια, οὐκ ὀλίγαι τε ῥίζαι καὶ πόαι. καὶ γὰρ καὶ ἀριστολοχία καὶ ἶρις, ἄνηθόν τε καὶ ἀρτεμισία, καὶ πάνακος ῥίζα, καὶ ἀργεμώνη, χαμαιλέοντός τε μέλανος ἡ ῥίζα, καὶ κύπερον, δρακόντιόν τε καὶ ξίφιον, ἱκανῶς ξηραίνει, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον κενταύρειόν τε καὶ πόλιον. ἀσθενεστέρα δὲ βραχὺ τούτων ἐστὶν, ἡ ἐρετριὰς ὀνομαζομένη γῆ, καθάπερ γε ἡ ἀμπελῖτις ἰσχυροτέρα. τοιαύτη μέν τις ὕλη τῶν τὰ κακοήθη θεραπευόντων ἕλκη, ἁπλῶν φαρμάκων ἐστίν. ἔξωθεν δ' αὐτοῖς προστίθεταί τινα καθ' ἑαυτὰ μὲν οὐ προσαγόμενα διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς δυνάμεως, ἑτέροις δὲ μιγνύμενα, καθάπερ ὁ ἄκαυστος ἰὸς, καὶ ἡ ἄσβεστος, καὶ ἡ ἄπλυτος τίτανος, καὶ τὸ μαλακὸν ἀφρόνιτρον, ὅπερ ὄντως ἐστὶν ἀφρόλιτρον. ὅσῳ γὰρ ἂν ἀφρωδέστερον ᾖ, τοσούτῳ κάλλιον ἐστὶ κατ' ἄμφω, καὶ τὸ δάκνειν ἧττον, καὶ τὸ διαφορεῖν μᾶλλον. ἐμάθετε γὰρ κἀν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τοιαύτης ἔχεσθαι δυνάμεως τὰ λεπτομερέστερα τῶν παχυμερεστέρων, ἐν τοῖς ὁμογενέσιν ἅπασιν. οὐδὲν δὲ οὕτως ἐστὶ φυλακτέον, ὡς τὰ μαλθακώδη καλούμενα πρὸς Ἱπποκράτους φάρμακα, τοῦ κατὰ τὸ ἔλαιον ὄντα γένους. ἔστι δὲ τοιαῦτα τά γε στέατα πάντα καὶ μάλιστα αὐτῶν τὸ χοίρειον, εἶθ' ἑξῆς αἱ ῥητῖναι, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ κηρός. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ καὶ τὰ μαλακτικὰ τῶν ἐσκληρυσμένων, οὐκ ὄντα τήδεια. χαλβάνη, βδέλλιον, ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, στύραξ, καὶ οἱ μυελοί. καὶ κατ' ἄλλον αὖ τρόπον τὰ δριμέα, πέπερι, ζιγγίβερ, νᾶπυ, κάγχρυ, καὶ πολὺ πλῆθος ἑτέρων τοιούτων.

Πῶς δεῖ χρῆσθαι τοῖς εἰρημένοις ἄρτι ξηροῖς φαρμάκοις ἐπὶ τῶν δυσεπουλώτων τε καὶ κακοήθων ἑλκῶν.

Ἀναγκαῖον ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν, ὑγρότητος εἶναι μεστὰ μοχθηρᾶς, οὐκ ὀλίγα δ' αὐτῶν, καὶ ῥύπον ἔχει δαψιλῆ. ἐπειδὰν οὖν ἐπιπάττειν αὐτοῖς μέλλωμέν τι τῶν ξηρῶν φαρμάκων, προεκμάττειν διὰ ὀθονίου χρὴ μαλακοῦ τε καὶ καθαροῦ, καὶ ξηροῦ, πληρώσαντα δὲ τῷ φαρμάκῳ τὸ κοῖλον τοῦ ἕλκους, ἐπιβάλλειν ἔξωθεν, ἐμπλάστρου λεπτώσαντος τὰ χείλη πλάτυσμα, κατά τε τοῦτο πάλιν ἔξωθεν ὀθόνιον ἴσον ἅπαντι, καὶ κατ' αὐτοῦ σπόγγον ἐξ ὕδατος, ἢ οἴνου. περὶ παντὸς δὲ ποιεῖσθαι χρὴ, ψυχρὸν διαμένειν τὸν σπόγγον, ὃ γίγνοιτ' ἂν εὐκόλως, εἰ συνεχῶς αὐτοῦ καταντλοίη τις ὕδωρ ψυχρὸν, ἄνευ τοῦ λύειν τὸν ἐπίδεσμον. αὐτὸν δὲ τὸν ἐπίδεσμον ἐπιβάλλειν τε καὶ περιβάλλειν, ὡς ἐν τοῖς περὶ καταγμάτων Ἱπποκράτης ἐδίδαξε, μεγίστην βλάβην ἡγούμενος ἐξ ἐπιδέσεως ἔσεσθαι τῆς εἰς εὐμορφίαν, οὐκ ὠφέλειαν διαφερούσης. εἰ μὲν οὖν εἷς ὁ ἐπίδεσμος εἴη, κάτωθεν ἄνω νέμεσθαι χρὴ, κἂν ἀντικνήμιον ᾖ, κἂν γόνυ, κἂν σφυρὸν, κἂν, ἀγκὼν, ἢ χεὶρ ἄκρα, κἂν ὁτιοῦν ἄλλο μέρος. εἰ δὲ δυοῖν ἐθέλοις χρῆσθαι καθάπερ ἐπὶ τῶν καταγμάτων, ὁ μὲν πρότερος ἀπὸ τοῦ πεπονθότος μορίου πρὸς τὴν ἄνω χώραν νεμέσθω μόνην. ὁ δὲ δεύτερος κάτωθεν πρότερον, ἐφεξῆς δ' ἄνω τελευτῶν ἐπ' αὐτὸ τῷ προτέρῳ παραγιγνέσθω. πρόδηλον οὖν ὅτι τοὺς ἐπιδέσμους τούτους ἐξ ὀθονίων, οὐ ῥάκους εἶναι προσήκει. λύειν δὲ διὰ τρίτης, μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ λύσαντα μὴ προσφέρειν ὕδωρ τῷ ἕλκει, ἀλλὰ καθ' ὃν προείρηται τρόπον ἀρτίως, διὰ ὀθόνης μαλακῆς τε καὶ καθαρᾶς καὶ ξηρᾶς ἀπομάττειν τοὺς ἰχῶρας. ἐὰν δὲ καὶ τὰ πέριξ τοῦ ἕλκους ἐμφαίνῃ τι φλεγμονῶδες, ἐπιβάλλειν κατὰ τοῦ πλατύσματος ἔξωθεν ἤδη πολὺν τόπον ἐξήκον ὑγρὸν φάρμακον ἐκ τῆς ἐμῆς φοινικίνης, οὐχ ἁπλῶς τετηκυίας, ἀλλὰ στύφοντος οἴνου προσειληφυίας, ὅσον οἷόν τε πλεῖστον. οὐ μὴν οὐδὲ διὰ τοῦ † ψύχοντος ἐλαίου τήκειν αὐτὴν προσήκει, ἀλλ' εἰ μὲν ἐρυθρότης τις, ἢ ὅλως θερμότης ἐπικρατεῖ κατὰ τὰ πέριξ τοῦ ἕλκους, διά τινος τῶν στυφόντων καὶ ψυχόντων. ἔστι δὲ τοιαῦτα, μύρσινόν τε καὶ μήλινον, εἰ δὲ μὴ παρείη ταῦτα, τὸ καλούμενον ὀμφάκινόν τε καὶ ὠμοτριβὲς ἔλαιον. εἰ δὲ σκληρότης ἐπικρατεῖν φαίνοιτο, δι' ἐλαίου παλαιοῦ τηκτέον, ἢ διὰ κικίνου τὴν αὐτὴν φοινικίνην. ἀσφαλέστερον δὲ, κἂν μηδὲν ἐν

Marginal notes: τ' ἕλκοις; † τύχοντος

μηδὲν ἐν

διὸν ἐν τῷ περιέχοντι τὸ ἕλκος τόπῳ μοχθηρὸν ἐμφαίνηται. αὐτῷ γοῦν τῷ ὑποβεβλημένῳ χωρίῳ, τὸ ὑγρὸν φάρμακον ἐπιβάλλειν ἀποκρουσόμενον, ἔτι πρόσθεν, ἢ μοχθηρὸν, ἢ πλέον τοῦ προσήκοντος ἐπιρρεῖ, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν σκέλει τὸ ἕλκος ὑπάρχον, ὑποβεβλημένην ἔχοι φλέβα κιρσώδη. μεγάλης δ' οὔσης αὐτῆς καὶ κατὰ τὴν χρόαν ἐμφαινούσης, οὔτε ἐρυθρὸν, οὐδὲ χρηστὸν αἷμα περιέχειν, ἀλλὰ μελάντερον καὶ μελαγχολικώτερον, ἐκκόπτειν χρὴ τὴν φλέβα. συνέβη δέ ποτε φλεβὸς τοιαύτης ἐκκοπείσης, τὸ μὲν ἕλκος εὐθέως ἐπουλωθῆναι, καίτοι γ' ἐνιαυσιαῖον ὂν, αὐτὴν αὐτοῦ δὲ κατὰ τὴν διαίρεσιν ὅθεν ἡ φλὲψ ἐξεκόπη, γενέσθαι κακόηθες ἕλκος, ἐπουλωθῆναι μὴ δυνάμενον. ἄμεινον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων, τὴν ἕξιν τοῦ θεραπευομένου θεασάμενον, ἀπὸ φλεβοτομίας μὲν ἄρξασθαι, καθῆραι δὲ ἐφεξῆς φαρμάκῳ μελαγχολικὸν ἐκκενοῦντι χυμὸν, καὶ σὺν τούτῳ καὶ φλεγματικὸν, ἐπειδὴ καὶ οὗτος συνεπιρρεῖ ποτε τῷ μελαγχολικῷ κατὰ τὰς τῶν κιρσῶν γενέσεις. εἶθ' ἑξῆς αὐτὴν κατὰ τὸ μῆκος σχάσαι τὴν ὑποβεβλημένην τοῦ ἕλκους φλέβα, καὶ κενώσαντα δαψιλὲς, αὐτὴν ταύτην πρότερον ἰᾶσθαι τὴν γενομένην διαίρεσιν τῆς φλεβὸς, ὅταν δ' ἀκριβῶς ἤδη φαίνηται συνουλωμένη, τηνικαῦτα τῇ θεραπείᾳ τοῦ κακοήθους ἕλκους ἐπιχειρῶν, ὡς προείρηται. καὶ σπλὴν δέ ἐνίοτε μοχθηρῶς διακείμενος, αἴτιος γίγνεται τοιαύτης κακοχυμίας, ὥσπερ γε καὶ ἧπαρ, ὧν χρὴ προνοησάμενον, οὕτως ἐπιχειρεῖν τῇ τοῦ ἕλκους ἰάσει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, κἂν κακόχυμον, ἢ πληθωρικὸν ὅλον ᾖ τὸ σῶμα, προκαθῆραί τε καὶ προκενῶσαι πρότερον αὐτὸ, πρὶν ἐπιτιθέναι τῷ ἕλκει φάρμακον. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ θεραπεύειν τὸ ἕλκος διὰ τῶν ξηρῶν φαρμάκων, ἐφ' ἑκάστῃ ἐπιλύσει προσέχειν χρὴ τὴν γεγενημένην ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸ μόριον ἐνέργειαν, ἐπισταμένους τε καὶ μεμνημένους, ὅτι τὰ μὲν ἄνευ τοῦ ῥύπτειν ξηραίνοντα, τοιαῦτα δ' ἐστὶν ἐν οἷς ἡ στυφουσα ποιότης ἐπικρατεῖ, καθαρὸν οὐκ ἐργάζεται τὸ ἕλκος. ὅσα δὲ πρὸς τῷ ξηραίνειν ἔτι καὶ τὸ ῥύπτειν ἔχει, ταῦτα οὐ μόνον ξηρὸν, ἀλλὰ καὶ καθαρὸν ἀποδείκνυσι τὸ ἡλκωμένον ὅλον μόριον. εἰδέναι δὲ χρὴ, καὶ ὡς δάκνεται τὰ καθαρὰ τῶν ἑλκῶν, ὑφ' ὧν ἔμπροσθεν οὐδὲν ἐδάκνετο φαρμάκων, ἡνίκα ἦν ῥυπαρά. μεταβαίνειν οὖν ἀπὸ τῶν ἰσχυρότερον ῥυπτόντων ἐπὶ τὸ πρᾳότερον καὶ ἀδηκτότερον, καθ' ὃν ἂν καιρὸν ἀκριβῶς καθαρὸν εὑρέθη τὸ ἕλκος, ὥσπερ γε πάλιν ἐπὶ τῶν ῥυπαρῶν, ἐπανέρχεσθαι ἐπὶ τὰ ῥυπτικώτερα, πλὴν εἰ μὴ διὰ τὸ δηχθῆναι ῥυπαρὸν ἐφάνη. τουτὶ γὰρ ἐνίοτε καὶ τοὺς ἀγαθοὺς δοκοῦντας εἶναι ἰατροὺς, ἐξηπάτησεν, ὡς μεταβῆναι πρὸς ἄλλο ῥυπτικώτερόν τε καὶ δριμύτερον, ὑφ' οὗ πάλιν ἀναβρωθὲν τὸ ἕλκος, ὁμοίως ῥυπαρὸν, ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι κατὰ τὴν ἑξῆς λύσιν ἐφάνη, τῆς συντακείσης ὑπὸ τοῦ φαρμάκου σαρκὸς ῥυπαινούσης αὐτό. λύεται μὲν γὰρ εἰς ἰχῶρας μοχθηροὺς ἡ συντηκομένη σάρξ. αὐτῶν δὲ τούτων ὅσον μὲν λεπτομερέστερόν ἐστι κατὰ τὴν σύστασιν, ὑπὸ τοῦ φαρμάκου διαφορεῖται, τὸ λοιπὸν δ' αὐτόθι περιπηγνύμενον τοῖς ἕλκεσι, ῥύπος αὐτοῖς γίγνεται. προσέχειν οὖν χρὴ, πότερον ἀναβιβρωσκομένης τε καὶ συντηκομένης τῆς ὑποκειμένης σαρκὸς, ῥυπαίνεται τὸ ἕλκος, ἢ διὰ τὸ δεῖσθαι μὲν ἀφαιροῦντος τὸν ῥύπον φαρμάκου, τὸ δὲ ἐπιτεθὲν, οὐκ εἶναι τοιοῦτον. διακρίνεται δὲ τῷ κοιλότερόν τε ἅμα γεγονέναι τὸ ἕλκος, καὶ ἐρυθρὰ τὰ χείλη, καὶ θερμότερα ἔχειν, ὅταν ὑπὸ τῆς τοῦ φαρμάκου δριμύτητος ῥυπαίνηται. τάχα μὲν οὖν περιττὸν ἦν ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως τῶν συνθέτων φαρμάκων προσγράφειν. εἴρηται γὰρ ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ, τὰ δ' ἀναγκαῖα καὶ μεγάλην φέροντα βλάβην εἰ παροφθείη, βέλτιόν ἐστι καὶ δὶς καὶ τρὶς λέγειν, ἀναμνήσεως ἕνεκα. προσκείσθω τοιγαροῦν ἔτι καὶ τόδε κατὰ τὸν λόγον ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν τοιούτων ἑλκῶν, εἰ μὲν εἴη δυνατὸν ἄνευ τῆς τοῦ παντὸς σώματος βλάβης λούειν τὸν θεραπευόμενον, ἀνατριβόμενόν τε συνδοῦσιν ἐπὶ πλέον, ἐφεξῆς τε δι' ἐλαίου, κἄπειτα δι' ἀλτήρων γυμναζόμενον, εἰ σκέλος εἴη τὸ πεπονθὸς, ἢ διὰ δρόμων ἐπὶ τῶν ὑποβεβλημένων. εἰ δὲ λούειν ἀδύνατον εἴη τῷ θεραπευομένῳ χωρὶς βλάβης ὅλου τοῦ σώματος, οὐ χρὴ λύειν τὴν ἐπίδεσιν, ἀλλ' ὡς ἐπιδέδεται λυσάμενον, ἐκθλίψαντα τὸ τοῦ σπόγγου τὸ θερμὸν ὕδωρ, εὐθέως ἄλλο καταχεῖν ψυχρὸν, ὡς μηδεμίαν ὑπολείπεσθαι θερμότητα κατὰ τὴν ἐπίδεσιν. εἰ δὲ φαίνοιτο προχωρεῖν ἡ θεραπεία, καὶ χωρὶς ἐπιδέσεως σπόγγου, θεραπεύεσθαι δύναται τῆς ὑγρᾶς φοινικίνης ἐπιβαλλομένης ἔξωθεν, ὡς εἴρηται. καὶ χωρὶς ἐπιθέσεως σπόγγου καταλαμβανομένης ἐπιδέσμοις, καταγματικῷ τρόπῳ περιελιττομένης τῷ θεραπευομένῳ μέρει τοῦ σώματος.

Σύνθεσις ἐμπλαστρωδῶν φαρμάκων.

Ἐπειδὴ τὸ κεφάλαιόν ἐστι τῆς τῶν κακοήθων τε καὶ δυσεπουλώτων ἑλκῶν θεραπείας ἐν τῷ ξηραίνειν ἀδήκτως τὸ φάρμακον, ὑγραίνει δὲ πάντων μάλιστα, τό, τε ὕδωρ καὶ τὸ ἔλαιον. ἀπέχεσθαι χρὴ τούτων, ὡς μήτε αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ προσφέρειν, μήτε κατὰ τῶν εἰρημένων ξηρῶν φαρμάκων μιγνύναι. κηρὸν οὖν ἐκλέγεσθαι χρὴ, μήτε φύσει ξηρὸν, μήθ' ὑπὸ παλαιότητος εἰς τοῦθ' ἥκοντα, πρόσφατον δὲ καὶ φύσει λιπαρὸν, ὃν ἐν ἡλίῳ μαλάττων τις, ἀναλαβεῖν εἰς αὐτὸν δυνήσεται τῶν εἰρημένων ξηρῶν φαρμάκων. μὴ ὄντος δὲ ἡλίου, παρά τε πυρὶ θαλπόμενος μαλάττηται, καὶ καθιέμενος εἰς ὕδωρ θερμόν. οὐ γὰρ ἀναμίγνυται δι' ὅλου τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἀπορρεῖ ταχέως αὐτοῦ μαλαττομένου πρὶν ἐπιτεθῆναι τῷ ἕλκει. Συμμετρία δὲ τῆς †τήξεως ἐστὶ τοιάδε. Μέτριον μὲν εἴ τις βούλοιτο γενέσθαι τὸ φάρμακον, τὸ τέταρτον μέρος προσβάλλῃ τῷ κηρῷ τῶν μεταλλικῶν, ἰσχυρότερον δὲ ἔσται τοῦ τρίτου μιχθέντος. αὐτῶν δὲ τῶν μεταλλικῶν ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ἀδήκτων τε καὶ ξηραντικῶν ὄντων, ἐπιταθήσεται μὲν ἐν τοῖς ξηραντικωτέροις ἡ δύναμις, ἐκλυθήσεται δ' ἐν τοῖς ἧττον ξηραίνουσιν, ὥσπερ γε πάλιν, ἀσφαλεστέρα μὲν ἡ χρῆσις ἔσται διὰ τῶν ἀδηκτοτέρων, σφαλερωτέρα δὲ διὰ τῶν δακνωδεστέρων. εἴρηται γὰρ πολλάκις, ὡς ἔνιαι μὲν φύσεις σωμάτων, αἰσθητικώτερον ἔχουσι τό, τε δέρμα καὶ τὰς σάρκας, ἔνιαι δὲ, δυσαισθητότερα, ταῦτ' ἐστὶν ἄμφω. κατὰ δὲ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ τῆς ὀδύνης πάθος ἀκολουθεῖ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ὥς γε καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς, οὐ μικρὰ δὲ διαφορὰ καὶ παρὰ τὸ μαλακόσαρκον ὑπάρχειν, ἢ σκληρότερον, εὔχυμόν τε καὶ κακόχυμον, ἢ πληθωρικὸν, ἢ κενὸν, ἢ μέσως διακείμενον ἐν τοῖς εἰρημένοις. οὐκοῦν οἷόν τε πᾶσιν ἀνθρώποις ἐν ἐπιτήδειον σκευάσαι φάρμακον, ἀλλ' ὁποῖον ἂν σκευασθῇ τῶν ὁμοειδῶν, ἐπίστασθαι τούτῳ χρῆσθαι προσήκει τεχνωθέντα κα-

†μίξεως

τὰ τὴν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ διδασκομένην μέθοδον, οἷον εὐθέως ἐπὶ τῆς προκειμένης ὕλης, εἰ ἴσον μὲν ἑκατέρου μίξεις, ἰοῦ τε καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου. μέρους δ' ἑνὸς ἥμισυ στυπτηρίας σχιστῆς, ὡς γενέσθαι τὸ συμπληρούμενον ἐκ τῶν τριῶν ἤτοι δραχμῶν β΄ καὶ ἡμισείας, ἢ οὐγγίας τοσαύτης, ἀρκέσει κηροῦ μίξαι μὲν δέκα δραχμὰς ταῖς δραχμαῖς, δέκα δ' οὐγγίας ταῖς οὐγγίαις εἰς μετρίαν τε καὶ μέσου τῇ δυνάμει φαρμάκου σύνθεσιν. ἄμεινον δ' ἅμα, καὶ ἀδηκτότερον ἔσται διφρυγὲς λαμβανόντων ἀντὶ τῆς σχιστῆς, καὶ μιᾶς τε δραχμῆς ὅλης ἐμβληθείσης, ὥσπερ τοῦ χαλκοῦ τε καὶ ἰοῦ, κάλλιον ἔσται τὸ φάρμακον. εἰ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ ἰοῦ δῆξιν ὑποπτεύοντες, ἐθελήσαιμεν ἀκριβῶς ἄδηκτον αὐτὸ γενέσθαι, κεκαυμένον ἐμβάλλειν χρὴ τὸν ἰόν. εἰ δὲ καὶ ῥύπον ἀφαιροῦμεν, λεπίδος χαλκοῦ προσβλητέον ἥμισυ δραχμῆς, ὡς γενέσθαι τὴν ὅλην συμμετρίαν τοιάνδε. Χαλκοῦ καὶ ἰοῦ κεκαυμένου καὶ διφρυγοῦς, ἴσον ἑκάστου, τουτέστιν ἀνὰ δραχμὴν μίαν, τῆς δὲ τοῦ χαλκοῦ λεπίδος, ἡμίδραχμον. ἀναλαμβανέσθω δὲ ταῦτα τῷ λιπαρῷ κηρῷ μαλαττομένῳ, καθότι προείρηται. ξηροτέρου δ' ὄντος ἢ ὡς δέξασθαι τὰ εἰρημένα, μιγνύναι χρὴ μαλάττοντα μύρσινον, ἢ μήλινον, ἢ σχίνινον, ἢ κίκινον, ἢ κύπρινον, ἢ παλαιὸν ἔλαιον ὠμοτριβές, ἢ τὸ πρόσφατον σπανὸν, ἢ τὸ παρ' ἡμῖν διὰ θαλλῶν ἐλαίας σκευασμένον. εἰ δὲ μηδ' ὅλως ἐθέλοιμεν ἐλαιῶδές τι τῷ φαρμάκῳ προσφέρειν, τῆς λάρικος ῥητίνης μιγνύειν. εἰ δὲ μὴ παρείη ταύτης ἡμῖν, ἀντ' αὐτῆς τῇ τερμινθίνῃ χρηστέον. ἀεὶ δὲ καὶ τούτου χρὴ μεμνῆσθαι τοὺς ἀναγινώσκοντας ταῦτα, μάλιστα μὲν εἶναι τὸ πρῶτον εἰρημένον ὡς ἄριστον ἔρχεσθαι, μετὰ τοῦτο δ' ἐπὶ τὸ δεύτερόν τε καὶ τρίτον, ἐφεξῆς τε τἆλλα τὰ μετὰ τὸ τρίτον, ὡς ἀνάλογον τῆς τῶν φαρμάκων ἀρετῆς τε καὶ δυνάμεως τῇ τάξει τοῦ λόγου χρωμένων ἡμῶν. προασκηκὼς οὖν τις ταῦτα καὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τὰς δυνάμεις ἐπιστάμενος, ἱκανὸς ἔσται διακρίνειν, ὅσα τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐγράφη πρὸς τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν φάρμακα, οἷον εὐθέως Ἀσκληπιάδης ὁ φαρμακίων ἐπικληθεὶς, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐκτὸς οὕτως ἔγραψε.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων φαρμάκων.

Πρὸς τὰ χειρώνια καὶ δυσαλθῆ τῶν ἑλκῶν, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Λεπίδος χαλκοῦ οὐγγίαν α΄. ἰοῦ ξυστοῦ οὐγγίαν α΄. κηροῦ ἡμίλιτρον, ῥητίνης λάρικος οὐγγίαν α΄ S. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, καὶ ἀνελόμενος χρῶ μαλάσσων ἐπιμελῶς, καὶ πλατυσμάτιον ἐπιρρίπτων κατὰ μόνου τοῦ πεπονθότος ὥστε περιλαμβάνειν μόνον τὸ ἕλκος. δεῖ δὲ τὰ πέριξ ἀφλεγμάντῳ φαρμάκῳ περιλαμβάνειν. ἐν δὲ τῇ θεραπείᾳ λύειν χρὴ διὰ τρίτης τὸ ἕλκος, ἔπειτα προπυριᾶν, καὶ τὸ αὐτὸ πλατυσμάτιον ἀπονίπτοντα μαλάσσειν, καὶ πάλιν ἐπιτιθέναι, ἕως ἂν ἄρξηται συνουλώσεως. Αὕτη μὲν ἡ τοῦ φαρμάκου γραφὴ, καλῶς προσγράψαντος αὐτοῦ πρὸς τὰ χειρώνια, καλοῦσι γὰρ οὕτως τὰ μὴ μετρίως κακοήθη τῶν ἑλκῶν, ἀλλὰ τὰ πάνυ σφόδρα, τοιαῦτα. γενναῖον δ' ἐστὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, ὡς ἂν ἐκ τρίτου μέρους ἔχον τοῦ κηροῦ τὰ μεταλλικὰ, τὸν μὲν ἰὸν ἰσχυρότερον φάρμακον, τὴν δὲ λεπίδα τοῦ χαλκοῦ, μετριώτερον μὲν πολὺ τοῦ ἰοῦ. γενναῖον δὲ ὅμως καὶ αὐτὸ, συμμέτρως δ' εἴπερ εἶχε κράσεως, ὡς καὶ τὰ μετρίως κακοήθη θεραπεύειν, οὐ τριπλάσιος, ἀλλὰ τετραπλάσιος ὁ κηρὸς ἐμέμικτο τοῖς ἄλλοις. ἔτι δ' αὖ μετριώτερον, εἰ πενταπλάσιος, ὡς καὶ τὰ μηδέπω κακοήθη, δυσεπούλωτα δὲ ἄλλως ὄντα, θεραπεύειν. ὥσπερ γὰρ κἂν εἰ τὸν κηρὸν ἑξαπλάσιον ἐργάσαιτό τις τῶν μεταλλικῶν, ὡς εἶναι τοῦ μὲν ἰοῦ καὶ τῆς λεπίδος, ἑκατέρου δραχμὴν, κηροῦ δὲ ∟ ιβ΄. τῆς λάρικος δὲ τὸ ἀνάλογον. ἀνάλογον δὲ ἔσται, εἰ τρεῖς εἶεν αὐτῆς δραχμαί. λιπαροῦ δ' ὄντος τοῦ κηροῦ, κἂν ἔλαττον ἐμβληθῇ τῆς ῥητίνης, αὐτάρκη σύστασιν ἕξει τὸ φάρμακον. ἐπὶ γάρ τοι τῶν τοιούτων φαρμάκων, ἡ ῥητίνη διὰ τὴν σύστασιν ἐμβάλλεται, καθάπερ γε καὶ τὸ μύρσινον, ἢ σχίνινον. ἐγὼ δὲ καὶ ἀττικῷ ποτε οἰσύπῳ μαλάττων, τὸν κηρὸν ἔμιξα. καί μοι κατὰ τὴν χρῆσιν ἐφάνη τὸ φάρμακον, ἢ οὐδὲν, ἢ βραχὺ παντελῶς ἀπολείπεσθαι τῶν ἄνευ τούτων σκευασθέντων. εὔδηλον δὲ ὡς εὐτονίαν λέγω τοῦ γενομένου φαρμάκου ταῦτα. τὸ γὰρ τῆς ὠφελείας ἐν τῷ πρός τι, δυναμένου τοῦ μαλακωτέρου φαρμάκου πρὸς τὰ μετριώτερα τῶν κακοήθων ἁρμόττειν, μᾶλλον τοῦ σφοδροτέρου. ἔνθα γοῦν ἧττον μὲν ἐστὶ κακόηθες αὐτὸ τὸ ἕλκος, ὀχθώδη δὲ τὰ χείλη, βέλτιον ἐπὶ τούτων ἐστὶν ὁ οἴσυπος. ἀγαθὸν δ' εἰς ταῦτα φάρμακον ἐστὶ, καὶ ὁ τῆς ἐλάφου τε καὶ μόσχου μυελὸς, ὅν τινα χρὴ προλειώσαντα, μιγνύναι τῷ κηρῷ πρότερον, εἶθ' οὕτως αὐτοῖς ἡνωμένοις, ἀναλαμβάνειν τὰ μεταλλικὰ προλελειωμένα, μέχρι τοῦ χνοώδη γενέσθαι, δακνώδη γάρ ἐστι τὰ τοιαῦτα. μετὰ πάντα δ' ἱκανῶς προλελειώσθω τὰ ξηρὰ καὶ γεώδη τῆς συστάσεως φάρμακα, καθάπερ ἥ τε κηκίς ἐστι, καὶ οἱ κύτινοι, καὶ τὰ σίδια, καὶ ὁ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης καρπός. καὶ γὰρ δυσλείωτα πάντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα, καθάπερ εὐλείωτα τὰ χυλῶν, ἢ ὀπῶν ἐξηρασμένων γεγονότα, σμύρνα, καὶ ἀλόη, καὶ ἀκακία, καὶ ὅσα τούτοις ὁμογενῆ. Καλῶς δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ προειρημένου φαρμάκου τῆς γραφῆς ὁ Ἀσκληπιάδης προσέθηκεν αὐτοῖς ὀνόμασι. καὶ ταῦτα λύε διὰ τρίτης, καὶ ἀποπυρία, μετὰ τὸ αὐτὸ πλατυσμάτιον ἀπονίψας, μάλαξον, καὶ πάλιν ἐπιτίθει. εἰ μὴ γὰρ εἴη πλέον ὁμιλῆσαι τῷ χρωτὶ τὸ φάρμακον, οὐδὲν ἀνύσει. λέληθε δὲ καὶ τοῦτ' αὐτὸ τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, καὶ νομίζουσιν εἰ τρεῖς τῆς ἡμέρας ἐκμάξαιεν τοὺς ἰχῶρας τοῦ ἕλκους, ἄμεινόν τι πράττειν, τῶν δὶς ἀποματτόντων. τοὺς δ' ἅπαξ λύοντας, καὶ αὐτοὶ πολλάκις οἱ κάμνοντες ὡς ἀμελοῦντας μέμφονται. προσήκει δ' ἡμᾶς μεμνῆσθαι κἀνταῦθα τοῦ πολλάκις ὑμῖν εἰρημένου, κατὰ πολλὰ τῶν ἡμετέρων ὑπομνημάτων, ὡς αἱ ποιότητες ἁπάντων τῶν πλησιαζόντων σωμάτων, εἰς ἀλλήλας δρῶσι, κἂν τὸ ἕτερον αὐτῶν ἰσχυρότερον ᾖ πολλῷ. κατὰ γάρ τοι τοῦτον τὸν λόγον, ὁμοειδεῖς πως ἀλλήλαις ἐν τῷ χρόνῳ γίγνονται, κἂν διαφέρωσι πάμπολυ. γενομένης δ' ὁμοειδοῦς τῷ θεραπευομένῳ σώματι τῆς τοῦ φαρμάκου ποιότητος, ἡ ὠφέλεια μείζων ἕπεται. διὰ τοῦτον οὖν ὅτι πρῶτος ἐπινοήσας χρῆσθαι τῷ πρότερον ἐπιτεθέντι πλατύσματι, δικαίως ἂν ἐπαινοῖτο, καὶ ἡμᾶς ἐπειδὴ προσήκει αὐτῷ πολὺ μᾶλλον, ἐπεὶ καὶ τῇ πείρᾳ μαρτυρουμένην τὴν ἐπίνοιαν ἐγνώκαμεν. εὐλόγως δὲ καὶ πυριᾶσθαι κελεύει διὰ τρίτης αὐτὸ καθ' ἑκάστην δηλονότι λύσιν, ἐπεὶ γὰρ ἰσχυρόν ἐστι τὸ φάρμακον, εἰκότως παρηγορίας δεῖται. βέλτιον οὖν εἶναι τῶν μὴ πάνυ κακοήθων, τετραπλάσιον, ἢ πενταπλάσιον εἶναι τὸν κηρὸν ἀμφοῖν ὁμοῦ τῶν μεταλλικῶν.

Ἐφεξῆς δὲ τῷ προγεγραμμένῳ φαρμάκῳ, γέγραφεν ἕτερον φάρμακον ὁ Ἀσκληπιάδης, τὴν σύστασιν ἔχον τήνδε.

τήνδε. Ἰοῦ οὐγγίας β. λεπίδος οὐγγίας β. διφρυγοῦς οὐγγίαν α. κηροῦ λίτραν μίαν, λάδανος οὐγγίας γ. αὕτη πάλιν ἡ συμμετρία τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἡ αὐτὴ τῇ πρόσθεν ἐστὶν, μόνῳ τῷ διφρυγεῖ πλεονεκτοῦσα. τἆλλα γοῦν ἅπαντα διπλάσια τῶν ἔμπροσθεν ἐστίν. ἐν ἐκείνῃ μὲν γὰρ τῇ γραφῇ, μίαν οὐγγίαν ἔβαλλεν ἰοῦ, καὶ λεπίδος ἑκατέρου, συναμφοτέρου δ' αὐτῶν, τὸν κηρὸν τριπλάσιον. εἴγε τὰς πάσας οὐγγίας ἓξ ἠξίου βάλλειν αὐτοῦ, τὴν μέντοι ῥητίνην, ἡμιούγγιον ἑκατέρου τῶν μεταλλικῶν. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ γραφῇ, ταύτης μὲν ἀντὶ μιᾶς καὶ ἡμισείας οὐγγίας, τρεῖς ἐμβάλλειν κελεύει. τῶν μεταλλικῶν δ' ἀντὶ μιᾶς οὐγγίας, ἑκατέρου δύο. καὶ τοῦ κηροῦ λίτραν, ἐν τῇ προτέρᾳ γραφῇ βάλλων ἡμίλιτρον. εὔδηλον οὖν ὅτι τὸ διφρυγὲς μόνον ἐν τῇ † προτέρᾳ προσέθηκε. καὶ εἴπερ οὐγγίαν αὐτοῦ βάλλειν κελεύει κατὰ διπλασίαν τῶν ἄλλων, ἐάν τις ἁπλᾶ πάντα τὰ κατὰ τὴν προτέραν γραφὴν μιγνὺς, τοῦ διφρυγοῦς αὐτοῖς ἡμιούγγιον προσθήσει, ποιήσει τὴν σύνθεσιν τοῦ φαρμάκου τοιάνδε. Λεπίδος οὐγγίαν α. ἰοῦ οὐγγίαν α. κηροῦ ἡμίλιτρον, ῥητίνης λάδανος οὐγγίαν α. καὶ ἡμίσειαν. διφρυγοῦς ἡμιούγγιον, ἡ αὐτὴ κατὰ πᾶν καὶ ἥδε τῇ προτέρᾳ γίγνεται, πλὴν τοῦ διφρυγοῦς. ἔστι δὲ τὸ μὲν διφρυγὲς οὕτω μέτριον φάρμακον, ὡς καὶ μόνον ἐπιπαττόμενον ἰᾶσθαι τὰ δυσεπούλωτα τῶν ἑλκῶν. ὁμοίως δ' αὐτῷ καὶ ὁ κεκαυμένος χαλκός. ἰσχυρότερος δ' ἱκανῶς ὁ ἰὸς, ὡς ἐκπεπτωκέναι τοῦ, καὶ τὰ πάνυ ῥυπαρὰ καὶ ὑγρὰ θεραπεύειν, εἰ καταπάττοι τις αὐτὸ μόνον. ἀναβιβρώσκει γὰρ καὶ δάκνει σφοδρῶς. ἐπὶ δὲ τῶν χειρωνίων ἑλκῶν, τοῖς ἄλλοις μιχθεὶς φαρμάκοις, εἰς τοσοῦτον ἐκλύεται μὲν αὐτὸς τοῦ σφοδροῦ τῆς δυνάμεως, αὐξάνει δὲ τὴν ἐκείνων, ὡς γενέσθαι τὸ σύνθετον ἐξ ἁπάντων φάρμακον κάλλιστον. ᾧ λόγῳ δ' ἐμίχθη τοῖς εἰρημένοις φαρμάκοις ὁ ἰὸς, τούτῳ καὶ ἡ ἄσβεστος τίτανος, ὀλίγη τῇ ἀναλογίᾳ πολλοῖς ἐπεμβληθεῖσα πρός τινων. ἡ δ' εὐβεβλημένη, μέτριον ἐστὶ φάρμακον, εἰ δὲ καὶ πλυθείη, παντάπασιν ἄδηκτον. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἔμπλαστρον ἕνεκα παραδείγματος ἔγραψα, διότι γυμνάζεσθαι τοὺς νέους ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ἀξιῶ, καὶ μὴ μόνοις ἀρκεῖσθαι τοῖς καθόλου. πάλιν δ' ἐπ' ἀρχὴν ἀγαγὼν τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένας μεταβήσομαι.

Περὶ τῶν ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένων ἐμπλάστρων πρὸς τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν.

Παραθήσομαι τοίνυν ἕνεκα παραδείγματος, ὅσα τῇ πείρᾳ κέκειται τῶν συνθέτων φαρμάκων, πρὸς τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν ἁρμόττοντα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν Ἀνδρομάχου γεγραμμένων ποιησάμενος. μέμψαιτο δ' αὖτις αὐτῷ, χωρὶς διορισμοῦ τὰ φάρμακα γράψαντι. τούτου γὰρ παραλελειμμένου, συμβαίνει κακῶς αὐτοῖς χρῆσθαι, τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν ἐπιτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ θαυμασίως, ἔστι δὲ ὅτε καὶ διαμαρτάνειν, ἀποπίπτοντας πάμπολυ. δέον οὖν εἰπεῖν ἰσχυρότατον τόδε τι, παύθ' ἑξῆς ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος, καὶ τοῦτον πάλιν ἕτερον μετριώτατον. ἀσθενέστατον δὲ, οὐδένα διορισμὸν προσθείς. ἄρχεται γοῦν αὐτῶν τούτων, προσγράψας μὲν ἐπουλωτικαί. μετὰ δὲ τὸ πρόσγραμμα τοῦτο γράφων ἐφεξῆς. Καδμείας ὀπτῆς λίτραν α. χαλκίτεως κεκαυμένης λίτραν α. κηροῦ λίτρας δ. ῥητίνης ξηρᾶς λίτρας γ. μυρσίνου λίτρας γ. οἴνου εἰς τὰ ξηρά. τούτων δὲ ἐφεξῆς γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. Ἡ διὰ λαδάνου. Καὶ προσθεὶς τὴν συμμετρίαν, ἐφεξῆς πάλιν ἔγραψεν. Ἄλλως ὡς Ἀλκιμίων. Εἶτα κἀνταῦθα τὰς συμμετρίας τῶν ἁπλῶν φαρμάκων γράψας, ἐπιφέρων, φησίν. Ἡ διὰ κεδρίδων. Καὶ μετὰ τὸ ταύτην συνθεῖναι, πάλιν οὕτως ἔγραψεν. Ἄλλη ἐπουλωτική. Ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ιη. διφρυγοῦς ∠ δ. λιθαργύρου ∠ ις. κηροῦ ∠ ι. ἐλαίου κοτύλης τέταρτον, ὡς εἶναι τοῦτο τὸ φάρμακον ἕκτον, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ. καὶ μετ' αὐτὸ πάλιν ἓξ ἄλλα γράφει, προγράφων ἑκάστου τὸ, ἄλλη, προσυπακούσαι δηλονότι κελεύων ἡμᾶς τὸ ἐπουλωτική. τὰ μὲν οὖν πέντε, τῶν συνήθων ἐστὶν ἐπουλωτικῶν, οὔτε τῶν δυσεπουλώτων, οὔτε τῶν κακοήθων. τὸ δ' ἕκτον τῶν δυσεπουλώτων, οὐ μὴν ἤδη γε τῶν κακοήθων. ἀλλ' αἱ γραφαὶ τῶν ὑπολοίπων ἓξ φαρμάκων, τοῖς κακοήθεσιν ἁρμόττουσι, διαφέρουσαι κατ' ἰσχὺν ἀλλήλων, αἷς δυοῖν θάτερον ἐχρῆν, ἤτοι λογικὴν καὶ μεθοδικὴν ποιούμενον τὴν διδασκαλίαν, προσγεγραφέναι τὴν κατὰ σφοδρότητα διαφορὰν, ὡς ἡμῶν νοησάντων, ἐπὶ μὲν τῶν κακοηθεστέρων ἑλκῶν, τοῖς ἰσχυροτέροις χρῆσθαι φαρμάκοις, ἐπὶ δὲ τῶν μετριωτάτων, τοῖς ἀσθενεστέροις, ἢ τοῖς ἐμπειρικοῖς ὁμοίως γράψαι, τοῖς μὲν φαγεδαινικοῖς, καὶ ὅλως τοῖς ἀναβιβρωσκομένοις καὶ νεμομένοις ἐπιτήδεια τὰ δέ τινα τῶν φαρμάκων εἶναι, τοῖς δὲ κοίλοις, τὰ δέ τινα καὶ τοῖς μὲν ἱκανῶς ῥυπαροῖς ταυτί. τοῖς δὲ μετὰ φλεγμονώδους, ἢ σκιρρώδους διαθέσεως, ἢ τῶν χειλῶν τοῦ ἕλκους σκληρῶν, ἢ ὀχθωδῶν, ἢ μελανῶν, ἤ τινα ἄλλην χροιὰν ἐχόντων, ἴδια ἑκάστου, τούτων μὲν οὐδὲν ἐποίησεν. ἐφεξῆς δ' ἀλλήλων ἔγραψεν ἓξ ἐπουλωτικὰς δυνάμεις, ὧν ἐγὼ τὴν σύνθεσιν ὁρῶ μετὰ τῶν οἰκείων διορισμῶν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον αὐτῷ γεγραμμένον, ἕβδομον δ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἰσχυρὸν ἱκανῶς ὡς ἂν ἴσον ἔχον ὄγκον, ἔλαβεν ἰοῦ καὶ λεπίδος, ἐκλέλυκε δ' αὐτοῦ καὶ καθῄρηκε τὴν ἰσχὺν, ἡ τοῦ κηροῦ μίξις, ὀκταπλασία μὲν ἑκατέρου, τετραπλασία δὲ συναμφοτέρου γενομένη. τοῦ μὲν γὰρ ἰοῦ καὶ τῆς λεπίδος, οὐγγίαν ἑκατέρου μίξαι κελεύει, τοῦ κηροῦ οὐγγίας η. πάνυ καλῶς τοῦ συνθέντος αὐτὸ φυλαξαμένου, μίξαι τι τῶν μαλθακωδῶν, ἐλαίου λέγω καὶ στέατος. οἰσύπου τε καὶ βουτύρου καὶ ῥητίνης, ἀλλ' ἐὰν λιπαρὸς ὁ κηρὸς μὴ ᾖ, δύσμικτά γε ἕξει τὰ μεταλλικὰ, κἂν βιασώμεθα τὴν μίξιν αὐτῶν, ἢ παρὰ πυρὶ ποιεῖν, ἢ ἐν ἡλίῳ θερμῷ, μικρὸν ὕστερον σκληρὸν ἔσται τὸ φάρμακον, ὥσθ' ὅταν ἐπιτεθῇ τῷ ἕλκει, διαφθορὰν ἑαυτοῦ σκληρὰν ὁ κάμνων οἰήσεται ψαύειν. πάντα γοῦν τὰ τοιαῦτα φάρμακα τὴν χρῆσιν ἔχει τοιαύτην, ἣν δὴ θερμὰς ἔχων τις τὰς χεῖρας, ἀναιρεῖται τηλικοῦτον μέγεθος ἐξ αὐτῶν, ἡλίκον μαλαχθέν τε καὶ πλατυνθὲν, ἐπιτεθήσεται καθ' ὅλου τοῦ ἕλκους, ὡς καὶ τὰ χείλη σκέπειν. ὅταν δ' ᾖ βαθὺ, προσαναπληροῦται τὸ κοῖλον αὐτοῦ πᾶν, ἐντεθέντος αὐτῷ τοῦ φαρμάκου. καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν ἐπιτίθεται πλάτυσμα ἕτερον, συμπεριλαμβάνον καὶ τὰ χείλη. κἄπειτα τούτῳ βεβρεγμένον πάλιν ὀθόνιον ὕδατι ψυχρῷ τηλικοῦτον ἐπιβάλλεται κατὰ παντὸς, ὡς σκεπάσαι τὸ φάρμακον, εἶτ' ἔξωθεν σπόγγος μαλακὸς, ἐπιδέσμῳ κατειλημμένος ἐξ ὀθόνης, ἤτοι ἅπαξ, ἢ δὶς ἐν κύκλῳ περὶ τὸ πεπονθὸς μόριον ἑλιττομένῳ, τηλικούτῳ τὸ πλάτος, ὡς ἅπαν κατειλῆφθαι τὸ ἕλκος ἅμα τοῖς χείλεσι, καί τι καὶ τῶν ὑπερκειμένων τε καὶ ὑποκειμένων αὐτοῖς, ἡ δὲ ἐπίδεσις ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν γιγνέσθω. καλοῦσι δ' οὕτως, ὅταν τὸ μέσον ὅλον τοῦ τελαμῶνος ἐπιβάλληται τῷ πεπονθότι τόπῳ, τῶν σκελῶν δ' ἑκάτερον ἀ-

† δευτέρᾳ

πάγηται πρὸς τὸ ὑποκείμενον. εἶτα ἐὰν μὲν ἰσχυρὸν ᾖ τὸ ὀθόνιον, ὡς διὰ μιᾶς περιβολῆς ἀσφαλῶς κατέχειν τὸν σπόγγον, αὐτόθι που συῤῥαφήσεται διὰ τῶν περάτων, ἀφαιρουμένου ψαλίδι τοῦ περιττεύοντος. ἐὰν δὲ ἀσθενὲς, αὖθις ἀχθήσεται τῶν σκελῶν ἑκάτερον ὁμοτόνως ἑλκόμενον ἐπὶ τὸ πεπονθὸς, ὅπερ ἐν τοῖς μάλιστα φυλακτέον ἐστὶ, κατά τε τὴν πρώτην περιβολὴν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκείνου σε χρὴ λήθην ἔχειν, ὃ πρῶτος ὧν ἴσμεν Ἱπποκράτης εὗρεν, ἁμαρτανομένου πάλαι μὲν ὑπὸ πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ, νυνὶ δ' ὑπὸ τῶν μὴ μαθόντων νομίμως τὴν τέχνην. οἴονται γὰρ ἄμεινον εἶναι, τὸ μὲν ἡλκωμένον μέρος † ἄθλιβον φυλάττειν, ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ περιβάλλειν τὸ ἐπίδεσμον, ὅπερ εἰς ὅσον ἐστὶ βλαβερὸν, ὑφ' Ἱπποκράτους ἐλέγχθη. ὅταν οὖν σοι ταῦτα κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν πραχθῇ, τῇ δευτέρᾳ διάβρεχε τὸν σπόγγον, ἐπιχέων ὕδατι ψυχρῷ. θερμοῦ δὲ καὶ ξηροῦ τοῦ περιέχοντος ὄντος, καὶ δὶς καὶ τρὶς τῆς ἡμέρας ποιητέον τοῦτο, καὶ λυτέον τὸ ἐπίδεσμον διὰ τρίτης. εἰ δὲ χειμὼν εἴη, καὶ διὰ τετάρτης. ἐπισκεπτέον δὲ τὴν γεγονυῖαν ἐκ τοῦ φαρμάκου περὶ τὸν πεπονθότα τόπον ἀλλοίωσιν, ἔν τε τῇ κοιλότητι τοῦ ἕλκους, καὶ κατὰ τὰ χείλη, καὶ μέντοι πέριξ αὐτῶν. ἡ δ' ἐπίσκεψις, ἐξ ὧν ἐμάθετε ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασι γιγνέσθω σοι, λέλεκται δὲ περὶ τούτων τῶν ἑλκῶν, καὶ κατὰ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον. ἤτοι γὰρ ξηρότερον, ἢ ὑγρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ ψυχρότερον ἐφάνη τοῦ πρόσθεν ὅλον τε τὸ πεπονθὸς μόριον, ἕκαστόν τε τῶν μερῶν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τούτοις, ἐπισκέπτεσθαι προσήκει, πότερα καθῄρηταί τι τῶν χειλῶν, ἢ μεμάλακταί πως, ἢ λελέπτυνται, καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν χροιὰν ὑπαλλαγῆς, καὶ περὶ τοῦ κατὰ τὸν ῥύπον πλήθους. ἐκ τούτων γὰρ εἴσῃ, πότερον ἰσχυρότερον, ἢ μαλακώτερον, ἐπιθεῖναι προσήκει φάρμακον, ἢ ταυτὸν τῷ πρώτῳ. δυνήσῃ δὲ καὶ τὸ πρῶτον αὐτὸ ῥᾳδίως ἐξαλλάττειν, εἰ μὲν μαλακώτερον ποιῆσαι βούλοιο, μιγνὺς ἐν τῷ μαλάττειν ὀλίγον τινὸς τῶν συμφώνων ἐλαίου, ἤτοι μυρσίνου, ἢ ῥοδίνου, ἢ μηλίνου, ἢ σχινίνου, ἢ μαστιχίνου, ἢ κυπρίνου. εἰ δ' ἰσχυρότερον, ἤτοι τῆς λεπίδος, ἢ τοῦ ἰοῦ, παρασκευάσθω γάρ σοι τούτων ἑκατέρου βραχὺ λεῖον ἀκριβῶς, ἵν' ἐν τῷ μαλάττειν προσβάλλῃς. ἐγὼ δὲ ὡς ἴστε καὶ προσεπιπάττω τι τῶν πραέων φαρμάκων τῷ ἕλκει, καὶ κατ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐπιτίθημι φάρμακον ἐμπλαστρῶδες. εὔδηλον δ' ὅτι πραέα λέγω φάρμακα, διφρυγὲς, σαρκοκόλλαν, χαλκῖτιν κεκαυμένην, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν χαλκὸν, καὶ τὸν ἰὸν κεκαυμένον ἢ τὸ χάλκανθον. ἄκαυστα μὲν γὰρ ταῦτα πάντα δριμέα, καυθέντα δὲ μέτρια, πλυθέντα δὲ μετὰ τὴν καῦσιν, ἄδηκτα γίγνεται. ἄμεινον δὲ καὶ τὴν ἔμπλαστρον αὐτὴν μεταρρυθμίζειν ὡς εἴρηται τῇ μίξει, καί τι τῶν ἄλλων ἐπιτιθέναι φαρμάκων, ὧν ἐφεξῆς Ἀνδρόμαχος ἐμνημόνευσε, μὴ μόνον ὁρῶντας δυνάμεις τῶν μιγνυμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ποσότητας, ὥσπερ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νῦν εἰρημένου. τετραπλάσιος γὰρ ὁ κηρὸς μίγνυται συναμφοτέρῳ, τῷ τε ἰῷ καὶ τῇ τοῦ χαλκοῦ λεπίδι. μιχθεὶς οὖν τριπλάσιος ἰσχυρότερον αὐτὸν ποιήσει, καθάπερ γε καὶ πενταπλάσιος, ἀσθενέστερον. οὕτως οὖν πράττειν χρὴ κἀπὶ τῶν ἄλλων, οἷον ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸ προειρημένον φάρμακον γεγραμμένου κατὰ τὴν ἑξῆς τάξιν ὀγδόου, συμμετρίαν ἔχοντος τήνδε.

Χρυσοκόλλης ∠ β. λεπίδος ∠ β. κηροῦ ∠ ϛ. διφρυγοῦς ∠ β. λιθαργύρου ∠ η. ῥοδίνου, ἢ μυρσίνου ὀλίγον.

Ἐν τούτῳ τῷ φαρμάκῳ, χρυσοκόλλα μὲν καὶ διφρυγὲς αὐτὰ καθ' αὑτὰ μόνα καταπαττόμενα τοῖς κακοήθεσιν ἕλκεσιν, ἱκανὰ θεραπεύειν ἐστίν. ἡ λεπὶς δὲ ἰσχυρότερον, καὶ τραχυντικώτερον, καὶ δηκτικώτερον φάρμακον ἐστὶ. καὶ διὰ τοῦτο λιθάργυρον ἔμιξεν ὁ συνθεὶς τὸ φάρμακον ὑπορθούμενος τὸ βίαιον τῆς λεπίδος, ἐκλῦσαί τε βουληθεὶς αὐτὸ τῇ μίξει τοῦ μαλακωτέρου φαρμάκου. καὶ εἴ τις αὖθις κηροῦ τὰ τέτταρα μίξει κατὰ τὴν εἰρημένην συμμετρίαν, ἕξει φάρμακον ξηρὸν ἐπίπαστον, οὐκ ἀγεννὲς εἰς τὴν τῶν κακοήθων ἑλκῶν ἴασιν. ἀλλ' ἔμπλαστρόν γε βουλομένῳ σοι ποιῆσαι, τόν τε κηρὸν ἀναγκαῖον ἐστὶ μιγνύναι, καὶ διὰ τὸ τῶν μεταλλικῶν πλῆθος, ἐξ ἀνάγκης καὶ τῶν ὑγρῶν ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐν τῇ προκειμένῃ δυνάμει, ῥοδίνου τε καὶ μυρσίνου. πάνυ γὰρ ὁ κηρὸς ὀλίγος ἐστὶν, ὡς πρὸς τὸ τῶν μεταλλικῶν πλῆθος. ὅπου τοίνυν τῆς χρυσοκόλλης μὲν καὶ τῆς λεπίδος, καὶ τοῦ διφρυγοῦς, ἐκ δυοῖν δραχμῶν τῶν εἰρημένων, τῆς λιθαργύρου δὲ ὀκτὼ μίγνυσθαι κελεύει, τεσσαρεσκαίδεκα δηλονότι τὰς πάσας ἐργαζόμενος, ἢ κηρὸν λιπαρὸν ἐδεῖτο μίξαι πάμπολυ, ἢ προσμίξαι τι τῷ φαρμάκῳ τῶν ἐλαιωδῶν. ἐπὶ δὲ τοῦ προειρημένου φαρμάκου, τετραπλάσιος ἦν ὁ κηρὸς τῶν μεταλλικῶν. ἔξεστιν οὖν ἡμῖν ἀφελοῦσι τὴν λιθάργυρον, ἐκ τῶν ἄλλων συντιθέναι τὸ φάρμακον, ὥσπερ ἐγώ ποτε ἐποίησα. εἰ γὰρ τοῦτο πράξει τις, οὐ δεήσεται τοῦ μυρσίνου, λιπαροῦ γε ὡς ἔφην ὄντος τοῦ κηροῦ. σκληρὸς δ' εἴπερ εἴη, δεήσει προσθεῖναί τι καὶ τῶν ὑγρῶν. διὰ τοῦτο οὖν μοι δοκοῦσιν ἔνιοι καὶ τὰ τοιαῦτα φάρμακα προσγεγραφέναι τῷ κηρῷ, τινὲς μὲν τοῦ νέου, τινὲς δὲ τοῦ προσφάτου, οὐ μὰ διὰ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ χρῄζοντες, ὥσπερ ἐπ' ἄλλων φαρμάκων, ἀλλὰ τῆς ὑγρότητος. ἔστι μὲν γὰρ ὄντως κρείττων ὁ νέος, ἀλλ' οὐχ ὥστε φεύγειν ἤδη τὸν δυοῖν ἢ τριῶν ἐτῶν. ἐπὶ δὲ τὴν ἐφεξῆς τῇδε γεγραμμένην ἔμπλαστρον ἰέναι καιρὸς, οὕτως ἔχουσαν. Διφρυγοῦς ∠ πδ. λιθαργύρου ∠ σμ. κηροῦ ∠ τιη. ἐλαίου κοτύλας ϛ. εἴη δ' ἂν τοῦτο τὸ φάρμακον ἐπουλωτικὸν, ἑλκῶν οὐδέπω μὲν κακοήθων, ἤδη δὲ δυσεπουλώτων. ξηραίνει μὲν γὰρ, ἀλλ' οὐκ ἰσχυρῶς, ὥσπερ τὸ μετ' αὐτὸ γεγραμμένον, οὐ μὴν οὐδ' ἐν τηλικαύτῃ συμμετρίᾳ σκευάζειν αὐτὸ προσήκει. τοιοῦτον γὰρ αὐτῷ τοῦτό ἐστι. Διφρυγοῦς δραχμὰς ιδ. λιθαργύρου δραχμὰς μ. κηροῦ δραχμὰς νγ. μυρσίνου ἐλαίου οὐγγίας ι. ἑξαπλάσια γὰρ τούτων ἐστὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀνδρομάχου γεγραμμένα. τοῦτο μὲν οὖν ἐπουλωτικὸν ὄντως ἐστὶν, ὅμοιον τῷ διὰ καδμείας, καὶ τῇ γλυκείᾳ καλουμένῃ, περὶ ὧν κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον εἰρήσεται. Τὸ δὲ μετ' αὐτὸ γεγραμμένον, ἰσχυρότερον μὲν, οὐ μὴν ἐγγύς γε τῷ πρώτῳ τῶν ἐξ τούτων, ἑβδόμῳ δ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς, εἰς ὃν τήν τε λεπίδα, καὶ τὸν ἰὸν ἔμιξε τετραπλασίῳ κηρῷ. διφρυγοῦς γὰρ ἐπὶ τούτοις δραχμὰς ιϛ, μιγνὺς, λιθαργύρου μὲν ἐπιβάλλει δραχμὰς μη. κηροῦ δὲ ξϛ. εἶτα διὰ τὸ τούτων πλῆθος, ἠναγκάσθη μιγνύειν αὐτοῖς μυρσίνου κοτύλην α S. ἀριθμείσθω τοι γὰρ οὖν ἡμῖν ἐν τοῖς ἐπουλωτικοῖς καὶ τοῦτο.

Καὶ τὸ μετ' αὐτὸ δὲ, ταὐτοῦ μὲν ἐστὶ γένους. πρᾷον δὲ ἱκανῶς καὶ ἄδηκτον ἐκ μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμένου, καὶ σποδίου, καὶ καδμείας, καὶ διφρυγοῦς, καὶ τερμινθίνης συγκείμενον. Ζώπυρα δέ φησι καὶ χαλβάνην αὐτῷ μιγνύειν, ὅπερ ἐμοὶ περιττὸν εἰς τὰ προκείμενα φαίνεται. γράφει δ' οὖν αὐτοῦ τὴν συμμετρίαν τοιάνδε.

Τοῦ μὲν πεπλυμμένου μολύβδου ∠ β΄. τοῦ δὲ σποδίου ∠ δ΄. καὶ τῆς καδμείας ὡσαύτως ∠ δ΄. τοῦ διφρυγοῦς δὲ μίαν. ἀναλαμβάνει δὲ αὐτὰ δραχμαῖς ϛ΄. τῆς τερμινθίνης. τὸν δὲ Ζήνωνά φησι τῆς χαλβάνης μιγνύναι ∠ ϛ΄. εἰ μὲν ὡς πρὸς τὸ μαλάξαι τὰ τυλώδη καὶ σκληρὰ χείλη, καὶ διὰ τοῦτο καλούμενα πρός τινων ὀχθώδη, καλῶς μιγνύντα, εἰ δ᾽ ὡς πρὸς τὴν κακοήθειαν τοῦ ἕλκους, οὐκ ὀρθῶς. κἂν μὴ προσλάβῃ δὲ τῆς χαλβάνης ἔτι, καὶ οὕτως ἀπολείπεται τῆς τῶν κακοήθων ἑλκῶν ἰσχύος. εἰκότερον οὖν, ὡς ἐπουλωτικὰ τὰ δώδεκα ταῦτα ἐφεξῆς ἀλλήλων ἔγραψε φάρμακα. πλὴν γὰρ δυοῖν ἐν αὐτοῖς, τοῦ τε κατὰ τὴν τάξιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἑβδόμου, καὶ τοῦ μετ᾽ αὐτό, τἆλλα πάντα, δυσεπουλώτων μέν ἐστιν ἑλκῶν ἰατικά, κακοήθων δ᾽ οὐκ ἔτι. καὶ γὰρ τὸ δωδέκατον ἐπ᾽ αὐτοῖς ὁμοίως ἐπουλωτικὸν μέν ἐστιν, ἀσθενέστερον δέ, ἢ ὥς γε κακοήθη θεραπεύειν. ἡ δὲ σύνθεσις καὶ τούτου, τοιάδε τίς ἐστι.

Μολυβδαίνης ∠ ξ΄. διφρυγοῦς ∠ ιϛ΄. σώρεως ∠ ι΄. μίσυος ὀπτοῦ ∠ η΄. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ π΄. κηροῦ ∠ μ΄. μυρσίνου ∠ μ΄. διὰ βραχυτέρας δὲ συμμετρίας ἀνάλογον ἐχούσης τῇδε συντιθέναι χρὴ πάντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα γινώσκοντας ὑμᾶς, σκληρὰ καὶ λιθώδη γίγνεσθαι ταχέως αὐτά, τοῦτο περ οὖν ἄμεινον ἑκάστου σκευάζειν, ὅσον περ ἂν ἡ χρεία. καὶ μάλιστα ἐὰν χειμὼν διαδέχηται τὴν χρῆσιν αὐτῶν. εἰ δὲ τέταρτον μέρος ἑκάστου τῶν εἰρημένων λαμβάνοις, τῆς μὲν μολυβδαίνης, πέντε καὶ εἴκοσι ἔσονται δραχμαί, τέσσαρες δὲ τοῦ διφρυγοῦς, δύο δὲ καὶ ἡμίσεια τοῦ σώρεως, τοῦ δὲ ὀπτοῦ μίσυος δύο, καὶ τῆς τερμινθίνης ∠ †θ΄. κηροῦ δὲ καὶ μυρσίνου, τὸ ἴσον ἑκατέρου ∠ ι΄. συναμφότεροι δὲ δηλονότι τῶν εἴκοσιν. ἐπὶ πάντων δὲ τῶν τοιούτων φαρμάκων τήξας τὰ τηκτά, καὶ ψύξας, ἔπειτα ξύσας μίγνυε τοῖς ξηροῖς ἀκριβῶς λελειωμένοις. ἐὰν γὰρ ἐπικαταχέῃς αὐτοῖς τὰ τηκτά, συμβαίνει πολλάκις ἐγκρυφίας γίγνεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ κρύος. εἰ δ᾽ ἐν ἡλίῳ θερμῷ τὴν μίξιν ποιοῖς, καὶ καταχέειν ἐγχωρεῖ κινοῦντα σφοδρῶς, τὰ μὲν πρῶτα τῇ σπάθῃ, τῇ δοίδυκι δ᾽ ὀλίγον ὕστερον. ἄμεινον δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων πάντων τὴν σπάθην φοίνικος εἶναι κλάδον. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν ὡς ἔφην ἀδιορίστως ιβ΄. φάρμακα, προγράψας αὐτῶν κοινῇ τοῦτο μόνον, ὡς ἐστὶν ἐπουλωτικά. τὴν διαφορὰν δ᾽ αὐτῶν ἐξηγησάμην ἐγὼ σαφῶς ὡς νομίζω, προσηγήσασθαι δυνάμενον ἄνδρα συνετὸν εἰς τὴν κατὰ μέρος ἐπὶ λέξιν χρῆσιν. ἔξωθεν δὲ τούτων, ἄλλων ἐμνημόνευσε πολυχρήστων φαρμάκων, ὥσπερ εἰς ἄλλας πολλὰς διαθέσεις ἐπιτυχέων, οὕτως καὶ εἰς τὴν τῶν δυσεπουλώτων, ὧν κἀγὼ μνημονεύσω κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, ἔνθα περὶ τῶν πολυχρήστων φαρμάκων δίειμι. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ἰδίως ἁρμοττόντων τοῖς κακοήθεσι καὶ δυσεπουλώτοις, ὁ λόγος ἐστί μοι, καὶ μᾶλλόν γε περὶ τῶν κακοήθων, ἃ καὶ χειρώνια καλοῦσιν ἔνιοι, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀνδρόμαχος. ἐφεξῆς γοῦν ὧν ἄρτι πέπαυμαι λέγων δώδεκα φαρμάκων, δύο μὲν πρὸς ἄνθρακας, ἓν δὲ πρὸς ἕρπητας γράψας ἐπὶ τοῖς τρισί, τέταρτον ἄλλο κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ἔγραψεν. ἐπουλωτικὴ πρὸς τὰ χειρώνια Διοσκορίδου. ποικιλώτερον μέν, οὐ μὴν ἰσχυρότερον φάρμακον τοῦ προγεγραμμένου συνθείς, καθ᾽ ὃ τετραπλάσιον ἐμίγνυε τὸν κηρὸν συναμφοτέρου τοῦ τε λεπίδος καὶ τοῦ ἰοῦ. κατὰ δὲ τὸ νῦν προκείμενον, ἐλάττονα βαλὼν τὸν κηρὸν τῆς τῶν μεταλλικῶν ἀναλογίας, τήκειν αὐτὸν κελεύει μυρσίνῳ ἢ ῥοδίνῳ ὀλίγῳ, μὴ προσγράψας αὐτῶν τὴν ποσότητα. παραγράψω δὲ ἤδη τὸ σύμπαν αὐτοῦ κατὰ τὴν τοῦ Ἀνδρομάχου λέξιν.

Ἐπουλωτικὴ πρὸς τὰ χειρώνια Διοσκορίδου. Χρυσοκόλλης ∠ β΄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ β΄. λεπίδος ∠ β΄. κηροῦ ∠ ϛ΄. διφρυγοῦς ∠ β΄. λιθαργύρου ∠ η΄. ῥοδίνου ἢ μυρσίνου ὀλίγον, ὥστε τακῆναι. τοῦτο τὸ φάρμακον ἀκριβῶς ταὐτόν ἐστι τῷ προγεγραμμένῳ, κατὰ τὰ δώδεκα ἐπουλωτικά, μετὰ τὸ διὰ τῆς λεπίδος καὶ τοῦ ἰοῦ τῇ τάξει, καθάπερ ἔφην ὄγδοον ἐν αὐτοῖς, ἑνὶ μόνῳ πλεονεκτοῦν ἐκείνου τῷ ἰῷ, καὶ διὰ τοῦτο, ἐκεῖνο μὲν ἐν τοῖς ἐπουλωτικοῖς ἔγραψεν, ἐπὶ τούτου δὲ μείζονα τὴν ἐπαγγελίαν ἐποιήσατο, πρὸς τὰ χειρώνια, φήσας ἁρμόττειν αὐτό. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τοῦ καλλίστου φαρμάκου μνημονεύει γράφων οὕτως. Ἐπουλωτικὴ ἐκ τῶν Γεμίνου πρὸς τὰ ἀπεγνωσμένα. Βούλεται δ᾽ αὐτῷ τοὔνομα τὸ ἀπεγνωσμένα, σημαίνειν ἐκεῖνα τῶν ἑλκῶν, ὅσα πολλοὶ θεραπεῦσαι σπουδάσαντες, οὐκ ἔτυχον τοῦ τέλους, ἀλλ᾽ ἀπέστησαν ὡς ἀνιάτων. χρὴ θαρρεῖν τῷ φαρμάκῳ τῷδε, τά τ᾽ ἄλλα, καὶ τῇ πείρᾳ κεκριμένῳ. σύνθεσιν δ᾽ αὐτοῦ γράφει τήνδε. Σώρεως ∠ κδ΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ιϛ΄. σιδίων ∠ ιϛ΄. ἀσβέστου ∠ ιϛ΄. λιβάνου ∠ λβ΄. κηκῖδος ∠ λβ΄. κηροῦ ∠ ρη΄. στέατος μοσχείου ∠ †ρξ΄. ἐλαίου παλαιοῦ, κοτύλην α΄. αὕτη μὲν ἡ συμμετρία τῶν μιγνυμένων ἁπλῶν φαρμάκων, εἰς τὴν τοῦ προκειμένου συνθέτου κατασκευήν. ὅπως δὲ χρὴ σκευάζειν αὐτό, παρέλιπεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ ἄλλων πολλῶν, ἀναγκαίαν ἐχόντων τὴν διήγησιν τῆς σκευασίας. ἐπὶ τούτου μὲν γὰρ καὶ πάνυ ῥᾴδιός ἐστιν, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐρήσεται. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι πρὸ πάντων, ὡς ἐὰν μὴ παρῇ ποτε μόσχειον στέαρ, αὐτὸ αὐτοῦ μιγνύναι τὸ παλαιὸν ὕειον, ὃ καλοῦσιν ἀξούγγιον. ἄναλον δ᾽ εἶναι χρὴ τοῦτο, καὶ μὴ πάνυ πολλῶν ἐτῶν. ἔστι δὲ καὶ τὸ παλαιὸν ἔλαιον, ἱκανῶς διαφορητικόν. ἔστι δὲ καὶ τὸ στέαρ, ἀδήκτως ἄμφω τοῦτο δρῶντα. τὸ δὲ βόειον, ὁμοίως μὲν ἐστὶ διαφορητικόν, ἄδηκτον δ᾽ οὐχ ὁμοίως. ἐν τῷ μεταξὺ δ᾽ ἀμφοῖν ἐστι τὸ μόσχειον, ὅσῳ τοῦ χοιρείου δριμύτερόν ἐστι, τοσούτῳ τοῦ βοείου μαλακώτερον ὑπάρχει. τὸ μὲν οὖν φάρμακον ὑπὲρ οὗ πρόκειται λέγειν, ἰσχυρότατα μὲν ἔχει σῶρυν, καὶ τὴν σχιστὴν στυπτηρίαν, καὶ τὰ σίδια, καὶ τὴν κηκῖδα, ὃ μὴν διαφορητικήν γε δύναμιν ἔχοντα γενναίαν, ἀλλὰ τὴν καλουμένην στυπτικήν. δῆλον δ᾽ ὅτι κηκῖδα μέν, ἀεὶ βάλλειν προσήκει τὴν ὀμφακῖτιν ὀνομαζομένην, στυπτηρίαν δὲ τὴν αἰγυπτίαν τε καὶ σχιστήν. εἰ δὲ ἀπορήσαιμεν αὐτῆς, τὴν στρογγύλην, παχυμερεστέραν μὲν οὖσαν τῆς σχιστῆς, οὐχ ἧττον δὲ στύφουσαν. ὅτι δὲ σίδια τὰ τῆς ῥοιᾶς λέμματα καλεῖται, πάντες γινώσκουσιν. ὀλιγοχρόνιός γε μὴν ἐστι τῆς ἀκμῆς αὐτῶν ὁ καιρός, ἐάν τις θέλῃ ξηρὰ κόπτειν τε καὶ λεοῦν. ἅμα γὰρ τῷ ξηραίνεσθαι καὶ τὴν δύναμιν ἀσθενεστέραν ἔχει τὰ σίδια μετὰ τῆς διαφορουμένης ὑγρότητος αὐτῶν ἀπολλυμένην. ἀσφαλέστερον οὖν ἐστιν ἔγχυλα λαβόντα, προαφεψεῖν ἐν οἴνῳ μέχρις ἂν ἁπαλώτατα γένηται. χρὴ δὲ τὸν οἶνον αὐστηρὸν μὲν εἶναι πάντως, ἀλλὰ μήτε λίαν νέον, οἱ γὰρ αὐστηροί, παχυμερεῖς εἰσι, πρὶν χρονισθῆναι, μήτε λίαν παλαιόν, ὡς ἤδη δριμὺν ὑπάρχειν αὐτόν. ὁ μὲν γὰρ νέος, οὐκ εἰσδύεται τῷ βάθει τοῦ σώματος, ὁ δὲ παλαιός, δριμὺς καὶ δακνώδης ἐστίν, ἄμεινον οὖν ὁ μέσος κατὰ τὴν ἡλικίαν. ἐὰν δ᾽ αὖ οὗτος τὸ ἐπίπαν

ἐν τῷ μεταξὺ, τοῦ τε πενταδραχμοῦς καὶ τοῦ δεκαδραχμοῦς. ἀναμνῆσαι δὲ καὶ νῦν ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦ πολλάκις πολλοῖς εἰρημένου περὶ τῶν αὐστηρῶν καὶ στρυφνῶν, καὶ ὅλως στυφόντων οἴνων τε καὶ σιτίων καὶ φαρμάκων, ἔτι δὲ πρότερον ὑπὲρ τῶν κατὰ τὰς εἰρημένας φωνὰς σημαινομένων. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ αὐστηροῦ, τὸ μετρίως στῦφον σημαίνεται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἐκ δὲ τῆς στρυφνοῦ τὸ βιαίως καὶ σφοδρῶς. τὸ δ' ἀμφοῖν γένος κοινὸν ἐκ τοῦ τῆς στύψεως ὀνόματος δηλοῦται, μὴ προσδιασαφουμένου, πότερα σφοδρῶς ἢ ἀμυδρῶς. πάντα μὲν οὖν τὰ στύφοντα, συνάγει καὶ πυκνοῖ

†ἀποκλεῖ

τοὺς πόρους †καταπιλεῖ καὶ σφίγγει τὴν οὐσίαν τῶν ὁμιλούντων ἑαυτοῖς μορίων. ὅσον δὲ καὶ μᾶλλον ἐργάζεται τοῦτο, πρὸς τὸ ποσὸν τῆς στύψεως. ἐν δὲ τῷ σφίγγεσθαι, καὶ πυκνοῦσθαι τὸ ἐπιπολῆς τοῦ στυφομένου σώματος ἀποκλείεταί τε καὶ κωλύεται πρὸς τὸ βάθος ἰέναι τῶν στυφόντων ἡ δύναμις. καὶ διὰ τοῦτο καλῶς ἐπενόησαν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν μιγνύναι τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἕτερα λεπτομερῆ καὶ δριμεῖαν ἔχοντα δύναμιν, ἕνεκα τοῦ δι' αὐτῶν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος ἄγεσθαι, ποδηγουμένας τὰς τῶν στυφόντων δυνάμεις. τοῦτ' οὖν αὐτὸ νοήσας ὁ συνθεὶς αὐτὸ τὸ προκείμενον φάρμακον, ἔμιξεν αὐτῷ τὴν τίτανον ἄσβεστον. ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀνδρομάχου βίβλῳ παραλέλειπται μὲν ἡ τῆς τιτάνου προσηγορία, τὸ δὲ τῆς ἀσβέστου μόνον ὄνομα γέγραπται, πολλὰ καὶ ἄλλα τῶν ἰατρῶν, ἕνεκα συντόμου λέξεως οὕτως ἑρμηνευόντων. αὐτίκα γοῦν ἐν αὐτοῖς τοῖς φαρμάκοις, ὅσα πρὸς δυσεπούλωτα καὶ κακοήθη συντεθείκασι, λεπίδος ἁπλῶς γεγραμμένης χωρὶς τοῦ προσκεῖσθαι χαλκοῦ, καὶ σχιστῆς χωρὶς στυπτηρίας, καὶ τὸ τερμινθίνης, χωρὶς τοῦ προσκεῖσθαι τὸ, ῥητίνης προσυπακουομένων αὐτοῖς τὰ παραλελειμμένα κατὰ τὴν λέξιν οὕτως, ὥσπερ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς ἀσβέστου τὴν τίτανον. ὀνομάζουσι γὰρ κατ' ἐξοχὴν τὴν αὐτὴν μόνην ἐσβεσμένην τε καὶ ἄσβεστον, οὐχ ἧττον καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα καίεται, πρεπούσης τῆς προσηγορίας. μίξας οὖν τὴν ἄσβεστον τίτανον ὁ συνθεὶς τὴν ἔμπλαστρον τήνδε τοῖς στρυφνοῖς φαρμάκοις, ἰσχυρὸν εἰργάσατο τὸ ἐξ ἁπάντων σύνθετον, ἕνεκα τοῦ μέχρι τοῦ βάθους ἀφικνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ ἐξ ἰσχυροτάτων φαρμάκων ἡ σύνθεσις ἐγεγόνει, παρηγορικὸν δ' οὐδὲν οὐδὲ πραϋντικὸν, οὐδὲ τῆς πεπτικῆς ὕλης εἶχεν, εἰκότως ἔμιξεν αὐτῷ πυοποιὸν φάρμακον τὸν λιβανωτόν. εἰ μὲν οὖν ξηρῷ τῷ συνθέτῳ χρῆσθαί τις ἔμελλεν, ἐπιπάττων αὐτὸ κατὰ τοῦ ἕλκους, ἦν ἂν οὕτω γε σφοδρὸν ἱκανῶς, καὶ δακνῶδες, καὶ τραχυντικὸν, καὶ διαβρωτικόν. ἐπεὶ δ' ἔμπλαστρον αὐτὸ προὔθετο ποιῆσαι, δῆλον μὲν, ὅτι ῥητίνης, ἢ κηροῦ μικτέον ἦν, ἢ καὶ πρὸς τούτοις στέατος, ἢ μυελοῦ. καὶ εἰ μηδέπω σύστασιν ἐμπλαστρώδη διὰ τούτων λάβοι, προσβαλεῖν ἐλαίου τινός. ὅταν δὲ προσθῶ τὸ τινὸς, ἀκούειν χρή σε πρὸς τῷ κυρίως τε καὶ ἁπλῶς ἐλαίῳ λεγομένῳ, καὶ τὸ μετὰ προσθήκης ὀνομαζόμενον, ῥόδινον ἔλαιον, ἢ μύρσινον, ἢ κύπρινον, ἤ τι τοιούτων. διῄρισται γὰρ ἤδη πολλάκις ὅπῃ διαφέρει μύρον εἰπεῖν ῥόδινον, ἐλαίου ῥοδίνου, καὶ μύρον κύπρινον, ἐλαίου κυπρίνου, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. εἰκότως οὖν ἡ τῶν τοιούτων φαρμάκων μίξις, οὐχ ἡ αὐτὴ γέγονεν ἅπασι τοῖς συνθεῖσι τὰς τοιαύτας ἐμπλάστρους. ὅτι γὰρ αἰτίαι πλείους εἰσὶ τῆς τοιαύτης διαφορᾶς, οὐκ ἐξ ἐπινοίας, ἀλλ' ἐμπειρίας εὗρον ἐμαυτῷ συμβεβηκυίας. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐξ ὀλίγων τὸν ἀριθμὸν τῶν ἁπλῶν ἐσπούδασα συνθεῖναι τὸ φάρμακον, ἐνίοτε δὲ, ἐκ πλειόνων, ἔστι δ' ὅτε καὶ πλείστων, ἢ πάντων τῶν ὁμογενῶν. καὶ μέντοι καὶ τῷ, τινὰ μὲν ἔχειν ἄφθονα, τινὰ δ' οὐδ' ὅλως, ἢ ἐλάχιστα κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐξ ὧν εἶχον περὶ τὴν σύνθεσιν ἐτραπόμην τοῦ φαρμάκου τῆς χρείας ἐπειγούσης, εἶθ' εὑρὼν αὐτὸ τῇ πείρᾳ δόκιμον, οὕτως ἐχρησάμην ἀεί. πολλάκις δ' ἑκὼν, ἔνια μὲν ἰσχυρότερα τῶν συνθέτων φαρμάκων, ἔνια δὲ ἀσθενέστερα ποιῆσαι προθέμενος, ὡς πρὸς πλείονας ἔχειν διαθέσεις ἁρμόττοντα φάρμακα, διαφερούσας ἐποιησάμην τὰς συνθέσεις, καὶ μέντοι κἀκ τοῦ πλειόνων χρῄζειν δυνάμεων τὸ τὴν ἕλκωσιν ἔχον μόριον. ὥσπερ ὅταν ἅμα τε κοῖλον, καὶ πλαδαρὸν, καὶ ῥυπαρὸν ὀχθῶδές τε τοῖς χείλεσι καὶ ῥευματιζόμενον ἐκ τῶν ὑπερκειμένων. ἐὰν γὰρ ἁρμόζεσθαί τις ἐθέλοι, πρὸς ἅπαντα τὰ συμβεβηκότα τοῖς ἡλκωμένοις οὕτω μορίοις, ἀναγκαῖον αὐτῷ διαφερουσῶν δυνάμεων ὕλας μιγνύειν. ἐὰν δ' ἕν τι πρῶτον ὃ κατεπείγει θεραπεύειν ἐθέλῃ, τῶν ἄλλων ἀμελῶν, οὐκ ἀναγκαῖον εἰς ποικιλίαν φαρμάκων ἐκτρέπεσθαι. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ συνθέντες τὰ τοιαῦτα φάρμακα διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας διηνέχθησαν, οἷον εὐθέως ἐπὶ τοῦ προκειμένου νῦν φαρμάκου τὸ μόσχειον εἵλετο στέαρ συνθεὶς, ἐπειδὴ μαλακτικόν ἐστι τῶν ἐσκληρυσμένων χειλῶν. ἔμελλεν οὖν αὐτῷ διττὴν παρέξειν χρείαν, τὴν μὲν ἑτέραν, ὡς μαλακώδη εἰς ἕνωσιν τῶν ξηρῶν, ἃ πρώτως ἦν ὠφέλιμα, τὴν δ' ἑτέραν, ὅπως καὶ αὐτό τι τῶν συμβεβηκότων τῷ πεπονθότι μορίῳ θεραπεύοι. ἔτι δ' ἂν μᾶλλον ὠφελίμως μιχθείη μυελὸς ἐλάφειος ἐπὶ τῶν ἐσκληρυσμένων χειλῶν, ἢ εἰ μὴ τοῦτον ἔχοιμεν, μόσχειος. εἰ δὲ μηδὲν τούτων παρείη, τῶν ὑγρῶν τε καὶ μὴ δριμέων ῥητινῶν τις. ἐκ μὲν γὰρ τῆς ὑγρότητος, ἅμα δὲ καὶ γλισχρότητος, ἣν ἔχουσι σύμφυτον αἱ ῥητίναι πᾶσαι, σύνδεσμος γίγνεται τῶν ξηρῶν φαρμάκων. ἐκ δὲ τοῦ μὴ σαφῶς εἶναι δριμείας τὸ μὴ παροξύνειν τὸ ἕλκος. εἰκότως οὖν ἔμιξάν τινες ἐν ταῖς συνθέσεσι ταῖς τοιαύταις τῶν φαρμάκων, ἤτοι τὴν τερμινθίνην, ἢ τὴν λάρικα προσαγορευομένην ῥητίνην. μεμνῆσθαι δ' ὑμᾶς ἐν τῇ συνθέσει χρὴ καὶ τοῦδε, τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν ἀμελουμένου, τισὶ δὲ καὶ δι' ἄγνοιαν ἁμαρτανομένου. πιστεύουσι γὰρ τοῖς ῥωποπώλαις ἔλαιον παλαιὸν ἐπαγγελλομένοις διδόναι, μὴ γιγνώσκοντες ὅπως αὐτὸ παραδιδόναι, ποιοῦσι στέαρ παλαιὸν ὕειον, ὅταν ἀκριβῶς ἐξινίσωσι, τήκοντες καὶ ἀναμιγνύντες ἐλαίῳ τῷ κοινῷ. φαίνεται γὰρ οὕτω παχὺ μὲν ὁρῶσιν, ὀσμωμένοις δὲ δυσῶδες, ὡς τὸ παλαιόν. ὁμοία μὲν οὖν ἡ δυσωδία, τῷ δ' ἀκριβῶς ἑκατέρου μεμνημένῳ, σαφὴς ἡ διαφορά. ἄλλη μὲν γὰρ ἰδιότης ἐστὶ τῆς ὀσμῆς στέατος, ἄλλη δὲ ἐλαίου παλαιοῦ. καὶ τὸ πάχος δὲ αὐτοῦ τοῦ δεδολωμένου, συνεχὲς οὐκ ἔστιν, οὐδ' ὁμοιομερὲς, ὥσπερ τὸ τοῦ μὴ δολωθέντος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, παχύτερον γίγνεται. τὸ δ' ἐπιπολῆς, λεπτότερον, ὅθεν καὶ διακινοῦσιν αὐτὸ, διδόντες τοῖς ὠνουμένοις οἱ παραποιήσαντες. ἀλλὰ κἂν ἀληθῶς ᾖ τὸ ἔλαιον ἄνευ τῆς τοιαύτης πανουργίας αὐτοφυὲς, ὄνομα μὲν ἔχει τοῦτο δὴ τὸ παλαιὸν, ἡ δύναμις δ' οὐκ ἐγγύς ἐστι τῷ τριετεῖ πρὸς τὸ τριακονταετὲς, ἢ τὸ τετραετὲς, πρὸς τὸ πεντηκονταετές. ἐπικτᾶται μὲν γάρ τινα δῆξιν ἐν τῷ χρόνῳ, τό, τε ἔλαιον καὶ τὸ στέαρ, ὅταν παλαιωθῇ. καὶ τούτου πειραθεὶς ἐγὼ, διὰ τὸ κατά τινα τύχην ἔλαιόν τε καὶ στέαρ ἔχειν παλαιότατον, τοῦ πατρὸς ἐκ πολλοῦ φυλάττοντος αὐτὰ, αὐτὸς πάλιν ἄμφω κατέθηκα

διαψιλῆ

διαψιλῆ κομιδῇ νέος ὤν, ὅπως ἔχοιμι χρονίζουσιν αὐτοῖς χρῆσθαι, μετὰ τὸ καταναλῶσαι τὰ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν οὐκ ὀλιγάκις ἀπεθέμην ἀμφότερα παλαιωθησόμενα. καὶ νῦν ἐστί μοι τοσοῦτον πλῆθος αὐτῶν, ὡς ἐξαρκέσαι κἂν ἑκατὸν ἔτη ζήσω. καὶ τοίνυν τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ φάρμακον, ἔλαιόν τε καὶ στέαρ ἐτῶν μ. λαβὸν, ἀεὶ παρ' ἐμοὶ τὰ κακοηθέστατα τῶν πολυχρονίων ἑλκῶν ὠφέλησεν ἐλπίδος μείζονος. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν, ἐφ' ὧν αὐτὸ τὸ πεπονθὸς μόριον ἐν καχεξίᾳ τοσαύτῃ γέγονεν, ὡς κἂν εὔπεπτον ᾖ τὸ παραγιγνόμενον ἐπ' αὐτὸ τροφῆς ἕνεκεν αἷμα, μεταβάλλειν τε καὶ διαφθείρειν, ἐάν τε κακόχυμον ᾖ τὸ ἐπιῤῥέον εἰς τοσοῦτον, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἐπεπόνθει τὸ μόριον, ὑπ' ἐκείνου γοῦν αὐτοῦ μόνου διαβιβρώσκεσθαι. θαυμαστῶς οὖν ὁ συνθεὶς αὐτὸ, τὰ μὲν στυπτικὰ φάρμακα, δύναμιν ἀποκρουστικὴν ἔχοντα παρέλαβεν, ὡς μηδὲν ἐπιῤῥέοι τῷ πεπονθότι μορίῳ κατὰ τὸν τῆς ἰάσεως καιρόν. τὰ δὲ διαφορητικὰ, χάριν τοῦ τοὺς περιεχομένους ἰχῶρας ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ διαφορῆσαί τε καὶ ξηρᾶναι. περὶ δὲ τῆς συμμετρίας αὐτῶν, ὧδε ἔχει. Τῆς μὲν σχιστῆς στυπτηρίας καὶ τῶν σιδίων ὡς σφοδρότατα στυφόντων, ἔλαττον ἐνέβαλεν, ἑκκαίδεκα ∠ ἑκατέρου μίξας εἰς ταυτό. τοῦ σώρεως δὲ τὸ ἡμιόλιον ἑκατέρου, τουτέστι τέσσαρας ἐπὶ ταῖς εἴκοσι, ἧττον μὲν στύφοντος, οὐχ ἧττον δὲ ξηραίνοντος, ἴσον δὲ συναμφοτέρου. τῆς τε σχιστῆς καὶ τῶν σιδίων ἐνέβαλλε, τῆς λεκίδος ἐπὶ ταῖς τριάκοντα δραχμαῖς δύο προσθεὶς, ὡς ἀθροισθῆναι τὰς πάσας ἐκ τῶν φαρμάκων, ὀκτὼ καὶ ὀγδοήκοντα. τούτοις δ' ἀντέταξεν ἰσχυρῶς διαφορητικόν τε καὶ ξηραντικὸν φάρμακον τὴν ἄσβεστον, ἀρκεσθεὶς ἑκκαίδεκα δραχμαῖς, ἱκαναὶ γὰρ αὗται τὴν τῶν στυφόντων ποδηγῆσαι δύναμιν. ἑκατὸν γοῦν καὶ τεττάρων ἀθροισθεισῶν δραχμῶν ἐκ τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων, ἐνεδέχετο μὲν καὶ πλέον αὐταῖς μίξαι τοῦ λιβανωτοῦ. καὶ τοσούτῳ γε ἂν ἐγεγόνει τὸ φάρμακον πραότερον, ὅσῳ πλέον ἐμέμικτο. σφοδρὸν δ' αὐτὸ φυλάξαι βουληθεὶς, ἔλαττον ἔμιξε. σοὶ δ' ἔξεστι διττῶς αὐτὸ συνθεῖναι. μετὰ γὰρ τὸ λειῶσαι τὰ πρῶτα πέντε, καὶ μίξαι πάνθ' ὁμοῦ, διελὼν εἰς δύο μοίρας τὸ γενησόμενον ἄθροισμα, τῇ μὲν ἑτέρᾳ μοίρᾳ μίξον ἑκκαίδεκα δραχμῶν τοῦ λιβανωτοῦ, τῇ δ' ἑτέρᾳ τὸ διπλάσιον, εἶτα τήξας, καὶ ψύξας, καὶ ξύσας τὴν γενομένην ἐκ τῶν τηκτῶν φαρμάκων κηρωτὴν, διελὼν καὶ ταύτην δίχα, τὸ μὲν ἕτερον μέρος μίξον τῷ πλέονι τὸν λιβανωτὸν ἔχοντι, τὸ δ' ἕτερον τῷ λοιπῷ. καὶ περὶ τὴν τοῦ κηροῦ δὲ καὶ στέατος συμμετρίαν ὁ πρῶτος στοχασμὸς ἱκανὸν ἔχει τὸ πλάτος, οὐκ εἰδότων ἡμῶν ἀκριβῶς, ὁποῖόν τι τῇ συστάσει τὸ φάρμακον ἔσοιτο. μετὰ δὲ τὸ μιχθῆναι πάντα, δῆλον ἤ γίγνεται, πότερον ἁπαλώτερον ἢ σκληρότερον ἀποτελεσθῇ τοῦ προσήκοντος, ὥστ' ἐν τῇ δευτέρᾳ συνθέσει προσελθεῖν ἡμᾶς ἀκριβέστερον τῷ στοχασμῷ, καὶ τούτων μὲν αὐτῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς δὲ τοῦ ἐλαίου. ὥσπερ γὰρ αὖ δὴ λογικῆς μεθόδου συνθεῖναι φάρμακον ἀδύνατόν ἐστιν, οὕτως αὖ δὴ πεῖρας οὐχ οἷόν τε γνῶναι βεβαίως τε καὶ ἀκριβῶς τὴν δύναμιν αὐτοῦ. τοῦτο μὲν οὖν τὸ φάρμακον, αὐτὸς ὁ Ἀνδρόμαχος ἔφη † τῶν ἀπεγνωσμένων ἀφηγεῖν. ἐφεξῆς δ' αὐτοῦ, πρὸς παρωνυχίας τι γράψας, μετ' αὐτὸ πάλιν οὕτως ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασι. πρὸς τὰ κακοήθη ἐπὶ βαλλαρίας † σεκώδης. προσυπακοῦσαι δὲ δεῖ δηλονότι τὸ ἔχρισάμην. ἡ δ' ὕλη τοῦ φαρμάκου δηλοῖ, θεραπείας μὲν ἀγωνιστικῶς ἀπολειπομένην, παρηγορεῖν δὲ δυναμένης τὰ παροξυνόμενα διὰ τῆς τῶν ἀγωνιστικῶν φαρμάκων προσαγωγῆς. ἡ οὖν σύνθεσις αὐτοῦ, τοιάδε τίς ἐστι. Τυῤῥηνικοῦ ∠ η. προσυπακοῦσαι δὲ δηλονότι τοῦ κηροῦ, στέατος ταυρείου ∠ δ. τερμινθίνης ∠ δ. μολύβδου κεκαυμένου ∠ δ. ἐμμότῳ χρῶ. ταῦτα μὲν ἔγραψεν αὐτῇ λέξει. κακῶς δὲ ἐποίησε, μήτε πρός τινα κακοήθη φύσιν ἁρμόττειν αὐτὸ δηλώσας, μήθ' ὡς ἀγωνιστικὸν, μήθ' ὡς παρηγορικόν ἐστι προσθείς. ἕτερα γάρ ἐστι παρηγορικὰ φάρμακα, τὰ μὲν γὰρ προσωφελοῦντα βραχύ τι τὰς διαθέσεις, ἔνια δὲ καὶ βλάπτοντα βραχύ. τινὰ δὲ μήτ' ὠφελοῦντα, μήτε βλάπτοντα, πραΰνοντα δὲ μόνον τὰς ὀδύνας, ὑπὲρ ὧν αὖθις εἰρήσεται, καὶ πολλά γε τοιαῦτα διὰ πείρας μακρᾶς βεβασανισμένα γραφήσεται. καί τινα γε θαυμαστῶς οὕτως ἐπιτετευγμένα ταῖς συμμετρίαις, ὡς ὠφελεῖν μὲν πάντως, ἐνίοτε δὲ καὶ θεραπεύειν αὐτὰς μόνας τὰς διαθέσεις τῶν ἀγρίων, ὡς ἂν εἴποι τις ἑλκῶν. ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκείνων ὕλης, ὁ μὲν τυῤῥηνικὸς κηρός ἐστι, καὶ ὁ κεκαυμένος μόλυβδος. οὐ μὴν ἡ τερμινθίνη, καὶ τὸ ταύρειον στέαρ, ἀλλ' ὡς ἔφην ἴδιος ὁ τῶν τοιούτων ἑλκῶν τε καὶ φαρμάκων λόγος ὑπάρχων, ὕστερον ἡμᾶς ἀναμένει. νυνὶ δὲ περὶ τῶν δυσαλθῶν ἢ χειρωνίων, ἢ ὅπως αὖτις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, πρόκειται διελθεῖν, ἐξ ὧν καὶ αἵδ' εἰσὶν αἱ ἐγγεγραμμέναι, κατὰ τὴν τετάρτην Κρίτωνος βίβλον, οὐσῶν τῶν ἁπασῶν ε.

Περὶ τῶν ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένων, ἡ διὰ λαδάνου.

Ἡ διὰ λαδάνου καλλίστη ἐπουλωτικὴ, ἁρμόζουσα δὲ ἐπὶ τῶν ὀχθωδῶν ἑλκῶν, καὶ κοίλων. δεῖ δὲ ἀνεπίλυτον τηρεῖν ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας. Πίσσης ξηρᾶς ∠ † ϛ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ κδ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιε. λεπίδος ἐρυθρᾶς ∠ κδ. λαδάνου οὐγγίας θ. λιθαργύρου λίτρας γ. ἐλαίου ξέστην α S. οἴνου καλοῦ ξέστην α S. ταύτην τὴν ἔμπλαστρον συνέθηκα κἀγὼ τὴν ὕλην ἀποδεξάμενος, οὐδὲν ἔχουσαν μαλθακῶδες. οὕτως γὰρ Ἱπποκράτης ὀνομάζει τὸ γένος ὅλον, τῶν ὑγρότητα σύμφυτον ἐχόντων φαρμάκων, ὁποῖα τὸ στέαρ ἐστὶν, ἅπαντά τε τὰ ἐλαιώδη φάρμακα, καὶ δηλονότι τὸ ἔλαιον αὐτὸ καὶ ὕδωρ. ἔχει δέ τι καὶ ἡ ῥητίνη, καὶ ὁ κηρὸς μαλθακῶδες. ἐν μέσῳ δ' αὐτῶν, λέγω δὲ τῶν ξηρῶν τῇ κράσει, καὶ τῶν μαλθακῶν ἐστὶν ἡ πίττα. καὶ διὰ τοῦτο μίγνυται τοῖς γένεσιν ἀμφοτέροις ἀβλαβῶς, ὥσπερ καὶ ἡ λιθάργυρος, ὅσα τε ἄλλα φάρμακα περὶ τὴν μέσην ἐστὶ κρᾶσιν, εἰ καὶ βραχὺ παραλλάττοι ποτὲ πρὸς ὁποτερανοῦν τῶν ἀμετριῶν. τῶν τοιούτων ἐστὶ καὶ ἡ πίττα, κατά γε τὴν τοῦ ξηραίνειν καὶ ὑγραίνειν ἀντίθεσιν, ἀποκεχωρηκυῖα σαφῶς ἤδη τῶν μέσων, κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν τῶν θερμαινόντων καὶ ψυχόντων φαρμάκων. θερμαίνει γὰρ μετρίως, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἐκπυΐσκουσι φαρμάκοις μίγνυται, ὥστε κατὰ τὸ προκείμενον φάρμακον ἡ μὲν ξηρὰ πίττα τῶν μέσων ἐστὶ, καὶ λιθάργυρος ἔτι μᾶλλον, τά τ' ἄλλα τῶν ξηραντικῶν. δυναμένης δὲ κἀνταῦθα παρακοῆς γενέσθαι, διαλέξομαι περὶ αὐτῆς, ἀναμνήσας γε πρότερον εἰς πολλὰ χρησίμου θεωρήματος, ὃ καὶ κατ' ἄλλας μὲν εἴρηταί μοι πραγματείας, ἱκανῶς δ' ἐξείργασται κατά γε τὴν περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, καὶ τὴν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, θερμὸν γὰρ καὶ ψυχρὸν, ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν ὀνομάζομεν φάρμακον, ὅτι περ ἀνθρώπου σῶμα θερ-

μαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν δύνηται, πρὸς τὴν ἀρίστην κρᾶσιν ἐν ἀνθρώπῳ τὴν ἀναφορὰν ποιούμενοι. μέση δέ τις αὕτη τῶν μεμπτῶν, ἃς καὶ διὰ τοῦτο θερμὰς ἢ ψυχρὰς, ἢ ὑγρὰς, ἢ ξηρὰς ὀνομάζομεν, ἀπὸ τῆς ἐπικρατούσης ἐν αὐταῖς, εἴτε ποιότητος, εἴτε δυνάμεως, εἴτ᾽ οὐσίας, εἴτε κράσεως ἐθέλοις φάναι παρονομαζόντων. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδ᾽ εἰ παρώνυμον ἀπὸ τοῦ πλεονάζοντος ἐν τῇ μίξει στοιχείου τὴν ὅλην κρᾶσιν ἐθέλοις λέγειν, ἐμποδίσεις τῇ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμῃ. δέδεικται γὰρ ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ τῶν βοηθημάτων ἡ εὕρεσις γιγνομένη διὰ τῶν ἐνδείξεων, ἀπὸ μὲν αὐτῶν τῶν παθῶν τῆς ἐναντίας αὐτοῖς κράσεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἑκάστου φύσεως ὅλης τοῦ ζώου, καὶ καθ᾽ ἕκαστον αὖ πάλιν μόριον, οἰκείας τε καὶ ὁμοίας, ὥστε καὶ ἁπλοῦν ἕλκος ἔχει τις κοῖλον, ἀπὸ μὲν τῶν αὐτῶν κατὰ γένος, οὐ μικρὰν δὲ ἐχόντων ἐν τοῖς κατὰ μέρος εἴδεσι διαφορὰν, ἡ θεραπεία γενήσεται, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐδείχθη τῶν ἀπαραλλάκτως ὁμοίων ἑλκῶν, ἔνια μὲν ἀπὸ τῶν ἱκανῶς ξηραινόντων φαρμάκων θεραπευόμενα, πάνακος ῥίζης, ἀριστολοχίας, ἀκόρου τε καὶ ἴρεως. ἔνια δὲ ὑπὸ μόνου λιβανωτοῦ, καίτοι μὴ σαρκοῦντος, ἀλλὰ διαπυΐσκοντος ἐκείνας τὰς φύσεις, ἃς ἀριστολοχία σαρκοῖ. καθάπερ δ᾽ ἐν τοῖς θεραπευομένοις σώμασιν, ἡ κατὰ μέρος διαφορὰ παμπόλλη τίς ἐστι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἑλκῶν. ἁπλοῦν μὲν γὰρ ἕλκος κοῖλόν τε καὶ καθαρὸν, ὑπὸ τῶν μετρίως ξηραινόντων θεραπεύεται, ῥυπαρὸν δὲ καὶ κακόηθες, καὶ τοῖς χείλεσι μὲν ὀχθῶδες, πλαδαρὸν δὲ τῇ κατὰ τὸ δέρμα σαρκὶ τῶν σφοδρότατα ξηραινόντων δεῖται. ἐπὶ τούτων οὖν τῶν ἑλκῶν, ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτων ὁ λόγος ἐστὶν, ὁ μὲν λιβανωτὸς, οὕτως ἐστὶν ἀσθενὲς φάρμακον, ὡς μηδὲ διαπυΐσκειν δύνασθαι. λιθάργυρος δὲ, τούτου μὲν ἰσχυρότερον, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ αὐτὸ κατωτέρω τῶν μέσων. ἡ ξηρὰ δὲ πίττα, τῶν μέσων, ὥσπερ γε ταύτην ὑπεραναβαίνει κατὰ τὸ ξηραίνειν ὁ κεκαυμένος χαλκὸς, ἥ, τε χρυσόκολλα, καὶ τὸ διφρυγές. ἐναργῶς δὲ ξηραίνει χαλκῖτις κεκαυμένη, καὶ ἰὸς, καὶ μίσυ, καὶ χάλκανθος, ἥ, τε λεπὶς τοῦ χαλκοῦ. καὶ κατὰ θάτερον τρόπον, ὅσα στρυφνὰ, κηκὶς, ὀμφακῖτις, σίδια, στυπτηρία. διαβρωτικὰ δὲ πρὶν καυθῆναι, χαλκῖτίς τε καὶ ἰὸς καὶ μίσυ, καὶ τίτανος. ὅσα μὲν οὖν ἰσχυροτάτας ἔχει δυνάμεις, ἐπὶ πάντων δοκεῖ τῶν σωμάτων τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἐπιδείκνυσθαι. τὰ δὲ ἀσθενῆ, σαφῆ τὴν διαφορὰν ἐνδείκνυται, προσέχοντί σοι δὲ τὸν νοῦν, οὐδὲ ἧττον φανεῖται. καὶ τοῖς ἰσχυροῖς φαρμάκοις οὐ μικρὰ διαφορὰ τῆς ἐνεργείας, ἣν ποιεῖται κατὰ τὰ μαλακὰ καὶ σκληρὰ σώματα, καὶ γὰρ θᾶττον ἅπτεται τῶν μαλακῶν, καὶ σφοδρότερον ἀνιᾷ, καὶ φλεγμονὰς ἐπεγείρει μείζονας. ὁπότ᾽ οὖν ταῦτά μοι χρησίμως οὐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν εἴρηται, πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀφίξομαι φάρμακον, ἐφ᾽ οὗ τῆς μὲν ξηρᾶς πίττης ἔφην ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος γεγράφθαι ∠ ξ. λιθαργύρου δὲ λίτρας γ. οὐδέτερον μὲν αὐτῶν ἐκ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἰᾶσθαι δυνάμενον κακόηθες ἕλκος, ἵνα δ᾽ ἔμπλαστον γένηται τὸ συντιθέμενον φάρμακον, εὐλόγως μιχθέντων τοῖς ὠφελοῦσιν. ἡ δὲ ποσότης αὐτῶν στοχασμῷ τεχνικῷ ληφθεῖσα, κατὰ τὸν εἰρημένον ἀρτίως ἐγένετο σταθμὸν, εὐλαβουμένου τοῦ συντεθέντος, ἢ οὕτως ὀλίγον ἑκατέρου μίξαι τοῖς ἰσχυροῖς φαρμάκοις, ὡς τὰ δακνώδη τε καὶ διαβρωτικὰ λυπηρὰ γενέσθαι τοῖς θεραπευομένοις, ἢ οὕτω πολλὰ, κατά τε τὸν ὄγκον καὶ τὸν σταθμὸν, ὡς ἐκλῦσαι τὴν δύναμιν αὐτῶν. ἥτε γὰρ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς, ἰσχυρῶς ξηραίνει τε καὶ ῥύπτει, καὶ μᾶλλον ἔτι ταύτης ὁ ἰός. ἄμφω δὲ ταῦτα, δάκνει καὶ διαβιβρώσκει τὰς σάρκας. ὁ δὲ κεκαυμένος χαλκὸς, οὔτ᾽ ἐπιτείνεσθαι πρός τινος, οὔτ᾽ ἐκλύεσθαι χρήζει, σύμμετρος ὑπάρχων κατὰ δύναμιν εἰς τὰ παρόντα. πρόδηλον δ᾽ ὅτι τοῦ μὲν ἐλαίου τὸ μέτρον ἔκ τε τῶν μιγνυμένων αὐτῷ, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἕψησιν ἐστοχάσθη ποσότητος, ἐπὶ πλέον γὰρ ἑψηθῆναι δεῖται τὰ μεταλλικὰ παρασκευαζόμενα πρὸς τὸ ξηραίνειν ἀδήκτως, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἕψησιν αὐτοῖς προσέθηκεν ὁ Κρίτων, ὧδέ πως γράψας αὐτοῖς ὀνόμασιν. ἕψε λιθάργυρον, ἔλαιον ἕως συστραφῇ πόσως, εἶτα λεπίδα χαλκοῦ, καὶ ἰὸν ἕως συστραφῇ καὶ εὔχρους γένηται, εἶτα πίσσαν ἐπίβαλλε, εἶτα ψύξας, λάδανον λεῖον γενόμενον σὺν οἴνῳ, προσέχων μὴ ὑπερζέσῃ τούτου βληθέντος, εἶτα ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς ἑνώσας, κατάχει καὶ μάλαξον. αὕτη μὲν ἡ τῆς ἑψήσεως γραφή. ἐγχωρεῖ δὲ, καὶ πλεῖον ἔλαιον βαλόντας ἐπὶ πλέον ἑψῆσαι, πρῶτον μὲν τὴν λιθάργυρον, εἶτα κατὰ ταύτην ἐμβληθέντας, τόν τε ἰὸν καὶ τὴν λεπίδα, καὶ τὸν χαλκόν. τὰ γὰρ ἐπὶ πλέον ἑψόμενα, διττὴν ἐπί γε τῶν τοιούτων ἑλκῶν ἀρετὴν ἐπικτᾶται, ξηραντικώτερα καὶ ἀδηκτότερα γινόμενα. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων φαρμάκων τῶν ἁπλῶν, ὅσα κατὰ τὴν προκειμένην ἔμπλαστρον εἴρηται τῷ Κρίτωνι, λέλεκταί μοι συμμέτρως. ἐφύλαξα δὲ τὸν περὶ τοῦ λαδάνου λόγον, ὅτι καὶ μόνον ἁρμόττει τοῖς δυσεπουλώτοις σὺν οἴνῳ τριβόμενον, οὐχ ὅτι δεῖται οἴνου δυνάμεως, ἀλλ᾽ ἐάν τις αὐτῷ μίξας ἔλαιον ἑψήσῃ, τὴν δύναμιν ἀμβλύνει τοῦ φαρμάκου. ἔστι δ᾽ οὐχ οὕτως ἰσχυρὸν ὡς ἀμβλυνθῆναι δεῖσθαι, καθάπερ ὁ ἰὸς, ἢ ἡ χαλκῖτις, ἢ ἡ λεπὶς, ἤ τι τοιοῦτον, καὶ διὰ τοῦτο μαλακώτερον. ἔστι δὲ τοιοῦτον τὸ νέον, ἐπιτηδειότατον γάρ ἐστιν εἰς ἐπούλωσιν ἑλκῶν δυσεπουλώτων. ἐν Κύπρῳ γοῦν ἔνθα πλεῖστον γίγνεται, πρόσφατον ἔτι καὶ μαλακὸν ὑπάρχον αὐτὸ, μαλάττων τις ἰατρὸς ἐπετίθει τοῖς τοιούτοις ἕλκεσιν. εἰ δὲ καὶ βραχὺ σκληρωθείη, κατὰ μυρσίνου τὴν μάλαξιν ἐποιεῖτο. μὴ παρόντος δὲ μυρσίνου, μετὰ κυπρίνου, ἢ ῥοδίνου. ἕτερον δὲ φάρμακον οὐ μετὰ πολὺ τοῦδε κατὰ τὴν τετάρτην βίβλον ὁ Κρίτων ἔγραψεν ἐν αὐτοῖς ὀνόμασιν ὧδε. Ἡ διὰ χαμαιλέοντος ποιοῦσα πρὸς τὰ αὐτὰ τῇ προτέρᾳ. ἔστι δὲ ἐπουλωτικωτάτη τῶν δυσαλθῶν καὶ τυλωδῶν, καὶ χρονίων ἑλκῶν. ἰᾶται δὲ, καὶ τὰς ἐν τῷ δακτυλίῳ ῥαγάδας, καὶ κονδυλώματα καὶ σκληρίας. Λιθαργύρου μνᾶ α. κηροῦ μνᾶς S. ἰοῦ μνᾶς τέταρτον, καὶ χαμαιλέοντος ὄγδοον, ἐλαίου μνᾶ. ἔλαιον, λιθάργυρον ἕψε, κινῶν σπάθῃ, ἕως οὗ συστῇ καὶ γένηται μηλίνη. τούτου δὲ γινομένου, ἰὸν ἐπίπασσον. ἔπειτα πρόσβαλλε κηρὸν, τήξας ἐπιμελῶς, καὶ ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐπίπασσον τὸν χαμαιλέοντα, ὅταν δὲ ἑνωθῇ, κατέρα εἰς θυίαν καὶ μαλάξας ἀναιροῦ. τοῦτο τὸ φάρμακον, ἀντὶ μὲν τοῦ λαδάνου τὸν χαμαιλέοντα τῆς αὐτῆς ὄντα δυνάμεως ἔλαβεν. ἀμφότερα γάρ ἐστιν ἐπουλωτικὰ τῶν δυσιάτων ἑλκῶν. ἡ διαφορὰ δ᾽ αὐτῶν, ἐν τῷ τὸν μὲν κεκαυμένον χαλκὸν ἔχειν ἐκεῖνο, καὶ μηδ᾽ ὅλως ἔχειν τὸν κηρόν. ἐν τούτῳ δὲ, τῷ τὸν μὲν κηρὸν εἶναι, τὸν χαλκὸν δὲ οὐκ εἶναι, καὶ τοῦτ᾽ εὐλόγως ἐποίησεν. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἀντὶ τοῦ κηροῦ, τῷ λαδάνῳ συνεχρήσατο πρὸς τὴν τῶν ἀνίκμων φαρμάκων ἕνωσιν. ἐνταυθοῖ δὲ μηδὲν ἔχων τοιοῦτον, τὸν κηρὸν ἔμιξε, μαλακτικὸν μὲν

ὄντα

ὄντα μετρίως φάρμακον, ὃ μὴν ἐπουλωτικόν γε, δυνατὸν δὲ ἦν κἀνταῦθα πλέον ἔλαιον ἐμβεβλῆσθαι, καθάπερ γε καὶ παλαιὸν ἢ κίκινον. ἐγὼ δὲ εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ σχίνινον ἐμβάλλω, πλειόνων μετέχον δυνάμεων. ἔστι γὰρ μαλακτικόν ἔχει τι, καὶ διαφορητικὸν, καὶ στυπτικὸν, ὧν ἁπάντων δεῖται τὰ μετὰ σκληρότητος τῶν χειλῶν δυσεπούλωτα.

Περὶ τῶν ὑφ' Ἡρακλείδους γεγραμμένων.

Καιρὸς οὖν ἤδη καὶ τῶν ὑφ' Ἡρακλείδου τοῦ Ταραντίνου γεγραμμένων ἐν τῇ πρὸς Ἀστυδάμαντα βίβλῳ μνημονεῦσαι. πιστὸς γὰρ ἀνὴρ, εἴπερ τις ἄλλος ἐστὶ, τὰ διὰ τῆς πείρας αὐτῷ κεκριμένα μόνα γράφων. οὗτος οὖν ὁ ἀνὴρ κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψε, πρὸς τὰ παλαιὰ ἕλκη. Λεπίδος μέρος ἓν, ἰοῦ ξυστοῦ μέρη δ. κηρωτῇ μυρσίνῃ προσαναλαμβάνεται ὀκταπλῇ. ὁ μὲν οὖν Ἡρακλείδης, ὡς ἂν ἰατροῖς γράφων ὑπομνήματα, προσέγραψε, κηρωτῇ μυρσίνῃ ἀναλάμβανε. τολμηροὶ δ' οὕτως εἰσὶ πολλοὶ τῶν νῦν, ὡς πρὸ τοῦ παρὰ διδασκάλων κτήσασθαί τινα ἕξιν ἰατρικὴν, ἐκ τῶν τοιούτων βιβλίων ὁρμώμενοι, χρῆσθαι καλοῖς φαρμάκοις ἀμεθόδως, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἀποτυγχάνειν, αὐτίκα γέ τοι τῆς μυρσίνης κηρωτῆς, ἔξεστιν ἔλαττόν τε καὶ πλέον μίξαντα, ποτὲ μὲν ὑγροτέρῳ τε καὶ μαλακωτέρῳ χρῆσθαι τῷ φαρμάκῳ, ποτὲ δὲ σκληροτέρῳ καὶ ξηροτέρῳ. κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐπίθεσιν ἐν πλάτει στοχασμῷ, καθάπερ εἴρηται πρόσθεν, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ χρήσει πλησιαίτερον ἀφικνουμένου, ὡς ἐδείχθη. βλέποντες γὰρ τὸ ἕλκος, εἰ μὴ ἐνδεῶς ἐξηράνθη, σφοδρότερον ἐργασόμεθα τὸ φάρμακον, ὡς μᾶλλον ξηραίνειν. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ἢ δεῖ, μαλακώτερον αὐτὸ ποιήσομεν, πλείονα μίξαντες τὴν μυρσίνην κηρωτήν. ἡ γὰρ τῶν μεταλλικῶν δύναμις, οὐ μόνον ὑπὸ ταύτης, ἀλλὰ καὶ πάσης κηρωτῆς ἐκλύεται. ἑξῆς δὲ τούτῳ προσγράψας, ἄλλη. προσυπακοῦσαι δὲ χρὴ δηλονότι δύναμις, ὑπέταξε ταυτί. Λεπίδα λεάνας, ἐπίχεε ὄξος, καὶ τρίβε ὑπὸ κύνα, μέλιτος ποιῶν πάχος, εἶτ' ἕψε. ὅταν δὲ ξηρὸν γένηται, προσεπιλεάνας, μίσγε κηρωτῆς μέρη ὀκτὼ, καὶ χρῶ πρός τε τὰ πρόσφατα τραύματα, καὶ τὰ παλαιὰ ἕλκη καὶ σύρματα, καὶ τρίμματα, καὶ χίμετλα τὰ μὴ ἄγαν ἑλκώδη. γινώσκειν δ' ὑμᾶς χρὴ καὶ περὶ τοῦδε τοῦ φαρμάκου ταῦτα. πρὸς μὲν τὰ ἄλλα μετρίως αὖθις ὀκταπλασίαν κηρωτὴν μίξεις τῇ λεπίδι. πρὸς δὲ τὰ παλαιὰ πάνυ, τουτέστι τὰ δυσίατα, κἂν ἑξαπλασίαν, ἢ πενταπλασίαν μίξῃς, οὐ βλάψεις, ἰσχυροτέρων γὰρ δέονται. τὴν δὲ περὶ τοῦ φαρμάκου διήγησιν ἔγραψεν ὁ Ἡρακλείδης οὕτως. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ἐπὶ πυρὸς ἀναξηράναντα τὴν λεπίδα, χρῆσθαι. βούλεται δ' ὁ λόγος αὐτῷ, κἂν ἐν ἄλλῳ τινὶ καιρῷ συντιθῶμεν τὸ φάρμακον, ἀντὶ τῆς ἡλιακῆς θερμασίας χρῆσθαι πυρί. κάλλιω μέντοι γίγνεται τὰ τοιαῦτα πάντα κατὰ τὸν θερινὸν ἥλιον, ἐν πολλαῖς ἡμέραις λειούμενα, τὰ μὲν δι' οἴνου, τὰ δὲ δι' ὄξους. λεπτομερέστερα μὲν οὖν γίγνεται, τὰ δι' ὄξους λειωθέντα, καὶ διὰ τοῦτο καθαιρετικώτερά τε καὶ λεπτυντικώτερα, καὶ ξηραντικώτερα. πρὸς δὲ τὰς ἐπουλώσεις, τὰ δι' οἴνου βελτίω, καὶ χρεία γε τούτων γίγνεται προξηρανθέντων, εἶτα προκαθαρθέντων τῶν δυσεπουλώτων ἑλκῶν. προξηρανθήσεται μὲν οὖν διὰ τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων, καθαρθήσεται δὲ διὰ τῶν ῥυπτόντων, ἀπουλωθήσεται δὲ διὰ τῶν στυφόντων. Ἄλλο. Ἐφεξῆς δ' ἕτερον φάρμακον ἔγραψεν ὁ Ἡρακλείδης, ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ὕλης, οὐκ ἰσχυρὸν δὲ, διὰ τὸ πολὺ τῆς λιθαργύρου μῖξαι τῷ διφρυγεῖ. Τῆς μὲν γὰρ λιθαργύρου, πέντε καὶ τριάκοντα δραχμὰς ἀξιοῖ βάλλειν εἰς αὐτὸ, τοῦ διφρυγοῦς δὲ ὀκτώ. καὶ ταῦτα δὲ ἀναλαμβάνει κηρωτῇ, τοῦ μὲν κηροῦ ἐχούσης ∠ μ. τοῦ ἐλαίου κοτύλας γ. ἐγὼ δὲ πολλάκις ἐχρησάμην μόνῳ τῷ διφρυγεῖ, μετὰ τῆς τοιαύτης κηρωτῆς, οὐδ' οὖν οὐδ' αὐτῷ πρὸς τὰ φαγεδαινικὰ, καὶ χειρώνια, καὶ σηπεδονώδη. πολὺ γὰρ ἀποδεῖ τῇ δυνάμει, τῶν τὰ τοιαῦτα θεραπευόντων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἄνευ μεγάλης κακίας δυσεπουλώτων, ὥστε ἂν καὶ λιθάργυρον αὐτῷ τις μίξῃ, καὶ ταύτην πολλὴν, ἀσθενὲς ἐργάσεται τὸ φάρμακον. μετὰ δὲ τοῦτο τῆς αὐτῆς ἐπαγγελίας ἐχόμενον, γέγραπται φάρμακον τοιόνδε. Κηροῦ ∠ ιβ. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ γ. λεπίδος ∠ δ. λαδάνου ∠ δ. ἀσφάλτου ∠ γ. τὸ λάδανον τρίψον κατ' ἰδίαν, καὶ τὴν λεπίδα, εἶτα τὰ ἄλλα τήξας μετὰ μυρσίνου ἐλαίου μίσγε. ἐὰν δὲ ᾖ τὸ λάδανον μαλακὸν, τῆκε. κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην ἐνεδείξατο σαφῶς ὁ Ἡρακλείδης, ὅταν μὲν σκληρὸν ᾖ τὸ λάδανον, ἐν τῇ θυίᾳ λειοῦν αὐτὸ μόνον, ὅταν δὲ ὑγρόν τε καὶ μαλακὸν, ἐπὶ πυρὸς διατήκειν, ἤτοι μόνον, ἢ καὶ μετ' ἐλαίου βραχέος, ὅπερ ἑωράκατέ με, οὐκ ἐπὶ τούτου μόνου, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ποιοῦντα. ἔστι δὲ καὶ τὸ μετὰ τοῦτο γεγραμμένον φάρμακον ὑπὸ τοῦ Ταραντίνου τῆς αὐτῆς ἐπαγγελίας, κατὰ τήνδε τὴν συμμετρίαν.

Χαλκίτιδος ∠ κε. καδμείας ∠ ιβ S. λεάνας κατ' ἰδίαν, καὶ μίξας οἶνον ἀπαράχυτον, καὶ ζέσας κατάχει, ὥστε φυραθῆναι συμμέτρως, εἶτα λέαινε ἄχρι τοῦ ξηρανθῆναι. καὶ τήξας κηροῦ ∠ ν. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ λ. μυρσίνης κοτύλης ὄγδοον, μίσγε τῇ κηρωτῇ ἀπὸ τῶν ξηρῶν ∠ κ. καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον οὐδὲν ἔχει τῶν μαλθακωδῶν. ἐν μέντοι τῇ πρὸς τὴν κηρωτὴν μίξει, τὴν προσήκουσαν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἑλκῶν ποσότητι τῆς μίξεως, ὁ γεγυμνασμένος λογικῶς ἐν αἷς ὑπεθέμην μεθόδοις ἐπιτηδείως ἐργάσαιτο. καλῶς δὲ καὶ τὸν ἀπαράχυτον οἶνον, τουτέστιν ᾧ μὴ μέμικται θάλαττα, θερμὸν καταχεῖ τῆς χαλκίτεως, καὶ τῆς καδμείας, ὡς ἀφελέσθαι τὴν δριμύτητα τῆς χαλκίτεως βουλόμενος διὰ τῆς θερμασίας αὐτοῦ. ἕτερον δὲ συνεχὲς τούτῳ γέγραπται φάρμακον ἀξιόλογον, ἐκ τοσῶνδε καὶ τοιῶνδε τῶν ἁπλῶν συγκείμενον. Λεπίδος στομώματος ∠ δ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ β. ἐν ἐνίοις δὲ τῶν ἀντιγράφων γέγραπται ∠ α. χρυσοκόλλης ∠ κε. κηροῦ ∠ κε. λεάνας τὰ ἄλλα, τῆκε τὸν κηρὸν μετ' ὀλίγης ῥητίνης, ὥστε μὴ †κατάσκληρον τὸ φάρμακον εἶναι, καὶ μίξας χρῶ, ἄνωθεν δὲ σπόγγον ἐξ ὄξους ἐκθλίψας ἐπιτίθει. Δημήτριος δὲ ὁ Βιθυνὸς ἔφη, αὐτὴν τὴν χρυσοκόλλαν λίαν κηρῷ θερμῷ ἀναλαμβάνων χρῆσθαι. ἐνεδείξατο καὶ περὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ὁ Ἡρακλείδης ὡς οὐ κατὰ πρώτην χρείαν ἡ ῥητίνη μίγνυται τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ γλισχρότητά τινα παρασχεῖν αὐτοῖς εἰς ἐμπλαστρώδη σύστασιν, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ κηρὸς ᾖ, μήτε λιπαρὸς φύσει, μήτε νέος, ἀλλὰ σκληρός τε καὶ αὐχμηρός. ἡ μέντοι τοῦ στομώματος λεπὶς, ἰσχυρῶς ξηραίνει πρὸς τῷ καὶ στυπτικὴν ἔχειν δύναμιν. Δημήτριον δ' ἔφη τὸν Βιθυνὸν ἀναλαμβάνοντα τῷ κηρῷ μόνην τὴν χρυσοκόλλαν οὕτως χρῆσθαι. καὶ καλῶς γε ποιῶν ὁ Δημήτριος, οὕτως ἐχρῆτο. καθάπερ κἀγὼ πολλάκις οὐ χρυσοκόλλαν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, αὐτὸ καθ' αὑτὸ μετὰ μαλακοῦ μαλάττων κηροῦ, περὶ τὰ τοιαῦτα χρῶμαι. δῆλον δ' ὅτι τῶν ἄλλων ἑκα-

†κατάξηρον

σον εἶπον, ὧν δήλωσιν ἔμπροσθεν ὠφελεῖν τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν, καὶ λέληθέ γε με καθ᾽ ἕκαστον, ὧν καὶ θεραπεύει τῶν δυσιάτων ἑλκῶν, μετὰ τοῦ κηροῦ συντεθέντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα. ποτὲ μὲν γὰρ τὴν χρυσοκόλλαν ἀναλαμβάνω κηρῷ, ποτὲ δὲ τὸν κεκαυμένον χαλκὸν, ἢ τὴν λεπίδα, καὶ ταύτην ἤτοι στομώματος, ἢ σιδήρου, ἢ χαλκοῦ· ποτὲ τὸν ἰὸν ἄκαυστον, ἢ κεκαυμένον, ὥσπερ καὶ μίσυ, καὶ χαλκῖτιν. ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν αὐστηρῶν τι μίγνυμι, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, ὅταν ἀποκρούσασθαι βουληθῶ τὸ ἐπιῤῥέον, ἐξ ὧν ἐστιν ἥτε στυπτηρία, καὶ τὰ σίδια, καὶ αἱ κηκῖδες, οἵ τε κύτινοι, καὶ τὸ βαλαύστιον, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα. πιστεύσαντες οὖν ἐμοὶ τῶν εἰρημένων ἄχρι τοῦ δεῦρο φαρμάκων ἁπάντων οὐδὲν ἀπόβλητον ὑπάρχειν ἀσκεῖτε τὴν μέθοδον τῆς χρήσεως αὐτῶν, ὅπως ἐπιτυγχάνητε, καθάπερ ἐγώ. γεγραμμένων δ᾽ ἐφεξῆς ὑπὸ τοῦ ταραντίνου, καὶ ἄλλων δύο φαρμάκων ἀξιολόγων, εὔλογον ἔδοξέ μοι κἀκεῖνα προσθεῖναι. τὸ μὲν οὖν πρότερον αὐτῶν, ὧδέ πως ἔγραψε. Λεπίδος ∠ δ΄. μάννης ∠ δ΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ β΄. μίσυος ∠ β΄. τρίψας μετὰ ὄξους καὶ κυκλίσκους ποιήσας, ἄγοντας ἀνὰ ∠ β΄. ἀπόθου. ὑπὸ δὲ τὴν χρείαν, κηροῦ ∠ δ΄. ῥητίνης πιτυΐνης ∠ β΄. στέατος ταυρείου ∠ δ΄. τήξας καὶ ἐάσας παγῆναι, μίσγε τῷ τροχίσκῳ. χρῶ δὲ πρὸς τραύματα, ὡς κολλῶδες καὶ ἀφλεγμαντον. ταῦτα μὲν ὁ ταραντῖνος. ἐγὼ δὲ τῇ μὲν οὕτως μιχθείσῃ φημὶ χρῆσθαι δεῖν πρὸς τραύματα, πρὸς μέντοι τὰ κακοήθη τῶν ἑλκῶν οὐ χρὴ μιγνύειν τὴν τοιαύτην κηρωτὴν, ἀλλ᾽ ἱκανὸς ὁ κηρὸς μόνος, ὡς ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν εἴπομεν. καὶ εἰ δεήσει ποτὲ μῖξαί τι τῶν μαλθακωδῶν αὐτῷ, βραχὺ μύρσινον, ἢ κύπρινον, ἢ ῥόδινον ἔστω. βλάψεις δ᾽ οὐδὲν, οὐδ᾽ εἰ τὴν λάρικα προσαγορευομένην ῥητίνην μίξειας, οὐδὲ τὴν τερμινθίνην, ἧττον μὲν ἐπιτήδειον ὡς πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν οὖσαν, οὐ μὴν ἀπόβλητόν γε. τὰς δ᾽ ἄλλας ῥητίνας, οὐ χρὴ μιγνύναι αὐτοῦ μεγάλης ἀπορίας τῶν προειρημένων. οὕτω δὲ καὶ περὶ στέατος. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τοῦτο μιγνύναι χρὴ, πλὴν εἰ καὶ τὰ χείλη μαλάττειν ἐθέλοις. ὅτι δὲ ξηραντικώτερον ὑπάρχει τὸ ταύρειον στέαρ πάντων τῶν ἄλλων, ὅσα τῶν ἡμέρων ζώων ἐστὶν, ἀκηκόατε πολλάκις. ὑπερέχει γὰρ αὐτοῦ λεπτομερείᾳ, τό, τε τοῦ λέοντος καὶ τὸ τῶν παρδάλεων, καὶ δηλονότι καὶ τὸ τῆς ὑαίνης. ἄμεινον οὖν ὅταν δέῃ μιγνύναι στέαρ, τὸ χήνειον ἐμβάλλειν, καὶ μᾶλλόν γε τῶν νομάδων χηνῶν, ἱκανῶς γὰρ ἐστι λεπτομερές τε καὶ παρηγορικόν. ἔτι δ᾽ ἑνὸς ὑπολοίπου γεγραμμένου τοῦ φαρμάκου συνεχοῦς τοῖς προγεγραμμένοις, καθ᾽ ὃ τὴν ἀρχὴν ἐποιησάμην τῆς διδασκαλίας, οὕτως εἰπὼν ὁ Ἡρακλείδης, τὸ ἱππωτήειον, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἁπαλοχρῶτας, ἐπειδὴ τῆς ἑτέρας ἐστὶν ὕλης τε καὶ δυνάμεως, ἣν ἔφαμεν ἁρμόττειν τοῖς μὴ φέρουσι τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων τὴν προσαγωγὴν, ἀλλὰ δακνομένοις τε καὶ παροξυνομένοις, καὶ ῥευματιζομένοις, ἀναβεβλήσθω μὲν ὁ περὶ τούτου λόγος, ὅταν περὶ τῶν τοιούτων φαρμάκων διεξέρχωμαι λεχθησόμενος. νυνὶ δὲ τῇ ὁδῷ τὰ παραπλήσια τοῖς προγεγραμμένοις μεταθήσομαι, τοσοῦτον ἔτι προσθεὶς ὑπὲρ αὐτῶν, ὅτι καὶ καθ᾽ ἕτερον βιβλίον ὁ Ἡρακλείδης ἐπιγεγραμμένον στρατιώτην, ἔγραψε τὰ αὐτὰ φάρμακα, κατὰ τὸ τρίτον ἐν αὐτοῖς τῇ τάξει μόνον ἑαυτῷ διαφωνήσας. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἁπλῶς γέγραπται, κηροῦ ∠ μ΄. κατὰ δὲ τὸν στρατιώτην πρόσκειται, οἱ δὲ ∠ ις΄. καὶ βέλτιόν γε τοῦτ᾽ ἐστίν. ἡ γὰρ πολλὴ μῖξις τοῦ κηροῦ καθαιρεῖ τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου. τῶν αὐτῶν τούτων φαρμάκων ὁ Ἡρακλείδης μέμνηται, κἂν τοῖς πρὸς τὴν Ἀντιοχίδα γεγραμμένοις αὐτῷ, καὶ πρώτως γε τοῦ πρώτου, καθάπερ ἐν τούτοις, καὶ ἐν ἐκείνοις γράφων οὕτως. πρὸς μὲν τὰ ἄγαν πεπαλαιωμένα, καὶ τυλώδη, χρῆσις ταύτῃ. Λεπίδος μέρος α΄. ἰοῦ κατά τινα μὲν τῶν ἀντιγράφων, ἀπεστιγμένων τὸ δ΄. γέγραπται. κατά τινα δὲ γραμμὴν ἄνωθεν ἔχον μακρὰν, ὥστε ἤτοι τέτταρα μέρη σημαίνειν, ἢ τοῦ ἑνὸς τὸ τέταρτον. οὕτως δὲ καὶ κατὰ τὰ προειρημένα συγγράμματα, διαφερόντως εὗρον αὐτὸ γεγραμμένον, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο χρεία τῆς προκειμένης πραγματείας ἐστὶν, ὅπως αὐτῆς ἐπίστηται διαγιγνώσκειν τῶν φαρμάκων τὰς διαφοράς. μόνος γὰρ οὗτος αὐτοῖς κατὰ τρόπον χρήσαιτο. τοῦτο γοῦν αὐτὸ τὸ προκείμενον φάρμακον, ἐὰν μὲν τετραπλάσιον λάβῃ τὸν ἰὸν, ἱκανῶς ἔσται δριμύ. τέταρτον δὲ μέρος ἰοῦ βαλόντος, ὡς πρὸς ἓν μέρος τῆς λεπίδος, ἕξει μέτριον φάρμακον, ὡς πρὸς τὰ κακοήθη, καὶ μάλιστα, ἐὰν μὴ διὰ κηροῦ μόνου τὴν μῖξιν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ κηρωτῆς ποιήσηται. προείρηται δ᾽ ὅτι καὶ μαλακὸν εἶναι χρὴ καὶ νέον τὸν κηρὸν, ἐὰν δὲ ἀπορῶμεν τοῦ τοιούτου, παρὰ πυρὶ θερμαίνοντες ὃν ἔχομεν, ἢ ἐν ἡλίῳ, καὶ μαλάττοντες μετ᾽ ὀλίγου μυρσίνου, μίξομεν οὕτως τήν τε λεπίδα καὶ τὸν ἰόν. εἴρηται δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τούτου τοῦ γράμματος, ὡς εἴη κάλλιστον φάρμακον συγκείμενον ἐκ λεπίδος καὶ ἰοῦ, προσλαβὸν τετραπλάσιον τὸν κηρόν. καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς αὐτῷ χρῶμαι, μιγνὺς ὡς τὸ πολὺ καὶ τοῦ κεκαυμένου χαλκοῦ τὸ ἴσον. προστίθεικε δὲ τῇ χρήσει τοῦ φαρμάκου τούτου κατὰ τὸ πρὸς τὴν Ἀντιοχίδα γεγραμμένον αὐτῷ βιβλίον ὁ ταραντῖνος, ἃ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὧν εἶπον συγγραμμάτων αὐτοῦ οὐ προσέθηκεν, ὅλην οὖν αὐτοῦ γράψω τὴν ῥῆσιν οὕτως ἔχουσαν. πρὸς μὲν τὰ ἄγαν πεπαλαιωμένα καὶ τυλώδη χρῆσις ταύτῃ. Λεπίδος μέρος ἕν, ἰοῦ τέταρτον, λεάνας μυρσίνῃ κηρωτῇ ὀκταπλῇ σκληρᾷ, ἀναλαμβάνουσα χρῶ, προκαταντλήσας τὸ ἕλκος ὕδατι ψυχρῷ. Νῦν οὖν ἤδη γράψω τὰ παραλελειμμένα μοι τῶν ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐπαγγελίαν. τὰς γὰρ ἐμπλάστρους μόνας δεδήλωκα ἔμπροσθεν. ὅσα δὲ φάρμακα διὰ τροχίσκων προπαρεσκευασμένα, μιγνυμένων κηρωταῖς ἐπὶ τῆς χρείας, ἐπουλωτικά φησιν εἶναι τῶν δυσιάτων ἑλκῶν, ἢ ὅσα ξηρὰ καταπαστὰ, ταῦτα προσθήσω νῦν, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ γεγραμμένου κατὰ τὰ ξηρὰ πλησίον τοῦ τέλους. Ξηρὰ ἐκ τῶν Ἀνδρομάχου, ἐπουλοῦν ξηρόν. †Ὀστέων κεκαυμένων ∠ β΄. μάννης ∠ α΄. καδμείας ὀβολοὶ δ΄. ἐν ἄλλῳ ∠ δ΄. λείοις χρῶ, καὶ πρὸς νομάς. Ἄλλο ἐπουλοῦν ξηρόν. Πίτυος φλοιοῦ ∠ ς΄. ἀριστολοχίας ∠ ς΄. κισσήρεως ∠ δ΄. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ δ΄. μάννης ∠ ς΄. εὔδηλον δ᾽ ὅτι τὴν κολοφωνίαν λέγει. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ β΄. λείοις χρῶ. Ἄλλο, ἐπουλοῦν καὶ κακοήθη. Πίτυος φλοιοῦ ∠ ς΄. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ∠ δ΄. καδμείας ∠ η΄. μάννης ∠ δ΄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ β΄. λείοις χρῶ. Ἄλλο. Κηκῖδος ∠ δ΄. ψιμμυθίου ∠ η΄. μυρσίνης ∠ δ΄. λιθαργύρου ∠ η΄. σκωρίας μολύβδου ∠ δ΄. λείοις χρῶ, τούτων τῶν τεττάρων φαρμάκων, τὸ μὲν πρῶτον ἁπλοῦν ἐστι λίαν, ἄδηκτόν τε καὶ ξηραντικὸν, ἀμυδρᾶς μετέχον στύψεως. τὸ δὲ δεύτερον, διὰ τὸ μεμίχθαι φλοιὸν αὐτῷ πίτυος, αἰσθητὴν ἔχει τὴν στύψιν, ὁποίαν ἔχειν χρὴ τὰ μέλλοντα καλῶς ἐπουλοῦν.

ὀστρέων

τὸ δὲ γ. οὐ μόνον τὸν φλοιὸν τῆς πίτυος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἰὸν πρὸς τὰ μετὰ ῥύπου ῥᾳδίως ἐπιτρεφομένου τοῖς ἡλκωμένοις ἁρμόττει, τόν τε γὰρ ῥύπον αὐτῶν ἀφαιρεῖ, καὶ τὴν ἐπούλωσιν οὐκ ἐμποδίζει. τὸ δ' ἐφεξῆς αὐτὶ τοῦ τῆς πίτυος φλοιοῦ τὴν μυρσίνην ἔχει, καὶ τἄλλα ξηραίνοντα χωρὶς δήξεως. μετὰ δὲ ταῦτα τρία γράψας ἕτερα ξηρὰ, τέταρτον ἐπ' αὐτοῖς προσέθηκε κατὰ λέξιν οὕτως. Ἄλλο ξηρὸν πρὸς τὰ ὑπερσαρκοῦντα ἐπουλοῦν ἀδήκτως, ὡς Ἀρποκρᾶς. σανδαράχης, χρυσοκόλλης, ἀρσενικοῦ ἴσον ἑκάστου. καὶ πρὸς κακοήθη ποιεῖ τοῦτο τὸ φάρμακον, οὐδὲν ἔοικε τοῖς ἐμπροσθεν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑπερσαρκούντων ἑλκῶν διὰ ὑγρότητα πολλὴν ἁρμόττει, καὶ καθαιρετικὸν ὑπάρχον αὐτῶν. τοιαύτης γὰρ δυνάμεώς ἐστιν, ἥτε σανδαράχη καὶ τὸ ἀῤῥενικόν. ἐν δ' αὐτοῖς πρόσκειται, τῶν κακοήθη θαυμαστῶς ὠφελούντων ἡ χρυσοκόλλα.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀρχιγένους γεγραμμένων.

Ἃ δ' Ἀρχιγένης ἔγραψε περὶ τῶν τοιούτων ἑλκῶν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ φαρμάκων βιβλίῳ διὰ τῆς ἐκείνου λέξεως αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτω γέγραπται. περὶ ἑλκῶν ἀτυλώτων καὶ παλαιῶν. Τῶν δ' ἑλκῶν τὰ μὲν παλαιὰ οὕτως ἐπουλοῦν, κοινῷ τινὶ ἀνακαθάρας, ἔλαιον παλαιότατον μετὰ μοτῶν ἐπιτίθει. Ἢ ἰὸν ξυστὸν μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης, ὀλίγον ῥητίνης ἐχούσης, ἀναλαβὼν ἐπιτίθει. Καὶ λεπίδος ἐρυθροῦ χαλκοῦ, ὡς πλεῖστον ἀναλαβὼν, κηρωτῇ μυρσίνῃ χρῶ. Ἢ ἀμύλου πεπλυμμένου μέρη τρία, στέατος μοσχείου μέρη γ. κηροῦ τυῤῥηνικοῦ μέρος α. τήξας τὰ τηκτὰ, μίσγε τὸ ἄμυλον καὶ χρῶ. Ἢ διφρυγοῦς καὶ λεπίδος χαλκοῦ ἀνὰ ∠ δ. μάννης ∠ η. σὺν ὄξει δὲ λεάνας μέχρι μέλιτος πάχους, κηροῦ μὲν ∠ λβ. μετ' ἐλαίου κοτύλης α S. τήξας, κατάχει καὶ ἑνώσας χρῶ, ἔμμοτον, ἢ ἔλασσον τὸ ἔλαιον, καὶ ἐμπλάστρον ποίει. Ἢ χαλκίτιδος, ψιμμυθίου ἴσον, ἁλὸς κοινοῦ τὸ διπλοῦν, λιθαργύρου τὸ διπλοῦν τοῦ ἁλὸς, οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἐναλλὰξ λεαίνων, ὡς λιπαρῷ χρῶ. Ἢ λιθαργύρου, ψιμμυθίου, διφρυγοῦς ἴσα, ἀσβέστου τὸ διπλοῦν μετὰ μυρσίνης κηρωτῆς χρῶ. Ἢ διφρυγὲς, λεπίδα, κηκίδα ἴσα, ἰοῦ τὸ ἥμισυ μετὰ κηρωτῆς μυρσίνης. ἔνιοι δὲ καὶ πιτυΐνην ῥητίνην προσμιγνύουσιν. Ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζαν ἐπίπασσε. ἐπάνω δὲ τίλμα ἐκ ψυχροῦ ἀνακαθαίρει, καὶ ἐπουλοῖ. Πρὸς τὰ ἐν οἵῳ δή ποτε τόπῳ, ἕλκη τοῦ σώματος δυσκατούλωτα.

Ἐρυσίμου σπέρματος λείου μιγέντος, καὶ γενομένου ῥυπώδους, ἐπιτεθέντος ἐμπλάστρου τρόπον, τάχιστα ἐπουλοῖ καὶ τὰ κακοήθη. Ἐπουλωτικὴ πρεσβυτικῶν. πρὸς δὲ τὰ πρεσβυτικὰ, σκωρίᾳ μολύβδου μετὰ μυρσίνης κηρωτῆς χρῶ. ἐὰν δὲ παλαιῶσαι θέλῃς, καὶ στέαρ χοίρειον μίσγε. Τὰ δὲ μελαινόμενα ἕλκη περιπυριάσας ἄρτοις κριθίνοις, ἄρτοις πεσσομένοις, βούτυρον καὶ ψιμμύθιον ἴσα ἐπιμελῶς ἑνώσας, χρῶ.

Περὶ σηπεδονικῶν καὶ νομῶν.

Ἐπὶ δὲ τῶν σηπεδονικῶν, καὶ τῶν νομῶν, ὀρόβινον ἄλευρον, στυπτηρίαν ὑγρὰν, ἄρτου σεμιδαλίτου τὸ ἐντὸς, χοιρείου παλαιοῦ, ἢ ἄλλου ταριχηροῦ παλαιοῦ κρέως, ἀπλύτου, τερμινθίνην ὑγρὰν, μέλι καλὸν, ἴσα σταθμῷ †συνελέας, ἐπιτίθει. Ἢ ἀριστολοχίας καὶ κικίνων φύλλων χυλοῦ ἴσα, ἰοῦ τὸ ἥμισυ, δι' ὕδατος, μέλιτος δὲ τὸ πάχος κατάχριε, μικρὸν τοῦ ὑγροῦ προσλαμβάνων. ἐὰν δὲ μὴ ἀφίστηται ἡ ἐσχάρα, ἐλατηρίου, ἰοῦ τὸ ἴσον πρόσμισγε.

Καλῶς ποιεῖ ἐπὶ τῶν σηπεδόνων σῶρυ λεῖον ἐπὶ πάχος ἐπιπασσόμενον, καὶ ἐπάνω τίλμα ξηρόν. Ἢ ἀριστολοχίαν στρογγύλην καὶ κηκίδα ἴσα μετ' ἐλαίου περίχριε. Ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζαν, ἢ κράμβης, ἢ τεύτλου, ἢ λαπάθου φύλλοις ἐνδήσας, θερμοσποδίᾳ ἔγκρυψον. ὅταν δὲ μαλακωθῇ, συντρίψας ἐπίθες, εὐτόνως ἀνακαθαίρει.

Ἢ θαλλία ἐν οἴνῳ ἑφθῇ μετὰ μέλιτος κατάπασσε. Ἢ χαλκῖτιν κατάπασσε, ἄνωθεν δὲ τίλματα ξηρὰ ἐπιτίθει.

Ἐλατηρίου ἢ λινοσπέρμου λεῖα μετὰ χαλκανθοῦ ἐπιτίθει. ἢ θύμῳ καὶ σταφίδι ἀγρίᾳ, ἢ ἡμέρῳ κατάπασσε μετὰ σύκων ἑφθῶν. Ἢ συκίνοις φύλλοις λείοις μετὰ μέλιτος. ἢ νίτρον μετὰ κυμίνου. Καὶ ἄλευρον μετὰ μέλιτος.

Ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζαν μετὰ μέλιτος. Ἢ σκίλλης ἑφθῆς μετὰ μέλιτος. Ἢ ἐλλεβόρου μετὰ μέλιτος. ποιεῖ καὶ πρὸς φαγεδαίνας ταῦτα καὶ μελανίας καὶ νομάς. ἢ σώρεως ∠ ιβ. χαλκίτεως ∠ ι. μίσυος ∠ δ. σὺν ὄξει δριμυτάτῳ ἡμικοτυλίῳ λέαινε, μέχρις ἂν ξηρανθῇ, καὶ ἀνελοῦ. χρῶ δὲ μήλῃ βάπτων, καὶ ἐπικυλίων τῷ ἕλκει, καὶ ἐπάνω ὀθόνιον ἁπλοῦν ἐξ οἰνελαίου ἐπιτίθει. ἐὰν δὲ φλεγμαίνῃ, ὑοσκυάμῳ μετὰ ἀλφίτων, ἢ κράμβῃ μετὰ μέλιτος κατάπασσε. ἐπὶ δὲ τῶν σκώληκας ἐχόντων, ψιμμύθιον καὶ πόλιον ἴσα σὺν πίσσῃ ὑγρᾷ κατάχριε.

Περὶ καρκινωδῶν.

Ἐπὶ δὲ τῶν καρκινωδῶν, καὶ κακοήθων ἑλκῶν, καρκίνου ποταμίου κεκαυμένου, καδμείας, ἴσα λεῖα ἐπίπασσε. ἢ τὴν σποδὸν τῶν καρκίνων μετὰ κηρωτῆς ἐπιτίθει. ἢ ἐρυσίμου σπέρμα λειότατον σὺν μέλιτι τρυγῶδες ποιῶν, ἐπιτίθει ὡς ἔμπλαστρον. ἄκρως ποιεῖ πρὸς τὰ χειρώνεια, καὶ παλαιὰ, καὶ δυσκατούλωτα, καὶ τὰ ἐπὶ τῶν κνημῶν κακοήθη μελάνθεια, καὶ τὰ ἐν μαστοῖς κακοήθη. χοιράδας, παρωτίδας ἐπισπᾶσαι. ἄκρως ποιεῖ στέατος βοείου λίτρας γ. ὡς δὲ ἄλλοι ε. τερμινθίνης οὐγγίας ε. μάννης οὐγγίας S. γῆς τῆς λεγομένης σάρδης, ᾗ οἱ γναφεῖς χρῶνται, οὐγγίας ε. τὰ τηκτὰ ἐπὶ τῶν ξηρῶν, καὶ ἑνώσας χρῶ. ἢ φακῷ ἑφθῷ μετὰ μέλιτος, ἢ θαλλίᾳ, ἢ ἀμφοτέροις κατάπασσε.

Περὶ τῶν τυλωδῶν.

Ἐπὶ δὲ τῶν τετυλωμένων καὶ ὀχθωδῶν, γλυκέων λεγομένων ἑλκῶν, ποιήσουσι μὲν καὶ ἡ διὰ πείρας καυστικά. ἰδίως δὲ λίτρον πεφωσμένον, καὶ ἄσβεστον μετ' οὔρου παιδὸς ἀφθόρου περίχριε, ἢ ἰὸν, λίβανον, ἅλας, μέλι περίχριε.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου εἰς τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν γεγραμμένων ἐμπλάστρων.

Κάλλιστα περὶ τῶν τοιούτων ἑλκῶν Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν, ὁ ἐπικληθεὶς φαρμακίων. ἐνὸς γὰρ ὄντος ἅπασιν αὐτοῖς κοινοῦ τοῦ δυσεπουλώτοις εἶναι, τινὰ μὲν ἐκ τοῦ θεραπεύεσθαι κακῶς, ἢ μαλακῶς διαιτᾶσθαι τὸν θεραπευόμενον, οὐκ ἐπαλοῦται, μηδεμίαν οἰκείαν αὐτὰ κακοήθειαν ἔχοντα, τινὰ δὲ, δι' ἑαυτὰ δυσθεράπευτα ἐστὶν, ἤτοι διὰ τὸ, χυμοὺς ἐπιῤῥεῖν αὐτοῖς μοχθηροὺς, ἢ διὰ τὸ τοιαύτην ἤδη διάθεσιν ἐσχηκέναι τὸν ἡλκωμένον τόπον, ὡς κἂν χρηστὸν ᾖ τὸ ἐπιῤῥέον αἷμα, διαφθείρειν αὐτό. διελόμενος οὖν ὁ Ἀσκληπιάδης τρισὶ γένεσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν, ὑπὲρ

†συλλέανας

ἑκάστου διωρισμένως ἐποιήσατο τὸν λόγον, ἃ κἀγὼ ταῖς ἐκείνου λέξεσιν ἐφεξῆς παραγράψω, προστιθεὶς ἐξήγησιν ἢ κρίσιν, εἴ που τις ἀμφιβολία κατὰ τὸν λόγον ὑπάρχει. Περὶ μὲν οὖν τοῦ πρώτου γένους τῶν τοιούτων ἑλκῶν τε καὶ φαρμάκων, ὧδέ πως γράφει κατὰ λέξιν ὁ Ἀσκληπιάδης. Τετυλωμένων δὲ τῶν σωμάτων, καὶ μόλις εἰς οὐλὴν ἀγομένων, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. Ἀνδρέου καταστατικὴ πάσης ἐξοχῆς. ἔστι δὲ καὶ ἔναιμος, τραυματική, ἀφλέγμαντος. ποιεῖ πρὸς τὰ νεμόμενα, καὶ κόλπους παρακολλᾷ. ποιεῖ πρὸς τὰ ῥευματικὰ τῶν ἑλκῶν, καὶ χρόνια, καὶ δυσεπούλωτα. Λιθαργύρου λίτρας γ. λεπίδος χαλκοῦ, χαλκίτεως, ἰοῦ ξυστοῦ ἀνὰ [†ε̄] οὐγγίας †γ. ὄξους κοτύλην α. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας η. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἀσώρος φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. ἔστι δὲ διαφορητικὴ ἀγαθή. Λιθαργύρου λίτραν α. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας β S. ἰοῦ οὐγγίαν α. χαλκίτεως οὐγγίαν μίαν, λεπίδος ἐρυθρᾶς οὐγγίαν μίαν, ὄξους κοτύλην α. Ἀμφίωνος πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις. Λιθαργύρου λίτρας β. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας δ. χαλκίτεως οὐγγίας β. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ. ὄξους κοτύλην α. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Τουπιλαινὴ ἡ τῶν Φιλοσόφων λεγομένη. ποιεῖ πρὸς τὰ ῥευματικὰ τῶν ἑλκῶν, ποιεῖ πρὸς τὰ χρόνια, καὶ δυσεπούλωτα, ἀνάγει ὀστᾶ διεφθορότα. Λιθαργύρου λίτρας γ. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας γ. χαλκίτεως λίτρας β S. λεπίδος χαλκοῦ ∠ κε. ὄξους κοτύλην α. λιθάργυρον, ἔλαιον ἕψε μέχρι συστάσεως, εἶτα βάλλε λεπίδα λειοτάτην, καὶ κίνει συνεχῶς, καὶ ὅταν δὲ ἔχῃ, βάλλε κατὰ μικρὸν τὴν χαλκῖτιν λεανθεῖσαν μετ᾽ ὄξους ποσῶς κατεψυγμένου τοῦ φαρμάκου, εἶτα θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ, πάλιν ἕψε μέχρι ἀμολύντου, καὶ εἰς θυίαν ἐξεράσας, καὶ ἀνακόψας καὶ μαλάξας, ἀναλόμενος χρῶ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις.

Ἡ Ἴσις λεγομένη κιῤῥά, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, πρὸς τὰ ῥευματικά, καὶ χρόνια, καὶ κακοήθη, καὶ δυσαλθῆ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων. σκευάζειν δὲ αὐτὸ δεῖ ἁπαλώτερον, συστρέφεται γὰρ κείμενον καὶ ξηρότερον γίνεται. ἔχει δὲ οὕτως. Λιθαργύρου ∠ ρ. μίλτου σινωπίδος ∠ ν. διφρυγοῦς, κηροῦ, χαλκίτιδος κεκαυμένης ἀνὰ οὐγγίαν α. ἐν ἄλλῳ ἀνὰ ∠ δ. χαλκίτεως ὠμῆς β. ἐλαίου κοτύλας β. ἕψε λιθάργυρον, ἔλαιον, ἕως ἂν ζέσῃ ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου. τούτου δὲ γενομένου, κατάῤῥαινε ὕδατι ὀλίγον τοῖς δακτύλοις, εἶτα ἐπίπασσε τὸ διφρυγὲς καὶ τὴν χαλκῖτιν ὀπτὴν λείαν ὑπὸ χεῖρα τῷ ὕδατι καταῤῥαίνων, ἕως ἂν μηκέτι ψοφῇ ἑψόμενον τὸ φάρμακον. ὅταν δὲ συστῇ, ἐπίβαλλε κηρόν. ἔστω δὲ σοι τὰ μετ᾽ ὀλίγου ἐλαίου λεανθέντα κείμενα χαλκῖτις ὠμή, καὶ σινωπίς. καὶ ὅταν δὲ ἔχῃ τὸ φάρμακον, ἐπίβαλλε ταῦτα, καὶ κίνει συνεχῶς, καὶ ὅταν καλῶς ἔχῃ, εἰς θυίαν ἐξεράσας, καὶ ἀνακόψας καὶ μαλάξας, ἀναλόμενος χρῶ. Ἄλλη Σκριβωνίου λάργου, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Κηροῦ ∠ ρ. λιθαργύρου ∠ ν. ἐλαίου μυρσίνου κοτύλην α. μίσυος κεκαυμένου, χαλκίτεως κεκαυμένης, στυπτηρίας σχιστῆς κεκαυμένης, ψιμμυθίου, ῥητίνης τερμινθίνης ἀνὰ ∠ ιβ. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη. Καταστέλλει καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σταφυλώματα, ποιεῖ πρὸς τὰ δυσαλθῆ. Μίλτου σινωπίδος ∠ ιε. λιθαργύρου ∠ ρ. κηροῦ ∠ μ. πιτυΐνης ∠ κ. χαλκίτεως ∠ λ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ δραχμὴν α. λιβάνου δραχμὴν α. ἐλαίου κοτύλην α. σκεύαζε κατὰ τρόπον.

Ἄλλη ὡς Ἀφροδᾶς. ποιεῖ καὶ πρὸς κονδυλώματα, καὶ ῥαγάδας δυσαλθεῖς. Λιθαργύρου ∠ μη. τερμινθίνης ∠ κη. μίσυος ὀπτοῦ, χαλκίτιδος ὀπτῆς ἀνὰ ∠ η. μίλτου σινωπίδος, χαλκάνθου ἀνὰ ∠ δ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην α. ὕδατος κοτύλην α. κηροῦ ∠ μ. κικίνου λίτραν α. ἄλλοι κυάθου S. τὰ ξηρὰ μετὰ τοῦ ὕδατος λεαίνεται, καὶ περὶ μὲν τούτων, ἐπὶ τοσοῦτον.

Περὶ τοῦ δευτέρου γένους τῶν δυσθεραπεύτων ἑλκῶν, περὶ ὧν ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψε κατὰ λέξιν οὕτως.

Πρὸς δὲ τὰ ῥευματικὰ τῶν ἑλκῶν καὶ δυσαλθῆ, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. Ἡ διὰ χαμαιλέοντος, ᾗ ἐχρήσατο Φιλόξενος πρὸς τὰ ῥευματικὰ τῶν ἑλκῶν καὶ δυσαλθῆ. Λιθαργύρου λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας β. χαμαιλέοντος ῥίζης οὐγγίας δ. ἀριστολοχίας οὐγγίας δ. χαλβάνης οὐγγίας β. κηκῖδος οὐγγίας β. λιβάνου Γο β. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη ἡ τοῦ Θηβαίου λεγομένη. Λιθαργύρου λίτραν α. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην α. χαλκάνθου ∠ κδ. χαμαιλέοντος ∠ ιβ. ἀριστολοχίας ∠ ιβ. χαλβάνης ∠ η. λιβάνου ∠ η. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη διὰ τῶν καλάμων πρὸς τὰ ῥευματικὰ καὶ χειρώνια ἕλκη, ποιεῖ καὶ πρὸς παντὸς ἑρπετοῦ πληγήν.

Λιθαργύρου λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας β. χαμαιλέοντος μέλανος τῆς ῥίζης, ἀριστολοχίας, κηκίδων ὀμφακίνων, ἑκάστου ἀνὰ ∠ δ. [†δ] χαλβάνης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, λιβανωτοῦ, ἑκάστου ἀνὰ οὐγγίας †β. σκεύαζε κινῶν ῥίζαις καλάμων χλωρῶν. Κάστου γαγγραινικὴ λεγομένη, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Λιθαργύρου ∠ ρκ. ἐλαίου ξέστας δύο ἥμισυ, χαμαιλέοντος μέλανος ῥίζης ∠ ις. ὄξους ξέστας β ἥμισυ, ἰοῦ ∠ η. πίτυος φλοιοῦ ∠ η. σμύρνης ∠ δ. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Μέλαινα ἡ διὰ τοῦ πυρίτου λεγομένη δαιμονικοῦ. ποιεῖ πρὸς τὰ ῥευματικά, καὶ δυσαλθῆ, καὶ φαγεδαινικά. ποιεῖ καὶ πρὸς σύριγγας ἐντιθεμένη, καὶ μαλάττει πᾶσαν σκληρίαν.

[†κ̄] Λιθαργύρου, ἀσφάλτου ἀνὰ ∠ †ρ. πίσσης, κηροῦ ἀνὰ ∠ η. πυρίτου τερμινθίνης ἀνὰ ∠ κε. προπόλεως, σχιστῆς ἀνὰ ∠ ιε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ. χαλβάνης, ἁλὸς ἀνὰ ∠ η. ἰοῦ, μάννης ἀνὰ ∠ ε. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας β. ἕψε λιθάργυρον μετ᾽ ἐλαίου, ἕως συστραφῇ, εἶτα ἐπίβαλλε ἄσφαλτον, πίσσαν, κηρόν, ῥητίνην, πρόπολιν, καὶ ὅταν τακῇ, ἐάσας ψυγῆναι, ἐπίβαλλε ἰὸν καὶ τὸν λίθον, ἔπειτα τὸ ἀμμωνιακόν, εἶτα ἄρας, καὶ ἐπ᾽ ὀλίγον ψύξας, ἐπίβαλλε σχιστήν, χαλβάνην, μάννην, καὶ ὀλίγον ἑψήσας, κατέρασον εἰς ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ ἐάσας ἡμέραν καὶ νύκτα, μαλάξας χρῶ. ποιεῖ πρὸς τὰ δυσαλθῆ. Ἄλλη. Πίσσης, κηροῦ, πυρίτου ἀνὰ ∠ ιβ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ι. ἀσφάλτου ∠ ν. λιθαργύρου ∠ μ. προπόλεως ∠ η. σχιστῆς ∠ ε. ἰοῦ ∠ β. ἐλαίου ξέστην α. Ἄλλη μέλαινα ἡ διὰ τῶν ἰτεῶν πρὸς τὰς αὐτὰς διαθέσεις. Μίσυος ξενικοῦ, στυπτηρίας στρογγύλης, χαλκίτεως μελαντηρίας, ἰοῦ ξυστοῦ, στυπτηρίας σχιστῆς, κηκίδων ὀμφακίνων, ψιμμυθίου, ἑκάστου ἡμίλιτρον, κηροῦ, ῥητίνης ξηρᾶς, πίσσης Βρυτίας, ἀσφάλτου ἀνὰ λίτρας δύο, ὄξους δριμέος ξέστου τὸ ἥμισυ, ἐλαίου ὀμφακίνου λίτρας β. ἰτέας ἀκρεμόνων ἁπαλῶν τῶν φύλλων λίτρας β. τὰ φύλλα τῆς ἰτέας εἰς ὄξος βαλών, καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ ἕψε, κινῶν συνεχῶς ἕως τὸ

τρίτον

τεῖτον † τῶ ὑγρῶ ὑπολειφθῇ. τὰ δὲ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, καὶ εἰς θυίαν βαλὼν, ἐπίβαλλε τούτοις ἐκθλίψας τὸ ὑγρὸν, καὶ τρῖβε φιλοπόνως ὥσπερ τὰς κεφαλικὰς δυνάμεις. τὰ δὲ τηκτὰ, ἕψε μέχρι ἀμολυντοῦ, εἶτ' ἐάσας ψυγῆναι καὶ ἀναξύσας ἐπίβαλλε τοῖς λεανθεῖσι, καὶ εἰς θυίαν διαθρώσας, ἀναλαβόμενος χρῶ.

[Margin note: † τοῦ ὑγροῦ]

Ἡ ἰνδὴ Θαρσέου χειρουργοῦ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Κηροῦ, ῥητίνης φρυκτῆς, πίσσης ξηρᾶς, ἀσφάλτου ὑγρᾶς, ζακυνθίας, ἑκάστου λίτρας β. ψιμμυθίου, ἰοῦ, χαλκίτιδος, μίσυος ξανθοῦ, μελαντηρίας, στυπτηρίας καὶ σχιστῆς καὶ στρογγύλης, κηκίδων ὀμφακίδων, σιδίων, ῥοῦ, ἑκάστου ἀνὰ ἡμίλιτρον, ὄξους ὅσον διαρκεῖ. τὰ τηκτὰ ἕψε μέχρι ἀμολυντοῦ, τὰ δὲ ξηρὰ κόψας καὶ σήσας λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ὄξει φυράσας, ἀναλάμβανε τοῖς τηκτοῖς.

Ἄλλη κυζικηνή. ποιεῖ πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις, καὶ τὰς τῶν νεύρων διακοπάς. Λιβανωτοῦ ὡς καλλίσου, κηροῦ, σμύρνης, ἀριστολοχίας, χαλκίτιδος, ἰλλυρικῆς, χαλβάνης ἀνὰ ∠ δ. τερμινθίνης, λιθαργύρου ἀνὰ ∠ η. ἐλαίου κοτύλην α. ἅπαντα βαλὼν εἰς ἄγγος χαλκοῦν, ἕψε ὑπὸ τέφρας μαλακῆς, κινῶν ἕως ἂν ἀποσταζόμενον εἰς ὕδωρ ψυχρὸν, πάχος ἔχον μέλιτος. μετὰ δὲ ταῦτα αἶρε κινῶν, εἶτα ἐγχέας εἰς δερμάτιον ἐπιτίθει, καὶ λύε χειμῶνος μὲν μετὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, θέρους δὲ μετὰ τὴν πέμπτην. Ἄλλη ἐκ τῶν Φιλοξένου.

Λιβανωτοῦ, σμύρνης, κρόκου, ἰλλυρικῆς, βδελλίου, λεπίδος χαλκοῦ, χαλκάνθου, χαλκίτεως, στυπτηρίας στρογγύλης, καὶ σχιστῆς, μίσυος ξανθοῦ, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, προπόλεως, ἰξοῦ δρυΐνου, ὀποπάνακος, σιδίων μεμυκότων ἀνὰ ∠ δ. ἀριστολοχίας ∠ η. κηροῦ ∠ ρ. ὁ μνᾶν ἐπιγράφει, στέατος ταυρείου ∠ ρ. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ οε. ὁ τριατέτταρα ἐπιγράφει. τὴν ῥητίνην βαλὼν εἰς λοπάδα ὀστρακίνην καινὴν, ἕψε ἕως ἂν εὔοσμος γένηται. εἶτα τὸ στέαρ καὶ τὸν κηρὸν κατανίζας, ἐπίβαλλε καὶ τῆκε. τὰ δὲ ξηρὰ κόπτε, καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἔπειτα καθελὼν ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὰ τηκτὰ πόσως ἐάσας ψυγῆναι, τούτοις κατάπασσε τὰ ξηρὰ κινῶν ἐπιμελῶς. ἔχειν δὲ δεῖ μετ' ὄξους τετριμμένα σμύρναν, λίβανον, βδέλλιον, ὀποπάνακα, καὶ τούτοις ἐμβάλλεται τὰ ἐν τῇ λοπάδι καὶ τρίβεται, ὥστε ἐγκρίδας μὴ γενέσθαι. ὅταν δὲ καλῶς ἔχῃ, ἀνελοῦ εἰς πυξίδα ξυλίνην προϋποχείσας ἰρίνου.

Περὶ τοῦ τρίτου γένους τῶν δυσθεραπεύτων ἑλκῶν περὶ ὧν κατὰ λέξιν ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψε ταῦτα.

Ἐπὶ δὲ τῶν μηδ' ὅλως συνερχομένων ἑλκῶν, ἢ συνερχομένων μὲν, ἀναλυομένων δὲ πάλιν, ἤτοι τῆς σαρκὸς διαφθειρομένης, ἢ καὶ τῶν ὑποκειμένων ὀστέων ἐφθορότων, χρηστέον ταῖς ὑποκειμέναις σκευασίαις. Πρὸς τὰ χειρώνια καὶ δυσαλθῆ, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Λεπίδος χαλκοῦ, ἰοῦ ξυστοῦ ἀνὰ οὐγγίαν α. κηροῦ ἡμίλιτρον, ῥητίνης λάρικος οὐγγίαν α. ἥμισυ, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, καὶ ἀναλαβόμενος χρῶ μαλάσσων ἐπιμελῶς, καὶ πλατυσμάτιον ἐπιρρίπτων κατὰ μόνου τοῦ πεπονθότος, ὥστε περιλαμβάνειν μόνον τὸ ἕλκος. δεῖ δὲ τὰ πέριξ ἀφλεγμάντῳ φαρμάκῳ περιλαμβάνειν. ἐν δὲ τῇ θεραπείᾳ, λύειν χρὴ διὰ τρίτης τὸ ἕλκος, ἔπειτα προσπνειαν, καὶ τὸ αὐτὸ πλατυσμάτιον ἀπονίπτοντα μαλάσσειν, καὶ πάλιν ἐπιτιθέναι, ἕως ἂν ἄρξηται συνουλώσεως.

Ἄλλη ἐπιτετευγμένη. Ἰοῦ, λεπίδος χαλκοῦ ἀνὰ οὐγγίας β. διφρυγοῦς οὐγγίαν α. κηροῦ λίτραν α. λάρικος οὐγγίας γ. σκεύαζε καὶ χρῶ, καθὼς προείρηται.

Περὶ τῶν ὀνομαζομένων κεφαλικῶν ὡς ἔγραψεν Ἀσκληπιάδης κατὰ λέξιν οὕτως, † Δηιλέοντος κεφαλική.

[Margin note: † τὸ Δηκλέοντος]

Πρὸς τὰ χρόνια καὶ δυσαλθῆ, ἀνάγει ὀστᾶ διεφθορότα. Λεπίδος χαλκοῦ, μάννης, λιβανωτοῦ, ῥητίνης, ξηρᾶς ἀνὰ ∠ ρ. ὄξους κοτύλας ιβ. τρῖβε λεπίδα χαλκοῦ μετ' ὄξους, καὶ ὅταν ἐκλειωθῇ, ἐπίβαλλε λειότατον λιβανωτὸν, καὶ ῥητίνην, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐν δὲ τῇ χρήσει ἐφ' ὧν βούλει ἐκτυλῶσαι, λάμβανε τοῦ φαρμάκου μέρος ἓν καὶ κηρωτῆς σκευασθείσης διὰ ῥοδίνου τὸ ἴσον. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἔστω τοῦ φαρμάκου μέρος ἓν, καὶ τῆς κηρωτῆς μέρη γ. ἢ δ. δεῖ γὰρ τὴν κρᾶσιν γίγνεσθαι κατάλληλον ταῖς ὑποκειμέναις διαθέσεσι. Μελαγχλωρος κεφαλικὴ, ᾗ ἐχρήσατο Τρύφων ὁ ἀρχαῖος. ποιεῖ πρὸς τὰ χρόνια καὶ δυσαλθῆ, ἀνάγει ὀστᾶ διεφθορότα.

Λεπίδος χαλκοῦ ιβ. μάννης, λιβανωτοῦ, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς, στέατος μοσχείου θεραπευομένου, ῥητίνης τερμινθίνης ἀνὰ ∠ ις. κηροῦ, ἐλαίου ἀνὰ μνᾶς τέταρτον, ὄξους κοτύλην α. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Φιλώτου κεφαλικὴ πρὸς τὰ χρόνια καὶ δυσαλθῆ, ἀνάγει ὀστᾶ διεφθορότα, καὶ τύλους ὑπεκτήκει.

Γῆς ἐρετριάδος ∠ ρ. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ν. ἰχθυοκόλλης ∠ κε. ὄξους κοτύλας ιβ. τὴν ἰχθυοκόλλαν δὲ εἰς λεπτὰ χρὴ συγκόψαντα βάλλειν εἰς ἄγγος ὑελοῦν, καὶ ταύτῃ ὄξος ἐπιβάλλοντα ἐᾶν βρέχεσθαι, καὶ διαλυθεῖσαν ἐπιβάλλειν σκευασθέντι τῷ φαρμάκῳ, καὶ μίξαντας ἀναπλάττειν τροχίσκους, ἡ χρῆσις δεδήλωται.

Διονυσίου σταμίου. Γῆς ἐρετριάδος μνᾶν α. λεπίδος χαλκοῦ ἡμίμναιον, ἰχθυοκόλλης μνᾶς τέταρτον, λιβανωτοῦ μνᾶς ὄγδοον, ἰοῦ ξυστοῦ μνᾶς ὄγδοον. σμύρνης μνᾶς ἑκκαιδέκατον, ὄξους χοᾶς β. συντίθει ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν, ἐν ἡλίῳ τρίβων πάντα ὁμοῦ σὺν τῷ ὄξει. τὴν δ' ἰχθυοκόλλαν λεπτὰ ποιήσας, βρέχε σὺν ὀλίγῳ ὄξει ἐν ὑελέῳ ἀγγείῳ, εἶτα μίξας τοῖς ἐν τῇ θυίᾳ, ἀνάπλαττε τροχίσκους ἀνὰ ὁλκὰς ἄγοντας τέσσαρας, οἱ δὲ ὀκτὼ καὶ ξήραινε. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως τοῦ φαρμάκου μέρος ἓν πρὸς τρία κηρωτῆς σκευασθείσης διὰ ῥοδίνου, ὑπὸ δὲ τῶν σπληνίων ἐπιρρίπτει ἔρια οἰσυπηρὰ βεβρεγμένα ὄξει, ἐπὶ συρίγγων πρὸς μέρος ἓν φαρμάκου, κηρωτῆς ῥοδίνης μέρη β. ποιῶν κολλύρια ἐντίθει. Ἡ διὰ τῶν βοτανῶν ὡς Λεύκιος ὁ καθηγητής. Ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κυάνεον ἄνθος ἐχούσης δραχμὰς νς. μήκωνος ἀγρίας ∠ νς. ὑοσκυάμου χλωροῦ τῶν φύλλων, καὶ πράσων χλωρῶν ἀνὰ ∠ νς. λεπίδος χαλκοῦ ∠ κε. μάννης ∠ κ. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς ις. ἀλόης ∠ ς. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ. καὶ στρογγύλης ∠ δ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ δ. κηροῦ μνᾶν α. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β. ὄξους τὸ ἱκανόν. τὰς βοτάνας κόψας ἐπιμελῶς, καὶ ὄξει διαλύσας, ἔκθλιβε τὸ ὑγρὸν πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν. Ἡ Ἴσις κεφαλικὴ, πρὸς τὰ χειρώνια καὶ δυσαλθῆ. ἔστι δὲ καὶ ἔναιμος ἀγαθή. Κηροῦ δραχμὰς ρ. ῥητίνης κολοφωνιακῆς δραχμὰς σ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, λεπίδος χαλκοῦ, λιβανωτοῦ κεκαυμένου, ἀριστολοχίας λεπτῆς, ἰοῦ, ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ἀνὰ ∠ η. χαλ-

βαίνης, μαίνης, σμύρνης, ἀλόης ἀνὰ L ιβ. συπτηρίας στρογγύλης L ς. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην α. ὄξους τὸ ἱκανόν. σκεύαζε, καὶ χρῶ ποτὲ μὲν ἀκράτῳ τῷ φαρμάκῳ, ποτὲ δὲ ἀνιεμένῳ.

Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρα γεγραμμένων χρησίμων ἐμπλάστρων εἰς τὰ δυσθεράπευτα τῶν ἑλκῶν.

Ἄλλας μέν τινας ἐμπλάστρους ἔγραψε πολυχρήστους, ἃς καὶ πρὸς τὰ δυσκατούλωτα καὶ κακοήθη φησὶν ἁρμόττειν. ἐξαιρέτως δὲ πρὸς ταῦτα μόνα διαφερούσης, ἐμνημόνευσε μιᾶς ὧδέ πως γράψας αὐτοῖς ὀνόμασι περὶ αὐτῆς.

Ἡ Ὑγιείνου αὕτη πρὸς πολλὰ εὔχρους, ποιοῦσα ἐπὶ τῶν δυσεπουλώτων, καὶ ἐπὶ παρονυχιῶν, ταύτης καλλίων ἔμπλαστρος οὐκ ἔστι. Λιθαργύρου χρυσίτιδος μνᾶ α. κηροῦ μνᾶ α. χαμαιλέοντος μέλανος ῥίζης L λς. ἰοῦ ξυστοῦ L ιη. χρυσοκόλλης L μ. ἐλαίου κοτύλας γ. λιθάργυρον, ἔλαιον ἕψε μαλακῷ πυρί, ἕως ἄρξηται ἀναζεῖν, εἶτα ἔμπασσε τὸν ἰόν, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, καὶ κίνει πάλιν ἕψων, ἕως τὸ χρῶμα τὸ ἴδιον ἀπολάβῃ, εἶτα κηρόν, ὅταν δὲ καλῶς ἔχῃ, χρυσοκόλλαν καὶ χαμαιλέοντα, κατοράσας δὲ εἰς θυίαν, ὄξος ἐπίῤῥαινε. πρὸς μὲν τὰ προγεγραμμένα ποιεῖ, καὶ τῆς χρυσοκόλλης παραπλεκομένης. χωρὶς μέντοι ταύτης, παρηγορικωτάτη ἐστὶ, καὶ ἄκρως ποιοῦσα πρὸς τὰ τῶν νεύρων νύγματα, καὶ ὅπου τι ἀναπλεῦσαι δεῖ, ἀπὸ μυῶν ἢ νεύρων. καλῶς ἐποίησεν ὁ Ἡρας ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ περὶ τῆς ἐμπλάστρου λόγου, προσγράψας ὅτι μετὰ τῆς χρυσοκόλλης οὐκ ἔστι παρηγορική, στυπτικὸν γὰρ ἔχει τι φάρμακον τοῦτο, χαλαστικῶν δὲ δεῖται τὰ παρηγορούμενα διὰ ὀδύνην δηλονότι. παρηγορεῖται γὰρ ἐν τούτῳ μόνον τὸ σύμπτωμα χρῄζει, καὶ πολλάκις γε τὰ παρηγοροῦντα τὴν ὀδυνώδη διάθεσιν αὐτὴν βλάπτει. ἀλλὰ πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἱστάμενοι, τὴν ὀδύνην πρῶτον πραΰνομεν, εἶθ᾽ οὕτως ἐπὶ τὰ τὴν διάθεσιν ἰᾶσθαι δυνάμενα παραγινόμεθα. χρυσοκόλλα μὲν οὖν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τῶν θαυμαστῶν ἐστι ποιούντων φαρμάκων πρὸς τὰ δυσίατα τῶν ἑλκῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν σφοδρῶς ξηραινόντων ἅμα τῷ στυπτικόν τι ἔχειν, παρηγορικὸν δ᾽ οὐδέν ἐστι τῶν τοιούτων φαρμάκων. ἐπεὶ δὲ καὶ μνᾶς ἐμνημόνευσε καὶ κοτύλης, λιθαργύρου μὲν μνᾶν μίαν κελεύσας ἐμβαλεῖν, ἐλαίου δὲ κοτύλην, εἴρηται γάρ μοι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων, ἐνίους μὲν εἴκοσι οὐγγιῶν, ἐνίους δὲ ἑκκαίδεκα νομίζειν τὴν μνᾶν, ὥσπερ γε καὶ κοτύλην, ἐνίους μὲν οὐγγίας θ. τινὰς δὲ ιβ. διορίσαι χρὴ καὶ περὶ τούτων. ὁ διορισμὸς δὲ ἐκ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ φαρμάκου, καὶ τῆς ποσότητος τῶν μεταλλικῶν γίγνεται. διὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπαγγελίαν, ἑψήσεως ἱκανῶς δεῖται. διὰ τοῦτο δὲ καὶ πλείονος ἐλαίου, διὰ δὲ τὴν τῶν μεταλλικῶν μίξιν, οὐκ ὀλίγων ὄντων, ὑγρότητος ἐλαιώδους δεῖ τοῦ φαρμάκου. μὴ λαμβάνοντος οὖν αὐτοῦ, μήτε στέαρ μήτε μυελόν, μήτε ἄλλην τινὰ ὑγρὰν, εὔλογον αὐξῆσαι τὸ ἔλαιον. ἐὰν μὲν οὖν ὡς πρὸς εἴκοσι οὐγγίας τὴν μνᾶν λογιζώμεθα, βαλοῦμεν ἐλαίου πάντως τρεῖς κοτύλας, ἑκάστην οὐγγιῶν ιβ. ἐὰν δὲ ἑκκαίδεκα, δυνατὸν μέν ἐστι καὶ τὴν τοῦ ἐλαίου κοτύλην, ὡς πρὸς ἐννέα οὐγγίας ἐμβαλεῖν. δυνατὸν δὲ καὶ ὡς πρὸς ιβ. καὶ διὰ τὴν ἕψησιν ἐπὶ πλέον ὠφέλουσαν γενέσθαι. τοῖς γὰρ τοιούτοις φαρμάκοις, ὠφελιμώτατον τοῦτο, καὶ διὰ τὰ μεταλλικὰ πλῆθος οὐκ ὀλίγον ὄντα. ἐὰν γὰρ τὰς τοῦ χαμαιλέοντος L λς. συναριθμήσαις ταῖς ιη. μὲν τοῦ ἰοῦ, χρυσοκόλλης δὲ μ. γένοιντ᾽ ἂν ἐνενήκοντα τέσσαρες L δεόμεναι καὶ αὗται μίξεως ἐλαίου συχνοῦ, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ κηροῦ L ρ. ἀξιοῖ βάλλεσθαι. πάντως γὰρ δήπου καὶ οὕτως, πολλοῦ ἐλαίου δεήσεται. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἔμπλαστρον ὁ Ἡρας ἔγραψε, μαρτυρήσας αὐτῇ, τὸ ἐπὶ τῶν δυσεπουλώτων ἁρμόττειν, ἄλλας δὲ πολυχρήστους κατὰ τὴν αὐτὴν βίβλον γράψας, ἐπὶ πολλοῖς ἔργοις αὐτῶν, καὶ τὸ τοῖς δυσεπουλώτοις, ἢ τοῖς κακοήθεσιν, ἢ χειρωνείοις ἀρήγειν προσέγραψε. πάντες γὰρ τήν τε ἀειβαρζάνιον ὑπ᾽ αὐτοῦ καλουμένην, ἐπῄνεσεν, ὡς τὰ κακοήθη, καὶ νεμόμενα, τὰ δυσαλθῆ θεραπεύουσαν, καὶ τὴν ἰσιακῶς γαγγραίνας περιγράφουσαν. καὶ τρίτην ἐπὶ ταύτους, ἧς ἤρξατο κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. Εὔχρους, ἔναιμος, ἐπουλωτική, λέγων αὐτὴν καὶ τοῖς χειρωνείοις βοηθεῖν. καὶ τετάρτην ἣν αὐτὸς ὀνομάζει πανάκειαν, καὶ πέμπτην τὴν † Ἱκεσίου. περὶ μὲν οὖν τῶν πολυχρήστων ἐμπλάστρων, ὁ μετὰ τοῦτο τὸ βιβλίον ἔσται μοι λόγος, ἐν ᾧ καὶ ταύτας γράψω τὰς εἰρημένας ὑπὸ Ἡρα. ἐν τούτῳ δὲ προσγράψω τὰ πρὸς δυσθεράπευτα, χειρώνεια δὲ ὑπό τινων καλούμενα διὰ μακρᾶς πείρας βεβασανισμένα, τοῖς τε διδασκάλοις ἡμῶν, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς. ἔνια δ᾽ αὐτῶν καὶ ὑπὸ παλαιοτέρων ἀνδρῶν ἐνδόξων μεμαρτύρηται, καθάπερ γε καὶ ἡ γεγραμμένη κατὰ τὸ βιβλίον τὸ ἐπιγεγραμμένον Μαντίου φαρμακοπώλης ὁ κατ᾽ ἰατρεῖον. ἔγραψε δὲ περὶ αὐτῶν αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως. Ἰώδης Μαντίου. Χαλκοῦ κεκαυμένου μνᾶς δ. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς L η. κηροῦ L η. ἰοῦ δραχμὰς ι. ἐλαίου κοτύλην α. γῆς κιμωλίας L δ. λιβανωτοῦ L δ. λεπίδος χαλκοῦ L δ. τὰ ξηρὰ λεάνας, ἔασον ἐν τῇ θυίᾳ, τὸν δὲ κηρὸν τήξας μετὰ τοῦ ἐλαίου, κατόρασον ἐπάνω τῶν τετριμμένων, καὶ ἔασον συμπιεῖν βραχὺν χρόνον, καὶ παράχει ὄξους κοτύλην α. καὶ λεῖα ποίει ἐπὶ ἡμέρας γ. παραχέων ὄξους ὅσον ἂν ἐπιδέχηται, ὥστε γενέσθαι κηρωτῆς ὑγρᾶς πάχος. χρῶ δὲ αὐτῇ πρὸς πᾶν τραῦμα, καὶ τὰ παλαιὰ, καὶ τὰ δυσεπούλωτα ἕλκη, καὶ ὅσα καρκινώδη ἐστὶ μετὰ πιλημάτων. δεῖ δὲ ἐπάνω τοῦ ἀπλῶς ἐρίου οἰσυπηρὸν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ βρέχοντας ἐπιδεσμεύειν ἐλαφρῶς, λύοντα τοῦ μὲν θέρους διὰ ἡμερῶν β. τοῦ δὲ χειμῶνος διὰ τριῶν, καὶ κατανίπτειν τὰ ἕλκη ὕδατι χλιαρῷ. τὰ δὲ βαθέα τῶν τραυμάτων, ἐλαφρῶς διαμοτοῦν αὐτὰ τὰ στόματα. ἡ γὰρ δύναμίς ἐστιν ἔμμοτος καὶ πυοποιός. ὡς δ᾽ ἂν καθαρὰ γένηται τὰ ἕλκη, καὶ ἡ ἐσχάρα ἐκπέσῃ, κηρῷ μίσγων ἴσον ἴσῳ ἀπουλοῦν. ἐκβάλλει δὲ καὶ τοὺς ἄνθρακας ἀλύπως, καὶ πᾶν νεμόμενον κακόηθες ἵστησι καὶ ἐκθεραπεύει. χρῶ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἕρπητας, καὶ τοὺς σαπροὺς ὄνυχας. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς ταῦτα, τῷ οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ δεῖ χρῆσθαι μετὰ τοῦ ἐρίου, καὶ τοὺς ὀδόντας δὲ τοὺς βεβρωμένους πλήρου τῷ φαρμάκῳ.

Καλὴ ἡ ἡμετέρα. Κηροῦ καὶ πίσσης, καὶ ἀσφάλτου ἀνὰ λίτραν μίαν, μαίνης, ἰοῦ, ψιμμυθίου κατὰ τὸ S. τῶν προειρημένων, τουτέστιν ἡμίλιτρον ἑκάστου. σιδίων δὲ καὶ κηκῖδος, καὶ ἀκάνθης αἰγυπτίας, καὶ ἴρεως ἰλλυρικῆς, καὶ ἀριστολοχίας στρογγύλης, καὶ χαλκάνθου, τούτων ἑκάστου τὸ τρίτον τῆς λίτρας, τουτέστιν οὐγγίας δ. ἀριστολοχίας δὲ μακρᾶς, καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου τὸ ἕκτον ἑκατέρου τῆς λίτρας, τουτέστιν ἀνὰ Ƒο β. τὰ μὲν οὖν ξηρὰ λέαινε σὺν ὄξει πλείοσιν ἡμέραις, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. καλῶς δὲ αὐτῶν κατειργασμένων, τὰ τηκτὰ τήξας σὺν ἐλαίῳ κο-

τύλας

τύλας κατάχει κατ᾽ αὐτῶν, ἐπιπάσσων τὴν μάνναν, καὶ ψύξας τὰ τηκτὰ, καὶ ξύσας, οὕτως μίγνυε τοῖς ξηροῖς, λελειωμένοις σὺν ὄξει, μή πως ἐν τῷ καταχεῖν ἐγκνίδας ποιήσει, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ περιέχον ψυχρὸν ᾖ.

Ἡμετέρα ἄλλη. Ἀσφάλτου καὶ στυπτηρίας ὑγρᾶς, ἑκατέρου λίτραν α. πίσσης δὲ καὶ ῥητίνης πιτυΐνης, καὶ κηροῦ, διπλάσιον ἑκάστου, τουτέστιν ἀνὰ λίτρας β. ἀριστολοχίας δὲ στρογγύλης, καὶ κηκίδος, καὶ ἀκάνθης αἰγυπτίας ἀνὰ ℥ η. τούτου δὲ σταθμοῦ τὸ ς. καθ᾽ ἕκαστον τούτων, σιδίων καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ μάννης, καὶ ἀριστολοχίας μακρᾶς, τουτέστιν ἀνὰ ℥ δ. ἐλαίου κικίνου ἢ παλαιοῦ, ἐὰν μὴ ἔχῃς τὸ κίκινον λίτρας β. τῆς λίτρας ἐχούσης ℥ ιβ. ὥστε εἶναι τὰς πάσας ℥ κδ. καὶ σκεύαζε καὶ τοῦτο τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πρὸ τούτου, λειῶν τὰ μεταλλικὰ σὺν ὄξει, καὶ μετὰ ταῦτα προσεμβάλλων τὰ ξηρὰ, καὶ πάλιν λειῶν, εἶθ᾽ ὅταν ἔχῃ ταῦτα πηλώδη σύστασιν, τὰ τηκτὰ μιγνὺς ὡς προείρηται. Ἄλλη. Ἀσφάλτου καὶ ῥητίνης τερμινθίνης, καὶ πίσσης βρυτίας ἀνὰ λίτραν μίαν, ἐλαίου ∠ κδ. λιθαργύρου καὶ ψιμμυθίου, καὶ μάννης, καὶ ἰοῦ, καὶ λεπίδος, καὶ ὀποπάνακος, ἴσον ἑκάστου ταῖς εἴκοσι τέσσαρσι δραχμαῖς τοῦ ἐλαίου, λαδάνου δύο ℥. ὅπερ ἐστὶ ∠ ις. καὶ δύο κοτύλας ὄξους, ὁμοίως καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον τοῖς πρὸ αὐτοῦ δύο σκευάζεται. Ἄλλη. Χρυσοκόλλης, καὶ λεπίδος, καὶ στομώματος ἀνὰ δραχμὰς δ. ἰοῦ δὲ καὶ χαλκάνθου, ἑκατέρου τὸ ἥμισυ, τουτέστιν ἀνὰ ∠ β. κηροῦ ∠ κε. τουτέστιν ℥ γ. καὶ δραχμὴν μίαν, ῥητίνης τερμινθίνης ℥ β. τουτέστιν ∠ ις. τὸν κηρὸν μετὰ τῆς τερμινθίνης τῆξον, εἶτα τοῖς ἄλλοις μίγνυε, διττῶς σκευάζων τὸ φάρμακον, ποτὲ μὲν ὡς τὰ πρόσθεν ὄξει τρίβων τὰ ξηρὰ, ποτὲ χωρὶς ὄξους ἀκριβῶς λελειωμένα μιγνὺς τοῖς τηκτοῖς. ἔστω δὲ ἡ τερμινθίνη ὑγροτέρα, καθάπερ ὡς ἐστὶ πολὺ ἡ λάριξ ὀνομαζομένη. καθόλου δὲ πᾶσι τοῖς φαρμάκοις τούτοις, ὅσα τοῖς χειρωνείοις ἁρμόττειν ὡμολόγηται, τῆς λάρικος ῥητίνης μιγνὺς ἀντὶ τῆς τερμινθίνης, οὐχ ἁμαρτήσεις. Ἄλλη. Κηροῦ ℥ γ. τουτέστι ∠ κδ. χαλκοῦ κεκαυμένου, καὶ λεπίδος, καὶ ἰοῦ ἀνὰ ∠ β. ὡς εἶναι τῶν τριῶν ὁμοῦ ∠ ς. ὁ κηρὸς ἔστω λιπαρὸς ὡς μαλασσόμενος μετ᾽ ὀλίγου ῥοδίνου, ἢ μυρσίνου, ἀναλαμβάνειν τὰ ξηρὰ λελειωμένα καλῶς, ὅπερ ἐστὶ πάντων τῶν πρὸς τὰ χειρώνια συντιθεμένων φαρμάκων, ἀναγκαιότατόν ἐστι. καὶ μέντοι καὶ μετὰ τὸ μίξαι τὰ ξηρὰ τῷ κηρῷ, κάλλιον ἐν ὅλμῳ κόπτειν ἐπὶ πλέον αὐτά. Ἄλλη. Κηροῦ ℥ ς. ἰοῦ τὸ ἕκτον, ὅπερ ἐστὶν ℥ α. χαλκοῦ κεκαυμένου, καὶ ῥητίνης λάρικος ἑκατέρου ∠ γ. ὡς εἶναι συναμφοτέροις ∠ ς. ὁ κηρὸς λιπαρὸς ἔστω. καὶ βληθεὶς εἰς ὕδωρ θερμὸν, ὡς μαλακώτερος γένηται, μαλασσέσθω διὰ τῶν χειρῶν, ἀναλαμβανομένων εἰς αὐτὸν τοῦ τε ἰοῦ καὶ τοῦ χαλκοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα κοπτομένων ἐν ὅλμῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ τῆς ῥητίνης μίξις γενήσεται κατὰ βραχὺ παρασταζομένη. Ἄλλη. Καδμείας ℥ γ. τῷ ἡμίσει σταθμῷ χαλκίτεως μίξας, ὅπερ ἐστὶν οὐγγία α. καὶ ἡμίσεια λειώσας καλῶς, ἐπίχει οἶνον αὐστηρὸν, καὶ πάλιν λέαινε, καὶ ποιήσας μελιτώδη τῇ συστάσει, μίξον τὴν κηρωτὴν ἐκ κηροῦ καὶ ῥητίνης φρυκτῆς γεγενημένην. ἔστω δ᾽ ἑκατέρου τὸ ἴσον. ℥ α. ὥστε συναμφότερα οὐγγίαι β. εἶναι, προσμίξεις δὲ αὐτοῖς βραχὺ μυρσίνου τηκομένης. Ἄλλη. Ἐλαίου παλαιοῦ ἢ κικίνου, κοτύλην α. κηροῦ καὶ πίσσης καὶ ἀσφάλτου ἀνὰ λίτραν α. μάννης, ἰοῦ, ψιμμυθίου κατὰ τὸ ἥμισυ τῶν προειρημένων, ὅπερ ἐστὶν ἑκάστου ἀνὰ ἡμίλιτρον, σιδίων, κηκίδος, ἀκάνθης αἰγυπτίας, ἴρεως, ἀριστολοχίας στρογγύλης, χαλκάνθου τὸ τρίτον τῆς λίτρας ἑκάστου, ὅπερ ἐστὶν οὐγγίαι δ. χαλκοῦ κεκαυμένου, ἀριστολοχίας μακρᾶς, ἕκτον τῆς λίτρας, ὅπερ ἐστὶν οὐγγίαι δύο ἑκατέρου, τὰ τηκτὰ συμμίξεις τοῖς ξηροῖς προλελειωμένοις ἐν ὄξει, καθότι προείρηται.

Ἄλλη. Καδμείας, χαλκίτεως, ἀνὰ ∠ μ. δι᾽ οἴνου λειοτριβήσας ἐν ἡμέραις πλείοσι μίξεις κηρωτὴν γενομένην δι᾽ ἐλαίου καὶ κηροῦ. ἔστωσαν δὲ τοῦ μὲν ἐλαίου λίτραι β. τοῦ δὲ κηροῦ δραχμαὶ σ. κάλλιον δὲ ἐν ἐλάττονι συμμετρίᾳ σκευάζειν τοῦτο, καδμείας μὲν καὶ χαλκίτεως ἀνὰ ∠ ι. ἐμβάλλοντα, κηροῦ δὲ καὶ ἐλαίου ἀνὰ δραχμὰς ν.

Ἄλλη. Καδμείας κεκαυμένης καὶ χαλκίτεως κεκαυμένης καὶ τερμινθίνης, καὶ κηροῦ τὸ ἴσον ἑκάστου, τὰ ξηρὰ λειώσεις ἐν οἴνῳ. Ἄλλη διὰ κίκεως. Ἰοῦ δραχμὴν μίαν, στυπτηρίας ὑγρᾶς λίτραν μίαν, σιδίων, καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου, καὶ μάννης μὲν τρίτον τῆς λίτρας ἑκάστου, ὅπερ ἐστὶν οὐγγίας δ. κηκίδος τὸ διπλάσιον, ὅπερ ἐστὶν οὐγγίας η. πίσσης δὲ καὶ πιτυΐνης ἀνὰ λίτρας β. καὶ ἀσφάλτου τὸ ἥμισυ τουτέστι λίτραν, ὅπερ καὶ τῆς ὑγρᾶς στυπτηρίας ἐβεβλήκεις, ἀριστολοχίας δὲ στρογγύλης, καὶ τῆς κηκίδος ℥ η. τῆς δὲ μακρᾶς ἀριστολοχίας ἥμισυ, τουτέστιν οὐγγίας δ. ἐλαίου κικίνου λίτρας β. τὰ μεταλλικὰ σὺν ὄξει λειώσεις, ὡς ἐπὶ τῶν προγεγραμμένων. Ἄλλη. Κηροῦ ℥ γ. χαλκοῦ κεκαυμένου, καὶ λεπίδος, καὶ ἰοῦ ἀνὰ ∠ β. τὸν κηρὸν προθερμαίνας ἐν ὕδατι θερμῷ, μαλάξεις ἐν ταῖς χερσὶ μιγνὺς ῥόδινον, εἶτα ἀναλαβὼν, τὰ ξηρὰ κόψεις ἐν ὅλμῳ μέχρι πλείονος, ὡς ἀληθῶς ἑνωθῆναι πάντα, διὰ τρίτης, ἢ τετάρτης ἡμέρας λύε καὶ τοῦτο, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ τοιαῦτα, σπόγγον ἐπιτιθεὶς ἔξωθεν ἐξ ὕδατος, ἢ ὀξυκράτου. Ἄλλη. Κηροῦ οὐγγίας ς. ῥητίνης λάρικος τὸ ἥμισυ, τουτέστιν ℥ γ. ἰοῦ τὸ τρίτον ἢ κατὰ τὴν λάρικα, τουτέστιν ℥ † γ. πίσσης βρυτίας ∠ γ. χαλκίτεως κεκαυμένης ὁμοίως ∠ γ. σκεύαζε καὶ τοῦτο παραπλησίως τῷ προγεγραμμένῳ. Ἄλλη. Χαλκοῦ κεκαυμένου, λεπίδος καὶ ἰοῦ, τὸ ἴσον ἑκάστου μίξον ἡμιολίῳ κηρῷ, μαλάξας τὸν κηρὸν ὡς προείρηται, προβρέξας ὕδατι θερμῷ, καὶ προσβαλὼν ἐν τῷ μαλάσσειν, ἢ ῥόδινον, ἢ μύρσινον, εἶτα εἰς ὅλμον ἐμβαλών. ἄμεινον δὲ τῶν τριῶν σταθμῶν τὸν κηρὸν ἴσον μιγνύειν, ὡς ὅτι νεώτατόν τε καὶ μαλακώτατον καὶ λιπαρώτατον, ἵνα μὴ δεηθῇς πολλοῦ τοῦ ἐλαιώδους ὑγροῦ. Ἄλλη. Ἰοῦ καὶ τερμινθίνης ἴσον ἑκατέρου, κηροῦ τὸ δὲ τριπλάσιον, στυπτηρίας δὲ τῆς σχιστῆς, καὶ καδμείας, καὶ λεπίδος ἑκάστου τὸ τετραπλάσιον, ὡς εἶναι τοῦ μὲν ἰοῦ μέρος α. καὶ τῆς τερμινθίνης μέρος α. τοῦ δὲ κηροῦ γ. μέρη, λεπίδος καὶ καδμείας, καὶ στυπτηρίας σχιστῆς ἑκατέρου μέρη τέσσαρα. τὰ ξηρὰ κόψας καὶ σήσας, καὶ λειώσας ἀκριβῶς, εἰς ὅλμον ἐμβαλὼν, τὸν κηρὸν καὶ τὴν τερμινθίνην κόπτε προσεπιπάσσων τὰ ξηρά. Βρέχων τὸ ὕπερον μυρσίνῳ, ἢ ῥοδίνῳ ἐν ἀέρι θερμῷ, ῥᾳδίως γὰρ ἐν τούτῳ κοινωνήσεται, μάλιστα δὲ εἰ ἐν ἡλίῳ κόπτοιτο θερινῷ. ἡ χρῆσις ὡς καὶ τῶν ἄλλων προαποῤῥυφθέντος τοῦ ἕλκους ἀφρολίτρῳ, καὶ καταπλυθέντος μελικράτῳ, καὶ σπογγισθέντος καλῶς, ὡς ἄνικμον εἶναι, καὶ μετὰ ταῦτα πλατύσματος ἐκ τῆς ἐμπλάστρου κατὰ τοῦ ἕλκους τεθέντος, εἶτα ἔξωθεν διὰ ὕδατος ψυχροῦ διπλοῦ πτύγματος διὰ ὀθόνης, εἶτα καινοῦ σπόγγου μαλακοῦ, καὶ λύσαις δηλονότι διὰ τρίτης, ἢ τετάρτης.

Ἄκηρος ἡ μετέρα. Λιθαργύρου λίτρας γ. ἐλαίου κικίνου παλαιοῦ λίτρας δ 𐅵. ὄξους δριμυτάτου λίτρας β. λεπίδος χαλκοῦ, μελαίνης, καὶ χαλκίτεως, καὶ ἰοῦ τῶν τριῶν ἑκάστου ἀνὰ 𐅻 β. τὴν λιθάργυρον μετὰ τοῦ ἐλαίου προεψεῖν χρὴ, μέχρι γλοιώδους συστάσεως, εἶτ' ἐπεμβάλλειν τὰ μεταλλικὰ λελειωμένα πλείοσιν ἡμέραις μετ' ὄξους, καὶ οὕτως ἑψεῖν μέχρις ἀμολύντου. ἔνεστι δὲ καὶ κατ' ἀρχὴν εὐθέως τὴν λιθάργυρον μετὰ τοῦ ἐλαίου, καὶ τοῦ ὄξους ἀκριβῶς μίξαντα ἑψεῖν, ἐπεμβάλλειν τε ὅταν ἡμίεφθον γένηται, τὴν λεπίδα καὶ τὴν χαλκῖτιν, καὶ τὸν ἰόν. ὀνομάζω δὲ νῦν λίτραν ἐλαίου καὶ ὄξους τὴν ῥωμαϊκὴν, ἥ τις ἐστὶν οὐγγιῶν τῶν ἰδίων δεκαδύο. βάλλω δέ ποτε καὶ ἓξ λίτρας ἐλαίου πρὸς τὰς τρεῖς τοῦ λιθαργύρου, καὶ δηλονότι μέχρι πλείονος ἕψεται κατὰ ταύτην τὴν συμμετρίαν. σπουδάζοντι δέ σοι καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, ἄμεινόν ἐστι προεψεῖσθαι μετὰ τοῦ ἐλαίου μόνου τὴν λιθάργυρον, εἶτα μετὰ τοῦ ὄξους ἐμβεβλῆσθαι τὰ μεταλλικά. τριῶν δὲ ὄντων αὐτῶν, ἑκάστου οὐγγίας β. ἔφην βάλλεσθαι, πρὸς ὄξους λίτρας β. λιθαργύρου δὲ γ. ἐλαίου δὲ κικίνου παλαιοῦ τὰς ἓξ λίτρας, ἢ ὡς ἔμπροσθεν ἔφην τὰς τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν. τοῦτο τὸ φάρμακον, καὶ σύριγγας κολλᾷ, καὶ τετυλωμένας γε ἤδη ξυραῖνον, συνάγει καὶ κλείει, καὶ εἰ καλῶς διαιτώμενος εἴη τις, οὐκ ἀναλύονται. πλήθους δὲ ἀθροισθέντος ἀξιολόγου, κίνδυνος ἐκ ῥεύματος ἐπελθόντος, ἀναφλεγμῆναι τε καὶ τὸ μόριον, ἀνοιχθῆναί τε τὴν σύριγγα, καὶ ἐπὶ τῶν πεπαλαιωμένων δὲ ἑλκῶν καὶ δυσεπουλώτων ἃ καὶ χειρώνεια καλεῖται, οὐ μόνον αὐτὸ τὸ φάρμακον ἐπιτίθεμεν, ἀλλὰ καὶ τακὲν ἐν ἐλαίῳ παλαιῷ, ἢ κικίνῳ ἔμμοτον ἐπιτεθὲν, εἰ καὶ μήπω πρόσθεν ποτὲ πύον, μηδὲ τὸ ἐλάχιστον εἴη γεγονὸς ἐν τῷ ἕλκει, συμπέσσει τε αὐτὸ καὶ πυοποιεῖ, καὶ τό γε πύον ἐργάζεται παχύ. λύσεις καὶ τοῦτο διὰ τρίτης ἐὰν μηδὲν κωλύει. ἐὰν δὲ ἡ λεπὶς στομώματος ᾖ, βέλτιον. εἰ δὲ μὴ ταύτην ἔχοις, μήτε τὴν μέλαιναν, ἡ τοῦ κυπρείου χαλκοῦ βληθήσεται. ἐσκεύασά ποτε ταύτην τὴν ἔμπλαστρον, καὶ λίθου φρυγίου μίξας οὐγγίαν, ἄλλοτε δὲ καὶ χρυσοκόλλης οὐγγίαν, ὥσπερ γε καὶ ἀμφοτέρων ποτὲ, κολλᾷ καὶ τὰ μεγάλα τραύματα. Ἄλλη πρὸς ἁπαλόχρωτας καὶ δυσελκεῖς ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἑλκῶν. Κηροῦ λίτραν α. ῥοδίνου λίτραν α. ψιμμυθίου οὐγγίας η. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ οὐγγίας δ. λεπίδος κυπρείας οὐγγίας β. λιβανωτοῦ οὐγγίαν α. ἀσβέστου 𐅻 α. σχιστῆς οὐγγίαν α. ἰοῦ 𐅻 α. σιδίων οὐγγίαν 𐅻 α. ἡ χρῆσις ταῖς προγεγραμμέναις ὡσαύτως θ. τὰ παρόντα ἐστὶ φάρμακα, συντεθέντα χωρὶς τοῦ ῥοδίνου, δέκατον γὰρ ἐκεῖνο, τῶν ἐννέα τῶν ἐν τῷ μὲν ἐστὶν ἴσα τῷ σταθμῷ ἄσβεστος, καὶ σίδια, καὶ λιβανωτὸς, καὶ σχιστὴ στυπτηρία, καὶ ὁ ἰός. ἡ δὲ λεπὶς διπλασίου σταθμοῦ, καὶ ταύτης οἱ ἀμμωνιακοὶ ἅλες διπλάσιοι, καὶ τούτων τὸ ψιμμύθιον, ἡμιόλιος δὲ τούτου πάλιν ὁ κηρὸς εἰς λίτραν α. ἀγόμενος, ἥνπερ καὶ τὸ ῥόδινον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΝ β.

Περὶ τῶν πολυχρήστων φαρμάκων.

Περὶ τῶν πολυχρήστων φαρμάκων ἐνταῦθα λεχθήσεται. πολύχρηστα δ' ὀνομάζουσιν ὅσα πρὸς πολλὰς διαθέσεις ἁρμόττει, καί τινα αὐτῶν οὐ μόνον ἑτεροειδῆ, ἀλλὰ καὶ ἑτερογενῆ. ἅπαντα δὲ ἐξ ἐναντίων σύγκειται φαρμάκων, οὐ κατὰ τὰς πρώτας μόνον ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς δευτέρας. εὔδηλον δ' ὅτι πρώτας μὲν ὀνομάζω, θερμότητα καὶ ψυχρότητα, καὶ ξηρότητα, καὶ ὑγρότητα, καὶ τὰς ἐκ τούτων †συνθέσεις, ἤτοι συζυγίας καλεῖν. δευτέρας δὲ τὰς ἑπομένας αὐταῖς, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείας διῆλθον, ἐπιδεικνὺς ἔνια μὲν τῶν φαρμάκων, οὐ μόνων τῶν συνθέτων, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτοφυῶν μαλάττειν, ἔνια δὲ σκληρύνειν, ὥσπερ καὶ τὰ μὲν ἐμπλάττειν, τὰ δὲ ἐκφράττειν, καὶ τὰ μὲν ἐπιτρέφειν ῥύπον, τὰ δὲ καὶ τὸν ἐπικείμενον ἀπορρύπτειν. καὶ τὰ μὲν λεπτύνειν, τὰ δὲ παχύνειν. καὶ τὰ μὲν πυκνοῦν, τὰ δὲ ἀραιοῦν, καὶ τὰ μὲν ἀνατρέφειν σάρκα, τὰ δὲ ἀνακαθαίρειν, καὶ τὰ μὲν ἐπουλοῦν, τὰ δὲ ἑλκοῦν, καὶ τὰ μὲν ἕλκειν, τὰ δὲ ἀποκρούεσθαι, ἑτέρας τε τοιαύτας ἐν αὐτοῖς διαφοράς. εἴρηται δέ μοι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων, ἥτις τῶν ἐναντίων ταῖς δυνάμεσι φαρμάκων ἀναγκαία μίξις, ἧς ἀναμνήσω καὶ νῦν ὀλίγον ὕστερον. ἄμεινον γάρ μοι δοκεῖ γράψαι τινὰ δύο καὶ τρία φάρμακα τῶν ἐνδόξων πολυχρήστων, εἶτ' ἐξηγήσασθαι τὸν λόγον τῆς συνθέσεως αὐτῶν. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν ἅπασι γνωρίμων, ἃ κατά τε τὸν Ἡρᾶν νάρθηκα γέγραπται, καὶ παρ' ἄλλοις τῶν φαρμακίτιδας βίβλους συνθέντων. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ πρὸ τούτου βιβλίον ὁ λόγος ἐγένετό μοι περὶ τῶν δυσεπούλωτα θεραπευουσῶν ἕλκη δυνάμεων, ἔδοξέ μοι καὶ νῦν ἐκείνας τῶν πολυχρήστων ἐμπλάστρων ἐξηγήσασθαι πρώτας, ὅσαι κακοήθων ἕνεκα συνετέθησαν, ἃ καλοῦσιν ἔνιοι χειρώνεια. ὅσαι δ' ἄλλαι πολύχρηστοι καλοῦνται, διὰ τὸ πρὸς πολλὰ τῶν ἁρμόττειν ἕτερα πάθη, μὴ μέντοι καὶ πρὸς τὰ χειρώνεια, ταύτας αὖθις ἐφεξῆς ἀλλήλαις διελθεῖν ἔγνωκα.

†συνθέτους

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἡρᾶ γεγραμμένων.

Γεγραμμένης οὖν ἐν τῇ βίβλῳ τῶν φαρμάκων ὑπὸ τοῦ καππάδοκος Ἡρᾶ, πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν ἐμπλάστρου τινὸς ἄκρως ποιούσης, ἀπ' αὐτῆς ἄρξομαι, τὴν λέξιν παραγράψας τανδρὸς ὧδέ πως ἔχουσαν. Εὔχρους ἔναιμος, ἐπουλωτικὴ, κολλῶσα μὲν ἀκραιφνῶς, πληροῦσα δὲ καὶ ἐπουλοῦσα, ἐκλυθεῖσα μετὰ κηρωτῆς, καὶ ἔτι μᾶλλον περὶ τὴν ἐπούλωσιν. ποιεῖ μέντοι καὶ ἐπὶ τῶν χειρωνείων ἑλκῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν παραπλησίων ἄκρως. τούς τε γὰρ τύλους τήκει, καὶ μετὰ ταῦτα γνησίαν σάρκα γεννᾷ. Λίαν †λευκή. Κηροῦ λίτρας β. φρυκτῆς λίτρας γ. ἰοῦ ξυστοῦ 𐅻 ς. μάννης 𐅻 †γ. ἐλαίου κοτύλας ε. ὄξους ξ α. τὰ τηκτὰ ἐπὶ τῶν ξηρῶν, χρῶ τῇ ἐμπλάστρῳ πρὸς τραύματα, καὶ ἀνιεμένη δὲ σὺν ῥοδίνῳ πυοποιεῖ, καὶ ἀνακαθαίρει τῇ κηρωτῇ διεκλυθεῖσα εἰς ἐπούλωσιν. τινὲς γὰρ μίαν τῆς ῥητίνης ἔβαλον φρυκτῆς λίτρας β. καὶ τερμινθίνης λίτρας β. καὶ οὕτω παρασκευάσαντες ἀνελάμβανον αὐτὴν ἰῷ ξυστῷ, ὡς κολλυρίου τόνον ἔχειν, καὶ τοῦτο ἐνετίθεσαν, ὅπου τύλους ἐκτῆξαι ἤθελον. εὐχερῶς γὰρ τοῦτο ποιεῖ, ὡς καὶ ὀστᾶ ἀφιστάναι.

†καλῶ

†ς

Καὶ

Καὶ ταύτην μὲν οὖν εἰκότως ἐπαινεῖ τὴν ἔμπλαστρον ὁ Ἥρας, ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ ἰοῦ καὶ τοῦ ὄξους τὸ δραστήριον ἔχουσαν, ἔτι μεμνήμεθα τῶν εἰρημένων, κατὰ τὸ πρὸ τούτου βιβλίον. ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ καλουμένην πανάκειαν, ἣν ἐφεξῆς γράφω κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν. Πανάκεια Ἥρα ἡ ὑπό τινων ὑγεία λεγομένη. πρὸς πᾶσαν νομὴν καὶ κακοήθειαν. ἵστησι δὲ τὰς νομάς, οὔτ᾽ ἐσχάρας ποιοῦσα, οὔτε σκληρύνουσα τὰ πέριξ σώματα. ῥηγνύουσα δὲ καὶ μαραίνουσα πᾶν τὸ διεφθαρμένον, ὡς μηδὲν διαφέρειν ὑγρᾶς στυπτηρίας. ἐπέχει δὲ καὶ φορὰν αἵματος, τήν τε ἄλλην, καὶ τὴν διὰ αἱμορροΐδων δευμένη μυρσίνῳ καὶ τὰς αἱμορροΐδας αὐτὰς μαραίνει, καὶ δαπανᾷ. πρὸς τούτοις δὲ καὶ σύριγγας ἰᾶται, καὶ τοὺς ὀνομαζομένους ἄνθρακας, καὶ τοὺς αἰγίλωπας, καὶ τὰ χειρώνεια λεγόμενα, καὶ καθόλου τὸ τῶν δυσιάτων καὶ χρονίων γένος, εἰς μὲν τοὺς ἀφανεῖς τόπους, οἷον ὑστέρας, διατηκομένη μύρῳ κυπρίνῳ, τοῖς δ᾽ ἔξωθεν ἄμεινόν ἐστιν, ὡς ἐκάστην τῶν ἄλλων οὕτως ἐπιτιθέναι. παντὶ δὲ ἕλκει ἐπιτεθεῖσα, κἂν ᾖ τῶν ἀγρίων, πραΰτερον εὐθὺς ποιήσει, καὶ τοὺς πόνους ἠπιωτέρους, καὶ τὰς ἀγρυπνίας. ἡ δὲ δύναμις ἐστὶν αὕτη. Χαμαιπίτυος 𐅵 δ΄. συμφύτου 𐅵 δ΄. χαμαιλέοντος 𐅵 δ΄. πρασίου 𐅵 δ΄. οἱ δὲ ς΄. πολίου δραχμὰς ς΄. κενταυρίου λεπτοῦ 𐅵 ς΄. ἐλενίου 𐅵 δ΄. ἀριστολοχίας 𐅵 δ΄. λιβάνου 𐅵 ιβ΄ S. σμύρνης 𐅵 τρεῖς, ἀλόης 𐅵 ς΄. χαλβάνης 𐅵 ς΄. ὀβολὸς εἷς S. ἐλαίου 𐅵 ρπ΄. μέλιτος 𐅵 λ΄. προπόλεως 𐅵 ιβ΄ S. στυπτηρίας σχιστῆς 𐅵 ς΄. ὀβολὸς εἷς S. τερμινθίνης 𐅵 ς΄. ὀβολὸς εἷς S. χαλκίτεως 𐅵 ς΄. ὀβολὸς εἷς. S. ἀσφάλτου 𐅵 ν΄. γῆς ἀμπελίτιδος 𐅵 ν΄. λιθαργύρου 𐅵 ν΄. κηκίδος 𐅵 γ΄. χνοὸς ἰρέως 𐅵 γ΄. κόψαντα δὲ δεῖ τῇ προτεραίᾳ τὰς βοτάνας, καὶ τὰς ῥίζας ἐμβάλλειν εἰς ἔλαιον. ἐμμενόντων δὲ δι᾽ ὅλης νυκτός, πρωῒ δεῖ ἐπεμβάλλειν τὴν λιθάργυρον, καὶ τὴν ἀμπελῖτιν καὶ τὴν ἄσφαλτον, καὶ ἕψειν ἐπὶ πυρὸς μαλακοῦ. παχυνομένης δὲ τῆς συστάσεως, αἴρειν τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρός. ἔσω δὲ ἐν ἄλλῳ ἀγγείῳ τὸ μέλι, καὶ ἡ ῥητίνη, καὶ ἡ χαλβάνη, καὶ ἡ πρόπολις συντετηκότα. δεῖ δὲ καταμίσγειν καὶ ταῦτα ἐπεγχέοντα εἰς τὴν χύτραν, ἐπὶ δὲ τούτοις τὰ ξηρά. καὶ μετὰ τούτων ἕψε, ἕως ἂν μὴ μολύνῃ τὸ φάρμακον. πάλιν δὲ ἄραντα ἀπὸ τοῦ πυρός, ἐμπάσσειν λείαν τὴν σμύρναν καὶ τὸν λίβανον. προσέχειν δὲ δεῖ, μή ποτε ὑπερζέσῃ, καὶ ὡς οἷόν τε ἕψειν ἐν εὐρυχωρίᾳ, δυσκατάσβεστον γὰρ γίνεται, εἴ τινος ἅψαιτο. Ταῦτα μὲν ὁ Ἥρας περὶ τῆς πανακείας, ἡμᾶς δὲ χρὴ τὴν ὕλην αὐτὴν ἐπισημήνασθαι διαφέρουσαν τῶν κατὰ τὸ πρὸ τούτου βιβλίον γεγραμμένων φαρμάκων πρὸς τὰ δυσθεράπευτα τῶν ἑλκῶν. διὰ μεταλλικῶν μὲν γὰρ ἐκεῖνα συνέκειντο μόνων, τινὰ μὲν ὀλίγων, τινὰ δὲ πλειόνων. ὀλίγων τινῶν ἐν αὐτοῖς ἐχόντων ῥίζας, ἢ πόας. τῇ πανακείᾳ δὲ ταύτῃ τοὐναντίον ὑπάρχει, λαμβάνει μὲν καὶ τὸν χαμαιλέοντα καὶ τὸ κενταύρειον ἱκανὸν ὠφελεῖν ἑκάτερον ἕλκη κακοήθη. λαμβάνει δὲ καὶ ἀριστολοχίαν καὶ ἶριν, ἀσθενέστερα μὲν κενταυρίου καὶ χαμαιλέοντος ὡς πρὸς τὴν τῶν κακοήθων ἑλκῶν ἴασιν, οὐ μὴν ἀπόβλητά γε. λαμβάνει δ᾽ ἰσχυρὰς βοτάνας, καὶ μόνας πολλάκις θεραπεύειν ἕλκη κακοήθη δυναμένας, τήν τε χαμαιπίτυν, καὶ τὸ πόλιον, καὶ τὸ σύμφυτον. ἰσχυρότερον δὲ τούτων ἐστί, τό, τε πράσιον, καὶ τὸ ἑλένιον. τῷ μὲν οὖν πρασίῳ καὶ μόνῳ χρήσαιτ᾽ ἄν τις ἐπὶ τῶν ἱκανῶς ὑγρὰν ἐχόντων τὴν κατὰ τὸ ἕλκος σάρκα, καὶ ῥυπαρωτέραν. τὸ δὲ ἑλένιον, οὐδ᾽ ἐπὶ τούτων ἁρμόττει μόνον ἐπιπαττόμενον, ὥσπερ οὐδ᾽ ἄλλο τι τῶν δριμέων οὐδέν. ἐμάθετε γὰρ ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ τὴν διαφορὰν τῶν δριμέων καὶ πικρῶν φαρμάκων, ἐρεθιστικῶν μὲν ὄντων, καὶ δακνωδῶν καὶ θερμῶν, καὶ ῥυπτόντων τὰ πάσχοντα μόρια τῶν δριμέων, ξηραντικῶν δὲ χωρὶς τοῦ δάκνειν καὶ θερμαίνειν τῶν πικρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιτηδείων τοῖς ἡλκωμένοις μορίοις. ἀλλ᾽ ἐπεὶ προκείμενόν ἐστι τῷ συντιθέντι τὰς βοτάνας ταύτας, ἔμπλαστρον ἐξ αὐτῶν, οὐ ξηρὸν ἐπίπαστον ποιῆσαι, πρὸς δὲ τὴν τῆς ἐμπλάστρου σύνθεσιν, ἔμελλεν ἤτοι κηρόν, ἢ ῥητίνην μίξειν, ἢ πάντως γε λιθάργυρον ἐπὶ πλέον ἑψημένην, ὑφ᾽ ὧν ἡ δύναμις ἐξελύετο τῶν βοτανῶν, ἔμιξεν αὐταῖς ἔνια τῶν ἰσχυρῶν οὕτως φαρμάκων, ὡς μὴ δύνασθαι μόνα προσφέρεσθαι τοῖς ἕλκεσι. τὰ δ᾽ ἰσχυρὰ ταῦτα διττὴν ἔχει τὴν καθόλου δύναμίν τε καὶ ποιότητα, ἔνια μὲν αὐστηρὰν καὶ στρυφνήν, ἔνια δὲ δριμεῖάν τε καὶ στρυφνήν. διὰ τοῦτ᾽ οὖν τῶν μὲν δριμεῖαν ἐχόντων δύναμιν, ἔμιξεν ἑλένιον, τῶν δ᾽ ἰσχυρῶς στυφόντων, ταῦτα γὰρ ὀνομάζομεν αὐστηρά τε καὶ στρυφνά, τήν τε στυπτηρίαν καὶ τὴν κηκίδα τὴν ὀμφακῖτιν δηλονότι. τὰς ποιότητας δ᾽ ἀμφοτέρας ἰσχυρὰς ἔχει, καθάπερ καὶ τὰς ἐν αὐταῖς δυνάμεις ἡ χαλκῖτις δριμεῖά τε οὖσα καὶ στυπτική. λέλεκται δ᾽ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀναγκαίαν εἶναι τοῖς κακοήθεσιν ἕλκεσι, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ ῥευματικὰ τὴν αὐστηρὰν ποιότητα. τούτοις οὖν ἅπασιν οἷς εἶπον, ἐμίχθη λιθάργυρός τε καὶ ῥητίνη καὶ λιβανωτός, ἕνεκα τοῦ γενέσθαι τὸ φάρμακον ἐμπλαστρῶδες. ἀλλ᾽ ἡ μὲν λιθάργυρος, ἐκ τῆς μέσης ὕλης ἐστίν, ὁ δὲ λιβανωτός, πεπτικός τε καὶ πυοποιός, ὡς πρὸς τὴν εὔκρατον φύσιν ἀποβλεπόντων. ἐδείχθη γὰρ ὅτι τοῖς ὑγροτέροις σώμασι, σαρκωτικός ἐστι, καὶ μέντοι καὶ ὅτι τῶν πεπτικῶν φαρμάκων, ἃ δὴ καὶ τὴν ἐκπυητικὴν ὀνομαζομένην ἔχει δύναμιν, οὐδέν ἐστιν ἰσχυρῶς διαφορητικόν, ὥσπερ γε οὐδὲ δριμύ. μετρίως γὰρ θερμαίνει τὰ τοιαῦτα, καὶ μέντοι καὶ μαλάττει, μᾶλλον καὶ ξηραίνει. καλῶς οὖν ἐμίχθη καὶ τοῦ λιβανωτοῦ κατὰ τὴν τῆς προκειμένης ἐμπλάστρου σύνθεσιν, ἵνα τι καὶ παρηγορικὸν ἔχῃ καὶ πρᾷον. ἔστι δὲ δηλονότι καὶ τὸ ἔλαιον ἐκ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἕνεκα μὲν ἑψήσεως τῆς ἐμπλάστρου, κατὰ τὸν πρῶτον λόγον μιχθέν, ἐν αὐτῷ δὲ συνεπιφέρον δύο δυνάμεις, τήν τε παρηγορικὴν καὶ τὴν ἀμβλυντικὴν τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων, ἐάν τε δριμείας, ἐάν τε αὖ τι αὐστηρᾶς δυνάμεως ᾖ ταῦτα. ἡ δὲ ἀμπελῖτις γῆ, ξηραίνει τε καὶ διαφορεῖ, μηδὲν ἔχουσα δριμὺ σαφῶς. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς κακοήθεσιν ἕλκεσιν ἐπιτήδειός ἐστιν, εἰ καὶ μόνην αὐτὴν λειώσας, ἐπιπάττοι. ἡ χαλβάνη δὲ καὶ αὐτή, τῷ πεπτική τε εἶναι καὶ μαλακτικὴ καὶ παρηγορική τε καὶ ἀνώδυνος, ἐμίχθη κατὰ τὴν προκειμένην σύνθεσιν, ἔχοντος μὲν καὶ τοῦ λιβανωτοῦ τὰς αὐτὰς δυνάμεις, ἀλλὰ ἀσθενεστέρας ἢ κατὰ τὴν χαλβάνην, ἐκείνης γε κατ᾽ ἀμφοτέρας ἰσχυροτέρας ὑπαρχούσης. ἡ τερμινθίνη δὲ ῥητίνη, καὶ αὕτη μετὰ τοῦ ῥυπτικοῦ τε καὶ διαφορητικοῦ, πεπτικόν ἔχει τι τῶν τοιούτων διαθέσεων. ἡ δὲ ἄσφαλτος, ἴσμεν ὅτι ξηραντικῆς ἐστι δυνάμεως ἅμα θερμασίᾳ μὴ πάνυ σφοδρᾷ. τούτοις οὖν ἅπασιν ὁ συνθεὶς τὴν ἔμπλαστρον, ἔμιξεν ἑλκτικῆς δυνάμεως φάρμακον τὴν πρόπολιν, ἐπειδὴ πολύχρηστον ὑπάρχειν αὐτὴν ἐβούλετο, πάντα δ᾽ ὅσα πολύχρηστα, ποικιλωτάτας ἀναγκαῖον ἔχειν δυνάμεις, ὅπως θεραπεύειν διαθέσεις πλείονας. οὕτως δὲ καὶ τοῦ μέλιτος ἔμιξεν οὐκ ὀλίγον, εἰδὼς αὐτὸ ξηραῖνόν τε καὶ διαφοροῦν, ῥικνότατόν τε τοῖς σηπομένοις ὑπάρχειν, καὶ γὰρ αὖ καὶ τὸ τῶν ἀσήπτων ἐστί, καὶ τὰ μιγνύμενα φυλάττει τοιαῦτα, πλὴν τῶν

ἐχόντως ἐπὶ τηδείων εἰς σῆψιν, ἅπερ ὑγρά τε ἐστὶ καὶ θερμά. καὶ πλέον τῶν ἄλλων γε ὁ συνθεὶς τὸ φάρμακον ἔβαλε τὸ μέλι. πλεῖν γὰρ τριῶν τῶν ἑψηθῆναι δεομένων ἀσφάλτου, καὶ λιθαργύρου, καὶ τῆς ἀμπελίτιδος γῆς, τῶν ἄλλων πλέον ἐστὶν, αὐτοῖς τε τούτοις, τῇ τε ἀσφάλτῳ καὶ τῇ λιθαργύρῳ καὶ τῇ ἀμπελίτιδι τοσοῦτον ἔμιξεν ἔλαιον, ὅσον εἰς τὴν ἕψησιν ἐπιτήδειον ἔσται, παραστοχασάμενος, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ξηρὰ κατὰ τὸ φάρμακον βάλλεται. καὶ μὴν καὶ τελέως ἡψημένων ἁπάντων, ἠξίωσεν ἐπεμβληθῆναι τήν τε σμύρναν καὶ τὴν ἀλόην, ξηραίνοντα μὲν ἀδήκτως ἀμφότερα, διαφέροντα δὲ τῷ τὴν μὲν ἀλόην στύφειν, λεπτομερεστέραν δὲ καὶ ξηραντικωτέραν εἶναι τήν τε σμύρναν. οὐκ οἶδα δέ τι τὸ δόξαν τῷ Ἥρᾳ, διὰ βραχυτέρων συμμετριῶν γράψαι τὴν πανάκειαν ταύτην, ὑπ᾽ ἄλλων διὰ μειζόνων γεγραμμένην. τινὲς μὲν γὰρ διπλάσια πάντ᾽ ἔχουσαν αὐτὴν ἔγραψαν, ἔνιοι δὲ τετραπλάσια. χαλβάνης γοῦν ἓξ δραχμὰς καὶ ὀβολὸν ἕνα καὶ ἥμισυν ὁ Ἥρας ἔγραψεν, ἄλλων γραψάντων δέκα δραχμὰς καὶ ἡμίσειαν, ὥσπερ αὖ πάλιν ἄλλων πέντε καὶ εἴκοσι, ἀνάλογον δὲ καὶ τἄλλα συναυξησάντων, ὡς μηδαμόθι λέγεσθαι κατὰ τὴν συμμετρίαν ὀβολὸν, ἢ ἡμιωβόλιον. προσέχειν οὖν ὑμᾶς χρὴ, τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις γεγραμμένας πανακείας παραβάλλοντας τῇδε, πότερα διπλάσια ἔχουσι πάντα, ἢ τετραπλάσια, κἂν ἀνάλογον ᾖ πάντα ηὐξημένα, μὴ νομίζειν ἐκείνας ἑτέρας εἶναι τῆσδε.

Ἡ ἶσις, Ἐπιγόνου λεγομένη παρά τινων.

Πολύχρηστόν ἐστι φάρμακον ἣν προσαγορεύουσιν ἶσιν ὑπὸ πάντων ἐπῃνημένην. ἐγὼ δὲ παραθήσομαι νῦν, ὅσα περὶ αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Ἥρας οὕτως ἔχοντα κατὰ λέξιν. Ἡ ὑπό τινων μὲν Ἐπιγόνου λεγομένη, ὑπό τινων δὲ ἶσις, ποιοῦσα πρὸς πᾶν τραῦμα, καὶ πρὸς τὰ ἐν κεφαλῇ μετὰ ὀστῶν διακοπῶν. ὑγιάζει δὲ χωρὶς ἀνασκευῆς, ποιεῖ καὶ πρὸς νύγματα, σκόλοπας, ἀνθρωπόδηκτα ἰούς τε ἕλκει ἔχεως, σκορπίων, δρακόντων θαλασσίων, καὶ τρυγόνος, καὶ πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν κώλων σὺν τραύματι κατάγματα. πωροῖ γὰρ θᾶσσον καὶ ἀσφαλέστερον συνείργουσα πάσας προσφάτους, παλαιὰς ὑποφορὰς, κόλπους, φύματα, παρωτίδας, τὰ ἐν μαστοῖς καὶ μασχάλαις ἀποστήματα, ἢ ἵνα μὴ γένηται, ἢ γενόμενα θεραπεύει. εἰς ὑπόρρυσιν δ᾽ ὄντων ἡμῶν, ἔτι χοιράδας κομίζεται σὺν τοῖς χιτῶσι τάχιστα ἐκποιοῦσα, ἵστησι καὶ ῥεῦμα ὀφθαλμῶν ἐπὶ τὸ μέτωπον ἐπιτιθεμένη. αἴρει δὲ καὶ πελιώματα, καὶ γαγγραίνας περιγράφει, καὶ σηπεδόνας ἀνακαθαίρει, καὶ τὸ ὅλον, πρὸς πάντα ἀγαθή. Κηροῦ δραχμὰς ρ̄. τερμινθίνης ∠ σ̄. οἱ δὲ ρ̄. λεπίδος χαλκοῦ ἐρυθροῦ ∠ η̄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η̄. ἀριστολοχίας στρογγύλης δραχμὰς η̄. λιβάνου ∠ η̄. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ η̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ η̄. στυπτηρίας κεκαυμένης ∠ ς̄. χαλκοῦ κεκαυμένου, δραχμὰς η̄. σμύρνης ∠ ιβ̄. ἀλόης ∠ ιβ̄. χαλβάνης ∠ ιβ̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην ᾱ. ὄξους δριμέος κοτύλας β̄. τὰ τηκτὰ κατάχεε εἰς θυίαν κατὰ τῶν ξηρῶν. οὕτως μὲν ὁ Ἥρας ἔγραψε, τὴν ἶσιν οὐκ ἔτι προσγράψας αὐτῇ τὴν κατὰ μέρος χρῆσιν ἅπασαν, ὡς ἐπ᾽ ἄλλων εἰώθει. καὶ μέντοι κἂν τῷ καλεῖν αὐτὴν Ἐπιγόνου διαφέρεται πολλοῖς, οὓς ἀκριβέστερον ἡγοῦμαι περὶ τοῦ Ἐπιγόνου γεγραφέναι, τά τε ἄλλα, καὶ ὡς ἐν εἱρκτῇ κατακεκλεισμένος, ἰασάμενός τε τινὰ τῶν πολὺ δυναμένων, ἀφείθη διὰ τοῦτο. προστεθεικέναι δ᾽ αὐτόν φασι τὴν τοῦ δρακοντίου ῥίζαν τῷ προγεγραμμένῳ φαρμάκῳ, κἀγὼ διὰ παντὸς οὕτως ἐχρησάμην. ἐπειδὴ καὶ τῶν διδασκάλων μου τις ἐχρῆτο, βαλὼν εἰς τὴν γεγραμμένην συμμετρίαν ὑπὸ τοῦ Ἥρα δραχμὰς η̄. τοῦ δρακοντίου. καὶ μέντοι καὶ τοῦ ἐλαίου μὲν ἐνέβαλεν ἥμισυ κυάθου, ὄξους δὲ κοτύλην ᾱ. ἔβαλλε δὲ καὶ τὴν κολοφωνίαν ῥητίνην, οὐχ ὥσπερ ὁ Ἥρας τὴν τερμινθίνην, ἀλλὰ κἂν τῇ κατασκευῇ τῆς ἐμπλάστρου διεφώνει τῷ Ἥρᾳ, τὴν χαλβάνην τῷ ὄξει συγκατεργαζόμενος τοῖς ἄλλοις ἐν θυίᾳ. καὶ οὕτως ἀναμιγνὺς αὐτὰ, καθάπερ καὶ ὁ Ἥρας φησὶ, τοῖς τηκτοῖς, ἐμάλασσέ τε μετὰ ταῦτα τὸ φάρμακον, ἐπὶ πλεῖστον ἐν ταῖς χερσὶ, προσαπτόμενος ὄξους δριμυτάτου, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς χαλκοῦν ἀγγεῖον κατετίθετο, καὶ καταχύσας ἐφύλαττε χρόνῳ πλείονι, καὶ οὕτως ἀναιρούμενος ἐχρῆτο. προσηγόρευε δὲ αὐτὴν, ὡς καὶ ἄλλοι τινὲς, Ἕρμωνος τοῦ ἱερογραμματέως. ἐν ἑτέροις δ᾽ αὖ εὕροις γεγραμμένην ἐκ τῶν ἀδύτων εἶναι καὶ τήνδε κατὰ τὸ ἡφαιστεῖον ἐν Αἰγύπτῳ, καθάπερ καὶ τὴν διὰ τοῦ δικτάμνου. τὴν μέντοι συμμετρίαν τῶν συντεθέντων αὐτὴν ἁπλῶν φαρμάκων, σχεδὸν ἅπαντες ἴσην γεγράφασιν, ὥστε κἂν ἡ προγραφὴ διάφορος ᾖ, μὴ δόξης ἑτέραν εἶναι καὶ ἑτέραν, τήν τ᾽ ἐκ τῶν ἀδύτων ἱερὰν, καὶ τὴν Ἕρμωνος τοῦ ἱερογραμματέως, καὶ τὴν Ἐπιγόνου. ἅπαντα γὰρ ταῦτα προσαγορεύεται. τηκομένη δὲ μετὰ κηρωτῆς ὑγρᾶς, ἀνακαθαίρει καὶ ἐπουλοῖ τὰ ἕλκη. καὶ γεγράφασί γε τινὲς μὲν μετὰ τριπλασίας κηρωτῆς αὐτὴν ἀνιέναι, τινὲς δὲ μετὰ διπλασίας, ἀδιορίστως ἑκάτεροι τὴν συμμετρίαν ὁρισάντων. ἐφ᾽ ὧν μὲν γὰρ αὐτάρκως καθαρὸν ἐργάζεται τὸ ἕλκος, εἰ τρισὶ μιχθείη τῆς κηρωτῆς μέρεσιν, οὐ χρὴ διπλάσιον μιγνύειν. ἐφ᾽ ὧν δὲ ἐνδεέστερον καθαίρει, τηνικαῦτα διπλασίαν χρὴ παραλαμβάνεσθαι τὴν κηρωτήν. ἴσμεν γὰρ ὅτι πρακτικώτερον μέν ἐστι πᾶν φάρμακον τοιοῦτον, μὴ πολλῇ τῇ κηρωτῇ μιγνύμενον, ἀδηκτότερον δὲ πλείονι μιχθέν. οὐ χεῖρον δὲ καὶ περὶ τοῦ δρακοντίου τόγε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς ἐν τῷ θέρει ξηρανθέντος τοῦ καυλοῦ, καὶ ὅλης τῆς πόας, ἀναιρεῖσθαι χρὴ τὴν ῥίζαν, εἶτα τιθέμενον ἐν οἴκῳ ξηρῷ μὲν οὐκ ἔχοντι δὲ ἥλιον, ὀλίγον ὕστερον μεθ᾽ ἡμέρας ἕξ, ἢ ἑπτὰ τέμνειν τὴν ῥίζαν εἰς κυκλίσκους, καὶ τούτους διείραντα λίνῳ κρεμᾶσαι πάλιν ἐν οἴκῳ ξηρῷ μὲν ἀνηλίῳ δὲ, καὶ οὕτως ἐπειδὰν ἐθέλοις σκευάζειν τὸ φάρμακον, κόπτειν τὴν ῥίζαν. ἔστι δὲ καὶ αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν κοπεῖσα καὶ λεανθεῖσα καλῶς ὡς χνοώδη γενέσθαι, τῶν κακοήθων ἑλκῶν θεραπευτική.

Ἡ διὰ δικτάμνου.

Καὶ τὴν διὰ δικτάμνου σκευαζομένην ἔμπλαστρον, ἱερὰν ὀνομάζουσιν, εὑρῆσθαι λέγοντες καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ἐν τῷ κατὰ Μέμφιν ἡφαιστείῳ. καὶ μέμνηνταί γε πάντες αὐτῆς ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμμετρίαις, ἢ βραχύ τι διαφερούσαις. ἀρκέσει δὲ καὶ περὶ ταύτης τὴν τοῦ Ἥρα παραγράψαι λέξιν οὕτως ἔχουσαν. Ἱερὰ ἡ ἐκ τοῦ ἐν Μέμφει ἡφαιστείου. ποιεῖ ἐπὶ προσφάτων ἐναίμων, ῥευματικῶν, πρὸς νεύρων διακοπὰς, παλαιὰ ἕλκη, ὑπόνομα, θλάσματα, σηπεδόνας, ἄνθρακας, μελανίας, ἕλκη ῥευματικὰ, δυσκατούλωτα, παρωτίδας, χύμεθλα, ἀποστήματα, χοιράδας, δοθιῆνας, σκληρίας, βέλη ἀνάγει, σκόλοπας, ὀστέα ἐκ τῆς κεφαλῆς, θηρίων πληγὰς, καὶ δήγματα σκορπίων, φαλαγγίων,

μυγάλης

μυγάλης, ἀνθρωπόδηκτα, πρὸς πάντα πόνον τραχήλου, ὤμου, ἄρθρων αὐτὴ μαλάγματος. ἵστησι ῥεύματα ὀφθαλμῶν, οὐ μόνον πρόσφατα ἀλλὰ καὶ παλαιὰ, καὶ πρὸς κεφαλαλγίαν ποιεῖ, κατάχριστος ῥοδίνῳ. ἀνειμένη καὶ πρὸς ὑστέρας πόνον, καὶ διαχριομένη καὶ ὑποθυμιωμένη. ἐκδιώκει ἡ ἔμπλαστρος καὶ θηρία θυμιωθεῖσα. Ἔστι δὲ ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β. λιθαργύρου ∠ ρ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η. λεπίδος ∠ ς. κολοφωνίας ὑγρᾶς, οἱ δὲ πευκίνης ∠ ν. μάννης ∠ ιβ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ †ιε. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η. διφρυγοῦς ∠ ς. γεντιανῆς ∠ ς. ἀλόης ∠ η. χαλβάνης ∠ ιβ. προπόλεως ∠ η. κηροῦ ∠ †κε. ἀριστολοχίας ∠ ι. δικτάμνου κρητικοῦ ∠ ι. ἕψε ἐν λοπάδι μεγάλῃ ἐπὶ ἀνθράκων λιθάργυρον, ἔλαιον, ὡς ἀμόλυντον εἶναι τὸ πᾶν ἢ παραμικρὸν, εἶτα ἄρας τὴν χύτραν, μίσγε ἰὸν καὶ λεπίδα καὶ ἕψε, καὶ μὴ μολυνέτω εἶναι τὸ πᾶν, εἶτα πάλιν βαστάσας βάλε ῥητίνην καὶ ἀμμωνιακὸν συνεσησμένα, κινῶν ἕως παύσηται ζέων, εἶτα ἐπιθεὶς καὶ μικρὸν ἐάσας, βαστάσας ἔμπασσε χαλκὸν, καὶ διφρυγὲς, καὶ ἑψήσας πάλιν, ἕως μὴ μολύνῃ, ἔσθ' ὅτε γὰρ τούτων βληθέντων ἐπανίεται, εἶτα βαστάσας προσδίδου κηρὸν, καὶ πάλιν ἕψε, ἕως ἀμόλυντος γένηται, ταχέως δὲ γίνεται, εἶτα ἄρας ἀποδώσεις πρόπολιν, καὶ ἐπιθεὶς πάλιν, μικρόν τε ἐάσας, καὶ ἄρας ἀποδίδου ἀλόην, μάνναν, δίκταμνον, ἀριστολοχίαν, γεντιανήν. ἐψυγμένων δ' ἱκανῶς τούτων, καθ' ἓν ἕκαστον λεῖον ταῖς ἐμπάσεσι, καὶ κινήσας ἐὰν ᾖ ἀμόλυντος, βαστάσεις. ἐὰν δὲ μὴ, ἐπὶ κούφου πυρὸς ἑψήσεις. Ταῦτα μὲν ὁ Ἡρας ἔγραψε περὶ τῆς ἐμπλάστρου. συνεθήκαμεν δ' αὐτὴν ἡμεῖς ἐνίοτε καὶ χωρὶς τοῦ κεκαυμένου χαλκοῦ, καὶ διφρυγοῦς, ἐλκτικωτέραν μὲν τῶν ἐν τῷ βάθει, καὶ μαλακτικωτέραν, καὶ διαφορητικωτέραν γινομένην, οὐ μὴν πρός γε τὰ δυσεπούλωτα τῶν ἑλκῶν ἁρμόττουσαν. ἐποιήσαμεν δὲ αὐτὴν, καὶ χωρὶς τοῦ δικτάμνου, πάλιν αὐτὴν προσθέντες τοῖς ἄλλοις, χρυσοκόλλης ∠ ς. ὡς γενέσθαι θεραπευτικωτέραν τῶν κακοήθων ἑλκῶν.

Margin: † κε̄. † κ̄.

Ἡ ἱκέσιος μέλαινα.

Ἡ ἱκέσιος ὀνομαζομένη. τινὲς δὲ κατὰ γενικὴν πτῶσιν ἡ ἱκεσίου γεγράφασι, πολύχρηστον φάρμακον. ὁ γοῦν Ἡρας περὶ αὐτῆς γράφει ταῦτα. Ἡ ἱκέσιος πρὸς τραύματα, καὶ κυνόδηκτα, καὶ τὰς σκληρίας διαχέουσα. πρὸς παρωτίδας, καὶ κονδυλώματα, καὶ πρὸς τὰ κακοήθη. ἔστι δὲ καὶ ἐπισπαστικὴ, παρακολλητικὴ, ποιεῖ καὶ πρὸς ὕδρωπας.

Λιθαργύρου ∠ ρ. ἀσφάλτου ἰουδαϊκῆς ∠ ρ. γῆς ἀμπελίτιδος ∠ ρ. μάννης, προπόλεως ἀνὰ δραχμὰς κε. χαλβάνης δραχμὰς ιβ. στέατος δραχμὰς ιβ S. τερμινθίνης ∠ ιβ S. ἴρεως δραχμὰς ς. ἐλαίου ὠμοτριβοῦς κοτύλας ς. μέλιτος κοτύλην α. χαλκίτεως ∠ ζ. ἥμισυ, κηκίδος ὀμφακίτιδος δραχμὰς ς. σμύρνης δραχμὰς ς. ἕψε τὴν λιθάργυρον καὶ τὴν ἄσφαλτον καὶ τὴν ἀμπελῖτιν μετὰ τοῦ ἐλαίου. ἐπειδὰν δ' ἡμίεφθα ᾖ, τὴν πρόπολιν μίσγε καὶ τὴν ῥητίνην καὶ τὴν χαλβάνην ἡψημένα ἐν τῷ μέλιτι ἰδίᾳ. ἐπὰν δὲ συνίστηται, τὰ λοιπὰ ἀποδίδου, κίνει δὲ ἀπαύστως διαδίνων. ταύτης τῆς ἐμπλάστρου τὸν σταθμὸν τῶν μιγμάτων οὐ τὸν αὐτὸν ἅπαντες ἔγραψαν, ὡς ἐν τοῖς ἐφεξῆς λεχθήσεται.

Ἡ διὰ δυοῖν ἀριστολοχιῶν μέλαινα.

Ἔνδοξος ἔμπλαστρος πολύχρηστός ἐστι, καὶ ἡ διὰ τῶν δυοῖν ἀριστολοχιῶν, ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρας ἔγραψε κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. Μέλαινα ἡ διὰ τῶν δυοῖν ἀριστολοχιῶν, ποιοῦσα πρὸς τὰ λελυμένα ἄρθρα, ῥευματιζόμενα, ἀνακαθαίρει, πληροῖ διειμένα. Πίσσης λίτραν α. κηροῦ λίτραν α. ἀσφάλτου λίτραν α. τερμινθίνης λίτραν α. μάννης λίτρας ἥμισυ, ἢ οὐγγίας ζ. ἰοῦ ξυστοῦ λίτρας ἥμισυ, ψιμμυθίου λίτρας ἥμισυ, χαλκάνθου οὐγγίας δ. ἀριστολοχίας μακρᾶς οὐγγίας δ. ἰλλυρικῆς οὐγγίας δ. σιδίων οὐγγίας β. κηκίδος ὀμφακίτιδος οὐγγίας β. χαλκοῦ κεκαυμένου οὐγγίας β. ἀκάνθης οὐγγίας δ. ἀριστολοχίας στρογγύλης οὐγγίας δ. ὄξους κοτύλην α. κικίνου, ἢ ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην α. τὰ τηκτὰ τήξας ὁμοῦ, εἶτα τὸ ψιμμύθιον, τὸν ἰὸν καὶ τὸ χάλκανθον, σὺν τῷ ὄξει λελειοτριβημένῳ ἐπίσταζε, εἶτα ἐπιθεὶς ἐπὶ πυρὸς ἕως ἑνωθῇ, ἔμπασσε τὰ ξηρὰ ὑποσπάσας τὸ πῦρ, εἶτα καταχέας μάλασσε. Ταῦτα μὲν ὅ, θ' Ἡρας καὶ οἱ ἄλλοι περὶ αὐτῆς ἔγραψαν. ὁ δὲ λογισμὸς τοῦ συνθέντος αὐτὴν, οὐκ ἄδηλός ἐστι τοῖς μεμνημένοις, ὅσα κατά γε τοῦτο καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων εἴρηταί μοι. σύγκειται γὰρ ἐξ ἐναντίων δυνάμεων, ἑλκτικῶν τε καὶ ἀποκρουστικῶν, κοινὸν ἐχουσῶν τὸ ξηραίνειν. ἐπικρατεῖ δὲ ἐν αὐτῇ, τὸ τῶν ἀποκρουστικῶν, ὃ τοῖς στύφουσιν ὑπάρχει, λέγω χαλκάνθῳ, καὶ τοῖς σιδίοις, καὶ τῇ κηκίδι, καὶ τῷ κεκαυμένῳ χαλκῷ, καὶ τῇ ἀκάνθῃ. διὰ τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰ παραλελυμένα, τουτέστι κεχαλασμένα τῶν ἄρθρων ἁρμόττειν αὐτὴν ἔφη. τὴν δ' ἀριστολοχίαν καὶ τὴν ἶριν ἔμιξε τοῖς στυπτικοῖς, ἀραιωτικοῖς τε καὶ διαφορητικῆς ὄντα δυνάμεως. ὅπως δὲ ἔμπλαστρος γένοιτο, καὶ μὴ ξηρὸν ἐπίπαστον εἴη δὲ φάρμακον, ἔλαιόν τε καὶ κηρὸς ἐμίχθη. κηρὸς μὲν ὡς ὕλη μόνον, ὥσπερ καὶ τοὔλαιον. εἰ τὸ κοινὸν εἴη τοῦτο καὶ μὴ τὸ κίκινον, ἢ τὸ παλαιόν. ἐμάθομεν γὰρ ὅτι θερμαίνει ταῦτα καὶ διαφορεῖ. τερμινθίνη δὲ ῥητίνη πρὸς τῷ τὴν ἐμπλαστρώδη †σύνθεσιν ἐργάζεσθαι λέγω φαρμάκῳ, τοῦ κηροῦ μόνον μὴ δυναμένου τοῦτο, καὶ μαλακτικὸν ἔχει τι καὶ διαφορητικὸν, καὶ ῥυπτικόν. ἔχοντος δὲ καὶ λιβανωτοῦ ταῦτα, προσείληφεν ἡ μάννα στυπτικὴν ὅλην τὴν δύναμίν τε καὶ ποιότητα. καλοῦσι γὰρ οὕτως τὸ †ἀπόσεισμα τοῦ λιβανωτοῦ μετέχον τι βραχὺ καὶ τοῦ φλοιοῦ. ξηραντικὴ δὲ ἱκανῶς ἐστι καὶ ἡ ἄσφαλτος, ἢ ὁ ἄσφαλτος, ὁποτέρως ἂν ἐθέλῃς καλεῖν, εἰς ἐμπλάστρου σύνθεσιν ἐπιτήδειον φάρμακον. καὶ ταῦτα μὲν οὖν ἦν αὐτάρκη πρὸς τὴν τῆς ἐμπλάστρου σύνθεσιν. ἰσχυρὰν δὲ δύναμιν ἔχοντα φάρμακα μίξαι προθέμενος ὁ συνθεὶς τὴν ἔμπλαστρον ταύτην, ἰόντε καὶ ὄξος αὐτοῖς προσέθηκε, τέμνειν καὶ διαβιβρώσκειν καὶ μέχρι τοῦ βάθους τῶν σωμάτων αὐτά τε φέρεσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις ποδηγεῖν ἱκανά. μίγνυται δὲ ταῦτα τοῖς διαφορητικοῖς, ἕνεκα τοῦ προλεπτύνειν τὰς ἐν τοῖς θεραπευομένοις μορίοις παχείας ὑγρότητας. ὑπόλοιπον οὖν ἐστιν εἰπεῖν τι καὶ περὶ τοῦ ψιμμυθίου, ὅπερ, ὅτι μὲν ὡς εἰς ἐμπλαστροποιίαν ἐπιτήδειον, οὐχ ὡς αὐτό τι συμπράξον ἔμιξεν, εὔδηλόν ἐστιν. ἐγὼ δ' ἂν τὴν λιθάργυρον ἐμεμίχειν μᾶλλον, ἐμπλαστικόν τε γάρ ἐστι καὶ ψυκτικόν. τὸ δὲ ψιμμύθιον, εἰς ἄλλα μὲν τινὰ χρήσιμον ὑπάρχον, εἰς δὲ τὴν τῆς προκειμένης ἐμπλάστρου δύναμιν, οὐδὲν συντελεῖ.

Margin: † σύστασιν. † ἀπόσεισμα.

Ἡ τοῦ Ἀζανίτου.

Ἡ τοῦ Ἀζανίτου πολύχρηστος καὶ ἔνδοξος, περὶ αὐτῆς δὲ γράφει ὁ Ἡρας οὕτως. ἡ τοῦ Ἀζανίτου. Πίσσης ξηρᾶς οὐγγίας α.

κηροῦ 𐅻 γ. στέατος ὑείου 𐅻 γ. στέατος ταυρείου 𐅻 γ. οἰσύπου 𐅻 γ. ῥητίνης πευκίνης 𐅻 ε. ποιεῖ πρὸς τὰ κακοήθη πάντα, γαγγραίνας, σύριγγας, πρόσφατα τραύματα, πυρίκαυστα, περιψυγμοὺς ὡς ἄκοπον. ἔστι δὲ καὶ πέσσος μαλακτικός. ἁρμόττει δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐν ὑστέρᾳ ἕλκη, φύματα, παρωτίδας. ὅταν κοῖλα ᾖ τὰ ἕλκη, πλείονι χρῶ τῷ φαρμάκῳ, ὅταν δὲ πρὸς ἐπούλωσιν, ἔλαττον. ἰδίωμα δὲ τοῦ φαρμάκου, ἐπίπαγον ῥυπώδη ποιεῖν. ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμιώντων ἐπὶ βλεφάρων ἐπιτιθέμενον. ἀντιπαθὲς ἐστὶ τὸ ἔλαιον τῷ φαρμάκῳ, διὸ φυλάττου. ὅταν δὲ σκευάζῃς, βάλλε πίσσαν, κηρόν, ταύρειον στέαρ. ὅταν δὲ τακῇ, ὕειον, εἶτα ῥητίνην, ἔσχατον οἴσυπον, ψύξας. τὸ δὲ ὅλον πυρί, καὶ μὴ φλογὶ τῆκε. μάλιστα δὲ ποιεῖ ἐφ' ὧν ἡ πληγὴ περὶ τὰ νεῦρα ἢ μῦν ἐστί, καὶ ἐπὶ κακοήθων.

Ἡ τοῦ Ἀλιέως διὰ σινώπιδος.

Ἡ τοῦ Ἀλιέως ἔνδοξός τε καὶ πολύχρηστος, οὐδὲν ἧττον τῶν πρόσθεν οὕτως ὑπὸ τοῦ Ἡρα γεγραμμένη. Ἡ τοῦ Ἀλιέως πρὸς τὰ παλαιὰ καὶ δυσκατούλωτα. ἔστι δὲ καὶ διαφορητικὴ καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν περὶ μαστοὺς σκληριῶν. χρώμεθα δ' αὐτῇ ὡς καλλίστῃ πρὸς τὰ πλεῖστα. Κηροῦ μνᾶ α. λιθαργύρου μνᾶ α. μάννης 𐅻 η. τερμινθίνης 𐅻 η. χαλβάνης 𐅻 η. σινώπιδος 𐅻 η. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β. τὸ ἔλαιον καὶ τὴν λιθάργυρον ἕψε ἕως ἀμόλυντον γένηται, εἶτα κηρόν, ῥητίνην. καὶ τακέντων αὐτῶν, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, μίσγε σινώπιδα, χαλβάνην, εἶτα τὴν μάνναν. αὕτη ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν θαλασσίων πληγὰς ἄκρως. ἐχρησάμην γέ τοι ποτὲ αὐτῇ, ἐπί τινος ἀπὸ τρυγόνος θαλασσίας πεπληγότος, καὶ πάνδεινα πάσχοντος, καὶ δαιμονίως ἐποίησεν, ὁμοίως καὶ ἐπὶ σκορπιοδήκτων. ταῦτα μὲν ὁ Ἡρας ἔγραψεν, ἐφεξῆς δὲ τὰ Κρίτωνος ἴδωμεν.

Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος γεγραμμένων.

Ὁ μὲν Ἡρας ἐν βιβλίον ἐποιήσατο τῆς τῶν φαρμάκων συνθέσεως, ἐπιγεγραμμένον νάρθηκα. πέντε δὲ τοιαῦτα σώζεται τοῦ Κρίτωνος ἔξωθεν τῶν κοσμητικῶν. ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ τῶν πέντε τούτων τὰς ὁμοειδεῖς ταῖς γεγραμμέναις ἐμπλάστροις διέρχεται. τινὰς μὲν ὥσπερ ὁ Ἡρας κατὰ πᾶν ὡσαύτως ἐχούσας. τινὰς δὲ ἔξωθεν ὧν ὁ Ἡρας οὐκ ἐμνημόνευσεν, ἃς νῦν ἐφεξῆς γράψω, μετὰ τοῦ καὶ εἴ τινος τῶν ὑφ' Ἡρα γεγραμμένων μνημονεύοι διαφερόντως, μὴ παραλιπεῖν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς Ἱκεσίου φαίνεται πεποιηκώς. ἄλλους γὰρ ἔγραψε σταθμοὺς καὶ μέτρα τῆς ἐμπλάστρου ταύτης ὁ Κρίτων, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινές, οὐ τὰς αὐτὰς τῷ Ἡρα. ἄρξομαι τοιγαροῦν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἱκεσίου διαπεφωνημένης αὐτῆς κατὰ τὸν σταθμὸν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν συντιθέασι τὴν ἔμπλαστρον.

Ἡ Ἱκεσίου.

Περὶ τῆς Ἱκεσίου κατὰ λέξιν ὁ Κρίτων οὕτως ἔγραψεν. Ἱκεσίου πρὸς πᾶν τραῦμα, πρόσφατον, παλαιόν, πρὸς θλάσματα, στρέμματα, κατάγματα, πρὸς φλεγμονάς, καὶ πάντα πόνον, ἄπονον γὰρ εὐθέως ποιεῖ, πρὸς ἀποστήματα, φύματα, χοιράδας, ἄνθρακας, παρωτίδας, φύγεθλα, κονδυλώματα, λειχῆνας, ἥλους, μελανίας, αἱμορροΐδας φλεγμαινούσας σύριγγας, πυρίκαυστα. ἀνιεμένη μυρσίνῳ ἢ ῥοδίνῳ πρὸς ἕλκη, σκόλοπας, ἀκίδας, κυνόδηκτα, ἀνθρωπόδηκτα, θηρίων πληγάς, καὶ ἴσχαιμος, χρῶ καὶ αὐτῇ μαλάγματος πρὸς πάντα, ἔλαιον δὲ μὴ πρόσαγε, καὶ ἀνακόλλημα ἐπ' ὀφθαλμιώντων ἐν ὀθονίῳ. ἔστω δὲ ἀεὶ τὰ σπλήνια μείζονα. ποιεῖ καὶ ἐπὶ ὑδρωπικῶν. Γῆς ἀμπελίτιδος, ἀσφάλτου, λιθαργύρου ἀνὰ μνᾶς δύο, κηροῦ, λιβανωτοῦ, τερμινθίνης, προπόλεως ἀνὰ μνᾶς S. χαλβάνης, χιτῆς, ἀνὰ μνᾶς ε. σμύρνης, κηκίδος, ἴρεως, ἀνὰ 𐅻 ιβ. χαλκίτεως 𐅻 ς. μέλιτος κοτύλας β. ἐλαίου ὀμφακίνου χόας β. τινὲς δὲ κοτύλας β. ἕψε ἀμπελῖτιν, ἄσφαλτον, λιθάργυρον σὺν τῷ ἐλαίῳ, προχυλώσας, ὡς λεῖα γενέσθαι. ἕψε δὲ ἐπὶ μαλακοῦ πυρός, κινῶν σπάθῃ διηνεκῶς ἀδιαλείπτως ὥστε μὴ ὑποκαθίσαι, τάχιστα γὰρ κατακαίεται. τὰ δὲ τηκτὰ ἐν ἑτέρῳ ἀγγείῳ τῆξον, προεψήσας κατ' ἰδίαν τὸ μέλι, ὥστε συστραφῆναι, καὶ μίξον τοῖς ἐν τῷ κακκάβῳ καλῶς συστραφεῖσι. πάλιν γὰρ ἀναλύεται τούτων προβληθέντων, εἶτα τὰ ξηρὰ ἔμπασσε ψύξας πως, τελευταῖον τὸν λιβανωτόν, καὶ ἑνώσας χρῶ. ταύτην τὴν γραφὴν ἔλαβον παρὰ Ἡροδότου. Ταῦτα μὲν ἔγραψεν ὁ Κρίτων περὶ τῆς Ἱκεσίου. φαίνεται δὲ διαφερόμενος τῷ Ἡρα περὶ τῆς συμμετρίας τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν ὅλη σύγκειται. καὶ τῆς διαφωνίας, ἡ μέν τις ἐστὶ σαφής, ἡ δὲ δυσεπίκριτος. ὁ μὲν γὰρ Ἡρας καλῶς ποιῶν, τὸν σταθμὸν ἁπάντων τῶν φαρμάκων εἰς δραχμὰς ἀνήγαγεν. ὁ δὲ Κρίτων τὴν μὲν ἀμπελῖτιν γῆν, καὶ τὴν ἄσφαλτον, καὶ τὴν λιθάργυρον οὐ κατὰ τὸν τῶν δραχμῶν σταθμὸν ἔγραψεν, ἀλλὰ δύο μνᾶς ἑκάστης αὐτῶν ἠξίωσεν ἐμβάλλειν. διαπεφώνηται δὲ τοῖς περὶ τῶν σταθμῶν καὶ μέτρων γράψασιν, ὁπόσος ἐστὶν ὁ τῆς μνᾶς σταθμός, ἐνίων μὲν ἑκκαίδεκα λεγόντων οὐγγιῶν εἶναι τὴν μνᾶν, ἐνίων δὲ εἴκοσι, ἐνίων δὲ καὶ διορίζομένων, καὶ τὴν μὲν ἀλεξανδρεινὴν εἴκοσι φασκόντων εἶναι οὐγγιῶν, τὴν δὲ ἄλλην ἑκκαίδεκα, καὶ τοῦτο μὲν ἔτι μικρότερον. ἀλλὰ τῶν εἰς δραχμὰς ἀναγόντων τὴν μνᾶν, εἰσὶν οἵ φασιν ἑκατὸν εἶναι δραχμῶν, ἔνιοι δὲ πλειόνων, ἐπειδὴ καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλεῖστοι μὲν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεος δραχμῶν εἶναι φασίν. ἔνιοι δὲ ζ. μόνον. ἕτεροι δὲ η. τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, πόσων δραχμῶν χρὴ λογίσασθαι τὴν ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος ἐγγεγραμμένην μνᾶν εἶναι, χαλεπὸν εὑρεῖν. φαίνεται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις μὲν ρ. 𐅻 ὁ βουλόμενος εἶναι τὴν μνᾶν. καὶ εἴπερ τοῦτο οὕτως ἔχει, κατὰ διπλάσιον χρὴ νοεῖν τοῦ Ἱκεσίου τὴν σύνθεσιν γεγράφθαι παρ' αὐτοῦ, τοῦ μὲν Ἡρα γράψαντος περὶ τῶν τριῶν τούτων φαρμάκων τῶν πρώτων, τῆς δὲ γῆς τῆς ἀμπελίτιδος, καὶ τῆς ἀσφάλτου, καὶ τῆς λιθαργύρου, ἑκατὸν ἑκάστου δραχμὰς τὸ βάρος, εἰς σ. δὲ τοῦ Κρίτωνος ἀνάγοντος. ἴδωμεν οὖν εἰ τὰ ἐφεξῆς ὁμολογεῖ τῷ διπλασίῳ, τινὰ μὲν γὰρ φαίνεται, τινὰ δ' οὔ. μνημονεύει δὲ μετὰ τὰ τρία τὰ πρῶτα, κηροῦ, λιβάνου, τερμινθίνης, καὶ προπόλεως, ἀξιῶν ἑκάστου μνᾶς S βάλλεσθαι. τουτέστι δραχμὰς ν. προὐθέμεθα γὰρ ὡς ρ. δραχμῶν τῆς μνᾶς οὔσης, οὕτως γεγράφθαι τὴν συμμετρίαν. ἀλλ' εἴπερ οὕτως ἔχει τοῦτο, κατὰ μὲν τὸν λιβανωτὸν ἀντὶ τῆς μάννης δηλονότι γεγραμμένον, ὁμολογία γενήσεται τῷ Κρίτωνι πρὸς τὸν Ἡραν. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὴν πρόπολιν, οὐ μὴν κατά γε τὴν τερμινθίνην. ἐχρῆν γὰρ εἴκοσι καὶ ε. δραχμὰς ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος γεγράφθαι, τοῦ γε Ἡρα γράψαντος δέκα καὶ β. καὶ ἡμίσειαν. ἐν δὲ τῷ κηρῷ μεγίστη διαφωνία τοῖς ἀνδράσιν ἐγένετο, μήτ' ὅλως ἐμβαλόντος κηρὸν τοῦ Ἡρα. μεμαθήκαμεν γὰρ τὴν τοῦ κηροῦ δύναμιν μετρίως μαλακτικήν. ἐφεξῆς δὲ παρὰ τῷ Κρίτωνι γέγραπται. χαλβάνης, χιτῆς, ἀνὰ μνᾶς τέταρτον. συμφωνοῦντος ἐν

τούτῳ

τούτῳ ταὐδρὸς τῷ Ἥρᾳ. τῷ γὰρ τέταρτον τῆς μνᾶς ὑποκειμένης ∠ κε. εἶεν, γίγνοιτ' ἂν εἴκοσι καὶ ε. δραχμαί. διπλάσιον δέ εἰσιν αὗται τῶν ὑπὸ τοῦ Ἥρα γεγραμμένων ιβ. καὶ ἡμισείας. ἀποχωρήσας δὲ τοῦ τῆς μνᾶς ὀνόματος, ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὁ Κρίτων, σμύρνης καὶ κηκῖδος, καὶ ἴρεως τῶν τριῶν, ἀνὰ ιβ. δραχμὰς κελεύει μιγνύναι τοῖς προειρημένοις, ὁμολογῶν ἐν τούτῳ τῷ Ἥρᾳ. ἐξ γὰρ ἐκεῖνος ἐκέλευσεν ἑκάστου βάλλειν. ἐφεξῆς δὲ πάλιν ὁ Κρίτων γέγραφε χαλκίτεως δραχμὰς ς. οὐ μικρὸν διαφερόμενος ἐνταῦθα τῷ Ἥρᾳ. διπλασίων γὰρ πάντων ὄντων, ἐχρῆν καὶ τὴν χαλκῖτιν, οὐχ ἓξ δραχμάς, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα γεγράφθαι, τοῦ γε Ἥρα γεγραφότος ζ. καὶ ἡμίσειαν. ἐν μέντοι τῷ μέλιτι συμφωνοῦσιν οἱ ἄνδρες, τοῦ μὲν Ἥρα γράψαντος κοτύλην α. τοῦ δὲ Κρίτωνος γράψαντος κοτύλας β. λοιπὸν δὲ περὶ τοῦ ἐλαίου ζήτησις οὐ σμικρὰ γένοιτ' ἂν ἡμῖν, οὐ μόνον ἐπὶ τοὺς δύο τούτους ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλους τῶν γραψάντων τὸ φάρμακον, ὡς ἐφεξῆς ἐροῦμεν. οὗτοι δ' οὖν ἐπὶ τοσοῦτον διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους. ὁ μὲν γὰρ Ἥρας ἔγραψεν ἐλαίου ὠμοτριβοῦς κοτύλας ς. ἄμεινον γὰρ οὕτως γράφειν, ἢ ὥς τινες ἔγραψαν κυάθους ς. ἀξιοῦντός γε ἐπὶ τὴν ἕψησιν τοῦ Ἥρα τὴν λιθάργυρον καὶ τὴν ἄσφαλτον, καὶ τὴν γῆν τὴν ἀμπελῖτιν, ἡμίεφθα ποιήσαντα, τηνικαῦτα τῶν ἄλλων ἕκαστον ἐμβάλλειν. ἡμίεφθα δὲ οὐκ ἂν γένοιτο κυάθων ς. ἐμβληθέντων. ἴσμεν γὰρ εἰς τὰς ρ. δραχμὰς τῆς λιθαργύρου πολλοὺς πολλάκις τῶν φάρμακα συντιθέντων ἀνδρῶν, ἀξιοῦντας ἐμβάλλεσθαι κοτύλας β. καὶ ἤδη καὶ πᾶν τοσοῦτον πρόσθεν εἶπον ἐν τῷ α. τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ὡς ἐγχωρεῖ καὶ τῶν μεταλλικῶν οὐγγίας θ. τὴν κοτύλην εἶεν, καθάπερ τινὲς ᾠήθησαν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ιβ. συμβάλλειν, ὡς ἄλλοι κελεύουσιν εὖ εἰδότες, εἰ μὲν ἐπὶ πλέον ἑψηθείη τὸ φάρμακον, ἔσται δὲ τοσοῦτον πλέονος ἐμβληθέντος ἐλαίου, ξηραντικώτερον αὐτὸ γενήσεσθαι. εἰ δὲ ταχέως ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀρθείη διὰ τὴν ὀλιγότητα τοῦ ἐλαίου, ξηραντικώτερον μὲν ἧττον αὐτὸ γενήσεσθαι, μαλακτικώτερον δὲ καὶ παρηγορικώτερον, ὥστε τοὺς μὲν ἓξ κυάθους παντάπασιν ἀποβλητέον, ἓξ δὲ κοτύλας οὐγγίας θ. μίαν ἑκάστην ἐμβλητέον. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ἑψῆσαι βούλοιο τὸ φάρμακον ὡς γενέσθαι ξηραντικώτερον, οὐδὲν κωλύει καὶ τὰς τῶν ιβ. οὐγγιῶν κοτύλας ἐμβληθῆναι. γεγραμμένων οὖν ἓξ κοτυλῶν παρὰ τοῦ Ἥρα, δῆλον ὅτι ιβ. τὸν Κρίτωνα τὰς κοτύλας ἐχρῆν ἐμβάλλειν, ἵνα καὶ ἐπὶ τοσοῦτον διπλάσιον ᾖ τὸ μέτρον, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ γέγραπταί γε παρ' αὐτῷ, ἐλαίου ὀμφακίνου χόες δύο. πάλιν κἀνταῦθα καταγνωστέον τῶν γραψάντων κοτύλας β. τὸν μὲν οὖν χόας, εἰ μὲν ἓξ κοτυλῶν ἀριθμείημεν, ἡ συμφωνία μένει τοῖς ἀνδράσιν. εἰ δ' οὐ κοτύλας ς. ἀλλὰ ξέστας ς. οὐ μικρὰ διαφωνία γενήσεται. πολὺ γὰρ ἔσται τὸ πλῆθος, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀναλογίαν, εἴ τις ἐμβάλλει ιβ. ξέστας ἐλαίου. ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι περὶ τοῦ Ἥρα καὶ Κρίτωνος ἐν τῷ προκειμένῳ φαρμάκῳ διαφωνίας, ὅταν δὲ ἐπὶ τὸν Ἀνδρόμαχον ἔλθωμεν, εἰρήσεταί τι καὶ περὶ τοῦ ἐκείνου πρὸς ἀμφοτέρους αὐτοὺς κατά τινα μὲν ὁμολογίας, κατά τινα δὲ διαφωνίας.

Ἡ ἶσις χλωρά.

Τὴν μὲν ἶσιν ἔγραψε καὶ οὗτος, ὥσπερ καὶ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες. ἐπεὶ δὲ ἐπιμελέστερον ἥ τε χρῆσις αὐτῆς ὅλη, καὶ ἡ σκευασία παρὰ τούτῳ γέγραπται, μετὰ τοῦ καὶ διαφωνεῖν βραχέα πρὸς τὸν Ἥραν, ἔδοξέ μοι καὶ τὰ ὑπὸ τούτου γεγραμμένα ἐπὶ λέξιν ὑπογράψαι. ἡ ἶσις ἣν τινὲς Ἐπιγόνου καλοῦσι, ποιοῦσα, ἄκρατος μὲν πρὸς λεπίδων ἀποστάσεις, καὶ ἀναπλεύσεις ὀστέων παχείας, ἔμμοτος δὲ καὶ σπληνία ἐπιτιθεμένη, καὶ πρὸς σκόλοπας, καὶ θηρίων πάντων πληγάς τε καὶ δήγματα, καὶ πρὸς πάσας τὰς ὑπὸ σιδήρου γινομένας ἐν πολέμοις τε καὶ ἄλλως, νύξεις τε καὶ τρώσεις, θεραπεύει καὶ σύριγγας ἐπιτιθεμένη, καὶ κολλύριον ἐντιθεμένη ἐκτυλοῦσα καὶ παρακολλῶσα ταῦτα, καὶ κεκραμένη δὲ αὕτη πρὸς πᾶν τραῦμα ἔμμοτον καὶ σπλήνιον ἐπιτιθεμένη, καὶ πρὸς τὰ κακοήθη καὶ χρόνια, καὶ ὑπὸ ἄλλων κατεφθαρμένα, ἐφ' ὧν προαναξύων, τῷ φαρμάκῳ χρῶ τῷ κεκραμένῳ. ποιεῖ δὲ θαυμαστῶς καὶ πρὸς τὰς παρακολλήσεις τῶν κόλπων, ἕως ἂν ὦσι μεγάλοι. ἐξικμάζουσα γὰρ καὶ παρακολλῶσα, τούτους ἐντεθεῖ, καὶ ἔμμοτος, καὶ κεκραμένη καὶ ἄκρατος, ἐφ' ὧν ὑποτῆξαι θέλομεν ἀδένας τινάς, ἢ ὑμένας ἐγκειμένας. χρῶ δὲ καὶ πρὸς τὰ κατάγματα σὺν τραύματι, καὶ χωρὶς τραύματος. πωροῖ γὰρ τάχιστα καὶ σφίγγει τὰ πεπονθότα. καὶ ἐφ' ὧν δ' ἄλλο μάλαγμα οὐ ποιεῖ, αὕτη ἀκριβῶς ποιεῖ, ὄνυχάς τε ἐκ προσκόμματος στεαλευομένους, ἢ πτύσσει, ἢ ἐκλινάσει, καὶ ὀδύνας ἐκ πληγῆς κεκινημένους πτύσσει, καὶ καθόλου μυρία ἐστὶν, ἐφ' ὧν ποιεῖ διαφόρως ἀγομένη. ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀνειμένη αὕτη. τῆς ἀκράτου μέρος ἕν, κηρωτῆς μέρη δύο ἐνίοτε, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξανειμένη. τρίβεις δὲ εἰς τοσοῦτον καὶ γυμνασίας δεῖ. γίνεται γὰρ ἡ κηρωτή ποτε, καὶ διὰ πιτυΐνης ῥητίνης. Ἡ δὲ σύνθεσις, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ η. ἰοῦ ξυστοῦ δραχμὰς η. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ η. λεπίδος χαλκοῦ ∠ η. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ ς. ἀριστολοχίας ∠ η. λιβανωτοῦ ∠ η. σμύρνης ∠ ιβ. ἀλόης ∠ ιβ. χαλβάνης ∠ ιβ. κηροῦ ∠ †η. ῥητίνης κολοφωνίας ∠ σ. ἔνιοι δὲ τερμινθίνης τὸ αὐτό. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β. ὄξους κοτύλας β. Ἐπίγονος δὲ καὶ δρακοντίου ῥίζης χυλοῦ ∠ ιβ. καὶ πρασίου χυλοῦ ∠ ιβ. καὶ στέρεως χυλοῦ ∠ η. πάντα κόψας καὶ σήσας ἐπιμελῶς βάλλε εἰς θυίαν, καὶ κατ' ὀλίγον ἐν ἡλίῳ παράχει τὸ ὄξος, ἕως οὗ λειοτριβῶν, ἐξαναλώσεις ὅλον τὸ ὄξος. καὶ λείου γενομένου, τὰ τηκτὰ τήξας, καὶ ψύξας, ξύσας τε ἐπιμελῶς πρόσβαλλε τοῖς ἐν τῇ θυίᾳ, καὶ μαλάξας ἀνελοῦ. ταῦτα μὲν ὁ Κρίτων ἔγραψεν, ἐγὼ δ' αὐτὴν χωρὶς τοῦ τῆς στέρεως χυλοῦ σκευάσας, ἀφελὼν δέ ποτε καὶ τὰς στυπτηρίας, ἐχρώμην ἐπὶ τῶν νευροτρώτων λόγῳ γεγραμμένῳ φαρμάκῳ. ἰσχυρότερον γὰρ γίγνεται ἐν ὄξει δριμυτάτῳ περικλυζομένη πάντοθεν, ἀποκεῖται, καὶ δι' ἡμερῶν ὡς πεντεκαίδεκα μαλάττεται.

Ἡ Μαχαιρίωνος.

Ἔνδοξός τε ἅμα καὶ πολύχρηστός ἐστιν, ἁρμόζει καὶ ταῖς διαθέσεσι τῶν ἑλκῶν ὑπὲρ ὧν ὅλον ἐστὶ τοῦτο τὸ ὑπόμνημα γραφόμενον. οὕτω δὲ αὐτὴν ὁ Κρίτων ἔγραψε κατὰ λέξιν. ἡ Μαχαιρίωνος ποιοῦσα πρὸς πάντα πρόσφατα τραύματα, κολλῶσα, καὶ ἀφλέγμαντα τηροῦσα, καὶ μάλιστα τὰ μετὰ θλάσεως. ἐπὶ δὲ λυσσοδήκτων ἄκρως ἐπιτιθεμένη ἐπὶ πλέονος τόπου, καὶ ἀλλασσομένη †συνεχέστατα καὶ λαμβανομένη καταπότιον ὡς κυάμου μέγεθος ἐπὶ ἡμέρας λ. πρὸς νομὴν πᾶσαν, καὶ μάλιστα φαγεδαινικήν, καὶ πρὸς τὰ ἐν ὠσί, καὶ ἐν αἰδοίοις ἕλκη, ἐπί τε τῶν ἐψιλωμένων ὀστέων σάρκα αὔξουσα, καὶ πρὸς τὰ ἐν ῥισὶν ἕλκη. ἔστι δὲ καὶ χλωρά. διεῖται δὲ ῥοδίνῳ, ἢ ὀμφακίνῳ. ἀριστολοχίας στρογγύλης

†ἴσ. (margin) †συνεχῶς (margin)

οὐγγίαν α. χαλβάνης οὐγγίαν α. ὀποπάνακος οὐγγίαν α. ἰοῦ ξυστοῦ οὐγγίαν α. ἴρεως ἰλλυρικῆς οὐγγίαν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίαν α. σμύρνης οὐγγίαν α. τερμινθίνης οὐγγίας ζ S. κηροῦ οὐγγίας ζ S. ἐλαίου ὀμφακίνου οὐγγίας ζ S. τὸ ἥμισυ τοῦ ἐλαίου μετὰ τοῦ ἰοῦ λειοτρίβει. τὸ δὲ λοιπὸν μετὰ τοῦ κηροῦ, καὶ τῆς τερμινθίνης ἕψε.

Δυσραχῖτις πρὸς λέξιν, ὡς Δαμοκράτης.

Καὶ αὕτη τῶν ἐνδόξων τε καὶ πολυχρήστων ἐστὶ φαρμάκων. γράφει δὲ περὶ αὐτῆς ὁ Κρίτων οὕτως. Δυσραχῖτις παραδόξως ποιεῖται ἐπὶ τῶν κόλπων τῶν περιτετυλωμένων, καὶ συρίγγων ἐπιτιθεμένη. ἐὰν δὲ στόμιον ᾖ, δυνάμενον παραδέξασθαι ὀθονίδιον κεχρισμένον τῷ φαρμάκῳ ἐντίθει, καὶ τάχιον ἐνεργήσει. χρῶ δὲ τῇ δυνάμει ἐπὶ τῶν καθύγρων καὶ ῥευματικῶν καὶ χρονίων διαθέσεων, διὰ τρίτης τὰ πολλὰ ἀλλάττων αὐτήν. θαυμαστῶς δὲ ἐνεργεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ποδαγρικῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ παροξυσμοῦ ἐπιπλασσομένη, καὶ ἐκ πλάτους περιτιθεμένη, οἱ καὶ ἀπολυέσθωσαν ἐπὶ τοὺς συνήθεις περιπάτους καὶ τὰς τοῦ βίου χρείας δίχα βαλανείου, ἕως τῆς διὰ τρίτης, καὶ ἐπί τινας ἡμέρας ἐπιμενέτωσαν. οὐ γὰρ δίδωσι τῇ ὕλῃ πάροδον εἰς ἐπίτασιν τοῦ πάθους. ἁρμόζει δὲ καὶ ἐπὶ παντὸς ἕλκους, πρὸς ἓξ μέρη κηρωτῇ μιγνυμένη. παλαιουμένη δ' ἡ δύναμις γίγνεται κρείσσων. Στυπτηρίας στρογγύλης δραχμὰς η. λεπίδος δραχμὰς ιβ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ. ἀριστολοχίας ∠ θ. χαλβάνης ∠ ι. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ. οἱ δὲ ∠ ι. λιβάνου ∠ θ. σμύρνης ∠ θ. στύρακος ∠ κ. μίσυος ∠ γ. χαλκίτεως ∠ γ. σκίλλης ἐγκαρδίου ∠ η. πίσσης ὑγρᾶς δραχμὰς δ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ θ. οἱ δὲ δ. τερμινθίνης ∠ ι. οἱ δὲ δραχμὰς ζ. πιτυΐνης δραχμὰς ι. οἱ δὲ ς. κηροῦ ∠ οε. ἐλαίου λίτραν α S. τινὲς δὲ καὶ μυελοῦ ἐλαφείου δραχμὰς η. Τὴν δὲ λεπίδα καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὸ μίσυ καὶ τὴν χαλκῖτιν καὶ τὴν σκίλλαν προλειοτρίβει μετ' ὄξους δριμυτάτου ἐν ἡλίῳ, ὡς λειωθῆναι. γενομένων δὲ λειοτάτων, ἀπόδος τὴν ἀριστολοχίαν καὶ τὴν ἶριν. προκόψας δὲ ταῦτα καὶ λεπτοτρήτῳ κοσκίνῳ σήσας, καὶ πάλιν περιχέας ὄξος λειοτρίβει, καὶ τοῦτο ποίει ἐφ' ὅσον τραχύτατος ἐμφαίνει, ἀφειδῶν τῆς τοῦ ὄξους ἀναλώσεως. ἐπὰν δὲ λεῖα γένηται, βάλε τὴν στυπτηρίαν. καὶ ταῦτα ποίει, ἄχρι καὶ αὕτη λειωθῇ, εἶτα τὴν σμύρναν, μεθ' ἣν τὸν λιβανωτόν, εἶτα τὸ ἀμμωνιακόν, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν στύρακα, εἶτα τὴν πίσσαν. πυρούσθω δὲ ταῦτα ἐν ἡλίῳ θερμῷ, ὅπως κατεργασθῇ ἡ στύραξ. γενομένων δὲ πάντων λείων, καὶ ἐχόντων τὸ πάχος ῥυπῶδες καὶ γλοιῶδες, τὸν κηρὸν καὶ τὰς ῥητίνας καὶ τὸ ἔλαιον τήξας καὶ βραχὺ ἐκ τοῦ ζέματος καταχέας τῆς χαλβάνης, καὶ συνενώσας ταύτην ἐν θυείᾳ τρῖβε, καὶ ψύξας ἐπ' ὀλίγον ἐπίβαλλε τὰ τηκτά, τότε καθεὶς τὴν χαλβάνην, καὶ διαλύσας αὐτὴν διήθησον εἰς ὀστράκινον σκεῦος, καὶ ἀναξύσας, μίσγε τοῖς ἐν τῇ θυείᾳ.

Ἡ διὰ ἰτεῶν.

Τὴν διὰ τῶν ἰτεῶν ἔνδοξόν τε καὶ πολύχρηστον οὖσαν καὶ αὐτὴν ὁμοίως ταῖς προγεγραμμέναις ὁ Κρίτων οὕτως γράφει. Ἡ διὰ τῶν ἰτεῶν ἁρμόζει πρὸς τὰ ἔναιμα, καὶ ἄρθρα λελυμένα, καὶ πρὸς σύριγγας ἐντιθεμένη, καὶ πρὸς πλαδαρὰς σάρκας, καὶ μάλιστα τὰς ἐπὶ τοῖς ἀκρωτηρίοις. ποιεῖ καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα, καὶ πρὸς ἄλλας πλείστας διαθέσεις, δίχα καταπλασμάτων. Μίσυος, χαλκίτεως, ἰοῦ, ψιμμυθίου, κηκίδων, στυπτηρίας σχιστῆς καὶ στρογγύλης, μελαντηρίας ἀνὰ οὐγγίας ς. κηροῦ, ῥητίνης πιτυΐνης, πίσσης, ἀσφάλτου, ἰτέας φύλλων, ἀνὰ οὐγγίας β. ἐλαίου κοτύλας δ. οὐγγίας δ. χαλκάνθου οὐγγίας ς. σιδίων Го ς. ὄξους ξέστας ς. τὰς ἰτέας μετ' ὄξους, ἕως λειφθῶσι ξέσται β. ἕψε, εἶτα τῷ προλειοτριβομένῳ, καὶ ψιμμυθίῳ καὶ μελαντηρίᾳ ἐπίβαλλε τὰ φύλλα, καὶ συλλειοτρίβει, εἶτα τὰ ξηρά, λεῖα, καὶ πάλιν χύλωσον, εἶτα τὰ τηκτὰ ἐπικατάχει. ταύτην ὁ Ἀσκληπιάδης ἄνευ τοῦ χαλκάνθου καὶ τῶν σιδίων σκευάζει καθότι γέγραπται διὰ τοῦ πρὸ τοῦδε ἐν ὑπομνήματι τοῦ δευτέρου. Ἑτέραν ἐφεξῆς τῆσδε διὰ ἰτεῶν ἔγραψεν ὁ Κρίτων ὧδέ πως. Ἡ διὰ ἰτεῶν λιτὴ ὡς Ἡρόδοτος. Μελαντηρίας, κηκίδος ὀμφακίτιδος, στυπτηρίας σχιστῆς, στρογγύλης, ἀνὰ οὐγγίας ς. κηροῦ, ἀσφάλτου, πίσσης ξηρᾶς, ἰτέας φύλλων, πιτυΐνης, ἀνὰ λίτρας β. ἐλαίου λίτραν α. ὄξους ξέστου ἥμισυ

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων τοῦ αὐτοῦ γένους ἐμπλάστρων.

Ἐν ταύταις ἐκ τῶν προγεγραμμένων εἰσίν, ἥ τε τοῦ Ἁλιέως ὑπὸ πάντων γινωσκομένη, καὶ ἡ διὰ δικτάμνου. ἀλλ' ἐπεὶ σαφῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, διὰ τοῦτο καὶ νῦν αὐτῶν ἀναμνήσω. χρήσιμον δ' ἔτι καὶ ἄλλο, τοῦ δὶς καὶ τρὶς γραφομένου ὑπάρχει, τὸ γνῶναι κατὰ τίνα μὲν τῶν ἐμβαλλομένων αὐταῖς συνεφώνησαν ἀλλήλοις, κατὰ τίνα δὲ διεφώνησαν οἱ γράψαντες αὐτάς, ἔν τε ταῖς περὶ αὐτῶν ἐπαγγελίαις ὁμοίως. Ἡ τοῦ Ἁλιέως. Κιῤῥά, πρὸς τὰ ἔναιμα τῶν τραυμάτων, καὶ νεύρων ποιεῖ διακοπάς, καὶ πρὸς τὰ παλαιὰ καὶ δυσεπούλωτα, καὶ ῥευματικὰ τῶν ἑλκῶν. ἔστι δὲ καὶ μαλακτικὴ ἀγαθή, μάλιστα δὲ τῶν περὶ τοὺς μαστοὺς γιγνομένων σκληριῶν. χρώμεθα δὲ αὐτῇ ἐπὶ τῶν κυνοδήκτων, καὶ ἀνθρωποδήκτων. ἄκρως ποιεῖ καὶ πρὸς τρυγόνων θαλασσίων, καὶ δρακόντων, καὶ τῶν ἄλλων χαλεπῶν ἰχθύων πληγάς, καὶ καθόλου ἐστὶν ἡ δύναμις θαυμαστή. Λιθαργύρου, κηροῦ, ἀνὰ ∠ ρ. τερμινθίνης, μάννης λιβάνου, χαλβάνης, μίλτου σινωπίδος, ἀνὰ ∠ η. ἐλαίου ξέστην α. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Γαληνοῦ, ἡ τοῦ Ἁλιέως. Λιθαργύρου, κηροῦ ἀνὰ δραχμὰς ρ. τερμινθίνης, σμύρνης, σινωπίδος, ἰοῦ ξυστοῦ, λεπίδος, ἀνὰ δραχμὰς η. ἀριστολοχίας δραχμὰς η. λιβάνου δραχμὰς κε. διφρυγοῦς δραχμὰς ς. χαλβάνης ∠ ιβ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς ιβ. ἐλαίου κοτύλας β. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἡ τῶν κυνηγῶν. φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν τετραπόδων πληγὰς καὶ δήγματα, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἰοβόλων. Λιθαργύρου μνᾶν α. ἐλαίου παλαιοῦ, λεπίδος ἐρυθροῦ χαλκοῦ, κηροῦ, ῥητίνης φρυκτῆς, ἀνὰ λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας δ. χαλβάνης, μίλτου σινωπίδος, ἀνὰ οὐγγίας β. ἕψε λιθάργυρον, λεπίδα, ἔλαιον μέχρι συστάσεως, εἶτα ἐπίβαλλε κηρὸν καὶ ῥητίνην. καὶ ὅταν τακῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, ἐπέμβαλλε ἀμμωνιακόν, πλατύνας. καὶ ὅταν ψυγῇ, ἐπίβαλλε τὴν χαλβάνην, καὶ ἀμμωνιακόν, ἐπιπάσσων τῇ σινωπίδι, καὶ εἰς θυείαν ἐξεράσας καὶ μαλακὰ μαλάξας, χρῶ. Ἡ τοῦ Χαλκιδέως. κολλητικὴ ἀφλέγμαντος. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς μετὰ περιθλάσεως διαιρέσεις, καὶ κόλπους προσκολλᾷ, καὶ ἀναξηραίνει καὶ κωλύει ἀποστάσεις, ἀνάγει ὀστᾶ διεφθορότα, μάλιστα δὲ ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων, καὶ καθόλου ἡ δύναμίς ἐστι θαυμαστή. Λιθαργύρου, λεπίδος χαλκοῦ, ῥητίνης πιτυΐνης, κηροῦ, ἀνὰ ∠ τρ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, χαλβάνης, ἀνὰ ∠ ις.

διφρυγοῦς

διφρυγοῦς δραχμὰς ιβ. ἀριστολοχίας λειοτάτης δραχμὰς μ. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας τρεῖς. ἕψε λιθάργυρον, λεπίδα, μετὰ τοῦ ἐλαίου, καὶ ὅταν μεταβάλλῃ τὸ χρῶμα, ἐπίβαλλε διφρυγές, εἶτα κηρὸν καὶ ῥητίνην πιτυΐνην, ἢ πευκίνην. ὅταν δὲ τακῇ, καὶ ἀμόλυντος γένηται, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, ἐπέμβαλλε ἀμμωνιακὸν πλυθὲν. καὶ ὅταν τακῇ, ἀριστολοχίαν κατάπασσε ψυχροῦ γενομένου τοῦ φαρμάκου, καὶ κίνει συνεχῶς, ἔπειτα εἰς θυίαν ἐξεράσας, καὶ μαλάξας, ἀνελόμενος χρῶ.

Ἡ διὰ δικτάμνου ἱερά, δύναμις θαυμασική.

Πρὸς νεύρων καὶ μυῶν διακοπάς, καὶ περιθλάσεις. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ παλαιὰ καὶ δυσαλθῆ, ἀνάγει ὀστᾶ διεφθορότα, καὶ σκόλοπας, καὶ ἀκίδας, ἔστι δὲ καὶ διαφορητική. ποιεῖ καὶ πρὸς ἀλγήματα κεφαλῆς, καὶ ὀφθαλμῶν ῥεύματα, ἔστι καὶ μάλαγμα ἀγαθὸν πλευριτικοῖς, ἡπατικοῖς. ποιεῖ καὶ πρὸς παντὸς ἰοβόλου πληγήν. Λιθαργύρου ∠ ρ. κολοφωνίας ∠ ν. κηροῦ δραχμὰς κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀριστολοχίας, ἀνὰ δραχμὰς ις. μάννης, χαλβάνης, ἀνὰ δραχμὰς ιβ. ἰοῦ, δικτάμνου, χαλκοῦ κεκαυμένου, ἀλόης, προπόλεως, ἀνὰ δραχμὰς η. διφρυγοῦς, λεπίδος χαλκοῦ, γεντιανῆς ῥίζης, ἀνὰ δραχμὰς ϛ. ἐλαίου παλαιοῦ χειμῶνος κοτύλας β. θέρους α S. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Διεφώνησεν ἡ τούτου γραφὴ πρὸς τὴν τοῦ Ἡρα κατὰ τὸν σταθμὸν ἐν τοῖσδε. δικτάμνου δραχμὰς η. κελεύοντος τούτου βάλλειν, ὁ Ἡρας ἐκέλευσε δέκα. καὶ μέντοι καὶ ἀριστολοχίας καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὗτος μὲν ἑκατέρου δραχμὰς ις. ὁ δὲ Ἡρας ϛ. καὶ εἴκοσιν μὲν ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀριστολοχίας δὲ ι. τὸ δὲ ἔλαιον ἀδιορίστως μὲν ὁ Ἡρας ἔγραψε μόνον β. κοτύλας κελεύσας, ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης ἐν χειμῶνι μὲν τοσοῦτον, ἐν δὲ θέρει μίαν ἥμισυ. Διοφάντου χειρουργοῦ ᾗ ἐχρήσατο Φύλακος. Λιθαργύρου δραχμὰς ρν. ψιμμυθίου, πίσσης, λεπίδος χαλκοῦ, κηροῦ ἀνὰ ∠ ιη. ἰοῦ, ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς, μάννης λιβάνου, προπόλεως, ἀνὰ δραχμὰς ιβ. χαλβάνης, ἀριστολοχίας, κυπέρου ἀνὰ ∠ ϛ. δικτάμνου, τριφύλλου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ δραχμῶν γ. ἰλλυρικῆς, ἀρτεμισίας, πολίου, πρασίου ἀνὰ ∠ β. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β. σκεύαζε κατὰ τρόπον.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐμπλάστρων.

Πολυχρήστους ἐμπλάστρους ἅμα, καὶ πρὸς τὰ δυσεπούλωτα ποιούσας, πρόθεμαι ἐν τῷδε τῷ γράμματι διελθεῖν. ἐξ αὐτῶν οὖν εἰσὶ καὶ αἱ δέκα κάλλισται τῶν ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων. Χλωρὰ εὐαγγίων. ῥητίνης τερμινθίνης, οἱ δὲ ξηρᾶς ∠ ν. οἱ δὲ ∠ ρ. κηροῦ ∠ κε. λιβάνου ∠ γ. λεπίδος ∠ γ. χαλβάνης ∠ γ. ἀλόης δραχμὰς γ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ β. ὀποπάνακος ∠ β. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ β. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ β. ἀριστολοχίας ∠ β. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ β. σχιστῆς, οἱ δὲ στρογγύλης δραχμὰς β. ἰχθυοκόλλης ∠ γ. ὄξους κοτύλας δ. ἐλαίου κοτύλης τέταρτον, οἱ δὲ ὄγδοον. χρῶ χωρὶς συνθέσεως σκώληκος. Ρυπώδης ἡ χρῶμαι. Ἰχθυοκόλλης οὐγγίας γ. σαρκοκόλλης οὐγγίας γ. λίθου ἀσίου ℔ γ. ἐρετριάδος λίτρας S. γῆς σαμίας ℔ δ. σμύρνης ℔ δ. λιβανωτοῦ ℔ ϛ. λεπίδος χαλκοῦ ℔ η. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ οὐγγίας γ. ἰοῦ ξυστοῦ οὐγγίας ϛ. στυπτηρίας σχιστῆς οὐγγίας β. ἀλόης ἰνδικῆς οὐγγίας δ. χαλβάνης οὐγγίας δ. κηροῦ λίτρας β. τερμινθίνης λίτρας β. ἐλαίου λίτρας δ. ὄξος εἰς τὸ βρέξαι τὴν ἰχθυοκόλλαν. τὰ ξηρὰ λεῖα ἐμπάσσε τοῖς τηκτοῖς. Ἄλλη χλωρά. Ρητίνης πιτυΐνης δραχμὰς σ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς ν. ὀποπάνακος, δραχμὰς η. κηροῦ τρ. προπόλεως δραχμὰς η. χαλβάνης δραχμὰς η. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ιβ. ἰοῦ δραχμὰς ιβ. στυπτηρίας στρογγύλης, δραχμὰς η. μίσυος δραχμὰς ζ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ δραχμὰς η. χαλκίτεως δραχμὰς ε. θείου ἀπύρου δραχμὰς η. λιβανωτοῦ δραχμὰς ιβ. χολῆς ταυρείας ξηρᾶς ∠ ϛ. ἢ ὑγρᾶς ιβ. κυπρίνου κοτύλας ϛ. οἱ δὲ δ. ὄξους τὸ ἱκανόν. Χλωρὰ Ἐπικούρου πολλὴν ἐπαγγελίαν ἔχουσα. Κηροῦ ∠ σ. κολοφωνίας δραχμὰς τ. λεπίδος ∠ ις. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ις. ἰοῦ δραχμὰς ις. ἀριστολοχίας λεπτῆς ∠ ις. ἀλόης ∠ κδ. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ ιβ. σμύρνης ∠ κδ. χαλβάνης ∠ κδ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ δραχμὰς ις. ὄξους κοτύλας δ. ἐλαίου κοτύλας β. ὅτε δὲ ἔλαττον. Χλωρὰ πολλὴν ἐπαγγελίαν ἔχουσα Ἀλκιμίωνος, ἢ Νικομάχου. Πρὸς σύριγγας καὶ τὰ μελαινόμενα, ἢ νομάς. κολλᾷ ὀστέα καὶ ἀνάγει, καὶ διαχεῖ χοιράδας. Χαλβάνης δραχμὰς ις. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η. λεπίδος ∠ κδ. κηροῦ δραχμὰς ν. στέατος αἰγείου, ἢ μοσχείου ∠. * λιβάνου ∠ κε. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κε. τερμινθίνης ∠ κε. νίτρου ∠ κε. ἀριστολοχίας ∠ κε. βρυωνίας δραχμὰς ιβ. ὄρχεως βοτάνης δραχμὰς ιβ. ἴρεως ξηρᾶς δραχμὰς δ. ἀλόης ἰνδικῆς δραχμὰς ιβ. σχιστῆς δραχμὰς η. † ταυρείας χολῆς η. ὄξους κοτύλην μίαν, ἐλαίου κοτύλην α. ὅταν ᾖ μολυνή, ῥοδίνῳ. Χλωρὰ πρὸς ἕρπητας ὡς Ἀνδρόμαχος καὶ χειρώνεια καὶ δυσεπούλωτα. Κειθῶν κεκαυμένων δραχμὰς ι. ἰοῦ δραχμὰς η. κηροῦ ∠ π. κυπρίνου κοτύλην α. Τοῦτο τὸ φάρμακον ἰὸν ἔχει πολύν, ὡς πρὸς τὴν τοῦ κηροῦ καὶ τοῦ κυπρίνου συμμετρίαν. αἱ γάρ τοι κεκαυμέναι κειθαί, καθ' ἑαυτὰς ἐπιπασσόμεναι, τὰ χειρώνεια τῶν ἑλκῶν ὠφελοῦσιν, οὔτ' ἐπιτείνουσαι τὴν τοῦ κηροῦ καὶ κυπρίνου δύναμιν, οὔτ' ἐκλύουσαι τὴν τοῦ ἰοῦ. ἀφαιρεθέντων δ' αὐτῶν, ὅμοιον γίνεται τὸ φάρμακον πολλοῖς τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ κατὰ τὴν τῶν τοιούτων ἑλκῶν ἴασιν. οὐ μὴν λήψεταί γε κυπρίνου δαψιλές, καὶ μάλιστ' ἐὰν ὁ κηρὸς ᾖ λιπαρός, ἀλλ' ὅσον ἀναγκαῖον εἰς τὸ μαλάττεσθαι τὸν ὑπὸ ἰοῦ μεμιγμένον κηρόν. Αἱ προγεγραμμέναι ἔμπλαστροι πᾶσαι διὰ τοῦτο πολύχρηστοι γεγόνασιν, ὅτι φαρμάκων προσειλήφασι μαλακτικῶν, ἑλκτικῶν, διαφορητικῶν, σηπτικῶν, ἔτι τε τῶν ξηραινόντων ἀδήκτως. αἱ πλεῖσται δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶς στυφόντων, ὧν δύναμίς ἐστιν ἀποκρουστικὴ τῶν ἐπιρρεόντων ὑγρῶν τῷ πεπονθότι μορίῳ. τὰς δ' ὕλας τῶν εἰρημένων φαρμάκων δυνάμεως ὀνομασὶ γεγραμμένας, ἔχετε κατὰ τὴν περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείαν, ἐν ἕκτῳ, καὶ ἑβδόμῳ, καὶ ὀγδόῳ, καὶ θ. καὶ ι. καὶ ια. πολλῶν δὲ ὀνομασὶ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν ἐμνημόνευσα, καὶ πάλιν μνημονεύσω. καὶ μέντοι καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἐνταῦθα προσέγραψα, τούτων αὐτῶν ὧν νῦν εἶπον ἀναμνῆσαι βουλόμενος, ἐπεί τοι καὶ αὐτὸ τοῖς προγεγραμμένοις κατὰ τὸ πρὸ τούτου βιβλίον ὁμογενὲς ὑπάρχει, καὶ ἦν οἰκειότερον αὐτὸ σὺν ἐκείνοις γεγράφθαι.

† ∠ ιε

† ταυροκόλλης

Ἡ ἱκεσία μέλαινα Ἀνδρομάχου.

Τὴν ἔμπλαστρον ταύτην ὁ Ἀνδρόμαχος, οὐ κατὰ τὸ χωρίον, καθ' ὃ τὰς χλωρὰς ἔγραψεν, ἀλλ' αὐτόθι τῆς ἀρχῆς ἐγγὺς ἔγραψε, καὶ κατὰ συμμετρίαν πολὺ διαλλάττουσαν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδήλωσα, τόν τε Κρίτωνα καὶ τὸν Ἡραν γεγραφέναι. ἔχει δ' οὕτως ἡ γραφή. Ἀσφάλτου δραχμὰς τ. γῆς ἀμπελίτιδος δραχμὰς σ. λιθαργύρου δραχμὰς ξ. χαλβάνης ∠ λς. τερμινθίνης ∠ λς. σχιστῆς ∠ λς. προπόλεως δραχμὰς οβ. μάννης ∠ ν. σμύρνης ∠ ιβ. ἴρεως ∠ ιβ. χαλκίτεως ∠ ς. κηκῖδος ∠ ι. ἐλαίου χοῦν ἕνα ἥμισυν, μέλιτος κοτύλης ἥμισυ. Καλῶς μὲν ἐποίησε τὴν περὶ τῆς μνᾶς ἀμφιβολίαν ἐξελὼν, καὶ πάντα γράψας διὰ δραχμῶν, ὡς ἐπὶ μόνου τοῦ χοέως ἡμᾶς ζητεῖν. ἐν τούτῳ γὰρ ἀμείνον οἱ τὰς ς. †κοτύλας γράψαντες. ἤρξαντο δὲ τῆς γραφῆς ἀπὸ τριπλασίας τῆς ἀσφάλτου, ὡς πρὸς τὴν τοῦ Ἡρα γεγραμμένην. ὁ μὲν γὰρ Ἡρας ρ. ἔγραψε δραχμὰς, οὗτος δὲ τ. καί τι κατά τινα τῶν ἀντιγράφων σ. εὗρον. ἡ μέντοι γῆ ἡ ἀμπελῖτις, διπλασία τῆς παρὰ τῷ Ἡρᾳ γέγραπται σαφῶς. ἡ λιθάργυρος δ' ἣν καὶ αὐτὴν ἔδει τῇ ἀμπελίτιδι κατὰ τὸν σταθμὸν ἴσην εἶναι, ἐλάττων πολὺ βέβληται πρὸς αὐτοῦ. δραχμὰς γὰρ ἑξήκοντα μίγνυσιν αὐτῆς. τῆς μέντοι χαλβάνης ἓξ καὶ λ. δραχμὰς ἐμβαλὼν, οὐ τηρεῖ τὴν ἀναλογίαν, πρός γε τὸν Ἡραν, καὶ τὸν Κρίτωνα, καθάπερ γε καὶ τῆς σχιστῆς. βραχὺ γάρ τι κατὰ ταύτην διαφωνεῖ τῆς ἀκριβοῦς ἀναλογίας, τῆς τριάκοντα ἑπτὰ ἥμισυ κελευούσης βάλλειν, ὅπερ ὡς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων αὐτοῦ μιγμάτων ἀναλογίαν, εἰς πεντήκοντα δραχμὰς ἥκει. τῆς μέντοι τῆς προπόλεως βραχύ τι διεφώνησεν, ὡς πρὸς τὸ διπλάσιον τῆς ἀναλογίας. καὶ κατὰ τὴν μάνναν δὲ, διαφέρεται τῷ τε Ἡρᾳ καὶ τῷ Κρίτωνι. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ρ. δραχμὰς, ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων ἀναλογίαν ἐμβεβληκέναι. κατὰ δὲ τὴν χαλκῖτιν, καὶ πάνυ πολὺ τῆς ἀναλογίας ὑφεῖλεν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἡ διαφωνία βραχεῖα, πλὴν ὅσον ἐν τῷ μέλιτι. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ἐμβεβληκέναι κοτύλας γ. ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων ἀναλογίαν. ὁ δὲ κοτύλης ἥμισυ ἐμβέβληκεν. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸ ἔλαιον, ὡς πρὸς τὸν Κρίτωνα τρεῖς ἐχρῆν αὐτὸν ἐμβεβληκέναι χοέας. ὡς δὲ πρὸς τὸν Ἡραν, ὀκτωκαίδεκα κοτύλας. ὁ δέ γε χοέα καὶ ἥμισυ συνέγραψεν. Ὡς ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἔγραψε τὴν ἱκεσίαν μέλαιναν, πρὸς πᾶν τραῦμα, καὶ μάλιστα τὰ ἐν τοῖς ἄκροις ποιοῦσα ἄπονα, καὶ κολλῶσα, καὶ πρὸς κυνόδηκτα, καὶ δοθιῆνας, καὶ τὰς σκληρίας διαχέουσα, καὶ μάλιστα τὰς περὶ τοὺς μαστοὺς, καὶ τὰ ἐν δακτυλίῳ κονδυλώματα. Λιθαργύρου δραχμὰς ρ. ἀσφάλτου ἴσον, γῆς ἀμπελίτιδος ἴσον, μάννης ∠ κε. προπόλεως ἴσον, χαλβάνης ∠ ιβ S. στυπτηρίας σχιστῆς, ῥητίνης τερμινθίνης ἴσον, ἴρεως ∠ ς. χαλκίτεως ∠ ζ S. κηκῖδος ∠ η. σμύρνης ἴσον, μέλιτος κοτύλην α. ἐλαίου ὠμοτριβοῦς κοτύλας ς. ἕψε τὴν λιθάργυρον καὶ τὴν ἄσφαλτον καὶ τὴν γῆν, μετὰ τοῦ ἐλαίου κινῶν ἀπαύστως διαδίνῃ. ὅταν δὲ συστῇ, ἀπόδος τὴν πρόπολιν, καὶ τὴν ῥητίνην καὶ τὴν χαλβάνην. ἔσω δὲ ταῦτα ἐν τῷ μέλιτι προεψημένα, καὶ μιγέντων τούτων, εὐθέως ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὴν χύτραν ἔμπασον τὰ ξηρά. Ταῦτα γράψαντος τοῦ Ἡρακλείδου, ἐν τοῖς πρὸς Ἀντιοχίδα, θαυμάζω πῶς ἔνιοι τῶν μετ' αὐτὸν, οὐκ ἐφύλαξαν αὐτοῦ τὴν γραφήν. ὁ μὲν οὖν Ἡρας ἠκολουθηκέναι πάντῃ φαίνεται τῷ Ἡρακλείδῃ, πλὴν ἐν τῇ σμύρνῃ, καὶ κηκῖδι. τοῦ γὰρ Ἡρακλείδου βάλλοντος ἑκατέρου τούτων η. δραχμὰς, ὁ Ἡρας ἓξ ἔβαλεν ἑκατέρου τούτων. καὶ παρ' Ἀσκληπιάδῃ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐκτὸς, ἐν τετραπλασίονι τῇ ἀναλογίᾳ πάντα γέγραπται, ὡς πρὸς τὸν Ἡραν, μετὰ τοῦ καὶ κοτύλας ἐλαίου ὀμφακίνου γεγράφθαι ιβ. τοῦ Κρίτωνος χοέας δύο γεγραφότος. καίτοι πάντα κατὰ τὸ διπλάσιον ἡ σύνθεσις ἔχει αὐτοῦ, διὸ καὶ προσγεγραφέναι μοι δοκοῦσί τινες κοτύλας β. τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν μειζόνως ἐναντιοῦται τῇ τ' ἀληθείᾳ, καὶ τῇ τοῦ Ταραντίνου τε καὶ Ἡρα γραφῇ. ὁ μὲν γὰρ Ἡρας ρπ. δραχμὰς ἔγραψεν εἰς σταθμὸν ἀνάγων, οὐκ εἰς μέτρον τὸ ἔλαιον, ὡς ξ. ∠ ἑλκούσης τῆς κοτύλης. καὶ γὰρ ἑλκεῖ ἥ γε ἀττικὴ θ. οὐγγιῶν οὖσα τῶν ἰταλικῶν. ἑλκοῦσι γὰρ αἱ θ. οὐγγίαι ἰταλικαὶ αἱ ἐν τοῖς κατατετμημένοις κέρασιν ἑπτὰ καὶ ἥμισυ οὐγγίας σταθμικὰς, αἵτινες ξ. δραχμαὶ γίνονται, τῆς μιᾶς οὐγγίας η. δραχμὰς δεχομένης, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνεῖν τὸν Ἡραν τῷ Ἡρακλείδῃ, τρεῖς βάλλοντα κοτύλας, τοῦ Ἀσκληπιάδου ιβ. γεγραφότος, ἐπειδὴ τετραπλάσια πάντα κατὰ τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ γέγραπται. ὁ δ' Ἡρας ἐπειδὴ πολὺς ὄγκος ἐγένετο τοῦ φαρμάκου κατὰ τὴν τοῦ Ταραντίνου γραφὴν, διὰ τοῦτο μοι δοκεῖ τὸ τέταρτον ἁπάντων γράψαι. δεῖ γὰρ ὡς ἔφην ἐν τῇ σμύρνῃ καὶ κηκῖδι βραχὺ παραλλάξαι, καὶ ἄλλων γεγραφότων τὴν ἱκεσίου ταύτην ἔμπλαστρον. ὅσοι μὲν ἀκριβέστερον τήν τε Ταραντίνου καὶ τὴν κατ' ἀλήθειαν ὑφ' ἡμῶν κειμένην, διὰ τῆς ἑψήσεως ἐσκεύασαν, σύμφωνοι γεγόνασιν. ὅσοι δ' ἀμελέστερον, ἢ καθ' ἓν μόνον ἢ δύο τῶν μιγνυμένων, ἢ καὶ πλείονα φαίνονται διαφωνοῦντες τῷ Ἡρακλείδῃ, διὸ περιττὸν ἔδοξέ μοι μνημονεύειν αὐτῶν. σκευαστέον γάρ ἐστι τὸ φάρμακον, ὡς Ἡρακλείδης ἐκέλευσεν, ἢ ὡς Ἡρας, βραχυτάτη γὰρ ἡ διαφορὰ παρ' αὐτοῖς ἐστι. Ἄλλην ἱκέσιον Ἡρακλείδης τήνδε φησὶν εἶναι. Ἀσφάλτου δραχμὰς ν. λιθαργύρου ∠ ν. ἐλαίου κοτύλας ι. ἕψε, ἐπὰν δὲ συνίστηται, ἔμβαλλε κηροῦ ∠ ε. χαλβάνης ∠ ε. σμύρνης δραχμὰς ε.

Κυζικηνὴ τοῦ Ἡρα.

Τῶν ἐνδόξων ἐμπλάστρων ἐστὶ καὶ αὕτη, σχεδὸν ὑπὸ πάντων γεγραμμένη, τὰ πλεῖστα μὲν ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ὁμολογούμενα γραψάντων αὐτῶν, ἐνίοις δὲ καὶ διαφωνησάντων ὡς ἔσται φανερὸν, ὑπογραψάντων ἡμῶν, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀξιοῖ συντίθεσθαι. Ἡρας μὲν οὖν οὕτως γράφει περὶ τῆς προκειμένης ἐμπλάστρου κατὰ λέξιν. Κυζικηνὴ ποιοῦσα πρὸς τὰ πρόσφατα τραύματα, καὶ παλαιὰ τὰ ὑπόνομα. διαχεῖ μάλιστα τὰς ἐν μαστοῖς σκληρίας, ἐπισπᾶται, ἀνακαθαίρει, πληροῖ, κολλᾷ, ἐπουλοῖ. ποιεῖ καὶ πρὸς καρκινώδεις σκληρίας, †λιπόεργα, καὶ ἐφ' ὧν οὐκ ἔστι σμιλίῳ χρήσασθαι, ὡς ἐπὶ τραχήλου, κολλυρίῳ χρῶ. καὶ τὰ ἐν ἀπειλῇ πραΰνει ἀποστήματα, φύματα διαχεῖ, καὶ τὰ γάγγλια, τάς τε συναγωγὰς ἀποκορυφοῖ καὶ ῥήσσει. ἀνάγει καὶ βέλη καὶ ὀστᾶ, καὶ †σκινδάλμους. ἐκτινάσσει δ' ἀλύπως καὶ ἐχώρας. ἐπὶ τῶν †ὑπονόμων μεγάλοις δεῖ χρῆσθαι τοῖς σπληνίοις. διαχεῖ καὶ χοιράδας καὶ †αἱμοῤῥοΐδας ἐπέχει, καὶ ὠδὶ τῶν ποδῶν κνῆσιν ἄκρως ποιεῖ. Ἔχει δὲ λιβανωτοῦ ∠ δ. σμύρνης ∠ δ. κρόκου ∠ δ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ δ. βδελλίου ∠ δ. λεπίδος δραχμὰς ιβ. χαλκάνθου ∠ δ. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ. στρογγύλης ∠ δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ δ. μίσυος ∠ δ. σιδίων ῥόας γλυκείας ∠ δ. χαλκίτιδος ∠ δ. ἰξοῦ δρυΐνου ∠ η. ὀπο-

†ξέστας

†σύριγγας

†σκόλοπας

†κόλπων

†αἱμοῤῥαγίας

∠ η̅. ὀποπάνακος ∠ η̅. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η̅. ἀκακίας ∠ η̅. ῥόδων ἄνθους ∠ η̅. ἀριστολοχίας ∠ ιϛ̅. κνικίδος ∠ ιϛ̅. τερμινθίνης μνᾶν α̅. οἱ δὲ ν̅. ὀποῦ μήκωνος ∠ ϛ̅. κηροῦ μνᾶς β̅. οἱ δὲ ∠ δ̅. στέατος μοσχείου τεθεραπευμένου μνᾶν α̅. οἱ δὲ ρν̅. ὄξους κοινοῦ κοτύλας β̅. οἴνου εἰς τὰ ξηρά. Ταῦτα γραψάντων περὶ τῆς κυζικηνῆς, τοῦ τε Ἥρα καὶ τοῦ Ἀνδρομάχου, δόξει μέν τισιν εἶναι διαφωνία μεγίστη, τοῦ μὲν Ἥρα λιβάνου καὶ κρόκου καὶ σμύρνης, καὶ τῶν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων βάλλοντος δραχμὰς δ̅. τοῦ δὲ Ἀνδρομάχου η̅. ἀλλ' ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν ἔλεγον ἀναγκαῖον ἡμῖν παραφυλάττειν, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ἐὰν ἅπαντα τὰ ἁπλᾶ φάρμακα, εἰ καὶ διπλάσιά τις ἐμβάλλοι τῶν παρ' ἑτέροις γεγραμμένων, ἡ αὐτὴ συμμετρία γίνεται, καθάπερ εἰ καὶ τριπλάσια πάντα. καὶ νῦν οὖν σχεδὸν ἅπαντα διπλάσια βέβληκεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἁπλᾶ βεβληκότος αὐτὰ τοῦ Ἥρα. διαφωνεῖ δ' ἐν τε τῷ ἀλόην ἐμβάλλειν, οὐκ ἐμβεβληκότος αὐτὴν τοῦ Ἥρα, καὶ μέντοι καὶ πάνακος τῆς ῥίζης. ὁ γὰρ Ἥρας ὀποπάνακος μόνον ἔγραψεν, ὁ Ἀνδρόμαχος οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνακα. καλοῦσι δὲ οὕτως συνήθως τὴν ῥίζαν τῆς βοτάνης ἣν ὀνομάζουσι πάνακα. προσεμβέβληκε δὲ καὶ τὸν τοῦ μήκωνος ὀπὸν ὁ Ἀνδρόμαχος ἀνωδυνίας ἕνεκεν, ἀκακίαν δὲ καὶ ῥόδων ἄνθος, ὡς στύφοντα. τὴν δὲ ἕψησιν, ὁ μὲν Ἥρας ἔγραψεν ὡς ἔθος αὐτῷ, παραλείπει δὲ ὁ Ἀνδρόμαχος, ὡς καὶ τούτῳ πάλιν ἔθος ἐστὶ σπανιάκις γράφοντι τὴν ἕψησιν, ἐκ μέντοι τοῦ προσθεῖναι ἐπὶ τὸ τέλος ὄξους κοινοῦ κοτύλας β̅. οἶνος εἰς τὰ ξηρά, δῆλός ἐστι βουλόμενος λειοῦσθαι τὰ ξηρὰ μετὰ τοῦ οἴνου ἢ τοῦ ὄξους, εἶτα τὰ τηκτὰ τακέντα καταχεῖσθαι τούτων. ὁ δὲ Ἥρας, οὔτε ἐμνημόνευσεν ὅλως ὄξους ἢ οἴνου, καὶ ἐπὶ τὸ τέλος τῆς ἑψήσεως οὕτως προσέγραψε. λοιπὸν τὰ ξηρὰ καὶ τὸν ὀποπάνακα ἔμβαλε εἰς τὸν κάκκαβον, καὶ ἑνώσας κατάχει καὶ μάλασσε, ἰρίνῳ τὰς χεῖρας μολύνων. ἐγὼ δ' αὐτὴν σκευάζω ἐπὶ τὸν Ἀνδρομάχου τρόπον ἐν τῇ θυίᾳ λειῶν τὸν ὀποπάνακα μετὰ τῶν ξηρῶν. εἰ μὲν ἰσχυρότερόν τε καὶ διαφορητικώτερον τὸ φάρμακον ἐθελήσαιμι ποιῆσαι, μιγνὺς ἐν τῇ λειώσει τὸ ὄξος. εἰ δὲ συμπτικώτερον καὶ ἀποκρουστικώτερον, τὸν οἶνον. ὥσπερ γε πάλιν καὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ οἴνου, ποτὲ μὲν τὸν αὐστηρὸν αἱρούμενος, ποτὲ δὲ τὸν κιῤῥόν, καὶ ποτὲ μὲν τὸν παλαιόν, ποτὲ δὲ τὸν μέσον ἐπὶ τὴν ἡλικίαν. ὁ μὲν γὰρ αὐστηρὸς καὶ μὴ παλαιός, συμπτικώτερος, ὁ δὲ παλαιὸς καὶ μὴ αὐστηρός, διαφορητικώτερος.

Κυζικηνὴ ὡς Ἀσκληπιάδης.

Γέγραπται μὲν ἤδη καὶ ἐπὶ τὸ τέταρτον ἡ ἔμπλαστρος αὕτη, πάνθ' ἑξῆς ὅσα πρὸς κακοήθειαν φάρμακα συμβεβουλευκεν ἔχειν, ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ γράψαντός μου. καὶ νῦν δὲ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς διαφωνεῖ τῷ τε Ἥρᾳ καὶ τῷ Ἀνδρομάχῳ, βέλτιον εἶναι μοι δοκεῖ γράψαι πρὸς λέξιν ἃ ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ἐκτὸς φαρμάκων ἔγραψεν αὐτῇ λέξει τῇδε. κυζικηνὴ ποιεῖ πρὸς κεχρονισμένας διαθέσεις, καὶ τὰς τῶν νεύρων διακοπάς. λιβανωτοῦ ὡς καλλίστου, κηροῦ, σμύρνης, ἀριστολοχίας, χαλκίτιδος, ἰλλυρικῆς, χαλβάνης ἀνὰ ∠ δ̅. τερμινθίνης, λιθαργύρου ἀνὰ ∠ η̅. ἐλαίου κοτύλην α̅. πάντα βαλὼν εἰς ἄγγος χαλκοῦν, ἕψε ἐπὶ τέφρας μαλακῆς, κινῶν ἕως ἂν ἀποσταζόμενον εἰς ὕδωρ ψυχρὸν πάχος ἔχει μέλιτος. μετὰ δὲ ταῦτα αἶρε κινῶν, τοῦτο ἐγχρίσας εἰς δερμάτιον, ἐπιτίθει, καὶ λύε χειμῶνος μὲν μετὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, θέρους δὲ μετὰ τὴν πέμπτην.

Ἄλλη ἐκ τῶν Φιλοξένου.

Λιβάνου, σμύρνης, κρόκου, ἰλλυρικῆς, βδελλίου, λεπίδος χαλκοῦ, χαλκάνθου, χαλκίτεως, στυπτηρίας στρογγύλης καὶ σχιστῆς, μίσυος ξενικοῦ, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, προπόλεως, ἰξοῦ δρυΐνου, ὀποπάνακος, σιδίων μεμυκότων, ἀνὰ ∠ δ̅. ἀριστολοχίας δραχμὰς η̅. κηροῦ, στέατος ταυρείου ἀνὰ δραχμὰς ρ̅. ὁ μνᾶν ἐπιγράφει. ῥητίνης τερμινθίνης δραχμὰς ιε̅. ὁ τρία τέταρτα ἐπιγράφει, τὴν ῥητίνην βαλὼν εἰς λοπάδα ὀστρακίνην, ἕψε ἕως ἄνοσμα γένηται, εἶτα τὸ στέαρ καὶ τὸν κηρὸν κατακνίσας, ἐπέμβαλε καὶ τῆκε. τὰ δὲ ξηρά, κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἔπειτα καθελὼν ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὰ τηκτά, καὶ πρὸς ὀλίγον ἐάσας ψυγῆναι, τούτων κατάπασσε τὰ ξηρά, καὶ κίνει ἐπιμελῶς. ἔχειν δὲ δεῖ μετ' ὄξους τετριμμένα σμύρναν, λίβανον, βδέλλιον, ὀποπάνακα. τούτοις ἐπίβαλλε τὰ ἐν τῇ λοπάδι, καὶ τρίβε ὥστε ἐγκρίδας μὴ γενέσθαι. ὅταν δὲ καλῶς ἔχῃ, ἀνελοῦ εἰς πυξίδα ξυλίνην προσεγχρίσας ἰρίνῳ μύρῳ.

Ἡ διὰ δυοῖν ἀριστολοχιῶν ὡς Ἀνδρόμαχος.

Περὶ ταύτης ὁ Ἀνδρόμαχος κατὰ λέξιν οὕτως γράφει. Ἡ διὰ δυοῖν ἀριστολοχιῶν. Ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν α̅. κηροῦ λίτραν α̅. πίσσης λίτραν α̅. κίκεως, ἢ ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην μίαν, κυάθους δύο, ψιμμυθίου οὐγγίας ϛ̅. ἰοῦ οὐγγίας ϛ̅. χαλκάνθου οὐγγίας δ̅. μάννης οὐγγίας ϛ̅. ἀριστολοχίας μακρᾶς οὐγγίας δ̅. καὶ στρογγύλης οὐγγίας δ̅. ἐρεβινθίδος οὐγγίας ϛ̅. ἰλλυρικῆς οὐγγίας δ̅. κνικίδος οὐγγίας β̅. ὄξους κοτύλην α̅. ἐγὼ πλέον, σιδίων οὐγγίας β̅. λείου σὺν ὄξει τὰ ξηρά, εἶτα τὰ τηκτά.

Ἡ διὰ δικτάμνου, ὡς Δαμοκράτης.

Εἴρηταί μοι πολλάκις, ὡς οὐ μόνον εἰς μνήμην αἱ ἔμμετροι γραφαὶ χρησιμώτεραι τῶν πεζῇ γεγραμμένων εἰσίν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῆς συμμετρίας τῶν μιγνυμένων ἀκρίβειαν. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ νῦν τὴν διὰ δικτάμνου προσέγραψα συμμετρίαν ἀκριβῆ διασώζουσαν ἐν τῇ Δαμοκράτους γραφῇ.

Τῶν περιβοήτων δ' ἐστὶν ἐμπλάστρων μία,
μόνη τ' ἔχουσα κρητικὸν τὸ καλούμενον
δίκταμνον. ἰᾶται δὲ τὰς τῶν ἑρπετῶν,
ἰοβόλων πληγάς τε, καὶ τὰ δήγματα
πάντων τετραπόδων, καὶ λελυσσηκότων,
τετυλωμένα θ' ἕλκη, τάς τε τῶν νεύρων φθοράς.
μυῶν τε καὶ τῶν ὀστέοις ἐπικειμένων
χόνδρων, ἐχόντων διὰ βάθους ἤδη φθοράν.
τά τε περὶ μαστοὺς καὶ τράχηλον, καὶ ῥάχιν,
ἕλκη θεραπεύει, κἂν χρόνους πολλοὺς ἔχῃ.
καὶ πάνθ' ὅσα εἶπον τὴν καλουμένην ποιεῖν αἰγυπτίαν
ἔμπροσθεν βραχύ.
ταύτην ἀγαθὴν σφόδρα οὖσαν, ἔνιοι καὶ μόνην
δοκοῦσι πασῶν τῶν καλῶν βελτίονα,
πολλῶν διὰ πεῖραν οὐκ ἐχόντων φαρμάκων.
ἔχει δὲ λιθάργυρον δὶς ἑκατὸν δραχμάς,
λίτρας δ' ἐλαίου τοῦ παλαιοῦ τέτταρας.
τινὲς δὲ κοτύλας φασὶ μᾶλλον τέταρτον.
δὶς δὲ εἴκοσι πέντε ποντικοῦ κηροῦ δραχμάς,
κολοφωνίας δὲ τῆς καλῆς, κηροῦ † διπλάσιον. † διπλοῦν

τινὲς δὲ μᾶλλον τὸ αὐτὸ τῶν τορμινθίνης.
ἰοῦ δὲ χαλκοῦ, καὶ ἀλόης ἰνδικῆς,
χαλκοῦ τε κεκαυμένου, καὶ διφρυγοῦς καλοῦ
ἑκκαίδεκ᾽ ἥμισυ, δὲ ἑκάστου μίγματος,
εἴκοσι δραχμὰς δὲ χαλβάνης καὶ δι-
μαύνης, λιβάνου τε τὰς ἴσας δὶς ιβ.
ἀμμωνιακοῦ δὶς ε. καὶ δὶς κ.
ἑκκαίδεκα δραχμὰς, προπόλεως τῆς ἀττικῆς,
ἀριστολοχίας τῆς μακρᾶς δὶς ι. δραχμὰς
δὶς ϛ. λεπίδος, τοῦ κυπρίου χαλκοῦ δραχμὰς,
καὶ γεντιανῆς ξηροτάτης ῥίζης ἴσον.
τούτοις προσθεὶς πόδος πᾶσι δικτάμνου πόας,
ξηρᾶς ἐχούσης ἄνθος ὁλκὰς κ.
λείας. λιθάργυρον δὲ μετ᾽ ἐλαίου βαλὼν,
εἰς λοπάδα καινὴν κεραμέαν πλατύστομον,
ἕψε πυρὶ κούφῳ καὶ μαλακῷ, κινῶν σπάθῃ
ἕως γένηται μέλιτος ἀττικοῦ πάχος.
ἴσον δὲ καὶ τῆς λεπίδος προσβαλὼν, πάλιν
ἕψε λαβρότερον, εἶτα κιῤῥοῦ γινομένου
τοῦ φαρμάκου, πρόσβαλλε τὸν χαλκὸν καὶ τὸ διφρυγὲς,
ποιῶν τὸ ἀμόλυντον καὶ πεπηγὸς φάρμακον,
πρόσβαλλε κηρὸν, τήν τε ῥητίνην ἅμα.
ὧν συντακέντων, ὅταν ἴδῃς κεκραμένην
ἔμπλαστρον, αἴρεις τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρὸς,
καὶ προσβαλὼν πρόπολιν τε καὶ τὴν χαλβάνην,
ἀμμωνιακὸν μάνναν τε καὶ ἀλόην, τότε
ψύξας τὸ πυρῶδες καὶ ζέον τοῦ φαρμάκου,
ἀριστολοχίαν λειοτάτην προσεμπάσεις,
καὶ γεντιανὴν, τήν τε δίκταμνον πόαν,
καὶ προσανακόψας τῇ σπάθῃ τὸ φάρμακον
χερσὶ, καὶ μαγδαλίας ποιῶν, ἔχε,
εἰς ἃς προεῖπον χρώμενος περιστάσεις.

Δαμοκράτους τυεία ἀνεπίδετος, περὶ ἧς αὐτὸς
οὕτως ἔγραψε.

Τούτοις ἀκολούθως βούλομαι ἐμπλάστρων φράσαι
ἀνεπιδέτων, χρήσεις τε καὶ τὰς συνθέσεις.
ποιοῦσι πρὸς τὰς μὴ μεγάλας διαιρέσεις,
καὶ πρὸς τὰ μείζω σαρκὸς αὐτῆς τραύματα,
τά τε ὀξὺ ἐπιπολῆς τῶν τετραπόδων δήγματα,
αἳ καὶ δοθιῆνας διαφοροῦσι προσφάτους,
στομοῦσί τε τοὺς ἔχοντας ἤδη καὶ πῦον,
κομιζόμεναί τε τὰς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐσχάρας,
τάχιστ᾽ ἐπουλοῦσι δίχα χειρουργίας.
καὶ τῷ μετώπῳ τ᾽ ἐπιτεθεῖσαι, ῥεύματα
ὀφθαλμιώντων ῥᾳστ᾽ ἐφέξουσι μόναι.
τούτου δὲ ἀμείνω τοῦ γένους πρώτην φράσω
ἔμπλαστρον, εὐπόριστον, εὔχρουν, δραστικήν.
καλῶ δὲ τυείαν. λαμβάνει γὰρ πορφύρας
τὸ χρῶμα τυείας, ἀν γένηθ᾽ ὃν δεῖ τρόπον.
σκεύαζε δ᾽ οὕτως. τῆς καλῆς λιθαργύρου
ἔμβαλλε λίτρας ε. καὶ κηροῦ †α.
καὶ πιτυίνης τρεῖς, τῆς λιπαρᾶς τῆς ἀξύλου.
ἰοῦ δὲ χαλκοῦ τοῦ καλοῦ, καὶ χαλβάνης,
χαλκοῦ κεκαυμένου τε καὶ λεπίδος καλῆς,
τέσσαρας ἑκάστου μίγματος βαλὼν οὐγγίας.
λιπαροῦ δ᾽ ἐλαίου ε. λίτρας καὶ μίαν.
ἕψε δὲ τὴν ἔμπλαστρον οὕτως ἐπιμελῶς.
βαλὼν μετ᾽ ἐλαίου λειοτάτην λιθάργυρον,
εἰς κεραμεὰν μείζω τε καὶ καινὴν χύτραν,
διάτριβε χερσὶν, εἶτα κίνει καὶ σπάθῃ.
ἕψε δ᾽ ἐπὶ λαύρας καὶ διηνεκοῦς φλογός.
ὅταν δὲ μέλιτος λαμβάνῃ τὴν σύστασιν,
ἰόν τε καὶ τὴν λεπίδα προσβαλὼν, ἄφες
ἕψεσθ᾽ ἐφ᾽ ἱκανὸν, εἶτα χαλκὸν πρόσβαλε,
πάλιν τ᾽ ἀφεὶς ἐπὶ †ταχὺν ἕψεσθαι χρόνον,
ἀποχέων ὀλίγον ἀπὸ τῆς χύτρας τοῦ φαρμάκου,
ψύξας τ᾽ ἀνάτριψον χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις.
εὔχρουν δ᾽ ἰδὼν καὶ σκληρὸν, οὕτως πρόσβαλε
τὴν πιτυίνην καὶ κηρόν. εἶθ᾽ ἡνωμένων
πάντων ἐπιμελῶς, πάλιν ἀπόσταξον βραχὺ,
κἂν μὲν βλέπῃς εὔχρουν τε καὶ κεκραμένην,
ἆρον παραχρῆμα τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρὸς
καὶ χαλβάνην πρόσβαλλε προμεμαλαγμένην.
ἂν δ᾽ ᾖ παρὰ πολὺ σκληρότερον τὸ φάρμακον,
ἔλαιον αὐτῷ προσβαλεῖς εὐκρασίαν
οὕτω κατηνθών, εἶτ᾽ εἰς ἕτερον ἀγγεῖον,
ψύχων, μάλασσε χερσὶν, οὕτως δ᾽ ἀποτίθου.

†λίτρας β. †βραχὺν

Περὶ τροχίσκων Ἀσκληπιάδου.

Ὥσπερ δ᾽ ἐμπλάστρους ἀπὸ τῆς χρόας, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ τῆς κατὰ δύναμιν ἐπαγγελίας ὠνόμασαν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν μηλίνας, καὶ λευκὰς, καὶ φαιὰς, καὶ κιῤῥὰς, οὕτως ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἀνάπλασιν σχήματος, ὀνομάζουσι τροχίσκους, οὐ πρὸς ἓν πάθος, ἀλλὰ πρὸς πάνυ πολλὰ διαφέροντας. ἀκολουθήσαντες οὖν αὐτοῖς καὶ ἡμεῖς, ἐφεξῆς γράψομεν πάντας τούς γε δοκίμους, εἴτε κυκλίσκους, εἴτε τροχίσκους, ἑκατέρως γὰρ αὐτοὺς ὀνομάζουσι. καλῶς δὲ ποιοῦντες ἐφ᾽ ἑκάστου τὴν ἐπαγγελίαν προσέγραψαν, καὶ μάλιστα ὁ Ἀσκληπιάδης, οὗ καὶ πρώτου τὰ κατὰ τὸ βιβλίον πρὸς τὰ ἐκτὸς γεγραμμένα φάρμακα, παραθήσομαι. Τροχίσκοι Ἀσκληπιάδου. Τροχίσκοι πολύχρυσοι. Ἀριστάρχου ταρσέως. Ποιεῖ πρὸς ἕλκη πρόσφατα καὶ παλαιὰ, ποιεῖ καὶ πρὸς τερηδόνας, κηρία, ποιεῖ πρὸς σύριγγας, ὦτα πυοῤῥοοῦντα, ὀστᾶ ἐφθορότα, ποιεῖ πρὸς νομὰς, καταστέλλει πᾶσαν ὑπεροχὴν, αἴρει πτερύγια, ποιεῖ πρὸς τὰς περὶ μήτραν διαθέσεις, πρὸς ὀζαίνας, φαγεδαίνας, κονδυλώματα, ποιεῖ πρὸς τὰ κεχρονισμένα καὶ δυσαλθῆ, ποιεῖ ἀρχομένοις φθισικοῖς, σπληνικοῖς, κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς, ὁλκῆς τριώβολον διδόμενος μετὰ τοῦ οἰκείου πόματος. ὠφελεῖ καὶ συναγχικοὺς, καὶ τὰς τῶν ὅλων νομὰς, καὶ καθόλου ὀξεῖν εὔθετος, πρὸς τὰς τῶν ἐκτὸς καὶ τῶν ἐντὸς διαθέσεις. Σμύρνης δραχμὰς ϛ. κρόκου δραχμὰς γ. κροκομάγματος δραχμὰς γ. κυτίνων ∟ ϛ. χαλκάνθου δραχμὰς ϛ. στυπτηρίας †χλωρᾶς ∟ ϛ. ἀλόης δραχμὰς ϛ. οἴνῳ φαλερίνῳ ἀναλάμβανε καὶ ποίει τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἀνίει καταλλήλως ὑγρῷ πρὸς τὰς ὑποκειμένας διαθέσεις. Ὁ τοῦ Νεαπολίτου. Σμύρνης δραχμὰς ϛ. λιβάνου δραχμὰς ϛ. κηκίδων δραχμὰς η. λυκίου δραχμὰς κ. στυπτηρίας ∟ η. κροκομάγματος δραχμὰς κ. ἀλόης δραχμὰς κ. κυτίνων δραχμὰς ιβ. χαλκοῦ δραχμὰς η. οἴνῳ φαλερίνῳ. Ἀνδρώνιος ὑπογεγραμμένος. Κυτίνων ∟ ι. σχιστῆς ∟ δ. χαλκάνθου ∟ ιβ. σμύρνης ∟ δ. λιβάνου ∟ κ. ἀριστολοχίας ∟ η. κηκίδων ∟ η. γλυκέος κοτύλας β. παρὰ δὲ τῷ Ἡρακλείδῃ οὕτως ἔχει. σιδίων ∟ ι. ἀριστολοχίας δραχμὰς η. κηκίδων ∟ η. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∟ δ.

†σχιστῆς

λιβάνου δραχμὰς δ΄. σχιστῆς ∠ δ΄. χαλκάνθους δραχμὰς β΄. σμύρνης ∠ δ΄. γλυκεῖ ἀναλάμβανε. Πολυείδου σφραγίς. σιδίων ∠ ϛ΄. σμύρνης ∠ η΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ι΄. λιβάνου ∠ δ΄. χαλκάνθου ∠ γ΄. χολῆς ταυρείας δραχμὰς ϛ΄. οἴνῳ γλυκεῖ ἀναλάμβανε. Ἡ κορακίνη σφραγίς. ποιεῖ πρὸς παρισθμίων φλεγμονὰς, καὶ κεχαλασμένας κιονίδας, οὖλα μυδῶντα, ποιεῖ πρὸς νομάς. ποιεῖ πρὸς τὰς περὶ τὴν ἕδραν διαθέσεις, καὶ σύριγγας ἐκτυλοῖ. Ἀριστολοχίας κρητικῆς, στρογγύλης, κυτίνων, χαλκίτεως ὀπτῆς, λιβάνου, σμύρνης, χαλκάνθου, κροκομάγματος, ἀλόης ἰνδικῆς, χολῆς ταυρείας, ἀνὰ δραχμὰς η΄. γλυκέος τὸ αὔταρκες. Τροχίσκος πρὸς νομάς. Βράθυος ∠ ν΄. σμύρνης ∠ γ΄. σώρεως ∠ β΄. κυπρίου ∠ β΄. χαλκάνθου ∠ β΄. λιβάνου ∠ β΄. οἴνῳ ἀναλάμβανε. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἐλαίας φύλλων δραχμὰς β΄. μυρσίνης ξηρᾶς ∠ δ΄. ὄρχεως βοτάνης ∠ δ΄. ἀρσενικοῦ δραχμὰς α΄. σμύρνης ∠ δ΄. Ἐκ τῶν Ἡρακλείδου. Ὄρχεως ∠ β΄. ἀρσενικοῦ ∠ δ΄. κηκίδων ∠ η΄. λεπίδος ∠ ϛ΄. σώρεως ∠ †κ΄. σμύρνης ∠ β΄. λιβάνου ∠ β΄. ἀκακίας χυλίσματος ∠ β΄. οἴνῳ ἀναλάμβανε. Ὁ διὰ τῶν φυτῶν ἐπιγραφόμενος. †β΄

Σιδίων δραχμὰς η΄. μυρσίνης φύλλων δραχμὰς η΄. καρύων λεπύρων ξηρῶν ∠ η΄. ἀκάνθης καρποῦ δραχμὰς η΄. κηκίδων ∠ δ΄. ἁλῶν ὀρυκτῶν δραχμὰς η΄. ἅπαντα θραύεται, εἶτα ὄξει φυρᾶται, καὶ βάλλεται εἰς ἀγγεῖον κεραμεοῦν, εἶτα ὀπτᾶται, καὶ λεαίνεται μετὰ ὄξους. καὶ ὅταν σύστασιν ἔχῃ, ἐπίβαλλε σμύρνης ∠ δ΄. λιβάνου δραχμὰς β΄. καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους. ἡ χρῆσις μετὰ ὄξους. Παρὰ Τερεντίου ἐπιγράφεται στυπτική. ποιεῖ πρὸς πᾶσαν νομὴν, καὶ τὰς περὶ δακτύλιον διαθέσεις. Σανδαράχης, μίσυος, χαλκάνθου, στυπτηρίας σχιστῆς, ἀνὰ δραχμὰς δύο, σμύρνης, λεπίδος χαλκοῦ, ἀλόης, χαλκίτεως ἀνὰ δραχμὰς γ΄. κυτίνων ῥοᾶς, ῥόδων ἄνθους, κηκίδων, ἀνὰ ∠ δ΄. ἀκακίας χυλοῦ ∠ η΄. σιδίων ῥοᾶς ∠ η΄. ἀναλάμβανε μύρτων ἀφεψήματι, εἰς τὸ ἥμισυ ἀφεψημένων. Τροχίσκος πρὸς ἑρπυστικά. Ἀρείου πρὸς ἕρπητας. Γῆς κιμωλίας δραχμὰς η΄. μίσυος ὀπτοῦ ∠ ιϛ΄. μίλτου σινωπίδος ∠ γ΄. τρίβε ἕκαστον κατ' ἰδίαν μετὰ ὕδατος, εἶθ' ὁμοῦ μίξας ἀνάπλαττε τροχίσκους. ἡ χρῆσις δι' ὄξους. Ἄλλος ὁ δι' ὀριγάνου.

Ὀριγάνου ∠ β΄. ἐλαίας φύλλων δραχμὰς †β΄. ἀκακίας ∠ β΄. χαλκάνθου ∠ β΄. ἁλὸς ἄνθους ∠ β΄. ὄξει ἀναλάμβανε. Ἐκ τῶν Λάργου, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Λιθαργύρου ἢ ψιμμυθίου ∠ λη΄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ιβ΄. ἀκακίας ∠ η΄. κρόκου, λιβάνου, διφρυγοῦς, ὀπίου, ἀνὰ †∠ β΄. τρίβε μεθ' ὕδατος. Ἄλλο σφόδρα γενναῖον. στυπτηρίας στρογγύλης, χαλκίτεως, μελαντηρίας, ἢ σώρεως, ἀνὰ δραχμὰς β΄. μίσυος, σιδίων, ἀνὰ δραχμὰς δ΄. ἀσβέστου ∠ ιϛ΄. ὄξους ξέστην α΄. ἕψε τὰ σίδια μετ' ὄξους. καὶ ὅταν διαλυθῇ, τρίβε μετὰ τῆς ἀκακίας, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπίβαλλε, καὶ ὅταν σύστασιν ἔχῃ, ἀνάπλαττε τροχίσκους. ἡ χρῆσις δι' ὕδατος. Ὡς Θεόπτος πρὸς ἑρπυστικὰ, καὶ ὅπου νομὴν δεῖ στῆσαι. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐν στόματι διαθέσεις, πρὸς ὦτα πυορροοῦντα, πρὸς ἐξανθήματα, σαρκῶν ἐπαναστάσεις, καὶ τὰ ἐν μυκτῆρσιν ἕλκη, πρὸς τὰς περὶ τὴν ἕδραν διαθέσεις. Σιδίων ∠ ι΄. κηκίδος ὀμφακίτιδος ∠ η΄. ἀριστολοχίας ∠ η΄. ἀλόης ∠ δ΄. σμύρνης ∠ η΄. σχιστῆς ∠ β΄. λιβάνου ∠ δ΄. χαλκάνθου ∠ δ΄. ἀναλάμβανε γλυκεῖ.

Τροχίσκοι κιρροὶ Ἱέρακος θηβαίου, ἢ διὰ τῶν ἁλικακάβων.

Ποιεῖ πρὸς ψύδρακας, ἐπινυκτίδας, τὰ ἐν μυκτῆρσιν ἕλκη. ποιεῖ πρὸς ῥαγάδας, καὶ ὅσα βούλει χωρὶς ὀδύνης ἐπουλῶσαι. Ψιμμυθίου λίτραν μίαν, λιθαργύρου λίτρας ι΄. στυπτηρίας σχιστῆς, ἁλικακάβου φλοιοῦ, χαλκάνθου, σινωπίδος ἀνὰ λίτρας ἥμισυ, ὄξει ἀναλάμβανε. Λευκίου καθηγητοῦ, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Στυπτηρίας, ἰοῦ κορινθίου, μίλτου σινωπίδος, κοτύλης μέτρῳ τὸ ἴσον ἀναλάμβανε ὄξει. Ἐκ τῶν Ἀρείου. πρὸς χώρας νεμομένας, ἑρπυστικὰ, σαρκῶν ὑπεροχὰς, πτερύγια, ὦτα πυορροοῦντα, ἕλκη δυσαλθῆ. ποιεῖ πρὸς ῥαγάδας, κονδυλώματα. σχιστῆς, μίλτου σινωπίδος, ἰοῦ ξυστοῦ, κόμμεως, κηκίδων, κυτίνων, ἑκάστου τὸ ἴσον, ὄξει ἀναλάμβανε. Ὡς δὲ Μάγνος ὁ Φιλαδελφεὺς, πρὸς τὰς εἰρημένας διαθέσεις ἐχρήσατο. σχιστῆς στυπτηρίας, ἰοῦ κορινθίου, χαλκίτεως, μίλτου σινωπίδος κυάθου μέτρῳ τὸ ἴσον, ὄξει ἀναλάμβανε. Πρὸς ἐρυσιπέλατα τροχίσκος. Κρόκου δραχμὴν α΄. ὀπίου ∠ α΄. ψιμμυθίου ∠ β΄. γλυκεῖ ἀναλάμβανε. ἐν ἄλλαις ἔχει γλαυκίου ∠ η΄. Ἀνδρομάχου κροκώδης, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Λιθαργύρου ∠ δ΄. τουτέστιν οὐγγίας ϛ΄. ψιμμυθίου οὐγγίας δ΄. θείου ἀπύρου οὐγγίαν α΄. κρόκου, ὀπίου, ἀνὰ οὐγγίαν α΄. χυλῷ στρύχνου ἀναλάμβανε. ἐπὶ τῆς χρήσεως ἀνίει γλυκεῖ. Γαΐου νεαπολίτου. Ψιμμυθίου, ἀκακίας, γλαυκίου, ὀπίου, ἑκάστου τὸ ἴσον. γλυκεῖ ἀναλάμβανε, καταχρίε συνεχῶς. Ἄλλο. Ψιμμυθίου ∠ η΄. ἀκακίας ∠ κ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ δ΄. κρόκου ∠ β΄. ὀπίου ∠ β΄. χυλοῦ πολυγόνου, ἢ σέρεως, ἢ στρύχνου, ἢ κυνογλώσσου. Ἐκ τῶν Ἀγαθίνου. Ψιμμυθίου ∠ ϛ΄. μάννης λιβάνου ἀνὰ δραχμὴν α΄. κροκομάγματος δραχμὰς β΄. θείου ἀπύρου δραχμὰς β΄. ὠῶν ἑφθῶν λεκύθων ∠ ϛ΄. γλυκεῖ ἀναλάμβανε. Πρὸς ῥαγάδας καὶ κονδυλώματα. Μνησιθέως πρὸς τὰς ἐν δακτυλίῳ ῥαγάδας, ποιεῖ πρὸς νομάς. ἀλόης οὐγγίας ϛ΄. κρόκου οὐγγίας γ΄. στυπτηρίας σχιστῆς οὐγγίας γ΄. οἴνῳ ἀναλάμβανε, καὶ ποίει τροχίσκους. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἔσω τὸ ὑγρὸν κατάλληλον τῇ διαθέσει. Ἀπολλωφάνους πρὸς ῥαγάδας καὶ κονδυλώματα. στίμμεως ∠ η΄. ἀκακίας ∠ ϛ΄. ἰοῦ ∠ α΄. ὀπίου ∠ β΄. λιβάνου ∠ α΄. σμύρνης ∠ β΄. κόμμεως ∠ δ΄. οἴνῳ θαλασσίῳ ἀνάπλαττε τροχίσκους. Ὡς δὲ Νικόλεως. στίμμεως ∠ η΄. ἀκακίας ∠ η΄. ἰοῦ δραχμὴν α΄. ὀπίου δραχμὰς γ΄. σμύρνης ∠ δ΄. κόμμεως ∠ δ΄. οἴνῳ ἀνάπλασσε. Ἐκ τοῦ Μάγνου πρὸς ῥαγάδας καὶ κονδυλώματα, ἵστησι νομάς. ἀλόης ∠ η΄. ἀκακίας ∠ δ΄. κηκίδος ∠ β΄. κρόκου ∠ β΄. λιβάνου δραχμὴν α΄. σμύρνης ∠ α΄. οἴνῳ ἀναλάμβανε.

Ὁ διὰ τῶν χυλῶν ἐπιγραφόμενος πρὸς νομὰς καὶ ψωρώδεις διαθέσεις. Λυκίου ἰνδικοῦ, ἀλόης ἰνδικῆς, σμύρνης, χαλκοῦ, στυπτηρίας σχιστῆς, χαλκάνθου, κυτίνων, λιβάνου, ἀνὰ ∠ δ΄. χυλοῦ μύρτων κοτύλης ἥμισυ, συντίθει καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους. Πετρωνίου ἡ ἀρετὴ, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, πρὸς ῥαγάδας καὶ κονδυλώματα, ἐν ταῖς μεγίσταις ποδαλγίαις, καὶ ταχέως ἀπαλλάττει. Στίμμεως, ἀκακίας, μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ ιϛ΄. σποδοῦ κυπρίας, ἐρείκης καρποῦ, στυπτηρίας σχιστῆς, λιβάνου, χαλκάνθου, σμύρνης, ὀπίου, ἀνὰ ∠ η΄. οἴνῳ ἀναλάμβανε καὶ ποίει τροχίσκους. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἀνίει γλυκεῖ.

Οἱ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένοι τροχίσκοι ἐν τῷ τῶν ἐκτὸς, τροχίσκος Δαρείου ἑδρικός.

Στίμμεως ∠ ιϛ΄. ἀκακίας ∠ ιϛ΄. οἱ δὲ η΄. ἰοῦ ∠ μ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ γ΄. οἱ δὲ ∠ β΄. κόμμεως ∠ δ΄. σμύρνης δρα-

μνᾶν ᾱ. λιβάνου ∠ γ̄. οἱ δὲ δραχμὰς *. οἶνον, οἱ δὲ ὕδωρ. Πολύχρυσος, ἢ πυοποιὸς, χαλαστικός. Φλοιοῦ λιβάνου ∠ β̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ̄. σὺν οἴνῳ ἀνάπλασσε, ἀνίει σὺν μέλιτι. Τὸ Μούσα ἰατρεῖον. Σχιστῆς, ἀλόης, σμύρνης, χαλκάνθου, ἀνὰ ∠ ς̄. κηρίου ∠ γ̄. κροκομάγματος ∠ γ̄. κυτίνων ∠ δ̄. σὺν οἰνομέλιτι ἀναλάμβανε, ἐκ φαλερίνου οἴνου. Πρὸς ἐρυσιπέλατα ἐκ τοῦ Ἀγαθοκλέους. Ψιμμυθίου ∠ η̄. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ β̄. κροκομάγματος ∠ β̄. θείου ἀπύρου ∠ β̄. λείοις παραχέεται στρύχνου χυλὸς, καὶ ἀνάπλασσε τροχίσκους. ὧν ἐπὶ χρείας οἴνῳ αὐστηρῷ.

Ἰσιδώρου πρὸς νομάς. Οἰσυπηρῶν ἐρίων δραχμὰς μ̄. μολύβδου ῥινίσματος ∠ ῑ. λεπίδος δραχμὰς ῑ. ἀσφάλτου ∠ ῑ. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ε̄. καὶ στρογγύλης ε̄. σιδίων ∠ ε̄. κηκίδων ∠ ε̄. μίσυος ∠ ε̄. χαλκίτεως ∠ ε̄. λιβάνου δραχμὰς ε̄. σμύρνης ∠ β̄. ἀμόργης κοτύλας η̄. Τροχίσκος μέλας ᾧ χρῶμαι. σιδίων ∠ ῑ. ἀριστολοχίας ∠ η̄. κηκίδος ∠ η̄. σχιστῆς ∠ δ̄. ἀλόης ∠ δ̄. σμύρνης ∠ β̄. χαλκάνθου ∠ β̄. λιβάνου ∠ δ̄. οἴνῳ ἀναλάμβανε. ἡ χρῆσις οἴνῳ γλυκεῖ. Τροχίσκος διὰ ἁλικακκάβων. Λιθαργύρου ∠ κδ̄. ψιμμυθίου ∠ ιβ̄. ἢ κδ̄. ἁλικακκάβου ῥίζης ∠ η̄. χαλκάνθου ∠ δ̄. σχιστῆς ∠ δ̄. μίλτου ὥστε χρῶσαι, σὺν ὕδατι ἀναλάμβανε. Τροχίσκος διὰ ὀριγάνου. Ἐλαίας φύλλων χλωρῶν ∠ η̄. σιδίων ∠ σ̄. ὀριγάνου ∠ δ̄. ἀκακίας ∠ ιβ̄. χαλκίτεως ∠ δ̄. σχιστῆς ∠ δ̄. μίσυος ∠ δ̄. οἴνου αὐστηροῦ. Τροχίσκος ὁ διὰ τοῦ ῥοῦ. Κηκίδος ∠ γ̄. ἀκακίας ∠ δ̄. χαλκάνθου ∠ ε̄. χαλκίτεως δραχμῆς ἥμισυ, σχιστῆς ∠ η̄. στρογγύλης ∠ δ̄. μίσυος ∠ γ̄. σιδίων ∠ ε̄. λεπίδος ∠ δ̄. σμύρνης ∠ β̄. ἀλόης ∠ β̄. ἀριστολοχίας ∠ β̄. λιβάνου φλοιοῦ ∠ δ̄. ταυροκόλλης ∠ γ̄. ῥοῦ βυρσοδεψικοῦ χοίνικος τὸ τέταρτον. οἱ δὲ χοίνικος ἥμισυ, ὄξους κοτύλην ᾱ ς. εἰς τὸ ἀποβρέξαι καὶ λεᾶναι τὸν ῥοῦν. Πολυείδου σφραγίς. Στυπτηρίας σχιστῆς ∠ γ̄. λιβάνου ∠ δ̄. σμύρνης ∠ δ̄. ἢ * σμύρνης ∠ η̄. χαλκάνθου ∠ β̄. κυτίνων ∠ ιβ̄. χολῆς ταυρείας δραχμὰς ς̄. ἀλόης δραχμὰς η̄. οἴνῳ αὐστηρῷ ἀναλάμβανε. Τροχίσκος Ἀνδρώνιος. Κυτίνων δραχμὰς ῑ. κηκίδος δραχμὰς η̄. σμύρνης ∠ δ̄. οἱ δὲ ∠ κη̄. ἀριστολοχίας ∠ δ̄. χαλκάνθου ∠ β̄. σχιστῆς ∠ β̄. οἱ ∠ δ̄. μίσυος κυπρίου ∠ β̄. γλυκεῖ ἀναλάμβανε. χρῶ πρὸς πολλὰ πολυχρήστῳ φαρμάκῳ. Τροχίσκος Ἀχιλλᾶ. Λεπίδος, μίσυος, ἀλόης, ἀνὰ δραχμὰς β̄. ἀριστολοχίας ∠ η̄. σχιστῆς ∠ δ̄. σμύρνης ∠ β̄. λιβάνου δραχμὰς δ̄. κηκίδος ∠ η̄. χαλκάνθου ∠ β̄. σιδίων ∠ η̄. χολῆς ταυρείας ∠ β̄. ὄξει ἀναλάμβανε. Τροχίσκος πρὸς νομὰς Ἰσιδώρου γνωρίμου. Μάννης λιβάνου, ἀνὰ ∠ λ̄. κυτίνων δραχμὰς η̄. σχιστῆς ∠ η̄. κηκίδων δραχμὰς η̄. χαλκάνθου, ἀριστολοχίας, σμύρνης, μίσυος κυπρίου, ἀσβέστου, ἀνὰ ∠ ῑ. ἀκακίας ∠ η̄. ἀναλάμβανε οἴνῳ, ἢ ὄξει, καὶ λεαίνας χρῶ. Τροχίσκος ἄλ-[†β̄]λος πολύχρυσος. Κηκίδος δραχμὰς η̄. κυτίνων δραχμὰς ιβ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου δραχμὰς †η̄. ἰοῦ δραχμὰς ς̄. σχιστῆς δραχμὰς η̄. χαλκάνθου, ἀκακίας, χολῆς ταυρείας, λιβάνου, ἀλόης, λυκίου, σμύρνης, ἐν ἄλλῳ, ἢ μίσυος ἀνὰ δραχμὰς η̄. λείου δὶς ὑπὸ κυνὸς καύμασι πολλῷ ὄξει. Τροχίσκος Ἀπολλωνίου Ἀρχιστράτορος ὁ μήλινος, ὡς ἄλκι-[†γ̄]μος πολύχρυσος. Ψιμμυθίου δραχμὰς ῑ. λιθαργύρου δραχμὰς ε̄. ἀλόης ∠ †ν̄. σχιστῆς δραχμὰς δ̄. λιβάνου δραχμὰς δ̄. σμύρνης δραχμὴν ᾱ. οἱ δὲ ∠ β̄. κιμωλίας δραχμὰς κε̄. ἀναλάμβανε οἴνῳ, χρῶ ἐνίοτε σὺν οἴνῳ καὶ ῥοδίνῳ. Πρὸς ἐρυσιπέλατα ᾧ χρῶμαι. Λιθαργύρου λίτρας ζ̄. ψιμμυθίου δραχμὴν ᾱ. ὀπίου οὐγγίας γ̄. θείου ἀπύρου οὐγγίας γ̄. κρόκου οὐγγίας γ̄. σὺν γλυκεῖ ἀναλάμβανε, χρῶ σὺν γλυκεῖ. Γλαυκίου πολύχρυσος. Στυπτηρίας ὑγρᾶς δραχμὰς ρ̄. σμύρνης δραχμὰς η̄. κρόκου δραχμὰς η̄. σὺν γλυκεῖ ἀναλάμβανε. Πρὸς ἐρυσιπέλατα [†πίτυος] καλός. Ἀκακίας ∠ η̄. †μίσυος ∠ δ̄. ὀπίου ∠ β̄. λιβάνου ∠ δ̄. σὺν ὄξει ἀναλάμβανε. ποιεῖ καὶ πρὸς ἕρπητας. Ἄλλος πρὸς τὰ αὐτὰ ποιῶν. Ὀπίου ∠ δ̄. ἀκακίας ∠ δ̄. διφρυγοῦς ∠. σχιστῆς ∠ δ̄. ἀναλάμβανε σὺν ὕδατι, χρῶ σὺν ὄξει. Ἄλλος πρὸς ἐρυσιπέλατα. Ψιμμυθίου δραχμὰς η̄. θείου ἀπύρου ∠ δ̄. μηκωνείου ∠ β̄. πηγάνου φύλλων δραχμὰς β̄. σχιστῆς δραχμὰς δ̄. κιμωλίας δραχμὰς β̄. ἀμύλου δραχμὰς β̄. μέλι καὶ ὄξος.

Πρὸς ἕρπητας ὁ Τιβερίου καίσαρος. Διφρυγοῦς, μηκωνείου, σχιστῆς, ἀκακίας, ἀνὰ οὐγγίας γ̄. ὄξει, ἢ ὕδατι ἀναλαμβάνων, χρῶ. Ἡ κεραυνίτης πολύχρυσος. Ἀῤῥενικοῦ ∠ λβ̄. ἀριστολοχίας ∠ λβ̄. οἱ δὲ η̄. ἴρεως ∠ λβ̄. κηκίδος ∠ ις̄. οἱ δὲ ∠ η̄. στυπτηρίας στρογγύλης ∠ ς̄. χαλκίτεως δραχμὰς ς̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ις̄. χαλκάνθου δραχμὰς η̄. ῥητίνης ξηρᾶς δραχμὰς η̄. ὄξους χόας δ̄. λείου δὶς ὑπὸ κυνὸς καύμασι χαλκῇ θυίᾳ καὶ διδίδου. ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς θυίαν χαλκῆν, λεπίδος βάλλε μνᾶν ᾱ. ὅ ἐστι ∠ ρ̄. Τροχίσκος Βιθυνὸς καλούμενος κατασκευασμένος ἐν σικελίᾳ. πρὸς νομὰς, σύριγγας, πτερύγια σὺν κηρωτῇ διπλῇ πρὸς ἕρπητας, ἐρυσιπέλατα καὶ ἄλλα. Σιδίων ∠ ς̄. κηκίδος ∠ ς̄. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ δ̄. ἀριστολοχίας ∠ ς̄. χαλκάνθου ∠ γ̄. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ς̄. χαλκίτεως ∠ ς̄. μίσυος ∠ [†ᾱ] γ̄. νίτρου ∠ β̄. λιβάνου ∠ β̄. καδμείας ∠ ς̄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ̄. χρυσοκόλλης ∠ †β̄. ὄξους δὶς ὑπὸ κυνὸς σκεύαζε. Τροχίσκος πρὸς κονδυλώματα καὶ τὰς ἐν δακτύλοις φλεγμονὰς, καὶ πτερύγια. Λιβάνου, ἀκακίας, στίμμεως [†ᾱ †μ̄] ἑκάστου ἀνὰ ∠ †β̄. ἰοῦ, σμύρνης, ὀπίου, μήκωνος, κόμμεως, νάρδου κελτικῆς ἑκάστου ἀνὰ ∠ †β̄. μετὰ οἴνου αὐστηροῦ λεαίνων πείθεις. Ξηρὰ πολυειδῆ διὰ τῶν προγραφέντων δηλούμενα πρὸς ὃ ἕκαστον ἁρμόττει. Τὰ ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένα κατὰ τὸ τέλος τῶν ἐκτός. Ξηρὸν στυπτὸν, ἄδηκτον. Σανδαράχης ∠ β̄. ἀῤῥενικοῦ ∠ β̄. ἀσβέστου ∠ δ̄. μάννης ∠ δ̄. λείοις χρῶ. Ἴσχαιμος ᾧ χρῶμαι. Χαλκίτεως, μίσυος, μάννης, ἀνὰ ∠ δ̄. οἱ δὲ δύο, λείοις χρῶ.

Ξανθὴ ᾗ χρῶμαι. Χαλκίτεως ∠ ρ̄. χαλκάνθου ∠ ν̄. μίσυος ὀπτοῦ ∠ κε̄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιβ̄ ς. λείοις χρῶ. Ἴσχαιμος μεγάλη. Μίσυος κυπρίου ∠ ζ̄. χαλκάνθου ∠ ζ̄. φλοιοῦ πίτυος ∠ δ̄. μάννης λιβάνου ∠ δ̄. λεπίδος [†κε̄] χαλκοῦ ∠ δ̄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ †ιε̄. χαλκίτεως ∠ ιε̄. ἀσβέστου ∠ η̄. οἱ δὲ ∠ μ̄. γύψου πεφωσμένου ∠ δ̄. οἱ δὲ ε̄. λείοις χρῶ. Ἴσχαιμος Ἀφροδᾶ. Χαλκίτεως ∠ ξ̄, μάννης λιβάνου ∠ β̄. ῥητίνης τερμινθίνης φρυκτῆς, ἀνὰ ∠ δ̄. χρῶ λείοις πρὸς αἱμοῤῥοΐδας. Ἄλλο ὡς Ἀρπόκρας. Σανδαράχης ∠ β̄. ἀρσενικοῦ ∠ δ̄. ἀσβέστου ∠ η̄. τροχίσκους ποίει λεαίνων σὺν ὕδατι ἡμέρας μ̄. καὶ οὕτως πείθεις. Πρὸς αἱμοῤῥοΐδας ᾗ χρῶμαι. Ἀρσενικοῦ ∠ η̄. σανδαράχης ∠ η̄. ἐλατηρίου ∠ δ̄. θαψίας δραχμὰς β̄. χρυσοκόλλης ∠ δ̄. ἀσβέστου ∠ δ̄. λείοις χρῶ. Ξηρὸν ἐκ τῶν Γάλλου, πολύχρυσον πρὸς πτερύγια. Λιθαργύρου δραχμὰς η̄. ἰοῦ δραχμὰς ῑ. λείοις χρῶ. ἐπαινεῖται. Πρὸς πτερύγια καλή. Χαλκίτεως, ἰσχάδων κεκαυμένων, σιδίων ῥοᾶς, λεπίδος χαλκοῦ ἴσον ἑκάστου, ὕδατι ἐπὶ χρήσεως μίαν

μέλι ἑφθὸν, ἐμπλαστρῶδες ποιῶν ἐπίθες. παρ᾽ ἡμέραν λύε πολυμάστων, καὶ μὴ καταντλῶν, μηδὲ καταπάσσων.

Ἀνθηρὰ ᾧ χρῶμαι. σανδαράχης δραχμὰς λβ΄. οἱ δὲ ιϛ΄. σχιστῆς, σμύρνης, μάγματος κρόκου, ἀνὰ δραχμὰς ιϛ΄. ἴρεως δραχμὰς ιϛ΄. κυπέρου δραχμὰς †ξϛ΄. Ἀνθηρὰ παρὰ Μάγνου. κασσίας ∠ κδ΄. σχιστῆς δραχμὰς δ΄. κηκίδος δραχμὰς δ΄. σώρεως δραχμὰς δ΄. μίσυος δραχμὰς δ΄. σανδαράχης δραχμὰς η΄. σιδίων δραχμὴν α΄. σμύρνης ὀβολοὺς δ΄. κινναμώμου ὀβολοὺς δ΄. κρόκου δραχμὰς β΄. μυρίκης καρποῦ δραχμὰς β΄. λείοις χρῶ. Ξηρὸν κεφαλικόν. ἴρεως δραχμὰς δ΄. λιβάνου ∠ β΄. πάνακος ∠ β΄. ἀριστολοχίας δραχμὰς β΄. λείοις χρῶ καὶ πρὸς νομάς. Ἐπουλωτικὸν ξηρόν. Ὀστρέων κεκαυμένων δραχμὰς β΄. μάννης δραχμὴν α΄. καδμείας ὀβολοὺς γ΄. λείοις χρῶ καὶ πρὸς νομάς.

†ξδ΄

Ἄλλο ἐπουλωτικὸν ξηρόν. Πίτυος φλοιοῦ ∠ ϛ΄. μάννης δραχμὰς ϛ΄. ἀριστολοχίας δραχμὰς ϛ΄. κισσήρεως ∠ δ΄. ῥητίνης ∠ δ΄. ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ ιβ΄. λείοις χρῶ. Ἄλλο ἐπουλωτικὸν καὶ πρὸς κακοήθη. Πίτυος φλοιοῦ ∠ ϛ΄. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου δραχμὰς δ΄. καδμείας ∠ ιη΄. ψιμμυθίου ∠ δ΄. μάννης ∠ δ΄. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ β΄. λείοις χρῶ.

Ἄλλο. Κηκίδων δραχμὰς δ΄. ψιμμυθίου ∠ η΄. σμύρνης ∠ δ΄. λιθαργύρου ∠ η΄. σκωρίας μολύβδου ∠ δ΄. λείοις χρῶ. Τὸ διὰ Μαίας καλὸν, πρὸς κονδυλώματα καὶ ῥαγάδας. Κηκίδος ∠ κ΄. μολυβδαίνης δραχμὰς η΄. σμύρνης δραχμὰς δ΄. ψιμμυθίου δραχμὰς δ΄. λείοις χρῶ. Ὀνήτωρ εἰς ἅπαντα. Ἴρεως δὲ ἀντὶ τῆς μολυβδαίνης, λιθαργύρου δύο μοίρας ἔμβαλλε, τῶν λοιπῶν δὲ ἀνὰ μοῖραν μίαν. Ξηρὸν σηπτὸν Λευκανίου ἀρείου. Ἀρσενικοῦ λίτραν α΄. ἀσβέστου ∠ β΄. ἐν ὕδατι τρίβε ἐπὶ ἡμέρας λ΄. ἀλλάσσων δὶς τῆς ἡμέρας τὸ ὕδωρ ἐν ἡλίῳ, εἶτα ἀναξηράνας χρῶ.

Ἐγκάθισμα πρὸς αἱμοῤῥοΐδας τὸ Φανίου. χαλκάνθου, στυπτηρίας σχιστῆς, χαλκίτεως, μίσυος ὠμοῦ, σανδαράχης, ἀνὰ δραχμὰς δ΄. λεῖα πάντα ἔχε. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως οὖρον παλαιὸν ταριχηρὸν ἀνδρὸς ὑγιοῦς, μέτρῳ ξέστας β΄. βάλλε εἰς ὀστρακίνην λεκάνην, τοῦ δὲ φαρμάκου δραχμὰς ιβ΄. προσεγχέων τοῦ οὔρου, ὥστε ἀεὶ τοὺς δύο ξέστας τηρεῖσθαι. τούτῳ χρῶ ἐγκαθίζων ἐπὶ ἡμέρας ζ΄. ἐν ταύταις γὰρ ἐνεργεῖ. ὅταν δὲ γλοιῶδες γίνηται τῇ ὑποστάθμῃ, περίχριε τὸ δακτύλιον. Ξηρὸν σάρκας ἐπουλωτικὸν, ἄδηκτον, ὡς Ἀρποκρᾶς. Σανδαράχης, χρυσοκόλλης, ἀρσενικοῦ τὸ ἴσον ἑκάστου, καὶ πρὸς κακοήθη ποιεῖ. Πρὸς νομὰς ὁ Ἀσκληπιὸς λεγόμενος. Χαλκίτεως, ἀρσενικοῦ τὸ ἴσον, ἀσβέστου τὸ διπλοῦν. ἔχει δὲ καὶ σανδαράχης ἴσην πρὸς τὰ ἄλλα, πρὸς τὰ ἐν δακτυλίῳ, στυπτηρίας ὑγρᾶς ἡλίκον κάρυον σὺν μέλιτος κυάθοις δυσὶν ἑψήσας, χρῶ. Ξηρὸν πρὸς νομὰς ᾧ χρῶμαι. Λεπίδος, ἀρσενικοῦ, χάρτου κεκαυμένου, μολύβδου κεκαυμένου, ἀνὰ δραχμὰς δ΄. θείου ἀπύρου δραχμὰς ε΄. λεάνας χρῶ. Ἄλλως. Λεπίδος, ἀρσενικοῦ, θείου, μολύβδου κεκαυμένου, χαλκοῦ, ἀνὰ δραχμὰς δ΄. σανδαράχης δραχμὰς δ΄. ἰοῦ δραχμὴν α΄. χάρτου κεκαυμένου δραχμὰς δ΄. χρῶ σὺν ῥοδίνῳ ἢ μέλιτι. Κρεῖσσον τὸ ἰῶδες πρὸς νομάς. Λεπίδος δραχμὰς β΄. ἀρσενικοῦ δραχμὰς β΄. σανδαράχης δραχμὰς β΄. κηκίδος ∠ δ΄. σμύρνης δραχμὴν α΄. λιβάνου δραχμὴν α΄. χαλκάνθου δραχμὰς β΄. χάρτου κεκαυμένου δραχμὰς δ΄. λείοις χρῶ. Πρὸς νομὰς Ἀντιπάτρου. Χρυσοκόλλης οὐγγίας ϛ΄. ἀρσενικοῦ οὐγγίας ϛ΄. ξηρῷ καὶ σὺν ῥοδίνῳ. Ἄλλο ὡς Ἀλκίμων. Ἀρσενικοῦ δραχμὰς β΄. λεπίδος δραχμὰς γ΄. χρυσοκόλλης δραχμὴν α΄. ξηρῷ καὶ σὺν ῥοδίνῳ. Ὑδαρὲς, ἐπουλοῖ σὺν κηρωτῇ ῥοδίνῃ. Ἄλλο Ποπλίου πρὸς νομάς. Ἀσβέστου δραχμὰς δ΄. ἀρσενικοῦ, λεπίδος, χαλκίτεως, σανδαράχης, ἀνὰ δραχμὴν α΄. λείοις χρῶ. ἔνιοι σανδαράχης †δραχμὴν α΄. Τὸ διὰ τῶν φυτῶν πρὸς νομὰς καλόν. Σιδίων, χρυσοκόλλης, ἀλόης, ἀνὰ δραχμὰς δ΄. ἀρσενικοῦ, σανδαράχης, ἀνὰ δραχμὰς β΄. σχιστῆς δραχμὰς δ΄. χαλκίτεως δραχμὰς δ΄. σμύρνης ξηρᾶς δραχμὰς η΄. ἐλαίας ξηρᾶς φύλλων δραχμὰς η΄. λεπίδος ∠ κ΄. λείοις χρῶ. Ἄλλο Ἀλκιμίωνος. ὀξυμυρσίνης ∠ η΄. σιδίων δραχμὰς ιβ΄. ἐλαίας φύλλων ∠ ιβ΄. μύρτων μελάνων δραχμὰς ιβ΄. καὶ τῶν λεπύρων ∠ ιβ΄. ἀκανθίνης ποδὸς ∠ κ΄. σικυΐνης ποδὸς ∠ †ιϛ΄. ὄρχεως βοτάνης ∠ η΄. ξηρῷ σὺν μέλιτι. Τὸ χρυσοῦν ᾧ χρῶμαι. σιδίων ∠ κε΄. στυπτηρίας σχιστῆς δραχμὰς ι΄. χαλκάνθου ∠ η΄. μίσυος ∠ η΄. λεπίδος ∠ ιϛ΄. κηκίδος δραχμὰς ιε΄. μελαντηρίας τῆς ἀπὸ ἥλων συγκεκλασμένης, δραχμὰς ε΄. χαλκίτεως ∠ η΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η΄. λείοις χρῶ, ἐπὶ πολὺ λεάνας σὺν ὄξει. πρόσφατον πρακτικώτερόν ἐστι πρὸς νομὰς ὡς Φιλῖνος, μεταβλητικὸν, πυοποιόν. Ἀφρονίτρου λίτρας †β΄. μέλιτος λίτρας β΄. φυράσας τὸ ἀφρόνιτρον τῷ μέλιτι καῦσον, εἶτα λεάνας, πρόσμισγε. ἴρεως ἰλλυρικῆς οὐγγίας ϛ΄. λεάνας, χρῶ καὶ σὺν μέλιτι. Ξηρὸν σηπτόν. Ἀρσενικοῦ, σανδαράχης ἀνὰ ∠ β΄. ἀσβέστου δραχμὰς δ΄. οἱ δὲ γ΄. λείοις χρῶ. Ἄλλο Ἀσβέστου ἀρσενικοῦ, χαλκάνθου ἀνὰ ∠ δ΄. λέαινε σὺν ὕδατι θερμῷ ἐπὶ πλεῖστον, καὶ ἀναξηράνας, καὶ λεάνας χρῶ. Ξηρὸν σηπτὸν τὸ Μελίτωνος. Ἀρσενικοῦ, σανδαράχης, ἀσβέστου, κισσήρεως, ἀνὰ δραχμὰς δ΄. τρίβε ἐν ὕδατι ἐπὶ ἡμέρας λ΄. ἀλλασσομένου τοῦ ὕδατος, πάσῃ ἡμέρᾳ ξηράνας, λείοις χρῶ.

†∠β΄

†ιβ΄

†α΄

Ξηρὸν πρὸς αἱμοῤῥοΐδας, ὡς Ἀπολλώνιος Ταρσεὺς γνώριμος, καλόν. Χαλκίτεως κεκαυμένης, λεπίδος, ἀρσενικοῦ κεκαυμένου, χαλκάνθου, ἀνὰ ∠ δ΄. διφρυγοῦς ∠ β΄. σώρεως κεκαυμένης ὀβολοὺς τέσσαρας, λιθαργύρου κεκαυμένης ὀβολοὺς δ΄. σχιστῆς ∠ δ΄. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ΄. λείοις χρῶ.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα ξηρὰ κατὰ τὸ ε΄. τῶν ἐκτὸς, ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Ὁ μὲν Ἀνδρόμαχος ἀνέμιξε τὰ περὶ πάθος ἁρμόττοντα ξηρὰ, τοῖς περὶ τὰ πεπονθότα. διωρισμένως δ᾽ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γέγραπται περὶ τὸ ε΄. ἰδίαις μὲν προγραφαῖς δηλούμενα τὰ περὶ πάθος, ἰδίαις δὲ καὶ τὰ μετὰ τόπου πεπονθότος. ἄνευ μὲν γὰρ τόπου γέγραπται πρὸς αὐτοῦ τὰ ἐπουλωτικὰ, καὶ τὰ ἐσχαρωτικὰ, καὶ τὰ πρὸς νομὰς ἁρμόττοντα, καὶ ἄνθρακας, καὶ τὰ καλούμενα ἴσχαιμα. μετὰ τόπου δὲ πεπονθότος, ὅσα πρὸς πολύποδα, καὶ ὀζαίνας, καὶ τὰς ἐκ μυκτήρων αἱμοῤῥαγίας, καὶ τὰς ἐν στόματι νομὰς, καὶ οὖλα πλαδῶντα, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν γενείων ὀχθώδεις ἐπαναστάσεις, καὶ πρὸς παρωνυχίας, καὶ πτερύγια, καὶ πρὸς τὰς ἐν δακτυλίῳ ῥαγάδας, καὶ πρὸς τὰς αἱμοῤῥοΐδας. ἔνια δὲ καὶ τὴν ὁμωνυμίαν ἔσχηκεν ἀπὸ τοῦ πεπονθότος. ἁρμόττει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις μέρεσιν, ὁποῖα καὶ τὰ κεφαλικὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἰατρῶν ἐστιν, ἁρμόττοντα μὲν ἐξαιρέτως ἐν τοῖς ὀστοῖς, δυνάμενα δὲ καὶ τὰς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γιγνομένας ἑλκώσεις σαρκοῦν, ἐπεὶ γὰρ τῆς κεφαλῆς οὐχ ὡς κεφαλῆς ἁρμόττειν, μάλιστα

πέφυκεν. ἀμέλει καὶ χωρὶς τοῦ γεγυμνῶσθαι τὸ ὀστοῦν, οὐδὲν αὐτῶν χρήσομεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν γεγυμνωμένων, ἐπειδὴ τὴν τῶν λιπαινόντων φαρμάκων χρῆσιν εὐλαβούμεθα, τοῖς ξηροῖς μόνοις χρώμεθα, φεύγοντες τὰ καλούμενα, πρὸς τῶν ἰατρῶν ἔμμοτα διὰ μοτῶν ἐγχριομένων προσφερόμενα. καθάπερ δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς γεγυμνωμένων τῶν ὀστῶν, ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐπιτήδειός ἐστι μάλιστα, κατὰ ταῦτα κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀστῶν τῶν γεγυμνωμένων, εἴτε βραχίων, εἴτε πῆχυς, εἴτε κερκὶς, εἴτε μηρὸς, εἴτε κνήμη τύχοι. διὸ κἀγὼ τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα ξηρὰ μέλλων ἐφεξῆς γράφειν, εὑρὼν αὐτὸν ἁπάντων πρῶτα γεγραφότα τὰ κεφαλικὰ, καὶ αὐτὸς γράψω πρῶτα διὰ τὸ μὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γεγυμνωμένων ὀστῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁμοίως πεπονθότων, ὑπάρχειν αὐτὰ χρήσιμα. δεύτερα δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς γράψω τὰ ἐπουλωτικὰ τὰ μεταξὺ πάνθ᾽ ὑπερβὰς, ὅσα τόπου πεπονθότος ἐφάπτεται. μετὰ δὲ τὰ ἐπουλωτικὰ, τὰ ἐφεξῆς ἅπαντα κατὰ τὴν προειρημένην ἄξει μοι τάξιν. ἔνια μέντοι τῶν ξηρῶν τούτων φαρμάκων, διττὴν ἔχει χρῆσιν, ὡς καὶ ξηροῖς αὐτοῖς δύνασθαι χρῆσθαι, καὶ μιγνυμένοις ἑτέροις τισὶν ὡς καὶ αὐτὸς Ἀσκληπιάδης ἐπισημαίνεται. Ξηρὰ κεφαλικά. Ξηρὸν κεφαλικὸν ᾧ ἐχρήσατο Λεύκιος ὁ καθηγητής. ἀφίστησι λεπίδας, ἀνάγει ὀστᾶ ἐφθορότα, καὶ τὰ κοῖλα σαρκοῖ. τὸ φάρμακον ἐστὶν ἄλυπες.

Ἴρεως ἰλλυρικῆς δραχμὰς δ΄. πάνακος δραχμὰς δ΄. ἀριστολοχίας δραχμὰς β΄. μάννης δραχμὰς β΄. ἄλλοι χωρὶς ἀριστολοχίας. ἅπαντα κόπτε καὶ σῆθε, χρῶ κατ᾽ ἰδίαν καὶ μετὰ μέλιτος. Τὸ διὰ τοῦ σιλφίου. τὰ τετυλωμένα ὑπεκτήκει, καὶ τὰ ῥυπαρὰ ἀνακαθαίρει, καὶ τὰ κοῖλα πληροῖ τῶν ἑλκῶν, τοὺς ὑπολειπομένους χιτωνίσκους ὑπεκτήκει. Ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς δραχμὰς ιβ΄. † σώρεως ὀπτῆς κατεσβεσμένης οἴνῳ δραχμὰς η΄. ἴρεως ἰλλυρικῆς δραχμὰς η΄. ἀριστολοχίας δραχμὰς η΄. σιλφίου δραχμὰς ν΄. χαλκοῦ λεπίδος δραχμὰς β΄. λιβάνου δραχμὰς δ΄. ξηρῷ καὶ μετὰ μέλιτος. Ἐν ἄλλαις γραφαῖς σίλφιον οὐκ ἔχει. Τὸ διὰ τῶν ὀρόβων Ξενοκράτους.

† κισσήρεως

Ὀρόβων κιῤῥῶν ἀλεύρου δραχμὰς η΄. ἰλλυρικῆς δραχμὰς ι΄. μάννης δραχμὰς ε΄. ἀριστολοχίας δραχμὰς ε΄. λεπίδος δραχμὰς ε΄. λείοις χρῶ καὶ μετὰ μέλιτος. Ἐν ἄλλαις γραφαῖς βρυωνίας ῥίζης δραχμὰς η΄. μάννης δραχμὰς ιβ΄. λεπίδος δραχμὰς ιβ΄. ἴρεως δραχμὰς ιβ΄. ὀρόβου δραχμὰς ι΄. ἀριστολοχίας μακρᾶς δραχμὰς ιε΄. Τὸ διὰ τῆς σεραπιάδος ἐπιγραφόμενον, ἀφίστησι λεπίδας καὶ σαρκοποιεῖ, τῶν ἄγαν ἐστὶν ἀναξηραντικῶν. σεραπιάδος τῆς ὄρχεως δραχμὰς η΄. ἴρεως ἰλλυρικῆς δραχμὰς η΄. πρασίου ξηροῦ δραχμὰς η΄. ὀρόβου ἀλεύρου δραχμὰς ι΄. ἀριστολοχίας δραχμὰς ν΄. ξηρῷ καὶ μετὰ μέλιτος. Τρύφωνος κεφαλικόν. ἀφίστησι λεπίδας. πίτυος φλοιοῦ δραχμὰς ϛ΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ϛ΄. κισσήρεως κεκαυμένης ∠ ϛ΄. μάννης λιβάνου, ἀριστολοχίας, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ῥητίνης πιτυΐνης, ἀνὰ ∠ δ΄. σμύρνης, ἀλόης ἀνὰ ∠ β΄. ξηρῷ καὶ μετὰ μέλιτος. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθηναίου γραφαῖς χωρὶς πίτυος φλοιοῦ ἐστι τὸ φάρμακον. ἔχει δὲ καὶ κηκῖδος τὸ ἴσον ἐν τῷ μαννίνῳ. Ξηρὰ ἐπουλωτικά. Περὶ πάντων ἑλκῶν προσφάτων, παλαιῶν, εὐθεραπεύτων, δυσθεραπεύτων, ἔν τε τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλίοις εἴρηται κατὰ τὸ γ΄. καὶ ε΄. ὑπόμνημα, καὶ κατὰ ταύτην τὴν πραγματείαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐπιδεικνύντος μου τῶν μὲν αὐτῆς περιστάσεως ἁπάσης ἑλκῶν κοίλων, τὰ σαρκωτικὰ φάρμακα, δυνάμεως εἶναι ῥυπτικῆς ἀδήκτου. τὰ δ᾽ ἐπουλωτικὰ, ξηραντικώτερα μετὰ τοῦ στύφειν ἀδήκτως, τὰ δὲ καθαιρετικὰ τῶν ὑπερσαρκούντων, θερμὰ καὶ δριμέα. καὶ μέντοι καὶ τίνα κάλλιστα νομίζω τῶν ἐπουλωτικῶν εἶναι, προείρηταί μοι διὰ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καθ᾽ ἣν ἁπάντων παθῶν τῆς ἰάσεως αἱ μέθοδοι δεδήλωνται, καὶ τῶν εἰς ἕλκη διαφερουσῶν ἔμπροσθεν ἐν τῇδε τῇ νῦν προκειμένῃ. ὁ δ᾽ Ἀσκληπιάδης ἔγραψε φάρμακα καθάπερ καὶ ὁ Ἀνδρόμαχος ἐπουλωτικὰ, μὴ προσδιορισάμενος πότερον ἀπεριστάτων ἑλκῶν, ἢ τῶν ἰδίως δυσεπουλώτων λεγομένων, ἃ διαφέρειν ἀλλήλων ἐδείχθη πλείοσι διαφοραῖς, ἴδιον ἑκάστης ἐχούσης σκοπὸν τῆς θεραπείας. ἐν τισὶ μέντοι προσγεγράφασιν, ὅτι καὶ πρὸς κακοήθη, ἢ πάλιν, ὅτι πρὸς κονδυλώματα καὶ ῥαγάδας. ὁ δ᾽ Ἀσκληπιάδης καίτοι μᾶλλον τοῦ Ἀνδρομάχου τοὺς διορισμοὺς εἰωθὼς προστιθέναι, παρέλιπεν ἐπὶ τῶν ἐπουλωτικῶν. ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἐγὼ διῆλθον, ἔν τε τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ καὶ τῇ νῦν ἐνεστώσῃ, δῆλον ἔσται τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν, ὅπως ἑκάστῳ τῶν γεγραμμένων χρηστέον. Ξηρὰ ἐπουλωτική.

Ἀσκληπιάδου ἀποδεδειγμένη ἐκ τῶν Μάγνου.

Ἀσβέστου ∠ ϛ΄. μάννης λιβάνου ∠ δ΄. λεπίδος ∠ δ΄. Ἄλλως. Ἀσβέστου δραχμὰς ιβ΄. λεπίδος ∠ δ΄. μάννης ∠ δ΄. Ὡς δὲ Ἀρχίβιος, λεπίδος ∠ η΄. καὶ μάννης ∠ η΄. ἢ ∠ δ΄. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ∠ ὀκτὼ ἀσβέστου. Ὡς δὲ Ἡλιόδωρος, ἀσβέστου ∠ η΄. μάννης λιβάνου ∠ η΄. λεπίδος ∠ δ΄. Κιῤῥὸν ἐπουλωτικόν. Μίσυος ὀπτοῦ ∠ η΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ι΄. μάννης ∠ ϛ΄. λείοις χρῶ.

Μάγνου ἐπουλωτικόν.

Διφρυγοῦς ∠ δ΄. λεπίδος ∠ δ΄. ἰλλυρίδος ∠ β΄. μάννης ∠ β΄. λείοις χρῶ. Τὸ διὰ τῆς κισσήρεως. Κισσήρεως ὀπτῆς οἴνῳ κατεσβεσμένης δραχμὰς η΄. λεπίδος ∠ δ΄. μάννης ∠ δ΄. ἴρεως ∠ δ΄. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς ∠ δ΄. λείοις χρῶ. Ἄλλη Πτολεμαίου γνωρίμου, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ δυσαλθῆ. Πίτυος φλοιοῦ ∠ ϛ΄. καδμείας ὀπτῆς δραχμὰς η΄. λεπίδος δραχμὰς δ΄. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου δραχμὰς δ΄. μάννης δραχμὰς δ΄. λείοις χρῶ.

Ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἔχει, μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου δραχμὰς δ΄. μολυβδαίνης δραχμὰς η΄.

Ξηρὰ ἐσχαρωτικά. Λέλεκται καὶ περὶ τούτων, ὅτι δριμέας εἰσὶ καὶ καυστικῆς δυνάμεως, ὥστε καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν, ἐπί τε τῶν διὰ ὑπερβάλλουσαν ὑγρότητα καὶ δυσκρασίαν τοῦ πεπονθότος μορίου γίνεται, καὶ διὰ τὰς ἐγγινομένας ἐνίοις μορίοις σηπεδόνας. Ἐσχαρωτικὰ Ἀσκληπιάδου. μήλινον Λευκίου καθηγητοῦ, ἐσχαρωτικὸν, καὶ τύλων ἐκκοπτικὸν, καταπασσόμενον, καὶ προσαλειβόμενον ἐν πυρῆνι μύλης. ἔστι δὲ καταστατικὸν καὶ τῶν δυσαλθῶν ἐπουλωτικὸν, εἴ τις ἐπὶ λεπτῶν χρήσαιτο τοῦ φαρμάκου, τοῦ δὴ λεγομένου χνοῒ χρώμενος. χαλκίτεως ὠμῆς ∠ η΄. καδμείας ∠ δ΄. νήστεως σιέλῳ ἀναλάμβανε ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε αὐτὸ μόνον νοτίσαι τὸ φάρμακον, εἶτα συνάγαγε, καὶ σωματίσας, ἔα μήλινον γενέσθαι καὶ ξηράνας ἐν σκιᾷ κούφως περιφέρων τὸν τριβέα, ἀναλάμβανε καθὼς προείρηται. παρ᾽ ἄλλοις καλεῖται τὸ φάρμακον φαιόν. ἀναλαμβάνεται δὲ ὄξει δριμυτάτῳ καὶ ξηραίνεται καὶ λειοῦται.

Ἐν ἄλλαις

Ἐν ἄλλαις γραφαῖς ὥσπερ Εὔνομος ὁ Ἀσκληπιάδης ἐχρήσατο, ἔχει δὲ οὕτως, χαλκίτεως δραχμὰς ιβ'. καδμείας ∠ ς'. σανδαράχης δραχμὰς ς'. ὄξει ἀναλαμβάνεται. Ἄλλο. Χαλκίτιδος ὀπτῆς, χαλκάνθης ὀπτῆς, καδμείας ὀπτῆς, ἑκάστου τὸ ἴσον, καὶ ὕστερον ἀναλάμβανε στέαρ. Εὔτονον ἐπιγραφόμενον. Χαλκίτεως ὀπτῆς δραχμὰς η'. χαλκάνθου δραχμὰς η'. σανδαράχης δραχμὰς η'. καδμείας ∠ η'. ξηρῷ κατάπασσε. Τὸ διὰ τῶν δ'. Χαλκίτεως ὀπτῆς ∠ δ'. μίσυος ὀπτῆς ∠ δ'. διφρυγοῦς δραχμὰς δ'. χρῶ. Ἐσχαρωτικὸν σφόδρα γενναῖον. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ ις'. χαλκάνθου ∠ ις'. κηκίδων δραχμὰς ις'. μίσυος κυπρίου ∠ ις'. σώρεως ∠ δ'. λείοις χρῶ.

Ἐπιτετευγμένον ὡς Εὔνομος. Μίσυος ξανθοῦ ∠ ις'. σώρεως ∠ ιβ'. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ β'. λίθου σχιστοῦ κεκαυμένου δραχμὰς η'. χαλκάνθου ∠ δ'. σανδαράχης ∠ δ'. στυπτηρίας σχιστῆς ∠ δ'. λείοις χρῶ καταπάσσων καὶ προθλίβων τῷ πυρῆνι. Πρὸς νομάς. τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν, ὅταν ἐπινέμηται τοὺς πέριξ τόπους, ὀνομάζουσιν ἰδίως νομὰς, καὶ δῆλον ὅτι τῶν σφοδροτάτων φαρμάκων αἱ τοιαῦται δέονται διαθέσεις, ἀμέλει καὶ καυτηρίοις ἐπ' αὐτῶν χρώμεθα πολλάκις. Πρὸς νομὰς Ἀσκληπιάδου. Λουκίου καθηγητοῦ πρὸς νομάς. Θείου ἀπύρου ∠ β'. ἀρσενικοῦ ∠ β'. λεπίδος ∠ β'. χαλκοῦ κεκαυμένου ὥστε χρῶσαι, ξηρῷ ἢ μετὰ μέλιτος.

Ποπλίου τοῦ καθηγητοῦ.

Ἀρσενικοῦ ∠ δ'. λεπίδος ∠ β'. ἐλατηρίου δραχμὴν α'. χάρτου ὥστε χρῶσαι. Ὡς δὲ Εὔνομος ἐχρήσατο. Ἀρσενικοῦ ∠ δ'. λεπίδος ∠ δ'. θείου ἀπύρου ∠ β'. ἐλατηρίου ∠ β'. χάρτου κεκαυμένου ὥστε χρῶσαι. ἐν ἄλλαις γραφαῖς, σανδαράχης ∠ δ'. λεπίδος ∠ ς'. ἀρρενικῆς ∠ δ'. ἐλατηρίου ∠ β'. χάρτου κεκαυμένου ∠ δ'. Ἐκ τῶν Ἀρείου πρὸς νομὰς, ἥτις καὶ τὰ ῥυπαρὰ ἀνακαθαίρει χωρὶς δήξεως ἀνιεμένη ῥοδίνῳ. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐν μήτρᾳ ἀναβρώσεις. ἔδωκε Θεότροπος. Ἀρσενικοῦ ∠ δ'. χάρτου κεκαυμένου ∠ δ'. μολύβδου κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου ∠ δ'. λεπίδος χαλκοῦ ∠ δ'. ἕκαστον τρίβε κατ' ἰδίαν, εἶθ' ὁμοῦ μίξας, χρῶ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Ὡς δὲ Πτολεμαῖος ἐχρήσατο, μολύβδου κεκαυμένου, ἀρσενικοῦ, λεπίδος, χάρτου κεκαυμένου ἀνὰ ∠ δ'. θείου ἀπύρου ∠ β'. λείοις χρῶ. Ὡς δὲ Ἀπελλῆς. Φάρμακον ἐπιτετευγμένον, διὰ χάρτου ἐπιγραφόμενον πρὸς νομάς. οὐ μόνον δὲ ἵστησιν, ἀλλὰ καὶ κωλύει ἀρχομένην. ποιεῖ δὲ καὶ †σωυδετικὰ ἐγχυματιζόμενον διὰ ῥοδίνου. ἐπειδὰν δέ φησιν ἐγχυματιζόμενον δυσεντερικοῖς, ἀναδαπανᾶται, ὕποπτον εἶναι τὴν νομήν. τὰ δὲ τῆς συνθέσεως ἔχει οὕτως. Χάρτου κεκαυμένου, μολύβδου κεκαυμένου, καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου καὶ πεπλυμμένου, ἀρσενικοῦ, λεπίδος στομώματος ἑκάστου ἴσον, θείου ἀπύρου τὸ ἥμισυ, λείοις χρῶ, ἢ μετὰ μέλιτος, ἢ ῥοδίνου. Μοσχίωνος πρὸς νομάς. Ἐλατηρίου δραχμὰς β'. χάρτου κεκαυμένου δραχμὰς β'. λεπίδος χαλκοῦ ∠ β'. ἀρσενικοῦ δραχμὰς δ'. ἰοῦ σκώληκος δραχμὴν α'. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ δραχμὴν α'. λείοις χρῶ μετὰ ῥοδίνου.

†δυσεντερικοῖς

Εὐώδες Λουκίου καθηγητοῦ.

Λεπίδος δραχμὰς δ'. κηκίδος δραχμὰς δ'. σανδαράχης δραχμὰς β'. ἀρσενικοῦ δραχμὰς β'. σμύρνης δραχμὴν α'. χαλκάνθου δραχμὴν α'. λιβάνου ∠ β'. ἐλατηρίου δραχμὴν α'. χάρτου κεκαυμένου ὥστε χρῶσαι. Ὡς δὲ ἡμεῖς, Λεπίδος ∠ η'. κηκίδος ∠ η'. σμύρνης ∠ η'. σανδαράχης ∠ δ'. ἀρσενικοῦ ∠ δ'. ἐλατηρίου ∠ δ'. λιβάνου ∠ γ'. χαλκάνθου ∠ γ'. χάρτου ὥστε χρῶσαι. Ὡς δὲ Πρασίων. Ἀρσενικοῦ δραχμὰς β'. λεπίδος δραχμὰς β'. χαλκάνθου ∠ α'. σανδαράχης ∠ β'. σμύρνης ∠ α'. λιβάνου ∠ α'. κηκίδων ∠ α'. χάρτου ∠ δ'. λείοις καὶ μετὰ ῥοδίνου. Ἡρακλείδης δὲ ταύτην ἔχει τὴν γραφήν. Κηκίδων ∠ ς'. ἀρσενικοῦ ∠ δ'. σανδαράχης δραχμὰς δ'. λεπίδος δραχμὰς δ'. λιβάνου ∠ γ'. χαλκάνθου ∠ γ'. σμύρνης μιναίας ∠ β'. χάρτου ∠ η'. Ὡς δὲ Κλεόβουλος, Λεπίδος ∠ β'. σανδαράχης δραχμὰς β'. ἀρσενικοῦ δραχμὰς β'. σμύρνης δραχμὴν α'. λιβάνου δραχμὴν α'. χαλκάνθου δραχμὴν α'. κηκίδος ∠ α'. χάρτου ὥστε χρῶσαι. Πρὸς ἄνθρακας. ὁ ἄνθραξ ἕλκος ἐστὶν, ἐσχάραν ταχὺ ποιοῦν μετὰ φλεγμονῆς ἰσχυρᾶς τοῦ πέριξ μορίου παντὸς, ὥστε καὶ πυρετοὺς ἐπιφέρεσθαι σφοδροὺς καὶ κινδύνους ἐσχάτους, ὥστε χρὴ κατ' αὐτῆς μὲν τῆς ἐσχάρας, ἰσχυρὸν τιθέναι φάρμακον, καὶ τούτων γε ὁποῖα πρὸς νομὰς ἁρμόζειν εἴρηται. τὰ δὲ πέριξ καταπλάσσειν καταπλάσμασιν ὁμαλὴν ἔχουσι δύναμιν, ὡς ἀποκρούεσθαί τε καὶ μετρίως ἐμψύχειν καὶ διαφορεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν καταπλασμάτων, ἐν τῇ περὶ τούτων πραγματείᾳ λέλεκται. νυνὶ δὲ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων μνημονεύσωμεν. Πρὸς ἄνθρακας τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου.

Ἡ τοῦ Μασσαλιώτου. Ταύτην ἐξέθηκε πρὸς τὴν δύναμιν, διὰ τὸ τοὺς ἄνθρακας ἀποπολάζειν, ἢ πολλοὺς ἀφαιρεῖσθαι. Χρυσοκόλλης δραχμὰς δ'. νίτρου ὀπτῆς δραχμὰς δ'. λίθου ἀσίου δραχμὰς δ'. ἀρσενικοῦ δραχμὰς δ'. σανδαράχης δραχμὰς δ'. μίσυος ὀπτοῦ δραχμὰς δ'. χαλκίτεως δραχμὰς δ'. στυπτηρίας σχιστῆς δραχμὰς δ'. διφρυγοῦς δραχμὰς δ'. τρίψαντες καθ' ἓν καὶ ὁμοῦ, ἀποτιθέμεθα εἰς ἀγγεῖον χαλκοῦν κύπριον. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ἐπιτίθεμεν προαποθλίβοντες διὰ πλατείας τῆς μήλης, ἕως μελανθῇ ὁ ἄνθραξ, εἶτ' ἐπιτίθεμεν ἐπάνω τὴν ὑπογεγραμμένην χλωράν. ἔστι δὲ αὕτη. Λιβάνου δραχμὴν α'. ἰοῦ ξυστοῦ δραχμὴν α'. λεπίδος χαλκοῦ δραχμὴν α'. στυπτηρίας σχιστῆς ὀβολοὺς δ'. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ὀβολοὺς δ'. κηροῦ δραχμὰς ζ'. ὀβολοὺς γ'. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς δραχμὰς ιε'. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην α'. τὰ ξηρὰ τρίβε ἐν ἡλίῳ μετὰ ὄξους. τὰ δὲ τηκτὰ, τῆκε καὶ κατέρα, καὶ ἀνακόψας, ἀναλόμενος χρῶ. παρὰ Δημοσθένει τῷ Μασσαλιώτῃ, τῷ τὸ φάρμακον συντεθέντι, ἐλαίου ἔχει κοτύλας β'. Ἀπίωνος πρὸς ἄνθρακας. Νίτρου ἐρυθροῦ, ἀρσενικοῦ, σανδαράχης, χαλκίτεως, χαλκάνθου, διφρυγοῦς, ἑκάστου τὸ ἴσον, ὄξει λειοτριβῶν, καὶ ξηράνας καὶ πάλιν τρίψας χρῶ. Ἀπολλωνίου ὀργανικοῦ. Χρυσοκόλλης δραχμὴν α'. στυπτηρίας σχιστῆς δραχμὴν α'. καὶ στρογγύλης δραχμὴν α'. σανδαράχης δραχμὴν α'. ὤχρας δραχμὴν α'. μίσυος ὠμοῦ δραχμὴν α'. χαλκάνθου δραχμὴν α'. λείοις χρῶ. Ἡ ἀνθίζουσα Μάγνου πρὸς σηπεδόνας, νομὰς, ἄνθρακας, παρωνύχια, ὦτα πυορροοῦντα, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι νομάς. στυπτηρίας σχιστῆς δραχμὰς η'. χαλκίτεως δραχμὰς ς'. σανδαράχης δραχμὰς γ'. σιδίων ῥοᾶς ξηρῶν δραχμὰς β'. χαλκάνθου δραχμὴν α'. μίσυος δραχμὰς β'. νίτρου δραχμὰς β'. ὀμφακίνου ξηροῦ δραχμὰς β'. χρῶ ξηρῷ, καὶ μετὰ μέλιτος.

Ἄλλο Διοσκώρου. κηκῖδος ὀμφακίνης δραχμὰς δ΄. μίσυος δραχμὰς β΄. χαλκίτεως δραχμὰς β΄. ἀρσενικοῦ δραχμὰς β΄. σανδαράχης δραχμὰς β΄. στυπτηρίας σχιστῆς, χαλκάνθου, λίθου ἀσίου, διφρυγοῦς, νίτρου ἐρυθροῦ ἀνὰ δραχμὴν α΄. λείοις κατάπασσε † παραλειπόμενον πυρῆνι μήλης. Ἴσχαιμος Ἀσκληπιάδου. Λουκίου καθηγητοῦ φάρμακον ἐπιτετευγμένον. Χαλκίτεως δραχμὰς ιϛ΄. μάννης δραχμὰς ιβ΄. τερμινθίνης ὄξει πεφυρμένης, ξηροῖς κατάπασσε τοὺς αἱμορραγοῦντας τόπους. Ἐν ἄλλαις εὑρήκαμεν δύο μᾶλλον. χαλκίτεως δραχμὰς η΄. μάννης ∠ ιϛ΄. τερμινθίνης πεφυρμένης ∠ †ιϛ΄. Ὡς δὲ Διοσκορίδης ὁ Ταρσεὺς, ἔδωκεν Ἀρείῳ τῷ Ἀσκληπιαδείῳ θαυμαστῶς, κατέχον τὰς αἱμορραγίας. Χαλκίτεως δραχμὰς η΄. μάννης δραχμὰς ιϛ΄. ῥητίνης ξηρᾶς δραχμὰς η΄. γύψου δραχμὰς η΄. τὰ μὲν ἄλλα κόπτεται καὶ σήθεται, καὶ μίγνυται, καὶ ἀποτίθεται εἰς χαλκῆν πυξίδα. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως, ἴσον τοῦ φαρμάκου τῇ γύψῳ μίγνυται. Ἐκ τῶν Ἡρακλείδου πρὸς αἱμορροΐδας. Τούτῳ ἐχρήσατο πρὸς τὰς τῶν μυκτήρων αἱμορραγίας, ἔριον καταβάπτων καὶ συστρέφων, ὥσπερ ἐλλύχνιον. Σιδίων ὀξείας ῥοιᾶς οὐγγίας γ΄. στυπτηρίας αἰγυπτίας οὐγγίας δ΄. χαλκίτεως οὐγγίαν α΄. λείοις χρῶ. ἐπὶ δὲ τῶν μυκτήρων ἔριον πληρώσας τοῦ φαρμάκου, ἐντίθει. Ὁ λεγόμενος Ἡρακλῆς πρὸς αἱμορραγίας. τούτῳ αὐτὶ καυτηρίου ἐχρήσατο, ἔστι δὲ ἐσχαρωτικόν. ποιεῖ καὶ πρὸς πτερύγια, καταστέλλει πᾶσαν ὑπεροχὴν, ὅσα ἀνάγει, ἀφίστησι λεπίδας. Σώρεως ∠ δ΄. χαλκάνθου δραχμὰς δ΄. χαλκίτεως κεκαυμένης δραχμὰς δ΄. λείοις χρῶ. Ἴσχαιμον ἐπιτετευγμένον. Μίσυος ξηρικοῦ δραχμὰς ϛ΄. χαλκάνθου δραχμὰς ϛ΄. πίτυος φλοιοῦ δραχμὰς δ΄. χαλκίτεως δραχμὰς δ΄. μάννης δραχμὰς †η΄. γύψου δραχμὰς δ΄. λείοις χρῶ. Ἄλλο. Λιβάνου οὐγγίαν α΄. μίσυος ξηρικοῦ ∠ δ΄. κηκίδων ὀμφακίνων ∠ δ΄. χαλκίτεως ∠ δ΄. φελλῶν κεκαυμένων ∠ η΄. ῥοῦ βυρσοδεψικῆς δραχμὰς δ΄. λείοις χρῶ.

† περιαπτόμενος

† ιβ

† δ

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΝ Ϛ΄.

Περὶ τῶν πολυχρήστων φαρμάκων.

ΤΑΣ πολυχρήστους ὀνομαζομένας ἐμπλάστρους, ἐπειδὴ πολλαῖς διαθέσεσιν ἁρμόττουσι, διελόμενος, ἐν μὲν τῷ πρὸ τούτου γράμματι τὰς δυναμένας ἅμα τοῖς ἄλλοις οἷς ἐπαγγέλλονται, καὶ τὰ δυσθεράπευτα τῶν ἑλκῶν ἰᾶσθαι, συνήθροισα. νυνὶ δ᾽ ἐφ᾽ ἕτερον γένος τῶν πολυχρήστων ἐμπλάστρων μεταβήσομαι, πρὸς ἄλλα τε πολλὰ ποιούσης ἑκάστης, καὶ μέντοι καὶ πρὸς τὰ συμπτώματα τῶν μορίων, ἑτέρας οὔσης διαθέσεως, ταῦτα τῶν ἰδίως δυσθεραπεύτων ὀνομαζομένων ἑλκῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τούτων ἡ σηπεδὼν ἐπινέμεται, καὶ διὰ τοῦτο καλοῦσι τὰς διαθέσεις ταύτας οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν νομὰς, ἐπ᾽ ἐκείνων δὲ προγέγραπται* καθ᾽ ἓν χωρίον αὐτὸ σηπεδόνος, ὥστε καὶ τὰς φαγεδαίνας ὀνομαζομένας, αὐξάνειν μὲν τὰ συνεχῆ, χωρὶς μέντοι τοῦ σήπειν αὐτὰ, καὶ πυρετοὺς ἐπιφέρειν, ὅπερ εἴωθεν ἀκολουθεῖν τοῖς μετὰ σηπεδόνος νομώδεσι. κεφάλαιον δὲ τῆς ἰάσεως ἦν, ἐπὶ μὲν τοῦ προειρημένου γένους τῶν δυσθεραπεύτων ἑλκῶν, ἃ καὶ χειρώνεια καλοῦσιν, εὑρεῖν φάρμακα, καθόσον οἷόν τε μὴ δάκνοντα μὲν, ἰσχυρῶς δὲ ξηραίνοντα. ταυτὶ δὲ τὰ νῦν γραφησόμενα, δακνώδη πάνθ᾽ ὑπάρχειν, εἴ τις αὐτοῖς ἀκράτοις ἀλλὰ μὴ τοῦ μιχθῆναι κηρωτῇ χρῷτο. μιγνύμενα δὲ κηρωτῇ, καθῆραι μὲν ἕλκος ῥυπαρὸν καὶ σαρκῶσαι δύναται, καί τινα καὶ διαφορῆσαι σκληρότητα, καὶ τάσιν, οὐ μὴν τὰ δυσθεράπευτά γε ἰᾶσθαι. δηλοῖ δ᾽ αὐτῶν τὴν δύναμιν, τὰ πάθη πρὸς ἃ πεπίστευται παραλαμβάνεσθαι καλῶς, ὃ καὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν εἴρηται λόγον, καὶ νῦν ἐρῶ, μεμνῆσθαι χρὴ τῶν γεγραμμένων ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ, κατὰ μὲν τὰ πρῶτα βιβλία τὴν μέθοδον εἰπόντος μου, καθ᾽ ἣν εὑρίσκονται τῶν φαρμάκων αἱ δυνάμεις, μετὰ τοῦ καὶ γυμνάσασθαι κατ᾽ αὐτὴν ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων, ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς, ἑκάστου κατ᾽ ὄνομα μνημονεύσαντος. ὁ γὰρ ἐκείνων μεμνημένος, εὐκόλως παρακολουθήσει τῷ λογισμῷ τῶν συνθέντων ταυτὶ τὰ φάρμακα τὰ νῦν ἡμῖν προκείμενα, καὶ δηλονότι καὶ αὐτὸς ἕτερα συνθήσει, καθ᾽ ὃν ἂν χρόνον ἀπορῇ τῶν ἤδη προπεπειραμένων. πολλὰ γὰρ τοιαῦτα συμβαίνει πολλοῖς ἐν ἀποδημίαις, ταῖς τε ἄλλαις, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ πλοῦν, ὅπου γε καὶ κατὰ χώραν μενόντων ἀπώλετο τινῶν ἡ παρασκευὴ τῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν ἐθεράπευον τοὺς δεομένους, ὥσθ᾽ ὑπὸ λύπης αὐτοὺς συντακέντας ἀποθανεῖν. ἄριστον μὲν οὖν ἤδη τοῖς πεῖραν δεδωκόσι φαρμάκοις χρῆσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην μέθοδον. εἰ δ᾽ ὡς ἔφην ἀπορήσαιμέν ποτε τούτων, ἕξιν ἔχειν αὐτοὺς τοιαύτην, ὡς δύνασθαι συντιθέναι παραπλήσια τοῖς ἤδη δεδωκόσιν ἱκανὴν πεῖραν, ὥσπερ πολλάκις κἀμὲ ὁρᾶτε πράττοντα κατά γε τὰς ἀποδημίας, καὶ ἄλλως. ἔνια γοῦν τῶν αὐτοσχεδιασθέντων ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, βασανισθέντα τῇ πείρᾳ, τῶν ἐνδοξοτάτων οὐδὲν ἐφάνη χεῖρω. τὴν μὲν γὰρ πρώτην αὐτῶν σύνθεσιν, ἐκ στοχασμοῦ τεχνικοῦ ποιούμεθα, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπὸ τῆς πείρας, ἐνίων μὲν φανέντων δοκιμωτάτων, ἐνίων δ᾽ ἀπολειπομένων τοῦ σκοποῦ, δευτέρα πάλιν ἐπανόρθωσις γίνεται. καὶ τρίτη δ᾽ ἐνίοτε πρὸς τὸ τέλειον ἄγουσα τῆς ἐπαγγελίας αὐτά. χωρὶς δὲ τῆς εἰρημένης μεθόδου κατά τε τὰ πρόσθεν ὑπομνήματα, καὶ κατὰ τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας, χρήσασθαί τε τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ὀρθῶς ἀδύνατον, αὐτόν τε συνθεῖναι παραπλησίως ἐκείνοις, ἔτι γε ἀδυνατώτερον. ἤδη τοίνυν ἄρξομαι τῶν τοιούτων ἐμπλάστρων. Τὴν διὰ βοτανῶν γεγράφασιν ἅπαντες σχεδὸν οἱ τὰς ἐνδόξους ἐμπλάστρους ἀθροίσαντες ἐν γραφαῖς βίβλου μιᾶς ἢ πλειόνων, οὐ πολὺ διαφερόμενοι τῇ συμμετρίᾳ τῶν μιγνυμένων φαρμάκων ἁπλῶν. Ἄρξομαι δὴ κἀνταῦθα τῶν τῷ Κρίτωνι γεγραμμένων, πρῶτον μνημονεύων, ἃς Κρίτων ἔγραψεν ἐμπλάστρους ἐν τῷ δ΄. περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων αὐτῇ λέξει.

Ἡ διὰ βοτανῶν ᾗ χρῶμαι, ποιεῖ πρὸς καρκινώματα, σηπεδόνας, χοιράδας, εἰς διαπύησιν ἄγουσα καὶ ὀξέως, λέπρας ἀφίστησι καὶ δοθιῆνας διαλύει, ποδαγρικοῖς ἁρμόζει, πώρους διαλύει, ἡ αὐτὴ κεφαλικὴ αὐτόθεν ἀναζέσεως, λεπίδας ἀφίστησιν, ἀνάγει ὀστᾶ ὑπὲρ ποσὸν, ἡ αὐτὴ πρὸς τὰ νεότρωτα, πρὸς νομὰς ἔμμοτος, ἀνακαθαίρει, πληροῖ σὺν ῥοδίνῃ κηρωτῇ ἑνὸς μέρους πρὸς δύο κηρωτῆς μέρη, ἐνίοτε δὲ γ'. ἢ δ'. μιγνυμένης. σὺν δὲ μυρσίνῃ κηρωτῇ, δυσὶ μέρεσιν ἢ τρισὶν ἐπουλοῖ. Βοτανῶν δὲ ἀνύδρων τόπων παραθαλασσίων. ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κυανοῦν ἄνθος ἐχούσης ∠ νς'. μήκωνος κερατίτιδος ∠ νς'. πρασίου ∠ νς'. ὑοσκυάμου φύλλων ἁπαλῶν ∠ νς'. ταύτας εἰς ὅλμον βαλὼν, κόπτε ἕως θλασθῇ καὶ διαλυθῇ, μόνον μὴ τὸν χυλὸν αὐτῶν δαπανήσῃς, ἔπειτα βαλὼν εἰς θυίαν, τρῖβε. ἐν ἄλλῃ δὲ θυίᾳ, ἔχε λεπίδος ἐρυθροῦ χαλκοῦ ∠ κε'. μάννης ∠ η'. ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς ∠ ις'. ἁλὸς ∠ ις'. σχιστῆς ∠ δ'. στρογγύλης ∠ δ'. ταῦτα λέαινε ἐν ἡλίῳ, ὥστε γλοιοῦ πάχος ἔχειν σὺν ὄξει, ἔπειτα μίξας τὰς βοτάνας, τρῖβε μέχρις ὅταν καλῶς ἑνωθῇ, εἶτα κηρωτὴν ποίησον †ἐκ χίου κηροῦ ∠ ρ'. οἱ δὲ μνᾶν α'. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β'. ζέσας μίσγε. Ἥρας οὕτως.

†ἐχούσης

Τινὲς δὲ τὰς δύο ἀναγαλλίδας βάλλουσι, τινὲς δὲ καὶ χρυσοκόλλης, καὶ γῆς ἐρετριάδος, καὶ ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, καὶ ἀρσενικοῦ, σχιστοῦ ἀνὰ ∠ δ'. Ἃ δὲ περὶ τῆς ἐμπλάστρου ταύτης Ἀσκληπιάδης γέγραφε, καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ δεδήλωται, παραπλήσιά πως ὄντα τούτοις, διὸ καὶ περιττὸν ἔδοξέ μοι γράφειν αὖθις αὐτὰ, μέλλοντί γε τὸν κοινὸν λόγον ὑπὲρ αὐτῶν διέρχεσθαι νῦν. ὁ γάρ τοι πρῶτος συνθεὶς τὸ φάρμακον τοῦτο, βοτάναις ἐχρήσατο δριμείαις εἰς τὸ διαφορῆσαι σφοδρῶς τοὺς ἐν τοῖς πεπονθόσι μέρεσι μοχθηροὺς χυμοὺς, διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἐξ ἀνύδρων καὶ παραθαλασσίων τόπων εἶναι κελεύει, ἐναντίαις δ' αὐταῖς ἄλλαις ψυχρᾶς δυνάμεως, ἕνεκα τοῦ παρηγορῆσαι τὸ σφοδρὸν τῶν δριμέων, οἷαι πέρ εἰσιν, ὅ, τε ὑοσκύαμος καὶ ἡ μήκων. ἔχουσι γάρ τι καὶ πραϋντικὸν ὀδυνῶν, ναρκώδη ψύξιν ἐντιθεῖσαι τοῖς πλησιάζουσι. νάρκη δὲ μετρίη, ὀδύνης λυτική φησιν Ἱπποκράτης. προσέθηκε δὲ καὶ τῶν μεταλλικῶν, τήν τε λεπίδα τοῦ χαλκοῦ, καὶ τὴν σχιστὴν στυπτηρίαν, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, ὅπερ ἑκάτερον τῶν φαρμάκων, ἁρμόττει κακοήθεσιν ἕλκεσιν. ἅλα δ' ἐκ τῶν στυφόντων καὶ ξηραινόντων ἀδήκτως φαρμάκων ἔμιξε, καὶ τὴν μάνναν τῶν πεσσόντων τε καὶ παρηγορούντων, καὶ διαπυϊσκόντων. τὴν δὲ πιτυΐνην, ὡς ὕλην εἰς ἐμπλάστρου γένεσιν, ὥσπερ γε καὶ τὸν κηρὸν, καὶ τὸ ἔλαιον, ἅμα δὲ καὶ τούτῳ συμβαίνει πραΰνεσθαι δι' αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῶν δριμέων φαρμάκων. ἥγε μὴν πιτυΐνη ῥητίνη, καὶ τὸ ξηραίνειν ἔχει, καὶ ὅσῳπερ ἂν ξηροτέρα, τοσούτῳ μᾶλλον, οἵαν περ ἀξιοῖ βάλλειν. ἐνίους δέ φησι μεμιχέναι τῷ φαρμάκῳ, καὶ χρυσοκόλλης, καὶ γῆς ἐρετριάδος, ἀμφοτέρων τὰ δυσθεράπευτα τῶν ἑλκῶν ἰωμένων. ἔμπαλιν δὲ τούτοις, ἅλες ἀμμωνιακοὶ καὶ τὸ καλούμενον ἀρσενικὸν, ἐρεθίζειν ἕλκη πέφυκεν ὑπὸ δριμύτητος, ἀλλὰ καὶ τοῖς σηπεδονώδεσιν ἁρμόττει, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς μὲν τὰ χειρώνεια τῶν ἑλκῶν, οὐ πάνυ τι χρήσιμόν ἐστι τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ φάρμακον. ἐφ' ὧν δὲ σηπεδών τις ὑπάρχει, παῦσαι ταύτην ἐπιτήδειόν ἐστι, διαφοροῦν τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν ἰχῶρας. ἡ δ' αὐτὴ δύναμις τοῦ φαρμάκου, καὶ τὰς χοιράδας ἰᾶται. ἐπεὶ δὲ ῥυπτικά τινα τῶν ἐμβεβλημένων ἐστὶν ἐν αὐτῷ, διὰ τοῦτο καὶ λέπρας καθαίρει. σκοπὸς μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ παθήματος τούτου, τὸ οἷον ἀπολεπίσαι τὸ κατεσκληρυσμένον τοῦ δέρματος. ἐργάζεται δὲ τοῦτο τὰ ὑπερξηραίνοντα μετὰ τοῦ ῥύπτειν. εἰ μὲν γὰρ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανελθεῖν ἠδύνατο τοῦ δέρματος ἡ διάθεσις, οὐκ ἄν τις τὸ κατεξηρασμένον ὑπερεξήραινεν. ἐπεὶ δ' οὐχ οἷόν τέ ἐστι τὸ ἤδη λεπρῶδες ἰαθῆναι, δεύτερος ἂν εἴη σκοπὸς, ὅσπερ ἐπὶ πάντων τῶν ἀνιάτων ἐστὶ κοινὸς, ἐκκόψαι τοῦ σώματος τὸ ἀνίατον. ἐκκόπτεται δέ ποτε μὲν σιδήρῳ, ποτὲ δὲ πυρὶ, ποτὲ δὲ φαρμάκῳ, ἤτοι καυστικοῖς ἢ διαφορητικοῖς τε ἅμα καὶ ῥυπτικοῖς, ὁποῖόν ἐστι τὸ προκείμενον νῦν. ὥσπερ οὖν οὗτος ὁ λόγος κοινός ἐστιν ἐπὶ πάσης λέπρας, οὕτως καὶ ὁ περὶ τῆς σαρκώσεως. ἐπεὶ γὰρ ὡς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου δέδεικται τὰ σαρκωτικὰ καλούμενα φάρμακα, δυνάμεώς ἐστιν ἀδήκτου ῥυπτικῆς. ὅσα δὲ τῆς ὕλης ταύτης ἐστὶν, εἰς τουτὶ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ φάρμακον, ἔχει μὲν τὸ ῥυπτικὸν, οὐκ ἔχει δὲ τὸ ἄδηκτον, διὰ τοῦτο μίγνυμεν αὐτοῖς ὑγρὰν κηρωτὴν, ἐκ κηροῦ καὶ ῥητίνης συγκειμένην τετηκότων ἐν ἐλαίῳ. ὁ μὲν γὰρ κηρὸς καὶ τὸ ἔλαιον, ὥσπερ ἀμβλυντικὰ δριμυτήτων ἐστὶν, οὕτως ἐμπλαστικὰ, καὶ διὰ τοῦτο ῥύπου γεννητικά. ἡ ῥητίνη δὲ τὸ ἄδηκτον ἔχουσα, τὸ ἐμπλαστικὸν οὐκ ἔχει, ῥυπτικῆς οὖσα δυνάμεως, ἕλκεσι μὲν ἤδη δακνώδης, τοῖς δὲ ἀνελκώτοις ἄδηκτος. τὴν δ' ἐν τῇ μίξει συμμετρίαν, στοχαστικῶς μὲν πρὸ τῆς πείρας, ἐπιστημονικῶς δὲ †κατὰ τὴν πεῖραν εὑρήσομεν ἅμα τῷ γινώσκειν, ὅτι τὸ μὲν καθαρὸν ἕλκος ἀκριβῶς ἀδήκτου δεῖται δυνάμεως τοῦ ῥυπτικοῦ, τὸ δὲ ῥυπαρὸν ἰσχυροτέρου. τούτου γὰρ ὁ ῥύπος ἐστὶ πρόβλημα, τὸ καθαρὸν δὲ γυμνὸν, ὁμιλεῖ τῷ ψαύοντι. καὶ μέντοι καὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν, τὰ μὲν αἰσθητικωτέραν ἔχει τὴν οὐσίαν, τὰ δὲ δυσαισθητοτέραν, καὶ τὰ μὲν μαλακωτέραν, τὰ δὲ σκληροτέραν. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ὁ Κρίτων ἐπὶ τοῦ προκειμένου φαρμάκου πρὸς ἓν μέρος αὐτοῦ, ποτὲ μὲν δύο μέρη τῆς κηρωτῆς, ἐνίοτε δὲ τρία, ἢ τέτταρα κελεύει μιγνύειν, οὐ μὴν διωρίσατο, πότε μὲν τὰ δύο μέρη, πότε δὲ τὰ πλείω χρὴ μιγνύειν, ὡς τοῦ χρωμένου τῷ φαρμάκῳ, τριβήν τινα ἔχοντος ἤδη κατὰ τὴν τέχνην, καὶ λογίσασθαι δυναμένου τὰ λεγόμενα νῦν ὑπ' ἐμοῦ. διὰ ῥοδίνου μέντοι σκευάσαι τὴν κηρωτὴν βέλτιον, οὐ μὴν πολλή γε ἡ ὑπεροχὴ κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν ἐστιν, εἰ καὶ δι' ἐλαίου τακείη. τὸ γάρ τοι ῥόδινον ἐπὶ τῶν ἐχόντων τι φλεγμονῶδες, ἄμεινον ἐλαίου. τὰ σαρκωθησόμενα δὲ, πάντως ἐστὶν ἀφλέγμαντα. καλῶς δὲ προσεγράψατο ὁ Κρίτων ἐπὶ τῶν ἐπουλώσεως δεομένων ἑλκῶν, διὰ μυρσίνου χρῆναι τὴν κηρωτὴν σκευάσασθαι, στύψεως γάρ ἐστιν ἐκείνοις χρεία. ταῦτ' ἀρκεῖ κατά γε τὸ παρὸν εἰρῆσθαι, περί τε τῶν σαρκωτικῶν, καὶ τῶν ἐπουλωτικῶν φαρμάκων. ἡ μὲν γὰρ τῆς χρήσεώς τε καὶ συνθέσεως αὐτῶν μέθοδος, ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν εἴρηται. ἡ δὲ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ὑλῶν γυμνασία τῆς νῦν οὔσης πραγματείας, κατὰ τὸ μετὰ τοῦτο βιβλίον εἰρήσεται. Ἄλλην ἐφεξῆς τῆσδε τῆς αὐτῆς κατὰ γένος δυνάμεως ἔγραψεν ὁ Κρίτων ἔμπλαστρον, αὐτοῖς ὀνόμασιν ὧδε. Σκίλλης, ἀριστολοχίας στρογγύλης ∠ λ'. οἱ δὲ ∠ ιε'. ἴρεως ∠ λ'. οἱ δὲ ∠ ιε'. πιτυΐνης ξηρᾶς ∠ λ'. οἱ δὲ ∠ ιε'. ἀμμωνιακοῦ ∠ ιε'. σμύρνης ∠ ιε'. στύρακος ∠ ιε'. λεπίδος ἐρυθροῦ χαλκοῦ ∠ ιε'. σκίλλης ὀπτῆς ∠ ρη'. ὄξος δριμύτατον τρῖβε ἐπὶ ἡμέρας μ'. τοῖς ὑπὸ κυνὸς καύμασι. τὴν δὲ λεπίδα πρῶτον

†μετὰ

καὶ τὸν στύρακα κατ' ὀλίγον ἑκατέρου αὐτῶν, εἶτα ἀμμωνιακὸν καὶ χαλκὸν, καὶ τὴν σκίλλαν ἐπιβαλὼν, ἵνα
κατεργασθῇ, εἶτα τὴν ῥητίνην κατ' ὀλίγον, μετὰ ταῦτα τὴν σμύρναν, εἶθ' ὅταν ταῦτα λεῖα ᾖ, τὰ λοιπὰ ξηρά.
ἐκπληρωθεισῶν δὲ τῶν ἡμερῶν, κηρωτὴν ποίει τοιαύτην. Κηροῦ λίτρας ε̄. οἱ δὲ ∠ σμ̄. τερμινθίνης λίτραν ᾱ.
οἱ δὲ ∠ λ̄. ἐλαίου ξέστας β̄ S. οἱ δὲ κοτύλας ε̄. χαλβάνης ∠ λ̄. πίσσης ὑγρᾶς ∠ λ̄. ἐσχάτην ἀποδίδου τὴν
χαλβάνην, εἶτα ψύξας ἀναλάμβανε ἐπιμελῶς. αὕτη μὲν ἡ σύνθεσις τοῦ φαρμάκου. περὶ δὲ τῆς χρήσεως αὐτοῦ τά-
δε γράφει κατὰ λέξιν ὁ Κρίτων. Ἐν τῇ χρήσει, ἀκράτῳ μὲν χρῶ τῷ φαρμάκῳ, ἐπὶ καταγμάτων ἐν κεφαλῇ καὶ
συρίγγων, καὶ νομῶν, καὶ ὑπερσαρκωμάτων, καὶ πρὸς ἀνευρυσμὸν στομίων, καὶ πρὸς ὑποφοράν. ἀνιεμένην δὲ
θέλων αὐτὴν ποιῆσαι, ἵνα γένηται σαρκωτική τε καὶ ἐπουλωτικὴ, μοίραις ἐν τοῦ φαρμάκου ιβ̄. μοίρην πρόσβαλε κη-
ρωτῆς ῥοδίνης. ἐπὶ δὲ τῶν πυρικαύτων ἐνὶ μοίρην η̄. πρόσβαλε. ταῦτα δὲ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ φαρμάκου καλῶς
ἔγραψεν ὁ Κρίτων, ὡς δριμεῖ μὲν αὐτῷ καὶ ἀναστομωτικῷ, καὶ διαφορητικῷ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ξηραντικῷ χρησά-
μενος ἐπὶ συρίγγων, καὶ ὑπερσαρκωμάτων, καὶ ἐπὶ σηπεδόνων, τουτέστι νομῶν, καὶ πρὸς ἀνευρυσμὸν στομίων,
ὥσπερ ἐστὶν ἐπὶ κόλπων τῶν στενοστόμων. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν κεφαλῇ καταγμάτων, ὅταν χωρὶς ἀνατρήσεως ἐπιχειρῶμεν
αὐτὰ θεραπεύειν, ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα μὴ διασχόντα μέχρι μηνίγγων. ἕνεκα δὲ τοῦ σαρκῶσαι, μιγνὺς τῆς ῥοδίνης
κηρωτῆς μέρη ιδ̄. μέχρι συνουλώσεως. ἄμεινον δὲ εἰπεῖν μέχρι πληρώσεως τῆς ἐν τοῖς ἕλκεσι κοιλότητος. ἐξ
ἀνάγκης γὰρ τὰ νομώδη τῶν ἑλκῶν, ὅπερ ἔφην εἶναι ταυτὸν ἐν τῷ σηπεδονώδει, θεραπευόμενα πρὸς τῶν ἰσχυ-
ρῶν φαρμάκων ἐστὶν, ὁποῖον καὶ τὸ προκείμενον, πρῶτον μὲν ἀπορρύπτει τὰ σηπόμενα μόρια, καὶ κατὰ τοῦτο γί-
νεται κοῖλα. μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὴν σηπεδόνα, καθάρσεώς τε καὶ πληρώσεως δεῖται, κἀπειδὰν πληρωθῇ,
τηνικαῦτα καὶ τῶν ἐπουλούντων. αὐτὸ δὲ τὸ φάρμακον, ὅταν μήπω κηρωτῇ μιχθῇ, δριμὺ τυγχάνον οὐ μόνον
ἀδυνατόν ἐστι σαρκοῦν, ἀλλὰ καὶ καθαίρει τὰ ὑπερσαρκοῦντα, καθάπερ αὐτὸς ὁ Κρίτων ἔφη. καὶ τούτου γε μά-
λιστα μεμνῆσθαι προσήκει λελεγμένου, καὶ κατὰ τὴν πρὸ ταύτης ἔμπλαστρον, ἣν διὰ τῶν βοτανῶν ὠνόμασεν, ὅτι
πάντα τὰ ἐκ τῶν θερμαινόντων, καὶ τῶν ῥυπτικῶν συγκείμενα, κἂν ἰσχυρῶς ᾖ δριμέα κηρωτῇ μιγνύμενα, σαρκω-
τικὰ γίνεται. τινὲς δὲ ἀπογινώσκουσιν αὐτῶν, ὅταν ἤτοι διπλασίαν τὴν κηρωτὴν μίξαντες, ὁρῶσιν ἔτι δάκ-
νοντα οὕτως, ὡς μὴ δύνασθαι σαρκοῦν, ὥσπερ ἐπὶ ταύτης ἔχει τῆς ἐμπλάστρου. πολὺ γὰρ οὖσα δριμυτέρα τε καὶ δα-
κνωδεστέρα τῆς διὰ βοτανῶν, ἄχρηστος εἰς τὰς σαρκώσεις ἐστὶ, κἂν τετραπλάσιον μιχθῇ τῇ κηρωτῇ. συνετοῦ μὲν τοί-
νυν ἐστὶ χρεία καὶ τετριμμένου περὶ τὴν τῶν τοιούτων φαρμάκων χρῆσιν, ἐν ἀρχῇ μὲν εὐθέως ἐπινοοῦντος ποσαπλα-
σίας δεῖται μίγνυσθαι τῇ κηρωτῇ, μετὰ δὲ τὴν πρώτην χρῆσιν, ἔτι δριμυτέρου τοῦ φαρμάκου φανέντος, ἢ ὥστε σαρ-
κοῦν δύνασθαι, στοχάζεσθαι, πόσον ἔτι προσθεῖναι δεῖ τῆς κηρωτῆς, ὥσπερ ἐπὶ τῆς προκειμένης ὁ Κρίτων ἐποίησε.
μὴ γάρ τοι δόκει κατὰ πρῶτον εὐθέως στοχασμὸν εὑρεῖν αὐτὸν, ὡς χρὴ δωδεκαπλάσιον μίγνυσθαι τὴν κηρωτὴν,
ἀλλ' ὅτι πλείονα μὲν τῆς μιγνυμένης τῇ διὰ τῶν βοτανῶν ἔγνω, τὸ δ' ὅσον πλείονα μετὰ τὸν πρῶτον στοχασμὸν
εὗρεν. εἰ γὰρ ὀκταπλασίου μιχθείσης, ἔτι δακνῶδες ἐφαίνετο, δεκαπλασίως ἐνέμιξεν. ὥσπερ γὰρ εἰ καὶ δεκαπλά-
σιον, ἐπὶ τὴν δωδεκαπλάσιον ἧκεν. ἐπεὶ δ' ὡς ἔφην παρά τε τὸ πλῆθος τοῦ ῥύπου, καὶ τὴν ὑγρότητα τοῦ ἕλκους,
τό, τε εὐαίσθητον καὶ δυσαίσθητον τῶν συμπασχόντων, ἔτι τε τὴν μαλακότητα, καὶ τὴν σκληρότητα τῆς τοῦ σώ-
ματος ἕξεως, ὑπαλλάττεσθαι χρὴ τὴν ποσότητα τῆς μιγνυμένης κηρωτῆς, ὅπερ εἴρηται πολλάκις, ἐννοεῖν ἡμᾶς
δεῖ, μεμνημένους τὴν ποσότητα τῆς χρήσεως ἐν τοῖς τοιούτοις γράφεσθαι, πᾶσιν εὐπετοῦς ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἐντεῦ-
θεν ὁδοῦ πρὸς τὰ ἄλλα γιγνομένης ἄχρι τῶν ἄκρων. ἄκρα δὲ λέγω, τὰ πρὸς ἁπάντων τῶν ὁμογενῶν σκοπῶν συμ-
πληρώματα, περὶ ὧν ἐν εἰπόντος μου παράδειγμα, νῦν ὑμᾶς χρὴ διὰ παντὸς αὐτοῦ μεμνημένους, μηκέτι ἀξιοῦν
πολλάκις ἀκούειν ὑπὲρ αὐτοῦ. φημὶ δεῖ σκοποὺς ὁμογενεῖς εἶναι, καὶ πλείστην μίγνυσθαι τὴν κηρωτὴν, τό, τε κα-
θαρὸν εἶναι καὶ ξηρὸν τὸ ἕλκος, εὐαίσθητόν τε τὸ τοῦ θεραπευομένου σῶμα καὶ μαλακόν. τοῦ δὲ ἐλαχίστην ὑγρό-
τητά τε πολλὴν κατὰ τὸ ἕλκος, καὶ ῥύπον, καὶ σκληρὸν, καὶ δυσαίσθητον τὸ τοῦ κάμνοντος σῶμα. καλῶς μέντοι
πᾶσι τοῖς συντεθεῖσιν αὐτὸ διαφορητικοῖς οὖσιν, ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς ἐμίχθη, ξηραντικὸν οὖσα φάρμακον, ἔχουσα δ'
οὐκ ὀλίγον ἐν αὐτῇ στύψεως. ὃ μόνον δὲ ἐπὶ ταύτης τῆς ἐμπλάστρου γινώσκειν ὑμᾶς χρὴ διὰ μίξεως πολλῆς κηρω-
τῆς σαρκωτικήν τε τὴν ἔμπλαστρον, καὶ ἐπουλωτικὴν τῶν μὴ κακοήθων ἑλκῶν γινομένην, ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἄλ-
λων ἁπασῶν, ὅσαι τῆς αὐτῆς εἰσι δυνάμεως, ἐφεξῆς δ' αὐταῖς ἔγραψεν ὁ Κρίτων, τήν γε διὰ ἀκόνης, ᾗ χρῆσθαι
φησὶν αὐτὸς, καὶ οὕτως ἐκέλευσε συντιθέναι.

Ἡ διὰ ἀκόνης.

Ἡ διὰ ἀκόνης ἐν χρήσει ἡμῖν οὖσα, ποιεῖ πρὸς τὰ χρόνια πάντα, καὶ ἰδίως πρὸς κεφαλαλγίαν ἐπὶ τὸ μέτωπον
ἐπιτιθεμένη, καὶ πρὸς πλευροῦ ἀλγήματα χρόνια, πρὸς ποδαγρικοὺς, ἰσχιαδικοὺς, ὤμων πόνους, ὀδονταλγίας,
τοῖς τετριμμένοις μέρεσιν ἐντιθεμένη. καταπαστῇ καὶ ἔμμηνα ἐπάνω τοῦ κτενὸς ἐπιτιθεμένη. Βοηθεῖ δὲ καὶ τοῖς τὸν
στόμαχον ἀλγοῦσι, καὶ ῥευματιζομένοις, καὶ τροφὴν μὴ κρατοῦσιν, ἔστι δὲ καὶ πάγχρηστος χωρὶς κατακαύματος,
καὶ τῶν μὴ ἀνεχομένων δριμέος φαρμάκου, ἁρμόζει καὶ πρὸς σκληρίαν ἥπατος καὶ σπληνὸς, καὶ πρὸς χοιράδας, καὶ
πρὸς ἰσχιαδικούς. ἰδίως δὴ χρῆσις ἐπ' αὐτῶν γιγνέσθω ἡμέραις ἑπτά. ἐὰν δὲ τρυφεροὶ ὦσι, πέντε, ὕδατος τὸ μέ-
ρος, ἢ ἐλαίου μὴ ἁπτέσθω, ἕως οὗ ψυδρακώσει, καὶ ἱδρῶτας ἐπισπάσηται παχεῖς, εἶτα λύσας τῇ λευκῇ κηρωτῇ, δι'
ὕδατος χρῶ, ἐὰν δὲ πρακτικώτερον ἐθέλῃς, τῇ διὰ πεπέρεως ἀκόνῃ. Κηροῦ, χαλβάνης, τερμινθίνης, πιτυΐνης
φρυκτῆς, ἐλαίου δαφνίνου, ἐλαίου παλαιοῦ ἀνὰ λίτραν μίαν, λεπίδος χαλκοῦ λίτραν μίαν S. ἰοῦ ℥ ς̄. ἀμμωνιακοῦ
θυμιάματος ℥ ᾱ. νάπυος, ἀδάρκης οὐγγίαν ᾱ. θείου ℥ ᾱ. ἀβροτόνου, κενταυρίου, χαλκάνθου, ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, λι-
βάνου, ἁλὸς κοινοῦ, στυπτηρίας στρογγύλης, λιθαργύρου, προπόλεως, κόκκου κνιδείου ἀνὰ οὐγγίας γ̄. πάντα ὁμοῦ κόψας,
καὶ σήσας ἀναλάμβανε τοῖς † στυπτικοῖς μετὰ τῶν ἐλαίων. Αὕτη μὲν ἡ τῆς προκειμένης ἐμπλάστρου σύνθεσις, οὐ
μικρῶς διαφέρουσα τῆς προγεγραμμένης θερμότητι. νάπυ γοῦν ἔχει καὶ ἀδάρκην, θεῖόν τε καὶ κόκκον κνίδειον εἰς

† τηκτοῖς

τοσοῦτον

τοσοῦτον ἥκοντα θερμότητος, ὡς ἐλκῶσαι οἷς ἂν ἐπὶ πλέον ὁμιλήσῃ. καὶ δάφνινον δὲ τῶν ἱκανῶς θερμαινόντων ἐστὶ, καὶ μετὰ ταῦτα χάλκανθός τε καὶ οἱ ἅλες. ἐμάθετε δὲ, ὅτι καὶ στύψεως ταῦτα μετέχει, βραχείας μὲν οἱ ἅλες, πολλῆς δὲ ὁ χάλκανθος. ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς μίξεως τῶν στυφόντων φαρμάκων τοῖς διαφορητικοῖς, εἴρηται πρόσθεν ἐπὶ τῶν πολυχρήστων ἐμπλάστρων. ὅλως γὰρ οὐδὲν δύναται γενέσθαι πολύχρηστον, εἰ μὴ καὶ τῆς ἐναντίας δυνάμεως μετέχει. οὔτε γὰρ ἁπλῶς διαφορητικὴ δύναμις ἡ μόνη, πρὸς ἓν εἶδος ἁρμόσει παθῶν, ὃ διαφορεῖσθαι προσήκει, οὔτε στυπτικῆς, πρὸς ἐν ἑτέρον, ἐφ᾽ οὗ τὸ ἐπιῤῥέον ἀναστέλλειν προσήκει. διὸ τὰ μὲν στύφοντα, τοῖς ἀρχομένοις ἔτι ἐπιῤῥοῆς ὑγρῶν γεννᾶσθαι παθεσιν ἁρμόττει. τὰ δὲ διαφοροῦντα χωρὶς τῆς τῶν στυφόντων μίξεως, ἐφ᾽ ὧν σωμάτων οὐδὲν ἐπιῤῥυῆναι δύναται, διὰ τὸ προκεκενῶσθαι, ὡς ἐάν γε περιουσία τις ᾖ χυμῶν, οὐ μόνον διαφορεῖται τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν ἐν τοῖς πεπονθόσιν, ἀλλὰ καὶ παραγίνεται πρὸς αὐτὰ, τῶν διαφορούντων ἕλκειν πεφυκότων ὑφ᾽ ἑαυτὰ, καθάπερ τὰ περιεχόμενα καὶ ψαύοντα τῶν ὑγρῶν, οὕτως καὶ τὰ κατὰ βάθος ὄντα τοῦ σώματος. εὐλόγως δὴ μίγνυνται τοῖς διαφορητικοῖς, τά τε σταλτικὰ καὶ ἀποκρουστικὰ προσαγορευόμενα, τοῦ μὲν ἐπὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν ἀφικνουμένου, τῷ λογισμῷ τούτῳ χρωμένου, τῆς πείρας δὲ μαρτυρούσης τῷ λογισμῷ. εἰκότως οὖν κατὰ τὸ προκείμενον φάρμακον, καίτοι σκοπὸν ἔχοντος θερμῆναί τε καὶ ξηρᾶναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ψύδρακας ποιοῦν, ἐμίχθη τι καὶ τῶν στυφόντων, ἀλλ᾽ οὐχ ἱκανά γε πρὸς πολλὰ θερμαίνοντα σφοδρῶς φάρμακα, δύο ταῦτα χάλκανθος καὶ ἅλες, ἀλλὰ καὶ λεπὶς χαλκοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν ἐμίχθη λογισμὸν, ἥτε στυπτικὴ, διὰ τὸ σφοδρῶς στύφειν, καὶ τοὔνομα λαβοῦσα τοῦτο. Ἄλλη. Ἄλλην ἔμπλαστρον ἔγραψεν ὁ Κρίτων, ἣν ὀνομάζει μεσιανὴν, ἑτέρου ὕλης ἔχουσα γένος τῆς προγεγραμμένης, καὶ τῆς μελλούσης ὑπ᾽ ἐμοῦ γραφήσεσθαι νῦν ἐφεξῆς, ἣν αὐτὸς ὁ Κρίτων ἀνίκητον ὀνομάζει, συγκειμένην ἐκ δριμέων τῶν πλείστων φαρμάκων, οὐκ οὔσης τῆς μεσιανῆς τοιαύτης, ὡς μετὰ ταῦτα λεχθήσεται, κατὰ τὸν οἰκεῖον αὐτῆς καιρόν. καὶ μέντοι καὶ κεφαλικὰς ἄλλας ὀνομάζων, ὧν ἡ καθόλου δύναμις, ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται, γράψας ἐφεξῆς τῇ μεσιανῇ τὴν καλουμένην, μετὰ ταῦτα ἀνίκητον ὑφ᾽ ἑαυτοῦ γράφει, παραπλησίας δυνάμεως οὖσαν τῇ προγεγραμμένῃ, ἣν δι᾽ ἀκόνης ἐκάλει. ἔχει δὲ ἡ περὶ αὐτῆς λέξις τοῦ Κρίτωνος, ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασιν. Ἡ ἀνίκητος ἐν χρήσει ἡμῖν οὖσα. ἔστι δὲ πάγχρηστος, ἐπισπᾶται, ῥήσσει, ἀνακαθαίρει, κολλᾷ, ἐξιποῖ, διὰ σπληνίου καὶ παραθέσεως σωληνῶν, καὶ ἀνειμένη ἔχουσα πάντοτε πηλὸν, δι᾽ ὀξελαίου. διαχεῖ δὲ καὶ τὰς σκληρίας, καὶ ταῖς συνολκαῖς τῶν νεύρων βοηθεῖ, ἐπιτιθεμένη χωρὶς ἐμβροχῆς, ἵνα μὴ περιψύχονται. καὶ ἐν μορφῇ ἀλείμματος, ποιεῖ ἀνειμένη ὡς ἄκοπος. παύει γὰρ καὶ τοὺς ἐν ἀρχαῖς τῶν νόσων κόπους, καὶ τοὺς ἐξ ἀδήλης αἰτίας. ἔστι δὲ καὶ μάλαγμα ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων ἐν μεγάλοις σπληνίοις ἐπιτιθεμένη. ἔστι δὲ καὶ ἐναίμων κολλητικὴ ἐπιδέδειν ῥαφῇ, ἢ ἐγκτηριάσθῃ, σπόγγματος ἐκ μόνου ὄξους προσεπιτιθεμένου ὑπὲρ σπληνίῳ, θέρους μὲν ψυχροῦ, χειμῶνος δὲ θερμοῦ. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ ἐν τοῖς πέλμασι, καὶ πρὸς κόμματα, σηπεδόνας τε καὶ περὶ δακτύλους διαθέσεις, καὶ τὰ σὺν τραύμασι κατάγματα. ἐν ἔστι μήτε σαρκωτικῷ μήτε ἐπουλωτικῷ ἑτέρῳ χρῆσθαι, ἀλλὰ μόνῃ πιστεύειν. ποιεῖ καὶ πρὸς ἀνθρωπόδηκτα, καὶ κυνόδηκτα, θηριόδηκτα. μέγιστον δ᾽ ἐστὶν αὐτῆς ἐπάγγελμα, τὸ τὰ ἐν κατακαλύψει ἀποστήματα ἐν κώλῳ καὶ περιτοναίῳ μὴ ἐᾶν γίνεσθαι, ὅταν γε μὴ φθάσει πυωθῆναι, ἢ γενόμενα λεπτοποιῆσαι, καὶ εἰς ἔντερα συῤῥῆξαι. ἐπιτίθεσθαι δὲ δεῖ τῷ τόπῳ σπλήνιον, καὶ ἐπάνω πίλημα ἐξ ὀξελαίου θερμοῦ, καὶ ἐμβρέχειν δὶς τῆς ἡμέρας. μὴ λύε δὲ, εἰ μὴ διὰ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν, εἶτα μετὰ τὸ πυριᾶσαι, ἀτμίδα πάλιν ἐπετίθει. ἐπεκλήθη δὲ ἀνίκητος διὰ τὰ θαυμαστὰ, καὶ πολλὰ αὐτῆς ἔργα.

Λεπίδος χαλκοῦ ∠ τνηʹ. πυρέθρου, σταφίδος ἀγρίας, κόκκου κνιδείου, νάπυος σπέρματος, κάχρυος, περιστερᾶς κόπρου, ἀριστολοχίας λεπτῆς, ἰοῦ, κυπέρου, εὐζώμου σπέρματος, κυμίνου ἀνὰ ∠ ιϛʹ. νίτρου ∠ λβʹ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ ∠ λβʹ. δαφνίδων ∠ ρκʹ. μάννης ∠ ρκʹ. ἰρεως ∠ ρκʹ. ὄξους δριμέος ξέστας ιϛʹ. ἑψήματος ἰσχάδων κύαθοι δʹ S. κόψας καὶ σήσας ἅπαντα ὁμοῦ, λειοτρίβει σὺν τῷ ὄξει ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν. ξηροῦ δὲ καὶ χλωροῦ γενομένου, πρόσβαλε τὸ τῶν σύκων ἀφέψημα, καὶ συμμαλάξας ἀναιροῦ καὶ ἀποτίθει εἰς χύτραν χαλκῆν ἐρυθροῦ χαλκοῦ.

Τὸ δ᾽ ἕψημα τῶν ἰσχάδων ἔχει οὕτως. Ἰσχάδων λιπαρῶν λίτρας εʹ. ὕδατος ξέστας ϛʹ. ἕψε ἕως ἂν περιλειφθῶσι ξέσται βʹ. ἡ δὲ χρῆσις ἐστὶν ἓν μέρος τοῦ φαρμάκου ὄξει ἀνειμένου, ὡς γλοιῶδες γενέσθαι, πρὸς ἓξ τοῦ ῥητινοκήρου.

Ἔστι δὲ τὸ μὲν ἄκρατον ῥητινόκηρον, κηροῦ μέρος ἕν, ῥητίνης φρυκτῆς μέρη τρία σὺν ἐλαίῳ ὀλίγῳ τετηκότα. τὸ δὲ μέσον, κηροῦ μέρος ἕν, ῥητίνης μέρη βʹ. τὸ δ᾽ ἀνειμένον καὶ εὔκρατον, κηροῦ μέρος ἕν, ῥητίνης μέρος ἕν, τὸ δ᾽ ἐκλελυμένον κηροῦ μέρη βʹ. ῥητίνης μέρος ἕν, τὸ δ᾽ ὑπερανειμένον, κηροῦ μέρη γʹ. ῥητίνης μέρος αʹ. ἱστορεῖται καὶ ἐπ᾽ ἀγρίου λειχῆνος ἡρμοκέναι ἄκρατον ἐπιῤῥιφέν. Ταῦτα μὲν ὁ Κρίτων ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν. ἐγὼ δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου τῶν εἰρημένων αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ποιήσομαι τοῦ λόγου. τοὺς ἀγρίους λειχῆνας ὀνομάζουσιν, ὅταν ὑπὸ μὲν τῶν ἀσθενῶς ξηραινόντων φαρμάκων ὁρῶσιν αὐτοὺς μηδὲν ὠφελουμένους, ὑπὸ δὲ τῶν ἰσχυρῶς ἐρεθιζομένους. χρεία τοίνυν ἐπ᾽ αὐτῶν ἐστι, φαρμάκου δραστηρίου μὲν ἱκανῶς, οὐ μὴν δακνώδους σφοδρῶς, ὅπερ ὡς ἔφην ἐκ στοχασμοῦ τεχνικοῦ συντεθὲν, ὑπὸ τῆς πείρας βασανίζεται. σύγκειται δὲ τὸ προκείμενον φάρμακον ἐκ πολλῶν δριμέων λεπτομερῶν τε καὶ διαφορητικῶν. ἔχει δέ τινα καὶ τῶν ἀδήκτως ῥυπτικῶν, καί τινα τῶν ἐπ᾽ ὀλίγον στυφόντων.

Τὰ μὲν οὖν δριμέα τῶν ἐν αὐτῷ, πύρεθρόν τε καὶ νᾶπυ, καὶ κόκκος κνίδιος, καὶ ἡ τῆς περιστερᾶς κόπρος, ἰός τε καὶ δαφνὶς, καὶ νίτρον, εἶθ᾽ ἅλες ἀμμωνιακοὶ καλούμενοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὄξος τὸ δριμύ. τοιοῦτον γὰρ ἀξιοῖ βάλλειν.

Τὰ δὲ ῥυπτικὰ τελέως μὲν ἄδηκτά ἐστιν ἶρις τε καὶ ἀριστολοχία, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν ἤδη πεπτικῶν εἶναι μάννα, γενναιότερον δὲ κάχρυ καὶ σταφὶς ἀγρία. τούτων δ᾽ ἔτι γενναιότερον, κύμινόν τε καὶ τὸ τοῦ εὐζώμου σπέρμα. τὸ δὲ κύπερον, ἔστι μὲν ἀδήκτως ξηραντικὸν, ἔχει δέ τι καὶ στυπτικὸν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς, ἰσχυρὸν οὖσα φάρμακον. ἔδει γὰρ ὡς πρόσθεν ἐδείχθη μετέχειν τι καὶ τῆς στυπτικῆς δυνάμεως τὸ φάρμακον τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτό γε λεπὶς ἐμίχθη δαψιλής. εἰ δὲ καὶ ἡ μάννα ὄντως εἴη μάννα, καὶ μὴ λιβανωτὸς, εἴη ἂν καὶ αὕτη στυπτικὸν ἔχουσά τι. βέβληται δὲ καὶ αὕτη δαψιλεστέρα πολὺ τῆς λεπίδος εἰκότως, ἵνα πραΰνῃ τὸ σφοδρὸν τῶν δριμέων

φαρμάκων μετὰ τὸ παύειν τὰ κατὰ τὸν πεπονθότα τόπον ὑγρά. πραϋντικώτατον δὲ καὶ πεπτικώτατον ἅμα τῷ διαφορεῖν πως ἐστὶ τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα. ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα μιχθέντα, πολύχρηστον εἰκότως εἰργάσατο τὸ φάρμακον. εἰς δὲ τὸ δραστήριον αὐτῶν μέγιστα συντελεῖ τὸ ὄξος, ἐν ᾧ κελεύει λειοῦσθαι τὰ φάρμακα κατὰ τὸν θερινὸν ἥλιον. πάντα γὰρ τὰ οὕτω σκευασθέντα, λεπτομερῆ γίγνεται, καὶ διὰ τοῦτο μέχρι τοῦ βάθους τῶν σωμάτων ἡ δύναμις αὐτῶν καταδύεται.

Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἥρα γεγραμμένων τοῦ αὐτοῦ γένους ἐμπλάστρων.

Τὴν μὲν διὰ τῶν βοτανῶν, ἣν ὅπως ὁ Κρίτων σκευάζει, προέγραψα, καὶ αὐτὸς ὁ Ἥρας ὁμοίως σκευάζει, καθότι καὶ ὁ Κρίτων ἐμνημόνευσεν αὐτοῦ, διαφέρεται δὲ ἐν τῇ διὰ σκίλλης σκευασίᾳ. τοῦ μὲν γὰρ ἀμμωνιακοῦ καὶ τῆς σμύρνης, καὶ τῆς πιτυΐνης ῥητίνης, καὶ τοῦ στύρακος, καὶ τῆς λεπίδος, καὶ τῆς σκίλλης τοσοῦτον μιγνύει τοῖς ἄλλοις ὁ Κρίτων, ὅσον ὁ Ἥρας. ἔνθα δὲ τῆς ἀριστολοχίας καὶ τῆς ἴρεως διαφέρεται. γράψαντος γὰρ τοῦ Ἥρα ἀριστολοχίας στρογγύλης ∠ λ. ἴρεως ξηρᾶς ∠ λ. οἱ δὲ ιε. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ὁ Κρίτων οὕτως ἔγραψεν, ἀριστολοχίας ∠ λ. ἴρεως ∠ λ. ἔνθα τῷ τέλει τῆς σκευασίας τοῦ Ἥρα γράψαντος. Ἐκπληρωθεισῶν δὲ τῶν ἡμερῶν, κηρωτὴν ποίει τοιαύτην. Κηροῦ λίτρας ε. οἱ δὲ ∠ μ. τερμινθίνης λίτραν α. οἱ δὲ ∠ λ. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας β S. οἱ δὲ κοτύλας ς. Ἐμοὶ δ᾽ οὐκ ἀρέσκει ἀντὶ τῶν ε. λιτρῶν τοῦ κηροῦ μιγνύναι τῷ φαρμάκῳ ∠ σμ. ποτὲ μὲν γὰρ ἀντὶ τῆς λίτρας ∠ ϙ. γράφουσιν αὐτοί, ποτὲ δὲ ἀντὶ τῆς μνᾶς, οὐδὲ ποτὲ δὲ λίτραν οὕτως μικρὰν οὐδεὶς ἔγραψεν, ὡς ∠ μη. εἶναι. τοῦτο γὰρ συμβαίνει βαλλομένων ∠ σμ. ἀντὶ τῶν ε. λιτρῶν. ὡσαύτως δέ, οὐδὲ ἀντὶ τῆς λίτρας τῆς τερμινθίνης ∠ λ.

Ἡ Σαραπίωνος.

Καὶ ταύτην ἔγραψεν ὁ Κρίτων ἐν τῇ φαρμακίτιδι βίβλῳ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν, Ἡ Σαραπίωνος, ἣν τινὲς αἰγυπτίαν, οἱ δὲ ἀφροδίτην καλοῦσι. ποιεῖ δὲ πρὸς πᾶν τραῦμα, καὶ δεῖ αὐτῇ ἐπιμένειν μὴ ἀπελπίζοντας. ποιεῖ πρὸς νύγματα, καὶ σκόλοπας, καὶ παρωτίδας, κατατίτρησίν τε καὶ φύματα, καὶ ἐξιπποῦσα, παρακολλᾷ, ποιεῖ καὶ πρὸς πᾶσαν σκληρίαν, καὶ πρὸς ἐπινυκτίδας, καὶ πρὸς ἐπιφορὰν τῶν ἄρθρων, καὶ πρὸς τὰ θλάσματα τῶν ὤτων, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ προσδεδυκότα, καὶ χοιράδας, καὶ παχύχειλα ἕλκη. Ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας γ. λιθαργύρου ∠ σ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ρξη. ῥητίνης κολοφωνίας, πιτυΐνης ∠ ξη. κηροῦ ∠ ρξη. χαλβάνης ∠ π. ἰοῦ ∠ ν. οἱ δὲ ∠ κ. σμύρνης ∠ δ. οἱ δὲ ∠ η. ἕψε λιθάργυρον, ἔλαιον ἕως μετρίως δοκῇ συνεστράφθαι, εἶτ᾽ ἄρας τὴν λοπάδα, προσέμβαλλε ἀμμωνιακόν, εἶτα ῥητίνην, εἶτα κηρόν. τήξας δὲ ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν προσεχόντως, ἵνα μὴ προσκαῇ, ἄρας πάλιν, χαλβάνην ἀποδίδου καὶ ἰόν, εἶτα ἐπιθεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ ἕως μηλίνη γένηται καὶ συστῇ, ἕψε. ἔσχατον δὲ ἄρας τὴν σμύρναν ἀποδίδου, καὶ κινήσας κατάχει, ἀναλαμβάνων ἐν δέρματι ἀποτίθεσο.

Ὡς Ἀνδρόμαχος.

Τρεῖς συνθέσεις ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ταύτης τῆς ἐμπλάστρου, τὴν πρώτην μὲν βραχὺ διαφωνοῦσαν τῇ προγεγραμμένῃ Κρίτωνος, ἐφεξῆς δ᾽ ἄλλας β. πλείονα διαφωνίαν ἐχούσας. ἡ δὲ ἐπαγγελία τοῦ φαρμάκου, καὶ ἡ σκευασία γέγραπται καλῶς ἔμπροσθεν ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος. ὁ δ᾽ οὖν Ἀνδρόμαχος οὕτως ἔγραψε περὶ αὐτῆς. Ἡ διὰ τῶν βοτανῶν. Ἀναγαλλίδος τῆς τὸ κυανέον ἄνθος ἐχούσης ∠ νς. πράσου ∠ νς. μήκωνος ἀγρίου ∠ νς. ὑοσκυάμου χλωροῦ ∠ νς. λεπίδος ∠ κε. λιβάνου ∠ η. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ις. ἀλόης ∠ ις. σχιστῆς ∠ δ. κηροῦ μνᾶν α. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β. ὄξους. πολλοὶ μὲν τῶν δύο ἀναγαλλίδων ἔβαλλον εἰς τὴν διὰ τῶν βοτανῶν, Θεόκριτος δὲ καὶ γῆς ἐρετριάδος, καὶ χρυσοκόλλης, καὶ ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ, καὶ ἀρσενικοῦ ἀνὰ ∠ δ.

Ἄλλαι ἔμπλαστροι τοῦ αὐτοῦ γένους, περὶ ὧν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν.

Πρὸς γαγγραίνας, καὶ σηπεδόνας, καὶ νομὰς παλαιάς, καὶ κακοήθεις, Ἰσιδώρου ἀντιοχέως. Λιθαργύρου ∠ δ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η. ἐλαίου κυάθους ς. Γάλλιος αἴλιος, κυάθους ιβ. καὶ ἰοῦ σκώληκος. τὴν δὲ λιθάργυρον, καὶ τὸν ἰὸν λεῖα ἐμβαλὼν εἰς χύτραν, καὶ ἐπιχέας ἐλαίου κυάθους τρεῖς, ἕψε ἐπὶ πυρὸς μαλακοῦ, κινῶν σπάθῃ ξυλίνῃ, ἕως ἂν γένηται χλωρά, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, καὶ εἰς θυίαν κατεράσας τρίβε ἕως ὅτι θερμὸν ἐστὶ πλέον. εἶτα πάλιν εἰς τὴν χύτραν ἐπιχέας τοῦ ἐλαίου κυάθους γ. κινῶν μὴ προσκαῇ, ἕως ἂν γένηται μηλίνη ἕψε, καὶ πάλιν καταψυχώσας, τρίβε ὡς κολλύρια. καὶ πάλιν ἀνελόμενος εἰς τὴν χύτραν, ἕψε, κινῶν ἕως ἂν γένηται ἐρυθρά, καὶ καταψύξας εἰς θυίαν πάλιν τρίβε ἐστὶ πλέον, καὶ πάλιν τὸ τέταρτον ἕψε εἰς τὴν χύτραν ἵνα συστραφῇ, καὶ πάλιν ἕως ὅτι θερμὴν κατεράσας, καὶ τρίψας ἀνελοῦ, καὶ ἀπόθου εἰς πυξίδα ἐρυθράν, καὶ χρῶ πρὸς τὰ εἰρημένα. Ἐφεξῆς δὲ τῇ προγεγραμμένῃ περὶ ἑτέρας ἐμπλάστρου κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος. Ὑγρὰ ἔμπλαστρος πρὸς νομὰς ἣ χρῶμαι, καὶ ἄλλα πολλά. Κηροῦ ∠ η. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ η. στέατος ταυρείου τεθεραπευμένου ∠ δ. χαλκίτεως ∠ β. λεπίδος χαλκοῦ ∠ γ. μάννης λιβάνου ∠ β. κηκίδος ὀμφακίνης ∠ δ. ἐλαίου μυρσίνου κοτύλας ε. τὰ ξηρὰ σὺν ὄξει καὶ μέλιτι, εἶθ᾽ οὕτως τὰ τηκτὰ καταχεῖται.

Πολύχρηστοι φαιαί.

Ὅτι τῶν βοηθημάτων, ἔνια μὲν ὁ λόγος εὑρίσκει μόνος, ἔνια δὲ ἡ πεῖρα, καὶ αὐτὴ τοῦ λόγου μὴ χρῄζουσα, τινὰ δ᾽ ἀμφοῖν ἀλλήλοις συνεργούντων δεῖται, πολλάκις ὑμῖν ἐπιδέδεικται, καὶ πρός γε τούτοις, ὅτι τὰ διὰ λόγου, καὶ πείρας εὑρισκόμενα, στοχαστικῇ μὲν ὅλως χρῆται πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν, ἐλπισθέντα δὲ τῷ λόγῳ βεβαιοῦται τῇ πείρᾳ, καὶ μέντοι καὶ ὡς τῆς στοχαστικῆς ἐλπίδος, οὐκ ὀλίγη ἐστὶν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἡ διαφορά, καθάπερ καὶ καθ᾽ ὅλον τὸν βίον. οὐ γὰρ ὁμοίως ἐλπίζομεν ὑετὸν ἔσεσθαι κατά γε τὰς χειμερινὰς τροπάς, καὶ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολήν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς, σπανιάκις οὐ γίνεται, κατὰ δὲ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν σπανιάκις γίνεται. πάντων δὲ τῶν κατὰ τὰς τέχνας ἔργων ὑπὸ συνεχοῦς ἀσκήσεως ἀκριβουμένων, οὐκ ἀρκεῖ τὸ καθόλου μόνον ἐν αὐταῖς καταμαθεῖν, ἀλλὰ κἂν τοῖς κατὰ μέρος ἐνεργῆσαι χρὴ πολλάκις. ἡ γὰρ διὰ τῶν ἐνεργειῶν ἄσκησις, ὁδός ἐστιν ἐπὶ τὴν τελείαν κτῆσιν. διὰ τοῦτ᾽ οὖν κἀγὼ κατὰ πάσας τὰς πραγματείας, ἃς ὑμῖν τοῖς ἑταίροις ἀξιώσασιν

ἐποιησά-

ἐποιησάμην, οὐκ ἠρκέσθην μόνον τοῖς καθόλου θεωρήμασιν, ἀλλὰ καὶ γυμνάσματα πολλὰ προσέγραψα, δι᾽ ὧν ἤλπι-
ζον ὑμῖν ἐναργεστέραν τε καὶ βεβαιοτέραν ἔσεσθαι τὴν γνῶσιν αὐτῶν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μερῶν
τῆς ἰατρικῆς, οὕτω κἀπὶ τῆς τῶν νευροτρώτων θεραπείας † ἔγραψα, πρώτην μὲν ὑμῖν ἐπιδείξας τὴν λογικὴν † ἔπραξα
ὁδὸν εἰς τὴν τῶν βοηθημάτων εὕρεσιν. ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ τὰς ὕλας, ἐν αἷς τὰς εὑρεθείσας ὑπὸ τοῦ λόγου δυνάμεις
ἐμάθετε περιεχομένας. ἐν γὰρ τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπομνήμασιν ια. τὸν ἀριθμὸν οὖσι,
τὰς ἐν ταῖς κατὰ μέρος ὕλαις δυνάμεις ἁπάσας γε, ἢ τὰς πλείστας χρησιμωτάτας ἔγραψα. πρὸς γάρ τοι τὴν εὐ-
πορίαν τῶν βοηθημάτων, ἐλέχθη τοῦτ᾽ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὐ μόνον δὲ εἰς τὸ δύνασθαι, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἄνευ τῶν
σκευασμένων φαρμάκων ἐν ἀπορίαις εὐπορεῖν βοηθημάτων. καὶ Ἐρασίστρατος ποτὲ τοῦ τῶν βοτανῶν εὐπό-
ρησε χυλοῦ, μὴ παρόντος † αὐτοῦ στοματικοῦ φαρμάκου κατὰ τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῆς ὁδοιπορίας, ἀλλὰ κἂν αὐτῶν συν- † ταύτῃ
τεθέντων ἀπολέσητε τὰς γραφάς, ὅμως ἡμᾶς αὐτοὺς δύνασθαι συντιθέναι παραπλήσια τοῖς ἀπολωλμένοις. καὶ
μέντοι καὶ πρὸς τὸ καλῶς χρῆσθαι τοῖς ὑφ᾽ ἑτέρων εὑρημένοις, ἡ διὰ τῆς προκειμένης πραγματείας ἄσκησις ὠφέ-
λιμός ἐστι. τί δεῖ λέγειν; ὅτι καὶ πρὸς τὸ διακρίνειν δύνασθαι τά τε περιττῶς ἐμβεβλημένα τοῖς συνθέτοις φαρμά-
κοις, καὶ κατὰ τοὐναντίον ὅσα παραλέλειπται τοῖς πρώτοις συντεθεῖσιν, ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ γ. βιβλίον ἔδειξα
τὸν λόγον ποιούμενος, ἐπὶ τῶν τοῖς νευροτρώτοις ἁρμοττόντων. ὡσαύτως δὲ καὶ νῦν ἐπιδείξω, γυμνάζων ὑμᾶς
ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἐμοῦ πρεσβυτέρων ἰατρῶν εὑρημένοις. ἡ μὲν γὰρ καθόλου μέθοδος, οὔτε μετὰ διορισμῶν ἀκρι-
βῶς, οὔτ᾽ ἄνευ διορισμῶν ἐλλιπῶς ἐγράφη τινὶ τῶν πρόσθεν, ἀλλ᾽ οὐδὲ φάρμακον ἐπαγγελλόμενον ἰᾶσθαι τοὺς νυγέν-
τας νεῦρον ὑπό τινος ὀξέος, οἷαί περ εἰσὶν αἱ βελόναι, καὶ τὰ γραφεῖα τῶν παιδίων, ἔγραψέ τις αὐτὸ τοῦτο μό-
νον ἄριστα ποιεῖν δυνάμενον, ἐμοῦ πλῆθος οὐκ εὐαρίθμητον ἐν τῷ προειρημένῳ γράμματι διελθόντος αὐτῶν. πο-
λύχρηστα μέντοι φάρμακα γράψαντες ἀξιόλογα τινὲς αὐτῶν, ὅσοι γε ἐπιμελέστεροι, πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς ἐπαγ-
γέλλονται ποιεῖν αὐτὰ προσέθηκαν, ἐνίοτε μὲν ὡς καὶ τοῖς νευροτρώτοις ἐστὶν ὠφέλιμα, ποτὲ δὲ ὡς τῶν νεύρων
τε καὶ μυῶν διακοπαῖς, ἔστι δὲ ὅτε καὶ νύξεσιν αὐτῶν, ἢ θλάσεσιν ἀρήγειν ἔφασαν αὐτά. ὑμῖν δὲ ἐξ ὧν ἐμάθετε
πάρεστι γνωρίζειν πρὸ τῆς πείρας, εἴτε δυνατά τις ἐπαγγέλλεται περὶ ὧν ἔγραψεν, εἴτ᾽ ἀδύνατα. πάρεστι δὲ
καὶ τὰ χωρὶς ὧν πέφυκε ποιεῖν γεγραμμένα φάρμακα γνωρίζειν ὑμῖν, ἐφ᾽ ὧν ἐστι χρηστέον αὐτοῖς. ἵνα γοῦν ὡς
ἐπὶ παραδείγματος ἄρξωμαι τινὸς ἐμπλάστρου φαρμάκου πολυχρήστου, ἐπὶ δευτέρου τῇ τάξει γεγραμμένου κα-
τὰ τὴν φαρμακῖτιν Ἀνδρομάχου βίβλον, ἣν ἐποιήσατο τῶν ἔξωθεν τῷ σώματι προσφερομένων, ἄνευ τοῦ δη-
λῶσαι, πρός τινα μάλιστα χρηστέον αὐτῇ, γυμνάζεσθαι πάλιν ὑμῖν πάρεστιν, ὅπως χρὴ γνωρίζειν ἐκ τῶν γεγραμ-
μένων φαρμάκων ἁπλῶν, τὴν δύναμιν τοῦ συνθέτου. ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρόμαχος οὕτως ἔγραψε κατὰ λέξιν.

Αἰγυπτία. Λιθαργύρου ∠ μδ. κίκεως κοτύλας ς. κηροῦ ∠ ρμδ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ οβ. τερμιν-
θίνης ∠ λς. ἐρίων κεκαυμένων ∠ ιη. λεπίδος στομώματος ∠ η. λεπίδος χαλκοῦ ∠ κ. ἀριστολοχίας ∠ η. λιβά-
νου ∠ η. ἔνιοι δὲ σμύρνης ∠ δ. ὀποπάνακος ∠ β. θαλάσσης ∠ ν. εἰς ἐμβροχὴν κηροῦ. Αὕτη μὲν ἡ γραφὴ
τοῦ φαρμάκου καλοῦ καὶ πολυχρήστου κατὰ ἀλήθειαν ὄντος, ἀλλὰ αὐτός γε παρέλιπεν εἰπεῖν ἐπὶ τίνων αὐτῷ χρη-
στέον. εἰ μὲν οὖν προειρηκὼς ἑκάστου γε τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν, ὥσπερ ἡμεῖς ἐποιησάμεθα ἐν ὑπομνήμα-
σιν ἕνδεκα, μέθοδόν τέ τινα γεγραφὼς καθόλου συνθέσεως φαρμάκων, ὡς ἐγὼ κατὰ τὸ πρὸ τοῦδε τοῦ βιβλίου πε-
ποίημαι, προὔβαλλε ζῶσι τοῖς ἑταίροις τοιαύτας γραφὰς ἕνεκα γυμνασίας, ὅπως ἀποκρίνοιντο πρός τινα πα-
θήματα δύναται χρήσιμον ὑπάρχειν, ἐπῃνέσαμεν ὄντως αὐτοῦ τὴν διδασκαλίαν. ἐπεὶ δ᾽ οὐδὲν τούτων ἐποίησε,
παντοίως ἄν τις αὐτῷ μέμψαιτο. διὰ τοῦτο οὖν εἰκότως αἱ φαρμακίτιδες αὐτοῦ βίβλοι παμπόλλων φαρμάκων
ἀρίστων ἔχουσαι συνθέσεις ἠμέληνται τοῖς ἰατροῖς. ἐν γὰρ τοῖς χιλίοις, εἷς τις δοκεῖ τὸ τέλος ἔχειν τῆς τέχνης. οἱ δ᾽
ἄλλοι τοῖς ἰδιώταις ὡσαύτως ἀγαπῶσιν, ἐὰν τοῖς σαφῶς γεγραμμένοις φαρμάκοις ὀρθῶς χρῆσθαι δύνωνται. καὶ
τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν τοιούτων ἰατρῶν; ὅπου δὲ τῶν ἐμπειρικῶν ὀνομαζομένων ἔνιοι, καίτοι ἀξιόλογοι διὰ τῶν τῆς
τέχνης ἔργων ὀφθέντες, ὅμως ἀγνοεῖν φασίν, ᾧ τινι λογισμῷ τῶν συντεθέντων φαρμάκων ἕκαστον εὕρηται, καὶ τί λέγω
λογισμῷ; τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐ λογισμῷ φασὶν εὑρῆσθαι, τῶν τοιούτων οὐδέν. ἄχρηστος οὖν αὐτοῖς ἐστιν ἡ τῆς φαιᾶς ταύτης
ἐμπλάστρου γραφή, τὸ χρῶμα μόνον ἐν τῷ προγράμματι διδασκούσης, χωρὶς τῆς κατὰ δύναμιν ἐπαγγελίας,
ἣν ἄμεινον ἦν γεγράφθαι πρὸ τοῦ χρώματος. ἐπεὶ τοίνυν ὁ Ἀνδρόμαχος εἰπεῖν παρέλιπε τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἡμεῖς
εὑρεῖν πειραθῶμεν ἐκ τῆς τῶν μιγνυμένων φαρμάκων ἰδέας τε καὶ δυνάμεως. Ἡ μὲν δὴ λιθάργυρος, ὅτι τῆς
μέσης οὖσα κράσεως, ἐν τῷ θερμαίνειν καὶ ψύχειν ἀποκεχώρηκε βραχὺ πρὸς τὸ ξηραίνειν, ἐμάθετε. καὶ μέντοι καὶ
τὴν χρείαν αὐτῆς εἰς τὰς ἐμπλάστρους, ἔγνωτε διττὴν ὑπάρχουσαν. εἰ μὲν ἄτηκτος μένοιεν, ὡς ὕλης μόνον, εἰ δὲ
τακείη, καὶ ὡς ξηραίνειν δυναμένης, καὶ μᾶλλον εἰ ἐπὶ πλέον ἑψηθείη. νυνὶ μέντοι ζήτημά ἐστιν ἐπὶ πόσον ἑψηθή-
σεται, κοτύλας ς. γράψαντος τοῦ Ἀνδρομάχου μίγνυσθαι χρῆναι τοῦ κίκεως, ὅπερ ἐστὶν ἐλαίου κικίνου. πόσων
γὰρ οὐγγιῶν τὴν ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς λίτρας εἶναι βούλεται κοτύλην, οὐκ ἐδήλωσε, καίτοι βέλτιον ἦν ἐν Ῥώμῃ βε-
βιωκότα λιτρῶν μὲν καὶ ξεστῶν καὶ οὐγγιῶν μεμνῆσθαι, παραλείπειν δὲ τὸ τῆς κοτύλης ὄνομα ταῖς ἔξω τῆς Ἰτα-
λίας πόλεσιν ἑλληνικαῖς ὑπάρχον ἐν χρήσει. εἰ μὲν οὖν ἐν ἁπάσαις αὐταῖς ταὐτὸ ἦν ὄνομα τῆς κοτύλης, οὐδὲν
ἂν ἦν ζήτημα. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ πάμπολλη διαφορὰ κατὰ τὸ ποσὸν ἐν αὐταῖς ἐστιν, ἐχρῆν αὐτὸν εἰπεῖν, ἤτοι γε
ὅτι τὴν ἀττικὴν λέγω κοτύλην, ἢ τὴν ἀλεξανδρεωτικήν, ἢ τὴν ἐφεσίαν, ἤ τινα ἄλλην. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν
γραψάντων περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν θ. φασὶν οὐγγιῶν τῶν ἐκ τῆς ῥωμαϊκῆς λίτρας, τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐν
τοῖς φαρμακίτισι βιβλίοις γεγραμμένην κοτύλην. ἄλλοι δὲ τὴν τῶν ιβ. φασὶν οὐγγιῶν ὑπ᾽ αὐτῶν λέγεσθαι,
καθάπερ ἐν Ῥώμῃ τὴν λίτραν τοῦ ἐλαίου συνήθως ὀνομάζουσιν. ἤδη δέ τινος ἤκουσα λέγοντος, ἑκκαίδεκα οὐγ-
γίας ῥωμαϊκὰς ἔχειν τὴν ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις γεγραμμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κοτύλην, οὐ μικρὰ δὲ ἐστι
διαφορὰ πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν, ἢ μεγάλας ἐμβάλλειν, ἢ μικρὰς τὰς κοτύλας. ἐγὼ γοῦν ἐν τῇ Ῥώμῃ

τὴν τοῦ ἐλαίου καλουμένην λίτραν, καὶ διὰ τῶν κατατετμημένων κεράτων μετροῦσιν, ἔστησά ποτε, βουλόμενος
μαθεῖν ὁπόσον ἔχει σταθμὸν τοῦ βάρους. εὗρον δὲ ταῖς σταθμικαῖς δέκα οὐγγίαις ἴσας τὰς μετρικὰς τοῦ ἐλαίου ιβ΄. διὸ
γράφειν ἐχρῆν ἐπιμελέστερον ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις τοὺς ἰατροὺς, ὁποίας τινὰς κελεύουσι βάλλεσθαι τὰς οὐγ-
γίας, ἢ τὰς λίτρας τῶν ὑγρῶν φαρμάκων, πότερα τὰς μετρικὰς, ἢ τὰς σταθμικάς. πρόδηλον γὰρ, ὅτι τῶν ὑγρῶν
τούτων σωμάτων, ὥσπερ καὶ τῶν στερεῶν, τὰ μέν ἐστι βαρύτερα, τὰ δὲ κουφότερα. καὶ λέλεκταί μοι κατὰ λόγον
ἕτερον ἑκάστου τῶν εἰς τὰ φάρμακα βαλλομένων ὑγρῶν ὁ σταθμὸς, ἀλλὰ νῦν γε τὸ προκείμενον ἀναλάβωμεν. τὰς
γάρ τοι τρεῖς κοτύλας, εἰ μὲν ἐξ ἐννέα τις οὐγγιῶν μετρικῶν ἑκάστην θείη, τὰς μὲν τρεῖς οὐγγιῶν ἑπτὰ καὶ κ΄. ἐργάζεται.
τεμνομένης δὲ ἑκάστης αὐτῆς εἰς η΄. δραχμὰς, τὰς δραχμὰς ἕξουσι διακοσίας ιϛ΄. εἰ δὲ ἐκ τῶν ιβ΄. οὐγγιῶν ἑκάστην
κοτύλην ὑπάρχειν ὑπόθοιτο, γενήσονται μὲν ϛ΄. καὶ λ΄. οὐγγίαι, δραχμαὶ δὲ σπη΄. τεμνομένης εἰς η΄. δραχμὰς ἑκά-
στης οὐγγίας. πεπείραμαι δ' ἐγὼ πολλάκις ἐν ἐλαίῳ λιθάργυρον ἑψηκὼς, τὴν μὲν σύμμετρον αὐτῆς μίξιν ἴσην
τῇ σταθμικῇ λίτρᾳ τῆς λιθαργύρου, τῇ μετρικῇ δὲ τοῦ ἐλαίου γίγνεσθαι. εἰ δὲ ἐμβάλλοι τις ἔλαιον πλέον, ἑψομένην
τε δηλονότι πλείονι χρόνῳ, ξηραντικωτέραν γίγνεσθαι. ἐπὶ δὲ τῶν λευκῶν ἐμπλάστρων, διὰ τὸ χρῶμα μιγνύμενον
τὸ ψιμμύθιον τῇ λιθαργύρῳ, τὸ πᾶν ἴσον ἴσῃ κατὰ τὸν σταθμόν. ἐμβάλλεται δὲ ἡ κοτύλη τῶν θ΄. οὐγγιῶν, ὡς πρὸς
τὴν σταθμικὴν λίτραν τῆς λιθαργύρου, βουλομένοις φυλάττειν τὸ χρῶμα, διὰ τὸ τὴν πλείονα ἕψησιν ἐργάσασθαι
μελαντέραν τὴν λιθάργυρον, ἀλλ' ἧττον ἐχέκολλον γίνεται τὸ φάρμακον, ἐλαίου βληθέντος ὀλίγου. διό τινες ἔμι-
ξαν ἤτοι τὴν τερμινθίνην ῥητίνην, ἢ τὴν κολοφωνίαν καλουμένην τὴν διαυγῆ, καθόσον οἷόν τε πειρώμενοι μή-
τε τὴν χρόαν βλάψαι, μήτε τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου, προσθεῖναί τε τῇ ῥητίνης μίξει τὸ δυσαπόπλυτον αὐτῇ,
διὰ τὸ ψαθυρὸν γίνεσθαι τὸ φάρμακον, ἂν ἐν ἐλαίῳ τοσούτῳ τοσοῦτον ἕψηται τῆς λιθαργύρου τε καὶ τοῦ ψιμμυ-
θίου. τινὲς δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐνέβαλον ἑψημένῳ τῷ φαρμάκῳ τὸν λευκὸν κηρόν. τῇ μέντοι διπλάσιον ἐχού-
σῃ τὸ ἔλαιον λιθαργύρῳ, κἂν μηδὲν ἐπεμβάλλῃς ῥητινῶδες, ἢ κηρῶδες, ὑπάρξει τὸ ἐχέκολλον ἐκ τῆς ἑψήσεως,
καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἐὰν τριπλάσιον μίξῃς τὸ ἔλαιον τῇ λιθαργύρῳ, τουτέστιν ἐὰν τρεῖς μετρικὰς ἐλαίου μίξῃς
τρισὶ σταθμικαῖς τῆς λιθαργύρου. εἰκὸς οὖν ἐστι τὸν Ἀνδρόμαχον θ΄. τῶν μετρικῶν οὐγγιῶν ἀξιοῦν ἐμβάλλεσθαι τὸ κίκι-
νον ἔλαιον, ὡς γίγνεσθαι τῶν ἐξ κοτύλων οὐγγίας νδ΄. μετρικὰς, ὅπερ ἐστὶ ταὐτὸν λίτραις μετρικαῖς ῥωμαϊκαῖς δ΄.
καὶ ϛ΄. εὔδηλον δ' ὅτι μὴ παρόντος ποτὲ ἡμῖν τοῦ κικίνου, τὸ παλαιὸν ἔλαιον ἀντ' αὐτοῦ παραληψόμεθα. καὶ τὸ
σικυώνιον δ' ἐγὼ πολλάκις ἐνέβαλλον, εἰς τὰς διαφορητικὰς ἐμπλάστρους, κἀκείνου μὴ παρόντος, ἕτερον ἔλαιον
αὐτοσχεδιάσας, ὅμοιον ἐκείνοις εἰργασάμην, ἐναφεψήσας αὐτῷ ῥίζας σικύου ἀγρίου, καὶ βρυωνίου, καὶ ἀλθαίας.
ὅτι δὲ διαφορητικόν τε καὶ μαλακτικὸν εἶναι βούλεται τὸ προκείμενον φάρμακον ὁ Ἀνδρόμαχος, εὔδηλον ἐκ
τοῦ κίκινον ἔλαιον ἐμβάλλειν αὐτῷ, καὶ πλεῖστον ἀμμωνιακὸν θυμίαμα. τῇ γὰρ λιθαργύρῳ τὸν μὲν κηρὸν, ἴσον εἶναι
βούλεται τῷ σταθμῷ, τὸ δ' ἀμμωνιακὸν ϛ΄. καίτοι κατὰ πολλὰς τῶν ἐνδόξων ἐμπλάστρων οὐχ ἡμίσεος, ἀλλὰ δ΄.
μοίρους ἢ ε΄. καὶ πολλάκις ἑβδόμου τε καὶ ὀγδόου, καί ποτε δεκάτου βαλλομένου τοῦ φαρμάκου τούτου πρὸς τὸν σταθμὸν, ὡς
πρὸς τὴν λιθάργυρον. περὶ δὲ τοῦ κηροῦ μεμαθήκαμεν, ὡς ὕλης ἔχει τάξιν ἐν ταῖς τῶν τοιούτων φαρμάκων συνθέ-
σεσιν, οὐ δυνάμεως δραστικῆς συντέλειαν. ὑπάρχει δὲ καὶ αὐτῷ βραχεῖά τις δύναμις μαλακτική, ἀλλ' οὐ διὰ ταύτην
ἐν τῷ προκειμένῳ φαρμάκῳ παρείληπται, καθάπερ οὐδ' ἡ τερμινθίνη ῥητίνη, καίτοι πολὺ πλαστικωτέρα κατὰ
δύναμιν οὖσα τοῦ κηροῦ. καὶ γὰρ μαλάττει μᾶλλον αὐτοῦ, καὶ προσέτι θερμαίνει καὶ διαφορεῖ, τοῦ κηροῦ μηδ' ἕτερον
ἔχοντος τούτων. ἀλλὰ τὸ ἀμμωνιακὸν θυμίαμα μόνον ἐμβληθὲν, αὐχμηρὸν ἐργάσεται τὸ φάρμακον. ὡς δ' εἰς ἐμ-
πλαστροποιΐαν, οὐδὲ γὰρ χεῖρον οὕτως ὀνομάσαι, χρήσιμός ἐστιν ὅ, τε κηρὸς καὶ ἡ ῥητίνη. τὸ γάρ τοι μαλάττειν τε καὶ
διαφορεῖν ὑπάρχει τῷ φαρμάκῳ, κἂν μόνου τοῦ ἀμμωνιακοῦ, πρωτεύοντος μὲν ἐν τοῖς μαλακτικοῖς, ἐνάμιλλου
δὲ καὶ τοῖς διαφορητικοῖς ὄντος. ἀναμνησθέντων δὲ τῶν ἐν τῷ ε΄. τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως εἰρημένων,
ὁποίαν τινὰ τὴν κρᾶσιν εἶναι χρὴ τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, οὐδὲν ἔτι δεηθήσεσθε νεωτέρας διδασκαλίας. αἱ μὲν γὰρ
πρῶται δυνάμεις, δραστικαὶ τοῖς φαρμάκοις εἰσὶν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι, καὶ ὑγρότητι καὶ ξηρότητι. δεύτεραι
δὲ, αἵ τε μαλακτικαὶ καὶ διαφορητικαὶ, καὶ ἀποκρουστικαὶ, καὶ ἑλκτικαὶ, καὶ πεπτικαί τε καὶ ῥυπτικαὶ, καὶ σηπτικαὶ,
καθάπερ γε καὶ τρίται κολλητικαὶ τραυμάτων, ἐπουλωτικαί τε καὶ σαρκωτικαί. καὶ τὸ συγκείμενον οὖν ἐξ ἐλαίου
κικίνου καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος φάρμακον, ἱκανόν ἐστι διαφορεῖν τε καὶ μαλάττειν, καὶ δηλονότι καὶ ξηραί-
νειν, ὕλην ἐπιτηδείαν προσειληφὸς τόν κηρόν τε καὶ τὴν ῥητίνην, καὶ τὴν ἤδη τὸ πλέον ἑψημένην λιθάργυρον.
ἐπεμβάλλειν δ' αὐτῷ κελεύει, καὶ τῶν κεκαυμένων ἐρίων, καὶ ἀριστολοχίας, διαφορητικωτάτων τε καὶ ξηραντικω-
τάτων φαρμάκων, ἐφ' οἷς πεπτικοῦ καὶ πυηγορικοῦ φαρμάκου μνημονεύει τοῦ λιβανωτοῦ. εἰ δὲ καὶ τῆς σμύρνης ἐμ-
βάλλοι μέντοι καὶ ὀποπάνακος, ἐνίους γάρ φησι καὶ τούτων τι μιγνύναι τῷ φαρμάκῳ, τὴν μὲν σμύρναν ἴσμεν
οὐκ ἀγεννῶς θερμαίνουσάν τε καὶ ξηραίνουσαν, τὸν δὲ ὀποπάνακα, καὶ γενναιότερον ἔτι ταῦτ' ἄμφω δρῶντα, καὶ
προσέτι λεπτυντικῆς τε καὶ διαφορητικῆς ὄντα δυνάμεως. ἀλλὰ τούτου μὲν ὀλίγιστον ἐμβάλλεται, δεδιότος οἶμαι
τοῦ προσθέντος αὐτὸ, τὴν δριμύτητα τοῦ φαρμάκου, καὶ βουλομένου μὴ μόνον διαφορητικήν τε καὶ μαλακτικὴν ἐρ-
γάσασθαι τὴν ἔμπλαστρον, ἀλλὰ καὶ τραύμασιν ἐπιτηδείαν. διὰ τοῦτο οὖν αὐτῷ καὶ τὴν λεπίδα τοῦ χαλκοῦ τε καὶ τοῦ
στομώματος ἔμιξε, φάρμακα στυπτικὴν ἔχοντα δύναμιν ἅμα τῷ ξηραίνειν ἰσχυρῶς. διὰ γοῦν τὴν τούτων μίξιν,
ἐπί τε τῶν ἐναίμων τραυμάτων, ἄλλων θ' ἑλκῶν οὐκ ὀλίγων, ἀγαθὸν γίγνεται φάρμακον ἡ προκειμένη κατὰ λό-
γον ἔμπλαστρος αἰγυπτία. καὶ μέντοι καὶ πρὸς ἀποστήματα, καὶ πάνθ' ὅσα διαφορεῖσθαι δεῖται, πολλάκις ἀκηκόατε
τὰ μὲν ἅμα τοῖς διαφορητικοῖς φαρμάκοις ἔχοντα τι καὶ τῶν στυπτικῶν, ἀσφαλέστερα γίγνεσθαι, τὰ δὲ χωρὶς τῶν στυ-
φόντων, δραστικώτερα μὲν οὐκ ἀσφαλῆ δέ. πολλάκις γὰρ ἐπισπᾶται ῥεύματα πληθωρικοῦ τοῦ θεραπευομένου σώματος
ὄντος, ἢ κακοχύμου, κενὸν δ' εἴπερ εἴη τὸ σῶμα καὶ ἀπέριττον, ἑτοιμότερον ἀφικνεῖται τοῦ τέλους, τὰ διαφορητι-
κώτερα φάρμακα μόνα παραλαμβανόμενα χωρὶς τῶν στυπτικῶν. ὀλίγοις δὲ προσφερόμενα ἐπὶ τοιούτοις σώμασι,

τὰ φάρμακα, διὰ τοῦτο ἀσφαλέστερον ἔδοξεν εἶναι μιγνύναι τι καὶ τῶν ἀποκρουστικῶν. οὕτω τοι καὶ τῇ διὰ τῶν ἁλῶν ἐμπλάστρῳ διαφορητικῇ, προσέθεσάν τινες χαλκάνθου βραχὺ, καίτοι καὶ τῶν ἁλῶν αὐτῶν ἐχόντων τι στυπτικόν. τὸ τοίνυν προκείμενον φάρμακον, εὕρηται μὲν διαφορητικὸν ἰσχυρῶς, ὡς καὶ πῦον ἤδη τό γε μὴ πάνυ πολὺ, χωρὶς τοῦ διατρῆσαι τὸ δέρμα διαφορεῖν δύνασθαι, μαλακτικὸν δὲ τῶν σκιῤῥουμένων τε καὶ ὁπωσοῦν σκληρυνομένων. κολλητικὸν δὲ μεγάλων τραυμάτων, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἤδη κακοηθευομένων ἑλκῶν ἐπουλωτικὸν, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων παθημάτων, ὅσα διαφορητικῆς τε ἅμα καὶ ἀποκρουστικῆς μετρίας δυνάμεως, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὰ κατὰ τοῦ μετώπου ῥευματιζομένων ὀφθαλμῶν ἐπιτιθέμενα, καλούμενα δὲ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἀνακολλήματα. τοῦτον δὲ τοῦτο τὸ φάρμακον ἐπιτήδειον ἔσται καὶ τοῖς γεγυμνωμένοις νεύροις, εἰ καὶ τετμημένα κατά τι μέρος αὐτῶν τύχοι. τὰ γάρ τοι διακεκομμένα τὸν ἐκ τῆς συμπαθείας οὐκ ἔχοντα κίνδυνον, ἔτι καὶ τὴν αἴσθησιν ἀφαιρεῖται τῶν ὑποκει-
10 μένων ἑαυτῷ σωμάτων, εἰς ἃ †καταπίχεται. δεῖται γε μὴν καὶ ταῦτα τοιούτου φαρμάκου. τὰ γὰρ ὑγραίνοντα σήπει ῥᾳδίως αὐτὰ, διὰ τοῦτο καὶ οἱ ξηραντικοὶ κυκλίσκοι, καίτοι στύφοντες ἱκανῶς, ὅμως ἁρμόττουσι τοῖς γεγυμνωμένοις νεύροις, ἅ γε μήπω φθάσαντα, πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς φλεγμονῆς ἀφίκετο. ταῦτα γὰρ ἀγανακτεῖ, καὶ παροξύνεται πρὸς τῶν τοιούτων φαρμάκων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ ῥηθήσεται. περὶ δὲ τῆς προκειμένης ἐμπλάστρου, τὰ λείποντα τῷ λόγῳ προσθῶμεν. ἐπεὶ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἀγνοοῦντες ἐπιτιθέασι τὰς τοιαύτας ἐμπλάστρους σκληρὰς, ἄμεινον ἐμμόνους ποιῆσαι τύξαντας, ἢ καὶ τὴν σκευασίαν εὐθὺς ἐργάσασθαι μαλθακάς. ἔπειτα δὲ ὅταν ἐπὶ μεγάλων διαιρέσεων, ἐν αἷς γεγύμνωται νεῦρα περιβάλωσιν αὐτὴν, ἐλπίζουσιν ἐπὶ τῶν νυγμάτων ἔσεσθαι πολὺ μᾶλλον ὠφελίμους, ἀγνοοῦντες κἀνταῦθα μέγιστόν τι θεώρημα, περὶ οὗ διελέχθην ἤδη, διδάσκων ὑμᾶς ἐν τῷ λόγῳ μὲν πρῶτον δεύτερον, εἶθ᾽ ὑπὸ τῆς πείρας ἔγνων βεβαιούμενα, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἀναμιμνήσκω. †πολλάκις γὰρ θερμοτέρων τε καὶ διαφορητικωτέρων δέονται φαρμάκων αἱ νύξεις τῶν νεύρων, ἤπερ ὅταν
20 ὅλον γυμνωθῇ, τραύματος ἀξιολόγου γενομένου. τὰ γάρ τοι γυμνωθέντα τὰς τῶν δριμέων τε καὶ θερμῶν πάνυ φαρμάκων ἐπιθέσεις οὐ φέρει διὰ τὴν δῆξιν, ἀλλὰ τῶν χαλαστικῶν καὶ διαφορητικῶν δεῖται, μεμιγμένων συμμέτρως τοῖς στύφουσι φαρμάκοις. ἀλλὰ καὶ ὅτι βέλτιόν ἐστι τὰ πέριξ τοῦ τραύματος καταλαμβάνειν τοῖς δριμέσι τε καὶ λεπτομερέσι, καὶ διαφορητικοῖς ἱκανῶς, ὁποῖόν ἐστι τὸ διὰ τοῦ εὐφορβίου. ἐγὼ μὲν οὖν ἐπεκμηράμην τὴν προκειμένην ἔμπλαστρον ἱκανὴν εἶναι ποιεῖν ἃ προείρηκα, καὶ σκευάσας ταύτην, εὗρον τὴν πεῖραν μαρτυροῦσαν. ὕστερον δέ ποτε καὶ ταῖς Ἀσκληπιάδου τε καὶ Κρίτωνος ἐντυγχάνων φαρμακίτισι βίβλοις, ἔγνων αὐτοὺς γεγραφότας, οὐχ ὥσπερ καὶ Ἀνδρόμαχος ἀδιορίστως, ἀλλὰ μετὰ διορισμῶν σαφῶς, ἥντινα δύναμιν ἔχει. διά τε οὖν τοῦτο καὶ διότι διαφωνοῦσιν ἐν τῇ σκευασίᾳ, κατά τινα τῷ Ἀνδρομάχῳ κάλλιον ἔδοξέ μοι προσγράψαι, καὶ τὰς ἐκείνων αὐτῶν λέξεις, ἔπειθ᾽ οὕτως εἰπεῖν τι, καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ συνθέσει τοῦ φαρμάκου διαφωνίας αὐτῶν.

30

Περὶ τῶν γεγραμμένων ὑπὸ Ἀσκληπιάδου καὶ Κρίτωνος περὶ τῆς προκειμένης ἐμπλάστρου.

Περὶ τῆς ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένης αἰγυπτίας ἐμπλάστρου, ὁ Ἀσκληπιάδης οὕτως ἔγραψεν. Ἀνδρομάχου αἰγυπτία ἄναιμος, τραυματική. ποιεῖ πρὸς νεύρων καὶ μυῶν διακοπὰς, ποιεῖ πρὸς νύγματα, περιθλάσεις παρατρίμματα, λυγίσματα. ἔστι δὲ καὶ ὀφθαλμιώντων παρακόλλημα. ποιεῖ κεφαλαλγικοῖς, καὶ πρὸς πολλὰς διαθέσεις χρήσιμόν ἐστι τὸ φάρμακον. Λιθαργύρου, κηροῦ ἀνὰ ∠ ρμδ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ οβ΄. τερμινθίνης ∠ λς΄. ἐρίων οἰσυπηρῶν κεκαυμένων ∠ ιη΄. λεπίδος χαλκοῦ ∠ η΄. λεπίδος στομώματος ∠ η΄. λιβάνου ∠ θ΄. ἀριστολοχίας στρογγύλης ∠ θ΄. κικέως κοτύλας γ΄. Ταῦτα προειπὼν ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐφεξῆς γράφει τὸν τρόπον τῆς ἑψήσεως, οὐδὲ τοῦτο τὸ μέρος τῆς συνθέσεως ἐπὶ τῶν ἐμπλάστρων φυλάξαντος τοῦ Ἀνδρομάχου, παραλέλειπται γὰρ ἐν ἁπάσαις σχεδόν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἑψήσεων, εἴρηται μὲν οὐκ ὀλίγα κατὰ τὸ †δ΄. γράμμα, καὶ νῦν εἰρήσεται μετ᾽ ὀλίγον. ἄξιον δὲ ἐπισκέψασθαι τὸ τῆς διαφωνίας, ἣν ἐν τῇ ποσότητι τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐποιήσατο πρὸς τὸν Αν-
40 δρόμαχον ὁ Ἀσκληπιάδης. οὐ γὰρ ἓξ κοτύλας τοῦ κικέως ὥσπερ ὁ Ἀνδρόμαχος, ἀλλὰ τρεῖς ἐμβάλλειν ἀξιοῖ. κατὰ δὲ τὴν ἀριστολοχίαν οὐδὲν προσδιορισάμενος τοῦ Ἀνδρομάχου, προσέθηκεν αὐτὸς τὸ στρογγύλον, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὸ κεκαυμένον ἔριον τὸ οἰσυπηρόν. τὸν μέντοι σταθμὸν ἴσον ἐμβάλλει τῷ Ἀνδρομάχῳ. γράφει γοῦν οὕτως. Ἐρίων οἰσυπηρῶν κεκαυμένων ∠ ιη΄. ἀριστολοχίας στρογγύλης ∠ θ΄. ἃ δ᾽ ἐπὶ τέλει προσέθηκεν ὁ Ἀνδρόμαχος, οὐδὲ ὅλως ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, οὔτε περὶ τῆς σμύρνης, οὔτε περὶ τοῦ ὀποπάνακος εἰπών τι, πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδὲ περὶ τῆς θαλάσσης, ἃ σαφῶς προσγράψαντος τοῦ Ἀνδρομάχου, θαλάσσης εἰς ἐμβροχὴν κηροῦ † ∠ ν΄. τοῦτο γὰρ, οὔτε Ἀσκληπιάδης οὔτε ὁ Κρίτων προσέγραψε. τὴν μέντοι ἀριστολοχίαν τὴν στρογγύλην, ὁ Κρίτων ὁμοίως τῷ Ἀσκληπιάδῃ βάλλει, καθάπερ καὶ τῶν οἰσυπηρῶν ἐρίων, τάς τε ὀκτωκαίδεκα δραχμὰς, ἐλαίου τε κικίνου, κατὰ λέξιν γὰρ οὕτως ἔγραψε, κοτύλας ς΄. Ἡ δὲ ἕψησις τῆς ἐμπλάστρου παρὰ μὲν Ἀσκληπιάδου γέγραπται τόνδε τὸν τρόπον. ἕψε λιθάργυρον καὶ κίκινον ἕως συστραφῇ, εἶτα τὰς λεπίδας, καὶ ὅταν εὔχρους γένηται, τὰ λοιπὰ ἐπίβαλλε. παρὰ δὲ
50 τῷ Κρίτωνι τόνδε τὸν τρόπον. ἕψε λιθάργυρον μετὰ κικίνου, ἕως μέλιτος σχῇ τὸ πάχος. τούτου δὲ γενομένου, ἐπίπασσε τὰς λεπίδας καὶ συνέψε ἐφ᾽ ἱκανὸν, ἕως ἀμόλυντος γένηται, ἔπειτα τερμινθίνην καὶ κηρὸν, κεκομμένοις δὲ ἀμμωνιακὸν, προμαλαχθὲν παρὰ πυρὶ τοῖς δακτύλοις. βαστάζων δὲ ἤδη ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἔμπασσε τῶν οἰσυπηρῶν ἐρίων τὴν κόνιν, μετέπειτα ἐπὶ τέλει τὸν λίβανον, εἶθ᾽ οὕτως ἀναιροῦ. Καὶ περὶ τῆς ἐπαγγελίας δὲ τοῦ φαρμάκου ἐπιμελέστερον ὁ Κρίτων ἔγραψε κατὰ λέξιν οὕτως. Αἰγυπτία τηροῦσα χωρὶς φλεγμονῆς πᾶσαν διαίρεσιν καὶ πᾶν θλάσμα. εὐθετεῖ δὲ καὶ πρὸς πᾶν δῆγμα τῶν θηρίων, ὠφελεῖ δὲ καὶ τὰς γιγνομένας φλεγμονὰς χωρὶς ἑλκῶν. ἀγαθὴ δὲ καὶ πρὸς πόνους νεύρων καὶ μυῶν, τοὺς δίχα αἰτίας γινομένους.

Ἄλλη Ἀνδρομάχου φαιά.

Ἔγραψε καὶ ἄλλας φαιὰς ὁ Ἀνδρόμαχος ὁμογενεῖς πως τῇ προγεγραμμένῃ. καλεῖται δὲ τὴν μὲν ἑτέραν ἄθλωαν, τὴν δὲ ἑτέραν νυγματικήν, ἔστι δὲ ἡ μὲν ἄθλωα, τῆς νυγματικῆς πρὸς πλείονας διαθέσεις ἁρμόττουσα, καὶ μάλιστα

†καταπέχεται †πολύ †ἃ †ἰσοῦ

τὰς μετ᾽ ἑλκῶν, ἐπεὶ ποικιλωτέρα τέ ἐστι, καὶ συφόντων φαρμάκων ἔτι μᾶλλον μετέχει. ἡ δὲ νυγματικὴ, χαλαστικωτέρα τε καὶ ἀνωδυνωτέρα ταύτης ἐστί. περὶ μὲν οὖν τῆς προτέρας τῶν εἰρημένων φαρμάκων, οὕτως ἔγραψε κατὰ λέξιν φαιὰ Ἀθηνᾶ. Λιθαργύρου ∠ ρ. τερμινθίνης ∠ λς. κηροῦ ∠ κε. μίλτου σινωπικῆς ∠ κδ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ λς. χαλβάνης ∠ ιβ. ἁλὸς ∠ η. διφρυγοῦς ∠ η. κεκαυμένου χαλκοῦ ∠ ς. μαστίχης ∠ ς. ἀριστολοχίας ∠ ε. προπόλεως ∠ ε. μάννης ∠ ς. λεπίδος χαλκοῦ ∠ ς. λίθου ἀσίου ∠ γ. τριφύλλου σπέρματος ∠ β. συμφύτου ῥίζης ∠ α. καὶ τετρώβολον, ἐλαίου Κο δ. Περὶ δὲ τῆς ἑτέρας φαιᾶς αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος. Φαιὰ νυγματική. Ἀμμωνιακοῦ ∠ η. κηροῦ νέου ∠ π. τερμινθίνης ∠ γ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η. πίσσης ξηρᾶς ∠ μ. ὡς δὲ Ζήνων μνᾶς S. τέταρτον, λιθαργύρου ∠ δ. ἁλὸς ἰνδικῆς ∠ β. ἀριστολοχίας ∠ β. χαλβάνης ∠ β. ἰοῦ ∠ α. οἱ δὲ ∠ β. λιβάνου ∠ β. ἐλαίου χειμῶνος κοτύλας δ. θέρους ὄγδοον, ὄξους κοτύλης ἥμισυ, εἰς ἄνεσιν τοῦ ἀμμωνιακοῦ. Καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς ἔγραψεν ἅμα ταύταις ὁ Ἀνδρόμαχος ἐμπλάστρους, οὐδὲν ἄλλο προσθεὶς αὐταῖς, ἢ τὸ τοῦ χρώματος ὄνομα, συγκειμένας ἐκ τῶν ἐναντίων ταῖς δυνάμεσι φαρμάκων, ἀλλὰ τινὲς μὲν αὐτῶν

†ἑλκτικόν ἐπικρατοῦν ἔχουσι τὸ χαλαστικόν τε καὶ ἀνώδυνον, τινὲς δὲ διαφορητικόν τε καὶ †ῥυπτικόν. τινὲς δὲ τὴν σύψιν, ὥστε καὶ ἡμᾶς χρὴ πάσαις αὐτοῖς θαῤῥοῦντας, ἐπιτηδείως ἑκάστῃ χρῆσθαι. πρὸς μὲν τὰ δυσεπούλωτα καὶ κακοήθη τῶν ἑλκῶν, ταῖς στυπτικὸν ἐχούσαις πλέον. ἔνθα δὲ παρηγορῆσαι τε καὶ χαλάσαι πρόκειται, ταῖς τὸ χαλαστικόν. ἔνθα δὲ ἑλκῶσαί τε καὶ διαφορῆσαι, ταῖς τὰ θερμαίνοντα, καὶ πρὸς ἑαυτὰς τὰς ἐν βάθει διαθέσεις ἐπισπώμενα μοχθηρὰς ὑγρότητας, ἐνίαις δὲ καὶ τοὔνομα προσγέγραπται. Φαιὰ λιτὴ ἡ χρῶμαι. τρεῖς γὰρ ἐφεξῆς πολυμιγμάτους ἔγραψε τοιαύτας, ὧν καὶ αὐτῶν τὴν σύνθεσιν, ἔδοξέ μοι βέλτιον εἶναι προσγράψαι κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν αὐτοῦ. Φαιὰ λιτὴ ἡ χρῶμαι.

Λιθαργύρου ∠ κδ. κίκεως κοτύλην α. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ δ. μάννης ∠ δ. ῥητίνης ∠ δ. κολοφωνίας ∠ π. Ἄλλη ἀνώδυνος Ἰσιδώρου. Λιθαργύρου ∠ λς. κηροῦ ∠ λς. ἐλαίου Κο α S. ῥητίνης κολοφωνίας ∠ ιε. λεπίδος χαλκοῦ ∠ θ. μάννης ∠ τν. ἐψε.

†γ Ἄλλη ἡ χρῶμαι. Λιθαργύρου ∠ ρμδ. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ρμδ. λεπίδος ∠ κδ. ἐλαίου Κο γ. Ὥσπερ δὲ ταύταις ταῖς προγεγραμμέναις τρισὶ προσέγραψε, ταῖς μὲν ὅτι χρῆται αὐτὸς, ταῖς δὲ ὅτι ἀνώδυνός ἐστιν, οὕτως ἑτέραις μαρτυρεῖ, θηριακὰς αὐτὰς ὀνομάζων. Ἡ γοῦν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τρίτη, κατὰ λέξιν οὕτως γέγραπται. Θηριακὴ ἡ χρῶμαι. Καὶ μετὰ ταύτην ἄλλη πάλιν, ἧς πρόγραμμα ἐστι τοιοῦτον, εὐπατόριος θηριακή. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν θηριακῶν ἐν τοῖς ἑξῆς εἰρήσεται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν φαιῶν ἔτι τῶν ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένων εἰπεῖν βούλομαι, μεμφόμενος αὐτῷ, διότι τάς τε ἐπαγγελίας αὐτῶν παρέλιπεν εἰπεῖν, καὶ τὰς σκευασίας. εὐθέως γοῦν τῇ πρώτῃ πασῶν γεγραμμένῃ, τῶν φίλων τις ἰατρῶν ἐχρήσατο πάμπολλα ποιούσῃ. καὶ γάρ ἐπουλωτικὴ τῶν δυσεπουλώτων ἐστὶ, καὶ μάλιστα ὅταν τετυλωμένα καὶ σκληρὰ χείλη περιέχῃ τὸ ἕλκος. ἁρμόττει δὲ καὶ πρὸς σηπεδόνας, καὶ πρὸς σύριγγάς τε καὶ κόλπους, καὶ τὰ μεγάλα τραύματα, καὶ ὅλως ἐστὶ πολύχρηστος. ἡ δὲ τῶν συντεθέντων αὐτὴν φαρμάκων συμμετρία, κατὰ τόδε γέγραπται. Λιθαργύρου ∠ ρμδ. ἐλαίου κοτύλας ε. ἀσβέστου ∠ μη. λιβάνου ∠ μη. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ μη. τερμινθίνης ∠ μη. ἀριστολοχίας ∠ μη. πίσσης δραχμὰς ἐνενήκοντα ἕξ, κηροῦ δραχμὰς ἐνενήκοντα ἕξ, ἀμμωνιακοῦ δραχμὰς ἐνενήκοντα ἕξ. Οὕτως μὲν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν. ἔξεστι δὲ καὶ δι᾽ ἐλάττονος συμμετρίας αὐτὴν σκευάζειν, ἑκάστου τῶν εἰρημένων τέταρτον μόριον μιγνύντα. γενήσεται γὰρ ἡ σύνθεσις τοιάδε. Λιθαργύρου ∠ λς. ἀσβέστου δὲ καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου, καὶ λιβανωτοῦ, καὶ τερμινθίνης, καὶ ἀριστολοχίας, τὸ τρίτον ἑκάστου σταθμῷ τοῦ λιθαργύρου, τουτέστι ∠ ιβ. εἶτα πίσσης, καὶ κηροῦ, καὶ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἑκάστου τὸ διπλάσιον τῶν εἰρημένων τεττάρων φαρμάκων, τῆς ἀριστολοχίας λέγω καὶ τερμινθίνης, καὶ λιβάνου, καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου, καὶ ἀσβέστου. χρὴ δὲ τὴν ἄσβεστον ἀκατάσβεστον δηλονότι καὶ πρόσφατον εἶναι, οὕτω τὸ φάρμακον καὶ πρὸς τὰ σηπεδονώδη χρήσιμον γίνεται. ἅπαντα δὲ διὰ ∠ γράψας ὁ Ἀνδρόμαχος τὰ φάρμακα, κάλλιον ἂν ἐπεποιήκει κατὰ τὴν αὐτὴν συμμετρίαν, καὶ τοῦ ἐλαίου μνημονεῦσαι, ὡς ἕλκειν τὸ βαλλόμενον ∠ τοσάσδε, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, πάντως γοῦν ἐχρῆν αὐτὸν τῆς ῥωμαϊκῆς λίτραν μνημονεῦσαι. νυνὶ δὲ Κο γράφει, τὴν συνήθη περὶ τοῦ μέτρου τούτου καταλιπὼν ἡμῖν ἀμφιβολίαν, εἴτ᾽ ἐννέα μετρικῶν ℥. εἴτε δώδεκα βούλεται τὴν Κο εἶναι. κατὰ δὲ τὴν ἐμὴν γνώμην, ἡ μὲν τελεία συμμετρία, τὰς ἓξ ℥ τοῦ σταθμοῦ λαμβανέτω, διὰ τὸ τὴν ῥωμαϊκὴν λίτραν ἕλκειν ℥ ιβ. κατὰ δὲ τὸ δ. αἱ σκευάσεις, εὔδηλος ἡ ἀναλογία. εὔδηλον δὲ καὶ ἐὰν ∠ εἴπῃ τις εἰς τὴν τελείαν συμμετρίαν λαμβάνεσθαι ὑπ. διὰ τὸ τὴν σταθμικὴν ℥ ὀκτὼ ∠ ἕλκειν. Καὶ ἄλλη δέ τις ἐστὶν ἐν ταῖς φαιαῖς ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένη, λαμβάνουσα καὶ αὐτὴ τὴν ἀκατάσβεστον τίτανον, ὁμογενὴς τῇ προγεγραμμένῃ. προγράφει δ᾽ αὐτῆς, Φαιὰ Εὐβούλου, καὶ σκευάζει κατὰ τὴν ὑπογεγραμμένην συμμετρίαν. Λιθαργύρου λίτραν α. κηροῦ μνᾶν μίαν, χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ιβ. ἰοῦ ∠ ιβ. τερμινθίνης ∠ ιβ. ῥητίνης ξηρᾶς ∠ ις. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ η. λιβάνου ∠ ιβ. ὀποπάνακος ∠ η. ἐλαίου Κο δ. ὄξους κοτύλας δ. ἐν τισι τῶν ἀντιγράφων, κοτύλης S. γέγραπται, καὶ δηλονότι διττῶς ἔξεστιν αὐτὴν σκευάζειν, εἰδότα τὸ πλέον ὄξος ἰσχυρότατον ἐργάζεσθαι τὸ φάρμακον. Καὶ μίαν καὶ ἄλλην φαιὰν, ἧς αὐτὸ τοὔνομα προέγραψεν, ἄλλη φαιὰ, ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ἀξιόλογον ἑκάστου, ὅ τέ ἐστι τὸ φάρμακον διὰ θαλάσσης σκευαζόμενον, ὥσπερ τῶν παραπλησίων ταῖς προγεγραμμέναις ἁρμόττειν δυνάμενον. ἔστι δὲ ἡ σύνθεσις αὐτοῦ τοιάδε.

Λιθαργύρου μνᾶς S. κηροῦ μνᾶς S. χαλκίτεως τέταρτον, λεπίδος χαλκοῦ ∠ ις. λιβάνου ∠ π. τερμινθίνης τέταρτον ὄγδοον. λέγει δὲ δηλονότι τῆς μνᾶς, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος τέταρτον, θαλάσσης κοτύλην α. οἱ δὲ κοτύλης ἥμισυ, κίκεως κοτύλας γ. τὸ ἀμμωνιακὸν σὺν τῇ θαλάσσῃ. Ταῦτα μὲν ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν, ἄχρι τοσούτου τὴν σκευασίαν μνημονεύσας, ὥστ᾽ εἰπεῖν ὅτι τὸ ἀμμωνιακὸν σὺν τῇ θαλάσσῃ προδιαβρέχεται δηλονότι. περὶ δὲ τῆς χαλκίτεως καὶ τῆς λεπίδος, οὐδὲν ἔγραψε, καίτοι καὶ τούτων δυναμένων μετὰ τῆς θαλάττης λειοῦσθαι, καθάπερ γε καὶ συνέψεσθαι τῇ λιθαργύρῳ, καὶ τῷ κηρῷ, καὶ τῇ τερμινθίνῃ. ἵνα τοίνυν μηδ᾽ ἄλλην φαιὰν ζητῆτε παρὰ μηδενὶ τῶν ἄλλων, προσθήσω ἄλλας δύο γεγραμμένας ὑπὸ τοῦ Ἀνδρομάχου. καλεῖ δ᾽ αὐτῶν τὴν μὲν ἑτέραν

τοῦ φθειροφάγου, ἣν διὰ τούτων συγκεῖσθαι φησί. Λιθαργύρου ∠ ξ. ῥητίνης ∠ ν. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ λ. κηροῦ ∠ ν. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ ιβ. λεπίδος χαλκοῦ ∠ †ιβ. ἀριστολοχίας ∠ η. κενταυρείου ῥίζης ∠ η. ἐλαίου κοτύλας β. † τῆ Τὴν δὲ τοῦ Ἱερίωνος, οὕτως συγκεῖσθαι φησί. Λιθαργύρου ∠ ρμδ. πίσσης ξηρᾶς ∠ ρμδ. τερμινθίνης ∠ οβ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ οβ. μάννης λιβάνου ∠ ρβ. στέατος μοσχείου ∠ ρμδ. κηροῦ ∠ λϛ. ἀριστολοχίας ∠ θ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ θ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ θ. χαλβάνης ∠ θ. ὀποπάνακος ∠ θ. ὄξους κοτύλης ϛ. ἐλαίου κοτύλην α ϛ. κίκεως ἴσον, εὔδηλον ὅτι τὴν λιθάργυρον, καὶ τὴν πίσσαν, καὶ τὸ μόσχειον στέαρ διπλάσιον βούλεται τῷ σταθμῷ τῆς τερμινθίνης εἶναι, καὶ τοῦ θυμιάματος καὶ τοῦ λιβάνου, τετραπλάσιον δὲ τοῦ κηροῦ. τῆς δ' ἀριστολοχίας, καὶ τοῦ κεκαυμένου χαλκοῦ, καὶ τοῦ ἰοῦ, καὶ τῆς χαλβάνης, καὶ τοῦ ὀποπάνακος ἑκκαιδεκαπλάσιον. καὶ ἔστι τὸ φάρμακον ἱκανῶς ἐστι πολύχρηστον, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα τὰ προγεγραμμένα, καὶ χρῆσθαι δεῖ πᾶσιν αὐτοῖς θαῤῥοῦντα. Ἑλλησποντία, ὡς Ἀνδρόμαχος. Ἔνδοξον οὖσαν καὶ ταύτην τὴν ἔμπλαστρον, ἔγραψεν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐν ταῖς φαιαῖς ἐν τῇδε τῇ συμμετρίᾳ. Λιθαργύρου ∠ ξ. πίσσης ∠ ν. λαδάνου ∠ κε. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ η. λεπίδος ∠ β. ἐλαίου παλαιοῦ ∠ σ. Ἐπεὶ δὲ διαφέρεται πρὸς τὸν Ἡραν ἐν τῇ τοῦ φαρμάκου συνθέσει ὁ Ἀνδρόμαχος, ἔδοξέ μοι καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡρα γεγραμμένα προσθεῖναι κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντα.

Ἑλλησποντία διαπνευστική, ἀφλέγμαντος. πρὸς χοιράδας, φύγεθλα, παρωτίδας, ἐπιτεθὲν τὸ σπλήνιον, ἐπισπᾶται, πυοποιεῖ, ῥήσσει, κολλᾷ, καὶ καθόλου ποιεῖ ἐπὶ πάντων τῶν πυρικαύτων, παρηγορεῖ δὲ καὶ ποδαγρικούς.

Ἐλαίου παλαιοῦ ∠ ρ. πίσσης ξηρᾶς ∠ ν. λαδάνου ∠ κε. λιθαργύρου ∠ ξ. ἰοῦ ξυστοῦ ∠ η. χαλβάνης ∠ δ.

Τὴν λιθάργυρον μετὰ τοῦ ἐλαίου διατρίψας, ἕψε. ἡνίκα δὲ συστρέφεται, πρόσβαλλε τὴν πίσσαν, καὶ τὸν ἰόν, εἶτα λάδανον καὶ τὴν χαλβάνην, καὶ οὕτως κατεράσας εἰς θυίαν, μάλασσε καὶ χρῶ. τινὲς δ' ὑπὲρ τοῦ εὔχρουν αὐτὴν γενέσθαι καὶ φαιάν, μίσγουσι καὶ λεπίδος ∠ η. ἄλλως γὰρ γίνεται μελανοτάτη. ταύτῃ καὶ ἐπὶ ποδαγρῶν ἐχρησάμην πολλάκις, καὶ ἐποίησεν ἄκρως. δεῖ δὲ ῥαβδίοις αὐτὴν ξύλων χρῆσθαι. Πρόδηλον δ' ὅτι διαφωνοῦσιν οἱ ἄνδρες, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις βραχύ τι, κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἐλαίου συμμετρίαν πάμπολυ. διπλάσιον γὰρ, ἢ κατὰ τὸν Ἡραν ὁ Ἀνδρόμαχος ἐμβάλλει. δύναται δὲ καὶ ἑτέρως σκευάζεσθαι, γινωσκόντων ἡμῶν ἐὰν μὲν πλεῖον ἔλαιον ἐμβληθῇ, χρονιωτέραν γενέσθαι τὴν ἕψησιν δηλοῖ, αὐτό τε τὸ φάρμακον γενήσεσθαι ξηραντικώτερον. ἐὰν δὲ ἔλαττον † αὐτέχειν τε τὴν ἕψησιν † ἐν τάχει γενομένην, καὶ τὸ φάρμακον ἧττον ἔσεσθαι ξηραντικόν.

Αἱ ὑπὸ Δαμοκράτους γεγραμμέναι πολύχρυσοι.

Τούτοις ἀκολούθως βούλομαι ἐμπλάστρων φράσαι,
ἀνεπιδέτων χρήσεις τε καὶ τὰς συνθέσεις.
ποιοῦσι πρὸς τὰς μὴ μεγάλας διαιρέσεις,
καὶ πρὸς τὰ μείζω σαρκὸς αὐτῆς τραύματα,
τά τ' ἐξ ἐπιπολῆς τῶν τετραπόδων δήγματα,
αἳ καὶ δοθιῆνας διαφοροῦσι προσφάτους.
στομοῦσι δὲ τοὺς ἔχοντας ἤδη καὶ πύον,
κομιζόμεναί τε, τάς τε ἐπ' αὐτοὺς εὐχαίρας
ταχὺς ἐπουλοῦσι δίχα χειρουργίας.
καὶ τῷ μετώπῳ ἐπιτεθεῖσαι, ῥεύματα
ὀφθαλμιώντων ῥᾳστ' ἐπέχουσι μόναι.
τούτου δ' ἀμείνω τοῦ γένους, πρώτην φράσω
ἔμπλαστρον, εὐπόριστον, εὔχρουν, δραστικήν,
καλῶ δὲ τυρίαν. λαμβάνει δὲ τὸ χρῶμα
πορφύρας τυρίας, ἂν γένηται ὃν δεῖ τρόπον.
σκεύαζε δ' οὕτως. τῆς καλῆς λιθαργύρου
ἔμβαλλε λίτρας ε. καὶ κηροῦ α.
καὶ πιτυΐνης γ. τῆς λιπαρᾶς καὶ ἀξύλου.
ἰοῦ δὲ χαλκοῦ τοῦ καλοῦ, καὶ χαλβάνης,
χαλκοῦ τε κεκαυμένου, καὶ λεπίδος καλῆς
δ' ἑκάστου μίγματος βάλλε οὐγγίας.
λιπαροῦ δ' ἐλαίου ιε. λίτρας καὶ μίαν.
ἕψε δὲ τὴν ἔμπλαστρον οὕτως ἐπιμελῶς,
βαλὼν μετ' ἐλαίου διατέτριμμένην λιθάργυρον,
εἰς κεραμεᾶν τε μείζω, καὶ καινὴν χύτραν,
ἀνάτριβε χερσίν, εἶτα κίνει καὶ σπάθῃ,
ἕψε τ' ἐπὶ λαύρας καὶ δηνεκοῦς φλογός.
ὅταν δὲ μέλιτος λαμβάνῃ τὴν σύστασιν,
ἰόν τε καὶ τὴν λεπίδα προσβαλὼν, ἄφες
ἕψεσθαι ἐφ' ἱκανόν. εἶτα χαλκὸν πρόσβαλλε,
πάλιν τ' ἀφεὶς ἐπὶ ταχὺν ἕψεσθαι χρόνον,
ἀποχέων ὀλίγον τῆς χύτρας τοῦ φαρμάκου,
ψύξας τ' ἀνάτριψον χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις,
εὔχρουν τ' ἰδὼν καὶ σκληρόν, οὕτως πρόσβαλε
τὴν πιτυΐνην καὶ κηρόν. εἶθ' ἡνωμένων
πάντων ἐπιμελῶς, πάλιν ἀπόσταξον βραχύ.
κἂν μὲν βλέπῃς εὔχρουν τε καὶ κεκραμένην,
ἆρον παραχρῆμα τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρός,
καὶ χαλβάνην πρόσβαλλε προμεμαλαγμένην.
ἂν δ' ᾖ τι παρὰ πολὺ σκληρότερον τὸ φάρμακον,
ἔλαιον αὐτῷ πρόσβαλ' εἰς εὐκρασίαν
οὕτω κατηθῶν, εἶτ' εἰς ἕτερον ἀγγεῖον
ψυχρόν, μάλασσε χερσί, καὶ οὕτως τ' ἀπότιθου.
Ἄλλην ὑπογράψω τῇ πρὸ ταύτης ὁμογενῆ,
Ποιεῖ δὲ πρὸς ἃ εἶπον ἔμπροσθεν πάθη,
πάντων ἐπουλοῖ κρεῖττον αὕτη φαρμάκων,
ἕλκη δυσαλθῆ, καὶ τυλώδη, καὶ χρόνια.
τ' ἐν τῷ προσώπῳ γινόμενα ἐξανθήματα,
αὕτη θεραπεύει δίχα τινὸς δηγμοῦ μακροῦ,
ἕδρας τ' ἐχούσας ῥαγάδας καὶ σκληρίας
τὰς κονδυλώδεις, καὶ τύλους ἀποβάλλεται.
σκεύαζε δ' οὕτως. μνᾶν λιθαργύρου καλῆς.
μνᾶ δὲ ἐστι λίτρα, καὶ τρίτον λίτρας μέρος.
κηροῦ δὲ καλοῦ ποντικοῦ μνᾶς ἥμισυ,
ἰοῦ τέταρτον μνᾶς, μέρος ξυστοῦ καλοῦ,
χαμαιλέοντος μέλανος ὄγδοον μέρος.
ῥίζα δὲ ἐστιν ἡ καλὴ ἡ κρητική,
τῆς α. εἶτα κιλίκιος παλαιοῦ τ' ἐλαίου μνᾶς ἐπὶ τρίτῃ (ἐπιρρεπὴς ὀρ)
ἐὰν δὲ μὴ παρῇ, κέχρησο καὶ τῷ προσφάτῳ. (βραχὺ
ἕψε δὲ λείαν, τὴν λιθάργυρον βαλὼν
καὶ πᾶν ἔλαιον εἰς χύτραν, κινῶν σπάθῃ.
ὅταν δὲ συστῇ καὶ γένηται μηλίνη,
ἰὸν παράπασον, εἶτα κηρὸν πρόσβαλλε,
τήξας ἔμπροσθεν, βαστάσας τ' ἀπὸ τοῦ πυρὸς
χαμαιλέοντος ὀλίγον παράπασον.
ὅταν δ' ἑνωθῇ πάντα καὶ ψυγῇ πόσως,

κατωτέρω εἰς θέαν, οὕτως τε ἀποτίθου.

Αἰγυπτία.

Αἰγυπτία τηροῦσα χωρὶς φλεγμονῆς
πᾶσαν διαίρεσιν, καὶ πάντα θλάσματα,
καὶ δήγματα πάντων τετραπόδων, τῶν θ᾽ ἑρπετῶν,
ὅσαι τ᾽ ἐγγίνονται χωρὶς ἑλκῶν φλεγμοναί,
πόνους τε νεύρων καὶ μυῶν διχ᾽ αἰτίας.
ταύτην ἐπαινῶν Ἀνδρόμαχος ἐν φαρμάκοις
ἔχων μεγίστην ἕξιν, ἐδίδου φίλοις.
εἶναι δὲ δραχμὰς ἔλεγε μὲν λιθαργύρου
τρεῖς μ̄. καὶ ἑτέρας δὶς ιβ̄.
κηροῦ δὲ λευκοῦ ποντικοῦ ταύτας ἴσας,
ἀμμωνιακοῦ δὲ τοῦ καθαροῦ τρεῖς κ̄.
καὶ δώδεκ᾽ ἄλλας, λιβάνου δὲ δὶς δ̄.
λεπίδος δὲ χαλκοῦ, καὶ λεπίδος στομώματος,
πάλιν δ᾽ ἑκάστου μίγματος δὶς δ̄.
τερμινθίνης τε τῆς καθαρᾶς τρεῖς δώδεκα.
δέκ᾽ ὀκτὼ δ̄. ἐλαίου κικίνου κοτύλας μέτρῳ,
ἐρίων ιη̄. τῶν ῥυπαρῶν κεκαυμένων.
καίειν δ᾽ ἔφασκεν αὐτὰ τοῦτον τὸν τρόπον,
εἰς λοπάδα καινήν, ἢ χύτραν πλατύστομον,
ἐνθέντα ἔριον οἰσυπηρὸν δαψιλές,
τὸ πῶμα περιχρίσαντι ἢ γύψῳ, ἢ κόνει,
ἢ γῇ κεραμικῇ, μεθ᾽ ὕδατος μεμιγμένῃ
ἐν πυρὶ λαύρῳ καίοντα, ὅταν ᾖ ῥᾴδιον,
κόψαντας σῆσαι. τό γε δοκεῖν καλῶς ἔχειν,
καίειν δ᾽ ὁμοίως αὐτὰ κἂν τοῖς κριβάνοις,
κἂν τοῖς ἴπνοις τοῖς ἄγαν πεπυρωμένοις,
οὕτως τε λειῶν, λάμβανε ὃν δεῖ σταθμόν.
ἕψειν δὲ κελεύει, λειοτάτην λιθάργυρον,
καὶ πᾶν κίκινον, καὶ μίξαντ᾽ ἐν καινῇ χύτρᾳ,
μέλιτός γε πάχος γενομένου τοῦ φαρμάκου,
λεπίδα παραπάσσειν καὶ συνεψεῖν ἐφ᾽ ἱκανόν,
ἕως ἂν γένηται ἀμόλυντον, βάλλειν τότε τερ-
μινθίνην καὶ κηρόν, εἶθ᾽ ἡνωμένοις,
ἀμμωνιακὸν μαλαχθὲν ὑπὸ τῶν δακτύλων.
μέλλοντα δ᾽ αἴρειν τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρός,
λεῖον προσεμπάττειν λίβανον, ἐμβάλλειν τε
καὶ τῶν οἰσυπηρῶν τὴν κόνιν παρ᾽ ἔσχατον,
πρὸ τοῦ λιβανωτοῦ δὲ μικρὸν ὕστερον.
τινὲς δὲ βουλόμενοι τοῦτο τὸ φάρμακον
ἴδιον λέγεσθαι, βαστάσαντες τὴν μίαν
λεπίδος, μιᾶς βάλλουσι τὰς ἑκκαίδεκα,
χρῶνται δὲ χαλκοῦ λεπίδος, στομώματος.

Ἄλλη.

Οὐδέν τι χεῖρον τῆς πρότερας αἰγυπτίας,
ποιοῦσα ταὐτά, ποτὲ δὲ καὶ κρεῖττον πάχυ,
ἂν σκευάσῃ τις ἐπιμελῶς τὸ φάρμακον,
χρήσαιτ᾽ αὐτῷ μὴ παρέργως πρὸς τὰ αὐτά.
ἔχει δὲ ἐλαίου ε̄. λίτρας, κικίνου ἴσας,
λιθαργύρου δὲ τέσσαρας, χρυσίτιδος,
λεπίδος δὲ χαλκοῦ μη̄. δραχμάς,
τερμινθίνης τε τῆς καλῆς τρεῖς ιβ̄.
μάννης, λιβάνου τε ταὐτὸ τῇ τερμινθίνῃ,
ἀμμωνιακοῦ δὲ τοῦ καθαροῦ λίτρας β̄.
κηροῦ δὲ λευκοῦ ποντικοῦ λίτρας β̄ S.
ἕψε δ᾽ ἔλαιον, λεπίδα, τὴν λιθάργυρον,
ἕως συνέλθῃ καὶ γένηται εὔχρουν ἄγαν,
σκληρᾶς θ᾽ ἱκανῶς ἐμπλάστρου, εἶθ᾽ οὕτως βαλεῖν
τερμινθίνην καὶ κηρόν, εἶτα δακτύλοις
ἀμμωνιακὸν μαλαχθέν, εἶτα τὴν χύτραν
ἀπὸ τοῦ πυρὸς ζέουσαν ἄρας, τότε βαλεῖς
τὴν μάνναν, ἤδη ψυχομένου φαρμάκου.
ἐποίησα ταύτην πολλάκις λιθαργύρου
χωρίς, μολυβδαίνης ἐμβαλὼν κάλης ἴσον,
ἥδιστά τ᾽ ἐχρησάμην πρὸς ἃ προείπομεν,
πεποιημένην τε χρώματος βελτίονος.

Περὶ τῶν διαφορητικῶν καὶ ἐπισπαστικῶν ἐμπλάστρων.

Οἱ τὰς τῶν συνθέτων φαρμάκων δυνάμεις γράψαντες, ἐκάλεσαν τινὰς τῶν ἐμπλάστρων ἐπισπαστικάς, ὥσπερ ἑτέρας διαφορητικάς. ἐνίαις δ᾽ αὐτῶν ἑκάτερα ἐμαρτύρησαν ἐπισπᾶσθαί τε καὶ διαφορεῖν. καὶ γὰρ πλησίον ἀλλήλων εἰσὶν αἱ δυνάμεις, ἥ θ᾽ ἑλκτικὴ τῶν ἐκ τοῦ βάθους, ἥ τε διαφορητικὴ τῶν ἑλχθέντων. αἵ τε γὰρ ἕλκουσαι, καὶ διαφοροῦσί τι πάντως, αἵ τε διαφοροῦσαι, καὶ ἕλκουσιν. ἀλλ᾽ ἐπικρατεῖ κατὰ μὲν τὰ διαφορητικὰ τῶν φαρμάκων ἡ διαφορητικὴ δύναμις, κατὰ δὲ τὰ ἑλκτικὰ ἡ ἑλκτική. σύγκειται μὲν οὖν ἑλκτικαὶ διὰ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ὅσαι δύναμιν ἔχουσιν ἐκ τοῦ βάθους ἐπὶ τὸ δέρμα τὰς περιουσίας τῶν ὑγρῶν ἐπισπᾶσθαι, αἱ διαφορητικαὶ δὲ ἐκ τῶν διαφορεῖν τὸ ἑλχθὲν πεφυκότων. ἵνα δὲ ἔμπλαστρος γένηται, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐρρέθη, τῷ μὲν λιθαργύρου μίγνυται, τῷ δὲ ῥητίνης, τῷ δὲ κηροῦ, τῷ δὲ ἐλαίου, τῷ δὲ πίττης, ὅτε διαφορητικὴν δύναμιν ἀξιόλογον, ὅθ᾽ ἑλκτικὴν ἐχόντων τῶν τοιούτων, ὥσπερ ἡ πρόπολις, ἡ τίτανος, ἢ μυελός, ἢ χαλβάνη, ἢ τὸ τῆς ἀσίας πέτρας ἄνθος, ἢ ἀφρὸς νίτρου, ἢ ἀφρόνιτρον, ἢ ὄξος, ἢ κονία στακτή, πέπερί τε καὶ νάπυ, καὶ στρουθίον, οἵ τ᾽ ἐδώδιμοι τῶν ἁλῶν, οἵ τε ἀμμωνιακοί, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα πολλά, περὶ ὧν τῆς δυνάμεως ἐν τῇ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ λέλεκται. νυνὶ δὲ τὰς πεῖραν ἱκανὴν ἤδη δεδωκυίας ἐμπλάστρους ἐρῶ, τοσοῦτον ἔτι περὶ αὐτῶν εἰπών, ὡς ἔνιοι καὶ τῶν στυφόντων φαρμάκων τοῖς ἐπισπαστικοῖς προσέμιξαν εὐλαβούμενοι τὸ γιγνόμενον, ἐφ᾽ ὧν ἐστι περιουσία χυμῶν. ἕλκουσι γὰρ ἐνίοτε πλέον ἢ προσῆκεν, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῶν κατὰ τὸ θεραπευόμενον μέρος ἐν βάθει τὴν ὁλκήν, ἀλλὰ κἀκ τῶν πέριξ ἁπάντων ποιεῖσθαι. λέλεκται δέ μοι καὶ πρόσθεν ἐν τῷ τῶν σαρκωτικῶν δυνάμεων λόγῳ, τὰς ἐπισπαστικάς τε καὶ διαφορητικάς, ὥσπερ γε καὶ τὰς ἐπὶ μᾶλλον ἢ χρὴ ῥυπτούσας ἁπάσας, γίγνεσθαι σαρκωτικὰς μιχθείσας κηρωτῆς, ἐφ᾽ ὧν μὲν ἡ δύναμις ἰσχυρὰ πλέονος, ἐφ᾽ ὧν δ᾽ ἀσθενὴς ἐλάττονος. ἐὰν δ᾽ φθάσῃ τὸ σύνθετον ἐπισπαστικόν, ἢ διαφορητικὸν φάρμακον ἔχειν τι καὶ στυπτικόν, οὐ χρὴ τῷ τοιούτῳ φαρμάκῳ χρῆσθαι σαρκωτικῷ, διὰ τὸ τὰς στυπτικὰς δυνάμεις, εἰς μὲν τὰς κολλήσεις τῶν τραυμάτων τε καὶ κόλπων, καὶ τὰς ἐπουλώσεις τῶν ἑλκῶν εἶναι χρησίμους, εἰς δὲ τὰς σαρκώσεις ἀχρήστους. εἴρηται γὰρ ἱκανῶς ἡμῖν ἤδη περὶ τούτου. Αἱ ὑπ᾽ Ἀνδρομάχου γεγραμμέναι διαφορητικαί τε καὶ ἐπισπαστικαί.
Ἁλικὴ πρὸς πολλά. Ἁλῶν κοινῶν λίτρας δ̄. λεπίδος χαλκοῦ Ϛο. δ̄. μάγματος λίτρας S. μάννης λίτραν μίαν, κηροῦ λίτρας ιδ̄. κυπρίνου ἐλαίου λίτρας ιϛ̄. ὄξος. Ἄλλη Θευδᾶ σαρκοφάγου πρὸς κακοήθη σύριγγας, τερηδόνας, χοιράδας. ῥητίνης τερμινθίνης Ϛο δ̄. λιβάνου Ϛο δ̄. κηροῦ οὐγγίας δ̄. λιθαργύρου οὐγγίαν ᾱ. οἱ δὲ ἀρσενικοῦ ἴσον
αὐτῷ

αὐτὶ δὲ λιθαργύρου, λεπίδος ἐρυθρᾶς ℥ δʹ. ἰοῦ ξυστοῦ οὐγγίας ηʹ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ οὐγγίας ϛʹ. ὄξους κο αʹ. ἐγὼ πλέον ἐλαίου κοτύλην αʹ. οἴνου κοτύλην αʹ. ὄξους σκιλλητικοῦ κοτύλην. Ἄλλη διαφορητικὴ Κανδίδου ᾗ χρῶμαι.

Τερμινθίνης λίτρας γʹ. κηροῦ λίτρας †νʹ. χαλβάνης οὐγγίας βʹ. νίτρου ℥ βʹ. ἀσίου οὐγγίας βʹ. λιβάνου λίτρας δʹ. †ηʹ μυελοῦ ἐλαφείου ℥ δʹ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας S. προπόλεως οὐγγίας γʹ. ἐλαίου δαφνείου οὐγγίας ϛʹ. στέατος ταυρείου λίτρας ἥμισυ, τὰ ξηρὰ κατὰ τῶν τηκτῶν. Ἄλλη πρὸς χοιράδας παρὰ Νυμφοδότου.

Ἀσίου λίθου ∠ ηʹ. ἀφρονίτρου ∠ ηʹ. ἀσβέστου ∠ ιϛʹ. στέατος μοσχείου ∠ ιϛʹ. κηροῦ ∠ κδʹ. τερμινθίνης ∠ λβʹ.

Ἄλλη διαφορητικὴ βρογχοκήλων, ᾗ Κλήμης σορτώριος ἐθεραπεύθη, καὶ πρὸς σκληρίας. Λιθαργύρου ∠ νʹ. πιτυΐνης ῥητίνης ∠ μʹ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας ιʹ. χαλβάνης ∠ δʹ. χαλκοῦ κεκαυμένου ∠ ηʹ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ μʹ. σχιστῆς ∠ δʹ. μάννης λιβάνου ∠ δʹ. κηροῦ ∠ νʹ. ἐσχάτην τὴν χαλβάνην καὶ τὴν μάνναν.

Ἄλλη ἡ διὰ τῶν ἀσπίδων διαφορητικὴ χοιράδων, καὶ πρὸς ποδάγρας. Τερμινθίνης, λίθου ἀσίου, ἀσφάλτου, ∠ τξʹ. ἀφρονίτρου, μοσχείου, κηροῦ, δαφνίδων, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ ∠ τμʹ. λίθου πυρίτου ∠ πʹ. ἀσβέστου ∠ †ρηʹ. ἀσπίδων ποδὸς ∠ ρμʹ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας βʹ. ἐσχάτην τὴν ποδὸν, ψυχθέντος τοῦ φαρμάκου, †ρκʹ εἰ δὲ μὴ ἀπόλλυται. Ἄλλη ἐπισπαστικὴ ἡ τοῦ Σαρκοδβίτου. Τερμινθίνης μνᾶν αʹ. κηροῦ μνᾶν αʹ. νίτρου μνᾶς βʹ. βδελλίου ∠ λβʹ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ λβʹ. ἐλαίου κοτύλας βʹ. θαλάσσης ἢ ἅλμης κοτύλας βʹ. μίλτου ∠ λβʹ.

Ἄλλη ἡ Κτησιφῶντος, ἃ μὲν διαλύων, τὰ δὲ συνάγων, καὶ ῥύπτων. Ἀφρονίτρου λίτραν μίαν, μάννης λιβάνου λίτραν μίαν, κονίας στακτῆς λίτραν αʹ. τινὲς καὶ ὄξους λίτραν αʹ. Ἄλλη δι' ἁλῶν ἐπισπαστική. Ἁλῶν κοινῶν ∠ πʹ. ψιμμυθίου ∠ πʹ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας †μʹ. χαλκάνθου ∠ κδʹ. ὄξους κοτύλας ἥμισυ. Ἄλλο ἡ δι' ἁλῶν ἄλλως. †γʹ

Ψιμμυθίου ∠ νʹ. ἁλῶν κοινῶν ∠ νʹ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας †ηʹ. ἀριστολοχίας ∠ ηʹ. προπόλεως ∠ ιʹ. ταύτην †βʹ Σίλων ἐπῄνει. Ἄλλη ἡ διὰ πελαγίας γῆς διαφορητική. Λιθαργύρου μνᾶς δʹ. γῆς πελαγίας τέταρτον, ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ τέταρτον, ψιμμυθίου τέταρτον, κηροῦ τέταρτον, ὄξους κοτύλην αʹ. ἐλαίου κοτύλας δʹ.

Ἄλλη ἡ τοῦ Κυρτοῦ ἐπισπαστική. Ἴρεως ἰλλυρικῆς ∠ νʹ. μάννης ∠ νʹ. τερμινθίνης ∠ νʹ. ἀφρονίτρου ∠ νʹ. κισσήρεως ∠ νʹ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κεʹ. χαλβάνης ∠ †ιϛʹ. κάγχρυος ∠ ιβʹ. ἥμισυ, κηροῦ ∠ ρʹ. οἱ δὲ ηʹ. ἐλαίου †ϛʹ κοτύλην αʹ. Ἄλλη ἡ διὰ δαφνίδων. Ῥητίνης, νίτρου πυῤῥοῦ, κηροῦ νέου, δαφνίδων, κολοφωνίας, στέατος μοσχείου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ ∠ οʹ. κυπρίνου κοτύλης ἑκκαιδέκατον, τινὲς δὲ ἰξοῦ ∠ νʹ. Ἄλλη ἐπισπαστικὴ †ἁρπάλη. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ηʹ. κηροῦ ∠ δʹ. ἴρεως ∠ δʹ. μάννης ∠ δʹ. πεπέρεως ∠ δʹ. θείου †Ἁρπάλου ἀπύρου ∠ δʹ. κισσήρεως ∠ δʹ. τερμινθίνης ∠ ηʹ. ἐλαίου ὀλίγον. Ἄλλη ἐπισπαστικὴ Ἁρπάλου. Τερμινθίνης μνᾶς ηʹ. κισσήρεως ∠ κεʹ. νίτρου ∠ ιϛʹ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιϛʹ. κηροῦ ∠ δʹ. ἐλαίου βραχὺ, μίλτου ὥστε χρῶσαι, τὰ ξηρὰ σὺν ὄξει. Ἄλλη. Σινάπεως ∠ δʹ. νίτρου ∠ δʹ. κηροῦ ∠ ηʹ. τερμινθίνης ∠ λʹ. δαφνίδων ∠ δʹ. ἀσβέστου ∠ δʹ. ἐλαίου κοτύλας ἑκκαιδέκατον, κυπρίνου ∠ ηʹ. Ἄλλη πρὸς πόνον διαφορητική. Κηροῦ, τερμινθίνης ῥητίνης, πίσσης ξηρᾶς, στέατος μοσχείου, νίτρου πυῤῥοῦ, δαφνίδων, ἀσβέστου, κισσήρεως, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἑκάστου ἴσον. Ἄλλη Κοδράτου βασιλέως. Κηροῦ ∠ ρʹ. νίτρου πυῤῥοῦ ∠ ρʹ. ῥητίνης φρυκτῆς ∠ ρʹ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ κεʹ. προπόλεως ∠ κεʹ. ἰξοῦ δρυΐνου ∠ ιβʹ. ἥμισυ, ἐλαίου ξέστην αʹ. κονίας στακτῆς ξέστην αʹ.

Ἄλλη διαφορητικὴ μελικηρίδων. Ἐλαίου παλαιοῦ ∠ ρʹ. λιθαργύρου ∠ ἐνενήκοντα μίαν, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, χαλβάνης ἀνὰ ∠ ιβʹ. Ἄλλη. Λιθαργύρου ∠ ρʹ. ἁλῶν κοινῶν ∠ ξʹ. ἐλαίου παλαιοῦ κο †ϛʹ. †αʹ

Ἄλλη ἐπισπαστικὴ καὶ διαφορητικὴ πολύχρηστος. Λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν μίαν, χαλβάνης λίτραν μίαν, ἁλὸς ὀρυκτοῦ λίτρας S. ἰοῦ ξυστοῦ λίτρας ἥμισυ, ἐλαίου ξέστας γʹ. χαλκάνθου ℥ †βʹ. Ἄλλη διαφορητικὴ ἡ διὰ τοῦ στρουθίου. †γʹ Λιθαργύρου λίτρας †βʹ. ἐλαίου λίτρας γʹ. ψιμμυθίου ℥ δʹ. πίσσης ℥ δʹ. τερμινθίνης †αʹ ℥ δʹ. κηροῦ οὐγγίας βʹ. μάννης οὐγγίας γʹ. ἀριστολοχίας ℥ βʹ. στρουθίου ℥ βʹ. κηκίδων ℥ γʹ. οἴνου καλοῦ κοτύλας γʹ. οἶνον ἔσχατον καταῤῥαινε. Ἄλλη διαφορητικὴ ὡς Σκειβώνιος. Λιθαργύρου λίτρας εʹ. ἐλαίου λίτρας εʹ. πιτυΐνης ξηρᾶς λίτρας εʹ. προπόλεως λίτρας ηʹ. †τῆς δρυΐνης ℥ γʹ. Ἄλλη ἐπισπαστικὴ καὶ διαφορητική. Κηροῦ νέου ∠ ρʹ. †ἰξοῦ δρυΐνου ῥητίνης πιτυΐνης ξηρᾶς ∠ ρʹ. νίτρου ∠ ρʹ. ἐλαίου κο γʹ. τινὲς λιβάνου ∠ ρʹ. κονίας στακτῆς κοτύλας γʹ. πρὸς σκληρίας δὲ μίσγεται ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς ιβʹ. χαλβάνης ἴσον, ἰοῦ ξυστοῦ, δρυΐνης ἴσον.

Ἄλλη πρὸς χοιράδας Μνησιανοῦ ᾗ χρῶμαι †κατὰ κόρας. Τερμινθίνης λίτραν μίαν, κηροῦ λίτρας †ηʹ. προπόλεως λίτραν μίαν, χαλβάνης λίτρας †ηʹ. ἰξοῦ δρυΐνου λίτρας ηʹ. τήξας ταῦτα, ἔμπασσε τρυγὸς κεκαυμένης ℥ βʹ. ἀφρονίτρου λίτρας †ηʹ. εἶτα θεὶς ἐπ' ἀνθρακιᾶς, πρόσβαλε ἐλαίου κο γʹ. εἶτα καθελὼν, ἔμπασσε σικύου ἀγρίου ῥίζης ℥ αʹ. ξιφίου ῥίζης ℥ δʹ. ἀσίου ἄνθους ℥ δʹ. Ἄλλη Ἀντιπάτρου. Νίτρου λίτραν αʹ. τερμινθίνης λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν μίαν, ὕδατος ξέστην αʹ. καὶ πλεῖον, ὅταν ἑψόμενον μὴ πομφολύζῃ, πρόσβαλε ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℥ βʹ. χαλβάνης ℥ αʹ. βδελλίου ℥ αʹ. λιβάνου ℥ βʹ. σανδαράχης ℥ βʹ. λίθου ἀσίου ℥ βʹ. ὁ ἄσιος καὶ ἡ σανδαράχη σὺν ἐλαίῳ ὀλίγῳ λεαίνεται, τὰ τηκτὰ ἀναξύεται, καὶ μίσγεται τοῖς ξηροῖς. Ἄλλη διαφορητικὴ Ἀντιπάτρου.

†καταπόρως. †ϛʹ †ϛʹ †ϛʹ

Μολυβδαίνης ∠ τʹ. κηροῦ ∠ νʹ. τερμινθίνης ∠ λʹ. χαλκίτεως ∠ ϛʹ. χαλβάνης ∠ ηʹ. σμύρνης ∠ ηʹ. μάννης ∠ ηʹ. ἐλαίου χειμῶνος κοτύλας δʹ. θερείας κοτύλας γʹ. Ἄλλη Ξενοκράτους ἀνώδυνος, διαφορητική, ὡς Κάσος, ἡ πολυσόμου πρὸς ποδάγρας. Ψιμμυθίου ∠ ρνʹ. κηροῦ λίτρας γʹ. τερμινθίνης ∠ λʹ. ἀφρονίτρου ∠ λʹ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας γʹ. Ἄλλη διαφορητικὴ μελικηρίδων Ἀλεξάνδρου. Ἁλὸς ἀπανοῦ λίτραν μίαν, λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν αʹ. κηροῦ ℥ αʹ. τερμινθίνης ℥ αʹ. χαλβάνης καὶ ὀποπάνακος ℥ βʹ. σινάπεως ℥ ϛʹ. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας γʹ. ὄξους ξέστας ηʹ. Ἄλλη ὑγιεία διαφορητικὴ καὶ ἐπισπαστική, πρὸς μαστοὺς διὰ ἰξοῦ. Λιθαργύρου λίτρας βʹ. ἐλαίου λίτρας βʹ. ἰξοῦ δρυΐνου ℥ δʹ. κηκίδων ℥ δʹ. Ἄλλη κερωτικὴ πόνων ὡς Ἀσκληπιάδης χωρὶς συῤῥήξεως. Ῥητίνης λίτρας βʹ. κηροῦ λίτρας βʹ. νίτρου λίτρας †ηʹ. βουτύρου λίτραν μίαν, στέατος λεοντείου λίτρας ϛʹ. ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν μίαν, τῆκε ὁμοῦ, καθ' ἡμέραν χρῶ ἐμπλάστρῳ τοῦ φαρμάκου. †βʹ

Ἄλλη ἐπισπαστικὴ ὑγρῶν καὶ ἀποστημάτων, μάλιστα ἐν γόνασι καὶ ἄρθροις, ἄτερ τομῆς ἕλκουσα, ἀφλέγμαντος καὶ τραυματική. Μολυβδίου σκωρίας L ρ̄. τερμινθίνης L ρ̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β̄. ῥητίνην ἐσχάτην.

Ἄλλη διαφορητικὴ ἡ συῤῥήσσουσα καὶ ἐπουλωτικὴ, προσκολλητικὴ, ᾗ χρῶμαι. Ἰξοῦ δρυΐνου L ξ̄. πίσσης L ν̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L †ρ̄. κηροῦ L ν̄. ῥητίνης φρυκτῆς L ιε̄. λίθου πυρίτου L ῑ. χαλβάνης L η̄. μάννης L δ̄. ἴρεως ἰλλυρικῆς L δ̄. κάχρυος L δ̄. κόπρου περιστερῶν L δ̄. ὄξους καὶ μέλιτος κοτύλας δ̄. ὄξους τοῦ πικροῦ? (ἐν πισὶ) ... περιπόλεως L κ̄. τὰ τηκτὰ τήξας, ἔμπλασσε τοῖς ξηροῖς. Αἱ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμέναι ἐπισπαστικαί.

Λευκὴ ἐπισπαστική. Ποιεῖ πρὸς χοιράδας, καὶ τὰ κατὰ μέρος ἀποστήματα, ποιεῖ πρὸς σύριγγας καὶ αἰγίλωπας, ὥστε χωρὶς τομῆς ἀπαλλάττειν, ποιεῖ πρὸς τὰ ῥυπαρὰ, καὶ δυσαλθῆ, ποιεῖ ὑδρωπικοῖς. Λιθαργύρου L π̄. ψιμμυθίου L π̄. ἁλῶν L π̄. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην ᾱ. τρίβε ἅλας, ψιμμύθιον, λιθάργυρον, ἐπίβαλλων τούτοις τὸ ἔλαιον, ἔπειτα μίξας ἐπιμελῶς, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, ἕψε κινῶν συνεχῶς μέχρις ἀμολύντου, καὶ εἰς θυίαν ἐξεράσας, καὶ ἀνακόψας, ἀναλαμβανόμενος χρῶ. Ἄλλη. Λιθαργύρου L ρ̄. ἁλῶν L ν̄. ἐλαίου κοτύλας γ̄. κηροῦ L ν̄. τερμινθίνης L ιβ̄. Ἄλλη. Μάννης L ιϛ̄. στυπτηρίας σχιστῆς L η̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β̄.

Ἄλλη. Λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν μίαν, ἁλῶν ὀρυκτῶν λίτραν μίαν, κηροῦ L ν̄. τερμινθίνης L κε̄. μάννης L ιϛ̄. στυπτηρίας σχιστῆς L η̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας β̄ S. Ἄλλη Λευκίου πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ πρὸς τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν, καὶ τὰ χρόνια, καὶ δυσαλθῆ.

Λιθαργύρου L ρ̄. ψιμμυθίου L ρ̄. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ L ρ̄. χαλκάνθου L ρ̄. πιτυΐνης L ρ̄. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας γ̄. ὄξους ξέστην ᾱ. κηροῦ L ν̄. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη ὑγιεινὴ, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Λιθαργύρου L ρ̄. ψιμμυθίου L ρ̄. ἁλῶν L ρ̄. στυπτηρίας ὑγρᾶς L ρ̄. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας ῑ. ὄξους ξέστην ᾱ. κηροῦ λίτρας ϛ̄. ῥητίνης τερμινθίνης λίτρας S. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη μέλαινα ἐπισπαστικὴ, πρὸς χοιράδας ποιεῖ, παρωτίδας, καὶ τὰ κατὰ μέρος ἀποστήματα, διαλύει πᾶσαν σκληρίαν. ἔστι δὲ καὶ μάλαγμα ἀγαθὸν, ὡς ἐχρήσατο Ἀντώνιος ὁ ῥιζοτόμος. ποιεῖ πρὸς τὰς περὶ ἄρθρων διαθέσεις. Ἁλῶν ὀρυκτῶν λίτραν μίαν, λιθαργύρου λίτραν μίαν, γλοιοῦ καθαρωτάτου λίτρας δ̄. καὶ χαλβάνης L ν̄. τρίβε ἅλας, λιθάργυρον, εἶτα ἐπιβαλὼν τὸν γλοιὸν ἀνάκοπτε φιλοπόνως, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ, ἕψε κινῶν συνεχῶς, καὶ ὅταν ἀμόλυντον γένηται, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐπίβαλλε τὴν χαλβάνην, κοπεῖσαν ὑπέρῳ ξυλίνῳ, καὶ ὅταν διαλυθῇ, κατεράσας εἰς θυίαν, καὶ ἀνακόψας χρῶ. Ἄλλη ᾗ ἐχρήσατο Ἀνδρόμαχος, ποιεῖ πρὸς χοιράδας, παρωτίδας, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν μαστῶν σκληρίας, καὶ τὰ κατὰ μέρος ἀποστήματα, τὸ περικείμενον ὑγρὸν ἐπισπᾶται, καὶ κόλπους παρακολλᾷ. ποιεῖ πρὸς σύριγγας, αἰγίλωπας, ποιεῖ πρὸς ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν, χρόνια καὶ δυσαλθῆ. Ψιμμυθίου L π̄. ἁλῶν ὀρυκτῶν L π̄. χαλκάνθου L ιβ̄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας γ̄. ὄξους κοτύλας δ̄. ἕψε λειοτάτους ἅλας, ψιμμύθιον μετὰ τοῦ ἐλαίου, καὶ κίνει μέχρις ἀμολύντου, καὶ ὅταν σύστασιν ἔχῃ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐπίβαλλε τὴν χάλκανθον λειανθεῖσαν μετὰ ὄξους, καὶ μικρὸν ἐπιῤῥαίνων συνεχῶς, καὶ προσέχων μὴ ἀναζέσῃ, ἔπειτα εἰς θυίαν ἐξεράσας, καὶ ἀνακόψας, ἀναλαμβανόμενος χρῶ. Αἱ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμέναι διαφορητικαὶ κατὰ τὴν ἐκείνου λέξιν. Τῶν δὲ ὄγκων διαλυθέντων, καὶ εἰς ὑγρὸν ἀναδοθέντων, χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις. Κηρίνη Κτησιφῶντος, πρὸς χοιράδας, γάγγλια, παρωτίδας, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν μαστῶν ἀποστάσεις, ὡς οὐδὲν ἄλλο τῶν φαρμάκων, τούς τε ὄγκους διαλύει, τό, τε παρακείμενον πᾶν ὑγρόν. κομίζεται διὰ τῶν ἀραιωμάτων, καὶ τοὺς κόλπους παρακολλᾷ. ποιεῖ πρὸς σύριγγας, αἰγίλωπας, ὥστε χωρὶς τομῆς ἀπαλλάττειν. ἔστι δὲ καὶ μάλαγμα ἀγαθὸν, ἰσχιαδικοῖς, ποδαγρικοῖς, ἀρθριτικοῖς μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς ἐπιτιθέμενον, τῆς ὅλης διαθέσεως ἀπαλλάττει, τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. Κηροῦ λίτραν μίαν, τερμινθίνης λίτραν ᾱ. νίτρου λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν μίαν, ὕδατος κοτύλην ᾱ. τρίβε νίτρον καὶ ὕδωρ, ὥστε παντελῶς διαλυθῆναι, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν, καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ, ἕψε πωμάσας τὸ ἄγγος, καὶ ἐκ διαλειμμάτων κινῶν. ὅταν δὲ ὁ πολὺς ψόφος ἀπολήξῃ ἐπίβαλλε τὰ τηκτὰ, κινῶν συνεχῶς μέχρις ἀμολύντου, εἰς θυίαν ἐξεράσας, καὶ ἀνακόψας ἀναλαμβανόμενος χρῶ, ἢ σκεύαζε κατὰ τρόπον τοῦτον. τὰ τηκτὰ τήκεται, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἐπιβάλλομεν τούτοις τὸ νίτρον λειανθὲν μετὰ τοῦ ὕδατος, καὶ κατὰ μικρὸν ἐπιβάλλοντες, καὶ κινοῦντες συνεχῶς, καὶ προσέχοντες μὴ ἀναζέσῃ.

Ἄλλη ᾗ ἐχρήσατο Μενεκράτης, ἰδίως ἐπὶ τῶν χοιράδων, καὶ ταῖς ἐπὶ τῶν μαστῶν σκληρίαις, κατατιτρήσει γὰρ αὐτὰς, καὶ τὸ περικείμενον ὑγρὸν ἐκκρίνει, καὶ τοὺς κόλπους παρακολλᾷ, καὶ εἰς οὐλὴν ἄγει. Κηροῦ λίτραν μίαν, ῥητίνης τερμινθίνης λίτραν μίαν, ῥητίνης ξυλώδους λίτραν μίαν, χαλβάνης λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν μίαν, ἀφρονίτρου λίτραν μίαν †σμύρνης τέφρας ξέστην μίαν, ὃς ἄγει οὐγγίας γ̄. τὰς ῥητίνας βαλὼν εἰς ἄγγος χαλκοῦν, ἢ κεραμεοῦν, καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ τῆκε, καὶ διαλύσας ἐκ τούτων ὅσον ἐξαρκεῖ διαλῦσαι τὴν χαλβάνην, ἔπειτα ὁμοῦ τὰ τηκτὰ μίξας, ἕψε μέχρις ἀμολύντου, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἔα ψυχθῆναι, καὶ τούτοις ἐπίβαλλε ἀφρόνιτρον, καὶ κινῶν συνεχῶς, καὶ ἀνακόψας ἐπίβαλλε ταῖς τέφραις λειοτάταις, καὶ ἀναμίξας ἀναλαμβανόμενος χρῶ, λύων διὰ ε̄. εἶτα διὰ τρίτης, ἕως κατατρηθῇ τὰ περὶ τοὺς ὄγκους, εἶτα καθ᾽ ἡμέραν λύων θεράπευε.

Ἄλλη ἡ διὰ τοῦ ἀφρονίτρου ὑπό τινων δὲ διονυσία λεγομένη, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις, ᾗ ἐχρήσατο Λάργος. Κηροῦ λίτραν ᾱ. τερμινθίνης λίτραν ᾱ. μάννης λίτραν ᾱ. ἀφρονίτρου λίτραν ᾱ. ἐλαίου ξέστην ᾱ. ὕδατος πηλοποιϊκοῦ ξέστην ᾱ. μίσυος ὠμοῦ 𐅻 β̄. συντίθει κατὰ τρόπον.

Ἄλλη ἡ διὰ τοῦ ἀσίου, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Κηροῦ λίτραν ᾱ. τερμινθίνης λίτραν ᾱ. νίτρου λίτραν ᾱ. λιβάνου ἡμίλιτρον, λίθου ἀσίου ἄνθους ἡμίλιτρον, ἐλαίου κυπρίνου ἡμίλιτρον, ὕδατος πηλοποιϊκοῦ τὸ αὔταρκες, τὰ ξηρὰ διαλύεται πηλοποιϊκῷ, ὥστε γλοιοῦ ἔχειν τὸ πάχος, καὶ λεαίνεται φιλοπόνως. τὰ δὲ τηκτὰ τήκεται καὶ ψύχεται, καὶ τοῖς λειανθεῖσιν ἐπιβάλλεται, ἀνακόψαντες, καὶ ἀναλαμβανόμενοι χρώμεθα.

Ἄλλη ἀσιανὴ τοῦ Νεαπολίτου, ποιεῖ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Κηροῦ λίτραν ᾱ S, νίτρου ἐρυθροῦ λίτραν μίαν,

τῦ

Cerotum Cerium Ctesiphontis.

Συκίνης

μίαν, λίθου ἀσίου ἄνθους λίτραν α΄ S. μάννης ἡμίλιτρον, σμύρνης Ϛο γ΄. ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν α΄. ὕδατος πηλοποιϊκοῦ Κο α΄. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη, ποιεῖ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Κηροῦ ∠ ξ΄. τερμινθίνης ∠ ξ΄. νίτρου ἀφροῦ λίτραν α΄. ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν α΄. μάννης λιβάνου λίτραν α΄. λίθου ἀσίου ἄνθους ἡμίλιτρον, χαλβάνης ∠ ιβ΄. προπόλεως ∠ ιβ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιβ΄. ὕδατος πηλοποιϊκοῦ τὸ αὔταρκες.

Ἄλλη κιῤῥὰ ἐκ τῶν Δαμοκράτου, ποιεῖ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν μίαν, ἁλὸς ὀρυκτοῦ λίτραν μίαν, μίλτου σινωπίδος ἡμίλιτρον, κηροῦ οὐγγίας β΄. τερμινθίνης οὐγγίας β΄. ἐλαίου παλαιοῦ Κο γ΄. ὄξους ὥστε τὴν σινωπίδα λύσαι, σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη ποιεῖ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν μίαν, ἁλὸς ὀρυκτοῦ λίτραν μίαν, μίλτου σινωπίδος ἡμίλιτρον, κηροῦ οὐγγίας δ΄. χαλβάνης οὐγγίας β΄. ῥητίνης τερμινθίνης οὐγγίας β΄. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλας γ΄. ὄξους ὥστε τὴν σινωπίδα διαλύσαι, σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλη ἡ διὰ τῆς μαστίχης, ποιεῖ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Κηροῦ λίτραν μίαν, μαστίχης, μάννης λιβάνου, σινωπίδος, ἀφρονίτρου ἀνὰ ἡμίλιτρον, ἐλαίου μυρσίνου οὐγγίας γ΄. θαλάσσης κοτύλας γ΄. Ἄλλη ἡ τοῦ Νεαπολίτου, ποιεῖ πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. Λιθαργύρου λίτραν μίαν, ψιμμυθίου λίτραν μίαν, ἁλῶν ὀρυκτῶν λίτραν μίαν, μίλτου σινωπίδος ἡμίλιτρον, κηροῦ ἡμίλιτρον, πιτυΐνης ἡμίλιτρον, χαλβάνης οὐγγίας β΄. ἐλαίου κοτύλας γ΄. ὄξους τὸ ἱκανόν.

Αἱ ὑπὸ Δαμοκράτους γεγραμμέναι διαφορητικαί.

Ἔμπλαστρος ἀγαθὴ διαφοροῦσα, μηλίνη,
τὰς μὲν παλαιὰς χοιράδας τῶν παιδίων,
τὰς πολλὰ μύας τε καὶ δέρμα σκληρείας,
καὶ τὰς μὲν οὔσας φλεγμονὰς πλέω χρόνον,
πληροῦσα τε σάρκα, καὶ εἰς ἐπούλωσιν ἄγει.
σκευάζεται δ' οὕτως, καλῆς λιθαργύρου
τὸ πολὺ λίτραν, ψιμμυθίου, ἡμίλιτρον,
τούτοις παραδίδωσι λίτραν νέου
ἐλαίου λιπαροῦ, τὴν λιθάργυρον βαλὼν,
ἕψε μετ' ἐλαίου, καὶ ῥυπώδους τῷ πάχει
ποιῶν, προσαπόδος ψιμμυθίου λεῖον τότε.
ὅταν δ' ἴδῃς ἀμόλυντον, εὔκρατον τ' ἄγαν,
μικρῷ γε μᾶλλον σκληροτέραν, προσέμβαλε
κηροῦ, πιτυΐνης, ὧν τακέντων, τὴν χύτραν
ἀπὸ τοῦ πυρὸς ζέουσαν ἄρας, τότε
βάλλ' ἀμμωνιακὸν, χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις
πλατυνθεὶς, ὡς εἴωθε, κηρὸς παρὰ πυρί,
ἔπειτα κινῶν τῇ σπάθῃ τὸ φάρμακον,
καὶ πάλιν μαλάσσων χερσὶν οὕτως ἀποτίθου.

Ἄλλη πρὸς πάντα ταῦτα. τὰς δὲ χοιράδας
μᾶλλον διαφορεῖ, τοὺς πονοῦντας δ' ὠφελεῖ,
ἔχοντας εὐλάβειαν εἰς ἀπόστασιν
ὑποχονδρίου μετά τινος ὄγκου καὶ φόβου.
μέλαινα δ' οὖσα, σκευασίαν ταύτην ἔχει,
πίσσης διύγρου, καὶ ξηρᾶς λίτρας β΄.
πυκνῆς τε ὑελώδους πρόσβαλλ' ἀσφάλτου β΄.
φρυκτῆς πιτυΐνης δ΄. κηροῦ δὲ γ΄.
λιβάνου δὲ λίτραν α΄. καὶ μέρος τρίτον,
χαλκοῦ δὲ λεπίδος οὐγγίας δὶς δ΄.
κοινοῦ ἐλαίου προσφάτου ε΄. οὐγγίας,
λεῖε λίβανόν τε καὶ λεπίδα, παρεγχέων
ὄξους τὸ μέτριον, καὶ λεάνας ἐμμελῶς
πάχος ποιήσας μέλιτος, ἕψησον τότε
κηρόν τε καὶ τὰ λοιπὰ μετ' ἐλαίου νέου,
οὕτως τε κατάχει θερμὰ τῶν λελειασμένων,
μίξας τ' ἐμμελῶς πάντα χερσὶν εὐτόνως,
ἀποτίθου, φυλάττων δέρματι σκεπασμένην,
ποιεῖ γὰρ ἐπίπαγόν τε καὶ τραχύνεται.

Αἱ δὲ ἄλλων διαφορητικαὶ Δαμοκράτους.
Σκεύαζε καὶ τοῦτ' ὡς κράτιστον φάρμακον.
καλοῦ ψιμμυθίου, καὶ καλῆς λιθαργύρου,
λίτρας ἑκάστης, καὶ ἁλῶν δέκα οὐγγίας.
ἄλλας δὲ ὅσα πᾶν τὸ λευκὸν εἰς φάρμακον
ἱκανῶς εὔχρηστον, ἀλλὰ βέλτιον πολὺ,
ἀμμωνιακόν τε καὶ καθαρὸν θαλάσσιον,
καὶ τρεῖς ἐλαίου πολυετοῦς λίτρας σταθμόν.
ἕψε δὲ ἔλαιον, καὶ τὰ λοιπὰ ὁμοίως λεῖα,
ἕως γένηται σκληρότερα μαλάγματος,
ἀποκείμενα γὰρ γίγνεται μαλακώτερα.

Ἄλλη ἀμείνων, διαφορεῖ γὰρ σκληρείας.
Πασῶν ἄμεινον τὰς ἄγαν κεχρονισμένας,
καὶ βρογχοκήλας, καὶ μεγάλας μελικηρίδας,
τὰς δυσμεταβόλους χοιράδας, τάς τ' ἀγκύλας.
σκεύαζε δ' οὕτως, ἁλὸς λεπτοτάτου λίτραν,
δύο τε †λιτοῦ ψιμμυθίου, καὶ χαλβάνης.
οὐγγίας β΄. τὸ δ' αὐτὸ καθαρᾶς προπόλεως,
ἀριστολοχίας, χαλβάνης ἴσον μέρος,
καλοῦ τ' ἐλαίου πολυετοῦς λίτρας β΄.
αὖ δ' ἦ παχύτατον, πρόσβαλε ἄλλην μίαν,
ἕψε δ' ὁμοίως καὶ καλῶς †κεκαυμένην.
ἀπὸ τοῦ πυρὸς βάσταζε, καὶ λείαν τότε
ἀριστολοχίαν ἐπιπάσσεις, προσεμβαλὼν
μεμαλαγμένην πρόπολίν τε καὶ τὴν χαλβάνην.

Ἄλλη διαφορητικὴ Δαμοκράτους διὰ ἀσβέστου.
Λίαν ἀγαθὴ, διαφοροῦσα χοιράδας,
στέλλουσα πᾶν οἴδημα, καὶ τὰς ἥπατος,
ἢ σπληνὸς γ' ὑδαρεῖς διαθέσεις ἰωμένη,
ὄρων ἄγουσα δαψιλεῖς τὰς ἐκκρίσεις,
τὰς ἰσχιάδας λύει τε τὰς κεχρονισμένας.
ταύτῃ Οὐλβιανὸς εὐφυὴς νεανίας
χρώμενος, ὠφέλει πολλοὺς πάνυ.
ἔχει δὲ λίτραν ποντικοῦ κηροῦ μίαν,
μίαν τε φρυκτῆς, καὶ μίαν τῆς πιτυΐνης,
ἀσβέστου τε προσβάτου οὐγγίαν α΄.
†στυπτηρίας τε σχιστῆς οὐγγίαν α΄.
ἴσον δ' ἐνὶ τούτων ἀῤῥενικοῦ τοῦ ποντικοῦ.
τούτοις παραχέας ὄξος εὐώδες, βραχὺ
λέαινε ἐφ' ἱκανὸν ἐν θυίᾳ μείζονι,
κηρῷ δὲ ῥητίνῃ τε, προσβαλὼν βραχὺ
ἔλαιον, τήξας ὑπὸ πυρὸς λαύρου φλογὸς,
μιγνύς τ' ἐμμελῶς πάντα, καὶ μαλάγματα
ποιῶν τ' ἀμολύντου τὸ πάχος, ἔχ' ἀποκείμενον.
χρώμενος ἐφ' ὧν δεῖ προσφάτῳ τῷ σπληνίῳ.
ἔλεγε δ' ὁ Κράτιστος, καὶ πατὴρ τοῦ φαρμάκου,
καὶ πρὸς νόσων τε τῶν μακρῶν ἀπαλλαγὰς,
εὔχρηστον εἶναι καὶ καλὸν τὸ φάρμακον,

†λίτραν. vel μίαν τε λίτραν ψιμμυθίου.

†κεκραμένην

†σχιστῆς ὁμοίως οὐγγίαν στυπτηρίας

ἐφ᾽ ὧν τε χρόνιος φλεγμονὴ σπλάγχνων τινὸς
ὑποχόνδριον πεποίηκε σκληρὸν, ἢ μέγα
σφόδρ᾽ ὠφελεῖν, ἱδρῶτας γὰρ ἐπιφέρει,
καὶ τὰς σκληρίας λύει τῶν ὑποχονδρίων,
ἀπαλλαγάς τε τῶν νόσων ποιεῖ ταχὺ,
καὶ τὰς ἐποχὰς δὲ τῶν φυσικῶν καταμηνίων
ἄγει βραχείαις ἡμέραις ἐπικείμενον.
ἐγὼ δ᾽ ἀφαιρῶν τὴν τίτανον, συνήθειαν
διπλῆν ἔβαλλον, καὶ τὸ φάρμακον ποιοῦν
ἄμεινον, ἔγνων ὂ ποιοῦντα ψυδράκια.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΝ Ζ΄.

Μαλάγματα καλοῦσιν οἱ ἰατροὶ τὰ τῶν ἐσκληρυσμένων σωμάτων παρὰ φύσιν μαλακτικὰ, θερμῆς μὲν ἅπαντα κράσεως ὄντα μετρίας, οὐ μὴν ξηραίνοντά γε, καθάπερ οὐδὲ ὑγραίνοντα σαφῶς. μέσα γάρ πως ὄντα τά γε ἀκριβῶς μαλακτικὰ τῶν ὑγραινόντων τε καὶ ξηραινόντων, οἷον χύσιν τινὰ τῆς οὐσίας τῶν σκληρυνομένων ἐργάζεται. καλεῖται δὲ μαλακτικὰ, κἂν ἐφ᾽ ἑτέρων βραχὺ παραλλάττῃ, πρός τε τὸ ξηραίνειν καὶ ὑγραίνειν, ἐὰν μόνον αὐτοῖς ὑπάρχῃ τὸ χεῖν τὴν ἐσκληρυμμένην οὐσίαν, ὧν ψαύει μορίων, ὃ γίνεται δηλονότι διὰ τὸ μετρίαν αὐτοῖς εἶναι θερμότητα. καὶ ὅτι γε μετὰ τὸ χυθῆναι τὴν σκληρότητα, τῶν διαφορητικῶν ἐστι χρεία φαρμάκων, εἴρηται κατά γε τὸ ε΄. τῆς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, καὶ τὸ ιδ΄. τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. ἡ μὲν οὖν ἀρίστη θεραπεία τῶν σκληρυνομένων, ἃ δὴ καὶ σκιρροῦται, μὴ θεραπευθέντα διὰ τῆς κατὰ μέθοδον ἰατρικῆς γίνεται τοῦ θεραπεύοντος, θεωροῦντος ἐπὶ πόσον ἡ τοῦ θεραπευομένου σώματος οὐσία πέφυκε φύσεως παρὰ τὴν σύμμετρον ὑγρότητα καὶ ξηρότητα, καθάπερ γε καὶ τὴν τοῦ πάθους αὐτοῦ σύστασιν, εἰς ὅσον ηὔξηται, καὶ πρὸς τούτοις ἐν αὐτοῖς τοῖς μαλάττουσι φαρμάκοις, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέποντί σοι στοχαστικὴ μὲν, ἀλλὰ μετὰ τέχνης ἡ πρώτη χρῆσις τοῦ μαλακτικοῦ ἔσται φαρμάκου. μετὰ δὲ μίαν ἢ β΄. ἡμέραν, εἴτ᾽ ἐπιτεῖναι προσήκει, εἴτ᾽ ἐκλῦσαι τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου νοήσεις, ὡς ἐπί τε τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ κατὰ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον. οἱ μὲν οὖν ἰατροὶ συνέθεσαν φάρμακα μαλακτικὰ καὶ διαφορητικὰ, ὡς πρὸς ἀμφοτέρους ἀποβλέποντες τοὺς σκοποὺς, τόν τε τῆς χύσεως τοῦ ἐσκληρυσμένου καὶ σκιρρουμένου μορίου, τόν γε τῆς διαφορήσεως, οὐκ ἐναλλὰξ ἑκατέρῳ χρώμενοι, καθάπερ ἐμὲ πράττοντα βλέπετε πολλάκις, ἀλλ᾽ ἀεὶ τὰ δύο διὰ τοῦ συνθέτου φαρμάκου ποιοῦντα. εὔδηλον δ᾽ ὅτι κατὰ τὴν μῖξιν, ἤτοι τὰ μαλάττοντα πλείονα ἐστὶν, ἢ τὰ διαφοροῦντα, καὶ τό γε μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον. εὔδηλον δὲ ὅτι πολλάκις ἴσα ταῖς δυνάμεσι μίγνυνται, καὶ χρὴ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαρμάκων, οὕτως κἀπὶ τούτων τὸν βουλόμενον καλῶς ἰατρεύειν, πλείω φάρμακα τῶν ὁμογενῶν, ἢ πάντως γε δύο μιγνύναι, τό, τε ἰσχυρότατον ἐν τῷ γένει, καὶ τὸ μετριώτατον, ἵνα ἐκ τῆς †διὰ φύσιν μίξεως αὐτῶν, ἐπικαίρου γενομένης, ἐργάζηται τὰ μεταξὺ τῶν ἄκρων πάμπολλα φάρμακα. οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τὸ στέαρ βδελλίῳ τε καὶ στύρακι, καὶ ἀμμωνιακῷ θυμιάματι, καθάπερ οὐδὲ αὐτῶν τῶν στεάτων, τὸ χήνειόν τε καὶ ὀρνίθειον, ἢ παρδάλειον, ἢ λεόντειον, ἢ ὑαίνης, ἢ τινος ἄλλου ζώου. κατὰ γὰρ τὴν κρᾶσιν τοῦ ζώου, καὶ τὸ στέαρ ἐστὶ τῶν μὲν θερμοτέρων θερμαντικώτερον, τῶν δὲ ξηροτέρων ξηραντικώτερον, καὶ γινώσκουσί γε οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἰσχυρότατον μὲν εἶναι κατ᾽ ἄμφω, λέγω δὴ τὸ θερμαίνειν τε καὶ διαφορεῖν, τὸ τοῦ λέοντος στέαρ. ἐγγὺς δὲ αὐτῷ τὸ τῶν παρδάλεων, ὡς ὀλίγον ἔχειν τὸ μαλακτικόν. ἧττονα δὲ ἐν τῷ θερμαίνειν τε καὶ διαφορεῖν, ἔχει τὸ χήνειον τὴν δύναμιν, ἔχει δέ τι πλέον ἐν τῷ μαλάττειν. ἀνάλογον δὲ ἀφέστηκε τοῦδε, καὶ τὸ τῶν ἀλεκτορίδων. τούτοις μὲν οὖν ἅπασι, καὶ τὸ λεπτομερέστερον εἶναι, τῶν ἐν τοῖς τετράποσι ζώοις ὑπάρχει. διαφορὰ δὲ πάλιν ἐν ἐκείνοις ἐστὶ παμπόλλη, τοῦ μὲν ὑείου μαλακωτάτου τε καὶ ὑγροτάτου, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενεστάτου τῶν ἄλλων ὄντος, ὡς ἁρμόττειν ἐπὶ σωμάτων μὲν ἁπαλῶν, οἷα τὰ τῶν γυναικῶν ἐστι καὶ παίδων καὶ εὐνούχων, καὶ τῶν ἁβροδιαίτων ἀνδρῶν ἐν σκιατροφίᾳ καὶ ἀγυμνασίᾳ, καὶ λουτροῖς πλείοσι ποτίμων ὑδάτων ἐκτεθηλυσμένα. τὸ δὲ τῶν αἰγῶν τε καὶ βοῶν, εἰς ὅσον ἰσχυρότερον τοῦ τῶν ὑῶν ἐστιν, εἰς τοσοῦτον σώμασί τε καὶ φύσει σκληροτέροις, καὶ τοῖς σκιρρωδεστέροις τῶν σκληροτέρων ἁρμόττει. τὸ δὲ τῶν ταύρων καὶ τράγων ἐπὶ τῶν ἰσχυροτέρων σωμάτων τε καὶ παθῶν. ἡ δὲ αὐτὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει πρὸς ἄλληλα διαφορὰ, κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων, πρότερον ὑπὲρ τοῦ περὶ τὴν σκληρότητα καὶ σκίρρωσιν πάθους προειπών. κοινοῦ γὰρ συμβεβηκότος τοῖς φλεγμαίνουσι, καὶ τοῖς σκληρυνομένοις τοῦ περὶ τὴν ἐπέρεισιν τῶν δακτύλων ἀντιβατικοῦ, διορίζεται τὰ πάθη, τῷ τ᾽ ἐπωδύνῳ, καὶ τῷ ἀνωδύνῳ, τοῦτο γὰρ οὐκέτι κοινὸν ἀμφοῖν. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσα μεταπίπτειν εἰς ἄλληλα πέφυκεν, ἐν ἔστι μεθόριον ἀμφοτέρων ἠρέμα μέτοχον, οὕτως καὶ τῶν φλεγμονωδῶν †ἑλκῶν πρὸς τοὺς αὐτοὺς φλεγμονῆς σκίρρους, οἷοι περ οἱ τῶν ἐσκληρυσμένων εἰσὶν, ὑπάρχει τις ἐν τῷ μεταξὺ διάθεσις, ἀνώδυνος μὲν, εἰ μὴ τοὺς δακτύλους ἐπερείδοις, ὀδυνωμένη δὲ τούτων πραττόντων, ἣν σαφοῦς τε καὶ συντόμου διδασκαλίας ἕνεκα, ἤτοι φλεγμονὴν σκιρρώδη λεκτέον, ἢ σκίρρον φλεγμονώδη, μὴ προσέχοντας ἐνταῦθα τῷ κατὰ τὸν ὄγκον μεγέθει. τῆς γὰρ ἰδέας τῶν παθῶν ἐστιν, οὐ τοῦ καθ᾽ ἕτερον αὐτῶν ποσοῦ φλεγμονὴ καὶ σκίρρος ὀνόματα, μεγάλης μὲν φλεγμονῆς γενομένης, ἢ διὰ τὸ τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου μέγεθος, ἢ διὰ τὴν τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου, μικρᾶς δὲ τῆς ἤτοι μικρὸν τόπον κατειληφυίας, ἢ βραχὺν ὄγκον ἐχούσης. εἰρήσεται δὲ νῦν ἐμοὶ μακρᾶς φλεγμονῆς, καὶ μικροῦ σκίρρου θεραπεία, καθάπερ καὶ μεγάλης τε καὶ μεγάλου, περὶ τὰς τῶν παθῶν ἰδέας. νοηθήσεται γὰρ ἐκ τούτων καὶ τῶν ἑτέρων λεγομένων μεγάλων τε καὶ μικρῶν ἡ θεραπεία. φλεγμονῆς μὲν οὖν μεγάλης, διὰ καταπλασμάτων ἴασις γίνεται, καί τινων ὑγρῶν φαρμάκων. τῆς δὲ μικρᾶς, ὅταν σκιρρώδης σκληρότης μιχθῇ, καὶ διὰ καταπλασμάτων μὲν ἐστιν, ὅτε καὶ διὰ φαρμάκων δὲ κηρωτοειδῶν τε καὶ ὑγρῶν, ἔτι τε τῶν μαλακτικῶν ἐμπλάστρων. διὰ τοιούτων δὲ, καὶ τῆς μικρᾶς σκληρότητος ἡ ἴασις γίνεται, ἀλλ᾽ ἐπὶ ταύτης μὲν ἁπλοῦς ὁ σκοπὸς, ὥσπερ καὶ τῆς φλεγμονῆς συνισταμένης. ἐπὶ δὲ τῆς ἐχούσης φλεγμονώδους τι σκληρότητος, σύνθετος καὶ ὁ σκοπὸς γίγνεται.

[Margin: †διαφόρου.] [Margin: †ὄγκων]

Περὶ τῆς παρύγρου.

Καὶ διὰ τοῦτο καὶ φάρμακον σύνθετόν πως ἐστὶν, οἷον καὶ τοῦτο τὸ πᾶσι γινωσκόμενον, ἐπαινούμενον δὲ μεγάλως ὑπό ἄλλων τέ τινων, καὶ μάλιστα τοῦ Ἥρα τὸ καλούμενον πάρυγρον. ἰᾶται γὰρ τοῦτο βραχεῖαν ἔτι φλεγμονὴν ἔχον τὸ μόριον, οὐ μετὰ πολλὴν χρόνον τῆς σκευασίας, ἀλλ᾽ εὐθέως ἐπιτιθέμενον. σκληρότητα δὲ ἀνώδυνον ἐπικτωμένου τοῦ πεπονθότος μορίου, κἂν ἔτι βραχεῖ χρονιώτερον ᾖ τοῦ προσφάτου, χρήσιμον ὑπάρχει. καθάπερ γε καὶ αὖ ἀπηλλαγμένον ᾖ παντάπασι τὸ πεπονθὸς μόριον τῆς φλεγμονώδους διαθέσεως, ἄμεινον ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ χρονιώτερον φάρμακον. ἀνάλογον δὲ δηλονότι τῇ τῆς σκληρότητος ἐπιτάσει συναύξεσθαι τὸν χρόνον προσήκει τοῦ φαρμάκου, τὸ μέντοι λίαν ἐσκληρυσμένον μόριον, οὐδὲ τὸ χρόνιον μαλάξει φάρμακον. μικτὴν γὰρ ἐπαγγελίαν τε καὶ δύναμιν ἔχει τοῦτο δὴ τὸ πάρυγρον ὀνομαζόμενον, ὅτι καὶ τὴν ὕλην μικτήν. εἴγε τὸ μὲν ὕειον στέαρ καὶ ὁ κηρὸς, ἀσθενέστατα τῶν μαλακτικῶν ἐστι, λιθάργυρος δὲ καὶ ψιμμύθιον οὐδὲν ἔχει μαλακτικὸν, ὡς ἐμάθομεν. ὁ δὲ ἐπαινέσας τὸ φάρμακον τοῦτο μάλιστα πάντων Ἥρας, ἐκ τῶνδε συντίθησιν αὐτὸ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν.

Στέατος προσφάτου ὑείου ἐξινισμένου ℥ μδ΄. κηροῦ ℥ κδ΄. ψιμμυθίου ℥ ϛ΄. λιθαργύρου ℥ ϛ΄. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, χρόνῳ δὲ συνίσταται. Καθάπερ γε καὶ κηρὸν καὶ στέαρ ὕειον, ἔφην ἀσθενοῦς εἶναι δυνάμεως μαλακτικῆς, οὕτω κἂν ἐλαίῳ μίξῃς βραχύ τι κηροῦ, τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κηρέλαιον ποιήσεις. εἶναι δὲ χρὴ δηλονότι, τὸ ἔλαιον, οὔτε τὸ καλούμενον ὀμφάκινόν τε καὶ ὠμοτριβὲς, οὔτε τὸ θαλλοὺς ἐλαιῶν ἐν τῇ ἐργασίᾳ προσειληφός. τὰ μὲν οὖν οὕτως ἀσθενῆ μαλακτικὰ, καὶ τὰς μικρὰς θεραπεύει φλεγμονάς. τὰ δὲ τούτων ἀτονώτερα, τὰς αὖθις φλεγμονῆς βραχείας σκληρότητας. τὰ δέ τι τούτων ἰσχυρότερα, τὰς μείζους, ὥσπερ καὶ τὰ τῆς ἐγγὺς ἡκούσης σκίρρου σκληρότητος ἰατικὰ, δραστικώτατά ἐστιν, ὁποῖον ὑπάρχει τότε τῶν μυελῶν γένος ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀλλήλων διαφερόντων, ὡς ἐφεξῆς διαιρήσω, τό, τε τῶν βδελλίων ἀμφοῖν, ἀραβικοῦ τε καὶ σκυθικοῦ, τό, τε τῶν στυράκων. καὶ γὰρ καὶ τούτων δραστικώτατος ὁ κατὰ τὴν χρόαν ὠχρὸς, ὅσπερ καὶ κάλλιστος ἐν παμφυλίᾳ γεννᾶται. ὁ δὲ ἐπὶ τὸ φαιότερον ἀποκεχωρηκὼς τοῦδε, †πολλαχόθεν τε γεννώμενος, καὶ τῇ δυνάμει πολὺ τοῦ κατὰ τὸν ὠχρὸν ἀπολείπεται. ῥέπει δ᾽ οὖν καὶ οὗτος αὐτὸς ἐν τῷ χρονίζειν ἐπὶ τὸ χρυσίζον χρῶμα. τούτῳ μὲν οὖν εἰς τὰς ἀντιδότους χρώμεθα διὰ τὸ σπανίζειν, ὥστε αὐτοκράτορί γε σκευάζων ὁπουοῦν διὰ στύρακος, ἀεὶ τούτῳ χρῶμαι, κἂν τῶν πλησίων τις ᾖ μεγαλόφρων εἰς δαπάνην φαρμάκων, κἀκείνῳ συνθήσεις ἐκ τοιούτου στύρακος τὸ φάρμακον. ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ τοῦ φαιοτέρου τὸν ἄριστον ἐκλέξῃ, τῇ τε ὀσμῇ κρίνων μάλιστα, καὶ τῇ χρόᾳ, φαυλότερος γὰρ ὁ μελάντερος. ἔστι δὲ τῶν ἰσχυρῶς μαλαττόντων τὰ σκιρρούμενα, τὸ καλούμενον ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, καὶ μᾶλλον αὐτοῦ, τὸ λιπαρόν τε καὶ νέον. τούτων δὲ ἧττον μὲν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ δραστήρια, αἴγειόν τε καὶ βόειον. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις, τὸ μὲν τῶν τράγων καὶ ταύρων ἰσχυρότερα. τὸ δὲ τῶν βοῶν, καὶ τῶν αἰγῶν, ἀσθενέστερα μὲν τούτων, οὐκ ἄπρακτα δὲ οὐδὲ αὐτά. τὸ δὲ τῶν ἐρίφων τε καὶ μόσχων, ἔτι καὶ τούτων αὐτῶν ἀσθενέστερα, δραστικώτερα δὲ ὅμως ἐστὶ τοῦ χοιρείου. διαφορητικωτέραν δὲ τούτων δύναμιν, οὐ μαλακτικωτέραν ἔχει τὸ λεόντειον καὶ παρδάλειον, ὑαίνης τε καὶ χηνὸς, ὅσῳ καὶ λεπτομερεστέραν ἔχει τὴν οὐσίαν, αἰγείου τε καὶ βοείου στέατος. τὸ δὲ τῶν ἀλεκτορίδων, ἐν τῷ μεταξὺ, τοῦ τε χηνείου καὶ τοῦ ὑείου τέτακται, καθάπερ γε καὶ τῶν μυελῶν, ἄριστος μὲν ὁ τῶν μόσχων. καὶ ῥητίναι μὲν ὅσαι μὴ δριμεῖαν ἔχουσι τὴν ὀσμὴν μιγνύμεναι τῶν εἰρημένων τινὶ, τὸ μὲν ἐχέκολλον τοῖς συντιθεμένοις φαρμάκοις παρέχονται, τὸ δὲ μαλακτικὸν αὐτῶν, οὐκ ἀναιροῦσιν. ἐπιτηδειοτάτη δὲ ἥ τε χία καλουμένη, καὶ ἡ λάριξ ἐστί. μετὰ ταύτας δὲ ἡ τερμινθίνη, καὶ μετ᾽ ἐκείνην ἡ ἐλατίνη. δριμεῖα δὲ ἡ στροβιλίνη σφοδρῶς ἐστιν, ἀλιπὴς δὲ καὶ ξηραίνουσα μεγάλως ἡ πιτυίνη, καλοῦσι δ᾽ αὐτὴν ἰδίως φύσημα. ταύτας μὲν οὖν φευκτέον ἐστί. τῇ χίᾳ δὲ καὶ τῇ ἐλατίνῃ χρηστέον οὐκ αὐταῖς καθ᾽ ἑαυτὰς, ἀλλὰ μετὰ κηροῦ καὶ τινὸς τῶν ἄλλων, ὅτι αὖ ἁρμόττειν δοκεῖ τῇ διαθέσει. καὶ πίττα δὲ βρυτία τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ὡς αὖ ἐχέκολλόν τι καὶ λιπαρὸν ἔχουσα. τὴν δὲ ἄλλην πίτταν, οὐ μικτέον, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ἄσφαλτον, ἐπὶ πλέον γὰρ ἥκουσι ξηρότητος. ἐμάθομεν δὲ ὅτι καὶ τὰ ξηραίνοντα τοῖς μαλάττουσιν ἐστὶν ἐναντία. ἐπὶ δὲ τὴν τερμινθίνην, καὶ φευκτὴν ῥητίνην εἰώθασι, καὶ κολοφωνίαν ὀνομάζειν, ἰστέον ὅτι καὶ ἄλλη τις ἐστὶ κολοφωνία παραπλήσιος τῇ χίᾳ μαστίχῃ μαλακτικὸν ἔχουσά τι, καθάπερ ἐκείνη τε καὶ ὁ λιβανωτός. ὑπάρχει δέ τι καὶ τῇ αἰγυπτίᾳ μαστίχῃ μαλακτικὸν, ἀλλὰ τὸ πλέον αὐτῆς τῆς δυνάμεως, πεπτικόν τε καὶ διαφορητικὸν ὑπάρχει. καὶ τῷ λιβάνῳ, τὸ δέ τι μαλακτικὸν ὑπάρχει, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἑψόμενον, ἐστὶ χρήσιμον, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς τήλεως σπέρμα, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μαλάττει, καλῶς ἑψηθέν, ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον εἰ στέατι μιχθείη. τὰ δὲ χωρὶς ἑψήσεως, διὰ τὸ ξηρὸν τῆς συστάσεως, ἀνίεσθαι δεόμενα καὶ τήκεσθαι καὶ †δεύεσθαι, τῶν ἐλαιωδῶν τινος δεῖται. τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἔλαιον, ὅταν μηδὲν ἔχῃ στύψεως, ὅ, τε ἐκ τῶν βαλανείων γλοιός. ἔτι τε τὸ καλούμενον σούσινον, καὶ πρὸς αὐτῷ, πολλῷ μᾶλλον ἔτι τὸ κομαγηνόν. ἔτι δὲ καὶ τὸ βούτυρον ἐκ τῆς αὐτῆς τάξεως, τό, τε τῆς ἀλθαίας ἀφέψημα, καὶ τὸ τῆς τήλεως. μεταξὺ δὲ τῶν οὕτω μαλακῶν καὶ τῶν ἰσχυροτάτων, ὁποῖα τό, τε βδέλλιόν ἐστι καὶ ὁ στύραξ, τό γε ἀμμωνιακὸν θυμίαμα τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἥνπερ καὶ πρόπολις ἔχει. τοῦ γε μὴν βδελλίου, καὶ τοῦτο διοριστέον, ὅτι τὸ σκυθικὸν ἄμεινον εἰς ταῦτα μακρῷ θατέρου τοῦ ἀραβικοῦ, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ νέον τε καὶ μαλακὸν, ὃ καὶ λιπαρὸν ὀνομάζουσιν. ἔθος γὰρ καὶ τοῦτό ἐστιν ἐν τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς, ἐπὶ τῶν τοιούτων φαρμάκων, τὸ μαλακτικώτερον λέγειν καὶ ὑγρότερον. ἔστι δὲ δηλονότι καὶ ὑγρότερον τοῦτο. καὶ ἡ χαλβάνη δὲ, καὶ ὁ καλούμενος ὀποπάναξ, πρὸς τῷ διαφορεῖν, ἔχει τι καὶ μαλακτικόν. ὑπερέχει δὲ τῷ μὲν διαφορεῖν ὀποπάναξ, τῷ δὲ μαλάττειν τε καὶ πέττειν, ἡ χαλβάνη. Τοιαύτη μέν τις ἐστὶ τῶν μαλακτικῶν φαρμάκων ἡ δύναμις. σὺ δ᾽ ὅταν ἤτοι τι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις ἐξετάσῃς τε καὶ κρίνῃς, ἢ συντιθῇς αὐτὸς, ἀκηκοὼς ἄρτι τὰς κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τοῖς φαρμάκοις διαφορὰς, ἀκηκοὼς δὲ καὶ τὰς τῶν σωμάτων τε καὶ παθῶν, τὰ μὲν ἰσχυρὰ τοῖς ἰσχυροῖς, τὰ δὲ ἀσθενῆ τοῖς ἀσθενέσι προστάξεις. ἐν δὲ τῷ μετὰ τὸ πρόσθεν ἐπιτεθὲν, ἕτερον ἐπιτιθέναι, καταντλεῖν

† πανταχοῦ

† λύεσθαι

ἔλαιον ἁπλοῦν, λιπαρὸν, ἁρμόττει τῷ πεπονθότι μορίῳ. τῶν δὲ ἐχεκόλλων ὀνομαζομένων φαρμάκων, οὐδὲν ἀφελεῖν χρὴ, πρὶν αὐτόματον ἀποστῆναι, ἀλλὰ κἂν λούηταί τις, ἐᾶν ἐπικεῖσθαι. φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὰ τῶν φαρμακωδῶν ὑδάτων λουτρὰ, καὶ μάλιστα ὅσα χαλκανθώδη τε καὶ στυπτηριώδη, καὶ θειώδη, ταῦτα μὲν ἱκανὰ συνετοῖς ἀνδράσι, καί τινα τριβὴν κατὰ τῆς τέχνης ἔργα κεκτημένοις. ἐπεὶ δὲ οὐ πάντες εἰσὶ τοιοῦτοι, καὶ πρόκειται κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν, οὐχ ὥσπερ ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου μόνην εἰπεῖν τὴν μέθοδον, ἀλλ' ἅμα παραδείγματι τῶν κατὰ μέρος ἐνί τε καὶ δευτέρῳ, προστιθέναι δεῖ καὶ τὰ πείρᾳ κεκριμένα φάρμακα, ἃ πρόσκειται τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ φαρμακευτικῷ μέρει τῆς τέχνης ἐνδόξοις, ἐπὶ τὰς κατ' εἴδη διαφορὰς ἐπὶ τῶν μαλακτικῶν φαρμάκων ἀφίξομαι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν μαλακωτάτων ποιησάμενος αὐτοῖς, ἃ καὶ τὰς μικρὰς ἰᾶται φλεγμονάς. Τῶν συνθέτων μαλακτικῶν, τὰ μὲν ἐστὶν ὡς ἂν εἴποι τις ἀσθενέστερα κατὰ τὴν πρώτην τάξιν. ἔνια δὲ οὐ πολλῷ τούτων ἰσχυρότερα κατὰ δευτέραν, καί τινα κατὰ γ΄. ἕτερα καὶ πρὸς αὐτοῖς κατὰ δ΄. ἄλλα. χρῆσθαι δὲ προσῆκεν ὡς προείρηται, πρὸς μὲν τὰς βραχείας σκληρότητας, καὶ τὰ μαλακὰ σώματα τοῖς τῆς πρώτης τάξεως. πρὸς δὲ τὰ τούτων ἰσχυρότερα σώματά τε καὶ πάθη, τοῖς τῆς δευτέρας, ὥσπερ γε καὶ τοῖς τῆς τρίτης, καὶ τῆς τετάρτης ἀνάλογον. ὑπογράφουσι δὲ καὶ τὰ καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἴδια.

Μαλακτικὰ φάρμακα πρώτης τάξεως.

Βούτυρον, ἢ ῥητίνη ἡ κολοφωνία, καὶ κηρὸς λευκὸς, μὴ παλαιὸς, ἴσα τῷ σταθμῷ τὰ γ΄. τηκόμενα μετ' ἀλλήλων, μαλακτικὰ πρώτης τάξεώς ἐστι. καὶ ἡ πάρυγρος, ὅταν ᾖ πρόσφατος, ἡ χρονισθεῖσα δὲ, διαφορητικωτέρα γίνεται, ἀσθενεστάτη δὲ τῶν μαλακτικῶν, κηρὸς μετὰ βουτύρου τακεὶς, ἢ διὰ κυπρίνου, ἢ κομαγηνοῦ. καὶ τούτων ἀσθενέστερόν ἐστι τὸ καλούμενον κηρέλαιον, ὅταν εἰς λίτραν ἐλαίου χαλαστικοῦ, μηδεμίαν ἔχοντος στύψιν ἐμβληθῶσι κηροῦ οὐγγίαις ιβ΄. ἢ ἑκκαίδεκα, καὶ αἱ διὰ τῶν ᾠῶν δὲ κηρωταὶ, βραχύ τι χαλαστικὸν ἔχουσι. ἰσχυρότεραι δὲ τούτων, ἀλλ' ἀσθενεῖς ἔτι καὶ αὗται κηρωταὶ, αἱ διὰ οἰσύπου, καὶ ῥητίνης, καὶ κηροῦ, τηκομένων ἴσων τῷ σταθμῷ. ἐὰν δὲ ᾖ παλαιότερόν πως αὐτὰ, δεήσεται μίξεως ἐλαίου τινὸς τῶν χαλαστικῶν, ἢ κυπρίνου, ἢ κομαγηνοῦ, ἢ στέατος ὑείου, ἢ ὀρνιθείου, ἢ χηνείου. Μαλακτικὰ φάρμακα δευτέρας τάξεως. Ὡς ἐν τοῖς ἁπλοῖς φαρμάκοις ἐποιησάμην †τετάρτης τάξεως τῶν ὁμογενῶν, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς ὁριζούσας, ἐνίων δ' ἔφην ἀμφίβολον εἶναι τὴν δύναμιν, εἴτ' ἐπὶ τελευτῇ τῆς πρώτης τάξεως, εἴτ' ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας, θετέον ἐστὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς δευτέρας τε καὶ τρίτης τῶν τε ταύτης ἐφεξῆς. ἐπ' ἐνίων δὲ θαῤῥήσας ἀποφαίνεσθαι, τινὰ μὲν ἐν ἀρχῇ τῆσδε, τινὰ δὲ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆσδε τῆς τάξεως ἔφην ὑπάρχειν, ὥσπερ ἔνια χωρὶς προσθήκης, ἤτοι τῆς πρώτης, ἢ τῆς δευτέρας, ἢ τῆς γ΄. ἢ τῆς δ΄. τάξεως ἔφην εἶναι. πολλῆς δὲ πείρας τῆς κατὰ μέρος ἐπὶ πολλῶν τε σωμάτων καὶ παθῶν, αἱ τοιαῦται τῶν ἀποφάσεων δέονται, διὸ κἂν μετ' ἐμέ τις ὁμοίως ἐμοὶ φιλόπονός τε καὶ ζηλωτικὸς ἀληθείας γένηται, μὴ προπετῶς ἐκ δυοῖν ἢ τριῶν χρήσεων ἀποφαινέσθω. πολλάκις γὰρ αὐτῷ φανεῖται διὰ τῆς μακρᾶς πείρας, ὥσπερ ἐφάνη κἀμοὶ, ὅτι τὰ κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν εἰρημένα εἰς τὴν γ΄. ἀρχομένην μετατεθεῖναι δεῖ, ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἁπλῶς τῆς γ΄. ἅτε γὰρ καὶ τῶν σωμάτων τὰς διαφορὰς, οἷς προσάγεται τὰ φάρμακα, καὶ τῶν παθῶν αὐτῶν, οὐκ ὀλίγην ἐχόντων ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον τὴν ὑπεροχὴν, χαλεπώτατόν ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἀπόφασιν ποιήσασθαι μίαν, ἐξ ἐπιμέτρου δὲ καὶ αὐτῶν τῶν φαρμάκων τῶν ἁπλῶν, οὐ μακρὰν ἐχόντων διαφοράν. ἐμοῦ δὲ ἐπὶ τῶν ἀρίστων, καθ' ἕκαστον εἶδός τε καὶ γένος ἀποφηναμένου τὴν δύναμιν, ἐὰν ἐπὶ τὸ χεῖρον ποιήσηταί τις τήνδε, διὰ τῆς πείρας ἐξέτασιν ποιήσεται μὲν ψευδῶς, ὁ διαιρεῖ δὲ τὰς τῆς δυνάμεως αὐτῶν τάξεις. ἀσφαλέστατον οὖν ἐστι, τὴν αὐτῶν τῶν φαρμάκων πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀκριβῶς γράφειν, ὥσπερ ἐπί τε τῶν ἄλλων ἐποίησα, καὶ νῦν ποιήσω. κατὰ γάρ τοι τὴν δευτέραν τάξιν τῶν μαλακτικῶν, οὐχ ἥκιστα αὐτὴν θείην, τὴν ὑπὸ τοῦ Μνασαίου συντεθεῖσαν ἔμπλαστρον, ὁμολογούντων μὲν ἁπάντων ἀλλήλοις τῶν μνημονευσάντων αὐτῆς, ἐξ ἐλαίου τοῦ παλαιοῦ καὶ λιθαργύρου, καὶ στέατος ὑείου. διαφερομένων δὲ ἔν τε τῇ ποσότητι τούτων ἑκάστου, καὶ τῷ τινὰς μὲν ἐκ προσφάτου στέατος, ἐνίους δὲ ἐκ παλαιοῦ συντιθέναι τοῦ καλουμένου πρὸς ἁπάντων ἤδη συνήθως ἀξουγγίου. ἐπὶ γάρ τοι τούτοις, ἡ ἀσθενεστάτη γένοιτ' ἂν ἐκ λιθαργύρου, καὶ στέατος ὑείου καὶ ἐλαίου, μηδετέρου παλαιοῦ. ἡ δ' ἰσχυροτέρα, ἐλαίου μὲν αὐτῶν παλαιοῦ, θατέρου δὲ, νέου βληθέντος. ἡ δὲ ταύτης ἰσχυροτέρα, παλαιῶν ἀμφοτέρων. κατὰ μὲν οὖν τὸ νέον ἢ παλαιὸν βάλλεσθαι τὸ ἔλαιον, καὶ τὸ στέαρ, αἱ διαφοραὶ δ΄. ἔσονται, ποτὲ μὲν ἀμφοῖν νέων, ποτὲ δὲ ἀμφοῖν παλαιῶν, ποτὲ δὲ τοῦ μὲν ἐλαίου παλαιοῦ, τοῦ στέατος δὲ προσφάτου, ἢ τοὐναντίον, ἐλαίου μὲν προσφάτου, παλαιοῦ δὲ, στέατος ἐμβαλλομένου. κατὰ δὲ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν αὐτῶν τῶν τριῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἔσονται πλείους. ἤτοι γὰρ ἴσα τῷ σταθμῷ καὶ μέτρῳ μίγνυνται τὰ τρία, καὶ πολλοί φασι τὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μνασαίου συντεθεῖσαν ἐκ τριῶν ἴσων συγκεῖσθαι, ἢ τὰ δύο μὲν ἴσα, τὸ τρίτον δὲ οὐκ ἴσον, ἀλλ' ἔλαττον, ἢ πλέον, ἢ τῶν τριῶν ἀνίσων μιγνυμένων. εὔδηλον οὖν ὅτι πολλαὶ γενήσονται διαφοραί. πλείονος μὲν γὰρ τῆς λιθαργύρου βληθείσης, μαλακώτερον τῇ δυνάμει γενήσεται τὸ φάρμακον, ἐλάττονος δὲ ἰσχυρότερον. καὶ μαλακτικώτερον μὲν, εἰ τοῦ στέατος ἐμβάλλοιμεν πλέον, διαφορητικώτερον δ' εἰ τοῦ ἐλαίου. καὶ γὰρ αὖ καὶ ἄλλο τι προσέρχεται πλείονος ἐμβληθέντος ἐλαίου, μεγάλην ἔχοντος δύναμιν, εἰς τὸ διαφορητικώτερον ἐργάσασθαι τὸ φάρμακον. ἔστι δὲ τοῦτο, καθάπερ εἴρηταί μοι κατὰ τὸν α΄. λόγον, εἰ ἐπὶ πλέον ἑψήσεις. ἐὰν γοῦν μόνην τὴν λιθάργυρον ἑψήσεις ἐν ἐλαίῳ πλείονι, ξηραντικώτερον ἔσται τὸ φάρμακον. ἐν πλείονι δὲ ἑψήσεις, πλέον ἐλαίου βαλὼν, εἴ γε μέλλοι σύστασιν ἔχειν ἐμπλάστρου. ὡς εἴ γε τούτου μὴ φροντίζοι τις, ἀλλὰ ἴσῳ χρόνῳ τὸ, θ' ἧσσον ἔχον ἐλαίου κατὰ τὸ πλέον ἑψήσῃ, πρόδηλον ὅτι μαλακτικώτερον ἔσται κατὰ τὴν δύναμιν, ᾧ πλείονι ἔλαιον μέμικται, καθάπερ καὶ ὠμὴν τις ἄνευ πυρὸς τὴν λιθάργυρον ἐλαίῳ μίξας βούλοιτο χρῆσθαι. διόπερ ὃ πολλάκις ἤδη μοι λέλεκται,

† τέσσαρας τάξεις

μεμνῆσθαι

μεμνῆσθαι διὰ παντὸς αὐτοῦ κελεύω, μὴ καθάπερ ἔνιοι τὰς ἀποφάσεις ἁπλῶς ὑπὲρ τῶν φαρμάκων ποιοῦνται, καὶ ἡμᾶς οὕτω προσδέχεσθαι, βελτίονα λέγοντας ἁπλῶς εἶναι τήνδε τὴν σύνθεσιν τοῦ φαρμάκου τῆσδε. δύναται γὰρ ἑκάτερα πρὸς διαφέροντα κατ' εἴδη πάθη καλῶς συγκεῖσθαι, καί ποτε πρὸς ταὐτὸ κατὰ διαφέροντας τοὺς καιρούς. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὰ νῦν εἰρημένα μοι προακούσας τις, οὐ φιλόπονος μόνον, ἢ μνήμων, ἀλλὰ καὶ φύσει συνετὸς ὤν, ὠφελίμως ἀναγνώσεται τὰ μετὰ διορισμῶν γεγραμμένα τε καὶ γραφησόμενά μοι. καὶ λέξω δέ σοι τοὺς διορισμοὺς ἐπὶ τῶν προκειμένων φαρμάκων ἐν προσθήκῃ τριῶν ἢ τεττάρων συλλαβῶν γινομένους, ὁποίαν προσθήκην ἐπὶ τοῦ προσκειμένου κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον φαρμάκου τοῦ Μνασαίου φαίνεται πεποιημένος ὁ Ἀνδρόμαχος. ἐν γὰρ τῷ καταλόγῳ τῶν μηλίνων ἐμπλάστρων ἐνδεκάτην τῇ τάξει γράψας αὐτήν, οὐχ ἁπλῶς εἰπεῖν ἠρκέσθη, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἄλλη καὶ ἄλλη προγράφων αὐτῶν, ἀλλὰ προσέθηκε τὸ ἁπαλή. τοῦτ' οὖν ἠξίουν αὐτὸν ἐπὶ πασῶν πεποιηκέναι, καὶ κατ' αὐτάς γε τὰς μηλίνας ἦρχθαι μὲν ἀπὸ τῆς ἁπαλωτάτης, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἰσχυροτέραν ὀλίγῳ δεδηλωκέναι, προσγράψαντα βραχεῖ μέν τινι ταύτης ἰσχυροτέραν εἶναι τὴν δευτέραν. ἐκείνης δ' αὖ πάλιν ἰσχυροτέραν εἶναι τὴν τρίτην, εἶτ' ἐκείνης τὴν δ΄. ὥσπερ αὖ πάλιν, εἴ τινα ἴσην ᾤετο δύναμιν ἔχειν, αὐτὸ τοῦτο προσγράψας, ἢ εἴπερ εὐλαβοῖτο κινδυνεύειν ἔν γε ταῖς τοιαύταις ἀποφάσεσιν, ἀλλὰ τά γε ἁπλᾶ μαλακτικὰ φάρμακα προδιδάξαι, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν αὐτοῖς διορισάμενον, ὅπως ὁ ἀναγινώσκων ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένας μαλακτικὰς ἐμπλάστρους πολλάς, ἰσχυροτέραν μὲν εἶναι γνωρίζῃ τὴν διὰ στύρακος, ἀμμωνιακοῦ τε καὶ βδελλίου, καὶ προπόλεως, καὶ χαλβάνης, στέατός τε ταυρείου καὶ τραγείου, καὶ τῶν μυελῶν συγκειμένην, ἀσθενῆ δὲ τὴν μηδὲν τούτων ἔχουσαν, ἀλλ' ἤτοι πάντα ἀσθενῆ κατὰ τὴν δύναμιν, ἢ τούτων μὲν αὐτῶν ἰσχυρότερα, μέσα δὲ ταῖς κράσεσί τε καὶ δυνάμεσιν, ἢ μετὰ τοῦ μεμίχθαι τοῖς ἀσθενέσιν ἓν τῶν ἰσχυρῶν, ἢ δύο. δῆλον γὰρ ὅτι τὸ μεταξὺ πλάτος ἐν ἅπασι τοῖς φαρμάκοις, οὐκ ὀλίγον ἐστὶ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἐπὶ κοινῇ δυνάμει πάντων αὐτῶν γενικῶς νοουμένῃ, καθ' ἣν ὁμογενῆ τε καὶ ὁμοειδῆ τὰ φάρμακα λέγεται, καθάπερ γε ἕτερα διαφέροντα γενικαῖς ἢ εἰδικαῖς διαφοραῖς. ὁπότε οὖν ταῦτά μοι διωρίσθη, καὶ τὶς ἐξ αὐτῶν ὁρμώμενος, οὐ χαλεπῶς δυνήσεται διαγινώσκειν, τά τε δύναμιν ἰσχυροτέραν ἔχοντα, καὶ τὰ μαλακωτέραν, τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἤδη ποιήσομαι, τὰς γεγραμμένας τοῖς ἐμπειροτάτοις τῶν φαρμάκων ἀνδράσιν, εἴτ' ἐμπλάστρους ὀνομάζειν ἐθέλοις, εἴτε μαλάγματα γράψας ἐφεξῆς. ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων ἐν τῷ δ΄. τῶν ἐκτός, ἃ Μαρκέλλας ἐπιγράφει.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου μαλάγματα.

Ἀμυθάωνος μάλαγμα, πρὸς τὰς τῶν ὑποχονδρίων διατάσεις, λύει πᾶσαν σκληρίαν, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ δυσκίνητα τῶν ἄρθρων. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας λϛ΄. κηροῦ οὐγγίας λϛ΄. τερμινθίνης οὐγγίας η΄. βδελλίου οὐγγίας η΄. λιβανωτοῦ οὐγγίας δ΄. σμύρνης οὐγγίας δ΄. χαλβάνης οὐγγίας η΄. κυπρίνου κοτύλας δ΄. βρέχεται σμύρνα, λίβανος, βδέλλιον οἴνῳ, τὸ δὲ ἀμμωνιακὸν ὄξει λύεται. ταῦτα δὲ κόπτεται, τοῦ ὑπέρου χριομένου τῷ κυπρίνῳ μέχρι παντελοῦς διαλύσεως. τοῦτο τὸ φάρμακον τῶν παλαιῶν ἐστὶ καὶ ἐνδόξων, ὥσπερ καὶ τὸ μετὰ τοῦτο γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. Διάσμυρνον Ἀπολλοφώνιον, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. πρὸς τὰς τῶν ὑποχονδρίων διατάσεις, διαλύει πᾶσαν σκληρίαν, ποιεῖ ἡπατικοῖς, σπληνικοῖς, νεφριτικοῖς, ποιεῖ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν, πρὸς τὰς τῶν ἄρθρων ὀδύνας, καὶ κατοχὰς ποιεῖ. Κηροῦ οὐγγίας ιϛ΄. τερμινθίνης οὐγγίας ιϛ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας ιϛ΄. βδελλίου οὐγγίας ιϛ΄. σμύρνης οὐγγίας ιϛ΄. προπόλεως οὐγγίας ιϛ΄. ἰξοῦ δρυΐνου οὐγγίας ιϛ΄. στύρακος οὐγγίας ιϛ΄. ἰρίνου μύρου ὑποστάθμης ὅσον ἐξαρκεῖ, οἴνου εὐώδους τὸ ἱκανόν, σκεύαζε καθὰ προείρηται.

Καὶ τὸ μετὰ τοῦτο δὲ γεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου φάρμακον ἀξιολογώτερον μὲν ὑπάρχει τῶν ὑπογεγραμμένων, ἧττον δὲ ἐκείνων εἰς τὴν τῶν ἐσκληρυσμένων λύσιν. Ἄλλο Διοσκουρίδου φάρμακον ἐπιτετευγμένον, πρὸς τὰ δυσκίνητα κῶλα, καὶ πρὸς ἀγκύλας, διαλύει πᾶσαν σκληρίαν, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν †ἐκτὸς διαθέσεις, καὶ πρὸς τὰς ἐν βάθει ἀποστάσεις. Κηροῦ μνᾶν α΄. ῥητίνης φρυκτῆς μνᾶς ἥμισυ, χαλβάνης μνᾶς ἥμισυ, ἰξοῦ δρυΐνου, ἴρεως Ἰλλυρικῆς μνᾶς ἥμισυ, ἰρίνου ὑποστάθμης τὸ ἱκανόν, οἴνου ὅσον ἐξαρκεῖ, κόπτομένου ἔστω τὸ φάρμακον, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Τὸ μετὰ τὸ προειρημένον φάρμακον ἐφεξῆς γεγραμμένον ὑπὸ Ἀσκληπιάδου, ταὐτὸν ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τοῦ Ἥρα γεγραμμένῳ κατὰ τὸ τέλος τῆς φαρμακίτιδος αὐτοῦ βίβλου, βραχεῖαν δέ τινα διαφορὰν ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν τεττάρων ἔχει φαρμάκων ἁπλῶν, ὡς ἔσται φανερόν, ὅταν ἀμφότερα γραφῇ. πρότερον δὲ μνημονεύσω τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένου κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντος. Λευκίου καθηγητοῦ, πρὸς ἀγκύλας ἐπιγραφόμενον. ποιεῖ πρὸς τὰς ἐν βάθει ἀποστάσεις, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῶν νεύρων συνολκάς, καὶ τὰς τῶν ἄρθρων κατοχάς, ἃς ἀγκύλας καλοῦμεν. ποιεῖ ὀπισθοτονικοῖς, καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. ἔστι δὲ καὶ ἄκοπον ἀγαθόν, διαλυόμενον ἰρίνῳ ἢ κυπρίνῳ, ἢ δαφνίνῳ. ποιεῖ πρὸς τὰ χρόνια καὶ δυσάλθη σκληρώματα. Βδελλίου ∠ ιϛ΄. στέατος μοσχείου ∠ ιϛ΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιϛ΄. ἴρεως Ἰλλυρικῆς ∠ ιϛ΄. ὀποπάνακος ∠ η΄. χαλβάνης ∠ η΄. κάχρυος ∠ η΄. στύρακος ∠ η΄. λιβάνου ∠ η΄. πεπέρεως κόκκους ξ΄. ἰρίνου μύρου ὑποστάθμης ὅσον ἐξαρκεῖ, κηροῦ, τερμινθίνης ἀνὰ ἡμίλιτρον, οἴνου τὸ ἱκανόν, κοπτόμενον ἔστω τὸ φάρμακον, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ὅπῃ τοίνυν ὁ Ἥρας διεφώνησεν ἐν τῇ τῶν ἁπλῶν συμμετρίᾳ πρὸς τὸν Ἀσκληπιάδην, ὡς ὑπεσχόμην, ἤδη δηλώσω. Πρῶτον ἁπάντων ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης φάρμακον, βδελλίου ὁλκὰς ιϛ΄. ὁ δὲ Ἥρας οὐ βδελλίου, ἀλλὰ βδελλίου ὁλκὰς π΄. πενταπλάσιαι δέ εἰσιν αὗται τῶν ιϛ΄. δηλονότι. Ἐφεξῆς δὲ στέατος μοσχείου ὁλκὰς ιϛ΄. γράψαντος τοῦ Ἀσκληπιάδου, πενταπλασίας ὁ Ἥρας ἔγραψεν, ὡς καὶ τοῦ βδελλίου. πενταπλάσιαι γὰρ δηλονότι αἱ π΄. δραχμαὶ τῶν ι΄. καὶ ϛ΄. εἰσί. Τρίτον ἐπὶ τοῖς γεγραμμένοις ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψε φάρμακον, ἀμμωνιακὸν θυμίαμα καὶ τούτου τὰς ιϛ΄. ∠ ἀξιῶν βάλλεσθαι. κατὰ τὴν ἀναλογίαν οὖν τῶν ἔμπροσθεν, ἐχρῆν καὶ τὸν Ἥραν π΄. γεγραφέναι ∠. ἔγραψε δ' οὐ τοσαύτας ἀλλὰ ρ΄. ὥστε πλείονας ἐνέβαλεν κ΄. Ἄλλο δ' ἐπὶ τοῖς προγεγραμμένοις φαρμάκοις ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, οὕτως εἰπών, ἴρεως Ἰλλυρικῆς ∠ ιϛ΄. ἐφύλαξε δὲ τούτου τὴν ἀναλογίαν ὁ

Ἥρας π. γράψας. Ἐπὶ τοῖς προγεγραμμένοις φαρμάκοις ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης ὀποπάνακος δραχμὰς η. ἐφύλαξε δὲ καὶ τὴν πρὸς τὴν ἀναλογίαν ὁ Ἥρας μ. γράψας. Ἕκτου φαρμάκου χαλβάνης ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀσκληπιάδης, δραχμὰς η. ἐμβαλών. ἐφύλαξε καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀναλογίαν ὁ Ἥρας, πενταπλασίαν ἀξιῶν ἐμβάλλεσθαι. πενταπλάσιαι γάρ εἰσιν αἱ μ. τῶν η. Ζ. φάρμακον ὁ Ἀσκληπιάδης ἔγραψεν οὕτως. καὶ χαλβάνης δραχμὰς η. ἐχρῆν οὖν καὶ τὸν Ἥραν εἴπερ ἐφύλαττε τὴν ἀναλογίαν μ. βάλλειν, νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως ἀλλὰ διπλασίας, ις. γὰρ αὐτὸς γέγραφεν. Ὀγδόου στύρακος ὁ Ἀσκληπιάδης μέμνηται, δραχμὰς ἐμβαλὼν η. ἐφύλαξε τὴν ἀναλογίαν τούτου ὁ Ἥρας πενταπλάσιον ἐμβαλών. Ἔνατον φάρμακον ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης, λιβανωτοῦ δραχμὰς η. ἐμβαλὼν αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἥρας οὐ πενταπλάσιον, ἀλλὰ διπλάσιον ἀξιοῖ. Δεκάτου δὲ τερεβινθίνης ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀσκληπιάδης ρξ. κόκκους ἐμβαλὼν, ὧν πάλιν συμφώνως ὁ Ἥρας † φ. ἔβαλλεν. ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων οὐκ οἶδ᾽ ὅπως κ. εἰσὶ γεγραμμένοι, καθάπερ ἐν ἑτέροις ρη. Ἑνδέκατον ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης κηρὸν, ὥσπερ καὶ ιβ. τὴν τερμινθίνην ῥητίνην ἑκάτερον βάλλειν ἀξιῶν ἡμίλιτρον. ἐχρῆν οὖν καὶ τὸν Ἥραν εἴπερ ἐφύλαττε τὴν ἀναλογίαν, πενταπλάσιον ἐμβάλλειν ἑκατέρων, ὅπερ ἦν ἀνὰ λίτρας β. ἔτι καὶ ἥμισυ προσκείμενον τῆς λίτρας. ὁ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ἑκατέρου τρεῖς λίτρας ἀξιοῖ βάλλειν καὶ οὐγγίας δ. Εὔδηλον οὖν, ὅτι τοῦ μὲν κάχρυος ὁ Ἥρας ἐμβάλλει διπλάσιον τῆς ἀναλογίας, ὥσπερ καὶ τοῦ λιβανωτοῦ. τοῦ δὲ ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἐπλεόνασεν ἐν τῷ δ. μέρει, καθάπερ γε καὶ τῆς τερμινθίνης ῥητίνης μετὰ τοῦ κηροῦ γ. καὶ γὰρ ἤδη τούτων ἐπλεόνασε περὶ τρίτου μέρει, καὶ κατὰ τὴν παραπλησίαν ἐποίησε τὴν ὅλην σύνθεσιν τοῦ φαρμάκου, τῇ τοῦ Ἀσκληπιάδου. πλεονάζειν γὰρ ἐν τῇ τοῦ κάχρυος συμμετρίᾳ μηδὲν ἔχοντος μαλακὸν, ἀλλὰ μόνον διαφορητικὸν, συνηύξησεν αὐτῷ καὶ τὰ μαλακτικὰ, τόν τε λιβανωτὸν, καὶ τὸν κηρὸν καὶ τὴν τερμινθίνην. τὸ μὲν οὖν τὸ φάρμακον, Λευκίου μὲν ὀνομάζει τοῦ καθηγητοῦ Ἀσκληπιάδης, ὅπῃ δὲ διαφέρεται περὶ Ἥρα, δῆλον. ἐσχάτης δὲ τάξεως ἐστὶ τῶν μαλακτικῶν, οὐ γὰρ ἂν εὕροις αὐτοῦ μαλακτικώτερον τῶν σκιρρουμένων. ἐστόχασται δὲ ὁ συνθεὶς αὐτὸ, καὶ τοῦ διαφορεῖν τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς σκιρρουμένοις. τὰ δὲ ἄλλα φάρμακα τὰ πρὸ αὐτοῦ, βραχὺ πλεονεκτεῖ τῶν προγεγραμμένων. ἐν αὐτοῖς δὲ περιέχεται καὶ τὰ τμητικὰ τῶν πεπαχυμμένων καὶ γλίσχρων χυμῶν, ἃ πολλάκις γίγνεται χρήσιμα τοῖς σκιρρουμένοις ὄγκοις, ὅταν ὑπὸ γλίσχρων χυμῶν, ἡ σκίρρωσις αὐτῶν κατασκευάζηται. μετρίως μὲν οὖν ὁ ὀποπάναξ λεπτύνει. καλοῦσι δὲ οὕτως τὴν ῥίζαν τοῦ πάνακος, οὗ τὸν καυλὸν ὀπίζοντες, τὸν ὀποπάνακα ποιοῦσιν, ἐστὶ γὰρ ῥυπτικῆς οὐ τμητικῆς δυνάμεως. τέμνει δὲ καὶ ῥύπτει καὶ διαφορεῖ σφοδρῶς, οὐ μόνον χυμοὺς πεπαχυμμένους τε καὶ γλίσχρους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ στερεὰ σώματα, μετ᾽ αἰγείας κόπρου τὸ ὄξος, ἅτινα πρόσκειται τῷ μετὰ τὸ προκείμενον φάρμακον ἐφεξῆς γεγραμμένῳ, ὅ φησιν Ἀλκιμίωνος ὑπογεγράφθαι. γράφει μὲν οὖν περὶ τοῦ προτέρου τόνδε τὸν τρόπον. Ἄλλο μάλαγμα Μάρκου Τελεντίου Ἀσκληπιάδου, σφόδρα γενναῖον πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. μάλιστα δὲ ποιεῖ πρὸς τὰς τῶν μητρῶν ἐμπνευματώσεις, ὑπογραφόμενον τὸ φάρμακον Ἀσκληπιάδειον, διὰ τὸ ἀναφέρεσθαι εἰς τὸν Βιθυνὸν Ἀσκληπιάδην. Σμύρνης † δραχμὰς γ. ὀποπάνακος ἡμίλιτρον, κηροῦ λίτραν α S. χαλβάνης οὐγγίας γ. μάννης ἡμίλιτρον, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἡμίλιτρον, ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν α S. ὄξους κοτύλην α. χρηστέον δ᾽ αὐτῷ καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. Ἄλλο Ἀλκιμίωνος ὑπογραφόμενον. Κηροῦ λίτραν μίαν ἥμισυ, ῥητίνης κολοφωνίας λίτραν α S. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α S. χαλβάνης οὐγγίας γ. σμύρνης οὐγγίας γ. ὀποπάνακος λίτραν α S. προπόλεως οὐγγίας γ. ὄξους ξέστας β. αἰγείας κόπρου οὐγγίας γ. τρίβε ἀμμωνιακὸν, ὄξους ἐπιβαλὼν ξ α. εἶτα ἐπίβαλλε τούτοις σμύρναν, λίβανον, ὀποπάνακα, καὶ πάλιν λέαινε. τὴν δὲ πρόπολιν κόπτε μετὰ τὴν χαλβάνην. τὸν δὲ κηρὸν καὶ τὴν ῥητίνην ἕψε, ὑποβαλὼν ἐλαίου κοτύλας β. καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλλε πρόπολιν καὶ χαλβάνην, κινῶν συνεχῶς. καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἔα ψυχθῆναι, καὶ ἀποξύσας, ἐπίβαλλε τοῖς λεανθεῖσι, καὶ μίξας, ἀναλόμενος χρῶ. ἐπὶ τῷ προγεγραμμένῳ μαλάγματι, γέγραπται κατὰ τὸ Ἀσκληπιάδου βιβλίον ἕτερον, ὀλίγον μὲν ἔχον μαλακτικῆς δυνάμεως, τὸ πλέον δὲ θερμαντικῆς. ἔχει δὲ οὐ μόνον γεντιανῆς χυλὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀποὺς, τόν τε τοῦ πευκεδανοῦ καὶ τὸν τοῦ σαγαπηνοῦ, θερμαίνοντα σφοδρῶς φάρμακα. μέμικται δ᾽ αὐτῷ καὶ ἀφρόνιτρον, καὶ λίθου ἀσίου ἄνθος, λεπτυντικῆς τε καὶ τμητικῆς δυνάμεως φάρμακα. τὸ δὲ θεῖον τὸ ἄπυρον ὅτι θερμαίνει, πάντες ἴσασι, καθάπερ γε καὶ τὸν πρόστιον οἶνον. ὑπογράψω δὲ καὶ τὸ φάρμακον, αὐτῇ τῇ Ἀσκληπιάδου λέξει.

† φυρμιανόν Μάλαγμα † φαρμιανὸν ὑπογραφόμενον, πρὸς τὰς προειρημένας διαθέσεις. μάλιστα δὲ ποιεῖ πλευριτικοῖς, καὶ γὰρ παραχρῆμα λύει τοὺς πόνους ἐπιτιθέμενον ἐν αὐτοῖς τοῖς παροξυσμοῖς. δεῖ δὲ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ φαρμάκου ἐρεύθου περὶ τοὺς τόπους γενομένου βαστάζειν τὸ σπλήνιον, καὶ πάλιν διαστήσαντας ἐπιθεῖναι, λύει καὶ τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις. Κηροῦ λίτρας ε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας γ. φρυκτῆς οὐγγίας γ. τερμινθίνης λίτραν α. λιβάνου λίτραν α S. σμύρνης οὐγγίας ς. ἀλόης οὐγγίας ς. οἰσύπου οὐγγίας γ. γεντιανῆς χυλοῦ οὐγγίας γ † ὀποῦ πευκεδανοῦ οὐγγίας γ. σαγαπηνοῦ οὐγγίας δ. ἀφρονίτρου οὐγγίας ς. λίθου ἀσίου ἄνθους οὐγγίας ς. προπόλεως οὐγγίας γ. θείου ἀπύρου οὐγγίας δ. οἴνου πρoστίου ξέστας ε. ἕψε δὲ πρόστιον καὶ τὸν χυλὸν τῆς γεντιανῆς, τὰ δὲ τηκτὰ τήξας, ἔα ψυχθῆναι. τὸ δὲ ἀμμωνιακὸν καὶ τὸν λίβανον, καὶ τὴν σμύρναν, καὶ τὴν ἀλόην συντρίψας καὶ βαλὼν εἰς θυΐαν, ἐπίβαλλε τούτοις τὸ ὑγρόν. καὶ ὅταν διαλυθῇ, τρίβε φιλοπόνως. τὰ δὲ ξηρὰ κόψας καὶ σήσας, ἐπίβαλλε τοῖς λεανθεῖσι, καὶ ἀνακόψας ἐπιμελῶς, ἐπίβαλλε τούτοις τὰ τηκτὰ ἀναζέοντα χωρὶς ἐγκεφάλων. καὶ μίξας, ἀναλόμενος χρῶ.

† ὀποπάνακος ς

Μετὰ τὸ προειρημένον ἐφεξῆς ἔγραψεν ὁ Ἀσκληπιάδης ἕτερον μάλαγμα παραπλησίως αὐτῷ, κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. Ἄλλο τὸ τοῦ Νεαπολίτου, συνεσκευάσθη Ἀκυλίᾳ Σεκουνδίλλῃ. Οἴνου προστίου ξέστας ς. κηροῦ λίτρας ς. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας γ. φρυκτῆς λίτρας γ. τερμινθίνης λίτραν α S. λιβάνου λίτραν α S. σμύρνης οὐγγίας ς. ἀλόης οὐγγίας ς. ἀφρονίτρου οὐγγίας ς. λίθου ἀσίου ἄνθους οὐγγίας ς. γεντιανῆς χυλοῦ τῆς ῥίζης οὐγγίας ς. σαγαπηνοῦ οὐγγίας δ. θείου ἀπύρου οὐγγίας δ. προπόλεως

(Margin line numbers: 10, 20, 30, 40, 50.)

περσεπόλεως οὐγγίας δ. πάνακος ῥίζης οὐγγίας γ. σαμψύχου οὐγγίας γ. πεπέρεως λευκοῦ οὐγγίας γ. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται.

Τὰ ὑπ' Ἀνδρομάχου γεγραμμένα μαλάγματα.

Μάλαγμα σκληρὸν ἢ ξηρόν. Πίσσης λίτρας γ. κηροῦ λίτρας β. ῥητίνης λίτραν α. χαλβάνης οὐγγίας β. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας †β. μάννης οὐγγίας δ. ὄξους ξέστας γ. πευκεδάνου χυλοῦ τῆς ῥίζης Lο ς. οἰσύπου Lο δ. †τῆ

Ἄλλως. Πίσσης λίτρας δ. κηροῦ λίτρας β. ῥητίνης λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν α. μάννης λίτραν α. χαλβάνης οὐγγίας ς. ἑτέρου λίτραν α. ὄξους ξέστας γ. Ἄλλη Ἀριστοκλέους. Πίσσης λίτρας δ. κηροῦ λίτρας η. ῥητίνης φρυκτῆς λίτρας δ. τερμινθίνης λίτρας δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας β. οὐγγίας η. χαλβάνης λίτραν α. οὐγγίας δ. Ἄλλο τὸ πρὸς ἀγκύλας. Βδελλίου L ις. λιβάνου L ις. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L η. ὀποπάνακος L η. χαλβάνης L η. στέατος μοσχείου L ις. πεπέρεως κόκκους ξ. στύρακος δραχμὰς η. κάχρυος δραχμὰς ις. ἴρεως ἰλλυρικῆς L ις. τερμινθίνης μνᾶς ἥμισυ, κηροῦ μνᾶς ἥμισυ, κυπρίνου κοτύλας δ. οἴνου τὸ ἱκανόν.

Τὸ διὰ μελιλώτου. Νάρδου κελτικῆς L ι. κυπέρεως L η. καρδαμώμου L η. ἴρεως ἰλλυρικῆς L η. σμύρνης L η. κρόκου L δ. μελιλώτου L κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L η. τερμινθίνης L ν. κηροῦ νέου δραχμὰς ρ. κυπρίνου κοτύλης ἥμισυ, ὄξους τὸ ἱκανόν. τινὲς ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L ρ. πρὸς τὰ χρόνια πάντα.

Ἡ διὰ σπερμάτων. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς ν. κηροῦ δραχμὰς ν. τερμινθίνης L ν. τήλεως δραχμὰς κε. στέατος ταυρείου τεθεραπευμένου L κε. ἴρεως ἰλλυρικῆς L κε. νίτρου L κε. μέλιτος κοτύλας ς. ὄξους κοτύλην α. πάνακος L κε. κυπρίνου ὀλίγον. Ὡς δὲ Φιλωνίδης. Τήλεως σπέρματος, ἀνίσου σπέρματος, στύρακος, ῥύπου Βδελλίου, μάννης λιβάνου, καρδαμώμου, κυπέρεως νέου, πάνακος ῥίζης, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀφρονίτρου ἑκάστου, ἀνὰ δραχμὰς κε. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, τερμινθίνης, ἀνὰ δραχμὰς ν. στέατος ταυρείου δραχμὰς ξ. μελιλώτου L ξ. κηροῦ L †β. μέλιτος κοτύλης ἥμισυ. οἴνου Κο α. Ἄλλο ὡς Ἀρποκρᾶς. Τήλεως, νίτρου, πάνακος, ἴρεως, ἀνὰ L η. τερμινθίνης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, κηροῦ ἀνὰ L ρ. στέατος ταυρείου L ρ. μέλιτος λίτραν α. ὄξους ξέστας β. σελίνου σπέρματος, κυμίνου †μαράθρου, ἀνὰ L ν. μελιλώτου L ν οἱ δὲ κε. σαμψύχου L ν. καρδαμώμου, ἄμμεως ἀνὰ L ν. κυπρίνῳ ἀναλάμβανε. Τὸ διὰ σαμψύχου πρὸς πολλά. Κηροῦ νέου, δαφνίδων, τήλεως λείας, σαμψύχου, ἑκάστου ἀνὰ δραχμὰς ρ. τερμινθίνης †λίτρας ρν. νίτρου δραχμὰς λβ. πεπέρεως δραχμὰς λβ. οἱ δὲ δεκαέξ, κυπέρου δραχμὰς ις. κυπρίνου κοτύλας β. ἢ συρακίνου. Τὸ διὰ δαφνίδων. Κηροῦ δραχμὰς οε. πίσσης Βρυτίας L οε. δαφνίδων L οε. νίτρου L οε. ῥητίνης φρυκτῆς L οε. χαλβάνης L ιβ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς ιβ. κάχρυος L ιβ. ἄμμεως δραχμὰς ιβ. πεπέρεως λευκοῦ L ις. κυπρίνου †L ς. Ἄλλο μάλαγμα εὔχροον, πολύχρηστον. Κηροῦ λίτραν α. ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας ς. στυπτηρίας ὑγρᾶς οὐγγίας ς. ἁλὸς ἄνθους οὐγγίας ς. τινὲς ἰξοῦ οὐγγίας ς. Τὸ κελλωφαίνου. Κηροῦ δραχμὰς π. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L π. Βδελλίου L π. ἴρεως ἰλλυρικῆς L π. ῥητίνης τερμινθίνης L μ. μάννης λιβάνου L μ. ἰρίνῳ συγκόπτεται. Τὸ διὰ στυπτηρίας ἄλλως. κηροῦ L ρ. πίσσης L ν. στυπτηρίας ὑγρᾶς L κε. ἐγὼ δὲ L ν. ἰξοῦ L ν. Πρὸς ἰσχιαδικοὺς καλόν. Πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, σιλφίου, δαφνίδων, ἀφρονίτρου, ἀβροτόνου, κολοκυνθίδος, καρδαμώμου, ἄμμεως ἀνὰ L δ. πηγάνου χλωροῦ, πίσσης τερμινθίνης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, κηροῦ, στέατος ἀνὰ † η. χαλβάνης δραχμὰς ς. ὀποπάνακος δραχμὰς δ. θείου ἀπύρου L δ. Πρὸς σπληνικούς. †μνᾶς ὀγδόου

Κηροῦ μνᾶν α. ῥητίνης μνᾶν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος μνᾶς ἥμισυ, στυπτηρίας ὑγρᾶς L ν. γλοιοῦ κοτύλην α. καππάρεως ῥίζης L ν. καλαμίνθης ῥίζης L ν. μυροβαλάνου μάγματος L ν. ὄξους εἰς τὰ ξηρά, ἔλαιον εἰς τὰ τηκτὰ χρῶ. Μάλαγμα πολύχρηστον. Νάπυος L δ. μάννης L β. πηγάνου L δ. ἀφρονίτρου L δ. καππάρεως ῥίζης L ς. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L δ. μυροβαλάνου L κε. κενταυρείου τοῦ λεπτοῦ L †δ. λίθου ἀσίου ἄνθους L δ. τήλεως L δ. καρδαμώμου L δ. κηροῦ L οε. ῥητίνης L ρ. μέλιτος κοτύλας ς. ἰρίνου ὑποστάθμης κοτύλην α. ὄξους εἰς τὸ ἀμμωνιακὸν κοτύλας β. Τὸ πολυάρχιον ἐκ τῶν ἀποσολῆς. Κυπέρου μνᾶν α. καρδαμώμου ἴσον, μάννης ἴσον, κηροῦ ἴσον, τερμινθίνης φρυκτῆς μνᾶς α S. ὑγρᾶς μνᾶς γ. κυπρίνου τὸ ἱκανόν. ἐγὼ Βδελλίου μνᾶν α. Ἡ δευτέρα γραφή. †Κυπέρεως μνᾶν α. καρδαμώμου τὸ ἴσον, Βδελλίου ἴσον, λιβάνου ἴσον, Βαλσάμου ἴσον, κηροῦ μνᾶν α S. ῥητίνης φρυκτῆς μνᾶς δ. κυπρίνου κοτύλας ς. οἴνου εὐώδους κοτύλην α S. Ὡς δὲ ἐγὼ χρῶμαι. †Κυπέρεως μνᾶν α. καρδαμώμου ἴσον, ἀμώμου ἴσον, Βδελλίου ἴσον, κηροῦ μνᾶν α S. ῥητίνης φρυκτῆς, τερμινθίνης μνᾶς δ. κυπρίνου κοτύλην α. κασσίας, κινναμώμου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου, σμύρνης, ἀνὰ μνᾶς τέταρτον, οἴνου εὐώδους ὅσον ἐξαρκεῖ. Μάλαγμα πρὸς πολλὰ ποιοῦν Ἀπολλωνίου. Κηροῦ, πίσσης, ῥητίνης φρυκτῆς, ἀνὰ L ρκε. νίτρου, λιβάνου ἀνὰ L ν. στέατος †ταυρείου, βουτύρου ἀνὰ L οε. οἰσύπου L κε. ὕδατος κυάθους ς. Μάλαγμα πρὸς ἡπατικοὺς καλόν. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L ρμδ. οἱ δὲ L ρβ. Βδελλίου L ρμδ. κρόκου L ιβ. σμύρνης L ιβ. κηροῦ L ρμδ. οἱ δὲ ρ. ὄξους κοτύλης τέταρτον, κυπρίνου κοτύλην α. ἐγὼ δὲ κοτύλας ι. Μάλαγμα πρὸς ῥευματισμὸν στομάχου καὶ ἐντέρων. Οἰνάνθης οὐγγίαν α. φοινικοβαλάνου σαρκὸς οὐγγίας †β. ἀκακίας οὐγγίαν α. ῥόδων οὐγγίαν α. ὀμφακίου οὐγγίας δ. ἀλόης οὐγγίας δ. κηκίδος οὐγγίας δ. στυπτηρίας στρογγύλης οὐγγίας δ. πίσσης οὐγγίας δ. κηροῦ οὐγγίας γ. οἱ δὲ λιβάνου, μυρσίνου οὐγγίας γ. οἶνον εἰς τὰ ξηρά. Πρὸς ὑδρωπικοὺς καὶ ἐμπνευματώδεις. Πίσσης ὑγρᾶς λίτραν α. κηροῦ λίτραν α. νίτρου οὐγγίας ς. θείου ἀπύρου οὐγγίας ς. στυπτηρίας σχιστῆς οὐγγίας ς. Ἄλλο μάλαγμα πρὸς ἰσχιαδικούς, καὶ ἄλλα πολλά. Κηροῦ L οβ. τερμινθίνης L μη. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L λβ. περσεπόλεως L μγ. χαλβάνης L λς. Βδελλίου L κε. κρόκου L ς. ὀποπάνακος L ιβ. νίτρου ἀφροῦ L λ. μύρῳ ἰρίνῳ κόπτων, χρῶ. Ἄλλο μάλαγμα Ἀνδρέου πολύχρηστον. Πυρέθρου L η. κόκκου κνιδείου L η. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ L η. σικύου ἀγρίου ῥίζης L η. ῥητίνης πευκίνης L η. τερμινθίνης L τν. κηροῦ L λ. ὀποῦ συκαμίνου L ιβ. οἱ δὲ L ι. ἀφρονίτρου L κ. λιβάνου L ξε, Βδελλίου δραχμὰς ι. ἀμμωνιακοῦ †τῆ

θυμιάματος L ι. οἱ δὲ κ. σμύρνης L ι. ἀριστολοχίας L ι. οἱ δὲ κ. πεπέρεως λευκοῦ L ι. καὶ μακροῦ L ι. ξυλοβαλσάμου L ι. καρδαμώμου L ι. οἰσύπου L ιε. ἐβίσκου ῥίζης L ι. ξιφίου ῥίζης L ι. στύρακος L ι. καππάρεως ῥίζης L ι. ἴρεως ἰλλυρικῆς L ι. ἀλόης ἰνδικῆς L ι. χαλβάνης L ι. ἰξοῦ δρυΐνου L ι. οἱ δὲ ιβ. στέατος χηνείου L η. ῥητίνης ξηρᾶς δραχμὰς ιβ. ὑποστάθμης ἴρεως τὸ ἱκανόν. Ἄλλο Ἀμυθάωνος πρὸς θώρακος καὶ ὑποχονδρίων, στομάχου ἀλγηδόνας, καὶ πρὸς ἀγκύλας, καὶ ἀποστήματα, καὶ σκληρίας μαλάσσει. Ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς ν. κηροῦ δραχμὰς κ. βδελλίου L ν. ῥητίνης τερμινθίνης L κ. ἴρεως ἰλλυρικῆς L ι. χαλβάνης L ε. τὸ βδέλλιον οἴνῳ διαχεῖται καὶ ἀμμωνιακόν, εἶτα καὶ τὰ τηκτὰ καταχεῖται καὶ συλλεαίνεται, ἰρίνου προσμεμιγμένου. Μάλαγμα Ἀντιπάτρου πρὸς κωλικούς, καὶ πάντα τὰ ἐντός. Σιλφίου δραχμὰς β. ἑλελισφάκου L δ. κασσίας δραχμὰς δ. μελανθίου δραχμὰς δ. σταφίδος ἀγρίας L δ. χαλβάνης δραχμὰς δ. στρουθίου L δ. θείου ἀπύρου δραχμὰς δ. πάνακος δραχμὰς ζ. πεντεπόλεως δραχμὰς ζ. πυρέθρου δραχμὰς ζ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὰς ζ. νίτρου δραχμὰς ζ. ἀσίου ἄνθους δραχμὰς κε. κηροῦ δραχμὰς ρν. ῥητίνης δραχμὰς ρν. ἐλαίου κοτύλην α. Ἄλλο μάλαγμα Καλλινίκου ἐκ τῶν Γαλλικοῦ πρὸς πάντα. Κηροῦ νέου δραχμὰς ρ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, τερμινθίνης, βδελλίου διαυγοῦς, ἀνὰ L ν. ὑοσκυάμου σπέρματος δραχμὰς λ. ὀποῦ μήκωνος δραχμὰς κ. μελιλώτου, σμύρνης, ἀριστολοχίας, πεπέρεως, γλυκυσίδης, στύρακος, ἑκάστου ἀνὰ L ιε. λιβανωτοῦ L κ. κρόκου L η. ἐλαίου κοτύλης α. μήκωνος λευκῆς σπέρματος L μη. στροβίλων L κ. Ἄλλο μάλαγμα λευκόπυρον. Τερμινθίνης λίτρας δ. κηροῦ λίτρας γ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας ς. χαλβάνης οὐγγίας β. ὀποπάνακος οὐγγίας β. μάννης οὐγγίας β. στέατος ταυρείου οὐγγίας β. κυπρίνου ὀλίγον. Ἄλλο ἔμπλαστρον μάλαγμα καλὸν Κρίσπου. Σμύρνης, ὀποπάνακος, χαλβάνης, ἀνὰ οὐγγίας ς. πάνακος ῥίζης, μάννης λιβάνου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀνὰ λίτρας †β. κηροῦ, ῥητίνης φρυκτῆς, ἀνὰ λίτρας γ. ὄξους †κοτύλας β.

†ξ †α

Ἄλλο πρὸς ἰσχιαδικοὺς καὶ κεφαλαλγικούς, καὶ πρὸς πάντα τὰ χρόνια ἀλγήματα. Κηροῦ L κδ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L ζ. τερμινθίνης L ζ. θαψίας χυλοῦ L η. ἐλαίου κοτύλην α. Ἄλλο πρὸς ὑδρωπικοὺς Κλεοφάντου. κηροῦ, ῥητίνης πευκίνης, ἀφρονίτρου, ἀνὰ L ρ. χ[αλ]βάνης L ιβ. πεντεπόλεως L ιβ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L ιβ S. κυπρίνου κοτύλας β. ὄξους Κο β. Ἄλλο ἀνώδυνον Νικοστράτου, πρὸς ποδάγραν. Κηροῦ λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος οὐγγίας ς. ὀποπάνακος οὐγγίας δ S. μηκωνείου οὐγγίας γ. κύπρινον εἰς τὸ συγκόψαι.

Ἄλλο πρὸς λεποδέρμους Ἐπιδαύρου. Θαψίας ῥίζης L γ. πεπέρεως †μέλανος L α. στέατος μοσχείου L ιβ. λιβάνου L δ. ξυλοβαλσάμου L β. ῥητίνης L ις. κηροῦ L η. τὰ τηκτὰ κατάχει ἐπὶ τῶν ξηρῶν. Ἄλλο μάλαγμα παρὰ Ἀσκληπιάδου ἀνώδυνον, ποιοῦν παραχρῆμα ἄπνουν. Κηροῦ τυρρηνικοῦ μνᾶν α. στέατος †ταυρείου, στέατος χηνείου μυελοῦ ἐλαφείου, τερμινθίνης ἀνὰ μνᾶν α. χαλβάνης μνᾶς ἥμισυ, οἰσύπου οὐγγίας δ. ῥοδίνου κοτύλας δ. μυρσινίνου κοτύλην α. ἐλαίου καλοῦ κοτύλην α. ταῦτα πυρὶ μαλακῷ τῆξον, ἐλαφρῶς κινῶν. ἔστω δὲ ἐν ἑτοίμῳ κεκομμένα λεῖα, ἴρεως ἰλλυρικῆς χοίνικες β. ἀριστολοχίας χοῖνιξ α. ὑποκιστίδος λείας χοίνικος ἥμισυ, κνιδίδος λείας χοίνικος β. μάννης χοῖνιξ α. βδελλίου χοῖνιξ α. κινναμώμου, κρόκου κιλικίου, σμύρνης, κασσίας, νάρδου ἰνδικῆς, σχοίνου ἄνθους, καλάμου ἀρωματικοῦ, ἀμώμου, πεπέρεως, ῥοὸς χυλοῦ, χελώνης θαλασσίας αἵματος, ἀνδροσαίμου βοτάνης, πυρέθρου, ἑκάστου ἀνὰ L λε. ὄξους παλαιοῦ κοτύλην α. εἰς τὸ αὐτὸ ἀναμίξας πάσας τὰς δυνάμεις, μάλασσε καὶ σύγκοπτε, ἕως ἂν ὅλκιμον καὶ καταπεπονημένον γένηται, καὶ ἀπόθου. ποιεῖ καὶ πρὸς τοὺς θώρακος καὶ πνεύμονος ῥευματισμούς, καὶ τοὺς τὸ βρέγμα τῆς κεφαλῆς ἀλγοῦντας, ἀπόνους παραχρῆμα ποιεῖ. καλεῖται δὲ Ἀσκληπιὸς ἡ δύναμις, ἰσχιαδικὸν καλὸν πάνυ, πρὸς ἰσχιαδικοὺς παρὰ Ἥρα καππάδοκος. Πίσσης ὑγρᾶς κοτύλας γ. ἢ β. κηροῦ λίτραν α. πιτυΐνης λίτραν α. θείου ἀπύρου λίτραν α. νίτρου λίτραν α S. σταφίδος ἀγρίας ξέστην α. πυρέθρου λίτραν α. τρυγὸς κεκαυμένης λίτρας β. καρδαμώμου ξέστην α. χαλβάνης ἡμίλιτρον. τὰ τηκτὰ ἐπὶ τῶν ξηρῶν. Ἄλλο μάλαγμα Βακχείου ᾧ Καῖσαρ ἐχρήσατο. Στέατος ὑείου μνᾶς β. κηροῦ μνᾶς β. ἐλγνίου, καλάμου ἀρωματικοῦ, πάνακος ῥίζης, ἁλὸς ὀρυκτοῦ, ἢ ἀμμωνιακοῦ ἀνὰ δραχμὰς ν. βδελλίου διαυγοῦς, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ἀνὰ μνᾶς β. σχοίνου ἄνθους, ἴρεως, ἀνὰ μνᾶν α. λιβανωτοῦ, πεπέρεως, χαλβάνης, ἀνὰ L κε. ἡ ἕψησις ὡς ἡ καρδαμήλειος. Ἄλλο μάλαγμα τὸ χρυσοῦν, πρὸς ἀρθριτικούς. Ῥητίνης στροβιλίνης λίτρας β. ἀξουγγίου, χαλβάνης, ἀνὰ L ιβ. κηροῦ δραχμὰς κδ. δαφνείου L ιβ. ἕψε ὡς οἶδας. Ἄλλο μάλαγμα πρὸς πλευρῶν ἄλγημα. Κυπέρου, καρδαμώμου, μάννης, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, τερμινθίνης, κηροῦ, ἰρίνου, ἀνὰ λίτραν α. ἕψε τὸ ἀμμωνιακὸν ἰδίᾳ, λέαινε τὰ τηκτά, τήξας σὺν κυάθῳ ἰρίνου, ἐπίπασσε τὸ ἀμμωνιακόν, εἶτα τὰ ξηρὰ μῖξον, ἰρίνῳ βάπτων τὰς χεῖρας. Ἄλλο μάλαγμα Κλωνιακοῦ Συγχρόου. Ἀρρενικοῦ οὐγγίας γ. στυπτηρίας σχιστῆς ἴσον, ἀσβέστου τὸ ἴσον, ῥητίνης φρυκτῆς λίτρας γ. κηροῦ ἴσον, ὄξους εἰς τὰ ξηρά, ἐλαίου εἰς τὰ τηκτὰ Γο η. χρῶ καὶ ἐπὶ σπληνικῶν.

†μακροῦ

†μοσχείου

Δαμοκράτους μάλαγμα.

Ἐπεὶ καὶ πρὸς μνήμην ἐστὶ χρήσιμα τὰ διὰ μέτρων γεγραμμένα, καὶ τὰς συμμετρίας τῶν φαρμάκων ἀκριβῶς φυλάττει, διὰ τοῦτο καὶ τὰ Δαμοκράτους εἴωθα προσγράφειν, ἐν οἷς ἐστι καὶ τοῦτο προσγεγραμμένον.

Χρεία δὲ πάντως καὶ μαλάγματος καλοῦ,
τοῖς σφόδρα φιλιατροῖσιν ἐστὶ πολλάκις,
πρὸς σπάσματα μυῶν μεγάλα, καὶ πρὸς ῥήγματα
ἄρθρων. ἔτι δὲ καὶ λυγίσματα νεύρων, παχυσμούς,
καὶ μυῶν τὰς σκληρίας μετὰ φλεγμονῆς,
πρὸς μέντοι δήγματα, πρὸς ταῦτα τοῦτ' ἐστὶ
δραστικώτατον. αἴρει δὲ καὶ λειχῆνας καὶ λέπρας,
ἐπικείμενον τὸ πλεῖστον ἡμέρας ι.
ἀλλαττόμενον παρὰ μίαν, ἢ β. ἡμέρας.
πίσσης διαυγοῦς ξηροτάτης λίτρας β.
μίαν πιτυΐνης, καὶ μίαν κηροῦ καλοῦ,
ἀμμωνιακοῦ, καὶ στυπτηρίας ὑγρᾶς πάλιν
μίαν, δριμυτάτου ὄξους β. *
ξέστας μετρήσας, ἔχε παρασκευασμένον.

ἐπὶ τὸ σπάνιον δὲ χαλβάνης β΄ οὐγγίας,
τινὲς προσέβαλλον, βουλόμενοι τὰς σκληρίας
θᾶσσον μαλάξαι τὰς ἐχούσας καὶ χρόνον.
σκεύαζε δ' οὕτως, ἀπολαβὼν ὄξους τρίτον,
ἀμμωνιακοῦ κατάχει τε καὶ συνηθείας,
καὶ λεῖα ποιῶν ἐν θυίᾳ μείζονι,
πάχος ποίησον μέλιτος ὑγροῦ προσφερές.
πίσσαν δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἐν καινῇ χύτρᾳ
ἕψησον, ὡς πᾶν παρ' ἐλάχιστον ἐκφρυγῆναι,
οὕτως κατάχει τε τῶν καλῶς λελειασμένων
ἐν τῇ θυίᾳ, καὶ ἀνάκοπτε ἕως λάβῃ
ξανθὸν τὸ χρῶμα μηλίνῃ προσεμφερές.
μίξαι δὲ πάντως βουλόμενος καὶ χαλβάνην.
μετὰ †κηρὸν ταύτην πιτυΐνην τε προσβάλλεις, †κηροῦ
ἄρας μετ' ὀλίγον τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρός.
τινὲς δὲ προσβάλλουσι μάννης σταθμὸν ἴσον, τὴν
τὴν συνήθειαν αἴροντες ἐκ τοῦ φαρμάκου.
καὶ χρώμενοι πρὸς τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰς προσφάτους,
κολλῶσι ταύτῃ τῇ δυνάμει διαιρέσεις.
τούτῳ δὲ κέχρησο καὶ ἀπὸ πρώτης ἡμέρας,
ἐφ' ὧν προεῖπον, ὅταν ἔχωσιν εὐλαβῶς,
πρὸς τὰς ἀμυχάς τε καὶ τὰ ταύταις ἑπόμενα.
τῷ σπληνίῳ δ' ἄνωθεν ὄξει διάβροχον
σπόγγον ἐπίβαλλε, καὶ ἐπίδει πεπιεσμένως,
οὕτως ὑπερρίψεις αὐτὸ καὶ τοῖς σπληνικοῖς.
ἐφ' ὧν δ' ὑπονοεῖς τὸν σκίρρον σπλάγχνῳ τινὶ
ἐσόμενον, ἀδεῶς κέχρησο τῷ μαλάγματι.

Μετὰ τοῦτο τὸ φάρμακον ὁ Δαμοκράτης ἔγραψε τὴν
διὰ τῶν ἁλῶν, ἀρξάμενος αὐτῆς οὕτως.
ἂν ὑπομένῃ τούτων τινὶ πλείοσι χρόνοις,
σκεύαζε καὶ τοῦτ' ὡς κάλλιστον φάρμακον.

Εἶτα μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλο δι' ἁλῶν γράφει, καὶ μετ' ἀμφότερα πάλιν ἄλλο. χοιράδας δὲ διαφορεῖν ἐπαγγελλόμενον, καὶ ἧπατος καὶ σπληνὸς ὑδερώδεις διαθέσεις. ἐμοὶ δὲ ἄμεινον ἔδοξεν, ἐν ταῖς διαφορητικαῖς ἐμπλάστροις ταῦτα γράψαι τὰ φάρμακα.

Περὶ τῶν χαλαστικῶν φαρμάκων.

Καλεῖται τινὰ χαλαστικὰ φάρμακα συνήθως ἅπασι σχεδόν τι τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς, ἐφ' ὧν ὡς καὶ τοὔνομα ἐνδείκνυσι, χαλᾷ τὰ τετανωμένα μόρια. τὸ γὰρ κεχαλᾶσθαι, τῷ συντετᾶσθαι κατὰ τοὐναντίον λέγεται. γέγραπται γοῦν που καὶ ὑφ' Ἱπποκράτους ὧδε, δέρματος σκληροῦ μάλθαξις, συντεταμένου χάλασις. εἰ μὲν οὖν κυρίως τις χρῷτο τοῖς ὀνόμασι, μαλακτικὰ τῶν σκληρυσμένων σωμάτων εἶεν τινὰ φύσει φάρμακα, τὰ λυτικὰ δηλονότι τῆς σκληρότητος αὐτῶν, ὥσπερ γε καὶ χαλαστικὰ τὰ τῆς τάσεως ἰατικά. συμβαίνει δὲ ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς τετᾶσθαι τὸ δέρμα, ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ ὑποκειμένου ὄγκου τὸ σύμπτωμα τοῦτο λαμβάνον, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὸ συμφλεγμαῖνον, οὐ μὴν ἡ οὐσία τῆς φλεγμονῆς ἡ σκληρότης ἐστὶ τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς λόγοις δείκνυμεν, ὑγρότης. ἐν δὲ τοῖς σκιρρουμένοις, οὐχ ὑγρότης ἐστὶν ἡ ἐπικρατοῦσα κατὰ τὸ πεπονθὸς μόριον, ἀλλ' ἡ σκληρότης. ἀμφοτέρων δὲ τῶν παθῶν, ὁμογενής πως ἐστὶν ἡ γένεσις καὶ ἡ ἴασις. γεννᾶται γὰρ ἐξ ἐπιρροῆς, ἰᾶται δὲ κενωθέντων αὐτῶν. οὐ μὴν ὅ γε τρόπος τῆς κενώσεως ἐπ' ἀμφοῖν ὁ αὐτὸς, ἀλλὰ ὡς ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ δέδεικται, καθ' ἣν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων παθῶν, ἡ τῆς ἰάσεως εἴρηται μέθοδος, ἐπὶ μὲν τῶν φλεγμαινόντων μορίων ἥ τε ἀποκρουστικὴ ποιότης τῶν φαρμάκων, ὠφέλιμός ἐστι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους, ἥ τε διαφορητικὴ μέχρι παντός. κατὰ δὲ τοὺς σκίρρους ἡ διαφορητικὴ μόνη, χωρὶς τῆς ἀποκρουστικῆς. τὰ μὲν οὖν τελέως σκιρρωθέντα, τελέως ἐστὶν ἀνίατα. διαγινώσκειν δ' αὐτὰ χρὴ, τῷ μηδὲ μίαν αἴσθησιν ὑπολείπεσθαι τοῖς πεπονθόσι μέρεσιν. ἐφ' ὧν δ' ἐστὶ μὲν αἴσθησις, ἀλλ' ἀμυδρὰ, θεραπεύεται ταῦτα διὰ φαρμάκων διαφορούντων μὲν δηλονότι τὸ παχυνθὲν ὑγρὸν, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε καὶ ἀθρόως τῶν τοιούτων, ὡς τὰ διαφορητικὰ ποιοῦσι φάρμακα. καλοῦσι δὲ ἐπισπαστικά τε καὶ ὀξιπωτικὰ τὰ τοιαῦτα. θαυμάζειν δ' οὐ χρὴ τὴν μετάπτωσιν εἰς σκληρότητα γινομένην ἐκ τῶν φλεγμαινόντων, ὅταν ἅμα τό, τε ἐπιρρυὲν ὑγρὸν ᾖ παχύτερόν τε καὶ †ὑγρὸν, ἥ τε ἴασις διὰ φαρμάκων γίνηται ξηραινόντων σφοδρῶς. ὡς γὰρ κἀπὶ τῶν ἐκτὸς, αὐτῷ μὲν ὁμιλοῦντα τῷ πυρὶ, πολλὰ τῶν σωμάτων φρύγεται, δι' ὕδατος δὲ ἀναμαλάττεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων, ἡ κατὰ τὸν πεπονθότα τόπον ὑγρότης, ὑπὸ μὲν τῶν θερμαινόντων τε καὶ ξηραινόντων ἰσχυροτέρων φαρμάκων ὑπολειπόμενον ἔχει τι γλίσχρον καὶ παχὺ, διαφορηθέντος τοῦ λεπτοῦ. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ, κατά τε τὰς ἀρθρίτιδας οἱ πῶροι γίγνονται, καὶ κατὰ τὰς νεφρίτιδας οἱ λίθοι. ἐὰν δέ ποτε τὸ φλεγμονὴν ἐργασάμενον ῥεῦμα, λεπτὸν ᾖ κατὰ τὴν σύστασιν, ἥ τε ἴασις αὐτοῦ διὰ τῶν ξηραινόντων καὶ θερμαινόντων γίνηται φαρμάκων, οὐδὲν ὑπολείπεται σκιρρῶδες. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὰ σφοδρῶς ψύχοντά τε καὶ στύφοντα, τοὺς σκίρρους εἴωθεν ἐργάζεσθαι. καὶ πολλοὺς ἐξ ἐρυσιπελάτων ἀμέτρως παθόντων ταῦτα, σκιρρώδεις ὄγκους ἔχοντας θεώμεθα, διὰ τὴν ἀμαθίαν τῶν θεραπευσάντων αὐτοὺς ἰατρῶν. πρώτη μὲν οὖν διαφορὰ τῶν τε τὰς φλεγμονὰς θεραπευσάντων φαρμάκων ἐστὶ, καὶ τῶν τοῦ σκίρρου ἡ εἰρημένη. ἑτέρα δὲ ἡ διὰ τὴν συνεζευγμένην ὀδύνην τοῖς φλεγμαίνουσιν, οὐκ ἀνεχομένην ἰσχυρὸν φάρμακον προσφέρεσθαι τῷ πεπονθότι μορίῳ. σὺν ὀδύνῃ γὰρ ἐνεργεῖ ταῦτα, φθανόντων ὀδυνᾶσθαι τῶν φλεγμαινόντων διὰ τὸ πάθος, καὶ διὰ τοῦτο μαλακωτάτων φαρμάκων δεομένων. τὰ σφοδρότερα δὲ πρὸς τῷ μὴ λύειν ἢ παρηγορεῖν τὰς ὀδύνας, ἔτι καὶ προσοξύνοντα, μείζονας ἐργάζεται τὰς φλεγμονάς. πρώτη μὲν οὖν χρῆσις ἐπὶ τῶν ὀδυνωμένων φλεγμονῶν ἐστιν, ἡ διὰ τῶν ὑγρῶν ἱκανῶς φαρμάκων, ἅμα τῷ μετρίως θερμαίνειν. ἐφεξῆς δὲ ἡ διὰ τῶν ἠρέμα παχυτέρων τε καὶ ξηραντικωτέρων. ἡ τρίτη δὲ διὰ τῶν χαλαστικῶν ὀνομαζομένων, ἃ τινὲς ἐν τοῖς μαλάγμασι γράφουσιν. ἔστι δὲ αὐτῶν μαλακτικώτατα μὲν ὅσα κηρωτοειδῆ ταῖς συστάσεσιν, ὅταν διὰ βουτύρου καὶ κηροῦ καὶ στεάτων, ἐλαίου τε χαλαστικοῦ συντίθεται. μίγνυται δὲ τούτοις οἰσύπου τε καὶ ῥητίνης καὶ πίσσης ὀλίγον, ὥσπερ γε καὶ λιβανωτοῦ καὶ χαλβάνης, καί τι καὶ τῆς ἰλλυρικῆς ἴρεως. ηὑρέθη δὲ ὑπὸ Μενεκράτους, ὡς αὐτός τε λέγει, καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτῷ μαρτυροῦσιν, ἡ διὰ χυλῶν ὀνομαζομένη, τῶν μηκέτι ὀδυνωμένων ἰσχυρῶς φλεγμονῶν, ἰατικὸν φάρμακον. ἐπιγέγραπται δὲ τὸ βιβλίον ἐν ᾧ γέγραπται τὸ φάρμακον, αὐτοκράτωρ ὁλογράμματος. αὐτοκράτωρ μὲν, ἐπειδὴ τούτῳ προσπεφώνηται, ὁλογράμματος δὲ, διότι

†γλίσχρον

χωρεῖς χαρακτήρων ὅλαις ταῖς συλλαβαῖς γέγραπται β. καὶ γ. καὶ δ. καὶ ε. καὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἕκαστος, ἤτοι ῥητίνης, ἢ πίσσης, ἢ τινὸς ἄλλου φαρμάκου. τοῦτο δ᾽ ἔπραξεν ὁ Μενεκράτης, ἐπειδὴ πολλάκις οὐ μόνον ἀκόντων ἁμαρτάνεσθαι συμβαίνει κατὰ τὰς γραφάς, ἀλλὰ καὶ διὰ φθόνον ἑκόντων ἐνίων, τὸ μὲν ο γράμμα θ ποιούντων διὰ μέσης τῆς στρογγύλης γραμμῆς ἑλκυσθείσης ἑτέρας ἐγκαρσίας, τὸ δὲ ἰῶτα γράμμα, προστεθείσης ἑτέρας ὁμοίως ἐγκαρσίας, ὥσπερ καὶ ἀποξυσθείσης μιᾶς γραμμῆς ἐκ τοῦ γάμμα καὶ ῥῶ, τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἰῶτα καταλείπεσθαι συμβαίνει. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐκ πολλῶν γραμμάτων, τῶν μὲν προσθέσει, τῶνδε συνθέσει, τῶν δ᾽ ἀφαιρέσει, συμβαίνει τὴν ἀλλοίωσιν γίνεσθαι τῶν δηλούντων αὐτὰ χαρακτήρων. ἀλλ᾽ οὐδέν γε πλέον εἰργάσατο πρὸς τὸν ἑξῆς χρόνον ὁ Μενεκράτης, τῶν ἐγγραφομένων αὐτοῦ τὴν βίβλον οὐχ ὁλογραμμάτους τὰς προσηγορίας τῶν ἀριθμῶν γραφόντων, ἀλλὰ διὰ τῶν δηλούντων αὐτὰ χαρακτήρων. εἰκότως οὖν ἦν δοκιμώτερα τὰ Δαμοκράτους βιβλία τῶν φαρμάκων εἰς μέτρα γραφέντα, καὶ εἴπερ ἅπαντα τὸν τρόπον τοῦτον ἐγέγραπτο, κάλλιστον ἂν ἦν. ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ὀλίγα τῶν δοκίμων φαρμάκων παραλέλειπται, διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων φαρμακιτίδων βίβλων δεόμεθα, δι᾽ ὧν ἔγραψαν ἔνιοι ποικίλων φαρμάκων συνθέσεις. ἀλλ᾽ ἥ γε διὰ τῶν χυλῶν ὑπὸ Μενεκράτους εὑρεθεῖσα, διὰ τῶνδε τῶν ἐμμέτρων στοιχείων ὑπὸ Δαμοκράτους γέγραπται μετά τινων ἔτι καὶ ἄλλων ὁμοίως ἑαυτῇ προγεγραμμένων αὐτῆς δυοῖν.

εἰπόντες οὖν ἔμπροσθεν πῶς τὰ τραύματα
δίχα φλεγμονῆς μένοντα κολληθήσεται,
ἑξῆς ἐροῦμεν πῶς τὰ φλεγμαίνοντ᾽ ἄγαν
δυνατὸν θεραπεύειν φαρμάκοις ἔσται καλῶς.
ὅταν μυὸς τρωθέντος, ἢ νεύρων τινῶν,
ἢ καὶ νυγέντος ὑμένος ἐγγὺς ὀστέου,
μετὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν πυκνοὶ πόνοι
καὶ φλεγμοναί, πυρετοί τε μετὰ συμπτωμάτων,
πολλῆς ἀγρυπνίας, παρακοπῆς, δίψους σφοδροῦ,
ξηρότητος γλώττης γένηται πρόσθεσις,
καθ᾽ ἡμέραν ῥέποντα πρὸς τὰ χείρονα.
ἰχὼρ τρυγώδης, λεπτός, ἐρυθρὰ τραύματα.
† ταῦτ᾽ ἐγγὺς αὐτῶν πάντ᾽ ἔχοντα σώματα (in margin: † τάτ᾽)
ὀργάς, διατάσεις, φλεγμονάς, οἰδήματα
τότε μὴ κατάπλαττε ποικίλοις καταπλάσμασιν.
ἔθος γάρ ἐστι τοῦτο ποιεῖν τοῖς νέοις,
ἵν᾽ ἐκφυγόντες τὰς ἀκμὰς τῶν φλεγμονῶν,
τοῖς συκοφάνταις μὴ παρέχωσιν αἰτίαν.
δεῖ δὲ τὸν ἔχοντα, τῆς ἰδίας πίστιν τριβῆς,
καὶ συγκαταβαίνειν τοῖς νοσοῦσ᾽ εἰς τοὺς φόβους,
μὴ περιμένοντα τὴν τύχην καὶ τὴν φύσιν.
σκεύαζε τοίνυν πρὸς ἃ προείρηται πάθη,
καὶ τοῖς ποδαγρικοῖς ἁρμόζον τὸ φάρμακον,
ἐν παντὶ καιρῷ τῆς νόσου ὑποκείμενον,
τοῖς διαλείμμασι μὲν εὐκινησίαν
παρέχον ἑτοίμην. καὶ τὸ μὴ πώροις ταχύ,
πυκναῖς τ᾽ ἐπιβολαῖς παρενοχλεῖσθαι ῥᾳδίως.
ἐν ταῖς καταρχαῖς δ᾽ οὐκ ἐῶν μεγέθη λαβεῖν,
ἐν ἀκμαῖς δὲ τὰς παρακμὰς ποιοῦντα ταχύ,
ἂν μὴ μεταβαίνει ῥᾳδίως τις ἐφ᾽ ἕτερα.
τὸ δὲ φάρμακον σκεύαζε τοῦτον τὸν τρόπον,
λιθαργύρου μετὰ λειοτάτου, χρυσίτιδος
λίτρας β. βαλών, τέσσαρας δ᾽ ἀξουγγίου
ἄγαν παλαιοῦ, μίαν δὲ καὶ μιᾶς λίτρας
τρίτον ἐλαίου, πολυετοῦς καὶ παχυτάτου,
καὶ μὴ δυσώδους, μὴ μέλανος, μὴ τραχέος,
οὕτω γὰρ ἔσται δραστικὸν τὸ φάρμακον.
τήξας δ᾽ ἐπιμελῶς ἐν λοπάδι τ᾽ ἀξούγγιον,
ἔπαιρε ἀπ᾽ αὐτοῦ τοὺς ὑμένας, καὶ τοὺς ἅλας,
ἠθμῷ διηθῶν εἰς ἑτέραν μείζω χύτραν,
καὶ προσβαλὼν ἔλαιον, ἀνάζεσον πάλιν,
μὴ πᾶν δ᾽ ἔλαιον, ἀλλὰ τὰ δύ᾽ αὐτοῦ μέρη,
τὸ τρίτον δ᾽ ὑπολιπών, ἔχ᾽ ἐν ἑτοίμῳ κείμενον,
ἂν ἐπιδεηθῇς προσβάλλειν, ἵν᾽ ᾖ σοι παρόν.
ἔσται δὲ χρεία πάντως ἐν χειμῶνί γε,
ὅταν ᾖ γεγονὸς τῷ μακρῷ χρόνῳ παχύ, τὸ βάλ

τὸ βαλλόμενον ἔλαιον εἰς τὸ φάρμακον,
λιθάργυρόν τε τῶν ζεόντων κατάπασσε,
ἕψε δ᾽ ἤδη μαλακῷ καὶ διηνεκεῖ πυρί,
κινῶν σπάθῃ, βέλτιον ἂν ᾖ τῇ πευκίνῃ.
ὅταν δ᾽ ἤδη χρόνον μέτριον ἑψόμενον
τὸ φάρμακον, λάβῃ μὲν ἐμπλάστρου πάχος,
λάβῃ δ᾽ ὁμοίως δυσωδίαν φαρμάκου,
ἔπαιρε ταχέως τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρός,
ποιῶν μὲν βραχὺ σκληροτέραν ἐν τῷ θέρει,
μαλακὴν δὲ τῷ χειμῶν᾽, ἀμόλυντον δ᾽ ὅμως,
κίνει δ᾽ ὁμοίως ἕως μετρίως ὑποψυγῇ,
εἶτα πάλιν χερσὶ σκληροτέραις πρόσπασσε πᾶν
μαλαχθέν, οὕτως μεταφέρειν εἰς τὰς χύτρας.
ὅταν δὲ ᾖ χρεία, πάλιν μαλάττειν εὐτόνως,
μαλακῷ τ᾽ ἐπιμελῶς ἐμπλάσσοντας δέρματι,
οὕτως ἐπιβάλλειν εὐμεγέθη τὰ σπλήνια.
ταύτην δὲ τὴν ἔμπλαστρον εἰ βούλει ποτὲ
μᾶλλον ποιεῖν πρὸς νεῦρα παχέα, καὶ μύας
σκληρούς τε μαστούς, ἄρθρα τε ἐξῳδηκότα,
μαλάχης ἀγρίας τῶν ῥιζῶν λίτραν βαλὼν
καθαρῶν, προσφάτων, καὶ συντεμὼν
εἰς † δακτυλιδίους, τῷ τε μήκει καὶ πάχει (in margin: † δακτυλιαίους)
τόμους, ἐπίβαλλε τοῖς ζέουσ᾽ ἐν τῇ χύτρᾳ.
ὅταν δὲ πᾶσαν ἀνθρακωθέντα ἀποβάλῃ
τὴν ἰκμάδα, καὶ τὴν δύναμιν τὸ φάρμακον,
ἔπαιρον ἠθμῷ τῆς μαλάχης τὰ ῥίζια,
λείαν δ᾽ ἐπιπάσσας τὴν λιθάργυρον, τότε
ἕψησον ὡς προεῖπον πρόσθεν, καὶ πάλιν
ἀπόθου τ᾽ ὁμοίως, καὶ τὸν αὐτὸν χρῶ τρόπον.
τοῦτο δὲ ἑκατέρας φησὶ τὰς ἀρετὰς ἔχειν
ὁ πρῶτος εὑρὼν Μενεκράτης τὸ φάρμακον,
ἀνὴρ κράτιστος, ἑκτικὸς πρὸς τὴν τέχνην.
καὶ γὰρ φυλάττει τὰ νεότρωτα τραύματα
δίχα φλεγμονῆς, κολλᾷ τε τὰ διῃρημένα
ἔπεισεν ἡμᾶς, καὶ τὰ φλεγμαίνοντ᾽ ἄγαν
ἕλκη θεραπεύειν, τούς τε τρωθέντας μύας,
δίχα τινὸς ἄλλου τῶν βοηθεῖν δυναμένων
καταπλασμάτων, σπόγγων τε καὶ τῶν ἐμβροχῶν.
ποιεῖ δὲ πάνθ᾽ ὅσ᾽ ἔμπροσθεν εἶπον ποιεῖν
τὴν διὰ λιθαργύρου τε καὶ ἀξουγγίου.
εἶναι δὲ ἄριστον πεσσὸν ἐν κεχρονισμέναις,
ἐν προσφάτοις τε φλεγμοναῖς τῆς ὑστέρας,
ἕλκη τε πληροῦν κοῖλα, ῥοδίνῳ
διειθεῖσα, ἢ καλῷ γε μυρσίνῳ, καὶ ἀπουλοῦν.
καθόλου τε πᾶν κατάπλασμα καὶ φάρμακον
ἔξωθεν

ἔξωθεν ἐπ᾽ αὐτῶν φησὶ περιῤῥιπτόμενον,
προθυμεῖσθαι αὐτὸν, τοῖς τε ταύτῃ χρωμένοις.
ἔστι δ᾽ ἀναγραφῆς ἄξιον τὸ φάρμακον.
ἤδη δὲ πιστόν ἐστι καὶ τοῖς βασκανοῖς,
λέγει δὲ ποιεῖν αὐτὸ τοῦτον τὸν τρόπον.
ἑπτὰ μὲν ἐλαίου τοῦ θέρους λίτρας σταθμῷ.
ἐν ἄλλῳ εὗρον ἥμισυ τοῦ ἐλαίου
τοῦ λιπαροῦ, καὶ προσφάτου ἀξουγγίου.
ἐννέα δὲ τοῦ χειμῶνος, ὥς φησιν, βάλλεις,
ἓξ δὲ μόνον λειοτάτης λιθαργύρου.
ξέστου δ᾽ ἔφασκε τελέως μέρος ἥμισυ.
ταὐτὸν λινοσπέρματος τοῦ †κεκαυμένου. †κεκαθαρμένου
μαλάχης τ᾽ ἀγρίας ἔλεγε γ΄. λίτρας σταθμῷ,
ῥίζης ἐχούσης χυλὸν ἔτι τὸν πρόσφατον,
ἕψειν δ᾽ ἐν ὕδατος μὲν ξέστας †η΄. μέτρῳ, †κ΄
εἰς λοπάδα καινὴν κεραμέαν πλατύστομον,
ῥίζης βάλλοντα τῆς μαλάχης κεκαθαρμένης,
τετμημένης, λεπτῆς τε καὶ τεθλασμένης,
τὴν ἰλὺν πεπλυμμένην, τό, τε λινόσπερμον καλῶς,
ὅταν δὲ χυλωθῇ τε, καὶ πάχος λάβῃ,
δι᾽ ὀθονίου τὸν χυλὸν ἀποθλίψας ἔχε,
στήσας δὲ τὰς δ΄. λίτρας σταθμῷ
μιγνὺς τ᾽ ἔλαιον, πᾶν ἕψε ἐπ᾽ ἀνθράκων.
ὅταν δὲ λεπταὶ πομφόλυγες ἐκ μειζόνων,
πυκναί τ᾽ ἐπανιστῶσι τοῖς ἐν τῇ χύτρᾳ,
πρόσπασσε λείαν τὴν λιθάργυρον, τότε
ἕψε τε μαλακῷ καὶ διηνεκεῖ πυρί,
ἕως ὅτε χυλὸς τῷ λίπει †συνεκφρυγείς, †συνεκθλιβῇ
τὸ φάρμακον ἔμπλαστρος ἔσται μηλίνη,
εὔχρους, ἀμόλυντος, ἀλλὰ μὴ σκληρὰ πάνυ.
ταύτην ἐφεδρεύων τοῖς παλαιοῖς φαρμάκοις,
ἔλεγε διὰ χυλῶν εὐλόγως τὸ φάρμακον.

Ἄλλο.

Καὶ τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ὁμογενὲς τὸ φάρμακον,
ἐκ καὶ δι᾽ ἑτέρων μιγμάτων σκευάζεται.
ποιεῖ γὰρ ἀμέλει πρὸς ἃ προεῖπον, πάνθ᾽ ἁπλῶς
τὰ τ᾽ ὠμά, καὶ δύσπεπτα, καὶ δυσμετάβολα,
τὰ περὶ μυῶν ὑμένων τε μεγάλα τραύματα.
λύει γὰρ αὐτῶν τὰς ὠτειλὰς ῥᾳδίως
ἀρθριτικοῖς τε πᾶσιν ἐπιῤῥιπτόμενον,
παρηγορήσει τοὺς κεχρονισμένους τόπους.
ἔχει δὲ πίσσης ξηροτάτης λίτρας β΄.
καθαροῦ τε κηροῦ ποντικοῦ λίτρας β΄.
πάλιν τερμινθίνης τε †καὶ τῆς καθύγρου, †μὴ
λίτρας β΄. μάννης λιβάνου τ᾽ ἀδόλου λίτραν,
ἥμισυ δὲ λίτρας, ἢ τι βραχυτέρον
λευκοῦ, λιπαροῦ μάλιστα, βουτύρου νέου.
τὰ μὲν ἄλλα πάντα πολὺ τῆκε, καὶ λάβρῳ πυρὶ
συνεχῶς, περιβλέπων ἣν ἀμόλυντον τυγχάνει
τὸ φάρμακον, τριβόμενον ὑπὸ τῶν δακτύλων.
οὕτω γινομένου, βαστάσας ἀπὸ τοῦ πυρὸς,
τοῖς τηκομένοις τὴν μάνναν οὕτω κατάπασσον,
κινῶν πάνυ πολὺ τῇ σπάθῃ τὸ φάρμακον.
οὕτω ψυγέντι καὶ μαλαχθέντι, ἀποτίθου,
ῥόδινόν τε ταύτῃ τῇ δυνάμει τὸ πρόσφατον
πολὺ καταμίξας, χρήσῃ καὶ πρὸς κοῖλ᾽ ἄγαν,
ἄσαρκά θ᾽ ἕλκη, καὶ τενόντων φλεγμονὰς
δυσμεταβόλως τ᾽ ἔχοντα πρὸς λευκὸν πύον.

Περὶ ἀκόπων.

Τὴν τῶν ἀκόπων φαρμάκων ἐπαγγελίαν ἐνδείκνυται καὶ αὐτὸ τοὔνομα αὐτῶν. κόπους δ᾽ ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἐκ τῶν πολλῶν, ἢ σφοδρῶν κινήσεων γιγνομένας διαθέσεις τοῖς σώμασιν, ἤτοι γ᾽ ὅλοις, ἢ περὶ τὰ μᾶλλον πονήσαντα μόρια. λυπηραὶ δ᾽ εἰσὶν αἱ διαθέσεις αὗται, μάλιστα μὲν τοῖς κινουμένοις. ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἡσυχάζουσιν, ὅσαι σφοδρότεραι. ὕστερον δὲ καὶ τοῖς ἰατροῖς εἰθίσθη, κἂν μὴ πρὸς κόπους ᾖ τὸ φάρμακον ὑπ᾽ αὐτῶν συγκείμενον, ἀλλ᾽ ἤτοι πρὸς ὀδύνην χρονίζουσαν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος, ἢ δυσκινησίαν, ἢ σκληρότητα μορίου, ἢ τάσιν, ἢ ὄγκον σκιῤῥώδη καλεῖν ὁμοίως, ἄκοπα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, μόνον ἐὰν ἔχῃ τὴν καθ᾽ ὑγρότητα σύστασιν ὁμοίαν τοῖς ἀκόποις, ἢ τις ἐστὶ παραπλησία ταῖς ὑγραῖς κηρωταῖς, ὁποίαις κἀπὶ τῶν ἐξαρθρημάτων τε καὶ καταγμάτων χρώμεθα. τῆς γοῦν τοιαύτης συστάσεως, ὑγρότατον μὲν ἐστὶ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν κηρέλαιον. ἐφεξῆς δ᾽ αὐτοῦ τὰ ἄκοπα χρίσματα, καὶ μετὰ ταῦτα παχυτέραν ἔχουσα σύστασιν, ἡ τῶν ὑγρῶν κηρωτή, εἶθ᾽ ἡ τῶν ἁπαλῶν τε καὶ μαλακῶν ὀνομαζομένων. ὑστάτη δὲ ἡ τῶν ἀμολύντων, ὁμοία τῇ τῶν καλουμένων †ῥᾳδίως ἐπιθημάτων, οἷς ἐφεξῆς ἐστὶν ἡ τῶν ἐμπλάστρων σύστασις, ἐχουσῶν καὶ τούτων αὐτῶν, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον οὐ μικρὰν διαφοράν, ὥστ᾽ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, κηρωτομαλάγματα ἔνια προσηγόρευσαν, ἀπὸ τῆς συστάσεως μόνης οὕτως ὀνομάσαντες, ὅσα τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων, οὐκέτι μὲν ἐστὶν ὑγρά, σκληρὰ δὲ εἰς τοσοῦτον οὐδέ πω, καθάπερ αἱ ἔμπλαστροι. οὐσῶν οὖν ἁπασῶν τῶν εἰρημένων διαφορῶν δηλωτικῶν, οὐ τῆς δυνάμεως τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ τῆς περὶ τὴν σύστασιν ἰδέας ἡ τῶν ἀκόπων προσηγορία, πάλαι μὲν ἐσήμαινε τὴν δύναμιν τῶν φαρμάκων, ὕστερον δὲ τὴν σύστασιν. καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν ἅμα διορισμοῖς ὀνομάζειν αὐτά, τουτὶ μὲν ἄκοπον, χαλαστικόν, τουτὶ δὲ μαλακτικόν, ἢ θερμαντικόν, ἢ ἀνώδυνον, ἢ μετασυγκριτικὸν προσαγορεύσαντες, ὥσπερ γε καὶ πρὸς τόδε τι πάθος ἁρμόττειν, οἷον ἰσχιάδα, παράλυσιν, πλευρῶν ὀδύνην, ἢ κοινῇ πρὸς ἁπάσας ὀδύνας. αὐτοφυὲς μὲν οὖν ἐστὶ φάρμακον ἁπλοῦν, ἀῤῥωγὸν ἅπασι κόποις τὸ ἔλαιον, ὃ καὶ χωρὶς προσθήκης ὀνομάζομεν, ἐπειδὴ καὶ μόνον ἦν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις, ὕστερον δέ, τό, τε κίκινον ἔλαιον αὐτῷ προσετέθη παρά γε ὑμῖν. ἐν αἰγύπτῳ γοῦν καὶ τοῦτο παλαιὸν ἦν, καὶ μετὰ τὸ κίκινον αὖθις ἄλλα, τό, τε ῥαφάνινον καὶ τὸ σινάπινον, καὶ τὸ σησάμινον. ἕτερά τε τοιαῦτα καθάπερ καὶ παρ᾽ ἡμῖν κρίνινόν τε καὶ μαστίχινον καὶ σχίνινον, ὅσα τε τούτων ποικιλώτερα μέχρι καὶ τῶν μύρων. εὔδηλον οὖν ὅτι τὰ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἄκοπα καλούμενα φάρμακα, πάνθ᾽ ὑγρὰ ταῖς συστάσεσιν ἀναγκαῖον εἶναι, τοὺς μὲν ἐπὶ πολλῆς κόπους ἐλαίου μόνου θεραπεύοντος, τοὺς δὲ καὶ διὰ βάθους καὶ σφοδροτέρους, μετά τινος τῶν ἐμβαλλομένων αὐτῷ χαλαστικῶν φαρμάκων, θερμαίνειν συμμέτρως πεφυκότων, ὥσπερ ἡ χαλβάνη τε καὶ ἡ ῥητίνη τερμινθίνη, καὶ πρὸς αὐτῇ κολοφωνία τέ τις ὀνομαζομένη, καὶ φρυκτή. θερμότεραι δὲ τούτων, ἐλατίνη τέ ἐστι καὶ στροβιλίνη, βραχὺ δὲ τῆς τερμινθίνης ἡ λάριξ ὑπάρχει θερμοτέρα. μίγνυται δὲ τὰ τοιαῦτα πάντα χαλαστικοῖς ἐλαίοις, ὁποῖόν ἐστι τὸ σαβῖνον ἐπεμβαλλομένου ποτὲ καὶ κηροῦ. χρίσμα δὲ ἄκοπόν ἐστιν, ἐπὶ τῶν ἤδη διὰ βάθους ἀλγούντων, καὶ τὸ διὰ τοῦ σπέρματος τῆς ἐλάτης, χαμαιμήλου τε καὶ ἀνήθου,

†ἰδίως

καὶ ἄνθους αἰγείρου, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐροῦμεν ὅπως σκευάζεται. καὶ τὸ σούσινον δὲ καὶ τὸ γλεύκινον, καὶ τὸ κομάγινον, ἐκ τῶν ἀκόπων χρισμάτων ἐστὶν, ὅσα τε διὰ πιμελῆς καὶ στέατος συντίθεται, μετριώτατα μὲν χαλῶντος τοῦ ὑείου, μᾶλλον δὲ τούτων τὸ ἀλεκτορείδων, καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι τὸ χήνειον. ἰσχυρότερον δὲ στέαρ ἐστὶν, ὡς θερμαίνειν σφοδρότερον ἤδη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ διαφορεῖν ἱκανῶς τὸ λεόντειόν τε καὶ παρδάλειον. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τούτων ἐστὶ, καὶ βόειόν τε καὶ αἴγειον, τὸ τῶν ἀλωπέκων τε καὶ τὸ τῆς ὑαίνης. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα κατὰ γένος ἐστὶ τῶν κυρίως ὀνομαζομένων ἀκόπων, ἀλλήλων διαφέροντα τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον θερμαίνειν, ὥστ' ἔνια καὶ τὸ γένος ὅλον ἐκπεπτωκέναι δόξει τῶν ἀκόπων χρισμάτων, ἐπὶ τῶν μαλακῶν σωμάτων ἐξεταζόμενα, καίτοι τοῖς σκληροτέροις, ὁποῖα τὰ τῶν ἀγροίκων ἐστὶν, ὠφελιμώτατα φαινόμενα. λέλεκται γὰρ καὶ πολλάκις ὡς τὰ σκληρὰ σώματα, τῶν ἰσχυροτέρων ἀνέχεται φαρμάκων. ὅσα δὲ μαλακὰ καὶ ὑγρὰ, καθάπερ τὰ τῶν παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ εὐνούχων, οὐ φέρει τὴν τῶν τοιούτων φαρμάκων δύναμιν. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τὰ μυράκοπα καλούμενα, τῶν ἀκόπων μιγνυμένων τοῖς μύροις γίγνεται, μικρόν τι βελτίω τῶν ἄλλων ὄντα, πλὴν κατὰ τὴν εὐωδίαν. ὥσπερ οὖν εἴωθα τοῖς πρεσβυτέροις διὰ μακρᾶς πείρας βεβασανισμένα γράφειν, οὕτω καὶ νῦν πράξω, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων ποιησάμενος.

Τὰ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα κατὰ τὸ δ. τῶν ἐκτὸς, ἄκοπά τε καὶ μυράκοπα.

Ἄκοπα πρὸς τὰς ἐκκόπων ἀηδίας, ποιεῖ καὶ νευρικαῖς συμπαθείαις. ἐχρήσατο δὲ Θεμίσων. τὸ φάρμακόν ἐστι σφόδρα καλόν. Σαμψύχου ξέστην α. λιβανωτίδος ξέστην α. τήλεως ξέστην α. καρδαμώμου ξέστου ἥμισυ, βράθυος ξέστου ἥμισυ, οἴνου γλυκάζοντος ξέστας γ. ἐλαίου Βηνεφράνου λίτρας γ. κηροῦ λίτρας β. τὰ ξηρὰ βαλὼν εἰς τὸν οἶνον ἔα βρέχεσθαι ἐπὶ γ. ἡμέρας, τῇ δ' ἐπιούσῃ βαλὼν τὸ ἔλαιον, καὶ κινήσας ἐπιμελῶς, καὶ θεὶς ἐπ' ἀνθρακιῶν, ἕψε κινῶν. καὶ ὅταν συνεχῶς ἀναβράσῃ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρὸν καὶ τὸν κηρὸν κατακνίσας, καὶ εἰς τοῦτο ἐπιβαλὼν, καὶ πάλιν ἐπιθεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ, ἕψε. καὶ ὅταν τακῇ ὁ κηρὸς, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἔα ψυγῆναι, καὶ ἀναψύξας, ἀπόθου εἰς ἄγγος ὑέλινον, ἢ κασσιτέρινον, καὶ χρῶ ποτὲ μὲν ἀκράτῳ, ποτὲ δὲ καὶ ἀνειμένῳ ἐνὶ τῶν μύρων. Ἄλλο. Σαμψύχου ξέστην α. λιβανωτίδος ξέστην α. τήλεως ξέστην α. δάφνης ἀκρεμόνων λίτρας ἕξ, σχοίνου ἄνθους Γο γ. οἴνου παλαιοῦ ξέστας γ. ἐλαίου γλυκέος ξέστας γ. σικύου ἀγρίου τῆς ῥίζης, νάρδου κελτικῆς ἀνὰ λίτρας ς. κηροῦ λίτρας γ. σκεύαζε καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο φάρμακον ἐπιτετευγμένον. ποιεῖ καὶ παρέσεις, τρομώδεσι, καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. ἐχρήσατό γε Μηνᾶς ῥήτωρ. ποιεῖ ποδαγρικοῖς, ἀρθριτικοῖς, ἰσχιαδικοῖς, ὥστε τῆς ὅλης ἀπαλλάττειν διαθέσεως. ἡ χρῆσις ἐν διαλείμμασιν. ἐν δὲ τοῖς παροξυσμοῖς, ἀνειμένῳ χρώμεθα τῷ φαρμάκῳ. Σαμψύχου ξ β. τήλεως ξ α. λιβανωτίδος ξ α S. μελιλώτου ξ α. ἰλλυρικῆς λίτραν α. κυπέρου λίτρας α. βράθυος λίτρας α. κάγχρυος λίτραν α. καρδαμώμου ἡμίλιτρον, σχοίνου ἄνθους ἡμίλιτρον, κασσίας ἡμίλιτρον ἀβροτόνου ἡμίλιτρον, μύρτων καρποῦ ἡμίλιτρον, δάφνης καρποῦ ἡμίλιτρον. ταῦτα θλάσας, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος διπλοῦν μυρεψικὸν, ἐπίβαλλε οἴνου τμωλίτου ξ η. ἔα βρέχεσθαι ἐπὶ ἡμέρας γ. εἶτ' ἐπίβαλλε ἐλαίου σαβίνου λίτρας ις. ἰρίνου λίτραν α. σχίνου λίτραν α. συριακοῦ λίτραν μίαν, γλευκίνου λίτραν α. μυρσίνου λίτραν α. δαφνίνου λίτραν α. καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ, ἕψε, ἔπειτα τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας τῶν ἡψημένων, ἐξέρα εἰς ἕτερον ἀγγεῖον, καὶ πάλιν ἕψε, χωρὶς τῶν ἀφεψημένων, ἐπιβαλὼν κηροῦ †ἡμίλιτρον, ῥητίνης λαρικίνης λίτραν α. σμύρνης, στακτῆς ἀνὰ λίτραν α. τακέντων δὲ τούτων, χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο. Σαμψύχου λίτρας β. τήλεως ξ †β. λιβανωτίδος ξ †β. βράθυος λίτρας β. ξ β. μελιλώτου λίτρας β. κυπέρου λίτραν α. ἴρεως μακεδονικῆς λίτραν α. κάγχρυος λίτραν α. καρδαμώμου λίτραν α. καλάμου ἀρωματικοῦ, ἡμίλιτρον, σχοίνου ἄνθους ἡμίλιτρον, κασσίας σύριγγος, κόστου, ἐλελισφάκου ἀνὰ ἡμίλιτρον, δαφνίδων ἡμίλιτρον, σικύου ἀγρίου τῆς ῥίζης ἡμίλιτρον, μυρσίνης ἀκρεμόνων ἡμίλιτρον, οἴνου τμωλίτου εὐώδους ξ η. ἐλαίου σαβίνου λίτρας κδ. ἰρίνου λίτραν α. κυπρίνου λίτραν α. σχινίνου λίτραν α. γλευκίνου λίτραν α. μυρσίνου λίτραν α. †ἀμμωνιακοῦ λίτραν α. ἡδυχρόου λίτραν α. μαλαβαθρίνου λίτραν α. σμύρνης στακτῆς λίτραν α. ὀποβαλσάμου λίτραν α. κηροῦ λίτρας ις. τὰ ξηρὰ βρέχεται, καθάπερ προείρηται ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, καὶ τούτοις ἐπιβάλλεται τὸ ἔλαιον, καὶ τὰ πολλὰ τῶν μύρων. τὸ δὲ μαλαβάθρινον, καὶ ἀμαράκινον, καὶ ἡδύχροον, καὶ ἡ στακτὴ, καὶ τὸ ὀποβάλσαμον, ἔσχατα φυλάττεται, ὥστε κατὰ τὴν τοῦ φαρμάκου σκευασίαν ἤδη τοῦ κηροῦ τακέντος, ταῦτα ἐπιβάλλεσθαι. πῶς δὲ χρὴ σκευάζειν, καὶ τίνι τρόπῳ χρηστέον τῷ φαρμάκῳ, ἤδη δεδήλωται.

Marginal notes: †λίτρας; †α †α; †ἀμαρακίνου

Ἄκοπον τὸ διὰ τοῦ μέλιτος ἐπιγραφόμενον. ποιεῖ πρὸς τὰς κοπώδεις ἀηδίας, καὶ τὰς τῶν νεύρων συνολκάς. ποιεῖ ὀπισθοτονικοῖς, κυνικῶς σπωμένοις, λέγεται τετράμυρον. Μέλιτος Γο γ. ἰρίνου Γο γ. ῥοδίνου Γο γ. κυπρίνου Γο γ. γλευκίνου Γο γ. κηροῦ Γο γ. τερμινθίνης Γο γ. ἕψε χωρὶς τὸ μέλι. τὰ δὲ τηκτὰ τῆκε, καὶ βαλὼν εἰς θυίαν ἀνάκοπτε ὁμοῦ πάντα, καὶ λεάνας, ἀναλαμβανόμενος χρῶ. Ἄλλο Κυπρίνου, ἰρίνου, ῥοδίνου, γλευκίνου, ἑκάστου Κο ς. κηροῦ ∠ κδ. τερμινθίνης ∠ η. μέλιτος ∠ ς. σκεύαζε, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο καλεῖται λυξοπύρετον. Ῥοδίνου Κο δ. ἰρίνου δ. γλευκίνου δ. κυπρίνου Κο δ. κηροῦ ∠ ιβ. τερμινθίνης ∠ ιδ. σμύρνης, στακτῆς ∠ δ. μέλιτος ἑφθοῦ ∠ ις. σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο ἐκ τῶν Ἀφροδισέως. Ῥοδίνου Κο δ. ἰρίνου Κο δ. κυπρίνου Κο δ. κηροῦ ∠ ιβ. γλευκίνου Κο δ. στέατος χηνείου ∠ ιβ. τερμινθίνης ∠ δ. στακτῆς ∠ δ. ὀποβαλσάμου ∠ β. μέλιτος ἑφθοῦ ∠ η. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο ἄκοπον δυσῶδες λεγόμενον, πρὸς τὰς διαθέσεις τὰς προειρημένας. Κηροῦ ∠ π. τερμινθίνης ∠ π. χαλβάνης ∠ ς. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ς. ἐλαίου παλαιοῦ Κο β. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ η. σκεύαζε κατὰ τρόπον, καὶ χρῶ, καὶ ἀκράτῳ καὶ ἀνειμένῳ. Ἄλλο πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. Ῥητίνην τερμινθίνην ∠ νς. κηροῦ ∠ κη. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ λβ. χαλβάνης ∠ λβ. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ κδ. μέλιτος ἑφθοῦ ∠ κδ. ἐλαίου παλαιοῦ Κο β. ἀμμωνιακὸν ὄξει διαλύεται.

Ἄλλο. Κηροῦ ∠ κδ. τερμινθίνης ∠ κδ. χαλβάνης ∠ ς. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ς. ἐλαίου παλαιοῦ Κο β. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ η. στύρακος ∠ ις. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο. Κηροῦ ∠ †κδ. τερμινθίνης ∠ ις. χαλβάνης ∠ ς.

Marginal note: †κη

L ς´. στύρακος L η´. ἐλαίου παλαιοῦ Κο β´. μέλιτος Κο α´ S. μυελοῦ ἐλαφείου L η´. ἁλὸς ἄνθους ὅσον ἐξαρκεῖ, ὄξει τὸ ἀμ-
μωνιακὸν διάλυε. Ἄλλο ἰσχιαδικοῖς, ὀπισθοτονικοῖς, καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. Κηροῦ ʒ ς´. τερ-
μινθίνης λίτραν α´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ʒ α´. ὀποπάνακος ʒ β´. χαλβάνης ʒ β´. μυελοῦ ἐλαφείου οὐγγίας β´.
μυελοῦ ταυρείου οὐγγίας β´. οἰσύπου ʒ β´. ἐλαίου ἰρίνου Κο α´. μέλιτος ʒ γ´. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο πρὸς
τὰς ἄγαν κοπώδεις διαθέσεις, καὶ τὰς τῶν νεύρων συνολκάς. Κηροῦ L ν´. τερμινθίνης L κε´. ἀφρονίτρου L ς´. οἰ-
σύπου L ς´. μέλιτος ἑφθοῦ L ς´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L ς´. μυελοῦ ἐλαφείου L ς´. χαλβάνης L ς´. στέατος ταυ-
ρείου L ς´. δαφνίδων ξηρῶν L ς´. ἐλαίου Κο α´. οἴνου ἀθαλάσσου Κο α´. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο ἀκοπωτικὸν ἐπι-
γραφόμενον. Κηροῦ ʒ β´. χαλβάνης ʒ γ´. νίτρου ʒ γ´. τερμινθίνης ὑγρᾶς ʒ γ´. οἰσύπου ʒ β´. στέατος ταυρείου ʒ β´.
ἐλαίου κυπρίνου ʒ δ´. ἐλαίου μηλίνου ʒ δ´. ἰρίνου ʒ δ´. μέλιτος ʒ δ´. ἐλαίου κοινοῦ ʒ ς´. ἐλαίου παλαιοῦ ʒ δ´. ἀμμωνια-
10 κοῦ θυμιάματος ʒ α´. λιβάνου ʒ α´. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο. Ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην α´ S. τερμινθίνης λίτραν α´.
ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ʒ β´. κηροῦ ἡμίλιτρον, χαλβάνης ʒ γ´. οἰσύπου ʒ β´. λιβάνου ʒ α´. ἰοῦ ʒ β´. μέλιτος κοτύλας
β´. μυελοῦ ἐλαφείου ʒ γ´. στέατος χηνείου οὐγγίας β´. οἴνου κοτύλας β´. ἀφρονίτρου οὐγγίας β´. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο
χλωράκοπον. ποιεῖ ὀπισθοτονικοῖς, ἰσχιαδικοῖς, παρέτοις, τρομώδεσι. Σμύρνης L δ´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L
δ´. λιβάνου δραχμὰς δ´. νίτρου L δ´. ἰοῦ L δ´. ὀποπάνακος οὐγγίας ι´. χαλβάνης οὐγγίας δ´. τερμινθίνης λίτρας β´. κη-
ροῦ λίτρας β´. μαλαβαθρίνου μύρου ξέστου ἥμισυ, κυπρίνου ξέστου ἥμισυ, ὄξους ὅσον ἐξαρκεῖ, ἀμμωνιακόν, σμύρναν, νί-
τρον, διάλυε, καὶ ὅταν αὐτὰ διαλυθῇ, ἐπίβαλλε τούτοις ὀποπάνακα, χαλβάνην. λειανθεῖσι τούτοις, ἐπίβαλλε τὰ τηκ-
τά, καὶ μίξας ἀνελόμενος χρῶ. Ἄλλο. σμύρνης L δ´. τερμινθίνης λίτρας β´. κηροῦ L β´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος,
λιβάνου, νίτρου, ἰοῦ ἀνὰ L δ´. μύρου μηλίνου ξέστου ἥμισυ, κυπρίνου οὐγγίας γ´. ἰρίνου ʒ γ´. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας γ´. ὀπο-
πάνακος ʒ γ´. χαλβάνης οὐγγίας δ´. ὄξους τὸ ἱκανόν, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο πρὸς τὰς κεχρονισμένας
20 διαθέσεις, σφόδρα γενναῖον. Κηροῦ μνᾶν α´. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστας δ´. τερμινθίνης λίτραν α´. σμύρνης ʒ δ´. λι-
βάνου, ὀποπάνακος, σικύου ἀγρίου ῥίζης, ἰοῦ, νίτρου ἀνὰ ʒ δ´. πεπέρεως λευκοῦ ʒ β´. χαλβάνης ʒ δ´. μυελοῦ ἐλαφείου
ʒ δ´. μύρου κυπρίνου ʒ δ´. μύρου ἰρίνου οὐγγίας δ´. μύρου μηλίνου οὐγγίας δ´. πηγάνου χλωροῦ τῶν ἀκρεμόνων οὐγγίας γ´.
ὄξους τὸ ἱκανόν, σικύου ἀγρίου τὰς ῥίζας, καὶ τὸ πήγανον ἕψε μετὰ τοῦ ὄξους, ἔπειτα τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας ἐπίβαλλε τοῖς
ξηροῖς, καὶ λειώσας ἐπιμελῶς, ἀναλάμβανε τοῖς τηκτοῖς, καὶ χρῶ ποτὲ μὲν ἀκράτῳ τῷ φαρμάκῳ, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀνιεμέ-
νῳ. τοῦτο δὲ γίνεται κατὰ λόγον τῶν ὑποκειμένων διαθέσεων. Ἄλλο Βάσσου φάρμακον ἐπιτετευγμένον. τούτῳ αὐτῷ
χρησάμενος πρότερον παραλυθεὶς, διεσώθη. Ἐλαίου μυρσίνου ʒ δ´. κυπρίνου ʒ δ´. ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν α´ S.
χαλκάνθου λίτραν α´ S. κηροῦ λίτραν α´. τερμινθίνης λίτραν α´ S. χαλβάνης ʒ γ´. μαίνης ʒ δ´. ὀποπάνακος ʒ β´.
βρυωνίας ῥίζης ʒ δ´. ἰοῦ ʒ δ´. ἀφρονίτρου ʒ δ´. πεπέρεως ʒ β´. πυρέθρου ʒ δ´. στέατος ἐρίφου ʒ ς´. εὐφορβίου ʒ δ´.
ὄξους τὸ ἱκανόν, ἕψε βρυωνίαν, πύρεθρον μετὰ ὄξους, ἔπειτα τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, καὶ τοῖς ξηροῖς ἐπιβαλὼν, καὶ λειάνας
30 ἐπιμελῶς, ἀναλάμβανε τοῖς τηκτοῖς. ἡ χρῆσις δεδήλωται. Ἄλλο τὸ διὰ τοῦ καστορίου παρέτοις καὶ πρὸς τὰς κεχρο-
νισμένας διαθέσεις. Οἰσύπου ʒ γ´. μυελοῦ ἐλαφείου ʒ δ´. τερμινθίνης ʒ γ´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ʒ β´. χαλβάνης
ʒ β´. καστορίου ʒ β´. πεπέρεως λευκοῦ ʒ β´. εὐφορβίου ʒ β´. ἀδάρκης ʒ β´. νίτρου ἀφροῦ ʒ β´. ὀποπάνακος ʒ β´.
ἐλαίου στυρακίνου ʒ μίαν, ἐλαίου ἰρίνου ʒ β´. ἐλαίου παλαιοῦ Κο α´. κηροῦ λίτρας α´ S. συντίθει κατὰ τρόπον. Ἄλλο ᾧ
ἐχρήσατο Βάσσος, παραλυθεὶς πολλῷ χρόνῳ, καὶ τῆς τοιαύτης νόσου ἀπηλλάγη. Ἐλαίου μυρσίνου ʒ δ´. μηλίνου ʒ δ´.
κυπρίνου ʒ δ´. ἐλαίου παλαιοῦ ἡμίλιτρον, κηροῦ λίτραν μίαν, τερμινθίνης ἡμίλιτρον, χαλβάνης ʒ ε´. λιβάνου ʒ δ´.
ὀποπάνακος ʒ β´. ἰοῦ ʒ β´. βρυωνίας ῥίζης ʒ δ´. ἀφρονίτρου ʒ δ´. πεπέρεως ʒ β´. πυρέθρου ʒ β´. στέατος ἐρίφου
ʒ ς´. εὐφορβίου οὐγγίαν α´. ὄξους τὸ αὔταρκες. ἡ σύνθεσις κοινὴ τῶν τοιούτων φαρμάκων. Ἄλλο σύγχρισμα ποδα-
γρικῶν, ἀρθριτικῶν, τὸ διὰ τῶν ἁλῶν, ἀπαλλάττει τῆς ὅλης διαθέσεως. ἡ χρῆσις καθ᾽ ἡμέραν. Ἁλῶν ῥυπαρῶν, φυτέ-
σιν † αὐτῆς τῆς γῆς λίτραν α´. στυπτηρίας σχιστῆς λίτραν α´. τρυγὸς οἴνου ἰταλικοῦ ξέστην α´. λίθου ἀσίου ἄνθους ʒ δ´. † τὰ ἀπὸ
40 τρίβε τὰ ξηρὰ φιλοπόνως, καὶ τὴν τρύγα ἐπιβαλὼν καὶ λειάνας ἐπιμελῶς, ἐπίβαλλε τοῖς λειανθεῖσι ἐλαίου παλαιοῦ
ξέστην α´. καὶ ἀνακόψας, ἀνελόμενος χρῶ. ἐν ἄλλαις γραφαῖς ἀναλαμβάνεται μέλιτι ἀττικῷ. Ἄλλο. Ἁλῶν ῥυπα-
ρῶν ʒ γ´. στυπτηρίας σχιστῆς ʒ γ´. λίθου ἀσίου τοῦ ἄνθους οὐγγίας γ´. λιβανωτοῦ οὐγγίας † ἥμισυ, σμύρνης οὐγγίας † ἥμισυ, † ς´. ε´.
τρυγὸς οἴνου ἰταλικοῦ ξέστου ἥμισυ, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο σύγχρισμα τὸ συντεθὲν Πατρόκλῳ Καίσα-
ρος ἀπελευθέρῳ, ἀπαλλάττει τῆς ὅλης διαθέσεως. ἡ χρῆσις καθ᾽ ἡμέραν, καὶ πρωῒ πρὸ βαλανείου, καὶ μετὰ τὸ βαλα-
νεῖον, καὶ περὶ ἑσπέραν. λαβόντας χρὴ τοῦ φαρμάκου ὅσον ἐξαρκεῖ διαλύσαντας ἀλείφειν τοὺς πόδας, καὶ ἀνατεί-
βειν τε χωρὶς παραθλάσεως. Λιβάνου L ι´. πεπέρεως λευκοῦ L ι´. ἀφρονίτρου L η´. σμύρνης L δ´. ἀμμωνιακοῦ
θυμιάματος L ς´. ὄξους τὸ ἱκανόν, ἐλαίου κυπρίνου κοτύλην α´ S. τὰ ξηρὰ κόπτεται καὶ σήθεται λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ,
τὰ δὲ λοιπὰ ὄξει διαλύεται καὶ λειαίνεται, εἶθ᾽ ὁμοῦ πάντα μίγνυται, καὶ λειανθεῖσιν ἐπιβάλλεται τὸ κύπρινον, ἀνελόμε-
νοι δὲ χρώμεθα. Ἄλλο. Λιβάνου L η´. σμύρνης L η´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος L η´. στυπτηρίας σχιστῆς, πεπέρεως
50 λευκοῦ L θ´. νίτρου L θ´. ὄξους τὸ ἱκανόν, ἐλαίου κυπρίνου κοτύλας β´. κηροῦ ἡμίλιτρον. τὰ τηκτὰ τήκεται, καὶ τοῖς
λειανθεῖσιν ἐπιβάλλεται. Ἄλλο τὸ τοῦ Νεαπολίτου, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, ποδαγρι-
κοῖς, ἀπαλλάττει τῆς ὅλης διαθέσεως. Λιβάνου ʒ β´. πεπέρεως λευκοῦ ʒ β´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ʒ β´. σμύρ-
νης οὐγγίας β´. λίθου ἀσίου ἄνθους, στυπτηρίας σχιστῆς ʒ β´. νίτρου ʒ β´. κενταυρίου χυλοῦ ʒ β´. τρυγὸς οἴνου ἰταλικοῦ ξέστην α´.
ἐλαίου κυπρίνου, δαφνίνου, μυρσίνου, στυρακίνου, κηροῦ, ἀνὰ λίτραν μίαν, τερμινθίνης ἡμίλιτρον, χαλβάνης οὐγ-
γίαν α´. ὀποπάνακος ʒ ἥμισυ, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν λειανθέντων. Ἄλλο συνετέθη Δομετίῳ Νιγρίνῳ, ἀπαλλάττει τῆς
ὅλης διαθέσεως. Σμύρνης στακτῆς ʒ β´. λιβάνου ʒ β´. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ʒ α´. νίτρου ἐρυθροῦ, ἢ ἁλῶν ῥυ-
παρῶν ʒ β´. στυπτηρίας σχιστῆς ʒ β´. λίθου ἀσίου ἄνθους ʒ β´. κολοκυνθίδος ἐντεριώνης ʒ β´. μανδραγόρου χυλοῦ
ʒ β´. μέλιτος ʒ β´. εὐφορβίου ʒ β´. μύρου κροκίνου ʒ ς´. μηλίνου ʒ ς´. στυρακίνου ʒ ς´. μαλαβαθρίνου ʒ ς´. δα-

φοίνου οὐγγίας ς̄. λευκίνου Ιο ς̄. ἡδυχρόου οὐγγίας ς̄. ἀμαρακίνου οὐγγίας ς̄. στέατος φώκης Ιο ς̄. μὴ παρόντος τούτου, χρη-
στέον μυελῷ ἐλαφείῳ παλαιοτάτῳ, κηροῦ λίτραν ᾱ. χαλβάνης οὐγγίαν ᾱ. τερμινθίνης ἡμίλιτρον, ὀποπάνακος Ιο
ἥμισυ, τρυγὸς οἴνου ἰταλικοῦ ξέστην ᾱ. σκεύαζε καθὼς ἄνω εἴρηται. Ταύτῃ τῇ σκευασίᾳ χρηστέον ἐπὶ τῇ σαβορ-
νίῳ Οὐάλεντι σκευασθείσῃ †ποδάγρᾳ, ἥτις ἐπιγράφεται Πομπηΐου πολυτελής. Τὸ διὰ τῆς αἰγείρου, ἰσχιαδικοῖς,
ἀρθριτικοῖς, παρετικοῖς, τρομώδεσι, ποιεῖ καὶ πρὸς χρῆσιν καθημερινήν. Αἰγείρου ἀκρεμόνων μνᾶν ᾱ. σικύου
ἀγρίου ῥίζης λίτρας δ̄. κασσίας σύριγγος λίτρας β̄. μύρου κροκίνου λίτρας β̄. κρόκου Ιο γ̄. οἴνου εὐώδους ξέστας ιβ̄.
ἐλαίου σαβίνου ξέστας ῑ. σαμψύχου λίτρας δ̄. κηροῦ λίτρας δ̄. τοὺς ἀκρεμόνας τῆς αἰγείρου κόψας ἐπιμελῶς, ἔχε ἐν ἀγ-
γείῳ διπλῷ μυρεψικῷ, καὶ τούτοις ἐπίβαλλε σάμψυχον, ῥίζαν σικύου κόψας παχυμερῶς, καὶ τούτοις ἐπίβαλλε τὸν
οἶνον, καὶ πάντα ἔα βρέχεσθαι ἐπὶ ἡμέρας β̄. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἐπιβαλὼν τὸ ἔλαιον, καὶ ἀνακόψας ἐπιμελῶς ἕψε, συνε-
χρώμενος μαλακῷ. ἔπειτα τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, καὶ τούτῳ ἐπιβαλὼν κηρὸν κατακεκνησμένον, καὶ μυελὸν λειανθέντα,
καὶ θεὶς ἐπὶ τὸ πῦρ, ἕψε. ὅταν δὲ τακῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐπίβαλλε τὸ κρόκινον, κινῶν συνεχῶς. τὸν δὲ κρόκινον
λειώσας, ἀναλάμβανε αἵματι χερσαίας χελώνης, ὥστε ἔχειν ἐλαίου παλαιοῦ τὸ πάχος. σφάζεται δὲ ἡ χελώνη κατὰ τὴν
κατακλεῖδα καλάμῳ ἀποξυνθέντι ἀμφότερα τὰ μέρη. τὰ δὲ τηκτὰ τῷ κρόκῳ ἐπιβαλὼν, καὶ ἀνακόψας, ἀναλό-
μενος χρῶ. τὸ φάρμακον ἀπαλλάττει τῆς ὅλης διαθέσεως. μᾶλλον δὲ βέλτιον γίνεται, εἰ προσλάβοι τοῦ τῆς χελώνης αἵ-
ματος δαψιλῶς. Ἄλλο, ποιεῖ πρὸς τὰς ἐκ περιψύξεως ἀηδίας, καὶ τὰς ἐκ πληγῶν περιθλάσεις. Αἰγείρου
ἀκρεμόνων μνᾶν ᾱ. σικύου ἀγρίου ῥίζης λίτρας δ̄. κασσίας σύριγγος λίτρας β̄. μυελοῦ ἐλαφείου λίτρας β̄. κρόκου
λίτρας γ̄. οἴνου εὐώδους ξέστας ιβ̄. ἐλαίου λίτρας ῑ. σαμψύχου λίτρας δ̄. κηροῦ λίτρας δ̄. αἵματος χερσαίας χελώ-
νης ὅσον ἂν βάλῃς, ὠφελήσεις τὸ φάρμακον, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο ἄκοπον τὸ διὰ τῶν φρύνων. τούτῳ
ἐχρήσατο ἀνὴρ ξυστικὸς, καὶ ἀκόπῳ καὶ μαλάγματι, καὶ τῆς ὅλης ἀπηλλάγη διαθέσεως. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως.
Ἐλαίου παλαιοῦ σαβίνου λίτρας γ̄. σικύου ἀγρίου ῥίζης λίτρας γ̄. κηροῦ λίτρας γ̄. ἀποχύματος λίτρας γ̄. στέατος
ὑείου παλαιοῦ λίτρας γ̄. βατράχων φρυνίχων τῶν μεγάλων ἀριθμῷ γ̄. ἢ εἰ μή γε, τῶν μικρῶν ε̄. μυελοῦ ἐλαφείου
οὐγγίας γ̄. ἀφρονίτρου οὐγγίας γ̄. θείου ἀπύρου Ιο γ̄. ἐλαίου δαφνίνου οὐγγίας γ̄. ἐλαίου ἰρίνου οὐγγίας γ̄. μύρου μα-
λαβαθρίνου λίτραν ᾱ. σαμψύχου λίτραν ᾱ. τὰς ῥίζας τέμνων εἰς παχέα, καὶ βαλὼν σὺν τῷ σαμψύχῳ εἰς τὸ ἔλαιον,
καὶ θεὶς ἐπ' ἀνθράκων ἕψε, καὶ ὅταν ἀναξηρανθῶσιν αἱ ῥίζαι, ἔκθλιβε τὸ ὑγρὸν, καὶ τὰς μὲν ῥίζας καὶ τὸ σάμψυχον
ἀπόρριπτε. τοὺς δὲ βατράχους καθεὶς εἰς σπυρίδιον πλεκτὸν, καὶ τούτου τὰ χείλη συρράψας, καὶ θεὶς εἰς τὸ ἐκθλιβὲν
ἔλαιον, καὶ πάλιν θεὶς τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ τὸ πῦρ πωμαζόμενον. ἱκανοῦ δὲ διαστήματος γενομένου, ὥστε τοὺς βατράχους
ἀποτακῆναι, τὸ σπυρίδιον βαστάσας, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, ῥίπτε τὸ σπυρίδιον. τῷ δ' ὑπολειφθέντι ἐλαίῳ, ἐπί-
βαλλε τὰ τηκτὰ κινῶν συνεχῶς. ἔσχατον ἐπίβαλλε μυελὸν καὶ χαλβάνην, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ
πρὸς ὀλίγον ἐάσας ψυγῆναι, κατάπασσε τὰ ξηρὰ κοπέντα, καὶ σηθέντα λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ κινῶν συνεχῶς, καὶ εἰς
θυίαν ἐξεράσας, καὶ ἀνακόψας, ἐπίβαλλε μαλαβαθρίνου μύρου λίτραν ᾱ S. καὶ ἀνακόψας ἀνελόμενος εἰς ἀγ-
γεῖον μολυβδοῦν, ἀδιάπνευστον φύλαττε. χρηστέον δὲ τῷ φαρμάκῳ, ὅτε μὲν ὡς μαλάγματι παρακμῆς γενομένης.
ἔστι δ' ὅτε καὶ συγχρίσμα τι, λαβόντες γὰρ τοῦ φαρμάκου ὅσον ἐξαρκεῖ, διαλύσαντες μύρῳ, καὶ ποιήσαντες κηρω-
τῆς ὑγρᾶς τὸ πάχος χρώμεθα. Ἄλλο τὸ τοῦ Ἁλιέως, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ἐν ᾧ Ἁλιεὺς διατρίβων, καὶ ὑπὸ
τοῦ πάθους συνεχόμενος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τὸ σωμάτιον διεστράφθαι, ἐχρήσατο τῷ φαρμάκῳ, καὶ τῆς ὅλης ἀπηλ-
λάγη διαθέσεως. ἐδόθη ἡ σκευασία, Οὐαλερίῳ Παυλίνῳ. ἔχει δὲ οὕτως. Ἐλαίου σαβίνου λίτρας γ̄. αἰγείρου ἀκρεμό-
νων λίτραν ᾱ. μὴ παρόντων τῶν ἀκρεμόνων, χρηστέον σαμψύχῳ, ὥστε εἶναι τοῦ σαμψύχου διπλοῦν. ἔχει δὲ καὶ σαμψύ-
χου λίτραν ᾱ. κυπρίνου λίτραν ᾱ. ἰρίνου λίτραν ᾱ. † μαστίχης λίτραν ᾱ. σμύρνης στακτῆς ἡμίλιτρον, κηροῦ λίτρας
[margin: †ποδαγρικῇ] [margin: †μαστιχίνου]
τρίτον, ἀποχύματος λίτρας γ̄. λίπους ὑείου λιπαροῦ λίτρας γ̄. θείου ἀπύρου οὐγγίας γ̄. νίτρου ἀφροῦ Ιο γ̄. χαλβά-
νης λίτρας γ̄. μυελοῦ ἐλαφείου Ιο δ̄. χελωνῶν χερσαίων ῑ. τὸ αἷμα ἐμβάλλειν χρὴ, σκευασθέντι τῷ φαρμάκῳ, καὶ
ἤδη τριβομένῳ. σκευάζειν δὲ δεῖ καθάπερ εἴρηται. ἐν δὲ τῇ χρήσει τοῦ φαρμάκου ἄροντας χρὴ λίτραν ᾱ. τούτῳ
ἐπιβάλλειν ἡδύσματος χάριν ὀποβαλσάμου Ιο γ̄. καὶ μύρου μαλαβαθρίνου Ιο ᾱ. τοῦτο πρὸς τὰς καθ' ἡμέραν χρήσεις οὕτως
σκευάζεται. Ἄλλο τὸ τοῦ Ἁλιέως, παραπεποιημένον ὑπὸ Οὐαλερίου Παυλίνου. Κηροῦ λίτρας γ̄. σικύου ἀγρίου ῥί-
ζης λίτρας γ̄. ἀποχύματος λίτρας γ̄. στέατος ὑείου λιπαροῦ λίτρας γ̄. ἐλαίου σαβίνου λίτρας γ̄. κυπρίνου λίτραν
ᾱ. σουσίνου λίτραν ᾱ. κροκίνου λίτραν μίαν, στακτῆς ἡμίλιτρον, μυελοῦ ἐλαφείου λίτραν ᾱ S. χαλβάνης λίτραν ᾱ
S. φρύνους ε̄. σαμψύχου, ἢ αἰγείρου ἀκρεμόνων λίτρας γ̄. θείου ἀπύρου Ιο γ̄. ἀφρονίτρου Ιο γ̄. χελωνῶν πλειόνων
τὸ αἷμα. σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο Φλαβίου Κλήμεντος, φάρμακον ἐπιτετευγμένον. τούτῳ ἴσμεν ἀνθρώ-
πους διεστραμμένους ὅλον τὸ σῶμα ὑπὸ ποδάγρας καὶ χειράγρας χρησαμένους, ἐπὶ τοσοῦτον σωθέντας, ὥστε ἀλωβή-
τους περιπατῆσαι. Ἐλαίου σαβίνου λίτρας ιβ̄. σικύου ἀγρίου τῆς ῥίζης λίτρας ιβ̄. κηροῦ λίτραν ᾱ. τερμινθίνης
λίτραν ᾱ. μυελοῦ ἐλαφείου λίτραν ᾱ. χαλβάνης λίτραν ᾱ. βατράχους ἀριθμῷ ς̄. τὸ ἔλαιον διαιροῦμεν, καὶ ὅπου μὲν
ἕψω καὶ τοὺς βατράχους, ὅπου δὲ τὰς ῥίζας, ἔπειτα τὸ ὑγρὸν διαλύσαντες, χρώμεθα πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σκευα-
σίαν, χρώμεθα δὲ τῷ φαρμάκῳ, ὡς ἀκόπῳ. τοῦτο τὸ φάρμακον Οὐαλερίῳ Παυλίνῳ τρόπον τοῦτον προσβάλλοντες
τῇ γραφῇ, σαμψύχου λίτραν ᾱ S. μύρου κροκίνου λίτραν ᾱ. μαλαβαθρίνου λίτραν ᾱ. ὀποβαλσάμου Ιο γ̄. χελω-
νῶν ῑ. τὸ αἷμα, μυελοῦ ἐλαφείου λίτρας β̄. χαλβάνης λίτρας β̄. ὑείου παλαιοῦ λίτρας γ̄. ἀποχύματος λίτραν
ᾱ. κηροῦ λίτρας γ̄ S. θείου ἀπύρου οὐγγίαν ᾱ. ἀφρονίτρου οὐγγίας δ̄. φρύνους γ̄. χελωνῶν ιε̄. τὸ αἷμα, καὶ ἀντὶ τοῦ κρο-
κίνου συριακοῦ λίτραν ᾱ. σαμψύχου λίτραν ᾱ S. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο Πομπηΐου σαβίνου, ἐπιγράφεται
πολυτελές. ἐσκευάσθη Ἀβουρνίῳ οὐάλεντι, ποιεῖ ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, ποδαγρικοῖς, τρομώδεσι, καὶ πρὸς πᾶ-
σαν νευρικὴν διάθεσιν. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. Σαμψύχου λίτρας β̄. τήλεως λίτρας β̄. μελιλώτου λί-
τραν ᾱ. λιβανωτίδος λίτραν ᾱ. βράθυος λίτραν ᾱ S. κάγχρυος λίτραν ᾱ. κυπρίνου λίτραν ᾱ. ἀβροτόνου λίτραν ᾱ.

καρδαμώμου

καρδαμώμου ἡμίλιτρον, δαφνίδων ἡμίλιτρον, οἴνου εὐώδους ξέστας κδ. μύρου ἰρίνου λίτρας ιε, κυπρίνου λίτρας β. δαφνίνου, γλευκίνου, μαλαβαθρίνου, ἀνὰ λίτρας β. συριακοῦ λίτρας β. κηροῦ λίτρας β. τερμινθίνης λίτραν α. χαλβάνης Γο β. ὀποπάνακος Γο γ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος κεκαθαρμένου Γο δ. πεπέρεως μακροῦ, νίτρου ἐρυθροῦ, λίθου ἀσίου ἄνθους, κολοκυνθίδος ἐντεριώνης, στυπτηρίας σχιστῆς ἀνὰ Γο δ. λιβάνου Γο δ. κενταυρίου Γο δ. μανδραγόρου χυλοῦ, σμύρνης στακτῆς, μέλιτος ἑφθοῦ ἀνὰ Γο δ. φρυνοὺς βατράχους μεγάλους ἀριθμοῦ ἕξ, χελωνῶν χερσαίων ι. τὸ αἷμα. τὸ φάρμακον σκευάζεται ποικίλως. τὰ μὲν ἀρωματικὰ καὶ ξηρὰ κόψαντες εἰς παχέα, καὶ βαλόντες εἰς ἄγγος διπλοῦν μυρεψικὸν, καὶ τούτοις ἐπιβαλοῦντες τὸν οἶνον, ἐῶμεν βρέχεσθαι ἐπὶ ἡμέρας γ. τῇ δὲ δ. ἄραντες τοῦ οἴνου ὅσον ἐξαρκεῖ, τούτῳ διαβρέχομεν, ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, λίβανον, χαλβάνην, ὀποπάνακα, καὶ τοὺς λοιποὺς χυλοὺς, ταῦτα διαλυθέντα λεαίνομεν, λεανθεῖσι τούτοις ἐπιβάλλομεν κεκομμένα, καὶ σεσησμένα, στυπτηρίαν, νίτρον ἐρυθρὸν, κολοκυνθίδα, λίθου ἀσίου ἄνθος, πέπερι, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ξηρῶν λεαίνομεν, τούτοις ἐπιβάλλομεν σμύρναν στακτὴν, καὶ τὸ μέλι. τούτων οὕτω σκευασθέντων, ἐπιβάλλομεν τοῖς ἐν τῷ οἴνῳ βρεχομένοις, πάντα τὰ ὑγρὰ, καὶ θέντες ἐπὶ τὸ πῦρ ἕψομεν, κινοῦντες συνεχῶς. καὶ ὅταν τὸ πολὺ τοῦ οἴνου δαπανηθῇ, ἐκθλίβομεν τὸ ὑγρὸν, καὶ εἰς τοῦτο καταθέντες τοὺς βατράχους, καθὼς ἄνω προείρηται, ἕψομεν καὶ τότε, τὰ τηκτὰ ἐπιβάλλομεν, τακέντων δὲ τούτων, ἄραντες ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἐπιβάλλομεν τοῖς λεανθεῖσι, καὶ ἀνακόψαντες ἀνελόμενοι χρώμεθα.

Ἄλλο ἄκοπον μετασυγκριτικόν. ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, παρέτοις, τρομώδεσιν. ἐχρήσατο Ἰούλιος Σεκοῦνδος. ἀνασκευάζει τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις, ποιεῖ καὶ κεφαλαλγικοῖς. Ἀδάρκης Γο β. σμύρνης στακτῆς Γο β. ἀφρονίτρου Γο β. εὐφορβίου, ὀποβαλσάμου ἀνὰ Γο β. συρακίνου μύρου λίτραν α. τὰ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε, καὶ τούτοις ἐπίβαλλε σμύρναν στακτὴν, ὀποβάλσαμον, καὶ ἀνακόψας ἀναλάμβανε τῷ συρακίνῳ, καὶ χρῶ ποτὲ μὲν ἀκράτῳ, ποτὲ δὲ ἀνειμένῳ τῷ φαρμάκῳ, καὶ πέψει συνεργεῖ. Ἄλλο, Ὀρφίτῳ συνετέθη. τούτῳ χρώμενος ἀπηλλάγη τῆς περὶ τὸν θώρακα διαθέσεως ὁ Χλιρᾶς καὶ πολυχρονίου γενομένης. Ἀδάρκης Γο β. σμύρνης στακτῆς Γο β. ἀφρονίτρου Γο γ. εὐφορβίου Γο † ς. μαλαβαθρίνου μύρου λίτραν α. φουλιάτου ῥωμαϊστὶ λεγομένου ἡμίλιτρον, κηροῦ Γο β. ὀποβαλσάμου Γο β. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο τὸ τοῦ Νεαπολίτου, Ἀγρίππᾳ συνετέθη. Ἀδάρκης, ἀφῃρημένων τῶν καλάμων Γο γ. εὐφορβίου Γο † γ. ἀφρονίτρου Γο γ. στακτῆς Γο γ. ὀποβαλσάμου Γο γ. μύρου μαλαβαθρίνου α. λίτραν α. φουλιάτου α. ἡμίλιτρον, ἡδυχρόου ἡμίλιτρον, κροκίνου ἡμίλιτρον, νάρδου ἀσιανῆς θυατηρινῆς τῆς α. ἡμίλιτρον, κηροῦ Γο γ. σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἄλλο μυράκοπον βασιλικὸν, πρὸς τὰς κεχρονισμένας διαθέσεις καὶ πέψεις συνεργεῖ. Καλάμου ἀρωματικοῦ Γο γ. καρποβαλσάμου Γο γ. ἀμώμου Γο γ. καρδαμώμου Γο γ. σχοίνου ἄνθους Γο γ. κασσίας ῥοδιζούσης Γο γ. μελιλώτου Γο γ. σαμψύχου Γο γ. βράθυος Γο γ. τήλεως Γο γ. κυπέρου Γο γ. νάρδου Γο γ. πεπέρεως λευκοῦ Γο γ. σμύρνης τρωγλοδύτιδος ἡμίλιτρον, εὐφορβίου, ἀδάρκης, νίτρου ἀνὰ ἡμίλιτρον, οἴνου φαλερίνου ξέστας ις. μύρου μαλαβαθρίνου πρώτης σκευασίας λίτρας β. νάρδου α. συνθέσεως λίτραν α. φουλιάτου α. λίτραν α. ὀποβαλσάμου λίτραν α. κροκίνου λίτραν α. συρακίνου α. λίτραν α. ἀμυγδαλίνου λίτραν α. κομαγηνοῦ λίτραν α. γλευκίνου λίτραν α. ἰρίνου λίτραν α. ἡδυχρόου λίτρας β. ἀμαρακίνου α. λίτραν β. ἕψε μυρεψικῶς. τὸ φάρμακον σφόδρα ἐστὶ καλὸν, συνεσκευάσθη Κέλλει πριμιπιλαρίῳ, ποιεῖ ἰσχιαδικοῖς, ἀρθριτικοῖς, παρέτοις, τρομώδεσι, πρὸς σπάσματα, ῥήγματα, καὶ πρὸς τὰς τῶν σπλάγχνων σκιῤῥώδεις διαθέσεις, καὶ πέψεις συνεργεῖ, ἐπιχριόμενον τῷ στόματι τῆς κοιλίας καὶ τοῖς μεταφρένοις. Ἄλλο συνετέθη Ἀκιλίᾳ Σεκουνδίλλῃ. Εὐφορβίου, ὀποβαλσάμου, σμύρνης στακτῆς ἀνὰ Γο β. νίτρου ἀφροῦ Γο γ. κηροῦ Γο γ. μύρου μαλαβαθρίνου λίτραν α. φουλιάτου ἡμίλιτρον, κροκίνου ἡμίλιτρον, νάρδου μύρου ἡμίλιτρον, ἡδυχρόου ἡμίλιτρον, ἀμαρακίνου ἡμίλιτρον, σκεύαζε κατὰ τρόπον. Ἤρκει μὲν τὰ προγεγραμμένα. καὶ γὰρ ἐπιμελῶς ὁ Ἀσκληπιάδης τάς τε σκευασίας αὐτῶν ἔγραψε καὶ τὰς χρήσεις, ὁ δὲ Ἀνδρόμαχος ἀμελέστερον, ὡς εἴωθεν, οὐδὲ πρὸς ὅτι ποιεῖν ἕκαστα αὐτῶν πέφυκεν ἐπισημηνάμενος, ἀλλ' ἡμῖν ἐπιτρέπων, ὡς πρὸς τεχνίτας γὰρ ἀεὶ πεποίηται τὰς γραφάς. ἐπεὶ δὲ ἔνια τῶν ἀκόπων ἀλλήλοις ὄντα παραπλήσια, κατὰ συμμετρίας διαφέρει, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα προέγραψα, δυναμένων τῶν ἀναγινωσκόντων, ἐξ ὧν ὁ Ἀσκληπιάδης ἐδίδαξε, καὶ περὶ τούτων λογίζεσθαι ποῖα τῶν ἀκόπων, πρὸς ποῖα πάθη μάλιστα ἁρμόσει. λέγω δὲ κἀγὼ, μετὰ τὸ διελθεῖν καθόλου τινὰς λόγους περὶ αὐτῶν, ἐξ ὧν μεθοδικώτερον ἐπὶ τὰς χρήσεις αὐτῶν οἱ προσέχοντες τὸν νοῦν τοῖς λεχθησομένοις ἀφίξονται. Ἄκοπον χλωρὸν τὸ τοῦ Ἁλιέως. Κηροῦ, τερμινθίνης, ἐλαίου παλαιοῦ ἀνὰ λίτραν α S. ἀφρονίτρου Γο δ. χαλβάνης Γο γ. ἰοῦ ξυστοῦ Γο γ. ὀποπάνακος Γο † ς. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος Γο γ. μάννης Γο γ. ὄξους Γο β. μηλίνου Γο β. κυπρίνου Γο β. ἰρίνου Γο β. αἰγείου στέατος Γο α. Ἄλλο ἄκοπον καλόν. Κηροῦ λίτρας ις. ἀφρονίτρου ∠ η. δαφνίδας ἀριθμῷ η. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. κροκομάγματος τὸ ἱκανὸν, μυελοῦ ἐλαφείου ∠ β. σμύρνης ∠ α. κηροῦ ∠ α. οἴνου ῥοδιακοῦ α. ὄξους ὀλίγον εἰς τὰ ξηρά. Ἄλλο τὸ Βάσσου τοῦ στωϊκοῦ. Σικύου ἀγρίου ῥίζης λίτραν α. κασσίας Γο β. μυελοῦ ἐλαφείου Γο ς. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας β. κηροῦ λίτραν α. ἀφρονίτρου οὐγγίας γ. δαφνίδων ξέστας β. πηγάνου χλωροῦ δέσμην χειροπληθῆ, λιβανωτίδος ἴσον, ἐλαίου Σαβίνου παλαιοῦ λίτρας ι. τῷ ἐλαίῳ αἱ ῥίζαι ἐναφεψῶνται, καὶ αἱ βοτάναι, εἶτα ἐκθλίβονται, εἶτα τὰ τηκτὰ καταχεῖται. Ἄλλο. Ὀποπάνακος Γο α. ῥητίνης Γο α. ῥητίνης πιτυΐνης λίτρας β. κηροῦ λίτραν α. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος Γο ς. οἰσύπου Γο β. ἐλαίου παλαιοῦ ξ α S. ἁλὸς ἄνθους Γο β. Ἄλλο. Κηροῦ λίτραν α. μυελοῦ ἐλαφείου Γο β. μύρου βαβυλωνίου λίτραν α. ἡδυχρόου λίτραν α. στακτῆς λίτραν α. μαλαβάθρου Γο α. νάρδου Γο α. ὀποβαλσάμου Γο ς. ἐν θαλάσσῃ τὸν μυελὸν τῆκε, ἢ ἐν ἅλμῃ, θεραπεύσας τὰ τηκτὰ ὁμοῦ, ἔσχατον ὀποβάλσαμον. ἐὰν δὲ ὑγρὸν ᾖ τὸ ἄκοπον, κηροῦ πλεῖον ἀπόδος. Ἄλλο ἄκοπον Κουαδράτου. Ἰρίνου μύρου Γο α. κηροῦ Γο α. κυπρίνου Γο α. δαφνίνου Γο α. ἐλαίου παλαιοῦ Γο γ. τερμινθίνης Γο α. μυελοῦ ἐλαφείου Γο α. οἰσύπου Γο α. πεπέρεως Γο α. νίτρου ∠ δ. θείου ἀπύρου ∠ δ. πυρέθρου ∠ δ. μέλιτος Γο α. τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν. Ἄλλο τὸ δυσῶδες, ἄκοπον. Τερμινθίνης ∠ νς. κηροῦ ∠ † κη. οἰσύπου ∠ ς. μέλιτος ∠ ς. μυελοῦ ἐλαφείου ∠ ς. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ς. χαλβάνης ∠ ς. ἀφρονίτρου ∠ ς.

Marginal notes: † ς. † ς. † γ. † κδ.

ἐστιν ὅτε ὀποπάνακος L ς̄. δαφνίδων L ς̄. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην ᾱ. οἴνου κο β̄. τινὲς καστορίου L γ̄. Ἄλλο τὸ διὰ σαμψύχου. Κηροῦ λίτραν ᾱ. ἐλαίου ὀμφακίνου ξέστας γ̄. σαμψύχου ξ ᾱ. τήλεως ξ. οἴνου παλαιοῦ ξ δ̄. μαλάχης δέσμη, λινοζώστεως δέσμη, σικύου ἀγρίου ῥίζαι. Ἄλλο ὡς Ἀντίμαχος. Σαμψύχου νέου, λιβανωτίδος, ἀσπαλάθου, βράθυος ὃ ἐστιν ἔρβα σαβίνα, τήλεως ἀνὰ ξ β̄. κηροῦ λίτραν ᾱ. οἴνου παλαιοῦ ξέστας γ̄. γλευκίνου ξ γ̄. Ἄλλο παρὰ Φιλοκλέους.

Ἐλαίου ἀφηψημένου ἐπὶ πολὺ, ῥιζῶν σικύου ἀγρίου ξ γ̄. κηροῦ μνᾶν ᾱ. τερμινθίνης μνᾶν ᾱ. μυελοῦ ἐλαφείου L κε̄. χηνείου στέατος L κε̄. χαλβάνης L ιβ S. σαμψύχου ξ ᾱ. λιβανωτίδος ξ ᾱ. ταῦτα ἔσχατα λεαίνεται σὺν οἴνῳ εὐώδει καὶ συμμίσγεται, γίνεται δὲ μάλαγμα κηροῦ πλείονος μιγέντος. Ἄλλο ἄκοπον ἐπιτετευγμένον ὡς Ἀφροδᾶς. Ἀφρονίτρου L γ̄. πεπέρεως κόκκοι μ̄. καὶ μακροῦ τὸ ἴσον, λιβάνου L ις̄. ταῦτα τρίψας, ἐπίχει οἴνου εὐώδους χίου, ἢ ῥοδίου κοτύλην ᾱ. μέλιτος L δ̄. εἶτα τῆκε ἐν λοπάδι, κηροῦ τυῤῥηνικοῦ L ιβ̄. στέατος ταυρείου L μβ̄.

Ἄλλο ἀσφαλέστατον, ὃ ἦν κροκομάγματος L δ̄. μυελοῦ ἐλαφείου L ιβ̄. οἰσύπου L ς̄. στέατος χηνείου ἢ ὑείου L ιβ̄. τερμινθίνης L ιβ̄. ἰρίνου L ιη̄. κυπρίνου, γλευκίνου, ἀνὰ L ιη̄. τῆκε τὸ μέλι, εἶτα μίσγε τοῖς ξηροῖς καὶ συλλεάνας ὁμοῦ τοῖς ἐν τῇ θυίᾳ, χρῶ. Ἄλλο ἄκοπον τὸ Βαρβαρικὸν, διὰ εὐφορβίου πρὸς ἰσχιαδικοὺς, καὶ πρὸς ἄλλα πολλά.

Ὀποπάνακος Γο ᾱ. τυῤῥηνικοῦ Γο ᾱ. τερμινθίνης Γο β̄. χαλβάνης Γο ᾱ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος Γο β̄. εὐφορβίου Γο β̄. καστορίου Γο β̄. πεπέρεως λευκοῦ Γο β̄. μυελοῦ ἐλαφείου οὐγγίας δ̄. οἰσύπου Γο δ̄. λιμνηστρίδος Γο S. στυρακίνου, δαφνίνου, ἀμαρακίνου ἀνὰ οὐγγίας γ̄. ἐλαίου παλαιοῦ ξ β̄. ἡδυχρόου οὐγγίας ς̄. σκευάσας χρῶ, ποιεῖ πρὸς ἀπηλπισμένας νεύρων διαθέσεις, ἰδίως δὲ καὶ πρὸς ἰσχιαδικούς. Ἄλλο ἄκοπον ᾧ Ἀρουντιος Ἀκύλας ἐθεραπεύθη. πρὸς ἰσχιάδα ποιοῦν, πρὸς πᾶσαν νεύρων περίτασιν. Ὀποπάνακος Γο β̄. χαλβάνης Γο ᾱ. τερμινθίνης Γο β̄. πεπέρεως λευκοῦ, καστορίου ἀνὰ Γο β̄. οἰσύπου Γο δ̄. κασσίας Γο δ̄. μυελοῦ ἐλαφείου Γο δ̄. κηροῦ λίτραν ᾱ. στυρακίνου Γο ς̄. ἰρίνου οὐγγίας ς̄. δαφνίνου οὐγγίας ς̄. ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν ᾱ. εὐφορβίου Γο β̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος Γο δύο, τὸ εὐφόρβιον

†ᾱ μετ' ὀλίγου μέλιτος ἀνάμιξον. Ἄλλο ἄκοπον τὸ τοῦ Γλαύκου ὡς Φιλόξενος ὁ γραμματικός. Κηροῦ λίτρας †β̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν ᾱ. χαλβάνης λίτραν ᾱ S. στύρακος λίτραν ᾱ. βδελλίου λίτραν ᾱ. σμύρνης Γο β̄. λιβάνου Γο β̄. οἰσύπου ἀττικοῦ λίτραν ᾱ. προπόλεως λίτραν ᾱ. ῥητίνης τερμινθίνης λίτραν ᾱ. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας β̄. κυπρίνου ἰρίνου μύρου, ἀμυγδαλίνου, ἀνὰ λίτρας β̄. συριακοῦ λίτρας γ̄. ὀποπάνακος λίτραν ᾱ. σκεύαζε. Ἄλλο ἄκοπον χλωρὸν ὡς Κλήμης Σερτώριος ᾧ χρῶμαι. Ἰοῦ ξυστοῦ Γο ς̄. ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν δ̄. ἐλαίου μυρσίνου λίτραν ᾱ. σχινίνου λίτραν ᾱ. ἐλαίου παλαιοῦ λίτραν ᾱ. δαφνίνου λίτρας β̄. συριακοῦ λίτραν ᾱ. γλευκίνου λίτρας γ̄. στέατος ἀρνείου Γο γ̄. κηροῦ ποντικοῦ λίτρας γ̄. χαλβάνης λίτραν ᾱ. μυρσίνης ἁπαλῶν φύλλων, πηγάνου φύλλων χλωρῶν, λιβανωτίδος χλωρᾶς, δάφνης φύλλων ἁπαλῶν ἀνὰ Γο ς̄. βοτάνης σαλβίας ἡμίλιτρον, τὰ χλωρὰ κόπτε καὶ τοῖς ἐλαίοις ἔμβρεχε νύκτα καὶ ἡμέραν, εἶτα ἕψε μετὰ τῶν τηκτῶν. ἀπὸ τοῦ πυρὸς ὅταν λάβῃς, τὸν ἰὸν βάλλε καὶ διηθήσας, ἀπόθου, ποιεῖ πρὸς πάντα πόνον νεύρων. Ἄλλο ἄκοπον θερμαντικὸν ὡς Κάσσος πρὸς χρονίους διαθέσεις, σπασμούς.

Πισσελαίου ξ ᾱ. συριακοῦ μύρου τὸ ἴσον, ἴρεως ἰλλυρικῆς ἴσον, τερμινθίνης λίτραν ᾱ. ἀξουγγίου λίτραν ᾱ. ξύσματος πλοίου Γο ᾱ. κινάβρεως πηγάνῳ χλωρῷ. Ἄλλο ἄκοπον τὸ Ὠρίωνος τοῦ κτησιβίου καλόν. Κηροῦ λίτρας ς̄. προπόλεως λίτρας ε̄. ἴρεως ἰλλυρικῆς λίτρας δ̄. τερμινθίνης λίτρας δ̄. ὀποπάνακος λίτρας γ̄. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας δ̄. χαλβάνης λίτρας β̄. ἐλαίου σχινίνου λίτρας γ̄. μυρσίνου λίτρας γ̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτραν ᾱ. μυελοῦ ἐλαφείου λίτρας γ̄. οἰσύπου λίτρας ς̄. δαφνίδων λίτραν ᾱ. στυρακίνου λίτρας γ̄. ἀμυγδαλίνου λίτρας γ̄. στέατος μοσχείου λίτρας γ̄. καὶ λεοντείου λίτραν ᾱ S. ὀποβαλσάμου λίτραν ᾱ S. σκεύαζε ἐπιμελῶς. Ἄλλο μυράκοπον καλόν.

Μαλαβάθρου, ἡδυχρόου, νάρδου κροκίνου, Βαβυλωνίου, ἀνὰ ἡμίλιτρον, στακτῆς Γο ς̄. ὀποβαλσάμου Γο ς̄. κηροῦ Γο ς̄. κομαγηνοῦ Γο ς̄. ἀλόης Γο β̄. μέλιτος Γο γ̄. σκεύασον. Ἄλλο μυράκοπον, ᾧ χρῶμαι. Κηροῦ λευκοῦ Γο β̄. στέατος χηνείου ἠρωματισμένου Γο ᾱ. στέατος ταυρείου ἠρωματισμένου Γο ᾱ. στέατος λεοντείου ἠρωματισμένου Γο β̄. †κροκοδείλου ἠρωματισμένου Γο ᾱ. μυελοῦ ἐλαφείου Γο ᾱ. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ Γο β̄. πεπέρεως λευκοῦ οὐγγίας β̄. λιβανωτοῦ Γο ᾱ. κινναμώμου Γο γ̄. ἀφρονίτρου Γο ᾱ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ξέστας β̄. νάρδου μύρου ξ ᾱ. μαλαβάθρου ἀλεξανδρινοῦ ξ β̄. στακτῆς λίτρας β̄. συριακοῦ κροκίνου λίτρας β̄. μέλιτος λίτρας δ̄. ὀποβαλσάμου ξ ᾱ. κομαγηνοῦ λίτρας β̄. σκεύαζε ὡς οἶδας. Ἄλλο μυράκοπον. Κηροῦ τυῤῥηνικοῦ Γο ς̄. ἀμμωνιακοῦ Γο δ̄. εὐφορβίου λίτρας δ̄. πεπέρεως λευκοῦ Γο δ̄. λιμνηστρίδος Γο δ̄. μάγματος μαλαβάθρου Γο ς̄. ὀποβαλσάμου λίτραν ᾱ. μαλαβάθρου λίτραν ᾱ. στακτῆς Γο ς̄. φουλιάτου Γο ς̄. νάρδου λίτρας γ̄. Γλευκίνου σκευασίαν, ὡς Ἀνδρόμαχος. Ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων ἀκόπων, ὃ Ἀνδρόμαχος ἔγραψε, γλευκίνου σκευασίαν οὐ κακῶς ἐπιζεύξας αὐτὴν τοῖς ἀκόποις χρίσμασιν, ἀνωδυνώτατον γάρ ἐστι καὶ ἀκοπώτατον. γράφεται δὲ παρὰ αὐτοῦ κατὰ λέξιν οὕτως. Γλευκίνου σκευασία, ᾗ χρῶμαι. Σμύρνης λίτρας β̄. νάρδου ἰνδικῆς λίτρας β̄. κόστου λίτρας γ̄. στύρακος λίτραν ᾱ. βδελλίου, σαμψύχου, ξυλοβαλσάμου, σχίνου, καρδαμώμου, σπάθης, ἴρεως ἰλλυρικῆς, μίσυος, ἀσάρου ἀνὰ λίτραν δύο, μελιλώτου λίτραν ᾱ. νάρδου κελτικῆς λίτραν

†λίτρας β̄ ᾱ. ἀσπαλάθου, καλάμου, ἀνὰ †ἡμίλιτρον, ἀριστολοχίας μακρᾶς λίτραν ᾱ S. λιβανωτίδος σπέρματος ξ β̄. λιβάνου λίτρας γ̄. κασσίας λίτρας γ̄. τήλεως ξ β̄. σφάγνου λίτρας β̄. ἀμώμου λίτρας β̄. φλοιοῦ λιβάνου λίτραν ᾱ. ῥόδων ξηρῶν λίτρας β̄. βράθυος Γο ς̄. μαράθρου λίτρας β̄. βαλσάμου καρποῦ λίτρας β̄. κρόκου Γο †γ̄. δαφνίδων λίτραν ᾱ.

†ς̄

†ἀγγίδια

πεπέρεως λευκοῦ λίτραν ᾱ. ὀποβαλσάμου †Γο τρία, μαλαβάθρου φύλλων λίτρας β̄. στροβίλους χλωροὺς δύο, πηγάνου χλωροῦ Γο β̄. ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ L δ̄. νίτρου L δ̄. οἴνου παλαιοῦ ξ ιβ̄. γλεύκους καλοῦ κεράμια β̄ S. ἐλαίου παλαιοῦ λίτρας ε̄. σκεύαζε ἡμέρας μ̄. ταῦτα γράψας ὁ Ἀνδρόμαχος, οὐκέτι τὸν τρόπον τῆς σκευασίας, ὥσπερ ὁ Κρίτων ἐποίησεν. ἔτι δὲ καὶ πόσον ἐστὶν βούλεται λιτρῶν ἰταλικῶν τὸ κεράμιον ἢ ξεστῶν οὐκ ἐδήλωσεν. Γλευκίνου σκευασία ὡς Κρίτων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν κοσμητικῶν. Ὁ Κρίτων ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου τὴν σκευασίαν ἔγραψε τοῦ γλευκίνου κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. Γλεύκινον δύναμιν ἔχει θερμαντικὴν, ἀνετικήν. ποιεῖ πρὸς τὰς ἐν ὑστέρᾳ διαθέσεις, καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. τούτου δὲ αἱ σκευασίαι πολλαί. ἡ δὲ λεγομένη ἁπλῆ ἔχει οὕτως. Γλεύκους

νους προσφάτου μαρωνείας σταφυλῆς μετρητὴν βαλὼν εἰς ἀγγεῖον κασσιτερινὸν ἕψε ἐπ' ἀνθράκων, καὶ ὅταν τρὶς, ἢ τετράκις ἀναζέσῃ, ἐξεράσας εἰς ὀστράκινον μετρητὴν, τίθει ἐν ἡλίῳ, καὶ ἐπίβαλλε ἐλαίου λευκοῦ ὀμφακίνου χόας ϛ. σχίνου μνᾶς ϛ. οἱ δὲ μνᾶς S. νάρδου τὸ ἴσον, καλάμου τὸ ἴσον, ἀσπαλάθου τὸ ἴσον ἐλάτης μνᾶν α. κυπέρου μνᾶν α. καρδαμώμου μνᾶς ὄγδοον, ἀμώμου τὸ ἴσον, μελιλώτου οὐγγίας ε. ἔστω δὲ πάντα λεῖα, ἔπειτα συγκινήσας ἐπὶ ἡμέρας η. καὶ τὸ γλεῦκος ἀποκαθάρας χρῶ. Γλευκίνου σκευασία ὡς Διοσκορίδης ἐν τῷ α. περὶ ὕλης. Διοσκορίδης δ' οὕτως ἔγραψε. Γλεύκινον δὲ σκευάζεται τὸ ἁπλοῦν, ἔκ τε ὀμφακίνου καὶ σχίνου, καὶ νάρδου κελτικῆς, καὶ καλάμου, καὶ σπάθης, καὶ ἀσπαλάθου, καὶ μελιλώτου, καὶ κόστου, καὶ γλεύκους συμπεριτριβομένων μέσων στεμφύλων περιέχοντι ἀγγείῳ τὰ ἀρώματα, καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον. κινεῖται δὲ ἐπὶ ἡμέρας λ. δὶς τῆς ἡμέρας, εἶτα ἐκπιεσθὲν, ἀποτίθεται. δύναμιν δὲ ἔχει θερμαντικὴν, μαλακτικὴν, ἀνετικὴν, ποιοῦσαν πρὸς τὰ ῥίγη, καὶ τὰ νευρικὰ πάντα, καὶ τὰ ἐν ὑστέρᾳ. παντὸς δὲ ἀκόπου μᾶλλον ὠφελεῖ, μαλακτικὸν ὄν. Γλευκίνου σκευασία ὡς Ἥρας. Ἐπεὶ δὲ σαφέστερον αὐτῶν ἔγραψεν ὁ Ἥρας τὴν τοῦ γλευκίνου σκευασίαν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς φαρμακίτιδος βίβλου, καὶ τὴν ἐκείνου γραφὴν παραθήσομαι κατὰ λέξιν οὕτως. Ἐλαίου γλευκίνου σύνθεσις ποιοῦντος πρός τε τὰς ψύξεις, καὶ τὰ νευρικὰ μάλιστα, ὠφελεῖ τοὺς ὀπισθοτονικοὺς, καὶ ἐμπροσθοτονικοὺς, θερμὸν δι' ἐρίου καθαροῦ ἐλαίῳ βεβρεγμένου, περιρριπτομένου τοῖς τόποις. ἐλαίου †βρυεφραίου λίτρας ση. οἴνου φαλερίνου παλαιοῦ εὐώδους ξέστας λ. γλεύκους ἀμιναίου ξ ρη. ἐλενίου λίτρας ιβ. σπάθης λίτρας ε. ἀσπαλάθου λίτρας ε. ἡδυσάρου λίτρας β S. μητρῴας ἀρτεμισίας λίτρας β S. σμύρνης λίτρας γ. οἱ δὲ λίτραν α. πεπέρεως λευκοῦ λίτρας β S. σπλάγχνου λίτρας β S. ξυλοβαλσάμου λίτρας β S. ἀριστολοχίας μακρᾶς λίτραν α. ℥ γ. μυρσίνης φύλλων ξηρῶν ℥ ιβ. βδελλίου λίτρας †δύο S. ἴρεως ἰλλυρικῆς λίτρας β S. στύρακος λίτραν α. οὐγγίας γ. κασσίας ξηρᾶς λίτραν α. ℥ γ. λαδάνου λίτραν α. ℥ γ. καρδαμώμου λίτραν α. ℥ γ. κρόκου λίτραν α. οὐγγίας γ S. βαλσάμου καρποῦ λίτρας β S. λιβάνου λίτρας ε. κροκομάγματος λίτρας ε. πάνακος λίτραν α. ℥ γ. καλάμου ἀρωματικοῦ λίτρας ε. ἀσάρου λίτρας β S. κασσίας μελαίνης λίτρας β S. ἀμώμου σταφυλῆς λίτραν α. οὐγγίας γ. σχοίνου ἄνθους λίτρας ε. κόστου λίτρας ε. ℥ γ. νάρδου κελτικῆς λίτρας ε. μελιλώτου λίτραν α. ℥ γ. σαμψύχου λίτραν α. ℥ γ. ῥόδων ξηρῶν λίτραν α. ℥ γ. τήλεως λίτραν S. ὀποβαλσάμου ἀγγεῖα μικρὰ ε. μαλαβάθρου μύρου λίτραν α. κόψας τὰ ξηρὰ, καὶ ἀραιοτάτῳ κοσκίνῳ σήσας βρέχε ἐν οἴνῳ. βδέλλιον καὶ αὖ μὴ ξηρὸν ᾖ, καὶ αὐτὸ κόπτε, ἐὰν δὲ λιπαρὸν εἴη, τῷ οἴνῳ αὐτὸ διάλυε ὁλμοκοπῶν, βαλὼν εἰς μικρὸν ἀγγεῖον μυρεψικὸν κασσιτερινὸν, πωμάσας ἐπιμελῶς, ἔα ἐπὶ †ιβ. ἡμέρας καὶ †ιβ. νύκτας. συγχωνευσάτω δὲ τὸ γλεῦκος καθαρῶς σταφυλῆς ἐκτεθλιμμένης, ἵνα μηδὲν ἔχῃ δρόσου, βαλὼν δὲ τὸ γλεῦκος εἰς μέγα χαλκεῖον, ὥστε καὶ εἰς τὸ ζέμα τοῦ γλεύκους χώραν ἔχειν, ἐπιβάλλειν πάντα ἐν τῷ οἴνῳ βεβρεγμένα, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον δὶς τῆς ἡμέρας ἐν σπάθῃ μυρεψικῇ σαλευέσθω ἐπὶ ὥραν. ἡ δὲ σπάθη ἀπομασσέσθω ἐπιμελῶς, ἵνα μὴ τὸ προσμεῖναν ἐν αὐτῇ ὀξίσαν, βλάπτῃ τὸ φάρμακον πάλιν καταθείσης τῆς σπάθης †ἐνσκευαζέσθω δὲ τὸ σκεῦος πώματι, καὶ ἄνωθεν κεντρώσει πλείοσι, καὶ περιδείσθω ἐπιμελῶς. ὑποκείσθω δὲ τῷ ἀγγείῳ σπεῖρα. ὅταν δὲ ἡμέραι ιε. διέλθωσι, τὸ ἀμμωνιακὸν, καὶ αὐτὸ τὸ ἄμωμον ἀποδιδόσθω, ὁλοσχερέστερον κεκομμένον λ. δὲ ἡμέρας ἐν διπλῷ ἀγγείῳ ἐπ' ἀνθράκων δύο ἢ τρία ζέματα δεῖ ἐνδιδόναι τῷ μύρῳ ἀποδιδόντας, καὶ τὸ ὀποβάλσαμον καθελόντας, τὸ δὲ ἀγγεῖον καὶ ψύξαντας ἐπὶ ποσὸν ἀποχεῖν τὸ μύρον. τὰ δὲ λοιπὰ σπυριδίοις ὡς ἔστι θερμὰ ἐκθλίβειν, τὸ μὲν πρῶτον διὰ χειρῶν, εἶτα διὰ πιεστῆρος ποιήσαντάς τι διὰ τὸ μύρον ἀποβάλλειν εἰς αὐτὸ τὸ μαλάβαθρον, ἐὰν μύρον βάλωμεν κεχυμένον ἐπὶ θερμοῦ ὕδατος, καὶ ἀνακινεῖν τῇ σπάθῃ ἵνα μιγῇ, εἶτα ἐάσαντας μίαν ἡμέραν, καὶ ἀποτίθεσθαι ἐν ὑελίνοις ἀγγείοις, ὀστρακίνοις κόμμι κεχρισμένοις. Τὰ ὑπὸ Ἥρα γεγραμμένα ἄκοπα. ἄκοπον πρὸς παραλυτικοὺς καὶ καθόλου πρὸς πᾶν ἄλγημα. Πηγάνου χλωροῦ λίτραν α. γλήχωνος ξηροῦ λίτραν α. κυπέρου λίτραν α. νίτρου† ∠ ν. τήλεως λίτραν α. λινοζώστεως ξηρᾶς λίτραν α. πρασίου λίτραν α. λιβανωτίδος λίτραν α. ἀριστολοχίας λίτραν α. ἀμυγδάλων πικρῶν λελεπισμένων μοδίου S. ἴρεως λίτρας β. τερμινθίνης λίτρας β. δαφνίδων λίτρας β. σικύου ἀγρίου ῥίζης λίτρας β. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος λίτρας β. βράθυος λίτρας β. ἐλλεβόρου λευκοῦ λίτρας ϛ. μυρσίνης χλωρᾶς λίτρας γ. δάφνης φύλλων ξηρῶν λίτρας γ. κηροῦ λίτρας δ. βδελλίου λίτρας δ. οἴνου κοτύλας β. ἐν ἄλλῳ τοῦ οἴνου χόας ιβ. ἐλαίου χόες δ. κόψας τὰ ὀφείλοντα κοπῆναι ἁδρομερῶς, ἐπίχει ὕδωρ, καὶ ἔμπαλιν τὰ κεκομμένα, προσεπίχει δὲ καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἔασον ἐν νυκτὶ βρέχεσθαι, καὶ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἕψε, ἕως ταῦτα ἐμπλέοντα καθεψηθῇ, καὶ προσλάβῃ τὸ ἔλαιον τὴν ἀπὸ τῶν ἑψημένων ποιότητα. ταῦτα δὲ γίνεται ἅπαντα χόνῳ, εἶτα ἄρας καὶ θλίψας τὰ σκύβαλα, πρόσεμβαλε τὸν κηρὸν καὶ τὴν ῥητίνην, καὶ τὸ βδέλλιον. Ἄλλο χλωράκοπον πρὸς ἰσχιάδας καὶ παραλύσεις. τούτῳ ἐχρησάμην ἐπὶ †φόρτη. Ῥητίνης τερμινθίνης λίτραν α. μάννης ℥ δ. χαλβάνης ℥ δ. ἀφρονίτρου ℥ δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℥ δ. ὀποπάνακος ℥ δ. στέατος αἰγείου ℥ ϛ. ἰοῦ ℥ ε. κυπρίνου κοτύλην α. ἰρίνου κοτύλην α S. μηλίνου ℥ δ. συριακοῦ ℥ γ. πεπέρεως ℥ γ. τινὲς δὲ ℥ δ. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην α S. ἀδάρκης ℥ α. ὄξους τὸ αὐταρκέστατον. τὸν ἰὸν καὶ τὸν ὀποπάνακα, καὶ τὸ ἀφρόνιτρον σὺν τῷ ὄξει λειοτρίβει, τὰ δὲ λοιπὰ τήξας, κατάχει. Ἄλλο ἄκοπον πρὸς ἰσχιάδας χρονίας, πρὸς ἀγκύλας, καὶ παραλύσεις, ἔστι λίαν ἐνεργές. Ἐλαίου παλαιοῦ καὶ ἰρίνου λίτρας ϛ. καὶ δαφνίνου λίτρας ϛ. πυρακείνου λίτρας ϛ. κηροῦ λίτρας ϛ. τερμινθίνης ℥ β. εὐφορβίου ℥ β. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ℥ γ. καστορίου ℥ β. ὀποπάνακος ℥ β. χαλβάνης ℥ β. μυελοῦ ἐλαφείου ℥ β. πεπέρεως ℥ β. ὀποπάνακος ℥ β. τὰ τηκτὰ τήξας κατὰ τῶν ξηρῶν, κατάχει καὶ ἑνώσας χρῶ. Ἄλλο ἄκοπον πρὸς ἰσχιάδας, καὶ καθόλου πρὸς πάντα, σμύρνης μέρος ἓν, πυρέθρου μέρος S. λείοις παράχει γλεύκινον, ὥστε γλοιῶδες γενέσθαι τὸ φάρμακον, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ῥόδινον παραμιγνὺς, χρῶ.

Δαμοκράτους ἀκόπων σκευασία.

Ὄντος δὲ πολλοῦ τοῖς φιλιάτροις λόγου,
ἀκόπων ἁπάντων χρήσεως καὶ μυρακόπων,
φράσω τίν' ἐστὶ ταῦτα, καὶ πῶς ὠφελεῖ,
πῶς τε καθ' ἓν αὐτῶν σκευάσαι δεῖ φάρμακον.

φράσω

Marginal notes: †ὀμφακίνου λίτρας σν — †α — †β †β — †σκεπάσθω — †℥ — †Φρόντωνι

ποιεῖ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς νεύρων πόνους,
σαρκός τε πάσης καὶ μυῶν, ὅσα κόπος
καθεῖρξεν ἢ ψύξις, ἢ δίχα αἰτίας
φανερᾶς ἐγένετο. τοῖς δὲ ὅμοια ἀλγήματα,
καὶ δυσπαθείας δεῖ φορεῖν ταῦτα πολλάκις,
τοῖς εὐαλώτοις ψύξεσίν τε καὶ κόποις,
ἂν χρησάμενός τις πρότερον, οὕτως ἐξίῃ
ἐπὶ τὰς δι' ἀνάγκην τοῦ βίου λειτουργίας,
σαρκοῖ τε ἀτροφοῦντα ἄττα μέρη τοῦ σώματος,
ἄν τις ἀναχρίῃ μετὰ τροφὴν τὰ πεπονθότα,
καὶ δυσαναλήπτοις ἁρμόσει γέρουσί τε
χειμῶνος αὐτοῖς χρωμένοις εἰς ἑσπέραν.
ὅσα δὲ ποιεῖ τῶν ἀκόπων, δι' ἑτέρων
ἐροῦμεν, ὑποτάξαντες αὐτῶν ταῖς γραφαῖς,
ἢ καὶ προσθέντες τῆς γραφῆς τὸ χρήσιμον.
νυνὶ δὲ φήσω πῶς τὸ πρῶτον δεῖ ποιεῖν.
ἀμμωνιακοῦ μὲν γοῦν οὐγγίας ι.
εἴτ' οὐγγίας ἐθέλει τις, εἴτ' ἄλλον σταθμὸν,
τὸ δ' αὐτὸ λιβάνου, χαλβάνης δὲ δ.
ἐλαφείου μυελοῦ δ. καὶ δ.
τῆς ἀττικῆς πέμπουσιν οἰσύπου,
τερμινθίνης τε τῆς διαυγοῦς δ.
μέλιτος καλοῦ τε προσφάτου πάλιν ι.
ἴσον τε τούτῳ ποντικοῦ κηροῦ σταθμὸν,
στέατός τε χηνὸς προσφάτου μαλακοῦ ι.
οἴνου φαλερίνου ε. κοτύλας, ἢ βραχὺ
ἐλάττονας, ἢ καὶ βραχὺ δαψιλεστέρας,
παλαιοῦ τ' ἐλαίου τοῦ καλοῦ δὶς κ.
πειρῶ δὲ τοῦτο μὴ δυσῶδες προσβάλλειν,
οὕτως γὰρ ἔσται προσφιλὲς τοῖς χρωμένοις.
σκευάζεται δ' οὕτως ἐν θυίᾳ μείζονι,
λίβανον καταθλάσας εἰς βραχεῖς χόνδρους πάνυ,
ἀμμωνιακόν τε, προσχέων οἶνον, εὐθέως
ἀφείς τε ταῦτα διαβραχῆναι συμμέτρως,
λέαινε τῷ δοίδυκι, καὶ μέλιτος πάχος
ποιῶν, ἀπόδιδου τὸ μέλι καὶ τὸν οἴσυπον,
καὶ τὸν ἐλάφειον μυελὸν, εἶτα ταῦθ' ἑνῶν
ἐν τῇ θυίᾳ, τῆκε κηρὸν ἐν χύτρᾳ,
καὶ πᾶν ἔλαιον καὶ στέαρ καὶ χαλβάνην,
καὶ τερμινθίνην, καὶ τακῆναι πάντ' ἀφεὶς,
ἐπὶ τῶν ἐνόντων τῇ θυίᾳ καταχέων,
καὶ μικρὰ δοίδυκι κινήσας ἵν' ἀποψυγῇ,
ταῖς χερσὶν ἀνάτριβε τότε
ἕως ἂν ἑνωθῇ πάντα, ἂν καὶ μέλιτος λάβῃ
ὑγροῦ καλοῦ τε τὸ πάχος, οὕτως τ' ἀποτίθου
εἰς κασσιτέρινον σκεῦος, ἢ καὶ πύξινον,
χρώμενος ἐπιμελῶς ὡς κρατίστῳ φαρμάκῳ.
ἔστι δὲ καὶ γυναιξὶ συμφορώτατον
ὅσαις ἐγένετο φλεγμονὴ τῆς ὑστέρας,
τὰς σκληρίας φέρουσα καὶ σκίρρου φόβον,
ἐφ' ὧν κελεύει πεσσαρίῳ τὸ φάρμακον
ἐγχριασθὲν οὕτως προστιθέναι ταῖς ὑστέραις.
ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ὤτων πόνους
τοὺς χωρὶς ἕλκους, τοὺς σφοδροὺς δίχα ῥεύματος,
στρυγητικοῦ δὲ μίξον, μύρου ἰρίνου
μέρος δ. ἢ γ. τῷ φαρμάκῳ
θερμῷ τε δεύσας ἔριον, ἐνθεὶς τῷ πόρῳ. Ἄλλο.
Καὶ χλωράκοπον τοῦτο δραστικὸν πάνυ,

δὴ

διὸ ταῖς καταρχαῖς τῶν πόνων μᾶλλον ποιεῖ,
ἀρθριτικοῖς τε καὶ ποδαγρικοῖς συμφέρει,
πρὸ τῶν βαλανείων τριβομένοις τῷ φαρμάκῳ,
πόδας τε καὶ τὰ νεῦρα τὰ πεπαχυσμένα.
οὕτω γὰρ ἔγνων ὑγιεῖς τινὰς γενομένους.
ἔχει δὲ λιβανωτοῦ καλοῦ λίτραν α.
ἀμμωνιακοῦ δὲ θυμιάματος λίτρας β.
ἀφρονίτρου τε λευκοτάτου λίτραν α.
τὸ δ' αὐτὸ καθαρᾶς οἰσύπου τῆς ἀττικῆς,
σμύρνης τε χρηστῆς, χαλβάνης τε τῆς ἀξύλου,
ὀποπάνακός τε καθαροῦ. τούτων καθ' ἓν
στήσας ἐπιμελῶς ℥ δὶς δ.
εὐφορβίου οὐγγίας δ. τοῦ προσφάτου,
ἴσας τε ταύταις τραχέως λιμνησίου.
καλοῦσι δὲ τοῦτο ἀδάρκην, οἱ τὰ μίγματα
ἐν ἰταλίᾳ πωλοῦντες, οἵτε ὠνούμενοι,
κηροῦ σφόδρα καλοῦ ποντικοῦ λίτρας β.
τερμινθίνης τε τῆς καθαρᾶς λίτρας β S.
δαφνίνου ἐλαίου καὶ κυπρίνου καὶ γλευκίνου,
λίτραν μίαν ἑκάστου, ἰρίνου στρυγητικοῦ,
παλαιοῦ δ' ἐλαίου, σχινίνου τε προσφάτου,
τούτων ἑκάστου δύο πάλιν λίτρας σταθμῷ,
ὄξους τὸ μέτριον. τούτῳ καὶ τὰ μίγματα,
τὰ ξηρὰ τρίψας ἐπὶ τὸν αὐτάρκη χρόνον,
λείους ἐπιμελῶς προσβάλλεις, τήξας μύρα,
κηρόν τε χαλβάνην τε, καὶ τερμινθίνην
ὀπόν τε πάνακος, τἄλλα τ' ὑγρὰ μίγματα,
καὶ κατακενώσας θερμὰ καὶ ζέοντ' ἔτι
ἐπὶ τῆς θυίας. τῶν γ' ἐν αὐτῷ μιγμάτων
ἀνάτριβε τῷ δοίδυκι χειρί τ' εὐτόνως,
καὶ πάντ' ἑνώσας, ἀποτίθου τὸ φάρμακον
εἰς πυξίδ' οἵαν εἶπον ἔμπροσθεν βραχύ.
θαρρῶν δ' ἤδη πάντων κέχρησο τῶν κεχρονισμένων.

Ἄλλο.

Καὶ τοῦτο δ' ἄκοπον εὐπόριστον καὶ καλὸν,
καὶ μάλιστα χειμῶνος, ἔν γε ταῖς ὁδοῖς
τοῖς εὐαλώτοις βοηθεῖν δυνάμενον.
ἔχει δὲ καθαροῦ χαλβάνου γ. ℥.
ὀποπάνακος δὲ προσφάτου ℥ μίαν.
αὖθις ἁλὸς γ. ὑσσώπου δὲ δ.
ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος τοῦ καλοῦ
λίτραν η. κηροῦ λίτραν α. πιτυΐνης πεφρυγμένης,
τῆς μὴ δυσώδους ℥ δὶς δ.
λίτραν τ' ἐλαίου τοῦ σαβίνου δὶς δ.
πλεῖον τε τοῦ χειμῶνος ὡς λίτραν βάλ' εἰς
οἴνου φαλερίνου μέλανος ℥ ι.
σκεύαζε δ' οὕτως ἐν θυίᾳ ἀμμωνιακὸν
κατάθλασον, εἶτα οἶνον βαλὼν,
διάβρεξον ὀλίγον, καὶ λεάνας ἐπιμελῶς,
πρόσβαλλ' ἅλας αὖθις, καὶ τὸν ὕσσωπον τότε,
εἶτα ἐκλεαίνων καὶ μέλιτος ποιῶν πάχος,
τὰ τηκτὰ τήξας, ὕστερον τὴν χαλβάνην,
καὶ τὸν ὀποπάνακα προσβαλὼν τῆξον πάλιν,
κατάχει τε τῶν ἔμπροσθεν λείων γεγονότων
ἐν τῇ θυίᾳ, καὶ καλῶς ἡνωμένων,
οὕτω τε μίξας θερμὸν ἔτι τὸ φάρμακον
ταῖς χερσὶν, ἀπόθου εἰς ὑέλου ἀγγεῖον.
Καὶ μυράκοπον δὲ τοῦτο τῶν ἄγαν καλῶν

ἡδὺ

ἡδὺ γὰρ ὑπάρχει, καὶ βοηθεῖ δραστικῶς
πρὸς τοὺς πόνους οὓς εἶπον ἔμπροσθεν βραχύ.
στακτῆς δὲ ἔχει τῆς καλῆς τρεῖς οὐγγίας
ὀποβαλσάμου γ. καὶ μέλιτος γ. ἀττικοῦ,
κηροῦ τε καθαροῦ ποντικοῦ γ. κροκίνου,
μύρου δὲ συριακοῦ 𐅻 δ.
ἀμμωνιακοῦ λευκοτάτου λείου τε †καλῶς. †ἁλὸς
𐅻 †β. μίαν δὲ καὶ τὸ μέρος †γ
τερμινθίνης λευκῆς τε καὶ κεκαθαρμένης,
τοῦ κινναμώμου δὲ καὶ μαλαβάθρου λίτραν
μίαν προσαπόδος, καὶ μέρος λίτρας τρίτον.
ἂν μὴ παρῇ δὲ μαλάβαθρόν σοι κατὰ τύχην,
πρόσβαλλε νάρδου ταυτὸν τῆς γαγγίτιδος.
μύρον δὲ τοῦτο τῶν μετρίως ἐστὶ καλῶν,
ἱκανῶς δὲ φαρμακῶδες, ὡς οὐκ ἄλλο τι.
ἢ ταυτὸν ὁμοίως ἰρίνου στεγνωτικοῦ,
ἢ κυζικηνοῦ, τοῦτο δὲ ἀμαρακίνου.
τούτοις δὲ χρήσει, μὴ παρόντος ὡς ἔφην,
τοῦ μαλαβάθρου. μέτριον γὰρ οἶμαι μυρεψικὸν,
οὐδὲν ἔλαττον ὠφελοῦν τοὺς χρωμένους.
σκεύαζε δ' οὕτως. ἀναλεάνας ἐπιμελῶς,
πρόσβαλλε τὸ μέλι, καὶ λεάνας συμμέτρως,
στακτὴν τε μίξας, καὶ ὀποβάλσαμον, πάλιν
λέαινε ἐπιμελῶς καθαρὰν τερμινθίνην,
κηρόν τε, καὶ τὸ κρόκινον εἰς διπλοῦν ἀγγεῖον
βαλὼν, ὕδατι τῆκε τὰ προειρημένα,
πάλαι δ' ἔχων ἐν ἑτέρᾳ χύτρᾳ.
τήξας δὲ ταῦτα παρέγχει μαλάβαθρον,
καὶ πάλιν ἑνώσας συμμέτρως ὡς μὴ ζέσαι,
βάσταζε τὸ διπλοῦν σκευάριον ἐκ τῆς χύτρας,
ψύξας τ' ἐπιμελῶς καὶ ξύσας τὸ φάρμακον.
προσεμβαλὼν τε τοῖς πρότερον εἰρημένοις,
ἐν τῇ θυίᾳ πάλιν λέαιν' ἕως καλῶς
ἅπαν ἑνωθῇ, καὶ γένηθ' ἓν φάρμακον.
εἰ δὲ αὐτὸ βούλει ποιεῖν δραστικώτερον
πρὸς τὰ νεῦρα τε καὶ τὰ κεχρονισμένα,
καὶ τὰς διαθέσεις, τάς τε τῶν μυῶν τάσεις,
εὐφορβίου τε καλοῦ καὶ ἔτι προσφάτου
𐅻 β. τῷ παντὶ κατάμιξον σταθμῷ,
τοῖς δ' ἁλσὶ καὶ τῷ μέλιτι, τῷ τε ὀποβαλσάμῳ
συνεκλεάνας πρότερον αὐτάρκει χρόνῳ.
οὕτως δ' ἑνώσας πάντα τὰ προειρημένα,
εἰς πυξίδα ἀπόθου, ἢ εἰς ὑελοῦν ἀγγεῖον,
ἀπὸ τῶν βαλανείων μᾶλλον αὐτῷ χρώμενος.
βασιλεῖ δὲ ποιῶν καὶ σεβαστῷ μυρεψικὸν,
σκεύαζε ῥᾷστα, †τοῦτο καὶ χωρὶς πυρὸς, †τὸ
ἔχον ὀποβαλσάμου μέτρον ὡς γ. οὐγγίας.
καὶ τοῦ κρατίστου δὲ μαλαβάθρου 𐅻
ιε. κινναμώμου τοῦ καλοῦ ταυτὸ,
κηροῦ δὲ εὐόσμου λευκοτάτου ∠ ι.
σκεύαζε δ' αὐτὸ, μαλαβάθρου τρίτον μέρος.
καὶ κηρὸν εἰς ἐλάχιστα κατατετμημένον,
εἰς ἀργυρᾶν ἔμβαλε λεπτὴν φιάλην.
τήξας ἐφ' ὕδατος θερμοτάτου ψύξας ξύσον,
καὶ προσβαλὼν λεῖα ἐν τῷ ὀποβαλσάμῳ,
καὶ κινναμώμῳ, τρίβε πάλιν ἑνῶν ἅπαν,
τότε λοιπὸν αὐτοῖς μαλάβαθρον παρεγχέας,
τρίβων, ἕνωσον χερσὶν, οὕτω τ' ἀποτίθου
εἰς ἀργυροῦν σκευάριον, ἢ ὑελοῦν παχὺ,
οὕτως ἕξεις ἀσφαλῶς τὸ φάρμακον.
τρίτον δὲ λίτρας προσβαλὼν γαγγιτικῆς,
νάρδου ποιήσεις γλυκύτερον τὸ φάρμακον,
καὶ κρεῖσσον πρὸς τὰς διαθέσεις τὰς προσφάτους
σύγχρισμα. ἂν μὴ παρῇ δὲ κιννάμωμον, οὐ βαλὼν
ἕξεις ἐλαχίστως μεῖον, ἀλλ' ὄντως καλὸν,
καὶ παντὸς ἄλλου μυρακόπου κρεῖσσον πολύ.
εἰ δ' αὐτὸ βούλει δραστικώτερον ποιεῖν
πρὸς ἃς προεῖπον διαθέσεις, ἀτλαντικοῦ,
εὐφορβίου πρόσβαλλε ∠ δ.
ἔσται γὰρ οὕτως ἡδὺ καὶ δραστήριον,
καίπερ ἢ δι' ὀλίγων μιγμάτων συγκείμενον.
τινὰς δ' ἐπέγνων στέασι πολλοῖς χρωμένους,
μυελοῦ τε πολλοῦ καὶ τινῶν ἀρωμάτων,
ὀποῖς τε καὶ μύροις καὶ ἐλαίοις τισὶν,
οἷς πάλιν ἀμέλει χρησάμενος, ἔγνων ὅτι
ἀπειροκάλων ἐστὶ ταῦτα καὶ μὴ κεκρικότων
τὰ μίγματα, τάς τε ἁπλᾶς τούτων φύσεις.

τέλος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

ΤΑΣ ἰωμένας τὰ πάθη δυνάμεις, οὐκ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένας, ἀλλ' εἴσω τοῦ σώματος λαμβανομένας ἀντιδότους ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροί. τρεῖς δ' αὐτῶν εἰσιν αἱ πᾶσαι διαφοραί. τινὲς μὲν γὰρ ἕνεκα τῶν θανασίμων προσφέρονται φαρμάκων, τινὲς δὲ τῶν ἰοβόλων ὀνομαζομένων θηρίων, τινὲς δὲ τοῖς ἐκ φαύλης διαίτης γιγνομένοις πάθεσιν ἀρήγουσιν. ἔνιαι δὲ τὰς τρεῖς ἐπαγγέλλονται χρείας, ὥσπερ καὶ ἡ θηριακὴ καλουμένη, συντεθεῖσα μὲν ὑπὸ Ἀνδρομάχου τοῦ ἰατροῦ, παρωσαμένη δὲ τὴν μιθριδάτειον ὀνομαζομένην, καὶ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ συνθέντος αὐτὴν οὕτω κληθεῖσαν. ὁ γάρ τοι Μιθριδάτης οὗτος, ὥσπερ καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς Ἄτταλος ἐσπούδασεν ἐμπειρίαν ἔχειν ἁπάντων σχεδὸν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ὅσα τοῖς ὀλεθρίοις ἀντιτέτακται, πειράζων αὐτῶν τὰς δυνάμεις ἐπὶ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, ὧν θάνατος κατέγνωστο. τινὰ μὲν οὖν αὐτῶν εὑρεν ἐπὶ φαλαγγίων ἰδίως ἁρμόζοντα, τινὰ δὲ ἐπὶ σκορπίων, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐχιδνῶν ἄλλα. καὶ ἐπὶ τῶν ἀναιρούντων φαρμάκων, τὰ μὲν ἐπὶ ἀκονίτου, τὰ δὲ ἐπὶ λαγωοῦ τοῦ θαλαττίου, τὰ δ' ἐπ' ἄλλου τινὸς, ἢ ἄλλου. πάντα δ' οὖν αὐτὰ μίξας ὁ Μιθριδάτης ἓν ἐποίησε φάρμακον, ἐλπίζων ἕξειν ἀρωγὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὀλεθρίοις. ὕστερον δὲ Ἀνδρόμαχος ὁ Νέρωνος ἀρχιατρὸς, ἔνια μὲν προσθεὶς, ἔνια δὲ ἀφελὼν ἐποίησε τὴν θηριακὴν ὀνομαζομένην ἀντίδοτον, οὐκ ὀλίγην ἐχιδνῶν σάρκα μίξας τοῖς ἄλλοις, ἣν οὐκ εἶχεν ἡ μιθριδάτειος. καὶ διὰ τοῦτο πρὸς μὲν τὰ τῶν ἐχιδνῶν δήγματα, καλλίων ἐστὶν ἡ θηριακὴ τῆς μιθριδατείου ὀνομαζομένης. πρὸς τὰ ἄλλα δὲ οὐδὲν ἧττον ἢ μιθριδατείου, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν καὶ βελτίων. οὐ τὴν αὐτὴν δὲ δύναμιν ἔχουσιν ὑπολαμβανόμεναι, καὶ προλαμβανόμεναι

τῶν ἀναιρούντων φαρμάκων. οὐ γὰρ αὐτάρκες αὐτῶν ἐστι μέγεθος εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν προληφθέντων, ἀλλ' αὐξηθὲν εἰς τετραπλάσιον ἢ πενταπλάσιον ἐπιδιδόμενον, ὀνίνησι, καὶ οὐχ ἅπαξ γε τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ δίς. εἰ δέ τις ἤτοι καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν, ὡς ὁ καθ' ἡμᾶς γενόμενος αὐτοκράτωρ Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος, ἢ ὡς αὐτὸς ὁ Μιθριδάτης λαμβάνει τοῦ φαρμάκου, παντάπασιν ἀβλαβὴς ὑπὸ τῶν θανασίμων τε καὶ δηλητηρίων φαρμάκων ὀνομαζομένων ἔσται. ὥσπερ φασὶ καὶ τὸν Μιθριδάτην αὐτὸν ἡνίκα προείλετο δι' ὀλεθρίου φαρμάκου μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ Ῥωμαίοις γενέσθαι, μηδὲν εὑρεῖν ἀνελεῖν αὐτὸν δυνάμενον. τὰ μὲν οὖν κατὰ Μιθριδάτην ἀκούομεν, αὐτοὶ δ' ἡμεῖς ἴσμεν κατὰ τὸν Ἀντωνῖνον, ὃς τὸ μὲν πρῶτον εἰς ἀσφάλειαν ἑαυτὸν κατασκευάζων ἑκάστης ἡμέρας, ὅσον αἰγυπτίου κυάμου μέγεθος ἐλάμβανεν, ἢ καταπίνων αὐτὸ μίξεως ὕδατος, ἢ οἴνου, ἢ χυλοῦ μιγνύς. ἐπεὶ δὲ συνέβαινεν αὐτῷ νυστάζειν καρηβαρῶς ἐν ταῖς ὁσημέραι πράξεσιν, ἀφεῖλε τὸν ὀπὸν τῆς μήκωνος. πάλιν οὖν αὐτὸν συνέβη διὰ τὸ πρόσθεν ἔθος, ὡς ἂν αὐτῷ τε φύσει ξηροτέρας ὄντι κράσεως, καὶ ξηραίνοντι φάρμακον ἐκ πολλοῦ προσφερομένῳ, τό γε πλεῖστον μέρος τῆς νυκτὸς, ἄγρυπνον διατελεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη προσφέρεσθαι καὶ τοῦ τὸν ὀπὸν ἔχοντος, ἤδη πως κεχρονικότος. εἴρηται γάρ μοι πολλάκις ἤδη τὰ τοιαῦτα φάρμακα χρονίζοντα, πρᾳότερον ἰσχύειν αὐτόν. ἣν δὲ τηνικαῦτα διὰ τὸν γερμανικὸν πόλεμον ἐν τοῖς περὶ τὸν Ἴστρον χωρίοις, ἐμοῦ παραιτησαμένου τὴν ἀποδημίαν ἐκείνην. ἐπεὶ δὲ τὴν ὑπὸ Δημητρίου τοῦ ἀρχιατροῦ σκευαζομένην ἀντίδοτον ἐπῄνει, μετὰ θάνατον αὐτοῦ γράψας Εὐφράτῃ τῷ καθολικῷ, παρ' οὗ τὰ πρὸς τὴν σύνθεσιν ἐλάμβανεν ἁπλᾶ φάρμακα, δηλῶσαι τίς αὐτῶν παρὼν τῶν λαμβανόντων σύνταξιν αὐτοκρατορικήν, καὶ πυθόμενος ἐμὲ διὰ παντὸς αὐτῷ περὶ πάσας τὰς συνθέσεις παραγεγονέναι, σκευάζεσθαι μὲν ἐκέλευσεν ὑπ' ἐμοῦ τὴν ἀντίδοτον. ἀρεσθεὶς δὲ αὐτῇ μόνῃ, παραγενόμενος εἰς Ῥώμην, ἐπυνθάνετο περὶ τίνα συμμετρίαν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων σκευάζοιμι, κἀγὼ τἀληθὲς αὐτῷ δήλωσα, ὡς οὐδὲν οὐδὲ ὑφελόμενος, οὔτ' ἐγκαταλιπὼν, οὔτε προσέθηκα τῶν ἐμβαλλομένων, ὡς ἔθος παλαιὸν τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν ἰατροῖς, ἐδήλωσά τε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀρέσκει μάλιστα αὐτῷ ἐμοὶ σκευασία, περὶ ἧς εἰπεῖν καὶ νῦν προθέμενος, ἐμνημόνευσα τῶν τότε πραχθέντων. ἅτε γὰρ ἑκάστης ἡμέρας λαμβάνων ὁ Ἀντωνῖνος ἅμα πολλῷ μέλιτι τοῦ φαρμάκου, ἀκριβέστατα διεγίνωσκε, τήν τε κακίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρετήν. γίνεται δὲ κάλλιστον τοῦτο, καὶ τὰ ἄλλα σχεδὸν ἅπαντα φάρμακα, διὰ τὴν τῶν ἐμβαλλομένων ἀρετήν τε καὶ ἀναλογίαν τῆς πρὸς ἄλληλα δυνάμεως. οἱ πολλοὶ δ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἴσασι δοκιμάζειν ἕκαστον αὐτῶν κατὰ μόνας, εἰς ὅσον ἥκει κακίας ἢ ἀρετῆς, ὥστ' οὐδὲ τὴν ἀναλογίαν τῆς πρὸς ἄλληλα δυνάμεως ἐπίστανται. καὶ διὰ τοῦτο βουλόμενοι ἐνίοτε τὰ πλεῖστα τῶν φαρμάκων ἀσθενῆ, ἢ διὰ χρόνον, ἢ διὰ γένος, ἔμιξαν αὐτοῖς τῶν ἰσχυροτάτων. ἐμβαλὼν γοῦν τίς ποτε ἐκ τῶν θηβῶν τῶν αἰγυπτίων ὀπὸν ἰσχυρότατον ὄντα, παραπλήσιον Φιλωνείῳ φαρμάκῳ καὶ τῇ γεύσει καὶ τῇ δυνάμει, τὴν ἀντίδοτον εἰργάσατο. σμύρναν δὲ αὖθις ἐμβαλὼν, ἰσχυροτάτην ἅμα τοῖς πλείστοις ἀσθενέσιν, ἐπικρατηθῆναι τὴν ἀντίδοτον ὑπ' ἐκείνης ἐποίησε. καί τις ἄλλος ὁμοίως ἐν κρόκῳ τοῦτον ἥμαρτεν, ὁ δὲ ἐν σαγαπηνῷ, καθάπερ γε πάλιν ἄλλος ἐν ἀσφάλτῳ καὶ χαλβάνῃ. τινὲς δὲ καὶ δύο καὶ τρία τῶν οὕτως ἰσχυρῶν, ἀσθενέσι τοῖς ἄλλοις μίξαντες, ὑπ' ἐκείνων ἐπικρατουμένην τὴν ἀντίδοτον εἰργάσαντο. τὴν σκευασίαν μὲν οὖν αὐτὴν καὶ ἅπαξ τις ἤδη δεινὸς ἄνθρωπος, εὐκόλως μαθήσεται. τῶν δ' ἐμβαλλομένων φαρμάκων τὴν διάγνωσιν, οὐχ ἅπαξ, ἢ δίς, ἢ τρίς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις ἑωρᾶσθαι δεῖται, καὶ ἀκριβῶς ὑπό τινος δεικνύντος τε ἅμα καὶ λόγου διδάσκοντος, ὁποῖον ἐστὶ τὸ ἄριστον ἐκμάθοι, τῷ δὲ χωρὶς τοῦ δείξαντος ἐξ ἀναγνώσεως βιβλίου τινὸς, ὁποῖα τά θ' Ἡρακλείδου τοῦ ταραντίνου θηριακὰ, καὶ Κρατεύα, καὶ Διοσκορίδου, καὶ Νίγρου, καὶ Ἰόλλα, καὶ Ῥούφου τοῦ ἐφεσίου, καὶ ἄλλων τινῶν περὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ἤκοντι, πολὺ πλείονος αὐτοψίας δεῖ πρὸς τὸ διαγινώσκειν ἀκριβῶς ἑκάστου φαρμάκου τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν. ἔνια μὲν γὰρ παραποιοῦσιν οἱ καπηλεύοντες οὕτω σαφῶς, ὡς καὶ τὸν τριβακώτατον ἐν αὐτοῖς λανθάνειν, ἐφ' ὧν κάλλιστόν ἐστιν αὐτὸν ἐκ πολλοῦ παρεσκευάσθαι διὰ φίλον ἀνύποπτον ἐκ τοῦ χωρίου, καθ' ὃ κάλλιστον γεννᾶται πορίζεσθαι τὸ φάρμακον, ἢ ἅπαξ πορευθέντα παρασκευάσασθαι τὰ διαμένειν δυνάμενα πρὸς ὅλον τὸν βίον, ὁποῖα σχεδὸν ἅπαντα ἐστὶ τὰ μεταλλικὰ καλούμενα. κύπρον γοῦν ἱστορῆσαι βουληθεὶς ἐγὼ διὰ ταῦτα, φίλον τε ἔχων τὸν ἐν αὐτῇ πολὺ δυνάμενον, ἑταῖρον ὄντα τοῦ προεστῶτος τῶν μετάλλων ἐπιτρόπου Καίσαρος, καδμείαν τε πολλὴν ἐκεῖθεν ἐκόμισα, καὶ διφρυγὲς, καὶ σποδιὸν, καὶ πομφόλυγα, χαλκῖτίν τε καὶ μίσυ, καὶ σῶρυ, καὶ χάλκανθον, ὥσπερ γε πάλιν ἐκ τῆς παλαιστίνης συρίας, ὀποβάλσαμον ἀκριβές. ἄσφαλτος μὲν γὰρ οὐδὲ δολωθῆναι δύναται πανούργως, ὥσπερ οὐδὲ ὁ τοῦ ὀποβαλσάμου καρπὸς, ἢ τὸ ξυλοβάλσαμον. ἔπλευσα δὲ καὶ εἰς Λῆμνον, ἴσασι δὲ οἱ θεοὶ, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ διὰ τὴν λημνίαν, εἴτε γῆν ἐθέλει τις ὀνομάζειν, εἴτε σφραγῖδα. λέλεκται δὲ περὶ αὐτῆς αὐτάρκως ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐνάτῳ. ταύτην οὖν εἴτε λημνίαν γῆν, εἴτε σφραγῖδα καλεῖν ἐθέλεις, παραποιοῦσιν ὡς μηδένα δύνασθαι διαγνῶναι τὴν ἀληθινὴν ἀπὸ τῆς παραπεποιημένης. καθάπερ γε καὶ τὸ καλούμενον ἰνδικὸν λύκιον, ἐστορά τε πολλὰ δυσκολωτάτην ἔχοντα διάγνωσιν, ἀπὸ τῶν νενοθευμένων, ἃ χρὴ παρὰ τῶν εἰς τὰ χωρία πορευομένων, ἐπιτρόπων τε καὶ συγκλητικῶν ἀρξάντων τῆς χώρας ἀθροίζειν, ἢ καὶ τῶν κατοικούντων ἐν αὐτοῖς φίλων, ὥσπερ ἐμὲ ποιοῦντα τεθέασθε. κομίζεται γάρ μοι τὰ μὲν ἐκ τῆς μεγάλης συρίας, τὰ δ' ἐκ τῆς παλαιστίνης, τὰ δὲ ἐξ αἰγύπτου, τὰ δὲ ἐκ καππαδοκίας, ἐκ πόντου δ' ἄλλα, καθάπερ γε καὶ μακεδονίας τε καὶ τῶν πρὸς τὴν δύσιν χωρίων, ἔνθα κελτοὶ καὶ ἴβηρες, οἵ τε περὶ τὴν ἀντικειμένην χώραν οἰκοῦντες μαυρούσιοι. τίνα μὲν οὖν ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ γίνεται κάλλιστα φάρμακα, Διοσκορίδης τε καὶ οἱ ἄλλοι γεγράφασιν ἀληθῶς. ἡμᾶς δ' ὡς ἔφην χρὴ παρασκευάσασθαι καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον αὐτά, καὶ μάλιστα ἐὰν ἐν Ῥώμῃ κατοικῶμεν, εἰς ἣν ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀφικνοῦνται πάμπολλα. τίνα δὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Ἰταλίαν, τὰ μὲν αὐτοφυῶς γεννᾶται. τὰ δὲ κατασκευάζεται, καθάπερ ἐν Δικαιαρχίᾳ τῇ νῦν καλουμένῃ Ποτιόλοις, ἰὸς, καὶ ψιμμύθιον, καὶ χαλκὸς, καὶ λεπὶς χαλκοῦ, καὶ ἄλλα τινὰ, περὶ δὲ τὴν Ῥώμην αὐτὴν ἡ λιθάργυρος. ἔνια δὲ μόνον οὐχὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν κομίζεται, καθάπερ τά τ' ἐκ τῆς σικελίας, καὶ τῆς μεγάλης λιβύης καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὥρᾳ θέρους, ἀπό τε κρήτης πολλὰ τῶν ἐκεῖ βοτανικῶν ἀνδρῶν ὑπὸ Καίσαρος τρεφομένων, οὐκ αὐτῷ Καίσαρι †μόνῳ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ

†μόνον

καὶ πάσῃ

καὶ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων πόλιν πλήρη πεμπόντων ἀγγεῖα ταυτὶ τὰ πλεκτὰ καλούμενα, διὰ τὸ τῶν λυγῶν εἶναι πλέγματα. φέρεται δὲ ἀπὸ Κρήτης τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ τῶν ἐθνῶν, ὡς μηδὲν τῶν ἀπ' αὐτῆς ἐνδεῖν, μήτε βοτανῶν, μήτε καρπῶν, μήτε σπερμάτων, μήτε ῥιζῶν, μήτε χυλῶν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα εἰλικρινῆ. νοθεύονται δὲ ἔνιοι τῶν χυλῶν, ἀλλὰ καὶ τούτων σπανίως γίνεται. διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν γινομένων βοτανῶν ἐν τῇ νήσῳ, οὐ πάνυ τι πανουργεῖν ἐπιχειροῦσιν οἱ κατ' αὐτὴν βοτανικοί, οὐ μὴν οὐδ' ἡ κακουργία μεγάλη, καθάπερ ἐπ' ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸ τὸ χυλοῦ ἀψινθίου μόνου ποιήσασθαι πρασίου μιγνύουσιν, ἔτι τούτου παραποιοῦσι μικρόν, ὥστε τοὺς ἐν Ῥώμῃ μυροπώλας ὠνουμένους καθ' ἕκαστον ἔτος τὰ πλήρη τῶν φαρμάκων ἀγγεῖα τὰ πλεκτά. πρῶτον μὲν ἕκαστον αὐτῶν διδάσκεσθαι γνωρίζειν, εἰ καὶ μὴ πρότερον ἑωρακώς τις εἴη. πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τὸ κάλλιστον ἐκ τῆς συνεχοῦς θέας, ὁποῖον οὖν διδάσκεσθαι. μεμνημένοι γοῦν ὧν ὠνήσαντο πέρυσιν, ὅταν ἴδωσιν ἕτερον ἄμεινον αὐτοῦ γνωρίζουσιν, ἐν μὲν ταῖς βοτάναις, ὅσαι μετὰ τοῦ καρποῦ προσκειμένου τοῖς ἀκρέμοσι κομίζονται, πολυκαρπότερον, εὐθαλέστερόν τε καὶ ἁδρότερον, εὐσφιγμένον τε ἐπὶ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, ἔν τε τῷ χρόνῳ μὴ διαφθειρόμενον, γινώσκουσιν εἶναι κρεῖττον, τῶν ἀτροφωτέρων τε καὶ ἀκαρποτέρων, ἀραιῶν τε καὶ κούφων, καὶ διαφθειρομένων ταχέως. ὄνος γὰρ αὖ εἴη σαφῶς, ὁ μηδὲν τούτων γνῶναι δυνάμενος. ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τῆς γεῦσίν τε καὶ ὄσφρησιν οὐδὲν χαλεπὸν γνῶναι τὸ ἄριστον, ἑωρακότας πολλάκις ταυτόν. ἐν ᾧ γὰρ τῶν ἄλλων διαφέρει κατ' ὀσμὴν, ἢ γεῦσιν ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἐν ἐκείνῳ σφοδρυνόμενον, πρωτεύει τῶν ὁμοειδῶν. οὕτω γοῦν καὶ τὸ μέλι λέγομεν ἄριστον εἶναι τὸ γλυκύτατόν τε καὶ δριμύτατον τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἐπειδὴ τὸ γένος αὐτοῦ τὴν ἐν γλυκύτητι τοιαύτην ὑπεροχὴν ἔχειν φαίνεται. ὅταν οὖν ἐκ γλυκειῶν φύσει σταφυλῶν τὸ γλεῦκος εἰς ἥμισυ μέρος, ἢ καὶ τρίτον ἑψηθείη, γλυκύτητι μὲν οὐδὲν ἀποδεῖ μέλιτος, ἀμβλὺ δ' ἐστὶ καὶ ἄδηκτον, ὥσπερ τὸ ὕδωρ, ἀλλ' οὐ τό γε μέλι τοιοῦτον. ἔχει γάρ τινα δριμύτητα μετὰ τῆς γλυκύτητος, ὥστε ἄριστον ἐστὶ τὸ πρωτεῦον ἐν τούτοις, καὶ πρῶτά γε αὐτῶν τὰ γνωρίσματα τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἐκ τούτων ἔσται. κατὰ συμβεβηκὸς δέ τι καὶ παρεπόμενον αὐτῇ κατὰ χροιὰν, καὶ σύστασιν, καὶ ὀσμὴν, καὶ τὴν οἷον ἀλληλουχίαν τῶν μορίων. ὠχρὸν μὲν οὖν ἐστι τῇ χροιᾷ, τῇ συστάσει δὲ ὅτε παχὺ καὶ θρομβῶδες, ὅτε λίαν ὑγρὸν ἡνωμένον τε δι' ὅλου καὶ γλίσχρον, ὡς ἐάν γε βαστάσας ἀπ' αὐτοῦ τῷ δακτύλῳ ῥεῖν ἐπιτρέψῃς, κατατείνεσθαι συνεχὲς αὐτὸ, καθάπερ ἰξὸν, οὐ διασπώμενον, οὐδὲ ἀπορρηγνύμενον, ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτ' ἐστὶν ἄριστον, ἀλλ' ὅτι τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἄριστον μέλι ταῦτ' ἔχει συμβεβηκότα διὰ παντὸς ἑαυτῷ, καὶ διὰ τοῦτο γνωρίσματα γίνεται τοῦ βελτίστου. διὸ καὶ πολλάκις ἑωρᾶσθαι φημὶ δεῖν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἵνα διὰ μνήμης ἔχωμεν εἰς ὅσον ἥκει δριμύτητος, ἢ γλυκύτητος, ἤ τινος τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ποιοτήτων, ὧν τὸ ποσὸν ἀδύνατον λόγῳ δηλωθῆναι. προσέρχεται δέ τις καὶ ἄλλη κρίσις τῆς ἑκάστου φαρμάκου δυνάμεως ἐξ ἐμπειρίας πολυχρονίου, μηδὲν ὑπὸ τοῦ λόγου βοηθουμένη. τὸ γοῦν ἀπὸ Κνιδίου κάλλιστον μέλι φαινόμενον οἷς εἶπον ἄρτι γνωρίσμασιν, ὡς ἐγγὺς εἶναι τῷ θασίῳ τε καὶ ὑμηττίῳ, κακίαν οὐ μικρὸν ἐνδείκνυται χρονίζον, εἰς οἰνώδη μεταβάλλον ποιότητα. παραπλήσιον δέ τι πέπονθεν αὐτῷ, καὶ τὸ ῥόδιον, ὥστε τις ἐμβαλὼν τούτου τοῦ μέλιτος εἰς τὴν θηριακὴν, εἶτα μετὰ γ. ἐνιαυτῶν εὑρὼν αὐτὴν οἰνίζουσαν, οὐ κατὰ τὴν γεῦσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὀσμὴν ἔδειξέ μοι, κἀγὼ θεασάμενος, εἶπον τὸ γεγονὸς αὐτῷ παρὰ τοῦ βεβλημένου μέλιτος, ὥστε θαυμάσαι τὸν ἄνθρωπον. ἔτι δὲ προσεπυθόμην, εἴγε ἦν πλέον ἥψησέ τε καὶ ἀπήφρισεν αὐτό. προσωμολόγει δὲ καὶ ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο ἐθαύμαζε μὲν ὥς τι σοφὸν ἀκηκοὼς παρ' ἐμοῦ. κατέγνω δὲ τῆς ἑαυτοῦ προπετείας, ἐπιχειρήσαντος σκευάζειν φάρμακον ἐκ μόνης τῆς γραφῆς. ἄλλος δ' ὀξώδη γινομένην, ἣν ἐσκεύασε θηριακὴν ἔδειξέ μοι, πυνθανόμενος τὴν αἰτίαν. ἀκούσας οὖν παρ' ἐμοῦ πλείονα τοῦ δέοντος ἐμβεβλῆσθαι οἶνον, καὶ τοῦτον οὐκ ἄριστον οὐδὲ παλαιὸν, ἴσως δὲ καὶ ἄρτου μὴ καλῶς κατεσκευασμένου, πλέον μεμῖχθαι τῇ σαρκὶ τῶν ἐχιδνῶν, ὁμολογήσας οὕτως ἔχειν, ἑαυτοῦ κατέγνω τῆς προπετείας. διὸ καὶ προνοητέον ἐστὶν, †οἷον ἐμβαλεῖν δεῖ γένει τοιοῦτον, ὁποῖος μὲν ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἔγνωσται μονιμώτατος ὑπάρχειν, ἔπειτα δ' ἰσχυρὸν, ἔτεσι πλείοσιν ἤδη δεδωκότα βάσανον, ὡς οὐκ ἔτι μεταβληθήσεσθαι. καὶ γάρ τοι καὶ ἀσθενέστατοί γε, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ὑδατωδέστατοι τῶν οἴνων, ἢ σφόδρα αὐστηροὶ, καὶ μάλιστα πάντων οἴνων ὀξυνόμενοι, φθάσαντες ἐν τοῖς πρώτοις ἔτεσιν ὀξυνθῆναι, διαμένουσι τοῦ λοιποῦ. χρόνος δὲ τῆς τοιαύτης κρίσεως ἄλλος ἄλλῳ οἴνῳ ἐστὶν, οὐ πολλῶν μὲν ἐτῶν τοῖς ὑδατώδεσιν, οὕτω δ' ὀνομάζουσι τοὺς λευκοὺς τῇ χρόᾳ, καὶ λεπτοὺς τῇ συστάσει, καὶ μὴ πολλοῦ δεομένους ὕδατος ἐν τῷ κεράννυσθαι. πάντως δ' αὐτοῖς ὑπάρχει τοιούτοις οὖσιν, ὥσπερ οὐδ' ὅλως πλήττουσι τὴν κεφαλὴν, οὕτω μηδὲ θερμαίνειν σαφῶς τὸ σῶμα, μηδὲ πέψει τῇ κατὰ γαστέρα, καὶ φλέβας ἐναργῶς συντελεῖν τι, μηδὲ εὐτροφίᾳ συναιρεῖσθαι. τάχιστα πάντων οἴνων οὗτοι παλαιοῦνται. καλοῦσι δὲ οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ παλαιοῦσθαι, τὸ μεταβάλλειν ἑτοίμως εἰς τὴν τοιαύτην ποιότητα τῶν παλαιουμένων. δριμύτης δ' ἐστὶν αὕτη μετὰ τοῦ θερμαίνειν σαφῶς, ὕστερον δὲ καὶ πικρότης, εἰς ἣν μετέστη. ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς ὑδατώδεις οἴνους ἀφικνουμένους ἐστὶν ἰδεῖν, ὅταν γε μὴ φθάσωσιν ἐν τοῖς πρώτοις, ἢ τρισὶν, ἢ τέτρασιν ἔτεσιν ὀξυνθῆναι. τοῖς δ' ἰσχυροῖς τε ἅμα καὶ αὐστηροῖς, καὶ λευκοῖς μετὰ πάχους οἴνοις, καὶ μετὰ δεκαετίαν ἐνίοτε συνέπεσε μὴ καλῶς ἀποκειμένοις ὀξυνθῆναι. συνέβαινε δ' αὐτοῖς καὶ παλαιοῦσθαι χρόνῳ παμπόλλῳ. τοιοῦτοι κατὰ τὴν Ἰταλίαν εἰσὶν, ὅ τε τιβουρτῖνος, καὶ σίγνιος, καὶ μάρσος, καὶ σουρεντῖνος. ὁ μέντοι τιβουρτῖνος, καὶ μάρσος αὐστηροί τε καὶ ῥᾳδίως ὀξυνόμενοι ἐπὶ τὴν ἀπρονόητον ἀπόθεσιν. ὁ δὲ σίγνιος ἰσχυρότερός τε τούτων ὑπάρχει, καὶ ἧττον ὀξύνεται, καὶ παλαιωθεὶς κάλλιστος γίνεται. περὶ δὲ τοῦ σουρεντίνου τί δεῖ καὶ λέγειν; ἅπαντες γὰρ τοῦτ' ἤδη γινώσκουσιν, ὡς σχεδὸν περὶ κ. ἐτῶν ἔτι ἐστὶν ἄπεπτος. ἀκμάζει δὲ πρὸ τούτων ἐτῶν γιγνόμενος, ἐπὶ πολύ τε παραμένει πότιμος, οὐκ εὐκόλως ἐκπικρούμενος, συνάμιλλος κατ' ἀρετὴν ὑπάρχων τῷ φαλερίνῳ. ἐναντία δὲ τούτοις τοῖς οἴνοις, οἱ ὑδατώδεις πάσχουσιν, ὅ τε σαβῖνος, καὶ ὁ ἀλβανὸς, καὶ ὁ γαυριανὸς ἐν τῷ πολίλων λόφῳ γινόμενος, ὅ τε ἐν Νεαπόλει ἐπὶ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῇ λόφους, ἀμιναῖος μὲν ὀνομαζόμενος, ἀλλὰ λεπτὸς μὲν ὑπάρχων, οὐχ ὥσπερ οἱ ἐπὶ τὴν Σικελίαν τε καὶ Βιθυνίαν ἀμιναῖοι, καί τι καὶ τούτοις τοῖς ἔθνεσιν, ὀλίγος μὲν ὁ ὑδατώδης καὶ λεπτὸς οἶνος γεννᾶται, οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ γε, ὅ τε τοῦ σαβίνου ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, ὅ τε ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, ἀρσυνίτης τε καὶ τιτακαζηνὸς, καὶ ὁ παρ' ἡμῖν ὀνομα-

ζομένου Λιβυκοῦ, διὰ τὸ χωρίον ἐν ᾧ γεωργεῖται τίβας ὀνομαζόμενον, οὗτοι πάντες ῥᾳδίως μεταβάλλονται πρὸς τὰς ἐναν-
τίας ποιότητας, ἤτοι τὴν ὀξεῖαν, ἢ τὴν πικράν, ἐν μὲν ἀρχῇ τὴν ὀξεῖαν, ἐὰν δὲ διαμένωσι, τὴν πικράν. πολὺ δ' εἰς
ἑκάτερα τὴν ἀλλοίωσιν αὐτοῖς συμβάλλεται τὸ χωρίον ἐν ᾧ κεῖνται. κατ' ἀρχὰς μὲν ἄριστον ἐστὶ τὸ ψυχρόν, ὕστερον δὲ τὸ
θερμόν, ἢ πάλιν, ἱκανῶς θερμὸν ἐξ ἀρχῆς, ὡς τό γε χλιαρὸν ὀξύνει ῥᾳδίως αὐτούς. ἐὰν δὲ ἐν τῷ ψυχρῷ κείμενοι δια-
μένωσιν ἔτεσι β΄ καὶ γ΄, τοὐντεῦθεν ἱκανῶς θερμαίνεσθαι δέονται, τοῦ χλιαροῦ δὲ χωρίου καὶ τοῦ μέσου, κατὰ τὴν
κρᾶσιν οὐδέποτε δέονται. τινὲς γε μὴν οὕτως ἀσθενεῖς εἰσὶ καὶ ὑδατώδεις, ὡς μηδ' ἐξ ἀρχῆς φέρειν τὸ ψυχρόν,
ἐφ' ὧν ὁ πατήρ μου πείρας ἕνεκεν εἰς θερμότατον οἶκον ἐμβαλὼν στοιβὴν πολλὴν καὶ θερμήν, ἐνέκρυψεν αὐτῇ πλη-
ρώσας κεράμια, καὶ τυχὼν τῆς ἐλπίδος, οὐδέποτε ἔσχεν οἶνον ὀξυνόμενον, ἀλλὰ πάντας τάχιστα παλαιουμένους.
ὅπως δ' αὐτοῖς οἴκημα παρασκευάσειε θερμόν, ὡς ἐκεῖνος παρεσκεύασεν, ἤδη φράσω. κατὰ τοὺς ἀγροὺς ἅπαν-
τας παρ' ἡμῖν οἶκοι γίνονται μεγάλοι, τὴν μὲν ἑστίαν ἐφ' ἧς καίουσι τὸ πῦρ ἐν μέσοις ἑαυτῶν ἔχοντες, οὐ πολὺ δὲ
αὐτῆς ἀπέχουσιν αἱ τῶν ὑποζυγίων στάσεις, ἤτοι κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη, δεξιόν τε καὶ ἀριστερόν, ἢ πάντως γε κα-
τὰ θάτερον. εἰσὶ δὲ κρίβανοι συνεζευγμένοι ταῖς ἑστίαις κατὰ τὸ πρόσω μέρος ἑαυτῶν, ὃ πρὸς τὴν θύραν βλέπει
τοῦ παντὸς οἴκου. τοιοῦτοι μὲν οὖν ἅπαντες οἱ κατὰ τοὺς ἀγροὺς οἶκοι κατασκευάζονται, κἂν εὐτελεῖς ὦσιν. οἱ δ' ἐπιμε-
λέστερον αὐτῶν κατασκευαζόμενοι, ἐπὶ τὸν ἔνδον τοῖχον ἔχουσι τὴν κατ' ἄντικρυ τῇ θύρᾳ τεταγμένην ἐξέδραν.
ἑκατέρωθεν δ' αὐτῆς κοιτῶνα, καθ' ὃν ἄνωθεν ἐστὶν ὑπερῷα οἰκήματα, καθάπερ καὶ κατὰ πολλὰ τῶν πανδοχείων,
ἐν κύκλῳ κατὰ τρεῖς τοίχους τοῦ οἴκου τοῦ μεγάλου, πολλάκις δὲ καὶ κατὰ τέτταρας. ἐκ τούτων οὖν τῶν οἰκημάτων,
τὸ μάλιστα σκεπόμενον ἑκατέρωθεν ἐστί, τὸ κατὰ τῆς ἐξέδρας ἐπικείμενον, ἐν ᾧ τὸν οἶνον ὁ πατήρ μου κατετίθετο,
μετὰ τὸ κατὰ τοὺς πίθους ζέσαι. τὸ δὲ μονιμώτερον ἐπὶ τῶν κεραμίων ἀποτίθεται πρότερον, ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλ-
λους ἐστὶ παρ' ἡμῖν δι' ἔτους θερμαίνειν δι' ὅλου. ἀμείνων δὲ τῶν οἴκων ὁ πρὸς μεσημβρίαν μὲν ἐστραμμένος, ἀπεστραμ-
μένος δὲ τὰς ἄρκτους. ἔστι δέ τις παρ' ἡμῖν γινομένη βοτάνη θαμνώδης πάνυ θερμὴ καὶ δριμεῖα, καὶ ἀρωματί-
ζον ἔχουσά τι, καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ ἐπιχώριοι κολυμβάδα, ἔνιοι δὲ στοιβήν, ἐπιτηδειοτάτην οὖσαν εἰς φυλακὴν
οἴνου. συντίθεται οὖν ἐν ταύτῃ τῇ βοτάνῃ τὰ κεράμια, καὶ τῶν οἴκων τῶν ὑπερῴων τοῦ μέρους τὸν ἕνα τοῖχον διατέτρηται
τρήμασιν ἀξιολόγοις, ἐστραμμένοις εἰς τὸν μέγαν οἶκον, ἐν ᾧ τόν τε κρίβανον ἔφην εἶναι, καὶ τὴν ἑστίαν, προμηθού-
μενος διὰ τῶν τρημάτων εἰσιέναι θερμασίαν εἰς τὸν οἶκον, ᾧ τὰ κεράμια κατετίθετο. ἔκ τε οὖν τῆς κατὰ τὸν μέ-
γαν οἶκον θερμασίας ἡ ἀποθήκη θερμαινομένη, κἀκ τῆς στοιβῆς θαλπομένη, διεφύλαττε πάντα τὸν οἶνον, ὡς μη-
δέποτε ὀξυνθῆναι. πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον ἐπιτυγχάνειν, καὶ μηδέποτε ἁμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ, τοῖς κεραμίοις ἐνέχει
τὸν οἶνον οὐ καινοῖς, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐκεκένωτό τις τῶν πεπαλαιωμένων. παραπλήσιον δ' οἷς εἴρηκα, καὶ κατὰ τὴν ἰτα-
λίαν εἶδον ἐν τοῖς περὶ Νεάπολιν, καὶ τὸν γειτνιῶντα λόφον αὐτῇ τῇ χώρᾳ γινόμενον, ὃν ὀνομάζουσι τριφύλλινον.
ἐπυθόμην δὲ καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ χωρία τῆς ἰταλίας οὕτω θερμαίνεσθαι τὸν οἶνον, ἀλλ' ὅγε τοιοῦτος ὥσπερ μόνιμος,
οὕτω καὶ κεφαλαλγὴς γίνεται, διὰ τὴν ἐκ τοῦ καπνοῦ προσερχομένην αὐτῷ ποιότητα. φευκτέον οὖν εἰς τοὺς τοιού-
τους ἅπαντας οἴνους ἐν τοῖς συντιθεμένοις φαρμάκοις, ἃ μέλλομεν ἔσω τοῦ σώματος λήψεσθαι. κατὰ δὲ τὰς ἐμ-
πλάστρους, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα φάρμακα, καὶ τοῖς τοιούτοις, οὐδὲν κωλύει χρῆσθαι, μὴ παρόντων
ἀρίστων. αἱρετέον οὖν εἰς τὰς ἀντιδότους, οἴνους φύσει μονίμους, ὧν πρῶτος οὐκ εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην
ἅπασαν ἀρετήν, ὁ φαλερῖνος ἐστίν. αἱρετέον δὲ καὶ τούτου τὸν μήπω πικρὸν ὑπὸ παλαιότητος, ὡς ἔνιοι καὶ κα-
τὰ τοῦτο σφάλλονται τῶν τὴν θηριακὴν σκευαζόντων. ἀκηκοότες γὰρ ἀεὶ τὸν περιφερόμενον λόγον τοῦτον, ὡς τἆλ-
λα πάντα γηρᾷ τῷ χρόνῳ πλὴν οἴνου, τὸν παλαιότατον ἐμβάλλουσιν, οὐδὲ τῆς ποσότητος ἔνιοι στοχαζόμενοι,
διὰ τὸ μηδὲ γεγράφθαι τὴν συμμετρίαν αὐτοῦ, κατὰ τὰς φαρμακευτικὰς βίβλους. δυοῖν δ' ὄντοιν εἰδῶν αὐ-
τοῦ, μηδὲν ἀλλήλων διαφερόντων ἀρετῇ, ἡδίονα τὴν ἀντίδοτον ὁ γλυκύτερος ἐργάζεται, καὶ καλοῦσιν αὐ-
τὸν ἰδίως φαυστιανόν. καθάπερ οὖν οἱ τὸν μεταβάλλοντα, καὶ ὀξυνόμενον οἶνον ἐμβάλλοντες ἁμαρτάνουσιν, εἰ γὰρ
καὶ μηδὲν ἔχοι ἔγκλημα καθ' ἑαυτόν, ἀναμιχθεὶς τοῖς τῆς ἀντιδότου φαρμάκοις, ὀξύνεται πολλάκις, οὕτως ὁ πα-
λαιότατος φαλερῖνος, καὶ μάλιστα ὅταν βραχὺ πλείων ληφθῇ, πικρὸν ἐργάζεται τὸ φάρμακον. εἷς δέ τις ἰα-
τρός, καὶ τὸ μέλι πάνυ παλαιὸν ἐνέβαλεν ὁμοίως τῷ φαλερίνῳ, κατὰ τοιόνδε τινὰ λογισμόν. οἰνῶδες ποτὲ
μέλι, τί γέγονε τὸ κεκραμένον, ἔμπροσθεν ἄριστον αὐτὸ φαινόμενον. ἀσφαλέστερον οὖν ἔδοξε καθάπερ ἐπ' οἴνου
τοῦ τῷ μήκει τοῦ χρόνου κεκειμένου, ὡς οὐ φθείροιτο, μῖξαι τῷ φαρμάκῳ. τὸ δὲ ἦν ἄρα, διὰ τὸν χρόνον ὑπόπικρον, εἶτα
καὶ τὴν ἕψησιν προσλαβὸν ἐπὶ πλέον γινομένην, ἔτι μᾶλλον ἐδείχθη πικρόν, ὅπερ ἅπαντι μέλιτι τῷ παλαιο-
τέρῳ συμβαίνει κατὰ τὴν ἕψησιν. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, ὅπου γε καὶ χωρὶς τῆς ἑψήσεως, ἐν τῷ χρόνῳ πικρότερον
αὐτὸ τοῦ γλυκυτέρου γίνεται. καὶ παρά γε τῷ ἐμῷ πατρὶ μέλι τι πικρὸν οὕτως ἦν, οἷον ἐν τῷ πόντῳ γίνεται κα-
τά τινα τῶν χωρίων, ἐν οἷς αἱ μέλιτται συνάγουσιν ἀπὸ τῶν ἀψινθίων. αὐτὸ τοῦτο δ' ἔφασκε, τὸ μέλι τὸ παρὰ ἀθη-
ναίοις ἄριστον, χρόνῳ παμπόλλῳ παλαιωθέντος γεγονέναι πικρόν. ἐπεὶ δ' ἄχρηστον ἐφάνη μοι, καὶ μετὰ τὴν τελευ-
τὴν τοῦ πατρὸς ἄχρι νῦν φυλάττω, πικρότερον μὲν ἔτι καὶ μᾶλλον, ἢ τότε ἦν γεγονός, ὥσπερ γε καὶ μελάντερον,
οὐ μὴν παχύτερόν γε πολλῷ. καὶ τοῦτ' ἔοικεν ἐξαίρετον ὑπάρχον τῷ καλλίστῳ μέλιτι. καὶ γάρ τοι, καὶ τὸ ἐν Ἐλεοῦντι
τῆς χερρονήσου κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην ἔνθα τὸ ἡρῷόν ἐστι τοῦ Πρωτεσιλάου γινόμενον μέλι, πάντ' ἔχον ὑμηττίου μέλι-
τος, μέχρι πολλοῦ τὰ αὐτά, τῷ χρόνῳ προϊόντι, πρὸς τὸ παχύτερον γίνεσθαι, καὶ θρομβοῦται πολλάκις. μέλι μὲν
οὖν πάντως ἐμβλητέον ἐστὶ τὸ κάλλιστον ταῖς ἀντιδότοις, ὑμήττιον, ἢ θάσιον, ἢ πάντως γε ἀττικόν. εἰ δὲ ἀποροῖμεν
ποτὲ αὐτοῦ, τοῦ ἐν ταῖς κυκλάσι νήσοις γινομένου, ὅτι περ αὖ ὁμοιότατόν ἐστι τούτῳ. γίνεται δὲ κατὰ τὸν ἰσθμὸν μέλι
ἀγαθόν, ὃ καλεῖταί γε τοῦτο ἰσθμιακὸν ἰδίως ἀπὸ τοῦ χωρίου, καθάπερ καὶ τόβρεον, καὶ αὐτὸ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχον.
ἔνδοξα μὲν οὖν ταῦτα. γίνεται δὲ καὶ κατ' ἄλλα χωρία κάλλιστον μέλι, διὰ βραχύτητα δ' ἅπαν τὸ δαπανώμενον ὑπὸ
τῶν ἐγχωρίων, ὡς μὴ περιττεύειν εἰς ἄλλην χώραν ἐξάγεσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀγνοεῖσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν χώρᾳ

τῇ

τῆς μεταξὺ περγάμου τε καὶ τῆς ἐπὶ θαλάττῃ πόλεως ἐλαίας, ἔστι τις λόφος θύμων μεστὸς, ἐν ᾧ κάλλιστον αἱ μέλιτται συντιθέασι μέλι δαπανώμενον αὐτόθι. κεῖται δὲ ὁ λόφος οὗτος ἀπὸ περγάμου πορευομένῳ εἰς ἐλαίαν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν, οὐ μὴν ἐγγὺς τῆς ὁδοῦ, καὶ περὶ τὴν ὑπερκειμένην δὲ τῆς ἡμετέρας χώρας μυσίαν, ἣν ὀνομάζουσι Βρέττον, ἐθαύμασα θεασάμενος μέλι παραπλήσιον ἀκριβῶς ἀττικῷ, καίτοι τοῦ ἄλλου μέλιτος ἀκριβῶς ἐν αὐτῷ φαυλοτάτου γιγνομένου. ἀλλὰ γὰρ κἀκεῖ λόφος τις ἦν, οὐ μέγας πετρώδης ὅλως, θύμων τε καὶ ὀριγάνων μεστός. ἄλλοθι δὲ κυτίσου μὲν ἦν τὸ χωρίον μεστόν. ἐγεώργει δ' ὁ δεσπότης αὐτοῦ μέλι γλυκύτατον, ὡς ὑπερβάλλειν ἐν τούτῳ τὸ ἀττικὸν, οὐ μὴν δριμύ γε, καὶ διὰ τοῦτο ταχέως μὲν ἀποστρέφον τοὺς χρησαμένους αὐτὸ, ταχέως δὲ ναυτίαν κινοῦν, εἰ καὶ βραχὺ πλέον ληφθείη. καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῖς γράψασι περὶ τοῦ κυτίσου, ταῦθ' ὁμολογεῖται πᾶσιν, ὡς πλεῖστον μέλιτος ἐκ τῶν ἀνθέων αὐτῆς αἱ μέλιτται δρέπονται. θαμνῶδες δ' ἐστὶ φυτὸν ἡ κύτισος εἰς ὕψος αὐξανόμενον ὅσον αἱ μυρρίναι. εἴρηται δέ μοι ταῦτα χρησιμώτατα τοῖς μὴ μόνον ἐν ῥώμῃ κατοικοῦσιν ἰατροῖς, εἰς ἣν τὰ πανταχόθεν ἥκει κάλλιστα διὰ παντὸς ἔτους, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ἅπαντι μέρει τῆς οἰκουμένης, ὅπως εἰδότες τὰ γνωρίσματα τῶν ἀρίστων, ἐκλέγοιντ' ἂν τῶν παρ' ἑαυτοῖς, ἢ πάντως γε τῶν ἀστυγειτόνων, ἢ ὁμοεθνῶν τὰ κάλλιστα. φιλώνειον μὲν οὖν τις ἀντίδοτον, ἢ τινα ἄλλην τῶν εὐτελῶν συντιθεὶς, οὐ πάνυ τι δεῖται τῶν εἰς ἄκρον ἀρίστων φαρμάκων. εἰ δὲ τὴν μιθριδάτειον, ἢ τὴν θηριακὴν, ἢ τινα ἄλλην τῶν πολυμιγμάτων τε καὶ κινάμωμον ἐχουσῶν συντιθείη, πάντως τῶν ἀρίστων δεῖται φαρμάκων. καὶ οὐκ ἂν εὐπορήσειεν ἐν ἄλλῳ χωρίῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ῥώμῃ σκευάζουσι τὰς τοιαύτας ἀντιδότους, οὐχ οἱ ἄριστοι μόνοι τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ μυροπῶλαι, πάντες μέντοι τῶν ἐν αὐταῖς ἁμαρτάνοντες ἔλαττον ἢ μεῖζον, ὅμως μὴν συντιθέντες ἄχρηστον φάρμακον. Ἀντωνίνου μὲν οὖν βασιλεύοντος, τῶν πλουσίων ἡ θηριακὴ εὐσκευάζετο πολλοῖς, καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοτε τῶν δυσπορίστων ἀπέλιπε τινά. θαυμαστὸν γὰρ ὅπως οἱ πλούσιοι τὰ τῶν αὐτοκρατόρων ζηλοῦσιν, ἢ βούλονταί γε φαίνεσθαι ζηλοῦντες, ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἐξ ἀνθρώπων ἀπῆλθεν, ὀλίγιστοι κατασκευάζουσι τὴν ἀντίδοτον ταύτην, ὥσπερ γε καὶ τὴν μιθριδάτειον. ὡς οὖν ἐν ῥώμῃ τῶν ἀρίστων φαρμάκων ἁπάντων εὐπορῆσαι μᾶλλον ἐστὶν, ἢ κατ' ἄλλο χωρίον, οὕτως ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ Καίσαρι σκευάζων τις, ἔτι μᾶλλον εὐπορεῖ πάντων τῶν εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἡκόντων, οἴνου μὲν τοῦ φαλερίνου, καὶ μέλιτος ὑμηττίου, ὀποβαλσάμου τε τοῦ συριακοῦ καλουμένου. διὰ δὲ τὸν τόπον ἐν ᾧ γεννᾶται, πλεῖστόν τε καὶ κάλλιστον, ἕτερον ὄνομα δεύτερον ἔχον, τὸ σιγαδηνὸν γὰρ ὀνομάζεται, κρεῖττον ὂν τῶν ἐν ἄλλοις χωρίοις τῆς παλαιστίνης γινομένων. ὅσῳ δ' ὁ οἶνος ὁ φαλερῖνος ἀμείνων ἐστὶ τοῦ κατὰ τὰ καπηλεῖα, τοσούτῳ τοῦ κατ' αἴγυπτον γιγνομένου. τῷ τοίνυν ἐπισταμένῳ γνωρίζειν ἀκριβῶς ἑκάστου τῶν φαρμάκων τὴν ἀρετὴν, ἐὰν ὑπάρξῃ Καίσαρι σκευάζειν ὡς ὑπῆρξεν ἐμοὶ, τὸ κάλλιστον σκευασθήσεται. κομιζομένων γὰρ τοῖς βασιλεῦσι τῶν ἀρίστων ἁπανταχόθεν, ἐξ αὐτῶν πάλιν τούτων τὸ κάλλιστον αἱρήσεται, ἔγωγέ τοι τῶν οἴνων τῶν φαλερίνων ἑκάστου τὴν ἡλικίαν ἀναγινώσκων ἐπιγεγραμμένην τοῖς κεραμίοις, ἠρχόμην τῆς γεύσεως, ὅσοι πλειόνων ἐτῶν ἦσαν εἴκοσι, προερχόμενος ἀπ' αὐτῶν ἄχρι τῶν οὐδὲν ὑπόπικρον ἐχόντων. ὁ γὰρ παλαιὸς τῶν οὐδέπω πικρότητα προσειληφότων, ἄριστός ἐστιν ὡς ἐφ' ἡλικίᾳ. τοῦ δ' ὑμηττίου μέλιτος ἐν ταῖς αὐτοκρατορικαῖς ἀποθήκαις ὄντος πολλοῦ, τοῦ διττοῦ γενομένου, ἐκλέγων ἐξ αὐτοῦ πάλιν τὸ γλυκύτατον, καὶ δριμύτατον. ἄμεινον γὰρ τοῦτο τοῦ προσφάτου, καὶ παλαιοτέρου. ἐπεὶ δ' οὐ μόνοις τοῖς βασιλικὴν ἀφθονίαν ἔχουσι τῆς τοιαύτης παρασκευῆς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰατροῖς ὠφέλιμον εἶναι χρὴ τὴν γραφὴν, ὁ λόγος μοι γίνεται μακρότερος. αὐτίκα γέ τοι πολλὰ τῶν ἀθήνησι πιπρασκομένων, ἔχει μόρια πολλὰ κατακεκρυμμένα μὲν ἐν τῷ βάθει, καὶ διὰ τοῦτο μὴ βλεπόμενα, δριμύτητα δὲ τῷ μέλιτι παρέχοντα. τῷ χρόνῳ δὲ ἐπιπολῆς γίνεται τὰ θύμα, καθάπερ καὶ τἄλλα ὅσα τῶν ἑτερογενῶν ἐμφέρεται τῷ μέλιτι, καὶ πολλὰ τῶν πιπρασκομένων ἐν ῥώμῃ τοιαῦτα φαίνεται, πλὴν εἰ τρίβοντες ὄντες οἱ κομίζοντες, αὐτὰ φθάσειαν ἀφελεῖν ὅσα τῶν θύμων ἐπεπόλασεν, ὡς τοὺς πολλοὺς ἐξαπατᾶσθαι γενομένους τοῦ μέλιτος, ἐπικρατοῦσαν ἔχοντος τὴν τῶν θύμων ποιότητα. τοῦτο δ' οὐ γίνεται κατὰ τὸ μὴ δολωθέν. ἐὰν ποτ' οὖν αἴσθῃ θύμου ὄζον τὸ μέλι, τὴν εἰρημένην ἄρτι πανουργίαν τεκμαίρου. τὸ γὰρ ἄριστον μέλι, τὴν μὲν δριμύτητα τῶν θύμων ἐπισπᾶται, τὴν ὀσμὴν δ' οὐκ ἐκμάττεται, καθάπερ οὐδὲ τὸ τῆς γεύσεως σφοδρόν. περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ μέλιτος ἀρετῆς αὐτάρκως εἴρηται. μέχρι γὰρ πόσου χρὴ ἕψειν αὐτὸ, ἐν τῷ τῆς σκευασίας εἰρήσεται λόγῳ. περὶ δὲ τῶν οἴνων λεκτέον ἐφεξῆς, ὅσα μικρῷ πρόσθεν ἀπελίπομεν. ἐὰν γὰρ ἐν ἀσίᾳ σκευάζων, ἤ τινι τῶν ἐθνῶν τῶν ἄλλων δεηθῇς οἴνου χρησίμου τῷ φαρμάκῳ, τὴν μὲν χροιὰν ζητεῖν τὸν κιῤῥόν. οὐδεὶς γὰρ οὔτε τῶν μελάνων, οὔτε τῶν λευκῶν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐρυθρῶν ἐπιτήδειος εἰς τὰς τοιαύτας ἀντιδότους ἐστὶ, τῇ συστάσει δὲ τὸν λεπτὸν ὡς διαυγεῖσθαι. τῇ γεύσει δ' ὡς ἐπὶ τοῦ φαλερίνου προείρηται, τὸν μηδέπω μὲν πικρὸν, οὐ μὴν ἄπεπτον ἔτι διὰ τὴν νεότητα. γράψω δέ σοι καὶ παράδειγμα τῶν τοιούτων οἴνων ὀνομασὶ, τῶν γε κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀσίαν γιγνομένων, καὶ πρὶν αὐξηθῆναι τὴν ῥωμαίων δύναμιν, ἔνδοξον γεγενῆσθαι τὸν φαλερῖνον, οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν ἔγραψαν τὰς προσηγορίας. εἰσὶ δ' οὗτοι τρεῖς ἐν ἀσίᾳ. γεννᾶται δὲ ὁ μὲν ἐπονομαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἀριούσιος ἐν χίῳ, τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ χωρίου κτησάμενος ἐν ᾧ γίνεται, καθάπερ καὶ ὁ λέσβιος ἀπὸ τοῦ τῆς νήσου πάσης ὀνόματος. ὁ δὲ τμωλίτης ἀπὸ τοῦ λόφου καθ' ὃν γίνεται. τμῶλος γὰρ αὐτῷ τοὔνομα. δῆλον δ' ὅτι τὸν ἄριστον αὐτῶν τούτων, ἐκλέγεσθαί σε χρὴ κατὰ τὰ προειρημένα γνωρίσματα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ μέλιτος εἶπον. ὄντος γὰρ ἅπαντος σχεδὸν τοῦ κατὰ τὴν ἀττικὴν καλοῦ, τούτου πάλιν αὐτοῦ τὸ ὑμήττιόν ἐστι κάλλιστον, εἶτ' ἐπ' αὐτῷ τὸ θάσιον. οὕτως οὖν καὶ τῶν οἴνων πολλῶν ὄντων τῶν ἐν λέσβῳ γιγνομένων, ὁ κιῤῥὸς καὶ μὴ παχὺς, εὐώδης δὲ καὶ στύφων μὲν ἥκιστα, βραχυτάτην δὲ γλυκύτητα ἔχων, οὐ μὴν ἀσαφὲς τοῦτο, καλεῖται μὲν ἰδίως λέσβιος. ἄριστος δέ ἐστιν ἐν ἐρεσσῷ γιγνόμενος τοιοῦτος, εἶτα δεύτερος ὁ ἐν μηθύμνῃ, καὶ τρίτος ὁ ἐν μιτυλήνῃ. τὸν ἄριστον οὖν ἐν τούτοις ἐκλέξῃ, τοῖς εἰρημένοις γνωρίσμασι κρίνων. ὃς γὰρ ἂν ἐν τοῖς εὐωδεστέροις ᾖ τοῦ παραλαμβανομένου, καὶ γλυκύτερος, καὶ κατὰ τὴν σύστασιν λεπτότερος, οὗτος ἐστὶν ἄριστος. τοῦ μὲν οὖν λεσβίου τοιοῦτο τὸ εἶδος ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ τοῦ ἀριουσίου, βραχεῖαν διαφορὰν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐχόντων. οὐ μὴν τοῦτό γε τμωλίτου, ἀλλ'

τοῦ φαλερίνου. δύο γὰρ αὐτῶν εἴδη, γλυκὺς μὲν ὁ ἕτερος, ὁ δὲ ἕτερος ὥσπερ οὐ γλυκὺς, οὕτως οὐδ' αὐστηρὸς, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ κατά γε ταῦτα τῶν τε αὐστηρῶν, καὶ τῶν γλυκέων οἴνων. ἐμβάλλοις οὖν τῇ θηριακῇ τὸν γλυκὺν, οὐχ ὡς εἰς τὴν ὅλην τοῦ φαρμάκου δύναμιν ὄντα βελτίονα προαιρούμενος, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἐν τῷ γεύεσθαι χάριτος, ἧς χρὴ φροντίζειν ἐν τοῖς καταπινομένοις φαρμάκοις. ὅταν ἐν αὐτοῖς ἔχει πάμπολλα πικρὰ, καθάπερ ἡ μιθριδάτειός τε καὶ ἡ θηριακή. καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα φάρμακα διὰ πολλῆς πείρας κεκριμένα, τοῖς ἰοβόλοις θηρίοις ἀντιτετάχθαι, πικρὰ ταῖς ποιότησιν οὖσιν, ὡς κἀν τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ φανεῖται. Ὅμηρος δ' ὡς ἔοικεν οἴεται καὶ τὰς ὀδύνας ἰώμενα, τοιαῦτ' εἶναι πάντα. λέγει γοῦν οὕτως. ἐπὶ δὲ ῥίζαν βάλε πικρὴν χερσὶ, διατρίψας ὀδυνήφατον. ἥ οἱ ἁπάσας ἔσχ' ὀδύνας. ἔμπειρον εἶναι συμβουλεύω τὸν ἰατρὸν, εἰ οἷόν τε πάντων φυτῶν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ τῶν πλείστων γε, καὶ ὧν ἡ χρεία πολλή. γένη δ' αὐτῶν, εἰ δὲ βούλει διαφορὰς ὀνομάζειν, αἵδε εἰσὶν, δένδρα καὶ θάμνοι, καὶ πόαι, καὶ ἄκανθαι, καὶ φρύγανα. δυνάμενος γὰρ αὐτὰ γνωρίζειν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος, ἐν πολλοῖς τῆς γῆς εὑρήσεις τόποις, ὥσπερ κἀγὼ κατὰ τὴν Ἰταλίαν εὗρον ἐν πολλοῖς χωρίοις, ὅσα μήτε φυόμενα, μήτε αὐξανόμενα γνωρίζουσιν, οἱ τὰ ξηρανθέντα μόνα διαγινώσκουσιν. οὐδεὶς γοῦν ἐστι τῶν μυροπωλῶν, ὃς οὐκ οἶδεν τὰς ἐκ Κρήτης κομιζομένας βοτάνας, ὥσπερ καὶ τοὺς καρποὺς αὐτῶν, ἀλλ' ἐν τοῖς προαστείοις Ῥώμης ἐξ αὐτῶν οὐκ ὀλίγας φυομένας, παντάπασιν ἀγνοοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ τοὺς καρποὺς αὐτῶν ἐκφέρουσιν, οὐκ ἐπιτηροῦσιν. ἐγὼ δ' εἶδον καὶ χαμαιπίτυν, καὶ χαμαίδρυν, καὶ θλάσπι, καὶ κενταύρειον, ὑπερικόν τε καὶ πόλιον, ἄλλα τε τοιαῦτα κατὰ τὸν καιρὸν ἐπιτηρῶν, ἀκμαῖα λαμβάνων, μήθ' ὑπερξηρανθέντα κατὰ τὸν θερινὸν ἥλιον, ἀλλὰ μηδὲ θᾶττον, ἢ προσήκει ληφθέντα, τῶν καρπῶν ἀπέπτων ἔτι καὶ ἀτελῶν ὑπαρχόντων. ἡ γάρ τοι τῶν συνθέτων φαρμάκων ἀρετὴ, ταῖς τῶν ἁπλῶν ἀρεταῖς ἕπεται, βραχείας τινὸς τῆς ἐν αὐτῇ τῇ σκευασίᾳ γιγνομένης διαφορᾶς, ἐφ' ἣν ἤδη μεταβήσομαι, προσγράψας τὴν συμμετρίαν τῶν μιγνυμένων ἀλλήλοις ἁπλῶν φαρμάκων. ἐπεὶ δ' ἔνιαι κακῶς εἰσι γεγραμμέναι, τινῶν μὲν ἐν τῷ τοῖς αἰτήσασι διδόναι τὰς γραφὰς ἑκόντι ψευδομένων, ἐνίων δὲ καὶ διαστρεφόντων ἃ παρά τινων ἔλαβον ἀντίγραφα. τὰ δὲ δὴ βιβλία τὰ κατὰ τὰς βιβλιοθήκας ἀποκείμενα, τὰ τῶν ἀριθμῶν ἔχοντα σημεῖα, ῥᾳδίως διαστρέφεται, τὸ μὲν πέντε ποιούντων ἐννέα, καθάπερ καὶ τὸ ο. τὸ δὲ ιγ. προσθέσει μιᾶς γραμμῆς, ὥσπερ γε καὶ ἀφαιρέσει μιᾶς ἑτέρας, διὰ τοῦτο ἐγὼ καθάπερ ὁ Μενεκράτης ἔγραψε βιβλίον ἐπιγράψας ὁλογράμματα αὐτοκράτορος, καθότι τὰ μὲν ζ. διὰ δυοῖν γέγραπται συλλαβῶν, οὐ διὰ τοῦ ζ μόνου, τὰ δὲ κ διὰ τριῶν, οὐ διὰ τοῦ κ μόνου, τὰ δὲ τριάκοντα διὰ τεττάρων, οὐ διὰ τοῦ λ μόνου, καὶ τἆλλα ὁμοίως, οὕτω ποιήσω καὶ αὐτός. ἐπαινῶ δὲ καὶ τὸν Ἀνδρόμαχον ἐμμέτρως γράψαντα τὴν θηριακὴν αὐτὴν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινές. ὁ δὲ Δαμοκράτης καὶ τἆλλα πάντα διὰ μέτρων ἔγραψεν ὀρθῶς ποιήσας. ἥκιστα γὰρ οἱ πανοῦργοι δύναιντ' ἂν διαστρέφειν αὐτά. καὶ πρῶτόν γε τὴν ἐκείνου γραφὴν ἔμμετρον ἐνταῦθα παραθησόμεθα.

Ἀνδρομάχου πρεσβυτέρου θηριακὴ δι' ἐχιδνῶν ἡ καλουμένη γαλήνη.

Κλῦθι πολυθρονίου βλαρὸν σθένος ἀντιδότοιο,
Καῖσαρ ἀδειμάντου δῶτορ ἐλευθερίης.
Κλῦθι Νέρων, ἱλαρὴν μιν ἐπικλείουσι γαλήνην
οὔδιον, ἣ κυανῶν οὐκ ὄθεται λιμένων.
οὐδ' εἴ τις μήκωνος ἀπεχθέα δράγματα θλίψας,
χανὼν ὑπὲρ συγγῆς χεῖλος ἔχοι κύλικος.
οὐδ' εἰ κωνείου πλήσει γένυν, οὐκ ἀκονίτου,
μέμψεται δ' οὐ ψυχροῦ χυλὸν ὑοσκυάμου.
οὐ θερμὴν θάψοντε, καὶ ὠκύμορον πόμα μήδης,
οὐδ' ἔμεν αἱμηρῶν ἕλκεα κανθαρίδων.
οὐ ζοφερῆς ἔχιός τε καὶ ἀλγεινοῖο κεράστου
τύμματα, καὶ ξηρῆς διψάδος οὐκ ἀλέγοι.
σκορπίος οὐκ ἐπὶ τήνδε κορύσσεται, οὐδέ μιν αὐτὴ
ἀσπὶς ἀδηρίτων ἰὸν ἔχουσα γόων.
οὐ μὴν ἀπεχθόμενος, καὶ δρύας ἀντιάσειε,
καὶ κατὰ φωλιὸν θερμὸς ἐνόρθε μένοι.
οὐκ ἀλέγοι δρυΐνα, ἀναίμακτον δ' ἔχει ἰὸν
αἱμόρρους, τοίῳ δαμναμένη πόματι.
οὐ μὲν ἀπεχθήεντα φαλάγγια σίνεται οὕτως
ἀνέρα, φρικαλέον δ' ἄχθος ἔθηκε πόνων,
οὐχ ὕδρος, οὐκ ἐπὶ χέρσον, ὅθ' ὕδατα καρκίνος αἴθει
βοσκόμενος, θερμῆς ἤρξατο πρῶτον ἄλης,
χέρσυδρος, θανάτῳ πεπαλαγμένα χείλεα σύρων
αὐτόμενος γλυκεροῦ τέρμα φέροι βιότου.
τῇ πίσυνος, λοιμῶσι θεροὺς ἐπιτέρπεο Καῖσαρ,
καὶ λιβυκὴν στείχων, οὐκ ἀλέγοις ψάμαθον.
οὐδέ μιν ἀμφίσβαινα φέρει μόρον, οὐδέ τις ἤδη
φρυῶν ἐνὶ ξηροῖς βοσκόμενος πεδίοις.
ῥεῖα δὲ καὶ στομάχοιο φέροις ἄγος οἰδήσαντος,
καὶ θοὸν ἴκσαις ἆσθμα κυλινδόμενον.
ἢ ὁπόταν περὶ γαστρὶ κυκώμενον ἔνδοθι πνεῦμα
κυμαίνῃ, κωφὸν κῦμα βιαζόμενον.
ἢ ὅτε ἐνὶ στροφάλιγγι ἀπηνέϊ κυμήνειεν
ἔντερον, ἢ ταναοῦ σφυγμὸν ἔχωσι κώλου,
ἢ ὁπόταν χολόεντος ὅλον δέμας. ἔξοχα δ' ὅσσε,
καὶ μερόπων χροιὴν πάμπαν ἀνηνάμενοι,
ἴκτερον ἱλάσκονται ἀπηνέα, μηδ' ἐπὶ θοίνα,
εἰ καί σφιν μακρὸν Ζεὺς πετάσειε πόρας
νούσοις, μοῦνον δὲ κατηφέα θυμὸν ἔχοντος,
φεύγωσι σφετέρων ἤθεα κηδομένων.
εἰ δέ που, ἢ κακόεργον ἴδοις ἐπὶ σώμασιν ὦχρον,
ῥύσαις ὑδρηλὴν νοῦσον ἐπειγομένην,
καὶ φαέων ἀμβλεῖαν ἄφαρ λάμψειεν ὀπωπὴν
τῷ, καὶ ἀρχομένης οὐκ ἀλέγοις φθίσιος.
οἵη καὶ τετάνοιο, καὶ ἀρχομένοιο τενόντων
σπάσματος, ἠρέ βυθοῦ ἄχθος ὀπισθοτόνου,
ἥτ' ἄρα καὶ θώρακος, ὅσην ὠτειλὴν χώρην,
λοξὸς ἀναθλίβων πνεύμονα κοῦφον ὑμήν.
ἢ ὅτε φρικαλέην τις ἔχοι περὶ κύστιν ἀνίην
ἕλκεος, ἢ καί που δαμναμένοιο πόρου
οὖρον ἐπιφράσσοιτο, ὅτ' ἔχθος πολλάκι καυλὸς
ὁρμὴν, ἢ κενεὴν σεύμενος εἰς κυθέρην.
νεφρῶν δ' ὠκύτατα φῶτα κατ' ἰξύος ἄλγος ἐπείγοι,
θαρρῶν τοιαύτην ἐξελάσεις ὀδύνην,
καὶ μογερῶν στέρνων ἀπολύσεται ἔμπυον ἰλὺν,
πινομένη πολλοὺς μέχρις ἐπ' ἠελίους.
ἀλθαίνει, καὶ λοιμὸν ἀκηδέα, πᾶσαν ἐπ' ἠῶ
δύσπνοον, ἐκ τοίης παρθέμενος πόσιος,

καὶ κυνὸς ὑδροφόβην γενύων λυσσώων ἐρινὺν
φεύξεται εὐόδμῳ γαῦρος ἐπ' ἀντιδότῳ.
ἢ δή τοι κυάμοιο, τὸν ἔτρεφεν εὔσκιον ὕδωρ,
τέλμασι καὶ πολλοῖς κρυπτόμενον πετάλοις
νειλώου κυάμοιο, διὰ βάρος ἄμμιγα χεύας,
θερμὸν ὕδωρ τρισσῶν κιρνάμενος κυάθων.
πίνοιεν δ' ὅτε κοῖτον ἄγοι κνέφας, ἄλλοτε δ' ἠοῦς,
ἄλλοτε καὶ δίπλην εἰς πόσιν ὀρνύμενοι.
ἠοῦς μὲν κεράσαιο παρηγορέων κακοῦ ὁρμήν,
ὅσσοις ἀλγεινὸς λάμπεται ἠέλιος.
νυκτὶ δ' ὁμῶς ὅσσοις περ ἐπώδυνος ἔσσεται ὀρφνή,
εὐναστεῖραν ἔχοις τειρομένων πρόποσιν.
ἰοβόλων δ' εἰ καί τις ὑπὸ γναπτῆρι δαμείη,
ἢ μογερὸν κυανοῦ πόμα λάβοι θανάτου,
ἴσην δ' ἐντείνειο κατ' ὀρφναίην τε καὶ ἠῶ,
δαμναμένοις ἱλαρὴν παρθέμενος κύλικα.
καί κεν ἀεὶ πυρέξοντας ἄγοις ἐπὶ κοῖτον ἑτοίμως
† γηθαλέος ταύτῃ Καῖσαρ ἀνωδυνίῃ. † γηθοσύνως
πρῶτα μὲν ἀγρεύσαιο κακηθέας ἐμπεδάμος φῶς,
τολμηρῇ μάρπτων χειρὶ θοοὺς ὄφιας,
τοὺς ἤδη κρυεροῦ ἀπὸ χείματος, οὐκέτι γαίης
κρύπτουσι στυγνοὶ πάμπαν ἔνερθε μυχοί,
εἰαρινὴν ἐφ' ἅλωα, χυτὸν βόσκοντες ἀν' ἄλσος
διζόμενοι χλωροῦ ἀπόθρεμμα λαβεῖν μαράθου.
ὀξυτέρην τό, τίθησιν ἐφ' ἑρπηστῆρσιν ὀπωπήν,
παῦνον δειλοῖς ἄλγεα βουπλάνοις.
τῶν δ' αὐτῶν οὐράς τε καὶ ἰοβόλους ἀπὸ κόρσας
τάμνοις, καὶ κενεὰς γαστέρας ἐξερύοις.
οὖλα γὰρ ἀμφοτέρων φέρει ἐπὶ τύμμασι ἄχθη,
λυγρὸν ὑπ' οὐραίην ἰὸν ἔχων φολίδα.
τοὔνεκα οἱ τμήσαιο κατ' αὐχένα, ἠδὲ κατ' ἄκρα,
ὅσον πυγμαίης χειρὸς ἔνερθε βάθος.
λοίγια δὲ σταλάουσι σὺν αἵματι, τῶν ἀπὸ πέζαν
ἐκτὸς ἔχων, ἱλαρὴν δέξεται αὐτολίην.
ὁππότε δὴ τὰ γένοιτο, τότε ἐν κεραμηΐδι χύτρῃ
κατθέμενος πυρσοῦ σάρκας ὑποφλεγέτω,
ὕδασι ἐγχεύσας ὅσον ἄρκιον, καὶ ἀνήθου
κλῶνας ἐχιδναίῃ σαρκὶ συνεψομένας.
ἡνίκα δὲ σκολιαὶ ἀπερρείωσιν ἄκανθαι,
καὶ κακὸν οἰδαίνῃ νῶτον ὕπερθεν ἔχις
ἐκτὸς ἔλοι, ζέοντα καταψύχων κυκεῶνα,
ὄφρ' ἑκὰς ἐντείναιο σάρκας ἀπεχθομένας
ἑρπυστῶν τ' ἰόεντας ἀπορρίψειεν ἀκάνθας
πάμπαν ὑπ' εὐδίφρου χειρὸς ἐλεγχομένας.
αὐαλέου δ' ἐπὶ τοῖσι βάλοις εὐεργέος ἄρτου,
ὅσσον τερσῶσαι σάρκα, δύναιτο τροχοὺς
πλάσσεσθαι, δ' ὅτε μύγδα κύτει πεδιαγέος ὅλμου
θλασθείη, σκιεροῦ κατθέμεν ὑπὲρ δαπέδου.
αὐτίκα δὲ σκίλλην τεχνώδεσιν ἄμμιγα φλοιοῖς,
στατὶ περιπλάσσας, θάλπε κατὰ φλογιῆς
ὄφρα κεν ὀπταλέην τε, καὶ οὐ σκληρὴν περὶ κόρσην
ἐντείναιο σποδιῆς ἠρέμα δαιομένης,
καὶ ῥ' ὅτε θαλπομένη ῥῆξαι σέλας ἔκτοθι πυρσοῦ
κάτθεο, καὶ τρισσὴν σαρκὸς ἔχεις μερίδα,
ὅλμοις, καὶ τρυφεροῖο βάλοις δυοῖν ὀρόβοιο,
ἐν δ' ὑπέρῳ μίξας σινδονέων μυχόθεν
αἴνυσο, καὶ δινήεντας ἀνάπλασσε τροχίσκους,
τοὺς δ' ἑκὰς ἠελίου ψύχεο τερπομένους.

τῶν

τῶν δ' ἤτοι δραχμὰς μὲν ὑπὸ πλάστιγγος ἀφέλκοις
δοιάς, τὴν πέμπτην παρθέμενος δεκάδα,
ἥμισυ θηρείοιο βαλὼν τροχοειδέος ἄρτου,
καὶ δολιχὸν σταθμῷ τόσσον ἔχοι πέπερι.
ἶσα δ' ὀποῦ μήκωνος ἔχοι, καὶ μάγματος αὔτως,
μάγματος ἡδυχρόου τόσσον ἐφελκόμενος.
δώδεκα δὲ ξηροῖο ῥόδου δραχμαῖσιν ἰσάζοις
φύλλα, καὶ ἰλλυρίην ἴρεα κατθέμενος,
κυανέης μίξαιο μελιπτόρθου γλυκυρρίζης
τοσσόν, καὶ γλυκερῆς ἀπόθρεμμα βουνιάδος.
σκόρδιον, καὶ κεῖνον ὀπὸν μίσγοιο θυώδη,
βαλσάμου ἀστυφέλης ἔνδοθεν αἰνύμενος.
τοῖς δ' ἐπὶ κινάμωμον ἰσάζεο, μηδέ σε λήθῃ
ἀγαρικὸν τούτοις ἰσοβαρὲς θέμεναι,
ἤ ἔτι, καὶ σμύρνης, καὶ εὐόδμου κόστοιο,
καὶ κρόκου, ὃν αὔτρον θρέψατο κωρύκιον,
καὶ κασίην, ἰνδήν τε βάλοις εὐώδεα νάρδον,
καὶ σχοῖνον νομάδων θῦμα φέροις ἀράβων,
καὶ λίβανον μίσγοιο, καὶ ἀγλαὴν στήσαιο
ἄμμιγα κυανέῳ κατθέμενος πεπέρει,
δικτάμνου τε κλῶνας, ἠδὲ χλοεροῦ πρασίοιο,
καὶ ῥῆον. στοιχὰς δ' οὐκ ἀπαίδευθε μένοι,
οὐδ' ἐνὺ πετροσέλινον. ἢ δ' εὐώδης καλαμίνθη,
δριμύ τε τερμίνθου δάκρυ λιβυστιάδος,
ζιγγίβερι θερμόν, καὶ εὔκλωνον πενταπέτυλον,
τὰς δοιὰς δραχμῶν πάντα φέροις τετράδας
αὐτίκα, καὶ πολιοῦ πίσυρας ὁλκὰς βαρυέσσας.
ἠδὲ χαμαιζήλου πτόρθους ἄγοις πίτυος,
καὶ στύρακος, μήου τε καὶ βοτρυόεντος ἀμώμου,
καὶ νάρδου γαλάτης, ἣν ἐκόμισσεν ἀνήρ,
λημνιάδος μίλτοιο, καὶ ἐκ πόντοιο βάλοιο
φοῦ, καὶ κρητναίης ἀπόθρεμμα χαμαίδρυος,
μαλαβάθρου καλὰ φύλλα, καὶ ὀπταλέην χαλκῖτιν.
μίσγεσθαι ῥίζης οὐ δίχα γεντιάδος
ἄνισσον, χυλόν θ' ὑποκιστίδος, ἠδ' ἐνὺ καρπὸν
βαλσάμου, λιπαρὸν κόμμι δινωμένος,
καὶ μαράθου ἀπόθρεμμα, καὶ ἴδαιον καρδάμωμον,
καὶ ψαφαρὸν στήσεις παρθέμενος σέσελι.
δάκρυον δ' ἐν μίσγοιο βαλὼν κυανωπὸν ἀκάνθης,
θλάσπι σὺν τούτοις ἰσοβαρὲς τελέθοι.
τόσσον δ' ὑπερικοῦ, τόσσον δ' ἐπὶ μίσγετε ἄμμι,
καὶ σαγαπηνὸν ἄγοις τετράδα τοσσατίην,
δοιὰς δ' εἰσάξεις, τάπερ ἴστριος ἔκβαλε κάστωρ
μήδεα, καὶ λεπτὴν ῥίζαν ἀριστολόχου,
δαύκου τε ἀπόθρεμμα, καὶ αὐαλέην ἄσφαλτον
ἰοβόλων κοίταις ἀντία δαιομένην.
ἶσα δ' ὀποῦ πάνακος συμμίσγεο κενταυρείῳ,
χαλβανίδος λιπαρῆς ἰσόμορον θέμενος.
καὶ τὰ μὲν ἐν θυίῃ πολλῷ μαλθάξαιο οἴνῳ,
ὅσσαπερ ὑγροτέροις δάκρυσιν ἐμφέρεται.
κόψαι δ' εὖ λεπτῶς, τὰ δέ κεν ξυλοειδέα πάντα
ἀκταίῳ μίσγοις συγκεράσας μέλιτι.
ἱλήκοις ὅσον τήνδε μάκαρ τεκτήναο Παιών,
εἴτε σε τρικκαῖοι δαίμον' ἔχουσι λόφοι,
ἢ ῥόδος, ἢ βουρίννα, καὶ ἀγχιάλη ἐπίδαυρος.
ἱλήκοις ἱλαρὴν δ' αἰὲν ἄνακτι δίδου
παῖδα τεὴν πανάκειαν, ὃ δ' εὐαγέεσι θυηλαῖς
ἱλάσσεται τὴν σὴν αἰὲν ἀνωδυνίην.

Ἀνδρομάχου νέου θηριακὴ διʼ ἐχιδνῶν, ἡ καλουμένη γαλήνη.

Ταύτην μὲν ὁ πρεσβύτερος Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν φαρμακῖτιν βίβλον, ἣν τῶν ἐντὸς ὑπέγραψε, ταύτην ἐποιήσατο τὴν γραφὴν, λέξει πεζῇ χρησάμενος. ἀντίδοτος ἡ καλουμένη γαλήνη, πρὸς πᾶν πάθος ἐντοπίδιον, μάλιστα πρὸς τὰ τοῦ στομάχου πάθη, καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα καὶ περιόδους. Ἀρτίσκων σκιλλητικῶν δραχμαὶ μη. ἀρτίσκων θηριακῶν δραχμαὶ κδ. μάγματος ἡδυχρόου, πεπέρεως μέλανος, ἀνὰ δραχμὰς κδ. ὀπίου δραχμαὶ κδ. ῥόδων ξηρῶν, σκορδίου κρητικοῦ, βουνιάδος σπέρματος, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀγαρικοῦ ποντικοῦ, κινναμώμου, γλυκυῤῥίζης χυλοῦ, ὀποβαλσάμου ἀνὰ δραχμὰς ιβ. σμύρνης, κρόκου, ζιγγιβέρεως, ῥέου ποντικοῦ, πενταφύλλου ῥίζης, νεπέτου, οὕτως οἱ ῥωμαῖοι τὴν καλαμίνθην ὀνομάζουσι, πρασίου, πετροσελίνου, στοιχάδος, κόστου, πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, δικτάμνου κρητικοῦ, σχοίνου ἄνθους, λιβάνου, τερμινθίνης, κασσίας σύριγγος, νάρδου ἰνδικῆς, ἀνὰ δραχμὰς ϛ. πολίου κρητικοῦ, σεσέλεως, στύρακος, θλάσπεως, ἄμμεως, χαμαίδρυος, χαμαιπίτυος, ὑποκιστίδος, χυλοῦ, μαλαβάθρου, νάρδου κελτικῆς, γεντιανῆς ῥίζης, ἀνίσου, μήου ἀθαμαντικοῦ, μαράθρου σπέρματος, λημνίας μίλτου, χαλκίτεως ὀπτῆς, ἀμώμου, ἀκόρου, φοῦ ποντικοῦ, βαλσάμου καρποῦ, ὑπερικοῦ, ἀκακίας, κόμμεως, καρδαμώμου, ἑκάστου δραχμαὶ δ. δαύκου σπέρματος, χαλβάνης, σαγαπηνοῦ, ὀποπάνακος, ἀσφάλτου, καστορίου, κενταυρείου λεπτοῦ, ἀριστολοχίας λεπτῆς, ἑκάστου δραχμαὶ β. μέλιτος ἀττικοῦ δραχμὰς ρν. τοῦ δὲ ὀρόβου δραχμὰς π. ταῦτα γράψαντος Ἀνδρομάχου τοῦ νεωτέρου πεζῇ, πάρεστι τῷ μὴ νοοῦντι τῶν εἰρημένων ὁτιοῦν ἐν τοῖς ἐλεγείοις τοῦ πρεσβυτέρου τὴν εὕρεσιν ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι. διὸ κἀγὼ τῶν δοκούντων ἀσαφέστερον ἐν αὐτῷ λελέχθαι, τὴν ἐξήγησιν οὐ προσέθηκα τὸ μῆκος τῆς γραφῆς εὐλαβούμενος. ἐθαύμασα δὲ ἐν μόνον τοῦ νεωτέρου Ἀνδρομάχου, γράψαντος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἐξ ὧν συντίθησι τὴν ἀντίδοτον, ἀντὶ καλαμίνθης τὸν νέπετον, ῥωμαῖοι γὰρ οὕτω ὀνομάζουσι τὴν καλαμίνθην. οὐκ ἔχω δὲ αὐτὸν ἑλληνιστὶ πάντα γράψαντα, τοῦτο μόνον ἐνθεῖναι ῥωμαϊκὸν ὄνομα τοῖς ἑλληνικοῖς. ἐν ἑνὶ μέντοι διαφωνεῖ πρὸς τὴν ἔμμετρον γραφὴν τὰ τὴν ἔμμετρον κδ. δραχμὰς ἔχειν τοῦ μακροῦ πεπέρεως, τὴν δὲ πεζῇ γεγραμμένην ϛ. ἐπεὶ δὲ ὡς ἔφην πολλὰ τῶν ἀντιγράφων ἡμαρτημένας ἔχει τὰς ποσότητας τῶν φαρμάκων, διὰ τοῦτο α. μὲν ὁλογραμμάτως αὐτὰς ἔγραψα, μιμησάμενος τὸν Μενεκράτην. δεύτερον δὲ ἤδη τῷδε, καὶ διὰ τῶν ἐμμέτρως γεγραμμένων. ἀσαφέστερον δὲ συγκειμένων τῶν τοῦ Ἀνδρομάχου ἐλεγείων, ἄμεινον ἔδοξέ μοι τὰ Δαμοκράτους προσθεῖναι πάνυ σαφῶς ἡρμηνευμένα. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὀλίγον ὕστερον ἔσται. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ τῶν ἐμβαλλομένων εἰς τὴν ἀντίδοτον φαρμάκων ἁπλῶν εἴρηταί μοι πολλὰ, προσθεῖναι βέλτιον αὐτοῖς τὰ λείποντα.

Ἀρτίσκων θηριακῶν σκευασία.

Τὰς ἐχίδνας, οὐχ ὥσπερ ἔνιοι μέσου θέρους, οὐ μὴν οὐδʼ ἄρτι τῆς φωλεᾶς πεπαυμένας θηρεύειν προσήκει. ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει διψώδης ἡ σὰρξ αὐτῶν ἐστιν, ὑπὸ δὲ τῇ φωλεᾷ ξηρὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ ἄτροφος. κάλλιστος οὖν ἐστι καιρὸς, ὁ μεταξὺ τούτων, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀνδρόμαχος ἐδήλωσεν, ἡνίκα καὶ οἱ τῷ Διονύσῳ βακχεύοντες, εἰώθασι διασπᾶν τὰς ἐχίδνας, παυομένου μὲν τοῦ ἦρος, οὔπω δʼ ἠργμένου θέρους, ἢ εἰ χειμέριον ὑπὸ πολὺ τὸ ἔαρ γίγνοιτο, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους, οὐ κατὰ πολὺ τῆς τῶν πλειάδων ἐπιτολῆς. ὅσαι δὲ ἐγκύμονες εἰσὶ τῶν ἐχιδνῶν, παραιτεῖσθαι ταύτας. ἀποτέμνειν δὲ τάς τε κεφαλὰς, καὶ τὰς οὐρὰς αὐτῶν, πρὸς γὰρ τῷ δοκεῖν ἰωδέστερα ταῦτ᾽ εἶναι τὰ μόρια, καὶ τὸ σκληροῖς, καὶ ὀλιγοσάρκοις ὑπάρχειν αὐτοῖς πρόσεστιν. αὔταρκες δʼ ἤδη τῶν μεγάλων ἐχιδνῶν τὸ ἀφαιρεθησόμενον ἑκατέρωθεν, εἶναι δακτύλων δ. ὅλον δὲ τὸ λοιπὸν σῶμα, τῶν μὲν ἐντέρων ἐξαιρεθέντων, ἀποδαρέντος δὲ τοῦ δέρματος ὕδατι περιπλύναντα, ἐμβάλλειν κακκάβῃ προσήκει καθαρὸν ὕδωρ, καὶ ἄνηθον χλωρὸν, ἀκμάζει γὰρ τηνικαῦτα, καὶ ἕψειν ἐπʼ ἀνθράκων διακεκαυμένων, ἢ ξύλων ξηρῶν, ἃ καλοῦσιν ἄκαπνα. βέλτιον δʼ αὐτὰ τὰ τῶν ἀμπέλων εἶναι κλήματα. προσεπεμβάλλειν δʼ ἁλῶν, ἐὰν μὲν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ λάβῃς τὰς ἐχίδνας, ἐλάχιστον, ἐὰν δὲ θέρους, μηδέν. φυλάττεσθαι δὲ τὰς ἐκ παραθαλαττίων χωρίων λαμβάνειν, ἢ τινος ἁλμυρᾶς ὑδάτων συστάσεως. διψώδης γὰρ ἡ ἀντίδοτος ἡ ἐκ τῶν τοιούτων ἐχιδνῶν γίνεται. καλῶς δὲ ἑψηθεισῶν αὐτῶν, ὥσπερ εἰ καί τις ἐσθίειν ἔμελλεν, ἐξαίρειν μὲν χρὴ τοῦ ὕδατος, ἀφαιρεῖν δὲ τὰς σάρκας, αὖθις τοῦ συναφαιρεῖν τι τῶν ἀκανθῶν, καὶ ταύτας ἀκριβῶς λειώσαντα, μιγνύειν ἄρτου καθαρωτάτου, καλῶς ἐξηρασμένου βραχύ τι. πρὸ πάντων δʼ εὔζυμός τε καὶ καλῶς ὠπτημένος ὁ ἄρτος ἔσται κριβανίτης, οὐκ ἰπνίτης. ἔνιοι μὲν οὖν ἥμισυ μέρος σταθμοῦ βάλλουσι τοῦ ἄρτου, τινὲς δὲ τὸ τρίτον μέρος, ἐγὼ δὲ καὶ τέταρτον, καὶ πέμπτον ἐνίοτε ἔβαλλον. εἰ μὴ γὰρ καλῶς ὠπτημένος εἴη, κίνδυνος ὀξύτητός τι προστρίψασθαι τῷ φαρμάκῳ. κάλλιον δὲ καὶ προεξηράνθαι τισὶν ἡμέραις ἐν οἴκῳ ξηρῷ τὸν οὕτως ὠπτημένον. μιχθέντων δὲ αὐτῶν καὶ λειωθέντων ἀκριβῶς, ὡς μηδεμίαν τῆς σαρκὸς τῶν ἐχιδνῶν ἀλέαστον ὑπολείπεσθαι, κυκλίσκους ἀναπλάττειν λεπτούς. οἱ γὰρ παχεῖς δυσξήραντοι γενόμενοι, τὰς μὲν τῶν ἐχιδνῶν σάρκας σήπεσθαι συγχωροῦσιν, τὸν δʼ ἄρτον ὀξύνεσθαι. διὸ καὶ ξηρὸν λειοῦν τὸν ἄρτον ἄμεινόν ἐστιν, οὐχ ὡς οἱ πρὸ ἐμοῦ σκευάζοντες τῷ Καίσαρι συνετίθεσαν, ἐμβρέχοντες αὐτὸν τῷ τῶν ἐχιδνῶν ἀφεψήματι, κἀγὼ μέχρι πολλοῦ τοῦτ᾽ ἐποίουν. ἀλλʼ ὕστερόν μοι βέλτιον ἔδοξεν εἶναι λειώσαντι τὸν ἄρτον, οὕτως ἀναμιγνύναι τῇ σαρκὶ τῶν ἐχιδνῶν ἀκριβῶς προλελειωμένῃ, θᾶττον γὰρ οὕτως οἱ κυκλίσκοι ξηραίνονται, τὸν ξηρὸν ἄρτον, οὐ τὸν ὑγρὸν ἀναμιξάντων ἡμῶν, ἔστω δὲ καὶ ὁ οἶκος ἐν ᾧ ξηραίνεσθαι μέλλουσι πάντως μὲν ὑπερῷος, ἐστραμμένος δὲ πρὸς μεσημβρίαν, ἢ πάντως γε μὴ πρὸς ἄρκτον, ὅπως δέχηται τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἐν πολλῷ χρόνῳ τῆς ἡμέρας, ἐν τοιούτῳ γὰρ ἀλύπως ξηρανθήσονται. μετὰ τὴν ἀνάπλασιν εὐθέως ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τιθέντες, ἔνθα μὴ προσβάλλουσιν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. στρέφεσθαι δὲ αὐτοὺς χρὴ συνεχῶς, ὅπως ὁμαλῶς ξηραίνονται καθʼ ἑκάτερον μέρος. εἰ μὴ γὰρ τοῦτο πράττοι τις, τὸ μὲν ἕτερον μέρος ὑπερξηρανθήσεται, τὸ δὲ ἕτερον, ὑγρὸν ἕως πολλοῦ διαμένον, σηπεδόνι περιπεσεῖν κινδυνεύσει, καὶ μετὰ τὸ ξηρανθῆναι δὲ κείσθωσαν ἄλλαις ἡμέραις πλείοσι κατὰ τὸν αὐτὸν οἶκον ἔξω τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων στρεφόμενοι συνεχῶς. ἀρκεῖ δʼ ὁ χρόνος οὗτος ὁ πλεῖστος ἡμερῶν ιε. μεθʼ ἃς ἀποτίθεσθαι σὺν

καιρός ἐστιν, ἕως ἂν μέλλῃς σκευάζειν τὸ φάρμακον. ἡ δ' ἀπόθεσις ἐν ἀγγείῳ κασσιτερινῷ, ἢ ὑαλίνῳ, ἢ χρυσῷ γινέσθω. τὸ μὲν οὖν ὑάλινον καὶ τὸ χρυσοῦν, οὐδεμίαν ἔχει τὴν δήλωσιν, ὁ δὲ κασσιτερινὸς, μίξει μολύβδου δολοῦται, τὸν τοιοῦτον οὖν φεύγειν προσήκει, οὐ μόνον ἐπὶ ταύτης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀντιδότων ἁπασῶν, ὥσπερ γε καὶ τὸν ἐκ ἀργύρου μὴ κεκαθαρμένου, τάχιστα γὰρ καὶ οὗτος ἰὸν ὑποτρεφόμενον ἔχει. καλοῦσι δ' οἱ ῥωμαῖοι τὸν κεκαθαρμένον ἄργυρον κάνδιδον. ἄμεινον δὲ μὴ μετὰ πολλὺν χρόνον χρῆσθαι τοῖς ἀρτίσκοις, οὐ μὴν πολύ γέ τοι βλάπτονται, κἂν μετ' ἐνιαυτὸν ἐμβληθῶσιν, κἂν μετὰ πλείονα χρόνον ἔτι τοῦδε. καλῶς γὰρ ξηρανθέντες ἐν ἀρχῇ, καὶ τριῶν ἐτῶν καὶ τεττάρων ἀκμαῖοι παραμένουσιν, ἐάν γε καλῶς ὦσιν ἀποκείμενοι, καὶ καθαροῖς ὀθονίοις διὰ ἡμερῶν τινῶν ἀπομάττοιτο τὸ ὑποτρεφόμενον αὐτοῖς κονιορτῶδες. ἐὰν γὰρ προσμένῃ τῷ χρόνῳ πλείονι, διατιτρῶσιν αὐτούς. εὔδηλον δ' ὅτι τοῦτο παθόντες, ἄχρηστοι γίνονται, ὡς πρίν γε τοῦτο παθεῖν αὐτούς, κἂν χρονίσωσιν ἱκανῶς διαμένουσι χρήσιμοι.

Ἀρτίσκων σκιλλητικῶν σκευασία.

Εἴτε σκιλλητικοὺς, εἴτε σκιλλίνους ἐθέλοι τις ὀνομάζειν τοὺς διὰ σκίλλης σκευαζομένους ἀρτίσκους, ἢ κυκλίσκους, ἢ τροχίσκους, οὐδὲν γὰρ βλάψεις τὸ φάρμακον, ὅπως ἂν ὀνομάζῃς, ἐάν γε ἐν τῇ συνθέσει μηδὲν ἁμαρτῇς. ἐγὼ δὲ σοι φράσω καὶ ταύτην σαφῶς. σκίλλαν εὔτροφον ἀναιρήσῃ μὲν ἐκ τῆς γῆς, ὁπόταν ἀκριβῶς αὐτῆς ξηρανθῇ τά τε φύλλα, καὶ ὁ καυλός. περιελὼν δὲ τὸ φλοιῶδες, εἶτα περιπλάσας τι πυρῶν νέων καλλίστων, ὡς ὅτι μάλιστα, μετὰ ταῦτα ὄπτησον ἐν θερμῇ τέφρᾳ πολλῇ, μέχρις ἂν ἀκριβῶς ὀστρακωθῇ τὸ περιπλασθὲν σταῖς. εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸ χωρίον ἐν ᾧ σκευάζοις, ἰπνὸς εἴη τις ἐν ἐκείνῳ καταθέμενος ἅμα τοῖς ἄρτοις, ὅταν ξηρανθῇ τὸ σταῖς, ἀφελὼν αὐτὸ, λείωσον τὴν σκίλλαν. αὐτάρκως δ' ὠπτῆσθαι γνώσῃ, καὶ διὰ καταθέσεως κάρφους. ἑτοίμως γὰρ αὐτὸ καταδέχεται τὸ σῶμα τῆς σκίλλης, ἐπειδὰν καλῶς ὀπτηθῇ. λειωθείσης δὲ ἀκριβῶς αὐτῆς, μίγνυε τὸ τῶν λευκῶν ὀρόβων ἄλευρον, ἰσχυρῶς γάρ ἐστι τὸ τῶν μὴ λευκῶν πικρόν. εὔδηλον δ' ὅτι σεσῆσθαι τοῦτο χρὴ λεπτῷ κοσκίνῳ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀκριβῶς λελειῶσθαι, τῷ σταθμῷ δὲ ἡμιολίαν εἶναι χρὴ τὴν σκίλλαν. λέγω δὲ ἡμιολίαν, ὡς δύο μὲν ἀλεύρου μοίρας εἶναι, τρεῖς δὲ τῆς σκίλλης. ὡς δὲ ταυτὸν λέγων ὁ νεώτερος Ἀνδρόμαχος, οὐκ οἶδεν ὅπως π. μὲν εἶναι δραχμὰς βούλεται τοῦ ὀροβίνου ἀλεύρου, τῆς σκίλλης δὲ ρκ. ἤρκει γὰρ εἰπεῖν ἡμιόλιον. εἶτα λεπτοὺς κυκλίσκους ἐκ τῆς μίξεως ταύτης ἀναπλάσας ἐν οἴκῳ τίθει πρὸς μεσημβρίαν ἐστραμμένῳ, καθότι προείπομεν, οὐ μὴν ἐν αὐταῖς γε ταῖς αὐγαῖς τοῦ ἡλίου ξήραινε. καὶ τὰ ἄλλα τὰ προειρημένα περὶ τῶν θηριακῶν, κἀπὶ τούτων πρᾶττε.

Ἡδυχρόου σκευασία.

Ἐν τῇ προγεγραμμένῃ συνθέσει τῆς θηριακῆς δυνάμεως, ὁ Ἀνδρόμαχος ὅπως μὲν χρὴ σκευάζειν τούς τε θηριακοὺς καὶ τοὺς σκιλλητικοὺς κυκλίσκους δεδήλωκεν. ὅπως δὲ τὸ ἡδύχροον οὐδὲν εἶπεν. καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ τῶν γεγραφότων σύνθετα φάρμακα, παρέλιπον εἰπεῖν τὴν σκευασίαν τοῦ ἡδυχρόου κατὰ τὴν περὶ τῆς θηριακῆς διήγησιν, ὥστε τις ἰατρὸς ἐν ῥώμῃ τῶν μὴ τεθεαμένων σκευαζόμενον τὸ φάρμακον ἐκ τῆς γραφῆς ἐπ' αὐτὸ παραγίνεσθαι τολμῶν, ἐζήτει παρὰ τοῖς μυροπώλαις ἡδύχροον, οἰόμενος εἶναι βοτάνην, ἤ τι τοιοῦτο τῶν ἁπλῶν φαρμάκων. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο δηλώσω, κατὰ τὴν Ἀνδρομάχου διαδοχὴν τῶν Καίσαρι σκευαζόντων αὐτὸ μέχρι νῦν, ὅπως συντιθέασιν. ἵνα δὲ καὶ αὐτὴ δυσπαραποίητος ᾖ, διὰ λέξεως ἐμμέτρου δηλωθήσεται τοῖς ὑπογεγραμμένοις.

Ἡδυχρόου δ' ἔτι μάγμα, μάρου μὲν ἔχει δύο δραχμάς,
ἴσας δ' αὐταῖς ἀσάρου τε καὶ ἀμαράκου, ἀσπαλάθου τε
καὶ σχοίνου, καλάμου τ' εὐώδεος, ἐκ πόντου τε
φοῦ, ξυλοβαλσάμου τ', ὀποβαλσάμου τε δραχμὰς τρεῖς,
καὶ κινναμώμου εἰσὶν ἴσαι καὶ κόστου ἐπ' αὐτῷ.
σμύρνης τ' ἓξ δραχμὰς, καὶ φύλλου μαλαβάθροιο,
ἴσον δ' αὖ ἰνδῆς νάρδου ξανθοῦσαι κρόκοιο.
καὶ μὴν καὶ κασσίης ἴσαι, διπλαῖ δέ τ' ἀμώμου.
λοιπὴ δ' ἐκ κρηναίης χίου δραχμῆς βάρος εἴη,
μαστίχη, οἴνῳ δ' αὖ φαλερίνῳ φυρήσασθαι.

Ὅταν ταῦτα μιχθῇ, κυκλίσκοι δηλονότι γίνονται παραπλήσιοι τοῖς θηριακοῖς τε καὶ σκιλλητικοῖς, καὶ ξηραίνονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. αὕτη μὲν ἐκ διαδοχῆς, ὡς ἔφην, εἰς ἡμᾶς ἦλθεν ἀπ' Ἀνδρομάχου σύνθεσις τοῦ ἡδυχρόου. διαφέρουσαι δ' ἄλλαι γεγραμμέναι πρός τινων εἰσίν, ὑπὸ μὲν τῶν ὑπομεληθέντων ἐμπειρίας φαρμάκων, ἐν τῷ σταθμῷ τῶν βαλλομένων διαλλάττουσαι. τινὲς δ' οὐδ' ὅλως ἔχουσι τὸ ἀμάρακον καὶ τὸ μάρον, ἔνιαι δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν ἔχουσαι μόνον. οὐδὲ γὰρ οἱ μυροπῶλαι ταὐτὸν αὐτὰ γινώσκουσι, διὰ τὸ μόνας ὠνεῖσθαι τὰς ἀπὸ κρήτης κομιζομένας βοτάνας, ἅμα τοῖς ἄνθεσί τε καὶ χυλοῖς. ἐγὼ δὲ καὶ τὰς βοτάνας αὐτὰς ἐπίσταμαι ἐν ἀσίᾳ γεννωμένας, ἐν ἄλλοις μὲν χωρίοις ὀλίγας, ἐν κυζίκῳ δὲ πλείστας, καὶ κατά γε τὴν ἰταλίαν, ὥσπερ ἄλλας τινὰς, οὕτω καὶ τὸ ἀμάρακον εἶδον γεννώμενον. ἀπολείπεται δὲ τὸ φυτὸν τοῦτο τοῦ μάρου πάμπολυ κατὰ τὴν εὐωδίαν. ἱκανῶς γὰρ εὐῶδες τὸ μάρον, καὶ τό γε καλούμενον ἀμαράκινον μύρον ἐν κυζίκῳ σκευαζόμενον, ὅθεν μὲν ἀπὸ τῆς προσηγορίας δόξειεν ἄν τις ἀμαράκου ἔχειν πλεῖστον, καὶ ἴσως οὕτως ὑπὸ τῶν παλαιῶν συνεσκευάζετο, νυνὶ δὲ τὸ μάρον ἐμβάλλουσι μόνον. ἐγὼ μέντοι γευσάμενος τῆς πόας, εὑρών τε πικρότητα μὲν ἐν αὐτῇ παμπόλλην, δριμύτητα δὲ οὐ πολλήν, παρεκάλεσά τινα τῶν συνήθως ἀμαράκινον σκευαζόντων ἐπεμβάλλειν ἀμαράκου, τῇ σκευασίᾳ τοσοῦτον ὅσον καὶ τοῦ μάρου. καί μοι τὸ σκευασθὲν οὕτως ἧττον μὲν εὐῶδες ἐφαίνετο, χεῖρον δ' οὐδὲν ἐγένετο. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὸ πάρεργον εἰρήσθω. μεταβῶμεν δ' ἤδη πρὸς τὴν σκευασίαν ταύτης τῆς ἀντιδότου, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, ἑκάστου τῶν ἐμβαλλομένων αὐτῇ μνημονεύοντες, ἣν διὰ τῶν προγεγραμμένων ἐπῶν τῆς ἐλεγείας ὁ Ἀνδρόμαχος ἐποιήσατο, τεσσαράκοντα μὲν ἀξιῶν δραχμὰς, δυοῖν δεούσας ἐμβάλλειν τῶν σκιλλητικῶν ἀρτίσκων, ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ φάναι μη. τούτων δ' ἡμισείας, ὅπερ ἐστὶ κδ. δραχμὰς τῶν θηριακῶν, ὅπου τε καὶ ἡδυχρόου καὶ μακροῦ πεπέρεως. περὶ μὲν οὖν τῶν γ. εἴρηται. τὸ δὲ μακρὸν πέπερι πανούργως κατασκευαζόμενον, ἐλέγξεις διαβρέχων ὕδατι, λύεται γὰρ τὸ σκευασθὲν, ἄλυτον δὲ μένει τὸ αὐτοφυές. ἔστι δὲ αὐτὸ βοτάνη τις ξανθὴ ἀπὸ τῆς ξένης κομιζομένη παραπλησία ἰδεῖν, οὐ μὴν τῇ γεύσει γε ἐοικυῖα, διὸ καὶ ῥᾷστόν ἐστιν αὐτὴν διακρῖναι μακροῦ πεπέρεως. ἐλέγξεται δὲ καὶ τὸ σαγαπηνὸν καλούμενον ὕδατι βρεχόμενον, ἢ οἴνῳ. διαλύεται γὰρ εὐθὺς τὸ ἀληθινὸν, ἀτήκτου μένοντος

τοῦ μὴ τοιούτου. εἴτε δ' ὡς οὐδέτερον ὄνομα τὸ σαγάπηνον ἐθέλεις λέγειν, εἴτε δ' ὡς ἀρσενικόν, ὅλον τοῦτο καλῶν σαγάπηνον ὀπόν, ἔστι γὰρ ὄντως ὀπὸς νάρθηκός τινος ὁμοίου τῷ πάνακι, διήνεγκεν οὐδέν. ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ πάνακος ὀπὸς οὐδὲν ἔχει παραπλήσιον τῷ ἐν τῇ χαλβάνῃ λευκοτέρῳ. ἔστι δ' αὐτῆς τὸ μὲν ὄντως εἰς σαγάπηνον μεταπίπτον, ὅπερ ἀφρῶδές τε καὶ κοῦφόν ἐστι, τὸ δὲ τῇ καλλίστῃ χαλβάνῃ σαγαπηνίζουσι, πυκνὸν δ' ἐστὶ τοῦτο καὶ πολὺ μᾶλλον εὐθρυμμένον τῆς ἄλλης χαλβάνης. κεχρῆσθαι δ' αὐτῷ προσῆκεν, ὡς ἀρίστῳ μορίῳ χαλβάνης. ἐπεὶ δὲ μεταπίπτειν εἶπον ἐκ χαλβάνης εἰς σαγάπηνον, ὅπερ αὖ ἀφρῶδες ἐν αὐτῷ, συσαὸν καὶ λευκόν, ἑτοίμως ἐν ὑγρῷ λύεται. προσθεῖναι μέντοι χρὴ τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς μεταπτώσεως ἐκ τῆς ἀρίστης κασίας, εἰς κινάμωμον. ἐθεασάμην γὰρ ἤδη πολλάκις ὑψηλῆς καὶ εὐθαλοῦς κασίας, ὡς εἰς θάμνου μέγεθος ἀνήκειν, ἀκρέμονάς τινας ἀκριβῶς ὁμοίους κινναμώμῳ, κατά τε τὴν ὄψιν καὶ τοῦ φλοιοῦ τὴν λεπτότητα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ βεβαιότατα γνωρίσματα κιναμώμου, διὰ τῆς γεύσεως τε καὶ ὀσφρήσεως γινόμενα. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρίστην σμύρναν, ὀποκάλπαθον εὑρίσκεται, διάφορον σμύρνης, καὶ κατά γε τὰ τρία ταῦτα. λέγω δὲ τό γε σαγάπηνον, καὶ τὸ ὀποκάλπαθον, καὶ τὴν κασίαν, ἐν μὲν τῷ μεταξὺ γίνεταί τινα μηκέτι μένοντα, μήτε χαλβάνη, μήτε κασία, μήτε σμύρνη, μηδέπω ἀκριβῆ τὴν ἰδέαν ἔχοντα σαγαπηνοῦ, καὶ κιναμώμου, καὶ ὀποκαλπάσου. διὸ καὶ πολλάκις χρὴ τεθεᾶσθαι τὸν μέλλοντα διαγιγνώσκειν καὶ διακρίνειν ἀλλήλων τὰ παραπλήσια. καθάπερ γε ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἀλλήλοις παιδίων διδύμων, οἱ μὲν ἀήθεις ὄντες, οὐ δύνανται διακρίνειν τὸ ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. ῥᾴστη δὲ ἡ διάγνωσις γίνεται τοῖς ὁμοδιαίτοις, οὕτως ἔχει κἀπὶ τῶν φαρμάκων ἁπάντων. ὁ γὰρ ἐντεθραμμένος αὐτοῖς, καὶ πολλάκις ἑωρακὼς, εὑρίσκει τε καὶ γνωρίζει ῥᾳδίως τὰς παρὰ μικρὸν διαφοράς. ὁ δ' ἅπαξ ἢ δὶς ἑωρακὼς, ὡς ἀπαράλλακτον τεθέαται τῷ ἑτέρῳ τὸ ἕτερον, ἔχον ἐνίοτε σαφεστάτην διάκρισιν ἐναργῶς φαινομένην τῷ πολλάκις ἑωρακότι, ὥστε καὶ δι' ἑνὸς τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς γνωρίζεσθαι ῥᾳδίως. τὸ γοῦν ἐκ χαλβάνης σαγάπηνον, οὐκ ἔχει τὴν ὀσμὴν τῆς ἰδιότητος τὴν αὐτὴν τῷ κυρίως ὀνομαζομένῳ σαγαπηνῷ. τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν ὀνομαζόμενον, ὀσμῆς εἶδος τραγίζον, οὐκ ἀποτίθεται τὸ ἐκ τῆς χαλβάνης σαγάπηνον. ἀλλὰ ἐπὶ μὲν τοῦ τοιούτου σαγαπηνοῦ, καὶ τῆς χαλβάνης ταύτης, οὐ μεγάλη τίς ἐστιν ἡ διαφορὰ πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου σύνθεσιν. ἄμφω γὰρ ἁρμόττει, καὶ ἀντιτέτακται τοῖς ἰοβόλοις τε καὶ δηλητηρίοις, ἀλλὰ ἧττον ἡ χαλβάνη τοῦ σαγαπηνοῦ. τὸ δὲ ὀποκάλπαθον ἀναιρετικόν ἐστιν, καὶ πολλοὺς κατά τινα τύχην ἐν τοῖς τῆς ἡμετέρας ζωῆς χρόνοις ἀποθανόντας οἶδα, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς ὀποκάλπαθον ἐχούσης σμύρνης. ἐξεπίτηδες γὰρ ἔνιοι τῶν σκευαζόντων αὐτὴν, ὡς ἀρίστην ἔβαλον, ἐπειδὴ τοῖς κολλυρίοις ἐμβαλλομένην ὁρῶσι κάλλιστον οὖσαν φάρμακον, ἀδήκτως γὰρ διαφορεῖ τὸν πόνον. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀρχόμενον ὑπόχυμα λεπτὸν τῇ συστάσει, καθ' εἰς ἔμπλαστρον δὲ, καθ' εἰς κηρωτὴν, ἤτοι τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων διαφορητικῶν ἐμβάλλῃς τὴν τοιαύτην σμύρναν, αὐξήσεις αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔσω τοῦ σώματος λαμβανομένη, θανάσιμόν ἐστι φάρμακον. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πλέον εἴρηται, διά τε τὴν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου, καὶ τὸ χρήσιμον τῆς θεωρίας. ἔτι δὲ τὴν ὑπὸ Ἀνδρομάχου τάξιν γεγραμμένην τῶν ἐμβαλλομένων ἁπλῶν φαρμάκων, τῇ θηριακῇ καιρὸς ἐπανελθεῖν. γράφει οὖν τρίτην τάξιν φαρμάκων ἀνὰ ιβ΄. δραχμὰς λαμβανόντων, ἃ προπαρασκευάσεις ἅπαντα δηλονότι, κατὰ τὴν ἰδίαν ἀκμὴν ἐκλέγων, οἷον εὐθέως τὰ ῥόδα ξηραίνων μὲν, ὡς ἐπὶ τῶν ἀρτίσκων εἴρηται, τὰ κάλλιστα, λαμβάνων δ' αὐτῶν ἅπερ εὐοδμότατα πάντως ἐστὶ, καὶ μέντοι καὶ ἐρυθρότερα τῶν ἄλλων. φυλαττόμενος δὲ τοὺς καταγείους οἴκους, ὡς μηδὲν αὐτοῖς φάρμακον ἀποτίθεσθαι, καὶ μάλιστα τοὺς ὑγροὺς αὐτῶν, ἐν οἷς εὐρὼς ἐν τάχει γίνεται. ἐφεξῆς δὲ τῆς ἰλλυρικῆς ἴρεως ὁ Ἀνδρόμαχος ἀξιοῖ βάλλειν τοῖς ῥόδοις, οὗ λόγου μὴ παρέργως ἀκούσῃς, ὡς ὑπὲρ ἄλλου τινὸς φαρμάκου, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρῶ, τὸ κάλλιστον ἐν ἑκάστῳ γένει διδάσκων ὁποῖόν ἐστι. πόλιον μὲν οὖν καὶ χαμαίδρυς εἰς ῥώμην κομίζεται, βραχὺ βελτίω τῶν ἐν Ἰταλίᾳ γεννωμένων. ἐν τισὶ γὰρ τόποις τῶν ἰταλικῶν, οὐ πολύ τι λειπόμενα γεννᾶται κατ' ἐκεῖνα τῶν ἐτῶν, ἐν οἷς οὐκ ἐγίνετο σύμπαν τὸ ἔαρ ὑγρὸν, ὥσπερ πολλάκις γίνεται κατὰ τὸν τρόπον τοῦ θέρους. ἀλλ' ὅταν γε κατάστασις γίνεται ξηροτέρα, τοῖς πλείστοις τῶν ἀπὸ κρήτης ὅμοια τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν, ἢ οὐ πολύ γε λειπόμενα γεννᾶταί τινα, καθάπερ ἥ τε χαμαίδρυς, καὶ ἡ χαμαιπίτυς, καὶ τὸ ὑπερικὸν, ἥ τε γεντιανὴ, καὶ τὸ θλάσπι, καὶ ὁ μέλας ἐλλέβορος, ἕτερά τε τοιαῦτα. τὸ δὲ τῆς ἴρεως οὐχ οὕτως ἔχει. παραβαλλομένη γὰρ ἡ ἐκ τῆς μεγάλης λιβύης, ἥπερ εἰς ῥώμην φέρεται πλείστη, τοσοῦτον ἀπολείπεται τῆς ἰλλυρικῆς, ὅσον τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ ζῶντος, οὐ μὴν ἐν γε τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν, οὕτω πολὺ φαίνεται λειπομένη. καὶ ταύτης γοῦν ἐκλέγου τὴν εὐωδεστέραν, ὥσπερ γε τῶν ἄλλων φαρμάκων. ἕκαστον γὰρ ἄριστόν ἐστι τὸ τὴν τοῦ γένους ἰδίαν ὀσμὴν ἰσχυροτάτην ἔχον, ὅπερ ἐκ τοῦ πολλὰ τεθεᾶσθαι, γίνεται δῆλον ἑκάστῳ. καὶ μέντοι καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότητος ὁμοίως, τὸ ἴδιον ἐν ἑκάστῳ γένει πρωτεῦον, ἄριστον ἀποφανεῖ τὸ φάρμακον, ἀδόκιμα δὲ καὶ τὰ λεπτότερα καὶ ἀτροφότερα τῶν ὁμογενῶν. ἀμείνω γὰρ ἐν ἅπαντι γένει τὰ μὴ ῥυσσά, μηδὲ ἄτροφα, καθάπερ γε καὶ τὰ ὑπερβάλλοντα τῶν συμμέτρων, χείρω τῶν εὔτροφόν τε καὶ εὐθρυμμένην τὴν σύστασιν ἐχόντων. διόπερ ὡς ἔφην ἑωρακέναι χρὴ πολλὰ πολλάκις, καὶ μάλιστα τὰ κάλλιστα, καὶ πολλῷ χρόνῳ πεῖραν ἐκ γενετῆς σφῶν αὐτῶν παρεσχηκότα, καὶ συμφώνως ὑπὸ τῶν ἐμπείρων ὕλης ἰατρικῆς ἐπῃνημένα. πάντες γοῦν ἔγραψαν ἶριν μὲν ἀρίστην εἶναι τὴν ἐν ἰλλυριοῖς γεννωμένην, πετροσέλινον δὲ τὸ μακεδονικὸν, ἄσφαλτον δὲ τὴν ἰουδαϊκὴν, ὥσπερ γε καὶ ὀποβάλσαμον, ἐπί τε τῶν ἄλλων ὁμοίως, ὑπὲρ ὧν ἐφεξῆς κατὰ τὸν ἴδιον ἑκάστου λόγον οὐ παραλείψω τὴν ἀπὸ τῆς χώρας ἀρετήν. ἐφεξῆς δὲ γλυκυῤῥίζης τε χυλοῦ, καὶ βουνιάδος ἀγρίας σπέρματος μνημονεύει, καλλίστων ἡμῖν ἀμφοτέρων ἐκ κρήτης φερομένων, καὶ μάλιστα τῆς γλυκυῤῥίζης αὐτῆς τε καὶ τοῦ χυλοῦ. σκόρδιον δὲ κάλλιστον ἡμῖν ἐκ κρήτης φέρεται. εὕροις δ' αὖ οὐ φαῦλον οὐδ' ἐν ἄλλοις τῶν ἐθνῶν. γέγραπται δ' ὑπό τινων ἀνδρῶν ἀξιολόγων πολέμῳ νεκρῶν ἀτάφων ἡμέραις πλείοσι γενομένων, ὅσα τῶν σωμάτων ἐπὶ τοῦ σκορδίου κατὰ τύχην ἔκειτο, πολὺ τῶν ἄλλων ἀσηπτότερα διαμεῖναι, καὶ μάλιστα αὐτῶν ἐκεῖνα τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὅσα τῆς πόας ἔψαυε τοῦ σκορδίου. καὶ δὴ καὶ πεπίστευται τοῖς σηπεδονώδεσιν ἰοῖς τῶν ζώων, καὶ φαρμάκων δηλητηρίοις

τηρείοις αὐτὶ τετάχθαι. γέγραπται δὲ αὐτάρκως περὶ πάσης τῆς κατ᾽ ἰατρικὴν ὕλης, ἐν ε΄. βιβλίοις Διοσκορίδου,
παρ᾽ οὗ τά τε ἄλλα καὶ τὰς ὀσφρητὰς καὶ γευστὰς ποιότητας, αἷς γνωρίζεται μάλιστα, καὶ διακρίνεται τὰ δοκιμώ-
τερα φάρμακα τῶν φαυλοτέρων ἔνεστί σοι μανθάνειν. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ καὶ τὰς ὁρατὰς ποιότητας οὐ σμικρὰ συντελού-
σας εὑρήσεις. ἐμοὶ δ᾽ οὐ πρόκειται κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν, ὅσα καλῶς ἑτέροις γέγραπται μεταφέρειν,
ἀλλ᾽ ἐξεργάσασθαι σαφῶς τὰ λείποντα. ἐφεξῆς δ᾽ ὀποβαλσάμου τε καὶ κιναμώμου, διὰ τῶν προγεγραμμένων ἐπῶν
ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἐφ᾽ ὧν ἐπὶ τοῖς γεγραμμένοις ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου γνωρίσμασι, μέγιστόν ἐστι τε-
θεᾶσθαι πρότερον αὐτὰ κατά τι χωρίον ἕκαστον αὐτῶν ἄριστον γεννᾶται, καθάπερ ἐπειράθην ἐγώ, γνοὺς πολυει-
δῶς παραποιούμενον ὀποβάλσαμον, ὡς εἶναι δυσδιάγνωστον, αὐτὸς ἰδεῖν ὀπιζόμενον αὐτό, καὶ ἔχειν ἐξ ἐκείνου
καθάπερ τινὰ κανόνα τῶν ἄλλων. ἔμαθον δὲ παραποιήσεις αὐτοῦ πολλάς, ὡς καὶ τοὺς τριβακωτάτους λαθεῖν, ἃς οὐκ
10 ἀξιῶ δημοσιεύειν τοὺς γνόντας, ὅπως μὴ κατὰ τὸ πάρεργον οἱ πονηροὶ μανθάνοντες αὐτάς, ἐν ἔργῳ μεταφέ-
ροιεν ἐπὶ τὰς κακὰς πράξεις. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὰς τῶν δηλητηρίων φαρμάκων γραφὰς τοὺς δημοσιεύοντας ἐπαινῶ.
τὰς γοῦν ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδου τε καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι περὶ ὕλης ἔγραψαν ἑκάστου τῶν φαρμάκων, δοκιμασίας
ὑποφέροντες αὐτοῖς, ὅταν προσθῆτε τὴν ἰδίαν αὐτοψίαν ἐπὶ πολλῶν, ἀκριβῶς δυνήσεσθαι διακρίνειν ἀλλήλων,
ὅσα γε διακρίνεσθαι δύνανται. τινῶν γὰρ ὡς ἔφην, ἢ οὐδ᾽ ὅλως ἐστίν, ἢ οὐκ ἀκριβὴς ἡ διάκρισις, ἀλλὰ συγκέχυται τὰ
γνωρίσματα τῶν πανούργως ἐσκευασμένων. περὶ δὲ κιναμώμου τἀναντία τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ ὀποβαλσάμου
γινώσκω. πέπεισμαι γὰρ αὐτὸ πάντων εὐδιαγνωστότατον εἶναι τοῖς ἑωρακόσι πολλάκις ἄριστον κινάμωμον. τοῦ-
το δ᾽ οὐχ οἷόν τε τινὰ τυχεῖν, εἰ μή τις θεάσαιτο τὴν παρασκευὴν τῶν αὐτοκρατόρων κιναμώμων, σχεδὸν εἰς ἓξ που
διαφορὰς γενικὰς ἡκόντων. ἔστι γὰρ κἂν τούτοις αὐτοῖς ἀξιόλογος ὑπεροχὴ τοῦ καλλίστου πρὸς τὸ χεῖριστον, ὥσπερ
κἂν ταῖς κασίαις, ὥστε τὴν καλλίστην κασίαν ἀπολείπεσθαι βραχὺ τοῦ φαυλοτάτου κιναμώμου, καὶ ὅτι οὐ γίνεται
20 μακροχρόνιος ἡ κατὰ τὴν χρῆσιν ἀρετὴ τοῦ κιναμώμου. οὐδὲ γὰρ μέχρι λ΄. χρόνων ὁλόκληρον αὐτοῦ τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς δια-
σώζεσθαι δύναμιν. ληροῦσι δ᾽ ἔνιοι, τῶν τοιούτων φαρμάκων τὸ κινάμωμον ἀγήρω διαμένειν φάσκοντες. οὐδὲ γὰρ ρ΄.
οὐδὲ διακοσίων ἐτῶν μεταξὺ γεγενημένων, ἀλλ᾽ ὀλίγων ὡς πρὸς τοῦτον ἀριθμόν, ἤδη τινὰ μεταβολὴν ἑώρακα
περὶ παλαιοτέρῳ κιναμώμῳ γεγενημένην. Ἀντωνίνῳ γοῦν σκευάζων τὴν θηριακήν, ἐθεασάμην ἀγγεῖα πολλὰ
ξύλινα, τὰ μὲν ἐπὶ Τραϊανοῦ ταῖς ἀποθήκαις ἐγκατεθέντα μετὰ κιναμώμου, τὰ δὲ ἐπ᾽ Ἀδριανοῦ, τὰ δὲ ἐπ᾽ Ἀντω
νίνου τοῦ μετὰ τὸν Ἀδριανὸν ἄρξαντος, καὶ πάντα γε περὶ ὁμογενεῖ κιναμώμῳ σαφῶς ἀλλήλων ὑπερεῖχε, κατά τε
τὴν τῆς γεύσεως καὶ τὴν ὀσφρήσεως ἀτονίαν καὶ εὐτονίαν, ὅσον καὶ τῷ χρόνῳ, καὶ μέντοι κομισθέντος ποτὲ ἐκ
τῆς Βαρβάρου γλωττοκομείου μακροῦ πηχέων δ΄. καὶ ἡμίσεος, ἐν ᾧ δένδρον ὅλον ἦν κιναμώμου τοῦ πρώτου γέ-
νους, ἐξ αὐτοῦ σύνθεσιν τινὰ τῷ αὐτοκράτορι Μάρκῳ Ἀντωνίνῳ ποιησάμενος, ὅλην εὗρον τὴν ἀντίδοτον ἱκανῶς
τῶν ἄλλων ὑπερέχουσαν, ὥστε γευσάμενον αὐτῆς τὸν αὐτοκράτορα, μὴ περιμεῖναι χρόνον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
30 ἐν ᾧ πεφθήσεται τὸ φάρμακον, ἀλλ᾽ εὐθέως χρῆσθαι, μηδὲ δύο μηνῶν ὁλοκλήρων ἐν τῷ μεταξὺ γενομένων. δια-
δεξαμένου δ᾽ αὐτὸν Κομμόδου, μήτε τῆς θηριακῆς ἀντιδότου, μήτε τοῦ κιναμώμου πεφροντικότος, ἐκείνου τε τοῦ
δένδρου τὸ περιττόν, ὅσον τ᾽ ἄλλο μετὰ τοὺς Ἀδριανοῦ χρόνους ἐκομίσθη, διαπώλετο τὸ πᾶν, ὥστε τοῦ νῦν ὄντος
ἡμῶν αὐτοκράτορος Σεβήρου κελεύσαντος αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν ἐσκεύαζον Ἀντωνίνῳ συντεθεῖναι
τὴν ἀντίδοτον, ἠναγκάσθην ἐκ τῶν ἐπὶ Τραϊανοῦ καὶ Ἀδριανοῦ κατατεθειμένων ἐκλέγειν, καί μοι σαφῶς ἀσθενέ-
στερα γεγονέναι νῦν ἐφαίνετο, μηδὲ λ΄. πεπληρωμένων ἐτῶν τῶν μεταξύ. περὶ δ᾽ οὖν τοῦ καλλίστου κιναμώμου
προσθεῖναί τι τῷ λόγῳ βούλομαι τῶν ἀναγκαίων, εἶναι μὲν εὐωδέστατον, ἄρρητόν τινα εὐωδίαν ὑπὲρ ἅπαντα
τὰ ἄλλα ἔχειν, γευομένῳ δὲ θερμὸν ἱκανῶς, οὐ μὴν ὥστε δάκνειν λυπηρόν. τῇ χροιᾷ δὲ τοιοῦτον, ὡς εἴ τις μίξειε τὸ τοῦ
γάλακτος χρῶμα περὶ φαιῷ, μετὰ βραχέος τοῦ κυανοῦ καλουμένου. λαβὼν δ᾽ ὅσον ἐβουλόμην ἐξ αὐτοῦ καθάπερ
εἰώθειν, ἀπεθέμην ὀλίγα παρ᾽ ἐμαυτῷ κλόνια κατὰ τὴν ἀποθήκην, ἐν ᾗ πάντα μου τὰ τιμαλφέστατα κτήματα
40 περιείχετο. κατακαυθείσης δ᾽ αὐτῆς, ὁπότε καὶ τὸ τῆς εἰρήνης τέμενος ἐκαύθη, καὶ τῶν ἄλλων πέντε διαφορῶν
τοῦ κιναμώμου πᾶν ὅσον ἐκεκτήμην ἀπώλετο. περὶ μὲν οὖν νῦν ἡμῶν αὐτοκράτορι Σεβήρῳ τὴν ἀντίδοτον ἐσκεύα-
σα, τῶν Ἀδριανίων ἐκλέξας κιναμώμων, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν χρήσιμόν τι τοῖς ἀναγνωσομένοις ἔχων προσθεῖναι, διελ-
θεῖν οὐκ ὀκνήσω. πολλὰ μὲν οὖν ἐστιν αὐτοῦ καὶ νῦν ἔτι τὰ σωζόμενα ξύλινα σκεύη. πάντα δ᾽ ἔχει τῶν πολυρρίζων,
ἢ πολυκλάδων, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ κιναμώμων τὰς διαφοράς. οὐδὲν δ᾽ ὥσπερ πρέμνον εἰς πολλοὺς
κλάδους σχιζόμενον εἰς μῆκος ἐκτέταται πλέον, ἀλλ᾽ οἷα περὶ τῶν ἐλλεβόρων ἀμφοτέρων ἰδεῖν ἐστι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ
τοῦ καλουμένου μὲν δαμασωνίου, φερομένου δ᾽ ἐκ Κρήτης ἡμῖν. ἕκαστον δ᾽ αὐτῶν ἐστιν ἐξ ἑνὸς πυθμένος φυόμενον,
οἷον θαμνίσκος τις, ὁ μὲν ς΄. ὁ δὲ ζ΄. τὰς ἐκφύσεις ἔχων, ἢ βραχὺ πλείους, ἢ ἐλάττους, οὐκ ἴσων μὲν ἁπάντων κα-
τὰ τὸ μῆκος, ἀλλὰ τὸ μέγιστον αὐτῶν, οὐ μεῖον ἐστιν ἡμίσεος ποδὸς ῥωμαϊκοῦ. ἡ δ᾽ ὅλη τῆς οὐσίας αὐτοῦ φύσις, πα-
ραπλησία πως ἐστὶν ἀρίστῃ κασίᾳ, καλουμένῃ μὲν ὑπὸ τῶν κομιζόντων αὐτὴν ὀνόματι βαρβαρικῷ δισυλλάβῳ,
50 τὴν μὲν πρώτην συλλαβὴν ἐκ τοῦ γ΄. καὶ ι΄ ἔχοντι, τὴν δὲ δευτέραν ἐκ τοῦ ζ΄ καὶ ι΄. ταῦθ᾽ ἡμῖν ἱκανὰ καὶ περὶ
κιναμώμου λέλεκται. γεγραμμένου δὲ ἐφεξῆς ἀγαρικοῦ δήλωσιν οὐδεμίαν ἐπιδεχομένου, τοῦτ᾽ ἀρκέσει μόνον
ἀκούειν, ὃ καὶ παρὰ τοῖς πρόσθεν εἴρηται, τὸ κουφότατον ἐν αὐτῷ κάλλιστον εἶναι. τὸ πυκνὸν δὲ καὶ βαρύ, καὶ ξυ-
λῶδες φαυλότατον. ὅσον δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ἀφέστηκε τοῖς γνωρίσμασιν ἑκατέρου, τοσοῦτον καὶ τῇ δυνάμει.
τὰ δὲ ἐφεξῆς τῶν προγεγραμμένων, ἥ τε σμύρνα καὶ ὁ κόστος, οὐ χαλεπὰ γνωρίσαι τοῖς ἤδη προεωρακόσιν. εἰδέ-
ναι δὲ δεῖ ἐπιτήδειον οὖσαν εἰς τὰς ἀντιδότους τὴν τρωγλοδύτην λεγομένην σμύρναν. ἔνιοι δ᾽ αὐτὴν ὀνομάζουσι
μιναίαν ἀπὸ τοῦ χωρίου, καθ᾽ ὃ γεννᾶσθαι φασὶ τὴν καλλίστην. εὐοδμοτάτη δὲ ἔστω, καὶ ὡς πρόσθεν εἴρηται, μη-
δὲν ὀποκαλπαθίζον ἐχέτω. κρόκον δὲ τὸν κωρύκιον, ἐπαινοῦσι μὲν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ μέχρι καὶ τῶν ποιητῶν.
ἐγὼ δὲ ἀκριβῶς τό, τε κωρύκιον ἄντρον ἐν ᾧ γεννᾶται, καὶ τὸν κρόκον αὐτὸν ἐθεασάμην, εὐτραφῆ μέν, οὐ μὴν ὑπὲρ

ἅπαντας τοὺς ἄλλους, οὔτ' ἰσχύϊ τῆς ἐν τῷ παραυτίκα ὀδμῆς, οὔτ' ἐν τῷ μονίμῳ διαφέροντα. τοῦτον δ' ἀξιῶ κρίνειν ὑμᾶς τὸν ἄριστον, ὃ τῷ κατὰ τὴν εὐτροφίαν ὑπερβάλλειν. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ ξανθότατός ἐστιν, ὥσπερ εὐοδμό-τατος ὁ ἄριστος, καὶ χρόνῳ πλείονι παραμένων ἀκμαῖος. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτου τίς ἐστι παραποίησις οὐκ εὔγνωστος τοῖς μὴ πάνυ πολλάκις ἑωρακόσι τὸν ἄριστον, ἄμεινον ἡμῖν ἐστιν ἐκ πολλοῦ προεωνημένοις αὐτὸν ἔχειν ἀποκείμενον ἐν ἐπιτηδείῳ τινὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν οἰκήματι, ὡς πρόσθεν εἴρηται. μέγιστον γάρ ἐστι δοκίμιον, ἐὰν παραμένῃ τοιοῦτος ὢν ὁποῖος ἐλήφθη. τοῦ γὰρ νοθευομένου, καὶ ἡ χρόα καὶ ὀδμὴ διὰ ταχέως ἐκλύονται. περὶ δὲ κασίας ἀναγκαῖόν ἐστι μοι μνημονεῦσαι τοῦ γεγραμμένου κατὰ πολλὰς τῶν φαρμακιτίδων βίβλων, ὡς ἄρα τοῖς ἀποροῦσι κινναμώ-μου, διπλάσιος ὁ τῆς κασίας σταθμὸς ἐμβλητέος ἐστί. σκώπτων γὰρ τοῦτο Σάτυρος ὁ διδάσκαλος ἡμῶν, ἔλεγεν, ὡς Κοΐντου τῶν εὐτραπέλων λόγων ἕνα καὶ τόνδε λέγοντος, ὅμοιόν τι ποιεῖν τοὺς κελεύοντας διπλασίαν ἐμβάλ-λειν ἡμᾶς κασίαν, ὅταν ἀπορῶμεν κινναμώμου τοῖς ἀξιοῦσιν, ὅταν μὴ ἔχωμεν οἶνον φαλερῖνον, ποιεῖν διπλάσιον πίνειν τοῦ πιπρασκομένου κατὰ τὰ καπηλεῖα, κἂν ἄρτου ποτ' ἀπορῶμεν καθαροῦ, διπλάσιον ἐσθίειν τοῦ πιτυρίου καλουμένου. ἐμοὶ δ' ὁ λόγος οὗτος, ἣν μὲν περὶ γένος ἕνος αὐτοῦ καθ' αὑτὸ μόνου μέλλοντος εἰς χρῆσιν ἄγεσθαι λέγηται, κατὰ πᾶν ἀληθής τε καὶ ἄμεμπτος εἶναι δοκεῖ, ἐν συνθέσει δὲ πολλῶν, οὐκέθ' ὁμοίως ἀληθής. ἐν μὲν γὰρ ὁτιοῦν εἰ δέοι προσενέγκασθαι, καθάπερ εἰ τύχοι ῥοῦν, ἢ ἀψίνθιον, ἢ ἶριν, ἢ γεντιανήν, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τοιοῦτον φάρμακον, εἰ δι-πλάσιον αὐτοῦ μοχθηρὸν ἀντὶ τοῦ καλλίστου προσφέροιτό τις, ἢ ἔσωθεν ἢ ἔξωθεν ἐν τῷ σώματι, βλάψει διπλάσιον. ὅταν δὲ ἀναμίξαι δέῃ πολλοῖς τοῖς κατὰ μέρος ἕν τι κάλλιστον, αὐξήσειν τὴν τῶν ἄλλων δύναμιν ὑπισχνούμενον, ἂν ἀπορῶμεν τοῦ γενναιοτάτου, διπλασίῳ χρῆσθαι ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντι κατὰ γένος ἐπαγγελίαν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον, εἰ καὶ φαυλότερον φαίνοιτο τοῦ καλλίστου. ἔστι δ' ἡ κασία πλησίον τοῦ κινναμώμου τῷ γένει. καὶ γὰρ καὶ γίνεται ποτὲ κιννάμωμον ἐκ μεταβολῆς αὐτῆς, ὥστε ὅλον μὲν ὁρᾶσθαι τὸ οἷον δένδρον ἀκριβῆ κασίαν, ἀκρέμονας δέ τινας ἐν αὐ-τῷ κινναμώμου συνεχεῖς τοῖς κλάδοις τῆς κασίας εὑρίσκεσθαι. παραπλήσιον δέ ἐστι τὸ τοιοῦτον, οὐ τῷ κατὰ τοὺς οἴνους ἢ τοὺς ἄρτους, οἷα ὁ Κόϊντος ἔλεγεν, ἀλλὰ τῷ κατὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ πράξεις, ἐν οἰκοδομίαις, ἐν ναυπηγίαις, ἐν ἄρσεσι βαρέων σωμάτων, καὶ μεταφοραῖς, ἐν πόλεσιν, ἐν ἁπάσαις ταῖς βοηθείαις, ἐν αἷς τὸ δι' ἑνὸς ἰσχυροῦ γινόμενον, ὅταν οὗτος μὴ παρῇ, διὰ δυοῖν ἀσθενεστέρων ἐπιτελεῖται. ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τοὐναντίου ὑποκεχρείσθω ἐπὶ τοῦ Κοΐντου λόγῳ, πρὸς τῷ μὴ πάντῃ δοκεῖν ἀπόβλητον εἶναι τὴν πρόσταξιν τῶν ἀξιούντων, ἀντὶ τοῦ κινναμώμου διπλάσιον ἐμβάλλειν τῆς κασίας. ἐγὼ μέντοι διὰ παντὸς ἐνέβαλλον κινναμώμου, πᾶσι γὰρ οἷς ἐσκεύασα τὸ φάρμακον, ἢ φί-λοις αὐτοκράτορσιν, ἢ πλουσίοις οὐ χαλεπὸν ἦν, τοῖς μὲν αἰτῆσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, τοῖς δὲ καὶ πρίασθαι πα-ρά τινος. τὸ δὲ προσθεῖναι τούτῳ, ὅτι μηδ' ὁσάκις ἐσκεύασα τοῖς αὐτοκράτορσιν, ἠπόρησά ποτε κινναμώμου, προ-φανῶς ἐστι περιττόν. περὶ μέντοι τοῦ καρπησίου, τὴν Κοΐντου γνώμην, ἣν οὐ παρὰ Σατύρου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων μαθητῶν ἤκουσα τοῦ Κοΐντου διελθεῖν ἄμεινον. ἐνέβαλλε γὰρ ἐκεῖνος, ὥς φασιν, ὅταν ἠπόρει κινναμώμου, τὸ καρπήσιον, ὡς οὐδὲν ἀπολειπόμενον εἰς δύναμιν ἀρίστης κασίας, καὶ πλεῖστον γοῦν αὐτοῦ κομίσας ἐγὼ διὰ τοῦτο, μετὰ τὴν γενο-μένην μοι τῶν αὐτολυκῶν χωρίων ὁδοιπορίαν ἐπιμελῶς κατατιθέμενος, ἔχω μέχρι νῦν πάμπολυ, διασῶζον ὀσ-μήν τε καὶ γεῦσιν, εἰ καὶ μὴ τὴν ἴσην τῇ πρόσθεν, ἀλλ' οὐκ ἐξίτηλόν γε παντάπασιν. ἔστι δ' ὁμοία μὲν τῷ καλου-μένῳ φοῦ κατὰ γένος, ἰσχυροτέρα μέντοι, καί τι καὶ ἀρωματίζον ἔχουσα. πλεῖστον δ' ἐν τῇ Σίδῃ τῆς Παμφυλίας τὸ καρ-πήσιον τοῦτο γεννᾶται, διὰ τοῦτο καὶ εὐωνότατόν ἐστιν, ὡς εἴ τις ὑμῶν ἐκεῖ ποτε γένοιτο λαμβανέτω πλεῖστον, εἰδὼς ἐπὶ πλείονα χρόνον ἐξαρκοῦν αὐτῷ. λεπτὰ δέ ἐστι τὰ κάρφη, παραπλήσια τοῖς ἀκρέμοσι τοῦ κινναμώμου, καὶ κα-λοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν λαέρκινον, τὸ δὲ ἕτερον τὸ πικρὸν, ὅπερ καὶ βέλτιόν ἐστιν. ἑκατέρου δὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἡ ἐπωνυμία καθ' ὃ φύεται. πολὺ δ' ἔχων αὐτοῦ, καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐπεφράθην, εἰς ἅπερ καὶ τοῦ καλουμένου φοῦ βάλλομεν. ἔστι γὰρ αὐτὸ παραπλήσιον μὲν, ἰσχυρότερον δέ, καὶ ὡς ἔφην, ἔχον τι ποιό-τητος ἀρωματιζούσης ἐν ὀσμῇ τε καὶ γεύσει. τούτων δ' ἁπάντων ὧν περὶ κασίας εἶπον ἀναγκαιότατόν ἐστι διο-ρίσασθαι, ποίαν ἐμβλητέον ἐστὶ κασίαν, ἐπειδὴ τὴν μὲν γίζι μάλιστα ἐπαινοῦσιν, ἐφεξῆς δὲ τὴν μοσῶ καλουμένην, εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τὴν ἀρηβῶ, καὶ τὴν δαφνῖτιν. ὅτι μὲν οὖν ἡ γίζι παραπλήσιον κινναμώμῳ κατὰ πάντα ἐστίν, εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν. ἡ γοῦν συνεχεστάτη παρὰ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν, ὡς κιννάμωμον πιπρασκομένη, τοῦ ταυτοῦ γένους ἐστίν. ἀλλὰ τῆς γε συριγγίτιδος ὑπό τινων ὀνομαζομένης, ὁ νεώτερος Ἀνδρόμαχος ἐμβάλλειν ἀξιοῖ. πᾶσι δ' αὐ-τὴ γινώσκεται, καὶ γὰρ καὶ εὐωνοτάτη πάντων ἐστί, τὸν μὲν ἔξωθεν φλοιὸν, ὅνπερ καὶ σύριγγα καλοῦσιν ἰσχυρὸν ἔχουσα κατ' ὀσμήν τε καὶ γεῦσιν, τὸ δ' ἔνδον ἀσθενέστατον, ὡς μηδεμίαν αὐτοῦ χρείαν ἡμῖν γίνεσθαι. διὰ μὲν οὖν τῶν προγεγραμμένων ἐλεγείων, ἀδιορίστως εἴρηται τὸ τῆς κασίας ὄνομα. κατὰ δὲ τὴν πεζῇ γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ υἱέως αὐτοῦ, πρόσκειται ἐπὶ τῷ τῆς κασίας ὀνόματι τὸ τῆς σύριγγος, ἥτ' ἀπ' ἐκείνου μέχρι νῦν ἡμῖν παραδεδομένη δια-δοχὴ, τῶν σκευαζόντων τῷ αὐτοκράτορι τὸ τῆς σύριγγος ὄνομα προσκείμενον ἔχει. ἐφεξῆς δὲ τῶν προγεγραμμένων, ὁ Ἀνδρόμαχος ἰνδικὴν νάρδον κελεύει βαλεῖν, ἥνπερ καὶ στάχυν ὀνομάζομεν νάρδου, καί τοι ῥίζαν οὖσαν, ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἀστάχυας ὁμοιότητος κατὰ τὴν μορφὴν, ἐφ' ἧς φυλάττεσθαι χρὴ μή πως ἀγνοῶν τις ἡμῶν τὴν ἐκπλυτὸν ὀνο-μαζομένην. ἔστι δ' αὐτὴ τοῖς τὰ μύρα σκευάζουσι προϋπηρετηκυῖα κατὰ τὴν ἕψησιν αὐτῶν, ὡς εἰώθασιν, ἀκέραιος πιπρασκομένη. διὸ καὶ τὰς ὄμφας ὀνομαζομένας, βαρβάρῳ γλώττῃ προσήκει λαμβάνειν, ὧν καὶ ἡ περιπεπλασμένη γῆ τῆς ῥίζης ἀφεψηθεῖσα, τὴν ὀσμὴν ἔχει τῆς νάρδου. Σχοῖνον δὲ ὧδε τοῦτον τὴν ἐξ Ἀραβίας ἐμβάλλειν κελεύει, καλουμένην ὑπὸ τῶν πολλῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄνθος σχοίνου, καί τοι γ' ἡμῶν οὐ πάνυ τι τοῦ ἄνθους εὐπορούντων, ὅλης τῆς κομιζομένης πόας ἐπιβεβρωμένης πολλάκις ἄνωθεν ὑπὸ τῶν καμήλων, ἥδιστά τε γὰρ αὐτὴν νέμονται, καὶ πλείστην ἔχουσιν ἐν ταῖς ἀραβίαις ὁδοῖς γεννωμένην. ἔστι δ' εὔωνόν τε τὸ φάρμακον, καὶ μόνῳ ἐπὶ τῆς ὀσ-μῆς ἀκμαίῳ κρινόμενον, ἐπειδὴ διὰ ταχέως ἀποπνεῖ τὸ εὐῶδες αὐτῆς. ἐφεξῆς δὲ γράφοντος τοῦ Ἀνδρομάχου, καὶ λίβανον μίσγοιο καὶ ἀγλαΐην στήσαιο, τὴν ἀγλαΐην οὐ χρὴ ζητεῖν ἡμᾶς, ὡς ἄλλου τινὸς φαρμάκου ὄνομα. διὰ

γὰρ τῆς πεζῆς γεγραμμένης τῷ νεωτέρῳ Ἀνδρομάχῳ συνθέσεως τῆς ἀντιδότου, καὶ διὰ τῆς ἄχρι νῦν εἰς ἡμᾶς καθηκούσης παραδόσεως, ὅτι φαρμάκου τινὸς ὄνομά ἐστιν ἡ ἀγλαΐα, καὶ τὰς δεκαδύο δραχμὰς ἔλκον τοῦ σταθμοῦ τὸ φάρμακον πάντα συμφώνως εἴρηται, τῷ τε πρεσβυτέρῳ καὶ τῷ νεωτέρῳ Ἀνδρομάχῳ, καὶ οὐδὲν ἔξωθεν ἐκείνων πρόσκειται, καθ᾽ ὃ τὸ τῆς ἀγλαΐας ὄνομα λέγεσθαι τις ἡγήσεται, ὥστ᾽ ἴσως τὴν ἀγλαΐαν ἐπίθετον τοῦ λιβανωτοῦ τῷ συντεθέντι τὴν ἐλεγείαν ἔδοξε προσθεῖναι. ἐφεξῆς δὲ μέλανός τε πεπέρεως, καὶ δικτάμνου, καὶ πρασίου, καὶ ῥήου μνημονεύει, γνωρίμων ἅπασι πραγμάτων. ἡ δ᾽ ἐκ παραδόσεως ἡμῖν δεδομένη γραφὴ, προσκείμενον ἔχει τοῦ πεπέρεως τὸ βαρύσταθμον. μεῖζον δ᾽ ἐστὶ τοῦτο τοῦ ἄλλου πεπέρεως, καὶ τὸν φλοιὸν ἔχει λεπτότερόν τε καὶ ἧττον ῥυσσόν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ῥήου καὶ αὐτοῦ παραποίησις μέν ἐστιν, ἐπειδὴ εὐθέως ἐν τοῖς χωρίοις ἐν οἷς γεννᾶται, πρόσφατον ἔνιοι λαμβάνοντες αὐτὸ, καὶ ἀφέψοντες ὡς ἀνεῖναι τὸν χυλὸν, ἐκεῖνον μὲν ἑψήσαντες πέμπουσιν ἡμῖν, ὡς εἰλικρινῆ καὶ ἄμικτον ὕδατι. τὸ δὲ ῥῆον ξηράναντες, ὡς οὐδὲ αὐτὸ προαφεψημένον ἀποστέλλουσι. διὰ τοῦτ᾽ ἐπίστασθαι χρὴ γνωρίζειν τὸ πανουργηθὲν, εὐγνωστότατον ὂν τοῖς ἑωρακόσι τὸ αὐτοφυὲς ῥῆον. ὅτι γὰρ τὸ διὰ τῆς ὄψεως αὐτοῦ κρινόμενον πυκνὸν, καὶ συνηγμένον ἔχει τῆς ὅλης οὐσίας, ἀλλ᾽ ἔστιν ἀραιότερον, ἔν τῇ γεύσει τε τὴν στύφουσαν ποιότητα παντάπασιν ἀμυδρὰν, ἢ οὐδ᾽ ὅλως ἔχει, καί τοι γε ἰσχυρὰν ἔχοντος τοῦ ἀκμαίου ῥήου, τιτρᾶται μέντοι καὶ αὐτὸ ταχέως.

Στοιχὰς δὲ φύεται μὲν πολλὴ πολλαχόθι τῆς γῆς, πλείστη δ᾽ οὖσα ἐν κρήτῃ, καὶ ταῖς κυκλάσιν ὀνομαζομέναις νήσοις, ἀφ᾽ οὗ καὶ τοὔνομα αὐτῇ κατὰ τὴν ἰβηρικὴν θάλασσαν κείμενον. εὐτροφωτέρα δέ ἐστι καὶ κρείττων ἡ ἐκ τῶν νήσων τῆς κρητικῆς. Πετροσέλινον γινώσκεται μὲν πᾶσιν ἐπωνυμένον τὸ μακεδονικὸν, ὃ καὶ καλοῦσι τινὲς ἐστρεατικὸν, ἀπὸ τοῦ χωρίου καθ᾽ ὃ φύεται τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῷ τιθέμενοι. παντελῶς δ᾽ ὀλίγον ἐστὶ τὸ γεννώμενον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, κρημνώδει τε ὄντι καὶ οὐ μεγάλῳ. τὸ δὲ ἐστρεατικὸν μακεδονικὸν ἐκ μακεδόνων εἰς πάντα τὰ ἔθνη κομιζόμενον, ὀλίγον μὲν καὶ αὐτὸ κατὰ τὴν μακεδόνων φύεται γῆν. ἀλλ᾽ ὅπερ ἐπὶ τοῦ μέλιτος, καὶ τοῦ οἴνου τοῦ φαλερίνου, τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ πετροσελίνου συμβέβηκεν. εἰς ἅπασαν γὰρ σχεδόν γε τὴν οἰκουμένην οἱ ἔμποροι κομίζουσιν, ὡς ἀττικὸν μέλι καὶ οἶνον φαλερῖνον, οὕτω καὶ μακεδονικὸν πετροσέλινον, οὐ τοσούτου αὐτοῦ γεννωμένου, ὡς ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν ἐξαρκεῖν, ἀλλ᾽ ἐν ἠπείρῳ πλεῖστον γεννᾶται πετροσέλινον, ὥσπερ ἐν ταῖς κυκλάσι νήσοις τὸ μέλι. καὶ κομίζεταί γε τὸ μὲν ἐκ τῶν νήσων ἀθήναζε, τὸ δὲ ἐξ ἠπείρου, πρότερον μὲν εἰς μακεδονίαν, καὶ πλεῖστόν γε καὶ σχεδὸν ἅπαν εἰς θεσσαλονίκην, ἐκεῖθεν δ᾽ ὡς μακεδονικὸν ἐκφέρεται. καὶ κατὰ τὸν οἶνον δὲ τὸν φαλερῖνον ὅμοιόν τι συμβέβηκεν. ἐν μικρῷ γάρ τινι χωρίῳ τῆς ἰταλίας ὀλίγος γεννώμενος, ὡς δῆθεν αὐτὸς ἐκεῖνος ὢν εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ ῥωμαίοις γῆν εἰσκομίζεται, σκευαζομένων δ᾽ ἄλλων οἴνων εἰς ὁμοίου πανουργίαν, ὑπὸ τῶν περὶ ταῦτα δεινῶν. ἐὰν δ᾽ ἀπορήσῃς ποτὲ ἐστρεατικοῦ πετροσελίνου, μηδὲν ἡγοῦ χεῖρον ἔσεσθαί σοι τὸ τῆς θηριακῆς φάρμακον, ἐὰν ἕτερον ἐμβάλῃς. οὐ γὰρ ὡς δηλητηρίοις φαρμάκοις, ἢ ἰοβόλων θηρίων τοῖς δήγμασιν ἐναντιοῦται, ἀλλ᾽ ἀῤῥωμένοις τοῖς ὑδερικοῖς, καὶ ὅσα πάθη ἄλλα τοιαῦτά ἐστιν, οὐ μὴν τῷ κυριωτάτῳ γε τῆς θηριακῆς ἐπαγγέλματι. ποιεῖ δ᾽ αὐτὴν καὶ πικροτέραν δηλονότι τὸ ἐστρεατικὸν πετροσέλινον, καὶ μάλιστα ἐὰν πρόσφατον ᾖ. διαφέρει γὰρ ὥσπερ δριμύτατον τῶν ἄλλων πετροσελίνων, οὕτω καὶ πικρότατον. Τὴν δὲ τερμινθίνην οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τὴν ἐκ λιβύης ἐμβάλλειν ἐκέλευσεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ἀτιμάσας γε τὴν ἐκ τῆς χίου προκεκριμένην σχεδὸν ὑπὸ πάντων. ἐπαινῶ μὲν γὰρ καὶ τὴν ἐκ τῆς λιβύης κομιζομένην ἀρίστην. οὐ γὰρ δὴ πᾶσά γε ἐστὶν ἀρίστη, καθάπερ ἡ ἐκ χίου. γίνεται δὲ καὶ περὶ τὴν ποντικὴν γῆν, καί τισιν ἄλλοις ἔθνεσι καλλίστη τερμινθίνη ῥητίνη, ἀλλ᾽ ὑπερέχει πασῶν ἡ χία κατ᾽ ὀσμήν τε καὶ γεῦσιν. ἐφεξῆς δὲ τῶν προγεγραμμένων ὁ Ἀνδρόμαχος ἐν τῇ συνθέσει τῆς θηριακῆς ἔγραψε, ζιγγίβερι καὶ πενταπέτηλον ὅπερ ἐστὶ πεντάφυλλον πόαν ἐμβαλλομένην, ὅτε παραποιούμενα φάρμακα, καὶ πᾶσι γιγνωσκόμενα. μετὰ δὲ ταῦτα πολίου μνημονεύει πᾶσι γνωρίμου, καὶ μηδὲν ἔχοντος ὅμοιον, εἶτα χαμαιπίτυος, ἐφ᾽ ἧς τοσοῦτον χρὴ προσθεῖναί με κατὰ τὸν λόγον, ὡς πολλαχόθι τῆς γῆς γεννᾶται, καὶ κατ᾽ ὀδμὴν, καὶ γεῦσιν ἀκμαιότερον τῆς ἐν τῇ κρήτῃ. φέρεται δ᾽ ἡμῖν ἐκεῖθεν, ὡς καὶ τοὺς Καίσαρι σκευάζοντας ἀεὶ τῇ κρητικῇ χρῆσθαι, καί τοι καὶ κατ᾽ αὐτὴν τὴν ῥώμην ἐν τοῖς προαστείοις, καὶ τὴν χαμαιπίτυν, καὶ τὴν χαμαίδρυν εὕρομεν εὐοσμοτέρας τῶν ἀπὸ τῆς κρήτης, ὅταν γε μὴ πολλοῖς κατακλυσθῶσιν ὄμβροις. ἔτι τε καὶ τοῦτο χρὴ γινώσκειν, ὡς φερομένων ἀπὸ κρήτης τῶν βοτανῶν, ἐνειλιγμένων χαρτίοις οἷς ἐπιγέγραπται τὸ τῆς ἑκάστης βοτάνης ὄνομα. τινὲς μὲν ἁπλῆν ἔχουσι τὴν ἐπιγραφὴν, τινὲς δὲ μετὰ προσθήκης τῆς πεδιάδος. εὑρήσεις δὲ τὴν πεδιάδα γενναιοτέραν, καί τι τῶν πλείστων βοτανῶν ἐν τοῖς πεδίοις ἀσθενεστέρων γεννωμένων. Στύρακα δὲ, δῆλον ὅτι τὸν ἐν τοῖς καλάμοις φερόμενον ἐκ παμφυλίας ἐμβάλλειν προσήκει, ὀλίγιστόν τε γεννώμενον, καὶ τοσούτῳ διαφέροντα τοῦ πολλοῦ τούτου στύρακος, ὅσον ὁ φαλερῖνος οἶνος τοῦ πιπρασκομένου κατὰ τὰ καπηλεῖα. λαμβάνειν δ᾽ αὐτοῦ χρὴ τὸν ὠχρότατον, εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ κατὰ ὀσμὴν οὗτος ἐστὶν ἰσχυρότατος, καὶ κατὰ γεῦσιν οὐδὲν ἧττον. Νάρδου δ᾽ ἐφεξῆς ἐμνημόνευσεν ὁ Ἀνδρόμαχος, ὡς αὐτὸς προσέγραψε τῆς ἐκ γαλατείας, ἣν συνήθως οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ, κελτικὴν ὀνομάζουσι. συγκέχυται γάρ πως τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα καθ᾽ ἑνὸς ἔθνους φερόμενα τοῦ κελτικοῦ. καλοῦσι γοῦν αὐτοὺς ἔνιοι μὲν γαλάτας, ἔνιοι δὲ γάλλους, συνηθέστερον δὲ τὸ τῶν κελτῶν ὄνομα. περὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων, τὸ μέν πού τι πρόσθεν εἴρηται, καθάπερ ἐπὶ λημνίας γῆς καὶ μίλτου. καλεῖν δ᾽ αὐτὴν ἄμεινον οὐ μίλτον, ἀλλὰ γῆν. ἔστι γάρ τις λημνία μίλτος ἐν τῇ μίλτῳ γεννωμένη, πρὸς ἄλλας χρείας ἐπιτήδειος, οὐ μὴν εἰς ἃς ἡ καλουμένη λημνία σφραγίς. γέγραπται δὲ καὶ περὶ τούτων, ὥσπερ οὖν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς γεγραμμένα φάρμακα σχεδὸν ἅπαντα καὶ γινώσκεται πᾶσιν ἰατροῖς, καὶ πανουργίαν οὐκ ἐπιδέχεται. τινὰ δ᾽ αὐτῶν σαφέστερον δηλοῦται διὰ τῆς πεζῆς γεγραμμένης θηριακῆς. καὶ τὸ δάκρυον σὺ μίσγοιο, βαλὼν κυανωπὸν ἀκάνθης. δηλοῖ γὰρ τὴν ἐκ τῆς αἰγυπτίας ἀκάνθης γεννωμένην ἀκακίαν. Μόνον οὖν εἰπεῖν ἔτι περὶ θλάσπεως ἀναγκαῖον ἐστὶ, ἐπειδὴ καὶ σχεδὸν ἅπαντα ἐμβάλλουσιν, τό, τε ἐκ κρήτης φερόμενον, καὶ τὸ πανταχόθεν γεννώμενον, ὅπερ ἐστὶ τῇ χρόᾳ μὲν ὠχρόξανθον, τῷ σχήματι δὲ στρογγύλον πάνυ σμικρὸν ὡς εἶναι κέγχρου

πολλοστὸν μόριον. ἄμεινον δὲ τὸ ἀπὸ καππαδοκίας κομιζόμενον ἐμβάλλειν, τῇ χρόᾳ μὲν ἤδη τὸ μελάντερον ἀποκεχωρηκὸς πάμπολυ, τῷ σχήματι δὲ οὐκ ἀκριβῶς στρογγύλον, καὶ τῷ μεγέθει πολλῷ γε μεῖζον, ἢ κατὰ τὸ προειρημένον, ἔχον δὲ κατά τι μέρος ἑαυτοῦ, καὶ οἷον ἐνθλασμά τι μικρὸν, ἀφ᾽ οὗ καὶ ὠνομάσθη θλάσπι. γεννᾶται δὲ ὥσπερ καὶ τοῦτο, οὕτω καὶ ἕτερον ἐν καππαδοκίᾳ πάμπολυ, ὥστε οὐχ ἁπλῶς τὸ ἀπὸ καππαδοκίας φερόμενον ἄριστόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἰδίως ἐν αὐτῷ γεννώμενον, ἀνόμοιον δὲ τῷ κρητικῷ τε, καὶ πολλαχόθεν τῆς γῆς φυομένῳ. εἰ δέ τι καὶ ἄλλο μὴ σαφῶς εἴρηται διὰ τῶν ἐλεγείων μέτρων ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Ἀνδρομάχου, τουτέστι κεκρυμμένον, γινώσκοντι σοι τὴν ἄνευ μέτρου γραφὴν ὑπὸ τοῦ υἱέως αὐτοῦ γεγραμμένην Ἀνδρομάχου, καθάπερ καὶ τὸ ἀκταίῳ μίσγοις, συγκεράσας μέλιτι, τουτέστι μέλιτι τῷ ἀττικῷ. κενταύρειον γοῦν κατὰ μὲν τὴν ἔμμετρον γραφὴν οὐ προσδιώρισται ποῖον λέγει, κατὰ δὲ τὴν πεζῇ γεγραμμένην, πρόσκειται τὸ λεπτὸν, διὰ τὸ καὶ ἄλλο εἶναι κενταύρειον ἁδρόν. οὕτω καὶ ἀριστολοχίας εἴρηται λεπτῆς, ἔστι γὰρ καὶ ἄλλη τις ἁδρὰν ἔχουσα τὴν ῥίζαν, ὥσπερ καὶ τρίτη τις ἐστὶν ἤδη ταύτης δὲ στρογγύλη.

Περὶ τῆς σκευασίας τῆς θηριακῆς.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν, ὡς ἅπαξ μὲν τις ἰδὼν σκευαζόμενον τὸ φάρμακον, οὐκέτι δεήσεται θεάσασθαι δεύτερον ἢ τρίτον. εἰς δὲ τὴν διάκρισιν τῶν ἀρίστων ἐν ἑκάστῳ γένει φαρμάκου, οὐχ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις ἑωρᾶσθαι χρὴ τὰ δόξαν ἔχοντα γεννᾶσθαι κάλλιστα καθ᾽ ἑκάστην χώραν. ἔχειν δ᾽ οὖν χρὴ καὶ πρὸς τὴν τούτων χρῆσιν παραγγέλματα, περὶ ὧν εἴπομεν ἤδη καὶ πρόσθεν, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐν ὀλίγοις κεφαλαίοις περὶ πάντων ἐρῶ. τὰς μὲν ῥίζας, ὧν αἱ ἄνω εἰσὶ χρήσιμοι, τεταμένον ἔχειν χρὴ τὸν φλοιὸν οὐ ῥυσσόν, ἀτρόφου γὰρ ῥίζης τοῦτο σημεῖον. τοὺς δὲ καρποὺς μετὰ τῶν ἀκρεμόνων τε καὶ βλαστημάτων ὀνομαζομένων εὐθαλεῖς, καὶ πολλοὺς ἅμα τοῖς περικαρπίοις. τὰ σπέρματα δὲ, ὥσπερ καὶ τὰς ῥίζας, εὔτροφα διὰ τοῦ τετάσθαι τὸν φλοιὸν γνωριζόμενα, τοὺς δὲ ὀποὺς καὶ τοὺς χυλοὺς, μὴ κατεξηραμμένα ἐν τῷ χρόνῳ, μήτ᾽ ἀμυδρὰς ἔχοντα ἑκάστου τὰς ἑαυτῶν ποιότητας, ὀσμῇ τε καὶ γεύσει κρινομένας. οἱ μὲν οὖν καρποὶ μετὰ τῶν βλαστημάτων τε καὶ περικαρπίων ἀνθῶν τε καὶ φύλλων, ὅσαπερ τούτων εἰς τὴν θηριακὴν ἐμβάλλονται. τῶν δὲ βοτανῶν, σκορδίου, καλαμίνθης, πρασίου, στοιχάδος, δικτάμνου, πολίου, χαμαίδρυος, χαμαιπίτυος, ὑπερικοῦ, κενταυρείου. αἱ ῥίζαι δὲ τῶνδε, ζιγγιβέρεως, ἴρεως, ῥήου, πενταφύλλου, κόστου, νάρδου ἰνδικῆς, νάρδου κελτικῆς, γεντιανῆς, μήου, ἀκόρου, φοῦ, ἀριστολοχίας λεπτῆς. σπέρματα δὲ ἐμβάλλεται τῷ φαρμάκῳ τουτί. βουνιάδος, πετροσελίνου, θλάσπεως, ἄμμεως, ἀνήθου, μαράθρου, δαύκου, καρδαμώμου. ταῦτα μὲν οὖν πάντα τὰ τρία γένη τοῖς αἰγυπτίοις ὅλμοις ἐμβάλλειν προσήκει, ἐπειδὴ σκληρότατοι τυγχάνουσιν ὄντες, ὡς μηδὲν ἐν τῷ κόπτεσθαι τῆς ἑαυτῶν οὐσίας προστρίβεσθαι τοῖς κοπτομένοις. ἐμβαλλέσθω δὲ ἅμα τοῖσδε καὶ ταυτί, ἄρτισκοι σκιλλητικοὶ, ἄρτισκοι θηριακοὶ, ἡδυχρόου μάγμα, πεπέρεως τε τὸ μέλαν, καὶ τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μακρὸν, καὶ ῥόδα ξηρὰ, καὶ πρὸς τούτοις ἀγαρικὸν, καὶ κρόκος ἐὰν ξηρὸς ᾖ, σφραγὶς, καὶ ἡ ὀπτὴ χαλκῖτις, ἄμωμόν τε καὶ κινάμωμον, καὶ ἡ σῦριγξ τῆς κασσίας, ὅ, τε τοῦ βαλσάμου ὀπὸς, ἥ τ᾽ ἀκακίας, πλὴν εἰ μαλακή τις εἴη καὶ ὑγρὰ, τότε κασσόρειον, καὶ ἡ ἄσφαλτος, ἢ ὥς τινες ἀρρενικῶς ὁ ἄσφαλτος. εἴρηται γὰρ πολλάκις ὡς οὐδὲν χρὴ φροντίζειν τῆς τοιαύτης λεπτολογίας. οἴνῳ δὲ διαβραχέντα λελειώσθω σμύρνα καὶ κρόκος, ἐάν γε ἀσφαλέστερον εἶναί σοι δόξῃ, μὴ κόπτειν αὐτὸν ὑγρὸν ὄντα. πάντες δὲ οἱ ὀποὶ οἴνῳ διαβρεχέσθωσαν, ὥστε καὶ λυθῆναι, καὶ πρὸς τὴν λείωσιν ἐπιτήδειοι γενέσθαι, ὅ τε σαγαπηνοῦ, ὅ τε πάνακος, ὅ τε μήκωνος, ὃν δὴ καὶ μηκώνειόν τε καὶ ὄπιον ὀνομάζουσιν, ἥ τε ἀκακία, ὅταν ὑγροτέρα σοι δόξῃ, καὶ δυσκοπτος ὑπάρχῃ, ὅ, τε τῆς ὑποκιστίδος χυλὸς, καὶ ὁ τῆς γλυκυρρίζης. τὸ δὲ θλάσπι, καὶ τὸ τῆς γογγυλίδος σπέρμα, κατὰ μὲν τὰς πρώτας σκευασίας, ὥσπερ ἑώρων τοὺς πρὸ ἐμοῦ σκευάζοντας, καὶ αὐτὸς ἐνέβαλον ἅμα τοῖς κοπτομένοις εἰς ὅλμον, εἶτα ποτὲ θεασάμενος ἐμπεπλασμένα διὰ γλισχρότητα τῷ κύτει τοῦ ὅλμου, κατὰ θυίαν ἐδικαίωσα μόνα περιλειώσας, ἐπιχέαι οἶνον ἐπ᾽ ἐκεῖνα, μέχρις ἂν ἀκριβῶς ὅλα διαλυθῇ, καὶ μετὰ ταῦτα μιγνύναι τοῖς ἐν τῷ οἴνῳ ἰδίᾳ βεβρεγμένοις τε καὶ λελειωμένοις. καὶ τὸν λιβανωτὸν δὲ λειοῦν ἄμεινον ἰδίᾳ καθ᾽ ἑαυτὸν ἐν θυίᾳ κούφως, ὡς μὴ πλατύνοιτο, κᾆπειτα διαττήσαντας, ἔχειν ἕτοιμον ὡς ἐπιπάττειν, εἴπερ ἐθελήσειας, τοῖς μετὰ τοῦ οἴνου λελειωμένοις. τὸ δὲ κόμμι καὶ διαβρέχειν ἐν οἴνῳ ἀναγκαῖον, καὶ λειοῦν αὐτό τε καθ᾽ ἑαυτὸ, καὶ μετὰ τοῦ λιβανωτοῦ. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα καθ᾽ ὃν εἴρηται τρόπον παρασκευαζέσθω, τὰ μὲν ἐν θυίᾳ μετὰ τὸ εἶναι λελειωμένα, τὰ δὲ διηττημένα καὶ λελειωμένα ξηρά. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς ἁπάντων ἑνώσεως, τηκέσθω μετὰ μέλιτος ἐν ἀγγείῳ διπλῷ, πρώτη μὲν ἡ ῥητίνη, μετὰ ταύτην δὲ ὁ στύραξ, καὶ ἡ χαλβάνη προτεθλασμένα, καὶ προκεκομμένα κατὰ τὸν ὅλμον ὑπέροις, ἢ μοχλοῖς σιδηροῖς, παραστάζομένου βραχυτάτου μέλιτος ὠμοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῶν ἡμετέρων δακτύλων πλατυνόμενα, προσεμβαλλέσθω καὶ τῷ τοῦ μέλιτος τετηγμένῃ ῥητίνῃ, καὶ οὕτω πάλιν ἐπιτεθειμένου τοῦ πώματος τῷ ἀγγείῳ διαλυέσθω. βέλτιον γὰρ μηκέτι κινεῖν τὸ μέλι, τούτων ἐμβληθέντων, ἀλλὰ πωμάσαντας τὸ ἐνεστηκὸς ἀγγεῖον τῷ ὕδατι, τὴν ἕψησιν ποιεῖσθαι. τηκομένων δὲ τούτων, ἐπεμβαλλέσθω τοῖς μετὰ τοῦ οἴνου λελειωμένοις τὰ ξηρὰ, καὶ ἀναμιγνύσθω μέχρι πάχους ἱκανοῦ, καὶ οὕτω μετὰ βραχὺ τετηγμένα, χλιαρὰ παραχείσθω τοῖς ἐν τῇ θυίᾳ διὰ μεγάλου δοίδυκος, ἰσχυροῦ τινος ἀνδρὸς ἑνοῦντος αὐτά. καὶ ἐπειδὰν ἑνωθῇ καλῶς, ἤδη τέ πως παχὺ φαίνεται τὸ ἐξ αὐτῶν, ἐπεμβάλλειν τοῦ μέλιτος ἀφεψημένου τε μετρίως, καὶ δηλονότι καὶ ἀπηφρισμένου, καὶ μετὰ τοῦτο τῶν διηττημένων, εἶτ᾽ αὖθις τοῦ μέλιτος, εἶτ᾽ ἤδη μιγνύναι χλιαρὰ τὰ τηχθέντα, καὶ τρίβειν ἰσχυρῶς πάντα κατὰ τὴν μεγάλην θυίαν μεγάλῳ δοίδυκι, προσεμβαλλομένων ὅσα περιττὰ τῶν ξηρῶν ἐστι καὶ τοῦ μέλιτος. ὅταν δ᾽ ὑπὸ τοῦ δοίδυκος ἑνωθῇ πάντα κατὰ τὴν θυίαν, ἐμβάλλειν ὅλμῳ τηνικαῦτα, καὶ διὰ μοχλῶν σιδηρῶν ἀκριβῶς καθαρῶν, ὡς μηδὲν ἔχειν ἰοῦ, κόπτειν συνεχῶς ἐπαλείφοντα τοὺς μοχλοὺς ὀποβαλσάμῳ, κατέχονται γὰρ ἐν τῷ γλίσχρῳ τοῦ φαρμάκου, καὶ δυσκόλως ὑπὸ τῶν κοπτόντων ἀναφέρονται. ὅπως οὖν ἑτοίμως ἀνύοιτο τὸ ἔργον, χρίειν ὀποβαλσάμῳ χρὴ τὰ τοῦ μοχλοῦ πέρατα συνεχῶς, εἰς αὐτὸ τοῦτο δαπανῶντα πᾶν αὐτό. βέλτιον δ᾽ ἐν ἡλίῳ κόπτειν, ἑνοῦται γὰρ οὕτω θᾶττον ἅπαντα, καὶ τοῦτο πράξαντας σκεπάζειν

χρὴ

χρὴ τὸν ὅλμον ἔχοντα τὸ φάρμακον ἐν αὐτῷ, καὶ μετὰ δ΄ ἡμέρας ἢ ε΄, κόπτειν ὁμοίως ἐν ἡλίῳ, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐκ διαλειμμάτων αὖθις καὶ αὖθις, ἡμερῶν ϛ΄ ἢ ζ΄ μέχρι δύο μηνῶν, ἢ πάντως μ΄ ἡμερῶν. ταῦτα μὲν οὖν ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴν τοῦ φαρμάκου γέγραπται πάντα. τὸ δὲ μέλαιναν αὐτὴν γίνεσθαι, τοῦτο γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως εἴθισται, καὶ ὅστις ἀποτυγχάνει τῆς χρόας ταύτης, καταγελᾶται, φυλακτέον μὲν ἡμῖν ἐστι, γνωστέον δὲ μηδὲν ἐκ τῆς χροιᾶς ὑπαλλάττεσθαι τῆς τοῦ φαρμάκου δυνάμεως. γίνεται δὲ ἡ ἀτυχία διὰ τὴν κεκαυμένην χαλκῖτιν ξανθὴν καὶ πυρρὰν γινομένην. καὶ γὰρ ἐλάχιστον αὐτῆς ἐμβαλλόμενον, ὅμως ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν χροιάν. ὅπως οὖν μηδὲ κατ' αὐτὸ τοῦτο δοκεῖ τις σφάλλεσθαι, προσεχέτω τὸν νοῦν οἷς ἐρῶ. τέτταρας μὲν τὰς πάσας δραχμὰς ἡ ἀντίδοτος λαμβάνει τῆς χαλκίτεως, ὀπτᾶν δὲ προσήκει αὐτὴν πολὺ πλείονα, κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ἔμβαλε εἰς χυτρίδιον δραχμὰς τῆς ὠμῆς χαλκίτεως οὐκ ἐλάττους τῶν μ΄. κἄπειτα διακεκαυμένοις ἄνθραξιν ἐντιθεὶς τὸ χυτρίδιον ἄνευ πωμάτων, ὅταν χυθῇ τὸ φάρμακον, ἐποχούμενόν τε θεάσῃ τὸ κουφότατον καὶ ἀφρωδέστατον, αἴρειν αὐτίκα, καὶ θέντα χαμαὶ μὴ καθάπερ εἰώθαμεν ἐνίοτε παραπλησίως τοῖς τὸ πῦρ ἐξάπτουσιν ἐμφυσᾶν αὐτῇ. θαυμαστὸν γὰρ ὅπως ἐν τῷδε τὸ πυρρὸν τῆς χρόας ἴσχει καὶ ξανθόν, ἀλλὰ μηδ' ἐν ἡλίῳ τιθέναι. ψυγείσης δὲ λαμβάνειν ὅσον ἀφρωδέστερον ἐποχεῖται, μηδὲν ἔχον ἐν ἑαυτῷ, μήτε πυρρόν, μήτε ξανθόν, μήτε ὠχρόν, εἶτ' οὖν αὐτοῦ πείρας ἕνεκα λαβόντα βραχὺ καὶ λειώσαντα, θεάσασθαι μή τι κατὰ τὴν λείωσιν ἐμφαίνοιτο τῶν εἰρημένων χρωμάτων. ἐὰν δὲ οἷον ἐλήφθη μένῃ πρασίζον, ἢ τεφρῶδες κατὰ τὴν χρόαν, ἐκ τούτου δραχμὰς δ΄ ἐμβάλλειν. ὀλίγον γὰρ τὸ τοιοῦτον εὑρήσεις ἐν πολλῷ τῷ κεκαυμένῳ. τὰ μὲν οὖν ἀναγκαῖα πρὸς τὴν τῆς ἀντιδότου σύνθεσίν τε καὶ κατασκευὴν ἤδη λέλεκται πάντα. διαφωνησάντων δέ τι πρὸς τὴν γραφὴν ταύτην Δαμοκράτους τε καὶ Κρίτωνος, ἄμεινον ἔδοξέ μοι καὶ τὰ πρὸς ἐκείνων γεγραμμένα παραθέσθαι, καὶ πρότερον τὰ Δαμοκράτους, ἐπειδὴ καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῆς ὅλην ἔγραψε σαφῶς. ἔστι δὲ δι' ἐμμέτρου λέξεως, ὡς εἴωθεν, ἥτις οὐ μόνον τὸ μνημονεύεσθαι ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ παραποιεῖσθαι τὰς συμμετρίας ἀγαθὸν ἔχει. ἄρχεται τοίνυν ὁ Δαμοκράτης ἐν τῷ βιβλίῳ καθ' ὃ τὰς ἀντιδότους γράφει, τόνδε τὸν τρόπον ἀπὸ τῆς κοινῆς χρήσεως αὐτῶν, καὶ τῆς κατὰ τὴν θηριακὴν ἰδέας.

Τὰς ἀντιδότους ἔχε προπαρεσκευασμένας,
πρὸ πάντων δ' ἁπλῶς τὰ φαῦλα δηλητήρια,
ὧν καὶ χάριν δοκοῦσιν εὕρεσιν λαβεῖν,
καὶ τοῖς θανασίμοις ἀντιδώσεις φαρμάκοις.
προδίδους τι τοῖς ἔχουσιν ὑπόνοιαν τινά,
μή τις μετὰ τροφὴν φάρμακον φαῦλον λάβῃ,
ἐπὶ τῇ τροφῇ τε, προσφέρεσθαι δ' ὅταν δοκῇ,
ἀναιρετικόν τις μετὰ τροφὴν εἰληφέναι,
ἐμέσαντι πάντως τὴν προσενεχθεῖσαν τροφήν,
καὶ δὶς δὲ διδόναι καὶ τρὶς αὐτὰς ἐπίτρεπε,
ὅταν μένῃ σημεῖα φαύλων φαρμάκων.
δώσεις δὲ καὶ τοῖς ἐντυχοῦσιν ἑρπετοῖς,
τῶν ἰοβόλων τε θηρίων τοῖς δήγμασιν,
ὕδρων, κεραστῶν, ἀσπίδων, καὶ διψάδων,
καὶ τῶν ἐχιδνῶν, τῶν τε λυσσώντων κυνῶν.
καὶ γὰρ τὰ τούτων ἐστὶ φαῦλα δήγματα,
τῶν τ' ἐν θαλάττῃ ἰοβόλων πάντων ἁπλῶς,
καὶ τῶν τε λεπτῶν λεγομένων θηριδίων
σφηκῶν, μελιττῶν, σκορπίων, ἀνθηδόνων,
φαλαγγίων τε θανασίμων, καὶ μυγαλῆς.
τῆς ἀντιδότου μὲν πλεῖον ἢ δραχμὴν μίαν,
καρύου τὸ μέγεθος μακρῷ πλέον,
κεκραμένων δὲ ζωροτέρων κυάθων δέκα.
οὐκ ἀρκέσει δὲ τοῖς κακῶς δεδηγμένοις
ἅπαξ προσενεγκεῖν, ἀλλὰ διδόναι πολλάκις
δεῖ τοὺς θέλοντας ἐξαλεῖψαι τοὺς φόβους.
δίδου δὲ πρὸς πάντα τὰ πάθη καὶ τὰς νόσους,
ὅσαι φέρουσι τῷ χρόνῳ καχεξίας,
τοὺς περιοδικοὺς πυρετούς τε καὶ ῥίγεα,
μάλισθ' ὅσα μένει μετὰ πόνου πολλὴν χρόνον,
ἀρεστὰ δὲ φέροντα κυρίων τόπων,
ταῖς πνευματουμέναις τε μήτραις, ἢ κῶλον,
ὅσοι τε κύστιν, ἢ νεφροὺς ἀλγήμασι
χρονίοις ὀχλοῦνται, κἂν μεθ' ἑλκῶν, ἢ λίθων.
δώσεις δὲ καὶ τοῖς ἡπατικοῖς αὐτὰς καλῶς,
ἀνάγουσί τ' ἐκ τοῦ θώρακος αἷμα πολλάκις,
καὶ τοῖς τρυγώδες ἀναφέρουσι καὶ πύον,
ὅθεν ἂν φέρηται τοῦτο, κἂν ἐκ πνεύμονος.
δίδου δὲ καὶ τοῖς ῥήγματα, ἢ καὶ σπάσματα
ἐσχηκέναι λέγουσι τῶν ἐντός τινος,
αἴρει γὰρ αὐτῶν τοὺς φόβους τε τοὺς πόνους.
προσενεγκτέον δὲ τὴν τροφὴν μὴ ῥᾳδίως
πέττουσι, κἂν λάβωσιν ὀλίγην παντελῶς,
ἀεὶ δ' ἀποξυνοῦσι, καὶ παραυτίκα
ὅσοις τ' ἀνάγκη δι' ἀποδημίας μακρᾶς,
χρῆσθαι πάνυ φαύλοις ὕδασι, καὶ τούτοις δίδου
τῆς ἀντιδότου μὲν ὅσον ἄγειν τριώβολον,
ὕδατος δὲ θερμοῦ τρεῖς κυάθους, ἢ τέσσαρας
πρὸ τῆς τροφῆς, ὥραισι τρισὶν ἢ πλείοσι.
τοῖς δὲ περὶ κύστιν, ἐκ γλυκέος κεκραμένης,
αἱμοπτυϊκοῖς τε καὶ στόμαχον ἡλκωμένοις.
τοῖς ῥευματιζομένοις δὲ τὸν θώρακα ὅλον
δώσεις, ἀφεψῶν εἰς ὕδωρ δευμίδιον
πολίου, τὸ μὲν βέλτιον ἢ τοῦ κρητικοῦ,
ἢ καὶ σκυθικοῦ τὸ κρεῖσσον, τοῦ ποντικοῦ
θᾶττον. στελεῖς γὰρ τὰς φορὰς τῶν ῥευμάτων,
ἐν τρισὶ δὲ κυάθοις, ὡς προεῖπον, πρόσφερε.
τινὲς δὲ καὶ τοῖς σφόδρα πονοῦσιν ὠτίων,
ἀνέντες αὐτὴν ἐν γλυκεῖ τῷ κρητικῷ,
εἰς τοὺς πόρους ἐνέθεσαν ἔριον διάβροχον.
ἐχέτω δ' ὁ ποιεῖν ἀντίδοτον θέλων καλήν,
πάντα μὲν ἄκρως τὰ μίγματα τ' ἐξητασμένα,
τὸν λεγόμενόν τε θηριακὸν πεπονημένον
ἄριστον οὕτω γεγονότα, ὡς ὑποδείξομεν.
ἔστι γὰρ οὗτος τῶν καλῶν, ἐκ μιγμάτων
λαβὼν ἐχίδνας τὰς ἀληθεῖς τοῦ θέρους
ἀρτιθήρους, τὰς μεγάλας ὡς εἴκοσι,
μικρῷ τε πλείους, οὐ γάρ ἐστ' αὐτῶν πολύ.
ὃ δὴ λαβόντας σκευάσαι τὸ φάρμακον,
τῶν μὲν κεφαλῶν ἀπόκοψον ὡς τρεῖς δακτύλους,
μικρῷ τε πλείους τῶν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς μερῶν,
πρῶτον κεφαλὰς μέν, εἶτα τὰς οὐρὰς τότε.
τοῦτο δὲ ποιεῖν δεῖ προσφάτων ζωσῶν τ' ἔτι,
εἶτα περιδέρας ῥᾳδίως ὡς ἐγχέλυς,

ἔκβαλλέ τ' αὐτὸς καὶ τὸ λίπος αὐτῶν ἅπαν,
πλύνας τε καθαρῶς, εἰς λοπάδιον ἐντίθει,
ξηροῦ τ' ἀνήθου σύμμετρον δεσμίδιον,
ὕδατος δὲ τ' ἀρκοῦν παραχέας, ἕψει μέχρι
ἡ σὰρξ ἀποστῇ ῥᾳδίως τῶν ὀστέων.
τὸ λοπάδιόν τε βαστάσας ἀπὸ τοῦ πυρὸς,
τῶν ὀστείων τὴν σάρκα καθαρὰν ἀπόλαβε,
στήσας ἀκριβῶς ἰσοβαρῆ ταύτης σταθμὸν
τοῦ σαρκὸς, ἄρτου τοῦ καθαροῦ τοῦ πυρίνου,
πρόσμισγε καὶ λέαινε, παραχέων βραχὺ
τοῦ ζωμαρίου, ποιῶν τὰ λεπτὰ πέμματα,
ξήραινε καὶ χρῶ θηριακοῖς ἀρτίσκοις.
σκιλλητικὸς δὲ σκευάσεις οὕτω πάλιν.
περὶ πυραμητῷ σκίλλαν εὐμεγέθη λαβὼν,
λευκὴν τε, κάθαιρον πάντα τὸν ξηρὸν φλοιὸν,
πᾶσαν δὲ ῥίζαν τὴν ξυλώδη περίελε,
σταιτί τε περιπλάσας, ἔμβαλ' αὐτὴν εἰς ἴπνον.
ὅταν δὲ νομίσῃς πάνυ καλῶς ὀπτὴν,
τότε στήσας αὐτῆς ὅσον ἄγει λίτρας βάρος,
ταύτῃ κατάμισγε λεπτοτάτης μίαν ἥμισυ
λίτραν, ἀλεύρου γεγονότος πεφρυγμένων
ὀρόβων ἐπ' ὀλίγον, καὶ παραχρῆμα λεοτριβῶν,
ποίησον οὕτω λεπτὰ πάνυ κυκλίσκια,
ξηρά τε γιγνόμενα, στῆσον ἢν σοι φίλον
βαλεῖν τοιοῦτον μίγμα γεγονὸς μὴ πάνυ,
τὴν θηριακήν τε λεγομένην ἀκριβῆς, φράσω,
ἣ καὶ λέγουσι τὸν Μιτριδάτην χρώμενον,
ὅτ' ἐγγένετ' αὐτῷ θανάσιμα πιεῖν φάρμακα,
ἅπασ' ἀνάγκη μετὰ τέκνων πολεμουμένων,
αὐτὸν μὲν οὐ λαβεῖν τινὸς αἴσθησιν βλάβης.
ξίφει δ' ἀναιρεθέντα περιγραφῆς τυχεῖν,
τὰς δ' αὖ θυγατέρας ἀποβαλεῖν ὑπὸ φαρμάκων.
σκεύαζε δ' αὐτὴν, σκιλλίνων κυκλισκίων
δὶς εἰκοσι δραχμὰς, καὶ ἑτέρας δὶς τέσσαρας,
ἀρτισκίων δὲ θηριακῶν δὶς δώδεκα,
μέλανός τε πεπέρεως, καὶ ὀπίου, καὶ μάγματος
ξηροῦ, πάλαι κληθέντος ἡδυχρόου μύρου,
τῶν τ' ἐξ ἑκάστου μίγματος δὶς δώδεκα,
ξηροῦ γλυκυρρίζου χυλαρίου δραχμὰς δέκα,
καὶ δύο ἐπὶ ταύταις, καὶ ῥόδων ξηρῶν ἴσας,
καὶ κινναμώμου, καὶ ὀποβαλσάμου καλοῦ,
ἧς τ' ἰλλυρίαι πέμπουσιν ἴσας ἴρεως,
λευκοῦ τ' ἀγαρικοῦ, βουνιάδος τοῦ σπέρματος,
τούτων ἑκάστου τὰς ἴσας δύο δέκα,
καὶ κρητικὸν σκόρδιον ἐν τούτων ἴσον,
σμύρνης, κρόκου, ῥᾶ, πετροσελίνου, στοιχάδος,
ξηρᾶς καλαμίνθης, πενταφύλλου ῥιζίων,
καὶ τοῦ πρασίου σπέρματος τῶν σφαιρίων,
λευκοῦ πεπέρεως, καὶ μακροῦ τῆς ἰνδικῆς,
νάρδου στάχυος, λιβάνου τε καὶ τερμινθίνης,
κόστου τε λευκοῦ, καὶ ἔτι δικτάμνου πόας,
σχοίνου τε, μὴ τῶν καρφίων. τοῦ δ' ἄνθεος,
ξηροῦ τε ἀβρέκτου ζιγγιβέρεως τὰς ἴσας,
κασσίας μελαίνης τοῦ φλοιοῦ, τούτων πάλιν
δὶς τρεῖς ἑκάστου μίγματος δραχμῆς σταθμῷ,
πολίου τε καὶ φοῦ ποντικοῦ, καὶ θλάσπεως,
χαμαίδρυός τε καὶ στύρακος, καὶ κόμμεως,
καὶ γεντιανῆς, καὶ ἀκόρου, μήου τ' ἔτι
καὶ καρδαμώμου, καὶ μαράθρου τοῦ σπέρματος
ὑποκιστίδος χυλοῦ τε, καὶ χαλκίτιδος
ὀπτῆς, ὑπερικοῦ σπέρματος τοῦ κρητικοῦ,
χυλοῦ τ' ἀκακίας τῆς καλῆς ὑγρᾶς ἔτι,
καθαρᾶς τε νάρδου κελτικῆς, καὶ λημνίας,
χαμαιπίτυός τε καὶ ἄμμεως καὶ σεσέλεως,
ἀνησάρου τε σπέρματος πεφρυγμένου,
βότρυός τ' ἀμώμου, μαλαβάθρου φύλλων ἴσας,
πάντων δ' ἑκάστου δύο δραχμὰς ρ̄. ἐπιτίθει,
καὶ βαλσάμου, καρποῦ τε τὰς αὐτὰς δύο.
τινὲς δὲ τούτων οὐ καλῶς ἀνὰ τέτταρας.
ὀποπάνακος δὲ τοῦ δακρύου, καὶ χαλβάνης,
δαύκου τε καθαροῦ σπέρματος τοῦ κρητικοῦ,
καὶ καστορίου, καὶ σαγαπηνοῦ προσφάτου,
κενταυρίου τε, κρητικοῦ μὴ προσφάτου,
ἀριστολοχίας τε λεπτῆς ξηρᾶς καλῶς.
τούτων ἑκάστου πάλιν δραχμὴν † ρ̄. ἐπιτίθει
ἴσον δ' ἐν τούτων, στῆσον ἀσφάλτου καλῆς.
τινὲς δ' ἀνὰ δύο φασὶν, ὅπερ οὐ βούλομαι.
πολλάκι γὰρ αὐτὴν, ὡς ἔγραψ' ἐσκεύασα
οἴνου φαλερίνου τοῦ καλοῦ τὸ σύμμετρον,
μέλιτος δέκα λίτρας ἀττικοῦ τοῦ προσφάτου.
τούτων δ' ἃ μὲν ἐστι σπέρματα, ἃ δὲ χυλοί τινων,
ἃ δ' ἐστι φύλλα, καὶ δάκρυα, καὶ ῥίζια,
ἐλάχιστα δ' αὐτῶν κἂν μετάλλοις γίνεται,
χυλοὺς μὲν οὖν δάκρυα, καὶ μεταλλικὰ
οἴνῳ λέαινε, καὶ μέλιτος ποιῶν πάχος.
τὰ λοιπ' ἀποδίδου ξηρὰ πάντα μίγματα,
κόψαντα καὶ σήθοντα λεπτῷ κοσκίνῳ,
μίξας τ' ἐπιμελῶς αὐτὰ, παραχέων τότε,
ζέσας δὶς ἢ τρὶς τὸ μέλι, καὶ δεύσας πάλιν
ἀπόθου, φυλάττων μὴ ξυλίνοις ἀγγείοις,
ὑαλίνοις δὲ μᾶλλον, κερατίνοις τε κἀργυροῖς,
καὶ κασσιτερίνοις, καὶ κεραμίοις τε πυκνοῖς.
δίδου τε πίνειν, μήτε γεγονὸς ἀρτίως
τὸ φάρμακον, μήτε πάλιν ἐξηρασμένον,
ὅπερ ἂν γένοιτο διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου,
πάλιν ζέσας πρόσβαλλε μέλιτος σύμμετρον,
συνεκλεαίνας τ' ἐφ' ἱκανὸν τοῦτο χρόνον,
εὔχρηστον ἕξεις τὴν ἄχρηστον ὑπὸ χρόνῳ,
πολλῷ δ' ἔλαττον τῆς κεκραμένης ἅπαξ.

Θηριακῆς ἑτέρας σκευασία.

Ὅτι μὲν οὖν διαφωνοῦσι τινὰ πρὸς τὸν Ἀνδρόμαχον, Δαμοκράτης αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, τινὲς δὲ τούτων οὐ καλῶς ἀνὰ τέτταρας, καὶ πάλιν τινὲς δ' ἀνὰ δύο φασὶν ὅπερ οὐ βούλομαι, ὅτι δὲ καὶ σαφέστερον εἴρηται τῶν ὑπὸ Δαμοκράτους γεγραμμένων, καὶ τοῦτο πρόδηλον. οὔσης δὲ καὶ ἄλλης παρ' ἡμῖν, καὶ αὐτοῦ ἐμμέτρου συνθέσεως τῆς θηριακῆς, ἔδοξέ μοι κἀκείνην παραγράψαι, κατὰ τὴν ἐκ παραδόσεως τῶν ἐν αὐτῇ συμμετρίαν, διὰ τὸ σαφεστέραν τε καὶ συντομωτέραν εἶναι τῶν ἤδη γεγραμμένων.

Θηριακὴν ὧδ' αὖ τις ἐπικεράσαιτο,
δαύκου μὲν καρπὸς, πάνακός τ' ὀπὸς, ἀσφάλτου τε
καὶ σαγαπηνὸν ἴσον, καὶ χαλβάνη, ἄμμι δ' αὖ τις,
λεπτὴ δ' ἀριστολοχία, καὶ ὄρχις κάστορος εἴη.

καὶ κενταυρείου κόμης ἴσον αὐτῆς ἐπ' αὐτοῖς
διπλάσιον, σύρακός τε καὶ ἄμμεως, ἀνίσου τε
καὶ φοῦ, καὶ πολίου κόμης, μήου τε, ἀκόρου τε,
ἠδὲ καὶ χαμαιπίτυος, καὶ φύλλα μαλαβάθροιο,
ἔστω καὶ σφραγὶς λήμνου, ἀτὰρ χαλκίτεως τε
χυλὸν καὶ ξανθὸν ὑποκιστίδος αὐτοῖς ἐπ' αὐτοῖς,
κόμμι τε καὶ νάρδου κελτῶν, ἀτὰρ θλάσπεως λεπτῆς,
καὶ σεσέλεως τὸ σπέρμα, καὶ ἐκ κρήτης μαράθροιο,
καὶ πρὸς τοῖς καρδαμώμου, ἀτὰρ πάντων τέτταρες ἔστων
δραχμαί, σμύρνης δ' αὖ καὶ στοιχάδος, ἠδὲ πρασίου,
κόστου, δικτάμνου τε δραχμὰς ς̄. ἔμβαλε ἑκάστου,
καὶ μίαν ἐστὶ πεπέρεως μακροῦ, ἑτέραν δ' αὖθι τῆδε,
ἀργεννήν, καὶ ῥῆον τε ἴσον, ξανθοῖό τε χάλτην,
κωρυκείου τε κρόκου, καὶ ῥίζαν πενταπετήλου,
καὶ δίγυ, καὶ καλαμίνθην, ἴσα σχοίνου τ' εὐώδους.
τερμίνθου δ' ἀτὰρ ῥητίνην, ναρδίου τε ῥίζαν
ἰνδῆς, καὶ κασσίης σύριγξ, λιβάνοιο τ' ἀμήτου
χόνδροι, σπέρμα τε λεπτὸν ἐν ὄρεσιν ἀλδήσκοντος,
πετροσελίνου μίσγε δραχμὰς ς̄. σταθμὸν ἰσάζων.

διπλάσιον δ' ἔστω σκορδίου, γογγυλίδος τε
σπέρματος ἀγριωτέρης, ἴρεως τε, ῥόδων τε πέταλα
ξηρά τε, ἐστὶ ἀγαρικόν, ῥίζης ἐπὶ τοῖσι γλυκείης
χυλὸς, καὶ βαλσάμου ὀπὸς, καὶ κινναμώμου,
καὶ δριμὺ ζιγγίβερι δραχμὰς β̄. καὶ μάγματος ἔστω
δὶς τόσον ἡδυχρόου, πεπέρεώς τε μέλανος, καὶ αὐτοὶ
ἀρτίσκοι θηρείων ἴσοι μήκωνος ὀποῖο
σταθμῷ, δὶς δέ τι τόσσον ἐν ἀρτίσκοις βάρος εἴη,
πικρῆς ἐκ σκίλλης μέλιτος δ' αὖθι πᾶσι χέασθαι.
ἡδυχρόου δέ τι μάγμα, μάρου μὲν ἔχει δύο δραχμάς.
ἴσας δ' αὖτ' ἀσάρου, καὶ ἀμαράκου, ἀσπαλάθου τε,
καὶ σχοίνου καλάμου τ' εὐώδεος, ἐκ πόντου τε
φοῦ, ξυλοβαλσάμου τ' ὀποβαλσάμου δραχμὰς γ̄.
καὶ κινναμώμου εἰσὶν ἴσαι, καὶ κόστου ἐπ' αὐτῷ.
σμύρνης δ' ἓξ δραχμὰς καὶ φύλλα μαλαβάθροιο,
ἴσον δ' αὖτ' ἰνδῆς νάρδου, ξανθοῦ τε κρόκου,
καὶ μίαν καὶ κασσίης ἴσαι, διπλαῖ δὲ τ' ἀμώμου.
λοιπὴ δ' ἐκ κραναῆς χίου δραχμῆς βάρος εἴη
μαστίχης, οἴνῳ δ' αὖ φαλερίνῳ φυράσασθαι.

Ὑπόλοιπον εἶναί μοι δοκεῖ πρὸς τὸ συμπεπληρῶσθαι τὴν περὶ τῆς θηριακῆς ἅπασαν διδασκαλίαν, ἐν οἷς ὁ Κρίτων, ἤτοι διεφώνησε πρός τι τῶν πρόσθεν γεγραμμένων, ἢ προσέθηκέ τι τῶν παραλελειμμένων ὑπογράφειν.

Περὶ τῶν ὑπὸ Κρίτωνος γεγραμμένων περὶ τῆς θηριακῆς ἐν τῷ γ̄.
τῶν φαρμακιτίδων βίβλων.

Ἐν μὲν τῇ συμμετρίᾳ τῶν φαρμάκων, βάλλει καὶ αὐτὸς κδ̄. δραχμὰς τοῦ μέλανος πεπέρεως, ὥσπερ τοῦ μακροῦ δραχμὰς ς̄. βάλλει δὲ καὶ χαλκίτεως κεκαυμένης δραχμὰς δ̄. καὶ μέλιτος ἀττικοῦ λίτρας ῑ. τὰ δὲ θηρία περὶ τὰ τελευταῖα τοῦ ἔαρος κατὰ τὸ θέρος, ἢ τῷ τρυγητῷ κελεύει συλλέγειν, ὑπολαβόμενος δηλονότι τό, τε τοῦ θέρους, μετὰ τὰ πρῶτα σύμπαντος ἄχρι κυνὸς ἐπιτολῆς, καὶ τὸ μετὰ τοῦτο, ὃ καλοῦσι τινὲς ἰδίως ὀπώρας καιρόν, ἡνίκα καὶ τοῖς ἀνθρώποις τὸ χολῶδες πλεῖστον ὑποτρέφεται. κατὰ δὲ τὸν τρυγητόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ μέσον τοῦ φθινοπώρου, συλλέγειν ἀξιοῖ καὶ συλλαμβάνειν ἐξ αὐτῶν τὰ μεγάλα καὶ εὔτροφα, καὶ ἕψειν μετὰ ἀνήθου μόνου. τὸ δὲ τῆς σαρκὸς αὐτῶν ἐκ δέκα θηρίων ἀθροισθέν, μιγνύειν ἀξιοῖ σιλιγνίτου ἄρτου μίαν οὐγγίαν, καὶ οὕτως ἀναπλάττειν τοὺς καλουμένους ἀρτίσκους θηριακούς. τοὺς δὲ σκιλλητικοὺς τόνδε τὸν τρόπον σκευάζειν κελεύει. λαμβάνειν σκίλλας ἐν τῷ πυραμητῷ, τηνικαῦτα γὰρ εἶναι μάλιστα ἀκμαίαν. εὔδηλον δ' ὅτι πυραμητὸν κέκληκε τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τοὺς πυροὺς ἀκμάζουσιν, ὀπτῆσαι δ' αὐτὰς ἀποχρώντως ἐν ἴπνῳ κελεύει, περιπλασθείσας γύψῳ, ἢ πηλῷ ἐγκρύπτειν πυρί, μέχρις ἂν αὐτάρκως ὀπτηθῶσι, εἶτα ἀνελομένους λαμβάνειν αὐτῶν τὸ ἐγκάρδιον, οὕτως γὰρ αὐτὸς ὠνόμασε, καὶ λεαίνειν τε μιγνύντας ὀρόβου μόριος ἐν τῷ διπλασίῳ τῆς σκίλλης, ἀναπλάσσειν τε μετὰ ταῦτα τροχίσκους, καὶ ψύχειν ἐν σκιᾷ. περὶ δὲ τῶν ἐν ὅλμῳ κοπτομένων φαρμάκων ἐπιμελῶς ἔγραψε, περιδεδέσθαι κελεύων δέρμα περὶ τὸν ὅλμον ἀσφαλῶς, κατὰ τὴν μεσότητα διατετρημένον τοσοῦτον, ὡς δύνασθαι μὴ μόνον τὸ κόπτον ἔλασμα διὰ τῆς ἐκτρήσεως καθίεσθαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ἀρθῆναι τὸ ἔλασμα, τὴν χεῖρα μετὰ τοῦ μύακος, ὥστε αἴρειν δι' αὐτοῦ τὸ κεκομμένον, καὶ ὀφεῖλον σύνθεσθαι. δεῖσθαι δέ φησι καὶ ἄλλο δέρμα εἶναι, τὴν ἔκτρησιν ἔχον μικροτέραν, ὡς δι' αὐτῆς μόνον τὸ ἔλασμα καθίεσθαι πρὸς τὸ κόπτειν τὰ ἐν τῷ ὅλμῳ, καὶ τοῦτο ἐπιβεβλῆσθαι τῷ προτέρῳ ἄνωθεν. καὶ μὴ εὐθέως ἀποκαλύπτειν αὐτά, πρὶν ἢ τὸ χνοῶδες καταστῆναι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ διαττόντων ἡμῶν διὰ τοῦ κοσκίνου, κεκαλύφθαι κελεύει τὸ διαττόμενον ἄνωθεν, ὅταν τε καταστῇ ἡ κίνησις, τότε ἀνοίγεσθαι, κἄπειτα αἰρόμενον τὸν κόσκινον, ἀπομάττεσθαι πτεροῖς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὁ περὶ τῆς θηριακῆς λόγος εἰς ὅλον βιβλίον ἐκταθείς, σύντομον ἐργάζεται τὸν περὶ τῶν ἄλλων ἀντιδότων λόγον, ἃς ἐν τῷδε τῷ γράμματι πρόκειταί μοι διελθεῖν, ἀπὸ τῆς μιθριδατείου καλουμένης ἀρξαμένῳ, πρὸς μὲν τὰ πλεῖστα τῶν δηλητηρίων φαρμάκων δραστικωτέρας ὑπαρχούσης, ἀπολειπομένης δὲ ἐν τῇ τῶν ὑπ' ἐχίδνης δηχθέντων ἰάσει τῆς θηριακῆς ὀνομαζομένης. ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην, καὶ σχεδὸν ἁπάσας τὰς ἀρίστας ἔγραψεν ἐφεξῆς ὁ Ἀνδρόμαχος ἐν τῇ τῶν ἐντὸς φαρμάκων διδασκαλίᾳ, διὰ τοῦτο κἀγὼ πάσας αὐτὰς ὡς ἐκεῖνος ἔγραψεν, ἐφεξῆς παραθήσομαι.

Ἀνδρομάχου ἀντίδοτοι.

Ἀντίδοτος μιθριδάτειος, πρὸς τὰ θανάσιμα ἰδίως ποιοῦσα, καὶ πρὸς τὰ ἐντὸς πάθη πάντα. γλυκυῤῥίζης 𐅵 ζ̄ s. καὶ τετρώβολον, ὀπίου 𐅵 δ̄. ὀβολοὺς β̄. κασσίας 𐅵 ς̄. πολίου 𐅵 ε̄. ὀβολοὺς β̄. κόστου 𐅵 ε̄. καὶ ὀβολοὺς β̄. ναρδοστάχυος 𐅵 ς̄. ὀβολοὺς β̄. κασσίας 𐅵 ε̄. ὀβολοὺς β̄. λιβάνου 𐅵 ς̄. σεσέλεως 𐅵 ε̄. ὀβολοὺς β̄. ὑποκιστίδος χυλοῦ 𐅵 ς̄. ἀκόρου 𐅵 β̄. σκορδίου 𐅵 ς̄. ὀβολοὺς β̄. φύλλου 𐅵 δ̄. γάλλου 𐅵 ε̄. τριώβολον, οἱ δὲ 𐅵 ς̄. κύφεως 𐅵 ς̄.

ὀβολὼς β. σμύρνης ∠ ϛ. κρόκου ∠ ζ. ὀβολοὺς β. κινναμώμου ∠ ζ. ὀβολοὺς β. στύρακος ∠ ε. ὀβολὼς δ. δαύκου σπέρματος ∠ ϛ. τριώβολον, ζιγγιβέρεως ∠ ζ. ὀβολοὺς β. φοῦ ποντικοῦ ∠ β. πετροσελίνου ∠ δ. ὀβολοὺς γ. νάρδου κελτικοῦ ∠ δ. μαράθρου σπέρματος ∠ δ. νάρδου ἰνδικῆς ∠ δ. ὑποκιστίδος ∠ β. ἀκακίας ∠ β. γεντιανῆς ∠ δ. οἱ δὲ ∠ β. ἀνίσου ∠ γ. θλάσπεως ∠ ϛ. ὀβολοὺς δ. μήου ἀθαμαντικοῦ ∠ δ. οἱ δὲ ∠ β. ῥόδων ξηρῶν ∠ δ. κόμμεως ∠ β. καρδαμώμου ∠ δ. οἱ ἢ ∠ β. σχοίνου ∠ ϛ. ὀβολὼς β. ὀποπάνακος ∠ ϛ. ὀβολὼς β. ὀποβαλσάμου ∠ ϛ. ὀβολὼς δ. χαλβάνης ∠ ἑπτά, σκίγκου ∠ β. ὀβολοὺς β. τερμινθίνης ∠ ϛ. ὀβολοὺς β. οἴνου χίου τὸ ἱκανόν, μέλιτος ἀττικοῦ ἑφθοῦ τὸ ἱκανόν.

Ἄλλως ἡ Μιθριδάτειος ὡς Ἀντίπατρος καὶ Κλεόφαντος.

Σμύρνης ∠ ζ S. ὀβολὼς δ. οἱ δὲ γ. νάρδου ἴσον, κρόκου ∠ ζ. ὀβολὼς γ. κασσείου ∠ ϛ. ὀβολὸν ἕνα, κινναμώμου ∠ ζ. ὀβολοὺς γ. πολίου ∠ ϛ. ὀβολοὺς γ. σκορδίου ∠ ζ. ὀβολὼς γ. ζιγγιβέρεως τὸ ἴσον, κόστου ∠ ϛ. ὀβολὼς γ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ε. ὀβολοὺς β. πεπέρεως μακροῦ ∠ ϛ. ὀβολὼς γ. δαύκου σπέρματος ∠ ϛ. ὀβολοὺς γ. κασσίας ∠ ε. ὀβολοὺς γ. λιβάνου ∠ ϛ. ὀβολοὺς β. ὑποκιστίδος χυλοῦ ∠ ϛ. ὀβολὼς α S. νάρδου κελτικῆς ∠ δ. μαράθρου σπέρματος ∠ δ. νάρδου ἰνδικῆς ∠ δ. ἀκόρου, φοῦ ποντικοῦ, σαγαπηνοῦ, βαλσάμου καρποῦ, ὑπερικοῦ, ἰλλυρίδος ἀνὰ ∠ β. μίλτου λημνίου ∠ ϛ. κύφεως, σκίγκου ὀσφύος ἀνὰ ∠ ϛ. ἀκακίας, κόμμεως, καρδαμώμου, πελεκίνου ἀνὰ ∠ β. θλάσπεως δραχμὰς ϛ. ὀβολοὺς δ. γεντιανῆς ∠ δ. οἱ δὲ γ. ἀνίσου δραχμὰς γ. ῥόδων ξηρῶν ∠ δ. μήου ἀθαμαντικοῦ ἴσον, σχοίνου ∠ ϛ. ὀβολοὺς γ. ὀποβαλσάμου τὸ ἴσον, ἀριστολοχίας ∠ α. ὑσσώπου ∠ γ. πρασίου δραχμὴν α. χαμαιπίτυος ∠ γ. λιβανωτίδος δραχμὰς ε. τερμινθίνης δραχμὰς ϛ. τριώβολον, μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἱκανόν, οἶνον μὴ βάλε.

Ἀντίδοτος ἡ Ὀρβανοῦ λεγομένη τοῦ ἰνδοῦ, πρὸς τὸ τὰ ἔντος βρέφη ἐκβάλλειν.

Σμύρνης ∠ ιε. κρόκου ∠ ιϛ. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ιϛ. κινναμώμου, κασσίας, πάνακος ἀνὰ ∠ ιγ. ἀμώμου ∠ η. σκορδίου ∠ κε. ἐν ἄλλῳ ∠ ε. σχοίνου ἄνθους ∠ θ. μήου ἀθαμαντικοῦ δραχμὰς γ. ῥόδων χυλοῦ δραχμὰς ιβ. ὀβολοὺς γ. φοῦ δραχμὰς ε. ὀβολοὺς γ. ὑπερικοῦ ∠ ε. ζιγγιβέρεως ∠ ϛ. πεπέρεως δραχμὰς ϛ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ η. στύρακος δραχμὰς ε. ὀβολὼς γ. μαράθρου ἀγρίου σπέρματος ∠ γ. ὀβολοὺς δ. πεπέρεως μακροῦ ∠ ε. οἱ δὲ ϛ. κόστου δραχμὰς ζ. ὀβολοὺς γ. τριφύλλου σπέρματος ∠ ε. γεντιανῆς ∠ δ. ἀριστολοχίας στρογγύλης ∠ δ. πολίου δραχμὰς ε. τριφύλλου ῥίζης δραχμὰς ε. ὀβολοὺς γ. καρδαμώμου ∠ ε. ἐχίου ῥίζης ∠ δ. λιβάνου ∠ ϛ. πετροσελίνου δραχμὰς ϛ. φλόμου ∠ ϛ. σεσέλεως ∠ ε. κυμίνου αἰθιοπικοῦ ∠ γ. βαλσάμου καρποῦ ∠ δ. νάρδου κελτικῆς ∠ ζ. λημνίας ∠ δ. μηκωνείου ∠ δ. ὀβολοὺς γ. κάχρυος σπέρματος δραχμὰς τρεῖς, κύφεως ∠ δ. ἴρεως ἰλλυρικῆς ἴσον, μανδραγόρου χυλοῦ δραχμὰς ϛ. ὀβολὼς γ. σαγαπηνοῦ δραχμὰς δ. ὀποπάνακος δραχμὰς γ. ἀνήθου ∠ δ. ὑποκιστίδος χυλοῦ δραχμὰς ϛ. τερμινθίνης ∠ ε. ὀβολοὺς γ. κασσείου δραχμὰς ε. ὀποβαλσάμου δραχμὰς ιϛ. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος δραχμὰς γ. χαλβάνης δραχμὰς δ. βουνιάδος σπέρματος ἴσον, ἐλαφείου μυελοῦ δραχμὰς ϛ. ὀβολοὺς γ. μύρου νάρδου δραχμὰς κ. αἵματος ἐριφείου ξηροῦ δραχμὰς ε. ὀβολοὺς τρεῖς, καὶ χηνείου ξηροῦ ἴσον, νήσσης αἵματος ∠ γ. τριώβολον, βουφθάλμου αἰγυπτίου χυλοῦ δραχμὰς η. οἴνου χίου ἀθαμαντικοῦ τὸ ἱκανόν.

Ἀντίδοτος πανακία διὰ αἱμάτων ἣ χρῶμαι, πλείστην ἐπαγγελίαν ἔχουσα ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ.

Κινναμώμου δραχμὰς η. ἀμώμου δραχμὰς δ. κασσίας σύριγγος μελαίνης δραχμὰς ιϛ. κρόκου δραχμὰς ιϛ. σχοίνου δραχμὰς ε. λιβάνου δραχμὰς ε. πεπέρεως λευκοῦ δραχμὰς δ. ὀβολοὺς τρεῖς, καὶ μακροῦ δραχμὴν μίαν, ὀβολοὺς γ. σμύρνης ∠ ια. ὀβολὼς β. νάρδου ἰνδικῆς ∠ ια. τετρώβολον, κελτικῆς δραχμὰς ιϛ. ὀβολὼς δύο, ῥόδων ξηρῶν ∠ ϛ. κόστου δραχμὰς β. ὀβολὼς γ S. ὀποβαλσάμου δραχμὰς δ. ὀβολὼς δύο, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ γ. ἄλλοι δραχμὰς δ S. στοιχάδος ∠ ε. ὀβολὼς β. τριφύλλου ῥίζης δραχμὰς δ. ἢ τοῦ σπέρματος δραχμὰς γ. σκορδίου ἄνθους δραχμὰς ια. ὀβολοὺς δύο, πολίου κρητικοῦ ∠ ϛ. ὀβολὼς δύο, ἀσάρου δραχμὰς β. ἀκόρου ∠ γ. ὀβολοὺς γ S. δαύκου σπέρματος τὸ ἴσον, ἀνίσου σπέρματος δραχμὰς β. κυμίνου αἰθιοπικοῦ ἴσον, ῥήου ποντικοῦ δραχμὰς ε. ὀβολοὺς γ S. βουνιάδος σπέρματος ἀγρίας ∠ γ. ἢ γογγυλίδος σπέρματος ἴσον, φοῦ ποντικοῦ δραχμὰς β. μέλιτος ἑφθοῦ τὸ ἱκανόν.

Ἀντίδοτος ἀσύγκριτος ἣν συνέθηκα, ποιοῦσα πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς πάθη ὡς Νικόστρατος.

Ῥίζης γλυκείας, μαλαβάθρου φύλλου, ὀποβαλσάμου, ἀγαρικοῦ, κινναμώμου ἀνὰ ∠ ιγ. ζιγγιβέρεως, τριφύλλου σπέρματος, ἀμώμου, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, ἀκρεμονίων μὴ πεπείρων ξηρῶν ἀνὰ δραχμὰς ιε. πετροσελίνου ἀνὰ δραχμὰς η. ὀποῦ μήκωνος ἴσον, κασσείου, πεπέρεως μακροῦ, ὑποκιστίδος χυλοῦ, κύφεως ἀνὰ δραχμὰς ιβ. ὀβολοὶ β. πολίου, πεπέρεως λευκοῦ, σεσέλεως, βδελλίου, ἀνὰ δραχμὰς ιε. ὀβολοὺς τρεῖς, σχοίνου ἄνθους, κόστου, ἀνὰ δραχμὰς ιβ S. δαύκου σπέρματος, θλάσπεως, ἀνὰ δραχμὰς ιγ. ναρδοστάχυος δραχμὰς κδ. κασσίας μελαίνης ῥίζης δραχμὰς ιϛ. λιβάνου πάνακος, ὀποπάνακος, ἀνὰ δραχμὰς ιβ. ἀκόρου δραχμὰς ε. σκορδίου δραχμὰς ιζ. μαράθρου, νάρδου κελτικῆς, γεντιανῆς, ῥόδων ἄνθους, κόμμεως, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, καρδαμώμου, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος, ἐχίου ῥίζης, ἀπαρίνης χυλοῦ, ἀνὰ δραχμὰς η. σαγαπηνοῦ, ὑπερικοῦ, ἀκακίας χυλοῦ, ἴρεως ἰλλυρικῆς ἀνὰ δραχμὰς ιδ. σμύρνης στακτῆς δραχμὰς κ. κρόκου δραχμὰς λ. στύρακος δραχμὰς ια. ὀβολοὺς δύο, φοῦ, μήου, δικτάμνου, βουνιάδος σπέρματος, καλάμου ἀρωματικοῦ ἀνὰ δραχμὰς η. ἢ ι. ἀνίσου, ἀσάρου, ἀγαρικοῦ, σκίγκου ἀνὰ δραχμὰς ϛ. τερμινθίνης ἀνὰ δραχμὰς ιδ. ὀβολοὺς δ. χαλβάνης δραχμὰς ε. νήσσης θηλείας αἵματος, ἐριφείου αἵματος ἀνὰ δραχμὰς ζ. πεπέρεως μέλανος καὶ πεπέρεως μακροῦ

ἀνὰ

ἀνὰ ∠ κδ΄. κροκομάγματος ἴσας, πενταφύλλου ῥίζης, ὀριγάνου ἀγρίου, πρασίου, στοιχάδος, ἄμμεως, χαμαίδρυος, χαμαιπίτυος, κενταυρίου λεπτοῦ, ἀριστολοχίας λεπτῆς ἀνὰ ∠ ς΄. λημνίας σφραγῖδος ∠ λ΄. χηνὸς αἵματος, χελώνης θαλασσίας, ῥοῦ ποντικοῦ ἀνὰ ∠ ζ΄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν, ἡ πόσις κυάμου μέγεθος ἐν ὕδατι. ποιεῖ καὶ πρὸς τεταρταῖον, πρὸς δὲ τὰ θανάσιμα, ὡς οὐκ ἄλλη.

Ἀντίδοτος Αἰλίου Γαΐου, ἣ Καῖσαρ συμφώνως, ταύτῃ καὶ Χάρμης ἐχρήσατο, ποιοῦσα πρὸς τὰ θανάσιμα καὶ ἰοβόλα, κατὰ τόπον ἑρπετῶν καταραίνης, φυγαδεύσεις. ποιεῖ πρὸς ῥεῦμα τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἀναξηραίνουσα, δυσπεψήματα λύει, πυρετοὺς χρονίους, καὶ περιοδικούς. ποιεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δυσραπελῶς καθαιρομένων γυναικῶν, ἀλύπως ἔμβρυα ἐκκρίνει, ποιεῖ καὶ πρὸς φθισικούς. ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ μεθ' ὕδατος κυάθων δ΄. ἐπὶ δὲ τῶν ἐχεοδήκτων σὺν οἴνῳ. Σμύρνης ∠ ιβ΄. κρόκου ∠ ιδ΄. νάρδου ιδ΄. σχοίνου ιβ΄. κινναμώμου β΄. ἀμώμου δ΄. οἱ δὲ δ΄. χαλβάνης ια΄. τερμινθίνης ∠ ε΄. πεπέρεως λευκοῦ ι΄. καὶ μακροῦ λβ΄. κόστου ∠ η΄. λιβάνου ιβ΄. ὀποῦ μήκωνος ἴσον, σκορδίου ∠ η΄. ἐν ἄλλῳ η΄. πολίου δ΄. ὑποκιστίδος χυλοῦ ιβ΄. πετροσελίνου ιη΄. σεσέλεως ιδ΄. δαύκου σπέρματος ις΄. ὀποβαλσάμου ιβ΄. ὀποπάνακος ἴσον, καστορίου η΄. μέλιτος ἀττικοῦ ξέστας β΄.

Ἀντίδοτος Ζωπύρειος.

Κινναμώμου ∠ γ΄. σμύρνης στακτῆς ∠ ε΄. νάρδου ε΄. δίδοται καρύου ποντικοῦ μέγεθος σὺν ὕδατι κυάθοις τρισὶν ἐπ' ἐνιαυτόν. ταύτας μὲν οὖν τὰς ἀντιδότους τὰς γεγραμμένας πάσας ὁ Ἀνδρόμαχος ἔγραψεν. ἐπεὶ δὲ τὰ διὰ μέτρων γεγραμμένα, καὶ πρὸς ἀκρίβειαν τῶν σταθμῶν τῶν φαρμάκων καὶ πρὸς μνήμην ἐστὶ χρησιμώτατα, διὰ τοῦτο καὶ τὰς ὑπὸ Δαμοκράτους συγγεγραμμένας ἀξιολόγους ἀντιδότους ἐφεξῆς ὑπέταξα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς μιθριδατείου ποιησάμενος. Αἱ ὑπὸ Δαμοκράτους ἀντίδοτοι γεγραμμέναι, ἀντίδοτος ἣν λέγουσι μιθριδάτειον τινὲς τῶν σφόδρα ἐπισήμων, δραστικὸν φάρμακον πρὸς πᾶν πάθος, πᾶσαν τὴν ἀντίδοτον εἶπον ποιεῖν.

Σμύρνης ἀραβικῆς, τρωγλοδύτιδος ∠ ι΄.
κρόκου ι΄. ἀγαρικοῦ ι΄. ζιγγιβέρεως
ι΄. κινναμώμου ι΄. ναρδοστάχυος
ι΄. λιβάνου ι΄. θλάσπεως ι΄.
καὶ σεσέλεως, ὀποβαλσάμου, σχοίνου τε καὶ
στοιχάδος, κόστου, χαλβάνης, τερμινθίνης,
μακροῦ πεπέρεως, καστορίου τε ποντικοῦ
ὑποκιστίδος, χυλοῦ τε καὶ στύρακος καλοῦ,
ὀποπάνακος τε καὶ μαλαβάθρου φύλλων νέου,
πάντων ἑκάστου τὰς ἴσας δὶς δ΄.
κασσίας μελαίνης ζ΄. πολίου ζ΄.
λευκοῦ πεπέρεως ταὐτό, σκορδίου τ' ἴσον
τοῦ κρητικοῦ δαύκου τε ταὐτὸν σπέρματος.
ἴσας δ' ἐν τούτων, βαλσάμου καρποῦ δραχμάς,
καὶ κύφεως τὸν αὐτὸν ἐν ἴσῳ τούτων σταθμόν.
τινὲς δὲ καὶ βδελλίου ἐνθεῖ τούτων ἴσον,
νάρδου καθαρᾶς δὲ κελτικῆς, καὶ κόμμεως,
καὶ πετροσελίνου, καὶ ὀπίου, μηκωνείου,
καὶ καρδαμώμου, καὶ μαράθρου τοῦ σπέρματος,
καὶ γεντιανῆς, καὶ ῥόδων φύλλων ἴσας,
ἀνὰ ε΄. δραχμὰς μικρὸν ἐπιρρεπέστερον.
τοῦ κρητικοῦ τε ταὐτὸ δικτάμνου μέρος,
ἀνίσου τε καὶ ~~ἀρίστου~~,*
ἀκόρου τε καὶ φοῦ τε, σαγαπηνοῦ τὰς ἴσας,
ἀθαμαντικοῦ μήου τε, καὶ τῆς ἀκακίας,
σκίγκου τε γαστρὸς, ὑπερικοῦ τε σπέρματος.
τούτων ἴσα πάντων ἀνὰ β΄ S.
ὁλκάδας, οἴνου τὸ μέτριον, καὶ μέλιτος
τὸ σύμμετρον, ὡς τὰς δ' ὁμοίως οὕτως σκεύασον.

ἱστᾶσι δραχμὰς ἀττικὰς δὶς δώδεκα.
τερμινθίνης τε ταὐτὸ τῆς †κεκαυμένης, †κεκαθαρμένης
σμύρνης τε ιβ΄. κινναμώμου δ΄.
σχοίνου ιβ΄. καὶ κρόκου μία, βδελλίου
ὄνυχας ∠ γ΄. ἀσπαλάθου β΄ S.
ναρδοστάχυος γ΄. καὶ κασσίας γ΄. τῆς καλῆς
καθαρᾶς κυπέρου γ΄. δραχμὰς, ἀσκευθίδων
ἐκ τῶν μεγίστων καὶ λιπαρῶν ταύταις ἴσας,
θ΄. δὲ καλάμου τοῦ μυρεψικοῦ δραχμὰς,
μέλιτος τὸ μέτριον, παντελῶς οἴνου βραχὺ,
βδέλλιον, οἶνον, σμύρναν εἰς θυΐδιον
βαλόντες, οὕτω τρίβουσιν ὡς μέλιτος πάχος
ὑγροῦ ποιῆσαι, καὶ προσαποδόντες μέλι,
τὴν σταφίδα συντρίβουσιν, εἶτα δὲ λεῖα
ἅπαντα καταμίξαντες ἐκ τούτου κύκλους
βραχεῖς ποιοῦντες, θυμιῶσι τοῖς θεοῖς.
Ῥοῦφος μὲν οὕτω δεῖν ἔφασκε σκευάσαι,
ἀνὴρ ἄριστος ἰατρικὸς ἐν τῇ τέχνῃ.
ἔνιοι δὲ κιννάμωμον οὐκ ἔχοντες βαλεῖν
μίσγουσι τὴν αὐτὴν καρδαμώμου σπέρματος.
χρῶνται δ' ὁμοίως τῇ πρὸ ταύτης συνθέσει.
τινὲς δὲ καὶ τοῖς ἧπαρ ἢ τὸν πνεύμονα,
ἢ καί τι γ' ἕτερον σπλάγχνον ἐξηλκωμένοις
πίνειν διδόασιν ὡς δραχμὴν τοῦ φαρμάκου.

Μεμνημένου δὲ τοῦ Δαμοκράτους καὶ ἄλλων ἀντιδότων ἀξιολόγων, ἄμεινον ἔδοξέ μοι κἀκείνας διὰ τὴν αὐτὴν χρείαν ἐν μέτρῳ γεγραμμένας ὑπ' αὐτοῦ παραθέσθαι. τὴν μὲν οὖν θηριακὴν ὀνομαζομένην ὅπως συντίθησιν, ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ δεδήλωκα, νυνὶ δὲ τὰς ἐφεξῆς αὐτῆς γεγραμμένας παραθήσομαι.

Ἐπεὶ οὖν κύφεως ἐμνημόνευσεν ὁ Δαμοκράτης, ὃ καὶ αὐτὸς κατασκευάζεται, διὰ τοῦτο καλῶς ἐποίησε, προσγράψας αὐτοῦ τὴν κατασκευὴν ἐφεξῆς γεγραμμένην.
Τὸ κῦφι δ' οὐδέν ἐστιν οὐδὲ μίγμα ἁπλοῦν,
οὐδ' αὐτὸ γῆ φέρει τις, οὐδ' ὀπίζεται.
αἰγύπτιοι δὲ τοῦτο τῶν θεῶν τισὶν
ἐπιθυμιῶσι σκευάζοντες ὡς φράσω.
λευκὴν λαβόντες σταφίδα τὴν λιπαρωτάτην,
αἴρουσι τόν τε φλοιὸν καὶ τὸ σπέρμ' ἅπαν.
τὴν σάρκα δ' αὐτῆς λεοτριβήσαντες καλῶς,

Ἄλλη σφόδρα καλὴ, πρὸς φθισικοὺς κεχρονισμένους,
τούς θ' αἷμ' ἀνάγοντας, καὶ πυρέσσοντας λάθρα,
καὶ τοὺς ἔχοντας ἀλγεινὰ θώρακα,
καὶ τοὺς στομαχικοὺς, ἡπατικοὺς, νεφριτικοὺς,
καὶ πρὸς ἃ προεῖπον πάντα. τοῖς τρυφερωτέροις
μᾶλλον προσηνὴς, ἀλλ' ἔλαττον δραστική.
ταύτῃ λέγουσι τὸν σεβαστὸν ἡδέως
χρησάμενον, ὑγιᾶ γεγονέναι ἐν βραχεῖ χρόνῳ,
πλευροῖς τε καὶ θώρακι δυσχρηστούμενον.

ἔχει δὲ καὶ ψυλλίου τε καὶ κασσίας κιῤῥᾶς,
ναρδοστάχυος τε, καὶ καθαρᾶς τῆς κελτικῆς,
καὶ κιναμώμου, καὶ κρόκου τοῦ προσφάτου,
ἀνὰ ιβ΄. δραχμὰς, καὶ ὀποβαλσάμου δέκα,
στακτῆς ἀραβικῆς παχυτάτης ις΄.
σχοίνου τε λεπτῆς, λημνίας τε τῆς καλῆς,
ῥᾶ ποντικοῦ τε, πηγάνου τε σπέρματος,
τὸ δ᾽ ἄγριόν ἐστι πήγανον κρεῖττον πολὺ,
καλοῦ τ᾽ ἀμώμου καὶ ῥόδων ξηρῶν ἴσον,
λευκοῦ τε πεπέρεως, βουνιάδος τοῦ σπέρματος.
ἔστω δ᾽ ἀγρίας τοῦτο μὴ τῆς ἡμέρου,
τούτων ἀνὰ δραχμὰς δ΄. λιβανοῦ τε γ΄.
ἴσον τε λιβανῷ προσβαλεῖς τὸ κρητικὸν
δίκταμνον, ἱκανῶς ξηρὸν ἀλλὰ πρόσφατον.
ταυτό τε κυμίνου θηβαϊκοῦ τοῦ σπέρματος.
τὰ μὲν ἄλλα κόψας σῆθε λεπτῷ κοσκίνῳ,
μόνον δὲ τὸ ψύλλιον εἰς ὅλμον βαλὼν,
κόψον πολὺ πλέον, ἵνα λάβῃς ὅσον θέλεις.
ἅπαν γὰρ αὐτὸ λεπτὸν ἀδύνατον ποιεῖν.
σκεύαζε δ᾽ οὕτω, τὴν καλὴν στακτὴν βαλὼν
εἰς πλατύστομον θυΐαν, οἴνου τε βραχέων
λιπαροῦ φαλερίνου τὸ μέτριον, λέαινέ τε
ἐπ᾽ ὀλίγον αὐτὰ, καὶ ὀποβάλσαμον τότε
μιγνὺς, δίυγρον τοῦτο δ᾽ ἐστὶ χρήσιμον,
περιεμπάσσων τε τὰ ξηρὰ πάντα μίγματα,
ἀφεὶς δ᾽ ὀλίγον συμπιεῖν τὸ φάρμακον,
τό, τε μέλι ζέσας, δὶς ἢ τρὶς αὐτῶν καταχέαι,
ἑνῶν τε τὴν ἀντίδοτον ἀποθήσει τότε,
εἰς πυξίδ᾽ οἵαν εἶπον ἔμπροσθεν βραχὺ,
διδοὺς ὁμοίως κἀπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν.

Ἄλλη σφόδρα καλὴ πρὸς ἃ εἶπον πάνθ᾽ ἁπλῶς.
φασὶν δ᾽ ἀμείνω τήνδε πρὸς τὰ πνεύματα
πολλοῖς χρόνοις λυποῦντα τὸν στόμαχον ποιεῖν,
καὶ βορβορυγμοὺς τοὺς ἐνοχλουμένους ἀεὶ,
τῶν ἐντέρων κώλου τε καὶ τῆς γαστέρος.
ποιεῖ δὲ καὶ γέρουσιν ὀξυωπίαν.
τοῖς θηριοδήκτοις δ᾽ ἐστὶ συμφορωτάτη.
σκεύαζε δ᾽ αὐτὴν, τοῦτ᾽ ἔχων τὰ μίγματα.
κυρηναϊκοῦ τοῦ καλοῦ δραχμὴν ὀποῦ,
ἀκόρου τε καὶ φοῦ, κασσωρείου τε καὶ ἀσάρου,
καὶ καρδαμώμου σπέρματος καὶ κόμμεως,
χυλοῦ τ᾽ ἀκακίας, τῆς ἀρίστης ἴρεως,
καρβαροῦ σαγαπηνοῦ, ὑπερικοῦ τοῦ κρητικοῦ,
τούτων ἑκάστου β΄. δραχμὰς ῥεπίστορον,
ὀποβαλσάμου τε τοῦ διαυγοῦς γ΄. δραχμὰς,
ὀποβαλσάμῳ δὲ ταυτὸ, ψυλλίου βάρος,
λευκοῦ τε πεπέρεως, πετροσελίνου κελτικῆς,
στάχυός τε νάρδου, μαλαβάθρου φύλλου νέου,
αἰθιοπικοῦ τε καὶ κυμίνου σπέρματος,
ἀθαμαντικοῦ μήου τε, κἀμώμου καλοῦ,
μήκωνος, ὀπίου, γεντιανῆς καὶ βαλσάμου,
στήσας ἑκάστου δραχμὰς δ΄. σταθμῷ,
στύρακος σταγόνας δὲ ε΄. καὶ τριώβολον.
κόστου δὲ λευκοῦ καὶ σεσέλεως, θλάσπεως,
κασσίας μελαίνης ε΄. ἑκάστου β΄. ὀβολοὺς,
σχοίνου τε πολίου ἀνὰ ε΄. τριώβολον,
καὶ κρητικοῦ δὲ ταυτὸ, δικτάμνου πόας
ταύτης ἴσον, πρόσβαλλε σκορδίου σταθμὸν,
μακροῦ πεπέρεως, καὶ λιβανοῦ, καὶ λημνίας,
σμύρνης, γλυκυῤῥίζης, χαλβάνης, τερμινθίνης,
ξηροῦ τε νήσσης αἵματος τοῦ προσφάτου,
ὀποπάνακος τε καὶ μαράθρου τοῦ σπέρματος,
ξηρῶν ῥόδων φύλλων, καὶ ὑποκιστίδος
χυλοῦ καλῶς γεγονότος, ἀγαρικοῦ τ᾽ ἴσα,
τοῦ κρητικοῦ δαύκου τε καθαροῦ σπέρματος,
ἀνισαρέου τε σπέρματος, σκίγκου τ᾽ ἴσον,
δὶς τρὶς ἑκάστου μίγματος βαλεῖς σταθμὸν,
καὶ ζιγγιβέρεώς τε τοῦ ξηροῦ καλῶς,
καὶ κιναμώμου καὶ κρόκου δὶς τέσσαρας,
μέλιτος τε χρηστοῦ τὸν διπλοῦν πᾶσι σταθμὸν,
οἴνου τε χίου τοῦ καλοῦ τὸ σύμμετρον.
ἢ τοῦ φαλερίνου ταυτὸ τοῦ κεχρονισμένου.
σκεύαζε δ᾽ αὐτὴν, ὡς προεῖπον δεῖν ποιεῖν,
τὴν θηριακὴν ἀντίδοτον ἔμπροσθεν βραχὺ,
διδόναι τε ὁμοίως πᾶσιν ὡς ἐκείνην ἔφην.

Ἄλλη δι᾽ αἱμάτων ἀντίδοτος, ἥν φασί τινες
ἄμεινον ποιεῖν πρὸς τὰ δηλητήρια.

ἔχει δὲ χηνὸς αἵματος ξηροῦ δύο,
καὶ τρεῖς χελώνης τῆς θαλασσίας δραχμὰς,
τὸ δ᾽ αὐτὸ νήσσης καὶ ἐρίφου γ΄. τὰς ἴσας.
νήσσης δ᾽ ἄμεινον αἷμα θηλείας δοκεῖ,
στακτῆς ἀραβικῆς παχυτάτης δραχμὰς ι΄.
ναρδοστάχυός τε τὰς ἴσας σμύρνης δραχμὰς,
καὶ κινακώμου τοῦ καλοῦ δὶς τρεῖς δραχμὰς.
ῥόδων δὲ φύλλων ξηροτάτων δὶς τέσσαρας,
σχοίνου, λιβανοῦ, κόστου, μία ἑκάστου δραχμὴ,
καὶ τρεῖς ἀμώμου, πεπέρεως λευκοῦ τὰς ἴσας,
καὶ τοῦ μακροῦ δὲ πεπέρεως μίαν ἥμισυ,
κρόκου δὲ δώδεκα καὶ κασσίας δὶς δ΄.
ῥίζης τριφύλλου ε΄. πολίου τὰς ἴσας,
ὀποβαλσάμου τρεῖς, πετροσελίνου δ΄.
ἀρκευθίδων τῶν λιπαρῶν καὶ ἀκόρου δύο,
ῥᾶ ποντικοῦ, μήου τε, δικτάμνου δύο,
τουτέστι ἀνὰ δύο, φοῦ τε τὰς αὐτὰς β΄.
ἀμμωνιακοῦ τε θυμιάματος ὡσαύτως,
μαράθρου δραχμὰς β΄. ἀγαρικοῦ δύο ἥμισυ,
τρεῖς τοῦ πετραίου πηγάνου, δαύκου β΄.
ἀνισαρέου τε καὶ ἀσάρου μίαν ἥμισυ
ἴσον, ἄμμεως τούτοις, καὶ τούτοις πάλιν
ἴσον, κυμίνου θηβαϊκοῦ τοῦ σπέρματος,
καὶ γ΄. δραχμὰς βουνιάδος ἀγρίας σπέρματος,
τούτοις προσαπόδος ε΄. σκορδίου δραχμὰς,
τὸ κρητικὸν δ᾽ ἄμεινον ὡς προείπομεν,
μέλιτος ἅπασι τοῦ καλοῦ διπλοῦν σταθμόν.
ἅπαντα λεπτὰ λεῖα τὰ προειρημένα,
ἑφθῷ τε τῷ μέλιτι δεύσας ἀποτίθου.

Μετὰ τὰς γεγραμμένας ἀντιδότους ἄχρι δεῦρο, τὸ μιθριδάτειον ἔγραψεν ὁ Δαμοκράτης, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐγὼ παρεθέμην. ὑπερβὰς οὖν αὐτὴν, ὡς ἐφεξῆς γράφει προσθήσω.

Ἀντίδοτος, ἥν φασιν οἱ νεώτεροι χάρμην.
θεραπεύει δὲ διαθέσεις κεχρονισμένας,
ἃς οὐδὲν ὠφέλησαν ἕτερα φάρμακα.
σμύρνης ἔχει δὲ τῆς καλῆς, ὀποβαλσάμου,
ὑποκιστίδος χυλοῦ τε, καὶ λιβανοῦ καλοῦ,
ὀποπάνακος καθαροῦ τε καὶ νέου, κρόκου,

τούτων

τούτων ἑκάστου μίγματος δυοκαίδεκα.
κόστου δὲ λευκοῦ, κασσίας τε ποντικοῦ,
τορμινθίνης τε τῆς καθαρᾶς, σχοίνου τ᾽ ἴσον.
πάλιν δ᾽ ἑκάστου μίγματος δὶς δ.
βότρυος τε ἀμώμου τέσσαρας, πολίου τ᾽ ἴσας,
καὶ κινναμώμου δ. πάλιν καλοῦ,
δὶς τρεῖς δὲ δαύκου κρητικοῦ τοῦ σπέρματος.
τὸ δ᾽ αὐτὸ δαύκῳ σεσέλεως τοῦ σπέρματος,
κασσίας δὲ κιῤῥᾶς τοῦ φλοιοῦ δὶς θ.
10 καὶ πετροσελίνου σπέρματος ταύταις ἴσας,
μακροῦ πεπέρεως προσφάτου δὶς δώδεκα,
τὸ γὰρ παλαιὸν συγκόπτον εὑρίσκεται,
λευκοῦ ι. δραχμὰς, χαλβάνης καθαρᾶς ι.
ναρδοστάχυος δὲ τῆς καλῆς ἑκκαίδεκα,
δὶς δ᾽ εἴκοσιν καὶ ε. κρητικοῦ καλοῦ
καὶ προσφάτου. πρόσβαλλε σκορδίου δραχμὰς,
τριπλοῦν δὲ μέλιτος πᾶσι τοῖς ξηροῖς βάρος.
σκεύαζε δ᾽ αὐτὴν ὡς προεῖπον σκευάσαι.
ἄλλας τε δυνάμεις καὶ διδοὺς αὔτως πάλιν.
20 ταύτην ἐπώλει Χάρμης ἀττικῶν δραχμῶν
δὶς πεντακοσίων οὐδ᾽ ὅλην λίτραν διδοὺς,
ἐδόκει δὲ χάριτα διδόναι τοῖς ὠνουμένοις.
Τῶν δ᾽ ἀξιοπίστων Χαρμίδός τις γνωρίμων
ταύτην ἔφασκε τὴν γραφὴν δοκιμωτάτην.
νάρδου δὶς η. στάχυος ἰνδικῆς δραχμὰς,
σμύρνης τε χρηστῆς, καὶ ὀπίου, μηκωνείου,
ὑποκιστίδος τε χυλοῦ, καὶ ὀποβαλσάμου,
ὀποπάνακός τε τοῦ καθαροῦ καὶ προσφάτου,
καὶ καστορίου καὶ λιβάνου πάντων ἴσα
30 ἀνὰ ιβ. δραχμὰς, δ. δὲ χαλβάνης,
τορμινθίνης τε ε. πολίου τέσσαρας,
κασσίας μελαίνης τῆς καλῆς δὶς δ.
λευκοῦ πεπέρεως β. δραχμὰς, μακροῦ μίαν
καὶ β. ὀβολοὺς. κρόκου δὲ κωρυκαίου ι.
μίαν δὲ πρὸς ταύταισι καὶ δὶς δ.
σχοίνου πάνυ λεπτῆς, τοῦ τ᾽ ἀμώμου δ.
β. κινναμώμου, σεσέλεως δραχμαὶ δύο,
δαύκου δραχμὰς ς. σπέρματος τοῦ κρητικοῦ,
καὶ πετροσελίνου σπέρματος δὶς θ.
40 δὶς δ. δὲ σκορδίου κόμης ∟ ζ.
βδέλλης ὄνυχός τε τῆς διαυγοῦς ὡς δραχμὴν,
μέλιτός τε λίτρας ε. καὶ μικρῷ πλέον.
σκεύαζε δ᾽ οὕτω, προδιαλύσας τοὺς ὀποὺς
τῷ μέλιτι θερμῷ, τήν τε ῥητίνην καλῶς,
τὰ ξηρὰ πάντα παραπλάσεις σεσησμένα.
οὕτω δ᾽ ἑνώσας πάντα, δώσεις ποντικοῦ
καρύου τὸ μέγεθος τοῖς ὠφελοῦσι λαβεῖν.

Ἄλλη.

Ἐφεκτικὴν δ᾽ ἀντίδοτον εἰ βούλει ποιεῖν,
50 αἵματος ἄνωτε καὶ κάτω πολλοῦ φορᾶς,
ταύτην ἀκριβῶς σκευάσας ἕξεις καλὴν,
κρόκου κιλικίου τοῦ καλοῦ καὶ προσφάτου
δραχμὰς δὶς η. καὶ ὀπίου, μηκωνείου,
λιβάνου τ᾽ ἀτμήτου, καὶ καθαρᾶς σμύρνης ἴσον,
πάντων ἑκάστου πάλιν δραχμὰς ις.
φλοιοῦ δὲ ῥίζης μανδραγόρου δὶς δ.
ὑοσκυάμου δὲ σπέρματος τρὶς δ.
τρὶς β. ∟ μηκωναρίου τοῦ σπέρματος. τρεῖς

τρεῖς κινναμώμου τοῦ καλοῦ δραχμὰς σταθμῷ.
ῥοὸς δὲ χυλοῦ πατταρικῆς ἢ συριακῆς
τρεῖς κε. καὶ ἑτέρας δὶς δώδεκα.
σκεύαζε δ᾽ οὕτω τὸν κρόκον κεκαθαρμένον,
ἀπόβρεχε δ᾽ οἴνῳ κρητικῷ λευκῷ γλυκεῖ
δίδου β. τὸ πλεῖστον ἡμέρας ὅταν ἴδῃς
μαλακὸν ἄγαν εὔτριπτον εἰς ἴγδην βαλὼν,
λέαινε τῷ δοίδυκι καὶ λεῖον ποιῶν,
πρόσβαλλε τὸν ὀπὸν τὸν λίβανον τῇ σμύρνῃ,
χυλὸν δ᾽ ὁμοίως κατ᾽ ἰδίαν τὸν τῆς ῥοὸς
διάβρεχε καὶ πρόσβαλλε τοῖς εἰρημένοις,
καὶ πάλιν ἑνώσας λεῖα καὶ σεσησμένα,
τὰ λοιπὰ πάντα προσαποδώσεις μίγματα,
ἑφθοῦ τε μέλιτος ἀττικοῦ βαλὼν βραχὺ,
πάλιν λέαινον ὡς γενέσθαι ἓν φάρμακον
ἐκ τοῦ θυΐδος εἰς ὑαλοῦν ἀγγεῖον,
καὶ κασσιτερινὸν μετακόμιζ᾽ ἡνωμένον.
δίδου δὲ τοῖς μὲν ἐκ φάρυγγος καὶ γαστέρος
ἀνάγουσι καὶ θώρακος, ἔτι δὲ πνεύμονος,
τριωβόλου τὸ πλῆθος, ἢ μικρῷ πλέον
ἐν τρισὶ κυάθοις κράματος κεκραμένου.
οἴνου δ᾽ ἀπὸ μύρτων καὶ ὕδατος τοῦ ἀπολύτου,
τοῖς ἀπὸ νεφρῶν οὐροῦσιν ἢ τῆς κύστεως,
δίδου λεόντε φαρμάκου κεκραμένου.
ἀπὸ νήστεώς τε καταφέρει καὶ κώλου,
λεπτῶν τε πάντων ἐντέρων τε θ᾽ ὑστέρας,
τοῦ φαρμάκου δίδου μὲν ὡς δραχμὴν μίαν.
δι᾽ ὕδατος ὀμβρίου δὲ τοῖς πυρεσσομένοις,
τοῖς ἀπυρέτοις δὲ καὶ διὰ κράματος δίδου.
ἤτοι δ᾽ ἀπὸ μύρτων ἢ γλυκέος τοῦ κρητικοῦ.
εἰ δέ τις ἔχειν βούλοιτο μὴ πολυμίγματον
ἀντίδοτον, ἀλλ᾽ ἔχουσαν ὀλίγα μίγματα
ταύτην ἀκριβῶς σκευάσας, ἕξει καλὴν
πρὸς τοὺς ἀτόνους, στομάχους τε καὶ ἀνορέκτους,
καὶ τοὺς καχέκτας, τούς τ᾽ ἀπεπτοῦντας ταχύ.
πρὸς πάνθ᾽ ἁπλῶς ἀλγήματα, κύτος
κεχρονισμένον τε καὶ κατασκευὴν ἔχον.
ταύτῃ Τιβέριον τὸν σεβαστὸν χρώμενον
λέγουσιν, ἄλλην μὴ πεπωκέναι ποτέ.
ἔχει δὲ μέλανος πεπέρεως πέντ᾽ οὐγγίας,
κροκομάγματος ιε. καὶ ῥόδων ι.
σεσησμένα ταῦτα πάντα μέλιτ᾽ ἀναλάμβανε.

Ἄλλη ποιοῦσα ταυτὰ τῇ προγεγραμμένῃ.

ἔχει δὲ ῥόδων μὲν οὐγγίας δὶς τέσσαρας,
κεκομμένα ταῦτα πάντα καὶ σεσησμένα,
ἀναλάμβανε ἑφθῷ μέλιτι τῷ λίαν καλῷ,
δίδου καρύου τὸ μέγεθος τοῦ ποντικοῦ,
μετ᾽ οἰνομέλιτος ἢ μελικράτου προσφάτου,
ἑψημένου καλῶς τε καὶ πεφεισμένου,
τοῖς θηριοδήκτοις, ἢ τὰ δηλητήρια
πεπωκόσι προσενέγκαι καρύου τὸ μέγεθος
τοῦ βασιλικοῦ μεθ᾽ ἑπτὰ κυάθων κράματος.

Ῥοδίδος σκευή.

αὐτὴν δ᾽ ἐπιμελῶς δεῖ σε προδιασκευάσαι
οὕτως ἀκριβῶς, ῥόδα λαβὼν τὰ πρόσφατα,
τὸ φύλλον αὐτῶν ἐν σκιαῖς δυσὶ ψύξον,
ἢ τρισὶ τὸ πλεῖστον ἡμέραις, σήσας τε τρεῖς

λίτρας, ἀπ' αὐτῶν ὅλμῳ κόπτων συμμέτρως,
σχοίνου τε < η'. εὖ κεκομμένης,
σμύρνης δέκα δύο καὶ κρόκου δὶς τέσσαρας,
προσέμπασον, καὶ κόπτε ταῦθ' ὁμοῦ πάλιν
ποιῶν κυκλίσκους εὐμεγέθεις, ψῦχον καλῶς,
οὕτω τ' ὅσον δεῖ λαμβάνειν εἰς τὸ φάρμακον.

Κροκομάγματος σκευασία.

Κροκόμαγμα δ' εἰ βούλοιο καλὸν ἔχειν ἄγαν,
σκεύαζ' ἐπιμελῶς, κιλικίου κρόκου δραχμὰς
ἑκατὸν καταμίξεις τῆς λιπαρᾶς σμύρνης ἅμα
δὶς κε'. καὶ ῥόδων ξηρῶν ἴσον,
ἀμύλου δὲ ν'. λευκοῦ κόμμεως
ἴσας, ἄμυλον δὲ κόπτε σήσας ἐπιμελῶς,
πρόσβαλλ' ἀθάλασσον οἶνον εὐώδη βραχὺν,
δεύσας ἐπιμελῶς κἀναπλάσας, ψῦχον κύκλους
καὶ χρῶ δεόντως ὡς καλῷ κροκομάγματι.

Ἀντιδότου προγνωστική.

Προγνωστικὴν δ' ἀντίδοτον οὕτως σκευάσεις,
ἣν οἱ προλαβόντες ἂν λάβωσι θανάσιμον,
ἐμέσουσιν αὐτὸν μετὰ τροφῆς παραυτίκα.
οἱ δ' εὐλαβῶς ἔχοντες ὡς εἰληφότες,
ἂν ἐπιλάβωσιν ἐξεμοῦσι τὴν τροφὴν,
σὺν τῷ μετ' αὐτῆς καταποθέντι φαρμάκῳ.
ὁ δὲ μηδὲν ἄτοπον, μηδὲ δηλητήριον,
συγκαταπεπωκὼς τοῖς δοθεῖσι σιτίοις,
οὐ ναυτιάσει, καὶ καθέξει τὴν τροφήν.
ποιεῖ δὲ τοῦτο φάρμακον καὶ πρὸς πόνους
πλευρῶν, μεταφρένων, κύστεως, καὶ τῶν νεφρῶν,
ἐπέχει τ' ἀλύπως αἷμα φερόμενον πολὺ
ὅθεν ἂν ἐκφέρηται ποτὲ, κἂν ἐκ πνεύμονος.
σκεύαζε δ' οὕτω, λημνίαν ἔχων καλὴν
ἀπαραχάρακτον, τὴν ὁμοίως εἰρημένην
στήσας ἀπ' αὐτῆς δύ' ὀβολοὺς δραχμὴν μίαν,
ἀρκευθίδων τε τῶν λιπαρῶν < β'.
λέαιν' ὕδει πολὺ παραχέων χρηστὸν βραχὺ
ἔλαιον ἱκανῶς πρόσφατόν τε καὶ γλυκὺ,
διὰ μελικράτου δ' ὡς καρύου τοῦ ποντικοῦ
μέγεθος προσοίσεις, οἷς ἐχρῆν σε προσφέρειν.
ἐπέχειν δὲ πλεῖον αἷμα φερόμενον θέλων,
δι' ὀξυμέλιτος σφόδρα καθεφθοῦ πρόσφερε.

Περὶ τῶν ὑπὸ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένων, κατὰ τὸ ε'. τῶν ἐντὸς παθῶν, ἃ Ἄσωνος ἐπιγράφεται.

Καλεῖν μὲν οὖν ἔθος ἐστὶ τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἀντιδότους, οὐ μόνον ὅσα πρὸς τὰ θανάσιμα φάρμακα δίδοασιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων δήγματα, καὶ προσέτι πάθη, καὶ μάλιστα χρόνια, κατά τι τῶν σπλαγχνῶν ἢ ἀποστήματα. τεμὼν δὲ τριχῇ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὁ Ἀσκληπιάδης, πρῶτα μὲν ἔγραψεν ὅσα φησὶ τοῖς κατὰ περίοδον πυρέττουσιν ἁρμόττειν, ἅμα τῷ καὶ συγχρίσματα τινά, καλεῖ γὰρ οὕτως αὐτὸς ἐφεξῆς προσγράψαι. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα ληξιφάρμακα καὶ ληξιπύρετα καλεῖ. τὸ δὲ β'. γένος αὐτῶν θηριακὰ φάρμακα, πρὸς λυσσοδήκτους, καὶ σκορπιοδήκτους, ἔτι τε τοὺς τε ὑπὸ φαλαγγίων δεδηγμένους ἐχιδνῶν. τὸ δὲ τρίτον γένος τῶν φαρμάκων δίχῃ τεμὼν καὶ αὐτὸ, τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν πρὸς τοὺς τὰ θανάσιμα πεπωκότας ὀνομάζει. τὸ δ' ἕτερον προφυλακτικὸν θανασίμων φαρμάκων, οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῷ Ἀνδρομάχῳ τὴν διδασκαλίαν ποιησάμενος. ἐκεῖνος γὰρ ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ γράμματος εἴρηταί μοι κατὰ τὴν ἐντὸς ἐπιγραφομένην τῶν βιβλίων αὐτοῦ, προτάξας ἀντίδοτα ταῦτα, ἐφεξῆς γράφει τὰ πινόμενα φάρμακα πρὸς ἥντινοῦν διάθεσιν, οὐ μόνον ἀποστημάτων ἢ θανασίμων φαρμάκων, ἢ θηρίων ἰοβόλων, ἀλλὰ κἂν ἔμβρυον ἐκβαλεῖν δέῃ, καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον ἀντίδοτον ὀνομάζει, καὶ πρὸς σπάσματα καὶ ῥήγματα, καὶ συνελόντα φάναι, πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς πάθη, περὶ ὅτι ἂν ᾖ μέρος τοῦ σώματος ἡ σύστασις αὐτῶν γεγενημένη. τὰ δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα πάθη πινόμενα φάρμακα, καὶ ποτίσματα κέκληκεν ὁ Ἀσκληπιάδης ἐν τῷ δ'. τῶν Ἄσωνος κατὰ τὸ τέλος αὐτὰ γεγραφώς. ὑστάτας μὲν οὖν ἔγραψεν ἀντιδότους ὁ Ἀσκληπιάδης ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἐν Ἄσωνος, τὰ πρὸς τοὺς τὰ θανάσιμα πεπωκότας, ἢ προφυλακτικὰ τοῦ μηδὲν παθεῖν ὧν πίωσιν. ἐγὼ δὲ πρώτας ἐνταῦθα γράψαι τὰς τοιαύτας ἔγνωκα, διά τε τὴν πρὸς τὰς γεγραμμένας κοινωνίαν, καὶ ὅτι πολύχρηστοι τυγχάνουσιν οὖσαι. καὶ γὰρ πρὸς τὰ ἀποστήματα καθ' ὁποιοῦν σπλάγχνον, καὶ μόριον ἐν τῷ βάθει κείμενον ἁρμόττουσι. καὶ πρὸς ἀτονίαν αὐτῶν ἐνίοτε, καὶ πρὸς κακοχυμίαν, ἀνωδυνίαν τε καὶ πέψιν ἀπέπτων χυμῶν δι' ὅλης τῆς ἐπιφανείας κένωσιν ἄδηλον αἰσθήσει, καθάπερ καὶ τὰς αἰσθητὰς, δι' οὔρων καὶ διαχωρημάτων, καὶ πτυσμάτων, ὅσα μετὰ βηχὸς συνεκκαθαίρει πνεύμονά τε καὶ θώρακα. τὰ πλεῖστα δ' αὐτῶν καὶ λεπτύνειν τοὺς παχεῖς χυμοὺς πέφυκε, καὶ τέμνειν καὶ ἀπορρύπτειν τοὺς γλίσχρους, οἷς ἕπεται καὶ τὸ τὰς ἐμφράξεις ὠφελεῖν, ὅσαι συνεχῶς μὲν καθ' ἧπαρ εἰώθασι γίνεσθαι, συνίστανται δὲ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα σπλάγχνα καὶ μόρια. σκοπὸς γὰρ ἐπ' αὐτῶν ἐστι λεπτῦναί τε καὶ ἀπορρύψαι τοὺς χυμοὺς, ἀναστομῶσαί τε τὰ πεφραγμένα τῶν ἀγγείων στόματα.

Ἀσκληπιάδου πρὸς τοὺς τὰ θανάσιμα πεπωκότας, ὡς αὐτὸς ἔγραψε κατὰ λέξιν.

Τοῖς μὲν οὖν τὸν τῆς μήκωνος ὀπὸν πιοῦσι, συνοίσει ὑδρέλαιον συνεχῶς θερμὸν διδόμενον πίνειν, καὶ ἀναγκαζομένους ἐμεῖσθαι. ἢ θερμὸν ὕδωρ μετ' ὀξυμέλιτος διδόναι, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν. ἁρμόσει δὲ καὶ διὰ κλυστῆρος τὴν κοιλίαν κενοῦν. Τοῖς δὲ μηκώνειον πίνουσιν, ἁρμόσει ἄκρατον πολὺ παραχρῆμα διδόμενον. ἢ πέπερι μετὰ οἴνου, ἢ κάρδαμον, ἢ καρδάμωμον. ἁρμόσει δὲ καὶ γάλα πίνειν ὄνειον, ἢ βόειον, καὶ τὰ περὶ τὴν κοιλίαν καταπλάττειν ἀλεύρῳ πυρίνῳ, ἢ κριθίνῳ ἑψημένῳ μετ' οἴνου, καὶ κλύσμασι χρῆσθαι πραοτέροις. Τοῖς δὲ ἀκόνιτον πεπωκόσι, βοηθεῖ ποθὲν πήγανον χειροπληθὲς, λεανθὲν μὲν μετ' οἴνου ἀκράτου, καὶ ζωμὸς ὄρνιθος λιπαρᾶς. Τοῖς δὲ τὸν ὑοσκύαμον πιοῦσι συμφέρει γάλα ποθὲν, μάλιστα μὲν ὄνειον. εἰ δὲ μὴ ἄλλο κατ' ἰδίαν, καὶ μετὰ μελικράτου θερμοῦ. Τοῖς δὲ χλωρὸν κορίανον πιοῦσι, βοηθεῖ οἶνος ἄκρατος ποθεὶς, καὶ ζωμὸς ὄρνιθος λιπαρᾶς. Τοῖς δὲ λαγωὸν θαλάττιον εἰληφόσιν, ἁρμόττει γάλα πίνειν, μάλιστα μὲν ὄνειον, εἰ δὲ μήγε, βόειον, ἢ αἴγειον. δοτέον δὲ καὶ καυλοὺς μαλάχης ἑψημένους ἐπιμελῶς φαγεῖν, ἢ γλήχωνος χειροπληθὲς μετὰ γλυκέος τριβέντος πίνειν. ἢ κυκλαμίνου ῥίζαν τριβεῖσαν μετ' οἴνου. ἢ κεδρίας ὅσον ὀβολοῦ ἑνός. ἢ ἡμιόβολον, γλυκεῖ δεὶς πότιζε. Τοῖς δὲ τοξικὸν πιοῦσι, βοηθεῖ οἶνος πινόμενος γλυκύς. καὶ ῥόδινον ἔλαιον καὶ αἴγειον αἷμα καὶ σπέρμα βουνιάδος τριβὲν μετ' οἴνου. Τοῖς δ' ἐφήμερον πεπωκόσι, βοηθεῖ χυλὸς πολυγόνου, ἢ ἀρνογλώσσου, ἢ ὀριγάνου, ἢ θύμου

ἢ θύμου μέρος τι οἴνῳ διαλυθέν. Τοῖς δὲ δορύκνιον πιοῦσι, βοηθεῖ γάλα βόειον ποθὲν, καὶ γλυκὺ, καὶ ζωμὸς κοχλίων. Τοῖς δὲ μήκωνας εἰληφόσι, δοτέον ῥαφανῖδας ὠμὰς, ὥστε πλείσας ἐσθίειν. δοτέον καὶ οἶνον ἄκρατον, καὶ κονίας κληματίνης ἀφέψημα, καὶ νίτρον λειανθὲν μετ᾽ ὄξους. ἢ τρύγα οἴνου καύσας, καὶ τρίψας μεθ᾽ ὕδατος, δίδου πίνειν. ἢ ἀψίνθιον μετ᾽ ὄξους. ἢ πήγανον λεῖον μετ᾽ ὄξους. ποιεῖ δὲ καὶ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ἐσθιόμενον πήγανον. Τοῖς δὲ τὴν ἰξίαν πεπωκόσι, βοηθεῖ ἀψίνθιον πινόμενον μετ᾽ οἴνου καὶ καστορίου, καὶ πηγάνου. συνοίσει δὲ καὶ ὀξύμελι ποτίζειν, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν. συνοίσει δὲ καὶ ὀρίγανον μετ᾽ οἴνου. χρηστέον δὲ καὶ τῇ τοιαύτῃ σκευασίᾳ. πηγάνου 𐅻 ε. ῥητίνης δ. καστορίου β. χαμαιλέοντος κοχλιάρια γ. ταῦτα τρίψας καὶ ὄξει θερμῷ διαλύσας, πότιζε. Τοῖς δὲ τὴν βουπρῆστιν πεπωκόσι, βοηθεῖ διδόναι γλυκὺ πλεῖστον πίνειν, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν. καὶ ζωμὸν καθεψημένων κρεῶν ὑῶν, καὶ θερμὸν γάλα, καὶ οὐκ ἄπλυτα φαγεῖν. καὶ ἀφέψημα σύκων δοτέον πίνειν, ἢ νίτρου ἐρυθροῦ 𐅻 δ. λειάνας καὶ μίξας ὕδατι δίδου πίνειν. Τοῖς δὲ κανθαρίδας πεπωκόσι, συμφέρει πίνειν γλυκὺ μετ᾽ ἐλαίου· καὶ στέαρ ἑφθὸν, ὕδατι διηθημένον, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν. συμφέρει δὲ καὶ γάλακτι πολλῷ ποτίζειν, καὶ κώνους πλέονας τρώγειν. ἢ κώνους πλείστας τρίψας μετὰ μελικράτου δίδου πίνειν. ἢ πήγανον λειάνας, καὶ ἰρίνῳ μύρῳ μίξας δίδου πίνειν. ἢ τῶν κανθαρίδων τὰ πτερὰ καὶ τοὺς πόδας σὺν μέλιτι τρίψας, ἐκλείχειν δίδου. Τοῖς δὲ ψίλωθρον πιοῦσι, συμφέρει θερμῷ ἐλαίῳ ποτίζειν, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν. συνοίσει δὲ καὶ γάλα αἴγειον πίνειν, καὶ μαλάχης ἑφθῆς χυλὸν μετὰ μελικράτου θερμοῦ, ἢ μετ᾽ ἐλαίου. ἢ ἰσχάδων ἀφέψημα μετ᾽ ἐλαίου, ἢ σήσαμον μετ᾽ οἴνου τρίψας δίδου πίνειν. ἢ κάρυα βασιλικὰ ε. λειάνας μετ᾽ ἐλαίου δίδου. ἢ τέφρας κληματίνης ἀπήθημα δίδου πίνειν. Τοῖς δὲ λιθάργυρον πεπωκόσι, βοηθεῖ πέπερι, σέλινον, σμύρνα, μετ᾽ οἴνου λειωθέντα, καὶ πινόμενα. Τοῖς δὲ γύψον πιοῦσι, δοτέον πίνειν τέφρας κληματίνης ἀπήθημα, καὶ θύμον μεθ᾽ ὕδατος τριβέντα. Πρὸς δὲ τὰς τοῦ γάλακτος ἐνθρομβουμένους συμφέρει ποτίζειν ὄξος. διδόναι δὲ χρὴ καὶ πυτίαν μετ᾽ ὕδατος κρηναίου, ἢ σιλφίου, καὶ θείου τὸ ἴσον λειανθέντα μετ᾽ ὀξυκράτου διδόναι πίνειν. Τοῖς δὲ ταύρειον αἷμα πιοῦσι, συμφέρει ὄξος θερμὸν διδόναι πίνειν, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν, ἢ σιλφίου ὀβολὸν ἢ ἡμιοβόλιον, ἢ νίτρου διώβολον, διέντας οἴνῳ διδόναι πίνειν. ἢ ἐρινεῶν καρπὸν τρίψας μετ᾽ ὄξους δίδου. ἁρμόσει δὲ καὶ τὴν κοιλίαν κενοῦν, καὶ θερμῷ ἀλεύρῳ καὶ νίτρῳ ἑψημένοις μετ᾽ ὀξυμέλιτος καταπλάττειν. Τοῖς δὲ βδέλλας καταπιοῦσιν, οἱ μὲν ἅλμην προσήνεγκαν πίνειν, οἱ δὲ χιόνα. ὁ δὲ Ἀσκληπιάδης λέγει προσήνεγκε, καὶ σπόγγον ἁπαλὸν ψυχρῷ δεύσαντα καθιέναι, ὥστε τὴν βδέλλαν ἐπιβᾶσαν τῷ σπόγγῳ κομίζεσθαι, καὶ ἔπειτα φακῆς χυλὸν ἐδίδου. τοὺς δὲ ἔξωθεν τοῦ τραχήλου τόπους, τοῖς ψύχουσι καταπλάττειν προσήνεγκε. ὁ δὲ Μῦς Ἀπολλώνιος, ὄξει δριμυτάτῳ ἐπότιζε, καὶ μετὰ ἅλμης ἐχρῆτο. ὁ δὲ χιόνα θερμῷ λύσας, ἐχρῆτο καὶ τοῖς κατὰ καιρὸν τὴν κοιλίαν καθαίρουσιν, ἐδεστοῖς τε καὶ ποτοῖς, πρὸς τὴν τῶν βδελλῶν ἔκκρισιν. συγκαταφέρεσθαι γοῦν φησὶ ταύτας, τοῖς κατὰ τὴν κοιλίαν ἐκκρινομένοις πολλάκις. Τοῖς δὲ ψιμμύθιον πιοῦσι, συνοίσει ἐλαίῳ θερμῷ ποτίζεσθαι, καὶ ἀναγκάζειν ἐμέσαι. συνοίσει δὲ καὶ γλυκὺ καὶ θερμὸν ποτίζεσθαι ὕδωρ, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν. συνοίσει δὲ καὶ γάλα ὄνειον πίνειν διδόναι, καὶ μαλάχης ἑφθῆς χυλὸν, καὶ μελίκρατον θερμὸν, μετ᾽ ἐλαίου ἀνακόψας δίδου πίνειν. ἢ ἀφέψημα ἰσχάδων μετ᾽ ἄλλων δίδου πίνειν, κάρυα βασιλικὰ ε. λειάνας μετ᾽ ἐλαίου, δίδου πίνειν. ἢ τέφρας κληματίνης ἀπήθημα δίδου. καὶ περὶ μὲν τῶν ἁπλῶν θανασίμων, ἐνταῦθα τοσοῦτον εἰρήσθω. περὶ δὲ τῶν συνθέτων λεχθήσεται, ἐκτίθεσθαι δὲ τὰς τούτων σκευασίας μοχθηρόν μοι δοκεῖ, καίπερ πολλῶν ἐπιχειρησάντων ταῖς τούτων συγγραφαῖς, ὧν ἐστὶν Ὀρφεὺς ὁ ἐπικληθεὶς θεολόγος, καὶ Ὧρος ὁ Μενδήσιος ὁ νεώτερος, καὶ Ἡλιόδωρος ὁ Ἀθηναῖος τραγῳδιῶν ποιητής, καὶ Ἄρατος, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν τοιούτων συγγραφεῖς. τούτους μὲν οὖν αὐτῆς θαυμάσειεν ἐμμέτρως ἐπιχειρήσαντας ταῖς περὶ τούτων πραγματείαις. μέμψαιτο δ᾽ ἂν εὐλόγως διὰ τὰ πράγματα, διδάσκειν γὰρ μᾶλλον ἐστὶ καὶ προτρέπειν τοὺς βουλομένους ἐπὶ κακῷ, τῷ πλησίον ἐπιχειρεῖν ταῖς τούτων σκευασίαις. οἱ γοῦν τῶν καλῶν τούτων ποιημάτων συγγραφεῖς τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐλαβούμενοι καταδρομὴν, ἐναρχόμενοι τῆς τούτων παραδόσεως, τοὺς ἐντυγχανομένους πείθειν ἐπιχειροῦσιν, ὡς οὐκ ἂν εἴησαν φαῦλοι τὸ ἦθος, οὐδὲ τῶν τοιούτων φθοροποιῶν διδάσκαλοι, ὥσπερ καὶ Ἡλιόδωρον ἐν τοῖς πρὸς Νικόμαχον ἀπολυτικοῖς ἐναρχόμενον ἐστὶν εὑρεῖν οὕτω γράφοντα.

Οὐ μὰ τὸν ἐν τρίκκῃ πρηὺν θεὸν, οὐ μὰ τὸν ὑψοῦ
ἠέλιον ἀπείροντα θεοῖς φαεσίμβροτον αἴγλην,
οὐ μὰ θεῶν σκηπτοῦχον, ὑπέρμενέα κρονίωνα.
οὔτε μέ τις δώροισι προήγαγεν, οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἀνάγκης,
οὔτε χάριν φιλίης ἑτέρῳ κακὰ νεῖμαι ὑπέστην.
ἀλλ᾽ ὁσίας μὲν χεῖρας ἐς ἱερὰ λαμπρὸν ἀέρα,
καὶ κακίης ἀμόλαντον ἔχω κατὰ πάντα λογισμόν.

Ἐκ τῶν λεγομένων πείθειν ἐπιχειροῦσι τοὺς ἐντυγχανομένους ταῖς τοιαύταις πραγματείαις, τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς καταδρομὴν εὐλαβούμενοι. ἀλλ᾽ οὐδέ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι διὰ τοῦτο χρὴ τὰς τῶν τοιούτων θανασίμων φαρμάκων σκευασίας εἰδέναι, πρὸς εὔχρηστον εὕρεσιν τοῦ βοηθῆσαι τοῖς δυναμένοις, τοῦτο γάρ ἐστι ψεῦδος. ὁ γὰρ δυνάμενος τοῖς ὑπὸ τῶν ἁπλῶν θανασίμων βλαπτομένοις βοηθεῖν, ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος τῶν συμβαινόντων ἐποπτεύων, οὗτος ἂν εἴη ἄριστος προστάτης, καὶ τῶν ὑπὸ τῶν συνθέτων βλαπτομένων, εὐμηχάνως ἐκλαμβάνων ἕκαστον τῶν κατὰ τὴν τῶν συμπτωμάτων ἐπιπλοκὴν ὑπεχόντων, ἀντιτέον δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον. ἀδήλων γοῦν ὄντων τῶν βρωθέντων ἢ ποθέντων δηλητηρίων, χρὴ ὑδρέλαιον θερμὸν διδόναι, καὶ πολὺ πίνειν, καὶ ἀναγκάζειν ἐμεῖν. χρήσιμον δ᾽ ἂν εἴη καὶ τοὺς ὕπνους περιγράφειν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τούτων φυλακὴν χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις.

Προφυλακτικὰ θανασίμων φαρμάκων Ἀπολλωνίου Μυός.

Πηγάνου φύλλα κ. κάρυα βασιλικὰ β. ἁλὸς χόνδρον ἕνα, ἰσχάδας β. ταῦτα νῆστει ἐσθίειν δίδου, καὶ κωλύει βλάπτεσθαι ὑπὸ τῶν θανασίμων.

Ἀντίδοτος προφυλακτικὴ διδομένη.

Ἀρκευθίδος ∠ β΄. λημνίας σφραγῖδος δραχμὰς β΄. καὶ διώβολον. ταῦτα τρίψας, καὶ ἀναλαβὼν ἐλαίῳ ἀποδίδου. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μεθ᾽ ὑδρομέλιτος καὶ κυάθων β΄. προπίνειν. ταύτῃ Νικομήδης ὁ βασιλεὺς ἐχρῆτο εἴ ποτε ὑπόπτους εἶχε τοὺς κεκληκότας. τὸ μὲν οὖν φάρμακον, μηδεμιᾶς τοιαύτης δυνάμεως ὑποκειμένης κατὰ χώραν μένει. ἐπὰν δέ τι τῶν θανασίμων δοθῇ, ναυτίαν κινεῖ, καὶ ἐμεῖν ἀναγκάζει, ὥστε τὸ δοθὲν δηλητήριον ἐκκρίνεσθαι τῇ ἀντιδότῳ.

Ἀντίδοτος Κωδίου τούσκου, ἣ καὶ Κράτερος ἐχρήσατο.

Πρασίου, ἱερᾶς βοτάνης, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, σκορδίου, ῥάμνου ῥίζης τοῦ φλοιοῦ, ἑκάστου τὸ ἴσον, μέλιτι ἀναλάμβανε καὶ δίδου, πρὸς μὲν τὰ θηρία ∠ β΄. μετ᾽ οἴνου, πρὸς δὲ τὰ θανάσιμα μετ᾽ οἰνομέλιτος καὶ ἐλαίου.

Ἄλλη ὡς Ἀπελλῆς.

Δικτάμνου ∠ β΄. πολίου ∠ γ΄. πεπέρεως μακροῦ δ΄. πηγάνου ἀγρίου ς΄. σκορδίου γ΄. μέλιτι ἀναλάμβανε καὶ δίδου, καθάπερ εἴρηται. ἔστι δὲ καὶ πλευριτικὴ ἀγαθὴ ὀβολῶν γ΄. διδομένη. ἐμμηνιάτε γυναιξὶ κατάγει ὁλκῆς μιᾶς διδομένη.

Ἀντίδοτος Μιθριδάτου ἀθανασία λεγομένη, πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων, καὶ παντὸς ἰοβόλου πληγήν. ποιεῖ στομαχικοῖς ἀποξύνουσι τὴν τροφὴν, αἱμοπτυϊκοῖς, βήσσουσι χρονίως, καὶ ἡπατικοῖς, καὶ σπληνικοῖς. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς περὶ κύστιν, ἢ μήτρας διαθέσεις. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. Πεπέρεως λευκοῦ κόκκοι μ΄. κόστου, μήου, ἀσάρου, ἀκόρου, δαύκου κρητικοῦ σπέρματος, πετροσελίνου, νάρδου ἰνδικῆς, λίθου νησωείτου ἀνὰ ∠ δ΄. κρόκου, σμύρνης ἀνὰ ∠ η΄. κινναμώμου, κασσίας ἀνὰ ∠ ιβ΄. μέλιτος ἀττικοῦ ἑψημένου τὸ αὔταρκες. ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ᾽ οἰνομέλιτος κεκραμένου. Ἐν ἄλλαις γραφαῖς οὕτως ἔχει. Ναρδοστάχυος, πεπέρεως λευκοῦ, κόστου, μήου, ἀσάρου, ἀκόρου, ὀποβαλσάμου, δαύκου κρητικοῦ σπέρματος, πετροσελίνου σπέρματος, ἑκάστου ἀνὰ ∠ δ΄. κρόκου, σμύρνης, σχοίνου ἄνθους ἀνὰ ∠ η΄. κινναμώμου, κασσίας ἀνὰ ∠ ιβ΄. μέλιτος τὸ ἀρκοῦν. Ἐν ἄλλαις ἔχει οὕτως.

Πεπέρεως λευκοῦ κόκκους μ΄. κόστου, μήου, ἀκόρου, ἀγαρικοῦ, σκορδίου, δαύκου κρητικοῦ, πετροσελίνου ἀνὰ ∠ δ΄. κρόκου, σμύρνης ἀνὰ ∠ η΄. κινναμώμου, κασσίας, σχοίνου ἄνθους ἀνὰ ∠ ιβ΄. μέλιτος τὸ αὔταρκες.

Ἀμβροσία Φιλίππου μακεδόνος, πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων καὶ παντὸς ἰοβόλου πληγήν. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐντὸς διαθέσεις.

Στύρακος, χαλβάνης, πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, καὶ κινναμώμου, ἀνὰ δραχμὰς β΄. σελίνου σπέρματος, ἀνίσου, σχοίνου ἄνθους, κόστου, κυμίνου αἰθιοπικοῦ, σεσέλεως, κύφεως, ῥήου ποντικοῦ, καρδαμώμου, ἀμώμου, νάρδου, σμύρνης, κασσίας ἀνὰ ∠ δ΄. πυρήνων καθαρῶν φοινίκων, καὶ καρύων τῆς σαρκὸς ἀνὰ ∠ ς΄. κρόκου ∠ η΄. σταφίδας ἐκγιγαρτισμένας ιβ΄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ αὔταρκες. συντίθει κατὰ τρόπον.

Ἀντίδοτος ζωπύρειος. ποιεῖ πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων καὶ παντὸς ἑρπετοῦ πληγήν.

Ἐπὶ ταύτης ἱστορίαν τι φέρεται, ὅτι Ζώπυρος δι᾽ ἐπιστολῆς προτρέπει τὸν Μιθριδάτην εἰς ἐπίκρισιν τῆς ἀντιδότου, μεταπεμψάμενος ἕνα τῶν κατακρίτων, τούτῳ θανάσιμον διδόναι φάρμακον, καὶ τότε παραινεῖ ἐπιπίνειν τὴν ἀντίδοτον, ἢ πρότερον διδόναι τὴν ἀντίδοτον, καὶ τότε τὸ θανάσιμον ἐπιπίνειν. τὸ δ᾽ αὐτὸ παραινεῖ, καὶ ἐπὶ ἑρπετῶν, ἢ καὶ τοξικῶν πράσσειν. τούτων γὰρ οὕτω γινομένων, συνέβαινε τὸν ἄνθρωπον ἀδιάπτωτον εἶναι, ποιεῖ δὲ καὶ στομαχικοῖς πρὸς ὀξυρεγμίαν. αἱμοπτυϊκοῖς, κοιλιακοῖς, δυσεντερικοῖς, ἡπατικοῖς, σπληνικοῖς, ἐπιληπτικοῖς, νεφριτικοῖς. ὑγιάζει δὲ καὶ τὰς περὶ μήτραν, ἢ κύστιν διαθέσεις, κατάγει τὰ ἐναποθνήσκοντα τῶν ἐμβρύων, κατεχόμενα δεύτερα. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει γε οὕτως. Ὀποβαλσάμου ∠ γ΄. νάρδου ἰνδικῆς, σμύρνης τρωγλοδύτιδος, σχοίνου ἄνθους, κινναμώμου, χαρακίου, κόστου προσφάτου, πεπέρεως μακροῦ, ὑποκιστίδος, πολίου, πεπέρεως πρασιατικοῦ, σκορδίου, μήου κρητικοῦ, καρδαμώμου ἀνὰ ∠ δ΄. λιβάνου, χόνδρου ὀποβαλσάμου, δικτάμνου ἀνὰ ∠ ς΄. πετροσελίνου, κασσίας κιρρᾶς ἀνὰ ∠ ζ΄. κρόκου κωρυκίου ∠ η΄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ αὔταρκες. ἡ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπυρέτοις μετ᾽ οἴνου, πυρέττουσι μεθ᾽ ὑδρομέλιτος.

Ἡ διὰ τῶν αἱμάτων πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων. καὶ παντὸς ἰοβόλου πληγήν.

Πεπέρεως μακροῦ καὶ λευκοῦ, κόστου, ἀκόρου, κρόκου, φοῦ, μήου, δικτάμνου κρητικοῦ, ἀμμωνιακοῦ, ἀγαρικοῦ ἀνὰ ∠ β΄. ἀμώμου, ὀποβαλσάμου, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, κυμίνου αἰθιοπικοῦ, ἀνίσου, νήσσης αἵματος, ἄρρενος καὶ θηλείας, ξηροῦ ἐλάφειου αἵματος, χηνείου αἵματος, βουνιάδος ἀγρίας σπέρματος ἀνὰ δραχμὰς γ΄. γεντιανῆς, τριφυλλίου, σχοίνου ἄνθους, λιβανωτοῦ, ῥόδων ξηρῶν ἀνὰ ∠ δ΄. πετροσελίνου ∠ ε΄. πολίου κρητικοῦ τὸ ἴσον, κινναμώμου ∠ ς΄. σκορδίου ἄνθους ∠ η΄. σμύρνης, νάρδου ἀνὰ ∠ ι΄. κρόκου ιβ΄. κασσίας ∠ η΄. κόψας καὶ σήσας ἐπιμελῶς, ἀνάκοπτε μέλιτι ἀττικῷ ἀφεψημένῳ, καὶ ἀνελόμενος εἰς πυξίδα ἀργυρᾶν, χρῶ ὡς μεγίστῳ φαρμάκῳ.

Ἀντίδοτος Μιθριδάτου εὐπάτορος, ἡ διὰ σκίγκου λεγομένη, ποιοῦσα πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων, καὶ πρὸς πᾶσαν φθοροποιὸν ὕλην, καὶ παντὸς ἰοβόλου πληγὴν, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐντὸς διαθέσεις, καὶ πρὸς συλλήψεις συνεργεῖ, κατάγει ἔμμηνα. καὶ τὰ ἐναποθνήσκοντα ἔμβρυα, καὶ τὰ κατεχόμενα δεύτερα λύει, καὶ τοῖς κατὰ περίοδον πυρετοῖς βοηθεῖ, καὶ παρετοῖς τρομώδεσιν, ὀπισθοτονικοῖς, ἰσχιαδικοῖς, ποδαγρικοῖς, καὶ πρὸς πᾶσαν νευρικὴν συμπάθειαν. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. Σκίγκου, σαγαπηνοῦ, ἀκόρου, φοῦ, ποντικοῦ, ἀκακίας, ἴρεως, μήου, κόμμεως ἀνὰ ∠ β΄. ῥόδων ξηρῶν, γεντιανῆς, καρδαμώμου ἀνὰ ∠ δ΄. μηκωναρίου σπέρματος διώβολον, στύρακος ∠ η΄. πολίου, κασσίας μελαίνης, σεσέλεως, βδελλίου, βαλσάμου, πεπέρεως λευκοῦ ἀνὰ ∠ ε΄. καὶ διώβολον, ὑποκιστίδος χυλοῦ, ὀποπάνακος, σμύρνης, λιβάνου ἄρρενος, καστορίου, πεπέρεως μακροῦ, κύφεως, μαλαβάθρου φύλλων ἀνὰ ∠ ς΄. σκορδίου, κόστου, σχοίνου ἄνθους, χαλβάνης, ῥητίνης τερμινθίνης ἀνὰ ∠ ς΄. καὶ διώβολον, νάρδου συριακῆς, ὀποβαλσάμου,

σάμου, βλάπτεως, δαύκου κρητικοῦ ἀνὰ δραχμὰς ϛ. καὶ τριώβολον, κρόκου, κινναμώμου, ζιγγιβέρεως ἀνὰ L ϛ. καὶ διώβολον, γλυκυῤῥίζης χυλοῦ, ἀγαρικοῦ, ἀνὰ L ζ. καὶ τριώβολον. συντίθεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον. κύφι, ὑποκιστὶς, σαγαπηνὸν, κόμμι, μηκώνειον, στύραξ, ὀποπάναξ ἐν οἴνῳ χίῳ βρέχεται, μέχρι παντελῶς διαλυθῆναι ἡμέραν καὶ νύκτα, τὰ δὲ λοιπὰ κόπτεται καὶ σήθεται λεπτῷ κοσκίνῳ, καὶ μίγνυται τοῖς ἀποβρεχθεῖσι καὶ λειανθεῖσιν. ἡ δὲ ὅλη σύνθεσις ἀναλαμβάνεται μέλιτι ἀττικῷ ἀφεψημένῳ, ὡς πάχος ἔχειν. εἶτ' ἐπὶ πᾶσι βάλλομεν ὀποβάλσαμον, εἶτ' ἀνελόμενοι κατατίθεμεν εἰς ἀγγεῖον ἀργυροῦν. καὶ ἡ χρῆσις εἰς πολλὰ, ἡ δόσις πρὸς δύναμιν. ἡμεῖς πρὸς ἐπίτασιν τοῦ φαρμάκου, ἕνεκα τῆς τῶν ἐμμήνων ἐποχῆς, καὶ τῶν συλληψεμμάτων, ὥστε ἀκινδύνως φέρεσθαι, δικτάμνου κρητικοῦ L δ. ἀμμωνιακοῦ L γ. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος δραχμὰς γ. κυμίνου αἰθιοπικοῦ ϛ. ξιφύλλου σπέρματος δ. βουνιάδος ἀγρίας δ. χαμαίδρυος δ. ῥᾶ ποντικοῦ γ. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ β. τούτων προσβαλλομένων ἡ τοῦ φαρμάκου χρῆσις γίνεται πρὸς πολλὰ χρήσιμος, φθείρει γὰρ τὰ ζῶα μὲν ἔμβρυα, καὶ ζῶντα καταγεῖ.

Μιθριδάτου θηριακή.

Ταύτῃ ὁ βασιλεὺς Μιθριδάτης ἀεὶ ἐχρῆτο προφυλακῆς χάριν θανασίμου. ἡνίκα γοῦν ὑπὸ ῥωμαίων ἑάλω, δὶς πιὼν θανάσιμον, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἀποθανεῖν, ξίφει ἑαυτὸν διεχρήσατο. πρὸ τὰ θανάσιμα δὲ τῶν φαρμάκων ποιεῖ, καὶ παντὸς ἰοβόλου πληγὴν, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἐντὸς διαθέσεις. ταύτῃ ἐχρήσατο ὁ Ἀνδρόμαχος. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. Ἀρτίσκων σκιλλητικῶν L μη. θηριακῶν ἀρτίσκων, πεπέρεως μέλανος, ἡδυχρόου μάγματος, ὀποῦ μήκωνος ἀνὰ L κδ. ῥόδων ξηρῶν, σκορδίου, σπέρματος βουνιάδος, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀγαρικοῦ, κινναμώμου, γλυκυῤῥίζης χυλοῦ, ὀποβαλσάμου, ἀνὰ L ιβ. λιβανωτίδος L η. σμύρνης, κρόκου, ζιγγιβέρεως, ῥᾶ ποντικοῦ, πενταφύλλου ῥίζης, καλαμίνθης ὀρεινῆς, †πράσου, πετροσελίνου, στοιχάδος, κόστου, πεπέρεως λευκοῦ, πεπέρεως μακροῦ, λιβάνου ὀβολοὺς β. κασσίας μελαίνης L δ. ~~κόστου δραχμὴν μίαν, κρόκου δ. πεπέρεως λευκοῦ μίαν, καὶ μακροῦ μίαν,~~ ἰλλυρίδος, σχοίνου, ~~πολίου, σκορδίου, ῥόδων ξηρῶν,~~ νάρδου αἵματος ἀνὰ L γ. μέλιτος ἀττικοῦ ἑφθοῦ τὸ ἱκανόν.

†πρασία

Ἀντίδοτος ἑκατονταμίγματος ᾗ χρῶμαι, ἣν συνεσκεύασα Καίσαρι πρὸς πάντα, ἰδίως δὲ πρὸς τὰ θανάσιμα.

Ἀβροτόνου δραχμὰς α. ἥμισυ, ἀριστολοχίας η. ἀκακίας δ. ἀρκευθίδων σαρκὸς ἴσον, κρόκου δραχμὰς β. ἀσάρου δ. ἀνίσου γ. ἀμώμου ϛ. ἀγαρικοῦ γ. καρποῦ βαλσάμου, βδελλίου L γ. ὀβολοὺς γ. βαλαυστίου β. γεντιανῆς δ. γλυκείας χυλοῦ ἴσον, γογγυλίδος σπέρματος δ. ἐν ἄλλῳ L η. γῆς σαμίας μίαν, δαύκου σπέρματος δ. δρακοντίου ῥίζης γ. ὀβολοὺς γ. ἐρυσίμου σπέρματος L η. ἴρεως ἰλλυρικῆς β. σμύρνης ζ. ὀβολοὺς γ. ζιγγιβέρεως ἴσον, ἠρυγγίου ῥίζης δ. ὀβολοὺς β. βλάπτεως δραχμὰς η. κονίζης λεπτῆς ϛ. ὀβολοὺς γ. κυπέρου ϛ. κωνείου σπέρματος ἐπτισμένου δραχμὴν μίαν, ὀβολοὺς γ. ἄμμεως L δ. κνίκου σπέρματος L ζ. ὀβολοὺς β. κόστου L ζ. ὀβολοὺς β. κασσίας δραχμὰς ε. ὀβολοὺς β. κενταυρίου χυλοῦ δραχμὰς δ. ὀβολοὺς ε. κασσωρίου ϛ. καλάμου ἀρωματικοῦ β. οἱ δὲ δ. κόμμεως δύο, καρδαμώμου δ. κάχρυος δραχμὰς γ. ὀβολοὺς γ. κύφεως L ϛ. χαλβάνης L ϛ. ὀβολοὺς β. λιβανωτίδος φύλλων L δ. ἐλελισφάκου ἴσον, λογχίτιδος σπέρματος δραχμὰς β. ὀβολοὺς γ. λιβανωτίδος σπέρματος L γ. λιβάνου L ϛ. τριώβολον, μαράθρου σπέρματος L ϛ. ὀποῦ μήκωνος L ϛ. μίλτου λημνίας δραχμὴν μίαν, μαλαβάθρου ι. μήου ϛ. νάρδου αἵματος ϛ. νάρδου συριακῆς ϛ. ὀβολοὺς γ. νάρδου κελτικῆς L η. ξυλοβαλσάμου L γ. ὀποπάνακος ἴσον, ὀρμίνου σπέρματος η. ὀρόβων λευκῶν ἴσον, πανακείας L ϛ. ὀποβαλσάμου γ. πελεκίνου ϛ. πολίου L ε. ὀβολοὺς β. πολυγόνου φύλλων L θ. ἐλενίου ῥίζης L ε. ὀβολοὺς γ. πετροσελίνου ϛ. ὀβολοὺς β. πενταφύλλου L η. ὀποῦ πευκεδάνου τὸ ἴσον, πεπέρεως μέλανος L ε τριώβολον καὶ λευκοῦ δ. ὀβολοὺς γ. καὶ μακροῦ L α. σκίγκου L γ. τερμινθίνης β. ῥόδων ξηρῶν L ϛ. σαγαπηνοῦ η. στοιχάδος δ. στροβίλων πεφρυγμένων ϛ. σχοίνου L δ. ὀβολοὺς β. σταφίδος σαρκὸς L δ. σεσέλεως L ε. ὀβολοὺς β. σταφυλίνου σπέρματος L δ. χολῆς ταυρείας L ε. χολῆς ἀρνείας ἴσον, χαμαιπίτυος L γ. ψυλλίου σπέρματος δ. χαμαίδρυος ἴσον, σησάμου πεφρυγμένου L ϛ. συμφύτου ῥίζης L β. σκορδίου κορύμβων L μίαν, ὀβολοὺς δ. σταφίδος ἀγρίας L ε. στύρακος L ε. ὀβολοὺς β. τριφύλλου καρποῦ L ι. τορδύλου σπέρματος β. τευκρίου φύλλων, ὃ τινές φασιν εἶναι χαμαίδρυν L μίαν, ὑποκιστίδος χυλοῦ β S. ὑπερικοῦ καρποῦ β. ὑοσκυάμου σπέρματος β. ῥᾶ ποντικοῦ β. κοτυληδόνος ῥίζης α. ὀβολοὺς γ. οἴνου καὶ μέλιτος τὸ ἱκανόν. ἐγὼ οἶνον οὐ βάλλω.

Ἀντίδοτος Αἰλίου γάλλου πρὸς τἄλλα καὶ πρὸς λυσσοδήκτους.

Νάρδου συριακῆς δραχμὰς δ. σμύρνης η. κινναμώμου ιβ. κασσίας μελαίνης ἴσον, κρόκου δραχμὰς η. κόστου δραχμὰς δ. δαύκου σπέρματος ἴσον, μήου ἴσον, οἱ δὲ μίαν, πετροσελίνου δραχμὰς δ. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους μ. βαλσάμου καρποῦ δραχμὰς δ. ἀκόρου, ἀσάρου ἴσον, σχοίνου L η. οἱ δὲ οὐ βάλλουσι. μέλιτος ἑφθοῦ τὸ ἱκανόν. πλῆθος δίδοται ἐσθίειν.

Ἄλλη ἀντίδοτος Αἰλίου γάλλου πρὸς τὰ ἐντὸς πάθη ἐνεργής.

Κινναμώμου L ϛ. κρόκου δραχμὰς β. ὀβολοὺς γ. πεπέρεως λευκοῦ δραχμὰς δ. ὀβολοὺς δύο, καὶ μακροῦ δὲ δραχμὰς γ. ὀβολοὺς γ. ὀπίου δραχμὰς γ. νάρδου δ. σμύρνης δ. ὀβολοὺς β. ἀκόρου L γ. νάρδου δ. στύρακος μίαν, ὀβολοὺς β. χαλβάνης L δ. κασσωρίου γ. ὀβολοὺς β. κόστου L β. ὀβολοὺς β. μέλιτι φύρα, δίδοται καταπότια, τοῖς δὲ πόσιμα. ἔστι δὲ πεπτικὴ καὶ ἀνώδυνος.

Ἀρωματικὴ ἀρίστη Γάλλου ποιοῦσα πρὸς πάντα.

Κινναμώμου οὐγγίας ἥμισυ, κασσίας δραχμὴν μίαν, κρόκου δραχμῆς ἥμισυ, ἀμώμου L ϛ. μαλαβάθρου L β. σμύρνης L S. οἱ δὲ δραχμὴν μίαν, σχοίνου ἄνθους L α. κόστου οὐγγίας τὸ ἥμισυ, πεπέρεως L γ. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν. ἐγὼ δὲ τοῦ κινναμώμου τὸ διπλοῦν, καὶ γίνεται καλλίων.

Ἀμβροσία Ἀρχιβίου ἱερὰ πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς ποιοῦσα, ᾗ χρῶμαι.

Ἀνίσου ∠ δ. σελίνου σπέρματος ἴσον, σμύρνης ∠ α. πάνακος μίαν, κινναμώμου ∠ β. πικρολώτου σπέρματος ∠ β. κασσίας ∠ β. νάρδου ∠ β. κρόκου ∠ β. ὀβολοὺς γ. πεπέρεως τριώβολον, ὀπίου μήκωνος ∠ δ. μέλιτος τὸ ἀρκοῦν. γίνεται πόσιμα πρὸς δυσεντερικοὺς μετὰ μυρτίτου κοτύλης τετάρτης καὶ ὕδατος, πρὸς ἧπαρ μετὰ μελικράτου κοτύλης ἡμισείας, πρὸς ἀγρυπνίαν καὶ ὀφθαλμίαν, καὶ πλευρῖτιν μετὰ μελικράτου, πρὸς δὲ κακοστομάχους, μετὰ ῥοΐτου οἴνου κυάθους β. καὶ ὕδατος ἴσον.

Ἀντίδοτος Ἀντιπάτρου θηριακή, καὶ πρὸς ἀσπιδοδήκτους,
περιοδευομένη καὶ ἀπεριοδευομένη, ᾗ χρῶμαι.

Γεντιανῆς ∠ δ. τριφύλλου ∠ δ. καὶ τοῦ καρποῦ ∠ β. πολίου ∠ δ. ἀριστολοχίας λεπτῆς ∠ β. πευκεδανοῦ ῥίζης ἴσον, χαλβάνης ∠ β. πετροσελίνου ∠ δ. πηγάνου ἀγρίου γ. πυρέθρου ∠ α. σταφίδος ἀγρίας ἴσον, ἀκόρου ∠ γ. βρυωνίας ῥίζης δραχμὰς β. πεπέρεως λευκοῦ ἴσον, καὶ μακροῦ ∠ γ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχμὴν α. τριώβολον φλόμου, ἰδαίου χαμαιπίτυος, χαμελαίας, πρασίου λεπτοῦ, κονύζης λεπτῆς, κυμίνου αἰθιοπικοῦ, ὀποῦ μήκωνος, κασσιοῦ, μαράθρου σπέρματος, ἀγαρικοῦ, κασσίας κιῤῥᾶς, σχοίνου ἄνθους, ῥῆου ἀνὰ ∠ β. δαύκου κρητικοῦ α. ὀβολοὺς γ. ὀποπάνακος ἴσον, σαγαπηνοῦ ∠ β. ὀβολοὺς γ. ἀβροτόνου δραχμὴν α. ὀβολοὺς γ. δικτάμνου ἴσον, στύρακος ἴσον, κινναμώμου ∠ γ. νάρδου γ. σμύρνης δ. λιβανωτοῦ ∠ α. κρόκου ∠ η. ἀνίσου ∠ α. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ α. πιτύας νεβροῦ ∠ γ. μέλι ἀττικόν. ταύτης λαμβάνεται καρύου ποντικοῦ μέγεθος εἰς προφυλακήν.

Θηριακὴ Αἰλίου Γάλλου, ᾗ χρῶμαι, καλή.

Βρυωνίας ῥίζης ∠ ις. τριφύλλου σπέρματος, ὀποπάνακος ἀνὰ ∠ η. ἀριστολοχίας λεπτῆς ∠ ιβ. λιβανωτίδος ῥίζης, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ζιγγιβέρεως, μηκωνείου ἀνὰ ∠ η. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ∠ ιβ. κυμίνου αἰθιοπικοῦ ∠ ις. σμύρνης, κασσίας, κασσιοῦ, σεσέλεως, ἠρυγγίου ῥίζης, ἑρπύλλου, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ἀνὰ ∠ ς. μηδικοῦ ∠ ιβ. σαγαπηνοῦ ∠ ς. κρόκου ∠ ε. ἀλεύρου ὀροβίνου ∠ κδ. σὺν ὕδατι ἀνάπλαττε τριωβολιαίους τροχίσκους, δίδου σὺν οἴνῳ.

Θηριακὴ ἄλλη Αἰλίου Γάλλου σφόδρα ἐνεργής.

Τριφύλλου σπέρματος ∠ ιβ. ἀριστολοχίας ∠ ς. ἡδυχρόου μάγματος ∠ η. πενταφύλλου δ. ἐχίου βοτάνης ς. Φιλοκράτου ∠ ε. σαγαπηνοῦ ∠ δ. πολίου δραχμὰς ς. κασσιοῦ γ. κρόκου η. σελίνου σπέρματος, ἀνίσου, μαράθρου, πετροσελίνου, ἀνὰ ∠ ς. ὀποπάνακος ∠ δ. ὀποβαλσάμου ς. σεσέλεως ∠ δ. κυμίνου αἰθιοπικοῦ, ἢ θηβαίου ∠ ε. σμύρνης, σκορδίου, φοῦ, μήου ἀνὰ ς. ἀλύσσου κρητικοῦ σπέρματος ∠ ς. ὀροβίνου ἀλεύρου ὀκτώ. λεῖος οἶνος παραχεῖται ἀρίουσιος, ἀνάπλασσε τροχίσκους ἀνὰ τετρώβολον, ἕνα δίδου σὺν οἴνῳ χίῳ ἀθαλασσίῳ ἀκράτῳ, κοτύλης ἡμισείας.

Θηριακὴ πρὸς τοὺς ἐντὸς πόνους Εὐκλείδου παλατιανοῦ, ἣν συνεκύασεν, ὡς ἔλεγεν, Εὐκλείδης, ἐπὶ ἀσπιδοδήκτων. ταῦτα καὶ πρὸς πλευριτικοὺς, καὶ πρὸς τεταρταίους, περιεμηκόσι μέγεθος καρύου ποντικοῦ. βήσσουσιν, ἀναφορικοῖς διὰ ὕδατος, θηριοδήκτοις, σὺν οἴνῳ πλευριτικοῖς, καὶ αἷμα ἀνάγουσι μεθ᾽ ὕδατος κυάθων β. καὶ ὄξους κύαθον ἕνα.

Κασσιοῦ ∠ ς. ὀποπάνακος, σαγαπηνοῦ, σεσέλεως, κάχρυος, χαμαιδρύος, χαμαιπίτυος †πράσου ἀνὰ ∠ ις. στύρακος, ἀσφάλτου ἰουδαϊκῆς, σμύρνης, ἀνὰ ∠ ζ. †ὀπίου μήκωνος ∠ η. μέλιτος λίτραν μίαν, πότιζε θηριοδήκτους, εἰ οἷόν τε ἠμεμηκότας, μετὰ χυλοῦ μελίης πλείονος. εἰ δὲ μὴ, μετ᾽ οἴνου ∠ α. τοῦ φαρμάκου, ἢ καὶ πλέον τεταρταϊκοῖς καρύου μέγεθος χρῶ.

†πρασίου †ὀποῦ

Θηριακὴ Ζήνωνος λαοδικέως, ὡς Μουσικιανὸς λαβὼν ἔδωκεν.

Καρδαμώμου κεκαθαρμένου, καὶ ἀφῃρημένου τῶν λοβῶν, ἑρπύλλου, σελίνου σπέρματος, βρυωνίας ῥίζης, τριφύλλου σπέρματος, ἀνίσου, πετροσελίνου, μαράθρου ῥίζης καὶ τοῦ σπέρματος, ἄμμεως, ἀριστολοχίας λεπτῆς, ὀροβίνου ἀλεύρου, ὀποπάνακος, ἴσον ἑκάστου. κόψας ἰδίᾳ μίσγε, ἀναλάμβανε οἴνῳ αὐστηρῷ, καὶ ποίει τροχίσκους τριωβολιαίους. ὅταν ξηρανθῶσιν ἐν σκιᾷ, ἐχέτωσαν τὸ τριώβολον, πότιζε ἕνα σὺν δραχμαῖς δυσὶν ὕδατος τρὶς τῆς ἡμέρας, καὶ ἅπαξ τῆς νυκτὸς ἀνὰ τροχίσκον. ὅτε δὲ πλεονάκις καὶ μάλιστα τοὺς συνεχῶς ἀπεμοῦντας, ποτὲ καὶ διὰ μυκτήρων ἔγχει, ἐὰν μὴ δύνωνται καταπίνειν ἤδη καταφερομένοις, καὶ ἄλλως δυσχερεῖ συμπτώματι περιπεπτωκόσι. τοὺς δὲ μετὰ φλυκταινώσεως μελανουμένους τὸ δῆγμα, καὶ ἄλλως ῥέοντας σάρκας, ὡς ἕλκη κακοήθη ἔχοντας θεράπευε.

Ἀντίδοτος πρὸς σπάσματα ποιοῦσα καὶ ῥήγματα, αἱμοπτοϊκοὺς, σπληνικοὺς, ἡπατικοὺς,
τοὺς περὶ κύστιν ἑλκώδεις, στομαχικοὺς, κοιλιακοὺς, πνευματώδεις, ἰκτερικούς.
πρὸς πάντας ἀγαθὴ διδόναι μέγεθος ἐλαίας μετ᾽ οἰνομέλιτος.

Κινναμώμου, κόστου, ἀνὰ ∠ ς. νάρδου συριακῆς ∠ η. κρόκου, σμύρνης, μαλαβάθρου, ἀνὰ ∠ η. κασσίας ∠ ιβ. πεπέρεως λευκοῦ ∠ ι. λιβάνου ∠ δ. σχοίνου ∠ ις. ἰλλυρικοῦ ∠ ιβ. λημνίας ∠ η. μήου, σεσέλεως ἀνὰ ∠ η. σελίνου σπέρματος δραχμὰς δ. στροβίλων ∠ ιβ. ἐρυσίμου ∠ ς. σίκυος σπέρματος πεφρυγμένου ∠ ς. τερμινθίνης ∠ γ. πετροσελίνου δ. ἀμώμου γ. σκορδίου, πολίου, ὀποβαλσάμου, γεντιανῆς, κυμίνου αἰθιοπικοῦ ἀνὰ ∠ ε. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ∠ γ. ἀνίσου, τραγακάνθας ἀνὰ ∠ η. φοῦ, στοιχάδος, κνεώρου ἀνὰ ∠ β. τὸ ἐρύσιμον δὲ ἐν ὀθονίῳ ἐν ὕδατι ἕψησον, ὥστε τὸ φάρμακον ἀναλαβεῖν, μίξον πᾶσι λείοις, εἶτα ἐπέμβαλε τὴν τραγάκανθαν ὕδατι βεβρεγμένην, δίδου ἡλίκον κύαμον αἰγύπτιον, μετὰ κυάθων δύο, διὰ ὕδατος ἀπυρέτοις διὰ οἰνομέλιτος.

Ἀντίδοτος μιθριδάτειος, ὡς Ξενοκράτης παρὰ Νικοστράτου πρὸς πάντα θανάσιμα, καὶ πρὸς θηριοδήκτους, δυσπεψίας, πνευματώσεις, στομαχικοὺς, κοιλιακοὺς, ἡπατικοὺς, σπληνικοὺς, ἰσχιαδικοὺς, νεφριτικοὺς, πλευριτικοὺς, περιπνευμονικούς.

Ὑποκιστίδος χυλοῦ ∠ ς. σκορδίου ∠ ε. κασσιοῦ δ. πετροσελίνου ∠ ε. σεσέλεως ∠ α. λιβάνου ∠ ς. πολίου ∠ β. δαύκου κρητικοῦ ∠ ι. πεπέρεως λευκοῦ ∠ α. ὀβολοὺς γ. καὶ μακροῦ ∠ α. κόστου ∠ δ. τριώβολον, κινναμώμου ∠ β.

μου ∠ β΄. κρόκου ∠ ε΄. ὀβολοὺς γ΄. κασσίας μελαίνης ∠ δ΄. νάρδου ∠ η΄. σμύρνης ∠ η΄. σχοίνου ∠ δ΄. ἀμώμου ∠ β΄. χαλβάνης ∠ κ΄. τερμινθίνης ∠ α΄. ὀβολοὺς γ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ η΄. μέλιτι ἀττικῷ δίδου ὡς τὰς λοιπάς.

Ἀντίδοτος τυραννὶς καλουμένη, ὡς Νεῖλος Ἀντιπάτρου, ποιοῦσα πρὸς λιθιῶντας καὶ τοὺς πνιγομένους. ἐκβάλλει καὶ τὰ ἐγκατεχόμενα δεύτερα καὶ ἔμβρυα. ἐπιληπτικοῖς, ποδαγρικοῖς, ἀρθριτικοῖς, ἰσχιαδικοῖς, ἄγουσα ταχέα οὖρα πλεῖστα. πότιζε κυάθου μέγεθος οἰνομέλιτι καὶ τοὺς τὰ θανάσιμα, θηριοδήκτοις οἴνῳ, ἐπιληπτικοῖς, πυρέσσουσι σὺν ὑδρομέλιτι.

Σκίγκου ∠ η΄. σμύρνης ∠ κη΄. λημνίας μίλτου ∠ δ΄. νάρδου ∠ η΄. σχοίνου ∠ δ΄. κινναμώμου ∠ κδ΄. ῥίζης γλυκείας ∠ κη΄. σμύρνης ∠ η΄. ἠρυγγίου ∠ κδ΄. ἀμώμου ∠ ιβ΄. καρδαμώμου ∠ η΄. κρόκου ∠ η΄. κεδρίδων μελανῶν ∠ ιβ΄. μελιλώτου ∠ ιβ΄. ὑακινθίνου σπέρματος ∠ δ΄. πεπέρεως μακροῦ ∠ δ΄. καὶ λευκοῦ κόκκους πε΄. σφονδυλίου ∠ ιβ΄. στοιχάδος ∠ ε΄. πυρέθρου ϛ΄. μαλάχης ἀγρίας σπέρματος ∠ ιβ΄. λευκοΐου σπέρματος ∠ γ΄. ὀποβαλσάμου ϛ΄. κόστου η΄. ὀβολὸν ἕνα, ἄμμεως ∠ ιβ΄. κοτυληδόνος ῥίζης ∠ ιδ΄. δαύκου σπέρματος ιβ΄. καρποβαλσάμου ∠ δ΄. ξυλοβαλσάμου δ΄. κασσίας ∠ η΄. κυμίνου αἰθιοπικοῦ ∠ δ΄. ὠκίμου σπέρματος ∠ η΄. ἀκόρου η΄. οἰνάνθης η΄. σελίνου σπέρματος ιβ΄. σταφυλίνου ∠ η΄. καππάρεως ῥίζης ∠ δ΄. γεντιανῆς ∠ ιδ΄. περικλυμένου ῥίζης ∠ η΄. λιβάνου ∠ η΄. στύρακος μίαν, κέγχρου ἀγρίας ∠ κδ΄. σμυρνίου ῥίζης ∠ δ΄. σισάρου σπέρματος ∠ η΄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ιϛ΄. σεσέλεως δ΄. κάχρυος ∠ δ΄. οἱ δὲ ∠ α΄. ἰλλυρίδος ∠ δ΄. ἀνίσου ∠ δ΄. χαμαιπίτυος ιε΄. χαμαίδρυος ἴσον, σμυρνίου σπέρματος ∠ η΄. ζιγγιβέρεως ∠ ιδ΄. κενταυρίου λεπτοῦ ∠ η΄. σταφυλίνου σπέρματος, μήου ἀνὰ η΄. καλάμου ῥίζης ∠ δ΄. μύρου καλοῦ κοτύλην α΄. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἱκανόν.

Πρὸς τεταρταίους ὡς Ἅρπαλος.

Σμύρνης ∠ δ΄. πεπέρεως μακροῦ ἢ λευκοῦ ∠ β΄. μηκωνείου ∠ β΄. καστορίου ὀβολοὺς γ΄ S. καρδαμώμου ∠ δ΄. σταφυλίνου ∠ β΄. λεῖα σὺν ὕδατι ἀνάπλασσε τροχίσκους ἀνὰ ὀβολοὺς β΄. τοῖς περιοδικοῖς σὺν οἴνου κυάθοις β΄. ἀδριανοῦ, ἢ ἀμιναίου, καὶ ὕδατος πηγαίου ἀφεψημένου κυάθοις δ΄. πυρέσσουσιν σὺν ὑδρομέλιτι. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς περιόδους. Ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς τοὺς δηχθέντας ἢ νυχθέντας ὑπό τινος τῶν ἰοβόλων ζώων ἅμα τοῖς προγεγραμμένοις φαρμάκοις, ἐπέγραψαν οἱ περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην τε καὶ Δαμοκράτην, διὰ τοῦτο κἀμοὶ βέλτιον ἔδοξεν εἶναι κατὰ τὸ προκείμενον τοῦτο βιβλίον ἐφεξῆς αὐτὰ προσθεῖναι, καὶ πρῶτά γε τὰ τοῦ Ἀσκληπιάδου.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιάδου γεγραμμένα κατὰ τὸ ε΄. τῶν Νάσωνος, πρὸς τὰς ἐκ τῶν ἰοβόλων βλάβας. πόμα λυσσοδήκτοις προφυλακτικὸν σφόδρα γενναῖον.

Λυκίου ἰνδικοῦ ὡς κάλλιστου δίδου ὀβολοὺς γ΄. μεθ᾽ ὕδατος καὶ ἱερᾶς βοτάνης μικρόν τι παραπλέκων, δίδου ἐφ᾽ ἡμέρας ἱκανάς. δίδου δὲ καὶ χοεῖς ὕδατος, εἰς ὠὸν ῥοφητὸν βαλὼν τὸ λύκιον. Ἄλλη. καστορίου ∠ α΄. ῥοδίνου λευκοῦ κύαθον, δίδου πίνειν δεύτερον παρὰ ἡμέρας καὶ διαλείπων, κηροῦ ἀψινθίου ἀφεψήματι ἁλῶν ἐπιμεμελημένων τοσοῦτον, ὥστε τὸ γινόμενον σφοδρότερον εἶναι.

Ἀντωνίνου κῴου.

Ἄλυσσον βοτάνην κόψας καὶ σήσας, ἀπόθου ἐν τῇ χρήσει δίδου κοχλιάριον λυσσοδήκτοις, μεθ᾽ ὕδατος καὶ ὑδρομέλιτος κυάθων γ΄. ἀπὸ α΄. ἡμέρας, καλὸν δὲ εἰ καὶ ἐπὶ ἡμέρας μ΄. εἰ δὲ μή γε ἐπὶ τὰς πρώτας ἡμέρας ζ΄. ἄλυσσος δέ ἐστι βοτάνη τῷ πρασίῳ παρεμφέρουσα, τραχυτέρα δὲ καὶ μᾶλλον ἀκανθώδης περὶ τὰ σφαιρία, ἄνθος δὲ φέρει κυανίζον. ταύτην χρὴ συλλέγειν ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασι, καὶ ξηράναντας κόπτειν καὶ σήθειν καὶ φυλάττειν ἀδιάπνευστον. μετὰ ῥίζης καρκίνων ποταμίων ἐπὶ κλημάτων λευκῆς ἀμπέλου κεκαυμένων καὶ τετριμμένων μύστρων. ῥίζης γεντιανῆς, τερμινθίνης, ἀνὰ μύστρα β΄. δίδου δηχθεῖσιν εὐθέως μετ᾽ οἴνου ἀκράτου παλαιοῦ κυάθων δυοῖν, ἢ ὀλίγῳ πλέονος, ἢ ἐλάττονος. δεῖ γὰρ παραμετρεῖν ταῖς ἡλικίαις καὶ τὴν δύναμιν τῶν δηχθέντων, δίδου ἐπὶ ἡμέρας γ΄. τοῖς δὲ ὕστερον τῆς α΄. ἡμέρας, ἢ παρὰ β΄. ἢ καὶ τῆς γ΄. μέλλουσι λαμβάνειν τὸ φάρμακον, ἐπιμηχανητέον, ὥστε τὸ ἅπαξ διδόμενον παρὰ ἡμέρας, τοῦτο τριπλοῦν καὶ διπλοῦν τοῦ φαρμάκου διδόναι, ὁ γὰρ οἶνος αὐτάρκης. ἐκπληρώσαντα δὲ τὸ ἐλλεῖπον τῶν ἡμερῶν, διδόναι καρκίνων ποταμίων μύστρον ἕνα, καὶ γεντιανῆς μύστρα β΄. ἐπ᾽ ἄλλας ἡμέρας γ΄. μετ᾽ οἴνου κυάθων γ΄. τὸ δὲ λεγόμενον ἐστὶ τοιοῦτον. τοῖς μὲν εὐθέως δηχθεῖσι διδόναι καρκίνων μύστρον, καὶ γεντιανῆς μύστρα β΄. καὶ οἴνου ἀκράτου κυάθους γ΄. καθ᾽ ἑκάστην ἐπὶ ἡμέρας ϛ΄. εἰ δέ τις ἀφυστερήσει τῆς θεραπείας, εἰ μὲν δευτεραῖος εἴη, λαμβανέτω τοῦ φαρμάκου τὸ διπλοῦν, ὁ γὰρ οἶνος αὐτάρκης. εἰ δὲ τριταῖος, λαμβανέτω τριπλοῦν. μετὰ δὲ ταῦτα τρὶς ἐπ᾽ ἄλλας ἡμέρας λαμβανέτω, ὅπερ ἔθος ἔχει, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν λαμβάνειν τὸ φάρμακον ποθέν, ἱκανὴν ἀσφάλειαν ποιεῖ, ὥστε μὴ περιπεσεῖν τῷ ὑδροφόβῳ.

Κρατίππου ἀνδρὸς, καὶ ἐπισήμου καὶ κυνοτρόφου.

Καρκίνων ∠ η΄. σμύρνης ∠ β΄. κρόκου ∠ α΄ S. γεντιανῆς α΄. πεπέρεως λευκοῦ κόκκους ι΄. οἴνου ὅσον ἐξαρκεῖ εἰς ἀνάληψιν. ἡ δόσις ∠ α΄. μετ᾽ οἴνου κυάθων γ΄. κεκραμένου.

Ἄλλη ᾗ ἐχρήσατο Ἥρας ὁ καππαδόκης.

Σκορδίου ∠ β΄. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β΄ S. ὀπίου ∠ γ΄. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ γ΄ S. κάχρυος ∠ δ΄. γεντιανῆς, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, μίλτου λημνίας, ἀνὰ ∠ ε΄. σμύρνης ζ΄. ὀποβαλσάμου η΄. σκεύαζε οἴνῳ, καὶ ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, ὕστερον ἐπιβαλὼν τὸ ὀποβάλσαμον, καὶ δίδου εὐτονωτέροις κυάμου αἰγυπτίου τὸ διπλοῦν, καὶ ὕδατος θερμοῦ κυάθους γ΄.

Ἄλλη περὶ γαΐου ὡς Βελχιόνιος ἔφη παρὰ Καίσαρος εἰληφέναι.

Πολίου, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ἀνὰ ∠ γ΄ S. κάχρυος, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ἀνὰ ∠ δ΄. γεντιανῆς, μίλτου λημνίας ἀνὰ ∠ ε΄. σμύρνης ∠ ϛ΄. ἢ ζ΄. ὀποβαλσάμου ∠ η΄. σκορδίου, πεπέρεως ἀνὰ ∠ ιβ΄. μέλιτι ἀναλάμβανε.

Ζήνωνος λαοδικέως, λυσσοδήκτοις, ἔστι δὲ καὶ θηριακὴ ἀγαθή.

Πετροσελίνου σπέρματος, ἄμμεως, ἀνίσου, ἑρπύλλου, βρυωνίας ῥίζης, μαράθρου σπέρματος, ὀροβίνου ἀλεύρου, ἀριστολοχίας μακρᾶς, τριφύλλου σπέρματος, ὀποπάνακος, καρδαμώμου τῶν λοβῶν χωρὶς τῆς ἐντεριώνης, ἀνὰ ∠ δ̄. τὸν ὀποπάνακα οἴνῳ διαλύσας, ἔχε ἐν ἑτοίμῳ. τὰ δὲ ξηρὰ κόψας καὶ σήσας λεπτῷ κοσκίνῳ, φυράσας καὶ τῷ ὀποπάνακι μίξας, ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, καὶ δίδου λυσσοδήκτοις ∠ μίαν μετ' οἴνου ἀκράτου κυάθων γ̄. ἐπὶ ἡμέρας γ̄. τοῖς δὲ ἤδη κατεχομένοις δίδου μετὰ ὕδατος ψυχροῦ. τὸ φάρμακον εἰς Διόνυσον ἀναφέρεται τὸν Μιλήσιον.

Κλαυδίου Απολλωνίου φάρμακον ἐπιτετευγμένον λυσσοδήκτοις. ἔστι καὶ θηριακή.

Τριφύλλου σπέρματος, μαράθρου ῥίζης, ἀνὰ ∠ ς̄. σκίλλης τῶν φύλλων ξηρῶν, ἀριστολοχίας μακρᾶς, ἀνὰ ∠ ε̄. σχίνου, ἑρπύλλου κλάδων, ἀνὰ ∠ δ̄. καρδαμώμου κεκαθαρμένου, γλυκυρρίζης, ἀνὰ ∠ γ̄. ἄμμεως, πηγάνου ῥίζης ἀνὰ ∠ β̄. ὀποπάνακος, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, ἀνὰ δραχμὴν ᾱ. οἴνου φαλερίνου ξέστας γ̄. καὶ καρκίνων θαλασσίων κεκαυμένων λίτρας γ̄. εἰς τὸν οἶνον ἔα βρέχεσθαι, καὶ ὅταν συμπίωσι, λεάνας ἐπιμελῶς ἔχε ἐν ἑτοίμῳ. τὰ δὲ ξηρὰ κόψας καὶ σήσας λεπτῷ κοσκίνῳ μίξας τοῖς καρκίνοις, ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ δίδου τριώβολον μετ' οἴνου ἀκράτου κυάθου ᾱ S. ἐπὶ ἡμέρας γ̄. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον. συναπτέον δὲ τούτοις καὶ τὰς τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένας σκευασίας.

Μενίππου πρὸς λυσσοδήκτους, ᾗ ἐχρήσατο Πέλοψ.

Πίσσης βρυττίας λίτραν ᾱ. ὀποπάνακος † ∠ δ̄. ὄξους ξέστην ἕνα. διάλυε τὸν ὀποπάνακα ὄξους κυάθοις δ̄. καὶ τὸ λειπόμενον ὑγρὸν μετὰ τῆς πίσσης ἕψε, καὶ ὅταν ἀναλωθῇ, ἐπίβαλλε τὸν ὀποπάνακα, καὶ τήρει μὴ ἀναζέσῃ. καὶ ὅταν εὖ ἔχῃ, ἐμπλάσας, ποίει σπληνία εὐμεγέθη, καὶ κατὰ τῶν δηγμάτων ἐπιτίθει. δεῖ δὲ τὸ ἕλκος παραφυλάττειν ἐπὶ ἡμέρας μ̄.

†ιο γ̄.

Μενελάου λυσσοδήκτοις, ποιεῖ καὶ πρὸς αἰγίλωπας καὶ παντὸς ἑρπετοῦ πληγήν.

Νίτρου ἐρυθροῦ ∠ β̄. τρυγὸς οἴνου κεκαυμένης ∠ ζ̄. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος ∠ ζ̄. στέατος αἰγείου λίτραν ᾱ. ἐλαίου λίτρας ᾱ S. κηροῦ λίτρας β̄. ὕδατος ξέστην ἕνα. τρίβε ἀμμωνιακὸν μεθ' ὕδατος, ὥστε γλοιοῦ σχεῖν τὸ πάχος. τὸ δὲ ὑπολειπόμενον τοῦ ὕδατος, ἕψε μετὰ νίτρου καὶ τῆς τρυγός, καὶ ὅταν συστῇ, ἐπίβαλλε τὰ τηκτά, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρός, ἐπίβαλλε ἀμμωνιακόν, καὶ ἑκάτερα εἰς θυΐαν, καὶ καταμαλάξας ἐπιμελῶς, ἀνελόμενος χρῶ.

Λευκὴ Βασσοῦ πρὸς λυσσοδήκτους ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη, δίδοται καὶ καταπότιον ἐξ αὐτῆς καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, καὶ καταπίνεται ἐπὶ ἡμέρας μ̄. καὶ μάλιστα τοῖς κεκρατημένοις, ῥύεται γὰρ τοῦ κινδύνου. ἐπιτίθεται δὲ τῷ τραύματι, καὶ παρὰ μίαν ἡ λύσις γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ λύειν παρὰ μίαν, καὶ ἀποσπογγίζειν τὴν ἀπὸ τοῦ ἕλκους μελανίαν, καὶ τοῦτο ποιεῖν, ἄχρις οὗ λευκὸν παραμείνῃ τὸ φάρμακον. ἔχει δὲ οὕτως.

Κηροῦ ποντικοῦ λίτρας β̄. λιθαργύρου, ψιμμυθίου, ἀνὰ λίτραν μίαν, ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην ἕνα, σμύρνης, μυελοῦ ἐλαφείου ἀνὰ ∠ β̄. λιβάνου ∠ μίαν. ἕψε τὴν λιθάργυρον ἐλαίῳ, καὶ ὅταν μεταβάλλῃ, κατάπασσε τὸ ψιμμύθιον, καὶ ἐπίβαλλε κηρόν, καὶ ὅταν ἀμόλυντος γένηται, ὑφελὼν τὸ πῦρ, ἐμβάλλου τὸν μυελόν, ἐπιπάσσων σμύρναν, καὶ λιβανωτόν, καὶ μαλάξας χρῶ. ἐν ἄλλαις γραφαῖς οὕτως ἔχει. κηροῦ λίτρας β̄. ψιμμυθίου, λιθαργύρου, ἀνὰ λίτραν ᾱ. ἐλαίου παλαιοῦ ξέστην ἕνα, σμύρνης, λιβανωτοῦ, μυελοῦ ἐλαφείου ἀνὰ ∠ ᾱ. ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλην ᾱ. ἐν ἄλλαις κηροῦ ποντικοῦ λίτραν ᾱ. ψιμμυθίου, λιθαργύρου ἀνὰ ∠ γ̄. λιβάνου, σμύρνης, μυελοῦ ἐλαφείου, ἀνὰ ℔ S. ∠ ᾱ. ἐλαίου παλαιοῦ ∠ δ̄.

Βασιλικὴ πρὸς λυσσοδήκτους, φάρμακον ἐπιτετευγμένον, ὃ κωλύει περιπεσεῖν τῷ λεγομένῳ ὑδροφόβῳ. ταύτην Σεβαστὴ εἶχε συγκειμένην ἀεί.

Αλὸς ἀμμωνιακοῦ, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ἀνὰ ∠ β̄. ἐὰν δὲ μὴ παρῇ κυρηναϊκός, τοῦ συριακοῦ τὸ διπλοῦν. πιτύας βαλλε λαγωοῦ ∠ δ̄. ἴρεως ἰλλυρικῆς, κασσίας ποντικοῦ ἀνὰ ∠ ε̄. σύκων ὀλύνθων ὀποῦ πεπηγότος ξηροῦ τὸ ἴσον. εἰ δὲ μή, ὑγροῦ τὸ διπλοῦν. στέατος ὑαίνης ∠ η̄. ῥητίνης τερμινθίνης ∠ θ̄. κηροῦ μελαίνης, ὑαίνης, ἀνὰ ∠ ια̅. κηροῦ ποντικοῦ ∠ λς̄. ἐλαίου παλαιοῦ κυάθους δύο, ὄξους σκιλλητικοῦ κυάθους γ̄. τὰ ξηρὰ τρίβε μετ' ὄξους, τὰ δὲ τηκτὰ τήκεται, εἶτα ἐπιβάλλεται τοῖς τετριμμένοις, καὶ εἰς χρῆσιν ἐπιτήδειον γίνεται.

Πρὸς δὲ τὰς τῶν σκορπίων πληγὰς χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις.

σκορπιοδήκτοις, καὶ πρὸς φαλαγγίων δήγματα ἐχρήσατο Διόφαντος.

Αριστολοχίας ∠ δ̄. πεπέρεως ∠ β̄. ὀπίου ∠ ᾱ. πυρέθρου ∠ δ̄. ἀνάπλαττε τροχίσκους κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, καὶ δίδου καταπίνειν β̄. καὶ οἴνου ἀκράτου κυάθους β̄.

Ἄλλο πρὸς σκορπίους καὶ τὰ δακετά.

Ἀριστολοχίας, ζιγγιβέρεως ἀνὰ ∠ η̄. καλαμίνθης, πηγάνου ἀγρίου καρποῦ, ἀνὰ τριώβολον, πεπέρεως διώβολον. φύρα αἵματι χελώνης, καὶ ἀνάπλασσε τροχίσκους τριωβολιαίους, καὶ δίδου μετ' οἴνου ἀκράτου. Ἄλλο. κυμίνου αἰθιοπικοῦ, θείου ἀπύρου, πεπέρεως λευκοῦ ἀνὰ ∠ β̄. κασσίας, σιλφίου, τριφύλλου, ἀνὰ ∠ ᾱ. οἴνῳ ἀνάπλασσε καὶ δίδου μετ' οἴνου ἀκράτου.

Πρὸς τοὺς ἐπικινδύνως πεπληγμένους ὑπὸ σκορπίων, ἢ φαλαγγίων καὶ παντὸς ἑρπετοῦ.

Πηγάνου ἀγρίου καρποῦ, εὐζώμου καρποῦ, πυρέθρου, στύρακος, θείου ἀπύρου ἀνὰ ∠ ς̄. κασσίας ∠ β̄. ἀνάπλασσε αἵματι χελώνης, καὶ δίδου τετρώβολον μετ' οἴνου ἀκράτου, ἢ ὄξους ἡμικοτυλίου.

Ἀνώδυνον φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς σκορπίων καὶ φαλαγγίων, καὶ παντὸς ἑρπετοῦ πληγάς, ποιεῖ καὶ ταῖς δυσεντερικαῖς. ἐπιγράφεται δὲ καλλίστη.

Σμύρνης, κασσίας, στύρακος ἀνὰ ∠ ᾱ. ὀπίου ∠ β̄. χαλβάνης ∠ γ̄. σελίνου σπέρματος, ὀξυφάβον, ἀνίσου τὸ ἴσον, πεπέρεως κόκκους λ̄. ἀνάπλαττε δι' οἴνου, καὶ δίδου ∠ ᾱ. μετ' οἴνου κοτύλης μιᾶς. τὸ φάρμακον ἄγαν ἐστὶ καλόν.

Αβασκάντου ἰατρεύοντος ἐν Λουγδούνῳ.

Πεπέρεως λευκοῦ κόκκοι κ̄. κασσίας, ὀπίου, κρόκου, σμύρνης, ἴρεως ἰλλυρικῆς, σταφίδος ἀγρίας, χαμαίδρυος, βρυωνίας ῥίζης, πυρέθρου, ἑκάστου τὸ ἴσον, οἴνῳ ἀνάπλαττε, καὶ δίδου ∠ ᾱ. μετ' οἴνου ἀκράτου κυάθους γ̄.

Ἀντίδοτος σκορπιακὴ, καὶ ἀδιάπτωτος μετὰ πρόσθης ἡμῖν δοθεῖσα, ὑπό τινος τῶν τὴν λιβύην οἰκούντων ταύτῃ χρωμένου, ἀπήλλαξε παντὸς κινδύνου τοὺς σκορπιοδήκτους. ἔστι δὲ προφυλακτικὴ ἀγαθή. πίνεται δὲ ὑπὸ τῶν μηδέπω πεπληγότων πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ἐσομένων.

Θείου ἀπύρου, θείου ὀρυκτοῦ, ἀνὰ λίτρας ϐ. πεπέρεως λευκοῦ δραχμὰς δ. ὀποπάνακος, βράθυ, λιβάνου ἄῤῥενος ἀνὰ ∠ γ. ἀριστολοχίας στρογγύλης, πευκεδάνου, σμύρνης, κενταυρίου, ἑρπύλλου, χαμαίδρυος, χαμαιπίτυος, σκορπιακῆς βοτάνης, ἀναγαλλίδος, ἀσφάλτου ἀνὰ ∠ ϐ. γέγραπται δὲ ἐν τῇ γραφῇ καὶ ῥωμαϊστὶ ἐρβανικάτου κέστρου ∠ ϐ. τουτέστι βετονικῆς, μυελοῦ ἐλαφείου, κροκοδείλου χερσαίου τῆς σαρκὸς, ἢ τοῦ λεγομένου σκίγκου ἀνὰ ∠ α. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων κόπτεται καὶ σήθεται λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, εἶθ' ὁμοῦ μίγνυται καὶ ἀδιάπνευστον φυλάττεται. ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου τοῖς πεπονθόσι κοχλιάριον, καὶ οἴνου ἀκράτου κυάθους ϐ. προφυλακτικῆς δὲ χάριν ἐπ' ἐνιαυτὸν πινέτωσαν, ὥστε ἀκινδύνως διάγειν τοὺς παθησομένους. δεῖ δὲ τοὺς ἀρχὴν πίνοντας τοῦτο τὸ φάρμακον ἕνεκεν προφυλακῆς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, μήτε λούσασθαι, μήτε συνουσιάζειν.

Παρὰ Ζωΐλου, ᾗ ἐχρήσατο Ἐπαφρόδιτος ὁ καρχηδόνιος. ἄπονον ποιεῖ παραχρῆμα, ἔστι δὲ καὶ προφυλακτικὴ ἀγαθὴ, ἐνιαυτὸν πινομένη.

Θείου ἀπύρου λίτρας δ. λιβάνου λίτραν μίαν, βράθυος, στοιχάδος, ἀριστολοχίας ἀνὰ ∠ ς. σμύρνης ∠ ε. μυελοῦ ἐλαφείου, ὀποπάνακος ἀνὰ ∠ δ. δικτάμνου κρητικοῦ ∠ γ. ἀσφάλτου, ἑρπύλλου, σκορδίου, ῥοῦ, τριφύλλου, κενταυρίου, χαμαίδρυος, πεπέρεως λευκοῦ, ἀβροτόνου, κέστρου, πολίου, πιτύων ἐλαφείων, ἀναγαλλίδος ἀνὰ ∠ ϐ. κροκοδείλου χερσαίου ∠ ι. σκεύαζε καθάπερ εἴρηται, καὶ δίδου τοῖς πεπονθόσι κοχλιάριον, καὶ οἴνου ἀκράτου κύαθον. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς φυλακὴν, ἐνιαυτοῦ ἅπαξ δοθεῖσα.

Ἐπίθεμα σκορπιοπλήκτων.

Δάφνης φύλλα ἑψήσας μετ' οἴνου, καὶ τρίψας ἐπιτίθει, ἢ κρίνων τὰς ῥίζας τρίψας μετ' ὄξους, ἐπιτίθει. Ἄλλο. ἀριστολοχίας ἐν οἴνῳ ἑψημένης, καὶ πηγάνου ἀκρεμόνων, καὶ νίτρου τὸ ἴσον τρίψας μετ' οἴνου, ἐπιτίθει. Ἄλλο. καρκίνων ποταμίων, κάχρυος, σταφίδος ἀγρίας, πήγανον τὸ ἴσον. Ἄλλο χαμαιμήλων, καὶ μελανθίου, καὶ νίτρου ἐρυθροῦ τὸ ἴσον, τρίψας μετ' ὄξους, ἐπιτίθει.

Ἀραβᾶ θηβαίου, ἐπιτετευγμένον φάρμακον πρὸς σκορπίου πληγάς.

Χαλβάνης, τερμινθίνης ἀνὰ ∠ ϐ. σταφίδος ἀγρίας, πυρέθρου, θείου ἀπύρου ἀνὰ ∠ α. σμύρνης, πεπέρεως, ἀνὰ ∠ α S. πίσσης ὑγρᾶς τὸ αὔταρκες.

Πρὸς φαλαγγίων δήγματα Χαρίτωνος ὀχλαγωγοῦ.

Σπονδυλίου καρποῦ, καλαμίνθης τὸ ἴσον, τρίψας ὁμοῦ, δίδου ὅσον ∠ μίαν μετ' οἴνου, κυάθων ϐ. πλεονάκις τῆς ἡμέρας. ταύτῃ Χαρίτων χρώμενος περιῄει τὰς πανηγύρεις, ἀρήγειν βουλόμενος τοῖς δακνομένοις.

Ἄλλο Συμμίου τοῦ μηδίου.

Ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, δαύκου κρητικοῦ, ἡδυόσμου, νάρδου ἰνδικῆς, ἑκάστου τὸ ἴσον, ἀνάπλασσε δι' ὄξους, καὶ δίδου ∠ α. μετ' ὄξους κυάθων δ. καὶ πιόντα εἰς θερμὸν ὕδωρ κάθιε.

Ἀνδρέου πρὸς φαλαγγιοδήκτους.

Ἀσταφίδος ἀγρίας, πυρέθρου, σμύρνης, ὀπίου, βρυωνίας, χαλβάνης ἴσον ἑκάστου, ἀνάπλασσε μετ' οἴνου εὐώδους, καὶ δίδου ∠ α. μετὰ γλυκέος κοτύλης μιᾶς.

Ἄλλο σφόδρα γενναῖον.

Κάχρυος, πηγάνου ἀγρίου καρποῦ, πεπέρεως λευκοῦ, ἀσταφίδος ἀγρίας, σμύρνης, ἑκάστου δραχμὴν μίαν, κυπείρου ῥίζης ∠ ϐ. ἀνάπλαττε μετ' οἴνου εὐώδους κυάθων δ. καὶ μέλιτος κύαθον ἕνα.

Πρὸς φαλάγγια, καὶ σκορπίους, καὶ παντὸς ἑρπετοῦ πληγὰς, ὡς ἐχρήσατο Διόφαντος.

Καστορίου, πεπέρεως λευκοῦ, σμύρνης, ὀποῦ μήκωνος, ἑκάστου τὸ ἴσον, οἴνῳ διαλύσας ἀνάπλαττε τροχίσκους καὶ δίδους τριώβολον μετ' οἴνου ἀκράτου κυάθων γ. ὡς Διόφαντος. Ἄλλο. μανδραγόρου φλοιοῦ, πεπέρεως λευκοῦ, καστορίου, ὀποῦ μήκωνος, ἑκάστου τὸ ἴσον, σκεύαζε καὶ δίδου καθὰ προείρηται.

Ἄλλη ἐκ τῶν Ἀπολλοδώρου, ἣν ὁ καὶ Ταραντῖνος ἐν τῷ πρὸς Ἀστυδάμαντα ἀναγράφει, πρὸς παντὸς θηρίου πληγὴν, καὶ τὰ σφοδρότατα τῶν ἀλγημάτων, καὶ πνιγὰς ὑστερικάς.

Κωνείου χυλὸν, ὑοσκυάμου ἀνὰ ∠ δ. καστορίου, πεπέρεως λευκοῦ, κόστου, σμύρνης, ὀπίου ἀνὰ ∠ α. ταῦτα λειάνας καὶ ἐπιβαλὼν κυάθους ϐ. γλυκέος, τρίβε, ἡλιάζων ἕως συστραφῇ, καὶ ἀνάπλαττε τροχίσκους κυάμου ἑλληνικοῦ τὸ μέγεθος, καὶ δίδου μετ' οἴνου κυάθων ϐ.

Ἄλλη Ἡρακλείδου ταραντίνου, πρὸς φαλάγγια καὶ παντὸς ἑρπετοῦ πληγὰς, τὸ δ' αὐτὸ πινόμενον βοηθεῖ.

Κάχρυος, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, πεπέρεως λευκοῦ, σμύρνης, κόκκου κνιδείου, κόστου, πυρέθρου, ἀσταφίδος ἀγρίας, ἑκάστου τὸ ἴσον, κυπέρου διπλοῦν, ὄξει διαλύσας καὶ μέλιτι ἀναλαβὼν, ἐπιτίθει.

Ἄλλο πρὸς φαλάγγια καὶ παντὸς ἰοβόλου ἑρπετοῦ πληγήν.

Ἀσταφίδος ἀγρίας, πυρέθρου, σμύρνης, ὀποῦ λιβυκοῦ ἀνὰ ∠ δ. βρυωνίας ῥίζης, χαλβάνης ἴσον, ὄξει διαλύσας, καὶ μέλιτι ἀναλαβὼν ἐπιτίθει. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πινόμενον σφόδρα βοηθεῖ.

Ἐπίθεμα πρὸς φαλαγγίων πληγὰς καὶ παντὸς ἑρπετοῦ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πινόμενον βοηθεῖ. τούτῳ Συμμίας ὁ ὀχλαγωγὸς ἐχρήσατο.

Θείου ἀπύρου, χαλβάνης ἀνὰ ∠ δ. ὀποῦ λιβυκοῦ, καρύων ποντικῶν κεκαθαρμένων ἀνὰ ∠ ϐ. οἴνῳ διαλύσας καὶ μέλιτι ἀναλαβὼν, ἐπιτίθει. Ἄλλη. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, ἀγρίας ἀσταφίδος, εὐζώμου σπέρματος, κά-

χνος, ἄγνου καρποῦ, κυπαρίσσου τῶν σφαιρίων ἀνὰ ὀξύβαφον, ὄξει διαλύσας καὶ μέλιτι ἀναλαβὼν, ἐπίθες. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ πινόμενον βοηθεῖ. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. περὶ δὲ τῶν ἐχιοδήκτων χρηστέον ταῖς ὑπογεγραμμέναις σκευασίαις.

Πρὸς ἐχιοδήκτους Δωροθέου ἠλίου.

Λέγει δὲ οὕτως, ποτίμασι μὲν οὖν ἐχρησάμην ἁπλοῖς τοῖς διὰ ὄξους, ὅσον ἡμικοτύλιον θερμανθὲν καὶ ποθὲν ὠφελεῖ. ἀριστολοχίας ὅσον ∠ β. τοῦ φλοιοῦ ἐν οἴνῳ ἢ ὄξει κοτύλας ἡμισείας, καὶ τριφύλλου καρποῦ ὅσον τριώβολον ἐν οἴνῳ κυάθου ἥμισυ, καὶ πάνακος τοῦ χειρωνείου ∠ β. ἐν ὄξει, καὶ πιτύας νεβρείας ∠ α. ἐν οἴνῳ, καὶ χελώνης θαλασσίας ἐξηραμμένου αἵματος ∠ β. ἐν ὄξει. τῶν δὲ συνθέτων, ἡ μὲν παρὰ Ἀπολλοδώρου τεθειμένη καὶ ὑπὸ Σωστράτου ἐπαινουμένη, καὶ πάντων δὲ τῶν μετενεγκόντων παρ᾽ αὐτοῦ, ἡ διὰ τοῦ αἵματος τῆς χελώνης ἐστὶν ἥδε. κυμίνου ἀγρίου σπέρματος ὀξύβαφον, χελώνης θαλασσίας αἵματος ξηροῦ ∠ δ. στατῆρας β. πιτύας νεβροῦ, εἰ δὲ μὴ, λαγωοῦ γ. ἐριφείου αἵματος ∠ δ. ταῦτα μίξας, καὶ οἴνῳ βελτίστῳ ἀναλαβὼν, ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει λαβὼν ἐλαίας τὸ μέγεθος, τρίψας μετ᾽ οἴνου ὡς βελτίστου, κυάθου ἥμισυ δίδου πίνειν. ἐὰν δὲ ἀπεμέσῃ τὸ φάρμακον, πάλιν δίδου ἐλαίας τὸ ἥμισυ, καθὰ προείρηται, καὶ πάλιν εἰ ἀποβάλλει, ἐκ τρίτου δίδου κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος καθὰ προείρηται.

Ἡ τοῦ ἀγροίκου ἐχιοδήκτου.

Τριφύλλου, στάχυος, ὀρόβου ἠλεσμένου, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, ἀριστολοχίας στρογγύλης ἀνὰ ∠ η. οἴνῳ διαλύσας ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου ∠ α. μετ᾽ οἴνου κυάθων τριῶν, δὶς καὶ τρὶς τῆς ἡμέρας.

Ἄλλη τῶν παρ᾽ Εὐδήμου ἐμμέτρως ἀναγεγραμμένη, θηριακὴ
Ἀντιόχου τοῦ Φιλομήτορος, ἧς ἡ ἀρχὴ ἥδε.

Οἴησιν μάθε τήνδε πρὸς ἑρπετὰ ἣν Φιλομήτωρ
νικήσας, πείρᾳ κέκρικεν Ἀντίοχος.
Τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως.
μήου ἀπὸ ῥίζης ὁλκὴν διδραχμίαν ὀρύξας,
σὺν τῷ δ᾽ ἑρπύλλῳ κλῶνας ἰσοῤῥεπέας.
σὺν δ᾽ ὀπὸν ἐκ πάνακος στήσας, ἴσα ἠδὲ τριφύλλου
καρπὸν, ὅσον δραχμῆς σταθμὸν ἄγοντα δίδου,
ἀνίσου, μαράθρου τε καὶ ἄμμεως, ἠδὲ σελίνου
ἐξ ἑνὸς, ἐκ πληρῶν σπέρματος ὀξύβαφον.
σὺν δ᾽ ὀρόβου λείου διὰ ὀξύβαφ᾽ ἔμπασσε ἀλεύρου,
πάντα δ᾽ ὁμοῦ χίῳ νέκταρι συγκεράσας,
κυκλοτερεῖς ἀνάπλασσε τροχοὺς, ἰσότητι μείζων,
ἡμιδραχμοῖο ῥοπῆς ὄφρ᾽ αὖ ἕκαστος ἔχει.
χίῳ δ᾽ ἐγκεράσας, τὰ δὲ μίγματα πικρὸν ἐχίδνης,
ἡμίσεως δραχμὴν ἰὸν ἀποσκεδάσεις.
τῷ δὲ ποτῷ καὶ δεινὰ φαλάγγια καὶ σκολιοῖο
σκορπίου ἐκφεύξῃ κέντρα φέροντ᾽ ὀδύνας.

Τὰ δὲ κατὰ μέρος ἐστὶ ταῦτα, μήου ῥίζης, ἑρπύλλου, ὀποπάνακος ἀνὰ ∠ β. τριφύλλου σπέρματος ∠ α. ἀνίσου, μαράθρου, ἄμμεως, σελίνου σπέρματος ἀνὰ ὀξύβαφον, ἀλεύρου ὀροβίνου λεπτοτάτου ὀξύβαφα β. οἴνου παλαιοῦ εἰς ἀνάληψιν ὅσον ἐξαρκεῖ, ἀνάπλασσε τροχίσκους καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, καὶ δίδου τριώβολον μετ᾽ οἴνου κυάθων τριῶν.

Ἡρακλείδου ταραντίνου ἐννεαφάρμακος. ταύτην ἔθηκεν ἐν τῇ
περὶ θηρίων αὐτοῦ πραγματείᾳ.

Ἔχει δὲ οὕτως, σμύρνης τρωγλοδύτιδος, ὀποπάνακος, ὀποῦ μήκωνος ἀνὰ ∠ β. βρυωνίας ῥίζης ∠ δ. ταύτην οἱ μὲν ψίλωθρον, οἱ δὲ ἄμπελον ἀγρίαν, οἱ δὲ μάδον, οἱ δὲ χειρωνείαν, οἱ δὲ κορκίδα καλοῦσιν. ἀριστολοχίας μακρᾶς τοῦ φλοιοῦ δραχμὰς δ. καθόλου γὰρ τῶν ῥιζῶν, χρησιμώτεροι εἰσὶν οἱ φλοιοὶ μᾶλλον, ἤπερ ἐντεριῶναι. πυρέθρου ῥίζης ∠ δ. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, κυμίνου αἰθιοπικοῦ, τριφύλλου σπέρματος ἀνὰ ὀξύβαφον, ταῦτα κόψας καὶ σήσας, ἀναλάμβανε ὄξει, ἐν ἀποβεβρεγμένου κόμμεως, ὥστε ἔχειν τι κολλῶδες, καὶ ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου τροχίσκου ἥμισυ, ἤτοι μετ᾽ οἴνου ἢ μετ᾽ ὄξους ἐναφεψημένων πηγάνου φύλλων. ποίει τοῦτο πολλάκις τῆς ἡμέρας, ὥστε εἶναι τὴν τελείαν δόσιν τοῦ φαρμάκου ∠ β. πλεῖον γὰρ διδόμενον, ἔμετον κινεῖ, ὥστε μὴ πλέον διδόναι παραινοῦμεν. ἐμέτου δὲ γενομένου, πάλιν δοτέον πολλάκις τὸ φάρμακον τῆς ἡμέρας. δεῖ δὲ καὶ τρέφειν τὸν πεπονθότα, καὶ οἴνῳ κεκραμένῳ ποτίζειν, καὶ πολλάκις τοῦτο ποιεῖν. ἀλλὰ καὶ πυρίᾳ ὕδατι πολλῷ, καὶ καταντλεῖν τοῖς ὠφελεῖν δυναμένοις. ἡ δὲ κατάκλυσις ἔσω τοῦ πεπονθότος τόπου κατάῤῥοπος.

Δωροθέου φάρμακον ἐπιτετευγμένον, πρὸς παντὸς ἑρπετοῦ πληγήν.

Ῥίζης φλόμου θήλεως τοῦ φλοιοῦ, τριφύλλου καρποῦ ἀνὰ ∠ α. ὀποπάνακος, ἑρπύλλου, μήου, νεβροῦ πιτύας ἀνὰ δραχμὰς β. σελίνου σπέρματος, ἄμμεως, μαράθρου σπέρματος, ἀνίσου σπέρματος, ἀνὰ ὀξύβαφον, ὀρόβων ἠλεσμένων δραχμὰς β. τὰ ξηρὰ κόψας καὶ σήσας, ἀναλάμβανε οἴνῳ ἀρουσίῳ. ἐν τούτῳ διαλυθείσης τῆς πιτύας, καὶ τοῦ ὀποπάνακος ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου πρὸς δύναμιν. τοῖς μὲν ἤδη συντόνως κατεχομένοις ∠ α. καὶ οἴνου κοτύλην α. τοῖς δὲ ἄλλοις τριώβολον. ἐχρήσατο δὲ τῷ φαρμάκῳ, καὶ πρὸς τὰς περὶ ἔντερα διαθέσεις, καὶ ὧν ἐβούλετο τὴν κύστιν ῥευματίζειν, καὶ πρὸς βῆχας, καὶ ἄλλας περιστάσεις, ὡς σφόδρα γενναίῳ. ἡ χρῆσις ἐπὶ μὲν τῶν ἰοβόλων μετ᾽ οἴνου, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων μεθ᾽ ὕδατος.

Ἄλλη ὑβριστοῦ ὀξυρυγχίτου, φάρμακον ἐπιτετευγμένον πρὸς παντὸς ἰοβόλου πληγήν.
ἀνεγράφη ὑπὸ Ἀπολλωνίου τοῦ μεμφίτου. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως.

Ἀριστολοχίας, πάνακος, ἄγνου σπέρματος ἀνὰ ∠ δ. καλχυος, καὶ σμύρνης, πεπέρεως, σεσέλεως μασσαλεωτικοῦ, νάρδου ἰνδικῆς, κασσίας, κινναμώμου μέλανος ὡς λεπτοτάτου, πεπέρεως μακροῦ, κυρηναϊκοῦ ὀποῦ, ἴρεως, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ἀνὰ ∠ β. ὑποριχοῦ ∠ μίαν. ταῦτα κόψας καὶ σήσας λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, ἀνάπλασσε τροχίσκους, οἴνῳ ἀθαλασσίῳ φυράσας, ξήραινε ἐν σκιᾷ, καὶ δίδου ∠ α. ἐν οἴνῳ ἀκράτῳ κοτύλης μιᾶς, καὶ ὕδατος δ. ἐπιτίθει δὲ καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα θλάσας ἕνα τῶν τροχίσκων, καὶ οἴνῳ διαλύσας, καὶ προσβαλὼν ἀριστολοχίας τῆς καλῆς λείας, ὅσον ∠ β. καὶ ἀλφίτου πάλιν ∠ δ. ταῦτα συλλεάνας καὶ τρίψας ἐπιμελῶς, ἐπιτίθει ἔξωθεν σκεπάσας συκῆς φύλλῳ, καὶ ταινιδίῳ καταδήσας.

Ἀντίδοτος θηριακὴ ἐχιοδήκτοις. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς παντὸς ἑρπετοῦ πληγήν. ταύτην Γάλλος παραγενόμενος ἐκ τῆς ἀραβίας ἔδωκε Καίσαρι, πολλοὺς τῶν συστρατευσαμένων αὐτῷ πληγέντας, ἀπό τε λυσσοδήκτων καὶ σκορπίων, καὶ φαλαγγίων, καὶ τῶν ἄλλων ἑρπετῶν διασώσας. ἔχει δὲ οὕτως.

Ὀρόβων ἠλεσμένων ∠ κε´. Βρυωνίας ῥίζης ∠ ις´. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ∠ ιβ´. τριφύλλου καρποῦ, ἴρεως καρχηδονίας, ὀποπάνακος, ἀριστολοχίας μακρᾶς, ὀποῦ μήκωνος, ζιγγιβέρεως, ἑκάστου ∠ η´. κυμίνου αἰθιοπικοῦ, σμύρνης, ἠρυγγίου, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, κρόκου, ἑρπύλλου, κόστου, σαγαπηνοῦ, ἑκάστου ∠ ς´. οἴνῳ ἀμιναίῳ φυράσας, ἀνάπλαττε τροχίσκους, καὶ δίδου πρὸς δύναμιν, ἔστω δὲ ἡ τελεία δόσις τριώβολον κοτύλης μιᾶς. πρὸς δὲ τὰς λοιπὰς διαθέσεις μετ᾽ οἰνομέλιτος.

Ἐπίθεμα ἐχιοδήκτοις.

Σαγαπηνοῦ, πεπέρεως, ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, ὀποπάνακος ἀνὰ μέρος ἕν, χαλβάνης, θείου ἀπύρου ἀνὰ ∠ β´. τὰ ξηρὰ κόπτε καὶ σῆθε λεπτοτάτῳ κοσκίνῳ, τοὺς δ᾽ ὀποὺς διαλύσας, ἐπίβαλλε τοῖς ξηροῖς, καὶ ποίει ἐμπλάστρου τὸ πάχος, καὶ ἐπιτίθει ἐπὶ τῶν πληγῶν, ἔξωθεν δὲ τούτων φύλλα συκῆς, ἢ κνίδης. Ἄλλο. καρδαμώμου, ἠρυγγίου ῥίζης, θείου ἀπύρου, πεπέρεως, ἑκάστου μέρος, σμύρνης, χαλβάνης, ἀνὰ β´. μέρη, σκεύαζε καθὰ προείρηται. Ἄλλο. κενταυρείου, ἀριστολοχίας, πευκεδάνου ῥίζης ἴσον ἑκάστου, κόψας καὶ σήσας, καὶ ὄξει φυράσας, ἀναλάμβανε χαλβάνῃ, καὶ χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο. κάχρυος, σταφίδος ἀγρίας, βρυωνίας ῥίζης, ἀριστολοχίας, ἑκάστου μέρος, σμύρνης, ὀποπάνακος, ἀνὰ μέρη β´. ὄξει φυράσας καθὰ προείρηται.

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἔμμετρα τοῦτ᾽ εὐμνημόνευτον ἔχει, καὶ τὸ ἀναμάρτητον ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν φαρμάκων, ἄμεινον ἔδοξεν εἶναί μοι καὶ τὰ Δαμοκράτους ἐνταῦθα γράψαι μέτρα, τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα.

Νυνὶ δ᾽ ἀποδοῦναι βούλομαι τὰς δυνάμεις,
μόνον θεραπεύειν ἰοβόλων δήγματα,
ἐχεῶν, κεραστῶν, ἀσπίδων, καὶ χερσύδρων,
πληγάς τε θηρίων, καὶ δήγματα
σφηκῶν, μελιττῶν, σκορπίων, φαλαγγίων.
σκεύαζε δ᾽ οὕτως. ἴρεως δὶς δ´.
τῆς ἰλλυρικῆς. τὸ δ᾽ ἀπὸ ζιγγιβέρεως,
ὀποπάνακός τε καὶ ὀποῦ, μηκωνίου,
λιβανωτίδος ῥίζης τε καὶ τοῦ κρητικοῦ
παντὸς, τριφύλλου σπέρματος δὶς δ´.
ἀριστολοχίας τῆς μακρᾶς, καὶ πηγάνου
σπέρματος ἀγρίου τε, τὰς ἴσας ἀνὰ δώδεκα,
ἑκκαίδεκα ῥίζης λευκοτάτης βρυωνίας.
ἑρπυλλαείου δὲ τῆς πόας καὶ σμυρνίου,
κασσίου τε ποντικοῦ πάντων ἴσα.
ἠρυγγίου δὲ καὶ σελίνου σπέρματος
αἰθιοπικοῦ μάλιστα, καὶ ἔτι ἐπὶ προσφάτου
δραχμὰς ἑκάστου γ´. δύο ἐκ πάντων σταθμῶν,
ὀρόβου τε λευκοῦ, τοῦ καθαροῦ δύο δώδεκα.
ἅπαντα ταῦτα ξηρὰ καὶ σεσησμένα,
ἀναλάμβαν᾽ οἴνῳ καὶ ποιήσας σφαιρία,
ἢ καὶ τροχίσκους δὸς δραχμὴν πιεῖν μίαν,
τοῦ φαρμάκου κοτύλην τε μὴ κεκραμένην,
οἴνου λιπαροῦ, καλοῦ τε καὶ μὴ προσφάτου.
ποιεῖ δὲ καὶ δι᾽ ὕδατος αὐτὴ ἥμισυ
τοῖς πνευματουμένοισι κῶλον ἢ γαστέρα,
δίχ᾽ αἰτίας φανερᾶς τε τοῖς πονοῦσί τι.

Ἄλλη.

Σφόδρα ἀγαθὴ δύναμις, ἣ καὶ χρωμένους
πίνοντας αὐτοὺς οἶδα, δηχθέντας κακῶς,
τοῖς ἀσπιδοθήροις ἔχεσι, τοῖς καλουμένοις
ψυλλίοις. ἔθνος δέ φασι τοῦτο δυσπαθὲς
φύσει νενομίσθαι πρὸς τοὺς δακετῶν φόβους.
ἐστρώους δὲ ὄντας σφόδρα κακῶς δεδηγμένους,
μελισσόφυλλον μαλακὸν ἐν σκιᾷ ψυγέν,
ξηρὸν γενόμενον κόψον, ἐκ τούτου λαβὼν
δραχμὰς δὶς ὀκτὼ, πρόσβαλλ᾽ αὐτῷ στρογγύλης
ἀριστολοχίας ἢ μακρᾶς δραχμὰς δέκα,
ξηρᾶς, χαμαίδρυος δὲ τὰς αὐτὰς δέκα,
σμύρνης τε χρυσῆς τρωγλίτιδος δραχμὰς δέκα.
ταῦτ᾽ ὁλμοκοπήσας, σῆθε λεπτῷ κοσκίνῳ,
μέλιτός τε μέτριον προσβαλὼν αὐτοῖς, ἑνοῦ.
δίδου τε δραχμῆς πλῆθος, ἢ μικρῷ πλέον
ἐν ζωροτέροις κυάθοισι κεράματα δέκα.
τινὲς δὲ φύλλων τῶν μακρῶν καὶ προσφάτων
τὸν χυλὸν ἐκθλίψαντες, ἴσον αὖ
τῷ καλῷ οἴνῳ κατέμιξαν, καὶ ἔδωσαν πιεῖν αὐτίκα
πλῆθος τὸ πᾶν δὶς ε´. κυάθους, ἢ βραχὺ
ἐλαττόνων, βραχύ τε δαψιλέστερον,
τά τε φύλλα λεῖα κατέπλασσαν τοῖς δήγμασι.

Ἄλλη.

Πρὸς θηρίων μὲν πάντων ἰὸν ἑρπετῶν,
μάλιστα δ᾽ ἐχεῶν φάρμακον δραστήριον.
ἔχε δὲ διὰ παντὸς πιτύαν ἀπηκριβωμένην,
νεβρῶν ἐλάφου, καὶ μὲν αὖ τὴν πρόσφατον.
τῆς γὰρ παλαιᾶς ἐστιν εὐστομαχωτέρα,
ταύτης δραχμῶν τὸ πλῆθος ἐν κυάθοις δυσὶν
οἴνου φαλερίνου καὶ ὕδατος τοῦ συμμέτρου
κεράσας, προσένεγκε τοῖς σφόδρα δεδηγμένοις,
κέλευε τούτοις γρηγορεῖν καὶ περιπατεῖν.
ἂν δ᾽ ἀντιτρέπωσιν οἱ δεδηγμένοι τόποι,
εἰς τὰ βαλανεῖα τε εἰσιέναι χρόνους τινὰς
μένοντας ἐν τούτοισι, καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ
πάλιν ὡς προεῖπον λαμβάνειν τὴν πιτύαν,
ἐκ τοῦ γένους τε τῶν πρὸς τοὺς θανασίμους.
Ἀντίδοτός ἐστι πρὸς τὰ τῶν λυσσόντων κυνῶν,
δήγματα φέροντα παρακοπὰς ὑλακτικὰς,
φόβους ἀλόγους τε παντὸς ὑγροῦ καὶ ποτοῦ,
ὡς κἂν ἴδωσι παντελῶς ὕδωρ βραχὺ,
τρόμοισι καὶ σπασμοῖσι κατέχοντ᾽ αὐτίκα,
ἐν ἀγρυπνίαις τε καὶ παρακοπαῖς συνεχέσι
διάγοντες, ἀποθνήσκουσι σωφρονέστατα.
κἂν τῷ παραχρῆμα δ᾽ ἐκφύγωσι τοὺς φόβους,
μένει τὰ τοιαῦτα ἐπὶ χρόνους συμπτώματα
ἄφνω γινόμενα τοῖς πάλαι δεδηγμένοις.
πρὸς τοὺς φόβους οὖν τῶν τοιούτων δηγμάτων
ἰσχυρὰν ἔχε πάντως ἀντίδοτον παρεσκευασμένην.
οἱ γὰρ πιόντες ὡς ἐρῶ ταύτην ἐγὼ,
εἰς οὐδὲν ἄτοπον ἐμπεσοῦνται ῥᾳδίως.
σκεύαζε δ᾽ αὐτὴν, καρκίνους τοὺς ποταμίους

ἐπὶ κληματίδων κατάκαιε λευκῆς ἀμπέλου,
τήρει τε λείων ἐπιμελῶς ἐν πυξίδι,
καὶ γεντιανῆς τὴν ῥίζαν εὖ σεσησμένην.
ἐν πυξίδι δ' ἑτέρᾳ. τῆς δὲ χρείας γινομένης
κατάπασσον οἴνου τρισὶ κυάθοις ἡδέως,
μύστρα δὲ β΄. μακρὰ περὶ ποδὸς τῶν καρκίνων,
τρεῖς γεντιανῆς δ' ὡς ἔφην λελειασμένης.
ἐν μύστρον οὕτως ἐκπιεῖν κέλευ' ἀθρόως
τίσιν κατεξῆς ἡμέρας νῆστι διδούς.
πρώτην μὲν ἐπὶ τύχην δ' ὑστερήσας ἡμέραν,
ἄλλαις δυσί τε προσφέρων ἁπλοῦ μέτρου,
διπλοῦν προσοίσεις δεύτερον τοῦ φαρμάκου,
ἐς τρεῖς δὲ κυάθους ὡς ἔφην οἴνου βαλὼν
ἢ καὶ τρισίν γε τοῖς σφοδρῶς δεδηγμένοις.
τῆς γεντιανῆς δ' αὖ μόνοις τισὶν δοκεῖ
τριωβόλου τὸ πλῆθος ὁλκῆς προσφέρειν,
λείας ἐπιμελῶς ἡμέραις δυσὶν εἴκοσιν
ἐν ζωροτέροις κυάθοις τρισὶν, ἢ μικρῷ πλέον,
καὶ τοῦτο πρὸς τοὺς ὑδροφόβους δεδιηκότας
ἔλεγε διὰ πείρας γεγονέναι Νικήρατος.
αὐτῷ τε καὶ φίλοις κρίνειν δυναμένοις,
τὰ τῶν παραδόξων φαρμάκων ἰδιώματα.
λυκίου κρατίστου πατταρικοῦ τριώβολον,
τοῦ δ' ἰνδικοῦ, βέλτιστον αὖ ἢ σοι παρὸν,
διδόναι προσέταττεν ἡμέραις δυσὶν εἴκοσι,
νήστεσι δὲ ὕδατος, ὥσπερ εἶπον ἀρτίοις.
λέγεται δὲ ποιεῖν ταῦτα καὶ Βρεττανικῆς
δοθεὶς ὁμοίως χυλὸς ὥσπερ τὸ λύκιον.
καὶ τοῦτο δ' ἱκανῶς παρ' ἐνίοις θαυμάζεται,
ἄρκτου χολῆς β΄. μύστρα καταμίξας δυσὶν
ὕδατος κυάθοις, πρόσφερ' ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας,
μήπω λαβοῦσι τὴν τροφὴν ἄρθρον τ' ἄγαν.
πρὸς λυσσοδήκτους ἔχει μάλιστα ὅπου πολὺς
εἰς τὸ πάθος ἐμπίπτει καὶ λυσσᾷ κύων.
ἔμπλαστρος ᾗ χρῶμαι πρὸς τὸν τῶν δηγμάτων
ἰχῶρ', ἀρέσκει τι πελιόν τ' ἢ καὶ μέλαν
τοῖς τραύμασιν πρόσεστι, τοῦτο περικνίζας
ἐπίβαλλε τὴν ἔμπλαστρον ἐπὶ χρόνον πολὺν,
δι' ἡμερῶν τὸ τραῦμα πλατύτερον ποιῶν,
ἑλκοῦν δυναμένῳ φαρμάκῳ ἐσχαρωτικῷ,
ποιοῦσαν ἀμέλει καὶ πρὸς ἄλλων θηρίων
τῶν ἰοβόλων πληγάς τε καὶ τὰ δήγματα,
ἀκίδων τε φαύλοις φαρμάκοις βεβλαμμένων,
καὶ πρὸς κακοήθη πάντ' ἐξηλκωμένα,
τῆς γῆς μελαίνης κἀμπελίτιδος δραχμὰς
δὶς κε΄. καὶ λιθαργύρου καλῆς
σταθμὸν τὸν αὐτὸν, ταὐτό τ' ἀσφάλτου βάρος
ἴσας τ' ἐλαίου. τοῖς τρισὶ τούτοις δραχμὰς
τῆς ἀττικῆς τε προπόλεως δὶς εἴκοσι,
ἀριστολοχίας, συμφύτου τ' ἀνὰ τέσσαρας,
δὶς δύο πρασίου, καὶ ἐλενίου τὰς ἴσας,
χαμαιλέοντος τέσσαρας, τρεῖς σμυρνίου.
τὸ δ' αὐτὸ λευκῆς ἴρεως ξηρᾶς καλῆς.
τρεῖς δ' ὀμφακίνης κηκίδος, ἓξ στυπτηρίας,
πολίου τε ταὐτὸ, χαλβάνης τ' ὀβολοῦ πλέον,
λιβάνου τ' ἀτμήτου ιβ΄. ὁλκῆς ἥμισυ,
χαλκίτεως ὀπτῆς τε τέσσαρας δραχμὰς,
κενταυρίου λεπτοῦ τε δραχμὰς τρεῖς β΄.
δὶς πέντε καὶ δέκα μέλιτος ἀττικοῦ νέου.
σκεύαζε δ' αὐτὴν ἐπιμελῶς αὐτὸς παρών.
καὶ γὰρ σφόδρ' εὖ καὶ κατακαίεται ταχὺ,
τὴν ἀμπελῖτιν καὶ λιθάργυρον βαλὼν,
εἰς λοπάδα καινὴν εὐμεγέθη προσέμβαλε,
λεῖον ἔλαιον ἕψε μαλθακῷ πυρὶ,
ὅταν δ' ἴδῃς ῥυπῶδες, ἔμπασσον τότε
στυπτηρίαν, χαλκῖτιν, ἑτέραν δή τ' ἔχων
χύτραν τε, τῆκε τὸ μέλι καὶ τὴν χαλβάνην,
πρόπολίν τε καὶ τὰ λοιπὰ τηκτὰ μίγματα
κατάχει μετρίως ζέοντα περὶ λιθαργύρου,
καὶ συζέσας ἐπ' ὀλίγον, ὅταν ἴδῃς ὅτι
ἔμπλαστρος ἔσται ἀμόλυντος, ἐμπάσσεις τότε
τὰς πόας τε καὶ τὰ λοιπὰ ῥιζία,
ἄρας τε ταχέως τὴν χύτραν ἀπὸ τοῦ πυρὸς,
ψύξον, διακινῶν ἐπ' ὀλίγον τὸ φάρμακον,
συνεκμαλάσσων χερσὶν εὐτονωτέραις,
ἀπόθου φυλάττων δέρματ' ἐσκεπασμένην,
καὶ τῶν ἀκίδων τῶν πεφαρμακευμένων,
τὰ τραύματ' ἔγνω ταῦτα ποιοῦν ἑρπετοῖς
τῶν ἰοβόλων τε θηρίων τοῖς δήγμασι.
διὸ καὶ θεραπείας δεῖν ὁμογενὴς τρόπος,
καὶ γὰρ ἐπὶ τούτοις σάρκα τὴν τετρωμένην
ταχέως περικόπτειν σμιλίῳ δεῖ, καὶ πυρὶ
σικύας τ' ἐπιβάλλειν εἰ δύναται τοῖς τραύμασι,
τοῖς δριμέσιν τε φαρμάκοις καὶ καυστικοῖς,
τηρεῖν τὸ τραῦμα πλείονας χρόνους πλατὺ,
ὥσπερ ὑπέδειξα θᾶττον ἐν συντάγματι
ἑτέρῳ, γράφοντα τοῖς βέλεσι φάρμακα
ποιεῖν ὅσα καύσοις σμιλίῳ τε γίγνεται.
χρῆσθαι δὲ καὶ ταῖς ἀντιδότοις πόμασι
τοῖς ἐχιοδήκτοις, ἃς ἐκέλευσα προσφέρειν,
καὶ πιτύας δὲ τῶν νεβρῶν αὐτοῖς δίδου,
καὶ γεντιανῆς ὡς ἔφην δεῖ προσφέρειν
τοῖς λυσσοδήκτοις, καὶ τὰ λοιπ' ὡς εἴπομεν
ποιεῖν ἐπ' ἐκείνων ταῦτα, καὶ τοῖς δ' ἁρμόττει
ὀπόν τε κυρηναῖον αὐτοῖς προσφέρειν.
οὐ μὴ παρόντος δὲ, διδόναι καὶ μηδικὸν
ὀβολοῦ τὸ πλῆθος μεθ' ὕδατος κυάθων δυοῖν,
τῆς γεντιανῆς δ' ὅσον ἄγει τριώβολον,
χυλὸς δ' ἀμείνων ἐστὶ τῆς ῥίζης πολύ.

Αἱ ὑφ' Ἥρα γεγραμμέναι ἀντίδοτοι θηριακαί.

Ὧν καὶ ἡμεῖς ἐπειράθημεν, θηριακὴ ᾗ ἐχρήσατο Μάρκος ὁ καθηγητής. τριφύλλου ἀσφαλτώδους σπέρματος μέρος ἕν, ἀριστολοχίας στρογγύλης μέρος ἕν, πηγάνου ἀγρίου μέρος ἕν, ὀρόβου ἠλεσμένου μέρος ἕν, οἴνῳ ἀναλάμβανε καὶ ποίει τροχίσκους δραχμῶν δ΄. δίδου ἕνα μετ' οἴνου καὶ ἐλαίου.

Ἄλλη ἡ κατεχισμένη, ποιοῦσα πρὸς τὰ αὐτὰ λίαν καλῶς.

Ἴσθιν μάθε τὴν δὲ πρὸς ἑρπετὰ, ἣν Φιλομήτωρ
νικήσας, πεῖρα κέκρικεν Ἀντίοχος.
μήου ἀπὸ ῥίζης ὁλκὴν διδραχμίαν ὀρύξας

σὺν τῷ δ' ἑρπύλλου κλῶνας ἰσοῤῥεπέας,
σὺν δ' ὀπὸν ἐκ πάνακος στήσας ἴσον, ἠδὲ τριφύλλου
καρπὸν ὅσον δραχμῆς σταθμὸν ἄγοντα διδοῦ,
ἀνίσου, μαράθρου τε καὶ ἄμμεως, ἠδὲ σελίνου,
ἐξ ἑνὸς ἐν πληρῶν σπέρματος ὀξύβαφον,
σὺν δ' ὀρόβου λείου β. ὀξύβαφα ἔμπαιος ἀλεύρου,
πάντα δ' ὁμοῦ χίῳ νέκταρι συγκεράσας,
κυκλοτερεῖς ἀνάπλασσε τροχοὺς, ἰσότητι μερίζων,
ἡμιδραχμαίοιο ῥοπῆς, ὄφρ' ἂν ἕκαστος ἔχῃ,
10 χίῳ δ' ἐγκεράσας. τὰ δὲ μίγματα, πικρὸν ἐχίδνης
ἡμίσεως δραχμῆς ἰὸν ἀποσκεδάσεις.
τῷ δὲ ποτῷ καὶ δεινὰ φαλάγγια, καὶ σκολιοῖο
σκορπίου ἐκφεύξῃ κέντρα φέροντ' ὀδύνας.
ἡ αὐτὴ ἠκριβωμένη ταῖς σταθμίαις,
μήου κρητικοῦ δραχμὰς β. τριφύλλου σπέρματος
δραχμὰς β. ἑρπύλλου ξηροῦ ∠ δ.
μαράθρου ∠ δ. ἄμμεως ∠ δ. σελίνου σπέρματος
∠ δ. ὀροβίνου ἀλεύρου ∠ η. λεῖα ποιήσας,
ἀναλάμβανε οἴνῳ χίῳ, καὶ ποίει
20 τροχίσκους τριωβολιαίους, καὶ δίδου ἕνα μετ' οἴνου.

Ἄλλη.

Θηριακὴ πρὸς σκορπίων πληγὰς,
καὶ ὅσα τῶν δακνόντων, ἰοῦ ἕνα
ἀφιέναι δοκεῖ, καὶ πρὸς ῥήγματα,
καὶ σπάσματα, ἐμπνευματώσεις
κώλου, καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ὁμοίων.
ταύτην τὴν δύναμιν Γάλλος ἐκ τῆς ἀραβίας
παραγενόμενος Καίσαρι ἔδωκε,
πολλοὺς αὐτῇ τῶν συστρατευσαμένων
30 διασώσας. Βρυωνίας λευκῆς ῥίζης
δραχμὰς η. τριφύλλου σπέρματος ∠ δ.
ἴρεως, χαλκιτίδος ∠ δ. ἀριστολοχίας
λεπτῆς ∠ δ. λιβανωτίδος ῥίζης
∠ δ. ὀποῦ μήκωνος ∠ δ.
ζιγγιβέρεως ∠ δ. πηγάνου ἀγρίου
σπέρματος ∠ ϛ. ἑρπύλλου ∠ γ.
κυμίνου αἰθιοπικοῦ ∠ γ.
ἠρυγγίου ῥίζης ∠ γ. ὀρόβου
ἀλεύρου λευκοῦ ∠ ι. οἴνου χίου
40 ἀθαλάσσου τὸ ἱκανὸν, ἀνάπλασσε τροχίσκους ἀνὰ
δραχμιαίους, καὶ δίδου μετ' οἴνου ἀκράτου κοτύλης.

Ἄλλη πρὸς ἐχιοδήκτους.

Μελίας φύλλα κόψας, καὶ ἐκθλίψας τὸν χυλὸν, δίδου μετ' οἴνου πίνειν, καὶ τοῖς φύλλοις τοῖς ἀποτεθλιμμένοις τὸ τραῦμα κατάπλασσε.

Ἄλλη πρὸς φαλαγγιοδήκτους.

Ἑνὶ τροχίσκῳ τῷ τρυγῶνος, μίσγε πεπέρεως κόκκους ιγ. σπέρματος φύλλου κόκκους μ. ἐν οἴνου κράματος ποτίζε θερμοῦ ἐπὶ ἡμέρας γ.

Ἄλλη ὁμοίως ποιοῦσα.

Ἀριστολοχίας κρητικῆς μακρᾶς ∠ α. κυμίνου αἰγυπτίου τριώβολον, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος ∠ ϛ. ὀποῦ κυρηναϊκοῦ ∠ γ S. μίλτου λημνίας ∠ ι. σμύρνης ∠ ζ. ὀποβαλσάμου ∠ η. πεπέρεως λευκοῦ ∠ β S. κάχρυος ∠ δ.
50 κόψας καὶ σήσας, φύρα μέλιτι, καὶ δίδου δι' ὕδατος θερμοῦ κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος. ἐὰν δ' εὐτονωτέρον θελήσῃς χρήσασθαι, διπλοῦν δίδου.

Ἄλλη μετὰ τὰς πρώτας γεγραμμένας ἀντιδότους θηριακή.

Οὐκ οἶδ' ὅπως ἀτάκτως πρὸς ἰσχιαδικοὺς πόματα γράψας β. μετὰ ταῦτα πάλιν ἔγραψεν ἀντιδότους, τήν ζωπύρειον ὀνομαζομένην, καὶ ἄλλην τινὰ πολυμίγματον ἅπασι τοῖς θανασίμοις ἁρμόττουσαν, ὥς φησι, προλαμβανομένην τε καὶ ἐπιλαμβανομένην. ἁρμόττει δὲ καὶ λυσσοδήκτοις καὶ πλευριτικοῖς, καὶ τοῖς ἐντὸς ἀλγήμασιν ἅπασιν, ὥσπερ γε καὶ τοῖς γυναικείοις πάθεσι. καὶ μετὰ ταύτην πάλιν ἑτέραν πολύχρηστον ἔγραψεν ἐξ ρ. συγκειμένην, ἐξαιρέτως δὲ ὥς φησι πρὸς τὰ θανάσιμα, καὶ τοὺς πνιγομένους ὑπὸ ψιμμυθίου, εἶτα μετὰ ταύτας, τὴν διὰ τῆς λημνίας μίλτου, περὶ ἧς ἤδη καὶ πρόσθεν ἔγραψα, παραγράψας τὰ Δαμοκράτους ἔπη. τὴν ἄλλην οὖν παραλιπὼν, τὴν ἐξ ρ. συγκειμένην, ἀρκεσθήσομαι τῇ τε ζωπυρείῳ καὶ τῇ μετ' αὐτὴν γεγραμμένῃ, καὶ προσέτι τὴν διὰ τῆς λημ-

νίας μίλτου, παραλιπὼν τὴν ἑκατονταμίγματον. ἡ αὐτὴ γάρ ἐστι τῇ ὑπὸ Ἀνδρομάχου γεγραμμένῃ Ζωπυρείῳ ἀντιδότῳ, ποιοῦσα πρὸς ἅπαντα, ἰδιαίτερον δὲ πρὸς τὰ θανάσιμα, καὶ πρὸς ἡπατικοὺς, καὶ τοὺς ἐμπνευματώσεις τῆς κοιλίας, καὶ τὰς ἀρχομένας περιεγχύσεις, καὶ μάλιστα ἐφ᾽ ὧν ἐστι πλέον πνεῦμα τὸ παρακείμενον. σμύρνης L ε. γάρου συριακῆς L ε S. κρόκου L δ S. σχοίνου ἄνθους L β S. κασσίας L δ. κινναμώμου L γ. πεπέρεως λευκοῦ L α S. λιβάνου L α. ὀβολὸν ἕνα, κόστου L α. μέλιτι ἀττικῷ ἀνελάμβανε, καὶ ποιῶν καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, δίδου μετ᾽ οἰνομέλιτος, ἢ μεθ᾽ ὕδατος.

Ἄλλη ἀντίδοτος ποιοῦσα πρὸς πάντα τὰ θανάσιμα καὶ προλαμβανομένη καὶ ἐπιλαμβανομένη, ποιεῖ καὶ πρὸς λυσσοδήκτους. ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς πλευριτικοὺς, καὶ τὰ ἐντὸς ἀλγήματα. ἁρμόζει δὲ καὶ πρὸς τὰ γυναικεῖα ἀλγήματα καὶ πάθη.

Γλυκυρρίζης L ϛ. καὶ ὀβολὸν α S. δαύκου κρητικοῦ σπέρματος L ϛ. ὀβολὸν α S. ὀπίου L δ. ὀβολοὺς β. καστορίου L β. ὀβολὸν ἕνα, πεπέρεως μακροῦ L ϛ. τετρώβολον, κόστου L ϛ. ὀβολοὺς β. ναρδοστάχυος L ϛ. ὀβολὸν α S. κασσίας μελαίνης L ε. ὀβολοὺς β. λιβάνου ἄρρενος L α S. σεσέλεως L ε. ὀβολοὺς β. σκορδίου L ϛ. ὀβολοὺς β S. ὑποκιστίδος χυλοῦ L ϛ. ἀκόρου L β. μαλαβάθρου φύλλων L ϛ. ὀβολὸν ἕνα, σαγαπηνοῦ L β. βαλσάμου καρποῦ L ε. ὀβολοὺς β. σμύρνης L ϛ. κρόκου L ζ. ὀβολοὺς β. στύρακος L ϛ. κινναμώμου L ζ. ὀβολοὺς β. ζιγγιβέρεως L ζ. ὀβολοὺς β. πεπέρεως λευκοῦ L ε. ὀβολοὺς β. φοῦ L ε. πετροσελίνου L δ. νάρδου κελτικῆς L δ. ὀβολοὺς β S. ὑπερικοῦ L β. ἀκακίας χυλοῦ L β. γεντιανῆς L δ. ἰλλυρικῆς L β. ἀνίσου L γ. θλάσπεως L ϛ. ὀβολοὺς β S. ῥόδων ξηρῶν L δ. μήου L β. κόμμεως L β. καρδαμώμου L δ. σχοίνου ἄνθους L ϛ. ὀβολοὺς β. ὀποπάνακος L ζ. ὀποβαλσάμου L ϛ S. χαλβάνης L γ. ὀβολοὺς β. τερμινθίνης L ϛ. ὀβολοὺς β. ἀγαρικοῦ L ζ S. κύφεως L ϛ. βδελλίου L ϛ. σκίγκου L β. ἀμώμου L γ. πολίου L ε. ὀβολοὺς β. δικτάμνου L ϛ. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος L δ. σφραγίδος λημνίας L β S. ἐρυσίμου L δ. οἴνῳ φαλερίνῳ ἀνελάμβανε καὶ μέλιτι ἀττικῷ.

Ἄλλη ἀντίδοτος, ποιεῖ καὶ πρὸς θανάσιμα προδιδομένη καὶ ἐπιδιδομένη, καὶ οὐδὲν ἐμποδίζουσα πρὸς τὰ λοιπὰ διδόμενα φάρμακα. ὅταν δὲ δοθῇ, ναυτίαν κινεῖ, ὥστε ἀναβάλλεσθαι πᾶν τὸ φθαρτικόν.

Μίλτου σφραγίδος λημνίας L α. ὀβολοὺς β. ἀρκευθίδων L β. λεῖα τρίψας, ἀνελάμβανε ἐλαίῳ καλλίστῳ, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος σὺν οἰνομέλιτι.

Ἐκ τῶν Ἀφροδᾶ πρὸς ὑδροφόβους.

Λαθυρίδος οὐγγίας α. καστορίου L γ. λειώσας, δίδου μετὰ κοτύλης δραχμῆς ῥοδίνου πίνειν.

Καταπότιον τὸ αὐτοῦ ὑδροφοβικόν.

Καστορίου L α S. λαθυρίδων κόκκους θ. δίδου.

Ἄλλως παρὰ Νικοστράτου.

Καστορίου L η. λυκίου ἰνδικοῦ L δ. γεντιανῆς L β. καρκίνων κεκαυμένων L α S. μέλιτι μίξας δίδου.

Πρὸς δὲ ὑδροφόβον θαυμαζόμενον. Εἰ ὕδωρ εἰς ὃ ἀποκαθιστᾶσιν οἱ σιδηρουργοὶ τὰ σίδηρα, ἀγνοοῦντος τοῦ τε χρίστου δίδοται, λίαν θαυμάζεται. τοῖς δὲ ἤδη φοβουμένοις τὸ ὕδωρ, ἵνα πίῃ ὑπέθες τῷ ποτηρίῳ ῥάκος ἀπὸ ἀφέδρου καὶ πίεται. ποιεῖ δὲ καὶ γεντιανὴ καθ᾽ ἑαυτὴν, κοχλιάρια γ. σὺν ὕδατι.

Ἀμαράντου γραμματικοῦ πρὸς ποδαλγικοὺς, ᾧ καὶ αὐτὸς ἐχρῆτο.

Ῥᾶ ποντικοῦ L ι. πεπέρεως λευκοῦ L η. πετροσελίνου, ἀγαρικοῦ, ὑπερικοῦ, ἀκόρου, ἠρυγγίου ἀνὰ L ιϛ. καρδαμώμου, θλάσπεως, ἀκακίας, γλυκείας χυλοῦ, ῥόδων ξηρῶν, ἀνὰ L †οδ. μαράθρου σπέρμα L β. ἀριστολοχίας μακρᾶς L β. καὶ στρογγύλης, ὀξυμυρσίνης καρποῦ L γ. σελίνου σπέρματος L γ. βουνιάδος ἀγρίας σπέρματος L γ. ζιγγιβέρεως L γ. γεντιανῆς L ϛ. σκίγκου L β. λιβανωτοῦ L ε. φοῦ ποντικοῦ L γ. ἐρυσίμου L ϛ. ἴρεως ἰλλυρικῆς L ιγ. κασσίας, λιβυστικῆς, σχοίνου ἄνθους, ναρδοστάχυος, σίου, σκορπιούρου ἀνὰ L ϛ. μέλιτος τὸ ἱκανόν. δίδου μέγεθος ποντικοῦ καρύου ἐπ᾽ ἐνιαυτόν.

†τιδ

Ἄλλο ὡς ἐγὼ χρῶμαι.

Χαμαίδρυος L οδ. σκορδίου L γ. πετροσελίνου L γ. καρδαμώμου L γ. πρασίου, γεντιανῆς ἀνὰ L δ. κενταυρίου L δ S. ἀριστολοχίας στρογγύλης ἴσον, μέλιτος τὸ ἱκανόν. δίδου ποντικοῦ καρύου μέγεθος, σὺν ὕδατι ἐπ᾽ ἐνιαυτόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΠΙΣΩΝΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΗΡΙΑΚΗΣ.

Καὶ τὸν μέν σοι τὸν περὶ τῆς θηριακῆς λόγον ἀκριβῶς ἐξετάσας ἅπαντα, ἄριστε Πίσων, σπουδαίως ἐποίησα, καὶ μάλιστα ἐπεί σε κατεῖδον περὶ τὴν γνῶσιν αὐτῆς μὴ παρέργως ἔχοντα. εἰσελθὼν γάρ ποτε πρός σε κατὰ τὸ ἔθος, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τῶν συνήθων σοι παρακείμενα βιβλία εὗρον. καὶ γὰρ καὶ ἄλλως ἐστί σοι φίλον μετὰ τὰς δημοτικὰς τῶν πράξεων ἀσχολίας, τοῖς παλαιοῖς τῶν φιλοσόφων ἀνδρῶν ὁμιλεῖν. γενόμενον δέ τι σύγγραμμα περὶ τῆς ἀντιδότου ταύτης οὐκ ἀηδῶς ἀνεγίνωσκες τότε, καί μοι παραστάντι σοι, εὐθέως μὲν φιλικοῖς ἐνεῖδες τοῖς ὄμμασι, δεξιῶς δὲ καὶ προσηγόρευσας, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἀνεγίνωσκες τὸ βιβλίον, ἀκροατὴν ἔχων ἐμέ. ἤκουον δὲ καὶ αὐτὸς, οὐκ ἀμελῶς γὰρ ἦν τὸ σύγγραμμα συντεταγμένον ὑπό τινος Ἀνδρομάχου καλουμένου, ἐντελῶς πεπαιδευμένου τὴν τέχνην, μὴ μόνον τῇ πείρᾳ τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ τοῖς λόγοις τὸν ἐπ᾽ αὐτοῖς λογισμὸν ἀκριβῶς ἠσκημένου. τὸ γοῦν ἀρχὴν ἡμῶν, διὰ τὴν γενομένην †παρὰ τούτοις ὑπεροχὴν ὑπὸ τῶν †κατ᾽ ἐκεῖνον καιρὸν βασιλέων, ἦν πεπιστευμένος ὡς ἐμοί γε δοκεῖ, τάχα τι καὶ τῆς πατρίδος αὐτῷ εἰς τὸ ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν τὴν ἰατρικὴν συναραμένης. Κρὴς γὰρ τὸ γένος ἦν, καὶ ἐκ τῆς Κρήτης, ὡς ἄλλα

πολλὰ τῶν

πολλὰ τῶν βοτανῶν, οὕτω καὶ εἰς τὸ φάρμακον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις συνεγκεῖν τὸν τοιοῦτον ἄνδρα. ἀναγινώσκοντος δέ σου τὰ γεγραμμένα, πάνυ γε ἐγὼ ἔχαιρον ὅτι οὕτως ἀκριβῶς προσεῖχες τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς λεγομένοις, καὶ ἀληθῶς μέγα με θαῦμα κατεῖχε, καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς τύχῃ πολλὴν τὴν χάριν εἶχον, ὅτι σε φιλοπόνως οὕτως ἔχοντα περὶ τὴν τέχνην ἔβλεπον. οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, μόνην τὴν ἀκοὴν ὑπὸ τῶν ταύτης λόγων εὐφραίνεσθαι θέλουσι. σὺ δὲ οὐ μόνον τῶν λεγομένων ἡδέως ἀκούεις, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν μὴ λεγομένων ἐξ ἐμφύτου συνέσεως εὑρίσκεις εὐφυῶς. ἔνια δὲ καὶ τῶν ἔργων οὕτως ἀκριβῶς ἐπίστασαι, καὶ βλέπεις ὡς οἱ φιλοπόνως μαθόντες ἡμεῖς, ὅπερ ὡς ἀληθῶς ἐγὼ θεασάμενος ἐπὶ σου, καὶ πάνυ κατεπλάγην. ὁπότε γάρ σου τῶν παίδων ὁ φίλτατος τὴν περὶ τὸ πρόσωπον διάθεσιν ἔσχεν ἔκ τινος τοῦ ἱππεύειν ἀνάγκης, ἐπειδή τις καὶ δημοτελὴς ἦν μυστηρίων ἱερουργὸς, διὰ θρησκείαν, τὴν ὑπὲρ ῥωμαίων θεῶν ἀναγκαίως ἀγομένην τότε, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τοὺς εὐγενεστάτους παῖδας ἱππεύοντας
10 εὐρύθμως καὶ χορεύοντας ὥσπερ τοῖς ἵπποις, ἔδει τινὰ τῶν μυστηρίων καὶ αὐτοὺς ἐπιτελεῖν. ὅτε δὴ καὶ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ ἁπαλοῦ τυγχάνοντος πάνυ, ὁ τόπος οὗτος περιθλασθεὶς, βιαίως ἀπέστη τε τῶν ὑποκειμένων, καὶ μετ' αὐτὸ τὸ πῦον συναγαγὼν, ἐδεήθη καὶ τομῆς, καὶ ὁ μὲν παῖς ὥσπερ τις ἀνὴρ ἤδη, τλημόνως ἁπάντων ἀνεχόμενος, ἐπιεικῶς ἐθεραπεύετο, καθάπερ ἔκ τινος τοῦ φιλοσοφίας λόγου καρτερίᾳ τε καὶ ἀνδρείᾳ πρὸς τὰ παρόντα εὐφυῶς συνησκημένος. σὺ δὲ ἐφεστὼς, ἀκριβῶς οὕτως ἔβλεπες, καὶ τοῖς γιγνομένοις ὑφ' ἡμῶν ἅπασι προσεῖχες, ὡς εἴ ποτέ τι καὶ παρέργως ἐγίγνετο, εὐθέως ἐφιστάναι καὶ παραινεῖν κατὰ τὸν Ἱπποκράτην μηδὲν εἰκῆ ποιεῖν. ἐγὼ δέ τι καὶ φιλοτιμότερον θεώμενος, περιεργότερον τὸ ὑπό σου γιγνόμενον ἔβλεπον. εἴ ποτε γάρ τι καὶ τῶν ἐπιτιθεμένων ὑπὸ τοῦ θεραπεύοντος φαρμάκων ἀτόπως ἔκειτο, τοῦτο τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις μετετίθεις τε καὶ δεόντως ἥρμοττες τῷ τραύματι, ὡς θαυμαστὸν εἶναι δοκεῖν ἐκ τοῦ περὶ τὸν υἱόν σου στοργῆς καὶ τῆς φυσικῆς εὐτρεχείας, αἰφνίδιόν σοι οὕτω τῶν χειρῶν ἐνδεικνυμένων ἀκριβῆ τέχνην, καὶ τοῦτ' ἄρ' ἦν ἰδεῖν ἐπὶ σοῦ φαινόμενον ἐκεῖνο, ὥσπερ
20 δὴ καὶ ὁ σοφώτατος Πλάτων, ὡς εἰκὸς ἐπὶ πολλῶν πολλάκις ἰδὼν, καὶ χαίρων τῇ τῆς ἀληθείας ἀνάγκῃ, καὶ τὰς μαθήσεις ἀναμνήσεις εἶναι λέγει, καὶ τὴν ψυχὴν, πάντων τὰς ἐννοίας ἔχειν δοκεῖν, ἐμφαίνεσθαι δὲ αὐτὰς τότε, ὅτε ἡ χρεία καλεῖ. ὥσπερ δὲ δὴ καὶ ἐπί σου διὰ τὴν περὶ τὸν παῖδα φροντίδα ἀπροσδόκητος ἡμῖν ἡ προσοῦσά σοι τῆς τέχνης ἐμπειρία κατεφαίνετο, καὶ εἰκότως φιλόκαλός τε ὢν, οὕτω καὶ εὐφυής. οὐδὲ περὶ τὸ φάρμακον τοῦτο τὴν θηριακὴν ἔσχες ἀμελῶς, ἀλλ' ἐσπούδασας αὐτοῦ εἰδέναι τήν τε δύναμιν καὶ τὴν κρᾶσιν, τόν τε καιρὸν, καὶ τὸ μέτρον τῆς χρήσεως ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν. καὶ γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς, παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἁπάντων ἐνδοξότατον, διά τε τὸ ἄπταιστον τῆς ἐπαγγελίας, καὶ διὰ τὸ δυνατὸν τῆς ἐνεργείας. οὔτε γάρ τις δηχθείς ποτε ὑπὸ τῶν ἀναιρεῖν εἰωθότων θηρίων, εὐθὺς πιὼν τὴν ἀντίδοτον ἀποθανὼν ἱστόρηται, οὔτ' αὖ προπιών τις, εἶτ' οὖν μετὰ πολὺ δηχθεὶς, ἰσχυρότερον πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι τὸν ἰὸν ἔσχε τοῦ θηρίου, ὅπερ πολλάκις καὶ τῶν ἀρχόντων τινὲς ἐξουσίαν θανάτου, καὶ ζωῆς ἔχοντες. εἶτα τὸ κρῖναι τὸ φάρμακον θέλοντες, εἰ τοῦθ' ὅπερ ἐπαγγέλλεται καὶ δρᾶν δύναται, ἐπὶ τῶν
30 ἤδη διά τινας πονηρὰς καὶ παρανόμους πράξεις κατακριθέντων ἀποθανεῖν, δοκιμάζουσιν αὐτὸ, ἡμεῖς μὲν ἐπ' ἀνθρώπων τὴν κρίσιν αὐτοῦ ποιεῖσθαι μὴ δυνάμενοι, ἐπί τινων ἄλλων ζώων τὸ αὐτὸ δρῶντες, τὴν ἀληθῆ τοῦ φαρμάκου κρίσιν εὑρίσκειν πειρώμεθα. ἀλεκτρυόνας γὰρ λαβόντες, τοὺς μὴ ὅσοι γέ τινες οἰκίδιοί τε εἰσὶν καὶ ἡμῖν ὁμορόφιοι, ἄγριοι δὲ μᾶλλον τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ ξηρότερον κεκραμένοι τὸ σῶμα, οὕτως αὐτοῖς προβαλλόμενοι τὰ θηρία, καὶ τὰ μὲν εὐθέως ἀποθνήσκει τὰ μὴ πιόντα, ὅσα δὲ πέπωκεν ἰσχύει, καὶ μετὰ τὸ δῆγμα τὴν ζωὴν ἔχει. δοκιμάζειν δ' ἐνίοτε χρὴ τὸ φάρμακον, εἰ μὴ ἔστι δεδολωμένον, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ. διδόντες γάρ τι τῶν διὰ γαστρὸς καθαίρειν δυναμένων φαρμάκων, προδίδομεν τῆς θηριακῆς, καὶ ὅταν δοθείσης αὐτῆς μὴ καθαίρηται ὁ λαβὼν τὸ καθαρτικὸν φάρμακον, αὐτῷ δοκιμάζομεν τὴν ἀντίδοτον ἀρίστην οὖσαν, ἐπειδὴ ἐκώλυσε τὴν κάθαρσιν γενέσθαι τῷ λαβόντι τὸ καθαρτικὸν φάρμακον, ὡς διὰ τὴν τοιαύτην κρίσιν, μή ποτ' αὖ ἡμᾶς σφαλῆναι περὶ τὴν τοῦ ἀληθοῦς φαρμάκου εὕρεσιν. πολλὴ γάρ ἐστιν ὑπὸ τῶν πανουργούντων. καὶ ἡ περὶ αὐτὸ γινομένη πα-
40 νουργία, καὶ οἱ πολλοὶ τῇ δόξῃ μόνῃ τῆς ἀντιδότου ἀπατώμενοι, παρὰ τῶν καπηλικῶς χρωμένων τῇ τέχνῃ, πλείστῳ ἀργυρίῳ, καὶ μὴ καλῶς ἐσκευασμένον ἠνοῦνται τὸ φάρμακον. εἰσὶ γὰρ καὶ τῶν ὑγιαινόντων τινὲς, οἱ ἐν ὅλῳ καὶ παντὶ τῷ ἑαυτῶν βίῳ, ἀδιαλείπτως χρῶνται τῷ φαρμάκῳ, μάλιστα ὅσοι διὰ τὸ σκαιὸν, καὶ ἀνελεύθερον τοῦ τρόπου μὴ ζῶσιν ἀμερίμνως, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς τὸ ἐπιβουλεύεσθαι τὴν ὑποψίαν τοῦ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀποθανεῖν ἔχουσιν. ἔνιοι δὲ δι' ὠφέλειαν τοῦ σώματος καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσφέρονται τοῦ φαρμάκου, ὥσπερ δὴ τὸν θεῖον Μάρκον, καὶ ἡμεῖς οἴδαμεν ἐνθέσμως ποτὲ βασιλεύσαντα, καὶ ἀκριβῶς ἑαυτοῦ διὰ τὴν σύνεσιν τῆς συγκράσεως τοῦ σώματος παρακολουθήσαντα, κατακόρως τε καὶ ὡς τινι τροφῇ χρησάμενον τῷ φαρμάκῳ. ἐξ ἐκείνου γὰρ καὶ μᾶλλον δεδόξασται τὸ φάρμακον, καὶ εἰς τὸ φανερὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας ἐλήλυθε. τῇ γὰρ ἐπὶ τὸν βασιλέα γενομένῃ ὑγιεινῇ καταστάσει, τὴν πίστιν τῆς ὠφελείας ἡ ἀντίδοτος μᾶλλον προσείληφεν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν ἐκείνου τοῦ βασιλέως μόνον αὐτῆς τὸ ἔργον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν εἰδότων κοινὸν ἦν, ἐπὶ δὲ τῶν νῦν
50 μεγίστων αὐτοκρατόρων, ἡ χρῆσις εἰς τὸ κοινὸν ἔφθασε. πᾶσι γὰρ ἡμῖν ἔξεστι τοῖς παρ' αὐτῶν κεχρῆσθαι καλῶς, καὶ θεραπεύεσθαι ἀφθόνως, ἄλλου παρ' ἄλλου λαμβάνοντος τὸ φάρμακον, ἐπεὶ μὴ μόνον τῷ παρὰ θεῶν ἔχειν τὸ βασιλεύειν ὑπερέχουσι ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ τῷ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων ἅπασι μεταδιδόναι ἡδέως, ὥσπερ καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ, ἐν τῷ ἴσῳ καὶ τοσούτῳ τὴν εὐφροσύνην ἔχοντες, ἐν ὅσῳ περ καὶ οἱ ἀπ' αὐτῶν διασωζόμενοι διατέθενται, καὶ νομίζονται τὸ μέγιστον εἶναι τῆς βασιλείας μέρος, τὴν τοῦ κοινοῦ σωτηρίαν, ὅπερ δὴ καὶ μᾶλλον ἐπ' αὐτῶν τεθαύμακα. οὐ γὰρ περὶ τοῦτο τὸ φάρμακον μόνον τὴν σπουδὴν ἔχουσιν, ἀλλ' οὕτως εἰσὶ περὶ πάντα φιλότιμοι, ὡς εἴ ποτε τινὶ τῶν φίλων αὐτοῦ χρεία γένοιτο, θαυμαστὸν ὅπως ἐξ ἑτοίμου καὶ μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας κοινωνοῦσι τῶν φαρμάκων. οὐ γὰρ περιμένοντες τὴν ἀνάγκην τῆς χρήσεως, τότε καὶ σκευάζουσιν αὐτὰ, ἀλλὰ πρὸς τὸ τάχος τῶν καιρῶν ὀξύτητος, ἑτοίμην καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν φιλοκάλως ἔχουσιν.

ὁπότε γοῦν Ἀντίπατρος ὁ τὰς ἑλληνικὰς ἐπιστολὰς αὐτῶν πράττειν πεπιστευμένος, καὶ διὰ τὸ σεμνὸν τοῦ ἤθους, καὶ διὰ τὴν ἐν τοῖς ῥητορικοῖς λόγοις ἐντελῆ παιδείαν μεγάλως ὑπ' αὐτῶν τιμώμενος, τῇ νεφριτικῇ διαθέσει περιπεσὼν, δεινὰ καὶ ἀνήκεστα ὑπὸ τοῦ πάθους ἔπασχεν, ἀξιέπαινον αὐτῶν εἶδον τὴν περὶ τοὺς φίλους εἰς τὸ σώζεσθαι σπουδὴν, καὶ θαυμαστὴν τὴν περὶ τὴν ἰατρικὴν φιλοτιμίαν. οὕτω γὰρ πρὸς τὸ ποικίλον καὶ διάφορον τῶν συμπτωμάτων ἐνιστάμενοι, ἀντηγωνίζοντο τῷ πάθει διὰ τῶν καλλίστων φαρμάκων, ὡς τῶν ἰατρῶν οἱ ἄριστοι, καὶ τὸν πάντα βίον περὶ τὴν ἄσκησιν αὐτῆς ἠσχολημένοι. τὴν δὲ πάντα μοι φιλτάτην Ἀῤῥίαν καὶ αὐτὴν ὑπ' αὐτῶν ἐξόχως ἐπαινουμένην, διὰ τὸ φιλοσοφεῖν ἀκριβῶς, καὶ τοῖς Πλάτωνος μάλιστα χαίρειν λόγοις, ἀνέσωσάν ποτε νοσήσασαν οὐ παρέργως, καὶ τὸν στόμαχον ἐκλελυμένον ἔχουσαν, καὶ κειμένην οὕτως ὑπτίαν, ὡς μηδὲ τὰς τροφὰς δύνασθαι λαμβάνειν, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸν τῆς ἀτροφίας κίνδυνον ἐλθεῖν. ὅτε δὴ καὶ ὡς οἱ ἐμπειρότατοι τῶν ἰατρῶν ἐθεράπευσαν τὴν γυναῖκα, ὑποδείξαντος ἐμοῦ, τὸν ἀψινθίτην οἶνον παραινοῦντος αὐτῇ πιεῖν. πιοῦσα γὰρ, εὐθέως ἀνεῤῥώσθη τε τὸν στόμαχον, καὶ ταχέως ἀπείληφε τῆς ὀρέξεως τὸ ἔργον. τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ σοῦ παιδὸς γενόμενον, εἰκὸς ὅτι καὶ μνημονεύεις ἔτι. ὁπότε γὰρ γενομένης τῆς ἀποστάσεως, σὺ μὲν ὡς χρηστὸς πατὴρ ὀκνηρότερον εἶχες πρὸς τὴν τομὴν, ἤπειγε δὲ ὁ καιρὸς ἀποκριθῆναι τὸ ἐγκείμενον ὑγρὸν, δόντες αὐτοὶ τὸ φάρμακον, ἀπήλλαξαν ἡμᾶς τῆς μεγάλης ἐπ' αὐτῷ φροντίδος. ἐπιτεθεῖσα γὰρ ἡ ἔμπλαστρος, διεῖλε μὲν τὸ ἐπικείμενον σῶμα ὀξύτερον τῆς τομῆς, ἐκένωσε δὲ πᾶν τὸ ὑγρὸν τὸ ὑποκείμενον, ὡς μηκέτι ἔχειν διὰ τοῦτο τὸ παιδίον τὰς ἀλγηδόνας. ταύτην οὖν ἔχοντες περὶ ταῦτα τὰ φάρμακα, ὡς ὁρᾷς τὴν βασιλικὴν φιλοκαλίαν, ἐκ πάντως καὶ τὴν θηριακὴν σκευάζουσιν ἐπιμελῶς, καὶ ἓν ἕκαστον ὧν μιγνύουσιν ἀκριβῶς δοκιμάζοντες αὐτοὶ, ὡς μηδὲν παρορᾶν, καὶ διὰ τοῦτο θαυμαστῶς τὴν ἀντίδοτον ἀποτελεῖν τὰ ἔργα. καὶ γάρ ἐστιν ὡς οἶδας ποικιλίαν ἔχουσα τοῖς μίγμασι, καὶ πολυειδῆ τὴν χρῆσιν ἐν τοῖς ἔργοις. τεθαύμακα γοῦν ἐγὼ τὸν πρῶτον ποιησάμενον αὐτῆς τὴν σκευασίαν. καί μοι δοκεῖ μήτ' ἀλόγως, ἀλλ' ἀκριβεῖ τινι λογισμῷ, καὶ βεβασανισμένῃ πάνυ τῇ φροντίδι πεποιῆσθαι αὐτῆς τὴν σύνθεσιν. οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροὶ, ἄνευ λόγου τὰς κατὰ τὰς φύσεις ἕκαστον ἀτέχνως ἰατρεύοντες, αἰσχρῶς τὰ μὲν ἐξ ὀνειράτων, τὰ δὲ καὶ παρ' αὐτῆς τῆς τύχης λαβεῖν φασὶν εἰς τὴν τέχνην τὰ φάρμακα, οὕτω καὶ ἡμεῖς περὶ τὴν ἰατρικὴν σπουδάζομεν, ἀλλ' ὅσα μὲν ὁ λογὸς αὐτὸς πρῶτος καὶ μόνος ἐξευρίσκειν δύναται, ταῦτα ἀκριβῶς παντὶ τῷ λογισμῷ ζητοῦντες, φιλοπόνως εὑρίσκομεν. ὅσα δὲ εὑρεῖν ἀδυνατεῖ, ταῦτα διὰ τῶν αἰσθήσεων τῇ πείρᾳ κρίνομεν, πολλάκις μηδ' αὐτῇ μόνῃ καὶ μιᾷ τῇ αἰσθήσει πιστεύοντες αὐτῶν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. οὔτε γὰρ τὴν τίτανον ὅτι λευκή ἐστιν ὥσπερ ἡ χιὼν τῇ ὄψει μόνον, ὡς ψύχουσαν κρίνειν αὐτάρκης εἶναι νομίζομεν. οὐδ' ὅτι τὸ ῥόδον διὰ τὸ ἐρυθρὸν εἶναι, διὰ τοῦτο καὶ θερμαίνειν αὐτὸ εὐθέως πεπείσμεθα; ἀλλ' ἅμα τῇ ὄψει καὶ τὴν αἴσθησιν τῆς ἁφῆς προσπαραλαμβάνοντες, τὴν μὲν ὅτι θερμαίνει μέχρι τοῦ καίειν ἀδιαψεύστως εὑρίσκομεν. τὸ δὲ ῥόδον ἀντιπαραλαμβανόμενοι τῆς ἐπ' αὐτοῦ ψύξεως, ὅτι τῶν ἐμψυχόντων ἐστὶν, ἀκριβῶς ἐπιστεύσαμεν, καὶ οὕτω λοιπὸν ἀκριβῶς ἑκάστου τῶν φαρμάκων τὴν δύναμιν, διὰ τῆς αὐτῆς αἰσθήσεως κρίνοντες εὑρίσκομεν. τὸ μὲν, ὅτι τόδε ἐστὶν, ἁλμυρὸν ἢ ὀξὺ, τὸ δ' ὅτι πικρὸν, ἢ γλυκὺ, τῇ γεύσει δοκιμάζοντες αὐτά. τὸ δ' ὅτι τὸ μὲν θερμαίνει, τὸ δὲ ψύχει, καὶ ἄλλο ὑγραίνει, ἕτερον δὲ ξηραίνει, ἡ διὰ τῆς ἁφῆς ἀντίληψις γνωρίζειν ἡμῖν παρέχει. πολλὰ δ' αὐτῶν διὰ τῆς ὀσμῆς κρίνειν ἐπινοοῦμεν, καὶ τὸ μὲν εὔτονον τῆς δυνάμεως, ἐκ τοῦ πληκτικοῦ τῆς ἀποφορᾶς εὑρίσκομεν. τὸ δ' ἄτονον τῆς ἰσχύος, διὰ τῆς ἐκλύσεως τοῦ ὀσφραντοῦ. γνωρίζομεν δ' εἰ δόκιμόν τε καὶ μὴ κρητήριον τῶν ἁπλῶν φαρμάκων τὰς ἑαυτῶν αἰσθήσεις ποιησάμενοι, καὶ ταύταις αὐτὰ πειράσαντες τὸ πρῶτον, καὶ διὰ τῆς χρήσεώς τε καὶ αἰσθήσεως τὸ πιστὸν αὐταῖς ἐργασάμενοι, οὕτω λοιπὸν προσάγοντες τῇ πείρᾳ τὸν λόγον, καὶ εἰς πάντα ὁδηγῷ χρώμενοι, καὶ τοῖς ἁπλοῖς φαρμάκοις δεόντως χρώμεθα, καὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν τῇ τοῦ λόγου τέχνῃ ἀρίστην ποιούμεθα. ἐκμαθόντες γὰρ ἑκάστου τῶν παθῶν τὴν φύσιν, καὶ τὸ πολὺ καὶ διάφορον τῆς τῶν ἁπλῶν κράσεως εἰδότες, οὕτω σκευάζομεν τὰ σύνθετα τῶν φαρμάκων ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων, τὸ συμφέρον διὰ τῆς ποικίλης αὐτῶν σκευασίας ποιούμενοι, καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων, ὅπως αὐτῷ κατεσκεύασται τὸ σῶμα, διὰ τοῦ τρόπου τῆς φαρμακείας ἐντέχνως ἁρμοσάμενοι. πολλὴ γάρ ἐστιν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖς, παροῦσα ἡμῖν εἰς τὴν χρῆσιν ἡ τῶν φαρμάκων περιουσία, καὶ οὕτως διάφορος, ὡς μὴ μόνον αὐτῆς ἐν τῇ συνθέσει τὸ ποικίλον τῆς δυνάμεως ὁρᾶσθαι δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, τὰ μὲν ἐξ ὅλης αὐτῶν τῆς οὐσίας, μίαν τινὰ καὶ ἁπλῆν ἐπιδείκνυται τὴν δύναμιν, ὥσπερ ἡ σκαμμωνία ξανθὴν χολὴν ἕλκουσα φαίνεται. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἀττικῆς ἐπίθυμον τὸν τῆς μελαίνης χυμὸν διὰ τῆς κοιλίας καθαῖρον ὁρᾶται, καὶ ὁ κνίδιος κόκκος τοῦ φλέγματος, καὶ παντὸς τοῦ ὑδατώδους περιφανῶς ἀγωγός ἐστι. ταῦτα γὰρ τὰ φάρμακα ἐκ παντὸς αὐτῶν τοῦ μέρους, καὶ ἐξ ὅλης ἑαυτῶν τῆς οὐσίας τὴν ὁλκὴν τῶν χυμῶν τούτων ποιεῖσθαι φαίνεται. μὴ γὰρ πιστεύομεν Ἀσκληπιάδῃ τῷ ἀπὸ τῆς Βιθυνίας ἰατρῷ, παρὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον λέγοντι, ὅτε ἤδη καὶ ὁ ἄνθρωπος καθαίρεται, τότε καὶ τοὺς χυμοὺς τούτους εὐθέως κατά τινα μεταβολὴν γίγνεσθαι. διὰ τὴν γὰρ τῶν ὄγκων τε καὶ πόρων ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ γενομένην τοῦ σώματος ὑπόθεσιν, τούτῳ ἀνάγκην ἔχοντι τῆς φύσεως ἀναιρεῖν τὰ ἔργα, ἀκόλουθον ἦν καὶ τοῦτον περὶ τῶν χυμῶν λέγειν τὸν λόγον, ὡς ἀλόγου καὶ παντάπασιν ἀδυνάτου ὄντος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ λεγομένου. τίς γὰρ ἂν πιστεύσειε νοῦν ἔχων, ἐν τοσούτῳ τάχει ἅμα τῷ προσάγειν τοῦ σώματος τὸ φάρμακον, εὐθέως καὶ τοῦ μέλλοντος ἐκκρίνεσθαι χυμοῦ γίγνεσθαι τὴν οὐσίαν; τίς δ' οὐκ ἂν πεισθείη ῥᾳδίως τοὺς χυμοὺς τούτους, καὶ πρότερον κατὰ φύσιν εἶναι τοῖς σώμασιν, ὁρῶν τὸν μὲν ἰκτεριῶντα παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ λαβεῖν τὸ χολαγωγὸν φάρμακον, ταχέως τε καθαιρόμενον τὴν τοσαύτην χολὴν, καὶ τοῦ πάθους εὐκόλως ἀπαλλαττόμενον. τὸν δὲ ὑδεριῶντα οὐδαμῶς ἄλλῳ τινὶ φαρμάκῳ πᾶν τὸ ἐγκείμενον ὕδωρ τῇ γαστρὶ, ἅμα τῷ λαβεῖν αὐτίκα μάλα κενούμενον, καὶ ἐκ τῆς τοσαύτης παραχρῆμα κενώσεως, μηδ' ὁπουοῦν, ἢ ὀλίγιστόν γε πάνυ τὸ ὑγρὸν ἐγκείμενον τοῖς σώμασιν ἔχοντι. ἀλλὰ ταῦτα ὁ μὲν Ἀσκληπιάδης παιδαριωδῶς τῇ ἀνάγκῃ τοῦ δόγματος δουλεύων, ὡς ἔφην, διὰ τὸ φιλόδοξον, οὐ προσποιεῖται βλέπειν, καὶ πάντα μᾶλλον πιθανῶς πλαττόμενος, εὑρίσκειν βούλεται, ἤπερ ἑκάστου τῶν φαρμάκων τὸ οἰκεῖον

τῆς

τῆς δυνάμεως φιλαλήθως ὁμολογεῖν. ἡμεῖς δὲ ταῦτ' ὁρῶντες, καὶ τῷ λόγῳ τῆς ἑκάστου φύσεως τῶν φαρμάκων τὸ οἰκεῖον τῆς δυνάμεως φιλαλήθως ὁμολογεῖν τὸ δυνατὸν εἰδότες, κἀνταῦθ' ὅτι φάρμακα φυσικῇ τινι δυνάμει ἕλκειν τὰ οἰκεῖα πέφυκεν, ἀκριβῶς ἐπιστάμεθα. ὥσπερ καὶ ἐν τῷ τὴν μαγνῆτιν λίθον ἕλκειν τὸν σίδηρον εἰς ἑαυτήν, δύναμίν τινα ἑλκτικὴν εἶναι αὐτῷ, τὴν ἔμφυτον δύναμιν εὐλόγως ἑαυτοὺς ἐπείσαμεν. θεὸς γὰρ οὖσα ὥσπερ ἡ ἐν ἡμῖν φύσις, κατὰ τὸν Ὅμηρον, καὶ ἄγουσα τὰ ὅμοια πρὸς τὰ ὅμοια, οὕτω τὰς θείας δυνάμεις ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται. καὶ τῶν ἄλλων δὲ ἁπάντων τὴν φύσιν φιλοτίμως ἐξετάζομεν, ἵνα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν καθ' ἣν ἐνεργεῖ, ἀκριβῶς ἐμάθομεν. εὑρίσκομεν γοῦν ἐν τῇ ἐξετάσει αὐτῶν γινόμενοι, τὰ μὲν ὡς ἔφην καθ' ὅλας ἑαυτῶν ἐνεργοῦντα τὰς οὐσίας, τὰ δὲ καὶ μικτὴν ἐν τῇ οὐσίᾳ τὴν δύναμιν ἔχοντα, καὶ διπλῆν ἀποτελοῦντα τὴν ἐνέργειαν, οὕτω φανερῶς πολλάκις, ὡς καὶ τὰ ἐναντιώτατα ὑπ' αὐτῶν περὶ τοῦ σώματος γιγνόμενα ἡμᾶς βλέπειν, καὶ θαῦμα τοῖς ὁρῶσι τὸ τοιοῦτον εἶναι δοκεῖ. λαπάθου γοῦν εἴ τις μὲν τὰ φύλλα φάγοι, τὴν κοιλίαν ἐκταράσσεται. εἰ δέ τις τὸ σπέρμα λάβοι, ἐπεχομένην αὐτὴν ἔχοι. ὁμοίως δ' οὖν καὶ ὁ τῆς κράμβης χυλὸς, καὶ τῶν γερόντων ἀλεκτρυόνων ὁ ζωμὸς, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς θαλάττης κοχλίων οἱ χυμοὶ ληφθέντες, ἐκταράσσουσι τὴν κοιλίαν. τὸ δὲ λάχανον αὐτὸ ἡ κράμβη, καὶ τούτων αἱ σάρκες ἐσθιόμεναι, ἐπέχουσιν αὐτάς. ἡ δὲ ἀλόη καὶ ἡ τοῦ χαλκοῦ λεπὶς, συνάγει τὰς ὑπὸ τῶν ἑλκῶν ὑπεραυξανομένας σάρκας, καὶ ἐπιξηραίνει πολλάκις τὰ ὑπ' αὐτοῖς γιγνόμενα ῥεύματα, ληφθέντα δὲ διὰ τοῦ στόματος, καθαρτικὰ τοῦ ὅλου σώματος γίνονται. τὸ δὲ γάλα διαιρούμενον ὑφ' ἡμῶν, ἐναντίας ἐν τῇ χρείᾳ δυνάμεις ἐπιδείκνυται. ὁ μὲν γὰρ ὀῤῥὸς αὐτοῦ πινόμενος, ἐκλύει τὴν γαστέρα, ἐσθιόμενος δὲ ὁ τυρὸς, ἐπέχει αὐτὴν ἀκριβῶς. ἔνια δὲ οὕτως τι παράδοξον ἐργάζεται ἐν τῇ μίξει τῶν ἐν αὐτῇ μιγνυμένων δυνάμεων, ὡς καὶ ἀδύνατον εἶναι γενέσθαι τοῖς ἀκούουσι δοκεῖν, εἰ μὴ τὴν παρὰ τῶν γινομένων διὰ τῆς ὄψεως πίστιν, παρὰ τοῦ γινομένου λάβωσι. τὸ γοῦν τρίφυλλον ἡ βοτάνη, ἥ τις ὑακίνθῳ ὁμοιοῦται, ὁπόταν τοῦ ἔαρος ἐγκύμων γένηται, καὶ τὸ σπέρμα ὅμοιον ἔχει τῇ ἀγρίᾳ κνίκῳ, ὅταν τις ἀφεψήσῃ πάνυ, εἶτα τῷ δήγματι τοῦ φαλαγγίου, ἢ καὶ τοῦ ἔχεως τῷ ὕδατι ἐπαντλήσει, ἰᾶται αὐτὸ καὶ εὐθέως ἀνώδυνον ἐργάζεται. εἰ δέ τις ἐπ' ἄλλου μὴ δεδηγμένου τὸν ὑγιῆ τόπον τῷ αὐτῷ ἐπαντλήσει καταντλήματι, τὴν αὐτὴν αἴσθησιν καὶ τὰς αὐτὰς ὀδύνας ὁμοίας τῷ δεδηγμένῳ πάσας ἀποτελεῖ, ὡς εἶναι τὸ γινόμενον ἀληθῶς θαύματος ἄξιον, τὴν αὐτὴν βοτάνην καὶ ἰᾶσθαι τὸ δῆγμα, καὶ ὁμοίως τοῖς θηρίοις διατιθέναι τὸν ὑγιῆ τόπον πονήρως. τινὰ δὲ τῶν φαρμάκων τὴν ἀρχὴν, οὐδὲ ὅλως οὐσι τοῖς ἀνθρώποις σύντροφα. τὸ γοῦν κώνειον, τοὺς μὲν ψᾶρας τρέφει, καὶ τὴν θανατικὴν δύναμιν ἐπ' αὐτῶν οὐκ ἔχει, ἡμᾶς δὲ, ὡς οὐκ ἀγνοεῖς, ἀναιρεῖ. καὶ ὁ ἑλλέβορος τῶν μὲν ὀρτυγίων ἐστὶ τροφὴ, τοὺς δὲ ἀνθρώπους διαφθείρει κακῶς. ἔνια δὲ εὑρίσκομεν καὶ μορίων τινῶν ἐν τῷ σώματι τὴν κάκωσιν ἰδίως ποιούμενα. ὁ γοῦν θαλάττιος λαγωὸς, ἑλκοῖ τὸν πνεύμονα, καὶ ἡ κανθαρὶς ἰδίως τὴν κύστιν κακοῖ. πολλὰ δὲ τῶν φαρμάκων πάλιν ἐξαιρέτως τινὰ τῶν μορίων τοῦ σώματος ὠφελεῖν πέφυκε. πάσχον γοῦν τὸ ἧπαρ πολλάκις, εὐπατόριος ἡ βοτάνη ἀγωνιστικῶς ὠφέλησε, καὶ ἡ μυροβάλανος τὸν σπλῆνα ὤνησε. τὸ δὲ σαξίφραγες, καὶ ἡ βετονίκη, τοὺς νεφροὺς διέθηκε καλῶς, καὶ ὁμοίως ἄλλα οὐσιν ἄλλων ὡς τῇ πείρᾳ τετηρήκαμεν, οἰκεῖα φάρμακα, ἅπερ ἡμεῖς ὡς ἔφην ἀκριβῶς ἐξετάζοντες, οὕτως ἑκάστῳ τῶν παθῶν τὴν κατάλληλον προσφορὰν ποιούμεθα, διδασκάλῳ καὶ τούτων ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, Ἱπποκράτει τῷ ἀρίστῳ χρώμενοι. ὅτι γὰρ ἀκριβεστάτην τὴν περὶ τῶν φαρμάκων τέχνην πεποίηται, καὶ ἐξ ἄλλων πλείστων ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἐστὶν ἰδεῖν, μάλιστα δὲ ἐξ ὧν φησιν ἐν τῷ β'. τῶν ἐπιδημιῶν οὕτω. φαρμάκων δὲ τρόπους ἴσμεν, ἐξ ὧν γεγένηνται ὁκοῖα ἄττα. οὐ γὰρ πάντες ὁμοίως, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλως σύγκεινται, καὶ ἄλλα ὅσα πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον ληφθέντα, καὶ οἱ διαχειρισμοὶ, οἷον ξηρᾶναι ἢ κόψαι, ἢ ἑψῆσαι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἕως τὰ πλεῖστα μεθήσει πλείω. καὶ ὁκοῖα ἑκάστῳ, καὶ ἐφ' οἷσι νοσήμασι, καὶ ἐφ' ἧντε τοῦ νοσήματος ἡλικίᾳ, ἰδέᾳ, καὶ διαίτᾳ ὁκοίᾳ, ἢ ὥρη ἔτεος, ὁκοίως ἄγωμεν, καὶ τὰ τοιαῦτα. διὰ γὰρ τούτων ὡς ὁρᾷς καθολικώτερον ἡμᾶς διδάσκει, παραινῶν καὶ τὰς φύσεις τῶν φαρμάκων εἰδέναι, καὶ τὸν καιρὸν ἐξετάζειν, ἐν ᾧ τις τὸ φάρμακον μέλλει λαμβάνειν, καὶ τὰς κράσεις τῶν λαμβανόντων ἐπιβλέπειν. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς, οἱ μὲν εὐκόλως λαμβάνειν δυνάμενοι, ὡς καὶ πέττειν αὐτὰ πολλάκις, ἢ κατὰ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν κακοῦσθαι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τροφὴν αὐτοῖς γίνεσθαι αὐτὸ τὸ φάρμακον. ἔνιοι δὲ ἀφυῶς οὕτως ἔχουσι πρὸς τὰς φαρμακείας, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ χρῆσθαι δύνασθαι, ἀποστρέφεσθαι τε αὐτοῖς τὸν στόμαχον, καὶ πρὸ τῆς χρήσεως ἐκλύεσθαι ῥᾳδίως. ταῦτα γοῦν ὡς ἔγω γε νομίζω, καὶ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν οἱ ἄριστοι παρ' αὐτοῦ μαθόντες οὕτως ἀρίστας, καὶ τὰς συνθέσεις ἐποιοῦντο τῶν φαρμάκων, ἐκ τῆς ἑκάστου φύσεως αὐτῶν τὴν τέχνην τῆς συνθέσεως ποιούμενοι, καὶ τὰ μὲν ἐπιτεταμένα ταῖς ποιότησιν αὐταῖς, τῇ τῶν ἄλλων μίξει καθαιροῦντες, ὁμοίως δὲ καὶ ἀμβλύνοντες τὰ δριμέα, καὶ ὅλως πρὸς τὴν ἑκάστου λοιπὸν τῶν παθῶν διαφορὰν, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν σύγκρισιν ἐντέχνως τοῖς φαρμάκοις χρώμενοι. διόπερ οἶμαι καὶ ταύτην τὴν θηριακὴν περὶ ἧς ἡμῖν ὁ πᾶς οὗτος λόγος φιλοτίμως τετεχνολόγηται, ἐκ πλείστων καὶ τῶν καλλίστων φαρμάκων συνεσκεύασαν. λογισάμενοι γὰρ τῶν πονηρῶν θηρίων τὰ δήγματα, ὅτι ἐστὶν ἄφυκτα, καὶ τῶν δηλητηρίων φαρμάκων τὰ συμπτώματα, ὅτι ἐστὶ θανατικά. προσεπιλογισάμενοι δὲ καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐν ταῖς φύσεσι πολλὴν οὖσαν διαφορὰν, καὶ ὅτι ἄλλο φάρμακον ἄλλῳ ἁρμόζειν πέφυκεν, εἰκότως αὐτῆς ἀκριβῆ τε καὶ ποικίλην ἐποιήσαντο τὴν σκευασίαν, ὡς διὰ τοῦτο, καὶ ἀπταίστως αὐτὴν ἐπὶ τούτων ἁπάντων τυγχάνειν τοῦ τέλους, καὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας, καὶ περισπούδαστον πάνυ τοῖς ἀνθρώποις γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ χαλεπώτερον εἶναι δοκεῖ τῶν δηλητηρίων φαρμάκων, καὶ τῶν δακετῶν θηρίων. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δεινοτάτων, καὶ φυλακὴν ἔχει τὴν ἀπ' αὐτῶν φυγὴν, ταῦτα γὰρ τὴν μεγίστην τοῖς ἀνθρώποις ἐπιβουλὴν ἐργάζεται. διὰ γὰρ τὸ ἀφύλακτον, τὶς οὐκ εἰδὼς, ἑαυτῷ πολλάκις προσφέρει τὸ φάρμακον, καὶ ἄλλως ἀγνοῶν, εἶτα δηχθεὶς ὑπό τινος θηρίου, αἰφνίδιον τελευτᾷ. ἐμοὶ δὲ καὶ ἐξ ἱστορίας τις ἐμήνυσε λόγος, ὡς ἄρα πολεμεῖν Ῥωμαίοις τις ἐθέλων, καὶ τὸ δυνατὸν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς τάξεως οὐκ ἔχων, ἄνθρωπος δέ φησι Καρχηδόνιος οὗτος ἐμπλήσας

πολλὰς χύτρας θηρίων τῶν ἀναιρεῖν ὀξέως δυναμένων, οὕτως αὐτὰ προσέβαλε πρὸς τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ τὸν πεμ-
πόμενον οὐ νοοῦντες, καὶ διὰ τοῦτ' ἀφύλακτοι μένοντες, οὐ γὰρ ἦν τοιαῦτα εἰθισμένα ἐν τοῖς πολεμίοις πέμπεσθαι
βέλη, ταχέως πίπτοντες ἀπέθνησκον, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ὁ ἄνθρωπος οὗτος τῇ τοιαύτῃ πρὸς τὸ πολεμεῖν πανουρ-
γίᾳ, ὥσπερ τι καὶ αὐτὸς θηρίον ὑπάρχων, διέφυγε τῶν ἐναντίων τὰς χεῖρας. διόπερ οἶμαι καὶ εἰς τὰς τοιαύτας
χρείας ὑμῖν τοῖς ὑπερέχουσι, καὶ τοῖς τῶν στρατοπέδων ἄρχουσιν, ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον, διὰ τὴν τοῦ
πολεμεῖν ἐνίοτε γινομένην ἀνάγκην. πάλαι μὲν οὖν καὶ ἄνευ τῆς τῶν θηρίων μίξεως σκευαζόμενον τὸ φάρμακον,
ὁμοίως ἐποίει πρὸς τὰ τοιαῦτα καρτερῶς. ἀεὶ δὲ τῶν ἰατρῶν φιλοτίμως πρὸς τὴν κατασκευὴν αὐτῆς ἐχόντων,
καὶ ἄλλο συμμίσγειν ἐπινοούντων, οὕτως τις προσεπενόησε, καὶ ἔμιξεν αὐτῇ τὰ θηρία. Ἀνδρόμαχος δὲ φασὶν οὗτος
ἀνὴρ ἦν ἀξιόλογος ἰατρὸς, καὶ οὐ πολὺ πρὸ ἡμῶν γεγενημένος. συνῆν γὰρ τῷ Νέρωνι, ᾧ καὶ προσεφώνησε, γρά-
ψας αὐτὴν ἔπεσι, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὴν σκευασίαν, καὶ παραθήσομαι γέ σοι αὐτὰ τὰ ἔπη, ἵνα μηδὲ τούτων
ἀνίστορος ᾖς, οὕτω φιλόκαλος ὤν, ἐκεῖνο πρότερον εἰπὼν, ὅτι διὰ τὸ τὸν ἐπινοήσαντα μίξαι τῷ φαρμάκῳ τὰ θηρία
εἰκότως, οὐχ ὅτι μόνον πρὸς τὰ ἀπ' αὐτῶν δήγματα ἁρμόζει καλῶς, θηριακὴ ἂν λεχθείη πρὸς ἡμῶν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐ-
τὰ τὰ θηρία λοιπὸν ἐν τῇ σκευασίᾳ μιγνύμενα ἔχει, προσηκόντως οὖν ἀμφοτέρων τῶν σημαινομένων, ἑτοίμως ἂν
θηριακὴ λέγοιτο. ἔστι δὲ τὰ ἔπη ταῦτα.

Ἀνδρομάχου πρεσβυτέρου θηριακὴ δι' ἐχιδνῶν ἡ καλουμένη γαλήνη.

Κλῦθι πολυθρονίου βριαρὸν σθένος ἀντιδότοιο
Καῖσαρ ἀδειμάντου δῶτορ ἐλευθερίης. &c.

Reliquos qui sequuntur uersus uide paulò superius, fol. 428. ubi eodem ordine habentur, quare hic omittendos censuimus.

Τούτων οὖν τῶν ἐπῶν οὐκ ἀφυῶς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς γενομένων, σκέψασθαι ἀναγκαῖον ἔμοι γε δοκεῖ, τί δή ποτε πολ-
λῶν ὄντων τῶν τοιούτων θηρίων, οὐχὶ τῶν ἄλλων τινὸς, ἀλλὰ τῶν ἐχιδνῶν τὰς σάρκας ἐπιτηδείους εἰς τὴν μίξιν εἶναι
νομίζομεν. αὐτὸς μὲν γὰρ, ὡς ὁρᾷς, περὶ τούτων οὐδὲν ἔγραψεν. ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι τῶν ἄλλων θηρίων αὗται, μὴ τοσαύ-
την ἐν τοῖς σώμασι τὴν φθοροποιὸν δύναμιν ἔχειν. ὁ μὲν γὰρ Βασιλίσκος, ἔστι γὰρ τὸ θηρίον ὑπόξανθον, καὶ ἐπὶ
τῇ κεφαλῇ τρεῖς ὑπεροχὰς ἔχον, ὥς φασιν, ὅτι καὶ ὁραθεὶς μόνον, καὶ συρίττων ἀκουσθεὶς, ἀναιρεῖ τοὺς ἀκούσαντας,
καὶ τοὺς ἰδόντας αὐτὸν, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ζώων, εἴ τι καὶ ἅψαιτο τοῦ ζώου ἀνῃρημένου, καὶ αὐτὸ τελευτᾷ εὐθέως, καὶ
διὰ τοῦτο πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος τῶν ἄλλων θηρίων ἐγγὺς εἶναι φυλάττεται. ὁ δὲ δρυΐνος ὄφις ἐν ταῖς τῶν δρυῶν ῥίζαις
τὸν βίον ποιούμενος, οὕτως πονηρός ἐστι πρὸς τὸ διαφθεῖραι κακῶς, ὥστε εἴ τις, φασὶν, αὐτοῦ ἐπιβαίη, ἐκδέρεσθαι αὐ-
τοῦ τοὺς πόδας, καὶ οἴδημα πολὺ γίνεσθαι καθ' ὅλων τῶν σκελῶν. καὶ ἔτι τὸ θαυμασιώτερον φασὶν, ὅτι καὶ εἰ θερα-
πεύειν τις ἐθέλοι, τούτων τὰς χεῖρας ἐκδέρεσθαι. εἰ δέ τις καὶ ἁμιλλώμενος, αὐτὸ ἀποκτεῖναι βούλοιτο τὸ θηρίον,
λέγουσιν αὐτὸν μοχθηρὸν νομίζειν εἶναι πᾶν τὸ εὐφραντὸν, καὶ μηδενὸς ἄλλου ὀσφραίνεσθαι δύνασθαι. ὁ δὲ αἱμόῤῥους,
καὶ ἡ αἱμοῤῥοῒς, τοῖς ἑαυτῶν ὀνόμασιν ὁμοίαν ποιοῦνται τῶν ἀνθρώπων τὴν διαφθοράν. αἱμοῤῥαγοῦντες γὰρ διὰ τοῦ
στόματος, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ παντὸς σώματος, οὕτως ἀπόλλυνται. ὥσπερ γε καὶ οἱ ἀπὸ τῆς διψάδος ὑπὸ τοῦ
καύσου διαφθειρόμενοι κακῶς, καὶ γὰρ οὗτοι διψῶντες πάνυ καὶ διακαιόμενοι σφοδρῶς, ἐνίοτε καὶ διαῤῥηγνύ-
μενοι, τελευτῶσιν. ὁ δὲ ἀκοντίας ἐκτείνας ἑαυτὸν πάνυ, καὶ ὥσπερ τι ἀκόντιον ἐφαλλόμενος τοῖς σώμασιν, οὕτως
ἀναιρεῖ. καὶ τῶν ἀσπίδων ἡ λεγομένη πτυὰς ἐπανατείνασα τὸν τράχηλον, καὶ συμμετρησαμένη τὸ τοῦ διαστήματος
μῆκος, ὥσπερ τότε λογικὸν γιγνόμενον τὸ θηρίον, εὐστόχως ἐμπτύει τοῖς σώμασι τὸν ἰόν. τούτων γοῦν φασι τῶν θη-
ρίων τινὶ, τριπλοῦν γάρ ἐστι τὸ εἶδος τῶν ἀσπίδων, ταύτης τε καὶ τῆς μὲν χερσαίας λεγομένης, τῆς τε χελιδονίας
καλουμένης, τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν βουληθεῖσαν λαθεῖν τοὺς φυλάττοντας, ταχέως τε καὶ ἀνυπόπτως ἀπο-
θανεῖν. ἐπεὶ γὰρ αὐτὴν ὁ Αὔγουστος νικήσας τὸν Ἀντώνιον, ζῶσαν λαβεῖν ἠβούλετο, καὶ ζῆν, καὶ διὰ σπουδῆς φυλάτ-
τειν ὡς εἰκὸς, ἵνα δείξῃ Ῥωμαίοις ἐν τῷ θριάμβῳ τὴν οὕτω διάσημον γυναῖκα. ἡ δὲ συνεῖσα, φασὶ τοῦτο, καὶ ἑλομένη
μᾶλλον ἔτι βασίλισσα οὖσα ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι, ἤπερ ἰδιώτης Ῥωμαίοις φανῆναι, τότε ἐμηχανήσατο τῷ θηρίῳ
τούτῳ τὸν θάνατον αὐτῆς. καὶ φασὶν αὐτὴν καλέσαι τὰς πιστοτάτας δύο γυναῖκας, αὗται δὲ ἦσαν αἱ πρὸς τὸ
κάλλος αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον τοῦ σώματος ὑπηρετεῖν ἡρμοσμέναι, καὶ τοῖς ὀνόμασι λεγόμεναι, Νάειρα καὶ Καρ-
μιόνη. ἡ μὲν ἀναπλέκουσα τὰς τρίχας εὐπρεπῶς, ἡ δὲ ἀποτέμνουσα τὰς ὑπεροχὰς τῶν ὀνύχων εὐφυῶς, εἶτα κελεύ-
σασα σταφυλαῖς τε καὶ σύκοις κεκρυμμένον εἰσκομισθῆναι τὸ θηρίον, ἵνα ὡς ἔφην τοὺς φυλάττοντας λάθῃ, προπει-
ρασαμένη αὐτὸ πρότερον ἐπὶ τούτων τῶν γυναικῶν, εἰ ὀξέως ἀναιρεῖν δύναται, καὶ μετὰ τὸ ταύτας ταχέως ἀνε-
λεῖν, λοιπὸν αὐτῇ. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ τὸν Αὔγουστον πάνυ καταπλαγῆναι λέγουσι, τῶν μὲν μέχρι τοῦ συναποθανεῖν
αὐτῇ τοσαύτην φιλοστοργίαν, τῆς δὲ τὸ μὴ βουληθῆναι ζῆν δουλικῶς, ἀλλ' ἑλέσθαι μᾶλλον ἀποθανεῖν εὐγενῶς. καὶ
γὰρ λέγουσιν αὐτῆς εὑρεθῆναι τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν κειμένην, καὶ κρατοῦσαν τὸ διάδημα ὡς
εἰκὸς, ἵνα καὶ μέχρι τότε τοῖς ὁρῶσι βασίλισσα οὖσα βλέπηται. ὥσπερ καὶ ὁ τραγικὸς ποιητὴς ἡμῖν λέγει τὴν Πο-
λυξένην, ὅτι καὶ αὕτη ἀποθνήσκουσα, ὅμως πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχημόνως πεσεῖν. οἱ δὲ τὸ μὲν τῆς γυναικὸς
πρὸς τὸ λαθεῖν εὐμήχανον, τοῦ δὲ θηρίου πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι τάχος βουλόμενοι ἡμῖν δεῖξαι τῷ λόγῳ, λέγουσιν
αὐτὴν μὲν ἐνδακεῖν τὸν ἑαυτῆς βραχίονα μεγάλῳ πάνυ καὶ βαθεῖ τῷ δήγματι. ἐργασαμένην δὲ εἴς τι σκεῦος
εἰσκομισθῆναι αὐτῇ τὸν ἰὸν τοῦ θηρίου, ἐγχέαι τῷ τραύματι, καὶ οὕτω διαδοθέντος αὐτοῦ, μετ' οὐ πολὺ λαθοῦσαν τοὺς
φυλάσσοντας, εὐκόλως ἀποθανεῖν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἀτόπως ἱστορείσθω, διὰ τὴν σὴν ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις φιλο-
τιμίαν, καὶ ἵνα διὰ τούτου τὴν ὀξύτητα πρὸς τὸ ἀποκτεῖναι τούτων τῶν θηρίων ὦμεν εἰδότες. ὀξεῖα γάρ ἐστιν ἀλη-
θῶς πρὸς τὸ ἀναιρεῖν ταῦτα τὰ θηρία. καὶ πολλάκις γὰρ ἐθεασάμην ἐγὼ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀλεξανδρείᾳ τὸ τάχος
τοῦ ὑπ' αὐτῶν γιγνομένου θανάτου. ὅταν γάρ τινα τούτῳ τῷ νόμῳ τῆς κολάσεως κατακριθέντα, φιλανθρώπως
καὶ ταχέως ἀποκτεῖναι θέλωσι, προσβάλλοντες αὐτῶν τοῖς στέρνοις τὸ θηρίον, καὶ ποιήσαντες ὀλίγον περιπατῆ-
σαι,

σαι, οὕτω ταχέως ἀναιροῦσι τὸν ἄνθρωπον. ὁρᾷς οὖν ὅπως ἡμεῖς δεόντως οὐδὲν τῶν τοιούτων θηρίων ἐγκαταμίγνυμεν τῷ φαρμάκῳ διὰ τὴν τοσαύτην ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν φθοροποιὸν δύναμιν. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἐχιδνῶν, οὐχ ὅλα τὰ ζῷα εἰς αὐτίδοτον ἐμπέμπομεν, ἀλλ' ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς καὶ τὰς οὐράς, οὕτω τοῖς ἄλλοις αὐτῶν σώμασιν εἰς τὴν μίξιν χρώμεθα, καὶ τοῦτο οὐ παρέργως, οὔτε ἄνευ λόγου τινὸς ποιούμενοι, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ κεφαλαὶ τὸν κάκιστον τῶν χυμῶν, αὐτὸν τὸν ἰὸν ἐν αὐταῖς ἔχουσι, διὰ τοῦτ' ἀποκόπτειν αὐτὰς πειρώμεθα, ἵν' ὀλιγώτερον τῆς ἀπ' αὐτῶν δυνάμεως ἔχῃ τὸ φάρμακον, τῆς τούτων φύσεως μεταβλητικήν τινα δύναμιν εἰς τὸν ἰὸν ἐχούσης, ὥσπερ δὴ καὶ ἐν τοῖς παραστάταις τὸ σπέρμα, καὶ ἐν τοῖς μαζοῖς τὸ γάλα μεταβαλλόμενον γίνεται. ἡ δὲ ἔχιδνα τῶν ἄλλων ἁπάντων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ διαφθεῖραι κακῶς ἐπιτηδειοτέραν ἔχει. φασὶ γὰρ αὐτὴν ἀνοίγουσαν τὸ στόμα πρὸς τὸ δέξασθαι τοῦ ἄῤῥενος τὸν θορόν, μετὰ τὸ λαβεῖν, ἀποκόπτειν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, καὶ τοῦτον αὐταῖς εἶναι τῆς πονηρᾶς συμπλοκῆς τὸν τρόπον. εἶτα ἀπὸ τοῦ σπέρματος τὰ ζῷα γενόμενα, κατά τινα φυσικὴν ἄμυναν, ἀναβιβρώσκειν μὲν τῆς μητρὸς τὴν γαστέρα, ἐκθρώσκειν δὲ εἰς τὰ ἔξω, καὶ οὕτως αὐτὰ εἰς ἐκδικίαν τοῦ πατρὸς ἀναιρεῖν τὴν μητέρα. ἅπερ ἡμῖν ὁ καλὸς Νίκανδρος ἐν τοῖς ἔπεσιν αὐτοῦ οὐκ ἀφυῶς γράφει, καὶ ἔστι τὰ ἔπη ταῦτα.

μὴ σύγ' ἐνὶ τριόδοισι τύχῃς ὅτε δῆγμα πεφυγὼς
περκνὸς ἔχις θύῃσι τυπὴν τῆς χολοέσσης ἐχίδνης.
ἡνίκα θορνυμένου ἔχιος θολερῷ κυνόδοντι,
θουρὰς ὀδὰξ ἐμφῦσα, κάρην ἀπέκοψεν ὁμεύνου.
οἱ δὲ πατρὸς λώβην μετεκίαθον αὐτίκα τυτθοὶ
γεινόμενοι ἐχιῆες, ἐπεὶ διὰ μητρὸς ἀραιὴν
γαστέρα ἀναῤῥήξαντες ἀμήτορες ἐξεγένοντο.

Τὰς δὲ οὐράς, καὶ αὐτὰ ἀφαιροῦμεν τὰ ἔσχατα τοῦ σώματος, ὥσπερ οὐρᾶς ὄντα μέρη, καὶ ὡς οἶμαι τὸ ῥυπαρώτερον τῆς οὐσίας ἕλκοντα μᾶλλον, καὶ πλείονά γε τὴν ὁλκὴν διὰ τὴν κίνησιν ποιούμενα, ὥσπερ τὰ πρὸς ταῖς οὐραῖς τῶν ἰχθύων μέρη διὰ τὴν πολλὴν κίνησιν τροφιμώτερα εἶναι λέγουσι. μὴ θαυμάζῃς δέ, εἰ μετὰ τὴν τούτων ἀποκοπὴν τὰ λοιπὰ σώματα τῶν ζώων ἰσχυρότερον ποιεῖ τὸ φάρμακον, τῆς ἐμφύτου πρὸς τὸ σώζειν δυνάμεως, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς σαρξὶν αὐτῶν καταμεμιγμένης. ὥσπερ δὴ καὶ ἐπ' ἄλλων ζώων πολλὰ τῶν μερῶν, οὐκ ὀλίγα τῶν παθῶν ἀγωνιστικῶς θεραπεύεσθαι οἴδαμεν. ἐνίοις γοῦν βοηθοῦσιν αἱ κεφαλαὶ τῶν μυῶν, καυθεῖσαι γὰρ καὶ μετὰ μέλιτος χριόμεναι, τὰς ἀλωπεκίας ἰᾶσθαι δύνανται, καὶ τοῦ ἰκτίνου τὴν κεφαλὴν φασὶν ὁμοίως τοὺς ποδαγριῶντας ὠφελεῖν, εἴ τις αὐτῆς ξηρανθείσης ἄνευ τῶν πτερῶν, ὅσον ὑπὸ τοῖς τρισὶ δακτύλοις ἐπιπάσας ὕδατι πίνειν ἐθέλοι. καὶ τῶν μερῶν δὲ πολλάκις αὐτὰ μόνα τὰ μόρια, τινὰ τῶν παθῶν ἰᾶσθαι δύνανται. ὁ γοῦν τῆς καμήλου ἐγκέφαλος ξηρανθείς, καὶ μετ' ὄξους πινόμενος, ἐπιληπτικοὺς ἰᾶται, καὶ ὁ τῆς γαλῆς ὁμοίως. ὁ δὲ τῆς χελιδόνος μετὰ μέλιτος πρὸς ὑποχύσεις ποιεῖ. καὶ ὁ τῶν προβάτων σκευασθεὶς ὁμοίως, ταῖς τῶν παίδων ὀδοντοφυΐαις ἄκρως βοηθεῖ. τοῦ δὲ ταυρείου κέρατος τὸ ξύσμα μεθ' ὕδατος πινόμενον, αἱμοῤῥαγίας ἐπέχει. καὶ οἱ μηροὶ δὲ καιόμενοι, ἐπέχουσι τὸ αἷμα. πολλάκις δὲ καὶ τὴν γαστέρα λελυμένην, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἵστησι. τὸ δὲ τοῦ ἐλάφου κέρατος ῥίνημα καιόμενον, καὶ μετ' οἴνου λειούμενον, εἶτα περιπλαττόμενον, τοὺς σειομένους ὀδόντας πήγνυσιν, ὥσπερ δὴ καὶ τὸν ἀστράγαλον τοῦ βοὸς τοῦτο ποιεῖν δύνασθαι λέγουσιν. ἐξάγει δὲ καὶ στρογγύλην ἕλμινθα μετὰ μέλιτος πινόμενος, καὶ μετ' ὀξυμέλιτος σπλῆνα τήκει, καὶ τὰς λεύκας καταχριόμενος, συμμέτρως δὲ ἀφροδισιαστικός ἐστιν. οἱ δὲ τοῦ κάστορος ὄρχεις ὁμοίως πινόμενοι, σπασμοὺς ἰῶνται. πολλὰ δὲ τῶν ζώων καὶ τὰς χολὰς ἑαυτῶν ἔχει βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ δυναμένας, καὶ τὰ στέατα, καὶ τοὺς μυελούς, καὶ τὸ γάλα, καὶ τὸ δέρμα, καὶ τὸ αἷμα αὐτό, καὶ τῶν ὄφεων τὸ γῆρας. ἤδη δὲ καὶ τὰς ἀφόδους αὐτῶν ὠφελούσας τινὰς εἴδομεν. ἡ γοῦν τοῦ βοὸς ἄφοδος ξηρὰ κεκαυμένη, τρισὶ κοχλιαρίοις ὑδρωπικοῖς βοηθεῖ. καὶ ἡ τῶν μυῶν ἄφοδος λεία μετ' ὄξους, ἀλωπεκίας θεραπεύει. ἐν ποτῷ δὲ λαμβανομένη, τοὺς ἐν κύστει θρύπτει λίθους. τὸ δὲ τοῦ χηνὸς στέαρ, τὰς φλεγμονὰς μετὰ ῥοδίνου ἰᾶται, καὶ ὁ τοῦ ἐλάφου μυελὸς παρηγορικώτατόν ἐστι φάρμακον. τὸ δὲ τῆς βοὸς γάλα πινόμενον, δυσεντερικοῖς βοηθεῖ. τῆς δὲ ὑαίνης ἡ χολὴ μετὰ μέλιτος πρὸς ὀξυδερκίαν ποιεῖ, καὶ τὰς ὑποχύσεις διαφορεῖ ἐγχριομένη. τοῦ δ' ἱπποποτάμου τὸ δέρμα καιόμενον, καὶ μετὰ ὕδατος λεῖον ἐπιτιθέμενον, φυμάτων σκορπιστικὸν γίνεται. ὥσπερ δὴ καὶ τὸ ἐχίνου δέρμα, λεῖον ἐπιτιθέμενον ταῖς ἀλωπεκίαις, θαυμαστῶς ἀναφύει τὰς τρίχας. τὸ δὲ τῆς ἀσπίδος γῆρας τριφθὲν μετὰ μέλιτος, καὶ ὑπαλειφόμενον, ὀξυδερκέστατόν ἐστιν. καὶ ὅλως πολλή τις ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων ὕλη, ἣν οὐκ εὔκαιρον εἶναι νομίζω νῦν ἀναγράφειν, ἵνα μὴ μακρὸς ὑμῖν ὁ λόγος γένηται, ἀρκούντων εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ λεγομένου, καὶ μόνων μοι τῶν προειρημένων. ἐκεῖνο δὲ ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰδέναι, ὅτι τῶν ζώων αὐτῶν ὅλα τὰ σώματα πολλάκις τοῖς ἀνθρώποις βοηθεῖ. καρκίνος γοῦν ὁ ἀπὸ τῶν ποταμῶν, λειωθεὶς καὶ καταπλασθείς, ἀνεκβάλλει τοὺς σκόλοπας καὶ τὰς ἀκίδας. καὶ ἡ †κανθαρὶς ὁμοίως λειωθεῖσα, μετὰ βρυωνίας ῥίζης πινομένη, ἕλμινθας ἐξάγει. ὁ δὲ σκορπίος σὺν ἄρτῳ ἐσθιόμενος ὀπτός, θρύπτει τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ γῆς ἔντερον μετ' οἴνου πινόμενον, τὸ αὐτὸ ποιεῖ. εἰ δέ τις αὐτὰ τρίβων ἐν μελικράτῳ λάβοι ἰκτεριῶν, εὐθέως καθαρθεὶς ἀπαλλάσσεται. πολλάκις δὲ καὶ σὺν ῥοδίνῳ κηρωτῇ ἐπιτιθέντα τῶν ποδαγρῶν ταῖς φλεγμοναῖς ἥρμοσαν. ὁ δὲ ἱέραξ ἑψηθεὶς μετὰ μύρου σουσίνου, ἀμβλυωπίας ἰᾶται. καὶ ὁ κάνθαρος δὲ θεραπεύει τὰς ὠταλγίας, ἀποζεσθεὶς ἐλαίῳ καὶ ἐνσταζόμενος εἰς τὸ οὖς. ὁ δὲ κορύδαλος ὀπτὸς τρωγόμενος, θαυμασίως τοὺς κωλικοὺς πολλάκις ὠφέλησεν, καὶ ἵνα μᾶλλον τὴν ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν δύναμιν θαυμάσῃς, ἐκεῖνό σοι φιλοτιμότερον διηγήσομαι. πολλὰ γὰρ καὶ ὁραθέντα μόνον, τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν ἐπιδείκνυνται. ὁ οὖν ἀσκαλαβώτης ὁραθεὶς ὑπὸ τῶν σκορπίων, ὑποπήγνυσιν αὐτούς, καὶ οὕτως ἀναιρεῖ. ἡ δὲ ἀμφίσβαινα, ἔστι δὲ τὸ ζῷον ἀμφικέφαλον, ὥσπερ δὴ καὶ τῶν πλοίων τὰ ἀμφίπρωρα, τῆς φύσεως τῷ περιττῷ τῆς οὐσίας δύο κεφαλὰς ἔχειν αὐτῇ χαρισαμένης. τοῦτο δὴ φασὶ τὸ ζῷον εἰ ὑπερβάλλῃ γυνὴ κατὰ γαστρὸς ἔχουσα, ἐκτιτρώσκει τὸ παιδίον κακῶς, ὥστε οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ καὶ τὰ τῶν ἐχιδνῶν σώματα ἀποκοπέντων, τοῖς τῶν μερῶν ἐκείνων ὁμοίως, ἔτι πρὸς τὸ βοηθεῖν τὴν ἰσχὺν ἔχει. ἐπέδειξα γὰρ ὡς οἶμαι φιλοπόνως, ὅτι καὶ ὅλα μὲν τὰ ζῷα τοῖς ἀνθρώποις βοηθεῖ ποτε, ἐστ

†κανθαρὶς

ὅτε δὲ καὶ αὐτὰ μόνα τὰ μέρη. ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν μορίων αὐτῶν τὰ οὕτω μικρὰ μόρια. ἐκεῖνο δὲ ἀναζητῆσαι τῷ λόγῳ μᾶλλον οὖν ἀναγκαῖον, ὅπερ καὶ τοῖς πολλοῖς θαυμασίας ἄξιον εἶναι δοκεῖ. αὐτὰ γὰρ τὰ θηρία ὄντα τοῖς σώμασι πολέμια, καὶ οὕτω τὸν ἄνθρωπον ἀναιροῦντα ὀξέως, πῶς πάλιν αὐτὰ τοῖς ὑπ' αὐτῶν γινομένοις δήγμασι βοηθεῖν δύναται, καὶ μόνα διασώζειν ἐκ τοῦ τοιούτου κακοῦ τὸν ἄνθρωπον. καί φησι τις ἀρχαῖος λόγος, ὅτι τινὰ τῶν ζώων ὁμιλήσαντα μὲν ἐν τῷ δάκνειν περὶ ἐκ τοῦ δήγματος ἀποκρινομένῳ ἀνθρωπείῳ αἵματι, ἀναιρεῖ τοὺς δακνομένους. μὴ γευσάμενα δὲ τοῦ αἵματος, ἀλλ' οὕτως ἐσθιόμενα, τοὺς δηχθέντας διασώζειν πέφυκεν. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλαφίου μὲν ὑπὸ τῶν ἑλλήνων, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων νίνου καλουμένου, τὸ αὐτὸ ἱστορεῖσθαι λέγουσι. φασὶ γὰρ τοὺς δάκας καὶ τοὺς δαλμάτας περιπάττειν αὐτὸ ταῖς ἀκίσι τῶν βελῶν, καὶ οὕτως ὁμιλῆσαν μὲν τῷ αἵματι τῶν τιτρωσκομένων ἀναιρεῖν δύνασθαι, ἐσθιόμενον δὲ ὑπ' αὐτῶν ἀβλαβὲς εἶναι, καὶ μηδὲ κακὸν αὐτοὺς ἐργάζεσθαι, καὶ τὰς ὑπ' αὐτῶν γε ἀναιρουμένας ἐλάφους ἐν τῷ κατατοξεύεσθαι, μηδ' αὐτὰς ἐσθιομένας, κακόν τι τοὺς ἐσθίοντας διατιθέναι λέγουσιν. ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος οὐ δοκεῖ μοι αὐτάρκης εἶναι πρὸς τὴν εὕρεσιν τοῦ ὑφ' ἡμῶν ζητουμένου, ἐμπειρικός τις ὢν καὶ μόνον τὸ γινόμενον διηγούμενος. καὶ γὰρ αὐτὸς τοὺς ἐμπειρικοὺς οὐκ ἀποδέχομαι, ὅτι καὶ αὐτοί, ὥσπερ ἰδιῶται μόνον ὁρῶντες τὸ βλεπόμενον, θαυμάζουσι μὲν τὸ γιγνόμενον, τοῦ δὲ γιγνομένου, τὴν αἰτίαν ἀγνοοῦσιν. οἱ μὲν μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιζητοῦντες μαθεῖν, ἀλλ' ἀποκνοῦντες αὐτὴν εὑρεῖν τῷ λόγῳ, καὶ μόνον τῶν γιγνομένων ἀποπειρώμενοι, καὶ τὴν τῶν πολλάκις ὁρωμένων ἐμπειρίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς εἰς τὸ ἰατρεύειν λέγοντες, τὸν αὐτὸν ἔχουσιν ὡς ὁρᾷς τοῖς ἰδιώταις τοῦ θαύματος τρόπον. οἱ δὲ τούτων φιλοτιμότεροι, ὁμολογοῦσι μέν, ὅτι χρή τι ἐπιστημονικώτερον τῶν ἰδιωτῶν εἰς τὰ τοιαῦτα ἔχειν τοὺς ἰατρούς, εὑρεῖν δὲ ἀδυνατοῦντες, καὶ τὸ ζητεῖν περιττὸν εἶναι νομίζουσιν. ἀλλ' ἡμεῖς πλέον εἶναι τούτων τὸ φιλότιμον εἰς τὴν τέχνην ἔχοντες, καὶ τὰ γιγνόμενα μόνον βλέπειν ἰδιωτικῶς μὴ θέλοντες, ὅτε τὴν ἐμπειρίαν ἐκβάλλομεν, καὶ συναρμόζοντες αὐτῇ τὸν λόγον ὅταν ἐνδέχηται, τελείαν οὕτω καὶ λογικὴν ἀναγκαίως ἔχομεν τὴν τέχνην, οὐχ ἵνα μόνον εὕροιμεν ὅπως γίνεται φιλοπονοῦντες εὑρεῖν, ἀλλ' ἵνα τι καὶ εἰς τὴν θεραπείαν εὔχρηστον ἐκ τοῦ εὑρεθέντος μάθωμεν. κἀνταῦθα οὖν ἐπαγωνισώμεθα τῷ λόγῳ, ἵνα εὕρωμεν τοῦ γιγνομένου τὴν αἰτίαν. θαυμαστὸν γὰρ ὡς εἴγε ἐκ τῆς περὶ τὸ ζητεῖν αὐτὸ φιλοτιμίας, ἐξ ἑτοίμου καὶ αὐτό, ὥσπερ ἀμφιβόμενον ταχέως εὑρίσκεται, καὶ ἵνα σοι πιστότερον ποιήσω τὸν λόγον, ἀπ' ἄλλων τινῶν ἐν τοῖς ἔργοις σαφῶς ὁρωμένων, τὴν ἀπόδειξιν ποιήσομαι, καὶ ἔξωθέν γε ἐπιτιθεμένων μόνον, καὶ διὰ τοῦ στόματος λαμβανομένων. τοὺς γὰρ ὑπὸ τῶν κροκοδείλων βρωθέντας, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ στέατος ἐπιτιθεμένου τοῖς τραύμασιν ἄκρως βοηθουμένους οἶδα μέν, καὶ τῆς μυγάλης τὰ δήγματα, καὶ αὐτὰ ἀναιροῦντα, ὑπ' αὐτῆς πάλιν τῆς μυγάλης τριβομένης, καὶ ἐπιτιθεμένης ἀνωδύνως θεραπεύεται. ὁμοίως δὲ αὐτοὶ οἱ ἐχιόδηκτοι ἀπαλλάττονται τοῦ κινδύνου, εἴ τις αὐτῶν δείρας τὰ σώματα, ἐπιθείη αὐτοῖς τοῖς τραύμασιν. οὐκ ἀλόγως καθ' ἡμᾶς, ὡς ἔφην, καὶ τῶν τοιούτων γιγνομένων, μήτε τοσαύτην δύναμιν ἐχόντων, ὡς καὶ ἀποκτεῖναι δύνασθαι, κατὰ διάδοσίν τε τῆς δυνάμεως χωρούσης εἰς τὸ βάθος τῶν σωμάτων. ὥσπερ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν καταπλασμάτων, καὶ αὐτὸ γιγνόμενον ὁρῶμεν, τῆς ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν δυνάμεως συμμέτρου γιγνομένης, καὶ θεραπεύειν λοιπόν, ἀλλ' οὐκ ἀναιρεῖν δυναμένης. τὸ δὲ ἐπὶ τῆς θηριακῆς γιγνόμενον, φανερώτερον ἔχει τὸν λογισμόν. φημὶ γάρ, ὅτι διὰ τοῦτο ταῦτα ἀναιροῦντα τὰ θηρία, βοηθεῖ τοῖς ὑπ' αὐτῶν δακνομένοις, ἐπειδὴ πλείων ἐν τούτοις ἐνοῦσα ἡ φθοροποιὸς δύναμις, ταῖς κεφαλαῖς ἀφαιρουμέναις συναποκόπτεται. καὶ ἐπεὶ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν αὐτῶν ὑπολειπομένην δύναμιν ταῖς σκευασίαις ἡμεῖς ἀπαμβλύνομεν ἕψοντες αὐτάς, καὶ τῶν ἁλῶν, καὶ τοῦ ἀνήθου οὐκ ὀλίγα περὶ ὕδατι μιγνύντες, οὐχ ἡδύσματος μόνου χάριν τὴν μῖξιν τῶν τοιούτων ποιούμενοι, ἀλλ' ἵνα ἐκτήξωμεν τὰ σώματα, καὶ οὕτως αὐτὰ ὀλίγον τὸν ἰόν, ἢ μηδ' ὅλως ἔχειν ἐργασόμεθα. τὸ δὲ πλεῖστον αὐτῇ τῆς δυνάμεως εἰς τὸ βοηθεῖν ἡ σκευασία παρέχεται. τοσούτοις οὖν καὶ τοιούτοις μιγνύμενα φαρμάκοις τὰ θηρία, πῶς ἂν ἔτι καὶ ἀναιρεῖν δύναιτο ἐκλυομένης τῆς οὔσης ἐν αὐτοῖς πρὸς τὸ διαφθεῖραι πονηρίας; ἔτι δὲ καὶ ἀληθέστερος ὁ λόγος φανήσεται, εἰ καὶ ἐπί τινων ὁμοίων τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ ποιησόμεθα. ἥ γάρ τοι κανθαρὶς μόνη μὲν διδομένη, τὴν κύστιν ἑλκοῖ, καὶ πολέμιον αὐτῆς ἐστι τὸ φάρμακον, καὶ ἀναιρεῖ τῇ ἰσχυρᾷ δυνάμει τὸν ἄνθρωπον πολλάκις. μιχθεῖσα δ' ἄλλοις τισὶ πάλιν, αὐτῆς τῆς κύστεως γίνεται βοήθημα, καὶ ἔστι διουρητικὴ πάνυ. ὁ δὲ ὀπὸς τῆς μήκωνος, ὅτι μέν ἐστιν ἀναιρετικὸς μόνος ποθείς, οὐδεὶς ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ. οὗτος δὲ μετ' ἄλλων τινῶν σκευασθείς, τοῖς νοσοῦσι βοηθεῖ πολλάκις, ὡς σωτηριωδέστατον αὐτοῖς εἶναι φάρμακον. τὰς γοῦν τῶν νεφριτικῶν παρακοπὰς οὐκ ὀλιγάκις ἀγωνιστικῶς ἰάσατο, καὶ τοὺς ἐξ ἀγρυπνιῶν τὴν δύναμιν ἀφῃρημένους, ὕπνον ἐργασάμενον, θαυμασίως ἀνεκτήσατο. τοῖς δὲ φαλαγγιοδήκτοις, αὐτὰ τὰ φαλάγγια λειωθέντα, καὶ μετ' οἴνου πινόμενα, ἀπαλλακτικὰ τοῦ κακοῦ γίνεται, ὡς ἐκ τούτου μάλιστά σε πιστεύειν δύνασθαι τῷ ὑπ' ἐμοῦ λεγομένῳ. εἰ γὰρ καὶ μόνος ὁ οἶνος μιχθεὶς τοῖς θηρίοις, τὸν ἀπ' αὐτῶν τῶν θηρίων κίνδυνον ἐκφεύγειν ποιεῖ, δηλονότι καὶ ἡ θηριακὴ ἐκ τοσούτων καὶ τοιούτων τὴν σκευασίαν ἔχουσα, παιώνειόν τι φάρμακον μᾶλλον, ἀλλ' οὐκ ἀναιρετικὸν τῶν ἀνθρώπων γίνεται. ἐκεῖνο γὰρ ἐν ταῖς μίξεσι τῶν φαρμάκων γιγνόμενον, εἰδέναι χρή, ὅτι μηκέτι ἀποσώζεται ἡ ἑκάστου τῶν μιγνυμένων δύναμις, ἡ αὐτὴ μένουσα καὶ ἄτρεπτος, εἰς τὸ μηδὲν ἀλλοιουμένη, ἀλλ' ἕνωσίς τις ἀποτελεῖται τῶν ἁπάντων, ὅλης δι' ὅλων τῆς κράσεως αὐτῶν μιγνυμένης, καὶ μιᾶς τινος δυνάμεως ἄλλης ἐξ αὐτῶν γινομένης, ὅνπερ τρόπον ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ ἐπὶ τοῦ οἰνομέλιτος γιγνόμενον. ὅταν γὰρ ἡ κρᾶσις ἀμφοῖν ἀκριβὴς γένηται, οὔτε τὴν τοῦ μέλιτος γεῦσιν τὸ μέλι μιχθὲν ὅλως ἔχει, καὶ ὁ οἶνος οὐκέτ' ὢν οἶνος ἐν τῇ μίξει φαίνεται, ἀλλὰ παρ' ἑκάτερον τῶν συνελθόντων ἄλλό τι αὐτὸ δὴ τοῦτο οἰνόμελι γιγνόμενον ἐκ τῆς κράσεως ἀποτελεῖται. τὸ αὐτὸ δή μοι νόμιζε γίγνεσθαι ἐπὶ τῶν ἄλλων μὲν ἁπάντων φαρμάκων, καὶ ἐπὶ τῆς θηριακῆς δὲ μάλιστα αὐτῆς, μηκέτι τὴν ἑνὸς ἑκάστου τῶν μιγνυμένων δύναμίν τε καὶ ποιότητα αὐτὴν μένειν, ἀλλὰ συγκειμένων πᾶσι πάντων, καὶ ἕνωσίν τινα φυσικὴν λαμβανόντων, μίαν μὲν καὶ λοιπὴν ἄλλην ἐξ ἁπάντων τῶν μιγνυμένων, τοῦ φαρμάκου γίνεσθαι τὴν φύσιν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἀτόμων καὶ τοῦ κενοῦ κατὰ τὸν Ἐπίκουρον τε καὶ Δημοκρίτου λόγον συνέστηκε τὰ πάντα, ἢ ἐκ τινων ὄγκων καὶ

πόρων

πόρων, κατὰ τὸν ἰατρὸν Ἀσκληπιάδην. εἰ γὰρ οὕτως ἀλλάξας τὰ ὀνόματα μόνον, καὶ ἀντὶ μὲν τῶν ἀτόμων τοὺς
ὄγκους, ἀντὶ δὲ τοῦ κενοῦ τοὺς πόρους λέγων, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τῶν ὄντων οὐσίαν εἶναι βουλόμενος, εἰκότως ἂν ἔμενεν
ἀναλλοίωτα τὰ φάρμακα, κατὰ μηδὲν τρέπεσθαι, μηδ᾽ ὅλως ἐξίστασθαι τῆς αὐτῶν ποιότητος δυνάμενα. ἐπεὶ δ᾽
οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ὁ λόγος οὗτος ὡς δείξομεν, ἀλλ᾽ ἀλλοιοῦται, ὡς ἔφην, τὰ πάντα καὶ τρέπεται ῥᾳδίως, καὶ εἰς ἄλληλα
τὴν κρᾶσιν λαμβάνει, ἀνάγκη τῆς κράσεως δι᾽ ὅλων τῶν κιρναμένων γιγνομένης, τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἥττονος κρα-
τεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς ταῖς ἐντέχνοις μίξεσι, πρὸς τὴν χρείαν τῆς ἐνεργείας τὰς ποιότητας τῶν φαρμάκων ἐναλ-
λάσσομεν, οὐκ ἂν δυναμένου τούτου γενέσθαι, εἰ μακρά τινα ἦν καὶ ἀπαθῆ καὶ ἄτρεπτα τῆς οὐσίας τὰ σώματα. διόπερ
δὴ καὶ πολλάκις ἐγὼ τεθαύμακα, πῶς ὁρῶντες ἐπὶ τοῦ παντὸς οὕτω γινομένας ταχείας τροπὰς, καὶ τὴν τοσαύ-
την ἐν ταῖς κράσεσι μεταβολὴν, εἶθ᾽ ὑπομένουσιν ἀρχὰς τῶν ὅλων τὰς τοιαύτας τίθεσθαι, καὶ μάλιστα ὁ νῦν εἰρη-
10 μένος ἰατρὸς Ἀσκληπιάδης. πρὸς τοῦτον γὰρ οἰκείως μᾶλλον ποιοῦμαι τὸν λόγον, ἐπεὶ καὶ φανερωτέρας ἐν τῷ
σώματι τροπάς τε καὶ μεταβολὰς † οὐκ ἐνδείκνυται. τί γὰρ δεῖ εἰπεῖν, ὅταν μόνου τοῦ δακτύλου εἰς ψυχρὸν ὕδωρ κα-
ταθέντος, ὅλου τοῦ σώματος ἐν τάχει ἡ τροπὴ γίνεται, ἢ ὅταν ταῖς τῶν ἀνέμων μεταβολαῖς συμμεταβάλλεται
ἡμῶν τὰ σώματα; ἔγωγ᾽ οὖν οἶδα τῶν μὲν ἑταίρων τινὰ ἐπὶ τοῦ σκίμποδος ἔτι κατακείμενον, ἐκ τῆς περὶ τὴν κεφα-
λὴν ἑαυτοῦ συναισθήσεως, διαγινώσκοντα τοῦ ἀνέμου τὴν πνοήν. εἰ ποτε γοῦν ἐκαρηβάρει, εὐθέως ἐγίνωσκεν, ὅτι
νότος ὁ πνέων ἄνεμος ἦν. καὶ ἀκούσασα μόνον βροντῆς γυνὴ ἐγκύμων, καὶ θεασαμένη φοβερόν τι θέαμα, ἐξέβα-
λε τὸ παιδίον. ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ βοηθεῖν ὀξέως θελόντων, εἰς ταχεῖαν τῷ νοσοῦντι τοῦ βοηθήματος τὴν αἴσθησιν γενέ-
σθαι, ταχίστην ὁρῶμεν γιγνομένην τῶν σωμάτων τὴν τροπήν. ἐπὶ γοῦν τινων ἐκλελυμένων σφόδρα, ὀξυθυμίαν
τινὰ τῷ ἀῤῥώστῳ ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης γίνεσθαι συμβουλεύει, ἵνα τῷ εὐτόνῳ τῆς ὁρμῆς, τὸ ἄτονον τῆς ἐκλύσεως
ἰασώμεθα. πολλάκις δὲ καὶ ὀλίγη τις αὐτοῖς προσενεχθεῖσα τροφὴ, εὐθέως ἀνέῤῥωσε, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν εὐ-
20 τόνωσε, τῆς τροπῆς τοῦ σώματος, ὡς οἶμαι, ταχέως ἐπὶ τὸ κρεῖττον γιγνομένης, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῶν ὄγκων ἀπαθῶν ὑπαρ-
χόντων, καὶ διὰ τοῦτο τὴν αἴσθησιν ἡμῖν τῶν τοιούτων παρέχειν μὴ δυναμένων. τίς γὰρ ἐν τοσούτῳ τάχει τοὺς ὄγκους
συντεθῆναι δυνήσεσθαι; ἢ τίς οὕτως ἐξ ἀπαθῶν τῶν ὄγκων συγκείμενος, ταχέως τῶν προσπιπτόντων αἰσθήσεται;
ἡ γὰρ ποιὰ τῶν ὄγκων μετατιθεμένων σύνθεσις, τοῦ μὲν σχήματος ἀλλαγὴν μόνην ἐργάζεται, ἀλλοίωσιν δὲ εἰς ποιό-
τητα ἄλλην ἐξ ἄλλης γεννῆσαι ἀδυνατεῖ. καὶ διὰ τοῦτο ἔδοξέ μοι, τὸν ἄνδρα μὴ μόνον τὸ ἐπὶ τῶν φαρμάκων γιγνό-
μενον, ἀκολούθως ἀναιρεῖν διὰ τὴν ἀκολουθείαν τοῦ δόγματος, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν τὴν διοικοῦσαν ἐν ἡμῖν
τὰ πάντα, μηδὲν εἶναι οἴεσθαι. ἕκαστα γὰρ τῶν γιγνομένων ἐκ τῆς τῶν ὄγκων συνθέσεως, καὶ συμπλοκῆς γίγνεσθαι
βούλεται. διόπερ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, ὅταν αὐτὸν ὁρῶ τὰ οὕτω θαυμαστὰ τῆς φύσεως ἔργα μὴ βλέποντα,
καὶ μάλιστα τὰς ἐξ ἀρχῆς ἐν αὐτῇ τῇ γενέσει τοῦ ἀνθρώπου γιγνομένας τέχνας, ὅπως μὲν διαπλάττεται τὸ ἔμβρυον
ἐν τῷ τῆς μήτρας τόπῳ, ὅπως δ᾽ αὖ καὶ διαπλασθὲν εὐμηχάνως τρέφεται, ὅσοις δὲ καὶ οἵοις αὐτὸ τοῖς ἁπαλωτάτοις
30 δεσμοῖς ἄχρι τοῦ ὡραίου τόκου ἔνδον κρατεῖ, οἵᾳ δέ τινι θείᾳ τέχνῃ καὶ ὁμοιότητα τύπον ἐν τοῖς γεννωμένοις ἐργά-
ζεται, ἐφ᾽ ὃ μάλιστα καὶ ἡ τῶν ὄγκων ὑπόθεσις αὐτοῦ ἀσχημόνως ἐλέγχεται. οὐ γὰρ μόνοις τοῖς γεννῶσιν, ἀλλὰ καὶ
προγόνοις τισὶ τὰ τικτόμενα ὅμοια γίνεται. ἐμοὶ δὲ καὶ λόγος τις ἀρχαῖος ἐμήνυσεν, ὅτι τῶν ἀμόρφων τις δυνατὸς,
εὔμορφον θέλων γεννῆσαι παῖδα, ἐποίησε γράψας ἐν πλατεῖ ξύλῳ εὐειδὲς ἄλλο παιδίον, καὶ ἔλεγε τῇ γυναικὶ
συμπλεκόμενος, ἐκείνῳ τῷ τύπῳ τῆς γραφῆς ἐμβλέπειν. ἡ δὲ ἀτενὲς βλέπουσα, καὶ ὡς ἔστιν εἰπεῖν, ὅλον τὸν νοῦν
ἔχουσα, οὐχὶ τῷ γεννήσαντι, ἀλλὰ τῷ γεγραμμένῳ ὁμοίως ἀπέτεκε τὸ παιδίον, τῆς ὄψεως οἶμαι διαπεμπούσης τῇ
φύσει, ἀλλ᾽ οὐκ ὄγκοις τισὶ τοῦ γεγραμμένου τοὺς τύπους. ἐπεὶ δὲ ἀμύητος τῶν τοιούτων τῆς φύσεως μυστηρίων ὁ ἀνὴρ εἶναι
διὰ τοὺς ὄγκους ὑπομένει, καὶ διὰ τὸ ἀφανές τε καὶ ἄδηλον τῆς ὄψεως, τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς πιστεύειν τοῖς οὕτω θαυμα-
σίοις ἔργοις οὐκ ἐᾷ, ἐπὶ τὰ ἔξωθεν αὐτὸν, καὶ παντάπασι φαινόμενα μεταβάλλειν βούλομαι. τίς γὰρ τὰς ὑπὸ τοῦ ζώου
τῆς ἀράχνης γιγνομένας τέχνας βλέπων, ἀπιστεῖ, καὶ τὴν διὰ τῶν οὕτω διαφανῶν τε καὶ λεπτῶν νημάτων γιγνομέ-
40 νην ὑπ᾽ αὐτῆς ὑφὴν, ὡς καί τινας λέγειν τὴν ὑφαντικὴν τοὺς ἀνθρώπους λαβόντας τὸ πρότερον παρ᾽ αὐτῆς, ἔχειν;
τινὰ δ᾽ οὐ πείθει λέγειν θαυμάσιόν τι χρῆμα τὴν φύσιν ὑπάρχειν, ὁρῶντα τὸ ὑπὸ τῆς ἄρκτου γιγνόμενον ἔργον.
ἀποτίκτει μὲν γὰρ ἡ ἄρκτος ἅπασι τοῖς γεννωμένοις ὁμοίως ζώοις. ἔστι δὲ σὰρξ μόνη γεννωμένη ἄπλαστός τε καὶ
ἀδιάρθρωτος, μορφὴν μὲν οὐδεμίαν ἔχουσα, εὐθὺς δὲ ὑπὸ τῆς γεννώσης τῇ φυσικῇ τέχνῃ διατυπουμένη. τῇ γὰρ γλώτ-
τῃ, ὥσπερ χειρί τινι χρωμένη ἡ τεκοῦσα, οὕτω μεμορφωμένον ζῶον τὸ τεχθὲν ἀποτελεῖ. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους παύ-
σομαι λέγων. καὶ γὰρ εἴωθα ἐν τοῖς φιλοτίμοις λόγοις ὥσπερ τινὶ χαλινῷ, καθάπερ ἵππου τινὸς γαύρου τρέχοντος
ὑπὲρ μέτρον τοῦ λόγου αὐτοῦ εὐτόνως κρατεῖν. ἐπιδείξας δὲ ὡς οἶμαι σαφῶς, μηκέτι εἶναί σοι θαυμαστὸν τὰ θηρία αὐ-
τὰ, καὶ ἀναιρεῖν καὶ βοηθεῖν δύνασθαι διὰ τὴν ποικίλην σκευασίαν τε καὶ μίξιν τῶν συμμιγνυμένων αὐτοῖς φαρ-
μάκων, μετὰ τοῦτο λοιπὸν τὴν ἀντίδοτον σκευάζειν ἄρξομαι. οὐ γὰρ δὴ ὀλίγη, καὶ ἡ ἐν τῇ σκευασίᾳ αὐτῆς γι-
γνομένη ὑφ᾽ ἡμῶν τέχνη. ἥτε γὰρ ἐν τοῖς θηρίοις πολλάκις ὑπὸ τῶν θηρευόντων αὐτὰ γιγνομένη πανουργία, καὶ
50 ἡ ἐν τοῖς ἄλλοις μίγμασι τῶν σκευαζόντων ἀπειρία, ἄχρηστον πολλάκις ἐποίησε τὸ φάρμακον. πολλοὶ γὰρ αὐτῶν
τὴν περὶ τὸ θηρεύειν τέχνην ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενοι, καὶ μάλιστα ὅσοι καὶ φάρμακα τινὰ πρὸς τὰ τοιαῦτα εὑρίσκειν
ἐπαγγέλλονται, τὸ μὲν ἔχειν τὰ φάρμακα ψεύδονται. οὐ γὰρ εὕρομεν ποτὲ ἡμεῖς αὐτοὺς ἔχοντας, διὰ δὲ τοῦ πανουρ-
γεῖν τὰ θηρία, τοὺς ὁρῶντας πλανῶσι, πρότερον μὲν αὐτὰ θηρεύοντες οὐ τῷ δέοντι καιρῷ, ἀλλὰ μετὰ πολὺν τῆς
φωλείας τὸν χρόνον, ὅτε μηκέτ᾽ ἔστιν ἀκμαῖα. λαβόντες δὲ αὐτὰ, καὶ προεθίζουσιν ἑαυτοῖς πολλάκις, καὶ τρέφουσιν
οὐ ταῖς ἐθισμέναις τροφαῖς, ἀλλὰ σάρκας αὐτοῖς ἐπιδιδόντες, καὶ συνεχῶς ἐνδάκνειν ἀναγκάζοντες, οὕτως ἐκ
τοῦ στόματος αὐτῶν κενοῦσθαι ποιοῦσι τὸν ἰὸν, καὶ δὴ καὶ μάζας τινὰς ἐπιδιδόντες ἐμφραττούσας τῶν ὀδόντων τὰ θρύ-
ματα, καὶ οὕτω τούτων ἀσθενῆ γίνεται τὰ δήγματα, ὡς θαυμάζειν πάνυ τοὺς ὁρῶντας, τὴν τοιαύτην αὐτῶν εἰς τὸ
πανουργεῖν τέχνην οὐκ εἰδότες. ὁμοίως δ᾽ αὖ καὶ ἡ περὶ τὰ φάρμακα τῶν μιγνυμένων, ὡς ἔφην, ἀπειρία οὐκ ἔστιν

† ἔχ᾽ ἐνδείκνυται.

ὀλίγη. αὐτίκα γέ τοι περὶ τὰ κάλλιστα τῶν ἐμβαλλομένων, κασίαν λέγω καὶ τὸ κινάμωμον αὐτὸ, οὐκ ὀλίγη τίς ἐστι
διαφορὰ, καὶ πολλοὺς τῶν σκευαζόντων εἴωθε πλανᾶν. τό, τε γὰρ καλούμενον ψευδοκινάμωμον, ὅμοιόν ἐστι τῷ ἀλη-
θεῖ, κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ὀσμὴν, πολὺ ἐνδεέστερον εὑρίσκεται. τὸ δὲ ξυλοκινάμωμον διαφέρει τῷ ξυλῶδες
εἶναι, καὶ ἰσχυρὰς τὰς ῥάβδους ἔχειν, καὶ οὐχ ὁμοίαν τὴν εὐωδίαν. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀληθινοῦ κιναμώμου, τὸ μὲν ἐν τοῖς
ὄρεσι γιγνόμενον, οὐκ ὂν λεπτὸν, οὐδὲ μακρὸν, μᾶλλον κιῤῥόν ἐστι τῇ χροιᾷ. ἕτερον δέ ἐστι πως μέλαν, καὶ ὥσπερ
ἶνας ἔχον τινάς. ἄλλό τι λευκὸν εὑρίσκεται ἀκριβῶς, καὶ οὐ σκληρὸν, ῥᾳδίως θραυόμενον καὶ μακρὰν ἔχον τὴν ῥίζαν.
ἔστι δέ τι καὶ τῇ κιῤῥᾷ κασίᾳ ὅμοιον ἕτερον, λεῖον καὶ εὐῶδες. τὸ δὲ πάντων κάλλιστόν ἐστι τὸ μόσυλλον ὑπὸ τῶν
ἐγχωρίων οὕτω καλούμενον, τεφρῶδες τῇ χροιᾷ καὶ λεπτὰ ἔχον τὰ ῥαβδία, καὶ τοὺς ὄζους πυκνοὺς, σφόδρα εὐώ-
δες, ὃ καὶ μάλιστα προκρίνειν ἡμεῖς εἰώθαμεν. ἔστι γὰρ πάνυ τῇ ὀδμῇ κάλλιστόν τε καὶ ἥδιστον, καὶ τῇ γεύσει δρι-
μὺ ἡμῖν καταφαίνεται καὶ δηκτικὸν λίαν, καὶ διαμασσώμενον πυργανίζειν δοκεῖ. ἔστι δὲ καὶ λεῖον, καὶ ῥᾳδίως θραύε-
σθαι δυνάμενον. ἡ δὲ κασία καὶ αὐτὴ, εἰ μή τις ἔμπειρος εἴη περὶ τὴν κρίσιν, πλανᾶν εἴωθε πολλάκις. ἔστι γάρ τις
καὶ ψευδοκασία, πάνυ μὲν ἐμφερὴς τῇ ἀληθινῇ κασίᾳ, οὐκ ἔχουσα δὲ τὴν τοιαύτην εὐωδίαν, ἀλλὰ καὶ ὁ φλοιὸς
αὐτῆς συνεκωμένος τῇ ἐντεριώνῃ εὑρίσκεται, ὡς ἥγε καλλίστη, κιῤῥά τε καὶ ῥοδίζουσα, ὥσπερ καὶ ἡδὺ τὸ γευστι-
κὸν ἐν τῇ γεύσει ποιουμένη, συνεγγώδης τε οὖσα καὶ οἰνίζουσα, καὶ πολὺ τὸ ἀρωματίζον ἔχουσα, ζιγγίβερ ὑπὸ τῶν
ἐπιχωρίων οὕτω λεγομένη. εἰκὸς δέ σε καὶ τὴν περὶ τὸ μακρὸν πέπερι γιγνομένην πανουργίαν μὴ ἀγνοεῖν. ἀνα-
πλάσσονται γάρ τινες αὐτὸ, ἴσον τῷ ἀληθεῖ ἔχον τὸ μῆκος, καὶ ἐνθέντες αὐτῷ τοῦ πυρέθρου, ἢ τοῦ νάπυος ὀλίγον,
οὕτω τῷ δηκτικῷ τῆς γεύσεως πλανῶσι τὸν γευόμενον. ἀλλ' ὁ περὶ ταῦτα τριβακὸς ὢν, καὶ τὸ ἡδύ τε καὶ δριμὺ
ἐν τῇ γεύσει μὴ ἀγνοῶν, ἔτι τε καὶ τὴν ἐκ τοῦ δένδρου ῥίζαν προσκειμένην αὐτῷ περιεργότερον βλέπων, εὑρίσκει
τὸ ἀληθινὸν πέπερι, καὶ πλανᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν οὐ δύναται. πολλῆς δ' οὔσης καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀκριβείας,
ὥσπερ καὶ ἐν τούτοις ἱστόρησά σοι, ἐγὼ μὲν καὶ ταῦτα πρὸς τὴν τοῦ λόγου ὑπόμνησιν ἀρκεῖν νομίζω, ἵνα μὴ μακρὸν
τὸ βιβλίον ἡμῖν γένηται. συμβουλεύω δὲ ἕκαστον αὐτῶν ἀκριβῶς δοκιμάζοντα, οὕτω σκευάζειν τὸ φάρμακον. ἡ γὰρ
ἑνός τινος κακία, πολλάκις διαφθείρει τὰ πάντα. ἔστι δὲ αὐτοῦ καὶ γραφὴ, ἵνα μηδὲ ταύτην ἀγνοῇς, διαφόρως ὑπὸ τῶν
ἰατρῶν γινομένη. ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρόμαχος, ἀκριβὴς περὶ τὰ φάρμακα γενόμενος, ὅσπερ καὶ πρότερον ἐμνημόνευσα,
κατὰ ταύτην τὴν γραφὴν συνεσκεύαζε τὸ φάρμακον. ἀρτίσκων θηριακῶν ∠ κδ΄. ἀρτίσκων σκιλλητικῶν ∠ μη΄.
πεπέρεως μακροῦ ∠ κδ΄. ὀποῦ μήκωνος ∠ κδ΄. ἡδυχρόου μάγματος ∠ κδ΄. ῥόδων ξηρῶν ∠ ιβ΄. ἴρεως ἰλλυρικῆς,
γλυκυῤῥίζης, βουνιάδος ἀγρίας σπέρματος, σκορδίου, ὀποβαλσάμου, κιναμώμου, ἀγαρικοῦ ἀνὰ ∠ ιβ΄. σμύρνης, κό-
στου, κρόκου, κασίας, νάρδου, σχοίνου ἄνθους, λιβάνου, πεπέρεως λευκοῦ καὶ μέλανος, δικτάμνου, πρασίου, ῥήου, στοιχάδος,
πετροσελίνου μακεδονικοῦ, καλαμίνθης, τερμινθίνης, ζιγγιβέρεως, πενταφύλλου ῥίζης, ἀνὰ ∠ ς΄. πολίου ∠ δ΄. χα-
μαιπίτυος ∠ δ΄. στύρακος ∠ δ΄. ἀμώμου βότρυος, μήου ∠ δ΄. νάρδου κελτικῆς, λημνίας σφραγίδος, φοῦ ποντικοῦ,
χαμαίδρυος κρητικῆς, φύλλων μαλαβάθρου, χαλκίτεως ὀπτῆς, γεντιανῆς, ἀνίσου, ὑποκιστίδος χυλοῦ, βαλσάμου
καρποῦ, κόμμεως, μαράθρου σπέρματος, καρδαμώμου, σεσέλεως, ἀκακίας, θλάσπεως, ὑπερικοῦ, σαγαπηνοῦ, ἄμμεως,
ἀνὰ ∠ δ΄. καστορίου, ἀριστολοχίας λεπτῆς, δαύκου σπέρματος, ἀσφάλτου ἰουδαϊκῆς, ὀποπάνακος, κενταυρίου λε-
πτοῦ, χαλβάνου, ἀνὰ ∠ β΄. μέλιτος λίτρας ι΄. οἴνου φαλερίνου τὸ ἀρκοῦν. Ξενοκράτης δὲ καὶ αὐτὸς σπουδὴν οὐκ ὀλί-
γην περὶ τὰ τοιαῦτα ποιησάμενος, ὁμοίως μὲν τὰ ἄλλα τῷ Ἀνδρομάχῳ συνεσκεύαζε τὴν ἀντίδοτον, μόνον δὲ ἀντὶ
τῶν δ΄. δραχμῶν τοῦ σαγαπηνοῦ, αὐτὸς β΄. δραχμὰς ἔμισγε τῷ φαρμάκῳ. ὁ δὲ Δαμοκράτης ἄριστος ἰατρὸς καὶ αὐ-
τὸς γενόμενος, καὶ ὅλον βιβλίον φιλοτίμως συντάξας, καὶ αὐτὸς ἔπεισι περὶ τῆς τῶν ἀντιδότων σκευασίας. πάν-
τα μὲν τὰ μίγματα τούτοις ὁμοίως μίγνυσιν ἐν τῇ σκευασίᾳ τοῦ φαρμάκου, διαφωνεῖ δὲ αὐτοῖς ἐν τοῖς τῶν μεμιγ-
μένων μέτροις. τινὰ γὰρ ὧν ἐκεῖνοι ἐμπάσσουσι τῷ φαρμάκῳ ἀνὰ δ΄. δραχμὰς ἔχοντα, οὗτος ἀνὰ ∠ β΄. μίγνυσι τῷ
φαρμάκῳ, καὶ πάλιν τῶν ἀνὰ ∠ β΄. τὴν σταθμίαν ἐχόντων, αὐτὸς ταῦθ' ἵστησιν ἀνὰ μίαν δραχμὴν ἔχοντα.
Μάγνος δὲ ὁ καθ' ἡμᾶς ἀρχιατρὸς γενόμενος, τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως τοῖς ἀνδράσι τούτοις ἐν τῇ σκευασίᾳ φυ-
λάττων, ἐν τῷ κιναμώμῳ μόνον αὐτοῖς διαφωνεῖ. τὸ γὰρ διπλοῦν τῆς περὶ τούτων σταθμίας, μίγνυσιν αὐτὸς τῷ
φαρμάκῳ, οὕτως δὲ καὶ περὶ τῆς χαλκίτεως, οὕτως δὲ καὶ περὶ τοῦ σαγαπηνοῦ τῷ Ἀνδρομάχῳ διαφωνεῖ. τὰς μὲν δύο
δραχμὰς, ὁμοίως τῷ Ξενοκράτει μίγνυσιν εἰς τὸ φάρμακον, τοῦ Ἀνδρομάχου δ΄. δραχμὰς βάλλοντος. κατὰ δὲ τὸ
σαγαπηνὸν καὶ τῷ Δαμοκράτει. μίαν μὲν γὰρ δραχμὴν ὁ Δαμοκράτης μίγνυσι τῷ φαρμάκῳ, ὁ δὲ Μάγνος β΄. προ-
στίθησι δὲ καὶ τῷ μιγνυμένῳ οἴνῳ ὁ Μάγνος τὸ μέτρον. δύο γὰρ ξέστας τοῦ βαλλομένου εἶναι βούλεται, τῶν ἄλλων, ὡς
εἰκὸς πρὸς τὴν χρείαν, ὁπόσῳ μέτρῳ τοῦ οἴνου χρωμένων. Δημήτριος δὲ καὶ αὐτὸς καθ' ἡμᾶς ἀρχιατρὸς γενόμενος, τῷ
μὲν Ἀνδρομάχῳ ὁμοίως κατὰ πάντα τὰ ἄλλα συμφώνως σκευάζει τὸ φάρμακον, μόνῃ δὲ τῇ τῶν σκιλλητικῶν
ἀρτίσκων σταθμίᾳ τῷ Ἀνδρομάχῳ διαφωνεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν. ἐκείνων γὰρ μη΄. δραχμὰς βαλλόντων μέ-
τρον, οὗτος μόνος μς΄. δραχμὰς μόνας μίγνυσι τῇ ἀντιδότῳ. τοσαύτης γὰρ οὔσης τῆς περὶ τὰς γραφὰς διαφορᾶς,
ἡμεῖς τῇ Ἀνδρομάχου ὡς ἀρίστῃ χρώμεθα, καὶ εἴς γε τὰς βασιλικὰς χρείας οὕτως σκευάζομεν. γίνεται δὲ αὐτῆς ἡ
σκευασία τὸν τρόπον τοῦτον. καὶ γὰρ εὔχρηστον νομίζω σκευάσαι σοι αὐτὴν τῷ λόγῳ, ἵνα κἂν ποτε καὶ μὴ παρόν-
τος ἰατροῦ εὐφυὴς ὢν, σκευάζειν αὐτὴν εἰ θέλῃς, ὡς ἄριστα σκευάσῃς, διδάσκαλον τῆς σκευασίας ἔχων αὐτὸν τὸν
λόγον. πρὸ δὲ τῆς κατασκευῆς αὐτῆς, ἐχρῆν σε καὶ τὴν ἐμβαλλομένου εἰς αὐτὴν ἡδυχρόου μάγματος γραφὴν εἰδέ-
ναι. ἔστιν οὖν ἡ ἀρίστη σκευασία ἡ παρὰ Μάγνῳ, ἧς ἡ γραφὴ αὕτη. Ἀσπαλάθου ῥίζης φλοιοῦ, καλάμου ἀρωματικοῦ,
σχοίνου ἄνθους, φοῦ, κόστου, ἀσάρου, ξυλοβαλσάμου, κασίας ἀνὰ ∠ ς΄. κινναμώμου ∠ κδ΄. ἀμώμου ∠ κδ΄. ἀμαράκου ∠ κ΄.
νάρδου ἰνδικῆς ∠ ις΄. φύλλου ∠ ς΄. σμύρνης ∠ κδ΄. μαστίχης ∠ ς΄. κρόκου ∠ ιβ΄. οἴνῳ φαλερίνῳ ἀναλάμβανε, ὀπο-
βαλσάμου παραπτόμενος ἐν τῷ ἀναλαμβάνειν, καὶ ψύχε τοὺς τροχίσκους ἐν σκιᾷ, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς σκιλλητικοὺς ἀρ-
τίσκους σκεύαζε οὕτως. λαβόντα χρὴ σκίλλαν νεαρὰν, καὶ μὴ πάνυ μεγάλην περιπλάττειν, μὴ ὡς τινες πηλῷ, ῥυ-

παρὸν γὰρ εἶναί μοι δοκεῖ, ἀλλὰ ζύμη. ὀπτᾶται γὰρ ῥᾳδίως τῇ ἁπαλωτάτῃ, ἵνα ἐν τῇ ὀπτήσει, καὶ αὐτοῦ τι μεταλαμβάνοι. εἶτα ὅταν ὀπτήσῃ καλῶς ἐν τῷ καλουμένῳ ἴπνῳ, ἢ ἐν τοῖς †κακκάβοις ἐν οἷς οἱ ἄρτοι ὀπτῶνται, ἵνα ὁμαλὴ ἡ ὄπτησις γένηται, λαβόντα χρὴ τὰ ἔνδον αὐτῆς μέρη τὰ ἁπαλώτατα, λειοῦν ἐπιμελῶς. μίσγοντα καὶ ὀροβίνου ἀλεύρου καλλίστου, καὶ νεαρωτάτου τὸ ἴσον, ὡς ὁ Δαμοκράτης βούλεται. ὁ γὰρ Μάγνος τὸ ἥμισυ πέμπτων, ὀλίγον μοι μίγνυσθαι δοκεῖ, καὶ ὁ Ἀνδρόμαχος δὲ δύο πέμπτων μοίρας, πολύ μοι πέμπειν δοκεῖ. τὸ δ' ἴσον ἐστὶ, τὸ πρὸς ἀνάπλασιν σύμμετρον, καὶ οὕτως συλλειώσαντα αὐτῷ, τοῦτον ἀναπλάττειν τροχίσκους συμμέτρους χρὴ, καὶ ἐν σκιᾷ ἀποτιθεμένους εἰς τὴν χρῆσιν φυλάττειν, εἶτα μετὰ ταῦτα χρὴ λαμβάνειν αὐτὰς τὰς ἐχίδνας, πρὸς τὸ πλῆθος τῆς ὅλης σκευασίας αὐτάρκεις, μὴ ἐν παντὶ καιρῷ τεθηραμένας, ἀλλὰ μάλιστα περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, ὅταν τῆς μὲν φωλείας παύονται, προέρχονται δὲ λοιπὸν ἔξω εἰς τοὺς ὑπαίθρους τόπους, καὶ οὐκέτι οὕτως ἔχουσι πονηρὸν τὸν ἰόν. ἔνδον γὰρ φωλεύοντα, καὶ κατὰ μηδὲν διαφορούμενα, πονηροτέραν συνάγει καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς φθοροποιὸν δύναμιν, ὅτε καὶ τὸ καλούμενον γῆρας συλλέγειν εἴωθε πᾶς ὄφις, ὅπερ ἐστὶν ἐπίπαγός τις παχύτατος, συναγόμενος ἐν τῷ τῆς φωλείας χρόνῳ, καὶ τῷ χρόνῳ τῆς φωλείας μᾶλλον, ἤπερ τῆς ἡλικίας τοῦ ζῴου γῆρας τυγχάνων. διόπερ χρὴ μὴ εὐθέως αὐτὰ λαμβάνειν, ἀλλὰ ἐᾶν τινα χρόνον ἀπολαῦσαί τε τοῦ ἀέρος, καὶ τραφῆναι τὴν συνήθη νομήν. νέμεται δὲ ταῦτα τὰ θηρία, καὶ βοτάνας μέν τινας καὶ ζῷα, καὶ τὰ συνήθως αὐτὰ τρέφειν δυνάμενα, ὥσπερ τὰς βουπρήστεις καὶ κανθαρίδας, καὶ τὰς καλουμένας πιτυοκάμπας. αὗται γὰρ αὐτῶν εἰσιν αἱ κατάλληλοι τροφαί. ἔστω δὲ καὶ ὑπόξανθα τὰ ζῷα, καὶ εὐκίνητα σφόδρα, καὶ μάλιστα ἐπανατείνοντα τὸν τράχηλον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπερύθρους ἔχοντα, καὶ ἀναιδεῖς, καὶ θηριωδῶς βλέποντα, καὶ τὰς κεφαλὰς πλατυτέρας, καὶ τὸ πᾶν σῶμα, καὶ τὴν γαστέρα περικολπωτέραν, καὶ τὸν πόρον πρὸς ἄκρα μᾶλλον τῇ οὐρᾷ ἔχοντα, καὶ τὴν οὐρὰν μὴ περιειλημμένην, ἀλλὰ μᾶλλον συστρέφοντα, καὶ ἠρεμαῖον τὸν περίπατον ποιούμενα. τούτῳ γὰρ τοῦ ἄρρενος ἡ ἔχιδνα διήνεγκε, καὶ τῷ πλέονας τῶν δύο κυνοδόντων ἔχειν ὥσπερ δὴ καὶ Νίκανδρος διὰ τῶν ἐπῶν τούτων λέγει. Τοῦ μὲν ὑπὲρ κυνόδοντε δύο χροῒ τεκμαίρονται, ἰὸν ἐρευγόμενοι, πλέονες δέ τοι αἰὲν ἐχίδνης. καὶ δὴ λαβόντα αὐτὰ τῷ καιρῷ τούτῳ, πρῶτον μὲν αὐτῶν χρὴ ἀποκόπτειν τὰς κεφαλάς τε καὶ τὰς οὐρὰς, τοσοῦτον ἀποκόπτοντας ὡς εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀποκοπῆς τεσσάρων δακτύλων. ἐπιβλέπειν δὲ καὶ ἐν τῷ ἀποκόπτειν τὰ μόρια ταῦτα ἀκριβῶς παραινῶ, εἰ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν ἄναιμά τε εὐθέως καὶ ἀκίνητα, καὶ πάντη νεκρὰ τὰ ζῷα ἂν φαίνοιτο. εἰ γὰρ τοιαῦτα εὑρίσκοιτο τὰ θηρία, ἄχρηστα αὐτὰ πρὸς τὴν τοῦ φαρμάκου μίξιν εἶναι νόμιζε. εἰ δὲ βλέποις ἐν αὐτοῖς ἀποκοπέντων τῶν μορίων ὑπολειπομένην κίνησίν τινα, καὶ τὸ ἔναιμον ἐπί τινα χρόνον διασώζειν δυνάμενα, ταῦτα ὡς ἄριστα ὄντα, μιγνύναι τῇ σκευασίᾳ τῆς ἀντιδότου, οὐ γὰρ ἐξίτηλον ἀλλὰ ἰσχυρὰν πρὸς τὸ σώζειν ἔχοντα δύναμιν φαίνεται. εἶτα μετὰ τὸ ἀποδέρειν αὐτῶν ὅλον ἀκριβῶς τὸ δέρμα, ἐξαίρειν δὲ καὶ τὸ στέαρ ὡς ἄχρηστον, καὶ τὰ ἐντόσθια ἅπαντα, ἔστι γὰρ τῶν περιττωμάτων δοχεῖα. καὶ μετὰ τὸ ἐμβάλλειν αὐτὰ λοιπὸν εἴς τι κεραμεοῦν ἀγγεῖον ὡς κάλλιστα κατασκευασθὲν, ἢ εἰς λέβητα γεγανωμένον καλῶς, καὶ τοῖς ἄνθραξι ἀνακεκαυμένοις ἐπικείμενον, ἵνα ἀκνίστως ἡ ἕψησις αὐτῶν γένηται. ἑψήσθωσαν δὲ ἐν ὕδατι πηγαίῳ, καὶ προσεμβαλλέσθωσαν ἅλες νεαροὶ, καὶ ἀνήθου μὴ ξηροῦ κλῶνες σύμμετροι. εἶθ' ὅταν ἑψηθῶσιν αἱ σάρκες καλῶς, τὸ μέτρον δὲ τῆς ἑψήσεως ἔστω σοι ὅταν αἱ ἄκανθαι χωρισθῶσι τῆς σαρκὸς τῶν θηρίων, τότε ἀνελόμενος τὸν λέβητα ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἀκριβῶς χώριζε τὰς σάρκας τῶν ἀκανθῶν, καὶ λειώσας αὐτὰς, ἄρτου ὡς μάλιστα τοῦ καθαρωτάτου καὶ ἀπὸ σεμιδάλεως τῆς καθαρωτάτης γινομένου, μίσγε τὸ σύμμετρον πρὸς τὴν ἀνάπλασιν, ὥσπερ καὶ ὁ Ἀνδρόμαχος βούλεται. ὁ γὰρ Μάγνος καὶ ὁ Δαμοκράτης, καὶ μέτρον τι ὡρισμένον αὐτοῖς μίγνυσθαι θέλουσιν, ἴσον γὰρ τοῦ ἄρτου πρὸς ἴσον τῶν σαρκῶν ἀποστήσαντες, οὕτως αὐτὰς συλλειοῦσι τῷ ἄρτῳ, εἶτα παραχέας τὸ αὔταρκες τοῦ ζωμοῦ, οὕτως ἀνάπλασσε συμμέτρους τροχίσκους, παραπτόμενος ἐν τῇ ἀναπλάσει ὀποβαλσάμου ὀλίγου, καὶ ἐν σκιᾷ ἀποτιθέμενος εἰς τὴν τοῦ ὅλου φαρμάκου σκευασίαν φύλαττε, καὶ λοιπὸν τῶν ἄλλων ὅσα καὶ κόπτεσθαι καὶ σήθεσθαι χρὴ, κοσκινεύειν κοσκίνῳ ὡς ἔνι μάλιστα λεπτοτρήτῳ γινομένῳ. πάνυ γὰρ τὸ λεῖον πρὸς τὴν ὠφέλειαν εἶναί μοι δοκεῖ χρήσιμον, διὰ τὸ μᾶλλον εὐπρόσδεκτον ἂν τοῖς σώμασιν. ὅσα δὲ διαβρέχειν τε καὶ λειοῦν χρὴ, καὶ ταῦτα λεῖα, καὶ τῷ οἴνῳ βρέχε. ἔστω δὲ ὁ οἶνος κάλλιστος, οἷος ὁ Φαλερῖνος γλυκὺς, ὁ * μὴ Φαυστιανὸς, ἀλλ' ὁ δριμύς τε καὶ πᾶσι καλούμενος ἄκτος. εἶθ' οὕτως πάντα λειώσας, πρόσβαλε τὸ αὔταρκες μέλι. ἔστω δὲ τὸ αὔταρκες ὥσπερ αἱ γραφαὶ ἔχουσι, λίτραι δέκα ἀφεψημέναι μετρίως, ὥστε ἐν τῇ ἑψήσει πᾶν αὐτοῦ τι κηρῶδες καὶ πνευματῶδες χωρισθῆναι. ἔστω δὲ καὶ τὸ μέλι τὸ καλούμενον Ὑμήττιον. τὸν γὰρ θύμον τὸν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει τῷ καλουμένῳ Ὑμηττῷ γινόμενον, νέμονται αἱ μέλισσαι, καὶ οὕτω κάλλιστον ποιοῦσι τὸ μέλι. πέρω δὲ καὶ τὴν ῥητίνην καὶ χαλβάνην προαποτήξας ἰδίᾳ, οὕτω πρὸς τὴν θυίαν ἐπιβάλλειν τῷ φαρμάκῳ, καὶ λοιπὸν ἑνώσας τὰ πάντα, καὶ λειώσας ἐπιμελῶς, πάλιν παραπτόμενος τοῦ ὀποβαλσάμου συμμέτρως, οὕτως ἀποτίθεσο τὴν ἀντίδοτον εἰς ὑάλινα, ἢ ἀργυρᾶ σκεύη, μὴ πάνυ πληρῶν αὐτὰ, ἀλλὰ καταλιπὼν τινα τόπον εἰς διαπνοὴν τῷ φαρμάκῳ, καὶ συνεχῶς γε ἀποπωμάτιζε αὐτὰ, ἵνα μᾶλλον διαπνέηται, καὶ ταχυτέρα σοι αὐτῆς ἡ χρῆσις γενήσεται. χρόνου γὰρ εἰς πέψιν οὐκ ὀλίγου χρείαν ἔχει, ἵνα πρὸς τὴν χρῆσιν ἡ ἀντίδοτος πεφθῇ καλῶς. πέσσεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῷ τῶν ιβ΄ ἐτῶν χρόνῳ. οἱ δὲ ἀκμαιοτέρᾳ τε αὐτῇ καὶ ἰσχυροτέρᾳ χρῆσθαι θέλοντες, καὶ ἐτῶν που πέντε καὶ ἑπτὰ τὸν χρόνον ἐχούσῃ, οὕτως ἐχρήσαντο, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν θηριοδήκτων τε καὶ λυσσοδήκτων, καὶ τῶν φαρμάκων τῶν δηλητηρίων. ἰσχυρὰν γὰρ οὗτοι τὴν ἀπὸ τῶν τοιούτων βλάβην ἔχοντες, δυνατωτέρας καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ φαρμάκου βοηθείας χρείαν ἔχουσιν. ἔστι δὲ δυνατὸν τὸ φάρμακον, ἕως ἐτῶν τριάκοντα. ὡς ἐπί γε τῶν ἄλλων παθῶν, ὅπου μὴ τηλικαύτη ἐστὶν ἡ τοῦ βλάπτειν αἰτία, αὐτάρκης εἶναι δοκεῖ, καὶ ἐτῶν ἑξήκοντα χρόνος εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ φαρμάκου. πάνυ γὰρ τὸ πέρας τοῦ τοσούτου διαστήματος, ἐξίτηλόν τε καὶ ἄτονον πρὸς τὸ βοηθῆσαι ποιεῖ τὸ φάρμακον. πολλοὶ γοῦν τινὲς αὐτῆς τὴν δύναμιν κρῖναι θέλοντες, πρῶτον διδόντες τι τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων, εἶτα ἐπιδιδόντες τι τῆς ἀντιδότου πιεῖν, οὕτως αὐτῆς ποιοῦνται τὴν κρίσιν. εἰ μὲν γὰρ εὔτονος καὶ ἀκμαία εἴη, οὐδ' ὅλως ἀφίησι τὴν κάθαρσιν γενέσθαι, ἐκνικῶσα τῷ ἑαυτῆς δυνατῷ

†κλιβάνοις

τοῦ καθαρτικοῦ φαρμάκου τὴν ἰσχύν. εἰ δὲ οὕτως καθαρθείη, ὡς μηδὲ τὴν ἀντίδοτον λαβὼν, κατάδηλος γίγνεται, ὅτι ἄτονός τε καὶ ἐξίτηλός ἐστιν ἡ ἰσχὺς, ὡς μηδὲ κρατῆσαι τῆς τοῦ φαρμάκου δυνάμεως. ἔστι δὲ αὐτῆς τὸ μέτρον τῆς πόσεως οὐκ ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ὑγρὸν, ᾧ διαλύοντες αὐτὴν δίδομεν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν προειρημένων ποντικοῦ καρύου τὸ μέγεθος, ἀνιέντες μετ᾽ οἴνου κυάθων τριῶν, οὕτως αὐτὴν διδόναι πίνειν τοῖς λαμβάνουσιν εἰώθαμεν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων παθῶν, καὶ τῷ μέτρῳ, καὶ τῷ ὑγρῷ διαφόρως χρώμεθα. πρὸς γὰρ τὴν τῶν παθῶν διαφορὰν ἁρμοζόμενοι, καὶ τὴν ποσότητα τοῦ φαρμάκου μετροῦμεν, καὶ τὸ κατάλληλον ὑγρὸν τῆς μίξεως κρίνομεν. οὐ γὰρ μόνον πρὸς τὰ τῶν θηρίων δήγματα, καὶ τὰ δηλητήρια φάρμακα βοηθεῖν ἡ ἀντίδοτος πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ μέγιστα τῶν ἄλλων παθῶν ἀλεξητήριον φάρμακον, ἐκ τῆς ἐν πείρᾳ χρήσεως ὑφ᾽ ἡμῶν οὖσα εὑρέθη. γαλήνην γοῦν αὐτὴν ἐν τοῖς προκειμένοις ἔπεσιν ὁ Ἀνδρόμαχος διὰ τοῦτο οἶμαι κέκληκεν, ἐπειδὴ ὥσπερ ἔκ τινος τοῦ κατὰ τὰ πάθη χειμῶνος, καθάπερ τινὰ γαλήνην, τὴν ὑγείαν τοῖς σώμασιν ἐργάζεται. Κεφαλαίας γοῦν τὰς χρονίας, καὶ τὰ σκοτώματα ἰᾶσθαι πέφυκε, καὶ δυσηκοΐας καὶ ἀμβλυωπίας παύειν. ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ τῆς γεύσεως ὄργανον ἀσθενοῦν καθίστησι. πολλάκις δὲ καὶ τὰς ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν παρακοπὰς γενναίως ἔπαυσεν, ὕπνον ἐπιφέρουσα. ἀπ᾽ αὐτοῦ δὲ καὶ τὰς τῆς γνώμης ταραχάς τε καὶ τὰς ποικίλας φαντασίας παύουσα τοῖς ὕπνοις. καὶ ταῖς ἐπιληψίαις δὲ αὐταῖς ἀγωνιστικῶς εἴωθε βοηθεῖν, ἀναπίνουσα τὴν πολλὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑγρασίαν, καὶ ἀνεμπόδιστον ποιοῦσα τὴν ὁδὸν τῷ πνεύματι. βοηθεῖ δὲ καὶ τοῖς δυσπνοοῦσιν ὅταν ἐγκείμενα τινὰ παχέα φλέγματα εἰς τὰς σύραγγας τοῦ πνεύμονος, ἀναπνεῖν κωλύονται τὸν ἄνθρωπον, εὐκόλως τέμνουσα καὶ εὐανάγωγα ποιοῦσα, καὶ λεπτύνουσα τὰ συνεστῶτα καὶ γλίσχρα τῶν ὑγρῶν. καὶ τοὺς αἷμα δὲ ἀνάγοντας πάνυ ὠφελεῖ, εἴ τις αὐτὴν σύμφυτον ἑψήσας, καὶ ἀνεὶς τῷ ὕδατι, οὕτως ἐπιδῴη. πολλάκις δὲ καὶ τὰς περὶ τὸν στόμαχον κακώσεις θεραπεύειν εἴωθε, καὶ ἀνόρεκτον αὐτὸν ὄντα, καὶ τὰς τροφὰς λαμβάνειν μὴ δυνάμενον, εἰς τὸ προσίεσθαι αὐτὰς ἡδέως κατέστησεν. ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ἐπιτεταμένην ἀλόγως ὄρεξιν ἔκ τινος παρακειμένης αὐτῷ δριμυτέρας καὶ δακνώδους οὐσίας, ἀγωνιστικῶς ἔπαυσεν, καὶ ἑλμίνθων τοῖς ἐντέροις ἐγκειμένων, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῦ τοῦ στομάχου ἀπλήστως τῆς τροφῆς ὀρεγομένου πνίγον τὰ θηρία τὸ φάρμακον, τῆς πολλῆς πείνης γενναίως ἀπήλλαξεν. ἔτι καὶ τὴν μεγίστην καὶ πλατεῖαν ἕλμινθα γινομένην, καὶ πᾶσαν τὴν εἰσφερομένην τροφὴν ἐκνεμομένην, καὶ διὰ τοῦτο ἐκτήκουσαν τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα, θαυμασίως ἐξάγει τῶν ἐντέρων, καὶ τὰς ἡπατικὰς καὶ σπληνιτικὰς διαθέσεις ἰᾶται πολλάκις, ἐκλύουσα τὰς ἐμφράξεις, καὶ τὰς περὶ τὸ ἧπαρ διαθέσεις, καὶ σπλῆνα ἰωμένη, καὶ τὸν ἴκτερον διά τινα παρὰ τὸ ἧπαρ διάθεσιν γιγνόμενον, γενναίως θεραπεύει, ἐκκαθαίρουσα τὴν χολὴν, καὶ ὥσπερ ἀπομάττουσα, καὶ ποιοῦσα τὸ ἧπαρ διακρίνειν αὐτὴν ἀκριβῶς ἀπὸ τοῦ αἵματος. τήκει δὲ ἐνίοτε καὶ τοὺς σπλῆνας τοὺς ἐσκιῤῥωμένους, κατ᾽ ὀλίγον ἀναλίσκουσα τὴν ἐν αὐτοῖς ῥυπαρίαν καὶ περιττὴν οὐσίαν. θρύπτει δὲ καὶ τοὺς ἐν νεφροῖς λίθους, καὶ πᾶν τὸ γεῶδες ἐν αὐτοῖς καὶ ῥυπαρὸν ἐκκαθαίρει ῥᾳδίως, καὶ τὰς τῆς κύστεως δυσουρίας παύει, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ ἑλκώσεις ἰᾶται πολλάκις, καὶ τὰς περὶ τὴν κοιλίαν δυσπεψίας τε καὶ ἀτονίας θεραπεύει, θερμαίνουσα καὶ τονοῦσα τῆς γαστρὸς τὸ σῶμα, καὶ τῶν ἐντέρων τὰς ἑλκώσεις, καὶ τὰς δυσεντερίας αὐτὰς, καὶ τὰς λειεντερίας ἀπαλλάττειν εἴωθε. ὠφελεῖ δὲ καὶ τοὺς εἰλεωδῶς τὰ ἔντερα διατιθεμένους τοὺς χρονίως τῇ κωλικῇ διαθέσει περιπεπτωκότας, μάλιστα ὅταν ἀφλέγμαντα ᾖ τὰ ἔντερα, ἐξαναλίσκουσα τὰς ἐν αὐτοῖς δριμύτητας τῶν ὑγρῶν, καὶ διατμίζουσα τὰς πνευματώσεις τῶν ἐντέρων. ἐνίοτε δὲ καὶ τοῖς χολεριῶσι γενναίως βοηθεῖ, τονοῦσα τὴν σύγκρισιν, καὶ ἐπέχουσα τὰ πολλὰ τῶν ῥευμάτων. τὸ μέγιστον δ᾽ αὐτῆς ἔργον, πολλάκις ἐπὶ τῶν καρδιακῶν φαίνεται. ῥεομένου γὰρ τοῖς πολλοῖς καὶ συνεχέσιν ἱδρῶσι τοῦ σώματος, καὶ τῶν τόνων λελυμένων, μηδὲ τοῦ οἴνου πολλάκις κρατεῖν τοῦ πάθους δυναμένου, ἡ ἀντίδοτος πινομένη, καὶ τοὺς ἱδρῶτας ἵστησι, καὶ τὴν δύναμιν πίπτουσαν ὥσπερ ἐξανίστησι, καὶ ἰσχυρὰν ἀπεργάζεται. ἔστι δὲ ἐπὶ τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν καταμηνίων αἱμάτων ἀγωγὸς, καὶ τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ καὶ ἕδρᾳ γενομένας αἱμοῤῥοΐδας ἐπισχεθείσας πολλάκις ἀνεστόμωσε. θαυμασίως δὲ, καὶ τὰς ἀμέτρους τῶν αἱμάτων ἀποκρίσεις εἴωθεν ἐπέχειν. μέμνησαι γὰρ ὅτι μικτὴν καὶ ποικίλην τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν διαχέουσα καὶ λεπτύνουσα, ἐκκρίνεσθαι ποιεῖ, τὰ δὲ δι᾽ ἀτονίαν τῆς ἐμφύτου δυνάμεως ἀποκρινόμενα περιττῶς, ταῦτα τονοῦσα τὴν δύναμιν τῶν σωμάτων, εἴωθεν ἐπέχειν. καὶ τοὺς ποδαγριῶντας δὲ καὶ τοὺς πάντα τὰ ἄρθρα ῥευματιζομένους ὠφελεῖ μάλιστα τότε, ὅταν ὁ τῆς ἐπιδόσεως καιρὸς παρέλθῃ, καὶ ἡ στάσις τῆς ἀκμῆς γένηται. παραμυθούμενον γὰρ τὰ ἀλγήματα τοῖς παρηγορεῖν δυναμένοις ἐπιθέμασι, διδόναι πίνειν χρὴ τοῦ φαρμάκου, ἵνα ἐπέχηται τὰ ῥεύματα. ἐξαναλίσκει γὰρ ἡ ἀντίδοτος τὰ ἤδη ἐπενεχθέντα, καὶ ἄλλα κωλύει φέρεσθαι. μάλιστα δὲ ὀνίνησιν ὅταν τις αὐτὴν, καὶ ὑγιαίνων συνεχῶς λαμβάνῃ. ἐκδαπανᾶται γὰρ τὰ περιττὰ τῶν ὑγρῶν, καὶ τὴν ὅλην ἀλλοιοῖ σύγκρισιν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν φαρμάκων ὅσα εἰς ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος οἱ ποδαγριῶντες πίνουσι, τὴν μὲν ἐπὶ τοὺς πόδας τοῦ ῥεύματος φορὰν κωλύει γίγνεσθαι, οὐκ ἐξαναλίσκοντα δὲ τὴν περιττὴν τούτων ὑγρασίαν, ἄλλου τινὸς μείζονος νοσήματος γένεσιν ἐργάζεται. πλανωμένου γὰρ ἐν τῷ σώματι τοῦ ῥεύματος, ὁ πνεύμων ἀεὶ κινούμενος διὰ τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἀνάγκην, καὶ διὰ τὸ μανὸν τοῦ σώματος δέξασθαι τὸ ῥεῦμα ῥᾳδίως δυνάμενος, τὸ πᾶν αὐτὸς ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκων, οὕτω πνίγει τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἰσοεικὼς ἐπὶ πολλῶν ἐγὼ τῇ πείρᾳ κατέμαθον, καὶ διὰ τοῦτο ἀποσυμβουλεύω μηδ᾽ ὅλως πίνειν ταῦτα τὰ φάρμακα. τῇ δὲ θηριακῇ ἐν τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι καὶ πάνυ παραινῶ. καὶ γὰρ ξηραίνουσα τὰ περιττὰ τῶν ὑγρῶν ὠφελεῖ, καὶ ἕτερα συλλέγεσθαι οὐκ ἐᾷ. πολλοὶ γοῦν ἐν ἀρχῇ συνεχῶς πίνειν ἀρξάμενοι, ἀπηλλάγησαν τελέως τοῦ πάθους, καὶ τούτῳ γε οἶμαι τῷ λόγῳ, καὶ τοὺς ὑδεριῶντας πολλάκις μεγάλως ὠφέλησεν, ἐκδαπανῶσα τὸ ἐν αὐτοῖς ὑγρὸν καὶ κατεψυγμένον, τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἀναθερμαίνειν δυναμένη, καὶ μάλιστα τοὺς ἀνασάρκας καὶ λευκοφλεγματίας λεγομένους ὕδρωπας γενναίως εἴωθεν ὠφελεῖν, εἰς ὅλον τὸ σῶμα ἀναδιδομένη, καὶ πολλαχόθι ἐκθλίβουσα τῶν σαρκῶν τὴν ὑγρασίαν. διόπερ καὶ τῆς καχεξίας λεγομένης ἄριστόν ἐστι φάρμακον μετασυγκρίνουσα τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, καὶ τὰ μὲν περιττὰ διαφοροῦσα, τὴν δὲ φύσιν ἐνεργεῖν εὐτόνως τὰς φυσικὰς ἐνεργείας παρασκευάζειν δυναμένη. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ

ἐν

τῆς βοηθείας καὶ τοῖς ἐλεφαντιῶσι πολλάκις ἐπικουρεῖν πέφυκε. πολλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ διαφθοροῦ τοῦ ῥεύματος, καὶ σηπούσης τῆς τούτου δυνάμεως, τὴν ὅλην σύγκρισιν ἐκνικᾶν εἴωθεν ἡ ἀντίδοτος τὸ νόσημα, ἐπέχουσα μὲν τοὺς ῥευματισμοὺς, κωλύουσα δὲ τὴν διαφθορὰν γίγνεσθαι τοῦ αἵματος. τοὺς δὲ τετανικῶς σπωμένους, καὶ αὐτὸς πολλάκις ἐθεράπευσε, θερμαίνουσα τὰ νεῦρα, καὶ τὰς τάσεις αὐτῶν χαλῶσα, ὥσπερ δὴ καὶ τὰς παραλύσεις τῶν μορίων ἐξιωμένη πολλάκις, καὶ ἀναζωπυρεῖν ποιοῦσα, τὸ πνεῦμα εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἤγαγε, καὶ τὰς κινήσεις τοῖς μορίοις ἐνεργεῖν ἀπέδωκε. θαυμάζειν δὲ δεῖ τὴν ἀντίδοτον, ὅταν μὴ μόνον αὐτὴν τὸ σῶμα πάσχον θεραπεύουσαν βλέπομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν πολλάκις ὑπὸ τῶν παθῶν διατιθεμένην κακῶς ὠφελεῖν δυναμένην. τὰς γοῦν ἐκ τῆς μελαγχολίας γενομένας αὐτῇ κακώσεις, παύειν διδόμενον συνεχῶς τὸ φάρμακον ὥσπερ ἐκπῖνον καὶ ἐξαναλίσκον ἐκ τῶν ἀγγείων καὶ ἐκ τοῦ σπληνὸς τὴν μέλαιναν χολὴν, καθάπερ καὶ τὸν ἰὸν τῶν θηρίων, διόπερ καὶ πρὸς τὸν πυρετὸν τὸν τεταρταῖον μάλιστα ἁρμόζει καλῶς. ὑπὸ γὰρ τῆς μελαίνης χολῆς γενόμενος ὁ πυρετὸς οὗτος, εὐκόλως ὑπὸ τῆς ἀντιδότου ἀπαλλάττεται, μάλιστα ὅταν τις αὐτῇ τεχνικῶς ᾖ χρώμενος. ἐγὼ γοῦν πολλοὺς τῶν τεταρταϊζόντων τῇ ἀγωγῇ ταύτῃ χρησάμενος, ἀπήλλαξα ῥᾳδίως τοῦ νοσήματος, προκενώσας αὐτοὺς τῷ ἀπὸ δείπνου ἐμέτῳ, εἶτα τῇ ἑξῆς ἐπιδοὺς τὸν χυλὸν τῆς ἀψινθίου, ἵνα ἐπιγλυκαίνω καὶ κατακεράσω τὴν χολὴν, οὕτως πρὸ ὡρῶν δύο τῆς ἐπισημασίας τὴν ἀντίδοτον δίδωμι. καὶ θαυμαστῶς οἶδα πολλάκις ἐπιτυχοῦσαν αὐτὴν, ὡς ταχέως ἀνεπισήμαντον μεῖναι τὸν λαμβάνοντα, καὶ τοὺς ὑδροφόβους δὲ τὸν κάκιστον τῶν νοσημάτων, τοῦτο τὸ φάρμακον πολλάκις ἀπαλλάττειν εἴωθε, καὶ θαυμασίως ἀνταγωνίζεσθαι τῇ τῶν τοσούτων κακῶν συνδρομῇ. οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς τὸ σῶμα ξηραίνεται καὶ σπώμενον γίνεται ἐνίοτε, καὶ πυρετὸν δριμέως ἔνδοθεν καίεται, ἀλλὰ καὶ γνώμῃ παρανοεῖ, καὶ τὸ χαλεπώτατον αὐτοῖς φέρει σύμπτωμα. τὸ γὰρ ὕδωρ φοβοῦνται, καὶ διὰ μὲν τὴν πολλὴν ξηρότητα τοῦ ὑγροῦ ἐπιθυμίαν ἔχουσι, καὶ τοῦ πιεῖν ἀπέχονται, διὰ δὲ τὴν παρακοπὴν, τὸ ὠφελῆσαι δυνάμενον οὐκ ἐπινοοῦσι. φεύγοντες γὰρ τὸ ὕδωρ καὶ φοβούμενοι, τῷ οἰκτίστῳ θανάτῳ ἀποθνήσκουσι κακῶς, ἐφ' ὧν μάλιστα ἐγὼ καὶ τοὺς μεθοδικοὺς τεθαύμακα. ἀγνοοῦντες γὰρ αἰτίας πρὸς τὰς θεραπείας εἶναι λέγοντες, οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ θεραπεύειν ποτὲ τούτους δύνανται, ἁπλοῦ τοῦ δήγματος ὄντος, καὶ ὁμοίου φαινομένου τῷ ὑπὸ τοῦ μὴ λυσσῶντος δεδηγμένου κυνός. τίνα γὰρ καὶ θεραπείας τρόπον αὐτοῖς ἐνδείξεται, ἀπερισκέπτως ὁρώμενον τὸ τραῦμα τοῦ σώματος, μὴ ἐξεταζομένης ὑπ' αὐτῶν τῆς ἔνδον αἰτίας οὔσης, καὶ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς τοῦ μεθοδικοῦ μὴ ὁρωμένης, ὑπὸ δὲ τοῦ λογικοῦ ἰατροῦ μόνῳ τῷ λογισμῷ, καὶ τῇ ἐξετάσει ἀκριβῶς ἐξευρισκομένης. διὸ καὶ ὁ μεθοδικῷ θεραπεύοντι κακῶς ἐμπεσὼν ἄθλιος, ὥσπερ ἀλόγῳ τινὶ καὶ αὐτῷ ὄντι θηρίῳ, πάντως τεθνήξεται, ἀκολούθως ἀπολλύμενος αὐτοῦ τῇ αἱρέσει, ἐπεὶ διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ δόγματος ἐξετάζειν τὴν αἰτίαν οὐ βούλεται. ὁ δὲ εὐτυχῶς τῷ μετὰ λόγου θεραπεύοντι προσελθὼν, ὅτε τοῖς οὕτω πονηροῖς συμπτώμασιν ἁλώσεται ῥᾳδίως, καὶ τὸν θάνατον ἐκφεύξεται διὰ τὴν τοῦ λογικοῦ ἰατροῦ τέχνην. παραλαβὼν γὰρ αὐτὸν ὁ τοιοῦτος ἰατρὸς, εὐθέως ἀκριβῶς ἐξετάσει, ὁποῖος τις ἦν αὐτὸν ὁ καταδεδηχὼς κύων. εἰ γὰρ ἀκούσεις ὅτι ἰσχνὸς μὲν καὶ κατάξηρος τῷ σώματι, καὶ τοῖς ὄμμασιν ἐξέρυθρος, καὶ τὴν οὐρὰν παρειμένος, καὶ τὸν ἀφρὸν ἐκ τοῦ στόματος ἔχων ῥέοντα, μάθοις δὲ ὅτι καὶ τὴν γλῶτταν ἔξω εἶχε προβεβλημένην, καὶ ὥσπερ χολὴν κεχρωσμένην, ἐμπίπτων τε τοῖς ἐντυγχάνουσι, καὶ ἀλόγως τρέχων, εἶτα πάλιν αἰφνίδιον ἑστάναι θέλων, καὶ δάκνων μετ' ὀργῆς τινος μανικωτέρας ἀπροοράτους αὐτοῦ γενομένους, εἰ ταῦτα ἀκούσῃς οὕτως ἔχοντα, εὐθέως μὲν συνήσεις λυττῶντα γεγονέναι τὸν κύνα. θεραπεύσεις δὲ οὐχ ἁπλῶς οὕτως, ὥσπερ ὁ μεθοδικὸς τὸ τραῦμα, ἀλλ' εὐθέως μὲν αὐτὸ καὶ μεῖζον ἐργάσῃ, περιτεμὼν τὴν σάρκα ἐκ πολλοῦ τοῦ διαστήματος, καὶ κυκλοτερὲς αὐτοῦ τὸ σχῆμα ποιῶν, ἵνα μὴ ῥᾳδίως ἐπουλοῦσθαι δύναται, ἀλλ' ἔχοι ἀνεῳγότα τὸν πόρον, εἰς πολὺ τοῦ χρόνου τὸ μῆκος τοὐλάχιστον εἰς τὰς τετταράκοντα ἡμέρας, καὶ ἐξέλθοι διὰ τούτου ἰὸς τοῦ κυνός. καυτηρίοις γοῦν εἰώθαμεν πάνυ πεπυρακτωμένοις ἐπικαίειν τὸν τόπον, καὶ κεχρῆσθαι τοῖς ἄλλοις φαρμάκοις ὅσα ἐπισπαστικά ἐστι, καὶ ἔνδον τῆς σαρκὸς τὸν ἰὸν μένειν οὐκ ἐᾷ. ἐγὼ δὲ ἐπινοήσας ποτὲ, καὶ τὴν ἀντίδοτον αὐτὴν ἀνῆκα τῷ ἀπὸ τῶν ῥόδων σκευαζομένῳ ἐλαίῳ, καὶ ὥς τι φάρμακον ἔμμοτον ἐπέθηκα τῷ τραύματι, ἵνα ὥσπερ τις σικύα ἐκμυζήσῃ, καὶ ἐκ τοῦ βάθους ἐπισπάσηται τὸ διαφθεῖραι δυνάμενον, καὶ ὅλως καθάπερ τι παιώνειον φάρμακον ἡ θηριακὴ καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθεμένη, καὶ πινομένη, τοῖς λυσσοδήκτοις ἀκριβῶς βοηθεῖ. ἐφάνη δὲ ἡμῖν ἡ ἀντίδοτος αὕτη, καὶ ἐν ταῖς λοιμικαῖς καταστάσεσι μόνη τοῖς ἁλισκομένοις βοηθεῖν δυναμένη, μηδενὸς ἄλλου βοηθήματος τῷ μεγέθει τοῦ κακοῦ ἀντιστῆναι οὕτως πεφυκότος. ὥσπερ γάρ τι θηρίον καὶ αὐτὸς ὁ λοιμὸς οὐκ ὀλίγους τινὰς, ἀλλὰ καὶ πόλεις ὅλας ἐπινεμόμενος, διαφθείρει κακῶς, τροπῆς τινος μοχθηρᾶς εἰς τὸ διαφθείρειν δύνασθαι περὶ τὸν ἀέρα γιγνομένης, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῇ τῆς ἀναπνοῆς ἀνάγκῃ τὸ δεινὸν φεύγειν μὴ δυναμένων, ἀλλὰ αὐτὸν εἰς αὐτοὺς ὥσπερ τι δηλητήριον διὰ στόματος ἑλκόντων τὸν ἀέρα. διόπερ ἐπαινῶ καὶ τὸν θαυμασιώτατον Ἱπποκράτην, ὅτι τὸν λοιμὸν ἐκεῖνον τὸν ἐκ τῆς Αἰθιοπίας εἰς τοὺς Ἕλληνας φθάσαντα, οὐκ ἄλλως ἐθεράπευσεν, ἀλλ' ἢ τρέψας τὸν ἀέρα καὶ ἀλλοιώσας, ἵνα μηκέτι τοιοῦτος ὢν ἀναπνέηται. κελεύσας οὖν ἀνὰ τὴν πόλιν ὅλην ἐξάπτεσθαι τὸ πῦρ, οὐχ ἁπλῆν τῆς ἀνάψεως τὴν ὕλην ἔχον, ἀλλὰ στεφάνων τε καὶ τῶν ἀνθῶν τὰ εὐωδέστατα, τοιαῦτα συνεβούλευσεν εἶναι τοῦ πυρὸς τὴν τροφὴν, καὶ ἐπισπένδειν αὐτῷ τῶν μύρων τὰ λιπαρώτατα, καὶ ἡδεῖαν τὴν ὀσμὴν ἔχοντα, ἵν' οὕτω καθαρὸν γενόμενον, οἱ ἄνθρωποι ἀναπνεύσωσιν εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀέρα. τὸν αὐτὸν τρόπον νομίζω καὶ τὴν θηριακὴν, ὥσπερ τι καὶ αὐτὴν οὖσαν πῦρ καθάρσιον, τοὺς μὲν προπίνοντας αὐτὴν ἐν τῇ λοιμικῇ καταστάσει, μηδ' ὅλως ἐᾶν ἁλίσκεσθαι τῷ κακῷ, τοὺς δὲ ἤδη φθάσαντας παθεῖν ἐξιᾶσθαι δύνασθαι, ἀλλοιοῦσαν καὶ τρέπουσαν τὴν τοῦ † ἀναπλασθέντος ἀέρος πονηρίαν, καὶ μηκέτι ἐῶσαν διαφθείρειν τὴν σύγκρισιν. διόπερ ἐγὼ συμβουλεύω σοι, καὶ διὰ ταύτας μὲν τὰς οὕτω γιγνομένας αἰφνιδίως περὶ τὸν ἀέρα καταστάσεις, καὶ διὰ τὰς ἄλλας τῶν βλαπτόντων αἰτίας λαμβάνειν τῆς ἀντιδότου συνεχῶς καὶ ὑγιαίνοντι, ἵνα καὶ τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσιν ἀνθίστηται σοι τὸ σῶμα, καὶ ὅταν ἤδη πάθῃ, εὐίατον εὕρῃς. αὕτη γὰρ ὡς εὐκρασίαν τινὰ καὶ ὑγιεινὴν κατάστασιν περιποιεῖ τοῖς σώμασιν, ἀναλίσκουσα τὰ περιττώματα τῶν ὑγρῶν, καὶ ἀναθερμαίνουσα τὰ κατεψυγμένα τῶν μορίων, καὶ τὴν ἔμφυτον δύναμιν τονοῦσα, πρὸς τὸ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας ἐκτελεῖσθαι

† ἀναπνευσθέντος

καλῶς. ὅταν γὰρ ἡ φύσις εὐρώστως ἔχῃ, τότε καὶ ἀνεμποδίστως ἡ κοιλία πέσσει τὰς τροφάς, καὶ αἱ φλέβες ἐξαιματοῦσιν αὐτὰς εὐχρόως, καὶ τὸ ἧπαρ ῥᾳδίως διακρίνει τὴν χολήν, καὶ καθαρὸν παραλαβοῦσα ἡ καρδία τὸ αἷμα, ὅλον λοιπὸν ὡς ἤδη τρέψαι δυνάμενον ἐπιπέμπει τῷ σώματι, τάς τε ἀρτηρίας καὶ αὐτὰς ἀποδίδοσθαι συμμέτρως ποιεῖ, καὶ τὰ περιττὰ τῷ σώματι δι᾽ ὅλης τῆς ἀναπνοῆς ὑγιεινῶς διαφορεῖ. μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις συμβουλεύω σοι τῆς ἀντιδότου λαμβάνειν, ὁπότε ψυχροῦ ὄντος τοῦ ἀέρος χειμῶνος ὁδεύῃς. ἔσται γὰρ ὥσπερ τι τῶν σπλάγχνων ἀγαθὸν ἔνδυμα, καὶ πολλὴν τὴν θερμότητα αὐτοῖς παρέχειν δυνάμενον. οἶδα δ᾽ αὐτὴν καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς σύνεσίν τε καὶ ὀξύτητα μὴ οὖσαν ἀσύμβολον. τάς τε γὰρ αἰσθήσεις ἐνεργεῖν εὐτόνως ἀπεργάζεται, καὶ καθαρὸν τῶν ἀναθυμιάσεων ἀποφαίνουσα τὸν νοῦν, ἀκριβέστερον αὐτὸν διακεῖσθαι ποιεῖ. συνελόντι δ᾽ εἰπεῖν, ὅλον δυσπαθὲς εἶναι τὸ σῶμα κατασκευάζει, ὡς μηδὲ ὑπὸ δηλητηρίου τινὸς διαφθείρεσθαι. ἡ γὰρ ποικίλη καὶ τοσαύτη τῆς μίξεως τοῦ φαρμάκου δύναμις, τὴν τοιαύτην δυσπάθειαν ἀποτελεῖ, καὶ μάλιστα ἐπεὶ τὸ τῶν θηρίων ἔχει μίγμα. φασὶ γὰρ καὶ τὸν Μιθριδάτην ἐκεῖνον τὸν μέγαν πολεμιστήν, τὴν μὲν θηριακὴν μὴ λαμβάνοντα, οὐδέπω γὰρ ἦν, ἄλλην δ᾽ ἀντίδοτον λαμβάνοντα πολυμιγμάτων τινά, καὶ αὐτὴν τῷ ἐκείνου ὀνόματι οὕτω καλουμένην. Μιθριδάτειος γὰρ ὀνομάζεται, διὰ τὴν ἐξ αὐτῆς κατεσκευασμένην περὶ τὸ σῶμα δυσπάθειαν, μὴ δυνηθῆναι λαβόντα τὸ φάρμακον ἀποθανεῖν. ὁπότε γὰρ πολεμῶν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὑπὸ τοῦ Πομπηίου νικώμενος, καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὢν ὑπὸ τοῦ φαρμάκου τοῦ ἰοῦ, αὐτὸς ἀποθανεῖν ἠπείγετο, πιὼν τὸ φάρμακον, καὶ πολύ γε αὐτοῦ λαβών, αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπέθνησκε. τὰς δὲ θυγατέρας πάνυ βουληθείσας αὐτῷ διὰ τὴν φιλοστοργίαν συναποθανεῖν, πιούσας τὸ αὐτὸ φάρμακον ταχέως ἀποκτανθῆναι, εἶθ᾽ ὡς ἐβράδυνε μὴ ἀποθνήσκων, τοῦ φαρμάκου διὰ ἣν προέπινεν ἀντίδοτον μηδὲν ἰσχῦσαι δυναμένου, καλέσας Βίτοιτον τοὔνομα τῶν φίλων αὐτοῦ τινά, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀποσφάξαι, καὶ οὕτω ποιήσας, τοῦ σιδήρου τὸ φαρμάκου γενέσθαι τὸ ἔργον, ἀποθανεῖν αὐτὸν βιαίως ἠνάγκασεν. ὁρᾷς οὖν ὅπως τὰ πολυμιγῆ τῶν φαρμάκων πολλὴν τὴν ἰσχὺν πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν δυσπάθειαν ἔχει, καὶ μάλιστα ἡ θηριακή, διὰ τὴν τοσαύτην δύναμιν, ὡς ἔφην τῶν θηρίων. λαμβάνειν δέ σοι τὸ φάρμακον συμβουλεύω, ὅταν εὔπεπτος ᾖς, καὶ σιτίων μὴ πλήρης, καὶ τῷ μέτρῳ δὲ ἄλλοτε ἄλλως χρώμενος, εὖ ποιήσεις. ποτὲ μὲν γὰρ κυάμου τοῦ αἰγυπτίου τὸ μέγεθος μετὰ κυάθων δύο ὕδατος λάμβανε, ὅταν ὀλίγον ᾖ τὸ μέλλον αὐτῆς πρὸς τὴν πέψιν γίνεσθαι διάστημα. ποτὲ δὲ καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος πίνε, καὶ ἀνιεὶς κυάθοις τρισίν, οὕτως αὐτὸ πίνε, ὅταν πλείονα πρὸς τὴν διοίκησιν τοῦ φαρμάκου τὸν χρόνον ἔχοις. ἐπίβλεπε δὲ ἅμα καὶ τὴν ὥραν καὶ τὴν χώραν, ἐν αἷς μέλλεις λαμβάνειν τοῦ φαρμάκου. θέρους μὲν γὰρ ὅταν ᾖ, οὐδ᾽ ὅλως αὐτοῦ σοι συμβουλεύω λαμβάνειν. θερμοῦ γὰρ ὄντος τοῦ καταστήματος, ἔτι καὶ μᾶλλον θερμότερον γιγνόμενον, βλάπτεται τὸ σῶμα, καὶ τοῦτό γε συνιδὼν ὁ θαυμασιώτατος Ἱπποκράτης, τὰς πρὸ κυνὸς καὶ κατὰ κύνα φαρμακείας, ἐργώδεας εἶναι λέγει. πυρετῶν γὰρ ὁ καιρός, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὗτος τοῖς ἀνθρώποις φέρει. διόπερ καὶ τοῖς ἀκμάζουσι τὴν ἡλικίαν, καὶ πολλὴν ἔχουσι τὴν φυσικὴν θερμότητα, μὴ πολὺ μηδὲ πολλάκις προσφέρεσθαι τὸ φάρμακον παραινῶ. ὥσπερ γε τοῖς ἤδη τοῦ βίου τὴν παρακμὴν ἔχουσι, καὶ πλεῖστον, καὶ μὴ ὀλιγάκις, οὐ μεθ᾽ ὕδατος, ἀλλὰ μετ᾽ οἴνου μᾶλλον συμβουλεύω λαμβάνειν, ἵνα τὸ μαραινόμενον ἤδη τοῦ σώματος καὶ τὸ ἀποσβεννύμενον τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ ἀναζωπυρεῖν, καὶ ἀνάπτεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ δύνηται. ἐπὶ δὲ τῶν παιδίων παντάπασι δεῖ φυλάττεσθαι τὸ φάρμακον. μεῖζον γὰρ οὖσι αὐτῆς τῆς δυνάμεως τὸ μέγεθος τοῦ φαρμάκου, καὶ διαλύει ῥᾳδίως σῶμα, καὶ τὸ ἔμφυτον πνεῦμα ταχέως σβεννύουσιν. ὥσπερ δὴ καὶ τὴν λυχνιαίαν φλόγα τὸ ἔλαιον τοῦ πυρὸς πλέον γινόμενον, εὐκόλως αὐτὴν ἀποσβέννυσιν. ἐγὼ γοῦν ἱστόρησα διαλυθέν ποτε παιδίον ὑπὸ τῆς ἀκαίρου τῆς ἀντιδότου χρήσεως. τὸ μὲν γὰρ ἐπύρεττε χρονίως, καὶ ἦν ἰσχνὸν αὐτοῦ πάνυ τὸ σῶμα, καὶ τὴν δύναμιν ἀσθενές, μόλις δὲ καὶ διὰ πολλῆς ἐπιμελείας διαζῆν δυνάμενον, ὅπερ ἐγὼ συνορῶν ἐκ τοῦ ἰατρικοῦ λογισμοῦ, καὶ πάνυ διεκώλυον αὐτῷ δίδοσθαι τοῦ φαρμάκου. κηδόμενος γάρ τις αὐτοῦ, καὶ πατὴρ εἶναι δῆθεν λέγων, καὶ τυραννικὴν ἐξουσίαν τοῦ κελεύειν ἔχων μᾶλλον, ἤπερ τὴν ἐκ τοῦ λόγου συμβουλίαν ἀκούων, ἀλόγως καὶ μετὰ πολλῆς ἀνάγκης, ἐξηνάγκασέ με τοῦ φαρμάκου διδόναι τῷ παιδίῳ. τὸ δὲ ληφθὲν μέν, οὐκ ἠδυνήθη πεφθῆναι, κρεῖττον γὰρ ἦν τῆς ἰσχύος τοῦ λαμβάνοντος. διέλυσε δὲ αὐτοῦ τὴν σύμπασαν ἕξιν, καὶ τὴν γαστέρα ῥεῖν ἐποίησε, καὶ οὕτω διὰ τὴν ἄλογον τοῦ φαρμάκου χρῆσιν, νύκτωρ ἀπώλετο τὸ παιδίον. εἰ δέ ποτε καὶ ἐν θερμοτέρᾳ χώρᾳ διατρίβων εἴης, φυλάττου χρῆσθαι τῷ φαρμάκῳ, ἀκούσης σοι τῆς ἐκεῖ τοῦ ἀέρος θερμότητος, διόπερ καὶ τοῖς ὑπὸ τῆς πρώτης ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἀνθρώποις θερμοτάτοις οὖσι, καὶ πολλὴν ἔχουσι τὴν ἐκεῖθεν ξηρότητα, ἀκατάλληλον εἶναι μοι δοκεῖ τὸ φάρμακον.

Περὶ ἄλλων θηριακῶν.

Σκευάζονται δέ τινες διὰ τῶν θηρίων τούτων καὶ ἄλλαι. ἀναγκαῖον γοῦν ἔδοξέ μοι καὶ τῶν ἄλλων μνημονεῦσαι, ἵνα τελεώτατος ὁ περὶ τούτων σοι λόγος γένηται, ποιοῦσι καὶ αὐτοὶ πρὸς πάντα τὰ προειρημένα, μετρίως μὲν καὶ χρόνῳ πολλῷ τὸ χρήσιμον παρασχεῖν δυνάμενοι, τὸ δὲ συνεχὲς τῆς χρήσεως, κατ᾽ ὀλίγον τὴν ὠφέλειαν ποιούμενοι. διόπερ δὴ καὶ πολλοὶ τῶν χρωμένων τὴν συναίσθησιν τῆς ἀπ᾽ αὐτῶν βοηθείας ταχεῖαν οὐκ ἔχοντες τὴν ἀρχὴν οὐδ᾽ ὅλως βοηθεῖν δύνασθαι νομίζουσι, μάλιστα ἐπειδὴ καὶ τῷ πυρὶ σποδὸς αὐτῶν τὸ σῶμα γίγνεται, ἐξαφανίζεσθαι λέγοντες τῇ καύσει τὴν πρὸς τὸ ἐπικουρεῖν δύναμιν αὐτῶν. ἐγὼ μὲν φημι, τὴν μὲν δύναμιν αὐτὴν τῇ θηριακῇ μὴ ἔχειν τοὺς ἄρτους, μὴ μέντοι τελέως αὐτῶν ἐξαφανίζεσθαι τὴν ἐπίκουρον ἰσχύν. πολλὰ γὰρ τῷ πυρὶ ὁμιλεῖν ἀποφαίνει κρείττονα, καὶ ποτὲ μὲν καὶ κρυπτομένην αὐτῶν τὴν φύσιν εἰς τὸ φανερὸν ἄγει. τινὰ δὲ καὶ πρὸς ἣν βουλόμεθα χρείαν, εὐαρμόστως ἔχειν παρασκευάζει. ὁ γοῦν χρυσὸς ὑφ᾽ ἡμῶν δι᾽ αὐτοῦ κρίνεται, καὶ ὁ μὲν κίβδηλος, πυρωθεὶς ἐλέγχεται. ὁ δὲ ἐν τῷ πυροῦσθαι καθαρθεὶς ἀκριβῶς, δόκιμος εἶναι φαίνεται. καὶ ὁ σίδηρος πυρούμενος μαλάττεται, καὶ καμπτόμενος ὑφ᾽ ἡμῶν, εὔχρηστος εἶναι πρὸς πολλὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ φαίνεται. οὐχὶ δὲ καὶ τῶν προσφερομένων τὰ πλεῖστα πρὸς τὸ θρέψειν ἡμᾶς, διὰ τὸ πῦρ κατάλληλα γίγνεται; ἄρτος γέ τοι καὶ τῶν κρεῶν, καὶ τῶν ἰχθύων αἱ σάρκες, ὠμὰ μὲν ὄντα πρὸς τὴν χρείαν τῆς ὀρέξεως, ἄχρηστα ἐστίν, ὀπτηθέντα δέ, τότε γίγνονται καὶ τῶν σωμάτων τροφαί. ὁ δὲ οἶνος καὶ αὐτὸς εὐθέως μὲν καὶ ἀπὸ τῶν βοτρύων ἐκθλιβείς, ὠμὸς καὶ ἄπεπτός ἐστιν, πεφθεὶς δὲ τῷ τοῦ ἡλίου πυρί, τότε καὶ ἥδιστος, καὶ ποτι-

μώτατος

μώτατος γίνεται. ὅταν δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ τέχνῃ φαρμάκων, τὴν ἀρχαίαν ἑαυτῶν φύσιν ἔχοντα, δριμύτατά τε ὄντα, καὶ πολέμια τοῖς σώμασιν ἡ πεῖρα διδάσκει, κολασθέντα δὲ τῇ τοῦ πυρὸς ἀνάγκῃ, εὔχρηστα πρὸς θεραπείαν γίνεται, ἡ γοῦν χαλκῖτις, ὠμὴ μὲν καὶ εἰς τὰ σώματα, καὶ ῥᾳδίως τὰς δυσχερείας ἀπεργάζεται, ὀπτηθεῖσα δέ, ἐπουλοῖ τὰ ἕλκη, καὶ ὁ ἀπὸ τῆς φρυγίας λίθος ὠμὸς μὲν ὢν δριμύτατός ἐστιν, ἀνθρακούμενος δὲ καὶ λειούμενος μετ᾽ ἄλλων τινῶν, ἀγαθὸν γίνεται τῶν ὀφθαλμῶν φάρμακον. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ καιομένου σπόγγου γιγνομένη σποδιά, καρτερῶς τὰς αἱμοῤῥαγίας εἴωθεν ἐπέχειν. τὸ αὐτό μοι δοκεῖ καὶ ἐπὶ τῶν θηριακῶν ἁλῶν γίγνεσθαι νομίζειν. ταῦτα γὰρ ὁμοῦ καιόμενα, καὶ ὁλόκληρα συναπτόμενα τὰ θηρία, τὴν μὲν ὑπερτεταμένην, καὶ πονηρὰν τοῖς σώμασι δύναμιν, διὰ τῆς καύσεως ἀποτίθεται, τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ πυρὸς πρὸς τὸ βοηθεῖν συμμετρίαν λαμβάνει. ἰδίως δὲ καὶ ἅλες θεραπεύουσι μάλιστα τὰ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν γιγνόμενα πάθη, λεύκας λέγω, καὶ λέπρας, καὶ λειχῆνας τοὺς ἀγρίους. τά τε γὰρ ὑπὸ τῷ δέρματι περιττὰ καὶ δριμέα, μάλιστα διαφοροῦσιν. ἐσθίοντες γοῦν αὐτοὺς οἱ πλεῖστοι, ἱδρωτικώτεροι γίνονται, καὶ τὴν διεφθαρμένην κενοῦσιν οὐσίαν, ὡς καὶ τὰς καλουμένας φθεῖρας ἐκβάλλειν τινάς, ἐκ διαφθορᾶς ἰδίαν γένεσιν ἐχούσας, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὡς οἶμαι φθεῖρας καλουμένας. σμήχουσι δὲ καὶ ἄριστα τοὺς ὀδόντας, καὶ τὰ πλαδαρὰ τῶν σωμάτων πυκνοῦσι, καὶ τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπιφερόμενον ἀναστέλλουσι ῥεῦμα, ἀσήπτους τε τοὺς ὀδόντας φυλάττουσι, τιτρώσκεσθαι ἢ βιβρώσκεσθαι αὐτοὺς οὐκ ἐῶντες. γίνεται δ᾽ αὐτῶν ἡ σκευασία τοῦτον τὸν τρόπον. πειράσομαι γάρ σοι πάλιν καὶ τούτους σκευάζειν, τῇ ὑπογραφῇ τοῦ λόγου χρώμενος. λαβόντα γὰρ χρὴ ἐχίδνας ταῖς προειρημέναις ὁμοίας, καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τεθηραμένας, ἔστωσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν δ̄. καὶ μὴ πλεῖον δύο ἡμερῶν μετὰ τὴν θήραν ἐχούσας, ἀλλ᾽ εἰ δυνατόν, αὐτῆς τῆς ἡμέρας, ἧς εἰσιν εἰλημμέναι. εἶτα τῶν ἁλῶν, καλὸν μὲν εἰ τῶν ἀμμωνιακῶν, εἰ δὲ μή γε τῶν κοινῶν, καὶ τῇ χρόᾳ λευκῶν, καὶ ἐξηθειασμένων ἠρέμα, μόδιον ἰταλικόν, εἶτα καὶ σὺν αὐτοῖς κόψας ἁδρομερῶς γεντιανῆς κρητικῆς λίτραν ᾱ S. ἀριστολοχίας στρογγύλης λίτραν ᾱ S. κενταυρείου λεπτοῦ κόμης λίτρας β̄. καρδαμώμου, ἀρμενιακοῦ, πρασίου ἀνὰ Ζο ς̄. σκορδίου ὀρφνοῦ, χαμαίδρυος κρητικῆς λίτραν ᾱ. πηγάνου ἡμέρου σπέρματος λίτραν ᾱ. μέλιτι ἀττικῷ φυράσας αὐτά, καὶ ἥμισυ λίτραν μέρος αὐτῶν εἰς χύτραν ἐξ ὀστράκου γενομένην καινὴν βαλών, εἶτα δ᾽ ἐχίδνας ζώσας προεπιβαλών, σὺν αὐταῖς καὶ σκίλλας ἁπαλάς, καὶ πάνυ νεαρὰς ε̄. εἰς λεπτὰ κατατεμών, οὕτως ἐπίβαλε τὸ λοιπὸν ἥμισυ τῶν ἄλλων μέρος, καὶ πωματίσας, καὶ πηλώσας ἐπιμελῶς, τρῆσον τέσσαρσί που τρήμασιν αὐτῆς τὸ πῶμα, ἵνα δι᾽ αὐτῶν ὁ ἀτμὸς διασημαίνῃ σοι τὸ μέτρον τῆς ὀπτήσεως. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον φανήσεται καπνὸς ἐξιών, πολὺς ζοφώδης καὶ τεθολωμένος πάνυ, σημαίνων ὅτι τὸ πῦρ ἤδη ἅπτεται τῶν θηρίων, ὅτε σε καὶ προσέχειν ἀκριβῶς παραινῶ, μήποτε ἀναπνεύσῃ τούτου καπνοῦ, κεκακωμένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν ἐχιδνῶν. εἶθ᾽ ὅταν παύσηται ὁ ἀτμός, ἀναβαλλομένην δέ τινα φλόγα λεπτὴν διὰ τῶν τρημάτων βλέπῃς, τότε νόμιζε ὡς ἄριστα αὐτὰ ἑψῆσθαι, καὶ οὕτω βάσταζε ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὴν χύτραν, ψύξας ὅλην ἡμέραν τε καὶ νύκτα, εἶτα ἀνοίξας, καὶ ἀνελόμενος τοὺς ἄνθρακας, ἐπιμελῶς κόπτε καὶ σῆθε μετὰ τούτων τῶν μιγμάτων, πηγάνου ἀγρίου σπέρματος Ζο θ̄. ὑσσώπου κρητικοῦ Ζο θ̄. μαράθρου σπέρματος ἀγρίου Ζο ς̄. νάρδου κελτικῆς, στάχυος σκυθικοῦ, ἀνὰ Ζο ς̄. πετροσελίνου μακεδονικοῦ Ζο δ̄. ἀμώμου βότρυος Ζο γ̄. ὀριγάνου ἡρακλεωτικοῦ κορύμβων Ζο θ̄. ὁρμίνου σπέρματος πεφρυγμένου Ζο γ̄. θύμου κορύμβου ἀττικοῦ Ζο θ̄. μαλαβάθρου φύλλων ἰνδικοῦ Ζο δ̄. ἀρκευθίδων λακωνικῶν σαρκὸς λίτρας β̄. κορίου σπέρματος ἡμέρου Ζο ς̄. πεπέρεως λευκοῦ λίτρας β̄. πεπέρεως μέλανος λίτρας β̄. σιλφίου ῥίζης Ζο ῑ. ζιγγιβέρεως ἀτρήτου λίτρας β̄. σατυρίου σπέρματος ἢ ῥίζης οὐγγίας ς̄. γλήχωνος ὀρεινοῦ Ζο ς̄. σεσέλεως μασσαλεωτικοῦ πυῤῥοειδοῦς Ζο ς̄. τορδύλου ὀρφνοῦ σπέρματος Ζο ς̄. ἡδυόσμου Ζο ς̄. κασσίας τῆς καλλίστης Ζο β̄. κινναμώμου Ζο ᾱ. πυρῶ δ᾽ αὐτὰ κόψας καὶ σήσας πάλιν ἐπικόπτειν, καὶ διακοσκινεύειν πολλάκις ἵνα ἀκριβῶς λεῖα γένωνται, καὶ οὕτως ἐν ὑελίνοις σκεύεσιν ἀποτιθέμενος χρῆσθαι μὴ εὐθέως, ἀλλὰ μεθ᾽ ἡμέρας που δέκα. ἐσκεύασα δ᾽ αὐτοὺς ἐγώ, μὴ καύσας τὰ θηρία, ἀλλὰ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀρτίσκους ὥσπερ ἐπὶ τῆς θηριακῆς ὑπέδειξα σκευάζεσθαι, ἀναμίξας τοῖς μετὰ τῶν θηρίων καιομένοις καὶ αὐτούς, ἵνα ἥνπερ ἔχῃ ποιότητα ἐν αὐτοῖς ἐν τῇ καύσει ταύτην ἀποβάλῃ, τοσοῦτον μέτρον τῶν ἀρτίσκων προσβάλλων, ὅσονπερ ἐτεκμηράμην ἔχειν τὸν ἀριθμὸν τῶν τεσσάρων ἐχιδνῶν, καὶ ἀπέβησαν ὡς ἀληθῶς ἄριστοι, οὔτε τὸ ἐκ τῆς καύσεως σποδῶδες ἐν τῇ γεύσει ἔχοντες, οὔτε μέλανες ὄντες τῇ χροιᾷ, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιότητα ἐν τῇ χρήσει ἥδιστοι γινόμενοι, καὶ τὴν δύναμιν πρὸς ἅπερ εἶπον αὐτοὺς ἰδίως ποιεῖν, ἐνεργεστέραν ἔχοντες. οὗτος ἐστὶν ὁ περὶ τῆς θηριακῆς, καὶ τῶν θηριακῶν ἁλῶν λόγος, φιλοπόνως ὡς οἶμαι ἐξετασθεὶς ὑπ᾽ ἐμοῦ μάλιστα, ἐπεὶ καὶ σὺ περὶ πάντας τοὺς λόγους φιλοτίμως ἔχεις. μέμνημαι γάρ σε ὁπότε τοῖς λόγοις ἐνδόξως ἐπὶ δημοσιεύων εὐσχόλαζες, ἤ τι λέγων πρόβλημα, κρίναι τοὺς λέγοντας διαλείπειν ποτέ, πολλὰς ἀφορμὰς εὑρίσκειν σε φιλοτιμουμένων εἰς τόδε διαλεγομένων. ἔλεγες γοῦν, ὅτι καὶ οἱ θεοὶ μὴ χρῶντες, οὐ λαλοῦσιν. ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ χρηστήρια σιωπᾷ, ποτὲ καὶ ἡ θάλασσα τοῖς χειμῶσι τὸ πλεῖσθαι οὐκ ἔχει. τὰ δὲ ῥεῖθρα τῶν ποταμῶν παύεται ῥέοντα, καὶ μετὰ χρόνον ἐπιῤῥεῖν πάλιν ἄρχεται, καὶ ἡ γῆ τοὺς καρποὺς οὐκ ἀναφύει πάντοτε. μιμνησάμενος οὖν σε κἀγώ, οὐδὲν τῶν περὶ τῆς θηριακῆς ζητουμένων παρέλιπον, ἅμα καί σοι προτρεψάμενος ἡδέως χρῆσθαι τῷ φαρμάκῳ, ἐπεὶ καὶ πολυετῆ τῆς ζωῆς τὸν χρόνον ἡ χρῆσις αὐτοῦ παρέχεσθαι τετήρηται, ὅνπερ εἰκότως ἐγὼ τὸν παρὰ θεῶν γενέσθαι σοι εὔχομαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΘΗΡΙΑΚΗΣ

ΠΡΟΣ ΠΑΜΦΙΛΙΑΝΟΝ.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ ἐπιζητοῦντί σοι κράτιστε Παμφιλιανὲ τὴν μέθοδον τῆς θηριακῆς ἀντιδότου, καὶ τὴν χρῆσιν παρ᾽ ἡμῶν ἀκοῦσαι, τὰ μὲν ἐκ τοῦ παραυτίκα ἡμῖν ῥηθέντα, οὔτε σὲ νομίζω διαμνημονεύειν, οὔτε ἐμαυτῷ ἀπαρκούντως εἰρηκέναι. νυνὶ δὲ ἐπὶ σχολῆς γενόμενος, καὶ διὰ τῆς μνήμης ἀνακαλεσάμενος ὅσα περὶ τὴν περιοδείαν εἶδον ἐν Ῥώμῃ, παρά τε τοῖς ὑφηγησαμένοις ἡμῖν κατορθούμενα διὰ τοῦ φαρμάκου τούτου, καὶ ὅσα χρησάμενος αὐτὸς ἐπιτυχὼν κατώρθωσα, ταῦτ᾽ ᾠήθην δεῖν σοι προσφωνῆσαι συναγαγών, μετὰ τοῦ καὶ τοὺς τρόπους τῆς χρήσεως ὑπογράφειν, καὶ τὰς διαφορὰς τῶν παθῶν, καὶ τοὺς καιροὺς ἐφ᾽ ὧν τινων, καί ποτε χρώ-

μένος αὐτῇ τις, οὐκ ἂν διαμαρτάνοι. κομιδῇ γὰρ ἀμούσου τινὸς εἶναι δοκεῖ μοι, τὸ ἀποκρύπτεσθαί τι τῶν εἰς σωτηρίαν διαφερόντων, ὑπὲρ ἧς ἅπαντες οἱ κατὰ τὴν μητρόπολιν εὔχονται δικαίως, ἅτε δὴ κατ' ἰδίαν εὐεργετούμενοι, καὶ κοινῇ κοσμούμενοι, διὰ τῶν ὑπὲρ τῆς προνοίας τῇ πόλει πάσῃ κατασκευαζομένων κοινωφελῶν ἔργων. οἶδα δὲ καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἁπάσας ὅσαι κρητικαὶ, τῆς σῆς γνώμης τὸ περὶ πάντας δεξιὸν καὶ ἐπιεικὲς οὐ τιμώσας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγαπώσας. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τῆς αἰγύπτου καὶ οἱ τῆς Βασιλίδος πόλεως, τουτέστι τὸ πλῆθος φίλοι σοι μόνοι κρητῶν, ὅσοι τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οὐκ εἰσὶν, ὥστ' εὐλόγως ἄν τινα θαυμάσαι, καὶ τὴν τύχην οἰκείως σοι θεμένην πρὸς τὴν φύσιν τοῦ τρόπου καὶ τοῦ ὀνόματος τὸ ἐπίσημον, ὡς ἂν προγινώσκουσαν, ὅτι μέλλεις ὑπὸ πάντων φιλεῖσθαι. ἡ μὲν οὖν κτῆσις σοι τῆς ἀντιδότου δαψιλὴς, καὶ παρὰ πολλῶν, ἡ δ' ἔντεχνος χρῆσις παρ' ἡμῶν, καὶ τῆς ἡμετέρας περὶ σὲ σπουδῆς καὶ εὐνοίας ὑπόμνημα. ὃν περ γὰρ τρόπον αὐλοῦ καὶ λύρας, καὶ τῶν ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων, οὐδὲν πλέον τοῖς κεκτημένοις μὲν, μὴ χρωμένοις δὲ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀντιδότων ἔχει, οἷον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἰατρικῶν φαρμάκων, οὐδεμίαν ὄνησιν ἡ κτῆσις αὐτῶν, τῆς χρήσεως ὑστεριζούσης. εἰ μὲν γὰρ, ὡς ἡ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπικρατοῦσα φήμη, πρὸς μόνα τὰ δήγματα τῶν ἰοβόλων, καὶ πρὸς τὰς τῶν δηλητηρίων φαρμάκων ἐποίει πόσεις, ἔδει καθάπερ τι κειμήλιον οἴκοι κατακείμενον περιορᾶν τὸ φάρμακον, ὑπὸ τοῦ χρόνου δαπανώμενον τῆς χρείας οὐ καλούσης. ἐπεὶ δὲ πρὸς τούτοις καὶ εὐεξίαν ὑπισχνεῖται, καὶ μακροβιότητα, καὶ ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, καὶ διαμονὴν ὑγείας, καὶ οὐ μόνον τῶν παρόντων νοσημάτων λύσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔσεσθαι μελλόντων κώλυσιν, εὔλογον οἶμαι καὶ ἐν ὑγείᾳ οὐκ ἀποστρέφεσθαι τὴν χρῆσιν αὐτῆς τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐνοχλούντων παθῶν, τὸ τὴν ἀρχὴν μὴ παθεῖν προτιμῶντα. πολλοὶ γοῦν τῶν ἐν ῥώμῃ μεγάλα δυναμένων κατὰ νουμηνίαν τοῦ φαρμάκου προσφέρονται. οἱ δὲ ἀπολεξάμενοι τὴν τετάρτην τῆς σελήνης, ἐπὶ τρεῖς καὶ τὰς ἑξῆς ἡμέρας προυπεπηκότες, καὶ τῆς κοιλίας ἠρέμα προεπιμεληθέντες, περὶ τὴν τρίτην ὥραν προσφέρονται τοῦ ἑλληνικοῦ κυάμου μέγεθος, σὺν μέλιτος κοχλιαρίῳ ἑνὶ, καὶ ὕδατος θερμοῦ κυάθοις δυσὶν, οὐχ ἵνα τι ἐνοχλοῦν νόσημα ἀποστρέψωνται, ἀλλ' ἵνα παντὸς νοσήματος ἀπερίπτωτοι μένωσι, καὶ τῆς προθέσεως οὐκ ἀποτυγχάνωσι. χρηστὸν γὰρ αὐτοῖς ἀποφαίνει τὸ αἷμα, οὐ τὴν φερομένην ἐν αὐτῷ φαυλότητα ἀποκρίνουσα, ἀλλ' ἐξοικειοῦσα τὴν ἀτοπίαν, καὶ κρατοῦσα τῆς παρὰ φύσιν ποιότητος. κατὰ δὲ τὰς ἀποδημίας ὅταν ὑπονοήσωσι χώρας τινὰς νοσώδεις, ἢ μοχθηρίας ὑδάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον προσφερόμενοι, ἐξασφαλίζονται τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, ὥσπερ ὅπλῳ τινὶ σωτηρίῳ τῷ φαρμάκῳ χρώμενοι, καὶ διαμένουσιν ἀπήμονες. τῶν δ' ἐμῶν διδασκάλων ὁ πρεσβύτατος ἀνὴρ, εἰ καί τις ἄλλος ἐμπειρίᾳ τέχνης, καὶ ἐπιεικείᾳ γνώμης διαφέρων, Αἰλιανὸς Μέκκιος, ἔφη ποτὲ τὴν ἰταλιώτην χώραν ὑπὸ λοιμοῦ πιεσθεῖσαν, ὀξεῖς θανάτους καὶ φθορὰν ἀνθρώπων πολλὴν παθεῖν, ἐνδεεῖς δὲ πάντων ὁμοίως, καὶ τῶν ἰατρῶν καὶ ἡγουμένων ἀνδρῶν ὑπαρχόντων, εἰσηγήσασθαι μόνῃ χρῆσθαι τῇ θηριακῇ, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπρακτούντων βοηθημάτων, καὶ τῶν μὲν ἤδη νοσούντων λαβόντων τινὰς ἀνασφῆλαι, τινὰς δὲ καὶ διαφθαρῆναι. τοὺς δὲ πρὸ τοῦ νοσῆσαι προσενηνεγμένους ταύτας, οὐ μόνον τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πεῖραν τοῦ πάθους διαφυγεῖν, καὶ θαυμαστὸν οὐδέν. εἰ γὰρ καὶ θανασίμων φαρμάκων πινομένη δύναται κρατεῖν, νικήσει καὶ φθορὰν ἀέρος ἀδικοῦσαν τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ δὴ καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἅπαντας κοινῇ διαλανθάνειν μὴ θαυμάσαις. ὁποῖοι γάρ εἰσι, καὶ χυλοὶ, καὶ φλοιοὶ, καὶ ῥίζαι, καὶ ἄνθη, καὶ σπέρματα, καὶ σαρκία ἐξ ὧν συνέστηκεν. ὥσπερ οὖν καθ' ἓν τούτων ἕκαστον ἱκανὸς ὁ χρόνος ἐξίτηλον ἀποφῆναι, οὕτω καὶ τὴν ὅλην τοῦ φαρμάκου σύνθεσιν, τοῦτό τε ὑφορώμενοι τῶν †ὑλικῶν ἰατρῶν οἱ χαριέστατοι, πωλοῦσιν ἢ δωροῦνται περὶ τὴν ἄγαν παλαιουμένην. αὐτοὶ δὲ τῆς χρείας καλούσης, ἐνεργεστάτῳ καὶ ὡραιοτάτῳ χρῶνται τῷ φαρμάκῳ, οὐ γὰρ ἔξεστιν αὐτοῖς βοηθοῦσι, ἀποτυγχάνειν. δείξω δέ σοι καὶ τὰς ἄλλας προθεσμίας τῶν χρόνων, καὶ τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων, πρὸς ἅς τινας, καὶ ὁπότε χρώμενος αὐτῇ τις, οὐκ ἀποτεύξεται. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐχεοδήκτων καὶ ὀφιοδήκτων, καὶ ἀσπιδοδήκτων, καὶ λυσσοδήκτων, καὶ καθόλου τῶν ὑπό τινος τῶν ἰοβόλων δηχθέντων, ἢ νυγέντων, ἢ ψυγέντων ἱκανῶς ἄγαν, ἡ πρόσφατος δύναται βοηθεῖν. ἔστι δὲ πρόσφατος, μέχρις ἐτῶν λϛ. καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα πάντα. μετὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον κατάλληλος ἅπασι τοῖς ἄλλοις πάθεσι, περὶ ὧν ὑπόμνημα γράψομεν, πολλῶν πλειόνων ὄντων ἄλλων εἰς ἀριθμὸν τῶν προειρημένων. δοκίμιον οὖν τοῦ ἐνεργοῦς καὶ ἀπράκτου φαρμάκου, φάρμακον ὑπήλατον, ἢ ἐμετήριον, ἢ ἐλλέβορον, ἢ σκαμμωνίαν, ἢ ἄλλ' ὅτι βούλεταί τις ἀνδρικώτατον, ὡς μέλλον καθαίρειν ἐπιδώσει προσεπιδοὺς τῆς ἀντιδότου κυάμου ἑλληνικοῦ τὸ μέγεθος, καὶ οὐ καθαρθήσεται, οὐδ' ἔν τινι συναισθήσει καθάρσεως ὁ λαβὼν ἔσται. γενόμενος δὲ, ἐξελέγχει τῆς ἀντιδότου τὴν διὰ χρόνου ἀπραξίαν. δίδοται δὲ πρὸς τὰς τῶν θανασίμων φαρμάκων πόσεις, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἰοβόλων πληγὰς μετ' οἴνου κυάθους γ. τοῦ φαρμάκου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, καὶ ἐπιδιδομένη καὶ προσλαμβανομένη, εἰ δι' ὑφοράσεως τις ἔχει φαρμακείας, ὁμοίως καὶ πρὸς τοὺς ὑπό τινος αἰτίας ἀδήλου κινδυνεύοντας, τῆς ἐν τῷ σώματι διαφθορᾶς, μιμησαμένης θανασίμου φαρμάκου ποιότητα, βοηθεῖ καὶ ταῖς προσφάτοις καὶ χρονίαις βηξὶ, καὶ ἐφ' ὧν ἄλγημά τι τοῦ θώρακος, ἢ πλευρᾶς, ἀπυρέτοις μετ' οἰνομέλιτος, πυρέσσουσι δὲ, μεθ' ὑδρομέλιτος εἰς νύκτα κυάμου τὸ μέγεθος αἰγυπτίου. ὁμοίως καὶ πρὸς τοὺς ἐμπνευματουμένους στομάχους, ἢ στρεφομένους, ἔντερον ἢ κῶλον ὀδυνωμένους, ἐπὶ τούτων ἡ πόσις γινέσθω δι' ὕδατος. τὸ δ' αὐτὸ φάρμακον διδόσθω κυάμου τὸ μέγεθος ἕωθεν. δύναται καὶ ὄρεξιν ἐπιτεταμένην ἀναστεῖλαι, καὶ ὑπτιωμένην ἀναγεῖραι, τὸ οἰκεῖον ἑκάστῳ τῶν τῆς φύσεως ἔργων μέτρον ἀποκαθιστᾶσα. ἡ δὲ πόσις καὶ ἐπὶ τούτων, ἰσομεγέθης τῇ προειρημένῃ δι' ὕδατος ἢ κράματος, μήτε πλείων κυάθων γ. μήτε ἐλάσσων δύο, ἀγαθὴ καὶ παντὸς τύπου ῥίγους ἀπαλλάξαι, καὶ περίψυξιν, καὶ χολεμεσίαν τὴν ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς, ἔσθ' ὅτε συνεδρεύουσαν τῶν παροξυσμῶν, καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις διδομένη. εἰ δέ τις αὐτῇ πρὸ τῶν ἐπισημασιῶν τρὶς, ἢ τὸ πλέον τετράκις χρήσεται, περιγράφει τέλεον τοὺς πυρετοὺς, μετὰ τοῦ καὶ τὴν δίαιταν τῇ ὠφελείᾳ τῇ ἀπὸ τοῦ φαρμάκου μὴ ἀντιπράσσειν. οὐδὲν γὰρ οὕτως οὐδὲν ἰσχυρὸν ἐν ἰατρικῇ βοήθημα, ὃ τὴν ἐξ αὐτοῦ γινομένην ὄνησιν δύναται ἐπαγαγεῖν, ἢ ἀντιπρασσόμενον ὑπὸ τῶν κατὰ δίαιταν, ἢ μὴ συνεργούμενον. πεπίστευται δὲ καὶ ταῖς γυναιξὶ τὰς ἐπιμηνίους καθάρσεις κινεῖν, καὶ τὰ νεκρὰ τῶν ἐμβρύων ἐκβάλλειν, ἃ δι' ἀσθένειαν οὐ δύναται ἡ φύσις ἀποτρίψασθαι πολλάκις θέλουσα. δίδοται δὲ ἐπὶ τούτων διὰ γλυκέος, ἢ μελικράτου προαφεψημένου,

δικτάμνου

δικτάμνου, ἢ πηγανοῦ, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, ὅ τινες ἐπιχωρίως κίθη καὶ κιβώτιον καλοῦσι. χρήσιμος δὲ καὶ
ὑδρωπικοῖς καὶ ἰκτερικοῖς μετὰ ἀσάρου ἀφεψήματος. ἐπὶ μὲν τῶν ὑδρωπικῶν, οἱ μὲν αὐτὸ καταπίνειν διδόασι
τὸ φάρμακον πρὸ τῶν σιτίων, οἱ δὲ καὶ ἀνιέντες ὀξυκράτου κυάθῳ ἑνὶ, τότε γὰρ δίψους ἄκος μέγα γίνεται, καὶ τὴν
ὅλην ἕξιν εὐτονωτέραν ἀποδείκνυσι, καὶ τὴν πλεονεξίαν τῶν ὑγρῶν μετὰ τοῦ μέσου καὶ ξηροτέραν ἀποφαίνει τὴν
φύσιν. ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς τῆς φωνῆς ἀποκοπὰς, καὶ κατ' ἰδίαν πινομένη, καὶ ἐν τῷ στόματι κατεχομένη, μιγνυμένης
τραγακάνθου διπλῆς τῷ ποτῷ, μετ' οἰνομέλιτος ἢ γλυκέος. τοὺς δὲ ὑπὸ τῆς γλώττης κατέχοντας, ἀποτήκειν δεῖ τὸ
φάρμακον κατ' ὀλίγον, ὃν περ εἰώθαμεν χρῆσθαι τρόπον, κἂν ταῖς καλουμέναις ἀρτηριακαῖς. ἁρμόζει καὶ τοῖς
αἱμοπτοϊκοῖς, ἐάν τε ἀπὸ θώρακος, ἐάν τε ἀπὸ πνεύμονος ἡ ἀναγωγὴ γίγνηται, προσφάτου μὲν οὔσης τῆς ἀναφορᾶς,
μετ' ὀξυκράτου διδομένη, κεχρονισμένης δὲ, μεθ' ὕδατος κυάθων γ. πολλῷ δ' ἄμεινον, εἰ προαφεψήσεις τι τῷ ὕδατι,
10 τοῦ καλουμένου συμφύτου τῆς πόας. ἡ δὲ πόσις εἰς νύκτα καὶ πρωῒ, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος. ἐπὶ δὲ τῆς ῥώμης
οἶδα τοὺς καθηγησαμένους ἡμῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων, χρωμένους καὶ τῇ διὰ φελλῶν δυνάμει, ἧς τὴν πλοκὴν αὖ οὕτω
δὴ εὐκαιροτέραν σοι προσθήσομαι, καὶ ἐν κύκλῳ δὲ, καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν περιβάλλοντας δαψιλεῖ τῷ φαρ
μάκῳ τὸν θώρακα, καὶ τὰ πολλὰ ἐκράτουν τὸ πάθος διὰ τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς. ἁρμόζει δὲ καὶ τοῖς νεφριτικοῖς, καὶ
δυσεντερικοῖς, καὶ τοῖς λιθιῶσι, καὶ δυσπνοϊκοῖς, καὶ τοῖς περὶ τὸ ἧπαρ καὶ σπλῆνα ἢ σκιρρώδη τινὰ πῆξιν,
ἢ ἄλλως κεχρονισμένην ἔχουσι, δι' ὀξυμέλιτος διδομένη ἐπὶ τῶν σκιρρωδῶν. ὀξύμελι δὲ ἀπὸ τῶν μελικηρίδων λη-
πτέον, τοῦτο γὰρ εὔθετον, καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ διαίτης λέγει. ἀπὸ δὲ δι' ὄξους σκιλλητικοῦ κυάθου ἑνὸς ἥμι-
συ ἐπὶ τῶν δυσπνοϊκῶν. ἐπὶ δὲ τῶν λιθιώντων, μετὰ ἀφεψήματος σελίνου, ἢ πετροσελίνου. ἐπὶ δὲ τῶν νεφριτικῶν,
μετὰ οἰνομέλιτος, ἐπὶ δὲ τῶν δυσεντερικῶν, μετὰ συριακοῦ ῥοὸς ἀφεψήματος, ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιληπτικῶν, ὀλιγαιμίας
μὲν περὶ τὴν ἕξιν οὔσης μελικράτῳ, πολυαιμίας δὲ καὶ πάχους, ἐν ὀξυμέλιτι. τινὲς δὲ τῶν δοκίμων ἰατρῶν ἐπὶ
20 τούτων νάπυ διδόασι προαναγαργαρίζεσθαι, ἔπειτα οὕτως τοῦ φαρμάκου προσφέρουσιν εἰς νύκτα μεθ' ὕδατος, ὅσον
ἑλληνικοῦ κυάμου τὸ μέγεθος. καθόλου δ' εἰπεῖν, ἅπαντα τὰ ἄλλα πάντα βοηθήματα μηδὲν ἰσχύσει, ἀλλ' ἡττᾶται πρὸς
τῶν νοσημάτων, ἐπὶ τούτων ἡ ἀντίδοτος πινομένη, παραδόξως κατορθοῖ. ἤδη γοῦν καὶ ἐπὶ τῶν χολερικῶν ἀπαυ-
δηκότων, καὶ ἐπὶ καρδιακῶν ἐν ἐσχάτοις ὄντων ἐπιδοθεῖσα, παλιγγενεσίαν ὥσπερ τοῖς λαβοῦσιν ἐπεδωρήσα-
το, ἀλλ' οὔτε δυνατὸν, οὔτε ἁρμόζον περὶ πάντων γράφειν. ἀπὸ γὰρ τῶν γεγραμμένων τις ὁρμώμενος, δυνήσεται τοὺς
λογισμοὺς μετατιθεὶς, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐπιτυχῶς αὐτῇ χρῆσθαι. τοὺς δὲ ἐπὶ πλέον ἤδη ἀποδιάζοντας ἐπαινεῖν τὸ
φάρμακον, παραμεμπτέον οὐχ ὡς ἰατρικὴν, ὀχλαγωγικὴν δὲ μᾶλλον ὑπόσχεσιν αὐτοῖς προσάπτοντας, οἳ καὶ πρὸς
ὠταλγίαν αὐτό φασι ποιεῖν, καὶ δυσηκοΐας, καὶ ἀμβλυωπίας, καὶ κιονίδας, καὶ τὰς καλουμένας ἄφθας. ὁ γὰρ
τοιοῦτος ἔπαινος, διαβολὴν ἔοικεν φέρειν μᾶλλον τῷ φαρμάκῳ ἢ σύστασιν. εἰ γὰρ ἔστι δι' εὐτελοῦς ὕλης ἄμεινον ἰᾶσθαι
τὰ τοιαῦτα τῶν παθῶν, ἄπρακτον τὸ μετὰ πολυτελείας ἔλαττον περιγιγνόμενον τοῦ τέλους. ὑπὲρ δὲ τῆς σκευα-
30 σίας, εἰπεῖν τι ἀναγκαῖον, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ δεῖται τινὸς ἐντρεχείας. ὁ μὲν γὰρ Μενεκράτης οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῆς δίεσταλ
κε. ἐπεὶ δὲ λαμβάνει ἡδυχρόου τὸ φάρμακον, καὶ ἑτέρων ἀρτίσκων, σκιλλητικῶν καὶ θηριακῶν, πρότερον περὶ τῆς
σκευασίας τούτων λεκτέον. Ἡδυχρόου σκευασία. Ἀσπαλάθου ῥίζης φλοιοῦ, καλάμου ἀρωματικοῦ, κόστου, ἀσάρου,
ξυλοβαλσάμου, φοῦ, ἀμαράκου, μαστίχης ἀνὰ ∠ ς. σχοίνου ἄνθους ∠ ιβ. οἱ δὲ κδ. κινναμώμου ∠ ιβ. ἀμώμου, κασσίας,
ῥᾶ ποντικοῦ, ἀνὰ ∠ ιε. νάρδου ἰνδικῆς, φύλλου, ἀνὰ ∠ *ις. σμύρνης, κρόκου, ἀνὰ ∠ ιβ. οἴνῳ φαλερίνῳ ἀναλάμβανε,
ὀποβαλσάμῳ παραπτόμενος ἐν τῷ ἀναπλάττειν, καὶ ἔα ξηραίνεσθαι ἐν σκιᾷ. Περὶ ἀρτίσκων σκιλλητικῶν.
Τοὺς σκιλλητικοὺς, οὕτω σκευάζομεν. σκίλλαν περίπλασσε πηλῷ, καὶ βάλλε εἰς κάμινον βαλανείου καιομένην, τῇ
δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τοῦ ἐντὸς λαβὼν ∠ ρκ. καὶ ὀροβίνου ἀλεύρου ∠ ξ. λειώσας ὁμοῦ ποίει τροχίσκους. Ἀρτίσκοι δὲ θη
ριακοὶ οὕτω σκευάζονται, λαβὼν ἔχεις δ. ἢ πέντε πυῤῥὰς. ἄμεινον δὲ εἶναι νεοθηράτους, αἱ γὰρ πολλῷ χρόνῳ καθειρ
γμέναι, ἰωδεστέραι τὴν ἕξιν εἰσίν. ἔστι δὲ τοῦτο τεκμήρασθαι ἀπὸ τοῦ νησεύσαντος ἀνθρώπου, ἔπειτα τοῦ πρὸς κεφαλὴν
40 μέρους καὶ τοῦ πρὸς οὐρὰν, ἀφαιρεῖν ἀνὰ τετραδάκτυλον, καὶ τὴν φολίδα πᾶσαν ἀποδέρειν, καὶ πᾶν τὸ ἔντερον
ἐκβάλλειν. τὰ δὲ λοιπὰ ἕψειν ἐν καινῇ χύτρᾳ μετ' ἀνήθου. ἑψηθεισῶν δὲ τῶν σαρκῶν, καθαίρειν τὰς ἀκάνθας, ἐπιμε-
λῶς δὲ τὰς σάρκας ἰσοῦν δεῖ, ἵνα μὴ διαλάθῃ ἄκανθα, καὶ ῥίψαι, καὶ ἄρτου καθαροῦ ξηροῦ τὸ ἴσον προσβάλλειν, καὶ
συλλεαίνειν, ἔπειτα προσαπτόμενος ὀποβαλσάμῳ τροχίσκον ἀνάπλασσε, καὶ ψύχε ἐν σκιᾷ. αὕτη δὲ ἀντίδοτος κατὰ
Ἀνδρόμαχον τὸν πεποιηκότα αὐτὴν, συντίθεται τρόπῳ τοιῷδε. ὠνομάσθη δὲ παρ' Ἀνδρομάχου γαλήνη. οἱ μετ' αὐ
τὸν δὲ παραλαβόντες, οἷον Κρίτων καὶ οἱ κατ' αὐτὸν, διὰ τὸ ἔχειν αὐτὴν τῆς σαρκὸς τῶν ἐχιδνῶν, ὠνόμασαν αὐτὴν
θηριακήν. ἀρτίσκων σκιλλητικῶν ∠ μη. ἀρτίσκων θηριακῶν ∠ κδ. ἀρτίσκων ἡδυχρόου ∠ κδ. κινναμώμου, πε
πέρεως μέλανος, ὀποῦ μήκωνος, ἀνὰ ∠ κδ. ἴρεως ἰλλυρικῆς, γλυκυῤῥίζης, ὀποβαλσάμου ἀνὰ ∠ ιβ. ῥόδων ξηρῶν
∠ ιβ. σκορδίου κρητικοῦ, βουνιάδος σπέρματος, γογγυλίδος ἀγρίας, ἀγαρικοῦ, ἀνὰ ∠ ιβ. κρόκου, σμύρνης, ζιγγιβέ-
ρεως, ῥᾶ ποντικοῦ, πενταφύλλου ῥίζης, καλαμίνθης, πρασίου, πετροσελίνου, στοιχάδος, κόστου, πεπέρεως λευκοῦ ∠ ς.
50 δικτάμνου κρητικοῦ, σχοίνου ἄνθους, λιβάνου ἄῤῥενος, τερμινθίνης χίας, κασσίας σύριγγος μελαίνης, νάρδου ἰνδικῆς
ἀνὰ ∠ ς. πολίου ἄνθους κρητικοῦ, στύρακος, σελίνου σπέρματος, σεσέλεως, θλάσπεως, ἄμμεως, χαμαίδρυος, χα-
μαιπίτυος, ὑποκιστίδος χυλοῦ, μαλαβάθρου, νάρδου κελτικῆς, γεντιανῆς ῥίζης, ἀνίσου, μήου, μαράθρου σπέρματος,
λημνίας μίλτου σφραγίδος, χαλκίτεως ὀπτῆς, ἀμώμου, ἀκόρου, καρποβαλσάμου, φοῦ ποντικοῦ, ὑπερικοῦ, ἀκακίας,
καρδαμώμου, κόμμεως, ἀνὰ ∠ δ. δαύκου σπέρματος, χαλβάνου, σαγαπηνοῦ, ἀσφάλτου, ὀποπάνακος, καστο-
ρίου, κενταυρίου λεπτοῦ, ἀριστολοχίας, κληματίτιδος ἀνὰ ∠ β. μέλιτος ἀττικοῦ λίτρας ι. οἱ δὲ ς. οἱ δὲ δ. οἴνου φαλερίνου
ξ β. βαλὼν εἰς ὅλμον ὀπὸν ὑποκιστίδος, σμύρναν, σαγαπηνὸν, γλυκύῤῥιζαν, στύρακα, ἀκακίαν, ὀποπάνακα,
παραστάζων κατὰ μικρὸν μέλι καθ' ἓν, κόπτε καὶ διάλυε, καὶ πρόσβαλε τοῦ οἴνου ὥστε ὑπερέχειν, καὶ ἔμβρεχε ἐπὶ
ἡμέρας τρεῖς, εἶτα κιννάμωμον, κρόκον, κασσίαν, στάχυν, θλάσπι, μαλάβαθρον, λημνίαν σφραγίδα, χαλκῖτιν κεκαυ

μήλην. αὕτη γὰρ καὶ τὸ μέλαν χρῶμα χαρίζεται τῷ φαρμάκῳ καυθεῖσα ἐντέχνως, ἄμωμον, ἄσφαλτον, κασόριον κεκομμένον, καὶ σεσησμένον βαλὼν εἰς θυίαν, καὶ παραχέων οἶνον, διατρίβει ὡς κολλύριον, ἔπειτ᾽ ἐκ τοῦ ὅλμου προσβαλὼν τοῖς ἐν τῇ θυίᾳ, διατριβήσας καὶ παρεγχέας οἶνον πρόσμισγε τὰ ξηρὰ πάντα καὶ ἀνάπλαττε. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ μέλι καὶ τὴν ῥητίνην, καὶ χαλβάνην, καὶ ὀποβάλσαμον χλιάνας ἐν κακκάβῃ, κατάχει τῶν ἐν τῇ θυίᾳ, καὶ ἑνώσας, ἀπόθου εἰς ἀγγεῖον κασσιτέρινον, ἢ ἀργυροῦν καὶ χρῶ. Κρίτων δ᾽ ἔγραψε περὶ αὐτῆς οὕτως, ὅτι τὰ θεῖα πρὸς εἰ τὰ τελευταῖα τοῦ ἦρος, ἢ τῷ τρυγητῷ συλλέγειν δεῖ, καὶ λαμβάνειν ἐξ αὐτῶν τὰ μεγάλα καὶ εὔτροφα, καὶ ἕψειν μετ᾽ ἀνήθου μόνου, τῷ δὲ τῆς σαρκὸς αὐτῶν ἐκ δέκα θείων ἀθροισθέντων, μιγνύειν ἀξιοῖ σιλιγνίτου ἄρτου μίαν οὐγγίαν, καὶ οὕτως ἀναπλάττειν εὖ καλουμένους ἄρτους. τὰς δὲ σκίλλας ἐν τῷ πυρῶν ἀμήτῳ, τηνικαῦτα γάρ εἰσιν μάλιστα ἀκμαῖαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΕΥΠΟ ΡΙΣΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Περὶ τῆς ἐξ ἐγκαύσεως κεφαλαλγίας.

Ἁρμόσει δὲ τοῖς μὲν ἐξ ἐγκαύσεως ἐμβροχὴ ἐλαίου ὀμφακίνου ψυχροῦ, εἰ δ᾽ ἐπιτείνοιτο, διὰ ὀξυροδίνου. μὴ παρόντος δὲ τοῦ ῥοδίνου ἐλαίου, χρηστέον ὀμφακίνου, τέτταρσι μέρεσι τοῦ ἐλαίου συμπλέκοντας ὄξους μέρος ἕν, εἰ συμμέτρως ψύχειν βούλοιτο, εἰ δὲ μὴ, πλεῖον ἔτι ὄξους. διακαιομένης δὲ σφοδρῶς τῆς κεφαλῆς, συμπλέκειν χρὴ τῷ ὄξει πολυγόνου χυλὸν, ἢ ἀρνογλώσσου, ἢ ἀνδράχνης, ἢ θριδακίνης, ἢ ὄμφακος, σταφυλῆς, ἢ τῶν τοιούτων τινὸς, δῆλον δὲ ὡς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον τῆς ἕξεως αὐτῶν δηλώσει τὸ μέγεθος τῆς κατασκευῆς. ἀνακλίνειν δ᾽ αὐτοὺς ἄμεινον καὶ ἐν ψυχροτέροις οἴκοις εἰσφέροντας ἀμπέλου φύλλα, καὶ βάτου, μήλων τε καὶ τῶν τούτοις παραπλησίων, ὅσα χωρὶς τοῦ καιροῦ ψύχειν δυνήσεται. παραπλήσιαι δὲ ταύτῃ διαθέσεις, καὶ αἱ διὰ τῶν δυσκρασιῶν συμβαινόμεναι. ἀλλ᾽ αἱ διὰ μὲν θερμοτέρας, καὶ ξηροτέρας, ἔτι τε ψυχροτέρας καὶ ξηροτέρας δυσκρασίας, ὀδύναι μεγάλαι γίγνονται, ἥκιστα δ᾽ ἐν τῇ ὑγρᾷ δυσκρασίᾳ πόνοι συμβαίνουσι. θεραπεύονται δὲ καὶ αὗται ὁμοίως ταῖς ὑπὸ τοῖς προκατάρχουσι γιγνομέναις διὰ τῶν ἐναντιώσεων τῶν διαθέσεων.

Περὶ τῆς ἀπὸ ψύξεως κεφαλαλγίας.

Τοῖς δὲ ἀπὸ ψύξεως ἁρμόζουσιν αἱ θερμότεραι τῶν ἐμβροχῶν. ὅτε μὲν σύμμετρος εἴη ἡ ψύξις ἀρκουμένοις ἀνηθίνῳ καὶ πηγανίνῳ ἐλαίῳ θερμῷ. εἰ δὲ ἐπιτείνοιτο, μεγάλης τῆς ψύξεως ὑπαρχούσης, σικύου ἀγρίου ῥίζα, ἐμβαλεῖν δέ ποτε καὶ εὐφορβίου βραχύ. χρῆσθαι δὲ καὶ ἰρίνῳ ἐλαίῳ, ἢ τινι τῶν τοιούτων †πεπτῶν εἰρημένων τινὰ τούτοις ἐμβαλόντα. ἐλάττω δὲ ἢ πλέω κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ψύξιν σκοποῦντα, καὶ συμμετρούμενον.

† λεπτῶν

Περὶ τῆς ἐξ ἀναθυμιάσεως κεφαλαλγίας.

Ὅσοις δὲ διὰ ἀναθυμιάσεων αἱ κεφαλαλγίαι γίγνονται, ὑπάγειν τε τὴν γαστέρα, καὶ ἄγειν αὐτοὺς εἰς εὐπνουστέρους οἴκους, καὶ λεπτὸν ἀέρα ἔχοντας. ἐπιτηδεύειν τε καὶ πταρμοὺς, μάλιστα εἰ ἀπύρετοι εἶεν, ἐμβαλόντας τοῖς πόροις, ἢ στρουθεῖον λεῖον, ἢ πέπερι, καὶ ἀνέλκειν κελεύοντας. κενουμένων γὰρ τῶν ἀτμῶν, ῥᾷον διαφορηθήσεται ἡ κεφαλή. ἐμβρέχειν δ᾽ αὐτοὺς καὶ ἐλαίῳ βραχὺ ὄξους παραχέοντας. ἥ τε γὰρ ἄμετρος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν ἀτμῶν φορὰ ἀποκρουσθήσεται, καὶ τὸ ἐνιζάνον ταῖς κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου διαφορηθήσεται, μὴ ἐᾶν καθεύδειν, καὶ μάλιστα μεθ᾽ ἡμέραν.

Περὶ τῆς ἐξ ἀπέπτων βρωμάτων κεφαλαλγίας.

Εἰ δ᾽ ἀπέπτων ἐγκειμένων τῇ γαστρὶ, συμπάσχει τι ἡ κεφαλὴ, διδόντας πιεῖν ὕδατος χλιαροῦ, συχνῶς ἐμεῖν κελεύειν. γίγνονται δὲ πολλοῖς τῶν στομαχικῶν ἐξ ἀναστάσεως κεφαλαλγίαι, ἐφ᾽ ὧν αἱ παραθέσεις τῆς τροφῆς αὐτίκα παύειν εἰώθασιν. εἰ δ᾽ ἀπὸ μεγάλης ποτὲ ἀλγηδόνος τῆς κεφαλῆς ἄφωνοι γίνονται ἄφνω, μηδὲ τῆς αἰτίας καταλαμβανομένης, καταντλεῖν προσήκει τὴν κεφαλὴν ὕδατι θερμῷ δαψιλεῖ, ἐγχέοντας τοῖς ὠσὶν ἔλαιον καὶ ἔριον ἐμβαλλόντας.

Περὶ τῆς ἐξ οἴνου κεφαλαλγίας.

Ὅτι μὲν οἱ θερμότεροι τῶν οἴνων τὰς κεφαλαλγίας γεννῶσιν, ἀτμῶν πληροῦντες ῥᾳδίως τὴν κεφαλὴν, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ χυμῶν, καὶ ὅτι χωρὶς οἴνου πόσεως πρὸς τὴν κεφαλὴν ἐπιτίμως οὗτοι διαφέρονται, καὶ μάλιστα οἷς φύσει θερμότεραι τὴν κρᾶσιν αἱ κεφαλαὶ τυγχάνουσιν, ἅπασιν οἶμαι φανερὸν εἶναι, σκοπὸς τοίνυν τῆς ἰάσεως ἡ κένωσις αὐτῶν. ἐπειδὴ δὲ θερμότεροι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ πεπληρωκότες τὴν κεφαλὴν ἀτμοὶ, καὶ τῆς ἐντυχούσης αὐτοῖς βοηθείας δέονται. ἔλαιον οὖν ῥόδινον καὶ πάνυ ψυχρὸν προσφερόμενον, ὕπνος τε καὶ ἡσυχία, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἑσπέραν λουτρὸν, καὶ τροφαὶ εὔχυμοι, οὐ μέντοι θερμαίνουσαι. τοιαῦται δ᾽ εἰσὶν ὁ πτισάνης χυλὸς, καὶ τὰ ὑγρὰ τῶν ὠῶν αὐτοῦ γάρου, καὶ ἐξ ὕδατος ἄρτος, θριδακίνη τέως ἐμψύχουσα, καὶ κράμβης ἀτμὸς, ποτῷ δὲ ὕδατι χρηστέον. ἀλλ᾽ ἐπί τινων ὁ στόμαχος ἐπὶ ταῖς ὑδροποσίαις ἀνατρέπεται, ῥοιὰν οὖν αὐτοῖς ἐπιδοτέον, ἢ μῆλον, ἢ ἄπιον ἑψημένα. χρὴ δὲ ἕψειν αὐτὰ ἐν χύτρᾳ, ὕδωρ ἐγχέοντας θερμὸν, εἶτα κρεμάσαντας ἐν ἀγγείῳ τὰς ὀπώρας ὑποκαίειν τὴν χύτραν, ὅπως ὁ ἀναφερόμενος

ἐκ τοῦ

ἐκ τοῦ ὕδατος ἀτμὸς ἐψεῖν οἷός τε εἴη. καὶ σταφίδες δὲ ῥωννύουσι τὸν στόμαχον, φοινίκων δὲ παντελῶς ἀπέχεσθαι, ἔχουσι γάρ τινα ἰδιότητα κεφαλαλγίας ποιητικήν. εἰ δ' ἐπὶ τούτοις ὑπνῶσαι καλῶς οὐ δυνηθεῖεν, ἐπὶ λουτρὸν μὲν ἄγειν αὐτοὺς κατὰ τὴν ὑστεραίαν, καὶ καταχεῖν ἐν τῷ βαλανείῳ θερμὸν ὕδωρ πολλάκις, εἶτα μικρὸν ἠρεμήσαντας, αὖθις παραπλησίως λούειν, εἶθ' οὕτως τρέφειν, ὡς πρόσθεν εἴρηται. εἰ δέ ποτε ἐπὶ τῶν ἀνελθόντων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀτμῶν τε καὶ χυμῶν ὑπολείποιτο, τὸ λείψανον ἐσφηνωμένον πόροις λεπτοῖς, καὶ διὰ τοῦτο παραμένει τι τῆς κεφαλαλγίας, ἀφίστασθαι μὲν τοῦ ῥοδίνου, ἐμβρέχειν δὲ τῷ χαμαιμηλίνῳ συμμέτρως θερμῷ, καὶ μετὰ ταῦτα ἰρίνῳ μεγάλως ὠφελοῦσι τὰς τοιαύτας διαθέσεις. μηδενὸς δὲ τούτων ὄντων, οἴνῳ χρῆσθαι.

Περὶ τῆς ἐκ πληγῶν καὶ συμπτωμάτων κεφαλαλγίας.

Ἐπεὶ δὲ καὶ διά τινα συμπτώματα καὶ πληγὰς γίνονται κεφαλαλγίαι, χρήσιμον βραχέα καὶ πρὸς ταῦτα ὑποθέσθαι. ἁρμόσει τοίνυν ἡ διὰ σπόγγων πυρία καὶ μαλακῶν ἐρίων θερμῷ δεδευμένων. πρὸς δὲ τούτοις ἡσυχία, ὑποστολὴ τροφῆς, κένωσις τῆς κάτω γαστρός. φυλακτέον δὲ ἥλιον, λουτρόν, οἰνοποσίαν, κραυγὴν καὶ διάτασιν, καὶ τῶν ἐν τροφῇ προσφερομένων δριμέα καὶ ὀξέα καὶ ἁλικά. δῆλον δ' ὡς σκοποὶ πλείονες ἔσονται τῆς τῶν ἰαμάτων εὑρέσεως περὶ τὰς ποιούσας τὰ πάθη αἰτίας.

Περὶ τῆς ἐκ θλασμάτων κεφαλαλγίας.

Καὶ γὰρ καὶ θλᾶσθαι ποτὲ συμβαίνει, καὶ ποτὲ καὶ μετὰ τραύματος γίνεσθαι τὴν διάθεσιν, ὡς κἀκ τούτων ἐπιπλέκεσθαι σκοποὺς θεραπείας. θλάσει μὲν οὖν οἰκεῖα τὰ παρηγορικὰ τῶν βοηθημάτων, οἷον θερμοῦ κατάχυσις ὕδατος, καὶ ἐπίλημμα ἐλαιοβρεχές. τῇ δὲ διαιρέσει περίστασις πρέπουσα εἰ κωλύει κολληθήσεσθαι, σιδηρεῖτιν βοτάνην λειώσας, καὶ ἀποσπογγίσας οἴνῳ ἐπιδέσμει. ἄλλο. ῥητίνην φρυκτὴν καταπλάσας, τὸ ἕλκος ἐπιδέσμει. ἄλλο. ἀλόην λειώσας, καὶ μέλι προσμίξας ἐπιτίθει. Ἄλλο. πτελέας φύλλα χλωρὰ κόψας ἐπιτίθει, πρότερον τρίψας, καὶ ὁ φλοιὸς δὲ περιειληθεὶς ὡς ἐπίδεσμος τὸ αὐτὸ ποιεῖ.

Πρὸς τὰς ἐκ μέθης καὶ ἐγκαύσεως κεφαλαλγίας.

Ἐπεὶ δὲ τὰ περίαπτα ἔγραψεν ὁ Ἀρχιγένης τοῖς κεφαλαλγοῦσιν, οὐκ ἄτοπον ᾠήθην καὶ ταῦτα ἀναγράψαι πρὸς τὰς ἐκ μέθης καὶ ἐγκαύσεως κεφαλαλγίας, πολυγόνου δύο κλωνία πλέξας στεφάνωσον. Ἄλλο. πολύγονον τρίψας μετὰ κορυφῆς γάλακτος, καὶ ἀλείψας τὴν κεφαλὴν περὶ βάθει τῆς ἑσπέρας, καὶ ἐπάνω λαγωοῦ δέρμα βαλὼν ἕως πρωΐ, ἆρον τὸ δέρμα καὶ ἰαθήσῃ. Ἄλλο. κιχώρειον τὸ ῥωμαϊστὶ λεγόμενον ἰντυβολάχανον, ἐπιτίθει τοῦ πάσχοντος τὴν κεφαλήν. Ἄλλο. ῥόδινον στέφανον ἐπιτίθει τῇ κεφαλῇ, νέα αὐθημερὸν ἐκ νεαρῶν ῥόδων. Ἄλλο. καλλιτρίχῳ στέφε τὴν κεφαλήν, ὃ τινὲς καλοῦσιν ἀδίαντον, ἔνιοι δὲ τριχομανές. ἄκρως δὲ ἀπαλλάσσειν τῆς κεφαλαλγίας φησὶν Ἀρχιγένης περιστερεῶνα, ἥν τινες ἱερὰν βοτάνην καλοῦσι, καὶ στεφομένην, καὶ καταχριομένην μετ' ὄξους καὶ ῥοδίνου, χελώνης λιμναίας, ἥν τινες ἀμύδα καλοῦσιν, αἷμα ἐπίσταζε ἐπὶ τὸ βρέγμα.

Πρὸς τὰς ῥεούσας τρίχας.

Λάδανον ἀποβρέχων οἴνῳ εὐώδει καὶ σύφῳ, λεῖον ποιῶν καὶ μυρσίνην, καὶ γλοιῶδες ποιήσας κατάχριε.
Ἄλλο. κάρυα χλωρὰ ἀκμάζειν ἀρξάμενα θλάσας ρ. μίξας τε ἐλαίου ξέστας β. συμφύτου ὑγρᾶς λίτρας γ. καὶ βαλὼν εἰς σκεῦος καινὸν ὀστράκινον περιβραχύ, ὡς μὴ ἀναποθλῖψαι τὸ ἐμβληθὲν ὑγρόν, ἐπιμελέστατα περίχρισον, καὶ καταθέμενος ἐν εὐαέρῳ οἴκῳ ἐπὶ ἡμέρας μ. καὶ μετὰ τοῦτο ἀνελόμενος χρῶ ὡς ἐλαίῳ. Ἄλλο. λάδανον καὶ ἀψίνθιον καὶ ἀρκευθίδας λειώσας εἰς ὀθόνην ἔνδησον, καὶ ἔμβαλε εἰς ἔλαιον, καὶ μετὰ ἡμέρας ε. χρῶ, ἢ μυρσίνης μελαίνης, ἢ κηκίδος μέρη β. μετ' ἐλαίου. τὸ αὐτὸ δὲ πιτυριάσιν ἰᾶται. Ἄλλο. λάδανον λειώσας μετὰ γλυκέος οἴνου γλοιῶδες ποιήσας χρίε. Ἄλλο. ἀνεμώνης τὸ ἄνθος λειώσας μετ' ἐλαίου κατάχριε, τὸ αὐτὸ καὶ μελαίνει. Ἄλλο. περιστερεῶνα τὸν ὀρθὸν σὺν ταῖς ῥίζαις ξηράνας, καὶ εὖ μάλα λειώσας, μίξον ἐλαίου ὡς πάχος ἔχειν γλοιοῦ, καὶ ἐάσας σαπῆναι κατάχριε.

Περὶ πιτυριάσεως.

Προσμίξας τὴν κεφαλὴν σεύτλου χυλῷ, καὶ τηλίνοις ἀλεύροις, καὶ νίτρῳ λείοις ἴσοις σμῆχε.

Περὶ φθειριάσεως.

Σταφίδος ἀγρίας μέρη β. σανδαράχης μέρος α. σὺν ὄξει καὶ ἐλαίῳ ἄλειφε τὴν κεφαλήν. Ἄλλο. στυπτηρίᾳ σχιστῇ μετ' ἐλαίου χρῶ.

Περὶ ἀχώρων.

Ἀχῶραι συνίστανται περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα. ὠνόμασται δὲ ἀπὸ τοῦ συμπτώματος, λεπτὰς γὰρ ἔχει κατατρήσεις δι' ὧν ἀπορρεῖ ἰχὼρ γλίσχρος. ὅμοιον δ' αὐτῷ πάθος ἐστί, καὶ τὸ καλούμενον κηρίον, τὰς κατατρήσεις μείζονας ἔχον, ὑγρὸν ἐχούσας μελιτῶδες. ἔστι δ' ἑκατέροις ἡ γένεσις ἐξ ὑγρότητος περιττωματικῆς, συμβαίνει δ' αὐτοῖς τὸ πρῶτον κνησμός. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ εἰς ὄγκον ἐπανάστασις. θεραπεία δὲ μεγάλης οὔσης τῆς διαθέσεως, προηγουμένη μὲν κάθαρσις τῆς διὰ σκαμμωνίας, καὶ ἀλόης, καὶ κολοκυνθίδος, ἑκάστου δ' αὐτῶν ἴσον. λειωθέντα δὲ ἀναλαμβάνεται χυλῷ κράμβης, καὶ ἀναπλάσσεται καταπότια ὀρόβου μέγεθος ἔχοντα. δίδοται δὲ ἑπτακαίδεκα τῆς τελείας δόσεως, τοῖς ἄλλοις πρὸς ἀναλογίαν τοῦ σώματος. ἐπὶ δὲ τῶν μικρῶν διαθέσεων ἀρκεῖ καὶ τὰ τοπικὰ τῶν βοηθημάτων, ἔστι δὲ ταῦτα κιμωλία μετὰ ὄξους δριμυτάτου καταχριομένη. Ἄλλο. κρῆτα μετὰ ὄξους δριμυτάτου κατάχριε, ὁμοίως δὲ καὶ σαμία γῆ, καὶ πομφόλυξ. Ἄλλο. λιθαργύρου καὶ χάρτης κεκαυμένης λύχνῳ χρῶ μετ' ὄξους. ἐφ' ὧν μέντοι ἕλκωσις ἐστὶν ὀδυνώδης, ὕδατι ἀπαντλεῖν αὐτοὺς θερμῷ προσήκει ἑκάστης ἡμέρας, ἀφεψημένης ἐν αὐτῷ μυρσίνης, βάτου, συκαμίνου, ἢ ἀσπαράγου ῥίζης, καὶ κατάχριε. Ἄλλο. ἰτέας φύλλοις μεθ' ὕδατος, ἢ φακῷ μετὰ μέλιτος, ἢ ἀσπαράγου ῥίζῃ ἑφθῇ ἀπόσμηχε, ἢ σεύτλου χυλῷ ἔχοντι τήλινον ἄλευρον. φάρμακα δ' ἐπιτήδεια πίτυος φλοιὸς μετὰ κηρωτῆς, ἢ καδμεία μετ' ἐλαίου, ἢ λιθάργυρος, ἢ ψιμμύθιον, σμήχειν δὲ ἐν βαλανείῳ τοῦ σεύτλου χυλῷ μετὰ κιμωλίας. δῆλον ὡς ἐπὶ τῶν ἁπαλοσάρκων γυναικῶν φυλάττεσθαι μὲν δεῖ τὸ ὄξος, οἴνῳ δὲ καταχρίειν τὰ φάρμακα.

Περὶ ἀλωπεκίας καὶ ὀφιάσεως.

Συμβαίνει διττὸν πάθος περὶ τὰς ἐν κεφαλῇ τρίχας, ὅτε μὲν ἐκλείψεις αὐτῶν, ὅτε δὲ εἰς ἑτέραν χροίαν μεταβολή. ἐκλείψεις μὲν ἐν ταῖς φαλακρώσεσιν, ἑτεροχροία δὲ ἐν ταῖς ἀλωπεκίαις τε καὶ ὀφιάσεσιν, ἀπρεπεστάτη βλάβη τῶν τριχῶν. ἔστι δ' αὐτοῖς ἡ βλάβη παραπλησία τοῖς φυτοῖς. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνα, ὅτε μὲν ἐνδείᾳ τοῦ τρέφοντος ὑγροῦ ἀφαιρούμενα, φθείρεται, ἢ ἀλλοτριώσει τὴν κατὰ φύσιν ὑπαλλάττει διάθεσιν. ἔστι δὲ ἀλωπεκία καὶ ὀφίασις ἑκάτεραι μὲν διαθέσεις παρὰ φύσιν, τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἔχουσαι τῆς γενέσεως, κοινὴν δὲ καὶ τὴν ἴασιν. ὀνόμασι δὲ διαφόροις ὠνομασμέναι κατὰ τὸ σχῆμα. ἐπί τε γὰρ τῆς ὀφιάσεως παραπλήσιον ὄφει τὸ σχῆμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φαίνεται. ἡ δ' ἀλωπεκία, ὥς φασιν, ὠνόμασται, διὰ τὸ συνεχὲς ταῖς ἀλώπεξι συμβαίνειν τὴν διάθεσιν, ψίλωσιν οὖσαν τριχῶν, μετὰ τοῦ ἀναιμόχρου φαίνεσθαι τὸν πεπονθότα τόπον. ἡμεῖς δὲ διατί οὕτως ὠνόμασται, οὐ πολυπραγμονοῦμεν. μοχθηρὸν δὲ πλῆθος ὑγρῶν αἴτιον τῆς γενέσεως εὑρόντες τῷ φυσικῷ λόγῳ, ἑξῆς ἐπὶ τὰς θεραπείας χωρήσομεν. εἰσὶ δ' αὐτῷ διαφοραὶ πλείους κατὰ τὴν χρόαν. αἱ μὲν γὰρ λευκότεραι, αἱ δὲ ὠχρότεραι, ἕτεραι δὲ μελανώτεραι. δῆλον δὲ ὡς κακοχυμίας ὄντα ἅπαντα ἔγγονα τοιαῦτα. αἱ μὲν οὖν λευκότεραι, ὑπὸ τῆς τοῦ φλέγματος κακοχυμίας γίγνονται, καὶ ἰῶνται τοῖς φλεγμαγωγοῖς τῶν καθαρτηρίων, καὶ τοῖς ἀποφλεγματισμοῖς. αἱ δὲ ὠχρότεραι, τοῖς τὴν τοιαύτην καθαίρουσι χολήν, αἱ δὲ μελανώτεραι, τοῖς τὸν μελαγχολικὸν καθαίρουσι χυμόν. χρὴ γὰρ πρὸ τῆς τοῦ πεπονθότος μορίου θεραπείας ἅπαν προκαθαίρειν τὸ σῶμα, ὡς μηκέτι ἐπιρρεῖν ἐξ αὐτοῦ τὴν κακοχυμίαν τῷ πεπονθότι μορίῳ, καὶ εἶθ' οὕτως ἑξῆς ἐπὶ τὸ πεπονθὸς μόριον παραγίνεσθαι. ἔστι δὲ ἀποφλεγματικὰ μὲν πύρεθρον, καὶ σταφὶς ἀγρία, θάτερον δ' αὐτῶν, ἢ καὶ ἄμφω μετὰ μαστίχης μασσώμενα, καὶ ἅλας † βολικὸν μετὰ γλήχωνος, ἢ νάπυ λελειωμένον μετ' ὀξυμέλιτος, καὶ διακρατούμενον ἐπὶ πλέον, καὶ ἀναγαργαριζόμενον. ἰδίως μὲν οὖν ἕκαστον τῶν καθαρτηρίων φαρμάκων, ἕλκει καὶ καθαίρει τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμόν. τὰ μὲν φλέγμα, τὰ δὲ ξανθήν, τὰ δὲ μέλαιναν χολήν. καὶ μακρὸν ἂν εἴη ἕκαστον κατ' εἶδος διεξιέναι, ἑτέρας οὔσης πραγματείας. κοινῶς δὲ ἐπί τε τῶν ἄλλων ἀλωπεκιῶν καὶ ὀφιάσεων ὠφελεῖν εἴωθε, πρῶτα μὲν τὰ διὰ τῆς ἀλόης καταπότια. ἔχει δὲ ταῦτα, κολοκυνθίδος ἐντεριώνης μέρος α. ἀλόης τε καὶ σκαμμωνίας μέρη δύο, χυλοῦ ἀψινθίου μέρος α. ἀναλάμβανε χυλῷ μήλων, δίδου πρὸς τὴν δύναμιν, μικρὸν ἐπ' αὐτοῖς διαλείποντα ἡμερῶν περὶ ζ. χρῆσθαι τῇ ἱερᾷ τῇ διὰ κολοκυνθίδων. ἔστι δ' αὐτῆς ἡ σύνθεσις ὧδε. κατ' ἀρχὰς τῆς θεραπείας, τρόπος τοιόσδε ἀρκῶν πολλάκις μόνος πρὸς θεραπείαν. ἐπὶ γὰρ τῶν χρονίων δυσίατον ἤδη γίνεται τὸ πάθος, καὶ τοπικῶν δεόμενον φαρμάκων. ὅταν οὖν ὡς ἐνὶ μάλιστα καθάπερ προείρηται ἀπέριττον ἐκ τῆς καθάρσεως ἅπαν γένηται τὸ σῶμα τότε ἤδη θαρροῦντα καὶ τῇ τῶν βεβλαμμένων μερῶν ἐγχειρεῖν θεραπείᾳ τοῖς τοπικοῖς χρώμενον, ἔστι δ' ἅπαντα τῷ γένει θερμὰ καὶ διαφορητικά, ταύτῃ γὰρ τῇ δυνάμει, καὶ τὴν κακοχυμίαν κενοῦντα διαφορεῖν πέφυκεν. ἔστι δὲ τάδε, θαψίας χυλὸς μετὰ κηρωτῆς καταχριόμενος. Ἄλλο. εὐφόρβιον λεῖον μετὰ ἐλαίου καταχριόμενον. θεῖον ἄπυρον καὶ νίτρον ἀλεξανδρινὸν σκευάσας, ὄξει κατάχριε. Ἄλλο. δάφνινον ἀλειφόμενον, καρδάμου σπέρμα μετ' ἐλαίου. Ἄλλο. εὐζώμου σπέρμα λειώσας μετὰ στέατος ἀρνείου κατάχριε. Ἄλλο. ἁλκυόνιον τραχὺ καύσας καὶ λειώσας ὄξει, ἢ κεδρίᾳ κατάχριε. Ἄλλο. καλάμου ῥίζαν, ἢ φλοιὸν καύσας μετὰ κέδρου χρῶ, ἢ μετὰ ὑγροπίσσης. Ἄλλο. μυῶν κόπρον λειώσας ὄξει κατάχριε. Ἄλλο. ἀμύγδαλα ὁλόκληρα καύσας κατάβρεχε ὄξει δριμεῖ. Ἄλλο. ἐχίνου χερσαίου τὸ δέρμα μετὰ τῆς κεφαλῆς κατάκαυσον, καὶ λειώσας μέλιτι κατάχριε. Ἄλλο. κρομμύῳ παλαιῷ συνεχῶς ἀπότριβε τὸν τόπον, ὀθόνῃ προανατρίψας ἕως οὗ ἐρυθρὸν γένηται. Ἄλλο. ῥαφάνου φλοιὸν λειώσας μετὰ μέλιτος κατάχριε. Ἄλλο. σιδήρου στομώματος λεπίδα ὀξελαίῳ ῥίψας ἄλειφε, ἕως οὗ ἐρυθρὸν γένηται. Ἄλλο. κριθῶν κεκαυμένων καὶ μυοχοδῶν ἴσον μετὰ ὄξους κατάχριε. ἁπάντων δὲ τῶν εἰρημένων φαρμάκων, τῶν μὲν θερμοτάτων ὄντων, τῶν δ' ἀσθενεστέραν ἐχόντων τὴν θερμασίαν, δῆλον ὡς τοῖς μὲν ἰσχυροῖς φαρμάκοις ἐπὶ σκληρῶν σωμάτων, καὶ τῶν κεχρονισμένων διαθέσεων χρηστέον. τοῖς δ' ἀσθενεστέροις ἐπί τε προσφάτων διαθέσεων, καὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ μαλακωτέρων, κοινὸς ἔστω ὁ τοιόσδε λόγος ἐπὶ πάντων βοηθημάτων. προανατρίβειν χρὴ τὸ πεπονθὸς μέρος ὀθόνῃ μήτ' ἄγαν σκληρῶς, ὡς ἀναδέρεσθαι τὰ σώματα, μήτ' ἄγαν μαλακῶς ὑπὲρ τοῦ ἐρυθραίνεσθαι συμμέτρως πρὸ τῆς χρήσεως τῶν φαρμάκων. χρὴ δὲ καὶ αὐτὸ ξυρᾶν συνεχῶς. εἰ δέ ποτε ἑλκωθείη τὸ μέρος ὑπὸ τῶν φαρμάκων, ἰᾶσθαι χοιρείῳ στέατι ὑπαλείφοντα, ἢ ῥοδίνῳ.

Περὶ ὠταλγίας.

Ὤτων πόνοι γίνονται κατὰ ψύχωσιν ὑπὸ ἀνέμων ψυχρῶν, ἢ λουτροῦ ψυχροῦ, καὶ ὑδάτων φαρμακωδῶν εἰσρυέντων, ἢ διὰ φλεγμονήν, ποτὲ μὲν αὐτοῦ μόνου κατὰ τὸν πόρον τοῦ δέρματος, ποτὲ δὲ καὶ διὰ βάθους τοῦ ἀκουστικοῦ μέρους φλεγμήναντος καὶ διατείναντος τὰ μόρια, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ διὰ πνεύματος φυσώδους, οὐκ ἔχοντος διέξοδον, ὀδυνηρὸν γίνεται. ὀδυνῶσι δὲ καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὠσὶ διά τινα πρόφασιν γεννηθέντες ἰχῶρες. τὰς μὲν οὖν ἀπὸ ψύξεως μόνης γινομένας ὀδύνας τὰ θερμαίνοντα θεραπεύει τάχιστα, ἔστι δὲ ταῦτα. κρόμμυον ἐλαίῳ ζέσας, ἔγχει τοῖς ὠσίν. Ἄλλο. πέπερι εὖ μάλα λελειωμένον μετ' ἐλαίου. Ἄλλο. νάρδος ἐγχεομένη θερμή. Ἄλλο. πήγανον ἑψημένον ἐλαίῳ.

Πρὸς τὰς ἐκ τῶν ὑδάτων βλάβας τῶν ὤτων.

Ἔλαιον ἐγχέων συνεχῶς θερμὸν δι' ἐρίου μαλακοῦ ἀπόσπογγιζε, εἶτ' αὖθις ἔγχει. Ἄλλο. ὠοῦ τὸ λευκόν, ᾧ καὶ πρὸς τὰς ὀφθαλμίας χρώμεθα, ἢ γάλα γυναικεῖον χλιάνας, χρῶ. Ἄλλο. στέαρ χήνειον, ἢ ἀλωπέκειον, ἢ ὀρνίθειον.

Πρὸς τὰς ἐν ὠσὶ φλεγμονάς.

Νάρδος μετὰ βασιλικοῦ φαρμάκου ἐγχεομένη. εἰ δ' ἀνύποιστος εἴη ὀδύνη, καστόριον γάλακτι γυναικείῳ, ἢ ὠοῦ τὸ λευκὸν χλιάνας χρῶ. ἄλλο. ὄπιον ἐλάχιστον μετὰ ἑψήματος. οὐ χρὴ δὲ ἐνοχλεῖν τῷ πόρῳ κατὰ τὸν καιρόν, ἀλλὰ καὶ διὰ μηλωτίδος περικείμενον ἐχούσης ἔριον μαλακὸν ἐκμάσσειν, καὶ πυριᾶν δὲ σπόγγοις τρυφεροῖς ἐν ὕδατι ἑψημένῳ

μένην ἔχοντι ἀλθαίαν, ἣν καὶ δενδρομαλάχην καλοῦσιν, ἢ πιτύροις ἐλαφροῖς. εἰ δὲ φυσῶδες εἴη τὸ ἀπολειφθὲν, καὶ ἔμφραξις μᾶλλον ἢ πόνος, ἀφρονίτρῳ μετ᾽ ὄξους χρῶ, ἢ δρακοντίου βοτάνης χυλῷ, ἢ κενταυρείου, ἢ πολίου.

Περὶ πυρώσεως τῶν ὤτων.

Ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς πυρώδους αἰσθήσεως περὶ τὸν ἀκουστικὸν πόρον γινομένης, χωρὶς σφυγματώδους ὀδύνης, ὄξος μετὰ ῥοδίνου ὠφελεῖν εἴωθεν.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ὠσὶν ἑλκῶν.

Γλαύκιον μετ᾽ ὄξους ἀποτρίψας ἔγχει. εἰ δὲ ὑγρὰ πάμπολλα φέροιτο χωρὶς πόνων, σκωρίαν σιδήρου ὄξει λειώσας ἐπιμελῶς ἐν ἡλίῳ χρῶ.

Πρὸς δυσηκοΐας καὶ ἤχους.

Ἐπὶ τῶν ἐξαίφνης ἤχων ὄξος μετὰ ναρδίνου ἔγχει. ἄλλο. κύμινον καὶ ἔλαιον, ὡς μέλιτος πάχος ποιήσας ἔγχει. ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ νόσου ἤχων ἀψινθίου ἀφεψήματι πυριάσας τὸ ὄξος καὶ τὸ ῥόδινον ἔγχει, ἢ ῥαφανοῦ χυλὸν μετὰ ῥοδίνου, ἢ ἐλλέβορον μετ᾽ ὄξους, ἢ ὄξος δριμὺ καθ᾽ ἑαυτὸ χλιαίνων ἔνσταζε, ἢ μέλι καθ᾽ ἑαυτὸ, ἢ ὀξύμελι, ἢ ὀξέλαιον. ἄλλο. πράσου χυλὸν μετὰ γάλακτος γυναικείου, ἢ ῥοδίνου ἐγχυμάτιζε. ἄλλο. ἀμυγδάλων πικρῶν ἔλαιον μίξας ἐλαίῳ ἔμβαλε εἰς φλοιὸν κρομμύου, καὶ χλιάνας ἔνσταζε. ἄλλο. κρόμμυον καὶ σκόροδον, καὶ στέαρ χήνειον ἴσα τρίψας, καὶ διηθήσας ἔγχει. ἄλλο. φακοῦ ἀφέψημα μετὰ μέλιτος ἔγχει. ἄλλο. μυρσίνην ἀφεψημένην ἐν οἴνῳ γλυκεῖ ἔνσταζε, ἢ ἐλαίας φύλλα χυλώσας, καὶ μέλιτι μίξας συνέψησον, καὶ τούτῳ χρῶ. ἄλλο. κρομμύων χυλίσματι μετὰ μέλιτος χρῶ.

Πρὸς δυσηκοΐας.

Χρῶ μὲν περὶ τὰς ἀρχὰς ἀποφλεγματισμῷ διὰ πυρέθρου καὶ μαστίχης, καὶ τὴν γαστέρα ὕπαγε διὰ τῶν κολοκυνθίδος καταποτίοις. εἰς αὐτὸ δὲ τὸ οὖς χρῶ πυρίᾳ διὰ καλάμου, ἀψίνθιον μετὰ ὕδατος ἑψήσας χρῶ. κλύζε δὲ μετὰ τὴν πυρίαν τὸ οὖς ὄξει λευκῷ, καὶ ὕδατι ἴσοις ἐμβληθέντος νίτρου συμβρασθέντος. ἄλλο. δάφνης φύλλα, ἢ δαφνίδας ὁμοίως ἑψήσας χρῶ.

Ἐγχύματα εἰς τὰ ὦτα.

Πράσου χυλὸν, καὶ ἴρινον μύρον μίξας, ἐγχυμάτιζε. ἄλλο. χολὴν βοείαν, ἢ αἰγείαν μετὰ ῥοδίνου μίξας ἔνσταζε. ἄλλο. φλοιοῦ τῆς ῥαφανοῦ τὸν χυλὸν σὺν τῷ ῥοδίνῳ λεάνας ἔνσταζε.

Πρὸς τοὺς ἐν ὠσὶ σκώληκας.

Ἐφ᾽ ὧν δὲ σκώληκές εἰσι, βοείου κρέατος προσεπτημένου τὸν ἰχῶρα λαβὼν ἔνσταζε, ἢ ἀριστολοχίαν λειώσας ἔμπλαττε, ἢ καλαμίνθην ἔνσταζε, ἢ βάτου χυλόν.

Περὶ παρωτίδων.

Αἱ ἐκ νόσων συμβαίνουσαι παρωτίδες διαφέρουσι τῶν ἄλλως γινομένων φλεγμονῶν. διάφορον δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἀπαιτοῦσιν. ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν διὰ ῥεύματος ἐπιφορὰν γιγνομένων, εἰ μήτε πολὺ εἴη τὸ ἐπιῤῥέον μήτε κακόηθες, μήτε πληθωρικοῦ τοῦ ὅλου σώματος ὑπάρχοντος, σπόγγος μόνος ἐπιτεθεὶς ὀξυκράτῳ, καταστέλλει τὰς ἀρχομένας φλεγμονάς. ἐπὶ δὲ τῶν παρωτίδων πᾶν τοὐναντίον ἐργαζόμεθα φαρμάκοις ἑλκτικοῖς χρώμενοι, καὶ σικύαν προσφέροντες. βουλόμεθα γὰρ ἐκ τοῦ βάθους ἐπὶ τὸ δέρμα τὸν λυποῦντα χυμὸν ἀποσπάσασθαι. ὅταν μέντοι σφοδρὰν ὁρμὴν ἐξ ἑαυτοῦ ἔχῃ τὸ ἐπιῤῥέον, οὐδὲν ἡμεῖς τηνικαῦτα προσπεριεργαζόμεθα τῇ φύσει. ἐν ἴστω γὰρ, ἐὰν ἤτοι σικύαν, ἢ φάρμακον ἕλκον ἐκ τοῦ βάθους ἐπὶ τὸ δέρμα τοὺς χυμοὺς ἐπενέγκωμεν, ὀδύνη σφοδρὰ καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, ὡς διὰ αὐτὴν ἀγρυπνίας τε γίνεσθαι, καὶ τὴν δύναμιν καταλύεσθαι. παρηγορεῖν οὖν τηνικαῦτα μᾶλλον ἢ συμπράττειν τῇ ῥοπῇ τῶν χυμῶν προσήκει, καταπλάσμασι χρωμένους παρηγορικωτάτοις. ἔστι δὲ τάδε.

Πρὸς ἐπωδύνους παρωτίδας. ἄρτον μετ᾽ ἐλαίου κατάπλασσε. ἄλλο. πυρίνου ἀλεύρου μετ᾽ ἐλαίου κατάπλασσε. ἄλλο. κριθίνου ἀλεύρου μετὰ ἀξουγγίου κατάπλασσε. ἄλλο. ὑοσκυάμου βοτάνην μετὰ βουτύρου κατάπλασσε. ἐὰν δὲ ἐκπυήσωσι, διὰ τομῆς ἐκκρίναι χρὴ τὸ πύον, καὶ ἰᾶσθαι τὸ ἕλκος κοινῶς, ἢ πειρᾶσθαι διαφορεῖν αὐτὸ φαρμάκοις, ἑλκτικήν τε ἅμα καὶ λεπτομερῆ δύναμιν ἔχουσιν, ἀφαιροῦντες δὶς τῆς ἡμέρας αὐτά. καὶ πυριῶν, μέχρις ἂν ἐνδῶσιν αἱ ὀδύναι. ἔστι δὲ παυσαμένης τῆς ὀδύνης διαφορητικὰ τάδε. ἀρνογλώσσῳ λείῳ μετὰ ἀλῶν κατάπλασσε, ἢ λαπάθου ῥίζης ἑψημένης ἐν οἴνῳ, ἢ θείῳ ἀπύρῳ, καὶ κιμωλίᾳ μετ᾽ ὄξους, ἢ σύκων ἐν ἅλμῃ ἑψημένων, καὶ ἐπιτιθεμένων λείων, ἢ πράσων μετὰ ἀλῶν, ἢ ἅλας λεῖον μετὰ βουτύρου οἰσυπηρῷ ἐρίῳ ἐπιτεθέντος, μάλιστα πρὸς τὰς ἀρχομένας παρωτίδας, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἁπαλοσάρκων, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνωδύνων, καὶ ἐσκιῤῥωμένων, κόπρος αἰγεία μετ᾽ ὄξους καταπλασσομένη. ἐφ᾽ ὧν μέντοι ἐκπυῆσαι ταχέως βουλόμεθα, ἀπαντλῆσαι ὕδατι θερμῷ συνεχῶς, καὶ κριθίνοις ἀλεύροις καταπλάσσομεν.

Περὶ τῶν ἐν τῇ ῥινὶ παθῶν ὀζαίνων καὶ πολυπόδων.

Ῥινῶν θεραπεία καὶ ὀζαίνων, καὶ πολύπων, ξηρᾶναι πρῶτον καὶ ῥῶσαι τὴν κεφαλὴν, ἐπιτιθέντες ἢ τὴν διὰ ἰτεῶν, ἢ ἀνεμωνίτην, ἢ τὴν βάρβαρον, ἢ τὴν διὰ κοχλιῶν. ἡ δὲ σύνθεσις αὐτῆς ἥδε. σμύρνης 𐅻 α. λιβάνου 𐅻 α. κοχλίας ὁλοκλήρους, ὠῶν τὰ λευκὰ β. ὁλμοκοπήσας, μίξας ἅπαντα κατάχριε, ἐντιθεὶς ὀθόνῃ ἐπὶ ἡμέρας δ. καὶ οὕτως τοῖς τοπικοῖς χρῶ. ἔστι δὲ τάδε. καλαμίνθης χυλῷ ἐγχυμάτιζε, ἢ αὐτὴν ξηράνας τὴν καλαμίνθην, ἐμφύσα διὰ καλάμου. ἄλλο. βατραχείῳ χυλῷ μετὰ μέλιτος ἐγχυμάτιζε εἰς τὴν ῥῖνα ὕπτιον κατακλίνας, καὶ κέλευε ἀνασπᾶν.

ἄλλο. ῥοιᾶς χυλὸν ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ ἑψήσας, ἕως παχυνθῆναι, εἶτα ἐγχυμάτιζε. ἄλλο. κηκίδας καὶ σμύρναν ἴσα κόψας προσφύσα.

Περὶ πολύπων.

Χαλκάνθου κεκαυμένου λίτρας δ. μίλτου 𐅻 α. λεάνας ἐμφύσα διὰ καλάμου. βρυωνίας ῥίζης κεκαυμένης ἐμφύσα. ἄλλο. χαλκάνθου καὶ σανδαράχης ἴσα λεῖα ἐμφύσα. ἄλλο. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου καὶ σανδαράχης ἐμφύσα. ἄλλο. μόλυβδον κατακαύσας καὶ οἴνῳ ἀναλαβὼν κατάχριε. ἄλλο. ῥοιᾶς ὀξείας χυλὸν ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ βαλὼν, ἑψήσας ὡς μέλιτος πάχος ἔχῃ, καὶ διάχριε. ἄλλο. ἀρσενικὸν τρίψας μήλῃ προσάπτου. ἄλλο. ἀρσενικὸν καὶ ἄσβεστον ἴσα λειώσας πρόσαπτε.

Περὶ τῆς ἐκ ῥινῶν αἱμοῤῥαγίας.

Τοὺς θρόμβους πρότερον ἐκκαθάρας τοῦ στόματος μηλωτῇ ἔριον ἐχούσῃ βεβρεγμένον ὕδατι, οὕτως λύκιον ἀναλύσας ὕδατι διάβρεχε καὶ στρεπτὸν ποιήσας διὰ ὀθόνης, καὶ βρέξας λυκίῳ διασφήνου. ἄλλο. στρεπτὸν καύσας ἐναπόσβεσον χυλῷ πολυγόνου, ἢ πράσου, καὶ θὲς εἰς τὸν μυκτῆρα. ἄλλο. ὄξος δριμύτατον ζέσας, καὶ ἀποβρέξας σπόγγον διασφήνου τοὺς μυκτῆρας. ἵνα δὲ εὐχερῶς ἔχῃς ἐξέλκειν τὸν σπόγγον ὅτε βούλει, λίνῳ ἀπόδησον, ὡς ἀπηρτῆσθαι τοῦ μυκτῆρος, ψύχε δὲ τὸ μέτωπον σπόγγοις, καὶ μετέωρον ἔχειν τὴν κεφαλὴν κέλευε. διαδεσμεῖ δὲ χεῖρας

καὶ πόδας, καὶ ὦτα ἐμφράττει. ἄλλο. γύψῳ, ἢ πηλῷ κεραμικῷ τὸ μέτωπον κατάχριε. ἄλλο. συκίαν σφοδρὰν ἐὰν μὲν ἀπὸ δεξιοῦ μυκτῆρος φέρηται, τῷ ἥπατι πρόσβαλε, ἐὰν δ' ἀπὸ ἀριστεροῦ τῷ σπληνί, ἐὰν δ' ἀπὸ ἀμφοτέρων, εἰς ἑκάτερα πρόσβαλε.

Περὶ ὀφθαλμῶν.

Ἅπαντα μὲν τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀκριβεστάτων χρῄζει διορισμῶν ἐν ταῖς θεραπείαις, εἰ μέλλοιεν ὄντως ἰαθήσεσθαι. ὀφθαλμοὶ δ' ὅσον κυριωτάτην ἔχουσι τὴν χρείαν, καὶ οὐκ ὀλίγων τῶν ἄλλων διαφέρουσιν, ἀκριβεστάτης ἐπισκέψεως δέονται, συχνῶν τῶν περὶ αὐτοὺς παθῶν γιγνομένων, καὶ ἐπὶ ποικίλαις καὶ διαφόροις αἰτίαις συνισταμένων τε καὶ προξυνομένων. ἀλλ' ὁ μὲν τελεώτατος καὶ ἀκριβέστατος περὶ αὐτῶν λόγος ἑτέρας ἐστὶ πραγματείας. ὁ δὲ γνωστὸς τῆς προκειμένης πραγματείας στοχαζόμενος, διδάσκει τὸ χρήσιμον κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον. αἱ τοίνυν περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διαθέσεις, ὅτε μὲν μετὰ πυρώσεως συνίστανται, ὅτε δὲ μετὰ ψύξεως, καὶ ναρκώδους αἰσθήσεως, καὶ ποτὲ μὲν μετὰ φλεγμονῆς, ποτὲ δὲ χωρὶς φλεγμονῆς, καὶ ἔσθ' ὅτε μὲν μετὰ δαψιλοῦς ῥεύματος, ἔσθ' ὅτε δὲ χωρὶς ῥεύματος, καὶ ποτὲ μὲν μετὰ βάρους καὶ ὀδύνης, ποτὲ δὲ καὶ χωρὶς τούτων. τὰς μὲν οὖν μικρὰς καὶ πυρώδεις ταράξεις ἱκανὸν καὶ ὀξύκρατον ἀποκρούσασθαι, ὥσπερ τὰς ἐκ ψύξεως αἱ διὰ σπόγγων ἐξ οἴνου κεκραμένου λευκοῦ πυρίαι. τὰς δὲ ἰσχυρὰς διαθέσεις καὶ σὺν φλεγμονῇ μεγάλῃ καὶ βαρείᾳ, ἐὰν μὲν τὰ κατὰ τὸ μέτωπον ἀγγεῖα πλήρη ᾖ, καὶ διατεταμένα, καὶ αὐτόθεν ἐμφαίνῃ τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος, φλεβοτομία ἐν ἀρχῇ, εἰ μή τι κωλύει. τὰς δ' ἐφ' ἑτέρας γιγνομένας, καὶ προξυνομένας διὰ ἔμφραξιν, ἡ διὰ τῆς κάτω γαστρὸς κάθαρσις. χρῆσθαι δὲ δεῖ τοῖς ἐγχυτοῖς, τηλεως χυλῷ μάλα καλῶς κατεσκευασμένῳ, καλῶς δ' ἂν γένοιτο, εἰ πλυθείη ἡ τῆλις ἐπιμελῶς ὕδατι γλυκεῖ, ἑψηθεῖσά τε ἐπ' ὀλίγον, ὡς ἅπαν τὸ ἐν αὐτῇ δριμὺ ἀποθέσθαι, εἶτ' αὖθις ἑτέρῳ ὕδατι ἑψηθεῖσα, ἀποχυθέντος τοῦ προτέρου. χρήσιμον δὲ καὶ τοῦ ᾠοῦ τὸ λευκὸν καὶ λεπτὸν συνεχῶς ἐγχεόμενον, καὶ γάλα γυναικεῖον ἐκ τῶν μαζῶν αὐτῶν ἐκθλιβόμενον τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἔστω δὲ εὔχυμον τὸ γάλα. παρηγορεῖν δὲ καὶ καταπλάσμασι κούφοις τὰς φλεγμονάς, διά τε ᾠοῦ λεπτοῦ τοῦ λεκύθου, καὶ μελιλώτου, καὶ ἄρτου, καὶ ῥοδίνου. εἰ δὲ καὶ κολλυρίων εὐπορία ὑπάρχει τελείων, ἃ διὰ τῆς μακρᾶς πείρας σχεδὸν πᾶσίν ἐστι γνώριμα, ἄλλων ἄλλοις συντεθειμένων χρῆσθαι, καὶ τούτοις μετὰ τοῦ λεπτοτάτου ᾠοῦ. κούφως δὲ καὶ ἀθλίπτως φέρειν, καὶ τὰς ἐμφερομένας τοῖς ὀφθαλμοῖς λήμας σπόγγῳ ἁπλῷ δι' ὕδατος θερμοῦ, καὶ λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρῆσθαι. εἰ δ' ἄμετρον εἴη τὸ τῆς κεφαλῆς βάρος, καὶ σικύᾳ χρῆσθαι κατὰ τοῦ ἰνίου μετ' ἐγχαράξεως, συχνὸν τοῦ αἵματος ἀποχέοντες. ἀτμῶν δὲ πεπληρωκότων τὴν κεφαλήν, καὶ φλέγματος ὄντος τοῦ ἐμφράττοντος τὰς διεξόδους τῶν πόρων, πταρμικοῖς τε τοῖς ἐπιτηδείοις, καὶ διὰ ἀποφλεγματισμοὺς κενώσομεν, καὶ διαλύσομεν τὴν σφήνωσιν. πταρμικῷ μὲν πεπέρει χρώμενοι κελεύοντες τοῖς μυκτῆρσιν ἀνέλκειν τοὺς πεπονθότας, ἀποφλεγματισμοῖς δὲ τοῖς διὰ νάπυος, λειομένου εὖ μάλα τοῦ νάπυος, καὶ προλαμβανόντος ὄξους λεπτοῦ συμμέτρου, καὶ μέλιτος καὶ ὕδατος, ὅπως ὑγρὸν γενόμενον διακρατήσοιτο καὶ ἀναγαργαρίζοιτο ῥᾳδίως, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν μυκτήρων τῆς κενώσεως δαψιλοῦς γενομένης, τὰς περὶ τὴν κεφαλὴν σφηνώσεις διαλυθῆναι. ὅτι δὲ τὸ προηγούμενον, καὶ οἷον κεφάλαιον τῆς θεραπείας οὐκ ἐπὶ ὀφθαλμιώντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν ἄλλων παθῶν, ἐν τῇ ἀκριβείᾳ μάλιστα τῆς διαίτης κεῖται, οὐδένα οἶμαι τοῦτο ἀγνοεῖν. χρώμεθα δὲ πρὸς τὰς χρονίας ὀφθαλμίας καὶ ῥόδων ἀφεψήματι ξηρῶν, τούτῳ συνεχῶς ἀποσπογγίζοντες τὰ βλέφαρα.

Πρὸς τὰς ἐκ χρόνων ὀφθαλμίας.

Γυρῖνα μήλης καθέντες εἰς σκόροδον ὡς χρωσθῆναι τῷ χυλῷ ἐγχρίομεν. ἄλλο. πυρὸς τοὺς διαπύρων σιδήρων ὀπτήσαντες, σὺν οἴνῳ καταχρίομεν τὰ βλέφαρα. ἄλλο. χάλκανθον λειώσαντες ἐν μέλιτι, χρίομεν τὸ μέτωπον καὶ τὰ βλέφαρα.

Ἀρχιγένους ἐκλογαὶ ἐκ τῶν συνθέτων περὶ τῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥευμάτων.

Ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥευματισμῶν ἐν ἀρχῇ μὲν ἁρμόζει ὀλιγοσιτία, ὀλιγοποσία, καὶ ὑδροποσία, καὶ πάντων μάλιστα συνουσίας ἀποχή. καὶ ἡ κοιλία ὑποσυρέσθω, καὶ πολὺ ψυχρὸν τὸ ποτόν, εἶτα καὶ ὀλίγου ὄξους μιγέντος συνεχῶς τὸ πρόσωπον προσκλυζέσθωσαν. ἔνιοι δὲ χάλκανθον †διαλύοντες διδόασι προσκλύζεσθαι, περιϊσταμπέσθωσαν ὀσμὰς δριμείας, κονιορτόν, καπνόν τε καὶ τὴν ἀφ' ἡλίου, καὶ τὴν ἀπὸ λύχνου αὐγήν, εἰς νύκτα δὲ ἔρια καθαρὰ ἐξ οἴνου, ἢ ῥυπαρὰ ἐξ ὕδατος ψυχροῦ ἐπιτιθέσθωσαν, ἕωθεν δὲ ὡς εἴρηται προσκλυζέσθωσαν. εἰ δ' ἐπιτείνοιτο ὁ ῥευματισμὸς καὶ ἀλγηδὼν ἐπιγένηται, φλεβοτομία τε ἁρμόζει, καὶ τελείως ἀσιτία, καὶ δίψα, εἰ μὴ ἐκκαίνοιτο καὶ ἐπιτείνοιτο, κοιλίας εὔτονος λύσις, ἤτοι διὰ συμφώνου καθαρτικοῦ, ἢ διὰ κλυστήρων εὐτόνων. μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τοῦ μετώπου ἀμπέλου φύλλα χλωρὰ συνεχῶς ἐπιτιθέμενα ὠφελεῖ, ἢ μυρσίνης, ἢ σχίνου, ἢ βάτου χύλισμα, ἢ κράμβης, ἢ ἀμπέλου φύλλα μετὰ λεπτοῦ ἀλφίτου, ἢ σαμψύχου, ἢ ἀειζώου, ἢ ἀνδράχνης, ἢ κυδωνίων. τὰ δ' ἁπαλὰ ἕκαστα αὐτῶν μετ' οἴνου, καὶ τοῦ λεπτοῦ τῶν ἀλφίτων ἐπὶ τοῦ μετώπου καταπλασσόμενα. κατ' αὐτῶν δὲ τῶν ὀφθαλμῶν καθαρὸν ἔριον ᾠοῦ τῷ λευκῷ †διαβρέχων, καὶ ᾠοῦ λέκυθον ὀπτοῦ μετ' οἴνου, καὶ τοῦ λεπτοῦ τῶν ἀλφίτων ἐπὶ τὸ μέτωπον ἐπιπλαττόμενα, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐπιτιθέμενα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἠρυγγίου ῥίζαν λείαν μεθ' ὕδατος, καὶ κωνείου σπέρμα τὸν αὐτὸν κατασκευαζόμενον τρόπον ὠφελεῖ. καὶ τυρὸς ἁπαλὸς νεαλὴς μετὰ σελίνου φύλλων καταπλασσόμενος, καὶ ἄρτος ἐξ οἴνου, ἢ ῥοδίνου φυραθεὶς ὠφελεῖ θαυμαστῶς. καὶ καθόλου πᾶν τὸ τῶν στυφόντων γένος καὶ ἀποκρουομένων ἐν ἀρχαῖς ὅσα ἐστὶ κώνειόν τε καὶ ψύλλιον, σέλινον, στρύχνον, καὶ οἱ ἐπὶ τῶν τελμάτων φακοί, ἕρπυλλον, σάμψυχον, φύλλα ἀμπέλου, κόριον, ἀνδράχνη, φακὸς ὁ ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

Πρὸς θερμὰ ῥεύματα.

Κράμβη λεία μετ' ἀλφίτου λείου σὺν ὕδατι καταπλασθεῖσα, ὠκίμου φύλλοις ὁμοίως, ἢ σαμψύχου πέταλα λεῖα κατάπλασσε. ἵστησι δὲ πολὺ ῥεῦμα κωδύα καὶ ὑοσκύαμος μετὰ ἀλφίτου λεπτοῦ σὺν οἴνῳ, πρόπυρία δὲ καὶ οὕτως κατάπλασσε. εἰ δὲ διάτασις εἴη τῶν δύο βλεφάρων, ὀθόνιον βουτύρῳ βρέξας ἐπιτίθει τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐφ' ὧν δὲ χύμωσις ἰσχυρὰ γέγονε, καλεῖται δὲ χύμωσις ἡ ἐπὶ τῷ κερατοειδεῖ ἐρυθρά, καὶ σαρκώδης φλεγμονή, σάρκας μυῶν ἐπιμελῶς λεάνας, καὶ προσβαλὼν ᾠοῦ λέκυθον, ὠμὴν συλλέου. καὶ ὅταν κηρατοειδὲς γένηται, εἰς ὀθόνιον ἐμπλάσας ἐπιτίθει, καὶ παραχρῆμα παύει.

Περίχρισμα ὀφθαλμῶν.

Ἄρτος καθαρὸς κεκαυμένος μιγεὶς ἀκακίᾳ, καὶ κυτίνῳ σὺν ὕδατι.

Πρὸς τὰς περιωδυνίας.

Ῥόδα ξηρὰ, ἢ χλωρὰ ἐν γλυκεῖ βρέξας ὕδατι λέαινε, μίξας ᾠοῦ λευκοῦ λέκυθον, καὶ κατάπλασσε, ἢ κρίθινα ἄλευρα ἐν γλυκεῖ ἑψημένα. ἐὰν δὲ μείζων εἴη ἡ ὀδύνη, πρόσμιγε ὑοσκυάμου φύλλα, ἢ πέπονος, ἢ σικύου τὴν σάρκα μετὰ ᾠοῦ ὀπτοῦ, ἢ λεκύθου, καὶ ὀλίγου οἴνου κατάπλασσε,

Κατάπλασμα ὀφθαλμῶν.

Καλῶς ποιεῖ πίτυος φλοιὸς καὶ ἄλφιτα σὺν οἴνῳ

Πρὸς σφοδρὰς περιωδυνίας.

Κορίου χυλὸν μετὰ γυναικείου γάλακτος εἰς τοὺς κανθοὺς ἔνσταζε, ἢ φύλλα πλατάνου λεῖα μετὰ τῶν λεπτῶν ἀλφίτων, ἄνωθεν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐμπλαττόμενα.

Ἐπὶ τῶν ῥευμάτων καταπλάσματα.

Κυπαρίσσου χλωρὰ, ἢ βράθυ χλωρὸν μετ' οἴνου, ἢ παλιούρου φύλλα, ἢ ἀνδράχνη λεῖα μετὰ στέατος χηνείου καὶ κρόκου, ἢ ἴρις ξηρὰ μετὰ μέλιτος, ἢ σελίνου φύλλα μετὰ ἀλφίτων. ἐπὶ δὲ τῶν μεγάλων ῥευμάτων γλήχωνος πρόσφατον καρπὸν, μάλιστα ξηρὸν σὺν ὄξει, μαλαγματῶδες ποιήσας ἐπιτίθει κατὰ τοῦ βρέγματος, καὶ ἐπάνω ἔρια, καὶ ἐπίδεσμει ἐλαφρῶς, ἢ ῥόδα καὶ μελίλωτα ἑφθὰ μετὰ ἀμύλου αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς κατάπλασσον, ἢ ἄμυλον σὺν οἴνῳ λευκῷ.

Ἀνακολλήματα πρὸς ῥεύματα.

Κοχλίον μετὰ τοῦ ὀστράκου κόψας ἀπὸ τοῦ κροτάφου ἐπὶ τὸν κρόταφον κατάχριε.

Πρὸς τὰς αἱμάλωπας καὶ ὑποσφάγματα.

Πρὸς τὰς περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γινομένας πληγὰς καὶ διὰ τοῦτο συμβαινούσας αἱματώδεις ὑποχύσεις, εὐθέως ἐν ἀρχῇ πρὸς τὰς φλεγμονὰς καὶ τὸ ἄλγημα, ποιεῖ περιστερᾶς † ἐργαζόμενον αἷμα, καὶ μάλιστα τὸ ἐκ τῶν ἁπαλῶν πτερῶν ἐκπιεζόμενον, καὶ τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἐγχεόμενον. ἔτι δὲ ἐρίου καθαροῦ προσαναλαμβανόμενον, καὶ ἄνωθεν ἐπιτιθέμενον. εὐθετεῖ δὲ καὶ λέκυθος ᾠοῦ κατωπτημένου, καὶ μετὰ οἴνου καταπλασσομένου. ἔτι δὲ ῥόδων τὰ φύλλα, καὶ τὸ ἄνθος ἰδίᾳ, καὶ μετ' οἴνου ὁμοῦ τριβόμενα καὶ μετὰ χνοώδους ἀλφίτου καταπλασσόμενα. † γισαζόμενον

Πρὸς τὰ γινόμενα περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς οἰδήματα διὰ πληγάς.

Λίαν ἁρμόττει πυρία † μαλακῷ σπόγγῳ συνεχῶς γινομένη, εἶτ' ὄξει βρεχόμενος καὶ κεκραμένος καινὸς σπόγγος καὶ ἐπιτιθέμενος. † δὲ ὀξυκράτου

Πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὸν ἥλιον καὶ κονιορτὸν ψωροφθαλμιῶντας.

Ὕδωρ πλεῖον προσκλυζόμενον θέρους ψυχρὸν, χειμῶνος θερμὸν, καὶ πυρία διὰ σπόγγων ἁρμόζει ἐκ φακῶν ἀφεψήματος. καὶ αὐτοῖς δὲ προσάγειν τοῖς κανθοῖς ἢ βάτου, ἢ ῥόδων χυλὸν κατ' ἰδίαν ἑκάστου σὺν ὕδατι, ἢ ῥόδα ξηρὰ τριβόμενα σὺν οἴνῳ. χριέσθωσαν δὲ καὶ ἐλαίῳ καθεύδοντες, ἀπεχέσθωσαν δὲ πάντων τῶν δριμέων καὶ ὀξέων.

Πρὸς τὰς χρονίας περὶ τὰ βλέφαρα διαθέσεις καὶ τετυλωμένας.

Ἀμόργην ἑφθὴν καὶ μετὰ ἐλαίου λειοτριβουμένην ἔγχριε.

Πρὸς πτιλοὺς καὶ τρίχας μὴ ἔχοντας ἄκρως ποιεῖ, καὶ τρίχας ἀνάγει.

Μυόχοδα, καὶ κόπρος τράγου ἴσα κεκαυμένα σὺν μέλιτι ἐγχριόμενα. τοῦτο καὶ ἀλφοὺς ὠφελεῖ.

Πρὸς τὰς ἐπιφυομένας ἐν τοῖς βλεφάροις τρίχας.

Προεκτίλας τὰς τρίχας ἐκ ῥιζῶν, αἵματι κόρεως κατάχριε, καὶ οὐ μὴ φυήσονται, ἢ κρότωνος ἀπὸ κυνὸς αἵματι ἄκρως ποιεῖ. χρῶ δὲ ἐκ ῥιζῶν τίλλων τὰς τρίχας, ἢ χολῇ ὑαίνης, ἢ χολῇ τραγείᾳ τίλλων εὐθέως κατάχριε.

Πρὸς λευκώματα.

Ταχέως ἰᾶται νίτρον μετ' ἐλαίου λεανθὲν ἐπιμελῶς, καὶ ἐπιχριόμενον, ἢ σαύρας ἀφόδευμα ἔγχριε, ἢ νυκτικόρακος ᾠοῦ ἔγχριε καὶ βάψειν αὐτούς.

Πρὸς ἀμαύρωσιν ὀφθαλμῶν.

Ἀμαύρωσιν πᾶσαν, καὶ ἀρχομένην ὑπόχυσιν θεραπεύει γυπὸς χολὴ, μετὰ πρασίου χυλοῦ, καὶ μέλιτος ἀττικοῦ. εἰ δὲ μὴ παρείη, καὶ τῷ ἁπαλῷ χρῆσθαι μέλιτι. ἔσω δὲ ὅτε χυλὸς τοῦ πρασίου καὶ τὸ μέλι ἑκάστου διπλάσιον τῆς χολῆς, ἢ μαράθρου χυλὸν καὶ χολὴν ταυρείαν ὑγρὰν ἴσα μετὰ διπλασίονος μέλιτος ἔγχριε, ἢ χολὴ ἀρκεία μετὰ ὕδατος διπλασίου.

Πρὸς πτερύγια.

Αἰγείρου ὀπῷ μετὰ ὕδατος διπλοῦ ἔγχριε.

Πρὸς νυκτάλωπας.

Ἧπαρ τράγειον ὀπτήσας, τὸν ἐν τῇ ὀπτήσει ἀπορρέοντα ἰχῶρα συναγαγὼν ἔγχριε, καὶ αὐτὸ τὸ ἧπαρ δίδου ἐσθίειν. ὠφελεῖ καὶ αἷμα περιστερᾶς ἐγχριόμενον, καὶ χολὴ αἰγεία, ἢ ἧπαρ αἰγὸς ἐν ἑψῶν κέλευε αὐτοὺς περικαλυψαμένους ἀτενίζειν εἰς τὴν χύτραν καὶ δέχεσθαι τὴν ἀτμίδα τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἢ ὀνίδια πρόσφατα χυλώσας ὑπάλειφε.

Πρὸς τὰς ἐπιγινομένας ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν κριθάς.

Κηρῷ λευκῷ πυρία, ἢ † μυῶν τὴν κεφαλὴν ἀποβαλὼν, τῷ λοιπῷ σώματι παράτριβε τὴν κριθήν. † μυῶν

Πρὸς ὑπώπια.

Ὑπώπια παραχρῆμα καταπλασσομένη ἡ ῥάφανος λεῖα αἴρει. αἴρει δὲ αὐτὴν ὅταν ἄρξηται διακνῆν ὁ τυρὸς νεαλὴς καταπλασσόμενος, ἢ κηρωτὴ μετὰ ἀψινθίου, ἢ χυλῷ ῥαφανίου ἀναληφθεῖσα, ἄκρως ποιεῖ πρὸς τὰ πρόσφατα καὶ πελιὰ τῶν ὑπωπίων, σπόγγος ἐν ἅλμῃ ἀποβαπτόμενος καὶ συνεχῶς προστιθέμενος. μετὰ τοῦτο δὲ πυρία συνεχὴς δι' ὕδατος θερμοῦ, ταῦτα πρὸς τὰ πελιὰ τῶν ὑπωπίων. ἐφ' ὧν δὲ αἱματώδη εἰσὶν, ἢ ὑπόξανθα, ἢ ὑπώχρα, φεύγειν χρὴ τὴν ἅλμην, καταπλάσσειν δὲ † βατίνῳ, ἢ ἀψινθίῳ, ἢ ὑσσώπῳ, καὶ ὀριγάνῳ, ἢ ῥαφανίου φλοιῷ, ἢ σταφίδι χωρὶς τῶν γιγάρτων, κατ' ἰδίαν ἕκαστον μετὰ μέλιτος, ἢ ὄξους, ἢ ὕδατος ἀνέψου, καὶ λευκὸς βολβὸς μετ' ᾠοῦ καὶ μέλιτος, ἢ κυκλάμινος μετὰ σταφίδος. ἐπὶ δὲ τῶν κεχρονισμένων, καὶ μεμελανομένων, νᾶπυ μετὰ στέατος προβατείου διπλασίονος, ἢ κυάμινον ἄλευρον μετὰ μέλιτος φυραθὲν, καὶ μασσηθὲν, καὶ σὺν σιέλῳ καταχρισθὲν, ἢ κύμινον ῥάκει ἐνδήσας καὶ εἰς ζεστὸν ἀποβάπτων πυρίαζε, ἢ κρίθινον ἄλευρον μετ' ὀξυμέλιτος ἑψημένου μαράθρῳ λείῳ μετὰ κηρωτῆς. † ἐρεγμῷ λείῳ

Πρὸς ὑπώπια μετὰ οἰδήματος.

Σπόγγον ὄξει καταβρέξας ἐπιτίθει καὶ κατάπλασσε ἀλεύρῳ κριθίνῳ μετ' ὀξυμέλιτος ἑψημένου μέχρι καταστάσεως, καὶ ὕστερον ἐπιτίθει φακὸν, ἑφθὸν λεῖον μετὰ μέλιτος.

Πρὸς ὑπώπια πρόσφατα.

Κώνειον λεῖον μετὰ ὕδατος κατάπλασσε, ἢ βρυωνίας ῥίζαν τρίψας μετ' οἰνομέλιτος ἐπιτίθει.

Περὶ ἰόνθων.

Ὄγκος μικρὸς καὶ σκληρὸς ἐν τῷ κατὰ τὸ πρόσωπον δέρματι καλούμενος ἴονθος γίνεται. διαφέρει δὲ τῶν συκωδῶν ὄγκων ἐπὶ τοῦ γενείου γιγνομένων, τῷ μὴ μόνον παχὺν εἶναι τὸν ἐργαζόμενον χυμὸν, ἀλλὰ καὶ λεπτότητος ἰχωρώδους μετέχειν, δι᾽ ἣν καὶ ταχέως ἑλκοῦται, μὴ θεραπευόμενος ὡς προσήκει.

Πρὸς ἰόνθους τοὺς ἐν τοῖς προσώποις.

Ὄξους δριμυτάτου μετὰ ἴσου μέλιτος μίξας ἐπὶ μελῶς ἐπίχριε, τῷ δακτύλῳ διατρίβων. ἄλλο. ἀμύγδαλα πικρὰ ὄξει διαλύσας καὶ τρίψας ἐπιμελῶς, ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ. ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως ὄξει διαλύων ἐπίχριε, ὅταν δὲ ξηρανθῇ, σάπωνι ἀπόσμηχε. ποιεῖ τοῦτο πρὸς τὰς ὀχθώδεις διαθέσεις, καὶ τοὺς ἐπὶ προσώπου κνησμοὺς, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐλεφαντιάσεως.

Πρὸς τὰς ἐπὶ γενείου συκώδεις ἐπαναστάσεις.

Ἅλας ὀρυκτοὺς μετ᾽ ὄξους κατάπλασσε, ἢ κόλλαν τεκτονικὴν μετὰ μίλτεως κατάχριε.

Πρὸς τὰς ἐπὶ τοῦ γενείου λειχῆνας.

Πυροὺς πολλοὺς λαβὼν ἐπιτίθει ἐπὶ ἄκμωνος, εἶτα πλάτυσμα χαλκοῦ πυρώσας ἐπιτίθει τοῖς πυροῖς, καὶ τὸ ἀπιέμενον ἐξ αὐτῶν ὑγρὸν ἔτι θερμὸν ἐπίχριε.

Πρὸς χρονίους λειχῆνας.

Καππάρεως φύλλα τρίψας μετ᾽ ὄξους δριμυτάτου μετὰ ἴσου μέλιτος ἐπιτίθει. ἄλλο. λαπάθου φλοιὸν τῆς ῥίζης μετὰ ὄξους λειώσας. ἄλλο. χαμαιλέοντος ῥίζαν ἐν ὄξει ἑψήσας, καὶ τρίψας κατάπλασσε. ἄλλο. λαπάθου ῥίζαν λειώσας, καὶ κρίθινα ἄλευρα μετὰ ὄξους δριμυτάτου κατάπλασσε.

Πρὸς ψωρώδεις λειχῆνας.

Ἀμύγδαλα πικρὰ λειώσας κατάχριε συνεχῶς.

Πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν γενείων ἐξανθήματα.

Σίδηρον πεπυρακτωμένον ἐπίβαλε ξύλῳ καιομένῳ παλιούρῳ, καὶ τὸ ἀπογιγνόμενον ὑγρὸν λαβὼν κατάχριε. ἄλλο. μύρτα λειώσας σὺν οἴνῳ κατάχριε.

Πρὸς τὰ ἐν τοῖς ὀδοῦσι πάθη.

Ἀλγοῦντες ὀδόντες διακλυζέσθωσαν ὄξει θερμῷ μετὰ κνιδίων, ἢ δαδίοις λιπαροῖς ἀνεζεσμένοις ἐν ὄξει, ἢ ὑοσκυάμου τῷ σπέρματι, καὶ τοῖς φλοιοῖς σὺν ὄξει, ἢ κεδρίᾳ, ἢ πηγάνῳ, ἢ στρύχνῳ, ἢ καππάρει, ἢ σκοροδίοις, ἢ μυρσίνης κλωνίοις μετ᾽ ὄξους ἀνεζεσμένοις, ἢ οἴνου τρυγὶ θερμῇ, ἢ πολίου φλοιῷ, ἢ καὶ αὐτῇ τῇ βοτάνῃ, ἢ πρασίου. ἕκαστον αὐτῶν ὠφελεῖ σὺν ὄξει, ἢ πλατάνου σφαίρια, ἢ ῥόδα ξηρὰ ἕψει ἐν οἴνῳ λευκῷ μέχρι τὸ τρίτον ἀπολειφθῇ, καὶ συνεχῶς δίδου διακλύζεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εὐπατορίου ῥίζα καθεψηθεῖσα ἐν οἴνῳ, ἢ γλήχων βοηθεῖ, ἢ κέρας ἐλάφειον ἐν ὀξυγάρῳ ἑψήσας ἐπὶ πολὺ διακλύζου, ἢ σκίλλης τὸ ἐντὸς εἰς λεπτὰ τεμὼν ἐπὶ τὸν ξέστην τοῦ ὄξους βαλὼν εἰς ἄγγος, ταριχεύσον ἐν τῇ ὀνίδι κατορύξας ἐφ᾽ ἡμέρας λ. καὶ χρῶ διακλύσματι, ἢ ὀνείῳ γάλακτι διακλύζου, τοὺς καὶ τοὺς κινουμένους στερεοῖ, ἢ τιθυμάλλου ῥίζαν ἐν ὀξυμέλιτι ἑψήσας μέχρι τὸ ἥμισυ λειφθῇ, ἢ ὑοσκυάμου ῥίζαν ἐν ὀξυμέλιτι ἑψήσας, διακλύζου, ἢ συκαμίνου γάλα εἰς οἶνον ἐγχέας ἐναπόθλιβέ τε, καὶ χλιάνας διακλύζου. ἄλλο. σκοροδίου, καὶ εὐζώμου σπέρματος, καὶ νίτρου ἀφεψήματος διακλύζου.

Περὶ πυρίας πρὸς ὀδονταλγίαν.

Πυρίαν δὲ ποιοῦσι πρὸς ὀδονταλγίαν, ἔξωθεν μὲν αἱ δι᾽ ἁλῶν πεφρυγμένων, ἢ κέγχρων εἰς μαρσύππιον βεβλημένων, ἢ καὶ διὰ ῥυπαρῶν ῥακίων εὖ μάλα θερμανθέντων. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀλγοῦντος ὀδόντος πυρίᾳ οὕτως χρηστέον, θερμανοῦ ξηροῦ κλωνίον εἰς ζεστὸν ἔλαιον βάπτων, τῷ πονοῦντι ὀδόντι ἄνωθεν ἐπέρειδε, ἢ κίκεως καυλὸν ὁμοῦ καὶ κηρὸν ἐπιτίθει τῷ ἀλγοῦντι ὀδόντι, ἢ πυρῆνι μήλης θερμοτάτῃ προσάπτου συνεχῶς. χρῶ δὲ καθόλου ταῖς πυρίαις ταῖς τε ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν, ἢ πρὸ τροφῆς, ἢ πολὺ λίαν ἀποστησάντων ἀπὸ τροφῆς.

Ἀποφλεγματισμοὶ ὀδόντων.

Ἀποφλεγματισμοὶ ἄριστοι τοῖς ὀδονταλγοῦσιν, σταφὶς ἀγρία διαμασηθεῖσα ἰδίᾳ καὶ μετὰ γλήχωνος, ἢ κνίδου τὸ ἔνδοθεν μέλαν δακνέτω τῷ ἀλγοῦντι ὀδόντι, καὶ ἐάτω ἀποῤῥεῖν, ἢ σκοροδίων πυρῆνας ε. καὶ μυρσίνης μελαίνης φύλλα ὀλίγα ἕψει σὺν ὄξει ἀπαθῆ κινῶν δαδίνῃ μέχρι ἡμίσεος, καὶ δίδου διακλύζεσθαι, καὶ διακρατεῖν, εἶτα χλιαίνοντες ἐάτωσαν ῥεῖν τὸ φλέγμα, καὶ μετὰ τοῦτο ῥοδίνῳ διακλυζέσθωσαν.

Ἔγχυτον εἰς τὰς ῥῖνας.

Σεύτλου ῥίζης τὸν χυλὸν καθ᾽ ἑαυτὸν ἔγχει εἰς τὰς ῥῖνας, καὶ λύει τοὺς πόνους τῶν ὀδόντων.

Πρὸς ὀδόντας μεμελασμένους.

Ἅλας ὀρυκτοῦ μέλιτι φυράσας, ὄπτησον ἐπὶ κληματίδων, καὶ τρίψας μίξον σμύρνης βραχὺ, καὶ χρῶ ἀποτρίβων τοὺς ὀδόντας.

Διάκλυσμα ὀδόντων.

Διακλύσματι δὲ χρῶ ἀπὸ τούτων οἴνῳ εὐώδει ἀφεψημένων εἰς ἴριν ξηράν.

Οὔλων διάκλυσμα.

Ὄξος ἐναφεψημένης ὑοσκυάμου ῥίζης διακλύζου.

Προφυλακτικὸν ὀδόντων.

Τιθυμάλλου ῥίζας ἑψήσας ἐν οἴνῳ μέχρι ἡμίσεος, δὶς τοῦ μηνὸς διακλύζου, καὶ οὐδέ ποτε ἀλγήσεις. ἄριστα ποιεῖ πρός τε φυλακὴν ἀλγημάτων, καὶ ῥῶσιν τῶν οὔλων καὶ τῶν ὀδόντων, ἔτι τε εὐπρέπειαν, καὶ τὰ ὑποτεταγμένα σμήγματα, ἔρια οἰσυπηρὰ ὀθονίῳ ἐνδήσας, καῦσον, εἶτα ἁλῶν τὸ τρίτον μίξας καὶ λειώσας, εὖ μάλα σμῆχε, ἢ δασύποδος κεφαλὴν κεκαυμένην χλιάνας χρῶ, ἅλας καὶ μέλι λειώσας μέχρι κηρῶδες γενέσθαι, καθαρῷ ὀθονίῳ ἐνδήσας καύσας, εἶτα μίξας ἴριν ὀλίγην, σμῆχε τοὺς ὀδόντας.

Πρὸς στόματος δυσωδίαν.

Κριθὰς λειώσας μέλιτι καὶ οἴνῳ δεύσας ἔνδησον χάρτῃ, καὶ λειώσας τρῖβε τὰ οὖλα.

Πρὸς ὀδόντας σειομένους ἵνα παγῶσι.

Χάλκανθον τρίψας μετὰ ἐλαίου προσάπτου τῶν ῥιζῶν ἔριον ἀποβρέξας, ἢ πτελέας φλοιὸν ἐν οἴνῳ ἑψήσας διακρατείτω.

Πρὸς βεβρωμένους ὀδόντας.

Καππάρεως φύλλα ἐν ὄξει δριμεῖ ἕψει εἰς ἥμισυ, καὶ χλιαρῷ διακλύζου. ὁμοίως δὲ ποιεῖ καὶ ὁ φλοιός, τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ

πρὸς πόνους

πρὸς πόνους ποιεῖ. ἄλλο ἀπόδειον. Μελάνθιον φρύξας καὶ τρίψας μετ᾽ ὄξους δριμέος κατάπλασσε τὸ βρῶμα, καὶ οὐκέτι βρωθήσεται, ἀλλὰ μένει οἷον ἐστίν.

Πρὸς πάσας τὰς ἐν τῷ στόματι καὶ τῷ κίονι καὶ τῷ φάρυγγι φλεγμονὰς καὶ διαθέσεις, καὶ ἕλκος γίνηται, καὶ ἐσχάρα, καὶ σηπεδών.

Κοινὸν μὲν παράγγελμα, ὡς τὸ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐπιῤῥέον κατ᾽ ἀρχὰς ἀναστέλλειν καὶ ἀποκρούεσθαι προσήκει. τὸ δὲ μετὰ τὴν ἀρχὴν ἄχρι τοῦ τέλους ἐκ μικτοῦ τινὸς εἶναι τοῦ τε ἀποκρουομένου, καὶ τοῦ διαφοροῦντος. χρὴ δὲ ἀποκρούεσθαι βουλομένους τῷ διὰ μόρων ὀνομαζομένῳ φαρμάκῳ. χρήσῃ δὲ καὶ ὄμφακος χυλῷ μέλιτι βραχεῖ προσπλέκων, ἢ ῥόδων ἄνθος, ἢ αὐτὰ τὰ ῥόδα ξηρὰ ὕδατι ἀφέψων, ἢ πίτυος φλοιοῦ ἀφεψήματι. μετὰ δὲ τὴν ἀρχὴν, ὅτε κἂν τῆς κεφαλῆς ἐπιῤῥέοιτο ῥεῦμα ἄλλης διαφορήσεως χρεία, προσπλέκων ἀφρόνιτρα ἐνὶ τῶν εἰρημένων ἢ νίτρον, τὸ Βερονικάειον, ἢ ἐψήματι ἐνεψόμενον γλήχωνα, ἢ θύμβραν, ἢ θύμον, ἢ καλαμίνθην. δυνήσεται γάρ τις καὶ ἀθρόως ἐμπίπτοντος τοῦ χυμοῦ γινώσκειν τὰ τοσαῦτα τῶν βοηθημάτων, ἐάν τε κυνηγετῇ κατ᾽ ἀγρὸν, ἐάν τε διαπράττηταί τι τῶν κατ᾽ ἀγρὸν ἔργων, ἐάν τε ἐν ὁδοιπορίαις τότε ἀπορεῖ φαρμάκων, ἢ διὰ βάτου χυλοῦ, ἢ διά τινος τῶν εἰρημένων δύναται ποιεῖσθαι παραμυθίαν, καὶ καθόλου σχεδὸν τὰ στύφοντα τοῖς στοματικοῖς πάθεσιν ἐπιτήδεια. χρησιμώτατον δὲ φάρμακον ταῖς περὶ στόμα διαθέσεσι καρύων χλωρῶν τοῦ φλοιοῦ χυλὸς ὀλίγῳ μέλιτι συνεψόμενος. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ τῶν κυδωνίων ἀφέψημα εἰ προσβάλῃς βραχύ τι μέλιτος. χρησιμώτατον δὲ καὶ τὸ διὰ τοῦ χλωροῦ τῶν καρύων καὶ πρὸς τὰς σφοδρὰς φλεγμονὰς τῶν αὐτιάδων, καὶ τοὺς πνιγμούς. ἄλλο. ῥοιὰς γλυκείας σὺν τοῖς λεπύροις κόψας, καὶ ἐκλειώσας δίηθησον, καὶ ἓξ μέρεσι τοῦ χυλοῦ πρόσβαλε μέρος ἓν μέλιτος, καὶ ἑψήσας ὡς μέλιτος πάχος ἔχειν, χρῶ. ἄλλο. γλεύκους ξέστην ἕψει μέχρις ἂν τὸ τρίτον λειφθῇ, καὶ μῖξον ῥοὸς βυρσοδεψικοῦ 𐅻 δ. καὶ ἐπάρας χρῶ. ἄλλο. κηκίδας λ. κόψας καὶ ἐνεψήσας ξέστην α. μέλιτος, χρῶ.

Στοματικὴ καλλίστη.

Ἄνθος ῥόδων 𐅻 β. πιτυΐδων 𐅻 α. λεάνας σὺν μέλιτι χρῶ.

Πρὸς παρίσθμια καὶ σταφυλὴν φλεγμαίνουσαν καὶ σηπεδόνας τὰς ἐν στόματι.

Μόρων χυλοῦ, ἢ βάτου 𐅻 α. ῥόδων ξηρῶν 𐅻 α. μέλιτι μίξας, καὶ ἐπ᾽ ὀλίγον ἑψήσας διάχριε. ἄλλο. κυδωνίων στύφων χυλὸν ἐν ἴσῳ μέλιτι ἑψήσας διάχριε. ἄλλο. ῥοιὰς στύφας μετὰ τοῦ λέπους κόψας ἕψε ἐν γλυκεῖ, καὶ διηθήσας χρῶ. ἄλλο. εἰς ἕψημα ἐμβαλὼν γλήχωνα, ἢ θύμον, ἢ ὀρίγανον, ἢ ὕσσωπον, ἢ καλαμίνθην, καὶ συνεψήσας αὐτάρκως, καὶ διηθήσας δίδου διακρατεῖν.

Πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι σηπεδόνας καὶ ἐσχάρας.

Κυνέαν λευκὴν τινα (ἔσω δὲ τοῦτο ἐὰν ὀστᾶ μόνα πρὸ μιᾶς οἱ κύνες φαγόντες φυλαχθῶσι) μετὰ μέλιτος διάχριε, ἢ ῥοὸς τοῦ βυρσοδεψικοῦ τὸ ὕδωρ μέχρι γλοιῶδες γίνεται ἑψήσας μέλιτι, ἢ χελιδόνων κεκαυμένων μετὰ μέλιτος διάχριε.

Πρὸς κιονίδας φλεγμαινούσας καὶ κεχαλασμένας.

Φοίνικας ἑψήσας ἐν ὕδατι καὶ βραχέος μέλιτος προσβαλὼν, δίδου ἀναγαργαρίζεσθαι καὶ διακρατεῖν, ἢ ῥόδων, ἢ ἑλίκων ἀμπέλου, ἢ βάτου, ἢ κυνοσβάτου, ἢ μήλων στύφων, ἢ οὔων ἀώρων, τοῦτ᾽ ἔστι τὰ ὄψα, καὶ τοῦ βυρσοδεψικοῦ, ἢ μυρσίνης καρποῦ, καθ᾽ ἑαυτό τε ἕκαστον, καὶ σὺν ἀλλήλοις ἀφεψηθὲν ἐν ὕδατι ἀνακογχυλιαζέσθω, ἢ ξηρῷ τινὶ τῶν προειρημένων εὖ μάλα λειωθέντι προσάπτεσθαι τοῦ γαργαρεῶνος, ἠρέμα πως ἀνάγοντα. ἐμβάλλειν δὲ αὐτὰ κοχλιαρίῳ καὶ οὕτως προστιθέναι τῇ κιονίδι. καὶ οἱ χυλοὶ δὲ τῶν προειρημένων ἁπάντων, τῶν τε φυτῶν καὶ τῶν καρπῶν αὐτῶν ὁμοίως μέλιτι ὀλίγῳ μιγνύμενοι καὶ διαχριόμενοι, ὠφελοῦσιν. ἄλλο. ποιοῦσι πρὸς τὰς κιονίδας φλεγμονὰς ἅλες λεῖοι μετὰ μέλιτος διαχριόμενοι. ἄλλο. φοινίκων ὀστᾶ καὶ καρύων ἁπαλῶν χλωρῶν καὶ ξηρῶν ἑκατέρου ἴσον, καύσας καὶ λεοτριβήσας χρῶ ἁπτόμενος. ἄλλο. ῥόδα ξηρὰ πάνυ λειώσας σὺν μέλιτι διάχριε.

Πρὸς ἄφθας.

Ἀνδράχνην εἰς μέλι βάπτων μασσάσθω, ἢ ἐλαίας φύλλοις ἐν οἴνῳ ἑψημένοις διακλυζέσθω.

Πρὸς ἄφθας μέλανας, καὶ νεμομένας.

Ἀποσμήξας ὀροβίνοις ἀλεύροις, καὶ κηκῖδος διάχριε μετὰ μέλιτος, ἢ λυκίου ἀφεψήματι ἀναγαργαριζέσθω, ἢ τρυγὶ οἴνου γλυκέος μετὰ μέλιτος διαχριέσθω, ἢ μυρσίνης καρπὸν λειώσας μετὰ μέλιτος διάχριε.

Πρὸς νεμομένας ἄφθας.

Κηκίδων ἀφέψημα εἰς ἴσον μέλιτι μίξας καὶ ἀναζέσας χρῶ.

Πρὸς λευκὰς ἄφθας.

Χαλκῖτιν ἐλαίῳ ζέσας διάχριε πτερῷ, καὶ παραχρῆμα αἰρεῖ. ἐπὰν δὲ καθαρὰ γένηται, μυρσίνης καρπὸν λεάνας καὶ δεὶς μελικράτῳ ἢ οἴνῳ, διάχριε πτερῷ καὶ παραχρῆμα αἰρεῖ.

Πρὸς μέλανας ἄφθας.

Σταφίδι ἐκγιγαρτισμένῃ καὶ ἀνίσῳ λείοις κατάχριε μετὰ μέλιτος, ἢ φύλλα κοκκυμηλέας κόψας, καὶ γάλακτι μίξας ὀνείῳ διάκλυζε. ποιεῖ καὶ πρασίου χυλὸς, ἢ φακοῦ ἀφέψημα, ἢ βάτου, ἢ κέρας ἐλάφειον λεάνας παράτριβε.

Πρὸς ἄφθας βρεφῶν.

Φακὴν μετὰ βραχέος ἄρτου, καὶ κυδωνίων ὀπῶν μίξας, δίδου καὶ ῥόδων ἄνθος, καὶ αὐτὰ τὰ ῥόδα ξηρὰ, καὶ διακλύσματι διὰ τῶν μετρίως στυφόντων, ἔλαιον δὲ ἐναντιώτατόν ἐστι τῇ διαθέσει τῆς ἄφθης, καὶ τὰ πάνυ δριμέα. τὸ μὲν γὰρ ὑγραίνει τε καὶ ῥυπαίνει, τῇ τήξει δὲ τὰ δριμέα βλάπτει.

Πρὸς τραχύτητας τῆς ἀρτηρίας.

Γλυκυῤῥίζης 𐅻 γ. λειώσας πάνυ, καὶ ἀποβρέξας κόμμεως, τραγακάνθης 𐅻 α. γλυκεῖ ἀναλάμβανε καὶ ποιήσας κυαμιαῖα, δὸς ὑπὸ γλῶσσαν καθυφιέντι.

Πρὸς ἀποκεκομμένην φωνήν.

Σῦκα καὶ ἠρύγγια ἑψήσας καλῶς, τῷ ἀφεψήματι † σμῆγε κόμμεως βραχὺ, ὥστε γενέσθαι μέλιτος σκληρότερον, † μίσγε καὶ δίδου εἰς νύκτα. Ἄλλο. κράμβης χυλὸν μετὰ μέλιτος ἑψήσας δίδου ἐκλείχειν, ποιεῖ καὶ πρὸς βῆχα. Ἄλλο.

Λινοσπέρμου κεκαυμένου καὶ σεσησμένου, σταφίδων λιπαρῶν χωρὶς τῶν γιγάρτων, στροβίλων πεφρυγμένων, καρύων ποντικῶν κεκαθαρμένων ἴσα λεάνας, καὶ μέλιτι ἀπέφθῳ ἀναλαβὼν δίδου κοχλιάριον ἕν.

Βηχικὸν ἐκλεκτόν.

Πυρήνων ἤτοι στροβίλων ʒ ιβ. φοινίκων σάρκας, ἔπειτα β. μάλα λειώσας ἀναλάμβανε μέλιτι ἀπέφθῳ.

Πρὸς τὰς ξηρὰς βῆχας.

Ἴριν ὕδατι ἀφεψήσας πρόσβαλε μέλιτος βραχὺ, καὶ δίδου καταρροφεῖν συνεχῶς.

Πρὸς αἵματος ἀναγωγὴν, καὶ αἱμοπτοϊκούς.

Ῥόδων ξηρῶν ʒ η. κόμμεως, τραγακάνθης ἑξάγια γ. λέαινε μετὰ ὕδατος καὶ τροχίσκους ποίει ἀνὰ ʒ α. καὶ δίδου ὕδατι. Ἄλλο. †σικύων ἡμέρων κοιλίαν, καὶ ὕδατος ἐπιβαλὼν ξέστην, ἕψε ἕως ἀποτριτωθῇ, καὶ καταπλάσας δίδου καταρροφεῖν. Ἄλλο. μίλτου σινωπικῆς ʒ β. γῆς σαμίας ʒ ιβ. ἀμύλου ʒ γ. ἀναλάμβανε πολυγόνου χυλῷ, καὶ δίδου τριώβολον. Ἄλλο. λινοσπέρμου πεφρυγμένου ʒ η. κόμμεως, τραγακάνθης ʒ ιβ. Ἄλλο. πολυγόνου ῥίζας ἑψήσας ὕδατι ἀποτριτωθῆναι ποίησον, καὶ βραχὺ λείου κόμμεως ἐπιβάλλων, δίδου καταρροφεῖν.

Πρὸς φθισικοὺς καὶ τὰ περὶ θώρακος.

Ἴρεως ἀφέψημα μετὰ μέλιτος πότισον, ἢ ὑσσώπου ἀφέψημα μετὰ μέλιτος δίδου καταρροφεῖν, ἢ πρασίου βοτάνης χυλὸν σὺν μέλιτι ἑψήσας, ἢ ὀρόβους κιρροὺς φρύξας καὶ λειοτριβήσας εἰκοσαπλασίῳ μέλιτι δίδου ἔκλειγμα, ἢ ἀμύγδαλα πικρὰ λειώσας σὺν μέλιτι δίδου. Ἄλλο. σελίνου σπέρματος ʒ ϛ. πεπέρεως μέλανος ʒ α. μέλιτος λίτραν α. δίδου κοχλιάριον. Ἄλλο. βούτυρον μέλιτι μίξας, καὶ ἠρέμα ἑψήσας δίδου. Ἄλλο. σελίνου ʒ α. πεπέρεως κοινοῦ, μέλιτος λίτραν α. λειώσας καὶ ἠρέμα συνεψήσας δίδου. Ἄλλο. σκίλλης ὠμῆς τὸν χυλὸν ἔκθλιβε καὶ μίσγε μέλιτος ἴσῳ, καὶ θὲς ἐπ' ἀνθράκων ἕψων, καὶ δίδου μύστρον πρὸ τροφῆς καὶ μετὰ τροφήν.

Ἄλλο. ἀβροτόνου, σταφίδων ἐκγιγαρτισμένων λιπαρῶν, πηγάνου ἀκρεμόνων ἑψήσας ἐν ὕδατι, καὶ διηθήσας πρόσβαλλε μέλιτος, καὶ πάλιν ἑψήσας δίδου.

Περὶ τῶν κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας παθῶν.

Αἱ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας φλεγμοναὶ καὶ τοῦ ἥπατος δέονται τῆς τῶν στυφόντων παραπλοκῆς. εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς χαλαστικῆς ἀγωγῆς μόνης θεραπεύονται, κίνδυνον ἐπάγουσι περὶ τῆς ζωῆς, καὶ τούτων πάντων μετὰ τῶν ἐμπειρικῶν ὑπὸ τῆς πείρας δεδιδαγμένων, καὶ αὐτῶν τῶν ἔργων τῆς τέχνης φυλαττόντων, οὐκ ὀλίγοι τῶν νῦν μεθοδικῶν μυρίοις μετὰ στομαχικῆς συγκοπῆς αἴτιοι γεγόνασιν, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τῶν ἡπατικῶν ἀναιροῦσι μόνῃ τῇ ἀγωγῇ τῇ χαλαστικῇ χρώμενοι, ὡς λυθῆναι πολλοῖς τὸ ἧπαρ. εἰ τοίνυν εἴτε ἔλαιον εἴη τὸ ἐπαντλούμενον τοῖς πεπονθόσι τόποις, εἴτε κατάπλασμα, παραπλέκειν τι τῶν στυφόντων, οἷον ἀψίνθιον, ἢ νάρδινον μύρον, ἢ ἀλόην, ἢ †μήλινον ἔλαιον, ἢ κυδώνιον ἀνέψοντες. καὶ κηρωταῖς δὲ χρηστέον διὰ τῆς ἀλόης, καὶ μαστίχης, καὶ κηροῦ, καὶ νάρδου. σκευάσειας δὲ τὴν κηρωτὴν βαλὼν κηροῦ ʒ α. μαστίχης ʒ δ. ἀλόης ʒ β. καὶ νάρδου τὸ ἀρκοῦν. εἰ δὲ πλείων εἴη ἡ ἀτονία, ὡς μηδὲ τὰς τροφὰς κατέχειν, μιγνύτωσαν τοῦ ὀμφακίου ʒ β. παρόντος δὲ καὶ ἀψινθίου χυλοῦ, προσπλέκειν καὶ αὐτοῦ ʒ α. ἢ οἰνάνθην, ἢ ῥοῦ χυλόν.

Περὶ τῶν θερμῶν τοῦ στομάχου δυσκρασιῶν.

Ἐπὶ δὲ τῶν θερμῶν τοῦ στομάχου δυσκρασιῶν καὶ διὰ στόματος δοτέον τὸ φάρμακον τοῦτο, μαστίχης ʒ β. ἡδυόσμου ʒ α. ἀναλάμβανε χυλῷ ἀρνογλώσσου, καὶ δίδου κυάμου μέγεθος μετὰ ὕδατος. ἐφ' ὧν δὲ κατέψυκται ὁ στόμαχος, τῇ προειρημένῃ σκευασίᾳ προσπλέκειν δεῖ καστόριον ʒ α. καὶ διδόναι ὁμοίως. ἐπιγνωσθήσεται δὲ ἡ θερμὴ δυσκρασία ἐκ τοῦ ποτὲ μὲν καὶ χολῶδές τι ἀνάγεσθαι αὐτούς. καθόλου δὲ χολώδους δήξεως αἴσθησιν ἔχει τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς, καὶ ἁπτομένοις εἶναι θερμόν.

Περὶ τῶν κατεψυγμένων στομάχων.

Ἐπὶ δὲ τῶν κατεψυγμένων στομάχων, καὶ ἐφ' ὧν διὰ πάχος τοῦ φλέγματος θερμαίνεσθαι τε καὶ τέμνεσθαι δεομένων, χρήσιμον τοῦτο. μαράθρου ῥίζης φλοιοῦ ʒ ϛ. ὄξους λίτραν α. μέλιτος λίτραν α. αἱ ῥίζαι σὺν τῷ ὄξει ἕψονται, εἶθ' ὅταν ἑφθαὶ γένωνται, ἐκθλιβόμεναι ῥίπτονται, καὶ ἐπιχεομένου τοῦ μέλιτος αὖθις ἕψεται τὸ φάρμακον μέχρι συστάσεως, καὶ δίδοται κοχλιάρια γ. σὺν ὕδατι.

Περὶ τῶν ἀποξυνόντων τὴν τροφήν.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἀποξυνόντων τὴν τροφὴν χρήσιμον τόδε φάρμακον, πεπέρεως ʒ α. ἀνήθου σπέρματος ʒ α. κυμίνου ʒ δ. εὖ μάλα λειώσας, δίδου εἰς κοίτην κοχλιάριον ὕδατι ἐν οἴνῳ κεκραμένῳ.

Πρὸς ἀνατροπὰς στομάχων.

Πρὸς δὲ τὰς ἀνατροπὰς τοῦ στομάχου, ῥοιᾶς ὀξείας πυρήνων τεθλασμένων τοῦ χυλοῦ μέρη γ. ἡδυόσμου χυλοῦ μέρος α. μέλιτος ἀττικοῦ μέρος ἓν βαλὼν εἰς κεράμειον ἀγγεῖον ἕψει, κινῶν συνεχῶς· καὶ ὅταν συστραφῇ, ἄρας ἀπόθου. ἐν δὲ τῇ χρήσει δίδου πρὸ τροφῆς μύστρον α. ἢ καὶ δύο.

Πρὸς δυσεντερικοὺς καὶ τὴν τροφὴν ἐμοῦντας.

†Κυδωνίων μήλων λίτραν α. οἴνου μυρτίτου ξ γ. ἕψει μέχρις ἂν ἀποτριτωθῇ, ἔπειτα ἐκθλίψας τὸ ὑγρὸν ἐπίβαλε μέλιτος ἡμίλιτρον, καὶ πάλιν ἕψει κινῶν συνεχῶς, καὶ ἀνελόμενος δίδου πρὸ τροφῆς μύστρον.

†κυδωνίας μηλέας τῆς ῥίζης

Πρὸς στομάχου ἀνατροπὴν, καὶ κοιλιακοὺς καὶ δυσεντερικούς.

Μῆλα κυδώνια ἀριθμῷ δ. ῥόας ὁλοκλήρους ι. οὖα ἀριθμῷ η. ὕδατος ἰταλικοῦ ξ γ. καὶ ἕψει φιλοπόνως, καὶ ὅταν διαλυθῇ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρὸν καὶ πᾶν τὸ ἀχυρῶδες τῶν ὀπωρῶν ἐκβαλὼν πάλιν ἕψει, καὶ ὅταν τὸ τρίτον τοῦ ὑγροῦ ἀπολειφθῇ, βάλε μέλιτος καλοῦ λίτρας δ. καὶ ἕψει ἐπ' ἀνθράκων κινῶν συνεχῶς, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἀπόθου καὶ χρῶ ὁμοίως.

Πρὸς ἐκκαιομένους ἄδιψον καταπότιον.

Σικύου ἡμέρου σπέρματος ʒ η. τραγακάνθης ʒ δ. διάλυε τὴν τραγάκανθαν ᾠῶν ὠμῶν προσφάτων τῷ λευκῷ, καὶ ὅταν διαλυθῇ, τρίψας ἐπιμελῶς ἐπίβαλε τοῖς λοιποῖς, καὶ μίξας ἀνάπλαττε καταπότια, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ, καὶ δίδου ἐν ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, καὶ τὸ διαλυόμενον ὑγρὸν καταπινέτω.

Πρὸς ἀνα-

Πρὸς ἀνατροπὴν στομάχου, ἢ καυσώδους ἀναθυμιάσεις.

Ἀνήσου ℥ β. σελίνου ℥ β. κυμίνου ℥ α. λειώσας ἐπιμελῶς δίδου, ὅτε μὲν νήστει κοχλιάριον α. ἐν ὕδατι, ὅτε δὲ πρὸς τὴν κοίτην ἐν οἴνῳ. Ἄλλο. ἀψινθίου ἀπόβρεγμα τριῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν πότιζε.

Πρὸς καταψύξεις, καὶ λυγμοὺς τοῦ στομάχου.

Πεπέρεως ℥ γ. καστορίου ℥ α. δίδου κοχλιάριον σύμμετρον νήστει ἐν ὕδατι. εἰ δὲ ἀπὸ θερμῶν χυμῶν τῶν κατὰ τὴν πέψιν διεφθορότων ὁ λυγμὸς γίνεται, ὃ καὶ διὰ καύσεως καὶ δήγματος τοῦ στομάχου αἰσθάνοιτο, κοχλιάριον πίνοντας κελεύειν πολυεμεῖν, καὶ αὐτίκα παύσεται ὁ λυγμός, καὶ πταρμὸς ἐπιτηδευθεὶς, παύει λυγμὸν καὶ ὄξος καταῤῥοφώμενον.

Πρὸς καυσούμενον στόμαχον.

Τοῖς δ' ἐγκαυσουμένοις τὸν στόμαχον μετ' †ἐγκαύσεως, ἢ λειποθυμίας, εἰ μὴ πυρέττοιεν κυάθους γ. ἢ δ. δίδου ψυχροῦ ὕδατος καταπίνειν ἐκ διαλειμμάτων, καὶ εἰ μὲν †προσηγορῶν εἶεν, αὐτὸς ἅμα κτησάμενος τροφὴν †δίδωσιν. εἰ δὲ ἐπιμένοι, διακραιπαλωμένων τε καὶ ἡνωμένων τῶν ἄκρων καὶ ἀπόβρεγμα συνεχῶς καταῤῥοφεῖν δίδου, ἢ μήλων κυδωνίων, ἢ ἀπίων, ἢ μεσπίλων, ἢ ἀρκευθίδων, ἢ ἑλικῶν ἀμπέλου, ἢ ῥοᾶς χυλοῦ, ἢ ὄμφακος χυλοῦ, ἢ κλόνιον ἡδύοσμου λειάνας, δὸς πιεῖν, ἢ οἰνάνθην, καὶ ἔα ἠρεμεῖν.

†ἐκλύσεως †προσηγοροῖτο ἰατρὶς †δίδου

Πρὸς σκελίζοντας ἐκ στομάχου.

Τοῖς δὲ σκελίζουσιν †ὄρυζαν ξηρὰν δίδου μασᾶσθαι. ἐπιτίθει δὲ καὶ ἔξωθεν ἐπὶ τὸν στόμαχον ἀμπέλου φύλλα χλωρὰ, λεῖα, ἢ μῆλα κυδώνια, ἢ χλωρὰν ἀνδράχνην, ἢ κολοκύνθης ξύσμα.

†κόνυζαν

Πρὸς πόνον στομάχου.

Τὰ δὲ ἀλγήματα τοῦ στομάχου πραΰνει καὶ μαλάσσει ἐφ' ὧν δυσφορία τις, ἢ ἀπορία τρέπεται. γάλα βόειον, ἢ ὄνειον, κοχλάκων ἐναφεψημένων πινόμενον, ἢ ἀπόζεμα ῥόδων, ἢ ὠοῦ λέκυθον ὀπτὴν μετὰ ἀλφίτου πότιζε.

Πρὸς στόμαχον ἐμοῦντα χολὴν μέλαιναν.

Ἐπὶ δὲ τῶν χολὴν μέλαιναν †ἐμούντων καὶ φυσωμένων τὸν στόμαχον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐκμασσήσεσι, σπόγγους ὄξει δριμυτάτῳ θερμῷ βεβρεγμένους ἐπιτίθει, ἢ κισσοῦ φύλλοις ἑφθοῖς ἐν οἴνῳ κατάπλασσε, καὶ τροφὴν εὔχυμον δίδου, ἔστι δὲ εὔχυμος τροφὴ διά τε τῶν ὠῶν, καὶ ἄλικος, καὶ ζωμῶν, οἷς ἐνήψηται ἢ ὀρνίθια, ἢ ὄνυχες χοίρων, ἢ φασιανοῦ κρέας, ἢ νεαροῦ πέρδικος, καὶ πάντων τῶν τούτοις ὁμοίων.

†γινώντων

Πρὸς πνευματώσιν στομάχου.

Τοὺς δὲ πνευματουμένους καὶ διατεινομένους τὸν στόμαχον, πολίου δεσμίδιον κατέχων, καὶ καθεψῶν πότιζε, ἢ καλαμίνθης ἀφέψημα μίξας ὀλίγον μέλιτος, καὶ πεπέρεως ℥ α. χρῶ.

Ἀνώδυνον στομαχικοῖς.

Κύμινον πεφρυγμένον, καὶ σέλινον ὀλίγον ποτιζόμενα ἐν ὕδατι, ἢ ἀβροτόνου καὶ θύμου ἀνὰ δύο ὀβολοὺς δὸς πιεῖν.

Πρὸς τοὺς βουλιμιῶντας ἐν ταῖς ὁδοῖς.

Τοὺς δὲ βουλιμιῶντας ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἢ ἄλλως πῶς ἀνακτησόμεθα ὄξει ὀσφραίνοντες, ἢ γλήχωνι, ἢ γῆν ὄξει βρέξαντες, ἢ μήλοις, ἢ ἀπίοις, ἢ ἄλλοις καρποῖς ὁμοίοις τοῖς προεῖσιν, ἢ ἄρτον μετὰ οἴνου προσφέρεσθαι ἀναγκάζοντες.

Πρὸς τοὺς λύζοντας.

Ἐπὶ δὲ τοῖς λύζουσι πήγανον μετὰ οἴνου δίδου καταῤῥοφεῖν, ἢ νίτρον ἐν μελικράτῳ, ἢ σέλινον, ἢ καστόρειον, ἢ ἀβρότονον, ἢ ἀριστολοχίαν, ἢ κύμινον, ἢ ἄνισον, ἢ καλαμίνθην,

Πρὸς ἔμφραξιν ἥπατος.

Ἀμυγδάλων πικρῶν ℥ γ. κυμίνου ℥ α. σελίνου σπέρματος ℥ α. δίδου πιεῖν κοχλιάριον ἐν οἴνῳ. Ἄλλο. ἀρκευθίδων ℥ γ. κράμβης σπέρματος ℥ α. εὐζώμου σπέρματος ℥ β. μέλιτι ἀπέπτῳ ἀναλαβὼν δίδου κοχλιάριον ἕν. Ἄλλο. κιχωρίου χυλίσματος ℥ β. κύαθον δίδου μετὰ ὕδατος θερμοῦ κυάθων β. ἐπιβάλλων μέλιτος κοχλιάρια β. μετὰ ὕδατος θερμοῦ. Ἄλλο. ἀνήθου χυλοῦ κύαθον μετὰ μελικράτου θερμοῦ κυάθων γ. καὶ ξηρὰ δὲ γενόμενα τὰ προειρημένα, καὶ κοπτόμενα καὶ ἐπιπασσόμενα, ἀφεψήσας ἕκαστον αὐτῶν πινέτω. Ἄλλο. χαμαιπίτυος ἀφέψημα μετὰ βραχέος μέλιτος δίδου πιεῖν. Ἄλλο. χαμαιπίτυος ἀφέψημα ℥ η. κιχωρίου ῥίζης ℥ δ. κόπτε καὶ ἀναλάμβανε μέλιτι ἑφθῷ, καὶ δίδου καρύου ποντικοῦ μέγεθος μεθ' ὕδατος θερμοῦ.

Τροχίσκος ἡπατικός.

Ἀνίσου, σελίνου σπέρματος, ἄρου, ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων, ἀψινθίου ἀνὰ ℥ α. ὕδατι ἀναπλάττων τροχίσκους ἔχοντας ἀνὰ ℥ α. ἀπυρέτοις μετὰ οἴνου κεκραμένου δίδου, πυρέσσουσι μετὰ ὑδρομέλιτος. Ἄλλο. ἠριγέροντος ἀφέψημα δίδου πιεῖν. Ἄλλο. ἀριστολοχίας ἡμίδραχμον λειώσας πότιζε πυρέσσοντας ὕδατι, ἀπυρέτους μετ' οἴνου. Ἄλλο. τρίφυλλον βοτάνην ἀποτειτώσας δίδου πιεῖν.

Πρὸς ἰκτεριῶντας.

Λοῦε αὐτὸν ἐν λουτροῖς ὑδάτων ποτίμων, καὶ τρίβε αὐτῶν ὅλον τὸ σῶμα ἐλαίῳ ἀνηθίνῳ. εἰ δὲ μὴ πυρέττοιεν, εἰς κολοκυνθίδος κέλυφος ἐμβαλὼν οἶνον, καὶ θερμάνας δίδου πιεῖν. Ἄλλο. στρουθίον λειώσας δίδου κοχλιάριον α. ὕδατι, ἢ οἰνομέλιτι ἀπυρέτοις. Ἄλλο. κιχωρίου κυάθους γ. δίδου πυρέττουσι μὲν καθ' ἑαυτό, ἀπυρέτοις δὲ μετὰ οἰνομέλιτος κεκραμένου. Ἄλλο. ἐρεβίνθους τοὺς καλουμένους κριοὺς, καὶ μάραθρον ἑψήσας δίδου τὸν χυλὸν, ἀπυρέτοις μετ' οἴνου κεκραμένου. Ἄλλο. καρδάμου χλωροῦ τὰ ἁπαλώτατα φύλλα, λιβανωτίδος χλωρᾶς τὰ ἁπαλώτατα φύλλα τρίψας, καὶ τούτων τὸ ὑγρὸν ἐκθλίψας, χρῶ μετ' οἰνομέλιτος ἐπὶ τῶν ἀπυρέτων. Ἄλλο. ἐλατήριον μετὰ γάλακτος γυναικείου τρίψας ἐγχυμάτιζε εἰς τὰς μυκτῆρας κελεύων ἀνασπᾶν. Ἄλλο. κυκλαμίνου χυλὸν ὕδατι διαλύσας χρῶ καθὰ προείρηται. Ἄλλο. τὸν πυῤῥὸν καρπὸν τῆς κυνοσβάτου ἐσθίειν δίδου. Ἄλλο. χελιδονίας βοτάνης χυλὸν μετὰ οἴνου καὶ ὑδρομέλιτος δίδου τοῖς ἀπυρέτοις. Ἄλλο. ὑποδρικοῦ ℥ α. πότιζε μετὰ ὑδρομέλιτος, καὶ ἀσιτοῖς δίδου ἐσθίειν ἀμύγδαλα πικρά.

Πρὸς σπληνικούς.

Χαμαίδρυος ἀφεψήματι πότιζε, ἢ χαμαιπίτυος, ἢ πολίου, ἢ ἐρυθροδάνου, ἢ καθ' ἑαυτὰ ἢ μετ' ὀξυμέλιτος τοὺς ἀπυρέτους. Ἄλλο. κισσοῦ λευκοῦ τῶν κορύμβων δίδου κόκκους γ. καταπιεῖν, καὶ ὀξύμελι ἐπιπίνειν. Ἄλλο. καππάρεως ῥίζαν ἑψήσας, πότιζε μετ' ὀξυμέλιτος τοὺς ἀπυρέτους. Ἄλλο. μυρίκης καρπὸν κόψας καὶ σήσας,

διδου κοχλιάρια β. μετ᾽ ὀξυμέλιτος. Ἄλλο. σίδηρον πυρακτώσας ἐναπόσβεσον ὕδατι καὶ δίδου πιεῖν, ἀπυρέτοις ἐν οἴνῳ.

Ἐπίθεμα σπληνικόν.

Τήλεως ʒ δ. κριθῶν ἀλεύρων ʒ γ. καρδάμου σπέρματος ʒ γ. ἀποβρέξας τὰ σῦκα ὄξει δριμεῖ, καὶ εὐτόνως κόψας ἐν ὅλμῳ, ἐπίβαλε τὰ λοιπὰ καὶ ἑνώσας χρῶ. Ἄλλο. μώλυος βοτάνης χλωρᾶς ἔτι μετὰ τοῦ σπέρματος ἐμβαλὼν ἐν χύτρᾳ καὶ διαμάξας ἐπιμελῶς ἐπίπλασσε, καὶ ἕψει μαλακῷ πυρὶ ἐπὶ πλεῖστον, καὶ ὅταν καθεψηθῇ, ὁλμοκοπήσας ἐπιτίθει, μὴ λύων μέχρι τῆς τρίτης.

Πρὸς ὑδρωπικούς.

Τήλεως ʒ α. κριθῶν ἀλεύρων ʒ γ. κόπρου περιστερᾶς ʒ δ. ῥητίνης φρυκτῆς λίτραν α. πίσσης λίτραν α. ἀξουγγίου παλαιοῦ λίτρας β. τὰ τηκτὰ τήξας κατάχεε, τῶν ἄλλων προλελειωμένων ἐν ὄξει καὶ χρῶ. Ἄλλο. βολβίτου αἰγείου ξηροῦ λίτρας β. ἕψε ἐν ὀξυκράτῳ καὶ καταπλάσσε.

Πρὸς κωλικούς.

Ἄνηθον καὶ κύμινον ἐναφεψήσας, εἰς ἐλαίου ʒ γ. δίδου ἅμα. Ἄλλο. πήγανον ὁμοίως ἐναφεψήσας ἴσῳ ἐλαίῳ, καὶ ἐμβαλὼν ῥητίνης τερμινθίνης ὅσον κοχλιάριον χρῶ.

Πρὸς τοὺς ὄντας κατεψυγμένους.

Ἀνηθίνῳ ἐμβαλὼν κοχλιάριον καστορίου λελειωμένου, χρῶ.

Πρὸς τὰς φλεγμονάς.

Ἀνηθίνῳ ἀναμίξας κοχλιάρια β. ἀνάλου τυροῦ χρῶ. ὁμοίως καὶ στέαρ χήνειον, ἢ μυελὸν ἐλάφου.

Πρὸς δυσεντερικούς.

Ἐπὶ δὲ δυσεντερικοῖς εἰδέναι ἀναγκαῖον ὅτι ἐξαίρετον δυσεντερίας ἐστὶ φάρμακον, ὀλιγοσιτία. χρὴ δὲ καὶ τὰ προσφερόμενα ὡς ἔνι μάλιστα κοῦφα καὶ ἀβαρῆ τυγχάνειν, πρὸς τὰς πέψεις εὐκόλως ἔχοντα. ποτίζειν δὲ καὶ ἐν ἰγνύαις τούτοις ῥοιὰς ὁλοκλήρους καὶ κυδώνια ἀφεψήσαντας ἐν ἰγνύαις τῷ ἀφεψήματι, καὶ καταρροφεῖν διδόναι. Ἄλλο. ἀρνόγλωσσον βοτάνην ὀρύζῃ συνεψήσαντας ἐπιμελῶς ἐσθίειν διδόναι, καὶ περὶ χυλῷ δὲ περὶ αὐτῷ προσπλέξαντας, στέαρ τράγειον διδόναι. Ἄλλο. μυρσίνας ἑψήσαντας οἴνῳ, εἰ ἀπύρετοι εἰσὶν ἐν ἰγνύαις. εἰ δὲ πυρέττοιεν, ὕδατι. Ἄλλο. κοχλιῶν ὁλοκλήρων κεκαυμένων ʒ α. κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου ʒ β. ἀναλάμβανε χυλῷ ἀρνογλώσσου καὶ δίδου κυάμου μέγεθος, ἀπυρέτοις οἴνῳ, πυρέσσουσιν ὕδατι.

Πρὸς κοιλιακοὺς καὶ δυσεντερικούς.

Μύρτων ξηρῶν κεκομμένων ʒ α. ῥόδων ξηρῶν ʒ α. ἀρνοδυθίδων τὸν ἀριθμὸν ι. ἀπίων ξηρῶν κεκομμένων κγ. κερατίων κεκομμένων ʒ α. πίτυος φλοιοῦ ʒ δ. δίδου ξηρὸν ἐν οἴνῳ κοχλιάριον. τὸ δὲ ἀδρομερὲς φοίνιξι λιπαροῖς ἀναλαβὼν ἐπιτίθει τῇ γαστρί. Ἄλλο. πιτύαν λαγωοῦ, ἢ νεβροῦ, ἢ αἰγάγρου οἴνῳ πότιζε, καὶ ἐνιέμενον δὲ μετὰ χυλοῦ ὀρύζης βοηθεῖ.

Πρὸς τὰς κεχρονισμένας δυσεντερίας.

Χάρτου κεκαυμένου ʒ α. ἀσβέστου ʒ α. ὄμφακι σταφυλῆς ἀναλαβὼν, ποίει τροχίσκους ἔχοντας ʒ γ. καὶ β. καὶ α. ὡς εὐθὺ πάσης ἡλικίας ἔχειν τὸ μέτρον. ὥστε δὲ τῆς χρείας οἴνῳ αὐστηρῷ λύσας, καὶ μίξας ὀρύζης χυλὸν, ἐνιέσθαι κέλευε.

Ἄλλο. ὠοῦ χηνείου ἑψηθέντος τὸ λέπυρον λειώσας ἐπιμελῶς, πότιζε ἡμίδραχμον οἴνῳ.

Περὶ τῶν ἑδρικῶν φαρμάκων.

Περὶ τὴν ἕδραν γίνεται διάφορα πάθη, ῥαγάδες τε καὶ κονδυλώματα καὶ ἄλλαι φλεγμοναί. ἁρμόζει δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν τὰ ἁπαλὰ τῶν φαρμάκων, καὶ ἄδηκτα διαχριόμενα.

Ἑδρικὸν πρὸς τὰς πυρώδεις ὀδύνας.

Ὠοῦ τὸ λέκυθον λειώσας οἴνῳ λευκῷ, καὶ ῥοδίνῳ κηρωτῇ ἀναλαβὼν διάχριε, καὶ ἐμπλάστρῳ χρῶ. ἁρμόζει δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν τὰ ἁπαλὰ τῶν φαρμάκων καὶ ἄδηκτα διαχριόμενα. Ἄλλο. στέαρ χήνειον νεαρὸν διάχριε καὶ ἐμπλάστρῳ χρῶ, ἁρμόζει δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν καὶ κατάπλασμα ἄρτου καθαροῦ λυομένου καὶ ἑψομένου ὕδατι, καὶ ῥοδίνῳ. κάλλιον δὲ γίνεται εἰ προσβάλλοις καὶ λεκύθους ὠῶν ὠπτημένους. Ἄλλο. τῆλιν ἑψήσας καὶ λειώσας κατάπλασσε, προσβάλλων καὶ βούτυρον. Ἄλλο. στέατι χηνείῳ διάχριε. Ἄλλο. ῥόδων ʒ γ. ὠῶν ὀπτῶν λεκύθους β. οἴνῳ λευκῷ λειώσας καὶ ῥοδίνῃ κηρωτῇ ἀναλαβὼν διάχριε.

Πρὸς τοὺς ἐν δακτυλίῳ κνησμούς.

Γῆν τὴν καλουμένην κιμωλίαν οἴνῳ λειώσας, ἀναλάμβανε κηρωτῇ μυρσίνῃ καὶ χρῶ.

Πρὸς τοὺς προπίπτοντας ἀρχούς.

Σκωρίας μολύβδου ʒ α. ῥόδων ξηρῶν ʒ δ. εὖ μάλα λειώσας ξηρῷ προσάπτου, προαπονίπτων οἴνῳ μυρσίνῳ.

Ἄλλο. κυκλαμίνου χυλοῦ καὶ μέλιτος ἴσον ἕψει ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ ὥστε κηρωτῆς ἔχειν πάχος, καὶ κατάχριε.

Πρὸς τὰς φλεγμονώδεις διαθέσεις καὶ ἑλκώσεις τῶν νεφρῶν καὶ τῆς κύστεως πότιμα.

Λινοσπέρμου ʒ β. ἀμύλου ʒ α. δίδου ἐν ὕδατι κοχλιάριον.

Πρὸς ἡλκωμένην κύστιν καὶ δυσουρίαν.

Στροβίλους, ἀμύγδαλα ἀνὰ κ. φοινίκια ιε. τραγακάνθης ʒ δ. δίδου μετὰ ὕδατος.

Πρὸς ἔμφραξιν νεφρῶν.

Σελίνου ἀφέψημα πότιζε ἀπυρέτους κονδίτῳ, πυρέσσοντας ὕδατι. Ἄλλο. ἐρεβίνθων τῶν καλουμένων κριῶν ἀφέψημα μετὰ κονδίτου προπότιζε.

Πρὸς λιθιῶντας.

Λινόσπερμον λειώσας ἐπιμελῶς, πότιζε μετὰ κονδίτου. Ἄλλο. σικύου ἡμέρου σπέρματος πεφρυγμένου ʒ ς. μαλάχης καρποῦ ʒ ε. στροβίλων πεφρυγμένων ʒ ε. σελίνου σπέρματος ʒ η. ἀμυγδάλων πικρῶν κεκαθαρμένων ʒ θ. ἀναλάμβανε γλυκεῖ, καὶ δίδου κοχλιάριον καθὰ προείρηται.

Πρὸς ἰσχιάδας καὶ ποδάγραν καὶ ἀρθρῖτιν.

Ὁμογενῆ εἰσὶ ταῦτα ἀλλήλοις τὰ νοσήματα, διὸ καὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν θεραπείας χρήζει, διαφορὰ δὲ τῶν τοιούτων αὐτὰ ῥευμάτων. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶ θερμὰ, τὰ δὲ ψυχρά. διάγνωσις δ᾽ αὐτῶν ἐπὶ μὲν τοῖς θερμοτέροις, ἔρευθος, καὶ πύρωσις, καὶ ἡ φλεγμονή τε καὶ ἀλγήματα σφοδρά. ἐπὶ δὲ τῶν ψυχροτέρων, οἴδημα λευκὸν ἐνσομφον.

ἑκατέρων

ἑκατέρων δὲ ἴασις αὕτη ἐστίν. ἐπὶ μὲν τῶν θερμῶν τὰ ψύχοντα, ἐπὶ δὲ τῶν ψυχρῶν τὰ θερμαίνοντα καὶ διαφοροῦντα. εἰ μὲν οὖν πολὺς εἴη ὁ ἐνοχλῶν χυμὸς, καθάρσει πρῶτον χρηστέον τοῦ λυποῦντος χυμοῦ. εἰ δὲ πληθωρικὸν εἴη τὸ σῶμα, πρώτης ἁπάντων παραλαμβανομένης φλεβοτομίας, ἀποκρουομένοις τὰ ῥεύματα ὀξυκράτῳ καὶ τοῖς ψυχροτέροις φαρμάκοις χρωμένων. εἴρηται δὲ ἡμῖν περὶ τούτων ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ἐμοῦ πρὸς Γλαύκωνα θεραπευτικοῖς γεγραμμένοις δυσὶ βιβλίοις, καὶ ἐν ἄλλοις πλείοσι, διὸ βραδύνειν οὐ χρὴ ὡς ἐν εὐπορίστοις περὶ τούτων λέγοντα, ἐπὶ δὲ τῶν κατ' ἰσχίον διαρθρώσεως φυλαττομένων τούτων δεῖ. ἐν βάθει γὰρ οὔσης αὐτῆς, συνελαύνεται τὸ ἐκ τῶν περιεχομένων ἀγγείων τε καὶ μυῶν ἅμα πρὸς ἐκείνην καὶ ἄγαν λυπεῖ, παρηγορικῶν οὐ δέονται φαρμάκων. ἐπὶ γὰρ τῶν κατ' ἰσχίον ὀδύνης οὔτε ψυχρῶν σφοδρῶς, οὔτε θερμαινόντων ἰσχυρῶς χρεία. παροξύνεται γὰρ ὑπ' αὐτῶν τὰ ῥεύματα. τῶν μὲν πολλῆς θερμασίας ἑλκούσης αὐτὰ, μᾶλλόν τε κωλυούσης διαφορεῖσθαι. τῶν δὲ ψύξεως πήξει τι ὅμοιον ἐργαζομένης, καὶ δυσδιαφόρητα ποιούσης τὰ ῥεύματα. ὠφελοῦσι δ' ἔμετοι μᾶλλον τοὺς ἰσχιαδικοὺς, τῆς διὰ τῶν ἄνω γαστρὸς κενώσεως ἀντισπῶντες τὴν κάτω ῥοπὴν τῶν χυμῶν. χρηστέον δ' αὐτοῖς ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν τροφὴν, ὕστερον δὲ καὶ διὰ ἐμετικῶν βολβῶν τε καὶ ῥαφανίδων. δεῖ δὲ τοὺς μὲν βολβοὺς ἐν ὕδατι ἕψοντας μετ' ὀξυμέλιτος προσφέρειν. τὰς δὲ ῥαφανίδας εἰς λεπτὰ κόψαντας καὶ ἐναποβαλόντας ὀξυμέλιτι ἐσθίειν, καὶ ὥραν πολλὴν διαλιπόντας ἐπὶ τοὺς ἐμέτους ἄγειν, κἄπειτα ἑξῆς μακρὸν διαλιπόντας χρόνον λούειν, εἶτ' αὖθις διαλιπόντας ὡς ἅπασαν καταστῆσαι τὴν ταραχὴν, λεπτῶς διαιτᾶν.

Πρὸς παροξυσμοὺς ποδαγρικούς.

Κράμβης φύλλα καθεψήσας καὶ λειώσας, πρόσβαλε τρύγα ὄξους καὶ ᾠῶν ἀνέφθων λεκύθους β. καὶ βραχὺ ῥόδινον, καὶ μίξας ἐπιμελῶς, καὶ χλιάνας κατάπλασσε, ἀμείβων συνεχῶς. ἄλλο. τῷ καταπλάσματι τῷ συνήθως διὰ τῶν σύκων ἑψημένῳ, πρόσβαλε ὑοσκυάμου φύλλα καὶ συνεψήσας κατάπλασσε.

Πρὸς πυρώδεις φλεγμονάς.

Φακὸν τὸν ἐπὶ τῶν τελμάτων ὄξει καὶ ῥοδίνῳ κατάπλασσε. ἄλλο. πτελέας φύλλα χυλίσας καὶ ἑψήσας κηρωτῇ κατάχριε.

Πρὸς τὰς ὑπερβαλλούσας πυρώσεις.

Θριδακίνης φύλλα ἐπιμελῶς τρίψας σὺν ἄρτῳ κατάπλασσε συνεχῶς ἀμείβων. Ἄλλο. κορίανδρον τὸ χλωρὸν λειώσας σὺν ἀλφίτῳ κατάπλασσε.

Πρὸς τὰς χαύνας φυσιώδεις.

Ἁλέλαιον ἐπιμελῶς λειώσας κατάπλασσε ἐπιτιθεὶς οἰσύπηρον ἔριον. ἐπεὶ δ' ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου περὶ χολέρας καὶ θανασίμων φαρμάκων καὶ ἰοβόλων καὶ αἱμορραγίας εἴρητό τι, οὐκ ἄτοπον βραχέα καὶ πρὸς ταῦτα ὑποθέσθαι, εἰ καὶ ἑτέρου τόπου τυγχάνει ὄντα τοιαῦτα.

Πρὸς τὰς ἀπὸ μυκτήρων αἱμορραγίας.

Πύρινα ἄλευρα χυλῷ πράσου ἀναλαβὼν, καὶ στρεπτὸν ποιήσας καὶ χρίσας, ἐντίθει τῷ αἱμορραγοῦντι μυκτῆρι. Ἄλλο. στρεπτὸν διὰ ὀθονίου ποιήσας συναπόβρεχε ὄξει δριμεῖ, καὶ λύχνῳ καύσας ἔμβαλε τῷ μυκτῆρι. Ἄλλο. ὀνίδος θερμῆς χυλὸν ἴσῳ ὄξει μίξας, καὶ ἐπιβαλὼν πύρινα ἄλευρα ποίει γλοιῶδες, καὶ χρίσας στρεπτὸν ἐπιτίθει. χρῶ δὲ καὶ διαδέσμοις κατά τε τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν, καὶ ψύχε τὴν κεφαλὴν, καὶ σικύαις χρῶ ἐπὶ τῶν ὑποχονδρίων. δεξιοῦ μὲν μυκτῆρος αἱμορραγοῦντος, ἐπὶ τοῦ ἥπατος σφοδρὰν τίθει τὴν σικύαν, ἐπὶ δὲ ἀριστεροῦ κατὰ τοῦ σπληνός. περὶ δὲ ἀναγωγῆς αἵματος ἔμπροσθεν εἴρηται.

Περὶ τῶν ἐκ τραυμάτων αἱμορραγίας.

Εἰ δ' ἐπὶ τραύματος αἱμορραγία γένηται, λειώσας σμύρναν, καὶ λίβανον καὶ ἀναλαβὼν ᾠοῦ τὸ λευκὸν ἐπίβαλε, χρώμενος ἐπιδεσμῷ πρὸς τετυπωμένον. Ἄλλο. Βάτραχον καύσας τῇ σποδιᾷ τὸ τραῦμα κατάπλασσε. χρῶ δὲ καὶ ὀξυκράτῳ, ὡς σπόγγους ἐπιτιθεὶς συνεχῶς περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ξηροῦ. Ἄλλο. ὀνίδα θερμὴν καταπλάσας ἐπιδέσμει. εἰ δὲ ξηρὰ εἴη, ὄξους πρόσβαλε βραχύ.

Πρὸς χολέραν.

Εἰ χωρὶς πυρετοῦ γίνοιτο καὶ τῶν ἄλλης καθάρσεως, δίδου ψωμοὺς ἐν οἴνῳ κεκραμένῳ, καὶ ψυχρῷ πότιζε, καὶ σικύας τίθει σφοδρὰς κατὰ τοῦ μέσου. εὐέκτου δὲ ὄντος τοῦ πάσχοντος, καὶ εἰς ψυχρὰν δεξαμενὴν ἐπὶ πλεῖστον ἐγκάθιζε. δίδου δὲ καὶ τροφὰς στυφούσας, καὶ τῶν ὀπωρῶν, μῆλον κυδώνιον καὶ ῥοὰς στυφούσας.

Περὶ θανασίμων φαρμάκων.

Περὶ τῶν θανασίμων φαρμάκων ὅτι ἀδιορίστως ἐνθάδε γράφειν ἀσφαλὲς, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ἐκτιθέμενον ἐπὶ τῶν ἑπομένων συμπτωμάτων, ἐπάγειν οὕτως τὰς θεραπείας χαλεπόν. παρέχοι γὰρ ἂν ἡ τοιαύτη πραγματεία ἀφορμὴν κακίας τοῖς κακουργεῖν βουλομένοις. ἃ δὲ κοινῶς βοηθεῖν πεπίστευται τοῖς εἰληφόσι τὰ δηλητήρια ταῦτα γράφω. παραυτίκα μὲν πεπωκότας ἐμεῖν κέλευε, ποτίζων πλεῖστον ὑδρέλαιον συνεχῶς, καὶ παντοδαπὰ σιτία δίδου, εἰς † καιρὸν αὖθις δ' ἐμεῖν κέλευε. ἢ γὰρ συνεξεργασθήσεται τὸ φάρμακον, ἢ ἐπικραθὲν, ἀμβλυτέραν ἕξει τὴν δύναμιν. εἰ δὲ δακνοῖντο τὴν γαστέρα μετὰ τὸν ἔμετον, ὑδροροδίνῳ ποτίσας αὖθις ἐμεῖν κέλευε. δίδου δὲ εἰ χρὴ, καὶ τῆς θηριακῆς μετὰ οἴνου, ἢ ἀρκευθίδας θ. καὶ πηγάνου κ. φύλλα λειώσας ποτίζειν, ἢ χαμαιπίτυος βοτάνης, καὶ ὕπνου παντελῶς εἶργε, καὶ ψηλαφίᾳ τῶν ἄκρων χρῶ. εἰ δὲ καὶ ὑποβιάσασθαι τὸ κακὸν ἔμφασιν ἔχοι, δακνομένης καὶ ἐρεθιζομένης τῆς κάτω γαστρὸς, κλυσμοῖς δριμέσι χρηστέον μέλι δαψιλὲς καὶ ἀφρόνιτρον, ἢ ἕτερόν τι τῶν συνταραττόντων συμπλέκοντας. τοὺς δ' ἀπὸ μυκήτων πνιγμοὺς, κούφιζε ὀξύμελι μετὰ νάρδου πινόμενον, καὶ ὀρνίθων τῶν κατοικιδίων ἄφοδος μετ' ὀξυμέλιτος. ἐπὶ δὲ τυρωθέντος γάλακτος, καὶ διὰ τοῦτο πνιγμὸν ἐπάγοντος, πιτύαν ἐν οἴνῳ δοὺς πότιζε.

† τὸ εἶδος

Πρὸς λειχῆνα.

Τηλέφιον καὶ σκόροδον καὶ ὄξος δριμὺ λειώσας προτρίψας ἐρίῳ ἢ ῥάκει τὸν λειχῆνα περίχριε.

Πρὸς βεβρωμένους ὀδόντας.

Σκορπίον λιθινὸν θὲς ἐπ' ἀνθράκων, χερσαῖον δὲ, καὶ πῶμαζε χωνείῳ ὀστρακίνῳ, καὶ κέλευε τὸν πάσχοντα δέχεσθαι τὴν ἀτμὸν τοῦ σκορπίου διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ χωνείου, καὶ παραυτίκα ἄπονος ἔσται. Πρὸς ἰσχιαδικούς.

Σκορόδων ὄνυχας τρεῖς καθαρίσας ὑγιεῖς κατάπιε, μετὰ τὸ δειπνῆσαι πίνων συγκερασικὸν, τοῦτο συνεχῶς ποιεῖν πεπείραται. Πρὸς σπλῆνα.

Σκορόδου ὄνυχας ζ. λεπτὰ λεπίσας εἰς ἄκρατον διανυκτέρευσον καὶ πρωῒ νῆστις λάμβανε α. συνθλάσας αὐτὴν καὶ κατάπιε ἐφ' ἑκάστου ὄνυχος βρόχθον α. πεπείραται, συνεχῶς ποίει. εἰ δέ γε θέλεις καὶ κατάπλασμα πεπειραμένον, ἔμβαλε ῥίζας καππάρεως ἐν ὄξει, καὶ ἰσχάδας καὶ ζέσον, μετὰ δὲ ταῦτα κρίθινον ἄλευρον, καὶ μέλι προσβαλὼν τῷ ὄξει, καὶ τὰς ἰσχάδας λελειωμένας εὖ μάλα ἑψήσας οὕτως κατάπλαττε. Πρὸς ἰσχιαδικούς.

Χελιδόνιον ἄγρευσον, καὶ ἐὰν ᾖ ὁ δεξιὸς πους ὃν πάσχει, τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὰ πτερὰ πατήσας τῷ πάσχοντι, καὶ κνήσας ἕλκε τὸ αἷμα ἀπὸ ἄνωθεν τῆς κοτύλης ἕως τοῦ ἀστραγάλου στρέφων τὸ αἷμα ὅλῳ τῷ χελιδονίῳ, καὶ λεπίσας καὶ ὀπτήσας φάγε, μηδὲν βαλὼν ἔξω, καὶ φαγὼν παραυτίκα ἄλειψον ἐλαίῳ ἕως ἐπὶ τὸν ἀστράγαλον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ θαυμάσεις, πεπείραται δὲ πάνυ καὶ τοῦτο. κορώνην ἀγρεύσας, πειρῶ δαῦ ἀσινῆ διαφυλάξαι, καὶ ἐὰν μὲν τὰ δεξιὰ μέρη τις πάσχοντα ᾖ, τὸν μικρὸν δάκτυλον τὸν ὄπισθεν τῆς κορώνης τοῦ δεξιοῦ ποδὸς κόψας περιτίθει. μύρῳ δὲ χρίσας τὰς πτέρυγας τῆς κορώνης ἐᾶ ἵπτασθαι. ἐὰν δὲ ἀριστερὰ μέρη πάσχῃ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τὸν προδεδηλωμένον κόψας περιτίθει. ποίει δὲ καὶ τἄλλα ὡσαύτως, πεπείραται δὲ τοῦτο συνεχῶς. Βοήθημα πρὸς δύσπνοιαν.

Ἀρσενικὸν κάπνισον εἰς βόλβιτα βόϊνα μὴ ἀπὸ τοίχου ξηρανθέντα, καὶ κάπνιζε τὸν κάμνοντα διὰ χωνείου. χανέτω δὲ τὸ στόμα ὅσον δύναται, καὶ μετὰ τοῦτο δίδου αὐτῷ ἄκρατον αἰγύπτιον. τέταρτον τοῦτο ποίει ἐπὶ ἡμέρας γ. ἐὰν δὲ νοσερὸς εἴη ὁ κάμνων, τοῦτο ποίει, τὸ ἀρσενικὸν κόψας καὶ τρίψας σύμμισγε τῷ ἀκράτῳ καὶ δίδου αὐτῷ ἐπὶ ἡμέρας γ. νῆστιν πιεῖν, καὶ ὅτε εὑρήσεις αὐτὴν ἐλαφρότερον κάπνισον ὡς προείρηται.

στρέφ . . . Πρὸς καταφοράν.

Πυτίαν ἐρίφων βάλε εἰς ἄκρατον οἷον αἰγύπτιον, καὶ δὸς ἴσον, καὶ δίδου πίνειν νηστικῷ ἐπὶ ἡμέρας γ. ὁ μὲν οὖν τέταρτός μοι λόγος ὦ Γλαύκων ἐνθάδε πέρας ἐχέτω, εἰ δέ σοι χρεία γένηται καὶ τοῦ πρὸς Σαλομῶντα τὸν ἀρχίατρον γεγραμμένον ἡμῖν συντάγματος δηλώσαι, ἑτοίμως λήψῃ, θαυμάσεις δὲ πάνυ δεξάμενος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΑΘΑΙ ΡΟΝΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΣ.

ΚΑΤὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐοίκασιν οἱ παλαιότατοι τῶν ἰατρῶν τὰς πονηρὰς δόξας ἀνελέγκτους ἐᾶσαι, καθ' ἣν καὶ τῶν νομοθετῶν οἱ ἀρχαιότατοι τὰ μέγιστα τῶν ἁμαρτημάτων ἀτιμώρητα. μετεωροτέρας γὰρ οὔσης κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τῆς κακίας, καὶ μήτε ἀδικεῖν ἐπιχειρούντων τὰ μέγιστα, μήτε ἀναισχυντεῖν ὑπομενόντων τὰ φανερώτατα, πῶς ἄν τις ἢ κόλασιν ὥριζε τοῖς μηδ' ὅλως γεγενημένοις, ἢ ἔλεγχον ἐπῆγεν οἷς οὐδεὶς ὅλως εἶπεν. ἐπειδὰν δ' ἐν τῷ χρόνῳ, τῆς κακίας αὐξανομένης, οὔτε ἀτόλμητον οὐδὲν ἔτι τοῖς ἀνθρώποις οὔτε ἄρρητον ἦν, οἱ μὲν νομοθέται πολλοὺς τρόπους καινοὺς ἐξευρίσκουσι τῶν ἐπὶ τοῖς ἀδικοῦσι τιμωριῶν, οἱ δ' ἀλήθειαν τιμῶντες, ἐλέγχων ἰδέας πολυτρόπους ἐπὶ τοῖς σοφισταῖς, ὅπερ νῦν ἐοίκαμεν καὶ ἡμεῖς ἂν δρᾶσαι, ἐξελέγχοντες τοὺς ἀναιροῦντας μὲν τῶν καθαιρόντων φαρμάκων τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ὧν ἐκκενοῦσι χυμῶν, μεταβλητικὴν δέ τινα φάσκοντας ἔχειν ἁπάντων ὁμοτίμως τῶν πλησιαζόντων αὐτοῖς. λέλεκται δ' οὐδὲν Ἱπποκράτει πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν. οὕτω γὰρ οὔτ' Ἀσκληπιάδης ἦν κατ' αὐτὸν, ὁ προφανῶς ἀναισχυντήσας τε, καὶ ὥσπερ ἔπαθλόν τινα ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἀποδυσάμενος, οὔτ' Ἐρασίστρατος, ὁ μετ' αἰδοῦς μέν τινος, ὅλον δ' ἀναρρίψας τὸ κεφάλαιον αὐτὸ, ὃ περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων φανερῶς ὑπάρχει. τὴν γάρ τοι δραστικωτάτην τε καὶ οἰκειοτάτην τῆς φύσεως δύναμιν τὴν ἑλκτικὴν, οὐκ οἶδεν Ἐρασίστρατος οὐδαμόθεν τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων, ἀλλὰ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθείᾳ μᾶλλον ἀντ' αὐτῆς χρῆται. μέρος δέ ἐστι τῆς τῶν οἰκείων ἑλκτικῆς δυνάμεως, ἡ ἐν τοῖς καθαίρουσι φαρμάκοις, ὥσπερ γε καὶ καθ' ἣν ἡ χολὴ διακρίνεται, καὶ τὸ οὖρον, ἄλλα τε πολλὰ, κατά τε τὴν ὑγείαν τῶν ζώων ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποτελούμενα, καὶ ἐπὶ τὰς ἰάσεις τῶν νοσημάτων, καὶ ἐπὶ τὰ νοσήματα, ὑπό τε τῶν ἰατρῶν, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως οὐχ ἥκιστα. ἐπεὶ τοίνυν Ἱπποκράτης οὐδὲν εἶπεν πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας ἐκ τῶν ὄντων τὴν ὁλκὴν, ὅτι μηδὲ προστάτην οὕτως ἰταμὸν ὁ λόγος εἶχεν, οἷοι πολλοὶ τῶν μετ' αὐτῶν ἐγένοντο, δίκαιον ἂν εἴη περὶ τῆς ἀληθείας ἀνθ' Ἱπποκράτους ἡμᾶς ἀγωνίσασθαι, καὶ πρῶτον μὲν οἷόν τι λέγουσιν ἀναμνῆσαι τοὺς ἄνδρας, εἶθ' ἑξῆς ὡς οὐκ ὀρθῶς λέγοντας ἐπιδεῖξαι. ὁ μὲν δὴ λόγος αὐτῶν, τοιόσδε. τὸ καθαῖρον φάρμακον, ὅπερ ἂν ψαύσῃ χυμοῦ, τοῦτον εἰς τὴν ἰδίαν ἰδέαν ἀλλοιοῖ, χολὴν μὲν ξανθὴν ἐργαζόμενον, ὅπερ ὀνομάζουσι χολαγωγὸν, ὥσπερ καὶ φλέγμα, ὃ καλοῦσι φλεγμαγωγόν. ὑδατώδη δέ τινα φύσιν ἀποτελοῦν, ὃ καλοῦσιν ὑδραγωγὸν, ἄλλο γε μέλαιναν χολὴν ἀποφαῖνον, ὅπερ ἂν ἅψηται χυμοῦ. συντελοῦντα δὲ φασὶ, μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσις ἐστὶ τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ χυμῶν ἁπάντων ἡ κένωσις ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἡ προσαγορευομένη κάθαρσις, ὡς ὁ τούτων λόγος. ἀλλ' εἴπερ ταῦτα βούλεσθε, λέγομεν ἤδη πρὸς αὐτοὺς, εἴτε χολῆς ἀγωγὸν, εἴτε φλέγματος, εἴτε μελαίνης, εἴτε ὀρρώδους ὑγρότητος λάβῃ τις φάρμακον, ἅπαντας κενοῦσθαι τοὺς ἐκ τῶν φλεβῶν χυμούς. καὶ μὴν ταύτῃ μόνον ἄρα διαλλάττει τὸ καθῆραι τινὰ τοιούτῳ φαρμάκῳ, τοῦ τέμνοντα φλέβα κενῶσαι τὸ αἷμα, καθόσον ἐν μὲν ταῖς φλεβοτομίαις, οἷόνπερ ἔμπροσθεν ἐνυπάρχει ἐκκρίνεται, ἐπὶ δὲ τὰς καθάρσεις ἐξαλλαττόμενον, οὐκ ἐν τῇ χροιᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ συστάσει. τὸ μὲν γὰρ τῶν ὑδατωδῶν ἀγω

δὴν ἀγωγὸν, ὑγρὰ καὶ λεπτὰ πάντα ποιεῖται τὰ κατὰ τὰς φλέβας, εἰ καὶ τύχοι πρότερον ὄντα παχύτατα. τὸ δὲ τῆς
μελαίνης, ἔμπαλιν ἅπαντα παχέα καὶ στάσιμα, κἂν εἰ πρόσθεν ἦν ὑγρότατα. καὶ τοίνυν καὶ ἡ ἔκλεξις ἡμῖν τοῦ φλε-
βοτομῆσαί τε καὶ καθῆραι, κατ' ἄλλους μέν τινας ἔσται σκοποὺς, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἰδέαν τῶν κενουμένων οὐκ ἔσται. τί-
νες δ' ἄλλοι σκοποί; πολλοὶ μὲν ἑτοιμότεροι πρὸς φλεβοτομίαν εἰσὶ τῶν ἄλλων, ἔνιοι δὲ πρὸς κάθαρσιν, ὥσπερ γε
καὶ ἄλλοι ῥᾷον ὁτιοῦν παθεῖν, ἢ φλεβοτομεῖν. ἔνιοι δὲ ἀποκοπῆναι μᾶλλον ὑπομένουσι μόριόν τι τοῦ σώματος,
ἢ καταπιεῖν φάρμακον. καὶ μὲν δὴ καί τινες μὲν ἀνατρέπονται τὸν στόμαχον ὑπὸ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων, ἕτεροι
δὲ ἀλύπως λαμβάνουσιν. ἀπὸ τῶν τοιούτων οὖν σκοπῶν ἐνίους μὲν τῶν ἀνθρώπων φλεβοτομήσομεν, ἐνίοις δὲ τὸ κα-
θαῖρον φάρμακον δώσομεν, οὐκ ἀφ' ὧν ἐνόμιζον οἱ Ἀσκληπιάδαι, φλεβοτομίαν μὲν ὁμοτίμως ἐκκενοῦν ἅπαντας
τοὺς ἐν ταῖς φλεψὶ νομίζοντες χυμοὺς, τὴν κάθαρσιν δ' οὐχ ὁμοτίμως, ἀλλ' ἕνα μέν τινα καὶ μόνον ἐκεῖνον, ὅσπερ ἂν ἀγω-
10 γὸν εἶναι λέγεται. διὸ καὶ καθαίρεσθαί φασι τὸ αἷμα ὑπὸ τῶν τοιούτων φαρμάκων, οὐ κενοῦσθαι καθάπερ ἐν ταῖς φλεβοτομί-
αις. ταῦτα ὑμῶν ἕπεται ταῖς ὑποθέσεσιν ἑκόντων τε καὶ ἀκόντων. ἀναμνήσω δ' αὐτῶν τὰ κεφάλαια. κατὰ μὲν τοὺς
Ἀσκληπιάδας, ἁπάντων τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ χυμῶν, ὁμότιμός ἐστιν ἡ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις κένωσις, οὐχ ὁμότιμος
δ' ἡ ἐν ταῖς καθάρσεσιν, ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἀφαίρεσις, ὡς καθαρὸν ἀποφῆναι τὸ αἷμα. κατὰ δὲ τοὺς περὶ Ἐρασίστρατον,
ὁμότιμος ἁπάντων ἐστὶν, ὥσπερ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις, οὕτω κἂν ταῖς καθάρσεσιν ἡ κένωσις, ἃς οὐδὲ καθάρσεις ὄν-
τως, ἀλλὰ κενώσεις ἅμα διαφθορᾷ καὶ ἀλλοιώσει τῶν κενουμένων ὑπάρχειν ἐροῦσιν. ἡκόντων τοίνυν ἐπὶ τὸν ἆθλον, οἵ τε
μετρίως ἀναίσχυντοι τῶν σοφιστῶν, οἵ τε ἐσχάτως, ἀγωνιζέσθωσαν ὥσπερ ἐν σταδίῳ, μὴ λόγοις πρός με, μηδὲ λήροις
μακροῖς, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς ἔργοις, εἰς ἃ προσκαλοῦμαι κατὰ τὴν πολυανθρωποτάτην πόλιν τήνδε, μυρίων ὁσημέ-
ραι μὲν κατ' αὐτὴν ἰκτεριώντων εὑρεθῆναι δυναμένων, μυρίων δὲ ὑδερικῶν. ἀρκεῖ γάρ μοι περὶ τούτων πρῶτον
ποιήσασθαι λόγον. ἀγέτω τις πρός με τούτων δή τινα χωρὶς πυρετοῦ μεστὸν ἔχων τῆς πικρᾶς χολῆς τὸ σύμπαν σῶ-
20 μα, καὶ θεασάσθω πῶς μετὰ τὸ παρασκευάσαι τὸν ἄνθρωπον ἡμέραις τισὶν, ὅταν ἤδη μοι καιρὸς εἶναι δοκῇ, δοὺς ὑπή-
λατόν τι τῶν χολαγωγῶν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐκ τῆς τοιαύτης καθάρσεως ἐπανάγω τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲν ὅλως ἔτι πε-
ρὶ τὸ σῶμα πραγματευσάμενος. ἀλλὰ τοῦθ' ἡμεῖς οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις ἐπεδείξαμεν τοῖς ἡμι-
μοχθήροις αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ἐπὶ τὰ βέλτια μετεστήσαμεν. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκεν ὦ σοφιστὰ, πιστεύειν σε κελεύω
τοῖς μαρτυροῦσιν, ἀλλὰ σαυτὸν, ὅτε βούλει θεάσασθαι μιᾷ καθάρσει τὸν ἰκτεριῶντα, τὴν κατὰ φύσιν ἀπολαμβάνον-
τα χρόαν. ὅταν οὖν ἴδῃς τοῦτο γινόμενον, ὦ γενναῖε, τολμήσεις ἐν τῷ μέσῳ καταστὰς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ, κήρυκος
γοῦν δίκην αἴρων αὐτὴν ἀποτεῖναι λόγον μακρὸν, οἷον πολλάκις τοῖς μαθηταῖς, ὡς οὐχ ἕλκεται τὸ οἰκεῖον ὑφ' ἑκά-
στου τῶν καθαιρόντων, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς φλεψὶν ἅπαν, ὁποῖον ἂν εἴη μεταβάλλεται, πρὸς ὅπερ ἂν ἡ τοῦ
φαρμάκου δύναμις ἀλλοιοῦν αὐτὸ φύσιν ἔχῃ. καὶ νῦν οὗτος ὁ θεραπευθεὶς τὸν ἴκτερον, οὐ τῷ κενωθῆναι τὸν χυ-
μὸν, ἀλλὰ τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς κενώσεως ὤνητο. θεάσασθε γοῦν ὅπως ἐγὼ τῶν οὕτως ἐχόντων, ἕτερον ἤτοι φλεβοτο-
30 μήσας, ἢ δοὺς ἄλλό τι τῶν ὑπηλάτων ὁμοίως ὠφελήσω. ταῦτ' εἰπὼν, ἐφεξῆς μοι δύο τῶν ἰκτεριώντων, τὸν μὲν φλε-
βοτόμησον, τὸν δὲ διά τινος τῶν τοιούτων ὑπηλάτων ἐκκένωσον, ὃ σύμπαντες μὲν ἄνθρωποι τὴν μέλαιναν κε-
νοῦν, σὺ δὲ οὐ κενοῦν, ἀλλὰ γεννᾶν πέπεισαι. κἄπειτ' ἐὰν ὠφελήσῃς αὐτὸν, εὔχρουν ἀποφήνας τὸ σῶμα, πᾶν ὁτι-
οῦν ἂν ἐθελήσῃς με παθεῖν συγχωρήσω σοι, μηδὲν μέντοι τὸν ἄνθρωπον ὀνήσας, ἀλλ' εἰς τὸ ἔσχατον ἀγαγὼν βλά-
βης, ἐπὶ τὰ βέλτια μετάστηθι, καὶ τὴν Ἱπποκράτους ζήλωσον τέχνην. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἰκτεριώντων ἅλις, ἐπὶ δὲ τοὺς
ὑδεριῶντας μεταβὰς, θέασαι πάλιν καὶ τοῦτον, οὐχ ὁμοίως ὑπό τε φλεβοτομίας διατιθέμενον καὶ φαρμάκου τινὸς τῶν
ὑδραγωγῶν. εἰ γὰρ μὴ δείξαιμι τὸ κατὰ τὸ ἦτρον ὑδατῶδες ἐκκενούμενον ὑπὸ φαρμάκου, τότ' ἔνεστί σοι καταγνῶ-
ναι μὲν τοῦ παλαιοῦ λόγου νομίζοντος οὐ γεννᾶσθαι τὸν τοιοῦτον χυμὸν, ὡς σὺ φῂς, ἀλλ' ἐκ τοῦ σώματος ἕλκεσθαι πρὸς τοῦ φαρ-
μάκου. καθ' ἡμῶν δ' ὅτι βούλει πράξαι, καὶ μὴν εἰ μελαίνης χολῆς, ἢ ξανθῆς ἀγωγὸν δοίης φάρμακον, οὐ κενώσεις τὸν
ὄγκον, καὶ οὕτως ἕκαστον τῶν φαρμάκων οἰκείου τινὸς ἑλκτικόν ἐστι χυμοῦ. σὺ δ' εἰ νομίζεις ἅπαντας ὁμοίως ἀλλοιοῦσθαι,
40 καὶ κένωσιν εἶναι κοινὴν, οὐ κάθαρσιν τὸ γινόμενον, ἔξεστί σοι τέμνειν τὴν φλέβα. ταῦτα, εἰ μὲν ἐν Ἰνδοῖς τις ὢν γράφων
προσεκάλει, χαλεπὸν ἦν ἐξελέγχειν αὐτόν. ἐπεὶ δ' ἄνθρωπος ἑκάστης μὲν ἡμέρας ὑφ' ἡμῶν βλεπόμενος, ἐπ' αὐτῶν
δὲ τῶν διὰ τῶν ἔργων ἔλεγχον προσκαλούμενος, οὐκ οἶδα πῶς οὐκ αἰσχύνεσθε φλυαροῦντας. οὐ μέλλω λέγειν, ὅτι παμ-
πόλλων ἰκτεριώντων ἐξεκάθηρα τὸ σῶμα τοῦ χολώδους χυμοῦ καθάρσει μιᾷ, καὶ γὰρ μυρίοι περὶ τούτου μαρτυροῦσιν.
εἰ δὲ οἱ ἀναισχυντότατοι σοφισταὶ προσποιοῦνται πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπιστεῖν, θεασάσθωσαν αὐτοὶ γιγνόμενον αὐτὸ
τὸ ἔργον, ὁποσάκις ἂν βουληθῶσι, καί τοι τί λέγω θεασάσθωσαν. ἐπέδειξα γὰρ ἤδη πολλάκις αὐτοῖς τοῦτο, καὶ μέμνη-
μαί γε, τινὰ καὶ τοιαύτης τινὸς ἀντιλαμβανόμενον ἀδολεσχίας. ἔφασκε γὰρ, οὐχ ἕν δή τι χυμῶν εἶδος ἕλκεσθαι πρὸς ἑκάστου
τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ ἁπλῶς ἕκαστον μὲν αὐτῶν ἕλκειν ὥσπερ τὰ βδάλλοντα. τῇ δὲ ὁλκῇ πρότερον μὲν ἀκολουθεῖν
τὸ λεπτότερον ἐν τοῖς χυμοῖς, ἐφεξῆς δὲ αὐτῷ τὸ παχύτερον, εἶθ' οὕτως τὸ παχύτατον. ὧν μὲν οὖν ἡ ῥώμη φαρ-
μάκων ἐκλύεται θᾶττον, ἐπὶ τοῖς ὑδατώδεσιν ἵστασθαι τὴν κένωσιν. ὧν δ' αὖ ἐπὶ πλέον ἐξαρκεῖ, κενοῦσθαι τούτων καὶ τὴν
50 ξανθὴν χολήν. ὅσα δ' ἰσχυρότατα τούτων, καὶ τὴν μέλαιναν ἐπισπᾶσθαι. παραχρῆμα μὲν οὖν ἔδοξε τοῖς θιασώταις ὁ τοιοῦ-
τος εὖ λέγειν, καὶ πάντες ἐπεβόων αὐτῷ, καὶ δρόμῳ πολλῷ καταλιπὼν ἡμᾶς, ἀπηλλάττετο, γινώσκων οἶμαι βε-
βαίως, ὅτι μένων ἐξελεγχθήσεται. δοθέντος μέντοι κατὰ τὴν ὑστεραίαν ὑφ' ἡμῶν τοῖς χορεύταις αὐτοῦ βιβλίου τινὸς, ἐν
ᾧ τοῦ οὕτως ἐξαίφνης ἀποτετολμημένου ἦν ἔλεγχος, οὐκέτ' οὐδέποτ' αὐτοῖς ἐκείνοις, εὐθ' ὁμοίως ἦν πιθανὸς, ἀπορῶν
διαλύσασθαι τὰ προβεβλημένα. ταυτὶ γοῦν ἐγέγραπτο τῷ βιβλίῳ, χθὲς μὲν ἀπέδρας τὸν λόγον, ὅμοιόν τι ποιήσας ἀγω-
νιστῇ τὸν στέφανον ἁρπάσαντι, καὶ φυγόντι πρὶν ἀγωνίσασθαι, τήμερον δὲ οὐκ ἐκφεύξῃ τὸν ἔλεγχον. ἀκολουθήσει γάρ
σοι τουτὶ τὸ βιβλίον, εἰς τὰς χεῖρας ἐμπεσὸν τῶν ἀμφί σε χορευτῶν. οὐδὲ γὰρ ἧττόν τις πρὸς ἐκείνους ὁ λόγος ἐστὶν, ἢ
πρός σε. τοὺς οὐδέποτε μὲν ἔμπροσθεν ἀκηκοότας σου, συγχωροῦντος ὑπάρχειν ὁλκὴν ἐν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἁπλῶς, χθὲς
δὲ ὁμολογοῦντος ἀκηκοότας ἕλκεσθαι κοινῇ πάντα τὰ περιεχόμενα κατὰ τὰς φλέβας ὑπὸ τοῦ φαρμάκου. δίκαιον γὰρ
ἦν αὐτοὺς μὴ ὅτι θαυμάζειν, ἢ ὅλως ἐπαινεῖν τὸ ῥηθὲν, ἀλλὰ περιουσίαν ὑπολαμβάνειν ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐτίθετο. περί-

τε γὰρ οὔρων διακρίσεως καὶ ξανθῆς χολῆς, καὶ μελαίνης, ἄλλων τε πολλῶν ἐνεργειῶν περὶ τὸ σῶμα παμπόλλους λό-
γους ἑκάστοτε ποιεῖσθε, πάντα μᾶλλον ἢ ὁλκὴν ἂν συγχωροῦντες, ἐνέργειαν τινὰ φυσικὴν ἑκάστῳ σώματι τῶν οἰ-
κείων ἑαυτῷ. νυνὶ δὲ οὐ μόνον ἂν τὴν ὁλκὴν συγχωρήσαντες, ἀλλὰ καὶ πάντων ἁπλῶς, ὅπερ ἐστὶ πολὺ μεῖζον ὁμο-
λόγημα τοῦ τῶν οἰκείων φάναι. τὸ μὲν γὰρ ὥσπερ τις ἀποκριτικὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐστὶ δύναμις ἐν τοῖς ζώοις, οὕτως ἂν τι-
νὰ καὶ τῶν οἰκείων ἑκάστῳ τῶν ὄντων ἑλκτικὴν, εὔλογον ἂν δοκεῖ πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅσοι γε μηδέπω τὴν ἡμετέραν σο-
φίαν σοφοί, τὸ δ᾽ ἕλκεσθαι πάνθ᾽ ὁμοτίμως ὑπό τινος, οὔτ᾽ οἰκεῖα ταῖς ποιότησιν, οὔτ᾽ ἐναντιώτατα τύχῃ, θαυμα-
στῆς ἀλογίας μεστόν. οὕτως οὐ μόνον ὡμολόγησας τὴν ὁλκὴν, ἀλλὰ καὶ πολὺ χεῖρον ἢ ἐχρῆν, οὐ μόνον τῶν οἰκείων, ἀλλ᾽
ἁπλῶς ἁπάντων εἰπών. οὕτω μὲν δή μοι δοκεῖς οὐκ ἐπαινεῖσθαι μᾶλλον, ἢ προινεῖσθαι δίκαιος ὑπάρχειν ὑπὸ τῶν πε-
ρὶ σε χορευτῶν. ὅτι δ᾽ οὐδὲ κέχρησαι ποτὲ καθαίρουσι φαρμάκοις, ἀλλ᾽ ἰδιώτης τέ τις, εἰ καὶ ἄπορος ἔργων ἰατρικῶν,
ἐγώ μοι δοκῶ καὶ τοῦτο διὰ ταχέων ἐπιδείξειν. ὅσα καθαίρειν πέφυκε μέλαιναν χολὴν, εὐθέως ἐξ ἀρχῆς κενοῖ μέλαι- 10
ναν. διαφέρουσι δ᾽ ἀλλήλων κενώσεις, τῷ τὰ μὲν ὑγρότερα, τὰ δ᾽ ἐφεξῆς αὐτῶν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἂν παχύτερα. αὐτὸ
τοῦτο καὶ τοῖς τὸ φλέγμα, καὶ τοῖς τὴν ξανθὴν χολὴν ἐκκαθαίρουσιν ὑπάρχει. ἕλκει μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἕκαστον αὐτῶν τὸν οἰ-
κεῖον χυμὸν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ παχύτερον, οὐ μὴν ὡς σὺ νομίζεις, ἐπλήρωσε τις πρότερον, ὅλην λεκάνην ὀρρώδους
περιττώματος, εἶθ᾽ ἑξῆς ἄλλην χολῆς ξανθῆς, κἄπειτ᾽ ἄλλην φλέγματος, εἶθ᾽ οὕτως κενοῦσθαι τὴν μέλαιναν. ὧ δῆλον ὡς
ὑπὸ μὲν τοῦ φαρμάκου τὸ οἰκεῖον ἕλκεται, συνέπεται δὲ αὐτῷ τὸ ἐπιπολάζον ὑδατῶδες. ἔνεστι δέ σοι τοῦτο θεᾶσθαι νῦν,
εἰ καὶ μὴ πρότερον πλεῖστον μὲν ὑδατῶδες καὶ χολῶδες κενουμένους τοὺς ἀνθρώπους, ἐπὶ ταῖς τοιαύταις τῶν φαρμάκων
δόσεσιν, ὀλιγίστην δὲ τὴν σύμπασαν αὐτοῖς γιγνομένην κένωσιν ἐπὶ τοῖς τῆς μελαίνης ἀγωγοῖς. ἐχρῆν δὲ ἀεὶ πλεῖ-
στον μὲν τὸ σύμπαν ἐπὶ τοῖς τῆς μελαίνης κενοῦσθαι κατά γε τὴν σὴν ὑπόθεσιν, ἐλάχιστον δ᾽ ἐπὶ τοῖς ὑδατώδεσίν τε καὶ
χολώδεσιν. ἀσθένεια γάρ που καὶ ῥώμη τῶν φαρμάκων, ὁ λόγος σου διέκρινε τὴν τῶν κενουμένων ἰδέαν, ὡς ἐπὶ τοῖς τῆς με-
λαίνης ἀγωγοῖς. ἐπεὶ δὲ ῥώμῃ ταῦτα τῶν ἄλλων διαφέρει, παμπόλλη τις ἡ κένωσις γενήσεται, πρώτη μὲν τῶν ὑδα- 20
τωδῶν ἁπάντων, εἶτα τῶν χολωδῶν, εἶτα τῶν φλεγματωδῶν, εἶτ᾽ αὐτῆς τῆς μελαίνης. ἐπὶ δέ γε τῶν ἀσθενῶν ὑπηλά-
των, αὐτὰ μόνα κενωθήσεται τὰ ὑδατώδη. φαίνεται δὲ οὐδὲν τούτων γινόμενον, ὥστε ταῦτα τὰ φαινόμενα κατα-
βάλλει σου τὸν λόγον. ἄξιον δὲ ἀποκρίνασθαί σε, καὶ διατί τῶν παχυτέρων ἀεὶ μετὰ τὰ λεπτότερα κενουμένων, ἡ μέ-
λαινα χολὴ πρότερα τοῦ αἵματος ἕλκεται, καί τι γε οἷον ἰλύς τις οὖσα τοῦ αἵματος, ὡς ἐν τοῖς οἴνοις ἡ τρύξ. ἴσως οὖν ζη-
τήσεις, εἰ ἔστι τι φάρμακον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς αἵματος ἀγωγὸν, ἔστιν ὦ βέλτιστε. χρήσαιτο δ᾽ ἂν οὐδεὶς αὐτῷ, διατί φή-
σεις ἴσως; ὅτι σφάξαι τοῦτ᾽ ἂν εἴη τὸν ἄνθρωπον, οὐ καθῆραι. τὰ γάρ τοι καθαίροντα δι᾽ αὐτὸ τοῦτο πρὸς ἁπάντων
ὀνομάζεται καθαίροντα, διότι καθαρὸν ἀποφαίνει τὸ αἷμα τῶν εἰρημένων περιττωμάτων. οὐ μὴν οὕτω γέ τις ἐστὶ †σο-
φὸς ἰατρὸς, ὡς ἐθελῆσαι μὲν κενῶσαι ἅπαν τὸ αἷμα, καταλιπεῖν δ᾽ ἐν τῷ σώματι τοὺς ἄλλους χυμούς. ὅθεν ἐν τοῖς δη-
λητηρίοις ἅπαντα τὰ τοιαῦτα καταριθμοῦσιν, ὅσα κένωσιν αἵματος ἐργάζεται, διά τε τῶν κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔν-
τερα φλεβῶν. ἐχρῆν δὲ οὐδὲ ταῦτα κατὰ τὴν σὴν ὑπόθεσιν ἐξ ἀρχῆς κενοῦν αἷμα. τὰ δὲ ὀνόματα τῶν τοιούτων φαρμά- 30
κων, οὐδ᾽ εἰ βεβαίως ἠπιστάμην, ἐδήλουν ἂν ἐν τοῖς γράμμασιν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε μόνον ἀσφαλὲς εἰπεῖν μοι τὸ γενό-
μενον ἐν Θρᾳκὶ Βιθυνοῖς ἔτι παίδων ἡμῶν ὑπαρχόντων, εὗρέ τις ἄνθρωπος τοιαύτην βοτάνην, ὥστε τὸν προσα-
ράμενον αὐτῆς, ἀποκρίνειν αἷμα, καὶ οὕτως ἀπόλλυσθαι. πολλῶν οὖν ἀποθνησκόντων ὁμοίῳ τρόπῳ, ζητήσεως ἀκρι-
βεστέρας ἀξιώσαντες τὸ γινόμενον, εὗρόν τε τὸν φαρμακέα, καὶ πρὸς τὸν ἡγούμενον τοῦ ἔθνους ἤγαγον. ἔργον δὲ ἐκεί-
νου ποιουμένου, μὴ μόνον αὐτὸν ἀποκτεῖναι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἄλλος, ἢ ἐδίδαξεν αὐτὸν, ἢ ἔμαθεν παρ᾽ αὐ-
τοῦ. μαθεῖν μὲν παρ᾽ οὐδενὸς ἔφη τὴν πόαν, ἀλλ᾽ ἧπαρ ποτὲ χοίρειον εἴς τι προάστειον κομίζων, πηξάσης τῆς γαστρὸς,
κατθέσθαι κατὰ βοτάνης αὐτὸ, κἄπειτ᾽ ἀναιρούμενον αὖθις, ἰδεῖν ἰχῶρας αἱματώδεις ἐξ ὅλου τοῦ ἥπατος ἐπὶ τὴν βοτά-
νην ἐκρέοντας, ἐντεῦθέν τε στοχασάμενον εἰκὸς ἂν τὴν βοτάνην ἕλκειν αἷμα, δοῦναί τινι πείρας ἕνεκα τῶν ἐντυχόν-
των ἀνθρώπων, ὡς δ᾽ ἅπερ ἤλπισεν εὗρεν, ἐπὶ κακῷ χρῆσθαι τοῦ λοιποῦ. οὐ μὴν οὐδὲ δεῖξαι ἔφη βοτάνην ἑτέρῳ ἀνθρώ-
πων. ταῦτ᾽ εἶπεν ὁ φαρμακεὺς ἐκεῖνος ἐπὶ πλεῖστον βασανιζόμενος. ὁ δὲ τοῦ ἔθνους ἡγούμενος, ἐπεὶ κατὰ τὴν διήγησιν, 40
ἣν ἐποιήσατο περὶ τῆς βοτάνης, παμπόλλην ἔφη πεφυκέναι πανταχόθεν, δεθέντα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐκέλευσεν
αὐτὸν ἀπαχθῆναι τεθνηξόμενον, ὅπως μήτινι μεταξὺ δείξειεν, ὥστε ὦ βέλτιστε πολλὰ μὲν εἰκὸς εὑρῆσθαι φάρμα-
κα τοιαύτην ἔχοντα δύναμιν, ὥστε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἕλκειν αἷμα. σιωπᾶσθαι δ᾽ εὔλογον αὐτὰ, καθάπερ τὰ ἄλλα δη-
λητήρια πρὸς ἁπάντων σιωπᾶται τῶν ἐχόντων νοῦν. ἐγένοντο γάρ τινες ἤδη καὶ περὶ τὴν τούτων διδασκαλίαν ἄφθο-
νοι. τερατώδη τινὰ κοινωνίαν ἐπιδειξάμενοι, καὶ γράψαντες ἑκάστου τῶν δηλητηρίων σκευασίας ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ τῶν νοῦν
ἐχόντων οἱ τοιοῦτοι, καθάπερ οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν ἡμᾶς ἐρωτᾶτε, τίνα τῶν φαρμάκων αἵματός ἐστιν ἀγωγά. πάλιν τοίνυν
τὸν λόγον ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀναγάγωμεν σκοπόν. ὁ μὲν ἕλκεσθαι λέγων ὁμοτίμως ἅπαντας τοὺς χυμοὺς, ἀλλὰ τοὺς μὲν
λεπτοτάτους πρώτους, ἐφεξῆς δὲ τοὺς ἄλλους ἀποκρίνεσθαι, προδίδωσι τὰ φίλτατα, τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ὑπάρ-
χειν ἐν τοῖς οὖσιν ὁμολογῶν. ὑπὲρ ἧς ἀναισχυντεῖ ὁ χορὸς αὐτοῦ, περί τε χολῆς καὶ οὔρου διακρίσεως, ἀναδόσεώς τε καὶ
ἄλλων τοιούτων, ἀλλόκοτα λέγειν ὑπομένων, ἔτι τε τοῖς φαινομένοις ἐναντία τίθεται, καθάπερ ἐδείξαμεν ἔμπρο- 50
σθεν. εἰ γὰρ ἀληθὴς ἡ ὑπόθεσις αὕτη, πλείστη μὲν ἡ σύμπασα κένωσις ἐπὶ τοῖς τῆς μελαίνης ἀγωγοῖς, ἐλαχίστη δ᾽ ἐπὶ
τοῖς τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων ἔσται. καὶ μὴν δείξω σοι μυριάκις ἐὰν θελήσῃς, ὦ σοφιστὰ, κἂν νῦν γοῦν θεάσασθαι τὰ
τῆς τέχνης ἔργα, τοῖς μὲν ὑδραγωγοῖς φαρμάκοις ἑπομένην ἀεὶ πλείστην κένωσιν, τοῖς δὲ τὴν μέλαιναν ἐκκαθαίρου-
σιν, ἐλαχίστην. δείξω δὲ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθέως ἐκκενουμένην τὴν μέλαιναν. ὁ μὲν οὖν ἕλκεσθαι λέγων ὁμοτίμως ἅπαντας
τοὺς χυμοὺς εἰς τοσοῦτον ἀναίσθητός τε καὶ ἀμαθής ἐστιν, ὁ δ᾽ ἀλλοιοῦσθαι. θέασαι πάλιν εἰς ὅσον οὐδὲν διοίσει κατ᾽ αὐ-
τὸν, ἢ φλεβοτομεῖν, ἢ καθαίρειν χολαγωγῷ φαρμάκῳ τὸν ἰκτεριῶντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁμότιμόν ἐστι φλεβο-
τομῆσαί τε τὸν ὑδεριῶντα, καὶ κενῶσαί τινι τῶν ὑδραγωγῶν, εἶτα οὐκ αἰσχρὰ τὰ τοιαῦτα; καταγελῶσιν οὐκ ὀρθῶς οἱ
πολλοὶ τὰ τοιαῦτα ἀκούοντες ἀλλήλοις ἀντιλεγόντων τῶν ἰατρῶν, κατεγνώκασί τε τοῦ λόγου πάντες, ὀνομάζουσί τε
τοὺς ὁπωσοῦν τι φθεγγομένους λογιατρούς. ὃ γὰρ εἴωθα λέγειν ἀεὶ, τοῦτο καὶ νῦν εἰπεῖν μοι καιρὸς, ἰδιώτης ἅπας τῶν τοιούτων

σοφι-

†ἄσοφος

φιστοῦ κρείττων ἐστίν. εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὰς γοῦν κατὰ φύσιν ἐννοίας οἱ ἰδιῶται διασώζουσιν ἀπολλύντων, καὶ ταύτας διὰ μοχθηροὺς ἐθισμοὺς τῶν σοφιστῶν. ἔναγχος γοῦν τις ἰδιώτης οὐκ ἄφρων, ἐξανθημάτων αὐτῷ κατὰ πολλὰ μόρια τοῦ σώματος ἐξαίφνης γενομένων ἑλκωδῶν τε καὶ κακοχρόων ἧκεν ὡς τὸν ἰατρὸν, ἀξιῶν ὅτι τάχιστα καθαρθῆναι. τοῦ δὲ φλεβοτομεῖσθαι μᾶλλον αὐτὸν κελεύοντος, οὐ μαίνου ἔφη, τῷ γὰρ διεφθαρμένῳ συνεκκενοῦσθαι τὸ χρηστὸν, εὔλογον ὑπάρχει. ἀλλ' οἱ πάντα μᾶλλον, ἢ τὸν Ἱπποκράτειον λόγον ἀληθεύειν βουλόμενοι, καὶ τὰς κοινὰς ἐννοίας προσαπολλύουσι τῇ φιλονεικίᾳ. κἄπειτ' ἐπιπηδῶσι μὲν ἡμῖν ὡς διασπασόμενοι, τοῖς δὲ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐλέγχοις ἄχθονται. δίκαιον δὲ ἦν ὡς ἡμεῖς ἐκείνους ἐπηρεάζοντας ὑπὲρ ὧν οὐκ ἴσασιν, Ἱπποκράτην φερόμενοί τε καὶ πείθειν ἐπιχειροῦμεν, οὕτω καὶ αὐτοὺς ὑπομένειν τοὺς ἐλέγχους, καὶ μάλιστα μὲν, εἰ οἷόν τε στέργειν τοὺς διδάξαντας. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ μὴ μισεῖν γε πάντως. ἀκούσας γοῦν τις τῶν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐμπληξίας ἰατρῶν, ὡς ἐγὼ παμπόλλας ἐθεράπευσα μόνῃ καθάρσει τούτων δὴ τῶν τὰς καλουμένας ἀλωπεκίας ἐχόντων, τοὐντεῦθεν ἤρξατο μισεῖν με. καί τις ἄλλος, ὅτι καρκινώδεις διαθέσεις ἀρχομένας, τούς τε καλουμένους ἐλέφαντας, καὶ φαγεδαίνας, ἄλλα τε πολλὰ τῶν κακοήθων ἑλκῶν, ὁμοίως ἐμίσησεν. ἄλλος δὲ, ὅτι σκοτωματικοὺς ἐθεράπευσα καθάρσεσι μόναις, ἄλλος δ' ὅτι μανιώδεις, ἐπιλήπτους τε καὶ μελαγχολικοὺς, ἔτι τε καὶ κεφαλαίᾳ κάμνοντας οὐκ ὀλίγους ἐξιασάμην καθάρσεσι μόναις, ὥσπερ γε καὶ ἰσχιαδικούς. οὕτω δὲ καὶ ἀλγήματα χρόνια κατὰ πολλοὺς τόπους συμπαρμένα, καὶ τοῦτον δὴ τὸν ἔναγχος ὡς κωλικὸν ἤδη τριῶν μηνῶν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπευσάμενον, ἔτι τὸ χεῖρον προϊόντα, πάντα ἀπορρίψαι κελεύσας ἐκεῖνα καθάρσεσι μόναις ἰασάμην. ἰασάμην δὲ καὶ ῥοῦν γυναικεῖον, οὐκ ἀφανοῦς τινος τῶν ἐν Ῥώμῃ γυναικῶν καθάρσεσι μόναις. ὥσπερ οὖν καὶ ἄλλων πολλῶν ἀφανεστέρων, αὐτό τε τοῦτο τὸ πάθημα, καὶ ἄλλα τινὰ τῶν κατὰ μήτραν συνισταμένων. ἐρυσιπελάτων δέ τι δεῖ καὶ λέγειν, ὡς οὐδέν ἐστι δραστικώτερον βοήθημα χολαγωγοῦ φαρμάκου, καθάπερ ἐναντιώτατον αὐτοῖς τὸ τοῦ φλέγματος ἀγωγόν. δι' ὅλης ἡμέρας ἔχω καὶ ἄλλα λέγειν ἔργα θαυμάσια, καθάρσεσιν ἑπόμενα, περὶ ὧν ἀγνοεῖν εἰκός ἐστι, τοὺς μηδέποτε τὴν περὶ τὰ καθαίροντα φάρμακα τέχνην μεμαθηκότας. ὅπου γὰρ οὐδ' εἶναί τι νομίζουσιν ὅλως καθαῖρον φάρμακον, ἤπου γε ἐπί τινων χρηστέον, ἢ καθ' ὅν τινα τρόπον ἐπιστήσονται; διὰ τοῦτο θεραπεύουσιν μὲν ἄλλοι τὰ παθήματα ψιλῇ καὶ μόνῃ προσηγούμενοι τῇ πείρᾳ. σοφοὶ δὲ ἡμῖν οὗτοι καὶ τὸν λόγον, οὐκ ἐφ' ᾧ τι προσθεῖναι τοῖς διὰ τῆς ἐμπειρίας εὑρημένοις, ἀλλ' ἀνατρέψαι καὶ ταύτην μεταχειριζόμενοι, πολὺ χεῖρον ἰατρεύουσι τῶν ἐπὶ ψιλαῖς καὶ μόναις ὁρμώντων ταῖς ἀλόγοις τριβαῖς. ἁπάντων δὲ τούτων ἀρχὴ καὶ πηγὴ μία, τὸ πρὸς Ἱπποκράτην μῖσος, ἐξ ἧς πηγῆς ἐρρύη μὲν καὶ ἄλλα πολλά, καὶ τουτὶ δὲ αὐτὸ τὸ ἐνεστὸς σκέμμα, τὸ περὶ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως, ἧς μέρος, ἢ εἶδος, ἢ ὥς ἄν τις ἐθέλοι καλεῖν, ἡ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δύναμις.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΙΝΑΣ ΔΕΙ ΕΚΚΑΘΑΙΡΕΙΝ, ΚΑΙ ΠΟΙΟΙΣ ΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟΙΣ, ΚΑΙ ΠΟΤΕ.

ΤΟΥΣ ὑγιεινὰ τὰ σώματα ἔχοντας, ἐργῶδες καθαίρειν, καὶ γὰρ ἰλιγγιῶσι, καὶ στροφοῦνται, καὶ δυσχερῶς αὐτοῖς ἡ κάθαρσις προχωρεῖ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ταχέως ἐκλύονται. γίνεται δὲ ταῦτα πάντα, τοῦ καθαρτικοῦ φαρμάκου τὸν οἰκεῖον ἕλκειν ἐφιεμένου χυμόν. τὸ δ' ἀπορεῖν αὐτοῦ, τὸ αἷμα καὶ τὰς σάρκας συντήκοντος, ἵν' ἐξ ἐκείνων ἕλκῃ τὸ οἰκεῖον. τοὺς δ' ὑγιαίνοντας μὲν ἔτι, νοσήσοντας δ' αὖ εἰ μὴ κενωθεῖεν, φθάνειν δεῖ κενοῦν εἰσβάλλοντος ἦρος, ἤτοι διὰ φλεβοτομίας, εἰ τοῖς πληθωρικοῖς ἁλίσκονται νοσήμασιν, ἢ διὰ καθάρσεως, εἰ τοῖς κατὰ διαφθοράν. ἡμεῖς γοῦν καὶ ποδάγραν, καὶ ἀρθρῖτιν ἀρχομένην, καὶ μήπω περὶ τοῖς ἄρθροις εἰργασμένην πώρους, ἐκ τῆς τοιαύτης κενώσεως, ἐτῶν δὴ πολλῶν ἐκωλύσαμεν γίνεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποπληξίαν, ἐπιληψίαν, μελαγχολίαν, ἄλλα τε τοιαῦτα χρόνια πάθη διὰ τῆς εἰρημένης κενώσεως ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἐπαύσαμεν. ἐνίοις μὲν οὖν συμφέρει τοὺς φλεγματώδεις κενοῦσθαι χυμοὺς, ἐνίοις δὲ τοὺς πικροχόλους, ἐνίοις δὲ τοὺς μελαγχολικοὺς, ἐνίοις δὲ τὸ ὀρρῶδες περίττωμα, κατὰ τὴν τῶν εἰθισμένων αὐτοῖς γίνεσθαι παθῶν οὐσίαν. αὐτίκα καὶ μελαγχολίᾳ τις ἁλίσκεται καθ' ἕκαστον ἔτος, εἰ μὴ καθαρθείη, καὶ καθαίρω γε αὐτὸν, οὐκ ἦρος μόνον, ἀλλὰ καὶ φθινοπώρου. οὕτω δὲ καὶ γυναῖκά τινα καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσβάλλοντος ἦρος ὁμοίως κενῶ, καρκινώδη διάθεσιν ἐν τῷ μαστῷ ἔχουσαν, ἣν ἰασάμην ἰσχυρῶς κενώσας διὰ φαρμάκου καθαίροντος μέλαιναν χολήν. καὶ εἰ μὴ παραληφθείη ποτὲ ἡ κάθαρσις, ὀδύνη διὰ βάθους αὐτῇ ἐγγίνεται. ἐλέφαντα δὲ ἀρχόμενον ἑτέρῳ, τὰ μὲν πρῶτα διὰ φλεβοτομίας καὶ καθάρσεως ἰασάμην. ἑκάστου δ' αὐτῷ ἔτους αὖθις ἀρκεῖ μία καὶ τούτῳ κάθαρσις. ἐκλειφθείσης δὲ αὐτῆς, αὐτίκα τὸ πάθος ἐπισημαίνει. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα νοσήματα καθάρσεως χρῄζει μελαινῶν χυμῶν. ἐπιληπτικὰ δὲ καὶ ἀποπληκτικὰ καὶ ἀσθματικὰ, τῶν φλεγματωδῶν. ἀρθριτικὰ δὲ, τὰ μὲν ἅμα θερμασίᾳ πολλῇ τῶν πικροχόλων, τὰ δὲ σὺν ὄγκοις ψυχροῖς, τῶν φλεγματικῶν. ἄλλος δέ τις ὥρᾳ θέρους ἀεὶ τριταίοις ἁλισκόμενος πυρετοῖς, ἤδη πολλῶν ἐτῶν οὐκ ἐπύρεξε, χολὴν ὠχρὰν φθάνων ὑφ' ἡμᾶς καθαίρεσθαι κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἦρος. οὕτως γοῦν ἄμεινόν ἐστι τοὺς τοιούτους κενοῦν, ὡς τούς γε ἐπιληπτικοὺς, ἀρθριτικοὺς, καὶ μελαγχολικοὺς, καὶ ὅσοι τ' ἄλλοι διὰ παχεῖς χυμοὺς νοσοῦσιν, εἰσβάλλοντος ἦρος ἄμεινον κενοῦσθαι. χρὴ δὲ προλεπτύνειν καὶ τέμνειν τοὺς παχεῖς χυμοὺς, καὶ γλίσχρους, καὶ τοὺς πόρους δι' ὧν οὗτοι μεταλαμβάνονταί τε καὶ ἕλκονται, πρὸ τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων ἀναστομοῦν, εἰ ἡ κάθαρσις ἀρίστη μέλλει γίνεσθαι κατὰ πάντα, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐλλέβορον λαμβανόντων. ἡ γὰρ συντονία τῶν σπαραγμῶν ἐκβάλλουσα τοὺς ἐμπεφωλευμένους δυσλύτως τοῖς πεπονθόσι μορίοις χυμοὺς, καὶ κατὰ τοῦτο τὰ χρόνια τῶν παθῶν ὠφελοῦσα, ῥᾷον ἀπεργάσεται τοῦτο προλελεπτυσμένων αὐτῶν. εἰ δὲ ἀμελήσουσι τούτων, δυσχερεῖς ἀπαντῶσιν αἱ καθάρσεις, μετὰ στρόφων ἐνίοτε, καί τινων ἰλιγγίων, ἄσης τε πολλῆς καὶ κακοσφυξίας, ἐκλύσεώς τε καὶ δυσκολίας. τοὺς μέλλοντας δὲ ἐλλέβορον λήψεσθαι, προπειρᾶσθαι χρὴ τῆς φύσεως, ὅπως ἔχει πρὸς τὰς ἄνω καθάρσεις, τουτέστι τὰς δι' ἐμέτων. γενέσθω δὲ ἡ πεῖρα διὰ τῶν ἐμετικῶν φαρμάκων, ὅσα μέτρια. ἐὰν γὰρ μὴ ῥᾳδίως φαί-

νηται καθαιρόμενος, οὐ χρὴ τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐπὶ τὸν ἐλλέβορον ἄγειν, πρὶν τοῦ προπαρασκευάσαι. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο, καὶ δι' αὐτῶν καὶ συνεχῶν ἐμέτων, ἐθισθέντος ἑτοίμως ἐμεῖν τοῦ ληψομένου τὸν ἐλλέβορον. γένοιτο δ' ἂν ἄμεινον, καὶ διὰ τοῦ προϋγραίναι τὰ σώματα, προϋγραίνεται δὲ πλείονι τροφῇ καὶ ἀναπαύσει. τὸ μὲν οὖν τῆς ἀναπαύσεως δῆλον. ὡς γὰρ τὰ γυμνάσια ξηραίνειν πέφυκεν, οὕτως ἡ ἀνάπαυσις, ὅπερ ἐστὶν ἡσυχία τε καὶ ἀγυμνασία φυλάττειν τὰς ὑγρότητας. τροφὴ δ' οὐχ ἁπλῶς ἡ πλείων ὑγραίνειν πέφυκεν, ἀλλ' ἥτις αὐτοῦ ποιότητος ἰσχυρᾶς ᾖ, τουτέστι μήτε στρυφνή, μήτε δριμεῖα, μήθ' ἁλική, μήτε πικρά. δεδώκαμεν δὲ ἐνίοτε ῥαφανίδας δι' ὀξυμέλιτος πήξαντες αὐτὰς δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐλλεβόρου κλῶνας λευκοῦ, καὶ εἴη ἂν ἀσθενὴς ἀφ' ἐλλεβόρου κάθαρσις ἡ τοιαύτη. οἱ δὲ στενὸν ἔχοντες τὸν θώρακα, καὶ διὰ τοῦτο συντεθλιμμένον, ἀνεπιτηδειότατοι τυγχάνουσιν εἰς τὰς διὰ τῶν ἐμετικῶν φαρμάκων καθάρσεις, τάς τε ἄλλας, καὶ μάλιστα τὰς δι' ἐλλεβόρου τοῦ λευκοῦ. ῥήγνυται γὰρ αὐτοῖς ἀγγεῖόν τι τῶν ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις. χρὴ δὲ καὶ τὸν πικρόχολον χυμὸν ἄνω, τὸ δὲ φλέγμα κάτω κενοῦν. ἔστιν ὅτε μὴν ἔμπαλιν, εἰ κατὰ μὲν τὴν γαστέρα φλεγματικός, ἐν δὲ τοῖς ἐντέροις πικρόχολος ἀθροισθείη, τὸν μέντοι μελαγχολικὸν ἀεὶ κάτω. γέγραπται δὲ κατὰ τοὺς Ἱπποκράτους ἀφορισμοὺς περὶ τῶν ὡρῶν. θέρεος φαρμακεύειν τὰς ἄνω κοιλίας, χειμῶνος δὲ τὰς κάτω. τὸ δὲ ἀνάλογον ταῖς ὥραις ἐπὶ τῶν χωρῶν σκοπεῖσθαι χρή, θερμότητί τε καὶ ψυχρότητι διαιρουμένους, οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἡλικιῶν. καὶ μὴν καὶ τὸ ἔθος οὐ σμικρὰ μοῖρα πρὸς ἔνδειξιν κενώσεως. οἱ μὲν γὰρ ἐμεῖν εἰθισμένοι, φέρουσιν ἀλυπότερον τὰς διὰ τῆς ἄνω κοιλίας καθάρσεις. οἱ δὲ ἀήθεις, οὐκ ἄνευ κινδύνου, καὶ μᾶλλον ἐπὶ ἐλλεβόρου. καὶ τὸ τοῦ νοσήματος δὲ εἶδος σκοπεῖσθαι προσήκει. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ φλεγματίας ὑδέρου, φλέγματος ἀγωγοῦ δεῖσθαι τοῦ φαρμάκου, πρότερον μὲν διὰ τῆς κάτω γαστρός, εἶτα δι' ἐμέτων, εἶτα δι' ἀποφλεγματισμῶν. δι' ὅλου γὰρ τοῦ σώματος ἐκτεταμένου τοῦ πλεονάζοντος, ἁπάσας κενώσεις παραληψόμεθα. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀσκίτου ὑδέρου, τῶν ὑδραγωγῶν τι δώσομεν φαρμάκων, ὥσπερ γε κἀπὶ τῶν ἰκτερικῶν τῶν χολαγωγῶν. ἐκκαθαίρειν δὲ χρὴ καὶ τούτων πολυειδῶς τὴν χολὴν ἄνω τε καὶ κάτω, καὶ δι' οὔρων καὶ ἱδρῶτας, καὶ διὰ ῥινῶν. οὕτω δὲ κἂν ὁ μελαγχολικὸς πλεονάσῃ χυμός, ὡς ἐν μελαγχολίᾳ, καὶ καρκίνῳ καὶ ἐλέφαντι, τὸ τῆς μελαίνης χολῆς κενωτικὸν φάρμακον δίδομεν, ἐπιληψίας δέ, φλεγμαγωγοῖς καθαίρομεν. ἐξ ὧν δῆλον, ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ νόσου, καὶ τὸν κενωθησόμενον δηλοῖ χυμόν, καὶ τὸν τόπον δι' οὗ χρὴ κενοῦν αὐτόν. ἀμέλει καὶ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ φλεγμαινόντων, ὅταν πεφθῶσι, τὴν ἀποκάθαρσιν ποιούμεθα. διὰ μὲν τῆς κάτω γαστρός, ὅταν ἐν τοῖς σιμοῖς αὐτοῦ γίνηται τὸ πάθημα, δι' οὔρων δέ, ὅταν ἐν τοῖς κυρτοῖς. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἐπισκέψῃ, τόν τε πλεονάζοντα χυμόν, καὶ τὸν πεπονθότα τόπον, ἐξ οὗ καθάπερ αἰτίας, ὁρμᾶται τὸ νόσημα. ταῦτα γάρ σοι καὶ τὸν κενωθησόμενον ἐνδείξεται χυμόν, καὶ τὸν τρόπον τῆς κενώσεως, καὶ τὸν τόπον, δι' οὗ χρὴ κενοῦσθαι, καὶ πρὸς τούτοις ἅπασι τὸν καιρόν. ἐν ἀρχῇ μὲν γάρ, τοὺς ὀῤῥώδεις τε καὶ λεπτοὺς κενώσεις χυμούς. ἀναμενεῖς δὲ πέψιν ἐπὶ τῶν παχέων καὶ γλίσχρων, οἷοι τὴν φύσιν εἰσίν, ὅ, τε τοῦ φλέγματος, καὶ ὁ τῆς μελαίνης χολῆς. καὶ ἀπὸ τῶν παροξυσμῶν δὲ σκοπὸν εἰς ἔνδειξιν τοῦ τρόπου τῆς κενώσεως ἕξεις, ἐκ μὲν τῶν ἄνω ποιούμενος τὰς κενώσεις ἐν τοῖς παροξυσμοῖς, ἐκ δὲ τῶν κάτω, κατὰ τὰς καλουμένας ἀνέσεις, καὶ γὰρ αὐτόματα οὕτως ὠφελεῖ. ἐν μὲν τοῖς παροξυσμοῖς, ἐμούντων τε πολλῶν, καὶ διὰ ῥινῶν αἱμοῤῥαγούντων, ἐν δὲ ταῖς ἀνέσεσιν, οὔρων τε καὶ διαχωρημάτων ἐκκρινομένων. φυλάττεσθαι δὲ χρὴ μάλιστα τὸν χρόνον τῶν παροξυντικῶν καὶ κρισίμων ἡμερῶν, ὁπόταν ἐπιχειρῇς κάτω καθαίρειν πολλά. τῆς γὰρ ῥοπῆς τῶν χυμῶν ἄνω γινομένης, ἡ τοῦ καθαίροντος φαρμάκου δύναμις ἐμποδισθήσεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἤδη νοσούντων, ἐν μὲν τοῖς χρονίοις ἀεὶ δεῖ τὸν πεπασμὸν ἀναμένειν. ἐν δὲ τοῖς ὀξέσιν, ὅταν ὀργᾷ, κατ' ἀρχὰς οἷόν τε φαρμακεῦσαι, τῷ πάντα μὲν τὰ καθαίροντα φάρμακα θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν εἶναι, δεῖσθαι δὲ τὸν πυρετὸν ᾗ πυρετός ἐστι, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐχ ὅπως τῶν ξηραινόντων καὶ θερμαινόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐναντιωτάτων αὐτοῖς τῶν ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων. ἔοικεν οὐδ' αὐτῆς ἕνεκα πυρρώδους θερμότητος ἡ κάθαρσις ἡμῖν παραλαμβάνεται. ταύτην γὰρ ἴσμεν ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ βλαπτομένην, ἀλλὰ τῶν ἐργαζομένων ἕνεκα χυμῶν. χρὴ τοίνυν μείζονα τὴν ὠφέλειαν, ἐκ τῆς τῶν λυπούντων χυμῶν κενώσεως γίνεσθαι τῆς βλάβης, ἣν ἐξ ἀνάγκης βλάπτεσθαι τὸ σῶμα πρὸς τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων. ἔστι δὲ ἡ ὠφέλεια, ἐὰν ἀλύπως τε καὶ πᾶς ὁ βλάπτων κενωθῇ χυμός. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται, πρῶτον μὲν δεῖ περισκέψασθαι, εἰ ἐπιτηδείως ὁ κάμνων ἔχει πρὸς τὴν τοιαύτην κάθαρσιν. οὔτε γὰρ ἐξ ἀπεψιῶν πολλῶν, ἢ γλίσχρων, ἢ παχέων ἐδεσμάτων ὄντες, ὡσαύτως δὲ οἷς ὑποχόνδρια τέταται, καὶ πεφύσηται, ἢ ὑπερβαλλόντως ἐστὶ θερμὰ καὶ πυῤῥώδη, ἢ καί τις αὐτόθι σπλάγχνων φλεγμονή, πάντες οὗτοι πρὸς τὰς καθάρσεις ἀνεπιτήδειοι. χρὴ τοίνυν ἀπεῖναι τε ταῦτα καὶ τοὺς χυμούς, ὡς ἔνι μάλιστα, τοῦ κάμνοντος εὐρουστάτους εἶναι, τουτέστι λεπτούς τε καὶ ἧττον μετέχοντας γλισχρότητός τινος, ἀναπεπταμένους τε τοὺς πόρους δι' ὧν ἡ κάθαρσις μέλλει γενήσεσθαι. ταῦτα γὰρ καὶ ἡμεῖς προπαρασκευάζομεν, ἐπειδὰν μέλλωμεν τινὰ καθαίρειν. ἀλλ' ἔν γε τοῖς ὀξέσι νοσήμασι κατ' ἀρχὰς εὐθύς, ἤτοι κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἢ οὐκ ἐξωτέρω τῆς δευτέρας, μελλόντων ἡμῶν χρῆσθαι ταῖς καθάρσεσιν ὅταν ὀργᾷ, τὴν τοιαύτην παρασκευὴν οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, πλὴν εἰ ἄρα σχοίη τις καιρόν, μελίκρατον ἄκρατον δοῦναι ποιεῖν, ἐναφεψήσας ὑσσώπου τι, ἢ ὀριγάνου, ἢ τραγοριγάνου, ἢ γλήχωνος, ἤ τινος τῶν οὕτω λεπτυνόντων, ὥστ' εὐλόγως ὀλιγάκις ἐν τοῖς ὀξέσιν νοσήμασι κατ' ἀρχὰς γενήσεται ἡμῖν χρεία φαρμάκων, τῷ μήτε πολλάκις ὀργᾶν ἐν ἀρχῇ τοὺς λυποῦντας, μήτε, εἰ καὶ τοῦτο ὑπάρχει, τοὺς νοσοῦντας ἂν ἐπιτηδείους πρὸς τὴν κάθαρσιν ὄντας, ἀλλὰ μηδὲ καιρὸν ἡμῖν παρέχοντας ἐπιτήδειον παρασκευάσαι. ὀργᾶν δ' οἱ χυμοὶ λέγονται, ὅταν ἐν κινήσει σφοδροτέρᾳ γενόμενοι, καὶ μεταῤῥέοντες ἐκ μορίων εἰς μόρια, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος ὀχλῶσι τὸν ἄνθρωπον, ἀλγοῦντες καὶ γαργαλίζοντες καὶ ἡσυχάζειν οὐκ ἐπιτρέποντες. τοὺς οὖν τοιούτους ἐκκενοῦν προσήκει, τουτέστι τοὺς ἐν κινήσει καὶ φορᾷ καὶ ῥύσει. τοὺς δὲ καθ' ἕν τι μόριον ἐστηριγμένους, οὔτ' ἄλλῳ τινὶ βοηθήματι χρὴ κινεῖν, οὔτε φαρμακεύειν, πρὶν πεφθῆναι. τηνικαῦτα γὰρ καὶ τὴν φύσιν ἕξομεν βοηθοῦσαν τῇ κενώσει. φαίνεται γὰρ αὐτὴ μετὰ τὰς πέψεις, διακρίνουσά τε τοὺς χυμούς, ἀποθεμένη τε τὸ περιττόν, ἐν ᾧ δὴ καιρῷ καὶ κρίσεις γίνονται. ἀλλὰ τελέως μὲν αὐτῆς κινουμένης, οὐδὲν δεῖ φαρμακείας. μετεωρότερον δὲ καὶ ἀσθενέστερον ἐνεργούσης, τὸ λεῖπον αὐτοὺς χρὴ προστιθέναι φαρμακεύοντας. χρὴ δ' εἰδέναι,

ὡς αἱ μεταῤῥύσεις ἄλλοτε εἰς ἄλλο μόριον τῶν χυμῶν ὀλιγάκις γίνονται. τὰ δὲ πλείω, ἡσυχάζει καθ' ἕν τι μόριον, ἐν ᾧ καὶ πέττεται καθ' ὅλον τοῦ νοσήματος τὸν χρόνον ἄχρι λύσεως. ὅταν οὖν μὴ μόνον ὀξὺ πάθος ᾖ, ἀλλὰ καὶ μετὰ σφοδροτάτου πυρετοῦ, εὐλαβητέον εἰς τὴν δόσιν τοῦ καθαρτικοῦ φαρμάκου, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπείρως ἔχῃ τις τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως. ἔνιοι μὲν εἰσι φύσει δυσκάθαρτοι, τινὲς δ' ὑπὸ βραχεία πόσει φαρμάκου καθαίρονται δαψιλῶς. ὅταν οὖν ὁ πυρετὸς ᾖ μὴ σφοδρὸς, ἔμπειρός τε ᾖς τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως, ὑπὸ τὴν τοῦ φαρμάκου δόσιν ἀφίξῃ, χρώμενος ἐλλεβόρῳ μέλανι, ἢ τινι τῶν ὁμοιοτρόπων, ὧν ἐστι καὶ τὸ διὰ τῆς κολοκυνθίδος, ἱερὰν δ' αὐτὴν συνήθως ὀνομάζουσιν. ποικίλως δ' αὐτῆς σκευαζομένης, ἡ τὸν ἐλλέβορον εἰληφυῖα, τὴν σκαμμωνίαν δ' οὐκ ἔχουσα, κάλλιστον ἐστι φάρμακον ὑπήλατον. μετὰ δὲ τὸ ληφθῆναι τὸ καθαρτήριον, συμφέρει τῆς πτισάνης ὑπεῤῥοφεῖν, ὥς φησιν Ἱπποκράτης. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ καθαρτικὸν φάρμακον, ὡς ἂν ὀλίγον ὂν, εἰς τὸν πυθμένα τῆς κοιλίας ἀφικνεῖται, κατὰ
10 δὲ τὴν δίοδον, ὅτε στόμαχος ὅσον περὶ τῆς γαστρὸς ὑψηλὸν, οὐ μόνον τῆς ποιότητος τοῦ καθαίροντος, ἀλλὰ καὶ τῆς οὐσίας προσιζούσης ἐν τῇ διόδῳ μεταλαμβάνων, μεγάλως βλάπτεται. χρήσιμος οὖν ὁ χυλὸς τῆς πτισάνης ὑπεῤῥοφούμενος, ὡς ἂν ἀπορύψαι μὲν καὶ κατασύραι κάτω τὸ προσαπεπλασμένον ἐν τῇ διόδῳ δυνάμενος, ὑποκεράσαι δὲ καὶ ὑπαλλάξαι τὴν ἐνιζηκυῖαν τοῖς μορίοις ποιότητα τοῦ φαρμάκου. διὰ ταῦτα μὲν οὖν εὐθὺ τῇ τοῦ καθαρτικοῦ φαρμάκου πόσει κελεύει τῆς πτισάνης ἐπιῤῥοφεῖν. ἀρξαμένης δὲ τῆς καθάρσεως γίνεσθαι, οὐκέτι βούλεται δίδοσθαι πτισάνης, εὐλαβούμενος ἐκλυθῆναι τὴν ἐνέργειαν τοῦ καθαίροντος φαρμάκου. οὐκ ἐκκρίνει δ' ἡ γαστὴρ ἐνίοτε καθαρτηρίου δοθέντος, ἤτοι διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως, ἢ διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ δοθέντος φαρμάκου. πολλάκις δὲ καὶ κόπρος ἐσφηνωμένη σκληρὰ κατά τινα τῶν ἐντέρων, ἐκκενωθῆναι δυναμένη διὰ κλυστῆρος, πρὶν δίδοσθαι τὸ καθαῖρον φάρμακον, κωλύει τὴν κένωσιν. δύναται δὲ καὶ τῆς φύσεως εὐθὺ πρὸς τὴν ὁρμὴν πεποιημένης, τὸ καθαρτικὸν μηδὲν ἀνύειν. ἐνίοτε μὲν, ὅταν ἀτυχῇ καθαίροντα, πρὸς τὸ βλάπτειν μηδὲν τὸ σῶμα,
20 καὶ τροφὴ γίνεται τοῦ ζώου, τὰ δὲ ὑπὸ τὸ φθαρτικὸν καὶ δηλητήριον ἐκτρέπεται. πάντων δὲ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων κακούντων τὴν γαστέρα, καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ στόμα, διὰ τὸ νευρωδέστατον εἶναι καὶ αἰσθητικώτατον, ἡ μίξις ἐπινοηθεῖ τῶν εὐωδῶν, ὅπως μὴ μόνη μηδὲ ἀκραιφνὴς ἡ δύναμις αὐτῶν ἅπτεται τοῦ σώματος τῆς γαστρός. χρὴ δὲ εἶναι τὰ μιγνύμενα ἀρώματα τοιαῦτα, ἃ καὶ τὴν κακίαν πέφυκεν ἀμβλύνειν, καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν μὴ κωλύειν, λεπτυντικῆς τε καὶ τμητικῆς ὄντα δυνάμεως, ὥστε καὶ τοὺς παχεῖς χυμοὺς τέμνειν, καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν δι' ὧν ἐκκενοῦνται, διανοίγειν τε καὶ ἀναστομοῦν. δεῖ δὲ ὁμοφυῆ ἀλλήλοις τὰ μιγνύμενα καθαρτικὰ, καὶ κατὰ μηδὲν στασιάζειν. ἡ δὲ στάσις αὐτῶν γίνεται, οὐχ ὅταν τὸ μὲν χολῆς, εἰ τύχοι, τὸ δὲ φλέγματος κενωτικὸν, ἀμφότερα γὰρ ἐκκενοῦσθαι δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅταν τὸ μὲν εὐθέως, τὸ δὲ μετὰ πολὺ τῆς προσφορᾶς, πέφυκε κενεῖν τὴν κάθαρσιν. ἀνώμαλος γὰρ ἡ κένωσις οὕτω γίνεται, προσενεχθέντων ἅμα. λέγω δὲ ἀνώμαλον, ὅταν ἤδη παύεσθαι δοκούσης αὐτῆς, ἀρχὴ πάλιν ἑτέρας κενώσεως γίνεται.

30

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΠΤΙΣΣΑΝΗΣ

ΕΠΕΙΔΗ πρὸς μακρῷ ἱκανὰς εὗρον τῶν ἰατρῶν περί τινα τῶν νοσούντων τῷ χυλῷ τῆς πτισάνης χρωμένους, μήτε ἐφ' ὧν ἐνδέχεται ἢ οὐκ ἐνδέχεται παρέχειν ἀῤῥώστων προσδιοριζομένους, μήτε τὸν τρόπον, καὶ τὸ ποσὸν τῆς δόσεως, καὶ τὸν ἁρμόζοντα καιρὸν τῇ προσφορᾷ τοῦ ῥοφήματος προσαφορίζοντας, ἀλλ' ὡς ἔοικε τὴν τῆς πτισάνης χρῆσιν εὔθετον εἶναι λογιζομένους, ὁπηνίκα βούλωνται, ὥστε ἔδοξέ μοι περὶ τῆς χρήσεως αὐτῆς ὅσα τῷ Ἱπποκράτει σαφέστερον ἐκτεθειμένα, διὰ τὴν τῶν πολλῶν παρακολούθησιν ἑρμηνεῦσαι, τόν τε τρόπον τῆς ἑψήσεως, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς, καὶ ἐνέργειαν, καὶ τὸν καιρὸν, καὶ τὸ ποσὸν, καὶ τὸν τρόπον τῆς δόσεως, ὁπόσα τε ἀγαθὰ τοῖς σώμασι τῶν καμνόντων δίδωσιν ἁρμοζόντως προσφερομένη, καὶ τοὐναντίον πάλιν φαῦλα, ἀκαί-
40 ρως προσενεχθεῖσα, καὶ πρὸς τούτοις ποίοις σώμασιν αὐτὴν προσήκει προσφέρειν, καὶ ποίοις οὐ προσήκει. ἀλλ' ἐπειδὴ σύνθετόν τι πρᾶγμα ὑπάρχει ἡ πτισάνη καὶ ὁ χυλὸς, ἐκ κριθῆς γὰρ κατασκευάζεται, πτισθείσης καλῶς, ὅ ἐστιν ἐκλεπισθείσης, καὶ ὕδατος, καὶ τοιᾶσδε ἑψήσεως. πρῶτον περὶ τῶν μορίων αὐτῆς ἐκεῖνα εἰπεῖν διὰ κεφαλαίων, εἰ μὴ γὰρ ταῦτα τις πρότερον διορίσηται, μεγάλως βλάψει, κἂν καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἀκριβολογήσηται ἐφεξῆς. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἄριστον ὕδωρ ἐκλέγεσθαι χρὴ εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς πτισάνης, οὐδεὶς οἶμαι ἀμφισβητεῖ. ἄριστον δὲ ὕδωρ συστάσει, καὶ γεύσει, καὶ ὀσμῇ, καὶ χροιᾷ κρίνεται. τῇ μὲν γεύσει καὶ τῇ ὀσμῇ, ἵνα μηδεμίαν ἀλλόκοτον ὑπεμφαίνει ποιότητα, τουτέστιν ἵνα μὴ γλυκὺ ὑπάρχῃ, μηδ' ἁλικὸν, μήτ' ὀξῶδες, ἢ δριμὺ, ἢ δυσῶδες, ἢ σηπεδονῶδες, ἢ ὅλως ἄλλην τινὰ ἐπίκτητον ποιότητα κεκτημένον, ἀλλ' ἄποιον παντελῶς, καὶ χωρὶς πάσης ἐπικτήτου ποιότητος, καὶ χωρὶς πάσης ἐπιμιξίας γευστικῆς τε καὶ ὀσφραντικῆς. δεῖ μέντοι καὶ διαυγὲς εἶναι καὶ καθαρὸν, καὶ μηδὲν ἰλυῶδες ἔχον, ἀλλ' ὥσπερ ἀκριβῶς διηθημένον, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐμφερομένων ψηγμάτων ἀπηλλαγμένον. τὸ γάρ τοι τοιοῦτον
50 ὕδωρ πρὸς τὴν ἡμετέραν χρῆσιν ἐστι λυσιτελές. πρὸς δὲ τὴν φύσιν, οὐδ' οὕτως ἐστι καθαρὸν, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν αἰσθητῶν στοιχείων. ἐὰν δὲ τοιοῦτον ἐστὶν οἷον εἶπον τὸ ὕδωρ, εὐθύς ἐστι λεπτομερέστερον αὐτὸ, ῥᾳδίως τε πεττόμενον καὶ ἀναδιδόμενον, καὶ τὰ ὑποχόνδρια ταχέως διεξερχόμενον, καὶ οὐ μόνον τῇ φυσικῇ θερμότητι πλησιάζον εὐαλλοίωτον ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔξωθεν πυρὶ προσομιλῆσαν, θερμαίνεται συντόμως. καὶ μάρτυς Ἱπποκράτης τοῦ λόγου. „ὕδωρ γὰρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον καὶ αὖθις ταχέως ψυχόμενον, κουφότατον εἶναι βούλεται. οὐ τὸ ἐλαφρὸν καὶ σταθμῷ διακρινόμενον, ἀλλὰ τὸ λεπτομερὲς, καὶ ῥᾳδίως εἰς ἑαυτὸ τὰς ἐναντίας ποιότητας δεχόμενον. τὸ δὲ τοιοῦτον ὕδωρ καὶ ψυχρόν ἐστι, καὶ ὑγρὸν, καὶ ὕδωρ κυρίως. τὰ δ' ὑπό τινος οὐσίας ἢ ποιότητος νοθευθέντα, ὁποῖα εἰσὶ τὰ ἀσφαλτώδη, καὶ θειώδη, καὶ στυπτηριώδη, τοσοῦτον τῆς τοῦ ὕδατος φύσεως ἀφεστήκασιν, ὅσῳ καὶ ἐνοθεύθησαν. εἰ δὲ καὶ ἀπόδειξιν ζητεῖς τοῦ ψύχειν τε καὶ ὑγραίνειν τὸ ὕδωρ, οὐ τοῦ νῦν ἐστι λόγου περὶ πτισάνης προθεμένου διεξελθεῖν, πλὴν ὅτι ψυχρόν ἐστι καὶ ὑγρὸν, ἅπαντες οἱ παλαιοὶ

ἀπέδειξαν, καὶ ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ, καὶ πάντων δὲ λόγῳ ὁμολογούμενον τοῦτο λαβὼν, εἰς τὸν περὶ κριθῆς λόγον ἔρχεται. κριθὴ τοίνυν ὡς μὲν καθόλου λαμβανομένη, ψύχει καὶ ξηραίνει, ἔχει δέ τι καὶ ῥυπτικὸν καὶ φυσῶδες. κατὰ μέρος δὲ τὸ μὲν ἐκτὸς αὐτῆς λέπυρον τὸ πιτυρῶδες, ξηρότερον ὑπάρχει καὶ ῥυπτικώτερον. τὸ δ' ἐντὸς αὐτῆς οἷον σαρκῶδες καὶ τρόφιμον, ῥύπτειν μὲν καὶ αὐτὸ, ἀλλ' ἔλαττον τοῦ πιτύρου. ἔχει δὲ καὶ φυσῶδες ἐν ἑαυτῷ. ὁ δ' ἕτερος ὑμὴν ὁ λεπτὸς ὁ ἔσωθεν τοῦ πιτύρου κείμενος, περιέχων δὲ τὴν κριθὴν, μεταξὺ τούτων ἐστὶ κατὰ τὴν δύναμιν, διὸ ῥύπτει μὲν τοῦ πιτύρου ἔλαττον, μᾶλλον δὲ τῆς κριθῆς. δεῖ δὲ προσυπακούειν τῷ λόγῳ τὰς ἀρίστας κριθὰς, καὶ μηδὲν ἐχούσας ὑπὸ σηπεδόνος ἐπίκτητον, ἢ περιττωματικὴν ὑγρότητα, καὶ μήτ' ἄγαν νέας, μήτε πάντη παλαιάς. αἱ μὲν γὰρ νέαι, πλήρεις εἰσὶν ὑγρότητος περιττωματικῆς, ἣν ἀπὸ τῆς χώρας ἔλαβον, καὶ πλήρεις ὑγρότητος, καὶ πνεύματος ἀνάμεστοι. αἱ δὲ παλαιαὶ τῷ χρόνῳ ἐξίτηλοι καὶ ἀσθενεῖς ἐγίνοντο ἀποβαλλόμεναι τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, καὶ σημεῖον ἡ ῥυτίδωσις ἡ ἐν αὐτοῖς γινομένη, καὶ τοῦ μεγέθους ἡ μείωσις, καὶ τὸ, κοπτομένων αὐτῶν, ὥσπερ κόνιν τινὰ ἀποπίπτειν λεπτήν. πλήρεις οὖν εἶναι ἁρμόζει τὰς κριθὰς τὰς εἰς τὴν ποίησιν τῆς πτισάνης ἐκλεγομένας, μήτε νέας, μήτε παλαιὰς πάνυ, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένας ἐπικτήτου ποιότητος. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς πείρας βάσανον αὐταῖς προσακτέον. αἱ γὰρ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τῇ ἑψήσει εἰς ὄγκον ἐπαίρονται πλείονα, καὶ ταύτας λαμβάνειν χρὴ εἰς τὴν ἕψησιν τῆς πτισάνης, εἰ μέλλοι τις κατὰ λόγον αὐτὴν καὶ ὡς ἐνδέχεται ποιεῖν. τί μὲν οὖν ἐστι τὸ ἄριστον ὕδωρ, καὶ πῶς διακρίνεται, καὶ τίς ἡ καλλίστη κριθὴ, καὶ ποίοις γνωρίσμασιν αὐτὴν γνωρίσομεν, εἴρηται μὲν ἡμῖν διὰ κεφαλαίων. λοιπὸν δὲ τρίτον ἐστὶν εἰπεῖν περὶ τῆς ἑψήσεως. σκευάζουσι μὲν γὰρ αὐτὴν, ἐν ὅλμῳ διακόψαντες πρότερον εἰς μικρὰ μόρια, ἔπειτα ταχέως ἑψήσαντες †ἐπιβάλλειν οἱ μὲν ἕψημα, οἱ δὲ ἄμυλον, καί τινες κύμινον καὶ μέλι. ἔστι δ' ἡ τοιαύτη σκευασία μοχθηρά. ἡ δ' ἀρίστη καὶ καλῶς γινομένη, ἡ τοιάδε τίς ἐστιν. προδιαβρέχειν αὐτὴν πρότερον ἐν ὕδατι ὠμὴν οὖσαν, ἔπειτα τρίβειν ταῖς χερσὶν ἐπὶ τοσοῦτον ἄχρις ἂν ὁ λεπτὸς ὑμὴν, καὶ διὰ τοῦτ' αὖθις τρίβεται ἰσχυρῶς μετὰ τῶν χειρῶν ἕως ἂν ἅπαν τὸ ἀχυρῶδες ἀποτινάξηται, πλὴν εἴ τις αὐτὴν βούλεται ποιῆσαι ῥυπτικωτέραν. τότε γὰρ ἄμεινον μᾶλλον σὺν τῷ ὑμένι αὐτὴν καθέψειν. ἡ δὲ ἕψησις αὐτῆς γινέσθω τόνδε τὸν τρόπον, ἵνα πρότερον μὲν ἐπὶ πολὺ †ἀναγκάσῃ, ὕστερον δ' ἐπὶ μαλακοῦ πυρὸς ἄχρι πολλοῦ χυλωθῇ. οὕτω γὰρ ἑψημένης, τὸ μὲν φυσῶδες ἀποτίθεται πᾶν. ἐπικτᾶται δ' ὅσα περ αὐτὸς ἀγαθὰ ὁ Ἱπποκράτης προμαρτυρεῖ. τὸ γὰρ γλίσχρασμα αὐτῆς φησι, λεῖον καὶ συνεχὲς, καὶ προσηνές ἐστι, καὶ ὀλισθηρὸν, καὶ πλαδαρὸν μετρίως, καὶ ἄδιψον, καὶ †εὐέκκριτον, εἴ τι καὶ τούτου προσδέοι, καὶ οὔτε στύψιν ἔχει, οὔτε ἄραδον κακὸν, οὔτε ἀνοιδίσκεται ἐν τῇ κοιλίᾳ. ἀνώδηκε γὰρ ἐν τῇ ἑψήσει, ὁκόσον ἂν πλεῖστον ἐπεφύκει διογκοῦσθαι. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔχει κολλῶδες καὶ ἐμπλαστικὸν ἡ πτισάνη, καθάπερ πάντα τὰ γλίσχρα, πρόδηλον. ῥύπτει γὰρ οὐ τὸν ῥύπον μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν τῇ γαστρὶ φλεγματικὸν χυμὸν ἀποκαθαίρει πῶς διδομένη. ἡ δὲ πολλὴ ἕψησις καὶ ἀκριβὴς ἕνωσις τῶν μιχθέντων, τὴν φαινομένην ταύτην ἐργάζεται γλισχρότητα. τοῦτο τοίνυν τὸ φαινόμενον αὐτῆς γλίσχρασμα, οὐδεμίαν ἔχει τραχύτητα, ἀλλὰ λεῖον ἐστὶ πάντη καὶ ὁμαλὸν, καὶ μόνον, καὶ συνεχές. οὐδεμιᾶς γὰρ στύψεως μετέχον ἢ δριμύτητος ἐξ ὧν ἡ τραχύτης γίνεται, τὸ λεῖον ἐξ ἀνάγκης ἔχει, οὐ κατὰ τὴν ἁφὴν μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τὴν δύναμιν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα γλίσχρα, ὥσπερ τὸ ἔλαιον καὶ τὸ μέλι, καὶ τὰ λοιπὰ, ἁπτομένῳ σοι φανεῖται λεῖα καὶ ὁμαλῆ, μηδὲν ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς ἀνώμαλον, ὡς τὸ μὲν εἶναι λεπτὸν, τὸ δὲ παχὺ, ἢ διεσπασμένον τε καὶ διηρημένον, ὡς διὰ τοῦτο τὸ κατὰ τὴν ἁφὴν λεῖον κεκτῆσθαι, κατὰ δὲ τὴν πρὸς ἄλλα τινὰ ἐνέργειάν τε καὶ δύναμιν, οὐδαμῶς. οὐ γὰρ διαβρέχει πάντα τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὁμαλῶς τε καὶ συνεχῶς ὧν ἂν προσεγγίζῃ, ἀλλὰ διίστανται κατὰ τοῦτ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ τῶν γλίσχρων ἁπάντων μόρια, χωρὶς τῆς πτισάνης. αὕτη γὰρ λεία τυγχάνουσα κατὰ τὴν ἁφὴν καὶ συνεχὴς καὶ ἀδιάσπαστος, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν τοιαύτη καθέστηκε. κἀκεῖνα μετ' οὐδεμίαν ἔχουσιν ἡδονὴν κατὰ τὴν γεῦσιν. αὕτη δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ κατὰ τὴν γεῦσιν ἡδὺ καὶ προσηνὲς κέκτηται, καὶ μάλιστ' ἐπὶ τῶν νοσούντων. ἄρτος δ' εἰ καὶ τῶν ἄλλων ὑπερέχει κατ' ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀηδίαν ἔχει πολλὴν, κἂν ὕδατος διάβροχος ᾖ, ὡς δεόμενος μασσήσεως. δεύτερον δὲ ἡ πτισάνη καὶ τοῦτο πλεονεκτεῖ, τὸ μηδεμίαν ἐκ τῆς μασσήσεως ἀηδίαν ἐμποιεῖν, ἔχει μέντοι καὶ τὸ ὀλισθηρὸν, καὶ μάλιστα ὁ χυλὸς, μηδὲν ἐμπεπλασμένον καταλιπὼν κατὰ τὴν δίοδον, καθάπερ πάντα τὰ γλίσχρα χωρὶς τῆς πτισάνης. αὕτη γὰρ ῥᾳδίως διέρχεται εἰς τὰ κατὰ τὸν θώρακα μόρια, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ῥυπτικὸν, ὥσπερ καὶ πρὸς τὴν ὑποχώρησιν ἐστὶν ἐπιτηδεία, καὶ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν εἰς τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος οὐ διέρχεται εὐκόλως τὰ λαμβανόμενα. πλαδαρὸν δ' ἐστὶ μετρίως, ὅπερ ἐστὶν ὑγρὸν, καὶ ἄδιψον. καὶ τὸ μὲν ὑγρὸν ἔχει ἀπὸ τοῦ ὕδατος, πλὴν κεκλασμένον διὰ τὴν φύσιν τῆς κριθῆς μετρίως ξηραινούσης. τὸ γὰρ ἐξ ἐναντίων συγκείμενον δυνάμεων ἄλλην τινὰ φύσιν ἐπίκτητον κτησάμενον, τὰ ἄκρα ἐξέφυγε. ἄδιψον δ' ὡς ὑγρὸν, πλέον δὲ τοῦ ὕδατος ἔχει τὸ ἄδιψον, εἰ καὶ τὴν ὑγρότητα ἐλαττοῦται. ὅτι καὶ τάχιον ἀναδίδοται, καὶ ὅτι παραμένουσαν αὐτὴν ἔχει τὴν ὑγρότητα διὰ τὴν γλισχρότητα, καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι καὶ ψυχρόν ἐστι, διὰ ταῦτα καὶ τοῖς διακαέσι πυρετοῖς ἁρμοδιωτάτη, ὡς κατὰ πάντων αὐτοῖς ἐναντιουμένη, ψύχουσά τε καὶ ὑγραίνουσα, καὶ ῥύπτουσα τοὺς σηπεδονώδεις χυμοὺς, καὶ τροφὴν οὐκ ὀλίγην παρέχουσα τῷ σώματι. τοὺς δ' ἡμισαπεῖς, συμπέπτουσά τε καὶ εἰς χρηστὸν χυμὸν μεταβάλλουσα. ταῦτα δ' ἔχει πάντα, μετὰ τοῦ μηδεμίαν ἔχειν στύψιν, ἢ τοῦ στομάχου ἀνατροπήν. ἡ μὲν γὰρ στύψις οὖσαν εἰς ῥ

χυμοὺς ἐπιτήδει

μετάτρεπτον ἔχει

δὲν ἀμε-

τρον ἔχειν

ποιεῖ. διὰ τὸ μηδὲ

φυσώδης, καὶ τοῦτο γὰρ

θαι τῆς πτισάνης ἂν ἐκ τῆ

κατὰ μικρὸν μὲν ὁ λόγος ἐδίδ

λεία μέν ἐστιν αὐτῆς τὰ μόρια. κ

μένα, ὡς μὴ τὸ μὲν αὐτῆς φαίνεσθαι λεπτόν τ

ἀνώμαλον.

καὶ τοῦτο οὐ κατὰ τὴν ἁφὴν ἔχει μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῆς ἐνέργειάν τε καὶ δύναμιν. ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν

† ἐπιβάλλουσι εἰς μὲν

† ἀναβράσῃ

† εὐέκπλυτον

γεῦσιν προσηνής, τουτέστι μηδεμίαν ἔχουσα ἀηδίαν, καὶ ὑγρά, καὶ ἄδιψος, διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῇ γλισχρότητα. τὸ δὲ λεῖον καὶ ὑγρὸν καὶ προσηνές, καὶ στύψεως ἀπήλλακται, καὶ ἄλλης ἰσχυρᾶς ποιότητος. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις καὶ ἄδιψον διὰ τὴν χρηστὴν ἕψησιν. οὕτως δ' ἔχουσα, τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς ὑπάρχει ἁρμόδιον, οὐ μόνον ὅτι κατὰ πάντα αὐτοῖς ἀντίκειται, ἀλλ' ὅτι καὶ εὐπεπτότατόν ἐστι, καὶ ἀσθενέστατον περὶ πᾶσαν ποιότητα, καὶ εὐανάδοτον. καὶ τοὺς μὲν σεσηπότας χυμοὺς καθαίρουσα διὰ τὸ ῥυπτικόν, τοὺς δὲ ἡμιπέπτους ἔτι συμπέττουσα. πλὴν οὐχ ἁπλῶς δοτέον αὐτὴν ἐπὶ τῶν νοσημάτων, ἀλλὰ προσδιορισμῶν δεῖται πολλῶν. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἐπικινδύνως ἔχουσι διδόναι αὐτὴν προσήκει, οὔτε τοῖς φλεβοτομίας, ἢ καθάρσεως δεομένοις, ἢ κλυστῆρος τινός, ἢ τοῖς πεπληρωμένοις τῶν κατὰ γαστέρα περιττωμάτων, ἢ τοῖς ὑπὸ ὀδύνης ἐνοχλουμένοις μεγάλης, καὶ μηδαμῶς δεομένοις ταῖς ἰατρικαῖς πυρείαις, ἢ φλεβοτομίαις, ἢ καθάρσεσι, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ξηροτάτοις νοσήμασι προσφέρειν αὐτὴν ἁρμόζει. συνεπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν καιρόν, καὶ τὸ ποσὸν τῆς δόσεως, καὶ τὸ

δοῦναι προσήκει

οὐδέτερα. ὁ μὲν

σάμενος μέλλεις αὐτὴν

λῶς. καὶ μὴ τὸ μὲν

τὸν δ' οὐ καθ' ὃν και-

ταῦτα γὰρ ἡ σύμπασα τοῦ

τὰ μόρια διακέχυται τὸ

ὑπόβραχυ. σφαλερὸν γάρ ἐστι

κα

πολὺ καὶ ἀθρόως πληροῦν. κατὰ δὲ

τιθέσθω καὶ πρὸς τὸ ἔθος παραμετρείσθω.

εἰ μὲν γὰρ ἅπαξ ἦν εἰθισμένος διαιτᾶσθαι, παρεχέτω καὶ αὐτὸς καθάπαξ τὸ πόμα. εἰ δὲ δὶς τῆς ἡμέρας ἐτρέφετο, διπλασιαζέτω καὶ αὐτὸς τὴν δόσιν. ἡ δὲ παραύξησις καὶ ἡ προσθήκη τοῦ ῥοφήματος, ἐπὶ μὲν τῶν ξηροτέρων νοσημάτων οὐ χρὴ γίνεσθαι. δεῖται γὰρ τῶν τοιούτων πομάτων ἰσχυροτέρων, ἢ κατὰ πτισάνην, ἵνα πλέον ὑγρανθῇ. ξηρὰ δὲ νοσήματά εἰσι, πλευρῖτις καὶ περιπνευμονία, καὶ ὅλως τὰ περὶ θώρακα, ὅταν μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἀναπτύηται. τὰ δὲ καθ' ἧπαρ καὶ γαστέρα καὶ ἔντερα ὅταν μηδὲν ἐκκρίνηται, καὶ σκληρά, καὶ μὴ πρὸς ἀνάγκην, καὶ μὴ ἄξια λόγου. αἱ δὲ κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ξηρότητες διά τε τῆς γλώττης, καὶ τοῦ ἔξω δέρματος διαγινώσκονται. οὕτως δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ πάθη μηδενὸς δι' ὑπερώας, ἢ ῥινὸς ἐκκαθαιρομένου. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ φλεγμοναὶ καὶ ἕλκη, ξηρὰ τυγχάνουσιν, ἀφ' ὧν μηδὲν εἰς ἰχῶρας ἀποκρίνεται. ἐπὶ δὲ τῶν τοιούτων νοσημάτων προσήκει ποιεῖσθαι τῆς πτισάνης, οὔτε γὰρ ὑγραίνειν αὐτὰ δύναται, ἅτε μὴ ἄγαν ὑγραίνουσα τὰ πολλῆς καὶ ἰσχυρᾶς δυνάμεως ὑγραινούσης δεόμενα, καὶ ἔτι τὴν ἐκ πληρώσεως βλάβην τοῖς σώμασι παρέχουσα. ἂν δὲ καὶ τὸ σῶμα ὑγρότερον ᾖ, καὶ εἴ τι ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἐκπτύεται, τότε χρὴ ἀπαύξειν ἀεὶ καὶ προστιθέναι τὴν πόσιν αὐτῆς. ὑγραίνουσα γὰρ καὶ τέμνουσα ὁμοίως τὰ προσόντα ἐν τῷ σώματι ὑγρά, καὶ ῥῶσιν τοῖς μορίοις παρέχουσα, διὰ τὴν τροφὴν καθαρὸν ἀποτελεῖ συντόμως τὸ ζῷον τῆς ἐνοχλούσης κακοχυμίας. συνελθόντων γὰρ ἀμφοτέρων ῥαδίως, ἐκκαθαίρεται τὰ μοχθηρὰ περιττώματα, οὐδενὸς δὲ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ ὡς φάρμακον, ἢ τροφὴ προσφέρεται ἀμφότερα ταῦτα κεκτημένου, ἀλλ' ἢ κατὰ τὸ λεπτύνειν ἐνδεόντως καὶ ὑγραίνειν τὸ τρόφιμον ἔχοντος, καθάπερ ἄρτος καὶ χόνδρος, καὶ ᾠὰ καὶ ἰχθῦς, ἢ τὸ μὲν τέμνειν ἔχοντος. τὸ δ' ὑγραίνειν τε καὶ τρέφειν οὐ περιφέροντος, καθάπερ ὀξύμελι, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον. ταῦτα δὲ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἥκουσι τῇ πτισάνῃ. ἀλλ' ὅμως οὐδεμίαν ὠφέλειαν προξενεῖ χωρὶς τῶν προδιορισμῶν παραγομένη, ὅπου γε καὶ θανάτου μᾶλλον καθεστήκασιν αἴτια διδόμενα. τοῦ γὰρ κάμνοντος κλυστῆρος διὰ τὴν τῶν περιττωμάτων κάθαρσιν, ἢ φλεβοτομίας διὰ περιουσίαν αἵματος καὶ τῆς ὀδύνης, μὴ ἐνδεούσης ὀδύνης αἴτιον πλῆθος, αἰτία θανάτου γέγονεν ἡ πτισάνη προσφερομένη. τάχα καὶ αὐτὴ καὶ διπλασιάζουσα τὸ πλῆθος. διὰ τοῦτο οὐ χρὴ παρέχειν αὐτὴν πυρετῷ ἐνδεχομένῳ, αὐτίκα σὺν ὀδύνῃ ὄντι, εἴτε χωρὶς ὀδύνης ὁ πυρετὸς ᾖ, ἢ μετ' ὀλίγον τῆς τροφῆς ὁ ἄνθρωπος πυρέττειν ἤρξατο καὶ μήπω ὑπεχώρησεν. οἱ αὐτοὶ δὲ διορισμοὶ οὐκ ἐπὶ τοῦ χυλοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς πτισάνης. εἰς δὲ χρήσιμος ἦν, καὶ αὐτοῖς οὐκ εὐθὺς διδόναι προσήκει, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸν χυλὸν μόνον, ἢ τὰ πλείονα μὲν τὸν χυλόν, ὀλίγον δὲ τὴν πτισάνην, εἶτα ἐπίσης ἀμφότερα, εἶτα καὶ μόνην αὐτήν, ἐπιστάμενος εἰς μὲν ῥῶσιν καὶ θρέψιν τοῦ σώματος μέγιστα συντελεῖν τὴν πτισάνην. εἰς δὲ τὸ εὐκατέργαστον, καὶ εὔπεπτον καὶ εὐανάδοτον, τὸν χυλόν. ταῦτα δ' ὡς ἐν κεφαλαίῳ περὶ τῆς πτισάνης εἰρήσθω, ἵν' ἔχῃς εἰδέναι τήν τ' εὔκρατον αὐτῆς χρῆσιν, καὶ τοὺς ἀναγκαίους διορισμούς.

Ἐτυπώθη ἐν Βασιλείᾳ, ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ Ἰωάννου Βεβελίου,
ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας Ἰησοῦ Χριστοῦ αφλζ.
βοηδρομιῶνος τετάρτῃ.

[illegible] Tom: 157.

